Sub. 33
n. 98

R.9
1/8

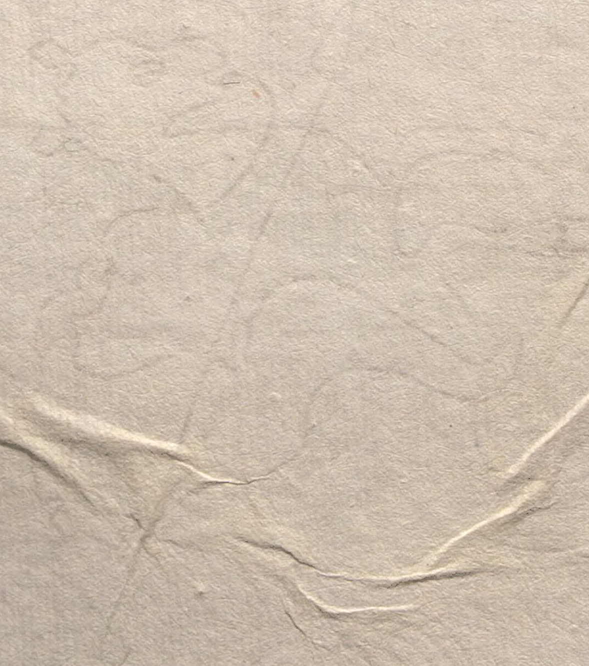

BARTOLI SAXOFERRATEI,

VIRTUTI SIC CEDIT INVIDIA

IN SECVNDAM DIGESTI NOVI PARTEM PRÆLECTIONES AD

immenſum auctæ, ſumma ope ac ſtudio recognitæ, forma ſpeciéque longè uenuſtiſsimæ: atque, ut ſemel dictum ſit, omnium ut poſtremæ, ita abſolutiſsimæ & integerrimæ. Quibus excudendis, nec fideliſsimorum omne genus Exemplarium copia, nec Doctiſs. hominum defuit irrequieta ſedulitas.

Lege, expende, pereant, ni iuuent ac placeant.

LVGDVNI *ad cāndētis Salamandræ inſigne, in Vico mercenario promercales habentur.*

Cum Priuilegio.

Anno. 1546

Est. 10. tab. F.

Rubricarum Voluminis huius Syllabus.

De Abigeis.fo.145.
Acceptilationibus.fo.101.
Accuſationibus & inſcriptionibus.fo.156.
Ad legem Iuliam maieſtatis.fo.166.
Ad legem Iuliam de adulterijs.fo.167.
Ad legem Iuliam de ui publica.fo.177.
Ad legem Iuliam de ui priuata.fo.178.
Ad legem Iuliam repetundarum.fo.186.
Ad legem Iuliam peculatus.fo.187.
Ad legem Iuliam de annona.fo.187.
Ad legem Iuliam ambitus.fo.188.
Ad legem Corneliam de falſis.fo.181.
Ad legem Corneliam de ſicarijs & ueneficis.fo.178.
Ad legem Fauiam de plagiarijs.fo.188.
Ad legem Pompeiam de parricidijs.fo.180.
Ad ſenatuſconſultum Turpilianum.fo.188.
Ad municipales & de incolis.fo.238.
Adminiſtratione rerum ad ciuitatem pertinentium.fo.247.
Albo ſcribendo.fo.244.
An per alium cauſæ appellationis reddi poßint.fol.227.
Appellationibus & relationibus.fo.211.
Appellationibus recipiendis.fo.223.
Apud eum, ad quem appellatur, aliam cauſam agere compellendum.fo.228.
A quibus appellare non licet.fo.221.
Arborum furtim cæſarum.fo.133.
¶ Bonis damnatorum.fo.208.
Bonis eorum, qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt.fo.210.
¶ Cadaueribus punitorum.fo.211.
Captiuis & poſtliminio reuerſis, & redemptis ab hoſtibus.folio.235.
Caſtrenſi peculio.fol.237.
Cenſibus.fo.253.
Collegijs illicitis.fo.147.
Concußionibus.fo.145.
Crimine expilatæ hæreditatis.fo.146.
Crimine ſtellionatus.fo.146.
Cuſtodia & exhibitione reorum.fo.163.
¶ Decretis ab ordine faciendis.fo.248.
Decurionibus.fo.243.
Duobus reis conſtituendis.fo.58.
¶ Effractoribus & expilatoribus.fo.146.
Extraordinarijs criminibus.fo.143.
¶ Fideiuſſoribus & mandatoribus.fo.69.
Furtis.fo.119.
Furti aduerſus nautas, caupones, ſtabularios.fo.132.
Furibus balnearijs.fo.146.
¶ Incendio ruina naufragio.fo.139.
Iniurijs & famoſis libellis.fo.137.
Interdictis & relegat.fo.210.
Iudicatum ſolui.fo.10.
Iure fiſci.fol.228.
Iure immunitatis.fol.246.
¶ Legationibus.fo.147.
Libellis dimiſſorijs.fo.227.
¶ Muneribus & honoribus.fol.244.
¶ Nil nouari appellatione pendente.fo.227.
Nouationibus & delegationibus.fo.82.
Nundinis.fo.250.
¶ Operibus publicis.fo.250.
¶ Pœnis.fo.201.
Pollicitationibus.fo.250.
Popularibus actionibus.fol.147.
Prætorijs ſtipulationibus.fo.103.
Præuaricatoribus.fo.145.
Priuatis delictis.fo.117.
Proxenetis.fo.253.
Publicis iudicijs.148.
¶ Quando appellandum ſit.fol.221.
Quæ ſententiæ ſine appellatione reſcinduntur.fo.227.
Quæſtionibus.fo.193.
Quis & à quo appelletur fo.222.
¶ Receptatoribus.fo.146.
Requirendis reis.fo.192.
Rem pupilli uel adoleſcentis ſaluam fore.fo.106.
Rem ratam haberi.fol.112.
Regulis iuris.fol.260.
Re militari.fo.236.
¶ Sententiam paßis & reſtitutis.fo.211.
Sepulchro uiolato.fo.144.
Si quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit.fo.130.
Si familia furtum feciſſe dicatur.fo.132.
Si tutor uel curator appellauerit.fo.228.
Si pendente appellatione mors interuenerit.fo.128.
Solutionibus & liberationibus.fo.86.
Stipulatione ſeruorum.fo.65.
¶ Termino moto.fo.146.
Tigno iniuncto.fo.130.
¶ Vacatione & excuſatione munerum.fo.246.
Varijs & extraordinarijs cognitionibus.fo.251.
Verborum obligationibus.fo.2.
Verborum & rerum ſignificatione.fo.254.
Veteranis.fo.238.
Vi bonorum raptorum.fo.134.

¶ FINIS.

ADVERTE LECTOR, QVOD IN Legum à Bartolo explicatarum numero, Iuriſconſulti ſeriem, non Bartoli ſequi, Virorum haud indoctorum conſilium fuit: ne tituli magnitudo ac prolixitas ultra compendium in quærendis legibus te remoretur.

BARTOLI SAXOFERRATEI IN SECUNDAM DIGESTI Noui Partem Prælectiones longè Luculentissimæ, & omnium ut postremæ, ita multò castigatissimæ.

De uerborum obligationibus Rubrica.

a ¶ Di[illegible]um^a est.s.de obligationibus in genere: sequitur videre de obligatio
nibu[illegible] in specie. Ideò ponit rubricam de verborum obligationibus.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio non concipitur, nisi utroque loquēte, & sermonis efficaciam intelligēte.*
2 *Stipulatio quibus casibus fingatur. [illegible]bi fauore dotis ex cursu temporis.*
Patientia in iudicio siue uocis expreßione, habet uim stipulationis. Et ex contumacia fingitur stipulatio.
3 *Interrogatio præcedit, & responsio sequi debet, ut stipulatio ualeat.*
4 *Infans non potest stipulari, nisi in. l. seruum. j. rem pupil. sal. fore.*
5 *Stipulatio non contrahitur per epistolam, sed probatur.*
6 *Sponsalia cum stipulatione non contrahuntur inter absentes: aliàs sic.*
7 *Mutus & surdus, qui intelligit ad motum labiorum, non potest stipulari.*
Dominus Nellus de Eugubio, intelligebat ad motum labiorum.
Visus ubi requiritur, non sufficit, si percipiatur per intellectum.
8 *Stipulatio potest concipi inter absentes, dummodò se exaudiant.*
Præsentes dici possunt existentes in diuersis locis, dummodò se exaudiant.
9 *Mutus iubet scriptura, absens per epistolam, surdus uerbo.*
Mutus, an stipulari poßit.
Mutus si nihil intelligit, æquiparatur infanti: si aliquid, pupillo.
10 *Surdus non stipulatur: & licet intelligat ad motum labiorum, indiget curatore.*
11 *Surdus & mutus, quòd quis sit, qualiter probetur? remißiuè.*
Surdus & mutus potest contrahere: licet non per stipulationem.
12 *Stipulatio quid sit? remißiuè.*
13 *Stipulatio quare dicatur stipulatio? ubi quòd ab interrogante, tanquam nobiliori.*

LEX I.

Tipulatio non potest. ¶ Lex nostra diuiditur in septē partes, secūdùm Iac. de Are. Primò dubitatur vtrū stipula. reddatur inutilis ratione personarum. Secundò, vtrū reddatur inutilis ratione interualli temporis. Tertiò, vtrùm reddatur inutilis ratione defectus verborū, seu formæ. Quartò vtrū reddatur inutilis ratione diuersitatis in qualitate interrogationis, & responsionis. Quintò, an reddatur inutilis ratione diuersitatis in quantitate. Sextò an reddatur inutilis propter adiuncta rem in sermone. Septimò, an reddatur inutilis propter diuersitatem loquelæ: & prosequor per
b partes. ¶ Stipulatio,^b non potest concipi, nisi vtroque
c loquente^c, & sermonis efficaciam intelligente. h.d.
1 ¶ † Hoc principiū diuiditur in tres partes. Primò ponit dictum. Secundò dilationē. Tertiò consiliū. Secūda ibi: & ideo. Tertia ibi: si quis igitur. In tex. ibi loquēte, subaudi & sermonis efficaciā intelligente. ¶ Op. habetur dic, quod stipulatio nō potest concipi &c. Cōtra s. de adop. l. non enim aliter. Ia. de Are. soluit, ibi in stipulatione ficta, hîc in vera. ¶ Vos habetis alios casus. in quibus fingitur stipulatio: vt. l. j. C. de rei vx. ac. Item ex cursu longi tpis: vt. l. cū de in rem verso.
2 s. de vsu. Item † patientia simplex in iudicio sine ex-
d pressione vocis, habet vim stipulationis: vt. s. de fide-
e iuss.^e tuto. l.^f cū ostendimus. in fi. & . j. à qui. appe. non
f li. l. j. in quadā ad. Dy. super gl. Itē in. l. si finita. §. eleganter. s. de dā. infec. vbi ex contumacia fingitur sti-
3 pulatio. ¶ † Quæro, vtrū debeat præcedere interrogatio, & sequi responsio? & an sit de substantia: ita quod peruersio ordinis vitiet? & videtur quòd de substantia sit. quod verum est: vt. l. j. C. de vsu. & . l. obligamur. §. verbis. s. ti. j. & no. insti. e. ti. in prin. Contra hoc videtur facere tex. j. e. l. §. cum adijcit. sed ibi dicā. ¶ Op.
4 dicitur hîc: neque mutus &c. † videtur quod infans possit stipulari: vt. l. seruū. j. rē pup. sal. fo. Duæ sunt opi. vna Mar. quā tenet Pe. sed Dy. tenet cōtrariā opi. ibi positā in gl. quod ibi speciale in illa stipulatione: & hoc tenet gl. s. ti. j. l. j. in fi. ¶ Op. de. l. ea quæ. s. de do. inter
5 vir. & vxo. & . l. j. C. e. Sol. † nō contrahitur per epistolā: licet prius cōtracta per epistolā probatur: vt in. l. Publia in fi. ff. depo. ¶ Op. de. l. iiij. & . v. s. de spon. gl. non soluit hîc: sed soluit in. §. itē verborū. instit. de inuti.
6 sti. & Dy. hîc, quod quandoque spōsalia possunt cōtrahi per stipulationē: & tūc inter absentes nō contrahuntur. Quandoque contrahuntur sine stipulatione: & tunc etiā inter
7 absentes contrahuntur. ¶ † Quæro, quid si est surdus & mutus talis, qui intelligit videndo motū labiorū, vt est. d. Nellus de Gabrielis, de Eugubio, qui propter sui magnā perspicaciā: licet nō audiat omnino: tamē ad motū labiorū homines quantūcunque secretè loquē-
d tes intelligit, quatenus eius visus prætenditur. & quosdā alios vidi, vtrum poterit stipulari? Et videtur quòd sic: quia intelligunt efficaciam sermonis. Crederem
g contrarium^g: quia. l. requirit, quòd intelligāt per sen

a ¶ Adde. Iesu Christi præsidio, semper inuocato. do. Alex. tangit hîc, in rubrica. An rubricæ possint allegari ad decisionem causarū: & an an cum rubrū est validius nigro, restringatur per nigrū, quod etiā post ipsum posui in. l. j. s. si cer. pe. Et ibi positis adde etiā Abb. consi. xvj. inci. præsenti causa. ij. li. Inceptū etiā tangit de dona. Cōstan. adde, quod Abb. consi. lxxxiiij. j. li. dicit, quod nō esset procul ab hæresi, reuocare id in dubium. Dum etiam tāgit de alijs donationi. Imperatorum, ad de Bal. consil. cclxxij. li. iij. Old. cōsil. cclxxvij. lib. iij. Old. cōsi. ccxxxj. in fi. De potestate Papæ in bonis ecclesiæ. Bal. consil. cclxxiiij. iij. vol. & consi. cxc. ij. lib. & cons. cccxxxiiij. j. vol. Et de do. Regis, per Pau. de ca. cons. lxxiiij. Old. consi. cxcv. Et in quantū tangit, an si mulier iuret super contractu, sit de beneficijs certioranda, & quid etiam de minore, adde Bal. consi. iiij. & . xlvij. & cōsi. cxxxiiij. li. iij. & cōsil. cccxc. libr. ij. & xl. v. li.

b ¶ Stipulatio non potest. vide tu Alex. in cons. xij. in j. col. & seq. vol. j.

POMATES.

c ¶ Vtroque loquente. vide Alex. cōsi. xij. col. j. & . ij. vol. j. & Pan. in. c. cū contingat. co. pen. de iureiuran.

d ¶ Itē patiētia simplex. Facit i simili quod ponit Bal. de procuratore apud acta cōstitutio, in. l. inuit^9. in fi. C. de procur. Et in simili Oria. in trac. de arbi. in. iij. char. in. j. & . ij. col. de arbi. de arbitratore dato apud acta, vt præsumatur acceptasse onus iniunctum: licet non respondeat. Et vide Feli. qui ponit aliqua in simili in. c. quoniā contra. col. vij. ver. & tenendo de proba. & in. c. fraternitatis. col. iiij. de test. & in. c. nonne. co. iij. versi. ij. regul. de præsumpt.

e POMATES. ¶ s. de fideius. ad hęc bene facit, quod in simi. no. Bal. de procuratore apud acta constituto, in. l. inuitus. in fi. C. de procu. & in simili etiam Orian. in tracta. de arbit. in. iij. char. in. j. & . ij. columna. de arbitro & arbitratore apud acta dato, vt præsumatur acceptare onus iniunctū: licet nō rńdeat. & vide aliquid pro confirmatione per Feli. in. c. quoniā cōtra. col. vij. ver. tenendo. de prob. & . co. x. ver. secunda conclusio. & in. c. fraternitatis. col. iiij. de testi. & in. c. nonne. col. iij. in ver. secunda regula. de pręsumptio.

f ¶ L. cū ostendimus. Adde secundū Bal. ibi: vt refert & sequitur Alex. hîc, quod ibi concurrebant tria. s. color iudicij, fauor pupilli, & scriptura: ideò fingitur stipulatio: quod nō nesset altero prædictorum cessante.

g POMATES. ¶ Crederem contrarium. No. quotiescunque in aliquo actu requiritur aliquis certus, & specialis sensus. attenditur is, qui oēs alios corporis sensus sub se cōprehēdere aptus esset: vt est gl. no. in. c. testes. iij. q. ix. voluit Bal. l. testiū. ff. de testi. Vnde dicit Bal. in. l. de quib^9. ad fi. de legi. quod si vnus dicat se audiuisse, alius verò dicat se vidisse: quod erūt contestes. & etiā dixit in ru. C. de prob. quod si tolleretur oīs probatio: tn̄ nō tolleretur illa, quæ fit per inspectionē oculorū. Et quod visus sit cōprehensibilis oīm aliorū sensuū, tenet expressè Bar. in. l. ij. §. pe. circa me. s. de aqua plu. ar. circa hoc vide etiā aliquid per pau. de ca. in. d. ru. C. de prob. & Bal. in. l. cōtra negantē. C. ad leg. aqui. & per eū in. l. si quis testibus. in fi. C. de test. & per Imo. & cano. in. c. fraternitatis. de frig. & male. quorū deci. ibi sequitur Bal. in. l. j. C. de sen rescin. non pos. Alex. consil. cccccxlviij. stantibus his quæ narrata sunt in. viij. co. & bene facit quod ha

Secunda Bar. super.

bet Apoc.j.cōuerſus ſum,vt viderē vocē.iūcta gl.in.ij.expoſi.& quod hr̄
Exo.xix.cūct⁹ aūt popul⁹ videbat voces.& vide Bar.ī.l.ſi Titio.s̈.de le.ij.
& Alex.cōſ.cxliij.ī pxi.vo.ij.& Præpo.ī.c.fides.x.di.& ꝙ notāter ītelli
gat̃ derogatū ꝓbatiōi,q̄ fit p oculos.vide Alex.cōſ.xxxv.in.iij.col.ī pri.
&.lxiij.in pe.col.vo.iiij.& gl.ī.c.ad nr̄am.iij.ī verbo,reqrit.de iureiur.&
do.Prepo.in.c.fi-
des.x.di.& pe.&
lj.col.ij.& verſ.v.
no.de ꝓba.& ī.c.
cū cām.colū. vij.
ver.circa iſtā con-
cluſionē. de teſti.
& Bar.cōſ.ccv.co.
ij.& aliqd in ſiſ̄i p
Barba,cōſ. xlviij.
col.x.& ſeq.vo.j.
& vide gl.Io.xx.
ad fi.ī verbo.& vi
de man⁹ meas.&
Pau.poſt Bal.in.l.
j.s̈.de his,quæ in
teſta.de.& Bal.c.
cū cām.in,j. pte.
&.ij.col.&.vj.ſe.
ī.c. præterea.e. ti.
& Alex.cōſ.xx.
iiij.col.ij.vo.ij.
a ¶ Reqritur viſus
& c. vide circa hoc
Pau.de ca.in rub.
de prob.& Alex.
cōſ.cxliij.ī princ.
vol.ij.Car.Alex.ī
c.fides.in prin.x.
di.vide ēt Alexā.
in cōſi.xxxv.co.
iij.& in cōſ.lxiij.
in pe.col.vol.iiij.
Panor.cōſ.lj.col.
x.verſi.x.vo.j.&
Feli.in.c.pe. col.
de proba.Barb.cō
ſi.xlviij.co.j.Bar.
in cōſi.ccv.col.ij.
b ¶ A Equiparant̃.
aliter loquit̃,Bart.
in.l.j.in fine.ff.de
bo. poſ.fur.

ſum auditus & per ſonū vocis:vt.l.j.in fi.s̈.ti.j.non
per motū labiorū ſeu alio motu.quæ em̄ eſt dr̄ia in-
ter motū labiorū & digitorū,vel humerorū,quibus
fit motus?certè nulla.Simile in illis,in quibus requi
a ritur ᵃ viſus,nō ſufficit,ſi alio mō pcipiatur per in-
tellectum:vt.l.j.in prin.s̈.de his quæ in teſta.delen.
Sed ſi vocem perciperet quis auribus:ſententiā ve-
rò pciperet motu,ſufficeret:vt videbitis in.§.ſi qs
ita.j.ea.l.&.s̈.ti.j.in fi.facit.j.e.l.§.vlt.¶ Pone quòd
8 †aliqui non ſunt præſentes,nec ſtāt ſimul:ſed vnus
in vna parte ciuitatis ſeu camera,alius in alia:an poſ
ſint ſtipulari?videtur quòd non:quia abſentes.Sed
certè ex quo poſſunt ſe exaudire clamādo,poſſunt
dici præſentes:& abſentes hîc accipiuntur,qui non
pn̄t exaudire ſe:vt no.in.§.itē verborū.Aliter dici-
tur abſens:vt.l.præſens.s̈.de procur.¶ Op.de.l.j.§.
pe.s̈.tit.j.So.hæc exceptio in infante non loquitur.
Vel dic,ꝙ ſi quis vult ſibi aliquid ſtipulari:& tunc
caderet in infante.¶ Op.pupillus nō pōt iubere:vt
l.j.§.ſi pupillus.s̈.quod iuſ.Dic autoritate tutoris.
vel hîc excipias infantem:& hoc mihi plus placet.
9 ¶ Quæro†qualiter mutus iubeat?Dic ſcriptura,vt
l.diſcretis.C.qui teſta.fa.& nutu.s̈.de lega.iij.l.nu-
tu.& abſens per epiſtolā:ſed ſurdus pōt percipere
verbo.Sed vr̄ ꝙ nō poſſit ſtipulari:qa iſti æqparan
b tur ᵇ furioſis & pupillis:vt.l.Fulcinus.§.adeò.in fi.s̈.
ex q.cau.in poſ.eat.& inſti.de cura.§.j.So.qn̄q; eſt
talis mut⁹,q oīno nō intelligit:& iſte æquiparat̃ in-
fanti:qa iſte nō intelligit.Qn̄q; aliqd ītelligit & pfe-
c ctè:l; n̄ audiat,neq; loq poſſit.& iſte ęqparat̃ ᶜ pupil
pillo:vt.l.ſeruo īuito.§.pe.s̈.ad Tre.q tex.eſt valde
no.ad hoc.&.d.§.adeò.vn̄ in pupillo reqrit̃ tutoris
10 authoritas:& idē in muto.¶ Sed qd†de ſurdo tm̄?vr̄
idē:vt.d.§.j.inſti.de cura.quod eſt verū ſi oīno non
audiat:al's ſecus:vt.s̈.ti.j.l.j.in fi.de legi.tu.l.pe.&.l.
fi.Sed ſi eſſet talis ſurdus:cuius infirmitas non eſſet
ei nociua,quin poſſit gerere negotia ſua:vt in eo,
q p motū labiorū cōprehēdit:tūc puto,ꝙ non eget
11 curatore:vt.l.quæſitū.in fi.s̈.de re iudic.¶ †Qua-
liter aūt probet̃ mutus & ſurdus,dictū eſt in.l.j.in
fi.s̈.ti.j.Et ſic poterit facere cæteros cōtract⁹,pręter

c ¶ A Equiparatur pupillo.adde quod Pau.de caſt.hîc dicit,ꝙ mittatur de
hoc dicto Bar.& quod reprehēditur per Ang.& Bal.quos ipſe ſequitur:
quia cū intelligit,æquiparat̃ maiori:vt ipſe Bar.voluit in.l.mutū.s̈.de acq.
hære.& in.l.fi.de bo.poſ.infan.fu.Et incḡtū Alex.refert Ro.īferre ex no.
quod qui nō eſt præſens,nō dicitur loqui,ad ſtatutū puniēs loquentē cū
bānito:vt non habeat locū in loquente per epiſtolam:quod dicit nō differ
re ab illa.q.an ſtatutū puniēs delinquētē cōprehēdat mādātē:vltra remiſ.
ſuas.Adde quod conſuluit Bal.conſi.lij.li.iij.ſuper ſtatu.Mediolani,qui-
bus cauetur,quòd nullus corporaliter puniatur,niſi.l.principali caueat̃:al-
tero cauetur,quòd homicida capite puniatur,ita quod ſtatim moriatur,
quòd mandans homicidium fieri non debet capite puniri.
d POMATES.¶ Vni⁹ diei.An aūt intelligat̃ de die naturali,an arti-
ficiali?iuxta gl.& not.in.l.more romano.s̈.de ferijs.Decius hîc dicit,ꝙ qn̄
lex loquitur de die,& de his,quæ poſſunt fieri de nocte,intelligitur de na
turali:aliâs ſecus.ſed ſtipulatio de nocte pōt fieri:ergo &c.confitetur quæ
dicta ſunt in ſuperiori notabili ex his,quæ habentur per doct.in.d.l.mo-
re.& in.c.conſuluit.extra de offi.dele.in ver.contra.C.de teſt.& an actus,
& qui.& quod tpis interuallum inter interrogationē & reſponſionem vi-
tiet ſtipulationem,vide Alex.conſi.cvij.col.fi.vo.j.& Are.lxxj.col.fi.&
non ab re Alex.x.col.iij.vo.
e POMATES.¶ Ex verbis p interpretationē.In hac materia vide
Bar.ī.l.gerit.co.iij.ff.de acq.hæ.Matthe.ī nota.ſuo.xxvij.& Fe.cō.cxlix.
f ¶ Videtur dimittere.Adde,& intellige ſecūdū Pau.de caſt.cōcurrētibus
duob⁹,de qb⁹ in.d.§.præpoſitū.ſ.ꝙ interrogatio præceſſit,& ꝙ teſtes fue
rint ad id cōuocati.Adde tertiū:licet.d.Alexā.nō dicat,ſed Pau.quod ad
interrogationē faciēdā aliqs nō ſit ſubmiſſus & informatus:vt ſic interro
get.alle.Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de teſta.§.in præmiſ.in addi.quę in-
cipit Pileus:cui accidit iſte caſus in perſonā vxoris.Tu adde Ro.cōſ.ccc-
xvj.adde & quartū quòd poſſit articulatè loqui:vt in iuribus.s̈.alleg.& de
intellectu.d.§.præpoſitū.vide Pau.de ca.conſi.clxxxix.
g POMATES.¶ Facit ad.q.vide Fel.in.c.cùm venerabilis.col.xvj.
ver.neque credis.de excep.
h ¶ Cur nō ſit.Adde qd ſi iudex ꝓnūtiat titiū cōdēnādū in.x.an videatur

12 ſtipulationē:& circa hoc vide,quæ dicā in.§.ſi quis ita.j.ea.l.¶ †Quæro
qd eſt ſtipl'o?Rn̄deo quędā verborū obligatio.Iſtud nil dicere.Nā ſtipl'o
eſt cōtract⁹:& aliud eſt; cōtract⁹:aliud obligatio:vt.l.j.s̈.de pact.Breuiter
13 ſtipl'o eſt:vt dicit tex.in.l.v.§.ſtipl'o.j.eo.¶ Vlteri⁹ quęro,†quare dicit̃
ſtipulatio,& dicitur ab interrogante:qa nobilior pars ſui:vt probatur in.
ſti.qui.mo.tol.obli.§.non idē.licet econtra qn̄ quæ reperiatur:vt.l.ſi non
ſortē.§.ſi decē.s̈.de condi.inde.Vn̄ dicitur ſtipulatio?dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Interuallum longum inter interrogationem & reſponſionem non uitiat ſtipulatio-*
nem: & eſt unius diei.
2 *Interuallum magnum inter interrogationem & reſponſionem,quando uitiet ſtipu-*
lationem?
Actus interueniens inter interrogationem & reſponſionem,quando uitiet ſtipula-
tionem.
3 *Dictio,incontinenti,qualiter accipiatur.*
Adde tu pulchrè ultra ordinarios hîc,de iſta dictione: & dic per Cæpol.in tract.de
ſimula.contractuum.col.viij.& per .d.Maria.Sozi.ultra Henricum Bohic in.c.
j.col.ij.de mu.peti.

Si præſens.¶ Omiſsio rn̄ſionis vitiat ſtipulationē,nō modicū
interuallū.h.d.¶ Op.de ſeipſo ad ſeipſum.Rn̄de in
prima parte receſsit:& nunq; fuit ſibi rn̄ſum.In ſecūda parte ſtatim rediīt,
& fuit ſibi rn̄ſum.¶ Op.de.l.cōtinuus.in prin.j.e.So.vt in gl.quæ incipit
1 incontinenti ſine magno.Tenet ergo glo.†iſta,ꝙ longū interuallū vitiat
ſtipulationē.Sed iſta gl.malè dicit per.l.duos.in fi.j.de duob.re.&.l.ſi ex
d duobus.eod.ti.Et credo quòd ſit longum interuallū vnius dieiᵈ:vt.d.l.ſi
ex duobus.&.l.cōtinuus.in prin.j.e.¶ Vlterius dicit̃,ꝙ ſi interuenit actus
extraneus.hoc eſt,act⁹ in medio veniēs:quod vitiat ſtipulationē.Cōtrà.C.
de teſta.l.ambiguitatē.&.l.cū antiquitas.Sol.ibi neceſſarius naturæ actus
2 fuit,qui nō nocet:hîc de alio actu.¶ Diſtingue ergo,†aut inter interroga
tionē & rn̄ſionē habetur magnū interuallū:& vitiatur:vt.l.ſi ex duob⁹.in
prin.&.l.duo.j.tit.j.Aut nō interuenit longū interuallū:& tūc aut nullus
actus interim eſt factus:& nō vitiat:vt.l.cōtinuus.in prin.j.eod.& hoc.§.
Aut aliquis actus interim eſt factus:& tūc aut ex neceſsitate naturæ:& nō
vitiat:vt.l.cū antiqtas.C.de teſta.Aut erat actus nō de neceſsitate naturæ:
& tūc aut erat de pertinētijs contractus:& nō vitiat:vt.l.duos reos.in fi.j.
ti.j.Aut non erat de pertinentijs:& vitiat:vt.l.continuus.in princi.j.eod.
3 ¶ Opp.de.l.quod†dicimus.j.de ſolu.vbi aliter accipitur incontinenti:vt
l.ſi debitori.s̈.de iudi.&.l.j.§.itē ſi ita.s̈.ad.l.fal.Solut.hæc loquela ſtatim
&c.ſecundùm diuerſitatem caſuum aliter,& aliter accipitur.Et quando lo
quitur de actu ex quo orit̃ ſtipulatio,debet intelligi,prout dicit̃ in.l.in bo
nę fidei.C.de pac.l.iij.de ædi.act.Qn̄q; de actu executiuo obligatiōis,tūc
dicit̃ magnū & paruuū interuallū ad arbitriū iudicis:vt.l.quod dicimus.j.
de ſol.Quandoq; accipitur in alia materia:& tūc aliter & aliter accipit̃:vt.l.
j.C.vnde vi.& ibi no.per Cy.&.C.de vi & vi arma.l.iij.§.cū igit̃.vbi p glo.

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus per interpretem colligi poteſt,non tamen ſignis.*
2 *Si non ualet quod ago,ut ago:non ualet ut ualere poteſt.& qualiter procedat.nu.5.*
3 *Teſtator,ſi interrogatur:uis tu dimittere bona tua tali:& reſponderit:cui alij,quàm*
ſibi?quòd uideatur relinquere.
4 *Cauſa,ſi eſt commiſſa tribus,quorum unus dixit Titium condemnandum,alius abſol*
uendum:& alius dicat,non uideo cur non ſit condemnadus:hic tertius uidetur con
demnare.
7 *Iuramentum interpoſitum ſuper contractu,quòd habeat uim clauſulæ,ut actus ua-*
leat omni meliori modo,quo ualere poteſt.
7 *Surdus & mutus,ſi intelligunt ad motum labiorum,contrahere poſſunt in his,quæ*
conſenſu perficiuntur.
8 *Stipulatio inutilis interpoſita ſuper contractu,aliâs de ſe obligatorio,non uitiat:ſe-*
cus ſi cadit ſuper facto,quod de ſui natura nō cadit in formā alicuius contractus.
6 *Inſtrumento non continetur mutuum:ſed ſola confeſsio mutui:tunc ex contractu mu-*
tui non agitur,ex ſtipulatione,ſed certi condictione.
10 *Statutū,ꝙ inſtrumenta guarentigiata exequātur:habebit locū in contractu,ſuper quo*
ſtipulatio inutilis fuit interpoſita.& eſt communis intelligentia ad Bar.hic.

Si quis ita..¶ Sufficit quo ad obligationē cōſenſum colligi,ex
e verbis per interpretationē:ᵉ ſecus ſi ex ſignis & acti
1 bus colligit̃.h.d.¶ No†.ꝙ ſufficit ſenſum colligi per interpretationē.Se-
2 cundò no.†ſi non valet,quod ago,vt ago:non valet vt valere poteſt:qa inu
tilis ſtipulatio hîc non valet,vt pactū.¶ Op.j.proxi.§.vbi reſponſio de-
bet eſſe conſonans interrogationi.Sol.hîc ex verbis eius colligit̃,& ſuffi-
3 cit.Iſtud† principium allegat̃ per Pe.ad.q.quidā interrogat⁹ vis tu dimit
tere bona tua tali,dixit ille,cui alteri,quàm ſibi vellē dimittere?an videatur
f dimittere?Et Pe.determinat,ꝙ videtur dimitttere:ᶠ vt in iſto text.quia ſi
eſt ſic in contractibus:multomagis in teſtamentis:cum in eis fiat plenior
interpretatio:vt in.l.teſta.de reg.iur.¶ Sed contra hoc facit.s̈.de teſta.l.fi.
Sol.ibi ſunt verba iactantis prolata teſtibus ad hoc nō adhibitis:ſed hîc fue
rūt verba diſpoſitiua adhibitis teſtibus ad hoc,& alio interrogāte.Proquo
g facit.s̈.de leg.iij.l.Pamphilo.§.præpoſitū.¶ Itē facit ad.q.ᵍ†cōmiſſum fu
4 it tribus,ꝙ conſulerent,an Titius ſit condēnandus:vnus dixit condēnan-
h dum eſſe:alius dixit abſoluendū:tertius dixit non video,cur non ſitʰ con-
demnandus?certè iſte tertius videtur conſulere,quòd ſit condemnandus,p
iſtum tex.& pro hoc facit.l.vxorem.§.concubinæ.s̈.de leg.iij.per reſpon
ſionem Sceuolæ.¶ Oppo.de.l.ſi vnus.§.ſi acceptilatio.s̈.de pactis.gloſſ.
gloſſ.

soluit hîc & bene in se:sed tñ diuinare est. Sed gl. aliter & melius soluit in
l. j. §. eū qui. s. de cōsti. pec. quia aut tractamus de obligatione dissoluēda:
& tūc si nō valet &c. vt ibi:& de hoc si nō valet, quod ago: dic vt Dyn. po
nit hîc:& parū addit ad glo. do. Cy. ponit in. l. nō codicillū. C. de test. licet
a nō precte ponat. ¶ Cū ergo[a] quæritur, † vtrū quod ago, si nō valet vt ago:
5 valeat, vt valere pōt. Dic aut constat disponētē valere voluisse: vt pōt:& va
let vt. s. de codi. l. j. C. de codicil. l. fin. & hic in glo. Aut nō apparet:& tunc
aut inter id, quod agitur:& id, quod agi pōt solùm est differentia in com-
modo & nō in cōstituēdi mō. Aut est differētia in cōstituēdi mō. Primo
casu valet, vt valere pōt vt. l. si tā angusti. s. de ser. & l. via. s. de ser. rusti. prę
di. Si verò est differētia in mō cōstituēdi:& tūc aut in his, quę depēdēt ex
volūtate vnius:& tūc aut loqmur in dispōne totali:& non valet, vt valere
pōt: vt. l. nō codicillū. C. de testa. Aut de pte illius:& valet: vt. l. filius. §. vt
b qs hæredē. s. de leg. j. & l. verbis ciuilibus.[b] s. de vulg. & pup. l. Sceuola. s. ad
Trebel. Aut in his, quæ dependēt ex voluntate duorum: tunc aut de obli-
gatione contrahenda, & si nō valet, vt agitur:& tunc nō valet, vt valere po
test: vt hîc. & l. j. §. eū qui. s. de constit. pec. Si de obligatione dissoluenda:
c tunc aut est defectus[c] in forma:& si non valet, vt agitur: non valet vt vale-
re pōt: vt. l. an inutilis. j. de accep. secundū vnam lectu. Aut est defectus in
materia:& valet, vt valere potest: vt. d. l. an inutilis. j. de accept. secūdū aliā
lect. & l. si quis accep. j. de acceptila. & l. si vnus. §. si acceptilatio. s. de pact.
d Aut est defectus in cā efficienti: hoc est in persona:& tunc[d] idē, qui a valet
vt valere pōt. arg. eius quod no. j. eo. l. inuitum. & s. de procurat. l. quacūq;
6 rōne. & dixi in. d. l. an inutilis. ¶ Sed qd, † si sup tali stipulatiōe fuerit iura
e tum[e]: Rñdeo, videntur partes dicere, quòd valet, vt melius valere potest:
7 vt. l. cùm pater. §. filius. s. de lega. ij. vbi est no. tex. ¶ Secūdò † quæro, quid
in cōtractibus, qui quotidie celebrantur per illū surdum, qui intelligit ex
ex motu labiorum: de quo dixi in prin. l. cum omnes contractus fiant ho-
die per stipulationem? Respōdeo, valebit contractus tanquam sine stipu-
latione celebratus. hoc dico intelligi in illis contractibus, qui possunt con-
trahi cōsensu. Nam intelligere ex illorum labiorum motu, vel quouis alio
signo, est idē quod intellīgere per nuntiū: vt dicit tex. in. d. l. seruo inuito.
8 §. pe. Nec ob. si dicas, negotium peccat in forma: vt in hoc. §. & ibi tracta
tur de obligatione contrahenda: vt. s. dixi: quia illud verum est qñ stipu-
latio interponitur super aliquo facto, quod de sui natura non cadit in for-
mā alicuius cōtractus: vt si promissio fiat ex mera liberalitate: vel promit
tebat pecunium tanquam debitam cùm non esset: animo donandi, vel nō
antea debitam animo nouandi, vel nō: vt in. §. eum qui. l. j. de consti. pecu.
Sed quando interponitur super aliquo contractu de se obligatorio, vt sup
mutuo, super empt. & vendi. & sic tunc inutilis stipulatio non vitiat: * nec
impedit * actionē oriri ex vtili contractu: vt. l. si ita stipulatus. §. Chrysogo
nus. j. eo. & l. certi cōdictio. §. quoniā. s. si cer. pe. & quod ibi no. ¶ Et ideò
9 † dicerem, si in instrumento nō cōtinetur mutuū esse cōtractū, sed confes-
sio mutui recepti, quòd nō posset agi ex eo contractu, sed debet agi certi
f cōdictione ex mutuo:& probatur per confessionē[f] cōtentam in instru-
mēto: nō tñ quod ex instrumēto posset agi, hoc est ex stipulatu. Hæc ve
10 ra † de iure cōi, sed ex forma statutorum si sunt talia instrumenta, guarenti
giam cōtinentia, quæ habent vim sententiæ, seu præcepti facti, vt in con-
fessum:& tunc fortè aliud deberet dici. sed quia talia statuta sunt facti: nō
potest sententiari, nisi verbis statuti diligenter inspectis, ideò per teipsum
dispice.

SVMMARIVM.

1 *Temporis diuersitas inter interrogationem & responsionem, uitiat stipulationem, & mutat substantiam & qualitatem obligationis.*
2 *Diuersitas in quantitate respondendo facta non inualidat stipulationem, si illico sequatur complacentia.*
Ver. cùm adijcitur, quòd referatur siue diuersitas sit in qualitate, siue in quantitate.
Clausula in medio posita, quòd referatur ad utrunque.
3 *Reus, qui respondet se non habuisse pecuniam: & si habuit, quòd expendit in negotijs actoris. non dicitur simpliciter respondere, & habetur pro confesso, stante statuto, quòd non respondens simpliciter, pro confesso habeatur.*
Simpliciter, id est, purè, & sine duplicitate.

Si quis simpliciter. ¶ Diuersitas in qualitate obliga-
tionis, inter interrogationē & rñ-
sionem vitiat stipulationem: nisi diuersitas illico cōplacuerit. h. d. Et diui-
ditur. Primò ponit diuersitatem in conditione. Secūdò in tempore. Ter-
tiò ibi: cùm adijcitur. limitat præmissa. Glo. magna non venit declaranda
hîc: sed ipsam statim declarabo infrà. §. sed si mihi Pāphilum. Dicitur hîc,
quòd si interrogo sub conditione, rñdes purè &c. Cōtrà. insti. de inuti. sti
pula. §. præterea. vbi talis rñsio intelligitur, qualis præcessit interrogatio.
1 Sol. hîc rñdendo expressit purè, nō simpliciter. ¶ † Opp. dies est pars sti
pulationis sicut summa: vt. s. de eden. l. j. §. diem. sed si quis in summa detra
hit, vel adijcit, nō vitiat stipulationem: vt. j. ea. l. §. si stipulanti. ergo nec de-
g tractio, vel adiectio diei. Solu. adiectio[g] diei immutat substantiam, & obli
2 gationis qualitatem: quia licet sit nata actio, tamen obstat exceptio. † Sed
quando in quantitate detrahitur, non est diuersitas in obligationis quali-
tate:& ideò non vitiat. ¶ Dicitur hîc illico placuerit &c. Contrà: quia sem
per debet præcedere interrogatio: vt. l. obligamur. §. verbis. s. titulo. j. l. j.
C. de vsuris. sed hîc præcedit responsio. Propter istam obiectionem, sunt
examinandæ quædam opiniones quæ sunt hîc. Nam Ioannes. & Azo

condemnasse? Alex. refert Bar. in. l. j. si aduer. li. tenere, quod non. & Io. An. in
addi. ad Spe. in tit. de excep. §. viso. versic. porro. in additione, quæ incipit,
dat intelligere. Imo. Bal. & Ro. hîc, cū quibus ipse transit: quia tractus futu
ri temporis nō spectāt ad iudicē. l. j. in prin. s. de vsur. Tu dic, quod Ang. cons.
ccxlix. inci. de libertina. Idē tenet, quod sic, in vlti. col. & ibi ponit qualiter in-
telligit dictū Bar. in. d. l. j. ibi vide. Et inquantū Alex. tā git, quòd sufficiat exprimere verbū cōdemno p æquipollens. adde Ange. consi. cclxxv. vbi dicit sufficere, si iudex dicat, dico titiū debere: si ex tribus iudicib9 vnus cōdemnat in x. alter. in. l. alter. in xxv. quòd valeat sentētia cōdemnātis in. xxv. voluit Pau. de ca. cons. xxiiij.

intelligunt istum versiculū, cum adijcitur aliquid in
quantitate, vel qualitate:& sic refertur ad præceden
tia, & sequentia. Et alij, vt Iacobus & Hugo intelli
gunt, cum adijcitur in quantitate, & sic refertur ad se-
quentia tantùm. & Hugo fundabat se ex illa quæ-
stione aliqui, quod est relatiuum substantiæ, non
qualitatis. Petrus dicit quòd neutrius opinio est ve-
ra, inquantum refertur ad. §. si stipulanti. Et ratio est
quia debet pcedere interrogatio. ergo ad pcedentia,
quia præcessit interrogatio: licet alio modo posteà
per alium consensum reformetur: sed in quantitate
in eo quod adiecit, nulla præcessit interrogatio: & i-
deò non valet. Sed Dynus & alij videntur tenere
glossam. & ego teneo. probo, quia. §. cum adijcitur
in medio ponitur, ergo ad vtrunque refertur: vt. l. ter
tia. §. filius. suprà de liberis & posthumis. Præte-
reà probemus istud, quæ est ratio, quòd interroga-
tio debet præcedere? vt simus certi, & vt ille respon
deat animo obligandi se. Modò ad propositum, si
qua interrogatio ad obligandum præcessisset, si ta-
men non præcessisset de eo, de quo fit respōsio: ta
men ille respondens animo obligandi obligatur, se-
cuta complacentia, quasi videatur noua quædam
alia stipulatio contracta fictione iuris:& sic dicit tex
tus. hîc est vna glossa magna, quam declarabo tibi
3 in. §. penultimo. & §. finali. ¶ Et istum †. §. allega-
bam ad vnam quæstionem. dicit statutum, quòd
reus in prima responsione debeat respōdere simpli
ter, affirmando, vel negando: aliâs habeatur pro
confesso. Quidam reus interrogatus, respondebat
se non pecuniam habuisse, & si appareret eum
habuisse, dixit quòd expendit in negotijs pe-
h titorijs. Dixi, quòd debet haberi pro confesso:[h]
quia non simpliciter respondet. Nam simplici-

POMATES.
a ¶ Cū ergo &c. vide Federi. consilio clxiiij.
b ¶ Verbis ciuilib. Adde. d. Alex. dicit quod Bald. in. l. ex trib. reprobat illā gl. quod idem Bal. cō. si. cxl. lib. j. dicit illā gl. singularē, tamē quod illa quæ est in. §. extraneo, est vltima facta p Accur. & quod nō est verum, quod si nō valet quod ago, vt ago: valeat, vt valere potest. quando cōtrario modo valere potest: sed demū, qñ simili modo: vt. d. l. nō codicillum. & constat, quod directa & obliqua non sunt eiusdem speciei: sed se confundunt, & habent rationem cōtrarietatis in se: vt. s. ad Treb. l. si hæres. vbi directa absorbet obliquā in se confundendo.

c POMATES. ¶ Est defectus. Vide Ro. consi. ccccxcvj. in. j. dubio ver. sed quid si. super not. §. filius. in. l. cum pater. s. de leg. ij. vbi inquit habere locū, etiā in contractibus. & vide Barb. consi. xxv. col. seq. vol. j. & cōsi. xliiij. co. xij. vol. ij. & consi. lij. col. ix. eo. vol. & consi. lv. co. xxj. vo. ij. & Ro. consi. clxxvj. col. pe. & Alex. cons. xij. co. fi. vol. j. & Are. consi. lxj. & Soci. cōsi. lxvj. co. lxxv. versi. sed si qñ interponitur, ibi p confessionē. Vide ad hoc Fel. in. c. cū venerabilis. co. vij. & se. de excep.

d POMATES. ¶ Et tunc idem. istud reprobat Ro. consi. ccccxj. inci. ppositæ cōsultationis. col. ij.

e ¶ Fuerit iuratum. Adde Bald. consi. clix. lib. j. Bart. in. l. si quis. in prin. testam. de lega. iij. & in. l. omnes populi. i. iij. q. principali. s. de iusti. & iur. & in. l. eā quā. versic. sextus casus. C. de fideicō. & Ange. in. l. hi qui accessiōis. j. de fideius. & bar. in. l. si quis maior. C. de transacti. & Alex. in cōs. xxxj. ij. vol. & in consil. xxviij. vol. j. Bart. cons. xxv. vol. viij. col. j. & consi. xliij. colum. xij. vo. ij. Roma. consi. clxxvj. col. pe. & domi. Alexand. ex mente Bart. Ange. in. l. sed & si quis. §. quæsitum. s. si quis cau. quod Imo. in. c. cū contingat. de iureiur. dicit quod susceptio iurata omniū periculorū nō obligat ad casum fortuitum. Adde quod ipse consuluit cons. l. ij. lib. & consilio lxj. lib. iiij.

f ¶ Per confessionem. Adde post Alexan. Bal. consi. cxvj. lib. ij. vol. & cōsi. liiij. & cxxij. li. j. vbi simpliciter sequitur Spe. & consi. cclxx, li. iiij. & cōsi. cxxiij. li. iij. Angel. consilio. xlix. An autem agentes ad verum depositum si probet de deposito cōfessionato debet obtinere? vide Bald. consi. cxxvj. li. ij. inci. Actum fuit depositi. & omnino vide quæ posui in in. d. §. quoniā. Et inquantū Alex. dicit quod confessio facta à procuratore nocebit sibi: nō domino: adde Bal. consi. ccxxxix. li. j. Fede. consil. liiij. Et cum etiā tangit, an valeat præceptum guarentigiæ, cum contractus est nullus: vide quod voluit Bal. consi. xxviij. lib. x. Et an cōfessio facta super contractu inutili valeat? vide Ro. consi. ccxciij.

g POMATES. ¶ Sol. adiectio. Vide Alex, consi. lxxvij. co. j. vol. ij. vbi infert ad pulchrum casum, de quo ibi per eum.

h ¶ Pro confesso. Adde quod Pau. de ca. dicit hîc consuluisse contra Bart. qa prima responsio est simplex, nec debet vitiari per sequentem modificationem. Et ita dicit tenere Bar. in. l. de ætate. §. nihil. de inter. acti. Rapha. Cu. hîc. Tu vide Bal. consi. ccxxxix. iij. vol. vbi dicit, quòd taliter positioni est

respondendum, ꝙ actor releuetur ab onere probandi. Et dum Alex. dicit etiam, ꝙ nihil refert, an reus respondeat simpliciter, vel quòd occiderit ad sui defensionē: adde Bal. consil. ccxlv. libro. ij. incip. in Christi nomine, deuanti a voi.

a ¶ Nā simpliciter. No. de isto verbo simpliciter, quod exponitur purè, ēt exponitur sine distinctione. in cle. sępe. in verbo simpliciter. de ver. si. Andr. Barba.

b ¶ Vide quę dixi in. c. j. de mu. pet. & d. Ant. in. c. nā concupiscentiam. de consti. & in. c. dilecti. de maior. & obe. Bar. in. d. l. qui solidū. de leg. ij. gl. in. c. j. de confes. li. vj. c. præsentiū. de test. lib. vj. Io. an. ibi. Bald. in l. ij. §. obseruari. C. de iur. cal. Andr. Barba.

c ¶ Sed p hoc. Adde quod Alex. dicit, ꝙ cōis est opi. Bar. quā tenet Io. an. in. c. dilecti. de maio. & obed. & ibi. d. ant. & Imo. & Ioā. andr. in. c. præsentiū. in nouel. Paul. de liaza. in. c. ex parte. de confes. pro quo facit, quod peto centū, & testes dicūt de. xxv. ꝙ de illis debeo obtinere: vt cōsuluit Bal. cōsilio. ccxxj. in fin. j. lib.

POMATES.

d ¶ Sunt vera. ista opin. Bar. est cōis vt inqt Alex. in. l. ex facto. §. itē quęro. in. ij. colū. s. de vul. & pup. & ibi multa videbis in proposito. & vide Cardi. cōsi. xxxv. col. iij.

e ¶ Vtile. Adde dū Alex. dicit ex mēte Bar. ꝙ datio in solutū vitiata in parte, in totum vitiatur. Bal. idē consulentē consil. xc. lib. j. Paul. de cast. consilio. cclxxvij. & vide pulchrè p Bal. quæ habent vitiare dationē in solutum. & aliquas limitationes eius cōsi. cccxxiij. lib. j. & inquantum Alex. etiam refert Ang. inducere hūc tex. ad quæstionem de ingrediēte monasteriū cū reseruatione bonorū. quod reseruatio vitietur, non autem ingressus. Adde Bal. cōsi. cxvj. lib. j. Sed plenius de hoc vide Barb. cōsi. iij. lib. ij. vbi refert sex opin. & an si maritus sit in iudicio tanꝗ procurator, vxor cū nō sit, possit sustinere processum ex capite: quia maritus. vide Ro. consilio. cccxlvj. vbi concludit, ꝙ nō: & multa adducit pro alia parte. quod vtile non vitietur, quæ ibi vide.

f POMATES. ¶ L. decreta. contra istam sol. Bar. vide tex. in. c. retulerunt. de consec. dist. iiij. ibi ex probatiuo sermone. Rū. literarum. & in l. licet capitalis. de verbo. sign. & ad materiam huius. §. vide in. c. ex literis. de spon. col. j.

g ¶ Imò īterpres. Adde dū Alex. hîc dicit se cōsuluisse cōtra Angel. ꝙ stari nō dēat dicto vni⁹ interpretis Hebræi cōtra Christianū: ei⁹ cōsi. xxxv. in fi. j. vol. Et incꝗtum etiā tāgit, an debeat stari dicto vnius periti in arte, qn̄

a ter[a] intelligitur, id est, purè, & sine duplicitate: vt hîc. in principio. & l. coiri. suprà pro socio. l. prima. suprà de vulga. & pupilla. & facit. l. inter stipulantem. in princip. j. eodem. & l. eam, quam. C. de fideicom. & l. manifestissimi. §. j. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Summa minor, an & quando insit maiori.*

2 *Positio partim falsa, & partim uera, an possit tota negari.*

Si stipulanti. ¶ In maiori summa minor inest. hoc dicit. Primò loquitur, quando aliquid adijcitur. Secundò qn̄ detrahitur obligationi. ¶ Opponi. institu. eo. §. pręterea. Gloss. soluit duobus modis. Vno, quòd ibi fuit actum &c. sed illud est diuinare: licet in se sit verum. Alij dicunt, quòd hæc valet, si illico complacuerit responsio. Tu dic, quòd valet, quatenus concurrit: non in toto. ¶ Oppo. de. l. si decem. s. locati. Respōdeo: illa lex limitat istam materiam, quæ debet intelligi in obligatione simplici, & ex causa lucratiua, l. contra. loquitur in causis non lucratiuis. Ratio, quia posset abesse stipulanti ibi, hîc non, gl. non plus dicit. ¶ Opponi. suprà proxi. §. Solut. ibi est diuersitas in qualitate: hîc in quantitate. Ratio, quia diuersitas in qualitate inducit diuersitatem in substantia obligationis: alia enim est obligatio pura: alia conditionalis. Sed diuersitas in quantitate, in ea quantitate, in qua est concursus, nullam diuersitatem parit: quin sit eadem obligatio: & eodem modo: & ad idem: licet sit minus. ¶ Dicitur hîc, † ꝙ in
1 maiori summa minor inest. hoc non videtur verū: quia si ego dico: non habeo. c. non sequitur, ergo nō habeo. xx. imò est vera propositio ācedēs, vno deficiēte ex cētū: vt. l. si is, qui ducēta. in. §. vtrùm. s. de rebus dub. Solut. hîc loquitur quando profertur affirmatiuè: secus si negatiuè: vt in contrario. Sed istud est contra. l. si vnus. §. si cum mihi decem. s. de pact. vbi in mera negatiua loquitur. ¶ Dicas ergo, aut maior summa profertur affirmatiuè: & tunc minor summa inest maiori: vt hîc cum simi. Aut profertur negatiuè: & tūc aut loquimur in iudicijs, vbi quis tenetur reddere aduersarium certum: & tūc in maiori summa negatiuè prolata inest minor: vt. l. si quis cum totum. s. de excep. rei iudi. Aut in extraiudicialibus loquimur: & tunc aut certa quantitas profertur per modum ineundæ, seu faciendæ conuētionis: & maiori summę minor inest: vt. l. si vnus. §. si cum mihi decem. s. de pact. Aut per modū simplicis denuntiationis, seu cōditionis: & tunc maiori summę minor inesse nō intelligitur negatiuè prolata: vt. l. si is qui. in. §. vtrū. s. de re. du. & ista sunt ver
b ba Pe.[b] ¶ Sed per hoc[c] confunditur calumnia aduo
c catorum, † ꝙ si positio continet, ꝙ mutuaui tibi cē
2 tū, & in veritate nō fuerūt nisi. lxxx. Nā dicūt aduocati, ꝙ reus pōt totum negare: vt. d. §. vtrùm. quod tenet Spec. in ti. de positio. §. vij. ver. xj. circa prin. quod est contra prædicta. Nam in iudicio, interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte: sic etiam responsio intelligitur de toto, & qualibet eius parte: vt. d. l. si quis cū totum: & est tex. cum gl. j. de ver. sig. l. pupillus. §. fi. & est expressum de leg. ij. l. qui solidum. in prin. Nam ille qui petit solidum: licet non deberet petere nisi partem: in illa parte constituit aduersariū in mora: & sic apparet quòd ratione partis non potest negari totum: aliâs in nulla parte con
d stitueretur in mora. Et prædicta sunt vera. j[d] quando positio continet aliquod falsum in quātitate summæ, vel parte rei, sed si continet aliquod falsum in qualitate: vt dico, ꝙ promisisti purè cum fuerit ad diem, vel sub cōditione: tota potest negari: quia alia res est: vt. s. dixi: & istæ tales diuersitates, propter quas potest tota positio negari, vel non, multum declarabitur ex distinctione. quam ponam. s. ea. l. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Vtile per inutile, quando uitietur: remißiuè.*

2 *Stipulor à te omnes seruos tuos, & tu promittis omnes, uno excepto: an & quando ualeat stipulatio?*

c
1 Sed si mihi. ¶ Vtile[e] † per inutile non vitiatur. hoc dicit. Solutionem huius brocardi dicam in. l. græcè. §. illud. j. de fideius. ¶ Op. de. l. Pedius. s. de arb. Dic, vt ibi: & hîc adde in glo. & per gl. in. l. certi condictio. §. quoniam. s. si cer. pet. & per Dy. in. c. vtile per inutile. de reg. iur. lib. vj. & per Cy. in. l. sancimus. C. de dona. Nunc examinemus gl. magnam positam. s. in. §. cum adijcitur. ¶ Opp. insti. de inuti. stip. §. si de alia. Solut. ibi fuit responsio de alia re: hîc de eadem cum alia mista. ¶ Opp. j. e. l. inter stipulantem. §. si stipulantem. Respon. ibi fuit alternatiuè: hîc copulatiuè. Ratio, quæ sit. j. videbitis. ¶ Oppo. quòd non sit differentia alternatiuè vel copulatiuè, vt in. d. §. si stipulante. ij. responso. Sol. aliud in summis, aliud in speciebus. Ratio, quia in speciebus quot species, tot stipulationes: sed in summis vna. Ista ratio non videtur concludere: quia si est vna, minus videretur admitti diuisio: vt dicemus in fi. huius gl. Dic ergo quod ratio est, quia in speciebus si interrogatur de vna, & responderet alternatiuè de illa, & de alia: hæc diuersitas inducit diuersitatē in qualitate obligationis: nam secundū interrogationē teneretur præcisè ad illā specialē: secundū r̄n̄sionē liberat̄ soluēdo aliā: licet vtrunꝗ sit in obligatione. Sed in summis alternatiuis minor summa tantùm est in obligatione: & ad illā tenetur eodem modo præcisè tantùm, sicut præcessit interrogatio: & ideò nulla inducitur diuersitas, nisi in quantitate: vt. l. si ita stipulatus fuero. x. aut. xv. j. eo. cum si. Et sic fortè voluit intelligere glo. sed si contingeret, ꝙ in alternatiua quantitatis vtrunꝗ esset in obligatione: & sic vtrunꝗ induceret diuersitatem in qualitate: tunc idem dicerem, quod in speciebus. hoc
2 autem qn̄ fit, dicam plenè in. l. si duo rei. in princ. ¶ Restat vna quæstio in glo. pone, quòd stipulor à te omnes seruos tuos: tu respondes, & dicis: promitto excepto vno. & dicit gl. ꝙ non valet, nisi diuersitas &c. Nec ob. iste §. sed si mihi Pamphilum. quia in. q. proposita stipulor omnes seruos, & sic vna stipulatio: ergo non potest diuidi per respondentē dicentem excepto vno &c. sicut in legatis: sed in hoc. §. fuit copulatiuè: & sic potest diuidi. Istud vult dicere glo. Certè hæc non est bona ratio: nam in. §. si stipulante. fuit vna interrogatio. s. xx. vt. l. si ex toto. in fin. s. de leg. j. & tamen potest diuidi vnitas: ergo vel pluralitas stipulationum, nihil ad factum: sed hoc tātum, an dissonantia inducat diuersitatem in obligationis substātia, vel nō. Vn. de Dy. dicit, quòd non apparet, qui exceptus. glo. dicit verum: vt. j. eo. l. vbi autem non apparet. in prin. sed si appareret, tunc valeret. arg. l. si chorus. ff. de leg. iij. In primo membro non placet dictum Dy. nam cum exceptus sit incertus, non vitiatur stipulatio: sed vitiatur exceptio: vt. l. Titiæ textores. s. de lega. j. & l. si fuerit. s. de reb. dub. Secundo casu placet, quòd non inducatur diuersitas in substantia obligationis: quoniam illi, qui remanent in obligatione, sunt in obligatione eodē modo, sicut interrogatio continebat. Circa prædicta latius distinguetur. j. proxi. §.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio contracta inter Latinum, & Græcum, si se intelligunt, ualet.*

2 *Dicto solius interpretis statur.*

3 *Notarius Latinus, qualiter conficit instrumentum inter Theutonicos.*

4 *Theutonicus illiteratus. quando examinatur in iudicio, ut testis, examinatur per interpretē: si duo haberi nō possunt. & qualiter conficiet notarius instrumentum?*

5 *Diuersitas linguarum, quando uitiet stipulationem?*

6 *Diuersitas in re, quando uitiet stipulationem?*

7 *Oratio generalis dicitur, quando apponitur signum uniuersale omnes: & oratio uniuersalis, quando apponitur nomen collectiuum.*

Eadem. ¶ Diuersitas linguæ, non vitiat stipulatiōnē: si modò cōtrahētes intelligāt per se, vel p interpretes. h. d. ¶ Opp. de
f re iu. l. decreta[f]. Sol. dicit gl. ibi inter Latinos †. q. d. latini debēt vti verbis latinis: græci græcis. licet certè etiam si latini vtantur verbis græcis: dumtamen se intelligerent valeret stipulatio: vt inst. eo. §. vtrū. Solu. in. l. decreta. dum dicit verbis latinis: expone id est intelligibilibus. secundum do. Old.
2 Dy. ¶ Itē op. † ꝙ dicto interpretis, non debet stari, sicut dicto vnius testis: vt. C. de test. l. iurisiurandi. Sol. dicūt quidā, speciale hîc, vt dicto vnius te-
g stis: sed certè non est testis, imo[g] interpres assumptus de voluntate partium, sicut arbiter, arbitrator & mensor, & si. facit, l. Theopōpus, s. de do.

præ.

3 præ. ¶ †Quæro, qualiter notarius Latinus[a] conficiet inter duos Theutoni
a cos? Rñdeo, faciat instrumentum more solito: posteà dicat in fin. & dictas
partes sic voluisse & fecisse: & licet ipsi verbis Theutonicis loquerentur:
cõstat mihi notario, ex eorũ verbis interpretatis, & declaratis, ibidem per
talem interpretem ad hoc assumptũ à dictis partibus in præsentia mei no
tarij: vel si vnus esset Theutonicus, & alius Latinus dicat notarius. & præ-
dicta, vt, dictus Theutonicus dixit, & declarauit dicto Latino secum con-
4 trahenti, & mihi notario, per talem interpretem &c. ¶ Sed quæro, †quid
fiet in iudicio, cum theutonicus illiteratus producitur testis inter latinos.
b Rñdeo, iudex[b] interrogabit eum per interpretem: vt hoc. §. Et sic iam de
c facto feci, cùm assiderem Pisis. Sed tunc[c] procedit dubium: quomodo sta
bitur dicto vnius testis, siquidem notarius esset interpres sufficeret, sicut
& ei soli creditur: vt. l. si quis decurio. C. de fal. & sic tota die notarij vulga
rizant rustico, quod est dictum in literali sermone. Idem in iudice. Sed si
iudex, vel notarius nescirent interpretari: tunc consilium est, q̃ adhibeãt
duos interpretes, si possunt haberi: vt extra de probati. c. quoniam contra
falsam. Vel vnum tantùm, si plures non possunt reperiri: vt in aut. de non
alie. §. quod autem. facit. C. de fide instrumen. l. comparationes. & cõficiet
notarius primò instrumentũ, qualiter tales sunt adhibiti interpretes præ-
sente parte: vt dixi in simili, in. l. qui bona. §. fi. s. de damno infecto. posteà
conficiet instrumentum de examinatione sic. Talis testis iuratus, citatus,
& examinatus super dictis articulis sibi lectis, & vulgarizatis per dictum
iudicem, & me notarium declaratis, & interpretatis per talem interpretẽ
ipsi testi, ibidem dixit, & respondit in sermone Theutonico interpreta-
to, & declarato per tales interpretes, seu interpretem dicto iudici, & mi-
5 hi notario &c. ¶ Vides ergo, †quòd diuersitas linguarũ non vitiat: sed quæ
dam diuersitates aliæ vitiant. & glo. non plenè ponit: nec docto. bene de-
clarant. ideò latius dico: Aut inter interrogationem & responsionem est
diuersitas loquelæ: aut diuersitas effectus. Primo casu, aut est diuersitas in
idiomate: vt qa vnus latinus, alius grec⁹, & nõ vitiat vt hîc. Aut idẽ idioma
est inter vtrunque. sed est diuersitas tantùm in sono vocis: vt quia vnus di
d cit tres solidos: alius dicit. xxxvj. denarios.[d] & stipulatio non vitiatur: vt. l.
quæ extrinsecus. §. fi. j. eodem. Aut diuersitas in effectu: & tunc aut in qua-
litate obligationis est diuersitas: aut in re, quæ deducitur in obligationẽ.
Primo casu, vitiatur stipulatio: vt. §. si quis simpliciter. nisi diuersitas re-
6 sponsionis &c. vt in. §. cùm adijcitur. Si verò †est diuersitas in re: & tũc aut
interrogatio cõtinet vnam rem, & responsio aliam penitus diuersam. Aut
interrogatio continet totum: responsio partem: vel econtra. vel interroga
tio continet vnam rem, & responsio eandem cum adiectione alterius rei.
Primo casu, stipulatio est nulla: vt in dicto. §. si de alia. institu. de inuti. sti
pula. ¶ Secundo casu, quando continet interrogatio totum, responsio par
tem: tunc aut loquimur de toto, & parte numerali: tunc aut est actũ, quod
non valeat stipulatio, nisi super toto, & non valet: vt instit. de inuti. stipu
la. §. prætereà. & secundum vnam solutionem. hîc in. §. si stipulanti. Aut
nihil est dictum: & tunc aut si stipulatio valeret, noceret stipulatori: & nõ
valet: vt. l. si decem. s. locati. aut non noceret, & valet: vt hoc. §. si stipulan-
ti. Aut interrogatio continet totum, non numerale, & tũc aut pars illa, est
pars impropriè: scilicet quo ad commoditatem, & tunc vitiat: vt. l. & per
iusiuran. ij. responso. j. de acceptila. quia videtur esse alia res. ¶ Si verò est
7 pars propriè: & tũc aut præcedit interrogatio generalis: vt cùm dicam, †o-
mnes seruos meos: & sequitur respõsio generalis cum exceptione, vel par
ticularis: & tunc stipulatio valet, vt in quæstio. hîc in glo. notabili, secun-
dum quod intellexi. Ratio. quia non inducitur diuersitas stipulationis: vt
hîc. §. si stipulanti. quando præcedit oratio vniuersalis seu indefinita: vt qñ
ponitur aliquod nomẽ collectiuum, sine signo vniuersali: vt grex, homo.
vt in petitione hæreditatis. Et tunc si oratio vniuersalis erat resoluenda in
solutionem particularem: vt promittis mihi hominem. & isto casu pro-
mittendo partem hominis in genere, sicut præcedit interrogatio, valet sti
pulatio: quia non inducitur diuersitas obligationis: vt. j. l. proxi. §. si tamẽ
hominem. & ibi dicam. Aut promitto partem certi hominis, vt stichi, qñ
præcedit interrogatio de homine in genere. & stipulatio non valet: quia
inducitur diuersitas obligationis: vt. l. inter stipulantem. §. si stipulante. j.
eodem. coniuncta. l. cum his. §. fina. j. de condictio. indebit. j. eodem. l. pro-
xi. §. ij. Si verò præcedit interrogatio vniuersalis, quæ requirit vniuersalẽ
solutionem: vt promittis gregem, vel promittis nauem: tũc isto casu sub-
distingue. Aut responsio continet partem quotam, vt dimidiam, vel ter-
tiam, pro indiuiso: & valet. & non inducitur diuersitas obligationis: vt. §.
si stipulanti. Si verò continet partem indiuidui: vt illam tabulam istius na
uis: vel illam ouem albam. & non valet. quia alia res est: vt. l. j. in fin. cum
sequen. s. de rei vendica. & . l. naue. s. de euictio. si verò præcedit interroga-
tio indiuidui: vt stichi, & sequitur responsio partis: & valet: vt. l. si stipula-
tus. §. j. j. de solu. & hoc. §. si stipulanti. ¶ Tertio casu, quando sequitur re-
sponsio, quæ continet eandem rem cum adiectione alterius rei, vel cõtrà:
& tunc aut adijcitur alia res copulatiuè, & valet: vt hoc. §. sed si mihi Pam
philum: & . l. inter stipulantem. §. si stipulante. j. eodem. Aut alternatiuè, &
tunc aut inter species: & non valet: vt. l. inter stipulantem. §. si stipulante. in
primo casu. aut inter quantitates: & valet. vt. d. §. si stipulante. ij. responso.
quod dic, vt dixi. s. §. proxi. Verùm, quod dixi non valere, intellige, nisi
diuersitas illico complacuerit: vt. §. cùm adijcitur. Potes dicere quando di
uersitas inter responsionem & interrogationem inducit diuersitatem in
re, vel qualitate obligationis, vitiatur stipulatio. & ad hæc dicta restringuntur omnia prædicta membra.

plures haberi non possent: adde quod stante statuto quæstio credatur iu-
dicio medicorum: an vulnus sit mortale, & vulneratus non adhibeat, nisi
vnũ, cum plures etiam haberi possent, deinde moriat̃, q̃ stabitur dicto il-
lius medici, dicẽtis vulnus nõ fuisse mortale: qa nõ debet esse in potestate
vulnerati subtrahere defensiones reo. ita voluit Bal.. onsi. cciij. li. ij. quodtamen intelligit, nisi esset vulnus nõ indigens iudicio medicorũ: vt sunt illa ex quibus quis statim morit̃, vt ibi per eũ. & an credat̃ peritis in arte, vide Pet. de Anc. cons. cclxx.

SVMMARIVM.

1 *Mistum, quod comprehendatur sub simplici.*
2 *Legitimandi spurios, item incestuosos potestate alicui concessa: quòd potest legitimare spurium, & incestuosum.*

LEX II.

STipulationum.

¶ Gl. continuat legem, & si bene aduer
tis continuationem, gloss. diuidit legem
præcedentem. ¶ Opponitur, & videtur, quod stipu
latio consistat in verborum expresione: vt lege pri
ma. eodem titulo. suprà in principio. non in dando.
id est, in promisione dandi. ¶ Secundò oppon. &
videtur, quòd ista diuisio non sit perfecta: quia quæ
dam est stipulatio, quæ consistit in dando, & facien
do: vt. l. cum seruus. s. de conditio. & demon. Gloss.
1 sol. sic not. †quòd sub simplicibus comprehenditur
mista. & ita habetur insti. de acti. §. omnium. & pro
hoc. s. de libe. & posthu. l. si ita. & de hære. insti. l. si
2 ita. §. j. & . l. clemens. ¶ Et illud† inducebatur ad quæ
stio. disputatam Bonon. Papa concesit legato, vt
posit legitimare spurios: Item incestuosos. Modò,
quidam erat spurius, & incestuosus, an posit legiti-
mare? & videtur quòd non: quia mistum est species
per se: vt. l. adeò. §. cum quis. de acquiren. re. do. Sed
illa non facit: quia ibi mutatur rei substantia: hîc nõ:
sed remanet. Sed si sunt qualitates plures sub vno, al
legatur, quòd debet considerari potentius: vt. l. ge-
neraliter. j. de fideiusso. ita hîc inspicimus incestum:
quia semper mihi consanguineus fuit: ex tempore
verò fuit matrimonium: ideò incestuosus diceretur.
Istud est nihil dicere, quia hîc sunt qualitates mistę,
quæ possunt simul esse: secus in. l. generaliter. vt. l. si
adulterium cum incestu. j. de adul. Item allegatur. l.
seruis. §. si alij. s. de leg. ij. sed nihil facit. Determina
ri potest per iura. s. alleg. scilicet per dictam. l. si ita.
de libe. & posthu. vbi dicitur, quòd secundum iuris
rigorem sub simplicibus non continetur mistum.
sed ex benignitate sic: vt ibi. Cum ergo quæstio no-
stra loquatur in beneficijs: fiat largisima interpre-
tatio: vt. l. fina. ff. de constitu. princip. Item sub sim-
plicibus continentur mista, causa euitandæ contra-
rietatis: vt hîc. Item vbi lex hoc exprimeret: vt in. §.
omnium. & sic extra hos casus dispositio facta de
spurio, & incestuoso, separatim non porrigeretur
ad casum, in quo esset simul incestuosus, & spurius:
e vt. j. de adulte. l. vim passam[e]. §. præscriptione. vbi
est casus. facit. l. tutorem. s. de his quibus vt indignis.

a ¶ Notarius Latin⁹. Adde qualiter notarius ad dictũ interpretis conficiat instrumentũ: Fede. consil. mihi cxlix.

POMATES.

b ¶ Rñdeo iudex. contra Bar. tamen tenuit Ro. hîc in fi. q̃ imò iudex nõ posit esse interpres. sequit̃ Ang. in. §. in hac re. inst. eo. ti. & do. Christopho. de Nicellis. & Aret. hîc. & & ad hæc vide aliqua in simili per Felin. in ru. extra. de const. co. pe. & vide etiã in. c. proposuisti. col. iij. ad fi. de prob. & in. c. veniens. co. ij. ver. iij. inquantum. & de interprete vnũ verbũ eiusdẽ in. c. intimauit colũ. iij. de constit. & vnũ verbũ in. c. à nobis colũ. iij. ver. fallit. iij. de test. & in. c. ad audientiã. co. ij. in fi. de præscrip. & Ias. in. l. iuris. colũ. pen. C. qui admittant. & latè ac pulchrè Alexan. in consil. clxxix. col. fina. volum. ij. vbi loquitur de Iudæo interprete. facit bene in. l. veteris. C. de committ. stipu.

c ¶ Vide quæ dixi in. l. mutuum. de acqui. pos. And. Barb.

d ¶ Xxxvj. denarios. adde secundũ Bal. in. c. bonæ. el. j. de elect. vt hîc refert Alexan. quòd si sunt duo testes. & vnus dicat de tribus solidis, alius de. xxxvj. denarijs. & idem voluit Ant. de Butrio. & Abb. in. c. nihil. de verbo. signi. Tu adde quod idem vult Bald. consi. cclxxix. lib. j. inci. in Christi nomine in ista causa.

e POMATES. ¶ L. vim passam. vide pulchram quęstionem, quam ad propositum ponit Alexand. in. l. cætera. §. fina. s. de leg. j. & vide consi. xvj. in. ij. colum. ad fi. volu. ij. & vide etiam Oldra. cxxviij. in. ij. colum. in prin. & Alex. consi. xxviij. col. ij. volu. iiij. & vnum verbum Feli. in. c. fraternitatis. colum. vj. versi. item limita ex his quæ dixi. de testi. & in. c. dilecto. col. ij. ver. & ex istis habes eo. tit. & in. c. pastoralis. colum. ij. de excep. ver. dicit Abb. & aliquid etiam in. c. fina. in prin. de excep. in. ij. col. versic. fallit. iiij. & in rub. de præscrip. in. vj. col. ver. fallit. iij. & vide etiam in. l. j. §. si vir. ff. ad sil. & Cæp. consil. xix. & Roma. ccxciij. colũ. iij. Ana. lxiij. & xcv. col. fi. Anch. in. c. canonum statuta. colum. lxxxix. de constit. & Alexan. consi. lxij. volu. j. & Areti. ij. colum. j. ad finem. & sequenti. & Panor.

in.c.at si clerici.colum.iiij.in.§.de adul.& ibi Barba.in.x.col.& seq.de iudi.& tex.in.c.statutū.& in Gemi.de illo.& Ia.in.l.vt liberis.col.viij.post alios.C.de colla.& Alex.consi.xcvj.vbi quærit,an decretum,quod loquitur in causis motis,habeat locum in causis appellationis.& consi.lxxxij.col.iiij.volumine.iij.vbi ponit,an statutum loquens sub simplicibus,det casum mistum,vide etiam Roma.consil.iiij. vbi ponit,an statutū dictans, controuersia inter personas, vel vniuersitatem compromittatur: habeat locum vbi esset controuersia inter personā, & vniuersitatem.

POMATES.

a ¶Ius vel factum. Hāc opi.Bar.hîc, dicit communem Roma.hîc,& hāc tenuit ad Bar.in.l.si is,qui pro emptore.in.iij. quæstio.principali. in ver.fallit.in fi.ibi, habere gl.&c.

b ¶Doctor. vltramon.à seruo,tunc domino nō acquiritur.vt.d.§. cum factum.sed cū stipulatur fiendum ab aliquo,ipsi domino acquiratur. Andræ.Barbat.

c ¶Gl.bene dicere.Adde ꝙ idem, vt refert Alexan. tenent Angel. & Imo.hîc nullo addito. Idem tenet Ro.per.l.ratio.§.final.de act.emp. Bald.in.l. corrup. C.de vsufruct.qui pro hoc alleg.in.l.vbi.§.fundi.j.e.& ipse Alex.qui cū opi.gl. trāsit.alle.tex.j.e.l.§.itē si in facto.in rē agere ne.& tex.à nemine allegatum in.l.qui vsumfructū.§.fi.s.de vsufr.vbi si legaui ibi vsumfructū serui,& hęres me⁹ fuit in mora dandi seruū:& sic nō fuit præstita potentia vtendi & fruendi,pōt agi ad interesse. quod fieri nō posset,si esset obligatio dādi:in qua ratione moræ non succedit obligatio ad interesse. d.l.vbi.§.fina.Quod secus est in obligationibus faciendi, in quibus succedit obligatio ad interesse:vt.d.l.stipulationes non diui.ver.Celsus.

d POMATES.¶Si cer.pe.Facit & bene.l.cùm hic status.§.si sponsus.ver.siue autem.s.de do.inter vi.& vxo.ibi,pendere acceptilationem, non ipsam,sed eius effectum.

e ¶Bene dicit.Dy.Adde secundùm Alex.quod idē tenet Ray.Ang.Imo.Pau.de ca.sed Pe.Cy.& Ro.ī obligatiōe alternatiua discrepāt ab opi.Bar.

¶Opponi.quod non sit bona diuisio:quia quædā est stipulatio in non faciendo:vt.j.§.item si in facto.sol.vt in gloss.¶Extra gloss.oppo.quòd illa diuisio,non sit bona,cùm obligatio dandi contineatur sub appellatione faciendi:vt.l.in facto.s.de condict.& demonstra.solut.ibi ponitur obligatio facti largè,& largissimè:hîc strictè.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio usufructus,quòd sit facti.
2 Stipulatio operarum,quòd sit diuidua.
3 Stipulās uiam,uel aliam seruitutem,dicitur stipulari ius & factum:& agendo ex stipulatione,agit ad factum.
4 Agens confessoria,uel negatoria pro seruitute,dicitur agere ad ius:& patientia uenit officio iudicis.
Obligationis dandi natura:quæ sit:& quæ faciendi?remißiuè.
5 Hæredum promissoris hominis in genere,si unus soluit partem suam Sticho:an liberetur:& qualiter agatur contra alios?remißiuè?nu.9.
6 Solutio partis in obligatione generis,uel alternatiuè,an & quando faciat obligationem esse in pendenti?
7 Obligatio generis,& alternatiuæ,quòd sint eiusdem generis quo ad quædam.
8 Exercitiū obligationis alternatiuæ,quando est soluta pars, respectu solutorum dicitur esse in pendenti.
9 Obligatione generis contracta,nullus certus est in obligatione,sed determinandus per solutionem,sic.

Et harum omnium. ¶Iste.§.est notan.
multum.Primò loquitur in stipulatione,quæ cōti
net diuiduum natura,& effectu.Secundò de stipula
tione,quæ cōtinet indiuiduum simpliciter.Tertiò
de ea,quæ continet diuiduum natura:sed indiuiduū
effectu.Secunda ibi:quædam non recipiunt.Tertia
ibi,quædam partis.¶Et breuiter hoc intendit.Sti
pulatio dandi est diuidua natura,& effectu:sed sti
pulatio seruitutis est simpliciter indiuidua.stipula
tio autem generis & alternatiua,est diuidua natura,
& indiuidua effectu.hoc dicit.¶Dicitur,hîc,& ha
rum omnium &c.innuit quòd stipulatio facti pos
sit esse diuidua:quia suprà posuit de stipulatione,
quæ consistit in faciendo:& hîc dicitur & harum.
&c.Contrà.j.eodē.l.stipulationes non diuiduntur.
Solut.dicit gloss.illud regulare:sed quandoque fa
ctum est diuiduum:vt in.§.Cato.& in.§.operarū.
Item in stipulatione vsusfructus:sed ista sunt spe
cialia:ita sentit gloss.j.huius.§.& alia gloss.posita
1 super verbo,viam.¶Item oppo.innuit glo.†quòd
stipulatio vsusfructus,sit stipulatio facti.Contrà.s.
de vsufruct.l.j.vbi videtur iuris.gl.bene dicit:quia
vsusfructus est iuris:tamē tenetur pati,quod est fa
cti:vt.l.vbi autem.§.qui id,quod.j.eodem.&.j.di
cam.¶Item op.gl.innuit.s.quòd stipulatio opera
rum diuiditur.¶Sed contra hoc oppo.de.l.liber
tus.§.j.s.de oper.liberto.&.l.stipulationes non di
uiduntur.§.j.Solut.gloss.quod volente stipulatore
diuiditur.hoc non est verum per.l.stipulationes nō
diuiduntur.j.eod.ideoq; dat aliam solutionem:quia
ibi quando duobus debentur operæ:hîc quando
vni.Glo.non bene soluit:quia opera de se est indiui
dua:vt.l.iij.de oper.liber.tangetur in.l.in stipulatio
2 nibus.§.operarum.¶Quid dicemus?† dico quòd
imò potest diuidi:vt.d.§.operarum.&.l.libertus.§.j.superius allega.Si ve
rò vis diuidere vnam operam:& tunc non potes,nisi deuenias ad taxatio
nem quantitatis:vt.l.in stipulationibus.§.operarum.&.l.stipulationes nō
diuiduntur.secundo casu dicitur hîc quod recipit præstationem natura,
& effectu.Quid est hoc dicere?& dic natura:quia est diuisibilis.effectu
proter duo:quia propter.l.xij.tabularum diuiditur:vt.l.j.C.si certum pe
tatur.¶Item partis præstatio præstat liberationem in parte.¶Venio ad
secundam particulam,& aduertatis:dicitur hîc,quòd non recipiunt serui
tutes diuisionem,nec natura,nec effectu.¶Oppo.s.ad.l.Falcidiā.l.j.§.si
vsusfructus.Solut.speciale in vsufructu.de hoc dicetur in.l.stipulationes
non diuiduntur.j.eodem.ideò dimitto.¶Opponi.de.l.stipulationes non
diuiduntur.ij.responso.j.eodem.Solut.illud quando peruenitur ad præsta
3 tionem interesse:secus quando præstatur seruitus.¶Quæro aliquis†sti
a pulatur viam vel aliquam seruitutem:an stipuletur ius,vel factum[a]?& di
b cit glo.quòd factum.Docto.vltramonta.[b]insurgunt contra glos.& Petr.
hîc,& Cyn.in.l.corruptionem.C.de vsufructu.circa principiū.& dicunt
quod stipulatur ius:vt.l.si seruus communis meus & tuus.j.de stipu.ser.
coniuncto instit.de stipu.ser.§.sed cùm factum.Illud non est verum:quia
quando seruus stipulatur factum fiendum à seipso,non acquiritur domi
no:vt.§.sed cum factum.Sed cum stipulatur fiendum ab alio ipsi seruo,
domino acquiritur:vt.l.quod dicitur.infrà eodem.Verbi gratia,promit
tis seruo,quod sibi ire & agere liceat:nō acquiritur domino.sed si promit
tis seruo facere domum:& tunc,quia illud factum venit explicandum à
promissore,non à seruo stipulatore,domino quæritur.¶Contra gloss.
facio vnam fortissimam rationem de.l.prima.in fin.de seruit.rusticorum
prædiorū.vbi dicitur,quòd patientia venit per officium iudicis:ergo non
est in obligatione:vt.l.qui per collusionem.§.primo.s.de acti.empt.ergo
non factum,sed ius videtur stipulatus.Præterea.l.dicit,quòd seruitus est
ius:vt.l.prima.de rerum diui.& institu.de re.corpo.& incorpo.§.primo.
Præterea Iurisconsultus hîc videtur dicere vsque ad.§.item si in facto.de
obligationib⁹ dandi:ibi de obligationibus faciēdi:& sic hîc videtur dicere,
c quòd sit iuris.Credo gloss.bene dicere,[c]& qui stipulatur seruitutem,sti
pulatur ius & factum:ius,inquantum seruitus debeat constitui:factum,
inquantum patientia debeat præstari:vt.l.tertia. post principium.suprà
de vsufruct.in versic.dare.Et ideò gloss.quæ est in.l.corruptionem.bene
dicit,quòd constituendo non liberatur:quia etiam tenetur ad factum:sci
licet pati.& sic remanet obligatus ad patientiam.Idem no.j.eod.in.l.plu
ribus.§.fin.¶Ad.l.j.in fin.s.de ser.rusti.prædio.dic quòd quando agitur
reali.s.confessoria,vel negatoria:tunc patientia venit iudicis officio,non
iure actionis:hoc est quod dicit gl.in.l.harum.si ser.vendit.& sic loquitur
in.l.j.in fi.de ser.rustico.prædio.Sed quando quis agit ex stipulatione vel
actione ex testamento:tunc est in obligatione datio:hoc est cōstitutio ser
uitutis:& patientia:vt expressè dicit tex.in dicta.l.iij.§.dare.de vsufructu
4 & sic gloss.bene dicit.¶†Quæro,quæ est natura obligationis dandi:&
quæ est natura obligationis faciendi?gloss.hîc tangit.dicam in.l.stipulatio
nes non diuiduntur. ¶Venio ad tertiam partem.hîc dicitur,quod quæ
dam sunt indiuidua natura:sed indiuidua effectu:& sic statim repetuntur
contra.l.si non sortem.§.si decem.suprà de condictio.indebi.Solu.de ri
gore incontinenti potest repeti:sed de æquitate est in pendenti:& hoc di
cunt duæ gloss.paruæ hîc positæ.¶Venio & intro gloss.mag.& ad diui
sionem oppo.sol.vt in gl.¶Oppon.secundo,si non liberatur:ergo &c.di
co quòd interesse obligatum,& non obligatum est medium:scilicet,cessa
tio obligationis ad tempus.& sic est in pendenti.¶Videamus quid vult di
cere illa gloss.non est obligatio.sed obligatio cessat?¶Quæro,an cesset
obligatio vel executio actionis.gloss.hîc ponit verba impropriè.Dic me
lius.quandoq; obligatio fuit semel nata:sed ex aliquo casu dicitur in pen
denti:vt in casu nostræ legis:& tunc exactio est in pendenti, non obliga
tio:quia durat:vt.l.pecuniam.s.si certum petatur.Vnde cum hîc actio &
obligatio est semel nata:propter solutionem partis non est in pendenti ob
d ligatio,quia durat:vt no.l.pecuniam.suprà si certum petatur.[d]sed est in
pendenti exactio ratione futuri euentus.Quandoque ab initio obligatio
non est nata,sed est in pendenti:& tunc natiuitas obligationis pendet pro
pter spem,quòd nascantur:vt.l.inter stipulantem.§.sacram.infrà eodem.
¶Ostendo quòd gloss.ista dicat malè,& contra.l.si stipulatus.§.fina.j.de
solution.Nam si debes hominem in genere,& soluis partem stichi,totum
potest peti.& sic non est in pendenti obligatio,nec exactio.Solutio,dicit
Dyn.quod gloss.in ob.generis malè loquitur,in alternatiua bene dicit:
e per.l.si non sortem.§.penulti.s.de conditio.indebi.& bene dicit Dy.[e]Et
est ratio:quia in alternatiua vtraq; est in obligatione:& ideò soluendo Sti
chum,soluit partem eius,quod est in obligatione:sed in stipulatione gene
ris,nihil est in obligatione:vt.l.cum incertus.s.de legatis primo.¶Sed cō
tra hoc videtur hic textus.quia actio in obligatione generis dicitur esse in
pendenti.Solu.quod dico in obligatione generis,dico quod nō est in pen
denti obligatio: quia potest exigi sicut primo:sed obligatio illa, ex qua
debet condici, quod est solutum, est in pendenti: vtrum nascatur.:valet
igitur obligatio: & condictio indebiti pendet: & hoc est quod dicit tex.
hîc,aut in pendenti &c.Istud dictum videtur falsum.Et pro declaratione
5 formo quæstionē positam in gloss.Plures sunt hæredes vnius promisso
ris hominis in genere:vnus soluit partem suam Sticho: an liberatio con
tingat:

tingat. vide glo. quæ hic dicit, quòd ſic. Gl. iſta eſt contra præcedentem de
terminationem, vbi in obligatione generis in pendenti eſt obligatio. ſed
dictum gloſſæ, verum eſt in hæredibus promiſſoris: ſed quod dixi primò
eſt verum in ipſo promiſſore. hoc dicit hæc gloſſ. licet non probet. ſed qđ
hæredes non liberentur, videtur caſus. j. proxi. §. ex his. & j. eodem. l. in e-
xecutione. §. pro parte. Dic quòd hæres reſpectu præſentis ſtatus libera-
tur, hoc eſt, exercitium actionis contra eum impeditur, donec alij conue-
niantur. & ita intelligit glo. in. gl. in. d. §. ex parte. licet contra ipſum princi
palem exercitium non impediretur. Si autem glo. intelligeret, quod verè
ſtatim liberaretur malè diceret, & l. qui hominem. j. de accepti. quam alle-
gat glo. nihil. facit: vt dicam ſtatim in. §. ſi tamen hominem. Et ratio diffe-
rentiæ inter hæredes & principalem promiſſorem, poteſt eſſe: quia quan
do vnus hæres ſoluit partem, quam debet, totum ſoluit, quod debet: ſed
principalis promiſſor non ſoluit totum, quod debet, ideò non videtur in
6 pendenti obligatio. pro hoc facit. j. §. Cato. in fine. ¶ Reaſſumo † ergo bre-
uiter cum quęritur, vtrum in obligatione generis, vel alternatiua, partis
ſolutio faciat obligationem eſſe in pendenti, vel nõ: ſic diſtingue. Aut quæ
ris vtrum ſit in pendenti obligatio, vel liberatio ad repetendum ſolutum,
& eſt in pendenti: vt hîc. aut quæris. vtrum ſit in pendenti obligatio. ideſt
quo ad ſubſtantiam ipſius: & non eſt in pendenti: vt. l. pecuniam. ſi cer. pet.
& l. ſi non ſortem. §. ſi decem. s. de condi. inde. Aut quo ad exercitium: &
tũc aut præceſsit obligatio alternatiua, & eſt in pendenti: vt. l. ſi nõ ſortẽ. §.
ſi decem. s. de condi. inde. ſi obligatio generis præceſsit, & tunc aut loque-
ris in principali promiſſore: & tunc non eſt in pendenti: ſed ſtatim poteſt
exigi: vt. l. ſi ſtipulatus. §. j. j. de ſolu. Aut loqueris in pluribus hæredibus
promiſſoris, & eſt in pendenti: vt hic in glo. & j. eo. l. in executione. §. pro
parte. quod intellige, ſi vnus ſoluit totũ, quod debet: ſecus ſi partem partis
quam debet quia eſſet idem, quod in principali. ¶ Procedo vlterius: tu di
cis quòd hæres ſoluit totum, quod debet tamen non pfectè liberatus. cõtra
inſti. q. mo. tol. obl. in pri. Sol. hîc nõ ſoluit: put debuit, qa eſt dubiũ ne ali⁹
7 ſoluat in alio homine. ¶ Op. † ſecundùm Dyn. & videtur, quòd ſtipulatio
generis & alternatiua ſint eiuſdem generis. Sed contra quia vtrunq; eſt in
obligatione: vt. l. illud aut illud. s. de conſtitu. pecu. l. ſi duo rei. j. ti. in obli
gatione generis, nullum eſt in obligatione, vt. l. cum incertus. s. de legatis. j.
Dy. dicit, quòd eiuſdem generis, & conditionis ſunt quo ad quædam. &
idem dicit glo. in. l. cum his. §. fi. s. de condi. inde. ¶ Item. op. de. l. ſi ſtipula
tus. §. j. de ſol. So. ibi homo certus debebatur. ¶ Oppo. j. §. ſi tamen homi-
nem. ſo. in gl. dic, vt ibi dicam. ¶ Quæro, quid ſi alter hæres non vult ſolue
re in eodẽ homine? gl. dicit quòd fiet condemnatio in æſtimatione &c. dicã
8 j. proxi. §. Quęro, dixi † quòd aliquando exercitiũ obligationis alternati-
uę, eſt in pendenti: vt ſi debes decem, aut ſtichum & ſoluis quinq;: vt in. §. ſi
decem. Quid eſt illud, quod eſt in pendenti? Rñ exercitium reſpectu illo
rum quinq; ſolutorũ. vnde poſſum agere ad quinq;, aut ad ſtichũ: ita intelli
9 go. §. ſi decem. ¶ † Quæro, dixi quòd ſi vnus ex hęredibus ſoluit partem
ſuam obligatione generis, quòd pro illa parte in pendenti: qualiter agã con-
10 tra alios? dic vt in. l. executione. §. pro parte. & ibi dicam. ¶ † Sed quęro, in
obligatione generis, quid eſt in obligatione? vna eſt gl. de lega. ij. l. meuius
§. duobus. ſuper ver. homines continet &c. quæ dicit, quòd in obligatione
generis, nullus eſt in obligatione: ſed omnes in ſolutione. Idem not. in. l. cũ
his. §. fi. de condi. inde. Iſtud nihil eſt dicere. l. cum incertus. de lega. j. quia
ſi nullus eſt in obligatione, per ſolutionẽ eius, qđ non eſt in obligatiõe, nõ
tollitur obligatio, & hic vult, ꝙ tollatur obligatio: vt. l. & per iuſiurã. §. ſi is
qui hominẽ. j. de accept. Quidã hoc volẽtes ſuſtinere, dicũt, ꝙ ipſum ge-
nus eſt in obligatione, nõ aliquod indiuiduũ per ſe. Sed illud eſt truffa: qa
genus per ſe ſumptum, eſt quędam imaginatio, quæ non eſt in cõmercio
noſtro: ergo non eſt in obligatione. vt in princip. inſti. de inuti. ſtipulatio.
Iaco. de are. voluit dicere, ꝙ quilibet eſt in obligatione ſub cõditione, ſi ſol
uet: vt. s. qui & à qui. l. ij. Sed iſtud eſt truffa, quia ſi nullus eſt in obligatio
ne. niſi cõditionaliter: ante conditionẽ nõ poſſet agere: vt. l. cedere diẽ. de
a verb. ſig. Pretereà, ſi decederet legatarius, nõ trãſmitteret,[a] cõtra. l. hęredes
§. ſi in certo. s. fami. er. ¶ Quid dicemus? dico ꝙ glo. in. l. meuius. §. duob⁹.
in verb. homines. in fi. ma. gl. dicit verũ: qa nullus eſt in obligatione cert⁹ &
determinatus: ſed determinand⁹ p ſolutionẽ. & ille, qui ſoluet, ab initio fin
git fuiſſe in obligatione. Eſt ergo obligat⁹ de pſentia ad dãdũ vnũ, ſed ille
vnus an ſit hic, vel ille, pẽdet ex futuro euentu. & hoc vult dicere illa gl. l. cũ
incertus. de leg. j. & l. ij. s. q & à qui. qa nõ eſt cõditio ꝓpriè, quę ſuſpẽdit
propriè obligationem, ſed habet ſpeciẽ cõditionis, quia in. l. ij. s. qui. & à
qui eſt dictio quodãmodo, q̃ eſt nota improprietatis, vt. l. ſi me in vacuã. s.
de acqu. poſ. hoc mõ debet intelligi. l. ſi pamphilo. & l. hominem. de op. le
ga. aliter ſi eſſet cõditio propriè, licet tacita, ſuſpendet obligationem, ſicut
expreſſa, vt. l. item quia. s. de pact. & gl. & ibi, & ideo non poteſt agere.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio non mutat conditionem ex perſona hæredis, ſed condemnatio moderatur.*
2 *Actio negotiorum geſtorom quòd competit pro his quæ, fiunt ex uoluntate.*
Actio fami. er. competit pro his, quæ fiunt ex neceßitate.
3 *obligatio perſonalis diuiditur inter hæredes: ſed id quod eſt in conditione, non: & ideo pœna pro ſolido committitur, niſi ſolidum ſoluatur reſpectu eius, quod in ſtipulatione pœnali, quod dicitur eſſe in conditioue.*
4 *Minor pars ſi contradicit maiori, quando ſtetur dicto maioris partis: uel minoris?*
5 *Hæredum promiſſoris obligati in genere ſi unus ſoluit in Sticho, alij diſſentiant, quomodo ſubueniatur creditori contra ipſos hæredes? Quòd ſi plures diſcordant ad præiudicium tertij, iudex poteſt eos cogere ad concordiam. Et cum plures hæredes diſcordant quando conſentire cogantur per iudicem, ut eis conſulatur. numero. 6.*
7 *Obligatione generis contracta uel alternatiua, ſi decedit ſtipulator pluribus hæredibus relictis, & non cõcordãtibus, qualiter ſuccurratur?*
8 *Hæredum promiſſoris in obligatione generis, de neceßitate cogitur unus ſoluere totum, creditore non uolente recipere partem.*
Creditor obligationis generis, non cogitur partem ab uno recipere, niſi alij hæredes conſentiant in alijs partibus eiuſdem hominis.
9 *Creditor quando agitur contra unum ex hæredibus ad ſeruitutem inſolidum, & eſt condemnatus in executione, non liberatur hæres conuentus, niſi ſoluat æſtimationem.*
10 *Actio ad intereſſe intentata pro ſeruitute, datur pro hæreditaria portione, & ſic intereſſe quando principaliter petitur, cenſetur diuiduum.*
11 *Hæredum ſtipulatoris ſi unus agit inſolidũ ad ſeruitutem, & deuenitur ad executionem ſuper intereſſe, non præſtatur, niſi pars.*
12 *Hæredes plures in obligatione indiuidua, an dicantur duo rei, ex quo quilibet tenetur inſolidum? remiſſiuè.*
13 *Seruitus poteſt pluribus inſolidum conſtitui.*
14 *Sententia lata pro uno ex pluribus hæredibus agenti ad ſeruitutem conſtituendam actiõne perſonali, non prodeſt alijs, ſecus ſi egiſſet actione confeſſoria ad conſtitutam.*
15 *Sententia lata contra unum ex pluribus hæredibus pro ſeruitute, non nocet alijs.*

Ex his igitur ſtipulationi

bus. ¶ In obligatione diuidua natura, ſed indiuidua
effectu, ſi ſunt promiſſoris hæredes: quilibet tene-
tur pro parte, ſed partis præſtatio liberationem nõ
probet, ſed in obligatione indiuidua, omnimodo
hæredes promiſſoris tenentur inſolidum, & hære-
dibus ſtipulatoris inſolidum actio competit. hoc
dicit. ¶ Diuiditur in tres partes. Primò ponit il-
lationem vſq; ibi: & ideo. Secundò ponit aliam vſq;
ibi, ex quo. Tertiò ponit aliam vſq; ad. §. ſi tamen.
Item prima ſubdiuiditur in duas, ſcilicet dictum &
rationem. Secunda in duas, ſcilicet dictum & deter-
minationem quæſtionis circa illud. Tertia in duas,
ſcilicet dictum, & reſponſionem tacitæ obiectio-
nis: partes patent. ¶ Examinemus iſtas illationes
1 per particulas. In prima dicit, quòd ex perſona † hæ
b redis non mutatur &c. Contra. s. de[b] re iudica. l. non
tantum. glo. ſoluit non mutantur conditio obliga-
tionis, ſed condemnatio moderatur. Dicit Petrus,
non debet mutari, verum eſt ad commodum alte-
rius. ſed ad commodum creditoris ſic. glo. dicit me-
c lius quàm Petr.[c] quia ibi erat ex priuilegio perſonę
ideo eſt, quod mutetur, quia perſonale, vt. l. quia ta-
le. ſuprà ſoluto matrimo. ſed qualitas obligationis
non mutatur. ¶ Opponi. de. l. legatarius. ſuprà de
legatis primo. Solu. glo. hîc paſsiuè, ibi actiuè. Et
vult dicere, quòd ex perſona hæredis promiſſoris
non mutatur: ſed ex perſona actoris mutatur. Sed
iſta ſolut. non videtur vera: per illationem in text.
primò factam, quia idem eſt in hæredibus promiſ
ſoris & hæredibus ſtipulatoris. In contrario ſolut.
glo. quod ibi in diuiduis: hîc in indiuiduis. Dyn.
non videtur tenere iſtam ſolutionẽ. & dicit, quòd
ibi alterius partis non intereſt, imo ſibi prodeſt,
hîc partis intereſt, & nihil ſibi prodeſt. Petrus dat
aliam ſolu. conditio non mutatur reſpectu rei, quæ

POMATES.
a ¶ Non tranſmitteret. Breuiter ꝙ trãſmittat legatarius oẽs in genere facit. l. nec ſemel. s. qñ di. leg. ced. Ad materiã etiam huius. §. vide aliquid per Anch. in c. peccatum. colũ. xxviij. de regu. iu. in. vj.

POMATES.
b ¶ Contra. s. de. Pro quo etiam aptior tex. i. l. Põpo. la. ij. in fi. volẽs ex qualitate perſonarum condẽnationem moderari.

POMATES.
c ¶ Melius quam Petr. Eſt iudicio meo verũ. nã conditio obligationis initiatur ex pſona hæredis, etiam in detrimentũ creditoris. Si enim debes centũ, non poteris ſoluere quinquaginta. Debes enim ſoluere tota centum: ſi vis liberari. l. tutor. §. Lucius. de vſur. & cũ deceſſeris relictis duobus hæredibus vnus partẽ ſoluendo: liberat. l. j. C. ſi cer. peta. l. ſi teſtõ. §. j. de fideicom. Et tenet Bar. j. ibi pro declaratione, dum refert opi. Pet. & alleg. d. l. ſi teſtamento. q̃ꝗ in ſolutione partis nõ, imo ſit dãnũ. l. planè. s. fami. erci. & ſic contra ſol. Pe.

a POMATES. ¶ Pro declaratione huius leg. Exponit quod Dy. dubitat
duabus de causis. & primò, quia legatum est indiuiduum. l. nomē. ṡ. de le
ga. iij. quia hæc lex loquitur in diuiduis. Tamē vt mihi videtur, in gl. ij. nec qc
q̃. propter hoc est motus ipse Dy. quia legatū sit indiuiduū per separatio-
nem, tamen oblata est dim idia propter leg. xij. tab. l. ea quæ. C. fami. erci. l.
j. si cert. pe. & hoc
licet loquatur de
obligatione diui-
dua, tamen non lo-
quitur de ista, quę
diuiditur natura,
nō effectu. ī casib.
iiij. nota. admittitur
pars solu. §. & ha-
rum. ṡ. ea. l.
b ¶ Gl. quærit. vide
gl. notabilem in. c.
cū omnes. de cōsti.
POMATES.
c ¶ Non est verum.
Potest & alia rōne
ostendi, quod dictum
gl. non possit pro-
cedere: quia dato
quòd staret dicto
maioris partis, ad
huc tñ nō esset ple
nè prouisum: quia
posito quòd non
esset dare maiorē
partem. vt puta qa
essent duo tm̃ hęre
des, vel si plures,
tñ ab vtraq; parte
remaneāt: & hoc
casu manet reme-
diū, cum nō sit vni
uersale, sed an vbi
datur maior pars,
possit procedere:
tamen huic obie-
ctioni ita iudicio
meo respondendū
est tenendo glo. di
cit non solùm de-
bet considerari ex
numero maior
pars: sed etiam ex
cumulatione par-
tium hęredis: sicut
in simili videmus.
& debemus consi
derare de debiti cu
mulatione. l. maiorem. suprà de pact. & isto casu cessaret consideratio: &
gl. bene diceret. quia posito, quòd Sempronius, cui legatum esset hoc in-
certum, decederet relictis pluribus hæredibus, quos ex diuersis portioni-
bus instituisset, certè tunc staret illis qui essent instituti de ampliori portio
ne: vt est tex. in. l. sancimus. §. fin autē amplioris. C. de dona. & voluit bart.
in. l. si. in. prin. C. cum de leg. Aduerte tamen, quòd hæc solutio confundi-
tur ratione, qua confunditur opinio gl. vnde cogita, & vide tex. in. l. si quæ
sunt cautiones. ṡ. fami. ercis.
d ¶ Officium iudicis. Adde secūdū Ange. & Bal. vt refert, & sequitur Ale
xā. quòd hic fallit, nisi iudex videat īminere periculū scandali, quia tūc po
test eos compellere ad concordiam. argu. l. æquissimum. ṡ. de vsufru. & . l.
congruit. suprà de officio præsi. & etiam dicit Ange. quòd si res de qua cō
tenditur, non potest commodè diuidi per partes. & in vsu rei partes sunt di
scordes, tunc recurrendum sit ad remedium diuisorium, diuidendo inter
partes vsum alternis temporibus. allegat. l. Lucio. de aqua quo. & ęsti. Et
per hoc etiam quòd si plures habent iurisdictionem in castro & discordāt
in vsu iurisdictionis, compellendi sunt diuidere vsum per tempora. al-
leg. notab. dictum Innocentij in capitulo prudentiam de officio delegatis.
in glossa quæ incipit, nobis Alexan. addit gloss. xvj. quæstione. in capitu
lo licet. quam dicit Abb. reputare vt no. in terminis istis in. c. finali. de re iu
dica. Tu etiam adde quod Bal. consili. cxxviij. libro tertio. dicit, quòd va-
let arbitramentum latum ex abrupto cum iudex videt partes ad arma pa
ratas. qualiter autem plures fratres habentes iurisdictionem, illa vti debeāt
adde Bar. cōsi. clxxix.
e POMATES. ¶ Vt. l. pro parte. Et melius facit. tex. in. l. ij. ṡ. eodem
ti. de seruitu.

est in obligatione: vt hic. sed alio modo bene recipit
mutationem: quia obligatio inter hęredes diuiditur
& Cy. refert verba. pet. in. l. iij. C. de nego. gestis. &
hoc tenet Iaco. de Are. hic. & dicit conditio obliga
tionis. i. vtilitas rei, quæ est in obligatione. Omnes
solu. sunt bonæ: & solu. glo. bona, quia aliud in diui
duis: aliud ī indiuiduis. Et quæ est ratio istius, quod
dicit Dy. quia in diuiduis non noceret stipulatori,
in indiuiduis sic: declaratur per solutionē Pet. & Iac.
¶ Oppo. de. l. eadem. §. fina. Sol. vt ibi videbitis: qa
ibi quando deuenitur ad æstimationem partis: aliâs
a secus. ¶ Pro declaratione huius leg.[a] formo vnum
contrarium. & oppo. suprà eadem. l. §. & harum. vbi
dicitur quòd quādo decem sunt in obligatione, par
tis præstatio liberat hæredem, sed defunctum non
liberat: & sic loquitur. l. tutor. §. Lucius. ṡ. de vsur.
Quidam huius timore dicunt, concedo oppositum
quòd non liberatur præstando partem. Pet. tenet
contra hoc in. l. tertia. de nego. gest. C. & dicit quòd
ibi est casus coniungendo. l. hęredes. §. an ea. melius
in. §. si vnus. suprà fami. erciscundæ. inducendo hoc
2 modo. † Ea quæ fiunt ex necessitatè, veniunt in a-
ctione familiæ erciscun. & ea, quæ fiūt ex voluntate
veniūt in actione neg. gest. sed in dicta. l. iij. hæres v
nus soluendo totū habet actionē neg. gest. ergo nō
tenebatur soluere. sed casus melior in. l. si testamen
to. §. j. j. de fideiusso. Respond. ad legem istam, quod
hic loquitur in obligatione, quæ est indiui dua effe-
ctu, ibi verò diuidua omnino. & est ratio, quia hic si
esset liberatus, & mutaretur: hic fieret solutio in alio,
quàm tenebatur defunctus: quia vnus soluit partem
vnius rei, & alter alterius: & sic contingeret muta-
tio respectu rei, quod defunctus non potuit. Secus
quando est diuidua: vt quantitas. quia illam pręstāt
plures hæredes, quàm defunctus præstitisset. Nec
contingit mutatio respectu rei: vt quia id defunctus
debuit. sed illud videtur contra. l. stipulationum. §.
3 §. finali. infra eodem. ¶ † Hic debes scire, quòd obli
gationes personales diuiduntur, per. l. xij. tabu. vt
l. ea quæ. C. fami. erciscundę. & lege prima. C. si cert.
pet. vnde si teneris ad centum, & haberes duos hæ-
redes, vnusquisq; tenetur ad quinquaginta. Item il-
lud quod est in conditione, in persona hæredum,
non diuiditur: vt. l. cui fundus. in fine. ṡ. de conditi.
& demonstr. sed illud quod erat in obligatione, re-
spectu stipulationis pœnalis est in conditione. Cum ergo conditio non di
uidatur inter hæredes, pœna committitur pro solido: nisi solidum soluatur.
Sed quantum ad ipsum principale debitum: solutio partis liberaret pro
b parte: vt plenè videbimus. j. §. Cato. ¶ Glossa quærit:[b] quid si vnus cōsen
4 sit in soluendo hominem: alij dissentiunt. Glo. dicit † quòd statur dicto ma
c ioris partis. Sed illud non est verum[c], tunc enim statur dicto maioris par-
tis. quando sunt communia pluribus, vt vniuersis, secus si pluribus vt sin
gulis, vt in casu. l. maiorem. ṡ. de pactis. Tangit Dyn. in. c. quod omnes. ex
tra de reg. iur. libro. vj. & . l. quod maior. j. ad municipal. l. si autem plures.
de aqua plu. arcen. & ibi de hoc dicam. Transit glossa ad aliam so. & aliā
gl. habetis in. l. in executione. §. penul. in fi. mag. gl. j. eodem titu. vbi po-
nit duas solu. quæ est ergo verior. & Oldra. dicit: quòd ista est vera illa nō.
Ray. concor. videbatur illas glossas hoc modo. Quandoq; maior pars con
tradicit minori: & tunc loquitur ista gl. Quandoq; sunt in pari numero: &
tunc cogerentur consentire officio iudicis: vt in. l. contra. Sed nescio quo
iure istud probetur. Dic quòd primò debet considerari qualiter subuenia
tur ipsi creditori contra hæredes, secundò qualiter consulatur hæredibus
5 inuicem. ¶ † Circa primū dic: quòd si quidem ante sententiam constat iu-
dici hæredes debitoris dissentire: potest eos iudex cōdemnare in pecuniā
ad petitionem creditoris: vt nota. ṡ. proximo. §. in gloss. mag. Item facit,
quod nota. ṡ. de actio. emp. l. j. in princi. Item si iam facta esset cōdemna-
tio ad ipsum hominem: & hæredes dissentirent, posset fieri executio in
æstimatione eadem ratione, vt infra statim videbitis in ver. sed quo casu.
argumento eius: quod nota. j. eodem. l. eum qui certarum. §. j. & . l. si seruū.
§. finali. Item posset petere actor: vt iudex cogeret eos ad concordiam, qa
quoties plures dissentiunt ad præiudicium tertij, possunt cogi ad concor
6 diam per iudicem: vt. l. huiusmodi. §. finali. de lega. j. ¶ † Circa secundum
dic primò: quòd non est vera ista opinio. quòd stetur dicto maioris partis
vt dixi. Item non est verum, quòd vnus cohæredum possit petere, quòd
per iudicem cogatur consentire, quia quando plures dissentiunt ad ipso
d rum incommodum, cessat officium iudicis:[d] vt. l. quoties. de vsufructu. &
de serui. rusti. prædio. l. itinere. licet glo. ibi aliter sentiat. Sed si adhuc nul
lus cohæredum est passus damnum: sed timeretur pati, posset petere: vt
sorte dirimatur. argu. l. fin. in princip. C. communia de lega. & quod nota.
in. l. executione. §. finali. in glo. mag. Si verò alter passus sit iam damnum:
tunc recuperat à cohærede iudicio fami. erciscun. vt hac glo. & tex. hîc in
7 versi. sed quo casu. ¶ Sed quæro: † in stipulatione generis, vel alternatiua:
si decedat stipulator pluribus hæredibus relictis, & non cōcordent, quid
iuris? Respond. si electio erat stipulatoris: habes casum in. l. hæredes. §. si in
certo. ṡ. familiæ erciscundæ. Si verò erat electio promissoris, tūc res est ex
pedita: quia potest offerre quod vult. Tamen si vni hæredum vellet dare
partem in vno homine: alij partem in alio: nō cōtingeret liberatio: vt. j. de
solu. l. qui hominem. §. j. vnde solutione facta pro parte vni: eius respectu
actio esset in pendenti: donec alteri soluatur, sicut. ṡ. dixi in hæredibus pro-
missoris: quia iste recepit totum: quod sibi debetur. ¶ Venio ad versic. &
ideo. Oppo. quòd impossibile sit vnum ex hæredibus insolidum præsta
e re seruitutem, vt. l. pro parte[e]. ṡ. de seruitu. Quod tamen dicitur hîc, sed
8 quo casu &c. † Sol. iste ver. potest referri ad primam illationem. ṡ. de obli-
gatione generis: vt tangitur hîc in glo. & secundùm hoc habes hîc casum:
quod vnus ex hæredibus, de necessitate in obligatione generis habet soluere
totum. Quod patet: quia potest repetere per actionem familiæ erciscun-
dæ: vt. l. hæredes. §. si vnus. ṡ. fami. erciscun. Nam licet actio, & cōdemnatio
fiat pro parte, tamen perfectè non liberatur soluendo partem. puto tamē
quod creditor non cogatur aliâs recipere partem: nisi alij hæredes cōsentiāt
in alijs partibus eiusdem hominis: vt. l. in executione. §. pro parte. j. eod. &
hîc: quia si creditor reciperet partem, cogeretur & hæres, qui solueret spō
te agere negotiorum gestor. & cessaret familiæ erciscundæ. Illud autem
quod. ṡ. proxi. §. fuit dictum: quòd pro parte soluta ab hærede, actio esset
in pendenti, est verum in sponte recipiente. Alio modo legitur hîc versi.
quòd referatur ad hunc casum. quando est indiuiduū natura, & effectu, vt
in prima parte glo. & tunc ad contraria respondeo: quòd non constituit
seruitutem insolidum: sed soluit ęstimationem insolidum. ¶ Sed tunc op
po. quando deuenitur ad æstimationem: non tenetur, nisi pro parte. ergo
soluens solidū, non soluit ex necessitate. quod tex. innuit, dū dicit familię
9 erciscundæ. Respondeo, † quandoq; actum est contra vnum ex hæredibus
ad seruitutem insolidum, & est condemnatus tunc in executione, quia nō
potest constituere seruitutem, non liberatur, nisi soluat æstimationem to
10 tius. ita loquitur hîc. Quandoq; † ab ipso initio formatur actio ad interes
se, tunc datur pro hæreditaria portione, vt. ṡ. eo. l. stipulationes non diuidū
11 tur. Et prædicta vera in hæredibus promissoris, † sed si vnus ex hæredibus
stipulatoris ageret ad vnam insolidum, & deueniretur ad executionem
super interesse: nō pręstaretur nisi pars, vt. l. hęredes. §. an ea. familiæ. ercis
cundæ. Ratio, quia non esset ęquum, vt haberet plus debito, sed in pręce
denti casu stipulator cōsequitur totū. quod sibi debetur ab illo vno, & il
le repetit à cohęredibus. ¶ Nunc veniamus ad ver. ex quo dicitur hîc, quod
plures hæredes stipulatoris &c. Opp. de. l. hęredes. §. an ea. ṡ. fami. erciscū
dæ. Sol. vt in glo. ¶ Vlterius oppo. de. l. pro parte. ṡ. de serui. Sol. quando
fundus vadit ad successorem pro parte, stipulatio extinguitur &c. vt in glo.
¶ Vlterius opp. de. l. si vnus in fin. de ser. rusti. prędio certè secundùm
vnam

vnam lectu.concor.ſecūdum aliā diſcordat.dic,& ſo.vt ibi.Extrà gl.in hoc
12 verſi.†quæro,ſi ſunt plures hæredes ſtipulatoris,quilibet habet actionem
inſolidū,& plures hæredes promiſſoris in obligatione indiuidua tenentur
inſolidū:an ſint correi?& Cy.in auť.hoc ita.C.de duob.reis.dicit,quòd nō.
quia ex natura rei dicuntur inſolidū obligari & gl.videtur in.§.fi.ſi tamen
hominē.j.eo.& tex.ſ̈.de euic.l.rē hæreditariā.& dicam.j.de duob. reis.l.j.
vel in .l.reos.§.cū in tabulis.¶ Venio ad ver.ſed quidā.& quæro qualiter
debet intelligi?& gl.ponit duos intellectus.& ſecūdū vnū intellectū fit vna
obiectio.& eſt reſponſio tacita,non expreſſa.Et ſecundum iſtam.pone ca
ſum ſic.Videtur,ꝙ iſta ſtipulatio vitietur quia deuenit ad eū caſum,à quo
incipere non poteſt:vt cum per ſingulos non pōt ſeruitus acquiri. & hoc
quidam Iuriſconſulti conceſſerunt, & malè. vnde author legis reſpon-
dit:difficile eſt,ꝙ ſeruitus conſtituatur pluribus.quia oportet omnes con
ſentire:aliâs non valet:vt.l.receptum eſt.cōmunia prædio.cum ſimi. not.
hic in gl.ſed difficultas præſtationis non vitiat obligationem,quia per hoc
non deuenitur ad eū caſum à quo non potuit incipere.potuit em̄, licet cū
difficultate. ¶ Secundo modo legitur,op.& videtur:ꝙ hæc ſtipulatio vi
tietur:quia reus non poteſt dare eandē ſeruitutē pluribus inſolidum:& ſic
ſtipulatio vitietur tanquam cōtinēs impoſsibile:quod quidā conceſſerūt.
Sed iuriſconſultus,author legis,dicit ꝙ illud eſt difficile reo,ſicut dare mil
le mercas ei,qui non habet:ſed difficultas non vitiat obligationem.Et iſta
fuit lec.Io.quæ colligitur ex gl.ma.hic poſita.Tu tene primā pro vera,&
13 bona,& præcedēs non eſt vera:†quia pluribus pōt ſeruitus inſolidū cōſti
tui:vt.l.lucio.ſ̈.de aqua quoti.& ęſti.&.l.via.§.fi.ſ̈.de ſerui.reſti.p̄di.& ſic
14 nō eſt difficile.¶†Venio ad vnā.q.gl.qlibet hæredū habet actionē inſoli
dū,vnus egit,& obtinuit,an poterit vti anteꝗ̃ alij agāt?Quidā ꝙ ſic.Io.ꝙ
nō.Vide iſtā gl.q̄ iſtarū opi.eſt vera,& iſtud eſt difficile:& per gl.nō pōt
haberi intellectus.& videtur ꝙ prima opi.eſt vera: cum in cōfeſſoria,vni⁹
victoria,ꝓſit alteri:vt.l.loci corp⁹.§.ſi fundus.ſ̈.ſi ſer.vē.Sed illud in ſerui
tute cōſtituta:ſec⁹ īſeruitute cōſtituēda:& ideo licet vn⁹ egerit& obtinuit,
ſibi ꝓ pte nō pōt cōſtitui:ideo,nō pōt ipſe,nec ali⁹ vti.Quòd ſibi nō poſ
ſit cōſtitui:eſt caſus in.l.ꝓ pte.ſ̈.de ſerui.¶ Quid dicem⁹?Iſta gl.debet in
telligi hoc mō.ſi quidē hæredes ſunt in diſcordia,eis non poteſt conſtitui
ſeruitus:vt.l.itinere.& no.ſ̈.de ſer.ruſti.p̄dio.& nullus poterit vti,cū non
poſsit cōſtitui:& ſic loquitur opi.Io.ſed ſi ille,qui debet ſeruitutē:vni vel
let cōſtituere pro parte:non pōt conſtituere,tn̄ ille cui eſt ſic conſtituta,
nō poterit prohibere quin vtatur:vt.l.p fundū.ſ̈.de ſerui. ruſti . prædio.&
15 ita loquiť opi.aliorū.¶†Pone ecōuerſo ad gl.quòd vn⁹ ſuccubuit,certè nō
nocet alteri:vt.l.ſi de cōmuni.ſ̈.ſi ſer.ven.no.in.d.§.ſi fundus.& alteri ac-
creſcit:vt.ſ̈.communia prædio.l.ꝓprium,& perinde eſt ac ſi nō ſit ille,qui
ſuccubuit.

§ **Si tamen hominem.** ¶Iſte.§.legitur in gl. duob⁹ modis.& Tertio ſecūdū ſuā lect. h.d.per ſententiā & acceptilationē,vnus ex heredibus promiſſoris,qui tenebatur in genere, poteſt liberari.¶ Opp.ſ̈.ea.l.§.j.&.§.ex his.vbi vno ex plurib⁹ hr̄dib⁹ ſoluēte,nō cōtingit liberatio obligatiōis:ꝓpter qđ gl.dat duas lect.Vna eſt ꝙ loquitur in homine certo in obligationē deducto,ibi in genere.& illa eſt in ſe vera,per.l.ſi ſtipulatus.j.de ſol.& eam tenet Dy.& gl.ſ̈.ea.l.§.j.in gl.mag.ſed nullū dubiū poneret.Alio mō legiť, & loquiť in obligatione generis , quòd interim ſit in pendenti, ſed iſta eſt contra tex.ibi pars duntaxat &c.prætereà,iſta lectu.non eſt bona per dictionē ſi tn̄,quæ eſt aduerſatiua ſuperioribus. vnde gl.dicit,quòd hic fuit ſolutum ſtipulatori nolenti:vt ſuprà eodem lege prima.§.primo. Iſtud non eſt verum.quia.§ .primus debet intelligi in ſtipulatore: volente quia inuitus non poteſt cogi accipere partem:vt.ſupràproxi.§.dixi.¶ Quid ergo dicemus?dic ſecūdū Pet.quòd in obligatione generis,non cōtingit liberatio p ſolutionē:ſed per acceptilationem,& ſentētiā,cōtingit pro parte.Et ratio eſt,quæ ponitur in.l.in executione.§.pro parte.j.e.& eſt ratio,ne alius hęres poſsit ſoluere partem in alio hoīe,qđ eſt abſurdū.partē em̄ haberet in diuerſis hominibus: ſed in ſententia, & acceptilatione, hæc ceſſat iniquitas.quia vnam partem tantummodo debet habere. Et per hoc habes intellectum.l.qui hominem.j.de accepti.& ſecundum hoc expone hic egero & ſuccubuero,licet gl.aliter dicat,& non bene.Sed iſta ratione attenta,dicas ſemper pro parte liberarionem poſſe contingere,vbi non deuenitur ad illā iniquitatē.¶ Op.de.l.ſi ex pluribus.primo reſponſ.j.de acceptila. gl.quæ eſt hic,dat duas ſolu.& quælibet eſt bona.vna, quòd ibi ſunt duo rei,hîc non.& ſecundùm hoc dixi vobis ſuprà proxi.quòd idem eſt in re indiuidua,in obligationem deducta , & non ſunt duo rei.& tene menti hanc gloſſ.Quærit gl.quid ſi accceptilatio fiat de vna ſpecie in obligatione generis?Dicit,quod continget liberatio,vt.l.per.iuſiurandum. infra de de acceptilatio.§.ſi is q hominem.ſed ſecus in pactis:vt.l.ſi vnus.§.ſed ſi generaliter.ſ̈.de pact.dic vt ibi.d.§.ſi is qui hominem.

SVMMARIVM.

1 *Pœna in ſtipulationibus facti,uno ex hæredibus contra faciente, inſolidum committitur.*
2 *Intereſſe,quando conſideretur in ſtipulationibus pœnalibus?*
3 *Intereſſe in obligationibus facti,an ſit,an uerò ipſum factum?remiſsiuè.*
4 *Pax an dicatur rupta,quando eſt facta,& promiſſum non offendere te,neq; tuos, & offenditur unus ex hæredibus ſtipulatoris?remiſsiuè.*
5 *Florentinus ſi habet repreſalias contra Piſanos ob delictum unius Piſani,& Piſanus excutiatur Florentiæ:an excuſſus agere poſsit contra illum,cuius occaſiōe repreſaliæ fuerunt conceſſæ.*

§ **Item ſi in facto.** ¶Vidiſtis ſuprà de obligationibus iuris,& etiam aliqualiter facti,nunc ponit
de obligatione facti merè,& vſque ad.§.Cato.hoc dicit: vno ex hære-
dibus promiſſoris contrafaciente , omnes tenentur pro hæredita-
ria portione:ſed ſi vni ex hæredibus ſtipulatoris contra fiat , pro parte
ſua tantùm ſtipulatio committitur ad intereſſe:ad pœnam verò commit-
titur inſolidum:licet alij agentes exceptione doli repellantur.h.d . Primò
loquitur,quando vnus ex hæredibus promiſſoris contrauenit. Secundò:
quādo ventū eſt cōtra vnū ex hæredib⁹ ſtipulatoris.Tertiò diſtinctionē
ponit.Quartò rationē ſuæ diſtinctionis aſsignat.Quintò extendit ad aliā
obligationem.Secunda ibi:contra autem.Tertia ibi:nam ſi pœnā. Quar
1 ta ibi,in.l.idē.§.ſed hæc differentia.Quinta in.l.eadem.in prin. ¶†Nota,
ꝙ in ſtipulationibus facti,vno ex hæredibus promiſſoris contrafaciente:
committitur pœna inſolidum.Item no.quòd vno ex hæredibus ſtipula-
toris.&c.¶ Oppo.j.eo.§.Cato.r̄ndet gl .hîc in factis indiuiduis loquiť. §.
Cato.loquitur in factis diuiduis,& iſtud contrarium tangit gl.mag.hic po
ſita.¶ Opp.ſ̈.ea.l.verſi.ex quo quidem.vbi quilibet hæres ſtipulatoris
habet actionem inſolidū.Sol.qn̄ agiť ad ipſum factum indiuiduū:quilibet
hęres agit inſolidū:vt in verſi.ex quo quidē:ſecus qn̄ deueniť ad intereſſe.
quia tūc pro patte agūt:vt hîc.¶ Oppo.ſi vnus ex hæredibus vadit ad rem
cōem:vadit nomine oīm:& pro oīm vtilitate:quia nulla eſt particula: quę
non ſit cōis:vt.l.Meuius.§.duobus.ſ̈.de leg.ergo cohæredū intereſt:vt . j.
e.l.ſi ſtipulatus fuero per te.& ſic poſſunt agere.Solu. intelligo, quod ibi
ibat cohæres ad fundū ſuum propriū,qui ſibi in diuiſionem obueniat:
vel ad partem ſuam pro diuiſio,aliâs ſi iret ad cōmunem pro indiuiſo:cum
iret,nomine omnium,omnes videntur prohibiti.vt dicta.l.ſi ſtipulatus.
2 ¶†Oppo.in ſtipulationibus pœnalibus,nō conſideratur intereſſe:vt.l.ſti
pulatio iſta.§.alteri.j.eod.glo.quæ eſt hîc,dicit de ſtricto iure non inſpi-
cimus,ſed de æquitate ſic.& vide gl.in.l.idem iuris.quæ incipit ſtricto:&
ſecundùm glo.iſtam.§.alteri.videretur imponere legē verbis,& non reb⁹,
quia de æquitate pœna impoſita nō valet.Dicit Pe.quòd quandoq; ſolet
apponi pœna in ſtipu.de cuius natura venit intereſſe,& tunc ſi non inter
eſt,non agať,vt hîc.Quandoq; apponiť pœna ratione cōtemptus,vbi in-
tereſſe non venit,& tunc nō inſpiciať,an interſit,vt in.§.alteri.Sed iſta ſo
lu.videtur contra caſum.l.vlti.j.de præto.ſtipu.Dicunt ipſi,nos reſpon-
demus,& fatemur,quòd nō debet probare q̃tum intereſſe,ſed quod aliqd
interſit,habet probare Sed illud non eſt verū,quia ſine aliqua ꝓbatiōe cō
mittiť pœna.Dy.probat,in cōpromiſſo venit intereſſe:vt.l.diem profer-
re.§.fin.ſ̈.de arbi.Sed vîdeo:quòd ſi in compromiſsis pœna eſt appoſita,
nō inſpicimus an interſit?vt.l.cum pœna.ſ̈.de arb.ergo illud dictum non
eſt bonū.¶ Qualiter dicemus?dicit ipſe,aut offenditur directò ille , cui
eſt promiſſum,& tunc non inſpicimus intereſſe:ſi offenderetur alius, nō
ille cui principaliter eſt promiſſum,& tunc inſpicimus.an interſit:vt hîc.
& hanc ſolu.dat ipſe hîc,& in.§.alteri.Sed ſecundùm illud dictum Dy.
iam ſequeretur quod hæres hîc offenſus,haberet probare ſua intereſſe,
aliâs nō poſſet agere.quod eſt cōtra iſtum tex.vbi nō inſpicitur an inter
ſit.Item eſt cōtra.l.fi.j.de præto.ſtipu.ſed ſi Dy.voluit hoc intelligere vt
dicam,bene dixi.¶ Dic,ꝙ ſi offenditur ille,cui principaliter eſt promiſ
ſum,ſiue ille qui eius perſonā repręſentat , ſtipulatio committitur, nec
inſpicimus,an interſit . vt.l.ſtipulatio. iſta . § . alteri . infrà eodem. § . al
teri.inſti.de inuti.ſtipula .Sed ſi offenditur alius,quā cui principaliter eſt
promiſſum,vel qui perſonā eius nō repręſentat,tunc inſpiciť, an interſit
ſtipulatoris,vel hæredis eius:qui eius perſonā repręſentat vt hic.& gl. eſt
in.d.l.cum pœna.cōiuncta.l.aduerſus.ſ̈.de arbi.& quaſi eſt caſus hic .Nā
hæres repręſentat perſonā defuncti in totū,ſi eſt hæres vniuerſalis:vt.l.hę
reditas.ſ̈.de acqui.re.do.Sed hæres particularis pro parte,qua eſt hæres,
repręſentat perſonā defuncti:in alia parte eſt extraneus:vt.l.cum à matre.
C .de rei ven.& not.in.l.ij.in gl.ma.in.§.fi.j.de pręto.ſtipu.Modò hic hæ
res offenſus:& prohibitus.pro parte ſua agit: & cōmittiť ſtipulatio cum
effectu,licet ſua non interſit,vt.l.cum pœna.cōiuncta.l.aduerſus.ſ̈.de ar-
bi.ſed pro parte aliorum,qui repręſentant perſonam defuncti committiť
nō tn̄ effectualiter:quia ob.exceptio cum ſint quātum ad illā partē extra
3 nei.vnde offenſiōe facta alteri nō poſſunt agere:vt.d.l.aduerſus.¶†Quę
ro.in obligatione facti,quid eſt:an factum,an intereſſe?& hoc dicam in.l.
ſtipulationes nō diuiduntur.vbi.q.iſtā examino.& vide iſtam glo . quæ
4 incipit ſequitur de his.†Et tene menti iſtum.§.quia eſt multum no.ad in
ſtrumenta pacis:promitto per me,& meos hæredes non offendere te : &
tuos hæredes:quid ſi offenditur vnus ex hæredibus ſtipulatoris:vel pro-
miſſoris:hîc Iaco.de are.tangit hoc:& dicetur plenè in.§.Cato. Item do-
5 minus Iaco.de Are.†inducit ad aliā.q.Quidam Florentinus habet repre
ſalias contra Piſanum:occaſione cuiuſdam delicti commiſsi , per vnum
Piſanum.Modò quidam alius Piſanus iuit Florentiam : ille qui ha-
bet repreſalias, excuſsit iſtum . Iſte Piſanus reuerſus , vult repetere
ab iſto : cuius occaſione datæ ſunt repreſaliæ : an poſsit ? & vi-

a detur[a], ꝙ sic, per istum. §. & per. l. si vero. §. eum autem. s. de his qui deic. vel effu. & l. licet. §. fin. s. nau. stabu & l. nam & Seruius. s. de neg. gest. non determinando dico, sed allegando, fortè dicemus.

a ¶ Videtur ꝙ sic. Adde, & limita secundũ Bal. hic cũ quo trãsit petr. de Anc. hic. & Ange. in. l. nã & seruiu⁹. s. de nego. gest. & pau. de cast. hic, si iustè represalię fuerint cõcessæ. aliâs secus. per. l. si per imprudentiam. in prin. s. de euic.

SVMMARIVM.

1 *Indiuiduum, quantum ad præsentem. §. sumitur tribus modis.*

2 *Obligatio rem tradi, quare sit magis indiuidua, quàm rem restitui? remißiuè.*

3 *Actio ad rei restitutionem quando rem restitui est in obligatione, quando detur contra poßidentem insolidum, uel detur pro hæreditarijs portionibus.*

4 *Exceptio dominij non potest opponi contra agentem interdict. de ui. & ui arma.*

5 *Officium iudicis competens alicui cõtra non obligatum, habet naturam actionis realis. & qualiter quis teneatur ad indiuiduum: n. 6.*

7 *Dispositio huius. §. non habet locum, quando pœna petitur actione bonæfidei informata ad deductum in pacto.*

8 *L. in depositi. s. depositi. loquitur in facto indiuiduo, quo ad solutionem tantum.*

9 *Obligatione rem restitui inita ille solus tenetur, qui dolum commisit: si ambo, tenentur insolidum: & an sint duo rei?*

1 *Obligatio rem restitui, quæ contrahitur secundario ratione doli uel culpæ, est omni respectu indiuidua.*

10 *Dictio quodammodo, est nota improprietatis.*

11 *Pœna seu interesse, si cõtra fiat in obligatione facti indiuidui qualiter & aduersus quos cõmittatur.*

12 *Stipulatio ad penam, uel interesse, si fiat contra stipulantem continentem factum diuiduũ, uel dationẽ, qualiter & aduersus quos committatur? & numero. 19. ubi distinguit.*

13 *Dispositio huius. §. habet locum in obligatione faciendi diuidua, in qua si unus hæredum contrafacit, incidit in totam pœnam.*

14 *Difficultas, licet non impediat obligationem principalem tamen superueniens ex post facto, impedit committi stipulationem pœnalem. & nu. 17.*

15 *Promittens dare fundum & si nõ dederit, promittit pœnã: deceßit pluribus hæredibus relictis, unus eorum potest soluere fundum promissum & dominium transfert pro parte cohæredum, ut euitet pœnam.*

Coutra hauc conclu. tenent Moder. & Iason illam defendit.

16 *Promittens simpliciter ratum sine aliqua pœna, siue sit dominus siue procurator: & contra faciat in parte, tenetur ad interesse pro parte: quia in plus non interest sua.*

18 *Stipulatio facti diuidui, cum pœna interposita in iudicijs si in parte nõ, obseruatur, committitur insolidum: licet obstet exceptio pro parte, secus in contractibus: quia committitur in totum: & non obstat exceptio. & idem in iudicijs in pertinentibus ad decisionem.*

20 *Stipulatio pœnalis facti indiuidui, adiecta facto diuiduo, si fiat contra stipulationem facti diuidui, per unum ex hæredibus promissoris: an in totum, uel pro parte committatur?*

21 *Si aliquis promisit sub pœna iudicatum solui, quæ continet clau. de defendendo, & decedat pluribus relictis hæredibus, quorum unus defendat, alij non, an pœna committatur aduersus omnes, an contra non defendentes.*

22 *Stipulatio de defendendo in una actione, est indiuidua.*

23 *Pœna siue interesse in qualibet stipulatione prætoria, siue contineat dationem, siue factum indiuiduum, siue diuiduum, siue poßit per alium explicari, siue non, indistinctè committitur tantum aduersus eum, qui contra fecit.*

ex. in. l. pœnales. §. Iulianus. s. ad. l. fal. loquitur, quando in stipulatione de defendendo erat pœna posita.

24 *Stipulatio rem ra. ha. de qua in hoc tex. an sit prætoria. & j. numero. 8. in fi.*

25 *Tex. in. l. cum ex causa. j. eo. quòd loquatur de stipulatione duplæ, quæ non est prætoria.*

26 *Promittens non excipere, quando dicatur promittere factũ diuiduum, uel indiuiduum.*

27 *Obligatus ad agendum contra aliquem: quando dicatur obligatus ad factum diuiduum, uel indiuiduum?*

28 *Promittens amplius non agere actione, quæ continet indiuiduum, uel ratum haberi, aliquod indiuiduum, an ista stipulatio iudicabitur diuidua, uel indiuidua.*

29 *Stipulatus sibi & hæredibus suis usum alicuius fundi, si decedat pluribus hæredibus relictis, an quilibet habebit totum usum, uel partem eius.*

30 *Pace facta cum Titio, facta fuit promißio de non offendendo per se: suosq; hæredes, Titio mortuo, relictis pluribus hæredibus, & unus offendatur, an pœna committatur insolidum?*

31 *Obligatio dicitur transitoria, & non trãsitoria ad hæredes, ex natura rei, super qua interponitur.*

32 *Pace facta, ut. s. si unus ex hæredibus promissoris offendat, quòd pœna committitur aduersus omnes pro portione hæreditaria.*

Stipulatio ususfructus, quòd ex parte creditoris sit personalis, ex parte promissoris est realis.

Stipulatio pro alimentis ex parte promittentis, dicitur esse in rem, ex parte creditoris, personalis.

33 *Statuto cauente quòd qui occiderit, occidatur, nisi habuerit pacem ab hærede occisi, & occisus habeat plures, an sufficiat habere pacem ab uno?*

34 *Maior pars hæredum quæ dicatur.*

LEX IIII.

Eadem dicemus.

Cato. ¶ Iste. §. est difficilis in sua materia, in cuius repetitione tenebo ordinem consuetum. Primò continuo hunc. §. ad præcedentia secundùm Pet. hoc modo. Dictũ est. s. in. l. ij. quod stipulationum quædam sunt in dando: quædam in faciendo consistunt. de his, quæ in dando consistunt dixi. s. e. l. ij. vsq; ad. §. item si in facto. licet ibi dixerit de seruitutibus: quæ habent in se aliquid facti: vt no. s. eo. l. ij. §. j. & ibi dixi. & ibi incepit dicere de his quæ in faciendo non consistunt, & hoc prosecut⁹ est vsq; huc. verùm quia Cato circa hoc posuit vnũ suum dictum obscurum, ideo illud hîc ponit, & declarat bene Iurisconsultus. ¶ Secundò iste. §. diuiditur in quatuor partes. Primò ponit dictũ Catonis, de cuius intellectu dubitatur vsq; ibi, ab omnibus. In secundo distinctio Catonis declaratur vsq; ibi, differentiæ. In tertio differentię rationem assignat vsq; ibi, sed videamus. In quarto reuocat in dubium, quod primò pro constanti posuerat, & decidit vsque ad finem nostri. §. Hanc diuisionẽ ponit Dy. Pet. Ia. de Are. & omnes diuersimodè loquuntur. ¶ Tertiò pone summarium sic. Pœna adiecta facto indiuiduo, si contra fiat: per vnum ex hæredibus promissoris, pro parte hæreditaria committitur contra oẽs in facto vero diuiduo, pro parte contrafacientis tantummodò, sed aduersus ipsum promissorem insolidum. h. d. ¶ Veniamus ad casum in terminis. Præmitto tñ ad euidentiam, quòd iste. §. secundùm communem lect. loquatur de quatuor stipulationibus: quarum duæ continent indiuiduum vt per te iter fieri licere, vel per te nõ fieri, quominus mihi ire: vel agere liceat. Alię duę continent diuiduum, vt amplius non agi, & Titium hæredem eius ratum habiturum. ¶ Hoc præmisso, sic forma casum, quidam ꝑmisit se aliquid facturum, vel non facturum: & si contra stipulationem veniret: promisit certam pœnam. Iste promissor decessit pluribus hæredibus relictis, vnus venit contra promissa, dubitabatur qualiter & aduersus quos stipulatio pœnalis committatur. Nam inuenio, quòd Cato scribat: ꝙ pœna quoq; committatur aduersus oẽs pro portione hæreditaria: quãdoq; aduersus illum tantũ, qui contra fecit pro portione sua. ¶ Modò: quæro à vobis domine Iurisconsulte, vt declaretis mihi distinctionem Catonis. h. d. prima pars. Ad hoc respondit: ꝙ si pœna fuit adiecta facto indiuiduo, tunc pœna cõmittitur aduersus oẽs, si verò facto diuiduo, tunc aduersus eũ qui cõtrafecit tantùm. Exempla patent in litera, & est clara. & hoc dicit secunda pars. ¶ Tertiò quærit, quæ sit ratio differẽtię inter istos duos casus. Responsio patet in tex. h. d. tertia pars. ¶ Sequitur ver. sed videam⁹ vbi est duplex litera. quidam habent literam affirmatiuã, quidã habent literam negatiuam: & ista habetur cõiter. & istã prosequor, & licet litera sit satis scrupulosa, glo. bene eam declarat. Pone casum: vt habes in glo. & l. literam cum apostillis cõibus. notabilia collige per teipsum. ¶ Veniamus ad materiam examinandã per cõtraria, & quęstiones, & in tractãdo materiam tenebo hunc ordinem. quia hîc tractatur de facto indiuiduo. Primò in cõtrarijs tractabo qualiter ipsi principales, & eorum successores teneãtur ad ipsum indiuiduum. Secundò, qualiter & aduersus quos pœna & interesse committatur: si contra fiat, tam contra ipsos principales, ꝗ etiã cõtra heredes, & eodẽ modo tractabo de diuiduo, alia tractabimus per qõnes. ¶ Primò ergo opp. hîc dicitur, ꝙ si vnus cõtra fecit, oẽs tenent̃ pro hęreditaria portione. Contrà, qa in indiuiduis quilibet hęredum tenetur insolidũ, vt. s. eo. l. ij. §. ex his. ij. respon. Sol. si agitur ad ipsum indiuiduũ, quilibet tenetur insolidũ: vt ibi, si ad pœnã, quilibet tenet̃ pro parte hęreditaria: vt hîc. ¶ Secundò, contra istud oppo. fortiter. rem tradi seu rem restitui, dicitur factum indiuiduum: vt. j. eo. l. stipulationes non diuiduntur. ij. responso. s. depo. l. si duo. sed si duobus commodaui, vel apud duos rẽ deposui, ita quòd tenentur ad rem restituendã quilibet tenetur pro parte, vt s. depo. l. j. §. si apud duos. & ibi not. Item si vnus commodatarius decedit relictis pluribus heredibus, omnes tenentur ad rem restituendam pro portione hęreditaria. vt. s. commo. l. iij. §. hęres. ergo patet, quòd non est verũ quod dicitur, in indiuiduis ipsos principales, vel hęredes teneri insolidũ.

1 ¶ So. indiuiduum sumitur quantum ad propositum altero de tribus modis. Nam-

dis. Nam quoddam est indiuiduum quo ad contractũ seu stipulationem,& quo ad obligationẽ,& quo ad solutionem, vt seruitutes quæ pro parte non possunt deduci in stipulatione, nec pro parte solui: & istæ non diuiduntur inter hæredes: sed quilibet hæredum tenetur insolidum, vt in. §. ex his.&.l. stipulationes non diuiduntur. in principio. Quædam sunt obligationes diuiduæ quo ad contractum: sed ex post facto sunt indiuiduæ, quo ad obligationem & solutionem: vt obligationes factorum indiuiduorum: vt rem tradi: fossam fodi: insulam fabricari: & si. Istæ eñ ab initio pro parte pñt deduci in stip. quia possum stipulari rem pro pte mihi tradi. vt.l. locus. de acqui. pos. Itẽ partẽ insulę ædificari. In istis idẽ: quia qlibet hæredum tenetur insolidũ: vt.d.l. stipulatiões non diuiduntur. ij. rñso. Quędã sunt diuiduæ. quo ad cõtractũ,& quo ad obligationẽ: sed quo ad solutionẽ tm̃ sunt indiuiduæ: vt obligatio rẽ restitui.& ista diuidit̃ quo ad obligationem inter hæredes: qa quilibet tenebatur pro pte hæreditaria, vt in cõtrario: quo ad solutionẽ dicit̃ indiuidua: vt.l. si duo.š. depo. Indiuiduũ ergo diuersimodè accipitur: & sic cessat cõtrariũ,& aduerte: quia hoc est verũ de obligatione primitiua, q̃ cõtrahit̃ ad rẽ restituẽdã: nã de obligatione, q̃ cõtrahit̃
a secũdario rõne doli, vel culpæ alicuius: vt. j. dicã. ¶ Quare† autẽ obligatio rẽ tradi sit magis indiuidua, quã rem restitui, dicam in l. stipulationes nõ diui. in. viij. contrario.& ista sunt difficilia, q̃ do. Cy. tanq̃ habentia arduum[a]& profundum, timuit intrare: vt ipse refert in aut. hoc ita. C. de duobus reis. in. q. iij. nec ibi bñ de
3 clarat. ¶ Tertiò. contra prædicta op. tu dicis.š. proxi. † quòd in obligatione ad rem restituendam, si sunt plures hæredes, quilibet tenetur pro portione hæreditaria. Contrà, imo ille ad quem peruenit res restituenda, tenetur insolidum: vt.š. commo.l. iij. §. hære. Solu. regulariter actiones hæreditarię transeunt in hæredes, pro portionibus hæreditarijs: vt.š. dixi.& probatur. C. de hære. act.l. pro hæreditarijs. Fallit, vbi est in obligatione rẽ restitui.& est actio bonæfidei: quia tunc cõtra illum. q habet facultatẽ rei restituendæ datur actio insolidũ: vt.d. §. hæres. Ita dicit Pe.š.l. proxi.& no. Cy. in.l. pro hæreditarijs. quod sequebat̃ do. Ray. ¶ Sed ista opi. videtur cõtra.l. si plures. in princ. de vi & vi ar. vbi est actio stricti iuris.& datur ad rẽ restituẽdã solũ contra eum, qui possidet: non autẽ pro portionibus hæreditarijs. vñ dy. š. ad.l. fal.l. qui fundum. §. si tu ex parte, dicit quædam verba satis singularia. Aut actio, quæ cõpetit pro restituenda re competit pro tali re, ꝑ qua daretur etiã rei vendi.& tunc datur actio cõtra possessorẽ insolidum: vt.d. §. hæres.d.l. si plures. Aut pro di
a cta re: non cõpetit[a] rei vendicatio: & tunc non potest agi personali insolidũ cõtra possessorẽ: vt.š. de leg. j.l. si tibi homo. §. si fũdus. Quid dicemus? dico quòd vtraq; bene dicit. Pet. qa tex. est pro eo in.d. §. hæres. si bene aduertatur.& hoc æquitas operat̃ cui deseruit officiũ iudicis in actione bonęfidei. Itẽ Dy. bene dixit per leg. quas allegauit.& hoc operatur vnio actionis personalis, & realis: vt vna aliquid habeat ab altera: sicut alibi ius accrescendi, ꝓpter vnionẽ, quã habet cum substitutione pupillari, trahitur ad bona impuberis, vt.š. de acqui. hęred.l. qui patri. ¶ Sed cõtra hoc posses tu opponere. nam potest esse: quòd quis cõmodauit rem alienã vel sibi per vim abrepta est,& sic põt agere commodati, vel interdicto vñ vi, non aũt vendicare, vt.l. ita vt si fur.š. cõmo.& qđ ibi no. ergo. Dy. nõ bñ dicit, ꝙ ideo ibi, qa vendicatio põt cõcurrere cũ personali. Rñ.& dico, ꝙ q̃tũ ad
4 §. hæres. dictũ Dy. nõ ꝓcedit, ideo tene sol. Pet. q̃tũ † verò ad.l. si plures. optimè dicit: quia à possessore, seu raptore, potest indistinctè vendicare: nec potest opponere exceptio. dominij, vt C. de pscrip. xxx. an.l. si qs emptionis. §. sed hæc.& tãgit per gl. in.l. ita, vt fur.& hoc modo intellige, quod dixi vtrunq; bene dicere. Coniunge ergo istas duas opinio. statim dicam indistinctè. ¶ Sed contra istud tu posses instare, de.l. si quis ex argentarijs. §. j.š. de edendo. vbi non est actio bonæfidei, nec etiam pro illa daretur rei vẽdicatio: & tamen datur solùm cõtra illum, qui possidet. dicit pet. vt refert. Cy. in.d.l. pro hæreditarijs. quòd ibi est iudicium quasi bonæfidei, quia competit officium iudicis. Trufa est. Tu dic, quòd in hac materia natura loquit̃ de actionibus: q̃
5 dantur cõtra obligatos. Ibi loquitur † de officio iudicis, quod datur contra non obligatum, vt.š. de act. emp.l. qui per collusionẽ. §. j. meritò habet naturam rei ven. quæ datur contra nõ obligatũ, vt insti. de act. §. j. ideò datur contra solũ possessorem. quod dic
6 vt. j. de pto. stipu.l. ij. in fi. ¶ † Vt ergo ista materia liqueat qualiter quis teneatur ad ipsum indiuiduum? dic, aut est solus vnus reus,& non est dubium. aut plures,& tũc aut plures principales aut plures hæredes vnius principalis. primo casu: aut loqueris in indiuiduo, quo ad stipulationem, obligationẽ, solutionem: seu de indiuiduo quo ad obligationẽ & solutionẽ,& quilibet tenet̃ insolidum: sed nõ tãq̃ duo rei. ar.š.e.l. ij. §. ex his.&.l. stipulationes non diuiduntur.&.š. dixi. Aut de indiuiduo, quo ad solutionem tantùm: vt rem restitui,& tunc quilibet tenetur pro parte, nisi aliter actum sit. vt.d.l. j. §. si apud duos.& ibi not.š. de po. hoc verum, nisi esset res apud vnum tantùm, quia tunc posses dicere: vt statim dicam in pluribus hæredib[o]. Si verò loqueris in pluribus hæredibus vnius principalis: & tunc aut loqueris in indiuiduo vtroq; modo: & tunc quilibet tenetur insolidũ, sed non tanq̃ duo rei. arg.š. eo.l. ij.d. §. ex his. Aut in indiuiduo quo ad solutionem tantùm.& tunc aut quilibet hæres possidet pro portione hæreditaria,& sic tenet̃: vt in.d.l. pro hæreditarijs. Aut vnus possidet totũ,& tunc aut est iudiciũ bonæfidei,& ille solus tenet. vt.d. §. hæres. Aut est iudicium stricti iuris,& tunc pro illa re restituenda posset cõpetere rei vendicatio,& ille solus tenet̃: vt.d.l. si plures.š. de vi & vi ar. Aut nõ posset cõpetere rei vendica.& tunc pro portionibus hæreditarijs, vt.d.l. si tibi homo. §. si fund[o]. ¶ Quarto op. hic dicitur, ꝙ ex facto vnius pœna committatur contra omnes. Contra.š. ad fal. l. fi.š. de ope. no. nun.l. de pupillo. §. si plurium. vbi ille solus, q̃ contra fecit, tenetur. Sol. licet ibi factum esset idiuiduum, tamẽ non descendebat ex causa hæreditaria: nec ipsi ex eorum con-
a tractu tenebantur insolidum: vnde pœna suum tenet authorẽ: hic vero[a] obligatio descendebat ex causa hæreditaria: vnde si vn[o] hæredum, qui representat defuncti personam contra faciat, o-
b mnes tenentur.[b] ¶ Quintò: contra istud op. nam videtur ꝙ etiã in obligationibus, quæ descendunt ex causa hæreditaria: ille solus tenetur,[c] qui contrafecit: vt.š. depo.l. in depositi.&.l. seq. So
7 lu. ibi loquitur † in actione bonæfidei.[c] in qua officio iudicis con
c uenit: vt ille solus teneatur, qui deliquit. arg.š. commo.l. iij. §. hęres.& quod suprà dixi. hic verò stricti iuris. Fateor ergo, quòd si hic pœna aliqua peteretur actione bonęfidei, fortè informata ex pacto incontinenti apposito, ꝙ ageretur insolidum cõtra illum, qui contra fecit ar. prędictorum iurium. Hanc tenet Pe.
8 š.l. proxi. Vel solue † aliter: videlicet ꝙ hoc in facto indiuiduo omnino: scilicet quo ad obligationem & solutionem, ibi in facto indiuiduo quo ad solutionem tantùm. vnde cum obligatio ipa principalis diuidatur inter hæredes, meritò vnus ex facto alterius non tenetur. Et vtranq; so. puto veram. ¶ Sextò: contra prędicta oppo.& videtur quòd in actione bonęfidei,& in his, quę sunt indiuidua quo ad solutionem tantùm, dolo commisso quilibet insolidum tenetur, tanq̃ duo rei: vt.s. cõmo.l. si vt certo. §. si duobus vehiculum.& depo.l. si duo. ver. quod si lancem.& eo. ti.l. j. §. si apud duos. vbi æquiparantur tutoribus, quos constat insolidum teneri. So. licet in intellectu dictorum iurium: fit magna difficultas: & gl. intricatè & malè loquantur in.d. §. si duobus. tamẽ omissis superfluis pono: quod credo. verũ. ¶ Dic
9 ergo: † ꝙ obligatio principalis ad rem restituẽdam, qualiter cõtrahatur, dixi.š. in proxima distinctione,& de tali non loquimur: sed obligatio: quæ contrahitur ratione doli: culpæ, vel negligentiæ adhibitæ ad interesse, siquidem dolus committatur ab vno tantùm, ille solus tenebitur, vt dixi.š. proxi. contrario.
c Si ambo committant, ambo tenentur insolidum, sic loquitur. §. si duobus.&.l. si duo.&. §. si apud duos. si bene inspiciatur. Aduerte ad rationem, obligatio ad rem restituendam, solùm quo ad solutionem dicitur indiuidua, vt.š. dixi, sed obligatio quæ contrahitur ratione doli & culpæ: ex eo quòd debetur custodia & diligentia, est indiuidua vtroq; modo. Nõ enim possum adhibere custodiam in vna parte pro indiuiso: quin adhibeam in alia, nec possum cõmittere dolum in vna partẽ, quin committatur in alia. Est enim indiuidua omnino: meritò ergo plures debitores in hoc sunt quodammodo duo rei,& quilibet tene-
10 tur insolidum: vt.d. §. si duobus.& not. ꝙ tex. ibi dicit † quodãmodo: quod est nota improprietatis. Non enim sunt propriè duo rei, quia tunc ex facto vnius, omnes tenerentur: vt.l. fi. C. de duo. reis. Sed hic quilibet tenetur ad custodiam: & ideo appellantur duo rei: sed tamen factum vnius solius, nõ nocet alteri, sed si omnes delinquunt, omnes tenentur insolidum. Dices tu: ꝙ ista sunt cõtra casum nostri. §. nam hic plures hæredes ad factum: quod est omnino indiuiduũ, tenentur quilibet insolidũ, nec ꝓpriè sunt duo rei: vt dixi.& tñ factum vni[o], licet non noceat alijs: vt quilibet insolidũ teneat̃, tenet̃ tñ pro hæreditaria portione: sed in contrarijs nullomodo tenentur. Possumus dicere, quòd ibi loquitur in actione bonęfidei: vt.š. dixi. hic in stricti iuris: quæ habet causam hæreditariã,& ideo siue ad pœnam, siue ad interesse committatur, ex facto vnius omnes tenentur: licet per iudicium fami. ercis. in effectu reuertitur ad eum, qui cõmisit: vt.š.e.l. ij. §. item si in facto.& fami. ercis.l. hę
11 redes. §. in illa. ¶ † Vt ergo liqueat ista materia qualiter & aduersus quos pœna, seu interesse committatur: si fiat contra obligationem facti indiuiduum, sic distingue. Aut sunt plures debitores: aut sunt plures hæredes vnius debitoris. Primo casu, aut fuit actum, quòd quilibet teneretur insolidum: &

a ¶ Nõ cõpetit. Adde ꝙ paul. de cast. hic tenet contrariũ ꝙ etiã si nõ cõcurrat rei vendicatio, insolidum posset agi cõtra possessorẽ. per.d. §. hæres.& idẽ vult. Ro. vt refert Alexan. qui ab hoc cõtrario saluat Bar.

POMATES.

b ¶ Omnes tenent̃. pro ista solutione quoties quis est obligatus obligatione descendente ex cã hæreditaria, ex facto defuncti, q. si contra actum sit per hæredẽ suum, quod ipse teneatur quia purificatur cõditio stipulationis hæreditariæ. fa cit.l. inter coheredes. §. qđ ex facto in fine.š. familiæ erciscun.

c ¶ Actio bonæfidei. Adde cũ hac limitatione, vt refert Alexã. transit Pet. Ray. Angel. Raph.& Alexã. q hic dicta in hac quinta opi. infert ad. q. de pluribus hæredibus alicui[o], qui habebat emphyteusim, vt vno soluẽte & alijs nõ, ꝙ nihilomin[o] soluẽs incidat in pœnã. quia contract[o] emphyteutic[o] est stricti iuris: & debet habere locum iste tex.& hãc partẽ dicit tenere gl. in.d.l. cõmuni diuidundo.š. cõi diui. Bart. in.l. fraudati.š. de publi. cum vna modificatiõe Spec. licet Alex. nonalleget in tit. de loca. §. nunc aliqua ver. xxix. Fede. cõsi. ccxxiij. in princip.

tunc sunt duo rei,& factũ vnius facit cõmittere pœnã & interes
se aduersus omnes.argu.C.de duo.re.l.fi.& de vsur.l.mora.§.fi.
Aut nõ fuit actũ:& tũc aut vnus facit cõtra,& nõ alĳ:& sol⁹ ille
tenetur insolidũ,& alĳs nõ præiudicat:vt.d.l.j.§.si apud duos.
in fi.§.Ratio:quia non sunt propriè duo rei:vt dixi.Aut oẽs fe-
cerũt cõtra stipulationẽ,& oẽs tenentur insolidũ,quasi duo rei,
vt in.§.si duobus vehiculũ.&.l.si duo rei.ĳ.responso.s̈.deposi.
¶ Secũdo casu,qñ quæris de pluribus hæredibus:& tunc aut il
lud factum indiuiduũ non descẽdebat ex causa hæreditaria:& fa
ctum vnius sibi nocet:& non præiudicat alĳs:vt suprà ad sil.l.fi.
de noui oper.nunti.l.de pupillo.§.si plurium. Aut descendebat
ex causa hereditaria.Et tunc aut illa pœna,vel interesse petitur
per iudicium bonæ fidei,& agitur contra eũ tantũ,qui contra fe
cit:vt supra.depositi.l.ĩ depositi.&.l.sequẽti.& si omnes cõtrafa
ciunt,contra omnes agendũ est:vt dicta.l.si duo.Aut per actio-
nem stricti iuris:& tunc siue petatur pœna,siue interesse,ex fa
cto vnius committitur contra omnes pro hæreditaria portione:
licet postea contra illum solum habeatur recursus per actionem
fami.er.vt.s̈.fa.erc.l.hæredes.§.in illa.& hic.&.s̈.eo.l.ĳ.§. item
si in facto.Et prædicta vera prætereꝗ̃ in stipulationibus prętо
rĳs:in quibus dic,vt dicã.ĩ.ĳ.q.¶ Et aduerte:quia ideo hic non
distinguitur inter factũ indiuiduũ omnino,& inter indiuiduũ
quo ad solutionẽ tantũ.qa in illo prout cõtrahitur abligatio ad
interesse:qa nõ restituit:est idẽ,qđ dixi in prima distinctione.
sed ꝓut cõtrahit̃ obligatio rõne doli vel culpæ,vel diligentiæ o-
missæ:tũc cadit in ista distinctione:illa aũt sunt oĩo indiuidua:
vt.s̈.dixi.Ista sunt multũ difficilia,quæ scripsi prout putaui ve-
ra.& p̃dictis videtur assentire Iac.de Are.& Iac.bu.in.d.§.si a-
pud duos.¶ Nunc restat tractare de obligationib⁹ facti diuidui
& de obligationibus dandi:& qualiter teneantur isti principa-
pales,& qualiter hæredes,quod satis est clarũ:quia diuidit̃ inter
hæredes per.l.xĳ.tabu.Itẽ satis habuistis.s̈.eodẽ.l.secunda.in
pri.&.§.j.& gl.bñ distinguit,in.l.si seru⁹.§.si pluriũ.s̈.si qs cau.
12 ¶ Videam⁹ †ergo qualiter,& aduersus quos cõmittatur stipula
tio ad pœnã,vel interesse,si fiat contra stipulationem continen
tem factum diuiduum,vel dationes.¶ Opp.ergo septimò sic,
hic dicitur,ꝙ in facto diuiduo pœna nõ cõmittit̃,nisi ꝓ pte.Cõ
tra.j.eo.§.in fi.Sol.ibi loqtur in ipso principali,hic in pluribus
hæredibus eiusdẽ principalis,quod qualiter intelligat̃.j.dicam.
¶ Octauò opp.qa etiã cõtra ipsos hæredes videt̃ cõmitti insoli
dũ,vno cõtrafaciente:vt.j.l.proxi.§.fi.Sol.dicũt quidam, illud
speciale,qñ pecunia debetur propter singularia præcepta,vt.s̈.
si cer.pet.l.singularia.& ita no.in contrario.Istud est fal.qa illud
qđ ibi dicitur in pecunia,idẽ dicit̃ in specie.vt.j.eo.l.in execu-
13 tione.§.pe.vnde gl.†hic aliter dicit, videlicet vt distinctio hui⁹
§.habeat locũ in obligatione faciendi,secus autẽ in obligatione
dãdi,vt in cõtrario. quia qđ ab vno dari debet,potest meli⁹ da
ri p aliũ,quã factũ vnius explicari p aliũ,vt hic habetis in gl.ista
ratio gl.nõ videt̃ bona,& per cõsequens nec solutio.nã vnus ex
hæredibus,sicut actũ alterius nõ põt explicare, ita nec partem
fundi alterius dare eo inuito,vt in reg.iuris.id quod nostrũ est.
Et si tu dicas,poterit dare æstimationẽ,eadẽ rõne in facto pote
rit dare ptẽ interesse.p̃terea facili⁹ est facere,quã dare vt.s̈.de op.
liber.l.hę operę.§.finali. nota.C.de sen.quę pro eod.l.vna.ergo
&c.Ideo Odofr. assignat aliã rationem,scilicet quia datio po-
test explicari vno momento,facta autem habẽt tractum succes
siuũ per dies,vt.l.j.s̈.de ope.liber.ideo facilius potest dare, quã
facere.ista ratio nõ est bona,quia loquitur in facto momẽtaneo
scilicet rẽ ra.hab.vñ Pe.dicit,ꝙ impossibile est quẽ esse obliga-
tũ ad factũ alienũ,vt.j.eo.stipulatio ista in princ.sed bene pos-
sum esse obligatus ad dãdũ rẽ alienã,licet istud dare sit mihi dif
ficicile,& difficultas non impedit obligationem,vt.j.eo.l. con
tinuus.§.illud.ver.& generali.sed impossibilitas impedit.& ista
ratione cohæres nõ incidit in pœnam ex facto alterius,quia im
14 possibile est eum ad illud teneri,secus in datione.Ita dicit Pet.li
cet per multa verba.aduertatis†hoc non credo verum.licet em̃
difficultas non impediat ipsam obligationem principalem,vt
d.§.illud.tñ difficultas ex post facto superueniens impedit com
mitti stipulationem pœnalẽ,vt.s̈.ad leg.Rhodiam de iac.l.si ve
henda.§.idem iuris.& hoc est verum etiã in obligatione dandi,
vt no.glo.in.l.quod te.s̈.si cer.pet.in fi.antepe.glo. Cum ergo
esset mihi valde difficile dare partem cohęredis mei,excusare à
pœna.quod est contra hunc textum.¶ Quid dicemus?dico gl.
optimè dicere,si bene intelligatur,nã melius põt dari pro alio,
quã fieri.hoc declaro sic.Aut dari debet quantitas,& tunc certũ
15 est quòd hæres põt dare pro cohęrede. † Aut debet̃ species:&
tũc sicut vnus ex hæredibus põt soluere partẽ suã in illa specie.
ita pt soluere partẽ,quã debet cohæres suus,sicut trãsferre dñiũ.
hoc probatur.s̈.man.l.si procurator.§.si ignorantes.vbi fideius-
sor soluit de substantia dñi dño ignorante:ita hic cohæres pote

POMATES.

a ¶ Solu.matri.Ista solu.non lestetiam bona,alia ratione, quia si determ naretur iste.§.per dictum.§.si pluriũ.sequeretur, quòd ex quo obstaret exceptio,ꝙ.§.iste impositus esset verbis,contra.l.ĳ.C.cõmu.de lega. cũ paria sint aliquid peti non posse,aũt ꝙ obstet excepti.

POMATES.

b ¶ Iac.but.ego dico,ꝙ imo etiam in fine non est vera hęc solutio:prout affert hic Rayn.qa ex hoc sequeretur per.l.si vehẽda.ꝙ nõ cõmiteretur pęna in seruo ducẽdo non præsentato,ꝙ tamen negat illę tex.

rit partem soluere cohæredis.Præterea,posito quòd tradendo
pro parte cohærẽdum nõ posset trãsfere dñiũ saltẽ ille cuius no
mine solueret̃,cogeretur habere ratũ tãꝗ̃ vtiliter gestũ:vt.s̈.de
nego.gest.l.põponi⁹ scribit.ita dicit hic Iac.de are.qđ mihi vr̃
verũ.& hoc voluit sentẽtire gl.hic pro hoc induco leg.bñ faciẽ
tẽ.C.de epis.&.cle.aut̃.si captiui.& apertius in cor.vñ sumit̃ in
tex.vt cũ de.ap.co.§.si vnũ de p̃dictis.&.§.in hmõi vero causis
in fi.col.viĳ.pro hoc,qđ no.s̈.de iudi.l.venditor in gl.&.C.vbi
de cri.agi op.aut̃.qua in prouincia.præterea,socius inuito socio
põt vti re ad eũ vsum,ad quẽ destinata est:vt.l.si ædes.s̈.cõi di-
ui.& per Dy.in.c.in re cõi.extra de re iu.li.vj.Sed posses tu di
cere:q̃ est rõ,ꝙ ipsa principalis obligatio dandi,vel facti,diuidi
tur inter hæredes:adeò ꝙ vnus soluendo partem suam, non po
test amplius conueniri:vt.j.de fideius.l.si testõ.§.ꝙ si duo.&.C.
de nego.gest.l.iĳ.& ibi per Cy.sed cõmissio pœnalis stipulatio
nis,nõ diuiditur in obligatione dandi:imò cessat in parte & cõ
mittitur in totum,secus in facto diuiduo.Rñdeo,istud quod est
in obligatione quantũ ad stipulationẽ pœnalẽ,est in conditiõe
si bñ inspicias:sed conditio dandi per leg.xĳ.tab.non diuiditur
inter hæredes:vt.s̈.de condi.& de.mõ.l.cui fundus.in fi. debet
ergo à quolibet dari totũ:ne stipulatio pœnalis cõmittatur.Sed
cõditio facti diuidui,bñ diuiditur inter hæredes,ne deueniam⁹
ad impossibile:vt hoc.§.qđ tenet Cy.C.de condi.inser.l.si plu
res.in.j.q.& ibi te remitto.quaŕ id qđ est in cõditiõe simpl̃r
debet impleri,qđ hic nõ tractabo,l3 gl.tractet in.l.si seru⁹.§.si
pluriũ,quò vos remittit.¶ Op.nonò.hic dicit̃,ꝙ si ipse dñs ratũ
habet ꝓ pte cõmittit̃ stipulatio pœnæ insolidũ cõtra.j.rẽ ra.ha.
l.si procurator.in prin.dicit gl.sol.vt ibi:& dant̃ tres sol. Prima
est,ꝙ hic ipse dñs ꝓmisit:vñ ꝓ pte nõ habet ratũ:ibi ꝓmisit ꝓ
curator.Ista sol.ponit diuersitatẽ casuũ nõ rationẽ.p̃tereà est fal
sa.Nã ipse ꝓcurator,q ꝓmisit ratũ habiturũ,vr̃ ꝓmittere se fa-
cturũ & curaturũ &c.vt.j.e.l.quoties qs.& no.Cy.C.de ꝓcu.l.
j.in.vĳ.q.ergo promittit ꝓcurator factũ suũ.Si ergo factũ hoc,
scilicet curare,nõ impleuit,nisi ꝓ pte:deberet cõmitti pœna in
totũ,sicut hic,qñ ĩpe dñs ꝓmisit,& pro pte tm̃ obseruat.Secũ-
do mõ soluit̃,ꝙ hic erat negotiũ tale:qđ ꝓ pte poterat haberi
ratũ ab hærede,nõ à defuncto:vt.l.legatari⁹.s̈.de leg.j.Istud est
diuinare.¶ Tertia sol.est ꝙ hîc fuit pœna ꝓmissa:ibi non.Istã
solutionẽ impugnat pe.qa nihil refert vtrum adĳciat̃ pœna vel
nõ,secũdũ eũ.Nã si pœna adĳciat̃,est loco interesse,& ideò si
nõ interesse,pœna nõ cõmittit̃,saltẽ ope exceptionis,vt.s̈.eo.l.
ĳ.in fi.&.l.seq.Ideo ipse pet.soluit alio alio mõ & sic.Aut quis
vult hr̃e ratũ ꝓ parte,vt habebat actionẽ,& nõ põt,vt.l.cũ qrit̃
s̈.de admi.tu.& ita intelligit hũc fi.Aut vult hr̃e ratum pro par
te,vt euitet̃ pœna.vel interesse cõmissio,& põt ita loquit̃ lex
cõtra.Ista so.nõ placet doc.quia si bñ intuearis hũc fin.hic loq
tur in ꝓmissore:qui volebat hr̃e ratũ ꝓ pte,vt euitaret̃ pœnę cõ
16 missio,& non potest.¶ †Quid ergo dicemus?certè tertia solu-
tio gl.est verissima,qa hic fuit pœna ꝓmissa,ibi nõ.& iõ ibi sti
pulatio cõmittit̃ ad interesse.Nõ interest aũt in plus,ꝗ̃ in ea pte
in qua non est subsecuta ratihabitio,ergo &c.& hoc ꝓbat̃ ĩ tex.
ibi qa in id cõmittit̃ stipulatio &c.Et hoc tenet.d.ray.nec ob.ra
tio Pet. qa verũ est.ꝙ ibi stipulatio pœnalis succedit,ideo inte
resse nõ cõmittit̃,nisi intersit,cũ in aliquo interest, non curatur
quãtũ,sed pœna cõmittit̃ in totũ,vt.j.de p̃to.stip.l.fin.Vel dic
aliter vt dixi.s̈.l.ꝓxi.¶ Decimò op.& vr̃,ꝙ cõtra ĩpm principa
lẽ nõ cõmitttatur:nisi ꝓ parte,qa in alia pte obstat exceptio,vt
a s̈.si qs cau.l.si seruus.§.si pluriũ.Sol.Mar.[a] dixit indistinctè in
oĩbus obligationib⁹ dãdi,& facti diuidui,licet pœna cõmittatur
insolidũ,tñ de æqtate obstat exceptio ꝓ ea pte,ꝓ qua est paritũ
& sic oẽs istæ leg.determinant̃ p.§.si pluriũ.Istud ab oĩbus re-
probat̃.Nã statutũ est dicere,ꝙ illa lex loqtur in iudicĳs,& loq
tur in factis,determinet leg.loquẽtes in cõtractibus & in obliga
tionibus dãdi.Cũ em̃ sint separata,nõ infert̃ de vno,ad aliud, vt
s̈.de ca.l.fin.ergo gl.in leg.cõtraria aliã solutionẽ dat.videlicet,
q̃ speciale est in iudicĳs,vbi insolidũ pœna cõmittit̃,sed in pte ob
stat excepti.sed ĩ cõtractib⁹ solũ in pte cõmittit̃ vt hoc.§.ista so.
ẽ falsa.qa si aliud est aliud ĩ iudicĳs,aliud ĩ cõtractibus debet esse,
aliud ĩ hoc cũ magis faueat̃ ĩ iudicĳs ad pœnę cõmissionẽ euitãdã
quã in cõtractib⁹.vt.s̈.si qs ca.l.& si post tres.C.de fideius.l.sanci
m⁹.Sed secũdũ istã sol.nõ esset sic,qa durius cõmittet̃ ĩ iudicĳs,
ꝗ̃ in cõtractibus.p̃tereà,ꝙ cõmittat̃ stipulatio ꝓ pte in facto
diuiduo,habet locũ in hæredib⁹ principalis,nõ ĩ ipso principali
vt hoc.§.in fi.& hoc etiã tãgit gl.in.d.§.si pluriũ.Alĳ ergo dãt
aliã solu.vc3,aut potuit in totũ implere.& non fecit,pœna con-
mittit̃ in totũ sine remedio exceptionis,vt hic.Aut partẽ fecit
& partem omisit,qa nõ potuit & tũc in obstat exceptio vt.d.§.
si pluriũ.arg.s̈.de coll.bo.l.j.§.si cum duobus.Hæc solutio po-
17 nitur ibi in fi mag.gl.¶ Ista sol.†communiter reprobatur per
b l.continuus.§.illud.j.e. tamẽ in veritate vt dicit Iac.Butr.[b] lex
contraria

contraria,in se vera est.quia difficultas superueniens:licet non excuset ab ipsa obligatione,tamen excusat à pœnę commissoriæ,vt.d.l.si vehenda. §.idem iuris.ad.l.Rho.de iac.&.s.dixi.tamen quia continet diuinationē, ideo respuenda.Alij ergo,vt Pet.dant aliam solutionem.videlicet , ꝙ hic loquitur,quando vnum factum diuiduum est in obligatiōe:sed.l.contraria loquitur,quando plura facta copulatiuè sunt in obligatione:vnde quā do ibi fuit promissum Stichum,& Erotem in iudicio sisti,& si stati nō essent,fuit promissa pœna,si vnus fuit in iudicio tm̄ de rigore pœna cōmittitur in totũ:quia verũ est eos status nō esse oīno.ergo ibi sumpta fuit ex vniuerso,sed de æquitate ibi in parte ob.exceptio.Et idē intelligit Pe. esse in cōtractibus,& in iudicijs.& hoc videtur sequi Ia.bu.in.l.contraria. Ista opi.est contra.l.si is qui ducenta.§.cũ ita.ij.rn̄so.s.de reb.dub.&.§.

18 vtrum.ea.l.vbi indistinctè dicit̄ pœnā cōmitti aliquo nō facto. ¶†Quid ergo dicemus?dico sicut gl.primò dixit,videlicet ꝙ spāle est in iudicijs, tamen alia specialitate,ꝗ̄ gl.dixerit:quia in contractibus si in parte nō ob seruatur committitur stipulatio in totũ sine obstaculo exceptionis,siue sit vnum factum,vt hic.siue plura copulatiuè conceptas,vt in.§.cũ ita.& in §.vtrum.Sed in iudicijs mitius agit̄,quia stipulatio cōmittit̄ insolidũ,sed de æquitate in parte obstat exceptio:vt in.§.si pluriũ.Et illud videtur tenere glo.in.l.proxi.§.fi.&.s.fami.ercis.l.hæredes.§.idem iuris.hoc etiam tenet glo.in.d.§.vtrum.in vlti.gl.mag.& ibi hoc tenet Dyn.hoc etiam tenuit do.Ray.me audiente super hoc.§.licet quandoq; aliter dixeri.Et hoc puto verum in his,quæ pertinent ad ordinationē,secus in his,quæ pertinent ad decisionē.quia tunc idē quod in cōtractib⁹,vt.s.l.proxi.§.fi.,put ibi loquit̄ de sententia arbitri.arg.ei⁹ quod not.s.de arbi.l.Celsus.in prin. ¶Vlti.posset opp.ad hunc fi.quia si nō licet defuncto implere pro pte:

19 ergo nec hæredi,vt.s.l.ij.§.ex his.Sol.ibi diuiduum.vel dic,vt ibi. ¶†Vt ergo ista materia liqueat qualiter & aduersus quos committatur interesse vel pœna adiecta facto diuiduo:vel dationi:sic distingue:quia aut loqueris de principali,aut de hæredibus ei⁹.Primo casu:aut non fuit adiecta pœna,& stipulatio ad interesse committit̄ pro ea parte,pro qua non est obseruatũ:vt.j.rem ra.ha.l.si procurator.in prin.Aut fuit adiecta pœna,& tunc aut loquimur in cōtractibus:& pœna cōmittitur sine obstaculo exceptionis,vt hic.&.l.si is qui ducenta.§.cum ita.&.§.verũ.de reb.du.Aut in iudicijs:& tunc aut in his,quæ pertinent ad decisionē.& idem vt.j.l. proxi.§.fi.Aut ad præparationem,& tunc si in parte obseruatur pœna in totũ cōmittitur de rigore,sed de æquitate in parte obstat exceptio,vt in §.si pluriũ.Si verò loqueris,in pluribus hæredibus:tunc aut obligatiōe dā di:tunc vno contra faciente pœna cōmittit̄ contra oēs:vt.s.l.proxi.§.fi.& l.in executione.§.pe.j.eod.Aut in obligationibus faciendi,& cōmittitur pœna solũ cōtra eũ:qui cōtrafecit:vt in hoc.§.hoc semp saluo:tam in pri cipali:ꝗ̄ in hæredibus:& tm in obligatione dādi,ꝗ̄ faciendi:ꝙ si aliqs ex causa superuenieti impeditur implere totũ:vel partē:ꝙ illa difficultas excusat à pœna:vt.d.l.si vehēda.§.idem iuris.s.ad le.Rho.de iac.quod tenet Iaco.but.in alle.§.si pluriũ.quod tamen nō est intelligendum sine distinctione.Sed dic vt dicā in.l.continuus.§.illud.j.eod.¶Vnum etiam scias, ꝙ Canonistæ prædicta ita subtiliter non intuentes,non faciũt differentiā inter obligatiōe dādi & faciendi:vt extra de pœn.c.suā.dic vt; ibi ꝑ eos. ¶Expeditis cōtrarijs veniamus ad quæstiōes propriè ptinētes ad nostrũ

20 §.Primò quæro,†loquit̄ hic qñ noīe pœnæ fuit promissa certa pecunia:& sic res diuisibilis.Sed pone,promissum fuit noīe pœnę aliquod indiuiduũ quid iuris?Respondeo Dicit Pet.quandoq; facto vel dationi adijcit̄ pecuniaria pœna,& tunc dic:vt.s.in dist.Quandoq; adijcit̄ pœna:non cōsistēs in pecunia:sed in facto:& tunc quandoq; facto diuiduo apponit̄ pœna facti diuidui,& tunc idē ꝙ in pecuniaria:vt hic dicit̄:qa eadē est ratio. Quandoq; adijcit̄ facto indiuiduo pœna facti diuidui,& similiter idē. Quandoq; facto indiuiduo adijcit̄ pœna facti indiuidui,& sic vtrunq; indiuiduum:& tunc ex facto indiuiduo vni⁹ ex hæredib⁹,pœna cōmittitur insolidũ contra omnes.ar.s.eo.l.ij.§.ex his.Quandoq; facto diuiduo adijcit̄ pœna facti indiuidui.Verbi gratia,promisit aliquis non agere:& si ageret:promisit nomine pœnæ iter fieri.Ista est quæstio:in qua est dubiũ,nā ipsum primũ factũ diuiduũ diuidit̄ inter hæredes:sed illud quod est in pœna nō pōt diuidi:quid ergo erit?certè dicit Pet.ꝙ pœna cōmittet̄ tātũ aduersus eũ hæredem,qui cōtrafecit.arg.huius.§.vbi dicitur,ꝙ pœna adiecta facto diuiduo:cōmittit̄ tantũ pro parte,verũ quia ipsa pœna continet indiuiduũ,cōmittitur aduersus illũ hæredē insolidũ:hoc adiecto,quòd actor debeat ei offerre æstimationē pro parte cohæredũ.arg.s.si ser.vendi.l.loci.§.fund⁹. & de leg.ij.l.cũ filius.in prin.s.ad le.fal.l.in lege falcidia interuenie͂te.cũ si. Ista sunt verba Pe.quę vtrũ sint vera:hoc vltimo casu relinquo sub dubio.

21 ¶Secundò†quæro aliquis promisit iudicatũ solui sub certa pœna:quæ stipulatio continet clausulā de defendendo:vt.j.iudi.sol.l.iudicatũ solui. & iste decedit pluribus hæredibus relictis:vnus hæredũ defendit,alter non: quæritur vtrum pœna cōmittat̄ aduersus oēs:vel solũ aduersus nō defendentem?Dicunt quidā,quòd cōmittatur solũ aduersus non defendētem: quia talis stipulatio est diuidua.Casus est.j.de preto.stip.l.ij.§.incertā.s.ad leg.fal.l.pœnalis.§.Iulianus.Pet.tenet contrariũ.s.quòd aduersus oēs cōmittatur pro portione hæreditaria.Hoc probat sic,promissio de defendē do dicitur indiuidua:vt.j.proxi.§.in fi.ergo &c.Præterea dicitur in.l.ꝙ plures hæredes cogunt̄ dare onũ procuratorem ad defendendũ:ne defensio diuidatur:vt.j.iud.sol.l.iam tñ.§.pen.ergo patet,quòd stipulatio est

diuidua.Præterea posito,quòd stipulatio ista cōtineret diuiduũ:tñ adhuc pœna committit̄ cōtra oēs.hoc sic probat.Iura sunt facta per pũcta rōnis vt vbi est eadē ratio,sit idē ius.l.adigere.§.quamuis.de iure patro.cũ simi. Sed ratio quare in obligationibus dandi,pœna cōmittit̄ aduersus omnes, est:quia pōt pro alio dare.vt.s.dictum est.Eadem ratio est hic,quia quis pōt pro cohærede suo defendere:ergo si non fecit pœna cōmittit̄ insolidũ. Nec ob.iste.§.vbi dicitur,quòd in factis diuiduis pœna cōmittit̄ pro parte tm̄:quia istud est verum in factis personæ cohærentibus:adeò quòd nō possunt per alios explicari inuitis cohæredibus:vt patet in exeplis positis in tex.Ita dicit Pet.ad.§.incertā.sed ad.§.Iul.non respondet.¶Sed quidā moderni harũ partiũ respondent,quòd ibi agebatur ad interesse:ideo agi

22 tur ad partem,secus si ageret̄ ad pœnā:nos qd dicem⁹?Certè primò†oportet videre,an ista obligatio de defendendo sit diuidua:vel indiuidua,& dico quòd est indiuidua,si aliquid petitur vna actione.Hoc probatur per tex.j.proxi.§.fi.&.j.e.l.cum ex causa.j.iu.sol.l.ex clausula.præterea hoc probatur p ratione.Illud factũ dicitur diuiduũ,quod tantā vtilitatē affert in parte habita consideratione quo ad partē,quantā affert totũ:habita cōsideratione quo ad totũ.Et ecōtra illud factũ dicit̄ indiuiduũ:qd' non affert tantā vtilitatem in parte quo ad partē:quātā in toto quo ad totũ:vt patet in exemplis huius.§.& probat̄.j.eo.l.in executione.§.ij.& dicā lati⁹ j.e.l.stipulationes nō diuidunt̄.Sed in proposito si quis defenderet in totũ:euitaret cōmisiōnē pœnalis stipulationis.Itē euitaret pœnam contumaciæ.Sed si aliquis vult pro parte defendere:non euitat cōmisiōnē pœnalis stipulationis:nec pœnā cōtumaciæ inuito actore,vt.j.iudi.sol.l.iam tamen.§.si cum plures.& ibi no.ergo est indiuidua.¶Collige ergo ex prędictis,quòd stipulatio de defendendo est indiuidua,nec defensio pōt diuidi:& hoc est verũ actore inuito:sed eo volente sic.Itē hoc verum,qñ vna actione agit̄ ad aliqd:secus si ex varijs causis diuersæ actiones intentantur vt.d.l.iam tamen.§.si cũ plures.in gl.super ver.desiderante.¶Nunc restat videre,si pro parte contra fiat,qualiter pœnalis stipulatio cōmittat̄?& di

23 co quicquid dicat̄,ꝙ si ipse principalis contra faciat in parte:pœna cōmittitur in totũ:vt hic in fi.facit de dam.infe.l.in stipulatione.Sed† in pluribus hæredibus,si vnus contra faciat,dico gñaliter in qualibet stipulatiōe prætoria:siue contineat dationē:siue factũ indiuiduum siue diuiduũ:siue possit paliũ explicari,siue nō:indistinctè pœna seu iteresse cōmittit̄ aduersus eũ,q cōtrafecit tm̄. Hic est casus in.d.l.pœnales.§.Iul.s.ad.l.fal.ibi dicitur oēs pretorias stipulationes &c.No.oēs.& sic siue sit apposita pœna siue.non .¶Item aduerte,quia ibi ponitur exeplũ in stipulatione iudi.sol.quæ cōtinet dationē ex eo,quod verbũ sonat:& tamen pœna nō cōmittit̄ aduersus oēs,quod in alijs stipulationib⁹ non prætorijs,est secus: vt.s.dixi.Itē continet stipulationem de dolo:quòd absit.quæ est indiuidua.Itē stipulatio de defendendo quæ regulariter indiuidua est,vt.s.dixi & tũ nō committitur aduersus oēs,sed solũ aduersus eũ,qui cōtrafecit,licet in alijs stipulationibus secus vt hoc.§.Item in casu,quo stipulatio de defendendo est diuidua continet factum:quod pōt per alium explicari:& tñ non cōmittitur aduersus hæredes oēs,vt ibi patet.licet Pe.s.dixerit cō

24 trarium.& malè.¶Dicendum†est ergo:quòd.§.iste non habet locum in stipulationibus prætorijs:sed in alijs.& ideo in stipulatione rem ra.ha.dicitur hic,quòd indistinctè cōmittatur cōtra eum,qui cōtrafecit:& ei soli cōtra quē fuerit cōtra factum,siue fuerit interposita super diuiduo,siue super indiuiduo,si ponim⁹ eā esse prætoriā.Et est ratio,vt statim dixi in actionibus bonæ fidei,vbi ex facto vnius non conueniunt̄ cæteri cohæredes,sed ille solus:q contrafecit:& hoc propter æquitatem officij iudicis, quod in illis actionibus multum potest,vt dixi.s.ita hic in stipulationib⁹ prætorijs officium iudicis multum potest:vt.j.eo.l.in conuentionalibus: & de preto.stipu.l.j.§.fi.& per hoc tollitur quicquid potest dici in contrarium.Istud dictum probatur in.d.§.Iul.probatur etiam.j.de preto.stipu. l.ij.§.incertam.prout dico,quòd quamuis ibi ponitur aduersatiuè secundùm glo.& Dyn.& sic tex.ibi dicit aliud esse in stipulationibus prætorijs aliud in alijs.Nec obstat prædictis.d.l.iam tamen.§.pe.quia ibi omnes hæredes veniebant ad defensionem,& dabant diuersos procuratores,ideo cōtra omnes committitur stipulatio:quia omnes peccant in eo: quod non concordant in vno,sed in quæstione nostra,ille solus peccat: qui non defendit.Item non ob.j.eo.l.cum ex causa.Debetis enim scire ꝙ stipulatio duplę quandoq; est prætoria,vt quando promittitur pro seruo.tunc em̄ descendit ab edicto ædilitio.Quandoq; non est prætoria,vt quando interponitur pro alijs rebus pretiosis.vt.s.de euict.l.emptori.No.per glo.s. de ædil.edil.l.quòd si nolit.§.quia assidua.& dicā.j.l.proxi.Dico ergo ꝙ

25 †l.cum ex causa.loquitur in stipulatione duplæ:quando nō est prætoria: aliàs dicerem idem,quod in alijs prætorijs propter generalitatem illius

26 §.Iul.Ista sunt subtilia & vtilia.¶Tertiò quæro,†aliquis promisit non excipere.vtrum videatur promittere factum diui duum,vel indiuiduum?dicit Petrus factum diuiduum:nam stipulatio amplius non agi:est diuidua,sed excipere est agere,vt supra de exceptio.l.prima ergo &c.Tu dic aut est talis exceptio,quæ opposita ab vno hærede facit preiudicium actori,quo ad eum tantùm , non quo ad alios : & dicitur stipulatio diuidua , quia tantam vtilitatem assert in parte obseruantium,quantam in toto , si omnes obseruassent. Aut est talis exceptio , quæ opposita ab vno herede , facit preiudicium actori : etiam contra non opponentes , quod accidit quandoque propter officium iu-

dicis:vt.s.de procu.l.filiusfami.§.veterani.& de po
stu.l.quos prohibet.qñq; propter connexitatē; cau
sarū:vt.j.de appel.l.scio.§.j.&.l.si quis separatim.
§.fi.& tunc iudicabitur indiuidua:qa obseruata ꝓ
27 parte nō affert vtilitatē.¶ Quæro quartò.aliqs † te
neť mihi ad agēdū cōtra aliquē:vt in casu.l.cū ī plu
res.§.messem.s.loca.&.s.de leg.j.l.si sic.§.fi.vtrum
ista obligatio cōtineat diuiduū,vel indiuiduum?di.
cit Pet.Aut qs debet agere noīe suo:& ista actio cō
tinet diuiduū:qa inter hæredes diuiditur p.l.xij.ta.
bu.vt.C.fami.erci.l.ea quæ.Aut debet agere noīe a
lieno:& tūc cōtinet indiuiduū:vt.j.sol.l.ia tñ.§.pe.
Certè illa.l.nō probat hoc:imò in hæredibus acto.
ris indistinctè pmittit diuisionem iudicij.Dic ergo
secūdū Iac.de are.& dñm Old.ꝙ illa est regula, ꝙ
diuisim possunt agere plures hr̄des vt.l.iā tñ.§.pe.
nulti.Fallit vbi natura negotij requirit simul & p
vnū agi:vt.s.de ędi edi.l.quòd si nolit.§.si plures.&
a fami.erc.l.si familię.[a]Ita no.dicti doct.in.d.§.pe.itē
hoc verū,nisi actio cōtineat indiuiduū:vt dicā.j.pro
28 xi.q.¶ † Quintò quæriť pone ꝙ promisit quis am
plius non agere ea actione,quæ cōtineat indiuiduū:
vel ratū haberi aliquod indiuiduum:vtrū ista stipu
latio iudicabitur diuidua,vel indiuidua?Dicit Dy.
quòd tūc istæ stipulationes dicūtur esse diuiduæ,
qñ actio cuius cōtēplatiōe interponiť,cōtineat quā
titatē,vel factū diuiduū: aliâs si illa actio,cuius cōtē
platione interponiť cōtineat indiuiduū iudicabiť sti
pulatio indiuidua:arg.eius qđ aliâs dicem⁹,ꝙ illud
qđ est diuiduū de sui natura,rōne adiūcti iudicabiť
indiuiduū.s.de ma.test.l.si ista fuerit.§.hæc.q.Pe.
post multa verba dicit cōtrariū.Nam illa stipulatio
dicitur diuidua,q̄ si in parte obseruetť,affert eā vti.
litatē respectu ptis,quā obseruata in totū affert re.
spectu totius vt.s.dixi.sed hæc est hmōi in effectu,
ergo &c.nā si sunt plures hr̄des ,qlibet habet actio.
nē ad indiuiduū:sed ille,qui vult parere stipulatio.
ni,nō agit:licet alius agat insolidū:tamē nō cōsequiť
seruitutē vt.s.de ser.ru.p̄di.l.itinere.& dixim⁹ .s.e.
l.ij.§.ex his.Idē in stipulatiōe rē ra.hab.Cū ergo in
patte affert vtilitatem,ergo est diuidua.Indistinctè
ergo verum est,quod hîc dicitur,ꝙ stipulatio am.
plius non agi,& ratū haberi,sunt diuiduæ.¶ Quid
dicemus?Credo Dy.verum dicere per suas.ll. Non
ob.quod dicit Pet.nam falsum est,quòd afferat vti
litatem si obseruetur pro parte.nam aut loqueris in
seruitute formata,& tunc vn⁹ ex hęredibus non po
test partem remittere,quin alijs cōpetat integrum
ius:vt.s.de ser.l.pro parte.in fi.& quēad.ser.amit.l.
aquam.Aut loqueris in seruitute formanda, & tūc
agit vnus insolidū,quia habet affectionem. Et ista
actio habebit talē effectū:qa vel præstabit iste æsti
mationē pro parte alterius non agentis,vt.l.cū fili⁹.
in prin.de leg.ij.vel posset offm̄ iudicis īplorare, p
quod cogať alter cohæres,vel cōsentire sibi ,vel for
ti cōmittere,ne īuicē se īpediāt,vt.C.cōia de le.l. fi.
in prin.&.s.de iud.l.ī trib⁹.& sic apparet,quod nō
affert in parte tātā vtilitatē,quātā in toto:& sic est
indiuidua.Sed certè licet pręstet partē æstimatiōis,
diuidua debet dici:qa affert vtilitatē tantā in pte re
spectu partis,quātā in toto respectu toti⁹. ¶ Item
istud qđ diciť,ꝙ alter cohęres cogeť cōsentire: vel
sorte dirimere:nō est verū hoc casu.qa esset iniquū
ꝙ qs cogeretur consentire hęredi malè faciēti,& cō
tra ꝓmissionē defuncti,sed potius ille agēs debe.
ret cogi nō agere.vt.s.fa.erc.l.hęredes.§.an ea.&.§.
in illa.Concludendo ergo dico,ꝙ in seruitute for.
mata verum dicit Dy.Itē in seruitute formanda. si
ponā hęredē:q agit habere totū fundū.cui seruitus
debet cōstitui,ita ꝙ dissensus aliorū nō īpedit,& sic
haberet locū.l.itinere.aliâs verū dicit Pet. Itē licet
stip.ľo rē ra.ha.sit indiuidua,tñ qa prætoria est, cō.
mittiť solū cōtra hęredē cōtra faciētē,vt hoc.§.ī fi.
29 &.s.dixi.¶ † Sextò quęro aliqs stipulatus est vsum
alicui⁹ fundi sibi & hęredibus suis,iste decedit plu
ribus hęredib⁹ relictis:nunquid qlibet habebit totū
vsum:an quilibet partem vsus.Debetis em̄ scire,ꝙ
licet vsusfruct⁹ sit diuidu⁹,tñ vsus est indiuidu⁹.vt
s.de vsu & habi.l.vsus pars.Dicebant quidam quòd
hîc,vt in alijs stipulationibus seruitutū realiū:q̄ sunt
indiuiduæ,quilibet hæredum habet actionē insolidū:tñ prędiū seruiēs nō
in plus grauatur,q̄ si esset vnus dñs:vt.s.eo.§.ex his.ita hîc,quilibet hære
dū habebit vsum insolidū:cùm tātum pcipiēt,q̄tū fuisset necessitas testa
toris:& nō plus.¶ Aduertatis:quia hîc dicūt ipsi ex æquitate:nā nō pro.
cedit secūdū pūctū rōnis:debetis em̄ scire,quod seruitutes reales cōstituū
tur secūdū indigētiā prædij dominātis:vt.s.de ser.rust.pręd.l.ergo.§.fi.sed
prædiū nō eget plus,si est pluriū,q̄ si sit vnius:& ideò licet habeāt plures
actiones insolidū:tñ nō cōsequūtur plus,q̄ vnus:sed seruitus vsus cōstitui
tur secūdū indigētiā psonæ:vt insti.de vsu.& habit.§.j.sed plures psonæ
plus indigēt,q̄ vna:& sic videreť,quòd qlibet deberet habere vsum pro
se:tñ qa hoc videť incōueniēs:ideò sic dicūt prædicti docto.Pe.aūt in ista
materia mētē iuris subtiliter inspiciēs,dicit ꝙ si eēnt cētū hæredes, quili
bet,habebit vsum insolidū:& qlibet pcipiet secundū necessitatē suæ pso.
næ.Hoc sic ostēdit:quædā sunt,quæ directò descēdūt à persona defuncti
ad hæredē:vt stipulatiōes & obligationes psonales: & quædā iura realia:
& illa vel diuidūtur inter hæredes:vel si sunt indiuidua,habet locū quod
s.dixi.Quædā iura psonalia,quæ ad hæredes nō trāseūt,vt vsus & vsusfru
ctus:& in istis,si aliquis stipulať sibi:& hæredibus suis:hæredes nō habe.
būt istud:vt vsum,vel vsumfructū defuncti:sed erit nouus vsus,vel vsus.
fructus:& pinde est,ac si defunctus esset stipulatus hoc mō:promittis mi.
hi vsumfructū.Itē finito vsufructu meo,ꝙ ꝓmittis cōstituere hæredib⁹
meis.Idē dicas in vsu.hoc probať in.l.stipulatio ista.§.si qs ita.j.e.&.s.qb.
mo.vsusf.amit.l.repeti.Si ergo bñ respicit:nō trāsit vsus ad hęredes:sed qli
bet hęredū habet actionē ad vsum:actionē,dico eis quæsitā,p eū,q potuit
eis acqrere pinde,ac si ipi essent stipulati.Mō hoc est,ꝙ qñ pl̄es stipulanť
aliqd diuiduū,nec adijciť insolidū:qlibet vr̄ stipulat⁹ pro pte:vt.C.de duo.
re.auť.hoc ita.&.j.ti.j.l.reos.§.cū in tabulis.sed qñ plures stipulātur indi
uiduū,qlibet habet actionē insolidū,licet nō tāq; duo rei secūdū verā opi.
vt.s.dixi.& no.in.d.auť.hoc ita.in.j.q.p Cy.Ideò in vsufru.stipulādo hęre
dib⁹,qlibet hæredū haberet ptē:qa est diuidu⁹:sed in vsu,q est indiuidu⁹,
quilibet habebit insolidū secūdū prædicta.& ita dicit Pe.multū notabili
ter.Nec mireris qūo plures possunt habere vsum eiusdē fundi insolidū:&
quid iuris,si fructus nō sufficiāt omnibus:quia dic,vt no.in.d.l.vsus pars.
30 de vsu & hab.¶ † Et ad hoc vt vtilitas præsentis materiæ magis elucescat,
induco materiam in argumen.ad aliquas quæstiones quotidianas. Qui.
dam nomine Sempronij fecit pacem cum Titio suo inimico,& promi.
sit per se suosq; hæredes dicto Titio recipienti & stipulanti pro se suisq;
hæredibus,eum suosq; hæredes non offendere,sub pœna mille libra.
rum Bono.&c.Accidit quòd dictus Titius decessit relictis pluribus hæ.
redibus, quorum vnus fuit offensus à dicto Sempronio.Modò dubita.
tur, vtrùm actio ad dictam pœnam competat illi soli hæredi offenso
insolidū:an pro parte hæreditaria,an omnibus.Dices tu,ille Titius defun.
ctus stipulatus non fuit indiuiduū.s.non offendi sub pœna si vnus ex hæ.
redibus offensus est,sub pœna cōmittiť insolidū omnibus hæredibus : sed
ille solus poterit agere ad partē suam,qui est offensus: cæteri remouentur
exceptione doli:vt.s.l.ij.§.fi.Certè istud nō est sic expeditū : sed ad vidē.
dū veritatē,oportet videre vtrum ista obligatio sit transmissibilis ad hęre
31 dē de sui natura,vel nō.¶ † Debetis scire,ꝙ obligatio dicitur transitoria ad
hæredes,& non transitoria ex natura rei,super qua interponiť:vt.s.vt leg.
no.cauea.l.j.§.si quis sub conditione.&.l.si quis cau.l.si eum.§.qui iniuria
rum.Modò in proposito,si stipulor per te non fieri,quominus mihi ire &
agere liceat:ista stipulatio interponitur ratione iuris,quod de sui natura so
let transire ad hæredes.Sed si stipulor,quod me non offendas, ista stipula.
tio interponitur ad tutelam personę,quę persona extinguitur morte: quia
postquam quis est mortuus,non pōt offendi plus aliquo modo : ideò ista
stipulatio de sui natura ex parte stipulatoris iudicabitur non transitoria
ad hæredes.Nec potes dicere,ꝙ etiā defunctus offendiť,dum fit iniuria ca
daueri:qa ista iniuria fit hæredibus:& suo nomine habent iniuriarū actio.
nem:vt.l.j.§.si fortè.j.de iniur.Concludo ergo in.q.proposita si stipulatio
de sui natura est transitoria ad hæredes,per illā adiectionē, ꝓ se suisq; hæ.
redibus &c.cuilibet hæredum videť stipulatus:vt.d.§.si quis ita.& etiā di.
xi.s.proxi.quæst.¶ Item videnť stipulati indiuiduū:quia nō offendi indi
uiduum est.non potes enim partem hoīs tangere,quin totum tangas:vt.l.
vulgaris.in prin.j.de fur.sic ergo ille hæres offensus ex stipulatione, quā
ipse videtur pro se interposuisse,habebit actionē ad solidā pœnam. argu.
eorū,quę dicta sunt.s.prox.q.Sicut enim stipulatio vsus fit ad psonæ ne.
cessitatē:& multiplicata persona,multiplicať necessitas:ita hæc stipulatio
nō offendi,fit ad tuitionē personæ & multiplicata persona, multiplicātur
tuitiones,quod est notandū.Posses tu dicere,ꝙ imò obligatio est transito
ria ad hæredes.Nā operę libertorū in nō faciendo,vt in nō vocando in ius:
& etiā de non offendēdo transeūt ad omnes hæredes,etiā extraneos:vt.C.
de in ius voc.l.venia.& no.s.de cond.inde.l.si non fortem.§.libertus.Rñ.
deo,licet hæredes non possint vocari in ius sine venia:tamē non est eadem
obligatio,quæ competebat defuncto,& quæ cōpetit hæredi: imo si vnus
ex hęredibus vocetur,ex illo solo competit actio quinquaginta aureorum
vt.l.pe.s.de in ius vo.Apparet ergo,ꝙ si multiplicať ipsa obligatio princi
32 palis,ita etiā pœnalis.& sic facit pro,nō contra.¶ † Sed dices tu,quid de hæ
redib⁹ ꝓmissoris,si vnus offendat?Rñ.cōmittiť pœna aduersus oēs ꝓ por
tione hæreditaria,licet alij hæredes habeāt regressum cōtra offendentē:vt
hoc.§.cum simi.non enim habent locū prædicta in eis.Licet em̄ ex pte sti
pulatoris i

POMATES.
a ¶ L.si familiæ. videtur quòd.l.ꝙ si nolit. §.si plures. &.l.si familiæ. ad inuicē cōtrariētur quia d.l.ꝙ si nolit. §.si plures.videtur requirere quòd semel oēs cōsentiāt, & quòd vnus procurator deť copulatiuè.qđ & Bartol.hic sensisse videtur dum vtitur distinctione.si vero lex familiæ.requirit ꝙ aut simul omnes agant, aut quòd vnum dent procuratorē,possemus tamen dicere cōcordando, ꝙ in d.l.quòd si nolit.§. si plures. exponať quòd pro vel : vt ibi gl.declarat. vel alio modo, quod ideò fuit ꝙ vtraq; l.videtur in.d.l.ꝙ si nolit.§. si plures.& vbi oēs consenserūt,possunt dari diuersi procuratores simul,ī primis terminis:cum de facili & ipi possent dissentire,nec vt primi dissentiebant.Si verò ipsi agere voluerunt, dico ꝙ non requiritur, quòd dent vnum procura.& hac.l.&.l.si familię.cogita.

☞ Aduerte,ꝙ mirū in modum hęc Pomatis additio est corrupta, vt alię certè plęreq;, vt nec ipse quidē si viueret,eas vt iacent, intelligeret.

pula toris ſit perſonalis,quia ad tŭtionem ſuę per
ſonæ fuit interpoſita ſtipulatio:vt dixi;tamẽ ex par
te ꝓmiſſoris eſt in rem &,trãſit ad hæredes.Nã ille
ſtipulator offendi põt,& à promiſſore & ab hære
dib⁹,ſicut vides ĩſimili vſus & vſuſfructus ex parte
ſtipulatoris eſt perſonalis,quia eius morte finitur:
ex parte ꝓmiſſoris in rem:vt inſti.de vſufru.§.fini
tur.ſ. ſi vſufruct.pet.vti frui.§.j.&.ſ.de vſufruc.l.
v.§.reo.Sic etiam in alimentis,quæ ſunt ad ſuſten
tationẽ perſonæ,nam ex parte creditoris eſt in,per
ſona cũ eius morte finiatur vt.ſ.de adimẽ.le.l.iij.cir
ca princ.ſed ex parte debitoris in remp.quia etiam
hæredes debent,vt.l.libertus quoq̃.§.j.eodem titu.
33 ¶†Vltimò.[a] hæc materia facit ad aliã quæſtionẽ:
a Cauetur ſtatuto,quòd qui occidit,occidat̃,niſi ha-
buerit pacem ab hærede occiſi; contingit quòd qui
dam fuit occiſus,qui habuit plures hæredes:interſe
ctor habuit pacem cum vno tantùm ,quæritur,an
debeat decapitari?quidam aduocati dicebant,quòd
ſic .quia illud ab hẹrede,intelligitur id eſt ab omni
bus hæredibus:vt.ſ.de.leg.ij.l.ſi pluribus de leg.iij.
l.ſi plures.ſed domi.Oldr.dicit ibidem,q̃ Bononię
fuit determinatum contrarium.Primò quia in ſta-
tuto eſt verborum ſingularis numeri .ergo ab vno
tantùm ſufficit.Præterea:iſta ratione potiſsimè mo
uebatur.ius vindicandi mortem defuncti eſt indiui
duum penes quẽlibet hæredem conſiſtens inſolidũ,
ergo & ius remittendi,quod eſt ius contrarium:er
go ſufficit vni⁹ remiſsio,vt in ĩdiuiduis dictũ in eſt
ſ.hoc.§.&.l.ij.ex his.& de ſerui.ruſtic.prædio.l.via
§.fi.& fami.erciſ.l.hæredes.§.an ea.& de ſerui.leg.
l.fi.Præterea,ſufficit qđ facit vn⁹ ex plurib⁹ tutori
bus.vt.C.ſi vn⁹ ex pluri.l.j.ſ.de admi.tuto.l.iij.ĩ prĩ
cipio.Et ratio eſt,quia ius tutelæ apud eos eſt indi-
uiduum.vt de adminiſt.tuto.l.inter tutores.ergo in
quæſtione noſtra valet vnius remiſsio:cùm tale ius
ſit indiuiduum.Sed,contra hoc multum facit.ſ. de
ſer.ruſti.prædio.l.per fundum.&.l.vnus. & com-
munia prædio.l.fi.ſed ibi loquitur in iure competẽ
ti,corpori hæreditario ,quod non poteſt remittere
vnus ſine alio:ſed ius vendicandi,& remittendi,nõ
peruenit ad eos,vt corpus hæreditarium:vnde vide
tur,quòd cuilibet inſolidum cõpetat.& in hoc reſi
det domi.Oldra.¶Iſtud dictum apud me non eſt
vſquequaq̃ clarum.video enim q̃ in omnibus.ll. ſ.
alleg.quæ loquuntur de indiuiduis:licet apud quem
libet hæredem ſit ius inſolidum:tamen eſt ſine effe
ctu:niſi cęteri conſentiant :vt.ſ.de ſeru.ruſtic.præd.
l.itinere.Fuit not.per gl.ſ.l.ij.§.ex his.Præterea,vi
des in pluribus tutoribus,apud quos eſt ius tutelæ
inſolidum :quilibet poteſt per ſe gerere omnem a-
ctum:vt.ſ.dictum eſt.excepto actu illo per quem
tolleretur illud ius tutelæ indiuidum alijs competẽs
vt.C.de autho.præſt.in.l.fi.ita hic nullus hæredum
dum debet poſſe facere illud per quod illud ius ven
dicandi,alijs competens,perimatur: nec poteſt hoc
ſcilicet in pluribus tutoribus dici.quòd ſit ius cõpe
tens corpori hæreditario.Præterea:ſi verba & men-
tem ſtatuti bene conſideres,voluit pacem fieri ab
eo qui repræſentat perſonam defuncti : quia ab
hærede quod in dubio intelligitur : de hærede
ex aſſe ; vt . ſ.de interro.ac.l.ſi defenſor.§ ,primo.
Sed ille qui eſt hæres ex parte,non repręſentat per
ſonã defuncti,niſi pro parte,pro alia parte habetur
vt extraneus.C.de rei vendi.l.cum à matre.not.j.de
præto .ſtipu.l.ij.§.fi.ante fin.mag.glo.ergo patet
q̃ de omnium perſona videtur cogitatum ĩ ſtatuto.
Præterea,pro hoc videtur quaſi tex.ſ.de ven.inſpi.
l.j.§.penul.quid dicemus?crederem ſtandum maio
ri parti hæredum:vt ſi maior pars fecit pace,omnes
34 videntur feciſſe pacem.Maiorem†partem intelligo
pro numero vnciarum:ſed ſi ſunt pares in vncijs:tũc
maior pars intelligatur numero , ſed ſi in numero
concurrant,tunc ſtetur dignioribus:ſed ſi in omni-
bus ſunt æquales:tunc ſtatur remittentibus,vt.ſ .de
pactis.l.& ſuum hæredem.§.finali &,l.maiorem.in
principio.&.C.qui bo.ce.poſſ.l.finali.Si enim ho c
inducat fauor liberationis ab obligatiõe pecuniaria;
multomagis hoc inducit hic fauor liberationis à pœ
na capitali,in qua liberatio facilius permittitur. vt

POMATES.
a ¶ Vltimò. de
iſta q̃ſtione vide p
Bal.in.l.ij.C.de li-
ber.& eo.libe.rõ.
cõcordat vt hic .p
d.Alexã.& p alb.
in.iij.parte ſtatu-
torũ . cclxxxiiij.
& vide in.l.ſi plu-
res.ſ.de lega.iij.&
Aret.in.l.ꝓ hære
de.ſ.de acq.hęred.
& p domi. Nellũ
de ſan.Se.in tract.
ſuo bannitorũ .in
iij.p.ij.partis.ccc-
xlix.& p Ang.&
Paul.de caſt.in.d.
l.j.& p Floria. de
ſancto Petr.in.l.p
fũdũ.ſ.de ſer.ruſt.
p̃dio.& licet ĩ iſto
arg.variæ ſint do-
cto.opi.vt p̃t colli
gi ex ſuperius alle
gatis,vt tamẽ auda
cter tenuit Bar.q̃
imo reqrit̃ maior
pars quã dicit eſſe
cõmunẽ.Aret. in
d.l.ꝓ hæred.§.fi.
ſ.de acq.hæred.&
domi.thomas elu
cius hic:dicẽs,non
eſſe recedẽdũ ab o
pi.Bar.hic,neq̃ in
iudicãdo,& ſic cõ
muni.Sentit Beſu
tius hic,dũ dicit,
q̃ niſi eſſet euen.
Bar.tenet cõtra eũ
& etiam vr̃ tenere
Alb.in.d.qõ.xx-
viij.dũ dicit,q̃ ſi
ſtatutũ loquitur ĩ
plurib⁹ hæredib⁹
habet locũ.l.maio
rẽ.ſ.de pactis.de q̃
ſe fundat Bar.hic.
Et q̃ iſta opi.bar.
hic,ſit communis
tenet hic Petr. de
anchar.Bal.ſibi cõ
trarius, tenet hic
Petr .de anchara.
Bal.ſibi contrarius
in.l.cum inter ve-
teres.C.de fideicõ
liber.liber.& in.c.
cũ omnes.in. col.
de conſtitut. quæ

C.de tranſactio.l.tranſigere.&.j.de bo.eo.qui mor.
ſi.conſci.l.j.& iſta ſententia videtur mihi veritati
conſona:ſed prior ſententia ab æquitate diſcrepat.
Quid enim ſi ex pluribus hæredibus,vnus eſſet q-
dam ribaldus,qui mortem defuncti,fortè patris ſui,
modica pecunia remitteret?certè iniquum eſſet ſi-
bi hoc con cedi.& contrà.l.ſed & ſi vnius. §. filio.
verſi. interdum.j.de iniur.¶Vltimò hîc eſſet tra-
ctanda materia diuidui & indiuidui:quã Pet.ponit
hîc,&.ſ.ſi quis cau.l.ſi ſeruus.§.ſi plurium.in re-
pe.ſuis.tamẽ hîc omitto:quia tempus non patitur.
dicemus in.l.ſtipulationes non diuiduntur. j. eod.
vbi glo.tractat hanc materiã quam.l.duce domino
repetemus.Deo gratias.Repetitus fuit præſens. §.
per me Bart.de ſaxo ferrato in ciuitate felici Piſa-
rum.M.cccxlij.die.xv.menſis Nouembris.

SVMMARIVM.

1 *Stipulationes facti,inter hæredes quo ad petitionem dicun-
tur indiuiduæ:& cuilibet competit actio inſolidum: &
ſi agitur ad intereſſe,agitur pro parte .*

Si is qui duplam. ¶Stipulatio du-
plę fructuaria dã
ni infecti,& de operis noui nũciatione,ſi ad inter-
eſſe cõmittit̃,inter hæredes ſtipulatoris diuiditur:
ſecus ſi ad factum.hoc dicit ſecũdũ lect.quã teneo.
Et ſecũdũ iſtã diuiditur in tres partes.nã prima po
nit qualiter diuidantur iſtæ ſtipulationes inter hæ-
redes ſtipulatoris,qñ agit̃ ãd intereſſe.Secũdò qua-
liter diuidant̃ inter hæredes,qñ agitur ad ipſum fa-
ctũ.Tertiò qualiter diuidantur ex parte promiſſo
ris.Secũda ibi:reſtitui tamen.Tertia ibi:hoc vtilita-
tis cã.Et pono caſum ſic.Primò dicit,q̃ ex iſtis ſti
pulationibus,ſi agitur ad intereſſe, diuiditur inter
hæredes ſtipulatoris.Secũdò dicit,q̃ ſi agitur ad fa-
ctũ,ſcilicet ad deſtructionem,agitur inſolidũ.Ter-
tio quæritur quid ,ſi agatur contra ipſum ꝓmiſſo-
rẽ,vel hæredes eius?Rñ.q̃ hoc ſcilicet,q̃ diuidatur,
eſt introductũ ex parte hæredũ ſtipulatoris, vtilita
tis cauſa.& vtilitatis expone,id eſt,intereſſe conſe
quẽdi cã.Vñ ibi:ipſi aũt ꝓmiſſori,ſubaudi,vel hę
redi eius,ꝓ parte,neq̃ reſtitutio,neq̃ defenſio dat̃:
& ſic cũ conueniunt̃ ad factũ,vel intereſſe , nõ p̃nt
diuidere: hæc eſt vera lectu.¶Opp.dîc dicitur , q̃
ex nunciatio.noui ope.&c.Opp.de.l. ſtipulatio. §.
quæſitũ.ſ.de ope.no.nun.dicit glo.q̃ qlibet agit ꝓ
parte:ſed reſtitutio fit inſolidũ.& vide glo.quæ in-
1 cipit ſtipulatio dãni.Intelligit ergo glo.†hũc.§. q̃
ſtipulationes facti ſunt diuiduæ inter heredes quo
ad petitiõem,licet nõ quo ad executionẽ.quod eſt
falſum:quia imo actio cõpetit cuilibet inſolidũ:vt
j.eo.l.in executione.§.ſecũda ſpecies,& de leg. iij.l.
fideicõmiſsi.§.penul.& fi.&.ſ.eo.l.ij.§.ex his.ver.
ex quo.Qualiter ergo intelligis?dic,qđ qñ petitur
intereſſe:pro parte agitur:vt in prin.§.Qñ ad factũ,
tũc agitur inſolidũ:vt in verſicu.reſtitui.¶Quæro
quid vult dicere reſtitutio?& dicit gl.q̃ deſtructio
noui operis.¶Quæro,quid vult dicere defenſio?
dicitur tribus modis.vno modo in damno infecto.
& dic vt in gloſſ.licet non videatur verum per.l. ſi
communes.ſ.de nego.geſt.& quod no.in.l.plures.
ſ.de dam.infecto.Si ergo in pluribus hæredibus lo-
queremur,non diceret verum hæc lex,ſi loquere-
mur in ipſo principali:verum diceret:vt in.l.in ſti-
pulatione.&.l.plures.de dã.inſe.Vnde alij dicunt,q̃
intelligatur,q̃ non poſsit pro parte defendere , qui
promiſit aliquem ſe defenſurum in iudicio:& pro
batur.j.iudi.ſol.l.ex clauſula.Sed illud non cõgruit
literæ:cũ hîc de tali ſtipulatione nõ fiat mentio:ta-
men in ſe vera eſt.Alia eſt lect.quòd intelligatur de
fenſio in cã euictionis.& iſta eſt vera:quia in text.
dicitur de promiſſore tantùm,non de eius hærede.
¶Quæro qualiter iſtæ ſtipulationes diuidautur in
ter hæredes promiſſoris?Et primò quæro in ſtipu
latione de noui operis nuncia.& in ſtipulatione eui
ctionis.gl.reſpõdet ibi,apparet ergo ex p̃dictis &c
¶Videam⁹ illud,quod gl.dicit.dicit gl.q̃ apparet,
quòd hæredes vendentis,& ædificãtis &c.& in hoc

duo loca.Bal.d.an
ge.de aret . tangit
in tract. malefi n.
addi.ad Ang.are.
ſ.gl.in verbo.com
parent inquiſiti,
in termino defen-
ſionis . Et ex hoc
potes inferre Fe-
lin.malè dicere in
d. c.cũ omnes.dũ
dicit,communem
eſſe, q̃ requirant̃
omnes.Vide etiã
in iſto articu. do.
Ioan.de puteo.in
l.j. ſ. de pact . ad
uerte tamen q̃ pro
opi.Fel.facit do-
ctri.Barto.in.l.iij.
§.ſi ad plures.j.de
ſepul.viola.& ad
hæc etiam vide ali
quid per Felin.in
c.in p̃ntia.col.xv.
de probati.& An
cha. in. c.canonũ.
col.lxxxiij.de cõ
ſti.Ange.in.l.pro
hærede.§.ſi ſtipu
larer.ff.de acquir.
hære.

glo. dicit vtrum: ꝙ destruendo partē non liberatur: vt. l. stipulatio. §. quæsitum. de no. ope. nun defendendo pro parte non liberatur: vt. l. in executiōe. §. insolidum. j. eo. Sed si ad pœnā, vel ad interesse ageretur pro parte satisfaciendo liberatur: vt. l. cum ex causa. j. eo. Illud quod dicit glos. nec ad pœnam si fuerit commissa: intelligo quòd particularis solutio non impedit pœnam committi, sed postq̄ est commissa, quilibet tenetur pro parte: vt. l. cum ex causa. ¶ Quæro, quid in stipulatione fructuaria? gloss. dicit, in stipulatione fructuaria secus: cum diuisionem recipiat vsusfructus restitutio. Ista glo. non dicit verum, quia hæredes scilicet vsufructuarij nō tenent̄ ad restitutionē vsusfructus: qa morte extinctus vsusfr. redit ad proprietatē ipso iure, sed tenent̄ ad restitutionem rei: ipsa autē restitutio: nō potest fieri pro parte: vt. l. si duo. ff. de po. sed si ageretur ad interesse: qa malè vsus sit: tunc sine dubio diuideretur. ¶ Sed cōtra prædicta videtur. l. v. §. reo. ff. de vsufruc. dic, qui tenetur ad vsumfructum, tenetur ad diuiduum: sed qui tenetur ad restitutionem, quod est indiuiduum solutio partis non liberat eum. ¶ Quæro quid in stipulatione dāni infecti? gl. dicit verū: quia stipulatio hic non cōmittitur, nisi ad interesse. l. in hāc stipulationem. de dam. infect. ideo diuiditur.

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter cautionem prætoriam, iudicialem, & communē, & quæ dicatur prætoria, quæ iudicialis, & quæ cōmunis?*

2 *Cautio damni infecti petitur officio iudicis.*

3 *Cautiones introductæ ex forma statutorum, quando dicantur prætoriæ, & quando ciuiles?*

4 *Statutum conditum ab Episcopo, Comite uel Marchione dicitur ius prætorium.*

LEX V.

Stipulationum Aliæ iudiciales. Istam. l. habetis institut. de diuidē. stipulatio. & non est necesse summare, quia est diuisio.ᵃ ¶ Oppono. dicitur hic ꝙ quatuor sunt &c. cōtrà qa tria: vt. l. j. ī pri. in. j. de præto. stipu. respon. hic diuidit̄ stipulatio in genere: ibi subdiuidit̄ vnū mēbrū, scilicet tātū stipulatio prętoria. ¶ Secūdò oppon. de ea. l. & videt̄, ꝙ stipulatio ṗtoria sit gēnus & iudicialis: sit species, hic ponunt̄, vt differētes species. Solu. aliter hic iudicialis accipitur: qa q̄n ex officio iudicis. ¶ Op. de. l. liber homo. j. eo. tit. & l. & liberi. ff. de contrahen. empt. gl. dicit, ꝙ fallit in libero homine: q pōt vendi: non tamen deduci in stipulationē. Sed non credo: ꝙ bene dicat: vt dicā. j. eo. l. liber homo. ¶ Op. dicitur hic quòd prætor iubet & iudex facit eam interponi. Contrà: quia sic est in dāno infecto: vt. l. j. ff. de dam. infe. gl. dicit ꝙ non est ratio, sed est exemplū. ¶ Quæro †ergo quomodo intelligatur. l. ista, & quis est casus, & quę est differentia inter iudicialem prætoriā & cōmunē? & gl. dicit, ꝙ iudicialis q̄n propter aliud iudex aditur, & facit eā interponere. & allegat gl. duas. ll. Tu allega plures. ff. manda. l. de tuo. fami. erci. l. hæredes. §. an ea. & §. seq. & l. harū. & l. egi. si ser. ven. & fami. erc. l. si filia. §. familiæ, aliàs & meliꝰ in. l. si vni. & de rei vendica. l. is à quo. de lega. iij. fideicōmis. §. interdū. & de no. ope. nū. l. si prius. & l. si cui plusq̄ per. l. fal. per to. cū multis alijs simil. Stipulatio verò prætoria interponitur iudice adito, ob hoc prīcipaliter. & hęc prima est differentia: vt colligitur ex duabus glo. prima super ver. cautio. alia sup verbo prętorię. in prin. ¶ Secunda differentia est: qa prætoria descēdit ab edicto prætoris, iudicialis ab alijs Iuriscon. ¶ Item tertia differentia: qa iudex maior facit interponere stipulationem prætoriā: vt. l. iubere. ff. de iuris. om. iudi. Itē iudicialis stipulatio à minori iudice. Fallit in cautione de dam. infe. Itē dicit insti. de diu. stip. ꝙ iudiciales sunt dispersæ per totum corpus iuris. prætoriæ recipiuntur in titu. de præto. stip. sed ista differentia non est bona, quia quædam sunt quę non cōtinentur, vt stipulatio: vt leg. no. ca. & dāni infecti. & sic habetis, glo. Non credo ꝙ bene dicat. & eā sequitur Dy. & Iaco. de Are. de miror, & Oldr.

POMATES.

a ¶ Est diuisio. Pro quo facit id, quod dicit Dyn. insti. de act. in princ. quod in legibus, aut diuidēdo, aut magistraliter ṗcedēdo non est opus summario.

b ¶ Prætoria Adde qd si qs ṗmittit coram arbitratore Titiū ratū habiturū: an hæc cautio sit prætoria? Bal. consi. ccxcix.

c ¶ Erit ius prætoriū. Adde eundem Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. in. v. q. princ. & in l. siue pars. C. de di. & in. l. id qdꝰ pauperibus. C. de Epi. & cler. Pau. de cas. si tales recognoscunt superiorem habent̄ loco principis, & appellabitur ius ciuile: vt hīc volunt Angelus & Alex.

d ¶ Ancianis. Intellige de ancianis: qui non habent ex forma statuti eādē iurisdictionem, quā habet populus qa licet de iure cōmuni nō habeant eandē iurisdictionē, quam populꝰ meritò nō nō pōt dici ius ciuile. & cū Bar. transit Paul. de cast hic. & in. l. nō ambigitur. ff. de legi.

Sed Pe. eam reprehendit ṗ. l. in omnibus. ff. de iudi. vbi est introducta à Iurisconsulto: & tñ principaliter aditur iudex, & est iudicialis. Tu potes allegare. l. denūciamus. & l. ṗnti. §. sanc. C. de his q ad ecclesiā cōfu. in casu de nō offerēdo &c. & ff. de priui. cred. l. si creditores. & ī. l. mutianæ. de cōdi. & demon. Item in cautione, quam quis præstat de adimplendo modum: vt. l. quibus diebus in fi. ff. de condi. & demon. & l. si tibi. de leg. iij. Præterea ꝗ illa gl. nō dicat verum, ostendo: dicitur hīc, ꝙ stipulatio quæ descendit ex edicto ædiliū, est prætoria: imò est communis: vt in stipulatiōe duplæ: & in illa, q̄ descendit ex edicto ædilium. Præterea tex. insti. de diui. stip. in fi. dicit, ꝙ stipulatio rē ratā haberi est cōmunis. sed in ea nūq̄ principaliter iudex aditur, sed incidenter: vt apparet. in. l. j. C. de proc. & l. non solùm. §. qui alieno. ff. de procu. licet glo. ibi vedeatur dicere, ꝙ aliter accipiatur communis, quo ad illam stipulatiōem. Sed non videtur mihi quòd sit de mente literæ: quia secūdū hoc omnis stipulatio esset cōmunis quæ esset prætoria. Prætereà, secūdū hoc stipulatio damni infecti esset cōis: qa quandoq̄ prætor aditur principaliter: quandoq̄ incidenter: vt si aliquis vult tollere rudera: vt. l. prætor. in fin. cum. l. sequen. de dam. infe. Itē quādoq̄ interponitur ex conuentione: vt. l. damni. §. cum parietem: de dam. infect. Sed credo quòd Pet. dicat veritatē, & gl. nō bene legat: & dicit Pe. ibi stipulatio iudicialis est, quæ descendit à legibus Iuriscōsultorum, siue Imperatorum, siue iudex adeatur principaliter, siue incidenter: vt in. ll. ff. allega. non tamen ex edictis prætoris descendit. Et prætoriæ dicūtur, quæ à mero prætoris officio introducuntur: vt si prætor hoc statuit: tunc est ṗ
b toriaᵇ: nec curo vtrum principaliter, vel incidenter adeantur. Illa verò dicitur communis, quæ descendit à pretore, & à Iurisconsulto. & hīc est casus qui est in versi. communis & stipulatio rem pupilli saluam fore à prætore. Item à Iurisconsulto introducta, quando decernitur administratio vni ex pluribus tutoribus. vt. l. iij. in fi. cum. l. sequen. ff. de administra. tuto. & à iurisconsulto introducitur propter sedandam discordiam inter tutores. ¶ Sequitur tex. Itē, duplæ stipulatio &c. & ædilitiæ sunt à prætore introductæ. Stipulatio verò de dupla, solùm est à prætore introducta in seruo tantùm: in alijs verò est introducta stipulatio duplæ à Iurisconsulto. l. emptori. ff. de euict. Item in stipulatione de rato, est introducta à prætore in persona actoris: vt. l. non solùm. §. qui alieno. ff. de procurato. Item extenditur in reo, & est introducta à Iuriscōsulto: vt. l. Pomponius. §. sed & is. l. non solùm. §. fi. ff. de procu. Et istud ponit hīc Petr. & Iaco. de ra. ponit in lectu. sua. instit. de diui. stip. & ibi Placen. in summa sua hoc tangit, licet
2 non ita latè. ¶ Not. illum tex. †ibi prætoriæ &c. quia vides, quòd cautio damni infecti ex officio iudicis petitur. de quo dic, vt in. l. inquilino. de
3 dam. infect. ¶ † Quæro, de euictionibus, quæ introducūtur ex forma statuti: an sint pretoriæ, vel ciuiles. Effectus est propter id quod no. C. de ver. signi. l. sancimus. & quod dicetur. j. eod. in conuentionalibus. Respondeo. si quidem statutum fiat à populo, vel à consilio, quod repręsentat populum: vt no. C. quæ sit lon. consuet. super rubri. de regu. iu. l. aliud. §. refert. tunc est ius ciuile: vt. l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & sic cautio erit ciui-
4 lis. Si verò †statutum fiat ab episcopo, Comite, vel marchione: tūc erit ius
c prætoriūᶜ quia à magistratibus fit: vt. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. & actiones pœnales descendentes ex illis constitutionibus erūt annales. vt. ff. ti. j. l. in honorarijs. licet illa statuta sint ṗpetua: vt dicet̄. j. de pœnis. l. fin. ¶ Sed
d quid si statuta fiant à prioribus, vel ancianisᵈ ciuitatum, q sunt. vj. vel. viij. fortè, vt videmus per Italiam? Rn̄deo siqdē ipsi faciunt ex vigore eorum officij, erit ius prætoriū: sicut hic dicitur in edicto ędilium. Si verò hoc facerent authoritate concilij generalis: quia tunc ipsum conciliū videtur facere ministerio priorum: ius ciuile erit. Probatur in prœmio iustitu. vbi illis sapientibus fuit concessum: vt authoritate principis legem componerēt & in. j. & in. ij. consti. C. Nō em̄ illa sua authoritate faciebant. & de vete. iure enu. l. ij. §. omnia. & ideò ius ciuile est: & iō tunc sunt multū aduertenda verba reformationū. dicemus. j. in materia de decre. ab ordi. fa. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Infinitum tempus quòd denotet omne tempus.*

2 *Stipulatio, & obligatio, an differant?*

3 *Instrumentum, in quo apparet, quòd Titius fecit Sempronium præsentem, & stipulantem in causa donationis usumfructuarium omnium bonorum, quòd ualeat.*

4 *Stipulationes quænam interponātur per uerba futuri temporis, uel per infinita, & per uerba præsentis temporis?*

Stipulatio autem est verborum.

¶ Dicitur hīc, ꝙ qiis promittit se facturum &c. Cōtrà. ff. de euict. l. si ita quis & l. quoties quis. j. eo. vbi per verba præsentis tēporis fit stipulatio.
1 gl. dicit ꝙ speciale est nō est verū. dicit gl. qa ibi ponuntur verba †infiniti modi, & præsentis temporis, quod omni tempori congruit. Nam verum est dicere mē amare de præsenti: me debere amare in futuro: me debuisse amare in præterito. & sic infinitum congruit omni tempori: tenementi de infinito. Vel dic ꝙ interponit̄ ṗ verba præsentis temporis: tamen habetur respectus ad futurū interesse. ¶ Opp. ff. de pact. l. tale. gl. dicit, ꝙ aliud in pacto. sed certè pactum fit per verba futuri temporis, per. l. si quis in cōscribendo. C. de pact. & l. pactum, non ob. l. tale. quia ibi refertur ad futurum. Gloss. quærit de vna quæstione, quando promittit se facturū &c. dic
2 vt in glo. ¶ Quærit gloss. †an sit differentia inter stipulationem, & obligationem

gationem:& sunt opi.Dic aut accipitur stipulatio.
materialiter pro ipsa cõceptione verborum,sicut ac
cipit̃ hic in tex.& differt ab obligatione verborum
sicut contractus ab obligatione:vt.l.licet.§.ea.obli-
gatio.ff.de procura.& tangitur de excep.rei iud.l &
an eadẽ.§.actiones.Est enim stipulatio cõtractus no
minatus:vt.l.j.in fi.ff.de pact.Aut accipitur stipu-
latio prout est effectus qdã resultans ex dicta verbo
rũ cõceptione:& tunc est idẽ,quòd verborũ obliga
tio.¶ Quærit gl.quid si ꝓmitto ꝙ do,vel ꝓmittis
ꝙ das.& sic per verba p̃sentis tẽporis an valeat?glos.
dicit ꝙ nõ.¶ Pro † huius declaratione formo vnã
quæstionẽ de facto.reperitur in quodã instrumen-
to Titius facit Sempronium præsentẽ stipulantem
in causa donatiõis vsumfructuariũ omniũ bonorũ an
valeat,qa stipulatio cõcepta est p verba præsentis
tẽporis:videtur ꝙ nõ vt hic.Cõtrariũ consului.Vn
de debes scire:ꝙ quædã stipulationes sunt prætoriæ
vel iudiciales,s.quæ extorquẽtur ab inuito.& istæ si
quidẽ petuntur principaliter,deberẽt interponi per
verba futuri tẽporis,vel per infinita, q̃ sunt apta ad
omne tẽpus:vt patet ex stipulationibus dãni infecti
legatorũ:rem ratam haberi.& in omnibus simili.Si
aũt fieret per verba præsentis tẽporis:non valeret,
vt hac glo.imò etiam verborum significatio nil im-
portaret.qñq; talis stipulatio interponit̃ accessoriè
ad aliũ contractũ & tunc licet sint verba præsentis tẽ
poris.tamen interpretantur in futurum,secundũ na
turam contractus,vt.l.qa dicitur.ff.de euict.& l.si ita
quis eo.ti.Quædã sunt stipulationes conuentiona-
les: & tunc si fiant per verba præsentis temporis,si
quidẽ,non est verũ id quod de præsenti profertur:
vt si dico do & concedo tibi stipulanti fundũ meũ,
qui fundus non est præsens,non dicitur trãsferri do
minium:sed dicta verba interpretabuntur,hoc est,
ꝙ dabo vt.ff.de dona.l.ad eum.in princip.& ibi glo.
hoc sentit, dũ dicit,ꝙ hodi ex illis verbis potest
agi.& hoc multum plenè dicit Azo in summa de do
na.qñq; illud qđ exprimitur per verba p̃sentis tem
poris:tunc in veritate interuenit:vt in exẽplo prædi
cto,posito,ꝙ res sit præsens:& traditur.vel consti-
tuit se possidere,&c.Isto casu est aduertẽdum:qñq;
est obliga. momentanea,vt obligatio dandi ex cau
sa lucratiua,ita quòd de euictione non teneor,tunc
obligatio non potest contrahi:quia ipsa traditione,
si esset contracta,extingueretur.ergo tunc non nasci
tur vt.l.Titio cum morietur.ff.de vsufru.j.eo.l.inter
stipulantem.§. sacram.sic potest loqui hæc gloss.
Si vero non erat obligatio momentanea : vel post
ipsam dationem remanebat aliqua obligatio in fu-
turum:vt puta de euictio.vel si.tunc illa verba quam
tuncunq; præsentis temporis,interpretãtur,vt futu
rum respiciant ex illius contractus natura, vt.ff.de
condi.ob.cau.l.fi.vbi licet per verba præsentis tem
poris & de præterito sit perfectus contractus.rema
net obligatio de euictio. & stipulatio ipsius naturã
sequitur,vt.ff.proxi.versi.conuentionales.Pro hoc
dicta.l.quia dicitur.&.l.si ita qs.ff.de euic.& hæc est
ratio in.l.tale pactum.in princip.ff.de pac.Nã in pa
cto de non petendo non vertitur quid momentane-
um,sed semper tenetur non petere:& ideò dicitur
non posse impleri ex parte promittentis,vt not.C.
de pact.l.j.in fi.mag.glo.& sic licet fiat per verba
de præsenti,porrigitur tamen ad futurum.Et pro p̃
dictis facit.l.tres fratres.in prin.ff.de pac.in glos.su-
per verbo cauerunt.¶ Nunc ad propositum, cum
vsusfructus non contineat obligationem momenta
neam :vt nota.in.l.corruptionem.C.de vsufruc.&
j.e,l.pluribus.§.& si placeat.cum cõstituis me vsum
fructuarium præsentem & stipulantem,intelligitur
scilicet patientiam in futuro:vt legibus dictis.

POMATES.
a ¶ Insolidum. ex isto tex.infert Oldra.consi.xxix.ꝙ emphyteuta cessans in parte solutionis,cadit à toto & vide Paul.de castro.in aut.qui rẽ colũ.ij.C.de sacrosanc.eccle.& vide in sim.Pau.de cas.in.l.quoties.C.de preci.impe.offer.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor dicitur uerbis tantum obligari.*

Satisacceptio.

¶ Satisaceptio est cũ fideiussore.hoc dicit.
1 ¶ † Nota fideiussorem obligari verbis tantùm,
vt hic.&.j.eod.l.sciendum.&.l.blanditus.C.de fide
iussor.& est verum.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ arbitri stare,est facti meri.*
2 *Sententiæ,si unus ex pluribus compromittentibus ex una*
parte non paret,omnes tenentur.Et si ex pluribus hæ-
redibus soluit sortem pro sua parte,& facto cohæredis,
incidit in pœnam:solutum per alterum computabitur in
pœnam.nu.3.
4 *Actio quæ nam competa contra cohæredes,quando unus sa-*
tisfecit.

Si sortem promiseris.

¶ Iste.§.est de medulla.§.cato.& ibi latius expedi
tus fuit.Præstatio patris ab vno ex cohęredibus.nõ
a impedit,qu in pœna cõmittatur insolidũ[a] in obli-
gationibus dandi.hoc dicit.¶ Oppo.de.l.si seruus
§.si plurium.ff.si quis cau.Quidam intelligunt illũ
§.secũdũ illũ,ꝙ de rigore committatur:sed de ęqui
tate secus.sed illud reprehẽditur per tex.hic in fin.
&.l.hæredes.§.an ea.ff.fami.ercis.Sol.vera est:quòd
aliud in iudicijs:aliud in extraiudicialib9:vt hîc.Qđ
qualiter debeat ĩtelligi:dixi in dicto.§.cato.¶ Op
po.de.§.cato.ff.l.ꝓxi.Sol.ibi est in faciendo:hîc in
dãdo.Et quæ sit rõ gl.assignat:& non est bona : vt
dixi in.§.cato.¶ Opp.& videt̃,ꝙ hîc idẽ sit in fa-
ciendo,ꝙ in dãdo:quia hîc dicitur idem in arbitris
1 sed † petere arbitro,est facti.Dicit gl.ꝙ est speciale
rõne finiendarũ litiũ.Non est verũ:quia mitius de
bet agi in iudicijs.Sed intelligo ꝙ in obligatione ar
bitrij venit dari.vnde idem,qđ in obligatione dã-
di:sed si fieri,tũc idem quod in obligatione facien-
di.gl.tñ tene menti.q̃ tenet indistinctè,ꝙ stare sen-
b tentiæ arbitri,sit facti.[b] ¶ Dicitur hîc, de pœna,q̃
est ex cõpromisso & glo.dicit siue sit vnus ex com-
promittentibus,siue sit vnus ex hæredibus.tenet er
2 go ista glo.† ꝙ si sunt plures cõpromittẽtes ex vna
parte,& vnus nõ paret,oẽs tenentur.Iac.de are. te-
net ꝙ nõ sit verũ,nisi esset dictum,ꝙ insolidũ qui-
libet teneretur:vt.l.reos.§.cũ in tabulis.j.ti.j.Pone,
quòd vnus venit ad defendendum in iudicio : alter
non:& tenerentur ambo defendere:põt ne velle so-
lũ defendere ille vnus?& videtur quod nõ: quia iu-
diciũ est indiuiduũ:vt.l.in hoc iudicio.ff.fami.ercis.
dico,ꝙ iudiciũ sit diuiduũ,& vnus põt defendere p
l.de vnoquoq;.circa prin.ff.de re iudi.&.ff.de iud.l.
nõ idcirco.& cõtra aliũ ꝓcederetur tãq; contra cõ
tumacem.l.ergo in hoc iudicio loquit̃,qñ agitur cõ
tra vnũ:secus qñ cõtra plures.Et quod dicit glo.ꝙ
si vnus hæredũ nõ paret,si in sententia veniat dari.
dicit gl.verũ:sed in facere , distingue:aut diuiduũ:
aut indiuiduũ secũdũ,§.cato.¶ Quæro,† solui tibi
2 sortem ꝓ mea parte,sed p factũ cohęredis mei inci
di in pœnam:illud qđ solui in quo computabitur?
& dic ꝙ in pœnam:vt.l.j.ij.&.iij.j.de sol.&.l.vsu-
ras.C.de sol.Licet enĩ solutio sit facta ex vna cã tñ
in aliã causam cõuertitur:vt.l.& post rem.§.j.ff.de
transac.l.quod si ex stipulatu.ff.ꝓ socio.¶ Oppo.
dicis ꝙ vno soluente,pœna in totum committitur.
Contrà,quia obligatio ex lege.xij.tabu.inter hære
des diuiditur:vt.l.ea quæ.C.fam.ercis.ergo quilibet
potest soluere pro parte.glo.vult soluere hoc.& vi
des eam,quæ incipit.cum omnes hæredes.Sed non
credo ꝙ glo.hic intellexerit:sed illud debet dicere:
quia quando quid est in conditione inter hæredes,
non diuiditur:sed omnes loco vnius habentur:vt.l.
cui fundus.in fi.ff.de condi.& demon.sed illa obliga
tio respectu pœnæ est conditionalis.ergo &c.Cano-
nistæ dicunt,ꝙ de æquitate nõ cõmittitur pro par-
te soluentis:vt in.c.suam extra de pœnis . ¶ Dici-
4 tur hîc † ꝙ si vnus satisfecit,succurritur contra alios;
quæro qua actone?glo.dicit familiæ erciscũdæ, vel
cõmuni diuidundo.&c.Sed quæro,si nõ competat,
quia non est communis hæreditas,nec res,vnde non
habet locum fami.ercis.nec communi diuidundo:
qua actione agetur?dic ꝙ actione in factum:vt.l. si
filiusfa.ff.fami.erci.& ibi no.

b ¶ Sit facti.Adde ꝙ cum hac opin. transit Alex. quã etiam dicit tenere Iaco.but. in.l.promissis.C.de transact.in lect.antiqua & Fulg.& Sal.ibi Bal.in.l.cũ allegas,C.vsur.ĩ.iij.&.iiij. opposi.& in.l. cũ proponas. C. de dolo. idem Bald. in.l.j.C.de his,quę pœ.no.& in.l.ij. §.creditũ.ff.si cer. pe.& Ioan.an. & Imo.in.c. dilecti. de arbi. Imo.in.l. cũ seruus.de condi.& demõ.& in l.stipulatio ista.§. alteri.j.eo Rapha. & Ro.hic & Pau. de cast.pro quib9 facit.l.diem ꝓfer-ro.§.stari.ff.de arb. vbi ad promis.de parẽ.sententiæ arbitri agitur act. incerti , siue act. ex stipulatu,quæ datur ad incertum: vt ibi declarat gl. ergo videtur promissum factum.l. vbi autem,§. qui id qđ iuncto.§.fi. j.ea.

SVMMARIVM.

1 *Prodigus manifestus,si non est ei interdictum,quòd possit*
contrahere.
Manifestum & sententia æquiparantur.
Interdictum non uidetur prodigo sex sola sententia lata super

n ¶ POMATES. ¶ Puto tamen, ꝙ paria sint, ꝙ detur alicui curator, vel quòd ei bonis interdicatur. Facit. l. prima, in principio, iuncto verbo sed solēt hodie. dū dicit in prin. ꝙ prodigo interdicat̃ bonis. l. xij. tab. & moribus receptum est, & de iure se continuando dicit: ꝙ ver. sed solent hodie. ꝙ datur eis per prætorem, vel per præsidem curator, inferendo ꝙ ipsorū cōmo do, illis bonorū administratio tollit̃. ṡ. de cura. fur.

prodigalitate.

3 *Interdictum non dicitur prodigo ex preconio facto de mandato iudicis, quòd nullus cum tali contrahat per dationē curatoris sic.*

4 *Curator datus prodigo, qui non est, an ualeat?*

5 *Prodigus, cui datus fuit curator, si redijt ad sanos mores, an desinat habere curatorē? quod sic, si est manifestum: aliter requiritur factum iudicis.*

6 *Prodigus deliquendo obligatur.*

Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo.

Pupillus pubertati proximus obligatur delinquendo.

7 *Prodigus cui bonis est interdictum, si contrahat, & iuret, non tenetur ad obseruantiam iuramenti.*

8 *Peccatum mortale est uenire contra præceptum superioris.*

9 *Statutum prohibens aliquem contrahere, si contrahit, & iurat non obligatur contrahens.*

¶ POMATES.

b ¶ Ego distinguo. & considera, ꝙ potest esse rō, q̄ moueret Ia. & Pet. vt diceret, ꝙ distictio eiusdē ꝓcedit in sentētijs incōmutabilib⁹, nō aūt comtabilibus, cū poti⁹ debeat esse cōtrariū, cum maius sit periculū vbi sentētia est in cōmutabilis: & ꝑ perpetuo duratura q̄vbi est cōmutabilis & in aliquo tpe cessatura: & ideo cauti⁹ agēdū est. c. vbi periculum. de legi. in vj.

¶ POMATES.

c ¶ Curatur ei. vide vnū verbū. Alex. in. l. filiusfa. ṡ. diui. in vij. colū. in princip. in. viij. q. Bar. ṡ. de leg. j. & vide Alex. consilio lxxxvj. col. ij. vo. ij. vbi ponit, an si det̃ curator alicui vt furioso, q nō sit an valeat datio? & an talis sit citand⁹ in datione? & not. ꝙ vt referunt qdā moderni Peru. alleg. Bald. in. l. pe. ff. de excep. opus est nouo decreto, & noua iterdictione, vbi ꝓdigus, q reuersus fuerat ad sanos mores, tendit iterum in prodigalitem. pro quibus facit: quia obligatio semel extincta non reuiuiscit. l. fi. ṡ. de pac. l. inter stipulātem. §. sacram. j. e. vbi si promitto seruum, qui efficiatur liber. Idē si re profanam, quæ efficiat̃ sacra: tamē si efficiatur seruus, vel res profana, non debebuntur. Contra tn̄ videtur facere tex. in. l. pe. C. de cura. furio. vbi non est opus nouo decreto. cui potest responderi, ꝙ loquitur in furioso, qui semper censetur esse in furore, maximè cum hic non dependeat esse à potestate sua: vt text. in. d. l. pe. ū bene aduertatur. & gl. cum verbo cōpetentem. in. c. fi. extra de succes. ab intest. secus si prodigo: cum eius vitium dependeat à voluntate sua: & sæpe tales hoīes vidētes, ꝙ agere possent, incipiunt vti parsimonia, vt quotidie videt̃.

d ¶ Valet datio. Adde ꝙ idem tenent hic Pe. de ancha. Pau. de ca. & Rom. Bal. in. l. si putas. C. de peti. hære. & Abb. in. c. j. de re iudi. dummodo interueniat causæ cognitio. Cōtrarium tenent Pe. Ang. Imo. & Ray. hic, ꝙ nō valeat datio curatoris, per. d. l. tutor. Cyn. in. l. ij. C. quando prouo. non est neces. & in. d. l. si putas, & Io. fab. in. d. §. furiosi. & cum istis transit Alex.

LEX VI.

Is cui bonis interdictum. ¶ Is cui bonis interdictum est, potest sibi aquirere: non autē obligari, ēt naturaliter. h. d. ¶ Op. j. de fideiuss. l. marcellus. Sol. vt ibi. Et quia materia est quotidiana, quæro multa

1 Primò, † aliquis est prodigus manifestus: non tamē est sibi interdictum à iudice, an pōssit alienare? & videtur quòd non ad similitudinem furiosi. contra tenet hic gloss. nisi sibi sit innterdictum. Idem tenet gloss. in. l. j. circa princ. ṡ. de cura. furio. & tene mēti. & j. de reg. iur. l. furiosi. ¶ Cōtrariū not. glo. ṡ. de test. l. is cui. Pet. tenet istam gl. non tamē alleg. eam & probat sic: Manifestum & sententia æquiparātur vt. l. emptorem in princi. ṡ. de act. emp. sed iste post sententiam nō potest alienare: vt hic. ergo &c. & ꝓ hoc alleg. l. si quis cum sciret. ṡ. pro emp. Contrariū tene pro veritate: vt hic. & l. Iulian. ṡ. de curat. furio. vbi non potest alienare, quia est sibi interdictū, ergo si non est ei interdictum, posset. Ad. l. si quis cū sciret. respon. prout Iaco. de Aret. ibi dicit, licet gl. illam. l. videatur destruere. dicit ipse quandoq; anquis contrahit cum prodigo: & scit eum consumpturum in aliquem certū malum vsum: & tunc non habet actionem, & alleg. l. si quis cum sciret. Sed quando ignorat in quem vsum: & tunc valet, qd' agit, & habet actionem, licet sciat ipsum consumpturum, nō tamen scit in quem vsum. ¶ Ad opp. Pe. respondeo, ꝙ dicit manifestum, & sentētia &c. Tu potes dicere ꝙ in. l. emptorem fuit secuta sententia. Vel melius.

2 † & notabilius, credis tu, si iudex pronūciat te prodigū, nec det curatorē: nec interdicat administrationi, quod sufficiat: non credo, quod illa pronūtio sufficeret, vt. l. Iul. Et ratio: quia aliud est prodigalitas, & aliud est iterdictio, seu curatoris datio. q̄ habet̃ pro interdictione: vt. l. Iul. de curat. furio. Po

3 ne, † ꝙ iudex facit præconizare per ciuitatem, quòd nullus contrahat cum tali, an illud sufficiat, ne quis contrahat cum eo? dicit Gul. de suza. ꝙ nō, quia debet fieri cum causæ cognitione, vt. l. is qui. in fin. de tut. & cur. dat. ab his. & l. ꝓgrāma. C. cō. velepi. Ego do aliam rationem. quia. l. dicit: ꝙ prodigo debet fieri iterdictio. Preconiū tn̄ nil reuelat: cū ipsi ꝓdigo

Sed tu dic, ꝙ secūdū primam opin. consuluit pau. de ca. cōsi. clxxv. incip. Et quòd cū iudex dat curatorē ꝓdigo, qui nō est, sine causa, nō valeat: facit ꝙ voluit Pet. de Ancha. consi. cccxv. vbi cōsuluit non valere dationem curatoris factam adulto. qui etiam erat mente captus.

e ¶ Reuertitur. Adde, ꝙ cū notoriè prodigus reuertitur ad sanos mores, ꝙ tūc nō est necesse aliquo decreto iudicis: vt tenuit Bald. consi. alleg. cxxviij. lib. j.

a debet interdici: vt. d. l. Iul. Puto tamen,[a] quòd dādo curatorē videat̃ interdicere: vt. l. si curatorē. C. de in

4 integ. resti. l. pe. ṡ. de cur. furio. ¶ Quærit glos. † pone qd' est datus curator alicui tanq̄ ꝓdigo, qui non est prodigus an valeat? & glo. videt̃ dicere, ꝙ nō: vt l. seiæ egressæ. de tuto. & curat. da. ab his. Alij cōtrà Dyn. dicit quia aut est error in materia expressus: & nō valet. Aut nō est expressus, & valet. hoc not. in gl. in. l. si ab eo. ṡ. de vsuca. & inst. qui. non est per. fa. test. §. itē prodigus. Et prædicta. l. Seiæ. videt̃ cōtraria ī. l. si puta. de peti. hære. & l. ij. C. qn̄ ꝓuo. nō est neces. Iac. de ra. & pet. tenent gl. contrarias. reprobato Dy. dicunt ꝙ est casus in. l. tutor si petit⁹. ṡ. de tut. & cu. da ab his. ¶ Ad distinctionem Dyn. aut est expressus error &c. & illud verū esse in sententijs incommutabilibus dicūt ipsi: secus si est cōmutabilis ex cursu tpis. Ego distinguo[b] aut est quæris de tutore, vel curatore dato, vt pupillo, vel adulto cum nō sit: & non valet datio: vt. l. tutor si petitus. & l. Seię egressæ. & glo. in. l. si putas. & in. l. ij. C. qn̄

c ꝓuo. non est neces. Qn̄q; datur curator ei[c] qui non

d est prodigus, vt prodigo: & valet datio[d], si non est expressus error in sententia. vt in dicto Dyn. in gl. quam alleg. Facit. C. de cura. furio. l. pe. Ratio, quæ mouet, est: quia esse pupillū, vel adultum declarat natura: sed esse ꝓdigum spectat ad iudicem: & ideò videtur ius facere illud, qd' iudex dixit. Et pro hoc allego id, quod dicunt doct. in. l. j. §. idem Pōpo. ṡ. qd' fal. tuto. aut. & istam distinctionem tāgit glo.

5 in. l. j. C. de cura. furio. & tene menti. ¶ Quæro. † ali

e quis ad sanos mores reuertitur,[e] & nō est ꝓdigus: an desinat habere curatorē ipso iure: vel sit necesse offm̄ iudicis? & Pet. tenet ꝙ desinat ipso iure, p. l. j. de cur. furio. Iaco. de are. distinguit: aut est manifestū: & tūc ipso iure desinit esse sub cura. Aut nō est manifestū, & remanet iudici. vt. l. j. de cur. fur. quod

f placet. ¶ Quæro, [f] nunquid † prodigus[g] delinquen

6 do obligetur: glo. videt̃ dicere, ꝙ nō. C. vnde vi. l. si

g quis in tantā. & licet illa gloss. posset verū dicere in his q̄ alienationem respiciunt, tamen regulariter ex delictis obligatur: vt ibi tenet Fran. accur. Quod ꝓbo rōne. prodigus æquiparatur pupillo pubertati ꝓximo, qd' patet: qa sibi pōt acqrere: vt hîc patet. in stipulando: quod non esset in infante, vel infantiæ ꝓximo: vt insti. de inutili stipu. §. sed qd' diximus. sed pupill⁹ ꝓxim⁹ pubertati delinquēdo obligatur: vt. j. de regu. iur. l. pupillū. ergo &c. ¶ Quæ

7 ro, † qd si aliquis, cui bonis fuerit interdictum, iurauerit sup contractu an teneatur ad obseruantiā? videtur ꝙ sic: vt aut̃. sacramenta. Præterea obligatur delinquēdo. illud ctum est: ergo ad obseruantiā iuramenti ne incidat in periuriū. Iac. de Are. in. l. qui habet. §. si pupillus. ṡ. de tutel. ponit istam. q. & tenet ꝙ non obligatur ad obseruantiā iuramenti: quia eis est interdictum bonis. & iuramentum debet habere & continere iustitiam, veritatem, discretionem, & iudicium: sed prodigus non dicitur habere discretionē, seu iudiciū: ergo &c. & no. C. de nu. aut̃. quod eis. Quidam valēs canonista in ciuitate ista idē cō

h suluit. Ego idem[h] consulēdo[i] respondi. Ratio: quia

i talis actus est prodigo interdict⁹, & ꝓhibit⁹ ꝑ supe

f ¶ Quæro. quod est verū secūdum Ang. in delictis facie̅di. sec⁹ si negligēdi. qa priuilegia cōcessa minori, cōcedūtur ꝓdigo. gl. est no. in. l. ij. C. de cu. fu. l. iij. §. pe. de tutel. And. Barba.

¶ POMATES.

g ¶ Nunquid ꝓdigus. Ad idem qd' Barto. hîc, dū vult saluare glos. in. l. si quis in tantā. C. vnde vi. ꝙ illa satis ꝓcedere posit: vbi in delicto commisso veniret pœna imponenda, q̄ importaret bonorū alienationē. & de hoc allegat. l. pupillus. Idē est sibi cōtrarius: qa nō est dubiū, ꝙ ex quo pupillo cōparat̃ q̄ tenet̃ furti: & in furto posit imponi pœna dupli, vel quadrupli: & sic pœna īportās bonorū eā alienationē, quā de delicto cōmisso, vbi in infigēda pœna alienatiōis bonorū teneat, & ꝓdig⁹ cū pupillo eqparet̃.

¶ POMATES.

h ¶ Ego idē. Et ista opin. Bar. quæ est cōis: vt dicit hic do. Iac. de butr. & do. Hieron. de tortis. firmat vltra ad ducta hic per do. Alexand. ꝑ authoritatē Bal. in. c. ex pte extra de consue. & ꝑ authoritatē eiusdē in. c. j. §. itē sacramenta. ꝑ pe fi. sui apparat⁹, in titu. de pa. ur. fir. & vide do. Frācis. de crema. notabili suo. cxviij. & Fede. consi. xxxj. & Imo. consi. j. col. ij. & sequen.

i ¶ Consulendo rn̄di. Adde Pau. de cast. Ange. Bal. Pet. de Anch. hoc idē tenentes. & Fede. consi. præalle. Ang. in. l. si qui pro eo. de fideiuss. Bald. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & in. l. iij. de rescin. ven. Bal. consil. cxxviij. lib. iij. incip. ṡ. adultus. Et in fortioribus terminis. f. ꝙ non obligetur iuramento, etiā si cōtrahat cū curatoris authoritate: qui nō iurauit de administrando legaliter, vt ei per iudicē imponitur: quia non valent contractus facti cum authoritate eorum: quia non iuridicè sunt effecti: vt no. ff. de iureiur. l. iusiuran. qd' ex conuenti. §. pupillus. ff. de nego. gest. l. qui aliena. §. q̄c̄. An autem prodigus, cui per principem bonis interdictum est, & datus curator posit inter liberos testari, & facere substi. & alia consequentia ad inst. hæredis: vide Bal. concludentem ꝙ sic. consi. ccxxxv. lib. j.

riorem

8 riorē.¶ Nūc arguo,†venire contra præceptū ſupe
rioris eſt peccatū mortale:qa q non obedit principi
morte moriaṫ:vt extra de maio.& obed.c.ij,vt intel
ligitur principi,ſiue eccleſiaſtico,ſiue ſeculari:vt ibi
not.& quod no.ſ.de leg.l.ij.in fi.Prodigus ergo qui
iurat ſup cōtractu prohibito:iurat obſeruare,quod
eſt peccatū mortale.& ideo ad eius obſeruantiā nō
teneṫ.vt in dicta auṫ.quod eis.& de reg.iu.c.non eſt
obligatoriū.lib.vj.facit quod no.de iureiur.c.licet ī
vl.gl.Non ob.auṫ.ſacramenta. qa minori nō eſt fa-
ctū præceptū,ne cōtrahat,licet.l.eius cōtractui nō
aſsiſtat.Nā cōtrahēdo nō facit cōtra.l.præceptum.
Idē in.c.cū cōtingat.de iureiur.&.c.licet.eo.tit.lib.
vj.qa mulier nō eſt ꝓhibita vendere:ſed ipſa aliena
tio,hoc eſt dominij trāſlatio,fieri à iure bene eſt ꝓ
hibita.De hoc dicetur latius.j.de fideiuſ.l.cū lex.&
materia tractatur eod.tit.plenius in.l.ſi qs ꝓ eo .in
9 prin.¶ Et eadē† ratione ^a dico,vbicūq; ſtatutū ꝓ-
a hibet aliquē cōtrahere,vel aliquid facere,ille hoc fa
ciendo,& ſup hoc iurando,nō obligaṫ.Quid de fi
deiuſſore,ſi iurauerit?dicam in dicta .l.ſi quis ꝓ eo.
Ad illud qd' dicitur,quòd obligatur delinquendo:
fateor qa imponetur ſibi pœna de temerario iura-
mento.

POMATES.
a ¶ Eadē rōne. In-
quātū aūt Bar.hic
dicit,ꝙ ſi ſtatutū
prohibet aliquem
contrahere,ꝙ ille
nō obligatur,etiā
ſupra hoc iurādo.
dicas ꝙ communi
ter doc.tenent cō-
tra Bart.in .d.l.qs
pro eo.& cano. in
d.c.cū cōtingat.&
tenuit.d.Alex. in
c.cū contingat. &
conſi.ccccxxxvij.
& abb.in cōſ.lxx-
ij.in.j.vol.& idem
Abb.in vlti.ſua di
ſputatione incipi
ente ſtāte ſtatuto.

LEX VII.

IMpoſsibilis. Impoſsibilis conditio affir
matiua vitiat ſtipulationem,ſecus in ne-
gatiua.h.d.Ratio huius eſt: quia ſi affir
matiua eſt īpoſsibilis,negatiua ē neceſſaria.¶ Op.
inſt.de hære.inſti.§.impoſsibilis.&.C.de inſtitu.&
ſubſti.l.reprehendenda.Sol.aliud in contractibus:
vt hic.aliud in vltimis volūtatibus:vt ibi.¶ Op.de
l.dedi.§.ſi liber homo.ſ.de cōdi.ob cau.Sol.quan-
do ex euentu conditionis debet cōmitti obligatio
loquitur hîc:ſed quando ex defectu conditionis de-
bet committi.tunc loquitur.§.ſi liber homo.&.C.
de cōdi.ob.cau.l.ſi militē.Et eſt ratio:quia cōditio
nis defectus eſt neceſſarius.¶ Opp.de.iuriſgentiū
§.ſi ob maleficium.ſ.de pact.Sol.ibi de impoſsibili
tate iuris, quæ etiam negatiuè cōcepta vitiat.rō,qa
tunc etiam continet turpitudinem:quoniam turpe
eſt me accipere,ne maleficium committam.& circa
hoc dicam.j.eo.l.ſi plagij.materiā plenè pono in.l.j.
de condi.inſtit.

SVMMARIVM.

1 *Gloſ.in l.ſed & ſi deceſſerit.ſ.qui ſatiſda.cog.non bene dicit.*
2 *Prohibitum ad tempus uidetur poſt tempus permiſſum.*
3 *Dictio tunc,denotat extremitatem temporis.*
4 *Periurus,quòd ſit aliquis opponitur,quia iurauit ſoluere intra menſem: probatur promiſsio & iuramentū,& quod menſis eſt elapſus,an ex hoc probetur periurus?quòd non.*
5 *Negatiua quando eſt fundamentum intentionis alicuius:negāti incumbit onus probandi.*
Opponens exceptionem non numeratæ pecuniæ,tenetur illā probare.
6 *Solutio quando debet fieri neganti,ſibi ſolutum fuiſſe,ſiue ut priuato,ſiue ut officiali publi.negans non tenetur probare,ſed debitor.*
7 *Opponenti quem audiri non debere,quia non ſoluit collectas incumbit onus probandi.*
Si peto te puniri,quia collectas nō ſoluiſti:tibi incumbit onus probandi.
8 *Tutor quando negatur feciſſe inuentarium,quis debet probare?*
Practica opponendi contra tutorem,quòd non fecerit inuentarium.
9 *Agens contra hæredem quia nō ſoluit legata:quando debeat hoc probare?*
10 *Negans habens præſumptionem pro ſe, non tenetur probare negatum.*
11 *Negatiua non coarctata loco,& tēpore,qualiter probetur?*
Nuntio referenti ſe aliquem non inueniſſe,creditur.

LEX VIII.

IN illa ſtipulatione
ſi calendis ī.Lex noſtra ſemp conſueuit
legi cum .l.hoc iure.j.proxi.Ratio,quia
ſibi īuicē cōtradicū:& habēt vnā materiā.& ſecūdū
vnam lect.h.d.Dies adiecta conditioni validæ,quæ
in facto promiſſoris conſiſtit,in ſtipulatione intel-
ligitur repetita,ſecus ſi inualidæ:vel quæ in facto ꝓ
miſſoris non conſiſtit.h.d.cum.l.hoc iure.¶ Opp.
extra glo.dicitur hic,ꝙ mortuo Sticho petētur.x.
Cōtrà.j.eo.l.ſi ex legati cauſa.&.l.ſi homo mortu'.
b Sol. ^b hic loquitur,quādo ſtichus erat in cōditiōe,
ibi verò erat in obligatiōe:ideò morte Stici perimi
1 tur obligatio.Et ideò gloſſ.†quædam,quæ eſt.ſ.q
ſatiſda.cogan.l.ſi deceſſerit.& non bene dicit:vt
hîc Dyn.dicit,& omnes doct.Dicitur hic,quòd ex
pectaṫ dies.contrà.ſ.de acqui.hære.l.ſi quis hæres.
Solu.ibi in hæreditate,in qua dies non poteſt eſſe:
vt.l.hæreditas.ſ.de hære.inſt.hic in ſtipulatione,
quæ poteſt habere diem.¶ Intro gloſſ.& videtur
l.iſta contrà.l.hoc iure.Cuius contrarij timore ſunt
quinq;,vel ſex ſol.Dicunt quidam,ꝙ hîc nō dicitur
ꝙ ſtatim poterit agi:ſed debet eſſet certum eum ve
nire non poſſe:vt patet in glo.ſed hanc ſol.reprehē
2 dit Dyn.quia† q prohibeṫ vno tēpore agere:alio tē
pore permittiṫ vt probat.l.Imperator.ſ.de poſth.
l.ſtatuliberum.§.Stichum.ſ.de leg.ij.¶ Secūdò,di
cūt quidā,ꝙ obſtaret exceptio.Illud eſſet impone
re.l.verbi s.¶ Tertia ſol.eſt,qa ibi quando cōditio
cōſiſtit in facto promiſſoris:& qa tunc intelligitur
repetita.hîc quando nō eſt in poteſtate ꝓmiſſoris.
Et iſtā tenet Dy.quia in primo videtur adijci dies,
nō ſolùm conditionis cauſa,ſed etiam cauſa differen
dæ ſolutionis:in ſecundo cauſa conditiōis tantùm:
ſicut aliâs dicitur in.l.cum tali.§.Meuiæ.ſ.de con-
di.& demon.¶ Quartò ſoluūt aliter,quia hîc ante
calēdas:ibi in calendis:vt dicit gl.& hāc tenet Pet.
ſed non placet:qa eſt contra caſum.c.cōmiſſa extrà
de elect.lib.vj.licet aliqua ſit differentia inter has
orationes calendis,& ante calendas:vt dicā.j.eod.l.
qui ante calendas.¶ Quinta ſolu.eſt,ꝙ in.l.illa inci
pit à pactione:hic à condictione:quod eſt falſum:
vt.ſ.dixi.Tamen quidam huic inhærentes dicunt,
ꝙ licet non incœperit à pactione,ita qd' ſit in obli-
gatione,tamen eſt in ſolutione:quia Stichus poteſt
ſolui.ſed in.l.hoc iure.non erat in obligatiōe,vel ſo
lutiōe.Certè iſtud nil ad factū:vt patet ī.d.c.cōmiſ
ſa.dat glo.alias ſolu.quæ diuinationes ſunt.vnde te
neo ego opin.Io.quā ſequitur Dyn.& probatur ꝑ
d.c.cōmiſſa.¶ Sed cōtra iſtā opi.Dy.opp.de.l.iiij.
§.j.ſ.de condi.& demō.de vſufru.leg.l.vxori vſum
3 fructū villæ.Reſpon.ibi erat† dictio tūc,q̄ denotat
extremitatem temporis.Vt igitur tibi liqueat iſta
materia.diſtingue plenè,vt dicam.j.eo.l.ita ſtipu-
latus.in.iij.q.prin.ver.iiij.circa prædicta &c.¶ Et
4 hæc†.l.hoc iure.in fi.facit pro vna opin.Inn. quam
ipſe ponit in.c.ſuper his.extrà de accuſa.oppo.tibi
exceptionem,ꝙ tu es periurus:qa iuraſti ſoluere ti
tio decem intra menſem.& nō ſoluiſti.probo,quòd
promiſiſti & iuraſti:& ꝙ menſis eſt elapſus.dicit In
noc.ꝙ ex hoc non concluditur,ꝙ ſit periurus,niſi
appareat tūc nō ſoluiſſe.¶ Pro iſto dicto videtur ca
ſus hîc.ſed contra hoc videtur.C.de proba.l.j.& qd'
not.C.de iure emphy.l.ij.in gloſſ.magn.vbi debi-
tor debet probare ſe ſoluiſſe:aliâs cadit à iure ſuo.
Cyn.ibi dicit,ꝙ dictum Inn. habet locū in eo,qui
dicit aliquem non ſoluiſſe,cui quis ſoluere non te-
nebatur.Illa glo.dicit verum in eo,cui quis ſoluere
tenebatur:& ſic habet intentionem ſuam fundatam
quia ipſum debitorem habet obligatum.¶ Ad hoc
5 credo tam Inn.q̄; Cy.bene dicere.Et do† regulam.
vbicunq; negatio eſt cauſa intentionis alicuius,ſiue
agentis ſiue excipientis,ei qui negat,incumbit onus
c probandi ^c.Probatur autem eo modo quo dicam.j.
Fallit in exceptione nō num.pecu.vt.C.de non nu-
me.pecu.l.ſi ex cautione.&.l.aſſeueratio.& not.ſ.
excep.l.j.hoc autem eſſe verum probatur.Primò,
negatiua eſt cauſa actionis meæ:hoc debeo proba-
re.caſus eſt hic.&.j.eo.l.ita ſtipulatus.verſi.quòd ſi
ab initio.Item ſi eſt cauſa exercitij actionis meæ:vt
quia non poſſum peruenire ad pignorum poſ-
ſeſſores:niſi quando principalis non eſt ſoluendo:
hoc debeo probare.Quod probabo facta excuſsio
ne:vt authen.hoc ſi debitor.C.de pign.& auṫ.pſen
te.de fideiuſ.vel ſi eſſet notorium:vt dicetur.j.e.l.

b ¶ Sol. Quamuis
probet quem mor
tuum ſine filijs al-
leg.Bart.ſibi con-
trarius hic.& in.l.
q duos.ſ. de reb.
du.And.Barb.

c ¶ Incūbit onus ꝓ
bandi.Adde ſecū-
dū Alex.tex.in.l.
penulti.§.docere.
& ibi Bar.& oēs.ſ.
ne quis eū,q in ius
vo.& tex. opt.in
ca.j.de confeſſ.in
vj.ponderatū per
Gemi.Ioā.Andr.
in regula infami-
bus.& regula ſine
poſſeſsiōe.de reg.
iu.in mercu.Inno
cen.in.c.cū in iure
de off.deleg.gloſ.ī
l.ſi.verò.§.q pro
rei.ſ.q ſatiſda.co-
gā.Ioan.cal.in ſua
diſput.incip.c.pe-
tit fructus.per le-
giſtas.in.l.actor.
de proba.Spec.in
titu.de probat.§.
ꝓbare.Cy.&Bal.
ī.l.ij.C.de iure em
phy.Archid.vj.q.
viij.in verſi.actor.
per gl.mag.Tu ēt
adde Pet.de anch.
conſi.cclv.& cōſi.
clxxj.& cōſ.lxxx
viij.Adde tu & vi
de Arch.ī.c.cū cau
ſam.colū.vj.circa
medium.de teſt.
& Lanfran.ī.c.qm̄
contra falſam.col.
ij.de proba.Bart.ī
conſi.xliij.col.vij.
in.j.vo.& in con
ſi.xxv.col.iiij.in
ij.volu.

a ❧POMATES. ¶ Est causa officij. dictū Bar. dū vult: q cā, quæ est, vt intentetur officium iudicis, debeat in iudicio ꝓbari, vt cōmuniter intelligunt hic scribentes: & maximè Are. tanq̄ intentet ipsum officium, limita, vt hic per ipsum Are. cui adde Baldum. cuius ipse nō meminit in. l. neq̄ natales. in fi. C. de probat. & in. l. certum. C. vnde legi.

b ¶ Ego debeo probare. Adde secundū ale. Ang. ī rep. l. j. C. de fi. instru. & iur. has. fi. lib. x. & Ange. in. c. sup his. de accu. Bald. & in. l. si à furioso. ß. si cer. pet.

c ¶ Tutor. Adde secundū Alex. Ange. & Mod. tenēt indistictè, q tutori incūbit, onus ꝓbādi: qa nō confecto inuentario, nō habet legitimam personam standi in iudicio. l. fin. §. fi. C. arbi. tute.

d ¶ Legata. vide qd' Bald. consilio ccxc. vbi dicit, quod cū hæres est obligatus ad soluendū legata: & si nō soluerit, deueniat in alium: quòd ille dicens non soluisse non debet probare: qa est quasi creditor. & creditor probat negatiuam l. quinquaginta de proba. sed onus ꝓbandi incumbit hæredi. Non ob. secūdū ipsum di. Inno. in. c. super his. de accusa. quia debet ītelligi de eo qui nullum habet fundamentū: nisi solius negatiuę, iō probare debet.

❧POMATES.

e ¶ Qualiter poterunt. De modo āt probandi negatiuam: vide hic plenè per eum: & ī repertorio, & maximè per gentilem terdoneū, & huic cōclusioni Bart. q est communis: vt hic inquit Besutius vt quęlibet negatiua posit ꝓbari per missionē nuntij factam de mādato iudicis, ne inuestiget, & exploret an sic sit, vel ne? allegata p do. Alexā. hic, adde tenere Bal. in aut. sed hodie. C. de ac. & obli. & ī. l. ij. qn̄ fis. vel priua. & in. l. magis puto. §. non passim. ver. illud. p illū tex. ß. de rebus eorū. hic alleg. & do mi. Præpo. in. c. peruenit. dist. xviij. in prin. & Feli. in. c. quoniā cōtra. col. vj. super gl. j. de proba.

a decem. Item si negatiua ex causa officij[a] iudicis, prius
illa negatiua probari debet, q̄ suum officium iudex
interponat: vt. l. magis puto. §. non passim. ß. de re. e.
& C. de fabri. si quis consor. lib. xj. qui text. ad hoc
6 mirabiliter facit. ¶ Item Cy. † dicit verum, q prædi
cta debent limitari, quando illi, qui negabat, hoc si
bi nō debebat, secus si debebat. Pone, ꝓmisisti siste
re tali die in iudicio sub certa pœna: ego peto pœ
nā, & obtineo, nisi ꝓbes te venisse, vel iusta cā impe
ditū esse: vt. ij. ß. si qs caut. & de re mili. l. iij. §. si ad
diē. & l. q cōmeatus. cū em̄ mihi hoc debeatur, vel
vt priuato, vel vt officiali, est probata intentio mea,
eo ipso, qd' nego, nisi per aduersarium ꝓbet. ¶ Et
7 prædicta † faciunt ad multa. opp. tibi exceptionē,
quòd non debes audiri ad ius: quia non soluisti col
lectam ex forma statuti. Nam cum soluere collectas
sit debitum communi, & non mihi: & ego oppono
b ad mei vtilitatem, ego debeo ꝓbare[b]: aliâs intētio
mei excipientis, nō est fundata. Sed si peterē te pu
niri: quia collectā non soluisti: tunc, quia te accuso
principaliter ad vtilitatem cōmunis, cui teneris, tu
debes probare te soluisse, vt. d. l. iij. §. si ad diē. & l. q
8 cōmeatus. de re mili. ¶ Et idem, si ego † accuso te tu
torem de crimine suspecti: quia nō fecisti inuenta
riū: tunc, quia hæc accusatio fit ad commodū ipsius
c pupilli, cui hoc est debitum: tutor[c] debet probare.
de suspect. tuto. l. iij. §. tutor qui repertorium. & de
administra. tuto. l. tutor q repetorium. Sed si ad me
am vtilitatem oppo. tutori contra me agenti, q non
debet audiri, quia non fecit inuentarium. Istud non
est hic. videtur em̄, q hæc sit causa intentiōis, pupil
li, seu tutoris, vt non posit agere, nisi inuentario cō
fecto: vt. l. fi. C. de arbi. tutel. Sed potest esse q excu
satur ab inuentarij confectione: vt. l. tutor qui reper
torium. de admi. tuto. Et ideo tutius est est, q ꝓpo
natur in hunc modum, dico te non fecisse inuenta
riū. & si te fecisse apparet, peto copiam mihi fieri.
Cōstat em̄ mihi copiā dandam: & sic repelletur ī du
bitanter: ideo, quia copiam non dat sed an incumbat
mihi probatio: q inuentarium non fecerit: vel sibi q
9 fecerit, dubium est. Et idē † vidi de facto. Agebatur
d contra aliquem: quia non soluit legata[d]: ideo priua
tus est per aut. hoc amplius. C. de fideicomis. Dice
bam si ille cui legatum debebatur, ageret esset funda
ta intentio sua: aliâs ille, qui agit, debet probare eum
non soluisse, eo modo, quo statim dicam. Prædicta
10 † vera, nisi sit præsumptio iuris pro negante, vt si di
co me non deliquisse, seu causam ingratitudinis nō
commisisse: vt. C. de inoff. testa. l. omnimodo. & de
lega. ij. l. si cum pater. §. rogo. cū simili. Vnde rema
nent prædicta vera, vbi non est pręsumptio iuris ꝓ
affirmante, seu negante. Et prædicta vera siue sit ne
gatiua qualitatis, siue negatiua facti. Ad hoc inducū
tur omnia membra distinctionis, positæ per Iac. de
Are. C. de proba. l. actor. & ibi recitat p Cy. ¶ Quę
e ro, qualiter poterūt[e] probari istæ negatiuæ. s. se nō
soluisse: & similes, cū non sint coarctatæ loco, vel tē
pore, & sic probari videtur impossibile, vt dic. s. a
ctor. C. de probat. Respond. q possum implorare of
ficiū iudicis vt fiat per nuntios solēnis īuestigatio, &
exploratio, an talis soluerit, vel nō? an talis venit in
Italiam vel non? & sic de simi. Sicut quandoq̄ fit di
f scusio[f] bonorum principalis. Pro hoc tex. expres
sus. de lega. ij. l. cum quidam. §. fi. cum. l. seq. expres
sius. j. l. ita stipulatus. ver. quòd si ab initio. Et puto
g sufficere,[g] si nūtij referant se diligenter perquisiuis
se ab omnibus, qui hoc verisimiliter scire debebant:
& se reperisse, q talis non venit in Italiam vel q ta
lis non soluit. vel aliter iudex hoc disquirat, secūdū
formā. l. magis puto. §. nō passim. ¶ Sed quid si nū
tius se retulit diligenter inuestigasse, & se nō posse
reddi certum? Respon. præsumā pro negante: vt. ß.
ad trebel. l. ex facto. §. penul. vbi est casus. In prædi
ctis enim casibus, vbi non potest liquidò probari:
h sufficere puto[h], q ex vehemēti opi. se informet. ar.
de re mil. l. non omnes. §. à barbaris.

☞ ❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Agere sine actione, quando quis poßit?*
2 *Libellus nouus, q nō detur actiōe nata per cōtestationē litis.*
3 *Imparitas, quæ non potest reduci ad paritatem, uitiat constitutionem reorum.*

LEX IX.

SI Titius & Seius.

¶ Potest quis agere sine actione, cū spe
ratur oriri in cōtestatiōe. h. d. ¶ Op. de
l. si pupilli. §. videamus. ß. de neg. gest. & de. l. quo
ties. §. item si. ß. de admini. tut. vbi sine actiōe nemo
experitur. Sed hìc nō est actio: cū nō venit cōditio:
vt. l. cedere diem. de verbo. sig. Gl. soluit, q de facto
i agit & allegat. j. e. l. si decem.[i] quæ nil facit. & . j. rē ra
tam hab. l. si indebitum. Ista pōt facere. Tu solue, q
k non conceditur sine actione agi verū est[k] nisi speret
actio nasci in cōtestatione litis. Dices tu, illud quod
tu dicis, est contra casum. l. nuda. C. eo. vbi nō habet
locū actio, nec oritur in contestatione: & tamen ad
mittitur de facto. Rn̄deo, ibi agitur de facto, non vt
sequatur sn̄ia: sed vt alia obligatio committatur. Sed
an procedat iudiciū sine actione, si reus patit: tu ha
bes tex. q sic in. l. si quis. aliâs incipiē. Iulia. §. quā
l tum. ß. ad exhi. ¶ Distingue[l] ergo † duo verba. non
1 insistendo in contrarijs, cū quæritur, vtrum quis ad
mittatur ad agendum sine actione. Aut quis non ha
bet actionē ab initio: sed speratur, vt oriatur in cō
testatiōe: & admittit: vt hìc. Aut nō sperat, vt oriat
in cōtestatione. & tūc aut quis agit, vt sn̄ia sequat ex
illo iudicio, & non admittit reo inuito. l. si pupilli.
§. videamus. ß. de nego. gest. Aut agit, vt alia stipula
tio cōmittatur: & tūc agi potest: vt. l. nuda. C. de con
m trahen. & cōmitterē stipul. Aut quæris,[m] vtrū admit
tatur reo volēte expressè: & admittatur: vt. l. Iulian.
§. quātū. ß. ad exhi. & l. vbi pactū. C. de transactio. se
cūdū vnā lect. Pet. licet non tenuerit eam. ¶ Prædi
cta sunt vera, qn̄ actio deficit ab initio: sed quando
ex postfacto deficit, & ab initio competebat: tunc,
aut si iudicium non procederet, reus cum aliena ia
ctura locupletaretur. & tunc procedit iudicium. l. si
post, acceptum. ß. de rei vendica. Aut non locuple
taretur cum aliena iactura: & tunc iudicium non

f ❧POMATES. ¶ Fit discusio ex cōclusione Bar. ibi, & puto. dum vult, q illi cui cōmissa est exploratio, sufficit, si referat ita sibi esse psuasum idē, nō ab his, qui verisimiliter habere posint: habes inferre nūtiū probare licet nō cōcludat de necesitate p sensus corporis, qd' secus esset in teste. de quo vide etiā clarè Bar. in. l. is potest, aliâs qui duobus. §. j. ß. de acqui. hære. etiam adde Alex. consi. ij. in fi. vol. j.

g ¶ Et puto sufficere. Adde q Bal. in repe. l. cum mulier. Pet. de anchara. & Imo. hic tenent contrarium, quòd talis negatiua posit probari per talem excu. tamen vt refert Alex. de Imol. in. c. super his. de accusa. transit cum opi. Bal. & Ant. de but. Flo. de sancto pe. in. l. ij. ß. de ꝓcu. Barto. in. in. l. is potest de acqui. hæredi. & in. l. ij. versi. quid si dubitetur. quemadmo. test. ape. Ange. in. l. si vacantia. de bo. va. vbi allega. glo. in aut. de exhi. re. §. si verò. in verbo examinet. aliâs concordan. vide hic per Alexan. Quibus adde Ro. consi. ccxlv. q alleg. gl. in. authē. de hære. & fal. §. si verò absint. in verbo vidisse. quę dat modum ꝓbandi negatiuam.

❧POMATES.

h ¶ Sufficere puto. Inquantum autē Bart. concludit, q in his quæ sunt difficillis probationis, sufficit per cōiecturas ex vehementi opinione, vltra allegata per do. Alexand. vide ipsummet in consi. suo. xxiiij. inci. redemptoris nostri. & c. aīaduersis his & c. in. iij. colū. volu. ij. & cōsi. liij. inci. viso themate eo. volu. in. j. colū. & lxix. incipiē. visa facti narratione. in. j. col. eo. vol. & vlt. in penul. colū. incip. per excellētissimū. quod est repetitum consil. xlviij. volu. iiij. vbi pulchrè ad hæc, q ibi aggrauauit. Vide præterea circa hæc Pau. de castr. consil. lxxxij. incipien. in Christi nomine, visis his. in penul. col. & cōsi. cclxxv. incipiē. vt suprà. super prima col. ī fi. & vide Feli. in. c. veniens. ij. col. viij. in versi. in glos. fin. de test. Angelum consilio ccxviij.

❧POMATES.

i ¶ Eo. l. si decem. dic hìc. l. si decem. nil facere. Adde tu quòd eam inducit Odofre. in. l. nuda. sumendo argumentum à contrario. quòd si fuisset apposita conditio, non potuisset transmitti, nisi petijsset. quod meminit textus in versi. cum petiero. cum ergo innuit, quòd posit peti, ergo sequitur sumendo argumētum, vt suprà: quòd posit agi nulla actione competēte: cùm ad hoc nō venisset. & vidè circa hæc Anch. consi. xxvj. col. iij. ad fi.

k ¶ Verum est. Quando speratur actio nasci ex contestatione, agitur sine actione, & in hoc est singularis ista lex, secundū dominū meum. Andrę. Barba.

l ¶ Distingue. vide Ludo. Ro. in consi. cccxviij. pro dicto. Barto. hìc vide quæ dixi in. c. ex parte. de foro competenti. vide ibi do. Abb. vbi non allegauit Bar. Andræ. Barba.

m ¶ Aut quæris. glo. est no. in. l. si vnus. §. pactus. ß. de pact. quòd iudex non debet se intromittere, sed pars imputet sibi, si malè egit, sed Bart. hìc limitat. Andræ. Barba.

procedit

a POMATES. ¶ Pendente iudicio. Inquantum autem Bar. hîc concludit, ꝙ quoties pendente iudicio supuenit ius actori ex causa, & postea potest super illo: vt. s. ex ea. instantia proferri sententia condemnatoria. limita, vt procedit, si agatur iudicium coram iudice ordinario, secus si corā delegato. Ista est aurea limitatio Bal. post Bart. ad fin. l. præscriptione. in ix. qō. C. si contra ius vel vti. publi. quā sequendo exclamat Paul. de castro. in. d. l. si rem. §. fin. alle. per bar. licet de ea dubitauerit Areti. hic in. l. heres qñcūq;. s. de acquir. hære. Secūdò limita. vt procedat, si ius superueniat retrotrahen. per fictionē: secus si non retrotrahit fictione. ita limitat egregiè bal. in. l. non quēadmodū. s. de iud. de qua hîc vide Aret. Tertiò limita vt non procedat secūdū quosdā moder. hic in causa appellationis: de qua vide Bald. in. l. p hanc. C. de tēpo. appell. quartò limita, vt non procedat quoties esset in cā cōclusum vt vult Bar. in. l. si mater. §. eandem. in fi. de excep. rei iudi. de qua vide are. & scribētes hic & quæ ego addidi ad Barto. in. d. l. si mater. quintò limita, vt per Bald. in l. j. circa primam vel. ij. co. C. de execu. rei iudi. Sextò limita, vt colligit ex no. per Ange. post glo. not. in. l. q repudiātis. s. de de inoffic. test. & hoc dictū bar. non solū pcedit, quando superuenit ius actori in instantia, sed etiam fortius quando supuenit in exercitio cōpetente à principio instātiæ. Ita no. declarat Bal. hic: pro quo Imo. l. si nautē. §. posidere. s. de rei vend. Secundò magis procederet dictum Bald. si ius supueniret in aliquo accessorio. tex. est ī. l. fructus. & ibi no. Ang. s. de rei vendicat. Tertiò ītellige, vt etiā procedat post sentētiam absolutoriā. Ita probat in. l. grege. §. si sub conditione. s. de pigno. & in. l. boue. §. penul. de ædil. edic. & in. l. nisi finita. §. si adhuc. & ibi gl. de tute. & ra. distra.

procedit, sed fiet absolutio ab obseruatione iudicij: vt insti. de perpe. & tempo. ac. §. fi. de condi. inde. l. eleganter. §. si quis post. de iureiur. l. iusiurādum & ad pecunias. §. fi. Sed posset dici ista est truffa, quia indistinctè procedit iudicium sine actione: vt. l. cū putarem. s. fami. erc. & expresius in. c. Abbate sanè. §. cæterum. versi. quoniam de re. iur. lib. vj. Respō. hic non procedit iudicium si sit manifestū actionē nō cōpetere, nec proceditur ad cōdēnationē parte opponēte. Cōtraria loquūtur quando hoc non erat manifestū, & à parte non opponebatur. vnde instantia tenet, & sententia, si sequeretur: tamē si iudici constaret, statim absolueret: vt no. C. de transa. l.
2 vbi pactū. secundū vnā lect. gl. ¶ Quæro † circa hoc an, debeat nouus libellus nata actione per cōtestationē? & do. Ray. dicebat, ꝙ sic: qa erit nouū iudiciū. Sed dico quòd est falsum, qa quando ex facto de præte-
a rito actio incipit cōpetere, pendente iudicio[a] tūc ex eadem instantia sequitur cōdēnatio: vt. l. si rem. in fi. s. de pi. act. & l. si mandauero tibi, vt à Titio. s. mā. ¶ Opp. & videt: ꝙ debet expectari, ꝙ ille dare non posit: vt. l. ita stipulat⁹. §. Sabinus. j. eo. Istud est difficile contrariū: & gloss. dat plures solu. & vna est, ꝙ speciale est hic ratione perplexitatis, per. l. si Titius de condi. institu. quidam videntur dicere, quòd hic non sit perplexitas. Nam pplexitas est illa, quæ nō potest dissolui, sed hic facto promissoris potest dissolui. Credo ꝙ sit perplexitas: qa lex psumit, ꝙ nūq̄ vellet dissoluere. ar. j. e. l. stipulatio nō valet. Alij dicūt, & secundā omittā, aut cōfertur in eadem persona: aut in diuersis. Sed ista nullius est valoris: quia non est ratio diuersitatis. Alij dicūt, aut in eadem re: aut in diuersis: hic in eadē. & istam sol. tenet Guli. de cu. in. l. & si post tres. s. si qs cau. & Ia. de Are. hic. & asignat rationem, quia, qa si eadē res spectetur ꝙ nō posit dari stipulatio extigueretur, qa nec mihi, nec sibi posset dari, sed in diuersis rebus spectat. qa vna pempta altera est in obligatione. Sed ista nō sunt vera: qa alio modo potest desinere posse dari, q̄ per rei interitū, puta morte eius, cui debet dari p hoc. s. de condi. & demon. l. hoc genus. & l. pater Seuerinā §. socrus. ¶ Quid dicemus? Pe. de bel. dat aliam sol. hic, quā Cyn. tenet ī. l. si pacto. C. de pac. & dicit: hic erant duo rei credendi: nec erat propriè cōditio, qa tacitè inest: quòd vno litem contestante, alteri non posit solui: vt. l. ex duobus. j. de duob. reis. Non obstat. tex. qui dicit separatim, quia vnus sub cōmemoratione alterius fuit stipulatus, & sic simul videntur stipulari. vt. l. modestin⁹. j. de sol. Sed illud ē falsum
3 † quia imparitas, quæ non speratur reduci ed paritatem vitiat constitutionem duorūreorū. l. eandem. §. j. de duo. re. No. per gl. & doct. in. l. ex duob. reis. la. j. de duo. reis. sed hoc imposibile est: quòd vno tempore sit quæsita actio eis: ergo non sunt duo rei. Quæ est ergo vera solu. dico: ꝙ secunda sol. quæ est hic. s. per ꝙ cōtestationē desinit fictione iuris alteri posse dari. sed quare lex fingit hic, & nō alibi? dic, ratione perplexitatis, quæ est hic, vt dicit gl. in prima solutione. Et quare nō soluitur ista perplexitas alio modo, q̄ per contestationem, dico quod habet similitudinem duorum reorum: & de hoc dixi plene in
b l. ita stipulatus. ¶ Procedo vlterius.[b] ¶ Oppo. de. l. si verò. s. de pe. & l. si quis à multis. s. de noxalibus. Dy. dicit in. l. si pluribus. de lega. j. aut quærimus de iure quęrendo, & dicitur occupari per litem contestatam: hîc autem de iure quæsito conseruando, & tunc debet perueniri ad sententiam. Sed illa solu. in quolibet passu reprehēditur in dicta. l. si pluribus. de leg. j. & ibi plenè dicam.

LEX XII.

SI ita stipulatus fuero decē, aut quinq;. In alternatiua summarum, & tpis, min⁹ est in obligatione. h. d. Et ex hoc colligitur ratio, quā habuistis. s. eo. l. j. §. si quis sim[pli]citer. dicam. j. eo. l. si duo rei.

SVMMARIVM

1 *Dictio ante calendas intelligitur finitas.*
Testes non sunt contrarij, si unus dicit ante calendas: & alter die calendarum.
2 *Differentia, an sit dicere ante calendas: & dicere in calēdis?*
3 *Reus, qui comparuit in primo & secundo termino citationis, sed non actor: & in ultimo termino comparuit actor non reus: an sit contumax?*
4 *Reus cui fuerunt datæ tres dilationes ad diuersa, si non comparet in prima, non excusatur.*
5 *Terminus si datur reo ad aliquid faciendum, si reus comparet intra terminum, quando debeat actorem requirere?*

LEX XIII.

QVi ante Calendas.

¶ Quæro de ratione huius. l. Respond.
c ratio est: qa hæc dictio[c] ante calendas intelligitur. s. finitas. & ideò † cōprehendit diem calendarū. Hoc pbatur in tex. & gl. j. e. l. stipulatiōes nō diuidūtur. §. pe. Et ideò si testes cōtradicerēt sibi, ex hoc ꝙ vn⁹ diceret añ calēdas, alius die calendarū, dic ꝙ nō cōtradicūt: qa qd dicit testis ante calēdas:
1 dic. s. finitas. ¶ Opp. de verbo † ad verbū. de. l. si ita fuerit. la. ij. s. de manumis. testam. vbi est differētia vtrū dicatur ante calendas, vel in calēdis. sol. ad incōmodū stipulatoris tm̄ est dicere ante calēdas, quātū in calēdis: qa vtrobiq; nō pōt exigere añ calēdas: vt hîc. sed ad cōmodū rei, est differētia: qa qñ dicit, pmitto dare ante calēdas. qñcūq; vult pōt soluere añ calendas: vt. d. l. si ita fuerit. in fi. Rō est: qa patet, ꝙ tēpus est appositū fauore rei seu promissoris: sed si esset dictū calēdis, eō posset soluere simpliciter añ calēdas. Sed est distinguendū, aut tempus est appositū fauore rei, vel actoris: vt. l. in fideicōmis. §. cum Pollidius. s. de vsu. & l. si ita relictū. §. Pegasus. s. de lega. ij. & videbitis. j. e. l. qui Romæ. in prin. ¶ Quæ
3 ro, † de q̄stione[d] Iac. de are. quā formauit in. l. prætor. in fi. s. de op. no. nū. q̄ talis est. Citatus est reus, vt veniat intra. ix. dies, quorū. iij. p prīo. iij. p secūdo. iij. p tertio termino: & perēptoriè fuerūt asignati. In primo termino, & secūdo cōparuit reus, & nō actor. In tertio cōparuit actor, & nō re⁹: qrit, an re⁹ sit cōtumax? dicit Ia. de Are. ꝙ re⁹ est in vltima mora & vltima mora nocet: & ideò poterit pcedi cōtra eū, tanq̄ contra cōtumacē. & idē dicit Spe. in
e tit. de cita. §. viso. versi. quid si in primo. Sed ego[e]
f credo, ꝙ reus[f] nō sit contumax: & præmitto sic. Dicūt doct. ꝙ si in primo termino cessat reus, punietur in expensis. Idem in secūdo. Cōtumacia autem tertij termini aggrauat eū, vt posit perueniri ad primum decretū. Ita not. extra de proc. c. ij. & Cy. C. de iudi. l. sancimus. Et ex hoc apparet, ꝙ reus est contumax, si non venit prima citatione: ergo eadem ratione & actor, si non venit. & illo actore cōtumace circunducitur edictum, & illa citatio: & incusata p reū
g contumacia actoris, reus licentiatus[g] recedit: vt. s. de iudi. l. & pòst. & sic ista citatio non arctat eum. Itē citatio secunda, & tertia, fit ad conuincendā malitiā

b POMATES. ¶ Procedo vlterius. Intellige autem, vt hic declarat Imo. de iure quæsito, aut quærendo: eius, qui delicta cū testibus excludit, non autem eius, qui litem ipsam contestatur. ego autem intelligerē de iure quæsito, aut quærendo vtriq;, per ea quæ not. Bar. in repe. l. quominus. in iij. col. in ver. contra videtur. s. de flu.

c POMATES. ¶ Quia hæc dictio. Habes inferre ex his verbis Bar. hic dū dicit, ꝙ ante calendas, intelligitur finitas. & ideò &c. ꝙ dictio an est inclusiua. hoc idē voluit Bar. in. l. insulā. §. fructus. p illū tex. & ibi sequit Bal. s. solu. mat. & voluit clare Oldr. in consi. xlix. in vlti. colū. allegando text. in lege anniculus. la. j. §. j. de ver. signi. quā dixerat alibi Bald. in. l. ex his verbis. C. qñ dies legat. Ad qd propriè id añ vr, qd omnodo est añ dictionē calend. & repugnat d. l. anniculus. §. j. vbi tractatur de ppria verbo. signi.

d POMATES. ¶ Quæro de quęstione. & in hac q̄stione dicit cōem esse opi. Bart. hic Puteus maior, & retulit Deci⁹ præceptor meus.

e ¶ Sed ego. opin. Bar. tenet hîc Angel. allgans Io. an. in addi. in titu. de cita. Pe. de ancha. in. c. j. de do. & cōtu. sed Bal. discrepat, tenens opin. Iac. de Are. p aut. ei qui. C. de tēp. appel. ad fi. Rnd. ad l. & post edictum. quia ibi erat vnus termin⁹: hîc verò plures. Tu dic aut illū licentiauit ex toto: & tūc nō est cōtumax. Aut voluit illum licentiare pro illa vice: tūc est in mora. In dubio aūt vr̄ obuiare litibus. c. finē litibus. de do. & cōtu. qa iudicis offm̄ est dirimere lites. Et intellige dictum Bartol. procedere in eādē cā, & in eodē articulo: secus in diuersis. c. cām. de do. & cōtu. Io. an. in. c. ecclesiæ. de elect. qa contumacia in vno, non nocet in alio. Tex. est aureus in. l. aut qui aliter. quod vi, aut clā. nisi esset citatio gnalis: quia si cōpareat in vno, & in reliquo non: vide. c. auditis. de pcu. Andr. Barba.

f POMATES. ¶ Ego credo, ꝙ reus. Inquantum Bart. concludit, quòd si habet tres dilatiōes in. iij. in prima autē & secūda cessauerit, quòd debet in expensis cōdēnari, per no. in. c. ij. de procu. Adde quòd idem no. in. c. quoniam contra falsam. in glo. in verbo dilationes. in fi. de prob. & ibi vide Feli. in. viij. col. in fi. & seq.

g ¶ Licentiatus recedit. Adde ꝙ cum Bart. transit Ang. Pet. de Anchar.

Pau.de ca.& Ro.Ioan.in addi.ad Spe.in tit.de cita.§.viso.ver.qd in primo vbi alleg.c.j.de do.& cōtu.in.vj.Bal.ī auē.& q iurat.de bo.auth.iudi.pos. &.l.si cōsentaneū.C.quō & qñ iu.in.v.no.vbi alle.tex.in.l.ex cōsen.§.fi. in verbo ante diē.in versi.interrūpere.j.de appel.latius hic p Alex.vide. & vide quæ posui in.l.si finita.§.Iulianus.ś.de dam.infect.

a ¶ Cogitabitis. Adde post alex.pau.de cast.consilio. l. cum Io.an.ī addi. Spe.in.tit.de cita. §.viso.in add.quę incipit super illo, tenet quod citatio gñalis nō dʒ fieri, nisi citatus sit valde remotus. Si āt nō sit valde remotus, debet citari ad singulos actus: & ibi valde, an citatio p edictum teneat de iure canonico?& cōcludit φ non absq; cōmissione Papæ.& dū Alex. dicit relata opi. Fel.cum qua concord. Paul.de cast.in.d.consi. φ Bar.melius loquitur in extrauagā. ad repri.vbi intelligit fore verum, illud qd' dicit̄ φ citatus generaliter ad totam causam, si semel cōparuit, ñ potest iudex ad vlteriora ,pcedere sine noua citatione nisi sit dictū singulis diebus,& horis ad totam instātiā. Adde q' bal. cōs.ccxxxviij.lib. iij.videtur tenere φ nō valeat.& ibi dicit,φ nullo mō iuris ciuilis,vel canonici talis mod⁹ citādi reperitur p missus.qa talis citatio est captiosa:& quia onerat libertatem.& adstringit ad quādā serui tutē,nō recedēdo à loco causarū: vt l.ij.de libe.ho.ex hib.Sed posito,φ talis mod⁹ citandi sit permissus:qd si neutra partium cōparet:an sit abolita citatio?vide ibi per eum. Quid autem si quis impetrat à Papa vt possit aliquem citare in curia Romana? & eis faciat ad totā causam citare aduersarium,vt compareat vigore illi⁹ rescripti:& quia ē cōtumax.actor, ex cōtumacia ipetrat vt ille delega. posit in cā procedere summariè,

rei.nō venit in primo termino:vt in auē.iubem⁹.C. de iud.Si ergo reus cōparuit in primo termino,apparet.φ secunda,& tertia dilatio euanuit,& eius conditio defecit:q̃ est,si in primo termino non venit,vt ipsam ampli⁹ secūdā & tertia citatio nō arctet. Fateor tñ vnū, & posset dicere verū Iac.de are.&.Spec. qa licet in prima citatione actor sit cōtumax:tamē si iudex vult,pōt actorē expectaread aliā dilationem vt est tex.& gl.in.l.& post edictū.in prin.ś.de iud. Si ergo iudex reū veniētē non licētiat:sed vult actorē expectare:hoc casu,si reus nō licētiatus recedet, tūc videt̄ cōtumax in secūda & tertia dilatiōe vt dicit In.ī.c.cōsuluit.extra de offi.dele.&extra de pe.c.calūniā.Etideo facias scribi ī actis cōparuit re⁹,& licētia
4 t⁹ recedit. Dices † tu hoc ē cōtra.l.statuliberos.§.Stich⁹.de sta.liber.vbi reqrit̄,φ rep̄sentet se ī quolibet termino. Sol.ibi erant tres dilatiōes datæ circa diuersa:quia.x.lib.in vno anno.&.x.lib.in alio anno debant̄ solui.sed hic datæ erāt tres dilationes ad idē: ideo te comparente in prima cessant oēs aliæ dilationes. Et ideo si esses citatus,φ hinc ad tres dies compareas ad talem quæstionem,& inde ad tres dies in alia qōne:tūc si compares in vna,nil ,pdest in alia.
5 ¶ Quæro,datur † terminus ad petitionem actoris reo ad faciendum aliquid intra octo dies debet ne actor stare semp intra acto dies,vel debet ne reqri,si intra illud tempus venit reus?videte,ista dilatio duobus modis potest dari.primò parti ad vnum actum tantùm momentaneū,vt dat iudex terminum octo dierū ad veniēdum & isto casu fateor,φ reus potest venire quacūq; parte termini vult,tamen ego actor ad cuius petitionem datus est terminus,non sum cōtumax,vt circunduci debeat edictū ad rei petitionē nisi in vltima die termini:ergo actor non essem in iudicio:nec aliàs potest iudex reum licentiatum dimittere:vt.l.& post edictum.in fi.ś.de iu.Ratio: qa ante litem quandocunq; vis tu reus,ante octo dies posśis venire tamen non est præsumendum, quòd tu reus venias nisi in vltima die termini:vt.ś.l̄.pro. xi.in fine. Quandoq; datur terminus ad aliquem actum non momentaneum:vt ad probandū,in quo multa requirunt̄.& hoc casu,si expectaret̄ illa pars vsq; ad vltimam diem,tunc nihil posses probare:& tunc reus intra terminum pōt venire qñcunq; vult. tñ debet facere citari actorē,vt veniat ad videndum testiū iuramēta,& articulorū ,pductiones. Probo p casum in auē.& q.C.de tēpo.appella.&.l.ij.cum sua gl.eo.tit.Ratio:qa ego actor bene scio,quòd tu posses ,pbare intra octo dies.sed nescio qua die.vel hora hoc facias.& ideo nisi mihi dies,& hora denūtiet̄ non imputat̄ mihi:vt.l.aut q aliter.§.j.ś. qd' vi aut clam. ¶ Dixi.ś.φ in quolibet actu debet aduersari⁹ citari.Sed qrō,pone.quòd est qstio cū cōmunitate, q̃ stat à longè,mittā ne ad locū ita distantē in quolibet actu:cum dilatio ad probandum non sit multū magna?cogitabitis.[a]

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio facti tunc committitur,quando transierit tantum tempus,intra quod potuit explicari.*

Dilatio reintegratur propter casum repentinum.

2 *Potestate electo suo periculo,si per sex menses gerere non potuit officium,non reintegratur ei tempus.*

3 *Dilatio data ad probādum,tota reintegratur si impedimentū totam obsorbuit.*

LEX XIIII.

Si ita stipulatus. ¶ Sipulatio † facti tunc committitur, cum trāsierit tempus tantum, quo factum potuit explicari. & propter casum repentinum reintegratur dilatio. hoc dicit cum.l.sequenti.& ideo hæsitatur: iste est notabilis casus. ¶ Oppono.de.l.ij.§.si quis insulā. ś.de eo,quod certo loco. Dic quòd locus hic fuit ad ictus,vbi debet fieri. ¶ Oppono.de.l. stipulatio.

an de nouo sit citādus aduersari⁹:vel sufficiat illa gñalis prima citatio?vide eundem Bal.consi.cclxxix.iiij.vol.concludentem,φ noua citatio requiritur.Et dum Alex.alleg.consi.Bar.inci.iudex statuit nō est verum:sed incipit pluries contingit dubitari.nu.mihi.176.& est do.Franc.de Are.

b ¶ Restituitur. Adde qd' cū Bal.in.l.j.C.de tēp.ap.& in.l.fi.& antep.col. ś.de ferijs. & in.l. sed & si p prætor. §.si feriæ.ś.ex quibus cau.ma.& ale. hic,q dicit,nō intelligas tñ,φ ī ista noua dilatiōe,possit ,pducere alia in strumēta:vel alios testes, φ̄ ,pduxerat in pria, secūdū Iac.Bu.& Bart.in l.admonēdi.ī vers. sed & hæc.de iure iur.p illū text.ibi qbus f[illegible]is nūc vsurus. Ba[illegible] Bal.in.l. fi.ś.de fer. Tu adde qd' Alex.ibi dicit.limita tñ secūdū Sal.in.l.j. C.de dila.φ in hac secūda dilatione poterit ,pducere instrumenta, q̄ nouiter in eius notitiā peruenerūt:quia q de nouo emergūt,no uo indigent auxilio. Et pro Sali.ad de qd' voluit Bal. cōsi.clxxvj.lib.j. qd' corā cōsultore,si expresśe non fuit conclusum in cā,possunt instrumenta liqda ,pduci,p̄sertim si iuret̄ φ non potuit añ producere,qa nō habebat notitiā instrumentorū.alle. in arg.c.pastoralis extrà de fide instr. c.cū dilectus. qd' no.in.l.fi.de fer.& in cle.sæpe de ver. signi.

c ¶ Istud summariū est corruptū. vt aduertit Iason. hic secūdū quē ita voluit dicere Bar. Si vnus ex alternatiuis, stipulatoris efficiatur, non liberat̄ promissor. Vel aliter,& melius summa,vt per ipm Ias.Alex.Losseus Auilian⁹ Iuris Vtri. Doctor.

nes non diuiduntur. §. planè.Solut.aut vult agere ad particulare interesse:& potest: vt ibi. Aut ad totale:& non potest:vt hic. Venio ad.l.& ideo.

¶ Op.de.l.maritus.ś.loca.gl.sol.φ hic fuit cōuentū φ esset periculum ædificātis. Vel dic,φ hic fuit culpa ædificantis.Scribentes istam tenent:sed nō placet:qa si fuit culpa sua:non debet reintegrari:vt in regula iuris,dānū quod quis culpa sua &c. Dic prima est vera,sed est diuinare. Sed potest etiā sustineri,φ fuit talis culpa quæ nō venit in actione locati:vt culpa leuissima:sed venit in actiōe.l.Aquiliæ.vnde adhuc tenetur reficere.& ex natura cōtractus nō impeditur,quin reintegretur dilatio:qa illā culpā nō pōt imputare ex natura contractus. Vel dic,φ debet refici facta cōtributione expensarū à domino: vt.l.maritus.totū tēpus tñ reintegrabitur:quia si refeci partem insulæ,non sum liberatus:vt.l. stipulationes non diuidunt̄.&.l.si is q quadringēta.§.quędā.ś.ad.l.fal. Modò,quia perfecta domus nō est:adhuc sum obligatus:licet partē fecerim:tñ quia culpa mea nō perijt,reficietur expensis illius,cui ædifico vt.l.martius.& habeo tm̄ tēpus,quātū ante:vt hic.
2 Ad declarationem † huius formo tibi istā quæstionē.Cōmune huius ciuitatis elegit vnū potestatē p sex mēses,hoc acto,φ suū eēt periculū,si nō posset gerere offm̄. Cōtingit pro primis tribus mēsibus, casu fortuito φ ille potestas offm̄ exercere nō potuit:nūc pōt an reintegret̄ sibi illud tēpus?& videt̄ qd' sic:vt hic. Sed dico,contrà quia quædā sunt,φ licet tēpus labat̄,ipsum tñ principale remanet: vt in casu ,pposito. Nā siue fiat domus in isto solo nūc,siue posteà,eadē domus est:tūc reintegrat̄ tēpus:vt hic. Quādoq; ipsum principale,qd' est in obligatione,ex cursu tēporis mutat̄:vt operæ vni⁹ hominis: vt.l.si nō fortè.§.libertus.ś.de cōd.inde.& tūc tēpus nō reintegrat̄:vt.l.si vsusfruct⁹ mibi in biēniū. ś.de vsufru.le.& sic in casu nostro,aliud est regimē sex mēsiū pręcedentium.& aliud regimen sex mensium sequentium. Dicetis vos,φ hoc est contra casum,l.seruus,qui testamento.§.j.ś.de sta.lib. Solu. ibi debebat operas.vij.annorum in genere, vnde illud,qd' deest,pōt suppl ere,quia sempter verum erit eum.vij.annorum operas præstitisse. sed quæstio proponitur,quando tempus erat limitatum, scilicet sex mensibus proximis, quibus transactis
3 impossibile est eos reintegrari. ¶ Vltimò nota,† φ licet in tempore fiat aliquando restitutio solùm de eo,qd' fuit impeditus,tamen si impedimentum sequens absorbet omnem diligentiam primò habitā:
b totum tempus restituitur,[b] vt data est mihi dilatio vnius mensis ad probandum,acta casu pereunt circa finem mensis,certè totum tempus restituitur.argu.huius legis.

LEX XVI.

Si Stichum aut Pamphilū. ¶ Ista lex est solēnis & principiū
c h.d.[c] Si vnus ex alternatiuis stipulatoribus efficiatur non soluendo,nō liberatur ,pmissor. h.d. ¶ Op.de.l.cū res.§.sed si Stich⁹.ś.de lega.j.dicit gl.φ alter in obligatiōe est,vel alteri⁹ soluat estimationē.& ista est bona.& alia q̄ dicit præcisè non est bona. ¶ Oppo.de.l.Stichū.in prin.j.de sol. Solu.hic sine promissoris culpa.ibi culpa ,pmissoris. Et quærit hic glo.si ille seru⁹ q fact⁹ fuit creditoris, fiat debitoris,posśit ne illū eūdē soluere?gl.dicit,φ nō de rigore,vt.l.Meuius.§.duob⁹.ś.de le.ij.de æqtate sic.sed gl.nō bñ dicit p.§.Stichū.quē alleg.quia obligatione alternatiua nō potes solui,nec de rigore,nec de æquitate.Sed si intelligeres gl.in obligatiōe generis,glo.diceret verum. Hoc examino plenè.in.d.§.duobus.in.ij.&.iij.opposi.tertiæ partis,

Stipulatio

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio annua dicitur una: quia est una actio.*
2 *Stipulatio annua facta pauperi, uel diuiti, non est transitoria ad hæredes. & dicitur incerta.*
Stipulatio facta pauperi, uidetur facta causa alimentorum.
3 *Stipulatio annua dicitur incerta: quia oritur actio ex stipulatu.*
4 *Legatum annuum dicitur incertum, & sunt plura legata.*
5 *Stipulatio annua, quare dicatur perpetua?*

Stipulatio. ¶ Iste. §. est multũ notabilis & breuis. ¶ Op. j. e. l.
plurib⁹. §. j. gl. dicit, dic vt ibi. & Dyn. tenet sol. ibi,
aut stip˜so annua fit per enumerationẽ annorũ: vt sunt plures. aut per vnã
numerationẽ, & est vna. ¶ Sed ad hoc op. nec soluã. nõne natura distribu
tiui est, vt sit pinde, ac si eẽnt plures enumerationes: vt. l. sicut in annos. in
prin. ṡ. qui. mo. vsufru. amit. l. fin. C. de impu. & ali. substi. hîc verò vr̃ dici
cõtra: quia hîc est distributiuũ. s. singulos: per quod vr̃ enumerari: vt. l. hu
iusmodi. §. pe. ṡ. de le. j. vbi videtur expressum: cur ergo nõ operatur, vt di
catur facta enumeratio? cogitabis. ¶ Procedo vlterius & op. de. l. annua. in
fi. ṡ. de annu. le. Sol. ibi relictũ fuit psonæ, quæ nõ perit: vt dignitati, hîc in
legato certæ psonæ. ¶ Op. extra gl. de. l. si seruus cõis Meuij, & castrẽsis
1 peculij. j. de stipulatione seruorũ. Sol. vt ibi dicã. ¶ Quæro, †dicitur hîc,
ꝙ est stipulatio vna: quare dicat̃ vna? & Mar. dicit propter vnã cõceptio-
nẽ. Ista nõ placet glo. qa legatũ ita diceretur vnũ. Quare ergo dicitur vna?
qa est vna actio &c. secũdùm gl. & vide eã. ¶ Secũdò quæro, quare† dicit̃,
2 ꝙ est incerta? dicit gl. qa ĩcertũ est quo ad viuã. Sed dices tu. hîc nõ fit mẽ-
tio de vita. Dicit gl. ꝙ hîc fuit dictũ quo ad viuã, aliâs intelligitur à. l. & vi
a de hãc gl. in prin. Dy. & Pe.[a] cõcordãt, ꝙ ista gl. malè dicit: & dicũt, ꝙ sti-
pulatio annua est ppetua: nisi apponatur quo ad viuã: vt hîc. & l. si pactũ.
de probatio. Nõ ob. l. in annalibus. C. de leg. quia ibi loquitur in legatis. Rõ
nẽ differẽtiæ ibi dicã: sed semper fui ausus hãc gl. sustinere: quia promis-
sio annua, qñ fit pauperi homini, videtur fieri cã alimẽtorũ. Hoc probat̃
ex tex. & gl. in. l. legatũ. de capi. dimi. & l. si cui annuũ. ṡ. de ann. leg. cũ gl.
& l. codicillis. in princ. & ibi no. eo. ti. ṡ. de trãsa. l. cùm hi. §. si in annos. &
ibi clarius. Et licet ibi loquatur in legatis: tñ q̃tũ ad hoc, vt presumatur cã
alimẽtorũ, est eadẽ rõ in stipulatione. Mõ si ponimus illã promisionẽ fa
ctã pauperi homini, glo. dicit verũ: cùm alimẽta morte finiantur: vt. l. cùm
hi. §. modus. ṡ. de transact. Sed si ponimus, ꝙ nõ fit facta pauperi homini:
& tunc non dicitur in perpetuum obligatus: vt. l. sancimus. §. fin. C. de do.
3 vbi non extenditur ad heredes: nisi de eis sit facta expressa mẽtio. ¶ †Mo
dò, quare dicitur incerta illa stipulatio? ratio est ista, vt tu scias: ꝙ cõpetat
actio ex stipulatu pro ista annua præstatione: non ꝙ agatur ex stipulatu
certi condictione. Et videtur probari. j. eo. l. vbi autem non apparet. §. qui
4 sortem. dic, vt ibi dicã. ¶ Procedo vlterius, †quid in legatis? dico ꝙ legata
sunt plura, & sunt incerta: quia pro primo anno pura, pro sequentibus cõ
ditionalia: vt. l. cùm in annos. & l. si in singulos. ṡ. de annu. leg. ¶ Sed quare
5 †dicitur perpetua? dico, quia tps non est modus tollendæ, vel inducendæ
obligationis: & post mortem durat, tamen exceptione hæres repellitur:
vt. j. eo. l. eũ qui ita. §. qui ita. ¶ Est ne aliud in legatis? certè sic: quia mor-
tuo legatario non competit pro sequenti tempore: cùm sit pro futuris cõ
ditionale: & sic actio non cœpit competere. sed postq̃ actio legati incœ-
pit competere: nõ potest finiri: vt. l. nemo potest. ṡ. de leg. j. quia testator
non potest facere, vt finiatur actio ex testamento tempore.

LEX XVII.

s Tipulatio. ¶ De ista materia dicam in. l. centesimis. in
fi. j. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Promittendo bis idem, an ualeat secunda promißio? ibi & reassume.*

LEX XVIII.

b QVibis[b] idem. ¶ Ista lex cũ. l. si dari. j. eo. Breuiter. h.
d. Qui bis idem promittit, non tene-
tur ex secunda promissione: nisi prima in effectu esset inualida.
h. d. & cessat contrariũ de. l. si dari. ¶ Op. de. l. hæres à debitore. §. j. j. de fi
deius. dicit gl. ꝙ tenetur ex prima & ex sequẽti. sed semel soluẽdo. libera
tur tñ in. l. si dari. glo. tenet, ꝙ ex prima non teneatur: quia nõ interest sti-
pulanti: sed quæ est verior. Dy. tenet glo. in. l. qui bis. Idem tenet Pet. sed
Iaco. de Are. tenet, ꝙ gl. in. l. si dari. sit vera. & eius in hoc opi. sequor. Nõ
obst. l. hæres à debitore. §. j. quia ibi sequens stipulatio habet commodũ,
scilicet interusurium medij tẽporis: sed secus, si nullũ habet commodũ: vt
l. qui vsumfructum. j. e. & l. si pupillus. §. qui actũ. j. de noua. & hoc tenet
glo. j. eo. l. scire debemus. secũdo responso. Sed dices tu, nonne interest ex
secunda stipulatione: cùm sit longioris vitæ? gl. dicit certè de hoc interesse
non cogitauit. Vide gl. in. l. qui bis. tene mẽti eã. & do tibi tex. multũ no.
j. de cast. pecu. l. pater qui castrense. in fi. Cõtra hoc facit. ṡ. de leg. j. l. si cre
ditori: dic vt ibi. ¶ Oppo. de. l. si dari. Sol. ibi intererat: hîc non. ¶ Sed op.
si hoc erit verum: tunc stipulatio quæ apponitur in actione empti, non va
let nisi intersit: contra. l. stipulationum. §. conuentionales. ṡ. eodem. titu.
& l. pro socio arbiter. ṡ. pro so. Sol. quando præcedit conuentio bonæ fidei
stipulatio, sequẽs valet: qa interest rei: cũ primo tenebatur actione bonæ fi
dei: nũc stricti iuris. põt etiã interesse actoris, ꝙ hẽat claras probationes:
vt. l. pro socio arbiter. ṡ. pro so. Item interest, quia cùm sit cõtracta obliga
tio verbis, non poterit intelligi nudo cõsensu, sicut ante: secus qñ præce-

a ¶ Dy. & Pet. Adde quod opi. eorum dicit Pau. de cast. de iur. veriorẽ, &
illam, vt refert, & sequitur Alex. sequuntur Bal. Raph. & Ro. hic per tex.
in. l. veteris. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stip. & Bene. de plũ. in. l. si ita fuerit. la
ij. ṡ. de manu. test. & Io. fab. in. §. oĩs. insti. eo. & dicit qđ cõmuniter doct.
tenent contra Barto. & dum Alex. tangit de legato facto fratribus minori-
bus, vide Bald. cõ
sil. lxx. & cxx. ij.
lib. & ibi quid de
pdicatoribus, vnũ
cõsuluit abb. con
sil. lxiij. n. li. ꝙ va-
let legatũ annuũ
factũ fratri mino-
ri in vita pro stu-
dio, & expensis
studij. ibi pulchrè
vide.

1 dit stipulatio stricti iuris: vt hic. ¶ Et reassume† se-
cũdum Iac. de Are. aut stipulatio sequẽs apponitur
aĩo nouãdi, & vʒ, vt insti. qui. mo. tol. obli. §. pterea.
& j. de noua. per totũ. & l. fi. C. de noua. Aut sequẽs
nõ apponit̃ aĩo nouãdi: & tũc pcedẽs obligatio erat
per stipulationẽ: & tũc, aut in sequẽti stipulatione
versat̃ aliquod cõmodũ, & valet secũda: vt. j. e. l. si da
ri. & l. hæres à debitore. §. j. j. de fideius. Aut nullũ
cõmodũ cõtinet, & tũc nõ valet: vt. l. q bis idẽ. aliàs
est hac. l. cõiuncta. l. stipulatio ista. §. alteri. j. eo. &
l. si pupill⁹. §. qui actũ. j. de noua. Aut præcedit ali⁹
cõtract⁹, q̃ stipulatio. & valet secũda: vt. ṡ. e. l. stipu-
lationũ. §. cõuentionales. & l. pro socio arbiter. ṡ. p
so. & l. fi. C. de noua. Contra prædicta facit. j. eo. l. si
diuortio. dic vt ibi.

LEX XIX.

c SI ita [c]stipulatio facta
fuerit. Dissolutio mr̃imonij debet eẽ li-
bera à pœnis cõuẽtionalib⁹. h. d. ¶ Op.
de. l. ea q̃. ṡ. de do. inter vi. & vxo. So. ibi pcessit pœ
na à stipulãte: vñ nõ est pœna ex parte pmittentis:
hic sec⁹. ¶ Extra gl. op. de. l. fi. j. de preto. stipu. vbi
d valet[d] pœna cõuẽtiõalis vltra legalẽ. Preterea, secũ-
dum hoc qđ dicit lex. istæ pmissiões factę cũ pœ-
na de nõ offendẽdo, nihil valẽt. cõtra. l. denũciam⁹.
C. de his, q ad eccle. cõfu. Sol. intellige hic dissolutiõe
matrimonij: vt. l. ij. C. de inuti. stipu. ¶ Opp. de. l. fi.
C. de spõ. Sol. ibi in arrhis, in qbus dic, vt dicã. j. e. l.
si ita stipulat⁹ fuero. §. fi. ¶ Quæro, quę sunt pœnæ
legales? dic vt. C. de repu. l. cõsensu. & l. fi.

POMATES.
b ¶ Qui bis. Facit
ĩ ar. ꝙ ĩfamat⁹ nõ
põt ampli⁹ ĩfama
ri, nec excõicatus
excõmũicari. l. ij.
C. vt. j. cer. temp.
cri. qõ. sed cõtra-
riũ cõcludit. c. ita
quorũ. de iudæis.
vbi dicit, ꝙ excõ
municat⁹ põt ex-
cõicari: & sic abso
lut⁹ à prĩa nõ erit
absolut⁹ à secũda.
Nec obstat iste
tex. qa loqt̃ in vin
culo stipulatiõis,
qđ pro sui subsi
stẽtia reqrit inter
esse. j. e. l. stipula-
tio. §. alteri.

SVMMARIVM.

1 *Conditio si desierit esse debitor, uerificatur, si desinit ciuiliter teneri, remanente naturali.*
2 *Conditio, si debitor esse desierit, uerificatur debitore desinente esse soluendo.*

LEX XX.

HViusmodi stipula
tiões. ¶ Opp. ꝙ nõ fit nisi vna stipula-
tio: ergo malè dicit stipulationes. Pro-
pterea quidã subaudiũt hmõi stipulationes. s. hæc
& similes. Alij dicũt ꝙ sunt duę: vna pmittẽtis, qđ
Titi⁹ debet: alia promittẽtis cũ Titi⁹ debitor esse de
sierit. Itẽ prĩa lec. subdiuidit̃ in duas. Prĩa est, qñ est
in lr̃a mihi: alia qñ est in litera tibi. Itẽ illa put est in
lr̃a mihi: subdiuidit̃ in duas lec. vt. j. patebit in gloss.
Et secũdum hanc oppo. ad istã lec. pmittis mihi da
re, cũ Titi⁹ eẽ desierit debitor. Cõtrà. j. de fideius. l.
fideiussor obligari. vbi pro eo, qui nõ tenet̃, non p̃t
interuenire fideiussor. sed hic nulla est obligatio: qa
dicit: desierit. So. gl. ꝙ hic à prĩcipio fuit obligatio.
Sed ista so. nõ est vera: qa si prĩcipalis liberat̃: ergo
& fideiussor: vt. l. in oĩb⁹. j. de so. Dic ergo, vt. l. si qs
postq̃. & l. vbicũq̃. j. de fideius. ꝙ hic p p̃scriptio-
nẽ erat ciuilis sublata: & remanebat naturalis, cui fi-
deiussor accedit. & hoc videtur sentire gl. dũ alleg.
1 d. l. si quis postq̃. ¶ Ex qua lect. no. †ꝙ illa cõdõ,
si desierit esse debitor, verificatur, si desinit ciuilr
teneri, remanẽte naturali. Vel aliter dico: ꝙ iste prĩ
cipalis desijt eẽ soluẽdo. & vide gl. quæ incipit. pẽ
det ergo &c. Sed istã so. reprehẽdit Dy. qa q desijt
eẽ soluẽdo, remanet debitor: vt. l. is qui. ṡ. de ces. bo.
nõ ergo est satisfactũ cõditioni. Vel si vis sustinere,
dicit Dyn. ꝙ in effectu desijt esse debitor: vt ar. l. nã
is. ṡ. de dolo. Iac. de are. sustinet sol. aliter. & dicit ꝙ
fideiussor accipit̃, si principalis desijt eẽ soluẽdo: vt
insti. de repli. in fi. Mõ ista verba debẽt ĩtelligi, se-
cũdùm naturã cõtract⁹: vt. l. dãni infe. qdã. ṡ. de dã.
infe. & l. si vno. §. j. ṡ. loc. modò sic fideiussor acci-
2 pit̃. ergo &c. ¶ Et secũdùm istã lectu. no. †ꝙ cõdõ,
si debitor eẽ desierit, verificatur debitore desinẽte
eẽ soluẽdo. no. bñ. ¶ Alia lect. ẽ, put ĩ tex. est tibi,
tũc dicit gl. idẽ dubiũ erat, qđ supra. hoc est verũ, si
habetur in tex. spondeo: qa esset idẽ casus cũ prece
denti. Sed si habes spõdes, tũc iste qui sic promittit

POMATES.
c ¶ Si ita. hodie tñ
esset sec⁹: qa nõ p-
mittit̃ diuortiũ,
nisi in casu cõsan
guinitatis. vbi de-
clarat̃ nullũ. gl. fi.
in. l. cõsensu. C. de
repu. gl. i. l. diuor
tio. ṡ. de neg. ge. c.
ij. de transa. p̃l.
quos de⁹ cõiũxit,
homo nõ separet,

POMATES.
d ¶ Vbi valet. Et
sic not. secundùm
Ang. ꝙ valet ar. à
cõtrãctu ad dispõ
nẽ legalẽ. & no. in
ver. nisi vbi vr̃ ca-
sus, ꝙ si statutum
pũctualiter dispo
nat id, quod ius
cõe, tale statutum
tenet. Vr̃ em̃ suf-
ficere, ꝙ operetur
pductionẽ actio-
nis, ex ipso statu-
to. Barto. in. l. j. ad
leg. fal. glos. no. &
sing. in. c. j. de con
stit. in. vj. & ibi p
Ioan. de lig. & in
c. j. de rescript.

nõ ĩtercedit:vt fideiuſſor:& ideò nõ eſt idẽ dubiũ.
Vel ſuſtine gl. ꝙ qñ ꝓmittis mihi,qđ tibi Titius
dꝫ:videris ꝓmittere actionẽ,quã habes contra eũ.l.
legaui.de li.leg.& ibi no. Vñ cũ adijcit,cũ debitor
eẽ deſierit:vr̃ nõ valere,quaſi promittat actionẽ eo
tpe,quo erat extincta:& ita ſentit gl. Sed rñdeo,ꝙ
intelligit,cùm deſierit eẽ ſoluẽdo:& ſic actio rema
net:vt.s.vel cũ deſierit eẽ debitor ciuil'r tm̃:ſꝫ rema
net naturalis,quæ p̃t cedi.vt.l.ſi ei⁹.ad Treb. ¶ Sed
quærit ſecũdùm iſtas lect. qd ſi deſijt eẽ debitor ſol
uẽdo?qa ſoluit.gloſ.nõ rñdet. Dic ſecũdùm primã
lect. qa ꝓmiſſor fuit,velut fideiuſſor,nõ tenet:qa li
berato principali,ipſe liberat:vt.l.in oĩb⁹.j.de ſol.
Secũdùm aliã lect.tenebit ille cui eſt ſolutũ,dare ei,
cui ꝓmiſit,id qđ exegit.vt.l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.
s.de le.iij.&.l.ſi Titi⁹.§.j.s.de le.ij.& ſecũdũ iſtas
lect.hîc fuit vna ſtipulatio. ¶ Legitur tertio mõ,ꝙ
ſint duæ:ſcilicet promittis mihi,& Titius tibi de-
bet:& huius ſtipulationis natura apparet ex prædi
ctis. Itẽ fit ſecũda ſtipulatio hoc mõ:cùm Titi⁹ de-
bitor eẽ deſierit,promittis mihi dare fundũ.valet,
quaſi ſub quauis alia cõdõne.& ceſſant dictæ opp.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa falſa non uitiat ſtipulationem.*
2 *Arguere de contractibus ad ultimas uoluntates licet.*
3 *Stipulatio dotis facta conſtante matrimonio,an ualeat?*
4 *Confeßio dotis receptæ,factæ per diuitem uilem uxori pauperi nobili,quòd ſtatim ualeat.*
5 *Actio,quæ deſcendit ex ſtipulatione de dote,non habet dilationem anni:ſicut actio de dote.*
6 *Legatum nomine dotis,quòd ſit conditionale.*

LEX XXI.

SI diuortio facto. ¶ Falſa cã
nõ vitiat ſtipl'onẽ:ſicut nec legatũ.h.d.
1 lex iſta. ¶ Not.†ꝙ falſa cã nõ vitiat ſti-
2 pulationẽ. ¶ Secũdò no.†argumẽtari licere de cõ-
tractib⁹ ad vltĩas volũtates:vt.l.ſeruũ filij.§.eũ qui
chyrographũ.s. de le.j. ¶ Op.de.l.pen.§.mulier.s.
ſo.ma.ſol.ibi errãter:hîc ſciẽter. ¶ Opp.de.l.ſi qs
fundũ.s.de cõtrahẽ.emp.ſol. Dy.& Iaco.de Are.ꝙ
ibi ex defectu cãæ,deficit ſubſtãtia cõtract⁹:hîc ſe-
cus. Vł ibi,ĩ cõtractib⁹ vltro citroq; obligatorijs:hîc
qñ ex vna pte tm̃:vt plenè diſtĩguo in.l.demõſtra-
tio.ĩ.iij.q.s.de cõdi.& de. ¶ Op.ꝙ actiõe de dote
nõ poſsit peti:cũ pręſumat nouatio,qñ ĩ ſequẽti ſti
pulatione venit pl⁹:vt.l.q vſũfructũ.j.e.&.l.ſcire.
3 ſo.hîc fuit facta ſtipl'o nõ aĩo nouãdi. ¶ †Quero,qd
a ſi fiat[a] cõſtãte mr̃imonio?gl.mouet iſtã.q.& vr̃ ꝙ
nõ valeat:vt.l.qđ de ſuo.C.de dote cau.nõ numera.
Breuiter,ſi ſoluit mr̃imoniũ morte mariti,cõfirma
tur:vt.d.l.qđ de ſuo.& qđ ibi no. Si verò ſoluitur
alio mõ.ſ.diuortio,vel morte mulieris:tũc reuocat:
vt.l.ſed ĩterim.§.fi.&.l.ſeq.j.de do.inter vir.& vxo.
¶ Quæro,qd ſi ante matrimoniũ?certè de hoc eſt
tex.C.de do.ante nup.l.j.dic vt ibi:videtur em̃ nõ
valere. Prædicta vera,quãdo cõiuges ſunt æquales.
4 ¶ †Quid ſi qdã vilis hõ ditatus,de nouo nobilẽ ac
cepit vxorẽ,& cõfiteatur ſe recepiſſe dotẽ,quã nõ
recepit,& animo dotãdi eã:an valeat?gl.tãgit ĩ.l.ſi
volũtate.C.de do.ꝓmiſ.& Cy.ibi.nõ bñ ſe firmat.
Dic,ꝙ valeat ſtatim. Nã ſimplex donatio eſt ꝓhi-
bita inter virũ & vxorẽ:nõ autẽ remuneratio:vt.s.
de do.inter vir.& vxo.l.qđ aũt.§.ſi vir. Sed iſta eſt
quędã remũeratio:qa cõſenſit nobilis in eũ vilẽ:iõ
remunerat in dote.lꝫ ſit ar.cõtra.j.e.l.ſi ita ſtipula-
tus fuero te ſiſti.in fi.dic vt ibi. ¶ Extra gl.quæro,
vtrùm illa cẽtũ,quæ verè erãt in dote,veniãt ĩ actio
nẽ ex ſtipulatu?vr̃ ꝙ nõ:vt hîc.&.l.q bis.s.eo.ſecũ
dùm lect.Ia.de are. Sed cõtra tenẽt doct.ꝙ ẽt Ia.de
5 Are.qa intereſt mulieris.†qa iſta actio deſcẽdẽs ex
hac ſtipl'one,nõ hꝫ dilationẽ anni,ſicut actio de do-
te:vt.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.ſicut etiã dici-
b mus,cũ dos legat:vt.l.j.s.de do.præle. ¶ Vltimò[b]
6 no.†ꝙ hîc vr̃ tex.ꝙ legatũ noĩe dotis,nõ ſit cõdõ-
nale:vt hic in fin.patet. Cui⁹ cõtrariũ determino in
l.Titio.§.añ nuptias.de cõdi.& de.ſed hic fuit lega
tũ noĩe dotis.ſ.præteritæ:vt vir vxori.& pr̃ filiæ,
noĩe dotis ipſi⁹ filiæ:quã pr̃ rehabuit à tali viro ſuo
defuncto. Idẽ de ſorore.& falſa cã nõ vitiat,quę cã

a ¶ Quæro,quid ſi fiat.poſt Alex.vide de oĩbus,quæ ipſe hîc dicit,Rolatius eius conſil. ccccxlv.ici. oĩpotẽtis dei,præſens conſultatio habet tres nodoſas dubitationes.vbi in fine tenet,qđ mulieri agenti hypothecaria, poſt lapſum tp̃s except. opponẽdę,nõ numeratæ dotis,põt obijci dicta exce. licet nõ maritus, nec ei⁹ hæres poſſet. cuius contrarium videtur voluiſſe Petr.de ancha.conſi. cccviij. vbi dicit,ꝙ laps⁹ tp̃is proponendæ excep.habet vim veræ numera.nec põt dici donatio: quia donatio confirmat morte, & hoc curſu tp̃is. Latius vide in dictis cõſilijs,& conſil. xix.per Bar.ij.li. ad materiã,& aliqđ per Ang.cõſi. cxlv.inci. gener à ſocero.& per Bal. cõſi.cccj.ij.lib. & quoddã cõſilium inter eiuſdem vo. Bal.ccl.iiij. lib. & per Bald.conſi.cxlviij.v.lib.

b ¶ Vltimò. Adde vt p Pet.de Anc. conſil.cxxxij.

POMATES.

c ¶ Iſtam. Contra Pet.& Bart.facit, qa qñ dat vna ſpecies pro alia, eſt cõtractus ꝑmutationis.l.j.s. de rerũ permu. qa eſt cõtractus bonæfidei,inſti.de act.§. actionũ.& ſic inquãtum dicũt,ꝙ ẽ ſtricti iuris,malè dicũt.& hoc ſecundùm dominũ meum.

eſt de p̃terito:vt.l.ſi ita legatũ.s.de cõd.& dem. Illud verò,qđ dixi in.d.§.
ante nuptias.intelligit cũ legauit cã dotis.ſ.futuræ,& facit conditionem.

SVMMARIVM.

1 *Error in materia non uitiat ſtipulationem. Et ubi erratũ eſt in materia per dolum,qua actione conueniatur?nu.2.*
3 *Error ſi ſit in contractu bonæfidei in materia: uel ſit alius defectus, qua actione aget pars,quæ decepta eſt?*

LEX XXII.

1 SI id quod aurum. ¶ Error† in materia nõ vitiat
ſtipulationẽ.h.d. ¶ Op. de.l.ĩ
venditionib⁹.s.de cõtra.emp.ſol.ꝙ aliud eſt in cõtractib⁹ bonę-
c fidei:vt ibi.aliud in contractibus ſtricti iuris:vt hic. Iſtã[c] ſolu.reprehendit
Pe.quia ſi dico,do tibi maſſam argenti.vt des maſſam iſtã auri.& tũc er-
ros hꝫ vitiare:qa deficit cõſenſus.& ſic eſt eadẽ ratio,ſicut ibi. Sol. ergo ꝙ
hîc loquit in ſtipulatiõe lucratiua:ideò nõ vitiat ſtipulatio.quia nõ deficit
cõſenſus.ſiue em̃ ſit aurũ,ſiue æs,lucror. Sed op.ꝙ ſi intelligis in cõtractu
lucratiuo:ergo quis nõ tenet de euictione:multominus ſi eſt vilioris mate
riæ.& ſic nõ vr̃ ob.l.ad res donatas.s.de ædi.edic. Ob hoc Iac.de Are.intel
ligit,ꝙ fuit ſtipulatio nõ lucratiua. Credo Pe.melius dicere,nec tenet:niſi
ꝓmiſerit,vel dolo fecerit:vt.l.Ariſto.in fi.s.de dona.& ſic hîc ꝓmiſit. &
2 ſi intelligat,ꝙ nõ ꝓmiſit:tũc intelligas,ꝙ fuit in dolo. ¶ †Quæro, qua a-
ctione cõuenit?& dic aut nos loqmur in ſtipulatiõe:& tũc, vel aget ex ſti
pulatu,ſi doli ſtipulatio interceſsit.vel de dolo,ſi nõ interceſsit ſtipulatio:
3 vt hîc.& ar.l.elegãter.§.nõ ſolum.s.de dolo. Quæro,†põe ĩ cõtractu bo-
næfidei fuit erratũ in materia:vel fuit alius defect⁹:qua actiõe aget pars, q̃
decepta eſt?& gl.hîc dicit,actiõe de dolo,vel ex empto. Alibi variat. s. de
dolo.l.& elegãter.ĩ prin.&.C.q.ex cau.ma.l.ĩ cõtractib⁹.&.l.ſi dolo.C. de
reſc.ven. ¶ Et ideò dico, ꝙ qñ cõtract⁹ bonæfidei eſt nullus ipſo iure ex
partiũ volũtate:tũc nõ põt agi actiõe ex eo cõtractu,vt reddat,qđ eſt vtri
que datũ:vt.l.ex empto.§.is q vina.s.de act. emp. Aut cõtractus eſt nul-
lus, p̃ter ꝑtiũ volũtatẽ:& tũc,qñq; dꝫ agi ad id,ad qđ obligatio orit tpe il-
lius cõtract⁹,ſic de facto initi:vt qa qs vult agere ad ĩtereſſe.vel qđ decipia
tur:tũ agit actiõe ex eo cõtractu:vt.l.ſi ſterilis.§.cũuis.s.de act.ẽp.qđ no.
ĩ.d.l.& elegãter.in pri.&.l.ĩ cõtractib⁹.&.l.ſi dolo. Qñq; agit ad id,ad qđ
obligatio nõ fuit orta,ſed ex poſtfacto:vt ad repetendũ, qđ pòſt eſt tradi
tũ:& tũc agit de dolo:vt.l.& elegãter.ĩ prin.s. de dolo. Et hoc modo dꝫ in
telligi.l.vẽditi.C.de ac.emp.q̃ declarat iſtã diſtinctionẽ.qa quaſi ĩ tex. ſũt
oĩa verba iſta,ſi bñ aduertat:ſi verò cõtract⁹ eſt aliqs,tũc agit actiõe ex eo
contractu:vt.l.ex empto.§.ſi qs virginẽ.s.de act.emp.cũ ſi.C.de reſc. vẽ.
l.ſi dolo,cũ ſi.ibi,dũ dicit:ſup turpib⁹ rebus impoſitis &c. Idẽ tenet gloſ.
Qñq; contractus innominat⁹ eſt nullus ipſo iure:& tũc aut de partiũ volũ
tate,& tũc agit actione præſc.verb.vt.l.naturalis.§.j.s.de præſcr. verb. &
videbitis in.l.j.s.de dona. ſi verò non eſt ex partiũ conuẽtione,& tũc age-
tur condictione ob cauſam,vel de dolo:vt no.in.l.j.s.de do.&.l. elegãter.
in prin.s.de dolo.& no.in.l.ij.C.de condi.ob cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Interpellatio fit tutori,nomine tutorio,non pupillo.& nu.3.*
2 *Euentus conditionis,conſtituit quem in mora.*
4 *Adultus ſuper eo, quod per eũ explicari põt: interpellatur: aliter requiritur curator.*
Adultus põt in his,in quibus tutoris authoritas non requiritur, procura. conſtituere.
5 *Adultus quando debet pecuniam,poteſt ſine curatore interpellari.*
Tutor poteſt pecuniam pupilli mutuare ſine decreto.
Pecunia eſt de his,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.
6 *Adultus obligatus alternatiuè ad x.aut ad fundum:quando poßit interpellari?*
7 *Creditor petit curatorẽ conſtitui minori,in caſibus,in quibus requiritur.*
8 *Minor quando interpellatur,poteſt extra iudicium interpellari,niſi in his,quæ per officium iudicis ſunt debita.*
9 *Interpellatio quando fit minori,ex partis obligatione:tunc minor redditur certus, ex inſtrumenti oſtenſione,aliâs non ualet.*

LEX XXIII.

SI ex legati cauſa. ¶ Debitor ſpeciei,eius inte-
ritu liberat ante morã:quę in
terpellatiõe cõtrahit,ſi fiat maiori,vel tutori pupilli.h.d.cũ.l.
ſeq. Vide gl.in.l.ſed ſi ex ſtipulatu:quæ dicit noĩe eius.& tene
1 mẽti†.qa opꝫ,ꝙ tutorio noĩe interpellet & citet. ¶ Op.de.l.ĩ rõne.§.incer
tæ.s.ad.l.fal.tex.ſol.cõtraria:qa dicit hîc,certũ hominẽ: ſecus ſi in genere.
¶ Op.de.l.cũ filius.§.fi.j.e.Sol.ibi erat obligatio in diẽ,vel ſub cõditione,
& fuit facta interpellatio ante:& ſic non tpe cõgruo:ſec⁹ ſi poſt diẽ fieret.
¶ Op.qa tũ ipſa dies interpellaret,vt.l.magnã.C.e. Ex hoc dicit Gul.de
2 cu.ꝙ iſta gl.ſentit,†ꝙ cõditionis euentus conſtituat quẽ in mora.dicã.j.e.
l.quoties.& plenius in.l.ita ſtipulatus.in qõnibus. ¶ Op.j.e.l.q ſeruũ.&
l.quid ergo.§.ſi hæres.de leg.j.So.ibi meruit ſeruus occidi. ¶ Op.de.l.ſit
dictũ.§.fi.s.de euic.So.gl.ꝙ illud ibi,quia fauor pupilli vertitur. Dicitur
3 hîc† ꝙ pupillo non poteſt fieri denũciatio:ſed debet fieri ipſi tutori, no-
4 mĩe tutorio. ¶ Quid ĩ adulto?†gl.dicit idẽ,ſi habet curatorẽ. Sed qd ſi nõ
habet curatorẽ?Iac.de Are.dicit,aut fit ſup eo,qđ p eũ põt explicari:vt ĩ
his reb⁹,q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt:& tũc vꝫ ĩterpellatio. Aut fit in illis
quæ ſeruando ſeruari poſſunt.& tunc nõ valet interpellatio : vt.l.is cui.§.
ceſſatum.s.vt in poſ.leg.&.s. de vſuris.l.cum quidã.§.ſi pupillo. Pet. hic
dicit,quòd in illis, in quibus authoritas curatoris non requiritur ipſe po-
teſt conſtituere procuratorem.vt.l.ij.s.qui pe.tuto.& ibi eſt gl.&.l. etiã,
§.abſens.s.de ma.vindi.& quod no.j.rem ratam haberi.l.iij. in principio.

Quid ergo

5 ¶ Quid ergo,†si d3 pecuniã adult⁹? dic q in aliena-
tiõe pecuniæ nõ requirit decretũ.& sic poterit in-
terpellari:vt no.ad Treb.l.j.§.fuit quæsitũ. Et appa
ret, q tutor põt pecuniã mutuare, sine decreto iudi
cis:ergo nõ est de his, quæ seruari pñt:vt in aut.vt
6 hi qui ob.ha.se'phi.res mino.§.qm̃ aũt. ¶ Sed† qd,
si adultus erat obligat⁹ alternatiuè ad.x.aut fundũ?
Istã questionẽ habui de facto:dico, si electio est cre
ditoris, põt eligere pecuniã,& adultũ interpellare.
si est electio debitoris:tũc ex euẽtu apparebit:quia
si adult⁹ soluet pecuniã, apparebit interpellationẽ
tenuisse. si soluit fundũ, apparebit nõ tenuisse:vt.l.
si sic.§.fi.s.de leg.j.vbi est casus. Facit.s.de fun.do-
ta.l.quod si fundus.quod debet intelligi secũdùm
7 prædictã distinctionẽ. ¶ Quæro,†qd si minor nõ
habet tutorẽ, vel curatorẽ in casibus, vbi requirit?
Rñ.creditor petat cõstitui:vt.l.diuus.s.qui pe.tu-
8 to. ¶ Quæro,†an talis interpellatio[a] dẽat fieri in iu
a dicio, vel extra? rñ.sufficit extra:[b]vt no.j.rẽ ra.hab.
b l.amplius.&.j.eo.l.qui Romæ.§.cohæredes.& de
fideiusso.l.fideiussor obligari.§.fin.nisi qñ petere-
tur id, quod solùm per officiũ iudicis est debitũ:qa
tunc requiritur, q fiat interpellatio in iudicio:vt.l.
cùm postulassem.in princ.de dam infe.& ibi dixi.
9 ¶ Vltimò† aduerte, si interpellatio sit minori ex
obligatione patris, vel alterius nõ sua:vel si interpel
letur tutor, debet reddi certus per ostẽsionẽ instro
rũ, vel alio mõ.al's talis interpellatio nihil noceret.
arg.s.depositi.l.si qs inficiatus.& est glo.j.de regu
iur.l.qui in alterius.dico in materia præstationis.

SVMMARIVM.

1 *Clausula sciens ex certa scientia se ad infrascripta non teneri, operatur, q nõ potest allegare præsumptionẽ erroris.*

LEX XXV.

SI dari. ¶ Op.s.eo.l.qui bis.dic vt
ibi.op.de.§.pactus:solu.hîc
nõ fuit interposita aĩo nouãdi. ¶ Opp.
q nõ videatur remissa exceptio:vt.l.j.
§.si quis sub conditione.vt lega.no.ca.sol.ibi in sti-
pulatione prætoria:quæ non interponitur:vt plus
debeatur:sed vt magis sit cautũ:vt.l.Titius.ad Tre.
dixi in.l.nõ solùm.§.fi.s.de ope.no.nũ.hîc in con
uentionali.quæ ex certa scientia fuit interposita.
¶ Quero, qd in dubio:vtrùm præsumatur per erro
rẽ? dic vt no.j.de noua.l.si qs delegauerit.vbi gl.tan
1 git:& ideò notarij†apponũt quotidie in instrumen
tis, Titi⁹ ex certa sciã, sciẽs se ad infrascripta nõ tene
ri &c.vt sic nõ possit allegare præsũptionẽ erroris.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio turpis quando sit nulla, tam ex parte stipulatoris, quàm promissoris: & quid, quando ex parte promissoris tantùm?*

LEX XXVI.

GEeneraliter noui-
c mus.[c] ¶ Stipulatio turpis†est ipso iure
1 nulla.h.d. ¶ Op.de toto ti.de dolo.vbi
est turpis stip'o,& valet. Aduerte, tu debes scire,
q quædã stip'o nullã h3 turpitudinẽ:& tunc qñq;
est secũdùm legẽ:& valet:vt ĩ toto isto ti. Q ñq; est
præter legẽ:vt qñ qs alteri stipulat:& tũc non valet
principale:sed pœna:vt.l.stip'o ista.§.alteri.j.eod.
Quædã est stip'o, quæ habet turpitudinẽ:& cõtin
git tribus modis:qa aut in stipulatione venit turpe:
vt promittis facere homicidiũ:& est nulla:vt hic.
Et qñq; in ipsa stip'one nõ venit turpe:sed est tur-
piter facta:vt qa dolo, vel metu:& tũc valet:s3 dant
remedia à iure:vt in ti.qd' me.cau.de dolo. Quędã
sunt quæ habẽt cãm turpẽ:sed qd' ꝓmittit nõ est
turpe:qa promitto tibi.c.si feceris homicidium. Et
in hoc est dubiũ.& gl.t3 hîc, q est ipso iure nulla.
ibi dũ dicit: sup turpib⁹ rebus interpositas &c. Idẽ
tenet gl.in.§.si ob maleficium. in.l.iurisgẽtiũ.s. de
pac. Ia.de Are.& Pet.vt refert Cy.dicunt, q est ali-
qua' ista stipulatio:sed ob.exce. doli.in.l.ij.§. circa.
&.§.seq.s.de doli excep. qd' tenet Cyn.C.qd' me.
cau.l.ij.&.l.ex eo.de inuti.stip. Nõ allegãt.l. quę ꝓ
eis faciat.& videt casus expressus.s.de cõdi.ob tur.
cau.l.pe.cui est difficile rñderi. Pro gl.videt text.in
l.iurisgẽtiũ.§.si ob maleficium.vbi dicitur, nulla est
obliga. ex hac cõuẽtio. ꝓ gl.facit.j.eo.si plagij.vbi
dicit, q stipulatio nõ valet ab initio:& ibi Dy.expo
nebat, nõ valet ipso iure. ¶ Dico, q tuti⁹ est tenere
gl.p.C.si ob maleficiũ.&.l.si plagij.nõ ob.l.pe.quia
intelligit de exceptiõe doli, quę est facti, vel inten-
tiõis:vt no.in.l. qui se debere.s. de cõdi.ob. cau. vel
dic, q qñ causa turpis exprimit in ipsa stipulatiõe,
d est ipo iure nulla:vt.§.si ob maleficiũ[d].&.l.si plagij.
e Si verò nõ exprimit [e]causa turpis:sed in veritate ob
turpẽ causam fit, tũc valet. Sed obst.exceptio:vt.d.
l.pe.de cõdi.ob.tur.cau.facit, qd' dicim⁹ in senten-
tia:aut est expressus error, aut nõ. & videt probari
hæc distinctio.C.de cõd. ob tur.cau.l.j. ¶ Quæro:
qa prędicta vera, quãdo est turpitudo ex parte pro
missoris,& ex parte stipulatoris. Sed qd si ex parte
promissoris tãtũ vt scholaris, qui promittit mere-
trici: valet ne ista stipulalio? gloss.tenet, q est nulla
ipso iure.in.l.iiij.§.sed quod meretrici.s. de cõd.ob
tur.cau. Iaco. de Are. tenet contrarium hic. & vide
Cy.in.l.ij. de cõdi.ob tur. cau.vt ibi.& dixi de dona.
fi.aectionis.

LEX XXVII.

SI rem tradi. ¶ Opp.j.eo.l. in cõ
uentionalibus. solu.
vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio, quando dicatur concipi generaliter, & quando uniuersaliter?*
2 *Stipulatione, quando res plures continentur, an dicãtur una, uel plures stipulationes?*
3 *Stipulatio alternatiua, quòd dicitur una, quantum ad solutionem, duæ quo ad res in ea deductas.*
4 *Effectus resultantes, quòd sit una stipulatio, uel quòd sint plures: quando plures res deducuntur in stipulatione.*
5 *Stipulatio, quando est una, utrùm stipulator agere poßit ad partem?*

a POMATES. ¶ An talis interpellatio. Et pro ista opinione Bar. q sufficiat ad constituendum in mora sola extraiudicialis interpellatio, facit.l.denũciasse.& ibi doct.no.in prin.j.de adul.quæ legit.cũ.l.q vxori.præceden.eo.ti.& gl.ij.in verbo cõtestatus.gl.si in verbo cum petit.in.l.vinũ.ff.si cer.pe. Et nota, q etiã p per sola verba blãda,& quodãmõ enunciatiua extraiudicialia, cõstituitur debitor in mora. text.habem⁹ in.l.etiã hoc modo.& ibi Barto.no.s.de leg.j.no.Barto.& Imo.in.l.si qs mihi bõa.§.pr̃ Seiũ. per illũ text.s.de acqui.hęre.& idẽ Bal.in repe.l. qd' te.in.vij.colũ.s. si cer.pe.& no.Ange.& Flor[...]a.in.l.mora.in p[...]n.s.de vsu.& p te[...]in.l. Paulus.la.ij. §.j.s.de bo.libe.& ista opi.est cõis: licet cõtrariũ tenuerit Cy.ĩ.l.si minorẽ.C.ĩ qb.cau.nõ est necess.resti.ĩ. lxx.iiij.colũ.& Alb.q dicit esse cõem totius mũdi practicã:vt p hæc verba qs nõ cõstituatur in mora.ĩ.d.l.qd' te. Prætereà no.q ẽt p solã notificationẽ debiti extraiudicialẽ, qs ĩ mora cõstituat:vt voluit Bald.clarè in d.l.vinum.in vlt.co.circa fi. Pro cuius opiniõe bñ facit in.d.l.Paulus.§.j. Istã aũt decis. vltra limitationẽ Bartol. hîc quam ẽt posuit in.l.vbi exigit.§.is autẽ.C.de edẽ.& rõnẽ assignat in.l. j. in vj.col.& ibi nota. Bald.s.de iurisdi.om.iu. Limita ẽt, vt non procedat quum prius creditor in mora fuisset:quia tunc non sufficeret sola extraiudicialis interpellatio:sed reqreretur litis cõtest. tex.est in.l.sed & si alia.quã no.ibi, ad hoc Sali.s.de consti.pe.& in.l.si pacto quo pœnam.C.de pact. Et pro ista opi.facit quod voluit Bar.in.l.item illa.in ver.iuxta prædicta quæro.ibi & eo modo dico de authore.s.de constit.pecu.& facit bene.l.si & per emptorem.§.fi.& ibi glo.declarat.s.de act.emp. Et licet istam limitationem reprehendat do. Alex.in.d.l.vinum.& in.l.si insulam.j.e.per text.in.l.Celsus.cum seq.§.fi.s.de arbi.tamen est vera:& potes ibi respondere, q.d.l.Celsus.cum seq.§.fi.loquitur quantũ ad euitandam pœnam, ad quam facilius tenetur debitor, q̃ ad interitũ rei debitæ. de quo loquitur dicta lex.sed & si alia.vt voluit Bar.in.l.& si post tres.s.si quis cautio.& sol.gl.in.d.l.sed & si alia. Tertiò limita, nisi prius debitor fuisset in mora per lapsum diei,& de hoc interpellatus fuisset:quia per secũdum diem, à prima recessum censetur. Quod intellige, vt videatur à prima recessum, quantum ad hoc, vt per illam in præteritum non dicatur in mora constitutus:secus per secundum:quia quantum ad illam in futurum dicetur in mora constit.tex.est in.l.A Emilius.in versi.dicebam posse.& ibi Bar.in.col.j.in prin.s.de minoribus.

b ¶ Extra. Adde Abb.consi.vij.

c POMATES. ¶ Generaliter nouimus.alleg.Barto.sibi contrarius: qa est turpitudo ex parte stipulatoris.in.d.l.si ob tur.& in.d.§.si ob maleficium.

d ¶ Si ob maleficium. Adde quod Bal.consi.v.iiij.volu.facit tres casus:aliquãdo dicit ipse, q promittit alicui, ne delinquat: vel vt delinquat: aut vt delictũ remuneret. Prĩo casu valet ꝓmissio: sed ob.exce. quia cã non est turpis: sed recipiẽs turpiter facit:qa à delinquendo deberet abstinere gratis:vt.d.§.si ob maleficium. Secũdo casu ꝓmissio est nulla ipso iure:qa tendit ad crimen,& ea quę ad turpẽ causam referũtur nõ pñt ad effectum perduci. Tertio casu delictorum turpis & fœda remũeratio est triplex. Testãdo, promittẽdo, tradendo. Testando etiã non capaces, non possunt:vt ĩ aut.qb.mod.na.§.fi.col.vij.& de proba.& vide Ioã.an.in addi.ad Spe.in.ti.de æstimatoria.§.j.versi.si verò des.& de ꝓba. q testĩ.& de leg.iij.cũ qs decedẽs.§.Titia.C.de nat.li.l.j.sed testãdo ĩ incapaces ꝑsonas, videt q possit fieri: vt.l.affec.s. de do. Fallit in militibus, qui debent honestate fulgere:vt.s.de testa.mil.l.miles ita §.mulier. vel dici potest, q ex affec.loqt in turpitudine dãnata: vt authẽ.licet. de natu.liber. Nã licet sit turpe habere concubinam, tamen legari, & donari potest vsq; ad legitimum modum:vt de leg.iij.Item legato.§.parui.secus in turpitudine damnata, quæ permittitur per legem:vt nota.institu.ad orficianum.& nouissimè.& in.l.si qua illustris.&.l.Claudius. de his, quibus vt indignis. Promittendo etiã nemo obligatur: vt dicta.l.si plagij.& ibi nota.dicit esse verum intellectũ illius.l.dum dicit, vel facit causa. Tradendo etiam non obligatur de euictione:tamen transit dominium:vt.s.de cond.ob.tur.causam.l.si vsufructu.vsu. quemodum caueat. Et ex his verbis præstantissimi Bal.in dicto consilio, credo q melius habeas materiam huius legis, quàm per nouissimos. Et an & quando valeat promissio indemnitatis pro delicto? vide Bal.consi.clij.ij.li.

e POMATES. ¶ Si verò nõ exprimitur. Ex ista doc.& sol. habes notare limitationẽ ad.l.si plagij, vt ꝓcedat, q stipulatio continens turpem causam, sit nulla ipso iure:vt hic per Barto.quoties tur.cau.est expressa in stipulatione: secus verò si non exprimatur, ob turpem tamen causam fit: quia tũc obstat exceptio:nõ autẽ est nulla ipso iure. Sed vide Barba.in cõsi.qd' est incertum.in consilijs Alex.cõsi.suo.lij.in.iiij.col.vol.iiij.

6 *Agens ad quinquaginta, & probans de centum, an obtineat?*
Verba libelli quādo propriè ſumi nō poſſunt, impropriātur.

LEX XIX.

SCire debemus. ¶ Iſta eſt ſubtilis. l.
Tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt res, vl'
ſummæ ſpecialiter deſignatæ: ſed ſi res
vniuerſatiter, vel gn̄aliter deſigneẽ, ſtipulatio vna
erit. h. d. Primò loquitur quādo res ſpecialiter de-
ſignatur. Secūdò ponitur illatio ex præcedentibus.
Tertiò quando res deſignatur vniuerſaliter, vel ge-
neraliter. Secunda ibi: ſecundùm quod. Tertia ibi:
1 q̃uis autem. ¶ † Et intellectū huius illationis, dic
quòd iſto tēpore, ſi aliqd adijciebatur in ſecūda ſti-
pulatione, fiebat nouatio: ſecus ſi non adijciebatur:
vt. l. qui vſumfructum. j. eod. vnde ſi debebas mihi
c. & ſtipulor. cc. præſumebatur nouatio. ¶ Sed qd
ſi ſtipulor primò. c. & poſteà. c. vel Stichum, &. c.
certè nō fieret nouatio: quia ſecunda ſtipulatio, nō
continet plusq̃ prima. & illud quod eſt plus, eſt in
alia ſtipulatione per ſe: & hoc vult dicere hîc verſi.
a ſecundùm quod &c. ¶ Itē ad euidentiā[a] tertiæ par-
tis, dic: ꝙ ſtipulatio dicitur concipi vniuerſaliter qn̄
promittitur aliqd ſub nomine collectiuo: vt pro-
mittis aceruū pecunię, familiā, quadrigā, & ſimilia.
Generaliter verò, qn̄ apponitur ſignū vniuerſale:
vt promittis omnia legata mihi relicta: vel oēs ſer-
uos tuos. Talis differentia inter vniuerſalem & ge-
neralem colligitur ex glo. j. magna poſita. ſ. de edē.
l. j. ¶ Op. ꝙ vna ſit ſtipulatio: vt. l. ſi hæredi plures.
ſ. de condi. inſti. vbi loco vnius iudicatur, non loco
2 pluriū. ¶ Breuiter, iſta † eſt veritas. Qn̄q; plures res
copulantur reſpectiuè ad vnū effectū: & tūc haben
tur loco vnius: quia vtrumq; debet exiſtere: vt. l. ſi
hæredi plures. de cōdi. inſti. Qn̄q; plures res copulā
tur, & ſimpl'r, & nō reſpectiuè: ſed quęlibet diſpo
ſitiuè per ſe: vt hîc plures res copulantur, quælibet
reſpectu ſuiipſius: quia quælibet debet ſolui: & tūc
cenſentur plures, vt hîc eſt. & ita poteſt intelligi. l.
falſa. in fi. ſ. de condi. & demonſtra. ¶ Oppo. de. l. ſi
duos. ſ. de cōtrahen. emp. Modo intelligis tu iſtam
l. nos loquimur in ſtipulatione, quæ habet vnū re-
ſpectū: vt mihi quæratur ſtipulatio. Ibi loquitur in
cōtractu emp. & ven. vbi hicinde quæritur actio.
& tunc loco vnius cōtractus vēditionis habetur: cū
ibi duæ res reſpectu vnius pretij nominentur. ideò
cenſentur vnū vt ibi: ſed hîc nominatæ fuerunt res
non reſpectiuè ad aliud. ¶ Poſſumus dicere etiam:
aut vis conſiderare vnum contractum ex vtraq; par
te, & tūc eſt vnus. ſed cōſiderādo quālibet obliga-
tionē per ſe: & tūc ex parte eius, qui duo promiſit,
duæ ſunt obligationes. Ex parte eius, qui debet pre
tiū, vna eſt obligatio: vnde ſi tractemus de aliquo ef
fectu cōi, vt de reſolutione contractus: quia reſolu-
tio fit ex vtraq; parte, vt. ſ. de acce. l. fi. cū ſi. iudicaẽ
vnus cōtractus: vt. d. l. ſi duos. & de in diē adiect. l. cū
duo. & de ædil. edict. l. cum eiuſdē. Sed ſi tractamus
de aliquo effectu ſeparato; vt de mō agendi: ille qui
emit, petet quodlibet per ſe, quaſi duæ ſint emptio
nes: vt. l. & ſi vno. ſ. de act. emp. Ille qui petit p̄tiū:
petit, quaſi vna ſit venditio. & hoc colligitur ex ef-
fectibus, quos. j. dicā. ¶ Op. de legat. j. l. ſi ex toto. §.
fi. So. cōcor. ibi fuerūt noīa numeralia: quæ vnū cor
pus demonſtrant: hîc fuerunt corpora ſingulariter
3 demōſtrata, & nominata. ¶ Quæro. † quid ſi alter-
natiuè: an ſit vna ſtipulatio, vel plures? & gloſ. videẽ
dicere, ꝙ vna ſtip'lō. & vide eā, quæ incipit. aliud,
ſi ſub diſiuncta. & ll. quas alleg. vidētur probare, ꝙ
ſit vna. ſed. l. planè. §. pe. ſ. de leg. j. vr̄ dicere, ꝙ duæ.
Idem in. l. ſi quis ſeruum. §. j. de le. ij. gl. ſo. in. l. ſi ex
toto. §. fi. ſ. de leg. j. ꝙ ſunt duæ quo ad duas res, in
ſtipulationē deductus: vna quātū ad ſolutionē. ita
4 ſol. Dyn. hic. dic, vt in. d. §. fin. ¶ Quæro, † cuius vti-
litatis eſt illud: an ſint duæ, vel vna? in legatis eſt dif-
ferentia manifeſta quo ad agnitionē, quia quādo eſt
vnū, non poſſum pro parte agnoſcere: & pro parte
repudiare. ſed quādo ſunt duo, ſic: vt. l. ij. iiij. & v. ſ.
de leg. ij. & l. ſi ex toto. §. fi. ſ. de leg. j. In cōtractib'
eſt alius effectus: & multiplex: vnus eſt quo ad cō-
tractus reſolutionē: vt in redhibitoria, & quāto minoris: qa propter vnū re
ſoluitur contractus in alio: ſi eſſent plures nō: vt. l. cū eiuſdē. ſ. de ædil. edi.
& dic vt ibi. Itē quantū ad nouationē: vt hîc in tex. Eſtne alius effectus? ex
tra gl. dic, ꝙ vnus effectus eſt ex parte ꝓmiſſoris, ſeu debitoris: tā ī cōtra-
ctib', q̃ in vltimis volūtatib', vcꝫ: qa poteſt ſoluere vnā rem, aliā nō ſoluē
do, inuito creditore: vt. l. vl. ſ. q. mo. pi. vel hyp. ſol. qd' nō poſſet, ſi eſſet v-
na obligatio: vt. l. tutor. §. Lucius. ſ. de vſuris. & ī hoc cōc. Ia. de Are. & Pe.
Sed ſcd'm hūc effectū videẽ caſus cōtra. l. ſi is q ducēta. §. cū ita ſtip. ſ. de re.
du. ſed illud, qd' dicūt do. intelligo verū in ſtipulatiōe, vbi nō eſt adiecta
pœna, ſed in ſtipulatiōe pœnali nō liberareẽ vnū ſoluēdo, qn pœna cōmit
tatur pro toto, vt. l. ſi is qui ducenta. §. cum ita ſtipu. Et ratio eſt, qn̄ copu-
lantur aliqua duo, licet reſpectu obligatiōis principalis reſpiciāt diuerſos
effectus: tamen reſpectu obligationis pœnalis illæ duæ cōditiones ſunt re
ſpectu vnius diſpoſitionis pœnalis: tūc habeẽ loco vnius. Et ideò vnius im
pletio nō facit ceſſare pœnā in totū: vt dictū eſt in. §. Cato. Alius eſt effe-
ctus reſpectu ſtipulatoris in agendo: & in mō agendi. In agēdo, ſi ſtipula-
tio cōtinet plures res: & ſic ſunt plures ſtipulationes: ſine dubio pōt agi ad
vnā, pro alia nō. ar. l. in cōmodato. §. duabus. ſ. cōmo. ¶ Sed quādo † ſtipu-
latio eſt vna, vtrum ſtipulator poſſit agere ad partē? dic ꝙ quandoq; ſti-
pulatio continet vnum corpus integrale: vt vnā domum: & vnum vas: &
tunc ſi volo agere ad partem durante toto non poſſum: diſſolutione facta
ſic: vt. l. in commodato. §. duabus. ij. reſpon. & ibi gl. de cond. fur. l. ſi ſer-
uus. §. boue. Si verò ſtipulatio continet aliquid non integrale, vt familiā,
vel omnes ſeruos. & tunc ad quemlibet agere poſſum: vt. l. ſi chorus. ī pri-
cipio. ſ. de leg. iij. Item eſt differentia in agendi modo: & illud tene menti:
quia promiſiſti Stichum & Pamphilum: tunc quælibet res petituẽ tanq;
promiſſa: quia ſunt plures ſtipulationes. Sed qn̄ eſt vna promiſſio: vt qa
promiſiſti omnes ſeruos, vel familiā: tūc nō peto vnū tanquam ꝓmiſſum,
ſed vt debitū ex cauſa ſtipulationis præābulæ. & vide gl. tuam, quæ hoc
dicit: & eſt valde no. & tene mēti iſta verba. Et per hoc habes intellectū. l.
& ſi vno. ſ. de act. emp. vbi eſt tex. no. ad hoc. Et p hoc faciūt aduocati poſi
ſitionē: peto. cc. de ſumma. ccccc. q ꝓmiſit. & bn̄ faciūt: qa nō peto tanq; ꝓ
6 miſſa, ſed tanquā debita ex cā dictæ ꝓmiſſiōis. ¶ Reuoco † in dubiū:[b] petij
b l. tanq; mihi ꝓmiſſa. ꝓbaui. c. mihi promiſſa: an debeat ſeq cōdēnatio? &
videẽ ꝙ nō: vt hîc per iſtam. l. ſed credo, ꝙ licet malè formeẽ libellus, tn̄ ſu
ſtineẽ: quia eſt ꝓmiſcuus: vt. l. ſi chorus. ſ. de leg. iij. & qn̄ verba nō poſſunt
ſumi in libello propriè, ſumunẽ impropriè: vt. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. item
ſi iurauero. ſ. de iureiur. l. ſi quis intentione. ſ. de iud. j. eo. l. inter ſtipulan-
tem. §. ſi Stichum. cū igitur in libello dico, peto quinquaginta, quæ mihi
promiſiſti, exponatur promiſiſti. ſ. ſub generalitate. c. vt. ſ. l. j. §. ſi ſtipu-
lanti. Itē eſt alius effectus, quantū ad ſententiā: vt. l. quid tn̄. & l. qualem. ſ.
de arbi. & l. etiā. ſ. de mino. quia de vna re poterit valere: de alia non.

SVMMARIVM.

1 *Stipulari mihi tradi, non mihi dari, quod meum eſt, ipſe poſſum.*
2 *Dari & tradi, an æquipolleant?*
3 *Condictio furtiua tollitur morte.*

1 SI a fure. ¶ Quod † meū eſt, poſſum ſtipulari mihi tradi, nō mihi
dari. h. d. ſecūdū cōmunē opi. Vel aliter. Quod meū eſt,
poſſum ſtipulari mihi dari ex cā furtiua: aliâs ſecus. h. d. ¶ Quæro, quę eſt
ratio differentiæ inter primū caſum & ſecundū? & iſtud eſt difficile Bro-
car. & doct. ſolent communiter intelligere prout iacet litera: quia in primo
ſtipulor tradi: in ſecundo dari: quod non poſſum. l. proprias. C. de lega. &
ſic intelligit Dy. ſed nō videtur bene dictū: quia poſſum agere contra fu-
rem in ſui odium: vt mihi det. vt inſtitu. de ac. §. ſic itaq;. & l. fi. ſ. quemad.
ca. in fi. Et ideò dictum eſt, quòd nemo condicit rem ſuam, præterq; à fu-
re: cum conditiones ſint ad dandū: quaſi dicat à fure poſſum condicere, &
petere, ꝙ mihi det. Et ideò Pet. dicit aliter: quòd in prima ſtipulatione eſt
cauſa expreſſa. ſ. furti. in ſecunda ſtipulatione, non eſt cauſa expreſſa, pro-
pter quam dari debet. & bene dicit Pet. ¶ Oppo. non refert quid ex ęqui
pollentibus fiat: vt. l. iij. C. de inſti. & ſubſti. & l. mulier. in prin. ſ. ad Treb.
2 Dy. ſol. ꝙ hæc non ſunt æquipollentia. ſ. dari. & tradi. Tu dic ſecundum
Pe. ꝙ non ſunt æquipollentia, ꝓpter expreſſionē cauſæ. & opi. Pe. mihi
placet: tamē puto, ꝙ nō debemus nos reſtringere ad cōdictionē furtiuā. I-
dem ergo ſi ex alia cauſa debet res reſtitui: & tu promittis mihi, quòd ex
tali cauſa debes dare: quia intelligeretur: id eſt tradere, ſecundū cauſam præ
ambulam: vt. l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſuris. Dicitur hîc, quòd ſi poſtea ſine mo
ra deceſſerit, non teneri furem condictione. ¶ Quæro, de qua condictio-
ne loquatur? duæ ſunt reſponſiones in gloſſ. vna quòd loquitur de condi-
ctione furtiua: alia ꝙ de certi condictione. Secūdū primā, legitur duobus
modis. Primò, quòd ſtipulatio fuit interpoſita non animo nouandi: tunc
ſi viuit, poteſt condici: ſi mortuus eſt, ſecus: ſed ex ſtipulatu aget. ita dicit
gloſſ. ¶ Hæc lectura poteſt procedere, ſi ponas fuiſſe ſeruum præſentem,
tempore huius ſtipulationis: & ſic fuit purgata mora contracta per fur-
3 tum. † vnde per mortem tollitur condictio furtiua: vt. l. qui decem. §. idem
reſponſum. j. de ſolu. & dicam. j. eo. l. eum qui ita. §. fi. Aliâs etiā re perem
pta duraret condictio furtiua: vt. l. j. C. quod metus cauſa. & C. de furt. l. ſi
abducta. In eo verò, quod dicit glo. quòd ex ſtipulatu ageretur, nō video
quid velit dicere: nam interitu liberatur: niſi intercedat noua mora: vt. l.
ſi ex legati cauſa. ſ. e. ¶ Secundo modo legitur in ſtipulatione animo nouā
di interpoſita. & in iſta dicit gl. & bene, ꝙ non poteſt procedere: quia con-
dictio

POMATES.

a ¶ Ad euidentiā. vt promittit oīa legata. Idē qn̄ diceretur, promittit oēs res, quæ ſunt in tali villa. ita Alex. cōſ. clxxxvj. col. fi. vo. iij. in verſi. poſſumus dicere. vide Aret. conſi. lxxix.

b ¶ Reuoco in dubiū. Adde Ange. idē tenentē conſi. mihi. cxxiij. inci. viſo libello. vbi formaliter alleg. hūc ver. & eandē opin. tenet in. l. qdā æſtimauerunt ſ. ſi cer. peta. licet hîc, vt refert Alexan. aliter loquaẽ. & pro cōcordia: vide hîc per eum. cui inquātū dicit, ꝙ ſi peto cētū, & probo de. l. an debeā obtinere in quinquag. quod ſibi vr̄ declarādū vt ipſe declarat in precedēti. q. Adde ꝙ Bal. cōſi. cclxx. iiij. lib. & cōſil. ccxx. indiſtinctè tenet, ꝙ dēat obtinere in quinquag. alleg. l. qdā æſtimauerunt. ſ. ſi cer. pe.

❧POMATES.
a ¶ Sciẽdũ. Et no. ſecũdùm Ang. ꝙ ſi per inſtrumẽtũ guarẽtigiæ, petat̃ executio cõtra fideiuſſorẽ, & obĳciatur, vt oſtẽdat̃ debitũ ſup principali, non meretur executionẽ. Quod limitat, niſi ĩ fideiuſsiõe eſſet facta mẽtio de debito. Sic dicas de inſtrumẽto cõſeruationis indemnitatis.
a ¶ Sciendũ. Adde primò inquantũ Alex. tãgit, an notarius poſsit rogari, vt faciat inſtrumentũ contra ſe? quod Bald. conſi. ccccxxxĳ. ĳ. li. tenet, ꝙ ſic, allegando Bart. in. l. ĳ. de ſtip. ſer. & ibi ponit, an notari⁹ pręſumatur rogatus. Et an, ſi in inſtrumento reperiatur verbum promiſit vel fideiuſsit, intelligatur per ſtipu. Et ꝙ notarius poſſit cõficere inſtrumentũ contra ſe, tenuit ead. l. ipſe Bal. & cõſil. xlĳ. & inq̃tũ Alexã. tangit, an pr̃ poſſit eſſe rogatus de cõtractu filĳ? Adde Bald. conſil. cclxĳ. ĳ. libr. Et qñ notarius eſt affinitate coniunctus contrahẽtibus: an poſsit cõficere inter ipos inſtrumẽta? vide eundem Bal. cõſil. lxj. ĳ. li. Et an notari⁹, cui cõmiſſa eſt examĩatio teſtiũ, poſſit eorũ dicta ſcribere: vide eundẽ Bal. in. vj. colum. conſi. cxlvĳ. e. lib. ĳ. & inq̃tũ Alex. dicit, quod ſi teſtes deponũt de emp. rei, ſed de p̃cio dicunt non recordari: ꝙ tamẽ emptio probat̃. Adde ꝙ Roma. conſil. xcj. dicit, quod à nemine hîc tactũ inuenit, niſi à Bald. in. l. j. C. de re. alie. non alie. & quod illius authoritati acquieſcit.
❧POMATES.
b ¶ Obligationis. iam factæ. Intelligeaũt neceſſe fieri mẽtionẽ obligationis iã factæ, vel fiendæ iam, & quãtitate certa ex exp̃ſſa: vt declarat Alex. hîc, & clari⁹ Are. in. q. an petatur executio ĩſtrumẽti cõtra fideiuſſorem.
c ¶ Verbum, p̃miſiſſe. Adde Baldũ cõſ. ccxcvĳ. j. lib. vbi dicit, ſi repiat̃ ſcriptum p̃mitto p̃ Titio, dꝫ ĩtelligi de p̃miſsione efficaci & cõſ. ccclxxvĳ. iĳ. li. in fi.
❧POMATES.
d ¶ Iuſtũ preciũ. vide plenè Ioã. de Imo. in. c. pe. de em. & ven. & ibi dixi.
❧POMATES.
e ¶ Ita intelligebat. vide eundẽ in. l. ſi fortè. de ca. pec. & in aut̃. ſi quis in aliquo. C. de eden. & d. Pe. ĩ cle. j. de re. eccle. non alie.
❧POMATES.
f ¶ Aliâs ſecus. vide Bar. in. l. ſi fortè. j. de ca. pec. Paul. de ca. cõſ. ſuo. xcv. incip. In Chriſti nomine amẽ. ſup his &c. ĩ. iĳ. col. d. Alex. cõſi. xliĳ. ĩ volu. iĳ. Old. conſil. cxxvj. inci. quidã ep̃s. in. iĳ. co. Bal. & Mod. in. d. l. ſi donatio. C. de col. & Aret. in. c. fi. de proba. poſt Bald. vbi limitat iſtã cõcluſionẽ. & vide ad hoc Bart. cõſil. vĳ. col. xvĳ. & ſe. vol. & Aret. in. c. j. de ind. in. ĳ. not. & Imo. conſ. lxxxv. in vl. co. in vlt. du.
❧POMATES.
g ¶ Reſponſo ſi p. Bal. dicit, qñ teſtis deponit q̃liter Titius p̃miſit Seio, nõ cõcludit ſtipulationẽ: ſecus, ſi dicat, ꝙ contenta in c. ſunt vera, & capitulũ primũ dictat, de ſtipulatione. c. ſi quãdo. de reſcriptis. c. cum cauſam. de teſti.

dictio furtiua tollitur: ſiue viuo, ſiue mortuo ſeruo: non habita diſtinctione, ſit præſens, an abſens: vt. l. parui. ſ. de condi. furtiua. ¶ Vnde legitur alio mõ: ꝙ ſtipulatio fuit interpoſita animo nouãdi, & quod hic dicitur, tollitur condictio. ſ. certi. & hanc tenet Dy. Pe. & Oldra. Sed hoc non videtur verum: quia cùm in hac ſtipulatione veniat rem reſtitui, non habet locũ certi condictio: vt no. in. l. certi condictio. in prin. ſ. ſi cer. peta. vnde dic, tollitur condictio: id eſt perſonalis actio, quæ eſt actio ex ſtipulatu. Vel tene primam: & dic, quòd euaneſcit condictio propter ſtipulationem, ſecuta morte: & etiam euaneſcit ſtipulatio. Vel ſi vis ſuſtinere, quòd loquatur de certi condictione, dic, ꝙ eſt verum in odium furis, contra quem omnis condictio degenerat: vt inſti. de actio. §. ſic ita. & ſ. dixi. ſecundùm Pe.

☞ ❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Solennitas, intrinſeca præſumitur.*
2 *Solennitas intrinſeca quæ: & quæ extrinſeca?*
3 *Solennitas narrata in inſtrumento, quæ tempore confecti inſtrumenti potuit interuenire, præſumitur quòd interuenerit.*
4 *Verba enuntiatiua alicuius ſolennitatis inter partes probãt illam ſolennitatem, ſi partes ei renunciare poterant.*
5 *Solennitas, quando præſumatur?*
6 *Teſtis deponens per uerba iuris, puta: quòd Titius ſtipulatus eſt: non probat.*
Adde circa hoc, & uide Alex. in conſi. x. col. fi. uer. & præſertim. in. ĳ. uolu.
Ratio differentiæ inter teſtes, & inſtrumenta, ut præſumatur ſolennitas, quam natura uerborum non comprehẽdit: ſed eſt apta comprehendere.
7 *Minor, & mulier, ſi reperitur quòd minor ſe obligauit, & mulier fideiuſsit: an præſumatur, quòd minor iurauit: & mulier Velleiano reuuntiauit?*
8 *Minor contrahens, qui in contractu iurauit, non uenire contra rationem minoris ætatis, an præſumatur renunciaſſe beneficio reſtitutionis in integrum?*
Iuramentum non porrigitur ad id, quod quis ignorat.
Cautela, ut certificetur minor contrahens de beneficio reſtitutionis in integrum.
9 *Probatio, an admittatur contra præſumptionem iuris?*
Probatio non admittitur contra fictionem.
10 *Teſtes in inſtrumento deſcripti, ſi non dicuntur rogati, non præſumuntur rogati.*
11 *Notarius, ſi dicit rogatus ſcripſi, uel publicaui, præſumitur rogatus.*
12 *Teſtes præſumuntur rogati, ſi notarius dicit talibus teſtibus adhibitis, & uocatis. Et an præſumantur rogati, ſi dicit adhibitis, nec dicitur, ad hoc: nu. 13.*
14 *Teſtis qui ſe ſubſcribit præſente teſtatore, uel contrahentibus, præſumitur rogatus.*
15 *Teſtis uel notarius, ſi dicitur rogatus præſumitur à partibus.*
16 *Notarius licet non dicat interfui, tamen quando publicauit, præſumitur præſentia.*
17 *Nuncio referente, an præſumatur omnia ſolenniter acta?*
18 *Lis præſumitur conteſtata, & proceſſus ualet, ſi in actis apparet, tali die lis eſt conteſtata.*
Verbum promiſiſſe, licet poſsit referri ad pactum nudum, & ad ſtipulationem: tamen intelligitur per modum magis ſolennem.
19 *Sententia præſumitur lecta, iudice præſente, ſi in ea dicitur ſententialiter promulgata.*

LEX XXX.

Sciendum. a ¶ Solennitas intrinſeca præſumitur. hoc dicit. Simile inſtit. de inutil. ſtipu. §. ſi ſcriptũ. & inſti. de fideiuſ. §. fin. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ non valeat promiſsio: vt. ſ. de proba. cũ de indebito. in fi. Sol. gl. ꝙ hîc ſcripſit in inſtrumento debiti principalis: ſecus ſi alibi. tenementi. Sed domi. Dyn. eam reprehendit per. l. ſtipulatus. §. adhiberi. j. de fideiuſſori. quia poteſt recipi ante, & poſt obligationem principalis: vt ibi: ſed in alio inſtrumento fideiuſſoris, oportet quòd fiat mẽ
b tio obligationis iam factæ, b vel fiendæ. ¶ Oppo.
1 † & videtur, ꝙ ſolennitas non præſumatur: vt. ſ. de pub. l. quæcunq;. §. fi. Sol. ſecundũ gl. ꝙ ibi nõ præſumitur: quia ibi loquitur de ſolẽnitate extrinſeca: hic de intrinſeca: vt gloſſ. clarè dicit. & vide eam, &
2 tene mẽti verba huius ſolu. † Et eſt ſolennitas intrinſeca, quæ ſine prolatorũ verborũ natura, non poteſt verificari: quia fideiuſſor nõ poteſt intelligi, niſi cũ ſtipulatione: vt. l. ſtipulationũ aliæ. §. ſatiſacceptio. ſ. eo. Sed in contrario non præſumitur ſolennitas. ſ. tutoris authoritas: quia ſine ea poteſt eſſe emptio & venditio. & ideò eſt ſolennitas intrinſeca, quam verborum prolatio, non cõprehendit. ¶ Oppo. inſti. de inut. ſtip. §. ſi ſcriptum. vbi eſt verbũ promiſiſ-
c ſe c. quod poteſt ſe referre ad nudã promiſsionẽ, & ad ſtipulationem, vt. l. ſciendum. §. dictum. ſ. de ędi li. edic. & ſic natura verborum prolatorũ de neceſſitate non comprehendit ſtipulationem: tamẽ præſumitur ſtipulatio. Sed ſol. Dy. ꝙ illa eſt ſolennitas intrinſeca, quæ naturam prolatorum verborũ comprehendit: vel eſt apta comprehendere: vt in verbo, promiſiſſe. & ideò præſumitur. ¶ Contra hoc op. inſtit. de emp. & vend. §. precium. So. ibi loquit̃ de ſolennitate meteriali: hîc de ſolennitate formali. Et materialis forma eſt difformis: quia precium poteſt eſſe multiplex. ſed ſolennitas formalis pręſumitur: qa eſt vniformis: & tene mẽti. Iſta verba tanguntur
3 per Cy. C. eo. l. j. ¶ Sed oppo. †. C. de fi. inſtru. & iu. haſtæ fiſ. l. j. lib. x. Solu. gl. ibi intelligitur, & præſumitur ſolẽnitas, ſi de ea in inſtrumẽto fiat mentio. & debet intelligi illa glo. quòd præſumitur, quãdo tempore confecti inſtrumenti potuit illa ſolennitas interceſsiſſe: vt inſti. de fideiuſ. §. fi. Aliâs nõ p̃baret per aut̃. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. & in tali ſolennitate bene dicit illa gl. Exemplũ dicitur in ſcriptura: viſo inſtrumento debiti, habita
d fide, quod tale eſt iuſtũ precium d rei facta ſubhaſtatione &c. Certè iſtud inſtrumentũ tuum probat, ꝙ conſtat de debito, ꝙ illud eſt iuſtum preciũ: qa hoc tempore venditionis potuit fieri: vnde talis ſolennitas præſumitur: ſed non probat ſubhaſtationẽ: qa illæ non potuerunt fieri illo tempore: cum debuerit xx. diebus ſtare: vt. d. l. j. de iure haſt. fiſ. & ita intel
e ligebat e Ia. But. illam glo. ¶ Sed contra hoc facit. C. de contrahen. & commit. ſtip. l. optimam. vbi inter eaſdem perſonas, probat etiã ea, quæ nõ potuerunt
4 tunc interuenire. Solu. illam †. l. intelligo, ꝙ verba enunciatiua probant inter eaſdem perſonas, ſi illa verba eſſent enunciatiua ſolennitatis, cui partes
f poſſunt renunciare: aliàs ſecus f. Exemplũ, filius minor vel eccleſia vendit. & ſi dicitur in inſtrumẽto venditionis eccleſiæ præcedẽtibus tractatibus. vel in inſtrumento vẽditiois rei minoris, fit mẽtio alicuius ſolẽnitatis, q̃ nõ potuit tũc interuenire. certè nõ p̃bat: qa nõ poſſet illi renũciare: vt. l. doli exceptio. §. diuerſum j. de no. & quod no. C. de in integ. reſti. l. de tu. da. aliàs eſſet aperta via, qua fraudarent̃ minores. ar. ſ. de tranſac. l. cum hi. §. ſi cum lis. Facit ꝙ cõfeſsio tutoris, nõ nocet pupillo: vt. l. certũ. §. ſed an & ipſos ſ. de cõfeſ. ¶ Oppo. & videt̃, ꝙ ſolennitas. intrinſe-
5 ca non præſumatur: vt. C. de vſu. l. j. Solu. † ibi fuerunt verba prolata à teſtibus: hic ab ipſis cõtrahentibus, vel à notario eorũ mandato ſcripta in libro rationũ: vt. j. dicã. ¶ Vt igitur tibi liqueat, an ſolennitas præſumatur, diſtingue: aut quæris de ſolennitate extrinſeca, aut intrinſeca. Si de extrinſeca: & tũc aut de ea non fit mentio in inſtr̃o: & nõ p̃ſumitur: vt. l. quæcunq;. §. fi. de publica. Aut de ea fit mẽtio: & tũc aut poſsibile eſt eam ſolennitatẽ interueniſſe tp̃e cõfecti inſtrumẽti: & ſtat̃ inſtrumẽto: vt inſt. de fideiuſ. §. fi. ita debet intelligi. l. j. cum gloſſa. C. de fide inſtru. & iure haſ. fiſ. Aut nõ fuit poſsibile interueniſſe tũc, cũ inſtrumẽtũ cõficit̃, tunc, aut q̃ris an inter eaſdẽ perſonas: & præſumit̃: vt. l. optimam. C. de cõtra. & cõmit. ſtip. ſi talis eſt ſolennitas, cui partes poſsint renũciare: aliâs ſecus: vt dixi. Aut inter alias: & tunc nõ præſumitur: vt in aut̃. ſi quis in aliquo. C. de eden. Aut quæris de ſolennitate intrinſeca: & tunc aut quæris de ſolennitate materiali, & non pręſumit̃: vt inſti. de empt. & ven. §. preciũ. Aut de ſolẽnitate formali, & p̃ſumitur p̃ in-
g ſtrumento: vt hîc: & inſti. de fideiuſ. §. fi. ĳ. rñ. ſi p g

a ¶ Differentiæ. Adde Pau. de ca. consi. lxxxj.

b POMATES. ¶ Sed puto, q ratio differentiæ Bart. hîc est commu
nis: vt refert Ang. Aretinus in. §. si scriptum. instit. eodem: licet à Roma.
impugnetur, & varij varia senserunt: & etiam ipsa differentia: vt inquit
hîc Nicolaus, & puteus maior, & domi. Alex. quam tamen limita. vt per
Aretin. nisi testis
deponeret, q ta-
lis promisit tali in
terrogāti, & incō
tinēti: quod in sti
pulatione requiri
tur. l. j. §. j. s. eodē.
vt declarat hîc A-
reti. per glo. in. l. si
ynus. §. pactus ne
peteret. gl. in ver
bo. j. in opponen-
do. circa medium
s. de pactis. quam
approbat ibi Bal.
Angelus, Paulus
de castr. & domi.
Alex. licet & Are
ti. reprobet eā hîc
per. l. iurisgen. §.
q ferè. s. de pact.
& tamen nō rece
das ab ista opinio
ne, quòd etiā req-
ratur, q dicat incō
tinenti: quia non
obst. §. quod ferè.
qui loquitur in scri
ptura: vt ibi gloss.
dicit, & Bartol. in
sua distinctione.
hîc, sequitur ipse-
met Are. sibi con
trarius in. l. reos.
§. fi. j. de duobus
reis. Et pro ista
opinio. q imo re-
quiratur, q etiam
dicat incontinēti,
facit quod voluit
Bartol. in. l. nam
posteà. de. iureiu-
ran. in fi. de cuius
dicto vide ibi per
Alex. per glos. in
d. §. pact⁹ ne pete-
ret. meminit, & il
lā etiā sequitur,
multa in proposi
tū addēdo. Sed tñ
cōtra istā opinio-
nem, q imo, si di-
catur, quòd talis
promisit tali in-
terroganti, & in-
continēti, q etiā
non probet: quia
quāuis verba ista
possint adaptari
ad stipulationem
tamen non cōclu
dunt hoc de neces
sitate: cū possint
etiam adaptari, ad
pactum nudum:
vt in. d. §. quod fe
rè. Postquam er-
go ista verba possint conuenire & stipulationi, & pacto nudo, testis dicēs,
vt suprà non probat: quia nō cōcludit necessariò: nisi de vltimis vellemus
dicere: quòd. l. isto casu præsumat stipulationem. vnde requiritur in con
trarium probari, quòd voluerunt pacisci, & non stipulari: vt. d. §. quod fe
rè. in fi. vbi vide Pau. de cast. & vide ad hæc Oldra. consil. c. & Feli. in. c. si-
cut. col. ij. & seq. de re iudi.

c POMATES. ¶ Et istud facit. not. ibi. q minor iurans non venire
contra contractum, per se celebratū, q licet non sit dictum in instrumen-
to conuentionis, q est certioratus de beneficio restitutionis in integrum
sibi competenti: q tamen non requiritur, si dictum beneficium implora-
uit. Hanc etiam opinionem vltra concordan. alle. per do. Alexand. tenet
Bal. in. l. j. in fin. appa. C. de reb. cred. licet videatur loqui aliquantulum in
diuersis terminis. & Bartol. vt hîc refert consulendo in consilio suo. ix. &
Paul. de castro in
cōsi. suo. vij. & d.
Alex. in cōsil. suo
xj. in. ij. vo. & cōs.
suo. iiij. in. vj. col.
in. j. volu. obserua
tur in practica: vt
attestatur vterq;.
Imò hîc, etiam di
cit Ang. in. l. ij. C.
de rescin. vendi. q
est consuetum ser
uari. [illegible] Ale.
cōsi. [illegible] xxvij. col. ij.
ad finē vol. j. & vi
de Corset. & ipm
in ru. extra de iu-
reiur. co. xj. in. xi.
ij. speciali iuramē
to. & Fede. consi.
cxcix. & Bart. x.
xv. col. ix. vol. j.
& liij. col. maxiè
vij. vol. ij. & non
ab re Alex. cōsil.
cij. volu. v.

d ¶ Consului. Ad-
de quod Bal. con
si. iiij primo li. in
fi. tenet quòd ne-
cessaria sit certio-
ratio, non obstan
te iuramento. &
ibi allegat notata
hîc. & consilio
cccxc. secundo li-
bro. Idem tenet
allega. Dy. & Io.
and. & notata per
Cynum, de mino
ribus. lege, si iu-
dex circunuento.
Idem tenet cōsil.
cxxxiij. ij. lib. &
eodem volu. cōsi.
ix. ij. colū. & cō-
si. xl. v. lib.

e ¶ Testes rogati.
Adde, quòd non
presumantur ro-
gati: tenuit Bald.
alleg. cōsi. cccxc-
viij. ij. lib.

f ¶ Quæro. Adde
quòd notarius p-
sumitur rogatus.
Bal. consil. xxij. j.
libr. vbi dicit Io.
q malè dicūt te-
nentes contrariū.
& consil. pximè
alleg. & Ang. con
silio. ccvj. vt refert
Alexan. sed cōsil.
ccxx. ego iueni q
expressè tenet cō
trariū: vbi alleg.
Spec. & Inno. & dicit falsam opi. contrariam. In fi. sentit, quòd etiam ad
pias causas debet esse rogatus.

g ¶ In relatione nuncij. Adde Pau. de cast. cōsi. ccxvj. Bal. consi. cxlvij. pri-
mo libro. Et inquantum Alexand. tangit, an constitutio de rela. præsuma
tur præcessisse commissionem iudicis: vide etiam in dicto consi. Bald. sed
latius per Roma. consi. ccccxcvij. Adde in. l. si in nomine. quā Alex. legit.
quòd error in nomine partis disponentis, vitiat dispositionē: vt clarè con-
suluit Roma. consil. clxxix.

6 testes: dic vt. j. dicam. Aut de ea, † quam natura ver-
borum prolatorum non comprehēdit: sed est apta
comprehendere, & tunc aut in testibus, & nō præ-
sumitur: nisi probetur: vt. l. j. C. de vsur. & ibi nota.
Aut in instrumento præsumitur: vt insti. de inuti.
stipu. §. si ita scriptum. & l. iurisgen. §. quod ferè.
s. de pa. cōuēcta. l. sciendum. §. dictū. s. de ædil. edi.
¶ Sed quæ est rō differētiæ[a] inter instrumentū &
testes? dicūt quidā: quia notarij sunt periti: quod nō
placet: quia hîc non ponitur, q notarius scripserit:
sed quod pars. Præterea si poneres testes peritos: es
set eadem ratio, quæ in notario: quod quidā dicūt:
vt refert Cy. in. d. l. j. C. de vsu. Sed puto, quòd ratio[b]
sit ista: quia testis debet testificari de eo, quod sensu
percipit: vt. l. qui testō. §. fi. s. de test. & C. de test. l.
testium. & no. per Innoc. extra de testi. c. causam.
Sed fideiubere & stipulari, est nomē iuris: nec per-
cipit sensu: sed magis intellectu. Debet ergo depo-
nere, quòd talis promisit tali interrogāti. & hoc est
factum, ex quo resultat ius, scilicet stipulatio. Idem
in fideiussore: sed pars pōt scribere se fideiussisse:
vel mandare notario, q scribat, & testatur cōtra se.
7 ¶ † Iuxta prædicta quæro, reperitur minorē. xxv.
an. se obligasse. an præsumatur iurasse? & mulierem
fideiussisse: an præsumatur velleiano renuntiasse?
& dicit gl. hîc, q nō præsumitur illud scire: per qđ
aliquis videatur renuntiare velleiano: quia est solen
nitas extrinseca. & vide gl. & tene mēti. ¶ Et[c] istud
8 facit † ad illud quod consuluit Dy. minor iurauit nō
venire cōtra, ratione minoris ætatis: an videatur re-
nuntiasse beneficio restit. in integ. & videtur quòd
non: cùm non præsumatur scire: vt hîc. Et idem cō
suluit Dyn. quia si non præsumitur scire, ergo non
renūtiat: vt. l. mater. de inoffi. test. & sic iuramentū
non porrigitur ad id, quod quis ignorat: vt. l. fin. C.
de non nume. pe. & s. qui satisda. cogan. l. fi. ad mu
ni. l. fi. in prin. & Cyn. hoc tāgit in. l. ij. C. de rescin.
vend. Contrarium consului:[d] quia ad hoc, vt quis
præiudicet sibi per iuramentum, non requiritur q
sciat illud: sed sufficit iurare super facto: vt. l. si duo.
§. idem Iuli. s. de iureiur. & l. duobus. §. si quis iura-
uerit. eo. titu Ita hîc sufficit, quòd iuret non venire
contrà, ratione minoris ætatis, vel alia. Et quidam
doct. iuris canonici concordauerunt mecum: tutius
tamen est, q ponatur in instrumento, q minor fuit
certificatus de beneficio restitutionis. ¶ Quæro,
9 hîc dicitur † q præsumitur solēnitas, an admittatur
probatio in contrarium? gloss. dicit q sic, sed in hoc
est differentia: an per testes vel scripturam: & si vis
probare contra tenorem instrumenti: & tūc admit-
titur per scripturam, & non aliter. C. de non nu. pe
cu. l. generaliter. Aut contra solennitatem: & tunc
per testes bene possum: vt hîc. & d. §. quod ferè. in
l. iurisgentium. Ex hoc apparet, q hîc est præsum
ptio, non fictio, quia tūc nō admittitur probatio in
cōtrariū: vt. l. nō est verisimile. s. quod metus causa.
10 ¶ Quæro extra gl. † an præsumantur testes rogati,
si reperiretur in instrumento, præsentibus talibus
testibus: nec dicit rogatis? & Dy. tenuit, q sic. p glo.
in aut. de tabel. §. nos autē. col. iiij. in glo. Cyn. tenet
cōtrarium in. l. hac consultissima. in prin. C. de test.
Et refert Dy. cōsuluisse, q nō præsumitur solēnitas
illa, q sint rogati testes.[e] & idē dicit Dyn. s. de test.
l. hæredes palàm. §. in testamentis. licet Spec. aliter
dicat in ti. de test. §. j. ver. sed quid in prædictis. sed
posteà in sequēti ver. idem dicit, & bene alle. & hoc
verū est; quia solēnitas extrinseca est, nisi in instru-
mento contineātur tales rogati &c. quia tūc statur
instrumento. C. de fi. instr. & iur. has. fi. l. j. & quod
ibi no. Nec obst. quod no. in. §. nos autē. quia ibi in
notario. Item hoc nisi testes se subscribant: vt. j. di-
11 cam. ¶ † Quæro[f] ergo, quid si in instrumento non
reperitur, quòd notarius sit rogatus? glo. dicit quòd
præsumitur. Innoc. contra. de fide instru. c. ij. Idem
Spec. de instru. edi. §. j. ver. & no. nihil alle. facit. C.
de iure delibe. l. fin. §. si autem dubius. Sed ibi non
fuit adhibitus ad publicandū, sed ad scribendū loco
alterius. Vnde credo, q notarius intelligitur roga-
tus, si dicat publicaui: licet desit rogatus: vt in aut. de
tabel. §. nos autem. cum glo. In teste non præsumi-
tur, vt. l. quæcunq; in fin. Et quare secus in notario?
quia si notarius dixit publicaui, videtur rogatus, cū
non possit conficere publicum instrumentum, nisi
rogetur: & sic est solennitas intrinseca. Et pro hoc
induco extra de præbē. c. si motu proprio. lib. vj. p
hoc facit. C. de rap. vir. l. j. ante fi. vbi mulier, licet vo
lens præsumitur subducta ab alio: & sic notarius ro
gatus: & hoc si dixit, publicaui. ¶ Sed quid si dixit,
rogatus scripsi: nec dixit publicaui? credo, quòd suf
ficiat. quia nihil est aliud publicare, nisi rogatū scri
bere: sicut si cōtineretur in instrumento, me tibi in-
terroganti respondisse: satis exprimitur stipulatio:
vt. s. e. l. j. §. j. & s. tit. j. l. obligamur. §. verbis. ¶ Sed
quid si dixit, ego talis notarius scripsi: nec dixit ro-
gatus, nec publicaui? dic, q si hoc reperitur in qua-
ternis rogationum, vel instrumentorum: tamen ha-
bet alia omnia signa notarij, videtur publicum: aliâs
secus: vt not. C. de fide instru. aut. ad hæc. cū glo. sua.
12 & in cor. vnde sumitur. ¶ Quid si dixit † talibus te-
stibus adhibitis, & vocatis ad hoc: an sufficiat? cre-
do, quòd sic. Istud enim est rogare: & ad hoc admit-
ti, seu interesse: ita quod non sint fortuiti, vel trāseū
tes: vt. C. de test. aut. rogati. s. de repu. l. nullum. de
test. l. hæredes. §. in testamentis. vbi est expressum
13 hoc. ¶ Quid si dicit, † adhibitis: nec dicit ad hoc, an
sufficiat? certè, si probaretur quòd non essent adhi-
biti ad hoc, non sufficeret: vt dicto. §. in testamentis,
& ibi dixi: aliâs præsumo ad hoc adhibitos: vt. j. vi
bono. rapto. l. ij. §. homines. Ex eo enim, quòd hoc
facerent, ad hoc videntur adhibiti: facit. s. ad macedo
14 nia. l. sed Iulianus. §. proinde. ¶ Quid si testis † sub-
scribit, se præsente testatore: vel cōtrahentibus. nec
dicit se rogatum, vel adhibitum ad testificandum?
puto quòd præsumatur rogatus: vt. l. qui patitur. su
pra manda. Et quia apparet, quòd non sunt fortui-
ti, vel transeuntes: & videtur text. supra de testamē.
l. Domitius. ibi enim solùm ad scribendum fuit ro-
15 gatus. ¶ Quid si † dicitur notarius, vel testis roga-
tus, nec dicitur à quo? satis credo, quòd intelligatur
à partibus. vel à parte, ad cuius petitionem fit: vt in
fra eodem. l. stipulatio ista. §. si quis ita. cum simi-
16 libus. ¶ Quid si notarius † non dixit, interfui? ex
eo, quòd publicauit, præsumitur præsentia. argu.
eius quod notat. C. eodem. lege prima. ¶ Quæro,
17 † quid in relatione nuncij[g], an præsumatur omnia
solenniter acta? respondeo, aut nuncius refert ex
commissione sibi facta à parte, seu partibus. Et
tunc idem, quod in notario scribente, ex man-
dato partis: idem puto, si ipsa pars aliquid confi-
teretur. Aut refert ex commissione iudicis: &

8 tũc idẽ quod.ſ.dixi in teſte. ¶ Procedo† vlterius, [a]repetiť in actis:tali die
a lis cõteſt.eſt,nõ diciť plus.Spe.tãgit in ſpẽ,de lit.cõteſt.§.ij.ver.qdã aũt lecta.& tenet ꝙ nõ probatur litis cõteſtatio:nec aliqd aliud dicit.In cõtrariũ videtur per ea,quæ dicta ſunt,cõiuncta.l.rẽ nõ nouã.§.patroni.C.de iudi.& ſi qs vellet Spe.excuſare,poſſet:quia hęc eſt ſtipulatio vniformis: ſed litis cõteſt.põt fieri per negotiationẽ & cõfeſsionẽ:& ſic nõ pręſumeretur.credo,ꝙ proceſſus valeret,quicquid dicat Spe.Primò per vnã rõnẽ,vbi verbũ promiſiſſe,põt ſe referre ad pactũ nudum,& ſtipulationẽ.l. intelligit per modũ magis ſolẽnẽ:vt inſti.de inuti.ſtipu.§.ſi ita reſcriptũ. & ſic in lit.cõteſta.prout reperitur cõfeſſatũ,vel negatũ,præſumitur lit. cõteſta.ſic intercelsiſſe.Præterea,quid refert,ſiue per cõfeſsionẽ,vel per negationẽ fuerit facta litis cõteſt.cùm lis cõteſta.eſt.ar.l.Gallus.§.ſi eius. circa fi.§.ſ.de lib.& poſth.&.l.ꝙ ſi dubitet.de acqui.hære.vbi videtur ca
9 ſus.Teneo quod proceſſus valet. ¶ Quid ſi in ſentẽtia† cõtinetur ſententialiter promulgata,nec iudice ſedente? ſatis credo,quòd præſumatur lecta iudice ſedente:quia natura huius verbi ſententialiter non poteſt aliter verificari:vt.l.fi.C.de ſen.ex peri.reci.& ſic eſt ſolennitas intrinſeca.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio,ut ualeat,quod tempus inſpiciatur?*

LEX XXXI.

SI rem meam. ¶ Not.ꝙ ad hoc,vt ſciamus an valeat cõtractus,inſpicimus tpš conditionis exiſtẽtis.ad hoc vadũt omnia cõtraria. ¶ Op.j.e.l.ſi filius.rñdeo:ibi quo ad inquiſitio.hîc quo ad valorẽ ſtipulationis. ¶ Secũdò op.ad hoc.de.l.vſuſfru.j.de ſtipu.ſer.Sol.ibi erat defectus ex pte ſtipulãtis:hîc ex parte rei. ¶ Cõtra hoc op.de.l.inter ſtipulãtẽ.§.ſacrã.j.eo.Sol.ibi erat defectus circa rẽ tãtùm:hîc miſta cõſideratione ſtipu
1 latoris & rei. ¶ Reaſſume ergo,† vt intelligas gl.iſtã:ſi q̃ris qđ tpš inſpiciatur:aut quæris quo ad acquiſitionẽ,& inſpicimus tpš obligationis contractæ:vt.l.ſi filius.j.e.dic vt ibi.Aut quæris quo ad valorẽ,robur,& ſubſtãtiã ſtipulationis:& tũc ſi ex parte ſtipulatoris eſt defectus,inſpicimus tpš cõtractus:vt.l.vſuſfru.j.de ſti.ſer.Aut ex parte rei:qa nõ eſt in cõmercio cõi,& inſpicimus tpš cõtractus:vt.j.e.l.inter ſtipulãtẽ.in.§.ſacrã.Aut eſt defectus miſta rõne ſtipulatoris & rei:& tunc ſubdiſtingue.aut ſtipulor ſine cõditione,& nõ põt fieri:vt.j.de ſolu.qui decẽ.§.Stichũ.&.j.e.l. nemo rẽ ſuã.aut ſub cõditione:& poſſum:vt hîc.Quęre,& ſolue.vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Bos,ſi eſt tibi promiſſus ad paſcha,& moriatur ante tempus,an tibi debeantur coriũ & carnes?*
2 *Bos promiſſus,ſi eſt occiſus,an teneatur debitor cedere actionem creditori?*

LEX XXXIII.

1 SI Stichus certo die dari. ¶ Circa.l.iſtã quæro.† Promiſi tibi hominẽ Stichũ:& bouẽ ad paſcha:añ tpš mortuus eſt bos:an tenear ad coriũ,& ad carnes bouis? Dic aut bos erat meꝰ & debetur mihi coriũ & carnes:vt.l.ſolũ.§.meũ.ſ.de rei vẽ.aut erat mihi debitꝰ.& tũc ex cã oneroſa,& idẽ:qa mihi dabeť:vt.l.ſi ſeruꝰ.§.boue.ſ.de cõdi.fur.& quod dicã.j.ꝓxi.q.Aut ex cã lucratiua:& tũc pro eo daretur mihi rei vẽdi.& idẽ.Aut alia actio pſonalis:& tũc ſecꝰ:vt.l.mortuo.ĩ prĩc.
2 ſ.de leg.ij. ¶ Quæro,† qd ſi hõ,vel bos eſt interfectꝰ ab alio:an teneať debitor creditori cedere actionem.l.aqliæ? Iſta quæſtio eſt difficilis,& fuit de hoc opi.inter Ia.de ra.& Pe.quod refert Cy.de verbo ad verbũ.C.eo.l.nõ moriturũ.tñ ex hoc nõ eſt declarata qõ,nec materia.Et ideò dic,qñq; ſpeciẽ debitã interfecit debitor:qñq; fideiuſſor.& iſtis duobus caſibus dic:vt j.eo.l.mora.&.l.ſi ſeruũ.in prin.Qñq; interfecit eũ creditor:& poſt morã:& nõ tenetur.l.aq.vt.ſ.ad.l.aql.l.legis.in ſi.Aut añ morã,& tũc ſi erat debitũ cõdõnale,vel in diẽ incertã,creditor teneť.l.aql.& debitor liberatur:vt.d.l.legis.in prin.Aut erat debitũ purè:& tũc idẽ credo,quòd teneatur creditor ſi fortè facta repetitione anni,vel.xxx.dierũ nõ erat debitũ. alˀs nõ video qd debitoris interſit:& ita intelligebat Ia.bu.in.l.arbitrio.ſ. de dolo.Aut interfecit eũ tertius:& tũc aut eũ interfecit in dãnũ,ſeu odiũ creditoris:tũc debitor liberatur:quia culpa creditoris videtur periſſe:vt l.ſi merces.§.culpæ.ſ.loca.& cõdu.&.l.pe.in prin.ſo.ma.Et ideò debitor actionẽ.l.aql.nõ habet,ſicut ſi ipſe creditor interfeciſſet.ſed habet debitor actionẽ de dolo:vt.l.arbitrio.§.fi.ſ.de dolo.Aut eũ interfecit in iniuriã debitoris:& debitor nõ liberatur,quaſi culpa ſua perijt:vt.d.l.ſi merces.§.culpæ.Aut interfecit eũ,nõ in alicuius iniuriã:& tũc habet debitor actionẽ.l.aqui.& liberatur:vt hîc. ¶ Sed an illã actionem teneatur cedere: tũc eſt quæſtio.& gl.ſunt cõtrariæ.Et ideò dic,aut res eſt debita ex cã lucratiua:& debitor nõ teneť cedere ſpecie occiſa:ſecus ſi eſſet vulnerata:vt ſ.ad.l.aquil.l.huic ſcripturæ.& no.in.l.proinde.e.ti.Si verò ex cã oneroſa,& tenetur mihi cedere,& dare quicquid apud eum ex re illa eſt:vt.l.in ſumma.§.ſi ſeruũ.de cõdi.inde.& ita ꝓcedit gl.q̃ eſt in.d.l.arbitrio.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Rex cuius commercium haberi non poteſt,ſi deducitur in ſtipulatione,uel legatum,an ualeat,& quando æſtimatio debeatur?*

LEX XXXIIII.

MVltum intereſt. ¶ Si res non eſt in commercio ſtipulatoris,non valet ſtipulatio:ſecus eſt,ſi non eſt in commercio promiſſoris.hoc dicit.& gloſſ.ponit vnum bonum caſum,non tamen bene congruit literæ. ¶ Oppo.de.l.filiusfa.§.ſi quid alicui.ſ.de lega.j.&.l.fideicõ. §.ſi ſeruo.ſ.de leg.iij.vbi dicit,ꝙ legari poteſt res ei,q ipſius commercium non habet.Duæ ſunt opi.
b vna eſt,Ir.q dicit aliud in legatis: [b]aliud ĩ ſtipulationibus.Alij dicunt,quòd ſicut diſtinguitur in legato: ita in ſtipulatione.& vide iſtam gl.quę incipit aliter in legato &c.quę eſt verior Dy.& Pe.tenent,quòd ſecunda ſit vera : ꝙ ita diſtinguať hîc,vt in legatis. Iacob.de Are.intellexit prout Ir.per arg.l.in teſtamentis.j.de regu.iur.cum ſua glo.quia in eis fit interpretatio larga:cùm habeant inſtar bonæ fidei:vt l.in minorum.C.in qui.cau.in integ.re.non eſt neceſ.certè mihi plus placet opi.Ia.q̃; alia:cũ hæc.l.nõ reperiatur diſtincta. ¶ Quæro,qd in legato? & glo. diſtinguit.& diſtingue tu:vt glo. An iſta glo.ſit vera tenendo opin.Ia.non eſſet oportunum quęrere. & primũ membrũ diſtinctionis nõ videť verũ,per l.cætera.§.ſi duobus.ſ.de leg.j.&.l.ſi qs inquilinos. eo.titu.ſed Dyn.dicit,ibi erat res æſtimabilis:hæc gl.loquiť in re inæſtimabili.Sed certæ ſicut illæ res ſunt æſtimabiles,deducta illa qualitate:quia iuncta ædibus,& adſcripta glebæ.ita res ſacra deducta illa qualitate poteſt æſtimari:vt.l.ſancimꝰ.C.de ſac.ſan. eccl.vnde dicit Pet.quòd res non erat in commercio propter ipſam rem: ibi propter rei qualitatem. Certè idem in re ſacra:quiapropter eius qualitatem non eſt in cõmercio.Dic ergo,ꝙ hoc membrum loquitur, quando in nullius erat commercio : in contrario poterat eſſe in commercio eius, qui emebat domum,vel fundum.Item vltimũ membrũ,prout dicit de Iudæo,& mancipio Chriſtiano:& de hæretico,non videť bonũ:qa iſta.l.nõ habuit reſpectum ad Iudæũ,vel hæreticũ:vel de Chriſtiano.cũ iſti cõdentes iura.fforũ.erant pagani.Cum.ll.fuerint factę per.ccc.annos antè,q̃; Chriſtus veniret,vel plus.Item.l.mortuo.§.labeo.in iſtis exẽplis nõ poteſt intelligi. ¶ Qualiter ergo poteſt poni exẽplũ hîc? dic ꝙ fuit ei interdictũ à iudice ne emat:vt.l.moris.§. pe.j.de pœ.vel aliter fuit vetitus,ne emat in tali comitatu,qđ fieri poteſt:vt.l.in quorũ.ſ.de pig.cum gl.& iſto modo poteſt poni exemplũ hîc. vnde ſi ſtatutũ eſt hîc,qđ forenſis nõ poſſet acqrere poſſeſſionẽ immobilẽ,promitti ſibi nõ poterit : ſed ipſe poterit alijs promittere:vt hîc.Sed quid erit ſi emat reſpõ.ex neutra parte valet cõtractus:vt.l.ſuæ rei.ſ. de contra.emp.niſi.l.vltra procedat:vt.l.nõ licet.de contra.emp.& hæc.l.cum gl.loquitur, quando ex cauſa lucratiua.An poſsit legari vel inſtitui ? dic, vt l.ſi ita quis.§.ea.l.j.eo.Breuiter ergo quantũ eſt in materia legatorum,habetis gl.hîc,& in.l.apud Iu.
1 §.fi.cum.l.ſeq.ſ.de lega.j. ¶ Reaſſume†,vt addas ad glo.aut non eſt commercium rei propter ipſius rei naturam:vt quia ſacra,vel religioſa.& tũc æſtimatio nõ debetur:vt.l.inter ſtipulantem.§.ſacram. j.eo.Aut nõ eſt cõmerciũ ꝓpter quandã qualitatẽ; vt quia eſt cõiuncta ædibus,tũc æſtimatio debeť:vt l.cætera.§.ſi duobꝰ.ſ.de le.j.&.l.ſi quis inquilinos. in prin.e.ti.Si verò rei eſt cõmerciũ in cõmuni : & tũc aut cũ magna difficultate.& tũc habetur ꝓ impoſsibili,vt.l.apud Iulianũ.§.fi.j.de leg.j.aut eſt cõmerciũ in cõe ſine difficultate:& tũc diſtingue,vt ĩ gl.Aut eſt defectus ex parte promiſſoris:aut ſtipulatoris.& primo caſu indiſtinctè debeť æſtimatio: v.ibi in tex.& gl.Secundo caſu ex quocunq; vitio ipſi ſtipulatori nõ debetur:vt in hoc text.qui indiſtinctè loquiť.nec per.l.aliam diſtinguiť ſecũdũ Ia. de Are.& ſic erit aliud in cõtractibus:aliud in vltimis volũtatibus:vt.ſ.patet : & quære de aliquibus, quæ.j.dicam.in.l.continuus.§.cum quis.

LEX XXXV.

SI ſtipuler,vt id fiat. Stipulatio,quæ continet impoſsibile de iure,vel natura,non valet.h.d. ¶ Oppo.quòd iſta ſit ſuperflua, per.l.impoſsibilis.ſ.eod.ſol.non eſt:quia hîc adijcitur impoſsibilitas per modum diſpoſitionis ibi,ꝑ modum conditionis. ¶ Quæro,quid in alia muliere? aliquis ſtipulatur aliquam in vxorem,an valeat? & videtur quòd ſic.arg.à contrario ſenſu:vt hîc.Cõtrariũ tenet gl.j.eo.l.Titia.&.l.iij.ſ.de ſpon.& ſoluam in.l.Titia.iſtas contrarietates.

POMATES.

a ¶ Procedo vlterius.Vide Bart.in l.heres inſtitutus. ſ.de acqui.hæ.vbi tenet ꝙ hic Bald. ibi tenet dictũ ſpecul.vide ibi Io.de Imol.& Lud.Ro.

b ¶ Aliud in legatis.Adde pulchrè Rom.cõſ.ccccciij.

Si in locando. ¶ Contract⁹, qui celebrãtur cõsensu, valẽt: etiam non adhibita solennitate verborũ, hoc dicit. ¶ Opp. de.l.j.§.si quis titia.s.e.Solu. ibi agebatur, ꝙ fieret stipulatio: hic nõ, secũdum Ia.de are. Idem si ageretur, ꝙ fieret stipulatio: vt.l.ita stipulatus.§. Chrysogon⁹.j.eo. nisi expressè esset dictũ quòd aliter nõ valeret. dixi in dicto.§.si quis ita.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio doli quòd obijcitur contra stipulationem, in qua fuit dolus adhibitus, uel quæ in se habet dolum.*
2 *Dolus aduersarij qualiter probetur? remißiuè.*
3 *Inductus promittere aliter, quàm intendebat, si tradidit, qua actione agat?*
4 *Stipulatio si interuenit in contractu emptionis, & uenditionis, & quis sit deceptus ultra dimidiam iusti pretij, an habeat remedium huius legis?*
Stipulatio interposita in contractu emptionis & uenditionis, est æqualis ad emptionem, & uenditionem: & quando nouat primam actionem illam, nouat cum omnibus suis qualitatibus.
5 *Remedium huius.l. & .l.ij.C.de rescin.uen. quòd habeat locum in contractu transactionis, habito respectu ad dubium euentum litis.*
6 *Practica probandi læsionem, quando laudum petitur reduci, ad arbitrium boni uiri.*
Arbitramentum, quòd sit quædam transactio.
7 *Clausula apposita in uenditione, & si plus ualet donat. ꝙ tollat remedium huius legis: & similium: si uẽditor sciebat pretiũ rei, & qualiter debet concipi dicta clausula?*
8 *Remedio huius legis renunciari potest, & qualiter sit concipienda renuntiatio?*

LEX XXXVI.

SI quis cum aliter.

1 ¶ Ista est bona lex. contra † stipulationẽ, in qua fuit dolus adhibitus, vel quæ in se dolum habet, doli exceptio obijcitur. hoc.d. ¶ Quæro exempla primæ partis. Et quidam ponebant, ꝙ nolebam tibi promittere: tu induxisti me, vt tibi obligarer, sed reprehenditur per gl. per verbũ aliter positũ in tex. & sic præsupponitur, ꝙ obligari volebã: sed in mõ, seu qualitate fui deceptus. Vnde pone ꝙ cõueni promittere fundum sine vsufructu: vel conueni promittere fundum constituta seruitute: & posteà promisi simpliciter dolo aduersarij. quod placet. ¶ Quæro exẽpla secũdæ partis. & qdã ponũt in contractu stricti iuris. Volebã tibi donare rẽ valẽtẽ.c. promisi per errorẽ rẽ valẽtẽ.cc. Vel pone in stipulatione interposita super contractu bonæ fidei, qui habet in se dolũ: quia qs est deceptus vltra dimidiã iusti pretij: vt.l.ij.de rescind.vẽ. Ita dicit gl. hîc, quod no. vt.j.dicam. vel pone in dolo
2 incidenti: vt glo. dicit. ¶ † Quæro circa primam partẽ, qualiter probetur dolus aduersarij? rñdeo, vt C.de rescin.vẽ.l.dolus. & de dolo.l.dolũ. ¶ Quæro
3 † circa primũ exẽplũ secũdæ partis. Ille qui promisit, habet exceptionẽ doli: sed qd si iam tradidit, an possit cõdicere? Azo in summa.C.de rescin.vendi. dicit, ꝙ non põt agi: sed solũ excipi. Ego credo, ꝙ in cõtractu stricti iuris subueniatur actione de dolo. & probo per.l.si id, quod aurum.s.eo.ti. quia ibi subuenitur stipulatori, si decipitur. Quare ergo nõ idem in promissore, & multomagis? & sic puto, ꝙ subueniatur actione de dolo, vel in factũ: vt.l.& eleganter.§.non solùm.s.de dolo. vel poterit condicere possessionem: vt.l.qui excep.§.si pars.s.de condi.indebi. & de lega.j.l.si domus.§.final. & .l.seq. &
4 hæc tutior tenendo opinionẽ Azo. ¶ † Quæro circa secũdũ exẽplũ. pone tu vẽdidisti fundum in contractu emptionis & venditionis, interuenit stipulatio, vt communiter fit in instrumẽtis: vtrùm cesset remedium.l.ij.C.de rescin.ven. & habeat locum remediũ huius legis? & gl. videtur dicere, ꝙ habeat locũ remediũ huius legis, ponẽdo hîc exẽplũ secũdũ. Et credo, ꝙ gl. bene dicat: sed etiam credo, ꝙ remediũ huius.l. habeat locũ.s. iudicis officio, vel actione ex empto, per.l.ij.C.de rescin.ven. quia qñ in eodẽ contractu, fit emptio: & per stipulationem fit promissio: illa stipulatio, quæ est æqualis ad emptionẽ & vẽditionẽ nõ nouat, nisi expressè sit dictũ: vt.l.duo societatẽ.s.pro soc. &.l.fi.C.de noua. Præterea: posito, ꝙ nouaret primã, eã tñ nouat cũ oĩbus qualitatibus, & priuilegijs, quæ habebat prius ex natura cõtractus, vl' rei in obligationẽ deductæ: nisi aĩo abijciẽdi priuilegiũ sint factæ: vt.l.aliã.j. de noua. hoc voluit dicere tex.in.l.v.§.cõuẽtionales.s.eo. & .l.si stipulat⁹. s.de vsu. & .l.si legati serui noĩe. de le.j. & de dã.infe.l.dã.la.ij.in princip.
5 ¶ † Quæro. qd si in cõtractu trãsactionis[a] qs est deceptus vltra dimidiã iu
a sti pretij? Dyn. dicit, ꝙ remedia huius.l. & .l.ij.de rescin.vẽ. nõ habẽt locũ: vt l.lucius.in fi.ad Trebel. Sed gl. ibi dicit cõtrariũ: quia ista habẽt locum in cõtractu trãsactionis, sicut in alijs cõtractibus: sed est differẽtia in modo æstimãdi: quia in trãsactione æstimatur dubius euẽtus litis: ad hoc, vt videatur, an qs sit deceptus vltra dimidiã iusti pretij. nã illius dubij euentus venit in æstimatione: nõ autẽ æstimabitur quantum erat in veritate: vnde respectu veritatis poterit esse deceptus vltra dimidiam iusti pretij. ¶ Et
6 idẽ dico, † quãdo sentẽtia arbitratoris petitur reduci ad arbitrium boni viri. Nam cùm arbitramentum sit transactio quædam. vt no. in authẽ. vt dif. iu.§.j. & dicam.j.eod.l.si quis arbitratu. ille qui dicit arbitramentum iniquum debet probare, & concludere, ꝙ inspecto dubio euentu litis, ille iniquè arbitratus est. & ille qui defendit, debet probare, & concludere quòd eo respectu æquè arbitratus est: licet communiter aduocati hoc ignorent.
7 ¶ † Quæro, dicitur in instrumento venditionis, vendidit rem pro tanto:
b & illud quod plus[b] valet, dedit, & donauit: an per hoc cessabunt remedia harum legum? dices tu, quod sic: vt.l.si quis donationis.s. de contrahen. emp. & hoc videtur tenere glo.in.d.l.ij.de rescin.vendi. & Azo. in summa illius titu. In contrariũ facit.l.ab Anastasio.C.mã. sed tu dices, ibi in cessione est speciale: ergo in contrarium est ius commune. Dico, quòd si venditor sciebat valorem rei: tunc per talia verba cessant remedia harum legũ. sed si hoc ignorabat, tunc per talia verba non habebat animum donandi, nisi modicũ: vt.l.si libertus.s.de ope.libe. & .l.hæc adiectio. de verb. sig. & ar.l.si de meis.§.recepisse. & quod ibi not.s.de ar. aliâs incipit idẽ Pomponius. Et ideo si quãtitas est magna, appet, ꝙ in hoc cõtractu donationis est læsus: & sic habebit remediũ hui⁹.l. & .l.ij.C.de rescin.ven. secũdum eos, q dicũt hodie cõtractũ donatiõis esse bonæ fidei. Dicat ergo in instrumẽto: & illud ꝙ plus valet, siue sit quãtitas modica, siue immodica, dedit & donauit &c. vel renũciet beneficio dictæ.l.ij. & similiũ, ꝙ tantũdẽ importãt.
8 ¶ Sed † an remedio hui⁹.l. possit renũciari.s. exceptioni doli: quãdo dolus inest re ipsa? videt quòd nõ: qa hic est dolus futur⁹ q cõmittit, cũ petit: ergo &c. vt.l.si vn⁹.§.illud.ff.de pac. Dic cõtra, qa ex eo, quòd huic beneficio renũtiat de præsenti, cessabit dol⁹ tẽpore petitiõis: nõ autẽ puto quòd sufficiat simpliciter renũciare exceptiõi doli: nisi exprimat de hac lege vel ꝙ tãtũdẽ importet. Nã istud renũtiare est donare: vt.j.de noua.l.si qs delegauerit. & sic ad modica refert, nsi exprimat, vt dixi.

LEX XXXVII.

SI certos nummos.

Not. ꝙ qñ quãtitas, vt species, debet: perit periculo stipulatoris. ¶ Op. ꝙ nõ liberat: vt in.l.incẽdiũ.C.si cer. peta. & l.in ratiõe.§.incertæ.s.ad leg.fal. Sol. ibi in genere: hic in specie debet quãtitas. Facit.s.loca.l.in naue.de leg.j.l.Titiæ textores.in fin. Quãtũ ad.l.in naue.dic, ꝙ quãdoq; debet ꝓpriè quãtitas in genere: & nõ perit. ar.l.incẽdiũ. & .l.in ratione.§.incertæ. Quãdoq; debetur in genere nõ ꝓpriè, sed respectu certæ speciei: & tũc perit periculo stipulatoris: vt.l.in naue.s.loca. & .d.l.Titiæ textores. in fi.de leg.j. Aut debet certa species. & idẽ, qa periculo stipulatoris perit: vt hic. & .l.sed & si certos. de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio habere licere, ex cuius facto committatur?*
2 *Actio, quòd detur ex sententia iudicis delegati.*
3 *Obligatio ad interesse, in quibus stipulationibus facti succedat?*
4 *Venditor, qui promisit defendere de iure, & de facto contra omnem personam, ad quæ teneatur?*
5 *Verbum de facto, qualiter accipiatur?*

LEX XXXVIII.

STipulatio ista habere licere.

¶ Ista.l.est multũ difficilis, & habet gl. mltũ difficiles: & diuidit in tres partes vsq; ad.§.hi q. Primò loqt ex cui⁹ facto cõmittat hæc stipulatio. Secũdò loqt ex quo facto. Tertiò cui, & cõtra quẽ committat. Secũda ibi: si qs fortè. Tertia ibi: sicut aũt. & durat vsq; ad.§.hi qui. ¶ Prima subdiuidit in alias pticulas. Pria loqt in stipulatiõe simplr interposita. Secũda loquit, qñ de se tm̃ ꝓmisit. Tertia, qñ de extraneo ꝓmisit. Quarta, qñ simplr ꝓmisit: & sic debet iũgi cũ pria. Secunda ibi: sed si se. Tertia ibi: sed si qs ꝓmittat. Quarta ibi: sed quaten⁹. & ista iũgat cũ pria ponẽdo casum. Et breuiter hoc intẽdit. ¶ Stipulatio habere licere simpliciter interposita, oẽs cõtinet inspecto rigore verborũ: sed ex iuris interpretatiõe ex facto ꝓmissoris, & successoris ipsi⁹ tm̃ cõmittit. Idẽ si de se tãtũ ꝓmisit, sed nõ ꝓ facto extranei, etiã si expressè sit dictũ, nisi pœna sit apposita. hoc dicit. ¶ Ibi stipulatio ista: simplr interposita. Ibi hoc cõtinet: subaudi inspecta simplici significatiõe verborũ. Ibi. sed si se. als deest si. & tũc determinat pcedẽtia. als est si: & tũc ponit nouũ casum, qñ de se spãlr ꝓmisit. & secũdũ hãc diuisionẽ.l. & notabilia collige p te. ¶ Op. dicit hîc in pri. qñ ꝓmittit simplr, tenet de facto oĩm. sed cõtra.j.ꝓx.ver.sed quaten⁹

Respon

a ¶ Transactionis. Adde inquantum Alex. transit cũ opin. quòd remediũ.l.ij. nõ hẽat locum in contractu trãsact. authoritate gl. Io.an. Imol. & Pet.de Ancha. in.c.cùm causa.de emp. & vẽ. Spe.in eo.ti.§.nũc videndum restat. versic. quid de transact. Guli.de cu.in.l.ex cã.C.de vsu. pro emp. Bal.in.l.ordo.C.de execu. rei iudi. & in.l.ij.§.j.ff.de trãsac. & ibi dicit hîc sentire gl.in ver.debere. & Bal.in.l.fi.ĩ pri.§.j.C.cõia de leg. per tex.in.l.ĩ summa.in princ.ĩ ver.nulla res.s.de cõdi.ind. & tex.ĩ l.à diuo Pio.§.si pig. ibi velut &c. cũ ibi not.s.de re iudi. Bald.in.l.ij.C.de rescind.ven. Etiã adde, ꝙ hãc opi.tenet eius cõsi.xlij.li.j. & Bal. consi.ccxx.ij.lib.

b ¶ Et illud quod pl⁹ est donat. Adde inquãtũ Alex. alleg. Ang. consi. cxxvj.inci. tutor vxori. alleg.cxlij. incip.in dei noĩe. sup primo inquirẽdũ. & post vide Bal.consi.cccxxiiij.lib.iij. & cõsi.iij. & cõsil.xl.li.v. Et inquãtum tangit idẽ Alex. qliter ex præcedẽti contractu probet stipulatio. Adde Bald.cõsi.xviij.j.vo Abb.cõs.lxij.li.ij. per Bal.consil.cxviij.ij.libr. p Pau.de ca.consil.ccciij. latius cõsil.cxix. p Roma. Vide quę posui in.l.cunctos populos. post Alexan. cui etiã dum loquit de venditore equi morbosi. vide q ipse voluit ei⁹ cõsi.cxlvj.lib.ij.

Respon. principiũ loquiť secũdũ simplicẽ significationẽ verborum. ver. sed quatenus. loquiť secũdũ interpretationẽ. ¶ Op. ad secũdam particulã. j. eo. l. quoties quis. in prin. vbi quis põt ꝓmittere factũ alienũ. Rñdeo, promittere facturũ se & curatu- a rum[a], ꝙ per alios non fiet. quominus habere liceat: fieri potest: vt in contrario. sed promittere factũ alienũ simpliciter, non põt fieri. & vide glo. quæ incipit, præsumitur prima facie. &c. Ista solu. nõ videtur vera: qa vbi simpliciter promisit qs, videť promittere se facturum &c. vt. l. quoties quis. j. eo. & gl. insti. de inuti. stipu. §. si quis aliũ. videť hoc tenere. & Cy. idẽ in. l. j. in. vij. q. C. de ꝓcura. hoc tenet: sed illud est contra istam. l. hic. &. j. ea. l. §. si quis dolũ. vbi simpliciter ꝓmittẽdo ad factũ alterius, non refertur, nisi expresse dicať. Teneo ergo gl. istam: ꝙ in simplici non intelligatur me facturum &c. sed contraria sunt vera in prætorijs stipulationibus: vt. l. quoties quis. j. eo. glo. ergo q̃ est in. §. si quis aliũ. nõ bene intellexit istã. l. ¶ Oppo. j. eo. l. inter stipulantem. in prin. ibi ponuntur plures solu. hîc dicit, qđ tenetur de his, quos potest prohibere: vt. l. fluminum. §. q̃q̃. s. de dã. infec. & l. qui fundũ. s. loca. Imò est lex si fundus. vel aliter, ibi loquiť, q[illegible] ꝓcesserat cõtractus, ex cuius natura quis tenebať, e[illegible] incẽte. ¶ Oppo. & est gl. super verbo promittere. de. l. emptorem. §. qui autem. s. de ac. emp. Sol. ibi tenebatur ex natura contractus præcedẽtis: hîc nullus præcessit. Vel si præcessit, fuit contractus donationis, in quo nõ tenebatur de euict. ¶ Sed contra hoc op. j. ꝓxi. §. si quis fortè. vbi diciť distractum &c. & sic præcessit contractus. Rñdeo, debes intelligere distractũ, non ab eo, qui promisit: sed ab alio: vel per cõtractũ donationis. vel fuit dictũ, ꝙ de euictiõe non teneret. & ita tenet glo. 1 in. l. contraria. ¶ Reassume † ergo istam materiã, cum quæritur, quomodo: idest, ex cuius facto stipulatio habere licere committatur. dic, aut quis promisit de se tantũ, & cõmittitur ex facto suo, & suorum successorum: vt hac. l. versi. sed si se. De facto verò extranei, nõ teneť: nisi quatenus natura præcedentis contractus inducit: vt. l. emptorem. §. qui autem. s. de acti. empti. Aut quis de extraneo promisit: & tunc aut promisit se facturũ, & curaturum quòd alius &c. & tunc cõmittitur, arg. l. quoties quis. j. eo. Aut nõ ꝓmisit se facturum & curaturũ &c. tũc aut præcessit cõtractus, de cuius natura teneť de euictione: & de facto successorum, & extranei: & tenetur arg. l. emptorem. §. qui autem s. de actio. emp. Aut non præcessit, & tunc non tenetur: vt vers. sed si quis. Sed si pœnalis stipulatio interponitur, tunc pœnæ metu, de facto alterius tenetur: vt hac. l. versi. at si quis velit &c. Si verò stipulatio fuit interposita simpliciter, tunc aut præcessit natura contractus, ex qua tenetur de euictione: & tunc de factò extranei tenetur: vt. l. inter stipulantẽ. in prin. j. e. Aut talis contractus non præcessit: & nõ tenetur, nisi de facto suo, & suorũ successorũ: & eorũ, quos potuit prohibere: vt in prin. & ver. sed quatenus. ¶ Venio ad gl. quæ est super verbo in pœnali. & quæro quæ est ratio, ꝙ pœnalis stipulatio cõmittiť? rñ. qa non inspicitur an intersit in pœna: vt. j. eo. §. alteri. ¶ Sed oppo. de. l. j. circa fi. C. de sen. quæ pro eo, ꝙ interest. vbi non põt excedere duplũ: ergo semper debet videri, vtrũ interest. Sol. dicũt quidã, fateor ꝙ inspiciť: sed ad cõtrariũ nõ respondẽt. & vide glo. quæ incipit. in pœnali enim &c. vsq; ibi pœnalis eñ. Sed ista nõ est vera: quia ibi loquitur de stipulatiõe pœnali, quæ apponitur super cõtractu, qui cõtinet certũ: sed hic cõtinet incertum. & iõ nõ inspicim⁹, an intersit. ¶ Sed opp. de. l. nuda. C. de contrahen. & cõmit. stip. & l. ex pupillari. s. de vul. & pup. gl. dicit, fateor ꝙ accessoriũ nõ firmat pricipale, sed metu pœnæ paretur sic in sententia arbitri: vt dicit glo. quã vide ibi. vel à iudice nõ datur. si habeas nõ, vt habeať communiter: sed in libro Pet. de bel. per. 2 erat sine nõ. Et sic innuit, † ꝙ ex sñia arbitri, hoc est iudicis delegati, nõ detur actio. & falsum esset: vt. l. à Diuo Pio. de re iudic. ¶ Op. ad prædicta. semper tacitè ex ꝓmissione facti, videť promitti interesse, si nõ fiat: vt. j. eo. l. stipulationes nõ diuiduntur. ergo semper valebit promissio facti alieni. Ad quod rñdet Dy. 3 † Illud, quod diciť stipulatio facti, habet tacitã stipulationẽ de interesse. verũ est, si est stipulatio valida: sec⁹ si inualida, & inutilis: vt. l. sponsus. §. fi. de dona. inter vi. & vxo. hic est quædã glo. magna, quam hic recitare omitto. recitabo. j. proxi. §. quia ibi ꝓpriè cadit. ¶ Quæro, aliquis vendẽs promisit, emptorem con- b tra omnẽ personam defendere, de iure. & de facto[b]. Ille emptor per aliquem vi expellitur: an venditor teneatur defendere? videtur qđ non. C. de acti. emp. l. fi. s. de acqui. pos. l. permisceri. secũdum vnã lec. Præterea, promissor non tenetur nisi de facto suo, & eorũ, quos potest prohibere: vt. l. fluminum. §. q̃q̃. de dam. infect. & s. lo. l. si fundus. & l. hæc distinctio. sed Dy. dicit hæc vera, nisi sit ꝓmissa pœna: tũc metu pœnæ teneť defendere: vt hîc. & j. e. l. §. si quis dolum. Iaco. de Are. tetigit hoc in. l. damni infecti. quidam. s. de dam. infect. ¶ Dico modò latius. Nam illa verba de facto possunt intelligi pluribus modis. Primò, si moueatur lis in iudicio de iure, vel de facto: & euincatur de iure, vel nõ: vt. l. pater. in prin. s. de do. præleg. Secundo modo põt intelligi de facto, scilicet vt in iudicio faciat ea, quæ facti sunt: vt assistere apud tribunal: producere testes: soluere expensas, & si. ar. ad hoc. C. de in li. dã. tu. l. ij. & de euic. l. si parẽtes. Tertio modo potest intelligi de iure, & de facto, hoc est, armata manu resistere, & recuperare. ¶ Sed iste tertius modus, non debeť ex natura contractus: vt. d. l. fi. C. de act. emp. & l. permisceri. s. de acquir. pos. ergo intelligeretur secundum naturã contractus: vt ad hũc tertium casum non porrigatur: vt. l. si stipulatus. s. de vsur. & l. damni infecti quidam. de damno infe. & quia verba ambigua in dubio interpretantur contra stipulatorem: vt. s. de pact. veteribus. Et hoc tenet Iac. de Are. & Oldra. Et idẽ tenet hîc Ric. ma. & addit rationẽ. quia cum natura contractus emptionis, & venditionis, sit talis naturæ, quòd in eo non veniat casus fortuitus: per talem promissionẽ generalẽ non tenebiť: cùm alij casus fortuiti, non sint nominati: vt. l. sed & si quis. §. quæsitum. s. si quis cau. & s. loca. l. opus, quod aduersione. Operatur ergo talis promissio, vt teneatur ad duo prædicta, nõ autẽ ad tertium. Primò quia non tenetur venditor, si emptor expellatur de facto, secundum prædictos. Sed mihi videtur in hoc primo casu distinguẽdum. aut emptor expellitur ab aliquo suo inimico: & sic propter odium ipsius emptoris, & venditor nullo modo tenetur qa emptoris culpa hoc acciderct. l. interpretatur: vt. l. si merces. §. culpæ. s. loca. & l. penulti. in prin. s. solu. matri. Aut fit ab inimicis venditoris: & tunc propter sui odium tenetur, etiam si nõ esset dictum de iure, & de facto: quia ipsius venditoris culpa hoc accidit: vt. d. l. de qua tenetur ex natura contractus. Aut neutrius culpa hoc accidit, sed quidam hoc facit ad suum lucrum, nõ propter odium possessoris: & tunc sto cum prædictis: in alijs duobus casibus, sto cum eis.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de stipulatione ad transactionem non procedit.*

2 *Stipulatio habere licere, pro quo facto committatur?*

3 *Stipulatio habere licere, quando committatur?*

Si quis forte non.

¶ Hæc stipulatio continet non fieri, quo minus habere liceat, occasione dominij, vel alterius iuris habiti, vel habendi. h. d. cum. §. seq. & hîc dicitur ex quo facto stipulatio committatur. Item quando hæc stipulatio committatur ¶ Op. & incipio gl. magnã præcedentis. §. quæ debet hîc recitari. ¶ Op. si ista stipulatio cõmittatur solùm propter controuersiam de iure: ergo nunquam cõmittitur: quia si tu ꝓmisisti de euictione tunc possum exceptione te repellere: quia quem de euictione &c. vt. s. de eui. l. vendicantem. Istud contrarium soluitur in gl. in prin. & in fin. Et prima solu. est, quòd de iure agit, licet exceptione repellatur. Vel dic, quòd licet contineat ius: stipulatio tamẽ cõmittitur, si de facto mouet. & ista tangitur in fi. gl. Et hanc tenet Pet. dicit ipse diabolicũ esset dicere, si agendo de facto, non cõmitteretur. Quid enim si rẽ alienã vendo? nõ obligabor. non ob. litera hic in. §. quæsitum. quę dicit, ꝙ cõmittitur si res efficitur promissoris, nõ aliâs, quia illud ideò dicit: quia non est verosimile, ꝙ ille ageret, si non haberet dominium: fateor tamen, ꝙ cõmittiť agẽdo de facto secũdũ Dy. Ia. de Aret. & omnes communiter tenẽt cõtrariũ, & est casus, j. in. §. hi qui. vbi dicitur, ꝙ hæc stipulatio cõtinet ius ex vtraq; parte. Nec ob. si dicis, quid si vendo rẽ alienam: quia fateor, ꝙ hæc stipulatio nõ cõmitteť, sed habebit locũ actio ex empto. ¶ Secundò opp. ꝙ committatur, si agitur sic in transactione: vt. C. de transactio. l. vbi pactum. 1 Rñ. gl. † dicit ꝙ ar. à transactione ad istã stipulationẽ, nõ est bonũ: cum transactio potest fieri super re aliena: vt. l. pe. C. de vsucá. pro emp. & l. si pro fundo. C. de transac. hîc verò nõ super re aliena: vt hîc. Itẽ fit transactio pro lite præsenti, vel futura: hîc verò etiã si non super lite interponiť. Itẽ transactio nullo dato, vel retẽto, nõ valet. C. de trãsa. l. trãsact. hîc secus, & hoc est, ꝙ dicit gl. ex liberalitate mera interponi. Itẽ transactio interponiť super lite pendente: vt. l. cum aquiliana. s. de transac. & l. si de certa. C. de transact. vbi non venit ius futurum: sed in ista sic præsens & futurum. Item est quinta differentia: in transactione eñ committitur pœnalis stipulatio, si de facto venit: vt. l. vbi. & l. si quis maior. C. de transact. sed ista non nisi de iure, & istę duæ differentiæ vltimæ non sunt in gl. ¶ Op. quia ista stipulatio committitur pro facto alieno, quando est promissum: vt hîc in. §. q̄situm. ergo non est necesse controuersiam moueri de iure. Sol. dic, quòd ibi ille alius controuersiam mouebat de iure: aliàs nõ committeretur in re aliena, sicut nec seruo stipulante. dicit glo. ¶ Sed contra hoc oppon. quia committitur in seruo stipulante: vt. j. ea. l. §. hi qui. Solu. non committitur de rigore: sed de æquitate cõmittitur. & vide gl. ibi. & ideò nec in re aliena &c. Ibi

a ¶ Facturũ & curaturũ. adde Bal. cõs. xcvj. lib. vbi põit, ad quid teneať, & quõ obligeť, q ꝓmisit alicui se facturũ & curaturũ ꝙ nõ venireť cõtra sententiã, & si venireť contra: ꝙ reuelabit eũ indemnem. & quõ obligeť qs ex ꝓmissione facti alieni, vide Ro. cõs. cccex. & p Bal. cõs. ccxc. j. li. vbi alle. Bart. in. l. quoties quis.

b ¶ De iure & de facto. Adde secũdũ Alex. in cõtũ Bar. concludit, ꝙ ille q se obligat defendere emptorẽ, nõ teneť defendere cum armis: ꝙ hãc eãdẽ sententiã tenent cõiter Mod. Cyn. & Sali. in. l. fi. de actio. emp. Bal. in. l. nõ solum. §. si. status. de procu. & in in. l. j. ĩ le. antiqua. s. de euic. Ioan. de Imo. in. c. fi. & ibi Pe. de an. de emp. & vẽ. Ia. bu. cõs. incip. In christi noĩe amẽ. q. proponiť. Et qualiter intelligant illa verba de iure, & de facto: vide bal. cõsi. clxxvj. inter cõs. Ang. licet Alex. alle. ꝓ cõsil. Ang. nõ est verũ. Et an q promisit licere habere, sub pœna teneať, si de facto res euincať: vide Ab. cõsi. xliiij. ij. li. Et ꝙ ꝓmittẽs de iure & de facto defẽdere, nõ teneať, nisi de iure, si sit Prĩceps. tenet Pe. de an. cõsi. lxxxvj. & clericus suã ecclesiã de iure, & de facto defendere teneť: vt idẽ voluit cõsi. clvij. Et post hũc aduerte. ꝙ. d. Ias. hîc. col. fin. in prin. dicit ꝙ Bar. seipsum cõfundit & ꝙ doc. sua post antiquos implicat contradictionem. tu videto. Alex. Losæus.

ſed & ſi ſeruus hoc eſt verũ de iure ſtricto:ſed de æquitate ſec⁹:
vt ibi. ¶ Op. dicitur hic, ꝙ pro re aliena, quæ perſeuerat aliena,
non põt committi. Contra, agã contra te rei ven. etiã pro re alie-
na: fertur ſnĩa contra te:& ſic vnicã poteris agere cõtra me: qa nõ
potero dicere, ꝙ malè ſit iudicatũ: vt. l. ſi ſeruus pluriũ. §. fin. de
leg. j. & ſic pro re aliena cõmitteretur. Breuiter fateor contra. &
pro re aliena põt cõmitti: verũ eſt ſecuta ſnĩa, dicit glo. & bene.
¶ Op. ad id qđ dixi, dãnũ, ꝙ quis ſua culpa ſentit, ſentire non
videt: vt in re. iur. dãnũ quod quis. Sed ſtipulator fuit in culpa:
qa potuit obijcere exceptionẽ contra agẽtẽ. Sol. dicit gloſſ. qđ
culpã obijcere nõ poteſt, ex qua lucrum ſentiat, ar. glo. l. cum in
fundo. §. ꝙ ſi mulier. ſ. de iure do. & not. in. l. vendicantem. ſ. de
euic. ¶ Sed op. nonne potero dicere, ꝙ per iniuriam eſt iudica-
tum: vt. ſ. de euic. l. ſi p imprudentiã? gloſſ. dicit, quòd non: vt in
l. ſi ſeruus plurium. §. j. de leg. j. & bene. ¶ Opp. ſ. de euic. l. qđ
ad ſeruitutes. Sol. ibi in ſtipulatione duplæ: hîc in ſtipulatione
habere licere. ¶ Opp. j. eo. l. inter ſtipulantem. in prin. Sol. ibi
præceſsit contractus. de cuius natura debetur euictio etiam
de facto alieno. ¶ Itẽ op. de. l. emptorẽ. §. qui aũt. de actio. emp.
Solu. ibi præceſsit ali⁹ cõtract⁹. Sed ad illud op. de. §. ſi qs fortè.
quia dicit diſtractũ. Sol. dic diſtractũ ab alio, vel ab eo. ſ. donan-
do. Vel dic ꝙ fuit dictũ ñ teneri de euictiõe. ¶ Reaſſume ergo,
2 †vt tibi liqueat, ꝓ quo facto hæc ſtipulatio cõmittat. Dic, aut
venit cõtra ꝓmiſſor vel ei⁹ hæres aut extraneus. Primo caſu,
aut ratiõe alicuius ſui iuris: & cõmittit ſtipipulatio: vt ver. ſi qs
fortè. Aut venit de facto: & tũc ſi quidẽ ſnĩa eſt lata pro eo, licet
iniuſtè, hæc ſtipulatio cõmittit. l. ſi ſeruus pluriũ. §. j. ſ. de leg. j.
Si vero ſententia nõ eſt lata, nõ cõmittit: vt in. §. quæſitũ. niſi ſit
ad expẽ. l. ſi ſine. §. Marcellus. & . §. cũ aũt. j. rẽ ra. ha. Aut venit
extraneus. & tũc ſi de facto: nõ cõmittit: vt hic, & . §. hi qui. j. e.
Aut de iure: & tũc aut præceſsit cõtract⁹, ex cuius natura debet
euictio, & cõmittitur: vt. l. inter ſtipulantem. in princ. j. eo. & . l.
emptorem. §. qui autem. ſ. de ac. emp. Aut nõ præceſsit cõtract⁹
alius: & tũc nõ tenet de facto alterius: niſi pœna ſit appoſita. vt
3 hic: & . ſ. proxi. §. ¶ Procedo †vlterius ad ſecũdã materiam. Vi-
diſtis ex quo facto cõmittatur: modò eſt videre, qñ. & dicit tex.
ꝙ ſtatim mota controuerſia. ¶ Sed opp. de. l. habere licere. ſ. de
euic. Sol. dicũt quidã, ꝙ aliud ibi: & aliud hic. vel aliter. vt ibi &
iſta eſt vera ſo. Aut ille qui promiſit agit: & tunc ſtatim cõmitti
tur: vt hic. Aut alius: & tunc euictione ſecuta: vt ibi. Iac. de are.
dicit, aut loquimur in cõtractu emptionis & vẽdi. & ſi ⁿ eſt appo
ſita ſtipulatio, habere licere, ſto illi. l. habere licere. Aut loqui-
mur in alio cõtractu; & tunc aut conſtat, ꝙ eã mouet de iure ſta
tim committitur: vt hic. & . §. ſi quis fortè. & . l. procurator ad ex
hi. §. j. j. rem ra. ha. Aut conſtat, ꝙ de iure nõ mouet; & nõ com-
mittitur: vt. hic. & . j. rẽ ra. ha. l. procurator. & . l. fi. Aut eſt dubiũ.
& expectatur ſentẽtia: vt no. hic. & probat. ſ. de iureiurã. l. iuſiu
rãdũ, qđ ex cõuẽtiõe. in fi. interim committet ad expẽſas. Fa-
cit ad id quod dicã. j. eo. l. vẽditores. ¶ Itẽ oppo. quòd ſi euincit
pro iure futuro, non committitur ſtipulatio: vt. l. Lucius. ſ. de
euic. & . l. j. ſ. de peri. & commo. rei vẽdi. ſol. ibi loquitur quãdo
ius poſſeſſoris minuitur facto ſuo, vel caſu fortuito: tunc non te
netur promiſſor. hic quando ius poſſeſſoris non minueretur
propter ius ſuperueniens promiſſori, quod ante erat apud aliũ,
& ſic no. caſum de quo dicam in. §. duo fratres.

a ¶ Quę eſt facti. ad de Inn. in. c. cũ olim. de priui. el. ij. vbi alle. text. xix. q. ij. c. j. & no. in. c. cũ ad. ſedẽ de reſ. ſpo. probatur. vij. q. j. põtifices. pau. de leaza. ĩ cõmẽto c. in literis. de reſt. ſpon. vbi alle. iſtã gl. Bal. in. l. j. C. de ſer. fugi. in. l. data opera. q accu. non poſ. in. xviij. co. & in. l. pen. C. de exe. rei iudi. & in. c. j. ĩ verbo recuperauit de pace conſtã. & in ſua diſputatione inci. accuſatus. de vi turbatiua. & in. l. ij. C. vbi in rẽ act. & Imo. poſt Angel. in. l. q vias §. j. ſ. de dã. infec. d. Ant. poſt Io. an. in. c. licet cauſam. de proba. d. Ant. in. c. cũ ad ſedem. vbi limitat hanc concluſionẽ ꝓcedere, niſi qualitas perſonæ, vel natura ſubiectæ materia, de qua deponit teſtis repugnet quia tũc nõ reſultaret ꝓbatio poſſeſsiõis: vt ſi deponat teſtis commodatarium, vel depoſitarium poſsidere: vt hîc ꝓbat. & ꝓ Paul. de lea. in. d. c. ĩ literis. bñ fa. l. ob maritorũ. ne vxor pro mar. Et qualiter teſtes probẽt poſſeſsionem, conſ. ccxcv. iiij. li. dicit ẽt Bal. cõſil. cccxiiij. e. li. quòd teſtis habẽs ſcientiam iuris ꝓbat ea, quæ ſunt iuris. Et ad Barto. hic adde Fely. in præ. decre. col. ij. verſi. ex quibus.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio iſta habere licere, quòd committatur contra ſingularem ſuc ceſſorem.*

Sicut autem ex parte. ¶ Hæc ſtipulatio committitur cõtra
promiſſorem, & eius ſucceſſores, & ſtipulatori & eius ſucceſſo
1 ribus. h. d. ¶ †Quæro vtrum committatur in rẽ ſucceſſori con
tra ſucceſſorem? & determino per. l. fluminum. §. adijcitur. ſ. de
dam. infect. Quod committatur ſtipulatio, & eius ſucceſſorib⁹
vniuerſalibus: ſed ſingulari non: ſed ſibi cedetur: vt. l. damni. §.
emptor. ſ. de dã. infect. Idem eſt in promiſſore, quòd ſucceſſor
ſingularis non tenetur: ſed ex eius facto tenetur actor: vt. l. flu-
minũ. §. adijcitur. & quod ibi no. & . l. iij. §. opus. ſ. de ali. iu. mu.
cau. fa. ¶ Quæro, an eſt idem, ſi non interſit principalis ſtipu-
latoris, cum de euic. non tenetur: quia fortè donauit? habes gloſ.
in. l. ſi pro re pupilli. §. fi. glo. ſ. de euic.

SVMMARIVM.

1 *Prædicata talia ſunt, qualia demonſtrant ſubiecta.*
2 *Stipulatio, quæ ꝓpriè intelligi non põt, trahitur ad improprium.*
3 *Verbum licere, ſeu licitum eſſe, poteſt duobus modis intelligi.*

Hi qui ſunt. ¶ Hæc ſtipulatio ius continet, ſi po-
1 teſt: aliâs refertur ad factũ. h. d. ¶ †No.
quòd talia ſunt prædicata, qualia demonſtrant ſubiecta. dicit
Pe. & ſeruus eſt ſubiectum, ſuper quo ſtipulatio habere licere
2 interponitur. Et no. † qđ ſtipulatio, quæ propriè nõ poteſt in-
telligi, trahitur ad improprium. ¶ Opp. de. l. ſi à dño, vel à pñe
§. ſed & à filio. ſ. de peti. hære. Rñdeo, qđ filius ꝓmittẽs de iu-
re, nõ põt euincere. ſed qñ filio ꝓmittit: tũc debet intelligi de fa
cto: vt. l. ſi à dño, vel à patre. ſ. de peti here. ſed in pſona filij ho-
die de iure debet intelligi: cũ põt acqrere: vt. C. de bo. q li. l. cum
3 oportet. ¶ †Vltimò no. ex hoc. §. ꝓ intellectu toti⁹. l. qđ licere
ſeu licitũ eſſe, põt itelligi duob⁹ modis. Primò licet de iure, nõ
tñ de facto. Scđò licet, ſeu licitũ eſt de iure, & de facto. Aut er-
go verbũ licere. refert ad verbũ iuris, vel ad verbũ cõe, qđ ſe ha-
at ad ius & factũ: vt eſt verbũ habere: vt. j. §. habere. & tũc intelli
git licere de iure. Et licet aliquod ſit impedimẽtum facti, non di
citur deſinere licere habere: vt. §. ſi qs fortè. & . §. qſitũ. & hoc fal
lit, ſi propter conditionẽ pſonæ aliud ſtatuatur: vt hîc. ſi verò re
fert ad verbũ ſignificatiuũ facti: vt ire, agere, licere: vt inſti. de ſti.
ſer. §. ſed cũ factum. & tunc intelligitur licere de facto: vt hîc in
verſi. cum verò. & . j. proxi. §. verſi. planè. ſignificatio ergo iſtius
verbi licere, facit iſtam difficultatem in hac. l. Ex his habetur in
tellectus iſtius ſtipulationis, & ſequentium.

SVMMARIVM.

1 *Verbum poßidere, intelligitur ciuiliter.*
Tenere de facto.
Habere eſt commune ad poßidere & tenere.
2 *Teſtis deponens ſuper articulo, quòd Titius tenuit, & poſſedit: & interrogatus quomodo ſcit: reſpondet, quòd tenuit, & poſſedit, tanto tempore: probat.*
3 *Teſtis unus, ſi probat, quòd Titius poßidet: alius, quòd Seius poßidet: intelligitur quòd quemlibet uidit de facto poßidere.*
4 *Reformatio, quæ habet uerbum, quòd poteſt ſe habere ad intellectũ iuris communis, & ad communem uſum loquendi, quòd intelligatur ſecundum communem uſum loquendi.*

Hæc quoque ſtipulatio. ¶ Verbũ poſ-
ſidere intelligi
tur ciuiliter, niſi conditio pſonæ faciat intelligi de naturali detẽ
1 tatione. h. d. ¶ †No. quòd poſsidere intelligit ciuiliter tenere in
telligit de facto: & habere eſt cõe ad poſsidere, & tenere: vt vide
bitis ſtatim. Et illud eſt quod ponitur in libellis, ſcilicet quã ha-
2 bet, tenet & poſsidet. ¶ †Et gl. inducit in argu. ad. q. Ruſtic⁹ in-
terrogat⁹ ſup articulo, dicit, ꝙ tenuit & poſſedit &c. Rñdet qũo
ſcit: ꝙ tenuit, & poſſedit tãto tpe &c. & quia ruſtici neſciunt,
quid ſit poſſeſsio: intelligitur de poſſeſsione, quæ eſt facti. & vi
de iſtã gl. & adde in fi. gl. ar. ſ. de condi. & demõ. l. qbus dieb⁹. §.
dñs. l. nec ſeruus. ſ. de pecu. ¶ Dy. & Pe. impugnãt gl. qa ſi hoc
eſſet verũ, nullus in ppetuũ vinceret interdicto vti poſsidetis: in
quo non ſufficit detẽtio: vt. l. ſi duo. §. creditores. vti poſsidetis.
ſed ſecundũ iſtam glo. non ꝓbaretur ciuilis poſſeſſio. Non ob
ſtat iſte. §. quia ideo hoc euenit hîc, ne ſtipulatio irritet: ſed cer-
a tè ruſticus deponit de naturali detẽtatione, quæ eſt facti[a] & iſta
gl. bene dicit. Nã cum teſtis habeat deponere ſolùm de eo, qđ
ſenſu percipitur: vt. l. teſtium. C. de teſta. ſ. de teſta. l. hæredes pa
lam. §. fi. ſi vellet deponere de poſſeſsione iuris, non valeret eius
dictum: qa illa uon percipitur ſenſu: ſed ex alijs factis colligitur
iudicio intellectus. Ad rationem Pe. quòd nunꝗ ꝓbabitur poſ
ſeſsio iuris: nõ eſt verum. quia per iſtam probationẽ reſultat ꝓ-
bata iuris. Verbi gratia: depono, quòd mutuaſti centũ: & ſic te-
ſtis deponit: ꝙ mutuaſti, ex qua probatione reſultat obligatio:
& ſic in caſu noſtro probata hac detentione facti, præſumitur
poſſeſsio iuris: vt. l. quædam. ſ. de rei vẽdi. & . l. j. C. de acqui. poſ.
& . ſ. de acqui. poſ. l. j. in prin. j. de ſol. l. Titia. ¶ Item iſta gloſſ.
3 †eſt bona propter aliud: plures teſtes ſunt, & vnus probat, qđ
Titius poſsidet, & alius ꝙ Seius poſsidet: quomodo poteſt eſſe?
4 dic quod quemlibet vidit de facto detinere. Item eſt bona †pro
pter aliud: quia camerarij faciunt reformationem: & apponitur
verbum quod poteſt ſe aliquando habere añ intellectum iuris
communis, & aliquando ſecundum communem vſum loquen-
di. Qualiter intelligitur iſtud verbum, credo? ſecundum com-
munem vſum loquendi: quia ſecũdum verba proferentis debet
intelligi, vt in hac gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Vſuſfructus, quòd ſit alius in perſona hæredis, & alius in perſona ſtipulatoris. & nu. 3.*
2 *Imperſonalitas quando uitiet ſtipulationem?*
3 *Stipulatio iſta licere uti frui. continet factum.*
Stipulatio merè perſonalis, quòd alia ſit in perſona defuncti, alia in perſona hæredis.
4 *Stipulatio ire, agere, licere, quòd ſit merè perſonalis, & non tranſeat ad hæredem, niſi expreſſè dicatur.*
5 *Promittendo Titio, & hæredibus ſuis: iſta adiectio, & hæredibus ſuis, in re tranſmißibili ad hæredes, nihil operatur.*

Si quis ita. ¶ Stipulatio interpoſita ſuper iure merè
perſonali, ad hæredem non tranſmittitur
niſi exprimatur

niſi exprimatur.h.dicit. Et no.bene,† quod alius eſt vſuſfructus in perſona hæredis:& alius in perſona ſtipulatoris. ¶ Oppo. de auẽ.ſi quando.C. de conſtitu.pecu.vbi videtur, ꝙ imperſonalitas vitiat ſtipulationem. Re-
2 ſpon.† ꝙ quædã eſt imperſonalitas ex parte promiſſoris, quæ vitiat ſtipulationem:ſed ex parte ſtipulatoris non vitiat: quia ſemper ſtipulator vult ſibi acquiri. ¶ Oppo.de.l.ſi.circa ſi.ſecũdũ vnã lect.ſ.ſi cert.peta. Reſpõ. quædam eſt imperſonalitas ĩ verbo obligatiuo. Verbi gratia:ſatiſfiet tibi: & tunc imperſonalitas vitiat ſtipulationẽ. Sed ſi imperſonalitas eſt in verbo executiuo:vt promitto, quòd tibi ſatiſfiet:tunc nõ vitiat ſtipulationẽ: vt.l.illa.j.eo.&.l.fi.ſ.ſi cer.pe.& iſta no.bene per Doct. ĩ auẽ.ſi quãdo.C. de cõſti.pecu. Dicitur hic, licet diuerſi ſint fructus &c. ¶ Quæro, qd vult dicere.& vna glo.dicit, quod fructus.i.vſuſfructus:quia in perſona defuncti eſt vſuſfructus:in perſona hæredis alius eſt vſuſfructus. Et iſtud placet: ſi ponas defunctũ vſumfructuariũ cõſtitutũ fuiſſe, ſeu ſibi ꝓmiſſum pro ſe & heredibus.& erit effectus:qa hæres egebit noua cõſtitutiõe vſuſfruct⁹. ſi verò poneres defunctũ, tantum fuiſſe vſumfructuariũ, non habita mentione hæredum:poſteà fuit ſtipulatus ſibi, hæredíq; ſuo, vti frui licere:tũc procedit ſequens expoſitio gl.quia defunctus percepit, vt vſumfructum: hæres verò vt cauſam:quia eſt quædam obligatio ad fructus.quia aliud eſt habere vſumfructum, aliud habere obligationem ad fruct⁹. Et vide iſtam gl.quæ incipit.i.vſuſfructus &c. Eſt ergo bona iſta ſol.& primo:qa in pſo ... eſt vſuſfructus nouus:vt.l.antiquitas.C.de vſufru. Nam alius eſt vſuſfruc...s in perſona defuncti:& cum ſua perſona finitur:& alius vſuſfructus eſt in perſona hæredis,& in perſona ſua finitur.& ſimile ĩ.l.repeti. ſ.quib.mod.vſufru.amit. ¶ † Quæro, an iſta ſtipulatio vti frui licere, contineat ius, vel factum:& ſic an cõmittatur propter impedimentum iuris, vel facti? dico ꝙ factum continet, ſicut ire, agere licere:vt hîc, & ſupra.§.hi qui. Probatur.ſ.loca.l.ex cõducto.in prin.&.l.ſi fundus.nõ obſt.ſ.ſi vſuſfru.pe.l.vti frui.in princi.quia ibi ponitur verbum, ius:vnde ſi ſtipulatio eſſet concepta:promittis mihi ius eſſe vti frui:tunc committetur tantum, ꝓpter controuerſiã iuris. Et ſic no.quòd in ſtipulatione merè pſonali:alia eſt obligatio perſonalis in perſona hęredis: & alia in perſona defuncti:vt
4 ſi ꝓmitto te non offendere, neq; hæredes tuos:vt dixi in.§.Cato. ¶ † Quæro vtrum ſit differentia inter duas ſtipulationes, de quibus fit mentio hic. dic quòd ſic.vt in gl. Sed iſtud eſt verum, ſi ponas iter actum cõſtitutũ.& ſic iſta ſtipulatio, ire, agere licere, interpretaretur ſecundum naturã ipſius vt.j.eodem inter ſtipulantem.in princip. Sed ſi ponamus hanc ſtipulationem ſimpliciter interpoſitam, tunc continet merum factum perſonæ, nec tranſit ad hæredem:niſi de eo fiat mentio, ſicut nec ad dominum: vt inſtitu.de ſtipu.ſer.§.ſed cum factum.&.ſ.hi qui.verſicul.cum vero.& in perſona hęredis, alia ſtipulatio eſſet:vt.ſ.e.l.ij.§.fi.ſi fuit expreſsè habita mentio hæredis.& hoc probatur.ſ.de leg.j.l.apud.Iul.§.ſi quis alicui.facit ſ.de
5 ſeru.leg.l. pater.& hoc vul dicere hîc. ¶ † Circa.l.iſtam formo vnam quæſtionem, quam format Pet.in alijs terminis. Tu promittis aliquid Titio, & ſuis hęredibus:vtrum iſta adiectio hæredum aliquid operetur in re, quæ eſt tranſmiſsibilis ad hæredem? dicit Pet. quòd ſic:quia poterit agere, & ex ſtipulatione ſua hæres:& ex ſtipulatione defuncti:vt argu.l.ſi ſeruus communis ſibi.j.de ſtipu.ſer.melius facit, licet ipſe non alleget.l.recuſare.§. Titius.ſ.ad Trebellianum. Et ſi iſtud eſſet verum, eſſet multum vtile, ꝓpter præſcriptionem:quia in ſtipulatione defuncti, currit à die ſtipulationis defuncti:& alia eſſet præſcriptio in perſona hæredis. Item alia exceptio poſſet opponi defuncto, quæ ad hæredem non tranſiret.& in omnibus inſtrumentis hodie de hæredibus fit mentio. Contrarium credo, primò per iſtã gl.ſecundò per tex.in.l.eum qui ita.§.te & Titium.j.eo. vbi dicitur, quòd ſuperuacua fit mẽtio de hærede, niſi ille ſolus nominatus ſit hæres. Prætereà, per.l.continuus.§.fi.j.eod.vbi dicit textus, quòd neceſſe eſt omnibus acquiri:& ſic loquitur de ſtipulatione, quæ incipit in perſona defuncti. Secunda ergo ſtipulatio ex perſona hæredis eſſet inutilis:vt.ſ.e.l.qui bis.nec iſtud intereſſe temporis cõſideratur:vt dixi in.d.l.qui bis.poſito quod dicat verum Pe.tamen iſta actio eſt hæreditaria, incipiens ab hærede: vt.l.j. C.vt act.ab here.& contra here. Aliàs ſi aliter poneres, tunc ſequeretur, ꝙ extraneo poſſet ſtipulari contra.l.ſi tibi decem.§.ſi pactus.ſ.de pac, facit.l. hæreditarium.ſ.de bo.autho.iudi.poſ.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio pœnalis ſimpliciter interpoſita an comprehendat factum alienum?*

Si quis dolum malum. ¶ Stipulatio doli ſimpliciter interpoſita, etiam dolũ hæredis comprehendit, non extranei:niſi pœna fuerit appoſita.hoc dicit.
1 ¶ † Quæro, an pœnalis ſtipulatio ſuper dolo malo interpoſita ſimpliciter cõprehendat factũ alienum? & hîc videtur caſus, quòd ſic:vt.j.e.l.inter ſtipulantẽ.in principio. Contrarium credo:quia tex.ſ.ea.l.in princip. & ver. quare ſi dicit, quòd licet de rigore verborum extranei comprehendatur, tamen de æquitate non. Modò ad propoſitum ſtipulatio pœnalis debet limitari ſecundum naturam contractus, ſuper quo eſt interpoſita:vt.l.ſi is q ducẽta.§.cũ ita ſtip.ſ.de re.dub.&.l.ſi eũ.§.qui iniuriarũ.ſ.ſi quis cau. Et ſic credo, quòd debeat expreſsè dici de facto alieno:vt.ſ.hac.l.in prin. ver. at ſi quis. Nec obſtat iſte.§.quia adde, quòd debet adijci poſt factam mentionem de extraneo. Nec obſt.l.inter ſtipulantem.vt ibi dicetur.

Suæ perſonæ. ¶ Oppo.de hære.vend.l.j.Solu. hîc intellige de hære.defuncti. ¶ Oppon. C.de pacti. l.fi-lius.Solu.vt glo. ¶ Quæro, an pater poſſit conueniri ex perſona filij arrogati? & dic vt gl.quæ remittit, & bene.

a Inter certam. [a] ¶ Debitum in diem incertum, poteſt ſolui ante diem:ſecus ſi in diẽ certum.h.d. ¶ Oppon.ad primum dictum, de.l.ſi pupillus.§.qui ſub cõditione.j.de noua.So.glo.quod ibi pure:hic in diem. dic vt ibi. ¶ Op.de.l.fideicommiſsi.§.cum Pollidius.ſ.de vſu.&.l.ſi ita relictũ.§.Pegaſus.ſ.de leg.ij.Sol. ibi in fauorem creditoris:hic in fauorem debitoris. ¶ Op.ſ.de.l.eum qui.de annu.leg.So.ibi in.j.reſp. fuit dies adiecta in fauorem creditoris:in.ij.rñ. fuit poſita in fauorem debitoris:& ſic concordat cũ primo. ¶ Sed op.eo.tit.l.liberto.§.largius.Sol.ibi fuit ſolutum executori cui purè debebaẽ. ¶ Op.de.l.ſ; & ſi ante.ſ.ad Tre.ſed ibi de die incerta:& ſic cõcordat cũ.ij.rñ. ¶ Venio ad ſecundũ, & opp.de.l.poſt mortẽ.C.de fideicõ.Gl.non ſol.dic, quod ibi loquitur de die incerta quando, ſed certa, an.quia certum eſt, quòd quis debet mori. Illud nihil eſt dicere, quãtum ad illam.l.qa ibi loquitur in vltimis voluntatibus, in quibus dies mortis habeẽ pro conditione: quia fideicommiſſarius poteſt ante mori. Breuiter iſta eſt veritas hic:ante diem, ſi ſoluitur, non fit, qđ eſt promiſſum:vt fiat liberatio:ſed fateor quòd ante poſſum accipere:& tu dare:ſed non tanq; debitũ ex vigore illius obligationis, ſed ex tua liberalitate. poſtea tamen exiſtente conditione conuerteẽ in ſolutũ.j.de ſo.l.ſub conditione. ¶ Vlterius opp.de.l. cũ furti.ſ.de in lit.iur.& inſti.de acti.§.plus glo. fatetur quod plus facit.ſed gl.nõ bene dicit:quia non facit, quod debet:ſed aliud prorſus. ¶ Quid ergo voluit iſta.l.dicere? & dicit, ꝙ vult dicere, qđ in die certa poſſum ante ſoluere: quia poſſum offerre, & cõſignare, vt ad te periculũ trãſeat: vt.l.obſignatione.C.de ſo.&.l.acceptã.C.de vſu. Sed in obligatiõibus in diem certã, ante offerẽdo non facis, qđ promittis, nec me poſſes cogere, ſi nolo. Nec per cõſignationẽ tranſit in me periculũ: licet ſi recipiã ſpõte, poſſet.& ſic intelligit iſtum.§.Ia.de Are.

a ¶ Inter certam. Adde dum Alex. refert, quòd Ang. inducit hunc text. ad.q.an hæres qui rogatus eſt reſtituere pauperibus poſt mortem, poſſit in vita reſtituere:& ipſe cũ Bart. in.l. cum pater.§. à filia.de leg.ij.tenet.quod non, ꝙ idem voluit Rom. cõſ.cccclij.& Bal. conſ.lxxv.iij.li. ſ; Pe.de Anc. conſi. cciij.tenet contrarium. Idem tenet Abb.cõſi.xj.ij.li.

SVMMARIVM.

1 *Alteri licet directo quis ſtipulari non poßit: tamẽ indirectè ſic.*
2 *Stipulari alteri, quòd quis poßit ratione intereſſe.*
3 *Stipulatio facta alteri, aut interpoſita ſuper eo, quod erat ipſius ſtipulantis, uel ſibi debitum, etiam naturaliter tantùm ualet. & nu.8.*
4 *Alteri per alterum quæritur per actum naturalem numerationis, licet per ſtipulationem non.*
Item poteſt acquiri alia qualitas ad ipſam ſtipulationem. uide Barto. in locis in op. allegatis: quia expreßè hoc ponit: ut hic per Iaſ.
5 *Stipulatio facta alteri, non eſt contra, ſed præter legem.*
6 *Pœna adiecta pacto nudo, non exigitur, niſi interſit: ſecus ſi ſtipulatio.*
7 *Vſura, quãdo eſt in pecunia numerata, neceſſariò requiritur ſtipulatio: in alijs uerò rebus ſufficit pactum nudũ. Et ratio differentiæ inter pœnam, & uſuram. & nu.7.*
8 *Promißione alteri facta, quis naturaliter obligatur. Si debitum mihi pacto nudo ſtipulor à te dari tertio: ualet ſtipulatio: & ab illo tertio poſſum repetere.*
9 *Promittẽs dari tertio per me, obligatur, et ualet ſtipulatio.*
10 *Stipulatio facta alteri, ſi à principio non interfuit ſtipulatoris, ſed ex poſtfacto, quòd ſtipulatio ualeat.*
11 *Pœna excedens legitimũ modũ uſurarũ, adiecta in contractu, etiam in non conſueto fœnerari: cenſetur adiecta in fraudem uſurarum.*
12 *Pœna an poßit excedere quadruplum?*

b Alteri ſtipulari. [b] ¶ Nõ põt qs alteri ſtipulari, niſi fili⁹, vel ſeru⁹:ſed metu pœnę ei ſtipulationi pareẽ. h.d. Primò poniẽ regula. Scđò exceptio. Tertiò ratio regulæ. Quartò cõſuluit cõtra regulã. Scđa ibi, ꝑterq;. Tertia ibi, ĩuẽtę eñ ſunt. Quarta ibi, planè ſi velim. ¶ Op.j.e.l.§.ſi ſtipuler.&.§.ſi q. inſulã.Sol. ibi intereſt ſtipulatoris:hic nõ. ¶ Op.& vr̃, ꝙ quis põt alteri ſtipulari extraneo, gl.ĩ.l.hmõi.in prĩ.ſ.de leg.j.Sol.† ſi ſtipulor alteri, nõ valet, vt hîc:ſed ſi ſtipulor mihi noĩe alieno, valet:vt in cõtrario: &.l. pe.

b ¶ Alteri ſtipulari. Vide Bar. in cõſi.xc.inc.nell⁹.vbi loquitur quando quis ſtipulatur alteri per inſtrumẽtũ guarentigiatũ. Vide ibi omnino Barto. conſ.lxxj. incip. Gellus, ſi it confeſſus. An. Bar

POMATES.

b ¶ Vide Are.cõſ. xlj.col.ij.& Pan. in.c. ex reſcripto. in.ſi.de iureiur. & Are.cõſ.lxxxviij. co.vij.&. Ro.ccc cxlj.in.iiij.co. vbi ponit, quid de iure canonico.

POMATES.

a ¶ Ad secundum. & aduerte, ꝙ profectò bñ videt̃ mirabile, qđ not. i. d. l. fideiussoris. qđ etiā nō attenditur interesse affectionis, quæ causat̃ ex sanguinis coniunctione: ꝙ habere tale interesse aliquando faciat, vt detur actio, quæ aliàs non daret̃: vt est tex. in. l. cū seruus. j. man. de quo Bart. sup glo. in. l. j. s. de iureiu. gl. & Bar. in. d. l. fideiussoris. vide Nic. de Neapo. i. §. alteri. insti. e. & pro ea ē tex. i. l. iij. §. sed & si fortè. j. iudi. sol. ē & aliud, de quo magis, atq; magis miror: licet eñ de hoc, vt alter alteri stipulari possit: ñ attendit̃, ꝙ intersit rõne sanguinis: cum attēdit̃, ꝙ sit rõne amicitiæ. gl. est in. l. si vnus. §. j. in verbo videmus. s. de pact. & ibi etiā not. Ang. Pau. de cast. & d. Alex. & sicappet, ꝙ fortius operet̃ ĩteresse rõne amicitię, q̃ sanguinis. Sed tamē ego alibi, imò ꝙ min⁹ ē efficax, qđ fit ꝑpter amicitiam q̃ qđ fit sine amicitia. Nā iter viuos donatio perfecta nō reuocat̃. §. pficiuntur. instit. de dona. nisi ex causis, de qb⁹ in. l. generaliter. C. de reuo. dona. & etiam donatio in amicitia pôt q̄nq; reuocari. glo. est in. l. j. in gl. ij. in fi. s. de preca. de qua ibi soluit Raph. cum no. ꝙ donatio ex amicitia habet in star precarij: & tñ est cōtra illā glo. tex. in. l. iij. §. quā q̃. in ver. amicio. rē. s. de condi. ob cau. Imò cogita: q nesciō qđ voluerit illa gl. nisi vellem⁹ dicere, ꝙ loquat̃ in donatiōe, de qua dicitur in c. cū venissent. ex tra de isti. & p gl. in. l. fi. C. in quib. cau. col. cum finibus. lib. xj.

s. de nego. gest. & l. quæcunq; s. titu. j. cum sua glo.

1 ¶ † Op. & videtur, ꝙ semper nostra intersit. nam si soluis alteri, potero repetere: vt. l. vero ꝓcuratori. j. de sol. & insti. de inu. stipu. §. si quis alij. Itē interest mea: quia habeo obligatum naturaliter eum, cui soluitur: vt in. §. cōsuluit. l. sed & si lege. s. de pe. hære. rñdeo: ad primū, ꝙ non possum repetere: & l. vero procuratori. & §. si qsalij. insti. de inuti. stip. loquũtur in adiecto: sed hic in non adiecto. vt gl. determinat in. l. j. de pac. in glo. ma. ¶ Ad secundum[a] respondeo ꝙ nec consideratur interesse illud, ꝙ naturaliter est obligatus: vt. l. fideiussoris. s. de pact. & ibi nota.

a

3 ¶ Sed contra† prædicta videtur, ꝙ possum repetere vt. l. donationes in concubinam. §. penul. & ibi not. s. de dona. & j. de solu. l. si cum Cornelius. vbi ille videtur factus procurator stipulantis. Facit. s. mand. l. si mandato Titij. in princip. Solu. in illis, quis stipulabatur alteri, quod erat ipsius stipulantis, vel sibi debitum: vnde & illum tertium videtur facere procuratorem, seu gestorem negotij sui. sed hic debet intelligi de eo, quod nullo iure ante stipulationem debebatur. Vnde cum stipulor alteri, non adhibeo cū in aliquo meo negocio.

4 ¶ † Oppo. de. l. ea, quæ ciuiliter. de acquiren. rerum do. & de. l. iij. in princip. s. quod vi, aut clam. solu. in qualibet patet. ¶ Opp. de

b l. stipulatio[b] hoc modo. j. eo. vbi si non valet stipulatio, nec pœna. Solu. hîc est stipulatio præter legem: ibi est cōtra legem: vt vidistis no. s. eo. l. generaliter. & C. de pac. l. pacta, quæ cōtra. Et quare ista sit præter. l. ratio est: qa. l. non vetat, sed legis ratio non assistit sibi: quia inuentæ sunt hmõi stipulationes &c. & hoc dicit Dy. hîc, & ibi. in. d. l. generaliter. & in. c. qui contra. extra de regu. iur. lib. vj. ¶ Opp. de. l. seruus ea. s. de ser. expor. glo. sol.

5 † ꝙ ibi pœna adijcitur pacto nudo: hîc stipulationi. & hanc Dyn. tenet hîc & in. l. iij. s. eo. Petr. dicit contrarium per. l. in initio C. de pact. inter emp. & ven. Dico glo. nostras bene dicere per. l. seruus ea. de ser. expor. vbi est expressum: & hoc in pœna[c].

c

6 † In vsura vero, debet distingui: aut ad pœnam in pecunia tenebatur: & tunc debet interuenire stipulatio: vt. l. q̃uis. C. de vsur. Aut super alia re: & tunc sufficit pactum nudum incontinenti appositum: vt. d. l. in initio. & quod no. in. d. l. q̃uis.

7 ¶ † Sed est ne differētia inter pœnam, & vsuram? Respon. sic: quia vsura minutatim colligit̃: pœna in vna præstatione, & vna principaliter: vt videbitis. j. eod. l. cum stipulati. & ideo vsura est limitata in. l. eos. C. de vsur. Pœna est magna: & iō pacto nudo non committitur: quia in ea vertitur magnū periculum: in vsura modicū. ¶ Opp. quòd considere tur interesse, vt. s. eo. l. iij. solu. vt ibi dixi. ¶ Oppo. j. eo. l. si pupillus. & l. nulla. de regu. iur. Dicit glo. fiet litis cōtestatio de facto, super qua committetur pœnalis stipulatio. Sed dico, ꝙ ista glo. non bene dicit: imò committitur ex euentu cōditionis, sicut, si præcessisset valida: quia per moram committeretur facta interpellatione: ita hîc interpellabitur, licet non cōstituat̃ in mora: qa nulla petitio: cū existat cōditio pœnalis stipulatiōis, necesse est ergo, vt interpellet̃. Et quod hoc sit verū, dicit tex. ibi, planè si veli &c. ibi, vt si ita factū nō sit &c. quasi dicat si nō obseruarēt̃ ꝑmissa: sec⁹ si ꝓcessit stipulatio valida, pœna cōmittet̃: & sic per interpellationē extat cōditio. Q đ autem debet præcedere lit. contest. examinabo in. l. ita stipulatus. s. eod.

8 ¶ † Quæro, an ex tali promissione

d quis obligetur naturaliter[d]? gl. hic, ꝙ sic. Idē videtur not. s. de pact. l. j. vbi dicit, ꝙ est pactū. & sic contrahitur naturalis. vt. s. de pact. l. si vnus. §. pactum ne peteret. Idē Cy. C. de pact. l. pacto successorum. Possetis vos dicere, ergo ille, qui recipit mihi debitum, gerit negotia mea, quod est contra illud quod. s. dixi. Respon. non est obligatus mihi naturaliter ad. x. sed est obligatus dare illi tertio: & sic pecunia non est mihi debita.

9 ¶ † Quero, qđ si expressè dicat̃ ꝑmittis

e mihi[e] dare illi pro me: dico quòd sufficeret: sicut cū stipulor dari procuratori meo: vt. j. ea. l. §. si quis in

10 solam. ¶ † Quæro, quid si ex post facto incipit interesse: vtrū possit agere? doct. dicunt ꝙ sic: qa ab initio ista conuentio non fuit nulla. Pro hoc. §. ea. l. §. quæ situm. s. manda. l. si remunerandi. §. si tibi. Nota per Cy. in. d. l. pacto successorum. Sed quid si super tali contractu iuretur? dicam. j. de fideiusso. l. si quis pro

11 eo. ¶ † Quæro, dicitur hîc, quæ sit quantitas inspicitur. quid est hoc dictū? dicunt quidam: vt non excedat legitimum modum vsurarum, si est vsurarius.

f ¶ Innuit ista glo. ꝙ in homine nō consueto[f] fœnerari, nō habent locum. ll. quas allegat. quod licet Inn. tangat, tamen non firmat. Canonistæ contra hoc tenent extra de pe. c. sua. quibus in hoc est inhærēdū.

12 Alij dicunt: † inspicitur, quæ sit quantitas: vt duplū non excedat: licet videatur contra. s. de euict. l. si dictum: sed dic: vt. d. l. j. C. de sen. quę pro eo. Dicit gl. ibi. dicit ꝙ per nomina multiplicatiua, non pōt excedere duplū: aliàs sic. Docto. vltramō. dicūt, quòd hîc est imponere. l. verbis, & non rebus. Vnde dicūt ꝙ pœnæ conuentionales possunt ĩdistinctè ascende

g re, q̃tum partes[g] voluerint. Dyn. tenet glo. Dic, aut pœna adijcitur certa q̃titate expressa in instrumento: vt dico: vendis domum pro. c. & in fin. adijcitur

h sub pœna dupli, tripli, quadrupli,[h] vel quĩtupli. possum prout volo: sicut si certam q̃titatem exprimerem sub pœna mille: vt. d. l. si dictū. de euic. quia eadem est ratio: certa enim quantitas exprimitur. Aut ponitur pœna respectu incerti: vt sub pœna dupli eius, qđ dicta res valebit: vel dupli eius, quod interest: & tunc per hæc nomina non potest ascēdere duplum: vt. d. l. vnica. C. de sen. quæ pro eo. & no. s. ea. l. in prin. in glo. quæ incipit, in pœnali. Ratio: quia hoc secundo casu posset nimium ascēdere, vltra quā cogitauerit pars: quæ cessat, quando certa quantitas exprimitur. Alij dicunt aliter. insti. eod. §. alteri. dic vt ibi.

In stipulationibus. ¶ Opp. de. l. inter stipulantē. §. j. j. eo. ti. Solu. ibi cōstabat ab initio de dissensu: hîc erat dubium. ¶ Op. j. eo. l. quoties. Sol. illud qđ dixi est verum, quando vtroq; modo potest valere: ibi quando vno tantùm. Sed nonne constat statim de dissensu: cū actor dicit se sensisse de vno: reus de alio? Responde non. ¶ Pro cuius euidentia est vidēdum, qualiter de hoc dubio quæritur. Dico primò potest actor principaliter petere, vt declaret iudex, quis sit ille Stichus debitus: cùm sint duo stichi: & hoc per officium iudicis: vt hîc. & l. cum quæritur. s. de re. du. & quod dixi in. l. si finita. §. eleganter. s. de damn. infect. probatur. C. de fideicommis. l. volū tatis. & pōt in hoc iudicio petere simpliciter ĩterro

e gari testes, de quo fuit sensum. Item posset articulari limitatè sensum fuisse de nigro, vel de albo. & tūc si quidem reus diceret se sensisse de alio, & probaretur: vitiaretur stipulatio: qa constat de dissensu. Si

f verò diceret, & non probaret: & de dissensu nō constat: quia dicto rei non statur pro se. Esset autem ꝓ eo: qa non tenetur: tamen qa non constat de consensu, interpretabitur pro reo: vt hîc. ¶ Secundo modo potest quæri de hoc, dato libello principaliter petē do Stichū: & re⁹ probabit duos esse. Stichos. vñ tpe sententiæ quærit̃, in quo sit condēnadus? ¶ Tertio modo pōt de hoc quæri in executione: cum sñia fuerit lata simpliciter.

SVMMARIVM.

1 *Diuersitas quantitatum in stipulatione deductarū, quãdo regulet diuersitatem stipulationum?*

2 *Dictio dena: intelligitur. de. xx. etiam in statuto pœnali: & apposita in stipulatione annua intelligitur de decem.*

Eum qui ita. ¶ Opp. & videtur, ꝙ de alijs decem, non de eisdem. insti. de duo. re in prin. Prætereà, nōne in. l. quinquaginta. s. de ꝓba. diuersitates scripturæ inducunt diuersitatē q̃titatis, & personarum? cuius contrarium

1 dicitur hîc. & j. eo. l. eū, qui ita. in prin. Respō. sit† duplex est quātitas expressa, & vnus actus ꝑmittēdi: vt Titi. x. Seius. x. promittis. & tūc de eisdē. x. intelligitur. Idē ex parte stipulatoris: vt mihi. x. & Titio x. promittis: vt hîc. Si verò est duplex quātitatis expressio: & duplex actus ꝑmittēdi, vt si dico Sempronio: ꝑmittis. x. & tu Titio promittis. x. tūc de diuersis q̃titatibus intelligitur: nisi dicat̃ eadem: vt instit. de duo re. in prin. Dicā in materia de duo. re. in. l. reos §. cū in tabulis. ¶ Quæro, vtrum ista stipulatio valeat in

b ¶ Oppo. de. l. stipulatio. alleg. sibi cōtrari⁹. i. §. cato. an pactū pœnale nascatur coh[...]tia co[...]ractus.

POMATES.

c ¶ In pœna. adde Bald. cōs. ccxcix.

d ¶ Obligetur naturaliter. Adde ꝙ cū opi. glo. etiam transit Alex. vide hîc per eum.

e ¶ Promittis mihi dare illi. adde bar. consi. lxxij. incip. Gellus ꝑmisit.

f ¶ Cōsueto fœnerari. Adde vltra Alexā. vt plenè p R. cōs. ccccc. Ang. cōsil. iiij. & xc. & ccix. in quātū etiā q̃rit Alex. vtrum pœna adiecta ĩ vltima volūtate, cēseatur apposita in fraudē vsurarum. adde Pet. de Ancha. consi. xciij.

g ¶ Dic aut. allegat̃ Bar. sibi contrari⁹ hîc. & s. in ea. l. in principio. qū ꝑmitto soluere librum sub pœna quadrupli, Andr. Barbati.

h ¶ Quadrupli. Adde vt pulchrè per Pet. de anc. cōsil. cxlvj. & Bal. cōsil. ccclxxvij. iij. libr. vbi dicit tenendā gl. & cōsil. l. in fi. iij. lib. idem dicit,

at in totũ:vel in pte:& gl.dicit,ꝙ in parte:qa qñ sub eadẽ compagine ver-
borũ sit promissio:tũc pro parte valeret:vt dicit glo.&.ll.alleg.ꝑ eam. sed
qñ sub diuersitate cõceptionis verborũ:& tũc in ꝑsona vnius valet, & est
vtilis:in persona alterius est inutilis:nec vitiaẽ vtile ꝑ inutile:vt.s̈.l.j.§. sed
si mihi.sicut dicimus in re coniunctis:vt.C.de cadu.tol.l.j.§.vbi autẽ.&.§.
a seq.facit.j.de stipu.ser.l.sed si sibi.¶ †Quæro,quid si dixit dena? dixit gl.
quod intelligiẽ de.xx.probatur.de lega.j.si quis testamẽto. Sed quid si in
aliqua constitutione pœnali,ponatur pœna denarũ librarũ &c.glos.ꝙ in-
telligitur de.xx.vt in prima constitutione ffdorum.§. antepe. super verbo
denarum.Cõtrarium no.C.de murilegu.l.qui textrini.li.xj.ar.l. interpre
tatione.de pœ.qđ non placet:qa cũ verba sint clara,ꝙ.xx.significat:vt. d.
l.si quis testamento:non est locus interpretationi:vt.l.ille,aut ille.§. cum
in verbis.s̈.de leg.iij.Prædicta vera,nisi hæc dictio dena adijciatur præsta-
tioni annuæ:tunc intelligitur.i.x.singulis annis.vt.j.eo.l. si ita stipulatus,
in prin.& de annu.leg.l.iij.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Stipulationis concipiendæ modi sex,quorum aliqui ualidi sunt,aliqui non.*
2 *Sententia,ut ualeat,uerba eius sunt conferenda in procuratorem præsentem,non in dominum absentem.*
Sententiæ etiam de iure ciuili possunt conferri in monasterium,& non in syndicum.
3 *[illegible] uerba executiua possunt conferri in dominum.*
Stipulari alteri quando quis poßit:ponitur regula cum nouem fallentijs.
Exceptio acquiritur alteri sine ceßione.

Si stipuler alicui. ¶Qui alteri stipulatur,potest ex ea sti-
pulatione agere,si sua interest . h. d. vsq;
ad.§.si quis ita.¶Op.ꝙ ista stipulatio alteri facta non valet:vt.l.quecunq;
s̈.ti.j.Glo.quæ est hîc dicit,& bene in modo stipulandi alteri,est differen
tia:quia quando confertur in personam alterius,verbum promissiuum,&
a verbum obligationis executiuum:vt promittis illi,ꝙ dabis illi [a]: & tũc nõ
valet:vt.l.quæcunq;.Aut verbum promissiuum cõfertur in personã sti-
pulantis:executiuum in personam alterius:vt promittis mihi,ꝙ dabis Ti
b tio.& tunc valet,si interest,[b]vt hîc.Cõtrarium dicit gl.in.l.quæcũq;. doc.
tenent istam per.d.l.quæcunq;.¶Op.de.l.eum qui.§.si actori.s̈. de cõsti.
pe.vbi confertur in personam alterius verbum promissiuum.& valet. Di
cit glo.ꝙ fallit in tutore,& curatore furiosi,& actore vniuersitatis, dicit ne
bene.Iac.de Are.tenet contrarium:&dicit.ꝙ.l.eum qui.loquitur quando
verbum promissiuum confertur in personam stipulatoris.verba executi-
na in personam alterius:vt.l.quoties.de admi.tu.vbi videtur tex.licet ali-
ter glo.ibi dicat.& gl.in.l.j.in prin.j.de stipu.ser.tenet idẽ,qđ hîc idẽ Dy.
Credo tutius tenere glo.& rõ:qa tex.in.l.eũ qui.§.Iul.&.§.si actori.vult fa
cere differentiam inter tutorem & actorem,ex vna parte:& ꝓcuratorem
ex alia.sed in procuratore dicto modo stipulante, valet:vt.j.dicam: & sic
nulla esset differentia.Vt ergo sit differentia oportet nos ponere illud,ꝙ
dicit gl.& tex.in.d.§.si actori.qui dicit tutori & curatori,constitui: debet
intelligi.hoc est cum ipso tutore cõtractũ cõstitutionis celebrari. Verba
aũt intellige dirigi ad pupillũ,& similes.Pro hoc facit qđ.j.dicam: ꝙ Ca-
nonistæ tenent in sententia proferẽda in.c.suscitata.de in integ. restit. sed
tu dices idem in tutore,qđ non valet,nisi intersit:vt hîc dicit text.Rñ.tex.
iste totus loquiẽ,quando quis stipulatur alteri:vt sibi stipulãti quęratur a-
ctio:sed si stipulatio interponereẽ,vt alteri quæsereẽ actio:& tunc loquun
1 tur cõtraria.¶†Ad declarandã istã gl.dic,& multiplex est modus concipi
endæ stipulationis.Quandoq; concipitur tali modo,ꝙ verba ꝓmissionis
& executionis,conferunẽ in alterũ:& tũc dic,ꝙ nulla est stipulatio.& hoc
tenet gl.& est tex.s̈.ti.j.l.quæcũq;.licet gl.ibi no.cõtrariũ,& malè.Idẽ vi-
deẽ sentire gl.C.per quas per no.acqui.l.j.s̈.de ꝓcur.l.qđ ꝓcurator ex re.
c sed semp huic gl.inhęreas.Fallit in tutore,curatore,[c]& actore:vt hîc in gl.
& in.l.j.in princi.j.de stipu.ser.&.l. quoties.s̈.de admi.tu.Item fallit in fi-
lio,& seruo:vt.l.j.in prin.in tex.& gl.j.de stipu.ser.vbi in ꝑsonã patris,&
dñi,possunt conferri verba:vt.j.e.l.quodcunq;.in prin. & in fi. Et prædi-
cta sunt vera in cõtractibus,q verbis contrahunẽ.in his,quæ consensu,si es
set nũtius,posset celebrari in personã dñi:vt.l.qui autem.§.fi.s̈.de consti.
pec.& Cy.vide in.l.multum.C.si quis alteri,vel sibi.¶Secundus mod⁹,ꝙ
verba ꝓmissionis conferanẽ in personã stipulatoris,& verba executiua o-
bligationis in personã alterius:& tũc est videre,an valeat:vt actio stipulan
ti quærat.& certè valet,si intersit stipulantis:vt hîc in.§.si stipuler.&.§. si
quis insulã.ergo si non interest,non valet:vt sentit hîc gl.à contrario sen-
su.¶Quandoq; quæriẽ,an valeat ad quærẽdũ actionẽ ei,in cuius personã
verba executiua conferunẽ,ipso iure,vel per cessionẽ:vt.j.diceẽ,& tunc in
ꝑsona tutoris,& actoris,valeret sine dubio:vt.d.§.si actori.Sed in ꝓcurato
re est dubiũ,an valeat:si ꝓmitto ꝓcuratori,ꝙ dabo dño.& gl.in.l.j.j.de sti
d pu.ser.videtur dicere ꝙ nõ.[d]ꝑ qua facit.d.l.eũ qui.§.iul.de cõsti.pe. Sed
gl.quæ est in.l.in omnibus.j.de pręto.stip.tenet contra.quod valeat.Idem
no.j.eo.l.si ꝓcuratori ꝑsentis. est text.in.l.pe.C.ad exhi.Non ob.l.eũ qui.
§.Iu.qa debeat intelligi,qđ qs cõstituat se ꝓcuratori soluturũ,non domi-
no:subaudi scilicet cõstituat se soluturũ.q.d.verba ꝓmissionis ꝓferanẽ in
ꝑsonã ꝓcuratoris:alíś istud esset cõtra casũ.l.pe.C.ad exhi.Et ex hoc appa
ret,ꝙ si vera esset opi.Iaco.de Are.nulla esset differentia inter actorẽ,&
ꝓcuratorẽ,qđ tex.vult.Vt igiẽ sit differẽtia,verũ dicit gl.& malè Iac.de
are.Et idẽ dico in neg.gest.ꝙ in procuratore.Nec ob.si dicis,ꝙ.l.pe.C.ad
exhib.loqtur in cõtractu,q celebraẽ verbis:qa ibi nõ erat nuntius, & tunc
est idem,siue verbis,siue cõsensu cõtrahaẽ:qa nunq;
verba debẽt conferri in ꝑsonã absentis: vt.l.si mul-
tũ,si quis alteri,vel sibi.&.d.l.quęcũq;.s̈.ti.j.Sed cõ
tra hoc vr̃ tex.j.eo. l.si ita stipulatus.§. Chrysogo-
nus.sed dic,ꝙ ibi alia fuit stipulatiõis cõceptio : vt
statim dicã.¶Tertius modus concipiendi stipula-
tionẽ est, quòd verba obligatiua ex parte stipulan
tis,sint impersonalia:verba executiua sint ad alium
directa:& tũc stipulatio est nulla : quia ei videmur
c stipulari, cui debet solui: vt.§. Chrysogonus[c]. Di-
xit eñ sic,ꝓmittis quòd dabis dño meo : vt ibi di-
cã.¶Quartus modus est,ꝙ vtrunq; verbũ ꝓmissi-
uũ & executiuũ,impersonaliter concipiaẽ: tũc sine
dubio valet:qa intelligitur persona stipulãtis. vt. s̈.
e.l.§.sicut aũt.&.l.si qs ita.§.Chrysogon⁹. ¶Quin-
tus modus,ꝙ vtrũq; personaliter in ꝑsona stipulan
tis suo noĩe conferaẽ.ꝙ hoc non habet dubiũ,quod
valet,nisi in casu.j.de stip.ser.l.ij. ¶Sextus modus
est,vt vtrũq; verbũ conferatur in ꝑsonã stipulantis,
noĩe tñ alterius:vt ꝓmittis mihi dare noĩe Titij &c.
f & ista valet sine dubio in ꝓcuratore[f].Itẽ in ne.gest.
vt.l.pe.C.ad exhib.l.huiusmodi.in prin.s̈.de lega.j.
2 no.s̈.ti.j.l.q̃cũq;.facit.l.si ego.s̈.de neg.gest. ¶†Et
ex ꝑdictis apparet ratio.l.j.C. de sentẽ. & interlo.q̃
dicit sententiã nõ valere, si ꝓcurator non condẽne
tur:sed dñs,q non est ꝑsens.Ratio:quia in sñia qua-
si contrahitur: vt.l.iij.§.idẽ scribit.s̈.de pecu.Et sic
verba sententiæ debent referri ad ꝑsonã ꝓcurato-
ris,q est ꝑsens:cũ quo quasi contrahitur.aliâs nõ v;:
vt hic &.d.l.quęcunq;.s̈.ti.j.Sed si esset tutor,actor
vel similis:tunc verba contract⁹ possunt cõferri ĩ ꝑ-
g sonã dñi:vt.l.eũ qui.§.si actori.ita etiã sufficeret, si
verba sententiæ referrenẽ ad dominũ[g].Et ideò quę
dã gl.iuris canonici,extra de in int.re.c.suscitata. di
cit ꝙ sentẽtia fertur in monasteriũ, non in syndicũ:
quia ius canonicũ de hoc non curauit. Sed nõ bene
dicit,qa de iure ciuili sñia ferri posset ĩ monasteriũ,
non in syndicũ:vt in.d.§.si actori.De hoc etiã tãgiẽ
de elec.c.querelã.& hoc circa verba sentẽtiæ cõde-
natoriæ,vel absolutoriæ.Verba verò executiua pos
sunt conferri ĩ personã dñi:vt condẽno Titiũ tali ꝓ
curatori ad dandum,& soluẽdum dño:Ipsi eñ ꝓcu
ratori nõ est faciẽda solutio:nisi habeat speciele mã
3 datũ:vt.j.de so.l.hoc iure.vbi de hoc diciẽ.¶†Quę
ro,qñ quis stipulatur alteri,& valet: qa sua interest:
& sic stipulãti est acqsitũ:an quæratur actio sinecés
sione illi,cui quis stipulatur?& gl.dicit,ꝙ in casibus
no.insti.de inuti.sti.§.si quis alij.Cy.per modũ di-
stinctiõis tradidit in.l.multũ.C.si qs alteri,vel sibi.
& minus perfectè.Gul.de cu.tãgit in.l.certi condi
ctio.§.si nummos.s̈.si cer.pe.vbi ponit.ix.casus ex-
ceptuatos,q sunt in.d.§.si quis alij.ĩ gl.& põit Gul.
dictas exceptiões,quasi ꝑ regulas . Nos examinem⁹
hic quasdã remittẽdo: & quasdã hîc ponẽdo plenè.
& dicit Gul.stipulari alteri nemo põt.¶Fallit pri-
mò,vbi est personarũ idẽtitas:vt filius,vel seru⁹,qui
sunt eadẽ ꝑsona cũ dño, & patre : vt.§.ei verò qui.
insti.de inut. stip.Et illud est difficile,qualiter pos
sint stipulari patri,vel auo,vel domino:vel econuer
so.dicam ple.j.e.l.qđ dicitur. ¶Secundò fallit,vbi
est officij necessitas: vt ĩ tutore,& curatore:vt.l.quo
ties.s̈.de admi.tu.&.l.eũ qui.§. si actori.&.§.seq.s̈.
consti. pecu.sed dicit verum in his, quæ pertinent
ad administrationem ipsorũ tutorum stipulantiũ:
aliâs secus:vt.l.solutum.§.per liberã.s̈. de pignora.
actio.& acquiritur vtilis.¶Tertiò fallit,vbi est per
sonæ authoritas:vt notarius,vel alius officialis:& v-
tilis acquiritur.vt.l.j.§.exigere.de magi.conuen.l.
non quasi.j.rem pu.sal.fo.&.l. non aliter. de adop.
An hoc sit verum in omnibus stipulationibus,dicã
in.l.non quasi.¶Quartò fallit,vbi est prætoria so-
lẽnitas:vt in stipulationibus prętorijs.l. in omnib⁹.
j.de præto.stipu.& bene dicit.quia & in omnibus,
quæ in iudicio aguntur &c.vt.l.in causæ.s̈. de pro-
cura.& gl.j.de præto.stipu.l.iiij. &.l. in omnibus.
& ibi dicam. ¶Quintò, vbi est rerum connexitas:
vt quando stipulatio interponitur super re mea.&
in hoc semper dubitaui.& est tex.in.l.quod procu-
rator ex re.s̈.de procura.&.l.Iulian.§. si procura.s̈.
de actio. emp.Pet. idem tenet.in.l.multum.& gl.

a ¶Promittis mi-
hi,ꝙ dabis illi.Ad
de Bar.cõsil.lxxj.
incipiente Gellus
fuit confessus.

POMATES.

b ¶Valet si interest.
Vide Ale.cõs.lx-
xij.co.ij.ad fi.vo.
ij.&.iiij.col.v.vbi
dicit,ꝙ opi.gl.hîc
est cõis.& vi.Ro.
consi.cccc.xlj.
c ¶Fallit in tutore
& curatore.Adde
Bal.& Pau. de ca.
idẽ tenẽtẽ.& Cy.ĩ
l.vt inter.C.de inu
ti.sti.& secũdũ A-
lex.vr̃ text.cũ gl.ĩ
l.Cai⁹.in ver.stipu
latus.s̈.de vsur.sed
Ia.de Are.Angel.
Imo.Ra.cu.vt re-
fert Alex.reprehẽ
dũt opi.gl.& Nic.
Mat.& Bal.in.l.j.
C.ꝑ quas ꝑso.nob.
ac.ꝑ tex.ĩ.d.l.quo
ties.&.l.q̃cũq;.&
cũ istis videẽ transi
ire Alex.
d ¶Qđ nõ.Adde ꝙ
illã gl.sequiẽ Bal.
Ang.Ra.Paul.de
ca.Rom.hîc &.d.
Car.& Imol.in.c.
accedẽs.de ꝑbend.
qa si procuratoris
nõ intersit,nõ de-
bet valere stipula-
tio.& cũ istis tran
sit Alex.cui adde
Ro.consi.cccc.xlj.
inci.oĩpotẽtis Dei
ꝑsens instrumẽtũ.
latius ibi vide de
hac materia,quàm
per Alex.
e ¶§.Chrysogon⁹.
Rap.Imo.Pau.de
ca.ibi tenẽt cũ I-
mo.& Ro.hic per
tex.in.§. si qs insu
lã.qa verba imper
sonaliter ꝓlata in
dubio debẽt ĩtelli
gi taliẽ relata,ꝙ a-
ct⁹ valeat,si aliquo
casu valere põt:
& istã opi.vr̃ tene
re Cy.in.d.l.vt in-
ter absentes:vt re-
fert hic Alex.qui
cũ ipso transit.
f ¶Sine dubio in
ꝓcuratore. Adde
Ro.prædicto cõsi.
cccc.xlj.
g ¶Ad dñm. adde
vltra Alexan. hîc
Pau.de ca cõsi.mi
hi.cccxx.in fi.inc.
circa primum quę
situm.

in. §. si quis alij. insti. de inut. sti. Sed de hoc miror: qa videt cõtra tex. in. l. solutũ. §. per liberã. š. de pig. ac. vbi per ꝓcuratorẽ nõ quærit̃ pign⁹, qđ sup re mea fit. Breuiter oportet me dicere, ꝙ qñq; procurator stipulat̃, ꝙ est meũ: & mihi quærit̃ vtilis. est tex. in l. pe. C. ad exhib. Qñq; stipulatur qđ est ex re mea vt pretiũ, vel fruct⁹. & idẽ vt. l. Iulia. §. si ꝓcura. š. de act. emp. & l. qđ ꝓcurator. š. de procura. nec ob. C. ꝑ quas p. no. acq. l. j. qa ibi res nõ durat domini, sed in emptorẽ trãsfert̃. Itẽ non est ex parte domini illa cõuẽtio. l. cõmissoriæ: sed magis in pœnã nõ soluentis: vt statim dicã in vsura. Aliud ergo credere in pacto adiectiõis in diẽ: qa illud habet instar pretij: vt. l. ꝙ fundũ in prin. de cõtrahẽ. emp. sed si stipuletur ꝓpter rem meam, non mihi acquiritur: vt. l. possessio §. j. de acqui. pos. & l. solutũ. §. per liberam. š. de pig. ac. Et ideo gl. quæ est in. l. quod procurator. quæ dicit in vsura: nõ dicit bene: qa nõ ex re, sed ꝓpter rẽ: vt. l. vsura pecuniæ. j. de ver. sig. & facit qđ stipulatione, vel alio contractu personali quęrit dño: tunc quæret accessoriũ, qđ esset propter rẽ: vt. l. ij. C. per quas per. no. acqui. & no. in. d. §. per liberã. ¶ Sextò fallit, vbi est præsentia personæ, & vicinitas: & hoc non est dubium: vt. l. si procuratori præsentis. j. eod. ¶ Septimò, vbi est deficiẽtis vtilitas actionis: vt si ille, qui deberet cedere, non est: vel non reperit̃: vt. l. j. in fi. cum. l. seq. š. de insti. glo. est in. l. dãni infec. š. de dam. infecto. & l. j. C. de ac. & ob. l. sancimus. §. j. ad Treb. ¶ Octauò fallit, vbi est personarum affectio, & rei, de qua agitur æquitas: vt. l. caius. š. so. ma. dicã in. l. quod dicitur. j. eo. qualiter ille casus debet intelligi. ¶ Nonò & vltimò fallit, vbi est possessio, & ꝓprietas. & vult dicere Gul. ꝙ vbicũq; super re, quæ est mei stipulantis, stipulor, vel paciscor alteri: acquiritur vtilis sine cessione: vt. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. ¶ Ego dubito in intellectu illius. l. quia de iure antiquo, dicit ibi tex. quòd alteri non acquiritur: sed posteà benigna interpretatiõe Imperator concedit vtilẽ. Mihi videtur sic dicendum, quando q; paciscor sup re mea, quæ durat mea: & alteri quærit̃ vtilis: vt. š. de po. l. Publia. in prin. Nec dicat quis, ꝙ ibi speciale in filio. qa imò ius commune cum per matrem non possit quæri filio: vt. l. debitor. in fi. ad Treb. dicã. j. e. l. quod dicitur. facit quod no. š. de do. l. donationes in concubinam. §. pe. ¶ Quandoq; stipulor super re, quę est mea, tamen non durat mea: & tunc alteri non quæritur actio regulariter: vt. d. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. & C. de pactis conuen. l. pactum. Fallit fauore exercentis liberalitatem vt. d. l. quoties. Itẽ fallit propter singularia præcepta pecuniæ: vt. l. certi cõdictio. §. si numos. š. si cert. pe. Et sic vides, ꝙ quando quis stipulatur alteri: quãdoq; quæritur actio ipsi stipulanti: quandoq; ei, cui quis stipulatur. Quæ omnia perfectè sunt expedita licet glo. in. §. si quis alij. hoc inculcet. Prædicta vera in his, quæ acquiruntur per actum ciuilem: ea verò quæ acquirũtur per actũ naturalẽ, & corporeũ, possunt quæri per alterum: vt. l. ea quæ ciuiliter. de acq. re. do. & C. per quas per. no. acqui. l. j. Itẽ prædicta vera, quando quis paciscitur alteri ad actionẽ. Si verò† paciscit̃ ad exceptionem[a] in modo cõcipiẽdi cõ 4 uentionem, est idem, quod. š. vt. d. l. quæcunq;. š. ti. j. & l. & hæredi. §. nos autem. de pac. Sed in modo q̃rendi differunt: qa exceptio quæritur sine cessione vtilis pacti, vel doli. vt. l. rescriptum. §. fi. š. de pac. & l. & hæredi. §. nos autem. eo. ti.

AEdem. ¶ Dicit gl. ꝙ Iurisconsultus nõ bene ar. Dyn. dicit ꝙ sic: quia hîc vertitur factum in obligatione, non datio. Facit qđ no. in. l. liberi. š. de contrahen. emp. dicetur. j. e. liber homo.

LEX XXXIX.

DOminus seruo. ¶ Hæc. l. nõ habet locum in aduentitijs, quo ad proprietatẽ dicit glo. Dy. dicit hoc verum, quando filius stipulatur sibi, non quando pater filio. Tu dic vt dicam. j. eo. l. quòd dicitur. quia credo. gl. simpliciter bene dicere.

a ¶ Ad exceptionẽ & quod exceptio quæratur alteri sine cessione. adde Bar. in. l. iij. C. qđ met. caus. & Alexã. in consi. xl. co. pe. in. v. volu.

b ¶ Hîc in contractibus. Adde, hãc tenet Rapha. cu. dicens opi. Bar. non ꝓbari in. d. l. si seruus communis. tñ Alex. transit cum so. Bart. quã dicit tenere communiter doc. hîc ĩ. d. l. j.

c ¶ Per accusatiuũ. Adde secundum Alex. & Bal. in. d. j. qñ dies le. ce, reꝑhendit Bar. per. l. nec semel. §. nouissimè. š. qñ de leg. vbi patet non esse differentiã, an in accusatiuo, an in ablatiuo. & hanc opi. dixit ale. esse veriorem. ꝓ qua alle. tex. in. l. j. §. si intra. cum se. š. de succes. edi. & i. l. si ita fuerit libertas. in prin. iuncto. §. fi. š. de ma. test. & ibi Bene. de plũ, Imo. & Ro. hîc cõcludẽtes solũ fiendam differentiã an ĩ plurali: an singulari, quam opi. dicit Alexã. fuisse Gul. de cu. in. l. lecta. š. si cer. peta. Fran. de ram. in. l. ex his. quãdo di. leg. ce. & gl. in. l. si cuilegetur. in glo. j. & ibi no. Imol. & cũ istis transit Alexã. latius hic vide.

LEX XLI.

EVm qui Calendis. ¶ Qui stipulatur calendis, intelligitur de ꝓximis: nisi aliud actũ sit. h. d. ¶ Op. š. eo. l. stipulatio ista. §. in stipulatiõibus. so. hoc ideo, ne stipulatio esset inutilis. Quærit gl. quid si dico promittis dare in diebus illis. gl. dicit de duobus intelligitur, vt. l. inter illam. §. fi. j. de ver. sig. facit. l. libertas. §. fi. š. de ma. testa.

Quoties. ¶ Si dies in stipulatione non adijcitur, præsenti die debetur. h. d. ¶ Op. de. l. ꝓmissor. §. j. š. de cõsti. pe. gl. dicit, dic, vt ibi. & ibi videtur dicere, ꝙ ibi fallit. Sed aduerte: qa alius est dies, qui inest in obligatione, & diem obligationis impedit venire: vt. l. cedere diem. de verbor. signifi. & obligationi simpliciter conceptæ, talis dies non inest, imo statim debetur: vt hic cũ si. Alius est dies, qui miserationis causa solutioni indulget̃, & iste in constituta pecunia est limitatus. s. x. dierum. vt. d. l. promissor. In alijs tempus tale est, arbitrio iudicis: vt insti. de inuti. sti. §. fi. & l. j. de so. l. ratum. & l. quod dicimus. Pro hac distinctione facit. l. si cum militi. §. j. š. de compen. qui est no. ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Solui quod debetur, quando debeat?*

LEX XLII.

QVi hoc anno. ¶ Quando vna prestatio est facta, petitur in fin. temporis. [illegible] nostra. Et op. j. eo. l. liber homo. §. decem. Solu. [illegible] tempus fuit appositum gratia cuiusdam demonstrationis, nõ dilationis: vt hîc. ¶ Oppo. de. l. j. C. quando di. le. ce. & in. l. in singulos. de annu. leg. vbi in prin. anni debet peti. Respon. vna sol. datur insti. eo. ti. §. at si ita. quòd aliud, si dico annum: & aliud, si dico in singulis annis. glo. non est vera. & est contra. l. nec semel. §. nouis. š. qñ di. le. ce. Alia so. est qñ di. le. ce. l. j. ꝙ ibi in vltimis voluntatibus: hîc in contractibus[b]. Hæc non est vera, per. l. eũ q ita §. q ita. j. eo. l. si seruus cõis meus, vel castrẽsis peculij. §. fi. j. ti. ij. Quid dicemus? gl. tãgit vnũ verbũ, qđ est verũ: ꝙ aliud est dicere hoc anno: aliud est dicere annũ. & vide quod dixi in summario. quia qñ dixi anno: est vna prestatio: & tunc in fine anni debet̃: vt hîc. Qñq; sunt plures præstationes: vt qñ dixi annuũ: & in prĩcipio cuiuslibet anni debetur. ¶ Op. de. l. lecta. š. si cer. pet. Rñdeo, illud debet intelligi, quando tẽpus est appositũ cã differẽdæ solutiõis: qa fuit appositũ in executiõe post obligatiõem perfectã. Nã ꝓ vna summa fuit prestatio diuisa: hîc verò cã multiplicãdæ obligationis. & ideo tũc in prin. ¶ † Cũ ergo quærit̃, qñ illud, quòd debet̃, in quo tpe de- 1 beat solui. distingue: qa qñq; in stipulatione apponitur tempus cã demonstrationis, seu designationis: & tunc statim potest peti: vt. l. liber homo. §. decẽ. j. eo. Q ñq; tempus apponit̃ in stipulatione, cã limitandæ obligationis: & tunc statim illo tpe nõ expectato, debetur: vt. l. eũ q. §. qui ita. j. eo. l. si fideiussor. §. fin. š. mã. l. obligationũ ferè. §. j. š. de act. & obli. Qñq; temp⁹ apponit̃ cã dilationis, seu cã multiplicãdæ obligationis: & ista est materia nña. Aut est faciẽda vna pstatio, aut plures. Primo casu, aut tps fuit appositũ per accusatiuũ:[c] vt in annos, vel post annos: & tũc intelligat̃ in fi. tpis: vt in. l. si in annos. & l. nõ putabam. š. de condi. & demon. Quandoq; tps apponitur per ablatiuũ: & tunc aut verba sunt relata ad eũ, cui obligatio quærit̃ vt accipias in anno, vel petes in anno. & tũc in prin. tpis põt peti: vt. l. si ita fuerit libertas. in prin. š. de ma. testa. Aut verba sunt relata ad eũ, qui obligatur: vt dabo in anno: vel hoc anno: tũc in fine tpis: vt hîc. Qñq; dubitatur, & tũc gratia ꝓmissoris videtur appositũ: vt. l. eum qui. al's incipit Iabolenus. š. de an. le. ¶ Si verò sunt faciẽdæ plures præstationes: & tũc, aut tps adijcit̃ cã multiplicãdæ obligationis, qđ est qñ apponit̃ in tpe obligationis & tũc debet̃ in prin. cuiuslibet anni, tã in cõtractib⁹, q; in vltimis volũtatibus: vt. l. nec semel. in prin. š. qñ di. le. ce. C. qñ di. le. ce. l. j. & j. e. l. eũ q ita. §. q ita. ¶ Fallit. j. qñ pstatio fit ob aliquã necessitatẽ: qa tũc inspicitur tps necessitatis: vt. l. nec semel. §. si in habitatiõe. š. qñ di. le. ce. Fallit secundò, qñ debẽt pstari fruct⁹ certę rei. l. firmio. §. pater. š. qñ di. le. ce. Si vero tps apponit̃ cã differẽdæ solutiõis, qđ est qñ apponit̃ in executiõe: & tũc semp in fi. vt. l. lecta. š. si cer. pe. & l. si cui. š. de le. j. d. Gul. de cu. tangit in. l. lecta. & nõ plenè, maximè ĩ primò mẽbro. d. Cy. in. l. j. C. qñ dies le. ce. & Dy. alibi.

SVMMARIVM.

1 *Reductio ad arbitrium boni uiri, quòd habeat etiam locum in contractibus stricti iuris, arbitratore malè arbitrante.*
2 *Compromissum, si est factum in arbitrium alterius ex contrahentibus, illo non arbitrante, receditur à persona: secus si in arbitrium tertij.*
3 *Verba ista, arbitrio Titij, in contractibus posita, faciunt conditionem, & eo non arbitrante, contractus est nullus: secus in ultimis uoluntatibus.*
4 *Vendito fundo pro centum, pacto apposito, quod si apparuerit fundum emphyteuticum, fieret diminutio pretij arbitrio Titij, Titio mortuo, recurritur ad iudicem.*
5 *Arbitratoris persona quando omitti, & alia adiri possit?*
6 *Arbitrator non arbitratur, quia stat per promissorem: si est apposita pœna: tunc committitur: si non est apposita, receditur à persona.*
7 *Præsentia partis, quòd requiratur, quando arbitrator arbitratur.*
8 *Potestas arbitrandi quanto tempore duret?*
9 *Arbitratori si partes notum non fecerunt compromissum, & elapsus fuit terminus: uidentur ab eius arbitrio recessisse.*
10 *Arbitrator, an cogatur arbitrari, notificatione sibi facta: remißiuè.*
11 *Arbitratore mortuo, an potestas arbitrandi transeat ad hæredem?*
12 *Arbitratore bannito, uel excommunicato, poterit arbitrari.*

Compromissum

a ¶ Op.de.l.hæc.vide Bar.sibi cõtrariũ in.l. Theopõpus.de do.p̃le.& ẽt in alio,q̃ hic dicit,est sibi cõtrarius.in.l.hæc cõditio.la.ij.de cõdi.& demon. q̃uo debet impleri cõditio.& vide inter cõsilia Bar.cõsiliũ Bal.ĩcipiẽs,pũctus sup quo cõsiliũ.vbi cõsuluit cõtra Bar.de lapsu anni.vide Bar.in cõsi. cclxx.incipi.Ptholomeus de spoleto,si arbitrator possit arbitrari de te absente.An.barb.

e ¶ Consulere contrarium.Adde quòd idem consuluit Pe.de Anc.consi. cclxx.vbi dicit se respondisse ad fundamenta Bar.hic Ro.ẽt cõs.lxj.inci. in Christi nomine.licet mihi magna.tenet q̃ ad ꝓbationẽ s̃niæ,nõ requiratur præsentia partis:tamen sentit,q̃ in discussione requirat̃ ptis p̃sentia circa mediũ pe.col.& idẽ vult Pau.de ca.hic,& Alex.& Bal.consi.cclxij. inci. in Christi nomine,nunquid arbiter.j.li.vide Ro.in.d.consi.vbi ponit,q̃ Florẽtiæ seruatur opin.Bar.& Pe.Pisis vero op.Bal.& Gul.de cu.verũ.qa ciuitas Pisarũ est subiecta Floren.videbatur quòd opi.Bart.esset seruanda in casu suo,tñ decidit contrarium:quia ex tacito consensu Florentinorum,ciuitas Pisanorum vtebatur suis consuetudinibus.De quo vide etiã Bal.consi.x.v.lib.

b ¶ Pro ĩpleta.Adde q̃ cũ Bar.trãseunt cõiter Mode.ꝓ qb⁹ Alex.dicit facere tex.ĩ.l.thais §.sororẽ.de fidei cõ.lib.qđ limita secũdũ Pau.de ca.verũ,si hæres fuit in mora arbitrãdi secus si añ morã decessisset:qa legatũ nõ deberet.Et hoc idẽ voluit Bar.in.l.j.§.de le.ij.versic.q̃i qđ si cõferatur legatũ.

¶ Ad arbitrium bõi viri.adde secũdũ Ale.ang.rap.hoc idem tenẽtes bal.& Sal.ĩ.l.fi.de cõtrahẽ.emp.& ĩ l.ĩ psonã.de re.iu.Paul.de ca.in.l.si merces.s̈.loca.Fl.de scto Pe.in.§.arbitrorũ.ĩ co.iij.s̈.ꝓ soc.& q̃ cõtrariũ tenẽt Bal.imo.&ro.hic pe.&Cy.in.l.in vẽdẽtis.& Imo.ĩ.l.j.j.iij.co.de le.ij.p istũ tex.&p tex.ĩ.l.si ita.s̈.ꝓ soc.ꝓ quo pau.de ca.hic reliq̃t cogitãdũ.tñ ĩpe trãsit cũ hac.ij.opin.Sed tu dic,q̃ opi.Bar.seq̃t Ro.cõs.vij.ĩ fi.ĩ.c.oĩ potẽtis Dei,ĩ cã ꝓposi tæ consultatiõis.vbi consuluit q̃ si dico:ꝓmitto tibi id q̃ d; Ant.& de eo,q̃ Ant.d; stet̃ declaratiõi Alberti:q̃ Alberto ñ declarante,ꝓmissio remanet firma.opi.ẽt Bart.vr̃ seq pau.de ca.cõs.cxxv.inci.ĩ chr̃i noĩe viso libello ĩ.ij.co.ver.q̃tũ ad scđm vbi põit si ꝓmissa sint.c.ꝓ dote,&illud plus:q̃ Titius arbitrabit̃,an Titio mortuo recurrendũ sit ad iudicẽ?& Bar.videtur sequi,Bal.cõs.cccxxiij.in fi.iij.lib.

POMATES

d ¶ Et recedit̃ à pso na.vide Pan.cõs.lxxx.co.ij.ĩ.ij.dubio.vol.ij.& Alc.iij.co.iij.vol.j.ro.ccccij.vbi ponit pulchrũ exempl.

13 Compromissum factum in arbitratorem,an extinguatur altero ex contrahentibus defuncto?quòd sic,si assumitur super cõtractu perficiendo:secus si super cõtractu perfecto,uel aliquo accessorio.

14 Potestas arbitrandi finitur,quando alter ex compromittentibus est bannitus,& bona sunt publicata.

Arbitratores,qui quotidie assumuntur super litibus,uidẽtur assumi super contractu perficiendo.

15 Compromissum si factum est in Titium.ut arbitretur de cõsilio Sempronij,Sempronio nolente consulere:uel quia mortuus est:an arbitrator solus possit expedire?

LEX XLIII.

SI quis arbitratu. ¶ Arbitratore non arbi-
trãte,nõ valet stipulatio:& ab eius persona
nõ recedit̃.h.d. ¶ Op.de.l.societatẽ.§.arbitrorum.
s̈.ꝓ so.vbi reducit̃ ad arbitriũ boniviri.glo.dicit,dic
vt ibi.hic nullo modo arbitratus est:sed ibi malè ar-
1 bitratus est.Quæ est ratio,†qñ arbitrat̃,licet iniquè
q̃ stipulatio valet.Rñdeo:qa iã est firmatus cõtract⁹
vñ est actio,quæ potest intentari,cui actioni iudicis
officiũ seruit:vt reducat̃ ad arbitrium boni viri.l.so-
cietatem.§.arbitrorũ.s̈.pro so.sed qñ nullo modo ar
bitratur actio,non est super qua officiũ iudicis pos-
sit implorari:ita in cõtractu stricti iuris:vt.l.si liber
tus.s̈.de ope.liber. ¶ Op.s̈.de ope.liber.l.si libertus
ita iura.Solutio.ibi fuit iniquè arbitratus. ¶ Oppõi-
a tur de.l.hæc[a] vẽditio.s̈.de cõtrahẽ.emp.Solu.ibi fuit
iniquè arbitratus:sed ibi ponit̃ alius casus,in quo nõ
2 fuit arbitratus.Dic,†q̃ ibi in arbitriũ vnius ex cõtra
hẽtibus fuit compromissum.vnde eo nõ arbitrãte re
cedetur à psona.hic in arbitriũ tertij.Rõ,si p vnum
ex cõtrahẽtibus stat:tũc cõtractus habet̃ ꝓ impleto
vt.l.iure ciuili.s̈.de cõdi.& de.& iõ cũ stat p eũ.&c.
vt.c.impuberi.extra de re.iu.li.vj.& est expressum
j.e.l.in executiõe.§.fi.hic ergo cũ stet p eũ,cõtract⁹
est firmat⁹:& põt actio intentari:& operabit̃ officiũ
iudicis.Ita debetis intelligere.& hoc ĩtellige,qñ po
nit̃ in arbitriũ alterius ex cõtrahẽtibus tali casu,quo
cõtractũ ab initio nõ facit nullũ:al̃s secus:vt.l.qđ se
pe.§.j.de cõtrahẽ.emp. ¶ Op.de.l.fi.§.sed & si quis
C.communia de leg.Rñ.ibi est sp̃ale fauore vltimæ
3 volũtatis.hic aduertatis:†qa talia verba arbitrio Ti-
tij &c.in contractibus faciunt conditionẽ:vt.l.fin.C.
de contrahẽ.emp.cũ si.& ideo eo nõ arbitrãte con-
tract⁹ est null⁹.Sed in vltimis volũtatib⁹,talia verba
conditionẽ nõ faciũt:vt.l.j.in fi.de le.ij.& in hoc est
fauor vltimæ volũtatis:iõ non arbitrãte recederet̃ à
psona.Sed si in vltimis volũtatibus poneret̃ cõditio
naliter p si:vt si Titius arbitrat⁹ fuerit:tũc eo non ar
bitrãte,non valeret:sicut si q̃uis alia conditio defice-
ret:vt.d.l.j.de le.ij.& ibi no.in fi.mag.gl.est text.de
acquir.hære.l.is qui heres.in prin.licet gl.ibi nõ bñ
loquatur. ¶ Sed oppo.contra prædicta de.l.si sic.in
prin.de leg.j.& de le.iij.l.fideicommissa.§.q̃q̃.vbi
ponit̃ conditionaliter,& recedit̃ à psona.Sol.ibi fu-
it collatũ in arbitriũ hæredis,& iõ eo non arbitrãte
b stat p eũ:& hr̃ conditio ꝓ impleta[b] sicut dixi.s̈.pro
xi.secus si in arbitriũ extranei conditionaliter appo
natur,sicut dixi in cõtractib⁹. ¶ Sed op.de.l.mulcta
in prin.s̈.de condi.& de.Rñ.Pet.soluit,qđ ibi loq̃t
in facto,qđ nõ habet certos fines limitatos.& Cy.tã
git de cõtrahẽ.emp.l.fi.in fi.Certè nec in.§.sed & si
qs.erãt limitati fines.Sol.ergo,q̃ q̃tũ ad pœnæ com
missionẽ non recedit̃ à persona,sed quo ad valorẽ le
4 gati sic. ¶ †Formo tibi vnã.q.quã habui de facto.q-
dã de terra mea vẽdidit fundũ alteri ꝓ.c.pacto ap-
posito:q̃ si appareret,hũc fundũ esse emphyteuticũ
fieret diminutio pretij,arbitrio Lucij Titij &c.T pe
quo apparet fundũ esse emphyteuticũ,Lucius Titi⁹
est mortu⁹:qd fiet de isto cõtractu?certè cũ contra-
c ctus sit firmatus:ergo est recurrẽdũ ad arbitriũ[c] bo
ni viri.s.iudicis.Do tibi casum in.l.domum.s̈.de cõ
trahẽ.emp.&.l.suę rei.cũ.l.se.e.ti.Itẽ dico,qñ arbi-
triũ alicui⁹ adijcitur in aliqua qualitate:vt vẽdo tibi
fundũ pro.c.& do tibi vna cũ fundo vnũ de duobus
meis,arbitrio Lucij Titij:tũc Lucio Titio nõ arbi
trãte,recurrit̃ ad iudicẽ:vt arbitret̃:vt.l.si in emptio-
5 ne in prĩ.s̈.de cõtra.emp. ¶ Et vt†tibi liqueat.vtrũ
à psona arbitratoris recedat̃,vel nõ:distingue.Aut
loquimur in vltimis volũtatib⁹:& tunc quo ad sub
stãtiã legati:& põt recedi:vt.l.fi.§.sed & si qs.C.cõ
munia de le.qđ intellige cũ distinctiõe.Aut fuit da
tum arbitriũ cõditionaliter,aut nõ:vt.s̈.dixi.Aut
quo ad pœnæ cõmissionẽ,& à psona nõ recedit̃:vt
l.mulcta.ĩ prin.s̈.de cõdi.& de.Aut loqmur in con
tractibus:& si fuit arbitrat⁹ iniquè:recedit̃ à psona:
vt.l.si libertus.s̈.de ope.lib.l.societatẽ.§.arbitrorũ
s̈.ꝓ soci.Aut nunq̃ fuit arbitrat⁹:& tũc aut fuit v-
nus de cõtrahentib⁹.& receditur,vt.l.hæc vẽditio.
s̈.de cõtra.emp.Aut fuit tertius,& tunc aut fuit as-
sumpt⁹ sup contractu pficiendo:& nõ receditur à
psona:vt hic.& dicã.j.proxi.q.Aut sup contractu
d pfecto,& ĩ aliquo accessorio:& recedit̃ à persona[d]:
vt.l.domũ.s̈ de cõtra.emp.l.suæ rei.cũ.l.seq.&.l.si
6 in emptiõe.ĩ prin.e.ti.& qđ.s̈.dixi.in.q. ¶ †Quę
ro,per ꝓmissorẽ stat quo min⁹ arbitrator arbitra-
ret̃:cõmittetur ne stipulatio.recedet̃ à persona,&
recurret̃ ad arbitriũ boni viri.Et dico si stat p vnũ
de cõtrahentib⁹:& tũc pœna cõmittit̃:vt.l.diẽ.§.si
qs litig.s̈.de arbi.Si verò nõ est adhibita:tũc rece-
dit̃ à psona:vt.l.hæc venditio.s̈.de cõtrah.empt.&
j.ea.l.in executione.in fi.& hoc vult tex.hic,si ꝓ-
missor fuisset in mora teneret̃ ad id,quod bon⁹ vir
7 arbitraret̃:vel ad pœnã si fuisset ꝓmissa. ¶ †Quæ-
ro,qñ arbitrator debet arbitrari:an reqrat̃ partis p̃-
sentia?de arbitro nõ est dubiũ:vt.l.diẽ.§.si quis li-
tigatorũ.s̈.de arbi.In arbitratore Pe.& Ia.dicunt,
q̃ est casus hic.& Cy.in.d.l.fi.C.de cõtrah.emp.q̃
d; parte pñte,vt hic:qa dicit̃,q̃ si morã stipulator
fecerit:apparet q̃ eo absente,nõ põt:qa si absente
parte posset,tũc nõ contraheret̃ mora:vt.l.diẽ.§.si
qs litigatorũ.s̈.de arb. ¶ Vidi quendã aduocatũ sa
e tis solennẽ cõsulere contrariũ[e],q̃ arbitrator nõ de
bet iudicialit̃ cognoscere:vt no.s̈.de iu.l.j.s̈.de ar.
l.sed & si in seruũ.§.si qs iudex.in aut̃.vt dif.iud.ĩ
prin.Sed ad ea,q̃ causæ cognitionẽ nõ reqrũt,nõ re
quirit̃ partis p̃sentia:vt.l.diẽ ꝓferre.ĩ prin.&.l.sed
interpellat̃.§.j.s̈.de arbi.& ꝓ hoc de bo.pos.l.iij.§.
pe.& quod ibi no.Præterea,talis arbitrator h; nu-
dum ministeriũ,ergo &c.vt.l.si vt proponis.C.de
execu.rei iu.Præterea,sicut ĩ euẽtu cõditionis non
reqritur partis p̃sentia:vt.l.ij.de cõdi.& demon.ita
nec in tali arbitramẽto.Non ob.hæc.l.qa hic debet
intelligi,q̃ fuit actum,quòd parte p̃sente arbitrare
tur.Vel dic,quòd adhibuit aliud impedimentum
mortis,vel simile:nõ aũt fuit simplex absentia.ita
dicebat ille.Credo Pe.& Cy.simpliciter dicere ve-
ritatẽ,per hunc tex.& dictæ solutiões sunt diuina-
tiones.Præterea,casus est de ædi.edic.l.q̃ si nolit.
§.si quid ita.vbi suum placitũ nõ põt qs parte ab-
sente declarare.Et idem importat placuerit,quod
si arbitratus fuerit:vt.l.thais.§.sororẽ.s̈.de fideicõ.
lib.Præterea,licet iudicialiter nõ cognoscat:tamẽ
partes debet conuocare,& eas interrogare:vt.l.iij.
§.sed si nõ cõstat.s̈.vbi pu.edu.de.Præterea,est ex
pressum in arbitratore,qui debet ptes discutere,&
eas interrogare:vt.l.si de meis.§.recepisse.s̈.de arb.
Præterea,videtur expressum in.l.legatũ.de vsuf.
leg.vbi iudex,vt bonus vir,facit cõmutationẽ lega
ti:& requiritur partis præsentia.Pro hoc.C.de sec.
nup.l.hac edictali.§.his illud.vbi tales arbitratores
tenentur iurare,ergo parte præsente:vt.l.si quãdo.
C.de testi.Hoc probatur ratione naturali:quia pos
sunt lædi:ergo vocandi:vt.l.nã ita diuus.s̈.de ado.
& posset trahere arbitratorẽ in aliam s̃niam:vt de
arbi.l.si in tres.in fi.non obst.alleg.in contrarium.
quia loquunt̃ in his,quę pti nõ parãt p̃iudiciũ:vt

¶ Nolle arbitra. Adde ꝙ cōtrariū tenent hîc cōiter
8 doct. vt p Alex. latè hîc. Cui adde, ꝙ ptās arbitrādi durat perpetuò. Bal. cōsi. alle. s. cc. xliij. j. lib. tñ idem Bal. cōsil. cxxxv. iiij. lib. dicit, elapso anno non durat facultas arbitrandi. Ita elegāter voluit Bar. ī. l. fi. §. j. C. cō munia de le. & i. l. si qs arbitratu. de ver. ob. Etsi dicas, illa lex loquit in vltia volūtate, nō in cōtractib⁹. Rñ-
a deo ista dria est falsa: quia. l. non probat̃. Nā lex dicit, ꝙ cōtractus & testamenta æquiparant̃. l. seruū filij. §. eū qui chirographū. de leg. j. Præ-
b tereà forti⁹ deberet durare post annuū arbitrium in vltia volūtate, quā in cōtractu: qa de maiori fauore tractat̃. ergo magis deberet extendi. Sed ita est ꝙ non extenditur in vltima volūtate: ergo nec in actu. quare opi. Bald. est ipsa veritas, de quo vi-
c de ēt ei⁹ cōsi. cccc. lxxvj. iiij. lib.

b ¶ Ab eius arbitrio. Adde Ang. Imo. & Ro. hîc dicunt aduertendū
d esse, ꝙ trāseat tps vsq; ad qd' duraret arbitratoris ptās, si notificatio facta esset. allegat glos. in. d. l. item si
e vn⁹. §. j. de arbi. & dicūt Bart. nō aliter intellexisse. & hoc dicit Alex. videri rationabile.

c ¶ In excommunicato. Adde ꝙ idem tenet Bar. in l. Pedius. de arbi. & i. l. cū pater. §. hæreditatē. el. j. de le. ij. & i. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. ij. ad Treb. & ibi Ang. & in sua disputatione. duo adiuuicē litigātes. Ant. de Bu. in. c. qntaualls. in xxxv. co. & Imo.
f in. xxij. differētia. Principale fundamentum est: quia excommunicatus potest cōtrahere:

no. d. l. iij. §. pe. s. de bo. pos. nō obst. l. si vt proponis. vbi præcessit plena cognitio in cā principali. & ita consului. ¶ † Quæro, quanto tempore durat potestas arbitrandi: Spe. in ti. de arbi. §. differt. versic. itē vt. j. triennium. videt̃ dicere, ꝙ talis potestas non finitur triennio. sed nil boni allegat, & malè intellexit in arbitro. Tangit̃ in. l. sed si compromissum. s. de arbi. & p Cy. ī. l. ꝓperādū. §. sinautem in medio. s. de iudi. sed in arbitratore nihil dicit̃. Ideo sciendū est, ꝙ talis potestas finitur eo nolente arbitrari: vt. s. loca. l. si merces. in princi. & C. de contrahen. emp. l. fi. insti. de empt. §. pretiū. Quando autē dicat̃ nolle: variant iura. ideò dico, ꝙ quandocq; arbitramentum confertur in aliquē ex contrahentibus in casu permisso: & tunc si cōsistit circa ea, quæ sunt de substātialibus cōtractus: vt circa ipsam rem: tūc debet arbitrari intra. lx. dies: vt. d. l. si nolit. §. si quid ita. si circa aliqua extrinseca: tunc tenetur arbitrari quàm primū poterit: vt. l. hæc venditio. de cōtrahen. emp. facit. s. de cōdi. & demō. l. hæc cōditio. Si verò arbitramentum confertur in tertiū: tunc dico, ꝙ si intra annū nō arbitraret̃. videret̃ nolle arbitrari^a: vt. C. communia de leg. l. fi. §. sed & si qs. Nec dicat aliquis, ꝙ ibi est spāle fauore vltimæ volūtatis: qa in eo est spāle, ꝙ recedit̃ à psona non in alio: vt ibi no. per gloss. vel in alio consistit spālitas: vt. s. dixi. & prædicta in contractibus: in vltimis voluntatibus dicam in. l. j.
9 de lega. ij. ¶ † Quid si partes non notificarunt arbitratori: & sic elapsus est dies: dico ꝙ per hoc partes negligentes videnẽ recessisse ab eius arbitrio^b. arg. d. §. sed & si qs. & arg. eius, qd' dicit̃ de eo, q per annū negligit præsentare literas iudici deleg. extra de rescrip. c. plærūq;. facit. C. de pr̄scrip. xxx. an. l. si qs emptionis. §. sed & si qs. & de app. aut̃. ei qui ap-
10 pellat. de suc. edic. l. j. §. largius. Sed au† arbitrator postq; est sibi notificatū, cogatur arbitrari? not. per
11 gl. & p Dy. de leg. ij. l. j. ¶ † Nūqd arbitratore mortuo, transeat ad heredē? dicā. j. e. l. si stipulat⁹ fuerim.
12 in prin. Cy. in. l. fi. de contrahen. emp. ¶ † Quid de arbitratore exbānito: an poterit arbitrari? puto quòd sic: vt. l. cum pater. §. hæreditatem. de le. ij. & l. ex facto. §. si quis rogatus. s. ad treb. Idem puto in excōmunicato, ^c qui prædictis æquiparatur: vt not. insti. de ca. di. §. minor. & quia non est actus iudiciarius, dicam. j. eo. l. centesimis. in fin. facit. j. de verbo. sig. l.
13 illa verba: & quod ibi dicetur. ¶ † Quid si aliquis ex contrahentibus mortuus est: puto si quidem fuit assumptus arbitrator super contractu perficiendo, idem quod in arbitro. vt distinguatur^d. vt. d. l. diē. s. de arbi. Si verò assumitur super contractu perfecto, vt super aliquo accessorio: tunc sicut contractus trāsit ad hæredem: & sic illud arbitrium: vt. s. de acqrē. pos. l. fundi vēditor. & de offi. dele. c. si sup gra. li. vj.
14 ¶ Quid si aliquis ex cōtrahētib⁹ est bānit⁹. & bona publicata? dico idē ꝙ in mortuo^e: qa nō pōt arbitrari: & existēs cōditio nō ligaret fiscū: vt. l. quoties. in fi. j. de noua. facit. s. pro soc. l. actione. §. publicatione. Isti arbitratores, qui quotidie assumuntur in litib⁹, videnẽ assumi sup cōtractu perficiēdo: vt dixi
15 de ope. nou. nū. l. j. §. & post operis. ¶ † Formo aliam quæstionē: videmus, ꝙ in arbitratore non recedit̃ à psona: qd in cōsultatione? cōmissum fuit Titio: vt arbitraret̃ de cōsilio Sempronij. Sempronius nō vult consilium dare, vel est mortuus: dixi vobis in. l. j. §. si plures. s. de exerci. & hodie habemus casum, extra ne se. va. c. j. circa fi. lib. vj. dicam si Deo placebit, in. l. Titium & Meuium. in prin. de admini. tuto.

LEX XLV.

Quodcunque. ¶ Op. isti, de stip. seruo. §. sed cū factū. & s. e. l. stipulatio ista. §. hi q. Sol. ibi in stipulatiōe facti. Opp. j. de stip. ser. l. ij. & l. ante. So. fallit ibi. vt ibi dicam. ¶ Op. de. l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. Sol. gl. ꝙ aliud in aduētitio, hodie. hoc intellige, ꝙ fili⁹ stipulatur sibi: qa si patri stipularet̃ secūdū Dy. & oēs: ipsi patri quæritur. s. eo. l. stipulatio ista. §. alteri.

Sicuti. ¶ Filius stipulari potest sibi dari. x. cum pater morietur. h. d. An sibi, vel patri quæratur: dicam in. l. si filius. j. eo.

Si quis ita. ¶ Si stipulatio patris conferē in tempus existentię sui iuris, filio quęritur vtilis actio. h. d. Iste. §. intrat materiā illam qualiter pater quærat filio, vel econtra. dicā. j. e. l. quod dicitur. Dy. ponit hic additionem imperfectam. ¶ Opp. s. eo. l. dñs seruo. solu. acquirit sibi pater stipulādo filio: nisi cōferatur in tēpus sui iuris. ¶ Op. s. de pact. do. l. cū dos. Sol. vt ibi. & dicā j. e. l. qd' dicit̃. ¶ No. ꝙ directa quærit̃ patri, ex stipulatiōe filij: vt. s. e. §. alteri. l. stipulatio ista. & s. ea. l. in prin. Et quando ex stipulatione patris quæratur filio vtilis: dicam in. d. l. quod dicitur. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Si & cum, quando & in quo differant?*

Non solum. ¶ Inter si & cū, nō ē differētia, cū apponit̃ actui ex trinseco. h. d. Anteq; oppōnā, p. l. istā dāno vnam opi. quā ponit Cy. in. l. extraneū. C. de hæredi. īsti. ꝙ est differētia inter istā institutionē, cū morieris: quæ est cōditionalis, cū est incertū, qñ qs moriat̃. & illā institutionē, si morieris, qa illa est cōditio necessaria: vt. l. si pupillus. §. qui sub cōditiōe. j. de noua. sed malè dicit per istū tex. & l. quibus diebus. §. quidam Titio. s. de cōdi. & dem. ¶ Op. j. e. l. ꝓxi. §. fin. Breuiter ista est so. q̃cq; si & cum, apponunẽ actui extrinseco: & tunc nulla est differentia, vt hîc. Aut apponūtur actui intrinseco: vt voluntati: & tunc lo-
1 quitur. j. e. l. proxi. in fi. ¶ Et vt liqueat, † quādo sit differentia inter si & cum, quando apponitur actui extrinseco: secundū Pe. & Gul. in. l. qui promisit. s. de cōdi. ind. dic sic. Aut ista verba apponunẽ actui qui tacitè inest de necessitate, & non est differētia: vt. l. iij. s. de leg. j. & l. inuito. §. hanc autem. s. de tut. Aut apponitur actui, cui tacitè nō inest: & tūc hæc dictio, si, facit conditionē. vt. l. si Titius. s. eo. & l. si decem cum petiero. j. e. & ibi no. Probat̃ melius in l. si Titio. s. quando dies leg. ce. & de condi. & dem. l. quibus diebus. §. quidam Titio. Si verò quæris de dictione cum: tunc aut additur executioni obligationis: aut ipsi obligationi. Primo casu non facit cō-
g ditionē^g vt. C. quando di. le. ce. l. ex his. & l. firmio. in prin. s. quando di. le. ce. Si verò obligationi: tunc aut verba sapiūt exactionē de pr̄senti in cōceptione sui: & non faciunt conditionem: vt infra proxi. l. si decē. & l. Titiæ hæredis. s. de condit. & demon. Aut non sapiunt exactionem in conceptione sui: & tunc non est differentia: vt hîc: & l. qui ꝓmisit. de condi. inde. quia faciunt conditionem. Si verò apponitur in actu intrinseco: vt puta voluntatis, dicam. j. l. proxi. §. fi. ¶ Op. quòd non sit bona ęquiparatio: cum prima conditio mortis sit certa: secunda sit incerta. dicit Dy. quia benè differūt in hoc: sed non in modo cōmittendi, quia quocūq; modo veneris: & quandocunq;, stipulatio cōmittitur: ita quocunq; modo moriaris, & quandocunq;.

LEX XLVI.

Centesimis. ¶ No, ꝙ in obligatione in diē, obligatio est præsens. Quid de actione? dicā j. eo. l. ita stipulatus. in quæstionibus.

Id autem quod in facto.

Stipulatio facti, quę concernit personam promissoris, ad hæredem non transit. h. d. ¶ Op. de. l. veteris. C. de coutra. & commit. stip. Sol. ibi in facto, quod concernit personam stipulatoris, hîc promissoris, & distingue, vt ibi. per Cy. & tangam. j. eo. l. si sic. e

SVMMARIVM.

1 *Dictio cum, adiecta futuro indicatiui, facit stipulationem non ualere: secus si adijciatur futuro subiunctiui, quia ualet: & quæ sit ratio differentiæ?*

Stipulatio cum uolam, an ualeat?

2 *Differentia inter si, & cum, ad hoc, ut stipulatio ualeat.*

3 *Vltimis in uoluntatibus, quis moriendo non dicitur uelle.*

In ultimis uoluntatibus idem est dicere, hæres det, cum uolet, uel cū uoluerit. quod est dicere: det post mortē suā. In contractibus ista uerba faciunt diem, & conditionem.

Dictio

vt. c. si verè. de sentē. exc. & ibi Im. &. xiij. qō. ij. qm̄ multos. Quā conclusionē limita secundū Ang. īpal. disputatione: nisi ex forma statuti arbitramēta haberēt exec. paratam, sicut snia: qa tūc ñ valet arbitramētū exōicati. Et oīa p̄dicta seqt̃ Alex. tñ incptū ipse ęqparat excōmunicatum, & deportatum, non videtur bona cōparatio: quia de[...] testa[...]iō potest: vt ha[...]etur in. l. j. C. de hær. insti. sed excommunicatus potest facere testamentū, & valet, & tenet: vt voluit Bar. in. l. si quæramus. s. de testa. cōtra hoc latè cōsuluit Fed. cons. lxxiiij. vbi cōcludit, quod ea facere potest, quæ alij vtilia sunt, non sibi. & p hoc videtur posse dici, quòd arbitramenta, quæ habēt executionē ex forma statuti lata per excommunicatū valeant, si excommunicato vtilenō redundet.

d ¶ Vt distinguat̃. Adde ꝙ Alexād. transit cum opi. Spe. in ti. de arbi. in. §. finit ver. sed quid in arbitratore. vbi tenēt ꝙ morte cōpromittētium cōpromissum nō extinguatur. & dicit ꝙ cū opi. Spe. communiter transeunt Cano. in. c. fi. de arbi. sed tu dic dic, ꝙ Pau. de ca. consil. xxx. tenet ꝙ morte compromittentium finiatur compromissum.

¶ Dico idem, qd' in mortuo. Adde Bar. consil. inci. ꝙ Cech⁹ de Spoleto. Ro. hic Bart. in l. postq;. vt leg. nomine caue. Anto. de But. & Imo. c. quintauallis. de iureiu. Alex. hic.

f ¶ Hoc intellige, dicit Alex. quòd opi. gl. in puncto iuris videtur verior indistinctè.

g ¶ Non facit con.

4 *Dictio cum, adiecta præterito subiunctiui, idem est ac si apposita sit futuro subiunctiui.*

5 *Dictio donec, & quousq; principaliter denotant tempus, secundariò conditionem, sicut dictio cum.*

6 *Stipulatio, promitto tibi dare decem ad tui uoluntatem, ualet.*

Præpositiones faciunt conditionem expressam.

7 *Conditio, si uolueris, aut si arbitratus fueris an æquè in contractibus, atq; in ultimis uoluntatibus se habeat?*

8 *Verbum uoluerit. importat liberam uoluntatem, dummodo dolus malus absit.*

9 *Iudex ponens aliquem ad confinia, donec uoluerit, uel donec noluerit iu dice mortuo, an confinia sint finita?*

10 *Sententia, quæ dicit, pono te ad confinia quoad reuocauero, an intelligatur secundũ naturam contractus, an secundũ ultimas uoluntates?*

Sententia æquiparatur ultimæ uoluntati.

11 *Officio iudicis finito, an illa uerba donec uoluero, posita in banno, censeantur finita?*

12 *Iudex si est excommunicatus, uel quia aliter non potest officium exercere, quòd in casu prædicto, uoluntas non dicitur desinere ipso remanente sanæ mentis.*

Iudex excommunicatus, durante excommunicatione, potest in terminis, de quibus supra, confinia reuocare, si sibi reuocationem reseruauit.

Si ita stipulatus fuero. ¶ Aduerte, quia sumus in periculosa materia. & breuiter hoc dicit. Promissio, cum volueris, valet si ante mortem declaras te velle, secus in promissione, si volueris. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. senatus. §. legatum. s. de legat. primo. & l. si ita legatum §. illi si volet. Respondeo, stipulatio collata in voluntate promittentis, non valet vt hic, sed in voluntate ei9 cui acquiritur: sic, vt in contrarijs, licet contrariũ not. per glo. in l. à Titio. j. e. vbi reprehenditur per Dy. ¶ Sed opponi. de. l. sub hac. s. ti. j. & j. eo. l. si quis stipulatus sit stichum. Breuiter solu.
1 † quando dictio cum, adijcitur futuro indicatiui, non valet, vt in contrario. Aut futuro subiũctiui, & valet, vt hic, si cõstituas te velle ante mortem. Sed per dictionem: si non valet, siue adijciatur futuro subiunctiui, siue indicatiui. dic vt in glo. & bene dicit. ¶ Sed quæ est differentia? Respon. nam futurum indicatiui habet quandam dependentiam, vt promitto cum volam i. volens ero, cum dabo. & ideo lex præsumit me nunq; velle. Sed cũ dico, cum voluero, tunc formatur à præterito indicatiui, licet non permaneant in voluntate: sufficit semel velle, licet tempore traditionis nollem, vt. j. e. l. si quis stipulatus sit Stichũ: & ideò verificata est illa propositio cũ voluero. & not. s. de contrahen. emp. l. hæc venditio. ¶ Sed cõtra hoc. s. de lega. ij. l. vxorem. §. pe. vbi videtur, quod valeat, si dico cum vellet Solut. ibi dixit cum vellet, quod est præteritum imperfectum subiunctiui, vel præsentis optatiui. Sed hoc nõ placet, quia ex eo, qđ est præteritũ imperfectũ habet quãdã depẽdẽtiã, sicut futurũ indicatiui & ideò est rõ. Dico ergo aliud in vltimis voluntatibus, vt ibi, quia dictá verba cũ volet, vel cũ volã, videnẽ solũ facere diem ĩcertã: vt sic post mortẽ debeatẽ, vt ibi patet. Sed quia dies incertus, est cõditio in vltimis voluntatibus: vt. l. dies incert9. s. de cõdi. & de. ideo tex. in. l. fideicõ. §. cũq;. de le. ij. dicit esse conditio
2 nalem. hoc etiã probatẽ. s. de manu. test. l. seruos. ¶ † Op. quia in prin. dicit, q valet, si cõstituit in vita. in fi. dicit: q no valet. Rñ q per si, nõ valet: per cũ valet. Ratio differẽtiæ est secũdũ glos. qñ dictio cũ, adijcitẽ futuro tpi, est aduerbiũ temporis, nõ ergo cõfertẽ in potestatẽ, an velis, sed qñ velles. Sed qñ dictio: si, apponitur, est in potestate, an, & qñ velles. Et illud dicit gl. j. & in gl. ij. ma. sed malè dixit, quia si solũ tps esset in potestate sua, tunc trãsiret ad heredẽ, nec extinguereẽ morte: vt. d. l. vxorẽ. §. pe. de reb. dub. l. vtrũ. §. pe. facit optimè. s. so. ma. l. post dotẽ. secũdùm quintã lecturã. ¶ Ex hoc dicerẽ, q si hæc dictio, cũ volã. vel cũ voluero, adijciaẽ executioni, puta promitto decẽ, quæ tibi dabo cũ volã, vel cũ voluero, q me mortuo statim tenetur hæres: vt d. ll. Facit. l. ex his verbis. C. qñ dies le. ced. cõtra istũ text. Quæ est ergo rõ differẽtiæ? dic secundùm Pe. dictio cũ, denotat principaliter cõditionẽ. secũdariò tps. tex. est in. l. si Titio. s. qñ di. le. ce. Modò, qñ dico cùm volueris, nõ exprimitur cõditio expressè. Sed qñ dico, si volueris exprimitẽ expressè. Et expressa nocent: nõ expressa, nõ nocẽt, vt. l. nõnũq;. s. de cõd. & dem. ¶ Ia. de are. dat aliam sol. & recidit in idem. in. l. fideicõmissa. § cũq;. & §. sic fideicõ. de leg. ij. & ibi no. qui cõtradicũt huic text, vbi dicitẽ, q si moritur, statim tenetur hæres, hic dicit, q extinguitẽ. Dicit glo. ibi aliud in contractibus, aliud in vltimis volũtatib9. Et ista est vera. & aliæ solutiões quę ibi danẽ sunt falsę. contra
3 d. l. vxorẽ. §. pe. de leg. ij. ¶ Et aduerte, † nõ intelligas, q in vltimis voluntatibus quis moriendo videatur velle, quia nulla. l. hoc cauetur, licet, quidam hoc dicant. Sed dico, q in vltimis voluntatibus: idem est dicere, heres det, cũ volet: vel cum voluerit: quod est dicere, det post mortẽ suã: vt. d. l. vxorem. §. penult. & ideo debetur tanq; adueniente die. In cõtractibus vero ista verba faciunt diem, & conditionem: & ideo eo moriente ante, q velit, deficit conditio. Et idem esset in vltimis voluntatibus, si poneremus esse conditionaliter prolata: vt si volet. vt. d. l. si ita le-
4 gatum. §. illi si volet. de leg. j. ¶ † Quæro, quid si dictio cũ, adijciatur præterito subiũctiui: vt Titius promittit dare decẽ cum voluisset? Respondeo ista verba quandoq; significant futurum tps: vt. j. eo. l. qui Romæ. §. Augerius. & quod ibi no. & de tri. vino, & oleo leg. l. cum certus. & de cõtrahen. emp. l. si emptor. §. verisimile. vbi poniẽ verbũ esset, & tamẽ significat futurũ. Respon. q tunc erit idem ac si apponatur futuro subiunctiui: quia
5 pteritionẽ significat. ¶ † Quæro quid si nõ apponaẽ dictio cũ: sed aliud aduerbiũ temporis: vt donec voluero, vel quousq;: & si. dico idem, qđ in dictione cum: qa omnia faciũt secũdariò conditionẽ, principaliter tempus: vt dicam plenè de conditio. & de
6 monstratio. l. j. ¶ † Quid si non appono dictionem si: nec dictionem cum: nec tempus alicuius verbi: vt promittis mihi dare decem ad tui voluntatem? Respon. videtur dicere, si tu volueris: vt suprà solu. matrimo. l. post dotem. in quinta lect. Pro hoc facit, quod dico in. l. j. de conditio. & demonstra. & tunc scilicet per
7 præpositiones, fit conditio expssa. ¶ † Quæro, cùm in vltimis voluntatibus fiat distinctio: an apponant hæc verba, si volueris: aut, si arbitratus fueris. d. l. fideicommissa. §. cũq;. & de legatis primo. l. si sic. in principio. & de fideicommiss. liber. l. fideicommissa. libertas. an hæc differentia sit in contractibus? dico circa ea, quæ sunt de substantia contractus: dicta verba non attendũtur: vt. l. quod sæpe. §. j. de contrahenda emptio. &. C. de contrahenda emptio. l. fina. Sed circa alia accidentalia, significa. dictorum verborum attenditur: vt. l. hæc venditione. de contrahenda
8 emptione. Pro ratione cogita. ¶ † Quæro, quãta est virtus istius
a verbi voluerit? [a] respondeo, vt posset facere quis voluntatẽ suã, etiam iniquè: vt. l. cum quidam. de legatis tertio. duntamen dolus malus absit: vt. s. mãda. l. creditor. §. Lucius. Semper enim do
9 lus videtur exceptus. ¶ † Formo hic vnam quæstionem difficilem: iudex dicit, pono Titium ad confinia, donec voluero: vel donec reuocauero: moritur iudex: an confinia sint finita? quidã dicunt quòd sic: vt hic dicit Petrus & Cynus C. de contrahenda emptione. l. finali. Iacobus de Rauenna. dicit, quòd sententia debet æquiparari contractibus, non vltimis voluntatibus: quia sententia est stricti iuris, vltimæ voluntates habent instar bonę fidei, vt. l. in minorum. C. in quibus causa in integrum restitutio non est necessa. Petrus dicit aliter sicut ibi Cynus refert, quæ verba non recito: quia iuris saporẽ non habent. ¶ Tu ergo dicas consideranda esse verba. Aut iudex dicit, quoad voluero, vel volam: & tunc ista verba sonant: vt eatenus durent confinia, quatenus durat voluntas. Et ideò voluntate cessante, finiuntur confinia: voluntas verò per mortem cessat. ergo &c. hic est casus suprà loca. l. iiij. C. manda. l. mandatum. institut. manda. §. item si adhuc. hic enim non requiritur, quòd contraria voluntas superueniat: sed sufficit, quod prima cesset. Et prædicta vera, si iudex dixerit quoad ipse voluerit, referendo ad personam suam. Si verò retulerit se ad dignitatem, vt quoad potestati placuerit quia tunc si dignitas non moritur, morte personæ non finiretur: vt l. annua. §. primo. de annuis legatis, & de iudicijs. l. proponebatur. & est hodie casus extra de rescriptis capitu. si gratiosè. libro vj. Et prædicta vera, si apparet ex verbis, quòd confinia fuerint de præsenti: reuocatio fuit collata in prędictum tempus: vt quia dixit, quoad: vel, quousq; &c. vt dixi. & facit. l. sicut in annos. in princip. s. quib. mod. vsu. amit. Si verò diceret pono te ad confinia, ad meam voluntatem: vel ad meum beneplacitũ: tunc
b confinatus [b] non esset: nisi iudex declarauerit, se velle ponere: cum dicta verba faciant dispositionem conditionalem: vt dixi
10 in præcedẽtibus quæstionibus. Quandoq; iudex † dicit pono te ad confinia quoad reuocauero: & hic ex propria significatione, non sufficit voluntatem primam cessare: sed requiritur noua voluntas contraria: sed moriendo quis non videtur velle: vt hic, ergo &c. ¶ Et ideò hic surgit dubium: an ista verba habeant istum intellectum, sicut in contractibus: an verò intelligantur, sicut in vltimis voluntatibus: vt sit sensus: pono te ad confinia, donec vixero, nisi ante reuocem: vt. d. l. vxorem. §. penult. & videtur quòd sic, vt in contractibus, casus est extra de officio delegati. cap. si delegatus. libro sexto. Et idem in precario: quia quis moriendo non videtur reuocare: vt. s. de preca. l. prima. in principto coniuncta. l. quæsitum. §. j. eodem titulo. Tamen dicerem assumendam benigniorem interpretationem: vt. l. si præses. & l. interpretatione. j. de pœnis. vnde in casu proposito intelligitur: vt in vltimis voluntatibus: vt in dicto capitulo si delegatus. & ideo assumitur aliter: quia ibi illa interpretatio est be-

ditionem. Adde: intellige verum si adijcitẽ tẽpori certo, vt ibi, secus si incerto, vt est gl. ĩ. l. Seius Saturninus. s. ad Trebe. latius hîc. per Ale.

✱ ¶ Pro cõcordia. aduerte q Bar. videtur concludere in. l. post dotem. ĩ v. lect. ff. sol. mat. quòd fauore dotis moriens videtur velle, sicut in vltimis voluntatibus. Idem videtur velle in. l. ita stipulatus. in. x. col. ff. de verbo. oblig. in. l. vxorem. §. pe. ff. de leg. iij. sed do. Alex. in. d. l. post dotem. alle. Bart. contrariari in hoc §. si ita stipulatus in vltimis verbis. solu. ipse. d. Alex. secundum verba Bal. vide per eum adde ad not. per Bart. & doct. in. l. more. ff. de iurisdi. om. iud. ad glo. in l. iiij. ff. de serui. Alex. in. l. j. colũ. vj. ff. de le. ij. post Bar. ibidem.

a ¶ Voluerit. Adde, vt per Ale. cõsi. xlvij. j. lib.

b ¶ Cõfinatus non esset. Adde in quãtum Alex. in hac q. & q. se. tenet cõtra Bart. vt hic, p eum. q cũ opin. Bart. simpliciter transit Bal. se hîc remittendo cõsi. xxxiiij. ij. li. vbi ponit, quòd confinatus sine pręfinitione temporis dicitur confinatus. ad. x. an. per singularem. l. sine pręfinito tempore de pœnis. Et q confinatus ad decennium finito decẽnio, absq; alia reuocatione potest redire.

benignior. Ad hoc facit. ſ. de pig. actio. l. non eſt mirum. vbi ſententia æquiparatur vltimæ voluntati facit. ſ. de manumiſſ. teſtamen. l. ſi ita fuerit. in fine. vbi verba teſtatoris, & prætoris pariter interpretantur. Pro hoc facit glo. in dicto. c. ſi delegatus. licet illa glo. in alio malè dicat. quia non intellexit differentiam inter illa verba vſq; ad beneplacitum &c. Et donec reuocauero.

11 ¶ † Quæro: quid ſi iudex non eſt mortuus, ſed eius officium eſt finitum? reſpon. idem quod ſi eſſet mortuus, quia dicta verba debent intelligi. donec voluero, ſcilicet ego exiſtens in officio, ſic finito officio, finiatur voluntas, vt. l. finali. j. de poe. Cauſa enim quare reſeruauit ſibi voluntatem erat officium. ergo finito officio, finitur voluntas, vt. ſ. de oper. noui nuntiatio. l. non ſolum. §. finali. vbi cauſa nunciationis erat dominiũ rei, quæ finitur alienata re: & ſic ceſſante illa qualitate, licet perſona duret. Pro hoc videtur tex. ſ. de fideicommiſ. lib. l. lucius. la prima cum. l. ſequen. vbi arbitrium datum alicui. vt hæredi ceſſat eo deſinente eſſe hæres. facit. l. cum apud. & quod ibi notatur. j. iudica. ſolui. & quod no. in ſimili. ſ. de iudi. l. venditor. §. iudices. ¶ Sed contra prædicta facit. ſ. de lega. ij. l. cum pater. §. hæreditatem. & ad trebellia. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ſed ibi[a] teſtator contulit expreſſe in tempus mortis electionem, quod de naturali intelligitur: ſecus ſi ſimpliciter dediſſet electionẽ, qa tunc cum ſtatim deſinit eſſe hæres, finitur illud ius: vt. d. l. Lucius. Item facit aliqualiter contra, quod no. per Innocen. extra

12 de officio deleg. c. licet vndiq;. ſed non curo. ¶ † Quid ſi iudex excommunicatus, vel alio modo non poteſt officium exercere, tamen durat officium? reſpon. non dicitur deſinere voluntas, ſi ipſe remanet ſanæ mentis, vt in excommunicato. ar. eius qđ ſ. dictum eſt in deportato, qui æquiparatur excõmunicato, vt inſti. de ca. di. §. minor. & videtur expreſſum. de officio deleg. c. ſi is cui. libro. vj. & ca. j. de officio vi. c. li. vbi non expirat iuriſdictio delegati, quæ tamen expirat morte. Si verò ipſe non remanet ſanæ mentis, vt quia efficitur furioſus: tunc licet remaneat iudex, vt. l. cum furioſus. de iud. tñ videt̃ voluntas ceſſare: vt. ſ. de acqui. hær. l. ſi quis alicui.

13 ¶ † Quæro, an durante excommunicatione poſſit reuocare confinia? credo quòd ſic[b] cum hoc non ſit actus iudiciarius, vt. d. l. cum parter. §. hæreditatem. & d. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. Et patet, quia morte finitur, quia non eſt actus iudiciarius. Prædicta vera, ſi iudex ſibi reſeruauit reuocationem confinium in ſententia aliàs fore non poſſet, vt j. de poen. l. relegati. in fi. dic, vt ibi.

a ¶ Sed ibi teſtator. Adde quod cõtra hanc ſolu. tenent Imol. Rapha. & Alex. quia dicunt non videre diuerſitatis rationẽ inter caſum, an ſit collatum in tempus mortis, vel non.

b ¶ Credo ꝙ ſic. Adde, ꝙ contrarium tenet Bald. in. l. fi. de cõtrah. emp. quia iſta reuocatio cõſiſtit in iuriſdictiõe, que apud excõicatũ non eſt quo ad exercitiũ. & hoc ſeqtur Alex.

c ¶ Cum petiero. Adde de iſto verbo petiero. vide Bart. in. l. libert⁹. de iure patr. & in l. Titia hæredis. de cõd. & de. Bal. in. l. j. C. de lit. cõteſt. Bald. in aut̃. habita. C. ne fil. ꝓ pa. & in. l. fi. de tẽpo. ap. vbi de verbo. poſtulauerit. Sal. in. l. ſi qs maior. C. de tranſact. Bald. in. l. ab eo. C. quo & quãdo iudex.

LEX XLVII.

Qui ſic ſtipulatur. ¶ In ſtipulatione nouante dies præcedentis obligationis intelligit̃ repetita. h. d. De materia iſta vtrum intelligatur repetita, dicam in. l. in diem. & l. ſi Stichum. §. j. j. de noua. vide glo. quæ incipit, ar. de repetitione. in fi. dic ibi. ne actio reddatur inutilis, quæ ratio hîc ceſſat.

SVMMARIVM.

1 *Facultas denuntiandi, tranſit ad hæredem, non facultas conditionis implendæ.*

2 *Verbum petiero intelligitur per litis cõteſtationem, ſi refertur ad obligatum, ſi ad ſtipulantem de quadam admonitione.*

3 *Stipulatio non dicitur cõditionalis, ſi dicitur, decẽ quæ petiero.*

4 *Stipulatio concepta, promittis decem ſi petiero, quòd committatur per ſimplicem admonitionem. nu. 2. Et ſufficit ſi fiat extra iudicium.*

5 *Ius implendi conditionem inter uiuos, an tranſeat ad hæredes.*

6 *Stipulatio habens conditionem caſualem, tranſit ad hæredes, ſecus ſi poteſtatiuam.*

LEX XLVIII.

Si decem cum petiero.[c] ¶ Facul-

1 tas. † denũciandi, tranſit ad hæredem, non facultas conditionis implendæ, hoc dicit. Glo. dicit, quòd iſta eſt conditionalis inſpecta ſignificatione verborum, ſed veritate inſpecta non. & eſt aliquando econtra. ¶ Opp. quòd verbum petiero intelligitur de lit. conteſt. vt. l. amplius. j. rem ra. ha. Hîc de denunciatione extra iudicium. Sol. Quandoq;

2 † verbum petiero, refertur ad perſonam eius, qui obligatur, & tunc intelligit̃ per lit. cõte. l. amplius. Quãdoq; verbũ petiero, referẽ ad perſonam eius, cui acquiritur obligatio. & tũc intelligit̃ de quadam admonitiõe, vt hic. ¶ Quæro, quid ſi dixit ſi petiero? Glo. dicit ꝙ tunc principaliter faceret cõditionẽ, ſed dictio cũ, non. & vide glo. quæ incipit

3 hæc eſt conditionalis &c. ¶ † Quæro, quid ſi dixit decem quæ petiero. Rñdeo idem ꝙ ſi dicer̃ cũ: vt. l. ſi ita quis ꝓmiſerit. in prin. j. e. Nec ob. ꝙ relatiuũ qs, vel q: iũctũ verbo futuri tpis facit conditionẽ: vt. l. Stichũ qui me⁹ erit. de le. j. vt dico in. l. j. de

4 cõdi. & de. ¶ † Quæro, qñ apponit̃ ſi, & ſic facit cõditionem, qñ cõmittat̃ ſtipulatio? Gl. vr̃ dicere, ꝙ per cõteſtationẽ litis, dũ alle. l. ſi Titius. ſ. e. & ibi no. C. e. l. nuda. & ſ. e. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Tu dic ꝑ ſimplicẽ admonitionẽ impleri cõditionẽ: vt hic patet: qa refert̃ ad actorẽ: vt dixi. & ille gl. dicũt verũ, ꝙ ſi añ nõ ſit facta admonitio ꝑ lit. cõte. implet̃ cõditio. & ꝓcedit iudicium. ¶ Quæro, an iſta admonitio debeat fieri extra iudicium? dic ꝙ ſufficit extra iudiciũ: vt no. gl. in. l. amplius. j. rẽ ra. ha. facit. l. ſi ex legati. ſ. eo. & l. mora. ſ. de vſur. no. j. eo. l. q. Romæ. §. coheredes. ĩ gl. parua, in verbo teſtato. & de fidei. l. fideiuſſor. §.

5 fi. & ibi no. ¶ Solet † eſſe qõ, vtrum in cõtractib⁹ inter viuos ius implẽdi cõditionẽ trãſeat ad hæredes? do. Cy. referẽdo Pet. ponit iſtã. q. C. de cõdi. inſer. l. pe. Et facit tria mẽbra: qñq; cõditio habet ꝑcedẽtẽ diſpõnem. & tũc aut dipoſitio, & cõditio cõfert̃ in pſonã vni⁹, & trãſit ad hæredes. l. dic̃. §. j. ſ. de arb. & l. q Romæ. §. Flauius. j. c. verbi gratia ꝓmitto tibi dare. c. ſi. c. nõ dedero dabo cc. & tũc habet ꝑcedẽtẽ diſpoſitionẽ. Secũdo caſu, qñ cõfert̃ in pſonã diuerſorũ: & tũc nõ trãſit ad hæredes: vt. l. fideiuſſor obligari. in fi. j. de fidei. quicquid gl. ibi ego dicã. Qñq; incipit à præcedẽti cõditiõe. & tũc cõditionis implementũ nõ tranſit ad ipſum hæredem: vt. l. à teſtatore. ſ. de condi. & de. ſed ibi illa nihil facit: quia in vltimis volũtatibus: ideo nimirum: vt in. §. ſin autem. C. de ca. tol. Gul. de cu. facit iſtã. q. ſ. de pig. ac. l. ſi neceſſarias. §. de vendẽdo. & aliâs. ſ. de col. bo. l. iij. in prin. & l. qui Romæ. §. Augerius. j. e. quẽ bene facit. Vltra Gul. & omnes allego iſtam. l. vbi eſt caſus. quia hæc eſt qnædã admonitio: ideo tranſit. Sed ſi eſſet cõditio nõ trãſiret. ¶ Sed cõtra iſtã do. tex. in. l. ij. C. de pac. inter emp. & ven. & ibi dicit glo. ꝙ ſuperuacuò dicitur de hære. &c. Tu poſſes reſpõdere, altero de duobus modis: ꝙ illa glo. dicat malè: quia cõtra iſtam. l. imo optimè dicit. Et probatur ex eadem. l. nam in perſona eorum, in quorum ꝑſona cõditio debebat impleri nõ fuit facta mẽtio de hæredibus: & tamẽ in perſona eorũ poteſt impleri: multò magis in hærede eorum, qui debet cõditionẽ implere. C. de cadu. to. l. vnica. §. ne autem. cõiũcta. l. cũ ita. de cõd. & demon. & l. ſi penũ. ſ. qñ dies leg. ce. Nã ex parte implẽtis de facili põt impleri ꝑ alium: vt. l. Arethuſa. ſ. de ſta. ho. & d. §. ne aũt. ex parte eius in cui⁹ pſona debet impleri, nõ ita de facili. vt. d. l. ſi penũ. qñ dies le. ced. & l. ſub diuerſis. in fin. & l. cũ ita. de cõdi. & demon. Sed in. l. ij. ſ. de pac. inter emp. & ven. recedit̃ à pſona, cui debet impleri: multò magis in perſona implentis. Vel ibi præceſſit diſpoſitio. i. venditio. Sed iſta ratio non eſt vera: quia illud, quod eſt dictũ quando habet præcedentem diſpoſitionem: eſt verum, quãdo illud venit in conditione, qđ in præcedenti diſpoſitione: vt in exemplo. ſ. poſito. ſed in. l. ij. venit aliud in conditione, quàm in præcedenti diſpoſitione. Quid dicemus? dico, quãdoq; ille, qui eſt futurus obligari ex conditiõis implemento percepit aliquid, vt obligetur: tunc tam ex parte implentis, quàm cui impletur, trãſit ad hæredem ius conditionis implendæ: vt. l. ij. C. de pac. inter emp. & ven. Quandoq; nihil eſt lucratus: vt hic: & tunc nõ trãſit ad hæredem: vt hic, & l. qui Romæ. §. Augerius. j. e. vbi declaro. Vide caſum in. d. l. ij. Et hoc ꝓbatur in. l. ſi prędio in prĩ. ſ. de in diem adie. Sed ſunt contra caſum, inſti. de verb. oblig. §.

6 ex conditionali. & j. eo. l. quid ſi Titius. Fateor, † ꝙ ſtipulatio conditionalis quæ habet conditionem caſualem, tranſit ad hæredes: ſecus in conditionibus poteſtatiuis, quæ ad hæredes non trãſeunt: vt dixi. quia videtur actum, vt ipſa principalis perſona impleat, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Mora principalis nocet fideiuſſori, & patri.*

2 *Pater, an & quibus caſibus æquiparetur fideiuſſori?*

Fideiuſſor non obligatur, niſi uerbis.

Fideiuſſor non conuenitur, niſi principali excuſſo.

In fideiuſſorem contractus non fit executio.

3 *Statuto ſtante, quòd pater teneatur ſoluere condemnationẽ pro filio uſq; ad legitimam. ſi filius cõtumax cõdemnetur, an pater teneatur?*

4 *Confeſſio ficta filij non nocet patri.*

LEX XLIX.

1 Cum filiusfami. ¶ Mora † principalis nocet fideiuſſori & patri, ſecus ecõtra. h. d. Tota die allegat̃. l. iſta, ꝙ pater tenetur de pecu. & fili⁹, vt principalis, pater tã quàm fideiuſſor. concor. ſunt in gl. ¶ Op. de. l. ſeruus. ſ. de his qui no. infa. So. vt ibi. ¶ Opp. de. l. iij. §. ſed vtrum. ſ. de mi. vbi pater nõ æquiparatur fideiuſſori. dicit glo. fallit ibi. vt ibi not.

2 ¶ † Tu dic latius, an pater æquiparetur fideiuſſori. hoc põt intelligi multis modis. Primò, in mõ cõſtituendi nõ æquiparatur fideiuſſori, quia fideiuſſor non obligat̃, niſi verbis, vt. ſ. c. l. v. §. ſatiſacceptio. & l. ſciendũ. & ibi pater obligat̃ de peculio ex edicto ꝑtoris. Secundò in modo conueniendi non æquiparat̃. Nã fideiuſſor nõ põt cõueniri ante principalem excuſſum, vt. C. de fideiuſ. aut̃. pñte. ſed pater põt ſtatim cõueniri, vt. d. §. ſed vtrũ. & de pe. pto. hoc enĩ, nõ repit̃ mutatũ. & hoc tenet expſſe Ia. de Are. j. eo.

Are.j.eo.l.si.seruum.§.an filius. Tertiò in modo exequēdi,& nō æquiparatur. nam in fideiussorem contractus non fit executio, vt plenè dicitur.j.iud.solui.l.j.sed in patrem fit executio in peculio, vt.l.si filio.la. ij. & ibi not. per glo.s.so.mat.& de noxa.l.& si condemnatus. quod patet, quia est fideiussor iudicij, vt.l.iij.§.idē scribit.s.de pecu. Hoc autem, an procedat in peculio aduentitio, ibi dixi.&.s.de dam.infect.l.si finita.§.si de vectigalibus. Quartò, in modo recuperandi à principali, nam pater nō recuperat à filio, sed fideiussor à principali, vt no.in d.§.sed vtrum. Quintò: ex hoc alia differentia insurgit, quia beneficium restitutionis, quod competit filio non transit ad patrem, vt.d.§.sed vtrum. Sextò, in modo committendi, seu perpetuandi obligationem, & in hoc pater æquiparatur fideiussori, vt hîc, &.j.eo.l.si seruum.§.an filius. In alio etiam æquiparatur, vt sicut actio furti denegatur patri, ita & fideiussori, vt.j.de fur.l.eū qui.§.an pater. ¶ Sed contra prædicta, videtur quòd prius debeat executi filius, quā perueniatur ad patrem, vt.l.libertus.§.j.j.ad muni.cum simi. & ibi not. C.de decu.l.j.& ibi no.sed ego dixi contrarium. Respondeo: illud verū, quando pater conuenitur insolidum ex gestis per filiū. Idem videtur not. in.d.l.j.C.de decu.licet gloss. aliter dicat, & malè.in.l.tria onera.de excu.tu.& ibi reprehenditur per Iac.de are.sed quando pater conuenitur de peculio: tunc procedit, quod hîc dicitur. ¶ † Vltimo Dyn.inducit istam.l.in

1 quæstionem istam. Pater ex forma statuti[a] tenetur soluere cōdemnationem pro filio, vsq; ad legitimam, contingit, quòd filius est positus in banno, & condemnatus secundùm consuetudinem Italiæ, quæ habet contumacem pro confesso, an hoc sufficiat contra patrem? & videtur q sic, p hanc.l.quia mora filij nocet patri, sed hîc pater erat obligatus de peculio ex contractu filij: de quo constat in quæstione nostra, de maleficio non cōstat. vnde contumacia filij: non debet facere fidem contra patrem: vt.l.j.s.quando ex fac.tu.& hoc videtur tenere Dy. ¶ Ego autem, cùm ista quæstio mihi de facto contigisset in hac ciuitate Perusij, disputaui, & determinando dixi verba statuti, quæ coarctant patrem, esse diligentius intuēda. quoniam certum est, quòd de iure communi pater non tenetur. Nam quandoq; statutum simpliciter dicit, pater in casibus maleficiorum tenetur soluere condemnationem factam de filio. Et isto casu sufficit filium condemnatum esse, siue præsentem, siue contumacem, cum statutum nō requirat maleficium esse commissum, sufficit filium condemnatū pro maleficio. ex ipsa condemnatione pater obligatur ex verbis statuti, ideò verè æquiparatur fideiussori iudicatum solui, vt.l.iij.§.idem scribit.s.de pecu. &.j.iu.solui.l.j.&.l.iud.solui stipulatio expeditam.&.l.cum quærebatur coniuncta hac.l.in prin. Et semper intelligatis ex forma dicti statuti procedere. De iure communi: an pater teneatur pro filio de peculio, pro filio cōdemnato ob cōtumaciam, dixi in.d.§.si de vectigalibus. ¶ Quādoq; verba statuti coarctant patrem conditionaliter hoc modo, si maleficium cōmiserit filius, pater cogatur &c. ita dicebat statutum Perusij. Isto casu cōtingit filium condemnari quatuor modis. Primò comparet filius & negat, & contra eum maleficium probatur, & tunc ad perfectiorem intellectum dic, quandoq; ex vno maleficio proceditur contra plures, tanq; contra plures pariter principales, & sententia probationes factæ cōtra vnum non præiudicabunt alteri, vt.l.denuntiasse.§.fi.j.de adul. Quandoq; ad vnū peruenitur principaliter, ad alium per consequentia, quia condemnatio vnius est præambulum executionis fiendæ in persona alterius, & tūc aut hoc respicit priuatam vtilitatē, & alij nō præiudicat: vt.l.j.C.de fal.& qd ibi no. scilicer. quòd sententia lata contra matrem, non præiudicat filio. Facit.C.de fi.inst.l.si vteris.& quod not. per Cyn.C.qui accu.non pos.l.j.circa fi. Si verò respicit vtilitatem publicam, seu publicam bursam, tunc probationes & sententia lata contra principalem, faciunt fidem contra eum,

b ad quem peruenitur ex consequentia, vt.C.vbi cau.[b] fi.l.j. Vbi sententia lata contra homicidam habet effectum confiscandorum bonorum contra hæredes. ita intelligatur gl.s.ad Silla.l.in cognitione.C.ad.l.Iul.maie.l.qs.quis.§.j.vbi sententia lata contra patrem habet effectum inferendæ pœnæ in filium, sine nouo processu. ibi, paterno enim deberent perire supplicio &c. ¶ Item habet effectum reuocandorum bonorum alienatorum à die commissi criminis, vt ibi.&.l. fi.j.e.ti.&.j.de ac.l.ex iudiciorū.expressi⁹ extra de hæ.c.cum secundùm leges.li.vj. Ita & in proposito, cum hîc respiciat bursam publicam. sententia & acta contra filium, præiudicant pa-

c tri. Cautius tamen facit[c] iudex, si patrem moneat. vt intersit iudicio, si sua

d putat interesse[d], vt.s.de inoffi.test.l.si suspecta.&.C.de litig.authen. nunc si hæres. Not. in simili per Cyn.C.de aduo.di.iudi.l.j.circa fin. hoc tamen non potest esse de necessitate, sed magis de consilio. ¶ Secundò contingit: quòd filius comparat, & negat, & contra eum probantur indicia, propter quæ ponitur ad tormenta, & tunc confitetur, & condemnatur. & tūc idem puto per prędicta iura. probatur expressè.s.de proba.l.cum probatio.q.l.cōfirmat præcedentia. ¶ Tertiò contingit, q filius ab initio sponte confitetur, & condemnatur, & tunc idem. multomagis cū de suo facto interrogatur: vt.l.j.§.diuus.j.de quæstio.& quod ibi not.&.s.de ædi.edic.l.quæro.§.fi. Pro hoc, quia confessio serui, & filij præiudicat patri, & dño, in his: in quibus habent liberam administrationē, vt.l.seruus quod detulit, cū.l.seq.s.de iureiu. hoc verum: nisi pater vellet probare contrarium,

e vt.s.si ex noxa.causa aga.l.ij.§.j.vbi est de hoc glo.not.ad hoc. ¶ Quartò[e]

4 contingit, quòd filius est contumax, & ex forma statuti habetur pro confesso. & tunc talis ficta confessio, & sententia, nō præiudicat patri, quia talis ficta confessio personam non egreditur: vt.l.eius qui delatorē.j.de iure fis. ¶ Prætereà, vbicunq; lata sententia contra vnum præiudicat alteri. Illud fallit quando sententia lata est contra contumacem: vt.l.qui repudiantis.in fi.&.l.Papinianus.§.meminisse.s.de inoffi.testa.& de euic.l.si ideo.&.C.de peri.& com.rei ven.l.j. Pro hoc facit, quod not.s.de iureiu.l.duobus.§.j.vbi ficta solutio non sufficit ad dandā actionem contra principalem. Facit quod not.insti.de noxa.in fine.& hoc tenet Cy.in simili.C.vnde vi.l.si qn. Nec curo hoc casu, vtrū pater sciuerit contra filium procedi, vel non: quia qn contra cōtumacem fertur sententia, nō habet locū dicta distinctio scientiæ, & ignorantię: vt.C.de pigno.l.præses.& ibi no. quod est menti tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor an teneatur ex mora principalis?*

2 *Priuilegium, quod habent cruce signati, ne possint conueniri intra annum, an transeat ad fideiussorem?*

Si stipulatus sum. ¶ Obligatio nō faciendi committitur, si contra fiat per principales: secus si per fideiussorem. hoc dicit. ¶ Opp. q fideiussor prohibēs teneatur: vt.l.qui pendente.s.de act.emp.l.qui iniuriarum.§.si quis.j.de iniur.&.l.j.§.item sciendum.s.de aqua.plu.arcen. Respondeo, quòd tenetur actione iniuriarum, vel nego.gest.non tamen ex illa stipulatione. ¶ Opp.s.§.proxi.&.l.in condemnatione.§.vnicuiq;.j.de regulis iuris. Glo.soluit mirabiliter. hic loquitur quando promisit de facto &c. Vult glo. dicere, quòd in obligatione dandi, idem promittit principalis & fideiussor: quia quilibet promittit de se.s.quòd dabit: sed in obligatione facti principalis promittit de facto suo: fideiussor promittit de facto principalis, non de suo fideiussoris. & sic ex facto, seu mora fideiussoris, stipulatio committi non potest. Hoc etiam sentit glo. hic in fin.& bene.con.cor.tex.in.l.si libertus moram.de ope.lib. Sed contra hoc glo.opp. q fideiussor promittit factum alienum, & sic nō tenetur: vt.s.eodem.l.stipulatio ista. in principio. Sed secundū Rog. speciale in fideiussore. ¶ Istud est contra casum.l.cum reus.j.de fideius. Vnde alij dicunt, quòd hîc promisit indemnitatē: & sic interesse. Alij vt Ioan. q promisit se facturū, & curaturū, quòd principalis faciet. Prima, quòd indemnitatem promisit bona est, & secundū hoc non committitur mora ex facto fideiussoris: licet gloss.in.d.l.si libertus moram. faciat distinctionem inter certa, & incerta, & non bene per.l. inter artifices.j.de so. Item illa, & promisit se facturum, & curaturū est bona: nec fideiussor potest teneri, si ipse præstat impedimentū: qa de hoc non promisit. & ita loquit hîc. sed bene tenetur, si esset in mora curandi: & sic ex sua mora committeretur: quia de hoc promisit. ¶ Sed cōtra pdicta op.p gl. ergo ad aliud tenet fideiussor q principalis: & sic non tenetur: vt.l.græcè.§.si quis stichum.j.de fideius. Sol. dicit glos. circa idem illa duo versantur: ergo non est aliud. Istud est verum: quia casus est.j.de fideius.l.stipulatus es. Vel dic, dicit gl. q simpliciter intercessit, dicendo pro tali fideiubeo. Et istud etiam puto verum: quia simpliciter intercedendo, videtur promittere de indemnitate: vel se curaturum, vel facturum, quòd ipse faceret in casu, in quo valeret: vt infrà dicetur. Verùm qa de hoc habem⁹ glossas diuersas, scilicet qualiter fide

a ¶ Ex forma statuti. Adde, an tale statutum valeat Bald.in.l.j.C.ne fil.pro pat.& Imo.hîc decidentes q sic. An autem etiam intelligatur de filio illegitimo, vt pro illo pater teneatur, vide Io.an.in addi.ad Spe.in ru.qui fil.sint le.& decisionem Bar.hîc sequitur Bald.in.d.l.j.& in addi.ad Spe.in ti.de proba.sen.in.xix.co.Bal.& Ang.in.l.qui repudiantis.§.j.s.de inoff.test.Ange.in.l.ij.s.si ex nox.causa aga.Roma.in.l.si filio.so.ma.fal. in l.si filius.C.ne fili⁹ pro pa.& hāc deci. Bar. sequit Abbas, consi.lxvj.j.li.Ro.consi.cliiij. Pro qua facit qd voluit Bald.cōsi.ccxliiij.j.libr. q in sententia lata super taxatione expensarum, nō sit necessaria citatio fideiuss.in so. quia iudicium factum cum principali, afficit eum secundò non citatum, alle.no hic.

POMATES.

b ¶ Vt.C.vbi.vide Ale.consi.lxxxiiij.col.j.volu.iij.& colum.seq.vbi limitat hic: quando sententia valeret ex iure spe.

POMATES.

c ¶ Cautius tn facit Aret.cōsi.lxxiij.cclum.iij.& ad hanc doct. vide.x.colū.Alex.cōsi.lxxj. omnino vol.iij.vbi ex his verbis colligitur, q sentētia cōtra vnum lata, p̄iudicat alteri, qui comparuit pro suo interesse.

d ¶ Putat iteresse. Adde, p hoc dicit Pau.de ca.confundisse magnos aduocatos, q trufabant, cū faceret citare tertiū possessorem, & procederet cōtra absentē: cōtra quem ex forma statuti procedi poterat. De quo ēt vide Bar.in.l.p̄uaricationis.de p̄ua.Bal.in.l.ij.de fi.instr. Alexā.in.l.sępe. vbi limitat prædicta.de re iudic.

e ¶ Quartò no. q ficta cōfessio non trāsit ad hæredē vel ad patrē. Qd ego limito, si fortè illa ficta confessio resultaret ex morte, puta, qa seipm fili⁹ occidisset timore pœnæ. nā tūc illa ficta cōfes.trāsit ad hęredē, vel ad patrē, q̄tū ad pœnā pecunia. Ita singlr dicit bal.& ibi oēs in.l.ij.C.q te.fa.pos.& idē est verū: q nō trāsit, qn hęres est parat⁹ pbare īnocētiā defuncti. Ita elegāter dixit Ang.in.l.manifestè.s.de iureiur.& ibi alleg.text.Andrę.Barba.

e ¶ Et ad Bar.hîc adde tu Abb.in consi.lxvj.col.j.in.ij.vo.& francum.in.c.cum speciali.§.porro.col.iiij.de ap.

iussor posit accedere obligationi faciendæ, habe-
mus gl.in.l.si quis pro eo.& in.l.sicut reus.infrà de
fideiuss.& in.l.inter artifices.j.de sol.&.l.nemo est.
1 j.titu.j.¶ Et oportet nos†hoc videre, vt sciamus an
fideiussor teneatur ex mora principalis. Et dic, aut
est in obligatione aliquid fieri, aut aliquid non fieri.
Primo casu, aut fideiussor promisit interesse, seu in
demnitatem.& valet vt in hac gloss.&.l. stipulatus
es.j.de fideiuss. Et isto casu fideiussor ex sua perso
na non potest constitui in mora, cum teneatur ad in
teresse: quod est post moram principalis in obliga-
tione: vt.l.stipulationes non diui.§.Celsus. Quan-
doq; fideiussor promittit se curaturum,& tunc ex
sua mora adhibita in non curando tenetur, vt.s.dixi
& fideiussio valet.vt hac glo. Quandoq; fideiussor
promittit factum,& tunc aut promittit, q̃ principa
lis faciet,& non valet.vt.l.sicut reus.s.de fideiuss.fru
stra ergo quæritur de mora. Quãdoq; ipse promit
tit: quòd faciet illud, quod debet facere principalis,
& tunc aut est eiusdem peritiæ, cuius principalis, vt
l.nemo est qui nesciat.j.titu.j.& ex sua persona po
test esse in mora, vt in.d.l nemo. Et eadem est ratio
quæ est in quantitate. Aut non est eiusdem peritię,
& non valet, vt.l.græce.§.si quis Stichum.j. de fide
iusso.frustra ergo quæritur de mora. Aut fideiubet
simpliciter,& tunc aut est factum, quod potest ab
alio explicari,& tunc tenetur ex sua persona:& cō-
stituitur in mora, vt.j.iudic.solu.l.si reus. Aut est ta
le factum, quod non potest explicari per alium,&
tunc non potest constitui in mora ex persona sua,
vt.l.inter artifices.j.de solutio.&.l.si libertus mo-
ram.suprà de ope.libe. Si verò accedit obligationi
non fieri,& tunc non potest ex sua persona consti
2 tui in mora, vt hîc in nostro.§.difficili. ¶†Et per
hoc deciditur quæstio. datum est priuilegium in
multis partibus omnibus cruce signatis ne posint
conueniri intra annum. Modò quæritur, vtrum pri-
uilegium cōpetat, seu prosit fideiussori? & videtur
quod sic, vt.C.de vsuris rei iudic.l.fi.§.fi.non facit.
quia ibi non est priuilegium personale, sed reale,&
personale non transit ad fideiussores, vt.l.exceptio
nes quæ personæ.s.de exceptio.&.l.& si fideiussor
s.de re iudicata. Vnde in obligationibus dandi, vbi
fideiussor ex sua persona potest in mora constitui
sibi non prodest exceptio, sed potest esse, quod in
obligatione facti intercesisse, in qua ex sua perso
na fideiussor non potest constitui in mora,& tunc
transiret ad fideiussorē per consequentiam, cum in
mora non potest constitui principalis. Istam quæ-
stionem ponit Cy.in vlti.q.C.de preci.impe.offe.
l.quoties.& ibi repetit istum.§.

SVMMARIVM.

1 *Hæres conuentus ad pœnam commissam ex stipulatione defuncti, potest aduersus pœnam restitui in integrum, ex clausula generali.*

2 *Stipulatio, quando incipit à defuncto, cui minor succeßit cum quo nihil est gestum: minoris persona non consideratur, sed maioris, à quo initium habuit,& ideo minori non competit restitutio.*

3 *Priuilegiatus succedens non priuilegiato, quando utatur iure suo?*

4 *Hæres succedens in re emphyteutica, si non soluit canonem, an cadat à iure suo?*

Restitutio in integrum nō datur minori respectu minoris, pro eo, quod habuit initium in persona defuncti, si nihil est gestum cum eo, sed bene potest restitui ex clausula generali, si qua mihi iusta causa.& supra nu.2.

5 *Contumacia qualiter cognoscatur, quòd sit procuratoris,& qualiter, quòd sit domini.*

6 *Impedimentum iustum contingens in personam procuratoris, quando habeat excusare dominum?*

In hac stipulatione.

¶ Stipulatio de non faciendo, cō-
mittitur si cōtra fiat per heredem,
a etiã ignorãtem: secus si est pupillus[a] .h.d. ¶ Op.de.l.qui alterius.j. de reg.
iur. Glo. sol.fateor, q̃ tenetur mero iure: sed de æquitate restituitur in in-
1 teg. Dy.†limitat istam gloss. hic, quod debet intelligi, quòd restituitur,
quãdo impediuit volentē ire,& agere in fundũ possessum ab ipso herede:
& sic defendēdo. secus si nō posideret ipse hæres,& faceret impedimētũ.
ar.j.de reg.iur.l.qui in alterius.ij.respō.hoc tenet Dy.in.c.cum quis in ius,
extra de regu.iur.lib.vj. Sed gl.in.l.qui in alterius.nō videtur facere diffe-
rētiã. Credo Dy.verũ dicere: quia ista restitutio datur ex clausula generali,
si qua mihi iusta causa &c. Sed in agēte non est iusta causa, quare restitua-
b tur: cum ante, q̃ agat, debet explorare[b]: vt.l.qui in alterius: sed in defendē
te est iusta ignorãtia. ¶ Opp.quãdo obligatio habuit originē cō[...]
rē, nō cōsideratur persona minoris: vt.l.apud Iul.in prin.s.ex quib.cau.in
pos.ea.&.l.j.&.ij.C.si aduer.ven.pig. Gl.in.l.contraria, dicit quòd hic tot
stipulationes sunt, quot facta: quasi dicat, hic in persona heredis committi-
tur ex noua stipulatiōe, quę in p̃sona heredis cœpit. Ista sol.pōt esse vera
aliquo casu: vt patet ex his, quę dixi.s.eo.l. stipulatio ista.§.si qs ita.tamen
nō est generalis: qa si interponit̃ talis stipulatio sup eo, q̃ de sui natura trã
sit hæredem, est vna stipulatio: licet pluries cōmittat̃: vt.j.ea.l.si sic.& ideo
2 gl.melius dicit hic. Quãdoq;†stipulatio, quæ incipit à defuncto, commit-
titur propter nō factũ:& tunc minor nō vtitur iure suo. Quãdoq; stipula
tio debet cōmitti propter factum:& tunc consideratur persona minoris,
cũ nō solũ ex cōtractu facto à maiore cōmittat̃: sed etiã ex facto minoris.
3 & istud vult dicere glo. ¶†Et istã glo. bene no.doc.in aut. quas actiōes.C.
de sacro.eccle.in.q.illa.vtrũ priuilegiat[9] succedēs nō priuilegiato, vtat̃ pri
uilegio suo: debes limitare. Quãdoq; cōmittit̃ propter nō factũ simplici-
ter: vt quia pecunia nō soluit̃ debito tempore posito in cōtractu:& tũc mi
nor nō vtitur priuilegio suo. Quãdoq; propter non factum, aliquo tamen
gesto cũ minore, seu cũ priuilegiato:& isto casu vltimo vteret̃ priuilegio
suo. Exemplũ obligatio nō habet diem: interpello hæredē minorē, quòd
solueret: nō facit.& pone qđ defunctus nō fuerat in mora: tũc quia ex per
sona hæredis minoris mora cōtrahit̃, haberet restitutionē ex p̃sona sua.&
gloss.videtur facere istã limitationē in.l.si cũ militãtibus.C.de restit.mili.
& gl.videtur tãgere in.l.qui in alterius.j.de reg.iur. Habes ergo, quòd quã
doq; cōmittit̃ p̃pter factũ,& tũc vtitur priuilegio, vt hic: aut propter non
factum. Et tunc aut nihil est actum cum priuilegiato:& nō vtitur priuile-
gio suo. Aut aliquid est actũ:& tũc potest: vt glo.in.l. si cũ militãtibus.C.
4 de resti.mi. ¶†Quæro hæres succedens in rem emphyteuticã, non soluit
pēsionē: an cadat à iure suo? Et glo.in.l.ij.C.de iur.emphy.in vlt.glo.dicit,
qđ cadit: sed datur restitutio. Idē tenet Dy.hic,&.d.c.cũ qs in ius.& Spec.
de emphy.§. cũc aliqua.versi.xviij. Pet.dicit, q̃ nō restuit̃: quia cōtractus
habuit originē ex persona maioris:& nihil est gestũ cũ hærede: ergo &c.
vt.l.j.&.ij.C.si aduer. vē.pig.& hoc videt̃ sentire Cy.in.l.ij.de iur.emphy.
in.xij.qō. sed hoc nō placet. Quare dic: aut enim hæres vult restitui priui
legio suæ personæ: quia minor, vel miles:& nō potest, si nihil est gestũ cũ
c eo: vt supra dixi. Aut vult[c] restitui ex causa iustæ ignorãtię:& sic ex clau
sula generali.& istud nō cōtinet priuilegiũ: quia etiã ipsi defuncto cōpe-
teret, si iusta ignorãtia incideret.& tũc potest indistinctè restitui, siue mi-
nor, siue maior: vt dixi.s.in p̃io cōtrario. Et sic intelligo dictã.l.j.&.ij.C.si
d aduer.vē.pig,& de mino.l.ęmili[9].qđ est verisimũ,& notãdũ[d]. ¶ Quæro,
qũo potuit heres absens impedire? Glo.timore huius dicit, q̃ hęres fuit ab-
sens tēpore interpositę stipulatiōis: erat tamen pręsens cũ prohibuit. Ita
colligitur ex duab[9] gl.super ver.videt̃.& sup verbo absit. Alij dicunt, quòd
verè erat abseus: sed forte colonus, vel p̃curator eius impediuit,& tenetur:
qa debuit curare stipulator, ne impedirēt̃.vt.j.l.p̃xi.& hoc est verũ.vt ibi
e dicam.& hoc sentit glo.super ver.oportet[e]. ¶ Quæro, quid si pupillus ha
beat tutorem,& eo volente prohibuit? certè stipulatio committitur, vt.s.
eo.l.si ex legati.cũ.l.seq.sed daretur restitutio. Idē in adulto habente cu-
5 ratorem. Quid in non habente? dic, vt.d.l.si ex legati. ¶†Vltimò ex præ
dictis apparet cognitio, quæ sit contumacia procuratoris,& quæ domi-
ni. Nam si procurator est contumax, vel negligens: nullo actu celebrato
cum eo dicitur contumacia domini, non procuratoris. Verbi gratia, citat̃
dominus: ipse constituit procuratorē, qui non comparet, certè est dñs cō-
tumax, quia cũ procuratore nil est gestũ, sicut hîc dicimus, qñ nil est gestũ
cũ hærede defuncti, dicit̃ mora defuncti. Itē si dñs debet soluere, vel ali-
quid facere certa die, facit procuratorem ad istud faciendũ, qui nō facit, di
citur mora domini, non procuratoris. Non enim excusatur, quia manda-
uit, quod ipse facere debuit, vt.l.si procurator.§.si tutores.s.manda.vbi est
tex.not. Sed si cũ procuratore esset aliquid gestum, quia ipse fuit citatus,
vel interpellatus, tunc ex contumacia procuratoris sicut.s.dixi, q̃ est cō-
tumacia

a ¶ Pupillus. intellige secundùm Ia.de Are.in pupillo non doli capace, nō in proximo pubertati, quia tunc committeret̃ stipulatio in sua persona.l.j.§.hoc edicto.s.ne vis fiat ei.&.l. impuberem.j.de falcid.& hoc etiam sequitur Raph.qui dicit hanc limi.primo fuisse Dyn. Idē sequitur Alex.

b ¶ Debet explorare. Adde, q̃ concordãt Ang.Imo.& Pau.de cast.

c ¶ Aut vult. De ista clausula, si qua iusta causa, vide Bar.in.l.æmilius.de mino.& in l.si infanti.C.de iu.deli.&in.l.qui duos.ff.de re.du.& in.l.ij.C.si aduer.ven.pig.& q̃ remisi ad.d.l.ęmilius.& in.l.ij.C.de iur.emp.vbi tenet gl.& Salyc.in d.l.ij.C.de iure emphyt. dicit q̃ cōiter doc. sequũtur glo. Idem voluit i.l.ij.si aduer.ven.pig. Andræ. Barba.

d ¶ Et notandum. Adde q̃ idem no. Bar.in.l.ad diem.s.eo.& in.l.ęmili[9] s.de mino. Ange. in.l.si insulã.i.vij.fallē.j.eo.& in.l.sed & si sub conditione.s.de hær.insti. Bal.in.l.fi.§.j.si pen.appe.mors inter. Pet.de anc.& Imol.in.c.potuit.de loca.& facit secũdùm Ale. quod voluit Bar.& Ange.in.l.j.§.si qs aũt.s.de itin.actuq; priuat. vbi tenent, q̃ licet currat præscriptio ignoranti: tamen poterit petere restitu.in integ. ex dicta clausula generali.cum ignorantia tribuat iustum impedimētum,& idem dicit tenere Spec.in ti.de præscr.§. illo.versi.sed pone colonus. Ange.in.l.fi.si quis test.li. esse ius.fue.& in.l.ij.de præscri.lon.temp. Io.de Imo,in.c.fi.de præscr.& Abb.in.c.vigilanti.eo.tit. Imol. in.l.Pantoni[9]. de acqui.hær. inquãtum ipse Alexã. non audet firmare, quòd aduer.præscript.xxx.ann.vel.xl.non detur restitutio, dic quòd Ro.consil.cccvij.tenet quòd non detur restō, nec etiam ecclesię, nisi in aliquibus casibus.vt ibi per eum. Et idem de priuato voluisse videtur Paul. de cast.consil.mihi.ccxcvij. Et quòd hæres emphyteutæ ignorans non cadat in pœnam, in effectu voluit dominus Petrus de Ancharano.consilio.clxxiij.& dictum domi.Dyni sequitur Baldus consilio.ccv.&.cclxxv.iij.lib.

e ☞ Hæc glossa.super versicul.oportet, non habetur in exemplaribus cōmunibus.& ideò in perquirendo tempus ne teras. Alexander losæus.

tumacia hæredis,& tunc recurrimus ad illã materiã,an cõtumacia procu-
6 ratoris noceat dño tetigi.s.de dã.infect.l.q̃uis. ¶ †Sed quid si in casu præ
dicto,quando cũ procuratore nil est gestum,procurator nõ fuit cõtumax
sed fuit iusto impedimento impeditus? Respon. si causa excusationis in p
curatore esset priuilegium personæ:hoc nõ posset allegare dñs:vt.s. de
mino.l.cũ mandato.sicut nec hæres.s.dixi.Sed si causa excusationis esset
casus fortuitus,quẽ posset allegare dñs,si in eius personam contigisset po-
terit allegare,vt.l.cum à matribus.C.qui pe.tut.& extra de pig.c.significã
te.sicut posset hæres ignorantiam,vt dixi.& hæc sunt notabilia.

SVMMARIVM.

1 *Interpellatio facta die feriata,uel in alio loco,quàm destinata sit solutio,ut soluat tamen loco conuento,an ualeat? & an etiam ualeat interpellatio facta ante diẽ ut soluat ante diem? nu.2.*

1 Si promissor. ¶Interpellatio facta non congruo tempore,
non constituit quem in mora.h.d. ¶ †Quæ-
ro,feci protestationẽ die feriata,vt.l.cum deberes soluere Florentiæ,inue
ni te Perusij,fui protestatus,vt solueres Florẽtiæ.de hoc per Cy.in.l.in mi
norum.C.in quib.cau.in integ.resti.nõ est neces.vbi tenet,q valet, quia
sufficit cõferri in tps licitũ,vel locũ licitũ,vt.l.in tps.s.de hære.insti.l.fi.de
offi.præfecti vrbis.Sed in eo,quod dicit de die feriato,nil ad ppositũ:cum
hec interpellatio sit actus extraiudicialis,vt dixi.s.e.l.si ex legati cã.&.l.si
... ergo dies feriata nõ curatur,vt.C.de ferijs.l.dies. ¶ Sed†pone[a] inter
pellationem factam ante diem,vt solueret post diem:& valet.sed hîc fuit
interpellatus vt solueret ante diem.De loco puto,q verũ dicat,& si credi
tor est eius fori,nõ habet necesse dicere,protestor,q soluas Florẽtiæ in ta
li hospitio,sed sufficit simpliciter dicere:q soluat,cũ extunc teneatur reus
eum quærere in loco suæ habitationis.aliàs si nõ esset eiusdẽ fori, debet
exprimi loc9 ciuitatis,& deberet creditor ostendere se illa die ibi fuisse,&
tutius est q omnia in protestatione declaret.arg.j.quod vi,aut clam.l.aut
qui aliter.§.j.& prædicta probantur.de consti.pecu.l.item illa.& ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Abstinere à malo nisi fiat,quod bonum est,non sufficit.*
2 *Faciens quietationem de pecunia sibi debita,& promittens ulterius non petere sub pœna,si procurator eius generalis,non ipse petit,quãdo pœna committatur?*
3 *Dominus dicitur prohibere re ipsa procuratorem,ne petat,si non dat sibi instrumẽta necessario ad causam facientia.*

LEX L.

1 In illa stipulatione. ¶†Nõ sufficit abstine
re à malo:nisi fiat, qd
bonum est.h.d.¶ Opp.q factũ alienũ nõ videt qs promittere
vt.s.e.l.stipulatio ista.in prin.Glo.nõ soluit,vñ dic, q hîc vr
factũ suũ pmisisse:demũ alio ĩpediẽte tenet,si eũ poterat phibere . aliâs
nõ.s.loc.l.si fundus.&.l.fluminũ.§.q̃q̃.de dã.infect.secũdùm Pet.& Ol.
Vide gl.q̃ ĩcipit.vt.s.de hære. vẽ.ibi q aũt.Sed hîc,& in pcedẽtib9 concor
dat in idipsum,cuius acquisitionẽ ĩpediuit,futur9 erat obligari ex pcedẽti
cõtractu:ĩ cõtrario sec9.Vel loqt in cõtrario de actiõe,q̃ dat cõtra aliũ,hîc
2 de ea,q̃ dat aduersus ipm nõ lucrãtẽ.¶ Pro declaratiõe hui9†.l.q̃ro,aliqs fa
cit quietationẽ de pecunia sibi debita,& pmisit vlteri9 nõ petere sub pœ
na,ipse nõ petijt:sed procurator ei9 gñalis,an cõmittat pœna? vr q nõ,
quia nõ venit in gñali mãdato,vt.l.si pcu.cũ si.de cõ di.inde.Et hoc puto
verũ,si qs ageret ad pœnã,tanq̃ dñs petierit,vel peti fecerit.Sed si qs age
ret ex alio capite tacitè intellecto,scilicet,quia debuit curare,ne peteret,
scilicet ab ipsis,quos ipse poterat prohibere:vt à pcuratore,vel à filĩ, tũc
pœna cõmitteret,& exigi posset.Casus est hîc,&.s.l.pxi.§.in hac.& ibi
dixi.& gl.&.l.inter stipulãtẽ.in prĩ.secũdũ sol.Ioã.j.c.Nã est quasi ĩ cul
pa,q pcuratorẽ nõ monuit,ne à tali peteret.Et idẽ in filĩ:vt.s.mã.l.si fide
iussor.§.j.cũ si.¶ Et pdicta vera in obligatiõe,vbi ipse tacitè,vel expsè est
obligatus curare &c.vt hîc.aliâs sec9.Tunc eñ requiritur,q habeat faculta
tem prohibẽdi eo tpe:quo aliquid illicitũ fit.vt in.l.in delictis.in princ.&
l.iij.de noxa.secus si nullũ haberet mãdatũ.j.rẽ ra.ha.l.pcurator.Vel dic,
si esset procurator spãlis ad hoc,vt nõ dicat cõtra illũ facere,añ cõtestatio-
nem:debet dñs sibi denũtiare,vt d.l.si fideiussor.§.j. Si gñalis:& tũc idẽ in
3 his,quæ ipso facto expediunt,vt.s.l.proxi.§.in hac.In his†quæ expediunt
in iudicio,satis videtur prohibere re ipsa,si facit ne instrumenta ad procu
ratorem ipsum perueniant.arg.j.rem ra.ha.l.amplius.& hoc plus placet.

SVMMARIVM.

1 *Verba dubia in stipulationibus conuentionalibus interpretantur ex mente contrahentium,in prætorijs ex mente Prætoris.*
2 *Stipulationi prætoriæ,si aliquid additur,uel detrahitur,an dicatur conuentionalis,uel remaneat prætoria?*
3 *Stipulatio,quæ ab inuito extorquetur,dicitur prætoria.*

LEX LII.

In conuentionalibus. ¶Secundũ opi.
quã puto verio-
1 rem.h.d.Verba†dubia in stipulationibus conuentionalibus in
terpretantur ex mente contrahentium,in prætorijs ex mente
prætoris.h.d.¶ Ibi dant,subaudi,& ideo eorũ mens in ambiguo sermone
seruatur,vt.s.eo.l.eũ,qui in prin.de reg.iur.l.semp.
Ibi,detrahere subaudi per ĩterpretationẽ verbi am-
bigui,quia eorũ mens interpretata est à prætore.
¶ Et hæc.l.secũdùm quod ex gl.possum colligere,
habet duas lect.vnam in stipulatione interposita,
aliã in stipulatione interponenda. Secũdũ primam
op.j.de pto.stip.l.j.in fi.Sol.nõ licet detrahere sine
licẽtia ptoris viui,vt remaneat ptoria,sed trãsit in cõ
uentionẽ.At hîc volebat detrahere p interpretatio-
nem verbi ambigui,quod volebat interptari secun-
dùm mentẽ ipsius stipulãtis,vel promittentis,qd
quidẽ nõ licet,qa debet interpretari ex mẽte prẹto
ris:vt hîc,& in contrario.¶ Alius ergo est modus
concludendi,qñ petit declaratio verbi ambigui in
stipulatione prẹtoria.alius in conuentionalibus, qa
hoc posset principaliter peti.dixi ĩ.l.stipulatio ista.
§.in stipulationibus.s.eod.¶ Secũdo modo legitur
in stipulatione interponenda,tunc opp.de.l.j.§. sti
pulatio duplæ.j.de præto.stipu.Sol.non licet adde
re,vel detrahere,vt remaneat prætoria.quia efficitur
conuentionalis.arg.s.de iust.& iure.l.ius ciuile.aliâs
non licet addere,vel detrahere de necessitate,sed ex
partium conuentione sic.& hæc est vera.¶ Sed quẹ
2 ro,†cum additur vel detrahitur,an remaneat præto
ria,vel efficiatur conuentionalis? Quicquid hîc di-
cat glo.tu dic,aut additur vel detrahitur aliquid cir- a
ca id,quod nõ erat ab edicto prætoris mortui limita
tum,vel alia lege,sed erat in iudicis cognitione posi-
tum.& tũc remanet prætoria,quia hoc fit de men-
te prætoris.Quid eñ aliud agit prætor,nisi vt par-
tes componãt,vt.l.j.§.post operis.s.de ope.no.nũ.
& est tex.in.l.si finita.in princi.s.de dã.infect. Aut
additur,vel detrahitur,circa illud,quod à prẹtore est
limitatum,& tunc aut talis adiectio, vel detractio,
inducit diuersitatem in qualitate obligatiõis,& tũc
efficitur conuẽtionalis,quia alia res est:vt.l.j.§.si qs
simpliciter.s.e.& qd distinxi.e.l.§.fi.Aut in quali
tate nõ inducit diuersitatẽ:sed ĩ quãtitate, vel alte-
rius rei adiectiõe,& tũc remanet prætoria,vt patet
in adiectiõe pœnæ,vt.l.fi.j.de præto.stip.facit.s.l.j.
3 §.si stipulãti,& qd distinxi ĩ fi.l.j.†¶ Quæro,qua
liter hoc intelligatur prætoria? dicit Dy.oĩs,quæ ab
inuito extorquet,vt.l.j.de pto.stip.qd satis placet.

a ¶ Sed pone.Si est eiusdem fori,reus cum actore,debet ire ad domum. vide gloss.singu.in d.l.item illa.de consti.pe.Andrẹ.Barba.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio qua tenetur uenditor,non continet merum factum,sed mistum.*

Si quis vacuam. ¶Promissio tra-
ditiõis vacuæ pos-
sessionis,non continet nudum factum , sed causam
bonorum.h.d.ibi causam.subaudi necessariam con-
secutiuam traditionis,quæ est dominium,si tradens
erat dominus:vel vsucapiendi conditionem,si non
est dominus.¶ Opp.de.l.si rem tradi.s.eod.Timo
re huius contrarij, ista lex habet plures lec.vna, &
hîc intelligatur causa bonorum.i.interesse. ¶ Ad
istam op.de.l.iij.§.j.de act.emp.&Item op.de l. si
stipulatus.s.de vsu.sol.vt in glo.m plene dicam.j.e.
l.si filius.§.j.¶ Secundo modo legitur,quòd expo-
natur causa bonorum.i.dominiũ, vel vsucapiendi
conditio.tunc ob.contrarium.Respon.quia aut prẹ
cedit contractus,ex cuius natura quis tenebatur ad
translationem dominij,si est dominus,vel vsucapiẽ
di conditionem:vt contractus emptionis, & vendi.
vt.l.ex empto.in princi.s.de act.empt. & procedit
ista lex.Aut talis contractus non procedit, & tunc
1 secus:vt.d.l.si rem tradi.¶ Ex quo no.†q obligatio
qua tenetur venditor non continet merum factum,
sed mistum:vt hîc patet. No.glo.in.l.certi condi.
ctio.in prin.s.si cer.pet.& dicam latè in.l.stipula-
tiones non diuiduntur.

LEX LIII.

Stipulationes com-
modissimum.Clausula generalis,non refer
tur ad specificata.

LEX LIIII.

In stipulationibus.
¶ Stipulatio specierũ diuiditur in quotas:
stipulatio generum diuiditur numero.h.d.

a ¶ Hîc in melius. Adde quod Alex. cõtra, per casum in. l. si is qui rem. . §. Iu. j. de fur. & insti. mã. §. & huic. & in. l. si quis seruo. j. de sol. vbi habetur, ꝙ etiã si mutauit statum in melius, puta de seruo efficiatur liber, per hoc reuocatur mandatum. & hoc dicit tenere Bar. & alios in. d. l. si quis seruo Bal. in. l. mandatum. C. man. & cum hac opi. transit.

Operarum. ¶ Stipulatio plurium operarum, diuiditur numero: secus si vna opera. h. d. ¶ Oppo. de. l. stipulationes nõ diuidunt. j. e. Breuiter, opera nõ diuiditur, sed æstimatio sic. & illud contrarium examinabo, in. l. stipulationes non di.

LEX LV.

Cum quis sibi. ¶ Hæredi adiecto nõ potest solui. h. d. Et rõ est, quia in adiecto est merum factum, ne aliquid iuris sibi acquiritur. Videbis in. l. iul. j. eo. tit. Præterea, assimilatur mandato vt. d. l. Iu. §. j. & sic morte mandatarij finitur.

LEX LVI.

Cum qui ita. ¶ Qui stipulatur sibi, & alij decem, non de alijs intelligitur. hoc dicit.

Te & Titium. ¶ Expressio futuri hæredis nihil operat̃: & perinde habetur, ac si exp̃ssus non esset. h. d. iste §. Vel sic. non põt contrahens vnũ ex plurib⁹ hæredibus cotrahendo grauare. h. d. & habet. §. iste altam materiam non explicandã hîc, sed. j. eo. l. cõtinuus. §. vlti. vnde nõ põt cõtrahens vnum ex hæredibus grauare. ¶ Opp. s̈. de pac. l. auus. so. in cõtrario multũ gl.¹ inuoluit se. Breuiter ibi in pacto liberatorio, hîc in obligatorio. ¶ Sed videt̃ hoc cõtra. ibi & quauis conuenisset &c. dic ibi. ex postfacto, hîc in ipsa obligatione. ¶ Opp. de. l. cõtinuus. §. fi. j. eo. sol. vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Solui quando poßit adiecto ad obligationem?*

2 *Solui quando poßit monacho, uel procuratori, ex promißione eis facta.*

Qui sibi aut filio. ¶ Adiecto ad solutionem, etiã post emãcipationẽ põt solui: sec⁹ si adijciat̃ ad obligationẽ. h. d. ¶ Opp. de. l. cũ qs. j. de sol. Sol. ibi conditio mutat̃ in deteri⁹, hîc ĩ meli⁹ ᵃ. ¶ Op. de. l. Cai⁹. in fi. s̈. so. ma. vbi adiect⁹ est ad obligationẽ p dictionẽ aut, & sibi põt solui. & sic opp. duob⁹ modis. Primò, quia adiecto ad obligationẽ p dictionẽ aut, põt solui: hîc sec⁹. Sol. hîc adijcebat̃ ad obligationẽ quærẽdã alteri, ibi ad obligationẽ querẽdã ipsi adiecto. ¶ Secũdò opp. quia p dictionẽ aut: vr̃ adijci ad obligationẽ, qd' vr̃ cõtra hũc tex. Sed dic: 1 † qñq; stipulator adiungit sibi alium in obligatione, per coniunctionem copulatiuam, & tũc ꝓ sua parte valet obligatio, & ille habetur ac si nõ esset adiectus, vt. j. e. l. si mihi, & Titio. & hac. l. ĩ pri. Qñq; adijcit̃ p cõiũctionẽ alternatiuã aut, & tũc aut præcedit persona stipulatoris: & seqt̃ p̃sona adiecti: & tũc videt̃ adiect⁹: vt possit ei solui, siue sit fili⁹, siue nõ: vt hic. Aut præcedit p̃sona adiecti, & seqt̃ p̃sona stipulatoris: & tũc aut potest sibi quæri actio: & videt̃ tũc ad obligationem adiectus. aliâs si nõ põt sibi queri: tũc sibi solui põt: vt: l. Caius. in fi. s̈. solu. mat. & . j. de stipu. ser. l. j. §. pe. Et ibi habet̃, ꝙ idẽ est in dictiõe vel, qd' in dictione aut: quãtũ ad ꝓpositũ. ¶ Op. j. de stipu. ser. l. sed & si ita. sol. hic priò qs stipulat̃ sibi, & ali⁹ adijcit̃ p cõiũctionẽ aut: sec⁹ si duob⁹ alternatiuè stipulet̃: vt in cõtrario. vide tex. hic. ¶ Et opp. qñ ex p̃sona filij querit̃ actio patri: tũc filio põt solui: vt. l. qd' seru⁹. s̈. de po. de pac. l. si vn⁹. in princip. Sol. quãdoq; ex persona serui, vel filij acqrit̃ nobis obligatio, sine aliquo nostro facto: & tũc loquũt̃ cõtraria. Quãdoq; acqrit̃ nobis interueniente facto nostro: tũc loqt̃ hic. ¶ Et ex hoc 2 † apparet solutio quæstionis. ꝓmisi monacho ᵇ an sibi possum soluere? & dic, ꝙ si facto suo acqrit̃ obligatio Abbati, sine facto Abbatis, ei põt solui: vt ex p̃dictis apparet. Idẽ dico in procuratore. Nã si qs pecuniã mutuo accepisset à ꝓcuratore: vel cũ eo aliter cõtraxisset: nullo actu domini interueniẽte posset procuratori soluere. arg. expressum. j. de sol. l. ꝙ seru⁹. Sed quãdo interueniente actu domini, puta, qa actionem iam quæsitã domino deduxit in iudiciũ & fecit reũ cõdemnari: non potest procuratori solui: vt. j. de solu. l. hoc iure. cum simili.

SVMMARIVM.

1 *Tempus non est modus tollendæ, uel inducendæ obligationis.*

2 *Tempus appositum in stipulatione, quando dicatur adiectum causa limitandæ obligationis, uel causa differendæ solutionis?*

3 *Promittat si quis mihi. x. quo ad uiuam, si sum pauper, uidetur facta promißio causa alimẽtorũ, & stipulatio dicit̃ annua, aliâs secus, & debet̃ donec uiuã minuatĩ.*

4 *Exceptio quæ inest obligationi, uel actioni intentatæ, an debeat opponi per partem an uerò satis sit, quòd in allegationibus deducatur per aduocatum?*

5 *Debitor in die conuentus ante diem, si non apponat, an sibi præiudicet?*

Qui ita stipulatur. ¶ Obligatio sui natura, est ꝑpetua: & nõ finitur tẽpore ipso iure etiã ex partiũ cõuẽtiõe, sed ope exceptiõis. ᶜ qd' trib⁹ probat̃ exẽplis: h. d. ¶ No. ꝙ in initio tẽporis potest peti. ¶ 1 † No. ꝙ tẽpus nõ est modus tollendæ, vel inducendæ obligationis: vt. l. obligationũ ferè. §. placet. s̈. titul. j. & . l. nemo potest. s̈. de lega. j. Habeo istum. §. pro subtili. & aduerte. ¶ Oppo. s. eo. l. qui hoc ãno. Solutio. ibi adiectũ fuit tẽpus causa differẽdæ solutionis: hic causa limitandæ obligationis, eo, quòd dixi quoad viuam. Itẽ causa multiplicandę obligationis, eo quòd intelligitur annuũ, vel menstruũ: vt. j. dicã. & hoc vult dicere gloss. super ver. cõfestim. & bene. ¶ Opponitur de. l. lecta. s̈. si cer. pet. solu. ibi tempus fuit adiectum executioni: hîc obligationi. ¶ Extra glossam opponit̃. dicit̃ in. l. nostra. post tempus petere non possum &c. Cõtrà de. l. si mandato Titij. §. Paulus respõdet. s̈. manda. vbi post diem videtur posse peti. Dy. format illud contrarium, & soluit bene. ꝙ ibi tempus fuit adiectum causa solutionis differẽdæ: hîc causa limitandæ obligationis. & illud est verũ. ¶ Sed vnũ 2 † est dubiũ, qñ dicatur tp̃s adiectũ causa limitãdæ obligatiõis, & qñ causa differẽdę solutionis: dicã latissimè. Qñq; dies apponit̃ cõditiõi: & tũc aut dies apponit̃ cõditioni affirmatiuæ: & tũc videt̃ appositũ ca̋sa limitãdę obligatiõis: & cõditio veniẽs intra tp̃s facit cõmitti obligationẽ: secus si veniet post tẽpus: vt. l. dãni. §. sa bini. s̈. de dã. ĩfect. Qñq; apponit̃ cõdõni negatiuę: & tũc vtrũ videat̃ adiectũ cã limitãdæ, vel cã differẽdæ: vidistis. s̈. e. l. ĩ illa. & . l. hoc iure. s̈. e. Qñq; dies appõit̃ dispõni, & tũc dies apponit̃ dispõni, p hãc dictionẽ ex: vt ex die calẽdarũ: & tũc videt̃ appositũ causa differẽdę solõnis: vt. l. obligationũ ferè. §. j. j. rñ. s̈. tit. j. Aut apponit̃ per dictionẽ ad: vel per dictionẽ quoad: vel quousq;, & si. tũc aut p̃cedit obligatio, in qua adiectũ est tp̃s causa multiplicãdę obligatiõis & tũc causa limitãdę obligatiõis videt̃ facta vt ꝓmittis mihi dare x. ãnua quoad viuã: vt hic in. §. nostro. Aut præcedit obligatio simpl'r: & tũc aut obligatio cõtinet aliqd, qd' habeat cãm successiuã, vt pacti: & tunc videt̃ apponi cã limitãdę obligatiõis: vt hic. vlti. rñ. & . l. iiij. de serui. Aut cõ-
d tinet aliqd, qd' cãm habeat momẽtaneã. & tũc causa differẽdę ᵈ solutiõis videt̃ facta: nisi cõtrariũ agãt cõtrahẽtes, ꝙ causa limitãdę obligatiõis fiat: vt l. obligationũ ferè. §. j. ij. rñ. & ibi no. s̈. ti. j. & . l. si mãdato Titij. §. Paul⁹ rñdit. s̈. mã. & . j. ꝓxi. §. & . j. eod. l. ad diẽ. & . C. e. l. magnã. cũ si. ¶ Quero 3 † ꝓmittis mihi dare. x. quoad viuã: qd est hoc dictũ? intelligiturne de vna. i. semel. x. tm̃: aut de. x. anuis. Tex. hoc non declarat. sed gl. j. dicit mẽstrua. & habem⁹ tex. s̈. de an. arg. l. legatũ. vbi dicit, ꝙ debem⁹ intelligere ãnua. Pet. nõ hic, sed alibi dicit: ꝙ ĩ stipulatio nõ debet itelligi de ãnuo. & sic ĩ. l. legatũ est speciale fauore vltimę volũtatis. facit. l. pe. eo. tit. de an. le. & gl. videt̃ sentire ĩ. l. legatũ. ¶ Quid dicem⁹? dubito in hoc, sed reducerẽ me ad tex. in l. cũ hi. §. si in ãnos. s̈. de trãsac. vbi dicit̃, si est persona pauper: tũc pręsumit̃ causa alimẽtorũ: sed si nõ est persona talis, secus. Ex hoc dico, quòd primo casu, qñ pro alimẽtis, præsumitur annuum. àliâs secus. Sed videtur, ꝙ aliquid det annuatim, donec viuat ¦ minutatim, ita quòd in summa ascẽdat dictam quantitatem, vt. l. si cum præfinitione. in princip. qñ di. le. ce. facit
e qd' dixi. s̈. e. l. si Stichũ. §. j. ¶ Moueo ᵉ tibi vnum dubium, 4 † hæres egit, nõ fuit sibi opposita exceptio pacti. Modò in allegationibus dicitur allegãdo, quòd sibi obstat exceptio: an sufficiat? & hic tex. videtur requirere, ꝙ
f opponatur exceptio. Dico sic, quandoq; exceptio inest ipsi obligationi, ᶠ vt in pactis incontinenti appositis, vel in pactis, quæ tacitè intelliguntur, vt. l. lect. §. dicebã. s̈. si cer. pe. & in. l. iurisgentium. §. quinimo. s̈. de pac. Et ĩ
a his nõ ẽ op⁹, ꝙ ps oppõet, qa ipi actiõi ᵃ inest, & sic actor ꝓponẽdo actionem, proponet

b ¶ Monacho. Limita, vt hîc p Alexan.

POMATES.

c ¶ Ope exceptionis. Aduerte ꝙ q emit cũ pacto de retrouendẽdo intra certum tẽp⁹, ꝙ illo elapso amplius nõ tenet̃ illo iure retrouendere & est liberatus. tex. est in. l. ij. per quẽ cõsuluit ang. cõsi. suo. cxcix. inci. rẽ q emit. C. de pact. inter empt. & vẽ. & est bon⁹ tex. i. l. si à te, aliâs sane, e. tit. Itẽ aduerte, ꝙ partiũ cõuentione finiret̃ ipso iure, qñ hæredes ad quos trãsire debet definer et interesse. Iste est tex. quẽ ibi põderant Tortus & Deci⁹ in. l. ex conuentione. de pac. & vide Berẽ. in. c. ad nostram. in fi. de emptio. & Sozi. cõsi. ccxlj. col. xv. ad fi. & seq.

d ¶ Causa differendæ solutiõis. Adde, ꝙ hîc sequitur Ang. Imo. Paul. de cast. & Alexã.

e ¶ Moueo. vide Bart. in. l. lectã. si cer. peta. & in. l. exceptionẽ. C. de ꝓb. Bal. ibi addit ꝙ poterit actor condẽnari ad duplicatas inducias. vide. d. Ant. Ioã. de Imo. & . d. Ab. in. c. exceptionẽ, de excep. vbi trãseunt cũ Bart. sed Saly. in. d. l. exceptionẽ. aliter loquitur, vide oĩno Bald. & Saly. & Ang. in. d. l. lecta. vbi trãseunt cũ Bart. sed Pau. de cast. & Lud. ro. ibi cõtradicũt. vide Lud. ro. in consi. lxxiiij. incip. in cã notabilis. vbi pulchrè loquitur quo ad istum casum. Bart. vide Lud. ro. in consi. ccxlj. vide Bald. in. l. ordinarij. ad fi. C. de rei ven. vbi dicit idem in rçplicatione. dixi in. c. fi. de ordi. cog.

f POMATES. ¶ Quia ipsi actioni. Quando actio habet in se exceptionẽ, non est necesse, ꝙ cõtra eã opponat̃ ipsa exceptio. de qua decisione, vide aliquid per. d. Alex. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. & in. ij. sol. glo. ad. l. qui cũ tutoribus. j. eo. tit. & ad verbũ facit, quod no. Bart. in. l. post diuisionem. in fi. C. de iur. & fac. igno. & vide Ro. consi. xlij. versi. iiij. hoc idẽ & . lij. & Barb. xviij. col. ij. vol. j. & . xxxvj. col. viij. volu. j. & Ro. lxxj. col. fi. & . ccxliiij. & Imola. cxxxvj. & vide Bar. & quæ ibi posui in. l. exceptionem. C. de proba. & do. Alex. consi. cxix. col. j. vol. j. & etiam Ias. in. l. filię de colla. & vide non ab re. Raph. cu. in. l. j. in prin. s. de ope. no. nun. vbi dicit, ꝙ nunq; videtur remota exceptio, quæ ex euidentia facti colligi põt. & Fel. etiã non ab re in. c. ad hæc. col. ij. de appel. & Bald. in. c. de testib⁹, extra de testi. & Ro. consi. cccclxxij. vbi dicit: ponẽdo pulchrũ exemplũ, ꝙ nunq; intelligitur remota exceptio, quæ descẽdit ex eodem fonte, quo descendit petitio. & Barba. in. c. super eod. col. fi. in prin. de offi. dele. vbi etiam ipse tenet hæc. Et latè etiam ad hoc do. Felin. in ca. ex parte. col. iiij. ĩ ver. x. fallit. de offi. dele. vbi etiã ipe, & ĩ pulchro casu Sozi. cõsi. lxvj. col. vij. vbi dicit, exceptio simulati. q ẽ ĩ istro p̃sumpta, nõ ẽ necessaria appõi.

a nem,proponet eam cum exceptiõe,quæ ſibi ineſt [a]ſui natura.vnde ipſi⁹
actionis expreſsio ſufficit aduerſario.Simile.ſ.de iureiur.l.ſi duo].patro-
ni.§.ſi quis iurauerit.&.§.Marcellus.& ideo hîc ſufficit hoc allegare tem
pore allegationis.Quandoq; exceptio non ineſt obligationi,ſed venit ex
trinſecus,vt eſt exceptio pacti poſteà facti,& oĩs exceptio, quæ par tiũ
conuentione nõ venit,vt exceptio met⁹,& erroris,& ſimiles,& tunc eſt
b neceſſe,ꝙ opponant̃[b],vt inſti.de excepti.per totum,&.ſ.man.l.ſi fideiuſ
5 ſor.§.quædam cum ſimili.¶ †Item quæro debitor in diem poteſt conue-
niri ante diem,ſed ob.exceptio:an habeat neceſſe opponere?& ſiquidem
pactum de dilatione fuit factum,poſt ex interuallo,debet opponi,vt in-
ſtitu.de exceptio.§.temporalis.Si verò ab ipſo initio fuit dilatio cõſtitu-
ta,adhuc debet opponi exceptio,vt.l.exceptio.C.de proba.aliâs ſequere-
tur cõdemnatio.Et aduerte,quia condemnatio ſequeretur ad quantitatẽ
ſoluendam tempore debito,non ſtatim.Ratio,quia iſta dilatio ineſt obli
gationi ad differendam ſolutionem,vt.l.j.§.diem.ſ.de edendo.Eadem ra-
tione ſolutio differtur.etiam ſi non opponatur,ſed quo ad impediendum
iudicium,quòd ſequitur abſolutio,quaſi malè agat ante diem , hoc non
ineſt.oppo.enim ad proceſſum non obligationi.Facit ad prædicta, quod
not.per Innocen.extra de exceptio.c.paſtoralis.Ex prædictis intelligis,
quid eſt dictũ pactũ ineſſe,vel non ineſſe,tu qui nunc intellexiſti ante.

Quinta ſtipulatur ante calendas. ¶ Oppo. de.
l.ſi ita fuerit libertas.ſ.de man.teſta. Gloſſ.dat tres ſolutiones, neutra eſt
bona.dic,debet intelligi ante calendas,ſcilicet finitas,& dic , vt dixi in.l.
qui ante.ſ.eodem.

Si a te ſtipulatus. ¶ Et breuiter.h.d.quòd ſolutum nõ in-
ducit liberationem,illud ꝓmiſſum nõ
inducit nouationem.Item ſolutione totius,liberatur debitor partis. h.d.
¶ Opponitur,quòd fiat nouatio,quia ſtipulatur partem eius,quod per-
uenit in primam obligationem.ergo &c.vt inſtitu.quib.mod.tol.obliga.
§.prætereà.Solu.vt in glo.& plenè dicam.j.eod.l.qui vſufruc.¶ Secundo
opponi.de.l.is cui.ſ.de actio.& obligat.Sol.hîc quælibet promiſsio erat
ex cauſa lucratiua,ſecus ſi vna ex cauſa lucratiua,& alia ex cauſa oneroſa,
vt in contrario.hîc videtur formari libellus,vt petatur vſuſfructus.Contrà
quia imò poteſt petere totum fundum.vt.j.eodem.l.Iulia.§.j.&.l.etiam.
infrà de ſolutio.Dicit glo.fateor contrariũ,quod non poſsit petere vſum
fructum.Contrarium not.ſuprà de leg.ij.l.Meuius.§.fundo.ſcilicet quòd
ſolus vſuſfructus petatur.& hoc tenet Dy.per hunc.§.& per.l.non quocũ
q;.§.fundus.ſupra de legatis primo.Ad leg.Iulian.§.j.& ad.l.etiam. Dy.
reſpondet.hîc ſoluta eſt pars rei,ſcilicet proprietas,ideo alia pars petitur,
ibi tota res erat ſoluta,ſed deficiebat aliquod ius extrinſecum,ideo petit̃
totum.Simile vidiſtis in.l.ſi ſtipulatus.§.primo.j.de ſolutionibus. ¶ Sed
iſtud dictum videtur contra.l.ſi ſt ita ſtipulatus.§.Titius.j.eodem. dicit
Dy.quod non contingit liberationi in aliqua parte,ſed in parte ſoluta eſt
in pendenti,ideo petere non poſſum niſi partem,vt.l.ſecunda.§. primo.
ſ.eodem.&.l.ſi non ſortem.§.ſi decem.ſ.de condictio.indebi.& tex.hîc,
quia nec ſoluendo &c.licet gloſſ. dicat quòd contingat liberatio in dicto
§.fundus.& malè.¶ Sed quę eſt ratio,quòd ſi debeo fundum,& ſoluo me
dietatem , tunc contingit liberatio immedietate, vt.d.l.ſi. ſtipulatus.§.
primo.ſed ſi ſoluo proprietatem nudam,non contingit liberatio in ali-
quo?Ratio eſt:quia obligatio fundi quo ad ſolutionem,bene eſt diuidua
per quotas,ſed diuidendo in proprietatem,& in vſumfructum , tunc eſt
indiuidua.Rationem huius collige ex his,quæ dicam in .l. ſtipulationes
non diuiduntur,& patet in tex.j.eodem.l.ſi ita ſtipulatus.§.primo. quia
non affert tantam vtilitatem in parte,reſpectu partis,quantam in toto re-
ſpectu totius.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ſub conditione non poteſt in mora conſtitui negligendo ,ſed faciendo ſic.*
2 *Stipulatio ſequens,quando tollat effectum moræ præcedentis ſtipulationis?*
3 *Liberatio principali acceptilatione,non liberatur ille,qui promittit animo nouandi.*

Si hominem. ¶ Iſte.§.ſolet videri horribilis ſcholarib⁹,nec
poſſet extrahi intellectus.Sed aduerte,ſtipula
tio conditionalis animo nouandi moram præcedentem non purgat,& cũ
certum eſt ſecundam ſtipulationem committi non poſſe: ſtatim poteſt
agi ex prima.& re deficiente in conditionis euentum, ſecunda committi
non poteſt,ſecus ſi extat,licet prima obligatio ſit ſublata.hoc dicit.caſum
pone ſub nube.¶ Oppo.ſtipulatio ſequens purgat moram præcedẽtem,
vt.l.quoties.verſicu.vnde Marcellus.j.de noua.ergo homine mortuo pro
miſſor non tenetur:vt.l.ſi ex legati cauſa.ſ.eodem.Solu.huius timore.l.
iſta habet duplicem lectu.vna lectu.eſt,ꝙ mora fuit contracta per Titiũ,
poſt ſtipulationem animo nouandi interpoſitam,& ſic fatetur, ꝙ prima
fuit purgata,ſed propter nouam moram tenetur.¶ Sed contra de.l. pecu
niam.ſ.ſi cert.pet.vbi ſub contraria conditione,tenetur,ex prima obliga-
tione:ideo mora poſt ſecundam non poteſt comitti:quia ibi nulla poteſt
eſſe petitio:vt.l.nulla.j.de reg.iur.&.l.ſi pupillus.j.eod.Solu.dicunt qui
dam,quòd mora non poteſt contrahi negligendo:
ſed contrahitur faciendo.ſ.occidendo.¶ Contra, qa
dicit tex.ꝙ deceſsit poſt moram,ſed ſi ponis morã
præcedere caſum,tunc deceſsit propter moram,&
in ipſa mora.Glo.volendo ſuſtinere dicit,ꝙ primò
eum vulnerauit,& poſteà eũ occidit.& vide iſtam
lectu.in glo.ibi,alij quod hîc &c.vſq; ibi tertij . &
ad hoc tendit.j.eadem gl.ibi.vel dic &c.in ver.item
oppo.quia pendente &c.ibi:vel dic,ꝙ hîc poſteà
&c.& iſta ſol.videtur vera in ſe,ſed continet magnã
diuinationem.Alij reſpondẽt,ꝙ non poteſt eſſe in
mora.verum eſt ſi quidem ipſe promittit , ſecus ſi
alius,& vide glo.ibi verſi.illud quando &c.ſed cer-
tè tex.eſt,ꝙ non refert ſiue ipſe,ſiue alius,vt.l.pecu
1 niam.ſ.ſi cert.pet.¶ Et ex hac lec.† ſuſtinenda ha-
bes notare,ꝙ debitor ſub conditione, non poteſt
conſtitui in mora negligendo,ſed poteſt conſtitui
faciendo,& tenè menti.quia vera eſt in ſe.tamen qa
continet diuinationem,ideo ſecundo modo legit̃, a
quòd ante ſecundam ſtipulationem interpoſitam
fuit mora contracta.Contrà,ſtipulatio ſequens ani-
mo nouandi interpoſita,tollit & purgat præceden-
tem moram,vt.l.quoties.verſi.vnde Marcellus.j.de
nouat.Modò ſi eſt purgata,tunc interitu ſpeciei li-
beratur,vt.l.ſi ex legati.ſ.eod.¶ Huius timore con
trarij iſta lect.ſubdiuiditur in duas.Vna eſt : quòd
ſecunda ſtipulatio non fuit animo nouandi interpo
ſita,vt in prima glo.parua,ſuper verbo promiſerit.
& in mag.gl.ibi tertij,ꝙ hîc.Sed iſta eſt vera in ſe,
ſed ſi non eſt facta animo nouandi,non refert , ſiue
Stichus viueret,ſiue non,quia ex prima poſſet agi.
Sed illud eſſet contra tex.iſtũ,qui innuit,ꝙ non po
teſt conueniri niſi poſt mortẽ,ſi non eſſet nouatio
ante conueniretur.vt.l.ſcire debemus.§.fi.ſ.eo .Sic b
ergo legitur alio modo,ꝙ ſtipulatio fuit interpoſi
ta animo nouandi.Et pro ſolutione contrarij , dicit
gloſſ.ꝙ hîc fuit actum tacitè,non mora præcedens
purgetur,cum promittens voluit prouidere credi-
tori non reo promiſſori,quia non ratione promiſſo
ris fuit interpoſita,& vide in gloſſ.in principi. vſq;
ibi alij.Et dum dicit gloſſ.hîc pro ſeipſo &c.colligi
tur,quòd voluit purgare moram,ꝓpter ipſum de-
bitorem,ſed propter creditorem,& eius contem-
platione,quæ lect.videtur vera,& notabilis,& pro
batur ex text.quia ſi promiſiſſet quaſi fideiubendo
primo liberato per acceptilationem,liberaretur ſe-
cundus,qui vt fideiuſſor intercedit,vt.l.& per iuſiu
randum.§.& ſi fideiuſſor.infrà de acceptilatio.&.l.
iiij.§.nunc de effectu.ſuprà de libe.legat.In dubio,
puto fauore debitoris promitti,vt.l.fideicommiſſ.
§.interdum.ſuprà de legatis tertio.quod patet,quia
habet contra eum actionem nego.geſt.vt.l.ſoluen-
do.ſ.de negotijs geſtis.& infrà.de ſo.l.ſolutionem.
& quod in eis not.facit.l.Stichum.§.fin.j. de noua.
Alia ſolutio.eſt quod fuit actum expreſsè,quod nõ
tolleretur prima mora.& vide gloſſ.ibi quarti re-
ſpondent &c.Et iſtam tenet Dyn.quæ licet ſit ve-
ra in ſe,continet tamen diuinationem. ¶ Quæ eſt
eſt ergo vera ſolu.dic,quòd præcedens.Vel dic,ſe
cundùm Iacobum de aret.& Pet.& Andræ.de Piſ.
& domi.Rayñ.quòd ſequens ſtipulatio conditiona
lis animo nouandi interpoſita re abſente non pur-
gat effectum præcedentis moræ, ſecus ſi eſſet res
præſens,vt.l.quoties.verſicu. vnde Marcellus .in.
de nouatio.& ibi gloſſa tangit iſtam ſolutionem.
¶ Sed contrà,de.l.parui.ſuprà de condictione furti
ua.Solut.ibi fuit ſtipulatio animo nouandi facta pu
ra.ſecus,ſi conditionalis.vt hîc.& hoc modo debet
intelligi.infrà de ſolutio.l.qui decem.§.ſi cum mi-
hi Stichum.& iſta ſolutio.eſt ſatis nota.
2 ¶ Reaſſume† ergo tria,cum quæris :vtrum ſequens
ſtipulatio purget effectum præcedentis moræ, di-
ſtingue .aut ſtipulatio interponitur animo nouan-
di:aut non.Primo ſi quidem caſu,aut fuit actum ta-
citè,vel expreſsè , quòd effectus præcedentis mo-
ræ nõ tollatur,& tũc non tollitur,vt hîc,ſecundùm
vnam lecturam,quam tenet dominus Dynus. Aut
nihil fuit actum ,& tunc quidem aut erat pura ſe-
cunda ſtipulatio , & tunc prima mora tollitur :

a ¶ Ineſt. Adde quod per hoc voluit Ro.conſi. lj.

b ¶ Quod opponatur. Contrarium tenet Bart.in .l. ſi vnus .§.pactus ne peteret.ſ.de pact.

vt.l.parui.ſ.de condi.fur. Aut cõditionalis ſecũda,
& tunc aut res erat præſens, & tollitur effectus præ
cedentis moræ, vt.l.quoties.ver.vnde marcellus .j.
de noua.&.j.de ſo.l.qui decem.§.ſi cũ mihi Stichũ.
ſecundùm lect.moder.docto. Aut non erat pręſens
& tunc non tollitur, vt hîc, ſecundùm veram opinio
nem. ¶ Secundo caſu, quando non animo nouandi,
aut eſt res præſens, & non tollitur, vt.l.qui decem.
§.ſi cũ mihi Stichum.j. de ſol. ſecundùm lec. poſitã
in.l.parui.ſ.de condi.fur. Et circa hoc plenius diſtĩ
gue, vt.j.de noua.l.ſi rem in princi. Vltimò not.ꝙ
liberato principali acceptilatione, non liberatur il
le, qui promittit animo nouãdi, quod intellige, vt.ſ.
dixi.

LEX LVII.

SI quis. ¶ Effectus obligationis cõ
ditionalis tranſit ad hære-
des.h.d. ¶ Opp.ſ.eo.l.ſi decem cum pe
tiero. Sol. vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſed, aduerſatur ad præcedentia.*
Nouatio, quando locum habeat, & in eius materia tria
iura conſiderantur.
2 *Vſuſfructus, an & quomodo ſit pars fundi?*
3 *Totum integrale quid ſit, & quid totum uniuerſale?*
Dominium pro dominio pleno, pro proprietate, pro uſu-
fructu & pro uſu accipi poteſt.
Omnis habens ius in re, poteſt dicere habeo dominium.
4 *Iter an ſit pars actus, & quomodo?*

LEX LVIII.

QVi vſumfructum.
¶ Si ſecunda ſtipulatio continet plus, ꝙ
prima, pręſumitur nouatio, ſecus ſi mi-
nus, niſi actum ſit expreſsè.h.d.iſta.l. ¶ Oppo.j.de
fideiuſſo.l.ſi à reo. Solu. vt in gloſſ. Oppo.de.l.qui
bis.ſ.eodem. Glo. fatetur contrarium, ꝙ valet ſecũ-
da, licet obſt.exceptio. Tu dic, vt ibi dixi, ꝙ non va-
let, niſi ſua interſit. ¶ Opponitur.C.de noua.l. fina
li.inſti.quibus mod. tolli.obliga.§.prætereà.vbi vi-
detur, ꝙ debet fieri nouatio. Sol. dicunt quidam fa-
teor, ꝙ ſit nouatio quando ſecunda ſtipulatio inter
ponitur ſuper eodem iure, verè vel interpretatiuè,
vt ibi ſecus ſi ſuper diuerſo omnino. Vnde dicunt
quidam, ꝙ in primo caſu huius.l. quando primò ſti
pulatus fuit fundum: ſecundò vſumfructum. quia
vſuſfruct⁹ eſt pars fundi, interpretatiuè fit nouatio.
Item quãdo ſtipulatur primò.x.deinde.v.quia iſta
ſunt verè pars, fit nouatio, ſecus quãdo primò actũ,
ſecundò iter: vel primò vſumfructum, ſecundò
vſum, quia iſta non ſunt verè pars: nec interpretati-
uè. Iſta recitantur hîc in vltima mag. gloſſa. & hoc
videtur probari ex tex.ibi, ſed qui actum &c. Natu
1 ra enim †huius aduerſatiuæ ſed, eſt aduerſari ad prę-
cedentem, vt.l.ij.& no.ſ.ne quis eum, qui in ius vo
ca.& de petitio.heredita.l.ſed & ſi lege.in princip.
&.ſ.de dam.infect.l.hoc amplius.§.de his autem.&
ibi not. Hæc opi. eſt falſa. primò in exemplo de .x.
&.v. vt hîc patet in tex. Item in exemplo de fundo
& vſufructu eſt contra caſum.l.eum qui ita.§.penu.
ſ.eo. Item prædicta ſunt contra caſum.ſ.eod.l.ſcire
debemus.ij.reſpon.vbi non fit nouatio, ſi ſecunda
continet tantundem, vel minus, ſecus ſi plus. & hoc
vult dicere iſte tex. Nec ob. dictio aduerſatiua ſed:
vt glo. hîc poſita dicit, & bene. ¶ Qualiter ergo re-
ſpondetur ad.§.pręterea, & ad.l.fin.vbi dicitur, ꝙ
iſto iure fiebat nouatio, ſi addebatur. & Petrus ſol-
uit. & malè. Cy. refert.in.d.l.fi. Nec etiam ipſe Cy.
2 bene ſoluit. ¶ †Vnde dic, ꝙ in materia nouationũ
tria ſunt iura. Primum ante tempora Digeſtorum.
& tunc fiebat nouatio, ſiue addebatur: vel non. & de
tali iure fit mentio in contrario. Secundum ius fuit
ius fforum, & iſto iure fiebat nouatio ita demum, ſi
ſecunda ſtipulatio continebat plus. ſecus ſi tantun-
dem, vel minus, niſi eſſet expreſſum, vt hîc: &.l.ſi
pupillus.§.qui actum.j.de nouati.&.d.l.ſcire debe-
mus.ij.reſponſo. Item tertium eſt ius.C.& inſtitu-
a tionum. & tunc nullo modo[a] fit nouatio niſi actum ſit: vt in contrarijs: &
tangit.glo.in.d.§.præterea: dicam plenius.in.l.pe.j.de noua. ¶ Vltimò,
3 †pro declaratiõe iſti⁹.l.& gl. q̃ro vtrũ vſuſfruct⁹ ſit ꝑs fundi, & iter ſit ꝑs
actus? & ſi gloſſa tãgit.hic. & exceptio rei iudic.l.ſi mater.§.ſi.quis iter.j.
de verbo.ſignifi.l.rectè dicimus.in princi. & vidẽtur ſibi inuicem cõtradi
cere. ¶ Vnde, pro huius euidẽtia ſciẽdũ eſt ꝙ quoddã eſt totũ integrale,
& partes integrales: vt domus, quę cõſtitit ex ſuis partibus. Itẽ.x.cõſiſtũt
ex.v.&.v.& ſic in alijs numeris, & corporibus. Quoddã eſt totũ vniuerſa-
le, & ꝑtes ſubiectiuæ, ſeu prædicamẽtales, vt genus, & ſpecies. Nã animal
eſt genus: & ſic totum. homo, bos, & ſimilia, ſunt partes ſeu ſpecies ſubie-
ctiuæ: quia ſubijciũtur dicto generi: & pręedicãtur de genere: quia ſi dico
homo eſt: ſequitur igitur animal eſt. & ſic dicitur pars prædicamentalis.
Hoc pręmiſſo dominiũ poteſt accipi pro quodã genere, pro dominio ple
no: vt ſupra de acquirẽdo rerũ dominio, per totũ. Itẽ pro proprietate nu-
da. Itẽ pro vſufructu ſimplici. Itẽ pro vſu. Omnis enim qui habet aliquod
ius in re, poteſt rectè dicere: ego habeo dominium illius iuris: vt.ſ.ſi vſuſ-
fructus.pet.l.qui vſumfructum.ſ.de acquirenda poſſeſſio.l.naturaliter.§
nihil commune. & iſto modo aſſumendo dominium: rectè dicimus: vſuſ-
fructus eſt pars dominij: hoc eſt, ſpecies: & ſic pars ſubiecta, ſeu prædica-
mẽtalis. Ita nota. ſupra de vſufructu.l.iij. & bene. Alibi dicitur vſuſfruct⁹
eſt pars fundi: vt hic: nõ dicit dominij. ¶ Hic aduerte: quia fundus [illegible]
accipi, prout eſt quoddã corp⁹. & iſto modo proprietas, & vſuſfruct⁹ nõ
eſt pars fundi: hoc eſt illius corporis: & ita voluit dicere gloſſa hic, nõ pro-
priè &c. vt hac vltima gloſſa. Alio modo poteſt intelligi fund⁹, pro domi-
nio pleno. hoc eſt, pro pleno iure fundi: & ſic accipimus hic dominiũ, nõ
ꝑ genere, ſed pro vna ſpecie.ſ. pro dominio pleno. Et iſto modo, ſi vſuſ-
fructus accipiaṫ, vt ſeruitus, eſt ſpecies diſtincta à dominio. ſi accipiaṫ vt
cõmoditas: tũc eſt pars integralis fundi, ſeu dominij: quia ex proprietate
& vſufructu conſtituitur iſtud totum integrale, ſcilicet fundus, ſeu plenũ
dominiũ. ita debet intelligi qđ no.in.l.rectè dicim⁹ in prin.j.de ver.ſig. ita
debet intelligi hęc glo. &.ſ.eo.l.eũ qui ita.§.pe.cũ glo.ibi poſita. ¶ Eodẽ
4 mõ dico, †ꝙ iter, ſi accipiaṫ. vt ſeruit⁹, eſt ſpecies ſeparata ab actu: vt.l.j.ſ.
de ſer.ruſti. præd. Sed. ſi accipiaṫ, vt cõmoditas: tũc eſt pars integralis ad
actũ. qa ex cõmoditate itineris, & agẽdi, cõſtituiṫ actus. & ita debet intel-
ligi hic text. & infrà de noua.l.ſi pupillus.§.qui actum. Et hunc intelle-
ctum voluit habere gloſſ.in.l.ſi mater.§.ſi quis iter.ſ.de exceptio.rei iu-
di. licet illa gloſſ. ſit corruptè ſcripta. Idem dico in vſufructu & vſu. & ſe-
cundum prædicta. debet intelligi. infrà. de accept.l.& per iuſiurãdum.§.
j.ij.&.iij.&.iiij.reſponſo. Prædicta ſic legaliter dicta ſint, quicquid di-
cant logici. &c.

SVMMARIVM.

1 *Tempus moræ in æſtimatione, quæ iudic. officio uenit, ſpectari.*
2 *Conditionis euentus, quando & qualiter conſtituat quem in mora?*

LEX LIX.

1 QVoties. ¶ †In æſtimatione, quę venit iudicis officio,
inſpiciṫ tꝑs morę.h.d. ¶ Oppo. ſecũdum glo.
ſ.man.l.hominẽ. Solut. intellige hanc ſecũdum illã, ꝙ inſpiciṫ
dies, & etiã mora. ¶ Op.de.l.cũ qs.ſ.tit.ꝑxi.ſol. intelligo illã
ſecũdum iſtã. ¶ Op. ſecũdum Dy.j.de noua.l.fundũ Cornelianũ. Solu. ibi
debeṫ æſtimatio iure obligatiõis: hic iudicis officio. Diſtingue de hoc: vt
in.l.in hac.ſ.de triticaria. & per docto.in.l.vinũ.ſ.ſi cert.pe. ¶ Quæro an
2 †euẽt⁹ cõditiõis cõſtituat quẽ in mora? & videṫ ꝙ ſic: vt hic. dũ dicit in diẽ,
vel ſub cõditione: cũ æquiparẽtur dies, & cõditio. Iſtã.q. tangit do. Cyn.
in.l.minorum.C.in quib.cau.in integ.reſti.nõ eſt neceſſ. Guli. de cug. po
nit in.l.quod te.ſ.ſi cert.peta. & breuiter omnes tenẽt illud: quia euẽtus cõ
b ditiõis non cõſtituit moram[b]. Et ratio eſt: quia de mẽte iuris eſt iniquum:
ꝙ eo pũcto, quo quis obligatur, eo pũcto in mora cõſtituatur: vt.l. ꝙ dici
mus.j. de ſolu. &.l.promiſſor.ſ.de cõſti.pe. &.§.fi.inſti.de inuti.ſtip. ſed
ante cõditionẽ nõ eſt obligatio: ergo &c. Nõ ob. iſta.l. qa ĩtelligo, ꝙ dies
obligatiõis venit: & ꝑ interpellationẽ cõtracta eſt mora, quæ tamẽ inter-
pellatio in obligatiõe in diẽ fit ꝑ curſum diei appoſitæ: in obligatiõe cõ-
ditiõali ꝑ verã interpellationẽ. Nõ ob.l.euictis.ſ.de vſur. qa ibi re ipſa cõ-
trahiṫ mora. Nõ ob.l.ſi ex legati cauſa.ſ.e.cũ glo.ſua: qa ibi aliter debet in
telligi illa glo. Et induco duas.ll.vnã.ſ.e.l.ſi ex legati cauſa. cũ legatũ de-
beaṫ ſub tacita cõditiõe ſi hæres hęreditatẽ: vt.l.iij.ſ.de le.j. nõ tamẽ cõſti
tuiṫ in mora: niſi interpelleṫ. Facit.l.ſi penũ.ſ.quãdo di.le.ce. Itẽ videtur
caſus.ſ.de pe.lega.l.j. vbi pro ſecũdo ãno nõ cõſtituitur in mora, per aduẽ
tum illius anni. Quod patet: quia admittitur purgatio vſq; ad litis cõteſta
tionem, quod non eſſet, ſi eſſet dies & pœna. Iſtud dicam infrà.eod.l. ſi
inſulam. ſed quædam gloſſ.in dicta.l.j.poſita, videtur innuere contrariũ
in gloſſ. ſuper verbo mente, vbi dicit, quòd ſi teſtator iuſſit dari de fructi-
bus futuri anni. quòd euentus fructuum conſtituit in mora: & cõſtat quòd
illud eſt conditionalitrr legatum, vt.l.j.in fi.ſ.de condi.& demon.&.j.eo.
l.interdum.in princi. Sed dico.ꝙ id non eſt bonum exemplum. Pone er-
go ibi exemplum, per.l.nec ſemel.§.ſi in habitatioue.ſ.quandodi.le. ced.
Vel melius dic, ꝙ gl. intelligit, qñ fuerũt fructus adiecti cauſa deſignatio-
nis: & ſic

a ¶ Nullo modo fit nouatio. Adde Ro.cõſ.cxxj.poſt Alexand. hîc cui etiam adde inquã tum loquitur de campſore: vnum verbũ per Bald. eius cõſil. ccxix. iij.li.& idem qđ hîc tenet Alex.in l.delegare.de nouatio.

b ¶ Moram. Adde Iac.but.idẽ tenẽtem.in.l.mora.ſ. de vſu.Bart.in.d.l.ſi ita ſtipulat⁹. ĩ iij.q.princ.Bal.in l.quod te.ſ.ſi cer.peta.& in.l.& ſi poſt tres.ſ.ſi quis caut.& limita, vt ibi.

a ¶ Stipulatio. Vide Bar.in consi.suo.lxxij.inci.ex facto proponit̃ ꝙ nobiles.vbi pulchrè loquitur. And. Barb.

b ¶ Nō valet. Adde post Alex.q multas cōcordātias alle. Bar.cōsi.cxxxiij. iij.libro.& Pau.de ca.cōsi.lvj.Ro.plenius loquentē in hac materia ei⁹ consi.clxxj.vbi dicit hanc esse communem opi.licet Old.consi.mihi.cxiiij. teneat cōtrarium. & inquātū Alex. subdit ꝙ hoc non haberet locū in legato facto prædicto mō: adde ꝙ idē consuluit ro. cōsi.ccxcij.& inquātum etiā tangit an iurans non reuocare testamētum dicat̃ periurus adde ꝙ Abb. consi.xlix.in vltimis verbis tenet opi.Bar.sed canonistę & Bal.cōsil. ccv.tenet idē.Ivolu. Old.cōsi.ccxxvij.dicit laudare ꝙ q.fecit testm̄ & iurauit non reuocare ꝙ testet̃ instituēdo filios equaliter vt se conformet iuramento & pacto in alio pręterꝗ in pñe,dicit puto non periculo carere. Paul.de ca.prędicto cōsil. videtur tenere ꝙ sit periurus.

c ¶ Pro modicare. Adde post Alex. Pe.de anch.cōsil. xxxviij. incipi.in xp̄i nomine ꝓ clariori decisione. ꝺ Pau.de ca.consil. clxxxvij. incipi.ī xp̄i noīe contra superius cōsulta. & cōsil.cccxj.§. alle. & ibi an p̄iudicet filijs iurantis per ang.cōsil.ccccij.Et inquantū Alexā. subdit, ꝙ filia renuntians hæreditati paternę non prohibetur mortuis fratribus ad illam habere regressum:adde ꝙ pulchrè consuluit Bal.consi.ccclxix.incipien.quedā puella.iij.lib.ro.cōsi.clxviij. incipiente in christi nomine circa primum.& inquantum dicit Alexand. quòd si filia iuraret non renuntiare hęreditati paternę.& deinde renuntiaret cum iuramento,quòd non valeret renuntiatio per glo.in cap.licet mulieres.de iureiur.intellige verum si pater vel fratres haberent notitiam iuramenti primi.aliàs non.quia esset in potestate sua fraudare personas suo iuramento oculto.& hoc voluit notabiliter Baldus eius cōsilio cētesimo decimooctauo,tertio lib.vbi dicit ꝙ mulier primò iurans nō alienare, si deinde alienaret,non valet alienatio,si partes habuerunt notitiam primi iuramenti.

d ¶ Præsentia & futura. Adde inquantū Alexand.post multa residet cum opinion. Angel.de qua eius consilio mihi.clxxix.incipien.visis prædictis instrumentis.quòd opinio contraria,quòd donatio omnium bonorum,presentium,& futurorum,indistinctè non teneat.vltra per ipsum alleg.tenuit Bald.consil.clxxxviij.j.lib.Ro.cōsi.xxvj.&.clxxj.&.clxxiij. Ab.cōsi.xlviij.& cōsil.cij.secundo libro.vbi refert fundamēta Angel.in d.disputa.& dicit,quòd non solùm fundamentum doctorum est, ꝙ auferat liberam testamenti factionem:sed etiam quia inducit votum captandę mortis. Non ob.quod Ang.dicit,ꝙ reperiet hæredem,ex quo ratione dominij pōt testari:quia dicit ipse. Nam tenet argu.à frequenter accidentibus.c.j.de cle.non resi.sed accidit frequenter,ꝙ facta in aliū donatione omnium bonorum,nullus vellet esse hæres frustra.institu. ad.l.fal.in prin. nec de dn̄io est curandū:tum,qa hæres sciens omnia bona ad alium ptinere statim repudiauit.tum, quia in vita posset ipse donator cōpelli ad traditionem,etiam post acquisitionem,si donatio teneret : ex quo dona. est inter viuos:vt hac.l. Non obstat,quòd quilibet in re sua est moderator & arbi.quia illud verum, nisi disponat cōtra bonos mores:quia interest reipublicæ:ne quis re sua malè vtatur:vt.§.cogitatio. in authenti. vt iudices sine quoquo suffragio.§.sed& maior.institu.de his, qui sunt sui.vel alieni iuris. Et hāc opinionem.quòd donatio omnium bonorum pręsentium, & futurorum, non valeat: non solùm, cum fit priuato: sed cū fit pio loco, vel ecclesi. tenuit Petrus de Anchara. no con silio. ccx. xxij.incipien. In Christi nomine, de primo dubio. Tamen in eo,qd̃ de pio loco dixi: contrarium tenet Abbas alleg.consilio.cij. vnde his authoritatibus,& illis, quæ allegat Alexander secundùm Paul.de Castro consilio mihi. cj. & consilio lvj.§.alleg.de quo Alexan. mentionem non facit.& Baldus in dicto consilio. & vbiꝗ in lectu.& Ange. consilio. cvj. de quo etiam Alex. non loquitur,vbi tenet,quod respectu futurorū non tenet: quia aufert testandi facultatē: sed in præsentibus tenet, cuius contrarium hic vult: ergo relinquitur clarissimè concludēdum, quòd à communi opi. non est recedendum. Quid autem, si aliquis facit donationem omnium bonorum suorū, præsentium,& futurorum, reseruatis omnibus fructibus inter viuos: cū pacto, ꝙ post mortem suā donatarius teneat̃ vendere medietatē dictorū bonorum,& dare pauperibus,an faciendo testamentū,& instituendo hæredē in prædictis bonis possit reuocare donationē?vide Bal.consi.ccccij. iiij.lib.& consilio.ccxviij.j.lib.vbi vide ad cognitionem. quando dicatur donatio causa mortis:& quando inter viuos. Et inquantum Alex.tāgit de donat.omnium bonorum facta post mortem,in qua iuratur nō venire cōtra:vide Abb.in.d.cōsi.xlviij.& inquantū dicit secus esse,quando adiecta sunt illa verba,ꝓmitto non reuocare.vide Ang.cōs.ccliij.& inquantū dicit,cū promitto non reuocare, donatio censet̃ inter viuos : nisi aliàs actus redderetur nullus:vt.l.illud.de dona. Dic, ꝙ ista fuit opi. Pau.de Ca.in dicto consi.cj.quem ipse Alex.in.l.quæ dotis.reprobat dicens,ꝙ saltem valet in p̄sentib⁹. Cui⁹ cōtrariū hic tenet,&.§.visum est, ꝙ nō tenet. Et ꝙ ls sint adiecta illa verba,sitn̄ fit mentio mortis: nō ꝑ hoc desinat esse causa mortis:voluit Baldus consi.cvij.j.li.incipien. Laurentius. Angel.in dicto consi.ccliij.clarius vbi dicit ita tenuisse Ray. qa legatū & donatio cā mortis æquiparantur quo ad potentiam reuocandi.l.Marcellus.§.Paulus. & l.etsi debitor.&.l.illud.de dona.causa mortis. Si ergo legata non obstante quocunꝗ pacto possunt reuocari per pœnitentiā, sic & donatio causa mortis. Latius ibi vide fundamentū etiā eorum.s.Bald.& Ange.est,quòd mens donātis,non verba pactorū,sit attendēda in similibus. Incꝗtū etiam cū opi.Ang.hic trāsire videt̃,ꝙ donatio oīum bonorū p̄sentium & futurorū facta ecclesiæ,non valeat:adde vt dixi.§.ꝙ Abb.consil.cij. consuluit

nis.& sic non cōditionaliter:vt dicetur.j.l.inter stipulantem.§.sacram.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio per quam aufertur libera testandi facultas, non ualet.*

2 *Testamentum non potest fieri irreuocabile,etiam si dicatur si contingat me testamentum reuocare dono tibi omnia bona mea.*

3 *Pactum de succedendo quia inducit uotum captandæ mortis & est contra bonos mores,iuramento non firmatur.*

4 *Pactum de non succedendo,firmatur iuramento.*

Filia quæ fecit fratri pactum de non succedēdo patri & iurauit,non prohibetur succedere ex testamento.

5 *An sit dare modum quo quis possit promittere bona sua irreuocabiliter.*

Donatio omnium bonorum si nō adijcitur præsentium & futurorum,ualet.

6 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum ualet,si donans aliquid sibi reseruat.*

Vendere quis potest omnia bona sua præsentia & futura: non tamen hæreditatem suam.

7 *Pactum de futura successione:quando ualeat:& quando nō.*

LEX LIX.

a Stipulatio[a] hoc modo. Non† valet stipulatio per quam auferẽ

1 libera testandi facultas.h.d. ¶ Oppo.secundū Dy. de.l.si quis seruum. de ac.emp.&.l.iij.§.de illo.§. ꝓ soci.vbi valet pactū de futura successiōe. Dic vt per Cy.in.l.fi.C.de pact.& ꝑ Gul.§.de pac.l.& hęredi.& idē dicūt:tn̄ quia minus pfecte:ideo statim

2 dicam latius. ¶ Per istam.l.dānot vnam opin. Dy. quam aduocati habent pro canonizata.an testamētum possit fieri taliter ꝙ non possit reuocari. Dy. in cap.quòd semel placuit.de regu.iur.lib.vj.dicit quòd non est dandum consilium stando in finibus vltimę voluntatis:sed si transeat in contractū hoc modo.si contingeret me facere aliud testamētum, do omnia bona mea & c.hoc non placet.quia talis donatio aufert liberam testamēti factionē:& videtur facta hæc donatio ī pœnā mutātis testm̄.& sic

b tanꝗ contra bonos mores non valet[b],vt hic.& hoc reperio Dy.consuluisse.licet sic rescripserit in.d.c.

3 ¶ Facio aliam.q.†vtrū hoc pactū possit iuramēto firmari.& videt̃ ꝙ sic.extra de pac.c.ij.lib.vj.& de iureiur.c.licet.eo.li.Dy.salua reuerentia nō intellexit.c.non est obligatoriū.de re.iur.lib.vj.& dico ꝙ non firmat̃,quia dicit.c.iuramētū cōtra bonos mores nō est obligatoriū:sed istud ē cōtra bonos mores vt hic ī tex.ergo &c.Rn̄.ad.c.ij.&.c.licet. dic ꝙ qnꝗ est tale pactū de futura successione ꝙ inducit votū captandæ mortis:quale est pactū de succedendo.vel aufert liberā facultatē faciēdi testamentū:& tunc nō valet,nec firmat̃ iuramēto:vt.l.fi.C.de pac. & est ratio qa contra bonos mores:facit extra de cōce.p̄bē.c.ne captādæ.lib.vj.qnꝗ nō aufert testamēti facultatē vel votū captādæ mortis:vt patet in pa-

4 cto†de non succedendo patri : sed.l.non vult vt sit de futura successiōe.ea fortè ratione:quia præsumit

c ꝙ pro modica re[c] dimitteret multa. & tunc iuramento firmatur:vt extra de iureiurā.c.licet.&.c.ij. extra de pact.lib. vj. vbi loquitur quando pactum fit patri de non succedendo.sed si pactum fieret fratri de nō succedēdo patri,nō impeditur filia iurans ex testamento succedere : ne auferatur libera testandi facultas.vt.C.de pac.l.pactum. & prædicta vera de iure cano.quicquid dicat glos.de iure ciuili in.l.

5 pactum.C.de collatio. ¶ Quæro aliquis† vult facere vt habeam bona sua post mortem eius : quis erit modus?glo.in.l.fi. C. de pac.dicit ꝙ promittat bona per stipulatio.post mortē suam:vt.l.j.C.vt actio ab hæredi.& contra hæredes. & erit donatio causa mortis secundū Alb.sed hoc modicū cōsiliū est: qa si est donatio causa mortis pōt reuocari. faciat ergo hanc promissiōnē animo donādi inter viuos vt l.vbi mortis.de don.cau.mor. ¶ Sed an tunc valeat, Cy.tetigit in.d.l.fi.tu dic latius. aut promittit hæreditatē & sic ius succedendi:& non valet vt hic. & C.de transac.l.cum donationis.in fi. nec valet etiam pactum vt quis instituat aliquem etiam si sit iuramento firmatum.ita not.Innocen.in.c.fin.de pact. Aut ꝓmittit bona:& tunc aut omnia bona præsentia & futura:& non valet quia aufert liberam testandi facultatē per indirectum : quia nullus vellet esse hæres sine cōmodo. & hoc Cyn.consuluit.pro hoc facit insti.ad.l.falc. in prin.coniuncta.l.ꝙ de bonis. §.ad.l.fal. Aut dicit bona oīa, nō autem adijcit præsentia & futura:& tunc valet.vt.l.omnes.§.Lucius. §.de his quæ in frau.cre.&.d.l.j.vt act.ab hæredi.& contra hæredes.&.l.hæreditarium.de bo.aut.iudi. pos.rō,qa poterit lucrari post venditionē qd̃.l.p̄sumit:vt.l.si defunctus.C.arbi.tu.& in illo lucro poterit testari:& sic non aufert liberam testamenti factionē. Item quia à volēte fit,nō curatur: quia non inducit votum captandæ mortis.vt.d.l.fi.C.de pac.

6 idem† puto si donauit omnia bona sua præsentia

d & futura[d] reseruata sibi certa qn̄titate,vel re. Idē† di-

7 co si vēdidit oīa bona sua p̄sentia & futura. Nam in dum.

cõtrarium, sequu
tus Bald.in aut.si
qua mulier.C.de
sacr.san.eccle. per
tex.in.l. iubemus
nulli.e.ti.Item, qa
pauptas propter
deũ statu seculari
non mutato com
mendata est:vt in
Euãgelio:vade &
vẽde omnia, quæ
habes,& da pau-
peribus.& in acti
bus Apostolorũ
legitur, ꝙ laici po
nebãt pretiũ bo-
norũ suorũ ad pe
des Apl'orum:vt
etiã no.xij.q.ij.in
sum̃a.& omnia
Dei sunt:vt extra
de decisio.tua.Et
vnaquęq; res de fa
cili redit ad suam
naturã:secus cùm
fit priuatio, vbi o-
mnia hęc cessant.
Et inquantũ post
Bar.tangit,an va-
leat donatio oĩm
bonorũ:& cõclu-
ditur ꝙ sic: adde
Bal.cõsi.ccxcv.ij.
li.Ol.cõsi.cxxix.
Pau.de ca.consil.
lvj.& etiã si dicat
post mortẽ.Ad-
de Abb.d.consil.
cij.& inquantum
tãgit,an valeat pa
ctũ, ꝙ donatio nõ
posit reuocari p̃-
textu ingratitudi
nis.Adde de veri
tate valoris dicti
pacti, Bal'. consil.
xviij.iij.libro.vbi
aliter distinguit.
& vide etiã dictũ
consil. ccxcv. Et
inq̃tum tangit de
statuti validitate
loquẽtis,de ingre
dientibus mona-
steriũ:& tenet ꝙ
non valet. Adde
quòd idẽ aptè te-
nuit Bal.eius con
si.ccxvj.incip. In
Christi noĩe mo-
nialis.iij.li.Inq̃tũ
vltimò tãgit Bar.
an valeat pactum
de certo modo di
sponenda hæredi
tate hominis cer-
ti viuẽtis:vide Pe
trũ.de anch.con-
cccciiij.& Bal.cõ
si.lxxxij.j. lib.&
si qua deficiũt,vi-
de i.l.fi.C.de pac.

hoc non venit pretium, quod percipit ab emptore.
ar.l.damni.§.cùm parientem.de dam.infect. Vnde
in illo pretio poterit testari:secus puto, si diceret
vẽdo hæreditatem meam:quia importat ius succe
8 dendi sibi, quod non potest: vt dictum est. ¶ †Vl-
timò cùm quæritur, an valeat pactum de futura suc
cessione, plenius q̃; doct. distingue:& dic. Aut fuit
pactum pro iure successionis seruando:aut pro iu-
re successionis amittendo seu perdendo:aut pro iu
re successionis acquirendo:aut de eo, quod acquire
retur per successionem certo mõ disponendo. Pri
mo casu, valet pactũ:vt insti.de leg.ag.suc.§.fi.Se-
cundo casu, aut tale pactũ est admistũ cũ delicto:&
valet.vt.l.j.§.si parens.s̈.si quis à pat.fuer.ma. Aut
nõ est admistũ delictũ:& tũc aut cõfirmatur iur̃o:
& valet:vt.c.ij.de pact.libr.vj. Aut nõ firmatur iu-
ramẽto,& nõ valet:vt.C.de col.l.pactũ. Tertio ca-
su nõ valet:vt hîc.& C.de pa.l.pactũ.& C.de tran-
sact.l.cùm donatiõis.& quod ibi no.etiã si fuerit iu
ratũ.vt est dictũ. Quarto casu, aut pactũ fuit inter-
positum sup hæreditate hoĩs incerti:& valet:vt.l.
iij.§.de illo.s̈.pro sol. Aut hoĩs certi:& tũc aut hoc
venit in consequentiã prioris cõtractus:& valet:vt
l.si qs seruũ.s̈.de act.emp. Aut nõ:& tũc aut venit
sub quadam vniuersitate,& valet:vt.l.ij.§.illud.de
hære.vel act.vendi. Aut fit per se principaliter.&
tunc aut continet liberationem paciscentis:& va-
let:vt.l.& suum.§.filiusfa.s̈.de pact. Aut continet
obligationẽ:& tunc aut ille, de cuius bonis agitur,
non consentit:& non valet etiam si iuretur. Aut cõ
sentit:& valet si consensus durat:vt.C.de pact.l.fi.

LEX LXII.

SEruus vetante.

¶ Seruus acquirit inuito domino.h.d.

SVMMARIVM.

1 *De dictione siue.*

LEX LXIII.

SI ita quis stipuletur.

¶ Stipulatio semel cõmissa, iterũ nõ cõ
mittitur:& ad veritatẽ disiũctiuè suffi-
cit alterã esse verã.h.d. De materia huius.l.dicitur
1 j.eo.l.si sic. ¶ No.† ꝙ dictio, siue:est verè disiuncti
ua:licet propria natura ipsius sit, vt disiũgat verba:
& coniungat sensum:vt Alex.siue paris:vt no.C.de
in litem dan.tut.l.ad protegendam.tñ hoc perpẽ
ditur ex natura orationis.vbi apponitur.

LEX LXIIII.

HViusmodi stipula-

tio. Potest cõfici stipulatio sub cõditio
ne:vt existente cõditione retro à die in-
terpositæ stipulationis, annua pecunia debeat̃.h.d.
¶ Op.de.l.cùm quidam.s̈.de vsuris.sol.ibi specia-
le:quia cursus vsurarũ est odiosus.sed hoc est con-
tra.l.lecta.§.fi.s̈.si cer.pe. Sed ista est vera, ꝙ illud
est, ne excedatur legitimus modus vsurarũ.& ista
est vera:verũtñ illę.ll.modicum faciunt ad propo-
situm:quia ibi fuit expressum à die interpositæ sti
pulationis:hîc verò dicit ex hac die. Et sic põt in-
telligi de die interpositæ stipulatiõis:& de die exi
stẽtis cõditionis. Sed quia dictio hac, est demõstra
tiua de præsenti:vt plenè dixi.s̈.de ope.no.nũ.l.j.
in princ.ideò intelligo de die, de qua loquit̃.& hîc
est effect⁹ huius.l.secus ergo si dixisset ex illa die.

SVMMARIVM.

1 *Error in appellatione nominis, non uitiat, quando res demonstratur in præsentia.*
2 *Stipulatio quòd ualeat, si dico promittis mihi sex medaleas: & respondes, promitto duos aureos. si tres medaleæ ualebant aureum.*

LEX LXV.

QVæ extrinsecus.

¶ Verba supuacua:itẽ dissonãtia ĩ ver-
bis, si cõsonãtia est in mẽte, stipulatio-
nẽ nõ vitiat.h.d. Gl.exẽplificat istã.l. p̃mittis mi-
hi dare hũc equũ:cũ est bos ĩ p̃ñtia, ꝙ valet. Sed cõ-
trà.de.l.si quis in fundi vocabulo.s̈.de leg.j.vbi er-
1 ror† in appellatione noĩs vitiat. Dic ꝙ istud operatur demõstratio rei, quę
est in præsentia, quæ facit omnem errorẽ cessare.& hoc secundũ Iaco.de
Are.in duco.l.nemo.s̈.de hæ.inst. Itẽ op.inst.de inu.sti.§.si de alio. Solu.
hic nõ r̃ndet de alia re, sed de eadẽ. ¶ Aduerte ad gl.sup verbo denarios.si
ponimus, ꝙ erant denarij de materia eadẽ:istud est sine dubio. Pone tres
2 medaleæ auri valent vnum aureũ.vnde interrogaui, promittis dare sex me
daleas. Respondes, promitto duos aureos, valet:quia propter identitatem
materiæ eadem res est:vt.l.j.in fi.s̈.de au.& arg.leg. Sed si nõ esset eadem
materia:tunc videt̃ omnino res diuersa:vt no.j.de solu.l.Paulus. nisi dice
res, ꝙ erat cõsuetudo regiõis, ꝙ acciperetur vnũ pro alio:vt no.C.de do.si
qs argentũ. Facit qd' no.j.eo.l.vbi autem.in prin.& dicam in.l.Paulus.

LEX LXVI.

SI minor.xx.

¶ Quod ego per me non possum: neq; ab alio stipulari fieri possum de re ad me pertinente.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Promitto me facturum, uel promitto curaturum: num hæc inter se differant?*

LEX XLVII.

ILla stipulatio.

Eum qui.

¶ Impersonalitas circa verbũ executiuũ
obligationis, stipulationem non vitiat. h.
d. ¶ Oppo.s̈.de leg.j.l.si hæres iussus. Sol. hîc promisit curari: ibi fuit ius
sus facere: quia tunc videtur iuberi, ꝙ det. Qñq; enim promittit quis da-
re:& tunc tenet̃ præcisè:vt.j.eo.j.vbi autem.§.fi. Quandoq; p̃mittit cura
re,& tunc non tenetur, vt det:sed liberatur dando fideiussorẽ: vt hîc, aut
promittit facere, vt detur:& tunc est casus in.l.si hæres iussus.s̈.de lega.j.
quod tenet̃ dare.& no.in.l.fi.s̈.si cer.pe.& istud cõiter tenetur:licet qdam
dicant, ꝙ ibi est speciale fauore vltimæ voluntatis. ¶ Op.de aut̃.si quan-
do.de consti.pec. Sol. vt plenè dixi.s̈.eodem.l.stipulatio ista habere lice
re.§.si quis ita. ¶ Quæro, vtrum alia sit differentia, si promitto me curatu
rum, vel facturum? glo. ꝙ sic. Tu dic:aut ista verba referuntur ad merum
factum:vt promitto me facturum domum, vel promitto me curaturũ,
quòd tibi fiet.& inter ista verba est differentia.ita loquitur hîc. Idem si
simpliciter proferuntur. vt promitto me facturum, quòd fiet:vel curatu-
rum quòd fiet.& sic impersonaliter. Si verò referantur ad factum alienũ:
puta:promitto me facturum, quòd Titius faciet domũ.vel, promitto me
curaturum.& tunc nulla est differentia:vt.j.e.l.quoties quis.in prin.con-
iuncta.l.inter stipulantem.in prin. ¶ Et ideò notarij hodie, vt ista dubie-
tas cesset, apponunt vtrunq; verbum, scilicet me facturum & curaturum.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio ad interesse, quando committatur in obligatione dandi.*
2 *Interesse extrinsecum uenit in nummis, non autem intrinsecum.*
3 *Mutuans pecuniã nõ potest eã incontinenti repetere.*

LEX LXVIII.

SI poenam stipulatus.

¶ Obligatio dandi, quando mea totaliter
non interest, ad interesse committitur.h.d. ¶ Oppo.extra gl.
1 †qa in stipulatiõe dandi, nõ succedit obligatio ad interesse:vt
l.vbi aut̃.in fi.l.si seruũ.in fi.j.e.l.p̃missor.s̈.de cõsti.pe. Gl.soluit, ꝙ hîc
nõ promisit dare, sed credere:qd' est facti. Ista gl.pessimè dicit, & in obli
gatiõe dandi non cõmittit̃ ad interesse:qa interest mea simpliciter inquã
tũ promittis:vt qñ promittis mihi dare irreuocabiliter: vt sic promittẽs
cogatur pręcisè ad dandum:aliàs non cogatur præcisè, sed debet dare re-
uocabiliter tamen:& tunc mea simpliciter in totũ non interest: ideò non
possum agere, nisi ad interesse:vt hîc. Et sic non est differentia, vtrũ pro-
misit mutuare:vel credere.hoc dicam.j.eo.l.stipulationes non diuidũtur.
in.xij.contrario. ¶ Quæro ad quid cõmittatur? Respondet gl.quod fortè
sub pœna tenebat̃ alij. Sed nonne ista pœna est interesse extrinsecum: er
go non venit:vt.l.si sterilis.§.cum per venditorem.s̈. de act.empt. Solut.
2 †in nummis non venit intrinsecum interesse:ideò non venit extrinsecũ.l.
nummis.s̈.de in litem iuran.& ibi no. ¶ Quæro, promittis mutuare pe-
cuniam,& mutuasti:an hanc repetes incontinenti? gl.dicit ꝙ sic.sed credo
per gl.in.l.pe.C.commo.quia debet agi, cum diu est in solutione cessatũ:
vel facilis est solutio.

SVMMARIVM.

1 *Impoßibilitas superueniens excusat a pœna.*

LEX LXIX.

SI homo mortuus.

Pœna adiecta præcedenti di-
spositioni impossibili, nõ po-
test cõmitti.h.d. ¶ Op.s̈.eo.l.stipulatio ista.§.alteri.sol.ibi nõ e-
rat impossibilis.hîc sic:qa tẽpore dispositiõis Stichus erat mortu⁹. ¶ Quę
ro, quid si tunc non decessit: sed post ante conditionis euentũ? in gl.sunt
opi.gl.tenet primã, per.l.si decesserit.s̈.qui satisda.cogan.& per.l.in illa.
1 s̈.eo.†Sed veritas est in contrariũ:quia superueniens impossibilitas excu
sat à pœna:vt.l.si vehenda,§.idem iuris.s̈.ad.l.Rho.de ia.nec ob.l.ĩ illa.qa
ibi Stich⁹ nõ erat in obligatione: sed solũ in conditione.vñ pœnalis stipu
latio non debebat ibi committi ex mora, sed ex conditionis euẽtu.& hoc
tenẽt Dy.Gul.Old.Cy.& omnes.& sic tene opi.Ioan.hic positam &c.

LEX LXX.

MVlier.

¶ Infans stipulari non potest.h.d.dic vt dixi.s̈.eo.l.j.in prin.

Cum

LEX LXXI.

CVm quid.

Hic ponitur forma contractus, qualiter pœna debeat apponi facto, vel non facto. hoc pro summario.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio dicitur diuidua, uel indiuidua secundùm id, quod in ea deuenit: & nu.21.*
2 *Seruitus prædialis ad hoc, ut dicatur diuidua, uel indiuidua, quatuor considerantur.*
3 *Fundus seruiens licet diuidatur, non tamen diuiditur seruitus, sed modificatur.*
4 *Res propria, licet nemini seruiat: communis cum alio sic.*
5 *Seruitus non retinetur pro parte, sed occasione partis pro solido retinetur. contra gl. in.l.unus ex socijs.de serui.rusti.prædio.*
6 *Vsusfructus, est seruitus diuidua.*
7 *Facta in stipulatione deducta, quãdo diuidua, & quãdo indiuidua sint. & latius nu.8.*
Differentia inter facta, & seruitutes, in stipulationem deducta.
9 *Obligatio rem tradi, est indiuidua quo ad obligationem, & solutionem.*
Obligatio rẽ restitui est diuidua quo ad obligationẽ: sed quo ad solutionem indiuidua.
8 *Ratio differentiæ inter obligationem rem tradi, & rem restitui.*
10 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione rem restitui, re perempta.*
11 *Stipulatio facti æqualiter, & quomodo diuidatur inter hæredes.*
12 *Obligatio ad interesse, succedit in obligatione faciẽdi post morã, nõ in obligatiõe dãdi.*
13 *Ratio differentiæ, quare in obligatione faciendi succedit obligatio ad interesse. non in obligatione dandi. Et ponit quatuor rationes.*
14 *Obligatio ad interesse, succedit in contractibus innominatis, in quibus est obligatio dandi.*
Differentiæ duæ quo ad propositum inter contractus nominatos, & innominatos.
15 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando in obligatione est dari rẽ alteri.*
16 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando quis non propriè, sed ex quadam naturali æquitate tenetur ad dandum: quia effectus fuit locupletior.*
17 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando obligatio dari, habet admistam obligationem rem restitui: & sic ratio participat cum obligatione facti.*
18 *Res corporales qualiter dicantur diuiduæ, uel indiuiduæ, secundam naturam: & qualiter secundùm iuris dispositionem.*
19 *Res corporales diuiduæ secundùm naturam, qualiter diuidantur.*
20 *Res una an poßit à pluribus poßideri pro diuiso: ita quòd remaneat una.*
21 *Incorporalia qualiter dicantur diuidua, uel indiuidua?*
22 *Obligatio dandi, si continet quantitatem, dicitur diuidua, etiam quo ad solutionem & effectum liberationis: sed indiuidua quo ad pœnæ commißionem.*
23 *Obligatio, quæ continet certam speciem, dicitur diuidua etiam quo ad solutionem: non tamen quo ad liberationem, nec quo ad pœnæ commißionem.*
24 *Obligatio, in qua debetur species in genere, uel alternatiuè: dicitur diuidua quo ad petitionem, & distributionem: non tamen quo ad solutionem, nec liberationem consequendam ex solutione: quia tunc dicitur indiudua: secus quo ad liberationem consequendam aliter, quàm per solutionem: quia tunc dicitur diuidua.*
25 *Stipulatio factorum, an dicatur diuidua, uel indiuidua? & quæ facta dicantur diuidua?*
26 *Seruitutes, an sint diuiduæ, uel indiuiduæ, secũdùm naturã: & quid secũdũ iuris ordinẽ.*
27 *Ratio quare seruitus usufructus sit diuidua: & usus indiuidua.*
28 *Seruitus usufructus etiam quo ad pœnæ commißionem dicitur diuidua.*
29 *Ius feudi, an dicatur diuiduum, uel indiuiduum? remißuè.*
30 *Obligatio ad interesse in obligatione facti qualiter committatur, & quando?*
31 *Ratio, quare obligatio ad totale interesse statim committatur, quando factũ est explicandum in iudicio: sed quãdo extra iudiciũ, tũc expectatur tempus, quo potuit fieri?*
32 *Ratio quare ad interesse particulare committitur stipulatio facti, ex clausula dolum malum abesse: sed ex clausula de defendendo committeretur ad totale.*
33 *Obligatio ad interesse, an in obligatione rem restitui committatur, & quando?*
34 *Obligatio ad interesse quare non committatur in obligatione rem restitui post morã, sicut in alijs obligationibus faciendi?*
35 *Stipulatio ad interesse, quando committitur in obligatione facti, an reus sit obligatus copulatiuè ad factum & ad interesse: an alternatiuè: id est, aut ad factum, aut ad interesse: ubi quòd alternatiuè.*
36 *Reus quando poßit præcisè compelli ad factum, uel ad interesse. ubi relatis sex opinionibus ponit suam. nu.37.*
38 *Obligatus rem restitui, si habet facultatem rei restituendæ, cogitur præcisè, aliter non.*
39 *Obligatus rem tradi ex contractu emptionis, si habet facultatem rei tradendæ, cogitur præcisè: aliàs liberatur soluendo interesse.*
Obligatus rem tradi ex alia stipulatione liberatur præstando interesse.
Obligatio rem tradi in contractu emptionis, non continet merum factum: secus in alia stipulatione.
40 *Interesse commissum in stipulatione facti, qualiter petatur, seu ipsum factum: ubi recitat tres modos practicandi. nu.42. & .43.*
41 *Facultas soluendi interesse in stipulationibus facti, quãdo desinat per litis contestatio.*
44 *Factum, si desijt posse fieri, an poßit agi ad ipsum factum? an uerò ad interesse?*
45 *Interesse petitur per certi condictionem non expressa certa quantitate in libello.*

LEX LXXII.

* STipulationes non diuiduntur.

¶ Ista.l. vsque ad.§.si quis ita. tractat materiã valde difficilẽ. Ad cuius euidẽtiã, præmitte, ꝙ quædã stipulationes sunt totaliter indiuiduæ ab initio, & ex postfacto: vt stipulationes seruitutũ. Nam pro parte in stipulatione deduci non pñt: vt.s̈.de seruitu.l.pro parte. Item nõ prestant̃ ꝓ parte: & inter plures heredes promissoris, vel stipulatoris nõ diuidũtur: vt.s̈.e.l.ij.§.ex his. Quædam sunt stipulationes indiuiduæ, postq̃ sunt contractæ: sed ab initio possunt ꝓ parte cõtrahi; vt stipulatio facti: puta rem tradi. Nam ab initio possum ꝓmittere tradere partẽ ei, vt.s̈.de acquir. pos.l.locus. sed postq̃ ꝓmisi, nõ diuiditur in partes vt hic. Itẽ p̃mitto, ꝙ regulariter in obligatione facti, post morã succedit obligatio ad interesse: vt.j. dicam. ¶ His præmissis.l.nostra diuiditur in duas partes principales. Primò tractat de obligatiõe primitiua seruitutũ, & factorũ. Secundò de obligatione subrogata ad interesse, post morã. Secunda ibi: Celsus tamen &c. Item prima subdiuiditur in tres particulas: qa primò loquit̃ de stipulatiõe totaliter indiuidua: vt de stipulatione seruitutũ. Secundò de stipulatione indiuidua ex postfacto: vt de stipulatione factorũ. Tertiò assignat rationẽ. Secunda ibi, idem puto. Tertia ibi: horum enim. Itẽ secũda subdiuiditur in alias tres. Primò, ponit vnũ dictum. s. ꝙ post morã subrogatur obligatio ad interesse. Secundò ponit illationẽ ex dicto. s. ꝙ ista obligatio secundaria est diuidua. Tertiò ponit aliam illationẽ: qa sicut interesse succedit in obligatione, ita in petitione. Secũda ibi: ideoq̃. Tertia ibi: secundũ quę ¶ Et breuiter. h.d. Stipulationes seruitutũ nullatenus diuiduntur. Stipulationes factorũ, partis prestatione non implẽtur: sed post morã succedit obligatio ad interesse: qđ diuiditur: & in petitionẽ deducitur. h. d. Casum in terminis pone per te: vt patet ex prædictis. Quo posito expone literã. Stipulationes non diuiduntur. i. pro parte non interponunt̃. sed si ꝓ solido fuerũt interpositæ, partis præstatione non implẽtur: nec inter hæredes diuiduntur. Idẽ puto quantũ ad hoc: qa partis præstatione non implentur nec inter hæredes diuidunt̃. Harũ enim diuisio, id est particularis præstatio, in stipulationib⁹ deducta, prout refertur ad primũ casum: vel id est particularis prestatio stipulationẽ non implet: ꝓut refert̃ ad vtrũq̃ casum. Cætera sunt plana. Notabilia collige p te ip̃m. ¶ Oppo. primò, & videtur, ꝙ seruitutes sunt diuiduæ: vt patet in seruitute aquę, quæ diuiditur temporibus & mensibus. vt.s̈.de aqua quoti. & æsti.l.Lucio.in fi. & .l.seq.s̈.cõi diuid. l.arbor.§.fi.s̈.de serui.rusti.prædi.l.si partem. Gl. in.d.l.si partem. signat hoc contrariũ: solu. duobus modis. Quidã dicũt, quòd speciale est in aquæ ductu. hoc est contra.l.j.§.si vsusfructus.s̈.ad.l.fal. vbi excipit solum vsumfructum: in alijs seruitutibus remanet regula firma, quòd sunt indiuiduæ. Sol. ergo glo. secundo modo, quòd non diuidatur seruitus: vt hic patet: sed commoditas aquæ sic: vt in cõtrarijs.

1 ¶ † Secundò contra istud op. iura dicũtur diuidua, & indiuidua secundũ naturã eius, qđ in illo iure cõtinetur: vt patet in obligationib⁹, quæ secundum id quod in obligatione deuenit, dicuntur diuiduæ, & indiuiduæ.s̈.eo.l.ij. & hac.l. & in actionibus. no. per Dy. in.§.Cato. & ibi dixi. sed si ipsa commoditas aquæ est diuidua: ergo ipsa seruitus diuidua. Solu. in

2 qualibet † seruitute prædiali debemus considerare quatuor. s. fundum seruientem. Itẽ fundum dominantem. Item instrumentũ, quo vtitur quis seruitute. Item tẽpus, quo quis vtitur seruitute. Si considres fundum seruientem, non potest quis ducere aquam, vel ire per partem illius fundi pro indiuiso. Itẽ de prædio dominãte non potest quis ad eũ ire, vel aquã ducere ꝓ parte certa, pro indiuiso. & ideò vt hic gl. dicit, dominus nõ potest ꝓ parte seruitutem acquirere, nec imponere: vt.s̈.de ser.l. ꝓ parte. & de ser. rusti. præd.l.si vnus. in prin.j.e.l.si sub vna.§.j. & istud est cõmune ad omnes seruitutes præ diales: & isto respectu dicuntur indiuiduæ. Aut cõsideras instrumentũ, quo quis vtitur seruitute, & istud vt plurimũ reperitur indiuiduũ: quia si scindatur, vel diuidatur in parte, nullus est eius vsus. Exẽplum in seruitute itineris, & actus. Nam instrumẽtum, quo quis vtitur seruitute, est homo, vel iumẽtum: sed si tale instrumentũ diuidas in parte pro indiuiso, non potest ire vna pars hominis, vel iumenti, quin vadat alia. si pro diuiso diuidis: nullus erit e-

* Pro cõcordia. Aduerte, ꝙ Bar. voluit in.l.fi.ff.si qs in ius voc. nõ ierit. ꝙ interesse venit ĩ petitione. Eo enim ipso, ꝙ quis aliqd petit fieri, vel non fieri, videtur petitum interesse. iudex potest eũ condemnare, vigore illius petitiõis, quasi debitum interesse insit in ipsa petitione. Sed contra, ꝙ imò sit necessaria petitio, voluit Bar. in hac.l. stipulationes non diuiduntur. in qua tractat materiã ĩ hoc proposito, maximè in col.pe. & fi. Tu dic Bar. nõ firmat pedes in.d.l. & sentit potius cõtrariũ, dũ subijcit, sed contrà. imo ad interesse agit̃. Prętereà, videt̃ sentire Bal. in.d.l.fi. aliã solu. & idẽ Bar. ĩ.l.j.co.xiiij.ĩ.iiij. q.prin. C.de sent. quæ pro eo, quod ĩterest, ꝙ aliud sit censendũ in interesse, qđ venit ĩ obligationib⁹ dandi, & aliud sit in obligatiõibus merè faciendi: & ita posset cõcordari. Possent dari aliæ solutio. ex dictis Bar. in.d. versi. Celsus. dum facit differentiam in obligationibus descendentibus ex contractibus nominatis, & innoĩatis, sed prima verior. Rectius tñ considerando Bar. in.d.ver. Celsus. in pe.col. circa tertium modũ libellandi in secundo intellectu libelli. & in co.fi. videt̃ tenere qđ primò dixit in.d.l.j. Et istud videtur melius cõuenire tex. in.d.ver. Celsus. & melius ipse Bar. se ipsum declarat in vj.q.prin. ibidem. De materia vide ĩ l.si quis ab alio.ff. de re iu. & ibi glo. quæ videtur contrariari alteri glo. in.d.l.j.

rit eius vsus: & tunc etiā respectu instrumēti dicit̄ indiuidua. Quādoq̄ tñ ta
le instrumētū reperit̄ diuiduū, vt in seruitute aquæductus. Nam ipsa aqua
bene pōt diuidi, vt in cōtrarijs: ipsum aūt ius seruitutis ꝑpter alios respe-
ctus supra positos, est omnino īdiuiduū: licet qdā gl. s. cōi diui. l. arbor. §.
fi. in fi. mag. glo. dicat ꝙ ipsa seruit⁹ diuidat̄ cū exponit iter aquarū, id est
seruitus. sed falsum est: vt ex pdictis patet. Aut cōsideras tps, & secundum
hoc oīs seruit⁹, id est cōmoditas, pōt diuidi. vt. s. de ser. l. via. §. j. tñ rema-
net indiuidua ꝑpter alios effect⁹. Diuisio ergo aquæ vel alteri⁹ instrumē
ti vel partis, nō est diuidere seruitutē: sed est modificare eā, seu ei modum
adijcere: vt. j. de ser. l. iiij. in fi. ¶ Tertiò op. cōtra prædicta. diuisio est pro
priè & verè, qñ fit pro diuiso: vt patet in toto titu. fa. erc. & cōi diui. sed
ad certā partē ꝓ diuiso seruit⁹ pōt cōstitui, & remitti, tā respectu fundi
dominātis, q̄ respectu fundi seruientis. s. de serui. l. ad certā. & l. si cui. &
cōia prædio. l. si ꝑ certū. ergo patet ꝙ respectu fundi dominātis & seruiē
3 tis seruit⁹ est diuidua. Sol. †licet fund⁹ diuidat̄ quælibet pars ꝓ diuiso pōt
dici vn⁹ fund⁹. & cuilibet parti ꝓ diuiso pōt dici deberi integra seruitus:
debet̄ eīn vni fundo, nō parti. hoc dicit tex. s. cōia prædi. l. si qs duas. §. si
qs partē. vñ patet, ꝙ ipsa seruit⁹ nō diuidit̄. & licet forsan posset posside-
ri pro diuiso: tamē remanet vnus fund⁹: vt dicā. j. in. j. q. tamē q̄tū ad hoc
habetur loco vnius fundi. ¶ Dices tu hoc nō sufficit mihi, qñ pro certa par
te seruitus remittat̄. Nā si totus fundus debeat seruitutē: si remitto in cer-
ta parte certā partē seruitutis: ī alia remanebit alia pars seruitutis: ergo ser-
uitus diuidit̄. & sic prædicta rñsio nō videt̄ sufficiens. Sol. dico ꝙ etiā tūc
seruit⁹ nō diuidit̄, sed modificat̄: vt illa eadē seruitus, quæ habebat ita lar-
gas habenas, ꝙ poterā ire ꝑ totū fundū: illa tota duret modificata, & restri
cta ad certā partē, q modus pōt adijci seruitutib⁹, vt. l. iiij. §. modum. s. de
ser. Et de hoc do tibi exēplū materiale. Theologi, & Philosophi dicunt,
ꝙ aīa hoīs est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. ita in seruitu
te, q̄ est tota ī toto fundo, & tota in qualibet parte fundi: vt. s. de ser. rusti.
prædi. l. via cōstitui. §. fi. Modò pone corp⁹ humanū est diuisum: puta, qa
oculi sunt separati ab aliquo corpore: erit ne diuisa aīa? certè nō, sed modi-
ficata: qa primò habebat virtutē visiuā, ꝑpter instrumētū oculorū modò
nō habet. Ita in ꝓposito seruitus modificat̄ nō diuidit̄. nō possum vobis
dare aliter intelligere. Ista sunt subtilia, & consistunt multū in intellectu.
¶ Quartò op. si ille, q est dñs prædij dominātis, efficit̄ dñs prædij seruiē-
tis ꝓ certa parte, ꝓ indiuiso seruitus retinet̄: vt. s. de serui. l. vt pomū. §. j.
plenè no. de ser. rusti. prædi. l. si cōi. sed res sua nemini seruit: vt. s. de ser. vr
ba. prædi. l. in re cōi. & quēadmo. ser. amit. l. j. & l. vti frui. ī princ. s. si vsusf
fru. pe. Remanet ergo, ꝙ pars sua ꝓ indiuiso sibi nō seruit, sed pars socij.
ergo pars fundi pro indiuiso debet seruitutē: quod est cōtra prædicta. Sol.
4 dico, †quòd totus fundus debet seruitutē, licet dñs sit pro parte. Et quòd
dicitur, res propria nemini seruit: verū est ꝓpria insolidū. sed res cum alio
cōis pōt seruire: vt in cōtrarijs. Sicut eīn ab initio seruit⁹ partis indiuiduę
nō pōt acqri: ita iā acqsita nō cōfundit̄, nisi tot⁹ fundus seruiēs fit dominā
5 tis. ar. ꝓ hoc. l. tria pdia. de ser. rusti. pdi. Gl. †tñ in. l. vn⁹ ex socijs. in prin.
de ser. ru. prædi. tenet, ꝙ seruitus ꝓ parte retinet̄: & malè. quia diuisionē
nō recipit: vt hic ī tex. & ibi. cū legib⁹ alle. ibi: vbi dicit̄, ꝙ retinet̄ ꝓ parte
6 Expone. i. occasiōe ptis retinet̄ ꝓ solido: vt ibi no. secūdū verā opinionē.
¶ †Quintò op. dicit̄ hic, ceterarū seruitutū. cōtra. s. ad le. fal. l. j. §. si vsufr.
vbi dicit̄, ꝙ vsufr. est diuidu⁹. gl. sol. duob⁹ modis. Vno mō, ꝙ regula hic
tradita fallit ī vsufru. Alia sol. est: ꝙ īter hæredes ꝓmissoris nō diuidit̄ ser
uit⁹, sicut aliæ seruitutes: & ita loq̄t̄ hic. Ista secūda so. est falsa, cōtra casum
l. cū reo. s. de vsufr. aliās. l. v. §. reo. & eā reprobāt Dy. & Pe. licet Dy. po-
nat alias rōnes quas nō curo recitare. Tene ergo primā: qa fallit in vsufr. cæ
terę sunt īdiuiduæ: siue sint reales, siue ꝑsonales, vt vsus. s. de vsu & habi
ta. l. vsuspars. & q̄ sit rō īter vsufr. & alias, dicā. j. in quæstionibus. ¶ Se-
7 xtò opp. ad secundū dictū. hīc† videt̄ dici, quòd facta sunt indiuidua. cō
tra, ego possum stipulari partē fundi tradi: vt. s. de acq. pos. l. locus. Itē cer
ta pars foueæ pōt purgari: vt. s. de aqua plu. arcē. l. ij. §. præterea. ergo sunt
facta diuidua: hic aūt dicit̄ quòd nō diuidūt̄: quare &c. Sol. dico, quòd ista
sunt facta diuidua tpe cōtractus: quia pro parte pōt qs stipulari fundū tra-
di, fossam fodi, & similia. Sed postq̄ pro solido sunt deducta in stipulatio
nem, nō diuidunt̄ aliquo modo. Et ita loquit̄ hic. & in hoc differunt à ser
uitutib⁹, quæ nō diuidunt̄ tpe cōtractus: vt dixi. s. Et ideo tex. hic dixit
notabiliter aliqd stipulat⁹ &c. vt ostēdat solū post stipulationē esse indi-
uiduā. ¶ Et aduerte, ne erres: inter facta & seruitutes, est prædicta differē
tia: qa facta ꝓ parte pōt ab initio deduci in obligationē, sed nō seruitutes.
cōueniūt tñ aūt stipulationē in hoc, quòd sicut seruit⁹ imponi non pōt ab
initio ab vno ex dñis certe partis ꝓ indiuiso: & si post stipulationē aliena
tur pars fundi, extinguit̄ stipulatio: ita in factis qbusdā. Nō eīn pōt stipu
lari vn⁹ ex dñis ī fundo cōi insulā ædificari: & si post stipulationē dñs par-
tē fundi alienaret extingueret̄ stipulatio eadē rōne: vt dicit glo. Nec ob. l.
cōtinu⁹. §. fi. j. e. qa si vni ex hæredib⁹ prælegat̄ fund⁹. ad quē respicit fa-
ctū vel seruitutes: ad eū trāsit actio: qa pōt ad eū trāsire, cū sit hæres: sec⁹
in successore singulari. Possent etiā esse qdā facta, q ab initio non possent
ꝓ pte deduci in obligationē: vt nō impedire: non offendere: & similia: vt
patet ad sensum. tñ pdicta ꝓcedūt in exēplis. l. nrē. ¶ Reassume† ergo cla
8 ri⁹, ꝙ qdā sunt facieda de solo: vt fundū tradi: & hoc ab initio pōt ꝓ parte
diuisa in obligationē deduci: vt. d. l. loc⁹. Quædā sunt facieda ī solo: vt fos-
sam fodi: vel insulā fabricari, vel destrui, & istud factū ꝓ pte diuisa ab ini-
tio pōt in obligationē deduci. ar. d. §. ꝑtereà. & ar. s. de dā. infe. l. si finita. §.
ex hoc edicto. Pro īdiuiso verò, nec respectu ipsi⁹ operis: nec respectu fun
di, potest in obligationē deduci, sicut nec seruitus: vt dictū est. Quędā fa-
cta sunt, quę respiciūt personā: vt nō impedire: non agere: & istorū quędā
sunt diuidua: quędam nō, secūdū regulas, quę. j. dicetur. ¶ Septimò, cōtra
hoc op. & videt̄, ꝙ etiā post stipulationē factā, facta sint diuidua: vt. s. eo.
l. eadem. §. Cato. Sol. dicit gl. quòd regulariter facta sunt indiuidua: vt hic.
Sed fallit in. d. §. cato. & qbusdā alijs. Ita nota. s. e. l. ij. in gl. quę incipit, ergo
& earū. &c. Dicit Pe. ꝙ per hoc nūq̄ cognoscerem⁹ facta diuidua & indiui
dua. ¶ Dicēdū est ergo, aut est tale factū, ꝙ si pro parte cōpleatur, affert tā
tam vtilitatē respectu partis, quantā afferret si totū cōpleret̄ respectu to-
tius. & tūc factū dicit̄ diuiduū. sic loquit̄. §. cato. in stipulationibus, agi nō
ampli⁹: & rē ra. ha. Aut si pro parte impleat̄, nō affert tantā vtilitatē respe
ctu partis: quantā affert totū respectu toti⁹: & tūc dicit̄ factū indiuiduū: vt
hic. Ista sunt sua verba pulchra. ¶ Quero, vtrū sint vera, & ꝓcedāt in exē
plis nostræ. l. dicā. j. in. iij. q. ¶ Octauò op. & videt̄, ꝙ rē tradi, sit factū diui
duū, cū quilibet heredū teneat̄ ꝓ parte: vt. s. cōmo. l. iij. §. hæres. & de vi &
vi ar. l. si plures. Istud cōtrariū habet sol. valde profundā. Nā glo. in. l. j. §. si
apud duos. s. depo. fatet̄ hoc, ꝙ rem tradi sit factū diuiduū: & apud plures
hæredes vnius principalis. Nec obst. hæc. l. quia intelligit ꝙ hoc fuit ex-
pressè actū. Istud est diuinare: & est quędā truffa. ¶ Alij verò dixerūt: aut
talis obligatio venit ex cōtractu bonæ fidei: & diuidit̄: vt. d. §. hæres. & de
ędi. edic. l. ꝙ si nolit. §. si plures. Aut cōtractu stricti iuris: & tūc est indiui-
dua: vt hac. l. Eorū opi. reprehēdit Cy. C. de duo re. auc. hoc ita. in. ij. q. & bñ,
quia est cōtra. d. l. si plures. de vi & vi ar. & cōtra. l. in cōditione. s. de cōdi.
fur. Vnde tertij: vt Pe. dicūt, ꝙ obligatio rē tradi, dicit̄ diuidua quo ad obli
gationē: vt in cōtrarijs. Nam inter hæredes diuiditur obligatio: licet quo
ad solutionē dicatur indiuidua: quia solutione partis non contingit libera-
tio: vt. l. si duo. s. deposi. & isto modo accipit̄ hīc. Sic dicimus in obligatio-
ne generis. j. e. l. in executione. §. pro parte. & hoc tenet Cy. in. d. auc. hoc
ita. ¶ Ista sol. nō placet mihi: quia hīc dicitur ꝙ æqualiter sunt indiuidua
fundū tradi: & fossam fodi: & insulam fabricari. sed constat, ꝙ insulam, vel
aliud opus fieri, est indiuiduum quo ad obligationem: quia quilibet hære
dum tenetur insolidum: vt. s. de lega. iij. l. fideicommissa. §. pe. & . j. eo. l. in
executione. §. ij. ergo &c. ¶ Quarti ergo dicunt, aut obligatio rem tradi,
vel rem restitui, cōtrahitur re: & est diuidua quātum ad obligationē, quia
inter hæredes diuidit̄: quia obligatio re nō contrahit̄ in plus, q̄ peruenit.
Aut cōtrahitur verbis, & tūc est indiuidua: vt hic. Hoc nō placet per. l. in
cōdictiōe. s. de cōdi. fur. Nā cōdictio furtiua, nō nascit̄ ex cōtractu celebra
to verbis, nec re: sed ex delicto, vel ex varijs figuris causarū: vt solet dici in
9 l. ꝓ fure. §. fi. de cōdi. fur. ¶ Quid dicem⁹? credo† Dy. in ista materia opti-
mè sentire. si bene intelligat̄. Ipse enim in distinctiōe, quā hīc ponit, facit
differētiā inter rē tradi, & rē restitui. Idē in distinctiōe, quā ponit in. l. exe
cutiōe. j. eo. ponit omnia facta in vno mēbro: rem restitui in alio membro.
Dico ergo ꝙ facta de quib⁹ hīc fit mētio: vt rē tradi & alia, sunt indiuidua
quo ad obligationē, & solutionē. Nec ob. cōtraria: quia loquunt̄ in obliga
tiōe rem restitui. quod factū est diuiduum quo ad obligationē inter hære
des: sed nō quo ad solutionē: vt. d. l. si duo. s. depo. Videam⁹ rationē præ-
dictorū. obligatio fundū dari: vel aliā speciē, dicit̄ diuidua quo ad omnia.
Nā inter hęredes diuidit̄, & ꝓ parte soluēdo cōtingit liberatio: vt. j. de so.
l. fi. stipulat⁹. §. j. s. eo. l. ij. §. si tamē hominē. Ratio: qa licet qs soluat partē:
aliā partē coget̄ præcisè soluere, & nunq̄ etiā post interitū succedit obli-
gatio ad interesse, vt. j. e. l. si seruū. §. fi. Itē obligatio fundū tradi, dicit̄ indi
uidua quo ad effectū distributiōis, qa nō diuidit̄ obligatio inter hæredes,
quo ad solutionē, qa solutio partis nō affert liberationē, vt hic. Ratio est,
vt. s. dixi: qa in ea statim post morā succedit obligatio ad interesse. Nūc er
go ne deueniat̄ ad illud incōueniēs, ꝙ det̄ pars fundi, & ꝑs interesse ex natu
ra obligatiōis: dicit̄ oīno īdiuidua post obligationē cōtractā. Itē obligatio
rē restitui: & ista tenet mediū inter obligationē rē dari, & obligationē rē
tradi. Nā donec res extat, pōt pcisè cōpelli ad dādū. nec succedit post mo
10 rā obligatio ad īteresse: & ī hoc participat cū obligatiōe dādi. Itē† postq̄
res est perēpta succedit obligatio ad interesse: vt. s. de cōdic. fur. l. furtiua.
licet gl. ibi aliter dicat. de rei vē. l. q restituere. & depo. l. si duo. cū si. secū-
dū Dy. vt. j. dicā. Et in hoc discrepat ab obligatiōe dādi. ī qua nūquā suc
cedit obligatio ad interesse: & sapit de natura obligatiōis facti. sicut ergo
ei⁹ natura tenet mediū, ita ī diuisibilitate eligit̄ mediū: vt quo ad obliga-
tionē dicat̄ diuidua: sicut obligatio dādi, quo ad solutionē iudicat̄ indiui-
dua, sicut obligatio faciēdi. ¶ Dices tu, ista verba licet habeat colorē, nō
tñ habet saporē: qa idē ī ī effectu ī obligatiōe dādi: qa qñ nō pōt dari res,
æstimatio soluet̄: vt. d. l. seruū. §. fi. Rñ. nō curo: qa illud nō cōtingit ex na
tura obligationis: sed in obligatiōe rē restitui cōtingit ex natura obliga-
tiōis, & lex vult ꝙ in ꝑsona hæredū nō varieē cōditio obligationis: vt. s. e.
l. ij. §. ex his. & ex eo iudicat obligationē diuisibilē, & indiuisibilē. Itē pōsl
ses instare cū in obligatiōe rē tradi succedat obligatio ad interesse, vel al-
ternatiuè, vel absolutè: vt. j. dicā. videt̄ ꝙ debeat dici diuidua quo ad obli
gationē: sed nō quo ad solutionē: vt. j. e. l. in executione. §. ꝓ parte. vbi sic
dicit̄ de alternatiuis. Ad hoc respondeo de obligatione dādi, posito ꝙ sit
in genere, vel alternatiuè non variatur natura obligationis penes hæredes,
nec penes ipsum principalē ex mora: qa id quod fuit in obligatiōe ob ini
tio, illud est post morā: ideo obligatio dicit̄ diuidua quo ad obligationē.
sed quia

sed quia variatio p̃t cõtingere circa solutionẽ: ideò quo ad solutionẽ dicit̃ indiuidua: vt. d. §. pro parte. Sed in dicta oblig tione rẽ tradi, & in cæteris similibus. & si hæres possit soluere partẽ rei. & partẽ interesse, contingeret variatio. & circa rẽ, & circa obligationẽ. & ideò dicit̃ indiuidua ẽt quo ad obligationẽ. ¶ Nonò op. hic dicitur, ꝙ obligatio oparũ nõ diuidit̃. cõtrà. s. e. l. in stip̃onibus. §. oparũ. dicit gl. dic vt ibi. Aduertatis, gl. hic in fi. gl. mag. soluit vno mo, scilicet, ꝙ hic loquat̃ ex pte hæredũ ꝓmissoris. cõtraria loquunt̃ ex pte hæredũ stipulatoris. & hoc tenet Pe. hic. & in. §. Cato. Et sic opp. de. l. ij. §. j. de præto. stip. vbi dicit̃, ꝙ ẽt ex pte stipulatoris sit indiuidua. Dicit Pet. r̃ndeo, debes scire: ꝙ quædã sunt facta, quæ si vni ex hæredibus fiat, ꝓsunt oĩb⁹: vt q̃n est in obligatione opus destruere: & isto casu ẽt ex pte stipulatoris est indiuidua: vt. d. l. ij. §. j. Quędã sunt facta, quæ si fiũt vni, nõ ꝓsunt alteri: & tũc diuidit̃ obligatio inter hæredes ex pte stipulatoris: vt. d. l. si stip. §. j. & l. si q̃s. de oper. liber. ¶ Cùm ergo

11 †quærit̃, vtrùm stip̃o facti diuidat̃ iter hæredes, vel nõ: sic distingue. aut loq̃ris de stip̃one facti diuidui: & nõ est dubiũ: vt in. §. Cato. Aut facti indiuidui: quod est regulariter. & tunc aut est vnũ factũ, aut p̃ra facta. si vnũ, aut loq̃ris de hæredib⁹ ꝓmissoris: & nõ diuidit̃: vt hic. Aut loq̃ris de hæredib⁹ stipulatoris: & tũc aut si fiat vni, ꝓdest oĩb⁹: & nõ diuidit̃. al's sic. vt ĩ ll. prędictis. Aut stip̃o cõtinet plura facta: & tũc, aut eiusdẽ qualitatis, vt duas opas pictorias: & diuidit̃ numero: vt. d. §. operarũ. aut diuersæ qualitatis: vt vnã operã pictoriã, & librũ scribi. & tũc est idẽ ac si vnũ opus eẽt promissum cũ diuisio numero ibi nõ b̃n cadat. ar. d. l. in stipulationibus. in prin. §. j. Et ita dicit Pe. In eo, ꝙ dicit, ꝙ sunt plura facta: credo eũ optimè dicere. in eo, ꝙ facit differẽtiã inter hæredes stipulatoris, & promissoris: credo eũ malè dicere. Et Dyn. hic reprehẽdit gl. & eũ. Nã ea, quæ sunt diuidua ex parte promissoris sunt indiuidua ex parte stipulatoris: vt. l. ij. §. ex his. s. e. & loquit̃ ibi. in seruitute: quæ si cõcedat̃ vni, non prodest oĩbus. Vñ distinctio Pe. nõ est bona: cùm opera sint oĩno indiuidua. ¶ Qualiter ergo r̃ndebimus ad cõtrariũ? gl. in. d. §. operarũ. dat primò vnã sol. ꝙ opera põt diuidi volũtate stipulatorũ: vt ibi: eis volẽtibus. secus vt hic. Idẽ no. s. e. l. ij. in prin. Dy. ibi hanc so. reprobat. Nã cùm hic dicat̃, ꝙ harũ diuisio corrũpit stipulationẽ etiã stipulatore volẽte, nõ poterit diuidi, quia si diuidit̃, nõ soluitur, quod deuenit in stipulationẽ: sed aliud. Vñ b̃n posset cõtingere liberatio tãq̃ aliud pro alio solutũ creditore volẽte: licet nõ sit solutũ, quod deuenit in stipulationẽ. Nã per diuisionẽ est alia opera, quã promissa. Vñ gl. ponit duas alias so. in. l. cõtraria. scilicet ꝙ ibi intelligatur partẽ operis. i. partẽ æstimationis operæ: vel petetur tota opa, & cõsequetur ptẽ æstimationis. Et ita tenet Dy. & d. Ray. quod credo verũ, per. l. si q̃n. in prin. s. de ope. lib. vbi loquit̃ de opis pręteritis, in quib⁹ de necessitate deuenitur ad æstimationẽ. & sic exponitur pars operæ, id est, pars ęstimationis. sed in futuris secꝰ. ¶ †Nũc ad secũdã partẽ op. Decimò, hic dicitur, ꝙ post morã succedit obligatio ad interesse. Cõtrà: vt. j. e. l. si seruũ. §. fi. vbi homine mortuo adhuc hõ petitur, pro hoc. s. de cõsti. pe. l. promissor hoĩs. s. e. l. eũ, qui. §. fi. Timore huiꝰ cõtrarij gl. quæ ẽ. s. de re. iu. l. si q̃s ab alio. §. fi. dicit, ꝙ interesse nõ est in obligatiõe, nec in petitiõe: vt in cõtrarijs: sed venit in cõdẽnatiõe officio iudicis. Ita intelligit̃ hæc. l. & oẽs si. Idẽ vr̃ tenere gl. j. e. l. cũ stipulat⁹. §. fi. Illæ gl. cõiter reprobãtur. & Dy. reprobat eas hic. & in. c. mora. in. j. q. extra de re. iur. li. vj. nã hic est tex. in fi. ꝙ est in petitiõe: ibi, dãdã eẽ petitionẽ &c. & gl. hic dicit ꝙ est in obligatione. Et hoc ẽt probat̃. s. e. l. si pœnã. & s. de act. emp. & ve. l. j. in prin. si q̃s in ius vo. nõ ie. l. fi. j. e. l. quoties q̃s. in prĩc. & l. si q̃s stipulat⁹ sit Stichũ. §. fi. cũ multis si. Ad cõtraria sic r̃ndet: ꝙ ibi in obligatiõe dãdi, in qua non succedit obligatio ad interesse: hic in obligatione faciẽdi. Nec ob. l. stipulatio. §. siue autẽ. s. de ope. no. nũ. ꝗa illa sic intelligit̃, ꝙ factũ & ĩteresse est

13 in obligatione, sicut hic. ¶ Sed iuxta† prædicta posses quærere de rõne, quare aliud in obligatiõe dãdi, quã in obligatione faciẽdi. Cyn. quærit, de hoc. C. de sen. quæ pro eo, quod iterest. l. vnica. in. iiij. q. pri. circa fi. dist. & nõ r̃ndet. & vt scripta referũt nõ p̃nt dari rõnes necessario cõcludẽtes: sed psuasiones quædã satis apparẽtes. Ecce vna: dare fit de leui, & põt explicari vno momento. sed facta vt plurimũ habẽt tractatũ longũ. vñ cogere promissorẽ ad faciẽdũ, esset quædã sp̃es seruitutis. ar. s. de lib. ho. exhi. l. j. & ij. & ideò. l. subrogauit obligationẽ ad interesse. Ista rõ sumit̃ ex dictis Dy. in. l. stipulatio. §. siue aũt. s. de no. ope. nun. ¶ Ista rõ non est generalis: quia quædam sunt facta, quæ habent causam momentaneã: vt rẽ ratam haberi: & rẽ tradi, & similia. Vnde alij moderni dicunt, quòd dare nõ diuersificatur ex tempore, nec ex persona. Nam siue hodie, siue cras es, siue tu, siue ali⁹ pro te idẽ dñium erit eiusdẽ rei. sed nõ in factis: quia vt plurimũ diuersificãtur ex tpe. Nã aliud est factũ de die: aliud de nocte. aliter sanus facit: aliter infirmus &c. vt. l. si nõ sortẽ. §. libertus. s. de condi. indeb. Vnde cùm semel fuit in mora faciẽdi, non videtur, ꝙ illud possit amplius fieri. vnde. l. subrogat obligationẽ ad interesse. Et ista ratio satis videt̃ bona: sed nõ est g̃nalis: quia rem tradi, nõ variat̃ ex tpe. Item rẽ restitui: nisi diceres, ꝙ iura adaptãtur ad ea, quæ frequẽter accidũt. ¶ Tertiã rationem ponit Pe. dari semper interest stipulatoris: meritò ipsa obligatio preciṡe continet aliquid dandum. Sed in factis, q̃nq̃ interest: q̃nq̃ nõ interest. Vñ cùm istæ stipulationes sint inuentæ, vt stipulemur, quod nostra intersit, in obligatione faciendi subrogauit. l. obligationẽ ad interesse. Ne fortè al's quis peteret, ꝙ sua nõ interesset: quod in dãdi oblig. nõ contingit. Et ista ratio videtur generalis: quia in obligatione rem tradi, potest esse, ꝙ meã nõ intersit. Quid erit si tradis rẽ mihi existenti malæfidei? certè teneborvero dño ad fructus perceptos & pcipiendos: sed si mihi das, transferẽdo dominiũ, istud nõ põt accidere. ¶ Quartã rationẽ possum⁹ dare: lex curat, ꝙ aliqd non sit in incerto: vt. l. j. s. de vsuca. In obligatiõe faciẽdi ipsum factũ est in obligatione: vel, vt ꝓprius loquar, ipsum fieri seu actus faciẽdi, quod nõ est in rerum natura, antẽq̃ fiat: & est incertũ: vt. j. e. l. vbi autẽ. §. qui id qd'. Ideò. l. post morã subrogat obligationẽ ad interesse, quod cõsistit in quãtitate, q de sui essentia certificata est in rerũ natura: sed in dandis ab ipso initio est certum in obligatione. s. dñium ipsius rei: & est in rerũ natura: ideo lex nõ curauit, qd' cõtraheret̃ obligatio ad interesse. istæ possunt

14 esse rationes. ¶ †Vndecimò op. & vr̃, ꝙ in obligatione dandi succedat obligatio ad interesse: vt. l. j. s. de re. permu. de pręscrip. ver. l. naturalis. §. j. dicit Dy. illud est in cõtractibus innominatis: quia sicut sunt debiles in contrahendo obligationẽ: ita etiam in contracta exequẽda: vt. s. de condit. ob cau. l. si pecuniã. Istam opi tenet gl. C. de sen. quæ pro eo. l. j. & C. de re. p. mu. l. cum precibus. Pe. fuit in cõtraria opi. qa. l. si seruũ. §. fi. j. e. loquit̃ generaliter. ergo idẽ in contractibus nomiatis, & innominatis. Ita refert Cy. in. d. l. cum precibus, in. d. l. vnica. de sent. q̃ p eo. in. iiij. q. principali. circa fi. distinctionis. Non ob. d. l. alle. in contrariũ: qa ibi venit interesse dicit ipse nõ in obligatione: sed fortè venit iudicis officio. Ita credo, ꝙ ipse voluit dicere. ¶ Quid dicem⁹? certe dictæ. ll. multum apertè loquuntur pro gl. & Dy. vnde nõ audeo tenere cũ Pe. sed de ratione quã Dyn. ponit, ego dubito. Nam videt̃ concludere cõtra eũ: nã si interesse est in obligatione, re soluta, adhuc poterit peti residuũ interesse: qd' non esset, si officio iudicis veniret interesse: vt. C. de po. l. iiij. s. de eo, quod cer. lo. l. centũ Capuæ. & quod no. de do. l. & elegãter. §. non solũ. in fi. mag. gl. Et sic vr̃, qd' difficilius tollat̃ in cõtractib⁹ innominatis, q̃ in alijs nominatis. So. contractus innominati, differunt à nomĩatis, quãtũ ad propositũ in duobus. Primò: q² debitor nõ potest cogi p̃cise, ad rẽ dandã: vt. d. l. cũ pcibus. sed ĩ cõtractib⁹ noĩatis: sic: vt. l. vbi autẽ. in fi. j. e. Et ista ratione: cõtractus innoĩati dicũtur debiliores in obligatione exequẽda. Põt ẽm esse, ꝙ intersit rei potius soluere ĩteresse, quantũcũq̃ sit, quã ipsam rẽ dare: & istud cõsiderauit Dy. vide rõnẽ suã. Scd'õ differũt ĩ alio: qa innominatis ĩteresse est ĩ obligatione, sec⁹ in alijs. Et ex hoc resultat id qd'. s. dixi: qa nõ ita de facili tollit̃ ius actori cõpetens ad interesse, sicut tolleret̃, si veniret officio iudicis. & isto modo possemus dicere, ꝙdifficiliores sunt ĩ obligatiõe exequẽda cõtract⁹ innoĩati. & hui⁹ põt esse rõ: qa ĩ innnoĩatis obligat̃ quis interueniẽte dupliciactu. s. proprio pacto. Itẽ rei traditione secuta: ergo cũ eo durius agi. ar.

15 C. ad velle. l. si mulier. ¶ †Duodecimò op. ad idẽ, ꝙ in obligatiõe dandi veniat interesse. vt. j. eo. l. liber homo. §. fi. So. illud q̃n dandũ est alij: hic verò q̃n dandũ est ipsi stipulatori. Idẽ dicit gl. in alia materia. s. de act. emp. l. Iul. in prĩ. Et rõ põt esse ista: q̃nq̃ dari interest stipulatoris indistinctè: & nõ succedit obligatio ad interesse: vt q̃n dandum est sibi. Q̃nq̃ dari est ita qualificatum, ꝙ stipulatoris potest interesse, & non interesse: vt q̃n dãdũ est in alijs: & tũc eadẽ ratio est in dari, quæ est in fieri: & ideò succedit obligatio ad iteresse. Eadẽ põt esse ratio. in. l. si pœnã. s. e. Nam q̃nq̃ stipulor mihi dari irreuocabiliter: tunc interest mea. nec succedit obligatio ad interesse. Q̃nq̃ stipulor mihi dari irreuocabilit̃: vt te crediturũ, vel mutuaturũ mihi: & tunc, qa potest esse, ꝙ mea intersit, & ꝙ non intersit. & sic eadẽ rõ est, quę in facto: meritò succedit obligatio ad interesse. ita ĩtelligo. d. l. si

16 pœnã. licet gl. & doc. aliter dicãt. ¶ †Tertiodecimò op. s. de cõdi. inde. l. ĩ summa. §. ĩ frumẽto. vbi patet, ꝙ erat obligatus ad reddendũ: & sic ad dandum: vt. l. verbum reddendi. de ver. sig. & ibi petit̃ æstimatio: & sic patet, ꝙ est in obligatione. Sol. Cy. ĩ repetitione sua. l. vinũ. in vlt. q. Intelligit illũ. §. in frumẽto. vbi frumentũ petat̃, & æstimatio venit in condẽnationẽ. sed hoc est cõtra illũ. §. Vnde tu dicas aliter, videlicet, ꝙ in condictione in debiti, nõ est q̃s propriè obligatus ad reddendũ: sed est obligatus ex quadam æqtate naturali, inquantũ est locupletior: vt. l. nã hoc hoc natura. & l. si nõ sortẽ. §. libert⁹. s. de cõdi. inde. si verò frumentũ sit cõsumptũ, remanet q̃s locupletior ĩ æstimatiõe frumẽti: meritò illa petit̃: vt. d. §. in frumẽto. Eadẽ põt esse rõ. s. qd' me. ca. l. si ipsa. Nã ipa actio, qd' me. ca. dat̃ ĩ extraneũ, inq̃tũ locupletat⁹ est. sed si rẽ cõuertit ĩ pretiũ, in solo p̃tio locupletatus est: ergo p̃tiũ petet̃ secundũ Pe. vt ipse no. in. d. l. si ipsa. in brocardis suis. sed cõtra ipsum principalẽ, etiam re perempta petet̃ res ipsa: vt. C. qd'

17 me cã. l. j. An aut posset peti ęstimatio dicã. j. ꝓxi. ¶ †Quartodecimò op. & videt̃, ꝙ ipsa æstimatio succedat in obligatiõe, & petitiõe: vt. l. si filio. la j. de do. cau. mor. Et ꝙ res ipsa peti non possit: vt ibi, in fi. dicitur. Sol. glo. videt̃ ibi dicere, ꝙ ad rem agitur: sed ęstimatio soluet̃: & iõ ad ęstimationẽ videt̃ agi. Sed hãc expositionẽ ille tex. nõ patit̃, nec. l. illud. §. Iulia. eod. ti. Alij, vt Dy. dicũt, ꝙ ibi est obligatio rẽ restitui, quod est falsum: imò rem dari: vt. l. pe. s. de cõdi. ob cau. & ibi no. Potes ergo tẽtare, & dicere, ꝙ ibi agitur ad dandũ, seu reddendũ ex cõtractu innominato, q resultat ex donatione cã mortis: vt. l. naturalis. §. j. de præscrip. verb. Sed hoc non placet: qa ibi loquit̃, q̃n agitur præsc. verbis. vt fiat qd' cõuenit: & sic petit, qd' nõ est, nec fuit suũ: sed cum agit̃ cõdictiõe ob causam ad repetendum, quod fuit suum: ipsa res etia perempta debet repeti: vt. d. l. pe. de cõdi. ob cãm. ¶ Dic aliter, ad. l. si filio. vc3, ꝙ ibi nõ dr̃, nõ res: subaudi tm̃. Nã res vel æstimatio peti põt, secũdũ electionẽ actoris: vt eo. ti. l. illud. §. Iu. Et si dicis imò ipa res debet peti: vt. l. seruũ. in fi. j. e. R̃n. ꝙ illa obligatio sapit naturã dandi. Itẽ naturã restituẽdi, qd' patet: qa tenetur vtili in rẽ: vt. l. si mortis.

&.l.qui mortis.de don.cau.mor.Ideò eligitur me-
dia via:vt cùm reus non potest restituere sit in ele-
ctione actoris.Idē dico in actiōe,quod metus cau.
Idem dicā si competat personalis,& vtilis in rem:
vt.l.metum.§.volēti.s̈.quod met.cau.Idem dicam
in actione ex testō pro re legata,pro qua consueuit
dari personalis,& in rem:vt cùm res præstari non
posit,si hæres tenetur,posit agi ad rē:vel æstima
tionem:vt.l.sed si res.s̈.de le.j.&.l.cùm res.§.itaq̄.
&.§.fina.e.tit.& de le.ij.l.mortuo.§.j.&.ij.insti.de
leg.§.nō solùm.sic debet intelligi.C.de le.l.cùm rē
alienam.¶ Si ergo quæritur,vtrùm in obligatione
dādi,succedit obligatio ad interesse:distingue:aut
ex cōtractu nominato,aut innoīato.& tūc aut indi
stinctè interest mea dari:aut pōt interesse,& nō in-
teresse:vt patet ex prædictis.¶ Veniamus ad ma-
teriā diuidui,& indiuidui,quā Pet.latè tractat.§.
cato.& in.§.si pluriū.& in quibusdam bn̄ dicit:in
quibusdā malè dicit:in aliquib⁹ minus pfectè.Ego
verò pono,quod reputo verū,omissis improbatio
18 nibus,breuitatis cā.Primò†quæritur, qualiter res
corporales dicantur diuiduæ,& indiuiduæ.Secun
dò qualiter de incorporalib⁹.Ad primū scire debe-
tis,q primò res dicitur diuidua,vel indiuidua secū-
dùm naturā:alio mō dicitur diuidua,vel indiuidua
secūdùm iuris dispōnē:vt.s̈.de le.j.l.nō amplius.in
fi.¶ De vtroq̄ videam⁹.Dic ergo,aut quæris vtrū
sint diuiduæ secūdū naturā:& cōstat,q vnaquęq̄
res corporalis,pōt in partes diuidi:vt vnus hō:vel
equus.& hoc patet ad oculū secūdùm Pe.hoc fallit
qn̄q̄ propter rei modicitatē:vt pūctus qui pōt esse
ita paruus,q secūdùm naturā nō recipit diuisionē.
Aut quæris,vtrùm sint diuiduæ,secūdùm iuris di-
spositionē,seu ordinationē:& tūc aduerte:quia nō
sequor ordinē Pe.Diuiduū pōt dici tribus modis,
vno mō diuiduū,quod recipit partes multiplicati-
uas:puta dimidiā,tertiā,quartam,& sic pro diuiso.
Alio mō dicitur diuiduū in quasdas partes iuridi-
cas,scilicet proprietatē,& vsumfructū.Tertio mō
dicitur diuidua.i.separabilis in partes discretas.Pri
mo mō vnaquęq̄ res dicit̃ diuidua.Ista em̄ ps pro
diuiso ex quocūq̄ cōtractu p̄t induci:vt.j.de stip.
ser.l.seru⁹ cōis.& sic.s̈.de acq.pos.l.locus.j.rn̄so.&
patet per totū ti.fa.er.& cōi di.Secūdo mō quæli-
bet res corporalis dicitur diuidua,nisi sit talis,quæ
vsu cōsumatur:vt.s̈.de vsu.ea.re.quæ vsu cōsumun
tur.l.j.&.ij.Tertio modo dicit Pe.quęlibet res cor
poralis est diuidua regulariter:vt.ff.&.C.cō.diuid.
Et fallit in casibus secūdùm eū.Primò rōne incom
moditatis,quæ sequeretur ex diuisione:vt insti.de
offi.iudi.§.quod si cōmodè.C.cōi di.l.j.&.ij.& de
donat.l.sancimus.§.sinaūt hoc.Secūdò propter le-
gis phibitionē:vt in prædio pupillorū:vt.s̈.de re.
eō.l.si pupillorū.Idē intelligit de prohibitione te-
statoris,cuius volūtas est lex:vt in aut.de nup.§.di
sponat.ad quod facit qd' no.C.de cōdi.ob cau.l.ea
lege.Tertiò fallit rōne conuētionis:vt.s̈.cōi di.l.in
hoc iudiciū.§.si conueniat.Quartò rōne præscri-
ptionis:vt.C.de anna.except.l.j.§.ad hæc.ita dicit
Pe.hæc sunt verba gl.C.cōi di.l.fi.quæ in quibusdā
nō sunt vera.vn̄ dic:vt ibi not.Cyn.& in legibus ad
19 quas remittit.¶ †Iuxta prædicta dubitatur,qualr
fiat ista diuisio,seu separatio.Rn̄de,quædam sunt,
quæ non habent certos fines à natura:vt fundus &
in istis fit diuisio destinatione patrisfamilias.Quæ-
dam habent certos fines facto hominis:vt domus.
& in istis fit diuisio pariete in medio interiecto:vt
l.si quis duas.§.si quis partem.cō.prædi.Quædam
sunt,quæ habent fines à natura,vt tignū,& simi.&
in istis fit diuisio,si arbor scindatur:vt.l.rerū mistu
ra.s̈.de vsuc.de legat.iij.l.ligni.¶ Item dubitatur,
20 †vtrùm vna res posit posideri pro diuiso à pluri-
bus:ita q remaneat vna.Breuiter quicqd dicat Pe.
nos habemus gl.j.de ver.sig.l.rectè dicimus.§.fi.q
pōt posideri pro diuiso,& remanet vna res ex vo
luntate diuidentiū.Pro hoc facit de lega.ij.l.Caius.
§.j.hoc sic credo debere intelligi,q in his,quæ reci
piunt diuisionem destinatione patrisfamilias,opor
tet,q constet de volūtate.In his verò,in quibus nō
fit diuisio nisi pariete interposito,procedit de faci-
li.Pone exemplum in ampla domo.Ego possum posidere vnam partē
versus orientem:tu aliam aduersus occidentem.& tn̄ erit vna domus:nisi
paries ponatur in medio:vt.s̈.de dam.infect.l.si finita.§.ex hoc edicto.In
eo verò,qd' nō recipit diuisionē,nisi per scisionē,procedit de facili:vt.s̈.
cōi di.l.arbor.s̈.de acqr.rer.do.l.pro regione.vtrùm autē istud sit vna res,
vel plures,vtile est scire.Primò propter acquisitionē possessionis:nā ad
possessionē acquirendam sufficit ingredi partē vnius rei.Sed si sunt plu-
res res,debet ingredi oēs:vt.s̈.de acquirē.pos.l.iij.ij.rn̄so.quod not.per
Dy.extra de re.iur.c.j.in.iiij.q.libr.vj.Item est vtile:quia si sunt plures,
potest in vna agnosci legatum,& in alia repudiari:secus si esset vna.s̈.de
21 lega.ij.l.iiij.&.v.¶ †Secundò quæro,qualiter incorporalia dicantur diui-
dua,& qualiter indiuidua,puta in actione,& obligatiōe,& similibus.Ad
quod dico,quòd si quæris vtrùm sint diuidua,secundùm naturam,facilis
est rn̄sio.cùm em̄ non posit videri,nec tangi:per consequens nec diuidi:
vt inst.de re.cor.& in cor.§.incorporales.&.h.d.Dy.j.de fideius.l.grecè.
§.illud.in fin.magnæ additionis.Si verò quæris secūdùm iuris ordinatio-
nem:tunc dico,q dicuntur diuiduæ,& indiuiduæ,secūdùm naturā eorū,
quę in actione,& obligatione deueniūt.Ita sentit gl.in.§.Cato.vt ibi di-
xi.& ibi per Dy.de hoc.¶ Et quia in obligatione,quādoq̄ est dare factū,
22 quandoq̄ seruitutes:ideò de singulis videamus.Et,primò,†qn̄ in obliga-
tione est rē dari:tūc qn̄q̄ debet̃ q̄titas:& ista obligatio ē diuidua,quo ad
effectū distributiōis:qa diuidit̃ inter hæredes.Itē quo ad effectū solutio-
nis,& liberationis:qa ptis solutio affert liberationē:vt.s̈.e.l.ij.§.j.j.eo.l.in
executiōe.§.j.Sed dicit̃ indiuidua quo ad pœnæ cōmissionē:qa pro mini
23 ma pte nō soluta,cōmittit̃ pœna ī totū:vt.s̈.e.l.v.§.fi.Qn̄q̄†debetur spēs
a certa:tunc ista obligatio diuiditur inter hæredes[a]. Itē dicitur diuidua quo
ad petitionē, & solutionē:vt.j.de so.l.si stipulat⁹.§.j.hoc tamē intellige si
soluat̃ pars certa p diuiso:vel certa portio p indiuiso.Si verò solueret̃ cer-
ta pars, puta vsusfruct⁹, vel nuda proprietas: tūc in nulla parte cōtingeret
liberatio:vt.j.eo.l.si ita stipulatus fuero,si Titius.§.j. & quo ad hūc modū
dicit̃ indiuidua.Itē quo ad pœnę cōmissionē,dicitur etiā indiuidua:quia si
pars nō soluit̃, pœna cōmittit̃ insolidū: vt.l.in executione.§.pe.j.e. Mar.
tn̄ dicebat,q p parte obstat excepti. Quod dic, vt plenè dixi in.§.Cato.
24 Quādoq̄†debet̃ species in genere,vel alternatiuè:tūc dicit̃ obligatio diui
dua quo ad effectū distributiōis: qa qlibet hæredū tenet̃ p parte. Itē quo
ad effectū petitiōis:qa p parte tātū debet peti.sed quo ad effectū solutio-
nis dicit̃ indiuidua: qa nisi tota res integra soluat̃,nō cōtigit tota liberatio:
s̈.e.l.ij.§.j.&.l.in executiōe.§.pro parte.& ibi patet ratio. Inter tn̄ obliga
tionē in genere,& alternatiuè cōtractā,est aliqua differētia:vt no.Dy.in.d.
l.ij.§.j.s̈.e.¶ Itē aduerte:qa dicta obligatio in genere,vel alternatiua,dicit̃
indiuidua quo ad effectū liberatiōis cōsequēdę p solutionē.Sed si libera-
tio cōtigeret alio modo, puta p acceptilationē, vel p sentētiā absolutoriā:
tūc diceretur diuidua, quo ad effectū liberatiōis:vt.j.de accep.l. qui homi
nem.Ita debet intelligi.s̈.eo.l.ij.§.si tamen hominē.Ratio,quia quādo sol
uit̃, ideò partis præstatiōe nō liberatur:ne partes soluātur in diuersis reb⁹:
vt.d.l.in executiōe.§.pro parte.Sed quādo alicui accepto fertur,vel in par
te quis absoluit̃,cessat prædicta ratio:ideo &c.secūdum Pe.licet glo.malè
25 intellexerit.d.l.q hominē.¶ †Tertiò quęro,vtrū obligatio facti, dicat̃ di-
uidua,vel indiuidua.Ad hoc sciēdū,est videre,vtrū ipsum factum sit diui-
duū,vel nō.Ad hoc dico:aut quęris vtrū sint diuidua secūdū naturā:& tūc
anteq̄ sint facta,nō sunt in rerum natura:& sic nō potest diuidi,qd' nō est:
vt.s̈.de iniust.rup.test.l.nā & si.§.j.&.j.e.l.decē.Si quęris postq̄ sunt fa-
cta:tūc est sublata obligatio.tn̄ vtrū sint diuidua de natura dicas,aut ex fa-
cto resultat certū corp⁹:puta insula ædificata:tūc dic, vt in reb⁹ corporali-
bus:vt.s̈.dictū est.Quādoq̄ ex facto nō resultat corp⁹ certū:vt puta si de-
fendit,si ratū habuerit:tūc qa est corporale,nō diuiditur secūdū naturā.Si
vero quæris secūdū iuris ordinationē:tūc aut sunt plura facta:& diuidun-
tur numero:vt.s̈.e.l.in stipulatiōib⁹.§.operarū. Qd' intellige si sint eius
dē qualitatis:aliâs secus:vt dixi.s̈.in nono cōtrario.Si verò est vnū factum:
tūc Pe.tradidit talem regulam,quādo est tale factū,quod si pro parte im-
pleatur,affert tantā vtilitatē respectu partis,quātam afferret,si totum com
pleretur respectu totius: & tūc factū diuiduū dicitur:vt rē rat.ha. amplius
nō agi.vt in.§.Cato.Sed qn̄ pro parte impletur,& nō affert tantā vtilitatē
respectu partis,quantam totū respectu totius: tunc dicitur factum indiui-
duum:vt in.l.nostra.¶ Ista regula sine dubio congruit exēplis aliquib⁹.l.
nostrę.puta insulā fabricari:fossam fodi:& sim.Nā cum ex sui consumma
tiōe recipiāt formam.s̈:ad legem falci.l.si is qui.§.quædam.Qui non facit
totum,nil facere videtur.Item tota domus perfecta,defendit à pluuia & vē
to.si faceres partem,puta parietem sine tecto,vel tectum sine parietibus,
non defenderet à pluuia & vento.Sed tamē istud videtur cōtra vnum exē-
plum hîc positum, scilicet fundum tradi. Nā si pro parte tradatur,tantam
vtilitatem afferret respectu partis,q̄tam totum respectu totius: & tamen
hic dicitur indiuiduum factū.Posses dicere,q partis præstatio nō affert tā
tam cōmoditatem.nam traditur in cōmunione, quæ cōmunio multa parit
incommoda:vt.l.cū pater.§.dulcissimis.s̈.de leg.ij.l.si non sortem.§.si cē-
tum.de cōdi.inde. Sed alia ratio est, quare fundum tradi dicitur indiuiduū
factū.s.quia si posset pręstare partē fundi, postea præstaretur in alia parte
interesse: & sic fieret solutio in diuersis rebus:q ius nō patitur:vt.j.eo.l.in
executione.§.pro parte.¶ Vt omnis ergo cesset dubietas,sic forma regu
las:illud factū dicitur indiuiduū,qd' pro parte impletū nō affert tantam

a ¶ Diuiditur inter hæredes.Adde q Ange.& Imol.in l.in executiōe.hîc alle.limitant fore verum,nisi testator legaret mille pro capella construenda: qa tunc quilibet hæredū teneretur insolidum.per tex.in.l.fideicom.§.pe.de lega.iij.quia dare venit propter factū indiuiduum: scilicet, propter operas capellę.Tamen Bar.ibi vult q si testator dixerit,lego mille ecclesię,pro tali ope construēdo:quòd hæredes solū sint obligati pro hæreditaria portione: quia non sunt obligati ad factum: sed ad dandū.Vn̄ dicit Alex.considerandū, an onus faciendi iniungatur hæredi,& procedat opi.Ange.& an iniungatur onus dādi:& procedit opi.Bar.per tex.in.d.§.penul.

vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius: vt patet in exẽplo insulã ædificari: fossam fodi: Romam iri, & similia. Istud probatur ad tex. j. e. l. in executione. §. secunda. ibi: quia operis effectus &c. Item illud factum dicitur indiuiduum, quod si pro parte fiat, & pro parte interesse præstetur, in diuersis solutionibus fieret. Hoc patet in exemplo fundum tradi. Et facit. ij. eo. l. in executione. §. pro parte. & j. etiã probabo. Et prædictæ regulæ sunt veræ alternatiuè: quia quælibet per se est vera. ¶ Sed circa facta diuidua, do vnã regulã copulatiuè. Illud dicitur factum diuiduũ, quod pro parte impletũ affert tãtã vtilitatẽ respectu partis, q̃tã totũ respectu totius: & si pro parte fiat, & pro parte interesse præstetur in eadẽ re, cõtingit solutio. Istã regulã probo. Nõ est dubiũ, ꝙ qui tenetur ad restituendum, tenetur ad factũ. Pone, ergo aliquis tenetur ad restituendum sacculũ pecuniæ. istud factũ dicitur diuiduũ: quia si pro parte implet: pro parte soluit interesse. semper habeo idẽ, scilicet pecuniã, quæ in suo gñe recipit functionẽ. Sed pone, tenebar ad restituendã certã speciẽ, non dicitur factum diuiduũ: quia si pro parte fiat, præstatio interesse, cõtingeret solutio in diuersis rebus. hoc probatur. s. depo. l. j. §. si pecunia. & l. si duo. & sic intelligo. §. Cato. stipulatio amplius nõ agi, actio ex mutuo: vel alia, quæ cõtinet pecuniã, si pro parte impleatur: quia nõ agitur ad pecuniam hãc: quia apud me remanet: sed pro parte ago ad interesse: & pecuniã semper cõsequor. Sed si actio cõtinet speciẽ, ita ꝙ deueniatur ad illud incõueniẽs, ꝙ quis haberet partẽ speciei, & partẽ pecuniæ: tũc illã iudicarẽ stipulationem indiuiduã, per ea, quæ dicta sunt in. l. executione. §. pro parte. j. eo. Item per omnia dico in stipulatione rem ra. ha. Dico ergo ꝙ illa facta, quæ sunt indiuidua ex regula prædicta: sunt indiuidua quo ad obligationem, solutionem, & pœnæ commissionẽ: & inter hæredes nõ diuidũtur, quia quilibet tenetur insolidum. Fallit in obligatione rẽ restitui, quæ dicit indiuidua solùm quo ad solutionem: vt plenè dixi in octauo cõtrario. Illa verò facta, quæ apparent esse diuidua, ex regula prædicta dicuntur diuidua, quo ad omnia. s. quo ad effectum distributionis inter hæredes petitionis, solutionis. Item quo ad pœnæ cõmissionẽ, q̃tum ad ipsos hæredes: sed quo ad ipsum principalẽ dicuntur indiuidua commissionis pœnæ: vt
26 in. §. Cato. fin. ¶ † Quarto quæro de indiuiduitate seruitutum. aut quæritur, vtrùm sint diuiduæ secũdùm naturã: & tũc nõ sunt diuiduæ: quia incorporales: siue eas cõsideres per se, siue prout insunt in fundo: quia cùm tota seruitus sit in toto, & tota in parte: &. s. dixi, diuiso fundo, nõ diuiditur seruitus: licet Pe. dicat cõtrariũ. Instrumentũ autẽ quo quis vtitur seruitute, põt eẽ diuiduũ: vt dixi circa cõtraria. ¶ Si verò quæris, vtrùm sint diuiduæ, secũdùm iuris ordinationẽ. Rñ. regula est, ꝙ oẽs seruitutes sunt indiuiduæ: vt hac. l. excepto vsufructu: vt. s. ad. l. fal. l. j. §. si vsusfructus. Sed ij. tit. ij. l. si cùm duorũ. videtur not. ꝙ vsusfructus sit indiuiduus. Sed illud verũ, secũdùm naturã: secus secũdùm iuris ordinationẽ: vt ibi. in alia op. & s. dixi. ¶ Qualiter aũt seruitutes reales dicantur indiuiduæ, & quare, dixi s. eo. circa cõtraria. ¶ † Vnũ restat videre, quare seruitus vsusfructus est di-
27 uidua: seruitus vsus dicitur indiuidua: cùm quælibet sit psonalis: vt. s. de vsu & habita. l. vsus pars. dicit Pe. ꝙ rõ probabilis nõ põt reddi: tñ talẽ rõnẽ assignat. Vsusfructus est certus: quia cõtinet emolumẽtũ totius rei: & ideò, quia certus, diuiditur. Vsus verò est incertus: quia debetur secũdùm necessitatẽ psonæ: vt. s. de vsu. & habi. l. plenũ. §. j. & necessitas psonæ est incerta: qa hodie egebat vno: cras fortè egebit duobus: ideò vsus dicitur incertus. Ita dicit Pe. hoc etiã sentit gl. in. d. l. vsus pars. Ista rõ videtur falsa, per. l. vbi autẽ. §. fundi. j. e. vbi dicitur, ꝙ qui stipulatur vsumfructũ, stipulatur incertũ: ergo vsusfructus rõne eius incertitudinis deberet dici incertus. ¶ Posses tñ dicere, quòd vsusfructus dicitur incertus habito respectu ad eius vitam: quia nescimus q̃to tpe duret: vt ibi no. Sed vsus est incertus quo ad vitã, & quo ad rẽ percipiendã. Licet autẽ dicta rõ sit satis bona: tu melius declara. Vsus ideò dicitur indiuiduus: quia habet omnimodã similitudinem cum seruitutibus realibus. nam ille debentur à re alteri rei, & habetur respectus ad necessitatẽ prędij dominãtis: vt. s. de ser. rusti. præd. l. j. ergo ita seruitus vsus debetur à re psonæ, habito respectu ad necessitatẽ personę. Nec ergo ipsa persona, cui debetur potest pro parte vti respectu personæ, nec põt vti pro parte rei, pro indiuiso, quin etiam alia parte vtatur. vnde sicut aliæ seruitutes dicuntur indiuiduæ: & quo ad constitutionem, & quo ad distributionem inter hæredes, & quo ad solutionẽ. Nã respectu partis, pro parte solùm non affert cõmoditatẽ, quam faceret solutum in totum respectu totius. Nã si homo comederet dimidiam tãtùm eius, quod habeat necesse comedere, citò moreretur: ergo debet iudicari seruitus indiuidua secũdùm regulas. s. positas. vsusfructus verò nullam habet similitudinẽ cũ alijs seruitutibus. Nã licet sit ius debitũ à re psonæ: tñ nõ habetur respectus ad necessitatẽ psonæ. habet tñ similitudinẽ cũ dñio: imò pars dñij est: vt. s. de vsufru. l. iij. Et ideò sicut põt acquiri dominium certę partis pro indiuiso: ita etiã põt acquiri vsusfructus. est ergo vsusfructus diuiduus, quo ad constitutionem: quia potest pro parte constitui. & quo ad effectum distributionis inter hæredes: & quo ad solutionem: vt. s. de vsuf. le. & hoc apparet ex regulis supradictis. Nã cõstitutũ in parte tantã cõmoditatẽ affert respectu partis: quãtã totũ, respectu totius: vt patet ad sensum. Itẽ non potest deueniri ad illud inconueniens, ꝙ pro parte detur vsusfructus, pro parte æstimatio. Nã qui tenet cõstituere vsumfructũ tenetur dare: vñ nõ põt præcisè cõpelli ad cõstituẽdũ, sicut in obligatione dãdi: vt. s. de vsufruct. l. iij. in prin. probatur insti. de stipu. ser. §. sed cũ factũ. coniũcta. l. si seru⁹ cõis meus & tuus. j. de sti. ser. no. per Cy. C. de vsu
28 fru. l. corruptionẽ. qđ intellige: vt dixi. s. e. l. ij. §. j. ¶ † Si vero quęras, vtrũ vsusfructus quo ad pœnę commissionẽ sit diuiduus, vel nõ, gl. s. e. l. ij. §. j. dicitꝙ quilibet vsusfructus dicit factum diuiduũ. Si sic: ergo quo ad pœnę commissionẽ diuidit inter hęredes: licet non quo ad ipsum principale: vt j §. Cato. ¶ Ego aliter dico: aliquãdo qs tenet ad vsumfructũ constituendũ & iste tenet ad dandũ: vt modo dixi: ergo idẽ, qđ in alijs obligationibus dãdi: qa non sufficit partẽ dare ad euitandã pœnã. Aliqñ post vsumfructũ constitutũ, qs tenet nõ impedire: quia tenet pati: de quo habes casum in. l. harũ. & l. egi. s. si ser. ven. Istã obligationẽ ego puto omnino indiuiduã; qa non potest ꝓ parte impediri: vt. s. e. l. iij. §. fi. ¶ Sed cõtra p̃dicta posses tu op. vsusfructus nõ potest esse sine vsu: vt. s. de vsu & habit. l. per seruũ. §. j. ergo vsusfructus ratione vsus sibi adiũcti, debet iudicari indiuidu⁹: vt. s. de
29 ma. tes. l. si ita fuerit. §. quæstio hęc. cogitabis ꝓ solutione. † Itẽ posses quęrere, vtrũ ius feudi sit diuiduũ, vel nõ: qđ dic vt. x. co. de ꝓhi. feu. ali. §. p̃tereà. ¶ Nunc veniamus ad q̃ones scđæ partis: & qa nos vidimus suprà, ꝙ
30 in obligationibus facti, succedit obligatio ad interesse. † Quinto loco quæro, quãdo cõmittatur stipulatio ad interesse? & videt ꝙ statim, cũ est ĩ mora inchoandi: vt. j. ea. l. ver. planè. Contra: quia tũc cũ est in mora perficiendi: vt. l. si ita stipulatus essem abs te. s. e. d. And. recitat vnã distinctionẽ Pe. in. l. si insulã. iudicio meo defectuosam. Vnde tu dic latius: aut erat in obligatione non fieri: & sic interesse cõmittitur: quia factũ est, qđ fieri nõ debuit. Aut erat in obligatione fieri: & sic committitur: quia non est factum, qđ fieri debuit. Primo casu, aut factũ est reiterabile, aut nõ. si est reiterabile: tũc aut illud factũ porrigit suũ effectũ ꝓ toto tẽpore futuro: & statim cõmittit ad totale interesse: vt. s. lo. l. si in lege. §. colonus. Aut nõ porrigit suũ effectum, nisi ad tps pręsens: & tũc statim cõmittit ad particulare interesse: & si sæpi⁹ cõtra fiat, sæpius cõmittit: vt. j. e. l. si sic. & j. iu. sol. l. nouissima. Si verò nõ est reiterabile: & statim cõmittitur ad totale interesse. ar. j. rem ra. ha. l. si procurator. in fi. & ibi no. ¶ Secũdo casu, quando committitur: quia non est factũ, qđ fieri debuit. aut erat in obligatione factũ momentaneũ, puta rem tradi: tunc statim post morã committit obligatio ad totale interesse: vt hic. & j. eo. l. si fundum. s. de act. emp. l. j. Fallit tamẽ quãdo est in obligatione rem restitui: in qua dic, vt dicã. j. ꝓxi. q. Aut factum nõ erat momentaneũ, puta insulã fabricari, & si. & tũc aut in obligatione erat apposita certa dies ab homine. & tũc ante diẽ non cõmittit. sed statim post diem: vt. j. proxi. §. si quis ita. j. eo. l. insulã. Cõtra hoc videtur. s. loca. l. insulã. §. in operis. Aut dies non erat apposita tunc: aut factum erat explicandum in iudicio: puta, ꝓmisit iudicatum solui: & sic videt ꝓmittere de defendendo. & tunc si non facit aliquo tempore, cõmittit statim ad totale interesse: vt. j. iud. sol. l. iam tamen. §. in hac. & l. cũ quærebat. Aut factum erat explicandũ extra iudiciũ: tunc aut quęritur, qñ cõmittatur ad particulare interesse: & tũc statim cũ non inchoauit: vt. j. prox. ver. planè. Aut quęris quo ad totale interesse: & tũc committitur, cũ transiuit tantũ tempus, quo potuit perficere, & nõ perfecit: vt. l. si ita stipulatus essem abs te. & j. e. l. cõtinuus. §. itẽ qui insulã. Fallit in stipulatione noui operis, quę cõmittitur, cũ fuerit iudicatũ: vt. l. stipulatio. §. habet autẽ. s. de no. oper. nuntia.
31 ¶ † Sed põt quæri, quæ est ratio, ꝙ qñ factũ est explicandũ in iudicio, statim cõmittitur ad totale interesse: sed qñ extra iudiciũ expectatur tẽpus, quo potuit fieri? Dicit Pe. in contractib⁹ est reperire certũ tẽpus. j. qđ qs possit: vt si quis ꝓmisit scribere librũ: vel ædificare insulã: certũ tẽpus est, intra qđ hoc potest fieri: & ideò tẽpus spectatur. sed in iudicijs nõ est agrimensor in mũdo, q illud tẽpus possit limitare. licet eñ tps instãtiæ sit certũ: qa durat triẽnio: vt. l. ꝓperandũ. tñ tps litigij est omnino incertũ. Põt eñ esse, ꝙ durabit anno: aliqñ biennio: & aliqñ perpetuò: vt in curia Romana. & ideò: quia expectare finẽ iudicij, esset expectare Regẽ Saxonũ: i-
32 deò lex voluit, qđ ab ipso initio cõmitteret ad totale interesse. ¶ † Sed iuxta hoc potest quæri, quare ex clausula dolũ malũ abesse ad interesse particulare cõmittitur: vt. s. dixi: & probatur in. l. nouissima. j. iud. sol. Sed ex clausula de defendẽdo cõmittitur ad totale: cũ vtrũꝙ fiat in iudicio. Item plus delinquit, qui dolũ committit: & sic facit, qđ nõ debet, q̃ ille, qui nõ defendit, & sic non facit, qđ debet: vt. s. de act. emp. l. Iul. in prin. & ibi no. Rñ. scripta hoc nõ tangũt. qñ quis nõ defendit, interest actoris totũ: qa nõ potest peruenire ad sñiam: sed solũ in tpe aggrauatur reus. quia statim committit stipulatio, sine iudicij expectatio: & grauamẽ in tẽpore de facili cõceditur: vt. C. de preci. Impe. offe. l. quoties. Sed qñ qs cõmittit dolũ, non interest actoris in totũ: vt puta cõmisit dolũ in hoc, ꝙ testes actoris ita cito nõ fuerũt examinati. Vnde ꝓpter hoc op3 actorẽ expẽdere pl⁹: solũ in illis expẽsis interest sua, & nõ plus. Ideò lex vult, ꝙ interesse non cõmittat vltra quã interfit: qa sic aggrauaret in ipso negocio pricipali, qđ de iure nõ concedit: vt. d. l. quoties. ĩ prin. si tñ cõmitteret dolus talis. i que veniret interesse toti⁹ causæ, nemo dubitat, qn ad totũ cõmitteret. Ista, vt vi-
33 detis sunt subtilia. ¶ † Sextò quæro, vtrũ in obligatione rẽ restitui, cõmittat interesse, & qñ cõmittat? ¶ Dy. hic videt dicere, qđ donec res extat, ꝓcisè agitur ad ipsam rẽ: si non extat, ad interesse: vt. s. de rei ven. l. qui restituere. de cõdi. ind. l. in summa. §. si seruũ. de cõdi. fur. l. ĩ re furtiua. Pro hoc regula huius. l. quæ vult, ꝙ in obligatione faciendi succedat obligatio ad interesse post morã. gl. in. d. l. in re furtiua. tenet contrariũ. s. ꝙ etiã re pempta adhuc debet agi ad ipsam: licet in cõdẽnatiõe veniat æstimatio: sicut in obligatione rem dari: vt. j. eo. l. si seruum. §. fi. Gul. de cu. in. d. l. in re. di-

ſtinguit:aut obligatio ad rẽ reſtituẽdã cõtrahitur propriè.& ſecũdùm ius
cõe:& tũc verũ dicit gl. ꝙ ſemp ipſa res ſit in obligatiõe,& petitiõe. Aut
obligatio cõtrahitur cõtra ius cõe:vt in fure:& tũc poſt iteritũ rei cõdicat
æſtimatio:vt.d.l.in re furtiua.Iſta opi.procedit ſine legibus.vñ de ea non
curo. ¶ Videam⁹ ergo quæ verior ſit opi.vel gl.vel Dy.Cy.C.de ſen.quæ
pro eo.in.iiij.q.principali,recitat Dy.ſimpliciter ſecũdùm quod hîc ſcri-
pſit:nos iſtud examinemus.Et vr̃ ꝙ gl.ſit vera,ꝙ poſt interitũ rei,res ipa
petat:& vr̃ caſus.ſ.re.amo.l.ſi cõcubina.§.nõ ſolùm.j.eo.l.inter ſtipulan-
tẽ.§.pe.de cõdi.fur.l.ſi ſeruus.§.boue.Pro hoc inſti.quib.mo.re cõtrahi.
obli.§.itẽ is.in fi.§.vbi dicitur,ꝙ etiã re perẽpta,tenetur de ea reſtituẽda.
Præterea,hoc probatur per rationẽ:quod iuris eſt de toto,ad totũ,idẽ de-
bet eẽ de parte ad partẽ:& ecõuerſò. Sed ſi res eſt reſtituta deterior,nõ p̃t
agi ad æſtimationẽ deteriorationis iure actionis:ſed debet agi ad ipſam:vt
l.iij.§.ſi reddita.ſ.cõmo.ergo idẽ,qñ tota res perempta eſt.In cõtrarium
pro Dy.facit.d.l.in re furtiua.nõ cauillando tex.ſed.l.in ſumma.§.ſi ſer-
uũ.quã ipſe allegat,nil facit.quia ibi loquitur in obligatione de re redden
da.& hoc tetigi in vltimo cõtrario.Item pro eo facit.ſ.de vi & vi ar.l.j.§.
rectiſsimè.C.de pig.act.l.ſi creditor.in fi.Pro hoc facit regula.l.noſtrę:qa
cùm rẽ reſtitui ſit factũ:ergo ſuccedit obligatio ad intereſſe. ¶ Quid dice
mus?ſcripta nõ examinãt. Ego dico Dy.verũ dicere,ſcilicet,ꝙ in obliga-
tione rẽ reſtitui,nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe ſtatim poſt morã:ſed
cùm reus deſinit habere facultatẽ rei reſtituẽdæ:& hoc per iura.ſ.pro hac
parte allegata. Præterea,ſi nunq; ſuccedat obligatio ad intereſſe,ſtatim de
neceſſitate ſequeretur,ꝙ rẽ reſtitui ſit diuiduũ,ſicut rẽ dari:quod eſt fal-
ſum:vt hîc plenè examinaui.ſ.in octauo contrario.& iſtud multũ me vr-
get. ¶ Ad iura allegata pro alia parte rñdeo,ꝙ licet ſuccedat obligatio ad
intereſſe:tñ prima nõ extinguitur.vñ ſi vult põt agere ad ipſam rẽ:& ęſti
matio veniet in cõdẽnatione:vt dictis.ll.Itẽ põt ipſum intereſſe,in peti-
tionẽ deducere:vt modò dixi,ad.§.ſi reddita.Et dico,ꝙ ibi nõ eſt perem
pta res:nec pars rei:ſed ipſa res eſt effecta deterior.& ideò æſtimatio non
petitur iure actionis:ſed ipſam rẽ oportet peti:vt.l.Iuli.§.qui fundũ.j.e.
84 ¶ Sed circa † hoc eſt videndũ vnũ,ſcilicet quare in obligatione rẽ reſtitui,
nõ cõmittatur obligatio ad intereſſe poſt morã:ſicut in alijs obligationi-
bus faciẽdi.Rñdeo,ſicut in obligatione dãdi,non cõmittitur obligatio ad
intereſſe poſt morã:quia ſemper ſtipulatoris intereſt dari:vt.ſ.dixi:ita in
obligatiõe rẽ reſtitui ſemp lex fingit actoris intereſſe. Hinc eſt,quod nõ
poteſt reus referre quæſtionẽ dñij:vt.C.locati.l.ſi quis cõductionis.ſ.cõ-
mo.l.cõmodare.&.l.ſeq.quia igitur habet aliquã ſimilitudinẽ cũ obliga-
85 tione dãdi:ideò tardius cõmittitur in obligatione ad intereſſe. ¶ † Septi-
mò quæro,qualr̃ iſta obligatio cõmittat̃ ad intereſſe.hoc eſt,vtrùm tol-
lat primã obligationẽ cõtractã ad factũ:an verò vtraq; duret:ita,ꝙ reus ſit
obligatus copulatiuè ad factũ,& ad intereſſe:an alternatiuè ad factũ,aut
intereſſe. De primo certũ eſt,ꝙ obligatio,quæ ſuccedit ad intereſſe,non
tollit primã.hoc patet.ll.ſ.proxima.q.allegatis.Hoc ẽt patet,ꝙ ſecũdùm
oẽs p̃t agi ad factũ,& conſequi intereſſe:vt.l.ſi qs ab alio.de re iu.in fin.&
no.C.de act.emp.l.j.in prin.hoc tenet Dyn.& oẽs.Itẽ certũ eſt,ꝙ vtrũq;
nõ eſt in obligatione copulatiuè:qa ſecũdùm hoc poſſet vtrũq; exigi:qđ
eſt cõtra regulã,bona fides nõ patitur.Itẽ ſi dicis obligationẽ cõtrahi alter
natiuè:iã libellus & ſentẽtia concipiẽtur alternatiuè:& ſic in executione
erit illud incõueniẽs,ꝙ dicitur in tes.& gl.j.eo.l.eũ qui certarũ.§.j.Præ-
tereà hæc.l.vult quod ſolùm intereſſe poſsit deduci in petitione. Præter-
eà,patet ex.l.ſi inſulã.j.e.vbi dicitur,ꝙ purgatio moræ admittit̃ vſque ad
lit.cõte.ergo cõteſtatio litis fit ſup ſolo intereſſe. Nã ſi alternatiuè vtrũq;
eſſet in obligatione,& vtrũq; peteretur:poſſet eligere reus etiã poſt ſen-
tentiã:vt.d.l.eũ qui certarũ.§.j. ¶ Timore prædictorũ dicit Pet.ꝙ factũ
& intereſſe eſt in obligatione ſoluta,& in obligatione ſoluta,electio eſt
actoris,quod petat.ar.ſ.de pact.l.reſcriptũ.§.ſi pacto.de act.emp.l.l.prę-
dia.Ita refert Cy.C.de ſentẽ.quæ pro eo.l.j.Præterea,quod in obligatio-
ne ſoluta poſsit vtrũq; peti,videtur probari.j.de ver.ſi.l.ſæpe.§.cùm ve-
rò dicimus.D.And.de piſ.reprehẽdit iſtã opi.& bñ:quia ſolutio licet ſit
per ſe orationis ſpecies diſtincta,& ſeparata in effectu,tñ eſt coniũcta,vl̃
diſiũcta,ſecũdùm mẽtẽ proferẽtis:vt.l.alienationis.§.fi.j.de ver.ſign.& ſi
de mente non apparet.vel erit diſiũcta ſecundùm quoſdã:vt.j.de reg.iur.
l.in eo,quod.§.vbi verba.Vel ſecũdùm alios erit cõiũcta,per.d.l.aliena-
tionis.in fi.&.l.triplici.§.videam⁹.ſecũdùm quod oportet nos dicere,ꝙ
habeat vim coniunctæ,vel diſiunctæ:& ſemp ſequũtur inconuenientiæ
prædictæ.Nec ob.l.ſæpe.§.cùm vero.quia illud nõ eſt ex virtute ſolutio-
nis:ſed ideò:qa qñ vnũ refertur ad aliud,ſecũdùm illud debet intelligi:vt
ſ.de hære.inſti.l.aſſe toto.in.§.cũ vero.Obligatio ſoluta,refert̃ ad obliga
tionẽ certã.Nã promittis mihi,quod Titiũ dare,vl̃ facere oportet:certè
ſi Titi⁹ tenebat̃ ad dãdũ:agã ad dandũ.ſi tenebat̃ ad faciẽdũ:agã ad facien-
dum.vnde ibi ideò eſt,quia habetur reſpectus ad obligationem Titij.
¶ Quid ergo dicemus?breuiter.d.And.dicit,& bene,quòd factum & in-
tereſſe ſunt in obligatione alternatiuè:non tamen intelligas,quòd ſit vna
obligatio continẽs duas res alternatiuè,imò ſunt duæ obligationes.vna fa
cti inducta ab homine:alia ad intereſſe ſubrogata à lege alternatiuè.
¶ Ad inconuenientias ſupradictas,quomodo reſpondebimus.d.And.vt
narrant ſcripta circa hoc in.l.ſi inſulam.bene per vnam columnam,nil no
ui dicit.Tu dic breuiter:quandoq; alternatiua cadit inter res,quæ ſunt in
obligatione:tũc eſt electio debitoris:vt.l.plerunq;.in fi.ſ.de iu.do.Quã-
doq; eſt alternatiua inter actionẽ:tũc nõ eſt dubiũ,ꝙ eſt electio actoris:vt
ſ.de tribu.l.qđ ĩ hærede.§.eligere. Qñq; cadit ab alternatiua inter res &
actiones miſtim:tũc ſimiliter eſt electio actoris:qa ſi dares reo electionẽ,
tolleres actori actionẽ:vt.ſ.de eo,qđ cer.lo.l.iij.§ q Stichũ.ĩ fi.§.Ita eſt in
ꝓpoſito:nã hîc eſt miſtim alternatiua rerũ & actionum.debetur enim fa
ctum aut ĩtereſſe:ecce alternatiua rerũ.Itẽ factum petit̃ p actionẽ ex ſtipu
latu:qa eſt incertum:vt inſt.de ver.obli.in prin.Intereſſe verò,p certi cõ-
dictionẽ,vt.ſ.ſi cer.pe.l.certi cõdi.ĩ prin.meritò electio eſt actoris. ¶ Ad
uerte tñ:quia cum talis alternatio ſit inter actionẽ & obligationẽ: ſi actor
eligit agere ad factum,quantum ad illã obligationẽ,intereſſe eſt ĩ faculta-
te ſoluendi:vt.ſ.eo.l.in ſtip.ĩ fi.Si eligit ad intereſſe:reus põt liberari ſol-
uendo factũ vſq; ad li.cont.hoc autẽ declarabit̃.j.in.ix.q.& ibi videbitis ra
tionẽ. ¶ † Octauò quæro:vtrũ reus poſsit præciſè cõpelli ad factũ,vel p̃ci 86
ſè ad intereſſe?de iſto intereſſe certum eſt,ꝙ poteſt peti:vt dictũ eſt:& p̃-
ciſè cõpelletur ſoluere,niſi morã purgauerit vſq; ad lit.cont.vt.l.ſi inſulã.
j.eo.qđ dic,vt ibi. ¶ Vtrũ aũt ad factum poſsit pręciſè compelli:iſta quę
ſtio iudicio meo eſt multũ dubia.& ideò eã diuido in tres partes. Primò,
qñ eſt in obligatione factũ ſimpliciter.Secũdò,qñ eſt in obligatione rẽ re-
ſtitui.Tertiò,qñ eſt in obligatione rẽ tradi. ¶ Ad primum dico,ꝙ in hoc
ſunt diuerſæ opi.Nam quãdoq; factũ,ad qđ quis tenet̃,eſt explicandũ in
iudicio:tunc habemus gl.quæ de hoc apertè ſatis loquit̃.ſ.de ꝓcu.l. ſed &
hæ.§.præter. Qñq; factum eſt explicandũ extra iudiciũ:tũc glo. quæ eſt
in.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.ſ.de ope.no.nun.in.q.de ſcripto[illegible],videtur di
cere,ꝙ ſit in electione actoris: vel præciſè ad factum, vel ad intereſſe. Idẽ
tenet Cy.C.de ſen.quæ ꝓ eo.l.j.& hoc tenebat Hug.vt no.ſ.de re iudic.l.
ſi quis ab alio.in fi.Huic ſententiæ videtur aſſentire.d.Mar.de fa.doc.an-
tiquus:qui in hac.q.vtitur his verbis:vtrũ quis cõpellatur p̃ciſè ad factum.
l.ſtipulatio.§.ſiue autẽ.videtur velle,quòd ſic:hoc enim alijs multis cõꝓ-
batur exemplis.Ecce enim,cogitur quis cauere.ſ.de iudi.l.ĩ omnibus bo-
næ fidei.de præ.ſti.l.Paulus.cum ſi.Cogitur adminiſtrare.de admi.tu.l.j.
in prin.Cogitur actionem cedere.de acqui.poſ.l.poſſeſsio. in fi. Cogitur
diſtrahere.ſ.de acti.emp.l.Iulia.§.idem Celſus.& qđ ibi no. Cogitur qs
reficere.C.de loca.l.cum conductorem.Sed gl.ibi poſita innuit,ꝙ liberet̃
præſtando intereſſe.Cogitur quis defendere:vt.d.l. ſed & hæ.§. præter.
Cogitur quis certum reſpondere:vt.ſ.de confeſ.l.certum.Cogitur quis re
uerti ad patriã poteſtatẽ: vt.C.de pat.pot.l.iij.&.iiij.Cogitur quis in cer-
to loco edere:vt.l.prætor.§.fi.ſ.de eden.Cogitur quis exhibere hominẽ,
& exhibere tabulas:vt in ti.de ta.exhi.& de li.ho.exhi. Cogitur quis face
re apocham,ſeu cautionem de recepto.C.de fide inſtru.l.plures.& de pac.
conuen.l.ij.Cogitur quis ſe reponere in priſtinã obligationem:vt.ſ.quod
me.cau.l.metum.§.fi.&.l.illud.Cogitur quis manumittere,de fideic.lib.
l.iiij.§.ſi alienos.& per totum.Cogit̃ quis iudicare: vt.ſ.de iu.l. de qua re
& de mu.& ho.l.munerũ.§.iudicãdi.Cogit̃ quis dotare filias.ſ.de ri.nup.
l.qui liberos.C.de do.promiſ.l.fina. Quid plura dicam?ipſa charta deſice-
ret,ſi vellem omnia ſcribere. ¶ Concludit ergo, quòd quis poſsit compel
li ad factum indiſtinctè.Sed quandoque eſt,quòd ille,qui tenebatur face-
re,non fecit:vnde fortè non poteſt amplius facere:vel actoris non intereſt,
quod fiat, & tunc cogitur ad intereſſe.Ita intelligit hanc.l.& de re iud.l.ſi
quis ab alio.§.j.ſ.lo.l.ſi in lege.§.colonus.Certè iſta opi.nõ eſt vera,per.l.
in ſtipulationibus.§.operarum.ſ.eod.vbi factum poteſt fieri: & in electio
ne debitoris,vel intereſſe præſtare, vel factum facere. Qualiter autẽ præ-
dicta intelligantur,patebit ex infrà dicendis. ¶ Secunda opinio eſt, quòd
regulariter non poſsit quis præciſè compelli ad factum:ſed reus pręſtãdo
intereſſe liberatur.hoc tenet gl.ſ.de vſu.l.iij.§.ne tamen. fundat ſe per.l.ſi
quis ab alio.in fi.de re iud.Hanc opi.tractat gl.in.d.l.ſi quis ab alio.ſed nõ
firmat.Sed iſtam opi.ſequitur Dy.vt ipſe hîc ſcripſit,dicens:ad factũ non
poteſt quis præciſè compelli regulariter. cum reus liberetur præſtando
intereſſe:vt.l.ſi quis ab alio.in fi.j.de re iu.ſ.eo.l.in ſtipulationibus.§.ope
rarum.Fallit in caſibus.Primus.C.de fideicom.liber.l.fi.Secundus.de pro
cur.l.filius.§.fi.l.ſed & hæ.§.præter.Tertius.ſ.quod me.cauſa.l.ſi cũ ex-
ceptione.§.ſed & ſi quis.Quartus.C.de ope.noui nun.l.ſtipulatio.§.ſiue
autem.Quintus.ſ.de aqua plu.arcẽ.l.ſi tertius.§.officium.&.l.ſupra iter.
§.fina. Et in his caſibus eſt videre rationem diuerſitatis: vt in qualibet ea-
rum apparet.Iſta ſunt verba Dyn.quem ſequitur Cynus.C.de ſenten.quæ
pro eo.l.j.in.iiij.q.principali.Idem tenet do.And.in.l.ſi inſulam.vbi cir-
ca hoc leuiter pertranſit.Iſta ſententia non videtur perfecta.Nam multos
caſus ſupra numeraui,in quibus quis præciſè compellitur ad factum:quos
Dy.non excipit.Præterea.l.fideicom.li.vbi dicit ipſe, quòd regula fallit:
non loquitur de obligatione facti:ſed de obligatione dandi.Nam ibi debe
batur ſeruus legatario, & legatarius tenebatur dare libertatem. ¶ Tertia
fuit opinio,aut quis tenetur ad tale factum,quod non poteſt fieri per aliũ:
& cõpellitur quis præciſè:aliâs non.arg.C.de cadu.tol.§.ne autem.ita no.
glo.in.d.l.ſi quis ab alio.licet non firmet.Iſta opi.non eſt vera: vt patebit
ex his quæ.j.dicã.quãdo eſt electa induſtria alicuius.Quarta fuit opi.aut
quis agit,vt ſibi fiat:& cogetur reus præciſè:aut agitur,vt fiat alij: & libe-
ratur reus præſtando intereſſe.Ita tenet glo.ſ.de do.l.hereditatem.Quod
videtur ſequi Petr.licet diſtinguat latius:vt.j.videbitis. Prædicta autem
opi.non videtur vera,per.d.l.in ſtipulationibus.§. operarum. ¶ Quinta
fuit opi.Ia.de Are.aut factum eſt in obligatione legali: & quis compellit̃
præciſè ad factum:vt.ſ.quod metus cauſa.l.ſi cũ exceptione.§.ſed & ſi qs.
& de op.

& de oper.noui nuntia.l.ſtipulatio.§.ſiue autem & de procurato.l.ſed &
hæ.§.prȩter.Nam.d.ll.licet quis ſit obligatus ex ſtipulatioue,tamẽ ſtipu-
latio ſucceiſit in locum obligationis legalis.Sic poſſunt intelligi oĩa.s̃.alle-
gata per Mar.de fa.Aut factum eſt in obligatione hominis ;& tunc non
poteſt cogi præciſè quis ab alio.&.l.in ſtipulationibus.§. operarum. &
hic cum ſimi.Ita ſcripſit Iaco.de are.licet multum breuiter in.d.l. hæredi
tatem.cuius opi.tenet Old.Certè iſta opi.licet multum proxima veritati
ſit,tamen non eſt perfecta.Primò quia in.l.fideicommiſſa.§.fi.s.de lega.
iij.inducitur obligatio ab homine,ſcilicet teſtamento:& tamen hæres prȩ-
ciſè compellitur niſi diceres,quòd illud fauore vltimæ voluntatis quæ eſt
lex:vt ibi dicit idem Iaco.Præterea.de procura.l.filius.§.fin.cogitur quis
prȩciſè ad factum,tamen erat obligatio inducto facto ſuo,nec ſuccedit vl
terius in locum alterius obligationis legalis.¶ Sexta fuit opi.Pet. de bel.
perti.qui in hoc puncto latius diſtinguit, vt in ſuis brocardis reperitur.
¶ Si quæritur,an quis poſsit præciſè compelli ad factum? diſtingue,aut
quȩris de eo,qui eſt obligatus ad factum:aut de eo, qui non eſt obligatus
vt quando agitur actione reali.Primo caſu,aut factum eſt implendum in
perſona alterius,quàm actoris,& liberatur præſtando intereſſe:vt .s̃.eo.
l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.Aut erat implendum in perſona ipſius acto-
ris:& tunc aut affert tantã vtilitatẽ habere intereſſe,quantã habere ipſum
factũ:& ſi ſtipulatus ſum mihi mutuanti,tunc ſufficit præſtare intereſſe:
vt.s̃.eo.l.ſi pœnam.Aut præſtare intereſſe non affert æqualem vtilitatem:
tunc aut eſt [illegible] factum promiſſum , quòd ex tacito intellectu,non co
gitur eum implere:vt cum promittit defendere,vbi ſatis eſt.&c.vt.s̃.de in
ius vocan.l.ſatiſque &c.Tunc non cõpellitur præciſè:vt.l.non cogendũ.
§.Sabi.s̃.de procurat.¶ Fallit vbi eſt actio tempore peritura:vt.l. mutus.
§.fi.de procura.& not.in.d.§.ſabinus.Item fallit,vbi frangeret fidem duo
bus.vt.d.&.l.filius.§.fi. Itẽ ĩ procuratore actoris:vt.l.ſed hæ.§.prȩter.&
ibi no.Aut eſt tale factum,quòd ſecundum tacitum intellectũ poterit cõ
pelli compellere præciſè:vt cum ſcriptor locauit operas ſuas:& tunc põt
præciſè compelli:vt ſtipulatio.§.ſiue autem.s̃.de noui ope.nũtia.&.s̃.qđ
metus cauſa.l.ſi cum exceptione.§.ſed & ſi quis.Fallit in.l.ſi procurator.
§.mandati.s̃.manda.¶ Secundo caſu quando contra eum,qui non eſt obli
gatus,puta in actione reali:tunc aut agitur ad factum tamen principaliter
propter intereſſe,vt cum agitur hypothecaria agitur ad reſtitutionẽ rei:
tamen principaliter propter debitum conſequendum:tunc ſufficit præ-
ſtare intereſſe:vt.s̃.quib⁹ mod.pig.vel hypo.ſol.l.paulus.in fi.§.j.Aut agi
tur ad ipſum factum principaliter:vt quia agit rei vendi.& cogitur præci
sȩ:vt.s̃.de rei vend.l.qui reſtituere.ita dicit Pet.Iſta diſtinctio non placet.
primò quia non comprehendit omnes caſus:vt ex his,quæ dicta ſunt ap-
paret.Præterea,ipſe videtur tenere,quod vbi eſt electa induſtria quis poſ
ſit præciſè compelli. quod ſequitur Cy.C.de vſufru.l.antiquitas.& q bo.
ce.poſ.l.j.in.j .q. & idem Gul.quod eſt contra.l.in ſtipulationibus.§.o-
perarum.& contra.§.mandati.l.ſi procurator.s̃.manda.& contra opinio.
Dyni. poſitam in.l.ſtipulatio.§.ſiue autem . & contra id quod no.hic qđ
idem Cyni alibi ſequitur .vt. s̃.dixi.Præterea,ipſe facit regulam quod re
gulariter quis compellitur præciſè.ſed textus facit regulam in contra-
37 rium.in.d.l.ſi quis ab alio.de re iudicata.¶ † Quid ergo dicemus inter
tot.& tantorum varietates,dubito loqui:tamen finaliter ſic dico : aut agi-
tur contra obligatum:an contra eum qui non eſt obligatus,vt cum agitur
reali.Primo caſu,aut obligatio facti inducitur à lege:aut à teſtatore:aut ex
conuentione partium.Primo caſu quando inducitur à lege,tũc indiſtinctè
poteſt quis compelli præciſè ad factum:vt.s̃.quod metus cauſa.l.ſi cum
exceptione.§.ſed & ſi quis.Induci à.l.intelligo quandocunque quis obli-
gatur præter principale propoſitum eius, qui obligatur.Ita loquuntur
omnia iura.s̃.alleg.per Mar.de fa.Aut inducitur à teſtatore & cogitur prȩ
ciſè.vt.d.l.fideicom.§.finali.s̃.de legatis.iij.¶ Fallit ſi induceret perpetuã
ſeruitutem,vt.l.Titio centum.§.ſecundo.de condi.& demon.Si verò indu
citur à conuentione,tunc aut eſt ſubrogata talis obligatio in locum obli-
gationis legalis:& idem præciſè compellitur vt.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.
ita poteſt loqui.l.ſed & hæ.§.præter.s̃.de procu.Aut non eſt ſubrogata
in locum legalis obligationis:& tunc aut illud factum eſt explicandum in
iudicio,& dic,vt no.in.l.ſed & hæ.§.præter.quæ glo.optimè dicit. Aut
extra iudicium,& tunc indiſtinctè,dico,quòd non compellitur expreſsè
ad factum:ſed liberatur ſoluendo intereſſe:vt hic,&.l.ſi quis ab alio in fi.
&.s̃.eo.l.ſi pœnam.j.eo.l.ſi quis ſtipulatus.§.fi.s̃.man.l.ſi procu.§.manda
ti.¶ Secũdo caſu,qñ agitur contra eum,qui non eſt obligatus:& tunc dic
vt.s̃.per Pe.quia aut agitur ad factum propter intereſſe principaliter:& li
beratur præſtando intereſſe:vt.l.Paulus.§.j.s̃.q mo.pig.vel hyp.ſol.Aut
ad factũ pricipaliter:& tũc cõpellit̃ p̄ciſè:vt.l.q reſtituere.Idẽ dico qñ agit̃
cõfeſſoria:vt re⁹ cogat̃ p̄ciſè pati.& ſic bñ loqt̃ gl.q̃ eſt.s̃.ſer.vẽ.l.harũ. in
gl.ſup verſi.iubeat.Mõ videam⁹ rõnẽ p̄dictorũ,ĩ obligatiõe facti ſuccedit
obligatio ad ĩtereſſe,nõ tãtũ odio rei,q eſt ĩ mora:ſed ẽt ꝓpter iuris rigo
rẽ,qđ ĩduxit ſtipulatio,ꝙ qs ſtipulet̃ ꝙ ſua ĩterſit vt ĩ.§.alteri.vñ cũ ĩ factis
qñꝗ ĩterſit,qñꝗ nõ:ideo re⁹ liberat̃ p̄ſtãdo ĩtereſſe:ne actor cõſequat̃ plus
ꝗ ĩterſit ſua:vt.s̃.dixi ĩ.x.cõtrario.& iſta ſit rõ.ĩ obligatiõe hominis.Sed
ĩ obligatiõe legis,ex quo lex obligat quẽ ad factũ:lex hoc ĩducit ex ſua ęq
tate:vel rigore:nec curat vtrũ ĩterſit:vñ ideo dicit lex,ſiue iure,ſiue ĩiuria
&c.vt.s̃.de ope.no.nũ.l.j.ĩ prĩ.ideò p̄ciſè cõpellit̃ ad factũ. ¶ Ex prædi.
ctis patet:ꝙ diſtictio illorũ,q dicũt:aut ẽ electa ĩduſtria,vł nõ ĩ obligatiõe
hõis,malè dicũt:qa ibi ẽ eadẽ rõ:& ſcriptor nõ ponet̃
ĩ cõpedib⁹ niſi diceres ſpãle fauore ſtudij,& publicȩ
vtilitatis qđ nõ vr̃ de mẽte iuris .Itẽ quare aliud ĩ te
ſtamẽtis, ꝗ in cõtractib⁹,apparet primò:qa volũtas
teſtatoris ẽ lex vt ĩ.§.diſponat ergo.idẽ qđ ĩ obliga
tiõe legali.Itẽ fauore vltimæ volũtatis.De his verò
q nõ sũt obligati,patet ratio:qa cũ cogant̃ ex quadã
æquitate à.l.inducta,ꝓpter ius, qđ reſidet penes
agentẽ,debet iudicari idẽ qđ in obligatione legali.
38 ¶ † Ad ſecũdũ venio,qñ eſt obligatio rẽ reſtitui:&
iſtud iã eſt expeditũ.aut eñ habet rei reſtituendæ
facultatẽ:& cogit̃ præciſè:aut non:& tunc ſuccedit
obligatio ad intereſſe.Et rõ patet ex his q̃ . s̃. dixi
in.vj.qõ.Hoc verũ,niſi qñ agitur hypo.tũc indiſti-
ctè prior liberabitur p̄ſtãdo intereſſe:vt.s̃. ꝓximè
39 dixi.¶ † Ad tertiũ venio.ſ.qñ eſt in obligatione rẽ
tradi:vtrũ qs præciſè cõpellat̃ ad tradẽdũ:variãt gl.
Nã.s̃.de act.empti.l.j.approbat opi.Bul& Io.ꝙ in
diſtinctè venditor liberet̃ præſtando intereſſe,per
d.l.j.in prin.&.C.de act.emp.l.ſi traditio.Sed in in
ſti.de cõtrahẽ.emp.§.pretiũ.approbat opi.Mar.&
diſtinguit,vtrũ habeat facultatẽ rei tradẽdæ:& cõ-
pellitur præciſè:vt.d.§.p̄tiũ.& de act.emp.l.ex em
pto.in prin.Aut nõ habet facultatẽ rei tradendȩ: &
p̄ſtat intereſſe:vt iu legibus alle.ꝓ.alia par. Et iſtã
opi.tenet Ia.hîc Dy.& Pet.vt dicit Cy.in.d.l.ſi tra
ditio.de act.emp.Iac.de are.tenet ꝙ ad tradẽdũ poſ a
ſit cõpelli prȩciſè,ſi habet facultatẽ tradẽdi:aliâs cõ
dẽnat̃ ad intereſſe:ſed tñ iſtud intereſſe nõ venit in
petitione:ſed eſt vt refert Cy.C.de ſen.quæ ꝓ eo.in
iiij.q.principali.Sed alij doct.dicũt,ꝙ intereſſe eſt
ĩ petitiõe.& eſt caſus in.d.l.j.de act.emp. ¶ Quid
dicemus?dico ſic:aut rẽ tradi.eſt in obligatione ex
cõtractu emp.& vẽdi.& teneo opin.Mar.diſtinxi:
habeat facultatẽ tradẽdi,vel non,per iura.s̃.alle.qđ
tenẽt cõiter oẽs.Aut rẽ tradi eſt in obligatiõe , ex
alia ſimplici ſtipulatione:& tũc indiſtinctè re⁹ libe
rat̃ p̄ſtando intereſſe:vt hac.l.ſi fundũ tradi.cõiũcto
ver.ſeq.&.j.e.l.ſi fundũ certa die p̄ſtari.Rõ : qa qñ
qs tenet̃ ex cã emptionis,nõ tenet̃ ad merũ factum:
imò dicta obligatio participat naturã obligationis
dãdi.Nã ſi eſt dñs,trãsfert dñiũ vẽditor:vel vſucapiẽ
di cõditionẽ:vt.s̃.de act.emp.l.ex empto.Ex eo er-
go,ꝙ participat cũ obłone dãdi:cõpellat̃ p̄ciſè,ſi ha
bet facultatẽ tradẽdi.Ex eo verò ꝙ factũ eſt in obli
gatione :ſuccedat obligatio ad intereſſe. Et ꝙ iſta
obligatio nõ cõtineat merũ factũ habes glo.s̃.ſi cer.
pe.l.certi cõdictio.in.iij.gl.& vide tex.s̃.e.l.in con
uẽtionalib⁹ in fi.Intelligẽdo ꝙ ibi p̄ce ſsit cõtract⁹
emptiõis ſed qñ rẽ tradi eſt in obligatiõe,ex ſimpli
ci ſtipulatiõe:tũc merũ factũ in obłone:vt.s̃. ea.l.ſi
40 rẽ tradi.¶ † Nonò reſtat videre practicã p̄ſentis ma
teriæ.ſ.qualr̃ facta ſeu intereſſe petat̃,& exigat̃?Cir
ca hoc reperit̃ triplex modus traditus à gloſſatorib⁹
noſtris.Primus eſt,ꝙ petat̃ factũ in libello:& tpe
ſñiæ interrogetur reus,ſi vult facere,vel nõ.& ſi di-
cit nõ,tũc iudex cõdẽnabit eũ ad intereſſe.arg.s̃.de
re iud.l.ſi qs ab alio.§.ſi ita.no.s̃.de act.emp. l. j. in
prin.mag.gl.Nec mirũ,ſi aliud petit̃,& aliud in cõ-
dẽnationem venit:qa aliâs hoc accidit.s̃.ſi cert.pe.l.
vinum.de ædi.edict.l.ædiles.§.item ſciendũ. Idem
dicit glo.Pet.& An.za.ſequẽtes eũ,reprobant iſtã
practicã.Nam ſtultus eſt iudex qui in alio cõdẽnat,
ꝗ petitũ ſit:vt.l.fin.C.de fideicõ.lib. vnde dicunt
ipſi,qñ factũ ſimpliciter petitur:aut re⁹ deſinit poſ
ſe facere puta tenebat̃ ſcribere librum,& amputata
eſt ſibi manus:tũc de neceſsitate fiet cõdẽnatio ad
intereſſe:vt.s̃.de cõd. furti.l.in re furtiua.& de cõ-
feſ.l.Iulia.& de cõſt.pec.l.p̄miſſor.cũ ſi.& ñ erit lo
cus dictæ interrogationi:quã gl.dicit Aut nõ deſi-
nit poſſe facere:& tũc aut ab initio re⁹ negabat ſe te
neri:& tñ ꝓbatũ eſt.& cõdẽnabit̃ ad ip̄m factũ : qa
fatu⁹ eſt iudex &c.Aut ab initio cõfitebat̃ ſe teneri:
ſed dicebat nolo facere:qa volo ĩtereſſe p̄ſtare.& tũc
nõ ſeqt̃ cõdẽnatio,ſed liberat̃ à petitiõe facti, cũ p̄ci
sè nõ teneat̃ ſecũdũ ea,q̃.s̃.dicta ſunt.Ad.l.vinũ.&
§.Itẽ ſciẽdũ quã ꝓ ſe allegat,rñdẽt,ꝙ ibi loquit̃ in
his,q̃ veniũt offõ iudicis:qa accidit poſt lit.cõte.ſed
hîc ĩtereſſe eſt ĩ obłone,& ꝓmiſsiõe.Ita dicũt ipſi
& ſic nullo caſu erit loc⁹ dictæ interrogationi , quã

POMATES.
¶ Expreſsè ad factum.Hoc autẽ limita pluribus modis,de quibus hîc per.d.Alex. cõſi.clxxix.ĩci.viſo& oportunè diſcuſſo.ĩ.viij.&.ix.col.& in cõſi. ccxxxiij.ĩci.viſis actis mihi tranſmiſsis .i in iiij.col.& Abb.in conſ.cxlix.in.iiij.dubio.in fin. & d.Iaſ.in.l.ſi pecuniã in prin.in gl.ĩ verbo neceſſe.s̃.de cõdictio.ob cauſam.& Matthæ. notabili.iiij.in.v.char.& zaba.in repe.c.primi . de accu. & cxvj.differẽtia inter ius ciuile & canonicũ.& ſeq.clxvij.

gl. dicit. ¶ Ego sustineo gl. nã qñq; desij posse facere
& tũc qd iuris. j. dicã. qñq; est possibile fieri factum
& interesse pstari: & tũc, aut obligatio ad interesse
fuit cõtracta post lit. cõte. puta, qa ante nõ erat ĩ mo
ra: tũc certũ est gl. bñ dicere, qa iudex poterit ad in-
teresse cõdẽnare, qa post lit. cõtest. accidit. vt. d. §. itẽ
sciendũ. Aut obligatio ad interesse fuit cõtracta an
te: & tũc siue reus neget, siue confiteat: dico ꝙ pos-
set fieri interrogatio: vt dicit gl. qa iudex poterit cõ
dẽnare ad interesse. hoc ꝓbo prĩò p. l. si qñ. §. hæres
s. de. leg. j. vbi videt casus secũdum qđ intelligit ibi.
Præterea iudex p̃t sententiare ꝓut cõuenit ĩter par
tes: vt. s. de re iud. l. si cõuenerit. si ergo partes con-
cordãt, ꝙ fiat cõdẽnatio ad ĩteresse, satis est Prętereà
si petit factũ, & fiat cõdẽnatio ad interesse, nõ est a-
liud: sed idẽ interpretatione iuris. Hoc ꝓbat sic. fide
iussor nõ p̃t ꝓmittere aliud, q̃ pricipalis: vt. l. græcè
§. si qs Stichũ. j. de fideius. sed si principalis ꝓmittit
factũ, fideiussor poterit ꝓmittere interesse: vt. j. de
fideius. l. stipulatꝰ es. ergo patet, quòd nõ est aliud.
Et p hoc patet rñsio ad rationẽ eorũ. s. ꝙ fatuꝰ est iu
dex, q condẽnat in alio &c. qa dico, ꝙ non est aliud.
a ¶ Sꝫ iuxta[a] p̃dicta moueo vnũ dubiũ. pone, † iudex
41 non facta dicta interrogatione: cõdẽnauit reũ ad fa-
ctũ simpliciter: nũqd reꝰ postea liberabit soluẽdo in
teresse? vr ꝙ nõ. qa si ab initio agit ad ĩteresse, reꝰ nõ
habet potestatẽ soluẽdi factũ: nisi vsq; ad lit. cõtest.
vt. l. insulã. j. eo. Ita ecõtra, vbi agitur ad factũ nõ ha-
bet facultatem soluẽdi interesse, nisi vsq; ad lit. cõte.
Contrariũ dico. Nã debetis scire, ꝙ qñq; vnũ est in
obligatione: aliud in solutione, ex dispositione hoĩs
& tũc illa facultas soluẽdi desinit p lit. cõte. vt. j. de
sol. l. si qs stipulatus fuerit. x. in melle. ita dicit. l. si in
sulã. Nã factũ est in solutione & obligatiõe ex di-
spositione hominis. Qñq; vnũ est ĩ obligatiõe: aliud
in solutione ex dispositione legali. & tunc durat fa-
cultas soluẽdi, etiã post sentẽtiã, donec fuerit cõuẽ-
tus sup actione iudicati, vt. s. de re iu. l. miles. §. decẽ.
de peti. hære. l. item veniũt. §. cũ p̃dixerimus. Ita in
proposito cum factũ petit: interesse est in facultate
soluendi ex dispositione legali: vt. s. dixi. ergo etiã
post sententiam p̃t soluere donec lis cõtestet super
42 actiõe iudicati. qđ tene mẽti. ¶ † Secũdꝰ modꝰ pra-
cticãdi est quòd ab initio actor interroget reũ: & si
non vult facere, statim agat ad interesse. Iste modus
no. in. d. l. j. in princ. de acti. emp. Iste modus est ve-
rus omnino. Nã cũ. s. sit pluries dictũ ꝙ interesse est
in obligatione, & petitione post morã, patet, ꝙ inte
resse potest peti etiam si reus non interrogetur, sed
reus habebit facultatem purgandi moram, vsque
ad lit conte. vt. l. si insulam. & illud conmuniter oẽs
43 tenẽt. ¶ † † Tertius modus est, vt sic petat: peto fa-
ctũ fieri, & si non fecerit: peto interesse. Iste modus
no. p. s. eo. l. ij. §. itẽ si in facto cũ. d. l. j. de act. emp. &
ibi dicit, ꝙ hoc tutiꝰ est. & hoc tenet ẽt Cy. C. de ac.
emp. l. si traditio. ¶ Sed contra hoc op. hic opponit
duas actiões, sed actor cogit eligere, q agit: ergo &c.
vt in. l. qđ in hęrede. §. eligere. Do. Ant. fatetur, ꝙ si
reus opponit, actor cogetur eligere: sed si nõ oppo-
nit, ꝓcedit iudiciũ. Ego dico, ꝙ iudiciũ omnino ꝓ
cedit, & reo opponẽte, actor non cogit eligere. Nã
verba dicti libelli possunt intelligi duobus modis.
Primò, vt vtrũq; petat iure actionis: tũc ꝓcederet id
qđ dicit Ant. Secundò p̃t intelligi ꝙ iure actiõis pe
tat factũ: ĩteresse aũt petat ꝓut est in ptãte soluẽdi.
sicut cũ peto. x. aut noxæ deditionẽ: vt. l. miles. §. de
cẽ. de re iud. & insti. de offi. iudi. in prin. q libellus si
ne dubio ꝓcedit. & tñ hoc casu nõ ꝓponit: nisi vnã
actionẽ: ideo hic non cadit electio. Et secũdũ istum
modũ, q magis facit ꝓ actore, debet libellus intelli-
44 gi, vt de iud. l. si qs intentione. ¶ † Sed iuxta p̃dicta
potest dubitari. pone, quòd factũ desijt posse fieri:
vtrũ amodò factũ possit peti in libello? Dy. dicit hic
indistinctè, quòd non: sed de necessitate petit ĩteres
se: vt. s. de vsufr. le. si vsufr. mihi ĩ bienniũ. Istud di-
ctũ Dyn. vr cõtra ea, q̃ dixi. s. ĩ. vj. q. nã dixi, qđ qñ
in obligatione rẽ restitui, ẽt re perẽpta: ipsa res põt
deduci in petitionẽ, vt ꝓbant multa iura ibi allega.
Quid ergo dicemus? dico, quòd factum est quod-
dã, qđ postq; desijt posse fieri, actor in hoc nõ p̃t p

a ¶ Sed iuxta. Allegat istud dictum Lud. Ro. in consi. cclxvij. & cõsuluit secundum istud dictum, vide ibi. andre. Barba.

tendere ignorãtiam: nec potest illud factum in libello colorari per modũ
possibilem: tunc de necessitate petitur interesse: vt. d. l. si vsusfructus mihi
in biennium. Si enim mihi debeatur vsufructus in biennium à morte testa
toris: elapso biennio, ego actor sum certus, quòd vsumfructũ illius biẽnij
habere non possum: nec possum hoc in libello petere p modũ possibilẽ:
cũ semp ĩ libello appet impossibilitas. Nõ em̃ possum dicere, ꝙ facias me
fructuariũ tpis elapsi: qđ est impossibile. Idẽ est videre, vbicũq; qs est obli
gatus ad nõ faciẽdũ: tũc stipulatio est cõmissa ad interesse: qa facit qđ nõ
debuit de necessitate petit interesse. Nõ em̃ possum petere in libello, ꝙ
nõ sit factũ illud, q. đ est factũ: qa est impossibile. Probat. s. de euict. l. si ita
quis. j. de re. iur. l. verũ. & patet in oĩbus. ll. q̃ ponũt casum in eo: q est obli-
gatꝰ nõ facere: vt. s. e. l. ij. §. itẽ si in facto. & . j. e. l. si sic. facit tex. s. fami. erci.
l. hæredes. §. in alia. s. de act. emp. l. Iul. in prin. cũ si. Quoddã verò est factũ
qđ licet desinat posse fieri, actor p̃tẽdere ꝓbabilẽ ignorãtiã. Ideò põt pe
ti in libello, p modũ possibilẽ: vt si teneris ad rẽ restituẽdã, q̃ est perẽpta:
ego actor possum ignorare. Itẽ in libello possum hoc colorare p modum
possibilẽ talẽ, vt in libello nõ appareat impossibilitas: qa possum licitè di-
cere: peto dictã rẽ restitui: tũc ꝓcedit petitio licet fiat cõdẽnatio ad inter-
esse & ita loquũtur oĩa iura superius allegata in. vj. q. Eadẽ ergo ratiõe, si ei
q debebat scribere librũ, est amputata manus, possum petere in libello pe
45 to ꝙ scribas librũ: licet condẽnatio fiat de necessitate ad interesse. ¶ † De
cimò & vltimò quærit qualiter petat interesse? glos. in. l. certi cõdictio. s. si
cer. pe. dicit, qđ petet p certi cõditionẽ: & petet nõ expres[sa] certa quãti-
tate in libello. tñ posteà in sentẽtia fiet certũ: vt inst. de act. §. curare. Doct.
nostri cõiter tenẽt oẽs cũ gl. in eo, qđ dicit, ꝙ iteresse petit p certi cõditio
nẽ. & hoc est ibi in. d. l. certi cõditio expressum. Nã ibi dicit, ꝙ illa actio,
q̃ cõpetit ex. l. aql. cõpetit ad interesse: vt. s. ad. l. aq. l. ij. in prin. & inst. ad. l.
aql. in prĩ. ergo &c. qđ hic nõ disputo. Dicatis vt ibi. In eo verò, qđ gl. di
cit, ꝙ interesse petet incertũ in libello, sunt cõtrariæ opi. Iaco. de ra. Pe. &
Cy. Dicũt em̃, ꝙ si omnino interesse petit p certi cõditionẽ: qa sperat cer
tificari. eadẽ rõne oẽ factũ poterit peti certi conditione: qa sperat certifica
ri futuro facto: ergo idẽ in omni facto. At istud est falsum: qa ꝓ factis agit
actione ex stipulatu: vt inst. de ver. obl. in prin. & . j. e. l. vbi aũt. §. q id qđ.
dicũt ergo qđ interesse petit certi cõditiõe: & ponet in libello certũ & ta
xatũ. Hoc ꝓbat: qa q interesse petit, pecuniã dari petit: vt hac. l. sed q petit
pecuniã, debebit certã quãtitatẽ exprimere: vt. s. de rei vend. l. si in rẽ. ergo
&c. Prętereà, sentẽtia debet esse cõformis libello vt. s. cõi di. l. vt fundꝰ. sed
in sñia iudex cõdẽnat ad certã pecuniã: vt. l. si qs ab alio. s. de re iudic. ergo
&c. Ad. §. curare quẽ gl. ꝓ se allegat. Rñdẽt, interesse quod dã est p̃teritũ,
vel præsens: istud cũ sit certũ ẽt natura, debet peti certũ in libello: & istud
iure actionis. s. p certi cõditionẽ. Quoddã interesse est futurum. s. ꝙ põt
crescere vsq; ad sñiam: vt. s. si cer. pe. l. vinum. & . l. in hac. de tritica. & istud
nõ põt peti iure actionis: vt. s. de iudi. l. nõ quẽadmodũ. sed petet iudicis
offõ mercenario. & huiꝰ occasiõe admittit adiectio incertæ partis, hoc mõ.
Dico cõtra te, tu debes mihi dare vinum: vel aliã rem: & fuisti in mora. vñ
interest mea in. x. q̃. x. peto. & si contigerit interesse augeri, vsq; ad sñiam
in illud peto te condẽnari. Modò dicũt ipsi, adiectio ista iũcta, declarabit
per iudicẽ sñia. cũ de hoc loquitur. §. curare. ita dicit Cy. C. de sen. quæ ꝓ
eo, quod interest. l. j. circa. iiij. qõ. principalẽ. & in. d. l. certi cõditio. in vl-
ti. q. in repetione sua & ibi latius hoc declarat. ¶ Ego credo glo. bene dice
re, primò per. l. secũdò per rationem, per. l. C. de inuti. sti. l. iij. in fi. vbi est
casus. Nam ibi agirur ad interesse, & dicitur obligatio iũcta actiõi in factũ
&c. non em̃ põt dici, quòd ibi loquatur de interesse futuro: quia tunc non
diceretur ipsa actio incerta, sed offm̃. loquitur ergo expressè de interesse
præterito, qđ venit iure actiõis: & petitio erit incerta: cõdẽnatio certa: vt
ibi patet. Secundò p rõnẽ sic, qñq; declaratio incertitudinis nõ est in ptãte
actoris, admittit libellus incertꝰ: vt. s. quorũ le. l. j. §. qa autẽ. & etiã dicimꝰ
in obligatiõe alternatiua qñ electio est debitoris: vt. j. e. l. vbi aũt. §. q illud
aut illud. sed declaratio interesse nõ pẽdet ex ptãte actoris, sed ex subtili-
tate iudicis: vt. s. C. de sent. quæ pro eo qđ interest. l. j. ergo admittit libellꝰ
incertus. Et in hac opi. videtur esse Gul. Iac. bu. & cæteri nostri citramõ.
¶ Ad rõnes in contrariũ rñdeo. Primò ad id qđ dicũt qđ hac rõne omne
factũ poterit peti certi cõditione: dico ꝙ falsum est: qa q̃tum ad interesse
est certũ in rerũ natura, tpe quo petitur: licet nõ exprimatur in libello: me
ritò venit in cer. cõdictio. vt. l. cum ad præsens. l. seq. s. si cer. pe. Facta ve-
rò antè, q̃ fiant, non sunt certa in rerũ natura. Ad. l. si in rem. de rei ven. rñ.
ꝙ debet peti certa quantitas, qñ pendet ex potestate actoris: als secus. Ad
l. fundus. rñ. ꝙ sñia est conformis libello hic: quia interesse petitur & ad in
teresse fit cõdẽnatio: licet in sententia deducatur certum, in libello sustine
tur incertitudo per rationem, quã dixi. Fateor tamẽ, ꝙ si quis libellũ for-
maret secũdũ opi. prędictorum doct. ꝙ libellus procederet: sed si de mino
ri interesse probaretur: reus absolueretur ab eo qđ est vltra petitum: qđ
noceret actori, propter condemnationem expensarum: sed libello forma
to secundum glo. non potest illud accidere. Barto.

Si quis ita stipulatus.

¶ Pœnalis stipulatio adicta obligationi facti, cum adiectone
diei, demum aduenuiente die, committitur: aliâs cum cœperit esse in mora
inchoãdi, ad particulare interesse cõmittitur. h. d. ¶ Op. de princi. ad fin.
Rñ. debetis scire pro declaratione, ꝙ in hoc. §. differt prĩ. à fi. primò: qa in
prĩ. pœnalis stipulatio incipit à præcedẽti conditione: ĩ fin. à præcedẽti cõ
uentione

uentione. Secūdò, qa in primo casu fuit certū tps adiectū: in ver. planè nullū tps. & ista est no. differētia. ¶ Tertia differentia est bona, qa ī primo casu fuit apposita pœna: in secundo nō. & ideò vt pœnalis stipulatio cōmittat, oportet, ꝙ totū tps labat. sec⁹ in interesse, qa statim cōmittit ad particulare interesse. ¶ Op. de. l. si ita stipulatus essem abs te. s. e. Sol. dicūt qdam ibi pœna fuit apposita. hîc nō. istud ē truffa. tene istā. Ad totale iteresse nō cōmittit, nisi tm̄ tps trāsierit, quod possit dom⁹ fieri. sed ad interesse particulare cōmittit, cū inceperit esse in mora: vt hic. & hāc omnes tenēt: qa est tex. in. l. cōtinu⁹. §. itē q insulā. j. e. ¶ Op. de. l. existimo. §. ex hac. j. eo. So. eo mō, quo. s. ꝓxi. quòd ad particulare iteresse cōmittit, dū est in mora ī choandi. &c. & circa materiā huius. §. distingue plenè, vt dixi. s. ꝓxi. in. v. q. ¶ Extra gl. op. & est opi. Pe. & ista. l. prout dixi in primo cōtrario videtur contra illā regulā expressio eorū, q̄ tacitè in sunt &c. & no. in. l. nō rectè. C. de fideius. & l. iij. s. de leg. j. sed hic sic exprimit tps, qa tacitè inest, & aliquid operatur. Solu. aut exprimit eo mō, quo inest, & tūc nihil operat. aut alio mō, q̄ inest, & loqtur hic. qa tps qd' exprimit est ad arbitriū ꝓmissoris. l. stipulatio ista. §. inter certā. s. eo. si non exprimatur tempus, tunc inest ex natura rei: & tunc expressio aliquid operatur.

SVMMARIVM

1 *Obligatio, num ante diem nata sit?*

LEX LXXII.

INterdum. ¶ Stipulatio pura secūdū verba, qn̄q; ex natura rei recipit dilationē. h. d. ¶ Op. & videt ꝙ in obligatione in diē, sit ante nata actio, l; obstet exceptio: vt. l. j. qn̄ di. vsufru. le. ce. & tn̄ vr̄ tex. ꝙ adueniente die incipit. Sol. gl. exponit. incipit. s. cū effectu. Pe. dicit, ꝙ tex. stat propriè: &
1 tūc est casus pro eo ꝙ ante diē nō est nata actio. ¶ † Et ꝓ declaratiōe eius ꝙ Pe. dicit, formo dubiū: an obligatio sit nata an̄ diē? & pe. dicit ꝙ sic: vt. l. cētesimis. in prin. s. e. & secūdū hoc obligatio est pura, qn̄ ꝓmitto fructus futuros licet exactio differat. h. d. pet. ꝓbo. j. e. l. inter stipulātē. §. sacrā. vbi pēdet ergo &c. s. e. l. ij. §. j. Breuiter pe. dicit contra casum. l. s. de cōd. & demō. l. j. vbi dicit ꝙ est cōditiōalis, & est tacita q̄ īpedit natiuitatē obligationis, vt no. s. de pact. l. itē qa. Nō ob. §. sacrā. qa ibi pēdet natiuitas obligatio
a nis vt dixi. s. e. l. ij. §. j. ¶ Quid dicem⁹? [a] dic hic, qd' si q̄ram⁹ de obligatiōibus, in qbusdā exemplis est nata incōtinēti. vt si ꝓmisi domū ædificare vl' dare Carthagine & in qbusdā exēplis nō est nata: vt in partu ancillæ, & fructib⁹ futuris. vt. d. l. j. de condi. & demō. ¶ Si verò q̄rim⁹ de actione, de qua q̄rit tex. &c. tūc in illis exēplis, vbi nō est nata obligatio, tex. stat ꝓpriè: in alijs exēplis dico idē. qa cū dies insit ex natura obligationis, seu rei in obligationē deductæ, īpedit natiuitatē actionis: vt. l. si tutor rei publicæ. §. fin. de tu. & ra. di. & hoc nō destruēdo tex. & s. e. l. si ita stipulat⁹ essem abs te. & j. e. l. ita stipulatus. in. ij. q. prin. dic. vt ibi. & sic gl. q̄ exponit incipit. s. cū effectu, nō bn̄ dicit. ¶ Quærit gl. q̄ sint istæ operę dicit ꝙ incertæ aliud si certæ: vt artificiales. Dy. dicit, ꝙ eadē est ratio ī operis certis, q̄ in incertis. Dy. bn̄ habuit bonū intellectū, & ēt gl. & ꝙ iste tex. loquat de incertis, apparet ex eo: qd' dicit, ꝙ indictæ operæ: qa tūc anteq; indicāt sunt incertę: vt. l. si nō sortē. §. libert⁹. s. de cōdi inde. Itē apparet: qa an̄ non nascit. vt. l. quoties. de ope. lib. quātū ad hoc, vt teneat re⁹ sed quantū ad hoc, vt mora cōmittat, eadē est rō in certis & incertis vt tantū tempus transeat.

Si seruus hæreditarius. ¶ Op. de. l. seruus hæreditarius. j. de stipu. ser. gl. distinguit optimè, quia hæc debet intelligi secundum illam. & vide gl. quæ incipit: distinguendum est &c.

SVMMARIVM.

1 *Mora per oblationem, quando prorogari possit?*

2 *Ray. & Bar. simul legerunt Pisis. Bar. sequitur opi. Ray. præceptoris sui.*

Promissor Stichi. Iste. §. tractat materiā purgationis moræ, & hic posset tractari, ꝓut ī l. si insulā. & qa Dy. ibi posuit, iō oēs doc. ibi tractāt, & ibi dicemus. & breuiter dicit ꝙ licitū est morā purgare. In prima pte loqt in spē debita ī secūda pte loqt ī quātitate debita. ¶ Op. & videt, ꝙ nō liceat offerre. j. e. l. si insulā. Gl. dicit: ꝙ nō licet post lit. cōt. vt ibi. Cōtra: qa imo semp l;, vt īsti. de
1 ppe. & tēp. ac. ī fi. & l. si re⁹. s. de ꝓcu. Rn̄. ad. l. si īsulā. † qn̄q; ad purgationē morę offert illud, qd' petit: & tunc pt semp offerre: vt īsti. de ppe. & tēp. act. §. fi. vt si peto stichū tu offeras: vel peto. x. & offers. x. & sic loqt hic; & re⁹ tūc absoluet ab īstātia iudicij. qn̄q; vnū petitur, aliud offert: vt peto interesse, tu offers factum. vel peto pœnam, tu principale debitum offers post lit. cōte. & tunc non licet: vt. l. si insulam. j. eodem. & hoc tenet omnes doc. excepto. d. Ray. & magno tempore tenuit istam: postea mutauit opi. per. l. sed & si alia. s. de cōst. pec. Ad. §. fi. inst. de perpe. & tēp. ac. rn̄. ꝙ aut q̄rit, q̄tū ad euitādū periculū īterit⁹, tūc offerre nō possum vt. l. sed & si alia. Aut q̄tū ad euitādū īstātiā iudicij, & possum: vt īsti. de ppe. & tēp. ac. ī fi. hoc nil est dictū, qa loqt qn̄ ab instantia absoluit: qa soluit. quomō ergo
2 remanet periculū īterit⁹ cū à toto est absolut⁹? postq; dixi † sibi istud cū simul Pisis legerem⁹: ipse rn̄. qd' īterest actoris: vt pueniat ad sentētiā, ne ille possit dicere se soluisse īdebitū, sed illud ē cōtra dictū istud: qa possum euitare iudiciū. & tex est ī. §. Absoluor em̄ ab instātia, nec alia sperat snīa, sed dū legebā Pisis sequēdo Cassiū, q sententiā magistri sui bn̄ excusat, dixi eum bn̄ dicere. Nā tex. in. §. fi. loqt ī soluēte seu satisfaciēte: hic loqt ī offerēte tantùm. vnde dico ꝙ ante li. conte. sola obligatio purgat moram, vt hic. & l. si seruum. §. sequitur. j. eodem. & l. illud. s. de peri. & commo. rei
b vendit. sed post litis contestan. [b] non sufficit oblatio vt. l. sed & alia suprà.

de cōsti. pe. sed reqrit alia sol. vel qd' vicē solutiōis a obtineat: vt oblatio, & depositio, & cōsignatio: vt. l.
c obsignatiōe. C. de solu. vel in iudicio [c] offerat: vt. l. si rē. in fi. s. de pig. act. & tūc loquit inst. de ppe. & tē. act. in fi. Cætera dic plenè: vt. l. si insulam. j. eod.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quātum refertur ad quātitatem, non ad speciem.*

2 *Vinum optimum dicitur, quod est secundum regionem, & secundum communem usum loquendi.*

3 *Aurei intelliguntur promissi secundum regionem & ad pondus regionis.*

LEX LXXIIII.

STipulationum quædā. ¶ Vsq; ad. l. fi. l. seq. breuiter hoc ītēdit: Qn̄ in obligatione venit id, qd' nō variabile est natura rei, vel ꝓmissoris volūtate: stipulatio continet certū: aliâs incertū. h. d. Et assume tibi hoc: qa qn̄ certū deuenit in stipulatiōe, tūc agit certi cōdictione: qn̄ īcertū, tūc actiōe ex stipulatu: vt inst. de ver. ob. circa prin. Itē qn̄ venit in stipulatiōe incertū certificādū ex aliquo futuro euētu stipulatio recipit dilationē: vt. s. l. ꝓx. in pri. Et ꝓpter istos duos effect⁹ est facta ista lex. cū seq. ¶ Posteà venias ad casum. & ad. l. nostrā op. & aduertatis. Nā cū dico fundum
1 Tusculanū, nō apparet q̄tū, gl. dicit, † ꝙ quātū refertur ad quātitatē, nō ad speciē. & hoc ī nuit gl. sup ver. aurei. & si bn̄ inspiciat est alia glo. ma. in prin. l. b se. Pe. dicit ꝙ inquātū apparet à capite vsq; ad pedē fortè nō dicit malè. sed gl. habuit respectū ad tex. q dicit ex ipsa ꝓnūtiatiōe apparet quātū. Dicit hic ꝙ q fundū stipulat, simplr incertū stipulat. Cōtrà: qa nihil valet vt. l. ita stipulari. j. e, & s. de iure do. l. cū pòst. §. gener. Sol. vult incertū stipulari. & iō est incerta stipulatio: an aūt valeat, hîc nō dicit. dico ergo ꝙ nō valet vt in cōtrario: & hoc vult gl. ¶ Op. de. l. triticū. j. e. So. vt gl. qa in frumēto fuit adiecta quātitas, licet nō qualitas. ¶ Venio ad glo. mag. & si hoc est verū certi cōdictio ex mutuo nō habet locū: nisi cū mutuat optimū vinū. Contrà. s. si cer. pe. l. certi cōdictio. in prin. & l. cū qd. & p totū. sol. ibi p̄cessit mutuatio ex qua limitat qualitas cōtract⁹: qa debet reddi vinū eiusdē bonitatis: vt. l. cū qd hîc qn̄ nō p̄cedit aliqs cōtract⁹. ¶ Extrà gl. op. si hoc est verū, nulla stipulatio certa est: qa meli⁹ vinū est vernacia: & ī
2 ipso est differētia ergo † q ꝓmittit vnū optimū, ꝓmittit īcertū. Sol. debet intelligi secūdū regionē, & secūdū cōem vsum loquēdi: vt. l. cū de lanionis. asinā. s. de fun. instr. & instr. & l. semp ī stipulatiōib⁹. j. de re iur. & ꝓ ista determinatiōe facit illud qd' statim dicā. ¶ Op. hîc dicit, ꝙ q ꝓmittit aureos, ꝓmittit certū. Cōtrà: qa aurei sunt de Florē. Geñ. de
3 Venetijs & Vngaria, & sunt varij. † Dic ꝙ aurei ītelligūt secūdū regionē ad pōd⁹ regiōis: vt ar. l. nūdinis. c s. de le. iij. l. semp ī stipulatiōib⁹. j. de re. iur. l. Imperatores de cōtrahē. emp.

LEX LXXV.

VBi autem.

Fundi certi. ¶ Vt intelligas summariū meū quare vsusfruct⁹ est incert⁹ propter varietatē pecunię ad quā teneris. Itē ī vino meliori pōt solutio va- d riari ex volūtate ipsius: sed qn̄ nō pōt variari: tunc est certū. ¶ Op. s. de vsufru. e. re quæ vsu cōsu. l. tribus. sol. ibi in vsusfructu earū rerū, q̄ vsu cōsumunt. Et rō est: qa trāsit dniū: secus qn stipulat vsusfruct⁹ rei immobilis: vt in. §. q id, qd'. ¶ Op. de. l. j. §. & generalite. s. de triti. sol. triticaria datur ad incertum.

d Illud [d] dubitationem recipit. ¶ Op. qa nō vr̄, ꝙ appareat qd quale, vl' q̄tū. dicit gl. ꝙ appet ex post facto: nā eoipso, qd' exprimit, vt spēs: vr̄ appere q̄tū: vt. s. l. ꝓxi. itē ꝙ est certū, apparet: qa variatio solutiōis nō est in ptāte rei, nec pēdet ex natura rei: iō dicit certū hîc. vt cū ꝓmitto oleū illi⁹ amphorę: aliud soluere nō possū: & videbitis statim. in. §. qu illud Gloss. signat ar. contrà. & vide eam quæ incipit: mihi. ibi argu. &c. & ibi. l. j. §. j. melius latius diceret. l. ait prætor. §. j. & sic est certum: quia per relationem ad certū. Itē ibi. l. qd' in stipulatiōe. sol. ibi vsurę nōdū erāt ī se certę: qa de

a ¶ Quid dicem⁹. Et pondera, quia Pau. de cast. in. l. si ita stipulat⁹ essem abs te. s. e. limitat illā. l. j. ꝙ etiā ante tēpus potest stipulator agere contra ꝓmissorē ad ędificandū domū. Bar. hîc sentit cōtrariū. Ego ibi reducebā ad cōcordiā, ꝙ aut adhuc nō erat incæptū tps ędificādi, & non poterat cōpelli aut erat incæptū, & restabat tātū de tpe, vt possēt ędificare, & isto casu ꝓcedat dictū Pau. de ca. & videtur hîc casus ī ver. tūc: aliâs sec⁹. Vide q̄ ibi dixi. & in l. ij. §. itē si in facto. Andræ. Barba.

b ¶ Post lit. conte. Adde ꝙ Imol. & Ro. in. d. l. si insulam. & Ro. hîc tenent contra per iura, quæ dicūt simpliciter per oblationem morā purgari: vt. l. si seruū. §. sequitur. j. eo. & per. l. quid sibi. §. fi. à contrario sensu. j. de solu. Et pro hac opin. Alex. allegat tex. ī. l. hominē. versic. quominus. s. manda. & Ang. in. l. & si post tres. in antepe. col. s. si qs cau. subdēs ꝙ si quis vellet sustinere opin. Bar. posset dicere: qa intellect⁹ mod. non est bon⁹ ad. l. sed & si alia.

c ¶ In iudicio. adde & limita: vt p eundē in. l. si debitor. j. de sol. cū quo dicit Alex. cōcordare Bald. in. l. acceptam. de vsu.

d ¶ Illud. Adde inquantum Alexā. hîc in. §. tangit. an sit necesse causas grauaminis sigillatim exprimere in appel. ab interlocutoria? Adde ꝙ Bal. consi. cclxij. j. li. tenet sigillatim esse exprimēdas, nec sufficiat se referre ad acta.

a ¶ [illegible] alternatiuus. Adde qd de exce. eltern atiua. Vide in.c, null⁹ pluribus [illegible] lib. vi. Ant. de butr. in. c. iij. loco de probati. & .s. de. exc. l. ne [illegible] Quid de [illegible] alternatiua, vide. d. Anto. in. d. c. & Inno. in. c. ex parte decem. Bald. in. l. ethicia. i. xxvij. col. de vers. qd dicer de practica Vincē. in repe. [illegible] C. de edi. & i. l. [illegible] in. iij. op. C. de fur. qd de decreto iudicis, vide i. l. si pupillorū. §. si ptor. ver. qd er go. s. de re. eorū qd in diffinitiua sentē tia dicit Alex. cō cludēs quod nō valeat p. l. h. C. de sen. quæ si cert. quanti. & cum illa glos. transit Nic. de nea po. de quo etiam p gl. in. c. latores. de cle. excom. depo. mihi. & aliqd per Bal. i. l. j. C. de fur. Et ad Bar. hic adde tu doct. maximè Are. in. c. ex p te. B. iij. no. extra de foro compe. & ibido. Maria. in. v. no. Et adde etiam φ exceptio alternatiua pcedit, qñ ī vtraq; parte alternatiuè concludit vna & eadem intē tio. Ita Are. post doc. in. c. tertio loco de proba. & ibi quòd sicut libell⁹ alternatiu⁹ pcedit qñ incertitudo cā tur facto rei, vt p Bar. in. l. j. §. quia autem. s. quorum leg. ita in excipiente. l. T.

b ¶ Itē ī annuo. Adde Bar. i. l. pecuniæ s. de ali. & ci. le. an ge. in. l. cū notissimi. de pscri. xxx. an. Bal. in. l. j. C. de sen. q si. cer. quanti. Angel. in. l. j. in repe. C. de iudic. Quid de expensis futuris. vide per Ang. hic quē sequitur Alex. similiter qd de fructibus futuris & an tractus futuri temporis spectēt ad iudicē: vide per Anto. de but. & Imol. in ca. auditis. de præscri pt. & Imo. in. c. p illorū. de præbēd. Bar. ī. d. l. j. de senten. quæ sine cert. quanti. & Ang. in d. l. j.

futuris agebatur: & ibi. l. ita fidei. sol. & ibi. Itē ibi in prin. §. iste nō accedit ad ppositū, sed magis est con tra. l. ij. §. incertā. j. de pto. stip. sed ibi est incerta stipulatio respectu initij. sed inspecto exitu, ex certa: vt ibi. Vel dic: vt in primo casu, qñ stipulor partum Aretusæ, si erit natus ex certa. ¶ Quæro vtrū agat actione ex stipulatu, vel certi cōditione? dicit Dyn. actione ex stipulatu. Iac. de are. dicit φ certi cōditione & pbatur: qa anteq; partus, nascat, nō pt agi: vt. l. in terdū. s. eo. postq; est natus est certū. ideo agitur certi conditione: vt. l. certi conditio in prin. s. si cer. pe. ibi siue ex incerto cōtractu &c. Dyn. posset dicere verū in fructu annuo: vt dicā statim. §. q sortem. Et si dicis quare hic dicitur, quòd incertum stipulat? Respon. propter secundum effectum, quē dixi in prī. l. vt ostendat interim non posse agi.

Quid id quod in faciendo.

Obligatio fieri vl nō fieri, est incerta, h. d. Et plenè examinaui in. l. stipulationes non diuiduntur.

SVMMARIVM.

1 *Libellus alternatiuus qualiter procedat?*

Qui illud aut illud.

¶ Obligatio alternatiua, si electio est pmissoris cōtinet icertū: si creditoris cer tū dicit cōtinere. h. d. ¶ Et istū. §. not. † & p istū. §. dicūt doc. φ in obligatione alternatiua, si est electio 1 debitoris pcedit libellus alternatiuus: a vt no. insti. de act. §. curare. & .s. de iniu. l. ptor. §. qd autē. si verò a est electio creditoris, debet eligere, & vnū petere, vt hic. & .j. e. l. si qs stipu. sit stichū. Et ex hoc dico regulariter, φ quandoq; declaratio incertitudinis, nō est in actoris potestate, non habet exprimere certū in libello: vt. l. j. §. hoc interdictum. s. quorū leg. & scribo in. l. stipu. non diuiduntur. in vlti. q.

SVMMARIVM.

1 *Vsura futuri temporis an possit peti?*

Qui sortem.

¶ Qui stipulat sortē & vsuras, stipulat certū quoad sortē, incertū quo ad vsuras. h. d. ¶ Petet ergo ne vsura actione ex stipulatu, vel certi cōdictiōe? & certè si qdē vsura, q̃ currit petit: & tūc agitur certi cōdictione, licet ex icerto cōtractu. vt. s. dixi, si verò petit vsura futura: & tūc agit actione ex stipulatu ad i certū. ¶ † Quæro ergo, vtrū vsura futuri tpis possit 1 peti? videt φ nō, i. l. j. §. j. s. de vsu. breuiter, qñ aliqd annuū, vel menstruū debet, vtrū possit peti p futuro tpe? habemus gl. varias. vna est in. l. nō queadmodū. s. de iudi. q̃ dicit, φ p futuro tpe pt peti Idē in. §. piudiciales. insti. de act. & gl. l. j. C. de fidicō. Contra videt tenere gl. in. l. j. C. de iudi. i glo. parua. ¶ Quid dicem⁹ dñi: semper tenui illam opi. quod; pfuturo possit peti nō simpliciter, sed cū distinctione, φ si qdē est in potestate mea petere statim: totū: ita qd ex futuro nō pēdeat: & tūc p futuro nō possum petere: vt. l. ij. de vsur. vbi cōdēnādo reū pt facere vt vsuræ nō currāt exigendo. sed qñ nō est in ptāte creditoris tūc semp p futuro pt peti etiā in vsuris. l. j. secūdū vnā lectu. C. de sen. q sine cer. quāti. Idē in an- b nuo b leg. vt no. gl. in. l. non queādmo. s. de iud. l. j. C. de fidicō. & l. male agit. C. de psc. xxx. an. facit. l. iij. in prin. s. de ali. & ci. leg. & circa hoc plenè distinxi hoc anno. in. l. j. C. de sen. q sine cer. quāti. pfer. Redeo ad. §. nostrū. qñ est in electione debitoris, tūc agit ex stipulatu. Facit. l. q Romę. in prin. j. e. ¶ Quęro qd hoc est dictū φ duæ sunt stipulationes: & vide gl. q icipit sors & vsura. &c. Sed ista. l. ēcōtra casū l. si stichū. §. stipulatio. s. eo. breuiter, aut gl. dicit cō tra illā. l. Vel dic, φ fuit facta expssa mētio annorū, vt. l. plurib⁹. §. j. j. e. secūdū Dy. vel dic. φ ibi loqt qñ est stipulatio annua simpliciter. & sic in solū diem: hic vero inest cōditio. l. si debitor fuerit i mora solue di & sic nō est pura. Vn quot sunt āni totsūt stipulatiōes: vt. l. si seru⁹ cois Meuij. §. fi. j. ti. ij. & ibi dicā.

Hæc stipulatio.

¶ Qui tenet ad dādū, dare pcisè cōpellit h. d. ¶ No. hic, φ dare, ē accipiētis facere. ¶ Op. s. de act. emp. l. ij. rē tradi. s. co. ti. dicūt qdā, φ succedit obligatio ad interesse. nō est verū: qa tūc esset stipulatio icerta. qa variabilis ex ptāte pmissoris: sicut in stipulatione facti. qd est cōtra. §. nostrū. Dic ergo, φ cō traria loquūtur in obligatiōe facti: hic in obligatione dādi. Fallit in. l. si pœnam. s. e. & plenè dixi in. l. stipulationes nō diuiduntur. ¶ Opp. de. l. si stipulatus. s. de vsu. sol. ibi propter naturam præcedētis contractus. s. de cuius natura non veniebat datio præcisè: vt. l. fi. C. de condi. ob cau.

SVMMARIVM.

1 *Facultas eligendi non transit ad alium præter hæredem stipulatoris.*
2 *Facultas eligendi: si competit per modū iuris, potest in alium transferri per cessionem.*
3 *Electio, quæ sit, quæ cadit in seruum?*
4 *Nomen debitoris alternatiui, cuius electionem habebat creditor, si assignatur ex secundo decreto creditori creditoris, in eum transit facultas eligendi.*
5 *Facultas eligendi, quando transit ad hæredem?*
6 *Facultas eligendi in casu huius §. licet non possit cedi uiuo stipulatore: tamen potest procurator constitui ad petendum, & eligendum.*
Procurator constitui potest ad petendum restitutionem fideicommissi: licet non possit cedi, nec procurator in rem suam constitui.

LEX LXXVI.

Si stipulatus.

1 ¶ Facultas † eligendi nō trāsit ad aliū præter stipulatoris hæredē. hoc dicit. ¶ Op. qa quicqd quærūt filius & seruus, quærūt dño & patri: vt. l. acqritur. s. de acqui. re. do. & placet de acqr. hære. hic dicitur cōtrariū, quare malè. Rndit gl. j. e. l. fi. in prin. φ ista est qdā facultas eligēdi, nō ius ideò inhæreret personæ serui: & nō quærit per seruū: vt. s. e. 2 l. stipulatio ista. §. hi q. q. † est notādū. † Nā si hæc electio cōpeteret p modū iuris, posset in aliā trāsferri per cessionē: vt ius eligēdi Episcopū, vel Abbatē qd cōpetit canonicis, vel monachis: & de hoc sunt plures casus, extra de elect. ¶ Sed cōtra hoc op. φ istud eligere seu arbitrari sit iuris: & in seruū nō cadat: vt. l. illa verba. de verbo. sig & no. j. de re. iur. l. qd atti- 3 net. So. † qdā est electio, quæ cōsistit in mera & libera voluntate: vt electio in alternatiuis. vel in legato optiōis: & istud est facti. & cadit in seruū: vt. j. eo. l. fi. in prin. Fallit in seruo pœnæ: vt. l. ex facto. §. si qs rogatus. ad Trebel. Quædā est electio, siue arbitramentū, quod nō consistit in libera voluntate: sed arbitrari debet: vt bonus vir. Sed si nō faceret, cogeret p iudicē. & istud est iuris: & in seruū nō cadit: vt in ij cōtrarijs. Si ergo seru⁹ stipulare tur aliqd arbitrio suo fieri non valeret stipulatio: quasi sit collata arbitrio incertæ personæ: vt. l. si merces. in princip. s. loc. Imò dices tu, si est iuris, trāsibit in dñm, sicut cætera iura: vt dictum est. Sed istud est ius inseparabile à persona: vt. l. si quis arbitratu. s. eo. ¶ Op. si illa facultas eligendi est facti: ergo non transit ad hæredem: vt. s. eo. l. cum qui sibi. Sed dicitur contra &c. & sic transiret in dominum seruo mortuo. Rñ. istud est factū executiuum iuris præambuli: & ideò sicut transit ius: ita & istud factū. ¶ Sed contra hoc op. gl. de. l. si sic. §. si quis ita. s. de leg. j. Sol. dicūt quidā, ibi fuit verbum velim: hic voluero. trussa est. Vel dic, φ est personalis stipulatore viuo sed eo mortuo, & realis, & transit in legatariū. ¶ Videamus rationes istorum per ordinē. Ratio quare est personalis stipulatore viuo, est quia si alij posset cedi, vel in alium trāsferri, fieret cōditio pmissoris deterior: qa ille forte alter, quàm prius eligeret: vt. l. is qui. de fideicom. lib. & .l. generaliter. §. si. eo. ti. sed post mortem desijt esse personalis. Ratio: quia hoc videtur esse actum: vt sicut obligatio ipsa principalis est trāsmissibilis, ita & ista: aliàs mortuo eo stipulatio esset inutilis. qd eo viuo non potest cōtingere. Item ideò trāsit ad hæredem: qa præsumitur scire voluntatem defuncti. vt. l. si quis filio. §. si qs plures. & ibi no. s. de leg. j. & legatarius in hoc habetur loco hæredis: vt. s. de vsuca. l. id tempus. §. j. Itē alienatio in hæredem est, necessaria: ergo &c. arg. l. peto. §. prædiū. de leg. ij. Et sic ex prædictis patet. φ natura huius facultatis est, φ post mortem pōt trāsire in aliū: in vita, nō nisi fiat ex necessitate. ¶ Sed ad quolibet istorum opp. & videtur φ transeat etiam in vita: vt. l. si pamphilo. de op. leg. sol. ibi seruus erat alienatus, vel manumissus: & sic desierat esse eadē persona cū domino. hic verò durabat dominiū: vt ibi patet. Et ideò hic seruus acqrit domino dene 4 cessitate. ¶ † Ex quo no. quòd si nomen debitoris alternatiui, cuius electionem habebat creditor, assignaretur ex secundo decreto creditori creditoris, transiret facultas eligēdi tum, quia fit ex necessitate: tum, quia trā sit in personā, cui stipulator nō potest imperare: vt. d. l. si Pamphilo. qd optimè probatur per. l. pro hære. §. si quid tamen. de acqui. hære. ibi cum petitio earū etiam creditoribus &c. & qd ibi no. in fi. gl. ¶ Op. ad secūdū. 5 & videtur. † qd talis facultas non transeat ad hæredem, vt. l. si qui arbitratu. s. eo. & .C. de contrahen. emp. l. fi. Sol. dicunt quidam doct. qnq; ius eligendi, seu arbitrandi, competit alicui suo & pro se: & tunc transit ad hæredes: vt hic. & .l. illud, aut illud. de op. leg. & .C. communia de leg. l. fi. & insti. de le. §. optionis. Aut iure alieno, & pro alio: & tunc non transit ad hæredes. d. l. si quis arbitratu. cum si. ita refert Cy. C. de contrahen. emp. l. fi. in vij. q. Certè prædicta distinctio non est vera in iure arbitrandi prout iuris est: quia in illic iure, vel nō receditur à persona: vel si receditur itur ad iudicem, etiam quando quis habet ius arbitrandi iure suo, & pro se: nec transit ad hæredem

ad hæredem, vt.l.hæc venditio.de contrahen.emp.&.j.eo.l.cũ stipulatus sim mihi à proculo.sed in facultate eligẽdi, ꝓut facti est procedit dicta distinctio. Nam si competit iure suo transit ad hæredẽ: vt hic, cũ si. Si iure a
5 lieno, & ꝓ alio, nõ: vt.C.cõmunia de leg.l.fi.§.sed & si quis. ¶ †Quæro, licet hæc facultas non possit cedi stipulatore viuo: an possim facere ꝓcuratorẽ simplicem ad petendũ, & eligendũ? puto quòd sic. Nã licet ius petendi restitutionem iuris fideicõ.non possit cedi: vel ꝓcurator in rem suam constitui, vt.s̈.de iure doti.l.si mulier.§.ex asse.tamen bene põt ꝓcurator simplex constitui: vt.l.q ita.§.j.ad trebel.&.l.restituta.§.j.eo.ti.& ibi no. pro hoc est tex.s̈.de procu.l.si is.&.j.rem ra.habe.l.cum debitore.in fi.& p easdẽ leges dico, quòd procurator generalis nõ potest eligere: sed oportet, quòd habeat speciale mãdatũ. vel quòd sequatur ratihabitio. Qualiter autem formetur libellus vidistis.s̈.l.proxi.§.qui illud.

SVMMARIVM.

1 *Verba præsentis temporis non porriguntur ad futura.*
2 *Clausula codicillaris, ut operetur: debet concipi, si non ualet, uel ualebit.*
3 *Potestas iurãs seruare statuta: nõ intelligitur iurasse de futuris. si multũ sibi præiudicat. Nec tenetur seruare illicita, impoßibilia, uel obuiantia eccesiasticæ libertati.*

1 Cum stipulamur. ¶ †Verba pręsentis temporis, nõ porriguntur ad futura .h.d. ¶ Oppono de.l.non quemadmodum.s̈. de iudic. vbi dicitur, ꝙ futura inducuntur in iudicio quandoq;. Dic vt.l.nõ quemadmodum.hoc anno distinxi in.l.j. C.de sen. quę sine cer.quanti.tetigi in.l.vbi autem.§.pe.s̈.eo. Inducitur in
2 argu.†ad.q.si testamentum dicit, quòd si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. quòd si rumpitur agnatione posthumi: tunc ista clausula non habet locum: quia tempore testamenti valebat: sed debet dicere si non valet, vel valebit, vt hic. & sic secundum Dy.dic, vt plenè dico de iu
3 re codicillorum.l.j. ¶ †Quæro, potestas iurauit seruare statuta huius ciuitatis: fit vnum statutum post iuramentum: an debeat seruare? Videtur ꝙ non, vt hic. contra.l.si seruitus. de ser.vrba.prædi. Dicunt quidam, aut promisit seruare statuta: & tunc de futuris nõ intelligitur: vt hic.&.j.eod. l.si à colono. Aut promisit se seruaturũ: & tunc etiã veniunt futura: vt.d.l. si seruitus. licet Cano.contra. extra de iureiurã.c. pen. Sed hoc nihil est dicere: quia infinitiuũ comprehendit futurum. Breuiter dicerem, prout no. s̈.eo.l.ꝓxi.§.hæc stipulatio, ꝙ seruare statuta intelligatur de futuris, si mo
a dicum[a] præiudicãt iuranti. sed si multum præiudicium afferrent: tunc ad futura non porrigeretur: vt ar.l.vlti.C.quę res pig.ob.pos. Nec ob.de iureiu. c.pe.qa ibi iurauit seruare statuta edita: & sic se ad iam edita restrinxit. hîc verò simpliciter, & indefinitè iurasse proponitur. Item tale iuramentũ non refertur ad illicita, vel impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: vt.c.j.de iureiuran.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Pœna quando committatur contra hæredes?*
2 *Pœna quando promittitur, non refert, an dicatur tantum nomine pœnæ, an dicatur sub pœna.*

LEX LXXVII.

AD diem. ¶ Etiã hæreditate iacẽte ex cursu diei apposite, pœna cõmittitur.h.d. ¶ Op.de.l.pecunię.§.j.s̈.de vsur. Dicũt quidam, cõmittitur: sed ob.exceptio. Gl.dicit cõtrarium, ꝙ ibi hæreditas creditoris iacet: qa nõ est: cui soluat̃. ideò debet debitori ꝑiudicari: hîc verò iacet hæreditas debitoris, ideò creditori nõ debet præiudicari. Pe.dicit, nõ est verũ, per.l.sciẽdũ: cũ l.seq.s̈. de vsur. vbi si quis est absens ex causa necessaria, nõ cõmittit̃ mora: & sic pœna nõ põt cõmitti, qñ est causa necessaria: vt est in mortuo. & ideò dicit ipe: aut debitor decessit ꝓuisus: & tũc cõmittit̃: vt hîc. Aut non decessit ꝓuisus: & tũc nõ cõmittit̃: vt.l.sciẽdũ.&.d.Cy. tãgit in.l.ij.C. de
1 iure emphy.in.xij.q. Breuiter† istæ sunt imaginatiões. dixi tibi in.l. cũ filius.§.in hac.s̈.e.ꝙ aut cõmittit̃ ex pacto pœna sine aliquo hæredis facto: & ita loquit̃ hîc. Aut ex mora: & tũc loquũt̃ cõtraria. & gl.est in.l. si cũ mi
b litarib⁹.C.de resti.mili.tñ Dy. tenet hîc ꝙ detur restitutio[b] hæredi: vt.l.cũ
2 fili⁹.§.in hac. qđ no.in.l.qui in alteri⁹.j.de reg.iu. ¶ †Quæro, qñ pœna promittit̃, an debeat dici, promitto tantũ nomine pœnæ: an sufficit dicere sub pœna? Et videt̃ ꝙ sic: per istũ tex.habetis glo.in.l.rescriptũ.§.si pacto. s̈.de pact.& tex.fa.ercis.l.hæredes.§.idem iuris.cum si.

SVMMARIVM.

1 *Conditionis existentis tempus, num in ultimis uoluntatibus quoad acquisitionem spectetur?*

LEX LXXVIII.

SI filiusfamilias. ¶ Quantum ad acquisitionem, tempus contractæ stipulationis inspicitur.h.d. ¶ Op. de.l.quæ legata.j.de re.iur.& de gl.in.l. si vxor.C. de condi. inser. Solu. ibi in legatis: hîc in contractibus. Quæ est ratio? d.glo.in.l.si vxor.C. de condi .inser. ꝙ in legatis non vertit̃ factũ filij: ideò inspicimus tẽpus cõditionis: in cõtractibus vertit̃ factum filij: ideò patri acquiritur. Sed certè potest esse cõtractus, in quo nõ potest verti opera filij.l.liber homo.§.j.s̈.de acqui.re.do. Et ratione hui⁹ posui in.l.si is, qui pro emptore.s̈.de v su.& ista est ratio: ꝙ in cõtractibus conditione existente, fingitur retro quæsijsse, & celebratũ esse cõtractũ: vt.l.necessario.§.quòd si pendẽte.s̈. de peri. & cõmod.rei ven.q&.l.potior.&.l.qui balneũ.s̈.qui poti.in pigno.ha, in legatis nõ trahit̃ retro: vult
c j.§.ij.s̈.ad sil . ¶ Op.de.l.si debitori[c].§.si fili⁹.j.de fideius.& .l. qdã cum filiũ.j.eo.gl.& doc.soluũt vno mõ, & bene.sed in ratione malè.& dic.ꝙ ibi post emancipationem interuenit talis actus, q actus
a sufficeret ad pariendam actionem stipulatione non præcedente. Illud nihil est dicere: quia nos quærimus de actione, quæ nascitur ex stipulatione præcedenti, non ex actu sequenti. ¶ Sed quæ est ratio? Dic, ꝙ istud, quod venit in cõditiõe potestatiua, nõ trahitur retro: vt.l.potior.&.l.qui balneum.&.l.j. s̈.qui potio.in pigno.habe. & contraria in conditione potestatiua loquuntur. sed hic loquitur in cõditiõe casuali, quæ retrotrahitur: vt.d.ll. ¶ Opp.de l.si verò non remunerandi.§.si filio.s̈.manda. Veritas est, quòd ibi loquitur de actione, quæ datur ex æquitate: vt in factum: non de actione, quæ nascitur ex præcedenti contractu. Simile in.l.si dubitetur.in fi.j.de fideius.& ibi dicã. ¶ Op. de.l.quidam
b cũ filium.s̈.de hære.institu. Breuiter gl.tangit in.l. vlti.j̈.de stip.ser. ꝙ.l.nostra loquitur in conditione extrinseca: secus si in intrinseca conditione, quæ respicit tempus.existentiæ suijuris. Ista est bona, & optima: nisi talis conditio adijceretur dolo: vt.l.vl-
1 ti.j.de stipu.ser. ¶ Accipe† ergo tres casus, vtrum q̃ꝫtum ad acquisitionẽ inspiciatur tempus existentis conditionis in vltima voluntate? dic quòd sic: vt l.quæ legata.j.de reg.iur.l.si vxor.de condi.inser. sed si in contractibus: & tunc aut cõtractus talis cõfertur sub conditione quadam extrinseca: & tũc aut illa conditio est potestatiua: & tunc inspicitur tempus existẽtis cõditiõis.l.quidã cũ filiũ.in fin.j.eo. Si verò erat casualis cõditio: & tunc q̃ꝫtũ ad inquisitionẽ, inspicit̃ tẽpus obligationis contractæ: vt hîc. Fallit qñ ex æquitate dat̃ vtilis, vel actio in factũ: vt l.si verò nõ remunerãdi.§.si filio.s̈.mã.&.j.de fide ius.l.si dubitet̃.§.fin. Si verò cõfert̃ sub cõditione intrinseca, quæ confert̃ in tempus existentiæ sui iuris: & tũc aut promissio fit ab ipso patre: & inspicitur tẽpus cõditiõis: vt.l.pe.de col.bo. Aut ab extraneo: & tũc aut in tẽpore mortis patris, & ipsi patri acquiritur stipulatio: vt.l.quicunq;.§.j.s̈.c. cõiũcta l.vlti.s̈.de cõdi.insti. Si verò cõfert̃ in tp̃s post mortẽ: & tũc aut sine dolo: & tẽpus conditionis existentis inspicitur.l.quidam cum filiũ.s̈.de hæred.insti. aut cum dolo: & tunc tempus stipulationis non inspicitur: vt.l.fi.j.de stipu.ser.

SVMMARIVM.

1 *Fructus in actionibus stricti iuris, non ueniunt, nisi à tempore litis contest.*
2 *Practica libellandi in casu huius.§.*
3 *Fructus ꝙ petantur, ut fructus, uel interesse, in casu huius §. quid releuet?*
4 *Fructus quando ueniant à tempore lit contest. & quando à tempore moræ.*
5 *Fructus donec sunt in fundo, sunt pars rei, & in rei uendicatione non petuntur: ut pars rei, sed tanquam mei, percepti ex fundo meo.*

1 Cum fundum. ¶ Iste est difficilis §.in actionibus† stricti iuris, nõ veniũt fruct⁹, nisi à tpe lit.cõtesta.h.d. tex.cum gl.sua. ¶ Ad.l.nostram op.de.l.si fundũ, certa die præstari.eo.ti. Gl.quæ est hîc, dicit: ꝙ ibi loquitur de interesse, qđ cõsistit in dãno: hic de eo, quod consistit in lucro. truffa est. alia est so. quòd ibi veniunt fructus, vt interesse: nõ vt fructus: vt hîc. Sed illud nihil est dicere q̃ꝫtũ ad.l.hãc. Iõ dic, ꝙ ibi loquit̃ in obligatiõe facti: hic in obligatione dandi: ideò nõ veniunt fructus. Prætereà, ibi nõ dicitur, ꝙ veniãt fruct⁹: sed ꝙ venit interesse, vt.j.dicã. ¶ Op. de.l.in hac.de triti. Dic ꝙ à tpe moræ, licet non veniãt fruct⁹: tñ habebitur rõ fundi quanti plurimi à tpe moræ fuerit: vt dicim⁹ in vino: vt no.in.l.vinum s̈.si cer.pet.&.l.fi.de triti.& istud est vtile ꝓpter
2 practicã. †Nã si in libello peterẽ cõdẽnari ad fundũ cũ fructib⁹, succũberẽ ĩ fructib⁹, vt hic. Si verò peterẽ cõdẽnari ad fundũ quãti plurimi fuerit à tpe moræ, vincerẽ, nec est dubiũ, ꝙ plus valebat, cũ erat fructib⁹ plenus, vt.l.fi.§.fructus.de his, quę in frau.cre. ¶ Op.de.l.videam⁹.§.si actionẽ.s̈.de vsur. Solu. ibi veniunt post lit.cõtest.ante nõ, vt hic.& ꝓbat̃. s̈.si cer.pe.l.cũ fundũ.in prin. ¶ Op.de.l.in cõuẽtiona
a libus.§.fi.s̈.eo.vbi qñ est rẽ tradi, venit causa bonorum, ergo fruct⁹. Rñ.illa.l.habet plures lect, & ꝓu:

a ¶ Si modicũ præiudicant. Adde ꝙ Imo. transit cum opi.Bar.& Abba. in.c.pe.de iureiurã.& cũ horũ opi. dicit Alex.transeũdum, licet aliqui contra. An autem q se submittit statutis videatur se submittere [illegible] vide Abb.consi.lj.

b ¶ Restitutio. Adde quòd idem tenet Ange.hîc. Ange.& Imo.in.l.sed & si in conditione §.seruus.s̈.de hære.insti. Spe.in ti. de emphy.§.nunc aliqua.versi. xviij. Aliam ponit opi. vt refert Alex.sed videtur quòd ver. seq.inclinet in hãc partem, quòd detur restitutio: vt ibi videri potest: licet referat opin. Hosti.quòd hęredi ignoranti detur restitutio: hæreditati verò iacenti non. quia hæreditas iacens repræsentat personam defuncti. vnde cũ defuncto non daretur restitutio, allegando ignorantiam.l.si pro suo. Similiter nec eius hæredi.arg.c.j.extra de sol.

c ¶ L.si debitori. Adde secundum Alexã. quòd licet Ange.& Paul. de cas.sequantur sol. Bar.ad.l.si debitori. quod tñ Rapha. & Imo.dicunt ꝙ non põt procedere rationibus de q bus hîc p eos: vñ dicunt ꝙ verior videtur so.ad illã.l. illa quę per ipsum Barto.datur ad.l.si verò non remunerandi.

a ¶ Dicit Pe. Adde
quòd eius opi. seq
tur Bal. Ang. Imo.
& Rap. Pau. de ca.
hic & Alexan.
b ¶ In præsenti. ad-
de quod Bal. cõsi.
ccxcix. j. li. tenet
ꝙ volũtate partiũ
verba sentẽtię pos
sunt dirigi in ab-
sentem.
c ¶ Quid si tẽpore.
Hoc limitat An-
ge. nisi ꝓcurator
non consentiat. l.
mutari. de ꝓcura.
And. Barb.
d ¶ Causam proseq.
Adde quod Ang.
intelligit verũ, nisi
dominus contradi
cente procuratore
in se assumere vel-
let in sententia cau
sam: qa hoc facere
nõ põt p lit. s. de ꝓ
cu. & not. gl. in. c.
pe. ĩ ver. siue post.
de ꝓcu. ĩ. vj. voluit
idem Bar. in. l. fu-
rioso. s. de re iud.
& in. l. ꝓcuratori
bus. C. de procu.
e ¶ Facturum & cu
raturum. Adde ꝙ
hanc sol. sequitur
Bal. consi. ccxcix.
j. lib. vbi dicit, ꝙ si
quis in cõpromis-
so promittit titiũ
ratum habiturum
debet intelligi se
facturum & cura-
turũ. quia ista cau
tio est redacta ad
instar prætoriarũ
maximè si sit sta-
tutũ, quòd senten
tiæ arbitrorũ man
dentur executioni
& qđ valeat ꝓmis
sio de rato, tenuit
idẽ bal. cõ. cccxix.
j. lib.
f ¶ Sed ista. Mora
non debet esse dã
nosa creditori, nec
lucro, vt. l. si mora.
solu. ma. vbi perit
tam cito, quòd nõ
potest alienare. ꝓ
opi. Mar. in. l. fin,
§. si ea. ad. l. rho. de
iac. & l. siis. de iure
do. Ang. tamen di
cit, qđ in actione
bonæ fidei distin-
guit̃ an pereat na-
turaliter, vt. d. l. si
plures an casuali-
ter vt. l. si in Asia ĩ
fin. depo. Andrę.
Baba.

intelligis in obligatione facti: tunc veniunt fructus,
vt interesse, nõ vt fruct⁹ p. l. si fundũ. j. e. ¶ Quid ꝓ-
3 dest hoc? † Rñ. qa qñq; plus cõtinet vnumquã aliud?
Pone rusticus debet mihi doctori p̃dium tradere: ꝑ-
cepit magnos fruct⁹: sed ego pciperẽ paruos si ego
peterẽ, vt fruct⁹ deberent oẽs quos ipse pcepit, si pe
to: vt interesse, deberẽtur oẽs, quos ego pcepissem.
In effectu ergo differt. Itẽ in mõ practicandi. Nam
fruct⁹ petunt̃ officio iudicis: vt. l. videam⁹. §. ex cã. s.
de vsuris. Sed qn interesse petit̃ tunc venit iure obli
gationis vt. l. stipulationes nõ diuidunt̃. ver. Celsus.
Erit ergo aduertẽdum ĩ forma libelli. & p hoc intel
ligis gl. d. §. ex cã. & d. l. in cõuẽtiõalib⁹ in fi. ¶ Op
po. de. l. si stipulatus. s. de vsu. Sol. ibi fuit stipulatio
rẽ dari, & vacuã possessionẽ tradi: & hic sic ñ fuit sti
pulatus; & ideo ista duo simul iuncta aliqd operant̃.
¶ Vltimò op. & videt̃, quòd fructus veniant: vt. l.
Iul. §. si fructibus. de acti. emp. Gl. dicit ibi in actio
ne bonæ fidei: hic in actione stricti iuris. Petr. dicit
reprehendendo istã gl. nõ video rationẽ inter cõtra
ctus bonæ fidei, & stricti iuris, sed dicit ipse, aut ve
niũt ex cã lucratiua & loqtur hic. Aut ex cã onerosa:
& loquitur ibi. Ista distinctio est cõtra. l. rõ. §. j. de
acti. emp. Itẽ cõtra secundũ mẽbrũ est. s. de le. j. l. a-
pud Iul. §. j. vbi est causa lucratiua, & tñ veniunt fru
ctus: quia illa actio habet instar bonę fidei. ¶ Dic er
4 go tres casus. ¶ † Aut in obligatione venit rẽ dari tã
tum: & tunc aut est contractus stricti iuris, & non
veniunt fructus, nisi à tpe lit. contesta. vt hic. & l. vi
deamus. §. si actionẽ. s. de vsur. haberetur tamẽ ratio
quanti plurimi fuit à tpe moræ. vt. l. vinũ. & l. in hac.
Si verò loquimur in cõtractu bonæ fidei: & tũc ve
niũt fruct⁹ à tpe morę, vt iul. §. si fructib⁹. s. de act. em
pt. l. videamus. §. ex cã. s. de vsur. Aut est in obliga
tione fundum tradi: & tunc fructus, vt interesse, ve-
niunt à tempore moræ, vt. j. eo. l. si fundũ tradi. Aut
venit in obligatione fundum dari, & vacuam posses
sionem tradi: & loquitur. l. si stipulatus. s. de vsuris.
¶ Sed opp. de. l. fructus pendentes. s. de rei vendi.
5 Dicit † Pe.[a] respectu iuris realis. Fructus sunt pars
a fundi: sed respectu iuris personalis non, vt hic. Sed
istud est contra. l. fi. §. fructus. s. de his, quæ in frau.
cre. ideo dic, quòd glo. optimè dicit: quia istud est
verum in fructibus pendentibus: hic secus. ¶ Ratio:
quia fructus sunt pars terræ ad tempus: ideo postq;
sunt separati à terra: non possunt peti, vt pars. sed in
reali hoc est plus: quia quãdoq; etiam separatos pos
sum petere, vt meos, non vt partem fundi, sed tanq;
meos quia perceptos ex fundo meo.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ tempore, si sit præsens procurator & dominus,*
& uerba sententiæ referantur ad dominũ, an ualeat sen
tentia? LEX LXXIX.

SI procuratori præ-
sentis. ¶ Præsentia p sonæ, inducit vt al-
teri p alterũ actio qrat̃. h. d. ¶ Op. de. l.
possessio. §. & si possessio. s. de acquirend. posses. in
sti. de inuti. stipu. §. alteri. Dicunt quidam, ꝙ hic inp̃
to. stipu. Tu dic, ꝙ hic operatur personæ præsentia
vt dixi. s. eo. l. stipulatio. §. si qs insulam. ¶ Quæro,
qualiter verba debẽt concipi? Et vide gl. quę incipit
hoc in prætorijs: ibi itẽ hoc in stipulatione, & datio
ne &c. & not. istã gl. & alleg. eam in. §. si qs insulam.
Pe. de bel. perti. dicit ꝙ etiã si verba obligationis, &
executionis cõferuntur in personã procuratoris, va
let. Et qñq; sine cessione alteri per alterũ quæritur a
ctio: vt no. in. l. j. ĩ prin. j. de stip. ser. Sed illud nõ est
verum. & l. j. de. stip. ser. cũ gl. loquit̃ in filio, & ser
uo, qui vident̃ eadẽ persona cum patre, & dño: vt in
§. ei qui. de iuti. stip. ¶ Et ꝙ Pe. nõ bene dicat, scitis
ꝙ ex sententia quæritur alteri actio sine cessione: vt
l. in causæ. §. fi. s. de ꝓcu. tamen oportet ꝙ verba ob
b ligationis, & cõdẽnationis in præsenti [b] persona refe
rantur: vt. l. j. C. de sen. & inter. om. iudi. Quid si tem
c pore[c] sententiæ † est præsens procurator, & dñs, &
3 verba omnia sentẽtię referunt̃ ad dñm an valeat? Vi-
detur ꝙ nõ vt hic. sed hoc ideò: qa dñs non loqueba
tur, ꝙ in stipulatione requiritur, sed in sententia suf-
ficit præsentia nec op; ꝙ loquat̃. Et sic puto ꝙ valeat
d si dñs arat ibi, volẽs cãm ꝓseq[d] qđ potest secũdũ ea, q̃ dicã. j. iudi. sol. l. si
post acceptum. secus si esset ibi assistens procuratori: quia in eum non de-
bet ferri sentẽtia inuitum: sed si pro se fertur, præsumo eũ in dubio vo-
luisse litigare: aliàs secus.

SVMMARIVM.

1 *Verba quomodo dicantur ambigua?* LEX LXXX.

QVoties in stipulationibus. ¶ In am
biguis as
1 sumimus interpretationẽ, quæ vitio caret. h. d. ¶ † Quæro,
qũo dicat̃ ambigua? Et dicit glo. propter æquiuocationẽ: vt ca
nis qui est q̃dã stella: & est canis latrabilis: est canis piscis natabilis. Itẽ ꝓ-
pter cõpositionẽ & diuisionẽ &c. ¶ Opp. j. e. l. inter stipulãtẽ. §. si Stichũ.
gl. distinguit hîc, de quo vidistis. s. e. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus.
& plenè in. l. veteribus. s. de pac. plenius per Dy. in. c. cũ sint partium iura.
de reg. iur. in. vj. ¶ No. ex hac. l. exemplum. qđ dicit glos. de lib. Aristo.
& sic ad significationem genitiui. de qua dixi. s. de ope. no. nuntia. super
rubri. Item no. exemplũ de Bononia, cum sint duę ciuitates, quę isto no-
mine vocãtur: vna. s. Lõbardię: & alia vltra mõtes. Qđ facit: qa in hac pro
uincia sunt plura castra eiusdem nominis: & variantur per aliqua cogno-
mina: tamen in actionibus criminalibus non potest dici certum: nec licet
vagari: ideò debent exprimi: aliâs fortè vitiaretur. argu. infrà. de iure fis.
l. ita fidei. in principio. LEX LXXXI.

QVoties quis alium. ¶ In stipulationibus p̃-
torijs simpliciter conce-
ptis, videt̃ qs promittere se curaturum. Itẽ in obligationibus
facti, succedit obligatio ad interesse. h. d. ibi: nã q aliũ sisti &c.
Nota bonũ text. ¶ Oppo. promissio facti alieni nõ valet: vt. l. stipulatio
ista. in princi. s. eo. Solu. hic promittit factũ suum. i. se facturũ & curaturũ.
¶ Sed oppo. de. l. stipulatio ista. in prin. s. eo. Glo. nõ respõdet hic, sed in.
sti. de inuti. stipu. §. si quis alij. qđ in prætorijs stipulationibus est specia-
e le, ꝙ resoluatur se facturũ, [e] & curaturũ. Et illud voluit dicere hic glo. quę
incipit in iudicio: qa secus est in alia stipulatione: sed nõ videtur, qđ bene
exponatur: quia seruus non potest esse in iudicio. Fallit in casibus: & tu il-
los hic debes intelligere. Ideo vide glo. & adde ad eam ibi, in casibus. vt. l.
hos accusare. j. de accu. Item ibi momentanea. vt. C. si per vim vel alio mo
do. l. j. Item ibi. Cęsaris vt. C. vbi causæ fis. l. fi.

Si procurator fisci. ¶ Stipulatio procuratoris refert̃ ad
interesse dñi. h. d. Simile in. l. si pro
curator. s. si quis cau. & facit. l. stipulatio. in fi. s. de ope. no. nun. & vide qđ
dixi in. l. prætor. eo. titu. Tangit Cy. in. l. j. C. de procu. in. q. j.

SVMMARIVM.

1 *Debitore in mora existente an distingui debeat, num res eodem modo esset peritura*
apud creditorem? LEX LXXXII.

NEmo rem suam.
Si post moram. ¶ Periculum interitus spectat
ad debitorẽ: vel periculum in
terit⁹ spectat ad morosum. h. d. Ista materia est in. l. quod te. & l. incendiũ
1 si certum petatur. non examinabo hîc. ¶ Quero, an debeat distingui si res
esset peritura, eodem modo, vel non? Et vide glossam quæ incipit nõ pe
riturus eodem modo. Et ista. q. secũdũ ꝙ scitis multũ reuoluitur. s. si cer.
petat̃. l. quod te, & l. mora. s. de vsur. Cy. ponit. l. in minorum. C. in quib.
cau. in integ. rest. nõ est ne. Gul. de cu. ponit in. l. qđ te. s. si cer. peta. Dic,
quandoq; ad restitutionem speciei, conuenitur quis actione reali: & tũc te-
ne glo. in. l. item si verberatũ. in fi. cum. l. seq. s. de rei ven. Quãdoq; ĩ actio
ne personali quis tenetur ex delicto: quia subtraxit. & tũc indistinctè spe
ctat ad debitorem: vt. l. j. §. rectissimè. s. de vi & vi arma. l. subtracto. C. de
fur. & C. quod met. cau. l. j. Fallit in. l. si cum exceptione. §. quod si hõ. s. q
me. cau. Ratio fallentiæ no. in. d. l. quod te. Quãdoq; quis est debitor ex cõ
tractu: & in hoc gl. diuersificãt. & Azo tenet, quòd debet fieri distinctio,
an esset &c. l. si plures. ĩ fi. s. deposi. & l. si duo. §. fi. s. de cõst. pe. Ioã. cõtra.
¶ Pe. de bella perti. tenet opi. Azo. aut debitor contempsit tãtum inter-
pellationem: & tunc habet locum distinctio Azo. in. l. alle. per eũ. Aut cõ-
tempsit iudicis præceptum: & tũc est vera opi. glo. vt. l. vbi. §. j. s. de eden.
f Sed ista[f] opi. est falsa. per. l. cum res. §. fina. s. de lega. j. Quare Gul. de cug.
dat aliam distinctionem, & dicit: aut contractus fuit celebratus gratia cre-
ditoris tantum: & tunc dicit verum Azo. & hic est casus in. l. si plures. ĩ fin.
s. depo. Si verò gratia debitoris, vel vtriusq; fuit celebratus contractus:
& tunc loquitur opin. glo. argu. l. si seruus leg. §. cum quid. s. de leg. j. cõ-
iuncta. d. l. cũ res. §. fi. ista nõ est bona distinctio. ¶ Tu debes scire, ꝙ fur,
& morosus æquiparantur: vt. j. l. ꝓxi. §. penul. Sed in fure, & raptore, & in
fi. nõ adhibetur ista distictio. vt. d. l. j. §. rectissimè. & l. subtracto. C. de fur.
& sic in moroso. Prætereà: in contractibus, qui celebrantur gratia credito
ris tantum: vt depositi: tunc mora rei dicitur perfidior, & magis punibilis,
quàm in alijs contractibus: vt. l. j. §. j. s. de his, qui no. infa. & l. furti. §. fi. eo.
ti. & ideo periculum interitus debet ad eum spectare. Teneamus ergo gl.
nostram. Ad. l. si plures. in fi. respon. vt glo. in. d. l. quod te.

SVMMARIVM.

1 *Promittens habere licere dicitur alienum factum promittere, quando contractus*
præcedit, de cuius natura hoc uenit: uel facto eorum, quos potest prohibere.

Stipulatio

2 *Stipulatio ista dolum malum abesse, & habere licere: non continet nisi factum suum, & successorum: & quos potest prohibere.*
3 *Simpliciter, id est sine distinctione.*
4 *Practica probandi negatiuam. s. Titium non fuisse in tali loco.*
5 *Dolus tertij, an faciat rescindi contractum: remissiuè.*

LEX LXXXIII.

* INter stipulantem. ¶ Potest quis factum alienum promittere: sed
simpliciter promittendo videtur promittere se curaturum,
quando pręcedit contractus. ex cuius natura hoc venit. h. d. ibi
negotium. l. obligatio. ar. l. aristo. ṡ. de dona. ¶ Examinemus secundam lec.
gl. & habet duo contraria. Dicitur hic stipulatio ista habere licere continet
alterius factum. contra. ṡ. eo. l. stipulatio ista in prin. Rñ & gl. dat quatuor
vel quinq; so. vna est, quòd hic præcessit contractus, ex quo debebat̃ eui
ctio extraneo euincente. & ista est vera. Alia sol. est, quòd promittere vi
det̃ pro se & eis, quos potest prohibere: vt. l. fluminũ. §. cũ q̃. de dã. infect.
& ista potest esse bona. Tertia sol. est, quòd differẽtia est inter stipulatio
nem habere licere simpliciter interpositam, quia videor factum alienum
promittere, secus si expresse promitto: & hanc tenet Pe. vt recitat Cy. in
vij. q. C. de pro cu. l. j. Sed ista non est bona per. l. stipulatio ista. in prin. cõ
1 iuncto ver. sed quatenus. Quarta so. est Io. † quæ ponitur in glo. & est ve
rissima. & no. sed debet coniungi cum præcedentibus, vel altera earum. Et
sic tenetur de facto alieno qñ præcedit contractus, de cuius natura hoc ve
niat vel de facto eorum, quos potest prohibere: tamen tunc non formabi
tur libellus quasi per eum non liceat habere: & sic ipse cõtrafaciat: sed qua
si per ipsum non curetur: quòd alius non faciat, qđ bene no. dixi. ṡ. eo. l.
in illa. Aliæ ponunt̃ in gl. & essent bonæ, sed non haberent dubiũ. ¶ Op.
de. l. stipulatio ista. §. si quis dolum. ṡ. eo. Gl. dicit hic: dic, vt dixi in pe. sol.
Et si habetis penul. tũc nõ põt ad pe. adaptari. si habetis antepe. potest, vt
ṡ. dixi. Si posset adaptari vlt. solu. tunc non haberet dubium ista lex. Item
dicit glo. vel in secunda & ista est bona ibi: & in tertia dicit glossa. nõ est
2 bona: vt. ṡ. reprobaui: vel tene secundam, vel primam. ¶ Breuiter ista † sti
pulatio dolum malum abesse, & habere licere, non continet nisi factum
suum & successorum, & quos prohibere potest: & quando præcedit con
tractus ex quo euictio debetur: dic vt dixi plenè in. l. stipulatio ista habe
re licere. in prin. Alij volentes euitare contraria dicunt, & lectura Iaco. de
are. Oldr. & Ray. quòd in principi. l. non variatur casus: sed in ver. & q spõ
det. Et pone, ꝙ quis promittit dolum malum abesse: dicit Iurisconsul
tus, quod nõ videtur simplex abnegatiuum promittere vt de facto omniũ
promittat, sed de facto suo. Et adde ad text. secundum Iaco. de Are. & Ol
dra. ibi simplex abnutiuum: hoc est simplex & indistinctè abnegatiuum
doli etiã à quolibet extraneo cõmittendi: sed curaturum at à se veniẽtiũ,
& à se absit: & tunc cõcordat cũ cõtrario & lectura Iaco. de are. & Oldra.
¶ Pet. de bella perti. legit alio mõ: & in idẽ recidit: & format q̃stionẽ sic.
Pone, quòd aliquis vult teneri de dolo alterius, qualiter debet promitte
re? Certè non sufficit promittere dolum malum abesse: sed oportet, quòd
promittat se facturum, & curaturum, ꝙ dolus malus aberit: & tũc de facto
3 alterius tenebitur. & hoc modo legit Petrus. Et aduerte † ad illud simpli
citer. s. sine distinctione: vt. dixi. ṡ. eo. l. j. §. si qs simpliciter. ¶ Secundò tene
4 † menti ad illud, qđ faciũt aduocati & semper alleg. istã. l. ad hoc. Vult dice
re aduocatꝰ, ꝙ Titiꝰ nõ fuit in tali loco: & ipse dicit cessauit esse in tali loco
vel fuit absq; e. & nõ videt̃ negatiua postquã õn ꝓponit̃ negatiuè. Sȝ certè
qñq; nõ ponit priuationẽ, ponit negationẽ: vt hic, nõ simplex abnegatiuũ.
& ꝓ hoc gl. in. l. fi. §. fin. in vlt. glo. ṡ. de do. excep. & l. actor. C. de probat.
5 & ibi Cy. tangit. ¶ Vlterius inducũt † quidã istud principiũ, vtrũ dolꝰ ter
tij faciat rescindi contractum? & iste tex. inducitur, ꝙ sic, sed aliter intelli
gitur. l. ista vt dixi. dic: vt. l. & eleganter. in prin. ṡ. de dolo malo.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium redditur in inuitum. causatiuè.*
2 *Litis contestatio inducitur, quando actor petit unum: & est dubium, an de illo senserit reus, nec reus admittitur ad probandum: secus in contractibus.*
Reus, qui respondet actori petenti unum, errauit: quia de alio respondere uolebat: restituitur, si est læsus.
3 *Ius declarandi, quod est ambiguum, non transit ad hæredem.*
4 *Volentis declaratio, & electio, in quo distent?*
5 *Ius declarandi transit ad hæredem, quando declaratio potest stipulatori prodesse, & ipsi reo nocere.*
6 *Testis, quando deposuit ambiguè, ad quem pertineat declaratio, & in fauorem cuius fiet: an actoris, uel rei?*
7 *Libellus dubius declaratur ex probationibus. & j. nu. 9.*
8 *Litis contestatio si est facta per confeßionem dubiam, eius declaratio spectat ad reum.*
9 *Procurator non declarat uerba ambigua libelli porrecti per dominum.*
Dominus declarat libellum datum à procuratore specialiter constituto ad sic libellandum: aliàs non.
Libellus, quando est incertus, articuli debent esse certi ad libellum declarandum. & sic per probationes declaratur, & ṡ. nu. 7.
Reus obscurè excipiens, declarat quemadmodum & libellans.
10 *Successor iudicis inquirentis obscurè, non potest inquisitionem declarare.*
11 *Incertitudo, si apparet post sententiam, quis poßit eam declarare?*
12 *Declaratio, quæ potest fieri per uerisimilia, potest fieri per successorem.*
13 *Cautela, quòd quando bannitus capitur, iudex uel per cõfeßionem eius, uel per probationes faciat, apparere illum hominem: & idem corpus.*
14 *Declaratione semel facta, non admittitur uariatio.*

Si Stichum stipulatus. ¶ Et iste ẽ
vtilis. §. dissensus vitiat stipulationẽ: sed nõ iudiciũ.
h. d. ¶ Opp. d. l. si emptione. in prin. ṡ. de cõtrahẽ.
emp. Sol. ibi in qbusdam accessorijs fuit dissensus.
Opp. ṡ. eo. l. quoties in stipulatiõibus. Sol. hic cõ
stabat: in dubio dic, vt ibi. ¶ Opp. dicitur hic ꝙ
cõsensu stipulatio cõtrahitur. Contrà. ṡ. e. l. j. in pri
cip. Sol. cõtrahit̃ cõsensu, verbis expresso. ¶ Opp.
ꝙ iudiciũ redditur in nolentẽ: vt. l. si reus. ṡ. de ꝓ
1 cu. l. si domus. §. qui cõfitetur. ṡ. de lega. j. Sol. † red
ditur iudiciũ in inuitum, saltem causatiuè. ¶ Sed
oppo. iudicium sine lit. cõtest. nõ valet: vt. l. j. C. de
lit. cõtest. & l. ꝓlatam. C. de sentẽ. Modò si agitur
de Sticho: & ego respõdeo de alio nõ est facta lit. con
testa. quia non ad idem. Pet. nesciuit soluere contra
rium: vel scripta malè referunt: & dicit ipse, fateor,
si constaret de vno actorem sensisse, & de alio reũ:
ꝙ tunc nõ valeret: sed hic loquimur in casu dubij.
Sed illud non põt esse verũ: quia præmisit casum,
vbi est certum in contractibꝰ: ergo & hic in iudicio.
2 ¶ Quid dicemꝰ? † Et dico si ex ipsa contestatione a
constaret, quòd de vno senserit actor, & de alio reꝰ:
non valeret. Sed si est dubiũ: in hoc est differẽtia in
ter contractus & iudicia, quia in contractibus pos
sum probare, quòd ipse nõ senserit de eo, quod sen b
sit actor: in iudicijs non admittar ad hoc proban
dum: quia lex præsumit, ꝙ reus sensit de eo, qđ sen
sit actor. Plus dico: ꝙ si ad probandum esset ad
missus reꝰ, & probaret dissensum: nõ propter hoc
a irritaretur[a] iudicium: & de hoc ẽ casus hic. Crederẽ
tamen, ꝙ si ex hoc iusto ductus errore omisisset ali
quã defensionẽ, restitueretur ex clausula generali.
¶ Opp. ꝙ iudicium sit omnino nullum: vt. l. idem
Pompo. scribit, si frumentum. §. fi. ṡ. de rei vendi. vi
dete singu. glo. hic & ibi dicit vnum verbum valde
3 notabile: † ꝙ hic actor viuebat: qui volebat decla
rare, secus si non viueret. Et vide glo. quę incipit vi
uenti: & declarare volenti: & sic istud ius declarãdi
non transit ad hæredem secũdũ istã gl. Pro hoc fa
cit. ṡ. eo. l. centesimis. in fi. & no. etiam in. l. cõtraria.
ibi, dum glo. dicit decessisse. quod bñ no. ¶ Sed nõ
ne est contra casum. l. si stipulatus fuerim. in princi.
4 ṡ. eod. Aduerte, † differentia est inter declarationẽ
volũtatis & electionẽ: qa si ꝓmisisti Stichũ: vel Pã
philũ: possum eligere, vt ibi: sed hic loquit̃ de decla
ratiõe volũtatis qñ de certo sensit. Sed cõtra illud vi
det̃. l. si qs à filio. §. si qs plures. de lega. j. vbi hæredis
est electio & declaratio volũtatis: sed ibi est fauor vl
timæ volũtatis. Itẽ ibi, quicquid hæres elegit, est ad
cõmodũ creditoris, & ideo põt prodesse: sed hic nõ
potest eligere aliud: quia obesset conuento, si cùm
alium eligeret reus, non fecisset defensionem, quam
debuisset. Et ad hoc facit gloss. in dicto. §. si quis plu
res. in alio dubio: & istud plus placet, q̃ præcedens
5 ratio. ¶ Propter † quod dico, quòd si decedit reus eo
casu, quo ad eum pertinebat declaratio: vt. l. stipula
tio. §. in stipulationibus. ṡ. eodẽ. & no. in. l. quoties.
si quidem stipulatio erat ex causa lucratiua ita, ꝙ
quicquid eligatur prodest stipulatori: quòd hæres
debebit eligere. argu. d. §. si quis plures. sed si ex cã
onerosa: tunc vitiatur stipulatio per ea, quæ dicta
6 sunt. facit. ṡ. loca. l. si decem. & quod ibi nota. ¶ † Et
b ista lex facit ad. q.[b] reperitur. quòd testis examina
tus in iudicio deposuit ambiguè de Sticho: nõ dicit
de quo, quæro an debeat ĩterpretari pro reo, vel ꝓ
actore dictum testis? Et verba docto. dicunt, aut lo
quimur de his, quæ pertinẽt ad litis ordinationem;
& fauemus actori: vt. l. de die. in princip. ṡ. qui satis
da. cogan. Aut de his, quæ pertinent ad litis decisio
nem: & tunc fauemus reo: vt. l. fauorabiliores. de re
gu. iur. & l. Arrianus. ṡ. de actio. & obliga. Ita dicit

* Pro concordia. Aduerte, qđ gñaliter iudex succedẽs in locũ prædecessoris sui, nõ põt declarare sñiam latã p p̃decessorem suũ. Ita allegat̃ Barto. in. l. ab executore. ff. de ap. Cõtrarius allegat̃ per. d. Alex. ĩ. l. ex facto. col. j. ff. de vulg. & pup. aliter tenere in hac. l. ĩter stipulãtẽ. in. §. j. Soluit do. Alexan. in. d. l. ex facto. Quã sol. colligit ex verbis Bart. in hoc. §. j. & etiã. d. Ale. soluit. dic vt hic per eũ. Adde ad not. in. l. Põponiꝰ. §. si plures. ff. de rei vend. in. l. omnes ppl̃i. ff. de iustit. & iur. in. q. iij. p Bart. & vbiq; concor.

a ¶ Irritaret̃. Adde ꝙ Imo aliter ĩtelligit hunc text. cui adhęret. Alexan.

b ¶ Facit ad. q. Adde in cõtum Alex. post Barto. tangit de testibꝰ, dicẽdo ꝙ possunt reduci ad concordiã, non vt probẽt, sed gratia euitãdi falsum. Adde, ꝙ idem tenuit Ro. consili. clvj. Et qñ testes ad concordiã sint reducendi, vide Pet. de anch. consi. ccclxxxvj. Et ꝙ licet testis ad cõcordiam reducat̃, non tamen ꝓbat. voluit Bald. cons. ccccxj. lib. iiij.

a POMATES. ¶ Extra de proba. Vide Alex. consil. xlv. in fi. volu. ij. & .iij. in .iij. col. in fi. volu. iiij. & .cxlviij. co. j. eo. volu. v. & plenè Feli. in c. in presentia. col. viij. & vnum verbum in. c. cum tu. col. ij. de testi. in prima conclusio. & .xiiij. consil. in .iij. col. in. v. consil. & in. c. cum clamor. eo. tit. & in. c. fin. col. fi. de except. & Barb. consi. v. col. vij. vo. j. & .v. col. vj. volu. ij. & .xlij. co. iiij. Et Ro. consi. xcj. co. iij. & Alexan. xcij. colũ. j. vol. j. & .c. col. ij. in fi. eo. vol. j. & c. col. j. in fi. e. vol. j. & cxviij. vol. ij. e. volu. & Caprã. x. co. iiij. & .cviij. col. ij. volu. ij. vbi dicit, ꝙ testis inductus ad probãdum prescriptionẽ seruitutis prẹdialis, debet dicere ad hoc, vt probet, limitatè, cui prẹdio acquisierit ille, qui eũ producit. & ibi etiã ponit de teste deponẽ. per verbũ: vt. s. potest referri ad varia tempora, deposuerat. & cxxij. eo. vol. co. ij. vbi. d. ꝙ tñ iudex ex offic. suo põt repetere testem: vt declaret dictũ suum ambiguum. & .clxxx. col. pe. vol. ij. vbi ponit de eo, q ꝓbauit formã: sed nõ certi tpis, ꝓut oportebat. & .cc. e. vo. vbi alia exẽpla ponit. & .iiij. co. j. vo. iij. & .lxxxj. col. j. in fi. & seq. co. fi. eo. vol. vbi ponit alia exẽpla. & .cxl. col. ij. vol. v. & .xvj. col. iij. e. vol. & .xxiij. col. xiij. e. vol. vbi ponit alia exempla: & .xiiij. co. ij. vo. ij. & .xvj. co. iij. eo. vo. & .xxiij. vbi ponit de ꝓba. facta p instrumentũ, de quo dicebaꝛ: ꝙ reliq̃rat fundũ &c. vltra & circa fi. &c. & .xxviij. co. iiij. e. vo. vbi ponit pulchrũ exẽplũ. & .xxxix. co. ij. eo. vol. vbi ponit aliud exẽplũ de teste, q deponit alternatiuè, & aliâs ẽt ambiguè: & loqꝛ ĩ cã fauorabili mr̃imonij, dotis, & similiũ: & Ro. ccccxix. vbi dicit ꝙ si volo ꝓbare quẽ mutuasse mihi sub vsuris, nõ sufficit ꝓbare eũ solitũ dare alijs in termino: & ꝓbare me de illa soluisse fœn⁹. vñ etiã ibi dicit, ꝙ si volo ꝓbare te vẽdidisse nõ pl⁹ iusto p̄tio ꝓpter dilatã solutionẽ, ꝙ nõ sufficit ꝓbare, ꝙ alij similes ita soliti sint facere. & Alex. v. co. iij. vo. v. vbi loqꝛ de teste deponẽte p verbũ seu, & seq. co. vbi loqꝛ ĩ deponẽte, p verbũ siue: vel aliter ambiguè de re, de qua agebaꝛ: & .c. ij. co. ij. vo. v. vbi loqꝛ ĩ eo, q vult ꝓbare se satisfecisse post calculatas ratiões de quadã summa restãte, adducẽdo quẹdã partita, quẹ fuerunt facta post dictas calculationes.

Dyn. s. de dam. infect. l. fluminum. §. item apud Iulia. & extra de regu. iur. cum sint partium. libro. vj.
Sed nonne loquitur hîc in his, quẹ pertinent ad litis decisionem: & tamen fauemus actori: ideo illa verba nõ placent mihi. ¶ Vnde dic, ꝙ aut in iudicijs oritur dubitatio circa verba: & tunc, aut sunt prolata ab aliquo ex his, in quorum persona iudicium principaliter substentatur. Aut sunt prolata à quodã alio: si ab vno ex his, semper interpretatur pro eo: vt hic. & l. si quis intentione. s. de iud. siue sit actor, siue reus. & notat. per Dyn. in. c. contra eum. de regu. iur. libro. vj. Quandoq; sunt verba prolata ab alio, non ab ipsis litigantibus: vt in teste. Vel defunctus est aliquis, qui protulit verba, succẹssorem habens: & tunc tu vis facere interpretationem causa vitandi aliquam contrarietatem: & tunc potest fieri interpretatio: vt hic est casus. extra. de testib. c. cum tu. & in prima constitutio. C. §. quibus. Aut tu non vis facere causa euitandi contrarietatem: sed vt prosit alij: vel propter aliquam aliam causam: & tunc non potest fieri. Sed illud verbum dubium, non valet: vt. c. in præsentia. extra de proba.[a] & hic in gloss. & l. idem Pompo. scribit, si frumẽtum. in fi. s. de rei ven. Si verò insurgit dubietas circa aliud, quàm circa verba, & tunc recurre ad dicta doct. Aut loquimur in his, quæ pertinent ad litis ordinationem: & tunc si actor instat, & ꝓsequiꝛ: fauemus actori, vt in. l. de die. in prĩ. s. qui satisd. cog. Si vero actor nõ instat: & fauemus reo: vt. l. si ea. C. qui accu. nõ pos. & . l. ꝓperã. §. & siquidẽ. & . §. sinaũt. C. de iudi. Aut in his, q̃ pertinẽt ad litis decisionẽ: & tũc fit ĩterpretatio ꝓ liberatione: vt. l. Arria. s. de act. & oblig. & . l. lege Iul. s. de
7 manumis. ¶ † Ex his dico, ꝙ intentio dubia debet declarari in probationibus. Nam si probatio esset dubia: tũc fieret ĩterpretatio cõtra eũ, vt dixi. Licet em̃ possit dicere, sic intellexi ĩ libello: nõ tñ potest dicere: sic intellexit testis: vel sic d; intelligi instr̃m. Item
8 dico, † ꝙ si lit. contesta. facta est per confessionẽ, non stabitur ei, qđ sensit actor: quia cũ contestatio facta est per confessionem: tunc contestatio nõ est solũ ordo iuducij: sed etiam est probatio: & ideò cogitur declarare reus: vt. l. certum. de confes. Vel si nollet declarare, habet locũ. l. de ẹtate. §. q tacuit. ff. de interroga. act. & qđ no. per Dy. in. d. c. contra eum. Item di
9 co, † ꝙ si libellus est datus per dñm, ꝙ verbum ambiguum non potest declarari per procuratorem generalem: nisi habeat expressum mandatum à dño: sicut non põt hæres vniuersalis. Itẽ si est datus libel-

b ¶ In indice. Adde ꝙ ipse Bar. tenuit cõtrariũ in. l. ab executore. j. de ap. & in. l. terminato. C. de fruct. & lit. expens. Ang. hic cõcord. vt per Imol. & Ange. in. d. l. ab executore.

c POMATES. Alitẽ postq̃. Snĩę ergo declaratio nõ põt fieri, nisi semel. de quo vide scribẽtes ĩ. d. l. quicqđ adstringẽdę. Bal. ĩ. d. l. ij. C. de sent. ex peric. reci. ĩ. ij. co. in ver. sed nõ qdẽ si semel: & Cẹpo. ĩ repe. rub. ff. de ver. sig. ĩ. vi. q. ĩ practica Pap. ĩ ti. de exec. snĩę. ĩ ver. p publicũ nuntiũ. qui oẽs dicũt ꝙ semel tñ. & idẽ vult Ang. & Raph. cu. ĩ. l. qđ iussit. s. de re iudi. qđ dicit esse verũ Alc. post Ang. & Imo. ĩ. d. l. quicqd. ĩ snĩa diffinitiua. sec⁹ ĩ iterlocutoria. de quo vide oĩno ĩ. d. l. qđ iussit. & ĩ. l. ab executore.

d ¶ Septimò. & hoc qñ stipulatio cõtinet dari: secus si tradi: vt not. instit. de inutil. stipul. in princ. secundum Raph. hic. And. Barb.

lus à procuratore, si quidẽ dñs mãdauit specialiter sic dari libellum declarabit dñs: aliâs ꝓcurator: vt. s. de lit. cã. l. in seruo. & qđ no. de ædil. edi. l. cũ mãcipiũ. & si nollet declarare, teneꝛ dño: cũ sequaꝛ absolutio. Hæc em̃ declaratio ꝑsonalissima est: vt vides, qđ bene no. Quia si libellus est in cert⁹, probationes sunt certæ: debent articuli esse dati ad declarationẽ habẽdã: vt
10 ex prẹdictis vides. Itẽ † si reus obscurè excipit. Idẽ puto in iudice[b] ingrente
b vt ei⁹ successor nõ possit declarare eadẽ rõne. ¶ Sed qd † si post snĩam ap
11 pareat incertitudo? dic ꝙ siquidẽ ex actis apparet certũ, præsumiꝛ iudicem de eo sensisse: vt no. s. de excep. rei iud. l. si qs ad exhi. Idẽ dico, si nõ apparet ex actis: nõ statur declaratiõi actoris, vel rei de quo sensit: sed debet cõ
12 stare per verisimilia, de quo sensit. s. de iudic. l. si iudicis. Omnia † em̃ q̃. s. dixi nõ posse declarari p successorẽ, vel similes: intelligo qñ declaratio cõsistit ex mera volũtate: secus in declaratione, q̃ fit p verissima: vt. l. semp in
13 stipulationibus. j. de reg. iur. ¶ † Et ideo boni assessores, qñ capiũt aliquẽ exbannitũ: quia fortè reperiꝛ alius eiusdẽ nominis & cognominis: faciunt eum confiteri se esse illum hominẽ: & illud idẽ corp⁹ &c. vt dixi de condi. & demon. l. demõstratio. in prin. Vel si non posset hãc cõfessionẽ extorquere, habeat ꝓbationẽ, ꝙ hic est ille homo, qui de maleficio inculpa-
14 baꝛ: vel q illud fecit: vel habeat verisimilia de eo, ita ꝙ verisimile sit iudicẽ q
c iudicauit, de eo sensisse. Itẽ † postq̃[c] qs semel declarauerit, ñ poterit posteà variare: vt. l. qcqd astringendẹ. in prin. j. eo. secũdũ vnam lect. & ibi dixi.

Si stipulante.

Si alternatiuè interroganti, respondeaꝛ de vno, vitiaꝛ stipulatio in specie: licet secus in summis. Item secus si præcedat interrogatio copulatiua. hîc distingue plenè: vt dixi. s. eo. l. j. §. si quis simpliciter. & . §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Impedimenta, quæ tollunt iam contracta, an impediant contrahenda?*
2 *Statuto stante quod bannitus elapso termino banni, non posit esse de prioribus, etiam si fuerit rebannitus, & stante alio: quòd interficiens rebellem, sit exemptus à bãno, quod incurrißet, uel incurrere potuisset ob eius delicta: an si bannitus in termino banni, interficiat rebellem poßit esse de prioribus?*
3 *Oppositum quod operatur in opposito, idem propositum in proposito: eodem. s. concurrente.*
4 *Contrariorum, quòd eadem sit natura, qualiter intelligatur?*
5 *Relatiuum quis uel qui, adiectum uerbo futuri temporis, facit conditionem.*
6 *Fructus si debentur ex certo fundo, utrum obligatio extinguatur, si non recolligãtur.*
7 *Euenire quod potest, quando spectandum?*
8 *Frater, an poßit esse tutor, filiorum fratris defuncti: ex quo inter eos est obligatio conditionalis, si res euinceretur?*
9 *Domus deposita & restaurata, quando sit eadem domus?*
10 *Ratio differentiæ inter domũ depositam & nauim dissolutam & reædificatam, quòd sit, uel non sit eadem.*
11 *Ecclesia destructa & reædificata, quòd non sit eadem.*
Literæ apostolicæ super beneficio, quòd non porrigantur ad noua beneficia: & an ad ecclesiam de nouo reædificatam.
Ecclesia destructa & reædificata, licet sit alia ecclesia, idem tamen est beneficium,
12 *Canonicis excõicatis, si alij sint positi loco illorũ, an illi sint excommunicati? remißiuè.*

Sacram rem.

¶ §. iste cõsueuit reputari difficilis. Si res à cõmercio cõi eximatur, sup ea obl'o nõ contrahiꝛ & iã cõtracta extinguiꝛ, nec reuiuiscit ĩpedimẽto cessante: sec⁹ si fruct⁹ nati pereãt: vel nauis reparãdi animo dissoluaꝛ. tũc em̃ obligatio nõ extinguitur sed cessat: ideò reassumit effectũ ĩpedimẽto cessante. h. d. ¶ Iste. §. diuidiꝛ principaľr in. vij. partes. Primò determinat vnã q̃stionẽ. Secũdò determinat aliã, q̃ depẽdet ex antecedẽtib⁹. Tertiò assignat vnã rõnẽ cõtrariũ. Quartò ponit duo dicta, q̃ vẽdẽꝛ esse cõtra p̄cedẽte determinationẽ. Quintò soluit dicta cõtraria dissimilitudinẽ assignãdo inter stipulationẽ hoĩs liberi & vini seu fructuũ. Sextò ponit differẽtiã inter hoĩem & nauẽ.
d Septimò[d] ponit effectũ p̄sentis inq̃sitiõis. Secũda ibi nec reuocanꝛ. Tertia ibi: qm̃ quidẽ. Quarta ibi: nã & si nauẽ. Quinta ibi: sed hæc dissimilia. Sexta ibi, & nauis si hac. septima ibi: hic tractat⁹. Prima subdiuidiꝛ: qa prĩo soluit. q. Secũdò rõnẽ dubitatiõis. Tertiò rõnẽ solutiõis. Secũda ibi: cũ quis res sacra. Tertia ibi: nã & cũ qs. Et est rõ: talis obligatio iã nata extinguiꝛ, si res efficiaꝛ sacra vel homo liber: ergo multò magis ĩpediꝛ cõtrahẽda. Seqtur secũda pars ibi, nec reuocanꝛ &c. Sequiꝛ tertia pars ibi, qm̃ qdẽ. ¶ Hẹc legiꝛ duob⁹ modis. Primò, ꝙ sit rõ p̄cedẽtiũ: sic p̄mitto: ꝙ sic secũdũ naturã de hoĩe viuo possit mortu⁹ fieri: & de mortuo nõ põt fieri viu⁹: sic obligatio nata potest extingui, sed extincta non potest resuscitari, nisi miraculosè. Nunc ad ꝓpositũ, ꝙ prædicta sint vera: qa aliâs sequereꝛ absurdũ. l. ꝙ eadẽ cã esset obligãdi & liberãdi. hoc est, eodẽ mõ reuiuisceret, sicut extinguiꝛ. Qđ est cõtra naturã, ꝙ de nõ esse transeat ad esse. & hoc vult dicere gl. Secũdo mõ põt poni, ꝙ sit ratio cõtra p̄dicta hoc mõ. Dictũ est. s. ꝙ nõ reuiuiscit ĩpedimẽto cessante. Cõtrà: qa cõtrariorũ eadẽ est natura: qasi. cut hîc facit extingui obligationẽ, ita si cessat, faciat reuiuisci. q. d. ista rõ est sufficiẽs: vt ꝓpter hoc reuoceꝛ in obligationẽ: & sic est rõ remotiua: vt tãgit gl. in fi. ¶ Sequiꝛ. nã & si nauẽ. Ista duo exẽpla sunt clara & cõtradicũt præcedẽti determinationi. Sequiꝛ ibi, sed hæc dissimilia. Volẽs soluere contrariũ præmittit, ꝙ sicut stipulatio liberi hominis, non valet purè: ita nõ valet sub cõditiõe: quia res debet esse in nostro cõmercio tẽpore contractus. Hoc præmisso non obst. exemplum de vino nascituro: qa illa obligatio continet vinũ in genere, qđ in genere potest subijci cõmercio nostro

nostro. Itē dicta obligatio habet tps, quo fruct⁹ nascent̄: & expectare, ꝙ fruct⁹ nascant̄ est ciuile & honestū. Sed ꝙ liber hō ē certū, tpe cōtractæ stipulatiōis non pōt subijci cōmercio nostro. Itē expectare, ꝙ efficiat̄ seru⁹, n̄ ē honestū: qa casum aduersamq́ꝫ fortunā &c. Habes solutū cōtrariū de exēplo vini. ¶ Seqt̄, & nauis. Hoc tollit cōtrariū de exemplo nauis sic: certū est, ꝙ qn̄ res efficiat̄ sacra, fit ea mēte: vt nūqꝫ efficiat̄ ꝓphana. & cū seru⁹ efficit̄ liber, fit ea mēte: vt nūqꝫ efficiat̄ seru⁹. Quod patet: q̄a expectare eius seruitutē esset inhonestū: vt dixi. Sed in naui si resoluta esset aīo cōuertēdi in aliū vsum: & postea reficeret̄, esset alia nauis nec obligatio tūc reuiuisceret, & sic esset idē, ꝙ ī homine libero. Sed si deponit̄ aīo reficiēdi, anim⁹ ē honest⁹. & iō tūc videt̄ eadē nauis. Ad hoc facit, qđ dicim⁹ de domo, & cætera sunt clara vsqꝫ ad fi. ¶ No. ī prima particula, ꝙ liberū hominē nō possum stipulari. Aliud nota. quòd obligatio semel extincta &c. ¶ Op. de. l. cætera. §. si duob⁹. s. de leg. j. & l. si qs in qlinos. eo. ti. Sol. vt dixi. s. e. l. multū interest. ¶ Secūdò op. de. l. is cui. s. de testa. & de. l. j. §. si qs aūt. s. de bonorū possessio. secūdū tab. Dy. signat cōtrariū illud. Hic loqtur qn̄ contingit mutatio circa rem: ibi qn̄ circa ꝑsonā sine eorū delicto. Salua reuerētia Dyn. nō bn̄ signat cōtraria hic: qa illæ leges loquunt̄, ꝙ ea quæ nō impediūt iā facta, impediāt cōtrahēda: vt. j. eo. l. plurib⁹. §. & si placeat. hic vero loqmur, qn̄ ea, quæ tollūt iā cōtracta, impediūt cōtrahēda. ¶ Sed op. de. l. ij. §. j. de capi. dimi. Sol. qn̄qꝫ impedimētū supueniēs reddit rem inhabilē in futurū: & habet locū regula, vt hic. Qn̄qꝫ in futurū inhabilē nō reddit: & in isto casu habet locū ista regula. Simile in. l. si debitori deportatio. j. de fideiuss. ¶ Op. de. l. sub cōditiōe. j. de solutio. & l. quoties. j. de noua. vbi tolerant̄ iā cōtracta: & tn̄ non impediunt̄ cōtrahēda. Breuiter ibi loquit̄ de actu, q pricipaliter ad liberationē tēdit. Et iō nisi ꝓponat̄ obligatio, nō pōt seq liberatio: hic nō tēdit ad liberationem principaliter: sed secūdariò & p quadā cōsequētiā. ¶ Et cū quæritur:

1 † vtrū ea, quæ tollūt iā cōtracta, īpediāt cōtrahēda. Dic, aut quæris de his, quæ respiciunt pricipaliter liberationē: & tūc aut talis actus de liberādo respicit tātū præterita: & tunc æquè tollūt iā cōtracta, nō impediūt cōtrahēda: vt. d. l. si à colono. & d. l. si stipulatus fuerim. §. j. s. eo. Aut respiciūt tātū futura: & tūc aut illa liberatio tēdit ad inducēda liberationē doli. & quæ īpediūt iam contracta: non tollunt contrahenda: vt. l. si vnus. §. illud. s. de pact. Aut ad liberationem doli non tendunt: & tunc non impedit̄ obligatio cōtrahi, sed effectus sic. & vno cōtextu obligatio nascitur, & perimitur: vt. l. sub conditione. j. de soluti. & l. quoties. j. de noua. ¶ Secūdò, quādo quærimus de his, quæ nō respiciunt liberationem principaliter: & tunc aut illa qualitas reddit personam, vel rem inhabilem in futuro: & tunc quæ impediunt iam contracta, impediunt contrahenda: vt hic: & l. iij. §. desinere. s. vsufruc. quemadmo. ca. de vsufru. leg. l. Sempronius Attalus. Aut non reddit personam, vel rem inhabilem in futuro: & tunc quæ impediunt iam contracta, non impediunt contrahenda: vt. s. de capi. dimi. l. ij. §. j. & l. si debito-

2 ri deportatio. j. de fideiuss. & j. e. l. æxistimo. ¶ Et ista † sunt [a] vti-

a lia ad. q. [b] Statutum est hic: ꝙ ille, qui fuerit exbannitus, elapso

b termino banni, non posit esse de prioribus, etiam si fuerit rebannitus: alio statuto cauetur, quòd qui interfecerit aliquem rebellem, sit exēptus, & eximatur ab omni bāno, quod incurrisset, vel incurrere potuisset, propter eius præterita delicta: cōtigit, ꝙ quidam post bānum sibi datum, intra terminum banni, interfecerit rebellē: quærebatur vtrū iste posset esse de prioribus? Videtur ꝙ sic: quia iste nunqꝫ fuit exbannitus: quia durāte termino superuenit causa: quæ bannum perfectum extingueret: ergo impediuit bānum incurrere. Sed certe cum ista causa tēdat directò ad liberationem, nec de bāno posset eximi: nisi ille, qui incurrit in eo puncto, quo terminus bāni currit, est exbannitus & exemptus: & sic verum est eum fuisse exbānitum: vt. d. l. sub conditione. j. de solu. cum simi. secus si statutum de cætero redderet personam inhabilem ad exbanniendum, per ea quæ dicta sunt. ¶ Habetis hic, ꝙ non reuiuiscit contractus. Contrà: quia cessante causa, cessat effectus: vt. l. generaliter. C. de episco. & cleri. Dyn. dicit, quòd in obligatione, quæ omnino non perimeretur: tūc procederet contrarium: secus si omnino posset

3 sublatum: vt in. l. si vnus. §. pactus. s. de pact. ¶ † Oppon. quòd operatur oppositum in opposito: idem & propositum in ꝓposito: vt. l. fin. de leg. iij. & l. & si contra. de vulga. & pup. Respon. qđ illud operatur &c. verum est eodem concurrente: vnde cùm ad contrahendam obligationē duo requirantur: scilicet consensus verbis expressus: & quòd res posit subijci nostro commercio: quorū si qđ deficit, obligatio esset nulla. Est ergo rō, quare liberatur: quia desinit esse in commercio: ideo extinguitur obligatio ipso iure: sed non restituitur obligatio ipso iure, cum verbis contrahatur, & licet res reincipiat esse in nostro commercio: tamen verba, quæ sunt necessaria non superueniunt. Dy. ponit in. c. qui sentit. extra de reg. iu. in. vj. & glo. in. l. secūdū naturā. j.

4 de regu. iur. ¶ Opp. contrariorum eadem est disciplina: vt. d. l. secūdū naturā. cum si. & d. l. & si cōtra. s. allega. Solu. Istud contrariorum eadem est natura: potest intelligi tribus modis. Vno modo eadem est natura, quantum ad cognitionem: quia cognito vno, cognoscis aliud: vt notat. s. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. l. j. Item alio modo quantum ad iuris dispositionem est eadem natura: vt. l. diem. §. stari. s. de arbi. & ibi ratio est: quia contrarietas cadit circa quædam accidētia: non circa id, quod est causa eius effectus: de quo loquimur ibi. Aequum & iniquum, non est causa, quare debet stari: sed compromissum. Tertio modo intelligitur, eadem est natura per contrarium: vt contraria eodem modo operentur contrarium effectum: & tunc ob. ad hanc legem: sed respondeo, verum est, vbi est eadem ratio: vt in. c. qui sentit. extra de regulis iuris lib. vj. ¶ Oppo. de. l. si chorus. §. fi. s. de legatis. iij. gloss. quæ est hic ponit solu. qꝫ non bonam: veritas est, ꝙ si talis homo efficiatur seruus, restituatur legatum, ex noua voluntate, vt. l. cum seruus. s. de adi. lega. ponit gloss. in. l. si chorus. in fin. & in. l. qui res. §. aream. j. de solut. ¶ Venio ad ver. nam & si quis nauem. & oppo. j. eo. ver. & nauis. respon. ista verba debent intelligi cum distinctione ibi posita. ¶ Venio ad ver. pro quo & illud. ¶ Oppo. de. l. cum certus. de vino triti. & oleo lega. & l. si debitor. §. verisimile. de contrahen. emp. gloss. hîc, & in contra dicit, ꝙ hîc adiecit ex illo fundo: ibi quod natum erit, & vide eam, quæ incipit: non adijciendo. ¶ Quid est hoc dictū,

5 quod gl. dicit, dico quod ratio est. † quia relatiuum quis vel qui, adiectum verbo futuri temporis, facit conditionem: vt. l. Stichū qui meus erit. s. de leg. j. & l. nuper. s. de lega. iij. quæ condicio intelligit̄ de prima vice: vt. l. boues. §. hoc sermone. s. de ver. signi. & ideò deficiente cōditione non debetur. Sed si dico ex tali fundo, non facit conditionem. sed ista sol. videtur cōtra. l. Lucius. de alimen. lega. Respon. ibi certus locus adijcitur gratia designationis, non gratia taxationis, seu conditionis. Quod apparet ex eo, ꝙ certus locus ibi adijcitur in executione: non in obligatiōe. hic verò adijcitur obligationi principaliter, & in eadem oratione. Ista sol. probatur in tex. in. l. quidam testamento. in prin. s. de le-

6 ga. j. ibi, ꝙ in initio purè datum &c. ¶ † Et vt ibi liqueat ista materia, quando fructus debentur ex certo fundo, vtrum obligatio extinguatur, vel differatur: distingue sic. Aut certus locus adijcitur cā designationis, quod est qn̄ præstationi adijcitur in alia oratione: aut adijcitur gratia taxationis. Primo casu, quod est promissum, debetur statim, vel ex illo loco, vel aliunde, vt. l. Luci⁹. s. de ali. leg. & l. quidā. de leg. j. & l. Paulo Callimacho. §. fin. de leg. iij. Quādoqꝫ adijcitur gratia taxationis: & tunc aut adijcitur per relatiuum: & ita facit conditionem, & tunc aut est tantùm vna præstatio: aut sunt plures præstationes annuę, vel menstruę. Si tantum vna præstatio: & tunc si primo anno non non colligūtur fructus. de cętero non debentur, vt. l. cum certus de vino triti. & oleo leg. & l. si debitor. §. verisimile. s. de contrahen. emptio. si verò sunt plures præstationes annuæ, vel menstruæ, quod deficit in vno anno, suppletur in alio: vt. l. legatum. §. vini falerni. de annuis lega. l. ex eo. s. de vino trit. & oleo lega. Si verò non adijcitur relatiuum, & tunc spectantur fructus sequentium annorū, si in primo anno non sufficiunt, vt hic. & l. Firmio. in princi. s. quando dies lega. ce. Et hæc sunt verba Pet. hîc per Cy. recitata. in. l. si quis argentum. in. fi. C. de dona. Quæro, an in tertio anno expectetur? & glo. dicit ꝙ non, nisi duo anni expectentur, vt. l. nemo. de lega. j. sed illa gl. dicit contra istum. §. qui dicit, ꝙ cessat & non extinguitur. Prætereà, obligatio vini, est in genere, quod perire non potest: vt. l. in ratione. §. incertæ. s. ad. l. falci. & l. incēdium. C. si cer. pet. Et ideò quandocunque nascitur, debebitur, cum non pereat. Et ꝙ sit in genere dilata, tn̄ in diem dicit̄ hic, in tex. Sed contra, quia imò obligatio fructuum nascendorū est conditionalis, vt. l. j. in fi. s. de condi. & demon. & dixi. s. eo. l. interdum? Respondeo, quando promitto fructus futuros simpliciter, non exprimendo quantitatem, & tunc indistinctè est promissio conditionalis, vt. d. l. j. in fi. & fructibus non natis, sine culpa promissoris, primo anno debitor liberatur, vt. s. de contrahē. emp. l. nec emptio. & tunc non distinguitur, vtrum apponatur

c relatiuum, vel non, sed quando certam quantitatem [c] fructuum stipulor, tunc si non apponatur fundus conditionaliter, obligatio est in diem, vt hîc patet, & sic debet intelligi prædicta distinctio. ¶ Itē oppone, dicitur hic casum, aduersamqꝫ fortunam &c. Contra de. l. generaliter. §. si homini libero. s. de fideicommiss. liber. glo. non sol. hîc dicit Dy. ꝙ ibi est libertatis fauore. ¶ Opp. dicitur hic, quòd non inspicitur, quod euenire pōt. Cōtra. l. qui

7 bona. §. cū inter ædes. de dam. infec. ¶ † Et vt liqueat, an inspiciatur quod euenire potest, breuiter dic. Aut id de quo agitur, respicit tm̄ tempus præsens, & nullam habet dependentiā de futuro.

a ¶ Et ista sint. qđ dicit̄ hic de bāno reprobāt Bal. & Ange. qa cū illud bānū sit quoddā peremptoriū, & per statutum tollatur, circunducit̄ edictū bāni, adeò ꝙ nō tenetur cōparere in termino. de iudic. l. & post tres. §. j. de re iudi. l. quęsitum. & dicit Ange. ꝙ in pūcto, quo occidit rebellē, contingeret eum exbāniri, statutum loquens de exbānitis, non de exbanniendis, non ꝓdesset ei. de iurisd. om. iudic. l. si qs id quod. ff. si dum procurator. & est quæstio de pūcto, de quo in l. si post mortem. de leg. j. Adde ēt clarius cōtra bar. quia statutū eximens è banno futuro, intelligitur illud impedire & hîc ponit. vn̄ non est nouum simile de solutione, quę non potest impedire obligationē. Andræas Barba.

b ¶ Ad. q. adde qđ Alexan. refert ꝙ Ang. Bal. Raph. cum quibus ipse transit, tenent cōtra hanc decisionem Bar.

c ¶ Quantitatem. Adde qđ concordat Bal. in. c. j. de na. feu. vbi allega. gl. in. l. hactenus. s. de vsu. quam dicit alle. bōa iura.

a ¶Ecclesia destructa. Adde an retineat priuilegia sibi cõcessa? vide glos. xvj.q.vij.c.& hoc diximus.& glo.in c.priuilegiũ.de regu.iur.ĩ.vj.& ĩ.c. statutũ.in ver.collegiatas.de elec.in vj.Inno.in.c.ij.de no.ope.nun.& in c.Abbate.de ver.signi.p Dyn.in.l.pater.§.Tusculanus.s.de lega.iij.Bar.in.l.iij.de colle.illi.p Bal.in tit.de pa.constan.in ver.nos Romanorum.& in aut.habita.C.ne fi.p patre.Alex.dicit,ꝙ magis communis cõclusio videt,ꝙ etiã nõ refecta,retineat priuilegia: nisi sit destructa superioris authoritate sine spe refectiõis.p.l.si vsusfructus ciuitati.s.q mo.vsufr.amit.Pro quo vide,qđ de villa destructa cõsuluit Bal.cõsi.ccclviij.li.j.Itẽ ecclesia destructa nõ amittit priuilegia si in alium locum sit translata: vt est gl.in.d.c.priuilegiũ.& not.Inn.in d.c.ij.

b ¶Si insulã. vide Io.de Imo.in cõs.clviij.& in consil.ccxlix.pro ista.l.And.Bar.

& non inspicitur, quod euenire potest: vt.l.si stipulatꝰ fuerim.
§.j.s.eo.l.si à colono.&.l.stiendum.§.fi.s.qui satisda.cogã.Aut
respicit futurum,& tunc aut illud, quod euenire potest, est cõ
tingens secundum naturam,& hominis dispositionem,& inspi
cimus quod euenire potest, vt.l.hæres meus.§.fi.s.de cõdi. &
demon.&.l.fi.§.sinautem auaritiæ.C.communia de leg.&.l.si
quis domũ.§.fi.s.loca.Aut secundùm legem est contingens,&
tunc aut est contingens de iure speciali,& non inspicitur, quod
euenire potest: vt.l.iiij.circa prin.s.de fideicommis.liber. Aut
de iure communi,& inspicitur: vt.d.l.iiij.&.l.sed & si per præ
torem.§.si feriæ.s.ex quib.cau.ma. Aut est contingens præter
naturam,& præter legem,& tunc aut præsens status rei indi-
cat contingentiam de futuro,& tunc inspicimꝰ quod euenire
potest.vt.l.qui bona.§.cum inter ædes.s.de dam.infect.&.l.ha
bitatores.§.fi.s.loca.&.l.in hanc in fi.s.de dam.infect.&.l.si idẽ
cum eodem.in fi.s.de iurisdi.om.iudi. Aut præsens status rei
non indicat contingentiam de futuro.& tunc non inspicitur: vt
hîc. Fallit ratione culpæ, vt.l.diuortio.s.de nego.gest.&.l.eum
qui.§.Papinia.j.de fur.& de tabu.exhi.l.locum.§.condemna-
tio.cum simi. Fallit fauore libertatis, vt.l.generaliter.§.homini
libero.s.de fideicommiss.liber.& illud brocar.tangitur in.l.j.de
in litem iuran.& ibi per Gul.sed non explicat. Et prædicta fa-
ciunt ad multa, quæ dixi in lege, si quis sub conditione. de te-
8 stamen.tutel.¶ †Item facit, frater diuisit cum fratre qui modò
moritur relicto filio pupillo dicitur, quòd frater non potest es
se eius tutor, quia inter eum & pupillum est obligatio condi-
tionalis. scilicet si res euincatur, quæ obuenit in diuisione, ergo
&c. vt not.in aut.minoris.C.qui dat tut.poss.dixi, ꝙ si præsens
statꝰ rei ad hoc tendit, scilicet ꝙ res euincatur, hoc verum esset:
aliàs secus, vt ex prædictis patet. Pro hoc induco exp̄ssè.s.si cui
9 plusq; per.l.fal.l.hæc autem.in prin.¶ †Venio ad ver.& nauis
& dicitur hîc: ꝙ non est eadem domꝰ, si domꝰ deponatur vsq;
ad fi. Contra.s.de serui vrba.prædio.l.seruitutes.§.si sublatum.
Dic domus deposita,& restaurata, non est verè eadẽ, vt hîc, sed
secundum fictionem. in actione personali non est etiã eadẽ, vt
hîc:&.s.de leg.j.l.si ita.§.fi. Ibi vide multa pertinentia ad istam
materiam. Facit: quod dixi in.l.dãni.§.si is, qui vicinas. de dã.
infect. Aut quo ad actionem merè realem,& tunc intelligitur
eadẽ.vt.l.seruitutes.§.si sublatũ.s.de serui.vrba.prædi.&.l.Pau
lus.§.domus.s.de pig. Aut est in actione mista vt in vsusfruct.
& tũc nõ est eadem, vt.l.repeti.s.quib.mo.vsusfruct.amitt. &
10 facit.l.qui vsumfructum.eo.ti.¶ †Quæro, quæ est differẽtia
inter nauẽ & domũ? Respon. quia domus deposita animo refi
ciendi nõ est eadẽ, nauis sic.& gl.voluit assignare differentiã.
& vide eã, quæ incipit.hoc in domo spãle,& gl.assignat in.l.q
vsumfructũ.in gl.mag.C.de vsufructu, quod nauis de facili refi
citur: non domus. Istud est truffa, quia facilius inueniuntur ma
gistri pro domo reficienda, quàm pro naui. Dic ergo rationem
Mar.verã, quia nauis in mẽte eius, qui ædificat consistit,& ideo
est eadem. sed domꝰ cõsistit in solo. ideo nõ est eadẽ. Et istud
fortè voluit Mar. sentire.¶ Declaro, incorporalia, vt actiones se
quuntur personã quocunq; vadãt: vt.l.fi.de præscri.lon. temp.
immobilia non sequuntur persona, cum sint inseparabilia à so-
lo: ideo animus circa retentionẽ ipsorum: prout sunt corpus:
non potest operari, sed mobilia possunt separari à corpore, &
sequi dñm, ideo animus in eius retentione facilius operatur, &
ideo quãdo quis deponit nauem animo reponẽdi: illa nauis sem
per videtur retenta in mente, nec vnq; deposita: vt hîc dicit tex.
a ¶Quid de ecclesia destructa[a] funditus,& reædificata: †an dica
11 tur eadem? Goff. dicit idem, quod hîc in domo. in sum. de eccle.
ædif. in fi. Quod puto esse verum, si ecclesia accipiatur pro lo-
co parietibus circundato, secus si accipiatur ecclesia pro capitu
lo toto, vt no. Azo in sum. de sac.san.ecc.in prin.& hoc est vti-
le, propter id quod dicitur, extra de rescrip.c.fina.in cle. scili-
cet ꝙ literæ nõ porrigant ad noua beneficia, sed puto interesse:
an dicatur ecclesia,& habẽt locum prædicta, an dicatur benefi-
cium,& illud etiam durat ecclesia deposita. quia nomen est oĩa
continẽs. vt.l.quoties.§.fi.de vsufructu. vnde licet sit alia eccle-
sia, tñ idem beneficium est. ¶ †Inducit Mar. ad quæstionẽ sunt
12 excommunicati canonici, quidam alij loco illorum sunt positi,
an illi sint excommunicati? dicatis quòd.q.est Canonistarum in
c.aduersus consules. extra de immuni.eccle.& per Innoc.in.c.
grauem. extra de senten: excom.

Si rem quam ex causa. ¶Duæ causæ lucratiuæ non possunt concurrere circa eandem rem, nisi vna sit reuocabilis. hoc dicit. Materiam duarum causarum lucratiuarum habes in repetitione mea.l.Meuius.§.duobus.s.de legatis secũdo. Examino q.gl. hęc res mihi debita ex causa lucratiua, effecta est mea ex causa lucratiua. tamen est recessura à me, an contra primum debitorem potero statim agere? Glo. dicit quòd sic.& vide eam quæ incipit, meritò hæredi. Pet. dicit contra: vt not.in.l.Neratius.s.de cõdi.indebi.glo.in.l.non quocũq;.in prin.de lega.j.ponit ambas istas opi.& Dy.tenet ibi: ꝙ demum existẽte cõditiõe potest agere.& dicit, ꝙ casus est in quodã versi.l.non quocũq;. Iaco.de Are.dicit concordãdo istas opiniões. aut volo agere ad seruum, vel ad ęstimationem debitam: & nõ possum. Ita loquit, quod nota.in.l.Neratius.de condict.indebit. & ita intelligatur opinio Dy.& Pet. aut volo agere ad id, quod videor minus habere: quia est dubium ipsam in futurum esse penes me: & possum: vt argu.l.j.§.si hæres, ad Treb.& ita loquatur alia opin.

Stichum qui decesserit. ¶Res perempta post morã põt cõdici,& in stipulationem deduci.h.d.¶No. quòd in obligatione rem restitui, re perempta, ipsa res cõdicitur: vt no.hîc.&.l.si seruus.§.boue.s.de cõdi.fur.dico in.l.stipulationes non diuiduntur.s.eo.&.l.nemo rem suam.

SVMMARIVM.

1 *Moræ purgatio ante litem contestatam admittitur: nisi creditoris intersit.& qualiter hoc intelligatur?*
2 *Moræ purgatio non admittitur, quando promisisti facere domum in fundo meo: & fuisti in mora: & ego fundum alienaui.*
3 *Modicum tempus intra quod mora purgatur, est arbitrarium.*
Iudex arbitratur ex qualitate operis, uel temporum, quod dicatur modicum tempus.
4 *Purgatio moræ non admittitur, ubi est dies, & pœna in stipulationibus conuentionalibus: secus in prætorijs.*
Purgatio moræ non admittitur, etiam ubi est dies & pœna, quando dies est appositus causa multiplicandæ obligationis.
5 *Purgatio moræ non admittitur, ubi est apposita dies certa, & pœna.*
Purgatio moræ admittitur de æquitate, ubi est dies, & pœna: quando promissor non potuit prouidere cursum diei.
6 *Moræ purgatio admittitur, ubi est apposita dies, & pœna tacita legalis: scilicet interesse.*
7 *Textus in.l.si ita quis.§.Seia.j.eodem.intelligitur, quòd licet sit ibi dies expressa, & usuræ promissæ, tñ usura, ut sors petitur, non ut pœna.*
8 *Nouatio, quæ inducitur per appositionem pœnæ, non impedit purgationem moræ. intellige de quasi nouatione.*
9 *Moræ purgatio, quòd admittatur in decisorijs, quando est apposita dies & pœna: secus in præparatorijs iudiciorum.*
10 *Quando agatur mitius cum.l.quam cum homine?*
11 *Fideiussor de iudicio sisti, potest moram purgare post multos dies, quãdo est apposita dies & pœna.*
12 *Moræ purgatio post litem contestatam, non admittitur, quando petitur pœna, uel interesse: & aliud offertur: scilicet ipsum factum: sed quãdo idem quod petitur, offertur, & consignatur: tunc liberatur & sequitur absolutio ab obseruatione iudicij.*
13 *Purgatio moræ post litem cõtest.& usq; ad sententiam admittitur in stipulatione de iudicato soluẽdo, quæ continet clausulã de defendendo.*
14 *Mora purgatur etiam post sñiam, quãdo soluitur totum, quod debetur.*
Obligatio ad interesse, quando est commissa: & sic ad quantitatem, admittitur solutio fundi, loco quãtitatis æquiualentis: & sic aliud pro alio soluitur.
15 *Mora purgatur etiam post sententiam in pœnis legalibus, quæ committitur ex delicto.*
Idem in actionibus arbitrarijs.
16 *Ratio quare post lit.contest.non admittitur purgatio moræ.*
17 *Purgatio moræ an admittatur, quando in stipulatione est apposita clausula, rato manente pacto? quòd sic.*
18 *Ignorans se moram purgare posse, si soluit pœnam, uel interesse, nõ potest solutum repetere.*
19 *Moræ purgatio non admittitur executiõe facta à lege, uel ab homine.*
20 *Iuramentum appositum super contractu, impedit purgationem moræ.*
21 *Moræ purgatio non admittitur, quando stipulatio est commissa propter malefactum, & factum est momentaneum: secus si successiuum: quia admittitur intra modicum tempus.*
22 *Res debita si perijt intra tempus, quo poterat mora purgari, perijt periculo debitoris.*
23 *Mora, an poßit purgari. quãdo conuentio est collata in personam unius, & pœna in personam alterius?*
24 *Actor quando poßit moram purgare?*
25 *Mora quando poßit purgari tam ex parte actoris, quã rei? & ibi reassumendo materiam distinguit.*

LEX XXXIIII.

b **Si insulam.** [b] ¶Ista.l.habet materiam profundam: gloss. tractauit eam in l.& si post tres.s.si quis cau. Dy. ex dictis Odofre. posuit vnã distinctionem hic. Iaco.de Areti.& Pet. de bellaperti. aliter ponunt: vt refert Cy.C.de pac.l.si pacto quo pœnam. Ego in oppositiõibꝰ examinabo, quasi dicta omnium.

Diuiditur

a POMATES. ¶ Nisi factū fieret. & hoc sequuntur cōmuniter doc. vt hic inquit domi. Alex. in. iij. col. in fi. cum sequen. in princ. Et cum ista conclusione transeunt omnes Moderni Senen. & do. Iaso. Iac. de puteo, vt dixit, me audiente, Decius, qui & ipse cum illis sentiebat: vñ pro cautela ne quis posit morā purgare: vide hic Mod. Peru. & do. Alexan. in princ. iiij. colū. do. Alex. in l. & si post tres. §. si quis cau. Et pro ista limitatiōe, φ non potest mora purgari, si creditoris intersit, vltra dicta per dñm Alexā. facit: quia illud, quòd posit mora purgari añ litem contestatā, est beneficium à lege indultū, quæ non censetur beneficiū alicui concedere cū alieno damno. l. impuberi. §. de administratio. tut. l. cum filiusfamilias. §. de testamē. milit. & vide pau. de ca. consil. lxxiiij. in v. col.

POMATES.

b ¶ Si sua intersit. Dico contra Barto. trāseunt communiter omnes in ista q̄stione: de qua vide aliquid per domi. Alex. hic. & pro hoc, φ non posit purgari mora, facit: qa lex non admittit casum impossibilem, quod cū eo ædificādo facias, qđ ius in eum desinat esse deteri⁹: cum hoc ædificare, id ad me nihil spectat: cum fundus desinat esse meus alienatiōe.

c ¶ Sed dubitatur. adde Alexan. de Imo. sequentem Bar. hic in consilio. xiij. colū. j. in ij. volu.

POMATES.

d ¶ Arbitrio iudicis. Ad hoc vide domi. Alexand. in consil. vij. aliâs xxx. in. ij. vol. in iiij. col. & consil. xiiij. co. j. eo. vol. Sed iterū dubitari potest: qa Bar. tantùm dedit formam arbitrandi, q̄n sumus in extraiudicialibus: quid esset quando essemus in iudicialibus. Hac differentia mouetur hic solus Iaco. bu. qui dicit spectandam consuetudinem loci, in quo iudicium vertitur. argu. l. iij. in fi. §. de testi. vide tamen circa hoc. l. & si post tres. §. si quis cau. & bene facit quod notat Bar. de eo, qui est cōsuetus. l. eum, qui. §. fi. §. commo.

Diuiditur in duas partes. Primò loquitur de tempore ante litem contestatam. Secundò de tempore post litē cōtestatā: cū īteresse cōmisium post morā petit: ante litē contestatā admittitur purgatio moræ: post lit. contesta. secus. hoc dicit. ¶ Vel diuide in tres partes. Primò ponitur thema & quæstio. Secundò responsio ante lit. contesta. Tertiò de tempore post litem contestatam. Pone summarium: vt. §. deinde pone casum in terminis. & lege literam ibi: potuisti facere: & sic commissa est stipulatio ad interesse totum: vt. §. eo. l. si ita stipulatus essem abs te. Quæritur modò, an admittatur purgatio. ibi contestatus: scilicet super interesse. ¶ No. φ ante litē cōtestatā admittitur purgatio moræ. Item no. φ post litē cōtestatam non admittitur purgatio moræ. Ad ista declaranda intendā: licet Pet. de bella perti. & An. de pisis, qui repetierunt hanc. l. tractent hîc, quomodò factum sit in oblatione: & quomodò interesse succedat in obligatione. quæ omnia dico in. l. stipulationes non diuiduntur. §. eo. & l. si ita stipulatus. §. eo.

1 ¶ † Oppo. ad primum notabile de. l. si ita quis. §. Seia. j. eo. sol. gloss. purgatio admittitur, nisi creditoris intersit: vt in contra. & probatur in. l. si cum dies. §. fi. cum. l. seq. §. de arbit. Sed contra hoc oppo. nam hic dicit tex. commissam esse stipulationem ad interesse, ergo creditoris interest: & sic purgatio non admittitur. quod est contra hunc tex. Sol. dicit Dy. quod glo. dicit, nisi creditoris intersit. debet exponi: hoc est, nisi interesse creditoris excedat æstimationem facti. tunc enim non admitteretur purgatio. quod intellige, nisi factum fieret [a] & daretur illud, quod vltra interest: & hoc tenet Dy. hic. & gloss. in l. si cum dies. §. fi. & l. sequē. §. de arbi. Et sic habetis vnā limitationē: scilicet quòd admittitur purgatio ante litem contestatam: nisi creditoris intersit. ¶ Sed cōtra hanc limitationem oppo. & videtur, quòd debet sic limitari, Admittitur purgatio moræ: nisi ius actoris sit factum deteri⁹: vt. l. & si post tres. §. si quis cau. sol. quando in obligatione est aliquod factum, quod spectat ad litis ordinationem: vt promisisti mihi de iudicio sisti: vel de defendendo: tūc debem⁹ vti illis verbis, quibus vtitur. l. & si post tres. scilicet si ius actoris &c. Nam damna & expensas prosequimur officio iudicis: vt. l. non ignoret. C. de fiu. & lit. expen. & C. de iudi. in. l. sancimus. & ideo non curamus si actoris intersit: nec per hoc impeditur purgatio: sed iudex vt dixi ex officio non audiet, nisi refectis expensis & dānis: sed quando factum venit explicandum extra iudicium: tunc ipse creditor impedit purgationem. si sua intersit, [b] nisi interesse offeratur: vt dictum est.

2 ¶ † Ex prædictis dico, quòd si promisisti facere domum in fundo meo: & fuisti in mora, & postea fuudū alienaui: non poteris de cætero moram purgare: quia ius meum est factum deterius: vt dicta. l. & si post tres. Nam ista verba, nisi actoris intersit. comprehendunt etiam quando ius actoris est factum deterius. ¶ Secundò oppo. & videtur, quòd solum intra modicum tempus admittatur purgatio: vt. l. si ita quis. §. Seia. infrà eodem. hic verò dicitur vsq; ad litem contestatam, & posset esse φ contesta. litis haberet magnam dilationem. Sol. dicit ibi gl. φ hæc. l. limitatur per illā: scilicet φ vsq; ad lit. contesta. admittatur purgatio: scilicet, quòd si contestatio fiat intra modicū tempus. & bene dicit.

e POMATES. ¶ Sed istud est cōtra pactū. l. cōmissoriæ qđ est pœnale. & est tex. in. l. si & rē, & preciū. §. de peti. hære. de quo p Bal. in. l. & si post tres. in lect. circa medium: dum refert Bar. hic. §. si quis cau.

f POMATES. ¶ Quintò oppo. no. ad intellectum. l. qui Romæ. §. Flauius. φ ibi erat pœna & non dies: sed tunc oppo. de. l. fi. §. qui sine manu. ad liber. prout ibi erat pœna & non dies: prout ibi dicitur, φ imo quando venditur seruus cum hoc: vt manumittatur, quòd inest ex consuetudine diui Marci tempus duorum mensium, quod est gloss. quòd hic dicitur, quod in. d. §. Flauius. non erat dies. Solu. dicas, quòd dispositio. l. fin. habet locū, quoties non agitur inter partes de certo actu manumittendi: sed quoties actū est inter partes de certo genere manumittēdi: vt fuit in dicto. §. Flauius. etiam vide ad hæc Alexā. cōsi. cv. col. iij. secundo not. quòd vbi est pœna, & dies, etiā tacita, φ non posit proui deri, qñ impedit moræ purgatio sicut qñ est pœna expressa: contra hoc tenent Ang. & Imo. vt refert hic domi. Alexā. quos sequitur do. Christofo. de Nicel. dicentes qđ imo tūc nō impedit moræ purgatio: moti per. l. si cum dies. §. fi. §. de arbit. licet dñs alex. nitatur sustinere Bar. alleg. p eo dictā. l. j. §. de pen. leg. & respōdent ad dictū. §. finalē, φ ibi erat dies incerta: qaibi statur arbitrio iudicis. vult ibi glo. ver. modicū in vltima opiniōe. Tñ tu teneas opinionem ang. quæ vētior. & primò rñdit dñs Alex. φ intellect⁹, quē dat ipse ad. §. fin. non est bonus, nec q̄ tenet: sed imò intelligit tpe quatuor mēsiū, quod dr indictionis: vt ibi côiter tenent doctores. Et ad legē primam. §. de pen. leg. versi. nisi fortè. Respondeo prout respōdit Angel. ad dictam legem. ij. de iure emphy. quæ videbatur facere pro Bartol. quòd ibi pœna & dies oriebatur ex eodem fonte: scilicet ex dispositione testatoris, prout in. d. l. ij. oriebatur dies & pœna ex legis dispositione, & pro ista solutione facit: qa in materia purgationis moræ æquiparantur dispositio legis & dispositio testamentorū: vt inquit Bald. in. l. & si post tres. §. si quis cautio. si ergo vbi est dies & pœna legalis, non admittitur purgatio moræ. d. l. ij. C. de iure emphyteo. ergo nec etiam admittitur, vbi est pœna, & dies ex dispositione testatoris, ex quo æquiparantur. Sed quæritur, quæ potest esse ratio diuersitatis inter. l. si cum dies. §. fi. & dictam. l. ij. C. de iure emphy. potest dici, φ in. l. si cum dies. ibi indulgetur tempus quatuor mensium miserationis causa. Vñ sicut

3 ¶ † Sed dubitat, [c] qd sit modicū tempus. gl. in. l. & si post tres. ponit opin. Finaliter dicit, qđ stabit arbitrio iudicis. [d] & dicit bene, p tex. ī dicta. l. si ita qs. §. Seia. vbi tex. hoc dicit expresse: licet gl. & docto. nō allegent ad hoc. Sed posset dubitari qualiter iudex arbitrabit istud modicū tps. Respō. ex qualitate operis, vel tēporū, arbitrabit iudex tps: vt. j. eo. l. cōtinu⁹ §. itē qui insulā. & sic habes aliā limitationē.

4 ¶ † Tertiò oppo. de. l. traiectitię. §. de illo. §. ti. j. & C. eo. l. magnā. vbi vr, φ nullo modo admittat purgatio. Solu. ibi erat dies & pœna, & iō nō admittit purgatio: hic verò nō erat dies, nec pœna. Ita videt velle glos. in. l. & si post tres. & Odof. & Dy. hic in distinctiōe sua: licet Pet. de bel. pertica contra: vt dicam infra proxi. cōtrario. Quartò opp. ad istā solutio. de. l. & si post tres. §. si qs cau. vbi erat dies & pœna, & admittitur purgatio. Sol. hic loquimur in cōtractibus, ibi in iudicijs speciale, secundum gl. & Dy. Sed Pet. dicit φ hoc est truffa, nam dicere in iudicijs, multa sunt specialia, hoc ergo est speciale, est multū inconueniens. Dicit ergo Pet. φ in. d. l. & si post tres. est casus contra Dy. Rñdet ad. §. de illo. quòd ibi erat talis pœna, quæ pōt peti vna cū principali vt vsura: ideo non admittitur purgatio: hic verò & in. l. & si post tres. nō poterat peti vna cū principali. Ad legē magnam respondet, quod ibi dicitur, φ pœna cōittitur: nō aūt prohibet, qđ mora posit purgari. ¶ Examinemus verba Pet. dicit ipse, vbi pœna pōt peti vna cū principali, non admittit purgatio hoc est falsum: vt infra dicā in qō. illa, qñ est dictū rato manente pacto. Itē dicit ipse, φ vbi non pōt peti pœna vna cum principali: tūc admittit purgatio, sed istud est [e] cōtra tex. de. l. traiectitiæ. §. fin. vbi in pacto legis cōmissoriæ nō admittit purgatio: & tñ non poterit peti vna cū principali. ¶ Qualiter ergo respondebimus ad. l. & si post tres? dico scđm gl. & Dy. speciale in pretorijs & iudicialibus stipulationibus. Asigno aliam rationem, quàm ipsi: quia pretoriæ stipulationes, & iudiciales iudicantur de mente ptoris, sed conuentionales ex mente contrahentium: vt. l. in conuentionalibus. §. eod. sed cū prætor habeat æquitatē añ oculos: vt. l. quod si ephesi. §. de eo, quod certo loco. Ideo cū videt ius actoris non esse factū deterius: iō admittit purgationē moræ. Nō sic in conuentionalibus, q̄ ex mēte & volūtate cōtrahentiū iudicant. Itē cōtra istā sol. Dy. oppo. do. Ray. de forli. de. l. j. §. de penu. leg. vbi dicebat ipse, quòd erat casus cōtra Dy. Sed certè imo ibi verè est casus pro Dy. Nam ibi inter cætera ponit casus, vbi penus relicta est in annos singulos: & si penū nō dederit, decē daret. Nā ibi est dies: scilicet in annos singulos & pœna: & tñ admittitur purgatio: vt ibi dicit tex. sed certè Dyn. intelligit qñ est apposita dies solutioni: cuius diei euentus cōstituit quem in mora. Sed. l. j. de penu. leg. loquitur de die, qui apponitur gratia multiplicandę obligationis: cuius diei euentus non constituit quem in mora. Nam cum ex euentu diei in vltimis voluntatibus nascatur obligatio: non potest eodem momento nasci obligatio & mora: vt. j. de solut. l. quod dicimus. licet secus in contractibus esset: vt. l. ij. de iure emphyteo. Sed si poneremus quòd in vltimis volūtatibus esset dies apposita solutioni: tunc non admitteretur purgatio: vt. l. j. de penu. lega. ibi nisi alia dies adiecta sit &c. vbi est casus pro Dyn. ¶ Quintò oppon. [f] de. l.

fuit misericors in illo tpe indulgendo: ita etiam voluit esse misericors concedendo, quod possit mora purgari. Sed in.l.ij. dies est circa ipsam obligationẽ: imo non est mirũ, si non admittat̃ purgatio moræ. hæc mihi diuersitatis ratio non placet. Quia licet posset dici nõ est mirum, ꝙ ex quo lex tps quatuor mensium miserationis causa voluit etiã concedere, quòd posset mora purgari: vt cui iam concesserat, & aliud concederet. arg.l.j.C. de fideius. tñ non lapsus diei positi à partibus: vt ego no. ad Bar. in.l. ita stipulat⁹. in.xviij. col. in prin. eo. tit.

a POMATES. ¶ Sed contra hoc insurgit. Nota. ꝙ obligatio contracta ad pœnã, difficilius tollitur, ꝙ̃ obligatio contracta ad ĩteresse: & ad hoc bene facit, quod dicit bar. in l. cum stipulatus sim à proculo. in ij. col. per glo. ibi j. eo. quòd difficilius cõmittit̃ obligatio cõtracta ad interesse ꝙ̃ ad pœnã. Ex his verbis bar. hîc habes ĩferre scd'm Besut. ꝙ si dies, & ĩteresse essent ĩ obligatione, ex hoĩs dispositione, ꝙ non admittitur purgatio morę: quod est de mente Bar. in. d.l. cum stipulatus. vbi etiam videas. Aduerte tñ: quia vr̃ dicendũ qñ est dies, & interesse in obligatiõe, ꝙ non debeat admitti purgatio morę sicut qñ est dies & pœna: qa interesse succedit in obligatiõe ex hominis dispositione. l. stipulatiões nõ diuidunt̃. ver. Celsus. s. eo. sol. licet hoc sit verum tñ immediatè venit ex .l. dispositione, ꝓpter tacitã volũtatẽ partiũ vt dicit Are. in. d.l. iiij. §. cato. in. xiij. col. in fi. & seq. s. eo. & fuit de mente Bar. in. d.l. cum stipulatus sim. in loco superius allega.

b POMATES. ¶ Ratio pôt esse. quia aduerte ad istã rationẽ, quam ponit hîc Bart. assignando differentiã inter. l. Celsus. & .l. & si post tres. reprehendit Besu. inquit enim ipse, licet expediret offm̃ iudicis, quo ad iudicandum: tñ non est dubium ꝙ durat, quo ad executionem. l. intra dies. & not. ibi per Bar. s. de re iudic. Cogita tñ: quia ista impugnatio non vr̃ mihi satis bona: aliã nihilominus quam hic. ipe diuersitatis rationem ponit. Magis fauetur sine dubio facienti actum necessariò, quam voluntariè .l. si fideiussor. §. si necessaria. s. qui satisda. cogan. & .l. q erat hæres. s. fami. erciscun. & in. l. & si post tres. fuit actus necessarius: scilicet promittere de sistẽdo in iudicio. Imo. l. ij. in prin. & ꝑ totũ. s. si qs cautio. in. l. verò Celsus. fuit actus voluntarius: videlicet compromittere. l. diem proferre. §. stari. s. de arbi. nõ est mirum, si in. d. l. & si post tres. magis ei, qui facit actum necessariò, ꝙ̃ in l. Celsus ei, qui fecit voluntariè, faueri: quia sibi imputari debeat: qa compromisit. Simile etenim in emptore videmus, ꝙ si compromisit, cum ad hoc non cogatur, non potest re euicta agere contra venditorem de euictione simili. Etenim in emptorem videmus, ꝙ si cõpromisit, cum ad hoc nõ cogatur, est. l. si dictum. §. j. s. de euic. Aliam rationẽ diuersitatis ponit Albe. in. d. l. & si post tres. Dic vt ibi per eum. Aliam etiam ponit Bal. in. c. j. in. ij. col. in tit. quo tempo. mil. in vsibus feudorum. vide ibi per eum.

qui Romæ. §. flauius. j. eod. vbi est pœna: & tamen
admittit̃ purgatio. Sol. Dy. ibi erat pœna, & nõ dies:
sed quod supra dixi, habet locũ, qñ est pœna & dies.
5 Sed cõtra hoc dictũ Dy. insurgit dñs † And. de Pisis.
qa in obligatiõe saltẽ inest dies tacita: scilicet cũ pe-
tiero: vt. l. si decẽ cũ petiero. s. e. sed dies tacita, & ex
pressa, operat̃ idẽ: vt Dy. dicit, & probat̃ in. d. l. j. de
penu. leg. ergo &c. & sic recedit à dicto Dy. Sed cer-
tè Dy. loquit̃ de illo die, cuius diei cursum promis-
sor poterat ꝓuidere ex natura obligationis. Nam si
nõ potuit ꝓuidere: tũc de æquitate admittit̃ purga-
tio: quæ purgatio fit ex æquitate: vt. l. si seruum. §. se
6 quit̃. j. eo. ¶ Sextò opp. † de. l. si ita quis. §. Seia. j. eo.
Sol. Dy. qd' ibi est dies, & nõ pœna: iõ admittit̃ pur
a gatio. Sed cõtra hoc insurgit [a] Andræ. de Pisis: qa li-
cet sit dies tm̃, tñ pœna inest tacitè: scilicet interesse,
quod post morã succedit in obligatiõe: vt. l. stipula-
tiones nõ diuidunt̃. versi. Celsus. cũ simi. ergo nõ de-
beret admitti purgatio: sicut qñ est dies, & pœna ex
dispositione hoĩs. sed interesse succedit in obligatio
ne, & ex dispositiõe legis. Vñ & eadẽ æquitate qua
lex illud inducit, eadẽ ęquitate purgationẽ admittit
secus qñ homo sibi specialiter prouidit. Illam enim
propriã prouisionem auferre lex non vult: nam lex
suum, non tibi tuum denegat auxilium: vt not. C. si
aduersus ven. l. ij. & firmius quis habet, quod quęrit
sua prouisione, quàm quod prouisione alterius: vt
s. de fideicommis. liber. l. si filius. §. erit. & .l. ij. s. de of
fic. proconsul. & de leg. ij. l. quod princi. & .l. si augu
stæ. Item est alia ratio: quia mitius agitur cum. l. quã
cum homine: vt. l. Celsus. s. de arbi. & . j. dicam. ¶ Itẽ
7 contra prædicta † videt̃ prædicta. l. si ita quis. §. Seia.
vbi videtur dies & pœna: scilicet vsura. Sed certè ibi
soluuntur vsuræ: vt sors: sed nos loquimur in pœna,
quæ committitur ex cursu diei. ¶ Septimò oppo.
de. l. j. in prin. de penu. leg. & quando dies lega. ce. l.
cum fine. & .l. si penu. vbi licet sit pœna, admittitur
purgatio. Sol. dicit Dy. ꝙ ibi est pœna, & non dies:
ideo mora committitur per interpellationem: & ad
8 mittitur purgatio. ¶ † Sed contra hoc oppo. stipula
tio pœnalis nouat præcedentem: vt. l. obligationum
ferè. §. fina. s. titu. j. & . j. eo .l. ita stipulatus in fi. & ibi
dicam. Quomodo ergo admittitur purgatio? sed cer
tè Dy. in. l. si seruum. §. sequitur. j. eo. dicit, ꝙ ista no
uatio non impedit purgationem: vt. d. ll. vbi est ca-
sus. Quod placet. nil enim repugnat, quod vnum sit
in obligatione, aliud sit in solutione: vt. l. si stipula-
tus fuero decem in melle. j. de solut. Item contra di-
ctum Dyn. arguit do. Andræ. de Pisis: nam sequitur
inconueniens: quid enim si est commissa pœna du-
pli: nonne actor erit in damno, si purgatio admitta-
tur? Sed hoc somnium est, vt ipsemet dicit. Et ego di
co, quòd est contra casum. l. si cum dies. in fin. con-
iuncta. l. non distinguemus. in princi. s. de arbi. Præ
tereà, est contra casum. d. l. j. in fi. de penu. leg. vbi ex
cessatione quantitatis anni vnius, cõmittitur pœna
maior pro toto: & tñ admittit̃ purgatio. Ex his con-
9 cludamus dictũ Dy. in oĩbus esse tenendũ. ¶ † Octa-
uò op. dixi scd'm Dy. s. ꝙ vbi est dies, & pœna in iu
diciis, admittat̃ purgatio moræ. Sed cõtrà. s. de arbi.
l. Celsus. sol. dic, ꝙ. l. & si post tres. & quod supradi-
ctum est, habet locũ in præparatoriis: sed. l. Celsus.
b habet locum in decisoriis. Ratio potest esse: [b] qa in
prætoriis stipulatiõibus, & iudicialibus iudicamus
secundũ mentẽ prætoris: sed hîc non sic in his, quæ
pertinẽt ad litis decisionem: vbi iudex iam functus
est officio suo: vt. s. de re iudi. l. iudex. Sed cõtra hoc
vr̃. d. l. si cum dies. §. fi. vbi etiam in decisoriis admit-
titur purgatio. Sol. dicit gl. in. d. l. Celsus. in princ. &
Dyn. quòd in dicta. l. si cum dies. in fin. fuit apposita
dies. à. l. in. l. Celsus. in prin. fuit apposita dies ab ho-
mine: & mitius agitur cũ. l. quàm cum homine. Sed
contra hoc opp. glo. in. d. l. Celsus. de. l. si libertus mi
norem. j. de iure patro. Item do. Ant. dicebat dictã
solutionem non esse veram. Ideo dictum contrariũ
l. si cum dies. §. fin. quidam soluunt, ꝙ durius agitur
cum homine legis ministro, ꝙ̃ cum. l. vt. d. l. Celsus.
Nec ob. d. l. si libertus. quia ibi loquitur de homine
c non ministro legis. Sed certè hoc [c] est falsum. Nam
arbiter non est legis minister: nullam enim habet iu
risdictionem, sed notionem: vt. l. ait prætor. in prin-
cip. s. de re iudic. & ideo dic, quòd Dyn. bene dicit.
10 Non ob. l. si libertus. † quia quandoꝗ pœna respicit
annullationem ipsius actus, de quo agitur: tunc du-
rius agitur cum. l. quia facilius lex potest annullare,
ꝙ̃ homo: vt. C. de leg. l. non dubium. Quandoꝗ pœ
na non respicit annullationem ipsius actus, de quo
agit̃: sed venit extrinsecus: vt pœna pecuniaria, quæ
committitur, si aliquid fuerit factum, vel non factũ:
tunc durius agitur cum homine, ꝙ̃ cum lege. ¶ Vl-
d timò oppo. [d] † ad istam partem, & ea quæ dicta sunt:
11 qa in ꝑparatoriis admittit̃ purgatio post multos dies
vbi est dies & pœna: vt. C. de fideius. l. sancim⁹. Sol.
speciale in fideiussore de iudicio sisti: quia alieno vi
tio laborat: vt dicit gloss. in dicta. l. & si post tres.
12 ¶ † Venio ad secundã partem: dicitur hic, quòd post
litem contesta. non admittitur purgatio. ¶ Oppoñ.
e primò [e] de. l. interdum. §. fi. s. eo. & .l. si seruum. §. se
quitur. j. eod. & . §. de illo. vbi indistinctè dicit, quòd
offerendo rem debitam purgatur mora. Solut. dicit
glo. in. d. l. interdum. ꝙ illa intelligit̃ secundũ istam:
scilicet offerendo ante lit. contest. ¶ Sed contra hoc
insurgunt Pet. & And. de Pisis: & quasi omnes doc.
dicentes, ꝙ hęc lex loquitur, quando vnum petitur,
scilicet pœna, vel interesse, & ad purgationẽ moræ
aliud offert̃: scilicet ipsum factũ. Sed qñ illud, quod
petitur, offert̃: tunc semper admittit̃ purgatio: vt di-
cta. l. interdum. in fi. Et probatur. institu. de perpe.
& tẽp. act. §. fi. Sed do. Ray. sustinebat glo. per. l. sed
& si alia. de cõsti. pec. vbi etiam quando id, qd' petit̃

c POMATES. ¶ Sed certè hoc est: quando durius agatur cum. l. quã cum homine. & contra: de hoc etiam vide Bar. in. d. l. si libertus minorẽ. l. & in. l. ampli⁹ peti. j. rem ratam haberi. Aduerte, ꝙ imò potius videretur dicendum, quòd nõ deberet posse purgari mora, quãdo dies est postposita ab homine: quia non est dubium quòd grauius punitur, qui grauius delinquit. l. respiciẽdum. in princip. j. de pe. si quis offendit digniorem hominem: & per consequens grauius delinquit. §. atrox. insti. de iniur. vt suprà. non deberet posse moram purgare: nisi dicas, quòd non fit iniuria aliqua. l. ex quo ipsa hoc ꝑmittit, & volenti non fit iniuria. & cũ ibi fit iniuria, nõ est mirum si potest remittere: secus quando fit bene. l. non nobis nostrum, sed suũ deneget auxiliũ: vt not. C. si aduersus vendi. l. ij.

d POMATES. ¶ Vltimò opp. quòd facilius succurratur fideiussori, ꝙ̃ principali. facit bene. l. fideiussor euictionis. cum ibi no. de exceptione doli. Et ꝙ magis faueatur qui alieno vitio laborat, ꝙ̃ qui suo, est tex. ĩ. l. si quis suo. §. fi. C. de inoffi. test. & in. l. lex Anastasij. C. de na. & in. l. qsquis. C. ad legem Iuliã maiesta.

e POMATES. ¶ Opp. Primò no. ꝙ debitor speciei morosus, per solam oblationem factam lite contestata, non purgat. Hoc idem tenet in. d. l. interdũ. secundũ do. Iaco. de but. & quidã Perusi. Mod. ex no. per Rapha. cuma. in. d. l. interdũ sunt in contraria opiniõe, & volunt ꝙ imo etiã isto casu per solam obligationẽ purgetur mora. Mouẽtur aũt primò per. d. §. fi. insti. de perpe. & tẽpo. qui iudicio meo nihil fa. propter verbum satisfacit in testamento positũ, ꝙ vltra oblationem requiritur consignatio, vel solu. Secundò mouentur per. l. hoĩem. s. manda. vbi probat̃, ꝙ vltima mora nocet, etiam post lit. conte. & ibi hoc clarè vult gl. fi. Tertiò mouentur ꝑ generalitatem. l. interdum. Quartò inducunt. l. si seruum. §. sequitur. in fui ratione. j. eo. Pro ista etiam opinio. facit. l. si debitor. j. de sol. & in. l. si reus paratus. s. de procu. in generalitate sui. Ad. l. sed & si alia. respondetur inducendo alio modo: dicunt enim ipsi, ibi primò debitor fuit in mora per lapsum termini, qui dehinc offerendo purgat moram, & creditorem non acceptantem in mora constituit, quę mora nocet sibi vsꝗ quo petat à debitore, litem contestando. & sic ibi tractatur de mora ipsius creditoris purganda, non autem debitoris, quod supponit Bar. sed imo de eo in mora constituendo, quod no. & vide Imo. consi. xxxvj.

offertur

offertur,non admittitur purgatio post lit. contesta.
Nec ob.insti.de perpe.& tempo.actio.§.fi.quia aut
loquimur quo a d euitādā instantiā iudicij:& loqui-
mur:vt ibi.Aut quo a d periculū interitus:& tūc se-
cus: vt.d.l.sed & si alia. Sed hoc nil est dictum:quia
in.d.§.fin.de perpe.& tempo.acti.absoluitur ab in-
stātia, tāquam aliàs liberatus solutione: vnde nullus
subest timor de periculo īteritus. Dicas ergo sustí-
nendo eum & glo. ꝙ quādo idē petitur,& offertur:
non admittitur purgatio post lit. cōtest. scilicet per
solam oblationem, sicut poterat fieri ante: vt.d.l.si
seruum.§. de illo.ita loquitur.l. sed & si alia. Sed si
post lit.contest.solueret, vel offerret, & cōsignaret:
tūc liberaretur,& sequeretur absolutio ab obseruati
one iudicij:vt.d.§.fin. & hęc est veritas.quod est no-
a tandum, & menti tenendum. ¶ Secundo oppo.[a] † ꝙ
13 vsque ad sententiam admittatur purgatio: vt.l.iij.§.
fi.&.l.ij.& seq.j.iud.sol.so.secundū Pet.speciale est
ibi.ratio:quia in obligatione facti nō cōmittitur sta
tim obligatio ad interesse totale: nisi tātū tēpus trā-
sierit,quo factum potuerit explicari:vt.l.stipulatio-
nes non diuiduntur.§.planè. &.l.continuus.§.item
si insulam.j eo.sed in stipu.iud.sol. statim cum non
venit ad defendendum committitur ad totale inter-
esse,nō expectato, quòd transierit tantum tempus,
quo iudicium potuerit expediri: & hoc fauore sti-
pulatoris : ideò hic inducitur contra eum : vt vsque
ad sententiam admittatur purgatio. ¶ Tertiò op-
14 po.† de.l.fideiussor euictionis.s. de do.excepti.vbi
etiam post sententiam admittur purgatio. Solutio
dicit Pe.ibi,quādo obligatio est cōmissa ad interesse
propter culpam: hîc quando propter morā. Et po-
test esse ratio,dicit Andr.quia culpa sine dolo:mora
b verò cum dolo cōmittit̃. Sed hoc est cōtra.l. [b] quod
te.s.si cert.petat.vbi mora cōmittiur sine dolo:vnde
Gul. de cug.in.l. & si post tres.dicit,ꝙ in.l.fideius-
sor. est in obligatione factum momentaneum: hîc
verò factum successiuum. Sed hoc est contra.l.si ita
quis.§.Seia.vbi est factum momentaneum: & tamē
non admittitur purgatio: nisi vsq; ad lit. contesta.
Vera ergo solut. est alia, quam ponit Andr.de pisis:
quia in.l.fideiu.non tractatur de purgatione moræ:
nam soluit totum, quod debet. Sed quid est ibi mi-
rabile: quia cū commissa sit obligatio ad interesse:
& sic ad quantitatem admittitur so.fundi,loco quā-
titatis æquiualentis: & sic aliud pro alio contra.l.ij.
§.j.si cert. petat.sed illud ideo: quia quantitas est in
obligatione, respectu illius speciei: vnde eius solut.
admittitur:vt.l.si verò.§.fi.s.solut.ma ri. & ibi tex.
15 ¶ † Quartò oppo.ꝙ vsq; ad sententiam admittatur
purgatio:vt.s.de publ.l.hoc edicto.solut.ibi loqui-
tur in pœnis legalibus, quæ cōmittūtur ex delicto.
& sic nō est materia nostra: sed est materia.l. qui ea
mēte.j.de fur.&.l.si quis nō dicam rapere.C.de epi-
sco.& cle. Vel dic, ꝙ ibi loquitur in actionibus ar-
bitrarijs,secūdū quod dicimus in actione,quod met.
cau.vt.l.si cū exceptiōe.§.satis clemēter.s.quod me.
c cau. ¶ Quintò oppo.[c] de.l. item veniunt.§. cum
prædixerimus.s.de peti.hęre.vbi admittitur purga
tio vsq; ad lit.contest. super actione iudicati. Soluti.
hic loquitur quando ex mora succedit noua obliga-
tio: ibi quando ab ipso initio vnum fuit in obliga-
tione,aliud in solutione.Vnde si queras, vsq; ad qd'
tēpus duret facultas soluēdi:dic vt dicā in.l.si ita sti-
pulatus fuero decem in melle.j.de sol. ¶ Veniamus
d ad quæstiones,[d] ex quibus declarabitur nostra ma
16 teria. ¶ † Quæro primò,quæ est ratio, ꝙ post lit.
cōtest.nō admittit̃ purgatio? Respon.qa est duplex
mora,quę magis nocet,q̄ vna.& ideo dico,ꝙ si ante
lit.cōtest.nō fuisset in mora: sed fuit cōtracta mora
in ipsa contesta. non pòst: vt.l.in fideicommiss. in
prin.s. de vsu.tunc admittitur purgatio moræ, vsq;
ad sententiam:de hoc est gl.C.de transac.l.siue apud
acta.&.l.si maior.intelligendo eā sic,qd' facta lit.cō
testa.transegi tecum:& illud conueneras dare nomi
ne transactionis,non soluisti in termino:& sic fuisti
in mora post lit.cōtest.ego prosequor primā actio
nem:& primam instantiam: certè habes facultatem
soluendi vsq; ad sententiam:& ita intelligūt illas gl.
17 Pet.& Cyn.ibidem,quod est notandū. ¶ † Secundò
quæro,quid si in stipulatione apposita sit pœna: &
dictum rato manente pacto:vtrum admittitur pur-
gatio? Ista quęstio fuit de facto in ciuitate ista.& qui
dam dicebant,quòd erat glo.j.de sol.l.id quod pœ-
næ. Alij dicebant ꝙ erat quæstio Dy.in.l.q Romæ.
§.duo fratres.j.eo.Item pro hoc facit opi. Pet.qui di
cit,ꝙ quando pœna potest peti vnà cum principali,
non admittitur purgatio:vt.l.traiectitiæ.§.de illo.s.
de act.& obli.Dicebā contra: scilicet ꝙ admittatur
purgatio. Primò per.l.iij.§. q Stichū.s.de eo quod
certo lo. Nam certum est,ꝙ interesse,quod venit in
arbitrarijs actionibus, potest peti vna cum princi-
pali:& tamen ibi dicit tex.ꝙ actor habet electionē,
vbi petat:reus verò vbi soluat ante lit.contest.& sic
admittitur purgatio vsq; ad lit.contesta.licet possit
peti vnà cum principali. ¶ Secundò,per.l.si quis rē.
s.de arbi.nam pœna,quæ apponitur sic in compro
misso,potest peti vnà cum principali: vt ibi : & tñ
admittitur purgatio:vt.l.si cum dies.§.fi. s.de arbit.
18 ¶ † Tertio:quia qñ pœna est maior,q̄ ipsum prin-
cipale debitum,potest peti principale debitum,&
& pœna in eo,qd' excedit:vt.l.si quis à socio.s. pro
soc.&.l.prædia.s.de act.empt.& tamen admittitur
purgatio morę ad totā pœnā:vt.s.dictū est,p.l.j.s.
de penu.lega.&.j.eod.l.q Romæ.§.Flauius. Et si di-
cis,quid operabitur pactum? dico operabit̃ qñ mo-
ra non purgaretur:& ita debet intelligi glo.&.ll.al-
lega.in contrarium:& etiam dictum Dy.& ita fuit
e determinatū. Prædicta vera:[e] nisi interueniat aliud
impedimentum impediens moræ purgationem:vt
dictum est. ¶ Quæro tertiò,quid si ignorans se pos
se purgare soluit pœnam,vel interesse:an possit re-
petere? Respond.non,casus est in.l.qui ob rem.de
condi.inde. Præterea,solutio habet vim lit.contest.

a POMATES. ¶ Secundò oppo.Circa istam.l.iij.§.fi.j.iudi.sol.vide quæ ego ibi scripsi,& vltra solu.Barto.hic ad.d.§.fi.qui est communis:vt inquit ibi Besu.quādo dicit fuisse de mente But.ꝙ imò admittitur in.d.l.iij.§.fi.purgatio moræ vsq; ad sententiam,quæ stipulatio defendendo non committitur super interesse,nisi lite super eo contesta.l.cum quærebatur.§.proinde primo j.iu.so.scd'm quos mora cōtrahitur, in ipsa lite contesta. etiam admittitur ꝓbatio vsq; ad sententiam: vt infra per Bart. in j.quæstione. Alia etiam solu. ponit̃ hîc per domi. Iaso.quam dicit esse ex ossibus Cuma. vt hîc per eum.ex cuius tamen solu. habes limitare istū tex. vt procedat, quoties lis esset contestata cū eo, q habebat domū ædificare,& sic ratione principalis: secus si cum fideiussore.quæ no.

POMATES.
b ¶ Contra.l.præterea. Ista solutio Pet.alia ratiōe reprobatur: quia ea attēta, sequeretur quòd venditor q vēdidit rē alienā, & sic fuit in culpa vendendo,fuisset tamen cōdemnatus ad interesse: quòd possit purgare morā. qd' tñ est falsū:& contra l. emptori.la.ij.s. de euicti. Reliqua autem circa hoc, vide hîc p domi. Alexā. in decima fallen.

POMATES.
c ¶ Quinto op. vltra has duas sol.vide aliam sol.Bar. in contrariū quā tenet ibi Alberic. & Imola.Alia est Besu.hîc,ꝙ illa loquat̃ in pœna legali,hîc in conuētionali. Vnde succedit regula,ꝙ mitius agitur cum.l. quàm cū homine. alia est eiusdem Besut.hîc,ꝙ ibi.l.grauaret nimium publicanum imponēdo sibi vltra pœnam quadrupli:quia tenetur ex edic.vi bo.rapto.

d POMATES. ¶ Veniamus ad quęstio. Videtur mihi,quòd ista ratio sit parum bona:quia ea attenta sequeretur, quòd si elapsum esset tantum tempus,in quo potuisti ædificare,& dehinc interpellassem extra iudicium:& sic fuisses in duplici mora: ꝙ non possis purgare moram. quod tamen est contra istū tex.vnde cogita.posset tamen dari alia ratio,ꝙ nō solet fieri ius actoris deterius per lit.contesta.l.non solet.j.de regu.iur.& de his vide aliquid per Decium.& hoc sentiunt Paul.de castr.& domi. Alexan. Aduerte tamē,docto.& domi. Alex.reprehendūt hîc rationem Bar. alio modo dicendo,ꝙ ex separatis non infertur.l.Papinianus exuli.supra de mino.Sed ratio Barto.debet esse bona, infertur ex separatis.bene enim mora contracta super facto est:alia verò super interesse & sic contra diuersa:quia respondetur,ꝙ imo fuit contracta super eo.Factum enim,& interesse censetur idem ratione iuramenti,ex interpretatione: vt inquit Barto. in.l.j.de act.emp.in.ij.col.circa mediū.& in.l.stipulationes nō diuidunt̃. in.xciiij.s.eo.ti.& sic ex separatis non infert̃. Et licet posset dici,quòd ista impugnatio satis procederet,quando stipulatum esset rem dari:quia tunc fieret condemnatio in æstimatione, & sic mora videretur contracta circa diuersa:tamen etiam isto casu diceretur,quòd non fuit contracta circa diuersa:ex quo videtur saltem fuisse ex mente contrahentium, vnum loco alterius succedere.& vide hîc aliquid p do.Alex. in.v.fallen.

POMATES.
e ¶ Prędicta vera. Ista cōtra Bar.est magis communis vt hîc inquit Besut. & de ea vide hic do. Alexā.in ix.fallen.col.x.& ista qdē cōclusio: qa indisputabilis & solennizanda, imo, & ordinarij multis omissis ꝓcedunt ad primū fundamētū Bart. hic de actionibus arbitrarijs. Rñd. per Bal.& declarat ibi Alber. de male.ī.l.& si post tres. in antepe.colū.prima lect.& pulchrè hic alios retulit,de quibus hic cum omnib[9], quę infrà subijciā secūdo fundamēto.d.l.si rem.Rñ. vt per Moder.Perusi.d.l.& si post tres.in antepe. colum.post bal.ibi, iij. fundamento, quādo pœna est maior.& rñ. per præfatos doc.Perusi.post Bald.in d.l.& si post tres. ꝙ iura Bartol.loquuntur in actionibus bonę fidei. &c.Quartò facit pro ista op.vltrà fundamētū Bart. secundū Moder. Perusi.& fuit fundamentū Solu.in l.si pacto. in col. xiiij.C.de pact.ꝙ actus agentiū.ex l.non omnis.s.si cer.peta.& ꝙ verba non trahūtur extra significationem.l.non aliter. s.de lega.iij.Solu.dicas quòd imo non operatur contra voluntatem agentium:quia intentio contrahentium fuit:vt impediret morę purgationem.per adiectionem talis clausulæ. Nam à forma pacti non est recedendum.l.iurisgentiū.§.ait prætor.s.de pact.&.l.stipulatus es opus .in ratione sui.j.de fideiusso.sed forma pacti est,quòd habeā vtrūq;,& principale:& pœnam,per ea quæ no.doc.in.l.ita stipulatus.Sed si posset mora purgari nō haberem vtrūq;,sed solùm principale. Et facit: qa lex respuit actum fraudatorium. Vnde pro primo oppono talem clausulam:volo te ad vtrunq; obligare. Vnde cum fœtus obligationis sit ipsa solutio.insti.quibus mod.tol.obli.in princip.vnde si obligatus es ad vtrūq;.& fœtus obligationis sit ipsa solutio:si posset morā purgare,nō soluisset id,ad quod esset obligatus. Quintò facit pro ista opi.scd'm do.Petrusium,in.l.cū proponas.C.de transact.qa quando admittitur purgatio moræ,est quædā æquitas.l.si seruum.§.sequitur.j.eod.quia cū tibi moram purgē,nihil propter hoc dāni tibi euenturum sit, & mihi sit multum profuturum:qa aliter magnum dānum sentirem:tantò magis debet admitti,quando vtrunq; præstarem,

cum maior æquitas isto casu militet: cum maius damnum sensurus forem. Solue, quòd mihi est imputandum, quod talem clausulam apponere permisi. Vnde ex forma pacti nõ est recedendum vlterius. Vltimò facit: quia clausula, rato manente pacto: dic, vt hic per eum, cuius tamen assumptum mihi non placet. Pro contraria parte, ꝙ non possit purgari: facit. l. id quod pœnę nomine. in ver. lucro. j. de so. iuncta gl. huic responde ex verbis Bar. in fi. suę quęstiõis. Scd'ò facit tex. in. l. cũ stipulatus sim à ꝓculo. iũcta gl. in verbo de rigore in fi. j. eo. Solu. ibi erat dies & pœna. Tertiò facit. l. ita stipulatus. in fine in eo. huic responde & prio ar. Quartò facit scd'm Besu. vt hic: qa sic. l. q fidẽ. s. de trans. nobis de vẽto seruiret. Quĩtò facit secundũ Bal. in. l. & si post tres. in lec. in antepe. col. qa à forma pacti. Sol. hoc est verũ, nisi aliud ex iuris dispositione iudicetur, & contrahentes censeantur velle, vt oẽs. ll. habeant locum in actibus suis, quæ in illis fiuunt, nõ est mirum si purgatio moræ est, & etiam eo casu admittitur. Vltimò pro nunc facit: quia iuramentum habet vim clausulæ, rato manente pacto: vt dicit Bal. in. l. si quis maior. C. de transactio. Sed quãdo interuenit iuramentum, impeditur moræ purgatio: vt hic per Bar. in. v. q. &c. Solu. dicas, quòd iuramentum, impedit purgationem morę, in odium periurantis, non in vim clausulæ, rato manente pacto. Hãc opinio. Barto. communem, & sic defensatam, limita, nisi in instrumento facta fuisset mentio de ex actione pœnæ: puta, quia dictum fuisset, promittis Stichum, & si nõ dederis, promittis centum nomine pœnæ, rato manente pacto, qua commissa, statim exigaẽ. Isto enim casu non admittitur purgatio moræ. Ita dicit egregiè Salic. in. d. l. promissis. & de mente eiusdem in. l. si maior annis. C. de transactio. & tene menti: & sis cautus, vt apponas quando fierẽt talia instrumẽta. Et de ista opi. hic vide do. Ant.' de prato in consil. quod est insertum in consiliis domi. Alexan. in consilio. xlix. colum. v. vol. iiij. ver. ij. vbi soluit pœnã, vbicunq; facta solutio pœnæ est, vel interesse, etiam iuris errore datum non repetit. quod videtur habere locum etiam si solu. errore facta sit. per text. in. l. si is cui. & ibi gloss. quam allegat Bar. in proxi. q. s. de lega. ij. Contra tamen hoc facit. vt inquit Besu.' regula l. error. s. de iur. & fac. igno. quòd vbicunq; tractatur de dãno euitãdo, etiã iuris error non nocet: sed hîc tractatur de euitando, cum verisimiliter sit, ꝙ pœna sit maior quàm promissio principalis, ergo talis error nocere non deberet. Sol. dicas, quod ego possum purgare moram ęsti. nisi cõcesso quodam speciali priuilegio cõtra dispositionem, & rigorem. l. id quod nostrũ est. j. de regu. iur. vt hic inquit Albe. Nam id quod nostrum est, à nobis secundum ius commune, sine facto nostro auferri non deberet. Vnde sequeretur, quòd cum tu in pœnam incidisti propter moram, & illa sit mihi acquisita: ꝙ secundum dispositionem iuris communis non possis purgare moram, ne id quod meum est &c. Vnde non est mirum, cum concederet tibi contra ius cõe, ꝙ possis purgare moram: & sic ex quodam priuilegio: si soluis, ꝙ non possis repetere cum facilius tollatur dispositio iuris priuilegiati, q̃ communis. l. eius militis. §. militia missus. de testa. mili. Et sic id quod dicitur, ꝙ error iuris &c. debet intelligi verum, nisi talis error verseẽ circa aliquod ius priuilegiatum, quia tunc bene nocet: vt hic.

vt. l. amplius. j. rẽ ra. habe. sed post lit. contestat. non
admittiẽ purgatio: vt hîc. ergo nec post solutionem.
Præterea, per solutionem facta est executio: sed exe
cutione facta, non est locus purgationi: vt dicam. j.
19 proxi. q. ergo &c. ¶ †Quartò quæro: [a] quid si exe-
a cutio [b] nõ est facta ab hoie: sed est facta à lege: verbi
b gratia: testator legauit Titio centum: & si centum
non daret, legauit eidem fundum. hæres non dedit
centum: & sic ipso iure transit in ipsum Titium do
minium fundi: an hęres poterit purgare moram? Di
co quòd non: vt de leg. ij. l. si is cui. & not. per Dy. in
l. si seruum. §. sequitur. j. e. Quod est multũ no. qm̃
sæpe occurrit in testamentis, & in aliis dispositioni
bus: vt post morã fiat executio ipso iure: & sic nõ est
locus purgationi, siue executio sit facta ab homine,
20 siue à lege. ¶ †Quinto quæro: quid si in contractu
c est promissa pœna, & iuratum [c] nõ contrauenire: an
iuramentum impediat purgationem morę? Dico ꝙ
impedit. casus est. C. de trãsac. l. si quis maior. maxi-
mè coniungendo cum his, quæ. s. dixi. qa ibi lex fa-
d cit executionem ipso iure. ¶ Sextò quęro: [d] †quid si
21 stipulatio est commissa propter maleficiũ: nã quæ
s. dixi habent locum, quando est commissa propter
non factum: an tũc admittatur moræ purgatio? An-
dræ. de Pisis dicebat quòd nõ: per. l. cum filius. §. in
hac. s. eod. inducendo eam sic: ibi enim minor resti-
tuitur: vt ibi no. in glo. ergo apparet, ꝙ de iure com
muni nõ poterat purgare morã. sed an bene dicat?
pro eo videtur casus. s. depo. l. j. §. si rem. & . x. colũ.
quid iuris sit, si vasall. feud. quod alie. recupe. c. j. In
contrarium videẽ casus. in. l. si in. l. §. colonus. s. loca.
facit. C. de appella. l. si quis libellos. ¶ Dicerem pro
modo sic. Quoddam est factum momentaneum:
& tunc si pœna est commissa, vel interesse, qa male
ficiũ: nõ admittitur purgatio moræ: vt. d. l. j. §. si rẽ.
& . d. c. j. Quoddam est factum successiuum: & tũc
licet in modico quis contra faciat, admittitur moræ
purgatio intra modicum tempus: vt. l. si in lege. §. co
lonus. Et cum hac determinatione intelligo glos. in
d. l. cum filius. §. in hac. suprà eodem. ¶ Septimò
e quæro: [e] †quid si cum essem intra tempus, quo po-
22 terã purgare moram, & res periit: cuius periculo pe
riit? De hoc est casus not. C. de fideiusso. l. sancimus.
§. penulti. vbi dicitur, quòd periit periculo debito-
ris. quod fateor verum esse. Tamen in isto casu pu-
to, ꝙ offerendo æstimationem rei p̃dictæ, liberabiẽ
ab omni alia pœna: sicut si rem ipsam offerret. arg.
de leg. j. l. cum res. & Dyn. videtur sentire hoc. in. d.
l. si seruum. §. sequitur. j. eo. ¶ Octauò quæro: quid
23 si conuentio est collata in personam vnius, & pœna
in personã alterius: an tunc pœnalis stipulatio com
missa, possit purgari? d. Anto. dicit, ꝙ est dubitabi-

a ❧POMATES. ¶ Quartò quęro. no. quòd quoties fit executio à lege, vel ab homine, eius quod est deductum in stipulatione nomine pœnę, ꝙ nõ admittitur purgatio moræ. Et vtraq; conclusio probaẽ p. d. l. si is cui. & ita ibi no. Bar. in fi. & pro ista opi. facit vltra adducta per do. Alex. hîc, quod vult Bald. in. l. si plures. in vlt. col. C. de condi. inser. & hæc est cõmunis opi. doc. vt inqt do. Alex. cons. xciiij. in. j. col. in. ij. vol. & vlti. in eo. vol. & Areti. consi. xcviij. in pe. col. & Pau. de cast. consi. xxxiij. in. j. col. Probatur ista opi. ex eo, quod in simili consuluit do. Abb. in consi. lxvij. in. ij. colũ. dum allegat. c. quãuis. de rescrip. in. vj. in. ij. volu. Pro cuius opinione dixit se aliàs consuluisse, dum accidisset de facto, me audiẽte, Pisis Decius magister meus. Et facit quod no. do. Alex. in. l. si mihi & Titio. in. vij. col. ver. ij. quęro. dum alleg. Rom. cõsi. lxx. in eo. reliqua vide hic, per do. Alexan. & Rom. consi. ciij.

b ¶ Si executio. Adde tu ꝙ hoc dictum Bar. dicit cõmune Alex. in consi. xiiij. col. j. in. ij. volu. ij.

c ❧POMATES. ¶ Et iuratum. Circa. v. Bartol. quæstionem, omissis multis quæstio. vide quæ hic dicit Angel. & quæ ego scripsi. in. d. l. si quis maior. scias, ꝙ opi. bar. est communis, vt inquit Besu. & domi. Bap. de san. Seue. in tra. suo de transactio. in xvij. q. Et pro ea vltima, ꝙ cõmuniter à doct. eum hic teneri dicat: quòd in dicta. l. si quis maior. veriorem appellat. cõsuluit do. Alexã. & ip̃e cõmunem appellat in consi. lix. ad fi. in. ij. vo. Et pro ista opi. facit in simili gl. in l. si pecuniam. s. de condictio. ob cau. in glo. in verbo necesse. tamen cõtra istã opinionem facit scd'm Besut., hic, quòd iuramentum debet regulari secũdũ naturã contractus, sup quo interponiẽ. l. fin. C. de non numera. pecu. huic posses respondere: vt argum̃. quod in superiori est nota, vel ex nota. per me in dicta. l. fina. Secundo facit argumentum Petr. in secundo quod est quintum in ordine: sed huic responde: vt ibi respõdetur. Et quia hoc fuit in odium periurantis: hanc tamen opinionem limita duobus modis: de quibus hic per Alexandrũ, & in. l. si quis maior. An autem, dum allegat in vltima limitatione, de mente Bald. gloss. in. c. apud misericordem. xxxij. qõ. j. in glo. Adde quòd eandem limitationem posuit Roma. per illam glossam in singulari suo. & vide Alexã. in consi. cxxxj. in. j. columna. volumi. iiij. & Cardi. consilio. cxlviij. in. ij. dubio. & cõsilio. ccvj. columna ij. eodem volu.

d ❧POMATES. ¶ Sextò quæro. Circa sextam quæstionem est aduertendum, quòd mora commissa propter factum, difficilius purgatur, quã commissa propter non factũ. Ratio autem esse potest: quia maior est culpa in faciendo, quàm omittendo: vt est glo. in. l. si mora. s. solu. ma. Contra tamen primum membrum, quòd vbi est commissa pœna, vel interesse, circa factum affirmatiuum momentaneum: admittitur purgatio moræ. Faciunt nonnulla iura, quæ allegat gloss. in. l. amplius non peti. j. rem ratam haberi. & facit. l. hoc edicto. s. de alie. iudic. mut. cau. fact. & in. l. quamuis. s. de in ius vocan. & . l. hoc edicto. s. de public. Secundò aduertendum est, quòd ratio. c. primi, non dicitur esse illa, quam pônit hîc Bald. sed quia ibi statim fit executio à lege. Tertiò est aduertendum, quòd imò glos. in. d. l. cum filius. §. in hac. s. eo. nõ debet declarari secundũ. l. si in lege. §. colonus. s. loca. quia cũ gl. loquatur de contractibus stricti iuris: & in. l. si in lege. de contractibus bonæfidei, in quibus longa est differentia, & diuersa ratio: non debet ex separatis inferri. l. papinianus exuli. s. de mino. Præterea est aduertendum, quod in. l. si in lege. §. colonus. potius dicitur commissa mora, propter non factum: quia non admisso colono: quàm propter factum: imo non est mirum, si admittatur purgatio. His tamẽ non obstantibus, teneas opinionem Bartol. quæ est verior, vt inquit dominus Alexand. qui pro ea consuluit consilio suo. lvij. in penul. colum. volu. ij. & Areti. consil. clvij. colum. fin.

e ❧POMATES. ¶ Septimò quæro. Ex hac Barto. vij. quæstione collige, quòd si res debita pereat intra tempus datum ad purgandum moram quòd perierit periculo debitoris. de quo vide Paulum de castro in. l. quod te in. j. colum. s. si certum peta. & ad hoc bene facit tex. quem notat ibi Barto. in. l. doli. versicu. diuersum. infrà de noua. vbi minor non restituitur aduersus ea, quæ fecit intra quadriẽnium datum ad petendum restitutionem in integrum. Facit etiam, quia si aliter diceremus, sequeretur quòd mora sua non esset sibi nociua, sed potius lucrosa: contra legem in condemnatione. §. vnicuiq;. j. de regulis iuris. & . c. mora. de regulis iuris. in. vj. Et ex hoc colligitur: vt dicunt quidam Perusi. & est de mente Imol. hîc, quòd post moram periculum interitus rei debitæ spectat ad debitorem morosum, etiam si res debita pereat intra tempora data ad moram purgandam: & sic est ampliatio ad legem, si ex legati causa. s. eo. & . l. quod te. quod periculũ interitus. vt. s. Rationem autem dubitandi huius decisionis ponit Pau. de cast. in. d. l. quod te. in loco. s. allega. cui adde glo. in. l. j. in princip. j. nil no. appella. penden.

lis quæstio, qualiter possit auferri actio illi. Exemplum huius quæstionis possum ponere.j.de stip. ser.l.j.in fi. Hoc enim tota die vtimur in partibus nostris, quòd aliqui promittunt obligationem obseruare, & non contrauenire sub certa pœna, quã promittunt notario recipienti, pro fisco, cuius formam tetigi j.de iu.fis.l.j. Quid dicemus? omissis dictis aliorum, qui nil dicunt, puto de mente Iurisconsultorum hoc esse, ꝙ si quidẽ dispositio sic simpliciter cofertur, si Titio non dederis, Seio dabis cẽtum, intelligatur.i.si Titio dare non potueris: vt.l.iij.§.j. de adi.lega. Non enim est certum, quòd omnino volueris à primo auferre propter moram debitoris. sed si ponis verba testatoris, vel contrahentis: certè tunc credo, ꝙ non admittatur purgatio per rationem.l.iij. C. de nouat. quia quando actio facit transitum, de persona vnius ad personam alterius: non licet primo creditori soluere, si debitor scit: facit.ś.de transact.l.fin.

24 ¶ † Nonò quæro: nam ea, quæ suprà dixi de purgatione, habẽt locũ ex parte rei? Quæro quid ex parte actoris: an admittatur purgatio moræ? distingue sic. Aut actor vult purgare ad conseruandum actionem iam cõstitutam: & potest: vt.l.si ita quis.§.Seia.j.eod. Aut ad actionem de nouo quærendam: & tũc aut principaliter adqrendam, & non potest: vt.l.Thais.§.intra.ś.de fideic.liber. Aut ad querendã accessoriè: & potest: vt.l.Celsus.§.fi.&.l.seq.ś.de arb.& hoc est verum: quia licet actori purgare moram: tamẽ hæc purgatio moræ ab actore facta nõ egreditur personam eius, cuius personæ respectu fit pugatio: nec valet quo ad alios, fortè correos: aduersus quos actor fuerit in mo-
25 ra: vt.l.mora.§.fina.j.eod. ¶ † Vltimò in materia nostra est distinguendum, cum queritur, an mora possit purgari? sic distingue: Aut quæris an possit purgari ex parte actoris. & dic, vt.ś.proxi.q. Aut ex parte rei: & tũc aut pœna est cõmissa propter maleficium: aut propter non factũ. Primo casu: dic: vt.ś.proxi.in.vj.q. Secundo casu: scilicet quãdo propter non factũ: dic, aut est facta executio ab homine, vel à lege: & non admittitur purgatio: vt dixi.ś.in.iij.&.iiij.q. Aut nõ est facta executio & tunc aut in stipulatione est iuratũ: & nõ admittitur purgatio: vt.l.si quis maior.C.de transac.& dixi.ś.in.v.q. Aut non est iuratũ: & tunc, aut in stipulatione, seu in alia dispositione est dies & pœ-
a na;[a] aut dies, & non pœna: aut pœna, & nõ dies: aut nec pœna, nec dies. ¶ Primo casu, quãdo est dies & pœna: aut est dies causa multiplicandæ obligationis: & nõ impedit purgationem: vt l.j.ś.de penu.leg. Aut est dies causa limitãdæ solutionis, & tunc aut loquimur in obligationibus conuentionalibus: & non admittitur purgatio: vt.l. traiectitiæ.§.de illo.ś.titu.j.C.eo.l.magnam. Aut de stipulationibus prætorijs, & iudicialibus: & tũc aut pertinet ad litis ordinationem, & admittitur pugatio: nisi ius actoris sit factum deterius: vt.l. & si post tres.ś.si quis caut. dum tamen intra paucos dies: vt ibi. nisi sit fidejussor in iudicio sisti: vt.l.sancimus.C.de fideiusso. Aut pertinet ad litis decisionem: & tunc aut est dies apposita ab homine, & non admittitur pugatio. Si à lege, admittitur: vt.l.si cũ dies.§.fi.&.l.seq.& l.Celsus.ś.de arbi. ¶ Secundo casu, quando est dies, & non pœna, non admittitur purgatio: vt.l.si ita quis.§.Seia.j.eo. quod intellige cum distinctione, quam dicemus.j.quarto casu, quando non est dies, nec pœna. ¶ Tertio casu, quãdo est pœna & non dies, admittitur purgatio: vt.l.j.de pen.leg.& quãdo di.le.ce.cũ fine.&.l.si penũ.quod intellige cũ distinctione, quã statim dicã.j.prox.casu. ¶ Quartò, qñ nõ fuit dies apposita, nec pœna: & tunc subdistingue: aut quæris, an admittatur purgatio ante litem contestatam: aut post lit. contesta. aut post sentẽtiam. Primo casu, admittitur purgatio duobus cõcurrẽtibus: scilicet ꝙ actoris non intersit, & ꝙ sit intra modicum tempus, aliâs secus: vt dixi.ś.in primo, & secũdo cõtrario. ¶ Secũdo casu, quãdo lis est cõtesta. & tũc aut post lit.cõtest. offertur illud idẽ, qđ petitur, aut aliud. Primo casu, per solam oblationem, non purgatur nisi vt dicam in sequẽti mẽbro, vt.l.sed & si alia.de cõstit.pecu. secus si solueret, vel offerret, vel consignaret, vt insti. de perpe. & tẽpo.act.in fi.& dixi.ś.in primo cõtrario. ¶ Ad scđ'am ptẽ, aut vnũ petit̃ & aliud offert̃, & tũc aut quis cœpit esse in mora post lit.cõtest.& admittit̃ purgatio, vt dixi.ś.in.j.q. Aut cœpit esse añ, & tũc nõ admittit̃ purgatio, vt hîc. Fallit in.l.iij.in fi.j. iudica.sol.& rõnẽ dixi.ś.in secũdo contrario secũdæ ptis. Tertio casu, scilicet post sñiam, & nõ admittit̃ purgatio, nisi vt dixi ś.in tribus vltimis cõtrarijs.

LEX LXXXV.

IN executione. ¶ Vsq; ad.§.pro parte.breuiter.h.d. Obligatio dandi certæ quantitatis, est diuidua, quo ad obligationem & solutionem, obligatio faciendi, vel non faciendi, est penitus indiuidua.h.d. ¶ Quæro quid in obligatione certę speciei? tex.est in.l.si stipulatus.§.j.j.de sol. ¶ Item in.§.ij.not.ꝙ illud dicitur indiuiduũ, cuius effectus est indiuiduus: dixi plenè in.l.stipulationes nõ diuiduntur.ś.eod. ¶ Itẽ not.ꝙ obligatio factorũ, non diuidit̃ quo ad petitionẽ: vt hîc: qđ est cõtra gl.i.l.ea.§.fi.ś.eo. sed illa malè dicit, vt ibi dixi.

Pro parte autem. ¶ Obligatio generis, & alternatiua est diuidua quo ad petitionem interesse: indiuidua quo ad solutionem. ¶ No. bene rationem, quæ hîc ponitur in text. dixi plenè.ś.eod.l.ij.§.j.

Insolidum. ¶ Denũciatio debet fieri cuilibet hæredũ insolidũ. Item defensio nõ diuiditur sed interesse diuiditur.h.d. ¶ Not. bene, qđ dicit̃ de denunciatione: sic.j.eo.l.cũ ex causa.h.d. Intelligatis istum tex. quolibet deficiente.i.parte aliqua deficiente. Nam vnus posset defendere insolidum.j.eo.l.cum ex causa.& ibi videbitis.

Item si ita. ¶ Stipulatio pœnalis adiecta obligationi dandi, etiam certæ speciei, pro solido committitur: nisi solidũ det̃.h.d. ¶ Op.& vr̃, ꝙ qui recipit partem, ꝑiudicet sibi, ne pro illa parte cõmittatur pœna: vt.l.ij.ś. si quis cau.&.l.cõmissoriæ.C.de pact.inter emp.& vendi.&.l.post diẽ ś.de lege cõmis.gl.dicit fateor scđ'm Io.ꝙ hic recipit partẽ ignorans: sec⁹ si sciẽs.d.Dy.dicit, ꝙ non est verũ: qa ꝑdictæ leges loquunt̃ post diem, & post pœnã cõmissam, hîc ante. & iõ secus: qa iuri futuro non põt renuntiari: vt.l.si ita.de leg.ij.&.l.is põt de acqui.hære.& not.in.l.j.C.de pact. ergo nõ videt̃ renunciari añ pœnã cõmissam in dubio: nec vr̃ recipere aĩo recunciandi: pòst sic. ¶ Quero, an receptio partis fundi cõputet̃ in pœnam? Gl.dicit ꝙ sic: sed nõ est verũ in quacũq; parte. qa nõ admittit̃ cõpensatio speciei ad quantitatẽ: vt.l.si cõuenerit.ś.de pig.act. Vult ergo dicere, ꝙ species retinebat̃, donec soluat̃: secus si solueret̃ quãtitas.p.l.post rẽ.ś.de transact.&.l.qđ si ex stip.ś.pro so. Quæro, qd si vn⁹ heredũ vult soluere, alij nõ? dic, vt dixi in.l.ij.§.ex his.ś.eo.ꝙ ibi glo.tangit. Dy.hic distinguit plenius: dic vt dixi in.§.Cato.&.l.stipulationes non diuiduntur.

Quicunque. ¶ Op.ꝙ liceat qñq; vt in exemplo posito in gl. Rñ. illud est iõ: qa videt̃ taciteactũ: vt.l.cũ quid.ś.si cer.pet. Hoc probat̃.ś.de ꝑscrip.ver.l.si gratuitã.in fi. Sed gl.ibi posita vr̃ cõtra istã. Dic qñq; impedio plus proijciendo: & licet: qa videt̃ actũ. Quandoq; impedio qa nolo proijcere: vt sic non appareat quis vinceret: & non licet vt ibi not. quia hoc est contra illud, quod fuit actũ. Vltimò materiam huius.§.dic per Dy.in.c.cũ non stat per eum.de regu. iur. lib.vj.

LEX LXXXVI.

QVod dicitur. ¶ Hãc examina: vt.ś.eo.l.scire debemus. Dy.quęrit hic de eo, qui percussit eodem tpe bis: an puniat̃ pro duabus percussionibus: dic plenè.vt.l.nunq; .j. de priua.deli. a

a ¶ Dies & pœna. Adde vt per Bal. cõsi.l.xc.lib.iij.& Pau.de ca. consi. xx. circa fi.

SVMMARIVM.

1 Actio ex testamento, quomodo concurrat cum rei uendicatione?

LEX LXXXVII.

NEmo rem suam. ¶ Ista.l.legit̃ in gl. tribus modis, si bñ intelligat̃. Vno modo in gl. parua, super ver. stipulatur. ¶ Sed cõtra istã lec.opp.de.l.si is qui.ś.ti.j. Sol. hic fuit exꝑssa cõditio, si erit mea: tunc ab ipso initio est inutilis stipulatio: vt hic.&.l.si rem meã.ś.eo.& hoc ibi no.& insti.eo.§.itẽ nemo rẽ.sed.l.si is, qui Stichũ.loquitur in stipulatione simpliciter interposita: & tunc adhibet̃ distinctio, an ex cã lucratiua, vel nõ? Alia lec.est, ꝙ in re, q̃ debet esse mea sub velamine, si cõditio collata in tps, cũ erit mea: & tunc subdiuidit̃ in duas lec. Vna est, ꝙ in re, q̃ debet esse mea in euentũ cõditionis infallibiliter, si viuit: vt in re mihi legata sub cõditione. ¶ Ad istã op.de l.j.§.si qs sub cõditiõe.vt.le.no.ca. sustinẽdo istã lec. stipulatio valet: est tñ modicæ vtilitatis. Et iõ dicit hîc, nemo vtiliter &c. q.d. stipulari potest. sed sine vtilitate. ¶ Sed cõtra: qa si non habet vtilitatẽ, non debet interponi: vt.l. hæc stipulatio.§. diuus. vt le.no.ca.& facit.l.qui bis.ś.eo. Solu. dico, ꝙ habet vtilitatem propter fideiussores. Item est alia vtilitas: vt dixi.ś. eo.l.qui bis. ¶ Iem oppoñ.cum sit futura mea ipso iure ex testamento: ergo qđ meum est actione personali, amplius petere nõ potero, vt insti.de act.§.sed istæ.&.ś.vsufruc.queãdmo.ca.l.fi. Sol. dic ꝙ stipulor mihi rem tradi, non mihi rem dari. Vel aliter, ibi loquitur in quantitate legata, quę adueniente conditione nõ efficitur mea. vel fuit legata res aliena. Sed si ponimus in re testa-
1 toris, & tunc recidit in illam.q.† quomodo actio ex testamẽto potest cõcurrere cũ rei vendicatione.& Cy.ponit in.l.j. C.cõia de lega. tres respõsiones, scilicet vt qa ad rẽ tradendã ago actiõe ex testamẽto. Vel dic, ꝙ si eligit actionẽ ex testamẽto, nõ põt eligere rei vẽdicationem, vt in.§.nostra aũt.instit.de lega.& ibi no. ¶ Alia est opi. Alber.de fil. quã ponit Cy.ĩ.d.l.j.C.cõia de leg. videlicet quod ex testamẽto cõpetit dñiũ ex iure speciali:

ideo nõ impedit actionẽ personalẽ: vt. l. in bello. §. si quis seruũ. j. de cap. & postli. Sicut ergo actio ex testamẽto, quæ personalis est, cõcurrit cũ rei vẽdi. ita dicta actio ex stipulatu, quæ eius naturam assumit: vt. d. l. j. §. si quis sub cõditione. ¶ Alia lectu. est in re, quæ nõ debet esse mea infallibiliter. & vide glo. sed nõ bene dicit: qa adueniẽte cõditiõe põt esse vtilis, si tũc res stipulatoris nõ esset: vt. l. existimo. j. e. & ideo huic. l. nõ cõgruit.

SVMMARIVM.

1 *Mora rei nocet fideiussori: nisi fideiussor prius constituerit creditorem in mora per obligationem.*
2 *Fideiussor, si hominẽ debitum occidat, quando actione de dolo, & quando actione ex stipulatu teneatur.*
3 *Debitor interficiens rem debitam, quando dicatur in mora interficiendo?*

LEX LXXXVIII.

Mora rei. ¶ Mora rei nocet fideiussori, nisi creditoris mora quo ad fideiussorẽ præcesserit: mora tamen fideiussoris ipsi soli nocebit. hoc d. ¶ Oppo. j. de fideiuss. l. fi. & l. j. s. de in lit. iurã. & l. centum Capuæ. s. de eo, quod certo loco. Dic, ꝙ non nocet quo ad augmentũ obligatiõis: sed quo ad eã producendã sic, & dic plenè: vt in. l. cẽtũ. ¶ Op. ꝙ vltima mora nocet: vt. l. si seruum. §. sequit. j. e. & de peri. & cõmo. rei vẽ. l. illud. & sic vltima mora rei, nocebit fideiussori. Sol. dicit Hug. fateor. sed ego hoc intelligo, ꝙ fideiussor obtulit post morã rei: & sic rei purgauit morã: secus si ante obtulisset. Primũ membrũ est verũ in se: & omnes tenent, ꝙ nõ. qa oblatio fideiussoris purgat morã rei: tamẽ huic legi nõ cõgruit: qa ex ordine literæ apparet pri⁹
1 fideiussorẽ obtulisse, demũ, reus fuit in mora. Ad cõtrariũ† respõde ꝙ mora principalis nocet fideiussori: nisi creditoris mora præcesserit quo ad fideiussorẽ. & hęc est veritas: hîc est casus
a no. nec est alibi.[a] vt dicit Dy. ¶ Opp. ad sol. & videt, ꝙ fideiussor, qui occidit, teneat de dolo: & sic nõ ex stipulatu: vt. l. si fideiussor. s. de dolo. gl. sol. hîc trib⁹ modis. Tu dic, & no. in. l. cõtra
2 ria. tres casus.† Qñq; fideiussor occidit post morã vtriusq; s. rei, & fideiussoris: & tũc directa tenet ex stipulatu. Qñq; interfecit añ morã rei principalis, post morã fideiussoris. tunc tenet vtili ex stipulatu: vt hîc. in fi. & l. mora. s. de vsur. Aut ante moram vtriusq;, & tũc de dolo tenetur, & l. si fideiussor. s. de dolo. Sed quomodo ante morã eum occidendo semper est in mora: vt. l. si seruum. j. eod. glo. in. l. cõtraria. dicit aliud in fideiussore: aliud in principali, qd' posset esse verũ secũdùm iura hodierna vbi debet excuti prius principalis: vt dicã. j. e. l. si seruũ. §. nũc videamus. Sed secũdùm ista tẽpora, secũdùm quę põt conueniri ante fideiussor, non video ratione differẽtiæ. Vnde fortè, vt de præsenti debeat: hîc post ĩterfectionẽ remanet dies. Propter. h. d. Iac. de Are. & Oldra. ꝙ ĩ. l. si fideiussor. erat debitor ĩ diẽ, añ quam nõ põt cõstitui in mora vera: vt. l. cũ fili⁹. ĩ fi. s. e. sic nõ in ficta: & ideo dat de dolo. ¶ Op. ad hoc. s. eo. de. l. eũ q ita. §. fi. secundùm vnã lect. sed ibi in ipso actu occidẽdi, purificabat obli
b gatio ĩterfectoris. Capias[b] tres casus. Qñq;† debitor ĩterfecerit
3 rem debitã postq; venit, & cessit dies obligatiõis & semp est ĩ mora: vt. l. si seruũ. ĩ pri. j. e. & hîc ĩ fi. Qñq; occidit añ diẽ: & tũc si in actu ĩterficiẽdi nõ purificat cõditio, seu dies, nõ est in mora interficiẽdo: & ideò cõuenit de dolo, vt. l. si fideiuss. s. de dolo. Quandoq; in ipo actu interficiẽdi purificat obligatio pręcedẽs & tũc occidẽdo cõstituit in mora: vt. l. eũ qui. §. fi. s. eo.

a ¶ Nec est alibi. Adde Imol. Rapha. Paul. de cast. hic & Alex. licet Ange. aliter.

b ¶ Capias. allega. Barto. sibi contrarius in. l. si rem aliquam. de nouat. Andræ. Barba.

c ¶ Quæro. allegatur Bar. sibi contrarius. in. l. ij. de his, q pe. no. & in l. stipulatio ista. §. alteri. s. e. & in. l. cum seruus. de cõditio. & demon. Andræ. Barba.

d ¶ Medicos. adde quæ posui in. l. si ab hostibus. §. fi. sol. matri.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio cursum usurarum non impedit.*
2 *Pœna ab usura quomodo quid differat?*
3 *Pœna apposita in contractu, quando dicatur pœna, uel usura?*
4 *Pœna apposita hæredi non soluenti per testatorem, quando sit usura?*

LEX XC.

1 Cum stipulati sumus.† ¶ Litis contestatio cursum vsurarũ non impedit. h. d. Circa legẽ istã possent dici omnia, quæ dicũtur in. l. j. C. de iudi. ¶ Op. de. l. nouatio. j. de noua. Sol. ibi in nouatiõe volũtaria: hîc
2 necessaria. s. in cõtestatiõe: vt. l. aliã. j. de noua.† ¶ Quæro, quæ sit differẽtia inter pœnam, & vsuras? Hoc tãgit Iaco. de Are. & Pet. hîc. Breuiter pœna, est nomẽ gñale. & potest cõprehẽdere etiam vsurã: vt. l. qui sine. in fi. s. de neg. gest. Tamen si vis accipere specialiter pœnã: & tunc differt ab vsura: quia vsura apponit quantitati, vel ei, quod habet loco quantitatis: vt. l. in fideicommissi. in fi. s. de vsur. Pœna verò etiã adijcitur in obligatiõe facti. Itẽ pœna pro toto tempore cõsueuit apponi: vsura distinctis temporibus: vt quolibet mense, vel anno: vt. l. traiectitiæ. §. de illo. s. titu. j. & hoc tenent Canonistæ extra de pœ. c. suã. Pręterea, debetur pœna ex mora: vt. j. e. l. ita stipulatus. vsura deberi potest ex stipulatione: vt. l. lecta. in fi. s. si certum peta. Dicam
3 in. l. qui Romæ. in princip. j. eod. ¶ Hic dubitatur de vno: † apponitur pœna, an sit vsura, vel pœna? Et gl. tãgit in. l. cũ allegas C. de vsuris. & l. Iulia. §. idem Papinianus. s. de act. emp. Dicẽ sic: quãdoq; apponitur pœna dationi: & tunc aut apponitur pœna, vel per dinumerationem annorũ, vel mensium: & est vsura: vt hîc. Aut apponit vna pœna tãtũ: & tunc aut est solitus fœnerari, aut nõ: vt. l. cum allegas. C. de vsur. & l. Iulia. §. idem Papinianus. de act. emp. & dixi. s. eo. l. stipulatio ista. §. alteri. Aut apponitur obligatiõi facti: & dixi in. l. cum seruus. de condi. &
4 demõ. ¶ † Quæro,[c] quid si testator apponit pœnã hæredi non
c soluenti? Respondeo, si per dinumerationem annorũ, vel mensium est vsura: vt. l. iij. in fi. s. de annu. lega.

SVMMARIVM.

1 *Culpã, quòd intelligatur in faciendo, & negligendo. Et ex negligentia quando quis teneatur? nu. 2.*
3 *Culpa contracta, quis tenetur secundum naturam contractuum.*
4 *Creditor ad impensam factam in re debita, quando teneatur?*
5 *Emptor si facit nouum opus, tenetur.*
6 *Negligens quòd quis fuerit in curando infirmum, qualiter probetur?*

LEX XCI.

Si seruum Stichum stipu. ¶ Re perẽpta, vel à cõi cõmercio exẽpta, tenetur debitor, si mora, vel culpa præcessit ipsius, vel eius, q
1 ab eo causam habet. hoc dicit. vsq; ad. §. sequitur. ¶ † Not. quòd culpa intelligitur in faciendo, & negligendo. Opp. de. l. qui seruum. j. eod. Solu. ibi occidit seruum debitè: hîc indebitè, & sine iuris permissione. ¶ Opp. de. l. venditor ex hæreditate. §. quemadmodum. s. de hære. vel act. vbi de negligentia non tenetur. Huius contrarij timore dicunt quidam, quòd negligendo non tenetur. Sed ista opinio est falsa, & cõtra. l. quòd si nolit. §. si mãcipium. s. de ædil. edic. & l. cum res. §. penul. de lega. j. & l. quid ergo. §. si hæres. eo. titu. & l. videamus. in princi. s. de vsur. Glo. non respondet ad. l. venditor. Sed dic, quòd est quædam negligentia circa ipsam rem debitam: & ita loquitur hîc. Quædam est negligentia fructus rei venditæ: & tunc ista non imputatur debitori: vt. l. venditor. Ista solu. videtur contra casum. l. videa
2 mus. in princi. ¶ † Dic, quandoq; aliquis conuenitur ad rem: & tunc dic, quandoq; agitur actione reali: & dic vt. l. si quid possessor. §. sicut autem. & l. ei qui. §. fina. s. de peti. hæredi. & rei vendi. l. si homo. Quandoq; conuenitur actione personali: & tunc si creditor est in mora, debitori culpa negligentiæ speciei non imputatur: vt. l. si mora. s. solu. matri. & l. si per emptorem. de periculo. & commo. rei vendi. Si verò creditor non fuit in mora: si peto actione personali, quod fuit meum, semper tenetur de negligentia, siue circa rem, siue circa fructus: vt. l. videamus. in princi. s. de vsur. Si verò peto, quod nunq; fuit meum sed mihi debitũ: & tunc circa ipsam rem imputatur negligentia: vt hîc. & l. qd' si nolit. §. qui mancipia. s. de ædil. edict. Si verò circa fructus: & tunc si non est in mora, & non tenetur de negligentia: vt. l. venditor. §. quemadmodum. s. de hære. vel act. vendi. Aut post moram: & tenetur, vel ad fructus, vel ad interesse, secundum distinctionem, quam dedi in. l. si filius. in fi. s. eo. ¶ Op. de. l. inter stipulantẽ. §. sacram. sol. vt in gl. ¶ Opp. s. de leg. j. l. cum res. §. sed & si alienus. vbi in re aliena cõmittitur negligẽtia. Sol. vt in glo.
3 quæ dicit bñ. ¶ † Venio ad quæstionẽ extra glos. dicitur hîc, ꝙ tenetur de culpa in faciendo, & negligendo: quæro de qua? Respondeo de culpa lata, leui, & leuissima, secundũ distinctionem contractuũ: vt. l. si vt certo. §. nunc videndum. s. commo. & hoc
4 tenet. Pet. hîc. ¶ Quæro, an expensas factas in curando seruum, debeat recuperare? Iac. de Are. dicit, ꝙ repetit. l. Iul. §. ex vendito. & §. j. s. de act. emp. Pet. dicit contrarium: quia in. §. ex vendito. à die venditionis contractæ lucratur fructus: si non lucratur, nõ tenetur: vt hîc: & sicut fructus lucratur, ita tenetur. Tu dic, quòd quędam est impensa, quæ fit ad perpetuã rei vtilitatẽ: & tunc recuperat: sed factas nõ ad perpetuam vtilitatem, seu gratia quærendorum fructuum, nõ repetit: vt. l. j. §. fin. cum
5 seq. & seq. s. de impẽ. in re. dota. fact. ¶ Ista lex facit, † ꝙ si emptor facit opus nouum, ꝙ tenetur: vt dixi de hac. q. in. l. fluminum. §. adijcitur. s. de dam. infect. & gloss. in. l. iij. §. opus. s. de
6 alie. iudi. mu. cau. fact. ¶ † Item quæro, qualiter probatur ne
d gligentia, sufficit ne ꝓbare, ꝙ non adhibuit medicos?[d] Sed certè non: imo debet probari, ꝙ medici erant in ciuitate, quos poterat adhibere, & nõ adhibuit: vt. s. ꝓ socio. l. idẽq;. in princ. quod est no. Idem etiam in similibus. Sis ergo cautus tu, qui formas articulos. Sed certè hæc probatio non est necessaria in ciuitatibus & locis insignibus: quia ibi esse præsumuntur: vt. c. statutum. de rescrip. li. vj. in alijs locis esset necessaria.

Item si homo. ¶ Gl. ponit hîc casum, q nõ procedit: tñ dicit tex. ex præcedẽti causa secundum gl. nõ esset antecedẽs. Itẽ dicit tex. seruo ꝓmissoris: sed seruo

ſed ſeruo heredis nõ põt dari directo libertas:vt no.ꝓxi.§.ergo nõ põt fie
ri liber ſine ſuo facto:quod eſt cõtra hunc tex.Prætereà,factũ defuncti cẽ
ſetur factũ hæredis:vt.l.ſi ſeruus.in prin.ſ.de cond.fur.Pone ergo caſum,
ꝙ primò ſeruo erat data libertas.& hæres ꝓmiſit poſtea.¶ Et oppo.de.l.
ſi ſeruus.cum gl.ſua.ſ.de cõdict.furt.Verũ eſt,ſed hîc anteceſsit:ibi fuit ſe
cuta defuncti voluntas:& ideo nil poteſt ſibi imputari:ibi ſic.

De illo. ¶ Opp.de.l.gñalit.§.j.ſ.q & à qb⁹.So.gl.ꝙ hic erat hære-
dis.Sed op.de.l.hæres.ſ.qui & à quibus.Sol.ibi ad æſtima
tionem tenet manumiſſor.¶ Op.de.l.in ſumma.§.ſi ſeruũ.ſ.de condi.in-
de.Quicqd gloſ.dicat alibi,natura cõdictionis indebiti eſt,ꝙ non tenet ad
illud,quod recipit:ſed inquãtũ fact⁹ eſt locupletior:vt.l.ſi nõ ſortẽ.§.liber
tus.ſ.de cõdi.inde.Seruo ergo manumiſſo in nullo eſt factus locupletior:
& ſic non tenebit,vt ibi:& ſic ibi in alia actione:hîc in alia.¶ Sed nonne il
lud eſt de iure,ꝙ qñ debitori nõ põt imputari culpa,vel mora,non teneat
ſed hic nõ potuit in culpa eſſe,vel in mora,poſtq̄ ignorabat,& cãm habe-
bat ignorãdi.Vna gl.eſt,ꝙ hæres debet ſcire ea,q̄ ſunt in teſtõ:al's eſt ĩ cul
pa.vt.§.an ſeruo hæredis.inſti.de leg.Et alia glo.in.l.qdã ita.§.fi.in gloſſ.
magna.ſ.ad Trebel.& facit gl.in.l.cũ hæres.de li.leg.Iſta ſol.non eſt per-
fecta quãtũ ad primũ caſum.l.noſtræ vbi qs erat debitor nõ ex teſtõ.Item
q̄tũ ad ſcd'm:qa erat debitor ex codicillis:cũ eos nõ habet neceſſe ſcire:vt
l.iij.§.j.ſ.de trãſac.qa hæres nõ põt adire,niſi ſciat ſe hæredẽ.Intellige in
extraneo:ſecus in ſuo:vt.ſ.ſi cer.pe.l.ei⁹ q.in fi.&.l.ſed & ſi de ſua.de acqr.
hæredi.Iõ oportet,ꝙ videat teſtm̃.qd' nõ eſt in codicillis:& dicã.j.tit.ij.l.
ſi ſeru⁹ teſtõ.&.j.eo.l.q romæ.§.duo fratres.Iõ p̄dicta ſolutio eſt cõtra.d.
ll.& rões.Alia ſolutio eſt magis gñalis in.l.in ſumma.§.ſi ſeruũ.ſ.qd' in
hærede eſt ſpeciale:qa ex pſona defuncti ſentit lucrũ.¶ Et hoc mõ põt in-
telligi iſte.§.ꝙ ĩ principio erat debitũ nõ ex cã hæreditaria:& tũc nõ licet
ignorare.Aut eſt debitũ nõ ex cã hæreditaria:& tũc poſſent habere locũ
iſtæ diſtinctiões:aut fuit in mora,vel in culpa,vel nõ.Et hoc eſt verũ in ne
gligẽte:q cũ putat ſe dñm ſimpl'r,nõ poteſt eſſe in culpa:vt.l.ſi qd.§.ſicut
aũt.ſ.de peti.hære.Idem in faciente actũ licitũ.ſ.manumiſsionis,vel aliũ:
vt.l.qui ſeruum.j.eod.& hic.Sed in eo qui occidit illicitè:tunc tenet nulla
adhibita diſtinctione:vt hoc.§.& hac.l.in prin.&.j.ea.l.proxi.§.

SVMMARIVM.

1 *Mora nocet ultima.*
In pari cauſa melior eſt conditio poßidentis.
2 *Mora commiſſa in faciendo,non purgatur:ſecus ſi in negligendo.*
Mora purgatur ex æquitate.
3 *Creditor quando poßit in mora conſtitui.*
4 *Promiſerunt duo ſe non offendere ſub pœna:& ſimul ſe offenderunt:& non appa-
ret quis prior:quòd pœna non ſit commiſſa.*

1 Sequitur videre. ¶†Vltĩa mora nocet& ĩ pari caſu melior
2 eſt cõditio poſsidẽtis.h.d.¶ No.†ꝙ mo
ra in faciẽdo cõmiſſa,nõ purgat.Secũdò no.ꝙ mora cõmiſſa in negligẽdo
purgat.Tertiò no.ꝙ mora purgat ex æqtate.quaſdã qões Dy.tãgit:dicã
3 in.l.ſi inſulã.¶ Quæro,†cũ p ſequẽtẽ obligationẽ mora purget:an etiam
creditor in mora cõſtituat,vel remaneat in eo ſtatu,quo eſſet nulla facta ob
latione ab aliqua parte?effect⁹ eſt magn⁹:vt patet ex.l.ſi mora.ſ.ſol.ma.&
l.ſi p emptorẽ.in princ.ſ.de peri.& cõmo.rei vend.& tex.hîc.&.ſ.e.l.in-
terdũ,in fi.vr̃ dicere,ꝙ ſolũ purget morã:& hoc vr̃ velle glo.ſ.ſol.ma.l.ſe-
mel mora facta.in gl.parua.q̄ dicit ſine dolo & culpa &c.Nã ſi creditor cõ
ſtitueret in mora,debitor nõ teneret,niſi de dolo:vt.d.l.ſi mora.cũ ſimili-
bus.Cõtrariũ credo.ſ.ꝙ iſta ſcd'a oblatio morã purget,& creditorẽ in mo
ra cõſtituat:vt.d.l.ſi & p emptorẽ in prĩ.& in.§.j.de act.em.& de pi.& cõ
mo.rei vẽ.l.illud.in tex.& gl.Sed ſi bñ aduertat:nõ ob.hęc.l.&.l.ĩterdũ,in
fi.qa ſupplet p illas.Nõ ob.gl.l.ſemel.qa dꝫ ĩtelligi de culpa.ſ.lata:al's malè
4 diceret.¶ Inducit ad†.q.duo ꝓmiſerũt ſe ñ offendere ſub pœna:offende
runt ſe ſimul:nec apparet qs prior rupit:an ex vtraq; parte ſit cõmiſſa?Vr̃
ꝙ non:vt hîc.&.l.cũ par.j.de reg.iur.facit.l.cũ pater.§.libertus.ſ.de leg.ij.

SVMMARIVM.

1 *Mora principalis hodie non nocet fideiuſſori,niſi renuntiatum ſit,authen.præſente.
de fideiuſſoribus.& certum ſit principalem non poſſe conueniri.*
2 *Denuntiatio,ut conſtituat debitorem in mora,per quem debeat fieri?remißiuè.*
3 *Negotiorum geſtor,an & quando conſtituat debitorem in mora?*
4 *Procurator actoris,qui eſt alterius fori,conſtitutus tantum ad agẽdum:an poßit con
ſtituere debitorem in mora?*

Nunc videamus. ¶ Mora principalis obligationem
perpetuat quo ad ſe,& fideiuſſores,&
eorum ſucceſſores:mora fideiuſſoris quo ad ſe & ſucceſſores ſuos.h.d.
¶ Op.& vr̃,ꝙ mora principalis nõ noceat fideiuſſori:vt.l.mora.ſ.eo.So.
non nocet,ſi creditoris mora quo ad fideiuſſorẽ præceſſerat:vt ibi al's ſic:
1 vt hîc.Op.†ꝙ fideiuſſor nõ põt eſſe in mora,niſi pri⁹ cõueniat prĩcipalis
vt.C.de fidei.aut.p̃ſente.So.hîc erat ſpẽs debita:ibi quãtitas.Sed hoc eſt cõ
tra caſum illi⁹ aut.Dic ergo,ſi eſt renũtiatũ bñficio illi⁹ auth.vel ẽ certũ prĩ
cipalẽ nõ poſſe cõueniri:tũc ꝓcedit iſta.l.al's fateor,ꝙ hodie nõ poſſet fi-
deiuſſor cõſtitui ĩ mora,ſi nõ p̃cedat excuſsio principalis.facit.j.e.l.decem
& qd' ibi no.¶ Quæro,an mora principalis hodie noceat fideiuſſori? Et
rñdeo q̄tũ ad obligationẽ,nil hodie eſt immutatũ:iõ tenet fideiuſſor:qa
in oẽm cãm fideiuſsit:vt hîc dicit tex.ſed ĩ mõ exequẽdi eſt innouatũ.Po
ſito ergo,ꝙ ſpẽs ſit pẽpta,poſt morã prĩcipalis,fideiuſſor remanet obliga
2 tus:ſed nõ poterit ꝓueniri ad eũ,niſi excuſſo principali.¶†Quæro,cui⁹ de
nũtiatio facit quẽ eſſe in mora?Et dic,vt gl.quã vide
q̄ incipit,hos articulos.ĩ fi.Et tenet gl.ꝙ geſtor nego
tiorũ ppetuat obligationẽ.Ric.malũ.vr̃ dicere con-
trariũ:qa negotiorũ geſtori nõ p̃t ſolui:qa nõ habet
mãdatũ:vt.j.de ſo.l.vero.&.l.hoc iure.&.l.q hoĩem
§.ſi nullo.Nõ ob.l.ſi qs ſolutiõi.de vſur.dicit ipſe:
qa intelligo in adminiſtratore legitimo,tutore,vel
curatore,vel ſiſi.Pe.dicit idẽ qd' gl.ratihabitiõe ſe
3 cuta.¶ Ego vero ſic dico†:aut negotiorũ geſtor in-
terpellauit debitorẽ,ꝙ ſolueret ſibi geſtori:& nõ va
let ĩterpellatio:qa ſibi ſolui non põt:vt.d.§.ſi nullo.
Idẽ dico in ꝓcuratore,q nõ habet mãdatũ ad recipi
endũ ſolutionẽ.Aut ĩterpellauit,ꝙ ſol.dño:& tũc ſi
debitor & creditor ſunt eiuſdẽ fori:ita ꝙ debitor p̃t
accedere domũ creditoris:tũc ꝓcedit iſta glo.&.l.ſi
qs ſolutiõi.aut eſt alteri⁹ fori:& tũc nõ cõſtituit de-
bitor ĩ mora:qa ipſi,q nũciat nõ p̃t ſolui:qa ad domũ
nõ tenet ire:vt no.ſ.de cõſti.pe.l.itẽ illa ergo &c.In
eo vero caſu,ĩ quo ex pte ei⁹ cui fuit nũtiatio requiri
tur ſola abſtinẽtia.& tũc ſine dubio nũciatio p̃t fieri
p geſtorẽ:vt.ſ.qd' vi aut clã.l.ꝓhibe.ĩ prĩ.¶ Quero
4 author†ẽ alteri⁹ fori:facit ꝓcuratorẽ cõtra me tm̃ ad
agẽdũ:ita ꝙ ſibi ñ põt ſolui añ li.cõ.factã p eũ:an cõ
ſtituat me ĩ mora?Rñ.ſi ego fui cõfeſs⁹,& nolui cõtẽ
dere,ñ ſum ĩ mora p rõnẽ p̃dictã:iudiciũ tñ ſuſcipe
cogor,niſi obſeruẽ ea,q̄ dicunt ĩ.l.ſi re⁹.ſ.de ꝓc.mo
rã tñ euitat eo ipo,ꝙ dicit ſoluerẽ,ſi haberẽ cui vt ar.
ſ.de le.j.l.ſi dom⁹.§.q cõfitet.ſed ſi volui cõtẽdere:
tũc ex hoc ſũ ĩ mora:vt.l.nemo.ĩ fi.ſ.e.tñ tũc fortè fi
nito iudicio,finit illa mora:vt.l.q ro.§.pe.ẽ em̃ eadẽ
rõ hîc,q̄ ibi ĩ actore:& iõ eſt neceſſe,ꝙ interpellatio
fieret p perſonã,q̄ poſſet recipere ſolutionẽ.Iudex
em̃ cõdẽnat me:vt ſoluã dño,nõ ipſi ꝓcuratori.pręe
dicta vera,niſi qñ dñs fuiſſet pñs,cui potuiſſet ſolui
tunc em̃ ad purgãdũ morã,licet non habeat,cui ſol
uat,debet authoritate iudicis deponere,& conſigna
re.ar.d.l.ſi reus.ſ.de pro.C.de vſu.l.acceptam.

SVMMARIVM.

1 *Mora filij perpetuat obligationem contra patrem.*
2 *Pater iubens,licet teneatur quod iuſſu,tãquàm interceſſor
& de peculio tanquàm fideiuſſor,tamen conuenitur nõ
excuſſo principali.*

1 An filius ſ. ¶†Mora filij ppetuat obl'onẽ
2 contra prẽm.h.d.Vide,†ꝙ pr̃
inbẽs tenet,ꝙ iuſſu tanq̄ interceſſor:& de peculio
tãq̄ fideiuſſor.Iac.de are.mouet dubiũ:nos haben⁹
in aut.pñte.C.de fideiu.ꝙ prius cõuenit principalis
poſteà fideiuſſor.Quid in pr̃e,q eſt,vt ĩterceſſor,vt
qñ iubet?dic ꝙ nõ eſt idẽ in filio,qd' in fideiuſſore:
qa pater principaliter conuenitur:vt.l.j.§.j.ſ.quod
iuſſu.de hoc plenè dixi.ſ.eo.l.cum filius.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter concipiatur & quando ſententia,cũ pe-
titur homo mortuus.*

Effectus huius. ¶ In obl'onib⁹ dãdi res pempta poſt mo
rã,durat ĩ obl'one quo ad petitionẽ,acceptilationẽ,
& nouationẽ.h.d.¶ Op.ꝙ nõ ſit ĩ obl'one cũ ipa pe
cunia p̃t cõſtitui:vt.l.ſi ꝓmiſſor.ſ.de cõſt.pe.So,ibi
aliud nõ debitũ,ꝓ alio debito cõſtituit.cõtra de.l.ſi
pœnã.ſ.e.Sol.vt ibi dixi.¶ Op.de.l.eũ q ita.§.fi.ſ.e.
vbi nõ durat obl'o:nec ĩ nouationẽ deducit.Dico ꝙ
res perẽpta p̃t deduci ĩ obl'onẽ cũ effectu:ſi hoc par
tes ſciuerũt:vt hîc.&.l.ĩter ſtipulãtẽ.§.pe.ſ.eo.Sed ſi
partes ignorabãt:tũc ſec⁹.ar.d.l.eũ q.in fi.Sicut em̃
obl'o iam contracta extinguit,ibi ita etiã eadẽ rõne.
Quæro,q̄ eſt rõ,ꝙ hõ petit?Rñ.homo eſt in obl'o-
ne.& p cõſequẽs in actione,nõ ęſtimatio:iõ ſi qs pe
teret æſtimationem,ageret ſine actione.¶ Quæro
1 qualiter†formabit libellus?[a] Rñ.declarabo ſi volo iu
a dici,dicẽs:peto eũ cõdẽnari ad hõiem,ad hoc,vt con
ſequar æſtimationẽ:vt dicit tex.in ſimi.j.e.l.Iuli.§.
j.& ibi dicã:& ita ſentit gl.& tangit Cy.C.ad exhib.
l.exhibitiõis.¶ Quæro,qualiter formabit ſentẽtia
Rñdeo in arbitrio iudicis eſt damnare in æſtimatio
ne:vt dicit tex.ſ.de confeſ.l.iij.vel dãnare ad hoĩem:
& executio fiet in æſtimatiõe:vt not.j.quæ ſen.ſine
appell.re.l.fi.Ex hoc patet,ꝙ ꝓcederet hæc cõclu-
ſio:quare peto hominẽ:& vt eũ cõdẽnetis in æſtima
tiõe.& iſta vr̃ melior,quã præcedens,p.l.prædictã.
de confeſ.quę multũ p̃cisè loquitur.Puto etiã quòd

a ¶ Libellus.Adde ſecũdũ Alexã.ꝙ hîc eſt cõior op̃i.q̄ illa,quã tenet ipſe Bar.in.l.ſi pecuniã.ſ.de condi.ob cau.& illã opi.quã hîc,tenet etiã in.l.ſi quando.C.vñ vi.& in.l.ſancimus & ibi Bal.C.de ſacroſan.ec.& Bar.ĩ.l.j.qd' met.cau.in.l.j.§.qa autem.ſ.quo.leg.& Spec.in ti.de lib.conce.§.fin.verſi.hoc aũt,cum ſeq.& in ti.de ſo.§.ſequitur.ver.qd ſi libellus.Bal.in.l.fi.C.de condi.inſer.Bar.in.l.pe.de cõdi.ob cau.Tu dic ꝙ idem tenet Ro,conſi.cclxx.

* Pro concordia. aduerte, ꝙ ex confessione geminata extraiudiciali oritur actio. Bar. in. l. cum scimus. C. de agri. & censi. lib. xj. in fin. cum quo transit Abb. in c. si cautio. de fi. instr. Ro. cõsi. ccxc. inc. in casu ꝓpositæ consultationis. col. iij. Io. de Ana. consi. lv. Contrarius allegatur in hac. l. triticũ. Tu dic forte speciale in mutuo. in hac. l. triticum. suadetur ratiõe. l. si. ff. si certum pe. Præterea in verbis suis directis, nõ est cõtrarius. Adde ad no. in. l. in cõtractib⁹ C. de non nu. pec. do. Ias. in. §. in ꝑsonam. insti. de actio. Pau. in cõsi. clxxiij. & lxxxj.

a ¶ Q uæro. stipulatio sequẽs intelligit̃ de ea quantitate, in qua præcessit mutuum: & vide Bar. in. l. planè. la. j. de leg. j. §. j. & l. cũ cẽtum. ff. de adimen. legat. Andræ. Barbat.

POMATES.

b ¶ Sed si. Nota, ꝙ Bar. & ita eũ ponderat Aret. hic, ꝙ videt̃ tenere contrarium eius, qđ dixit in. l. cũ scimus. C. de agric. & cẽ. li. xj. ꝙ imò ex confessione geminata non orit̃ actio. & de hoc vide Alex. cõsi. iiij. vol. j.

c ¶ Triticum. Adde quid veniat apel. tritici. glos. de cano. fru. libr. xj. per glo. in. l. frugẽ j. de verbo. sig. & hoc per Ang. qui dicit, ꝙ accusatus de furto frumenti, & probatum sit de furto ordei, ꝙ nõ debet accusans obtinere: qa intelligitur de frumẽto per excellẽtiã: & hoc sequitur Imo. hic. & Ioan. de plat. in. l. modios. C. de succe. & carca. lib. x. Alexã. tamen dicit, ꝙ malè dicũt: qa appellatione frumenti, venit ordeũ, cum spicam habeat. d. l. frugẽ. & ita dicit Bar. determinare ĩ. d. l. de aqua plu. arc.

d ¶ L. permittente Adde Io. and. in regula, frustra. in mer. Bad. Ant. & Imo. in. l. quid ergo. §. si hæres. de leg. j. Barto. Bald. Angel. in. l. prima. §. non autem. suprà. de dolo. Baldum. in. l. j. C. si à non comp. iud. Bald. & Angel. in. l. iurisgentium. §. si paciscar. s. de pac. Bal. & Sal. in. l. accusationis. C. quod me. cã. Pe. de anc. in rep. c. canonum statuta. versi. sed quæro sicut. Ange. in. l. si ex legati causa. s. eo. Bar. in vulgata. q. statuto Lucanæ ciuitatis.

si qs peteret hoĩem simpliciter, nulla facta mẽtione mortis, ꝙ procederet: & si postea in ꝓcessu apparet Stichũ mortuũ, iudex posset condemnare in re, vel in æstimatione, secundum ea, quæ dicta sunt. Et dico in simili. in. l. stipulationes non diuiduntur. dum pono practicas illas.

LEX XCII.

SI ita stipuler. ¶ An esset idẽ si nomen heredis non esset additũ. & gl. dicit ꝙ sic. Pet. contra dicit. dic, vt dicam. j. eo. l. si sic.

LEX XCIII.

SI sic stipulatus. ¶ Electio est creditoris, si verba executiua referantur ad eũ. h. d. ¶ Op. s. e. l. stipulatio. §. in stipula. So. hic non est mens dubia. & per istã. l. tollitur, vel declaratur gl. quæ est in. l. Lucio. s. de le. ij. vbi dicit, aliud in cõtractibus. Sed nõ dicit verum: quia idem in contractibus, quod in vltimis voluntatibus. Et ad quem verba executiua referuntur, ille habet electionem: sed quando verba sunt dubia, est diuersitas inter contractus, & vltimas voluntates.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo uitiat stipulationem, nisi ex coniecturis probabilibus declaretur.*

2 *Stipulatio sequens intelligitur in dubio, de illa quantitate, in qua præcessit mutuum.*

3 *Mutuaui decem tibi, postea reperitur, quòd per stipulationem promisisti. x. ex causa mutui: an & quando intelligatur de eisdem?*

4 *Confessus bis se recipisse decem ex causa mutui, quando intelligatur de eisdem?*

5 *Mutuaui centum, & postea ꝓmisisti quinquaginta: an præsumatur promissio facta de illis centum?*

6 *Triticum dicitur omne, quod area teritur.*

Bladorum appellatiõe, uenit linum, & omne quod area teritur, etiam in statuto.

7 *Dominium, an transeat, si tradidi rem, causam declaraturus quam postea non declaraui?*

LEX XCIIII.

*TRiticum dare. ¶ Incertitudo † vitiat stipulationẽ: nisi ex cõiecturis ꝓbabilibus declaretur. h. d. ¶ Op. & videtur ꝙ illud, qđ omittit̃, habeat̃ pro omisso: vt. l. j. §. j. s. eo. l. quicq̃d adstringendæ. j. eo. Sol. verba q̃ sunt de forma stipulationis: vt interrogatio, & rñsio, illa debent exprimi: alia verò, quæ sunt circũferentia, non debẽt de necessitate exprimi. ¶ Q uæro, a quæ sunt illæ ꝓbabiles cõiecturæ, ex quibus hoc declaretur? Gl. dat duas rñsiões, q̃ recidũt in idẽ, & bene. ¶ No. 2 † ꝙ stipulatio sequẽs intelligitur in dubio de illa quãtitate, in qua ꝓcessit mutuũ. Idẽ credo, si quãtitas exprimat̃, sed nõ cã: vt ꝓmitto tibi dare cẽtum: intellĩgat̃ ex cã mutui: vel alia, q̃ præcessit, arg. huius. l. in gl. & qđ no. s. de excep. rei iud. l. si qs ad exhibẽdũ. 3 ¶ Sed † quid, si mutuaui tibi decẽ: postea reperit̃, ꝙ per stipulationẽ ꝓmisisti mihi decẽ ex cã mutui: an intelligemus de eisdem decem: an præsumemus alia fuisse? Rñ. si incõtinenti hoc fiat, præsument eadem vt. l. si ita fuero stipulatus. §. fin. & l. cũ eẽ. j. de nou. Si ex interuallo: puto idẽ: vt. s. e. l. si diuortio. arg. de do. præle. l. ij. j. §. sed nisi aliud appareret, ꝓsumeret̃ accepisse tpe stipulatiõis: vt. j. e. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. & ibi dicã. Sed si primò mihi decẽ ꝓmisisti, ꝑ stipulationẽ ex cã mutui: deinde ꝑ stipulationẽ decẽ ex causa mutui: si cõstaret, ꝙ de eisdẽ decẽ senserit, inutilis est stipulatio: vt. s. e. l. q bis. Iõ in dubio ĩtellige de diuersis decẽ, vt. l. qnquaginta. a's qngẽta. & qđ ibi no. s. de ꝓba. Iõ tũc necesse ẽ, ꝙ adijciat̃, ꝙ oĩs alia ꝓmissio cõputet̃ ĩ ista: vel similia verba ex qb⁹ volũtas appareat. ꝓcedẽtia verò locũ habet, qñ simplex mutuũ ꝓcessit, vel alius 4 cõtract⁹ nõ stipl'atiõe vallat⁹. Eadẽ rõne † puto ꝙ si qs fuerit bis cõfessus se recepisse decẽ mutuo, nõ tñ ꝑ stipulationẽ ꝓmisit, ꝙ itelligit̃ de eisdẽ decẽ. nã cõfessio ñ est noua dispositio, sed ꝓbatio: vt. l. publia. ĩ fi. s. depo. Est ergo idẽ, ac si de e. qs haberet plures ꝓbatiões. ar. ad hoc. de le. ij. l. Sẽpro- b ni⁹. Sed si b essent duæ cõfessiões in iudicio, q̃ inducũt dispositionẽ: tũc fortè aliud esset, nisi exprimat̃: qa tũc ꝓducit actionẽ. & sic videnť diuersæ di- 5 spositiões. ar. d. l. qnquaginta. ¶ Q uid † si mutuaui cẽtũ, & postea ꝑ stipulationẽ ꝓmisisti qnquaginta: an ꝓsumat̃ de illis cẽtũ: vel ĩtelligat̃ ꝓrsus alia q̃titas? Rñ. siue quãtitas sequẽs sit maior, siue minor, idẽ iuris est: vt. l. si diuor. s. e. & l. Sẽproni⁹ ꝑculo. s. de le. ij. & de adi. le. l. cũ cẽtũ. Quid ecõtra, si primò ꝓmisit ꝑ stipulatiõem, postea ꝑ numeratiõem accepit? Dic, vt. l. si ita fuero stipulat⁹. ĩ fi. & l. cũ em. j. de nou. Quæro, hic dicit triticũ: qđ ẽ tri- c ticũ? Rñ † ꝙ qcqd area terit̃, & ẽ gñale nomẽ, sicut seges, siue blada. ¶ No. istud qđ dicit blada. nã ĩ vulgari dicim⁹. l. ñ habem⁹. & semel habui de facto. dicebat statutũ, ꝙ nõ liceat extrahere bladũ & c. q̃rebat̃, an semẽ lini esset bladũ: & hic vr̃ ꝙ sic: qa area terit̃. De hoc blado fit ẽt mẽtio. j. ad mu. l. ñ debere. ĩ gl. facit qđ dixi de aqua plu. arcẽ. l. j. §. de eo ope. ¶ Quærit gl. 7 † qd si tradidi rẽ determinatur⁹ causam quã postea ñ determinaui: an trãseat dñiũ? Gl. dicit ꝙ nõ. Pet. dicit, hoc. verũ si actũ fuerit, ꝙ dñiũ nõ trãseat: aliàs in dubio videt̃ trãslatũ: licet repetat̃ cã nõ secuta: vt. l. j. s. ꝓ dote. & l. dotis. §. fi. s. de iure dotiũ. Credo gl. meli⁹ dicere: qa nuda traditio, nõ facit trãsire dñiũ: vt. l. nunq̃ nuda. s. de acq. re. do. Sed in. d. l. j. & l. dotis. tñ erat expressa, licet futura cã habilis: secus quando nulla est habilis: vt hic, in gl.

LEX XCV.

QVi insulam. Qui stipulat̃ opus fieri, dꝫ locũ exprimere: vbi: & talẽ ꝙ intersit stipulatoris. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pace facta, cum meo inimico, si promitto non offendere: an si exbanniatur, possim ipsum offendere?*

LEX XCVI.

QVi seruum mihi. ¶ Prouisio legis debitorẽ excusat. h. d. Similẽ. l. habetis. in. l. qd ergo. §. si hæres. de le. j. si elegãter ĩ fi. s. de pi. ac. ¶ Per 1 hoc determinauit † Oldr. talẽ. q. feci pacẽ cũ meo inimico: & ꝓmisi nõ offendere eũ: demũ fuit ipse exbãnit⁹: & ex forma statuti poterat ĩpunè occidi, & offendi: q̃rit̃ si ipsum offendo, an videar frãgere pactũ. ¶ Et Oldr. determinauit, ꝙ nõ. ar. hui⁹. l. cõiũcta. l. si seruorũ. in prin. s. eo. Audiui ꝙ Bononiæ fuit disputatũ contrariũ, ꝑ. l. si filius. §. j. s. de fideicõ. li. & l. si qs legatũ. in fi. j. de fal. & illæ. ll. dicũt, ꝙ id qđ habeo ex ꝓuisiõe mea, difficili⁹ ꝑdo, q̃ quod habeo ex ꝓuisione legis: sed in. l. nostra habet creditor, ne seruus possit occidi ex ꝓuisiõe legis. & ꝓ hoc. l. ij. C. si aduer. vẽ. lex suũ nõ tuũ denegat auxiliũ. sed credo: ꝙ illud sit truffa: quia qñ ꝓ- d mitto non offendere: intelligo, nisi. l. permittẽte: d vt. l. quæro. §. inter locatorem. s. loca. & j. eod. l. quidam cum filium. & ego in terminis conuersis disputaui quæstionem, quam pono. j. de pæ. l. quidam sunt. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Differentia quæ nam quando quis promittit se daturum, & soluturum simpliciter & daturum & soluturum nomine alicuius?*

LEX XCVII.

SI ita stipulatus. Possum vtiliter. ¶ Qui ꝓmittit se soluturũ ꝓ alio, ꝓmittit factum: ideo succedit obligatio ad interesse: secus in eo, qui se daturũ. h. d. secundũ verũ intellectũ. ¶ Op. de. l. iure nostro. C. de fideius. Sol. gl. fateor. sed hic non fuit fideiussor: sed ꝓmisit se soluturũ, si nõ curauerit. & c. vt in gl. Sed glo. destruxerũt istũ textũ: qa hic non fit mentio de hoc. & iõ Dyn. intelligit, ꝙ hic promisit se soluturũ, qđ est facti: vt hic in fi. facit. l. consilio. in fi. de cur. fur. & no. gl. j. de sol. sup rub. Hoc etiã tenet Pet. sec⁹ si dico, fideiubeo ꝓ illo: qa videor ꝓmittere illud, qđ ille debet: vt. s. eo. l. vbi aũt. §. illud. in fi. Sed hic est differẽtia, an ꝓmittat̃ se soluturũ: & vr̃ ꝓmittere factũ. an ꝓmittat se daturũ: vt hic scđm Pet. & Dy. sed hoc nõ placet. Nã in larga significatiõe, ẽt dare est facti: vt. s. de cõdi. & demõ. l. in facto. sic & soluere. sed strictè accipiẽdo, ꝓut dare differt à facere: scire debetis, qđ soluere est facere id, ꝙ qs ꝓmisit: vt. j. de ver. sig. l. solutiõis, verbo. in fi. Aut ergo ĩ obligatiõe erat dari: & q ꝓmittit soluere, promittit dationẽ. Aut erat fieri, & ꝓmittit factũ. & sic nõ est differentia, si promitto me daturum, vel solutu- 1 rum: quis ergo est intellectus huius. §. Rñ. † quãdo ego promitto Titij nomine me soluturum tibi: ista promissio in dubio videtur fieri causa Titij, vt. l. fideicommissa. §. interdum. de lega. iij. vnde videris mihi promittere gerere negotia Titij, soluẽdo mihi: & sic videor alteri stipulari: meritò nõ ago, nisi quatenus mea intersit: vt. l. stipulatio ista. §. alteri. & §. si stipuler. §. eodem. Item natura fideiussoris est, ꝙ possit soluere pro se & obligatione sua. Item ꝙ possit soluere pro obligatione rei principalis, vt. l. indebitã. s. de cõdi. inde. Q ñ ergo promittit soluere noĩe Titij, nõ est fideiussor. In isto ergo. §. ponit̃ hẽc differentia. Aut ꝓmitto me soluturũ, vel daturum noĩe Titij, aut ꝓmitto simpliciter me daturũ, vel soluturũ & c. nõ adiecto nomine

nomine Titij, sed quod Titius debet: & similia verba.

SUMMARIUM.

1 *Promißio inter sponsum, & sponsam, ex causa lucratiua, cum in tempus matrimonij confertur, quando efficax sit?*

Si tibi nupsero. ¶ Inter sponsum & sponsam, non valet ꝓmissio ex cā lucratiua, quæ in matrimonij tempus cōfertur. h.d. ¶ Op. ꝙ pōt promitti ex cā dotis, & donationis ꝓpter nuptias: vt. l. si constante. C. de dona. ante nupt. Dicit Io. an. hoc verū, si præsumeret conditio, si nupsero: nō valet: vt hîc. Hoc nō placet: quia hoc tacitè intelligitur: vt. l. stipulatio. ṡ. de iur. dot. ergo si exprimitur per eum modum, non vitiat. Dic ergo, ꝙ hîc loquitur, quando promissio fit ex cā merè lucratiua: sed dos est causa onerosa. Item donatio propter nuptias: iō fit, quia dotem recipit: vt. d. l. si constante, & aut. item æqualitas. ¶ Opp. de. l. fi. C. de spon. dicit gl. Fallit: quia potest promitti ꝓ arrhis: vnde intelligas, ꝙ arrhę realiter tradantur: & ꝓmissio fiat de restituendo duplicatas vel triplicatas: vt. d. l. mulier. Aliâs ista gl. nō esset vera: vt dicā plenè. j. eo. l. Titia: in princ. ¶ Opp. j. eo. l. ex ea. §. j. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, ꝙ ibi nō promittitur ex causa merè lucratiua: sed in recompensationem iniuriæ sibi fiendæ. Prætereà ibi est cā honesta: vt à delicto abstineat. ¶ Opp. extra gl. ṡ. de cōdit. instit. l. vter ex fratribus. & C. de insti. & substi. l. j. Solutio. ab altero ipsorum coniugum non potest quis inuitari ad matrimoniū spe lucri, vt hîc: quia esset præsumptio, ꝙ fieret causa libidinis: quę ratio non est probabilis, nec secundum bonos mores: vt hîc dicit tex. sed quolibet alio promittente, esset licitum, vt in contrarijs. & l. Titio. §. j. de conditi. &
1 demō. & dicam. j. eo. l. titia. in prin. Vnde † dico, ꝙ si cōstaret, ꝙ fieret cā libidinis, non valet: sed ideo, quia promittens erat fortè vilis cōditionis: alia
a pars erat nobilis: [a] vnde faciat causa habendi illam parētelam: vel hoc fiebat causa pacis: tūc valeret. & hoc est, quod dicit tex. causa cognita, facit quod dixi. ṡ. eo. l. si diuortio.

SUMMARIUM.

1 *Res an uitietur si deuenerit ad eum casum, à quo incipere non potest?*

LEX XCVIII.

b Existimo. [b] ¶ Quando est impedimentū mista consideratione rei & personæ, valet stipulatio: si impedimentū cessat tpe existentis conditiōis. h.d. Hæc lex videtur difficilis iuuenibus: nō tamen est. Diuide, primò pōit dicta. Secundò illa probat per reductionē ad absurdū. & primò reducit ad absurdum circa primū dictum. Secundò circa secundum. Partes patēt, & casus in terminis patet intelligenti. ¶ Oppo. de. l. vsusfructus. j. de stipu. ser. Solu. ibi erat defectus ratione personæ tantū. ¶ Opp. de. §. sacrā. Solu. ibi erat defectus ratione rei tantū: hîc mista cōsideratione rei & personæ:
1 de quo ibi dixi. & l. si rē meā. ṡ. e. & l. nemo rē suam. ṡ. eo. Hic habes † vnū brocardum, an vitietur res, si deuenerit ad eum casum? à quo incipere non potest, dicam. j. eo. l. pluribus. §. & si placeat. Itē habes expressum in hac. l. ꝙ duæ causæ lucratiuæ possunt diuersis temporibus circa eandem rem cōcurrere. Casus est hîc: plenè dico in. l. meuius. §. duobus de lega. ij.

Ex hac stipulatione. ¶ De hac materia dixi. in. l. stipulationes non diuidūtur. in fi.

SUMMARIUM.

1 *Ioannes Papa non intellexit dictum obscurum, quod fecit quidam cancellarius Bononiæ.*

Notarius, si conficit instrumentū per uerba obscura, & non intelligibilia, non ualet.

2 *Actum tacitè, quando habeatur pro expresso?*

3 *Promissor, si semel elegit, non potest amplius eligere.*

4 *Variatio quando admittatur in electione, siue declaratione?*

5 *Testis, qui deposuit, quòd postea uariare non potest: potest tamen ante quàm primū dictum habeatur pro perfecto.*

6 *Statuta, quam interpretationem recipiant?*

LEX XCIX.

Quicquid adstringendæ. ¶ Ista. l. secūdum lect. gl. non est facilis: secundum lec. verò quam glo. j. in fi. tāgit, & eā tenet Dy. est satis clara. & breuiter secundum Dy. hoc intendit, Obscuritas omnimoda vitiat stipulationē. & si pōt interpretari, interpretatur ꝓ promissore: sed vbi verba sunt clara interpretationē non recipiūt h.d. secundum lecturam Dy. In prima parte fuerunt verba omnino obscura. In secūda fuerūt verba æquiuoca. In tertia fuerūt verba clara ꝓ stipulatore. Secūda ibi: aut certè. Tertia ibi: nec rursus. ¶ Lec. oēs hîc tāgā. In prima pte habes, ꝙ illud, qđ nō expressum, hr̄ ꝓ omisso. Cōtra, qa iste text. sibi contradicit: qa primò dicit, ꝙ est dictū. Secūdò dicit, si nō exprimat. Sol. hui9 cōtrarij timore, istud princi. habet duas lecturas. Vna est, dictum id est, dicendū: & tangit in glos. j. & ij. Sed ista repugnat lr̄æ, & est vitiare literā. & est alia lect. quæ ponit in fi. gl. & est vera, quòd fuerunt dicta verba obscura: & sic fuit dictū, sed nō palā. Et hoc tripliciter exēplificat. in secūda gl. post prin. vt ꝓmitto fundū: qđ nō valet: vt. l. cū post. §. gener. ṡ. de iure dot. vel ꝓmisit triticū nō expressa quantitate: vt. ṡ. eo. l. triticū. & j. e. l. ita stipulatus. & ista exempla placēt Dy. & mihi. ¶ Tertiò ponitur in fine secūdæ glo. vel pone exēplū, ꝙ cōtrahētes dissenserūt: vt eadē gl. sed tūc nō esset ꝓpter obscuritatē: sed propter dissensū: & sic nō cōgruit lr̄æ. Vel exē-
1 plū pone, † ꝙ est locutus verbis non intelligibilibus. sicut fecit quidam cancellarius Bononię. qui sic fecit dictum tantū obscurum, ꝙ Io. Papa non intellexit: & sic, si notarius faceret instrumentum per verba
c obscura, [c] & non intelligibilia, non valeret. Facit. §. supradictus. C. de emen. Iusti. co. ¶ Alia lectu. est, ꝙ in promissione fuit adiectum aliquod verbum speciale: vt promittis brocarda. Nam aliæ rationes, non continentur, & sic interpretationem extensiuam nō recipit stipulatio. ¶ Oppo. de. l. cum quid. ṡ. si cer. peta. sol. ibi ex natura negotij, intelligebatur: vt hic no. In contrario dātur plures solutiōes. Vna sol. est, ꝙ hîc in contractibus, qui verbis: ibi re cōtrahūtur. Ista nō est vera. p. l. triticū. ṡ. eo. Et aduerte: si verba stipulationis nō sunt expressa: & sic est tacitū illud, quod facit peccare in sua forma: & tūc nō intelligit, si nō est expressum: secus si habet formā. quia in circūferētijs habetur pro expresso: vt. l. tritcum. ṡ. eo.
2 ¶ Cū ergo † q̄ritur, an illud qđ tacitè agitur, habeat pro expresso: dic aut loqmur ī his, quæ depēdēt ex voluntate vnius: vt in vltimis voluntatibus: & tunc tacitū habetur pro expresso: vt. l. inter vestem. ṡ. de aur. & ar. le. & l. in cōditionibus. ṡ. de cōd. & demō. Aut loquimur in his, quę depēdēt ex volūtate duorum: vt in cōtractibus. & tūc aut in cōtractibus, qui celebrātur verbis: & tūc aut est omissum illud ꝙ facit cessare formā stipulatiōis: & stipulatio nō valet: vt hac. l. in prin. secūdū vnā lect. & in. l. j. ṡ. eo. in princ. Aut forma stipulationis est expressa: sed aliquid accessoriū est omissum: tūc dic vt dicā in cōtractibus, qui re, vel cōsensu cōtrahūt. Et si quæris in his cōtractib9, q re vel cōsensu cōtrahūtur. & tūc aut q̄ris de his quę insunt ex natura cōtractus: & tacitū habetur pro expresso. l. cum quid. ṡ. si cert. petat. Aut in his, quæ nō insunt de natura contractus: & tunc aut fuit tacitè intellectū ab vno: & nō habetur pro expresso, vt. l. si repetendi. C. de condi. ob cau. Aut fuit tacitè intellectum ab vtroq;, & habetur pro expresso: vt. l. triticum. ṡ. eod. & l. si stipulatus. in fi. ṡ. eod. l. cum quid, cum si. alleg. ibi. ṡ. si certū peta. Fallit in casu. l. fina. C. de nouatio. & §. prætereà. instit. quib. mod. tol. obliga. vbi oporet, quòd exprimatur. Sed si dubitatur, an fuerit actum ab vtroq;. Respō. videtur actum ab vtroq;, quod venit ex natura contractus: vt. d. l. cum quid in fin. Dicitur in secundo responso, quod verba debent interpretari pro promissore. ¶ Quæro exemplū in ver. aut certè. & glo. tertia ponit quædam exempla bona: vt sensi de Sticho albo: tu de nigro: & illud est bonum. Aliud exēplū est in obligatione generis, sed non est bonum: quia certa est stipulatio & cotrahentes expresserunt, quod voluerunt: nec fuit omissum aliquid, quod tacitè ageretur, & istę lect. tanguntur in prin. mag. gl. ¶ Oppo. de. l. si mihi & Titio. §. fin. j. eod. Solut. ibi verba erant clara pro stipulatore, non ambigua. ¶ Oppon̄. de. l. inter stipulātem. §. si Stichum. ṡ. e. Solut. ibi in iudicijs: aliud in cōtractibus. ¶ Oppo. de. l. de die. ṡ. qui satisda. cogant. Solut. vt ibi: quia in prępatorijs iudiciorum: hic ī decisorijs. Vel dic, vt ibi. ¶ Quæro exemplum in versicu. nec rursus. & secundum exemplum primum glo. positum in gl. magna: clarum est. Promisi omnia vasa: tunc si dico, intellexi de vasis ligneis: non possum illud interpretari. Alia lectura est secundum gloss. vt continuetur ad præcedentia. Dicebā ego promissor me sensisse de albo: & tu de nigro, interpretatio fit secundum promissorem: & hoc dictum est in secunda parte.
3 ¶ Sed pone, † quod semel ego promissor elegi: non potero āplius eligere, & dicere me sensisse de alio. & ponit exemplum in gloss. mag. post princi. Iste casus est singularissimus: ita quòd nescio alibi. ¶ Oppo. j. eod. l. qui ex pluribus. & l. eum qui certarum.
4 Solut. † quandoque quis habet electionē ex natura alternatiuæ, vel oblgationis generis: & tunc ille potest variare. Et ista est ꝓpriè electio. Quędā est declaratio: vt qn̄ nō apparet de quo sensi: tn̄ senserūt de certo tēpore stipulationis interpositæ: quā si semel

a ¶ Nobilis. Adde qđ Rap. cōtra. qa matrimonia debent esse libera. l. ij. de donati. inter vir. & vxo. Bald. tn̄ ī. l. ij. §. creditū. ṡ. si cer. pe. gl. in. l. si voluntate. C. de dotis promis. tex. in. c. ij. de despon. impu. & cum ipso trāsit Alexā. non ob. secūdū ipsum l. ij. qa nō facit matrimonium venale, sed nobilitas ē illa, quæ est venalis.

b ¶ Existimo. Allegat Bar. sibi contrarius in. l. si quis pro eo. de fideius. Andræ. Barbat.

c ¶ Obscura. Adde qđ no. Spe. in tit. de inst. edi. §. ostēso. ver. qd si imbre uiatura. & quod voluit Bar. in aut. ꝙ sine. C. de test. Ant. de bu. in. c. j. de fi. instru. cū ibi alle. p ipsum tex. in. l. ij. ṡ. de his, q̄ ꝓ nō scrip. & hoc casu non recurrit ad interpretationē iudicis: iuxta l. voluntatis. C. de fideicōmiss. & ad Bar. hîc adde Feli. in proe. decre. ī glos. j. colū. ij. circa princip.

a ¶ Variare non pōt. Adde quòd Ang. intelligit glo. veram, niſi qñ declara
tio voluntatis ſpectaret ad interpretantē: vt eſt in teſtatore: cuius voluntas
vſq; ad mortē ambulatoria eſt. Nã interpretabitur teſtator quoties volet.
allegat. l. hæredes palam. de teſta. Ex quo infertur idē eſſe in iudice interlo
quente: qa quoties volet, poterit ſuam interlocutoriã interpretari, quouſq;
habet poteſtatem
reuocandi eã: iu-
xta. l. quod iuſsit,
de re iud. & iſtud
tenet Imo. ibi bal.
verò in. l. ij. de ſen
tē. ex peri. reci. te
net iudicē nō poſ
ſe, niſi ſemel inter
pretari, p hanc gl.
Idē dixerunt An
ge. & Raph. in. d.
l. qđ iuſsit. Imol.
in. l. ab executore.
Alex. dixit, q ſi-
bi placet op. An-
ge. hic, loquendo
de interlocutoria
ex quo poteſt re
uocari, intelligen
do etiã, vt p Bart.
in. d. l. qđ iuſsit.
ſcilicet quòd bis
pōt reuocari ſñia
interlocutoria: cũ
qua ſentētia cōi-
ter trãſeunt doct.
& eo modo dicē-
dum vt bis poſsit
interpretari ſñia
interlocutoria: in
diffinitiua proce
dat opi. cōtraria.

b ¶ Si teſtis. Adde
gl. no. in c. preter
eà. de teſti. cog. &
in auť. de teſti. §.
illud ver. ſi nō ha
bebit. Bar. in. l. ge
neraliter. C. de nō
nu. pec. & ĩ. l. eos.
C. de fal. & ĩ. l. Im
perator. de ſtatu.
homi. & Bald. in
auť. ſi dicatur. de
teſta. Roma. cōſi.
cccc v. Bald. cōſil.
ccclix. lib. iij.

c ¶ Et hac. Vide. c.
Abbate. de re iu-
dic. in. vj. & ibi. d.
Pet. qui allegauit
Bartol. hic. Andr.
Barbat.

d ¶ Brocardũ. Ad-
de de hoc brocar-
do. vt per Bal. cō
ſil. clxxiij. libr. j.
incip. verba Dy.
dicunt.

a declarat, amodò variare nō poteſt.[a] ¶ Et iſtum tex.
5 cum iſta gl. tene menti. Et ideò ex hoc dico, † q ſi te
b ſtis[b] depoſuit: poſteà non pōt variare, & dicere alio
modo: qa ipſi habent declarare, quæ ſciunt: fateor tñ
in teſte, & hic in parte, q ſi incontinenti ante, q̄ pri
mum dictum habeatur pro perfecto, & completo,
vult variare, poſsit: quia non videtur declaraſſe. arg.
C. de fide inſtru. l. contractus. facit quod not. Specu.
in tit. de teſte. §. j. verſi. quid ſi dicit. ¶ Vltimò hæc
6 †. l. allegatur, q ſtatuta non recipiunt interpretatio-
nem: quia hic etiam habes in primo dicto, q declara
tionem extenſiuam non recipit ſtipulatio. Item ſe-
cundò interpretationem reſtrictiuam nō: vt ibi. aut
certè interpretationem reſtrictiuam non: vt ibi, nec
rurſus: & ſic in ſtatutis dicunt quidam. Dic vt plenè
dicam, j. de mu. & ho. l. vt gradatim. §. & ſi. l. & dixi.
in. l. omnes populi. ſ. de iuſti. & iur.

Si ſtipulatus.

¶ Habes, q iſta conditio negatiua appoſita tanto tē
pore, dicitur extitiſſe finito tempore, ſed quantum
tps requirať ad implendã conditionē poteſtatiuam:
& tunc, ſi tempus opponiť, ſtať illi tpi, vt hîc. Si ve-
rò nō apponiť tps: ſed eſt negatiua: & tunc eſt locus
Mutianæ cautioni: vt. l. Mutianæ. de cōdi. & demō.
In contractibus videbitis. in. l. ita ſtipulatus. j. eo. In
conditione affirmatiua: dic vt no. per Cy. l. ſi plures.
in. v. q. C. de condi. inſer.

LEX C.

Conditio in præteri-

tum. ¶ Conditio de præſenti, vel de præ
terito, non ſuſpendit. h. d.

LEX CI.

Pvberes.

¶ An quis poſsit reſti-
tui aduerſus naturalem
obligationem? gl. dicit, q non. & dicã. j.
de fideiuſ. l. Marcellus.

SVMMARIVM.

1 *Venditor, qui non promiſit emptori ſumptus, an teneatur?*
Clauſula, & promiſit reficere omnia damna, & expenſas litis, & extra: quid operetur?
2 *Expenſæ ſi debentur ex natura contractus, quare deducuntur in ſtipulatione? & quis ſit effectus?*
3 *Stipulatio, debet intelligi ſecundum naturam præcedentis contractus.*
Clauſula, quæ ponitur in inſtrumento uenditionis: & promiſit expenſas, ſiue lis moueret de ꝓprietate, ſiue de poſſeßione: quē effectum producat?

LEX CII.

Venditores.

¶ Qui promiſit
ſumptus factos in
lite de re: non tenetur ad ſumptus factos
1 in lite de pretio. h. d. Pone, † q venditor
non promittit ſumptus: an teneatur? & glo. remittit
ad. l. j. C. de euic. vbi dicit: aut ſuccũbit in ꝓprietate:
& repetit ſumptus. Aut obtinet, & nō repetit ſum-
ptus. & iſta eſt. l. bona, q ſumptus non veniũt eo ca-
ſu, quo emptor obtineret. Et ita notarij ponũt in in
ſtrumentis, & promiſit reficere oĩa dãna, & expen-
ſas litis, & extra, quæ non venirēt aliâs. & hoc faciũt
per hanc. l. & glo. in. l. qui abſentē. de procu. Sed ibi
tenet Guli. cōtrariũ, per. l. ſi ſine. §. Marcellus. & §.
cum autem. j. rem ra. ha. & l. ſi vt certo. §. idem La-
beo. ſ. commo. ¶ Teneo cũ Guli. reprobata gl. quã
ſemper reprobaui. Primò per. l. ſi plus. § mota quæ
ſtione. ſ. de eui. & d. l. qui abſentem. vbi diciť, q mo
ta lite, tenetur defendere venditorē: ergo ſi non de-
fendat, teneť ad intereſſe ob rē non defenſam. arg. l.
l. cũ quærebať. in ſi. j. iudi. ſol. Itē probo per rōnem:
venditor tenetur emptori, vt ſibi habere liceat: vt. l.
emptorem. §. pe. in ſi. ſ. de act. emp. Modò in obli-
gatione habere, licere, veniũt ſumptus extra litem:
vt. l. ſtipulatio iſta habere licere. verſi. ſi quis fortè. ſ.
eo. & ibi not. ergo &c. Nō obſ. l. j. C. de euic. quia il-
lud in euictione rei hæreditariæ. Item nō ob. l. ſi ſta
tus. eo. tit. quia non poſſum agere ex clauſula de eui
ctione: qa res non eſt euicta: ſed ex clauſula ob rem non defenſam: ſiue hoc
fuit expreſſum, ſiue non: quia à lege tacitè ſubintelligitur: vñ pōt agere ad
intereſſe. Vñ eſt aduertendum in modo concludendi, in libello. Non ob.
ratio, q iniuria venditori non nocet: vt. l. ſi per imprudentiam. ſ. de euict.
verum eſt, ſi per iniuriam iudicis: ſecus ſi per iniuriam partis, à qua po-
tuit me liberare ſuſcipiendo litem. Præterea, non pōt dici, q à iudice ſit fa
cta iniuria: quia non condēnauit victũ victori in expenſis, quod debuit, qa
habebat iuſtã cauſam litigandi victus: ideò in expenſis nō debuit cōdēna
ri. Præterea pōt eſſe, q iudex modicè taxauerit. ad qđ facit quod no. ſ. de
2 alie. iudi. mu. cau. fa. l. j. in ſi. mag. gl. ¶ Quæro, † ſi veniat ex natura cōtra-
ctus, quare ſit, & deduciť in ſtipulationē: & qs eſt effect⁹? Dico ꝓpter no.
in. l. nō ſolũ. ſ. de rei vēdi. & l. iij. §. ſi rem. ſ. de leg. iij. qa plura auxilia inter-
eſt me habere. Item eſt differentia in modo agendi: qa qñ eſt promiſſum:
petã directò ſumptus factos in lite: ſed qñ nō eſt ꝓmiſſum, nō petã ſum
ptus directo: ſed petã intereſſe: qa nō defendit: in quo intereſſe veniēt ſum
ptus. ¶ Quæro, hic dicit, ſi promiſit ſumptus ob litem de proprietate &c.
3 Quid ſi hoc nō apparet? Dicit gl. parua, q hoc in dubio p̄ſumitur. † Sed vt
arbitror nō bene dicit: qa iſta ſtipulatio debet intelligi ſcđm naturã cōtra-
ctus p̄cedentis: vt. l. j. §. ſi quis ſub conditione vt leg. no. ca. & l. dãni, qdã. in
prin. de dã. inſe. l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſur. Sed ex præcedēti cōtractu in vno
quoq; negotio tenebať: ergo &c. Do tibi text. in. l. ſtipulatio iſta. ver. ſi qs
forte. ſ. e. & habere licere. venit ex natura cōtract⁹ emptiōis, & vēditionis:
ergo &c. Et vt puto gl. dicit, q in dubio p̄ſumiť, non vt excluderet litē de
ꝓprietate, ſed excluderet litē de p̄tio, tñ hodie notarij, vt ceſſet iſta opinio
ponũt in inſtrís exp̄ſſè, ſiue moueret lis de ꝓprietate, ſiue de poſſeſsione.

SVMMARIVM.

1 *Papa licitè conceßit Regi karolo, & ſucceſſoribus ſuis, regnum Hieruſalem.*
2 *Fundus hoſtiũ pōt cōcedi ſub conditione, ſi capietur.*

LEX CIII.

Liber homo.

¶ Liber homo, vľ fundus hoſtiũ, in ſti
pulatiōe deduci nō pōt. h. d. ¶ Opp. de
l. & liberi. ſ. de cōtrahē. emp. Sol. dicit Rog. aliud in emptione:
vt hîc, in. j. gl. nō bñ dicit: qa nec in emptiōe, nec in ſtipulatione
pōt hō liber deduci: vt ipe debeať: ſed in p̄iudiciũ emptoris ſic: vt ipe teneať
de euictione. Idē in ſtipulatiōe, ſi ponerē cãm oneroſam: vel fuiſſem in do
lo & hoc tenent oēs Moder. ¶ Opp. de. l. ab oĩbus. §. etiã. & l. ſeruus. ſ. de
leg. j. Gl. dicit aliud in legatis: vt ibi: aliud in contractibus: vt hîc. Idē tenet
j. de regu. iu. in teſtamentis. Et aſsignat rationē: qa ſtipulatio aſſumit vires
tpe ſtipulationis interpoſitæ: legatũ à die aduenientis conditionis. Sed iſta
ſol. nō eſt bona: qa cōtra regulã Catonianã. vt. l. cætera. §. j. ſ. de leg. j. Dico
idē in legatis, & in cōtractibus: vt no. in. l. id, qđ. ſ. de leg. j. Nã fundũ ho-
ſtiũ, qui nunq; fuit noſter, nō poſſumus ꝓmittere, nec legare mō: qa in eo
nullũ ius habeo: ita loquiť hîc. Sed fundũ hoſtiũ, qui iam fuit noſter, pro-
mittere, vel legare poſſumus: qa habemus ius poſtli. & hoc voluit expreſ
c ſè tex. in. d. l. id quod. & d. §. etiã. Et hac[c] rōne, † vt puto, Papa qui conceſ-
1 ſit regnũ Hieruſalem Regi karolo, & ſuis ſucceſſoribus, hoc licitè potuit:
qa illud regnũ iam fuit noſtrũ: licet mō occupatũ ſit ab hoſtibus. ¶ Sed cō
trà p̄dicta, vř extrà de re iud. c. Abbate ſanè. lib. vj. vbi Rex Aragonũ dona
2 uit fundũ hoſtiũ, qui nunq; fuit ſuus? Rñ. purè † concedere fundũ hoſtium
nō poſſum, vt hîc: ſed concedere ſub cōditione, ſi capieť: poſſum: vt ibi: qa
expectare iſtã conditionē honeſtũ eſt: licet res de p̄ſenti in noſtro cōmer-
cio nō ſit. Pro hoc facit. C. ad. l. faui. de pla. l. in fug. Iſta verba in conceſsio-
ne prouinciarũ, qñ occurrunt, ſunt dubia, & ponderoſa: ideo tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Non refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat.*
2 *Contractus ſi impletur, an refert à quo impleatur?*
3 *Practica articulandi aliquid eſſe factum.*
4 *Factũ in quo requiriť expenſa, præſumitur factũ ab eo, qui tenebatur illud facere.*
Iudex quas expenſas taxet ſine probatione, ex eius officio?
5 *Iuris ſui cōſeruãdi gratia, ſi quid fiat, an referat, per quē fiat?*

LEX CIIII.

Cvm ſeruus.

Sufficit contractũ ĩpleri à cōtrahente
vel alio eius noīe. h. d. Vel aliter dic.
1 † non refert à quo aliquid fiat, dũmodo fiat. Vt intrē gl. oppo.
de. l. ij. ſ. de condi. & demon. vbi refert à quo fiat: quia debet ad
hoc fieri. Sol. dicit gl. fuit manumiſſus ab ipſo cōtrahente, vel ab alio volũ
tate eius. ¶ Opp. de. l. ij. §. ſi liber hō. ſ. de cōdi. ob cau. Solu. hîc ſeruus: ibi
liber homo. ¶ Oppo. d. l. ſi puellã. C. ſi manci. ita fue. alie. & ſi quis vellet
d ſoluere illud brocardũ:[d] nō refert &c. oporteret totũ corpus iuris p̄quirere
vt nō refert à quo iudiciũ fiat: à quo interrũpať p̄ſcriptio: à quo fiat nũtiatio
& ſic de ſimi. vñ nō pōt dari certa regula, ſed ꝓpria materia eſt de ĩplemē
to cōtract⁹: & tũc, an referat à quo impleať? Et Dy. ponit duo verba hîc no-
2 tabilia in materia. ¶ Si quæris, † vtrũ refert à quo impleať: & tunc aut q̄ris
de obligatiōe inducēda: aut quo ad pœnæ cōmiſsionē euitandã? Si de obli-
gatione inducēda, & refert à quo: vt hic. & l. ij. ſ. de cōdi. & demō. Aut ad
pœnæ cōmiſsiōem euitandã. & tũc nō refert à quo: vt. d. l. ſi puellã. ¶ Vide
3 † ergo, qd habes articulare: qa ad actionē cōſequēdã, debes ꝓbare factũ eſſe
& p te eſſe factũ, vľ tuo mãdato. Sed quo ad pœnę euitationē, ſufficit ꝓba
ri eſſe factũ. Vñ vidi de facto: teſtator picturã certo loco fieri mãdauit: re
periť pictura facta, neſciť p quē. Dico, q ſufficit hæredi q̄tũ ad pœnã eui-
tandã: vt in auť. hoc amplius. C. de fideicōmiſ. Et ad pœnã excōicationis, q̄
cōſueuit apponi, ex cōſtitutiōe epiſcopi, cōtrà non implētes volũtates de
functorum.

POMATES

a ¶ Spectabat. Vide Panor.consil. cxvij. in fi. vol.ij. cxvj.ad fi.eo.vol. & Feli.in.c.ficut. colū.xix.ver.fallit.v.de re iudica. & text.cū glo. in cap. quatuor.xij. qō.ij.& Imo.clxvij.co.v.& Ro.c. cclviij. vbi limitat, nisi ita præsumēdo quis caderet in delictum.

b ¶ Notabilis. adde,& intellige secundū Imo. quē refert & sequitur Alex.qñ erāt aliquę coniecturę pro illo, qui alle.sumptus fecisse p.d.l. finaliter non,per ea, quę voluit ipse Bal. in.l.quę sub condi. rationū.š. de cōdi.& demō. vbi dicit,ꝙ nō sufficit allegare expēsam esse factā:nisi ille,q illā facere tenebatur, pbet fecisse. p.l.excellētia.ibi. flagitantibus eis dē erogasse monstrauerit.de erog. milit.anno.li. xij. Tu dic, ꝙ dicta Bart. sequit͂ simpl͂r Bal. cō. cccxxvij.li.iij. vbi dicit ꝙ si reperiatur hospitale cōstructū, & nescitur à quo:ꝙ præsumendū est, ꝙ fit constructū ab eo, qui construere debebat.& ad Bar. hic vide Frā.de Aret. i.c.j.co.iij. de iud.

POMATES.

c ¶ Opponi .C. de vsur. de isto text. meminit Bald. in j.col.C. de cōtrahē.emp.

4 functorū. Et aduerte licet pdicta duo debeāt poni. s.factū esse:itē per se factū esse:tn† qñq; vnū tm̄ probare sufficit: aliud præsumit̄:vt si tale factū requirebat sumptū: tūc eoipso, ꝙ est factū,psumit̄ factū ab

a ipso, eius expen. ad quē hoc facere spectabat:[a] vt.

b C.de ali. pu.præ.l.fi. vbi est casus notabilis.[b] ¶ Itē quādoq; necipm factū necesse est pbare:sed ipsa natura hoc pbat: vt pupillū esse alitū: vt ibi patet: qa natura cōstat qnē nō posse viuere sine alimētis. Eadem rōne dico:cū creditor repeteret expē.factas in equo sibi pignori dato. Nā præsumetur tales expensæ p.eum factæ. Idem dico,cum aliquis possessor vellet deducere de fructib' expē.factas, causa quędorū fructuū: ꝙ tales expen. præsumūtur esse factæ: cū de necessitate sine his, fruct⁹ nō possent percipi. Itē præsumuntur factæ ab ipso possessore: & ideo sine aliqua probatiōe iudex ex suo officio hoc

5 habebit taxare. per.d.l.fi. ¶ Quæro,† qñ tractatur de conseruatione iuris mei:an refert à quo fiat. Dy. hic dicit,ꝙ non refert à quo.vt.l. qui fundū.š. quēad.ser. amit.l.j.§.quęsitum. de aqua quoti. & æsti. Istud dictū Dy.est verū in seruitute reali merè.sufficit ei ꝙ ad vtilitatē fundi fiat vsus:nec curatur per quē:cū fundo debeat̄.Sed in iure, qd' cohæret personæ, vt dñium, & vsufruct⁹:tūc est necesse,ꝙ fiat per eū qui ius habet,vel eius noīe,vt.š.qui.mo.vsuffru.amit.l.Pōpo. Quo ad interrūpēdā pręscriptionem dicem⁹.j. de vsuca.l. naturaliter. Quò ad alia, an refert à quo.dicemus suis locis.Et prædicta secūdum primū modū legēdi. ¶ Secūdo modo legitur ꝙ aliquis fuit assumptus, vt mediator, seu pxeneta.vt faceret me liberari:& ego pmisi sibi certā quātitatem. Certè à quocūq; manumittor ipse debebit habere pecuniam: dum tamen hoc fiat opera accipiētis pecuniā: vt in prin.seq.gl. Facit ad prędicta. j.de proxe.per to.

SVMMARIVM.

1 *Debitor cum offert unam ex rebus alternatiuè debitis, quæ post oblationem pereat, an sit liberatus ipso iure, uel ope exceptionis?*

LEX CV.

Stipulatus sum damā. ¶ Vna de rebus alternatiuè debitis, oblata, post eius interitū, debitor libera-

c tur. h.d. ¶ Op.C.de,[c] vsur.l.acceptā. &.j.de sol.l.q decē. Gl.dicit, intellige hic cōtinuo.s.sequuto interitu.& sic verbū pcisum recepit limitationē:qa continuo est dicere incōtinēti:& tamē limitatur: & sic

1 š.de arbi.l.licet. ¶ Quæro,† vtrū liberet̄ ipso iure, vel ope exceptionis? Glo.ꝙ ope exceptionis.Secus in obligatione generis: vt in glos.patet. Contra hoc videtur.š.cod.l.in executione.§.pro parte. &.l.ij.§. j. vbi idem iuris est in obligatione generis, & obligatione alternatiua. Et hoc videtur tenere Iac. de Are. ¶ Tu dic, si electio esset ita facta, ꝙ reus non posset variare:vt quia reseruauit sibi expresè per futurum subiūctiui: tunc ille solus, qui est obligatus, est in obligatione: & eius interitu liberaretur ipso iure.& hoc voluit hic glos.dum dicit:electiōne sibi reseruata. Intellige vt dixi. Si verò potest variare, quod est, quando tacitè habet electionem à lege: tunc, quia adhuc alius durat in obligatione, liberaretur ope exceptiōis: vt in alio exēplo obligat. in genere. Et ideo dico, ꝙ si offerretur illud, qd' est in solutione,tātum, non in obligatione; tūc eius interitu liberatur ope exceptionis.

LEX CVI.

Qui ex pluribus. ¶ In obligatione generis subalterni, est electio debitoris: & potest variare vsq; ad solutionem.h.d. ¶ Opp.de lega.j.l.qui duos.Sol.aliud in legatis,vbi est electio creditoris:aliud in cōtractibus,vbi est electio debitoris:de quo plenè not.š.de lega.j.l.legato generaliter.&.š.fami.ercisū.l.hæredes.§.si in certo. ¶ Opp.de.l.quicquid adstringendæ.Sol.ibi est declaratio:hic electio, vt ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Pater num poßit cogi emancipare filium:cum sibi promißum est aliquid pro emancipando?*

LEX CVII.

d Utrum[d] turpem. ¶ Valet promis-

e sio facta pro aliquo emancipando[e].h.d.

1 ¶ Not.hunc† casum. An in hunc casum pater posit cogi eum emācipare?gl.dicit ꝙ sic, officio iudicis:vt.l.si cui.š.de condi.& demō. Sed nō est verū, nisi pater aliquid reciperet pro eo emancipando:vt.d.l.si cui.& no.in.l.cogi.§.si pater.š.ad Treb. Dyn. Præterea, si cogi posset:ergo turpiter acciperet.š.de cōdi.ob tur.cau.l.pe. Et licet posset qs dicere,nō pōt cogi iure actiōis:nō curo sufficit,ꝙ posit cogi ad partis petitionē:licet iudicis officio:vt.l.iiij. §.si tibi iudiciū.& quod ibi no.de condi.ob tur.cau.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio collata sub conditione, licet nō habeat aliam causam, ualet.*

LEX CVIII.

f A Titio.[f] ¶ Stipulatio cōcepta sub conditione, quæ dependet ex facto incertæ personę, valet. Et vbi diuersitatis ratio reddi nō pōt:idem ius est

1 h.d. ¶ Not.† ꝙ stipulatio collata sub cōditione:licet non habeat aliam causam, valet. Ipsa enim conditio est sufficiens cā:vt hîc.&.š.l.proxima.&.l.quicquid adstringendæ.in fi.&.š.eo.l.hoc iure.j.eo.l.quidam cum filium.cum multis similibus.

Nulla. ¶ Opponitur de.l.si quis Semproniū.š.de hæredibus restituendis. Sol. ibi in volūtate velata:hîc expressa. ¶ Opponitur de.l.centesimis.in fi.š.eo.Sol.vt ibi. ¶ Quæro.an posit cōferri in voluntatē stipulātis?& sic idem, quod in promittente? Respondeo sic, eadem ratione: vt.š.proximo titu.l.sub hac.Dynus contra, per legem senatus. §.legatum, suprà de legatis primo.&.l.si ita relictū. §.illi.eo.ti. ¶ Alij volentes sustinere glossam dicunt ꝙ hæc lex & glossa loquitur in contractibus,in quibus non potest conferri in eius voluntatem:quia statim cum stipulatur, videtur velle. Et nota.de donat. causa mortis.l.ei qui.& notat.de lega. secundo. lege cum pater.§.mater.per glo. Sed prædicta sunt vera: nisi hæc conditio, si voluerit, exprefsè exprimatur. Non enim sequitur volo decem stipulari modò: ꝙ posteà velim, argumen.pro hoc.š.de spon.l.in potestate.in fi.

Si ita stipulatus fuero decē,aut..xv. ¶ In alternatiua summarum, inspicimus id quod est minus. In alternatiua temporis, inspicimus quod est longius.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi nō habet locū in cōtractibus: & in quibus?*

2 *Ius accrescēdi, quòd habeat locū in donatiōe causa mortis. Idem in mortis causa capione.nu.3.*

4 *Emphyteusis si est concessa duobus fratribus,& unus moriatur an reuertatur ad ecclesiam, uel accrescat fratri?*

5 *Emphyteusis est concessa per ecclesiam patri recipiēti pro se & filijs, qui decessit duobus filijs relictis: & unus sine hærede:non reuertitur ad ecclesiam.*

6 *Natura huius dictionis usq;: quæ sit?*

7 *Emphyteusis paterna concessa per Abbatem duobus fratribus filijs ultimi defuncti, in cuius persona erat finita, quòd retineat naturam primæ.*

LEX CX.

Si mihi & Titio. ¶ In contractibus nō est locus iuri accrescendi.h.d. ¶ Op. de.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus. &.§.cum qui.suprà eodem, solue: vt ibi. ¶ Opponitur.de.l.fundus ille.de contrahenda emptione.Se-

1 cunda sol.† glo.est vera. Et ideò, an in contractibus sit locus iuri accrescendi? distingue.aut in vsufructu & habet locum:vt.l.j.in fi.de vsufruct.accres. Aut in pprietate, vel alio iure:& tūc aut in his quærit̄,q̄ in diuidua sunt:& habet locū ius accrescēdi:vt.š.com-

d ¶ Vtrum. Perdit tñ contratabu .de quo dic, vt in.l.j. §.si vel parens . si quis à pa.fu. ma. Andr. Barba.

e ¶ Emancipando. Adde inquātum Alexā.refert Bal. in.l.licet.de li.cā. ꝙ sicut emancipatio potest fieri pretio, ita eodem modo feudū poterit concedi pretio:licet fieri nō debeat vt in.c.j.de natu. feu.& in.c.ad nostrā.de em.& vē di. Et deinde subdit, ꝙ tñ non habet propriā naturā feudi, qd' pulchrè in facto consuluit Bal.consil. ccliiij.lib.j.& cōs. cclxxxvij.lib.iij.

f ¶ A Titio. Adde ꝙ Pau.de cast. dicit hîc per hanc l.se vidisse terminari Florentię valere conuentionē quam sæpe Florentini faciunt.s. promitto tibi. x. si Imperator hoc anno morietur:& si non morietur pmittis mihi centum. Nam si morit̄ potest agi ad x. quia sufficit cōditio pro cā ad cuius confirmationem, Alex.hic al leg.no.per Host. in. c. gemma. de spon.l.Titius.& vide hîc per eum.

munia p̄di. l. proprium. Quod itellige: vt ibi no. qđ
est ,ppter ius nō decrescēdi. Aut in his, q̄ sunt īdiui-
dua: & tūc aut in dispositione pricipis: & habet locū
ius accrescendi: vt. C. si Impera. lib. soc. l. j. lib. x. Aut
inferioris à principe: & tūc aut interest cōcedētis, ꝙ
habeat locū ius accrescēdi: & habet locū: vt. l. fundus
ille. de cōtrahē. ēpt. & no. hic in glo. Aut cōcedētis
nō interest: & nō habet locū: vt hic & .s̈. de iureiur. l.
si duo patroni. in prī. & . l. aquā. s̈. quemad. ser. amit.
¶ Fallit ī asignatiōe libertorū: q̄ licet nō sit legatū,
vel fideicōmissum: vt. l. asignare de asi. libe. tamen
habet locū ius accrescēdi: vt. l. vtrū eo. titu. & de his
2 dixi ī. l. re cōiūcti. circa fi. s̈. de leg. iij. ¶ Quero, † an
habeat locum in donatione causa mortis, quæ sapit
naturam contractus, & vltimarum voluntatum: vt
l. tam his. §. & ibi dicetur. s̈. de dona. cau. mort. Re-
spondeo, locum habet, sicut in legatis. Casus est. C.
de cadu. tollē. §. fi. ibi, nec non in mortis causa dona-
3 tionibus. &c. ¶ Quero, quid † in mortis causa capio-
ne?[a] Respondeo idem: quia locum habet, sicut in le-
gatis & fideicommisis: vt. l. Thais. §. Stichus seruus
s̈. de fideicommiss. liber. Ibi enim nō erat legatum,
vel fideicommissum: vt. l. planè. la. ij. in fi. s̈. de leg. j.
sed causa conditionis implendæ. Et ideò prædicta
4 † inducuntur ad quæstionem. concessum est duob⁹
fratribus prædium in empyteusim: moritur vnus:
quæritur, an eius portio reuertatur ad dn̄m, vel ad
alium fratrem? & Dy. scripta diuersimodè habentur
hic, & . l. codicillis. de vsufru. leg. Spec. ponit in titu.
de emphi. §. nunc aliqua. ver. lxix. Cy. ponit. C. quā-
do nō pe. par. l. j. ¶ Breuiter veritas est ista: quādoq;
cōceditur ēphyteusis fratribus duob⁹ presentib⁹. &
tūc altero decedēte, nō est locus iuri accrescēdi: quia
nec in cōtractibus: vt hic cū si. Et quia post emolu-
a mētū iā alteri⁹ q̄situ, nō habet locū ius accrescēdi:[a]
vt. l. j. circa fi. de vsufru. accrescē. p tex. x. col. de fra-
tribus de nouo beneficio inuesti. c. j. de succ. feu. c. j.
& sic reuertetur ad ecclesiā, seu dominum: vt. l. Lu-
cius. §. Caio. ad Treb. & . l. fi. §. filiū. de leg. ij. Quod
intellige, nisi fuerit emphyteusis paterna: vt statim
dicam. Quādoq; conceditur vni tātū hoc modo: cō-
cedo tibi, & Titio fratri tuo absenti: tūc si cōcesio
b sit ex causa lucratiua[b] ab initio. nō valet: nisi pro di
midia: vt hic: nec est locus iuri accrescendi. Sed si
esset ex causa onerosa: quia concesio fieret p certa
quantitate, quā dabat ab initio pro pensione annua
tim soluēda: tunc accresceret ab initio ipso iure: qa
in persona alterius non valet: vt. d. l. fundus ille.
Qn̄q; cōceditur sic: cōcedo tibi recipiēti pro te, &
nomīe Titij fratris tui: tūc ab initio valeret cōcesio
in totum: & sic reuertitur ad dominum: sicut si illi
Titio præsenti concesisset: vt. l. fundum mihi, cum
venderes. de act. emp. non est ergo locus iuri accre-
scendi, nisi sit dictum: vt. d. c. j. de fra. de nouo. bene-
5 fi. inuesti. ¶ Quæro, † si emphytheusis est concessa
patri recipienti pro se, & filijs. qui decesit relictis
duobus filijs: demum vnus decesit sine hærede: an
eius portio reuertatur ad ecclesiā? Dico ꝙ nō: qa est
emphyteusis paterna: ergo frater fratri succedit: vt
x. col. qui feu. da. possunt. c. cū vero Cōradus. & de
succes. feu. c. j. & de fra. de nouo beneficio inuesti. c.
c j. Quod fortius probo. Ista cōcesio[c] in persona pa-
tris est inter viuos: filij verò capiunt demum patre
moriēte: vt dicā. j. eo. l. qđ dicitur. & sic in eorum
persona est mortis causa capio: vt. l. qui pretio. & . l.
mortis causa capit. §. ij. ibi: sed & dos, quā qs stipu-
lat &c. de do. causa mor. & dicā. j. eo. l. qui Romę. §.
flaui⁹. Sed in mortis causa capione, est locus iuri ac-
crescēdi: vt. d. l. Thais. §. Stich⁹. & etiā in mortis cau
sa dona. vt. d. l. j. in fi. C. de cad. tol. ergo. &c. Præter-
eà, idē videmus in stipulatione operarum: licet filij
non veniant, vt heredes, sed vt filij: vt. l. vt iusiurā. §.
si liberi. s̈. de ope. libe. tamen fratre decedēte accre-
scit alteri fratri: vt. l. vt iurisiurādi. §. si liberi. de ope.
6 lib. ¶ Prætereà, ista verba † stipulor mihi, meisq; fi-
lijs, vsq; ad tertiā generationē &c. ex natura huius di
ctionis vsq;, important, vt statim cum finita est em-
phyteusis in persona vni⁹, videat renouata, seu de no
uo cōcessa in psona alterius: vt. l. repeti. in prin. & . l.
sicut in annos. s̈. qui. mo. vsufru. amit. & sic ex noua
cōcesiōe vr̄ alter frater habere. Sed qn̄ cōcedit duo-
d bus fratribus pro se, suisq; filijs &c. intelligit[d] qui-
libet pro parte sua recipere: pater autem super toto.
Quod puto verisimū: & sic de facto per istam vl-
e timā rōnē cōsului.[e] ¶ Sed qđ † si Abbas emphiteu-
7 sim paternam de nouo concesit duobus fratribus?
Rn̄. licet esset finita emphyteusis in psona patris, &
gratia esset filijs cōcedere: tn̄ eis nō cōcedere erat in-
f iuria:[f] vt. l. j. §. pmittit. de aqua quoti. vn̄ tūc credere
verba cōtract⁹, debere intelligi secūdùm naturā p̄ce
dētis contractus: vt super toto qlibet sibi suisq; filijs
videat stipulatus esse & recepisse: vt oīa in hoc repe
tita videant. arg. s̈. loca. l. itē q̄rit. §. q impleto. & . s̈. so.
mat. l. pe. §. vxor. de vsur. l. si stipula. & est casus ex-
pressus in. c. de grad. suc. in feu. c. j. & de duo. fra. c. j.
¶ Sed qđ si vn⁹ frater decedit relictis duobus filijs:
an erit locus inter eos dicto iuri accrescēdi, ex vigo-
re dictę stipulationis? si fuerit auita emphyteusis nō
est dubium. si paterna tm̄: tunc idem in portione pa
tri eorum contingente, ratione prædicta.

Si stipulatus fue. ¶ Qn̄ verba sunt clara p stipulatore interpretationē restrictiuā nō recipiūt. h. d. Habuistis. s̈. eo. l. quicqd adstringendæ. ¶ Opp. de. l. stipulatio ista. §. in stipulatiōibus. s̈. e. Sol. ibi verba erant ambigua. hîc clara: vt. l. ille aut ille. §. cum in verbis. s̈. de leg. iij. ¶ Op. de aur. & ar. leg. l. inter vestē. Solu. ibi in his quæ dependēt ex volūtate vnius. s. testatoris: vn̄ eius voluntati stat. hîc ex voluntate duorum: ideò non statur voluntati solius promittentis.

SVMMARIVM.

1 *Domum communem si habeam tecum, & prohibeam sociū tuum, quem duxisti, ne ingrediatur: an ipso ingrediente posit puniri?*

LEX CXI.

SI stipulatus fue. Cōtract⁹ stricti iu-
c ris recipit interpretationē extensiuā, qn̄
aliâs non habet effectū. h. d. quod not. te
tigi. s̈. e. l. qcquid. dicā plenius in. l. vt gradatim. §. &
si leg. j. de mun. & ho. Ideò enim extendit ad alium:
1 qa aliter vti non posset. ¶ Facit ad. q. † Tu & ego ha-
bebam⁹ domū cōem: tu ducebas sociū tuū: ego pro
hibui: ille fuit ingressus, an puniatur? vr̄ ꝙ sic: qa po
tior est causa prohibentis: vt. l. Sabinus. s̈. communi
diui. In contrariū & bene, quia non prodesset mihi
habitare, nisi possem ducere amicum. Ad hoc facit. s̈.
cōmuni diui. si ædes. & ꝙ ibi no. qa res est destinata

a ¶ Ius accrescendi. Adde scđm Alex. ꝙ cū Bart. cōiter transeunt doct. nisi qn̄ sunt adiecta illa verba, ꝙ post mortem oīm reuertat ad dn̄m: prout vult Spe. in ti. de emphy. ver. lxix. in. §. nūc aliqua. quē sequit Pau. de ca. consi. mihi. clviij. & Ro. cōsi. xix. Tu etiā adde, ꝙ idē, si diceret pro se, suisq; hæredibus, seu altero ipsorum: vt consuluit Bald. consi. cxviij. inci. in Christi noīe, vr̄ considerandū. j. lib. Et an in contractu emphyteutico habeat locum ius accrescēdi? vide Fede. cōsi. lxxvij. & ccxxviij. Et an qđ sit diuersum à feudo, & ēphyteusi? & vide Bal. consi. cclj. li. iij. vbi pulchrè, qn̄ habeat locū ius accrescēdi. Et an si pater decedat relictis trib⁹ filijs, & feudo, si vnus tm̄ petierit inuestiturā intra annum: alij non. an portio illorū, q nō petierūt iuestiturā, accrescat illi, vł reuertat ad dn̄m. Quod facit ad limitationē, de qua p alex. hic in fine. iiij. colū. qui inquantum dicit post Bart. ꝙ emphyteusis finita p lineā, & denuo renouata, capit naturam primę, allegando inter alia Ro. cōs. ccxv. dic ꝙ ē. cxv. & Pau. de ca. cō. ccxxxij. Tu adde, ꝙ Pau. de ca. cōsi. clvj. dicit, ꝙ si feudū ad dn̄m p feloniā reuersum est, an latam sn̄iam dominus renouauit, ꝙ non mutat naturā feudi antiqui: sed si lata est sn̄ia, dicitur feudum nouū. & dicit ita expresse tenere Dy. in. l. qđ dicit. de ipensis. Et inquātum subdit limitādum illud, qđ dicit, ꝙ feudū renouatū tenet naturā primi: nisi sint in renouatiōe adiectæ nouę clausulę, vł aliqua noua qualitas: qa tunc censeret noua cōcesio, allegando Paul. in. d. consilio. ccxxij. qđ nō inueni à. ccxxx. vsq; ad. ccl. aliquid ad materiam. sed consilium per me allegatum. clvj. bene dicit, quòd si in renouatione feudi facta post sententiam, qua declaratū est fundum ad dn̄m pertinere, dicatur tāq; de feudo veteri, & antiquo, qđ propter hæc verba, hæc renouatio non tenet naturam primi, cum aliud significatū posint habere dicta verba, quā quod renouatio capiat naturam antiqui, non assumet formam antiqui. Aliquantulum latius ibi vide: quia intelligit glo. in. d. l. peculium. aliter quâm Alex. Et de hac quæstione formata per Bar. quando duobus fratribus concessa est emphyteusis, vide pulchrè Pet. de Anc. consil. ccxvj. inci. in Christi noīe. duo prima dubia, & vr̄ ad Bar. hîc Alex. in consi. xvij. colū. ij. in. v. vol. & ibi ponit limitationem.

b POMATES. ¶ Ex causa lucratiua. Istam doctrinam Bar. sequitur Alexan. cōsi. xxiiij. col. iij. volu. v. Not. ex verbis Bar. ꝙ ad esse contractus emphyteutici, non est necesse, ꝙ aliquid à principio concedenti detur. de quo per Alex. cō sil. cxvij. in vlti. col. ad fi. vol. iiij.

POMATES.
c ¶ Ista concesio. hoc sequit Sozi. cōsi. cxxv. co. iiij. vbi pulchrè de hoc īfert: & ēt hic sequit Alex. consil. xxvij. colū. ij. vol. v. & seq. e. vo.

POMATES.
d ¶ Intelligit. vide Alex. consi. cciij. vol. ij. & . xvij. co. ij. in. iij. dubio. vo. v. vbi ponit, quando concesio esset facta p dictionē cuilibet. & dictū cuiuscunq;, vel esset dictum, ꝙ post mortē eorū reuerteret &c. & . xxij. colum. iij. volu. v. vbi esset recepta p dictionē quilibet. & . xxiiij. col. iij. eo. volu. v. vbi etiā Alexā. consi. ij. colum. ij. volu. v. & . cvij. vol. iiij. & vide etiam plenè de hoc Alex. in. d. consi. ij. vol. v. colū. iij. & seq. & omnino adhęc consi. xiij. col. fin. volumine. v. vbi ponit quādo emphyteusis esset cōcessa duobus, & cuiuslibet eorum heredib⁹. & . cxix eodē vol. vbi ponit quando quis recipit cū vxore, & liberis, & cuiuslibet eorū hoc acto tamen, quòd pars p̄morientis accrescat superuienti.

e ¶ Cōsului. Adde quòd istud consilium Bartoli, est nu. lviij. & incip. ex themate p̄dicto tria dubia eliciuntur. Et adde Alexan. in consi. cxxxvj. in princ. in. j. vol. & consil. cxxviij. in princ. in. v. volu.

f ¶ Erat iniuria. Adde post Alexā. ꝙ hanc opi. Bar. tenet Ro. consil. mihi. xij. & . ccxxij. in prin. Pe. de ancha. cōsi. cxxxiij. incip. in Christi noīe. plenè & subtiliter & consi. clxx. incip. casus talis est quidā. d. Ricobin⁹: sed Ro. consi. lxx. mutauit opi. & ibi dat tres solu. ad dictum Bar. in. §. permittitur. Quarū vltima est, ꝙ nō habeat locum in ecclesia. & huic opinioni videtur adhærere Alexan. tanq; veriori, in puncto iuris. Aduertendum tamen est, quòd Pet. de Anch. in dictis consilijs per me allegatis, loquitur in emphyteusi ecclesiæ: & tamen tenet opi. Bar.

ad hunc

ad hunc vsum: ergo vnius tm̃ sufficit consensus. Sed si ab alio socio nõ ducebat, sed sua spõte ipse intrauit, sufficit vnius ꝓhibitio: vt. l. de pupillo. §. si pluriũ. s. de ope. no. nunc. vt ipse solus videatur iniuriatus. Facit. l. si qs hac. §. penul. s. qui & à qui. licet in aliquo videat contra. s. ꝙ non põt reuocari in seruitutẽ, sine oĩm consensu. Sed nec hic posset solus agere de iure, qꝛ respiceret ipsam rem: sed de iniuria facta sibi per introitum, sic.

SVMMARIVM.

1 Obligatione alternatiuè contracta, ille solus, qui electus est, est in obligatione.
2 Electio quando trahit secum executionem, non est locus uariationi.
3 Differentia inter futurum subiunctiui, & futurum indicatiui.
4 Hæc lex non corrigitur per auẽ. qui semel. C. quomodo & quando iudex.
5 Varians condemnatur in expensis.

LEX CXII.

Si quis stipulatus. ¶ Qui habet electionẽ per futurum subiunctiui, nõ potest variare: sed si per futurum indicatiui, sic. h. d. Diuide in partes.
1 ¶ Ex prima no. † ꝙ post electionẽ iste solus, q̃ est elect⁹, est in obligatiõe. Secũdo no. qꝛ dixi i summario. ¶ Ad primũ op. j. e. l. si duo. de cõsti. pe. l. illud Sol. illud anᷓ electionẽ: hic post electionem. & intellige electionẽ perfectam: ita ꝙ non sit locus variationi: vt. j. dicam. ¶ Op. de leg. j. l. huiusmodi. §. Stichũ. So. in legatis demũ facta electiõe, statim dñium est legatarij: in stipulatiõe secus: & ideò electio trahit secũ executionem. Ad idem qꝛ no. in. d. §. Stichũ. & l. statuliberũ. §. Stichũ. s. de leg. ij. & de op. leg. l. apud Aufidiũ. Ista ratio non est vniuersalis: pone testatorem reliquisse res hæredis alternatiuè: vel res alienas: tunc dicta ratio cessaret. & iõ dic rõnẽ gñaliorẽ: qa vltimæ volũtates, nõ possunt esse in pẽdenti, sicut cõtractus: vt. l. fi. s. com. pdi. ¶ Op. s. de ꝑcu. l. si is qui. Solu. vt ibi: qa ibi fuit lis cõtest. & sic cõcordat cũ ista. ¶ Op. j. e. l. eũ, q certarũ. in fi. Sol. ibi habebat
2 electionẽ tacitè à lege: hic ab hoĩe: vt ibi dicet. ¶ Ex pdictis no. † ꝙ vbicũq; electio secũ trahit executionẽ, nõ est locus variatiõi. Et iõ si ponerem⁹ in prin. l. ꝙ esset vnus solus in obligatiõe: vt tex. dicit intelligo postꝗ̃ nõ põt variare: & sic electio est pfecta. & hoc significat illud verbũ, elegerit. quod rẽ pfectã significat: vt. l. j. in fi. s. qꝛ qsq; iur. Nã eoipso, ꝙ alter solus est in
3 obligatiõe, alter nõ posset ex variatiõe eligi: vt. l. si is cui. de leg. ij. ¶ † Que
a ro, q̃ est dr̃ia [a] inter futurũ subiũctiui, & futurũ indicatiui? dicit Io. grãmatici certãt. Vel dic veri⁹, scdᵐ Azo. futurũ subiũctiui, format à pterito indicatiui: iõ cũ semel velit, semp erit verũ, eũ voluisse: & iõ nõ est loc⁹ variationi: qa impleta est electio. Sed verbũ volã, format à pñti: cũ igit dico cũ volã, intelligit. i. cũ voles ero: seu volens durauero: iõ licita est variatio vsq; ad lit. cõte. abinde nõ licitũ variare: qa iã posset auferri parti contestãti litẽ ius defendẽdi. ¶ Quæro, pdicta nõ videnẽ rñ. qõni ꝓpositæ. Nã in princ. qs stipulatus est quẽ vellet. & hęc dictio vellet, est pteritũ imperfectũ subiũctiui, & pñs optatiui. qꝛ hic in rñsiõe nõ ponit. Rñ. cũ hęc dictio vel-let, nõ significet rẽ pfectã: idẽ est, ꝙ in futuro indicatiui: vt dixi. s. eo. l. cen-
4 tesimis. in fi. ¶ Quero, an ista †. l. sit correcta p auẽ. q semel. C. quõ & qñ iudex? dico ꝙ nõ: qa illa loquit in differẽte: hic verò loquit in desistente à petitiõe prima, & incip. scdᵃm. Sed tũc cõtra: qa renũtiare liti vr̃ per pactũ de non petendo: vt. l. post ꝗ̃ liti. C. de pac. sed pactũ factũ de vna ex rebus alternatiuè debitis, porrigit ad aliã: vt. s. de pac. l. si vn⁹. §. sed si stipulatus. Sol. pdicta vera, nisi de mẽte paciscẽtis aliud appareret: vt puta, paciscor, ne petã Stichũ: iõ, qa volo petere Pãphilũ. vel aliud in pacto expresso de nõ petendo: aliud in hoc pacto tacito, qꝛ inducit p renũciatione: qa ad aliã rẽ vel personã non porrigitur. Rõ: qa habet in se cõditionẽ annexã. s. ꝙ volo aliud petere: vt dixi. Vel ex natura taciti, qꝛ nõ operatur tm̃, ꝗ̃tũ expressum: vt in tacita pupillari, & similibus. & ex hoc patet, ꝙ postꝗ̃ semel variauit, iterũ redire ad aliũ non põt: qa de illo vr̃ fecisse pactũ de nõ petẽdo:
5 vt dictum est. ¶ Quæro, † vtrum varias condẽnet in expensis? Rñ. sic: vt no. in simili in. l. edita act. C. de eden. in materia de cumulatione.

SVMMARIVM.

1 Idoneus non dicitur litigiosus: nec qui stat in arce munitißima: sed qui est facilis ad conueniendum, uel legalis.
2 Possessionem habens in loco suspecto, ita quòd uerißimile est, quòd fiat pauper, dicitur non idoneus.

Si quis ita. ¶ Qui promitit satisdare, si nõ satisdat, tenet ad interesse: qꝛ est inquãtũ principalis nõ est soluẽdo: vꝛ si cõueniri nõ põt. h. d. ¶ In tex. ibi, nisi qꝛ plerũq; &c. subaudi: determi-
1 natiuè, nõ correctiuè ponit hoc, nisi. Dy. Q. d. pdicta vera, † si reus principalis est soluẽdo, & põt cõueniri: vel est legalis hõ: secus si esset soluẽdo nõ tñ posset cõueniri de facili: qa habet fortẽ rochã, in qua stat: vt. l. ij. circa pri. s. q satis. cog. & ibi not. Idẽ si est hõ, q nõ solueret sine litigio, hoc em̃ iteresse ęstimat: vt. l. eũ q. in. fi. s. de i diẽ adiec. & legit duob⁹ modis. scdᵐ vnã lec. ¶ Op. j. de fideius. l. q satisdare. Sol. ibi sciẽter accepit nõ idoneũ: hic ignorãs: hęc vera, licet gl. aliter ibi dicat: & ibi dicem⁹. ¶ Op. qa semp nostra interest habere plures reos, vt. l. iiij. in fi. de liber. leg. fateor. Sed istud iteresse
2 nõ æstimat de pñti: nisi quaten⁹ principalis nõ esset soluẽdo. † ¶ Quæro, qd si principalis esset soluẽdo de pñti: sed habet possessionem in loco suspecto: ita quòd verisimile est, ꝙ fiat pauper: an huius habebitur rõ? Vel pone obligationẽ esse in diẽ, vel sub cõditione, ita ꝙ statim non põt exigi. rñ. sic: vt not. s. sol. mat. l. ij. §. j. in gl. mag. ¶ Sed qualiter fiet æstimatio hic, & primo casu, qñ non potest cõueniri: vel nõ est legalis, sed litigiosus? Respond. quanto minus talis actio posset vendi: vt. s. ad Trebel. l. j. §. si heres.

SVMMARIVM.

1 Prorogatio termini pœnam committi impedit, sed commissam non perimit.
2 Mortuus arbitrari nõ potest, si adijceretur operi incerto.
3 Pœna quando committatur: licet quis non arbitretur?
4 Pœna adiecta ab homine, si non fiat opus intra tãtũ tẽpus, statim committitur cum certum sit intra illud fieri non posse: secus si adijcitur à lege: tunc non non committitur, nisi toto tempore elapso.
5 Bannitus, qui ex forma statuti, põt elapso termino bãni, occidi impunè: non potest occidi ante finitum terminum: licet certum sit in termino ipsum cõparere non posse.
6 Pœna adiecta facto: si est talis, quæ ipso iure secum trahit executionem puta, quòd quis sit infamis: statim cũ est commissa executio est exacta.
7 Arbiter, quando poßit prorogare terminum statutum parti ad aliquid faciendum, postquàm certum est in termino expediri non posse, ut pœnam euadat.
8 Periurus quòd quis non sit, si tempus iuramenti est prorogatum. & certum sit quòd intra terminum expediri nõ potest, quod per iuramentum promiserat.
9 Stipulator in huius legis casu, nõ põt pœnã petere opus eligẽdo: nisi sit adiecta clausula, rato manente pacto.
10 Promittens dare cẽtum Titio in Paschate, & abinde in antea ad Titij uoluntatem: absque alia interpellatione ad ueniente die Paschatis, constituitur in mora: quia dies Paschatis interpellat.

LEX CXIII.

b Cum stipulatus sim. [b]
1 ¶ Prorogatio † termini impedit pœnã committi, sed cõmissum nõ perimit. h. d. Diuide, primò ponit qõnẽ. Secũdò qõnis solutionẽ. Tertiò rñdet tacitæ obiectioni. Quartò cõcludit ad præmissa. Secũda ibi: Proculus. Tertia ibi: nec ad rẽ. Quarta ibi: & propemodũ. Pone casum in terminis, vt patebit ex sequẽtibus. Et qa hæc lex est difficilis: lege literã & eã expone, si opus certæ scilicet formæ. Nec ob. l. mulcta. s. de cõdi. & demõ. in prin. Itẽ ibi, non desiderauit. subaudi nõ tñ erat necesse, ꝙ hic desideraret, vel interpellaret: cũ dies apposita interpellaret p stipulatore. Ibi sufsuisse, sed hoc est falsum: imo bñ pœna esset cõmissa: quia non erat hic cõditione opus, si fieri arbitratus fuerit. Sed illa verba arbitratu meo. qñ apponunẽ operi certæ formę, etiam si intelligantur. i. desiderio meo: important quandã admonitionem: vt celerius fiat, non conditionẽ: & sic non extinguitur mortuo stipulatore: vt. s. eo. l. si decẽ cũ
2 petiero. ¶ No. ꝙ mortuus arbitrari non põt, si adijceret operi incerto. Qꝛ dic: vt. s. eo. l. si stipulat⁹ fuerim. in princi. habetis tria. Primò, ꝙ pœna cõmittit licet qs nõ arbitretur. Secundò, ꝙ pœna cõmittit, añ tps, statim cũ certũ est perfici opus anteꝗ̃ tps non pos-
c se. Tertiò, [c] ꝙ prorogatio termini impedit pœnam committi: & cõmissam non tollit. ¶ Ad quodlibet
3 istorũ opp. Ad † primũ, ꝙ pœna nõ cõmittitur, nisi sit arbitratus. Nã opp. de. l. mulcta. in prin. s. de condi. & demon. Sol. ibi venit in dispositione, fieri opus incertæ formæ, certificandũ arbitrio alterius. Vnde illo non arbitrante, pœna non cõmittit: sed hic fuit opus dictum certæ formæ: aliàs pœna ista non posset cõmitti. ¶ Opp. qa tu dicis contra hunc tex. qui dicit opus arbitratu meo: si esset opus certæ formæ, tunc nihil releuaret arbitrio meo. Dicit glo. qꝛ tam in qualitate operis, quã in opere prorogãdo, & perficiẽdo &c. Quid vult dicere? dico qꝛ opus certę formæ fuit expressum secũdũ qualitatẽ operis approbandã post opus factũ: an sit factũ bñ, vel male reseruaui arbitrio meo: & hoc vult dicere dũ dicit in qualitate operis: vel reseruaui arbitrio meo: vt possem prorogare terminum operi perficiendo statutum. Vel dic arbitratu meo limitando formam operi datã scdᵐ Iaco. de Are. vel dic, ꝙ arbitratu meo, ꝙ intra illud tẽpus ante Calendas possum te interpellare, si velim. q. d. illud tempus sit arbitrio stipulatoris: non ꝓmissoris. Et licet qlibet expositio sit vera: tamẽ hæc vltima plus placet. & tex. innuit ibi. nec ad rem pertinere. ¶ Opp. ista verba sunt ambigua, ergo ꝓ promissore interpretãtur: vt. l. stipulatio ista. §. in stipulationib⁹. s. e. Sol. hoc operat hic expressio certæ formæ. Itẽ, qa fuit adiectũ certũ tps, & ex

a ¶ Quę est differẽtia. Adde Alexã. cõsi. xcviij. li. j. & Bald. consi. xxij. lib. iiij.
b ¶ Cum stipulat⁹ sim. Et intellige secundũ Ang. ꝙ non perimit res à iure, nec ope exceptionis. qñ pœnalis stipulatio incipit à præcedẽti cõuentione vestita. & adiecta est clau. rato manente pacto. secundũ quod dicit Rog. reddit ista. l. secũdũ istũ intellectũ fin. Andrę. Barb.
c ¶ Tertiò. & hic habes casum singularem, ꝙ sicut dies certa nullo modo variabilis ex forma stipulationis cõceptæ interpellat pro homine: vt. l. magnã. de cõtra. & com. stip. C. ita ẽt dies à principio certa variabilis, in tẽpus angustũ, & prolixi⁹ ad nutũ stipulantis interpellat pro homine: nunquã exeat memoria tuam. Pro hoc etiam attento dicere, ꝙ id qꝛ dicitur stipulationẽ pœnalem nouare primitiuã immediatè: cũ cõmissa est propter morã, non vendicat sibi locũ eo casu, quo variabilis est dies ad stipulatoris nutum in formã pdicta. Qꝛ apparet: qa tunc non esset termini ꝓrogatio: de qua loquit hæc. l. imo esset nouus cõtra ct⁹: vt. l. cũ in plures. §. lege dicta. s. loca. & nouã dilationẽ habẽs considerareꝗ̃ hicerat adiecta dies, & pœna: & sic non admittebat purgatio moræ: quia oĩs ꝓmitiua, quo ad omnẽ effectũ erat translata in pœnalẽ: & illud non tangunt doc. dicam plenè in repetitione. l. si insulam. s. eodem. Andræ. Barbat.

hoc apparet, ꝙ cõtrahẽtes voluerũt facere cõditionẽ sed stipulatori reseruare ꝓrogationẽ termini: vel approbationẽ operis, vel ponere in sui ptãte, ꝙ ante possit designare tps. ¶ Opp. ꝑ si, designat̃ principaliter cõditio: vt no. s. eo. l. si decẽ cũ petiero. & ibi gl. dixit s. eo. l. cẽtesimis. in fi. & qñ di. leg. ced. l. si Titio. hîc ergo est cõditio, non monitio. Rñde, ꝙ ista verba, si opus factũ nõ erit añ calendas Maij, cõditionẽ significãt: sed illud, arbitratu meo, non facit cõditionẽ: cũ iam sit declarata certa forma operis. Vel ergo facit monitionẽ: vt intra certũ tps possit monere stipulator, si vult vel possit terminum prorogare, vel facti conditionem resolutiuã. vt ita demum non teneat̃. si sibi placuerit formã operis mutare secundum diuersas lect. s. positas. Cum ergo non mutat formã, videt̃ durare in prima voluntate expressa: & qui nõ facit incidit in pœnã. ¶ Venio ad secundũ: hîc dicitur, ꝙ pœna est ante diẽ cõmissa. Contra. l. in illa stipulatione, si Calẽdis. s. eo. gl. soluit, ꝙ ante aduentũ diei, ipso iure est cõmissa: sed ante nõ põt exigi: vt in cõtrario. ¶ Cõtra illud, ꝙ ipso iure nõ sit cõmissa, oppo. de. l. qcquid adstringẽdę. §. fi. s. eo. Sol. illã scd'm istam intellige. Vel ibi erat actus momentaneus, de quo non põt esse certũ me non ascendere capitoliũ, intra bienniũ: nisi totũ transeat: hic non est actus momentaneus. ¶ Sed cõtra illud op. ꝙ in opere, qđ est certum ante diem perfici non posse: non cõmittitur ipso iure: vt. l. stipulationes non diuidunt̃. §. si qs ita. vbi non cedit dies ante elapsum totũ tps. Sol. vt ibi: quia non cedit dies cũ effectu: vt anteà possit exigi: & illa est verior expositio per istam. l. ¶ Op. j. e. l. insulam. Rñdeo glos. tua, quæ est hîc, dat vnã rñsionẽ no. quæ menti est tenenda, ita ꝙ nullo modo exeat.
4 Dicit gl. ꝙ ibi non fuit adiecta pœna: hîc sic. ¶ † Nota ergo, ꝙ qñ adijcitur pœna ab homine, si nõ fiat intra tps statim ipsa committitur, cùm certum est intra tps fieri non posse: licet ante diem non possit exigi. Sed si pœna apponit̃ à lege, sicut est in. l. insulam. vbi venit interesse. tunc nõ committitur, nisi elapso toto tpe. ¶ Sed dices tu, etiam interesse videtur appositum à partibus: vt. s. eo. l. stipulationes non diuiduntur. ver. Celsus. & ibi not. Sol. hîc loquitur, qñ à partibus apponitur pœna expressè: secus si tacitè: vt
5 ibi. ¶ Et ista sunt no. ad multa. Pone, dicit † statutũ, ꝙ elapso termino banni impunè possit occidi: potestas exbãniuit quẽdam, si non venit intra tertiam diem: exbãnitus est Florẽtiæ: terminus est trium dierum: elapsi sunt duo dies, in vno non potest venire:
a an possit occidi ante elapsum terminum? & certè[a] nõ qa hîc pœna imponitur à lege: nec curo, si exprimitur à iudice eo mõ, quo inest: vt. s. de leg. j. l. iij. dicã in. l. iiij. §. si qs cõdẽnatus. s. de re iudi. hoc probatur extra de elect. c. cõmissa. lib. vj. Posses dicere, idẽ esse, si à iudice nõ imponeretur: cũ licet ante tps committatur, nõ tñ añ tps põt exigi: vt supra dictum est. Rñ. prędicta vera, qñ in executione exigitur factum
6 hominis: † sed in executione, quæ fit à lege, vt ꝙ qs sit offendibilis: ꝙ sit infamis, vel excõicatus: ista statim cũ est commissa: est facta executio: vt. l. furti. in prin. s. de his, q no. infa. de pœ. l. q vltimo no. si à nõ
7 cõpe. iudi. l. fi. ¶ Item facit: arbiter statuit † terminũ parti ad aliqd faciẽdũ: an possit terminũ prorogare, postq̃ certũ est partẽ intra terminũ expedire non posse: vt per hoc euitetur pœnæ cõmissio? dic q̃dã est pœna, q̃ infertur à lege: puta, vt ille, q nõ ꝓbat intra terminũ, postea non audiatur. Et quo ad istã ꝓdest prorogatio: qa nõ est cõmissa. Alia est pœna cõuẽtionalis: & ista siquidẽ exꝑssè erat ꝓmissa in hũc casum, iam erat commissa, & ꝓrogatio arbitri ĩ hoc non ꝓdesset: vt. l. qd tñ. in fi. de arb. Vel fortè posses dicere: ꝙ eo ipso, ꝙ habet potestatem prorogãdi terminũ, etiã in pœna cõmissa, obstat exceptio. ar. j. e. l. qui Romæ. §. Callimachus in fin. §. Sed si non erat
8 commissa, ꝓrogatio ꝓdesset: vt dictum est. ¶ † Itẽ quid si prorogaui terminum iuramenti, postq̃ certum erat intra terminum te expedire nõ posse, qđ per iuramentũ ꝓmiseras: an elapso termino eris periurus? Et dicunt, ꝙ sic, per istam. l. sed non bene dicunt: quia pœna periurij imponitur à lege: & ideò nisi totum tempus transeat, tu non es periurus.

¶ Venio ad tertium. dicitur, quòd termini prorogatio nõ tollit pœnã iam cõmissam. ¶ Op. s. si qs cau. l. ij. & l. post diẽ. s. de leg. cõmis. & l. cũ ĩ plures. §. ij. s. loca. Gl. tua dicit fateor cõtrariũ, ꝙ ego, q elegi opꝰ nõ possum repetere pœnã obstãte exceptione: nisi esset dictũ, rato manẽte pacto. Ita dicit ibi gl. habet ergo locum hæc. l. ꝙ vtrũq; possit peti, si dicat̃, rato manẽte pacto. secꝰ si nõ dicat̃. Pet. reprehẽdit hanc gl. qa opꝰ erat in cõditiõe, nõ in ꝓmissiõe: vt innuit in prin. l. & sic nõ põt dici, ꝙ aliqđ pactũ ꝑcessit. Distictio ergo ista nõ videt̃ bõa vtrũq; ergo habebitur, secũdũ qđ dicimꝰ in. l. cẽtũ Capuæ. s. de eo, qđ cer. lo. & hic vr̃ pœna loco cõtẽptꝰ posita. Dicit ne bñ? certè nõ. Tene istã gl. & intellige, ꝙ opus fieri fuit ĩ cõditiõe: sed qa postea opus noluit, exceptione repellit̃. Vel intellige, ꝙ vtrũq; fuit in obligatione. s. opus fieri, & sic fuit dictum rato manente pacto. Et vt probem gl. & reprobem Pet. hr̃ in iure illud, paria sunt post moram commissam stipulationem incœpisse à præcedenti conditione, vel à ꝑcedẽti cõuẽtione: vt. l. j. §. item si ita. j. & ij. responso. s. ad. l. fal. qa post morã illud, quod deuenit in ꝑcedẽti promissione, est nouatũ, vt. l. obligationũ ferè. in fi. s. ti. j. nõ curo ergo de dicto Pet. ¶ Pręterea, ꝓbo qñ vnũ est in obligatione, aliud in solutione, recipiendo vnũ, ꝑiudicat in alio. & põt purgari mora vsq; ad lit. cõte. vel vsq; ad sententiam, vt. l. itẽ veniũt. §. cũ ꝑdixerimus. s. de peti. hære. & l. si stipulatus fuero. x. in melle. j. de so. Et ita hîc posito, ꝙ opus nõ sit in obligatione tñ est in solutiõe: & sic suscipiẽdo opus, ꝑiudico in pœna. ¶ Et op. vlteriꝰ, dicit̃ quòd añ diẽ est pœna cõmissa. Contrà, qa pœna apponit̃ loco interesse, sed ante diem nõ cõmittit̃ interesse totũ, vt. l. stipulatiões nõ diuidunt̃. §. fi. So. nõ sequitur. quia in istis pœnis inspicit̃, qđ intersit, nò quãtũ ĩtersit, vt. l. fi. j. de præte. stip. ¶ Vltimò, † vnũ dubium[b] formo,
b promitto tibi dare centum vsq; ad pascha, & abinde in antea ad tui petitionem: quærit̃, vtrũ adueniente die paschatis sim in mora sine aliqua interpellatiõe? & vr̃ qđ nõ, quia ꝓmisi simpl'r vsq; ad pascha, ergo debeo interpellari: vt. l. si ex legati cã. s. eo. In cõtrarium est veritas, quia qñ dicit abinde in anteà, ad sui petitionẽ, verum est in prorogatiõe termini, qa põt prorogare si vult: tñ dies interpellat pro hoĩe. Casus est hîc. per illa verba arbitratu meo. intelligunt̃, termini probati, vt dicit gl. super verbo arbitratu. & nil ad rem: vt. s. dixi.

Cum venderet. ¶ Qui non dat fideiussores, & nõ liberat, vt ꝓmisit, tenet̃ ad interesse. h. d. ¶ Qualiter istud ĩteresse æstimabit̃: & puto, ꝙ fiet hoc mõ, ꝙ quãto minꝰ venderet̃, tm̃ sit interesse, vt. l. j. §. si hæres. in fi. s. ad trebel. Dicunt enim laici vendas eã pro l. libris, vel minus, & nõ curo, vt promittas liberare ista gl. quæ hîc dicit, ꝙ interesse non est in obligatione malè dicit, vt dixi in. l. stipulationes non di.

SVMMARIVM.

1 *Promittens simpliciter fundum, intelligitur promittere fundum dari.*

2 *Fundũ, qui promittit: promittit ꝓprietatẽ, & usumfructũ.*

3 *Libellus, in quo quis petit simpliciter fundum dari, quomodo intelligitur?* LEX CXIIII.

SI fundum. ¶ Opp. de. l. videamus. §. ex causa. de vsu. Dic vt vidisti in. l. si filius. §. fi. s. eo. vt ibi dixi. ¶ Vltimò no. istam. l. ad vnũ habuisti de stip'one fundũ dari, in. l. si seruũ. §. fi. s. e. & l. vbi aũt. §. fi. s. eo. Itẽ habuisti stipulationẽ fundũ tradi, vt. s. eo. l. si rem tradi. Itẽ habes hîc fundũ ꝑstari, qđ idẽ est, qđ stip'o fundũ tradi. ¶ Quæro,
1 † quid si ꝓmisi fundũ simpliciter, nõ adiecto dari, vł tradi? Respon. intelligitur dari. Casus est. s. e. l. si filiꝰ in fi. cũ gl. de contrahen. empt. l. si ita. in fi. Ratio est quia fundꝰ nõ est aliud. quã proprietas & vsufructꝰ vt. l. eo. l. qui vsufruct. vnde qui promittit fundũ, promittit proprietatem, & vsumfructũ, & sic dari. Idem dico, si quis in libello peteret simpliciter Titium condemnari ad fundum, nisi natura præteriti contractus, vel natura narrationis aliud induceret, vt l. si stipulatus. s. de vsu. cum simi.

a ¶ Certè non. Adde ꝙ cũ Bar. transit An. & Paul. de ca. q dicit, ꝙ aliàs inducebat̃ ad qõ. demũ, q̃ neglexit vsq; quasi in finẽ anni, petere tutorẽ, vel tutelã assumere. ita qđ non restabãt, nisi octo dies, ĩtra quos assumere non poterat ꝓpter solẽnitates q̃ requirebantur ex forma statuti: an deberet adire hæreditatẽ filij mortui, cui in tpe prouisionem nõ facit de tutela, sicut si mortuus fuisset post annũ, p. l. sciant. C. de leg. hęre. dicit ipse ꝙ adire poterat: qa est pœna legalis, q̃ nõ imponit̃ añ tps elapsi anni. quo elapso dicit ipse, nec sibi auferret̃. qa acqsitio debet eẽ ppetua ñ elusoria. nõ ob. c. cõmissa. de elect. qa ibi nõ acqrebat de nouo, sed retinebat, qđ prius habuerat. Et hanc oppo. tanq̃ humanã dicit menti tenendam. Sed vltra ea quæ consuluit ipse Paul. consi. ccclxxxiiij. vide consil. cclxv. incip. in puncto ꝑscrip. vbi tenet, ꝙ succedat, sed post annũ priuetur. Et dicta hic per Bar. ꝙ termino assignato ab homine ex cõuentione ad aliquid faciendũ, satis fit, ꝙ cõstet, ꝙ ĩ termino fieri nõ possit limita secũdum do. Anto. de sancto Geor. in. c. ꝑsonas. de ap. vt si habeat locũ in termino assignato ab homine, q succedit loco termini iuris. Tunc enim sapit naturam termini assignati à iure: ideo tunc vltima dies termini ẽ expectãda. & de hoc dicit esse casum in d. c. ꝑsonas. secũdũ Bal. Ioã. Andr. & Pauor. ibi.

b ¶ Vltimò vnum dubiũ. vide Ang. qui idem tenet in l. si insulam. colũ. xxvj. & Imo. ibi: s. eodẽ. Angel. & Imol. ĩ. l. ita stipulatus. j. eo. & vide bal. in. c. mandatũ in fi. de rescrip. & in. c. An ille, q interfecit fratrẽ dñi sui. & Paul. de ca. consi. clxviij. & vide tex. notabilem in. l. fi. §. pręterea. & ibi ad hoc ponderat Bal. C. de iure dot. & Are. cõsi. cxxj. al's. clxxj. col. ij. & Fed. in. c. ꝑsonas. colũ. iij. de ap. & Alexan. nõ ab re. ĩ. l. nemo potest. ff. de leg. j. in peñ. & vlt. co. & Feli. in. c. j. colum. peñ. de præscrip.

SVMMARIVM

1 Tacitè actum ab altero ex contrahentibus tantum, nihil operatur.
2 Dies in factis, est de substantia stipulationis.
3 Diei omißio, quando uitiet stipulationem?
4 Stipulatio continens incertam quantitatem, quando & quibus casibus ualeat?
5 Stipulatio operarum incerta ualet.
Stipulatio opus faciendi non adiecto certo loco, quando ualeat?
6 Stipulatio fundi simpliciter nomine non adiecto, quando ualeat? & nu. 9.
7 Differentiæ ratio inter promißionem, seu legatum fundi simpliciter: & promißionem, uel legatum domus: quòd in domo ualeat, & in fundo non.
8 Differentia inter legatum & stipulationem, quando legatum certum, & non constat de quo, ualet: & declaratio uoluntatis pertinet ad hæredem: secus in stipulatione: quia uitiatur.
10 Stipulatio de iudicio sisti interposita sine die, ualet.
11 Stipulatio collata in personam obligantis per futurum subiunctiui, quando ualeat?
12 Stipulatione principali uitiata, quando uitietur stipulatio pœnalis?
13 Differentia, quando stipulatio incipit à præcedenti conuentione, & quando à conditione, ut promittens incidat in pœnam.
14 Legatum incipiat à præcedenti conditione: an à dispositione pura ut pœna committatur cum potuit fieri: & est cessatum in ultimis uoluntatibus non sit differẽtia.
15 Causæ duæ seu rationes ubi sunt appositæ in lege, si una cessat, & alia remanet: remanet etiam iuris dispositio.
16 Cautio Mutiana, an habeat locum in contractibus, quando conditio confertur in personam eius, cui aliquid debetur, remißiuè.
17 Conditio in non dando, uel in non faciendo collata in personam grauati, an & quãdo committatur ad pœnam.
18 Perplexitas dicitur, cuius dissolutio non dependet ex facto alicuius.
19 Disparitas conditionis, quæ non speratur reduci ad paritatem, impedit constitutionem duorum reorum.
20 L. si Titius. §. eo. concordat cum. l. ista.
21 Stipulatio pœnalis si incipit à nuda conuentione, ex sola interpellatione extra iudicium facta, committitur: & non requiritur litis contestatio. & ibi recitat quatuor opiniones: & sequitur opinio. Pet. nu. 24. & nu. 23. ubi se remittit.
22 Conditio, quæ de iure existere debet: tamen sufficit, quòd de facto existat, ad hoc, ut de facto quis in mora constituatur.
23 Stipulatio quando interponitur, præsumitur, quòd partes uelint eam ualere.
Voluntas contrahentium interpretatur, ut ualeat eo modo, quo ualere potest.
25 Titulus de arbitris, qui loquitur de pœna inserenda in compromisso: & quòd arbiter non cogitur sententiare, si pœna non est apposita: loquitur quando compromiserunt partes nudo pacto.
26 Stipulatio pœnalis sequens, an nouet præcedentem? & nu. 32. ubi summat.
27 Contractus emphyteuticus est de iure ciuili, & tamen non nouatur per stipulationem pœnalem subsequentem.
28 Stipulatio pœnalis sequens, non nouat pactionem liberatoriam præcedentem.
Pactum de non petendo producit tres effectus.
29 Stipulatio pœnalis, quando surrogatur in loco primo: tunc nouat præcedentem.
30 Nouatio, an & quo iure inducatur, quando prima, & secunda stipulatio est pariter principalis.
31 Stipulatio pœnalis apposita loco particularis cessationis, non nouat præcedentem stipulationem.
33 Stipulatio simplex & pura, qualiter committatur quo ad obligationem, petitionem, & moram? nu. 37.
34 Stipulatio quantuncunq; pura, qualiter intelligatur habere diem?
35 Tempus, quod indulgetur miserationis causa, si non taxetur à. l. est arbitrarium.
Casus, in quibus tempus, quod datur miserationis causa solutioni, exprimitur.
36 Effectus, an tempus indulgeatur solutioni, miserationis causa: an insit obligationi.
Intra tempus, quod indulgetur solutioni miserationis causa, licet exigi nõ poßit, agi tamen sic.
38 Stipulatio in diem qualiter, & quando committatur quo ad obligationem, quo ad actionem, & quo ad moram? nu. 40.
39 Stipulatio in diẽ subintellectam à lege, an statim producat actionẽ, & obligationẽ?
Effectus, qui causantur quærere, an ex stipulatiõe ante diẽ sit nata obligatio, & actio?
41 Stipulatio, quæ habet diẽ incertã, quãdo cõmittatur: & an sit nata obligatio & actio.
42 Ratio differentiæ inter diem certam, & incertam, quo ad natiuitatem obligationis, & actionis ante diem.
43 Cursus diei incertæ, non constituit quem in mora.
44 Obligatio, & actio, quando nascatur ex stipulatione habente diem, causa multiplicandæ obligationis, seu præstationis.
45 Cursus diei appositæ, cã multiplicandæ obligationis, quando constituat quẽ in mora?
Mora non purgatur, ubi est dies, & pœna, cuius concursus constituit quem in mora.
46 Obligatio & actio ex obligatione habente diem, causa limitandæ obligationis, statim est nata, etiam quo ad exactionem: licet reo paretur exceptio.
47 Obligatio & actio ex stipulatione simplici conditionali, quando nascatur? & primò quid de conditione necessaria?
48 Conditio impoßibilis uitiat stipulationem, & ex ea non oritur obligatio nec actio.
49 Stipulatione conditionali, poßibili, seu contingenti contracta, quæ se habet ad esse, & non esse, ante euentum conditionis, non est nata obligatio, nec actio.
50 Conditionis poßibilis, seu contingentis euentus, non constituit quem in mora.
51 Stipulatio si habet diem, & conditionem, quando ex ea nascatur obligatio, & actio?
52 Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti conditione, quando committatur, & ex ea nascatur obligatio & actio?
54 Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti pactione uestita quando committatur, & ex ea nascatur obligatio, & actio? & an sufficiat interpellatio? ubi qd requiratur?
55 Stipulatione necdum commissa, an poßit agi ad id quod de uenit in prima stipulatione uestita?

LEX CXV.

Ita stipulatus. ¶ Hæc lex famosa est, & vtilis tm̃, quantum alia, quæ sit in corpore iuris. & breuiter hoc dicit. Pœnalis stipulatio vitiatur ex errore, vel incertitudine, quæ principalem stipulationẽ reddit inutilẽ. Sin autẽ vtilem cõuentionẽ pœnalis stipulatio subsequat: tunc penalis cõmittitur: cũ super prima mora cõtrahitur Quòd si nõ conuentio, sed cõditio pœnalẽ stipulationem præcedat: tũc cõmittitur, cũ oĩno conditionẽ existere certum erit. Sed in vltimis voluntatibus absq; distinctione, à tpe cessionis pœna cõmittitur: quæ pœna solũmodo exigit: nisi actũ sit, vt vtrunq; petatur. hoc dicit hæc. l. secũdũ Dy. ¶ Diuiditur in duas partes. Primò, tractat qñ pœnalis stipulatio cõmittatur. Secũdò, qd cõmissa ea, exigat. Secũda ibi, in fi. quod sine dubio. Itẽ prima subdiuiditur secundùm Dyn. in qnq; partes. quia in prima tractatur de quadã prætoria stipulatione, quæ incipit à precedẽti cõuentione, vsq; ibi. sed & si ita. Ibi secũda, in qua tractatur de stipulatione conuentionali, quæ incipit à pręcedenti cõditione, in nõ faciẽdo vsq; ibi: item si qs. Ibi tertia, in qua ponit dictũ Pegasi, de stipulatione, quæ incipit à præcedenti conditiõe in non dando, vsq; ibi. Sabinus. Ibi quarta, in qua ponit dictum Sabini: qd' dicto Pegasi contradicere videbatur, vsq; ibi. itaq;. Ibi quinta, in qua discordãtiã Sabini, & pegasi ad cõcordãtiam reducit vsq; ibi. qd' sine dubio. Alij aliter diuidũt: qd' notare non tñ curo. prædicta diuisio placet, præterq; in primo dicto: qd' Dyn. videtur intelligere tm̃ in stipulatiõe prætoria. Sed certè imo loquitur, vel de pretoria, vel de conuentionali: vt patet ex. ij. gl. hic posita. qd' puto verũ: vt ex infrascriptis apparebit. Casum in terminis pone p te, & lege literam: & expone, vt patebit ex sequentibus, secundũ predicta circa fi. l. ibi, sine dubio. ponitur quòd pro sed. & litera legitur. vt in gl. ibi posita. Posset etiã secundũ Old. legi planè, & erit alius intellectus: vt illud, quod, sit relatiuũ, hoc modo: dictum Sabini est, quòd nõ expectet, quòd desinat posse dari, vel fieri: sed committatur statim cum potuit dare & non dedit. quod scilicet dictũ Sabini, sine dubio verum erit: cum id actũ ꝓbatur. & c. & sic planè lege. Rõ huius est: qa cum est actũ, vt vtrũq; debeatur si inspiceret dictũ Pegasi inutilis, est talis stipulatio quia cõcepta in casum, in quo vtrũq; dari nõ poßit.
a & isto casu[a] siue incipiat à præcedenti stipulatione, seu pactione: siue à præcedẽti cõditione, habebit locum cum dictũ Sabini. per rationem prędictã. secũdum Old. secundùm istã lec. ille ver. continet sub quinta parte. Sed licet lec. hanc putem verã in se. tñ secũdũ diuisionẽ prædictã prosequor lec. præcedentẽ, & secũdũ eã collige no. per teipsum. ¶ Venio ad contraria: in quib9 ꝓcedam secũdũ ordinẽ tex. Primò, opponitur de. l. cũ quid. §. si cer. pet. & . §. eo. l. triticum. Sol. gloss. hic agebat tm̃ à stipulatore, in illis ab vtro
1 q;. Hæc solu. nõ placet: qa illud† qd' agitur tacitè ab altero ex cõtrahẽtibus tm̃, nil releuat. C. de condi. ob causam. l. si repetẽdi. §. eo. l. qcqd. ij. respõso. secũdũ lec. Dyn. & no. in. d. l. cũ qd. Secũdò sol. glos. ꝙ inter nos conuenerat: vt sisteres certa die: & ante diẽ te certificarẽ. ꝙ cum ꝓposuerã: p errorẽ omisi: stipulatio non valet: vt hic. hæc sunt verba glos. ista verba sunt dubia. Nã si tunc cũ agebat de stipulatiõe interponẽda, fuit certa dies expressa: puta, vsq; ad pascha: & tũc in ipsa stipulatione intelligeret tacitè repetita: vt l. Titia. §. idẽ rñdet. j. eod. & si ego stipulator deberẽ te certificare ante illã diem, alia certificatione, q̃ ea, quam facit. l. per lapsum diei interpositæ, & non feci: tunc stipulatio non committeretur magis ꝓpter defectum conditionis, quàm propter errorem: & nõ
2 est de mente huius. l. Hanc tñ sol. tene, & eam intelligas hoc mõ. Et per hoc pone casum in prin. l. con-

POMATES.
a ¶ Et isto casu. & sic hæc erit limitatio ad dictum pegasi: vt licet sit verum. ꝙ qñ stipulatio incipit à pręcedenti conuentiõe ꝙ debet spectari ad hoc, vt stipulatio cõmittat pœnalis: ꝙ id. qd' est i pœna ꝓmissum nõ posset adipiscere. & ibi habeat locũ, qñ eẽt actũ, vt vtrũq; præstaretur: quia tũc seruabit opinio Sabini, ratione de qua hic.

POMATES.

a ¶ Sed si interpellatus. hic vide, quæ scribunt hic Rapha. cu. & Pe. Besut. reprehendentes Bar. & Alexã. qui nitit̃ Bar. sustinere.

POMATES.

b ¶ Quintò oppo. No. ꝙ Bar. hic sentire videtur. & ita etiam, ꝙ hic ponit besu. q. l. qdã in testamento. ſ. de le. j. in. l. si cui. ſ. de ann. lega. habet locum in stipulatione: & sic in cõtractibus, qd' clarius vult Bar. i. l. si cui. ſ. de annu. le. & videtur glos. de hoc in. l. pe. in ver. præstari. circa fi. C. de sac. sanc. ec. dũ ibi dicit̃, vt cõiter habẽt libri impressi. secus in aliis contractib', non adiecta additione: vt habet liber Decij magistri mei: vt ab eo dũ hãc. l. interpretaretur audiui. tũc cõtra obstaret. vnde cogita Et aduerte verba Bar. hic. fortè voluit inuere cõtrariũ. Et pro cõplemẽto isti' doctrinæ adde alios duos casus, quos ponit hic Alex. in q bus icertitudo nõ habet vitiare dispõnẽ: licet in vltimo casu æquiparet relictũ cã studij, relicto cã dotis: contrarium tenuisse vr̃ Ange. in aut. res quæ. C. cõmunia de le. Præterea, est aduertẽdum: qa videt̃ iste casus vltim', nõ ẽ bon': qa tex. in. l. Stich' liber est. in quo referunt do. Alex. ſ. de leg. iij. nõ se fundãt fauore studij, aut alicuius artificij, sed fauore alimẽtorum si bñ aduertas. & ibi ita sentit gl. vñ fortasis, si ille cui tale legatũ relictũ est, eẽt diues, vitiaret̃ legatũ ꝓpter incertitudinẽ: cũ tũc nulla posit capi coniectura, ꝙ eẽt relictũ fauore alimẽtorũ, per ea, quæ no. Bar. in. l. si cui. ſ. de ann. le.

uenit inter nos, vt sisterẽ certa die: non expressimus eam, sed in ipsa stipulatione debebat exprimi, & declarari: per errorem hoc fuit omissum: certè non valet stipulatio. Est autẽ huius dicti ratio duplex. primò: qa in stipulatione requiritur consensus: vt. l. j. §. j. ſ. de pac. sed hic non est consensus propter errorẽ vt. ſ. de iurisdi. om. iu. l. si per errorem. Alia ratio potest esse. Certum est, ꝙ ꝓtestatio, seu derogatio præcedẽs, declarat in futuro consensum non esse: vt. ſ. de acqui. hære. l. qui in aliena. §. fi. & de. leg. iij. l. si quis in prin. testamenti. Sed cum contrahentes ab initio agunt, vt certa die promittatur: videtur tacitè agi, ꝙ si absq; die promittatur, non valeat stipula. & sic alio modo fieri videtur esse denegatum: vt. ſ. de leg. ij. l. statuliber. §. Stichũ. de postuland. l. Imperatores. videtur ergo protestasse, & derogatoriam dispositionem fecisse: & ideo præsumitur deficere consensus. ¶ Sed contra istam lect. instatur. de. l. cum pr̃. §. vicos. de le. ij. & C. de insti. & substit. l. pe. Sol. dicit dñs Ray. ibi fuit omissa qualitas: hic substantia. arg. ſ. de edẽ. l. j. §. diẽ. Ita videtur tenere Dy. in. d. §. vicos. & Cy. in. d. l. pe. Istud dicere, ꝙ dies sit de substãtia, nõ videtur verũ: qa est qualitas non substantia: vt. j. ti. j. l. ex duobus. & ibi no. licet qualitas secundum quid faciat videri plus & minus debitum: vt. d. §. diem. & insti. de act. §. plus. sicut videmus in ipso homine, q secũdũ diuersas qualitates plus & minus æstimatur C. cõia de leg. l. fi. §. j. non tamen illæ qualitates sunt de substantia. Præterea. in. d. §. vicos. de le. ij. & d. l. pe. fuit omissa conditio: tñ certũ est, ꝙ conditio magis debet dici de substantia, cũ ex eius existentia, vel defectu depẽdeat dispositio: qd' non est in die. Vnde hæc sol. non placet: quare dico, ꝙ in. ll. contrarijs dispõ fuit perfecta: licet disponẽs polliceatur se aditurum diẽ, vel cõditionẽ: vnde si non adijciat, dispositio remanet de se valida. sed in casu nostro an̄ stipulationem inchoatã præcessit cõuentio, de adijciẽda certa die, quæ conuentio habet vim protestationis, seu derogationis: vñ merito facit disponẽ non valere. Sed si vis sustinere so. prædictam in casu isto, dic
2 † ꝙ in factis dies est de substãtia. Nam aliud est factũ vna die, aliud alia. sed in datione semper est idem, ꝙ datur: vt. l. si non sortem. §. libertus. de condi. inde. in aut. de instru. cau. §. j. col. vj. Alij soluunt contrariũ, & rñdent ad. d. l. cum quid, ꝙ ibi in obligationibus q re contrahuntur: hic in his, quæ verbis. & hanc solutionem videtur ponere gl. ibidem. & Odo. eã tenet. sed Iac. de Rauẽ. Pe. Cyn. & omnes eã reprehendũt per. l. triticum. ſ. eo. j. de reg. iu. l. semper. vnde de ea non curo. ¶ Secundò op. glo. de. l. si finita. in princ. ſ. de dã. infect. Gl. soluit tribus modis. prima non est bona: quia non potest bene reddi ratio specialitatis. Tertia est diuinare. Sed secunda est vera, & eam sic declarate. Vos scitis, ꝙ error in corpore impedit actum gerendum: vt. l. cum in corpus. ſ. de acquir. re. do. & de acq. pos. l. si me in vacuã. sed error in cã nõ: vt toto ti. de cõdi. inde. sed in. l. si finita, fuit error in hoc: quia credebat promissor debere se ꝓmittere in perpetuum. & ideo promisit: vnde fuit error in cã: ideo non vitiat. Hic aũt voluerũt promittere in diẽ certam, & per errorem promiserũt sine die: vnde in ipsa stipulatiõe, seu corpore stipulationis fuit error meritò nõ valet. præterea hic deficit consensus: vt ex prædictis patet. ibi no. ¶ Tertiò opp. gl. de. l. de die. in princi. ſ. qui satisd. cog. doc. hic. & ibi. procedunt multum intricatè. Sol. illa. l. habet duas lec. Nam intelligitur primò de discordia, quæ est inter partes de die ponenda in stipulatione, ante contractam stipulationem. & secundũ hoc non ob. huic. l. ¶ Alio modo intelligit̃. primò de discordia post stipulatiõem interpositam, in qua dies fuit omissa: & tũc ob. & q. dam soluerunt, ꝙ ibi in stipulatione iudiciali: hic in conuentionali. Et potest esse ratio secundũ istos: qa in illis iudex se interponit: in conuentionalibus. nõ: vt. ſ. eadem. l. in conuentionalibus. Sed hæc sol. non est bona: quia hoc principium loquitur in prætorijs & conuentionalibus, secundum glo. vel in prætorijs tm̃. secũdũ Dy. præterea, si hæc est rõ, ꝙ nõ valet. s. ꝓpter defectũ cõsensus: eadẽ rõ est in iudicialib': & cõuetionalibus. Quare dicas, ꝙ ibi fuit omissa dies,

nõ propter errorem: quia ibi nõ agebatur ab initio, vt certa dies poneret̃. Nec fuit omissa ex certa scientia: quia de hoc nihil fuit dictũ: sed omissa fuit partibus nil de hoc cogitãtib'. Tũc enim valet stipulatio. sed prætor ibi diem limitabat: quia fuit iudicialis. Si enim esset cõuentionalis, nõ egere-
a mus declarationibus prætorijs: sed si interpellatus[a] congruo loco, & tpe, nõ sisteret, committeret̃ stipulatio: vt. j. dicã in alijs cõuẽtionalibus. ¶ Ad prædicta instat̃, & videtur, ꝙ in prætorijs diem statuat lex, nõ iudex, vt ſ. rem ra. ha. l. quo enim. §. j. Solu. ibi in stipulatione rem ra. ha. in qua dies declaratur à lege, vel à prætore mortuo. Sed stipulatio iudicio sisti, nõ habet diem declaratã à lege, vel prætore mortuo. & ideò declarat iudex: vt l. de die. Et aduerte: quia dico, ꝙ non est declarata dies, in qua debeat sisti: sed dies vsq; ad quã teneatur, bene est declarata: vt. l. græcè. §. & post litẽ. j. de fideius. & C. de fideius. l. pen. ¶ Secundò, instatur ad prædicta. : quia quãdo est cõuentionalis nõ committitur per interpellationẽ: vt hac. l. ver. ꝙ si ab initio. Solu. ibi dies fuit omissa ex certa scientia, & collata in volũ-
3 tate promissoris: vt statim dicam. Ex prædictis distingue, † aut quæritur de die apponenda in stipulatione interposita: & tunc aut est iudicialis: & ꝑtor reducit eos ad cõcordiã: vt. l. de die. in prin. secundũ vnã lect. Aut cõuentionalis, & vitiatur secũdũ materiã. l. j. §. si qs simpl'r. ſ. e. & hæc nõ est nostra materia. Aut qris de die omissa in stipulatione interposita: & tunc aut omittit̃ per errorẽ: aut ex certa sciẽtia. Aut nec ꝑ errorẽ, nec ex certa sciẽtia. Primo casu, aut fuit error ĩ causa: aut in ipsa stipulatiõe. Secũdo casu, serua ver. ꝙ si ab initio. Tertio casu, aut est iudicialis: & tunc aut dies apponitur à lege: aut non. si non, serua. l. de die. si conuentionalis: tunc ser-
4 ua, quod. ſ. dixi. & quod. j. dicam. ¶ † Quartò op. ad id, quod dicit de põdere, numero, & mensura. d. l. quidam in testamento. ſ. de leg. ij. quã glo. alle. pro concor. de iure do. l. cum post. §. gener. vbi dicit̃, ꝙ talis incertitudo nõ vitiat stipulationem. Dicit gl. in. d. §. gener. & in. d. l. quidã. ꝙ hic ponitur in regula, quæ fallit in dote: vt in. d. §. gener. & in legato ad refectionem viæ: vt. d. l. quidam. Itẽ fauore alimentorũ: vt. l. si cui. de ann. leg. Cy. C. de do. promis. l. j. dicit, quòd in dictis casibus non est speciale: quia potest certificari ratione adiuncti. s. dos. ex qualitate personarum: expensæ viæ ex qualitate viæ. Idem de alimentis. Hoc non placet: quia secundum hoc omnis stipulatio, quæ fit ex causa, valeret. ex causa enim possem' certificare quantitatẽ. Vnde si ꝓmitteret̃ mihi ex causa emptionis, vel locationis pretiũ incertum, valeret: quia certificaretur ex qualitate rei, qd' est contra mentẽ huius. l. & contra. §. gener. Et incertitudo de qua loquitur in. l. cũ duo. de in diem adiec. nõ haberet locũ. ¶ Præterea. cum legatum fiat ob meritũ: vt. ſ. pro soc. l. nec adiecit. iam nullum legatũ esset incertũ. s. certificaretur ex meritis. qd' est contra. §. gener. Tene ergo glos. & circa hoc dic, quando stipulatio continet incertã quãtitatem: aut certum est, ꝙ contrahentes cogitauerunt de certa quãtitate: qd' potest apparere: vel ex verbis: vel ex contractu præcedenti: & tunc valet stipulatio: vt. ſ. e. l. triticum. Aut nõ constat: & tunc nõ valet stipulatio: vt hic. Fallit in dote, via,
b & alimentis. ¶ Quintò op. [b]ad id †, quod dicitur insulam ædificari, nõ ad-
5 iecto loco. Nam insulam ędificari, est opus: sed operas incertas quis põt stipulari: vt. ſ. eo. l. interdum. ver. item si operas. & de ope. libe. l. quoties. §. & ideò. & l. hæ operæ. Sol. aliud est opera, quæ est diurnum officium: vt. ſ. de operis libert. l. j. Assumitur enim hic opera, ꝓ actu personæ: & istas operas quis potest stipulari incertas: vt in cõtrarijs. Aliud est dicere, opus fieri. Hoc enim refertur ad ipsum opus factum, prout est certæ formæ: vt. ſ. ad. l. fal. l. si is qui quadringenta. §. quædam. & istud non potest promitti, nisi appareat locus in quo. vt hic. ¶ Sed contra istud oppo. nam possum promittere nauem fabricandam: & sic est opus non opera. Item possum promittere scribere librum, & similia. & valet nõ adiecto loco: vt. j. de solu. l. inter artifices. & j. eo. l. continuus. §. si ab eo. cũ si. Sol. aut opus quod debet fieri, est tale, quod cohæret solo: & tunc exigit certum locũ: vt hic. Aut solo non cohæret: & tunc nõ: vt in contrario. arg. ſ. de vi & vi ar. l. j. §. si quis de naue. Ratio: quia quãdo nõ cohæret solo, vbicũq; fiat, mea interest: secus in his, quæ loco cohærent: vt. ſ. eo. l. qui insulã. Ex prædictis ergo collige: aut quis stipulatur operas: prout refertur ad actũ personæ: aut opus certum. & hoc secundo casu: aut est tale opus, qd' cohæret
6 solo: aut non. ¶ Sextò opp. † ad id, qd' dicitur fundũ non adiecto nomine &c. de. l. qui ex pluribus. ſ. eo. Glo. sol. duobus modis, & bene. & coniunge eas simul. Et dic, aut cogitauerũt de certo exprimẽdo, & nõ expresserunt per errorẽ: & nõ valet: vt hic. ar. in prin. huius. l. Aut non cogitauerunt de certo exprimẽdo: & tunc aut est incertũ, de incertis: & tũc nõ valet, vt hic. Aut incertũ de certis: & valet vt ibi. ¶ Septimò oppo. de lega. j. l. legato generali. & de op. le. l. ij. Sol. gl. & bñ, aliud in hoie, qui habet certos fines à natura. Aliud in fundo, q habet certos fines destinatione patrisfa. vt patet per. ll. alle. in gl. & no. in. d. l. legato generaliter. & p Dy. in. c. in
7 obscuris. de reg. iur. li. vj. ¶ † Octauò op. de. l. si domus. ſ. de le. j. dicit gl. solue eodẽ modo. Vult dicere, ꝙ sicut hõ nõ habet fines certos destinatione patrisfamilias: ita domus habet fines facto hominis, non sola destinatione: vt. ſ. com. prædi. l. si quis duas. §. si quis partẽ. Hoc tenet glo. in. l. legato generaliter. & l. cũ post. §. gener. de iure do. & Dyn. in. c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. Pet. nõ tenet istã sol. Dicit enĩ, ꝙ cũ domus ex duobus, seu ex tribus cõsistat: vt. l. solũ. ſ. de rei vẽ. & de vsuca. l. eũ q ædes. ꝙ posset qs facere vnã domũ ita paruam, ꝙ in ea nõ posset qs ponere caput. Vnde est eadẽ ratio in domo, & fundo. Et ideò ipse ĩ vtroq; distinguit eodẽ modo.

Aut

Aut teſtator,vel ꝓmiſſor habet fundos,vel domos in patrimonio:& debẽt
vnus ex eis:& valet ſtipulatio,& legatũ:vt.d.l.ſi dom⁹. Aut non habet fun
dũ,vel domũ in patrimonio:& tũc neutrũ valet: vt hic.&.d.§.gener. Hãc
opi.tãgit gl.licet nõ approbet in.d.§.gener.in prin.mag.glo. ¶ Hoc non
placet mihi.non eñ eſt verum,ꝙ eade rõ ſit in domo,& in fundo. Nam ſi
qs promittit fundũ ſimpliciter,licet plures fundos habeat in patrimonio,
põt dicere ſe intellexiſſe de palmo terræ:& erit fundus:cũ hoc in ſua nuda
voluntate cõſiſteret.Sed ſi quis ꝓmiſit domũ,cum plures domos habeat:
non põt dicere ſe itellexiſſe de ita parua domo:cũ nullã ita paruã habere.
non eñ hoc cõſtat in ſua nuda volũtate,ſed reqritur interiectio parietis.&
ideo non ita de facili vnum dicitur deriſoriũ,ſicut aliud.& hoc vult dicere
gl.in.d.§.gener. Tene ergo ꝑcedentẽ ſol. ¶ Tertiã ſol.vr̃ ponere gl.in.d.l.
a ſi domus[a].in princ.videlicet,ꝙ illa lex intelligat̃,qñ teſtator ſenſit de certa
domo:tũc eñ tã in domo,ꝗ̃ in fundo valet legatũ,licet nullũ exprimat.d.
l.legato generaliter.ij.rñſo.Hæc ſolutio cõtinet diuinationẽ quãtũ ad.d.l.
8 ſi domus.vnde tene quod.ſ.dixi. Verũtñ † ſcias,ꝙ iſta ſolatio cõtinet in ſe
veritatẽ in materia legatorũ: quæ cũ cõſiſtãt ex volũtate vnius,ſcilicet teſta
toris,ſi ſenſit de certo valet:& eius voluntatis declaratio ꝑtinet ad hæredẽ
tanꝗ̃ eius,qui meli⁹ nouit:vt.d.l.legato generaliter. Et notabiliter dicit gl.
in.l.ſi quis à filio.§.ſi qs plures.eo.ti.Sed in ſtipulationibus,q̃ cõſiſtunt ex
volũtate duorũ,ſi cõtrahẽtes ſentire voluerint de certo:nec cõſtat de quo,
vitiat̃ ſtipulatio.Cũ nõ ſit per quẽ declaret̃:vt hac.l.& hoc voluit glo.in.d.
§.gener.ſi bene aduertat̃. ¶ Sed cõtra ꝑdicta opp.de ver.ſig.l.locus.§.fi.vbi
dicit̃,ꝙ ager habet certos fines.Sed dic certos deſtinatione patrisfamilias:li
cet gl.hoc opp.& non ſol. ¶ Nonò opp.ſ.e.l.vbi aũt.in prin.Sol.expone,
9 vt ibi no.& cõcordabit cũ iſta. ¶ † Vt igit̃ iſta materia liqueat,qñ non eſt
adiectũ nomen fundi, ſic diſtingue:aut fuit actũ de certo exprimendo, &
per errorẽ fuit omiſſum:aut nõ fuit actũ.Primo caſu,aut loquimur in lega
tis:& valet:vt.l.legato generaliter.ij.rñſo.Aut in ſtipulatiõe:& nõ valet, ſi
non cõſtat de quo.ar.huius.l.Secũdo caſu,aut eſt incertũ de certis,& valet
vt.ſ.eo.l.qui ex pluribus.Aut incertũ de incertis: & tũc aut loqueris in ꝑ-
dio ruſtico,ꝙ habet fines deſtinatione hominis:&non valet,vt hîc.&.l.cũ
poſt.§.gener. Aut de fundo vrbano,vt puta domo,q̃ habet fines ꝑ interie-
ctionẽ parietis.& diſtingue:aut habet domos in patrimonio:aut nõ:vt.d.
b l.ſi domus. ¶ Decimò ꝓcedo,[b]& op.ad ver.ꝙ ſi ab initio.hîc dicit̃ ſecũdũ
cõem modũ legẽdi,ꝙ hîc agebat̃,ꝙ ſiſteret quocũꝗ; die:nõ tñ fuit dies ex-
preſſa:ꝙ ſtipulatio valet,& cõmittit̃.Cõtrà,qđ non exprimit̃, habet̃ pro
omiſſo:vt.ſ.eo.l.qcquid adſtringẽdæ.ergo vidẽt̃,ꝙ ſtipulatio vitiet̃:ſicut
qñ ab initio fuit ꝑ errorẽ omiſſum. Gl.dat duas ſolu. Vna fuit Otto. & li-
cet obſcurè loquat̃ hîc:vult dicere,ꝙ dies habet̃ ꝓ omiſſa in principali ſti-
pulatiõe:adeò ꝙ ex ea nõ poſsit agi,cũ nec valeat. Sed licet principalis vitie
tur,pœnalis remanet valida,adeò ꝙ cõmittit̃ perinde,ac ſi inceperit à præ-
cedenti conditione,nõ præcedẽte pactione.hæc ſol.tollitur.Primò,hîc vr̃
velle facere differentiã inter primũ caſum huius.l.& hũc,ſecundũ hoc nul
la eſſet differẽtia:ſed ad hoc rñdet,q voluit ſuſtinere,ꝙ dr̃ia eſt: qa primo
caſu neutra valet:hîc valet ſaltẽ ſtipulatio pœnalis. ¶ Secũdò tollit̃: nã hîc
10 ſupponit † ꝙ ſtipulatio iudicio ſiſti,nõ valet ſine die:ſed hoc eſt falſum:vt
ſ.qui ſatiſ.cog.l.de die.in princ.C.de fideiuſ.l.pe.j.de fideiuſ.l.græcè.§.&
poſt litẽ.ꝓpt̃ quas rõnes do.Ray.nõ tenet hãc ſol.& bñ.Et hęc rõ cõcludit
ꝓut hîc intelligit̃ in ſtipulatiõe iudiciali.Præterea,vt.ſ.vidiſtis,qñ princi-
palis vitiatur rõne incertitudinis,& pœnalis:vt patet.ſ.in exemplis poſi-
tis de incertitudine diei,quantitatis,loci,& nominis. Si ergo ponimus hic
principalẽ rõnẽ incertitudinis vitiatã:ergo & pœnalis,ſiue ꝑ errorẽ, ſiue
nõ:cũ ſit peccatũ in forma:vt dicã.j.proxi.cõtra.d.§.alteri. Præterea, hoc
confunditur per le.ſi homo mortuus.ſ.e.& quod ibi no. Quare gl.dat aliã
ſol.videlicet,qđ dies nõ fuit omiſſa,ſed fuit appoſita alia dies,quæ place-
ret promiſſori.& ſecũdũ hoc vtraꝗ; ſtipulatio tenet,ſcilicet principalis, &
pœnalis.arg.ad hoc.ſ.eo.l.centeſimis.§.fi.quę ſol.placet. ¶ Vndecimò op
po.ſi hîc incepit à præcedenti cõuentiõe,ergo debet cõmitti à tẽpore mo
ræ:vt.j.ver.itaque.Dicit gl.ꝙ quidã dicũt,ꝙ hîc corrigitur ꝑ infraſcripta,
qđ non placet:qa nõ eſt veriſimile,ꝙ ſtatim ſe corrigat:vt.ſ.de cõdi.& de
mon.l.nõ ad ea.Alij.dicunt,ꝙ ſpeciale in iudicio ſiſti: qđ nõ placet, quia
quantum ad caſum iſtius.l.nõ eſt reperire rationẽ ſpecialitatis. ¶ Quid er
go dicemus? Ex veritate ſolutionis præcedentis cõtrarij pendet ſolutio iſti
us.Dicit enim gl.ꝙ hæc conuentio præcedẽs non valuit:& ideo eſt perin-
de, ac ſi inceperit à præcedenti cõditione.hãc.ſ.reprobaui. Alij dicunt,ꝙ
iſtud iõ eſt:qa tempus ſiſtendi fuit collatũ in arbitriũ ꝓmiſſoris:ideo: tar
dius committitur.ſ.qñ deſijt poſſe ſiſti.Iſtam ſequitur do.Rayn.qđ puto
verum.Sed Gul.de cug.in.d.l.de die.ſ.q ſatiſd.cog. dicit indiſtinctè quòd
qñcunꝗ; ſtipulatio de iudicio ſiſti,interponit̃ extra iudicium ſine die:nun
quam committitur.niſi cũ deſijt poſſe ſiſti,per hãc.l.Sed ipſe nõ reſpon-
det ad verſi.itaꝗ;.vnde de ſuo dicto non curo. Tene ergo præcedentẽ ſolu.
11 ¶ † Sed cõtra hoc inſtat̃.Nã licet iſta ſtipulatio valeat, quãdo confertur in
voluntatẽ obligãdi.ꝑ futurũ ſubiũctiui,ſcilicet cũ volueris:tñ ſi ꝓmiſſor
decedat ante,quàm valũtatẽ ſuã declaret,ſtipulatio vitiatur:vt.ſ.eo.l.cen-
teſimis.in fi.licet in legato ſecus:qa moriendo videtur velle:vt.l. ſi fideicõ
miſſa.§.ſic fidei.de leg.iij.patet ergo,ꝙ in caſu noſtro,cũ moriendo deſijt
poſſe ſiſtere,vitiat̃ principalis.& per cõſequẽs pœnalis:vt.ſ.e.l.ſi hõ mor
tuus.& qđ no.ꝑ Dy.in.c.nemo põt.in fi.de re.iu.li.vj.Rñ.qñꝗ; quis pro-
mittit cũ voluerit ſimpliciter:tunc quia iſta dictio,cum,denotat principa
liter tẽpus:ſecundariò conditionẽ:vt.l.ſi Titio.ſ. qñ
dies leg.ce.& de condi. & demon.l.ſi quis legata.in
prin.eſt in ſua poteſtate,an velit,& qñ velit:ideo eo
morięte euaneſcit ſtipulatio:vt.d.l.centeſimis. Sed
hîc fuit actum,vt oĩno ſiſteret:ſed dies fuit collata in
arbitriũ ꝓmiſſoris: non eſt ergo in ſuo arbitrio,an
ſiſtat,ſed qñ ſiſtat.& ideo eo moriente committitur
ſtipulatio.Hoc probo ꝑ text.ſ.q ſine manu. ad lib.
perue.l.fi. ¶ Ex prædictis ergo collige: aut quis eſt
obligatus ſimpliciter cũ voluerit:aut promittit pu-
rè:ſed dies ſolutionis confert̃ in volũtatẽ & arbitriũ
ipſius promiſſoris.Primo caſu,aut in ſtipulatione:
& valet,ſi in vita declarat ſe velle:ſecus ſi ante moria
tur:vt.l.cẽteſimis.§.fi. Aut in legatis:& moriendo
videtur velle:vt in.d.§.ſic fideicõ.Secundo caſu ſer-
12 ua hunc.§. ¶ † Duodecimò opp.contra prædicta. tu
dicis,ꝙ vitiata ſtipulatione principali, vitiatur pœ
nalis.contra.ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.Rñ.quan-
doꝗ; principalis ſtipulatio deficit ab initio ſolùm ea
ratione:quia non intereſt,tũc pœnalis valet:qa in ea
deficit ratio prædicta,ſcilicet quia in pœnis non cõ
ſideramus intereſſe. Quandoꝗ; ſtipulatio principa-
lis deficit ratione erroris,ſeu incertitudinis:tũc vide
tur eſſe defectus in forma:& ſic in conſenſu:vt.ſ.eo.
l.j.§.ſi quis ita.& non valet principalis,nec acceſſo-
ria:vt hac.l. Qñꝗ; principalis ſtipulatio nõ valet rõ-
ne impoſsibilitatis:& tunc habet locum,qđ no.per
Dy.j.e.l.quidã cũ filium. Qñꝗ; principalis ſtipula-
tio ab initio valet in conceptione ſui,& ſperatur cõ-
mitti pœnalis per moram commiſſam in pricipali:
tunc ſi propter aliquem caſum quis liberetur à prin
cipali,liberatur à pœnali,tãꝗ; ſibi acceſſoria:vt. d.l.
ſi homo mortuus.Nã cum ipſa pœnalis cœperit ha-
bere dependentiã à prima,ſi prima tollitur,& ſecun
da.ar.eius qđ no.ſ.de libe.& poſthu.l.iij.§.fi. & de
iniu.teſta.l.nam & ſi ſub conditi. ¶ Expediti de pri
ma particula primæ partis,veniamus ad ſecundã,&
tertiã conſequenter. ¶ Opp.primò.ſ.e.l. quicquid.
§.fi. Sol.ibi fuit adiecta certa dies,inter quã deberet
aſcendere capitolium:hîc non. ¶ Secundò opp.j.eo.
verſi. Sabinus. Sol.patet in verſi.itaꝗ;. quia hic ince-
13 pit à conditione:ibi à pactione. Ratio † diuerſitatis
eſt:quia vbi præcedit conuentio,quis eſt obligatus
ad id, qđ in conuentione deuenit: ſed qñ præcedit
conditio ſecus eſt.Nam facilius debet in pœnam in-
cidere,q non facit id,ad quod eſt obligatus,ꝗ̃ qui o-
bligatus nõ eſt.ar.ſ.ſi quis omiſ.cau.te.l.ſi quis ſub
conditiõe.& ita dicit Iac.de ray.& hoc videtur ſen-
tire prima glo.huius.l. ¶ Tertiò opp. & videtur, ꝙ
imò ſtatim ſit cõmiſſa ſtipulatio,& poſsit agi,ſi reo
datur facultas ſoluendi,qđ deuenit in conditione:ſi
cut videmus in cauſa noxali: vt.ſ.de re iu.l.miles.§.
decem.de peti.hære.l. item veniunt.§. idem rectè.
Sol.dicebat Ir.fateor.contrarium:& Pegaſus in illo
caſu bene dicit,ſiue incipiat à pactione,ſiue à condi-
tione:vt habetis in gl.quæ non tenet opi.Ir. quia cõ
tra tex.in.§.itaꝗ;.Nec ob.ꝙ dicim⁹ in cauſa noxali.
quia ibi ab initio æſtimatio eſt in obligatione: licet
per.l.detur facultas dandi ſeruum pro noxa:vt.d. §.
decem. qđ non eſt hîc:quia illud, quod deuenit in
conditione non eſt in obligatione:vt.d.l.ſi quis ſub
conditione.ſi quis omi.cau.teſt.Item ſtipulatio pœ
nalis eſt concepta ſub conditione:ergo ante cõditio
nis euẽtum,nil eſt in obligatione: vt.l.cedere diem.
& de ver.ſig.ſummauit ergo hîc Ir. ¶ Veniam⁹ ad
quartam particulam,ibi.Sabinus autem.&c. Et op-
po.ad ver.idꝗ; defendebat.&c.vbi dicitur,ꝙ non ex
pectatur,ꝙ deſinat poſſe dari:ſed ſtipulatio cõmit-
titur ex mora,ſeu ceſſatione.Sed cõtra.ſ.proxi.ver.
&.j.ꝓx.ver.itaꝗ;.Circa hoc ſunt tres opp. Vna Pe.
& Ia.de ra.quã hic tangit glo.licet non approbet,ꝙ
hic legatũ incipit à præcedenti diſpoſitione : ſed.ſ.
&.j.à præcedenti conditione. Vnde ita diſtingunt
ipſi in legato,ſicut in ſtipulatione.hoc probant per
l.cum ſine præfinitione.ſ.quãdo di.le.ce.Do. Ray.
hanc reprobat,per hunc tex.ibi.idꝗ; vtilitatis cauſa.
&c.vbi dicitur velle denotare aliquid ſpecialitatis in
legato penoris.Ad.l.cum ſine. reſpondeo. ꝙ ibi eſt
dr̃ia,vtrum incipiat à præcedenti conditione,vel le
gato quantum ad conſtituenda plura legata,vel vnũ

& certè ꝙ.l. Sti-
chus. loquatur in
cã alimentorum,
ſentit etiã ibi bar.

POMATES.
a ¶ L.ſi dom⁹. Ad
uerte tñ, ꝙ illud
qđ dicit hic Bar-
tol . debet intel-
ligere,ꝙ teſtator
in.d.l.ſi domus.
in prin. intellexe
rat de domo cer-
ta, eſt diuinare qa
imo non eſt diui-
nare,ſed dicere,ꝙ
expreſſè dicit,ꝗ̃
Bart,dicat hic,&
in.l.ſi domus. vn-
de cogita.Fortaſ-
ſis enim Bar.non
habuit in tex. ſuo
cum de certa do-
mo &c.qđ gloſ.
ſenſiſſe videtur,ſi
ibi inſpicias.

POMATES.
b ¶ Decimò ꝓce-
do.cum Barto. in
iſta opp.tranſeũt
omnes ꝑter Pau.
de caſt.de quo dic
vt hic ꝑ do. Ale-
xan.

Sed quantum ad hoc, vtrum citius, vel remisſius de-
beatur illud legatum, quaſi in vim pœnæ nulla eſt
differentia. Credo quòd Pe. quantum ad hoc non
bene dicat, per text. ſ. ad. l. falci. l. j. §. item ſi ita. vbi
eſt caſus, quod quantum ad hoc nulla eſt differētia,
14 incipiat à conditione, vel legato. Alia eſt opin. † quā
gloſſ. ponit in. l. & ſi poſt tres. ſ. ſi quis cau. quod fal
lit in vltimis voluntatibus, in quibus hoc eſt regula-
re, quod ſiue incipiat à conditione, ſiue à diſpoſitio-
ne committatur pœna: cum potuit fieri, & eſt ceſſa
tum: vt. d. l. j. §. itē ſi ita. & hic, de penu. le. l. j. & quā-
do di. le. ce. l. ſi penum. Quod ergo dicit ī penu, gra
tia exempli ponit: ergo idem in alijs: vt. ſ. de dam. in
fect. l. damni infect. ſtipulatio pertinet. & huic opi.
adhæret Dy. ¶ Sed cōtra iſtam opi. inſtatur de hoc
tex. qui ponit duas rationes, ſcilicet ob defuncti vo-
luntatē, & ipſius rei naturam: quaſi hoc ſit ſpeciale
propter naturam penoris. ¶ Propter hoc fuit tertia
opi. aliorum, qui dicunt, quòd hic ſit dnplex ratio
ſpecialitatis, ſcilicet fauore vltimæ voluntatis. Nam
reipublicæ intereſt, vt voluntate, defunctorum exi-
tum habeant: vt. ſ. quemad. te. aper. l. vel negare. Se-
cundò propter rei naturam. i. propter fauorem ali-
mentorum. Nam legatum penoris in alimentis con
ſiſtit: vt. ſ. de pe. lega. le. iij. in quibus maximè faue-
tur à iure: vt. ſ. de tranſac. l. cum hi. de an. leg. l. ſi cui.
de ali. & cib. leg. per totum. Cum enim iſta. l. loqua-
tur copulatiuè, ad eius veritatem requiritur ambas
iſtas rationes concurrere. & ſecundum hoc erit ſpā-
le in penore & alimentis. In alijs verò vltimis volū-
tatibus erit idem, quòd in ſtipulatione. & hanc opi.
ſequuntur quidam moderni. & glo. hîc videtur dice
re, ꝙ ſit ſpeciale in penu. nec de alijs legatis aliquid
a dicit. ¶ Quid dicemus?[a] teneo gl. l. & ſi poſt tres. ſci
licet ꝙ ſit ſpeciale in vltimis voluntatibus. quod te-
net Dyn. & Gul. de cu. ſ. de condi. ob cau. l. dedi. vbi
dicit indiſtincte, ꝙ quando conditio in non dando,
vel non faciendo, in vltimis voluntatibus apponitur
in perſona grauati, ſicut in caſu noſtro, committitur
cum eſt ceſſatum: nec ſit differentia incipiat à condi
tione, vel legato. pro hoc induco tex. j. de ſolu. l. ratū
ibi cum de repellendo. &c. ſecundùm vnam lec. Ex-
preſsius in. l. ſi peculium. §. fi. ſ. de ſta. lib. per quem
tex. confunditur dictorum opi. Nec poſſunt dicere
ꝙ ibi ſit ſpeciale fauore libertatis: qa hoc ipſi repro-
bant in contrario, de. l. libertas. ſ. de manumiſ. teſta.
vt. j. dicam. Prætereà, ſi bene inſpiciatur. l. illa proce
dit ponendo ius commune: quod colligitur ex men
te teſtatoris. pro hoc. ſ. de condi. & demon. l. hæc cō
ditio. & iſta eſt communis opin. Nec ob. l. ita & ſi. q̃
loquuntur ſolum de penore: ꝙ iſtud ponitur exem
plificatiuè: quod patet ex. l. ſi penū. qñ dies le. ce. vbi
b idem ponit in penu, & in fundo. Nec. obſt.[b] † ꝙ hîc
15 ponuntur duæ ratiōes copulatiuè: qa qñ. l. ponit du
as cauſas, ſeu rōnes finales: ſi vna deficit, & alia rema
net: remanet etiā iuris diſpoſitio: vt inſtit. de nup. §.
affinitatis. no. in auē. de nup. §. ſi verò etiam rationa-
biliter. & no. etiam de priui. cred. l. ſi ventri. §. in bo
nis. no. etiam. ſ. de excep. rei iud. l. ſi quis ad exhiben
dum. Vel aliter reſpondeo, ꝙ iſte tex. aliter intelligi
tur. Nā ſunt duæ rōnes: nam primò fauor vltimæ vo
luntatis. Item rei natura: qa pendet cōditio de ptāte
hæredis, ſecūdùm qđ glo. exponit. & ſi bñ aduertis
iſtæ rōnes in omni legato habēt locū. ¶ Secūdò con
tra prædicta fortiter inſtatur de. l. ſi qs ita libertatē.
in prin. de ſtat. lib. Sol. ibi verba in cōceptiōe ſui ſapi
unt mortē hōis expectādam. ¶ Tertiò opp. & vide
tur, ꝙ qñ legatū eſt legatū ſub conditiōe non faciē-
di, ſtatim admitti debeat cum cautione Mutiana: vt
ſ. de condi. & demon. l. Mutianæ. in fi. Glo. dicit ali
ud in contractibus: vt hac. l. ita ſtipulatus. aliud in vl
timis voluntatibus. Iſta eſt truffa. hæc. l. nil facit ad
materiam cautiōis Mutianæ, quæ loquiē quando cō
ditio conſiſtēs in non dādo, vel non faciendo, confer
tur in perſonam legatarij, vel alterius, cui aliquid re-
linquitur. ſed. l. noſtra loquitur, quando cōditio cō-
fertur in perſonam eius, à quo aliquid relinquitur,
vel qui aliquid debet. & ita ſentit hic gloſſ. & bene.
16 ¶ An autem in † cōtractib⁹, qñ cōditio cōferē in per
ſonā ei⁹, cui aliqd debeē, habeat locum cautio Mu-

POMATES.
a ¶ Quid dicemus. Iſta cōcluſio bar. ꝙ in vltimis volū tatibus ſiue incipiat à pcedēti cōditiōe, ſiue ſit ſpeciale: vt q̃ primū potuit dari, aut fieri, & ceſſatum eſt, ꝙ pœna committaē nec ſit expectādū ꝙ deſinat poſſe dari, aut fieri. & ē cōis: vt hîc inquit Beſutius & dom. Alexā. de quo tñ vide hîc per Beſu. & Are. q Bar. contradicere videtur. & vide Soci. ſe-quen. Bar. conſil. cxxxiij. co. pe. in fi. & ſeq. & ibi ēt loqtur in diſpoſitiōe legali.

POMATES.
b ¶ Nec obſtat. Aduerte, ꝙ imò contra hoc vī facere tex. in. l. dedi tibi pecuniā. ſ. de cō-di. ob cau. vbi ſi donaē pecunia alteri duplici de cā altera non ſecuta, pecunia pōt

tiana: hic non inſiſto. Dic vt per Gul. de cū. in. d. l.
dedi. & Cyn. in. l. ſiue apud acta. C. de tranſact. per
17 dom. Ray. in. l. Mutianæ. ¶ † Summa ergo, circa vlti
mas voluntates quandoq̃ conditio conferē in perſo
nam grauati: & tunc aut habet diē: & expectaē dies:
vt. d. l. ſi peculiū. Aut nō habet diē: & tūc, aut verba
in conceptione ſui ſapiunt, ꝙ expectetur, quòd de-
ſinat poſſe dari, vel fieri: & expectaē: vt. d. l. ſi quis
libertatem. Aut non ſapiūt: & tūc debet ſtatim im
pleri, cū poteſt. vt hîc. Si verò conferē in perſonā e-
ius, cui aliqd relinqueē: tūc aut eſt affirmatiua, vel
negatiua &c. vt plenè per Gul. in. d. l. dedi. per do.
Ray. in. l. Mutianæ. hic nō dico: quia nō eſt noſtra
materia. ¶ Venio ad quintā particulā ibi itaq̃ &c.
& dicta particula cōtinet duo dicta. Primū, quādo
incipit à conditione: ſecundum, quādo à pactione.
¶ Op. per ordinē, licet gl. intricet ad primū. primò
opp. de. l. libertas. §. libertas. §. j. ſ. de manu. teſt. Sol.
dicit gl. hic. & in. l. & ſi poſt tres. ibi ſpeciale fauore
libertatis. Iac. Pet. & Gul. de cu. Lan. de rampo. &
do. Ray. dicunt: aut vitiaē id, quod in diſpoſitiōe ve
nit, ſi expectaretur, ꝙ deſinat poſſe dari, vel fieri: &
non expectatur, vt ibi. Aut non vitiatur: & expecta
tur vt hîc. ¶ Videte domini: ſalua reuerētia prædi-
ctorū: nec contrarium mihi placet, nec ſol. Nam. l.
noſtra loquitur, quādo conditio eſt appoſita in per
ſona grauati ſeu obligati: ſed. l. contraria loquiē quā
do conditio eſt appoſita in pſona honorati, ſeu cui
c aliquid debeē: vnde nō eſt contraria[c]. l. noſtræ. Nec
ſol. dictorū placet. Hoc oſtēdo per caſum. l. ſ. de cō
di. & dem. l. hæres meus. §. pe. Hoc declaro. certum
eſt, ꝙ vſusfructus nō poteſt alicui relinqui in tēpus
mortis: vt. ſ. de vſufru. l. Titio cum morietur. de v-
ſufru. leg. l. v. Pone ergo: teſtator relinquit Titio v-
ſumfructū, ſi nō aſcenderit capitoliū. nō eſt dubiū,
ꝙ ſi expectemus conditionem, ꝙ legatarius deſinat
poſſe aſcendere, vſusfructus extinguereē. nunquid
ergo ſufficiat, quòd legatarius nō aſcendat: cū pōt?
Certè ſufficeret ſecundum opi. prædictorū. per. d.
l. libertas. §. j. Sed hoc eſt falſum: vt. d. l. hæres meus.
§. pe. Nam non habeē pro impleta, ſed recurriē ad
remediū cautionis Mutianę, ſicut in cæteris legatis:
vt ibi. Si ergo opp. de. l. libertas. §. j. ad hanc. l. ſolue,
ꝙ hic conditio fuit adiecta in perſonam grauati: ſed
d ibi in perſonam honorati. ¶ Sed ad illam[d]. l. oppo.
de. l. Mutianæ. tunc oportet te dicere, ꝙ ſit ſpecia-
le fauore libertatis. Secundò ad idē op. de. l. ſi Titi⁹.
ſ. eo. gl. hic & in. l. contraria dat circa hāc. l. quatuor
ſolutiones. Vna eſt, ꝙ ibi ſit ſpeciale ratione perple
xitatis: vt hîc latè dicit gl. Quidam impugnant hāc
18 ſol. † nā diciē perplexitas cui⁹ diſſolutio nō pēdet ex
facto alicuius: vt. ſ. de vul. & pup. ſub. l. fi. §. Titi⁹.
& de cōd. inſt. l. ſi Titi⁹. ſed in. l. cōtraria pōt diſſol
ui facto debitoris: ergo nō eſt pplexitas. Sed hęc ſo.
poteſt ſuſtineri. Nam. l. imaginaē ipſum promiſſo-
rem nunquā diſſoluere perplexitatē, per quā diſſo
lutionē obligaretur, ſicut dicimus, ꝙ non valet obli
gatio in rei voluntatē collata: quia. l. præſumit eū nū
quam velle obligari: vt. ſ. eo. l. ſtipulatio nō valet. &
l. à Titio. in fin. cum ſi. & ſic remanet perplexitas.
Alia ſolu. eſt, quòd illa concordet cum iſta. cū enim
facta eſt ab vno lit. conteſt. deſijt alteri poſſe ſolui.
& ſic euenit conditio. & ita concordant: & hanc te-
net Dy. certè hoc fateor, quia per li. conteſt. deſijt al
teri poſſe ſolui: quia hoc dicit tex. in. l. cōtraria. Sed
quare iſtud ſit ibi, ꝙ finis illi conditioni impona-
tur per lit. conteſt. cum hic non ſit aliâs: vt hac. l. non
dicit Dy. nec glo. vnde dicta ſolu. non videtur per-
fecta. ¶ Tertia ſolu. ponit glo. aut conditio conferē
in pſonā alteri⁹, & habet locū. l. illa. Aut in pſonam
eiuſdē, & habet locū hæc. l. vt ibi not. glo. Hæc ſol.
hîc nulli placet: quia non habet rationem. præterea
videtur deſtrui, per. l. fideiuſſor ob. §. fin. j. de fide-
iuſ. Quartam ſolu. dat gloſ. quia ibi conditio eſt in
eadem re, in qua eſt diſpoſitio: hîc in diuerſis rebus.
& huic ſolutioni videtur adhærere Gul. de cu. qui
dicit, quòd illud eſt in. l. illa. ne deueniamus ad abſur
dum. Nam ſi expectaremus, quòd illa res deſineret
poſſe dari, expectaremus caſum, in quo diſpoſitio
non haberet effectū: quia res eſſet perempta. Hæc
ſolutio

repeti: & ſic non ſufficit vnā adimpleuiſſe. & ita no. illū tex. do. Alex. addēdo text. ī. l. ſi hæredi plures. ſ. de cōd. inſt. vbi ſi qs eſt ſubſtitutus ſub plurib⁹ conditionibus coniunctim, non ſufficit vni obtēperaſſe: ſed reqriē quòd ad hoc, vt poſsit adire, ꝙ oīb⁹ pareat. Et contra iſtā rationem Bart. hîc, ſtrīgit multū tex. ī. l. ſi hæredi. ī ſui rōne. Et ad hęc bñ facit: qa qñ Papa, vel princeps moueē ex duplici cā, ſimul conſiderata vna deficiente, deficit diſpoſitio. textus eſt in. c. qm̄ frequenter. §. porro. iuncto. §. ſinaūt. vt li. & ita notat do. Abb. in ſiſi. & cōſ. lxxvij. īci. id de iure q̄riē. & facit qđ no. gl. & doc. in cle. ī plę riſq̃. de ele. & docto. in. c. lꝫ cām. de pba. & in. c. ij. de reſcrip. & Bart. & Moder. in. l. diu⁹. ſ. de re iudi. & ibi do. Alex. Vide ēt ad hæc aliqd per Bal. in. l. j. in prin. in. v. col. ī ver. viij. quęriē. ſ. de eden. & in. l. ſi mater. C. de cōtrahē. emp.

POMATES.
c ¶ Vnde nō eſt cōtraria. & hæc ſolutio antiquorū reprobaē, etiā p tex. in. l. Mutianę. ſ. de cond. & demō. inducēdo eo modo quo īducit Barto. l. hæres meus. §. pe. eo. tit.

POMATES.
d ¶ Sed ad illam. l. Aduerte tñ, ꝙ videē potius odiū, q̃ fauor: qa pſtando cautionem ſtatim pſtita libertate, conſequeretur qđ nō ſit eā nō pſtādo: dum poſſet euenire caſus, ꝙ nō aſcēdeē poſsit capitoliū vſq̃ ad duos menſes, vel etiam annū, & nō pl⁹. vnde cogita. ſed tñ de ītellectu d. l. libertas. §. j. vide Barto. in. l. Mutianę. in prin. ſ. de cōdi. & demon.

ſolu.non placet.nec etiã dictum Guli.quia poteſt res deſinere
poſſe dari vni aliter,quàm per interitum rei:vt per mortẽ vni-
us ex illis in quorũ perſonã eſt collata conditio.Facit.ſ.de con
di.& demõ.l.hoc gen⁹.&.l.pater.§.ſocr⁹.Nec põt dicere dabiť
hæredi ſuo ꝑ.l.cũ ita.de cõdi.& demõ.Quĩtã ſol.dat Pe. vt ipſe
refert in.l.ſi Titi⁹.& ĩ.l.& ſi poſt tres.& Dy.in.l. ſi pacto quo
pœnã.C.de pact.ꝙ ĩ.l.ſi Titi⁹.fuit cõtracta obligatio duorũ reo
rũ:nec ibi fuit aliqua cõditio.niſi ea,q̃ tacitè inhæret in duob⁹ re
ĩs:vt.l.in duob⁹.j.ti.j.Nec ob.dicit ipſe,ꝙ fuerũt ſeparatim ac-
cepti:vt.l.duos.§.fi.de duob⁹ reis.qa cũ vnus cõtrahit ſub cõme
moratiõe alterius,vr̃ ſimul cõtrahere.ar.j.de ſol.l.Modeſtinus.
19 Iſtud ſuũ dictũ parũ valet:nã†diſparitas cõditionis,q̃ nõ ſperať
reduci ad paritatẽ,ĩpedit cõſtitutionẽ duorũ reorũ:vt.l. ex duo
bus.&.l.eãdẽ.§.j.j.ti.j.Nec iſtæ cõditiões in ꝑſona reorũ vtri-
uſq; poterũt cõcurrere:ergo &c.Nec põt dici,ꝙ illa cõditio ta-
citè inhęreat:qa hoc eſt falſum:qa tacita cõditio impedit natiui
tatẽ actionis:vt.ſ.de pac.l.item qa.& ibi no.ſed nõ eſt dubiũ, ꝙ
20 in duob⁹ reis vtraq; ab initio naſcať:ergo &c.¶†Quid dicem⁹?
breuiter dic,ꝙ illa concordat:qa ibi ꝑ li.cõteſt.deſijt poſſe dari
ciuiliter.Et eſt rõ:qa ibi ſufficit cõteſtatio rõne ꝑplexitatis,cu
ius diſſolutionẽ promiſſor poſuerat in ſua poteſtate.verũ qa.l.
imaginatur ipſum hãc ꝑplexitatẽ nunq;diſſoluere.l. introdu-
cit modũ,quo diſſoluať ꝑ li.cõte.Et eſt rõ,quare hoc mõ intro
duxit:qa illa obligatio habet aliqd ſimilitudinis cũ obligatione
duorũ reorũ:licet nõ ſint duo rei.& iõ ſicut in duob⁹ reis, vnus
ꝑ li.cõte.ꝑoccupat ſibi:ita voluit.l.ꝙ ita fieret. & ſic aliquas ex
ſupradictis ſolutiõibus ſimul iũge.¶Tertiò opp.de.l. fideiuſ-
ſor obligari.§.fi.ſ.de fideiuſ.Gl.ſo.optimè,ꝙ ibi præceſſit con
uentio in ꝑſona principalis,cui⁹ mora nocet fideiuſſori:vt.ſ.eo.
l.mora.ergo &c.& hoc tenet Gul.de cu.¶Quartò op.de.l.qui
Romæ.§.flauius.j.eo.Sol.vr̃ ſentire hîc Dy.in quadã additiõe,
ꝙ ibi ſit ſpeciale fauore libertatis:ꝙ nõ expecteť, quòd deſinat
poſſe manumittere:ſed cõmittať pœna ex ſola mora.Sed certè
ille.§.nõ ob.ad hoc:qa ibi ꝑceſſerat cõuẽtio,de ſeruo manumit-
tẽdo veſtita cohęrẽtia cõtract⁹.Mõ habes cõtraria qñ incepit à
cõditiõe.¶Quintò opp.ꝙ ſit idẽ.qñ incepit à pactiõe & cõdi
21 tiõe:vt.ſ.ea.l.ver.quòd ſi ab initio.So.vt ibi dixi.¶†Sextò op.
& vr̃,ꝙ ẽt vbi incipit à pactiõe,nõ poſſit agi ſtatim,cũ eſt ceſſa
tũ.ſed oportet,vt expecteť li.cõte.vt.C.eod.l.nuda.Sol.dicit gl.
hîc in præcedẽti pactiõe veſtita:& iõ citius cõmittiť,quàm ꝑ li
tis cõte.Ibi in præcedẽti pactiõe nuda:& iõ remiſſius cõmittiť
qa ꝑ li.cõte.Aduertatis dñi:qa iſta ſunt difficilia.duo ſupponit
gl.quòd præcedit pactio nuda:& committiť pœna:& hoc pri-
mo.Itẽ committiť ꝑ lit.cõte.& hoc ſecũdo.¶Ad primũ oppo.
fortiter:pœna committiť ex mora:vt hîc videtis.&.l.ſi penũ.
qñ di.le.ced.& dicã.j.ꝓximo contrario. Sed vbi nulla petitio,
ibi nulla mora:vt.l.ſi pupillus.j.eo.& de re.iur.l.nulla.Sol.dicit
Iac.de Ra.vbi nulla petitio:ibi nulla mora.quãtũ ad ipm princi
pale,qđ petiť:vt.l.ſi pupillus.ſed quãtũ ad acceſſoriũ,puta pœ
nã,ſic:vt in contrarijs.Pet.& omnes hoc reprobãt ꝑ.l.lecta.§.
ſed cũ fortis.ſ.ſi cer.pe.vñ circa hoc gl.in.l.nuda.&.j.de reg.iu.
l.nulla.& Dy.& oẽs videnť tenere,ꝙ ibi cõmittiť pœna non ex
mora:ſed ex euẽtu conditionis,ſub qua pœnalis ſtipulatio erat
concepta.ſ.ſi ꝓmiſſa non ſeruẽtur.¶Ad ſecũdũ,quo diciť,ꝙ
iſta cõditio vr̃ extare ꝑ li.conte.¶Opp.nemo ſine actione ex-
peritur:vt.l.ſi pupilli.§.videam⁹.de neg.ge.& de admi.tu.l.quo
ties.§.itẽ ſi tẽporali.ſed iſte nõ habet actionẽ:qa pactũ eſt nu-
dũ:ergo &c.¶Circa hoc ſunt quatuor opin.Prima eſt,ꝙ ibi fi
at li.conte.de facto, ꝑ quã videať impleta conditio : ſicut alˢ,cũ
de iure fieri non põt:vt.ſ.eo.l.ſi titius. de condi. inſti.l.mulier.
§.pe.j.e.l.qdã cũ filiũ.Et iſta fuit opi.Ioã.quã ſequunť qdam.
Sup penali em̃ dicunt litem non poſſe conteſtari:cũ cõditio pœ
nalis ſtipulationis non extiterit:vt hîc.&.l.cedere diẽ.de verb.
ſig.¶Alij dicũt,& iſta fuit Azo.quòd li.cõte.fit ſup actiõe pœ
nali,licet nondũ cõmiſſa.& hoc videtur ꝓbari expreſſè,per.l.
ſi pacto,quo pœnam.ibi,ex ſtipulatu &c.Nec obſt.l.cedere di
em.qa verũ eſt,ꝙ qs non agit ex obligatione nondũ nata,niſi ꝑ
exercitiũ ipſius qs conſequatur actionẽ.Simile.ſ.eo.l.ſi titius.j.
rem ra.ha.l.ſi indebitũ.de act.emp.l.Iul.§.ſi quis colludẽte. Et
huic op.adhęret Gul.de cu.& Cyn.in.d.l.nuda.ꝑ talem rationẽ.
ex duobus malis minus malũ eſt eligendũ:vt.j.de reg.iu.l. quo
ties nihil.ſed cũ cõuentio nuda pœnalẽ ſtipulationẽ ꝑcedit in a-
gẽdo,duo ſunt mala:qa ſi agať ex nuda,malũ eſt,cõtra.l.iuriſgẽ
tiũ. §.qnimo.ſ.de pa.ſi agať ex pœnali nõdũ cõmiſſam,alũ eſt
cõtra cedere diẽ.Sed hoc vltimo caſu ẽ min⁹ malũ. Nã licet nõ
habeat.l.actionẽ ad pœnã,tamẽ habere ſperať.Sed ad illud,qđ
in pactione nuda deuenit,non habet actionẽ,nec habere ſpera-
tur.pro hoc quibus ad li.procla.non li.l.licinius.Quæ lex facit
hoc modo:qa ibi idem operatur potẽtia conſequẽdi libertatem
qđ ipſa libertas competens.Facit de fideicõ.lib.l.cũ vero.§.j.& a

hanc tenet Iac.but.& Ray.per.l.ſi pacto,quo pœnã.vbi dicunt
eſſe caſum.¶Tertia eſt opi.Dyn.in.c.non eſt in mora. de reg.
iur.lib.vj.qui tenet,ꝙ vtraq; prædictarũ opi. ſit vera, ſcilicet ꝙ
poſſit ex nuda:vt.l.nuda.Item ex pœnali:vt.l.ſi pacto . & tñ in
vtraq;.l.diſpẽſatiuè ꝓcedit:qa nõ põt agi de iure cõi aliquo ꝑ-
dictorũ caſuũ:vt ibi patet ꝑ eũ.¶Quarta fuit opi.Iaco.de ra.&
Pe.qui dicũt agi,rectè ad pœnã commiſſam,nec agiť diſpẽſati-
uè,vel de facto,ſed de iure cõi:cũ pœna ſit de iure cõmiſſa. hãc
opi.ꝓbat Iac.ꝑdictus.Primò ꝑ.l.fideiuſſor.§.fi.j.de fideiu.vbi
dicit eẽ caſum ponẽdo in ſeruo,q ab initio ꝓmiſerat:& ſic erat
naturaliter obligatus.Sed iſta rõ non multũ placet:qa eſt diui-
nare.¶Secũdò ſic ꝓbat:ſimpliciter ꝓmittens,videtur ꝓmitte
re purè.ſ.dare cũ ab eo fuerit poſtulatũ:vt.ſ.eo.l.eũ,q calẽdis.§.
quoties.&.l.ſi decẽ,cũ petiero. &.l.ſi ita qs. in prin.& ſolet dici
in tractatu morę.Eodẽ modo,q promittit ꝑ pactũ nudũ,eſt ob
ligatus ſoluere eodẽ tpe,& eadẽ conditione.Solũ in hoc eſt dif-
ferẽtia:qa prima parit actionẽ:ſecũda non:vt.l.fideiuſſor.§.fide
iuſſor.j.de fideiuſ.Sicut ergo ille,q eſt obligatus ex pactiõe ve
ſtita,interpellatus cõgruo loco & tpe non ſoluit, facit exiſtere
conditionẽ pœnalis ſtipulationis,& eã cõmittere: ſic q ꝓmiſit
pactione nuda,ſi interpellatus non ſoluit,incidit in ſtipulatio-
nẽ pœnalẽ.Nã cũ ꝓmittis,licet pacto nudo,& poſtea ſi nõ fe-
ceris,promittis pœnã:vr̃ repetitũ,ſi nõ feceris eo modo,quo in
pactione intelligiť:vt.l.titia.§.idẽ rñdi.ſ.eod.Pe.ꝓbat hoc etiã
alijs rationib⁹.Nã cũ præcedit pactio nuda pœna cõmittiť ꝑ cõ
22 ditionis euẽtũ.ſed poſito,†ꝙ iſta cõditio non poſſit exiſtere de
iure:tñ ſufficit,ꝙ exiſtat de facto.ſ.qđ in mora cõſtituať de fa-
cto:vt.l.qdã cũ filiũ.j.e.& de cõdi.& demõ.l.Meui⁹.& de cõdi.
ĩſt.l.mulier.§. pen . Sic ergo ſtipulatio de iure cõmittiť: nec in
23 agendo erit aliqua iuris diſpẽſatio.Præterea,†vero ſimile eſt,ꝙ
illi,q ſtipulationẽ interponũt,velint eam valere:vt.ſ. de manu-
miſſis teſta.l.ſi qs locuples.in fi.&.l.hæc ſtipulatio.§.diuus. ve
le.no.ca.ſed voluntatem cõtrahẽtiũ interpretamur eo mõ, quo
põt valere.vñ.l.dicit,ꝙ ſi teſtator reliqt Titio fideicõmiſſum,
ſi deceſſerit ſine hæredibus:intelligimus de hæredibus ſuis hoc
eſt de filijs,ne aliâs fidecõmiſſum ſit inutile:vt.l.ex facto.§.fin.
ſ.ad treb.ita in caſu ꝓpoſito intelligiť, ſi nõ dederis cũ petiero:
eo modo,quo peti poteſt.cũ certũ ſit, ꝙ per viã actiõis petere
non poſſum.Pro hoc facit.ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.hi quoq;.qđ
24 vr̃ tenere Cy.in.d.l.ſi pacto,quo pœnã.¶Quid dicemus?†cer
tè ſalua reuerẽtia aliorũ,ego teneo opi.Iac.de ra.& Pet.ſcilicet,
ꝙ agať ex ſtipulatione pœnali cõmiſſa ꝑ interpellationẽ factã
cõgruo loco:& tempore,etiã extra iudiciũ.Nec in hoc.l. diſpẽ
ſatiuè ꝓcedit.Hoc ꝓbo per tex.duarum.ll.primò in.d.l.ſi pa-
cto,quo pœnã. ibi moræ iudiciorũ &c.Nã mos iudiciorũ eſt,
ꝙ nemo ſine actione experiať.Pręterea hoc probať ꝑ caſum ex
preſſum. Certum eſt,ꝙ ſicut ex pacto nudo,non oriť actio: ſic
nec ex ſentẽtia arbitri:vt.l.j.C.de arbi.ſed ſi aliqs ꝓmiſit pœnã
ſi ſentẽtiæ arbitri non ſtareť,exigereť ne cõte.li. de facto ſup a-
ctione in factũ ex ſentẽtia arbitri.vł ſup actione pœnali ad hoc
vt pœna committať?certè non:ſed tũc committeť, cũ cõmitte-
reť ſi ſentẽtia fuiſſet talis ex qua orireť actio:vt.l.ſi cũ dies. §.fi.
ſ.de arbi.Ita ĩ ꝓpoſito cõmitteť ꝑ interpellationẽ factã extra iu
diciũ:ſicut ſi pactio veſtita præceſſiſſet.Nec põt aliquis dicere
ꝙ ibi ſtipulatio pœnalis cœperit à ꝑcedẽti pactione veſtita:vt
puta qa ꝓmiſit ꝑ ſtipulationẽ ſtare arbitrio:& ſi nõ ſtaret, ꝓmi
25 ſit pœnã.qa volo†vos ſcire,ꝙ tot⁹ ti.de arbi.qui loquiť de pœ- a
na inferẽda in compromiſſo, ꝙ arbiter non cogať ſentẽtiare, ſi
non eſt pœna appoſita,loquitur qñ partes compromiſerũt nu
do pacto: vel pacto ꝓmiſerũt ſtare ſñiæ.aliâs etiam ſine pœna
valeret compromiſſum:& arbiter cogereť ſentẽtiare:vt. ſ.de ar
bi.l.diẽ ꝓferre.§.fi.& hoc modo intelligo.l.ſtipulatio iſta.§.al
teri.ſ.eo.ſ.ꝙ committať ſtipulatio pœnalis,& eo caſu,& eo tpe
quo cõmittereť,ſi ſtipulatio fuiſſet vtilis.ſ.ſi ĩterpellat⁹ cõgruo
loco,& tpe non ſoluit.& hoc patet ex tex.d.§.ibi, pœnã ſtipu
lari conueniet:vt ſi ita factũ non ſit:vt comprehẽſum eſt &c. q.
d.ſi non obſerueť ita,ſicut teneris obſeruare:ſi de iure obligatus
eſſes,incides in pœnã.& gl.ibi poſita,q̃ ad commiſſionẽ dictæ
pœnę requirit lit.conte.non bñ dicit:qa imo committiť ex euẽ
tu conditionis.vt patet ex fi.d.§.quæ conditio extat: vt dixi.ſ.
¶Sed cõtra iſtã opi.opp.fortiter de.l.nuda.q̃ videtur dicere,ꝙ
cõteſteť lis ſup nuda petitione.Et ꝙ cõditio extet per li.cõt.nõ
ꝑ interpellationẽ factã extra iudiciũ. Ad hoc rñdeo, ꝙ illa lex
nõ dicit,ꝙ cõteſteť ſup pactiõe nuda.& iõ intelligo ſup pœna
li cõcordãdo eam cum.l.ſi pacto,quo pœnam. ¶Ad aliud vbi
diciť.ſ.cõditionẽ exiſtere ꝑ lit.cõte.Rñdet Pe.duobus modis.
primo modo:qa extat ibi conditio per cõte.li.ſi añ interpellat⁹
nõ erat.Simile.ſ.commo.l.iij.§.in hac.& de tri.l.in hac.Vel ali-
ter añ li.conte.extat cõditio,ſed purgabiliter:poſt li.conte.ex-
tat impurgabiliter.Quãlibet credo bonã.¶Septimò oppo.ᵃ&

POMATES.

a ¶Septimò op.ad
uerte tñ,ꝙ cũ Be
ſu.hic dicit,ꝙ vna
hic fuit ſtipulatio
cõtra gl.& Bar.ꝙ
reqrať interpella-
tio:qa hoc in tex.
dixit ibi:q̃diu ꝑ
ꝓmiſſorẽ non ſte
terit.qa tũc demũ
diciť ꝑ aliquẽ ſta-
re,quominus det
id qđ ꝓmiſit qñ
interpellatus da-
re noluit:vt.l.ſi ex
legati cã.ſ.eo.nec
ob.ſi diceres; qđ
iſta verba ſunt de
opinione Sabini,
cui⁹ opinio ĩdiſti
ctè non ſeruať: qa
rñdeť ꝙ imo ap-
probatur ꝑ Papi.
ſ.in diſtin.ſua.

videt̃.ꝙ non possit agi stat'm cũ est cessatum:sed sit
necesse,ꝙ interpellet̃ congruo loco,&tẽpore:vt.l.si
penum.qñ di.le,ce.&.l.fideiussor ob.§.fin.j.de fide-
ius.Gl.j.huius.l.fatetur contrarium.s. ꝙ requiratur
interpellatio.Alia gl.hîc in ver.Sabinus.dubitat: &
vr̃ tenere contrariũ.Prima vera.& eam tenet Dy.vt
dicã.j.circa.vj.q.principalẽ.& sic quando præcedit
conuentio vestita,cõmittit̃ pœnalis ꝑ morã.¶ Ve-
26 nio ad contraria† vltimæ partis.hic dicit̃,ꝙ si nil est
actũ,sola pecunia petet̃.& sic videtur,ꝙ pœnalis sti
pulatio nouet primã.sic.s̈.ti.j.l.obligationũ fere. §.
fi.Cõtra:imò vr̃,ꝙ ad vtrũq; possit agi, & vno exa-
cto possit agi ex reliquo in eo,qđ plus est:vt.l.si qs
à socio.&.l.duo societatem.pro sol.&.l. prædia. de
act.emp.Rogo,ꝙ aduertatis: quia istud est valde dif
ficile:& glo.& do.variant.Glo.enim in.d.l.si quis à
socio.videtur ponere in fin.glos. talem solutionem.
quòd in eo,quod quantitas stipulationis pœnalis cõ
currit cum quantitate præcedentis obligationis,fiat
nouatio:& in hoc concor.cum ista.In eo verò,quòd
quantitas primæ obligationis excedit, non fiat no-
uatio: & in eo bene poterit agi prima actione. Ista
solu.est falsa per.l. duo societatem.eo.titu. & per.l.
prædia. quæ videntur velle, ꝙ ad totum possit agi
prima actione.Vnde gloss.in ea.l.si quis à socio.dat
aliam so. videlicet. Aut secunda stipulatio continet
plus quàm prima,& nouatur:vt hîc.&.l.obligatio-
num ferè.§.fin.Aut continet minus,& non fit noua
tio:vt in contrariĳs. Poterit ergo ad vtrunq; agi: sed
per exactionem vnius fiet nouatio alterius, in eo
quòd concurrunt.Et istam so.tenet Iac.de ra.& ap-
propriat eam sibi.Probat per text.l. qui vsumfru-
ctum.s̈.eod.&.j.de noua.l.si pupillus.§. qui actum.
Ista so.commmuniter reprobatur & specialiter per
Pe.Nam si quæratur de stipulatione pœnali,vtrum
nouet primam,non curamus,vtrum contineat plus,
vel minus:sed hoc,an in secunda repetatur,quòd de
uenerat in prima.& videtur probari in. d.l. duo so-
cietatem.Præthereà hęc.l.&.l.obligationum ferè.§.
fin.videtur velle indistinctè,ꝙ sola pœna petat̃,non
habita distinctione vtrum plus,vel minus in pœnali
stipulatione deuenerit.hoc videtur probari. s̈.ad.l.
fal.l.j.§.item si ita.de penu.leg.l.j.quando dies leg.
ced.l.si penum.Hæc solu.non est bona:vt.j. clarius
apparebit.Vnde glo.in.d.l.duo societatem. in glos
sella super verbo posse.dat tertiam so.Aut quis vult
agere actione prima ante conditionis euentum:& sic
ante commissam stipulatiõem pœnalem:& potest.
Ita loquuntur illa iura.Aut post stipulationem pœ
nalem commissam,& non potest:quia prima est no
uata.Ita loquitur hîc &.l.obligationum ferè.§.fina.
¶ Ista sol.non continet veritatem.Primò per.d.l.si
quis à socio.&.l.se.vbi expressè dicitur,ꝙ etiã post
commissam & exactam pœnam potest agi prima in
eo,quod plus est.Idem in.d.l.prędia.Præthereà,licet
gloss.dicat posse agi prima, donec pendet conditio
pœnalis stipulationis: hoc non est expeditum. &
gloss.tenet contra in.l.j.§.item si ita.s̈.ad.l.fal.quam
gloss.tenet contra in.l.j.§.item si ita.supra.ad.l. Fal.
quam glos. Dy.sequitur, & examinabo infra circa
vj.q.Vnde glo.dat.iiĳ.solu.videlicet, ꝙ in contra-
riĳs fuit actum expressè:vt prima non nouetur per
pœnalem.hoc sentit gloss.in.l.prædia.circa fin.ma-
gnæ glos.Idem sentit in.l.rescriptum.§.si pacto. de
pact.sed hoc est diuinare.ergo &c.Vnde glos.in di-
cta.l.ꝑdia ante fi.mag.gl.dat quintã solu.videlicet,
Aut præcedit obligatio, quæ contrahitur consensu
vt emptio,societas & si.& habent locum contraria.
Aut præcedit obligatio, quæ contrahitur verbis,
& fit nouatio:& sola pœna potest peti. ita loquitur
hic.&.l.obligationum ferè.§.fina. ¶ Fran.ac. tene-
bat hanc solu. in.l.rescriptum.§.si pacto.licet per a-
lia verba.Dicebat enim,aut præcedit conuentio bo
næfidei:& habent locum cõtraria. Aut stricti iuris,
& tunc fit nouatio.Istud recidit in idẽ cum.d. glos.
Idem tenuit Dy.in.l.in prouinciali,de ope.no.nun.
in addi.magna.Idem tenet Pet.vt refert Cyn.in.l.si
pacto,quo pœnã.C.de pact.Sed ꝙ ista opinio nõ sit
vera,probatur sic. Actio ex testamento æquipara-
tur actioni bonæfidei : vt in.l. in minorum. C. in
qui.caus. in integrum resti.non est ne.sed actio ex testamento per pœna
lem dispositionẽ sequentem,nouatur ipso iure:vt.l.j.§. item si ita.ad.l.fal-
cid.&.l.j.de pen.le.& qñ di.le.ce.l. si penum.ergo etiam cõuentio bonæ
fidei,per sequentem stipulationem pœnalem. Cuius contrarĳ timore:vt
arbitror Gul.de cu.dat sextam sol.in.l.rescriptum.§.si pacto.& vtitur his
verbis.Aut præcedit conuentio iurisgen.& non nouatur:vt in contrarĳs.
Aut præcedit conuentio,seu obligatio iuris ciuilis,& nouatur per pœna-
lem,vt hîc.&.d.l.j.§.item si ita.cum simili.Nam obligationes descenden-
tes ex testamẽto sunt iuris ciuilis:vt.s̈.de test.l.iĳ.& hãc opi.tetigit Dyn.
in.d.distinctione posita in.l.in prouinciali.Hoc videtur tenere Iac.bu.in
l.ꝑdia.hoc etiam modo tenet do.Ray. hæc opi.salua reuerentia tantorum
docto.non placet mihi.Primò:quia est contra casum.d.l.prædia.secũdũ
vnã positionẽ tenendo,ꝙ ibi secunda cõuẽtio fuerit stipulatione vallata,
q̃ est iuris ciuilis:& tamen ipso iure non tollitur per pœnalem.Præthereà,
27 constat† ꝙ contractus emphyteusis est iuris ciuilis à iuregẽtiũ incognit⁹:
vt insti.lo.§.adeò.not.s̈.de pact.l.legitima.sed cõstat,ꝙ obligatio,& eius
contractus emphyteusis per sequentem pœnalẽ nõ nouat̃:vt.no.C.de iur.
emphy.l.ĳ.in glo.mag.quã gl.omnes sequũtur:ergo &c.Præthereà,prædi
cta opi.destruitur per rationẽ.Nam nulla ratio potest assignari,quare ma
gis nouetur obligatio iuris ciuilis,quàm obli.iu.gen.Nã licet in modo tol
lendi per acceptila.facilius tollatur vna,q̃ alia.j.de accep.l.an inutilis.§.ac
ceptum ferri.&.§.fin.&.l.si acceptilatum. tamen in modo tollendi per se
quentem stipulationem : & sic per nouationẽ, nulla est differentia:vt de
trãsact.l.aquiliana.&.l.cum aquilia.insti.qui.mo.tol.ob.§.sicut autẽ.&.j.
de noua.l.j.vnde potestas iuris in tollendo est par in vtraq;.Nec est aliquid
ꝓpter qđ præsumamus animũ nouãdi ex voluntate contrahentium ma-
gis in vno,q̃ in alio.Vnde hæc op.nõ placet.Dices tu rñde ad.l.duo socie
tatẽ.s̈.ꝓ so.vbi videtur tex.ꝙ si prima conuentio fuit ꝑ stipulationem:&
sic iuris ciuilis nouetur:aliâs nõ.Respondeo,debetis scire,ꝙ secundũ ista
tempora,qñ post primam cõuentionẽ adĳciebatur stipulatio coæqualis
continẽs tãtundẽ,vel plus,ꝑsumebatur nonatio:vt.s̈.eo.qui vsufru.&.l.sci-
re debemus.in prin.Modò in. l.illa duo societatem.conuenerunt socĳ,vt
grammaticã legerent:& cõuenerũt pacto nudo,vt quęstus essent cões:sed
huic pacto fuit adiecta stipulatio,hoc modo:ea omnia dari, fierive spon-
des &c.tunc non potest agi ꝓ socio,sed actione descẽdẽte ex stipulatiõe
nouãte prima,secũdũ ista tpa:cũ sit stipulatio primæ coæqualis,cõtinens
tãtũdẽ.licet hodie nõ præsumeret̃ nouatio,per.l.fi.C.de noua.& sic post
prædictam stipulationẽ coæqualẽ fuit adiecta stipulatio pœnalis.Illa pœ
nalis non nouat præcedentem:nec ibi hoc dicitur.imò contrarium si bene
aduertatur.¶ Vnde videamus septimã opi.quã ponit Dy. super hac.l.re-
cedendo à prædictis.Dicit enim quòd hæc.l. debet intelligi secundùm il-
las,videlicet, quòd ita demum trãsferatur prima in secundam,si actor eli-
gat agere ex secunda:non aliâs:nisi expressè secunda esset concepta animo
nouandi.Quod ergo hîc dicitur, ꝙ sola pecunia petatur, intellige, si actor
eligit hoc.Et quod dicitur in.l.obligationum ferê.§.fi.quod fit quasi no-
uatio.intellige si actor hoc eligit.Idem intelligit Iac.de Are.si præcederet
obligatio stricti iuris.sed si præcederet obligatio bonęfidei: tũc nullo mo
do fit nouatio secundum eum.Ista opi.nullo modo placet:nec aliquis eam
tenet. Primo id quod dicit Iac.de Are. de contractu bonæfidei, & stricti
iuris,non est verum:vt.s.reprobaui.Aliud quod di cit Dy. est falsum, per
l.si quis à socio.&.l.prædia. quia etiam si quis eligat agere ad pœnam,nõ
fit nouatio:sed potest agi prima in eo,quod plus est.Præthereà,istud est cõ
tra casum.l.j.item si ita.ad.l.falci.de pe.lega.l.j.&.l.si penum.quando dies
le.ced.vbi pœna cõmissa primũ legatũ nullo modo peti potest.¶ Quid er
a go dicemus?[a] dubitabile est:tamen mihi videtur sic dicendũ.¶ Et erit octa
b ua solu,quòd aut præcedens obligatio est ex causa lucratiua[b]:& tũc cõmis
sa stipulatione pœnali sibi adiecta, nouatur ipso iure, nõ distincto vtrum
contineat plus vel minus.Ita loquitur de penu leg.l.j.ad.l.fal.l.j.§.item si
ita.quando di.leg.ced.l.si penũ.& hæc.l.in fine.&.l.obligationum ferè.§.
fina.Sed quãdo pręcedens obligatio est ex causa nõ lucratiua,sed onerosa:
tunc non fit nouatio,sed potest ex qualibet agi:& vna exacta, poterit agi
ex reliqua,in eo,quod plus est:vt.l.si quis à socio.&.l.duo societatem.&.l.
prædia. Hoc etiam probatur suprà de doli exceptione.l. apud Celsum.
§. Labeo. & infrà eodem.l. qui Romæ. §. Flauius. &.§. duo fratres. vbi
præcessit conuentio per stipulationem,nec nouatur per pœnalẽ. Ratio,
quia est ex causa onerosa:vt dicã.j.in alĳs contrarĳs proxi.& iste videtur
proprius intellectus istius materiæ.Rationẽ istorum videre est facile,quã
do mihi detur aliquid ex causa nõ lucratiua:si adĳcio pœnam,si datum,
vel factum non fuerit : non videor per hoc nouare: imo adĳcitur,vt metu
pœnæ citius consequar mihi debitũ:vt.s̈.de re.iu.l.iiĳ.§.sed & si pignora.
Sed quando ex causa lucratiua debetur:tũc videtur agi,ꝙ si nõ dabit illud,
pœna tantum potest peti:& in tui promissoris fauorem hoc videtur actũ:
vt.s̈.de lega.j.l.si quando.§.hæres.& hoc probat tex. nostræ.l.in fi. si be-
ne aduertatur.Non enim est par eademq; causa &c.vt.l.scimus.§.licentia.
C.de iure deliberandi.& de codicil.l.fina.¶ Et si opponis mihi:quis reue-
lauit tibi,quòd hæc.l.obligationũ ferè.loquatur in obligatione ex causa lu
cratiua?Respondeo ad hoc me vrget sol.contrarietatis prædictæ: quæ alio
congruo modo solui non potest. Præthereà, cum non dicatur ex qua cau-
sa,in dubio in stipulatione intelligitur causa donationis,& sic lucratiua: vt
no.s̈.de do.excep.l.ĳ.§.circa.& patet in.l.Campanus.de oper.liber. Et si
oppo.de

POMATES.
a ¶ Quid dicemus.
ꝓ opiniõe Bart.
an pœnalis dispo
sitio nouet ꝑcedẽ
tẽ,&hæc qdẽ opi
nio ẽ cõis,& ĩ pra
ctica seruat̃: vt in
quit Deci⁹,in.l.si
pacto,quo pœnã
C.de pac.&ibi re-
fert&sequit̃ dict⁹
magister meus.
b ¶ Lucratiua. ad
de Pe.de Anc.te
nẽtẽ cõtrariũ. cõ
si.cclvj.&adde,ꝙ
Bene.de plũ.in.d.
l.si qs à socio.coll.
x. reprobata hac
solutiõe Bart. dat
aliã sol. videlicet
ꝙ stipulatio pœ-
nalis nouat præ-
cedẽtẽ:quãdo est
eiusdẽ formæ &
tituli, cũ ꝑcedẽti:
sec⁹ si diuersæ for
mę,& tituli.Ita ĩ-
telligit istũ text.
&tex.in.l.duo.&
in.l.ꝑdia. vide ibi
rationes.

op.de.l.ſi quis à ſocio.quæ videtur velle,ꝙ primò tollatur in eo
quod concurrit.Reſpon.primam tolli vi exactionis factæ ex ſe
cunda:non vi quaſi nouationis.Ita intelligunt eam alij doct.te-
nẽtes alias opi.¶ Item ſi dicas:quare tex.in.l. obligationum fe
rè.§.fin.dicit fieri quaſi nouationem:cum ſit vera nouatio? Re-
ſpon.quia vſq; ad lit.cõteſt.poteſt offerendo,quod venit in pri
ma,liberari:vt.l.j.de pe.le.qđ non eſt in vera nouatione. Ita in-
telligit Cy.in.l.nuda.in fi.¶ Secundò op.& videtur,ꝙ non fiat
nouatio aliquo caſu per ſtipulationem pœnalem ipſo iure, ſed
ope exceptiõis. Vnde videtur ob.de do.excep.l. apud Celſum.
§.Labeo.gl.in.l.contraria ponit plures ſo. Quidam approbãt
primam,ſed eſt calumniari illam literam.Alij tenent ſecũdam.
ſed videtur contra.d.l.obligationum ferè.§.fi.cum ſimi. Alij te
nent alias ſo.quæ nõ placent:vt ex prædictis patet.Dic ergo,ꝙ
prima ibi non nouatur ipſo iure:quia obligatio præcedens erat
ex cauſa non lucratiua.Promiſerat enim mihi reſtituere homi
nem meum,ad quem mihi erat condemnatus:& ideo non fit no
uatio:ſed actor poteſt eligere actionem,quam vult.ſed quia ibi
ambabus actionibus agebatur,ſecundum vnam lec. ideo ibi op
ponitur doli exceptio. Vel ſecũdum aliam,ſi ſolum vna ageret
repelleret̃ doli exceptione, quatenus concurrunt: vt ibi patet.
¶ Tertiò op.de.l.qui Romæ.§.Flauius.j.eo.vbi videtur, ꝙ pri
ma non nouetur per ſequentem pœnalem.¶ Solu. dicunt qui-
dam,ibi ſpeciale fauore libertatis.Ita tenet gloſ.in.l. obligatio-
num ferè.§.fi.& ita hîc & ibi tenebat do.Ravn.& ita hîc innuit
Dy.Sed Gul.de cu.in.d.§.ſi pacto.dicit,ꝙ ibi ideo:quia præceſ
ſit conuentio iuriſgen.hæc omnia.s̈.reprobaui.Dic ergo, ꝙ ibi
promiſsio de manumittendo fuit ex cauſa oneroſa, non lucrati
ua.Nam licet tu ſeruum meum habeas ex cauſa lucratiua: tamẽ
ego te habeo obligatum ex cauſa oneroſa:quia ſeruum meũ de
di pro hoc.¶ Quartò opp.de.l.qui Romæ.§.duo fratres.j.eod.
dicit Gul.ibi præceſsit conuentio iuriſgenti,hîc ciuilis. hoc nil
eſt,vt dixi.Alij dicunt aut loquimur de exceptione, vtrum no-
uetur per pœnam?certè non:vt ibi.Aut de obligatione:& tunc
nouatur:vt hîc.& hæc poſſet eſſe bona: vt ſtatim dicam . Vel
dic melius,ꝙ ibi præceſsit obligatio ex cauſa non lucratiua,ſed
oneroſa:vt ibi patet.hîc ex cauſa lucratiua. ¶ Quintò op.de.l.
reſcriptum.§.ſi pacto.s̈.de pact.glo.ibi videtur dicere, ꝙ illa.l.
loquitur ſecundum iura noua,ſecundum quæ tacitè non fit no-
uatio:vt.C.de noua.l.fi. vel ibi fuit expreſsè actum ne nouetur.
Gul.verò dicit,ꝙ ibi præceſsit conuentio iuriſgẽ.Truffæ ſunt
28 vt.s̈.dixi.Alij,vt Fran.ac.dicunt,& bene:†quòd ibi præceſsit
pactio liberatoria:vnde non nouatur per pœnalem: hîc obliga
toria.Ratio:quia fauorabiliores &c.vt.l.Arrianus.de act.& obl.
& hanc ſequitur Dyn.in.d.l.in prouinciali.& Pet.vt no. Cy.in
l.ſi pacto,quo pœnam.& Iac.but.& do.Ray.& eſt ipſa veritas.
Vide rationem:nouatio eſt vnius obligationis in aliam transfu-
ſio&c.vt.j.de noua.l.j.Illud ergo,quod eſt obligatio,poteſt no
uari:ſed pactum de non petendo habet tres effectus:tollit enim
naturalem:elidit ciuilem:& obligat quem naturaliter non pete
re:vt no.in.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.s̈.de pac. Licet ergo il-
la naturalis obligatio,qua quis eſt obligatus nõ petere, tolli poſ
ſit per nouationem:tamen alij effectus dicti pacti,qui pro ſe ſuf
ficiunt ad pariendam exceptionem, non cadunt in nouatione:
cùm non ſit in obligatione.Et ex hoc patet,ꝙ gloſſ.j.j. de præ-
to.ſtipu.l.j.in fi.ſecundæ mag.gl.quæ videtur ponere indiſtin
ctè,ꝙ exceptio nouetur:non dicit omnino verũ.¶ Sextò opp.
j.de ſtipu.ſer.l.j.§.fin.ſolu.ibi fuit collata ſtipulatio pœnalis in
perſonã alterius:hîc in perſonam eiuſdem:& ideo difficilis ibi
fit nouatio.Ita tenet ibi gloſ.& Pe.in.d.l.ſi pacto.ar.pro hoc.j.
eo.l.fi.§.fin.in prin.licet Iaco.de Ra.dixerit,ꝙ ibi loquitur de
exceptione facti,vel intentionis.¶ Septimò op.de.l.qui vſum-
fructum.s̈.eo.&.j.de noua.l.ſi pupillus.§.qui actum.Sol.dicũt
quidam.Iſta intelligitur ſecundum illam:videlicet, aut ſtipula-
tio ſecunda pœnalis continet minus,& non fiet nouatio: vt ibi:
alſ ſic.ita loquitur hîc. Et iſtam opi.tenet Pe.Iaco. Bu.Sed do.
29 Ray.dicit†aliter,videlicet ꝙ hîc loquatur, quando vna ſtipula-
tio ſubrogatur in defectum primæ:vt pœnalis ſtipulatio.Con
traria loquũtur,quãdo ſunt duæ ſtipulationes pariter principa
les.Iſtam ſolu.credo veram.Videte rationem, quando obliga-
tio eſt contracta,&ius mihi quæſitum:ſi quæritur vtrũ per ali-
quem actum introducta ſit liberatio:inſpicitur mens liberãtis:
a vt.j.de accepti.l.pluribus[a].&.l.emptor.§.Lucius.s̈.de pac.ita in
ꝓpoſito,ſi ego ſtipulor id,quod mihi iam debebatur: vtrũ per
ſtipulationẽ videar recedere à prima.l: inſpicit mentem mei ſti
pulantis:vt ſi ſtipulor plus,videar recedere:ſi minus, ſecus. Sed
in ipſo actu contrahendi ſtip.l . reſpicit animum promittentis,
prout veriſimiliter poteſt adaptari ad verba ſtipulantis:vt.s̈.e.l.
qcquid adſtringẽdæ.Cũ ergo ſimul & ſemel ſtipulor dari:& ſi
nõ detur ſtipulor pœnã,inſpicit̃ mens ꝓmittentis, quæ eſt, vt
ſi nõ det Stichum:vt pœna tm̃ petatur.nec inſpicitur vtrum ſit
plus,vel minus. Nam quod eorum ſolueret,in ſua poteſtate vi-
det̃ reſeruaſſe:vt hac.l.in fi.& .s̈.de leg.j.l.ſi qñ.§.hęres. ¶ Octa
uò op.& vr̃,ꝙ nullo modo ꝑ pœnalẽ ſtipulationẽ fiat nouatio.
Nam qñ aliud venit in ſecunda ſtipulatione,quàm in prima,nõ
præſumitur nouatio:vt.j.de noua.l.fundum Cornelianũ.Solu.
ibi in ſtipulationibus coæqualibus & pariter principalibus:hîc
in pœnalibus,quæ in locum alterius ſurrogant̃.& ſit rõ:vt.s̈.di
xi.¶ Nonò opp.C.de noua.l.fi.inſti.quib.mo.tol.ob.§.ꝑtereà.
vbi nunq̃ pręſumitur nouatio,niſi expreſsè agat̃.dicit gl.ꝙ ma
teria hodie corrigit̃ per dicta iura.idẽ dicit in.l.obligationum fe
re.§.fi.&.l.reſcriptum.§.ſi pacto.& in.l.prædia.quod vident̃ te
30 nere Pe.Iac.de Ra.& alij quidam.Sed Iaco.de Aret.&†Gul.de
cu.& Ray.dicunt aliter:videlicet ꝙ hodie nil ſit innouatum hoc
caſu.Nam qñ prima & ſecunda ſtipulatio eſt pariter principa-
lis:tũc debet fieri vera nouatio:& in hoc eſt diſcordia inter iura
noua,& antiqua.Sed qñ prima ẽ prĩcipalis,ſecũda pœnalis:tũc
b dicit̃ fieri quaſi nouatio:vt.s̈. dixi.& in hoc per iura noua, [b] nil
eſt hodie immutatũ:quod credo verũ,& de hoc ꝑ Cy. in.d. l.ſi
pacto.circa fi.¶ Decimò oppo.ego dixi.s̈.ꝙ qñ nõ fit nouatio,
vna actio tollitur per aliã vi exactionis in eo,quod concurrunt.
Contra,imò videtur ꝙ nouatio non fiat per ſtipulationem pœ
nalem:ſed ex qualibet exigatur inſolidum.Certum eſt ꝙ vſura
eſt pœna:vt.s̈.de neg.geſt.l.qui ſine.circa fi.ſed ſequens ſtipula
tio vſurarum,& ſic pœnalis nõ nouat primam:imo vtrunq; po
terit exigi,& pœna,& ſors:vt.s̈.tit.j.l.traiectitiæ.§.de illo.&.j.
31 eo.l.Romæ.§.Callimach⁹.s̈.de vſur.per to.So.qñ pœna†appo
nitur loco particularis intereſſe:& loco ceſſationis:vt quia pro-
mittis ſex denarios pro libra pro quolibet menſe, quo ceſſabis
ſoluere:tunc prima non nouatur:ſed vtrunq; petitur totum:vt
in contrarijs.Hîc aut loquimur,qñ pœna apponitur loco tota-
lis intereſſe,& totalis ceſsiõis.Ita tenet Pe.j.eo.l.qui Romæ. §.
duo fratres.ita voluit recitare Cy.C.de tranſac.l.cum proponas.
licet ibi non bene recitauerit Pet. ¶ Vndecimò op.ad idem.s̈.
de arbit.l.ſi quis rem.Sol.dicit ibi glo.Aut pœna apponit̃ loco
rei,ſeu intereſſe,& habet locũ noſtra materia:aut apponit̃ loco
contemptus:& tunc non fit nouatio,ſed vtrunq; petitur,& exi
gitur totum:vt in contrario . Sed hoc dictũ gl. Pe.intelligit eſſe
verum,ſi agatur diuerſis actionibus.puta:peto pœnam ꝑ actio
nem ex ſtipulatu:rem verò peto rei vendicatione: vt.d.l.ſi quis
rem.ſed ſi agatur actiõe deſcen.ex eadem cauſa:puta peto rem
actione deſcen.ex ſententia arbitri homologata:& pœnã actio
ne ex ſtipulatu:quia non paritum ſententiæ:tunc non poſſet,
ſed debet altera eſſe cõtentus:vt.s̈.de arbit.Celſus.ita dicit Pe.
in.d.§.duo fratres.& Cy.in.d.l.cum proponas.C.de tranſac.qđ
32 ſatis placet. ¶ †Vt ego liqueat iſta materia,quando ſtipulatio
pœnalis nouet primam,do.Cyn.in.d.l.ſi pacto.ponit ſeriatim
diſtinctiones omniũ,quas videre potes. Ego verò ſuprà tetigi
in contrarijs.Tu autem ſecundùm opiñ.quam teneo, breuiter
ſic dicas: an pœna apponatur loco intereſſe:an loco contẽptus.
ſi loco intereſſe:tunc aut loco intereſſe particularis,& non fit no
uatio:ſed vtrunq; exigetur totum:vt.s̈.titu.j.l.traiectitiæ.§. de
illo.& de vſur.per totum.Aut loco intereſſe totalis:& tunc aut
præcedit conuentio liberatoria:& pœnalis non nouat:vt ſuprà
de pact.l.reſcriptum.§.ſi pacto.infrà eodem.l.qui Romę.§.duo
fratres.& quæ ſit ratio ſuprà dixi.Aut præcedit conuentio obli
gatoria:& tunc aut ex cauſa oneroſa , aut ex cauſa lucratiua. Si
ex cauſa oneroſa,non nouat:vt.l.ſi quis à ſocio.&.l.duo ſocieta
tem.&.l.prædia.de dona.exceptio.l.apud Celſum.§.Labeo,in
frà eodem.l.qui Romæ.§.Flauius.&.§.duo fratres. Si ex cauſa
lucratiua:tunc aut vtraq; diſpoſitio cõfertur in perſonam vnius:
& tunc nouat ipſo iure:vt hîc.&.l. obligationem ferè .§. final.
ſuprà titulo primo.de penu.lega.l.j.ad legem falcidiam.l.j.§.itẽ
ſi ita,cum ſi. Aut in perſonam diuerſorum : & tunc nouat ope
exceptio.vt.l.j.§.finali infrà.de teſtibus ſer.Si verò pœna appo
nitur loco contemptus:tunc prima non nouatur:vt ſuprà de ar-
bitrio.l. ſi quis rem.quod intellige:vt ſuprà dixi. Et prædicta
vera de ſtipulatione pœnali. Quando autẽ alia ſtipulatio æquè
principalis nouet primam: Guliel.ponit in.l.reſcriptum.§.ſi pa
cto. Ego plenius dixi de prætoria ſtipulatio.lege penul.& hæc
ſufficiant quantum ad contraria.¶ Veniamus ad queſtiones.&
quia hæc lex tractat principaliter de commiſsione ſtipulatio-
nis:& ideo de hoc plenè videndum eſt. Et gl.noſtra iſtam mate
riam expediuit in.l.& ſi poſt tres.s̈.ſi quis cau.& ibi poſuit vnã
breuem diſtinctionem , quæ continet tm̃ ſex caſus in ſe . ideo
nos examinemus iſtam materiam per ſex qõ. principales. Pri-
mò enim quæro de ſtipulatione ſimplici,non pœnali pura. Se-
cundò de ſtipulatione ſimplici in diem.Tertiò de ſtipulatione
ſimplici ſub conditione. Quartò de ſtipulatione non ſimplici,
hoc eſt pœnali, quæ incipit à pręcedenti cõditione. Quintò de

POMATES.
a ¶ L.pluribus.me
li⁹ facit.l.ſi ex plu
ribus,j.de ſolu.

POMATES.
b ¶ Et in hoc per
iura noua. Nota
ad limitationẽ.l.
fi.C.de noua.&.§.
prætereà.iſti. qb.
mod.tol.obliga.

ſtipulatione non ſimplici quæ incipit à præcedenti pactiõe nu
da. Sextò, de ſtipulatione non ſimplici, ſcilicet pœnali, quæ in-
cipit à præcedenti pactione veſtita. Iſta ſunt membra glo. in. d.
33 l. ſi poſt tres. ¶ †Quæro ergo primò, quando ſtipulatio ſim-
plex, & pura committatur? Reſpondeo, aut quæris quantum ad
obligationem, & actiõem: & tunc regula eſt, quod ſtatim commit
titur: vt. l. eum, qui calendis. §. quoties. ſ. eod. de ver. ſig. l. cedere
diem. de re. iur. l. in omnibus. inſti. eo. §. omnis. Fallit in obliga-
tione, vbi ineſt tacita conditio: vt in fructibus futuris, & partu
Arethuſæ: vt. ſ. de condi. & dem. l. j. & l. interdum. ſ. eod. Tunc
enim non naſcitur oblatio, niſi adueniente conditione: ſicut in
conditione expreſſa: vt no. ſ. de pac. l. item qa. Itẽ fallit in ob. in
quibus ineſt dies tacitè: vt promiſit facere domũ, & dare Cartha-
34 gine, ĩ qua eſt illud, quod. j. dicam. de obligatiõe in diem. ¶ †Sed
circa prædicta dubitatur de vno. nam videtur, quod omnis ſtipulatio
quãtuncunque pura habeat diẽ: vt. ſ. de conſti. pe. l. promiſſor. §.
j. j. de ſolu. l. quod dicimus. inſt. de inuti. ſtip. §. fi. Reſpond. do.
Cy. C. de cõſti. pe. l. ij. in. j. q. fatetur in cõſtituto, quod an decẽ dies
non ſit efficaciter obligatus: ſed in alijs ſit efficaciter obligatus.
Et illud modicum tempus, quod ei datur ſecundum. l. quod dici-
mus. j. de ſol. ei datur à iudice: vt interim non ſit in mora, non ex
natura actionis. Et iſtud videtur ſentire gl. in. d. l. promiſſor. §.
licet non ita carè. alia glo. in. d. l. ij. C. de conſti. pe. vr dicere, quod id
quod eſt in cõſtituto de termino. x. dierũ. Idem ſit in alijs obli-
gatiõibus. ¶ Quid dicemus? vos debetis ſcire, quod quoddã eſt tps,
quod ineſt obligatiõi, vel ex cõuẽtiõe, vel ex natura contractus:
& tale tps impedit diẽ obligatiõis venire. Eſt quoddã aliud tẽ-
pus, quod obligationẽ non tãgit, ſed miſeratiõis cã indulgetur ſolu
tioni: vt. ſ. de cõpẽ. l. ſi cũ militi. §. fi. per quẽ tex. declaratur iſta
materia. Mõ ad propoſitũ dico: quod in omni obligatione pura dies
ſtatim venit, & cedit cũ effectu: vt prædictis iuribus probatur: ſed
tempus in eis, miſeratiõis cã indulgetur ſolutiõi. Quod aũt iſtud
tps ſit, gl. variant. in. d. l. quod dicimus. & de re iu. l. in omnibus.
35 & inſti. de inuti. ſtip. §. fi. vbi plemiſsimè. ¶ Mihi †aũt vr, quod re
gulariter iſtud tps nõ ſit limitatum: ſed ſit in arbitrio iudicis: li-
cet hodie ex cõſuetudine ſtatuatur à iudicibus. x. dierũ: vt inſt.
eo. §. oĩs. & ſ. de iud. ſi debitori. Sed in quibuſdã caſibus, tempus
iſtud eſt expreſſum: vt in cõſtituto, vbi eſt tempus. x. dierũ. l. vt
promiſſor. Quòd aũt illud tempus ſit miſeratiõis cã indultũ ap-
paret: qa tribuitur exactiõi. Item ĩ actiõe iudicati, eſt tps quatuor
mẽſiũ: vt. d. l. ſi cũ militi. in fi. de cõpẽ. Itẽ in actione de dote eſt
tempus anni: vt. C. de rei vxo. act. §. exactio. quod aũt illud tẽpus ſit
miſeratiõis cã ſolutioni indultum, patet: qa tribuitur exactioni. vt
§. exactio. prætereà, ſi talis dies impediret diẽ actiõis venire, iã
impediret præſcriptionẽ inchoari, quod nõ inchoatur: niſi aduenĩẽte
die: vt. l. cũ notiſsimi. §. illud. C. de præſcri. xxx. an. Sed in actio-
ne de dote incipit præſcriptio ſtatim finito mrimonio: vt. C. de
iure do. l. in rebus. in fi. ergo tale tps nõ impedit diẽ actiõis veni-
36 re, ſed miſerationis cã indulgetur. ¶ Dicetis †vos, quis eſt effectus:
vtrũ tempus inſit obligatiõi: an miſerationis cã indulgeatur ſolu-
tioni? Rñdeo, magnus propter multa. Primò propter cõpẽſatio-
nẽ: vt. d. l. ſi cũ militi. in fin. Secũdò propter duplicãdas inducias,
ſi ante tps agatur. Nã habet locũ ſolũ, qñ dilatio eſt ex pacto: vel
ex natura actionis: vt inſt. de excep. §. hodie. Sed in tpe indulto
miſeratiõis cã, ſecus puto: cũ. l. intra illud tempus permittat agere
vt dixi: & ſtatim dicã. Tertiò propter inchoandũ curſum pręſcri
ptiõis: vt patet ex. d. l. cũ notiſsimi. §. illud. cõiũcta. l. in rebus. in
fi. C. de iur. do. Ex hoc patet, quod intra illud tempus miſerationis
cã indultũ põt agi, licet non exigi: aliâs nõ curreret pręſcriptio
pro hoc: qa interdũ põt agi, & etiam exigi intra tps: deducto tñ
cõmodo medij temporis: vt. ſ. ſol. ma. l. ſi conſtante. §. quoties,
a Quartò propter regulã dolo facis:[a] qa petis &c. Nã petẽti aliqd,
quod oporteat eũ reſtituere poſt tẽpus: non põt oppõi exceptio
dolo facis: vt. ſ. vt le. no. ca. l. fi. §. pe. ſecundum noſtros doct. Nã
iſtud dictũ eſt verũ in eo, qui debet reſtituere poſt tps, quod re
ſpicit obligationẽ: & ſic impedit diẽ actionis venire: ſecus eſſet
in tempore, quod miſeratiõis gratia indulgetur. ar. eius quod. ſ. dictũ
eſt, de cõpẽſatione. & eſt expreſſum. ſ. ſo. ma. l. nupta. §. fi. & de
cõdi. ob cau. l. ſi donaturus. in fi. quæ. l. loquitur in viro petẽte, cui
tps indulgetur gratia miſeratiõis: vt dixi. Ex quo patet quod. ll. quæ lo-
quuntur in actiõe de dote, nil faciũt ad. q. vtrũ an diẽ ſit nata actio
de qua ſtatim dicã. ¶ Sed cõtra prædicta vr. ſ. re. amo. l. ſi muli
er. §. rerũ. & l. ob res. vbi vir agit ad res dotales propter interuſu-
riũ medij tpis: nec ei obijcitur exceptio dolo facis. Solu. illę. ll. hñt
aliũ intellectũ, ſecundũ quẽ non ob. vel melius, illud cõtingit pro
37 pter delictũ mulieris. Itẽ eſt videndũ, qñ talis ſtipulatio †cõmit-
tatur quo ad moræ cõmiſsionẽ. Dic quod requiritur quod intelligat, vel
intelligere debeat ſe debere: & ſic interpellatus cõgruo loco, &
tempore, & abſque rõnabili cã recuſat: vt. ſ. ſi cert. pe. quod te. de
vſur. l. mora. ſ. eodem. ſi ex legati cauſa. Fallit in caſibus, quibus

POMATES.
a ¶ Dolo facis. Et
no. quod talis diei ta
citi à lege ĩducti,
lapſus ĩterpellat:
ſicut tps appoſi-
tum à contrahen-
tibus. Iſta eſt glo.
in. l. ſi mora. quã
not. ibi Paulus de
ca. & Alexã. ſ. ſol.
ma. de quo memi
nit. d. Matthę. no
tabili ſuo. cxxij. &
Alexan. in. l. ſi ita
eſſem ſtipulatus.
ſ. eod. & Bar. vide
as in. l. promiſſor
§. ſi ſine. in fi. ſ. de
conſti. pecu.

mora re ipſa abſque interpellatione committitur: vt plenè not.
in. d. l. mora. dic vt ibi. & per Cyn. in. l. minorum. C. in qui. cau.
38 in integrum reſtit. non eſt neceſ. ¶ †Secũdò principaliter quę-
ritur, quãdo cõmittatur ſtipulatio in diẽ. Iſta quęſtio habet plu
res depẽdentias. Nam quandoque ſtipulatio habet diẽ cauſa differẽdæ
ſolutionis. & iſta quãdoque eſt certa, quãdoque incerta. Quãdoque
habet diem cauſa multiplicandæ obligationis: quandoque cauſa
limitandæ obligationis, de quolibet ergo eſt videndum. ¶ Pri
mò ergo quæro: ſtipulatio, quæ habet diem certam cauſa diffe-
rendæ ſolutionis, quando committatur quo ad obligationem,
quò ad actionem, & quo ad moram. ¶ Circa hoc ſunt op. Nam
gloſſ. vbique tenent, quòd ſtatim eſt nata obligatio & actio: ſed
agenti obſtat exceptio: ſed per euentum diei tollitur obſta-
culum exceptionis: vt. l. cedere diẽ. de verb. ſign. quando di. v-
ſufru. le. ce. l. j. in fi. no. ſ. ſi cer. pe. l. certi condictio. in prin. de pa
ctis. l. item quia. & in multis alijs locis. Pe. & Cy. poſt eũ dicũt,
quòd ante diem eſt obligatio nata, non actio: vt plenè not. per
Cy. C. vt ac. ab hæred. & contra hære. l. j. d. Bartholutius de pra
tis diſputauit, & tenuit ſe cum Do. And. de Piſis in quadam ſua
repetitione de. l. ſi inſulam. ſ. eo. omnia reaſſumit. & tenet ſim-
pliciter cum gloſ. quòd hæc recitare, eſſe longum & faſtidio-
ſum. ¶ Mihi autem in iſta quæſtione videtur diſtinguendũ ſic.
Aut dies adijcitur poſt obligationem iam contractã, & actionẽ
natã: puta per pactum. & tunc durat obligatio & actio: licet ob
ſtet exceptio: vt inſtit. de excepti. §. temporales. Aut dies vna
cum ipſa diſpoſitione producitur. & tunc aut dies adijcitur ab ho
mine: aut ſubintelligitur à lege. ſi ab homine: & tunc aut ſtipu.
deuenit ad aliquid, quod non eſt tranſitoriũ ad hęredes: vt vſuſ-
fructus & vſus: & tunc ante diem nõ naſcitur obligatio, nec a-
ctio: vt. ſ. quando di. le. ce. l. j. circa fi. Ratio: quia poſſet ſtipula-
tor ante mori: & ſic eſt dubiũ. vtrũ ſtipulatio habeat effectum.
Aut in ſtipulatione deuenit aliquid, quod eſt tranſitoriũ ad hæ
redes: & tunc ſtatim cõmittitur quo ad obligationẽ, & actionem
vt. d. l. j. in fi. quando di. vſufru. le. ce. ſ. manda. qui mandatũ. de
ver. ſig. l. cedere diem. & in hoc tantũ bene dicunt noſtri gloſſa
39 tores. Ratio: quia tunc certum eſt in debitũ iri. ¶ Secũdo †caſu
quod eſt quando ſubintelligitur à lege: tunc aut ſubintelligitur ex
natura contractus, vel rei in ſtipulationem deductæ: aut propter
aliquod intrinſecum accidens. Primo caſu ſtatim eſt nata obli-
gatio, ſed non actio. Hoc probatur in tutore, qui eſt obligatus
pupillo ex quaſi contractu tutelæ. vel ſtipulatione rem pupil.
ſal. fo. Nam eſt obligatus in diem finitæ tutelæ, quæ dies eſt cer
ta, licet ante poſſet finiri. Et conſtat, quòd ante obligatur, nõ ta
mẽ ante oritur actio: vt. ſ. de tu. & ra. diſt. l. ſi tutor reipublicæ.
§. fi. & rem pu. ſal. fo. l. iij. §. hanc ſtipulationem. qui tex. nõ poſ
ſunt cauillari. & doct. non allegant. Hoc idem probatur, qñ dies
ineſt ex natura rei: vt. ſ. eod. l. interdum. vbi eſt text. niſi glo. de-
ſtrueret. facit. ſ. e. l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. Si verò dies ſub
intelligitur à lege propter aliquod extrinſecum accidens: tunc
ſtatim oritur obligatio & actio: vt. d. l. ſi tutor. in fi. & l. ſequen
ti. prout loquuntur de alijs actionibus, quàm tutelæ. Nec obſt.
prædictis, quod dicitur de actione de dote, quæ oritur ſolu. ma
trimonio: & tñ habet diẽ à lege: qa ille eſt dies miſeratiõis cã in
dultus: vt dixi. ſ. in. q. prox. Rõ prædictorũ eſt: qa cũ actio oriatur ex ob
ligatiõe ex ptãte legis, nõ poſſunt cõtrahẽtes per adiectionẽ diei
ĩpedire natiuitatẽ actiõis, quod eſt à lege. ar. de de ope. li. l. cerdonẽ:
iõ oritur actio de ſtricto iure: ſed de ęqtate ob. exceptio. Sed ĩpa. l.
bñ põt impedire natiuitatẽ actiõis. Quod facit, qñ dies tacitè ſub
ĩtelligitur. & per hoc reducitur ad cõcordiã oẽs allegatiões hincinde
40 per doctores factæ. ¶ Si quæratur quando †committatur quo ad
moram. dico, quod in caſibus, in qbus ante diẽ eſt nata obligatio,
mora committitur per curſum diei appoſitæ: vt. C. eodem. l.
magnam. de iure emphy. l. ſecunda. Idem in die tacita: vt ſuprà
eod. l. ſi inſulam. Sed in caſibus, in quibus ante diem non eſt na
ta obligatio, dico, quod mora nõ cõmittitur per curſum diei appoſitę:
ne eodẽ tpe cõtrahatur obligatio & mora. quod. l. nõ vult: vt. l. quod
dicimus. j. de ſo. & dicã ſtatim circa circa obligationẽ cõditiona-
lẽ. Ex hoc apparet effectus inueſtigatiõis præmiſſę. Eſt etiã alius
effectus: qa ſi quis ageret ante diẽ, nec à reo apponeretur exceptio
eo caſu, quo ante diẽ eſt nata obligatio & actio, reus ſuccũberet
qa nõ oppoſuit exceptionẽ. Si eo caſu, quo nõ eſſet nata actio,
etiã reo nõ opponente abſolueretur: quia actor ſine actione expe
41 ritur. & iſti ſunt effectus manifeſti. ¶ †Secũdò iuxta hoc quæro: qñ
cõmittatur ſtipulatio, quę habet diẽ incertã? Rñ. aut dies eſt oĩno
certa. ſ. an, & qñ: & tũc habetur pro cõditione: vt. ſ. eo. l. ſtipulatio
iſta. §. inter certã. Si verò eſt dies incerta quando: ſed certa, an:
vt dies mortis: tunc videtur quod ſtatim nata ſit obligatio & actio: qa
certũ eſt in debitũ iri: vt. ſ. diximus de die certa. Et hoc videtur
tenere gl. C. vt actio ab hæredi. & cõtra hæred. l. j. & ibi Azo in
ſum. & inſt. de inu. ſti. §. poſt mortẽ. In contrariũ, quod ante diem
non ſit

nõ sit nata obligatio, nec actio. tenet gl. j. de re. iu. l. in omnib⁹. & hoc tenet Dy. j. de noua. l. si pupillus. §. qui sub conditione. & hoc puto verum per d. l. j. C. vt ac. ab hære. & contra hær. vbi est casus, nisi tex. destruatur. Glo. contrarias puto falsas. ¶ Dices tu modò, cũ certũ sit indebitum iri, debet haberi pro pura, sicut in legatis: vt. s. de condi. & demonst. l. hęres meus. Sol. habetur pro pura quo ad transmissionem in casu. d. l. hæres meus. Itẽ quo ad hoc, vt solutum non possit repeti, vt. s. de cõdi. inde bi. l. nam & si cum. non autem quantum ad hoc, vt ante diem nascatur obligatio, & acti.

42 †Et est ratio inter diem certam & incertam, quia in die incerta quid sit in obligatione, est incertum, quia incertum sit q̃tum est interusurium me dij temporis. & ideo ante diem non nascitur obligatio, nec actio, sicut in fructibus, & partu Arethusæ, vt. s. de conditio. & demonstra. l. j. in fi. no. s. de pac. l. item quia. sed quando dies est certa, interusurium est certum. Possetis dicere, quòd etiam in die incerta interusurium est certum, per. l. hæreditatum. ad. l. falcid. sed si glo. d. l. bene consideras, non est contra.

43 ¶ †Ex prædictis patet quòd per cursum diei incertæ non constituitur qs in mora, nec eodem tempore obligatur. s. constituatur in mora, vt. s. dixi

44 & j. dicam. ¶ †Tertiò est videndum, quando obligatio habet diem cau sa multiplicãdæ obligationis: seu præstationis, quando nascatur obliga- tio, & actio. Exemplum in obligatione annua. in hoc dic quòd est differẽ tia inter cõtractus, & legata. Nam in cõtractibus statim est nata obligatio & actio pro toto tempore, vt. s. eo. l. si Stichum. §. j. s. de donat. cau. mor. l. senatus. §. fi. Item pro debito primi temporis potest statim agi quo ad ef fectum exactionis. sed pro tempore futuro statim nõ põt agi quo ad effe ctum exactionis, sed condemnationis, secundùm ea, quæ no. C. de fideicõ mis. l. j. facit quod no. per Dy. s. eo. l. qui hoc anno. & per Cy. quando dies le. ce. l. j. In legatis verò ꝑ primo anno statim est nata obligatio: & actio, pro sequentibus non est nata obligatio, nec actio, sed est conditionalis, vt s. de an. lega. l. si in singulos. & l. in singulos. & quãdo dies le. ce. l. cum in annos. licet tamẽ pro futuris nõ sit obligatio, tamen propter obligationẽ primi anni lex permittit: ꝙ statim agatur pro omnibus annis, vt sequat sentẽtia, nõ vt exigat: vt. d. l. j. C. de fideicõ. licet quidã cõtra, qđ dic vt ibi

45 no. ¶ †Et est videdũ, vtrũ cursus diei appositæ cã multiplicãdæ obliga- tiõis, cõstituat quẽ in mora. Rñdeo, in cõtractibus certũ est ꝙ sic, vt. C. de iur. emphy. l. ij. in vltimis volũtatib⁹ dico quod nõ, ne eodem tempore na scat obligatio & mora, vt. s. dixi. Præterea, hoc ꝓbat p. l. j. s. de penu. leg. sic inducendo, vbi est pœna, & dies: cuius concursus constituit quem in mora, nõ admittitur moræ purgatio, vt. s. ti. proxi. l. traiectitię. §. de il lo. no. p Dy. s. eo. l. si insulã. sed in. l. j. s. de penu. lega. fuit pœna, & dies cã multiplicãdæ obligatiõis, & tñ põt mora purgari vsq; ad lit. cõtest. ergo cõcursus dicti diei cõstituit quẽ in mora: q̃tũc nõ posset purgari. Fuit er gò ibi in mora alio mõ cõtracta: scilicet p interpellationẽ, & iõ admittit

46 purgatio. ¶ †Quartò est videdũ, qñ stipulatio habet diẽ causa limitãdæ obligatiõis, qñ nascit obligatio & actio. Respondeo, statim est nata obli- gatio & actio: & põt agi intra diẽ quo ad effectũ exactiõis: & cursus præ- dicti diei nõ cõstituit quẽ in mora, sed parat reo exceptionẽ: vt vltra id tẽ pus nõ teneat. s. ti. j. l. obligationũ ferè. §. j. s. mãda. l. si fideiussor. §. fi. s. de dã. infec. l. dãni infe. §. Sabini. & ibi no. p Dy. in so. cõtrarij. de. l. in illa.

47 ¶ †Tertiò principaliter quero, quid in stipulatiõe simplici cõditionali, qñ cõmitta? Ista. q. habet multas depẽdẽtias. Nã quædã est cõditio neces saria, quædã impossibilis, quoedam cõtingẽs. Itẽ qñq; stipulatio habet cõ ditionem, & diem mistũ. de qualibet est videndũ. Primò, de stipulatione quæ habet conditionem necessariã. In hac dico, ꝙ quædam est conditio necessaria de presenti, quę nullum habet tractũ de futuro. Et si qdẽ est ne cessar ia necessitate facti, vt si cœlum nõ tetigeris: habet pro pura, vt. s. eo. l. impossibilis. ij. rñso. & l. in illa, in fi. Si verò est necessaria necessitate iuris: vt si Stichum non occidero, dabis decem. ista enim est necessaria de iure cum eius contraria sit impossibilis: & tunc stipulatio non valet: vt. s. de pact. l. iurisgentium. §. si ob malefi. Alia est conditio necessaria, quæ habet dependentiam de futuro: vt si moriar promitto centum. & in hac videtur dicere Pet. Aut apponitur per dictionem cum: & spectatur euentus. Aut per dictionem si: & tunc nullam habet suspensionem, sed habetur pro pu- ra: vt. l. si pupillus. §. qui sub conditione. j. de noua. Ratio istorum est: quia cum denotat principaliter tempus. Si verò principaliter denotat conditio nem, vt. s. quando di. le. ce. l. si Titio. ita tenet Cy. C. de hære. insti. l. extra- neum. & hoc videtur tenere gloss. C. de fideicom. l. post mortem. in. ij. glo. Istud reputo falsissimum, & contra casum. l. quodcunq;. §. pe. s. eo. & de cõ di. & demon. l. quibus diebus. §. quidam Titio. vbi apponitur per dictio- nem si: & habet suspensionem. Dico ergo siue per si: siue per cum: idem quod dixi. s. in obligatione, quæ habet diem incertam. ¶ Secundò est videdum de conditione impossibili. †Rñdeo, vitiat obligationem: vt. s. e. l. im-

48 possibilis. licet secus in legatis. Quod dic vt no. per Dyn. i. c. nemo potest. de reg. iur. li. vj. & per Cyn. C. de insti. & substi. l. j. & C. de his q̃ pœ. no. l. j.

49 ¶ †Tertiò est videndũ de cõditiõe possibili, seu cõtingẽti, q̃ se habet ad esse, & nõ esse. in hoc casu oẽs cõcordant, ꝙ ante cõditionis euentũ non est nata obligatio, nec actio: vt. l. cedere diem. de ver. signi. Idem in cõditio

50 ne tacita: vt no. in. d. l. item quia. de pact. ¶ †Sed dubitatur, vtrum euentus conditionis constituat quem in mora. Gul. de hoc disputat in. l. quod te. s. si cert. peta. Cyn. C. in qui. cau. in integ. restit. non est neces. l. minorum. in. vj. q. & omnes tenent, ꝙ non constituatur quis in mora per illam ratio nem: præcipuè ne obligetur & constituatur in mora eodem tempore cõ-

51 tra. l. quod dicimus. j. de sol. dic ergo vt dicti doct. notant. ¶ †Quartò, cir- ca prędicta est videndum, quid est in dispositione, quæ habet conditionẽ, & diem, & quando committatur? & certum est, ꝙ donec pendet cõditio, non est nata obligatio, nec actio: vt. s. dixi. Item certum est, ꝙ si conditio extitit, sed dies superest, ꝙ est nata obligatio, & actio: vt. s. e. l. cum stipu- latus sim. circa prin. Sed an ante diem possit agi sine obstaculo exceptio- nis dubitatur. & de hoc sunt multæ opinio. in solu. contrarij. l. in illa. & l. hoc iure. s. eo. Dy. tenet ibi opin. Io. quam puto veram, & videtur probari per. c. commissa. de elect. lib. vj. licet Pet. aliter dicat: tamen, quia per hoc non habetur plena notitia: ideo circa hoc distingue plenè, tam in contracti bus, quàm in vltimis voluntatibus. Aut loquimur in his, quæ recipiũt diẽ, vt stipulationes, & legata, & simil. Aut in his, quæ diem non recipiunt, vt hæreditas. ¶ Primo casu, aut dies adijcitur dispositioni, aut cõditiõi. si di- spositioni, regulariter expectatur dies: vt. s. de conditio. & demonstra. l. si ita legatum sit Titio. & l. cum tale. §. Meuiæ. ij. responso. eodem titu. Et fallit in casu. d. §. Meuiæ. j. responso. & quæ sit ratio, ibi not. Si verò dies apponitur conditioni: tunc aut conditio pendet ex facto debitoris, seu ꝓ- missoris, & expectatur dies: vt. d. l. in illa. s. eo. & c. commissa. & sic intelli gitur. s. si quis cautio. l. si eum. §. j. Nam qui promittit hominem iudicio si sti, promittit se curaturum &c. vt. s. eo. l. quoties quis. & sic promittit fa- ctum suum. Aut conditio pendet ex facto alterius, vel viribus fortunæ: & tunc aut fuit adiecta dictio extremitatis temporis significatiua: & expecta tur dies: vt. s. de condi. & demon. l. iiij. §. j. Aut non fuit adiecta: & tũc dies non expectatur: vt. s. eodem. l. hoc iure. ¶ Secundo casu principali, quan- do loquimur in his, quæ diem non recipiunt, vt hæreditas: tunc aut existẽ te conditione remanet dies simpliciter: & non expectatur: vt. s. de acqui- ren. hæredi. l. si quis hæres. no. s. de condi. insti. l. ij. Aut non remanet dies simpliciter, sed cum aliquo facto: vt puta perseuerantia in societate: & tũc etiam dies expectatur: vt. s. de condi. instit. l. iiij. in prin. & ibi not. Ratio: quia tunc videtur esse conditio. Ex his possunt solui multæ questiones de

52 facto. ¶ †Quartò principaliter quæritur, quid in stipulatiõe nõ simplici, sed pœnali, quæ incipit à præcedenti conditione? Gl. in. l. & si post tres. s. si quis cau. facit regulam, & quatuor exceptiones. Regula est, quod tunc committitur quando desijt posse dare, vel facere illud, quod deuenit in cõ ditione: vt in hac. l. & istud dictum non est generale. Nam solummodo lo- quitur quando præcessit conditio negatiua in non dando, vel non faciẽdo. ¶ Sed quid si præcessit conditio affirmatiua: vt si Titium emancipet, vel exheredet? tunc committitur: cum factum, vel datum fuerit quod in condi tione deuenit: & sic cum extiterit conditio: vt. j. e. l. quidam cum filium. Præcedit glo. & dicit quod istud fallit ratione perplexitatis: vt. s. e. l. si Ti tius. Istud qualiter debeat intelligi? dic, vt dixi. s. in. ij. oppo. quintæ parti- culæ. Item fallit, dicit glo. j. de fideius. l. fideiussor obligari. §. fin. & in hoc bene dicit: vt dixi. s. in. ij. oppo. quintæ particulę. Item fallit dicit gloss. ra- tione vltimæ voluntatis: vt ad leg. fal. l. j. §. item si ita. Circa hoc sunt multæ opi. quòd declara: vt in prima opp. vltimæ particulæ. Item fallit dicit glos. fauore libertatis: vt. l. libertas. §. j. s. de ma. test. Alij aliter dicunt: ꝙ declara tur per ea, quæ. s. dixi in prima oppo. quintæ particulæ. Item fallit extra glo. si in conditione esset adiecta dies: tunc præterita die posset agi: vt. s. eo. l. quicquid adstringendæ. in fine. Item fallit, si hoc esset actum, vt vtrunq; posset peti. Tunc enim nulla esset differentia, vtrum incipiat à pręcedenti conditione: vel vtrum à præcedenti pactione: vt hac. l. vltimo responso. se cundum lect. domini Old. quam. s. posui. Ex his apparet. di. q. declarata.

53 ¶ †Quintò principaliter quæritur, quid quando pœnalis stipulatio incipit à præcedenti pactione nuda? hunc articulum plenissimè examinaui. s. pro

54 xi. in sexta opp. quintæ particulæ. dic vt ibi dixi. ¶ †Sextò principaliter quæritur. quid in stipulatiõe pœnali, quæ incipit à præcedenti pactione vestita? glo. in. l. & si post tres. respondet quòd tunc committitur cum fa- cere, vel dare potuit & non fecit: vt hac. le. Tu verò distingue, aut dies dan- di, vel faciendi erat collata in potestatem promissoris: & tunc cõmittitur cum dare, vel facere posse desijt: sicut quando incipit à præcedenti condi- tione: vt hac. l. ver. ꝙ si ab initio. secundum veram lectu. Aut non fuit col- lata in promissoris potestate: sed simpliciter promisit: & tunc ꝓcedit di- ctum gloss. quia tunc committitur cum dare, vel facere potuit, & nõ fecit: vt hac. l. ver. sic itaq;. ¶ Sed circa hoc dubitatur, an hoc solũ sufficiat, ꝙ po- terat dare, vel facere, & non fecit: an requiratur interpellatio? Glo. circa hoc in lege videtur sibi contradicere. Nam in prima gloss. huius. l. tenet ꝙ re- quiratur interpellatio: posteà in versi. Sabinus. videtur tenere, ꝙ non requi ratur interpellatio. Et ꝙ istud vltimum sit verum, probatur per hãc. l. quæ indistinctè loquitur. Præterea, qui certus est, certiorari non debet: vt. l. j. in fi. de acti. emp. In contrarium videtur casus. j. de fideius. l. fideiussor obliga ri. §. fi. Sed posses rñdere: ꝙ ibi loquitur de diuersis ꝑsonis. Itẽ videtur ca- sus. s. qñ dies lega. ce. l. si penũ. Sed posses rñdere, qđ ibi ꝓcessit debitũ ex dispositiõe defuncti, quã potes ignorare. Itẽ vr casus. s. de col. bono. l. si qs filium. §. stipulatio. Sed posses rñdere, ꝙ ibi erat stipulatio simplex: nec erat adiecta pœnalis. Sed qcqd dicat, veritas est ꝙ requiritur interpellatio. Sicut em ad cõstitutionẽ moræ: quo ad periculũ interitus requiritur inter pellatio: vt. s. eo. l. si ex legati cã. & quo ad cõmissionẽ moræ: vt. d. l. si qs fi- liũ. §. stipulatio. ita quo ad cõmissionẽ pœnæ. & ita tenet Dy. qđ puto ve- rissimũ. p. d. l. si penũ. s. qñ dies leg. ced. Nec est bona rñsio. s. scripta: qa nõ

*Pro concordia.Aduerte,quando reus confitetur quo ad factum inten-
tionem agentis:& dato q̄ eā solùm īpugnat quantū ad iuris effectū,ꝑ ta-
lem confeſsionē,videt̃ confessata intentio actoris.Habetur per Bart.in .l.
non vtiq̄.ff.de excep.Contrarius allegat̃ in hac.l.decē.in fin.Tu dic secū-
dùm Bar.in.d.l.non vtiq̄.Aut ille cōtra quem agitur,excipit conditiona
liter, puta nego.
&c.& si esset,qua
tenus appareat,di
co soluisse.&c.&
tūc procedat opi.
negatiua.Secus si
simpliciter dice-
ret:dico me sol-
uisse &c. vel al'r
secundùm Barto.
ibidē.Aliud est fa
teri simpliciter
facto, secundùm
quod assertiuè de
ducitur,& aliud
est in viā positio-
num adducere, &
fateat̃ &c. Vel ali
ter.sol.in hac.l.de
cē.& hoc attinet
q̄tū ad instrumē
ta,aut quis fatet̃ i-
strumētū , quod
verè asserit, debi-
tum pręceſsisse,
& tūc videat̃ fate-
ri.& procedat pri
ma opi.Aut verò
fatetur excipiens
instrumētū esse
factum, sed dicit
non valuisse pro-
pter iuris solenni
tatem omissam,
& in eo non asse-
rit̃ expresè debi
tū ꝑceſsisse,& ꝓ-
cedat opi. negati
ua secūda,de qua
hîc.

pōt probabiliter ignorare ea,quæ dependent ex te-
stamēto.arg.s̈.de trāsact.l.de his & quod not.de lib.
55 le.l.cum hæres.¶ †Item circa prædicta dubitatur,
vtrum ante pœnalem stipulationem commissam
poſsit agi ad id,quod deuenit ī prima vestita.In hoc
aduerte,aut per commiſsionem pœnalis non spera
tur nouari prima:& tunc nō est dubiū,quòd poſsit
agi:sed quando speratur nouari,tunc procedit quæ
stio.& de hoc sunt gloss.contrariæ . Nam in.l.obli-
gationum ferè.§.fi.tenet,q̄ interim posset agi.Idem
tenet.s̈.pro so.l.duo societatem.in gloss.super vers.
posse.contrarium tenet.s̈.ad.l.falci.l.j.§.item si ita.
& videt̃ casus.s̈.de pe.le.l.j.& quando dies leg.ced.
l.cum fine.&.l.si penum.& hanc partem tenēt Dy.
& Iac.de Are.per talem rationem.Iura volunt lit.cō
test.super quo potest perueniri ad sententiam , sed
super eo,quod deuenit in prima promiſsione,non
potest ad sententiam perueniri:cum ipsa lit.cōmit-
teretur pœnalis,& fieret nouatio primæ. non ergo
debet admitti propositio illius actionis,quæ propo
sita non releuat.arg.l.hæc stipulatio.§.diuus.vt le.
no.ca.do.¶ Old.reducit prædicta ad cōcordam sic.
Petitio eius,quod deuenit in principali,potest con
siderari tribus modis.Vno modo quo ad effectum
exactionis,& isto modo non est in petitione.Sic in
telligitur,quod no.in.l.j.§.itē si ita.&.l.j.de pe.leg.
cum si.Secundo modo potest considerari q̄tum ad
transfusionē,seu quasi nouationē inducendā. Ter-
tio modo quo ad purgationē moræ impediendam.
Et istis duobus modis bene est in petitione.ita lo-
quitur gl.in.d.l.obligationum ferè.§.fi.dn̄s Ray.di
cit plus,videlicet q̄ cum in electiōe rei est,quod ve-
lit soluere:vt l.si quando.§.hæres.de leg.j.q̄ si ali-
quis agit ad id,qd' deuenit in prima , & reus tacet,
nec soluit pœnam:q̄ tūc optimè procedit condem
natio ad id,q̄ deuenit in petitione.Nā cum reus eli-
gendo pœnam potuisset sortis petitionem eligere,
& nō fecit,imputet sibi.¶ Ego dico aut pœnalis sti
pulatio sequens nouat primam ope exceptionis : &
tunc procedit dictum Ray.Nā si reus omisit oppo-
nere exceptionem:imputet sibi:quia sequitur con-
demnatio:vt.s̈.manda.l.si fideiussor.Nec em̄ potest
post sententiam talem exceptionem opponere : ni
si in casibus notatis.C.de iu.& facti igno.l.j .Aut sti
pulatio sequens nouat primā ipso iure.& tunc bene
dicit Oldrad. Nam in quacunq̄ parte iudicij peri-
matur ius actoris,sequitur absolutio ab instantia : vt
insti.de perpe.& tempo.acti.§.fi.etiam si reus nihil
dicat. Nam cum iudex videt actorem non habere
actionem,debet eum repellere,vt no.C.de transac.
l.vbi pactum.& hoc de primo effectu,scilicet exa-
ctionis.De secundo vero effectu.s.quasi nouatiōis,
seu transfusionis,credo.Oldra.bene dicere.Nam ali
cui permittitur agere vt poſsit esse certus de actio-
ne competitura sibi,vt.j.rē ra.l.si indebitum.de ac.
emp.l.Iulianus.§.si quis colludente.¶ Circa tertiū
effectum,scilicet q̄tum ad impediendam purgatio
nem moræ,non videtur mihi bene dictum : quod
dicit Old.Nam tunc per lit.contesta.impeditur purgatio moræ, quando
post lit.contest.non offertur id,quod petitur vt puta peto interesse : &
post lit.contest.offers factum:non potes.vt.l.si insulam.Vel peto pœnā,
& post lit.contest.offers pœnum,non potes,vt.l.j.de penu.lega. cum si.
Sed si peto penum,vel factum,etiā post lit.conte.potest mihi solui,quod
peto vsq̄ ad sententiam,& absoluetur reus soluens,vt.d.§.fi.insti.de per-
pe.& tempo.acti.In quo autem pręiudicet reo litis cōte.isto casu vltimo
examinaui vobis hoc anno.in.l.si insulam.vnde hîc non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Priuatio non sequitur,nisi habitus præcedat.quando hoc sit?nu.6.*
2 *Fideiussor potest conueniri non excusso principali,quando certum est à principio principalem non esse soluendo.*
Fideiussor Tyranni conuenitur non excusso principali.
3 *Notorium,quòd quis non sit soluendo,probatur per librum æstimi.*
4 *Citatio requiritur in excuſsione bonorum principalis , uel pronuntiatione iudicis, qua pronuntiatur deueniri debere ad tertios possessores,uel fideiussores.& sufficit generalis.*
5 *Excipiens contra aliquem quòd erat excommunicatus.& ipse dixit se absolutum, an ex hoc dicatur eius intentio fundata?& nu.7.*
6 *Pupillus non potest exceptionem liberationis acceptare,ad probandum debitum & posteà dicere liberationē nullam,quia facta à pupillo.*

LEX CXVI.

* DEcem stipulatus. †¶ Non sequit̃ priuatio, ni-
si præcedat habitus. hoc.d.
1 ¶ Opp.dicitur in principio iudicatum &c.contra in ver.Pau-
lus.dic secūdum vnum modum legendi qd' notat.i.approbat,
vel.i.corrigit.vt in glos. ¶ Op.de.l.fi.si cer.pet.gl.dicit,q̄ verū est,si cer-
tū est eum nō esse soluēdo.& vide istā gl.& no.eā, quæ incipit.si dubite-
2 tur. ¶ †Not. q̄ illud, qd' dicitur, q̄ prius debet excuti reus principalis,
posteà fideiussor: est verū,qn̄ certū nō est à principio principalē nō esse
a soluēdo. secus si certū oīno[a]. Et habui in Marchia istā.q. quidā fuerat fi-
deiussor Tyrāni,q nō poterat cōueniri, cū erat rebellis ecclesiæ manifest⁹.
& ideo dixi ante excuſsionē ipsi⁹ posse deueniri ad fideiussorē.¶ Sed qua
3 liter†fiat notoriū iudici? & dic q̄ in ciuitatibus, in quibus est æstimū cōe:
tūc est facile:qa mōstrabo libros:q̄ tantū apparet eū habere in bonis.si ali⁹
qui cōuenit̃,vult dicere,q̄ sit plus in bonis:ipse ꝓbet:vt not.gl.in.l.cū de
4 lege.s̈.de ꝓb. ¶ †Quero,an in excuſsione,& in pronūtiatiōe,qua pronū-
tiat̃ deueniri ad possessores, vel fideiussores, debeāt citari fideiussores, &
possessores? Iac. de Are.dicit, q̄ sic.arg.C.si ꝓpter pub.pē.l.ij.& de reb.
e.l.magis puto.§.nō paſsim.Iac.but.videbat̃ tenere, q̄ nō:quēadmodū le-
gatarij nō citant̃ qn̄ ꝓnuntiat̃ testam ētū inofficiosum:vt.l.Papinian⁹.§.si
ex causa.s̈.de inoffi.testa.allego gl.in cōtrariū in.l. cū miles.§.j.s̈.ex quib.
cau.ma.& illā tene mēti. Sed aduerte, qa in proposito, q̄ sufficiat citatio
b generalis per turbā.s. quicūq̄ vult defendere talē: &c. vt moris est. argu.
5 aut̃.si oēs.C.si vt ab hæredi. se absti.& de remis.pig.l.si eo tpe[b]. ¶ †Exce-
c pi cōtra aliquē:[c]& dixi, q̄ erat excōmunicat⁹: &ipse dixit, sum absolut⁹:
an intētio mea sit ꝓbata, si nō probet se absolutū? dicit Pet. q̄ intētio nō
est probata, per.l.non vtiq̄.s̈.de excep.&.c.exceptionē obijciēs.de regu.
iur.lib.vj. Non obst.ista.l. q̄ posita priuatione, sequitur habitus. hoc est
verum secūdum veritatē, vt hîc:nō secūdum iuris interpretationē. Et q̄
ista solu.sit mala, probatur in aut̃. si testis productus dicat̃.C.de testi.pro-
batur per gl. in simili.in.l.si mihi & tibi.§. in legatis.in.j. glo. de leg.j.fa-
6 cit.l.Iulianus.de diuor. ¶ Quid dicemus? †Mō do tibi vnā doctrinā vtrū
ad positionē priuatiōis sequat̃ habit⁹ secūdum iuris effectū? Dic aut priua
tio ponit̃ à Iuriscōsulto, cuius est propriè loqui:& tunc loqtur positio ha
bitus, vt hic. &.l.Iulianus.s̈.de repu. Aut priuatio ponitur à partibus: &
tunc aut vtraq̄ pars priuationem confitetur: aut vna cōfitetur,alia negat.
Primo casu. aut hoc cōtingit circa id, in quo partis cōfeſsio sibi non præ-
iudicat: vt in seruitute:vt.C.de lib.cau.l.interrogatā. & tunc ad positionē
priuationis nō sequit̃ positio habit⁹. Licet enim cōstet me manumissum,
nō tamē sequit̃, q̄ fuerim seruus:vt instit.de inge.§.fin.&.C.de inge.ma.l.
ij.Fallit in aut̃.si testis product⁹ dicat̃.vt.j.dicā. Aut in casib⁹, in quib⁹ cō-
fitēdo quis potest sibi præiudicare:& tūc seqtur positio habitus:qa si par-
d tes cōfitentur solutionē,præsumit̃ pręceſsisse debitū:[d]nisi cōtra probet̃:
vt.s̈.de proba.l. cū de indebito. & in aut̃.qui.mo.na. effi.legit.§. quoniā.
col.vj.Secūdo casu, qn̄ alia pars negat:tūc si dicta priuatio nō probat̃, nō
præsumitur habitus:vt.d.l.cū de indebito,sic intelligo.l.nō vtiq̄.s̈. de ex-
e cep.& qd' ibi dicā.Si verò [e]probatur:tūc ad cōmodum negātis,nō præsu
metur habitus,sed ad eius incōmodum sic:vt.d.l.cum de indebito.¶ Præ-
dicta fallunt. in aut̃.si testis productus dicat̃.C.de test. Ratio. qa in dicto
testis negatio, vel affirmatio partis, nō attēdit̃:sed solùm virtus ipsius di-
cti. Vnde cum testis dicat se manumissum: natura huius verbi importat,
q̄ ipse fuerit seruus.& in hoc quātum ad eum repellēdum, ei stat̃:vt ibi pa
tet,not.per Inn.in fi. de accus.c.inquisitiōis.Itē importat, q̄ fuit ipse libe-
ratus:& in hoc ei nō credit̃,nisi probet̃:vt ibi patet: qa quo ad vtilitatē per
f sonæ ipsius testis, iudex debet aliter inuestigare, quā sibi crederet̃[f]:vt.s̈.de
testi.l.iij.§.j.in gl.sup ver.inimicitiæ.Nec ob.si dicis:qa circa libertatē nō
pōt sibi præiudicare:qa ibi hoc cōfitet̃ in iudicijs. Vel melius nō pręiudi-
cat ibi sibi, quo ad statū suū: sed solū quo ad eū repellēdū, vel admittēdū
ad testimonia. Prędicta circa cōtract⁹, & alia q̄ ex nostra mera voluntate
nō depēdēt:in his dic, vt in vltimis volūtatib⁹:vt in.l.cū tale.§. falsam de
condi.&

a ¶ Oīno est.Adde
eundē Bar.in.l.fi.
s̈.si cer.pet.Paul.
de ca.hîc Abb.cō
sil.xxix.& .lxx.
ij.li.Bal.consi.cxl
viij.iij.li.q̄ tn̄ bo
nis confiscatis , si
bona sint soluen-
do ,debeat filius
excuti . Tenuit
Bal.consi.lv.j.vo.
allegādo Io.and.
& Host.in .c. ex
literis.de pignor.
Idem voluit Ro.
consi.xciij.& ibi
an requirat̃ sentē-
tia declaratoria
excuſsionis factę?
& determinat q̄ sic.& idem consi.ccxj.vbi tenet oīno necessariā excuſsio
nem,licet debitor soluendo non sit.all'.Iac.bu.in aut̃.hoc si debitor.& gl.
hic dicit esse falsam.Et ibi ponit quid si fideiussor,promittit liberè nulla
exceptione obstante,an nihilominus sit fienda excuſsio.

b ¶ Si eo tempore.Adde Ang.vt refert & sequitur Pau.de ca.tenet contra
rium,quia in eo sunt specialiter citandi,si scitur q sint,qa iudicium princi
paliter ordinatur ad ꝑiudicum eorum,ad quos deueniri potest.

c POMATES.¶ Contra aliquē.Et an excipiens videat̃ fateri sibi ob
iecta?& sic etiā replicās,vltra dicta hîc ꝑ Bar.& alios,vide Bal.in aut̃.si te
stis productus dicatur.C.de testi.in princ.vbi videt̃ à Bar.discrepare.

d ¶ Debitum.Adde idem in eo,qui obijcit compensationem,vt videat̃ etiā.
fateri debitum,secundum Ro.consi.lxxvij.

e ¶ Si verò.Secundo alleg.Bal.istud dictum in.d.authen.si dicatur.Andr.
Barba.

f POMATES.¶ Credere.vide Alex.consi.clxxv.ī fi.vo.ij.&,lxiiij.

in si.vol.j.&. Bal. in auc.si testis, p. du.dicat.C.de te. sti in.ij.colu. vbi post Bart. hic co. cludut oes, quod no creditur testi, an ipse sit idone° & Cur.cons.lv.in iiij.col.

POMATES.

a ¶ Ex his apparet. Ad hoc vide aliqua p Felyn.in.c. literas.colu.iiij.ad si.de presum. & i c.apostolicae.col. ix.de exce.& Panor.in.c.cu contigat.co.fi.ad fi.de rescr.& Alex.i.l. j.inpri.i.ij.col.s. de ope.nou.nu.& vide do.Ant.p il. lu tex.ibi,in.c.ab excoicato. & ibi Pan.in lect. Parmensi,de rescrip. qui tn tex.no p. bat.quia nonpetebat ille solum absolui,sed imo expresse fatebat excoicatu se&iuste.

b ¶ Absolutu .ad. de:an cu dico aliquem excoicatu,& ipse dicit se absolutu,interim tamen excoicat° sit vitādus.Et si vito ipm an possit agere actione iniuriaru? Roma.consi. ccc. lxxxvij.

condi.& demo.& ibi scripsi.¶ Ex his apparet a solu. a qonis ppositae,qa si dico me absolutu b ab excoi. b catione:& pars negat,no praesumor fuisse excoicatus,si dico,& aduersari° cofitet.psumor fuisse excoicat°,nisi pbe cotrariu,qd no puto veru,qa cofitendo no possum me facere excoicatu.vt.s.dixi.Sed si ego peterem me absolui ab excoicatioe,tuc eoipso videor me cofiteri esse i quasi possessioe excoicationis:& debeo vt excoicat° euitari,nisi pbe cotrariu: vt extra de elec.c.venerabile. ver.sunt em.& ibi no. p Bar.nisi dicerem me petere absolutione ad cautela, vt no.plene p Inn.de sent.excoi.c.p tuas.Sicut cu qs petit remissione nutiatiois,vel rescissione cotract°, quaten° de facto pcessit:vt.l.ex emp.§.is q vina. de acti.emp.sed in casu praecedeti,licet dica me absolutu,no tn dico de pnti me excoicatu,& sic me euitadu. Facit ad praedicta,qd no.de ope.no.nun.l.j. in prin.in gl.mag.¶ Sed pone,†pupill° liberauit me: 8 mo petit debitu,ego dico,q me liberauit,& ipe cofitet,tn negat solenitates debitas interuenisse.& sic dicit liberatione nulla,sed vult ex ea pbare debitu, quid iuris?Dico,q sicut ille:q oino negat factu,sic, qui negat de iure valere,no pot p se praesumptione assumere,vt.l.post legatu.in prin.de his,q.vt indig. & arg.d.l.cu de indebito.Praedicta vera,nisi expsse i istrumeto ptes fuissent cofesse debitu precessisse.Tuc enim licet nulla esset liberatio,instrumentu probaret illud,quod expse in eo continet:vt.j.eo.l. si ita stipulatus.§.Chrysogonus.

LEX CXVIII.

Liber homo. ¶ Liber homo bonaefidei possessori ex stipulatione obligat.Ex qua ca ab alio stipulado mihi acqrit,ex eade tibi pmittedo no obligor.Ite ex pmissioe facta fructuario,vel bonaefidei possessori a seruo dns de peculio non tenetur. h. d. ¶ Op.q no pot obligari,q sua codone ignorat:vt l. homo liber. de acq.re.do.Sol.in his,q ex mera volutate disponentis cosistut.hic in his,quae dep edet ex voluntate duorum.Facit de test.l.de statu.& de leg ij.l.j.i prin.¶ Opp.quia pater obligat filio naturaliter,& tn patri queri,si ali° sibi obligat,vt no. in.l.frater a fratre.in glo.mag.Sol.vt.s.dica de fideiusso.si quis pro eo.§.j.¶ Op.de.l.si creditor.§.fi.j. de pecul.duae sunt sol.& vtraq est bona, quod ista intelligatur secundum illam.vel aliter vt gl.& bn.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si dicat parti,hodie eris ad audiendum sententiam, an debeat expectare finem diei?*

Decem hodie. ¶ Adiectio instantis teporis, exactionem no differt.h.d.iste est casus no.& singu.¶ Per ista.l.fuit determinata quaeda qo,& disputata per queda magnu doc.†Dixit iudex pti,q hodie esset 1 ad audieda sniam,qrit, an iudex debeat expectare vltimu fine diei ad dadu sniam?Et determinauit p ista.l.q no.Istud non placet.Na si bn respicis istu tex.io haec adiectio hodie:no differt executione. qa istud hodie,videt adiectu,vt denotetur tps ipsum, in quo fit pmisio.q.d.Ista est dies i qua promitto: vt in fin.apte dicit.Sed si apponeret solutioi:vt promittis dare.x.q solues hodie.tuc nullu esset dubiu, q deberet expectari tota dies : vt patet hic in text. Nuc in qone pposita,si intelligeres sic : statuo terminu hodie ad audiendu sniam.hoc est:haec est dies in qua statuo terminu.tuc terminus esset incertus: & sic no valeret:vt.l.aut qui aliter.§.j.qd vi aut cla. & snia esset nulla.Sed si itelligas,statuo terminu hodie:hoc est hodierna dies tibi statuatur p termino: tuc iudex debet eu expectare vsq ad vltima hora diei iudicialis:hoc est, vsq ad vesperas:vt.§.sedebut. in auc.de iud.& no.isti.eo.§.ois.vel vsq ad tenebras: vt.c.cosuluit.de offi.dele.facit qd dixi.s.e.l.q ante.

SVMMARIVM.

1 *Obligationi dandi succedit obligatio ad interesse, quando est dandum alteri, quam stipulatori.*

Decem mihi. ¶ Si datio referatur ad stipulatore, obligatio cotinet certu:si ad aliu,cotinet incertu.h.d.¶ Contra,qa interest petitur codictioe certi:vt.l.certi condictio.in princi.§.si cer.pe.Sol.gl.q agit codictioe certi ad interesse,qd cotinet incertu.¶ Opp.qn est electio stipulatoris,tuc cotinet certu:vt.l.vbi aut.§. qillud,aut illud.s.e.Sol.veru est, qn in vtraq parte alternatiue venit certu : secus qn ex altera pte incertu.¶ Deinde op.secudu Pet.qn quis aliquid stipulat in faciedo,no venit iteresse extrinsecu,vt.l.steri lis.§.cu p vēditore de actio.emp.sed hic venit: ergo &c.Pet.secudum qd refert Cy.in.l.j.C.de sen.q p eo,quod interest.in.§.est secuda diuisio.i ver.sed cotra pdicta.dicit q gl.no intelligut ista.l.qa hic agit ad,x.pmissa,io qa interest ppter poena,no aut agitur ad ipam poena tanq iteresse.Illud est truffa, vt dixi,in.l.si poena.§.e.ti.cu hic no veniat iteresse intrinsecu,sed veniat extrinsecu,vt.l.nummis.cu gl.s. de in lit.iura.¶ Op.qa in obligatioe dadi,no venit interesse,vt.l.vbi aut.in fi.&.l.si seruu.in fi.s.e.Pet. vt refert Cy.in.d.l.j.& gl.ibi dicit,q hic factu fuit in obligatione,qa solutio,vt.l.si stipulat° fuero.§.j.s. e.sed istud no est veru:qa in psona Titij, est datio, 1 no meru factu.Sol.ergo†in obligatioe dadi no succedit obligatio ad interesse:veru est,qn stipulatori debet dari.sec° si alij:quia tuc venit interesse: cu eadem sit ratio in obligatione dadi,quae in obligatioe faciedi:vt.d.l.si poenam.§.ea.vbi dixi in.l.stipulationes non diuiduntur.& ibi plenissime dixi.

SVMMARIVM.

1 *Clausula generalis,an referatur,ad specificata,& si testator leget omnibus fratribus capam,& priori Biblia,an prior admittatur ad capam?*

LEX CXIX.

Doli clausula. ¶ Clausula gnalis no refertur ad specificata.h.d.Pone exeplu.s.e.l.stipulationes comodissimu.¶ Opp.de.l.si seruus seruu.§. iquit lex.§.ad lege aqui.Dicit gl.q ibi clausula fuit apposita:vt oia specificata coprehederet hic,vt alia. ¶ Sed qualiter cognosca? & dic, q duobus modis. Vno modo,si hoc exprimit,vt in omnibus regulis iuris:vt.l.j.j.de reg.iuris. & hoc mo forte voluit loqui.l.si seruus seruum.§.inquit lex.Alio mo qn oia specialia sunt specificata tunc non fit pter alia. & hoc etia modo potuit loqui.l.si seruus seruu.§.inqt lex.secus qn non sunt omnia specificata: quia tuc ad specificata no refertur.Vel dic secundu Dy.q ibi coprehendit omnia,scilicet no specificata.pruis dictu satis placet.¶ Oppo.de.l.libertis,quos.s.de alime. leg.gl.non soluit.Sol.ibi spale& gnale pferuntur ob eade cam:& i diuersis scripturis.Nec obstat.§.Basilicae.*i.l.alimēta.de ali.leg.*&.l.Stich° nutricis.d d d eo.tit.¶ Op.Dy.de.l.j.§.j.s.de op.no .nu.vbi iter dictu,q vi aut cla.qd est gnale,refert ad casus spales. Rndeo.clausula generalis no refert ad specificata,qn in eade dispositioe proferunt: secus si in diuersis:vt ibi dixi,p doct.in.l.q sepulchra.C.de sepul.vio.& taga in.l.sanctio legu.j.de poe.& ide pbat in solutioe praecedetis cotrarij.Tn aduerte:qn gen° & species circa ide pferunt in diuersis scripturis,seu dispositioe a testatore:tuc vltia scriptura venit correctiue ad primam:vt dic.l.libertis quos.in prin.sed qn a lege tunc venit adiectiue : vt dixi in.d.§.j.¶ †Formo 1 qone:qda reliquit oibus fratrib° capa: & priori Bibliā:an admittatur ad capa prior?Dic vt per Cy.qui in ea distiguit,scdm Pe.C.de leg.l.cu quaestio i fin.

SVMMARIVM.

1 *Demonstratio falsa uitiat dispositionem.*

2 *Conditio est propriè de futuro.*

LEX CXX.

Si ita stipulatus. ¶ Coditio de praeterito deficiens, reddit stipulationem inutilem ab initio.h.d.¶ Ibi: in glo.j.facta demonstratione, quod psumit propter dictionem hac. arg. de haere. insti.l.nemo dubitat.in prin.Ibi,facit,conditionem. quae obligationem suspendat.¶ Oppo.de.l.si seruus.§.qui quinq.s.de leg.j.Sol.hic specialiter fuit actum,quod conditionalis esset,si vere essent:sec° si no fuit actum:qa illud,quod est,debet:vt in contra. 1 ¶ †Ex quo no.q falsa demonstratio vitiat dispositionem ex voluntate disponentis.dixi de condi.& 2 demon.l.demon.¶†Ite no.quod conditio proprie est semp° de futuro plene dixi i.l.§.de cod.& dem.

c ¶ Nisi.Vide d. Anto.in.c.ab excoicato.de rescri, Andrae.Barba.

¶ Adde tu,an ille,q petit veniam videat fateri se deliquisse:dic vt per gl.in.c. exhibita. de homi.Et an p instrumentu legitimatiois probetur quem illegitimu fuisse:de quo dic,vt per Bal.i.l. ij.C.de iu. aureo. annu.vbi tenet q sic.& etiam per instrumetum emancipatiois probatur patriam potestate pcessisse.Ita Bald.in.l.fin.C.de sen.pas.Et ita per instrumetu treugae,pbatur guerra praecessisse.ita Barto.in.l. legata inutiliter.§.de adi. leg.& p Cyn. & Bal.& Imol.in.l. cum tale.§.si.§.de condi.& demon. & ita etiam per librum in quo describunt bāniti pbat illos fuisse bānitos.ita Salyc. in.l. moueor.C. de ser. expor. & ibi ponit filia ad propositum: quae vide.Stra.

d ¶ Nutricis.Adde q ex hoc colligit qd Bar.vulg in citatione sit exprimendus dies, vel termin° certus.cuius cotrarium dicit Pau.de ca.vel. le Spe.in tit.de cita.§.sequit.ver.qd si no pfixi,q debeat coparere, q primu pot.arg.c. cu dilecti. de do. & cotu.Ang.con cordat huic opin. & dicit primum opi.vera,qtu ad hoc,vt aliqd possit fieri cotra citatu ad instātia ptis aduerse.Secuda vero fiit esse vera qtu ad hoc, vt possit puniri decotēptu si no coparet.Ad prima pte.alt l. C.vbi in re act. & l.fi.C.de iur. dot. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula quòd inſtrumentum fiat ad ſenſum ſapiētis, quid operetur ?remiſsiuè.*

2 *Vendens rem, tenetur facere inſtrumentum ſecundum cō-ſuetudinem ciuitatis.*

LEX . CXXI.

Ex ea parte. ¶ Legitur per gl. duobus modis.
primo, vt loquatur in ſtipulatione inter
poſita. ſecundùm iſtā lec. nihil habet vti
litatis. Venio ad aliam lec. qui ꝓmiſit cauere ad ſen-
ſum ſapientis, & nō cauet, ad intereſſe tenetur. h. d.
2 ¶ † Opp. quòd ſapiens non poſsit dicere vltra illud
quod eſt de iure, vt. l. ſi mandato titij: in fi. ſ. man. hîc
dicitur: quod ſuppletur pœna, quod eſt extra ius cō
mune. do. Ricar. malum. dicit alibi: quòd hoc erat de
conſuetudine, vt ſtipulatio dupli poneret. Quid eſt
ergo illud dicere, quid operent illa verba ad ſenſum
ſapientis? & dic, vt dixi. in. l. illa inſtitutio. de hære.
inſti. & vide in Spe. de emp. & vendi. §. ſciendū. ver.
ſed quid ſi inſtrumento. ¶ Pōt legi ſecūdùm aliam
lect. & hoc dicit, qui promiſsionis nō vult facere in
ſtrumentū, ad intereſſe tenet. h. d. ¶ Eſt ne bona iſta
2 lect. & ſum in iſta opi. † ꝗ ſi aliquis vendidit[a] rē, vel
a ſi dat dotē, debet mihi facere inſtrumentū ſecundùm
cōſuetudinē ciuitatis illius, qui facit inſtrumentum.
Probat per. l. ſicut datam. C. de libe. cau. & extra de
teſti. c. ſignificauit. Pro hoc. l. ſi pupillus. in prin. j.
de noua. l. ij. in prin. ſ. ſol. mat. & in qualibet earum
no. plenè dixi. ſ. de dā. infect. l. ſi finita. §. eleganter.
Illud ſecūdum cōſuetudinē probat in. l. ꝙ ſi nolit. §.
quia aſsidua. ſ. de ædil. edic. l. ſi prius. §. j. ſ. de aqua
plu. arcen.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum factum amico, quòd quis deinceps non ludet, & ſi luſerit promittit in pœnam centum, an ſit effcax?*

Mulier ab eo. ¶ Not. caſum Quidam ludebat multum: dixit
amico ſuo volo tibi facere inſtrumentū, quòd nunꝗ
1 ludam, & ſi ludam dabo tibi centum † noīe pœnæ:
an valeat iſtud inſtrumētū? & dic quòd eſt tex hîc.

In inſulam. ¶ Non ſufficit ciuiliter fa-
ctum. Contra de. l. j. §. fin. ſ.
de bono. poſ. contra. tabu. & ſ. pro ſocio. l. actione.
§. publicatione. Sol. Dy. per verba longa. Dic tu ad
dendo ad glo. ꝙ in illis ciuiliter factum repreſentat
eundem effectū, quod naturaliter per Cy. in. l. Deo
nobis. in prin. C. de epiſco. & cleri.

Ex facto. ¶ Do tibi regulam, quòd quan-
docunꝗ dolꝰ purgatur per actio-
nem ex eo cōtractu, hæres ex dolo defuncti tenet,
vt. l. ſi hominem. §. datur. ſ. depo. & hoc tangā in lo
cis pluribus, ſpecialiter in. l. ex depoſiti. ſ. de acti. &
obligatio.

SVMMARIVM.

1 *Tempus ſi fuit adiectum gratia creditoris, non poteſt ante tempus ſolui.*

2 *Debitor, ſi offerat ante tempus pecuniam creditori cum omni loci, & temporis intereſſe, poteſt & liberatur.*

3 *Accipiens centum ſub uſura, conueni non reddere uſq; ad annum, non poſſum ante tempus ſoluere, niſi totū interuſurium medij temporis ſoluatur.*

Vſuræ duorum menſium ab initio ſolui poſſunt.

4 *Solui ante tempus quando poſsit, ubi, ne ante tempus ſolue re liceat actum eſt?*

5 *Locus quando eſt appoſitus ſolutioni, eius ratio ſemper habenda eſt.*

6 *Fructus prædij, ſi ſunt loco uſurarū, & debitor ſoluit ante fructus collectos, ſit diuiſio fructuum.*

LEX CXXII.

Qui Romæ pecuniam.
¶ Si tp̄s adijcit gratia creditoris: vel vtriuſ-
ꝗ non pōt ſolui añ tp̄s. hoc primò. Item oblatio fa
cta incōgruo loco & tpe, debitorē nō excuſat. Iſta
tota noſtra. l. eſt no. Vide ꝙ qñ tp̄s fuit adiectū gra-
1 tia creditoris. non pōt ante ſolui. ¶ † Opp. de. l. qđ
in diem. de ſolu. j. & ſ. ti. j. quod quis. Dicunt quidā
hoc facit ratio temporis: quod non eſt verum, Sed
ratio eſt: quia hic habetur ratio loci & temporis: & quia ſcilicet contra-
2 ctus gratia vtriuſꝗ celebratus eſt: vt dicitur in vlti. gl. ¶ † Quæro, quid ſi
b vult[b] offerre pecuniā cū omni loci, vel tēporis intereſſe: an audiatur? gloſ.
ꝙ ſic. in prin. magnæ gloſſ. & hic text. innuit dum dicit: detracta ea ſum-
3 ma & c. facit de do. excep. l. fideiuſſor. ¶ † Quæro, quid ſi accepi centum
ſub vſura: cōueni nō reddere vſꝗ ad annum: an poſsim ante tēpus ſoluere?
& glo. dicit quòd non: niſi ſoluam totum interuſurium medij temporis.
Sed quid ſi ab initio ſoluit vſuras duorum menſiū? & dicit gloſſ. ꝙ poteſt.
Sed in quo differūt iſtæ queſtiones à tex. dico, ꝙ in glo. eſt tēpus tantū: in
tex. eſt tēpus & locus. ¶ Quæro, quid ſi dedi pignus? dic vt in glo. & ple.
4 in. l. fin. C. de pac. pig. ¶ † Quæro, quid ſi fuit actū, ne liceat ſoluere ante
annum: an ante tempus poſsit fieri ſolutio? gloſſ. quæ eſt hic, arguit pro &
c contra: & finaliter determinat[c] ꝙ non. arg. l. ſi ita relictū. §. Pegaſus. ſ. de
lega. ij. l. in fideicōmiſ. §. cum Pollidius. §. de vſur. Dyn. diſtinguit, ſi tem-
pus eſt appoſitum gratia debitoris, ante diē poteſt ſoluere: vt. l. eum qui.
in fin. ſ. eo. & l. ſtipulatio iſta. §. inter certam. ſ. eod. cū ſimi. Aut gratia cre
ditoris tantùm: vel creditoris & debitoris: & ante tempus non poteſt ſol-
ui, niſi offeratur interuſurium medij temporis: vt hic. Aut dubitatur: &
tūc gratia debitoris. vt. l. eum qui. aliâs. l. Iabolenus. ſ. de ānu. lega. ¶ Sed
quomodo iſtud poteſt eſſe, ꝙ in dubio gratia debitoris: nonne eſt gratia
creditoris, quando apponitur vſura? Et gl. hîc videtur dicere quòd gratia
vtriuſꝗ ſemper, cū apponitur vſura: vt. l. qui pecuniā. ſ. ſi cer. peta. in glo.
Sed verba Dy. ſunt vera, quando nō apponitur vſura: ſecus ſi vſura appo-
nitur. Et tunc capias tria verba. & dic: quādoꝗ in obligatione apponitur
tēpus curſuū vſurarū tantùm, nō ad ſortis ſolutionē: & tūc ante poſſum
ſoluere: vt. l. acceptam. C. de vſur. cū ſua materia. Ratio: quia tunc debetur
ſolùm ex ceſſatione ſolutionis. Si enim videtur actum, vt vſuræ currant,
donec debitor ceſſauerit ſoluere. Qnandoꝗ apponitur ſolutioni ſortis, &
curſui vſurarum: vt mutuo vſꝗ ad annum centū libras ad decem denarios
pro libra in mēſe. Et tunc quando apponitur per verba infra: vel ante, vel
ſimilia: vt puta, mutuo quinquaginta ſoluenda intra annū: & tunc ante de-
bitor poteſt ſoluere ſemper quādo vult: vt. l. ſi ita fuerit. la. ij. §. fi. ſ. de ma-
nu. teſta. Quādoꝗ apponitur per verbum ad, vel ſimile: vt, mutuo vſꝗ
ad annum: & tūc nō poteſt ſoluere ante: vt hîc in glo. & l. qui pecuniā. ſ. ſi
5 cert. peta. & facit, qđ dixi. in. l. qui ante. ſ. e. ¶ † Moueo tibi vnum dubiū:
an iſta diſtinctio habeat locum in loco? Dic, ꝙ nō. ſed indiſtinctè habetur
ratio loci, ſiue ꝓ actore ſiue pro reo: vt. l. qđ ſi Epheſi. & l. ij. de eo quod
cert. lo. ¶ Quid ſi adijcitur locus & tempus? Dic cōſiderandum vtrūꝗ: vt
6 hic no. in prin. glo. & ideo dic vt in quolibet. ſ. ſeparatim dixi. ¶ Quero,
quid ſi fuit actum: vt fructus prædij haberentur pro vſuris: & debitor ſol-
uit ante fructus collectos? Puto fieri diuiſionem fructuū ſecūdum formā
l. diuortio. & l. de diuiſione. ſ. ſolu. matri.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutus ad recupiendum ſolutionem, ſi data eſt in prædictis libera, & ampla adminiſtratio, poteſt terminum prorogare.*

2 *Conſtitutus ad agendum, & defendendum cum libera adminiſtratione, habet adminiſtrationem inſtantiæ, non cauſæ.*

3 *Conſtitutus procurator in cauſa, quam habiturus ſum cum tali: ſi non exprimitur cauſa, neceſſariò dicitur conſtitutus ad inſtantiam.*

Callimachus. ¶ Quādo ponebatur queſtio longa in ſcho-
lis domini Dy. vt audiui à Cy. dicebat eſt lon
gior, quā. §. Callimachus. & breuiter hoc intēdit. Qui eſt poſitus ad reci-
piendū ſolutionē, nō poteſt terminū prorogare, niſi locus, & tempus fue-
rint in eius voluntate collata. h. d. ¶ Oppo. de. l. fi. §. penul. ſ. de publica.
1 Solu. vt ibi dicā. ¶ Pone, ꝙ cōmiſi alicui, quòd reciperet ſolutionem: &
addidi, ꝙ in prædictis, & circa predicta haberet liberā, & plenam admini
ſtrationē: an poſsit prorogare terminū? Dico ꝙ ſic: quia illud, qđ impor-
tat conceſsio liberæ, & generalis adminiſtratiōis, quo ad omnia: vt. ſ. de
ꝓcu. l. ꝓcurator, cui gñaliter libera. iſtud idē importat cōceſsio liberæ &
gñalis quo ad certā ſpeciē, vel cauſam. Et hoc vult dicere hic tex. ī fi. Facit
de admi. tut. l. ſi duo. & habemꝰ hodie expreſſum, de ꝓcu. c. q ad agēdū.
d lib. vj. in fi. ibi, vel cauſæ & c. ¶ Sed hîc[d] aduerte: ſi enim eſt dictum, facio
te procuratorem in cauſa tali, quam habeo: vel habere intendo cum tali
& c. concedens in prædictis liberam & generalem adminiſtrationem, &
2 tunc procedit, quod dixi. Si autem dixi † facio te procuratorem ad agen-
dum, & defendendum: libellum dandum, litem conteſta. & c. dans in præ-
dictis liberam adminiſtrationem, tunc non eſſet huic conceſſa libera ad-
miniſtratio cauſæ, ſed ſolùm inſtantiæ, vt ipſa verba important. Et ideo
de cauſa non poſſet tranſigere, ſed ſolùm de inſtantia: & idem in ſimilibꝰ.
3 Item ſi dixi: † conſtituo te procuratorem in cauſa, quam habiturus ſum
cum tali, nec cauſam expreſsi: tunc enim hoc verbum cauſa, de neceſsitate
refertur ad inſtantiam, non ad ipſum ius principale, quod eſt de præſen-
ti: inſtantia verò eſt futura. ergo & c. vt. j. eodē. l. cum ſtipulamur. & l. ſi à
colono. Iura in hoc ſatis ſunt aperta, ſi qs predictorū inſpiciat ratiōes.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta alicui de aliquo fundo, ut poſt certum tempus eſſet eccleſiæ, an per donatorem pactum poſsit remitti?*

e **Flauius Hermes.** ¶ Summo ſecundum meā opi. Stipu
latio pœnalis non nouat p̄cedētē cōuē
tionem

a ¶ Vendidit. adde Bal. cōſil. cccxiiij. iij. lib.

b ¶ Quero, quid ſi vult. Alleg. Bart. ſibi cōtrariꝰ in. l. is qui certo loco. ſ. de eo qđ cer. loco. Andrę. Barba.

c ¶ Determinat. Adde ꝙ Paul. de caſt. dicit hanc glo. notandam ad obuiandas fraudes debitorū: qui intelligūt de diminutione monetæ, & volunt ſoluere añ tp̄s: ꝙ valeat pactum, ne liceat ſoluere, niſi cum creditori placuerit. Cuius contrariū ipe determinaſſe videtur: in. l. item qa. ſ. de pact. vbi dicit ſe dixiſſe de facto, ꝙ nō valet pactū factū cōtra publicam libertatē, cū quidam mutuaſſet frumentū alteri, & pactū feciſſet ſe ſoluere nō poſſe, niſi ad ipſiꝰ creditoris voluntatem: de quo pulchrè vide eius cōſi. ccxxxj. inci. pactum iſtud.

d ¶ Sed hîc. Vide ſcribentes in. c. cū olim. Abb. de of. delega. vbi alleg. Barto. hîc ſentit: ꝙ procurator nō pōt prorogare tēpus inſtātiæ, niſi habeat liberā, vt voluit Goffre. & Inn. ibi. ſed cōtra tenet ibi glo. quā ſequit dn̄s Cardi. ibi. & vide Io. de Imo. ibi omnino. Andræ. Barba.

e ¶ Flauius. vide Io. de Imo. in ſuis cōſilijs. conſi. ix. vbi conſuluit contra iſtā doctrinā Bar. in. §. flauius. per. l. fin. ff. de pact. ſed Bar. hic non allegauit, And. Barb.

a ¶ Tu dic contra. Adde inquantũ Alex.post multa videt̃ trãsire cum opi.Bar.quodidẽ facere videt̃ Bald. consil.ccccc ij.ici. quædam mulier. iiij.li.vbi cõsuluit quòd donatio facta iter viuos irreuocabiliter oĩm bonorũ pręsentiũ & futurorũ, retẽto vsufructu cum pacto, quòd post mortẽ donatoris, donatarius daret dimidiã bonorũ, vel æstimationẽ paupib⁹:& puellis maritandis, ꝙ respectu dimidię dãdæ pauperib⁹, poterit reuocari. allega. inter alia no.hic per Barto. ĩ cõsi.cxxxviij.in l.similiter.incipi: quędã mulier. cõsuluit cõtrarium.

POMATES.

b ¶ Contra. Vide Alexã.consi.viij. in.iiij.colũ.volu. iij.in consi.cvj.in vlti.col.ad fi.vol. iij.ꝙ Bart.xviij. co.x.& se.vol.ij. Aret.in.c.nouit. col.iiij.de iudi.& cõs.lxxiiij.co.iiij. &.cxxiij.ad fin. vbi limitat hoc de herede.& Sozi. cõsi.cxxxvj.aliàs xxiij.

c ¶ Per duos menses.Adde, ꝙ Rapha.cõtra.quia arbitrio boni viri. ar.l.cõtinu⁹.§.cũ ita.j.eo.dicit Ale. ꝙ cõiter tenetur opi.Bar.cum qua similiter hìc transit Ioan.de Imol. Ang.&Saly.in.d. l.fi.& Ang.in cõ si.ccxliij.inc.multi consortes in ciuitate Lucana.

d ¶ Extraneo. Adde:qđ si ab extraneo iste ꝓhibit⁹ ĩuenit pluscꝫ ille cohæres velit dare,qa dicit, ꝙ res non valet plus,& offerre iustũ ꝑtiũ an teneat̃ minori ꝑtio dare huic cohæredi?vide Pau. de ca.hìc post Io. an.i addi.ad Spe. dẽ emp.& vendi. §.nũc dicendum. vers.sed pone.

tionem ex causa onerosa.Item vbi est pœna, & nõ dies,admittitur purgatio moræ.Item ex pacto libertatis potest agere seruus domino differente.h.d.

¶ Ad primum casum op.quia manumissio nõ fuit in obligatione,sed in conditione,ergo ad id non potest agi,vt.l.obligationum ferè.in fi.§.titu.j.Sol.hic adiectum fuit expressè,quòd promissor manumitteret. ¶ Opp.quia commissa pœna est nouata, ideo non potest amodò conueniri ad manumittendum, vt.l.obligationum ferè.in fi.Sol.dicunt quidam, ꝙ hic est fauor libertatis.Non est verum regulariter, tenendo in.l.ita stipulatus, ꝙ stipulatio pœnalis non nouat obligationem præcedentem ex causa lucratiua, secus ex causa onerosa,vt hìc.Tu posses dicere,non ne fuit hic donatio?ergo causa lucratiua.Verum est, quòd fuit donatio respectu eius:cui seruus fuit traditus,sed ille qui recipit promissionem de manumittendo,recipit ex causa onerosa:quia seruum dedit. & hæc est de qua loquimur,an nouetur?¶ Opp.ꝙ ipso iure competat libertas,vt.l.si ea.l.&.l.si puellã. C.si mancip.ita fue.alie.vt manu.Pro soluendo isto cõtrario tantum sunt cõtraria in.l.nostra tendentia ad idem.& est vera solu.ꝙ hìc de actu manumittendi fuit cogitatum,& hanc tenent doct.in.l.si ea.l.Si autem de effectu beneficij cogitatũ fuisset,tũc succedit constitutio.hoc vult dicere gl.Et est ratio,quia lex pôt representare libertatem:quando de ea sola fuit cogitatum:sed non actum personæ.Ista solu.ꝓcedit secundùm illam opi.quòd hic fuit in mora manumittendi,secũdùm aliam,quòd non fuerit in mora,istud non habet locum.Venio ad sequens respõsum,quòd vbi est pœna & dies,admittitur purgatio moræ.contra.l.traiectitię.§.de illo.ff.tit.j.l.magnã. C.de cõtrahen.& cõmit.stipu.Sol.vna est,ꝙ hic fauore libertatis:alia est,ꝙ nunquã fuit in mora. Et si opp.de tex.liberet̃.expone.i.ne in obligationem incidat,sed est trufla.Dic secundùm Dy.hìc nõ fuit dies,sed pœna tm̃,in contrario pœna & dies,vt dixi plenè in.l.si insulam.§.eo.¶ Opp.de.l.vlti.§.qui sine ma.ad li.perue.Quidam dicunt,ꝙ hìc duo mẽses non transierũt.Tu dic,ꝙ hìc de actu,non de effectu constitutionis fuit cogitatum.¶ Oppo.de.l. Thais.§.intra.§.de fideicõ.lib.gloss.dicit:sol.vt ibi. Veritas est,ꝙ ex parte rei admittitur purgatio moræ,vt hic ex parte actoris ad actionem consequendam,moræ purgatio non admittitur.¶ Oppo.de.l. mancipia.§.qui fine ma.ad lib.perue.Sol.hic fuit cogitatum de actu manumittendi,ibi nõ.

1 ¶ †Vlteri⁹ habetis hic,quòd seruus potest agere,vt manumittat̃,vt in fi.§.modo quidam donauit alicui vnũ fundum,vt post certum tẽpus esset cuiusdam ecclesię. Iste donator vult istud pactum remittere,queritur an possit?videt̃ quòd nõ.quia ecclesiæ est iam quæsita actio vtilis,vt.l.quoties.C.de dona.quæ sub modo.

a Tu dic contra,[a]sicut hic quærit̃ ius seruo.vnde ista pactio potest tolli voluntate donatoris solius: vel vtriusꝗ:vt.l.iij.& quod ibi not.§.de ser.expor. hæres autem nõ posset mutare voluntatem:vt ibi. ¶ Quæro,hoc casu,quid si donator decesserit fine hærede?videt̃,ꝙ libertas non cõpetat:quia istud pactum habet instar vltimæ voluntatis,quia pôt mutari vsꝗ ad mortem.sed ex voluntate vltima nõ pôt deberi etiam ab intestato,nisi adeatur hæreditas, vt

b §.de fideicom.li.l.ij.& ibi dixi.Cõtra,[b] est veritas. Casus est.§.qui fine ma.ad lib.perue.l.j.Non ob.cõtrarium,quia ibi loquitur,quando est merè vltima voluntas,hic sapit naturam contractus.sicut dicim⁹ in donatione causa mortis,vt de dona.causa mor.l. tam his.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Alienare qui tenetur uni,sub pœna illo in mora existente potest alteri alienare.*

2 *Requisitus ut emat ab eo,qui tenetur illi uendere, debet per duos menses expectari ut uendere poßit alteri.*

3 *Alienare prohibitus extra familiam cohæredibus emere nolentibus potest extraneo uendere,nisi esset prohibitioni adiectum,ut familiæ relinqueretur.*

4 *Denuntians debenti emere , debet alternatiuè denuntiare.*

5 *Tutor,quando testator iußit rem uendere Titio, an poßit uendere,sine decreto,saltem quando est utile pupillo,quòd sic.*

Cohæredes cum prædia.

1 ¶ †Qui tenet̃ sub pœna vni alienare illo existente in mora potest alienare,cui vult.h.d.Et iste est casus multum no.& not.Gloss.quæ dicit etiam extra ius.& facit.l.si ex legati causa.&.l.mora.de vsur.& j.de fideius.l.fideiussor obligari.§.fina.& ibi glo.j. rem ra.hab.l.amplius non.& ibi no.Hic facio vnam

2 q.†debeo interpellare eum:cui debeo vendere,quòd emat facio,sed quanto tempore debeo expectare?&

c credo ꝙ per duos menses[c],vt in fi.C.de iure.emphy. l.fi.¶ Sed quæro,an sæpius debeant fieri istæ interpellationes,quia hìc dicit tex.sæpius.j.dicam.ea.l.§.

3 penul.Glo.signat duo contraria:& sol.bene.¶ †Itẽ dicit Dy.per.l.istã,ꝙ prohibitus alienare extra fami

d liam potest vendere extraneo,[d]cohæredibus nolentibus emere,& alibi non reperitur:dicit ipse.Sed be

e ne[e] facit.l.fi.C.de iur.emphy.quod puto verum : si solùm esset prohibitus alienare extra familiam, sed si esset adiectum,vt familiæ relinqueretur:vel similia verba:vt.l.peto.§.fratre.de leg.ij.tunc nullo modo posset alienari tanꝗ res,quæ subiacet restitutio

4 ni,vt aut̃.res quæ.C.communia de legat. ¶ †Item not.formam denuntiationis alternatiuè,si enim denuntiasset simpliciter,quòd emeret, nõ teneret denuntiatio:sicut ab eo qui debet alternatiuè petere

5 vnum tantùm. ¶ †Sed quæro,an tutor ex hac causa posset vendere partem pupilli?credo ꝙ nõ:vt.§. de reb.eo.l.si fundus.in princip.ad quid ergo fuit hæc denuntiatio,aut vendat &c.Respondeo,fortè pupillus habebat ęs alienum,propter quod posset vendere.Vel verius vendere poterit.si est vtile pupillo ex voluntate defuncti,qui hoc voluit,quãdo tale pactũ interposuit,vt.l.fi.de rebus eorum.Nec ob.eo.tit. l.j.§.si defunctus.quia hìc imposuit.l.sibi,& successoribus suis,ibi secus.

SVMMARIVM.

1 *Verba subiunctiui modi,licet sint temporis præteriti , tamen ad futurum trahuntur.*

Augerius.

¶ Facultas implendi cõditionem ad hæredem non transit. h.d.secundùm veram lectu. ¶ Quæro, an sufficiat de debito constare post mortem defuncti?Respondeo:si intelligis constitisset in præteritum ab initio fuit stipulatio nulla,vt.§.eo.conditio.in præteritũ. &.l.si ita stipulat' fuero hanc summã.in fi.Si verò intelligis constitisset in futurum,tunc debet constare

f in vita promissoris[f].aliàs implementum conditionis in personam hæredis non transiret:vt.§.e.l.si decem cum petiero,& hoc vult gl.¶ Quero,quæ istarum sit verior.Et videtur,ꝙ in præteritum:quia verbum constitisset,est preteritum plusquàmperfectũ subiunctiui:vt.l.ij.& ibi no.§.si liber inge.esse dica.

1 Contrarium dico:†ꝙ ista verba:quæ sunt subiunctiui modi,licet sint temporis præteriti , tamen ad futurum trahuntur,vt.l.si debitor.§.verisimile. de cõtrahen.emp.l.cum certus.de vino,tritico & oleo leg.& ita hìc.Et ita si constitisset,defuncto viuo valeret.Et ista sunt vtilia pro clausulis,quæ apponuntur in fine testamenti,si non valet &c.Dixi plenè de iure codicillorum.l.j.tangam.j.eo.l.cũ stipulamur.

SVMMARIVM.

1 *Veniens contra transactionem,uel aliam conuentionem , si est uictus,potest ad eam redire.*

2 *Appellans ab interlocutoria statim,quòd appellat,an statim sit contumax?quòd sic,lite pendente.*

3 *Appellans postquàm succubuit in appellatione , debet citari.*

4 *Interpellatio,an una sufficiat,uel plures requirantur , ut quis in mora constituatur?*

Seia.

¶ Non currunt vsuræ , si creditor est in mora recipiendi.h.d.

1 ¶ †No.quòd qui venit contra transactionem,vel aliam conuentionem, & est victus,pôt redire ad eam.[g]

g ¶ Quero,dicit̃ hìc ꝙ creditor fuit in mora,qualiter hoc fuit?Dicit gl. qa debitor obtulit.Tu dic,ꝙ statim quod maluit litigare est in mora,vt.l.nemo rem sua.§.j.§.eo.vñ nõ

e ¶ Sed bñ.vide do. Car.ĩ.c.Raynuti⁹. de testa.& consu. lut Parm.Testator ꝓhibuit,ne hęres recipiat Titiũ in domo testatoris:ꝙ potuit renũtiare illi hæreditati.Andræ.Barba.

f ¶ Promissoris. Adde ꝙ Paulus de ca.dicit hũc casum esse notãdũ ꝓcuratorib⁹ Florentinis,q faciunt capere debitores, & veniũt amici,q ꝓmittũt soluere: & stare,ꝓ eo,qđ apparet ĩpos debere,facto calculo, vt cauti esse debeant ad faciẽdũ declarare debitũ ipso debitore viuẽte,qa post mortẽ ꝓmissoris non tenent̃.Sed quid si aliqs ꝓmittit,ꝓ aliquo debitore, ꝓ toto eo,qđ declarabit Titi⁹ ipm debere:an Titio mortuo, vel non arbitrante,sit liberatus iste promissor.?Roma.tenet quòd non:eius cõ si.cccc ij.

g ¶ Redire ad eã. Adde, an ille qui impugnat aliqd instrumentũ, possit ex illo se iuuare.Bal.cõsi.clxxvj. sed melius clxxxj.ij.libro. & inquãtũ Alex. tangit, an valeat talis appellatio: appello ad iudicẽ competentem.& concludit ꝙ sic. Adde,quòd si diceret appello ad Papam.& ad Archiepiscopum,& ad quẽcũꝗ iudicem competentẽ, nõ valeret.& ita cõsuluit quidam Archieps Bono. cõsi.cxx.iiij.lib. valet talis appellatio, appello ad sacrum conciliũ: & si illud audire noluerit: appello ad Papã:qa ꝓbabiliter potest dubitari: an sacrum concilium audire velit. Ita voluit Roma.cõsi.cclx.

debet sibi fieri alia oblatio. & hoc voluit dicere iste
2 text. ¶ † Et sic facit, ꝙ ille qui appellat ab aliqua interlocutoria, statim est contumax: nec debet amplius citari: vt extra de accusa. c. ad petitionem. & ibi per Hostien. Nec ob. tex. qui dicit, si Seia non cessasset offerre. quia intelligo postquam ille fuit victus. & sic amplius nō prosequebatur: & sic eius mora cessabat.
3 Prædicta intelliguntur lite pēdē. & idē dico † in appellante postquam succubuit in appellatione debet citari, sicut si renūtiasset: vt. C. de appellatio. l. si quis
4 libellos. ¶ † Quæro, vtrū sufficiat semel iterpellare vel offerre? & videtur ꝙ sæpius: vt. s. §. cohæredes. ibi sæpius & c. & . s. mādā. l. si mandato Titij. §. alle. de mino. l. æmilius. in prin. s. de pig. acti. l. si cōuenerit. & hic tex. videtur dicere, si non cessasset. In
a contrarium habemus [a] glo. in. l. mora in princi. s. de vsu. in glo. paruula. & tex. habetis in. l. Titio Seio. §. vsuras. de le. ij. & . l. iij. §. j. quod vi aut clā. & de ope. no. nun. l. cum procu. §. j. Et istud puto verū. fallit in l. si conuenerit. de pigno. acti. Nō ob. §. cohæredes. cum simili. quia denotat facti accidentiam. Nō ob. hec. l. nā secundum opi. quā teneo hîc. creditor fuit in mora re ipsa: eo ipso, ꝙ litigare cœpit. Vnde litigio finito est finita mora. arg. d. §. vsuras. ideo debitor debet offerre: sed si mora esset cōtracta per oblationem, non haberet necesse vlterius offerre: vt ex prædictis patet. Et ideo ex parte rei dicerem, ꝙ si lis est contesta. contra eum, lata sententia, non debet vlterius interpellari: quia actor instādo semper eū interpellat: & sic per intepellationem est contracta mora: secus in actore in casu huius. l. quia licet reus se defendat, non tamen solutionem offert.

SVMMARIVM.

1 Diuisione facta uidetur transactum de iure fideicōmissi.
2 Tractatum in uno iudicio, non potest in alio refricari. nā in iudicio, ubi pœna petitur, non potest dici malè iudicatum super principali. & quando. nu. 7.
3 Repellens aliquem exceptione, habet etiam actionem ad pœnam.
4 Hæreditas si est diuisa inter fratres, & renuntiatum omni iuri, quod sibi inuicem cōpeteret, per hoc non prohibetur petere partem cohæredis, quia uenit priuandus ob non impletam uoluntatem defuncti.
5 Promittens non petere reductionem sub pœna, si petijt & succubuit: quòd pœna sit commissa.
6 Ius dependens ex testamento, de facili non tollitur.
8 Sententia lata ex falsa causa est nulla, quando est lata dolo aduersarij: aliàs per appellationem rescinditur.
9 Sententia lata super eo, de quo sunt opiniones, inter doctores, non est nulla: licet iudex eligat malam.
Opinio Doct. facit rem dubiam.
10 Diuisione simpliciter facta inter fratres absq; clausula, nil contra diuisionem facturos, an ius fideicommissi uideatur remissum? quod non.
11 Ius fideicommissi conditionalis, quòd non uideatur remissum per diuisionem factam inter fratres, cum clausula, nil contra diuisionem facturos.
Stipulatio generalis & indefinita limitatur secundùm naturam præcedentis contractus.
12 Clausula generalis refertur ad specificata, si potest salua ratione recti sermonis, & non refertur ad dependentia ex testamento.
13 Fratres, an præsumatur ignorare fideicommissum habere, quando præsumuntur scire contenta in testamento.
14 Practica probandi scientiam testamenti.
15 Extraneus hæres, quando præsumatur habere scientiam cōtentorum in testamento?
16 Hæres quando præsumatur habere notitiam contentorum in codicillis?
17 Fratres diuidentes si dixerunt non uenire contra diuisionem, etiam occasione fideicommissi paterni debiti, uel debendi, uidetur fideicommisso renuntiatum.
Differentia inter uerbum lectis, & uerbum inspectis.
Legi dicitur, quod oculis corporis inspicitur.
18 Ius fideicommissi futuri, an intelligatur remissum, si in diuisione unus remittit alteri omne ius præsens, siue futurum ab intestato, uel testamento iure fideicommissi, uel substitutionis cuiuscunq;.
19 Ius fideicommissi, quando dicatur remissum, si in diuisione dicatur, remisit unus alteri omne ius, quod habet, uel habere sperat in dictis rebus? distinguit.
20 Ius substitutionis pupillaris, quòd non uideatur remissum per diuisionem, licet in diuisione sint uerba generalia, remisit unus alteri omne ius &c.
21 Clausula apposita in diuisione, quòd unus alterum, & alter alterum in dictis rebus, facit procuratorem in rē suam, uel dicatur, cōcesserunt inuicem dictas res ad habendum, & tenendum, uendendum, & alienandū, quòd si alienatio sit secuta, uidetur renuntiatum iuri fideicommissi, aliàs non.
22 Diuisione facta, non est remissum ius fideicōmissi, nec data licentia de uendendo, & unus fratrum uendidit, postea extat conditio fideicommissi, an frater posset totum petere ab emptore?
23 Ius in re pro indiuiso, an diuisione facta remaneat ius in eo quod debitori pro diuiso obuenit?
24 Fratres diuidentes, si habebant fundum cōem emphyteuticum, ita quòd uno decendente sine liberis: portio eius deueniat ad alterum, & in diuisione remiserunt oē ius, quod habebant, uel sperabant habere, an uno mortuo portio illius uadat ad ecclesiam? quòd non, quia ecclesiæ non prodest talis remissio.
Emphyteusis ecclesiastica, quòd posit diuidi inter fratres, & inter se potest fieri alienatio.
25 Fratres diuidentes cum altero fratre, si fuit sciens huius fideicommissi, in casu huius. §. an frater, qui petit fideicōmissum, teneatur de euictione?
26 Restitutio cui rei erat facienda, ex fideicommisso, illam emit ab aliquo, an sibi præiudicet, & fideicommissum habeat locum?
27 Actio de euictione, qualiter detur inter diuidentes?

b **Duo fratres.** [b] ¶ Iste. §. habet quotidianam materiam: & multū subtilem. Breuiter. h. d. Iniusta sententia, per quam quis cōtra diuisionem facere declaratur: facit pœnā committi. h. d. Primò ponit thema, & questionem.
1 secundò, responsionē. ¶ † No. ꝙ per diuisionem videtur transactum de iure fideicō. & sic fuit pronuntiatū,
2 vtrum bene vel malè. j. patebit. ¶ † Secundò not. ꝙ illud, quod tractatū est in vno iudicio, non potest in alio refricari. Nam in iudcio, vbi petitur pœna, non possum dicere malè pronuntiatū super principali.
3 ¶ † Item no. ꝙ ille, qui aliquem repulit exceptione, nihilominus habet actionem ad pœnam: & ad ista tria opponemus per ordinem. ¶ Ad primū oppo. dicitur hîc, ꝙ per diuisionē recessum est à iure fideicommissi. Cōtra. s. de transa. l. qui cum tutoribus. in prī. Huius cōtrarij timore sunt in glos. nr̄a plures opi. & solu. vna ponitur in. l. cōtraria. q̄ hic nō tāgit per glo. quia ibi frater fratri successit directò: hîc p fideicōmissum. q. d. quādo directò succeditur, non erat fratris trāsigētis illa hæreditas: nec re, nec spe. & nō potest videri remissa: hîc erat spes. Ista sol. videtur mihi verissima, quādo frater succedit directò fratri ab intestato: quia tempore transactionis, non
c dicebatur debita re, nec spe. casus est expressus [c]. s. de lib. leg. l. post emācipationē. si bene inspiciatur tex. cum glo. Sed si frater succederet fratri directò, fortè ex vigore substitutionis pupillaris: tunc posset dici spē subesse: vt. l. ij. s. de sta. lib. & de hoc tāgā
4 j. per qōnes. ¶ † Et hoc facit ad quæstionē [d]. Duo fra
d tres iuicem diuiserūt, & renūciauerūt omni iuri, quod sibi inuicem competeret in parte alterius. demum vnus non soluit legata intra annū, secūdū quod requirit, auc. hoc amplius. C. de fideicom. propter quod alius vult petere hæreditatem. opponebatur sibi de remissione. certè dixi, ꝙ non potest: quia illius portio nō erat debita, nec re, nec spe: sed ex legis dispositione: & sic non venit in remissione generali: vt. d. l. qui cū tutoribus secūdùm dictā sol. Facit opti. s. de dā. infec. l. dāni. §. j. ¶ Secūda lec. est, ꝙ ibi frater fratri successit per fideicōmissum: sicut hîc. Tūc ob. cōtra sol. secūdùm Hugo. hîc malè fuit iudicatū, vt hic dicit glo. Sed tunc dices, quomodo de hac iniqua sententia fuit facta. l. cōtra. §. quib⁹. in. j. cōsti. C. Respō.
e tenendo istam opi. [e] quę est verissima, vt. j. dicetur. ꝙ de hoc fuit facta lex, vt solueret vnū dubiū pulchrum, vtrum sententia iniqua: per quam declaratur vetū esse cōtra diuisionem, faciat pœnam cōmitti. Nam si esset bene iudicatū, nullū esset dubiū, ꝙ cōmitteretur

a ¶ Habemus. Ad de Abb. cōsi. viij. ij. lib.

POMATES.

b ¶ Duo fratres. Ratio dubitādi istius tex. videtur fuisse eo ꝙ sentētia erat iniusta, vt hic inquit Bar. in summario in oppositione. j. e. decidendi autē causa fuit: vt hic inquit Cuma. & gl. circa fi. i ver. fiaut dicas. quia non fuerat appellatum à sn̄ia, ideò illi standum erat. Aduerte tn̄, ꝙ teneo summarium Bar. pro tali secūdùm eum no.

POMATES.

c ¶ Casus expressus. No. ꝙ inquantū Bar. hîc cōcludit, ꝙ substitutus pupillo habet spem succedēdi, approbat, ꝙ cōtrarium tenet in. l. is pōt. in. iij. col. in versi. sed circa hoc qro. s. de acqui. hære. ni velis dicere, ꝙ seipsum saluat. j. i. iiij. q. vbi videtur tenere idē. quod tenuit i. l. is potest. quia ibi alia ratio ne mouetur.

POMATES.

d ¶ Ad quæstionē, vide omnino Iaco. de Are. Ange. & Imo. in. l. dāni. §. j. hîc alleg. per Bartol. vbi mirabiliter loquitur. & Bartol. in. l. inter quos. in pen. q. e. ti. de dā. infec. & aduerte: ꝙ Ange. Imo. & Paul. de cast. alle. l. dāni infecti stipu. la. j. §. j. illius. l. pro. q. Bar. hîc quā not. ipse Barto. ibi ad hoc. & in. §. inter quos.

POMATES.

e ¶ Tenendo istā opi. ꝙ hîc fuit malè iudicatū, quam dicit Bart. esse verissimā, tenuit vt attestatur in. l. itē Paulo Callimacho. §. j. s. de le. ij. est cōmunis, vt inquit Ang. i. d. l. qui cum tutoribus. & Barba. cōs. xlviij. colum. j. volu. j. & Imo. consi. fina.

mitteret pœna:& lex debet intelligi prolata in casu dubij:vt.s.de carb.edi.l.quod labeo. Hoc facit ad.q. quā consuluit Dy.† Quidam promisit arbitriū non petere reduci ad arbitrium boni viri, sub certa pœna:petijt,& succubuit, vtrum pœna sit cōmissa? Et consuluit ipse, q sic, quia per illam sententiam fuit declaratum ipsum indebitè petijsse, quod placet.& hanc.l.induco pro casu secundùm istam lec.siue iustè, siue iniustè succubuerit. facit.s.de ope.no. nun. l.de pupillo.§.meminisse.versi.toties.& istam sol. ego teneo[a]. ¶ Tertia solu.est, q hîc fuit bene iudicatum ex parte iudicis, sed malè respectu partis, propter eius defectum: quia non fuit opposita replicatio,& sic fuit pronunciatum contra ius litigatoris. & hanc videtur tenere glo.s.de pact.l.tres fratres. Hæc solu.non est vera:puta per diuisionem, nō tollitur ius fideicommissi, nec ipso iure:nec ope exceptionis.& ideò non est necessaria replicatio. Nam in.l.contra.dicit exceptione trāsactionis nō submouetur.& sic nō ob.exceptio, nec est necessaria replicatio:vt.l.ij.de excep. ¶ Quarta sol.est licet in ordine gl.sit tertia secundùm Roge. quòd hîc fuit expressè dictum, quòd non veniet contra diuisionem, nec ex fideicommisso, nec alio modo. Sed ista in se continet diuinationem, ideo nō est vera quantum ad.l. An autem sit vera in se, tangam.j.in quæstionibus. ¶ Quinta sol.est eiusdem Roge. q in.l.cōtraria fuit simplex diuisio:seu transactio, hîc verò fuit dictum nihil contra diuisionem facturos.&c. Ex quo verbo videtur renunciatum iuri fideicommissi.& hanc sol.tenet hîc Dyn.& Gul.de Cuneo in.l.qui cum tutoribus. Sed ista sol.non est vera, quia ista verba: nihil &c.nō important hoc. Casus est in.l.fi.§.idē quę sijt.de condi.inde.& falsitas huius opi.j.latius declarabitur. ¶ Sexta sol.fuit Azo.qui dicit: q per diuisionem non videtur renuntiatū iuri fideicommissi, sed quia in diuisione quis tenetur de euictio.vt.l.si fratres.C.communia vtri.iudi.&.l.si familiæ.C. famil.ercis. Ideò iste agens fuit repulsus illa exceptione, quia de euictione tenetur:vt.l.vendicantem. de euic. Et sic dicit ipse: q bene fuit iudicatum in dimidia,& malè ī alia dimidia, quia quilibet fratrum medietatem partis suæ habet iure suo, aliam dimidiam iure cohæredis.in illa ergo parte, quam ille cohæres mortuus habebat iure suo, ei frater superuiuens non tenebatur de euictione:& in hoc fuit malè iudicatū. hanc tenet gl.hic.& in.l.contra. Sed ista opi.est contra hunc tex.vbi videtur, q contra eum pronuntiatum fuit: quasi de hoc transactum sit. Non ergo fuit pronuntiatum, quasi de euictione teneatur. Sūt etiā aliæ rationes propter quas hæc lec.non est vera : vt j.dicam in quæstionibus. ¶ Septima solu . ponitur in.l.contraria, quia hîc petitur id :quod deuenit in diuisione, ibi verò petitur illud, quod in transactione non deuenit, quia solùm de parte sua trāsegit, nō de alia.& hæc potest esse bona,& istā tenet etiam Gul.de cu. ¶ Octaua sol.[b] ibi ponitur in glo. videlicet, q in.l.contraria actiuè, hîc passiuè . Ista verba sunt obscura. fortè hoc voluit dicere, quòd ibi frater, qui mortuus non est. non potuit transigendo perimere actionem fratri mortuo competentem, vt Stichum.in fi.j.de noua.& hoc vult dicere actiuè, hoc est, alteri nō pōt præiudicare. hîc verò diuidendo sibi præiudicauit:& hoc vult dicere passiuè, hoc est, sibi præiudicare. Sed hæc solu.nō placet. Nā hîc & ibi quæritur: qualiter inuicem sit generatū pīudiciū.si em nō pręiudicarē fratri meo, nec frater meus mihi:& sic hoc nihil valet. Teneatis ergo, vel primā vel secūdā, q hîc fuit malè iudicatū,& hoc placet plus. Vel tene septimā solu.vt.s.dixi. ¶ Secūdò opp.s.de pac.l.tres fratres. Sol.hic fuit malè iudicatum, & sic concordat.& gl.ibi sentit. ¶ Tertiò opp.de.l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.ij.Sol.hîc fuit malè iudicatum.& sic concordat: licet ibi ponantur plures sol. ¶ Quartò opp. Tu dicis, q hîc fuit malè iudicatum. Contra, imò bene, quia per hanc diuisionem videtur ius fideicō.remissum.vt.l.Titius.s.quibus mod. pig. vel hypo.sol. Solu.aliud in pignore, quia sicut solo consensu contrahitur: ita facilius tollitur. Vel melius, ibi ius pignoris erat de præsenti, istud fideicommis

c sum erat de futuro.[c] Item† hîc dependet ex testamē

6 to,& iura dependentia ex testamento nō ita de facili perimuntur, vt.l.si post diuisionem.C. de iur. & fac.igno.& facit quod no.ī.d.l.tres fratres.s.de pac. & de trāsa.l.de his. ¶ Quintò opp.ad secundum nota.& videtur, q pœna nō sit commissa in effectu. Nam illud, quod semel est decisum in vno iudicio per viam exceptionis, potest in alio iudicio refricari:vt.s.de euicti.l. vendicantem,&.l.seq.vnde hîc in petitione super pœna poterit dicere, non veni contra diuisionem, sed hîc dicitur cōtra, ergo malè. So. l.contraria loquitur, quando super exceptione pronuntiat cōtra excipientem, in cuius potestate non erat agere, hîc verò pronuntiatum fuit per excipientem contra actorem.& hoc videtur tenere. Cyn .C. qn̄ ciui.ac.crimi.præiudi.l.j. Vnde ad quædam verba Pet.quæ Cy.refert.C.senten.rescin.nō pos.l.peremptorias.addenda sunt aliqua mēbra ,& dicamus

7 plenius sic.† Aut super exceptione pronuntiatur in casu, in quo summaria fit cognitio,& tunc nunq̄ in alia causa nocet, vt quando pronuntiatur super aliqua dilatoria.arg.de re iudi.l.à diuo.§.si super rebus. Et ita intelligo dicta Inn.extra de ord.cogn.c.super spoliatione.& ibi hoc sentit circa fi.ma.gl. Si verò pronuntiatur in causa, in qua cognoscitur plenè, & tunc aut contra agentem pro excipiente, aut econtra. Primo casu:aut illud iudicium est accessorium & quodammodo dependens ex primo, vt hic in stipulatione pœnali,& tunc quod semel decisum est, non potest in alio iudicio refricari, vt hîc. Aut aliud iudicium est principalius, vel æquè principale , & tunc iterum poterit refricari, vt.s.de except.l.sed si ante.vbi si egi confessoria de via,& aduersarius excipit dicens, me non dominum:& succubui, nō nocet posteà mihi agenti rei vendicatione. Secundo casu:aut illa pronuntiatio respicit fauorem status, & non potest in alio iudicio reiterari:vt.l.j.C.de ordi. iudi.& ibi no.in vlti.glos. Aut non respicit fauorem status,& tunc dic, vt dicunt quidam Docto. Aut in primo,& secundo iudicio proponitur ad eundem effectum,& non potest reiterari, vt.l.quod in diem §.j.de compen. Aut tendunt ad diuersos effectus:& potest:vt.d.l.vendicantem.in fi.&.l.seq.de euictio

d ni. ¶ Sextò ad idem[d] oppo. q talis sententia non facit pœnam cōmitti, quia est lata ex falsa causa. ergo nulla, vt.l.qui testamento.de excu.tuto.&.l.ij.C.qn̄ prouoca.non est neces. Sol.quidam fatentur contra.& dicunt tenendo. q hîc fuit malè iudicatum, q contra petitionem obstabit exceptio doli. Ita videtur tenere hîc gl.circa fi.&.s.de do.excep.l. apud Celsum.§.item quæritur.vbi tex.videtur hoc probare.

8 Sed hoc non placet,† quia sententia lata ex falsa causa, ita demum est nulla, si lata fuit dolo aduersarij, vt no.in.l.si prætor.§.Marcellus.s.de iudic. secus si sine dolo, tunc debet rescindi per appellationem, vt no.s.de acquir.hære.l.si is ad quē. Dic ergo, q hic non fuit expressus error in sententia, dixit enim quasi de hoc transactum, nec expressit transactum esse

9 per diuisionem. Vel melius,† quando super aliquo[e]

e passu sunt opi. Doc. tunc si iudex eligit vnam, licet malam, non est sententia nulla:vt.l.cum prolatis.& ibi dixi.s.de re iu. Nam opi.Doc.faciunt rem ambiguam, vt no.s.de leg.l.non possunt.&.C.de leg.l.cū de nouo.& no.in.j.consti.C.§.quibus.in glos.super ver.certas. ¶ Septimò, opp.ad.ij.not.& videtur , q postq̄ remouit eum exceptione, pœna non possit peti.vt.l.rescriptum.§.si pacto.s.de pact. Solu . dic, quòd hic fuit dictum, rato manente pacto. Vel si nō fuit dictum:dic quòd potest peti pœna quatenus excedit, vt.l.si quis à socio.s.pro socio.&.l.prædia.s.

f de actione empti.[f] Alij dicunt, vt gloss. hîc tangit, q aliud in pacto, vt ibi:aliud in sententia, vt hic. quod nō placet, quia etiam hîc loquitur in pacto. ¶ Octauò oppono:quod prima conuentio fuit nouata per stipulationem pœnalem,& sic non ex vtraq; agi, vt.l.obligationum ferè.§.fin.s.de actionibus & obligatio. Sol.vt plenè dixi in.l.ita stipulatus. in contrarijs vltimæ partis. suprà eodem. ¶ Expediti , de contrarijs examinemus materiam legis nostræ,

10 per quæstiones. ¶ Primò ego quæro,† vtrum per

a ¶ Ego teneo. Adde hoc verum, nisi ille, qui contrauenisset: habuisset aliquam iustā cām cōtrauenien di, secūdùm Ioā. an.in addi.Spe.in ti.de arb.§.fi.ver. itē quid si est cōpromissum . quē sequit Pau.de ca. cōsi.ccxxx.& in quātū Alex. tangit, an pro laudo præsumat: dic q Paul.de ca.consi. lxxij.tenet, q sic. Idē tenet Bal.cōs. x.v.li.& cōs.lxx. iij.iij.lib . vbi allē. Dy.cōsi.v.& consi.cxcvij.iij.lib.& cōs.ccxliij.iiij.li.

POMATES.

b ¶ Octaua solut. Ego credo, q verba Bar.sunt mendosa,& q nolit dicere frater mortuus, qa hoc esset de directo cōtra tex.l.cōtrariæ.vbi nō frater mortuus, sed viuus transegerat. qd Bar. sentire videtur in.d.l. contraria. vbi videas eū. vide Alc. cōs.iij.in.ij.co.volu.ij.& cōs.cxxj. vol.ij.vbi sequendo Bar.hîc, quòd vbi sunt opi.doc. diuersæ, res est dubia,& hoc casu et pro quibus iudicandū sit.& vide quę posui ad Bar.in.l. cū prolatis.s . de re iudi.& in.l. nō fatetur.in.iiij.col. in versicu. quæro qualiter.s.de confes. Annota post hunc Bart.amplius non mendosum: vt quia ex veneto exēplari egregiè hunc locū restituerim . Dum dixi legēdum, q ibi frater, q seruus tuus non est, non potuit transigendo pimere actionem fratri mortuo competētem. Alex.Iosæus.

c ¶ De futuro.adde secundùm Alex. post Pau .de cas. q ex hac sol . infertur vnū notādū, q p istā diuisionē, de qua in tex. q ius fideicō missi pn̄tis, vel futuri puri, videt remissum inter ipos diuidentes, si notitiā habebant fidei cōmissi. iuxta.l. de his. de trāsact.

d ¶ Sextò ad idem. vide Io.de Imo.ī cōsil.cxvj.& etiā in pcedentibus cōsilijs allegauit dicta hic. vide ibi omo. And.Barba.

POMATES.

e ¶ Super aliquo. Certè variæ sunt opin.do. licet iudex in iudicando vnā eligat, q mala sit:nō tn̄ per hoc sn̄ia reddit nulla. Ad qd vltra hic alleg.per Alexā. bene facit qd no. Bald.in.l.captatorias.C.de test. mil. & no. O'd.in.l. quæsitum.§.j.s. de fun. instru . de quo meminit Abbas.in.c.j.de postula.præla. circa vij.col.

POMATES.

f ¶ De actio.emp. Aduerte tn̄, q iura Bar.nihil pbare videntur, qa loquunt de itere: non aūt in pœna. Vn̄ potius videt dicere cōtrariū, cū pœnæ sint restrigēdæ.l.cū qdam. s.de lib.& posth. Item quia ad oīa iura dictia sufficere alterū cōseq. Itē qa contra hoc restringit tex.ī.l. Celsus.in prin. s. de arbi. de hoc vide eū ī.l.ita stipulatus.ī fi.s.e.& Alexā.in.l.cū pponas.C.de trans. & Aret.cōsi. cxxc. viij.

a ¶ Pro dimidia. Et de hoc eſt tex. apertus ĩ.l. ſi fratres. C. cõmunia vtriuſq; iudi.

b ¶ Tenẽt oẽs. Ad de Bald. in cõſil. cclxviij. incipi. in Chriſti noĩe, ſimplex diuiſio & cõſi. lxxiij. iij. lib.

POMATES.

c ¶ Et hoc tenet Pet. & hæc opi. Bar. & ſequaciũ: licet à multis impugnet̃. & maximè ab Ang. vt hîc refert dñs Alex. de qua opin. vlti. per Alexan. vide Ange. in. l. papinianus. §. meminiſſe. ſ. de inoffic. teſtamẽ. vbi ſibijp̃i cõtrari⁹ tenuit cũ Bar. & Io. de ana. cõſi. ſuo. xxix. & bñ facit Capra cõſil. ſuo. xxix. & Alexã. conſi. ſuo iiij. & cõſ. ſuo. xl. & cvij. in. iiij. vo. vbi tenent cũ Bar. & ei⁹ opi. cõis eẽ videt̃ &c. Old. cõſi. cvij. in. ij. col. & Alex. cõſi. viij. & maximè in prin. volu. v. & Barba. conſi. xliij. vol. j. vbi tãgit nõnullas q̃ões Bartol. hîc. & Alex. cõſi. xxj. col. ij. vol. v.

d ¶ Cũ quibus ego. Adde ꝙ Ang. cõſil. mini. cclxxxvj. tenet opi. primã Roge. cõcurrentibus illis, de quib⁹ ibi p eũ, & q̃a non tenet̃, eius opi. nõ refero. ſed opi. Bar. tenet bal. cõſi. lxviij. incipi. res prohibitę alienari. & conſi. cccc xciij. incip. quidã tres hęredes inſtituit. Alexã. etiam alle. Bal. in conſil. inci. Ioãnes Brocareli. tu quære.

diuiſionem ſimplicem non adiecta clauſula, nil contra diuiſionem facturos &c. videatur inter fratres ius fideicommiſſi remiſſum? Dicunt quidam, ꝙ ſic non ipſo iure, ſed ope exceptio. quia quem de euictione tenet actio &c. vt. l. vẽdicantem. ſ. de euictio. & ex hoc dicit Azo, quòd hoc eſt verum in dimidia, quam quis habebat ex perſona iſtius fratris petentis fideicommiſſum, aliam verò dimidiam, quam frater præmortuus habebat iure ſuo, poteſt frater ſuperuiuens petere, quia pro ea non tenetur de euictione. Item ille frater ſuperuiuens habet actionem præſcriptis verbis pro dimidia:[a] quæ remanet apud ſe, quam habebat ex perſona fratris præmortui, quia cum ſit ſibi debita ex cauſa fideicommiſſi, cuius cõditio modò extitit: ipſe videtur ſibi euiciſſe. ſuprà de euictio. l. ſi vendideris. & l. non tamen. Et iſta eſt intentio gloſſ. licet quædam alia tangat, quæ. j. declarabuntur. ſed iſta opinio mihi videtur falſa.

¶ Primò, quia hîc non fuit contra petentem pronũtiatum, ideo quia de euictione teneretur, ſed quaſi de hoc tranſactum, vt tex. dicit. ¶ Secundò eſt falſa in eo, quod dicit, ſolùm partem peti poſſe iure fideicommiſſi, ſcilicet eam, quæ apud fratrem remanſit iure ſuo: quod eſt falſum, quia pars, quam frater præmortuus habuit à fratre viuo: ſucceſſit loco eius portionis: quam frater viuus habet à fratre mortuo, & ſic videtur totum frater præmortuus habere iure ſuo, & totum venit in petitione fideicommiſſi, vt l. Imperator. §. fina. & l. ſequen. ſ. de legatis ſecundo. cum in vniuerſali vna res ſuccedit loco alterius, vt. l. ſi & rem & pretium. de petitione hæredita. maximè in quotis, vt. l. quid ergo. la. ij. de legatis primo: ad trebellia. l. deducta. §. nummis. & ibi not. ſ. ſi pars hære. peta. l. j. in fine. ¶ Tertiò, quia ſi habeo aliquod ius perſonale, ad aliquam partem rei pro indiuiſo, & fiat diuiſio: totum ius meum remanet in illa, ſeu ad illam partem, quæ pro diuiſo aduenit debitori meo: vt. ſ. de action. empti. l. iulianus. §. idem celſus: ſed in fideicommiſſo vniuerſali non eſt aliquod ius reale ante reſtitutionem, vt. l. facta. in prin. & l. reſtituta. j. ad trebel. Ergo illud ius perſonale: ſcilicet actio ex teſtamento ſolùm remanet ſuper illa portione: quę fratri præmortuo obuenit in partem: & ſic tota petetur iure fideicommiſſi. ¶ Quartò dicit malè in eo, quod dicit, quòd frater ſuperuiuens: euincens teneatur de euictione. Nam ſi rem, quam habes à me, ego euinco ex tuo factò, vel authoris tui, de euictione non teneor: vt. ſ. de euict. l. fundũ meũ. & de do. præleg. l. licet placeat. & ad le. falci. l. à me. In propoſito peto fideicommiſſum ex facto authoris illius fratris præmortui, ſcilicet ex facto defuncti, quia illud reliquit. Vnde videor agere ex facto ſuo: vt no. ſ. de condi. furti. l. ſi ſeruus. in prin. in glo. iij. Item ex facto ipſius proprio, ſcilicet ex ſuo, quaſi contractu quem iniuit adeundo: vt. ſ. quib. ex cau. in poſſeſ. ea. l. apud Iulianum. §. fina. ergo de euictione non teneor. ¶ Ex prędictis habes duas notabiles concluſiones. Prima quòd tota portio, quæ obuenit fratri ex diuiſione, petitur iure fideicommiſſi: & ſic ſufficit vnum iudicium. Et ſecundùm Azo. erãt neceſſaria duo iudicia. & hoc cum agatur actione perſonali ex teſtamento, ſed ſi ageretur reali contra alium poſſeſſorem: quid iuris ſit. j. dicam. Et quod dixi totum peti: intellige deducta quarta legitima, & fortè Trebellia. ſecundùm quoſdam. Secundò habes, quòd ego frater ſuperuiuens: agens non teneor de euictio. Remanet ergo vera opi. ꝙ per ſimplicẽ diuiſionem, nullo modo tollitur ius fideicommiſſi. quod tenent omnes.[b] caſus eſt in. l. cum pater. §. hæ

11 reditatem. de legatis ſecundo. ¶ † Secundo quæro. Pone quòd diuiſio non fuit ſimplex: ſed promiſerũt inuicẽ contra diuiſionẽ nõ facere, vel venire, an per hoc videatur renuntiatum iuri fideicommiſſi? Roge. reſpondet quòd ſic, & hîc eſt caſus noſtri. §. & hanc opi. tenent Dy. & Gul. de cu. Sed Hugo tenet, ꝙ fuit malè iudicatum, quod videtur tenere gl. in. l. tres fratres. Et hoc tenet[c] Pet. & multi alij Moderni, cum quibus ego[d]. ¶ Et ꝙ opi. Roge. & Dy. nõ ſit vera, probo multis rationibus. Primò ſic, ſecundùm oẽs. Per ſimplicẽ diuiſionẽ nõ videtur renuntiatum fideicõmiſſo, vt. l. cum pater. §. hæreditatẽ. de leg. ij. & ſ. dixi. Nunc arguo ſic, ſtipulatio generalis & indefinita limitatur ſecundum naturam prę cedentis contractus, vt. ſ. de vſur. ſi ſtipulatus. de lega. j. l. ſi legati ſerui nomine, vt leg. no. ca. l. j. §. ſi ſub conditione. de dam. infect. l. damni infecti quidam. in prin. ſed ex natura præcedentis contractus hoc non venit: ergo hæc ſtipulatio ad hoc non porrigitur. Præterea, probatur ex ꝓpria verborum ſignificatione. Nam dicit nil facere contra diuiſionem: ſed ſi hoc in diuiſione non venit: ergo hoc petendo non facit contra diuiſionem. argu. l. damni infecti quidam. in prin. & §. cum parierẽ. Præterea, quòd hæc verba hoc non importent eſt caſus. in. l. fi. §. idẽ quæſijt. de condi. inde. Præterea, eſt caſus in. l. ſi de certa. C. de tranſac. vbi præcedit clauſula ſpecialis, & ſequitur generalis: & reſtringitur ad ſpecificata. ¶ Et ſi dicis: ibi loquitur in tranſactione. Reſpondeo in tranſactione non veniunt, niſi ea, de quibus eſt lis: ita in diuiſione non veniunt, niſi communia: vt. l. j. & ij. fami. erciſc. ſed ius fideicommiſſi non erat commune: ſed cuilibet proprium. ergo &c. hoc confirmauit glo. in. l. tres fratres. ſ. de pactis. Nam licet text. loquatur in diuiſione: tamen gloſ. diſtinguit, ſicut in tranſactione, per illas leges. Præterea,

12 † clauſula generalis debet referri ad ſpecificata, ſi poteſt ſalua ratione recti ſermonis: vt. infrà de ſolu. l. ſi ex pluribus. Præterea, clauſula generalis non refertur ad ea, quæ dependent ex teſtamento: vt no. in l. tres fratres. ergo nõ refertur ad ius fideicommiſſi. Prętereà, pro hoc videtur caſus. in. l. Paulo callimacho. §. j. de lega. iij. vnde opi. Roge Dy. & ſeq. eſt falſa. ¶ Tene ergo, quòd hîc fuit male iudicatum. Reperio tamen, quod Dyn. in quodam conſilio determinauit iſtam opi. ꝙ per hæc verba videtur remiſſum ius fideicommiſſi: ſcilicet à ſcientibus. hæc autem ignorantia præſumitur: vt. l. verius. de proba. & l. hoc autem. de admini. tuto. Sed an hoc ſit verum dicam. j. proxi. q. Sed licet hoc ſit verum, quòd dicitur de ignorantia: ego idem dico in ſciente: vt per hęc verba ius fideicommiſſi nõ videatur remiſſum: vt ex prædictis patet. Ponamus ergo ex prædictis caſus indubitabiles ſecundum omnes. Primus, ꝙ per ſimplicem diuiſionem, non tollitur ius fideicommiſſi. Secundus, quòd inter ignorantes non videtur remiſſum ius fideicommiſſi, etiam ſi ſint verba generalia: videlicet nil facturos contra &c. Tertius, ſi non eſſent ſubſtituti inuicẽ, ſed frater maior minori: vel maſculus mulieri. Nam tunc non eſt veriſimile ius fideicommiſſi remiſſum ab vno: cum alius remiſſionem non conſequatur: vt. j. & de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. & quod ibi not. in gloſſ. ſed ſi fuerunt inuicem grauati: & diuiſio non

13 fuit ſimplex: tunc eſt opinio: vt vidiſtis. ¶ † Tertiò quæro, an ſit verum, quòd fratres præſumantur ignorare fideicommiſſum? Dy. videtur tenere quòd ſic: vt. ſ. vidiſtis. In contrarium videtur: quia hæres præſumitur ſcire, quæ in teſtamento continentur: vt. ſ. de libe. lega. l. cum hæres. & ibi notat ad Trebel. l. quidam ita. §. ſi quis filium. & ibi not. in glo. magna. Et ego diſtinxi: aut fideicõmiſſum eſt relictum in teſtamento, aut in codicillis. Primo caſu, aut eſt inſtitutus hæres ſuus, & non præſumitur ſcire, niſi probetur: vt. ſ. ſi certum pet. l. eius qui in prouincia. §. fi. & ita loquitur. ſ. de acqui. rerum domi. l. quæſitum. quæ innuit hæredes poſſe ignorare. vt. j. de ſtipu. ſer. l. ſi ſeruus teſtamento. Aut ſunt hæredes[e] extranei,[f] & tunc præſumitur ſcientia. Ratio eſt, quia non poſſunt adire, niſi ſint certi de viribus teſtamenti: vt. l. ſed & ſi de ſua. de acqui. hæred. Et ideò ex eo, ꝙ hęres eſt, præſumitur ſcire, quæ in teſtamento continentur, vt no. in. d. l. cum hęres. & in. d. § quis filium. Aut in codicillis, & non præſumitur ſcire. ſ. de tranſactio. l. non eſt ferendus. & ſ. eod. l. ſi ſeruum. §. de illo. & ita dicebam olim. Poſteà vero ſubtilius inſpiciens propter facti occurrentias. in primo membro, in quo dixi, ꝙ in ſuis non præſumitur ſcientia, puto aduertendum, aut confitentur ſe hæredes ex teſtamento, aut cõfitentur ſe hæredes ſimpliciter, vel de hoc nil eſt poſitum, vel probatũ.

Primo

POMATES.

e ¶ Sunt hæredes. Aduerte tamen, ꝙ vltra diſparitatem, quam mouent Bal. & Ang. hîc, dicẽtes, quòd opin. Barto. ſatis procedit in hærede de extraneo, qui aliàs non erat ſucceſſur⁹: q̃a tũc militat ratio Bar. de quà vide hîc Alexan. ꝙ imò etiam iſta difficultas ꝓcedit in hærede extraneo, q aliàs non erat ſucceſſurus: quia tũc militat ratio Bar. ab in teſtato: vt voluit Roma. conſil. ſuo ccccij. per. d. Bar. in. l. is poteſt. de acquir. hęre. in. v. co. & ſe. & Imo. Cogita. & vide etiam, Caprã cõ. xl. colũ. iij. & xciij. & Aret. con. xciij. colũ. iij. & Ale. cõſ. xxj. col. iij. volu. ij. & con. xxxix. col. ij. in fin. vol. ij. & Soci. cõſi. lxxv. col. ij.

f ¶ Extranei. Bal. hîc dicit iſtud nõ eſſe ſimpliciter verũ: q̃a pōt aliq̃s eſſe hæres, qui nõ ſit ſu⁹: & q ab inteſta. erat ſucceſſurus: quia obtinebat primũ gradũ: nec conſtat, ꝙ aſſeruerit ſe hæredem ex teſtamẽto: cũ poſſit ab inteſtato ſuccedere: non præſumetur eũ habuiſſe ſcientiã cõtẽtorum in teſtõ. & hoc caſu eſt ratio eadem, quę eſt in alio. ar. d. l. eius. & cũ hac opi. trãſit Roffre. qui dicit ſe aliâs ita conſuluiſſe: & Ange. idem ſentit: vt refert & ſequitur Alex.

a Primo casu[a] præsumitur scientia, sicut dixi, & dicam
in extraneis: quia eadem est ratio: vt.l.eum bonis.de
acquiren.hære.coniuncta dicta.l.sed & si de sua.Se-
b cundo casu.[b] quando simpliciter confitentur, vel de
hoc nil est positum: & non præsumitur scientia per
dictas leges.nisi probetur aliquid, ex quo præsu-
matur: vt quia soluit legata, vel cum legatarijs pactus
est: quia talia non possunt fieri, nisi inspectis ver-
bis testamēti: & cognitis: vt.l.j.§.j.quemadmo.test.
ape.&.l.de his.de transac.&.C.de re.cre.& de iure-
14 iuran.l.fina.¶ Et aduerte aduocate: † quia oportet te
ponere, quòd ipsi hæredes erant ex testamento: vel
prædicta fecerant ante diuisionem. & sic præsuma-
tur scientia tempore diuisionis. Potest ex alio præ-
sumi. Pone quòd erant duo filij masculi, & duæ fi-
liæ fœminæ: vel duo laici, & vnus clericus. & illi duo
diuiserunt hæreditatem æqualiter illis filiabus, vel
clerico, dederunt illud quod defunctus iusserat in te
stamento: vel non dederunt. & sic diuiserunt eo mo-
do, quo abintestato succedebant: ex hoc præsumen-
tur hæredes ex testamento. & sic scire vires testamen
ti, vt dictum est: nisi ostendant, quare alij remiserūt:
cum sic æqualiter diuidere non possint: vt sui ab in-
testato. est ergo eadem ratio, quæ in extraneo. Idem
puto, si probaretur, quòd erat fama & communis
opin. quòd talis eorum pater, sic fecerat testamen-
tum: vt ex hoc præsumatur scientia: vt nota.in fin.
C.de peti.tut.l.si tutor petitus. Etiam vide alios mo
dos præsumendi scientiam, qui ibi ponuntur in
15 gloss. Super secundo † membro dicebam, quòd in
extraneis præsumitur scientia. Illud puto verum
indubitanter in maioribus extraneis, qui adiue-
runt hæreditatem per se. Sed in minoribus est aduer
tendum. Nam si fuit infans pro quo adiuit tutor: vt
l.si infanti.C.de iure deliberandi tunc factus maior
non præsumitur scire: quia ex facto alieno: vt.l.fin.
pro suo. & quod nota.in.l.si res.de legatis primò.
nisi posteà factus maior interuenit aliquid ex his,
ex quibus dixi scientiam præsumi. Si verò erat pu-
c pillus:[c] tunc sine eius scientia, & facto, non potest
adiri: vt.C.de iure deliberandi.l.potuit. licet tamen
tunc perfectè non intellexerit: tamen factus maior
intelligit, quæ in pupillari ætate sciuit: vt nota.s̈.de
testamen.l.ad testium.& de testi.l.iij.§.lege Iulia.&
j.de verborum signification.l.notionem.§.instru-
mentorum. Ideò si factus maior diuideret. puto, ꝙ
16 præsumatur scientia. Idem in adulto. ¶ Super † ter-
tio membro dixi, quòd in codicillis non præsumi-
tur scientia. hoc verum in codicillis separatis à te-
stamento. Sed si sunt simul cum testamento: verbi
gratia: fuit dictum, si non valet iure testamenti, va-
leat iure codicillorum: tunc, quia non potuit deli-
berare, an adiret ex testamento, vel abintesta-
to: nisi inspectis & cognitis verbis illius dispositio
nis. præsumuntur illa uerba prius inspecta. argu.de
acquirend.hæredita.l.illud. Facit. C. de codicil. l.
17 fina. ¶ † Quartò quæro: pone quòd in diuisione ex
pressè fuit dictum, quòd promiserunt non contra-
uenire, etiam occasione fideicommissi inuicem de-
biti vel debendi. Si enim diceret occasione fideicō-
missi debiti, nec vltra procederet: ad fideicommis-
sum debitum sub conditione non extenderetur de
le.ij.l.si ita scripsisset.&.s̈.eo.l.si stipulatus fuerim.
&.l.si à colono. Pone, ergo quòd promisit non con
trauenire occasione fideicommissi debiti, vel debē
di ex testamento paterno: an hoc sufficiat, vt videa-
tur remissum? Videtur quòd non, nisi appareat hoc
esse factum inspectis & cognitis verbis testamenti:
vt.d.l.de his.de transact.l.j.§.j. quemadmodum te-
sta.ape.&.l.fina.C.de iureiuran. Nec videntur suffi
cere verba testamenti aliâs esse cognita. Cum enim
text. dicat inspectis & cognitis &c. debet intelligi
inspectis & cognitis ad hoc: vt.l.ij.§. homines.j.vi
bo.rapt.coniuncto princip.eiusdem legis. Vbi di-
citur coactis hominibus. debet intelligi hominibus
coactis.s.ad hoc. Præterea probantur per ratiōem.
Absoluti ablatiui resoluuntur in conditionem: vt.l.
à testatore.s̈.de condi.& demonst.& suprà de stat.
liber.l.Sticho libertas.in princip. Ista ergo condi-
d tio,[d] ꝙ verba testamenti cognoscantur, & inspiciā-
tur, debet impleri scienter ad hoc, non fato, seu for-
tuna: vt.l.ij.de condi.& demonstr. Sed puto hoc suf
e ficere:[e] vt.C.de pact.l.j.&.l.cū proponas.C.de trās
actio.l.de fideicomisso. Nec ob.d.l.de his cū simil.
quia illlud, quod dicitur inspectis, & cognitis: in-
telligitur scilicet per oculos intellectus. Quid enim
si esset testamentum sine aliqua scriptura factum?
Certè oculis corporeis non posset inspici. & hoc ꝓ
bo.p.l.inciuile.s̈.de le.& coniuncta.l.scire leges.eo.
titu. vbi est casus. ¶ Et aduerte, quòd aliud esset, si
lex vel statutū diceret. lectis verbis testamenti. &c.
quia dicitur legi, quod oculis corporeis inspicitur:
vt.l.j.in prin.de his, quæ in testa.dele.facit ad præ-
f dicta de act.& oblig.l.non figura. ¶ Quintò q̄ro,[f]
18 pone †, ꝙ dictum est in diuiuisiōe: remisit vnus alte
ri in parte sua omne ius præsens, seu futurum, ex te
stamento, vel ab intestato, iure fideicommissi, seu
substitutionis cuiuscunq;: vel promisit non contra-
uenire, iure substitutionis, vel fideicōmissi, vel alio
quocūq;. An hæc verba sufficiant ad remissionem
fideicommissi? Et differt hæc quæstio à præceden-
ti. quia suprà expressum fuit iure fideicommissi de
biti ex testamento paterno: hîc verò fuit dictū iure
fideicōmissi simpliciter, nō adiecto, ex quo testō.
In hac q̄ōne videt̃ non valere remissionē: qa ēt quo
ad intellectū non possunt dici inspecta, & cognita,

a ¶ Primo casu. Adde, ꝙ Ro.cōs.ccccij.tenet cōtra Bar. ꝙ imo sui hæredes, licet dicāt se hæredes ex testamento, pro hoc nō præsumitur, quòd habuerint notitiam testamenti. Primò per tex.in.l.eius.quem dicit nō posse cauillari. Secūdò, qa hodierno iure nō est per hæredem, maximè suum, adire posse hæreditatē, clausis testamēti tabulis: siue is ex parte, siue insolidum institut⁹ sit: vt.C.de iur.deli.l.si fratris.&.C.de cadu.tollē.l.vnica.versi.primum hoc. Igitur est consequēs, vt non possit præsumi ipsum hæredem suum scientiam habere eorū quæ in testamento sūt, ex quo possibile ē, clausis tabulis hæreditatem aditam fuisse: & consequēter eius, quod clausum est specificā notitiam haberi nō potuisse. Tertiò adducit notabilem Iuris præsumptionē. s. ignorantiam præsumi, vbi scientia nō præsumitur.l.verius.de proba-tio.regula, præsumitur.de reg.iur.l.vj. Ad fundamēta Barto. ibi vide responsum: & an ex eo, ꝙ suus adeat hæreditatem, prę-sumatur habere notitiā testamenti p̄rni? vide pulchrè Angel.inter cōsilia Bald.v.volu.cōsi.lxiiij.& sequē. Bald. ipsum & cōsilio etiam.cj.eo.lib.

b ¶ Secundo casu. Pau.de ca.cōsi.x.tenet contrarium, maxīe: quia hodie testamenta fiunt aperta, & tam nota rius, quàm testes, sciunt contenta in testō: vnde dicit non esse fiendam differentiam inter suos & extraneos. tamē cōsilio mihi cxij.tenet simpliciter: quòd in suis præsumatur ignorātia. Quod ēt tenet Ro. vt.s̈.proximè dixi. & Io.an.in addi.ad Specu.in titu.de test.§.in primis. versi.item quid si duobus. Ange.consi.cclxxxvj.& an suus simpliciter præsumatur ignorare testamentum patris? vide Bald. pulchrè, eius consi.cxviij.v.libro.

c POMATES. ¶ Erat pupillus. Aduerte tn̄, imò dicendum est contrarium, ꝙ non præsumatur ignorantia contentorum in codicillis separatis à testamento: qa istud est speciale, quando sunt prohibiti aperiri.l.fi.§.fi.s̈.de leg.ij.si igitur est speciale: ergo in cōtrarium ius commune.l.ius singulare.s̈.de legi. igitur non est verum: qa hic dicit Bartol. ꝙ loquitur in legatario. & Bart. loquitur in hærede, qui subtilius debet inqurere gesta, & relicta per testatorem, ɋ̃ alij. Non obstat etiam.l.si seruum.§.de illo.s̈.eod. quia necessariò non probat. & bene aduertas.

d POMATES. ¶ Ergo cōditio. Satis dicit̃ quis tp̄e trāsactionis inspicere verba testamenti qui inspicit eius mētē: licet re vera oculus corporis nō videret. Cōtra istā cōmunē vltra fundamēta Are. hic facit.l.ij.§.īspectio. vbi īspectio ītelligit̃ de lectiōe.s̈.quēadmodū testa.ape.cū.§.seq. Sed ad.§.inspectio. constat solu.ibi ex dictione etiam. Ad.§.seq. cōstat ibi. Itē contra facit.l.j.§.edenda.ibi ad inuestigan.veritatem. Item contra facit.c.cum olim.de arbi.ibi, inspecto instrumēto cognouimus. Itē contra facit.§.penulti.institu.quibus mod.tol.obli.ibi, ex eius lectione cognomen.&.§.fi.insti.de grad.cog.ibi, oculorum inspectione. His tamen non obstāt. quis diligens facilè illis dictis responderet: nec recedas ab opin. Barto. quæ est communis: & cum ea omnes transeunt, & istam rationem allegauit me audiente Decius prę-ceptor meus in vlti.concord.de quibus per Alexand. vide ipsum Alexan.in consi.xj.in iij.colū.in.ij.volumine. & obiectis Bartol. responde: vt hîc per eum in d.l.de his. Vide etiam Alex.consil.cij.columna.ij.volu.j.& Capram.lxxxix.& Areti.cxciij.colum.v.& xxxix.col.ij.in fi. & Alexā.consilio clxxxij.volu.ij.& fin. vbi generaliter dicit per doct. Barto. hic, ꝙ quis dicit̃ habere scientiam eius rei, de qua mentionem facit.

e ¶ ¶ Sufficere. Adde Ange.consilio mihi.lix. Bald.cōsi.clxxij.iij.volumine. vbi dicit, si filia sciebat testm̄, nocet ei iuramentum. Idem si scire debebat: aliâs nec transigi, nec pacisci potest: vt plenissimè per Bart.in.l.qui Romæ.§.duo fratres. Et dū Alexander refert Ange.consil.xcij.ad limitationem Barto.hîc, ego habeo.xciij.incipi.Rosa filia Sabbati. vbi etiam dicit ꝙ iuramentū non habebat validare dictam transactionē, ex quo de errore apparebat per ostensionem testamenti. & ex quo nihil idem Rosę datum fuerat vigore transactionis, super hæreditate, vel petitiōe supplementi legitimæ: sed solùm datum fuerat legatum, in quo non erat dubiū, imò certum. Item, quia transigens erat in dolo, & euidenti calumnia, siue dicas testamentum tenere eò, quia prædictę Rosæ fuerit relictum iure institutionis: quia fuit in dolo non supplendo ad legitimam. Siue dicas testamentum non tenere, ex eo, quia præterita: tunc similiter est in dolo, & calumnia, non dando partem hæreditatis. Vnde cōcludit ipse, quòd quādo dolus est notorius, reddat transactionem nullam, non faciens vim ex parte actoris, an ex pafte rei? sed solùm an calumnia sit euidens, vel nō: & ita dicit sensisse Rog. cui opinioni ibi inhęret. Et ex hoc apparet, ꝙ Ioā.Cal.& Francis.de ramp. quos refert Alexan. non bene, per Angelum consulta, mordent: quia ipse non facit totale fundamentum, ꝙ fuerit præterita: vt ipsi dicunt.

f ¶ Quintò quæro. Adde, quòd Angelus contrarium hîc tenet, vt refert Alexan. quia sufficit, ꝙ in genere cogitauerit de testamento, sicut habetur in simili.in.l.qui iure militari.s̈.de testamento militari. & idem voluit in.d.l.qui iure militari. quod Ioan.de Imola non placet: vt hîc refert. Alexand. Cui adde, quod Rog. dicit consi.proxi.allegato, qui specificè reprobat opin. Angel.

a ❧POMATES. ¶ Ex quo testamento. Nota quòd verba generalia facientia mētionē de testamento in genere, & non specificè, non inducunt remissionem fideicommissi inter transigentes: nisi probata eorum scientia. & est communis opinio: vt inquit Besutius, cum eo tamē omnes trāseunt, de quo Alexander hic. de qua quidem vide Are. & Roma. consilio suo. cccij. qui melius respōdet fundamētis Ange. q̃ Alexan. hic.

b ¶ Sextò quero. Adde scd'm alex. q̄ cōis opinio est cū decisione Bartol. hic. cui etiam adde, quod consuluit Bald. consi. liiij. j. lib. incipi. in christi nomine in ciuitate est. vbi tenet, quòd laudū diuisionis factum specificè, super hęreditate testatoris grauātis per fideicom. non præiudicat fideicommisso relicto post mortem: licet sit dictū de omnib⁹ litibus & differētijs, hactenus inter ipsas partes ortis: & quę oriri possent i posterū: q̄tuis causa & occasiōe hęreditatis Meuij, vel Rolandi: vt ibi dicit Bald. Nā dicit ipse hic, sunt duæ clausulæ. vna ē de quæstionibus ortis: & illa nō habet dubium. Alia est clausula de his, q̄ oriri possent in futurū. & de fideicōmisso relicto post mortem, non potest oriri quæstio: quia interim pendet conditio: vt. l. hæres meus. de cō di. & demōs. vnde nec ante mortem posset fieri restitutio. l. post mortē. C. de fideicōmiss. Item illud verbū oriri possent, intelligitur de potentia, quæ in iure consistit, non de potentia iniuriosa. Nam de illa non debuit cogitari: vt per Cy. l. si quis. C. de accu. illud ergo verbum, debet ciuiliter intelligi. l. nepos proculo. j. eod. Accedat ad hoc verbum, q̄tuis causa, & occasione. Nam ista verba denotant aliquid, quod in occasione, vel causa sit de præterito. l. demonstratio. §. quod autem. de condi. & demon. Sed in fideicommisso relicto post mortem, inest aliqua causa causata: nec est aliquod principale. & vbi non est, non potest esse dependens, emergens, vel connexum. ff. de fundo instru. l. si cui. & hoc dicit ipse, tenet Barto. in. d. §. duo fratres. licet non ita plenè loquatur.

c ¶ Item qa. vide Barto. in. l. post emancipationem. de eman. lib. & in. l. cum dñs. de pec. leg. & in. l. fi. C. de pac. Bal. in. d. l. spē. & in. d. l. fin. Andr. Barb.

d ❧POMATES. ¶ De p̄senti remissione iuris, q̄ quis sperat habere & potest. illud ius, qđ qs sperat in futurū ex cā de p̄senti. & hæc cōis est opi. vt hic inquit. d. Alexā. vltra cōcor. huius adde ipsummet in. l. qđ Seruius. in vlti. col. s. de condi. ob cau. & cōsi. xlvj. in. j. col. in fi. in. j. vol. & Are. cōs. xciij. in pe. co. & vide in simili Bar. & q̄ ibi posui. i. l. aut facta. j. de pœ. & q̄ scripsi in. d. l. qđ Seruius. s. de condi. ob cau. & Alexā. consi. xiij. co. ij. vol. v. & Pa. iiij. col. v. in. iij. & iiij. dubio vol. ij. & Barba. xxxvj col. iiij. vol. j. & xlviij. co. maximè. vj. & seq. e. vol. & Ant. de but. lxxvij. & Aret. cōs. vj. in ij. dubio. col. iij. Caprā. xiij. col. lxxxix. & Ale. x. col. vij. vol. ij. & . xlviij. col. maximè sexta, & seq. eo. vol. & Ant. de but. lxxvij. vbi limitare videtur. in. ij. col. in fi. vol. ij. & . xiij. ferè per totum, maximè in. ij. dub. vo. v.

verba testamenti. quòd requiritur, vt dixi in. q. præcedenti. Et ideo dico. si quidē isti diuidētes nō sunt de illis, in quibus præsumatur sciētia, nec probetur: dico remissionē nō valere, quo ad id, qđ ignorabat & ignorare præsumit̄: vt. d. l. de his. cū simi. de inof. testa. l. mater. Ex his enim verbis non præsumitur scientia: quoniā dixi, iure fideicommissi simpliciter nec dixi ex quo testamēto. a Sed si esset sciēs, vel prę sumeret̄ scire, puto, q̄ sufficeret: quia ad illud videtur se referre. Pro hoc videtur casus. j. de acceptilat. l. & vno. §. j. vbi dicit̄, vel aduersus te persecutio. & glos. exponit. s. fideicommissi. Et illa est forma tradita à Gallo Aquilio. per quā patet, q̄ non est necesse, q̄ in illo tūc inspiciātur, & cognoscantur verba testamenti: sed sufficit contrahentes scire. aliàs ad hoc stipulatio non porrigitur: vt. s. de transa. l. cum Aquiliana. Et aduerte: qa si verba, remissionis referuntur ad tempus præsens, vel essent indefinita: non porrigerentur ad istud ius fideicommissi: qa pendent ex futuro euentu: vt. d. l. si ita scripsisset. de. l. ij. & ideò in. d. l. & vno. dicitur præsens, in diē ve.

19 ¶ † Sextò q̄ro, b quid si dictū fuerit: remisit vnus alteri omne ius, quod habet, vel habere sperat in dictis reb⁹: an sufficiat, vt videatur remissum ius fideicommissi? & differt hæc q. à præcedenti: qa hic nulla facta est mentio testamēti, vel fideicommissi, sed suprà sic. Respondeo in ignorante constat, q̄ non, per ea, quæ dixi. Si verò loquamur in sciente: tunc est dubiū: quia verba generalia nō referunt̄ ad ea, quæ dependent ex testō: vt not. in. d. l. tres fratres. s. de pact. Item, qa c non pōt dici in mente verba testamenti cognita, & inspecta: cum de hoc nulla sit facta mētio. ¶ Ad solutionē hui⁹ q̄ōnis oportet scire, q̄ hęc verba: remittit oē ius, qđ habet, & habere sperat. Vel si dicitur, remittit oē ius, quod habet, & habere pōt. Nā hoc verbū pōt, cū sit extensiuū: trahitur ad futura: vt. l. si ita quis. de leg. ij. idem important, & intelliguntur de iure, qđ quis habere sperat ex aliqua causa subsistente de præsenti. d Probatur. s. de condi. ob cau. l. quod Seruius. vbi dicitur, donec matrimoniū cōtrahi pōt: intelligit̄ ex causa subsistente de præsenti, vt ex spōsalibus iam contractis. qđ ibi no. Præterea statuliber dicit̄, q habet spē libertatis: vt. s. de statuli. l. j. Licet ergo omnis seruus possit sperare libertatem: tamen q̄tum ad propositum, nō dicit̄ statuliber: nisi q sperat ex aliqua causa subsistente de præsenti: vt. s. de statuli. l. ij. & ista est spes, quæ pōt cedi. C. de do. l. spem. Et ideò hac generali remissione, nō videtur remissum ius succedendi ab intestato: vt dixi. s. in prima solu. primi contrarij. Nunc ad propositum. Aut tpe diuisionis erant aliæ causæ, ex quibus contrahentes sperabāt in dictis bonis habere aliquod ius: puta ex aliquib⁹ præcedentibus contractibus: & tunc non refertur ad istud ius quod dependet ex testamento per rationes prædictas. Aut nulla alia causa apparebat, nisi istud ius fideicōmissi: & tunc istud ius videtur remissum: e quia videtur nominatim expressum: cùm non sint plura iura, & . l. ij. de lib. & posthumis. Et verba prę missa sunt verissima, & notabilia ad multa.

20 ¶ Septimò quæro, † f an per hæc verba generalia videatur remissum ius succedendi ex substitutione pupillari, quod erat inter fratres diuidentes? quod videtur: quia dicitur subesse spes ex causa præsenti: vt. d. l. ij. de statulibe. Contrarium credo: cum enim per pupillarem substitutiōem quis sit hæres pupilli, hoc esset pactum de futura successione, qđ est improbatum. g Et hoc videtur tenere gloss. C. de pact. l. j. ¶ Octauò h quæro, † qd si in instrumēto di-

22 uisionis, vt assolet: fuit dictum, quòd facit vnus alterum, & alter alterum, in dictis rebus procuratorē tanq̄ in rem suam: ita vt amodò possit pro dictis rebus agere, & se tueri: & omnia facere, quæ ipse dominus constituens faceret, vel facere posset, si præsens interesset & c. Vel fuit dictum, quòd cōcesserūt inuicē dictas res ad habendum, & tenēdum, vēdendum, & alienandum & c. quid iuris? Responde. si quidem alienatio esset secuta: puto, quòd emptor non possit posteà inquietari iure fideicōmissi: siue fratres diuidentes fuerint scientes, siue ignorantes: vt. l. si mandato Titij. s. mand. & . l. si fundum per fideicommissum. in principio. ff. de leg. primò. An autem habeant i regressum contra alienantem? dic vt dicta. l. si fundum. per fideicommissum. Si verò alienatio non est secuta: & tūc ex illa promissiōe de alienando, non paratur ei aliquod præiudicium: vt l. sicut. §. superuacuum. & . §. pe. quibus modis pig. vel hypo. solui. Vides ergo qualiter verba contractus diuisionis, sunt diligenter intuenda. ¶ Nonò

22 quæro: † pone, quòd non est remissum ius fideicommissi: nec data licentia de vendēdo, & vnus ex fratribus post diuisionem vendidit bona sua cuidam extraneo, posteà extitit conditio fideicommissi. Quæro, an frater superuiuens possit petere totum ab emptore? Et videtur quòd solùm possit petere partē, quam frater præmortuus habebat iure suo: non illam quam habuit ab isto superuiuente. Nam licet ius personale, qđ mihi cōpetit in certa parte pro diuiso, remaneat in ea parte, quæ debitori obuenit ex diuisione: vt. l. Iulianus. §. idem Celsus. de actionib. empti. tamen iura alia remanent in tota re pro indiuiso, sicut ante diuisionem: vt. l. si consensit. §. fina. s. quibus mod. pig. vel hyp. so. & . l. is qui fundum. k s. de vsufru. lega. & no. per Cyn. C. si cō. res pign. da. fuerit. l. j. secundùm Pet. Sed contra tertium emptorem non potest agi personali: sed oportet quòd agat̄ actione in rem: vt. l. fi. §. sin autem auaritiæ. C. cōmu

e ❧POMATES. ¶ Videt̄ remissum. vide etiā Ro. cōsi. cccccij. col. ij. ver. iij. no. ad limitationē gl. in. d. l. tres fratres. s. de pact. vt ibi scripsi. & ad text. in. l. de his. C. de transa. Nā q̄ in gl. i. l. tres fratres. q̄ in generali remissiōe nō veniūt quę ex testō pendēt, debet ītelligi, quorū esset aliud ius, qđ posset remitti, prętereq̄ qđ ex testō pēdet. q̄ posit remitti, illud videretur remissum, tāq̄ foret noīatim expssum: vt hic p Bar. inquātum vř in. l. de his. dicere q̄ de his q̄ à testō depēdēt & c. intellige secūdùm verba Bar. hic, nisi & c. & vide in simili Bar. i. l. Aurelio. §. caius. in. ij. qō. s. de lib. leg. & vide p cōfirmatiōe alexan. consi. xj. col. ij. vo. ij. & c. xxiiij. col. ij. eo. volu. & ccvij. eo. volu. ij.

f ❧POMATES. ¶ Septimò q̄ro. Aduerte Bar. hic ī vij. q. videt̄ velle, q̄ substitutus pupillo dicat̄ habere spem succedendi ex cā p̄senti. & idē in. j. col. s. eod. tenet in ver. sed si frater. q̄ tñ cōtrariū tenuit, vt ibi & scripsi, in. l. si pōt in. iij. col. s. de acq. rē. hered. vers. circa hoc q̄ro. reliqua circa istam q̄onem vide p Alex. hic.

g ¶ Improbatum. Adde bal. cōs. xv. iij. in. vol. vbi tenet nō valere donationē factā de spe succedendi fratribus: nisi ipsis consentientibus, & perseuerantibus vsq̄ ad mortē. Alex. aūt in casu. q. Bar. transit cum opin. illorum, qui tenent, q̄ cum iuramento filio, ad quē pertinet, possit remitti substitutio pupillaris. aliter nō: licet Ang. cōtra hic teneat.

h ¶ Octauo adde, q̄ Alex. dicit, q̄ Ang. transit cū opi. Bar. hic: cū quo etiā ipse transit. Tu vide Bal. consi. lxxiij. inci. d. Thomas'asmarius. iij. lib. sed melius, & omnino vide consi. cxvij. lib. v. vbi hanc. viij. & . vj. ruminat.

i ❧POMATES. ¶ An aūt habeant, licet Are. hic videat̄ cōcludere, q̄ per ista verba generalia, etiā secuta alienatione, nō fiat aliqđ præiudicium partibus, vt non poterit emptor inquietari eueniente conditione fideicōmissi: siue fratres fuerint scientes siue ignorā. aliquibus modis, de quibus hic: dic, vt per eū: tñ firmiter est tenenda opin. Bar. quæ est vera: vt inquit Alex. hic. & ab ea nemo præter Are. discrepat. Et pro ea consuluit ipse Alex. consi. suo. clxxxviij. in. iiij. col. vol. ij. vbi ampliat opinionē Bar. etiā si hoc mō sonarēt verba instrumenti: cōcedūtur tibi tales res p te: & quib⁹ tu dederis, & cōcesseris. per no. p Ang. hic. q mouetur p. c. primum de feu. non ha. propriā naturā feu. & vide etiā Alex. cōsi. viij. col. ij. vol. v. & Ro. xlij. vbi ponit, qñ talis diuisio esset facta per viam laudi, in quo data esset talis licentia. & quid si in alieno esset secuta, sed inualidè?

k ❧POMATES. ¶ L. is qui fundum. ab ista opinione Bar. hic nemo

nia de lega.

discrepat, & quę possit esse ratio diuersitatis inter. l. Iulia. §. idem Celsus, & l. si cosensit. §. fina. cum. l. is qui fundum. vide per Pau. de castr. in. d. l. Iulia. Secundò aduerte, dum Barto. dicit ius personale in certa re: melius dixisset ad certam rem: qa ius in re sequitur rem ipsam, quocũq; vadat. Cui⁹ oppositum vult ipse, dum dicit ius personale, qđ quidem rem ipsam non comitatur. Tertiò aduerte, ꝙ Barto. videt̃ sentire, dũ dicit iura realia remanent in tota re. & de hoc alleg. l. is q fundum. s. de vsufruc. leg. quòd vsufructuarius habet ius in re. de quo ẽt habes tex. ĩ. l. eorũ. s. de dã. ĩfect. & ĩ. l. in noxali. s. de noxa. & istã opi. bar. sequit̃ Rapha. Cu. cõsi. x. iij. in fin. & Ale. xvj. co. ij. vol. iij. & xv. ĩ fi. vo. v. & vide ẽt Sozi. cõsi. lxxv. co. j. & duabus sequentibus.

a ¶ Contrariũ credo. Adde, ꝙ idem tenet Ange. vt refert Alexan. cum quo ipse transit.

POMATES.

b ¶ Fuit renuntiatũ. No. plures emphyteutas posse diuidere rem datam eis in emphyteusim dño irreqsito: est cõis opin. vt hic inqt Ale. & attestat̃ ẽt Are. & pro ea vltra adducta p Alex. hic, cõsuluit do. Ant. cõsi. xxxvij. ĩci. Raynuti⁹. q̃q̃. d. Ale. hîc de ista decisiõe parũ hic dicat: sed plus in. l. si dom⁹. §. fi. s. de lega. j. vt hîc per eum. Istã tñ conclusionem intelligunt hic quidam Moder. Perusini: vt procedat, vt ẽt vni soli possit tota res emphyteutica adiudicari: alteri verò nihil. Quòd si voluerimus tenere: vt infra subijcit Barto. quòd etiam possunt inter se domino irrequisito rem vendere emphyteuticam. sed si in hoc Barto. adherere voluerimus, ꝙ tũc istud non procedat, sed ita demum habeat locũ opi. Barto. quoties in diuisione pars rei emphyteu. vni, & altera alteri assignaret̃, ꝙ nõ. & vide Raph. cu. lxxx. & Fede. ccxxviij. & Flori. in. l. veniunt. s. fami. er. & Alex. consi. vj. & vij. volu. v. xv. col. & fi. eod. volu. v. & Feli, in. c. quæ in ecclesiarum. co. xxxij. de consti. & Bar. consi. lvij. in. v. dub. & Anto. de but. in cõsi. xxxviij. & Alex. xcj. vol. j. co. vij. & ix. Not. ꝙ plures emphyteutę possunt inter se alienare portionẽ suã, alter alteri rei emphyteu. dño irreqsito, & est cõis opin. vt asseruit Aret. quã tamẽ limita, vt per Alexã. in. l. si domus. §. fi. s. de leg. j. Pro cuius limit. est bonus text. in c. j. §. sed etiã res. in titu. per quos fit inuestitu. qui fuit tex. domini Ange. are. in dicta. l. si domus. Et not. quòd distinctio quam facit domi. Alexan. in dicta. l. si domus. non est sua, sed Bald. in. l. voluntas. hîc alleg. Pro cuius doctrina multa ibi exclamat Pau. de cast. Adde tamen quod Bartol. in. l. j. C. de impo. lucra. descript. libro. x. dicit indistinctè opinio. suam esse veram. & sic non procedit limitatio domini Alexand. Sed dato quod procedat, tñ non haberent, vt dicit Decius. ll. in terris Bar. locũ, per ea quę infra nota. per Bart. in. l. voluntas. & maximè per Pau. de cast. Not. etiã ꝙ quãuis emphyteutę diuidant inter se rem emphyteuticã, & renũtient omni iuri, quod inuicem habent, vel sperant se habere: quòd tamen per hoc nõ fit præiudicium superuiuenti, quominus possit habere portionem præmortui. & istam opi. vltra adducta per Alexand. tenuit etiam Bart. in consi. suo, de quo hic per do. Alexand. licet cautè non meminerit, cõsilio. vij. incipien. themate prædicto, tria oriuntur dubia ad finem. Et pro ea cõsuluit etiam dominus Alexand. consil. cvij. incipiente, in causa Nicolai de campegio. volu. iiij. ad finẽ. & cõsilio. clxxxviij. incipiẽte summi Redemptoris &c. viso & maturè discusso ꝓcessu. in. ij. & iij. col. in. ij. vol. Pro ista etiã opinione cũ dictis Barto. hîc in omnibus locis præallegatis, & adductis hic, per do. Alex. inuenies Flo. in summa nouem fundamenta, & pro secundo fundamento Barto. hîc circa istam vltimam conclusionem facit, quod dixit Barto. hic in. l. qui hominem. §. si debitorem. j. de solut. & qđ dicitur per ipsum Barto, in prælle. cõsilio per text. in l. Paulo Callimacho. §. primo. s. de legatis. iij. hanc tamen conclusionẽ limito, vt per do. Alex. hîc in fi. & vide Alex. consil. ciij. in prima colũna, in principio, volumine quarto. & Federicũ. ccxxviij. & Felinum in capitulo, cum causam. colũna. j. versicu. secundus casus de probationibus. & Barto. lvij. in secundo dubio. & Alexandrum, xxj. ad finem. volu. iij. & xxj. volumine quinto. columna secunda. in fin. vbi limitat. & Bald. ccccxxxj. in secunda parte. & Caprã cons. lxxij. in prin. & Alexandrũ. xj. columna octaua. volumine tertio. & xxiij. al's xxv. columna penultima, ad finem, volumine quinto. vide etiam Barba. in. c. quæ in ecclesiarum. columna vndecima.

nia. de lega. & no. C. ad Trebe. l. penul. §. j. ergo nõ p̃t agi, nisi pro medietate illarum rerum pro indiuiso.
a Contrariũ credo.[a] nam ab ipso fratre, seu eius hærede totum peteret̃ actione personali: vt dixi. s. in. j. q. & totũ deberet restituere: sed ab emptore petit̃, acsi restitutio esset facta: vt. d. §. si autem auaritiæ. not. in. d. l. penul. ad Trebel. ergo totũ p̃ot vendicare, acsi totum esset restitutum. Præterea, si quis habet ius in re pro indiuiso: etiam si est ius reale, facta diuisione ab eo, vel eo præsente: remanet ius reale in ea parte, quæ ex diuisione obuenit. vt. s. cõi diuidun. l. cõi diuidundo. §. si debitor. & s. de iure dotium. l. cum in fundo. §. penul. Cum ergo ipsemet, qui habebat ius, fecerat diuisionem in illa parte, quæ debitori obuenit, remanet ius reale, & personale. ¶ Ex prędictis
23 † ergo quãdo quis habet ius in re pro indiuiso: an facta diuisione remaneat ius in eo, quod debitori pro indiuiso obuenit: sic distingue. Aut erat ius personale, aut reale. si reale, aut creditor interfuit diuisioni, aut non: vt ex prædictis patet clarè. ¶ Decimò
24 quæro, † duo fratres habebant fundum emphyteuticum communem: ita ꝙ portio vnius debebat post mortem deuenire ad alium. diuiserunt, & remiserunt ad inuicem omne ius, qđ habebant, vel sperabant habere &c. mortuo vno fratre sine liberis, alter petijt illum fundum emphyteuticum ex vigore illius instrumenti. Ecclesia domina dicit, ꝙ ipse cecidit à iure emphyteutico propter duo. Primò: quia diuisio est alienatio, in qua ecclesia non fuit requisita: ergo &c. vt. C. de iure emphy. l. fi. Secũdò, qa fuit re-
b nũtiatũ.[b] ¶ Circa primũ, ꝙ emphyteutæ nõ possint diuidere inuicem, vel alienare, facit. s. de transa. l. cum hi. §. sed si plurib⁹. & ibi Gul. hoc videt̃ tenere. Ego
c dico cõtrariũ.[c] Casus est. x. colũ. de proh. feu. ali. per Fed. c. imperialẽ. §. præterea. Item probat̃ per. l. voluntas. C. de fideicõ. Præterea per rationẽ. Rõ quare ꝓhibita est alienatio dño irrequisito, est: quia extraneus nõ recognoscit Ecclesiã in dominã: vt dicunt doct. in. d. l. fi. C. de iure emphy. & dicã. j. de ver. sig. l. in conuentionibus. sed qñ alienãt inter se, cessat di-
d cta rõ. ergo &c. ¶ Ad scđm,[d] quod dicitur[e] de hac re-
e missione: dico ꝙ hoc ecclesiæ nõ ꝓdest: qa pactũ nõ porrigit̃: nisi ad eum, ad quẽ vt porrigat̃, paciscentis interest: vt. l. & hæredi. §. fi. s. de pact. Sed quòd istud pactũ porrigat̃ ad ecclesiam: fratris paciscentis non interest: ergo &c. Præterea, si remisi tibi oẽ ius, qđ habeo in fundo, qđ tibi nõ quærit̃, remanet apud me remittẽtẽ: vt. l. nec vti. e. s. ex qb. cau. mai. sed ex hoc nil fratri, cui facta ẽ remissio, q̃rit̃. ergo remanet apud fratrẽ remittẽtẽ. ¶ Vndecimò quæro, posito (licet verũ nõ sit) ꝙ iste frater, q petit fideicõmissum teneat̃ de euictione: vtrũ hoc sit verũ, si alter frater cũ diuisit fuit sciẽs huius fideicõmissi? Dicit gl. hîc, nõ: nisi fuerit de euictiõe stipulatus: vt. C. de eui. l. si fundũ sciẽs. Ia. de Are. reprehendit istud: qa etiã sciẽs habet actionẽ de euictiõe, saltẽ ad pretiũ: vt. d. l. fi. §. fi. C. cõia de leg. vbi est spãlis casus in le-
f gato & fideicõmisso, de quo hîc loqmur. Sed certè[f] licet in emptore dicat verũ Iac. de are. tñ in diuidẽtib⁹ nõ dicit verũ: qa inuicẽ videnť mutuũ piculũ suscepisse qlibet in sua pte: vt no. C. familiæ erc. l. si familiæ. Sed mihi videt̃, ꝙ prædicta nõ habeant locũ in casu nostro. Nã prædicta iura loquunt̃, qñ cõtrahentes sciũt ius tertij, in re, quę emitur, vel diuidit̃: sed si scio te à quo emo: vł cũ quo diuido, habere ius in re: hoc deberet mihi ꝓdesse: vt mihi q̃rat̃: hoc em̃ agit̃. Ideò superueniẽs tibi ꝓdesset mihi: vt. l. cum vir. de vsucapio. Ista ergo distinctio sciẽte & ignorante, non facit ad propositum. ¶ Duodecimò quę-
26 ro, † quid si ille cui facienda est restitutio rei ab aliquo, eã emit, an amodo habeat locũ fideicõmissũ? glo. dicit, ꝙ ex dictis per eam apparet, quòd ipse p̃ot agere, tãq; si ipse sibi euicisset arg. s. de euict. l. si vendideris. ad. l. fal. l. fundo. Sed Dyn. videtur sic distinguẽdũ, aut rẽ mihi legatã nemo ab alio: aut ab eo, à quo mihi relicta est. Primo casu nõ p̃iudico mihi in iure fideicõmissi: vt insti. de legat. §. si res aliena, de lega. j. l. planè. §. ꝙ si rem emissem. Secundo casu: aut res erat mihi legata sub cõditione, aut purè. Primo casu nõ videor renunciare iuri fideicommissi: siue sciẽs, siue ignorans fuerim: vt. l. fundo. ad l. fal. & d. l. si vendideris. & hîc non per glo. de leg. j. l. si à substituto. in prin. in gl. quę incipit maximè, licet Dy. illam non alleget. Secũdo casu, quãdo erat legata purè: tunc aut fui ignorans, & non preiudico mihi in iure fideicommissi: vt. l. cui res. de acti. empti. de legat. j. l. huiusmodi. §. qui seruum. Si verò fui sciens, tunc mihi præiudico: vt. s. quibus mod.

c ¶ Ego dico contrariũ. Et ita consului in consilio lvij. & ibi plenius. incipit ex themate prædicto. vide textum in capitulo primo. de natu. succes. feu. & Baldum in. l. voluntas. C. de fideicommissis. & vide quod no. Barto. in. l. inter tutores. ff. de administratione tutorum. Et an diuisio excludat ius accrescendi? vide Bald. in. l. prima. C. quando non pe. part. & vide illum. §. allegari per Barto. in. vij. consilio. vide Federicum de Sen. in consilio. ccxxviij. & Ioan. Calde. in suis consilijs, in titulo de loca. & quod in simili not. hîc Ioan. and. & alij in, c possessiones. de reb. eccl. non alie. dixi in rubrica. eo tit. And. Barba.

c ¶ Ego dico. Adde post Alex. hîc, Bal. consi. cxxix. iiij. lib. vbi dicit, ꝙ ita seruatur, licet contrarium teneat Gul. in. l. cum hi. s. de transactio. & quòd possit diuidi, tenet Fedé. consi. ccxxviij.

d ¶ Ad secundum. Adde quòd Paulus de castro contra: quia imo ex natura rei portio illius defuncti reuertitur ad ecclesiam, postquàm iste superuiuens à se abdicauit: sicut si haberes vsumfructum in fundo Titij, & mihi renuntiares vsumfructum: licet tua non intersit, quòd Titio acquiratur: tñ quia à te abdicas, ad ipsum Titium dominium reuertitur, & sui natura consolidat̃ cũ proprietate: vt institu. de vsufruct. & probatur secundũ ipsum in capitulo. j. de eo, qui finẽ facit agna. de feu. pa. vbi fit renuntiatio omnino, prodest agnato, licet absenti: tamen Alexander dicit pro opinione Barto. esse gloss. quasi in terminis. in. c. j. in titulo, Imperator Lotharius. quã ibi dicit sequi doctores. & pro opinione Barto. allegat eundem in consilio incipien. ex themate. & Fede. consilio. lxxvij. & ccxxviij. suprà per me allegato.

e POMATES. ¶ Quod dicitur. vide Alexandrum consilio. xiij. in. iij. col. in secundo dubio, volumine quinto. & Car. cxxxiij. ad finem. & cxxix. in. iij. dub. & Are. iij. ex cuius dictis ibi colligitur pulchra limitatio ad istam materiam.

f POMATES. ¶ Sed certè. no. l. fi. §. emptor. C. communia de leg. non habere locum inter plures diuidentes.

pig.vel hypo.ſol.Titius.& ar.à contrario ſenſu.ll.ꝓ-
ximè allegatarũ.Ita dicit Dy.Sed in hoc vltimo du-
bito,an verũ dicat,qa lex Titius.nõ loqtur in his, q̄
dependẽt ex teſtõ:hîc ſic.& ideo nõ præſumiť renũ
tiatio:vt vt dixi.ſ.in ſol.cõtra.d.l.Prætereà,ſicut ex
traneus emẽs rẽ legatã ſciẽter,nõ ſibi ꝑiudicat:vt.d.
l.ſi.§.fi.C.cõia de le.q̄ lex loquiť in legato puro, vel
cõditionali:vt patet ex ꝓcedẽtibus in.d.l. fi. poſitis.
& ſic eſt vera prima ſol.& gl.ibi poſita,qđ ſit ſpecia
le in legatis.ergo eadẽ rõne ipſe idẽ emẽs nõ ꝑiudicat.
Prætereà,ſi ipſe idẽ emeret ab extraneo,nõ ꝑiudicat
ſibi,vt dictũ eſt.Eadẽ rõne ſi emit ab ipſo,q eſt lega-
27 tarius.vñ cogitetis.¶ Tertiodecimò†q̄ro,an inter di
uidentes detur actio de euictione?Glo.in.l.ſi familiæ
C.fam.erciſ.diſtinguit.aut diuiſio eſt facta à partibus
ſeu à iudice:aut à teſtatore. & hoc vltimo caſu non
agitur de euictione:vt.l.cũ pater.§. euictis.de lega.
ij.& not.C. fami. erc.l.ſi cogitatione.Sed alij, vt Cy.
ibi refert,reprehẽdũt hoc:dicẽtes ꝙ.§.euic.loquiť in
præallegatis,ſecus in diuiſione.& pro hoc.ſ.fa.erciſ.
l.ſi paterfa.Sed ego puto gl.bñ dicere.Nã diuiſio te-
ſtatoris habet vim ꝑlegati:vt.l.quid ergo.§.j.de lega.
j.& de hæredi.iſti.l.ex fact.C.fa.erciſ.l.quoties. ideo
&c.vt in.§.euictis.Non ob.l.ſi paterfa. quia ibi loq
tur,qñ res euincitur culpa cohęredis.Erat eñ res ob-
ligata pro debito hæreditario,qa debitũ,quod hæres
nõ ſoluit:ideo agitur hypothecaria ibi.ar.expreſſum
pro hoc.ad Trebel.l.j.§.ſi hæres.Vel dic,ꝙ in.d.l.ſi
pater hæres.hoc cõſequitur excipiẽdo,nõ agendo,ſi
cut in.§.de eui.Et ideò latius,ꝗ gl.diſtingue.aut di-
uiſio eſt facta à teſtatore: aut à partibus,ſeu à iudice.
Primo caſu,aut euincitur culpa cohæredis:& agitur
de euict.aliâs nõ agiť de eui.ſed excipitur,vt ex præ-
dictis patet.Secundo caſu,aut poſt diuiſionẽ vẽdicat
vnus ex hæredibus diuidẽtibus:aut qdã alius.Primo
caſu,aut vendicat ex facto alterius cohęredis: ſeu ex
diſpoſitione defuncti,& põt nec de euictione teneť.
Ita intelligo iſtã materiã,ꝑ.l.fundũ meũ.ſ.de euic.&
ſ.de do.præleg.l.licèt placeat.&.ſ.dixi.Si verò ven-
dicat ex alio ſuo iure tũc repellitur exceptione per.l.
vẽdicãtẽ.Aut vẽdicat extraneus:& tunc aut fuerunt
ſcientes:& nõ tenetur de euic.niſi fuerit ſtipulatus.vt
l.ſi fundũ ſciẽs.de euict.& cõia vtriuſꝗ iudi.l. ſi fra-
tres.Aut fuerũt ignorãtes:& tunc tenetur pro parte
quam cohæres,à quò euincitur,habuit ab eo.

SVMMARIVM.

1 *Promitto centũ,ſi plagiũ feceris an ualeat ſtipulati?remiſſiuè.*
2 *Promitto centũ:quia plagium feciſti:an ualeat ſtipulatio?*
3 *Promitto tibi.c.ſi Titius plagium fecerit,an ualeat?*

LEX CXXIII.

Si plagii[a] faciendi.

¶ Promiſſio
facta de præterito, vel de futuro ob tur-
pem cãm,eſt ipſo iure nulla.h.d.¶ Quę
1 ro ergo,†vtrum valeat iſta ſtipulatio:promitto cen
tũ ſi plagiũ feceris?Videtur,ꝙ nõ:vt hic.&.l.genera
liter.ſ.e.In cõtrariũ videť.ſ.de cõdi.ob tur.cau.l.pe.
& hoc tenẽt vltramõ.nõ alle.vll ã.l.dic,vt dixi.ſ.eo.
2 l.generaliter.¶ †Quęro,qd ſi promitto,quia plagiũ
feciſti?dicit gl.iſta eſt magis dubia:quia non inuitať
ad delinquendũ: quod ſecus eſt in prima.ſed hic eſt
tex.ꝙ nõ valet.Petr. tenet ꝙ valet,quaſi ſcienter pro
mittat indebitũ:vt.l.j.de condi.inde.Nõ ob.hæc.l.qa
ponit exẽplũ ꝑ.l.fi.de cõdi.ob tur.cau.vt hic in fin.
gl.Sed certè tunc nõ fiet ꝓmiſſio cã plagij facti: ſed
cã reſtitutionis faciendæ.& hoc ſentit glo.ſ.de cõdi.
ob tur.cau.ſuper rubri.dũ dicit,ꝙ habet locũ ob cãm
3 de ꝑterito.licèt ibi Cy.teneat op.Petr.& malè.¶ †Quę
ſi valeat ſtipulatio:ꝓmitto tibi cẽtũ,ſi Titius plagiũ
fecerit?tũc hęc q̄ſtio bona põt eſſe:qa Titius eſt mihi
coniunctus amicus,vel cõſanguineus, non faciet pla-
giũ:ne incidã in pœnã,& tunc valet.& eſt ſecũdũ bo
nos mores.vt.l.ex ea parte.§.j.ſ.eo Si verò eſt cõſan
guineus ſtipulatoris,nõ valet:qa inuitari poſſet ad de
linquendũ,vt ſtipulator lucrareť.Facit.l.hæres meus
§.fi.ſ.de condi.& demõ.&.l.cõuenire.ſ.de pact.do.

POMATES.
a ¶ Si plagij. Ex iſto textu nouit Beſu.iuncto ſummario Bart. ꝙ qñ lex,vel ſtatutũ vtitur iſtis verbis abſentis:nõ valet vel ſimilib⁹ intelligiť ipſo iure, non aũt ope excep.
* Pro concordia. Aduerte quod quęſtio poſita eſt per Bartolũ.in.l. certi cõditio.§.ſi nũmos ff.ſi cer. peta.an ſi qs petat in libello cẽtũ?qa mutuauit: deinde ꝓ verificatione producit inſtrũm, in quo reus eſt confeſſus ſe habuiſſe centum ex cã mutui,q̄ promiſit reddere per ſtipulationẽ, debeat actor ſuccũbere: qa oritur actio ex ꝑdicto caſu,ex ſtipulatione non ex numeratatione.& Bar.ſub dubio fortè vbi.ſ.videtur tenere,ꝙ ſuſtineať libellus:qa illa verba mutuauit debẽt intelligi.ſ.ciuiliter mediãte ſtipulatione:cõtrariũ tenere allegatur in hoc.§. chryſogonus. Tu dic,ꝙ aliud eſt dicere:ꝙ actor dicat q̄ mutuaui.& ita ꝓcedat opin.ꝙ ſuſtineať libellus.& aliud ē dicere,q̄ numeraui,vt in contrario.Aliã ſol.ſenſit Bar.ſi bñ videať dũ dicit,niſi ſtipulatio aliquo modo eſſet inutilis. De hac materia vide Lanfranc.de Oria. in repet.ca.qñ cõtra falſam. de ꝓb. in gl. cõfeſſiones. col.vij. & ſequen. Pa.Anto.& Ino. ĩ.c.ſi cautio.de fid. inſtru.Alexã.hic.

LEX CXXIIII.

INſulam.

¶ Stipulatio facti,quæ
habet diẽ,nõ cõmittitur
ad intereſſe ante diem: licet certum ſit ante
diẽ fieri non poſſe.¶ Opponitur.de.l.ſtipulationes nõ diuiduntur.ſ. eo.
titulo.Solu.ibi non erat adiecta dies:hîc ſic.Ideò ante non committitur,
quàm aduenerit dies.¶ Oppo.de.l.cũ ſtipulatus.ſ.eo.Sol.aliud in ſtipu-
latione pœnali:vt ibi:aliud in ſtipulatione,vbi pœna ex diſpoſitione le-
gali ſuccedit.hæc eſt obligatio ad intereſſe,quæ ante diem nunꝗ cõmittiť
in aliquo.quod glo.tenet in.l.cum ſtipulatus.ſ.eo.Caſus eſt in.c.cõmiſſa.
extra de elect.lib.vj.

LEX CXXV.

CVm ſtipulamur.

¶ Verbum præſens nõ tra-
hiť ad futurũ.h.d.Quidã ha
bẽt oportet,qđ eſt ꝑſens indicatiui:& tũc hæc lex nõ habet du
biũ.Alij habẽt oporteret.qđ eſt ꝑteritũ imperfectũ ſubiũcti-
ui:& tũc eſt dubiũ:qa põt trahi ad futura:vt dixi.ſ.eo.l.q Romæ.§.Auge
rius.Dicẽdũ eſt ergo ſecũdũ dictã literã oporteret:ꝙ ſi aliquid reperitur
debitum in præterito:illud ſolũ cõprehendet & non futura: & ſic inter-
pretatur pro promiſſore.ſi verò nihil deberetur in ꝑteritum,tunc intel-
ligatur in futurũ:ne aliâs ſtipulatio reddatur inutilis:vt.ſ.e.l.quoties.

SVMMARIVM.

1 *Pœna adiecta præſtationi annuæ,intelligitur de decem ſingulis annis.*
2 *Tempus unum quod trahatur ad aliud,fit per dictionem ex hac die: uel tunc, prout ex nunc.*

LEX CXXVI.

SI ita ſtipulatus.

¶ Exiſtente conditione põt re-
tro deberi pecunia.h.d.¶ Nota,
1 †ꝙ verbum dena,qñ adijciť præſtationi annuæ:intelligitur de
decẽ ſingulis annis dixi.ſ.e.l.ſtipulatio iſta.§.cũ q.¶ Op.de
2 l.cũ qdã de vſur.Sol.vt dixi.ſ.eo.l.huiuſmodi.& hoc facit hæc†adiectio
ex hoc:ſecus ſi dicunt ex illa die:vt ibi.Item idem quod hîc ſi dicerem ex
nunc vel ex tunc,prout ex nunc:& ſimilia verba: vel clarius exprimere-
tur:vt.d.l.cum quidam.&.l.lecta.in fi.ſ.ſi cer.peta.

SVMMARIVM.

1 *Differentia quæ ſit,ſi quis dicat,promitto fundum pleno iure: uel proprietatem per ſe: uel uſumfructum per ſe.*

Titius a Meuio.

¶ Qui ꝓmiſit vſumfructũ,& proprieta
tem ſeparatim,ſolutione vſuſfructus libe
1 ratur:ſecus in eo,qui plenam proprietatem promiſit.h.d.¶ †No.differẽ
tiã.ſi promitto fundũ pleno iure:vel ꝓprietatem ꝑ ſe,& vſumfructũ ꝑ ſe.
¶ Op.j.de ſol.l.ſi ſtipulatus.§.qui decem. gl.ſoluit optimè. dic vt in ea.
Sed quid peteretur?dic totum perempto vſufructu,vt hîc: ſed vſufructu
durante,petit ſolùm proprietatem:vt plenè dixi.in.l.cum qui ita.§.j.ſ.e.

SVMMARIVM.

1 *Perſonæ nobis ſubiectæ miniſterio ratione dominicæ uel patriæ poteſtatis,uel monachationis,uel conuerſionis nobis acquiritur.*
2 *Actio ex numeratione facta nomine alieno,non datur illi,nomine cuius fit numeratio niſi hoc exprimatur,& agatur cum eo cui numeratur.*
3 *Numeratio probatur ex uerbis in inſtrumento appoſitis:cum dicitur recepiſſe &c.& ſtipulationem ſubſecutam,inutilem tamen.*
Confeſſio appoſita in contractu inutili,probatur.
Verbum recepiſſe in contractu dotis,quid operetur?
4 *Dicta uel qualitas appoſita in præcedentibus,quãdo uideatur in ſequentibus repetita.*
5 *Clauſula per ſe poſita in diſpoſitione,an recipiatur ad præcedentia,an ad ſequentia.*
6 *Perſona extrinſecus in diuerſis ſtipulationibus non ſubintelligitur:ſecus in una.& ibi quando intelligatur repetita?*
7 *Hodie hîc.§.eſt correctus per.l.ij.C.per quas perſo.no.acqui.in hoc doct.cõmuniter tenent contrarium.*
8 *Procurator,qui cœpit procuratorio nomine,licet poſteà faciat actum:& non dicat procuratorio nomine:tamen uidetur repetitum procuratorio nomine.*
Cautela,ut in libello dicatur,agit,& agere intendit.
9 *Agens ex mutuo,quia centum mutuauit,ſi producit inſtrumentum,quo confeſſus eſt reus ſe habuiſſe & recepiſſe centum mutuo:an obtineat?*
10 *Pacem mecum qui fecit,ac promiſit me non offendere ſub pœna offendendo fratrem meum,non incidit in pœnam.*

* Chryſogonus.

¶ Per liberam perſonam non quæritur no
bis actio ex ſtipulatione,ſed ex numeratio
ne ſic.Et qui ſtipulatur imperſonaliter,ſibi videtur ſtipulari:& nunꝗ per
ſona extrinſecus ſubintelligitur.h.d.Diuiditur in tres partes.Primò po-
nitur conceptio ſtipulationis.In ſecunda declarat quædam dubia emer-
gentia circa ſtipulationem principalem.In tertia quędam dubia emergen
tia circa ſtipulationem pœnalem.Secunda ibi reſpondi,per liberam. Ter-
tia ibi,ſequens ſtipulatio.Et ſecunda ſubdiuiditur in tres. Primò ponit
duas regulas.ſecundò ex eis decidit.q.deſcendentem ex ſtipulatione ſecũ
da.Tertio.q.deſcendentem ex numeratione.Secunda ibi.ſed ꝙ.Tertia ibi
ſupereſt,vt quæramus.Tertia principalis ſubdiuiditur in tres: in vnum
dictũ:& duas rationes.In prima parte ponitur factũ,qđ non habet cõtra
ria.Pone tamen ꝓ cõſtãti,ꝙ ſcriptura hæc priuata nõ reuocabatur in du-
bium,ne intres in materiam.l.comparationes.de fi.inſtrumen.& qui po.
in pig.ha.l.ſcripturas.¶ Venio ad ſecundũ,vbi diciť,ꝙ per liberam ꝑſo-
nam nõ quæritur actio.¶ Opponiť,ꝙ ꝑſona liberti,nõ ſit libera.qa debet
1 reuerentiam &c.vt.ff.&.C.de iure patrona.Solu.†ꝑ ꝑſonã nobis ſubiectã
acqriť nobis ratione dominicæ,vel patriæ poteſtatis,vel cõuerſionis,ſeu
monachationis eadẽ ratione:vt authẽ.ingreſſi.& in authẽ.ſi qua mulier.
C.de ſacroſ.ecc.&.l.deo nobis.§.j.C.de epiſ.& cle.nõ alteri.& iõ libert⁹ nõ
quærit

a ¶ Vasallus dño. Adde Imo. hic. & Ange. in. l. stipulatio ista. §. alteri. s. eo. Raph. verò voluit, q ciuis possit ciuitati stipulari: quia non minus quis nascitur patriæ, q̃ patri. quā opin. Pau. de cast. dicit tolerari posse. Alexand. tenet opi. Bar. de qua in lectu. per eum.

b ¶ Oppo. qñ verba. allegat Bartol. sibi contrarius in. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. ob. & i l. qđ ꝓcurator ex re. de procurato. Andræ. Barbat.

c ¶ Scilicet patron⁹. Adde, q hūc itel lectū ēt approbāt Imo. Raph. Paul. de cast. & Alexā.

d ¶ Probat. Adde scd'm Inn. qđ no. Inn. in. c. Pisanis. de re. spo. vbi secū dū eū ꝓbat, q cō fessio fctā ī iudicio inualido probat: dūmō iudex aliās sit cōpetens. Bart. in. l. decē. ī fi. s. eo. & ī. l. si qs ita. s. eo. Ange. in. l. j. C. de pscri. xxx. an. vbi dicit hoc esse bñ notādum: qa si ex forma statuti ī cō tractu mulieris de beāt adesse ꝓpin qui, & si nō adsint, quo casu cōtract⁹ remanet iutilis: tñ cōfessio fctā ī istru mento, probat oīa gesta. & hoc ēt sequit Alex. cui ad de, q idem sequit Ro. cōsi. cxciiij. in cip. oīpotētis dei. hec confessio. vbi pulchrè cōsuluit: cū creditor produ xisset instrumētū carens noīe Imperatoris, & debitor interrogat⁹, an vera essent, q̃ in instrumēto cōtinebātur. respōdit cre dere q sic. qua de cā iudex volebat deuenire ad captu ram ipsius: respōdit illam confessio nem confitenti nō nocuisse: qa se retulit ad illud instrumentum nullum ratione solennitatis: licet cōtine ret cōtractum vali dum in seq. alleg. Innocē. in. c. cum venerabilis. & rō nē assignat: quia pars vr cōfiteri ꝓut effectualiter in instrumento continet. sed effectualiter nihil continetur in instr̃o ꝓpter defectū solennitatis, de quo ibi lati⁹. Et an iste debitor poterit capi mista cōfessiōe & instrumēto? & cōcludit q nō: qa in odiosis sub simplicibus nō cōtinet casus mistus: vt. s. eod. l. j. §. si qs & simpliciter. Et inquantū. s. dictū est de confessione facta in iudicio inualido, & Alex. dicit videndum Barto. in. l. confessus. Adde q Ang. consilio clxxvij. incipiente. In dei nomine, visis actis prædictis. dicit: q i eo, quod Barto. in. d. l. vult, q confessio facta coram iudice incōpetēti probet, licet ex libello inepto: dicit cōtra hoc facere: qa diffinitiua non potest ferri nullo procedente processu, quantumcūq̃ emanet confessio: & sic procedatur super quodam notorio in causa ciuili, imo venitur ad præceptum. vt. l. si de bitori. de iudi. ij. qō. j. nos quemq̃. sed in casu quo libellus est ineptus q-

quærit patrono. Eadem rōne: nec vasallus domino:ᵃ nec ciuis reipublicæ suæ ciuitatis. facit quod dicitur j. de iure fis. l. j. ¶ Op.ᵇ quando verba obligationis conferuntur in persona sui, verba executionis in per sonam tertij, valet stipulatio, quando ipsius stipulā tis interest, vt. l. si procuratori præsentis. s. eodem. in glo. & l. stipulatio ista. §. si quis insulam. s. eodem. videbitis. j. l. j. in principio. titulo. ij. & l. in omnibus. j. de præto. stip. Modo hic verba stipulationis sunt adiecta in personam Gozæ liberti: & verba executio nis in personam illius patroni. Solu. hoc non dicitur in tex. sed dic, quòd libertus fuit stipulatus, quod intelligo. i. verba interrogationis ipse protulit, & sibi est responsum. Cum ergo non appareat in cuius per sonā verba obligationis sint collata: intelligo in eius personam collata, in cuius personā fuerūt collata verba executionis. & istud est verisimilius: vt dixi in. d. §. si quis insulā. aliās stipulatio valeret secundū cōem opi. gl. quæ ꝓbatur per. l. pe. C. ad exhi. ¶ Venio ad ver. superest. ¶ Op. videtur, q Iuriscō. reuocet in du biū id, quod est expressum in iure. s. quòd ei, qui no mine alieno mutuat, nō quæritur actio, nisi in casu. l. si absentis. C. si cer. pe. sed hic libertus mutuauit noīe patroni: vt patet hic, in princip. §. in glo. super verbo agente. ergo & c. Propter hoc Ia. de Are. dicit, q non mutuauit noīe patroni. & tex. dicit agēte, quod erat actor, siue castaldio patroni. qđ iudicio † meo est no tandum. quia secundū hoc non sufficit in veritate numerare alterius nomine: nisi hoc exprimatur, & agatur cum eo, cui numeratur, vt. l. certi cōdictio. §. si nūmos. ff. si cer. pe. Vel si vis sustinere glo. dic, q hic mutat casum. vel expone hic tex. ipse. s. patronus,ᶜ q contraxit, scilicet per libertū, qui sibi stipulatur, secū dùm eūdem Ia. de are. Vel dic, q hic in text. nil dicit de numeratione in themate. facit. C. de sac. sanc. eccle. l. iubemus. C. si vēd. pig. aga. l. j. & . ij. & quod ibi not. C. de præscript. xxx. ann. l. j. & quod ibi not. Sed q ille confessus est se accepisse, & ideo dubiū est, an mu tuum istud, qđ probatur per hanc confessionem, pariat actionē ei, cuius noīe numeratio facta est? ¶ Et respondeo, † ista verba, accepisse & c. innuunt numerationem præcessisse, & stipulationem secutam inu tilem: tamen ideo ex numeratione potest agi probata per hāc cōfessionē. qđ est no. quia talis cōfessio ap posita in contractu inutili ꝓbat,ᵈ vt. C. de sac. sanc. ec cle. l. iubemus. & . C. si vend. pig. aga. l. j. & . ij. de præscrip. xxx. an. l. j. & quod ibi not. Item aduerte, q li cet illa verba, accepisse & c. sint præteriti plusq̃ per fecti, tamen in dubio intelligitur stipulationem secutam esse incontinenti post receptionem: quod est not. pro instrumentis dotalibus: quia si præsume retur vir, qui confitetur se dotem recepisse, multum ante recepisse: stipulatio non præiudicaret mulieri. & tamen in veritate præiudicat: vt hic & plenè examinaui in. l. post dotem. s. sol. ma. tetigi in. l. prædia. de acqui. pos. ¶ Oppo. de. l. cū enim. j. de noua. & . l. si ita fuero stipulatus. §. j. dic vt in. §. quoniam. in. l. cer ti condictio. s. si cert. pet. per Cy. in. l. si abentis. C. si cer. pet. ¶ Venio ad versic. sequens stipulatio. h. d. q cōditio & tēpus rarò intelliguntur.ᵉ & licet gl. ponat exēplū p. l. interdum. s. eo. ego credo: q voluit dicere

quid sequitur, est nullum ipso iure: vt. l. si patronus. de iureiurā. vbi Gul. de cug. si ergo nullus ꝓcessus haberi debet perinde, ac si cōfessio sine ꝓcessu emanasset. & ita residet arguendo, q si hoc in ciuili, multo magis in criminali: concludens quòd ex confessione facta super inepta inquisitione coram iudice cōpetenti, non debet seq cōdēnatio, sed debet absolui reus: & de no uo cōtra ipsum ꝓ cedi, si facta largiū tur. & ita dicit al's etiam de facto obtinuisse Perusij in syndicatu. d. Rayne rij de Lanfrā. de Pisis. Et inquantum Alexā. trāsit cum illa opinio. q Bart. hic intelligendus sit in quātum dicit, q ex nu meratione posset agi probata p con fessionem, quod il lud sit verū qñ est elapsum tempus opponende exceptionis, non numeratæ pecu. ꝓut etiā dicit velle Rapha. Ioā. de Imol. & Pau. de castro. Adde, q opinio Specu. simpliciter sequit Bal. cōs. liiij. & . ccxxij. j. libr. & cōsi. ccxxvij. iij. li. & cōs. cclxx. iij. li. Ang. cōsi. xlix. & cōs. clv. Tñ pro opiniōe eorū facit qđ cōsuluit Petr. de anc. cōs. cccviij. q cōfessio dotis re ceptæ, post tpa la psa exceptionis opponendæ, habeat vim veræ nu meratiōis, non do nationis: quia illa morte, non tpis cursu cōfirmat. & inꝗtū Alexan. hic tangit, an cōfessio dotis receptæ præ iudicet creditori bus, etiam elapso tēpore exceptiōis opponendæ: adde q Ro. cōs. cccxlv. tenet, q nō, p. l. si cui. C. de nō nu. pe. & . l. si qs post hac. de bonis ꝓscr. & alia q̃ breuitatis cā omitto: qa per te videre potes. Aduertendum etiam qđ Bal. cōsil. allegato. liiij. vult, q si stante statuto, q exceptio non numeratæ pecuniæ non possit oppoⁿi: qđ etiam agens ex confessione debet succūbere: & an confessio facta in iudicio nulla absente parte valeat, Bal. tenet q non, eius consi. cxlix. iij. lib.

rarò inest ex virtute repetitionis: hoc est, ex eo qđ dictū est in præcedētibus: vt sic faciat ad præmissa. Cōtra, imo regula est, q q̃ in pstationib⁹ dicunt & c. vt. j. eo. l. Titia. §. idē respondit. Sol. ibi loquitur de his quę in pstationib⁹ dicūtur: hoc est de his q̃ agūtur inter partes: anteq̃ pueniat ad stipulationem, super eo, de quo actū est: vt. l. itē quia de pa. & de hoc dic vt. d. §. idem respondit. Hic verò loquitur de his,
4 † q̃ dicuntur in præcedentibus: an intelligantur repetita in sequentibus. ¶ Circa quod dic, q quādoq̃ tempus vel conditio, vel alia qualitas adijcitur in præcedentibus: & dubitatur, an videatur repetitum in sequentibus eadem oratione, seu conceptiōe ver borum. & hoc contingit, vel circa res: vel circa personam. Si circa res, intelligitur repetitum: vt. l. Seie. §. Caio. de fun. instru. & dic vt ibi. Si circa personas: vt Titio, si nauis ex asia venerit, promitto centum, & Sempronio. & tunc dic: vt. l. fi. §. Seio. de leg. ij. & de condi. & demon. l. mulieri. & Titio. l. Iulius Paulus. eod. tit. & ibi glo. & ibi plenè scripsi. nō est nostra materia. Q ñq̃ dubitatur,ᶠ an dictæ qualitates intelligātur, repetitæ in alia oratione, seu conceptione verborum: & tunc aut ista alia oratio continet dispositionē aliam per se principalem: & tūc non intelligitur facta repetitio: nisi hoc induceret natura alicuius dictionis repetitiuæ: vt hoc amplius: vel item: vt. l. in repetendis. de legat. iij. dic vt ibi. Q ñq̃ illa sequēs dispositio est de accessorijs præce dentiū: & ista est nostra materia. ¶ Dico ergo, aut sequens dispositio accessoria tendit ad vnum & eū dem effectum cum principali: vt obligatio fideiussoris: & intelligitur facta repetitio: vt. j. de fideius. l. si vt ꝓponitur. & . j. e. l. fi. §. fi. Aut intendit ad aliū effectum per se, licet accessoriè ad primum: vt obligatio vsurarū, & similes. & tunc aut illa qualitas respicit actū psonæ cōtrahētis. Puta cōtrahit ꝓcurato rio noīe: & tūc illa qualitas intelligit repetita: vt hic libertus videtur stipulari vsuras nomine patroni: & cedere cogitur: vt patet in text. & infrà dicā. Cū eñi sit eadē psona, merito cū eisdē qualitatibus intelligit repetita. Aut talis qualitas respicit ipsam dispositionē: & tūc non intelligit repetita: vt. l. si ita quis. in prin. j. e. & . s. de cōtrahē. emp. l. q fundū. vbi dies nō intelligit repetita. Prædicta vera, nisi p quandā consequentiā: vt si stipulatio pœnalis seu vsurarum cōmittatur ex mora: tūc enim si differtur petitio circa principalē: & sic cessat mora: & p consequēs differtur stipulatio seu petitio vsurarū: vt. s. si cert. pet. l. lecta. Item prædicta vera in his, q̃ adijciuntur circa pcedētē dispositionē in diem: nō ad ea, quę adijciūtur præcedenti conditioni: an intelligātur re petita dispositioni: dixi. s. eo. l. in illa stipulatione, si calendis. & plenius in. l. ita stipulatus. circa qōnes. Itē prædicta vera in dispositione cōtrahentiū. In vl timis voluntatib⁹ dico latius de leg. j. l. licet. Itē in dispositione legis seu statutorū. Dico plenè in. l. ij. vi bo. rap. §. ij. Itē, an in stipulatione nouante intelligantur repetita, quæ fuerunt in principali: dicam j. de noua. l. aliā. Itē prædicta vera in aliqua qualitate, quæ inest dispositioni præcedenti per modū cu iusdam accessiōis, & directò eam respicit. Si verò in

e ✣ POMATES. ¶ Intelligūtur. hoc limita. vt p Bal. in. c. iurauit. extra de proba. circa. j. vel. ij. col. q refert & sequitur. d. M. in. d. auē. preterea. C. vñ vir & vxor. q licet regulariter extrinsec⁹ cōditiōes nō subaudiant, hoc tñ intelligat, nisi illæ sint cōnexæ, & de importātib⁹ decorē, de quo agit.

f ✣ POMATES. ¶ Q ñq̃ dubitatur. vide Alex. consi. xij. in. ij. volu. cliij. & . cxxvij. in. iij. co. vo. ij. & Panor. xxxv. co. ij. & Aret. xvi. col. vij. & . xcv. col. fi. & Alex. ciij. col. ij. vbi ponit pulchrum casum, in ista materia. qui propriè cadit sub vltimo membro Bart. dū allegat. l. qui fundum. s. de contrahenda emp.

a ¶ Subscribentes. Adde, an subscribens dicatur totam scripturam approbare. Pau. de ca. consil. cccxxx. & an subscribens non lecto tenore scripturæ, sibi præiudicet, per eundem consi. cccl. de primo vide etiam Romanum. cõsi. ccciiij. & consi. ccciij. & ibi an sigillum inducat consensum, & ratihabitionẽ. quis autem præferatur in hypotheca, an habens instrumentum cõfectũ à notario, an hypothecam trino teste subscriptam. & quæ sint substantialia in apoc. vide Bal. cõsi. cclxviij. si autem dominus constituat procuratorem ad obligandũ &c. & procurator faciat apochã trino teste notat. hypotheca bonorũ: dñs verò post bona hypothe. & per instrumentũ publicum, quis præferatur: vide Pet. de Anc. consi. xxvij.

b ¶ Procurator. Ad de Rapha. & Pau. de cas. hic Bald. in l. procurator qui pro euictione. ad finẽ. s. de procura.

c ¶ Fratrem meum. Adde, quòd cum decisione Bar. hic transit Ray. Imol. & Alex. An vero contra, per .c. j. in tit. an ille qui interfecit fratrem domini. vbi est casus quòd offendens fratrem domini cã iniuriãdi: priuatur feudo. Sed Imola dicit ibi esse casum pro opi. Barto. quia ibi non priuatur feudo interficiens fratrem, nisi cõstet quod iniuria sit facta dño, ergo non attenditur persona fratris. vñ Alex. dicit quod aut pax est facta simpliciter, & tunc procedat opin. Bar. Aut pro se & familia: & tũc procedat opi. Ange. per ea quæ no. Spec. in ti. de treu. & pac. & ad finẽ. Tu adde quod Bald. consi. cxxxvj. j. libro. tenet etiam quod fratrem domini occidens odio domini priuetur feudo. & qualiter probetur quòd odio domini. vel quod aliàs ille non esset facturus dicit. ponit gl. notabiliter in. d. l. apud Celsum, in principio. s. de doli excepti. vnum. etiam dicit non omittendum: quòd talis occidens fratrem domini potest de curia exbanniri, & in executione sñiæ criminali feudum auferri. & hoc probatur in. d. c. j. consilium incipit mihi commune. An autem episcopus possit auferre feudum vasallo si vasallus præsbytero epo subditum occidat. Do. Christophorus castellionis compatriota meus consuluit, quod sic, vt videri potest inter consi. vj. j. libr. & ibi dicit quod Ω dof. in tit. qui. mo. feu. amit. in. xv. & xxx. q. impl ena disputatione dicit quòd etiam ob iniuriam verbo factam domino vasallũ feudo priuari.

d ¶ Nec. Adde de hac dictione nec, Bald. consi. ccclxxxiiij. iij. lib.

dispositione totali ponitur per se quædã clausula nulli annexa: tunc si dubitetur, cui referatur an præcedẽtibus, an sequentibus, an omnibus: ista est materia per se separata à præcedẽti: & eam ponit Spec. de instru. edi. §. nunc autem. ver. item excipe, quod talis. melius in l. iij. §. filium. de li. & post. & l. talis scriptura. de lega. j. Hic omitto, quia longum esset. ¶ Oppono. hic dicitur, quòd persona nunquam intelligitur repetita.
6 † Contra imo videtur quod persona intelligatur repetita: vt. l. j. de diuer. rescrip. Solu. ibi rei communitas, præiudicij modicitas, & rationis identitas, faciunt cessare contrarium. Vel verius, in diuersis stipulationibus, seu dispositionibus, persona non intelligitur repetita vt hic: sed in vna & eadem, & sim. Quis enim dubitat, si interrogo promittis mihi dare & Titio: & tu respondes promitto, quod intelligitur vtrique promittere: inst. de duo. reis in prin. & s. eo. l. si mihi & Titio. & hoc cum impersonaliter respondetur: sed si exprimitur persona vnius, vt promitto Titio. & tũc alteri non videtur promittere: vt. j. de duo. reis. l. duos versi. sed si à duobus. Fallit in. d. l. j. de diuer. rescri. per
7 rationes, quas dixi. ¶ Op. † & videtur, quòd non sit necessaria cessio: vt. l. ij. C. per quas perso. nob. acqui. Sol. credo hoc verum hodie per illam. l. ¶ Vltimò iste. §. facit ad multa. Primò ad signa, quæ subscribentes[a] partes, testes, vel notarij apponunt in instrumentis: vt patet ex glo. super verbo assignante. facit. C. de assesso. l. fi. in aut. de instr. cau. & fi. §. oportet. quod
8 no. in spe. de instru. edi. §. j. in ver. vbi auten. ¶ † Item facit, pone, incipit procurator[b] agere nomine domini: & postea fecit vnum actum: & non dicit procuratorio nomine, vel nomine talis an videatur fecisse procuratorio nomine? Videtur quòd nõ. arg. huius. §. Chrysogonus. Et dico, quòd hoc videtur repetitum procuratorio nomine: quia hic dicitur, quod conditio, & tẽpus, & istæ qualitates repetitæ intelligantur, persona non. Modò cum reperitur eadẽ persona: tunc qualitas. s. procuratoris nomine repetita intelligitur, & persona in qua substantiatur actus, non intelligitur repetita: vt hic est tex. cum glo. ibi plærunque. cum gl. quæ incipit per actionem mandati. Facit. quia actio non potest pertinere ad procuratorem suo nomine ergo &c. vt. l. post mortem. & quod ibi not. quando ex facto tutoris. facit quod dixi. s. de ope. no. nũ. l. j. §. nuntiatio. Et ideo consulo, quòd ponatur in libello agit, & agere intendit talis procurator. vt semper ipse tangat, quòd tanque procurator agat, vt etiam in futurũ cõprehẽdat. argu. l. cũ stipulamur cũ s. s. eo. ¶ Itẽ
9 reperitur instrumentũ, † quod ille fuit confessus se habuisse, & recepisse centum mutuo, quæ promisit reddere, & restituere. Modò in libello propono, quòd mutuaui tibi centum, quare peto te condemnari. & ad hmõi probationem produco instrumentum an probet? quia instrumentum continet, quod fuit cõfessus &c. Dico, quòd est casus in isto. §. quia hic intentas actionem ex numeratione. Modò si fuit vtilis stipulatio, tunc malè intentas actionem ex numeratione, quæ non est nata. sed si stipulatio aliquo modo esset inutilis, tunc bene ageres: quia ex numeratione esset nata tunc: vt hic Facit. l. Publi. in fin. s. depo. Tangit
10 Cynus. in. l. si absentis. si cer. peta. ¶ † Item Dynus format qõnẽ talẽ: quidã promisit me offendere sub pœna, faciendo pacem:
c mõ non offẽdit me, sed fratrẽ meũ:[c] an teneatur? Et videtur quod sic: vt. l. j. ij. iij. & iiij. s. de lib. cau. In cõtrariũ est veritas: quia psona fratris nõ intelligitur, nisi exprimatur, vt hic. Facit de pact. l. si vnus. §. añ oĩa. Dy. hic. Puto verũ, quia certæ sunt psonæ per quas iniuriamur, inter quas nõ est frater: vt. l. j. in fi. cũ l. seq. j. de iniu. Præterea, tũc dicor offendi, qñ ex illo facto possum petere pœnã imponi: vt. l. testõ Cẽturio. de ma. test. sed hic non possum petere iure meo, licet possem fortè, vt quilibet de populo: ergo &c. Non ob. ll. all. de li. cau. quia licet ĩtersit, nõ tñ dicor offendi. facit. j. de iniu. l. lex Cornelia.

LEX CXXVII.

Si pupillus. ¶ Interpellatio, quæ nõ cõstituit principalẽ in mora, nõ nocet fideiussori. h. d. ¶ Not. vbi nulla petitio, ibi nulla mora. ¶ Op. de. l. nuda. C. e. Sol. spãle ĩ pupillo. hæc falsa: vt. l. nulla. de reg. iur. Alij dicũt, quod nõ est in mora quãtũ ad ipm principale, sed quãtũ ad pœnã sic. & hoc tenet Ia. de ra. quod est contra casum. l. lecta. §. sed cũ fortis. s. si cer. pet. vñ dic, quod ibi pœnalis stipulatio nõ cõmittitur ex mora, sed ex euẽtu cõditiõis: vt no. j. de regu. iu. l. nulla: facit quod no. per Dyn. c. nõ est mo. extra de reg. iur. lib. vj. ¶ Op. de. l. si qs solutiõi. §. moræ. s. de vsu. vbi nego. gest. cõstituit in mora: sed negotiorũ gestor nõ habet actiõnẽ: vt. l. si pupill⁹. §. videam⁹. s. de neg. gest. Sol. hic nulla est petitio. s. respectu cãæ: sec⁹ si respectu psonæ: vt in cõtrario. ¶ Op. de. l. Marcell⁹. j. de fideius. sed illa secũdũ ĩtellectũ gl. cõcordat cũ ista. ¶ Op. de alia. s. de. l. is cui. s. e. & l. si reo. §. si à furioso. j. de fideius. & ad illã bñ sequitur sol. gl. & dic, quod ibi nõ põt accedere fideiussor: quia non obligatur etiam naturaliter: hic verò pupillus naturaliter obligatur. de quo pupillo loquatur dicemus. in. l. j. j. de noua.

SVMMARIVM.

1 *Electio in alternatiuis, quando sit debitoris?*

LEX CXXVIII.

Si duo rei stipulan. ¶ Si psona vel res ad obligationẽ adijcitur inutiliter, non pdest ad solutionẽ. h. d. ¶ No. quod ĩ alternatiua obligatiõe vterque est in obligatiõe. ¶ Itẽ no. quod illud, quod adijcitur obligatiõi: si nõ valet obligatio: nec solutio. cõcordantiæ sunt in glo. Rõ est in text. satis notabilis in psona sed in re nõ ponitur. dic quod eadẽ est rõ: quia res apponitur, vt p seipsa possit solui, nõ loco alteri⁹. Itẽ rõ hic posita nõ habet locũ. l. eũ qui ita. §. q sibi. s. e. sed ibi est alia rõ, quæ colligitur ex. l. hoc iure. j. de sol. ¶ Op. de. l. q decẽ. §. stichũ. j. de sol. Gl. dicit hic res desijt eẽ mea alio mortuo: sec⁹ si alio existẽte viuo. nõ bñ dicit: quia in obligatiõe alternatiua, si tpe stipulationis vna est mea, nũque põt mihi solui. Sed cõtrariũ loquitur in obligatiõe generis gñalissimi, vel generis subalterni: vbi nullũ est in obligatiõe. Idẽ dixi in. l. Stichũ. s. e. ¶ Op. de. l. si ita stipulat⁹ fuero decẽ, aut qndecim. s. e. l. vbi minus est in obligatiõe: hic dicitur vtrunque esse. Pe. de bel. perti. dicit tria verba, quæ refert Cy. in. l. cũ qdã. C. de ver. sig. ¶ Qñque alternatiua cadit inter res, inter quas cadit affectio: vt in specieb⁹: tũc in alternatiua vterque est in obliga-
1 tiõe: vt hic. † Qñque alternatiua cadit inter res, inter quas nõ cadit affectio, vt in summis. & tũc aut est electio debitoris: & tũc quod est min⁹ est in obligatiõe: vt. l. si ita stipulat⁹ fuero decẽ, aut qnque. & l. si ita stipulatus fuero decẽ, aut qndecim. s. e. Aut est electio creditoris: & tũc vtrunque est ĩ obligatiõe ar. l. planè. §. pe. s. de leg. j. Et rõ est: quia in speciebus interest mea magis habere vnũ, quã aliud: in summis nõ est affectio. Sed qñ est electio creditoris, nõ cadit ista psumptio: quia fortè eligit min⁹. sed qñ debitoris, tũc psumitur lex, quod semp soluet min⁹: quia maius de facili qs remittit, quã det. Et ex his apparet, quod si soluo qndecim: tũc quinque nõ fuerũt in obligatiõe: sed cã donationis videor dare. licet gl. aliter sentiat, & nõ bñ, in. l. si ita relictũ. in fi. de leg. ij. Sed ista verba recipiũt limitationẽ. fallit si in summis caderet affectio: vel rõne causæ pro qua quis promisit: vel rõne personę cui est faciẽda solutio: vel rõne loci, seu tpis mea interesse posset magis soluere, quod pl⁹ est: vt. l. si is cui. j. de noua. & l. qui res. §. mihi decem. & §. seq. j. de solutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Copulatiua &, nec, & neque: cuius sint naturæ.*

LEX CXXIX.

Si quis ita stipulatus. Ad veritatem copulatiuæ requiritur vtrunque esse factũ. Ad veritatẽ alternatiuę, seu disiũctiuę sufficit alterũ tm. h. d. ¶ No. quod
d dictio nec,[d] habet in se inclusam copulatiuã. Et not. idẽ est de dictione neque, quia habet negatiuã inclusam cũ copula. ¶ Op. de. l. falsa. §. fi. s. de cõd. & demõ. vbi ad veritatẽ copulatiuę vnũ sufficit. Ego tetigi tibi in. l. scire debem⁹. in prin. s. e. quod ista lex debet intelligi, qñ hic copulantur respectiuẽ, non principaliter: vt duæ orationes: vt in cõtra. & tũc sufficit alterã verã. Ita vides in. l. j. s. de his q no. infa. ibi dãnatus infamia, q fuerit &c. tũc in quoli-
1 bet eorum verificatur dispositio: nec opus, quod vtrunque fiat. † & tũc dictio &, est magis cõtinuatiua, quã copulatiua, dicam plenè. j. de verb. sig. l. sæpe.

SVMMARIVM.

1 *Pater stipulatus filio in cã dotis castrensis, uel aduentitij quærit filio, nõ sibi & nu. 4.*
2 *Pater stipulando filio, ut bene merito: quando sibi acquiratur, & ualeat stipulatio?*
3 *Stipulatio in qua pater stipulatur factũ filio, an dicatur inutilis quoad patrẽ & filiũ?*
4 *Pater an stipulari, uel pacisci possit filio, ita q, in personam filij, in uita patris effectus stipulationis quæratur?*
5 *Stipulatio, in qua pater stipulatur filio, in potestate existenti, & confertur in tempus existentiæ*

existētiæ sui iuris, an dicatur stipula. filio, ut hæredi, uel filio, ut filio: uel ut extraneo?

6 *Emphyteusis ecclesiastica accepta pro se, & filijs acquiritur filijs, ut filijs, non ut hæredibus: & in eos transit, licet non sint hæredes.*

7 *Pater in illis casibus, quibus potest stipulari filio in potestate, in illis stipulatur filio emancipato.*

8 *Mater non potest filio stipulari.*

9 *Filius in potestate, an posit stipulari patri? remißiuè.*

10 *Filius emancipatus non potest patri stipulari, nec ei acquirit.*

11 *Pater filio monacho stipulari potest.*

12 *Pater & auus stipulari possunt liberis, qui nascentur, & concipientur post mortē eius.*

13 *Emphyteusis accepta per mortem pro se filijs & nepotibus, acquiritur ipsis filijs, & nepotibus.*

LEX CXXX.

* QVod dicitur patrem. Si pater stipulaf filio, qd' iuris est sibi acqrit, secus si illud, qd' est facti per filium explicandi. filius verò q̄rit patri siue factū, siue ius stipuletur eidē. h.d. Lex ista diuidit in duas partes. prima loqtur in stipularione facta per patrē filio. Secūda qn̄ filius stipulatur patri, secūda ibi. cōtra aūt. & diuersificat in hoc, qa supra pater stipulādo filio sibi acqrit. hîc verò filius stipulādo pr̄i, ipsi patri acqrit. ¶ Cōtra. s̈. de le. iij. l. vxorē. §. testō, el. ij. So. † ibi loquitur in his, quæ filio possunt acqri: qa dos pōt sibi acqri: vt. l. Pōp. philadelphus. s̈. fa. ercis. & tunc sibi filio q̄ritur, & nō patri. & ideò dicit glo. quòd si stipulaf ex cā

a castrensi, vel quasi, vel aduentitia: nō q̄rif patri: sed filio. Ideo [a] est intelligēdū, q̄ in profectitio pater stipulatur cū sibi patri statim quærif: vt. l. placet. de acquirē. hæred. l. j. si qs à pa. fu. ma. & similē gl. habes in. l. dn̄s seruo. s̈. e. Et limitatio Dyni quā ibi ponit, nō fuit necessaria. Idē tenet gl. in. l. quod cūq3. in pr̄i. s̈. e. & īsti. de inu. stip. §. ei q. & C. eo. l. ij. ¶ Sed cōtra hoc vr̄ ex p̄sē. s̈. de pac. l. si tibi. §. si pact⁹. cū gl. vbi dicif, q̄ qn̄ pater stipulaf filio, vt bn̄merito, nisi sibi q̄rit. sed cū stipulaf, vt bn̄merito, stipulaf ex cā aduētitia, vt ꝓbabo: ergo p̄dicta nō videf vera. Sed hoc ꝓbo. qcqd filius q̄rit ex opera sua & ex meritis suis, est aduētitiū: vt. l. cū op3. in pr̄i. de bo. q̄ libe. &

2 ibi not. ergo &c. Sol. † Qn̄q3 pater stipulaf filio bn̄merito: & tunc qn̄q3 merita filij sunt cā, vt pr̄ stipulaf filio: & tunc vt extraneo vr̄ stipulari, & nō valet: qa patria potestas debet esse cā stipulationis, vt valeat: sed qn̄ merita filij nō sunt cā quare qs ꝓmittit patri ꝓ filio: & tūc valet stipulatio, vt filio per

b patrē q̄raf vtilis: vt. j. dicā. ¶ Op. [b] qa p filiū acqrif factū: qa possessio est facti: vt. l. j. §. si vir. de acq. poss. sed p filiū acquirif possessio patri: vt. l. j. §. itē acqrimus. de acqrē. poss. Præterea seruitus habet qd facti: vt. l. ij. post pr̄i. cū gl. s̈. e. sed acqrif p filiū seruit⁹ vt. l. si seru⁹ cōis meus & tu⁹. j. de stip. ser. Gl. q̄ ē hîc, soluit multū notabiliter. Tu debes ītelligere tex. hic, qn̄ pater stipulaf factū filij explicādū ab ipso filio: sec⁹ si stipulef ab alio fiēdū ipsi filio: vt domū ædificari &c. & tunc eadē est rō q̄ in dādo. & vide gl. q̄ incipit, puta aliquid dari: ibi qd ergo si &c. & vsq3 ibi. itē nec oīa. ¶ Itē ibi, q̄rif ergo an hoc valeat: vsq3 ad finē. Similē gl. habetis in. l. sed cū factū. inst. de stipu. seruo. licet p minora verba. & bn̄ dixi p verba huius legis. quia duo possunt cōcurrere, vt valeat ista stipulatio: quia aut est iuris, & tunc pōt filio stipulari: vt sibi q̄ratur. vel est factū, quod patri pōt acquiri: vt hîc tex. dicit. Sed videtur q̄ ista verba non ꝓcedant p. l. stipulatio ista. §. hi q ver. cū verò. s̈. e. vbi venit explicādū factū ab alio: tn̄ nō valet, vt patri q̄raf. Ideo debuit gl. clarius dicere, si est factū, qd' p̄sonæ filij inest, vel cohæret, tūc siue sit explicandū à filio, siue ab alio ipsi filio nō acquiritur patri: vt hic, dū dicit: alioqn si factum &c. Exēplū etiā in operis, quas quis stipulatur à liberto: vt. l. seruus patroni. cum tribus sequen. s̈. de ope. libe. qui tex. bene declarat prædi

3 cta. ¶ † Venio ad q̄stionē gl. dicif hic, qò cū pater stipu. factū filio &c. an sit inutilis quo ad patrē, & quo ad filiū? & gl. dicit sic. & incipit gl. filio factum em̄ filij &c. Dicit ne bn̄ ista gl. certè non simpliciter p. l. si quis operas. s̈. de ope. liber. & l. cum patronus. §. j. vbi q̄rif vtilis filio. Sed dico, q̄ qn̄ constaret expresè, q̄ pater stipuletur, vt ipsi patri quærerēf: tūc verū diceret gl. secus si simpliciter: quia tunc filio ex stipulatione patris vtilis quęreretur. Et intelligo qd' dicit, q̄ est inutilis patri, nisi sua intersit, vt cuiuslibet extranei: vt. s̈. eo. l. stipulatio ista. §. si qs insulā. ¶ Pro declarāda ista materia, opor

4 tet q̄ formē quinq3, vel sex q̄stiones. ¶ Primò q̄ro. † vtrū pater posit stipulari, vel pacisci filio: ita q̄ effect⁹ cōferaf in p̄sona filij in vita? In ista q̄stiōe est distinguēdū. qn̄q3 pater stipulaf filio illud qd' p filiū patri acquirif: & valet stipulatio: & ipsi patri acqrif: vt hic. & l. dn̄s seruo. s̈. eo. qn̄q3 stipulaf illud: qd' ipsi filio pōt acqri: & tunc si stipulaf aliquid dari, & tūc aut filio & valet stipulatio: & filio q̄rif vtilis: vt. l. vxorē. §. testō. s̈. de leg. iij. cōiūcta l. pōp. philadelph⁹. s̈. fami. ercis. & l. hæredi. §. nos aūt. s̈. de pact. Facit tex. in auf. de nup. §. deinceps. Aut stipulatur, vel paciscitur, vt legitimus administrator & pōt q̄rere vtilē exēplo tutoris. vt no. s̈. de pig. l. si legati. Aut stipulaf, vel paciscitur filio, vt extraneo: & stipulatio est nulla ipso iure: vt. l. si tibi. §. si pactus. s̈. de pac. & ibi no. Si verò stipulatur aliquid fieri: & tunc aut est tale factum, quod personæ filij non cohæret. & tunc est idem quod in obligatione dandi vt hac. l. cum sua glo. & in. §. sed cum factum. institu. de stipula. ser. cum glo. Aut est tale factum, quod personæ filij cohæret: & tunc aut quæris, an valeat, quo ad filium? & valet, & sibi quæritur vtilis: vt l. si qs operas. s̈. de ope. liber. l. cū patronus. §. primo. e. tit. argu. huius. l. in fi. facit. l. vt iurisiur. §. si liberis. prout loquitur de filijs in potestate. eodem ti. Si verò quæris, an valeat quo ad patrem? & nō valet: vt hac. l. ij. responso. nisi sua pecuniariter intersit, sicut si extraneo stipularef: vt. l. stipulatio ista. §.

5 si stipuler. & §. si quis insulā. s̈. eo. ¶ † Secūdò quæro, qn̄ pater stipulaf filio in potestate existēti. & cōfertur stipulatio in tēpus existētiæ sui iuris? de hoc vidistis in. l. quocūq3. §. ij. s̈. eo. Et in hoc dic: aut stipulatur filio, vt hæredi: & si hæres extat, q̄rif directa: vt. l. auus. s̈. de pact. dot. Aut stipulaf filio, vt filio. & sibi filio quærif vtilis, siue ad excipiēdū, siue ad agēdū: vt. l. quocūq3. §. j. s̈. e. & l. vt iurisiurā. §. si lib. de ope. lib. & l. hęredi. §. nos aūt. s̈. de pact. Si stipulaf, vt extraneo: nō valet: vt. l. si tibi. §. si pactus. s̈. de pact. Si verò est dubiū, an vt hæredi, an vt filio: dicit gl. in. d. §. si pactus. Si nec ex verbis, nec ex alia cōiectura, id perpendā præsumo, vt hæredi: & optimè dicit declaro illā gl. si pater stipulaf filio illud, qd' non pōt pertinere ad eū, nisi tanq3 ad hæredem: & loquif tūc. l. auus. s̈. de pact. dot. q̄ vt hæredi videtur stipulari. Quandoq3 nō pōt ptinere ad filiū, nisi vt ad filium: nō vt hæredē, vt operæ libertorū, quæ nō trāseūt ad hæredes extraneos: & tūc vt filio videtur stipulari, nec inspicif, ex qua pte sit hæres: vt. l. vt iurisiuran. §. si liberi. de ope. lib. Qn̄q3 pōt ptinere ad filiū, vt filiū: & vt hæredē: & tūc in dubio, vt hæredi. & ita gl. loquif. & est casus. s̈. de pact. dot. l.

6 au⁹. ¶ Induco. ad. q. † pater recipit rē in ēphyteosim ꝓ se, & filijs: an videaf vt filijs vel vt hæredib⁹ acqrere? & dico, q̄ ista verba intelligunf ordinatè pro me primò: pro filijs meis posteà: vt. l. Gallus. §. j. cum sua gl. s̈. de liber. & posth. & l. vt iusiurā. §. si liberi. s̈. de oper. liber. per Cyn. in. l. liberti libertęq3. C. de ope. lib. & tunc dico, q̄ in emphyteusi ecclesiæ q̄ nō trāsit, nisi ad filiū: vt in auf. de non alienā. §. emphy.

c autē. collatio. secūda. tūc videf vt filio [c] stipulari, nō vt hæredi: vt in operis. & ideò ad eos pertinet etiā si non hæredes sint: vt. d. §. si liberi. licet sit argumētū cōtra. x. col. an agnatus, vel filius &c. c. j. sed illud de iure cōsuetudinario in feudis. & hoc tenet Specu. de

7 emphy. §. nunc aliqua. versi. clvj. ¶ † Quæro, an pater posit stipulari filio emācipato? & dico q̄ in illis casibus in quib⁹ nō potest stipulari filio in potestate, eiusdē nō pōt filio emācipato per easdē. ll. In illis verò casibus in quibus filio in potestate pōt: in illis & filio emācipato quærif vtilis: vt. l. vt iurisiurā. §. si liberi. ꝓut loqtur in filio emancipato. s̈. de ope. libe. & l. si genero. C. de iure do. Præterea probo p rationem: qa paria sunt aliquid fieri in tpe, & cōferri in tēpus: vt. l. quod spōsæ. C. de do. ante nup. & l. in tēpus. de hære. insti. Sed si filio, potest stipulari in tempus sui iuris: vt. l. quodcūq3. s̈. eodem. ergo

8 &c. ¶ Quæro, an mater † posit stipulari filio? & videtur q̄ sic: vt in. l. Publia in princi. cum glo. s̈. deposi. In contrarium est veritas. Alleg. docto. l. debitor. in fin. s̈. ad Trebel. Alleg. tu. l. pactum. C. de pact. cōuen. & l. Caius. s. sol. matri. per locum à speciali. Et rn̄de ad. l. publia. quia sibi non quæritur ex stipulatione matris, qa mater. sed sic esset in quocūq3 extraneo: vt plenè dixi in. §. si qs insulā. l. stipulatio ista.

9 s̈. eod. ¶ Vlterius † q̄ro, an ex ista stipulatione filij q̄ratur patri, qn̄ filius est in patria potestate? dixi. s̈.

10 e. l. si filius. ¶ † Vtrum per filium emancipatū quæratur patri? doct. dicunt q̄ non vt. l. debitor. in fin. s̈. ad Trebel. alleg. pro hoc. l. si ita stipulatus. §. Chry-

* Aduerte, q̄ Mod. doct. dicūt Bar. cōtrariū: qa in. l. si finita. §. si de vectigalib⁹. ff. de dā. ītect. col. iij. ver. ij. q̄ro &c. & in auf. ꝑpetua. C. de sac san. eccl. vult, q̄ emphnteusis ecc̄iastica posit dari in ꝑpetuū, ita q̄ trāseat ad hæredes extraneos. Cōtra dicūt ip̄m tenere in hac. l. qd' dicitur. & in. l. si tibi. x. milia. §. si pact⁹. ff. de pact. & l. si patroni. in prin. ff. ad treb. & in. l. vt iurisiurā. §. si liberi. ff. de ope. libe. Tu dic in hac. l. qd' dicitur, in specie, nil loquif de emphyteusi ecclesiastica, nec similiter in. d. §. si pact⁹. licet ibi dicat, q̄ si stipulatur ꝓ se & filijs de re q̄ natura sui non transit &c. Sed in hoc casu nō verificatur, vt in. d. auf. perpetua. in. d. l. ij patroni. & in. d. §. si liberi. De ēphyteusi ecclesiastica nullū verbum. Sed de emphyteusi in genere sic. Et q̄ritur, nunqd quæritur filijs, vt filijs: an vt extraneis, vł nominādo, vel nō vel bene merito, vel non. Sed istud nihil cōtrariaf ī. d. auf. ꝑpetua. in. d. verò. §. si de vectigalib⁹. dicit q̄ in casu quo ex cōuētione non trāsiret. de iure nihil dicit. Posset dari alia solutio. vt p do. Alexan. in. d. §. si liberi. in addit. ad Bar.

a ¶ Ideò. Vide Bar. in auf. perpetua. C. de sacr. san. vbi est sibi cōtrarius. Andræ. Barba.

b ¶ Oppo. quia. Et vide eūdē Barto. in. l. si tibi. in. §. si pact⁹. ff. de pact. vbi ē sibi cōtrari⁹. Andræ. Barba.

c ¶ Vt filio. Adde idem videf tenere Pau. de castr. consil. cxxxvj. & dū Alex. alleg. Ange. consil. clxxx. hic, q̄ nihil decidit: sed dicit hoc nō decido: quia non sum sup hac parte consult⁹. Sed latè vide in cōsilijs Alex. ad ea quæ hic explicat in lectura consi. viij. iij. vol. & cōsilio. xliiij. j. vo. Et incertum tangit de emphyteusi ecclesiastica an transeat ad extraneos hæredes in. l. etiam. s̈. so. ma. cōclusum fuit ex mēte cōsulentiū, q̄ trāsit ad quoscūq3 descendentes, non extraneos. Et an institutus in re certa cū hoc q̄ plus petere nō posit, posit ad bona emphyteutica habere recursum? vide Barto. cons. lv. & lx. Pet. de Anch. fuit sibi contrarius. Nā cons. cccxx. tenet q̄ poterit habere regressum ad bona paterna cons. verò. cxlij. incip. ꝓ domina Paula. tenet cōtrariū. Et qn̄ quis accepit in emphyteusim ꝓ se & suis descendentibus tūc illa emphyteusis, q̄ veniant iure hæreditario, & admittatur fœmina, tenuit Bald. consi. cclxix. iij. lib. circa fi. consilij.

ſogonus.vbi per liberum non poteſt quæri:ſic nec ꝑ emancipatum.Sed poſſes dicere:quæ ratio,ꝙ filio emancipato per patrẽ quæritur,& patri ꝑ filiũ non:& eſt ratio votum patris,ꝙ quærat filio,qđ votũ nõ eſt in filio & Cy.tangit in.l.ij.C.eo.ꝑ Dy.in.l.quocũq̄.
11 §.j.ſ.eo.tñ non plenè explicat.¶†Sed quęro.[a]an pa
a ter poſsit ſtipulari filio monacho?Reſpondeo ſic:vt
12 d.l.vt iuriſiur.in fi.de oper.libe.¶Itẽ.an†pater poſ ſit ſtipulari liberis,qui erũt nati,& cõcepti poſt mortem eius,vt nepotibus,& filijs?videtur ꝙ nõ:vt.l.j.§.ſi quis proximior.cũ ſi.vnde cogna.contrarium credo quia illud ſolùm quo ad hæredes:vt.l. Paulus .§.
13 Paulus.de bo.li.vbi eſt caſus.¶Quid ſi mater† accepit rem in emphyteuſim pro ſe,& ſuis,ſeu liberis?videtur ꝙ eis non quæratur:vt dictum eſt. Sed contra puto cum hæc ſtipulatio interponatur,primò ſuper re,quæ eſt,vel futura eſt ipſius matris,iure vtilis dominij:ergo &c.vt.d.l.publia.& quod dixi in.l.ſtip.§.ſi ſtipuler.&.§.ſi quis inſulam.& probatur.x.colum.de feudo fœminæ.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Donatio quando incepit a præcedẽti conuentione,donans ſemper tenetur de euictione.*
2 *Obligationi quando ineſt dari:obligatus tenetur de euictione.*
3 *Libellus in caſu euictionis,qualiter formetur?*
4 *Solutio facta adiecto in obligatione,quando poßit ab eo repeti?*
5 *Rem emptam,pro qua mihi fuit promiſſa euictio,ſi donaui,& à donatario eſt euicta:an donatarius agere poßit de euictione?*
6 *Cautela pro appoṅeda clau.in contractu emptionis,ut emptor poßit denuntiare authori authoris ſui.& quando hoc poſſit?ibi.*

a ¶Sed q̃ro Allega. Bar.ſibi cõtrarius in.l. ex facto.§.ſi quis.ff.ad Tre.Andræ.Barb.

b ¶Iſtã.q.Limitatio hæc de dupla vr̃ cõtra.l.ſi pr̃.de euic.&.ſ.ſi ſecũd⁹ reſpõde,ꝙ nõ fuit ſecuta euictio . Et adde ad dictũ bar. qđ dicit Ray.ſ.ꝙ re euicta à donatario donator agit cõtra ſuum donatorẽ de euictione, ſi donauit aĩo remunerandi intereſſet ſua cũ nõ ſit liberatus ab obligatiõe antidorali rem euictã non fore:vt.ſ. mandat.l.idemq̄.§.fina.cum ſequẽ. Andræ.Barbat.

LEX CXXXI.

IVlianus ſcribit. Qui fundum. ¶Si in re ſoluta deficit aliquod ius,adhuc ipſa res peti poteſt.h.d.ibi , vt ſibi de euic.promittatur.no.formã libelli.¶Op.dicitur hic,ꝙ poſſum petere de euictio.mihi caueri.Contra quia cui debeť res ex cã lucratiua,non debeť de euic.vt.l.Ariſt.§.fi.ſ.de dona.&.l.ij.C.de euic.Huius cõtrarij timore dicit gl.& Petr.ꝙ hic præceſsit contractus,ex cuius natura debeť euictio.nõ dicũt verũ, qa qñ quis eſt obligatus ad dandũ,tenetur de eui.vt hic: qa fuit ſtipulatus dari,& hoc eſt,qđ dicũt gl.Aut do
1 natio† cœpit à præcedenti conuentioue : & ſemper tenetur de euictione qa fuit ſtipulatus dari :vt eſt gl. not.l.ij.C.de euict.&.l.Ari.ſ.de dona.¶Opponi.de l.ſi domus.§.de euict.ſ.de leg.j.Gl.dicit,hic præceſſit contractus,ex cuius natura debetur euictio.Dyn.
2 in.l.ſi domus.§.de euic.reprehendit iſtam gl.qa†qñ eſt obligatio dandi:ſemper tenetur de euictione,& nõ põt peti euictio,ſed ipſe fundus petitur principaliter:vt de euic caueatur.vt hic.¶Vlterius procedo,& videtur ꝙ nõ debeam petere rem quia eam habeo, ſed debeo petere,qđ mihi deeſt:vt.l.ſi ſtipulat⁹.§.j.de ſolutio.&.l.eum qui ita.§.penultimo.ſ.eo.gl.ſoluit,& bene.¶Opp.de.l.& eleganter.§.non ſolum.ſ.de dolo.gl.ſoluit.dic vt ibi plenè not.per Cy.in.l.
3 exhibitionis.C.ad exhibẽ.¶†Quæro quomodo formetur libellus?Cy.in.l.exhibitionis.dat plures formas.dico tibi,ꝙ facias iudicem clarum de eo,qđ petis fundum:non vt fundus detur,ſed vt de euict.cauea
4 tur,vt hic in tex.¶†Quæro,an ab adiecto poſsit repeti,& qua actione?de hoc eſt opi.in glo.Tu dic qñ que aliquid ad ſolutionẽ adijcitur animo donandi,& non poteſt ab eo repeti:vt hic in fin. expreſsius.ſ.de vſufruc.l.ſed & ſi quis.in principio.Quandoq̄ adijcitur non animo donandi,& conſtat:& tunc aut præceſsit mandatum,& tenetur actione mandati,vt hic: aut mandatum non præceſsit,& tunc aut eſt adiect⁹ præſens,& tũc videtur repeti actione mandati.Aut nõ pſens& tunc actione neg.geſ.& hoc modo debẽt concordari opi.gl.&.gl.in.§.ſi qs alij.inſti.de inuti.ſtipu.In dubio donare non præſumitur:vt.l.cũ de indebito.ſ.de proba.&
5 hæc no.in gl.¶†Quæro,vendidi tibi rẽ:de euictione promiſi:iſtam rem alij donaſti:& à donatario eſt euicta:an de euictione poſsit emptor agere? & Iac.de Are.dicit,ꝙ hic in fine eſt caſus,ꝙ nõ:& bene gl.eſt in.l.ſi pro re.in vlt.gl.ſ.de euict.& quidã voluit iſtud dictũ intelligere diſtinguendo: aut ille fuit ſimplex donatarius:& tunc procedit dictũ iſtorum & gl.Si verò gratia remunerãdi:& tũc de euictio.tenetur Adducunt.l.idẽq̄.§.fi.&.l.
b ſequẽ.&.l.ſi verò non re.in principio.ſ.mand.Iſtam quæſtionẽ[b] format
6 Iac.de Are.& prædicta puto† vera,ſi ſimpliciter facta eſt donatio rei.Sed ſi inſtrumentũ donationis eſſet pingue,ſicut fieri cõſueuit:vt donauit rẽ: & omne ius ſibi cõpetẽs vel competiturũ in re,vel eius occaſione faciẽs eũ procuratorem in rem ſuam &c.& tunc talis donatarius poſſet illi primo venditori denũtiare, & re euicta de euictione agere.Caſus eſt no.ſ.de euictio.l.ſi res.qđ tene menti pro inſtrumentis emptionis . qa poſſet dicto caſu emptor directò denũtiare authori authoris ſui:& euitaretur circuitus qui no.in.d.l.ſi pro re.Et prædicta puto vera,q̄tũ ad actionẽ ex empto, vel præſcriptis verbis pro euictione.Sed in actiõe ex ſtipulatu pro dupla ſecus,quia illa habet cõditionẽ,ſi euincatur ei,vel eius hæredi:qđ hic non eſſet.ideò non cõmitteretur:vt.l.ſi cũ venditor.§.ſi ſecundus.ſ.de euictio. Facit qđ no.in.l.ſi pro re.Itẽ in caſu prædicto cũ authori authoris ſui denũtiaret,debet exprimere,ꝙ hoc facit tanq̄ procurator in rẽ ſuã,ſeu ex iure ſibi cõceſſo &c.nõ vt ſimplex donatari⁹:vt hic.&.d.l.ſi res.Itẽ emptor, qui habet bona authoris ſui tacitè obligata pro euictione:poſſet ex vigore vtilis ſibi cõpetẽtis pro hypotheca denũtiare authori authoris:vt.d.l.ſi res. in fi.Qđ etiã hodie procedit ſi proximus author nõ eſt ſoluendo.aliâs eſt dubiũ propter diſcuſsionẽ,quæ ſecundũ quoſdam debet præcedere antè, q̄ iſta via poſsit intentari:vt no per Cy.in.l.nomẽ.C.quæ res pig.ob.poſ.

SVMMARIVM.

1 *Affectionis ratio habet locum in contractibus bonæ fidei,non in contractibus ſtricti iuris.*
2 *Filius poteſt cogi inuitus emancipari ex cauſa.*
3 *Emancipatio,quando ſit honor,& quando ſit pœna?*
4 *Reductionem non petere,qui promiſit in laudo ſub pœna:intelligitur,niſi iniquè fuerit arbitratus.*
5 *Caſtrum qui promiſit defendere,non tenetur defendere,quando iuſtè ſibi bellum infertur.*
6 *Exhæredatio,quòd poßit fieri de extraneo.*
Parentes à filijs qua ratione exhæredari poßint?
7 *Facere de iure cum quis nequit,quando debeat facere de facto ad euitandum pœnæ commißionem?*
Conditio impoßibilis,ſi ius ei non reſiſtit,ſed ei non aßiſtit,non uitiatur.
Ad actionem conſequendam ſufficit de facto fieri,licet de iure non poßit.
8 *Barto.à quo fuerit literis eruditus:& quòd in.xiiij.ætatis ſuæ anno ſub Cyno in ciuitate Peruſij incœpit in legibus ſtudere:in uiceſimo anno Bononiæ diſputauit:& in uiceſimoprimo doctoratus fuit.*
9 *Promittens aliquem,ut filium alere ſub pœna,ſi expulit eum de domo ſine iuſta cauſa, ſtipulatio pœnalis committitur.*
10 *Promittens aliquem alere,ut filium,ſufficit ipſum induere arbitrio Iudicis, licet non induat,ut alios filios.*
11 *Promittens aliquem alere,ut filium ſub pœna:tenetur eum tradere in diſciplinam,ſi facultates eius patiuntur:& conditio perſonæ pueri non repugnet.*
12 *Promittens aliquem alere,ut filium,non poteſt ipſum exhæredare ſine cauſa,aliâs pœna committitur.*
13 *Exhæredans eum,quem promiſit tractare,ut filium,cum cauſa,licet non probetur,per hæredes:tamen non incidit in pœnam.*
14 *Inſtituens illum etiam ex modico,non incidit in pœnam.*
15 *Promittens aliquem tractare,ut filium,ſi decedat inteſtatus,non incidit in pœnam.*
16 *Cautela pro conficiendo inſtrumento,quãdo aliquis promittit aliquẽ tractare,ut filiũ.*
17 *Ciuitas,ſi promiſit fœneratori tractare ipſum,ut ciuem,ſi poſteà fecit ſtatutum,ut non poßit petere debitum uſque ad tres annos:non dicitur contraueniſſe promißioni: ſecus ſi promiſit eum tractare,ut alios ciues.*

LEX CXXXII.

QVidam cum filium. ¶Qui aliquẽ,tanq̄ filium tractare ꝓmittit,ipſum emãcipare,inſtituere,vel exhæredare teneť,de iure, vel de facto:aliâs pœna cuicũq̄ ſtipulatori cõmittitur.h.d.Iſta lex conſueuit reputari difficilis:& habet caſum ſingularem,q nõ eſt alibi. Primò ponit tres.q.Secũdò vnã rñſionẽ generalẽ:ex qua colligiť rñſio ſecũdæ.q.Tertiò poniť rñſio tertiæ.q.Quartò ponitur rñſio primę.Secũda ibi:rñdi ſtipulatio.Tertia ibi.ſed videam⁹.Quarta ibi:in eo aũt.¶In text. ibi.ꝓpulerit.ſubaudi,hoc nõ faciũt patres,ſed eos retinẽt,& alũt:vt.l.ſi qs à liberis in prin.de li.agno.& iõ hoc caſu pœna cõmittiť ſecũdũ Iac.de are. ibi cõmittať.certè ſic.vt.j.ver.ſed & ſi is.ibi agẽtis fuerit.ſubaudi,certè nihil.ibi ſtipulatio cõmittať.& certè nõ cõmittiť:vt ver.ſed videam⁹.Ibi rñdi ſtipulatio .Sol.q̄dã gñalis ad oẽs prędictas.q.ex qua colligiť determinatio medię.q.ſecũdũ Dy.Ibi cõmitteť ſtipulatio.ſubaudi à quocũq̄ ſit tradit⁹.

Sed videamus

Sed videam⁹. Ista subdiuidit. Priò ponit solutionē tertię.q. Secūda ibi.qd ergo tollit vnum dubiū circa illā. Tertia ibi. quare dat cōsiliū. Quarta ibi: quo tñ. Format vnū dubiū circa dictū cōsiliū.& soluit vsq; ad versi.in eo. Lege lrām. & ibi.an victo:subaudi, propter pbatiōis defectū,vel iudicis ignorātiā,vel iniuriā.Ia.de Are.vel, qa exclusus erat tpe:vt.C. de ī integ. re.mi.l.fi. ¶ Venio ad secūdā particulā. & op.alteri stipulari, vel pacisci nemo pt.l.stipulatio ista.§.alteri.s.e.Sed hic fuit posita.q.ī qua fuit stipulat⁹ extraneº p extraneo. Hui⁹ timore cōtrarij dicit ī vtroq;.s.prio, & tertio,& nō scdº o.& vide gl.q̄ ïcipit.i.eū expulit. Sed ista sol. nō vr̄ vera: qa supra Iuriscōsult⁹ posuit duos casus. vnū qñō adoptauit.aliū qñ adoptauit licet tres fecerit. q. sedforte gl. habuit respectū ad ver. & qd interfit. vbi ponūtur tria dicta .s. si filius: si alūnus. & si cognat⁹. quare in secūdo nō procedit.s.in alūno. Sed non video quare plus in cognato, quàm in alūno. Propter qd' dic, vt sequēs gl. qa interest mea. rōne affectiōis.ar.l. cū seru⁹.s.mā.& vide glo.q̄ incipit. hoc patet lippis &c. Ista solu. non est
1 vera:† quia ratio affectionis habetur in actionibus bonæ fidei: vt.l.cū seruus.qd' in stricti iuris nō reperimus : imo reperim⁹ cōtrariū:vt.l.fide iuss for.s.de pac.q̄ est cōtra sol.dic & bñ.secūdū Dy.q hic sibiipsi stipulat, & nō alteri,& pœna cōmittit: l3 nō intersit:qa ī pœnis ïteresse nō ïspicitur. ¶ Venio ad ver. sed videam⁹.dicit hic,q exhæredat⁹ habet qrelā cōtra.l. cū in adoptiuis.§.sed ne articulū.C. de ado.solu.illud de iure nouo:hoc de iure ātiquo.& vide gl.q̄ incipit olim planè. ¶ Op. inuit hic,q fili⁹ possit emācipari iuit⁹.Cōtra in corpe.q.mo.na. ef.sui.§.gñaliter.l.nec auus.C.de
2 emā.li.Dico† q illę.ll. debēt determinari p istā, q fili⁹ nō pōt cogi emācipari,nisi ex cā:vt hic. Et sicut pr̄ cogit ex cā emācipare filiū:ita fili⁹ cogit recipe.licet cōtrariū dicat glo.& malè isti.qb.mo.ius pa.po.so.§.fi.&.d.l.
3 nec au⁹.&.d.l.gñaliter.in auē.q.mo.na.ef.sui. ¶ †Op.q emācipatio nō sit pœna,sed honor:vt.l.filiosa.vt le.no.caue.l.vtrū.s.eo.facit.l.cū oportet.§. cū aūt.C.de bo.q̄ li.Rñdeo.& sunt verba Iac.de Are. fateor q emācipatio quo ad qd est honor.qa soluit patria ptās:quo ad qd est pœna: cū fili⁹ adoptiu⁹ priuet totalr̄ successiōe:vt.l.cū in adoptiuis.C.de adopt.Itē i natura li.secūdum ista tpa erat pœna:qa amittebat ius agnatiōis: vt.l.tutelas.s.de ca.di. ¶ Venio ad versi.quare. Opp.stipulatio illa,p quā quis inuitatur ad delinquēdum,est nulla ipso iure:vt.l. conuenire.s.de pac.do.&.l.si vnus. §.illud.s.de pac.sed hic inuitatur ad delinquēdū.ergo &c. Rñdet gl.q debet intelligi,qñ nō meruerit.& vide gl.quę incipit hoc nō &c.Sed istud videt cōtra text. quę dicit victo in qrela.& sic meruit. Et istud tenebat Guy.de su.& ad rōnē rñdet, q pater pōt patriā ptātē exercere in filiū viuēs.qd' sufficit.l.j.&.iij.C.de pa.po. &.l.cōgruētius.Sed illud non placet mihi:qa pater in vita:& in morte pœnā pōt imponere filio,nō ergo pacto cōtrahētiū pōt remitti: vt.l.iurisgētiū.§.si paciscar.s.de pac.& p hoc fili⁹ inuitaretur ad delinquēdū.& ideo teneo gl.nostrā,quę bene loquit,q nō ïtelligat vict⁹ cū cā:sed p iniuriā iudicis, vel qa p ignorātiā vel tps erat elapsum:vt dixi secundū Iac.de Are. ¶ Sed oppo.si fuit victus p iniuriā in q̄rela:hoc nō poterit refricari in actione pœnali: vt.l. qui Romæ.§.duo fratres.j.eo.secūdum opi.quam teneo.Solu. hoc ideo quia ista obligatio pœ
a nalis committitur alteri,quā filio[a] victo, cui non potest nocere filius. Et si ponis hunc filium illi stipulatori successisse. Respond. quia diuerso iure petit:& sic pœnalis non est accessoria ad primā actionem. ¶ Et sic not.
4 q qñ dicit in arbitrio, pmisit nō petere reduci ad arbitriū boni viri: intelligit, nisi iniq; arbitratus fuerit. Per Dy. plenè extra de re iu. in.c. scienti. lib.vj.per Cy.C.de arbi.l.cum anteà.per Guli.de cug.in.l.si vnus.§.illud de pact.per Can.de iureiur.cap.quintauallis. Hic examinare contrarium
5 esset difficile. Facit ad quęstionem.†quidam promisit defendere meum castrum:commisi delictum:ita,quòd exercitus sit:queritur an iste teneatur defendere? Et certè non tenetur defendere: quando iustè sibi infertur bellum.argumen.hui⁹.l.&.x.colum.in ti.hic finit lex.in.c.domino guerram. ¶ Venio ad ver.in eo autem.& opponitur.stipulatio,quæ adimit testamenti facultatem,est nulla:vt.l.stipulatio hoc modo.s.eod.glos.tua magna est: quæ hic transit per aliud,& aliud,& vide glos.mag.in fine,& dico,quòd magna est differentia inter vnam , & aliam: quia aut erat filius adoptiuus,& non poterat exhęredari iniustè:& sicut ante tenebatur ita & modò.Sed si ante exhæredauit.idem:quia potest exhæredare:sicut primo.In eo verò, qui non est adoptatus:sed promisit simpliciter tractare eum,vt filium idem:quia ita postea sicut primo possum relinquere cui volo : licet habeant inserere illa verba,de facto exhæredo &c.vt nota.hic. Sed si poneremus,quòd istum non adoptatum promisisset non exhęredare:tunc faciendo testamentum,prætereundo incideret in pœnā,ex vigore primi capitis:vt hic in fi.exhæredando incideret in pœnam exvigore istius secundi capitis,& sic metu pœnæ cogeretur eum instituere.& ideo tunc dicerem non valere:quia auferret liberam testamenti factionē. Venio ad ver.quo tamen.opponi.dicitur hic,quòd habet vtranq; actionem. ¶ Oppo.institu.de inoffi.testamen.§.tam autem.l.maximum vitium. in medio.C.de libe.præteri.solutio.Ista duo remedia dantur ad di
b uersa:ideo concurrunt. Venio[b] ad vltimam partem,& quæro de intellectu versi.sed & si is.& iste ver.legitur in glos.quinq; modis. Primo in eo qui non adoptauit,si emancipet,vel exhæredet,pœna est commissa:licet non cum effectu.& vide gl.quæ incipit. R.&.M.Ista lectu.non est vera: quia iste non tractauit eum aliàs, quàm vt filium:quia hoc solet in filio fieri:& ideo stipulatio non est commissa.& sic non obst.exceptio.alia est le

ctu.Hug.& differt à præcedenti,quia illi dicebant quòd pœna committebatur sine effectu,quia ob- a stat exceptio.hic cum effectu pœna cōmittit.& ista verba licet superuacua,aliter exponit:vt patet ex gl.sed ista est mala lect.quia patrio iure vtit. ¶ Tertia lec.est,q qrit,an pœna sit cōmissa.text. nō rñdet:sed ipsi sic:& pœna nō est commissa. Et vide glo.ibi: tertij legunt &c.sed ista lect.videtur velle,q stipulatio cōmittat:& sic est cōtra casum versi.rñdi,stipulatio. Et illi qui volunt hanc tenere,dicūt q ille versi.corrigitur.per istum vltimū. & vide gl.circa prin.huius.l.quæ incipit.i.eū expulit.&c.ibi.& caue &c.Sed ista non est vera:qa nō est verisimile velle se incōtinenti corrigere.& secūdū oēs istas tres lect.exponit hic,qui nō fecit. i.nō adoptauit. Et illa lec. Azo.& illam tene.q secundum illam expone,q hic nō fecit.id est,nō ex hæredauit,vel emancipauit &c.expone.vt in glo. ¶ Quinta lec.est,q loquat in verè adoptato.& expone vt ī gl.j.nō emācipauit,sed de domo expulit, & pœna cōmissa:sed secūdū hāc nō esset rñsum.j. b q.& est contra mentem literę nostrę.tene ergo lectu. Azo.secūdū quā no.q emācipatio,& exhæredatio,est res inepta in extraneo. Secundò no.q qui nō pōt facere de iure,debet facere de facto,ad euitā
6 dū pœnæ cōmisionē. ¶ †Op.q exhæredatio possit fieri de extraneo,vt.l.iij.§.si emācipat⁹.de bono. pos.cōtra tab. Solut.hic loqt in extraneo prsus,cui nullo iure est debita hæreditas:ibi in filio emancipato,q nō est oīno extrane⁹,vt not.C.de impo.lu cra.descri.l.j.§.ceteri.li.x.Rō:q exhæredare signi ficat hæreditate priuare:sed ille cui nullo iure debetur,nō pōt priuari:vt.l.decē.s.e.sed filio emācipato debet de iure prætorio.vel hodie de iure ciuili. fac.s.de inof.test.l.cū proponas. Eadē rōne pñt exhæredari parētes à filijs,vt.l.j.&.l.pr filiū.s.de ioff. test.& ibi not.&.C.ad Tertul.auē.in testō.& idē in fratre:vt.l.fratres.C.de inof.te. ¶ Op.q ēt prorsus extraneū licet exhæredare:vt.s.de hære.insti.l.paterfa.testō.Sol.ibi extrane⁹ erat institut⁹:& sic aliquo iure sibi debebat:vt ibi.& nota.de test.mi.l.si certarū.§.j.sec⁹ si nullo mō esset institutus,vt hic: adeò,q ēt si posteà adaptaret,ñ,cōfirmaret:vt.l. nō putauit.§.si quis emancipatū.de cōtra ta.no.in.l.fi
c lio.in prin.de lib.& posth. ¶ Op.fili⁹ pōt exhęredari,sicut extrane⁹:vt.l.iij.in prin.de lib.& post.er c go eadē rōne extrane⁹:qa ista paria sunt:vt no.s.de pac.l.si tibi.§.si pactus.& dixi.s.e.l.qd' dicit.Sol. illud pcedit demū patre sciēte:vt ibi no.in.d.l.iij. Et iō l3 hæc verba dicāt de eo,vt extraneo.tñ mens exhæredantis,est exhæredare eū pter demerita, q̄ cōtraxit,vt fili⁹:sed in.§.si pact⁹.habuit respectū ad merita,vt extrane⁹. Et pdictis collige distinctio
7 nē p teipsum. ¶ †Venio ad vltimū dubiū.& op.qñ stipulatio cōcipitur sub conditione ïpossibili:nūq; cōmittit:vt.l.impossibilis.& si homo mortu⁹.s.e. hic dicitur contra:qa impossibile est,q extraneus emācipet,vel exhæredet.& tñ tenet.Dy.ponit hęc verba. No.illud,qd' dicit,q conditio impossibilis vitiat:verū est cōditio ïpossibilis de natura,vel de iure,cui ius resistit.tūc eū reicit:qa turpis.secus si ius ei nō resistit,sed ei nō assistit:& tūc saltē de fctō debet ïpleri,ne pœna cōmittat.& istud est multū no. ¶ No.ergo ad euitādū pœnæ cōmisionē,sufficit de facto fieri si de iure non pōt.hoc iō hic:qa cōtrahētes hoc senserūt.Nō eīn poterat de iure tractari,vt fili⁹:q nō erat fili⁹:de facto ergo intellexerūt. Sed pone,q pmisit tibi Stichū ex cā lucratiua sub pœna:qa Stich⁹ effect⁹ est tuus ex causa lucratiua, liberor sine dubio,nec teneor dare tibi de facto:vt s.tit.j.l.oēs.&.s.eo.l.inter stipulātē.§.si rē.Itē quā tū ad actionē consequendā:sufficit de facto fieri:licet de iure nō posit:vt.l.mulier.§.pe.de condi.in stit.&.l.Meuius.de conditio.& demonstr.Vtrum autē sufficiat de facto fieri,tangam in.l. continuus
8 §.cum quis.j.eod. ¶ †Vltimò,quia hæc lex habet materiam singularē:& ego habui vnum magistrū, q me primas literas docuit:qui vocabat frater Petr. de assisio:nunc verò in ciuitate. Venetiarū,vocat frater Petrus pietatis,sic dictus:qa locum ibi erexit

a ¶ Alteri,quàm filio. Adde,q Pau. de ca.dicit hāc so. eē notādā.ex qua infert,q si in causa euictionis esset lata snīa cōtra emptionem quę nō præiudicaret emptori:qa nō esset denūtiatū, & ageretur de euictiōe: posset allegari p venditorē, q illa snīa fuit iniusta.& q sibi nō h3 pręiudicare:quod dicit menti pptuò notandum.

b ¶ Venio. Dicit Bar.q pmittens aliquē,vt filiū tractare, nedū tenet ei alimēta pstare, sed ēt sumpt⁹ studij:p.l.q filium.s. vbi pup. Sed adde:q hoc è falsum ex suis dictis.l.de bonis.§.non solū. s.de carb.edic.dic vt ibi p eū. Ex his infero,q quando pater vult assignare filio ptē,vt habitet seorsum ab eo, forsan seduct⁹ nouercalib⁹ instigationibus:q habeat iustā causam querelandi.cū nō tractetur, vt fili⁹. & non est alibi. Andræ.Barb.

c ¶ Oppo.filius. in versi.solet facere. p hoc determinat qō burgēsis: quē Comes promiserat manumittere: quia non tenetur Comes,si non defendit eū,& protegit iniurias.hoc ē, q si liga sit inter duas ciuitates,aut dños,& vicissim promittunt se defendere,vt moris est. Nam si vnus sine causa incipit guerrā contra tertium , nō tenebit colligat⁹ dare subsidiū in tali guerra . Casus est hic: ad euitandum tñ scandalum,moris est in pactis ligæ, apponere q null⁹ teneat dare alteri subsidium ï guerra noua, quæ inchoaret per colligatos, sine sciētia aliorum colligatorum Andr.Bar.

Inn.º 8.º v. Perez de lara de ann. ver. s. lib. 1.º cap. n.º 70. ubi dicit Bartolum esse ex pati... et quem citat in is ... [illegible]

a ¶ Quid si exhæredat? Adde Pau. de ca. hic q dicit quod si auderet, diceret determinationem Iurisconsulti non fuisse æquam, nec bonam: sed quòd debuerit facere differentiam, an iustè exhęredet: & non incidat in pœnã: siue promisit expressè non exhęredare, siue duntaxat, vt filium tractare. an iniustè, & tunc non tractat, vt filium. & incidit in pœnam, ẽt si duntaxat promisit tractare vt filium: sicut cũ ꝓmisit nõ exhæredare: & vide per eum.

b ¶ Quid si intestatus. Adde, sed quid si fecit testamentum, & præterijt, an statim cõmittat pœna? Paulus de cast. dicit se putare, quòd nõ: sed ita demum, si cum illo testamẽto decedat: & sic committitur contra hæredes. Item refert Pau. de cas. Angel. notare hîc quòd pater nõ potest filium expellere de domo, & ei præstare alimẽta extra domum, & restituere dotẽ vxoris: quia fortè habet nouercã, quæ stat cum illo in continua rixa, imo dicit ꝙ posset implorare officiũ iudicis: vt pater ipsum retineret. quod limitat Rapha. nisi iudici pro bono pacis videatur contrariũ, quod Paul. placet ar. l. æquissimum s. de vsufru. Sic & econtra dicit ipse Paul. vidisse Senis, quòd fili⁹ nõ potest cogere patrem præstare sibi alimenta extra domum, nec restituere dotem, si offerat alimenta in domo, & velle sustinere onera matrimonij: nisi ipm filium emancipasset: quia tunc posset patrem cõpellere ad restituendam dotem vxoris, secundũ Cyñ. Bart. in. l. ij. C. fa. ercis. subdit secũdum Bald. & An. in. l. si cum dotẽ. in prin. sol. matr. idẽ esse si nõ emãcipasset, sed sponte sua recessisset. Cui adde hic vltimo dictum Petr. de ancha. consilio ducẽtesimotrigesimonono.

q domus pietatis vocat: vbi infantes expositi nutriẽ
di recipiuntur. vir est expertus, nullius hypocrisis:
miræ sanctitatis apud me & omnes, qui eũ bñ no
scũt. Cui gratias ago exẽplo Aqlij Reguli. s. de do.
l. Aquili⁹. qui dũ me rexit, custodiuit à lapsu: & dei
gratia, & sui doctrina me talẽ reddidit: qd' in. xiiij.
anno ætatis meæ in ciuitate Perusij sub dño Cy. de
Pistori iura ciuilia audire incepi. & eius perseuerã
te gratia taliter continuè studendo ꝓfeci, ꝙ in. xx.
anno Bononiæ repetendo, & disputando publicè
de iure respondi: & demum in. xxj. anno doctoratus fui: & ex multo amore, quẽ ad illius fratris Pe
tri bonitatẽ gero: cũ calam⁹ hoc scribit, cordis ocu
lus lachrymat: ipseq́ vir venerabilis Petrus dixit
mihi: quòd plures ex illis pueris expositis, alijs tra
didisset, hoc pacto, quòd eos non aliter, quàm, vt fi
9 lios obseruarent. ¶ † Igit ꝓ hmõi legis declaratio
ne, quæro circa primum casum: quid si eum de do
mo expulit? Iac. de are. rñdet, ꝙ pœna cõmittit, vt
dixi super tex. quod puto verũ, nisi hoc fecerit ex
iusta cã: vt. l. iij. & iiij. C. de pa. po. & hic. ¶ Quid
10 si eum non induit, sicut alios filios? puto sufficere,
si facit id, ad quod tenet arbitrio iudicis: vt. l. si qs à
liberis. §. si vel parẽs. de libe. agno. hoc est, ꝙ faciat
11 id, ad quod filius posset eũ cogere. ¶ † Quid si non
tradidit eum in disciplinam? puto stipulationẽ cõ
mitti, si facultates eius patiunt, & cõditio pueri ꝑ
sonæ non repugnet: vt. s. vbi pu. edu. de. l. qui filiũ.
12 hoc em̃ puto filium posse petere à patre, per. d. l.
a ¶ † Quid si eũ exhęredat[a] sine causa? puto hodie sti
pulationem committi: quia eum aliter tractat, quã
filium: vt. C. de liberis præteri. authenti. non licet.
13 ¶ † Quid si ingerit causam in exhęredatione: & hę
redes non probant causam? pœna non cõmittit: qa
ipse eũ tractauit, vt filium, saltem de facto: vt hîc.
14 probare autẽ, vel nõ, nõ incũbebat ei. ¶ † Quid si
eum ex modico hęredẽ instituit? Rñdeo: idẽ, quia
eũ tractauit, vt filium: vt. l. oĩmodo. C. de inoffi. te.
nõ tamen habebit ius agẽdi ad supplementũ: sicut
hic non habet querelã: sed si oĩno præterijt, pœna
15 cõmittit: vt hic patet. ¶ † Quid si ĩtestat⁹ [b] decedit?
b Rñ. pœna nõ cõmittit. nõ em̃ aĩr &c. Sed an hære
des teneant sibi ad aliquid? rñ. si in promissiõe nul
la est facta mentio hæredis: hæredes non tenent, qa
vti patrio iure cohæret ꝑsonæ. sed si facta esset mẽ
tio: teneret hæres tractare, vt filiũ testatoris, seu fra
16 trẽ: aliâs pœna cõmitteret. Cõsulo ergo † ꝙ faciat
promitti expressè alicui, publicæ ꝑsonæ recipiẽti
pro dicto ĩfante, ꝙ ei alimẽta pstabit ipse, & sui hę
redes: & ꝙ eũ doceri faciet artẽ aliquã, prout puer
aptus apparebit. Si em̃ ita sub nube stipulatio cõci
piat, dubitationẽ recipit, vt vidistis supra. ¶ Vlti
17 mò [c] † hæc. l. facit ad qõnẽ, quã habui de facto. Ci
c uitas promisit cuidã fœneratori eũ tractare vt ciuẽ,
demũ ciues fecerunt statutũ, ꝙ illi fœneratori non
liceret petere debitum vsq́ ad tres annos: quæreba
tur, an esset factum contra pacta? dixi per istam. l.
ꝙ non: quia eũ tractauit, vt ciuẽ: quia etiã cõtra ci
ues suos cõsueuit cõcedi exceptio dilatoria. l. quo
ties. C. de preci. impe. offe. ¶ Sed quid si dixit eũ
tractare, vt alios ciues? certè tunc faciẽdo cõtra eum
legẽ specialẽ, faceret contra pactum: ita hîc, si pro
misisset eum tractare, vt alios filios: vnde sis caut⁹,
quando talia pacta fiunt.

Filiusfamilias. ¶ Si stipulatio sub conditione potestatiua concipitur quantum ad acquisitionem tẽpus existentis conditionis inspicitur. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. si filius. s. eod. sol. glo. vt ibi: & tu dic, vt ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio semel commissa, an sepius committatur?*
2 *Promißio facta per aliquem sine expreßione hæredum suorũ quando transeat ad hæredes?*
3 *Stipulatio facti affirmatiuè concepta, quando transeat ad hæredes stipulatoris?*
4 *Stipulatio facti affirmatiua, quando transeat ad hæredes promissoris?*

c ¶ Ad questio. Adde quod Paulus de castro trãsit cũ decisione Bartol.

LEX CXXXIII.

SI sic stipulatus. ¶ Breuiter dicit. Stipulatio semel ad interesse commissa, si factum est reiterabile, iterũ cõmittetur quoties contra fiet: nisi aliter actũ sit. h. d. ¶ Expedio gl. mag. q̃ est circa fi. Et op. ꝙ stipulatio nõ cõmittat sæpius: vt. l. vẽditor ex hæreditate. s. de hær. vẽ. Solu. stipulatio nõ committit ad idem: sed ad diuersa. ¶ Op. de. l. si duo. in fi. s. de arbi. Breuiter dicit gl. hîc: ibi in stipulatiõe pœnali, quæ nõ committit, nisi semel tantùm, nisi sit dictũ, quòd toties &c. hîc in interesse. Gl. in. l. cõtraria, loquit magis intellectualiter. ibi loquit, qñ est pura pœna. quasi diceret, loco contẽptus apposita: hîc loquit, qñ est interesse. Idẽ si esset apposita loco interesse in casibus, in quibus per commissionẽ pœnalis stipulationis prima non nouaret. Tunc enim toties cõmitteret, quoties contra fieret in eo, qd' interesse excederet pœnã: vt. l. si quis à socio. s. pro soc. & l. prædia. de act. emp. ¶ Op. s. eo. l. si ita quis stipuletur. Sol. hîc loquitur qñ cõmittitur ad aliud, quod principaliter in obligatione nõ deuenit: ibi ad id quod principaliter in obligatione deuenit: & ideò ibi semel committitur.

1 ¶ Reassume ergo † verba Dy. s. e. l. si ita quis. aliquibus additis. Si quæris, vtrum stipulatio semel cõmissa amplius cõmittat: aut est commissa ad id, qd' principaliter in stipulatione deuenit, & amplius nõ committit: vt. l. si ita quis. s. eo. l. venditor. in prin. s. de hære. ven. Aut cõmittitur ad aliud: vt ad interesse: & tũc aut factũ est reiterabile: & toties cõmittitur, quoties cõtra factũ est: vt hic. Aut non est reiterabile: & tũc aut fuit commissa ad totale interesse, & nunq́ amplius cõmittitur: vt. l. cũ quærebatur. j. iu. sol. & l. quia dicit. de eui. Aut ad particulare interesse fuit commissa: & iterũ põt cõmitti: vt. l. si ꝓcurator. j. rem ra. ha. Aut loqueris in pœna: & tũc aut est mera: & tunc non committitur, nisi fuerit dictum toties &c. vt. l. si duo. in fi. s. de arbi. Aut in pœna, quæ apponitur loco interesse: & tunc aut pœna est nouata, & amplius non potest committi: quia sublata est pœna: vt. l. obligationum ferè. in fi. s. ti. j. Aut non est nouata: & tunc sæpius potest committi: vt. l. si quis à socio. s. pro so. & l. prædia. de act. emp. habetis expeditam glo. mag.

2 ¶ † Restat aliud dubium. dicitur hîc, promisisti per te hæredẽq́ tuum: quid si non fuerit facta adiectio hæredis? gloss. parua dicit idem. Idẽ dicit gl. in. l. si ita stipuler. s. e. Pe. de bel. perti. & Cę. eum sequẽdo in. l. veteris. C. e. tenẽt contra. & dicunt, ꝙ stipulatio negatiuè concepta est personalis: nisi sit expressum de hærede: vt. l. q in futurũ. §. j. s. de pact. Et iõ dicũt, ꝙ ista gl. nõ dicit verũ. sed ipsi ponũt tria mẽbra, in quib⁹ ista gl. posset sustineri. Et debetis scire, ꝙ q̃dã stipulatio concipitur negatiuè: idem in pacto. & tunc aut p̃cedit cõtractus, de cuius natura hæres tenet, & transit ad hæredes: vt. l. inter stipulãtẽ. in prin. s. eo. & l. emptorẽ. in fin. de act. emp. Aut nõ p̃cessit: & tunc aut est talis stipulatio, q̃ nõ afferret cõmodũ, nisi trãsiret ad hæredẽ: & trãsit: vt. s. e. l. si ita stipuler. Ibi enim si stipulator decederet añ collectã vindemiã, nullũ haberet cõmodũ, nisi trãsiret ad hæredẽ. Aut afferret cõmodũ, ẽt si ad hæredẽ nõ trãsiret. & nõ transit: nisi fiat expssa mẽtio de hærede: vt hîc. & s. eo. l. ij. §. itẽ si in facto. ꝓbat. s. de pact. l. iurisgẽtiũ. §. pactorũ. & l. q in futurũ. Primũ & secundũ mẽbrũ est verũ vt. l. si necessarias. §. de vendendo. s. de pi. act. Tertiũ nõ vr verũ: vt. d. §. pactorũ. ij. rñso. & de libe. le. l. nõ solũ. §. si liberationis verba. Ideò Gul. de cu. & Ia. bu. in tertio mẽbro vident sic distinguere. Aut persona adijcit verbo obligatiuo, seu ꝓmissiuo: vt ego ꝓmitto nõ petere. Vel ex parte rei, ꝓmitto tibi nõ petere: & tũc vr pactũ, seu stipu^{l}o in rẽ. & ꝑsona adiecta ad ostẽdendũ eũ, cũ quo cõtrahatur: & trãsit ad hæredẽ: vt. d. §. pactorũ. ij. rñso. Aut ꝑsona adijcitur verbo executiuo, vt ꝓmitto non petere à te: vel, ꝙ nõ petetur à me: & tũc pactũ est ꝑsonale: vt. d. §. pactorũ. & l. q in futurum. Ista verba sunt contra casum. s. l. stipulatio ista. in princi. ĩ ver. sed si se. & l. in illa stipulatione per te non fieri &c. Ideò in primis duobus membris, sto cum Pe. ¶ In tertio dic, aut persona adijcitur solùm verbo obligatiuo, seu promissiuo, & est in rẽ: vt dictũ est. Aut verbo executiuo: & tũc aut adijcitur persona tertij, vt promittis non petere à Lucio Titio: vel nõ impedire Luciũ Titiũ, fortè filiũ vel seruũ. & est personale: & ad alios nõ porrigit, nisi sit actũ: vt. l. & hæredi. §. nos aũt. de pac. & d. §. pactorũ. & s. eo. l. stipulatio ista. §. hi qui ver. cũ verò. Aut adijcit persona ipsius stipulantis, seu paciscẽtis: & tunc si est talis, quæ nõ potest habere hæredẽ: vt seruus & filius secũdùm ista tẽpora: tũc personale est: vt. l. acquirent. §. j. coniuncta. l. & hæredi. in prin. s. de pac. Aut potest habere hæredẽ: & tũc in dubio intelligitur persona hæredis: vt. d. §. pactorũ. & d. l. stipulatio ista. in prin. Nec potes dicere, ꝙ illud sit ibi ex natura p̃cedentis cõtractus: vt ibi patet ex solutione cõtrariorũ: vt. d. l. in illa. & l. nõ solũ. §. si liberationis verba. de li. le. Fallit si esset apposita aliqua ratio taxatiua: vt ꝓmitto nõ petere à te solo: vel à te tantũ: vt. d. l. nõ solũ. §. tale. de li. le. Ita intelligo de pac. l. qui in futurũ. quia subauditur tantũ ibi secundùm Fran. Acc. & Iac. de Bel. Itẽ fallit si ex alijs cõiecturis hoc apparet: vt. d. §. pactorũ.

3 ¶ † Quęro, quid de stipulatione factorũ affirmatiuè cõcepta: an transeat ad hæredes stipulatoris? Pe. & Cy. dicũt indistinctè, ꝙ sic, per. l. si pactũ. de proba. Tu dic, aut præcedit contractus, de cuius natura est, vt ad hæredes nõ trãseat, & non transit, nisi sit dictum: vt suprà eodem. l. stipulatio ista. §. si quis ita. Aut non præcessit: & tunc aut si quis stipulatur factum, quod cohæret personæ stipulantis: vt operæ obsequiales, quæ ad hæredes, vt ad hæredes

redes non tranſeunt: nec ad alium niſi ſit commiſſa ſtipulatio ad intereſſe tunc tranſiret, ſicut quælibet ſtipulatio pecuniæ creditę, vt. l. à duobus. de ope. lib. & l. fabriles in fi. & l. operæ in rerum. Aut factũ non concernit perſonam ſtipulantis, & ad hæredes tranſit: vt. d. l. ſi pactum. ſ. e. l. qui Ro
4 mæ. §. Flauius. & ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. ſicut enim. ¶ †Quæro an ſtipulatio facti affirmatiua, tranſeat ad hæredes, ſeu cõtra hæredes ꝓmiſſoris? In hoc Pe. & Cy. in. d. l. veteris. dicunt ſatis bene. Aut factum cohęret pſonæ, & non tranſit ad hęredes: vt. ſ. eo. l. centeſimis. §. j. & ar. C. de cad. tol. §. ne autem. Aut nõ cohæret perſonæ: vt ſi ſtipulor domum fieri, vel librũ ſcribi: habetur magis reſpectus ad ipm corp⁹, qđ reſultat ex facto, quàm ad ipſum factum: & ideo dicitur non cohærere pſonæ. tunc autem ſtipulatio eſt concepta in tempus mortis, vel poſt: & trãſit ad hæredẽ, vt. l. fi. C. eo. Aut nõ eſt collata in tempus mortis: & tunc eſt factum nõ reſpicit induſtriam perſonæ: & tranſit ad hæredẽ: vt. C. e. l. veteris. Aut reſpicit induſtriam perſonæ, & nõ tranſit: vt. l. inter artifices. & quod ibi no. j. de ſolu. Tunc enim videt̃ cohærere perſonæ, niſi eſſet obligatio contracta ad intereſſe, vt. d. l. à duob⁹. Aut dubitat̃: & in dubio dic, vt. d. l. ĩter artifices.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio facta à penitus extraneo, ſe facturum, & curaturum, quòd Titia cõſentiet in me, ualet: ſecus ſi extraneus eſſet coniunctus, uel ualde amicus pueri, uel puellæ. Coniunctus, & ualde amicus æquiparantur.*

2 *Pignus pro matrimonio contrahendo dari poteſt, quando conſiſtit in quantitate, & realiter traditur.*

3 *Stipulatio pro matrimonio contrahendo, an ualeat, ut intereſſe, quando pecuniariter intereſt: quòd nõ, niſi dolus fuerit commiſſus: quia tunc actione de dolo teneretur ad intereſſe.*

4 *Arrharum pro matrimonio contrahendo datio cur teneat, non promiſſio pœnæ.*

5 *Pœnæ legales in matrimonio quæ ſint?*

6 *Promiſſio facta per aliquem ſe curaturum &c. & ſi non fecerit, promittit cẽtum nomine arrharum, non ualet.*

7 *Confeſſio facta ab altera parte ſe habuiſſe, & recepiſſe nomine arrharum: licet non appareat de numeratione ualet.*

8 *Confeſſio receptionis arrharum utrinq; facta non tenet.*

9 *Datio arrharum, hincinde facta ab utraq; parte, pro matrimonio contrahendo non tenet.*

10 *Arrhæ ſi conſtituantur in fundo, uel in ſpecie, non tenet conſtitutio.*

11 *Datio uel conſtitutio arrharum, in caſibus, in quibus de iure non tenet, non firmatur iuramento.*

12 *Promiſſio, quòd quis monaſterium intrabit, uel quòd Abbas ipſum recipiet: uel datio arrharum pro intrando monaſterium, non tenet.*

LEX CXXXIII.

Titia quæ. ¶ Stipulatio pœnalis interpoſita, inter ſponſos, & eius parentes, ſuper ſponſalib⁹, eſt ipſo iure nulla. h. d. ¶ Op. C. de ſpon. l. fi. Sol. aliud in arrhis, aliud in pœna: vt ibi dicitur in tex. Rationem. j. dicã. ¶ Op. ſtipulatio contra bonos mores eſt ipſo iure nulla: vt. ſ. eo. l. gñaliter. ſed hic dicitur, ꝙ obſtat exceptio doli. Sol. ſecũdũ Iac. de are. dic exceptio doli. i. facti, vel intẽtionis. ¶ Op. de. l. titio. §. j. de cõdi. & demõ. Sol. Aliud eſt quẽ ĩuitari ad nuptias ſpe pręmij, vt ibi: & aliud pœnę metu, vt hîc. ¶ Op. de l. ea, quæ. ſ. de do. inter. vi. & vxo. Sol. ibi erat magis amiſſio lucri, quã dãnũ pati: vt ibi no. ¶ Op. ꝙ nec in ſpe lucri liceat: vt. ſ. eo. ti. l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti. §. fi. Sol. nõ licet ſpe lucri percipiendi ab altero ex coniu-
1 gibus: ſed ab alio ſic: ideò ex prędictis diſtingue per teipſum. ¶ †Quæro, quid ſi extraneus ꝓmittit mihi ſub pœna ſe facturum, & curaturũ, ꝙ Titia conſentiet in me, an teneat? Gl. dicit ꝙ ſic. gl. alle. nec bñ ꝓbat. melius probat̃ per. l. mulieri & Titio. de cõdi. & demon. cõiunctis. alle. ll. in gl. Tñ doct. moder. in hoc dicunt ſolenniter: aut ille extraneus eſt coniunctus, vel multum amicus ſponſi, ita quòd veriſimiliter metu pœnæ puer, vel puella conſentiunt cõtrahenti: & nõ valet eadẽ rõne, qua in patre, vel in matre. vt hîc. & l. hęres meus. in fi. ſ. de cõdi. & demon. aut eſt penitus
2 extraneus: & procedit hic gl. ¶ †Quęro, an poſſit dari pignus? dic vt in gl. q̃ bene dicit, qcqd dicat Cy. in. l. j. C. ſi Rec. prouin. Et prædicta ſunt vera, qñ pignus datur ꝓ pœna, ſeu ꝓ arrha. ſed ſi pignus dat̃ ꝓ ipſo matrimonio: tunc eſt locus arrhæ: vt. l. j. C. ſi Rec. prouin. & per Inn. in. c. gemma. extra de ſpon. quod eſt verũ, ſi pignora tradant̃ realiter, & cõſiſtãt in
3 quãtitate: vt. j. tãgã. ¶ †Quæro, quid ſi mea pecuniariter intereſt? gl. dicit fortè, valeat vt intereſſe: vt. ſ. de ſpon. l. ij. Idem ibi no. cõtra no. ſ. e. l. ſi ita ſtipuler. Dy. diſtinguit: aut volo petere intereſſe, qđ cõſiſtit in dãno: & poſſum. quia non eſt pœna: vt. l. ſi is cui. in fi. de fur. & l. proculus. de dã. infe. Aut intereſſe, quòd conſiſtit in lucro: & tunc ſec⁹. & ita intelligitur gl. ſ. e. ſi ſtipuler. Pe. & Ia. de ra. tenẽt indiſtinctè, ꝙ nõ põt agi, quia ſecũdũ hoc põt agi ad pœnã, quaten⁹ intereſt, qđ lex indiſtinctè vetat. & Cy. tãgit. C. de ſpõ. l. ij. Ego idẽ teneo ꝑ hũc tex. q dicit, ꝙ iõ non valet. qa eſt cõtra bonos mores: ergo nulla: & ex ea nullo mõ pt agi: vt. ſ. e. l. gñalr. ſed ſi ille cõmiſiſſet dolũ: & ſic feci expẽſas fateor ꝙ teneret̃ mihi actiõe de
4 dolo ad ĩtereẽ. ¶ †Quęro, q̃ ẽ differẽtia ĩter pœnã, & arrhas? Ber. extra de ſpõ. c. gẽma. videt̃ dicere, ꝙ nulla eſt diuerſitas. Iõ idẽ ius ſecũdũ canones: ſed ſec⁹ ſecũdũ leges. Sed Inn. hãc differẽtiã ibidẽ admittit: q̃ eſt ergo ratio? poſt multa doc. dicũt, ꝙ de facili qs ꝓmittit pœnã magnã, q̃ cõſiſtit ĩ verbo: ſed nõ de facili dat magnas arrhas & iõ nõ ſic de facili ĩpedit̃ libertas matim. Et hac rõne attẽta, dicũt ipſi, ꝙ ſi pœna reſpectu perſonarũ eſt parua: ita ꝙ veriſilr nõ impediret̃ ꝓpter hoc libertas matrimonij: ꝙ pœna cõmittat̃. Et ſi arrhę ſunt magnę ita, quòd veriſimiliter impediret̃ libertas matrimonij non valet: & leges, quæ fecerũt differentiã inter arrhas, & pœnam, conſiderauerũt frequentiã: ſicut no. in ſimili. ſ. e. l. ſi ſeruum, circa prin. in ver. ſi autẽ alienus. Ita tenet Iaco. de Ra. & Pet. & Cy. in. d. l. fi. Et audio, quòd Io. An. idem ſcribit in. d. c. gemma. ¶ Ego aũt ab opi. gl. noſtrarũ, & Inno. non recedo. ſ. ꝙ eſt differentia inter pœnã & arrhas. & dico, ꝙ omnis pœna cõuentionalis, quantũcunq; modica, non valet. Primò per. d. l. fi. in fi. quæ præciſè loqt̃: nec ꝑ aliquã aliam diſtinguitur. Itẽ per. l. neq;. C. de nup. cũ gl. quæ dicit, quòd etiã ſi decẽ ꝓmittantur, non valet. & iſta eſt modica quantitas. Itẽ per. l. ea, quæ. ſ. de don. inter vi. & vxo. vbi dicit tex. de. xx. quæ eſt modica quantitas: & tamen non valeret, niſi à donatore procederet. Item per tex. ſ. eo. l. ſi iſta ſtipulatio. vbi contenti eſſe debemus pœnis legalibus: & ſi per vnum denarium eſſet dictum vltra, nõ valet. Item per hanc. l. non ob. quòd in. d. l. fi. permittitur paciſci vſq; ad quadruplum: quia illa eſt pœna legalis, ex eo, quòd de mente legis interponitur. Dixi in ſimili. ſ. eodẽ. l. in conuentionalibus.
a ¶ Et[a] ideò †pro huius declaratione videamus, quæ ſunt iſtæ pœnæ legales. Reſpondeo, quandoq; matrimonium eſt perfectum: & tunc pœnæ legales ſunt expreſſæ. ſ. amiſſio dotis, & donationis ꝓpter nuptias: vt. l. conſenſu. de repu. & l. iubemus. eodẽ titu. Quandoq; ſunt contracta ſola ſponſalia verbo, & tunc nulla eſt pœna legalis: vt. l. j. C. de ſpon. eadem ratione, nec aliqua conuentionalis: vt hic. cum ſi. Quandoq; fuerunt contracta ſponſalia non ſimplici verbo: ſed proceſſum fuit vltra ad realem traditionem arrharum: & tunc habet locum pœna legalis, ſecundum formã legis fin. C. de ſpon. Verùm, quia non eſt veriſimile, quod lex voluerit imponere maiorem pœnam dirimenti ſponſalia, quàm dirimenti matrimoniũ: ſed pariter debent ambulare: vt hac. l. & d. l. neq;. de nup. ideò dico, quòd pœna arrharum, vel dupli, vel quadrupli circa arrhas, nõ
b poteſt excedere[b] quantitatem dotis, vel donationis propter nuptias: vel vbi non eſſet dos, quantitatem poſitã. in. d. l. iubemus. & hoc dico per. l. ſi ſtipula-
6 tio. ſ. eodem. & ita debet limitari. d. l. fin. ¶ †Quæro, quid ſi dixi promitto me curaturum &c. ſi non fecero, promitto centum nomine arrharum? Reſpõdeo, non valet, ſicut nec pœna: quia in arrhis requiritur traditio corporalis: vt. d. l. fina. & quicquid extra diffinitionem illius. l. &c. vt ibi patet in fin. Nec ob. quod no. ſ. eo. tit. l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti.
7 §. fi. & ibi dixi. ¶ †Item quid ſi altera pars confeſſa
c fuit ſe recepiſſe nomine arrharum: nec aliter de nu
d meratione conſtat? Reſpõdeo ſtari[c] confeſsioni[d] cõtra eam: vt. l. publia. §. j. ſ. depo. niſi ex aliquo appa-
8 reat hoc fraudulentũ factũ. ¶ †Quid ſi ego confiteor me habuiſſe centum nomine arrharum à Titia: & ipſa tantundẽ à me: vt vidi fieri de facto? Reſpondeo non valet: quia apparet, quòd ego confeſſus fui habere à te: quia tu fuiſti confeſſus habere à me: non autẽ interuenit numeratio vera. Item pro-
9 pter aliam rationem, vt ſtatim dicã. ¶ †Quid ſi in veritate ego numeraui tibi pecuniam nomine arrharum: & tu mihi eãdem, vel aliam eiuſdẽ quãtitatis?
e Reſpondeo, fraus eſt. & data non videtur[e]: vt. l. qui ſic. j. de ſolu. prætereà. l. vlti. loquitur, quãdo datio arrharum fuit ab vna parte tantùm. & quicquid ex
10 tra caſus ibi poſitos &c. vt. d. l. fina. in fi. ¶ †Quid, ſi do tibi fundũ meum ꝓ arrhis: & cõſtituo me tuo noĩe poſſidere? Rñ. nõ valet: qa reqrit̃, ꝙ corporalr tradat̃: qa patet: qa ibi dicit accipit &c. vt no. inſtit.

a ¶ Et ideò. Sed quid ſi quis promittit facturũ. & curaturũ, quòd Berta contrahet matrimoniũ cũ Titio: vtrũ excuſet̃ à pœna, ſi facit quantũ põt? vide Bar. in ſuo cõſ. ccxxvj. inci. Martinus ꝓmiſit ſe facturũ. Andr. Barb.

b ¶ Non poteſt excedere. Adde ꝙ Ang. cõtra: vt refert & ſequitur Pau. de Ca. quia illa lex fi. nõ taxat aliquã qͣtitatẽ: vnde poteſt trãſcendere dotẽ.

POMATES.

c ¶ Reſpõdeo ſtari. vide Soc. ĩ cõtrariũ conſ. iij. co. iij.

d ¶ Stari confeſsioni. Adde ꝙ Ang. cõtra quẽ ẽt refert Pau. de ca. qa illa lex loqt̃ de arrhis verè receptis. & ẽt dr̃, ꝙ extra diffinitionem illius. l. nõ debet pati aliã pœnã. & in caſu iſto pateret̃ duplicem pœnã, & illa vult ꝙ non patiat̃, niſi vnã: & ita tranſit Pan. Tu dic, ꝙ opi. quã Bar. habuit & Fed. cõſ. cxcij. ij. & cõ. clxix. vbi dicit, ꝙ nec directè poterit mulier, vel vir ĩplorare auxiliũ iudicis eccleſiaſtici, ſup dicta cõfeſsiõe, allegando illã fictã: ſed fortè ĩdirectè dicẽdo, ꝙ talis eã vel eũ infamat, de mr̃imonio: & ꝙ petit ſe declarari eſſe liberũ, vel liberã: & ꝙ occaſione arrharũ ipſam, vel ipm ampli⁹ ñ moleſtet: cũ reuera nihil habuerit. & idẽ qđ Bar. tenet Bald. ĩ. l. ij. qñ li. ab emp. diſce.

e ¶ Data ñ vr̃. Adde ꝙ Bal. in. d. l. ij. vt refert Paul. de ca. dicit, ꝙ Bar. ſomniauit: & ꝙ vз cõfeſsio. Pau. de ca. dicit ſe habuiſſe de facto, & tenuiſſe op. Bart. q̃ verior ẽ, ẽt ĩ mẽte cuiuſlibet diſcreti hoĩs: in reliquis tranſit cũ Bart. & contra Bar. ꝙ datio arrharũ ab vtroq; factã valeat, tз ẽt ꝓceptor me⁹. & Bar. Soc. ĩ ſuo cõſ. ĩci. ſuppoſitis mr̃tis, q̃ late & clarè ĩ. j. char. qđ nõ hr̃ ĩ impreſsis. & alleg. etiã cõtra Bart. conſuluiſſe Lau. de Rodul. d. Saluſtiũ de puſio. & multos alios do. Florẽ. & Perus̃inos in præcedẽti articu. de arrharũ hincinde cõfeſſatarũ, pariter tenet contra Barto.

a ⁂ POMATES. ¶ Repetita ſeruitus. Vide pro declaratione. Alexã. conſi. xxvij. col. ij. vol. iij. & ad hæc Imo omnino in. d. l. quoties. §. ſed ſi con. vide etiam ad hæc do. Alex. conſi. xciij. vol. iij. vbi dicit, ꝙ ſecundus cõtractus recipit declaratione a primo, etiam interuallo ſecuto. Socinum tricesimo. columna ſecunda.

b ¶ Promiſit. Adde, ꝙ dicit Ang. multas pecunias fuiſſe lucratũ de iſto caſu: qa vt pluri mũ ſit ſcriptura priuata, in qua eſt, ꝙ talis promiſit: vt itelligaꝛ de preſentia, & p ſtipl'one. Tñ dicit Pau. florentiæ vidiſſe dubitari, & propter hoc factum fuiſſe ſtatutum, ꝙ ſteꝛ ſcripturæ. Et ſubdit Pau. idẽ eſſe ſi inſtr̃m diceret, talis iueſtiuit de feudo. &c. qa pſumiꝛ pñtia: qa iueſtitura nõ fit, niſi pñti: ſecus ſi neſciſſet, qd' poſſet fieri inter abſentes: quia tũc pñtia nõ pſumiꝛ, niſi pbeꝛ, ſecundũ Ioã. An. in addi. ad Spe. i tit. de em. & vẽdi. §. ſciendũ. circa fi. & iõ dicit, ſi cõtineꝛ in inſtr̃o: talis donauit, ſi nõ appareat de acceptilatione donatarij, ꝙ pſumiꝛ abñs, & donatio nõ valet. iuxta. l. illud. C. de ſacroſanc. ec. & dicit mẽti tenẽdum qa lucraberis, ſi recordaberis. Tu adde, licet Io. ſibi attribuat, ꝙ fuit ſententia Old. ei⁹ cõſil. ccxvij. & ſeqꝛ ro. cõſili. ccccccix. Et de verbo pmiſit, vide, q̃ poſui ſ. i. l. ſciẽdũ. & pro limitatione huius tex. vide Are. i. c. j. col. iij. de iudi. referẽte Io. an. i addi. Spe. i ti. de em. & ven. §. nunc vi dendum.

de re. diui. §. itẽ lapilli. facit. C. de ſuffra. l. vna. Plus dico, ꝙ ſi fund⁹, vel ſpẽs p arrha tradiꝛ, nõ habet locũ. d. l. ſi. qa ibi loqꝛ i re, q̃ põt duplari, & etiã quadruplari: ſed ſpẽs nõ ẽ hmõi. vt. l. luci⁹. §. ĩpuberẽ. de leg. ij. & . l. planẽ. §. j. & . ij. de leg. j. ergo &c. qa extra diffinitionẽ illi⁹. l. vt ibi. in fi. ¶ Q uærot†, an in pdictis caſib⁹, vbi de iure nõ valet, põt firmari iuramẽto? Rñ. nõ: qa cõtra bonos mores, vt hic dicit: ergo &c. vt. c. nõ eſt obligatorium. de regu. iur. li. vj.

12 ¶ †Quid ĩ mr̃imonio ſpũali? pmiſi me curaturũ, ꝙ talis ingredereꝛ monaſteriũ: vel ꝙ talis Abb. reciperet talẽ ſub pœna, vel traditẽ ſunt arrhæ? Rñ. indiſtinctè ꝙ nõ valet: qa ſiue metu pœnæ: ſiue ſpe pmij, ſiue arrhæ, quocũq; mõ pecunia ĩteruenit: ſimonia eſt: vt extra de ſimo. c. nõ ſatis. & . ſ. de hæ. in ſti. l. ille aũt & qd' ibi not. facit qd' dixi' i. l. Titio. §. j. de cõdi. & demõ.

SVMMAR.

1 *Dicta in præfationibus, an intelligãtur repetita in ſequen.*

Idem reſpondi. ¶ Quæ in pfationib⁹ dicunꝛ, in ſtipulatiõib⁹ repetita† intelligunꝛ. ¶ Op. C. de vſur. l. p retẽtionẽ. Sol. dicit gl. ibi ex interuallo: hic incõtinenti. & verũ dicit, vt ſtatim dicã. Hic enim loqꝛ de his, q̃ dicunꝛ in præfationib⁹: hoc eſt in his, de qbus partes cõueniũt ante, q̃ fiat cõtract⁹, ſeu ſtipulatio ſuper eadẽ: vt. ſ. de pac. l. itẽ quia. §. fi. ibi verò loqꝛ, de his, q̃ dicũtur in anteriori parte cõtractus, an intelliganꝛ repetita in poſteriori pte inſtrumẽti ſeu cõtractus circa alia. de quo dixi in. §. Chryſogonus. ¶ Op. de. l. ſi tibi liberũ. de act. emp. & de ſer. vrba. pdi. l. ſi binarũ. vbi in traditiõe nõ intelligiꝛ repetita ſeruit⁹ a. Sol. ibi ex interuallo facta fuit traditio: aliàs ſec⁹, vt hic. & ſic eo ipſo, ꝙ aliud eſt factũ, quàm fuerit actũ in pfatiõib⁹, pſumiꝛ error: vt. d. ll. & . l. ſed & ſi me putẽ. §. j. ſ. de condi. inde. in vltimis volũtatib⁹: vt. l. quoties. in prin. & . §. j. & . ij. ſ de hẽ. inſti. q ergo vult cõcludere, ꝙ videaꝛ actũ: debet pbare in pfationib⁹ actũ eſſe. Itẽ cõtractũ intra modicũ tps ſetutũ eſſe, vt hic patet. ſed qui vult pbare errorẽ, ſufficit ſolũ pbare, ꝙ in pfatiõib⁹ dictũ eſt & poſteà omiſſum. Itẽ pdicta vera: niſi repetitio vitiaret, vt hic. Itẽ niſi inter alias pſonas. arg. eius, qd' no. in. l. in repetendis. de lega. iij.

SVMMARIVM.

1 *Verbum promiſit, in ſcriptis redactum, intelligitur per ſtipulationem.*

Idem reſpondi. ¶ †Verbũ promiſit b redactũ in ſcriptis, intelligiꝛ p ſtipulationẽ. h. d. ¶ Q uæro, an in dubio videaꝛ actũ iter pſentes? gl. C. e. l. j. dicit, ꝙ ſic. Alij dicũt cõtrariũ, p. l. ij. §. de ſtatu. & ima. Sol. hic eſt de ſolẽnitate intrinſeca verbi pmiſit: vt dixi. ſ. e. l. ſciẽdũ. ꝙ ibi ceſſat. Itẽ facit p eis. C. e. l. optimã. & inſti. de inuti. ſtip. §. itẽ verborũ. Sol. ibi ad maiorẽ cautelã ſcribitur inter præſentes actum eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſi, facit principaliter cõditionem: dictio cum, tẽpus.*

2 *Dictio quis uel qui, iuncta uerbo futuri temporis, facit conditionem: & ſecundariò, non principaliter.*

c ¶ Vt dictio cũ. ad de ꝙ Pau. de caſt. hic nõ facit cõditionẽ expreſſam, nec tacitam, nec principaliter nec ſecundario: ſed ſolùm admonitionẽ qñ additꝛ cũ verbo petiero. & ſic dicit ꝙ bar. nõ bñ itellexit.

d ⁂ POMATES. ¶ Opp. & videꝛ de iſta opi. Bar. hic ꝙ eſt cõis, lʒ teneat opi. gl. in. d. l. ſi inſulã. vbi videas Alex. & do. Io. de but. cũ Decio pceptore meo. & p hac opi. facit tex. in. l. cũ dies. ſ. de arb. & in. l. mancipiorũ. ſ. de opti. leg. & vide Alex. conſi. xxiij. in vlti. col. vol. iij.

e ¶ Ea. l. de materia hui⁹. §. vide Bal. in. l. ea lege. de cõdi. ob cau. And. Bar.

f ¶ Dominij tranſlatio. A dde aliũ caſum ſecũdũ Pau. de ca. ſi fuiſſet dictũ ꝙ quãcito perueniet ad actũ alienationis, dominiũ reuertaꝛ ad tradentẽ, & in dictum caſum emptor, vel donatarius cõſtituit ſe nomine vẽditoris vel donatoris poſſidere: vt no. Bart. in. l. qui abſenti. §. fi. de acqui. poſ. Sed ſi nõ eſſet cõſtitutũ, verba illa, ꝙ reuertaꝛ dñiũ: nõ ſufficerẽt: vt no. in. l. j. ſ. de dona. qa nõ inducũt pactũ. l. cõmiſſoriæ. An aũt iuramentũ ſit ſufficiens ad impediendum dominij tranſlationem: vide Bal. conſi. cccl xxx. iij. iij. libro.

LEX CXXXV.

Si ita quis promiſ. Verbũ, qua die petiero, nõ denotat conditionẽ, ſed magis admonitionẽ. h. d. Dixi tibi, & feci te notare, † ꝙ dictio ſi, 1
facit principaliter cõditionem: dictio cũ, principaliter tps: vt l. ſi Titio. quando di. l. e. ce. dixi i. l. centeſimis. §. fi. ſ. e. & . l. ſi decẽ cum petiero. Et ſcitis, ꝙ dictio qs, vel qui, adiũcta verbo futuri tpis, facit cõditio-
2 nem: vt. l. Stichũ, q meus erit. ſ. de leg. j. & . l. nup. de leg. ij. ¶ †Sed q̃ro, an faciat conditionẽ principaľr, vt ſi: vel ſecundariò, vt cũ? & dico, ꝙ eſt caſus
c hic, ꝙ faciat conditionẽ, vt dictio cũ c. Idẽ videꝛ tenere glo. parua in. l. ſtichum, qui meus erit. & eſt caſus in. l. j. de condi. & demon. & ibi plenè dicam. ¶ Item not. quòd hæc dies, qua petieris, non intelligitur repetita in ſtipulatione vſurarum. dixi. §. Chyſogonus.

SVMMARIVM.

1 *Moræ purgatio admittitur quo ad actionem conſeruandam, ex parte actoris, intra modicum tempus, etiam ubi eſt dies & pœna.*

Seia cauit. ¶ Ex parte actoris ad actionẽ conſeruandã, admittitur purgatio moræ, intra modicũ tẽpus, ſi aduer-
d ſarij nõ intereſt. h. d. notabiliter. caſus eſt etiã bonus. ¶ Opp. & videtur d ꝙ alia debẽt reqri: vt moræ purgatio &c. l. ſi inſulã. ſ. eo. Gloſ. dicit idem qd' ibi. ſ. ꝙ hic lis nõ eſt conte. dicit ne bene gl. nõ. ad caſum noſtri. §. qa hic loqtur in actore, cui nõ ſolet cõteſtatio litis nocere: vt. l. nõ ſolet. j. de reg. iur. & . l. aliam. j. de no. l. ſi inſulã. loquiꝛ in reo. ¶ Op. de. l. traiectitiæ. §. de illo. ſ. ti. j. & . l. magnã. C. de cõtra. & cõmi. ſtip. dicit glo. in contrario non admittiꝛ: qa eſt dies & pœna: hic verò nõ eſt pœnalis. Sed contra iſtã gl. eſt: quia etiã hic eſt dies, & pœna: cũ eſt dies in Calendis: eſt pœna. ſ. ſors cũ vſuris: & tamẽ admittiꝛ purgatio moræ. Dico ꝙ hæc vſura nõ apponitur, vt pœna: ſed vt ſors, apponitur. Simile in. l. idẽq;. §. ij. ſ. man. Vel
1 aliter, † qñ eſt dies & pœna, nõ admittitur purgatio moræ ad euitandã cõmiſſionẽ pœnæ: vt in cõtrario: ſed quantũ ad conſeruandã mihi actionẽ: tũc admittiꝛ purgatio moræ, vt hic. ¶ Op. de. l. Thais. §. intra. ſ. de fideic. li. tetigi i. l. q Romę. §. Flauius. ſ. e. vbi ex parte actoris admittiꝛ moræ purgatio. Sol. ad actionẽ acquirendã nõ admittiꝛ purgatio: vt. l. Thais. §. intra. ſed ad actionẽ cõſeruãdã, ſic: vt hic. lati⁹ explico materiã i. l. ſi iſulã. ſ. e. tit.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd quis nõ poſſit alienare rem ſuam, non tenet: niſi paciſcentis interſit.*

2 *AEſtimatio rei uenit in intereſſe.*

3 *Alienatione prohibita in contractu, an prohibeatur alienatio dominij particularis titulo ſingulari.*

Bar. miſit ad Piſas pro habenda ex Pandectis uera litera. l. ſi creditor. §. fi. ſ. de diſtr. pig. quæ eſt negatiua.

4 *Alienatio impeditur, quando res eſt uendita ſub pœna centum, ſi alienetur: & illa obligetur iure pignoris.*

Idem ſi in re uendita cum illo pacto, emptor uult ibi eccleſiam ædificare:

5 *Alienatio ſi prohibetur à lege, an impediatur tranſlatio dominij titulo ſingulari?*

6 *Statuto ſtante, quòd omnis donatio debeat intra menſem inſinuari, aliter non ualeat, ſi donatio fuit facta, & res tradita ab initio, ſed intra menſem non fuit inſinuata: an impediatur dominij tranſlatio?*

7 *Prohibitio de non alienando facta à lege, uel per teſtatorem, uel à cõtrahentibus, quando impediat hæredis inſtitutionem?*

8 *Alienatio ſi eſt prohibita fieri in forenſem, per ſtatutum, uel non allibratum, uidetur prohibita hæredis inſtitutio.*

9 *Emphyteuſis, ſi conceditur ab eccleſia, ne alienetur in eccleſiam, uel potentiorem: an prohibeatur hæredem inſtituere eccleſiam, uel potentiorem?*

Eccleſia quando habeatur loco filij? remiſsiuè.

10 *Dominij tranſlatio, qualiter in contractu prohiberi queat?*

e Ea lege. e Prohibitio alienatiõis ĩ cõtractu, nõ ĩpedit trãſlationẽ dñij: lʒ cõtra faciẽs ad ĩtereẽe teneaꝛ. h. d. ¶ Op. ꝙ tale pactũ
1 ſit nullũ ipſo iure: vt. l. nemo. ſ. de pac. poſt multa. † Iſta eſt veritas, pactũ ẽ eſt nullũ, niſi ĩterſit paciſcẽtis: vel i donatiõe rei apponaꝛ: vt. l. ſi. C. de pac. ĩter emp. & vẽdi. & ibi doc. dicũt. & . ſ. de pac. l. in traditioni. ¶ Opp. de. l. ex hoc edicto. §. ſed hæredem. ſ. de alie. iu. mu. cau. fac. Glo. nõ ſoluit. ſed Dy. dicit. dic vt ibi, & bñ. ꝙ ibi nõ phibeꝛ alienatio: ſʒ puniꝛ dol⁹: q ſtituẽdo hæredẽ nõ pſumiꝛ. ¶ Op. de. l. qdã. de acq. re. do. Sol. ibi alienatio phibeꝛ à lege ſimpľr. vñ inſtitutio hæredis nõ vr̃ phibita: hic de phibitione hoĩs certarũ pſonarũ: iõ nõ põt inſtitui. ¶ Venio ad q̃nes, & q̃ro qd ve-
2 nit ĩ intereſſe? dic ẽſtiatio rei. vt. l. ea lege. C. de cõd. ob cau. cũ ſua gl. ¶ Ve-
3 nio vltiõ ad queſ. magis ppinquas: vna eſt, vtrũ alienatione phibita ĩ contractu, phibeatur alienatio dñij pticularis titulo ſingulari? Dic, qñq; ille, qui tale pactum apponit, in re ſibi aliquod ius ſeruat: & tũc talis phibitio impedit tranſlationẽ dñij: vt. l. ſi. C. de iure emphy. & . l. ſi creditor. §. fi. ſ. de diſt. pi. ſecũdũ vnã le. put ibi eſt nullã eſſe vẽditionẽ, q̃ litera vera eſt: qa cũ ſemel mihi expediret, pter q̃nẽ de facto, miſi vſq; ad Piſas ad Pãdectas. & . l. vl. C. de re. ali. nõ alie. Aut nõ ſeruat ſibi ius in re: & tũc aut alienatio eſt irreuocabilis: & tunc dñij tranſlatio impediꝛ: vt. l. ea qdẽ. C. ſi mã. ita ſue. alie. Aut eſt reuocabilis: & tũc dñij trãſlatio nõ impediꝛ: ſed cõtra faciẽs teneaꝛ ad ĩtereſſe: vt hic, & . l. ea lege. C. de cõd ob cau. & ſunt vtilia. Vẽdo tibi rẽ, ne alienes ſub pœna. c. & illam rem volo eſſe mihi obligatã iure pignoris: & tũc alienatio ĩpediꝛ, ſecũdũ. l. ſi creditor. in fi. ſ. de diſt. pi. ¶ Vlterius, tu habes rẽ emptã pacto pdicto: vis ibi ædificare ædẽ ſacrã,
f iſta non eſt reuocabilis. ex prædictis apparet, ꝙ impeditur dñij trãſlatio f.

Quero

5 ¶†Quæro vtrũ prohibitio legalis impediat dñij translationẽ titulo singulari? Dices tu, sic: vt.l.q̃dã ff.de acq.re.do.&.l.j.ff.de fundo do. No. plenè in.l. ea lege.C.de condi.ob cau.& bene dicis. Sed illud
6 mouit† ꝓpter vnũ statutũ, qđ est in ciuitate ista: videlicet, ꝙ oĩs donatio debet ĩsinuari intra mẽsem, aliàs nõ valet. Nõ fuit insinuata intra mensem, sed ab initio fuit res tradita: an impediatur trãslatio dominij? & tũc dic: qñq; statutũ, vel lex præcipit aliqd fieri tpe ipsius cõtractus: & tunc, si nõ obseruatur, cõtract⁹ est nullus ipso iure: vt.l.non dubiũ.C.de legi. qñq; lex disponit super cõtractu iam facto & tunc ipso iure nõ annullatur: sed debet ꝑ sñiam reuocari: vt arg.l.vniuersa.C.de preci.ĩpe.offe.cũ sua gl. ideò ex illo cõtractu est trãslatũ dñiũ. Prędicta vera, nisi statutũ diceret expſsè, cõtractus sit nullus ipo iure. Tũc em̃ annullaret̃ ipso iure cõtractus: tñ vt puto dñiũ ipso iure nõ trãsfert̃. & ideo loc⁹ est cõditioni sine cã, vel ob cãm: & dicã in.l.j. ff.de dona. facit quod not.C.de fi.instr.l.cõtractus.
7 ¶Procedo vlterius, & q̃ro, vtrũ ꝓhibitio legis. vel testatoris, vel cõtrahẽtiũ de nõ alienãdo impediat institutionẽ hæredis, seu impediat trãslationẽ in hæredes? & in hoc dubito ꝓpter aliquas gl. sed dicã sic. qñq; lex vtit̃ verbo alienationis, ꝑmissiuè: & tunc hæredis institutio cõtinet̃: vt.l.si qs prioris.§. certũ.C.de secũ.nup. qñq; lex, seu cõtrahẽtes vtuntur vocabulo alienationis, ꝓhibitiuè: & tunc aut ꝓhibet̃ alienatio simpliciter: vt puta fund⁹ dotalis: & tũc hæredis institutio nõ cõprehẽditur.l.j.ff.de fun.dota.l.quędã.ff.de acquiren.re.do. Ratio est in
a ꝓmptu:[a] quia nõ põt omni tpe viuere: ideo opor-
b tet, ꝙ habeat hæredẽ. Qñq; prohibet̃ [b] alienatio in certas personas singulares: & tuuc nec per hęredis institutionẽ ex testamẽto, nec abintestato põt venire, ꝙ nõ fiat cõtra ꝓhibitionẽ: vt hic.&.l.codi-
c cillis[c].§.matre.ff.de leg.ij. Sed in hoc est differẽtia: quia prohibitio legis, vel testatoris, impedit translationẽ dominij: prohibitio cõtrahẽtis nõ: nisi vt
d dixi.ff.in titulo singulari[d]. Aut est prohibita aliena-
e tio[e] in certũ gen⁹ personarũ: vt non alienes extra familiã: & tunc aut est ꝓhibitus heres legitimus: & talis ꝓhibitio ad eũ non extendit̃: vt.l.cũ pater.§. cum inter. de lega.ij.& not.in.l.peto.§.fratre.de lega.ij.&.l.pater.§.Iul.agrippa.ff.de leg.iij. Aut est hæres testamentarius: & tunc videt̃ prohibita alienatio: vt.d.§.fratre. secũdũ Ia.de are. qđ tenet Dy.
8 & bene. ¶†Per hoc formo tibi quęstionẽ valde nota. Ciuitas ista habet vnum statutum. ꝙ nullus possit alienare rem alicui non allibrato. Modo quidã de ciuitate ista vult facere vnum hæredẽ non allibratũ: an possit? & habemus glo.C.nõ li.metro.ha.l.j.li.xj. vbi tenet, ꝙ possit. Nescio quid illa gl. velit dicere: quia si ꝓhibita est alienatio in certũ genus personarũ, vt in forenses: & tunc debet distingui, an sit legitimus, vel testamentari⁹. Ita dicerem hic: licet iura, q̃ allegaui loquantur in vltima volũtate: tñ plus deberet posse lex prohibere, q̃ testa-
9 tor. ¶†Pone ecclesia cõcessit in emphyteusim, ne liceret tibi alienare in ecclesiã, vel in potẽtiorẽ, an liceat instituere ecclesiã, & trãseat? & vide gl. & est tex. ꝙ sit de suis. & tene mẽti. videam⁹ an dicat verũ? Et qdã dicũt indistinctè, ꝙ nõ bñ dicit: qa nõ reperit̃. ꝙ ecclia habeat̃ loco filij, secũdũ opi. Rich. malumb. quam recitat Cy. in aut̃. nisi rogati.C.ad trebel. quã puto verã: & secũdũ hoc ĩdistinctè nõ trãsfert̃ dñium. Tñ qdã nõ reꝑhẽdũt indistinctè, & dicũt ꝙ tũc habet̃ loco filij, qñ ĩgredit̃ monasteriũ: secus si non ingredit̃, quia tunc non habetur loco hęredis legitimi, sed testamentarij. & istã tenet hic Dy. Sed cum hic nõ fuerit facta prohibitio in certum genus personarum, deberemus distinguere: aut ecclesia successit iure legitimo: aut iure testamentario. Illum autem passum, an ecclesia habeatur loco filij, plenè attigi in.l. si ita quis.§.j. de legatis ij. Et prædicta vera in prohibitione facta à contrahentibus, vel à lege. Si à testatore, non dico modo: dic, vt Dy. in.l.pater.§.Iul.ff.de leg.iij. per Cy. in.l. ea lege.C.de con. ob cau.& ego exuberãtius scripsi
10 in.l.filius.§.diui.de leg.j. ¶†Qualiter autem possit fieri, ꝙ in contractu prohibeatur dominij translatio, dicetur in.l. qui absenti.§.j.de acquirẽ.pos.& in gl. quã leg. ibi, dũ dicit est enim modus in rebus &c. Nescio quid voluit dicere. Oldra. dat plures sol. fortè voluit allegare in aut̃. de non aliena.§. sancimus. vbi dicit, quòd in ecclesia optima mẽsura est donatarum rerum immẽsitas. Vel vult allegare.ff.de ser.l.si cui.de dam.infec.l. ex damni in prin. vbi dicitur, modus honestus &c. Oldra. Vel dic, quòd voluit allegare illos versus cõmunes. Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines. vel vult allegare.j. eodem.l continuus.§.item, qui insulam.

Filia quæ de inofficioso.

¶Transactio facta super vna causa, nõ obstat agẽti ad eandẽ ex alia causa, h.d. Nota casum legis, qui est cõtra gl.in.d.l. si de certa.C.de transactioni. licet ibi disputet.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd uicinus non prohibeat uenire aquã iuxta domũ: si domus uẽditur: an istud pactũ trãseat ad ẽptorẽ?*
2 *Pactum non extinguitur, si promissor alienet.*
3 *Fundus si est uenditus, & cessat actio personalis pro seruitute, quando teneat cessio?*
4 *Promittens nõ prohibere aquã, quãdo uideatur promittere ius reale, uel personale?*

LEX CXXXVI.

SI sub vna significatione.

Si quis viam. ¶Iste.§. est subtilis & bonus. & breuiter dicit. Ante rẽ perfectã, & cõsummatã vitiatur stipulatio: si deuenit res ad eũ casum, à quo non potuit inchoari. h.d. Quę est ratio? Qui ab initio siue in illa parte erat dominus, siue pro parte, seruitus nõ poterat cõstitui: vt.l.j. cõmunia prædiorũ.l. pro parte. de serui. vnde per alienationẽ deuenit ad eũ casum &c. Quod brocardũ soluã in.l. pluribus.§. & si placeat j.eo. ¶Oppp. de.l. via.§. quæcumq;. de serui. rusti. prædio. Sol. ibi erat seruitus cõstituta: & sic res perfecta: hîc secus. ¶Opponi.j.eo.l. pluribus. in fine. Soluti. ibi decessit pluribus hæredibus relictis: hîc verò successore singulari. hoc dicit glossa: & tamen
3 glossa format vnã quęstionẽ. ¶†Aliquis stipulatus fuerat à vicino, quòd nõ prohiberet venire aquam iuxta domũ eius: nunc vendidit istã domũ: an istud pactum trãseat ad emptorem? & gloss. dicit quòd non nisi per cessionem. Sed ista gloss. videtur contra tex. vbi dicit quòd euanescit stipulatio. Quomodo ergo potest amodo cedi? & dic, quandoq; stipulor aliquid causa costituendi ius in re: & tunc per alienationem extinguitur, & euanescit stipulatio omnino: vt hoc tex. Quandoq; stipulor aliquid pro re, nõ tamẽ animo constituendi ius reale: vt volo ꝙ patiaris ꝙ persona tua sit obligata personę meæ ad patiendũ ductionẽ aquæ: & isto casu dicit verũ glo. tua vt.l. fluminum.§. adijcitur.ff. de damn. infect.l. damni.§. ẽptor eo.ti. & cogitur venditor cedere: vt

a ¶POMATES. ¶Est in promptu. & hoc est adeo verũ, vt dicit Ange. cõsi. lvij. inci. do. And. cõdidit testamentũ; & suum hęredẽ fecit quodđã hospitale. ꝙ si testator ꝓhibuit hæredẽ, & ei⁹ descẽdẽtes, quoquo modo, vel quouis titulo: & si sec⁹ fecerit, ꝙ bona deueniãt in Titiũ. ꝙ tñ nõ obstãte tali prohibitione potuit instituere hæredẽ extraneũ. Vñ subdas, ꝙ hoc procederet etiã si expſsè ꝓhibuisset talẽ hęredẽ extraneũ instituere. & idẽ tenet d. ale. cõs. cliij. ĩ. ij. vol. & sic no. istos velle, ꝙ talis ꝓhibitio nõ valeat, ẽt si sit facta cõtemplatione familiæ, qđ qdẽ tenet Ange. cõs. vij. inci. ex dicto themate. Et ita se consuluisse Ias. & obtinuisse in ciuitate Paduę dicit in.l. filiusfa. §. diui. in. vij. qõ. Bart.ff.de leg.j. & ibi ab eo audiui, qđ nõ ẽtñ aduertẽdũ circa hoc, ꝙ verba Bart. hic in sua doctrina tenẽt cõtrariũ. & in cõtrariũ facit tex. in l. pr̃.§. fundũ. ĩ fi.ff.de leg.iij. à contrario sensu. Item testator illi hæredi potuit nõ relinquere: ergo forti⁹ ꝓhibere.l. videamus.§.pe.ff. de in lit. iur. Itẽ prohibitio testatoris cũ cã legitima, cẽset̃ lex.j.§. disponat. in aut̃. de nu. ergo tãq; lex debet seruari. Cogita. & vide Pan. cõs. xl. colũ. ij. vol. ij. & bar. in.d.l. peto.§. frẽ hîc alle. ꝑ Bar. cuius dicta etiam ibi sonãt contra opi. Ang. de qua hic. & cõtra Ange. ẽt facit cõtra Alexã. cõsil. lv. colũ. ij. in iij. volu.

b ¶Qñq; ꝓhibet̃. Vide ꝓ hoc tex. in.l. fin.C. de reb. alie. nõ alie. & inquãtum Bar. dicit in.l. ea lege.C. de cõdi. ob cau. ꝙ nõ impedit̃ trãslatio dñij, debet intelligi quo ad cõtrahẽtes: non autẽ quo ad ꝓhibitionẽ legis, aut testatoris, And. Bar.
¶Et ad Bar. hic. adde tu Alex. de Imo. in cõs. xxiij. col. pe. in fi. in. ij. volum̃. vbi ꝙ cõis opi. est cum Bart.

c ¶Vt hic. &.l. codicillis. Adde secũdũ Pau. de ca. quòd quidam disputando tenuit per hãc gl. iuncto tex. quòd stante statuto, quòd vir lucretur totam dotem, & vidua habens filios ex primo marito nubat absq; aliquo pacto de lucrando: quòd non lucrabitur secũdus vir in præiudicium filiorũ primi matrimonij, contra prohibitionem.l. hac edictali. quia mulier debuit curare: ne ad secundum virum plus perueniat, quàm per.l. dispositũ est. de quo vide quę posui in.d.l. hac edictali.

d ¶Singulari. Adde, ꝙ hãc Deci. dicit cõem, & illam sequit̃ Alex. cõsi. xxiij. col. ij. in fi. in. ij. vol. ibi vide.
POMATES.

e ¶Aut ẽ prohibita alienatio. Vide Alex. cõsil. lvj. in vlti. dub. in. j. vol. & in consil. lix. in iij. dub. vol. ij. hoc tamẽ intellige, vt hic dicit de hæredе testamẽtario: nisi esset legitimus. i. ꝙ alius eẽt abintestato successurus: quia talis bene possit institui. ita tenet hic Imo. & Bar. in.d.§. fratre. post glo. ibi. & vide etiam ad hoc An. cõsil. vij. inci. ex dicto themate. & Bald. in.l. ea.C. de cõdi. ob cau. in. vj. col. & . xxxiiij . & Imo. & Raph. cu. ĩ.d.§. cũ inter. vbi dicit, quòd illa gl. est cõmuniter approbata, ꝙ licet quis sit prohibit⁹ alienare extra familiã: tñ nõ intelligitur prohibit⁹ ꝙ possit transferre ex testamento ad eũ, q ab intestato esset aliâs successurus: licet nõ sit de familia, & ita ẽt.d. Alex. ĩ.d. cõsi. lix. & cõs lv. col. j. in. iij. volu. incip. ponderatis his, q̃ in themate narrant̃. Et ad ꝓdicta facit, qđ vult Bart. l. iij. in vlti. colũ. vers. ij. fallit.ff. de leg. j. & vide ẽt Alex. cõs. ccxcvj. ĩci. visis & accuratè cõsideratis. ĩ ij. vo. cõs. cliij. & cx. & . xl. e. vol. & vide in fi. Fel. in.c. q̃ in ecclesiarũ. co. iij. ĩ prin. de cõsti. & Are. in.l. vẽtre ĩ. iij. casu glo. colũ. xiiij. in fi. & in.l. Pompo.§.j. colũ. ij.ff. de acq. hære. & vide etiã Aret. cõsi. xix. col. fi. & Rap. lv. col. vj. & Alex. xxiij. co. ij. vo. ij. vbi tangit etiam de superiori quæstione Bar. & Ro. ccccl vij. in. iij. dubio. Soc. ccxcij. col. j. in fine.

dictis legib⁹. & hoc tenet Pe. Fruſtra ergo format̃ hic oppoſitio, ꝙ actio
2 inutilis penes cedentē, efficiat̃ vtilis penes ceſſioñariũ. ¶ † Quæro, qd ſi ex
parte ꝓmiſſoris fiat alienatio? Reſpõdeo nõ extĩguit̃: qa nõ deuenit ad
eũ caſum &c. qa etiã domin⁹ ꝓ parte põt eſſe perſonaliter obligatus ad
3 præſtãdũ ſeruitutē: vt. l. per fundũ. de ſerui. ruſti. prædio. ¶ † Quæro, qd
ſi vendidit fundũ, & cedit actionē illã ꝑſonalē pro ſeruitute? Reſpõdeo,
aut anteceſsit, & poſteà vẽdidit: & nõ valuit ceſsio: qa facta dño. Aut priò
vẽdidit, & poſteà cedit. & non valet: quia iam eſt extincta: vt hic. Aut eo-
dem momẽto facit vtrũq;: intelligo vẽdit, & dominiũ trãſfert: qa cõtract⁹
celebratur in fundo, vel cõſtituit ſe poſsidere nomine emptoris, & actio-
nem cedit: tũc nõ extinguitur ſtipulatio, eadē ratione: qua nõ extingui
4 tur in hærede: vt dictũ eſt in gloſſ. qcquid dicat Pet. ¶ † Quęro, quid in
dubio: an per talem promiſsionem, & ſimiles, videatur promitti ius reale,
vel perſonale? Reſpõdeo, qñq; promiſſor nil cõcedit, ſed ſolùm promittit
ſe nõ impedire: & tũc eſt obligatio merè perſonalis: vt hic in terminis glo.
& argu. C. de tranſac. l. ſi pro fundo. Si verò promittit concedere, ꝙ poſsit
ducere aquam, quæritur tũc: an videatur promittere ſeruitutē, vel tãtum
perſonale ius? colligitur ex. l. pen. ſ. de ſerui. vel ex his, quę not. in. l. apud
Iulianum. §. ſi quis aliquis. de lega. j.

LEX CXXXVII.

Continuus. ¶ Quæro, quid eſt dictum cõtinuus?
gloſſ. dicit incontinenti. Tu dic, ideſt in
præſentia. C. de legi. l. fin. in principi. & ibi nota. ¶ Quæro, an
valeat, vt pactum? Reſpon. non, vt plenè dixi. ſ. eo. l. j. §. ſi quis
ita. & materiam huius princ. dic. vt. ſ. eo. l. j. §. j.

Si hominem. ¶ De hoc habuiſti. ſ. l. inter ſtipulantē. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Iudex dicitur uir bonus.*
2 *Practica articulandi, & aßignandi rationem dicti per teſtes: cum probatur quòd ad aliquem locum tanto tempore perueniri ſolet.*
3 *Qualitas perſonæ debitoris inſpicitur: licet ſolutio per alium expediri poßit.*
4 *Arbitrium boni uiri, non requiritur in declarando tempus, pro eundo ad locum ubi ſolutio confertur, quando miliaria ſunt limitata.*
5 *Via ſecurior & magis frequentata inſpicitur, ut ad locum intra tempus perueniri poſſit: licet alia ſit breuior.*

Cum ita ſtipulatus. ¶ Si ſolutio certo loco confertur,
ſtipulatio habet diem, qua potue-
rit ibi commodè perueniri, & vbi eſt certum, coniecturæ nõ eſt locus. h.
1 d. ¶ † No. ꝙ vir bonus dicit̃ iudex, vt hic & l. ſed & ſi vnius. §. pretor ait.
ſ. de iniurijs. & j. iu. ſol. l. vir bon⁹. & pro ſol. l. ſocietatē. §. arbitrorũ. ¶ Se-
2 cũdò not. † text. ibi. i. eodē tpe, quo plęriq; eiuſdē cõditiõis hoĩes &c. Ex
quo ſcias, qualiter debes formare articulũ, & qualiter teſtes debēt reddere
rõnē. Sufficit enim ſi dico, ꝙ maior pars hominũ eiuſdē cõditionis, cuius
ipſe eſt, ad dictũ locũ tãto tpe peruenire ſolet. Et illud, quòd dico maior
pars, apparet ex dictione, pleriq;. Teſtis autē q hoc dicit, interrogatus de
cauſa ſciẽtię, dicit: qa ſcio diſtantiã loci prędicti, & ſolitus fui in tãto tpe
ire ad dictũ locum cum hominibus eiuſdem conditionis: & ſemper vidi
maiorē partē tãto tẽpore peruenire. Vel clarius dicat, qa ſcio diſtantiam di
cti loci, & ſum cõſuetus per alia itinera ſimilia ire cũ hoĩbus eiuſdē condi-
tionis & multis: & cõiter in tot diebus tm̃ iter perambulare ſolent: vt ar.
huius. §. Vel putarē ſtãdũ opinioni vulgi. qa hęc liquidò probari nõ poſ
ſunt: vt. l. nõ oẽs. §. à barbaris. Itē aduerte, qa debet actor ꝓbare ſe habere
ꝓcuratorē, vel iſtitorē Epheſi cui põt ſolui: aliâs nõ ĩputaret̃ reo, ſi nõiuit
ar. ſ. de arbi. l. arbiter ſi calẽdis. niſi eēt actũ, ꝙ deberet mittere aliquē cum
debitore ad recipiẽdũ, vt. ſ. e. l. q Romæ. §. Callimach⁹. & ſ. ti. j. l. traiecti-
tię. §. de illo. Tunc ſufficit, ꝙ creditor obtulerit ſe paratum mittere talem
3 cum eo. Itē not. † ꝙ licet hoc poſsit expediri per aliũ, qualitas tñ perſonæ
debitoris inſpicit̃. Itē facit iſte text. ad probationē intereſſe ſingularis, vt
4 dicã. j. ti. j. l. nemo. ¶ Sed contra hanc. l. oppo. qa videtur † quòd nõ ſit ne-
ceſſarium arbitrium boni viri: cum à lege tempus eſt limitatum: vt. l. j. ſ. ſi
quis cau. glo. dicit, ꝙ aliud in iudicijs, vt ibi. aliud in contractibus, vt hîc.
Pe. dicit, neſcio quare aliud. Dic aut non ſunt limitata miliaria: & loqui-
tur hic. Aut ſunt limitata: & loquitur. l. contra. & idem voluiſſe videtur
5 hic Ir. quod ſatis placet. ¶ † Sed quid ſi ſunt duæ viæ, vna breuior, alia ſe-
curior? Reſpondeo. debet inſpici illa, quę eſt ſecurior, & magis frequẽtat̃:
vt. j. de fal. l. eos. in fi. & C. de cur. pub. l. ij. li. xij. ¶ Oppo. de. l. is, q. ſ. de eo,
quod certo loco. Solu. poſſum, ſi ſoluam intereſſe tuum alibi cũ ſorte. fa-
cit quod no. ſ. eo. l. qui Romæ. in prin. ¶ Op. de. l. ſed & ſi ante. Solue. ibi,
in die incerta: hic certa.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio faciendi, & obligatio dandi æquiparatur quo ad moræ purgationem.*
2 *Opus quod fiat ſolum per promiſſorem, quando uideatur actum?*
3 *Pœna ſi in ſtipulatione operis fiẽdi ſit appoſita, an poßit agi ad particulare intereſſe?*
4 *Fabri, quando non ſunt in terra, debent ex locis circunſtantibus inueniri.*

Item qui inſulam. ¶ Quanto tempore opus poſsit ædi
ficari, arbitrio iudicis committitur.
Item ſi non inchoatur ad particulare intereſſe, ſtipulatio committitur.
Item poſt moram admittitur purgatio. hoc dicit. ¶ Nota bene primum
1 dictum. Item ex fi. not. † quòd ad purgationem morę, æquiparatur obli-
gatio faciendi, & dandi. ¶ Oppo. j. de ſolut. inter artifices. de leg. iij. l. fidei
2 com. §. fi. Solu. dicit gl. † hîc fuit actum, ne per ſe ſolum faceret. hoc autem
intelligo agi ex qualitate perſonæ: vt ſi promiſſor non erat artifex. j. ea. l.
§. ſi ab eo. & ex qualitate operis: vt ſi erat ita opus magnũ, quod per ſe nõ
poterat expediri, niſi in magno tempore: nõ eſt veriſimile contrahentes
hoc feciſſe. ar. C. eo. l. fi. facit. j. de pollici. l. de pollicitationibus. ¶ Opp. ſ.
eo. l. inſulã. Solu. ibi adiectum fuit certũ tempus: hîc non, quod dic, vt. ſ.
3 eo. l. cum ſtipulatus. † Sed quid ſi eſſet appoſita pœna: an poſsit interim a-
gi ad particulare intereſſe? quod videt̃ propter electionē, quæ concedi vi
detur actori: vt. l. reſcriptũ. §. ſi pacto. ſ. de pa. & l. pręedia. de act. emp. Ta
men dicendũ eſt contra: quia hæc ſtipulatio ſperat̃ nouari: vt. l. ſi penum.
& l. cum ſine. quando di. leg. ce. & no. in. l. j. §. item ſi ita. ad. l. fal. ideò pen
dente conditione ſtipulationis nouantis, non põt agi ex nouãda: vt. l. pe-
cuniã. ſ. ſi cer. pet. l. ſi debitor. & l. antepe. ſ. de iure dot. Dy. dicit hoc ve-
rum, ſi ponamus ſtipulationē ex cauſa lucratiua: ſecus ſi ex cauſa onero-
ſa: quia tunc non ſperat̃ nouari: vt dixi plenè in. l. ita ſtipulatus. Item de
4 hac materia dic vt plenè dixi in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ¶ † Quęro
ſi fabri non ſunt in terra, an teneatur inuenire ex locis circunſtantibus? hîc
videtur dici, quòd non: ibi: vndiq; &c. ſed illud quãdo in terra ſunt aliqui:
aliâs ſecus. arg. ſ. de tuto. & cura. da. ab his. l. diuus.

SVMMARIVM.

1 *Difficultas, quòd non impediat obligationem, & quando uitiet? numero. 4. ubi diſtinguit.*
2 *Impoßibile eſt, quod fieri non poteſt, impedimento iuris, uel naturæ.*
Difficile, quod propter impedimentum perſonæ, non poteſt fieri.
3 *Teſtamentum habet inſtar bonæfidei: ideò difficultas in eo expreſſa remouetur.*
4 *Difficultas, quando impediat exactionem.*
5 *Difficultas, quando impediat moræ commißionem?*
6 *Difficultas, quando impediat pœnæ commißionem?*

Illud inſpiciendum. ¶ Difficultas non impedit diem
obligationis cedere, & venire:
ſecus ſi eſt impoſsibilitas. hoc dicit. & iſte. §. eſt bonus, vtilis, & ſubtilis.
Diuiditur in ſex partes. Primò format vnam quæſtionem. Secundò po-
nit vnam rationem pro vna parte. Tertiò illi rationi reſpondet. Quar-
tò probat illam rationem eſſe falſam per deductionem ad inconueniens.
Quintò concludit, & ponit determinationē qõnis. Sextò, probat dictam
reſponſionē eſſe verã per reductionē ad inconueniens. Secunda ibi: quid
ergo? Tertia ibi. ſed hæc recedunt. Quarta ibi. alioquin ſi qs. Quinta ibi:
& gñaliter. Sexta ibi: ne incipiat. Lege literã & ſub. in tex. teneat̃, id eſt, in
ipſo momento reſponſionis veniat: & cedat dies, vt ſtatim poſsit agi. ibi
poſsit pecuniã. ſubaudi, & videt̃. & ſic quid ergo &c. Ibi, inueniat credi-
torem. videtur, ꝙ ceſſet obligatio: aliâs dicamus eum teneri ad impoſsi-
1 bile. Item ibi: q̃ permittunt̃. Cõcludit̃ ergo, ꝙ cõfeſtim teneatur. ¶ † No.
2 ꝙ difficultas obligationem non impedit: vt. ſ. eod. l. ij. §. ex his. ¶ † Item
no. & ſigna bene tex. & glo. ſi vis cognoſcere, q̃ ſit impoſsibilitas? dicit, ꝙ
illud, quod non poteſt fieri impedimento naturæ, vel iuris, eſt impoſsi-
bile. ſed illud dicitur difficile, qđ propter impedimentũ perſonæ nõ po
teſt fieri. ¶ Pro declaratiõe huius. l. habemus videre, Primò, an difficul-
tas impediat obligationis vigorem? Secundò, an impediat exactionem?
Tertiò, an impediat moræ cõmiſsionē? Quartò, an impediat cõmitti pœ
nalem ſtipulationem? & iſta tanguntur per glo. & doct. minus perfectè.
& quædam examinabo per cõtraria: quædã ꝑ qões. Ad primũ extra gl.
opp. & videt̃, ꝙ difficultas vitiet obligationem: vt. ſ. de eo, quod cer. lo. l.
ij. §. ſi quis ita. & inſtit. de verb. obliga. §. loca. Solu. difficultas expreſſa
vitiat ſtipulationē, vt ibi: ſecus in difficultate non expreſſa: vt hîc. ¶ Op.
de. l. inſulã. §. j. ſ. locati. Solu. ſi eſt contractus bonæfidei, nõ vitiatur pro-
pter difficultatē expreſſam: in contractu ſtricti iuris: ſecus ſi ex hoc appa
ret difficultas. §. ſi quis ſeruos. in. l. ſi mihi & tibi. de legat. j. Et gloſſ. ibi
3 multum variat: † tamen veritas eſt, quòd teſtamentũ habet inſtar bonęfi
dei: vt. l. in minorũ. C. in qui. cau. in inte. reſti. nõ eſt neceſ. ideò difficultas
4 expreſſa in teſtamento remouetur. Diſtinguo ergo, † aut difficultas non
eſt expreſſa: & nõ vitiat: vt hîc. Aut eſt expreſſa: & tũc aut in cõtractibus
bonæfidei: & idē. Aut ſtricti iuris: & tunc aut habēt inſtar bonæfidei, aut
non: vt ex prædictis patet. Poſſet tamen eſſe tanta difficultas, quòd habe
tur pro impoſsibilitate: vt. j. ea. l. §. cum quis. & ibi not. & ibi dicã. & tũc
5 impediret. ¶ † Ad ſecundum. an difficultas impediat exactionem? hîc vi-
detur dici, ꝙ non. Dicit enim confeſtim &c. contra. ſ. de iudi. l. ſi prætor.
§. fi. cũ. l. ſeq. & inſti. de inuti. ſtipu. §. fin. & de offi. iudi. §. j. Ibi datur di-
latio, donec poſsit commodè dari: & ſic videtur: ꝙ non ſit aliqua differen
tia, an promittã tibi Stichum dare Epheſi: an promittã ſimpliciter Sti-
chum, qui tamen non eſt Epheſi. Cuius contrarium dicit tex. & gloſſ. So
lu. fateor. Sed vnus habet dilationem à lege: alius à iudice, ſecundum Dyn.
Quid eſt hoc dictum? Reſpon. cum exprimitur locus, habet quis dilatio-
nem à lege, ſeu conuentione, quæ impedit obligatiõis diem venire: & ſic
ante diem malè agit: vt. ſ. eadem. l. §. cum ita. Sed quando locus non ex-
primitur: tunc tempus miſerationis cauſa indulgetur ſolutioni, & ante di
em poteſt agi: & in compenſationem deduci: vt. ſ. de compenſa. l. ſi cum
liti. in fi. qui textus iſta declarat. Sed contra hoc inſtitu. de inuti. ſtipulat.
§. fina. Solu. non poteſt agi quo ad effectum executionis, vt ibi: ſed quo
ad effectum condemnationis, ſic: vt hîc in textu. ¶ Sed contra: ſecun-
dum hoc, ille, qui non habet pecuniam, non poterit exigi, nec condemna
tus in

tus in carcerem poterit detrudi:& sic non erit necessaria cessio
bonorum:contra.l.j.C.qui bon.cede.pos.Respondeo, prædi-
cta sunt vera,quando difficultas est in præstatione speciei:sec⁹
in præstatione quantitatis.sicut enim casus non liberat debito
rem:ita nec difficultas impedit exactionẽ,vltra tempus,quod
datur iudicatis:vt probatur in.l.cum res.§.primo.s̈.de lega.j.
Facit tamen difficultas,quandoq; vt cogatur creditor pro quã-
titate speciem recipere:vt.C.de so.authen.hoc nisi.Item cõtra:
vt in specie non differatur exactio propter difficultatem.Nã
debet præstari q̃titas,si non potest præstari species,vt.l.nõ du
bium.in fi. s̈.de leg.iij.Sol.si difficultas est temporalis,differ-
tur executio,donec superueniat facultas:vt dicta.l.si pretor.in
fi.cum.l.sequen.cum simil.Si verò esset difficultas dubia,seu
perpetua,tunc deuenitur ad æstimationẽ.¶ Contra hoc videt̃,
quia quando seruus est fugitiuus,difficultas est dubia:& tamẽ
non deuenitur ad estimationẽ:vt.d.l.cum res.§.sed & si alien⁹,
&.l.cũ seruus.eo.ti.Sol.quãdo seruus est fugitiuus,difficultas
est tanta,quòd assimilatur quodammodo casui fortuito:licet
non totaliter:quia eum habere non licet,quamuis aliqua spes
sit:vt.l.iulianus.§.j.de actio.emp.facit.l.in fuga.C.ad.l.faui.de
plagi.Sed prædicta loquuntur,vbi non est tãta difficultas.Itẽ
contra illam differentiam,quam feci inter obligationem quã-
titatis,& speciei:videtur iste tex.vbi æquiparatur.Solu.fateor
quòd equiparatur contractui in substantia obligationis:secus
quo ad modum exactionis:vt dixi.Item contra hoc:quia eadẽ
sunt tempora executionis,siue sit debita species,siue quãtitas.
vt.l.in fideicom.in princip.s̈.de vsuris.Solutio circa hoc glossę
variant.veritas est,quòd idem est tempus exactionis vtriusq;
quando agitur actione personali:vt.l.fi.C.de execu.rei iudica.
& ibi plenè per glos.Sed iudex potest ex causa prorogare &
abbreuiare:vt ibi not.& hoc est ex causa tantum,quæ causa est
secundum dictum.§.fi.institu.de inuti.stip.Nam est euidẽtior
causa,quàm in pecunia:vt si est species Ephesi:tũc iudex sta-
tuit diem:& ideo ex causa potest prorogare diem.sed in actio-
ne in rem,tempus non est limitatum:sed iudex statuit officio
suo:vt institu.de offic.iudi.§.j.Et ideo distingue,aut quæris,
vtrum difficultas impediat exactionem quo ad effectum con-
demnationis:aut quo ad effectũ executionis:& tunc,aut in ob
ligatione est quantitas:aut species,seu factum.& hoc secundo
casu:aut est difficultas tpalis,aut dubia:& si dubia,aut multum
magna,aut nõ.¶ Habemus videre tertium & quartum.Et op-
po.secundum gl.& videt̃,quòd difficultas pœnæ obligationẽ
impediat:vt.s̈.ad.l.Rhodiam,de iac.l.si vehenda.§.pe.gl.dicit,
fallit ibi.Item oppo.de.l.ij.s̈.si quis cau.Gl.dicit,fallit ibi.Dy.
verò dicit:aut est in obligatione factum & est adiecta pœna:&
difficultas impedit obligationem in pœna oriri:vt.l.si vehẽda.
§.pe.&.l.ij.s̈.si quis cau.Aut in obligatione est datio:& tunc
aut difficultas est ex parte promissoris:& tunc non impedit:
vt.l.ad diem.s̈.eodẽ.Aut in re,& tunc impeditur:vt.l.si homo
mortuus.s̈.eodem.An bene dicat Dy.Tu habes gl.valde nota.
in.l.quod te.s̈.si certum petitur.super verbo.in potestate tua,
vbi dicit, quòd moram impedit difficultas,etiã ex parte per-
sonæ:& vbi est donatio in obligatione.Pro hoc videtur text.
in.l.Thais.§.j.s̈.de fideicommis.lib.l.cum seruus.de leg.j.&.l.
cũ res.in prin.&.§.sed si stichus.eod.titu.Dñi,oportet nos ad-
uertere ante,q̃ videamus vtrum impediat pœnæ obligationẽ
6 committi.¶†Videamus,an impediat moræ[a] commissionem.
a Et dic,aut est in obligatione species dari:& tunc difficultas im
pedit commissionem moræ:vt.l.quod te.s̈.si cer.pet.&.l.cum
seruus &.l.cũ res.s̈.de le.j.Aut est factum in obligatiõe:& tũc
idem,quia impedit moram committi:vt.l.j.§.si frater.s̈.de col
la.bono.Aut quantitas est in obligatione:& tunc secus:vt.s̈.di
ctum est.Nec ob.l.Thais.§.primo. quia ibi respectu serui fa-
ctum erat in obligatione:scilicet luitio:sed respectu aliorũ nõ.
7 ¶†Ex hoc habemus videre,an impediat commissionem pœ-
b næ?Et dic quòd in omnibus[b] casibus,in quibus ex mora com-
mittitur pœna:tunc,quia mora non potest committi propter
difficultatem:nec pœna:vt.l.ij.s̈.si quis cau.&.l.Celsus.s̈.de ar-
bi.Si verò committeretur pœna ex conditionis euentu nõ ex
mora:& tunc secus.argu.s̈.eod.l.in illa stipulatione,si calendis.
Prædicta vera,nisi esset in obligatione quantitas dari:vt.s̈.ple
nè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Facere qui per se nequit,per substitutum faciat,quando non est electa industria personæ.*
Feudum concessum aduocato,quando debeatur eius hæredibus?
2 *Seruire per substitutum,quando quis possit?*

Si ab eo stipulatus sim. Possum stipulari ab eo,qui non
1 potest facere illud,quod per aliũ est factibile.hoc dicit.¶†No a
ta quòd qui non potest facere per se,debet facere per substi-
tutum hoc ideo : quia non fuit electa industria personæ . &
sic fuit cogitatũ de effectu qui resultat ex opere:vt de codice,
qui resultat ex scriptura:potius quàm de ipso actu:vt dicam
2 plenè.j.tit.primo.l.nemo.Et glossa inducit ad quæstionem†fi-
lij aduocati.concessum fuit in emphyteusim,vel feudum,cuidã
aduocato aliquid,an debeatur hæ edibus eius,licet nõ sint ad-
uocati:cum possint per alium seruire.¶ Et gl.istam quæstio-
nẽ format in.l.quisqs.la.j.C.de epis.& cle.& ibi per doc.Spe.
format in ti.de aduo.§.j.ver.sed pone Ab.Non est bñ declara
tũ.Ideo primò est videndũ,an ip̄e idẽ viuens possit seruire per
substitutũ.Dic si qdẽ ipse impedit̃ ex cã superueniẽtis digni-
tatis,vel alterius necessitatis:& põt:vt.C.de decu.l.nullus.lib.
x.de princi.agen.in re.l.pe.li.xij.Si verò non impedit̃,sed ip̄e
sua sponte vult seruire per substitutum:& nõ põt .quia videt̃
electa industria p̄sonæ certæ:vt.l.inter artifices.j.de sol.& hic
§.nõ facit.Nõ em̃ potest dici,quòd hic fuit cogitatũ de facto:
sed magis de ipso fieri.Si verò ipse aduocatus est mortuus:tũc
in hærede eius est aduertendum,qualiter sit facta cõcessio.Nã
si fuit dictum,concedo tibi istũ fundũ,vt sis meus aduocatus:
tunc videt̃ cõcessum iure plenę proprietatis:& sufficit defun-
ctum fuisse aduocatũ,donec vixerit:hæres autẽ in nil tenet̃:vt
C.de suffr.l.j.§.quòd si prædia.&.j.de va.& extraor.cog.l.j.§.
diuus.& hoc verũ,si concedens erat priuata p̄sona:si verò esset
ecclesiastica:tunc videtur concedi ad tp̄s,donec aduocat⁹ esset:
& sic ad heredẽ nõ trãsiret:vt no.extra de insti.c.cũ venissent.
per Ber.Sed si ponimus fuisse concessum in feudum:vt gl.po
nit:tunc parcat mihi Iac.de bel.qui scripsit super vsibus feudo
rum,& in.d.l.quisquis.C.de epis.& cle.posuit distinctionem:
an in feudis possit quis seruire p̄ substitutum.& idem hîc reci
tauit do.Ray.ego dico quòd prædicta nil ad propositũ.Nam
istud est feudum datũ pro certa mercede:& ideò cõcedẽs qñ-
cunq; post annum,potest reuocare:vt.x.co.de feu.guardiæ &
& castal.c.j.cõiuncto ti.si de inuesti.inter do.& vasal.c.j.in fi. b
& ideo hæres non potest habere,nisi domino volente.

SVMMARIVM.

Pœna,ut committatur,non sufficit de facto fieri.& uide nu.4.ubi remittit.
2 *Impoßibilitas est,quando id,quod est impoßibile,per unum tãtum est explicandum.*
3 *Venditio rei prohibitæ alienari,etiam inter scientes,quando ualeat.*
5 *Ciuitas quando poßit platæam uendere?*
6 *Impoßibile etiã reputatur id,quod obtineri nõ potest, nisi per ciuitatem fiat noua lex.*

Cum quis sub hac conditione.

1 †Non sufficit de facto fieri ad pœnæ cõmissionẽ.h.d.Tu di-
cis,ꝙ impossibile est rem sacram vendere.contra:imo possibi
le:quia Papa potest,& Imperator:vt.l.apud Iulianum.§.fin.
2 s̈.de leg.j.Dicit gl.†ꝙ id,quòd est possibile explicari per vnũ
tantum,est impossibilitas.Dy.dicit ista verba in.c.semel deo.
3 extra de reg.iur.lib.vj.¶†Opp.ꝙ de iure potest vendi res sa-
cra:licet non alienari:vt insti.de em.& ven.§.fi.&.s̈.de cõtra-
hẽ.em.l.liberi.Dico ꝙ rei sacræ & religiosæ nulla est emptio,
c respectu rei simpliciter:quia non transfertur dominiũ:[c] & qñ
prohibetur venditio,prohibetur talis,ꝙ inter scientes valet.
d quod no.hic.Sed istud[d] videt̃ cõtra.l.cũ pater.§.libertis.de le.
ij.vbi prohibitio testatoris impedit translationẽ dominij:ta-
men vendens incidit in pœnam,& tenetur restituere . Breui-
ter ibi valet venditio,etiam inter scientes:quia ei⁹ rei,cuius est c
commercium nunc,semper potest venditio fieri inter scientes
vt gl.tenet in.l.si in emptione.§.item si emptor.s̈.de contra-
hen.em.licet gl.contra teneat,& nõ bene simpliciter.in.l.si is
qui pro emptore.§.fi.s̈.de vsucap.Sed si non est commercium
rei:tunc venditio impeditur inter scientes.& de facto dicit̃ fie-
ri:nec pœna committitur vt hîc.¶ Op.ꝙ sufficit de facto fieri
ad pœnæ commissionem:vt.l.lucius.§.tres hæredes.s̈.ad Treb.
sol.ibi fuit factum,& cogitatum expressè de facto:hic nõ.Ideo
in dubio pręsumitur de iure.¶ Sed cõtra.C.de transac.l.vbi pa
ctum sol.ibi factum de facto affert incommodũ:ideo de facto
præsumitur cogitatum:hîc sec⁹.Sed dices tu:nonne affert in-
commodũ:quia cogetur vendicare,quod prius possidebat ec-
clesia?Respon.sola venditio non tribuit hoc incommodum,sed
4 traditio:sed hic fuit in conditione sola venditio.Et istud,†an suf
ficiat de facto fieri quo ad pœnæ commissionem:dic per Cy.
si mancip.ita fue.alienat.l.ea quidem.si quo ad pœnæ euitatio d

a ¶ Moræ cõmissionẽ.Adde tu circa hoc, & vide latè dñm meũ Soci.in cõsil.cclxxxviij.col.añpe.ver.circa.v.q.ĩ.ij.pte.& ibi plenè distinguit:quam distinctionẽ ẽt reassumpsit in alio suo cõsi.qd' ĩcipit,suppositis multis, q̃ latè & clarè.ꝙ nõ habet̃ in imp̄ssis:& dicit,aut p̄missio facti sui natura,nõ ẽ difficillis:sed difficultas superuenit:& tũc difficultas excusat à mora,& à pœna:aut p̄missio facti natura sui à principio est valde difficilis:& tunc vr̃ qs ad talẽ rẽ difficilẽ voluisse se obligare:& p̄ cõsequens difficultas nõ debet excusare p̄ redãnũ.cũ sua materia.vide ibi.

POMATES.

b ¶ Dic.ꝙ ĩ oibus. Vide Fel.in.c. ex rescripto . col.pe. de iureiuran.circa hoc,vide q̃ scribit p̄ceptor meus domi.Iason in.l.nũmis.in.v.not.s̈.de in lit.iurã.& Panor.cõsi.xc.co.ij.vo.j.in.ij.dub.& fed.cõs.cxxij.Fe.in.c.testimoniũ.co.viij.de testi.& consi.ciij.ad fi.& bar.cõs.ccxxxix.& Alex.cõs.xcij.ad fi.co.fi.vo.j.& Paul.in.c.significãte.ĩ.ij.no.de pigno.& Fel.in.c.j.viij.col.ij.de offi.delega.vide etiam Bal.ĩ.c.j.§.porrò.col.ij.vbi dicit ꝙ ĩpotẽtia soluendi excusat à piurio.in ti.q̃ fuit prima causa bene amit.

c Scripta exemplaria habent.'& qñ p̄hibet̃ venditio : p̄hibet̃ talis, q̃ inter sciẽtes valet:ꝙ non hic.In Venetis ita lego:qa nõ trãsfert̃ dominiũ,quo ad vẽdẽtẽ.dic aut ignorant:& valet . aut sciunt:& prohibetur venditio talis.quia inter sciẽtes non valet.qd' no.hîc.Ale.loseus.

d ¶ Sed istud vi-

def.nota. ꝙ teſta-
tor non poteſt ſti
pulari vni hære-
dum actionem.
Quod tu limita,
niſi ceſsionem le-
garet:quia tũc po
teſt.caſus eſt ſin-
gu.in.l.j.de exce-
ptio. ſecũdũ Bal.
ibi, quem omni-
no vide.Andręas
Barba.
2 ¶Idẽ dico.Adde,
quòd Paul.de ca-
ſtro dicit,ꝙ ex eo
ꝙ recognoſcunt
ſupiorẽ,non põt
hoc facere ſine li-
centia ſuparioris,
ad quẽ ptinet ad
miniſtratio reipu
blicæ.Vnde dicit
ipſe,ꝙ cõitas Pa-
duę ñ poſſet alie-
nare ſine cõſenſu
dñorũ Venetorũ.
apud quos eſt ad-
miniſtratio com-
munis.l.j.de con-
ſti.princi.Item in
eo,ꝙ dicit Barto.
ꝙ erit neceſſe fa-
cere teſtamentũ,
Rap.reprehendit
quia etiam ſtatu-
to non facto poſ-
ſet vendere:& vẽ-
ditio haberet vim
legis, vel ſtatuti:
quia contract⁹ fa-
ctus ab illo qui ha
bet vim legis con
dendæ, vim legis
habet.l.Cæſar. de
pu. &.l. donatio-
nes.C.de dona.in
ter vi.& vxo.no.
no.Bart.in.l.ciui-
tas.ſ.ſi cer.pet. &
cũ hoc videt̃ trãſi
re Paul. qui dicit
videndũ Bal.in.l.
j.C. ne filius ꝓ pa
tre. Tu adde, ꝙ
Bal.cõſ.ccccxciij.
iiij li.dicit,ꝙ cum
contract⁹ emanãt
ĩ forma cõtract⁹,
habet vim contra
ctus, & tanq̃ con
tractus ſunt ſeruã
di. Et qñ cõitas
1. poſsit vẽdere res
cõitatis,& qualit̃:
vide Bal.cõſi.ccc.
ciiij.j.lib.

nem:dic,vt,l,quidam cum filium.in fi.ſ.e.ſi quo ad actionem
conſequendam:dic,vt.l.mulier.§.penul.cum ſi.de cõdi.inſti.
5 ¶†Quæro,ciuitas iſta vult vendere aliquam plateam,an poſ-
ſit?Gl.hic videt̃ dicere ꝙ nõ,niſi Principe ſtatuente.Sed dico,
ꝙ in iſtis ciuitatibus,quę non recognoſcunt ſuperiorẽ Papam
vel Principẽ:ꝙ illæ pñt.Ipſę enim ſuijpſius ſunt princeps,&
populus liber eſt:vt.l.nõ dubito.de capti.& no.eo.ti.l.hoſtes.
2 Sed ſi ponimus,ꝙ principẽ recognoſcãt,idẽ[a] dico:quia ipſa ciui
tas ſtatuẽdo põt alienare,hoc eſt,prius legem faciendo:vt.l.ꝓ-
hibere.§.planè.ſ.ꝙ vi aut clam.vbi eſt caſus.Prætereà ꝓbatur
ſ.ne quid in loco publi.l.ij.§.viã publicã.& ibi gl.q̃ in hoc vi-
det̃ æqparare Principẽ,Senatũ,& ciuitatẽ:in faciendo locũ pu-
blicũ,vel nõ.Et ideo feci de facto fieri primò ſtatutũ,ꝙ locus
ille eſſet priuat⁹:poſtea feci fieri vẽditionẽ ſolẽniter.ſatis puto
etiã ſufficere,ſi fiat ſtatutũ de vẽdẽdo ipm locũ publicũ:vt p̃di
6 xi.†¶Hoc ergo p̃miſſo habes hîc aliud notabile,ꝙ id quod nõ
põt obtineri,niſi fiat noua lex per ciuitatẽ:ita difficile eſt,ꝙ re
putatur impoſsibile.facit quod no.p Inn.extra de teſt.c.filius.

Si vt. ¶Iſte.§.ponit formã ſtipulatiõis.ſic.ſ.eo.l.cũ q̃d.

SVMMARIVM.

1 *Ratio,quare in dandis non poteſt quis uni ex hæredibus ſtipulari.*
2 *Ratio.quare in obligatione faciendi poteſt uni ex hæredibus ſtipulari.*
3 *Vſusfructus,ſi quis ſtipulatus eſt ſibi & hæredi ſuo* Titio:Titio *acquiritur pro parte hæreditaria,alijs cohæredibus non.*
Vſum,ſi quis eſt ſtipulatus ſibi,& Titio *hæredi ſuo,*Titio *inſolidũ actio acquiritur.*
4 *Stipulando,quando quis poßit uni ex hæredibus quo ad actionem,prouidere?*
5 *Factis ſi ſtipulatur quis ſibi &* Titio *hæredi:& Titij non interſit,ſed alterius,illi ſoli actio competit.*
6 *Dari,quando non eſt in ſtipulatione,hæredes non nominati habent actionem:ſed an exceptione repellantur?*
7 *Herædes non nominati in ſtipulatione continente dari,exegerunt:an & quando nominato teneantur reſtituere quod exegerunt actione fami. erciſcundæ.*
8 *Hæredum uni,an poßit prouideri quo ad exceptionem.*
9 *Hæredum unum,an quis contrahendo grauare poßit.*
10 *Hæredum unus quãdo poßit ſolus grauari ex ultima uoluntate?*

Præterea ſciendum. ¶Subtilis eſt.In dã-
dis non põt qs vni ex
hæredibus prouidere:ſecus in faciendis.¶Opp.de.l.ꝙ dicitur
ſ.eo.ſol.ibi pater ſtipulatur factum fieri à filio: hîc ab alio ipſi
filio.Vel aliter,vt in gl.quia cum hic ſtipulet̃ poſt mortẽ,vale-
ret.etiã ſi vt filio ſtipulet̃:vt.l.quocunq̨.§.ij.ſ.e.Illa lex nil fa-
cit ad propoſitũ:quia ibi loquit̃,an q̃rat̃ mihi,qñ filio meo ſti-
pulor:hîc verò,an hæredi acq̃rat̃.¶Venio ad.l.noſtrã.& q̃ro,
q̃ eſt rõ diuerſitatis inter obligationẽ dãdi,& obligationẽ faciẽ
di?Gl.dicit,ꝙ in obligatione dandi pariter intereſt vtriusq̨,ſe
cus in obligatione fieri:vt in exemplis poſitis in gl.Sed iſta ra
tio videtur cõtra caſum.l.auus.ſ.de pac.&.l.auus.ſ.de pac.do.
ſed ibi loquitur in pactis,quæ fiunt ad exceptionẽ:hîc in his,
quæ fiunt ad actionẽ.Vel aliter,vt in glo.mag.quã totã recita,
vt iacet.¶Et pro ei⁹ declaratione,& totius materiæ intẽdo exa
minare iſtã materiã,p quatuor q̃ões.Primò,an qs ſtipulan-
do poſsit vni ex hęredibus prouidere quo ad actionẽ.Secũdò,
an poſsit vni prouidere quo ad exceptionem.Tertiò an poſsit
vnũ ex hæredibus tm̃ contrahendo grauare.Quartò,an proui-
1 dere vel grauare poſsit vltimã voluntatẽ condẽdo.†Ad primũ
q̃ro primo,q̃ eſt rõ,ꝙ in dandis non põt qs vni ex hæredibus
ſtipulari.Pe.videt̃ dicere,ꝙ rõ eſt:quia obligatio incipit à de-
functo:nec eius morte finitur,etiã ſi velit:quia obligatio eſt p
petua:vt.l.eum q ita.§.qui ita.ſ.eod.& ex.l.xij.tabu.Diuiditur
inter hæredes:vt.l.ea quæ.in omnibus.C.fa.er.& ſi cer.pet.l.j.
& de pac.l.pacto ſucceſſorũ.ideò trãſit ad hæredes.Ex hoc cõ
cludit ipſe,ꝙ ſi obligatio nõ cœpit à defuncto:ſed ĩciperet ab
hærede:vt.C.vt ac.ab hærede.& cõtra hære.l.j.quòd tunc poſ-
ſet qs vni ex hæredib⁹ ſtipulari:quia ceſſat rõ p̃dicta,& ex hac
p̃ſumptione ponebat ſuã diſtinctionẽ ſatis longã,quã nõ refe-
ro:quia falſa eſt fundata ſuper dicta rõne:quã probo falſam.hę
res em̃ repræſentat pſonã defuncti ſolùm,pro ea parte,ꝓ qua
eſt hæres:vt.C.de rei ven.l.cum à matre.no.ſ.de p̃to.ſtipula.l.
ij.§.fi.in glo.mag.Pro alijs partibus extraneus eſt:vt dictis.ll.
&.C.de hære.ac.l.ſi adulta.& de bo.autho.iudi.poſ.l.ſi vxor.
& ad.l.fal-i.licet.cum ſim.Poſito ergo,quòd ſtipulatio nõ in-
ciperet à defuncto,ſed ab hærede:ſi dices ei quæri inſolidum:
ſtatim ſequeretur,ꝙ poſsit quis alteri extraneo ſtipulari,cum
pro alijs partibus ſit extraneus,quod eſt contra.§.alteri.Pręte-
reà,licet ab hærede incipiat obligatio,tamẽ hæreditaria eſt:vt
l.hæreditarium.de bo.autho.iudi.poſ.ergo etiam ſecundũ eum
debet diuidi inter hæredes.per.l.xij.tabularũ.vt.l.pro hæredi

tarijs.C.de hæred.acti.Dic ergo tu: quòd eſt ratio,quare ei cui
voluit prouidere,non quæritur inſolidum:quia pro alijs parti-
bus eſt extraneus:& ſic ei ſtipulari non potuit: vt dictum eſt.
¶Si quæris,quæ eſt ratio,quòd alijs quæritur,quibus ipſe ꝓ-
uidere noluit?Reſpon.ratio eſt,quia obligatio perpetua eſt: &
tranſit in hæredes,per.l.xij.tab. etiam inuitis contrahentibus:
2 vt dixi. Item quæro, quæ eſt ratio, ꝙ in obligatione faciendi
poteſt vni ex hæredibus ſtipulari. Reſpondeo facta ſunt indi-
uidua regulariter:vt.l.ſtipulationes nõ diuiduntur. ideò cuili-
bet hæredũ cõpetit actio inſolidũ:vt.l.in executione.§.ij.ſ.eo.
Ideò nõ eſt mirũ, ſi ex ſtipulatione defuncti competit hæredi
nominato inſolidũ:quia etiã ſi nullus eſſet nominatus,inſolidũ
ſibi cõpeteret.Et ſi dicis,quę eſt ratio,ꝙ alijs nõ nominatis non
competit.Reſpõ.quia eorum non intereſt,vt in exemplis poſi-
tis in gl.ſi eorũ intereſſet,omnibus cõpeteret:quia eſſet eadem
ratio,quæ in obligatione dandi. Et ſi poneres hoc in facto diui
duo:tũc idem,qđ in obligatione dandi: q̃a ceſſat ratio prædi-
cta.Idẽ in facto ĩdiuiduo,ſi ageret̃ ad intereſſe. ¶†Sed q̃d ſi ſti
pularet̃ aliq̃d, qđ de ſui natura nõ eſt tranſitoriũ ad hæredes:
vt vſus,& vſusfructus,ſi ſtipulatus eſt quis ſibi, & hæredi ſuo
Titio:tunc illi Titio acquiritur, prout poteſt: quia in vſufru-
ctu,q eſt diuiduus acq̃rit̃. ſ.ꝓ parte hæreditaria, pro alijs non,
q̃a q̃d ſibi,vt extraneo,defunct⁹ ſtipulari non potuit,ad alios
hęredes nõ pertinebit:q̃a ex perſona defuncti finit̃,& ad hære
des nõ trãſit,niſi ſit actũ:vt.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.ſ.eod.
ſed de alijs nõ fuit actũ ergo &c.In vſu verò, q eſt indiuiduus:
vt.ſ.de vſu.& habit.l.vſus pars.ergo quæritur illi hęredi nomi
nato actio inſolidũ,ſicut in alijs indiuiduis:alijs hæredibus ni-
4 hil,eadẽ rõne,qua ſupra.¶†Ex prædictis collige diſtinctionẽ
per te ſic,aut loq̃mur in his, q̃ ſunt tranſmiſsibilia ad hęredes:
aut in his, quæ cũ perſona finiuntur. Primo caſu,aut continet
dationem:aut factũ:& ſi factũ,aut diuiduum,aut indiuiduũ.Et
ſi indiuiduũ:aut agitur ad intereſſe, aut ad ipſum factum:& ſi
ad ipſum factum:aut omniũ hæredũ intereſt æqualiter:aut ei⁹,
qui eſt nominatus tantũ, vt ex prædictis patet. Secundo caſu,
quãdo cum perſona finit̃:aut continet diuiduũ, aut indiuiduũ:
5 vt.ſ.planè dixi.¶†Quæro iuxta prædicta,qñ factũ quis ſtipu
let̃ ſibi,& Titio hæredi: q̃d ſi intereſt alterius ex hęredibus nõ
nominati,illius autẽ nominati nõ intereſt?Reſpõdeo illi cõpe-
6 tit actio ſoli per ea,quæ dicta ſunt,¶†Quæro,qñ dari ſtipula
tur:an alij hęredes nõ nominati habeãt actionem,vt dictũ eſt:
an exceptione repellantur?dicit gl.hîc,ꝙ ſic: q̃a cõtra defuncti
voluntatẽ agunt.Itẽ no.ſ.de pac.l.auus. Ego dico, ꝙ defuncti
voluntas fuit,vt ita demũ exceptione repellant̃, ſi ei cui voluit
ꝓuidere,totũ acquireret̃: aliâs ſecus. Nõ em̃ voluit adimere a-
lijs,qđ nominato nõ quæritur.ar.ſ.ex qui.cau.maio.l.nec vti-
lẽ.& ideò ſi illi nominato aliquo caſu eſſet quęſita vtilis ꝓ por
tionibus nõ hæreditarijs:vt quia fuit interpoſita ſtipulatio,ſup
rebus ipſius defuncti:vt.l.pe.C.ad exhi.Vel aliter,vt.ſ.dixi.ea.
l. ſtipulatio. §.ſi qs inſulã.vel,quia teſtator hoc nomẽ p̃legaſſet
ſibi tacitè,vt dicã,vel expreſsè:vt.l.ex legato.C.de le.tũc verũ
7 diceret gl.& ita loquit̃.C.de excep.l.j.aliâs ſecus. ¶†Sed quę-
ro,alij nõ fuerunt exceptione repulſi:& ſic exegerũt:an nomi-
nato reſtituere teneantur actione fami.erciſcun.Glo.hîc,quòd
ſic.Tu dic latius:aut teſtator vnum nominauit,quem tunc ſolũ
hæredẽ facturũ credidit:& poſt eà habuit plures.& tũc alij pe-
tent,nec reſtituent.arg.ſ.de pac.l.tale.in fin.tangit goſſ.in.d.l.
auus.Aut ſciebat ſe habere debere alios:& tunc niſi teſtator vo
luntatem mutauerit, videt̃ illi nominato tacitè legare. ergo &c.
vt.l.filiæ.C.fami.erc.ſecũdũ gl.Sed iſtud eſt verum,quando de
uentum eſt ad traditionẽ:aliâs ſecus:vt.C.de caſ.pecu.l.j.li.xij.
&.l.ij.C.ſi quis alteri,vel ſibi.aliâs morte nõ confirmaretur:vt
arg.ſ.de dona.inter vi.& vxo.l.Papinianus.& tangam.ſ.de do-
na.l.donationes.§.pater.&.l.ſi pater.in prin.vnde credo, quòd
actiõe fa.erc.nõ teneat̃.niſi ex alijs appareat, ꝙ voluerit legare
8 tacitè,vel expreſsè.¶†Ad ſecundũ,an vni ex hęredibus poſsit
ꝓuideri,quo ad exceptionẽ?inter glo.noſtras fuit opi. Finali-
ter dicũt idem,qđ in actione:cũ ratio diuerſitatis reddi nõ poſ
ſit.ita no.hic.&.d.l.auus.Doct.oẽs tenẽt contrarium,quòd ex
ceptio vni tm̃ poſsit quæri:vt.d.l.auus.de pac.&.l.auus.de pa.
do.Et ratio diuerſitatis eſt ſecũdũ Iac.de Are. q̃a creditoris in-
tereſt,quòd alij hęredes nõ nominati,nõ poſſunt excipere:ſed
debitoris non intereſt,vtrũ vnus vel omnes agant. Vel dic ſe-
cundum alios,& melius.exceptio vel pacta liberatoria poſſunt
eſſe perſonalia:vt.l.iuriſgentiũ.§.pactorum.ſ.de pac.&.l.qui
in futurũ:vñ põt facere paciſcẽs,ꝙ ad hæredes nõ trãſeat:ſecus
in pactis obligatorijs,vt dictum eſt:ideò nõ trãſibit,niſi ad no-
minatũ.Idẽ in pactis obligatorijs,quæ eſſent eiuſdẽ naturæ:vt
ſ.vidiſtis.¶Sed contra hoc videtur.ſ.eodem.l.eum qui ita.§.j.
ibi,& quãuis &c.Solu.ibi pactum videtur factum ob cauſam.l.

ſi hæres nominatus tenetur in totum. Cum igitur non teneaꝛ
niſi pro parte, ideo illud pactum eſt inutile. ¶ Quæro quid ſi
illum cui pactus eſt ſolùm putabat ſibi hæredem? Reſpondeo
omnibus proderit. argu. ſ. de pac. l. tale. §. fi. no. in. l. auus. & qa
9 conſtat, ꝙ noluerũt facere pactũ perſonale. ¶ Venio ad tertiũ
† an vnũ ex hæredibus poſsit cõtrahendo grauare? Et lex exp̃ſ
sè videtur dicere, ꝙ nõ: vt. ſ. e. l. cũ q ita. §. te & Titiũ. Rõ, quia
ſicut non poſſum obligare extraneũ: vt inſti. eo. §. ſi qs alium:
ita nec poſſum hæredẽ ꝓ illis portionib⁹, ꝓ quibus nõ eſt hæ
res, qa quo ad illa eſt extraneus, vt dixi. trãſit ergo in perſonã
aliorũ hæredũ, ſicut cæteræ obligationes hæreditariæ. ¶ Sed
q̃ro, qd ſi eſt talis obligatio, q̃ põt finiri ex cõuẽtione in perſo-
na ꝓmiſſoris: vt promiſsio de aliquo nõ faciẽdo: vt. ſ. e. l. ſi ſic?
Rñ. tũc poſſum tm̃ vnũ ex hæredib⁹ grauare quo ad ipſum fa-
ctũ. Sed ſi agereꝛ ad intereſſe: tunc oẽs hæredes tenerenꝛ ꝓ hę-
reditaria portione: vt. l. iulianus. in prin. ſ. e. Intelligo em̃, ꝙ ibi
ex ſolius Titij facto ſtipulatio cõmittiꝛ ex facto aliorũ, nõ: qa
cõtrahẽtes nõ voluerunt: quod potuerũt, vt dixi, ſed poſtq̃ eſt
commiſſa, omnes tenenꝛ ꝓ portione hæreditaria ad intereſſe.
10 ¶ Ad quartũ venio, † ſcilicet an vnum poſsit grauare. ſ. vltimã
voluntatẽ condẽdo. Dic aut q̃ris de obligatiõe iã cõtracta: aut
de cõtrahẽda ex ipſa vltima volũtate. Primo caſu aut vult vni
prouidere legando actionẽ quã habet: & põt: vt. C. de excep.
l. j. ibi no. & C. de le. l. ex legato. cũ ſi. Aut vult grauare, vt ſuſti-
neat onus vnius obligationis, qua tenebaꝛ: & tunc quo ad credi
torẽ nõ põt vt habeat actionẽ cõtra eũ ſolũ. Fallit in actiõe de
dote. vt. l. cum ab vno. ſ. de leg. ij. dic vt ibi, ſed põt vt cohæredi
bus teneaꝛ actiõe fa. er. vt ibi plenè no. Secũdo caſu diſtingue,
aut grauat vnũ ex hæredib⁹ in ſpẽ hæreditaria: & tunc nõ tene
tur, niſi ꝓ hæreditaria portione: vt. l. ſi fundũ ſub cõditione. §.
ſi libertus. de leg. j. & no. de leg. ij. l. Meuius. §. eũ. Aut in ſpecie
nõ hęreditaria: & tũc grauaꝛ hæres in totũ: vt. l. ſi tibi homo. §. j.
j. j. de leg. j. Aut in quãtitate: & tunc inſolidũ. l. ab oĩb⁹. in prin.
de le. j. quod dixi in ſpecie hæreditaria tantum teneri pro par
te: intelligo, niſi onus iniunctum fuerit indiuiduũ: vt. l. cũ quaſi.
§. ſi plures. de fideicom. liber. & iſtud vltimũ bene tetigit Gul.
de cug. in. d. l. auus.

SVMMARIVM.

1 *Præfationes contractus probant, quæ dicta ſunt in contractu: ex eis à qua litate perſonarum agitur.*

LEX CXXXVIII.

a Eum qui certarum. ¶ a Promiſ-
ſio facta ĩ nũ
dinis, intelligiꝛ in die vltima nũdinarũ. h. d. ¶ Quę
ro, q̃ erat rõ dubitatiõis hmõi. l. Et eſt rõ, cũ ſtipula
tur qs in nũdinis videꝛ ſtipulari, vt in nundinis poſsit expẽde-
re: & ſic in prin. & hoc ꝓ Sabino: & pro Proculo facit regula
l. q hoc anno. ſ. e. ¶ Gl. q̃rit ſi eſt expreſſum vel tacitè actũ ab
vtraq; parte. Et gl. dicit fortè. ſed ſine fortè: quia tũc dic, & tpe
1 acto illo debeꝛ, vt. l. cũ q calẽdis. ſ. eo. Ex p̃ſumptiõibus † ergo,
hoc eſt, ex his, quę in p̃fationib⁹ ſunt dicta debuit hoc probari:
vel ex qualitate ꝑſonarũ. ſed Iuriſcõſult⁹ inſpexit hîc ſolũ ver
borũ ſignificationẽ. Sed gl. videꝛ cõtra iſtũ tex. inſti. de inuti.
ſti. §. pe. Sed diſtingue, aut apparet quid actum ſit: aut non.

SVMMARIVM.

1 *Electionem habens, uel declarationem, quando poſsit uariare. & nu. 3.*
Electio, quando conceditur à lege, uidetur concedi per futurũ indicatiui.
2 *Electio in ultimis uoluntatibus, trahit ſecum executionem.*
4 *Remedium qui quòd habet electionẽ, facta executione, nõ poſsit uariare.*
5 *Dictio quoties, quando nulla eſt cauſa, uerificatur in duabus uicibus: aliàs intelligitur de multis.*
6 *Tacitum & expreſſum an, & in quo differant.*

Cum pure ¶ Iſte. §. ẽ ſubtilis. Qui habet electio-
nẽ à lege, põt qñcũq; variare. h. d. ¶ Aſ
ſumo gl. ma. & op. de. l. ſi qs ſtipulat⁹ ſit. vbi diſtinguiꝛ volam,
vel voluero. Gl. ſol. ꝙ ibi in creditore: q habet electionẽ ex cõ
uentione partiũ: hîc in debitore, q habet electionẽ à lege. Pro-
cedit vltra gl. ꝙ idẽ eſſet in debitore, ſi exprimereꝛ ꝙ in credi-
tore: ꝙ poſt lit. cõte. nõ poſsit variare, ſi haberet electionẽ, per
verbũ volã. Idẽ dicit tertia ſol. Idẽ dicit Hug. in alia gl. etiã ſi ta
citè habet electionè. Sed iſtud eſt falſum. Nã actor habet elige
re in ipſo libello: vt. ſ. e. l. vbi aũt. §. q iſtud. merito ſibi per li. cõ
teſt. p̃iudicat: qa iterũ videꝛ eligere. ſed in reo hoc nõ põt cõtin
gere: qa qñ rei eſt electio. fit libell⁹ alternatiuè. vt plenè dixi in
d. §. q illud. vñ lit. conteſt. nõ eligit: nõ põt ergo dici, ꝙ ꝓhibeꝛ
variare: cũ nullo tpe elegit. Prætereà, qñ exprimiꝛ electio p ver
bũ volã, exprimiꝛ p eũ modũ, q tacitè ineſt: vt. j. dicã. ergo nil
opaꝛ: vt. l. iij. de le. j. Nec obſt. l. iij. §. & gñaliter. ſ. de eo, qd́ cer.
lo. hic alle. in gl. qa ibi erat electio creditoris: iõ debitor admitti
tur ad purgandã morã vſq; ad li. cõte. poſtea nõ: vt. ſ. e. l. ſi inſu
1 lã. Vñ † gl. ponit aliã opi. verã: qa aut tacitè ponit, & põt varia-
re: vt hîc. Aut expreſsit: & tũc aut per verbũ voluero: & nõ po-
teſt: vt. l. ſi qs ſtipulatus. ſ. e. ſi per verbum volã, poteſt variare,
ac ſi nõ eſſet expreſſum: quia exprimiꝛ per eum modũ, per quẽ
tacitè ineſt. ¶ Et ex his no. ꝙ qñ electio cõcediꝛ à lege: videtur
concedi per futurũ indicatiui. & hæc eſt gl. p quã põt reſponde
ri ad. q. quę poſſet fieri, ſi habet electionẽ: vt. l. iij. §. & gñaliter.
de eo qd́ cer. lo. ꝙ poteſt variare vſq; ad li. conte. poſteà nõ: ac ſi
eſſet conceſſa per verbũ volam. Et prædicta ſunt vera, ſi vtrũq;
eſt in obligatione. Si verò vnũ eſt in obligatione, aliud in ſolu-
tione: actor poſtq̃ ſemel elegerit, nõ poteſt variare: vt. l. ſi pluri
bus. in fi. de le. j. vel illud, quia in legatis. Sed prima placet: vt in
eo ſtatim dicã. ¶ Op. de. l. huiuſmodi. §. Stichũ. ſ. de le. j. & l. a-
pud Aufidiũ. ſ. de op. leg. & l. fideic. §. ſic fideicõ. ſ. de le. iij. So.
2 ibi in vltima volũtate: hîc in cõtractibus. Et ratio eſt hęc: † qa in
vltima volũtate trahit ſecũ executionẽ electio: qa trãsfertur do-
miniũ: vt. l. ſi qs ſtipulatus. ſ. eo. & l. huiuſmodi & Stichũ. & ibi
gl. de le. j. d. l. apud Aufidiũ. & ibi gl. Vel ſecundũ Pe. rõ eſt: qa
vltimæ volũtates nõ poſſunt eſſe in pendenti: vt. l. fi. ſ. cõia prę
dio. & iſta eſt magis generalis rõ: vt plenè dixi in. d. l. ſi qs ſtipu
latus. ſ. e. ¶ Op. extra gl. de. l. quicqd. ſ. e. in me. mag. gl. So. loc⁹
eſt variationi hîc in electione: ibi verò in declaratione volũtatis
ambiguæ, in qua nõ licet variare. ¶ Op. de. l. ſi qs ſtipulatus fue
rit. x. in melle. j. de ſolu. Breuiter ibi vnũ erat in obligatiõe, aliud
in ſolutiõe: ideò poſt li. conteſt. nõ poteſt variare: hîc vtrũq; e-
rat in obligatione. ¶ Cõtra iſtud op. vltimo loco de. l. item ve-
niũt. §. cũ prædixim⁹. ſ. de pe. hær. de. l. miles. §. decẽ. ſ. de re iu
di. vbi poſt ſententiã admittiꝛ variatio. Sol. in cõtrarijs vnũ erat
in obligatione: aliud in ſolutione ex diſpoſitione legis. Sed qd́
dixi. ſ. habet locũ, quando ex diſpoſitione contrahentiũ. ¶ Ex
3 prædictis † ergo collige diſtinctionẽ per teipſum: qa aut loqui-
mur in declaratione: aut in electione. Et ſi in electione, aut in vl
timis voluntatib⁹, aut in cõtractibus. & ſi in cõtractibus: aut in
actore: aut in reo: & ſi in reo: tũc aut vtrunq; eſt in obligatione:
aut vnũ in ſolutione, & aliud in obligatione: vt ex prædictis
4 apparet. ¶ Venio † ad aliã gl. & aduertatis ad iſta: dicitur hic, ꝙ
poteſt variare quandocunq;: ergo qñ fiet executio, ſemp varia- a
bitur. & ſi nunquã poterit fieri executio: quod eſt ergo reme-
diũ? Dic, ꝙ vnũ remedium eſt, quòd fiat executio in æſtimatio
ne actionis: cũ propter impoſsibilitatem rei, quæ debet præſta
ri fiet æſtimatio: vt. l. ſi ſeruus. in fi. ſ. de condi. fur. l. j. §. ſi hęres.
ad Treb. Aliud remedium dat Pe. & Iac. de Are. & vult, quòd
certum tẽpus ſtatuaꝛ intra qd́, eligat: vt ar. l. mãcipiorum. ſ. de
op. leg. C. de inge. ma. l. diffamari. & l. ſi eo tẽpore. de diſtr. pig.
cum ſi. Iſtud remediũ nõ videꝛ eſſe ſufficiens. Statuo tibi tẽp⁹
intra quod eligas: nõ eligis, quid erit? Videte alterũ de duobus
erit, vel, ꝙ electio transferaꝛ ad actorẽ: vt. l. j. cũ. l. ſeq. j. de ſolu. fa
cit quod no. in simili. in. l. hæredes. §. ſi incerto. ſ. fami. ercif. & l.
legato generaliter. de le. j. Vel dic, ꝙ habeaꝛ electa, q̃ deterior eſt
ꝓmiſſori: & magis ſtipulatori ꝓdeſt: vt ar. l. ſcimus. §. pe. C. de
iu. deli. ¶ Tertiũ remedium datur p gl. q̃ eſt in. l. ſi qñ. §. hęres.
ſ. de leg. j. vt ante ſñiam ĩterrogeꝛ reus, qd velit dare: poſt ſñiam
mutare nõ poterit. Ray. alleg. illã. l. ad hoc. Pro hoc põt allegari
gl. in. l. j. in prĩ. ſ. de ac. emp. in gl. j. ma. Vel dic, ꝙ ſi ſemel elegit,
& iudex pronuntiauit in eo faciendã executionẽ: amplius nõ po
teſt variare: ſicut nec actor poſt li. cõt. ſecus ſi ante ſñiam elegiſſet
in vno condẽnari: vt dictum eſt, ne ſit eluſorium Prætoris decre
tũ: vt. l. ſi prætor. in prin. ſ. de iudi. & iſtud puto veriſsimũ. Sed
ſi ante decretũ iudicis, ſemper variaret: & tunc dico, ꝙ poſtquã
vnam rem bis elegiſſet: non poteſt amplius variare: ſicut nec a-
ctor poſt li. cõte. quod bis elegit: vt dictum eſt Ad idẽ. C. ad vel-
lei. l. ſi mulier. facit quòd nõ licet tertiò ꝓuocare. Et hoc indu-
cit ſignificatio huius dictionis, quoties, hic poſita: ſicut in dictio
ne rurſus: vt. l. fideicõ. §. ſi quis decẽ. ſ. de leg. iij. & vt leg. no. ca. l.
j. §. ſi cui ita. ¶ Sed cõtra dicit. l. ſicut. in prin. ſ. qui. mo. vuſu. a-
5 mit. & qd́ no. in. d. §. ſi quis. x. Sed nõ † curo de dictiõe, quoties,
vel rurſus, vt. l. veluti. §. fi. ſ. de eden. Nã dictio quoties, intelligiꝛ
de multis vicibus noua ſuperueniẽte cauſa: vt. d. l. ſicut. ſed ſi nul
la eſſet cauſa, ſed ſolùm alterius damnũ: tunc bis tantùm, vt dixi,
facit optimè. C. de emen. Iuſti. codi. l. j. §. ſupradictis. ibi, cum ne
6 mini & c. ¶ Reſtat vnũ, † vtrũ alibi ſit differẽtia inter expreſſum
& tacitũ? Et gl. ponit vnũ exẽplũ in. l. ſi cũ dies. ĩ fi. & l. Celſus.
ſ. de arb. & iſtud eſt clarum. Item diſtinguitur inter mandatum
tacitum & expreſſum. & vide in glo. ibi. & ſic diſtinguitur & c.
ſed. ll. alleg. in glo. videntur dicere contrarium: quia in mandato
expreſſo, videtur poſſe reuocari in adiecto, in quo eſt mandatũ
tacitum: tunc non poteſt reuocari. Breuiter, vt ſaluemus gl. opor
tet intelligere primum dictum, prout iacet. & intellige in eo, q
non eſt ſimplex mandatarius: ſed ſibi fuit ſtipulatus, & actio fu-
it ſibi quæſita. In adiecto dic, quòd poſt lit cõteſt. poteſt prohi-
beri: ante non. Item an in adiecto ſit mandatum tacitum, vel nõ,

a ¶ Eum qui. Pro hac. l. vide Ange. in conſilio. cxciij. And. Barb.

dixi.in.l.Iulianus.§.qui fundum.s.eo.

LEX CXXXIX.

CVm ex causa duplæ. ¶In causa euictiõis, si pro parte nõ defendatur: pœna insolidum cõmittit. h.d.tex.ibi. cæteris subsistere.i. rem vẽditã à creditore agẽte hypothecaria pro suis partib⁹ liberare: vt.s.de eui.l. rem hæreditariã. Vel cũ agẽte iure dominij pecunia data pro parte trãsigere:vt.s.de resci.vẽ.l.fi.§.j.Ia.de Are.& Old. dicunt hic, q oẽs denũtiãdi sunt:vidistis.s.eo.l.in executiõe.§. insolidum. ¶Op. de.l.ante pen.s.si ex noua cau.aga. vbi si vn⁹ vult: potest pro omnibus defendere. fateor, q sufficiet: sed hic non pro omnib⁹.ideo apostillã in tex.dedi. ¶Op. q in prætorijs stipulatiõibus, vno ex hæredib⁹ promissoris cõtra faciẽte, cõtra illũ tãtum pœna cõmittit.l.pœnales.§.Iulian⁹.s.ad.l.fal.hic in stipulatiõe duplæ, quæ est prætoria: vt.l.j.§.stipulatio duplæ. j.de præto.stip.Sol.tũc est prætoria, qñ sup vẽditione serui interponit: vt plenè dixi in.l.stipulationũ aliæ. circa prin.s.e.Intelligo ergo, q hic nõ erat prætoria. Itẽ in.§. Cato.dixi oppositum: qa si omnes defenderent, si tñ res euinceret, cõmitteret stipulatio: vt.l.euicta.de euic. Solu. intelligo hic, q defendũt, ita q rem liberãt.& ita apostillaui text.

LEX CXL.

PLuribus. ¶Istud principium habuistis in.l. Titia.§.fi.s.e.& eius effectum plenè in.l.scire debemus.s.eo.tit.

De hac. §.istum declaraui in.l.si Stichum.§.stipulatio. s.e.in tex. ibi id.i.eiusdẽ generis: vt decem põdo argenti. ¶Oppo.de.l.si Stichum.§.stipulatio.s.eod. Glos. dat plures solutiones. Tene mediam sol. quia aut fit denominatio annorum: aut non.

SVMMARIVM.

1 *Fundo uendito, seruitute detracta, licet seruitus sit amissa tempore: tamen remanet actio personalis ad illam constituendam.*

2 *Actus, an uitietur, quando res deuenit ad eum casum, à quo incipere nõ potuit. & nu.4.*

3 *Assignatio dotis facta in casu.l.ubi adhuc.C.de iure doti.an irritetur, si diuitiæ uiro superueniant: remißiuè.*

Et si placeat. ¶Dispositio non perfecta, & nõ consummata, vitiat si ad eũdẽ casum deuenit, à quo non potuit inchoari: secus in dispositione perfecta. h.d. Primò ponit regulã: secũdò ponit tria exẽpla, in quibus regula fallit. ¶Oppo.& videt, q res nõ vitiet, licet deuenerit ad eũ casum, à quo nõ potuit incipere: vt insti.de lega.§.ex cõtrario. Glo.dicit, q fallit ibi. Sed Dy.hic,& in.c.factũ legitimè.de reg.iur.lib.vj. dicit. Aut casus superueniẽs tẽdit ad eũdem effectum, ad quẽ ipse act⁹: & tũc nõ vitiat: vt ibi.&.l.verbis.ad leg.fal. Aut tẽdit ad aliũ effectũ, & tũc vitiat. ¶Op. qa dicit, q fallit regula in plurib⁹ hæredib⁹. nõ est verũ: qa vterq habet actionẽ insolidũ: vt.l.ij.§.ex his.s.eo.& ab initio, si duo sunt dñi: & glibet dñorũ stipulet insolidum, valeret: vt.l.si vn⁹.s.de ser.rusti. prædi.qđ est verũ ĩ seruitute nõ cõstituta: vt.l.ij.§.ex quo quidem.s.e.licet quidã habeant additionẽ Dy.quæ dicit aliter. sed falsa est additio. Gl.soluit, & bene. ¶Sed op.de.l.si sub vna.§. fi.s.e. So.ibi loquit in duob⁹ successorib⁹ singularib⁹: hic in vniuersalib⁹. Ratio apparet ex his, quę ibi dixi. ¶Op. qa hic ponit exempla in seruitute cõstituta: regula in stipulatione ponitur. Glo.soluit dupliciter: qa licet Iurisconsult⁹ ponat regulã: in exceptione intellexit largi⁹. Vel aliter, & subtili⁹: qui cõstituit seruitutẽ, tenet ad patiẽtiam: nec incõtinenti liberat ipso iure: vt no.in.l.corruptionẽ.C.de vsufruc.& ibi glo.dicit.licet Pe. cõtradicat, vt plenè dixi.ĩ.l.ij.s.eo. ¶Quæro, vẽdidi tibi fundũ detracta seruitute: seruitus est amissa tẽpore: an remaneat actio personalis cõtra te ad cõstituendã seruitutem? glos.dicit hic, q sic. Et secũdum hoc, debes sic habere gl.hinc est, q ex ẽpto tenet: qa seruitutẽ in vẽdẽdo fundo retinuit, si illo tpe est amissa. &c.q.d.adhuc durat psonalis. Sed hoc est cõtra casum.l.corruptionẽ.C.de vsufruc.&.l.in vẽdendo.quã alleg.glos.in alio casu loquit. Alij habẽt gl.hic, q ex empto tenet q seruitutẽ in vẽdẽdo fundo retinuit.& secũdum hoc est casus in.d.l.in vẽdẽdo.§. j.sed nõ facit ad propositum: nisi dicas venditorẽ teneri, vt cedat actionẽ psonalẽ: qđ est cõtra.d.l.corruptionẽ. ¶Venio ad generalia, q ponit gl.q incipit veluti Sticho. Primũ est, q ponit in text.in eadẽ gl.ibi sic ecõtra. Illud est aliud generale.s. q tractu temporis nõ firmat, quod à principio nõ subsistit.& in

2 isto dic per Dy.in.c.nõ firmat.extra de re.iu.lib.vj. ¶Circa primum, scilicet an vitiet res, si deuenit ad eũ casum, à quo nõ potuit inchoari. Primò debes scire, q sunt qdam q veniunt directò ad rescindendũ: vt querela inofficiosi testamẽti: actio, qđ me.cau.& bñficium in integrũ resti.& similia.& in istis nõ qro. Quædã sunt, q ad rescindendũ nõ veniũt principaliter: & dic, q qñq superuenit defect⁹ causæ finalis: & pone exẽplũ: vt intelligas qđ habeo dicere. Pone in.§.ex cõtrario.q est rõ, quare legatũ valet, qa affert legatario cõmodũ: supuenit cã, q nõ affert cõmodũ, an vitiet? Et dic aut casus supueniẽs tẽdit ad eũ finẽ, ad quẽ ipse act⁹: & tũc nõ vitiat: vt in.§.ex cõtrario.ĩstit.de le. &.l.verbis.ad.l.fal.& p Dy.in.c.factũ legitimè.de reg.iur.lib. vj. Aut nõ tẽdit ad eũdẽ effectũ: & tũc aut est talis act⁹, q nõ vitiaret partib⁹ volẽtib⁹: & tũc casus supueniẽs nõ vitiat: vt.l.sciẽdũ.§.fi.s.q satisda.cog. Aut vitiaret id, qđ agit, etiã partib⁹ volẽtib⁹: & tũc vitiat: vt.l.vrani⁹.ver.sed cũ duo.j.de fideiu. ¶In-

3 duco ad.q.vir vergit ad inopiã: soluta est dos mulieri.secundũ l.vbi.C.de iure do.&.l.si cõstãte.ĩ prin.s.so.ma.supueneruñt diuitiæ, an irritet assignatio dotis? Gl.in.l.vbi tenet, q nõ vitiat. Spe.ĩ ti.de do.post diuor.rest.§.fi.ver.qd si.tenet cõtra. Istud posui in repeti.l.si cõstãte.in pe.vel vlt.q.sol.ma. Et ex theorica pcedẽti apparet solutio qonis: qa diuitiæ supueniẽtes tẽdũt ad eũdẽ effectũ, ad quẽ solutio dotis: vt ad cõsulẽdũ mulieri.ergo solutio nõ vitiat. Idẽ p.l.sciẽdũ.§.fi.s.q satisda.co. ¶Qñq

4 superuenit defect⁹ causæ materialis: & tũc qñcũq supueniens vitiat rẽ, vt.l.inter stipulãtẽ.§.sacrã.& hic in duob⁹ exẽplis gl. Qñq supuenit defect⁹ in cã efficiẽti, vt ĩ psona: & tũc aut erat actus pfect⁹, & cõsummat⁹: & tũc vitiatur: vt.l.pẽ furioso.s.de his qui sunt sui vel ali.iu.&.l.cœcus.s.de iud. Aut nõ erat res pfecta, aut cõsummata: & tũc aut supuenit defect⁹ cũ delicto psonæ, & vitiat: vt.l.si in metallũ.de his, q p nõ scri.ha. Aut sine defectu psonæ, & nõ vitiat: vt.l.is cui bonis.s.de te.& ista duo mẽbra ponit gl.in.l.j.§.exigit.s.de bo.pos.secũdum tab. Qñq supuenit defect⁹ mistim in cã materiali, & in cã efficienti: vt in casu nostro: vbi ẽ defect⁹ mista cõsideratiõe rei, & psonæ: tũc aut res nõ erat pfecta, & cõsummata: & tũc aut dispositio respicit rẽ, pter rẽ: vt in seruitutib⁹: & dispositio vitiat, vt.l.si sub vna.§.j.s.eo. Aut respicit psonã, & tũc dispositio nõ vitiat, vt.l. dãni.§.emptor.s.de dã.infec.l.si sub vna.§.j.s.e.& ibi gl. Aut res erat pfecta, & cõsummata, & nõ vitiatur. Casus est hic in fi.

SVMMARIVM.

1 *Facultas eligendi cohæret personæ.*

2 *Filiusfamilias in contractibus potest eligere, sine patris consensu: secus in legatis.*

LEX CXLI.

a SI seruus aut filiusfamilias.[a]

1 ¶Facultas eligendi, cohæret psonæ.hoc dicit.& quod cohereat psonæ, vidistis in.l.si stipulatus fuerim.s.e.& ibi dixi. ¶Op.de.l.iulia.de leg.j.Gl.hic dicit aliud in legatis: vt ibi. & hanc tenet Dy.Pe.determinat hæc per illã, q iussus domini

2 debet interuenire: vt ibi no.secundum vnã opi. Puto primũ verius: qa in cõtractib⁹ versat opera filij.ar.eius qđ no.C.de cõdit. inser.l.si vxor.& insti.e.§.ex cõditiõali. Pręterea, hic põt filio vel seruo solui, vt.s.de pac.l.si vn⁹.in prin.& depo.l.qđ seru⁹. merito põt eligere: aliàs non posset solutionẽ recipe.in legatis nõ põt filio solui: cũ nulla opera eius verset.ergo &c.vt.l.eũ qui ita.§.q sibi.s.e. Vel.dic, q hic in electiõe, q cadit in alternatiua, in qua vtrũq est in obligatione: iõ remanet merũ factũ electionis, qđ ad patrẽ nõ trãsit: vt hic not.ibi in optione legata, in qua nõ versat merũ factũ, cũ nullũ sit in obligatione: & ideò plus iuris qrit pri & dño.& sic distingue tria mẽbra. ¶Op.de l.si.§.sed & si quis.C.communia de leg.Sol.vt in glo.& dixi in l.si quis arbitratu.s.eo.

a ¶Si seruus. Alleg. Barto. sibi contrarius hic, & in.l.j.j. de præto. stipul. And. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Authoritas patris, quando sufficiat in supplenda ætate filij, ut obligetur?*

2 *Filiofamilias minor in iudicio existenti, in his in quibus patri aliquid quæritur, sufficit patris authoritas: si autem super re, quæ ad patrem non pertinet, datur curator.*

Authoritas patris est ad corrigendum filium, & tutoris ad administrandum in princi.

Pupillus. ¶Iste est subtilis.§.& quotidianus. Vbi est ætatis defectus, patris authoritas non sufficit ad obligandandũ. h.d. Dicit hic, q patria potestas non est sufficiens ad obligandum. ¶Opp.de.l.pupillus.j.de verb.sig. Dic vt in gl. ¶Op.de.l.obligari.s.de autho.tu.& insti.de auth.tut. in prin.Sol.gl.aliud in patre, aliud in tutore: quia authoritas patris est ad corrigẽdum: authoritas tutoris est ad administrãdũ. Vel dicit gl.q cõtra patrẽ, actionẽ habere nõ põt: contra tutorem sic.similis gl.est insti.de inuti.sti.§.pupillus. ¶Habes glo. declaratã: respice ad me: & cõtra istam legẽ videt casus expressus, in.l.si infanti.C.de iure deli.gl.formauit ibi: & soluit q ibi ĩ hęreditate, q affert cõmodũ. Sed istud est truffa: qa si hæreditas affert cõmodũ, sine tutore posset adire.cõtra.§.neq.isti.de

autho.

autho.tu.Pe.soluit,& dicit,ꝙ ista iura sunt correcta:cum pater sit legiti-
mus administrator hodie:vt.l.j.C.de bo.ma.&.l.cum nõ solum.C.de bo.
1 quæ lib. Domini†istud nõ est verũ,qñ tractatur de pupillo obligãdo me
rè,authoritas patris non sufficit:vt hic,&.§.pupill⁹.insti.de inuti.sti.qñq;
tractaṫ merè de acquirẽdo: & põt tũc etiã sine patre.qñq; tractaṫ de actu
in quo potest esse vtilitas & dãnũ:& tunc patris authoritas sufficit:vt.l.si
infanti.C.de iu.deli.Et est rõ:quia iura noua faciunt patrẽ legitimũ admi-
nistratorem in illis rebus in quibus patri acquiritur vsusfructus:vt.l.j.C.
de bo.ma.&.l.cum non solum.§.vbi autem.C.de bo.quę lib.in alñs non,
vt ibi,& in auṫ.vt li.ma.& auiæ.§.j.Modò si pupillus obligaṫ,qd habet fa
cereq́ authoritas in illo?Sed si tractareṫ de alienatione rei,in qua pater ha-
bet vsumfructũ,patris authoritas sufficeret:vt.l.cum non solum.§.filñs
autem.sed in personali obligatione filñ,pater mihi habet facere,Sed quan
do est dubium:vt in hæreditate. quia potest patri acquiri vsusfructus,
tunc potest pater authoritatem interponere. ¶ Ex hoc habes practi-
cam cuiusdam quę stionis.filiusfamilias minor est in iudicio, an sufficiat
authoritas patris,vel debeat curator dari.& dic,ꝙ aut est super re,in qua
potest patri acquiri aliquid,vel habere vsumfructum:& tũc patris autho
ritas sufficeret,sed si esset conuentus super re,quæ non pertinet ad patrẽ
a vt in obligatione ꝑsonali,vel in criminali:[a] tunc patris authoritas non suf-
ficeret:& dareṫ curator.Primũ ꝓbaṫ.C.de bo.ma.l.j.vbi glos.dicit,ꝙ da
ꝓcuratorẽ filius,patre authore:quod intelligiṫ cuiuscunq; ætatis sit:vt.l
cũ nõ solũ.§.vbi aũt in vnũ.vbi est tex.no.C.de bo.q̃ libe.Secũdũ probaṫ
dictis.ll.& videṫ expressum,extra de re iudic.c.fi.li.vj.Tene menti ista.

SVMMARIVM.

1 *Persona adiecta quando intelligitur repetita in responsione?*

Si ita stipul.fuero. Dicit gl.siue in interrogatione sit ad-
iectus,siue in responsione sufficit.Cre
do,ꝙ in tota obligatione debet ĩteruenire noĩatio:vt.l.vero procuratori.
j.de sol.Vel clarius,si interrogo:ꝓmittis mihi,vel Titio.& rñdes ꝓmit-
1 to,intelligitur repetita ꝑsona adiecta.sed si respondes,tibi promitto,†tũc
persona adiecta non intelligitur repetita:vt insti.de duo.re.circa prin.cõ-
iuncta.l.duos reos.iñ.respon.j.ti.j.

Si inter eos. Angustia tp̃is vitiat stipulationẽ:nisi in loco de-
stinato,ꝓ̃sentia procuratorũ interueniat.¶ Opp.
de.l.iñ.§.si qs ita.s̈.de eo,qđ cer.lo.Sol.hic pręsentia ꝓcuratoris supplet.
¶ Op.de.l.si mihi.§.si qs seruos.s̈.de lega.j.Sol.ibi in vltima voluntate:
hîc in contractibus.& plenè dixi in.l.continuus.§.illud.s̈.eo.

SVMMARIVM.

1 *Soluens aliud pro alio adiecto,non liberatur ipso iure.*
2 *Dicta in persona principali:intelliguntur in persona adiecti repetita.*
3 *Principali uitiato accessorium uitiatur,non econtra.*
4 *Adiecto solui potest,inuito creditore.*
5 *Stipulando mihi,& adiecto citeriori die,an soluens adiecto liberetur?*
6 *Stipulor mihi purè:& adiecto sub cõditione,ante conditionem potero agere.*

Cum mihi aut Titio. ¶ Diuersitas rerũ,tẽporũ, &
qualitatũ,vel cõditionũ,adie-
ctio extranei in stipulatione vtili facta non vitiat,nec ob eiusdẽ factum va
1 lida stipulatio impediṫ.h.d.vsq; ad fi.¶ Not.†si soluiṫ aliud pro alio adie
2 cto,nõ cõtingit liberatio ipso iure.¶ †Not.ꝙ q̃ dicũṫ in persona princi-
palis,in persona adiecti intelligunṫ repetita:nisi aliud appareat.facit.j.de
fideiuss.l.si vt proponiṫ.facit qđ dixi.s̈.e.l.si ita stipulat⁹.§.Chrysogon⁹
3 ¶ No.vitiato principali vitiatur accessoriũ:sed nõ ecõtrario.¶ Ad primũ
op.ꝙ libereṫ ipso iure,insti.q̃ mo.tol.ob.in prin.Sol.illud cũ soluiṫ credi
tori:secus si alñ.¶ Sed contra hoc.j.de solu.l.solutã.insti.de inuti.stip.§.si
quis alñs.Sol.dicit gl.Idẽ est soluere creditori,vel alteri,voluntate ipsius:
4 sed non p oĩa idẽ.Vel dic,ꝙ solui põt adiecto etiã inuito creditore:vt.l.ve
5 ro procuratori.&.l.aliud.j.de so.¶ †Quæro, qñ stipulor mihi,& adiecto
citeriori die:si illi adiectio soluiṫ,an soluẽs libereṫ?Gl.dicit,imo j obliga-
tionẽ nõ incidit.hoc falsum puto.Nã ista obligatio est ĩ diẽ,ergo fuit obli
gatus:vt.s̈.e.l.cẽtesimis.& est expressum.j.de sol.l.q res.§.mihi decem.
Nec ob.iste tex.quòd illa conditio est quo ad solutionẽ,non quo ad obli-
gationẽ:nisi diceres hoc expressè actum:vt.d.l.q res.§.si stipulatur.tunc
6 verum diceret gl.¶ †Quęro stipulor mihi purè,adiecto sub cõditione:an
ante conditionem agere potero?Respondeo sic.arg.j.ti.j.l.ex duobus.

b *De duobus reis constituendis* [b] *Rubrica.*

LEX I.

Cum stipulatur. ¶ Gl.quęrit,vnde dicatur reus?
Et respondet:& ponit quatuor
determinationes.Prima est &c.nõ curo:quia de hoc habemus
tex.scilicet,ꝙ reus dicitur à re:vt in.c.forus.extra de ver.signi
hic non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Hæc lex,quòd etiam hodie non sit correcta:quia in modo constituendi duos reos,nihil est innouatum.& nu.4.*
2 *Duo rei qualiter constituantur?*
3 *Duo rei credendi qualiter constituantur?*
4 *Duo rei qualiter constituantur,quando in diuiduum est in obligatione?*
5 *Obligatione continente diuiduum,si plures insolidum obligentur:quòd non sint correi debendi.*
6 *Promittentes plures rem indiuiduã,etiam si actum sit,quòd sint duo rei,tamen non habent beneficium diuisionis.*
7 *Violentia,quòd non dicatur probata,si articulatũ est,& probatum,quòd Titius uiolenter Seiam cognouit.*
Verba libelli,uel articuli,intelligi debent secundum intentionem proferentis.
Verba testis,semper in dubio contra producentem interpretantur.

LEX II.

Cum duo. ¶ Primò ponit quaṙr
constituanṫ duo rei.Se-
cundò quis est effectus. Hæc adiectio ean-
dem,facit,vt videanṫ cõstitui duo rei debẽdi,& cre-
dendi:& vnius petitione & acceptilatione tolliṫ ob
ligatio.h.d.Hìc vellem tractare,qualiter constituã-
tur duo rei.& ideò cum hac.l.legã.§.cũ in tabu.po-
sitũ in.l.reos.j.e.quẽ vide. Plures intelligunṫ in du-
bio viriliter obligari,& viriliter stipulari:nisi aliud
actũ sit.h.d.§.cum in tabu.¶ Opp.dicitur hac.l.ñ.ꝙ c
duo rei insolidum videntur in dubio.contra.j.eod.l.
reos.§.cum in tabulis.Sol.dicit gl.ꝙ hîc fuit actũ:&
sic concor.Sed certè hoc nõ diciṫ in tex.Dic ergo su
stinendo,ꝙ intelligitur actũ ex eo, qđ hæc dictio
eadem,fuit adiecta in promissione.facit insti.eod.in
prin.quod intellige,vt statim dicam distinguendo. d
¶ Secundò op.in auṫ.eo.in prin.posita.C.eo.auth.
hoc ita.glo.dicit hodie secus.& sic ista.l.colligitur.
1 Aduerte,in quo:†quia olim cõstituebanṫ duo rei,si
ue tacitè,siue expressè agatur.hodie requiriṫ,quòd
expressè agatur.& in hoc iura antiqua immutãtur.
hoc declarat gl.in.§.cũ in tabulis.quę incipit expres e
sè &c.Et istud tenet gl.& Iac.de Aret.j.l.eadem.in
prin.&.s̈.man.l.si mandato.§.Paulus.&.l.creditor.
§.duobus.& Azo in sum.huius ti.sed gl.in auṫ.eo.
super ver.sustinere.tenet,ꝙ in modo constituendi,
nil sit innouatũ.& instit.de fideiuss.§.si plures.& gl.
hoc ponit in hoc.§.cũ in tabulis.& sic hęc.l.ñ.in nul
lo est immutata.& cõprobat glo.in prin.in auṫ.hoc
ita.C.eo.qđ tenet Dy.Iac.de Bel.& omnes Moder.
2 & mihi placet.¶ †Quæro ergo primò,qualiter con
c stituantur[c] duo rei,quãdo diuiduum venit obliga-
tione:siue contrahatur obligatio verbis,siue cõsen-
su,siue testamento?hæc hîc pono ꝓ eodem.Distin-
gue,aut est actum:& sunt duo rei:vt hîc.§.cum in ta
bulis.&.§.e.auṫ.hoc ita.siue sit dictũ,quòd teneanṫ
insolidũ:siue ꝙ sint duo rei.Aut nõ est actũ,& tunc
aut obligaûerũt se, siue testator obligauit eos alter-
natiuè:& sunt duo rei:vt.si ex toto.§.j.de le.j.& no.
j.e.l.siue.C.de cõsti.pecu.auṫ.si quando.Aut copu-
latiuè:& tunc aut sunt duo actus ꝓmittendi.& duę
rerũ expressiones:vt tu promittis mihi.c.& Titius
d promittit mihi.c.& tunc aut aponiṫ verbũ eadẽ[d]:
& sunt duo rei, aut non apponitur eadem, & non
sunt duo rei:sed sunt duæ obligationes diuersarum
e summarũ[e].vt inst.e.in prin.&.§.duo,pluresve rei. f
& hac.l.ñ.&.j.tit.j.l.si ex re.§.si ipsi.&.l.si seruus cõ
munis sic stipulatus sit.& gl.in auṫ.hoc ita.Aut fuit
vnus actus ꝓmittendi,sed duæ rerũ expressiones.vt
ego decem,& Titius.x.promittimus tibi: & erunt
duo rei debendi,cũ intelligaṫ eadẽ:vt.s̈.tit.j.l.stipu-
latio ista.§.eũ,q.& arg.l.eũ qui.in prin. Aut est vn⁹
actus promittẽdi,& vna rei expressio: & tũc aut est
f appositũ ꝓnomẽ distributiuũ,[f] quilibet: qđ de sui
natura rẽ cuilibet insolidũ attribuit,vel aliud simile
distributiuũ:& tunc erunt correi:vt.l.si pluribus.in
prin.s̈.de leg.ñ.& ibi no.Aut nõ est adiectũ tale di-
stributiuũ,sed simpliciter dictũ: tunc siquidem est
actũ,erunt duo rei:aliâs quilibet tenebiṫ in virilẽ:vt
hoc.§.cum in tabulis.&.C.e.auṫ.hoc ita.& in hoc ni
hil est innominatũ p iura authenticorũ. ¶ Scđò q̃
3 ro,†de duobus reis credẽdi,qualiter cõstituanṫ. Cir
ca prædicta dic,ꝙ aut est actum, ꝙ sint duo rei cre-
dendi:& nõ est dubiũ.Aut nõ est actũ:& tũc aut di
spositio est collata in personã alternatiuè: aut copu-
latiuè.Primo casu,aut vni tm̃ põt acqri obligatio:&
alter habetur,vt adiectus:nec erũt duo rei:vt.s̈.de cõ
sti.pec.l.sed & si filio.§.j.&.j.tit.j.l.j.§.si fructuari⁹.
Aut vtriq; põt acquiri:& tũc aut electio fuit collata

a ¶ Criminali.Adde Bal.cõs.lxviñ.lib.iiñ.

b ¶ Circa istum ti.Vide Bar.in cõsi.cx.inci.factũ tale est.And.Barb.

c ¶ Nullũ est Bar.cõsiliũ qđ ad mate.faciat, ꝑ̃sertim qđ incipiat.factũ &c. Annota quoque Barto.habere ru.secũdũ vetusta exẽpla.nostri codices habent.De duo.reis sti.& ꝓmis.idẽ tñ in effectu esse puto. Alex.Losæus.

c ¶ Qualiter cõstituanṫ.Et qũo cognoscanṫ duo rei debendi,& credẽdi,vide oĩno Bar.in.l.fi.ad fi.j.eod.

d ¶ Verbũ eadem.Adde Bald.post gl.in.d.auṫ.hoc ita.& qđ no.Bal.i l.stipulatio.§.eũ.s̈.de ver.obli.

e ¶ Diuersarũ summarũ.ad hoc tex.in.l.si pluribus.§.j.de le.ñ.sed idẽ videṫ,si nõ sint copulatiuè grauati,vel obligati.sꝫ solùm in ea oratiõe grauenṫ:cum punctus stet loco copulæ:vt.l.triplici.de ver.sig.& qđ not.gl.in.l.pretia rerum.s̈.ad.l.falc.quia tũc videṫ,ꝙ teneanṫ ꝓ partib⁹ hæreditarñs:si cui qñ copulatiuè est dictũ secundũ do.Io.in.d.l.si ex toto.§.j.& idẽ Bar.in.l.siue à certis.j.eo.& in.l.Stichũ.§.fi.j.de noua.

f ¶ Distributiuũ.Adde ad idẽ qđ no.Bal.ĩ.c.j.§.fin.de succes.feu.

a ¶ Tertiò quæro. adde Bart. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. in v. col. ff. commo. Sed quid si plures fecerunt pacem pluribus, & quilibet insolidum ꝓmisit nō offendere sub pœna: an sint correi? scripsi remissiuè post Bar. ī l. si id qđ. j. e. & ad materiā vide etiā, q̄ no. Bar. in l. fi. ī. iij. q. cū se. j. e.

b ¶ Tacitè insunt. vide Imo. in l. iiij. §. Cato. de verb. obliga. in x. col.

c ¶ Deberēt intelligi. adde Bart. in l. si vxor. in §. si qs vxorē. j. ad l. Iul. de adul. & l. si ita se. hoc limitat Matthesillan. in suis dictis. dicto. cij. incipiente not. ꝙ si testis dicat ꝙ Titius cognouit Bertam &c. nisi cōis vsus loquendi regiōis accipiat ista verba ī violētia viri actiua, per ea quæ habentur in l. labeo. de supel. le.

d ¶ Opp. ꝙ interuallū. No. ꝙ interuallū vni⁹ rei, & alterius, non vitiat cōstitutionē duorū reorū, si hoc agat. ipedit tn̄ constitutionē tacitā: iō dꝫ expresse dici. secundū An. j. e. ī l. si ex duob⁹. ī prin. And. Barb.

e ¶ Plenè dicā. & pleni⁹ p Bart. in l. fi. in princ. j. eo. in prin. §.

f ¶ Vbi duo rei. In summa oīa q̄ ponit Bart. in hoc §. posuit etiam in repetitiōe aut. hoc ita. C. eo. ti.

g Eodē libello. An plures rei debēdi possint cumulari in eodem libello, vel debeant conueniri separatim, faciunt quæ notan. per Bartol. & docto. ī l. edita. C. de edē. in materia cumulationis, & qn̄ plures actiōes cōtra vnū possint eodē libello intētari vide tex. not. in l. si idē cū eodem. & ibi doc. in princi. ff. de iuris. om. iud. & per Innoc. & Imo. in c. licet vndiqꝫ. de offi. dele. & hic adde Bar. in l. si pluribus. in princ. de leg. ij. & Bal. ī aut. hæc ita. C. eodem. & hic etiam, an plures rei credendi possint eodem libello agere? & quis possit agere partim nomine proprio, & partim nomine procuratorio, dic vt in l. j. C. si certum petatur. & ibi vide per Cyn. & Bal. Similiter quando possunt plures eodem libello cumulari. ibi etiā vide Bal. remittentē ad Spe. de libel. cōce. §. fi. ver. sed pone. dixi in l. edita. in fi. in ij. co. C. de eden. Adde, an vnus creditor possit conuenire plures debitores eodem libello: & an plures creditores vnum debitorem? plenè Ro. consil. cclij.

in volūtate debitoris, & valet. & sunt ij. rei credēdi: vt
s. de le. ij. l. si Titio aut Seio. Aut nō fuit collata in po
testate debitoris: & tūc de iure isto antiquo vitiatur
stipulatio: vt. j. ti. j. l. j. §. si fructuari⁹. & l. itē si seru⁹.
§. fi. & l. se. & l. si seruus cōis. ita hodie valet, & alter
natiua resoluit̄ in copulatiuā: vt. C. de ver. sig. l. cū q-
dā. quę loquit̄ etiā in cōtractib⁹: vt ibi: in fi. Vnde e-
rit idē dicendū, qđ statim dicā de copulatiua. Prędi
cta vera, qn̄ dispositio cōfert̄ in persona vtriusqꝫ æ-
qualiter: aliâs si vn⁹ tm̄ stipularet̄ sibi, & alteri: semp
ille actus haberet̄, vt adiect⁹: vt. l. eū q. §. qui sibi. s. ti.
j. qđ dic, vt ibi. Secundo casu, qn̄ dispositio confert̄
copulatiuè: distingue p omnia: vt. s. dixi circa reos de
bēdi per easdē ll. & in hoc etiā nil est innouatū p iu
4 a ra authenticorū. ¶ † Tertiò quæro, [a] qd si in obliga-
tione veniat aliquid, qđ est indiuiduū? Rn̄deo. q̄dā
sunt indiuidua quo ad solutionē tātū. & de his dicā
j. eo. l. eandē. in prin. quædā sunt indiuidūa, quo ad
obligationē, & solutionē: vt via, iter, & actus, vel qd
simile. & h. d. gl. in hoc. §. cum in tabulis. ꝙ olim cū
trahebant̄ in his duo rei, etiā si hoc nō exprimeret̄:
hodie verò per aut̄. idē est in indiuiduis, qđ. s. dictū
est in diuiduis. Doct. teprehendūt istā gl. qa p iura
aut̄. nil est innouatū in modo cōstituendi: sed in mo
do exigēdi. & bene dicūt. Sicut igit̄ olim in indiui-
duis plures tenebant̄ insolidū, etiā si nō sit dictū: ita
hodie. & in hoc omnes cōcordāt. ¶ Sed an duo sint
5 rei: est opi. † Ia. de Bel. in aut̄. e. tenet, ꝙ sint duo rei,
putans fortè, ꝙ semper, qn̄ plures tenebant̄ insolidū
dicant̄ duo rei. Pet. & Cy. contra in d. aut̄. hoc ita, ꝙ
non sunt correi debendi, licet insolidū teneant̄. nihil
allegant. Ego puto hoc verum p casum. s. de euict. l.
rem hæreditariā. Secundò per gl. de verb. oblig. l. ij.
§. si tamē hominē. licet ibi loquat̄ in his, quæ sunt in
diuidua quo ad solutionē tantùm. Tertiò per ratio-
nē: in duobus reis credendi, si vnus est lit. cōte. ali⁹ nō
potest agere: vt. j. eo. l. ex duobus. Sed in his, qui ha-
bent actionē insolidū ex natura indiuidui: vno agen
te insolidū, alius potest agere: vt. s. ti. j. l. ij. §. ex quo
quidē. & ibi no. ergo nō sunt duo correi. Plus dico,
ꝙ etiam si expressè esset dictum, quòd insolidum
tenerentur: non essent duo rei: quia esset exprime
b re ea, quæ tacitè insunt[b]. sed debuerat exprimi, ꝙ ani
mo cōstituendi duos reos, sic ꝓmittūt: vt. C. de fide-
ius. l. nō rectè. vbi est casus. Et hoc ꝓdest ꝓpter mul
ta iura, quæ in correis loquunt̄: vtrū factū vnius alte-
ri noceat, vel nō: vt plenè dicā. j. eo. l. ex duobus. Itē
6 posito, † ꝙ expressè esset dictū, nō tamen habēt be-
neficiū diuisionis: quia horū diuisio stipulationē cor
rūpit: vt. s. ti. j. l. stipulationes nō diuidunt̄. Idē dice-
rem in duobus rei: cred. vt. l. ij. §. ex his. & §. ex quo
quidē. s. de verb. obli. facit. s. de serui. rusti. prædi. l.
via constitui. in fi. Alia circa modū constituēdi duos
reos, dicā. j. eo. l. eandē. in prin. & l. si id quod ex qui
bus iste articulus apparebit expeditus. ¶ Circa secū
dam partē huius l. quæro primò: quid est hoc dictū
acceptilatione, & petitione &c. Glo. dicit, actiuè, &
passiuè, accipe, sicut cætera alia nomina verbalia, qđ
7 no. ¶ Quidā aduocatus volens ꝓbare, ꝙ Titius co-
gnouerat Seiam, inferendo sibi vim: formauit articu
lū, ꝙ Titius cognouit Seiam violenter: & sic etiā de
posuerūt testes. Dixi ꝙ isti testes nō ꝓbant: ꝙ istud
aduerbium violenter potest intelligi actiuè. hoc est
violentia illata ab ipso Titio. & passiuè, hoc est vio
lentia illata ipsi Titio, per quam compulsus est hoc
facere. Vnde licet verba libelli, vel articuli debe-

c rent intelligi [c] secundùm intentionem proferentis: tn̄ verba testis semp
in dubio ītelligunt̄ cōtra ꝓferentē: vt plenè dixi in l. inter stipulātē. §. j. de
verb. obli. Nec ob. prædictis. s. de manumis. testa. l. si ita sit scriptū. Stichus
ibi diligenter &c. imò facit pro, quia licet ibi verba interpretentur secūdū
intētionē testatoris, qn̄ cōstat, ꝙ illud aduerbiū diligēter, pōt intelligi de
diligētia q̄ est vtilis ipsi seruo: & de ea, q̄ est vtilis dn̄o. & sic in dicto testis
īterptabit̄ cōtra ꝓducētē faciūt cōcor. ibi positę. ¶ Secūdò q̄ro qūo petitio
ee vni⁹ alter liberet̄ actiuè & passiuè? ¶ Tertio q̄ro qūo acceptilati. ¶ Quar
rò quomodo cōfessione? sed hæc oīa dic: vt dicā. j. e. l. ex duobus. vbi placuit
omnia ista, & similia simul ponere. Tu q legis, recita hæc ibi ꝓut expedit.

LEX III.

IN duobus. Licet prius contrahatur obligatio vnius, posteà obligatio alterius: non vitiatur constitutio duorum reorum: & frustra timetur nouatio

d hoc dicit. ¶ Opp. ꝙ interuallum [d] vitiet: vt insti. eo. in prin. sol.
gl. ibi de reis stipu. hîc ꝓmittēdi. Hoc videt̄ cōtra casum. l. duos reos. §. fi.
j. eo. quare dicit gl. ꝙ ibi interuallū inter interrogationē & responsionē, vi-
tiat siue ex pte reorū credendi, siue debēdi: vt in cōtrarijs. sed interuallum
inter vnius rei obligationem, & obligationē alterius nō vitiat: dummodo
hoc agatur, ꝙ sint duo rei, vt hîc: licet gl. de hoc dubitauerit. j. e. l. si ex duo
e bus in prin. & ibi plenè dicam.[e]

SVMMARIVM.

1 Plures rei debendi, possunt simul conueniri pro parte, uno uel pluribus libellis.
2 Plures rei credendi, possunt conuenire plures reos debendi: & quilibet ipsorum eodem uel diuersis libellis.
3 Plures rei debendi, quòd possint insolidum conueniri, si in libello dicatur, quòd una solutio sufficiat, aliâs non. & talis libellus non debet admitti.
4 Plures rei credendi quòd possint insolidum agere, si protestentur, quòd unica solutio sufficiat.
Sententia debet esse conformis libello.
5 Plures rei debendi, quando possint separatim insolidum, & diuersis libellis conueniri.
Si unus ex pluribus reis credendi agit contra plures reos debendi, & lite cōtestata, alius agere uelit, non auditur.
6 Debendi ex duobus reis si insolidum unus conueniatur, ita quòd nō alius, an possit cōueniri? & quomodo? & quid sit immutatum per ius authentico. & nu. 8.
7 Plures depositarij, uel commodatarij, si conueniantur ratione doli, uel culpæ, quòd etiā de iure antiquo habeant beneficium diuisionis.
9 Pluribus reis credendi constitutis, quo ad conueniendum, an hodie aliquid sit immutatū? remissiuè.
10 Authē. iure, an sit immutatum hodie quando plures insolidum conueniuntur, simul uno, uel diuersis libellis? q in modo conueniēdi, nihil immutatur, sed in modo exigendi.
Beneficium diuisionis, quòd habeat locum inter correos, si ambo sunt soluendo.
11 Beneficium diuisionis potest opponi post sententiam, quando plures rei simul conueniuntur: hoc acto, quòd una solutio sufficiat.
Idē quādo conueniuntur cōmuniter, licet insolidum: aliâs opponi debet pēdēte processu.
12 Hodie circa duos reos credendi, nihil est immutatum tam in modo constituendi, quàm in modo exigendi.
13 Vnus ex pluribus reis credendi: agere potest nomine alterius.
14 Creditori agenti contra unum ex correis debendi insolidum, incumbit probare alium non esse soluendo.
Beneficium diuisionis, quòd non habeat locum inter plures tutores, uel curatores, quando constat ipsos non esse soluendo: & quid si dubitatur?
Beneficium diuisionis concessum duobus reis, est concessum ad exemplum beneficij concessi fideiussoribus.
15 Quātitas tota si ad unū ex correis debendi peruenit, an conuentus possit petere, ut ille prius excutiatur: ubi q sic, si petit discuti piculo ipsius, & actor cogitur hoc facere.
16 Beneficium diuisionis, ut habeat locum, requiritur quòd omnes sint præsentes.
Absens dicitur, qui est in alio territorio: & præsens qui est in territorio eiusdē ciuitatis.
17 Correo non datur tempus ad reducendum correum absentem.

f Vbi duo rei. [f] ¶ Pōt à quolibet correorū solidū peti: & ēt ꝓ
parte. & vna solutio sufficit. h. d. ¶ Op. hîc dicit̄
ꝙ vna est obl'o. cōtra. j. eo. l. eadē. §. fi. cū si. so. gl. & bene. Itē opp. j. iud. so.
l. iā tn̄. §. penul. sol. ibi loquit̄ in cōuē. & actor scindere nolebat: hîc loquit̄
in creditore volēte diuidere, secūdū Dy. ¶ Op. in aut̄. eo. §. j. vbi nō pōt
exigi insolidū. Sol. dicit gl. & bene in hoc iura antiqua determinant̄ p au-
thē. qđ statim plenè dicā. ¶ Vltimò gl. inducit ad q̄ōnē: an videātur inui
cē fideiubere. dicā. j. e. l. reos. ¶ Pro declaratione igit̄ præsentis materiæ in
tendo hîc tractare de mō exigendi: hoc est qualiter duo rei exigantur, &
1 exigāt. ¶ Et primò † q̄ro, an possint plures rei debēdi simul conueniri? Ad
qđ dico, ꝙ qn̄qꝫ quis vult plures reos conuenire, & quēlibet ꝓ parte vi-
rili: & tūc sine dubio pōt, vt hîc. & j. e. l. reos. in prin. cum si. ¶ Sed dubiū
g est, vtrū possit hoc fieri diuersis libellis, an vno, & codē libello? [g] Et puto,
ꝙ tā diuersis libellis, quā vno: vt colligit̄. j. de app. l. si quis separatim. in
2 prin. & §. j. & C. eo. auth. hoc ita. Et idē † dico de duobus reis credendi: qa
quilibet pōt agere ꝓ parte: vt. j. eo. l. duos. §. j. q̄ sic pōt intelligi: & debet
vt ꝓbat̄ ex fi. huius l. & etiam probatur æquiparatione quā fecit. s. e. l. ij.
puto ꝙ eodē libello siue diuersis ar. eorum quæ dicta sunt in reis deben-
di. & facit optimè. C. de accus. l. si accusatoribus & quod ibi no. Quandoqꝫ
quis

a ¶ Quemlibet insolidū.Si actor vult cōuenire plures reos debendi & quē-
libet insolidū,necesse habet dicere & opponere in libello quod vnasolutio
tione erit contentus secundùm no.per Bar.in.l.si pluribus.de leg.ij.& in.l.
j.C.defi.tu.adde tamen vnū quod not.dixit Bal.in.l.fi.in fi.C. quòd cum
eo.quod procedit libellus simpliciter contra dominū de peculio licet non
dicat quatenus est
in peculio.quia iu
dex habet posteà
moderari.qđ no.
glos.& doct.in.l.
semper.§.si in se-
pulchro. quod vi
aut clam.Et his ad
de.l. creditor.in
prin.s.man. & ad
Bar.hîc adde Bal.
in.l.j.in fi.j.e.C. si
plures vna sent.&
ꝙ plures rei debē
di & etiam reus
principalis & fide
iussor qui renun-
tiauit cum prote-
statione posit eo
dem libello cōue
niri, tenent Bart.
& Bal.post gloss.
in.d.l.j.C.de fide-
ius.tuto.Adde ad
uertendo dum.d.
Alex.alle. Bal.in
l.si pluribus.tene-
re quod requirat
protestatio quòd
vna solutione erit
cōtentus:qa Pau.
de ca.hîc dicit qđ
Bal.ibi tenet con-
tra Barto.quòd il
la protestatio nō
est necessaria : qa
tacitè iest.qđ pau
lus de ca.dicit,no.
pro sustentatione
libelli.quia secun
dum Bar. reijcere
tur libellus tanq̄
ineptus absq̄ pro
testa.& processus
agitatus non vale-
ret & quandocun
q̄ posset opponi
de ineptitudine li
belli:& non vale-
ret sentētia vt no.
insti.de ver. obli.
in prin.& per Bal.
in.l. actori. C. de
iureiu.quę omnia
cessant attenta o-
pi.Bald.

b ¶ Dicit Azo.hāc
opi.Azo. videtur
gl.in.l.ij.j. de ma-
numis. test.& gl.
in.l.pe.C.de pro-
cu.& Ab.in.c.du
dum.el.ij.dele. ap
probasse per ver-
ba Bar.in.l. quam
uis. de dam. infec.
in pe.col.sed hæc
opi.Bart. videtur
ea verior.& ipsam
tenet Ang. ī. d.l.
quāuis.per.l. cre-
ditor.hîc allega.li
cet de Bar.hîc, nō
faciat mētionem.

3 quis†vult conuenire plures reos debēdi & quēlibet
a insolidū[a].Hic est aduertendū.si quidē eos volo cō-
4 uenire simul & eodē libello ꝓtestādo† ꝙ pœna sol.
sufficiat,possum.C.e.aut.hoc ita.& in corpore vnde
sumit.& ꝓbat.si plu.vna sen.fue.cōdē.l.j.ibi innuit
ꝙ iudex potuit eos condēnare insolidū:ergo sic erat
petitū vt sñia cōformis libello.facit.s.de re iu.l:Pau
lus.&.s.man.l.si mādato Titij.§.Paulus rñdit vnū.
& ibi hoc tenet gl.& idē tenet Dy.s.de leg.ij.si plu-
rib⁹.& Iac.de Are.in hac ea.l.§.j.pro hoc facit.s.de
verb.ob.l.in executione.§.insolidū.Si verò vult eos
cōueniri insolidū nō facta illa protestatione ꝙ vna
sol.sufficit vel similibus verbis nō appositis quæ ha
bent vicem dictæ ꝓtestationis : talis libellus nō de-
beret admitti.vt.C.de fideius.tu.l.j.& ideò gl.parua
ibi.sup ver.agi.exponit ita,ꝙ exigitur.q.d.sec⁹ si di
ceret,ꝙ vna sol.sufficiat. Et eodē modo credo duos
reos posse agere eadē ratione.& facit.d.l.si accusatio
nib⁹.C.de accu.Sed cōtra prædicta videt.s. de aqua
plu.ar.l.supra iter.§.Casius.vbi dicitur,ꝙ plures nō
possunt eodē libello agere,nec cōueniri,sed debent
separatim.Rñ.licet sibi permittat agi:nō tamen ꝓ-
hibet agi simul,si consentiāt:imò poterūt. arg. pro
hoc.s.de op.no.nun.l.stipulatio ista.§.fi. & probat
s.fa.er.l.hæredes.§.si inter me.Facit qđ no.per Cy.
C.si cer.pe.l.eo qđ. licet in eo , qđ ibi dicit diuersis
actionib⁹,nō bene dicat.ar.s.de act.emp.l.nō est no
5 uū.cū sua gl.Qñq̄†quis vult cōuenire plures separa
tim insolidū,& diuersis libellis:tūc siquidē simul &
eodē tēpore cōtra plures porrigat libellū, seu libel-
los,puto debere dici idem , ꝙ qñ vno libello.ar.d.l.
supra iter.§.Casius.Fateor tam ē,ꝙ ad petitionē ad
uersæ partis,posset agens pars cōpelli eos cōuenire
vno & eodē libello:& eos diuersis instātijs nō mole
stare.ar.d.l.nō est nouū.de act.emp.& de leg.j.l.hu
iusmodi.§.fi. Si verò primo datus est vnus libellus:
secūdò offert alius:tūc siquidē loquit in plurib⁹ reis
credēdi,post li.cōt.ab vno:alius nō audit:vt.j.eo.l.si
ex duobus.&.j.dicem⁹.Si verò in reis debēdi,ī hoc
reperio opi.varias.Nam gl.in aut.ea.circa fi.dicit,ꝙ
vno cōuentoalius nō pōt cōueniri pendēte iudicio.
b Idē dicit Azo[b] in summa hui⁹ ti.Dy.verò.s.e.l.ij.di
cit,ꝙ gl.dicit verū pendēte causa[c] principali.per.l.
quoties.§.si creditor.C.de pec.sec⁹ pendēte causa ap
pel.vt.l.creditor.in prin.s.man.Ia.de Are.videt te-
nere cōtra gl.per.d.l.creditor.in prin.s.mā.Et puto
eum bene dicere:cū inter causam principalē,& cau-
sam appellationis,non potest reddi ratio diuersita-
d tis[d].Non ob.l.quoties.§.si creditor.quiā ibi loquit
de duob⁹ reis debēdi,secundū ea,q̄ dicā.j.eo.l.eadē.
in prin.in vlti.q.sed loquit in his,quorum electione
vnius, etiam sine exactione liberat alius mero iure.
ideò interim alius non potest cōueniri: vt in.l.si ex
duob⁹.in prin.&.§.j.s.de pecu.sed de æquitate vno
reperto nō soluēdo,pōt cōueniri ali⁹:vt.l.si ex duo
bus.s.alle.q̄ ęqtas nō habet locū,nisi sentētia lata,&
facta executiōe cōtra vnū:cū peculiū posit semper
crescere:vt.l.q̄situ.s.de pe.sed nos loqmur in his,in
d qbus electio vnius nō liberat[d] aliū mero iure:vt not.
s.eo.l.ij.dicā.j.eo.l.ex duobus.& iō vno cōuēto po
terit alter conueniri :vt.d.l.creditor .in prin.s.man.
6 ¶ †Secūdò quæro,[e] qd si vnū tātùm ex duobus reis
e vult insolidū cōuenire,ita ꝙ nō aliū ? Breuiter,qdā
sunt,q nō sunt propriè duo rei:vt plures tutores,&
plures magistratus,& alij similes,de qb⁹ dicet.j.eo.
l.eādē.in prin.& isti de iure antiquo habebāt bñfi-
ciū diuisionis:vt.ll.vulgarib⁹.de his nō loquor,Itē
plures obligati accessoriè,isti habebāt bñficiū diui
sionis ex epistola diui Adriani : & etiam de his non
7 loquimur.Quidam sunt† quodāmodo duo rei:vt
quādo pluribus eadē res deponit,vel cōmodatur:&
loquimur de obligatione secundaria, q̄ contrahitur
ratione doli,vel culpę:vt dicā.j. eo.l.eandē.in[l] prin.
& isti nō habēt bñficiū diuisionis,secundū Iaco.de
bel.vis.qa lex nō cauet.Cōtra,puto,ꝙ etiā de iure
antiquo habebāt bñficiū diuisiōis sicut plures tuto
res vt.s.depo.l.j.§.si apud duos.ibi exemplo duo-
rū tutorū &c.etiā de his hîc principaliter nō loquit
sed de his,q sunt duo rei verè & ꝓpriè: de his loqui
mur.Et cōstat de iure ffor ū,& Codicis,ꝙ creditor
g poterat[g] eligere vnū insolidū.l.j.C.eo.& hac.l.iij.§.
isto.&.s.loca.l.cū apparebit.&.C.loca.l.si diuisa.cū
si.¶ Sed an hoc sit hodie īmutatū p ius aut.hoc ita.
8 C.e.est vidēdū.Dico†ergo,[h] aut plures rei debendi
h sunt constituti ex cōtractu celebrato cū vno:vt plu
res dñi ex cōtractu vni⁹ institoris,vel exercitoris:vt
dicā.j.eo.l.eādē.in prin.& tūc nil est īmutatū,& re
manet firmat ratio.ī.l.ne ī plures.s.de exerc. nā aut.
hoc ita.C.eo.& in corpe vñ sumit. loquit ꝓpriè in
duob⁹ reis cōstitutis,ex cōtractu celebrato cū plu-
ribus.Aut plures rei sunt cōstituti,ex cōtractu cele
brato cū plurib⁹:vt regulariter fit.& tūc aut in obli
gatione erat aliqd indiuiduū:& p ius aut.nil est in-
nouatū:qa eorū diuisio corrūperet stipu. vt.s.ti.j.l.
stipulatiōes nō diuidūtur.&.C.eo.aut.hoc ita. loq-
tur in his,q̄ sunt diuidua:licet gl.j.e.l.reos.§.cū in ta
bulis.dicat cōtrariū & malè.vt dixi.s.eo.l.ij.Ant in
obligatiōe venit aliqd diuiduū:& tūc p iura aut. est
innouatū:vt hodie,si vnus insolidū cōuenit,habeat
bñficiū diuisionis:nisi ali⁹ sit absens vel inops.vt.C.
eo.aut.hoc ita qđ est verū,qñ per cōstitutionē duo
rū reorū inducit alternatiua fideiussio:vt patet ī cor
pore eo.Aliâs puto ꝙ de iure antiquo nil sit immu
tatū:vt dicet.j.e.l.reos.in princ.vñ p aut.hoc ita.C.
e.solū in mō exigēdi est immutatū,nō in mō cōsti
9 tuendi.¶ Tertiò q̄ro,†qd in plurib⁹ reis credendi?
Respōdeo per ius aut.in eis nihil immutatū reperit
& hoc tenet gl.in aut.eo.circa fin.¶ Quartò quęro
10 †vtrū in his casibus,vbi plures rei cōueniūtur inso-
lidū,simul vno,vel diuersis libellis sit aliquid īmu-
tatū?Breuiter dico,ꝙ sic.Nā olim nō reperiebatur
ꝓhibibitū.licet ꝓcessus simul inchoatus esset con
i tra vnū[i] procedere,& cōtra illū supsedere, imò per
missum:vt.s.de iud.l.nō idcirco.hodie verò debet
ad partis petitionē cōiter negotiū examinari & cōi
ter terminari:vt.C.eo.aut.hoc ita.& in corpe vñ su
mit.& puto,ꝙ si aliter fieret:sñia p appellationē re-
scinderet.ar.j.q̄ sen.sine app.re.l.j.in fi.& sic est im
mutatū in modo ꝓcedendi.Secūdò,olim poterāt p
sententiā plures rei insolidū cōdēnari:& per conse-
quens poterat fieri executio contra quemlibet insolidū
lidū hodie verò posito,ꝙ sic essent insolidū condē-
nati :tamen tempore executionis fieret excusio fa-
cultatū vtriusq̄,& si vterq̄ esset soluendo,fiet exe
cutio ꝓ pte.Vel si aliter ꝓ sua parte nō esset soluen
do,fieret cōtra aliū.& hoc vult dicere tex.in corpo-
re vñ sumitur,vbi substantiæ eorū qualitas exami-
k nabit.Quod post sñiam.[k] vt patet ibi ordine literę.
11 ¶ Dices ergo beneficiū diuisionis pōt opponi post
sententiā.cōtra.l.fideiussor.in fi.C.de fideius.& con
tra id qđ no.per Dy.j.de fideius.l.si dubitet.& per
Cy.in.d.l.fideiussor.&.l.excep.in vl.q.C.de ꝓbat.
dico,qđ in casu isto,vbi plures conueniunt simul,
hoc acto,ꝙ vna solutio sufficiat:est verū quod ego
dixi.Nec est tunc necesse,ꝙ talis exceptio oppona
tur:qa hîc de diuisione facienda prout quisq̄ soluen
do est,videt agi tā ab actore,q̄ à reo,& lex sic dispo
nit.sed quando fit conuentio simpliciter insolidū,
imputet sibi,qui exceptionē nō opponit.In hoc er
go est aduertendū,ꝙ si actor vult conuenire aliquē
ex duobus reis separatim:est locus beneficio diui-
sionis pendente processu:vt in aut.eo.§.j.Aut vult
cōuenire eos cōmuniter licet insolidū;& tūc nō est
est loc⁹ beneficio diuisiōis,pēdēte processu:sed eo
finito tpe executionis:vt in aut.eo.§.pe. ¶ Quin-
12 tò quæro,†qd in pluribus reis credendi?certè nihil
in his reperit immutatū:nec in mō cōstituendi,nec
in mō exigēdi.ita no.in aut.eo.§.fi.in vlti.glo,in eo

& eā ibi ēt sequit In.& ibi dicit Ang.ꝓ illa.l.creditor.in prī.nō est alibi.

c ¶ Pendēte cā.dū tractāt Bar.an pēdēte iudicio cōtra vnū ex reis debendi
posit agi contra aliū?dic vt per Bal.per illum tex.in.l.fi.C.de duo. reis. &
in.l.fi.C.de fideius.

d ¶ Ratio diuersitatis.Cū in cā appellatiōis nihil debeat innouari appella-
tiōe pēdēte:& qa
id qđ debet posse
fieri in cā pricipa-
li,debet posse fie-
ri in appellatione.
& cōtra.l. postq̄.
§. Imperator.s.vt
leg.no.ca . secūdū
Ioan.de Imo.in.l.
hoc ampli⁹.§.fi.cū
l.seq.de dā.infect.

e ¶ Nō liberat . &
idē videt respon-
dere.ad.d.l.credi-
tor.Imo.ī.d.l.hoc
amplius.§.fi.cū.l.
seq.de dā. īfect.di-
cit ꝙ ibi loqtur in
plurib⁹ obligatis
obligatiōe ꝑtoria,
quorū altero ele-
cto,alter liberat de
rigore:vt patet ex
notatis, s.& hîc.
Nos aūt loqmur ī
obligatis obliga-
tiōe descēdēte ex
depositione iuris
quorū altero ele-
cto,alter nō libera
tur.Adde secūdū
Pau de ca.ꝙ retēta
determinatiōe Bar
to.hîc ꝓ vera,ne-
cesse est p opi.eius
dē ī.l.ex duob⁹.j.
e.sit falsa.hāc tenet
Pau.& dicit se ha
buisse de facto , &
ita disputando de
terminatū fuisse
per Richar.mal.

f ¶ Secūdò q̄ro.de
quibus dixi.j.e.l.
eādē.vide Ang.&
Imo.ī.l.reos.j.eo.

g ¶ Creditor pote-
rat.vide Bal.ī lect.
antiqua.C.ad vel-
le.& no ī.l.si dubi
tetur.j.de fideius.

h ¶ Dico ergo. per
Ang.& Imo.in.l.
reos.ī pe.col.j.eo.
& per Bar.in.l.ex
duobus.§.fi. j.eo.
ibi,in versi. quod
est verū &c.cōtra
tenet Imol.in.d.l.
reos.in pe.col.per
Bart.in.l.ex duo-
bus.§.j.j.eod.

i ¶ Cōtra vnū.Et p
Ang.& Imo.in.l.
reos.j.eo.

k ¶ Quod est post
sententiam.Idē te
net Pau.de ca. hîc
& Bar.in.l.reos. j.
eo.licet Ange. ibi
hîc & vide Imol.
l.Paulu .la.ij.de re
iudi.§.fi.in fin.&
quod ibi Barto.&
Imo.in.l.reos.j.

a ¶ Si dubitatur. Adde Bar. in proxi. q. & in. l. si vt certo. §. fi. s. com. eo. qd' ibi dixi. & no. Bar. in. l. ij. §. fi. s. de cu. bo. dan. & vide in proxi. q.

b ¶ Et ibi gl. no. vide per Ang. & Imo. in. l. reos. j. e. in prin. Ange. in aut. de duo. reis. in prin. tenet idē, qd' Bar. & hîc & idē Bar. in. l. si dubitet. j. de fideius. & sequit ibi Pau. de ca. contra Ang.

c ¶ Septimò quæro. vide Bart. in. l. l. si vt certo. §. si duobus. s. cōmo. & qd' dixi in. l. hi qui. in fi. de fideius. ¶ Quid ecōtra, si pecunia huius rei credendi tātū fit mutuata? vide Bar. in. l. frater. in. xij. col. de condi. ind. Et istis ad de casum notabilē iunctis ibi notatis in. l. si nō singuli. si cer. pet.
¶ Ibi. & eisdē verbis nō sunt. faciūt ad. q. si pater & filius cōfessi sunt ī instrumētis dotis se recepisse dotem, & promittunt illam restituere: an quilibet teneat insolidum vel pro parte: de quo per Bald. & Ange. in. l. si cum dotem. §. trāsgrediamur. s. sol. ma. & bñ facit text. nota. & quod ibi Barto. in. l. fi. C. de do. cau. nō nu. & videt quilibet p dimidia teneri. l. reos. §. cum in tabulis. j. eo. & hoc clarum de rigore. Sed de æquitate dicebat cy. q si pater gubernabat à filio, prçsumitur totum peruenisse ad filium: & ideò solus fili⁹ debebit teneri: sec⁹ ecōtrariò, si filius gubernabat à patre: quia tunc pater tenet insolidū & præsumit pecunia peruenisse ad ipsum. Bal. tamen dicit hāc æquitatē succūbere rigori scripto. p no. ī. l. j. C. de le. & ī. l. pspexit. ff. q & à q. Sed secūdū Im. pōt cōcludi securè, q quilibet teneat p pte. d. §. cū in tabu. tñ si q̄rit ad quē pecuniā puenisse psumo: fortè stādū erit distīctiōi. vide Bal. ī. d. l. fi. C. de do. cau. nō nu. Imo. ī. d. l. si cū dotē. Ad pdicta facit qd' no. Bal. ī. l. si cōstāte. §. quoties. sol. matrimo. melius faciūt no. in. l. j. in. ij. co. §. de duo. reis. cū cōcor. & vide Imo. j. eod. l. reos. in prin. in antepe. col. in ver. videtur. Adde text. not. cum gloss. in l. sed & Iul. §. si duo. s. ad Macedo.

d ¶ Cogitur hoc facere. Adde Barto. contra in proxi. q. & quod ibi dixi, & probatur. in. l. cum in plures. §. vestimenta. s. loca.

quod dicit. l. ex duobus. j. eo. nō esse correctā. ¶ Sed
13 circa hoc † quæro, an vnus ex reis credendi, possit facere alium procuratorem? glo. dicit, quòd non: vt. l.
licet. §. porrò. s. de procu. Contra puto: qa vnus pōt
agere noīe alterius: vt. j. de solu. l. si duo rei. & gl. contraria alleg. non fundat se bona. l. si bene aduertatur.
14 ¶ Sextò quæro, † dixi beneficium diuisionis habere locum inter correos, si ambo sunt soluendo: quæro, cui incumbit onus probandi: vel actori vnū soluendo nō esse: vel reo opponenti illū soluendo esse?
Breuiter nō insisto in alle. Est quoddā beneficiū diuisiōis de iure antiquo, ex epistola diui Adriani, qd'
cōpetit fideiussorib⁹: vt insti. de fideius. §. si plures.
& C. de cōsti. pe. l. fi. de fideiu. l. iij. & l. fideius. cū si.
Et istorū exemplo beneficiū diuisionis habent tutores, curatores, & si. vt dicit tex. de tute. & ra. distra. l.
j. §. nunc tractemus. in prin. & in isto beneficio diuisionis est aduertendū: quia si quidē soluēdo sunt, omnes, & hoc cōstat: cōpetit beneficiū diuisiōis. si cōstat, q non sunt soluendo, cessat tale beneficium: vt
a dictis. ll. Si dubitatur[a]: tunc qui petit diuisionem,
auditur, si velit alium conueniri suo periculo. & de
hoc satisdet: vt. j. de fideius. l. si dubitet. & sic videtur
q ille, qui petit diuisionē, debet ostendere aliū esse
soluendo: vel grauatur illa satisdatione. Est aliud
beneficiū diuisionis, quod venit ex hac cōstitutione
noua, de duobus reis. & in hoc videtur, q in casu dubij, reus nō possit conueniri: nisi p parte. vt in auth.
b eo. §. j. & ibi glo.[b] super verbo, interim. Et sit videt,
q onus sit creditori, q non possit agere cōtra vnum
insolidū: nisi facta excussione, si alius reperiatur non
soluendo. Ratio de eo est: qa videntur inuicem fideiubere: & ideò vnus non debet conueniri pro parte
alterius, nisi alio discusso: vt. C. de fideius. aut. præsente. Qd' aūt ad exemplū illius beneficij cōcessi fideiussoribus, hoc sit concessum duobus reis, apparet ex aut. eo. in prin. Qualiter intelligātur inuicem
15 fideiubere. j. dicā. ¶ † Septimò q̄ro, [c] pone, quòd ad
c vnum ex correis peruenit tota quātitas, vtrum possit petere, quòd ille prius excutiat? Respōdeo si qdē
hoc fuit actū ab initio cū creditore, vt ad vnū tantum
perueniret pecunia: & alius esset fideiussor, veruntamen obligaret se principaliter, vt correus: tunc sine
dubio hoc posset petere. per titu. in aut. de fideiuss.
§. j. & C. de fideius. aut. præsente. Si verò hoc nō fuit
actum cum creditore: sed tantū inter eos: tūc videtur
prima facie, q factū eorum creditori nō præiudicet:
vt in aut. eo. §. si verò minus idonei. ibi & nullū &c.
Finaliter dico, q si alter correus ostēdit hoc, scilicet
pecuniam ad aliū peruenisse: sed negocium ad alium
totaliter pertinere: & ideò petit alium primò discuti
d ipsi⁹ periculo: quòd actor cogit hoc facere[d]: vt. l. vnde quæritur. in prin. s. commo. & ibi est casus, prout
est in litera conueniri. Pro hoc facit, qd' dicit, q tutor qui gerit, pri⁹ cōueniendus est, quā qui nō gerit:
quia ad eum negotiū principaliter spectat. Sed contra prædicta facit: qa quando vnus tenetur, alio excusso, nō sunt correi: vt. l. decem. s. tit. ij. Sed illud verū, si ipsa obligatio in illa conditiōe differt: hic verò
obligatio est præsens, & excussio est dilata. Itē facit
e cōtra. s. de cura. bo. dan. l. ij. in fi. Sed dicò, q[e] illa debet intelligi secūdū istā determinationē. s. nisi alius,
ad quē principaliter nō spectat, petat alium conueniri suo periculo. argu. d. l. vnde quærit. s. cōmoda.
16 ¶ Octauò quæro † dixi q ad hoc, vt istud beneficium locū habeat. s. diuisionis: requirit, q omnes sint
prçsentes: q̄ro qualiter debeat intelligi: & qualiter cō
f stare debeat de psentia, [f] vel absentia? Aduertatis: vt
ego dixi. s. istud beneficium diuisionis est introductum ad exemplum beneficij, qd' per aut. dat fideiussoribus. Glos. in aut. de fideius. §. j. intelligit præsentes, si sunt in eodē territorio, ita quod facilè possint citari. Et aduerte q glo. ibi intelligit in eodem
territorio. s. eiusdem ciuitatis: secus si essent eiusdem
prouincię, & sub eodē Preside diuersarum ciuitatū:
& ibi patet, qd' doct. tenent: & tex. videtur exprimere ibi. dū dicit, acerbū est creditorē mittere alicubi. & c. sed eo casu, cùm sint eiusdē territorij, puto q
ad hoc, vt cōtra vnū tantū posset procedi, debet prçcedere solennis excussio de persona, sicut dictū est
de rebus, scilicet vt citet, & si non venerit mittatur
g familia[g] ad capiendū & ducendū eum. & si retulerit
ipsum nō posse haberi, tūc pcedetur contra vnū tātū. ita videt colligi ex eo. §. pe. & hæc discussio circa
psonā probatur de leg. ij. l. cum quidam. §. fin. cum
17 l. seq. ¶ ¶ Nonò quæritur, † vtrū vni correo sit dādū tem pus ad reducēdū absentē, sicut fideiussori?
Glo. tenet, q nō. C. eo. aut. hoc ita. §. de fideius. aut.
præsente & in aut. eo. §. si vero minus idonei. Plura sunt alia quærēda circa materiā huius. l. quæ dicā
j. eo. l. si ex duo. §. si à Titio.

LEX IIII.

Duo rei. ¶ Siue vnica voce, siue pluribus respondeatur, non vitiatur constitutio duorum reorum.

SVMMARIVM.

1 *Operæ, quòd fictæ sint eædem, quando est eadem peritia in præstantibus. & quæ requirantur copulatiuè? & nu. 4.*
2 *Factum alienum, quando nō haberetur respectus ad ipsum fieri, sed ad ipsum factum perfectum, promitti potest.*
Adde Bar. hîc. Are. in. c. fi. de iudi.
3 *Duo rei quando possint constitui in operis eo. & nume. 6. & 7.*
5 *Doctor legens, quando possit per substitutum legere?*
Duo rei debendi, qualiter constituantur in obligatione facti?
7 *Plures rei credendi, qualiter constituantur in obligatione facti?*
8 *Interesse singulare qualiter probetur, & quomodo debeant deponere testes?*

LEX V.

h Nemo est qui[h] nesciat.
¶ Obligationi operarū pōt accedere fideiussor: & in ea actiuè & passiuè possunt duo rei cōstitui. h. d. Ista est singularis lex: & gl. diuidit eam in
glo. quæ incipit idest operā. ibi patet ergo. sed ego
diuido secundùm Iaco. de Aret. primò loquitur in
simplici promissore, secundò in fideiussore & principali: tertiò in duobus reis. Partes apparent in litera. reperio in lege nostra duas lect. Vnam glo. † No.
1 quòd vbi est eadē peritia, fictè sunt eædem operæ.
¶ Op. de. l. stipulatio ista. in princ. s. titu. j. & l. sicut. j. de fideius. vbi factum alienum promitti non
potest. gl. videtur dicere, q potest, quando sunt eius
2 dem peritiæ. Iaco. de Are. dicit aliter, † q sicut in pmissione facti, ita operarum, pōt considerari primò
ipsum fieri: & tunc nemo potest promitttere factū
alienum. Quādoq non habetur respectus ad ipsum
fieri sed ad factum perfectum: vt promittis librum
scriptum, & factum manu talis magistri: & tunc qs
potest promittere factum alienum. De hoc est casus. in. l. continuus. §. si ab eo. s. ti. j. & ita intelligit
hanc. l. quæ lect. vera est in se. & tene menti. Sed in
proposito credo q melius dicit gl. per fi. l. quæ dicit
eiusdem peritiæ. & secundùm dictum Iac. de Aret.
quando habetur respectus ad opus perfectum, etiā
qui non esset eiusdem petiriæ, posset promittere.
& sic non bene sua lect. applicatur tex. ¶ Opp. dicitur in. ij. rñso, quòd fideiussor potest adhiberi
obligationi operarum, contra. l. sicut. j. de fideiusso.
Sol. non dico hîc. & gl. tetigit in. l. cum filius. §. j. s.
ti. j. dico. in. l. si quis pro eo. j. de fideius. Dicitur hîc
3 † duo rei constituuntur in operis. Contrà: quia ex
mutatione personarū, dicunt aliæ, & aliæ operæ: vt
l. seruus patroni. cū. l. seq. s. de ope. libe. Sed quando
alia, & alia res pmittitur, nō sunt eiusdem rei credēdi: vt. l. si id qd'. §. j. j. eo. Solu. contraria loquuntur
in operis

Adde pulchrè Roma. consi. ccxiij. circa hāc septimā quæsti. Bart.

POMATES.

e Sed dico, q. vide pōderata ista verba per Are. consi. xxix. col. iiij. consi. lxvj. col. v. in fi.

f ¶ De præsentia. Qñ qs dicatur psens in alia materia, vide quod not. Bal. in. l. testō. de alimē. lega. & quæ ibi dxi. & quo ad quæstioē Bar. hîc adde qd' no. Bald. C. e. in aut. hoc ita. ibi. in eodē territorio. & cum Barto. tran sit do. Ant. in c. ij. de fideiuss. in eo ibi. vt cōtra vnū bene possit. Adde id, qd' no. Bart. in l. iiij. §. prætor. de dam. infect. Adde quando quis dicatur præsens. Bald. consi. clxx. lib. iij. Et quod absens dicatur, q est in alio territorio. adde Alex. de Imo. in consil. c. col. iij. in v. volu.

g ¶ Familia. Nota formam faciēdi excussionē in personali. & ad Bart. se remittit Bald. in aut. sed hodie. C. de act. & obli. in. l. cum non solùm. §. j. in fine. de bo. quæ libe.

h ¶ Nemo est. induco ad. q. de qua p Bar. in. l. pe. de va. & extraor. cogn. Bal. l. parabolani. de epi. & cle. vide qd' no. per Bar. in l. diem functo. de asses. ita vide Bar. in. l. j. de prin. agē. in rebus libro. xij. & qd' no. Cyn. de epis. & cle. l. quisquis & ibi docto. Et adde secūdùm Bald. in. c. j. §. si qs decesserit. si de feu. fuer. controuersia inter domin. & agn. quod officia solennia, sicut est officium potestatis, & capitaneatus, per alium nō possunt explicari.

in operis,quæ cohærent personæ:& tūc in illis non possunt constitui duo rei:quia aliæ,& aliæ sunt. Quædā,q̄ nō cohærent personæ:& in his possūt duo rei cōstitui. ¶ Sed op.ꝙ nō possunt dici duo rei : quia nō possunt debere insolidū:vt.l.ij.s.eo.ti.cōiuncta.l.q insulā.s.ti.j.quia solū est alienū, & stipulamur insulā fieri,nihil interest nostra, si est cōmune,tūc ꝓ parte. Sol.intelligo in operis,q̄ nō cohęrent solo,sed cuilibet insolidum possunt attribui:vt hic.ij.rñ. ¶ Demū op.ad tertiū respō.dicit̃ hic,ꝙ possunt cōstitui duo rei debēdi:qa sunt eædē. Cōtrà.qa eiusdē hoīs operæ nō dicuntur eædē:vt.l.si nō sortē.§.libertus.s.de cōd.inde.multomin⁹ si diuersorū.So. gl.hic in operis incertis:ibi certis.Sed nō est verū:qa hic eiusdem peritiæ, ergo certæ operę:qa aliter nō posset apparere,an essent eiusdē peritię.So. gl.ꝙ verè non sunt eædē.sed fictione iuris fingunt̃ eædē. ¶ Sed contrà:qa
4 secūdū hoc operę possunt repeti:qđ est cōtra dictū.§.libertus.So⁹.dic,ꝙ ad hoc,ꝙ operæ duorū hominū fingant̃ eædē,duo requirunt̃ copulatiuè: ꝙ hoc agat̃ inter cōtrahentes:& sint eiusdē peritiæ:vt hic dicit gl.& not.
5 ¶ Induco ad.q.† Doctor ꝓmisit legere librū:pōt ne p substitutū legere? In.l.j.§.ne autē.C.de cad.tol.format Cy.istā.q.& dicit secūdū Pe.ꝙ.§.ne aūt.nō facit:qa ibi loq̃ī in addiscēte,qđ nō pōt p substitutū addiscere.sed docēs,bene seruire pōt per substitutū,si est eiusdē peritiæ.per hanc.l.sed nō placet:quia oportet,ꝙ sint eiusdē peritię,& hoc quòd inter cōtrahētes sit actū:vt hic.sed si erat doctor,q ex casu cōsueuerat sępe hoc facere ex cōditione psonæ,quæ nō pōt seruire,videt̃ actum.C.de loca.l.exce.& insti.
a loc.circa prin.vel si esset cōsuetudo studij[a]:vt.l.ꝙ si nolit.§.quia assidua.
6 s.de ædi.edi.& de aqua plu.ar.l.si pri⁹.§.j. ¶ Vñ circa materiā hui⁹.l. distingue,qualiter duo rei debēdi cōstituant̃ ī obligatiōe factis:dic qñq̃ ī obligatiōe habet̃ respectus ad op⁹ perfectū,ita ꝙ est explicabile p aliū: vt.l. cōtinu⁹.§.si ab eo.s.ti.j.& isto casu sine dubio possunt cōstitui duo rei:vt hic secūdū Ie.Ia.de Are. Qñq̃ habet̃ respect⁹ ad ipm fieri,& ad psonæ industriā:& tūc aut ꝓmittētes sunt eiusdē pitiæ:& pñt cōstitui duo rei : vt
7 hic. Aut sunt diuersæ pitiæ:& nō possunt,vt ibi.Circa reos†credēdi dic, aut in obligatione venit tale factum, qđ concernit personā stipulātis, vt promitto seruire in camera , vel mensa:vel curare ab infirmitate : & non possunt cōstitui duo rei:vt.l.si id qđ.j.e.iuncta.l.seruus patroni.§.fi.&.l. seq.de ope.lib.Aut nō concernit psonā stipulātis:& tūc aut vtriusq̃ inter est æqualiter,& insolidū:vt ꝓmitto Titio & Seio insolidū scribere librū: vel operas incertas:puta zappatorias, pictorias, vel si. & possunt cōstitui duo rei:vt hic.Aut nō interest æqualiter, vt facere domū in fundo vnius, vel cōmuni:& ideò possunt duo rei cōstitui:qa nō interest cuilibet insoli-
8 dū:vt.l.q insulā.s.tit.j. ¶ Vltimò hæc.l.inducitur†ad.q.qualiter ꝓbet̃ interesse singulare,qđ tāgit gl.C.de sen.quę pro eo.l.vna.in gl.sup ver.sub tilitatē.in fi.Alij doc.dicūt ibi,ꝙ possunt deponere de affectione eorū, si sunt eiusdē peritiæ.& sic videt̃ affectio actoris,per hanc.l.qđ nō placet:qa ista affectio habet locū demū duob⁹ cōcurrentib⁹:vt.s.dixi.quę cessant in testibus.dic ergo,ꝙ testes deponēt,ꝙ ipsi viderūt homines eiusdē cōditionis habere rē illius qualitatis tantū charā: vel nollent ꝓ tanto carere ea: vt probat̃.s.ti.j.l.continuus.§.cū ita.

LEX VI.

DVos. ¶ Ex duobus interrogatis,vel interrogantibus,qui rñdet obligatur: & cui respondetur, quæritur obligatio.& ab vno tantū ex correis pōt accipi fideiussor.h.d. Et gl.assignat arg.contraria,& nō soluit ibi.§.habet.sed illud intelligit̃ ibi ex psumpta mēte cōtrahentiū: qa aliud tēpus cōmissionis non habet annexū.hic enim extra ꝓpositū diceret̃ intelligi Dy.Vel aliter, ibi verba stipulationis sapiunt vim cōditionis: hic non.Ray.

SVMMARIVM.

1 *Tempus modicum,aut actus contrarius,non uitiat constitutionem duorum reorum.*
2 *Interuallū longū inter obligationē unius,& alterius,nō uitiat cōstōnē duorū reorū.*
3 *Interrogatus si dicit:facias scribere.& postea respōdet:dicitur incōtinēti respōdere.*
4 *Actus necessarius naturæ intermedius,inter interrogationem & responsionem,non uitiat obligationem.*

b Duo rei. ¶ Modicū interuallū c ōstitutionē duorū correorū non vitiat[b].nec actus medius cōstitutioni correorū,nō cōtra
1 rius.h.d.Not.ꝙ modicū tps nō vitiat:ergo longū tēpus vitiat.Item not. ꝙ actus nō contrarius cōstitutioni,nō vitiat. ¶ Op.s.e.l.ij.ī prin.gl.sol.vt ibi vera sol.est illa.Inter interrogationē,& rñsionem eiusdē actus cōtrari⁹,
2 vel†longū interuallū impedit constitutionē, vt hic. sed longū interuallū
3 inter obligationē vnius & alterius,nō vitiat. Quero,†qd si in instrumēto interrogas me,dico,facias scribi:deinde rñdeo.dicit gl.ꝙ incōtinenti vide
4 tur rñdere:tene mēti,qa singu.est.[c] ¶ Quæro,qd in alio†actu,medio īter
c ueniēte,q nō ptinet ad hoc:& gl.dicit,ꝙ oīs act⁹ dr̃ cōtrarius ad obligatio nē nō ptinēs.gl.nō bñ dicit simpl̃r:sed dꝫ determinari p.l.cū antiqtas.C.de test.qa ibi vides,ꝙ actus necessari⁹ naturę interueniēs,nō dr̃ act⁹ cōtrarius.

SVMMARIVM.

1 *Hodie,an corrigatur,ut ille,qui est obligatus purè,posit opponere beneficium diuisionis,conditione alterius pendente?*

LEX VII.

d EX duobus reis. [d] ¶ Disparitas qualitatis,quę sperā tur reduci ad paritatem,non vitiat constitutionem correorum.h.d.Oppo.de.l.eandē.§.j.j.e.So.plures dant hic:tene vltimam,quia hic est disparitas in tempore:ibi in culpa.

Et ratio est:quia hic adueniēte conditione, reducit̃ ad paritatem:ibi nūq̃ reduci speratur. ¶ Oppo.de l.si id qđ.sol.ibi est disparitas in re:hic in qualitate.
1 ¶†Quæro,vtrum hodie sit correctum per ius aut̃. vt ille qui est obligatus purè,posit opponere bñficium diuisionis,pendente conditione alterius? glo. tangit.C.eo.aut̃.hoc ita.Dy.tangit hic dicam.j.e.l.si ex duobus.§.si à Titio.

SVMMARIVM.

1 *Dictio que,quando est coniunctio,debet scribi per è,breue: aliàs longum.*

LEX VIII.

e HIs verbis. [e] ¶ Si in vnius persona nō cōsistit obligatio:alter tenetur insolidū,si tanq̃ duo rei se obligabant:aliàs in virilem .hoc dicit.
1 ¶†Not.ꝙ dictio quæ: debet scribi per è,breue, qñ est cōiūctio:aliàs longū:vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Duo rei debendi in mutuo constitui possunt.*
2 *Lex super impoßibili, quod in genere potest esse poßibile: licet non in specie,fingit.*
3 *Duo rei qualiter constitui poßint in deposito,& cōmodato tam in primitiua quàm in secūdaria obligatione?*
Obligatio rem restitui quo ad obligationem est diuidua, sed quo ad solutionem indiuidua.
4 *Duo rei,an constitui poßint,quando in obligatione est quid indiuiduum,uel factum?remißiuè.*
5 *Obligati accessoriè,quando teneantur insolidum,si non exprimatur.*
In mandatoribus accessoriè se obligantibus,hodie nihil est immutatum.
6 *Plures accessoriè se obligantes,posito quòd insolidum tenerentur,an sint duo rei?*
7 *Officium gerentes aliquod uel aliquā administrationem,an obligentur uiriliter,uel insolidum,uel sint duo rei?*
8 *Intellectus ad.§.duobus.in.l.creditor.suprà mandati.*
9 *Mercatores plures,qui unam mercantiam gerunt,uel unam negotiationem,an ex contractu unius, quilibet teneatur insolidum & quilibet insolidum agere poßit:& an sint duo rei?*
10 *Institorem,el exercitorem præponens,licet poßint insolidum conueniri: sicut institor,& exercitor,non tamen dicuntur duo rei:sed unus tenetur principaliter,alius accessoriè.*
11 *Plures domini eiusdem serui,licet de peculio teneantur insolidum,an sint duo rei?*

LEX IX.

EAndem. Re, verbis, testamento,cōsensu:possunt cōstitui duo rei.h.d. ¶ Oppo.in aut̃.eod.in prin.Sol.dicit gl. aliud olim,aliud hodie. Tu dic,ꝙ in mō cōstituendi,nihil est innouatū : vt
1 dixi.s.eo.l.ij. ¶ Pro declaratiōe hui⁹.l.&†materię, a

nisi in causis necessitatis:vt in aut̃. de colla.§.ad hoc prohibemus.&.l.j.§. eius rei de offi.eius cui mā.est iurisd. Et de.q.Bart.& hic simili.vide per Spe.in ti.de salarijs.§.fi.versi.qd si doct.cū seq.&in materia qđ no.Bal.in l.cū antiquitas.C.de vsufr.& quod no.in.l. Arethusa.s.de sta.ho.quod dixi,nisi in casu necessitatis,p Bar.in.l.de pollicitationibus.j.de pollici.&de materia p Iaco. de Bel.in.d.l.quisqs. C.de episc.& cler. ¶ Et facit.An vasallus posit subinfeudare fundum alteri vasallo : de quo vide Bal.ī aut̃. nisi.in.iiij.colū.C. ad Treb.&vide in materia Bald.in.c. j.§.mut⁹ Epm vel Abbatē.&in rub. qui feu.da pos.Et quando alicui est iniunctum ꝙ psonaliter exequatur, non pōt alteri cōmittere,etiam de partium volūtate. Ita dicit Specu.de iudi.deleg.§.excipitur.ver. item ꝙ iniūcti.& de materia post Io.and.in regula,contractus in mercu.&plenè per eum.in ista.q. in regula , q̄ facit. & vide tex.l.sciēdum.§.legati.j.de le. quòd legati nō possunt dare vicarios alios,quàm filios suos.Et an rector posset facere vicarium.Imo. in l.obseruare.vbi p Barto.& ibi dixi. s.de of.proconsul. Adde,domi. Alexand.tangit,an vasallus posit subinfeudare,quòd Bal. consil.lxx.lib.j.refert Mar.de fano in tractat. de iure emph.q.xxij.qđ si de aliquo honorifico castro fuerit inuestiti nobiles, quòd ad ignobiles transire non poterit.

a ¶ Cōsuetudo studij. Et sic no.ꝙ cōtractus cēsetur initus,secundū consuetudinem.& hoc in terminis Bar.hic sequitur do.Abb.in.c.ad nostrā.de reb.eccl.nō alie.bene facit qđ no.in.l. si prius.§.j.de aqua plu.arcen.& quod no.Bal.in.l.j.C.pro so.in.iiij.q.Itē censetur initus iuxta dispositionem statu.iuxta no.in.l.vt iusiurandi. §.si liberi.s.de ope.liber.in ver.sed in isto casu.per Bart.& Bald.in.l.liberti.in xij.col.C.eodem versi.sed quid si esset.& cū Bar cōcor.Io.an.in regula, q facit in mercu.vbi plus dicit,ꝙ idem est, si erat consuetudo solùm promittentis.vide Bar.in.l.magistratus.j.ad munici.& Bar.in.l.j.§.iudi.j.de var. & extraor.cog.in vlti.q.& vide in.l.j.in vlti.q.in princ.C.de senten . quæ pro eo,quod interest.

b ¶ Duo rei.non vitiat.vide plenè per Bar in repe.aut̃.hoc ita.C.eo.in.xij. q.vide in.l.fi.j.eo.vbi idem dicit,quod in.d.aut̃.Et an habeat isto casu beneficiū diuisionis hodie.vide Bar.in.l.si ex duobus.j.eo.

c ¶ Singularis est.Et eam notanter alleg.Bal.in.l.in bonæfidei in.j. col. C. de pact.vide ibi per Salic.plenius ad dicta per Bar.in repe.Alexan.

d ¶ Ex duobus reis. Vide per Bar.in repetitio.authen.hoc ita . de duobus reis.in.xij.q.

e ¶ His verbis.Pro intellectu huius.l.vide Sali.in.l.leg.in.iij.q.C.de pact.

quæro primò, an in obligatione, quæ re cõtrahitur ad diuidua, vt tantundem reddatur in genere: vt in mutuo, possint constitui duo rei? videtur quòd sic: vt. C. si cer. pe. l. si non singuli. & C. eo. l. propter. contrariũ dicit do. Mar. sil. dicens, quòd ante possent cadere sydera de cælo, quàm obligatio quæ re contrahitur, contrahatur vltra quàm peruenit: vt. l. si tibi. in prin. ff. de pac. & in ll. contrarijs. fuerunt constituti duo rei verbis. cõmuniter omnes tenent cõtrariũ, per prin. huius. l. & C. eo. l. propter. & C. si cer. pe. l. nõ singuli. Ad contrarium respondeo, quòd si vni numeraretur aliorum voluntate, omnibus numeratum videtur iuris fictione: vt no. per gl. in. d. l. si non singuli. ¶ Sed contra hoc instatur. id quod est impossibile de natura, non potest fieri per. l. lege si pater. in fi. ff. de adop. & loca. l. qui ad certum. sed impossibile est secundum naturam, vt eadem pecunia perueniat ad plures insolidum; ergo nõ potest fingi. Huius timore dicit Pet. quòd non fingitur ad plures peruenisse insolidum, sed ad omnes simul peruenit in veritate. & sic non nascũtur plures obligationes, sed vna, quæ tenet plures homines: sicut vnus funis ligat plures. & hoc tenet Cy. in. d. l. si non singuli. & C. eo. l. propter. hoc nõ placet: quia in pluribus reis licet si vna obligatio in effectu: tamẽ in veritate plures sunt obligatiotiones. & quilibet tenetur propria obligatione: vt hac. l. §. fin. l. si reus. & de fide. ius. l. generaliter. ¶ Tene[a] ergo solutionem glo. quòd fingitur pecunia ad quemlibet peruenisse pro solido.

2 Nec ob. si dicatur. † quòd lex non fingit super impossibili: quia verum est super eo, quod est impossibile in genere: vt quod filius sit antiquior patre: sed si in genere est possibile: licet sit impossibile in specie: vt in his terminis, in quibus loquimur: tunc lex fingit. Exemplũ. Impossibile est, quòd ille qui est filius Titij, sit filius meus: tamen, quia in genere possibile est, quòd habeam vnum filium talem, & eius ætatis, potest fingi per ius, quod talis sit meus: vt. d. l. si pater. in fi. cũ. l. seq. de adop. Sic impossibile est, quòd ille qui fuit apud hostes, semper fuerit in ciuitate: tamen quia in genere suo possibile est, videlicet, quòd talis semper fuerit in ciuitate: iõ lex potest fingere ipsum fuisse in ciuitate: ita hîc possibile est, quòd in genere suo talis pecunia peruenerit ad me. Item quòd peruenit ad te, & ad alium: ideo hoc inducitur per fictionem: licet in casu, in quo sumus, scilicet donec pecunia est apud vnum, impossibile sit esse apud alium. & ista ego dixi in. l. si is qui pro emp. ff. de vsuca. Vel aliter: impossibile est, quòd eadem res perueniat ad plures insolidum. Dico, verum est in effectu: sed bene potest peruenire ad plures, sed apud vnum remanet in effectu: quia vna exactio sufficit.

3 Concludo ergo, † quòd plures rei debendi possunt re constitui, si hoc agatur sine aliqua stipulatione: sicut. ff. dictum est in alijs obligatiõibus. Et idem dico de duobus reis credendi: vt. C. si cer. pet. l. cum te. ¶ Secundò quæro, quid in obligatione, quæ re contrahitur, vt eadem species reddatur: vt in deposito, & commodato, & si. Respondeo debes scire, quòd ex hoc contractu duę oriuntur obligationes: vna primitiua ad rei restitutionem: alia secundaria ratione doli, vel culpæ commissæ in rem. Aut ergo quæris de illa primitiua obligatione ad rẽ restituendam: & tunc ita demum cõstituuntur duo rei debendi, si est actum: vt. C. loca. l. si diuisa. aliâs quilibet tenetur pro parte. arg. ff. commo. l. iij. §. hæres. & deposi. l. si duo. licet tamen quilibet pro parte teneatur: & sic est obligatio diuidua diuisa, quo ad obligationem: tamen vnus soluendo partem, nõ liberatur. & sic est indiuidua quo ad solutionem: vt d. l. si duo. & de hoc plenius dixi in. l. eadem. §. cato. ff. de ver. ob. licet gl. circa hoc nesciat quid dicat. ff. depo. l. j. §. si apud duos. Si verò quæris de obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpę: tunc aut est actum, quòd sint duo rei: & sunt. aut non est actum: & tunc aut vnus tantùm commisit dolum, vel culpam, & ille solus tenetur: vt. l. j. §. si apud duos. in fi. ff. depo. Aut vterque commisit: & tunc vterque tenetur insolidum tanquam duo rei: vt dicto. §. si apud duos. & l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. in fin. §. commo. & l. si duo. ff. deposi. & hoc de reis debendi Rei verò credendi in tali obligatione non constituuntur, nisi hoc agatur. ff. depo. l. j. §. sed si duo.

4 ¶ Tertiò quæro, † quid si in obligatione veniat aliquid, quod sit indiuiduum, quo ad obligationem, & solutionem? dic vt dixi. ff. e. l. ij. ¶ Quartò quæro: quid in obligatione facti, an possint constitui duo rei? dic vt. ff. e. l. nemo. ¶ Quintò quæro, quid in his qui obligãtur accessoriè. Ista. q. habet duo capita. Primò, vtrum teneantur insolidum, etiam si non exprimatur? Secundò posito, quòd insolidum teneantur: vtrũ

5 sint duo correi, siue duo rei debendi? Circa primum dico, † quòd quandoque quis obligatur accessoriè. s. pro alio alienam obligationem principaliter suscipiendo: & isto casu non tenetur insolidum, nisi sit actum: vt. C. ad velle. l. si paternam. & ibi no. Idem no. j. de fideiuss. l. si Titius. quandoque obligantur plures pro alio, constituendo plures. & tunc idem: quia quilibet tenetur pro parte: nisi sit dictum, quòd teneantur insolidum: vel obligauerunt se alternatiuè: vt. C. de consti. pecu. aut. si quando. quandoque [b] aliqui obligantur pro alio propriè fideiubendo: & tunc quilibet tenetur insolidum, etiam si nõ sit dictum: vt instit. de fideiuss. §. si plures. & C. de fideiuss. l. non rectè. Quandoque plures obligantur pro alio mandando: & tunc diuersæ sunt gl. Nam glo. quæ est. ff. manda. l. si mandato Titij. §. Paulus respõdit. vnum videtur velle, quòd hodie requiratur, quòd expressè agatur. expressius in. l. creditor[c]. §. duobus. eod. ti. contrarium. s. quòd in mandatoribus nil sit immutatum hodie, no. glo. ff. quod iussu. l. j. §. fin. & hic in glo. quæ incipit. & mandato. Et istud puto verius, per id, quod not. in. d. §. si plures. insti. de fideiuss. & d. l. non rectè. & hoc communiter tenent doct. quia per auth. nil est immutatum in modo constituendi: vt. ff. dictum est. ¶ Sed

6 quæ est ratio diuersitatis inter prædictos casus? Circa secundum † credo, quòd primo casu, quando principaliter obligationem alterius suscipiunt: si hoc agatur, vt teneantur insolidum, sunt duo rei: vt. d. l. si paternã. & quod ibi no. & videtur expressum. ff. ad velle. l. vir vxori. §. si. cum. l. seq. In his verò, qui obligantur constituendo: non obligantur insolidum, nisi agatur, vel alternatiuè promittatur: tunc dicuntur duo rei. Et dic vt statim dicam in duobus fideiussoribus, vel mandatoribus: quia eadem est ratio: vt. l. fin. ff. de consti. pec. In duobus verò fideiussoribus, vel mandatoribus, licet teneantur insolidum, etiam si non sit dictum: & licet dicantur confideiussores: vt. j. de fideiuss. l. si Titius. non tamen sunt duo correi. Patet ex diuersitate nominum, & titulorum. Nam si idem esset, quare fecisset per se titulum de duobus reis. & tit. de fideiussor. & manda. Præterea, patet ex hac l. & l. j. C. eo. coniuncta. l. vt fideiussor. j. de fideiuss. Præterea, licet factum vnius correi alteri noceat: vt. j. eo. l. pen. non tamen factum vnius correi alteri noceat: vt. j. eo. l. pen. non tamen factum vnius fideiussoris nocet alteri: sed solùm sibi, & suis successoribus: vt. ff. tit. j. l. si seruum. §. nunc videamus. & ibi no. Ad hoc ergo, vt iura duorum reorum haberent locum inter eos, esset necesse, quòd hoc expressè ageretur: quod tanquam duo rei intercedũt: vt expressè dicitur in. d. l. vir vxori. in fi. cum. l. seq. ff. ad velleia. Plus dico, quòd etiam si expressè ageretur, quòd insolidum tenerentur. hoc casu non sufficeret ad constitutionem duorum reorum: quia esset expressio eorũ, quæ tacitè insunt: vt. C. de fideiuss. l. non rectè. est ergo necesse, quòd exprimatur, quòd tanquam duo rei promittunt. & hoc de reis debendi: plures

7 verò rei credendi accessoriè non cadũt. ¶ † Sextò quæro, quid in pluribus, qui gerunt aliquod officium, vel aliquam administrationem: an obligẽtur viriliter, vel insolidum? & an sint duo rei? Aduertatis: an quilibet habeat insolidum administrationem: dixi in repe. l. j. §. si plures. ff. de exerc. nunc dico, qualiter obligentur. Circa quod dico, quòd quando plures gerunt aliquod negotium sponte, nullo præcedente mandato: & tunc non tenentur insolidum: sed prout quisque gessit: vt. l. cum alicui. in fi. ff. de neg. gest. & quod ibi not. in gl. Quandoque præcedit aliquod mandatum à lege, vel ab homine: & tunc aut officium, seu administratio, quæ geritur, est publicum authoritate, & vtilitate: aut publicum authoritate, sed priuatum vtilitate: aut authoritate, & vtilitate priuatum. ¶ Primo casu, quilibet tenetur insolidum: vt. l. Imperator. ad munici. & de ma. conue. l. magistratus. & sunt duo rei debendi, licet non per omnia: vt. l. si pupillus. ff. de admi. tut. Et hoc dico, siue sit administratio ordinaria, siue deleg. arg. l. ex facto. in fi. ff. de negot. gest. & de ma. conue. l. fin. & quod ibi not. in vlt. gl. licet inter hæc sit aliqua differentia in illa materia, quam tractaui in. §. si plures. ¶ Secundo casu, quando est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatum: & tũc idem. quia quilibet tenetur insolidum, & sunt duo rei debendi: licet non per omnia: vt. d. l. si pupillus. ff. de admi. tu. & l. j. §. nũc tractemus. ff. de tute. & ra. distra. & de admi. tuto. l. iij. cum si. Et quod dico in tutoribus [d] idem in actoribus constitutis ab eis. ar. d. l. ex facto. in fi. ff. de neg. ge. ¶ Tertio casu, quando administratio est priuata authoritate, & vtilitate: etiam tunc aut sunt institores: aut exercitores: & tunc, quia eis videtur mandata administratio insolidum: credo eos teneri, & esse duos reos: licet non per omnia: vt. l. j. §. si plures. de exer.[e] cum sua gl. quæ æquiparat eos tutoribus. & l. si pupillus. de admini. tuto. Aut loquimur in pluribus procuratoribus: &

8 tunc aut fuerunt facti insolidum: † & quilibet tenetur insolidum, & erunt duo rei, sicut duo tutores. vt. l. creditor. §. duobus. ff. man. & quòd ibi no. in prin. gl. Et iste est verus intellectus illius. §. quia officium erat eis commissum insolidũ. Sed erat dubium, qualiter obligatio, quæ cõtrahitur rõne doli, vel culpæ cõmittatur. & dicit quòd insolidũ. Nã si intelligis: quod esset actũ, quòd insolidũ tenerentur, nullũ esset dubiũ illius. §. nec in hoc est aliquid innouatum

a ¶ Tene. not. quòd l. non potest fingere id, quod est impossibile in genere: secus si in specie. vide Bal. j. de sol. l. sub conditione. sed secundum Ange. fallit. l. ita vulneratus. ff. ad. l. Aquil. vbi fingit impossibile de natura in suo genere videlicet hominẽ bis mori. sed illud est speciale fauore vltimæ volũtatis: ne delicta remaneant impunita. And. Barb.

b ¶ Quandoque. Nã secundũ Ang. est verũ, nisi delictũ cõmittatur circa rem, quę sui natura est diuersa: vt pecunia. l. si duo. ff. deposi. An. Bar.

c ¶ In. l. creditor. de cuius. l. intellectũ vide i. pxi. q.

✤ POMATES.

d ¶ In tutoribus. vide Rap. cu. consi. xxiiij. & Are. xxix. col. iij. & vj. in. v. dubio, vbi sequitur intellectũ Bart. ad l. creditor. §. duobus. alleg.

✤ POMATES.

e ¶ De exerci. vide Panor. consi. xxj. ad fi. vo. ij. & Are. consil. lxvj. colũ. ij. & se. cũ seq. vbi pulchrè tangit dicta Bar. hic. & co. v. in. ij. dubio.

nouatum per iura auē.licet gl.ibi aliter dicat:& malè:quia in modo conſti
tuendi nihil innouaē:vt pluries dictũ eſt.Et hîc eſt regula,ꝙ q pñt admini-
ſtrare inſolidũ:inſolidũ tenenē:vt.l.ſi plures.š.de cura.bo.dand.Si verò ad-
miniſtratio non fuit conceſſa inſolidũ,tunc vnus nõ põt cõtrahere ſine alio
& qlibet teneē tm̃ de ſuo facto,nec erunt duo rei,vt.l.cũ alicui.in fi.de neg.
geſt.& arg.de exerci.l.ſi tamen plures.in princi.& hoc de reis debẽdi.pſ̃es
verò reos credẽdi, hoc mõ nõ admitto poſſe cõtrahi:qa qlibet ageret pro
9 ſuo intereſſe.¶ Septimò quæro [a] plures mercatores vnã mercãtiã gerũt:
a vel vnã negotiatiationẽ:an ex cõtractu vnius qlibet teneaē ĩſolidũ?& qlibet
poſsit agere inſolidũ?& an ſint duo rei?Pe.& Iac.de ra.dicũt,qđ ſic.& cy.
ſequẽdo eos.š.ſi cert.pe.l.qđ te.ad ſimilitudinem tutorũ& magiſtratuum,
b certè malè dicũt,cõtra caſum.l.ſi tñ plures.in princ.š.de exerci.Vñ tu dic[b]
ꝙ aliqñ à plurib⁹ q̄dã geriē negotiatio:q̄ eis decerniē ex publico:& tunc fa
teor quod ſunt duo rei actiuè,& paſsiuè:vt.l.ſi vnus.in principio.š.de pac.
&.l.ſi duo.š.de arbi.& de.pac.l.idẽ in duobus.Vbi loquitur in pluribus ar
gentarijs,quibus officium decernebaē ex publico:vt.l.argentarius.in prin.
š.de eden.& not.in.l.quædam.§.nũmularios.eo.tit.& facit quod dixi.š.de
tuto.& cura.& magiſtratib.facit.š.de lo.pu.fru.l.j.vbi vterq; ſociorum in-
c ſolidum habet actionem.Si verò talis negotiatio propria voluntate [c] fuerit
aſſumpta,non ex publico,tunc aut plures gerunt iſtam negotiationem
& mercantiam per ſuos inſtitores,ſeu exercitores, qui in vulgari appellan
tur factores: & quilibet eorum tenetur inſolidum. inſtitoria ſeu exercito-
ria:vt.š. de exercit.l.j.in fi.&.l.ſequen. & de inſtit.l.habebat.§.fi.&.l.ſe.
& ſatis arbitror eos eſſe tanquam duos reos debendi: quia ad idem, & ea-
dem obligatione tenetur vterq;. Conſtat enim ipſos eſſe obligatos: vt.l.j.
§.penulti.de exerci.& ſic talis actio eſt natiua non datiua.Item ſententia la
ta pro vno,prodeſt alteri:vt.d.§.penulti.Idem puto ꝙ.l.fina.§.eodem. ha
beat locum in eis, per illam rationem, ne in plures &c.vt.š.de exerci.l.ſe-
cunda. Dico ergo, quòd ſunt duo rei debendi. duo verò rei credendi,non
ita conſtituuntur: quia ex contractu inſtitoris ſeu exercitoris,non quæri-
tur actio dominis,niſi in ceſſa actione: & niſi in ſubſidium:vt.l.j.in fi.cum
l.ſequen.de inſti. &.l. ſi eum.§.j.de exerci. Si verò talem negotiationem
gerunt per ſeipſos:tunc aut ambo ſimul:& quilibet tenetur pro portione,
quam habet in negotiatione: vt.l. ſi tamen plures. in principio. de exerci.
Aut exercent ſeparatim:puta, ſunt duo ſocij. vnus exercet Peruſij: alius
exercet Florentię: tunc quilibet tenetur inſolidum. Videntur enim inui-
cem inſtitores præpoſiti.arg.š. ſi cert.pe.l.eius qui in prouincia.in fi.C.de
fab.l. iure prouiſum. lib.xj. facit. de acquiren.rer.domi.l. traditio.§. fina.
Pro hoc facit illa ratio,ne in plures &c.quod tenet Iaco.de Are.in.d.l.ſi ta
men plures.in princip.licet gloſſ.in.l.j.in fin. eod.titu.vacillet.¶ Octauò
†quæro:inſtitor,& exercitor poſſunt conueniri ex eorum contractu.Itẽ
10 præponens, & quilibet inſolidum,an dicantur duo rei?quod videtur:vt.l.
j.§.penul.š. de exercitor. Contrarium puto, quòd vnus teneatur principa
liter,alius acceſſoriè. & ideò magis æquipararem eos fideiuſſori & princi
pali: ſicut dicimus in patre & filio: vt.l.cum filius.in princip.š.de verbor.
obliga. Conſtat autem fideiuſſorem & principalem non eſſe duos reos:
vt not.j.de ſol.l.cũ qs.§.ſi quis pro reo. & quod not.per doc.C.eod.l.fi.
¶ Nonò quæro,† plures domini eiuſdem ſerui tenentur de pecu.l.& an-
11 cillarum.§. ſiquis cum ſeruo.cum ſi. an erunt duo rei? Breuiter dicerem,
quandoq; quilibet inſolidum tenetur:etiam reſpectu peculij,quod eſt pe
nes ſocium. Quandoq; tenetur inſolidum tantùm reſpectu peculij, quod
eſt penes ſe:vt probatur.š.de pecu.l.ſi noxali.§.fi.cum.l.ſequẽ.Primo ca-
ſu:dicerem eos eſſe duos reos: quia ad idem,& eodem reſpectu tenentur,
& eadem obligatione,ſicut duo rei:& ſicut ſuprà in pluribus præponen-
tibus vnum inſtitorem. Secundo caſu,dico eos non eſſe duos reos : quia in
ſingulis perſonis proprium eſt per ſe id, quod debetur:ergo &c.vt.l.ſi id.
j. eod.Iſta enim actio de peculio habet naturam actionis realis: vt.l.quæſi-
tum.in princi.de pecu.& not.per Cyn.C.quod cum eod.l.dominum.ſic
quilibet per ſe videtur teneri ad diuerſam rẽ. Alia quæ circa hanc materiã
de modo conſtituendi deficiunt:dicam in.l.ſi id quod.j.eod.

Sed ſi quis in deponendo. ¶ Imparitas culpæ, ab initio vitiat conſti-
tutionem duorum correorum : ſecus ſi ex poſtfacto. hoc dicit.
¶ Oppo. quòd factum vnius ex reis debendi, prodeſt alteri, ſi ſunt ſocij.
¶ Opp.š.eo.l.ex duobus.& inſti.eo.§.fin.glo.dicit ſol.quia hîc imparitas
culpæ:& ibi diei,vel conditionis:quia poſito, quòd promitto purè: tu ſub
conditione: non eſt imparitas : quia tu interim non teneris . Prætereà im-
paritas diei ſperatur reduci ad paritatem: imparitas culpæ nunquam ſpera-
tur reduci ad paritatem.& iſta eſt vera. ¶ Oppo. quia vitiatur res,ſi deue-
nit ad eum caſum, à quo incipere non poteſt.vt.l. pluribus.§.& ſi placeat.
&.l.ſi ſub vna.§.j.š.titulo.j.&.l.ſi pro patre.§. verſum.š. de in rem verſo. &
l.ſufficit.š.de condicti.indebi.&.l.ſi à reo.§.ſub diuerſis.j.de fideiuſſori.So
luti. nego maiorem: quòd deueniat ad eum caſum, à quo incipere non po-
teſt: quia ſi remittatur culpa pacto, ex poſtfacto: tunc exceptionem parit,
& remanet obligatio, quæ ab initio fuit& nunc eſt par ſecus ſi à principio re
mittatur culpa: quia tunc non eſt par obligatio. Dicitur hîc, quòd pactum
factum vni ex reis debendi, qui ſunt ſocij alijs prodeſt, ſi communis culpa
interueniat. Quæro ergo vtrum pactum vnius ex reis debendi proſit alij ?
& dic vt plenè dicam.j.eod.l.ex duobus.

d **Cum duos.** ¶ Diſparitas locorum non impedit [d] conſtitutionẽ correorũ.h.d.¶ Opp.š.tit.j.l.j.in principio.vbi dicitur quòd inter abſentes non valet ſtipulatio.gloſ. dicit quòd fuerunt duo rei conſtituti conſenſu non verbis.Vel poteſt eſſe quòd hodie ſtipulor hîc,& ſeruus meus Florentiæ.argumen.l.fi.§.ſi inter eos.š.ti.j.Vel aliter ſtipulor hodie hîc ab vno,& alibi ſtipulor ab alio recto tramite eundo.ſed nõ hoc oportet te ponere:quia interuallum temporis inter vnam obligationem & aliã non vitiat,ſi agatur hîc,quòd ſint duo rei:vt.l.iij.in prin.š.eo.& propter hoc inculcatio gl.non fuit neceſſaria.Vel poteſt eſſe,quòd exiſtens Carthagini à duobus fuit ſtipulatus,ex diuerſis locis hoc eſt,vnus moueret ſe de Florentia,& al-
e ter de Roma [e] ad eundum Capuã.& ſic primò poſui caſum,qui placet Dy.ſed quod ſupra dixi,plus placet.Item hic dicitur,quòd ſunt plures obligationes.¶ Oppo.de.l.iij.in.fi.s.eodem.Solu.duæ ſunt verè: in effectu vna.non habetis alia.

LEX X.

SI duo rei. ¶ Correus ſocius,nõ opponit cõpenſationem de eo.qđ alteri correo debeē. hoc dicit.¶ Opp.de.l.ſi quid.š.de compen. Solu.aliud in fideiuſſoribus,vt ibi:aliud in duobus reis,vt hîc.Et ex hoc concludit Ioan.pro ſua opin. quia duo rei duo videntur inuicem fideiubere: vt dicam de hoc.j.l.proxi.

SVMMARIVM.

1 Duo rei debendi,an uideãtur inuicem fideiubere?
Obligatio duplex oritur ex fideiußione.
Fideiußor poteſt ſtrictè & largè intelligi.
2 Tutores plures licet non ſint propriè fideiuſſores: tamen de iure antiquo exemplo fideiuſſorum,conueniebantur.
Correus qua actione repetat à correo,quod ſoluit?
4 Tutores plures,curatores,uel adminiſtratores ciuitatis,ſi unus ſoluit,qua actione repetat ab alijs?remißiuè.
5 Depoſitariorũ,aut commodatariorum plurium,ſi unus ſoluit,qua actione repetat ab alijs?
6 Correorum unus ſi ſub iuramento liberat alium,non poteſt à correo repetere partem.
7 Correus, qui liberat alium acceptilatione ſibi facta à creditore?quando repetat partem à correo?
8 Correus damnificatus culpa alterius poteſt ab illo repetere.
9 Correorum unus credendi,qua actione repetat à correo,qui ſolutionem recepit.
10 Correus credendi unus poteſt à correo,qui liberauit debitorẽ acceptilatione repetere,eo modo,ac ſi ſolutionem recipiſſet.
11 Actio quænam cedi debeat uni,ex reis debendi,& quando: & quo iure,& inquantum cedi debeat?remißiuè.

LEX XI.

f
1 **REOS.** [f] †¶ Duo rei poſſunt inuicẽ fideiubere:& poteſt actor actionem diuidere quo ad quãtitatem, & quo ad petendi modum. hoc dicit. ¶ Oppoñ.in auē.eo.in princip.poſita.C.eodem.auē.hoc ita.Solu.hodie habent beneficium diuiſionis .olim non:quod plenè dixi ſupra eodem.l.iij.§.finali. ¶ Opoñ.de.l.prima.§. nunc tractemus.š. de tute.& ra.diſtra.ſolu.ibi loquitur in pluribus tutoribus.¶ Opoñ. inſtitu.de fideiuſſoribus.§.ſi plures.Solu.ibi loquitur in his,qui tenentur acceſſoriè. vt plenè dixi in dicta.l.iij.ſupra eodem. ¶ Reſtat

a ¶ Septimo q̄ro.per Bal.in rub.C.de exerci.ad fin.in.l.prædia.in.iiij.col.š de acqui.poſ.vbi remittit ſe ad not.per Bar.in repe.in.l.j.§.ſi plures.de exerci.Adde qualiter vnus mercator ſocius obliget ſocios,quando ſunt plures Pe.de Anc.conſi.cccxxxiiij.

b ¶ Vñ tu dic.vide Bal.in.l.cã te in Gallia.ſi cer.peta.& qđ no.bal.ĩ.l.certũ ĩ.ij.col.C.fami. er. per Ange.& Pau. de ca.in.l.ſi vn⁹ in prĩ.š.de pac.& fulgo.in.l.ſi pſ̃es.eo.ti.Et an vn⁹ poſsit liberare , vide per Angel.in dicta.l.ſi vnus. in prin.& ibi ẽt an vn⁹ poſsit compromittere.

c ¶ Voluntate.qñ obligeē dñs ex facto iſtorũ adminiſtratorũ, vide qđ no.Bal.poſt Bart.ĩ auē.hoc ius porrectũ.de ſac.ſan. ec. in.v.col.& Bald. in rub.C.de cõſti. pecu.in. iiij. colũ. & qđ habeē ĩ.l.cuicũq;.§.ſed & cum ful.š.de ĩſti.& tex. ibi Bar.in.l.ex facto.š.de neg.geſt. Adde quaſr inſtitor obliget,domi. Abb.cõſi. lxxiiij. lib.ij.

d ¶ Nõ impedit.Et quæ diuerſitas impediat cõſtitutionẽ duorũ reorum, plenè vide Bart.in rep.auē.hoc ita. in xij.q.C.de duobus re.Et an hodie in caſu iſto habeat locũ bñficiũ diuiſionis:vide Bar.in.l.ſi ex duobus. §. j. eo.in fi.

e ¶ De Roma. vide qđ dicit Bar.in.l. cũ quis.circa fin.j. de ſo.& Bar.j.ea.l. in prin.& Bar.in.l. fi.in fi.ij.col.j.e.& quid in obl.& fideiuſ.vide Bart.in.l. græcè.§.ſi qs Stichũ.j.de fideiuſſ. Et ad primũ vide Pau.de caſ.in.d.l.ſi re⁹.j.eo.vbi tex. videē velle,ꝙ ſint duæ obligationes.

f ¶ Reos . oĩa dicta reaſſumit Barto. in auē.hoc ita.C.e. Iſtũ tex.alle. Bar. in.l.hęres.§.ſeruo in prin.j.de fideiu. Adde, vt refert Pau.de caſ.ꝙ iſte tex.inducitur per Ange.ad.q.ꝙ ſi duo fuerunt capti pro maleficio,ꝑ quo venit imponẽda pœna pecuniaria,ꝙ vnus ꝑ altero poterit fideiubere.Tñ dicit Pau.ꝙ iſte text.nõ multũ facit ,& ſe remittit ad.l.pe.de tuto.& cu.da.ab his.Item induciē per eundem Ang.cõtra Bart.in.l.q ſeruũ.de fur.q dixit,ꝙ qs nõ teneē tãq; fur,& tãq; pſtãs opẽ ĩ eodẽ:qa Ang.dicit eẽ cõtrariũ, ꝙ qlibet ẽt principalis,& quilibet,qui præſtat opem alteri.Nec eſt inconueniens argu.huius.l.& ita dicit,ꝙ practicarur Paul.de caſt.qui cum ipſo tranſit.

a ¶ Inuicē fideiubere an duo rei debēdi adinuicē videātur fideiubere, aliquid p Bal. in. d. l. j. C. eo. tit. & vide i l. in duobus. §. vbi duo. s. eo. Adde an duo rei dicant̄ adinuicē fideiubere, vide Bal. cōsili. clxviij. iij. vol.

b ¶ Repetit ab alio. Sȝ an creditor exigēs ab vno correo insolidū teneat̄ ei cedere iura in totū vel pro parte. vide glos. & Bal. in. l. j. C. eo.

c ¶ Nullo mō. Sume no. doct. ex. d. l. in leg. falcidia, hoc esse seruādū. s. ad. l. fal. ꝙ vbi sunt duo rei debēdi, vel credendi ex cā lucratiua: si vnus soluit totū, nihil pōt ab alio repetere. & similiter si vnus exegit totū, non tenet̄ cōicare alteri. Ex quo sequitur, ꝙ si ab vno petitur totum, non pōt ipse excipere, ꝙ sibi debeāt cedi actiones contra reum. itē ēt nō potest vti bñficio dato duob⁹ reis, de quo in auth. hoc ita. C. e. Nā illa auth. loquit̄ solū in reis ex cā onerosa. & hæc oīa satis fuerunt de mente Bart. j. ea. l. Septimò, adde Abb. cōsi. lx. j. lib.

d ¶ Quid ī plurib⁹. Vide not. in repe. l. ex duobus. in. x. co. j. e. ꝑ. d. l. ī leg. falcidia. & etiam Barto. no. & vide Bar. in. l. si vnus. in princ. s. de pac. & l. q hominem. §. j. j. de so. vide Bald. aliter loquentem in. l. si in rē cōem. C. si cer. pet. & vnū verbū Bal. in. l. j. ī prin. C. e. & quod dixi post Imolam in. l. si ex toto. §. j. s. de leg. j.

videre, an duo rei inuicem videantur fideiubere. Et ideo pro declaratione plena huius materiæ principaliter videndum est, qualiter vni contra alium succurratur: & primò circa duos reos debēdi. Ad quod inuestigandum primò videndum est, an videantur inuicem fideiubere [a]. Ista quæstio tangitur hec titulo & C. eodem. in multis locis, vt in lege, vir vxori. supra ad velle. & infra de fideiussoribus. l. vrannius. C. eodem, lege prima. & fuit magna controuersia inter doctores olim, & hodie. Marti. tenuit quòd videantur fideiubere. Ioānes contra, scilicet quòd non videantur fideiubere. & Azo distinxit, vt plenè notatur in lege vir vxori. & ibi glo. tenet opinio. Azo. & in autenti. eodem. in principio sed gloss. tenet. C. eodem. l. j. opinio. Ioan. ¶ Sed contra oppo. fideiussor non potest obligari, nisi verbis: vt. C. de fideiussoribus, l. blanditus. & supra titulo primo. l. v. §. satisacceptio. & manda. l. si hæreditatē. §. primo. Sed si duo rei possunt inuicem constitui: vt. C. eodem. lege propter. & supra eodem. l. eandem. ergo non videntur inuicem fideiubere. Dynus tenet opinio. Azo. Ad hanc rationem responde, quòd ista ratio concludit in fideiussione expressa, sed non tacita. Pet. & Iacobus de rauenna. & Cynus sequendo eos dicunt: quòd duo rei nullo modo videntur fideiubere. Nā in duobus reis quilibet æqualiter debet obligari insolidum, vt principalis. nec attenditur ad quem pecunia peruenit: vt infra eodē. lege penultima. & C. si certum petatur. lege, si non siuguli. sed secundū eos, qui dicunt quòd videntur fideiubere, hoc non esset, ergo &c. Prætereà, non reperies quòd de iure digestorum, & Codicis. duo rei habeāt beneficium diuisionis: ergo &c. Item hoc nulla lege cauetur, quòd videantur fideiubere: ergo &c. & in hoc residet Cynus. C. eodem. l. prima. licet per multa verba. Vides ergo, quòd ex dictis eorum nullam claritatem habes. Quid ergo dicemus? Iacobus de bel. disputauit istam quæstionem & posuit eam in authētica. eodem. qui melius attingit veritatem, quàm aliquis: tamen multum obscurè loquitur. Tu ergo clarius, & melius ad declarationem præsentis materiæ, debes scire: quòd ex fideiussione oritur duplex obligatio. vna, qua fideiussor obligatur creditori: & ista semper contrahitur verbis, vt dictum est. & talis habet beneficium fideiussorum: vt authentica præsente. C. de fideiuss. nec eget bñficio huius authenticę. de duo. reis. Et iste est propriè fideiussor respectu creditoris. Alia est obligatio, quæ contrahitur inter reum & fideiussorem, & ista contrahitur consensu. Nā reus videtur mandare fideiussori, quòd soluat. vt. l. indebitam. s. de condi. indebi. & de hac loquitur titu. man. & hoc modo consideratur fideiussor respectu ipsius debitoris. Item fideiussor potest intelligi strictè, qui alienæ obligationi accedit: vt. j. de fideiuss. l. j. & l. fideiussor obligari. §. fideiussor. Potest etiam accipi largè fideiussor omnis, qui est obligatus pro negotio, quod ad alium spectat, non ad se. hoc modo accipitur in titulo ad Vel. l. j. C. ad Vel. ¶ Si ergo q̄ritur, an duo rei videantur fideiubere inuicem, dic, aut quæris, vtrum dicantur fideiussores inuicem, respectu creditoris. & dico quòd sic, duobus casibus tantùm. s. si hoc est actum expressè vt hac. l. vel si est color quęsitus: vt. s. ad macedo. l. sed Iulia. §. primo. & istis casibus habent beneficium de fideiussoribus. Nec esset necesse beneficium de duobus reis extra istos casus duos, non videntur fideiubere respectu creditoris: hoc expressè dicit text. in dicta. l. sed Iul. §. primo. & hoc modo intelligendo verum dicunt Vltramontani. Aut quæris vtrum videantur fideiubere inuicem quo ad actionem dandam inter eos, & assumendo fideiussores largè: & tunc aut duo rei sunt constituti ex mera liberalitate: & tunc verū dicit Ia. quia videntur fideiubere, si sunt socij, non aliâs. vt. l. in lege Falcidia. hoc esse seruandum. ad. l. falcidiam. Aut non est ex mera liberalitate: puta quia verè pecuniam, quam petierat, receperat: & tūc vera est opinio Azo. quia eatenus videtur fideiubere alter pro altero, quatenus negotium ad alterum in veritate spectat: vt dicta. l. vir vxori. & ibi notatur. ad velle. & de in rem verso. l. si pro parte. §. primo,

& ad Macedonia. l. sed Iulia. §. item si duos. & in istis casibus non habent
beneficium de fideiussoribus: sed habent beneficium authenticæ de duo-
bus reis, quod expressè inducit isto casu, quando talis alternatiua fideiussio
inducitur, vt suprà dixi. in. l. tertia. §. finali. s. eodem. Prędicta vera in duo-
2 bus reis, qui obligantur expressè sed in his, † qui obligantur tacitè, vt plu-
res tutores: illi licet non essent propriè fideiussores, tamen de iure antiquo,
conueniebantur exemplo fideiussorum: vt. l. prima. §. nunc tractemus. s. de
tuto. & rati. distra. Ex his apparet veritas huius materiæ. ¶ Opponi. de le-
ge primo. C. eodem. vbi dicitur in text. quòd si vnus soluit: repetit ab alio
solutio. vt in gloss. ¶ † Quæro qua actione repetat, an indistinctè hoc sit
3 verum? quicquid dicatur, hæc est veritas. Aut duo rei obligantur ex mera li-
b beralitate: & tunc aut sunt socij, & vnus soluens repetit ab alio [b] partem p
c actionem pro socio. Aut non sunt socij, & nullo modo [c] repetit. vt dicta. l.
in leg. falci. hoc esse seruandum. s. ad. l. falcidiam. Aut non obligauerunt se
ex mera liberalitate: & tunc aut totum negotium pertinet ad soluentem,
puta, qa tota pecunia peruenit ad eum, vel alio modo: & tunc iste nihil repe-
tit. Aut negotium pertinet ad alium: & tunc ab eo repetit eatenus, quaten⁹
ad eum pertinet: & sic in totum, vel in partem: vt. l. prima. C. eodem. & s.
de exerci. l. nec quicꝗ. & de insti. l. habebat. §. fi. & l. seq[illegible]. ¶ Sed qua a-
ctione agitur? Hìc est aduertendum: aut plures obliga[illegible] simul ex pro-
pria conuentione: & sic vnus præsente altero, & habet [illegible] actio manda-
ti: vt. ff. mandati. l. si remunerandi. §. si passus. & l. qui patitur. institu. de
verborum obligationibus. §. j. Aut vnus obligatur altero absente, quod po-
test contingere: vt. s. eodem. l. tertia. & dixi. s. l. eādem. §. finali. & tunc aut
sunt socij: & repetit alter ab altero actione pro socio: vt. dicta. l. nec quicꝗ.
de exercito. Aut non sunt socij: & tunc aut habebant beneficium diuisio-
nis: & sic negotium non peterat expediri pro parte: & tunc, aut debitum
fuit contractum occasione alicuius corporalis rei, ita quòd cadit in iudiciū
communi di. & repetit per actionem communi di. vt. l. habebat. §. fin. cum
l. seq. s. de insti. Aut fuit contractum debitum simpliciter. vt quia pecuniā
acceptam diuiserunt, & quilibet conuertit in suos vsus: & tunc habet locū
condictio ex hac. l. * & l. j *. C. e. cum non sit cautū ꝙ actionis nomine agat̄
Si vero habebant beneficium diuisionis & sic negotiū poterat expediri pro
parte: & tūc habet locū actio neg. gest. & hoc mō pōt intelligi gl. l. j. C. eod.
ar. ff. de neg. gest. l. si communes. fa. er. l. hæredes. §. ~~item~~ si vn⁹. cū si. sed secū
dū istam distictionem, debet intelligi lex. si in rem. C. si cer. pet. & no. C. lo
ca. l. si diuisa. ¶ † Tertio, quęrò, quid in pluribus tutoribus, curatoribus, &
4 administratoribus ciuitatis: si vnus soluit qua actione repetit alter ab altero?
dic vt plenè not, in. l. j. §. nūc tractemus. de tut. & ra. dist. C. de transacti. l. j.
& s. de neg. gest. l. ex facto ad munici. l. Imperator. in fine. cum. l. sequenti.
5 ¶ † Quartò quæro, quid in pluribus [d] depositarijs, vel commodatarijs,
d qui in obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpę, te-
nentur, vt duo rei? Iacob. de bel. dicit, quòd vnus soluens nullam actionem
habet, nisi sibi cedatur: vt. l. vnde quæritur. s. commod. Ratio quia. l. cautū
non reperitur. Contra, dico quia in eis fit, sicut in pluribus tutoribus, qui-
bus æquiparantur: vt. s. deposi. l. j. §. si apud duos. ibi dum dicit exemplo
6 duorum tutorum &c. ¶ Quintò quæro, † pone quòd vnus ex duobus reis
suo iuramento liberat alium: an poterit ab alio repetere perinde, ac si sol-
uisset? videtur quòd sic: quia iuramentum habet vim solutionis. glossa
dicit contra. & bene. s. de iureiuran. l. duobus. §. à fideiussore. dic, vt ibi.
7 ¶ Sextò quæro, † an ille, cui facta est acceptilatio posit ab alio, quem libe-
rauit repetere, sicut si soluisset? quòd videtur: qa acceptilatio habet vim
solutionis: vt dictum est. Tu distingue, an fuerit ei acceptolatum causa
remunerationis, vel non: vt. l. idemꝗ. §. fi. cum. l. seq. s. manda. ¶ Septimò
8 quæro, † quid si vnius culpa, alter ex correis est damnificatus: an ille da-
mnificat⁹ posit repetere? credo quòd sic. d. l. j. §. nunc tractemus. de tuto. &
9 ra. distra. & depo. l. j. §. si apud duos. & dixi. s. in. iiij. q. ¶ † Octauò quæro,
quid in pluribus reis credendi: vnus recepit solutionem: an alter posit re-
petere ab eo partem: & qua actione? glossa videtur dicere, quòd repetere
posit actione neg. gest. vt not. s. de condi. inde. l. frater à fratre. in prin. ma.
glo. Idem not. de leg. ij. l. si Titio, aut Seio. Alibi dicit glo. quòd ita demum
est communicandum, si sint socij: vt not. j. de solutioni. l. qui hominem. §.
j. & videtur text. s. ad. l. fal. l. in lege falc. hoc esse seruandum. Breuiter di-
stingue: aut sunt plures rei credendi, ex causa merè lucratiua: & tunc alter
alteri, quod exegit, communicare non tenetur, nisi sint socij: vt dicta. l. in
l. falcid. hoc esse seruandum. & quod no. in. d. l. qui hominem. §. j. Et sic
est falsa glo. quæ est in. l. si titio aut Seio. de leg. ij. referēdo eam ad tex. Aut
sunt constituti ex causa onerosa. & tunc aut negotium verè spectat ad eū,
qui solutionem recipit in totum: vt quia sua tota pecunia fuit mutuata, vel
alio modo super re sua tota fuit contractum: & tunc alter nil repetit ab eo:
vt arg. dictæ. l. sed Iulia. §. non solùm. & §. seq. s. ad macedo. Aut negotium
spectat ad alium, cui non est solutum in totum, vel in partem. & ille quan-
tum ad eum pertinet, repetit ab alio: vt. l. si in re communi. s. de noxa. per
regulam positam. s. si cer. pet. l. si & me & Titium. & quia duo rei deben-
di & credendi æquiparantur: vt. s. eo. l. ij. sed in reis debendi hoc est, vt. C. e.
l. j. & s. ꝓxi. dictum est. ergo &c. Hoc etiam statim probabitur clari⁹. Sed
qua actione repetet, dubitatur. dic aut sunt socij: & actione pro socio. Aut
nō sunt socij: & tunc aut tale creditū fuit cōtractum occasione alicuius rei
communis, in qua competit aliquod iudicium diuisorium: vt communi di
uidun. & fami. ercis. & tūc repetetur: vt. d. l. si in re communi. de noxa. &

fami.er.l.item ex diuerso.ibi stipulatus ve est &c. Aut creditum est contra ctum,aliâs quàm de re communi,& tunc aut fuerunt constituti duo rei credendi simul,& vnus altero præsente.& habet locum actio mandati: quia cum patior te stipulari ex re mea,videor mandare vt ad meam vtilitatem stipuleris:vt.l.si mulier.§.de iure dot.Facit quod no.§.sol.matri.l.quæ dotis. & eo.ti.l.post dotem.secũdùm lect.Dy. Aut fuerunt constituti duo rei credendi in absentia,quod potest fieri,quando vnus sub cõmemoratione alterius stipulatur:etiam ex interuallo:vt.§.eo.l.ij.& tunc enim puto repetere actiõe neg.gest.& sic intelligo gl.l.frater à fratre.arg.§.de neg.gest.l.pe.facit de ver.obli.l.Iuli.§.fundum.& insti.de ver.ob.l.si quis alij. & quod ibi no.

10 ¶ †Nonò quæro, qđ si vnus ex reis credendi suo facto liberauit aliũ puta acceptilatione:vel alio modo:an alter possit ab eo repetere?Rñdeo sic,eo modo ac si solutionem recepisset,pro hoc est tex. optimè faciens.§.de iure dot.l.vir ab eo.& glo.hoc expressè dicit.§.de pact.l.si vnus.in princ.super verbo nouare.dum dicit:vnum non posse nouare,quin socio teneatur. ¶ Vltimò esset videndum de actione,quæ debet cedi vni ex reis debendi: an, &

11 qñ,& quo iure:& inquantum cedi debeat?& quid si cedi nõ potest?& multa alia circa hoc,quæ gl.tangit in.l.j.C.eodem.&.C.de transf.l.j.& vbicp̃ per Cy.&.§.mã.l.Papi.de sol.l.Modestinus.& ibi per Dy.& ibi dicã.&.C. de fideiussoribus.l.cũ alter.& ibi per Cy.quæ omitto hîc. Plenè dicã in.l.Modestinus.de sol.

a **Cum in tabulis.** [a] Hunc.§.legi.§.eodem.l.ij.dic,vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Interuallum inter interrogationem,& responsionem,uitiat constitutionem duorum reorum:non inter obligationem unius perfectam,& alterius perficiendam.*

2 *Dictio ab,denotat separationem.*

LEX XII.

b c **SI ex [b] duobus.** [c] ¶ Interuallũ interueniens inter interrogationem & respõsionẽ,impedit respondẽtẽ obligari.h.d.¶ Opp.& videtur q interuallũ non vitiat constitutionẽ:vt.l.duos reos.§.fi.§.eo.Solu.ibi interuallũ

1 modicũ,hic magnũ.¶ †Op.de.l.ij.§.eo.gl.quæ est hic,dubitat.Breuiter interuallum inter interrogationem,& respõsionem,vitiat vt hic:Sed interuallũ inter vnã obligationẽ vni⁹ correi perfectã & alterius obligationẽ pficiẽ

2 dã:nõ vitiat:vt ibi:& hæc vera.¶ Vltimò nota.†qđ ppositio ab,separationem denotat, vt hîc in glo.&.l.ratio.§.fi.§.de act.empt.

SVMMARIVM.

1 *Disparitas in substantia obligationis,non impedit duorum reorum constitutionem.*

2 *Correus,qui tenetur ciuiliter & naturaliter,& exigi potest insolidum,an habeat beneficium diuisionis,si alter non potest exigi?*

3 *Præsens si quis sit,& soluendo,nec exigi poßit,quid iuris? & quot modis id contingat.*
Beneficium de duobus reis inductum est,ad instar beneficij de fideiussoribus.

4 *Beneficio de duobus reis,renunciari potest.*
Notarij in renunciatione nouarum constitutionum,dum ponunt,& beneficio de fideiussoribus faciunt,ad euitandum difficultatem,an duo rei uideantur inuicem fideiubere?

5 *Correus credendi agens contra debitorem,licet non teneatur cauere de rato pro correo: tamen tenetur cauere de defendendo pro alio.*

d 1 **Si a Titio & pupillo.** [d] ¶ Disparitas† ĩ obligatiõis substantia,nõ impedit duorũ reorũ cõstitutionẽ.h.d.¶ Opp.& videtur,q seruus nõ possit donare:vt.l.si liberam.C.qđ cũ eo.&.l.cõtra iuris.in fi.§.de pact.Sol.vt in glo.¶ Op.de. l. ij.§.si filius.§ de pact.Sol.duo rei non videntur fideiubere , vt dictum est.

2 ¶ †Quæro vtrum iste vn⁹ qui tenetur ciuiliter:& naturaliter,possit exigi insolidũ,an habeat beneficiũ diuisionis,si alter non possit exigi?& text. in corpore dicit q si alter est præsens:& soluẽdo,nõ põt agi cõtra aliũ insoli-

3 dũ.¶ Sed qđ si est psens,& est soluẽdo,sed nõ põt exigi,qđ iuris?& videamus,quot modis hoc põt accidere:& si qdẽ nõ põt alius exigi ppter defectũ psone:vt qa pupill⁹,vel minor,caret tutore:vel curatore:tũc si cã faciẽdi dare tutorẽ,vel curatorẽ,habeat necesse ire alio loco,vl̃ deberet dari. cũ ĩq̃sitione tũc haberet p absente,& sic ille nõ habet bñficiũ diuisionis.gl. est in simili.in auc.de fideius.§.j.& hoc haberet locum maximè,si p petẽdo tutore esset necesse peregrinari.arg.l.cũ à matribus. C.q pe.tu.quia periculosum est:ideo videt̃ ac si esset absens qñcp̃ pñs nõ põt cõueniri pp defectum ex psona agẽtis:qa nõ habet actionẽ insolidũ cõtra aliũ,nisi naturaliter obligatũ:vt hic in casu isto.& vr̃ q insolidũ,vt in hac.l.Cy.in auc.hoc ita.C. eo. vr̃ dicere.q si creditor sciuit:alius habet bñficiũ diuisiõis:vt ar.l.si Titius.j. de fideius.Credo cõtra,q indistinctè ille,q nõ põt cõueniri,cõueniat̃ insolidũ. Et pbo:bñficiũ auc.in duobus reis.est inductũ ad exẽplũ bñficij,quod dat̃ fideius.vt in auc.eo.in prin.&.§.j.adeo,q si nõ est tacita fideiusio, bñficiũ de duob⁹ reis,nõ habet locũ. Mõ si fideiussor obligat se p illo,q est tm̃ naturaliter obligatus:an habeat bñficiũ de fideiussoribus?& Dyn .dixit,q sic,in.l.Marcellus.j.de fideiussori.in addi.mag.Idẽ si principalis est restitutus:vt.l.minor.§.de procu.&.l.j.&.ij.C.de fideius.mi.Pro hoc.l.ij.§.qđ' qs

e cp̃ iuris.§.si is p quo ad.l.si Titius.rñdeo,ibi in beneficio diuisionis quod

a ¶ Cũ in tabulis. Et in hoc.§.est gl.qđ' cõtra præscriptionẽ instrumenti admittitur pbatio secundũ Ange.licet cõiter allegẽ gl.fin.in.l.iurisgẽtiũ.§. qđ' fere.§.de pact.vide casum fin.secũdũ bar.in.l.quicũcp̃.C.de apo.publi. li.x.Allegatur iste tex.cũ.§.cũ in tabulis.p Bar.in consilio. incip.dña. P. nupsit.quòd si vir & vxor vendunt fundũ,& confitentur se recepisse pretium,quod quilibet tenetur pro dimidia,ita q vxor potest agere contra hæredes viri ad dimidium pretiũ illius fundi dotalis venditi.& est consil.lij.Andræ.Barbatia.

datur fideiussoribus:hic beneficio de duobus reis. Rõ.quia si tu correus peteres,quòd diuideretur pro illa parte,illum non posset conuenire,nec te , & sic mihi non remaneret ius saluum.In.l.si Titius.creditori remaneret ius contra principalem.Simile in.l. minor.de pcu.&.l.ij.C.de fide ist.sed si poneres principalẽ naturalẽ tm̃ teneri:tũc esset durũ videre rõnẽ. Tertiò potest cõtingere,ppter diẽ,vel conditionem,vt si vnus promisit purè,alter in diem, vel sub conditione:an ille, qui purè tenetur, possit insolidũ conueniri?& de iure antiquo,non est dubium:vt.l. ex duobus.§.eo.& insti.eo.§.fi.sed an sit hodie cor-

f rectũ? vr̃ simpliciter dicere gl.in.l.si plures.j.de fideius.gl.tangit.C.eo.auc.hoc ita.Nec determinat̃ aliquid Do.Dy.dicit cõtrariũ,qđ' illa.l.ex duobus.fit correcta,per.l.si plures.j.de fideius.cõiuncta auc.e. & idẽ tenet.Cy.sed nõ credo simpliciter istud esse verũ:qa tex.in corpore eod.videt̃ velle,q habet bñficiũ diuisiõis,qñ inuicẽ sibi fideiubent,sed impossibile est,q obligatus purè videatur fideiubere pro eo,qui sub cõditione tenetur:vt.l.græcè.§.illud.j.de fideius.& sic remanet incorrecta.l.ex duobus.§.eo. Sed putarem Dy.bene dicere:si alternatiua fideius-

4 sio inter reos resultaret:vt.§.dixi.¶ Quæro,† an be- c neficio,qđ' competit duobus reis, possit renũciari? glo.& doct.q sic, per regulam generalem:quia licitũ est renũciare iuri suo pro se.&c.vt not.insti.eo.in

g fi.& in auc.e.§.j.Aduerte g tñ q notarij dicũt renũtians beneficio nouarũ institutionũ de pluribus reis debendi:& bene dicunt.Non eñ est solũ beneficiũ diuisionis:sed aliud.s.q simul fiat examinatio causæ,vt dixi.§.eo.l.ij.§.fi.Illud autẽ,qđ' dicunt notarij.s.beneficio de fideiussoribus,fit ad cautelam ppter illã opi.an plures rei videant̃ inuicẽ fideiubere.

5 ¶ Quæro an vnus†ex reis credendi , agens , tenea- d tur cauere per alium rem ra.ha.glo.dicit quòd nõ. §.so.mat.l.ij.in fi.mag.gl.quod tenẽt doct.C.e.auc. hoc ita. Aduerte tñ solicitè:qa licet non teneat̃ cauere de rato:qa nõ agit nomine alieno,sed suo tantũ. tñ tenetur cauere de defendendo reum,si conuenire tur ab alio reo non credendi:vt. l. fideicommissa.§. e plærumcp̃.in fi. de leg.iij.quod est not.

LEX XIII.

SI reus promittendi. ¶ Duæ obligationes parijs potentiæ, inuicẽ nõ tollunt̃:sed magis potens , tollit minus potẽtẽ.h.h.¶ Quæro,si habeo istas duas actiones,an possim vnã intẽtare ad vnam partem: & aliã actionẽ ad aliã partẽ?& dic,q actor eas in libello vno proponere põt:vt.l.nõ est nouũ.§.de actio. emp.&.l.hæredes.§.itẽ si plures.fa.erc.&.l.cũ duobus.§.p socio.§.si plures.¶ Quæro, quis sit effect⁹? dic vt videbitis.j.de fideiusso.l.Vrannius.

LEX XIIII.

ET stipulationum. ¶ Oppo.de.l.ij.§.in certã.de præto.stipu.qa refert semper quatenus intersit: l.stipulatio.§.fi.§.de ope.no.nun. Dicit glo.q cõsti f tuunt̃ duo rei pmittendi.nõ stipulandi,& glo.dicit verum,nisi certa quãtitas exprimatur: quia tũc põt duo rei constitui secũdũ quosdã. Credo,q ibi doct. g nõ dicãt verũ:qñ diuersitas causæ impedit cõstitutionem duorum reorũ credendi:vt.j.proxi.dicam. Sed ponamus quòd vnusquisq; petit pro suo interesse:ergo diuersa causa:& sic impedit.

SVMMARIVM.

1 *Ratio,quando plures stipulantur usumfructum quòd non potest deberi tanquam duobus reis credendi.*

2 *Vsusfructus alius est in persona mea,alius in persona alterius.*

3 *Stipulati si duo sint à Titio sumfructum fundi ipsius Titij, an insolidũ ualeat:uel unicuiq; acquiratur & sint duo rei?*

b ¶ In.l.fin.nota q si respõdeatur die sequenti, dummodò nõ interueniat actus extraneus, non vitiatur stipulatio. secundùm do.Io.Not.glossa in.l.eandem .in. §. finali.§.codem. licet,rarò eueniat. Andr.Barb.

c ¶ Si ex duobus.videt̃,quòd si respõdeatur die sequẽti dũmodo non interueniat actus extraneus,valeat stipulatio,secundum Imo.& no. glossa in.eandem .§. fin. C.eo.licet rarò eueniat.

d ¶ Si Titio.nõ impedit.vide Bar.in repe. auc. hoc ita. in.xij.q.&in vers. x.quæro, quid si aliquis.C.eo.

e ¶ Ibi ad.l.si Titius.in gl.in versi. spopõdit.ex opi. Ioan.resultat vnũ mirabile secũdum Ang .q licet seru⁹ extra causam peculij nõ obliget dominiũ de peculio. l.seruus.j.de fideius.tñ qñ cõstituit se principalẽ vnà cũ alio . Sed certè non est vera , nisi ponamus negotiũ pariter ẽt ad seruũ pertinere . secũdũ Angel . Andræ. Barbat.

f ¶ Correctũ.vide Ang.& Imo.in.l. reos.in pe.col.§.e.

g ¶ Aduerte tñ. Ad de glo.& Bald.in auc.hoc ita.C.de fideiussoribus. nuncp̃ tñ renunciãdo oĩbus beneficijs, videt̃ renũciare beneficio cedendarũ secũdũ Bal.in.l si diuisa . C. loca.

a ¶ Si id qđ. hæc eſt clauis materiæ huius, qualiter p̄nt cōſtitui duo rei Adde ꝙ rei q̄nq̄ verbis cōſtituunt̄. l. ſi nō ſingulari. & ibi no. C. ſi cer. peta. & vide not. in. l. ope. ff. de operis liber.

b ¶ Quæro quæ. Et qđ ſi plures fecerūt pacē cū plurib⁹ & ꝓmiſerūt: qlibet inſolidū inuicē nō offendere: vt vnus offendat, an inſolidū qlibet poſsit petere pœnā, & qlibet teneatur inſolidum, tanꝙ̃ duo rei? Bar. no. in auт. hoc ita. in repeti. l. xij. q. decidit ꝙ nō. ꝑ hāc. l. Tene menti & idē Bar. in. l. fi. ī q. j. e. ti. & Pau. de ca. in. l. iſta. & bar. ī. d. l. ope. & Ang. in. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ad fin. s̈. ſi qs cau. Adde qđ ſi ſunt plures faciētes pacē, & vnus ꝓmittat ꝓ ſe, & fratribus ſuis, ſub pœna mille, ꝙ Titius ab eis nō offendet̄. & deinde ꝓ ipſo principali ꝓmittere fideiubeāt aliq cū renūciatiōis debitis: cōtingatq̄, ꝙ vn⁹ ex fratribus p̄dictis occidat vnū ex illis, cū qbus eſt facta pax: an fideiuſſores teneantur & an inſolidū, an ꝓ rata. & caſu quo aliq ſint abſentes, aliq mortui qualiter cōueniantur? vide Bal. cōſ. ccxxj. ij. lib.

c ¶ Sed pone. facit ēt ad. q. ſi qs cōceſſit Petro & Martino, & cuilibet eorū inſolidū prædium in emphyteuſim, qđ operet̄? de quo ꝑ Bal. in. l. j. in xj. q. C. q̄n nō pet. par.

d ¶ Ex duobus oīa hic dicta reaſſumpſit Bar. in authē. hoc ita. C. eo. titu. * Aduerte, ꝙ Bart. ī hac. l. ex duobus. allegatur ſibi contrarius. Sed in quo arguat̄ de cōtradictione? & ꝓ ſaluatione Bar. vide cōcordātiā ad. l. inter eos. §. j. ff. de fideiuſ.

POMATES.

d ¶ Ex duobus. Ex hoc habes inferre, ꝙ Areti. hic malè loquitur, dū vult ipſe, ꝙ ius alterius elidat̄, non autem

3 *Ratio quare, ſi tu & ego ſtipulati fuimus centum nomine dotis quòd non ſimus duo rei credendi.*

4 *Ratio, quòd in cauſa dotis, duo rei debendi conſtitui poſſunt, non tamen duo rei credendi.*

LEX XV.

a SI id quod. [a] Iſta. l. eſt bona & ſubtilis: & quaſi clauis huius materiæ. & breuiter. h. d. Diſparitas rei debitæ vel cauſæ debendi impedit conſtitutionem duorum reorū. Ad euidentiā præmitto ꝙ alius eſt vſuſfructus in pſona mea: & alius in perſona Titij: vt. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. s̈. ti. j. hîc habetis gl. multum longas. ¶ Oppo. de. l. ex duobus. s̈. eo. l. ſol. ibi diſparitas ſperatur reduci ad paritatem vt dixi. s̈. eodem. l. eandem. in principio.

1 b ¶ † Quæro quæ [b] eſt rō primi dicti: ꝙ quando plures ſtipulātur vſumfructum, nō poteſt deberi tanꝙ̃ duobus reis credendi. dicit glo. quòd fundus erat ſtipulatoris. iſta eſt quædā diuinatio. Dic ergo, rō eſt, quā ponit tex. quia vſusfructus non pōt eſſe idē in ꝑſona vtriuſq̄: ſed in perſona cuiuſq̄ propriū. Alius eſt enim vſuſfructus in perſona mea: alius in perſona alterius: vt. l. ſtipulatio. §. ſi qs ita. s̈. tit. j. & s̈. qb. mo. vſufru. amit. l. repe. & not. j. tit. j. l. ſi cum duorū. & ſic apparet quòd diuerſitas in re, impedit conſtitutionem duorū reorum.

c 2 ¶ Sed pone: [c] † quòd duo ſtipulantur à Titio vſumfructū fundi iſtius Titij in ſolidum, an valeat vt ſaltem cuiq̄ pro parte acquiratur? dubium eſt ſecundùm Io. ita dicit gl. & nō pl⁹. Dy. arguit, ꝙ nō. quia ſi nō valet qđ ago, vt ago, nō valet, vt valere poteſt: vt. C. ſi quis alteri, vel ſibi. l. multum. s̈. de conſti. pe. l. j. §. eum qui. s̈. ti. j. l. j. §. ſi quis ita. ſed hîc non valet obligatio tanꝙ̃ ſint duo rei: ergo &c. Ecōtra, ꝙ valeat pro parte vt. s̈. de ſerui. l. ſi tā auguſti. & de iureiuran. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſed ſi rerum & iſtud vltimū Dyn. tenet. Tu dic, ꝙ vterq̄ tenetur inſolidum, non tamen tanꝙ̃ correi. & ideo ſolutione vni facta ab altero, non contingit liberatio ipſo iure, ſed ope exceptionis: vt hac. l. in fi. Sed pone ꝙ duo fuerunt ſtipulati ab initio vſumfructum pro parte. dicit gloſſ. ꝙ tunc non eſt dubium.

3 ¶ Secūdò dicitur hîc, ꝙ ſi ſtipulati, tu & ego ſumus centum nomine dotis: quia nō ſumus duo rei credēdi. Sed quæ eſt ratio. Reſpondeo: quia licet eadē res debeatur: tn̄ cauſæ eſt diuerſitas, cū non poſsit duobus eſſe nupta, non poteſt eſſe eadē cauſa: & ſic diuerſitas cauſæ impedit cōſtitutionē duorū reorum. Facit glo. s̈. de inter. actio. l. qui ſeruū. in glo. magna. & l. ſi pro parte. in fi. s̈. de in rē verſo.

4 Et ex hoc † apparet ſol. vnius dubietatis. quæ eſt ratio, quòd duo rei debendi poſſunt conſtitui: vt. l. fi. C. de dote cau. nō nu. & qđ no. in. l. ij. C. ne fide. do. dentur. & tamē duo rei credendi, non poſſunt conſtitui: vt hic. Rn̄deo. Ratio eſt: quia duo poſſunt debere ex eadē cauſa. Idem ſi dotis cauſa: ſecus in duobus reis ſtipulādi, ſi ponis vnum eſſe virum, ſecus ſi eſſent duo extranei ¶ In ſecūdo reſponſo huius. l. ſcilicet in verſi. idē ꝙ ait. &c. quæro. quæ eſt ratio? dic vt in gl. Itē dicit ꝙ ſi vni ſoluitur, alius poteſt agere de rigore: licet de æquitate obſ. exceptio. Ratio eſt de rigore: quia nō ſunt duo rei credendi: ideò factum vnius nō poteſt alteri p̄iudicare. Ratio æquitatis eſt, qa volūtas cōtra hētiū fuit, & ideo doli exceptio dat̄ q̄ eſt ex æqtate: vt. l. q æqtate. s̈. de doli exceptione. ¶ Sed q̄ro, qđ de ſticho, ſi ſoluitur an contingat liberatio ab eo, q ſtichū petere nō poterat, ſed decē? & gl. dicit, quòd ſic.

SVMMARIVM.

1 *Solutio facta uni ex correis credendi, quando tollat actionē alterius?*

2 *Litis conteſtatio, & perceptio partis debiti à correo credendi, non æquiparantur ad hoc, ut tollatur actio alteri.*

3 *Solutione partis facta ab aliquo ex reis debendi: an uideatur facta diuiſio, ita quòd admodò quilibet debeat uiriliter conueniri?*

4 *Correus credendi recipiendo partē ab uno ex correis debendi, an alteri correo credendi præiudicet?*

5 *Acceptilatio facta uni ex reis debendi, an alteri proſit & facta ab uno reorum credendi noceat alteri? ubi quòd ſic, etiam ſi non ſint ſocij.*

6 *Acceptilatio facta uni pro parte, non prodeſt, nec nocet alteri.*

7 *Acceptilatio ſi eſt facta uni inſolidum hoc acto, quòd ſibi tantùm, & non alij proſit, impeditur ad alium porrigere effectum ſuum.*

8 *Petitio facta ab uno reorum credendi, quando alijs proſit?*

9 *Correus credendi, ſi partem petijt & litem conteſtatus eſt, pro ea parte tātum, ſibi præoccupauit.*

10 *Correi debendi, quando conſtituantur in mora ex petitione facta contra unum per alterum ex reis credendi? remiſsiuè.*

11 *Petitio totius debiti facta ab uno ex reis debendi, quando proſit alteri, ut ſit liberatus alter?*

12 *Diuiſio inter plures correos debendi, an uideatur facta, ſi ab uno tantum pars petatur? quòd non, niſi omnes pro parte conueniantur.*

13 *Correus credendi miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto, an uideatur ſibi debitum præoccupaſſe? reliquit cogitandum. Ange. & Imo. quód non.*

14 *Inſtantia cœpta per alterum ex correis credendi, ſi petijt, ꝙ non perimitur præoccupatio.*

15 *Litis conteſtatio facta coram arbitro ſine pœna electo, & cuius ſententia fuit homologata per unum ex correis credendi, operatur præoccupationem ſicut ſi eſſet facta coram iudice.*

16 *Sententia lata pro uno ex reis debendi, quando alijs proſit?*

17 *Sententia condemnatoria lata contra unum ex reis debendi, alteri non præiudicat.*

18 *Sentenaia lata contra unum uel pro uno ex reis credendi: nocet uel prodeſt alteri.*

19 *Iuramentum unius ex reis debendi, alteri quando proſit?*

Iuramentum in dubio uidetur ſuper facto præſtitum.

Iuramentum habet uim ſolutionis.

20 *Iuramentum delatum ab altero ex reis debendi, non nocet correo, quantum ad actionem quæ oritur ex iureiurando, ſed quantum ad interruptionem præſcriptionis, ſic.*

21 *Iuramentmm delatum ab oltero ex reis credendi, nocet alteri.*

22 *Pactum factum uni ex reis uebendi, prodeſt alteri: ſcilicet in quantum intereſt eius, cui pactum factum eſt, ſiue ſint ſocij, ſiue non. Et diſtinctionem uide numero uigeſimo quarto.*

Iura quæ dicunt, ſiue ſint ſocij, ſiue non: ad hoc, ut pactum unius proſit alteri, de quaſocietate intelligantur?

23 *Pactum unius in eo caſu prodeſt inſolidum alij, quo ſocius contra ſocium eſt habiturus regreſſum.*

25 *Ratio diuerſitatis inter acceptilationem & pactum. & inter ſententiam & iuramentum, & pactum.*

26 *Pactum factum ab uno ex reis debendi, nocet alteri, quantum ad præſcriptionem interrumpendam.*

27 *Pactum unius ex reis credendi, an proſit, uel noceat alteri.*

28 *Nouatio facta ab uno ex reis debendi, quando alteri proſit: & facta ab altero ex reis credendi alteri noceat?*

29 *Pactum tacitum reſultans ex acceptilatione inutili facta per alterum ex reis credendi, non habet uim quam habet acceptilatio in præiudicium correi.*

30 *Delegatio facta ab uno ex reis credendi, de uno ex reis debendi prodeſt, & nocet correo, quemadmodum uera ſolutio, & acceptio.*

31 *Ceſsio facta uni ex reis debendi, quando proſit, uel noceat alteri?*

32 *Confeſsio facta ab uno ex reis debendi, non prodeſt alteri, nocet tamen quo ad interrumpendam præſcriptionem.*

Confeſsio iudicialis facta uni ex reis credendi, alteri nocet, ſicut ſententia.

Confeſsio extraiudicialis facta à debitore uni ex reis credendi, non nocet alijs, ſed inducit probationem, & prodeſt ad interruptionem præſcriptionis.

Confeſsio tendens ad liberationem, facta uni ex reis debendi, habet uim pacti de non petendo: & tantum præiudicat, quantum pactum.

33 *Succeſsio unius ex reus debendi, uel credendi: quando proſit alteri?*

34 *Mora unius ex reis debendi, quando noceat alteri?*

35 *Creditor ſi fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debendi, qui obtulit, & oblatum petijt prodeſt alteri. quòd ſic.*

36 *Mora unius ex reis credendi, in recipiendo, nocet alteri.*

37 *Mora facta uni ex reis credendi, prodeſt alteri, quo ad interruptionem præſcriptionis.*

38 *Mora creditoris, qui fuit in mora uno ex duobis reis offerente, non purgatur, licet creditor correum, qui non obtulit interpellauit.*

39 *Culpa unius ex correis, quando alteri noceat?*

40 *Culpa unius ex reis credendi, quando noceat alteri?*

41 *Reſciſsio contractus facta in perſona unius, quando noceat alteri?*

42 *Exceptio competens uni ex duobus reis debendi, quando ad alium porrigatur.*

LEX XVI.

d * EX duobus. [e] ¶ Vnus ex reis credendi lite conteſta perimit ius alterius. h. d. ¶ Oppon. de. l. ſi vn⁹. in princip. ſuprà de pact. Solut. hîc in lit. conteſta. ibi in pacto. & hæc poteſt

in totum perimitur. Contra hoc tñ obstare videtur: quia lit. cōtes. vnius ex
reis credendi, tenetur cauere debitori de defendendo eum aduersus correū,
l. fideic. §. plerunq;. in fi. s. de. le. iij. igitur apparet, q non est in totum ius alte
rius sublatū: qa si hîc esset cautio cū nil damni debitori euenire possit, ex hoc
dicas, q licet cōtestatiōis ius alteri⁹ correi i totū sublatū sit, q tñ ideo alter te
netur cauere: quia
ille saltem possit a
gere de facto, & sic
debito. dānificare.
a ¶ Ideo. allegatur
Barto. sibi contra-
rius, in. l. in. l. inter
eos. §. j. j. de fideius
so. Andrae. Barba.

❧ POMATES.
b ¶ Quod partis p
ceptio. habes nota.
ex doctrina Bart.
q. l. iij. C. de dona.
non habet locum
in duobus reis cre
dendi: neq; quorū
alter sit principa-
lis, alter adiunct⁹:
cum allega. l. cum
decem. j. de soluti.
quae in his termi-
nis loquitur. Ra-
tio autem huius,
vltimò ponitur, q
imo. in. dic. l. cum
decem. ibi videas,
ex dictis eius, ibi
potest colligi, &
vna ratio in duo-
bus reis credendi,
alia etiam ratio as
signar potest. quia
in. l. i ij. ego habeo
actionē facti tui ce
dētis: sȝ hîc ego ha
beo facto meo. i. ex
mea stipulatio. nō
aūt ex tua, & sic
non facto tuo. Vn
de non est mirum
si tibi factum tuū
magis nocet q̄ mi
hi. praetereà actio-
nes competentes
duob⁹ reis, sunt di
uersę numero ñ āt
cōpetēs cedēti, vel
cessionario qa cū li
cet fit vtilis penes
cessionariū, quae e
rat directa penes
cedentem, vel ces-
sionariū. vn de nō
est mirū si ibi pars
non pjudicat, hîc
nō. qa licet correo
soluaṫ pars, tamen
nō tolliṫ, nisi mea
actio, quę est odio
sa sua, vbi propter
magnam similitu
dinē. Ratio āt qua
re lit. cōtest. tollaṫ
est, vt dicit hic Be
sutius, quia sic in-
ter nos actū videṫ.
c ¶ Sed videam⁹. &
vide Io. de Imo. ī
cōs. xlv. & lud. ro.
ī. cōs. ccvij. vbi alle
gauit Bar. hic vide
oīno. And. barb.

haec potest esse bona. Vel dic, quòd ibi erāt socij: hîc
non. ¶ No. mirabilem sol. quòd plus potest praeiu-
dicare, si non sunt socij, quàm si socij sint. quod est ve
rum in aliquibus casibus: vt infrà videbitis: non tamē
in casu. l. nostrae: vt dicam infra. in tertia quęstione.
a Et ideò [a] pro declaratione huius materiae, hic princi-
paliter est videndum: an factum vnius prosit vni: vel
noceat alteri correo debendi: vel credendi: & hoc vi-
dendum est circa multa. Primò de solutione: secun-
dò de acceptilatione: tertiò de petitiōe. quartò de sen
tentia: quintò de iureiurādo: sextò de pacto. septimò
de nouatione: octauò de cessione: nonò de confessio
ne: decimò, de successione, seu de confusione. vndeci
mò de mora: duodecimò de culpa. decimotertiò de
rescissione, & in quolibet istorū videndū est, tam ex
parte reorum credendi, quàm debendi. ¶ Primò er-
1 go † quaero, an solutio facta vni ex correis credendi,
tollat actionem alterius? & dic si solutio est facta in-
tegrè, tollitur actio alterius: vt. l. ij. & . iij. in fine. s. eo-
dem & de pact. l. si vnus in pricipio. de noua. l. si in re.
& de arbi. l. si duo. cum si. Et hoc si solutio est facta si
bi, vel eius legitimo procuratori. Si verò negotiorum
gestori, dic vt lege. si quis offerendi. in fine. infra
de solutioni. Si verò pars tantum fuerit soluta, tunc
posset dubitari. Nam sicut litis contestatio praeiu-
dicat alteri correo in totum: vt. j. dicam. ita ēt videtur
per partis perceptionem. argumentum. C. de noua. l.
iij. Tamen contra est veritas. quod apparet, quia par
te vna soluta, alij potest solui alia pars: vt. l. qui homi-
nē. §. j. j. de solutio. Ergo apparet, quòd alteri no erat
perempta. arg. s. titulo. j. l. si duo rei. Et illud argumē
2 tum. † quod partis perceptio [b] aequiparatur lit. conte,
b non est, verum in nostra materia: vt probatur ex. l.
cum decem. in principio. j. de sol. coniuncta. l. si quis
fuerit stipulatus. x. in melle. eodem titu. ¶ Sed videa
c mus [c] de reis † debendi, & hoc certum est, quòd sol.
3 facta [d] ab vno de tota quantitate liberat alios: vt. d. l. ij.
d & . iij. §. j. s. eodem. Sed an solutione partis [e] ab aliquo
e facta videatur facta diuisio, ita quòd quilibet amodo
debeat conueniri viriliter iure exceptionis pacti? dic
aut erant duo rei tales, qui non habebant beneficium
diuisionis, & tunc recipiendo solutionem partis suae
ab vno, videor diuidere: ita quòd alios iure exceptio
nis pacti debeo viriliter conuenire: vt. l. si creditores.
C. de pactis. Fallit fauore legatorum, lege, si ex toto.
§. primo. in fine. de legatis primo. & ibi glossa tangit
istam solutionem. Aut sunt tales, qui habent benefi-
cium diuisionis: & tunc aut vnus soluit exprimendo,
quòd parte sua specialiter soluebat: & tunc iste solus
liberatur pro eo, quod soluit, ipso iure: pro residuo
ope exceptionis: vt infra de solutio. l. in his. §. primo.
f & . l. quoties vnus. [f] & ibi de hoc per Iacobum de are.
& infra. iudica. solui. l. ex iudicatum. caeteri remanēt
insolidum obligati. Aut soluit simpliciter, non ex-
primendo pro parte sua, & recipiendo partis solutio
nem de rigore iuris, non videor diuidere: & sic in resi
duo possum quemlibet insolidum conuenire: sed de
aequitate ille soluens conuentus potest opponere de
beneficio diuisionis: & sic illa solutio primò facta
g proficiat: vt. l. inter eos. [g] . §. primo. infra. de fideiusso.
Licet enim ibi loquatur in fideiussoribus, tamen
idem ius, & eadem regula hodie est in duobus reis ha
bentibus beneficium diuisionis. Ratio est, vbi non
habet diuisionis beneficium, creditor non tenebatur
recipere partem: vt. l. planè. familiae ercifcundae. & . l.
tutor. §. Lucius. de vsuris. Si ergo recipit, videtur
ex liberalitate facere: & sic inducetur pacti exce-
ptio. Sed in eo qui recepit ab vno eorum, qui habent
beneficium diuisionis, hoc dici non potest: quia hoc
facit ex necessitare: & tunc nemo liberalis existit:
vt. l. fideicommissa. §. si rem. de legatis tertio. de ali-
men. l. rem leg itam. & hoc tenebat Oldradus. quod

d ❧ POMATES. ¶ Quod solutio facta. no. tñ q est dare casum in quo
solutio etiam soluentē no liberaret. Pone, q essem⁹ duo rei credendi, quo
rū vnus, ppter partialitates eēt expulsus à ciuitate, sic q bona eius à fisco
vēdicata eēnt: certè si debitor fisco instanti soluisset, tñ à me liberatus nō
esset, qn & ego petere possim. Ita dicit egregiè Bal. in. l. falsus. C. de tur. &
refert hic Are. qd'
tamen dictum cre
do procedere. p-
cederet, si iniustè
foret expulsus: se-
cus si iustè: qa tūc
dico rñ. soluēti de
bitori fisco instan
ti: ex quo isto ca-
su personā heredis
repñtaret, q libera
reṫ, & à me p. l. ij.
C. ad. l. iu. de vi pu.
e ¶ Solutiōe partis.
Et no. q qñ vn⁹ ex
reis credendi agit
sine alio nō habet
necesse cauere de
rato pro alio etiā
si agat insolidū. gl.
est no. in. l. nō so-
lum. & ibi Bart. &
doct. s. sol. ma. &
illā alle. Cy. in auṫ.
hoc ita. C. e. Tñ ca
uet de defendendo
eū, si ab altero con
ueniaṫ, secūdū Bar
to. in. d. l. nō solū p
tex. no. in. l. fidei-
cōmis. §. plerūq;.
in fi. de lega. iij. &
no. etiā Bar. in. l. si
ex duobus. §. j. in
fi. s. eo.
f ¶ Et. l. quoties vn⁹.
Idē tenēt in illis. ll.
Bart. Bal. & Imol.
sed cōtrariū tenēt
in. l. si ex toto. §. j.
g ¶ L. inter eos. Cō
trariū tenet Bart.
in. d. l. inter eos.

❧ POMATES.
h ¶ Vt. l. Modesti.
Adde. & vide hîc
Besu. & Deciū. de
clarātes & volen-
tes, q op. Bar. pce
deret tm̄ in duob⁹
casibus, valet quan
do eēnt duo rei ex
cā lucratiua, vel ēt
ex cā onerorosa:
sed tm̄ negotiū ad
vnū peruenisset. ar.
in. l. in leg. falc. hoc
esse seruandum. s.
ad. leg. Fal.
i ¶ Tertiò quaero.
Vide Pau. de cast.
in. l. si vnus. in pri.
s. de pact.

autem ex necessitate teneatur recipere, habes text.
& gloss. in. l. in his. §. j. de sol. & . l. ex iudicatum. j.
iud. sol. Sed possetis dicere, quis est effectus huius,
cum etiam primo casu de aequitate sibi proficiat?
Respondeo quando ipso iure per partis receptionē
fit diuisio: tunc si alij efficiantur posteà non soluen
do, non pręiudicat ipsi primo soluenti: vt. l. inter. §.
cum inter. infrà de fideius. Sed quando per receptio
nem partis non fit diuisio ipso iure, tunc illa aequi-
tas, ita demum habet locum, si illo tempore, quo cō
uenitur caeteri sunt soluendo: vt. d. l. inter. §. j. praeiu
dicat ergo soluenti, si post solutionem suam alij ef-
ficiantur non soluendo. ¶ Iuxta praedicta quaero:
4 † verum est, quòd vnus creditor recipiendo partem
ab vno ex correis debendi praeiudicat sibijpsi: sed an
alteri correo credendi praeiudicaret? dico quòd ex
tali partis receptione inducitur pacti exceptio. ideò
eo casu, quo pactum vnius praeiudicaret alteri cor-
reo credendi, eo casu praeiudicaret talis partis per-
5 ceptio. ¶ Secundò quaero, † vtrum acceptilatio fa-
cta vni, prosit alteri, vel facta ab vno reorum creden
di noceat alteri? Quaedam gloss. videntur distingue
re, an sint socij, vel non: vt. l. & per iusiurandum. §.
fi. de accepti. & de noua. l. si rem. §. si duo. in gloss.
super verbo ferè. & . C. eo. l. ij. Alia gloss. indistinctè
videtur dicere, quòd vnius acceptilatio alteri noceat
vt. s. de pact. l. si vnus. circa fi. primae magnae gloss.
& de sol. l. qui hominem. §. finali. Et facit pro hoc
gloss. in. l. secunda. §. si tamen hominem suprà titu.
j. & haec est ipsa veritas. Nam acceptilatio facta vni
reorum debendi, prodest alij: licet non sit socius. ex
pressum est de li. leg. l. iij. §. nunc de effectu. Facit
de acceptilatio. l. si ex pluribus. vbi etiam videtur
expressum. Idem dico quòd facta ab vno correorū
credendi, nocent alteri, etiam non socio, eadem ratio
ne, quae est in reis debendi: cum in hoc aequiparen-
tur: vt. l. ij. s. e. & quia. l. & per iusiu. §. fi. loquitur ge
neraliter: quia. l. si rem. §. si duo. j. de noua. ęquiparat
partem vnius ex reis credendi circa lit. conte. & ac-
ceptilationem. sed per cōtes. vnius praeiudicatur al-
teri non socio: vt expressum habetis in. l. fideicom-
missa. §. plerunq;. in fin. de lega. iij. ergo &c. Dico
ergo breuiter, quantum ad hoc, idem in acceptila-
tione. & sol. per. d. l. si ex pluribus. de acceptila. Prę
dicta vera, qñ acceptilatio interponitur super obli-
gatione iuris ciuilis. Si verò super obligatione iuris
6 gentium, dicam. j. in. vij. q. ¶ Quid ergo, † si accepti
latio facta est vni tm̄, pro sua parte? certè, in alia par
te alteri non prodest, nec nocet: vt suprà dictum est
de solutione. & videtur casus. j. iud. so. l. si ex duob⁹.
7 ¶ Item quid † si acceptilatio est facta insolidum vni
hoc acto, q sibi tm̄, & nō alij psit: an hoc pactū im
pediat ad alium porrigi effectum suū? Glo. tenet q
sic. j. de accepti. l. per iusiurā. §. si legatorum. ad' qd'
facit de lib. leg. l. si quis reum. s. de neg. gest. l. at qui
natura. Praetereà hoc vidémus in sol. Nam si vnus
soluit hoc acto, q pro sua obligatione tātū soluat, al
h ter nō liberatur: vt. l. Modestinus [h]. j. de sol. & ibi te
net Dy. Circa hoc tñ est plenius videndū: quia subti
i 8 le est. ¶ Tertiò quaero [i] de petitiōe: & si quidē peta-
tur ab vno reorū credendi, vtrum hoc alijs prosit? &
si qdē fuit facta petitio simpliciter, ita q ad li. cō-
te. nō processit: & facta ab vno, potest alijs pdesse,
quo ad interruptionem pręscriptiōis: vt. C. eo. l. fi. Si
verò processum est ad lit. cōtest. & ista est materia
nostrae. l. & tunc si qdē lit. cōte. facta est super toto
debito: lex videtur velle q q cōtestatur litē, totū de-
bitū sibi poccupet: ita q alij non pōt solui: vt. hac. l.
ex duobus. Sed de intellectu istius. l. in glo. dubitaṫ
nec per doct. declaratur. Nā secūdū Azo. hic loquiṫ
qñ nō erāt socij: secus si erāt socij. Quę opi. mirabi-
lis est hîc, respectu aliarū glo. q plus pręiudiceṫ is q

a POMATES. ¶ Alia est solutio. Aduerte quia istũ intellectũ bar. ad l.ij.s̈.eo. reprobãt qdã dicẽtes, q̄ est diuinare, de quo tñ vide hic Besutium dicentẽ opi. Bar. esse cõmunem. & vide Pañ. consi. lxxij. ad fin. volu. ij.

b POMATES. ¶ Liberũ. Ad hoc vide Imo. in.d.l.ij.s̈.eo. vbi reddit rõnem diuersitatis, inter.l.si ex toto.&.l.liberum. quam dicit singularem & vide Are. consi. xxxiij. col. fin.

c POMATES. ¶ Sed qd si vnus. istã.q. quidã mod. Señ. & pus. dicũt q̄ imo ĩ isto casu tñ opabit̃ missio in pos. ex.j.decre. q̄tũ lit. cõt. vt est gl.ĩ.c.j.ĩ verb. abñtia. de elec. in.vj. & hoc ẽ t de mente Are.ĩ.d.l.ij.s̈.eo vbi videas Besu. tñ dic, q̄ imò ista missio in possessionẽ ex.j.decreto non tñ opabitur q̄tũ lit. cõt. Et sic, q̄ ꝑ hoc nõ vr̃ ꝑoccupasse sibi debitũ. Et hãc op. dicit eẽ cõem. & firmatur. prĩò, qa nõ reprit̃ iure cautũ, q̄ tñ operet̃ missio ĩ possessio. ex.j.dec. q̄tũ lit. cõte. Secũd. ꝑ tex. nr̃m à cõtrario sensu, q reqrit li. cõte. Tertiò. huius naturę est primũ decretũ: cuius lit. cont. q̃ alijs nõ prodest. Ad istam tñ.q. vide gl. & ibi Bar. cir. fi. in.l. is q reip. cã.s̈. ex qbus cau. maio. vbi sol. huius.q.

d POMATES. ¶ Contra credo. hãc opinionẽ etiã tanet Bar. in.d.l.ij.C. de fruc. &. li. ex pen. in.l.ij.j. iudi. so. Et ex hoc habes notare, q̄ illud qđ dicitur, q̄ cessante cã, cessat effectus: nõ ꝓcederet nisi effectus sit cõsũmatus de quo ꝑ Bar. in.l.ij.fi.s̈. de dona. & in.l. Titia Seio.§. imper.s̈. de le.ij.

e POMATES. ¶ C. de ar. quartò quæro. Nõ te Bar. decipiat, q̄ imo talis sña non proderit tali correo, nisi sint socij, & sic nisi absoluti intersit, vt hîc communiter tenetur, per doc. nec obstat qđ dicit Bal. hic, de fideiussore, quia imo sña lata pro fideiussore non ꝓcedit, præcipuè nisi eius intersit: vt vult ipsemet Bar. sibi contrarius, de quo hic doc.ĩ.l. adulter.j. de adul. quibus adde in.d.§. à fideiussore. hîc allegato. & vltra fundamenta doc. hic contra Bar. facit tex. ĩ.l. adulter.§.j. vbi videas Bar. & facit in.d.l. si per imprudentiam.§.fi. q̄q̄. posset dici, q̄ non loquitur in duobus reis, in sui generalitate: iuncta glos. s̈. de euict. Tertiò facit tex. in.l. si rem, quæ. in ver. denuntiatiõis. eo. tit. de euict. reliqua vide hîc ꝑ doct. Ange. Imo. & Besutium, Are. & vide Are. cõsi. xxix. colũ. ix. & seq.

nõ est socius q̄ q socius est, qđ vr̃ cõtra oẽs alias gl.
vt.s̈. tetigi. &.j. dicã. Alij q̄ vnus egit, & succubuit, &
istud licet sit in se verũ: tñ quãtũ ad legẽ nostrã diui-
natio est. dic ergo simpliciter verũ, q̄ per solã lit. con
test. factã ab vno ex correis credẽdi, ille totũ debitũ
sibi præoccupat, siue sint socij, siue non vt.s̈. de le.iij.
l. fideicõ.§. plærũq;. &.§.fi. vbi est expressum. ¶ Si
9 verò † alter de reis credendi tantũ partem petierit, sit
cõte. pro ea parte tãtũ sibi præoccupauit: vt.s̈.e.l.iij.
in fi. Et qđ dictum est supra in solutione, & accepti
10 latione. Ex parte verò † reorũ debendi: si ab vno pe-
tatur, vtrũ prosit creditori quo ad alios constituendos
11 in mora, infra dicam. ¶ Sed † an alijs reis debendi ꝓ
sit, vt de toto debito petitione facta ab vno, alter reus
debendi sit liberatus? Text. in.l.ij.s̈.eo. videt̃ dicere,
q̄ sic, & de euict.l. si ꝑ imprudentiã.§. fin. sed text.
C. de fideius.l.fi. dicit cõtra. gl. dãt plures solutiones.
vna est aut quis petit in iudicio, aut extra. ita no. C.e.
l.ij. q̃ solutio est cõtra casum.d.l.fi.C. de fideius. Alij
dicũt, q̄ in.l.ij.s̈.e. petijt aĩo nouãdi: qđ nõ placet. qa
cũ petitur ab vno ex reis debendi, agitur cõtra eũ ex
sua propria obligatione. Sed nouatio q̃n fit lit. cõtest.
tũc fit cũ vnus litẽ cõtra aliũ inchoatam alterius noĩe
a suscepit: vt.j. de nouatio.l. delegare. Alia est solutio,[a]
& illa cõtinet veritatẽ: q̄ petitione & ꝑceptiõe facta
ab vno, alter liberet̃: vt.d.l.ij. secus in petitione tñ: vt
j.eo.l.fi. facit.s̈. de his qui deie. vel effu.l. perceptiõe.
& depositi.l.j.§. si apud duos. Si verò † ab vno ex
reis debendi pars tantùm petitur: an partis petitione
videatur facta esse diuisio? gl. C. de pac.l. si creditores.
videtur dicere, q̄ sic. &.d.l. si per imprudentiã.§. fin.
Veritas est: aut vnũ tñ cõuenio ꝓ parte: & nõ videor
diuidere. vt.l. ex toto.§.j.s̈. de leg.j. Aut omnes pro
parte conuenio, & videor diuidere: vt.C. de fideius.l.
b liberum.[b] intelligo autem de petitiõe, quæ fit lit. cõ
12 te. vt.d.l. patet. ¶ Sed quid, † si vnus[c] reorũ credendi
c egit: reus fuit contumax, propter quod creditor mis
sus est in possessionẽ ex prĩo decreto? an ex hoc de
bitum, videatur sibi primo occupasse cũ hic nõ inter
14 uenerit. lit. cõte. cogitetis. ¶ † Item quid si post lit.
conte. instantia ꝑijt, an remanebit actio communis
vtriusq; reorũ credẽ. qđ vr̃, qa perẽpta instantia, ꝑ-
imit̃ lit. cõte. & omnis eius effectus: vt.l. cũ lite mor
tua.j. iud. Facit optimè gl. C. de fru. & lit. expẽ.l.ij. in
d j.gl. Contra credo.[d] Nã verũ est, q̄ instantia perẽpta
perit litis cõte. & oĩs eius effectus. s. nõ perfectus, sed
ꝑficiendus in futurũ. s. secuta sña. Effectus autẽ iam
cõsummatus & interruptio ꝑscriptionis, vel vitium
litigiosi ista durãt: vt not. C. de iud.l. ꝓperandũ.§. &
si quidẽ. in glo. quæ incipit. vt non teneat̃. Nec obst.
illa gl. C. de fru. & lit. expen. in.l.ij. quia illa non dicit
verũ, sed hic effectus acquisitionis per lit. cõte. est iã
15 ꝑfectus: ergo &c. † ¶ Sed an per lit. cõte. factã corã ar
bitro, ab vno reorũ credendi, cõsolidet sibi totũ de-
bitum? Dico q̄ nõ: vt.l. si duo.s̈. de arbi. Nam ibi sña
lata contra vnũ, nõ impedit alium agere, qui socius
non est. sed si per lit. conte. sibi præoccupasset alter,
oĩno impediretur. & hoc ꝓcedit de iure antiquo: ho
die sec⁹ ĩ arbitro assumpto sine pœna vt.l. cũ anteà.
e §.pe.C. de arbi. ¶ Quartò q̃ro,[e] † de sña: & hic pri-
16 mò videndũ est, an sña lata pro vno ex reis debendi
alijs ꝓsit? Circa qđ dic: aut sña est lata sña sup facto
quasi nõ debitum, vel quasi non contractũ: aut sup
iure, quasi persona vnius non potuerit obligari: aut
dubitatur. ¶ Primo casu, sña lata pro vno, indistin
f ctè alteri prodest.[f] siue sint socij, siue non. & hoc ar.
ll. dicentium, q̄ sña pro fideiussore lata ꝓdest prin
cipali: sed fideiussoris non intersit: vt.l. duobus.§. à
fideiussore.s̈. de iureiuran. & de fideius.l. amissi.§.
j. ¶ Secundo casu, aut quasi persona ipso iure nõ te-
g neatur: & non prodest alteri: quia nõ sunt duo rei:[g] h
vt.l. si ex duobus.s̈.e.§.j. Aut quasi teneat̃, sed tutus
est aliqua personali exceptione. vel tenebatur saltẽ
naturaliter. Vel quia non probauit creditor: & tunc
aut sunt socij: & absolutoria lata pro vno, prodest
alteri. aut non sunt socij: & tunc non prodest: vt.j. rẽ
ra. ha.l.j. & facit.s̈. de arbi.l. si duo. & sic debet intel-
ligi, quod no. Iac. de Are. C. eod.l.ij. vbi ista tetigit.
Aut dubitatur: & in dubio videtur solutus: quia cre
ditor nõ probauit: vt.s̈. rectè inspiciẽdo colligitur
ex.l. Iul. in prin.s̈. de condi. inde. &.l. procu.§.j.j. i
rem ra. ha. de excep. rei iud.l. si inter me & te. in pri
ci. de lib. cau.l. diui. licet aliud sit in iureiur. vt dicã
j. proxi.q. princi. ¶ Secundò videndum † est, vtrum
17 sententia condemnatoria lata contra vnum ex reis
h debendi, alteri præiudicet? Ego dico[h] indistinctè, q̄
nõ: vt colligitur ex.l.fi.C. de fideius. vbi sententia la
ta contra vnum, non mandatur executioni contra
alium, licet contra eum remaneant integræ actiões
& sic opus est nouo ꝓcessu: & sic absolutoria quan
i doq; alteri prodest[i] condemnatoria nunq; nocet. Si k
mile.s̈. si ser. vendi.l. loci corpus.§. si fundus. &.l. si
18 de cõi.e.ti. ¶ † Tertiò est videndum de reis creden-
di. & hîc indistinctè dico, q̄ lata pro vno, siue con-
k tra vnum, indistinctè nocet[k] alijs. Nam per lit. con.
sibi ꝑoccupat debitũ ille agens, siue sint socij, siue
non: vt.l. fidecommissa.§. plerunq;. de leg.iij. & hîc.
ergo &c. Et est casus in hac.l. ex duob⁹. secũdũ vnã
lectu. hîc positã in glo. s. q̄ egit, & succubuit. Dices
tu: hoc est cõtra casum.l. si duo. de arbi. vbi lata sña
cõtra vnũ ex reis credẽdi, nocet alij, ita demũ, si so-
cius est: sed ibi in sña arbitri, ex qua nulla orit̃ actio
vt.C. de de arbi.l.j. Et lit. contest. facta coram arbi-
trio, nõ habet illum effectum. de quo dixi.s. ꝓxi.q.
Sed solùm ius, si qđ est orit̃ ex cõpromisso. de quo
19 dicemus.j. in.vj.q. ¶ Quintò quæro, † de iureiur.
Et hîc videtur quodãmodo dicendum, q̄ in senten-
tia. nã primò videndum est de iuramẽto delato vni
ex reis debendi, qui iurauit se non tẽneri, an alijs ꝓ
sit? Et dic, aut iuramẽtũ fuit super facto, quasi non
sit debitum: & indistinctè prodest alij, siue sint so-
cij, siue non. arg.d.l. duobus.§. fideiussore.s̈. de iure-
iur. Aut super iure, quasi persona iurãtis nõ teneat̃
l & tunc si sunt socij[l], prodest alteri: aliâs secus: vt.l.
duobus.§. ex duobus de iureiur. & ibi no. Aut dubi
tatur, vtrum sit iuratum sup facto, vel super iure: &
in dubio videt̃ iuratum sup facto: vt.l.fi. de iureiu.
& glo. hoc tenet in.d.l. duobus.s̈. de iureiur. & qua.
re. act. nõ datur.l.j.§. si fideiussor. ¶ Et si dicis, qua
re secus in sententia, vbi non videtur in dubio iudi-
catum super facto: vt.s̈. proxi.q. est dictum? Respõ
m deo, quia iuramentum habet vim solutionis[m]. quod

f ¶ Alteri prodest. Pau. de cas. dicit, quòd hoc sibi non placet. quia Bart. in.l. duobus.§, à fideiusso.s̈. de iureiur. vult contrariũ: qa aliud est iuramẽtũ q̄ ꝓstatur voluntate partiũ: aliud in sña, in qua pars nõ cõsentit, cũ fertur cõtra eã. & est magis stricti iuris: vt indistinctè non prosit alteri: & ita disputando tenuit Ric. malum. vt ibi Bar. refert & in.l. adul.j. de adul.

g POMATES. ¶ Non sunt duo rei. Aduerte tamen & cogita, quid iuris esset, si essent duo socij, licet nõ essent duo rei. qđ Bar. hîc non potest purgare, qa isto casu aliqd interesset. & fortassis solutio hui⁹ nouæ difficultatis poterit hîc colligi ex dictis Bar. vñ cogita. & ad dicta Bar. hîc vide Fel. in.c.pe.co.iij. de excep.

h ¶ Ego dico. cõtrariũ tenet ipse in.l. si adulter.§. si eotẽpore. ff. de adulte. Et an ecõtra sña lata cõtra principalem noceat fideiussori: vide Ang.ĩ.l.ĩ cognitiõe.s̈. ad sil.

i POMATES. ¶ Q̃ñq; alteri ꝓdest. & ad hoc facit glo. in.c.j. q̃ loquit̃ in fortiorib⁹ terminis, de iniur. & dã. da. in.vj. quę reddit quasi indubitabilẽ istã quæstionem Bar. vide Alex. cõsi. clxxxv. col.ij. vol.ij.

k ¶ Indistinctè nocet. cõtra Bar. tñ tenebat ray.ĩ.l. titio.§. titio gño. & ibi do. Io.ĩ.ij.co. de cõdi. & demõ. & Bar. ibi ꝑ.d.l. si duo. de arbi. Imo. ibi fere mittit ad hęc no. ꝑ Bar. cõtra Bar. facit tñ.l.ij. iũcta gl.j.C. de fi. instr. sed illam gl. rephẽdit Imo. in.l. sæpe. in viij.co. de re iud. & vide Bar. in.l. de nuntiasse.§. quid tñ. de adul. ver. in crĩalibus. dicit esse idẽ, & bñ: qa licet ꝓnunciatũ sit vnũ cõmisisse falsum vtẽdo sciẽter falso instrõ, vel faciẽdo sciẽter fieri falsum instrumẽtũ, nõ sequtur, q̄ ali⁹ scienter, & dolosè vsus ẽ vel fecerit fieri. Nõ enĩ cõmittit̃ falsum sine dolo.l. nec exemplum.C. de fal. & in aut̃. de fi. instr. in prin. & hic adde in.l. loci corpus.§. si fundus.s̈. si ser. ven.

l POMATES. ¶ Tũc, si sint socij. Aduerte, quòd Bar. hîc distinguit qñ iurat sup iure ꝑsonæ, q̄ aut sunt socij, & ꝓdest. aut non sunt, & nõ prodest. q̄ imo videt̃, q̄ indistinctè ꝓsit, siue sint socij: siue nõ: qa iuramentum æquiparat̃ solutioni. in.l. iusiurandũ parua.s̈. de iureiur. Sed sol. vt.s̈. in.j.q. cõclusum est, ꝓdest siue sint socij, siue nõ, ergo & iuramentum, & ita tenet Pau. de cast. in.d.l. duobus.§. ex duobus, reprobando ibi glo. Posses tñ dicere, q̄ illud, qđ dicitur q̄ iuramentum habet vim solutionis, est verum, qñ super toto iurat, vt hîc inquit Besutius, allegando no. per doct. in.l.fi.s̈. de iureiur. quod no. quia hoc no. Bar. saluabitur.

m POMATES. ¶ Vim solutionis. Aduerte tñ, dũ Bart. hîc inqt, q̄ secus

ſecus eſt in ſnīa:& hoc videtur de mente illarū glo.contra allegata
20 rū.¶ Secundò † eſt videndum:[a] quid ſi vnus ex reis debendi,al-
a teri detulerit iuſiurandum,an correo noceat?Dico quòd non vt
ſ.dixi in ſnīa:vt.l.iij.§.pe.ſ.de iureiur.&.l.nam poſteà.§.fin.cū
l.ſeq.eodem ti.Iſtud eſt verum,quantum ad actionem, quæ ori
tur ex iureiurando,ſed quātum ad præſcriptionem interruptio
nis alteri nocet.Dic vt.C.eo.l.fi.cōiuncta.l.nam poſteà.§.ſi is q
21 temporali.ſ.de iureiu.¶ † Tertiò vidēdum eſt,de iureiurādo de
lato ab vno ex reis credendi:vtrum alteri noceat?Et dico,ꝙ alte-
ri nocet indiſtinctè,ſiue ſint ſocij,ſiue non.Nam cum hoc iura-
b mentum [b] habeat vim lit.conte.vt.d.§.ſi is quæ temporali.& p
conteſt.vnius alteri præiudicatur:vt dictum eſt in.l. fideicom-
miſſa.§.plerunq;.de leg.iij.ergo &c.Sic loquitur.l.duobus. in
prin.ſ.de iureiur.& gl.hoc ſentit ī.l.ſi vnus.in prin.ſ.de pac.Vn
de gl.in.l.duobus.quæ ibi diſtinguit,ſunt ſocij,aut non,malè lo
22 quitur.¶ Sextò quæro,† de pacto:& primò,an pactum factū
vbi ex reis debendi proſit alij?Et communis doctrina eſt,quòd
pactum vni factum,prodeſt alij,ſi ſocij ſunt:aliâs ſecus.Ita not.ſ.
de pac.l.idē.in duobus. vt tex.videtur.ſ.eodem.l.eādem.§.j. de
arb.l.ſi duo.pe hoc de libe.leg.l. iiij.§.nunc de effectu.Sed certè
tex.ī.d.l.eādē.§.j.videtur reqrere duo.ſ.quod ſint ſocij,& cōmu
nis culpa interuenerit.Item gl.in.d.§.nunc de effectu.videtur ſen
tire idem quando non ſunt ſocij.¶ Vnde pro iſto paſſu declarā
do,primò oportet videre qualiter debet ītelligi illud quod iura
dicunt,ſiue ſocij ſunt,ſiue non:de qua ſocietare hic intelligitur,
de hoc ſunt multæ gl.Vna eſt ad velle.l.vir vxori.§ fi.in gl.ma
gna,quæ dicit,ꝙ licet cōmuniter cōtrahat:& cōmunes vſus acci
piant,nō tamen dicuntur ſocij.Alia gloſſella in.l.ſeq.ibi idē di-
cit,quod ita demum ſunt ſocij:ſi hoc eſt actum:aliâs ſecus.Alia
gl.eſt in.l.ſi duo.ſ.ſi quis cau.quæ dicit,quòd debet intelligi de
ſocijs omnium bonorum,vel eiuſdem obligationis,ſed certè in
quantum gl.prædictæ intelligunt de ſocijs omnium bonorum,
bene dicunt.Sed inquantum intelligunt de ſocijs eiuſdem litis,
vel eiuſdm obligationis,etiam bene dicunt.& eſt caſus.j.rem ra.
ha.l.ſi quis vni.ſed debes intelligere hoc acto,quòd omne com
modum,vel incommodum proueniēs ex illa lite,vel obligatione
ſit commune:& tūc verè ſunt ſocij,vt.ſ.pro ſo.l.ſi vnus ex ſocijs
in princi.Ita Iac.de Are.tenet.ſ.eodem.l.eandem.§.j.&.l.ſi duo
rei.¶ Hoc præmiſſo dico,ꝙ pactū factū vni ex reis debēdi, ꝓ-
deſt alteri.ſ.quātū intereſt eius,cui pactū factū eſt ſecūdū regulā
poſitā.ſ.de pact.l.& hæredi.§.fi.& hoc ſiue ſint ſocij,ſiue non.
Declaro primò in non ſocijs,ſi factum eſt pactū vni de non petē
do:ſi alter conuentus & exactus haberet regreſſum contra eum,
cui pactum factū eſt in totum:qa fortè tota pecunia ad eum pue
nerat,vel in partē,ſi pars pecuniæ tantum peruenit,eatenus ſibi
pactū proderit:quatenus eius intereſt, cui pactum factum eſt,
& hoc tenet gl.in.d.l.iiij.§.nunc de effectu.de liberis lega.Sed ſi
ſunt ſocij,tunc idem:quia ſi alter conuētus non eſſet habiturus
regreſſum contra illum,cui pactū factū eſt,vt puta,ſi ex ꝓpria
culpa cōuenitur,tūc pactū factū vni,non ꝓdeſt alteri: eſſet habi
turus regreſſum p actionem pro ſocio:vt quia ex cōi culpa cō
uenitur.& hoc eſt ꝙ dicit tex.in.l.eadē.§.j.ſ.eo.ibi ſi ſocij ſunt:
& cōis culpa interceſſerit.q.d.ſecus,ſi ex culpa propria cōuenia
23 tur.¶ Ad vnū † tn̄ aduertendum eſt,quia eo caſu,quo ſocius con
tra ſocium eſt habiturus regreſſum:tunc pactū factum vni ꝓdeſt
alijs inſolidū:& in hoc differūt à non ſocijs.Ad cuius intelligen
tiam pono exemplum:ſunt duo rei ſocij in vingēti ,facio vni pa
ctū, aliū nō potero cōuenire in decē:qa ſi ille ſolueret quicquā,
repeteret à ſocio.Et eodē mō ſi vnū minimū denariū peterē,il
lius partē repeteret ab eo,cui pactum factum eſt , cū omne con-
modū,& incōmodū debet eſſe cōmune:vt dictū eſt. & ideo qa
non poteſt alter conueniri,quin inquietetur ille,cui pactū factū
eſt:ideo pactū ſibi prodeſt inſolidū.& hoc vult dicere tex.ſi be
ne aduertatur.ſ.de arbi.l.ſi duo . ꝓut loquitur in duob.reis debē
di.Facit.ſ.ſi qs cau.l.ſi duo.in prin.& qd' ibi no.¶ Sed cōtra prę
dicta videt̄.l.ſi ex duobus.de neg.geſt.quæ cōtradicit in duob9.
Primo,quia denunciatio vnius ex ſocijs,nō prodeſt alijs:hic ſe-
cus in pacto.Sed certè,licet ibi ſint conſocij,non tn̄ erant correi:
quia quilibet tenebatur ꝓ parte:ideo denunciatio impedit pro
parte ſua tm̄ actionē oriri.Sed hic loquimur,cū erant correi in-
ſolidum obligati:& cōſocij.ideo pactū factū vni ſimpliciter ſoli
dā obligationem reſpicit cum inſolidum teneatur:ideo alijs ꝓ-
deſt:quia paciſcētis intereſt,vt dictum eſt. ſed ſi poneres pactū
eſſe factum tantum pro parte eius,cui factum fuit pactū,tunc fa
teor,ꝙ alijs nō ꝓficeret:quia eſſet eadē rō,q̄ eſt in.d.l.ſi ex duo
bus.¶ Secundo op.ad id, quod dixi ꝙ etiam ſi alius pro parte
dimidia conuenitur,haberet regreſſum contra alium : quia hoc
videt̄ cōtra prædictā.l.ſi ex duobus.& quod ibi no.in vltima gl.
ſed certè gl.j.illius.l.dicit,ꝙ illa.l.nō poteſt habere locū in ſocijs
omnium bonorum:& ideo inquantū hic loquimur in ſocijs o-
mnium bonorū,illa.l.non ob.ſed prout hîc loquimur in ſocijs
eiuſdem obligationis,illa.l.contradicit.Sol fortè illa glo.non be
ne loquitur:quia tex.dicit,ꝙ ille,qui prohibuit,nō debet dam-
num pati ex perſona alterius:non autem dicit , ꝙ ex perſona
alterius lucretur:ſed ſi alius communicaret ſibi lucrum proue-
niens ex geſtione,& illud,ꝙ ſoluit geſtori nō recuperaret, iam
lucraretur.Sed poſito,ꝙ illa glo.verum dicat.Reſpondeo,ꝙ ibi
prohibitio habet vim ſolutionis pro parte prohibētis tantùm:
hîc verò pactum vim ſolutionis non habet:vt no.in.l.ſi vnus.§.
ſed ſi generaliter.ſ.de pact.Ideò quia nihil ꝓ parte ſua videtur
ſoluiſſe ille,cui pactum eſt factum:alter conuentus ab eo repe-
24 teret.¶ Habes ergo † ex prædictis,quandoq; ſunt duo ſocij non
correi:& loquitur.l.ſi ex duobus . Quandoq; ſunt duo correi,
non ſocij:& loquitur gl.in.l.iiij.§.nunc de effectu. & . ſ . dixi.
Quandoq; ſunt duo ſocij & correi:& tunc aut pactum fit vni
pro parte ſua tantum non alterius:& alius poteſt pro ſua parte
conueniri.arg.d.l.ſi ex duobus.Si verò fit ſimpliciter,dic vt.ſ.
dixi.¶ Sed quæro,quæ eſt ratio diuerſitatis inter pactum , &
25 acceptilationem.† Ratio patet,quia acceptilatio vim ſolutionis
habet.¶ Iem quæro,quare aliter diſtiguitur in ſententia,& iu-
a ramento,& pacto?Reſpondeo.Ratio eſt:quia ſententia & iura-
mentum declarant debitum non ſubeſſe:ſecus in pacto .Item
iuramentum habet vim ſolutionis:vt dixi.Vidimus,vtrum pa-
26 ctum factum vni reo debendi,proſit alteri.¶ † Sed quæro , an
factum ab vno alteri noceat?Dico quantum ad interrumpen-
dam præſcriptionem,alteri nocet:vt.C.eo.l.fi.quo ad alia,non
reperio,quòd debeat nocere:ergo &c.vt.l.ſi vnus.§.an̄ omnia.
de pact.non obſt.l.pen.ſ.eod.quia ibi de alio facto loquitur:vt
27 ibi decemus.¶ Supereſt,† vt videamus de reis credendi:an pa-
ctum vnius proſit,vel noceat alteri.& hîc eſt aduertendum:
quia quædam ſunt pacta , quæ priſtinam obligationem totali-
ter perimunt:vt acceptilatio,& de hoc dictum eſt.ſ . quædam
ſunt pacta,quæ priſtinam obligationem non tollunt totaliter:
b vt pactum de non petendo.Item pactum de conſtituendo : vt
l.item illa.§.fi.ſ.de conſti.pecun.Quædam ſunt pacta,quæ li
cet primam obligationem totaliter habeant perimere, tamen
reliquię remanent:vt nouatio.Nam noua obligatio loco primę
conſtituitur.Et iſta duo genera pactorum,quantum ad propo
ſitum,vidētur eſſe eiuſdem naturæ:& ſic videtur , quòd vnius
pactum alteri non nocet:vt.ſ.de pact.l.ſi vnus.in princ. In con-
trarium videtur,ꝙ nocet.de conſti.pe.l.idē eſt.de noua.l.ſi rē.
§.ſi duo. Gl.in.d.l.ſi vnus.ponit quaſdam ſolutiones,quæ con-
tinent meram diuinationem:ſed in.§.ſi duo.ponit alias,inter
quas ponit hanc:aut ſunt ſocij:& pactum & nouatio vnius, no
cet alteri.Ita loquitur.§.ſi duo Aut non ſunt ſocij.& non nocet.
ita loquitur.l.ſi vnus.in prin.& ita tenet Dy.¶ Certè iſta ſolu.
eſt contra caſum dictæ.l.ſi vnus.in princip.vbi expreſsè loqui
tur in ſocijs:licet gl.videatur euadere,ſed non poteſt euadere ſi-
ne magna violentia.Vnde Gul.de cu.dicit totum contrarium.
Aut ſunt ſocij:& pactum vnius non nocet alteri.Idem in noua
tione: vt.d.l.ſi vnus in princ.Aut non ſunt ſocij,& pactū & no
uatio vnius nocet alteri:vt.d.§.ſi duo.Ratio huius eſt:quia qn̄
ſunt ſocij debitum eſt commune.vnde vnus non poteſt paci-
ſci in præiudiciū alterius.ſed quando non ſunt ſocij:& tunc de-
c bitum eſt cuiuſcūq; propriū:[c] vnus pōt facere qcquid vult: nec
alteri in aliquo tenetur.Pro hoc eſt tex.ſ.ad.l.falci.l.in lege fal-
d ci.hoc eſſe ſeruandū.[d] Iſtud idem tenet Iaco.de bel.in corpore
e eodem.Iſtam opi.puto[e] verā.Do glo.quæ dicit hanc opi.fuiſſe
Azo.in hac.l.ſi ex duobus.licet iſte idē Azo.in ſum . aliter di-
xerit.¶ Dic ergo latius ſic:aut ſunt duo rei credendi ,ex cauſa
onerosa:quia mutuauerūt,vel vendiderunt:vel alio ſimili mo-
do.Aut ſunt duo rei credendi ex cauſa merè lucratiua:vt puta
ex cauſa legati,vel donationis.Primo caſu,pactum vnius non
nocet alteri:quia debitū non eſt cuiuſcūq; proprium,ſed cōmu
ne eſt magis,ſi pecunia communiter ab vtroq; proceſsit.Caſus
c eſt in.d.l.ſi vnus.in princip.prout gl.intelligit ibi in ſocijs re
ipſa non cōuentione.vt ibi no.& no.in.d.§.ſi duo.Fateor tamē
quòd ſi pecunia ab vno tantùm ꝓfecta eſſet,pactū ipſius alteri
noceret:quia tunc eſt debitum ſuum proprium.argu.ſ.ad ma-
ce.l.ſed Iulia.§.non ſolùm.&.§.fi.Secundo caſu diſtingue ,aut
d ſunt ſocij,aut non:vt.ſ.dixi.& ſecūdū prędictā diſtinctionē de
bet intelligi.ſ.ad velle.l.quamuis.§.cū q;.& quod ibi not. in gl.
Sed hoc videtur contra.l.ſi duo.ſ.de arbi.ſed ſtatim apparebit.
¶ Eſt aliud genus pactorum,per quod prima obligatio nullo
modo perimitur:ſed perſona paciſcentis obligatur ad pœnam
e ſi cōtra fecit,vt compromiſſum.Nam ſi arbiter vetuit nō pete-
re ius primū remanet incōcuſſum ſine alicuius exceptionis ob
ſtaculo:vt.l.j.C.de ar.ſed petens incidit pœnam,ſi ſocij ſunt:
aliâs ſec9,vt.d.l.ſi duo.¶ Dicetis vos,q̄ eſt rō, ꝙ hîc magis prę
iudicat factum eius,qui ſocius eſt,q̄ eius,qui nō eſt ſocius.cum

in dubio videt̄ iu-
ratū ſup facto: qa
iuramentū habet
vim ſolutiōis,qd'
hoc eſt,vt dicit hîc
Belutius ponere
plauſtrū an̄ boues
qa ad hoc vt iura-
mentū habeat vim
ſolutionis,neceſſe
eſt,ꝙ priò conſtet
eſſe iuratū ſup fa-
cto ſit cā: ꝙ iur̄m
hēat vim ſolutio.
Aliam ēt aſsignat
Bar.cōem inter iu
ramentū & ſnīam
in.d.§.j.in.iiij.col.
in ver.de op.

POMATES.

a ¶ Secūdò eſt vidē
dū. Inquantū aūt
Bar.hîc in.ij.mem
bro,vide ꝙ ſi vn9
ex reis debēdi alte
ri iuramētū detulit
ꝙ noceat correo
ſolū quātū ad p̄ſcri
ptiōis interruptio
nē:hoc limita vt p
Sal.in.d.l.duobus.
vbi do.Alex.vide.

POMATES.

b ¶ Nā cū hoc iura
mētū.vult circa do
ctrinā Bart.eſſe ad
uertēdū,ꝙ Bar.nō
tetigit qd iuris eēt
ſi delatū eſſet iura
mentū vni ex reis
credēdi litē cōte-
ſtando ius alterius
vt hic dicit.qd' ēt
p̄ſtito iuramēto pi
mat,cū habeat vim
lit.cōte.vt. l. nam
poſteà.§.ſi is q tpa
li,ſ.de iureiu .hoc
tenet idē Beſu. &
qdā Peruſi.& Bar.
in.dic.l.duobus.§.
ex duobus. ſ. de
iureiu.Pretereà ha
bes notare ex do-
ctrima Bar.vt hîc
inqt Beſu.in ſua ge
neralitate, & hoc
qd' dicit̄ ꝙ iuramē
tū hēat vim litis cō
teſtatæ,verū in iu
ramēto extraiudi
ciali.& eſt cōis do
ctrina. d.§. ſi is,q
tēporali. & qcqd
dixit ibi gul.de cu.

c ¶ Cuiuſcunque
proprium.Pau.de
ca.tenet cōtra in.l.
ſi vnus.in princip.
ff.de pact.

d ¶ Hoc eſſe ſeruā
dū.vide Barto . in
l.reos.& qd' ibi di
xi.ſ.eo.

POMATES.

e ¶ Iſtam opinio
nem puto veram.
vide Ro.cōſ.ccix.

POMATES.

a ¶ Sed in pacto paciſcenti. aduerte, qa Bar. hic tenere vr̃ cõtrarium, eius qđ contra tenuit in.l.ſi vnus.ſ. de pa. vbi vult ꝙ imo alter ſocius poſsit in totũ agere. ſed certè opinio eius hic eſt verior, vt p Pau. de ca. in. d.l.ſi vnus. licet ipſe nõ faciat mẽtionem de Bar. hîc. Et ex tex. hoc habes ĩferre, ꝙ regula.l. ſi ſocer. §. Lucius. ſ. ſo. mat. dolo facis. &c. non ſolùm habeat locũ, qñ ſum reſtituturus eiàquo peto, ſed etiam alij à quo ille in id, qđ peto habeat cãm, qđ no. p dõ. bar. hic. licet circa hoc multæ difficultates à doct. moueãtur. vt inquit imo. Are. & Beſu. & eã ꝑterea ęquã appellat Alber. in. d.l. ſi vnus. ſ. de pact. qđ aũt ſi eẽt tranſact. quia bar. tm̃ loquitur in pacto. vide hic per Imo. cum quo tranſit Beſut. & ad hoc vide aliquid per Beſu. in l. ſi rẽ. §. ſi duo. j. de noua. & Bar. in.l. ſi vnus. ſ. de pact.

b ¶ Cogita. vide p Pau. in. d.l. ſi vnus in prin. ff. de pact.

c ¶ Octauò quæro. vide quę dixi poſt Imo. in.l. non quocũq;. §. qui Caium ff. de leg. j.

d ☞ In ſcripto exẽplari leg. ſicut nec ꝑceptione facta ab initio &c. In Veneto aũt, ſicut nec ꝑ conteſtationem factã cõtra vnũ, nec procura. &c. Alexan. loſeus.

e ¶ Nonò q̃ro. Vide Angel. & Imo. in.l. ſi ſerrum. §. nunc videamus de ver. obli. Quid aũt de ſcientia, an ſciẽtia vnius noceat alteri? vide bal. in.l. j. C. ad Mace.

f ¶ Vndecimò quęro. cũ bar. concor. Pau. de caſtro. in l. mora rei. ſ. titulo. j.

ſ. proxim. cõtrariũ dixi in pacto? Reſpondeo. iſte qui promiſit:
non culpa geſsit: cũ negotia communia geſsit ea diligentia, qua
ſua geſsit: vt.l. ſocius ſocio. ff. pro ſo. Ideo ſi alius ſocius petit,
quicquid egerit: debet ei compromittenti communicare: & ſic
ſi petit nomine eius, videtur peti ad eius vtilitatẽ: meritò in pœ
nam incidit. & hoc dicit text. in. d.l. ſi duo. Sed in pacto, paciſcẽ
tiª culpa imputatur, cur debitorem liberauit. ideo alius ſocius
a poteſt pro parte ſua agere: nec repellitur pacti exceptione. quia
illud, quod exegit ſocio communicare non debet, propter ſui cul
pam: & ſic nomine paciſcentis non videtur agi. Sed ſi poneres:
quòd id quod exegit, deberet communicare paciſcenti: dico, ꝙ
non obſtaret pacti exceptio: per. d.l. ſi duo. & ſi quis cau.l. ſi duo
in principio. & ibi no. vbi eſt caſus. & iſta ſunt ſubtilia, & de mẽ
28 te iuris procedunt. ¶ † Septimò quæro de nouatione. & primò
de reis debendi. Dic aut vnus promittit animo nouandi: & libe-
rãdi aliũ: & tũc non eſt dubium: quòd alij prodeſt: quia hoc poſ
ſet quilibet extraneus: vt.l. ſi ſtichum. §. finali. de noua. &.l. ſi de
bitor tuus. j. de ſolutio. Aut vnus promittit animo nouandi obli
gationem, qua ipſe tantum tenetur, hoc expreſſo, quòd ad alium
non prorogetur: & alius non liberatur, quia idem contingit in ſo
lutione: vt. ſ. man.l. Papi. de ſol.l. Modeſtinus. & ibi per Dynũ.
& licet in acceptilatione idem contingat: vt. ſ. dictum eſt. Aut
ſimpliciter animo nouandi promittit: & tunc dico, ꝙ vterq; li
beratur: vt. C. ad velle.l. ſi pro vno. & notatur eodem titulo.l. quã
uis. §. q̃ꝙ. De pluribus verò reis credendi, an ſi vnus ſtipulatur a
nimo nouandi, alteri noceat. ſ. proxima quęſtione dictum eſt.
29 ¶ Sed circa † vnum poſſet dubitari, qualiter acceptilatio vnius
prodeſt indiſtinctè, & nocet alteri: ſed in nouatiõe diſtinguitur
cum nouatio habeat vim ſolutionis, ſicut acceptilatio: vt. dicta.l.
b ſi rem. §. ſi duo. de noua. Cogita tu ᵇ prouecte. ¶ Sed pone quòd
erant duo rei credendi ex contractu Iuriſgentium: vnus libera-
uit reum per ſtipulationem, & ſubſecutam acceptilationem an
alteri correo præiudicet ſecundùm ea, quæ dicta ſunt? Item, acce
ptilatio in eo, quod per nouationem non perimitur valet iure
pacti, non iure acceptilationis: vt. j. de acceptilatio.l. ſi acceptola-
tum: ſed pactum non præiudicat ſimpliciter: vt dictum eſt: ergo
&c. Eſt ergo in quęſtione, an pactum hoc, quod ex acceptilatio-
ne reſultat, habeat eandem vim, quam habet vera acceptilatio in
præiudicum correi? & videtur quòd ſic: vt.l. & per iuſiuran. §. &
ſi fideiuſſor. j. de accepti. Contradico per dictam. ſi acceptolatũ.
& de pa.l. ſi vnus. §. pe. Nec obſt. §. & ſi fideiuſſor. quia ibi fide
iuſſor tenebatur verbis, cum aliter teneri non poſſet. ideo in eius
30 perſonam valuit iure acceptilationis. ¶ Sed quid † de nouatione
quæ fit per delegationem? Reſpondeo. ſiue vnus ex reis creden-
di delegauerit: ſiue vnus ex reis debẽdi fuerit delegatus: dico idẽ
per omnia, quod eſt in vera ſolutione, & acceptilatione: vt. d.l. ſi
rem. §. ſi duo. verſiculo. alioquin de noua. Soluit enim qui dele-
gat, vt. ſ. ad.l. velleiam.l. q̃uis. §. interdum. & mã.l. inter cauſas.
§. abeſſe. Item per hanc delegationem liberatur quis à creditore
totaliter, ſicut ille, qui ſoluit, & cui acceptum fertur: nec poteſt
vti exceptione cõtra ipſum, cui delegatus eſt vt.l. doli exceptio.
de noua. ſed in nõatione, quando promittit eidem, cui tenebatur
primo: hoc non contingit, facit de noua.l. aliam. de do qui id qđ
31 in principio. &. §. fina. ¶ Octauò † quæro ᶜ de ceſsiõe. Circa qđ
c dic: aut ceſsio fit reo debẽdi, contra quem fit conſentiente eo: &
tunc idem, quod in delegatione dictum eſt, vt. d.l. ſi rem. §. fi. ibi
vel nuptura ipſa ſecundùm vnum intellectum. Aut eo non con-
ſentiente: & tunc aut fit correo ſuo: & iſte correus cui ceditur, iſta
ceſsione eſt liberatus. Caſus eſt ſingularis. ſ. de leg. ij.l. qui duos,
facit de li. leg.l. ſi is qui duos. Aut fit ceſsio extraneo: & tunc hæc
quæſtio eſt dupliciter conſideranda. ¶ Primò, ex parte reorum
credendi. ſi enim vnus cedit actionem, ſine alio, ille ceſsionarius
eſt loco rei credendi: & ſic inter eos erit locus iure præoccupatio
nis, & ſolutionis recipiendæ, ſicut primò: vt.l. quod ipſis. &.l. hę
redem. j. de regu. iur. &.l. minor. in fi. ſ. de procur. ¶ Secundo ex
parte reorum debendi: vt ſi contra vnum fiat ceſsio alio inuito,
d vt ignorãte, per hoc alter nõ liberat̃: ſicut nec petitiõe ᵈ facta ab
☞ initio, nec procuratoris cõſtitutione: vt. C. de fideiuſ.l. fi. tñ ſi ce
dẽs exigeret ab eo, contra quem non facta eſt ceſsio, onerat ſe:
cum facto eius alius contra quem facta eſt ceſsio liberatus eſt:
32 vt.l. ſi is qui duos. de leg. ij. ¶ † Nonò quæro, ᵉ de confeſsione: an
e confeſsio vnius alteri proſit, vel noceat? Et circa reos debendi dic
quòd vnius cõfeſsio poteſt alteri nocere, quo ad interrumpendã
præſcriptionem: vt. C. eodem.l. fi. prodeſſe autem non poteſt, ſi
cut nec petitio, nec ſententia condemnatoria, vt ſupra dictum
eſt. ¶ Circa reos credendi dic, aut vnus ex reis exigit confeſsio-
nem à reo debendi, aut ipſi reo confeſsionem facit ad eius libera
tionem. Primo caſu, ſi quidem in iudicio: alteri nocet. Cũ enim
confeſsio habeat vim ſententiæ, vt. ſuprà de confeſsio.l. j. appro-
priat ſibi totum debitum, multomagis, q̃ꝙ per litis conteſtation.
ſi extra iudicium, tunc alteri correo nihil præiudicat: cum talis
confeſsio ſolam probatiõem inducat: vt.l. publia. ſuprà depoſi.
in fi. Prodeſſe tamẽ poteſt ad præſcriptionem interrumpen-
dam: vt. ſ. eo.l. fina. Secundo caſu dico, quòd talis confeſsio ha-
bet vim pacti de non petendo: vt.l. tale pactum. in princip. ſ. de
pact. & not. j. de ſol.l. ſi ex pluribus. in princi. & ideò quæ dixi
33 in pacto: hìc eodem modo dico. ¶ Decimò † quæro de ſucceſ-
ſione: & hîc eſt aduertendum: aut vnus ex reis debendi ſucce-
dit alteri correo: vel reus credendi alteri correo credendi. & tũc
neutra obligatio extinguitur: ſed in vnius perſona vtraq; obli-
gatio durat: vt. ſ. eo.l. ſi reus. &. j. de fideiuſ.l. generaliter. &.l. ſi
reus. &. j. de ſolu.l. ſi duo rei. Aut creditor, qui ſolus erat, ſucce-
dit vni ex reis debendi: &, de hoc eſt caſus in.l. vrannius. j. de fi-
deiuſſo. ¶ Ex qua colligitur talis diſtinctio: aut illi rei debendi
erant ſocij: & ab alio, cui non eſt ſucceſſum, poteſt ſolùm pro
parte peti: vt ibi patet. Aut non erant ſocij: & tunc ab alio cor-
reo de rigore poteſt creditor petere ſolidum debitum: vt ibidẽ
patet in tex. Aut quæris de æquitate inſpecto obſtaculo exce-
ptionis: & tunc aut fuerunt conſtituti duo rei ex cauſa oneroſa:
quia fuit eis mutuatum. Aut ex cauſa lucratiua: quia ex mera li-
beralitate promiſerunt: vt duo rei. Primo caſu, aut ad correum
cui creditor ſuccedit, peruenit pecunia mutuata in totum, vel
in partem: & eatenus creditor agens exceptione repellitur per
has regulas. Primo, quia pro ea parte non poteſt cedere actio-
nem, contra ſeipſum: ergo &c. vt.l. Stichum. §. penultimo. j. de
ſolu. & no. glo. in. d.l. vrannius. Secundò quia ſi exegiſſet, tene-
tur illi ex acto pro parte illa: vt no. C. eodem.l. j. & dixi. ſ. eod.l.
reos. vnde dolo facit: quia petit &c. Si verò ad illum reum, qui
ſucceſsit, nil peruenit: tunc in illa parte obſtat exceptio: cum cã
dandæ exceptionis non ſubſit. ¶ Secundo caſu, quando ex me
ra cauſa lucratiua: idem quia in nulla parte exceptione repelli-
tur: cum nulla cauſa dandæ exceptionis ſubſit: vt.l. in lege falc.
hoc eſſe ſeruandum. ad.l. falc. Idem puto, ſi vnus ex pluribus
reis debendi ſucceſsit illi creditori, qui ſolus erat. Nam in mo-
do petendi ab altero, idem iuris eſt, quod ſuprà dixi. Aut vnus
reus debendi, qui ſolus erat ſucceſsit vni corrreorum credendi:
& tunc idem quaſi: quia tunc alter correus poteſt ab eo petere
partem, ſi ſunt ſocij: vel ſi nõ ſunt ſocij petat ab eo partem, quæ
ab eo profecta eſt. Vel ſi ex mera liberalitate fuerunt conſti-
tuti duo rei credendi, alter poteſt totum petere. argu. eorum,
quæ dicta ſunt, &. ſ. ſolu. matri.l. ſi ſocer. in princi. idem ſi vnus
reorum credendi ſucceſsit reo debendi, qui ſolus erat, eadem ra
tione. Aut vnus ex pluribus reorum credendi, ſucceſsit vni ex
pluribus reis debendi: vel econtra: & tunc quid iuris ſit, habes
ex prædictis. ¶ Sed circa hoc poſſet dubitari: non ne ſucceſsio
pro ſolutione eſt: vt. j. de fideiuſ.l. ſi debitori creditor. &.l. Sti-
chum. §. aliquando. j. de ſol. ſed per ſolutionem vnius, vterq; li-
beratur, vt dictum eſt: ergo &c. Solu. patet ex his, quæ dixi in
l. ſi is, qui pro emptore. in penul. q. ſ. de vſuca. & tangitur per
gl. in. d.l. ſi ſocer. ſ. ſolu. matri. & in. d.l. vrannius. ¶ Vndecimò
34 † quæro, ᶠ de mora an mora vnius alteri proſit, vel noceat? Et pri
f mò videamus de reis debendi. & circa hoc eſt magna diſſenſio
in gloſſ. nam in.l. mora. §. fina. ſ. de vſur. dicit, quòd non nocet.
C. eod.l. fin. j. eo. titu.l. penul. videtur dicere contra. & quælibet
earum gloſſ. vitiat. Vnde dic, aut quæris vtrum mora vnius al-
teri noceat quo ad impediendum curſum præſcriptionis cõtra
creditorem: & nocet, ſicut ſi vtriq; facta eſſet interpellatio: vt. C.
eodem.l. fi. Aut quæris vtrum noceat, quo ad hoc, vt quilibet
teneatur de interitu, vel ad vſuras: & tunc aut ſunt ſocij, & no-
cet. j. eo.l. pe. Aut non ſunt ſocij: & non nocet: vt.l. mora. §. fi. ſ.
de vſur. Ita tenet gloſſ. in.l. vnicuiq;. j. de reg. iur. aliâs eſt. §. in.l.
in condemnatione. Idem tenet Dy. extra de reg. iu. in. c. mora.
in. fi. lib. vj. Ratio poteſt eſſe, quia ſicut pactum vnius prodeſt
35 alteri: ita nocet. ¶ Sed iuxta prædicta † quæro: quid econtra: cre
ditor fuit in mora recipiendi quo ad vnum ex reis debendi, qui
ponamus, obtulit pecuniam debitam, quæ poſteà perempta
eſt, an alteri hoc proſit? Credo, quòd ſic indiſtinctè: quia quoli-
bet alio extraneo offerente poſſet: vt. C. de capti. & poſtli. re-
uer.l. cum & poſtliminij. &. j. de ſolu.l. qui decem. §. ſi eum mi
hi Stichum. ibi, quemadmodum &c. facit quod no. C. de ſolu.l.
36 obſignatione. Eſt etiã † videndum circa reos credendi, an vnius
mora in recipiendo alteri noceat? Et dico, quòd ſic indiſtinctè.
cum enim quilibet poſsit ſolutionem recipere: vt.l. ſi vnus. in
princip. ſ. de pact. &.l. ſi rem. §. ſi duo. j. de noua. & mora eius
qui poteſt ſolutionem recipere, noceat ei, ad quem res pertinet
poſito, ꝙ nullum ius habeat in re, ſed ſit nudus miniſter: vt.l. ſi
per te. C. de vſur. & de acti. & obliga.l. traiectitiæ. in princi. er-
37 go multomagis in caſu noſtro. ¶ Sed † quid ſi mora facta eſt vni
ex reis credendi, vtrum alteri proſit? Et conſtat, quòd ſic quo
ad interrũpendam pręſcriptionem, vt. C. e.l. fi. Idem credo, quo
ad perpetuendam

ad ppetuãdũ actionẽ,vt reus teneaẽ de interitu:qa idẽ esset in quolibet ex
traneo interpellante:vt.s̈.de vsur.l.si qs solutioni.& qđ not.s̈.de verb.obl.
38 l.si seruum.§.nũc videamus.¶ Itẽ iuxta†prædicta quæro:pone ꝙ primò
creditor fuit in mora vno ex duobus reis offerente.Secũdò creditor inter
pellauit alium reum,qui nõ obtulit,an per hoc videatur purgata mora cre
ditoris?quo ad primum dico,ꝙ non:vt.l.mora.s̈.de verbo.obli.¶ Duode
39 cimò†quæro[a] de culpa:an culpa vnius alteri noceat?Circa qđ dic,aut duo
a rei constituunẽ in cõtractu:cui[9] obligatio cõmittiẽ rõne culpæ ad ĩteresse
b & tunc vni[9] culpa alteri.nocet:vt sic vn[9].[b]ex facto alteri[9] teneaẽ:vt.C.loca.
l.si diuersa.&.s̈.loca.l.cũ apparebit &.s̈.c.l.eãdẽ.Si aũt cõstituunẽ duo rei
ad aliquã speciem,ad quam statim cõmittitur obligatio:sed ratione culpę
perpetuetur:quia de interitu tenetur.& tunc dic idẽ,quod suprà dictum
in mora:vt.l.peñ.j.eo.& ibi est casus scđm vnã lectu. Prædicta vera,nisi
culpa esset commissa in his, de qbus.s̈.specialiter dictum est:quia tũc dic,
40 vt dixi.s̈.¶ Sed an†culpa vnius ex reis credendi noceat alteri[c]?respondeo
c in acquirendo,hoc est in faciendo committi stipulationem nocet,si socij
sunt:vt.l.si duos.s̈.si quis cau.In alijs dic:vt dictũ est.s̈. de pacto & mora.
41 ¶ Decimotertiò quæro de rescisiõe:vtrũ rescisio facta in persona vnius
cum omnes essent liberati,ista liberatio in persona vnius rescindatur,an al
teri noceat?Dic,aut liberatio rescinditur in persona eius,cui principaliter
est facta:& alteri nocet:vt.s̈.ad velle.l.si pro vno.& de his,quæ in frau.cre
di.l.fi.circa princip.Idem si ab initio in eius persona ipso iure non valuit:
vt.l.si sponsus.§.j.de do.inter virum & vxo.Prædicta puto vera:nisi ille
actus,per quem liberatio contigit,dolo creditoris intercesserit:argu.j. de
fideius.l.si Titius.j.de solu.l.qui res.in principi.Si verò rescisio contigit
in persona eius,ad quem liberatio porrigitur,per quandam consequentiã
& tunc alteri non noceret:vt.d.l.si sponsus.§.j.de libe.lega.l.si is qui duos
& ibi not.sic debet intelligi de do.causa mor.l.senatus.§.si duobus,& qđ
d ibi not.¶ Decimoquarto [d]& vltimò,†q̃ro gñaliter de qualibet exceptio
ne vtrũ exceptio cõpetẽs vni ex duobus reis debendi,porrigaẽ ad aliũ? de
exceptionibus loquor,de quibus supra dictũ nõ est specialiter.Et dic aut
exceptio est merè personalis:& ad alium non porrigitur:sicut nec ad fide
iussorem:vt.l.exceptiones.de except.cum si.Aut sunt aliæ exceptiones:
quæ ad fideiussorem porrigunẽ:& tunc aut fuit quæsitus color:quia in ve
ritate fideiussor erat,& non vt correus:& ad eum porrigitur:vt.l.sed Iuli.
§.j.s̈.ad Mace.Aut non fuit color quæsitus:& tunc aut erant socij:& vnius
exceptio porrigitur ad alium:vt.s̈.eo.l.si duo rei.Aut nõ erãt socij,& tũc
si quidem obligauerunt se ex causa onerosa:qui mutuò acceperunt:& tũc
eatenus competit exceptio alteri,quatenus ad eum,cui exceptio sine du
bio competit,peruenit de pecunia:vt.d.l.sed Iulia.§.item si duos.ad mace
doñ.Si verò obligauerunt se ex mera liberalitate:& tunc exceptio vni cõ
petens non prodest alteri,si non sunt socij:vt.d.l.si duo.§.eodem.l.si ex
duobus.§.j.s̈.eo.

SVMMARIVM.

1 *Nominatim fieri dicitur,etiam quod fit nomine appellatiuo.*
2 *Nominati per relatiuum,quis uel qui,non uidentur nominati nominibus proprijs.*

LEX XXVII.

SIue a certis. ¶ Hæredes in dubio vidẽtur pro por
tionibus hereditarijs grauati.hoc dicit.
¶ Oppo.de.l.turpia.§.fin.s̈.de leg.j.&.l.nonnunq̃.s̈.ad Tre
bel. Glo.dicit,ꝙ nominatim potest intelligi nomine proprio
& sic intelliguntur contraria.Item nominatim,potest intelligi nomine ap
1 pellatiuo:vt hic.& tene menti:†quia nominatim dicitur fieri etiam nomi
ne appellatiuo.Facit.s̈.de liberis & posthumis.l.Titius testamẽto.in prin
cipio.¶ Item oppo.quòd quilibet videtur grauatus insolidum:vt.l.si ex
toto.§.j.s̈.de legatis primo.Solu.dicunt quidam,quòd ibi testator expres
sit,sed diuinare est. Alij quòd ibi verbum dato.bis fuit expressum,& sic
duæ fuerunt orationes.quod non placet:quia tũc quilibet teneretur ad di
uersa decem:nec essent duo rei:vt.s̈.eod.l.ij.& ibi dixi in prima quæstio
ne.Alij dicunt,& ista est vera:ꝙ ibi alternatiuè:hîc copulatiuè.¶ Item op
po.s̈.eo.l.eandẽ.in prin.vbi etiam copulatiuè.solu.ibi testator hoc expres
f sit secundũ verã opin.¶ Vltimò aduerte,gloss.hic in fi.quæ dicit,si testa
tor dicit duos hęredes,quos primò nominaui &c.vr̃ eos nominare nomini
2 bus appellatiuis.Et sic†nominati per relatiuum quis vel qui, non videnẽ
noĩati noĩbus proprijs.qđ est verum:vt.l.si pater filio.s̈.de vulg. & pup.
licet Cy.& vltramon.contra:vt no.in.l.fi.C.de impu.& alijs sub.per.l.Lu
cius.§.Lucius.de leg.ij.Sed illa non ob.vt ibi dixi.Item scias,ꝙ glos.quæ
est.s̈.de sta.lib.l.si quis testamento.facit differentiam,vtrum noĩetur pars
hæredum:an omnis hæres:quod est contra hanc.l.sed pro illa facit.l.tur
pia.§.fi.s̈.de leg.j.Sed dic,vt ibi per gl.& plenius ibi dixi:& de quibusdã
ibi quæsiui:quæ videre potes,si vis.

LEX XXVIII.

EX duobus reis. ¶ Factũ vni[9] ex duob[9] reis debẽ
di,nocet alteri.¶ Opp.de.l.mo
ra.§.fi.s̈.de vsur.Plures sunt opi.vna Pla.nõ est vera.Breuiter
hîc sunt socij.ibi nõ.& gl.videtur tenere eã in.l.in condẽnatio
ne.§.vnicuiq̃.j.de reg.iur.Dy.ĩ.c.mora.circa fi.de reg.iur.lib.vj.¶ Opp.
e de.l.fi.C.eo.so.quãtum ad interruptionem[e] præscriptionis, factum vnius
nocet alij:quantum ad alia non,nisi cũ distinctiõe,aut sunt socij,& nocet:
vt hîc.Aut non sunt socij,& non nocet:vt.l.mora.in fi.s̈.de vsur.Et rõ est
intetruptio præscriptiõis:quia tractatur in præscri
ptione de lucro captãdo cum iniuria alterius:vt.l.si
is cui.§.j.&.l.si qs vxo.§.pe.& quod ibi no.j. de
fur.& quãdo sunt socij,quo ad alia nocet:& tunc ra
tio est:quia sentẽtia lata pro vno,prodest alij,vt.l. si
duo.s̈.de arbi.&.l.eandẽ.s̈.eo.& ideo cum cõmodũ
habeant:incõmodum habere debent.facit quod ple
nè dixi in.l.duobus.s̈.eo.

SVMMARIVM.

1 *Diuersitas,quæ sit,quæ impediat constitutionem duorum reorum?*
2 *Pacem plures si fecerunt cum pluribus, & promiserunt se inuicem,non offendere sub pœna,& unus offendatur: an omnes ex parte offensi,poßint agere insolidum tanquàm correi:& omnes ex parte offendentis teneantur insolidum?*
3 *Plures si ex delicto tenentur ciuiliter,non sunt correi.*
4 *Plures,qui tenentur ex quasi maleficio,non sunt propriè, & uerè duo rei.*
5 *Pater & filius in obligatione ex causa peculij profectitij, quòd non sint duo rei.*
6 *Plures rei debendi,dicuntur,quando plures insolidum debent idem uerè,uel fictè ex una eademq; causa principaliter,& ex uoluntate.*
7 *Plures rei credendi sunt, quando pluribus insolidum debetur idem uerè,uel fictè,ex una eademq; causa principaliter,& ex uoluntate.*

LEX XXIX.

CVm duo. ¶ Si persona vnius
ex correis debẽdi ab
obligatione eximiẽ,obligatiõe remanẽ
te:alter nõ liberatur:& potest illi obliga
tioni fideiussor accedere.h.d.¶ Opp.& videtur,ꝙ
per deportationẽ non liberetur,imò remaneat obli
gatus naturaliter:qa retinet ea,quæ sunt iurisgẽtiũ:
vt.l.quidam.j.de pœ. Timore huius contrarij sunt
gl.contrariæ.hæc glo.dubitat:nec se firmat. sed in.l.
vbicunq̃.j.de fideiuss.tenet,qđ remanet obligatus
naturaliter. Sed in.l. si debitori.eodem.titu.tenet,
nullo mõ remanet obligatus naturaliter.In.l.prima
C.de fideiusso. tenet,qđ vtraq̃ obligatio remanet:
sed ob.exceptio.Et dic,ꝙ est veritas, ꝙ omnino est
liberatus,non ꝙ tollatur obligatio:sed transfunditur
in fiscum:qa succedit:vt gl.dicit in.l.si debitori.j.de
fideiusso.Casus est in.l.quoties.in fi.j.de noua. quia
si contingeret deportatũ obligari naturaliter:tunc se
queretur,ꝙ nouaretur prima obligatio, prout glos.
ibi innuit,& malè:quia contra illum tex.Et illud est
bonum scire,pro exbannitis, quorum bona omnia
publicantur.¶ Oppo.hîc dicitur, ꝙ potest fideius
sor accedere,cõtra.l.si debitori.j.de fideiusso. Solu.
aut accedit obligationi, qua tenetur deportatus: &
non põt. quia nulla est.aut ꝓ obligatiõe illa simpli
citer:& tunc,quia non est extincta,potest fideiussor
1 accedere.¶ †Primò,quæro gratia huius, quæ diuer
sitas impediat cõstitutionem duorum reorum?Cir
ca quod dico,ꝙ quandoq̃ est diuersitas obligationis
contractæ tempore:quia vnus obligatur vel obligat
vno tempore,alius alio:& tunc aut est diuersitas mo
dici temporis:& non impeditur constitutio duorũ
reorum:vt.l.duos.§.fi.s̈.eo.Aut interuenit interual
lum longum:& tunc aut fuerunt duo simul interro
gati:vel simul interrogauerunt:& vnus statim,alter
ex interuallo respõdet,vel alteri ex interuallo respõ
sum est:& vitiaẽ cõstitutio duorũ reorum debendi,
& credẽdi:vt.l.si ex duobus.in princ.s̈.eo.Aut sepa
ratim qlibet fuit interrogatus,& quilibet interroga
uit:& sic sepatim est rñsum ex interuallo respectu
obligatiõis præcedentis,sed incõtinenti respectu fa
ctæ interrogationis:& tunc aut in sequenti obliga
tione fuit habita mentio primæ, vel expresè hoc a
ctum,ꝙ essent duo rei, & non impediẽ constitutio
duorũ reorum.vt.l.ij.in prin.s̈.eod.Facit de solu.l.
Modestinus.Aut in secũda obligatione non fuit fa
cta mẽtio primæ:& nõ erũt duo rei:vt instit.e.§.j.
¶ Qñq̃ est diuersitas in obligationis forma:vt puta
ego emi,& ex cã emptionis ꝓmisi pretiũ:alius pro
misit idẽ pretiũ per stipulatiõem,cum ipse nõ eme
ret:tũc vitiatur cõstitutio duorum reorũ:qa omnes
leges quæ de duobus reis loquunẽ:dicunt,ꝙ cõstitu

a ¶ Duodecimò q̃ro.Adde Bar.in.l.si insulã.in.v.q.s̈.de verb.obl.
b ¶ Vt sic vnus.vide p Imo.tenentẽ cõtrariũ ĩ.l.pe.j.e.
c ¶ Noceat alteri.Et facit ad.q.bal.in.l.falsus.ad fin.C.de fur.ꝙ si vnus ex reis credendi fuit expulsus, & debitor fuit coactus soluere reipublicæ,an noceat alteri correo credẽdi in solutione.
d ¶ Decimoquartò quæro.Et ista faciunt ad.q.an exceptio litis pẽ.prosit alij correo debendi.Bal.ꝙ non in.l.fi.in fin.C.eo.p Bar.in.l.ij.§.j.ij.col.s̈.eod.ti.
e ¶ Ad interruptionẽ.Vide aliquos casus enumeratos p Bar.in.l.si cõstãte.in.vij.q.s̈.soluto matri.& adde hîc ad Bar.in.l.cũ quis.§.si quis pro reo.j.de sol.

untur eodem cõtractu, vel stipulatione: vel alio mo
do: vt. l. j. ij. & l. eandẽ. in prin. s. eo. Et probatur de
in rem ver. l. si pro patre. §. fi. vbi pater, qui obligat̃
quod iussu, & filius, qui obligatur mutuo: non dicũ
tur duo rei. Hoc etiam patet in principali, & fideius
sore, qui non sunt duo rei: vt dictum est: quia diuer-
sis obligationibus tenentur. Præterea, ex diuersita-
te formæ obligandi, inducit̃ diuersitas causæ: vt pa-
tet in exemplo præmisso: sed diuersitas causæ impe
dit cõstitutionẽ duorũ reorũ: vt statim dicam: ergo
&c. Non ob. l. reos. s. eo. vbi dicit diuersis actiõibus:
qa expone, vt cõsueui, ibi dicit &. j. dicam. ¶ Quã-
doq; est diuersitas in obligationis substantia: quia li
cet eadẽ forma promittant, vnus obligat̃ naturaliter
& ciuiliter: alter naturaliter tantùm: & tunc non im
peditur constitutio duorum reorum: vt. l. si ex duo
bus. §. j. s. eo. ¶ Quãdoq; est diuersitas in obligatio
nis causa: quia licet eadem quantitas sit promissa: ta
men causa obligationis aliter respicit vnum, aliter
alium: & vitiatur constitutio duorum reorum: vt. s.
de interro. act. l. qui seruum. & ibi glo. magna. & s.
eo. l. si id, quod. prout loquit̃ ibi in dote. ¶ Quãdoq;
est diuersitas in re, quæ in obligationem deducitur:
& tunc vitiatur constitutio: vt. l. si id quod. s. eodẽ.
¶ Quandoq; est diuersitas in obligationis qualita-
te: & hic est aduertendum. Aut talis diuersitas super
uenit post constitutionem reorum iam factã: & nõ
vitiatur: vt. l. eandem. §. sed & si quis. ij. responso. s.
eodem. Aut ista diuersitas fuit ab initio, & tunc aut
est impossibile talem diuersitatem reduci ad parita
tem: & vitiatur constitutio duorum reorum: vt. d. §.
sed & si quis. j. respon. Aut potest reduci ad parita-
tem: vt si est diuersitas temporis, vel conditionis,
vel loci. Nam in quolibet prędictorum possibile est
venire tempus, quo vterq; æqualiter teneatur: & nõ
vitiatur cõstitutio duorum reorum: vt. l. ex duobus.
in principio. & l. eandem. §. finali suprà eo. §. fi. in-
sti. eo. ¶ Et si diceres, quæ est ratio, quòd istæ diuer
sitates impediunt cõstitutionem duorum reorum?
Respon. licet obligatio duorum reorum in veritate
sit plures obligationes: vt. l. eandem. in fine. suprà
eodem. & l. reos. in principio. ibi, diuersis actioni-
bus. & l. si reus. suprà eodẽ. & de fideius. l. generali-
ter. & l. si reus. & institu. eo. §. j. tamen. l. vult, q̃ ha-
beat tantum effectum vnius obligationis: vt instit.
eo. §. j. s. eo. l. iij. §. fi. de solu. l. qui hominem. Et ideo
quia loco vnius habetur, talis diuersitas, quæ ad pa-
ritatẽ non potest reduci, non admittitur: quia quã-
do esset tanta diuersitas, ius nõ posset fingere, quod
loco vnius haberentur: vt suprà eadem. l. nemo. Sed
posset dici, diuersitas qualitatis in diem, vel condi-
tionem, vitiat stipulationem: vt suprà titu. j. l. j. §. si
quis simpliciter. Quare non vitiat constitutionem
duorum reorum? Respondeo: quia ibi loquitur in
stipulatione: quæ est vna secundum veritatem; & se
cundùm fictionem, vnde diuersas qualitates non re
cipit argumen. suprà de vsucapio. l. eum, qui ædes.
Hic sunt plures obligationes verè: licet vna in effe-
ctu. & ideò potest diuersas qualitates recipere: vt. l.
2 rerum mistura. §. finali. de vsucapi. ¶ † Secũdò quæ
a ro.[a] plures fecerunt pacem cum pluribus, & promi
runt quilibet insolidum se inuicem non offendere
sub pœna mille: vnus fuit offensus, an omnes ex il-
la parte possint agere insolidum, tãquàm correi cre
dendi? & an omnes ex parte offendentis teneantur
insolidum, vt rei debendi. Vidi quosdam qui se re-
putant multa scire, tenere q̃ sic, sed hoc falsum est,
Nam prout in obligatione venit non offendere, co
hæret personæ cuiuslibet stipulantis, & promitten
tis. Alia enim est offensa in psona vnius, alia in per-
sona alterius, & sic non sunt duo rei actiuè & passi-
uè, quia est diuersitas in re, vt. d. l. si id quod. s. eodẽ.
Si verò istam obligationem recipiamus, prout con
tinet pœnã: tunc idem: qa resultat diuersitas causæ,
Nã ei, qui est offensus, debet̃ dicta pœna suo noĩe,
& suæ offensiõis noĩe. Aliis verò deberet̃ noĩe offen
siõis alienæ, seu alieno noĩe: & sic vitiatur constitu
tio rerum: vt. dicta. l. si id quod in exẽplo de dote.
Quod est verum. qñ ille principalis non est corre⁹
aliis: sed alij, si sunt plures: & obligatio pœnalis ex

a ¶ Secundò q̃ro.
Et de hac. q. vide
Bart. in repe. aut̃.
hoc ita. C. eo. & in
l. operę. s. de ope.
li. & Bald. in. l. ij.
C. de li. & e. libe.
circa medium. &
Ang. in. l. si seru⁹.
§. si pluriũ. s. si qs
cau. & vide Bart.
& quod ibi dixi
in. l. si id qđ. s. e.
& ibi Pau. de ca.
Adde Bal. consil.
ccxxj. ij. vol.

b ¶ Tertiò dico.
Oĩa vsq; in fi. po
nit Bart. in. d. aut̃.
hoc ita. in repeti.

c ¶ Quartò q̃ro.
Qñ plures sunt
obligati ex quasi
maleficio, an sint
correi, dic q̃ non.
qđ sequit̃ in. l. j.
C. de cõdi. furt. &
Bal. in. l. j. in. j. col.
C. si plures vna
sen. Sed pone, sta
tutũ imponit pœ
nã hoc mõ, videli
cet inponim⁹ pœ
nã Capitaneo, &
ancianis in centũ.
dicit Bald. post
Cy. in aut̃. cã quæ
fit cum monacho
C. de episc. & cle.
q̃ quilibet habet
pro dimidia tm̃.
sed qd in obliga-
tiõe in sñia ex ma
leficio. Vide bal.
in. l. j. in. j. col. C. si
plures vna sñia.

offensa esset cuilibet, & à quolibet facta insolidũ: vñ possent esse correi in
ter se: quia non resultat diuersitas causæ. Nam quilibet debet, vel cuilibet
b debetur ex offensa aliena. ¶ Tertiò dico:[b] quòd si pœnalis stipulatio fuit
simpliciter adiecta, q̃ intelligatur secundũ naturã præcedẽtis stipulatiõis:
vt quilibet videatur pmisisse pœnam pro sua offensa tantùm, & cuilibet
videat̃ esse promissum pro offensa facta in persona sua tantũ. arg. de vsur.
l. si stipulatus. & de leg. j. l. si legati serui nomine. de dã. infect. l. dãni infe-
cti quidam. s. de verb. oblig. l. inter stipulantem. in principio. cum gl. sua.
Si verò in stipulatione fuerit expressum, q̃ pro vna offensa sit pœna pro
missa cuilibet insolidum actiuè, & passiuè: tunc dico, quòd nõ sunt correi,
per ea, quæ dicta sunt. Et de rigore vno soluente, alius remanet obligatus:
& si vni soluatur, alteri remanet actio. sed de æquitate obstat exceptio: vt
3 l. si id quod. in fi. s. eodem. ¶ † Tertiò quæro, plures ex delicto tenentur
insolidum ciuiliter, an sint correi? Breuiter respondeo, q̃ non: quia nõ te-
nentur ad idem numero: licet teneãtur ex eadem causa. qđ apparet ex eo,
q̃ vnius solutio non liberat alium: vt. l. si qs id quod. §. fin. s. de iurisdictio.
omni. iu. & l. item Mela. §. si plures. ad leg. Aquil. C. de condi. fur. l. j. & iõ
non potest dici vna obligatio in effectu: quod requirit natura correorum.
Item sententia lata pro vno, prodest alteri regulariter: vt. l. denunciasse. §. fi.
4 de adul. ¶ † Quartò quæro.[c] quid si plures tenẽtur ex quasi maleficio, an
c sint correi? & istud est dubium. Videt̃ quòd non, sed quilibet teneatur p
parte: vt. l. fi. §. plures. & ibi not. nau. cau. sta. & no. p glossam. ĩstitu. de o.
quæ ex quasi delic. §. fina. In cõtrarium videtur. ff. de his, qui deie. vel effu.
l. j. in fi. & l. sequenti. & sequẽ. quod no. s. de act. & obli. l. ex maleficiis. §.
is quoq; ex cuius. in vlti. gl. §. quid dicemus. Dico, q̃ non sunt propriè & ve
rè duo rei, sed quodãmodò: sicut plures tutores erũt quasi duo rei: licet nõ
per omnia: vt dixi. s. in. l. eãdẽ. vj. q. Quod apparet: qa sicut illi tenent̃ inso-
lidum ex quadam necessitate legali: ita isti ex quasi maleficio: vt. d. l. j. in
fi. de his qui deie. Itẽ, sicut inter illos est beneficiũ ordinis: vt pri⁹ cõueniat̃
gerens, q̃ nõ gerens: ita inter istos, qui tenent̃ ex quasi maleficio, vt prius
cõueniatur faciens, quàm alij: vt. l. si verò plures. §. ĩterdum. de his q deiec.
vel effu. & no. e. tit. l. ij. Item sicut inter illos vnus soluens, habet cõtra alios
beneficium vtilis actionis: ita inter istos: vt. l. iij. de his qui deie. vel effu. Itẽ
sicut inter illos est beneficium diuisionis: ita inter istos eadem ratiõe. Ita in
telligi debet. d. l. fin. licet nostri doct. hoc non declarauerint. Item apparet,
5 q̃ vnius solutio liberat alios: vt. d. l. j. in fin. cùm. l. seq. ¶ † Quintò q̃ro, fi-
lius acquisiuit obligationẽ ex cã peculij profectitij: & sic etiã hodie acquiri
tur patri: licet apud filium remaneat naturalis. vtrũ pater & filius erũt duo
rei credendi? & videtur q̃ sic: quia q̃q; apud vnum sit ciuilis: apud aliũ na-
turalis: si tamen ad idem ex eadem causa non impedit̃ cõstitutio duorum
reorum: vt. l. si ex duobus. §. j. s. eo. & hoc tenet glo. s. de condi. inde. l. fra-
ter à fratre. in prima gloss. mag. Pro hoc videtur tex. s. de pact. l. si vnus. in
princip. Cõtrariũ credo, quòd non sunt correi. primò: quia hîc est diuersi
tas in causa. Nam filio debetur ex suo contractu: patri ex dispositione le-
gali. Præterea, si essent correi, debitor posset soluere filio etiam patre pro
hibente. argu. l. vero procuratori. §. j. de so. & l. aliud. Sed filio non posset
solui patre vetãte: vt. l. qđ seruus. s. depo. & j. de solut. l. si quis seruo. ergo
&c. Præterea: quia pactũ filij, vel iusiurandũ ab eo delatum patri, non no-
cet. s. de pact. l. cõtra iur. §. fi. & l. quanto magis. de iureiur. cum si. Quod se
cus est in duobus reis: vt. j. dicã. Non ob. gl. l. frater à fratre. qa ibi est dictio
quasi, quæ est nota improprietatis. Idem dico in. l. si vnus filius, & pater
æquiparatur duobus reis credendi: quia vtriq; potest solui ante prohibitio
nem patris: nõ tamen sunt duo rei: sed magis eos æquiparo cedẽti & cessio
nario: vt. l. iij. C. de noua. ¶ Sextò & vltimò concludo circa præmissa duas
6 regulas. Prima est, † quòd plures rei debendi sunt quando plures insolidũ
debent idem verè, vel fictè, ex vna eademq; causa principaliter, & ex volũ
tate. Expone istam regulam. plures insolidum: dixi: quia secus si pro parte
vt. l. reos. §. cum in tabulis. s. eo. & C. eodẽ. aut̃. hoc ita. Idem, dixi: quia se-
cus, si diuersum. Verè, vel fictè dixi: propterea, quæ dixi. s. eo. l. nemo est, q
nesciat. Ex vna eadẽq; causa dixi: propter ea, quę dixi. s. ea. l. in. ij. quæstio.
principali. Principaliter dixi: quia secus in accessoriis: vt dixi. s. eo. l. eadẽ.
in. v. q. Ex voluntate, ideo dixi: qa si ex necessitate, non sunt propriè duo
rei: vt plures tutores: & dixi. s. eo. l. eandem. in. vj. q. vel plures ex quasi ma
leficio: vt hac ea. l. in. iiij. q. vel ex natura rei: quia indiuidua: vt dixi. s. eodẽ.
7 l. ij. in. iij. q. ¶ † Secũda regula est, q̃ plures rei credẽdi sunt qñ pluribus in
solidum debetur idem verè, vel fictè, ex vna eadẽq; causa principaliter, &
ex voluntate. Principaliter dixi: quia secus si vni principaliter: alij ex cõse
quentia: vt dixi hac. l. in. j. ij. & v. quæstiõe. Cætera verba sunt exposita su
prà. Et hãc materiam qualiter constituuntur duo rei, habes expeditã inter
has leges: videlicet. s. eodem. l. ij. & l. nemo est, qui nesciat. & l. eandem &
hac lege.

De stipulatione seruorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Procurator debet stipulari sibi procuratorio nomine domini, non domino.*
2 *Tutor, uel curator, quando stipulantur, qualiter concipiant stipulationem? remißiuè.*
3 *Titulus de stipul. seruor. qui loquitur in seruo, habet locum in monacho stipulante sibi, uel monasterio.*

Cum seruus

LEX I.

Cum seruus stipulatur. ¶ Op.j.eo.l.&.l.seruus communis Meuij. Glo.dicit: q hic est regulare. fallit ibi, & in alijs casibus hic no.& in quolibet corũ ratio videbitur. ¶ † Quæro, an sit differẽtia, si ꝓcurator stipularetur sibi, vel domino? Et quidam, q si stipulatur dño, idẽ est ac si stipulareẽ extraneo: sed si sibi procuratorio nomine valet. & vide glo. Istam glo. non tenui vobis simpliciter, quia etiam ad hoc, vt actio quæratur sibi, est necesse q verba conferantur in personam ipsius, vt dixi in.l.stipulatio ista.§.si quis insulam.de verb.oblig.& dic, vt ibi dixi. ¶ † Quæro qd de tutore, & curatore? Dic vt in glo.& bene, tamen plenè in.d.§.si quis insulam.dixi, & istam glos. teneatis. ¶ † Vltimò ad ostendendam vtilitatem huius materię, idem dico in monacho [a] stipulante sibi, vel monasterio, qd' hoc tit. dicitur in seruo [b]. argumen. eius, quod no.§.de acquiren. pos.l.cum hæredes.§.si.& quod ibi dixi.

Si seruus tuus. ¶ Stipulatio inutilis, non tollit domino rei vendica.h.d. ¶ Op.de.l.ij.§.si cer.peta.solu. hic in stipulatione inutili: ibi in stipulatione vtili.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio nata ex numeratione, num per sequentem stipulationem tollatur?*

Si seruus communis meus. ¶ Stipulatio facta vni, non tollit certi condictionem ex mutuo alteri acquisitam.h.d. ¶ Opp.de.l.si ita fuero stipulatus.&.l.cum enim.j.de noua. Sol.ibi fuit stipulatus ille, qui mutuauit hic alius, vt vidistis in.l.qui Romę.§.Chrysogonus. ¶ Quero quare vterq; non potest petere, & ratio est, ne teneatur soluere vterq;, qa bona fides nõ patitur, vt.l.qui bis.§.de verb.obli. ¶ Sed quero, quæ est ratio quare magis detur actio illi, cuius nomine fuit mutuata? Dic rationem, per.l.bonafides.§.depo. ¶ Et doc.alle.istũ.§.an ad id † per sequentẽ stipulationem tollatur obligatio nata ex numeratiõe, qd' dic plenè, vt.§.si cer.pet.l.certi cõdictio.§.quoniam.& plenè per Cy.C.si cer.peta.l.ij.

Communis seruus. ¶ Quod vni ex dominis non acquiritur, alteri quæritur, cui solidum quæri põt.h.d. ¶ Opp.de.l.si plures.§.de pac. Gl. quæ est hic, non soluit ista cõtraria: sed tãgit.& vide eã, q incipit: sub quo ad qd, & quo ad qd nõ. Et qd sit istud dicere, ponit Dy.So.dic latius: qñq; habeẽ respectus ad substantiam personæ: & tunc tantũ põt sustinere psonã vnius: vt.l.si plures.§.de pac. Aut habeẽ respectus ad officiũ: & tunc aut sunt officia repugnãtia & non põt vicẽ plurium personarũ sustinere: vt.l.quisquis.de postulan.l.nemo.de assesso. Aut nõ sunt officia repugnantia: & põt: vt.l.iij.§. de adop. ¶ Opp.de.l.proinde.§.si seruus communis.j.eo.Sol.vt ibi in glo.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio alternatiua, qñ uterq; est capax, est in totũ inutilis, & hodie hoc corrigit.*
2 *Adiectio fit per uel: sicut per aut.*
3 *Seruus quando stipulatur domino, & usufructuario, usufructuarius est adiectus stipulationi.*
4 *Dicta hic in seruo fructuario, habent locum in monacho unius monasterij, posito ad regimen alterius ecclesiæ.*

Si fructuarius. ¶ Alternatiua inter personas, quibus æqualiter potest queri, vitiat stipulationem: sed si alteri tm̃ potest q̃ri, alius habebit, vt adiectus.h.d. ¶ Ad euidentiam debetis scire, q seruus fructuarius quærit fructuario ex re fructuarij, & opera
1 sua: dño vero suo põt ex quacunq; causa quærere. ¶ † Quæro, vtrum stipulatio alternatiua sit inutilis totaliter? gloss. variat hic. Tu tene, q est inutilis totaliter. Et est ratio: quia vterq; est capax obligationis in primo casu.§. vt hic dicit tex. prout est litera affirmatiua potuisset. quæ est vera: & hoc tenet glo.j.e.l.si ex re.in prin. Dyn.& hic. Itẽ no.q hoc hodie corrigiẽ: vt
2 dicã.j.e.l.itẽ si seruus.in fi. ¶ † Item no.q adiectio fit per vel: sicut per aut.
3 ¶ † Itẽ no.q vsufructuarius est adiectus, licet sit primò noĩatus.arg.cõtra.
4 so.ma.l.Caius.in fi.vbi dixi.&.§.ti.ij.l.eũ, q ita.§.qui sibi. ¶ † Vltimò not. q oĩa, q̃ dicunẽ in seruo fructuario: puto, q habeãt locũ in monacho monasterij vnius posito ad regimen alicuius ecclesiæ: vt illi ecclesiæ quærat ex re, vel opera sua: monasterio verò proprio quærat alijs casibus.

Cum seruus communis. [c] ¶ Si stipulatio principalis confertur in psonã vnius penalis in personã alterius: prima p pœnalẽ non nouaẽ ipso iure, sed ope exceptionis perimiẽ.h.d. ¶ Oppo.de.l.obligationũ ferè.§.fina.&.l.ita stipulatus, in fin.§.de ver.ob.Sol.dicit glos.ibi, qñ in psonam vnius: hic qñ in personã diuersorũ. Et assignat rationẽ.qa cõditionẽ dñi primi nõ pt facere deteriorẽ. Sed ista ratio nõ videẽ vera: qa licet post acquisitionẽ pfectã nõ possit, tñ in ipso actu acquirendi põt: vt.§.de pact.l.cõtra iur.§.fi.& l.seq.&.§.de do.excep.&.l.apud Celsum.§.in hac.secũdũ Dy. Sed fortè pt piudicare, nõ ipso iure, sed ope exceptionis, Vel dic, q etiã si ipse stipulator conferret stipulationẽ pœnalẽ in psonã alterius, nõ nouareẽ ipso iure, p hũc.§.Rõ: qa nõ est psumptio volũtatis.ar.ꝓ hoc.§.tit.ij.l.fin.§.cum mihi. Dices tu imo cõtrariũ: qa interuẽtu nouæ psonæ, facilius psumiẽ nouatio: vt insti.qui.mo.tol.ob.§.ꝓtereà.Sol.illud verũ, qñ interuenit noua persona ex parte ꝓmittẽtis: hic, qñ ex parte stipulãtis, sine cuius voluntate non põt nouari actio: vt.j.de noua.l.si Stichum.§.fin.sed hic inducit ista noua-

[a] ¶ Cũ seruus stipulatur.in monacho. Adde Inn.in.c.cũ olim.el.ij.extra de priui.& facit ad no.p doct.in.l.j.§.de vul.& pup.in.j.q.in.iij.q.pri.& hac rõne dicit Bal.in.l.interpositas.C.de trãsa.q sicut dñs non teneẽ, nec obligaẽ seruo.si enim p stipulationẽ promiserit, vt ibi: ita nec Abbas monacho putatiuo aliquid.vide per Mode.in.l.j.§.item acquirimus.de acqui.pos.& vide Bar.ĩ.l.si seruus testamento manumiss'.j.e.l.& p Bar.& Inn.ĩ ea.l.§.si fru.in fine.

tio facto debitoris non soluẽtis, sine creditoris volũtate: sed quia creditor ab initio consensit, induciẽ doli exceptio.& hoc intelligas, qñ ex causa lucratiua: vt plenè dixi in.d.l.ita stipulat.§.ti.ij. ¶ Quæro, ista stipulatio pœnalis, cui quæratur? Vna gl.dicit, quòd vtriq;, & malè dicit, qa cõtra tex.iõ dic, q vni tm̃, & primò ob.exceptio ex æquitate, quam dixi.

[b] ¶ Diciẽ in seruo. Adde qd' scripsi.ĩ.l.j.§.p seruũ.§.de ac.poss.& per Paul.de ca.ĩ.d.l.j.§.itẽ acqrimus, & p Bar.& Bal.in.l.cũ ꝓponas.C.de hær.isti. Cano.in c.penult.de ꝓba. Adde Bar.ĩ.l.non ad ea.ff.de cõdit.& demon.

SVMMARIVM.

1 *Notarius constituens aliquem procuratorem, põt ipsemet instrumentum conficere, & probabit: non tamen procurator releuabitur ab onere satisdationis.*
Et quam probationem faciat tale instrumentum.
2 *Iudex & notarius, an possint scribere acta facta coram se? ubi, quòd non.*
3 *Notarius potest scribere, & publicare testamentum suum proprium.*
4 *Seruus cur non põt stipulari se sibi, sed domino sic?*
5 *Tutor, si stipulatur à seipso pupillo, non ualet.*
6 *Tutor, an possit sibimet tradere.*

LEX II.

[c] ¶ Cum seruus cõmunis. ¶ Adde ad l.non ad ea de condi.& demon.

POMATES.

[d] Seruus communis. [d] Inter eũ, q sibi stipulaẽ, & rẽ in stipulationẽ deductã, debet esse diuersitas.h.d. Glos. ponit casum vsq; ibi, & rõ est &c. Diuide, primò ponit dictum. Secundò, respondet tacitę obiectiõi. Secũda ibi, nõ em̃ &c.& subaudi, ibi in tex. sic. sed cũ dñium q̃raẽ traditione: ergo ipsemet tradetur sibi ipsi. qd' est impossibile: cũ inter accipiẽtem, & rem traditã, debeat esse diuersitas. Ad hoc respondeẽ. non enim &c. ¶ No. q debet esse diuersitas inter accipientẽ, & rem acceptã: stipulãtem & rem stipulatam. ¶ Opp.§.eo.l.j.in prin.Solu.fallit hic.& est ratio: vt glo.dicit, duplex: ciuilis, & naturalis. Naturalis quia ipso iure, quilibet est liber: ergo &c. Item ratio ciuilis est, illud potest quæri seruo, quod posset ei facto libero: vt.C.si ser.extc.l.j. sed ei facto libero non posset quæri stipulatio de seipso: ergo &c. Istud vult dicere glossa. Contra istam rationem ciuilem oppo.j.eo.l.si seruus cõis meus. vbi seruus potest stipulari viã, vel iter: licet sibi facto libero, non possit quæri: quia non habet fundum. Solu. licet non possit sibi quæri, põt tñ quæri alij: vel etiã ipsimet facto libero, si cõtigeret eũ habere fundum. ¶ Cõtra hoc opp.de.l.& si maximè. de ser.l.e.Solu. aliud in legato: aliud in stipulatione. Rationem dicam.j.eod.l. proinde.§.finali; habes re-
1 citatam glo. ¶ † Quæro. quidam notarius fecit quẽdam procuratorem: & ipsemet scripsit instrumentũ publicũ: an ꝓbet? & sufficiat? Videẽ quòd non. quia notarius debet esse rogatus [f]: vt in auẽ.de tabel.§.nos autem.colla.iiij. Sed inter rogantem & rogatum, debet esse diuersitas: vt hac.l.ergo instrumentum non est publicum. Ego dico, quod instrumentum procuratorium continet duo principaliter. Primò mandatũ factum procuratori & hoc probatur. & ad hoc sufficit tale instrumentũ, sicut in literis domini vt.l.si ꝓcuratorẽ.§.de ꝓcura. ¶ Itẽ sicut liber rationum probat contra argentarium, vt not.§.de eden.l.quædã.§.nũmularios.licet ipse debeat rogari, vt.l.si quis ex argentarijs.§.pertinere.§.de edẽ.& l.non putauit.§.si quis sua manu.de bono.pos.contra tab. Nec obst. quòd non est rogatus, quia illud verum, q debet rogari à partibus, vbi sunt partes. vel ab vna, vbi est vna tantùm, vt not.in.d.§.nos autem. sed vbi nulla est pars, sufficit quòd ipse ꝓpria volũtate scribat. A simili, iudex debet suum officiũ & authoritatẽ interponere parte petente, vt.l.iij.§. hoc autem.& ibi plenè dixi.de dã.infect. sed quan-

[d] ¶ Seruus cõis.facit text.in fi.in.c.fi.extra de isti.& ibi Cano. licet in cõtrariũ faciat ĩ.l.senatus.§.fi.§. de lega.j.vbi inter legatariũ, & rem legatam, nõ diciẽ diuersitas. sed ibi vide Pau.de ca.solu.

[e] ¶ An ꝓbet. An notarius possit esse rogatus de instro ꝓc.in seipm, vide aliqua pulchra, q dixit Bar.in.l.ex sñia.ff.de test.tut.& qd' ibi dixi.& quod not. in.l.filiº.§.sequẽs &.ĩ.l.impube.in fi.& in.l.vxori.j.de fal.& vide.j.e.l.& ad.q.Bart.hic vide Io.an.ĩ regula, cum qd vna.de re.iu.ĩ.vj.in merc.& vide eũdẽ in.c.cũ ànobis.de test.& qd' no.ĩ.c.qm cõtra.de ꝓba.& not.Bal.in.l.si cõsul.de adop.& ibi Bar.& q nõ possit, tenet Bal.in.l.iudices.in fi.de fi.instr. Tãgit ẽt Io.an.in rl'a, cũ qd vna.an instrm nota rij ꝓcurat.mei ꝓductũ ꝓbet: adde qñ notari' possit instrm publicum de negotio suo cõficere? Bal. consil. cxliij.ij.lib.

[f] ¶ Debet esse rogatus. Ibi, dũ dicit q notarius debet rogari à ptibus. dicit Ange.ĩ.l.fi.p illũ text.ĩ ver.in testa.redegisset.ff.ꝓ derelicto.q tabellio rogatus de vna ꝓtestatiõe ad petitionẽ solius ꝓtestatis põt cõficere publicũ instrm.als.no.in auẽ.de tabel.§.sancimus.& vide Bal.ĩ rub.C.de fi.istr in.iij.co.& Io.an.ĩ ti.de instr.edi.§.postq;.in addi.quæ icipit hãc materiã.

do ipse ad sui petitionem authoritatē interponit, nō
est necessaria alterius petitio: vt. s. de adopt. l. si con-
sul. cum si. Et prædicta vera, ꝙ hoc instrumentũ pro
bet pro ipso procuratore, hoc inducēte ad legitima
tionem personę suæ. Item probat pro parte hoc in-
ducente contra ipsum, ad hoc vt factum procurato-
ris ei præiudicet: sed si ipse constituens vellet ꝓba-
re aliquem fuisse procuratorem suum, ex instrumē
to suo, pro eo fidem non faceret: vt argu. j. de fals. l.
vxori. §. j. & quod ibi not. & l. de eo. cũ. l. seq. eo. ti.
nisi probaret ante illi instrumento fidem impositã.
arg. C. de fide instr. l. fi. ¶ Secundò, continet instru-
mentum procuratorium stipulationem, per quam
procurator releuatur ab onere satisdandi. secundum
§. si verò aliquis. insti. de satisda. & in hoc dico, quòd
tale instrumentum non sufficit: quia ipsemet nota-
rius non potest à seipso stipulari quoniam inter sti
pulantem, & promittentem debet esse diuersitas. ar-
gumen. huius. l. & s. de authori. tuto. l. pupillus. §. j.
ver. item ipse tutor. Pro hoc optimè. s. de procu. l. li
3 cet. §. si plures. ¶ † Quæro, pone quòd aliquis iudex
a est notarius: an possit scribere [a] gesta coram se? Re-
spondeo non: quia tractatur potius de præiudicio al
terius, q̃ suo. alium ergo debet adhibere: vt extra de
proba. c. quoniam contra falsam. & de testib. c. cum
à nobis. & ibi per Innoc. Fallit si esset statutum, vel
cõsuetudo ciuitatis, vel castri: tunc enim illi scriptu-
ræ staretur. argu. C. de emanci. lib. l. j. & videtur ex-
3 pressum. extra de fide instr. c. cũ dilectus. ¶ † Quæ-
ro, an notarius possit scribere. & publicare testamē
b tum suum proprium? Dico quòd sic: [b] quia de facto
suo proprio tractaretur, & nemini ex hoc damnum
affertur: licet fortè lucrũ auferatur venientibus ab in
testato, arg. eorum, quæ suprà dicta sunt. Pro hoc. l.
quoties. §. j. de hære. instit. vbi ipsemet testator scri-
4 psit: & semper intellige adhibitis testibus. ¶ Quæ-
ro, circa. l. Quæ est ratio. quòd non potest stipulari
se sibi, sed se domino sic. Respõ. quando stipulatur
se sibi, quæritur dño per mediam personam ipsius:
quòd esse non potest. sed quando stipulatur domi-
no, quærit̃ domino directo: ita ꝙ nullo modo per i-
5 psum seruum facit transitum. ¶ † Iuxta hoc quæro,
si tutor stipularetur, vel emeret sibiipsi tutorio nomi
ne, à seipso, non valeret. arg. huius. l. & d. l. pupillus.
ver. item ipse tutor. Sed pone, ꝙ stipulatur à seipso
pupillo: potest em̃ pupillo stipulari: vt not. s. l. pro-
xi. in princip. an valeat? quod videtur, vt hîc. Contra
rium credo, ꝙ hoc casu facit transitum per personã
tutoris, cui quæritur directa, & pupillo vtilis: vt. l.
eum qui. §. si actori. de constitu. pecu. & quod no. s.
de admi. tuto. l. quoties. in princ. ergo est eadem ra-
c tio. Item quæro, [c] an tutor, † vel alius officialis pos-
6 sit sibimet tradere? Videtur ꝙ non: vt hic. & extra
de insti. c. fi. In contrarium. s. de contrahen. emptio.
l. fistulas. §. j. Dic aut quis sibiipsi tradit, & accipit
eodem respectu, & non potest: vt hic. quia hic, vt ser
uus tradebat, & vt seruus accipiebat. Aut diuersis re
spectibus: vt quia tradit, vt tutor: accipit vt ipse. &
tunc aut fit ex necessitate præcedentis contractus:
& potest fieri: vt. d. l. fistulas. §. j. Aut nullus præces-
sit contractus: & tunc non potest: vt. d. c. fin. de insti
tu. & argu. eorum, quæ dicta sunt. Horum ratio pa-
tet intelligenti.

a ¶ An possit scribere. Adde Bart. in. l. iubemus. §. sanc. de sacrosan. ec. quod intellige vt ibi per eũ. Et circa veritatē dictorum per Bart. hîc, vide tu Aret. in. c. ex literis. colum. iij. extra de proba.

b ¶ Dico ꝙ sic. p Bart. in. l. seruus. s. de test.

c ¶ Item q̃ro. Adde Bald. in. l. cum ipse. C. de contrahen. emp. & vide instit. de act. §. actionum. in materia tutelæ. i. xxv. q. & Bar. in. l. singularia. in. iij. qõ. ibi. sed si notari⁹. s. si cer. pet. & per Imol. in. l. j. §. fuit q̃situm. s. ad Trebel.

d ¶ Quandoq; præcedit. Adde no. p Ange. & Imo. in l. doli clausula. s. de verb. oblig. & Bart. in. l. si cõsul. s. de adop. & ibi, & Guli. in fin. ibi ex hoc apparet hæc sol. quæstionis.

e ¶ §. si seruus cõis. Adde Angel. & Imo. in. l. cohæredi. in. §. discretas. de vulg. & pupil. & in. l. doli clausula. de ver. oblig. in medio p Bar. plenè in. l. re coniuncti. ad fin. de leg. iij. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Clausula generalis, quando non referatur ad specificata?*
2 *Testator si dicit, lego omnibus fratribus capam, & priori Biblia: prior etiam habebit capam.*

LEX IIII.

SI seruus communis

sibi & vni. Generalis promissio refertur
etiã ad eum, cui posteà specialiter est pro
missum. h. d. ¶ Oppoñ. de. l. j. §. communis seruus. s.
eodem. Solu. ibi non poterat quærere vtriq; : hîc sic.
¶ Opponit̃ de. l. cum quæstio. C. de leg. Glo. dicit,
aliud in vltimis voluntatibus: aliud in contractibus,
Sed non est ratio diuersitatis. Vel aliter, vt glossa,
sed non constat. Tu solue, quando sunt plures no-
minationes vniformiter, & per eundē modũ, nil releuat: secus si nõ vnifor
miter: vt hîc. & hanc solutionē ponit Oldra. ¶ Opponitur de. l. alimẽta. §.
Basilicæ. s. de ali. lega. Sol. ibi legatũ non est multiplicabile: hîc venit in di-
spositione illud, quod erat multiplicabile. Op. de. l. stipu. cõmodissimum
1 &. l. doli clausula. s. de verb. obli. & l. sanctio legũ. j. de pœnis. Sol. † q̃nq;
d præcedit [d] clausula. s. specialis: & sequitur generalis: tũc nõ refertur ad spe-
cificata, vt in contrarijs. Quandoq; econtra, præcedit generalis, & sequitur
specialis: tunc refertur ad omnia etiam specificata: vt hic. & l. Titia. §. qui
2 Marco. s. de an. leg. ¶ Ex hoc apparet † solutio quæstionis: lego fratribus
prædicatoribus cuilibet capam, & priori Biblia: an prior debeat habere
capam, & Biblia? certè sic, si clausula generalis præcessit: secus si secuta
est, vt ex prædictis patet secundùm Pe. hîc. & ponitur per Cynũ in. l. cum
quæstio. C. de leg. sed cõtra prędictam distinctionē videt̃ casus. in. l. seruo.
s. de pec. leg. Sed ibi genus & species, cadit inter res legatas: hîc verò inter
personas, quibus legatur. Ratio patet intuenti.

LEX V.

SEruus communis sic omnium.

¶ Ex stipulatione serui cõis, acq̃rit̃ dominis, ꝓ parte dominica:
nisi fuerit vnus nominatus, vel iubẽs. Idē in alijs acquisitionibus. h. d. c. ũ. l.
se. ¶ Op. de. l. si cõis seruus ita. j. e. vbi debet inspici, an nomine ꝓprio, vel
appellatiuo? Sol. intellige istas secũdũ illã. ¶ Vlteri⁹, dicit̃ ꝙ ei acquirit̃, q
iussit. Contra. C. per quas perso. no. acqui. l. fi. intellige quando vnus iussit,
& ei fuit stipulatus: secus q̃n vnus iussit, & alteri stipulat̃ nominatim: tunc
procedit illa. l. fi. ¶ Sed quæro, tunc quid iuris? Glo. hîc videtur distingue
re secundum Ioannem. ad quem res pertineat. Alia est opinio Azon. sed
ista est vera: vt inspiciamus ad quem pertineat. & colligitur ex text. illius
l. finalis. ibi, neq; enim &c. dum dicit alienum lucrum: & dum dicit, repen-
tinum, adducit solatium.

LEX VII.

PRoinde.

¶ Op. j. eo. l. si cõmunis seruus ita. Solu. intel
lige, ꝙ hæc nomina appellatiua præcesserũt
vt in gl. sed pone ꝙ partes dominicæ nõ faciũt totũ: vt in gl. &
sic nõ totũ acquiritur. Dicit gl. qđ diuidit̃ illud, qđ acquiritur.
hoc autē esse potest, si alter domin⁹ haberet ꝓ derelicto: vel decesserat hæ
reditate non adita. Istud dictum non procedit in terminis tex. si duo fue
runt nominati, vel iubentes. Nam licet eorum portiones non faciant to
tum, habebunt: vt textus. dicit. & in tot partes diuidetur. Nam si vnus ha
bet tertiam partē, alius quartã, & eorũ iussu seruus stipulatus est: fierent
de toto, qđ stipulatus est septem partes, quatuor habebit vnus, tres alius:
vt. l. interdum. §. j. de hær. insti. & l. si ita. de lib. & posth. Sed quæstio gl.
procedit, si poneres seruum stipulatũ simpliciter, tunc de parte vacante est
dubiũ. Dic ergo, ꝙ quærit̃ hæreditati: si hæreditas est: vt. l. seru⁹ cõis Mæ-
uij. in prin. j. eo. In seruo habito pro derelicto, dic vt no. j. eo. l. qđ seruus.

e **Si seruus communis.** [e] ¶ Qui stipulatur ab vno ex dominis, si alteri nominatìm,
vel iubenti, valet stipulatio in totum, vel pro portionib⁹. dominicis aliorũ
h. d. ¶ Op. & videt̃, quòd debeat acquiri totũ ei, cui potest: vt. j. e. l. itē ser-
uus. & l. j. §. cõis seruus. Sol. ponũtur plures ibi: vt in gl. sed ista est vera, ꝙ
hîc in persona ꝓmittentis, valet iure retētionis: secus si ad traditionē pro-
cederet: vt. l. per seruum, qui pignori. §. j. s. de acqui. re do. Ita intelligo il-
lam: tunc acquiritur, cui põt. ¶ Op. de. l. verum. §. si seruo. s. pro soc. Dic
ibi speciale fauore liberalitatis: sed certè hîc fuit liberalitas. Dic ergo fauore
vltimæ voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescẽdi habet locũ in contractibus inter uiuos. in cõiunctiõe legali. & remittit. L. si mihi & Titio. s. de de uer. obli. loquitur in coniunctis coniunctione hominis.*
2 *Procurator pluirum dominorum, si stipulatur aliquid procuratorio nomine ipsorum si non acquirit uni eorum: an accrescat alteri? cogitandum relinquit.*

Interdum etiam si neque. ¶ Qđ vni nõ potest
põt acquiri, alteri quæ
1 ritur, cui potest. h. d. cũ. l. seq. & in princip. l. sequentis. Vides † hîc casum
ꝙ in contractibus inter viuos, est locus iuri accrescẽdi. ¶ Op. de. l. & si ma
ximè. s. de serui. leg. Respon. aliud in legato: aliud in stipulatione. Rationē
assignat Dy. quia in legato nõ vertit̃ opera serui: in stipulatione sic: vt. l. si
vxor. de condi. inser. Dicit̃ hîc in cõtractibus habet locũ ius accrescẽdi, cõ
tra. de. l. si mihi & Titio. s. de verbo. obilga. Solu. ibi fuit coniunctio homi
nis: hic est cõiunctio legis. ¶ Sed cõtra illũ versic. sed si stipulatus. vbi est
cõiunctio hominis. Sol. hîc fuit cõiunctio hominis, & legis. Nã eoipso, ꝙ
seruus stipulat̃, coniunctio legis est. ¶ Sed op. quòd minus ex coniũctio-
ne legis procedit ius accrescendi, q̃ ex cõiunctione hominis: vt. l. & proc.
lo. s. de leg. ij. Sol. & omnes istas determinabis per illam: quia hic loquitur
quando à principio fuit inualida in personã vnius: sed in contrario fuit in
ualida: & à principio in personã vtriusq;, licet posteà repudiauerit vnus.
Et ideò ex prædictis, & his, quæ dicta sunt, suprà prox. §. distingue: an ex
coniunctione legali sit locus iuri accrescendi, in contractibus inter viuos.
vide per teipsum, & ego scripsi in. l. re coniuncti. s. de lega. iij. circa finem.
2 ¶ † Quæro, quid si vnus procurator duorum, stipulatur aliquid procura
torio nomine duorũ: cum vni ex his nõ quæratur: an alij accrescat? cogita.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua inter personas, etiam in contractibus resoluitur in coniunctam.*

LEX IX.

Item si seruus.

Sed & si cum duos. ¶ Hoc dicit cum.iiij.ll. sequen. Qui stipulatur pluribus dñis, quibus æqualiter pōt q̄ri alternatiuè, inutiliter stipulatur: secus si sibi primò: quia tunc dñi, vt adiecti habenť. Idem si vni quæri non possit: quia habebitur, vt adiectus.h.d. ¶ Opp.de.l.j.§.pe.s̈.eo.sol.vt ibi. ¶ Opp.de.l.fideiussor obligari.j.de fideius.Sol.illa cōcordat. ¶ Opp. qa alternatiua, quæ cadit inter duos, facit vt habeanť tanq̄ duo rei: vt.l.Titio, aut Seio.s̈.de leg.ij.Sol.verba ibi posita: vterq̄ eorū &c.tollūt contra.qa videtur quilibet insolidum: secus si simpliciter. ¶ Op.de leg.cum quidam.
1 in fi.C.de verb.sig.Sol.omnes istæ.ll.correctæ sunt: † quia alternatiua po-
a sita inter personas, resoluitur in coniunctam. [a] & hoc in vltimis voluntatibus, & in contractibus: & hoc tenet Pe.& ibi patet in tex.

LEX XIIII.

1 Seruus meus cum apud. ¶ † Si seru' stipulatur noiatim malæfidei possessori, nec sibi, nec dño quæritur.h.d.ista.l. secundùm vnam lectu. Vel aliter. Qui stipulatur ei, cui seruit, intelligitur stipulari ei, cui de facto seruit.h.d. ¶ Quæro, quid velit dicere tex.quia mihi nō seruiret. Rñ.si habes illa verba post versi.sed nec ego.vt cōiter habetur: dic ideò mihi non quæritur: quia mihi non seruiuit: hoc est mihi non stipulabatur: sed alteri nominatim ergo &c.vt.j.eo.l.seruus alienus. Similis expositio.j.eo.l.si alienus.& sic glo.magna.hic posita non est necessaria.& sic primo modo summarium posui. Si verò haberes prædicta verba post dictionem. Sabinus: tunc pone casum, sicut secundo modo posui, ꝙ non: & erit ratio remotiua, & procedit sequens lec.gl.& etiam lect. R.quæ in idem recidit. Alij habent ei, & est plana.

LEX XVII.

Si communis seruus meus & tuus. ¶ Ex stipulatione serui acquiritur ei domino, cui potest, si indiuiduum stipuletur.aliâs cuilibet insolidum. h.d. ¶ Op.de l.& si maximè.s̈.de serui.leg.Sol.aliud in contractibus: aliud in leg.Rationem dixi.s̈.eo.l.proinde.§.fi. ¶ Opp.extra gl.de.§.sed cum factum. insti.eo.solu.hîc stipulatur ius, ibi factum.& sic qui stipulatur viam, ius stipulatur, quod dixi.s̈.tit.ij.l.ij.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Fictiones duæ, quando possint circa idem concurrere? remissiuè.*

LEX XVIII.

Si seruus communis Meuii. ¶ Mortuo vno ex dominis sine hærede, vel hæreditate non adita, ex stipulatione serui quæritur insolidum superuenienti domino.h.d. ¶ Opponitur de.l. in eo.s̈.de acquiren.rerum dominio. Solue, vt in gl.& bene. Vel dic vt ibi. & etiam illa bona in seruo communi: ergo in totum sibi quærit castrense peculium: dic, vt ibi. In seruo communi: dic vt in hac.l. ¶ Vltimò scias,
1 † quòd in.l.ab emptione.s̈.de pact.not.per Guli.de cug.ꝙ duæ fictiones non possunt circa idem esse. Ego allego istam legem cum glos.sua contra eum, & istum passum tractaui in.l. si is qui pro emptore.s̈.de vsuca. hodie filiusfamilias habet hæredem, per ti.de hære.quæ ab intesta.

Seruus capto. ¶ Seruus & filius acquirunt patri, & dño reuerso, quocunq̄ modo stipulenť: sed si ibi decedat, stipulatio noīatim concepta est nulla: simpliciter concepta valet in seruo: secus in filio.h.d. Vide glo.quæ incipit.qui fingitur.in fi.imò est ratio, quæ ponitur in tex. quia nec tunc &c.alia dic, vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Principium cuiuslibet anni, in stipulatione annua inspicitur.*
2 *Actionem in genere damus: & sic, quod sit actio in genere.*
3 *Stipulatio annua, quando sit una, & quando plures?*
4 *Stipulationis ualor, non potest esse in pendēti, sed acquisitio sic.idest an acquiratur.*
5 *Scholaris debet soluere pensionem domus in fine anni, licet stipulatio sit cōmissa in principio anni.*
Limitatio ad dicta.in.l.qui hoc anno.suprà de uer.obl.
6 *Vsusfructus, si non durauit, nisi pro dimidia anni, usufructuarius, uel eius hæres tenetur restituere proprietario condi.sine causa.*
7 *Promissum si sit nomine mercedis omni mense, uel die, tot sunt stipulationes, quot mēses, uel dies.*
Domus si est locata, & promissa pensio in annos, uel menses singulos, una est locatio, sed plures præstationes.
8 *Donans id, quod Titius sibi debet: uidetur donare actionem sibi competentem.*

Cum seruus fructuarius. ¶ Iste.§.est multum subtilis, & diuidiť in tres partes. Primò, ponit dictū Iulia. Secūdò id declarat. Tertiò tacitæ obiectioni respondet. Secūda ibi, q̄ snīa. Tertia ibi: nā & cū idem seruus.h.d. Si seruus fructuarij aliquod annuum pro operis stipuletur, in initio cuiuslibet anni vsufructuario quæriť vsufructu durante: pro futuro tpe domino quæritur
1 iure suo.h.d. ¶ † No.quod in stipulatione annua, inspicitur principiū cuiuslibet anni. ¶ Diciť quod stipulatio nō transit de persona in personam. Contra de.l.sed si qs.§.si operas.s̈.de vsufructu.vbi text.est totaliter contrarius huic, & nescio qualiter possit solui. Sol.hæc gl.transit quo ad commodum vt hîc.non quo ad ius: vt ibi. Hoc nō placet: quia trāsire est de vno ad alium: vt.l.j.j.de nouatio.sed hoc commodum, quod habet dñs, nunq̄ fuit apud fructuariū. Alia sol.est hic, ꝙ transit in genere, non in specie.& ista posset esse bona solutio: qa stipulatio seu actio transit in genere: quia actio pro tpe præsenti est penes fructuarium: & actio competit dño pro tpe futuro eadem genere: non illa eadem specie, sed
2 alia.& istam teneatis pro minus mala. Et sic vides, † ꝙ gloss.tenet hic, ꝙ est dare, ꝙ actio fit in genere: vt in.l.ij.s̈.de neg.gest.& .l.iij.§.fi.s̈.de acquirē.pos.& ibi gl.& est melior tex.q̄ alibi, & melius ꝓbat.pro hoc.l.dñm.C. de iniur. pro hoc.l.sed & si quis.§.si operas.de vsufruc. Vltramontani hoc reprobāt. Teneatis glo.nostram: nec curo de dictis eorum.& probatur gl.per.§.j.insti.de actio.& .l.actionum genera.s̈.de act.& obli. ¶ Opp.extra gl.& iste tex.me facit dubitare.dicit enim ꝙ inspicimus initium cuiuscunq̄ tpis: & sic quot sunt anni, tot sunt stipulationes. Contra.l.si Stichū.§.stipulatio.de verb.obli.& l.senatus.in fin.de dona.cau.mor. Do.Ray.soluebat hoc modo, ꝙ stipulatio annua est vna, qñ stipulans est capax ab initio, totius obligationis: vt ibi.secus si non est capax ab initio. Sed ista sol.videtur mihi cōtra.d.l.si Stichum.§.j.& .l.senatus.§.fi.Iac.de Aret. dicit stipulatio annua, aut non requirit implementū ex parte stipulatoris: & tunc est vna: vt.l.Stichum.§.stipulatio.& .l.senatus.in fin.de don.cau.mor. Secus qñ ex parte stipulantis implementum requirit, vt hîc: quia fuit stipulatio annua pro operis, ex parte stipulatoris præstandis.sed ista sunt verba contra.l.si à colono.j.de fideiu. ¶ Quid dicemus? dico, qñq̄ est aliquod implendum à stipulatore, quod personę co-
b hæret: tunc tot sunt stipulatiões[b], quot sunt tempora: vt.l.post duos.C.de aduo.diue.iu.& .s̈.de ac.empti.l.si sterilis.§.fin. Ibi enim est habitatio, quæ cohæret personæ: & ideò quot sunt anni, tot sunt obligatiões. Ita intelligit gl.in.l.si ex toto.§.fi.s̈.de lega.j.& facit.s̈.qui.mod.vsufruc.amit.l.sicut in annos.§.fi.& loquitur hîc, qa hæ operæ, quæ debēt præstari cohærent personæ. Sed si non cohærent ꝑsonę: tūc pro toto tpe vna est, per.l.si Stichū.§.stipulatio.& l.senatus.§.fi. Et apparet manifesta rō: qa qñ cohæret ꝑsonæ, non est ꝑpetua stipulatio: vt.l.cētesimis.§.fi.s̈.de verb.obli.& iō nō sunt plures, per.d.l.sicut in annos.& ꝓbat bñ.l.post duos.C.de aduo.diuer.
3 iu. ¶ † Ex p̄dictis distingue: aut stipulatio annua fit ꝑ expressas dinumerationes temporū: & quot sunt anni, tot sunt stipulationes: vt.l.pluribus.§.j.s̈.tit.ij. Aut non enumeranť anni: & tunc aut nil est implendū à stipulatore: aut debet aliquid implere. Primo casu, aut stipulatio oī anno debet committi in euentū alicuius cōditionis: vt si reus fuit in mora: & tunc quot sunt anni, tot sunt stipulatiões, vt.l.vbi aūt.§.pe.& ibi dixi.s̈.tit.ij. Aut debet committi indistinctè ex solo cursu tpis: & tūc est vna pro omni tpe: vt l.si Stichū.§.stipulatio.& .l.senatus.§.fin. Si verò est aliquid implendū ex pte stipulātis: tūc aut cohęret ꝑsonæ: & tūc tot sunt stipulationes, quot sunt anni: vt hîc, & .d.l.si sterilis.§.fin.de act.emp.& .d.l.post duos.cum simi. Aut non cohæret ꝑsonæ: & est vna:
4 vt.l.si à colono.j.ti.j. ¶ † Opp.diciť hîc, ꝙ stipulatio pōt esse in pēdenti: sed cōtra.j.e.l.vsusfruct⁹.Sol.vt hic gl.tāgit, & melius sol.q̄ alibi, ꝙ ipse valor stipulationis non pōt esse in pēdenti: sed acq̄sitio.i.an acquiratur, potest esse in pēdenti.& vide gl.quę inci-
5 pit.i.tandiu.in fi. ¶ † Vlterius ꝓcedo.iste.§.vr̄ esse cōtrà doctrinā gl.& doc.in.l.ędē.C.loca.vbi diciť, ꝙ
c scholaris cōducēs[b] domū, debet soluere pensionē in fi.anni.& hoc tenet ibi gl.quā allegāt doc. Sed iste §.videť contrarius.& istud contrariū tangit ibi Pet. vt refert Cy.& dicunt, ꝙ committitur stipulatio in
d initio[d] cuiuslibet anni, sed non potest exigi, nisi in fi.anni. Et ex hoc habes limitationem ad id, quod distinxi in.l.qui hoc anno.s̈.de verbo.obliga.ꝙ oīa illa sunt vera, nisi sit aliquid implendū ex parte stipulatoris: quia tunc ante oīa debent impleri.arg.l.Iul.§.

a ¶ Resoluitur in coniunctā. Vide Bar.& doct.in.l.Caius.ff.sol.mat.& idē tenet Ang.in.l.cū q.§.qui sibi.s̈.de ver.oblig.

b ¶ Tot sunt stipulatiões. Hæc etiā fuit quæstio. quā sequiť Bar. Bald.& Io.de Imo.ibi.& in.d.l.si ex toto.§.fi.sed Iac. de Areti. dicebat, ꝙ aut in stipulatiōe annua veniebat aliquid perpetuū & censeť vna.l.si Stichū.§.stipulatio.hic alle.secus qñ tpale.l.si sterilis.hîc alleg.in fin.& opiñ.Bar.hic fuit Pet.quā sequitur Bar.Bal.& doc.in l.si ex toto.§.fin.

c ¶ Scholaris conducēs. De materia ista adde nota.per Sali.in.l.ędem.C.loca.& gloss.in.l.defuncta.s̈.de vsufruc.ꝑ Cano.in.c.ꝓpter sterilitatē.de loc.ꝑ Iaco.bu.Bal.& Ang.post gl.in.l.si qs emp.C.de p̄sc.xxx.an.& adde text.ī.l.si in.l.§.dom⁹.s̈.lo. Quid aūt in emphyteuta? dic, vt ꝑ glos.in.l.ij.& ibi Bal.C.de iur.emphy.& Paul.de lea.in cōmento.c.potuit.ī.vj.col.de loc.vbi not.tract.de omni conductore &c.

d ¶ In initio.qñ pēsio debeať. Adde, ꝙ Bal.post glos.Bar.& doc.hic & ibi.in.l.diuortio. Et in prin.s̈.solu.ma.dicit, ꝙ in dubio quantū ad natiuitatē actiōis inspiciť tp̄s locationis.l.si à colono.j.de fideius.saluo eo qd' hr̄ in isto §.Si verò q̄riť quo ad īterpretationē iuris, intelligitur ꝑcepta pro ea rata, ꝓ quo est præstista patiētia: vt not.in.d.l.diuortio.cū gl.ma.iuncto text.ibi si verò, quantū ad exactionē.& tūc inspiciem⁹ finē anni, quo exigere

pōt effectualiter: vt no. in. l. ędē. C. loca. & in. l. Iuli. §. offerri. de acti. ēp. ſed Imo. ibi dicit, ꝙ fortè pōt attentari, & quod erit ſua noua conſideratio, videlicet ꝙ p̄dicta eſſent vera in prædio ruſtico: in quo patientia tp̄is, quæ in parte habeť, non affert tantam vtilitatem in pte, reſpectu partis, quantā in toto, reſpectu totius: ſecus in prædio vrbano, puta in domo, in qua patientia in parte affert tantā vtilitatem in iſta parte, quantā affert patientia totius tp̄is reſpectu totius tp̄is, iuxta not. in l. itē quęriť. §. qui imple. s. loca. & in l. ſtipulatiões nõ diuiduntur. §. ſi qs ita. s̈. de verbo. obli. vnde in ipſa domo videtur, ꝙ poſsit peti pēſio de iure, pro rata tp̄is, pro quo eſt præſtita patiētia. & hoc in dubio: ſecus qn̄ eſſemus in caſu certo, & hoc ꝓcedit in locatiõe rei. Ex quibus etiā ſatis apparet, quid dicendum in locatione operarū, de quo per Bald. in. d. l. diuortio. & vide quod no. j. de fur. in. l. ſi ſeruus. §. loca. & doct. in. l. ij. C. loca. Aliquid p Ro. in. l. q hoc anno. in fi. s̈. de ver. obli. Et adde pro opi. Imo. ꝙ videť illa contra tex. in l. ſed addes. in. §. ſi quis cum in annū j. loca.

offerri. s̈. de act. emp. ſed dr̄ hic, ꝙ initiū anni inſpicimus.
6 ¶ † Quæro, quid ſi vſusfructus non durauerit, niſi per medietatē anni? & gl. dicit, ꝙ vſufructuario obligatio quęriť pro toto anno: pro alia verò medietate cogiť ipſe, vel eius hęredes reſtituere proprietario cōdi. ſine cā. & pro hoc. l. diuortio. s̈. ſolu. mat. & iſta eſt vera. & ſic debet intelligi. s̈. de vſufr. l. ſi operas. licet quidā dixerint aliter: vt ibi not.
7 ¶ † Et facit ad hoc, ſi ꝓmittis mercedis noīe aliqd p opis omni mēſe, vel quolibet die: vt tot ſint ſtipulatiões, quot ſunt menſes, vel dies. l. nec ſemel. §. nouiſsimè. s̈. qn̄ dies leg. ced. Et ſi fiat locatio [a] domus, & ꝓmittatur penſio in annos, vel menſes ſingulos vna eſt locatio, qa nihil eſt implendū ex parte locatoris, quod cohęreat perſonæ: ſed plures ſunt p̄ſtationes. Quicquid dicāt doc. in. d. l. ædē. C. loca. ſed in omnibus caſibus p̄dictis, ſi locatio fieret in decē annos, vna mercede, vna eſſet locatio, & præſtatio vna. ſed cōtra dictum huius glo. eſt. l. defuncta. §. fi. s̈. de vſufr. Solu. ibi fructus erant pcepti, qui tp̄e præterito videnť pcepti. ſecus in penſiõe: licet quærať in initio anni, tn̄ in fine debeť.
8 ¶ † Vlterius dicitur p doc. no. ar. ſi dono tibi id, qd' Titius debet mihi: videor donare actionē mihi cōpetentē ad id, quod debet Titius: vt hic, dum ipſa gl. exponit pecunia. i. actio de petēda pecunia. facit. l. ſi ſic. §. j. de leg. j. l. legaui. de libe. leg.

SVMMARIVM.

1 *Seruus alienus ab alio poſſeſſus, ſtipulans aliquid, quando domino, & quando poſſeſſori acquirat?*

LEX XIX.

SI alienus ſeruus. ¶ Quod vni ex poſſeſſoribus quæri nõ pōt, quæriť alij, cui pōt. h. d. De hoc habes text. in. l. qui bona. §. j. s̈. de acquirē. re. do. Contra, habes tex. in. l. ſi ſeruus fructuarius. §. ſi duo. s̈. de vſufru. & ibi directè eſt huic contrarius. Et vide gloſſ. quæ ſol. ꝙ hoc eſt propter rationem naturalem: ſecus eſt de ratione ciuili. Et quicquid dicatur intelligamus ſecundū gl. quando ex re vnius ſtipulatur aliquid alteri poſſeſſori, vel dn̄o, acquiri non poteſt: quia ſua non intereſt. arg. l. ſi ſeruus cōis. & quod ibi not. s̈. de dam. infec. & ibi in ſimili vidiſti. Eo modo intellige. l. q bona. §. j. vel intellige eam: vt in gloſ. quia ſtipulabatur ſeruus aliquod indiuiduū. ar. l. ſi cōis ſeruus meus & tuus. s̈. codē. Sic ergo quæritur poſſeſſori ad quem ſpectat inſolidum: domino autem nil operatur: quia etiam ſi quæreret, haberet reſtituere. & ſufficit plenè quæſitum ei ad quē ſpectat: aliâs pro parte, quæritur domino: & pro parte poſſeſſori. Habes igitur
1 † ꝙ quandoq; ſtipulatur ex re vnius poſſeſſoris bonęfidei, quod alteri poſſeſſori, nec dn̄o poteſt quæri: & tunc illi totum quęriť, cui ſtipulabatur: vt hic. & l. ſi ſeruus communis. s̈. de damno infecto. Quandoq; ſtipulatur, quod alij poteſt quæri: tūc ſi eſt indiuiduum, idem: quia totum quæritur, cui ſtipulatur: vt. l. qui bona. §. j. s̈. de acqui. rer. do. Q n̄q; ſtipulatur id, quod non eſt indiuiduū: & tunc pro parte dn̄o quæritur, & pro parte quæritur poſſeſſori, ex cuius re ſtipulať: vt. l. ſi ſeruo fructuarius. §. ſi duos. s̈. de vſufruc, tn̄ cogitur reſtituere. arg. l. pe. j. eodem.

LEX XX.

LIber homo. ¶ Homo liber bona fide poſſeſſus, quod non pōt quærere ſibi, q̄rit poſſeſſori: qd' nõ pōt q̄rere poſſeſſori, q̄rit ſibi. h. d. de expoſitiõibus gl. tene mēti ſecūdā.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis ſui exiſtentia, quid operetur?*

a ¶ Locatio dom⁹. Et ꝙ qn̄ locatur res pro multis annis, & præſtationes fieri debēt diuerſis tp̄ibus, dicatur vna locatio, & nõ plures. Adde tu, quòd idem tenet præceptor meus Sozi. in cōſi. cxxv. in prima parte, in princip. & ibi allegat Bal. in cōſil. incipien. ad euidentiā præmittendum.

b ¶ Ignorantia iuris. Tamen ſecundùm intellectum glo. hic fuit ignorantia facti, & ſic non probat opiñ. communē, dato quòd hic dicat dominium rerum hæreditariarum acquiſitum hęredi ignoranti.

c ¶ Si ſeruus hæreditarius. Ad limitationem huius. l. vide nota per Bartol. in. l. j. §. j. s̈. de vſucap.

d ¶ V ſusfructus. Ratio huius, & ideo hæc. l. non habet locum in monacho: vt notat Bal. in rub. C. de reſcin. vend. in prin.

Apud labeonem. ¶ Cū tractať de cōmodo filij, exiſtentia ſui hæredis eū facit hæredē: etiam errantē, & ius ignorantē. h. d. ¶ Op. s̈. e. l. proinde. §. ſi ſeruus. &. l. ſeruus cōis. ſic. s̈. e. So. hic fuit ſtipulatus ſimpliciter, nõ noīatim. Secundò op. ꝙ hic interuenit iuſſus: ergo &c. vt. d. l. ꝓinde. ver. ſed ſi iuſſu. Sol. dicūt quidā, ꝙ inſpecto effectu nõ totū quæriť: qa habet reſtituere: vel aliter & melius, fuit iuſſum vt ſtipulareť quāta pecunia &c. & hęc vera, & expone: vt in gl. ¶ Op. de. l. ſi ex re. §. j. j. e. ſol. pupilla propter iuſſum habebit dimidiā: ſed in alia dimidia: qa ſtipulatio fuit ſimpliciter interpoſita, habebit dimidiā eius. vt. d. l. ſi ex re. quā tn̄ reſtituere tenebitur condictione ſine cā: & ideò nõ videť ſibi q̄ri: & hoc vult tex. Vnde ad gl. quę dicit in fi. ꝙ dimi-
1 diā quęrit: quia bona fide poſsidet: dic imò, qa iuſſus interuenit. ¶ † Scitis ꝙ eſt opi. an exiſtētia ſui hęredis opereť trāſmiſsionē ante aditionē, & quid gl. dicat ī. l. ſi infanti. C. de iu. deli. & l. fi. §. j. C. de cur. furi. tene, ꝙ ſic, qn̄ de ei⁹ cōmodo tractať: vt. l. apud hoſtes. C. de ſu. & legi. & facit. l. hæreditate. §. filius. j. de caſt. pec. & l. q duos. § cū in bello. s̈. de re. du. & l. ex militari. cū. l. ſe. de teſta. mili. cū infinitis ſi. Ia. de Bel. in quadā diſputatione, quā ponit in auť. de triē. & ſemiſ. dicit, ꝙ in pręd ictis. ll. nõ trāſmittit: qa fuit impedi⁹ fili⁹ ignorātia facti: vel alio legitimo impedimēto, ita ꝙ non
b potuit adire. Sed ipſe dicit contra iſtū. §. quia hic fuit ignorātia iuris [b] quæ nõ eſt impedimentū legitimū, imò lata culpa: vt no. in. l. Liberorū. §. notātur. s̈. de his q no. infa. Iſtam tamen materiam de exiſtētia ſui hæredis, plenè ſcripſi in. l. filius, qui patri. s̈. de vul. & pup. dic vt ibi.

LEX XXI.

SI ſeruus communis. ¶ Stipulatio alternatiua inter pſonas, qbus æqualiter poteſt q̄ri, vitiať. h. d. Et ſic apparet, ꝙ vni poſſet quæri, alij non: tūc quia poteſt quęri habetur vt adiectus. Nec curo, ꝙ pręcedat, dūmodo vni poſsit acquiri: vt. l. j. §. cōmunis ſeruus. s̈. eo. & l. Caius. s̈. ſol. mat. & ibi eſt ſpeciale, ꝙ per aliū acqratur nepoti: vt dixi in. l. eum qui ita. §. qui ſibi. s̈. tit. ij. Qualiter autē poſsit eſſe in pendendi, dicam. j. eo. l. vſufruc.

LEX XXII.

SEruum fructuarium. ¶ Cū duabus. ll. ſeq. ¶ Op. de. l. per ſeruū. §. j. s̈. de acqui. re. do. ſo. vt in glo. Op. de. l. j. §. pe. s̈. eo. & expone vt ibi. ¶ Op. j. eo. l. ſi cū duorum. dic vt in glo.

LEX XXV.

c SI ſeruus hæredit. [c] ¶ Præſcriptio currit à die, à quo quo fuit facultas agendi. h. dicit. ¶ Op. de. l. ſi ſeruus. s̈. de diuer. & tēp. præſc. Glo. hic ſoluit primò: & no. bene. vel dic ſtipulat⁹ eſt hæredi &c. Ita poteſt eſſe bona: qa habet in ſe conditionē, ſi adeatur hæreditas: vt. l. interdū. §. pe. s̈. ti. ij. verior eſt illa ſolu. ꝙ lex cōtraria loquitur, quādo fuit ſeruus ſtipulatus ex ea cauſa, quam poteſt in iudicio deducere: vt in momentanea poſſeſsione: hic erat alia cauſa. ¶ Op. de. l. ſi filius. s̈. de ver. obli. ſol. ibi, quo ad acquiſitionē: hic quo ad ſtipulationem puram, vel conditionalem.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas repræſentata non eſt capax uſusfructus. & nu. 4.*
2 *Legatum poteſt eſſe in pendenti: & nu. 6. & ibi ponit differentiam inter contractus, & ultimas uoluntates.*
3 *Stipulatio pura nõ poteſt eſſe in pendenti. & quomodo? nu. 6. & 7.*
5 *Collegium & populus eſt capax uſusfructus: & ibi de ratione inter hæreditatem repræſentatam, & in alijs perſonis repræſentatis.*
Collegium repræſentat perſonam uiuentem.
8 *Stipulatio, ut ualeat, inſpicitur initium contractæ ſtipulationis, non tempus exiſtentis conditionis. & s̈. nu. 3.*
9 *Statuto ſtante, quòd quis non poßit eſſe de prioribus, niſi ſit de arte, quis tempore imburſationis non erat de arte: ſed tempore, quo debet adminiſtrare, an poßit eſſe de prioribus?*

LEX XXVI.

d VSusfructus. [d] Subſtātia ſtipulationis puræ, vel conditionalis, nõ poteſt eſſe in pendenti: ſed, legatum poteſt pendere antè, quàm eius dies cedat. h. d. hęc l. valde no. & tenenda menti. & hæc. l. eſt ſecūdus punctus nota. in hac. le. ¶ No. tex. ibi: quia ex tempore &c. ¶ No. tex. ibi legari autē
1 &c. No. primò, † quòd perſona ficta, vt hæreditas repræſentata, nõ eſt ca-
2 pax vſusfructus: vt hic in principio. ¶ † Secundò not. legatū poſſe eſſe in pendenti. ¶ † Tertiò nota, quòd ſtipulatio pura nõ poteſt eſſe in pendēti.
3 ¶ Quartò not. ꝙ vbi eſt defectus in perſona ſtipulantis, inſpicimus initium, non tempus exiſtentiæ conditionis: vt hic in fi. ¶ Ad primum op.
4 † & videtur, ꝙ hæreditas poſsit capere vſumfructum: quia hęreditas repręſentat vicem perſonæ: vt. j. tit. j. l. mortuo. & l. hæreditas. s̈. de acquir. rerū do. Dicit glo. hoc verum in perſona vera: ſecus in perſona repręſentara. Et eſt ratio: quia nec vti, nec cauere poteſt hæreditas. Ita dicit gloſ. ſed neſcio quare hoc caſu non ſuſtinet perſonam defuncti: quia omni caſu ſuſtinet. Item poteſt vti, & ſatiſdare per curatorem bonis datum: vt. l. j. s̈. de curat. bo. dandis. Sed reſpondeo ad contrarium: perſonam defuncti repræſentat hæreditas: vt in contrarijs. ſed vſusfructus iam acquiſitus morte defuncti extinguitur. Ergo in hoc caſu, non poteſt quæri defuncto: vt. l. Titio cum
5 morietur. s̈. de vſufruc. & hæc eſt ratio huius. l. Habes † intellectum, quòd in alijs perſonis repræſentatis, vt collegio, & populo: vt. l. proponebatur. s̈. de iudi. & j. de fideiuſſo. l. mortuo, cadet vſusfructus: quia repræſentant perſonam

psonā viuā, & finit̃ vsusfr. c. annis. vt in. l. si vsufruc. s. de vsu. leg. & l. an vsus fructus. s. de vsufruc. & in hac. l. patet, q̃ nō statim eius dies cedet. Contra imò, cedet statim à die mortis. vt. l. j. s. quando dies leg. ced. & l. j. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Sol. illa regularia: sed in vsufructu speciale, q̃ cedit à die aditæ hæreditatis. ¶ Sed aduerte: quando legatur vsusfructus seruo hereditario, requiritur, q̃ sit adita hæreditas legantis. vel q̃ sit adita illa, de qua est seruus, vt probatur. s. quando dies le. ce. l. cum ita. §. j. & tunc nō est dubium, q̃ illi seruo potest acquiri: quia illa hæreditas repræsentat personam viuentem.

6 ¶ † Dicitur hîc, q̃ stipulatio non potest esse in pendenti: sed legatum sic. Contra de verbo ad verbum. s. com. prædi. l. fi. vbi côtractus sunt in pendenti. sed vltimæ voluntates nō. gl. dicit hic speciale. Alij dicunt actus viuentiū possunt suspendi: vt aliorū arbitrio cõfirmentur, vt l. si quis arbitratu. s. ti. ij. Actus morientiū non possunt ex alieno arbitrio pendere: vt. l. in illa. s. de here. insti. & ita loquitur. l. fi. s. cõ. prædi. Sed quędam dependentia est, quæ non venit ex alieno arbitrio: sed ex ipsius dispositionis natura, & in hac potest plus pendere vltima voluntas, quàm contractus, vt hic. & est bona solutio. Vel melius ante, q̃ cedat dies legati: potest magis pendere legatum, q̃ contractus: sed postq̃ cedit dies legati, potest magis pendere contractus, q̃ vltima voluntas: vt ibi intelligit glo.

7 ¶ † Item op. quòd stipulatio possit esse in pendenti: vt. l. si seru⁹ communis Meuij. §. fi. ibi: nam & cum idem &c. So. vera est, quā gl. ponit. ibi stipulatio. i. stipulationis substātia. An aūt valeat vel non, non potest esse in pendenti, vt hic. sed cui acquiratur, id est, ipsa acquisitio potest esse in pendenti, vt ibi dicit tex. & gl. ibi sentit. ¶ Contra hoc op. de. l. si seruus cõis ita. s. eo. vbi nō pōt esse in pendenti: cui acquirat. Possumus dicere eo momo, scilicet, q̃ nō potest esse in pēdēti, an valeat, & sic concordat. Vel ibi non dicit̃, q̃ non pōt esse in pēdēti. s. acquisitio, quod est verū, quando à parte stipulatoris nihil est implendum, vt ibi, sed si esset à parte stipulatoris implendum, tunc potest esse in pendenti: vt. l. si seruus communis Meuij & castrensis peculij. §. fi. s. eo. secundùm Ia. de aret.

8 ¶ † Vltimò dicitur hîc, quòd ad valorem stipulationis inspicitur initium contractæ stipulationis. Cōtrà. s. ti. ij. l. si rem meam. dicit glo. ibi loquitur de conditione intrinseca, quæ pōt facere stipulationem in pendenti esse: sed hîc loquitur de conditione extrinseca. Et illam appellat glo. conditionē intrinsecā: quę de necessitate facit stipulationem cōmitti, aliàs dicit̃ extrinseca, vide glo. quæ dicit, facit. s. de verb. ob. & in eo, quod dicit in secundo, vt si Titius. hoc non est verum, quia & in hoc secundo casu valet, si contingeret, quòd tempore existentis conditionis res non esset stipulatoris. ¶ Sed contra hoc opp. quia. l. si rem meam. loquitur contra hunc casum, vt ibi apparet. Quid dicemus? Glo. plenè ibi dicit, & ibi dixi, hic loquitur quando est defectus personæ ex parte personæ, quia inspicimus initium: vt hic. Idē si esset defectus in re ex parte rei: vt. l. inter stipulantē. §. sacram. s. de verb. oblig. Sed si esset defectus mista consideratione personæ & rei: vt nunc inspicimus tempus existentiæ conditionis: vt. l. si rem meam. & ibi dixi, & hic per Dy. ¶ Item op. s. de vsufru. l. sed & si quis. §. interdum. Sol. vt modò dixi in solutione contrarij. l. si seruus cõis Meuij. in fin. Faciunt hæc ad q.

9 † Statutum est hîc, q̃ null⁹ potest esse de prioribus, nisi fit de arte: modò
a tpe, quo quis fuit electus, & missus in sæculo, non erat de arte: sed tpe ipso quo debet administrare, est de arte. Si istam electionem æquiparamus cõtractui, pōt esse in pendenti: si vltimis voluntatibus, non: vt hic. Licet hodie habeamus casum, q̃ debet inspici tp̃s electionis: vt in. c. si eo tpe. extrà de rescrip. lib. vj. & hoc tangit Dyn. in fi. in. l. ij. circa prin. s. de excu. tuto. non habetis alia.

LEX XXVIII.

Si ex re. ¶ Quæro per quæ verba fuit cõcepta ista stipulatio? Dicit glo. hoc modo, promittis mihi, p dño meo dare: vel pro fructuario. Ista positio glo. non procedit: qa q̄n dicit, pmittis mihi: apparet, q̃ stipulatio valet, & acquirit̃ dño, & in eo quod adijcitur pro dño: vel pro fructuario: tunc adijcitur, tāq̃ negotia eorum gerā: vt. l. lineā margaritarū. §. j. in prin. s. de leg. j. & l. quęcunq̃. s. de act. & obli. & l. pe. s. de neg. gest. & sic valet stipulatio, & ei acquiritur, cuius negotia gerit. ¶ Sed vera lec. est quā dicimus, q̃ hic fuit cõcepta stipulatio. Promittis dño meo, vel fructuario. Hæ gl. dicunt rem nō valere ratione incertitudinis: imò dic valere ratione certitudinis: quia quæreretur dño, & fructuarius haberet̃, vt adiectus: vt. l. j. §. pe. s. tit. ij.

Si ipsi. ¶ Not. hîc, q̃ dictio eadem, constituit duos reos insolidum: vt hîc. & j. l. proxi. & dixi. s. ti. j. l. ij.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante quòd si quis intrauerit rem alterius soluat centum: si aliquis intrauit rem hæreditate iacente: & postea adeatur hæreditas: an possit ille qui adijt, centum petere?*

b Illud. b ¶ Hæreditatis aditio, retro ad tp̃s mortis trahit̃. h. d. ¶ Not. tex. ibi: quia quæ posteà &c. Concord. s. de acquiren. hæredi. l. hæres quoq̃. & l. oīs hæreditas. & l. oīa ferè. j. de reg. iur.

1 ¶ Aduerte, † dicit statutū, si qs intrauerit rem alterius, soluat centū dño: modò aliquis intrauit rē hæreditate iacēte: posteà aditur: vtrū possit hæres illa centum petere ex forma statuti? habes tex. q̃ non in. l. iij. §. hæc verba. s. de nego. gest. & illum tex. allega. in. l. omnes populi. s. de iusti. & iur. in illa. q. vtrum statuta recipiant interpretationem extensiuam, secundum id quod est de fictiōe. Videte ibi, & alio anno ego dixi non habetis hîc alia.

LEX XXXI.

Si seruus. ¶ Nota. q̃ dictio eadem. constituit duos reos. vidistis. s. l. proxi. §. si ipsi.

SVMMARIVM.

1 *Iuris communionem inter fructuarios nullam esse, quę sensum in iure habeat.*

LEX XXXII.

Si cum duorum. ¶ Si seruus vni ex fructuarijs simplr̃ stipulet̃ noīatim ex re, quæ pertinet ad vtrūq̃, ei soli quęrit. h. d. Ista lex innuit tacitè, q̃ ex hac stipulatiōe si interposita eēt simpliciter ex re fructuarij, vtriq̃ fructuario quæreret̃, & nihil dño. ¶ Ad id quod tacitè innuit. Oppo. de. l. sed & si qs. §. si duos. s. de vsufru. aliàs est sub. l. si seruo. so. dicunt quidam, q̃ iste intellectus tacitus non debet sumi: qa si stipulet̃ simplr̃, quæreretur dño dimidia. & hęc fuit opi. Io. Ista so. non est vera vt apparebit ex sequen. Soluit̃ ergo aliter, q̃ ibi ex re vnius possessoris tm̃ fuit stipulatus: hîc ex re vtriusq̃. Et ista est vera. pbo p ratione, q̄n vnus est possessor, vel fructuarius: & seruus stipulādo singulariter ex re, quæ pertinet ad eū, ei soli quęrit: ergo q̄n pertinet ad vtrunq̃, ambobus quęreret. sed q̄n pertinet res ad vnum tm̃ ex possessorib⁹, ex stipulatione simplici, non pōt ei q̄ri, nisi pro parte, alia pars, quæ de necessitate dño pertinet, alij possessori quæri non pōt: quia non pertinet ad eum. Item op. de. l. & si duorum. s. eo. Sol. intellige illam secundùm istam. Item opp. de. l. si alienus. s. eo. sol. eodem modo. ¶ Vlterius opp. seruus fructuarius, non pōt quærere fructuario ex re, quæ ad eū nō pertinet: vt s. eo. l. si ex re. in prin. & s. proxi. l. sed hædres ad fructuariū non pertinebat, saltem pro dimidia: ergo nō quæritur sibi. ¶ Dicit glo. q̃ pertinebat ad fructuarium. Item per similitudinem ei quærit. Vel dic, q̃ hic stipulatus ex re communi. & quod cõmune est, meum est aliquo respectu, vt. l. illud. s. de ritu nupt.

1 ¶ † Quæro. quid est dictum id, quod dicit tex. q̃ inter fructuarios nulla est iuris communio? Dicūt quidā, q̃ vsusfructus diuidi non pōt. hoc est falsum: qa est diuiduus vsusfructus: vt. l. j. §. l. si vsusfructus. s. ad leg. falci. quia de eo defalcatur. & no. s. de verb. obli. l. stipulationes nō diuidunt̃. Secunda est opi. Ioā. & vera: inter duos fructuarios nulla est iuris cõio. ita dicit tex. quia alius est vsusfruct⁹ in persona tua, alius est in persona mea: & sic quodlibet ius est separatū per se: vt. l. si id quod. s. tit. j.

SVMMARIVM.

1 *Monachus, si stipulatur meo mandato, acquirit monasterio tamen actionem debet mihi cedere.*

LEX XXXIII.

1 Si liber homo. ¶ † No. si monachus stipulatur meo mandato, acquiritur actio monasterio, non mihi: tn̄ actionē debet monasterium cedere mihi in totum: sicut hîc dicitur in seruo fructuario.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatione, quam facit monachus, quem Abbas scit nō iustè professum, non quæritur monasterio.*

LEX XXXIIII.

Si seruus testamento. ¶ Liber homo stipulando non quærit malæfidei possessori. h. d. Dicit̃ hic, si modò sciuerunt. Quæro, q̄uō pōt esse, q̃ hæredes ignorent seruum manumissum: cum non possint esse hæredes: nisi co
c gnito de viribus testamēti: vt. l. sed & si c de sua. s. de acqui. hær. & alibi dicitur, q̃ hęres præsumitur scire: quod in testamēto continet̃: vt. l. cum hæres. s. de li. leg. Dicit Iac. de Are. & ego dixi aliàs, q̃ hoc pōt cõtingere in hærede suo, qui pōt esse hæres, licet vires testamenti ignoret: vt. l. eius, qui in pūincia. in fi. s. si
1 cer. peta. ¶ † Vltimò not. hanc. l. q̃ si in monasterio sit quidam monachus, quē Abbas scit nō esse iustè professum, & verè non esse monachū: ex illius stipulatione non quæritur monasterio.

a ¶ Statutum est. Vide q̃ dixi post Bart. in. l. fratres. de pœ. & vide bar to. in. l. fi. in fi. de reg. Cato. q̄ vr̃ decidere, q̃ æquiparet̃ vltimę voluntati. & vide Bart. in. l. ij. de in diem adie. & Bal. de pa. constan. in. x. col.

b ¶ Illud. Nota q̃ hic est casus iuncta glo. q̃ tam famuli defuncti, q̃ hæredes debent portare vestes lugubres: quod obseruatur in morte virorum insigniū In vilib⁹ verò nō est ista consuetudo, q̃ hic vr̃ decidi, q̃ vxori defuncti emenda sint p hæredē vestimenta lugubria: nisi consuetudo aliud disposuerit, & ita no. p doc. C. de in fan. expo. & vide q̃ no. Bar. & ang. in. l. vsumfructū. §. dos legata. ad le. fal. & no. instit. de act. in. §. fuerat.

c ¶ Si seruus testamento. l. sed & si. vide Bart. in. l., sequitur. §. de illo. & in. l. q Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig.

* ¶ Pro cocordia. ¶ Aduerte quod Bart. voluit in. l. Labeo. la. ij. de ver. sig. q̃ contractus propriè, tūc demum appellat̃ q̄n est vltro citroque obligatorius cõtrarius allegat̃: in hac. l. quod seruus. in qua Bart. vult q̃ statutū dictās, q̃ pro quolibet cõtractu soluatur gabella, vēdicet sibi locum, q̄n qs habuit rem pro derelicto in fraudem. &c. Tu dic q̃ Bar. non dicit simpliciter, q̃ sit contractus talis, sed bn̄ dicit, q̃ comprehenditur sub statuto prędicto. & aliud est dicere, q̃ ita cõprehendatur propter fraudem commissam: quia dol⁹ nemini debet patrocinari. c. cæterum c. sedes. c. ex tenore. de rescript. Et aliud est dicere q̃

ita sit in veritate, vt dixi in.d.l. Labeo. ergo Bar. nullam sapit cõtrarietatẽ.
a ¶ Rñ. aut. Not. ꝙ si relinquitur seruus languens, fit liber: secus si sanus, nisi seipsum preoccupet in libertatem. qđ no. secũdũ Ang. qñ qs relinquit animalia infirma. quod ꝓcedit secundũ.d.Io. si non erat spes reconualescentiæ: aliâs secus.l. cum de indebito. de proba. And. Barba.

☞ ~ SVMMARIVM. ~

1 *Stipulatio monachi sine monasterio, non ualet.*
Monachus sine monasterio dicitur ingrediens religionem regularium mendicantium, qui statim profitetur.
Monachus sine monasterio dicitur etiam ille, qui profitetur in manibus cuiusdam monachi.
2 *Monachi alicuius monasterij capti à Sarracenis, uel inundati, æquiparantur seruis hæreditarijs, & acquirunt monasterio.*
3 *Habere rem pro derelicto, est quædam donatio: & ideo occupãs tenetur ad solutionẽ gabellæ, uigore statuti, quòd de qualibet donatione soluatur gabella.*
Donatio, quæ fit personæ incertæ, non requirit consensum utriusqꝫ.

LEX XXXVI.

Quod seruus. ¶ Stipulatio
serui, qui non
habet dñm, non valet. h.d. ¶ No. tex. ibi
nam & hoc genere. ¶ Opp. ꝙ seruus ha
bitus pro derelicto, statim fit liber: vt.ſ. qui sine ma
a nu. ad lib. perue. l. seruo. Rñ. aut [d] habetꝛ pro derelicto
seruus languens, & statim efficitur liber: vt in cõtra
rio. Aut seruus sanus: & tunc liber non efficitꝛ: vt hîc
nisi seipsum in libertatem præoccupet: vt arg.l. fi.ſ.
b pro derelicto: vt hic in gloss. ¶ Vltimò not. [b] ex hac
1 l. duo. † Primò, ꝙ si est monachus sine monasterio,
stipulatio eius nihil valet. casus est hic. ¶ Diceres tu
ꝙ non potest esse monachus sine monasterio. dicit
quædam decre. de regular. libr. vj. ꝙ regulares men
dicantes non possunt recipere aliquem ad professio
nem illius regulæ, nisi post annum: modo aliquis in
grediẽs illam religionem statim facit professionem.
Dicunt canonistæ, ꝙ ille efficitur religiosus in gene
re, non ꝙ sit obligatus illi religioni, vel alicui: & sic
est dare monachum sine monasterio. & sic stipula
tio non valet: vt hic. ¶ Vlterius dicunt canonistæ, ꝙ
si quis profitetur religionem in manibus cuiusdam
monachi, ꝙ ille efficitꝛ religiosus, & monachus: non
tñ incorporatur isti monasterio: vnde erat recipiẽs:
quia non habebat potestatem incorporandi mona
sterio suo: & sic est dare monachum sine monaste
rio suo: & sic eius stipulatio non valet: vt hic. Sed po
c namus [c] vnum casum pulchrum. [d] Pone, † quòd est
d vnum capitulum sine monasterio: quia eorum mo
2 nasterium est occupatum à Sarracenis, vel à mari, vel
ab alia inundatione: quid erit de istis monachis? Cer
tè istos monachos æquiparabo seruis hæreditarijs,
quorum dñs est mortuus: & speratur ꝙ alius eorum
locũ assumat: vt sic acquirãt monasterio, & capitu
lo eorũ futuro, qđ succedit in locũ primi. ¶ Vltimò
e no. tex. [e] hîc dr: nã & hoc genere q̃dam donatio est.
3 ¶ † No. cõtra infinitas fraudes. vñ dicit statutũ [f] hic,
f ꝙ de quolibet cõtractu soluatꝛ gabella: ego nolẽs sol
uere, cogitaui hãc fraudẽ. ego volẽs donare tibi, ha
bui fundũ ꝓ derelicto, & tu occupasti. Certè illud
habere pro delicto, est q̃dam donatio: & ideo soluetur gabella, tanqꝫ ex cõ
tractu donationis. & hoc tangit glo. in.l.j. circa prin.ſ. si ex noxa. cau. aga.
Et eodẽ modo dicit.l. qđ pendẽte iudicio nõ possit alienari, modò habes
hoc pro derelicto. certè hoc videtur quædã donatio. & alienatio. Dices tu:
quomodo est donatio, cũ saltẽ pactũ nudũ requiratꝛ hodie & vtriusqꝫ con
g sensus reqritꝛ: vt.l. si qs argentũ. C. de dona. Rñ. donatio, [g] quę fit in personã
certã, reqrit vtriusqꝫ cõsensum. & præsentiã: secus in donatiõe, quæ fit in
personã incertã: vt hîc, & .l. qua ratione. in fi.ſ. de acqui. re. do. & ibi no.

☞ ~ SVMMARIVM. ~

1 *Nominatim fieri, dicitur etiam nomine appellatiuo.*
2 *Nomina propria, & appellatiua quantum ad modum significandi: & quando seruus communis stipulatur per nomina propria, uel appellatiua: in quo distent?*
3 *Seruus plurium, si stipulatur, qualiter acquiratur dominis?*
Institor societatis, in qua sunt plures socij, qualiter acquirat?
4 *Consuetudine mercatorum stante, quòd unus nominatur nomine proprio, & alij appellatiuo: puta Titius, & socij. si Titius stipulatur, qualiter acquirat?*
5 *Seruus in quo plures habent usumfructũ, si stipulatur, uel acquirat, qualiter acquirat?*
6 *Monachus unius monasterij, cui fuit ab Abbate commissum regimen alicuius ecclesiæ, si acquirit, cui acquirat: an monasterio, an ecclesiæ?*
7 *Seruus alterius ab aliquo, uel aliquibus bona fide possessus, si stipulatur, cui acquirat?*
Monachus unius monasterij bona fide ab alio possessus, si stipulatur, cui acquirat?
8 *Liber homo possessus ab aliquo ut seruus, si acquirat, cui acquirat? remißiuè.*

LEX XXXVII.

Si communis seruus ita. ¶ Singularis.l.
est: breuiter. h.
d. Si propria nomina exprimãtur vocãtur domini in viriles: si
exprimantur appellatiua, vocantur in dominicas: sed si vtrũqꝫ
h exprimatur, in dubio inspicitur, [h] quod præcedit. h.d. ¶ Oppo. de.l. pro
1 inde. ij. responso.ſ. eo. Solu. intellige † nominatim nominibus appellatiuis.
Vel si intelligas proprijs: dic, quòd pręcesserunt appellatiua. ¶ Extra gl.
oppo. quòd non sit differentia inter nomina propria & appellatiua: vt.l.
2 certum.ſ. si cer. peta. Solut. † quantum ad reddendum rem certam, non est
differentia: vt ibi, quia tam per propria, quàm per appellatiua eadem per
sona significatur. sed quantum ad modum significandi est differentia. Nã
per hoc nomen dominus, quod est appellatiuum, significatur persona ea
tenus, quatenus sibi illud nomẽ appellatiuum congruit, scilicet pro parte
dominica. Sed per nomẽ propriũ ꝑsona significatꝛ integrè. qa nomina pro
pria vtriqꝫ æqualiter congruũt: & ideo æqualiter vocãtur. & istud est ve
rè, & ꝓpriè dictũ, q̃tũ ad casum hui⁹.l. tñ vniuersaliter dicta ratio nõ con
i cludit. Pone [i] ꝙ seru⁹ pluriũ fratrũ stipulatꝛ ab alio fratre: hoc mõ ꝓmittis
fratrib⁹ tuis, vel filijs talis, & similib. certè istud nomẽ appellatiuum con
gruit oĩbus æqualiter: tñ nõ vocãtur æqualiter. text. est not.ſ. ad Trebel.l.
Lucius. §. Meuia. dic ergo, qđ noĩa appellatiua sunt omnib⁹ cõia: & ideò
pręsumitꝛ, ꝙ respectu cõmuniõis, quæ erat in ipso seruo, fuerit stipulatus,
k sed noĩa ꝓpria sunt cuiqꝫ ꝓpria. Et ideo [k] puto, ꝙ si fuisset stipulat⁹ per no
mina appellatiua, nõ cõmunia, in ꝑsona omniũ dñorũ. Exẽplum, ꝓmittis
filio Titij, & filio Seij. tũc dñi vocarẽtur in viriles: vt.l. nonnũqꝫ.ſ. ad Tre
bel. Et ecõtrà, qñ per noĩa ꝓpria vocantꝛ in dominicas, seu hęreditarias par
tes, vt.l. Thais. §. Stichũ.ſ. de fideicõ. libe. Sol. distinctio hui⁹.l. habet locũ
in dubio. sed si apparẽt alia indicia, ꝓpter quæ præsumeretꝛ disponentes
aliud sensisse, nõ staremus huic præsumptiõi, vt in.l. cõtra. vbi nõ inspici
mus noĩa ꝓpria, vel appellatiua, sed on⁹ iniunctũ, vt ꝓ qbus partib⁹ vocã
tur ad on⁹: ꝓ illis vocẽtur ad cõmodum. Et hoc est, ꝙ tex. hîc expressè di
cit, pñ sunt expressa ꝓpria, & appellatiua, inspicere debem⁹ primò conie
cturas, qd cuius demõstrãdi gratia. &c. Id est an ꝓpria ad designationẽ ap
pellatiuorũ, an ecõtrà: vt dicit gl. Si nõ apparẽt: tũc inspicim⁹, quod proce
dit: vt text. dicit secũdùm verã opi. licet Oldra. cõtra. vt in gl. de cuius opi.
nõ curo. Vnde cõtra pręsumptionẽ illi⁹.l. do aliquas notabiles cõiecturas.
Primò, receditꝛ ab hac p̃sumptione rõne oneris iniũcti: vt modo dixi. Secũ
dò, rõne rei, sup qua fit dispositio: vt.l. si seru⁹ cõmunis. de dãno infecto.
Simile in.l. cũ post. §. j.ſ. de admi. tut. vbi, si tutor cõtrahit sup re pupilli,
viderꝛ tutorio noĩe: licet p̃cedat nomẽ ꝓpriũ. Ad idẽ.ſ. de insti.l. fi. qđ no.
Tertiò ratione notitię. vt.l. qui habebat.ſ. de rebus dubijs. vnde distinctio
huius.l. habet locum, quãdo nominantur personæ notæ. Sed si incognitæ
nominentur in dispositione, semper videntur adiecta propria nomina ad
demonstrationẽ appellatiuorum: & sic inspiciuntur appellatiua. argu. d.l.
qui habebat. & hac.l. ¶ Quæro, qñ secũdùm vnũ modũ põt valere, secun
dùm aliũ nõ: & tũc nõ inspicitꝛ qđ pręcedit: sed valeat eo mõ, quo põt: vt
l in.l. quoties. de reb⁹ du. & .ſ. eo.l. seru⁹ hæreditari⁹, & facit qđ no.ſ. [l] de iu
risdi. omni. iudi.l. & qa. & de pac.l. tale pactũ. in fi. ¶ Vltimò glo. summat
istam materiã, de stipulatiõe seruorũ, quę licet sit nobis extranea, tñ quo
3 ad multa põt esse vtilis: ideo examinem⁹ eam pleni⁹. ¶ † Et primò quęro,
quando seruus pluriũ stipulatꝛ, qualiter acqritur dñis? Circa qđ dic, ꝙ qñqꝫ
seruus stipulatꝛ simpl'r: & tũc aut omnib⁹ põt queri pro portione domi. &
tunc omnib⁹ quæratꝛ pro portiõe dñica: vt.ſ. eod.l. seru⁹ cõmunis sie. Si tñ
ad alterũ ex dñis ꝑtinuisset, alteri restituere cogeretꝛ cõdictiõe sine causa: vt
j. eo.l. pe. Aut non potest omnib⁹ quæri pro portiõe dominica: & quęritꝛ
omnibus ꝓ ea portiõe, ꝓ qua põt quęri: vt.l. si seruus cõis.ſ. de dã. infect.
Aut non potest omnib⁹ acquiri: & acqritꝛ eis, quib⁹ potest: vt.ſ. eod.l.j. §. si
m seruus cõmunis. & .l. si alien⁹ seru⁹. in fi. ¶ Et ista sunt [m] vtilia ad quęstionẽ
de vno

b ¶ Vltimò no. vide quod no. in tit. de eccl. ti. §. inter dicimus. colũ. ix. sed in ista ciuitate bo. secũdùm do. Ioã. fuit seruatũ. Andr. Barba.

c ¶ Sed ponamus. Et no. ꝙ hoc multũ facit pro opiñ. domini mei, in.l.j. §. hæc q̃. de acq. pos. an bona illius monasterij sint vacãtia, & sic sint fisci: an debeant reseruari, donec de nouo fiet mõasteriũ. Andr. Barba.

d ¶ Casum pulchrũ. Vide ꝙ no. Bar. in.l. inter stipulãtem. §. sacrã. de ver. oblig.

e ¶ Vltimò nota tex. No. ꝙ res haberi pro derelicta dicitꝛ, quędã donatio. & sic ex cõtractu hui⁹ donationis soluatur gabella, si ex forma statuti de contractu soluatur. vide qđ not. in.l.j.ſ. si ex noxa. cau. aga. Andr. Barba.

f ¶ Dicit statutum. Adde Bar. in.d.l.j.ſ. si ex noxa. cã. aga. & de.q. Bar. hic vide Guli. de cu. de rer. diui. in aliquib⁹ lec. & habeo in libe. meo. & videq̃ ibi dixi. Sed Bald. in.l. mater. in vlt. colũ. C. de rei vẽ. dicit ꝙ tit. pro derelicto. est similis donatiõi, nõ tñ est propriè donatio: nec in eo requiritꝛ insinuatio. sed vtrum casu quo sit donatio, debet solui pro ea gabella &c. vide per Bal. in.l. cõtractus. in pe. col. C. de fide instr. & adde ꝙ si habeo rem pro derelicto. incontinenti non videtur donata: sed re integra possum pœnitere.l. ij. vbi glo. C. qui bon. cede. poss.

g ¶ Rñdeo donatio. No. ꝙ donatio q̃ fit in ꝑsonã certã, requirit vtriusqꝫ consensum. s. donatarij, & donatoris: secus qñ fit in personam incertam. quod tene mẽti. quod est verũ, secundùm Ang. qñ apparet de fraude: aliâs secus. quia tunc nõ est donatio: qa non est stipulatio, nec pactũ, q̃ sunt de forma donationis: ergo adde. Andr. Barb.

h ¶ In dubio inspicitur. Quæ sit ratio vide Bart. in.l. fi. in antepenul. col. C. de condi. inser. vbi vno.

i ¶ Pone. Cõtrà, tenet hîc Ang. sed do. Io. sequitꝛ Bar. Andr. Barb.

k ¶ Et iõ. Contra, tenet hîc Bal. & Ang. quia acquiritꝛ ecclesiæ Romanæ. videq̃ dixi in.c.j. de infan. expo. & ibi do. Abb. Andr. Barb.

l ¶ Not.ſ. Adde Bar. in.l. si vnus. §. fina.ſ. de pact. bene facit. argu.l.j. §. quid enim si duo.ſ. quod fal. tuto. autho.

m ¶ Et ista sunt. Si institor pluriũ mercatorũ stipulatur eis dari, intelligitur scđm portiões eorũ, ꝙ intellige cũ cessione, sine cessiõe nõ q̃ritꝛ. facit.l.j.ſ. de act. & oblig. cũ si. & ita intelligitur.l.j. & .ij.ſ. de instit. Andr. Barba.

de vno inſtitore vnius ſocietatis,in qua ſunt plures ſocij,& habent plu-
res partes in ſocietate,vt in eo,qui ſimpliciter ſtipulat̃,vel acquirit,quod
certum eſt acquiri dominis :vt in.l.j.in fi.&.l.ſeq.ſ.de inſt.acquirit eis ꝓ
portionibus dominicis,vel nõ.ſecũdùm præcedentẽ diſtinctionẽ.& præ
dicta ſunt vera,etiam ſi ſeruus ſtipulatus eſt dominis,& noĩatim nomini-
bus appellatiuis,ſiue ſibi,vt hîc.&.ſ.eo.l.ſiue mihi.¶ Q ñq; ſeruus pluriũ
ſtipulatur nominatim alicui ex dñis,& tunc illi ſoli quærit,vt.l.ſeruꝰ cõis
ſic.ſ.eo.Aut ſtipulatur nominatim pluribus dñis.vt omnibus,& tũc aut
eos nominat alternatiuè:& tũc dic:vt.ſ.eo.l.item ſi ſeruus.cum ſe.Aut cõ
pulatiuè,& tunc aut oĩbus nominatim põt quæri viriliter,& omnibꝰ quę
ritur.Aut omnibus nõ põt quæri:& tunc quæritur illis,quibꝰ põt quæri,
vt.l.proinde.§.fi.ſ.e.Et eodem modo diſtinguendũ eſt,ſi iuſſu aliquorũ
fuerit ſtipulatus,quia tunc quæritur iubenti ſeu iubẽtibꝰ pro dñicis tãtũ,
vel eis,quibus poteſt,vt.d.l.ſeruus cõis ſic.ſ.eodem.Fallit in.l.ſeruus duo
rũ.ſ.de acqui.hære.& rõ ibi no.Q ñq; vnus iubet,& aliũ noĩat,& tũc dic,
vt dixi,in.d.l.ſeruus cõmunis ſic.ſ.e.Et idẽ dicerem in inſtitore plurium
mercatorum vniꝰ ſocietatis,vt ſi noĩatim reſpectu aliquorum ex ſocieta-
te cõtrahit,vel interueniẽte ſpãli iuſſu aliquorum,ꝙ illis ſolis quæratur.
¶ Q ñq; ſeruus ſtipulatur noĩatim noĩbus ꝓprijs,& appellatiuis:& tunc
aut exprimunt̃ nomina propria & appellatiua eorũdẽ:aut nomina ꝓpria
quorũdã,& aliorũ appellatiua,aut quorũdã ꝓpria,& oĩa appellatiua.Pri-
mo caſu habet locũ diſtinctio huiꝰ.l.vt diſtinguamꝰ,qđ ꝑcedat niſi ĩterue
niat aliqua de ꝑſumptiõibus ſupradictis.Scđo caſu,noĩato noĩe ꝓprio ac-
quirunt̃ viriles:noĩato noĩe appellatiuo acqrunt̃ ꝓ portiõibꝰ dñicis.ar.ſ.e.
l.ꝓinde.in prin.Tertiò caſu,qñ aliquibꝰ noĩatim noĩe ꝓprio,& alijs noĩa-
tim,noĩe appellatiuo:& tũc fiet diuiſio eo mõ,quo dr̃.ſ.e.l.ſi ſeruꝰ cõis,
ꝙ noĩati hñt ſuas ꝑtes viriles,& oẽs dñi habẽt vnã virilẽ,ad quã vocabunt̃
4 etiã noĩati pro portiõibus dñicis:vt ibi patet.¶ Et iſta faciũt†ad q̃ſtionem
ſecũdùm cõſuetudinẽ,& ferè totiꝰ Italię in libris:cũ literis mercatorũ vnus
nominat̃ noĩe ꝓprio,& oẽs alij noĩe appellatiuo hoc mõ.Titius & ſocij ta
a lis ſocietatis &c.Nã vr̃ ꝙ ex virtute taliũ verborũ,ille noĩatus teneat̃,[a] &
ſibi acquirat̃ ꝓ dimidia:alijs oĩbus pro portiõibus ſocietatis.Tñ puto ſic
dicẽdũ,ꝙ ex virtute dictorũ verborũ quatenus cõtinent cõtractũ,ex quo
dicti mercatores debeant obligari:ſi qdẽ ageret̃ inſtitoria,qlibet tenet̃ inſo
lidũ,quaſi ꝑ illũ oẽs negotiatiões exerceãt:vt.ſ.de exerci.l.iiij.ĩprĩ.ibi ſed
ſi plures &c.Si verò in dicta ſcriptura cõtinet̃ totũ,ex quo eis mercatori-
bus debet obligatio q̃ri:tunc rigor verborũ importat illud,quod.ſ.dixi in
ſeruis ſtipulatoribus,ęquitas tñ,& vſus cõis ſuggerit cõtrarium.Nam ille
vnus,q noĩat̃,non ad hoc noĩat̃,vt ſibi magis q̃rat̃:ſed vt oſtendat̃,ꝙ ille ſo
cietatis caput obtinet.Et ideo forſan dicendũ eſt,ꝙ oĩbus quæreret̃ ꝓ por
5 tionibꝰ ſocietatis.¶ †Secũdò q̃ro,qñ eſt vnus ſeruus in quo habẽt plures
vſumfructum,qualiter ſtipulando,vel aliter acqrendo acquirit? Dic,aut
acquirit ex opera ſua aut aliunde.Primo caſu,aut acquirit ſimpliciter ne
mine iubente,& neminem nominando:& idẽ quod ſupradictũ eſt in plu
ribꝰ dñis.Si verò ſtipulat̃ noĩatim,vel aliquo iubẽte:dic vt ĩ gl.Si verò vnꝰ
iubet,& aliũ noĩat:dic vt.ſ.dixi in pluribꝰ dñis.Si verò ſtipulat̃,vel acqui-
rit ex re dñi.vel aliũde,nõ ex re fructuariorũ,ſilr dic:vt in gl.¶ Et prędi
b cta[b] ſunt vtilia†ad q̃ſtionẽ de monacho,cui cõmiſſum eſt regimẽ alicuius
6 eccleſiæ ab Abbate ſuo.Nã illud,qđ.d.monachꝰ q̃rit ex re eccleſię,quam
regit,vel ex opera ſua, q̃rit illi eccleſiæ quã regit:cũ ꝑdicta eccleſia poſſit
dici quodãmõ fructuaria dicti monachi.Ipſi em̃ eccleſiæ debet monachus
opari.Si verò q̃reret aliũde:tũc quæreret̃ eccleſię principali, cuius eſt mo-
nachꝰ,& ſub cuiꝰ obediẽtia durat.Et ſi eſſet ꝑpoſitꝰ regimini duarũ eccle-
ſiarũ,dicerẽ idẽ,qđ in ſeruo,in quo habẽt plures vſumfructũ:& ꝓbat̃ ex
tra de of.ord.c.ꝑſenti.lib.vj.niſi ex cã authoritate Abbatis poſſet cõuerti
in vtilitatẽ monaſterij.vt extra de offi.ord.c.q̃ꝫ tò.Et ꝑdicta intelligas vera
niſi trãſferat̃ ad regimẽ alteriꝰ eccleſiæ,taliter ꝙ liberaret̃ ab obediẽtia pri
mi monaſte.& Abbatis ipſius,tũc em̃ illi eccl'iæ ĩ quã transfert̃,oĩno quæ
reret̃,vt extra de priui.c.cum olim.& ibi per Inn.& alios doc.& . xviij.
q.j.c.ſtatutum.¶ Tertiò quęro,quid ſi ſeruus vnius ab aliquo,vel ab aliq-
bus bona fide poſſidetur.& aliquid ſtipulatur.vel acquirit,cui acquiret̃?
dic,vt in gl.hic.&.l.ſi alienus ſeruus.ſ.e.&.l.liber hõ.in prin.ſ.e.Et ꝑdicta
ſunt vtilia ad.q.de eo,qui verè eſt monachus vnius monaſterij,& ab alio
monaſterio bona fide,tãq; monachus retinetur,vt eodẽ mõ acquirat ea,q̃
quęrit,ſecũdùm quod dicimus in ſeruo bona fide poſſeſſo.Oĩa em̃ q̃ de
acqſitione ſeruorum dicunt̃,pñt intelligi de acqſitione:q̃ fit per monachũ
vt not.Inn.in.d.c.cum olim.extra de priui.Si autẽ mala fide detineret̃,tũc
abſq; dubio detinenti nõ quęreret̃:ſed monaſterio quęreretur,cuius verè
eſt monachus:vt.ſ.e.l.ſi ſeruus teſtõ.&.l.ſeruus meus.¶ Quartò quæro:
quid in libero homine,ſi ab aliquo poſſideat̃,vt ſeruus?dic vt in.l.liber ho
mo.ſ.eo.Et idẽ dicerẽ de eo,qui verè nõ eſt monachus,tñ vt monachus
ab aliquo monaſterio detinetur:per ea,quę dicta ſunt.¶ Quintò quæro,
quid de eo,qui eſt monachus,tñ nullius monaſterij? Rñ. qualiter poteſt
hoc contigere:& quid iuris ſit,dic vt dixi.l.proxima.

SVMMARIVM.

1 *Donatio,uel uenditio facta ab aliquo de omnibus ſuis bonis,qui poſteà commiſit delictũ,ob quod bona debẽt publicari,præſumit̃ frauduloſa.* LEX XL.

QVicquid. ¶ Licet ſtipulatio ſerui:& filij conferatur in
tempus exiſtentiæ ſui iuris,nihilominꝰ patri
& dño quęrit̃.h.d.¶ Op.de.l.quæ legata.j.de re.iur.Sol.aliud ĩ
legatis,aliud in cõtractibus.¶ Dicit̃ hic.ſi tamẽ do-
c lo malo.quid in dubio[c]?dicit glo.ꝙ in dubio pręſu-
mitur dolo malo.Facit.ſ.de pecu.l.ſumma cũ rõne ĩ
1 prin.Et per iſtã.l.dico.†ꝙ ſi vẽdo tibi,vel dono oĩa
bona mea,ſi contingat me committere aliquod ma
leficiũ,propter quod bona publicari debeant,certè
ꝑcedẽs donatio vel aliena.vr̃ facta dolo:vt hîc dico
plene in.l.poſt cõtractũ.ſ.de do.¶ Vltimò quæro,
qũo poteſt eſſe,ꝙ nõ ſit facta dolo malo.& ꝙ dolꝰ
non pręſumit̃,habes in.l.qdã cũ filiũ.ſ.de hęre.inſt.

De fideiuſſoribus & mandatoribus. *Rubrica*

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor & mandator in quo diſtent?*

1 ¶ †Q uærit gl.quæ differentia inter fideiuſſorem
& mãdatorem?Dicit gl.ꝙ fideiuſſor ſemper ſequi
d tur:mandator pręcedit:[d] vt in gl.ſed hoc videt̃ cõtra
l.pe.&.l.ſtipulatꝰ.j.eo.Sed Dy.ſuſtinet hoc modo,
ſi conſideras modum obligationis contrahendæ,&
tunc ante,& poſt poteſt accipi.ſi conſideras conue
niendi effectum,& tunc nõ poteſt:niſi poſt effectũ
obligationis principalis cõueniri.q̃ eſt ergo differẽ
tia?Et dic:fideiuſſor ante,& poſt:mãdator ante,vt ĩ
aut̃.eo.poſt prin.&.l.ſi verò.§.ſi poſt creditam.ſ.
manda.Item fideiuſſor obligatur verbis tantũ.vt.l.
ſi hæreditatem.§.j.ſ.man.&.l.Blanditus.C.e.&.l. v.
§.ſatiſacceptio.ſ.de verb.obli.Item mandator cõſen
ſu,vt.l.ſi hæreditatem.§.ſ.mand.Itẽ fideiuſſor actio
ne ſtricti iuris ex ſtipulatu tenetur,mandator verò
ex bonæ fidei iudicio,vt in dicta differẽtia apparet.
¶ Quæro,quid vult dicere rubrica dũ dicit, de fide
iuſſoribus,& mandatoribus?dicebat Roge.i.de fi-
deiuſſoribus mandatorum.q.d.de fideiuſſoribus,&
de his pro quibus,quis fideiubet,qui dicuntur man
datores.Sed gl.nõ ſtat in iſta.& meritò,quia de con
tractu mandati inter fideiuſſorem:& principalem
tractatur in ti.ſ.man.non hic,vnde dic,vt in gl.& ꝓ
batur.j.eo.l.ſi mandato meo.&.l.Vranius.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor poteſt accedere obligationi quæ ex maleficio naſcitur.*
2 *Obligationi naturali fideiuſſor accedit,niſi ſit pœnitus extincta.*
Ciuili obligationi,quando poßit fideiuſſor accedere?
Ciuilis obligatio tantùm,quòd naſcatur ex ſententia.

LEX I.

OMni obligationi.

¶ Omni obligationi & ciuili,& na
turali,poteſt accedere fideiuſſor.h.
d.cum.l.ſeq.¶ Opp.j.e.l.cũ lex &
l.non dubium.C.de legi.Sol.ibi nul
la eſt obligatio,quia lex reſiſtit,hic ſubeſt obligatio
ſecundum gl.& Ia.de Are.¶ Oppo.de.l.j.C.ne fi-
deiuſ.do.den.Solu.quòd ibi fallit.& hîc ponit ge-
nera ſiugulorum,non ſingula generum, quia omni
obligationi accedit non ſingulis obligationibus.

a ¶ Nominatus teneatur.& an literę mercatoris eum obligent?vide no.Spe.
de ob.& ſo.§.cõſequenter.verſi.ſed pone.in fi.In eo.ibi,& prędicta ſunt
vtilia ad.q.videlicet de eo.&c.vide in.c.j.de priui.in.vj. ꝙ ſiue acquirat
ex opera ſua,ſiue ex re,ſiue alio quouis modo,quod acquirit eccleſiæ:cuiꝰ
eſt curæ Præpoſitus,dummodo non habeat ſeparata bona.Idem tenet,li-
cet nõ alleget ita
Fede.de Se.conſi.
xxxv.quem ſeq-
tur.d.Ant.in.c.in
pręſentia.de pro-
ba.& idem quod
hîc tenet Bar.in.l.
ſed & ſi quis.§.in
terdũ.ſ.de vſufr.
b ¶ Et prædicta.
Not.ſi monacho
eſt cõmiſſa eccl'ia
qcqd q̃rit reſpe-
ctu illiꝰ eccleſiæ,
efficitur eccleſiæ:
ſi aũt quærit ex-
tra illã eccleſiam,
q̃rit principali.cu
ius eſt monachꝰ.
And.Barb.
c ¶ Quid in.Et no.
ꝙ.d.Ang.allega-
uit.l.ſumma cũ rõ
ne.ſ.de pecu.quę
facit ſin.ꝙ ſi qs in
tricat bona ſua,
vel libros rationũ
videt̃ in fraudem
creditorum face-
re,quod eſt con-
tra aliquos de Tu
ſcia.Item ſi alie-
nant meliorem rẽ
quã habent.facit
l.oẽs.§.lucius.ſ.
q̃ in frau.Andræ.
Barba.
c ¶ Quid in dubio
Vide.ſ.de verb.
obli.in.l.ſi filius.
in prin.& qđ no.
per Pe.& Imo.in
l.quodcunq;.in.§.
ſi quis ita.eo.titu.
d ¶ Mandator ꝑce-
dit.Quid ſi nõ ap
paret,quis primò
& qs poſt?Bar.in
l.ij.§.prius.ſ.de
vulga.& pupil.&
Imo.in.l.Mar.j.e.
in apoſtill.mag.
vbi habes,qñ non
apparet quis fue-
rit obligatus,vt fi
deiuſſor.& de ma
teria habes gl.in
aut̃.de fideiuſ.ĩ.§.
j.vbi de iſtis,&
de expromiſſo-
re,vide text.in.l.
ꝙ ſi non ſoluere.ſ.de pigno.act.Et fideiuſſor dicitur expromiſſor.l.in oĩ
bus.& ibi gl.& Bar.j.de ſol.Et quis ſit fideiuſſor,& quot oriantur obliga
tiones ex fideiuſſione,dic vt per Barto.in.l.reos.in prin.ſ.de duo.re.vbi
etiam ponit de titulo mãdati,circa idem.in prin.vide bo.gl.in aut̃.de fide
iuſ.in prin.Q uæ aũt ſit differentia inter fideiuſſorem,& mandatorem,
vide in.l.ſtipulationũ alię.in.§.ſtipulatio.de ver.obli.Et quis dicatur ſpõ
ſor,vel promiſſor indemnitatis,vide Bar.in.l.põt.j.eo.Et nunquid fide-
iuſſor de iudicio ſiſti:vel de repręſentendo aliquem,dicatur propriè fide-
iuſſor,vide in rub.poſt glo.ij.C.e.& ibi dicit,ꝙ oẽs iſti habent beneficiũ
diuiſionis Ange.in.l.v.§.j.ſ.de verb.obl.in.l.ſi quis ex his.ff.qui ſatiſ.co.
Et an in dictis conſtitutionibus habeat locũ beneficium diuiſionis,dic vt
l.fi.ſ.de conſtit.pe.Vnum adde,quod dixi.in.l.Lucius.j.eo.& de modis ĩ-
tercedendi,vide tex.& ibi Pau.de ca.in.l.lucius.j.eo.vbi alleg.gloſſ.in.l.
in perſonam.ſ.de pact.

a ¶Quæro:an ciuili. Vide Bal.in.d.l.si cui & q̄ est rō quare nō pōt qs cōstituere ciuiliter tantū debitum. habes.l.j.§.debitum.de constitu.pecu. vide ipse no.

b ¶Qui satisdare. An idē sit:& an sit verum siue scit, siue ignorat. an autem ista distinctio habeat locum, vide elegāter Bar.in.l.si cum dotē.§.si mulier.j.sol. mrimo. & Ange.in.l. qui debitorē. post gl. Imo.vero. sub dubio in dicto.§. si mulier. dicit, ꝙ ista differentia ꝓcedit in fideiussore, secus in delegante, per.l. inter causas.§. abesse.s̄. manda. Fortè tamen in causa dotis, dicit locū habere illam.l. Vel dic.C.si mulier bene dixit, ꝙ ex iusta ignorātia posset pati restitutionem in integrum ex clausula si qua mihi.arg.l.j.in fi. & in.l.sed & si ꝑ ꝑtorē.§.hęc clausula.ff.ex qb.causis maiores.sed teneas opi. Bar.per l.promittēdo.§.si à debitore.in verbo sciens.à cōtrario sensu.de iure dotium. Sed Pau. de cast. fuit ibi in alia opin. quam vide ibi per eum: q̄ parum valet. Idē tenet Bartolus. in.leg. Meuia. in principio. soluto matrimo.

c ¶Si sciuit. In dubio tn̄ ꝑsumit creditorē sciuisse illum fuisse inopē. arg.tex.in.l.q cū alio.ff.de reg. iu. Et hoc no.voluit Ang.in.l.j.s̄.si qs cau.

d ¶Hic sunt opin. Sed quid si mulier, vel minor accepit fideiussorē inhabilem sciēter qualiter succurretur? gl. formauit hoc dubiū & nō decidit.in.l.de die.§.si seruus.s̄.qui satis.cog.& ibi vide Barto.& hoc not.gl.in.l.minus.j.de re.iur. Et ista faciūt cōtra debitores, q dāt expromissores mercatores, quos sciunt de proximo decocturos æs alienū, seu vt dicit̄ falliturōs, vt non prosit eis ꝑpter dolū: sed remanēt obligati prima obligatiōe, vel saltē contra ipsos dat̄ actio de dolo. Ita dicit not. Bal. & Ang. ꝑ illū tex. cū ibi no.in.l.si cū dotē.§.si mulier.sol.mat. Sed limita no. secundum Imo, vt ibi per eū nisi iste delegans debeat habere tātūdē ab eodē mercatore in pecunia, qui delegauit, qa tūc cessat. licet etiam isto casu posset succurri: vt ibi ꝑ eum isti creditori. Adde Bar.in.l.singularia.si certū petat̄. Et dicta hic ꝑ Bart. intelligas secūdùm casum notabilē.i.l.si pupilli.§.soror.j.de solu.& quod ibi Bar.in ea.l.§.fi.nisi inopia superuenerit post delegationem, vel cessionē, qa tūc indistinctè est periculū eius, cui delegatur, vel cedit̄: vt ibi: quod nota.& no. Bar.in.l.prętoriæ.l.ij.de præto.stu.& adde Bald. & Ange.in l.si quis.ff.si quis in ius vocatus non ierit.

¶Adde, quòd ꝑ hāc.l. Bal. cōsuluit in ciuitate Anconę: cū datia licitarent̄ vltimatè, duo licitassent, sed vltimis plꝰ obtulisset, & tpe vēditiōis fiēdæ iste vltimꝰ nō fuit repertus in patria, & reperiebat̄ nō idoneꝰ cōueniēdo, penultimus licitator dicebat se liberū ꝑ vltimā licita. ipse r̄ndit penultimū teneri, qa paria erāt nō subesse licitatorē: & esse nō idoneū, vide eiꝰ cō sil.cxxiij.j.libro.

1 ¶†Quæro:an obligationi, quæ ex maleficio nascit̄ possit fideiussor accedere. Gl. dicit ꝙ sic, non allegat. Probatur in.l.græcè.§.sed & si ex delicto.&.l.si à reo.§.fi.j.eo.titu.glo.no.in.§.j.institu. eodem.

2 ¶†Secundò quero, an obligationi naturali tātùm possit accedere fideiussor? Certè sic: vt hîc:&.l.ij.& l.fideiussor.§.ij.&.l.Marcellꝰ.j.eodē. quod intellige nisi esset talis naturalis: cuius effectus esset extinctꝰ. vt.j.eo.l.si quis postq̄.

3 ¶†Quæro an ciuili[a] obligationi possit accedere fideiussor, & glo. dicit, ꝙ sic.C. de nō nu.pe.l.si cui. Cōtrariā gl. habes in.l.si stipulatus.j.eo. ¶Aduerte.d.Dy.dicit melius, q̄ Pe.quędam est obligatio ciuilis, q̄ habet effectū exactiōis vt obligatio ex s̄nīa. Ista habet vīculū ciuile: nō naturale, vt.l.Iul.de cōd.inde. licet quidā dicāt, ꝙ ēt naturale, si nō appellet̄: vt.l.ab eo.C.quo & q̄n iud. Sed cōis opi.est ꝙ ciuilis tm̄ nascat̄. & ī hoc pōt īteruenire fideiussor, vt.l.iiij.§.si ex cōuentione.s̄. de re iud.&.j.eo.l.græcè.§.& post litē. Quędā est, quæ nō habet actionē, quia reꝰ habet exceptionē nō numeratæ pecu.& nō pōt accedere fideiussor, vt.l.si stipulatꝰ.j.e.ti.& ibi no. Quod intellige in effectu quia ipso iure teneret̄, sed habet exceptionē, sicut ipse principalis, vt no.gl.j.e.l.fideiussor.§.fideius.& insti.e.ti.§.j.& ibi gl. exprimit, ꝙ fideiussor habet illā exceptionē, quā habet principalis. ¶Sed cōtra prędicta op. quia videt̄ cōtra.l.iij.§.j.s̄.de cōsti.pecu. Sol. si actio ciuilis subest, naturalis verò de iure ꝑtorio est sublata, pōt fideiussor accedere ꝑ stipulationē sed ei cōpetit exceptio, q̄ & principali, sed cōstitui nō potest, Ratio est, qa cōstitutio fuit īducta ex edicto prætoris, sed vbi nō est debitū de iure prętorio, tunc cōstitui nō pōt, vt in cōtrario. facit.§.de cōsti.insti.de actio. ¶Quæro an ꝓ eo, qui tenet̄ offō iudicis possit accedere fideiussor. dicā.j.e.l. Marcel.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus ex contractu commodati & depositi qualiter teneatur, & fideiussor accedat.*

2 *Seruus obligatur naturaliter in omnibus casibus in quibus liber obligatur ciuiliter & naturaliter.*

LEX II.

ET commodati.¶†Quero, qualiter ex cōtractu depositi, & cōmodati teneatur pupillus? Et dicit gl. ꝙ si dolo fecit ꝙ tunc teneatur naturaliter & ciuiliter, vt.l.j.§.an in pupillū.s̄.depo.& si est factꝰ locupletior, vt.l.j.ī prin.s̄.cōmo.& indistinctè fideiussor tenet̄. Sed qd si non dolum, sed culpam cōmisit? Et dicit glo. ꝙ in cōmodato tenetur naturaliter propter culpam, in deposito nō tenetur naturaliter, ꝓpter culpam, nisi ex dolo. Quid vult dicere ista gl. vos habetis vnā regulā, ꝙ in quibꝰ maior tenetur naturaliter & ciuiliter: in illis pupillꝰ tenet̄ naturaliter tātùm: vt.j.tit.j.l.j.& dicam ibi, ꝙ in cōmodato maior tenet̄ de lata & leui culpa ciuiliter, & naturaliter: ergo minor tenet̄ de lata & leui, naturaliter tātùm eodē modo: sed fideiussor tenet̄ ciuiliter. In deposito maior nō tenet̄, nisi ex dolo: & per consequēs fideiussor: sed certè in deposito venit ista culpa latior & culpa lata: vt.s̄.de po.l.qđ Nerua.&.C.depo.l.j.& istis casibꝰ pupillus tenetur naturaliter, etiā fideiussor accedit.

2 ¶†Quæro, quid de seruo? R̄n. idem secūdùm gl. regula est, ꝙ in omnibꝰ in quibꝰ liber homo obligat̄ naturaliter, & ciuiliter, seruꝰ obligat̄ naturaliter tātùm. Probat̄ de pecu.l.nō solùm.§.fi. ¶Quero, q̄n cōmodū est pupillo, qualiter tenet̄ fideiussor? respō. in cōmodato duæ cōtrahūtur obligatiōes. vna est prīcipalis ad rē restituēdā: & in ista prīcipalis tenet̄, si rē habet: qa in hoc locupletior dicit̄.l.iij.in pri.s̄.cōmo.&.l.depositi.s̄.de pecu. Itē dolo facit, si rē quā habet, nō reddit.l.j.§.fi.depo.& eodē mō tenebit̄ fideiussor. Quedā est obli. quę cōtrahit̄ secūdariò, rōne doli, vel culpæ admisse, circa rei deteriorationē: & in ista prīcipalis tenet̄ naturaliter rōne doli, vel culpæ, meritò etiā fideius. eadem rōne tenebit̄.l. fideius. obligari.§.j.e. In deposito verò circa obliga. principalē ad rē restituēdā, idē qđ.s̄.ꝑ easdē.ll. sed in oblig. accessoria prīcipalis depositariꝰ solùm de dolo, & lata culpa tenet̄: eodē mō fideiussor: quia nō pōt teneri in plus, q̄ principalis: vt.l.grece.§.illud.j.e. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, quæ non potest de iure impleri, sufficit si de facto impleatur.*

2 *Fideiussor, qui de facto cōueniri hoc pōt, de iure sic dicit̄ de iure cōueniri nō posse.*

3 *Actio de peculio ex facto serui datur, si fideiussit in causa peculiari.*

4 *Actio, de peculio, quibus casibus datur ꝓpter cōtractū filijfa. & quid sit hoc dicere?*

5 *Mulier fideiubens nō iuuatur Velleiano ipso iure, sed ope exceptionis.*

6 *Fideiussorem inhabilē, sibi non præiudicat, qui ignoranter accepit.*

7 *Fideiussorem inhabilem qui dat, ut dicatur satisfecisse, an distinguatur, siue sciuerit siue ignorauerit? & nu.9:*

8 *Ignorantia iuris, & non facti, an hoc casu toleratur?*

10 *Mulier potest Velleiano renuntiare.*

11 *Fideiussorē qui dare tenetur dā do clericū liberat̄, dummō nō det de iudicio sisti.*

12 *Fideiussorē si qs dedit: q effectus est nō soluēdo, tenet̄ iterū satisd.* LEX III.

b QVi satisdare.[b] ¶Qui dat reū illū, qui nō pt̄ conueniri: vel nō est spes, vt fiat idoneus ~~statu mutato~~ [non], nō videt̄ satisdare: aliàs secus. h.d. Dicit hîc, ꝙ nō sufficit satisdare de facto. Cōtrà de.l. Meuius.s̄.de condi.& demon. Gl. nō soluit. sed dic:

1 †ibi erat talis cōditio, quę de iure ipleri nō pōt. vnde sufficit, si de facto fiat.l.mulier.§.pe.s̄.de cōdi.insti. hîc poterat impleri de iure. Dyn. hîc dicit, ꝙ debet dari fideiussor, qui possit cōueniri, & obligari.

2 ¶†Quero, qd si dat aliquē, q posset de iure, sed nō de facto cōueniri? Gl. dicit, ꝙ videt̄ ac si de iure nō posset cōueniri: vt.l.ij. in principio.s̄. qui satisd. cogā.& ibi glo.

3 ¶†Quæro, in quibus casibꝰ det̄ actio de peculio ex facto serui? Breuiter si ī causa peculiari fideiubet, tenet̄: aliàs nō: vt.l. licet.§.ij.s̄.de peculio.

4 ¶†Quero, ī qbus casibꝰ actio de peculio det̄, propter cōtractū filij? dic: vt ī gl. ¶Sed quero, qd hoc est dicere? qa video ꝙ filiusfami. obligat̄ ex cōtractu suo ciuiliter, & naturaliter: vt.l.filiꝰ.C.e.&.l. licet.§.si filiꝰ.s̄.de pac. qd ergo ad rhūbū, si nō habet peculiū: qa idē est in eo, qđ ī debitore, ꝙ nō est soluēdo. Breuiter Iaco. de Are. dicit, ꝙ aliud est in filio, q̄ ī alio debitore: qa rōne, pristini statꝰ, nō pōt pręsumi, ꝙ posset effici diues: cū secūdùm ista tēpora acqreret patri hodie, quo ad vsumfructum: ī alio est spes, ꝙ fiet diues: vt.l.si defunctꝰ.C.ar.tu.l.cura.§.deficientiū.j.de muneri.& ho.

5 ¶Dicit̄ hîc, ꝙ mulier iuuat̄ velleia.†Quæro, an ipso iure sit tuta? Gl. dicit, ꝙ tenet̄, sed ope exceptiōis fiet tuta. vide gl. q̄ icipit hæc nō tenet̄. cōtrariā glo. habes.C.de repu. q̄ fiūt ī iudicio.l.j. Ista gl. hîc ē vera. probat̄ ꝑ tex.l.si mulier in iure.ad velleia.&.l. Stichū aut pāphilū.j. de so.§.aliq̄n. Hodie fallit ī casibꝰ positis ī l.antiquæ.C.ad vellei.

6 ¶†Quero hîc dicit̄ cōprobauit &c. an idē sit, si sciuerit, siue ignorauerit: & gl. dicit hîc

c maxīe si sciuit[c]. q.d. siue sciuerit. siue ignorauerit, idē. Cōtra no.& meliꝰ ī l.iter cās.§.abesse.s̄.mā.& ī.l.si is à quo.§.fi.s̄.vt ī possef.le.& tex.& gl.i.l. si qs stipulatꝰ sit Stichū: aut Pāphilū.§.fi.s̄.de ver.ob. scilicet ꝙ nō piudicat̄ ignorāti.& hoc tenet Dy. facit.s̄.so.ma.l.si cū dotē.§.si mulier.&.s̄. de iu.do.l.ꝑmittēdo.§.fi.à debitore. Et hoc cōiter tenēt oēs doc. qđ qualr̄ ꝓcedat dicā statim.

7 ¶†Quero, vtrū prīo casu huiꝰ.l. q̄n dedit fideiussorē ihabilē cōueniēdi facultate debeat distīgui: an qs accepit sciēter, aut ignorāter

d de hoc ī gl. Hîc sunt opi.[d] Nā gl. q̄ icipit sic.s̄.&c dicit maximè si ignorāter accepit talē. q.d. idē siue sciēs: siue ignorās acceperit. Et idē siue errauerit ī iure, siue ī facto. & hoc ī prīo casu legis secūdùm quosdam, vt dicit̄ ī vlti. gl. hîc.

8 ¶†Et no. hic, duo mirabilia, ꝙ tolerant̄ ignorātia iuris: sed facti nō. quasi dicat ī prīo casu errās ī iure nō sibi piudicat, ī secūdo errās ēt ī facto piudicat sibi. Sed hoc vltimū nō ē verū, secūdùm opi. Dy.& aliorū. vt.s̄. dixi.&.j. declarabo. Aliꝗ dicūt: ꝙ ēt in.j.casu.l. debet ītelligi de errāte ī facto. qđ dic, vt ī gl. Quid dicemꝰ? certè gl. q̄ est in.l.j.si qs ī ius voca. non ierit. in fi.ij.glo. tenet ꝙ in.j.casu huiꝰ.l. etiā ī sciēte sibi nō piudicet. Sed q̄ posset esse rō? dicūt qdā: rō est qa in primo casu offendit̄.l. in secūdo casu homo. arg. de iure patro.l.si libertꝰ.s̄.de pac.l.ius publicū. Sed certè pōt bñ offendi.s.ab eo in cuiꝰ fauorē est inducta: vt.C.de pac.l.pe. Pretereà ē expsū, qa recipiēdo nō idoneū eo mō quo dicit̄ ī.j.ꝑte huiꝰ.l.possūmihi piudicare: vt l.si titiꝰ.j.e.ti. ¶Vn̄ posses asignare aliā rōne, q̄ colligit̄ ex.l.si nomē.s̄. de hære. vel

a ¶ Sed contra.Idem vult Ang.in.d.l.quoties.
b ¶ Quæro.Idem dicas in eo,qui fideiuſsit cum iuramento:vt dixi poſt Bar.in.l.j.s.ſi quis in ius voc.non ierit.
c ¶ Quæro quid.Vide gl.in.d.l.j.vbi gloſſ.videtur mihi loqui, ſecundùm vnam ſol.vide remiſsiuè Alex.in.l.ij.in fi.prin.qui ſatiſd. 3.

hære.vel act.vend.Nam in primo caſu huius.l. qui
dat talem fideiuſſorem.,nihil agit,nec debitorem cō
ſtituit,vt.l.debitor.j.de verb.ſig.ſecus ſi eſt idoneꝰ
facultatibus,quia debitorem eſſe certum eſt,vt.d.l.
ſi nomen.Sed hoc videtur contra prædictam.l.ſi no
men.ibi,dum dicit niſi aliud conuenit.& contra.l.
ſi Titius.j.e.Quid ergo dicemus?Reſpondeo,ꝙ pri
cipium huiꝰ.l.poteſt itelligi in ſciente: & ignorāte,
& eodē modo finis prin.prout loquitur in ignorā
te planum eſt:prout loquitur in ſciente,intelligas de
ſcientia ſimplici: abſq; dolo creditoris recipientis.
Nam ſi eius dolo talis fideiuſſor interceſsiſſet, ſibi
præiudicaret:vt.d.l.ſi Titius.vel ſi ſpecialiter fuerit
actum.aliâs ſimplex ſcientia non noceret: vt.d.l.ſi
nomen.Item finis poteſt intelligi in ſciēte:& ſecun
dum hoc non contineret dubitationē,vt.l.ſi ab arbi
tro.s.qui ſatiſ.co.vbi hoc eſt expreſſum,vt hîc. Itē
poteſt loqui in ignorante.& tunc dico,ꝙ videt eum
approbare quo ad hoc,vt amplius non poſsit age
re,vt ſatiſdetur,vt hîc,quia promiſsionē impleuit.
Sed poteſt agere ad intereſſe:quatenus fideiuſſor da
tus nō eſt ſoluendo: vt.d.l.ſi quis ſtipulatus.§.fina.
a s.de verb.obliga.¶ Sed contra [a] prædicta vr.l.ſi is
9 à quo.§.fi.in prin.vt in poſ.le.Sol.†Aut quis tene
tur ſatiſdare iure actionis:& tunc dando nō idoneū
facultatibus,liberatur à prima obligatione, & tenet
ad intereſſe:vt dictum eſt.Fallit.s.ſol.ma.l.ſi cū do
tē.§.ſi mulier fauore dotis: vt ibi no.Sed quādo qs
tenet ſatiſdare officio iudicis: tūc ſi dedit in idoneū
ignoranti,nō liberatur: quia adhuc durat æquitas,
quæ officium iudicis mouet:vt.d.l.ſi is à quo.§.fi.&
d.l.ſi ab arbitro.§.fi.& ſic debet ītelligi.l.quoties.&
b l.de die.§.j.qui ſatiſdare cogātur.¶ Quæro [b]: quid
10 †ſi mulier renūtiat velleiano.Puto quòd ſufficiat ſe
cūdū opi.cōmunē:quæ tenet ꝙ poſsit renūtiare.ar.
11 ꝓ hoc.s.ſi quis in ius voca.non ie.l.j. ¶ † Quæro, [c]
c quid ſi dederit fideiuſſorem clericum? videt ꝙ non
valeat:vt in primo caſu huiꝰ.&.d.l.j.s.ſi quis in ius
voca.nō ie.& qđ no.in.l.quoties.s.qui ſatiſda.cog.
Sed credo,ꝙ illud ſit verum in fideiuſſore de iudi
cio ſiſti: qa oportet,ꝙ ſit eiꝰ fori,in quo agitat iudi
cium:ſecus in ſimplici fideiuſſore. Sufficit enim ꝙ
12 poſsit ſine exceptione conueniri. ¶ †Quæro:an ſi
talis fideiuſſor datus efficitur poſteà non ſoluendo,
debitor debeat iterum ſatiſdare? Rñdeo non,p.l.ſi
nomē.s.de hære.vel act.vē.&.j.de ſol.l.ſi pupilli.§.
d ſoror.[d]Nec ob.l.ſi is à quo.ī fi.&.l.ſi ab arbitro.ī fi.
s.qui ſatiſda.co.&.l.ꝑtor.§. añ pe.s.de ope.no.nun.
qa ibi loquit,qñ qs tenet ſatiſdare officio iudicis.
Vnde ſtatim cum deſinit eſſe cautū,ſupuenit æqui
tas,ex qua orit officiū iudicis.ſed qñ debet iure obli
gationis,quę eſt extincta ſatiſdatione,non poteſt ꝓ
pter ſuperuenientem inopiam reuiuiſcere.

SVMMARIVM.

1 *Fideiubens pro alio,quòd habeat actionem mandati, & neg.geſt.*
2 *Fideiubens pro alio,non accipit fideiuſſorem,ſed promiſſorem de indemnitate.*

LEX IIII.

POteſt. ¶ †No.ꝙ fideiuſſor habet qñ
q; actionē mādati, quandoq;
actionem neg.geſt.quod dic,vt in glo.Itē
2 aduerte,†ꝙ hodie nō eſt quaſi in vſu,ꝙ talis fideiuſ
e ſor accipiatur,ſed magis accipitur promiſſor: [e] qui
de indemnitate promittit qui promiſſor differt à fi
deiuſſore,vt.C.ſi mater indē.promiſerit.l.j.&.ij.&
s.ad velleia.l.tutor.in prin.

Fideiuſsor. Hunc.§.intellige, qñ actio eſt trāſitoria,de ſui natura cō
tra hæredes;aliâs ſecus,vt no.inſti.e.§.fideiuſſor.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor,qui ſuccedit principali an ſit tutus beneficio inuentarij?*

LEX V.

GEneraliter. Obligatio principa
lis extinguit acceſſo
riam,ſi in eadem perſona cōcurrāt, ſecus ſi
in duabus obligationibꝰ paris potētię. h.d.cū.l.ſeq.
¶ Opp.de.l.hæres à debitore.§.ꝙ ſi hic.s.e. Solut.
f Fideiuſſoria extinguit [f] per principalē,qñ principa
lis eſt valida:aliâs ſecus,vt in cōtrario,& ex hoc ar
2 guitur.†Fideiuſſor ſuccedit reo principali.& inuen
g tariū fecit, [g] modò creditor cōuenit fideiuſſorem ex
obligatione principali,cōtra quā opponit bñficiū
inuētarij,ſi ex obligatiōe fideiuſſoria cōuenire vult
eū creditor,tūc dicit fideiuſſor peremptā eſſe ex cō
fuſiōe.Sed Dy.dicit,ꝙ eſt cōfuſa inqtū pōt cōſequi
ex bonis debitoris,aliâs nō,vt.d.l.hæres à debitore.
§.ꝙ ſi hic ſeruus.&.l.debitor.s.de ſepara. & ibi de
hoc.Et hoc vult ne bñficium fideiuſſoris,in alterius
præiudiciū vertatur,vt.l.nec auus.C.de emā.lib.Di
cā pleniꝰ ī.l.Stichū aut Pāphilū.§.qđ vulgo.j.de ſo.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes duæ principales cum reſident in una perſona,an electione unius,alia tollatur?*

LEX VI.

SI reus ſtipulandi. ¶ Not.
†ꝙ natu
1 ra duarū obligationū reſidētium in vna &
eadem pſona,hæc eſt,vt p cōteſtationē litis vna ele
cta,alia tollat.¶ Cōtra de.l.itē illa.in fi.s.de cōſtit.
pe.So.ſecundùm Dy.hic ſunt ambæ principales,ibi
vna principalis,& alia acceſſoria.Sed hoc non pla
cet.Quare dic,duæ principales obligationes paſsi
uè non tollunt electione,vt ibi.&.l.ij.s.de duo. reis.
hic in obligationibꝰ actiuè dantur.¶ Opp.de.l.ſi is
qui Stichū.s.de act.& oblig.Sol.hic pariter erāt duę
obligationes principales,& contra eundem,ibi ve
rò duæ principales & contra diuerſos.

LEX VII.

STipulatus ſum a reo. Con
tinuatur cū.l.ſeq.¶ Quæro,an pro obli
gatione ciuili poſsit accedere fideiuſſor?
Et gl.dicit ꝙ nō.dic vt dixi,s.eo.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor de iudicando ſoluendo,an teneatur perempta inſtantia,& an poſt appellationem?*

LEX IX.

GRæce.
1 Et poſt. ¶ Poſt †litis cōteſtatio
i nē pōt accipi fideiuſſor
h fideiuſſor de iudicio ſiſti [h],non tenetur [i] poſt ſenten
k tiam [k].h.d.& hic eſt caſus,qui bene non reperit ali
l bi.[l] ¶ Oppo.C.eo.l.pe.glo.multum [m] ſe inuoluit.
m Pe.dicit,& bene,ꝙ qñq; actor eſt ſolicitus in proſe
n quēdo litē,& tūc tenet, [n] donec durat lis, [o] vt hîc. ali
o quando verò actor eſt negligens:& tunc liberatur

d ¶ §.ſoror.& ibi vide qñ cedo tibi actiōes cōtra aliquē nūqđ illud piculū illius nominis pertineat ad ceſsionarium.
e ¶ Accipit ꝑmiſſor.No.de ꝑmiſſoris īdēnitate: & ille ꝓpriè appellat ſponſor.quod no.de quo vide in l.j.C.de cōue.fiſci debitoribꝰ.lib.x.&.s.de duobꝰ reis.in.l.iij.in prin.& ibi dixi.
f ¶ Fideiuſſoria extinguit. Adde ꝙ regula huius.l.vr limitāda vltra hîc not.niſi ſup fideiuſſoria ſit lis conteſt.p text.no.ī.l.ſeruus.§.j.s.de inſa.ſecūdum Ang.hic,& in.d.l.ſeruꝰ & ibi Bal.& vide Pau.de ca.hîc & qđ in ceſsionario ſuccedēte poſt li.cōte.cedenti vide Bal.in.l.j.ī pe.co.ī.viij.q.C.de act.& obli.& ibi etiā qđ ecōtra.in.v.q.
g ¶ Inuentarium feci.Si fideiuſſor ſuccedit prīcipali cū bñficio inuētarij.Adde Cy.in.l.fi.in.§.cōputatione.C.de iure delib.& alios doc.in.l.debitori.C.de pac.Et de hac materia per Bal.ī.l.ſi vxor de bo.aut.iu.poſ.& cū Bart.tranſit Saly.ī.d.l.debitori.C.de pactis.& ibi p Pau.de ca.ī fin.& vide in.l.ſi mādato meo.j.e.& ibi Pau.de ca.
h ¶ Iudicio ſiſti.Sed quid ī fideiuſſore de defendendo? dic idē,ꝙ non tenet poſt ſñiam.l.cū qrebat.& ibi Bar.in fi.princ.j.iudi.ſolui.& vide Pau.de ca.hîc,qui dicit,ꝙ qui promittit defendere:promittit ſiſtere &c.circa prin.ibi non tenetur poſt ſententiam.quod eſt verum,etiam ſi promiſiſſet eum exhibere,parere mandatis curię,vt tenet Bal.in addi.Spec.in ti.de no.oper.nuncia.in.j.col.licet indeciſum relinquat in.l.eum pro quo.s.de in ius voc.& vide ibi Alex.& vide in.l.ij.§.fi.qui ſatiſda.cog.
i ¶ Non tenetur.hoc verum,niſi promiſiſſet eum repręſentare toties quoties ſibi videbit.de quo in.l.ſi qs.j.de cuſt.reo.& no.ī.l.ij.§.fi.ſt.q ſatiſ.co.
k POMATES.¶ Poſt ſñiam.vide pro limitatione Fely.in.c.in nomine domini.ij.col.de teſt.& vide Alex.in.l.ij.§.fi.qui ſatiſ.cog.

l ¶ Non reperitur alibi.Adde ſimilem caſum in.d.l.j.in princip.ſi ex noxa.cauſa aga.iuncta gl.parua in ver.iudicium.& ad hoc vltra tex.vide bar.in.l.vlti.C.eo.tit.
m ¶ Gl.multum.Item hîc tenet Bar.in.l.ſiue.s.qui ſatiſda.cog.& vide ī iſta materia omnino Alex.in.l.ij.§.fi.eo.ti.
n ¶ Tunc tenetur.Limita,quod hic dicitur:niſi iam eſſet cōmiſſa ſtipulatio,quid licet ꝑ uētū ſit ad ſñiam nihilominus ſtipulatio iam commiſſa dicat.Ita dicit Ang.in.l.ſi verò.in prin.q ſatiſ.cog.& ibi remitit.Alex.
o ¶ Durat lis.Quid ſi dixi: promitto pñtare toties,quoties opus fuerit.dicit Ang.ī.l.ij.§.qui exhibēdi.j.de cuſto.reo.& in.l.ſi finita.in prin.s.de dā.īfec.ꝙ liberabit exhibendo bis,licet multi illud dictum nō ſequant.Quid ſi ꝓmiſi aliquē pñtare ſimpľr,& eum ſemel pñtaui: an ſim liberatꝰ.dic ꝙ ſic: gl.eſt mēti tenenda.in.l.duobus.§.ſi ei q.de iureiur.in gl.in ver.exhibuerint.quæ fuit ex īuentionibus do.Bene.de plū.pro quo bene facit,quod no.p Bar.in.l.dotis.s.de iur.do.& in.l.eū q Calendis.de ver.obl.ī.l.boues.§.hoc ſermone.de verb.ſig.p Bar.ī.l.j.j.ad le.Iul.maie.De cuiꝰ intellectu vide Ale.in.l.ij.§.fi.q ſatiſ.cog.s.Et qđ ſi promiſit ſiſtere quoties placuerit vſq; adeq; tū tps durat iſta ꝓmiſsio? vide Bar.ī d.l.ſi qs reū.j.de cuſt.reo.& quod ibi no.Bar.de diſpoſitiōe toties.& Ang.in.d.l.ſi finita.ī prin.& no.gl.in.l.cūq ō.C.de leg.& Bal.in.l.j.C.de his,q̄ pœnę nomi.& p p̄dicta vr text.intelligi hic,qñ ꝓmiſsio facta eſt de iudicio ſiſti.pro pñte in iudicio,ſecꝰ ſi eſt facta pro eo:q nō venit ad iudiciū,ſed dedit fideiuſſores de pſtādo.Nā p primā pñtationē fideiuſſor eſt liberatꝰ,ita loqt ti.s.ſi qs in ius voca.nō ierit.& ita declarat Bart.in.l.j.in prin.s.ſi qs in ius voc.nō ierit.& dicunt doct.in.d.l.ij.§.fi.q ſatiſd.cog.Et ad p̄dicta adde,q̄ dixi.j.in.d.l.ſi qs reū.de cuſto.reo.& p Ro.in ru.C.de carb.edic.in.ij.char.Adde,ꝙ promittēs pñtare toties quoties nō liberet pñtando,tenuit idē Alex.cōſi.xcv.&.cxliij.ij.lib.& Ro.cōſi.xv.ſequitur Ang.Quid ſi quis promittat ad oēm reqſitionē iudicis præſentare aliquē:an liberetur præſentādo non requiſitus.vide Ro.cōſil.cxxxvij.

a ¶ Cursu temporis. His etiam secundùm Ange.in.l.seq.qui satisdare cog. Adde gl.insti.de fideius.in.§.sed hodie. Adde Bal.cõsi.cclxxij.incip.ꝓponit.ij.lib.vbi ponit,an fideiussor, qui promisit expensas: si actor succumbet in causa,teneatur,si instantia pereat.

b ¶ Iudicio sisti. Adde Bar.in.l.ij.in.j.col.j.iudi.solui.vbi vide.

spatio duorum mensium nisi in causa publica. vel ĩ
scriptis sit fideiussor. ¶ Quæro,quid si nõ est sñia
a lata,sed cursu temporis[a] est perempta instantia? dic
ꝙ non tenetur, vt no.glo.in.l.pe.C.e.l.si seruus.s.de
diuer.& tempo.præscri.l.cũ lite mortua.j.iudi.sol
ui. ¶ Quæro: quid si est appellatũ: an teneatur post
appellationem fideiussor iud.so. Est gloss.in.l.cum
b apud.j.iudi.so. In fideiussore de iudicio sisti[b],gl.ha-
bemus in cor.de his, qui ingre.ad appel.col.v.in prĩ
cip. ¶ Quæro, vtrum fideiussor de iudicio sisti pa-
tiatur executionem, dicã in.l.j.j.iudi.solui.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest teneri in grauiorem causam, quàm reus principalis.*
2 *Fideiussor, qui promisit.xx.cum principalis decem promisisset, non obligatur.*
Negatio postposita signo uniuersali, facit æquipollere suo contrario.
Dictio omnimodo, sine non, quid operetur? remißiuè.
3 *Vtile per inutile, quando uitietur.*
Obligatio dicitur diuidua, & indiuidua, secundum rem, super qua interponitur.
4 *Indiuiduum, dicitur altero de quatuor modis.*

Illud commune.

¶ Iste.§.est subtilis. fideiussor nõ
potest teneri in grauiorẽ causam, ꝙ̃ reus principa-
lis: sed in leuiorẽ sic.h.d. ¶ Opp.de.l.ij.s.eodẽ.&.l.
1 proxi. Respondeo.† fideiussor non potest accedere
in causam grauiorem, altero de quatuor modis: sci-
licet re, loco, tempore, & causa: vt instit.de actio.§.
plus autem. & glo.hoc dicit, & melius in.l.si pupil
2 lus.s.de verb. obli. ¶ † Quæro, principalis[c] promi-
c sit.x. fideiussor.xx. an in aliquo teneatur fideius-
sor? Et gloss.hîc, & omnes communiter tenẽt quòd
in nullo teneatur. Et hoc probatur: quia hîc dicit
omnimodo eos nõ obligari, & format Dy. q.nega-
tio postposita signo vniuersali, facit ęquipollere suo
cõtrario: vt.l.legitimos.§.an ego.s.de leg. tut.&.l.
in bello.§.j.j. de capti. sed hîc postponit̃ signo vni-
uersali: ergo &c. Iac. de Areti. dicit omnimodo nõ.
id est nullo modo: & probat̃ per.l.iij.§.j. in fi.s.de
admi.tu. &.l.iiij.§.j.rem pupil.sal.fore. De signifi-
catione omnimodo, sine non. habes in tex.in.l.si cũ
exceptio.§. quatenus.s.quod metus cau. in duabus
gloss. ¶ Secũdò probatur opi. Ioan. fideiussor non
potest in plus teneri tempore.in.l.proxima.&.l.fi-
deiussor obligari.§.j. ergo nullo modo tenetur in
quantitate. & glo.tenet in.l.pecunię fœnebris.in fi.
d s.de vsur.& insti.e.§.fideiussor.& ista est vera opi.[d]
3 Ad cõtraria† respondeo. primò facit cõtra: vtile per
inutile nõ potest vitiari. vt.l.sancimus.C.de dona.&
c.vtile. extra de regu.iur.lib.vj.&.l.j.§.sed si mihi.s.
de verb.oblig. Dy. dicit, ꝙ obligatio est rẽs incorpo
ralis: & per cõsequens indiuidua: vt.l.j.§.si vsusfruc.
s.ad le.falcid. si indiuidua vtile per inutile vitiatur:
vt.l.j.§.illud.s.de aqua quoti.& ęsti. &.l.pecunię.s.
de vsur. Istud est nihil dicere: quia obligatio cense-
tur diuidua, & indiuidua, secundùm rem super qua
interponitur: vt dicit ipse Dyn.in.l.eadẽ.§.Cato.s.
de verb.oblig. sed res super qua interponitur est di-
uidua: ergo &c. Gu. de cug.in.l.certi condictio.§.
quoniam.s.si cer peta. dicit, ꝙ hîc erat indiuiduum
ratione formæ: quia text. disponit hîc super forma
ipsius obligationis. qualiter fiat: & hîc actus dicitur
indiuiduus: & ideo vtile per inutile vitiatur. hoc te-
net Iaco.but. sequendo opi. Gul.& solu.huius Bro-
cardi vtile per inutile, ponit Dy.in.c.vtile per inuti-
le.extra de regu.iur.lib.vj. Cyn. in.l.sancimus.C.de
dona.& Gul.hîc, & in.d.§. quoniam. Tu dic tenen-
do gl.in.l.pecuniæ.s.de vsu. Aut loquimur in indi-
uiduis, & nõ separabilibus: & vtile per inutile vitia-
e tur. Aut loquimur[e] in diuiduis, & separabilibus: &
tunc nõ vitiatur. & probatur in.l.j.§.illud.&.§.Tre
4 batius.s. de aqua quo. & æsti. ¶ Et dicitur† indiui-
duũ altero de quatuor modis. quoddam est indiui-
duum, hoc est inseparabile de natura: vt.d.§.illud.&
§.Cato. Quoddã est indiuiduũ ratiõe volũtatis con
trahentium: vt.l.Pedius.s.de arbi. Quoddam est in
diuiduum ratione dependẽtiæ: vt principale, & ac-
cessoriũ: vt.l.tũc inutile. de pecul. leg. Quoddã est
indiuiduũ ratione formæ: vt hîc.& ista erant verba
Iac. but. ¶ Opp.secundò de.l.hactenus.in fin. cum
l. seq.s.de consti. pecu. Solu.aliud in constituta pe-
cunia: vt.l.si verò.§.si post creditam.s.mãda. ¶ Op.
de.l.pecuniæ.s.de vsur. Solu.ibi in separabilibus.
¶ Oppo. de.l. rogatus.s.manda. Solutio, ibi inter-
cesit in maiorem quantitatem, quàm sibi manda-
tum esset: non in maiorem, quàm principalis tenea
tur. ¶ Opp. de.l.si à reo.j.responso.j.eod. Solutio.
ibi pendente conditione nulla est obligatio: & ideo
durior iudicari non potest. ¶ Oppo. de.l.iij.&.iiij.
s. manda. Solutio.ibi in his, qui inuicem tenentur,
& tenentur actione mandati, non principaliter, sed
accessoriè.

Si quis Stichum.

¶ Alternatiuę obligationi non
potest accedere fideiussor. hoc.d. Gloss. hîc nihil
f dicũt. Text. innuit[f] hîc, ꝙ vna & eadẽ sit obligatio
principalis, & fideiussoria: vt in versicu.sed quia in
alia &c.tex.in.l.generaliter.s.eod. videtur dicere, ꝙ
sint diuersæ. Sol. dic, ꝙ sunt duæ, sed respectu plu-
rium, est vna.arg.l.iij.in fi.s.de duobus reis.&.l.ne-
mo est qui nesciat. ¶ Quæro, quid vult dicere glo.
quæ incipit. quia hæc de toto.& vult innuere, ꝙ fi-
deiussor in toto, principalis in parte: nõ est verũ in
parte: qa teneor ad exhibendũ, vt.l.Stichũ. de so.sed
vult dicere alia, vt.l.j.§.si quis simpliciter.s.de verb.
oblig. & sic alia dicitur: quia fideiussor alternatiuè:
principalis purè, & non eodem modo est in obliga
tione res eadem.

Idem Iulianus ait.

¶ Quoad electioem fideius
sor non potest in causam duriorem accedere, sed
in causam leuiorem, sic.hoc.d. ¶ Oppo. de.l.si Sti-
chum.j.eo.in princ. Solu.ibi erat electio rei: hîc cre
ditoris. Nam si esset electio debitoris, accipitur fide
iussor: tunc est alia obligatio, quia vnum volet debi
tor: & aliud fideiussor: vt in contrario, hîc verò est
electio creditoris ideo non est alia.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium diuisionis non potest opponi post solutionem.*
2 *Beneficium diuisionis quando poßit opponi ante?*
3 *Beneficium diuisionis potest opponi post litem contestatam: & sic ante sententiam.*
Exceptiò diuisionis est uerè peremptoria.
Exceptio diuisionis, quæ competit tutoribus quia exemplo diuisionis de fideiussoribus opponi potest post litem contestatam.
4 *Exceptio diuisionis potest opponi, post sentẽtiam: nisi sit appellatum.*

c ¶ Illud cõe. q̃ro principalis. Quid si principalis ꝓmisit.x. fideiussor.xx.an ĩ aliquo obliget̃. Bal.in.l.si vltra.C.eo. secũdum vnũ intellectum inducit illã l.cõtra opi.Dy. & aduerte.qa accessoriè bñ potest se obligare fideiussori in plus, ꝙ̃ principalis, puta ad pœnã.vide.ĩ.l.hi qui.j.e.vel ad vsuras, vt.l.cẽtũ. & ibi Bar.s.de eo ꝙ cer.lo.&.j.e.l.sicut reus.ĩ fine gl. in.l.ij.§.fi.&.s.q satisda.cog.& ibi Bal.& Pau.de ca. hîc.

d ¶ Vera opi. facit ad.q.not.per Bal. in.d.l.sancimus.ĩ prin.& Ange.& oẽs in.l.j.§.pe. de verb.ob.& ibi vide de qua p Bar.ĩ l.si non fortẽ.§.si cẽtũ.de cõdi. ĩde.

POMATES.

e ¶ Aut loquimur. Imò ex his, quæ sunt diuidua, aliquãdo vitiatur vtile.p inutile.& est tex.singularis quẽ põderat ibi Saly. solus ad hoc, volens per illũ text. ꝙ si maritus donet vxori vltra qngẽtos aureos non facta insinuatiõe per iudicẽ,& dehinc morit̃ vxore supstite: ꝙ talis donatio non confirmabit̃, etiã ĩ summa promissa & morte mariti: volens per inutilem adiectionem vitiari id, quod confirmatũ est,& vtile fuisse morte mariti.quod tamẽ ego credo falsum. & extra text.in.l. si quis pro redemptione.§.fi. versi. cæteris.in versi.sine vlla distinctione.C.de dona.vbi vult Imperator, ꝙ omnes donatiões valeãt, etiã si non sint insinuatæ vsq; ad quingentos aureos,& sic vsq; ad summã promissam. Nec obstat, si diceretur, ꝙ illa.l.debet intelligi: secũdùm istã: qa loquitur generaliter,& ideo nõ huic derogare debet, quia loquitur specialiter secũdùm gl.in.l.sciendum.ff.de ver.obli.& est tex.in.l.hac cõsultissima.C.q testa.fa.poss.iuncta.l.præposteri.cũ seq.C.de testa.& ibi gl.quia dicitur, ꝙ imo solum loquitur generaliter, sed etiam dicit tex.sine vlla distinctione, ita quod comprehendit omnes donationes, & etiam illam de qua fit mentio in.l.donationes, quas parentes.in versi.nõ amplius.C.de dona.inter virũ.& vxo. Et ꝙ imo donationes nõ probant hoc: quia bene est clarum: ꝙ dicit donationes factas vltra quingentos aureos: & sine insinuatione infirmari: qđ intelligitur vltra præmissam sñiam: no.in summa ꝓmissa, cum nõ dicat̃ in totum: & ꝙ ita intellectũ sit, est tex.in.l.ista sancimus.§.si qd autẽ.& ibi Bal.C.de dona.ꝙ nõ, quia est magna Sal.authoritas. Quid aũt sit ĩ dictis testiũ.vide Old.cõs.xxxvij.& vide vnum verbũ Alex.cõsi.xvij.in.iij.col.vol.iiij.& Roma.cõ.lxvj.& Capr.cõsi.xxj.col.penul.& Ro.ccxlv.& Car.cõ.xxvij.& Imo.cxxxiij,& Bald.ĩ c.ad audiẽtiã.co.ij.de rescrip.cum his: q̃ ibi scripsi.& tex.in.c.si quis.& Fely.ĩ.c.cũ sup.col.ij.& se.de off.dele.& ibi Barba.ĩ.iiij.colũ.& quatuor seq.& Rom.sing.dccxv.& Pano.ĩ.c.j.co.iiij.de re iudi.& gl.ĩ cle.j.de te.& gl.& ibi Bar.in.l.de his.s.de transa.& Bar.ĩ l.iurisgentiũ.§.si paciscar.ff.de pac.& Aret.cõsi.cvj.col.x.ad fi.ĩ.x.dubio & Bal.xxvj.col.fin.in.j.parte,& Alex.xxxviij.co.ij.vo.ij.&.lxxij.co.pe.ad finem eo.vo.vbi loquit̃ an si fiat dispositio duplex annexa, circa vnã psonam: quę nõ fuit capax vnius ex illis dispositiõib9, videt̃ & alia. Panor.ĩ.c.cum.I.& A.in vlti.notabili.de re iudic. vbi ponit quando in aliquo sint testes similes ĩhabiles,& Alexã.vol.iij.vbi loquitur in libello,& cõ.cv.in fi.& Bal.cõsi.xlij.ĩ prima parte, vbi loquit̃, qñ in compromisso est admistus inhabilis cũ habili: & quando esset per talem etiã laudatũ contra formã cõpromissi, & Roma.ccccliij.in.iij.col.vbi loquitur in missione facta ex primo decreto debito partim vero,& partim falso.& Anc.primò vbi declarat hũc tex.& loquitur in sententia arbitri.& Bal.omnino cõsi.cccelxxv.vbi plenè loquit̃ in duobus procuratoribus cõstitutis, an si constitutio non valeat quo ad vnũ saltem valeat quo ad alium.lxxxv.col.iiij.

f ¶ §.si quis Stichum.tex.innuit. An sit vna obligatio principalis & fideiussoria? vide ꝙ dicit Bar.in.l.cum quis sibi, Aut Titio.circa.fi.j.de so.& tex.in.e.l.fi.ibi suam obligationem.

Pro concordia. ¶ Aduerte: ꝙ pōt opponi poſt litē cōteſt. exceptio diuiſoria ex epiſtola diui Adriani, ſecundùm Bar. in hac. l. ſi dubitet. cōtrariū tñ tenere alleg. in. l. inter eos. in. §. fi. j. e. ti. Tu dic, quod dicit in hac. l. ſi dubitet. poſt multas opi. relatas ſua cōclu. nō contrariatur in. d. §. fi. qa dicit, ꝙ pōt opponi ante lit. cōteſt. ſecundùm opi. Pet. Sed eius diſcuſsio, & examinatio debet reſeruari poſt lit. cōte. qa alr nō eſſet poſsibile ſciri, an eſſet ſoluēdo tpe lit. cont. prout ibi exigiť, & ita ītelligať pria opin. Itē illud verbū poſſe qď nō īducit neceſsitatē. l. ſæpe audiui. vbi glo. & doc. ff. de offi. pſi. cum ſi.

a ¶ Puto verum. No. ſingularē caſū: ꝙ bñficiū diuiſiōis pōt op. poſt lit. conte. qñ dubitať, in fideiuſſore an ſit ſoluēdo &c. cōtrariū vř ſentire Bar. ī. l. īter eos ī. §. fi. j. eo. & vide bal. ī. d. l. exceptionē. ī. v. q. vide legē bonā. j. de iur. fiſ. ponit ēt Bal. ī. d. l. exceptionem. Quid ī bñficio ex cuſsiōis. de quo p Bal. in auť. hoc ſi debitor ī fi. de pi. & ad Bar. hîc. adde Bal. ī. l. fi. C. de cōſti. pecu. Quid de exceptiōe cedēdarū? Bal. ī auť. pñte. C. de fideiu. & limita, vt p Bart. ī l. iij. §. fi. ś. de duo. re. Et adde: ꝙ exceptio cedēdarū pōt opponi ante ſñiam ad ipam īpediēdā, & ſi nō fuerit tūc oppoſita, an pōt opponi poſt ipam ſñiam vide oīno p Pau. de ca. ī. l. ſi mādato meo. j. e. & qď ibi de excep. diuiſiōis: q̄ oriť ex ſñia vt ī caſu. l. Pau. la. ij. de re iud. op. pt poſt ſñiam ſi ſimpliciter renūtiať bñficio diuiſiōis, nō vř renūtia. bñficio diuiſiōis: qď mihi competit ex ſententia.

b ¶ Amittit bñficiū. Adde tñ: ꝙ talis negās: vř recupare bñficium, ſi pœniteat añ lit. conteſta. l. electi. §. ſi is quem, cum ibi no. & not. ibi Bald. ś. de nox. & Ang. & Imo. in. l. ſed hoc ita. §. j. de re iud. & Angel. hic. Item niſi eum pœniteat negationis, antequàm agens eum probet eſſe fideiuſſorē. l. de etate. §. fi. & Bal. de inter. acti. facit. l. fi. ś. de rei vē. & ibi vide q̄ dixi poſt Bar. Et no. quia p iſtū tex. no. Bal. in auť. cōtra q propriā. ī iij. col. C. de nō nu. pe. ꝙ negās ſe fideiuſsiſſe pdit bñficiū excuſsiōis, & cedendarum. & no. qd operenť iſta verba, nego narrata, prout narranť. & ēt no. iſtud dictū: qa Imo. dicit ſe aliâs bñ fuiſſe lucratū de hoc dicto, & qď no. Bar. ī. l. ēt. §. licet. ś. ſo. matr. & ſeqť Imo. ī. d. l. ſed hoc ita. §. j. & qď not. Bar. ī. l. ſi pri⁹. ī. v. op. j. ptis. de ope. noui nū. & qď no. īſti. de ac. §. ęquè. ī. iij. ch. p Aret. & Bart. ꝙ p talē negationē nō vř negare libelli circūſtātias. Idē dicit. Bar. ī rñdēte poſitiōib⁹. ī. d. l. ſi cui. §. j. de leg. j. al leg. Spec. & vide Bal. ī. l. j. C. de edi. act. ī. iiij. col. & facit qď dicit Inn. ī. c. ſup lřis. de reſcri. vbi dixit ꝙ ſi vnū narrať, & aliud cōcludiť, tali caſu cōcluſio reijciť. & cōtra Bar. vř tenere Bal. C. de lit. cōte. l. j. cū opi. Bar. hîc trāſit Pau. de ca. & vide q̄ ſcripſi poſt Imo ī. d. l. ſed hoc ita. ś. all.

c ¶ Quæro an. Adde Bar. ī. l. maritū. & ibi Saly. s. ſo. mat. & ī. l. ex diuerſo. §. fi. e. ti. & ī. l. ſunt q ī id. ś. de re iud. Adde. l. ij. ś. qď cū eo. & l. ei⁹ rei. & ī l. ſi ex alio. C. q. P cum eo.

d ¶ Quæro dicitur. Adde bar. ī. l. quoties. la. ij. de no. & Bal. ī. l. ſi ex alio. C. qď cū eo. quod not. hic p filijſfa. mercatoris, ſi nolūt detrudi ī carcerē, faciāt ſe emācipare. & vult hoc dicere, qa fili⁹ emācipat⁹ & ſui iur. ñ teneť, niſi īquātū facere pt. Sec⁹ ī filioſa. q teneť īſolidū, vt ī. l. ij. & ibi no. ś. ꝙ cū eo. an āt poſsit fieri executio ī bonis pñs quaten⁹ ſibi debeť p ltīma. Paul. de ca. hic pōit. & Guli. ī. l. ſi qua pœna ś. de his, q ſunt ſui vel alie. iu. Spe. de exec. ſen. §. fi. ver. qd ſi filius inſolidū. dic, vt ī. l. ij. & ibi no. qď cū eo

LEX XI.

SI dubitet. ¶ Si dubitetur, an fideiuſſor ſit ſoluēdo, nō pt opponi beneficiū diuiſionis ſimpliciter. h. d.

1 ¶ † Quæro, vtrū bñficiū diuiſionis poſsit opponi poſt ſolutionē, & dicit Dy. ꝙ nō: vt. l. ſi in teſtō. §. ij. ver. ſed verior. j. e.

2 ¶ † Quæro, an beneficiū diuiſiōis poſsit opponi ante lit. conte. Et Dy. dicit, qñ q̄ eſt certū fideiuſſorē eſſe ſoluendo, & tūc indiſtinctè pōt: vt. l. fi. C. eo. & §. ſi plures. inſti. e. tit. Fallit ī caſibus ibi notatis. Qñq̄ eſt certū, ꝙ fideiuſſor non eſt ſoluēdo: & tunc nō pōt opponi: vt. l. inter fideiuſſores. j. e. In dubio ſtamus huic. l. ita dicit Dy. Sed nōne prius debet excuti vn⁹: & per talem excuſsionē debet probare creditor illū non eſſe ſoluēdo, vt dicitur in duobus reis, vt in auť. de duob⁹ reis. §. j. ſed nō poteſt aliud dici, niſi quòd ſecus fit in iſto beneficio q̄ in beneficio de duobus reis, vt colligiť ex verbis l. nam epiſtola. Ita demum concedit bñficiū diuiſionis, ſi cōfideiuſſor eſt ſoluendo. vnde ille: q opponit exceptionē diuiſionis, ex epiſtola: debet probare id, quod eſt cauſa ſuæ intentionis: ſcilicet confideiuſſorem eſſe ſoluēdo: vel ſatiſdare: vt hîc. Sed per auť. de duobus reis: diuiſio debet fieri ſimpliciter: excipiť, ſi apparuerit correum eſſe abſentē, vel nō eſſe ſoluendo. Vnde reus habet exceptionē ſine aliqua cōditione: actor verò ſi vult illā excludere: debet oſtēdere de diſcuſsiōe, p quā appareat inopia, vel abſentia correi, & ſic debet docere id: quod eſt cā ſuæ replicatiōis.

3 ¶ † Quæro: an poſt lit. cōteſta. poſsit opponi exceptio diuiſiōis ex epiſtola? glo. ꝙ nō. inſti. eo. §. ſi plures. & ſic dicit. ꝙ eſt exceptio anomala, vt ibi no. Sed Pet. dicit idem, ꝙ añ litis cōteſtationē debet opponi. tñ dicit ꝙ eſt dilatoria: qa nō principaliter oppoiť ad perimēdū, ſed ad dirimēdū: vt. d. §. ſi plures. & idē tenet Cy. C. de proba. l. exceptionē in vltima. q. &. C. e. l. fideiuſſor. Sed tex. & gl. in. l. fideiuſſor. C. eo. dicunt, ꝙ poteſt opponi ante ſñiam. & idē tenet Dy. & idē Spe. de renū. & cōclu. §. j. ver ſi. in primis. & ver. ſe. quod puto verum.[a] quia hæc exceptio verè eſt peremptoria. Nā facta diuiſiōe fideiuſſor p altero: nō pōt teneri: vt. j. e. l. inter eos. §. cū inter. Vnde idē eſt petere diuiſionē, & petere pemptionē actiōis p parte cōfideiuſſoris. Vñ nō eſt verū: ꝙ dicit Pet. nec ob. §. ſi plures. &. j. eo. l. inter eos. §. j. q dicunt inſpici, an ſit ſoluēdo tēpore lit. cōte. qa faciunt p iſta parte. Quomodo em̄ poſſet ſciri, an ſit ſoluēdo tpe lit. cōteſt. niſi lis eſſet iam conteſtata. vñ quod. ś. dixi, ꝙ ante poſsit opponi: cōcedo. ſed debet reſeruari poſt. Nec obſtat, ſi dicať, ꝙ ī lit. conteſt. negauit: vt. j. dicā pximo. §. de exceptione diuiſiōis, q̄ cōpetit tutoribus. idē dico, qa horum exēplo eſt ītroducta, vt. l. j. §. nūc tractem⁹. ś. de tu. & ra. diſtra. ſaluo eo, quod dicā in. l. inter eos. §. j. j. eo. de bñficio vero diuiſionis, quod cōpetit duobus reis: dic idē: quod in bñficio auť. de fideiuſſoribus vt dicā in. l. excep. ś. de exceptio.

4 ¶ † An aūt poſsit opponi poſt ſentētiā exceptio ex hac epiſtola? Dy. dicit, ꝙ non. quod intelligo: niſi ſit appellatū, vt. l. fideiuſſor. C. e. ti. & ibi no. & in Spe. ti. de renū. & cōclu.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſorem ſe negans an perdat beneficiū diuiſionis? & quid operētur illa uerba, nego narrata, put narrātur?*

Ita demum. ¶ Dicitur, quòd fideiuſſor qui negat, amittit beneficiū[b] diuiſiōis. Et ex hoc tex. cōcludūt quidā, ꝙ poſt lit. cōteſt. nō poſsit opponi: quia lit. conteſt. vt plurimū fit per negationē. Sed dic, ꝙ mēdaciū circa illud, quod eſt cauſa beneficij. facit perdere beneficiū: vt ſi ſocius negat ſe ſociū: perdit beneficiū ſocietatis, vt. l. ſi vnus. §. fi. ś. pro ſo. Simile in filio, qui eſt ī poteſtate ſi negat ſe eſſe, vel fuiſſe in poteſtate, tūc amittit bñficiū. l. ſed ſi ex parte. & l. j. ś. quod cū eo.

1 Ita hîc in fideiuſſore: † ſi negat ſe fideiuſsiſſe, perdit beneficiū diuiſionis, quia negat id, qď eſt cauſa bñficij: vt. l. ſed hoc ita. §. fi. s. de re iudi. ſed in lit. conteſt. nego narrata, prout narranť, eſſe vera, nō dico me non eſſe fideiuſſorem. ideo non perdo beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfami. fideiubens pro patre, tenetur inſolidum: licet habeat exceptionem.*

2 *Filiusfami. fideiuſsit pro patre, & condemnatus inſolidū eſt, durante patria poteſtate, an in eum executio fieri queat?*

Pater, quòd poſsit principaliter, & acceſſoriè obligari pro filio.

4 *Filius ſoluens pro patre ex neceſsitate præambuli contractus, non uidetur donare.*

Filiusfami. ¶ Filiusfami. p patre vtiliter fideiubet: & ex hac cā pater quod iuſſu, & de in rē verſo teneť. & filio emācipato ſoluēti de peculio caſtrēſi ſubueniť. h. vſq̄ ad fin. ¶ Op. ꝙ filius nō poſsit fideiubere pro patre: qui cēſetur eadē pſona. C. de impu. & alijs ſubſt. l. fi. So. cenſeť eadē perſona quo ad quid, & non per oīa.

c ¶ Quæro, an[c] ſit verū, quòd filiusfami. teneať inquātum facere pōt. hic vř dici ꝙ ſic. cōtra p dictā. l. pe. ś. cū eo.

1 † vbi īſolidū teneť, licet habeat exceptionē. Et ex hoc habem⁹ formā libelli, ꝙ īſolidū pōt agere, ipſe verò pōt exceptionē opponere. ¶ Quæro,

d dicit[d] hîc,

2 † ꝙ fili⁹ durāte pria ptāte, pōt inſolidū cōdēnari. ſed durāte pria ptāte an pt fieri executio? & gl. in. l. iij. §. ſed vtrū. ś. de mino. in gl. ſup verbo cōueniri. tenet quòd nō, vt. l. quod ſi minor. §. ſi ſeruus. e. ti. Doc. ibi tenēt cōtra, qa poſito: quòd nō poſsit fieri executio: tñ pōt cedere bonis: vt. l. cū & filij. C. q bo. ce. poſ. & inſti. de nox. §. fi. cum ſua gl. ſed ſi fili⁹ nō cederet bonis deberet detrudi ī carcerē, & ſic patet, quod fit executio. & hoc tenet gl. ś. ſol. ma. l. ſi filio. la. ij.

3 ¶ Ad ver. ſed an. † Opp. obligatio principalis, & acceſſoria, nō pñt cōcurrere in eadem perſona: vt. l. generaliter. ś. e. tit. ſed hic dicitur, quod tenetur pr vt pricipalis, & quod iuſſu, ergo &c. Sol. Ia. de Aret. dicit hic: quòd filiusfa. fideiuſsit principaliter aīo nouādi promittendo, meritò teneť, quod iuſſu. Ad aliud, qď dicitur de in rē verſo: dic quod teneť alteri mutuanti filio. ſecundùm gl. vel filiusf. intercesſit aīo nouādi: & ſic nunq̄ reperiť, quòd teneať prīcipaliter, & acceſſoriè. Tu dic, quòd nō pt teneri, vt principalis, & fideiuſſor pro ſeipſo: ſed bñ pōt teneri principaliter pro ſe, & acceſſoriè p alio vt q̄ro filio. ſed illæ duæ obligatiōes tenderent ad idē arg. ś. de duo. reis. l. reos. in prin. Venio ad verſi. planè. ¶ Op. quòd debemus inſpicere tps cōtract⁹: vt. l. fi. ś. ti. j. & l. ſi filius. vt. ś. de ver. obli. & ſic non haberet filiusfa. actionē. Glo. ſol. hic interuenit nouus cōtractus. Sed hoc non placet: qa hic nō quæritur de actione, quæ oriť ex illa ſolutione, ſed ex veteri c cōtractu. Item hic non poſſes dicere, quòd ſit cōditio ptātiua, nā retrotrahitur, qa hic ſoluit ex neceſsitate: & ſic retrotrahiť, vt. l. j. ś. qui poti. in pign. ha. Vera eſt ergo ſolutio, quod hic diciť: quòd dať vtilis ex ęquitate, vel in factū, non ex pręambulo cōtractu: ſed ex. l. rōne præambuli contract⁹. Ita dicit tex. in. l. ſi vero non remunerādi. §. ſi filiofa. ś. mādа. ¶ Op. ſecundùm Dy. qa ab initio teneť pater filio naturalr tm̄, ergo non pōt confirmari: vt. ś. de act. & obli. l. obligationes. & l. qď in initio. j. de regu. iur. Solu. hic interuenit nou⁹ cōtractus. Vel dic vt dixi, qď nō dať ex pręcedēti contractu, ſed à. l. vtilis. ¶ Op. de. l. liber homo. ś. de ver. ob. vbi diciť quòd ex qua cā q̄ris mihi, ex eadē cā nō poſſum tibi obligari. Sol. dicit Dy. hic fideiubendo p prē nō obligat illū: apud quē fideiuſsit ſibi. & ideo nō poſſet q̄rere patri. Primò obligat ſe ei: & ideo pr obligať ſibi. Hoc non placet, quia hic nō quærimus de obligatione: q̄ oriť ex promiſsione facta à filio creditori, ſed de obligatione, q̄ oritur ex mādato. quod

videẽ fieri à patre ipſi filio fideiuſſori, ꝙ ſoluat: vt
l. indebitam. ſ. de condi. inde. Quo caſu, ſi filio man
daretur ab alio, quæreretur patri. & ſic ob. cõtrariũ.
Dic ergo: quòd hic pater nõ teneẽ ex cõtractu: ſed
4 vtili data à l. ¶ † Op. quòd filius ſoluẽs ꝑ patre vi-
deaẽ donare: vt. C. de neg. ꝑeſt. l. ſi fili⁹. Dicit Dyn.
ſolue: vt ibi. Tu die, quòd ibi filius ſoluit ſpõte, hic
ex neceſsitate preambuli cõtractus, & ſic nemo in
neceſsitatibus liberalis exiſtit, vt. l. rem legatam. ſ.
de adi. le. facit. l. heredes. §. ſi filius. ſ. fami. erc. & facit
ad ea, quæ dicam in. l. Stichus. de pecu. leg.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio huius. l. hodie non habet locum, ex quo filiusfa. habet hæredem.*

LEX XII.

QVi contra. ¶ Vbi nulla ſubeſt
obligatio, nõ poteſt
accedere fideiuſſor. h. d. ¶ Op. quòd pater
dando fideiuſſorem, videtur approbare contractũ,
vt. l. ſed Iul. §. pe. & l. ſequẽ. ſ. ad Mace. Solu. Dy. di
cit: quòd hoc debet intelligi, qñ pater errauit: ſecus
ſi ſciuiſſet, quia tunc videẽ approbare: vt. l. ſed tu. §.
pe. & l. ſe. ſ. ad Mace. Alij doc. dicũt cõtra. & bene
& idem Ray. de for. quia dicit Dy. contra iſtũ text.
cũ nulla eſt obligatio poſt mortem, ergo pater non
poſſet eam approbare, contraria loquunẽ filio viuẽ-
1 te. ¶ † Quæro, an hæc. l. habeat locum hodie? & dic
quòd nõ, quia fili⁹ habet hæredẽ hodie, qui eius ꝑ-
ſonam ſuſtinet: vt in auẽ. de hære. ab inteſt. & ita te
net glo. ſ. ad Macedo. l. creditorem. ¶ Opp. ꝙ pater
nõ teneaẽ de peculio filio accipiente mutuum: vt. l.
pe. C. ad macedo. Sol. dicit gl. intelligo hoc alio ce-
lebrato cõtractu, & ſic non referas ad mutuum. Vel
aliter dicit gl. in. d. l. creditorem. ꝙ contra patrem
datur actio, licet obſtet exceptio: & ideo dando fi-
deiuſſorem, videtur approbare obligationem de
peculio: & hæc ſolutio magis placet, & videtur ꝓ-
bari in tex. d. l. penul. C. ad Macedo.

a ¶ Si ſtipulatus eſ ſes à me. Et ad hãc l. bene facit text. no. in. l. ſi cui. C. de nõ nu. pecu.

b ¶ Ob. exceptio. vide de iſta materia no. per Spec. ĩ ti. de ceſsio. actio. §. j. ver. ſed quod debitor meus. & ibi Io. an. Cy. in. l. ij. in. ij. & iij. q. C. de pig. & Cyn. & Iac. but. ĩ. d. l. iubemus. C. ad vel le. & Spec. de re. nun. & cõclu. ver. ſed pone eius do. mũ. & verſi. qd ſi creditor cõſenſit.

c ¶ Quæro. liberaui. Adde not. per Bar. & Cy. in. l. j. C. de tranſacti. & Bart. ĩ. d. l. eãdem.

LEX XIIII.

SI mandato meo. ¶ Gloſ.
op. & nõ
ſoluit. vide eam. & incipit, vt &. ſ. ibi. ſi re⁹.
ſed ibi erant pariter principales, & contra eundem,
hic contra diuerſos. Dy.

LEX XV.

CVm reus. ¶ Dicit gloſſ. ꝙ hæc
l. debet intelligi qñ
exceptio competens fideiuſſori, erat per
ſonalis, ita, quòd ſibi tantùm compete-
bat: quod placet, quia ſi competeret principali, op-
poneret eam ex perſona ſua. Præterea: ſicut obliga
tio fideiuſſoria non cõfundiẽ per principalem, qñ
noceret actori: vt. j. eo. l. hæres. §. quòd ſi hic ſeruus.
ita quando noceret debitori, vt hic cũ gl. quod tene
menti.

LEX XVI.

a SI ſtipulatus eſſes à me.ª Fideiuſ
ſor põt opponere exceptionem ex per
ſona rei: eo inuito. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pactum unius ex fideiuſſoribus non præiudicat creditori, contra alium fideiuſſorem agenti.*

Modus adiectus in ultimis uoluntatibus, inducit diſpoſitionem, idem in contractibus.

2 *Fideiuſſores plures, ſi intercedunt diuerſis temporibus, unus non uidetur intercedere contemplatione alterius.*

3 *Beneficium cedendarum, quando obſtet creditori agenti cõtra fideiuſſorem.*

4 *Exceptio cedendarum, an obſtet creditori, quando ille cõtra quem eſt fienda ceßio, non eſt ſoluendo?*

5 *Creditor, ſi reſtituit pignus debitori, & agit contra fideiuſſorem, an ei obſtet exceptio.*

1 Si ex duobus. ¶ † Pactum vnius de fi
deiuſſoribus, non preiu
dicat creditori contra aliũ fideiuſſorem agenti.
¶ Op. fideiuſſori debet cedi actio: vt. l. vt fideiuſſor
j. e. ſed creditor nõ põt cedere, repelliẽ exceptione
cedendarum, vt. l. Stichũ. §. ſi creditor. j. de ſol. & l.
ſi pupillus alterũ. ſ. de admi. tu. Timore huius cõ-
trarij, ſunt plures ſolutiões. Vna eſt, ꝙ ille, qui primò liberatur nõ tenetur
in effectu: vt. l. ꝗuis. §. Marcell⁹. & §. ſi mulier. ſ. ad velle. & l. ſi Titi⁹. j. e.
& illa eſt vera in ſe: licet ſit diuinare. & eſt vera per. l. ſi ꝓcurator. §. ſi liber
homo. ſ. mãda. Secũda ſolutio eſt ꝙ fideiuſſor cõſenſit liberationi alteri⁹:
& tũc nõ põt opponere exceptionẽ cedẽdarũ. Ita gl. tenet in. l. ij. C. eod. &
ibi tenet Cy. dicẽs, ꝙ Dy. eo audiẽte tenebat eam. Hanc etiam tenet gloſ.
in. l. niſi. de pac. & iſta eſt vera in ſe, licet ſit diuinare. Tertia eſt, ꝙ illum li-
berauit ad tempus. Illa non eſt bona: quia ad tempus obſtaret exceptio:
vt. l. ſi mandauero tibi. in prin. ſ. man. Alia eſt, ꝙ ille, cum quo tranſactum
fuit, fideiuſſor fideiuſſoris fuit. Truffa eſt, licet ſit vera in ſe. Alia eſt ꝙ be-
neficio cedẽdarum renuntiauit. Iſta eſt no. gl. tenet eam in. l. niſi. ſ. de pac.
tamen licet vera, non bene congruit literæ. Alia eſt, ꝙ ibi de rigore: hîc de
æquitate, & glo. in. l. ij. C. e. eam tenet. ſed nõ placet. quia tex. dicit hîc nul-
lam exceptionẽ: ſed omnis exceptio eſt de æquitate: vt. l. qui æquitate. ſ.
de excep. do. Ex hoc apparet, ꝙ nulla equitate repellitur creditor. Alia ſo
lutio eſt, ꝙ pactũ nõ interceſsit: ſed datio, vt nõ peteret: qđ gl. reprobat,
2 & bene. qđ no. † quia ex hoc probatur, ꝙ ſicut in vltimis volũtatibus, mo
dus adiectus inducit diſpoſitionẽ. & ex eo poteſt agi: vt. l. fi. C. de his quæ
ſub mo. ita in cõtractibus: qđ no. ¶ Alia ſol. eſt Mar. quam tenet Azo. &
illa eſt vera. & Ia. de Are. tenet eam, & dicit quandoq; fideiuſſores fideiu-
bent reſpectu mutui periculi: quia nõ fideiuberẽt ſine te: nec tu ſine me. &
tunc habet locũ beneficiũ cedendarũ. Quãdoq; fideiubẽt nõ reſpectu mu
tui periculi: vt primò fideiuſsi, poſteà tu: & ſic non cõtemplatione alterius
primus fideiuſsit: & tunc in caſu iſto, ſi liberaui ſecũdum fideiuſſorẽ, non
poſſum opponere beneficiũ cedẽdarũ. Et iſta videtur probari per. l. ſi Ti
tius. j. e. & iſtã tenet Oldra. & mihi placet. ¶ Alij dicũt ꝙ in cõtrarijs libe-
rauit principalem: hîc liberauit fideiuſſorem: & ita dicunt Dyn. dixiſſe.
Ratio eſt, quia liberato principali, nullum remediũ habet fideiuſſor. arg.
eius quod no. j. e. l. vt fideiuſſor. Sed non placet: quia eadem eſt ratio in cõ
fideiuſſore, quæ eſt in correo. ergo &c. vt. l. ſi pupillus. ſ. de admi. tutorũ.
Præterea, ſupereſt aliud remedium. ſ. actio mandati contra principalem.
3 vnde tene primam. ¶ Et ideo † pro declaratione diſtingue: quandoq; cre-
ditor non poteſt cedere actionem ex natura obligationis: quia ſibi nulla
competit actio: & tunc nõ obſtat exceptio cedẽdarum. l. ꝗuis. §. ſi mulier.
& §. Marcellus. ſ. ad velleia. & l. ſi procurator. §. ſi liber homo. ſ. manda.
& hîc in prima ſolutione. Quandoq; nõ poteſt cedere facto debitoris. &
idem: vt. l. in his. §. ſi duos. in fin. j. de ſol. & hîc in fi. gl. Quãdoq; nõ poteſt
cedere facto ipſius creditoris: & tũc aut ille alius, qui petit ceſsionem, con-
ſenſit liberationi. & tunc imputet ſibi: vt hîc. & C. e. l. ij. in. ij. gl. mag. & l.
niſi. ſ. de pac. Aut non conſenſit liberationi: & tunc aut fuit renuntiatum
beneficio cedẽdarũ: & ſecurus eſt creditor, vt hîc ſecũdùm vnã ſolutionẽ,
& not. ſ. de pac. l. ij. Aut nõ cõſenſit: & tunc aut fideiuſſerunt ſimul, aut di-
b uerſis temporibus. Primo caſu obſtat exceptio ᵇ cedẽdarum: vt. l. Stichũ.
§. ſi creditor. j. de ſol. & l. ſi pupillus. ſ. de admi. tuto. Ratio eſt: quia viden
tur fideiubere ratione mutui periculi. Secundo caſu, aut fuit liberatus ille
fideiuſſor, qui interceſsit poſteà: & agitur contra primum: aut econtrà.
Primo caſu, non poteſt opponi exceptio cedendarum creditori: quia ille
non interceſsit contemplatione illius vltimi fideiuſſoris: vt hîc ſecũdùm
ſolu. Mar. & Azo. quæ vera eſt: niſi ab initio erat conuentũ, ꝙ alius dare-
tur, quia tunc vidẽtur ſimul dari: vt. j. de ſolu. l. Modeſtinus. Secundo caſu
obſtat exceptio: quia ſecũdus fideiuſsit contẽplatione primi, ſed in pigno
re hoc nõ haberet locum: quia ſemper quis videtur intercedere cõtempla-
tione obligationis bonorũ præſentiũ, & futurorũ: vt. C. quæ res pign. ob.
poſſunt. l. fi. & obligatio pignoris debet cedi, ſicut obligatio cõtra fideiuſ
ſorem. vt. l. ij. C. e. Et intellige qđ ab initio fuit cõtracta obligatio perſona
4 lis, cum obligatiõe bonorũ: vt no. per doc. C. e. l. ij. ¶ † Quæro, pone ꝙ in
eo caſu, in quo debet fieri ceſsio, ille contra quem debet fieri non eſt ſoluẽ
do: & dico: ego liberaui eum: quia nõ erat ſoluẽdo: an obſt. exceptio. Et vi
detur, ꝙ nõ: qa teneor ad factũ: ſi nõ facio, qđ debeo, teneor ad intereſſe:
vt. l. ſi quis ſtipulatus. in fi. ſ. de verbo. oblig. Modò facis, dolo petere id
quod tua non intereſt, ſed tua non intereſt, quòd tibi cedatur actio, ergo
&c. & hoc vr̃ tenere gl. in. d. l. niſi. ſ. de pac. Sed cõtra hoc facit: quia videẽ
liberãdo eũ accipere pecuniã, & ſibi donare. ſ. de iure do. l. vir ab eo. Præ-
5 tereà potuiſſet effici ſoluendo, & hoc placet. ¶ † Quero, liberaui ᶜ fideiuſ-
c ſorem. ſed principalis eſt ſoluendo, an fideiuſſor modò conuentus poſsit
opponere exceptionem cedendarum? Et videẽ quòd non. quia ſua nõ in-
tereſt. Dico ſic in pignore, ſi creditor habeat pignus apud ſe, & reſtituit,
cũ debeat illud tradere fideiuſſori: tũc obſtat ſibi exceptio. qa intererat
poti⁹ eius nõ ſoluere, & pignus retinere, q̃ in perſonã agere, vt. j. de fur. l.
itaq; fullo. Sed ſi habebat ſolũ bona ſibi obligata: tũc ſufficit, ſi cedat actio-
nẽ, & promittat debitorẽ eſſe idoneũ. ſed in fideiuſſore puto, ſi creditor
eſt paratus ei dimittere, quantum eſt deterius nomen debitoris, propter fi
deiuſſorem liberatũ, quòd tunc ſibi non ob. exceptio. arg. eius quod not.
ſ. de arbi. l. vtiq;. Cætera quando liberauit pignora: dic vt. C. eo. l. ij.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria an poßit cedi ſine principali? & quis ſit effectus?*

LEX XVII.

FIdeiuſſor obligari. ¶ Seipſam ſummat. ¶ Op
poni. ſuprà eodem. l. ſecun
da. Solutio, dicit gloſſa, fallit ibi. Tu dic: quòd ibi eſt natura-
lis obliga.

lis obliga.quæ est principalis.¶ Oppo.de.l.item si seruus.in fi.š.de stipu.
1 ser.sol.vt ibi.¶†Quæro,an[a] hypotheca possit cedi sine principali.arg. ꝙ
a non,vt hic.&.j.eadē.l.§.fideiussor.&.l.si mihi aut Titio.argu.contra.l.ex sextante.§.Latinus.š.de exce.rei iud.ad treb.l.debitor.C.de lui.pign .l.ij. dicit Dyn.credo,ꝙ non possit cedi sine principali.ar.ll.primò allegatarū. Ad contra.respondeo,ꝙ in casibus illarū.ll.supererat naturalis,secundùm verū intellectum earum.ll.secundùm Dy.Sed in.l.debitor.fuit confusa ciuilis,& naturalis.Tamen pro eo est gl.C.de hære.vel act.ven.l.fi.In cōtrarium est gl.C.de pigno.l.vsucapio.&.š.de pigno.l.j.§.cum prædium.Cy. in.d.l.fi.dicit,ꝙ Dy.se audiente cōcordauit illas gl.quia hypothecaria nō potest cedi extraneo,vt.l.fi.C.de hær.ven.ipsi principali debitori sic,vt.l. vsucapio.C.de pig.Istud idem tenet Spe.in ti.de cessio.act.§.j.versic. sed quid si cessi.Ego dico,ꝙ indistinctè potest cedi hypothecaria sine princi
b pali,[b]vt.š.de leg.iij.l.Iulianus.in prin.de pig.l.grege.§.cū pign.C.si pig. pigno.da.sit.l.ij.Nec ob.hæc lex,quia fateor:ꝙ non pōt cōstitui ab initio hypothecaria:seu fideiussoria obligatio sine principali,vt hìc cum similibus.sed bene constituta pōt separari,vt dictis.ll.Nec ob.quod no.C.de hęred.vel act.ven.l.fi.vbi dicit:ꝙ sequereť,ꝙ si cedens ageret personali,ꝙ cessionarius perderet hypothecariam,quia per hoc nō concluditur,ꝙ cessio nō valeat:sed ꝙ possibile est,quòd erit sine effectu.¶ Huius ergo gratia videndū est,quis est effect⁹ huius cessionis.s.quando ceditur hypothecaria,sine principali.Ad hoc respondeo,quia quando ceditur hypothecaria sola,quia personalis non subest,vt.l.ij.C.de lui.pigno.& tunc habet effectum,quia aliter agere nō potest personali.quod etiam cōtingit,quando ceditur ipsi debitori,vt.d.l.vsucapio.de pig.&.š.de pig.l.j.§. cum præ-
c dium.Quandoq; personalis[c]subest,& fit cessio extraneo,& tunc aduerte: aut cessio fit ex causa meræ donationis,& tunc habet effectū,vt possit pignus retineri,donec sibi donatario soluatur.vt.l.Iul.in prin.š.de leg.ij.Et puto ꝙ si donator,vel hęres eius ageret personali,ꝙ tenetur ipsi donatario vel legatario,quasi ipsius dolo factū sit,vt res donata:,vel legata intereat, vt no.š.de transac.l.fi.Si verò cessit ex alia causa,puto inspiciendum causam,quare cessit.Si enim cessit ex causa emptionis,idem,vt.l.ij.§.non tā tum.&.§.fecisse.š.de hæred.vend.Si verò ex causa pignoris,idem:cum debitor soluendo debitum faceret cessare presumptionem doli:vt.C.de cri. stel.l.j.Item talis creditor non posset agere hypothecaria,nisi vsq; ad quātitatem sui debiti.

SVMMARIVM.

1 *Debitor propriè dicitur,à quo inuito extorqueri potest.*
2 *Actio,quando nascatur ex naturali sola?*

Qui certo loco.¶Non potest obligari fideiussor in duriorem causam.h.d.vsq; ad.§.cum fideius
1 sor.¶†No.istum tex.ꝙ debitor propriè dicitur à quo inuito pōt extor-
2 queri,aliàs debitor dicitur abusiuè,vt.j.de ver.sig.l.debitor.quod facit ad multa.¶†Quæro.vtrum ex naturali sola nascatur actio.Gloss.dicit ꝙ sic. aliquando ex nudo pacto,vt.l.si quis ar.C.de dona.& de do.promiss.l.ad exactionem.Contra no.š.de ac.& obliga.l.naturales.Vltramontani dicūt ꝙ in obligatione,quæ consensu contrahitur,ex sola naturali nascatur obligatio,nec est ibi vinculum ciuile.Ita not.in.l.legem.C.de pac.Tu dic,qñq; lex fouet pactum gratia ipsius pacti,vt in cōtractibus bonæfidei,tunc pactum dicitur vestitum consensu:& tunc oritur actio ex eis.& sic non oritur ex nudo pacto:vt in contractibus,qui cōtrahuntur consensu.& ita est in contractu dotis,de iure antiquo,vt.d.l.ad exactionem.hodiè verò est ibi tacita stipulatio,per tit.de rei vxo.acti.Quandoq; lex fouet pactū ratione personę.& tūc pactum remanet nudum,& ex hoc pacto oritur actio,vt.l.etiam.š.de vsur.Et isto casu posset dicere verum ista gl.Quandoq; lex fouet pactum,sed propter pactū producit actionem.vt.C.de dona.l.si quis ar.tunc pactum remanet nudum.& non oritur actio ex pacto sed ex.l.propter pactū.& sic hæc gl.in exēplo,quod ponit,non bene dicit.Ita dicit Iac.bu.in.l.legem.C.de pac.

Stipulatione in diem.¶No.ꝙ ista obligatio dicitur in pendenti.contra.š.titu.j.l. vsusfructus.solu.l.illa habet locum,quando ab initio vitium stipulatiōis est certum,vel ex parte rei:vel ex parte personæ stipulantis;vt ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Conditio non impleta per defunctum,quando possit per hæredem impleri?*
Diabolus reuelauit glo.id quod dicit secundùm Petrum de bella perti.
2 *Promittens ad certum tempus soluere,& si non solueret,promisit pœnam, si est mortuus antequàm interpellaretur,an facultas soluendi transeat ad hæredes?*
Obligatio fideiussoris concepta,si reus non soluerit,quòd sit conditionalis.

Cum fideiussor.¶Fideiussoria obligatio cōcepta,si re⁹ principalis non soluerit, ex mora rei principalis,vel ex eius morte committitur.h.d.¶ Ad primum,quod di-
1 cit,ex mora committitur.†Opp.de.l.ita stipulatus.š.de verb.oblig .Sol. gl.& bene:hoc ideo,quia pręcessit dispositio in personam rei,cuius mora nocet fideiussori,secus si simpliciter incepisset à pręcedenti conditione negatiua.¶ Secūdò habetis notare ex.l.nostra.ꝙ si per defunctum reū non est impleta conditio:non potest eam implere hæres.¶ Sed contra id opp.quia idem permitti debet hæredi,quod defuncto.l.diem.§.j.versicu. nec vtimur.&.l.ꝗuis.š.de arbi.glo.dicit,ꝙ hic decessit sine hærede.Petr. de bella petri.C.de condi.instit.l.pe.in.iiij.q. dicit, credo ꝙ huic glo.Diabolus reuelauit id quod dicit & pessimè dicit.Ad contrarium respondet,ius implendæ conditionis transit ad hæredem ad euitandā pœnā.hoc est verum,quando in eadem persona pręcessit dispositio & conditio,vt in contrario.hic in persona vnius præcessit dispositio,in personam alteri⁹ conditio:ideòtransit ad hæredem,Dy. hic videtur tenere glo.istam.¶ Quid dicemus?Credo Pet.melius dicere.primò per.l.istam secundò per.l.q Romæ.§.Augerius.š.de verb.obli.Tertiò probo per.l. postꝗ.in prin.š.vt le.no.caue.vbi dicitur,ꝙ si conditio obligationis fideiussoriæ existit,cùm persona principalis non subest,non committitur.Ratio est, quia tunc non est persona,in qua cōsistat obligatio. Modò si ponis istum decessisse sine hæredibus:tūc non est persona,in qua possit cōsistere principalis obligatio,ideò fideiussor nō potest esse obligatus, cū ista conditio impleatur post mortem, quia post mortem,verum est eum non soluisse.¶ Sed contra hoc facit.š.de admini.tuto.l.si sine hærede.in princ. &.l.Stichum,aut Pamphilum.circa prin.j.de solu. So.quando fideiussor est iam obligatus,potest remanere obligatus etiam principali decedente sine hærede,sed quando non est obligatus:sed obligandus: requiritur,ꝙ persona sit tempore existentis conditionis.Item posses dicere,ꝙ in.l.postꝗ, loquitur ī captiuo,qui decessit sine hęrede.Et ꝙ sic intelligať, habes glo.no.in.l.j.§.idem Pomponius.in fi.š.depo fi.sed hìc est hæreditas iacens,quæ repręsentat personam,pro qua potest accedere fideiussor,vt.j.eo.l. mortuo.Sed dico,ꝙ tunc hęreditas dicitur,quando est spes,vt adeatur,sed cum omnes deficiunt:dequibus est spes adeundi,tunc dicunť bona vacantia:vt l.j.in prin.&.§.an bona.de iure fis.&.l.non possunt. C.de bo.vacan.per totum.sed hìc decessit cum hę-
d rede.& teneo opi.Pe.[d]¶†Quæro:quidam promi
2 sit soluere:ꝙ si non solueret,tunc promisit pœnam: mortuus est ante,ꝗ interpellaretur:an transeat ad hæredem facultas soluendi ad euitandam pœnam? Dic vt in gl.scilicet,ꝙ non teneať quia sine hærede. Imo cum hærede:& incepit à pręcedenti conuentione in eadem persona,& debet interpellari,si dies nō est expressa,vel tacita,vt.l.ad diem.š.de verb.obli. &.l.diem.§.j.š.de arbi.quia tunc dies interpellaret pro homine.¶Quæro:an debeat interpellari in iudicio:vel extra?Glo.dicit alterutrum sufficit.Similem glo.habuistis in.l.qui Romę.§.cohęrede.š.de
3 verb.obli.&.l.amplius.j.rem ra.ha.¶†Quæro:an sit conditionalis obligatio fideiussoria?Et gloss.dicit,ꝙ non,sed malè,quia hic fuit apposita dictio:si, quę conditionem facit,vt.l.si decem cum petiero.š. de verborum obligatio.& no.ibidem per gl.

SVMMARIVM.

1 *Cessio debet fieri pro rata.*
Hypothecaria est illa,quæ debet cedi.
2 *Fideiussor sponte soluendo,uel offerendo debitum,an possit creditorem cogere ut soluat.*

LEX XVIII.

e
1 Fideiussoribus.[e]¶Quæro †an cessio debeat fieri insolidum, an pro rata?& dic ꝙ pro rata.Aliq; glo.aliter dicunt.in l.j.C.de duo.reis.& in.l.si plures.de admi.tu.Dicā
2 in.l.Modestinus.j.de solu.¶†Quæro:an hypothe-
3 caria debeat cedi.Certè sic,vt.C.eo.l.ij. ¶†Extra gloss.quęsiuit Huber.de Bobio.& Dy.hìc creditor non egit contra fideiussorem,sed fideiussor sua sponte vult cogere creditorem:vt cedat soluendo prius,& offerendo debitum,an possit?ponit Cyn. in.l.ij.C.e.determinationē Dy.de verbo ad verbum & bene.Dic:vt ibi dicit.& hìc non scribo causa breuitatis.Quæro,quo iure petatur cessio.Dicam.j. de sol.l.Modestinus.

f Qui debitorem.[f]¶ Intellige hāc.l.vt.l inter causas.§.abesse.š.man.& tetigi. in.l.
g iij.š.ti.Gl.[g]signat ar.contraria:& non soluit.Vide

a ¶Quæro an.vide in.l.cū notissimi. C.de prescr.xxx. an.in gl.quæ inci. sed cū psonalis & ibi Bald.in.iij.co. & Ang.& Bal.in l.fi.de her.vel ac. vend.sed an cessa psonali,videať cessa hypothecaria. vide Bar.in.l.si hęres pecuniā.j.ad trebel.& in.l.hęres à debitore.j.e. & no.p Bal.in.l. si in solutū.C. de ac.& ob.Istis adde glo.& Bart.in l.si pignori.š.fami.er.& vide bal. in.l.hęreditatē.in ij.col.de hære.vel act.& glo.i.d.l.si hęres pecuniam. Bal.alle.p sing.ī l.cū oportet.§.fi. C.de bo.q libe.& ibi in.d.§.fi.habes tex.& glo.& Bal. ꝙ hypothe.cōtra hię ante,ꝗ obligatio personalis contrahať.quod not.

POMATES.

b ¶Sine principali.& vide Alexā. cōsil.xlvij.l.ij.co. volu.iij.vbi in oībus:sequiť dicta Bar.hic.

c ¶Qñq; personalis.Vide Bart.i.l. si cōstante.in pe. q.iij.q.prin.& ꝙ no.j.ea.l.§.fi.

d ¶Opi.Pet.Et vide Pau.de ca. hic in fi.

e ¶Fideiussorib⁹. Adde.l.si is cui.§. Flaui⁹.& qđ ibi habetur.

f ¶Qui debitorē. Adde ꝙ Paul. de ca.refert hic consuluisse,ꝙ si creditor cōfiteť se recepisse debitum a fideiuss.nec de vera solu.appareat, ꝙ ista cōfessio sufficiat fideiussori,vt possit repetere à pricipali debitore,licet Bar.cntra eū ceneat.i.l.duobus.§.à fideiussore.š.de iureiur. vide cōsi.Pau.ccc xxx.&.cccxc.& ita dicit fuisse consultū p Frā.rega.

g ¶Gl.Et not.hic gloss.quā.d.Io. ita clarā dicit alibi repiri non poss.

ſe, ꝙ ſicut dominus errans in ſoluendo, non tranſfert dominium: imo repetit per totum. de condi. inde. ita & adminiſtrator. Andræ. Barb.

a ¶ Itẽ op. Dic p Bart. ĩ. l. ſi hæres pecuniã. ad treb. & Bal. ĩ. l. j. ver. quęro, teſtator legauit mihi. C. cõia de leg. & Imo. aliquid in. l. dotale. ſolu. matri.

b ¶ Seruo tuo. Not. ꝙ nõ põt qs eſſe debitor, & fideiuſſor. ſed an vno reſpectu poſſet qs eſſe debitor, & alio fideiuſſor? Bald. tãgit ĩ. l. mãdator. C. qd' cũ eo. & dicit ibi eſſe caſum de hac. q. ꝙ ſic. & ĩ. l. in eũ. §. tabernæ. š. de ĩſti. Sed ſimile eſt. in. l. Romanus Apulus. de tut. & cura. da. ab his. & qd' ibĩ Bar. Itẽ ſimile eſt in. l. reos. in prin. š. de duobus reis. & d. l. Romanus. alleg. Bal. in. d. l. ſi mãdator. j. C. ꝙ cũ. eo. vide in. l. ſi dubitet. §. ſi iuſſa. š. e. Facit ꝙ no. Bart. de iuribꝰ directis, & vtilibꝰ in. l. ſi hæres. š. ad Trebel.

c ¶ Not. ꝙ miſsio in oĩa bona debitoris, & ceſsio bonorũ p debitorẽ, non liberat fideiuſſorẽ: imo dicit Bal. in. l. conſentaneũ. C. quõ & qñ iud. ꝙ licet ſit vnꝰ modꝰ exequẽdi, puta per tenutã, non tamen impedit alius modus, etiã extra caſum iſtũ de fideiuſſore: ſed imo regulariter ita eſt in quolibet. Pro quo facit text. & gl. in. l. iiij. §. ſi ex conuẽtiõe. de re iudi. Et dixit Bal. in. l. j. ad fin. ſi qs ius dicen. non obtẽ. ꝙ ſi teneo debitorẽ meũ in carceribus: tñ poſſum tenutam bonorũ accipere: qa vnũ remedium nõ excludit aliud. Ad quod bñ facit c. qm̃ frequenter. §. fi. vt lit. nõ conte. & eſt not. multũ. ſecũdum Bal. ibi & not. Bartol. in. d. l. conſentaneum. in fin. bene facit. l. qui legati. C. vt in poſ. leg. & quod not. Bartol. in. l. quiſquis. de pig. act. & hic adde Bald. in. l. etiam. C. de fideiuſ. cum ibi not. vbi licet actum ſit hypothecaria contra debitorem, vel alium, non liberatur fideiuſſor. Item pendente lite contra fideiuſſorem, non impeditur executio contra principalem. Econtra text. eſt in. l. fi. & quod ibi Bald. C. de fideiuſ. quod bene not. licet contra prædicta videatur, quod not. Bald. in. l. creditor. ff. ſi certum petatur. & ibi retuli illud dictum Bald. & dictum Bartol. in. d. l. conſentaneum. alleg. Paul. de caſtr. in. l. ſi Stichũ. §. j. j. ti. j. vbi inducit tex. ibi. Adde, quod Ro. conſil. cxxxiij. conſuluit, ꝙ ſi vigore inſtrumenti guarentigiati poſſum incipere à captura, & faciam tibi ſtatuere terminum. xv. dierum: ꝙ nõ prohibeor redire ad capturam.

d ¶ Non habetur. Vtrum ſucceſsio habeat locum, ſeu vim confeſsionis, vel ſolutionis tantum: adde Barto. poſt gloſſ. j. eo. l. ſi debitorem. la. ij. & l. ſi ſocer. in prin. & gloſſ. š. ſol. mat.

eam ibi. §. qui reprobos. ſed ibi ignoranter recepit. ideo non præiudicat ſibi. hîc ſcienter: & ideò nocet. arg. š. de iure dotiũ. l. ꝓmittẽdo. §. ſi à debitore. Dy.

SVMMARIVM.

1 *Seruus fideiubens, non obligatur etiam naturaliter.*

EEX XX.

SEruus inſcio. ¶ Si pro ſerui fideiuſsione ſoluatur pecunia dominica, vendicatur: ſi peculiaris pro debito non repetitur: pro indebito condicitur: ſed ſi dominus ſoluat, ipſe ab eo, cui ſoluit, repetit. h. d. ¶ Ad euidentiam. ſeruus extra peculiarem cauſam, non poteſt fideiubere: vt. l. licet. §. ſed ſi filius. š. de pecu. ¶ Op. nemo condicit rem ſuam, prætercꝫ à fure: vt. l. fi. š. quẽad. vſufru. caue. ſed iſtius pecuniæ, non eſt tranſlatum dominium: ergo poteſt vendicari. Quod non ſit trãſlatum patet. quia ſi non eſt cauſa habilis ad trãsferẽdum dominium, ipſum non trãſfertur. l. nuncꝫ. š. de acqui. re. do. ſed hic fideiuſsio fuit nulla: & ſic non erat cauſa habilis. Prætereà: licet conceſſa ſit ſibi adminiſtratio, non tamen videt̃ per hoc conceſſum ei vt donet, vel alienet in hãc cauſam: vt. l. contra iuris. in fi. š. de pactis. & l. ſi is. §. flauius. j. de ſol. Gl. tenet hîc, quòd poteſt condici hîc à fure, vel condictione triticaria à poſſeſſore. Sed hoc non placet mihi, quia ſecundum hoc, non eſſet differentia an de peculiari, vel dominica ſoluat, quod tex. requirit. Teneo ergo, quòd eſt tranſlatum dominium, quia erat adminiſtrator credens cauſam ſubeſſe. Hoc tenet Roge. nihil allegat. dic. vt. š. de condi. indebi. l. cum indebitum. in prin. & ibi no. & iſtam teneo. ¶ Venio ad l. ſequentem. & oppo. de. l. ſi ſeruus alienus. infrà. e. dicit glo. quòd hîc dominus errauit, aliâs videtur approbare. quod nõ placet, quia cum obligatio ſit nulla, non poteſt approbari: vt. l. obligationes. ſuprà de actio. & obliga. Vel ibi agebat mandati, hîc non. quod non placet eadem ratione. ¶ Dic ergo ſecundùm Dy. ſic, quòd hîc ſoluit dominus pro fideiuſſoris obligatione, quæ eſt nulla: meritò repetit. Ibi pro obligatione principalis, quæ eſt aliqua, quia videtur mandaſſe ſeruo: quòd pro eo ſolueret, vnde dominus ſoluendo approbat contractum illum mãdati. ¶ 1 † Quęritur, vtrum ex cauſa fideiuſsionis: ſeruus obligetur naturaliter? Et glo. tenet, ꝙ non. hîc ĩ duabus gloſſ. & idem tenet in. l. in perſonam. §. qui pecuniam. in gloſſ. ſed cum naturaliter. &c. ſuprà. de pactis. quod puto eſſe verum, quia lex reſiſtit obligationi, & ideo non oritur nec ciuilis, nec naturalis, vt. l. ſi non ſortem. in princip. ſuprà de condi. indebi. Et quia talis fideiuſsio continet donationem, quæ aliena eſt à ſeruo, vt. š. quæ res pig. oblig. poſſ. l. ij. ¶ Quęro vtrum conſumptione ſecuta liberetur debitor principalis? Et glo. dicit, quòd ſic: ſed malè dicit, quia ſecuta conſumptio illud operatur, quod à principio dominij tranſlatio, vt. l. ſi filius. š. ſi cer. peta. ſed dominij tranſlatio non liberat, vt hîc, ergo nec conſumptio.

SVMMARIVM.

1 *Actiones quæſitæ hæredi, facto ſuo non tranſeunt in fideicommiſſarium.*
2 *Ceſsione facta contra principalem, quando uideatur facta cõtra fideiuſſorem?*
3 *Pactum factum à poſſeſſore, quando proſit euincenti?*

LEX XXI.

1 HAEres a debitore. ¶ † Actiões quæſitę hæredi ex ſuo facto nõ trãſeunt in fideicõmiſſariũ, vel in eũ, qui venit per cõtra tabu. niſi facta ceſsione. h. d. ¶ Opp. extra glo. de. l. j. & p totũ tit. j. š. ad Treb. vbi tranſeũt ſine ceſsiõe. Sol. dic, ꝙ ibi trãſeũt actiones hæreditariæ ad hæredẽ: hîc ĩ fideiuſſore: q nuncꝫ fuerunt penes hæredẽ ex pſona defuncti, ſed ex pſona ſua, & iſtud ꝓbat̃ ĩ. l. ſi hæres pecuniã. ad trebel.

2 ¶ † Itẽ op.ª ꝙ ceſsiõe facta cõtra prĩcipalẽ: vr̃ facta ceſsio cõtra fideiuſſorẽ
a vt. C. de hære. vẽdi. l. emptor. & l. ſi in ſolutũ. C. de ac. & ob. & l. emptori. š. de hęre. vel act. ven. & ibi no. ergo cũ hîc tranſeat principalis: debet trãſire fideiuſſoria. So. ex trebellianico trãſeũt actiões ceſsiõe legali. il cõtrarijs eſt ceſsio hoĩs, & ideo trãſeũt actiões cõtra fideiuſſorẽ etiã facto hoĩs.

3 ¶ † Op. ſecũdùm gl. de. ſi tibi. §. cũ poſſeſſor. š. de pac. vbi euĩcẽti nõ ꝓdeſt pactũ factũ à poſſeſſore. So, ponit multas gl. nec ponit verã. Dic, qñ. ꝙ poſſeſſor eſt verꝰ hęres: ſed ab eo euincit̃ p cõtra tab. vel alio mõ, & tũc ꝓdeſt pactũ euĩcẽti, vt hîc cũ ſimi. Aut nõ eſt hęres: & tũc nõ ꝓdeſt euĩcẽti, vt ĩ cõtra. Fallit, ſi cõſtaret ꝙ voluerit ꝓdeſſe cuilibet, q eſt hæres: vt l. antepeñ. š. de pac. & ille qui recepit, videtur negotium gerere hæreditatis. facit. š. de pac. l. ſed ſi tantum.

Non eſt nouum. ¶ Duæ obligatiões fideiuſſoriæ poſſunt cõcurrere ĩ pſonã vniꝰ. h. d. ¶ Op. de. l. qui bis. š. de verb. ob. dic, vt ibi. Vide gl. quam recita, vt iacet.

b Seruo tuo. ᵇ ¶ Nõ poteſt quis fideiubere pro ſeipſo, ſecus pro alio. h. d. & hîc eſt notabilis tex.

Quod ſi hic ſeruus. ¶ Iſte eſt bonꝰ tex. Si debitor ſuccedit fideiuſſori, extinguit̃ acceſſoria, ſi prĩcipalis eſt vtilis: ſecꝰ ſi inutilis. h. d. Cõcordat. š. de ſepara. l. debitor in prin. & l. Stichũ. §. qd' vulgo. j. de ſolu. ¶ Op. ꝙ duę ciuiles poſſunt eſſe ſimul: vt. l. gñaliter. š. e. tit. Sol. qd' dicit̃ in tex. ciuilis: ſubaudi, quarũ vtracꝫ eſt efficax. & ſubaudi, & inæqualis: vna fideiuſſoria, alia principalis. aliâs non eſſet bona ratio: vt. š. e. l. generaliter. Dy. Et facit ad id, quod dixi de inuentario. š. eo. l. generaliter. & dicam. j. de ſol. l. Stichum. §. aliquãdo. Quæro, dicitur hîc, ſi obligatio ciuilis pereat. quomodo poteſt perire? glo. dicit acceptilatione, vel tempore: ſed in eo, quod dicit de acceptilatione, nõ dicit bene: quia tũc extingueretur principalis: vt. l. & per iuſiurãdum. §. & fideiuſſor. j. de accepti. aliud exemplũ de tẽpore eſt bonũ.

SVMMARIVM.

1 *Miſsio in poſſeſsionem in omnibus bonis debitoris, non liberat fideiuſſorem.*

Quod ſi ſtipulator. ¶ Si principalis reus ſuccedit creditori, oĩs obligatio extinguitur: ſi fideiuſſor, ſola fideiuſſoria obligatio extinguit̃. h. d. l. iſta. cum ſeq. qui ſequens. §. eſt ſubtilis. In tex. ibi debitoris. ſubaudi latitãtis. Dy. Aliâs eſt in
c gl. & tũc ſubaudi, vt ibi. vel dic, cedẽtis bonis. vt innuit gl. ma. No.ᶜ † quòd
1 miſsio in oĩa bona, non liberat fideiuſſorẽ, vt hîc: & inſti. de replicat. in fi. ¶ Quęro, qualiter adaptat̃ ad caſum iſtud argumẽtũ, qd' fit in tex. gl. primò ponit, qñ eſt facta miſsio ĩ omnibꝰ bonis eius, q ceſsit bonis: quo caſu licet liberet̃ cedẽs bonis, nõ liberant̃ fideiuſſores: ita hîc ecõtra, liberat̃ fideiuſſor, & non debitor: ſed ſecũdùm hoc innuit, ꝙ p ceſsionẽ bonorũ, debitor liberet̃. qd' nõ eſt verũ: vt. l. is q bonis. š. de ceſ. bo. qd' examinabo. j. e. vbicũcꝫ. ¶ Vel dic, dicit gl. ꝙ refert̃ ad. §. qd' ſi hîc ſeruꝰ. & procedit ſine ſcrupulo: ſed nõ eſt veriſsimile, qd' retulerit ſe ad ita remota. Vñ dic tertiò: vt dicit̃ in ſe. gl. qñ fit miſsio in bonis debitoris latitãtis, per quã nõ liberat̃ fideiuſſor. Idẽ ſi cedat bonis: vt dictũ eſt: & etiã probat̃ inſti. de rep. §. fi. & iſte caſus nõ ſic reperit̃ alibi. De eo verò cuius bona publicãtur, dicam. j. e. l. debitori deportato.

Cum tu. ¶ Poteſt vnus eſſe fideiuſſor duorum correorum. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Succeſsio, quando habeat uim ſolutionis?*

d Cum fideiuſſor. ¶ Succeſsio non habetᵈ loco ſolutionis
1 † ad lucrũ hæredis. h. d. ¶ Op. de. l. ſi ei. §. fi. š. de euic. gl. quæ eſt hic, ponit caſuũ diuerſitatẽ. Sed aduerte, hîc eſt quędã fictio: qa à ſeipſo dicit exegiſſe. & inducit̃ ꝓpter æqtatẽ, ne hæres remaneret in damno: vt. l. ſi ei. §. fi. š. de euic. Sed ſi hæres vult iſtud inducere ad ſuũ cõmodũ, nõ poteſt: vt hîc. Eſſet enim ſibi cõmodum: qa haberet actionẽ mãdati, quę eſt bonæfidei: cũ obligatio qua tenebat̃ principalis, erat fortè ſtricti iuris. Itẽ ſi eſſet hæredi dãnũ, ſucceſsio nõ habet vim ſolutionis: vt. š. prox. §. prout intelligit̃. Quãdo creditor ſucceſsit vni correorum, ſecũdùm qd' habet vim ſolutionis, ad hoc vt damnũ euitet: dicã. j. e. l. Vrãniꝰ. & caſus eſt in. l. Stichũ aut Pãphilũ. §. aliqñ. j. de ſolu. tangã in repetitiõe. l. ſi is q pro emptore. š. de vſuca. in. q. quæ incipit, quę fuit cauſa ſictionis: & ibi plenius dicã.

SVMMARIVM.

1 *Curia, ſocietas, & collegium, repreſentant perſonam uiuentem.*

Mortuo

a ¶ Mortuo. facit. si à te.s̃.vt lega.no ca.& videtur probari hic quòd appellatione personæ veniat vniuersitas. Ita dicit Bal.in.l.metum.§.animaduertẽdum.s̃.quod me.causa.& vide Bal.in.l.quicunq̃.in.iiij.col.C.de ser. fugiti. vbi idem dicit, & subdit, quòd venit tam masculus q̃ fœmina. per Bald. i.l.omnes populi.i penu.col.s̃.de iustit.& iure. per Bald.in rub.C.ad Trebel.vbi quæritur, an appellatiõe personę veniat ciuitas, respublica & collegium constituto procuratore contra omnem personam mundi &c.venit tamen fiscus appellatione hoĩs, vt est glo.in.l.eos.in ver.hominis.C.de vsu.quã dicit sing. Ang. in tracta.de inuentario. Dixit tñ.d.And.ĩ.c.graue.de pben.q̃ statutum loquens de persona, nõ habet locũ ĩ capitulo.sed ĩ.c.j.§.cõueticulã. de pace iur.fir. vr probari q̃ appellatione personæ nõ venit collegiũ, seu vniuersitas. Fallit tamen in casu, qñ iurarẽ te defendere contra omnem personam vel hominẽ mundi, quo casu ẽt venit collegium vel vniuersitas secũdũ Bal.ĩ.c.j.de noua forma fidelitatis.vbi tunc omnes comprehẽduntur, excepta psona, quæ est ita prior tempore, sicut natura est potentior, & prior accidente, & etiam excipitur. pterea imperator, & superior, puta prĩceps. vt ibi latius. Adde an appellat. personæ, veniat vniuersitas & collegium, vide Romanum, consilio. cccxxxvj. Et quid in statutis, quando statutum est quòd psonę teneantur ad cõpromissũ vide p eundẽ.cõs.cccc.

b ¶ Lucius Titius. nota. hic textus q̃ quis potest, vt mãdator intercedere absq̃ stipulatione: licet non, vt fideiussor: vt.l.blanditus.C.de fideiusso. & Bar.in rub.s̃.eo.

c ¶ Literæ credentiæ.no.hic de lr̃is credẽtiæ.& p Bal. in.d.l.fi. C. qđ cũ eo.& in rub.C.de cõst. pec.& dicũt credẽtiæ, seu secretæ ea, quæ vulgus ignorat.argu.de his q deiec.vel effu.l.j.§.summa cũ vtilitatẽ secundũ Bal. de pa.cõstã.in verbo.ĩ noĩe Christi. Alibi dicit secretũ, qđ dñs non vult sciri, iuxta illud: nescit seruus quid facit dñs suus: vt not.in.l.eius qui.in fi. si cert.pet. Ita refert Bald.in.c.j.qui.mod. feu.amit. Et adde hic quę not.p do.Ant.in.c.post cessionẽ.de pba.& ad Bar.hic, adde Bart.ĩ.l.si pupilli. in.§.si procuratori.s̃.de nego.gest. & Bal.in add.Spe. in ti.de sol.in vers. si mercator. No.in l.si mei cã.s̃.commod.& quod ibi Bald.& Iaco.but. Et quid de literis commendatitijs, an obligent: vide quod nota.de iure patro.in.c.j.in cle. j.in gl. Diocesanis in fi. vtrum autem literis priuati credatur: vide in cle.j. in gloss. literis. de procur. & in.c.ij. de so.& de literis commẽdatitijs, ad de Bal.in.l. si literas.C.mandati.& de literis credentiæ: etiã vide Bal. & Imol.in.c.fraternitatis. de cleri.non resi.& de literis commendatitijs, etiã vide Bal. i.l.si verò.in.§.cũ qdam.in reportatis antiqs.s̃. manda. etiã Bald. in.l. institor. de isti.& in.l.j.§.j.s̃. quod iussu.vbi gl.adde Bald. in rubri. C. de constit.pecu.in versicu. venio ad sententiam. & melius ĩ.iij. colum.in fi. versi. deinde quęro. Adde, an literę cambij mercatorũ, quibus mandatur, q̃ tali soluat quis centũ, an faciãt fidẽ contra ipsum scribẽtẽ: vide Bal.cõsil.liij.j.lib.

¶ Cũ tali nuncio. Contrarium tenet ipsemet Bart.in.l. & licet.de consti. pecu.dixit Bal.in tract. de const.pecu.in.v.q.principali.in fi.quę incipit venio ad casum.

e ¶ Regreditur. qd si statuto cauetur, q̃ filiusfa.nõ possit obligari i cõtractu: an fideiussor obligetur? vide Bal. in.l.j.s̃.e.q̃ sic.& qđ no.Cy.in.l.dominum.C. quod cum eo.

LEX XXIII.

Mortuo. a ¶ Si obligatio consistit in persona repræsentata, põt accipi fideiussor. h.d. Quidã hñt in tex.vice defuncti.& quidã nõ.& in hoc 1 differt hæreditas à curia & societate, & collegio, † in quibus repræsentatur persona viuens: vt dixi.s̃.titu. j.l.vsusfructus.

LEX XXIIII.

Si mihi aut Titio. ¶ Adiectus fideiussorem recipere nõ potest.h.d. Rõ est qa in ei⁹ psona nõ cõsistit obligatio.

SVMMARIVM.

1 *Literis credentiæ, quando credendum sit?*

LEX XXV.

Lucius Titius. b ¶ Propter hæreditaria, tantũ cõfusione extinguitur obligatio.& hæredes fideiussoris, vel mandatoris non tenent insolidum. h.d. ¶ † No. ex ista lege, q̃ literæ istę præiudicant scribenti. quod non est dubium qñ continẽt certũ, vt hic fuit. Sed quid de literis, q̃ dicunt vulgò literę credẽtię? c Circa eas est sciẽdũ. Nam quandoq̃ sunt multum generales, vt tali latori præsentium in his, quę vobis dixerit, dabitis plenã fidẽ, tunc vigore earum, nil poterit agere talis lator in præiudicium scribentis: qm̃ istæ literæ sunt magis cõmendatoriæ, quasi dicat iste lator est fidelis persona, potestis de ipso confidere: & sic nõ obligãt scribentem. C. qđ cum eo.l.fi.s̃.de dolo.l.& elegan ter.§.fi.s̃. man.l.si verò non remunerandi.§.cũ quidã. Fallit si ex qualitate personæ scribentis, appareat aliud, ex quo generalitas illa certificaretur: vt si ille de quo scribebat, erat factor, seu institor scribentis, in aliqua mercantia: quia tũc videtur dicere q̃ ei adhibeat fidẽ in negotio illius mercantiæ. Casus est de hoc no.s̃.de insti.l.cuicũq̃.§.sed & cũ fullo.ver. planè. argu.s̃.de verb.obli.l.triticũ.& ibi no. Item fallit, si dixit in epistola: & adhibete ei plenã fidem super me, vel meo periculo: vt.s̃.mã.l.si verò nõ remunerandi.§.si quis mandauerit.in fin.§. Quñq̃ istæ literæ sunt magis speciales: vt puta, tali latori præsentium, de intentione nostra plenariè informato dabitis plenam fidem. vel super tali negotio dabitis plenam fidem. d ¶ Et hic aduerte: qa mandatur vt tantũ tali credatur id, quod ei refert.nõ aũt mãdatur, vt cũ eo aliquis contractus celebret. Aliud ẽm est credere referenti: quia hoc nullã dispositionẽ cõtinet: aliud est contrahere. Si ergo cũ tali aliquis celebretur contractus, non obligat mandantem: quia excessit fines mandati: vt.s̃.manda.l.diligenter.& qđ no.de proc. l.qui procurator.in princ.j.de sol.l.hoc iure. Fallit rõne psonæ: vt si esset institor: vt dixi. Fateor tamen, q̃ si sum passus dãnum occasione illius credulitatis: possum recuperare per actionem mandati: puta, ille lator literarum dixit mihi ex parte scribentis, quòd si ego vellẽ talẽ librũ pro tãta quantitate, mitterem: ego credens, misi: & in hoc expendi: dñs non vult dare librũ. istũ dãnum repeterẽ. vt.s̃.mã.l.si tibi mandauero.§.fi. ¶ Sed pone, q̃ ille lator literarum dixit, talis fecit me procuratorem ad contrahendũ tecum. ego credidi, & tanq̃ cũ procuratore cõtraxi: an præiudicet dño? dico, q̃ nõ: non enim debet ei credi quã do narrat aliquid, qđ spectat ad ipm̃ referentem. per qđ ei acquiratur commodũ, vel officiũ, nisi quatenus literis esset expressum. ne detur materia maligniandi: vt.d.l.fi. qđ cũ eo. Vnde est necesse, q̃ in literis pmittat, q̃ possit cũ tali nũtio d contrahere generaliter, vel specialiter: vt.d.l.fi.&.s̃.qđ iussu.l.j.in prin. ¶ Sed q̃ro, an tali latori debeat credi sine iuramento? Et videtur qđ nõ.l.theopompus.s̃.de do.p.leg. Sed puto cõtra: qa fides huiusmodi est approbata ab vtraq̃ parte. s.à mittente, & ab eo, qui recipit. ergo &c. vt not.s̃.de ser.l.j. Sed contra multum loquitur.d.l. Theopompus.

SVMMARIVM.

1 *Fideiubens pro pupillo naturaliter obligato, non habet actionem contra pupillum: secus si pro pupillo ciuiliter, & naturaliter obligato: uel facto locupletiore.*

2 *Pupillus naturaliter tantum obligatus, non restituitur aduersus naturalem obligationem.*

Pupillo inducto dolo ad naturaliter obligandum, succurritur per actionem de dolo.

3 *Fideiussor intercedens pro minore, quando teneatur utiliter & quando non?*

4 *Fideiussor potest intercedere pro eo, qui tenetur officio iudicis.*

5 *Falsa est opi. illorum, qui dicunt, quòd quando fideiussor accedit naturali obligationi, habet exceptionem de qua.l. quod enim. suprà eo.*

6 *Fideiussor intercedens pro pupillo tutore authore, habet actionem mandati contra pupillum: licet pupillus habeat restitutionem in integrum aduersus dictam restitutionẽ.*

7 *Fideiussor intercedens pro furioso, & prodigo, an teneatur: & si teneatur, restituatur?*

8 *Fideiussor potest conueniri principali non discusso, quando principalis de iure uel de facto, non potest discuti.*

9 *Declaratio ad legẽ.iij.§.si is pro quo. suprà quod quisq; iuris.*

LEX XXVI.

Marcellus. Qui fideiubet pro pupillo furioso, vel prodigo naturaliter obligatis, efficaciter tenetur: nec contra eos per mãdati actio e nem regreditur e. h.d. Diuido tibi gloss. Ista prima ps gl. tractat de fideiussore pro pupillo. Secũda de fideiussore pro pdigo & furioso. Secũda ibi: qđ aũt.

1 ¶ † Op. cõtra primũ, imò videt, q̃ fideiussor pupilli habeat actionẽ mãdati, vel neg.ges. vt.l.si pupilli. in prin.s̃.de neg.ges.&.l.at si qs.§.qui mãdato.s̃.de religio. Timore hui⁹ cõtrarij, dicit glo. q̃ ista loquit de pupillo naturaliter tm̃ obligato, & in quem non habet fideiussor regressum: sec⁹ si esset naturaliter, & ciuiliter pupill⁹ obligat⁹. Vel, qa locupletior effectus, vel alio modo: & tũc haberet regressum. & vide gloss. ¶ † Oppo. pupillus nõ obligat naturaliter, nec ciuiliter: vt.l.pupill⁹.s̃. de aut.tu.&.l. pupillus. s̃.de act.& obl. Solu. intellige, qñ naturalr̃ tm̃ obligatur: qđ qñ fit, dicam.j.tit.j.l.j. ¶ † Op. qa sic succurrit minori, & fideiussori succurrit: vt.l. minor. s̃.de pc.&.C.de fideiuss.mi.l.j.&.ij.hic tex.cõtradicit. Glos. dicit, q̃ fideiussori non succurrit, nec p restitutionẽ in integrũ: nisi sicut, si intercessisset pro quolibet maiore, vel pro adulto. Et sic gl. innuit, q̃ hoc casu, qñ pupillus obligatur naturalr̃ tm̃ restituat: & tunc talis restitutio aliqñ prodest fideiussori. Pro d quo facit.s̃.de condi.inde.l.interdum. Sed veritas est q̃ pupillus tm̃ naturaliter obligatus aduersus illam obligatiõem naturalem, non restituitur: ergo etiam nec fideiussor: vt gl. melius dicit, in.l.si pupillus.s̃.de arbi.&.l.minor.s̃.de procu.in glo.mag.& insti. qb. mo.tol.ob.§.pręterea.&.s̃.de ver.ob.l. puberes. & pbat in.l.in cãe.la.ij.s̃.de min. Nec obst.l.iterdũ. qa ibi restituitur aduersus solutionẽ, nõ aduersus obligationẽ naturalẽ: vt.C.si aduer.sol.l.fi. Vel si diceres e eũ restitui aduersus obligationẽ naturalẽ, est verum qñ per eã pupillus læditur: qa iã soluit: vt ibi: ali às secus. Sed fateor q̃ si dolo esset inductus, succurreret per actionem de dolo ex persona sua. ¶ Principium ergo gl.& istam partẽ summo sic. Aut fideiussor intercessit pro minore ciuiliter, & naturaliter obligato: & tunc fideiussor tenetur vtiliter: nisi restituat ex persona minoris. Dic vt.l.minor.s̃.de pcu.&.iij.C. de fideius.mi. Aut fideiussor intercessit pro pupillo naturaliter tm̃ obligato: & non iuuatur aliquo mõ: vt hic &.s̃.eo.l.ij. Aut intersit pro eo quo nullo mõ erat obligatus: & tũc nõ põt aliquo mõ teneri: vt.s̃.e. l.sed si serui dñs.&.l.si fideiussor obligari.in princ.

4 ¶ † Quæro, quid pro eo qui nulla obligatiõe tenet,

a ¶Officio iudicis. Fideiussor põt interuenire pro reo, q iudicis officio põt
conueniri. Adde Bal.in.l.pen.C.qđ cum eo.& ibi refert, ꝙ Cy.tenet ꝙ rea
li actioni non põt accedere fideiussor, sed ipse tenet contra, quia saltem lar-
go modo dicitur obligatus:facit quod idem no.d.l.fi.C.de compensat.
b ¶§.fi.Et aduerte, ꝙ ille tex.in.d.l.pecuniæ.in.§.persecutionis.optimè pro
bat hoc modo. nã
fideicommissum,
illo iure fforũ pe-
tebatur officio iu-
dicis:nõ iure acti.
inst. de fideiusso.
in princi.&.d.§.p
secutiõis. Sed pro
fide accedit fideius
sor.per totum tit.
vt lega.no.cau.
c ¶Nota istud. An
furiosus & prodi-
gus restituãtur ĩ in
tegrũ sicutminor?
Adde Bar.in.l.j.s.
de bo.pos.fur.& ĩ
fan.'dela. & Bald.
in fi.C.q admit.&
Bar.po.Cy.in.l. si
infant.C.de iur.de
li.& Bal.in.l.si p-
curatorem habens
de in inte.rest.mi.
vbi alle.bonã glo.
& Io.An.in addi.
Spe.sup rubri.de
pscrip.& Pau.hic.
d ¶Tñ opp.No.li
mitationẽ auẽ.pre
sente.C.de fideius.
Adde Bar.in.d.l.
iij.j.de so.&.i.l.cũ
qs.§.si qs p reo.e.
tit. Adde tñ aliã li
mitationẽ.s.vbi fi
deiussor iurasset.
secũdũ Bald.in.c.
ex rescrip.de iure
iu.Itẽ si fideiussor
vt principalis scri-
bereẽ tñ fideiussor
est:vt.l.fideiussor.
s.de pa.qđ ibi bar.
& qđ dicit Ia. de
Are.in.l.j.§. non
aũt.s.de exerc. &
qñ fideiussor obli
getur, vt principa
lis,nõ vt fideiussor
& qbus casib9. nõ
nisi vt fideiussor.
Et de modis inter
cedẽdi palio, ha-
bes gl.magistrã,iũ
ctis dictis Bar.ĩ.l.ĩ
psonã.§.j.ĩ gl.ma.
s.de pactis. Vnũ
adde, ꝙ quoties sunt plures obligati,& dubitatur de qbusdã ipsorũ,an sint
obligati,vt fideiussores,vel vt principales& sunt hincinde plures pecuniæ:
dic ꝙ vbi constat ad quos ex illis legatis puenerit pecunia mutuata à credi=
tore:& tunc illi ad quos aliquid de illa pecunnia non peruenit, præsumun-
tur obligati,vt fideiussores. Ita fuit obtentum per gl.in.l.sed Iu.in.§.itẽ si
duos.in versi.peruenit.s.ad mace. Et p hoc etiã allegabatur,qđ not.in .l.
vir vxori.ad velleia.ad hoc adde no.per Bart.in.l.iij.versi.septimò quærit.
s.de duo.re.& in.l.si vt certo.§.si duob9 vehiculum.s.cõmo.facit.l.vñ quæ
ritur.eo.ti.pro hoc facit.l.si non singuli.& ibi gl.& doc.C.si cer.pe.& in.d.
l.sed Iul.in prin.ver.nõ solũ. Et pdictis adde singulariter Bar.in.l. antiquę.
C.ad velle.& Spe.de dolo & contu.§.fi.versi.cũ ita.in prin.cum ver.præce-
denti.Bal.& gl.in.l.fideiussor.§.si quis.q satis.cogã.& vltra ista vide post
Bar.in.rub.j.iu.sol.Adde,vt per Ro.consi.cxiiij.
e ¶Põt discuti. qđ intellige,nisi principalis nõ posset discuti de iure suo,fa
cto creditoris:vt est gl.ibi cõiter approbata,in.l.nisi.s.de pact.
f ¶Iac.de Are.an aũt per iuramentum ipso iure,an per exceptionem?vide
Bar.in.l.Iul.s.de condi.inde.in.xvij.columna.& ibi dixi.

a sed põt officio iudicis [a] exigi:an possit accedere fi-
deiussor? Videtur ꝙ non præsupponit obligationẽ
vt.l.q per collusionẽ.§.j.s.de act.emp.& vẽ.&.l.cũ
postulassem.s.de dã.infe. Ego dico, ꝙ accedit fide-
b iussor.& est casus in.l.pecuniæ verbum.§.fi.[b] con-
iuncto.§.pe.eiusdem.l.j.de ver.sig. Expressius.j.de
sol.l.cũ quis.§.si quis pro reo.& de offõ iudicis mer
cenario est expressum.s. de eo,qđ certo lo.l.centũ
Capuæ.&.l.fi.& loc.l.quæro.&.j.rem pupil.sal.fo-
re.l.si posteà. Et patet ex hac.l.ꝙ fasa sit opinio illo
rum,qui dicunt,quòd quando fideiussor accedit na
turali obligationi,habet exceptionem. de qua tan-
5 git gl.s.eo.l.qđ em̃. ¶†Quæro quid si fideiussor in
tercessit pro pupillo authoritate tutoris? Et videtur
quòd sit aliud:quia si authoritas tutoris intercessit
in contractu mãdati fideiussor repeteret à pupillo.
& tunc videtur debere subueniri.& gl.hîc innuit in
secunda parte gl.sed nõ est verũ:quia licet habeat re
gressum cõtra pupillũ,põt tñ pupillus restitutionẽ
in integrum postulare aduersus actionem mandati,
q̃ datur fideiussori. Casus est in.l.ij.C.de fideius.mi.
6 ¶†Quæro qualiter ponitur in tex.ista rõ. qm̃ his
&c.gl.dicit,põt esse rõ recta,& remotiua:hoc est
dicere recta rõ,p quã dictũ pbatur hoc modo:ideo
fideiussori nõ subuenitur:quia rei principalis nõ in
terest. Et ꝙ ipsius rei non intersit,probaẽ:quia con
tra eum non datur actio mandati. Secũdo mõ põt in
telligi,ꝙ sit rõ remotiua. hoc est rõ q̃dã.p quã tolliẽ
& remouetur id,quod in contrarium dici posset.&
hoc modo videẽ,ꝙ subueniatur fideiussori,sicut prĩ
cipali. Ad quod rñdeo,ꝙ illud est verũ quando prin
cipalis interesset:sed hîc nõ interest,ergo &c. Et ꝙ
nõ intersit,pbatur:quia nõ est habiturus regressum
&c.& sic in idem recidit. ¶Venio ad secundam par
tem gl.dicitur hîc,ꝙ si fideiussor intercesserit pfu-
rioso,& prodigo:tenetur cõtra.l.is cui.s.de verbo.
ob.&.l.in negotijs.j.de reg.iur. Huius timore sunt
quatuor solu. Vna est,fateor,ꝙ nõ restituitur: quia
non tenetur. Si enim teneretur, tunc restitueretur.
c Not.istud [c] quòd furiosus & prodigus,si sunt læsi
ex contractu,eo,qđ sunt obligati cũ effectu,ꝙ resti
tuuntur. quia si restitueretur fideiussor multòmagis
& ipsi furiosi.& hanc tenet Dyn.hic. Contrarium
tenet Cy.in.l.si infanti.C.de iur.deli. Sed truffa est,
quia si restituitur absens & pupillus,qui habent in-
tellectum,quare nõ furiosus ex generali clausula.s.
ex quib.cau.ma.l.j. Et ista solu.est bona in se tota:
sed non placet ad.l.quia quando vna dispositio re-
fertur ad duas personas,debet intelligi æqualiter:vt
l.iam hoc iure.s.de vulg.& pupil.subst.&.l.hæredi-
tatem.C.de impu.& ali.sub. ¶Secundò soluitur, ꝙ
isti fideiussores intercesserunt pro furioso vel prodi
go obligatione cõtracta ante:vel postea contracta re
ipsa.& ista sol.etiam est vera in se:sed non quantum
ad.l.quia tunc fideiussor teneretur cum effectu, &
posset actione nego.gest.repetere:vt.l.iij.§.& si fu-
riosi.s.de neg.gest.l.si pupilli.in princ.e.ti. ¶Alia solutio est ꝙ hîc nõ in
teruenit fideiussor in præiudiciũ pdigi, vel furiosi. Sed in pręiudiciũ ipso
rũ fideiubẽtiũ.sed istã reprehẽdit gl.& bñ. ¶Daẽ quarta sol. quã teneo:
tñ oportet, ꝙ diuinemus.& dicit, ꝙ hîc loquiẽ in furioso,& pdigo natura
liter obligato. ¶Q ñõ aũt accedere possit naturali obligatiõi? Dic, ꝙ nu-
do pacto pmiserãt ante.q̃ essent furiosi. vel successit cuidã naturaẽr obli-
gato, dũ erãt in furore. Istã tenebat Ray.de for.& istã teneo p vera ¶Ex
7 prædictis sumemus. qñq̃ ĩtercessit p furioso† pdigo:& nullo modo teneẽ.
Qñq̃ p furioso ciuiliter,& naturaliter obligato:& tũc teneẽ naturaẽr: sed
cõtra eos habet regressum. s. per actionẽ mãdati:vt.l.si à reo.§.si à furioso.
j.e. Qñq̃ intercessit pro obligato naturaliter tm̃:& tũc teneẽ,sed nõ ha-
bet regressum, p actionẽ mãdati. ¶Vlterius opp.hîc Dy.& videẽ, ꝙ non
possit teneri in pl9, q̃ principalis:vt.l.græcè.§.illud cõe.&.§.si qs Stichũ.
so.nõ teneẽ in plus:sed efficacius:vt.l.si pupill9.s.de ver.ob.& ibi tibi di-
d xi. Tamẽ opp.[d] ꝙ.l.ista nõ possit† pcedere secũdũ iura hodierna:qa pri9
debet discuti principalis:vt in auẽ.pñte.C.de fideius.sed hîc nõ põt discuti
principalis:ergo non discutieẽ fideiussor. Solu. Dyn. ꝙ hæc auẽ.debet in-
e telligi, qñ de iure, vel de facto põt discuti[e]:qđ hîc non est. Iõ remanet hęc
l. p hoc.s.de duob.re.l.si ex duobus.§.j.& p hoc habes declaratã.l.fi.§.si
is p quo.s.qđ q̃sq̃ iur.q̃.l.patiẽ eãdẽ cõtraria.& tene mẽti. ¶Op.de.l.idẽ
§.gñaliter liter.s.mã.vbi si est aliqđ benficium,qđ cõpeteret principali,
& nõ fideiuss.tũc principalis debet sumere iudiciũ in se,& opponere ex-
ceptionẽ ex psona sua:& sic suscipiet pupill9 ĩuito creditore:vt.l. pcurator
ad exhibendũ.§.j.j.rẽ ra.ha.&.d.l.idẽ.§.generaliter. Dy.soluit, ꝙ cõtraria
loquuntur in eo,qui est habiturus regressum cõtra principalem:& sic qñ
principalis defendit de necessitate:qa fideiussor habet regressum cõtra eũ.
Et prædicta faciũt ad qõnem, quam disputaui. de qua dixi in.l.procurator
ad exhiben dum.§.j.j.rem ra.hab. ¶Vltimò Dyn. distinguit in materia:
quod dic:vt.l.hi qui accessionis.j.eo.

LEX XXVII.

INter fideiussores. ¶Si ante diuisionẽ vnus
fideiussorũ efficiatur nõ
soluẽdo, vel sine hærede decedit, ad periculũ cæterorũ spectat.
h.d. ¶Contrà, ꝙ non pertinet ad periculum cæterorũ. j.eo.l.
inter eos.§.cũ inter. Sol. ibi diuisio facta erat:licet exactio nõ secuta:hîc ve
rò debet intelligi ante diuisionẽ factã. ¶Quæro, qd si ipso iure est diuisa?
Et gl.dicit, ꝙ nõ erit idem. Dy.allegat.l.cum ita.§.idem respondit legato-
rum.s.de le.ij.aliâs incipit lex, legatorum. Pro hoc.s.ad.l.Rho.de iact.l.
ij.§.antepe.vbi probat istam distinctionem.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores etiam separatim accepti, habent beneficium diuisionis.*
2 *Depositio huius.l.an habeat locum in duobus reis? remißiuè.*
3 *Fideiussorum sub conditione obligatorum, si unus non est soluendo, actio in alios resti*
tuitur per restitutionem in integrum.
4 *Exceptio diuisionis est perempta.*
5 *Exceptio postquam uenit ad conflictum, an perimat actionem ipso iure?*

LEX XXVIII.

SI plures. ¶Fideiussor, qui teneẽ sub cõditione: facit lo-
cũ beneficio epẽæ. sed si tunc soluendo nõ eẽt,
in alios fideiussores actio restitueẽ. h.d. ¶Circa.l.nostrã formã
1 tur tres qõnes. Vna est, an† ista.l.hẽat locũ, si incercesserũt se
paratim? glo.dicit ꝙ nõ: qa tũc non hñt beneficiũ diuisionis:vt.j.e.l.si à Ti
tio.& hãc tenet Spe.de renũ.& cõclu.§.j.d. Dy.& Ia.de Are. tenẽt cõtra&
bene.p.l.si Titius.j.e.vbi videẽ casus,& ibi dicã. Nec ob.l.si à Titio.qa ibi
fideiussores erãt accepti à diuersis.& hoc tenet Cy.in.l.fideiussor.C.e.tit.
in fi. ¶†Quæro, vtrũ illud, qđ hîc dicit in duob9 fideiussoribus, habeat lo
2 cũ in duobus reis? Et gl.dicit ꝙ nõ.alle.l.ex duob9.s.de duobus reis nõ di
stinguit quo iure, vel veteri, vel nouo. Gl.in auẽ.hoc ita.C.de duo.re.dubi.
3 tat. Dyn.& determinat in.l.ex duobus.dic vt ibi. ¶Quærit gl.†.an ipso
iure, vel restitutione in integrũ reddatur actio? Et gl.dicit quòd restitutio
ne in integrũ. Sed quare nõ ipso iure:vt.s.l.pxima? Et gl.dicit, ꝙ videtur
liberatus per epistolam,& absolutus per sententiã: quia cũ est condemna-
tus in parte, videtur in parte absolutus:& hoc innuit tex. dũ dicit actionem
restituendam. ¶Sed contra hoc obst.quia epistola non tollit actionẽ ipso
iure:vt.s.l.pxi.ergo nõ est necesse, ꝙ restituaẽ, cũ cõpetat. Vñ posset for
tè dici, ꝙ gl.nõ bñ dicit. Et hîc diciẽ, actionẽ restituendã: dic.i.exercitiũ
actiõis restituendũ ipso iure: cũ apparet eũ non esse soluendo. Pro hoc fa
cit text.qui dicit, ꝙ ei succurriẽ, vt interim nõ cõueniaẽ: post ergo põt cõ-
ueniri. Dico, qđ si quidem sic esset pronũciatũ: vt interim conditione pẽ
dẽte conueniatur in virilem: tũc cõditione finita ipso iure posset agere: vt
Imperator.ff.de posthu.& de lega.ij.l.statulibe.§.Stichum. Sed si esset p
nunciatũ simpliciter, actionem diuidendam: tunc ipso iure tolleretẽ actio,
& op9 esset restitutiõe:& ita loqtur hæc gl. Nec ob. s.l.pxi.qa verũ est
ꝙ epistola nõ diuidit ipso iure: sed postq̃ est opposita hæc exceptio diui
siõis,& in ea est obtẽtũ: tũc pimit ipso iure actionẽ p pte cõfideiussoris:
vt.j.e.l.inter eos.§.cũ inter.& iõ dixi hãc exceptiõem esse perẽptoriã:vt
4 l.si dubitet.in prin.s.e. Et p hoc† apparet sol.quæstionis no.per Cyn.C.de
pbatio.l.exceptionẽ. scilicet vtrũ actio permaẽ ipso iure vel p exceptionẽ
f postq̃ venit ad cõflictũ: Ia.de Are.[f] ꝙ sic. Pet.cõtra vt ibi patet. Tu dic
aut ibi venit ad cõflictũ? p solã ppositionẽ, nec est sup ea obtẽtũ:& nõ p-
imit actionẽ. Qđ patet: qa actio põt replicatiõe adiuuari:vt insti.de repli
ca.in prin.

a ¶ Computāť vires. In bonis principalis cōputantur vires fideiussoris, secūdū Bal. in auť. sed hodie. C. de act. & obli. & in. l. mulier. C. de iur. dot. vbi dicit idem econtrà. Sed an in bonis alicuius computentur bona alienata in fraudem? vide no. Bal. in. d. l. bona. §. eum. de iure fisci. j.

b POMATES. ¶ Si cōtēdat. Not. sin. gl. ꝙ possunt agere, vt fiat diuisio. vide textus institu. eodem. §. si plures. & .j. eo. l. inter eos. Cano. in. c. cum sit. de fo. cōp. Bald. in. l. qui illicitam. C. vt lite pēden. nec alibi ita reperitur Bald.

ca. ī pri: & ita ītelligit Pet. Fallit ī exceptione cōpēsationis. q̄ statim perimit, cum opponiť: quia habet vī solutionis. aut super ea est obtentum: & tunc perimit ipso iure. Casus est hic. & ita intelligitur dictū Iac. de Are. ¶ Item op. ꝙ condemnatus in parte, nō videatur absolutus in alia parte: vt not. C. si aduersus rem iud. l. j. Sol. istud ideo: quia contra aliam partē erat opposita exceptio peremptoria. ¶ Quæro, qd si nullo modo extitit conditio? dicit glo. idē ꝙ hic.

Præterea. ¶ Fideiussoris hæredi, & eius confideiussori dať beneficium epistolæ, respectu cōfideiussoris: secus respectu rei principalis: & in bonis principalis computantur

a vires[a] fideiussoris. h. d. qđ no. Glos. assignat. ar. contra, & nō soluit. & vide eā, quæ incipit. sic. C. ad velleia. & c. ibi. §. soli. Sed ibi est beneficium merè personale. sic. s. solu. ma. l. maritum. cum. l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Dictio etiam, est implicatiua.*

2 *Officium iudicis imploratur, ut silentium imponatur.*

LEX XXIX.

b SI contendat. [b] ¶ Ista lex habet vnam singularē glo. ¶ † Quæro, quid implicat ista dictio

1 etiam? glo. dicit, quòd implicat, ꝙ non solùm competit exceptio: sed etiam iudicis officium. & ꝙ non solùm poterit agi, vt fiat diuisio: sed etiam excipi: quod multum no. & habeo istam glo. pro multum not. quia secundum istam possum agere contra te, vt diuidatur actio. & hoc ex epistola diui Adria.

2 † Item officium iudicis, [c] vt fiat diuisio, & silentium

c imponatur. & de isto habes gloss. no. in. l. Aurelius. §. centum. de libe. leg. plenius dixi in. l. si finita. §. eleganter. s. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio, nec ciuilis, nec naturalis oritur ex promißione, sub conditione impoßibili.*

LEX XXX.

SI sub impossibili conditione. † No. vbi aliquid promittitur sub

1 conditiōe impossibili, nec naturalis, nec ciuilis obligatio contrahitur: quia non potest fideiussor accedere: vt hîc, & ꝙ non nascatur ciuilis, nec naturalis, determinat Dy. ī. c. impossibilium nulla est obligatio. extra de regu. iur. lib. vj.

LEX XXXIII.

EX persona. ¶ Vide gl. quæ incipit, vt mandatoribus. ibi, & in compensati. vt. s. de compē. l. si quid à fideiussore. Ibi, taciti temporis. vt. j. eo. l.

c ¶ Si cōtendat. officium iudicis. & hic nota, quòd beneficium diuisionis petitur officio iudicis. & idem in beneficio cessionis: vt not. ī. l. si res obligata. s. de leg. j. Adde Bartol. ī. l. iiij. §. nunc de effectu. s. de liber. leg. & . s. pro socio. ī. l. societatem. §. arbitrorum. in. iij. col. vbi quęrit, quis in isto casu erit iudex adeundus, vt pronuntiet exceptionem mihi competere, & aduersario silentium imponere. & dicit ꝙ iudex mei rei petentis, apud quem me habuisset necesse trahere & iura quę hic allegantur, nō bene probant. Si bene quæres, fortè istud dictum non ponitur alibi. sed ipsum refert. d. Anto. in. c. si clericus laicū. de for. competē. facit qđ not. ipsemet Bart. in. l. cum hi. §. trāsactiones. s. de trās. act. & quod no.

c ¶ Circa finem ibi. & silentium imponatur. qđ no. Bal. in. l. ij. C. ne fi. ꝓ patre. & in rub. C. de cōd. ex. l. in. j. co. & Bal. in. l. j. eo. ti. in. iij. q. & ī. l. sicut. de præscrip. xxx. anno. per Bal. & Sali. in. l. iij. C. de ces. bo. vbi glo. quam no. vt ibi per eum. & ibi text. ꝙ vbi quis timet grauari, potest petere, vt silentium imponatur. Domi. Anto. in. c. si autem. de rescrip. vbi allegat istam gloss. & per dictum Io. de Imo. in. c. significauit. de testi. vbi ēt distinguit istam gloss. Adde secūdū Pau. de ca. Inno. in. c. abbate. post prin. de verb. signifi. vbi dicit, ꝙ si essem in possessione alicuius rei, in qua nō haberem ius, & dubitarem in ea molestari à te, sciens quòd etiam tu non habes ius in eadem, ꝙ non possum agere ad declarandum te nullū ius habere in illa re: sed tunc demū possum agere, qñ prætēdo me ius habere: vt illud declareť qđ dicit Pa. sing. no. qa limitat, & declarat illud, ad qđ allegatur hæc lex. pro quo dicto dicit videri casum in. l. j. circa princi. s. si pars hære. pet.

d ¶ Instantia causæ. Adde tamen super verbo instantia. quòd licet instantia transeat ad hæredē cū suis appendentijs, vt hic. Attamē dico, ꝙ vbi quis veniret condemnandus in expensis ratione cōtumaciæ: & moriatur ante condēnationem dictarū expensarū: quòd hæres suus nō potest damnari. text. est in. l. j. §. fina. iuncta glo. in verbo pœnam. in princ. secūdū primā lect. s. si quis ius dicen. non obtem. Et pro hoc facit: qa contumacia, delictum est. Alibi dicitur, ꝙ ex delicto defuncti hæres non tenetur. qđ no. quia fortè dixisses contrarium, si non vidisses. Sed contrarium tenet Bal. in. l. si pater, si pendente appel. C. ¶ De hoc, vtrum & quomodo transeat instantia in successorem, vide Cynum. in. d. l. j. C. si penden. ap. per domi. Antonium. in. c. quia. v. extra de iudi. & per Pau. de leaza. in disputatione sua incipien. lata sententia, & ibi plenè prosequitur, an transeat in successorē. & in dignitate. & quod no. Barto. in. l. post finitam. s. de suspe. tuto. & in. l. ij. §. fina. de præto. stip. & Baldū in. l. ij. C. de vsur. & fruct. leg. per Imo. in. l. pœnales. in princip. s. ad. l. falci. Et adde per Cy. in. l. j. in fine. s. ne ex deli. defunct. & ibi tangit, quid de instātia criminali: de quo in. l. diui fratres. infrà de accusa. & aliqd p Bal. in dicta. l. seruus. de infami. Et an ista instātia, vel acta transeant cōtra hæredem ante lit. contestat. vide per Bartol. in. d. l. pœnales. Alexā. Et quot modis trāseat instantia de vno ad alium: vide Barto. in dicta l. j. in fin. s. ad Trebel. & an instantia transeat, si quis ingrediatur monasterium: vide Bal. in dicta. l. j. C. si penden. appellati. Adde tamē, quòd licet instantia cœpta cum defuncto ad hæredem transeat: illud est verū, si facta est coram iudice: secus est tamen coram arbitratore: secundum Imo. in. c. ex parte. & de arbitris. Et sic est ratio in l. diem proferre. in. §. j. de arbitris. Sed an mortuo domino posset procurator litem prosequi? Iaco. Butrigar. dicit quòd sic: in. l. nulla. vbi est text. C. de procuratori. Sed vtrum iudicium nōdum cœptum detur cōtra hæredem? vt puta pone, impetratum est rescriptum, per quod datur vnus iudex contra Titium. Titius moritur ante, quàm sit citatus, hæres eius non poterit conueniri. facit. l. Neratius. cum ibi notatis. de regulis iuris. Innocentamen innuit contrarium in capit. significasti. de rescriptis. qui dicit quòd quando nomen rei fuit expressum transit: secus si non fuit expressum: licet contineretur sub illa clausula, & quoscunque alios. & sequuntur doctor. in. l. si decesserit. qui satisda. cogan. Adde, quod vbicunque res, super qua pendet iudicium inchoatum contra defunctum, non est transitoria ad hæredem vniuersalem: ibi nunquam iudicium pendens est transitorium ad hæredem. Casus est multum not. in. l. si operarum. suprà de ope. liber. Et dicit Ioan. hîc hanc esse suam nouam regulam. Adde Bald. in. l. j. C. si penden. appella. & in. l. seruus. de infami. & domi. Anto. in capit. quia. v. de iudic. Et nunquid sola citatione dicatur instantia cœpta, vt transeat ad hæredem, vide Bald. quòd sic, in. d. l. j. C. si penden. appella. mors interuenerit.

si testamento. §. fina.

SVMMARIVM.

1 *Satisdatur de iudicato soluendo, non autem de iudicio sisti. in actione reali.*

2 *Instantia causæ ciuilis continuatur in hæredem uniuersalem non criminalis: & quando causæ appellationis?*

3 *Instantia cœpta cum defuncto trāsit in fideicommissarium. non tamen cœpta cum hærede.*

4 *Instantia quando transeat in singularem successorem?*

Instantia potest cedi.

Instantia transit in eum, ad quem res, uel actio de neceßitate transit: secus si non transit de neceßitate.

Clausula de defendendo, non committitur hæreditate iacente.

LEX XXXIIII.

SI eum hominem. Instantia cāæ [d] transit ad hæredē, quo nō defen

d dente, committitur stipulatio cōtra fideiussorē datū à defuncto iudicatū solui: nisi hæres ser

1 uus fuerit petitoris. h. d. ¶ Quæro, quæ satisdatio fuit ista? Et dicunt quidā, ꝙ de iudicio sisti. & debet intelligi, ꝙ si statur in iudicio, ille seruus, qui petiť: aliâs si ipse reus, tunc morte rei esset extincta: vt. l. si decesserit. s. qui satisda. cog. & sic glo. non bene diceret. Alij dicunt de iudicato soluendo: & hoc puto verum per tex. j. qui dicit, ob rem non defensam.

e ¶ Oppo. [e] institu. de satisda. §. sed hodie. & . s. qui satisda. cog. l. Iul. Glo. dicit quòd hodie non satisdat de iudicato soluendo: olim secus. Et vide in glo. ea. ibi sicut harum legum tempore & . Habemus glos. varias: quia. j. iudica. sol. super rubrica est glos. quæ dicit, quòd siue super reali, siue super persona-

f li, [f] debebat satisdare de iudicato soluendo. Contraria gloss. est, qui satisda. cogā. l. Iul. vbi dicit, quòd in reali tantùm satisdabatur de iudicato soluendo. & illa est vera: vt hîc dicit Dy. & in. l. j. & super rubrica. j. iudica. solui. & per. l. sed & hæ. §. defendere. s. de procu. & . l. si plurium. ver. primo. s. de noxa. l. hæc aūt. in fin. s. ex qui. cau. in posses. eatur. ¶ Oppo. de

g l. [g] si constan. §. fi. s. solu. matri. vbi mortuo reo perimitur instant. & non transit ad hæredem. Iacob. de Are. dicit. quòd ibi loquitur in fisco, qui non est verè hæres. probatur in. l. quoti. in fi. j. de noua. & gl. j. eo. l. inter eos. §. fi. Istud dictum non videtur verū per. l. tam ex contractibus. s. de iudi. vbi instan. trāsit ad patrem, qui non est hæres: sed occupat iure peculij. & ideò do. Ray. dicebat in. l. si constan. in fine.

e ¶ Opp. insti. Adde, qđ voluit Bart. in. l. hoc autem. §. fi. quibus ex cau. in posses. eatur. & latè per Barto. in rubrica. j. iudic. sol. & ad hoc vide Bal. in l. ij. C. de pact. quando actiones passiuè transeant.

f ¶ Siue super personali. Adde quod no. Bald. in. l. ij. C. ne fi. pro patre, & vide Bar. in. l. j. in. iij. col. j. de condi. ex. l.

g ¶ Opp. de. l. Alia fuit opinio quam ponit Bar. in. d. l. si cōstante. §. finali. Iaco. de Are. sed Bal. & Ange. ibi fuerunt in alia opiniōe quam ibi reprehendit Imo. & ipse ponit aliam opinionem, de qua ibi latè. Et nunqd illa

materia habeat locum moriente reo, ſicut moriente actore. vide per docto.
in.l.ſi conſtante.§.fi. vnum tamen dicunt Bald. & Ange. ibi: ꝙ quoties ſuc-
ceditur bonis, & non perſonæ, nunꝙ̃ inſtantia tranſit in hæredem, per hoc
dicunt, ꝙ in caſu auť. bona dãnatorum. inſtantia non tranſit in hæredem, qa
non ſucceditur perſonæ, ſed bonis. quod not. ſi eſt verum: quia perſona fuit
annihilata Nec ob.
opi.in.d.§.fi. quã
reprehẽdunt doc.
ibi, & meritò, per
rationem, per eos
allegatam, & ibi vi
de Ludo. quo ad ĩ
tellectum.§.fi. &
vide bal.ĩ.l.ſi poſt
finitam. de ſuſpec.
tuto.

a iudicium petit.[a] ſubaudi, quãtum ad mulierem: ſed
in fiſcum tranſiuit. Sed tex. ibi non patitur: ideo põt
b dici, quòd ſpãle eſt ibi in fiſco, q habet iudices[b] ſuos
2 ſpeciales: vt corã eis iudiciũ agiteť. ¶ † Et iõ pro hu
ius declaratione q̃ro, vtrũ inſtantia in hæredẽ vniuer
ſalem poſsit cõtinuari? Rñdeo, ꝙ iuſtantia cãæ pri-
mæ criminalis non tranſit: cã appellatiõis tranſit nõ
præcisè: ſed cũ diſtinctiõe, q̃ eſt in.l.fi.ſi pendẽ. ap-
pell. mors ĩterue.&.l.iij.ſi reus vel accu. mor. fue. ſed
inſtãtia cauſæ ciuilis trãſit paſsim, & ſine dubio ad
hæredes: vt hîc: &.l.ſeruus.ſ.de his, q no. infa.l.ſi ĩ rẽ
ſ.de rei vẽ.&.e.l.ij.in fi.j.de præto. ſtip.C.ſi pen. ap-
pe. mors interue.l.j.& tangiť ibi p Cy. Fallit ĩ fiſco:
3 vt.ſ.dixi. ¶ † Quæro, an tranſeat in fideicõmiſſariũ
vniuerſalẽ? rñdeo, inſtantia iudicij, q̃ erat incœpta cũ
defuncto, trãſit ad eũ. Sed ea q̃ erat incœpta cũ hære
de nõ trãſit ad eũ: vt.l.j.§.j.ſ.ad Treb.&.l.cũ hæredi
tas.e.ti. Et pro hoc habui qõnem. q̃dã hæres defun
cti egerat cõtra quẽdã, & dederat libellũ, & ceſsit il-
lã actionẽ alij, hoc mõ: cedo tibi illã actionẽ, quã ha
c beo cõtra titiũ, & q̃ mihi cõpetit, tãꝙ̃ heredi.[c] ceſsio
narius fuit ꝓſequut⁹ inſtantiã incœptã p hæredẽ.
Cõſului, ꝙ nõ poterit ſequi cõdẽnatio: qa actio ſolũ
cõpetebat ſibi tãꝙ̃ hæredi, & iure hæreditario: in-
ſtãtia verò cõpetebat ſibi ſuo iure, & ſuo facto, ideo
nõ tranſit in fideicommiſſariu m: vt.d.l.cũ hæredi-
tas.ſ.ad Treb. hic aũt fuit facta ceſsio ſolòm de eo,
qđ cõpetebat ſibi, vt hæredi. ¶ Quæro, vtrũ inſtã
4 tia tranſeat † ad ſingularẽ ſucceſſorẽ? Iſta q̃ſtio põt
dupliciter intelligi. Primò, an inſtantia poſsit cedi.
Rñdeo ſic: vt.l.in cauſæ.§.fi. ex parte.ſ.de procur.
hoc verũ, niſi eſſet vitium litigioſi: de quo titu. de li
ti. loquitur. ¶ Secundo modo poteſt intelligi, vtrum
ad eũ ad quẽ tranſit res, vel actio, tranſeat inſtãtia ſu
per re, vel actione? Rñdeo, qđ ſi res vel actio tranſit
de neceſsitate tũc inſtantia tranſit: vt.l.in hoc iudici
fami. er.& no. per Iaco. de are. in.l.inter quos.§.j.ſ.
de dã. infe. Sic loquitur.j.de iniur.l.ſed & ſi vnius.§.
filio. in fi.§.de rei vxo. acti.l.j.§.& hoc ex rei. Aut
non tranſit de neceſsitate: & tũc inſtantia nõ trãſit:
vt.l.ij.§.nõ ſolũ.ſ.de hære. vẽ.&.l.ſi pig. in fi.ſ.fam.
erciſcun.&.l.ij.C.de hæredi. ven. Et not. in fi. ꝙ iacẽ
d te hereditate, nõ cõmittitur[d] clauſula de defendẽdo.

SVMMARIVM.

1 Diſparitas inter obligationem fideiuſſoris & principalis, quando uitiet obligationem, ut fideiuſſor non teneatur?
2 Diſparitas in efficacia obligationis inter fideiuſſorẽ, & principalem, quando uitiet obligationem fideiuſſoris?
3 Diuerſitas in re inter obligationem principalis & fideiuſſoris, ſi in obligatione eſt dari, uitiat obligationem: ſi eſt facere, remittit.
4 Diuerſitas in qualitate obligationis principalis & fideiuſſoris, propter appellationem conditionis, quando uitiet?
5 Diuerſitas qualitatis, obligationis contingens propter alienationem, quando uitiet?
6 Diuerſitas qualitatis obligationis contingens propter generalitatem, & ſpecialitatem, quando habeat uitiare?
7 Diuerſitas qualitatis obligationis contingens, propter perſonam adiectam in ſolutione, quando uitiet obligationem?
8 Diuerſitas in quantitate, inter obligationem principalis & fideiuſſoris, quando uitiet? remittit.
9 Diuerſitas in tempore inter obligationem principalis, & fideiuſſoris, quando uitiet.
10 Diuerſitas, in obligatione, quando habeat uitiare obligationem fideiuſſoris?
11 Obligatio fideiuſſoris non uitiatur: licet principalis ſit obligatus purè & fideiuſſor per inſtrumentum guarentigiatum: quia dicitur efficacius obligatus.
12 Obligatio fideiuſſoris, qui promiſit pœnam principalis qui erat obligatus ſimpliciter, non uitiatur ſi promiſit pœnam pro mora ſui: ſecus ſi rei.
13 Fideiuſſor in obligatione facti, in quibus ex ſua mora teneri non poteſt: non poteſt pœnam promittere.
14 Fideiuſſor ſi renuntiauit exceptionibus ſibi ex perſona ſua competentibus, tenet renuntiatio: ſecus ſi competunt ex perſona principalis.
15 Fideiuſſor, quando in ueritate eſt principalis, & ad eum principaliter negotium ſpectat, quando poßit in plus teneri?
17 Promittens pro alio principaliter in ſe obligationem ſuſcipiendo, poteſt in plus teneri.

a ¶ Iudicium perit. iſtã approbat Iac. de are. & Cy. in.l.j.C.ſi pen. appel.

b ¶ Habet iudices. Hanc ſolu. etiã ſequitur Bar. in.d.l.ſi conſtãte.§.fi. & Anto. de butri. & Imo. in.c. quia. v. de iudi. & bal. in.l.j.C.ſi penden. appel. & Ang. in.l. tã ex cõtractibus.ſ. de iudi. Et per hoc infert do. Anto. & Bal. in locis preal-leg. ꝙ in clericum ſuccedentem, non tranſibit inſtantia ĩchoata cum laico. quod pendet à veritate harum ſolutionum. de quibus per doct. hic, & in d.§.fi. quam ibi reprehẽdit Imo. ſed ipſemet ponit aliã & alia fuit Ludo. & ibi vide latè.

c ¶ Tanꝙ̃ hæredi. Adde Bar. & doc. in.d.l.cũ hæreditas. & vide no. per Barto. in.l.poſt finitam.ſ. de ſuſpe. tuto.

d ¶ Nõ cõmittitur. Adde qđ no. ang. & do. ĩ.l.iiij.§. ꝓtor ſ. de dã. infe. & ludo. hic. Sed an ĩſtãtia tranſeat, & cõtinueť in hæreditate iacẽte, vide bal. in l.fi.C.ſi pen. app. mors interuer.

e ¶ Eſt acceptus. vide & tene menti gl. no. in.l.ſicut.j. e.l.in fi. gl. ma. Ad de inquãtũ Bart.j. ꝓxi. dicit, ꝙ obligatus ex precepto guarentigiæ, diciť obligatus efficaci⁹ non in plus. quod idem ſequitur Ro. conſi.cxxj.

f POMATES. ¶ Vide fateor. vide Lu. ro. in conſi.cxix. vbi reprehẽdit dictum Bar. hic de guarentigia.

g POMATES. ¶ Circa tertium. Adde ſecundũ Ang. ꝙ ſi fideiuſſor iurat: licet in plus intercedat, tenet obligatio p caſum ſingularẽ, in.l.cũ pater §.fili⁹ matrẽ. de leg.ij. quod ſingulariter eſt notandũ, cum in quolibet cõtractu in fine apponat iuramentum.

LEX XXXV.

HI qui acceſsionis. ¶ In cauſam leuiorem põt
quis intercedere, non in gra-
uiorem. h.d. ¶ Oppo. qđ nõ debeat attendi mors.ſ.de tranſ.
l.cũ hi.§.fi. ſo. hîc attenditur id, ad qđ res naturaliter tendit: ibi
ſecus. licet glo. nõ ſoluat. Dy. ¶ Op. de.l. græcè.§.ſi quis Stichũ. ver. Mar-
cellus aũt.ſ.eo ti. glo. neutrobi ſoluit. Iac. de ra. dicit, ibi ponitur caſus ecõ-
uerſo: quia hîc reus alternatiuè: fideiuſſor purè: ibi, ecõtra re⁹ purè, fideiuſ-
e ſor alternatiuè: ideò ibi fideiuſor in cauſam grauiorẽ eſt acceptus.[e] Videte
f fateor,[f] quantum ad iſtã regulã, de cã grauiori, ſolutũ eſt contrarium: ſed
alia regula ſeu rõ ponitur in.l.contra. propter quam ob. contrarium.ſ. quia
alia eſt obligatio fideiuſſoris: alia principalis: & ſic fideiuſsio nulla: qđ ali-
quando mihi viſum eſt verum arg.ſ. de ver. obli.l.inter ſtipulantem.§.ſi
ſtipulante. Mihi modò videtur aliter: quia verũ eſt, ꝙ talis diuerſitas inter
interrogationẽ & rñſionem, vitiat: quia alia obligatio eſt. Nã in obligatio-
ne ſimplici res eſt in obligatione ſimpliciter: in alternatiua verò, licet ſit in
obligatione: tñ ſoluendo aliam creditore inuito liberaretur: & ſic alter eſt
in obligatione: meritò vitiat. Licet talis diuerſitas non vitiet obligationem
fideiuſſoris: quia ſi principalis ꝓmittit Stichũ aut Pãphilũ: & fideiuſſor
ꝓmittit Stichum ſimpliciter. in dubio promittere videtur eo modo, quo
principalis, vt ſoluendo Pãphilum liberetur: vt.j.e.l.ſi vt proponiť. Sed ſi
hoc eſſet expreſsè actũ, ꝙ ſoluẽdo Pãphilũ nõ libereť: tũc videť adiectus
in aliam obligationem & in duriorẽ cãm: ita loquitur.l.cõtraria. quia cũ fi
deiuſſor promittat alternatiuè, & principalis purè: tunc nõ põt dici, ꝙ fi-
deiuſſor teneatur eo modo, quo principalis: imò expreſſum eſt in contra-
1 riũ. ¶ † Vt ergo liqueat iſta materia ſciẽdũ eſt, ꝙ circa iſtã materiã Dy. po
ſuit vnã diſtinctionẽ.ſ.e.in.l.Marcellus. quæ nõ eſt perfecta. & ideò ꝓut
mõ eſt mihi poſsibile, dic ſic. Quãdoꝗ in obligatione principalis & fide-
iuſſoris, eſt oĩno paritas tunc ſine dubio valet vt.ſ.eo.l.j.& quaſi per totum.
Quãdoꝗ in obligatione diſparitas. & hîc eſt aduertendum: qñꝗ eſt di-
ſparitas in tempore contrahendæ obligatiõis: & tũc nõ vitiat: ſiue præce-
dat, ſiue ſequatur: vt.ſ.eo.l.ſi ſtipulat.§. adhiberi. & hoc dicebat Dy. Si ve
rò eſt diſparitas in efficacia obligatiõis aut in re in obligationẽ deducta:
aut in qualitate: aut in quantitate: aut in tẽpore: aut in loco: de quolibet vi
2 deamus. ¶ Primus † caſus eſt quando diſparitas eſt in obligationis effica-
cia: tũc ſi quidem obligatio rei eſt efficacior: vt quia principalis vtroꝗ mõ
eſt obligatus: fideiuſſor verò obligatus ſit naturaliter tñ, & valet: vt inſti.
quib. mo. tol. obl.§. prætereà.j.ti.j.l.j.in fi. Si verò econuerſò obligatio fi-
deiuſſoris eſt efficacior, idem: vt.ſ.de verb. obliga.l.ſi pupillus.ſ.e.l.ij.&
3 l.Marcellus.&.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.ſ.eo. ¶ † Circa ſecundum
qñ eſt diuerſitas in re deducta in obligationem: tunc aut loquitur in obliga
tiõe dãdi: & non teneť fideiuſſor: vt.j.e.l.ſi ita.& ibi no. aut in obligatione
4 faciendi: & dic.j.e.l.ſi quis ꝓ eo. in prin. ¶ † Circa tertiũ,[g] qñ eſt diuerſi-
g tas in qualitate: iſtud põt contingere multis modis: nã qñꝗ cõtingit pro-
pter appoſitionẽ conditiõis: qñꝗ propter alienationẽ: qñꝗ ꝓpter gñalita
tem & ſpãlitatẽ: qñꝗ ꝓpter adiectionẽ pſonæ ad ſolutionẽ. Primo caſu,
qñ propter conditionẽ: aut principalis ꝓmittit purè, fideiuſſor ſub cõdi-
tione: vt.j.e.l.ſi à reo.§.j. Aut principalis ꝓmittit in diẽ, fideiuſſor ſub cõ
ditione, eſt in pẽdẽti: vt.ſ.eo.l.fideiuſſor obligari.§.pe. Aut ecõtra princi
palis ſub cõditiõe, fideiuſſor purè: & nõ tenet: vt.d.l.ſi à reo.§.j.j.eo. & in
telligo fideiuſſorẽ obligari purè, ſi expreſsè hoc actũ eſt: aliâs ſimpliciter
ꝓmittendo, videť promittere ſub ea conditione, qua principalis: vt.l.ſi vt
ꝓponitur.j.e. Aut vterꝗ ꝓmittit ſub cõditione: & tũc ſi quidẽ eſſet eadẽ
cõditio, nõ eſt dubiũ. ſi verò diuerſæ ſunt: dic. vt.l.ſi à reo. in prĩ.&.§.j.j.e.
5 ¶ † Secundo caſu, qñ diuerſitas qualitatis cõtingit ꝓpter alternatiõem: &
tunc aut principalis promittit purè plures res, & fideiuſſor alternatiuè il-
la res: & valet: vt.l.græcè.§.pe.ſ.eo. Aut reus ꝓmittit vnũ ſimpliciter: fide
iuſſor plura alternatiuè: & nõ teneť: vt.l.græcè.§.ſi qs Stichũ.ſ.e. Aut ecõ-
tra re⁹ plures ꝓmittit alternatiuè, fideiuſſor vnũ ex his ſimpľr: & tũc aut
fuit actũ vt nõ poſsit aliud ſoluere, & nõ teneť: qa alia obligatio, eo durior
cõditio. Aut promiſit ſimpľr & valet: qa melior eſt eius cõditio: vt hac.l.
in fi.&.ſ.dixi. Aut vterꝗ promittit eaſdẽ res alternatiuè: ſed eſt diuerſitas
in eligendi poteſtate. & tũc aut in obligatione rei eſt electio creditoris: in
obligatione ipſius, eſt electio fideiuſſoris, & obligatio valet, qa in cauſam
leuiorẽ, vt.ſ.e.l.græcè.§.pe. Nec videť alia obligatio, qa illũ vř eligere credi
tor, quẽ elegerit fideiuſſor. Aut in obligatiõe rei eſt electio rei, in obligatione
fideiuſ.ẽ electio creditoris, & nõ valet qa ĩ cãm duriorẽ, vt.d.l.græcè.§.idẽ

Iul. Au

Iul. Aut in obligatione rei, in obligatione fideiussoris est electio fideiusso
ris,& non valet, quia possunt discordare:vt.j.eodem.l.si Stichum.in princ.
6 ¶ † Tertio casu, quando hoc contingit propter generalitatem,& specialita
tē:tūc, quia hoc nō habemus expressum in tex.secūdū eundē p ratiões:&
ideo si principalis promittit Stichū:fideiussor hominem in gñe, nō valet:
qa cā durior arg.d.l.græcè.§.si quis stichū.aut ecōtra:& valet. argu.huius
l.in fi.& ar.j.eo.l.si à reo. sed si vterq; ꝓmitteret genus,& esset diuersitas
7 in electione:dic vt.s.dixi. ¶ † Quarto casu qñ diuersitas cōtingit propter
solam personā adiectā in solutione:tūc aut in persona rei nō adijcitur, in p
sona fideiussoris adijcitur.vt valet:aut ecōtra,& nō valet:vt hîc. Aut in per
sona principalis adijcitur vnus, in persona fideiussoris alius:& tunc idem,
qa nō valet.eo em̄.ipso, ꝙ nō habet facultatem soluēdi illi personæ cui pōt
principalis soluere, durior cā est:vt hîc.debet em̄ psona rei inspici:vt.l.si te-
8 stamento in fi.j.eo. ¶ † Circa quartū, qñ est diuersitas in quātitate:dic vt.l.
9 græcè.§.illud.s.eo. ¶ † Circa quintū, qñ est diuersitas in tpe, dic aut fideius
sor ꝓmittit tpe lōgiori,& valet:vt isti.e.§.itē si ille.aut ꝓmittit tpe breuio
ri:& nō valet:qa vr̄ acceptus in duriorē cām. Fallit si fideiubeat cōstituēdo
10 vt.l.sed & si citeriore.s.de cōsti.pe. ¶ † Circa sextū, qñ est diuersitas in lo
co:in quo fit ꝓmissio:aut in loco in quo debet fieri solutio. Primo casu va-
let & habetur rō loci ex psona vtriusq;:vt.l.si testō.§.fi.j.eo. Secundo casu,
credo, ꝙ nō valet fideiussio. Nā eoipso, ꝙ fideiussor pōt cōueniri alio loco,
q̄ꝫ principalis, est eius cā durior:& sic nō valet, vt hic.& in.d.l.si testamen-
11 to.in fi.j.eo. ¶ † Quæro circa prædicta: Pone principalis est obligatus sim
pliciter, fideiussor verò est obligatus publico instrumēto cōtinēte in se ca-
pitulū guarētigiæ:ita, ꝙ habet paratā executionē, sicut snīa, an valeat? Et vi
det̄ ꝙ nō, qa in duriorē cām. ego &c. cōtra credo:nō em̄ est obligat⁹ ī plus,
sed efficacius:vt.s.eo.l.ij.& .l.Marcel.&.s.de verb.ob.l.si pupill⁹.& ibi no.
12 ¶ † Quæro secūdò pone, ꝙ principalis est obligatus simpliciter, fideiussor
a ꝓmisit pœnā:ᵃ an tenet̄? Et videt̄ quòd nō:quasi eius cā sit durior:ergo &c.
vt hic. ¶ Dico sic:aut fideiussor ꝓmittit pœnā ꝓ mora rei, cū ipse re⁹ nō ꝓ
misit:& tūc nō tenet̄:qa cā durior:vt hîc. Aut ꝓmittit ꝓ mora sua,& tenet̄,
qa non est incōgruū:ꝙ ex sua mora teneat̄ in plus, q̄ꝫ principalis:vt.l.mora
13 s.de ver.obli.& .l.si seruū.§.nūc videam⁹.e.tu. ¶ Et † ex hoc concludit̄ᵇ ꝙ in
b obligationib⁹ facti, in quibus fideiussor ex sua mora teneri nō pōt, secūdū
ea q̄ dixi in.l.cū filius.§.j.de ver.ob. ꝙ tunc fideiussor nō pōt ꝓmittere pœ-
nā, si principalis nō ꝓmittit:licet possit ꝓmittere interesse, qa ad illud etiā
principalis obligatur:vt.j.eo.l.stipulatus es.& no.j.eo.l.si quis ꝓ eo.ī pri.
14 ¶ † Tertiò quæro, quid si fideiussor renūciauit ᶜ qbusdā exceptiōibus, qb⁹
c nō renūciauit principalis, an teneatur? Rñ. aut sunt exceptiones ꝓuenientes
ex persona fideiussoris, q̄ ad prin cipalem non transeunt,& istis pōt renun
d tiari:vt.l.si fideiussor ᵈ.§.quædā.& ibi not.s.mā. Si verò sunt exceptiones
quæ cōpetebāt principali:tūc si quidem sunt exceptiones dilatoriæ, nō va
let fideiussio:quia secundū hoc debetur plus tpe, vt dictū est. Si verò essent
peremptoriæ in totum, vel in partē:& tunc idem:quia nō valet fideiussio,
quia sic tenetur in plus:vt.s.de duo.reis.l.eadem.§.j.&.s.de cōst.pec.l.iij.§.
15 j. ¶ † Quartò q̄ro, qd si in veritate fideiussor est principalis,& ad eū prin
cipaliter negotium spectet, an possit teneri in plus? Rñ. qdā sunt quæ re-
spiciunt effectū:& in istis illud, qd' est in veritate inspicitur:vt.l.sed & Iu-
lianus.§.j.ad Mace.& ad velleia.l.sed si eum.& .l.aliquando.&.s.de pact. l.
sed si tm̄. Quædā sunt, q̄ respiciunt formam fideiubendi.& in istis nō curo
quid sit in veritate, semper inspicimus formā hoc est, quis assumatur, vt pri
cipalis:quis vt fideiussor:vñ cum hoc sit de forma ꝙ fideiussor: nō oblige̅t
in plus:vt dixi in.l.græcè .§.illud.puto ꝙ obligationem vitiaret:& hoc est
qd' hîc dicitur hi qui accessionis loco accipiuntur &c. Sufficit em̄ si accipi-
16 atur loco accessionis:nec curo, qd sit in veritate. ¶ Quintò † quæro, ᶜ qd in
e eo, q ꝓ alio ꝓmittit principaliter in se suscipiendo obligationē:an possit te
neri in plus? gl. dicit ꝙ nō.s.eo.l.græcè.§.illud.ꝓ illū tex.qui gñaliter loq-
tur de omnibus, q pro alijs intercedūt. Ego contra puto:aut em̄ qs promit-
tit pro alio animo nouandi:& tunc constat, ꝙ pōt obligari in plus:vt.j.titu.
j.l.in diē. Item si ab initio suscepit obligationem pro alio eadē rōne. Idem
si principaliter promittis pro alio remanente in obligatione:vt patet in eo,
qui pro alio constituit se soluturum:vt.l.sed & si citeriore.s.de constit.pe-
cu.& hoc est, qd' hic dicit tex.hi, qui accessionis loco.&c.q.d.secus in his,
qui principaliter assumuntur.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor soluens, uidetur actiones emere.*
Actio inutilis cedenti, est utilis cessionario.
2 *Exceptio, quæ obstat cedenti, quando obstet cessionario?*
3 *Creditor cui solutum est per fideiussorem, cogitur cedere officio iudicis, uel per condi-*
ctionem indebiti.

LEX XXXVII.

f CVm is. ᶠ ¶ Fideiussori soluenti, dn̄t actiões cedi:quia sol
uendo vr̄ eas emisse.h.d. Not. ꝙ soluens, videtur
emere actiones. Item not. ꝙ actio inutilis cedenti, est vtilis ces
g sionario ᵍ. ¶ † Op. ꝙ post solutionem nō possit cedi:vt.l. Mode
1 stinus.j.de fo.gl.hic dicit, ꝙ hîc cessit incontinēti:vel soluit, hoc acto, ꝙ ce-
deret̄, vel dixit soluo, vt cedas:qd' idē est gl.diceret verū ī his, q principali-
ter tenent̄:vt.d.l. Modestinus. sed in his, q tenent̄ accessoriè, semper soluēs
ꝓ suis obligationibus vr̄ soluere:vt.l.si filius.s.de in rē ver.& .l.papinianus
s.mā.& per Dy.ī.l.modestinus.j.de so. ¶ Op.de.l.nemo iō.j.de iureiu.Sol.
2 ibi ē regl̄a à cōtrario sumpta. † ¶ Op. ꝙ excep. q̄ obstat cedēti,& cessiona
rio:vt.l.apud Celsū.§.de authoris.s.de do.exce.sed
hîc cedēs poterat repelli exceptiōe:ergo & c. Gl.di
cit, ꝙ istud iō:q a iste cessionari⁹ ēt sine cessiōe sol-
uēs erat habiturus actionē. Sed ista rō cōcludit cō-
tra reū prīcipalē, nō cōtra fideiussorē:vt.l. fideiuss.
j.eo.iō dicit Dy.inhærēs rōni tex. Sed certè p rōnē
tex.nō tollit̄ cōtra. Iō dic, qd' qñ illud, qd' est cā ex
ceptionis purgat̄,& tollit̄ facta cessiōe:tūc exceptio
q̄ obstat cedēti:nō ob.cessionario:vt hic.&.l.fin.in
prin.C.de iur.do.aliàs secus, vt.l.apud Celsum.§.de
3 authoris. ¶ † Quærit gl.pone, ꝙ creditor nō vult ce
dere actionē, quo iure pōt agi?& remedia sunt, ꝙ iu
dicis offō:vt.l.Modesti.j.de so.p Dy.in.l.si res.§.j.
s.de leg.j.gl.hîc dat remediū, ꝙ pōt cōdicere tanq̄
indebitū:qd' no. Et si opponeret creditor, ꝙ est de
bitum:tūc dic, ꝙ nō cessit:quæro an in partē, vel in
solidum?& dic vt dicam in.l.Modestinus.j.de solu.

a ¶ Promisit pœnam.vtrū fideiussor ꝓmittere possit cām, seu pœnam quā
nō ꝓmisit principalis: adde gl.fin.& ibi Ang.& Imo.in.d.sicut.j.e.q dicit
ꝙ sic.quā sequit̄ Bal.in.l.si ꝓ ea.in.vj.q.C.mā.vide qd' no.Bal.in.l.si te-
stō.§.fi.j.eo.& idē tenet Bar.in.l.cētū.in fi.ij.col.s.de eo, qd' certo loco.
b ¶ Concludit.vide Ang.in.l.fi.s.de eo, per quem factum est.

SVMMARIVM.

1 *Liberatus tempore, an sit liber à ciuili,& naturali?*

LEX XXXVIII.

SI quis postquam. ¶ Quæ
ro de quo errore. Et gl.dicit facti. Dyn. dicit, vel
iuris:vt.l.j.s.vt ī pos.le. ¶ Quæro, qd si ex certa sciē
tia? Et gloss. dicit quòd teneretur:vt.l.sed & si quis
§.fi.s.si quis cau. Secundū hoc intelligas, qd' hic di
citur:fideiussio est nulla, scilicet in effectu:quia libe
ratio pōt condici:quia conditio hîc cessat propter
scientiam. Sed si intelligeres, ꝙ est nulla ipso iure.
qd' videtur verius:vt.j.dicā:tunc fideiussor ex cer
ta scientia non teneretur:quia non est obligatio cui
1 accedat. ¶ † Quæro vtrum ille, qui est liberatus tpe
sit liberatus à ciuili,& naturali:vel à ciuili tantùm?
Et hic videtur casus, ꝙ à naturali,& ciuili:quia si à
ciuili tantum:tunc teneretur fideiussor. qd' hic ne-
gatur. In contrariū est veritas:vt.l.obligationū ferè.
§.placet.s.de act.& obli.& .l.si pupillus.s.de admi.
tuto.& .l.at qui natura.in prin.s.de neg.gest.gl.tan-
git.& per Dy.in.l.vlt.j.rem rat.ha.& ibi plenè di-
cā.& per Cy.in.l.cum quis.C.de iur.& fact.ign. sed
hîc fuit error,& per errorē intercessit. Sed istud fa-
cit me plus dubitare:quia si est naturalis:tunc fide-
iussor debet teneri,& debet condici liberatio: vt.l.
j.in princi.s.vt in pos.leg. Sed rñdeo quòd obliga-
tio est aliqua:sed non in effectu. Sed gl.in.d.l.j. su-
per verbo exceptione.tenet ꝙ hic ipso iure est nul-
la:vnde oportet nos intelligere hāc.l.eo casu quo tē
pore tollitur naturalis obligatio, vel oīs eius effect⁹.
quod dic, vt plenè dicam.s.rem rat.hab.l.fi.

LEX XXXIX.

SI Stichum. ¶ Ibi vtrum promis
sor voluisset, sed sim
pliciter bene possum fideiussorē accipere.
quia tunc non posset eligere alium, quàm principa
lem:s.eo.l.grecè:§.si quis Stichum. Ray.

A Titio qui mihi. ¶ Si tempore
existentis cō-
ditionis non est res, vel persona, quæ in obligatio-
nem deducatur, fideiussor non obligatur, hoc dicit.

LEX XL.

VT fideiussor. Fideiussori, cō
tra fideiusso-
rem non datur actio, nisi cessa. hoc dicit.
¶ Oppo. quòd imò sit danda.vt.suprà eo.l.fideiuss.
soribus.C.eo.l.cum alter. Sol.non datur à lege: sed
creditur à creditore:vt in contrario. Quod quando

c ¶ Renuntiauit.
Vtrū possit renun
tiari nouæ cōstitu
tiōi de fideiu.&
epl̄æ diui Adrian.
& de alijs renūtia-
tionibus:vide per
Specu.in ti.de re-
nū.& conclu.post
medium.
d ¶ L.si fideiussor.
Per gl.in auē.de fi
deiuss.ī pri.& Bar.
sentit ꝙ sic:in.l.cū
qs.§.si qs.ad fi.de
sol. De istis est gl.
ordi.& ibi do.i.l.
nisi.s.de pact.& de
bn̄ficio de duob.
reis.no.glo.Bal.in
auē.hoc ita.C.de
duo reis.& licet sit
renūtiatū omnib⁹
bn̄ficijs:nō tn̄ in-
telligitur renūtia-
tū esse bn̄ficio ce-
dēdarū.Bal.in.l.si
diuisa.C.loca.
e ¶ Quintò quæro.
Quid in eo, qui ꝓ
alio promittit su-
scipiendo obliga-
tionē in se, an pos
sit in pl⁹ teneri? ad
de ꝙ de hoc dicto
est gl.no.in auē.de
fideiuss.§.fin.facit.
l.sicut.& ibi dixi.
j.e.vide tamē qd'
no.in.l.si paternā.
C.ad vellei.& qd'
ibi singulariter gl.
magis.vbi Bald.in
l.pe.in.v.col.C.de
exec.rei iudi.& in
l.dictātibus.C.de
testa. Sed an consti
tutus pro alio,&
etiā mandatarius,
habeāt beneficiū
de fideiussorib⁹? vi
de Bald. in rub.de
fideiuss.C. Cyn.in
auē.pn̄te.e.ti.& de
eo qui cōstituit se
prīcipalē:vide spe.
de renun.& cōclu.
ver.sed si fideiuss.
so.& glo.ī.corpo-
re.de fideiussori-
bus.in pri.quā se-
quit̄.d.Abb.ī.c.ij.
de fideiuss.& per
Imo.hic. Et an ha
beāt principales se
obligātes bn̄ficiū
diuisionis vide Cy.
in.l.si diuisa.C.loc.
in.x.q.& vide Bal.in.l.cū fidē.de nō nu.pe.& in auē.hoc amplius.in pen.
col.C.de fideicomm f.ꝙ ille, q vt principalis cū alio obligatur, non habeat
hoc beneficiū diuisionis. Bal.in.l.pe.C.de exec.rei iud.& in.d.l.dictātib⁹.
f ¶ Cum is, actio inutilis.& vide Bar.in.l.qui se debere.de condi.ob cau.vi
de.Bar.in.l.& hæredi.in.§.nos autem.s.de pactis.
g ¶ No. ꝙ actio inutilis cedenti est vtilis cessionario.vide Bal.in.l.fi.C.de
iur.do. Andreæ. Barba.

a ¶ Tangit hic gl. Adde ꝙ pau. de ca. in quibuſdā lect. dicit in. l. ſi nomen. ff. de hære. vel act. vendi. ꝙ creditor debet ſe oſtēdere creditorem: & ſic oſtendere inſtrumentum principalis debiti, aliâs nō pōt petere executionē ſnīæ. & iō ſi nunq̄ ſnīam obtinuit cōtra fideiuſſorē, nō poterit petere executionem illius: cum non habeat, quid credat. Et ita dicit tenere Albertum galeoti ī margarita. qđ eſt no. refert ergo in. l. ſciendum. de verbo. obl. ꝙ bonū eſſet, ſi in iſtro fideiuſſonis fieret mentio de debito principali: qa tunc nō habebit neceſſe oſtendere prin. inſtrumētū. Adde qđ Bal. & Ange. in. d. l. ſciendum dicūt, ꝙ ſi petiť executio inſtrumenti cōtra fideiuſ. non oportere oſtendere inſtrumentum principalis, dūmodo fiat de eo declaratio in inſtrumento fideiuſ. nō obſ. qđ no. in. auť. ſi qs in aliquo. de edendo: qa ibi loquitur qñ producitur inſtrumētū cōfectū inter alias pſonas, ſeu inter eaſdē, de quarū partium voluntate cōfectum eſt inſtrumentum per. l. optimam. C. de contrahen. & cōmit. ſtip. & cum hac opi. ibi tranſit Imol. Paul. de caſtro. & Ang. in auth. vt ſpōſalitia largi. §. & hoc inſuper.

b ¶ Op. de. l. Adde Bal. per illū text. ī d. auť. pñte. C. e. vide aliqd p Bart. & Pau. de caſt. ī. l. inter. e. ti. §. fi. j. eod. Adde ſecūdū pau. de caſt. licet ange. dubitet hic, vt ipſe refert, ꝙ ſi ſtatutū dicat, ꝙ inſtrā mittanť executioni, ſicut ſnīę diffinitiuę nō obſtāte ali qua exceptione, ꝙ opponi nō poterit beneficiū diuiſionis: qa impedit ſententiā, ſed bñficiū ceſſionis ſic: qa īpedit executionem fieri inſolidū, dūmodò cedat. Sed ſi ſtatutū nō diceret, non obſtāte exceptione. tūc etiā poterit opponi bñficiū diuiſiōis, licet poſt ſentētiam obijci nō poſsit, latius hic vide.

a fiat: tangit hîc gl.[a] Sed dic, vt dixi. š. e. l. cū is. Oppo. imo ꝙ ſine ceſsione agatur: vt de tut. & ra. diſtr. l. j. §. nunc tractemus. Sol aliud in tutoribus & ſimilib⁹. ¶ Sed querıť, quę eſt rō diuerſitatis? Gl. aſsignat vnā rōnē: qa illi ex neceſsitate: hi ex voluntate obligant. Sed hoc nō cōcludit: quia ſecūdū hoc, nec cōtra reū principalē debēt dari: quia voluntariè fideiubet. Itē de correis habet actionē contra aliū: licet voluntariè ſe obligent: vt. l. j. C. de duobus reis. Dat aliam rationem gl. quia fideiuſſor habet regreſſum contra illū: ſed tutor & magiſtratus non. Et iſta ratio non concludit: pone, quòd principalis non eſt ſoluendo: vel non datur regreſſus contra principalem: vt. l. Marcellus. š. eodem. Quare dicunt doctor. quòd ratio eſt: quia fideiuſſor ſoluens negotium principalis gerit, nec ſpectat ad cōfideiuſſorem in veritate, ideo* ſibi non datur actio contra a fideiuſſores non ſoluentes niſi ſibi ſit ceſſa*: ſed in tutorib⁹ duobus reis ſecus: quia æqualiter ad vtrunq̄ ſpectat. Et gl. tangit in fi. magnæ gl. l. ſi ex duobus. š. de nego. geſtis. in. l. prima magnæ. gloſſ. C. de tranſa. & per Cynum. in. d. l. cum alter.

LEX XLII.

SI fideiuſſores.

¶ Si fideiuſſor in defectum principalis, accipitur eo exiſtente ſoluēdo, fideiuſſor nō tenetur. hoc dicit. ¶ Opp. & videtur, ꝙ non ſit curādum, an hæres ſit ſoluendo, vel non: ſed ſtatim pōt conueniri: vt. l. fideiuſſor. §. fi. š. eo. titu. quod ſoluit gl. ꝙ ibi deceſsit ſine hærede: qđ nō placet: vt ibi dixi. Dic ergo, ꝙ hic debet diſcuti heres ſicut defūct⁹: qa fuit habit⁹ reſpectus ad rem. quod apparet, quia diſcuſsio debet fieri ipſo volente ſoluere: vt. l. diem. in fin. š. de verbo. obligationi. ſed in. l. fideiuſſor. in fine fuit habitus reſpectus ad perſonam. quod apparet: quia eo ipſo, quòd eſt ī mora, ſtipulatio impletur: licet ſit ſoluendo.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio, quæ nō impugnat ſententiam, poteſt opponi poſt ſententiam.*

Idem reſpon.

1 †¶ Exceptio, quæ non impugnat ſententiam, b poteſt opponi poſt ſententiam. ¶ Oppono. de. l.[b] peremptorias. C. ſenten. reſcin. non poſ. Glo. dicit, ꝙ ſpeciale eſt hîc. Sed illa eſt veritas: quia ideo opponi poteſt: quia non impugnat ſententiam: aliâs non poſſet opponi. Iſta fuerunt verba Dy. relata per Cyn. in d. l. j. C. de iur. & fac. igno. ¶ Oppo. de. l. fideiuſſor. š. eodem. Solu. ibi impugnat ſententiam beneficium diuiſionis.

SVMMARIVM.

1 *Principalis ſi promittit. x. corbes frumēti, & fideiuſſor æſtimationem, an ualeat?*

LEX XLIII.

SI ita fideiuſſorem.

¶ Si principalis ꝓmittit pecuniā, fideiuſſor aliā quātitatē, nō teneť. h. d. Sed dicitur hic fideiuſſor nō pōt obligari in aliā rē, q̄ principalis. ¶ Op. de. l. j. §. antepe. š. de cōſtit. pecu. Sol. illud in cōſtitutore: aliud in fideiuſſore. Rō: qa q cōſtituit, nō ita acceſſoriè teneť. 1 ¶ † Querit gl. pone, ꝙ principalis ꝓmiſit decē corbes frumēti: fideiuſſor c æſtimationē. tex. videtur [c] innuere ꝙ valet. Gl. dicit cōtra. in. l. græcè. §. ſi qs Stichū. š. e. Sed contra iſtā gl. alia gl. eſt in. l. ſi quis ꝓ eo. in principio. j. eod. & videť caſus. j. e. l. ſtipulat⁹ es. Dic qñq̄ venit in obligatione quid dari: & tunc loquitur iſta gl. ſed ſi principalis promiſit factum: tunc fideiuſſor poteſt promittere pecuniam. vt in contrario. Et ratio eſt: quia in obligatione dari non venit intereſſe: ſed in obligatione facti, ſic: vt. l. ſtipulationes non diuiduntur. & ideò: qa eſt ſpes, vt deueniatur ad æſtimationem fideiuſſor poteſt pecuniam promittere.

c ¶ Tex. videtur. Not. ꝙ fideiuſſor ꝓmittit aliud, q̄ principalis. adde. j. eo. l. ſi ſtipulatus. & gl. in. l. cū filius. §. j. in fi. de ver. obli. q̄ videť ſenſiſſe in multis verbis illud, qđ ſentit gl. & Bar. hic.

d POMATES. ¶ Et facit ad. q. No. ſi emi domū, & fuit mihi euicta: & fui aduocatus: an poſsim petere ſalarium aduocationis. vide Baldum. in. l. finali. C. de fruct. & li. expen. & ibi Ange. dicit: quòd non procedit quando agitur de intereſſe, ſi fortè aduocatus propter iſtam aduocationem non potuit intereſſe alijs aduocationibus.

e ¶ Petere ſalarium meum. l. fi. ad finem. de fruct. & lit. expen. & ibi Bart. in fi. vbi etiā Ange. dicit, ꝙ nō procedit, quando agitur ad intereſſe, ſi fortè aduocatus propter iſtam non potuit intereſſe alijs aduocationibus. & vide de Barto. in. l. ſi qs domum. š. loc. Et adde qđ no. ad id Bal. in. l. omnē honorē. C. quan. prouoc. non eſt neceſ. Contrarium tamē tenet Cyn. j. l. Arethuſa. š. de ſta. hominum.

LEX XLIIII.

SI a Titio.

¶ Fideiuſſores diuerſorum non recipiunt beneficium diuiſionis.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor poteſt promittere æſtimationemu, quando principalis promittit factum.*

2 *Contractus, cui non ſtatur, non facit committere ſtipulationem.*

3 *Aduocatus in cauſa propria, quādo poßit petere ſalarium quod alteri aduocato daretur?*

LEX XLV.

STipulatus es.

¶ Contractus, cui non ſtatur, conditione nō impleta, non inducit pœnæ commiſsionem. h. d. Tu habes hîc tria notabilia multum. 1 ¶ Primū, † ꝙ ſi principalis promittit factum, fideiuſſor pōt promittere pecuniam. & no. in. l. cū 2 filius. §. j. de verb. obl. Secundò no. † quòd contract⁹ cui non ſtatur, non facit cōmittere ſtipulationē. Itē no. qđ eſt par: ſi ego facio, ac ſi alteri locaſſem. Et d facit[d] ad quæſtionē, † ꝙ ſi emi domū, & fuit à me euicta: & ego fui aduocatus, an poſſem petere ſalarium 3 e meū[e]? Et videtur hîc caſus, ꝙ non. Sed iſta. l. nihil facit: quia hîc tenetur fideiuſſor ſub illa conditione, qua fuit ſtipulatio cōcepta: ſcilicet quāti alij locaſſem &c. Quidā tñ iſtud idē tenēt p. l. quod ſi domus. in fi. & l. habitatores. š. locati. Spec. tangit iſtā quæſtionem. in ti. de expen. §. poſtremo. verſi. qd ſi victor. & determinat idē, per. l. ſed & ſi. l. §. quod aūt. in fi. de peti. here. quæ nihil facit: quia ibi expēſę verè erāt factæ: in quæſtione propoſita, non erāt factæ expenſæ: ideò illa coniectura hîc nō habet locum. ¶ Sed determino ſic: in iſtis obligationibus empti & vēditi, venit intereſſe: ideò agam contra te ad intereſſe: quia deſijt propter hoc lucrari ex alia aduocatione, in qua non potuit eſſe propter hāc cām. & ideo vincam. š. de act. emp. l. j. in prin. & C. de euictio. l. ſi cum quæſtio. Aut ego volo petere ſalariū meum proprium, & non poſſum: vt. C. de fruct. & lit. expen. l. fi. ſecundum ſecūdam lect. facit ad prædicta. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor an poßit ſtatim agere, cū ſe obligauit per inſtrumentum guarentigiæ?*

LEX XLVI.

FIdeiuſſor pro vendi.

¶ Fideiuſſor poſtq̄ eſt condemnatus, pōt agere. h. d. ¶ Not. concluſionemm libelli alternatiui: licet tex. in. l. Luci⁹. š. mād. videať dicere, ꝙ poſsit f agere ſimpliciter[f] vt liberetur. Sed illa ſuppletur per 1 iſtā, vt. š. māda. l. ſi mādato meo. circa prin. Et hîc g eſt ar. † ꝙ qñ fideiuſſor obligat ſe p inſtrumētū[g] cō-

f ¶ Agere ſimpľr. Vide Bal. in. l. facere. š. ſol. ma. & per Spec. in tit. de iudi. §. ſpōſalia. ver. fideiuſſor, p Bal. in l. ſi ꝓ ea. C. mandat. & in. l. Lucius ff. māda. in repetitiōe antiqua. & in l. fin. C. de vſu. rei iudi. & ibi querit, quid ſi fideiuſſor tantū eſt cōdēnatus, quomodo debeat formare libellum, & de forma libelli, qñ fideiuſſor agit anteq̄ ſoluat. Adde Bald. in l. ſi pro ea. in. iij. q. C. mād. & l. ſi diuerſa. C. eo. & l. ſi mandato meo. §. ſi iudicio. ff. man.

g ¶ Per inſtrumentum. Circa eandē l. no. ꝙ qñ fideiuſſor obligat ſe per inſtrumentū guarētigiatum, habet executionē paratam: quia poteſt incontinent ipetere à principali ſe liberari. Idem tenet Bal. ī. l. ſi ꝓ ea. C. man. in. ij. q. Sed Lud. hic innuit cōtrariū, quod no. ad limitationem. d. l. Lucius. hic alle. & opin. Bar. ſequiť & ibi Cy. in. l. certum. in. iiij. col. C. ſa. erc. vbi idem dicit, ſi eſt obligatus p ſcripturā mercatorum, quæ ſecundum formam ſtatuti habet executionem paratam. & vide quod not. Bal. in. l. Lucius. š. mand. in repor. antiquis. cum Bar. tenet Ang. & Imol. & de hac. q. habetur in tracta. guaren. in. vj. q. ij. par. prīcipalis. Adde quòd Pau. de caſt. hic refert Ang. reprobare Bar. in eo qđ vult ꝙ quando fideiuſſor eſt obligatus per inſtrumētum cōfeſsionatum, poſsit ſtatim agere quia ſciebat fideiuſſor à principio poſſe incipi ab exe. & nihilominus fidem dedit de ſoluendo: vnde deciperetur debitor, ſi ſtatim ab eo poſsit moleſtari, ipſo à creditore adhuc non moleſtato. ideo concludit non poſſe agere, niſi diu ſteterit in obligatione. qđ Pau. placet, licet do. Alex. alleg. Ange. pro opi. Bar.

a ¶ Vel soluit. Collige ex hac not. glo. qñ dicitˀ res esse in commercio, & qñ non. qđ optimè declarat Bal. in. l. & si dotis. in vlti. col. de C. de iure dot.

b ¶ Non teneť. Sed gl. & Bal. in. d. l. si prædiũ. hoc intelligũt, qñ emptor sciuit fundum esse dotalẽ, secꝰ si ignorauit. & ibi vide Bal. qñ interuenit cõsensus viri, an validet venditiõem. Ad Bart. hic vide, & pondera verba Bal. i. d. l. si pdiũ. in ij. q. in ver. nũc succedit alia quæstio: & ibi in fi. qđ si interuenit iuramentũ. cõtra tenet bal. i. l. fi. C. in qb. cau. ĩ inte. rest. nõ ẽ nec.

c ¶ Qñ lex resistit. Ad infra dicta per Bar. vide. d. Anto. in. c. cũ cõtingat de iureiur. & ibi per Imo. in. viij. mẽb. princi. & in. xlviij. char. cum seq.

d ¶ Statutũ dicit. vide de hoc, qđ habeť in. l. j. j. de noua. p Bar. in vltim. col. & Bal. in. l. nõ dubiũ. in pe. q. C. de leg. vbi oĩno vide in. x. col. in ver. ea, quę supra dicta sunt. & ibi ẽt ĩ pe. colũ. alleg. Bar. hic cõcor. Bal. in. l. cũ qs. C. de iur. & fac. igno. Sed φ oriať naturals obligatio, videtur in di- a scursu tenere Bal. in. l. fi. C. de dotis pmis. & p Imo. ĩ c. cum contingat. ĩ viij. mẽbro. de iureiu. Adde ad qõ. formatã p Bart. cõ si. ccccxxxvij.

e ¶ Nõ impediť. & ad materiam adde, qđ si testator dat certam formam actui fiendo, & non vltra procedit annullãdo actũ, forma non seruata: nihilominus tenet cõtractus, quando aliàs talis actus valeret de iure, dicta forma non seruata 1 secundum Bald. ĩ l. si testator. de leg. ij. Secus si lex daret ipsam formã: quia tunc licet lex ipsa vltra non pro

fessionatũ, vel guarentigiatum, quod habet paratam executionẽ: sicut sententia ex forma statuti: quod statim possit agere.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor accedens uenditioni rei sacræ, uel liberi hominis, quando obligetur? Et quando uenditioni rei minoris? in princ. l.*

2 *Fundo dotali uendito, si in uenditione detur fideiussor, quando obligetur?*

3 *Obligatio naturalis, an oriatur ex contractu, cui lex resistit & fideiussor accedere poßit?*

Quatuor species contractus, scilicet contractus: obligatio: actio, & executio.

4 *Contractus, si probetur fieri respectu personæ, ex eo non oritur naturalis, nec ciuilis obligatio.*

Contrahens contra legum præcepta, peccat mortaliter.

5 *Statutum prohibens certis personis contrahere, impedit naturalem obligationem nasci.*

6 *Statutum, quòd mulier, uel minor non poßit uendere sine cõsensu cõsanguineorũ, impedit ortũ obligatiõis naturalis.*

7 *Lex disponens aliquem ex aliquo contractu obligari, impedit ciuilem, & naturalem obligationem.*

8 *Lex disponens quòd aliquis contractus inter aliquos non ualeat, si id ab initio, impeditur naturalis, & ciuilis.*

Lex, si annullat contractum factum inter aliquos, si aliquid nõ fuit obseruatum: non ob id impeditur obligatio, sed paratur exceptio.

Statutum, quòd instrumenta donationum insinuari debeant intra sex menses, aliàs non ualeant, non irritat donationem ipso iure: sed parat exceptionem.

Lex cassans contractum ex post facto, non tollit ciuilem obligationem.

9 *Lex disponens quòd ex aliquo contractu actio petitio ue nõ detur uel quòd aliquis non audiatur, quòd non impedit ortum actionis, si aliter de iure communi oriebatur, sed iudicis officium, si ex illo actu oriebatur.*

Clau. petitio ue non detur, in criminalibus inducit, quòd ipso iure non audiatur.

10 *Lex quando prohibet aliquid non alienari, & sic executioni resistit, impedit tacitè cõtractũ, obligationẽ, & actionẽ.*

LEX XLVII.

CVm lex. ¶ Vbi lex resistit vẽditioni, nõ teneť fideiussor. h. d. ¶ Op. de. l. & si is. C. de prædi. mi. Solutio hic loqtur, qñ lex restiit odio emptoris: vt quia dolo vel metu extorsit vẽditionem: ibi verò resistit personæ priuilegio. & hæc est lectu. secundum quam debet hic intelligi, φ ab initio fideiussor teneť ipso iure: licet libereť p actionẽ, qđ metus cã, vel de dolo, habet exceptionẽ vt. s. qđ met. cã. l. si exceptiõe. §. labeo. & l. metũ. §. sed qđ ptor. & s. de exceptiõe. §. rei. vel soluit. [a] gl. hic loquiť, qñ lex resistit pter naturã rei, cuius nõ est conmerciũ: vt quia res sacra, vel religiosa, vel liber homo. In cõtrario verò, pter priuilegiũ psonę vt instit. de cõtrahen. emp. §. fi. & secũdũ istã lect. φ hĩc dicit libereť expone. i. absinitio nõ teneť. vel dic, vt ibi dicit gl. Sed nõ curo de so. q̃ ibi ponuntur. Tu potes dicere, quòd in. l. & si is. lex non resistit venditioni: sed resistit alienationi: hoc est, translationi dominij, quæ non potest fieri. Ideoq; obligationi personali potest accedere fideiussor: cũ per hoc nõ piudiceť minori. Ita tenet Pe. & Cy. refert. C. de legibꝰ. l. nõ dubiũ. qđ satis placet: vt. j. dicã: licet etiã pdictę sol. placet. ¶ Op. ad rõnẽ huius. l. nã & cũ cõ fideiussori succurraẽ cõtra principalẽ fideiussor non liberatur, licet libereť pricipalis: vt. l. j. C. de fideiusso. mi. dicit glo. fateor, φ per istã rationẽ fideiussor nõ semper excusatur. qđ nõ placet, quia secũdũ hoc ratio non esset generalis. Dic ergo, φ in. l. cõtraria, minor põt in integrũ restitui contra fideiussorem sicut cõtra reũ principalẽ: ideo fideiussori non succurriť, quia in effectu nõ habet regressum contra minorẽ. ¶ † Op. cõtra secũdã lect. supra positam: & videtur φ valet venditio rei sacræ, vel liberi hominis: vt. l. liberi. & l. & liberi. s. de cõtrahẽ. emp. si ergo tenetur principalis, non excusatur fideiussor, licet possit hare regressum cõtra principalẽ. Sol. dicit gl. fateor cõtrarium, nisi poneres venditorẽ ignorasse: aliàs fide iussor nõ põt excusari pter reũ, sed pter se sic, si

ex persona sua haberet aliquam exceptionẽ. ¶ Sed contra istã gl. op. & videtur φ licẽtia, vel ignorãtia vẽditoris nõ debet attendi: vt. d. l. & liberi. & l. & liberi. Sol. dicit Dyn. φ nõ debet attendi q̃tũ ad emptionem contrahendam vt ibi. sed quantũ ad hoc, vt ea contracta teneať venditor & ad interesse, curatur: vt hĩc. sed certè saltem ad restitutionẽ precij teneť: vt. l. emptorem. C. si. de act. emp. ergo ad illud saltẽ tenetru fideiussor. & sic hæc solut. non placet. Dic ergo quòd hĩc dicitur in glossa: venditorem ignorasse: subaudi & emptorem sciuisse vt. ll. contrarijs

2 tũc procedit hæc. l. sine scrupulo. ¶ † Q uæro, quid inˀ fundo dotali? Respondit glo. fortè idẽ, qđ in minore secũdũ Ir. & sic innuit, φ teneať, sicut teneť, p prædio minoris vendito: vt. C. de prædi. min. l. & si is. In cõtrariũ videť gl. s. de testa. mil. l. dotalẽ. quæ videť velle, φ rei dotalis nõ sit cõmerciũ, sicut nec rei sacræ, vel religiosæ. Itẽ no. C. de iur. dot. l. si prædiũ. Cy. ibi tangit, & bene dicit, φ fundi dotalis non est prohibita vẽditio, sed alienatio fauore mulieris:

b & ideò si ipsa mulier vẽdit, nõ teneť [b] ipsa nec fideiussor haberet regressum cõtra eã: qđ esset contra hãc l. Ita debet intelligi: qđ no. in. d. l. si prędium. & C. de legi. l. non dubiũ. Aut vẽdit maritꝰ, vel extraneꝰ: & tunc tenetur ipse, & fideiussor. Ita loquitur hæc

3 gl. & probať. s. de vsu. l. cũ vir cũ si. ¶ † His præmissis pro declaratione tex. & glo. videamus generali-

c ter, qñ lex resistit [c] contractui: vtrum ex illo contractu nascatur naturalis obligatio: & vtrũ posset accedere fideiussor: & ex his apparebit declarata hęc lex & materia tota. ¶ Pro cuius euidentia debes scire, φ quatuor sunt species cõtractus. s. cõtractus: obligatio, actio, & executio. Vñ lex qñq; resistit cõtra-

4 ctui pcipiendo, ne fiat: & hoc fit, † qñq; dirigendo pręceptũ ad personas, ne cõtrahãt: & tunc nõ valet: nec oritur obligatio ciuilis, nec naturalis. nec põt accedere fideiussor: vt. C. q̃ res ven. nõ poss. per totũ. C. de sacrosanct. eccl. l. iubemus. & auť. hoc ius porrectum. & C. de agr. & cen. l. quemadmodũ. lib. xj. & nõ lice. ha. metro. lo. l. j. lib. xj. de cupres. ex lucro dap. l. j. & ij. lib. xj. Et φ tali casu obligatio naturalis non nascatur: probať in. l. eos. §. j. C. de vsu. coniũcta. l. si nõ sortem. in prin. de condi. ind. & hoc casu poterit loqui hæc lex. & C. de leg. l. non dubiũ. Idẽ si prohibitio fiat ex parte vnius contrahentium tãtum: tunc enim non põt quæri obligatio etiam naturalis: vt. C. si quis alteri, vel sibi. l. fi. & s. de contrahend. emptio. l. non licet. & hoc casu etiam poterit intelligi hĩc. & dicta. l. non dubium. Ratio prædictorum est: quia obligatio naturalis dicitur de iure gentium: vt. l. Stichum. §. naturalis. infrà de solutio. & l. cum amplius. in fi. de reg. iur. sed de iure gent. debemus obedire maioribus: vt. l. veluti. s. de iusti. & iure. Ille ergo qui contrahit contra præcepta legum facit contra iusgent. meritò non obligatur naturaliter. Pro hoc facit, quia peccat mortaliter. & sic de iure naturali non obligatur: vt dicam. j. eo. in. l. si qs

5 pro eo. in princip. † ¶ Et prædicta tenementi, pro statutis terrarum quæ prohibent certas personas contrahere. Nam impedit contrahere naturalem obligationem: pro hoc. s. de contrahenda emptio. l. si in emptione. §. j. ibi mores ciuitatis & c. Prætereà si interdictum iudicis hoc operatur: vt. l. is cui bonis. s. de verborum obligation. ergo eadem ratione

6 interdictum legis. ¶ † Sed iuxta prædicta quæro,

d quid si statutum dicit [d] φ minor, vel mulier non possit vendere sine consensu consanguineorum: an per hæc verba videatur eis preceptum factum, ne vendant: vt sic impediatur obligatio naturalis? videtur quòd non. Nam. l. dicit, quòd alteri stipulari nemo potest: vt. s. de verb. obliga. l. stipulatio ista. §. alteri. & institu. de inuti. stipul. §. alteri. & tamen non

e impeditur [e] obligatio naturalis: vt no. Contra puto. vt. d. l. j. & ij. C. quæ res vendi non pos. Prætereà dicere, quòd non possit contrahere, nil est aliud, q̃ auferre potestatem, & facultatem vendendi. Sed quando aufertur facultas contrahendi, impeditur obligatio naturalis: vt. C. de sacro. sanct. eccle. l. iubemus. coniuncta. l. non dubium. C. de legi. ergo & c. Non obstat. §. alteri. qa ibi loquitur de præsenti, sci

cedat annullando actum, non proptereà valebit contractus, per. d. l. nõ dubium. quam limita singulariter per gloss. in cle. j. de iure patro. De hoc vide not. in. l. certa ratione. & ibi Bal. C. qñ prouoc. non est necess. & Bal. in. l. comparationes. C. de fi. instru. in. iij. opp. Et vide qđ plenè notat Barto. in. l. si ita quis. in. §. ea lege. s. de verbo. oblig. & l. vniuersa. C. de preci. Impe. offe. Adde quod dixi de. l. non dubium. C. de legi. Quod limitatur per glos. in. d. cle. quod idẽ tenet glo. in. c. tuę. de spon. duo. vide licet, φ vbi lex nõ vltra procedit annullando actum, actus est ipso iure nullus, forma iuris non seruata. d. l. nõ dubium hoc est verũ, si ille actꝰ habeat perpetuã causam prohibitionis: secus si temporalem: quia tũc non tenebit: nisi apponat annullatorium decretum. ita dicit. d. glo. no. sed ad ea q̃. s. dixi secundũ Bal. vide gloss. no. in. d. cle. j. de iu. pa. & Io ã. an. in. c. si. de resti. spo. q̃ gloss. tenet fortè contrarium. adde quæ no. Bar. in. l. prætor. in prĩcip. de ope. no. nũ. & Ro. hic, & Imo. hic. & quod no. Bal. Ang. & Imo. in. l. j. s. de lib. & post. in glos. & gl. in. c. statutum. super verbo commititur. circa mediũ. de rescrip. in. vj. gloss. in. d. cle. j. allegaui tibi in. ij. colum. & ibi post Bar. in. l. vniuersa. C. de preci. Impe. offe. & gloss. in. l. prolatam. C. de sen. Q uam. gloss. etiam singularem facit Pe. de Anh. in. c. statutũ. in fi. rescrip. lib. vj. ad quam gloss. facit, quod dicit Bald. in. l. prolatam. in ij. colum. C. de senten. Idem in ordi-

licet alteri stipulari nemo pôt. & sic declarat, ꝙ ius
non assistit illi obligationi:non autem aliquid pro-
hibet in futurum,nec aliquam facultatem aufert,sed
dicit ꝙ nõ pôt.sed in qõne ꝑsenti,aufert potestatẽ
in futurum,dum dicit nõ possit,&c.¶†Secundò di
7 xi,ꝙqñq; lex resistit obligationi:qa dicit lex aliquẽ
ex aliquo cõtractu non obligari:an ex hoc impedia
tur naturalis obligatio?videt ꝙ nõ,quia dicit.l.ꝙ pu
pillus obligari nõ pôt,vt.l.si pupillus in princi.&
l.obligari.in prin.s̈.de autho.tuto.Sed prædicta nõ
faciunt.qa loquunt per verbũ potest,qd' præsentis
tẽporis est,& sic nõ resistit,sed non assistit , vt dixi
s̈.ꝓxi. Dic ergo,ꝙ qñ lex resistit obligatiõi,ĩpedit
ciuilẽ & naturalẽ obligationẽ:vt.s̈.eo.l.sed & si ser-
ui.& ibi no.& ibi dixi,& probat expressè.C.ad vel
8 leia.l.antiq.§.fi.†¶Sed pone,ꝙ tex dicit,ꝙ talis cõ
a tractus inter tales nõ valeat:qd importat [a] hoc verbũ
nõ valeat?Respondeo si qdẽ dicit.ꝙ nõ valeat ab ini
tio:tũc videt prohibita naturalis& ciuilis obligatio.
hoc probatur.s̈.de do.inter vi.& vxorẽ.l.j.vbi dicit
donationem inter virum & vxorẽ nõ valere. quod
intelligitur etiam quo ad naturalem obligationem.
quod patet:quia ei non potest accedere fideiussor:
vt.l.v.§.si vxor viri.s̈.de don.inter vi.& vxo.sic de-
bet intelligi.C.ad velleia.aut.si qua mulier.& in cor
po.vnde sumitur.Si verò contractus ad initio valet,
sed si ex post facto aliquid non obseruetur:lex dicit
quòd non valeat.tunc non impeditur obligatio:sed
paratur exceptio.quasi dicat non valet in effectu:
vt.C.de preci.Imperato.offe.l.vniuersa.& ibi est ex
pressum.Et ideo statutum huius ciuitatis,quod di-
cit,quòd instrumenta donationum debeãt insinuari
intra sex menses:aliâs non valeant,non irritat dona
tionem ipso iure:sed producit exceptionem. Sed si
lex diceret ex post facto,tales contractus cassamus
&c.tunc tolleretur ciuilis tantùm,& remaneret na-
turalis:vt dicam in rescripto principis.j.eodem.l.v-
9 bicunq;.¶† Tertiò dixi. [b] quòd lex quandoq; resi-
b stit actioni,seu petitioni:vt quia lex dicit ꝙ ex tali
cõtractu actio,petitió ve non detur,vel talis non au-
diatur:& tunc si ille actus,super quo lex sic loquit,
erit talis,ex quo aliâs de iure cõi oriebatur actio:tũc
per dicta verba,non impeditur actio oriri,sed para-
tur exceptio:vt.s̈.ad Velleian.l.ij.§.j.&.s̈. ad Ma-
cedo.l.j.in prin.&.s̈.ad trebel.l.j.in prin.&.§.j.quę
sunt multũ notãda propter statuta.Si verò ex illo a-
c ctu non oriebatur actio:sed solùm officium iudicis [c]
tunc dicta verba inducunt,vt nullo modo audiatur:
vt.C.qui & aduersus quos.l.fi.quod patet:qa cũ nul
la subsit obligatio:sed solũ sibi det audiẽtia p offm
iudicis,ea audientia denegata,denegabitur sibi totũ:
& ideo bene dicit Iaco.de Are.qui dicit,quòd in cri
minalibus dicta verba:videlicet sibi non detur peti-
tio:inducunt,quòd ipso iure non audiatur. & bene
dicit:quia accusatores non fiunt per actionem,& ob
ligationem:sed per accusationem:vt insti.de publi.
iud.in principio.Igitur cum denegetur audientia,
denegatur totum.Facit.C.de his,qui ad ecclesi.con
10 fu.l.si seruus.¶† Quartò dixi,quòd lex aliquando
resistit executioni.exemplum:lex dicit quòd res mi
noris non alienetur per tutorem:vel res dotalis.Ex
eo enim,quòd interdicit alienationem,non interdi-
cit contractum,vel obligationem,vel actionem:sed
effectum,hoc est,translationem dominij. quod se-
quitur ex traditione,quę est executio obligationis,
Sed licet prædicta non prohibeantur expressè, ta-
men videntur prohiberi, quia sunt præambula ad
alienationem.argument.l.oratio. s̈.de spon.Et ideo
est aduertendum.Nam tacitè videtur prohibit⁹ cõ
tractus,obligatio,& actio, quatenus se extendit ra-
tio legis:vnde in re minoris,eius fauore est prohibi-
ta alienatio:& per cõsequens videtur prohibitus cõ
d tractus,obligatio,& actio.Et ideò si minor [d] se obli-
garet non teneretur ciuiliter,nec naturaliter,nec pos
set accedere fideiussor:vt hîc.Sed si extraneus pro-
mittit de euict.& daret fideiussorẽ,teneretur:vt.d.l.
& si is.Idẽ in muliere:vt.s̈.dixi.

SVMMARIVM.

1 *Debitor deportatus,liberatur ab obligatione, & ciuili, & naturali.*
2 *Fideiussor pro fisco intercedere potest.*
Fidejussor pro reo deportato accedere potest.

LEX XLVIII.

SI debitori deporta-
tio.¶Pro deportato ex maiori obliga-
tione,nõ pôt accipi fideiussor. hoc dicit.
1 ¶†Quæro,an liberetur reus ab obligatione ciuili,
vel naturali?& dic ꝙ sic:vt hic: & iure transfusionis
quia in fiscum est trãslatum.dicam.j.eo.l.vbicũq;.
2 ¶Oppo.de.l.fina.s̈.de duobus reis.† Solutio . pro
fisco pôt intercedere,vel pro alia obligatione sim-
pliciter:vnde potest accedere fideiussor pro ipso
reo deportato.

Si filius.¶Si filius numerat post emacipa-
tionem acquiritur sibi actio:licet tẽ
pore patriæ potestatis fuerit stipulatus. h.d.De illo
casu dixi plenè in.l.si filius.& in.l.quidam cum fi-
lium.§.fi.s̈.de verbo.oblig.&.s̈.si dubitet. §. filius
e.eodem.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores,si intercedunt diuersis temporibus, unus non uidetur intercedere contemplatione alterius.*
Fideiussores duo ex interuallo fideiubentes, habent beneficium cedendarum, quando alter potest effectualiter conueniri.
2 *Fideiussores,quãdo simpliciter intercedunt quilibet tenetur insolidum,etiam si non sit dictum.*
3 *Minor, si primò fideiußit, secundò maior: an uideantur inuicem fideiubere, & habeant beneficium cedendarum?*
4 *Diuisioni inter fideiussores, quando sit locus.*

LEX XLIX.

SI Titius.¶Fideiussor,qui non
potest effectualiter cò
ueniri,facit locum bñficio diuisiõis: nisi
confideiussor fuerit sciens,vel errans in-
iustè,vel ex interuallo intercesserit,nisi his casibus
fuerit in dolo creditor.h.d.¶Et hîc est tex.ex quo
e fundo vnam opin. [e] in.l.stipulatus in fi.s̈.eo† quòd si
1 diuersis temporibus intercedunt fideiussores , vnus
contemplatione alterius non videtur fideiubere,&
ideò non habet beneficium cedendarum.Item fun-
dabatur ex illo tex.s̈.eo.l.si plures.quòd si duo ex
2 interuallo fideiusserunt,ꝙ habent† beneficium di-
uisionis,quando potest alter effectualiter conueni-
ri:secus si non posset effectualiter conuueri: vt hîc.
¶Opp.C.ad velleia.l.si paternam.vbi muliere sub
ducta de medio:alius fideiussor tenetur pro parte
tanta.¶Soluit glo.ibi intercesserunt principaliter
obligationem suscipiendo:& sic quilibet tenetur ꝓ
parte:cum nõ fuerit dictũ insolidũ.hîc intercesserũt
fideiubendo:& sic tenent insoludũ,etiã si non sit di
ctum.¶Opp.C.de repu.q̃ fiũt in iudicio.l.j.Sol.fal
lit hîc in odiũ dolosi creditoris.¶Opp.de.l.q̃q;.s̈.
ad vellei.Sol.ibi nõ fuit in dolo: hîc sic . ¶Quærit
glo.quid vult dicere tex.propter incertũ ætatis &c.
3 dic vt in ea.¶†Quæro,qd si minor primò:secũdò
maior ĩtercessit ex ĩteruallo:& gl.dicit ꝙ idẽ vult di

cere quia

ne dato à principe.& vide Bal.in.d.l.certa.qd' vbi statutũ annullat,nec dat
formã annullãdi actus,non est statim nullus,nisi petatur annullari. Et dicit
Inno.in.c.cũ delicta.de rescri.ꝙ vbi datur certus ordo à Papa,& ille nõ ser
uatur:actus est ipso iure nullus.

a ¶Quid importat.Adde Bar.& qd' ibi dixi,in dicta.l.vniuersa.Idem not.
Bal.in.l.j.in.§.vbi autem.in pe. colona de caducis tollen.

b ¶Tertiò dixi. Adde Batol.in.d.l.j.§.primo .ff. ad Trebel.

c ¶Officium iudicis.& sic poterit tunc iudex ex officio compellere.& vide Inn.in.c. nulli.de accusa. & ad hoc vide Bald. in l.non dubium. in vltima.q.C.de legi circa fi.l.vbi exẽplũ lex dicit: quæres minoris &c. Adruete tamẽ qa quando minor vẽdit prædium suũ sine decreto&sine authoritate curatoris:licet contract⁹ sit null⁹ ĩ præiudicium minorum.l.si ad resoluendam.C.de præd.mino.& tunc, an ex illo obligetur naturaliter,vide Barto.in l.j.j.de nou.Tamẽ ex dicto cõtractu ligatur maior contrahẽs cum eo:vnde si minor fuerit factus perfectæ ætatis,potest cogere aduersarium implere illũ contractũ.Et idẽ si aduc minor paratus sit facere solennia, & necessaria ad ipsu; interuenire, & incontinẽti,per tex. in.l.Iul.in.§.si qs colludente.cũ seq. de actio.empt. & insti.de autho.tuto.in prin.Idẽ dicũt cano.in ecclesia alienãte rem sine debitis solennitatibus:vt not.Inno.in.c.j.de his q̃ fi.à ma.par.ca.Adde ꝙ de hoc expsse glo.in.c.j.ne sede vac.& in.l.cum hi.§.eã trãsactionẽ s̈.de transact.licet ibi bar.& But. teneant cõtrariũ: & nota bñ.pro quo adde gl.in.l. iurisgẽ.§.prætor ait.in verbo dolo.& ibi Ange.s̈.de pa. & Bald.in.l.j.in. iij. colum.C.plus valere quod agitur.Idem gloss. in.l.à diuo.de ritu nup.quam singular.notat Bald.in.l.non dubium.in penultima colum.C.de legi.& glossa & dominus
Bal.in.l.iubemus.§.sanè.el.j.C.de sacrosanctis ecclesijs.¶Sed quid si con-
tractus ex parte minoris non potest valere:an saltẽ in eius persona valeat?
dic ꝙ sic:vt no.Bal.in.l.non dubium.C.de leg.ĩ.x.col.ĩ.xj.opp.& est tex.
in.l.& si is.& ibi Barto.C.de prædijs mino.Et prædicta intellige etiam in
doloso contrahente:vt not.dominus Abb.in.c.dilecti.de emptio. & vendi. nisi contractus esset à lege ꝓhibitus:vt no.per glo. in.d.l.à diuo.& adde gl . & Bartol.in d.l. & elegenter. s̈.de dolo.in principio . Et ideo dicit Bal.in.l.neq; tutoris.C.de contrahẽ. & committen. stipulatio .quòd statuta nolentia contractum mulieris valere,sine solẽnitate,intelligunt de contractu alicuius solutionis:secus in lucratiuo: vt not. docto. in.d.l.ij.de noua . Primã partem videtur expressè tenuisse Ioan.de lig.in.c.constitut⁹.de rescrip. vnde potest illud dictum limitare: vt ibi per Imo.Et istud dictũ refert, & sequitur Bald. in præludijs feudorum . Item vide quę scripsi post Bart.in.l .prætor, in princ.s. de ope. no.nun. & quæ dixi post Bartol.in l. omnes populi. in. q. an statutum iuratum reuocet. Item facit glos.fi. in.c.venerabilem. de elect. Adde ꝙ statutum ꝓhibẽs contractum mulieris,sine solennitate,non debet intelligi, de lucratiuo . Roma.consil. cclxxx.& de minore.ccccij.

POMATES.

d ¶Et ideò si minor.Hoc idem tenet. d . Christoso. de Castellione. in l.pacta,quæ contra. C. de pact. & Aret . consilio. ij. columna.iiij.ad fi. &. xxviij. colum. iij. &. cxxix . columna secunda. vide Sozinum consilio ducentesimo tricesimoquinto.

e ¶Vnam opin.& vide Bartolum & alios ominino , in lege si ex duobus. §.primo.suprà de duobus reis. Circa idem, ibi alius fideiussor tenetur pro parte tantùm.adde quod no. Bald.in.l.anti quæ.C. ad Velleia,

cere.quia dubitabam de minore,ne restitueretur:ideo secundum fideiusso
rem accepi.secus quando simpliciter fuit acceptus.quia tuncrespectu mu
tui periculi,videtur intercedere:& haberet beneficium diuisionis , sicut si
simul fuissent accepti.¶ Quæro,quæ est differẽtia inter mulier em,& mi
norem?dic,ꝙ mulierem quis scit,vel scire debet nõ posse intercedere.vtl
a erreat in iure:sed in minore[a] potest esse error facti:& sic probabiliter errat
fideiussor.Vnde si in muliere poneremus iustum esse errorem,esset idem
quod in minore.si in minore ponerem errorem improbabilẽ: quia omni-
4 bus aspectu videbatur minor,esset idem, qđ in muliere.†¶ Vnde distin-
gue,quandoq; fideiussor nõ potest conueniri effectualiter:& tunc aut hoc
contingit propter eius inopiam,& non est locus diuisioni: vt.s̈. e. l.inter.
Aut aliàs:& tunc aut vnus fideiussor fuit acceptus propter timorem hũc,
ne alius iuuaretur:& non est locus diuisioni:vt hic in gl.Aut non fuit sic ac
ceptus:& tunc aut intercesserunt simul,aut vnus post aliũ.primo casu,aut
cõfideiussor sciuit aliũ non posse intercedere cũ effectu : & non est locus
diuisioni.Aut ignorauit eum:& tunc aut fuit iusta ignorantia,aut supina.
Primo casu,est locus diuisioni:vt hîc,prout loquitur de minore.secundo
casu non:prout loquiť hîc de muliere.secũdo casu, quãdo vnus fideiussor
intercesit primò,alius postea:tunc ille. qui primò intercesit,nõ habet be
neficium diuisionis:vt hîc:ille verò qui intercesit secundò , habet eodem
modo,quo quando simul intercesserunt,per hanc. l. Vbicunq; dixi diui-
sionis beneficium non habere locum, fallit si dolo creditoris alius fideius-
sor fuit acceptus:vt hîc in fi.quod no.facit.j.de solu.l.res.§.huic.

LEX. L.

SI testam.liberatum. Exceptio,quæ cõpetit principali, cõpetit fide
iussori.h.d.¶ Opp.de.l.si quisreum.s̈. de lib.leg.Sol.ibi fide
iussor non habebat regressum contra principalem:hîc sic.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio naturalis ad antidora,quando impediat repetitionem indebiti?*

Ex duobus. ¶ Vbi solutum potest repeti, vel redditum reti-
neri,talis solutio nõ parit liberationem.h.d.¶ Ibi
propterea,ꝙ creditor &c.Iste ver.non reperitur alibi ita bene , & hîc vide
1 tur casus, †ꝙ naturalis obligatio , qua quis tenetur ad antidora , impedit
repetitionem indebiti soluti.Sed gl.s̈.de iust.& iure.l.ex hoc iure.l. circa
fin.gl.magnæ.dicit,ꝙ non impedit semper:vt.l.si non fortẽ.§.libertus.s̈.
de cõd.inde.q.d.regulariter impedit:casualiter non.Sed certè in.§.liber-
tus.illa naturalis erat redacta ad præstandi necessitatem,secũdùm glo.ibi
positam.Vnde circa hoc sic dicas:aut talis obligatio est redacta ad necessi
tatem:& tũc aut talis obligatio est redacta per ius ciuile ad necessitatem:
& tunc aut talis obligatio respicit pręstationem incertę rei,vel facti,& est
liberatus,qui naturaliter tenetur ad operas obsequiales:& isto casu impe-
dit:vt.d.§.libertus.secundùm alios,qui intelligunt,ꝙ ibi operæ obsequia
les erant omnino indebitæ. Nã si essent debitę, frustra tractareť de cõdi-
ctione indebiti.Facit.s̈.de cõdi.inde.l.cũ is.§.pe. prout loquitur ibi in ma
tre.pro hoc:quia si naturalis,procedẽs ex pacto nudo impedit,multò for
tius ea,quæ procedit ab ipsa natura quę fortior est,adeò ꝙ pacto non põt
tolli:vt.l.iura sanguinis.j.de reg.iu.& de pac.l.ius agnationis.Aut non re-
spicit certam pręstationẽ:sed stat in suo genere,vt benefacienti benefacia-
mus: tunc aut indebitè soluitur illud idẽ.vel tantundẽ propter quod fuit
contracta obligatio naturalis,& impeditur repetitio:vt hoc versi.Aut sol
uitur aliud: & non impeditur repetitio:quia talis effectus non reperitur
in iure.Facit.l.sed & si lege.§.consuluit.s̈.de peti.hęredi.cũ gl.& glo .d.l.
ex hoc. Cum enim ista obligatio contineat incertum, non est efficax: vt
l.triticum.s̈.de verb.ob.de iure do.l.cum post.§.gener.

SVMMARIVM.

1 *Hæredum plurium unus,quando poßit soluere partem suam?remißiuè.*
2 *Exceptio epistolæ diui Adriani,non facit locũ repetitioni:& an sit fauorabilis? nu.4*
3 *Diuisum semel,iterum diuidi potest.*
5 *Diuisionis ius respicit modum,& formam agendi,non ipsam obligationem perimendo effectualiter.*

Quod si duo fideiussores. ¶ Lex.xij. tabularũ diuidit obligationẽ
inter hęredes ipso iure:ideo,qđ soluitur vltra debitũ,potest cõdici: secus
in diuisione,q fit ex epľa.h.d.Iste.§.est subtilis,& singularis in hoc nũqd
1 posit† vn⁹ ex hæredibus soluere partẽ suã?dixi in.l.ij.§.ex his.s̈.de verb.
2 ob.& doc.in.l.iij.C.de neg.ge.&.l.pen.de cõdi.inser. ¶ Secũdò not.†ꝙ
3 exceptio epistolę diui Adriani,nõ facit locũ repetitiõi.¶ Not.ꝙ†semel di
b uisum,iterũ diuidi potest.[b]ar.cõtra ad hoc.l.fi.j.rẽ pu.sal.fore.&ibi dicã.
¶ Opp.tut⁹ exceptiõe fauorabili soluẽs indebitũ,repetit.l.qui exceptio-
nem.s̈.de cõdi.inde.sed hic est tut⁹ exceptione fauorabi:ergo &c. Sol.hic
4 est† fauorabilis,sed nõ ppetua: qa põt esse,ꝙ alter nõ est soluẽdo. sed Dy.
dicit,ꝙ est dubia:& ideo ppetua:vt.l.sufficit. s̈.de cõdi.inde. nõ dicit pl⁹.
Gl.insti.e.§.si plures.dicit,ꝙ non est sic fauorabilis,vt posit repeti : & sic
innuit,ꝙ sit odiosa.Sed si illa gl.esset vera:tũc nõ posset bñficio diuisiõis re
nũtiari:vt.l.tametsi.s̈.ad Mace.sed huic bñficio potest renũtiari:vt in auť.
de duo.reis.& auť.hoc ita.C.de duob⁹ reis.l.si stipulat⁹.s̈.e.ergo est fauora
bilis.Quid dicem⁹?dixi.s.eo.l.si dubitet.ꝙ exceptio diuisiõis respicit mo
dũ exigẽdi,nõ ipsam obligationẽ:ideo illa exceptio nõ parit indebiti repe
titionẽ:qa.l.vult,vt tuũ recipias:nõ venit principaliter perimẽdo ius acto-
ris effectualiter.Et ratio est in.l.si dubitet.s̈.e. qa nõ
est facilis nominis emptio: ideo diuiditur. Sed hîc
cessat illa ratio , postquã enim soluit: videbať facilis
emptio:vel hoc erat expssum in epistola:vt hîc.Et p
5 hoc†habes,ꝙ ius diuisionis respicit modũ,& formã
agẽdi: nõ ipsamobligatio. perimẽdo effectualiter.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor in his,quæ emergũt tẽpore stipulationis contractæ ex persona sua,nõ potest in plus teneri, quàm principalis: sed in his,quæ emergũt posteà,sic,ex sua mora.*

Quæsitum est. ¶ Ex persona rei prĩcipalis & fideiussoris,
habetur ratio taciti tẽporis propter locũ.h.d. ¶ Ex
c tra glo.oppo.de.l.[c]mora.in fi.s̈.de verb.obli . vbi fi-
deiussor tenetur ex sua mora:hîc dicitur contra.Sol.
1 in his,†quæ veniunt tẽpore stipulationis contractæ,
nõ potest teneri fideiussor in persona in plus, quàm
principalis:vt hîc.Sed in his,quæ emergunt posteà,
potest fideiussor amplius teneri ex sua mora:sed nõ
propria obligatione fideiussoria tenetur,sed vtili:vt
ibi dicit tex.secundum Old.

SVMMARIVM.

1 *Succeßio quando habeat uim solutionis.*

LEX LI.

SI debitori creditor. ¶ Pro quantitate debitor creditori suc-
cedit,pro ea parte solutiõis obligatio ex
tinguitur.h.d.¶ Op.de.l.Vranius.s̈.eo.Sol.succes-
sio,& solutio æquiparantur,non per omnia : vt hîc.
Eodem modo respondetur ad.l.si socer.in prin.s̈.so
lu.matri.dixi tibi in.l.hęres à debirore.§.fi.s̈.e.quòd
succesio habet vim solutiõis,vt hæres euitet damnũ
vt.l.si ei.s̈.de euict.non habet vim solutionis,vt hæ-
res habeat lucrum:vt.l.hęres à debitore.§.fi.suprà e.
Item non habet vim solutionis.si hæres incideret in
damnũ:vt.l.Vranius.j.eo.Sed quando non affert da
mnũ,vel lucrum,haberet vim:tunc vtrunq; potest di
cere iure confesionis,& potestate solutionis:vt.l.Sti
chum aut Pamphilũ.§.aliquando.j.de solu. & istud
vltimum est verius.vt hîc.

LEX LII.

INter eos. ¶ Inter fideiussores,qui tenentur insolidum , est
locus epistolæ:secus si intercesseruut in viri
li.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio præiudicat creditori,electio non.*
2 *Creditor quando nideatur diuidere,uel eligere?*

*Fideiussor. ¶ Iste.§.est subtilis, & non habet glo.h.d.Quod est so-
lutũ,non venit in diuisionis rationem ex epistola de
d rigore:secus de æquitate. [d] hoc dicit. ¶ No.ex isto
text.& institu.eo.§.si plures.quòd beneficiũ diuisio
nis, non potest opponi post litem contestatam: vt
quidam dicunt.& dixi.s̈.eod.l.si dubitet.¶ Oppo.
C.de proba.l.iij.Solu.in fideiussore, qui tenetur ex
voluntate,inspicitur tempus litis contesta.vt hîc: in
pluribus tutoribus,qui de necesitate tenentur , in-
spicitur tempus, quo prius conueniri poterit : vt. l.
iij.C.de proba.per Cyn.¶ Quæro,quæ est ista ex-
ceptio,de qua tex.loquitur?gl.dicit de exceptiõe de
scendente ex epistola, vel doli propter electionem.
Primũ nõ est verũ:quia cõtra id,qđ dixerat suprà.
Item secundum quod dicit doli propter electionẽ:
non bene dicit:quia electio non præiudicat:vt.C.eo.
l.reos.licet diuisio præiudicaret: vt.l.liberum.C.eo.
Cõiungas ergo:quia ista exceptio oritur ex epistola

a ¶ Sed in minore. Ex his nota.per gloss.& doctor.collige, an contrahens
cum minore præsumatur eum scire minorem.& nota in.l.qui cum alio.de
regulis iuris.& ad hæc not.se remittit Bald.in.l.j.in fin.C si aduersus credi
torem.Adde nota.per glos.& docto.C. in.l.j.si minor se maio.dixerit. Et
adde,quòd habens curatorem,habet præsumptionem pro se,quòd sit mi-
nor: vt not. Bald.
l.ij.§.qđ obserua
ri.de iuramen. ca-
lum . Tu omnino
vide in. l. ij. §.si à
pupillo.vbi p Bar
to suprà . pro em-
pto.sed quod nul
lus præsumať mi-
nor,nisi probetur
est tex. & ibi Bal.
in fi.in.l. si maior.
cõmuni diui . Tu
latè vide per Bal.
in.l. cum te. C. de
proba. quando qs
dicať minor.C. de
maior.& cui incũ
bet onus proban-
di. vide quòd no.
Bal.in.l.de ætate.
in.iij.q.princi . de
minori.

b ¶ Diuidi potest.
vide Bart.in.l.j. s̈.
de condi.indeb.in
in vl.col.& in.d.l.
cum quis.C.de iu.
& fact.ign.

c ¶ Op.de lege.Ad
de no.p Bart.in.l,
hi,qui.in versi.ex
his cõcludiť.s̈. eo.

* Pro concor. Ad-
uertę. Reuocať in
dubiũ. plures sũt
fideiussores , qui
habẽt bñficiũ diui
sionis ex epistola
diui Adriani : vn⁹
soluit partem cũ
tangentem dicens
expresè: ego sol-
uo ppter me.anli
beretur ope exce-
ptionis,facti pacti
præsidio.Bar. vi-
detur concludere,
ꝙ sic in.l. ex duo-
bus. ff. de duobus
reis.la.ij. Contra.
allegatur tenere in
hac.l. inter eos. in
§.j.Tu dic , si vi-
deatur Bar. in hoc
§.j.loquiť secundũ
iura antiqua,secun
dum quæ iura nõ
cõpetebat benefi-
cium diuisionis.I-
deò dicit ipse in
hoc. §.j. videtur
facere diuisio-
nẽ. Sed hodie, qa
necesitatur credi
tor recipere partẽ
ab vnoquoq;:ideò
nõ liberalis. l.rem
legatã.ff.de adi.le,
& sic secundũ di-
uersa tempora:ergo in contrarium sentit hodie:& sic concordat cũ.d.l. ex
duobus.& cũ his,quæ dixit in.l.si ex toto.§.j.ff.de leg.j.& in.l.si credito-
res.C.de pac.& vbiq; dum loquitur de hac materia.

d ¶ De æquitate.vide in materia not.suprà.eo.l.si Titius. & omnino Bart.
in.l.ex duobus reis.

a ¶ Creditor. Pignus distrahere. vtrum debeant vendi pignora ante, quàm deueniatur ad fideiussores: adde Bal. in vno verbo. l. omissis. C. eo. & Cy. in aut. præsente. tenet opi. Dy. hæc. & Cy. alleg. glo. in corpore de fideius. in aut. Adde qđ Pau. de ca. hic dicit dictum Dy. singulare ad limitationem ipsius authē. quia licet principalis sit soluendo, & bona immobilia nō possint cōmodè vendi, ꝙ poterit conueniri fideiussor, cuius pecunia debetur creditori. & quod alibi nescit istud.

b ¶ Bonis damnati. Ad ea, quæ habentur. vide omnino Bal. in. l. si verò. ꝑ cōdemnato. §. qui satisd. cogan.

POMATES.

c ¶ Quæro an. No. fiscum non haberi per omnia loco hæredis. vide quę notaui in. l. quoties. j. de nouatio.

d ¶ Inter fideiusso. res. Circa. l. faciūt no. per Bart. in l. j. j. de iure fis.

e ¶ Determinatū fuit. Contrarium tenet Bart. in. d. l. si dubitetur. circa prin. l. sed & si aliquis. in princi. Et not. Dy. in. d. l. inter eos. & in. l. si verò. in princ. qui satisd. cogan. Adde, ꝙ Paul. de ca. transit cum decisione ista. Adde ꝙ Pau. de ca. dicit mirari de Bart. qa ipse contrariū tenet in. l. fi. de iure iur. & in. l. adult. §. si eo tempore. de adul. quia aliud in sententia, quæ fertur contra vtilitatem partis: aliud in iuramento, qđ fit voluntate partis. & ita disputando tenuit Richar. malum. etiam in causa criminali: vt absoluto malefactore principali, non sit absolutus mandās, vel alius accessorius.

f ¶ Non tenetur. Sed, an fideiussor ꝗ promisit in contractu, teneatur ad resolutionem contractus. vide Bald. in. l. si prædium. ad fi. de ædil. actio.

coniuncta cum æquitate. Tu dicas mihi, ꝙ diuisio bene parit exceptionem: sed hic non fuit diuisio, sed electio. Cōtra: quia recipiendo partē, videor diuidere: vt. l. si creditores. C. de pac. Sed hic partem recipit: ergo &c. Iaco. de Are. dicit, & soluit, ꝙ hic soluit fideiussor simpliciter: secus si dixisset soluo pro obligatione mea: vt. l. si creditores. Sed nō placet per istum text. qui dicit: qui partem suo nomine &c. Old. soluit, qđ hic in duobus fideiussoribus: ibi in duobus reis: & hoc ideo: quia necessariò habebam istud facere: scilicet partē accipere: quia habebā beneficiū diuisionis. Et ideo non videor diuidere, ex quo inducatur tacitum pactū: quia nemo in necessitatibus &c. ar. l. fideicōmissa. §. si rē. s. de le. iij. & l. rem legatam. de adi. le. Sed in duobus reis, secundum ista tempora, possum insolidū petere: ideo videor diuidere: vt. d. l. si creditores. C. de pac. hodie in istis casibus in quibus duo rei haberent beneficium diuisionis: creditor partē recipiēdo, nō videtur diuidere, sed eligere. ¶ Ex prædictis † habes, ꝙ diuisio-
1 ni præiudicat electio, nō secundū verā opi. Io. in. l.
2 reos. & l. liberū. C. eo. ¶ Sed † cū q̄ritur, an videatur diuidere creditor, vel eligere? & sic distingue, aut creditor conuenit in iudicio: aut pecuniā recipit extra iudicium. Primo casu, aut cōuenit oēs pro parte: & vr̄ diuidere: aut conuenit vnū tantùm pro parte, vel insolidū: & non videt̄ diuidere, sed eligere: vt. l. reos & l. liberū. C. eo. Et ex hoc apparet glo. in. l. si creditores. C. de pac. non bene in oībus dicere. Aut recipit partē extra iudicium: & tūc, aut recipit ab eo, à quo poterat cogi partem recipere per beneficium diuisionis: & tunc videtur eligere, & non diuidere: vt hic. Aut ab eo, à quo non poterat cogi partem recipere: & tunc videtur diuidere partem recipiendo: vt. l. si creditores. C. de pac. Fallit fauore vltimæ voluntatis. s. de lega. j. l. si ex toto. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussores cum plures interuenerunt pro pluribus reis, an habeat locum beneficium diuisionis?*
2 *Fideiussores an habeant diuisionis beneficium, ex persona principalium reorum?*

Duo rei.

¶ Inter fideiussores diuersorū, non est locus diuisionis beneficio. h. d. ¶ Quero † vnū. Pone, quòd plures fideius-
1 sores intercesserunt simpliciter pro pluribus reis, an sit locus beneficio diuisionis? & Iaco. de Are. ꝙ sic: vt. l. si duo. in princ. s. de admini. tu. ¶ † Secundo
2 quæro, secundùm Dyn. duo rei habent hodie beneficium diuisionis: an fideiussores habent ex persona principalium reorum? Et Dyn. dicit, quòd sic: vt. l. pupillus. s. de fideius. tut. iuncta. l. si rem pup. fa. so.

Creditor.

a ¶ Non cogitur quis prius pignus distrahere, a quàm ad fideiussores venire. h. d. ¶ Quæro, an corrigatur per aut. de fideiusso. & glo. dicit, ꝙ non. d. Dyn. distinguit, aut pignus non potest vendi sine magna difficultate: & ita loqtur ibi. Aut potest vendi sine difficultate: & dicit Dy. ꝙ prius debet vēdi. ꝓbo p rationem. quia fiscus debet prius excutere bona debitoris anteq̄ venire ad fideiussores: vt. l. Moschis. j. de iure fis. sic prius cogi pignus vēdere: vt. l. si fideiussores magistratuū. §. j. j. e Et hodie est cōe, vt prius principalis, quàm fideiussor discutiatur, ergo prius vendetur pignora. Sed credo distinctionē Dy. verā esse.

Cum inter fideiussores.

Post factam diuisionem, periculum pertinet ad creditorem. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus: & hæres fideiussoris beneficium diuisionis implorare potest.*
2 *Exceptio diuisionis, an possit opponi post appel. remissiuè.*
3 *Fiscus, qui successit fideiussori damnato, conuentus à creditore, debet condemnari, non reus damnatus.*
Fiscus, quòd non habeatur per omnia loco hæredis.

b
Bonis damnati.

b ¶ † Fiscus, vt heres fideiussoris, beneficiū diuisiōis implorare potest. h. d. Ibi dānati
1 propter delictum. & secundū hoc vno modo legit̄ hic. Alia le. est, quę hic non habetur, sed ponitur. C. eo. l. fideiussor. ꝙ fuit dānatus in causa fideiussoria: & posteà bona deuenerunt ad fiscū: vnde cum fiscus conuenit̄ iudicati, petit diuisionē. ¶ Ad istam lec. op. C. e. l. fideiussor. Iac. de Are. dicit, ꝙ speciale est hic, priuilegio fisci: sed gl. in. l. fideiussor. C. e. dicit, ꝙ hic appel
2 lauerat. Sed hoc † non procedit: qa post appellationē non possunt opponi exceptiones, quæ debent opponi ante lit. contest. vt. l. ita demū. C. de procur. Sed hęc est de illis secundū opi. quā tenui in. l. si dubitet. s. e. Tene ergo, ꝙ ex causa delicti, non fideiussoria, erat damnatus. & ista sine scrupu-
c lo procedit. ¶ Quæro, c an † dānatus debeat damnari, vel fiscus? Et gloss. di-
3 cit, ꝙ ille, & nō fiscus: quia nō per omnia fiscus habetur loco hæredis: & in hoc quòd fiscus, non habetur per omnia loco hæredis: bene dicit gl. vt videbitis in. l. quoties. in fi. j. titu. j. Sed in eo, quod gl. dicit, ꝙ fideiussor sic dānatus fuerit: non est verum: qa postq̄ est in totum liberatus, nō potest dānari: vt. l. si debitori. s. e. nisi esset restitut9: vt. l. si debitor. C. de sen. pas. & rest.

LEX LIII.

a
Missum ruina.

¶ Damnum amissi pignoris ad creditorem non spectat. h. d.

d
Inter fideiussores.

d ¶ Ibi damnum dabit, nec restituet minor: cum vsus sit iure communi: vt. s. l. ꝓxi. §. cum inter. ¶ Oppo. de. l. etiam. C. si tut. vel cur. interue. Solu. & hic non fuit læsus, sed vsus iure cōi: qa fuit facta diuisio eo tempore, quo fideiussores erant soluendo, sed tutores tenent̄, si fuerunt negligentes in exigendo. Sed quando fideiussores non essent soluendo tempore diuisiōis: & tunc minor esset lęsus, restitueretur.

Fideiussores a colonis.

¶ Iste. §. habet duplicē lec. & hoc breuiter dicit secūdū vnam lect. Fideiussor simpliciter acceptus, tenetur ad pretiū instr̄i fundi.

Plures eiusdem pecuniæ.

¶ Absolutoria lata ꝑ vno ex mandatoribus aliis nō prodest. h. d. Iste. §. debet intelligi secundū distinctionē. l. duobus. §. à fideiussore. & l. vlti. s. de iureiur. & l. j. §. si fideiussor. s. qua re. ac. nō da. An absolutio fuerit facta tāq̄ debitum: vel, quia non probatum est &c. dixi plenè in. l. ex duobus. s. de duobus reis.

SVMMARIVM.

1 *Pace facta inter duas familias, si fideiussores hincinde dati sunt de non offendendo sub pœna: & unus offendat: & ob hoc bāniatur, tamē ad pœnā cōtra fideiussor. agetur.*
2 *Fiscus bonis publicatis, habetur loco hæredis.*
Fiscus ad pœnam sibi promissam, contra fideiussores non agit, quando bona principalis sunt confiscata: secus si non sunt confiscata.
3 *Fideiussor de iudicio sisti, reum damnatum in una causa, non tenetur sistere in alia.*

LEX LIIII.

Capitis.

¶ Fideiussores tenentur, licet capite principalis sit
1 dānatus. h. d. Dy. † dicit, quòd quæstio fuit Mutinæ. Duæ erant domus, quæ habebant inimicitias simul: fecerunt pacem: & dederunt iuter se fideiussores de non offendendo: vnus ex vna domorum interfecit. xij. ex alia domo: modò illi de domo interfectorū fecerunt exbanniri illum interfectorē. deinde volunt petere à fideiussoribus pœnam: fideiussores dicunt, non potestis: quia vestro facto fuit damnatus
e talis, determinatum fuit e, ꝙ possit exigi pœna: vt hic. ¶ Sed quid † si fiscus
2 ageret ad pœnam sibi promissam? Respondeo fiscus habetur loco hæredis, quando sunt bona pubicata fisco: vt. l. inter eos. §. fi. s. eo. l. ij. C. ad. l. Iu. de vi. quia quando fiscus succedit debitori, fideiussor non tenetur: vt. l. heres à debitore. §. fi. s. eo. & l. in fraudem. §. si principali. j. de iure fis. secus si bona non sunt publicata: quia tunc potest à fideiussore petere pœnam. l. in fraudem. §. si principalis. j. de iure fis. Et hoc est verum de fideiussore iudica. soluendo: secus † de fideiussore de iudicio sisti: quia in vna causa dāna-
3 tus, in alia non tenetur sistere: vt. l. sed & si quis. in principio. & ij. s. si quis cau. secundùm Dyn. quod dic, vt dixi. s. eodem. l. inter eos. §. finali. Et hic multoties vidi, quòd quando fiunt paces, dicunt sub pœna tanti: cuius medietas sit partis, alia fisci.

LEX LV.

f
Si in pignore.

¶ Qui fideiussit in principali, non tenetur f in eo, quod venit in pignoratitia. hoc dicit. Vide gl. quæ incipit. interest autem ibi. l. qui aut. §. j. & de hoc interesse plene dic: vt. s. de pignor. act. l. cum debitore. & ibi per gloss.

LEX LVI.

Si ista stipulatus.

¶ Si verba sunt apta ad infinitatem, toleratur infinitas. hoc. d. vide gloss. quæ incipit sic. ibi. §. hoc sermone. sed hæc verba erāt apta ad infinitatem, ibi secus: & de hoc distin. s. de dam. infect. l. qui bona. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non est modus inducendæ obligationis in libero homine: in liberto sic: & quando ex iuramento oriatur actio. nu. 3.*
2 *Fideiussor in obligatiōe facti accedere potest, si principalis esset obligatus, & hoc modo intelligatur.*

3 Iuramentum triplex: quia quoddam litisdecisorium: quoddam introductorium obligationis: & qnoddam confirmatori um.

4 Actio de iure canonico oritur ex iuramento: & etiam exceptio. Et ex iuramento solo de iure ciuili, non oritur naturalis obligatio. Et iuramentum non habet uim pacti. nu. 5.

6 Iuramentum non confirmat contractus, qui sunt contra bonos mores.

Pactum futuræ succeßionis, non confirmatur iuramento.

Item pactum, per qnod aufertur libera testamenti factio.

Item pactum, per quod aufertur libertas matrimonij.

Contractus dolo, uel metu factus, an firmetur iuramento? remißiuè.

7 Iuramentum non confirmat contractum reprobatum, principaliter fauore publicæ utilitatis.

Venditio rerum affixarum ædibus, non firmatur iuramento.

Pactum per quod instantia prorogatur, non firmatur iuramento.

Statuto, per quod statuitur, ut ciuitas abūdet hominibus, quod qui tenetur reddere frumentū liberetur dādo pecuniā renūtiari nō potest, etiam cum iuramento

8 Contractus prohibitus raiton e publicæ utilitatis, secūdario firmatur iuramēto.

Alienatio fundi dotalis cum iuramento facta ualet.

9 Iuramentum non confirmat contractum prohibitum à lege. fauore publicæ utilitatis: secundario, si lex præcepit personæ ne alienet: puta quòd mulier non alienet uel quòd aliquis non emat.

Faciens contra præceptum legis factæ, ab habente authoritatem, peccat mortaliter.

Mulier, quæ primo iurauit, se non alienare fundum dotalem, postea alienauit & iurauit de non ueniendo contra, non obligatur, & alienatio secundò facta, non ualet.

Fideiußio præstita de dote conseruanda, non firmatur iuramento.

Renuntiari non potest titulo, ne fideiuß. do. dentur.

10 Iuramentum interpositum super contractu prohibito in odium creditoris est seruandum: licet contractum non confirmet: & ibidem, quis sit effectus?

11 Contractus prohibitus fauore debitoris, firmatur iuramento.

Contractus fideiußionis â mulicre factus, firmatur iuramento.

Iuramentum non firmat contractum mnlieris, uel minoris, quando lex prohibet personam contrahere, non odio creditoris, sed fauore debitoris.

Iuramentum non confirmat contr actum prohibitum ex parte debitoris: puta null us minor: uel mulier eontrahat sine tali solēnitate: & fiat contractus sine solēnitate.

Contractus factus ab eo, cui bonis, ut prodigo fuit interdictum, an firmetur iuramēto?

12 Contractus, cui lex non aßistit, sed non reprobat, firmatur iuramento.

13 Contractus, qui reprobatur ratione solennitatis probatoriæ, non firmatur iuramento, si talis solennitas deficit.

Iuramentum interpositum super contractu, habet uim clau. si non ualet quod ago, ut ago, ualeat, ut ualere potest.

14 Iuramentum interpositum super contractu prohibito, ratione defectus solennitatis, nō ualidat contractum.

15 Fideiussor, qui non obligatur: quia in duriorem causam se obligauit, uel aliud promisit: uel qui intercessit in casu, quo principalis, non tenetur, si iurauit tunc obligatur.

Iuramentum uon extenditur ultra consensum.

16 Iuramentum interpositum super contractu prohibito ratione rei, uel materiæ, cuius commercium non est, contractum non firmat.

17 Contractus prohibitus propter utilitates subditorum, firmatur iuramento.

Donatio inter uirum & uxorem firmatur iuramento.

LEX LVII.

* SI quis pro eo. ¶ Iuramentū non est modus inducēdi obligationem in ingenuo: ideo ei non potest accedere fideiussor. h. d. Et aduertatis ad notabilem legem.

1 ¶ Not. qd' dixi in summario, † q iuramētum non est modus inducendæ obligationis in libero homine: sed in liberto sic: vt

2 l. fi. §. de li. cau. & l. vt iurisiu. in prin. §. de ope. lib. ¶ † Secundò no. q in obligatione facti potest accedere fideiussor: si principalis esset obligatus. Nā hic ideo non tenetur: quia principalis non tenebatur. ¶ Ad hoc vltimum opp. à diuisione: vt in glo. quæ incipit deficit: ibi stipulatio ista. in principio. & j. eodem. l. sicut. Solu. vt in glo. quæ hanc solu. ponit magis perfectè, quàm aliqua alia: & dic ibi, qui per alium facit. Pro hoc est casus. §. de verbo. obligatio. l. continuus. §. si ab eo. De ista materia vos habuistis vnā glo. in. l. cum filius. §. j. §. de verbo. obliga. sed illa principaliter loquitur, quando principalis tenetur ad non faciendum: hîc loquitur quando tenetur facere. Aliam gloss. habuistis. §. de duobus reis. l. nemo est. Alia glo. j. eodem. l. sicut. Alia est in. l. inter artifices. j. de solu. sed hæc est melior aliqua alia. ¶ Pro cuius declaratione, quando principalis tenetur ad faciendum; an fideiussor possit accedere? distingue: Aut fideiussor accedit simpliciter dicendo fideiubeo, & valet. & intelligitur fideiubere omni modo, quo valere potest: vt. l. quoties. §. de ver. obli. & no. in. l. cum filius. §. j. eod. tit. Aut in fideiubendo exprimitur illud, qd' promittit: & nunc aut promittit interesse aut ipsm factum. Primo casu, valet: vt. l. si stipulatus. §. e. & no. hic in fi. gl. Nec obst. § eo. l. si ita. & qd' ibi not. quia ibi in obligatiōe dandi: vt ibi dixi. Aut promittit ipsum factum, & hic aduerte: & tunc aut habetur respectus ad ipsum factum perfectum: hoc est ad id, qd' resultat ex facto: puta promitto tibi dare librum manu talis scriptoris scriptum: & tunc valet: quia potero facere, quòd per ipsum fiet, & dabo: vt. l. continuus. §. si. ab eo. § de verbor. obligatio. & sic intelligo gloss. hic ibi. in secundò minimè &c. Si verò habetur respectus ad ipsum fieri, seu ad ipsum actum faciēdi: tunc aut fideiussor promittit, quòd principalis faciet & non valet: vt. j. eo. l. sicut. & hîc not. in glo. Aut promittit se facturum & curaturum, quòd principalis faciet: & valet: vt. l. inter stipulantem. in princ. §. de verbor. obliga. & l. stipulatio ista. §. si quis dolum. eo. tit. & l. quoties quis. Aut promittit se facturum id, quòd principalis promisit: & tunc aut sunt eiusdem peritiæ, & valet: vt. l. nemo. §. de duob. reis. aliâs non valet: quia diuersum videtur promittere, & sic vitiatur fideiussio: vt. l. si ita. §. eodem. ita debetis intelligere istam materiā: sumus expediti de gl. ¶ Extra glos.

3 oppo. † dicitur, quòd iuramentum non est modus inducendæ obli. contra. §. de iureiur. per to. sol. quædā sunt iuramenta litis decisoria, vel alicuius dubietatis: & ex istis orit actio, & obligatio, sicuti ex sententia ex tit. §. de iureiuran. sed iuramentum introductū, per quod volo vnam obligationem de nouo inducere, quam constat nunq fuisse, non est modus oblig. inducendæ: vt hîc cum similib. ¶ Sed contra istud oppo. C. si aduer. vendit. aut. sacramenta. Solu. ibi est iuramentū confirmatorium contractus inualidi, fauore iurantis. quod potest fieri, vt ibi: non autem potest per se oblig. inducere: vt hîc cum sim. Et ideò glo. ibi dicit, q non oritur actio ex iureiurā. sed ex contractu quasi cum iuramento contraheret, & sic habes tres casus. Iuramentum quoddā est declaratorium, & litis decisorium: quoddam est introductorium obliga. per se principaliter: quoddā est confirmatorium. Examinemus aliqua circa ista. Primò dixi, q quoddā est iuramētum declaratorium: & litis decisoriū: de hoc nihil dico: qa habet titu. per se. Secundò est iuramentum introductorium obligationis: istud de iure ciuili non est modus obli. in-

4 ducendæ: nisi in liberto: vt hîc cū simi. ¶ † Sed quęro, quid de iure canonico? Inno. videtur dicere, quod idem. extra de iudic. c. nouit. & c. cum venissent. de insti. Audio quòd Io. An. in. d. c. cū venissent. tenet cōtra. secūdū Host. & hoc plus placet. Cū enim dicatur in Cano. omne iuramentū esse seruandū: nisi vergat in dispendiū, & c. vt extra. de pact. c. quamuis. li. vj. & in. c. cum contingat. extra de iureiur. & c. licet. eod. tit. lib. vj. cum si. ex eo, q dicit seruandum esse: patet, quòd oritur actio, & exceptio ex illo casu: vt l. statuas. §. de acquir. rerum domi. & no. in. d. authē.

5 sacramēta. in glo. super verbo custodiantur. ¶ † Secundò quæro, vtrum de iure ciuili tale iuramentum

a obliget, [a] saltem naturaliter? hîc videtur text. quòd non. Nam si naturaliter obligaret: huic naturali posset accedere fideiussor: vt. §. e. l. ij. & sic teneretur hîc. & sic oportet te dicere, q nulla pcessit pmissio, etiā ex nudo pacto: sed fuit simplex iuramentū. Nā si pactum pręcessisset, saltem illi naturali obligatiōi accęderet fideiussor. Et ex hoc patet, q iuramētum non habet vim pacti. Nō enim iurādo promitto parti, sed magis Deo: & ideò non est pactum, quod est duorum consensus in idem. vt. l. j. §. de pactis. meritò non oritur naturalis. & hoc circa secundum. ¶ Venio ad tertium, dixi q tertiū iuramentum est confirmatorium contractus inualidi. ¶ Aduertatis: quia quod dicam alibi non inuenietis: sed aliqualiter dixi in. l. Seius & Augerius. §. ad. l. falc. sed dicam nunc plenissimè. Quandoq enim, & Primò, cōtractus reprobatur: quia est contra bonos mores. Quandoque & Secundò, ratione publicę vtilitatis principaliter. Tertiò, ratione vtilitatis secundariò. Quartò, in odium creditoris. Quintò in fauorem debitoris. Sextò, quia lex non assistit sibi, non autem reprobat. Septimò ex defectu solennitatis probatoriæ. Octauò ex defectu solennitatis formalis. Nonò ex defectu rei, vel materiei, super qua contrahitur. Decimò propter alias vtilitates subiectorum.

b Videamus de quolibet. [b] ¶ † Primò dixi, quandoq

6 reprobatur contractus: quia contra bonos mores. Isto casu non validatur iuramento: vt in. c. non est obligatorium. de regulis iur. lib. vj. Ideo pactum fu

* Pro concordia, Aduerte, stante statuto, q nullus audeat cōtrahere cū minore, sine pn̄tia duorū suorū parentū: minor cōtraxit cū iuramēto sine hac præsentia parentū. Bart. dicit, q non valet. in aut. sacramenta puberū. C. si aduer. ven. col. ij. in fi. seq. Contrarius tn̄ allegat in hac. l. si quis pro eo. ver. quinto phibet. & in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. Tu dic secūdū Bart. in. d. aut. quòd est differentia, an statutum prohibeat contractum valere: & procedat prima opi. Aut verò statutū prohibeat personā contrahere: & sic fauore certæ psonæ: & tunc nō teneatur seruare iuramentū: & ita loquitur alia opi. sed in effectu, vel petēdo absolutionem à iuramēto vel repetendo, vel qn̄ dolo cōueniri possit: & sic in effectu concordat cū dictis in. d. aut. vbi Bart. ipse assignat rationem differentiæ, an statutū phibeat contractū, an verò fauore certæ personæ. Hæc addi possunt ad cōs. Ang. clvj. inci. dn̄a Catharina. in tertio mēbro. Federi. de Senis cōsi. lxxj. & in. c. cum contingat. de iureiuran. Lu. Ro. cōsil. xij. Alex. cōs. xxij. & lix. & ī cōs. xlij. & in cōsi. cxxv. in. j. volu.

a ¶ Obliget. Adde an ex iuramento oriatur obligatio, tam de iure cano. q ciuili: vide not. in. c. nouit. de iudi. & in. c. cum venissent. de inst. & in. c. quintauallis, de iureiu. Ant. de Bu. in. c. cū cōtingat. & ī. c. j. de pac. Arch. in c. iuramēti. xxij. q. v. & ēt no. j. q. vij. quoties cordis oculus. Legistas vide in. l. iusiurandū, quod ex conuentione. §. de iureiur. & in. l. iurisiurandi. de op. li. & in. l. seruum. de ma. te. & in. l. j. C. de ope. lib. & in c. j. §. sacramēta. de pa. iura. fir. in vsi. feu. & in. l. cum anteà. C. de arbi.

POMATES.

b ¶ Videamus de quolibet. & de hoc vide aliquas

concordantias in l. alia causa. §. eleganter. in primo notabili. s. sol. matri. & ibi nonnullas remissiones in ista materia. qualiter autem intelligitur istud contra bonos mores, vide Panor. consil. xcv. colum. iij. volu. ij. & vide ad hæc Barba. consi. j. col. xxiiij. volu. j.

a ¶ Lex præciperet. & ad materiam adde, quòd licet statutum non prohibeat personam, si tamen inualidat contractum non seruata forma, certum est, quòd iuramētum validat: tamen si interueniat enormis læsio, potest peti absolutio à iuramento: ita firmat Pet. de Anchar. in c. canonum statuta. in versic. quid dices de iuramento. Faciūt ad hoc not. per Imo. in l. qui superstitis. de acquiren. hæredi. & plenè per Imo. in c. quintauallis. de iureiur. in. c. cum contingat. in antepe. charta. & per Bald. in rubri. s. de iureiuran.

b ¶ Iuramento confirmari. Hoc reprobatur communiter per Moder. in au. sacramenta. & ibi per domi. Bened. Adde qd' Paulus de ca. in authētica. sacramenta puberum. & hic reprehendit Bart. ibi. & dicit se sepius cōsuluisse: de quo in l. Seius & Augeri⁹. p ipsum Bart. ff. ad legem falci. & in. l. is cui bonis. s. de verb. obliga. & in. l. Modestinus. de noua. & in lege, cum hi. s. de transactionib⁹. Bal. in. l. ij. C. de rescinden. venditione. & in. l. j. de condictio. furtiua. & in. l. fi. §. filijs. C. de bon. quæ lib. Bar. in. l. j. j. de solu. & in. l. penulti. C. de dona. Ioa. an. in titul. de sen. in addi. incipiente ad hec. que premissa sunt in. §. vt autem. & tit. de instru. edit. §. porro. in vltima additione. per Federi. de Senis. consilio cclxv. &. cclxxij. & consi. xxx. per Ludouicum Roma. consil. xij. &. cccxxxvij. Abb. consi. viij. j. lib. & consil. xij. j. lib. Petrum de Ancha. consi. ccxxxvij. Paul. de castro. consil. cxlj. & consilio. clxvij. &. ccxv. &. ccxviij. Ang. consil. clx. Alexandr. consil. xlij. &. lix. j. lib. & consil. liiij. ij. lib. Bald. consil. clxxxj. iij. lib. & consil. clxxxiij. ij. lib.

turæ successionis, per qd' inducitur votum captandæ mortis alterius, non confirmatur iuramento: qa contra bonos mores: vt. l. fi. C. de pac. Item pactum, per quod aufertur libera testamenti factio: vt. s. de verbo. obli. stipulatio hoc modo. & ibi dixi. Item pactum per quod aufertur libertas matrimonij: vt l. Titia. in prin. s. de ver. obl. l. Et idem dico de quali bet conuentione turpi: vt. l. generaliter. &. l. si plagij. s. de ver. obli. & ibi dixi, de cōtractu, qui cōtinet turpe. Si verò esset turpiter factus, vt dolo, vel metu. dic vt extra de iureiur. in. c. quemadmodum.

7 ¶ Secundò, quando reprobatur contractus fauore publicæ vtilitatis principaliter: tunc non confirmatur iuramento: vt extra de fo. compe. c. si diligenti. circa fi. & C. de agri. & censi. l. ij. &. l. quemadmodum. & ibi not. lib. xj. Et per hoc dico, q venditio rerum, quæ sunt affixæ ædibus non confirmatur iuramento: quia ratione publicæ vtilitatis est prohibitum: vt. l. cætera. s. de leg. j. &. l. senatus. s. de contrahen. emptio. Idem in pacto, per qd' prorogatur instantia litis: quia non confirmatur iuramento: quia contra vtilitatem publicam: vt. l. properandū. §. & si quidem. & quod ibi nota. C. de iudi. Idem in l. iurisgentium. §. si pacisca. s. de pac. Et per hoc dicebam: in ciuitate ista erat statutum, quo cauebatur, sic ad literam: vt ciuitas ista abundet hominibus qui possint soluere collectas. & laborare prædia: statuimus, q si quis teneretur dare frumentum, liberaretur certam dando pecuniam pro quolibet corbe. q si per pactum huic statuto renuntietur, non valet renuntiatio etiam cum iuramenro: quia ob publicam vtilitatem principaliter hoc fuit statutum. Pro hoc est quasi expressum. in. d. l. ij. cum sua glo. C. de agri. lib. xj.

8 ¶ Tertiò dixit, †quòd quandoq; contractus non valet ratione publicæ vtilitatis secundariò: vt in alienatione fundi dotalis, cum dos sit fauorabilis ratione publicæ vtilitatis secundariò. l. j. s. solut. mat. tunc iuramento confirmatur secundum ius canonicum. extra de iureiuran. in. c. cum contingat. &. c. licet. eod. tit. lib. vj. Et aduerte: licet illa capitula, non dicant contractum confirmari: sed dicant solùm iuramentum esse seruandum: tamen satis puto contractum remanere validum, quasi iurando liceat alienare: vt in au. sacramenta. in glossa. super ver. custodiantur. Hoc inuestigare est magni

9 effectus: vt. j. dicam. ¶ Aduerte tamen, †quia prædicta sunt vera, quando lex prohibet contractum, vel alienationē tantùm: vt. l. Iul. de fundo do. & sic nullū præceptum dirigitur ad personam. Sed si lex præciperet[a] personæ, & diceret, quòd mulier non alienet. vel, q aliquis nō emat: tunc talis contractus non posset iuramento confirmari.[b] Probo hoc. qui facit contra præceptū legis factæ ab habente authoritatem, peccat mortaliter[c]: quoniam scriptum est. Qui non obedierit principi morte moriatur: vt extra de ma. & obe. c. ij. Siue igitur alienando: vel recipiēdo ille peccauit mortaliter[d]. Iuramētū igitur interpositum super obseruatione peccati mortalis est nullū: quia demū debet seruari, si seruatū nō vergit ad dispendium salutis ęternæ. Pro hoc induco vnū dictum Host.[e] & Io. an. qui dicūt, quòd vbi mulier primò iurauit se nō alienaturam fundum dotalem: postea alienauit, & iurauit de nō veniendo cōtra: nō valet secunda alienatio.[f] Ita no. in. d. c. licet. de iureiur. lib. vj. Et secundùm hoc dico, q si fideiussor pro dote conseruanda daretur contra tit. ne fideiuss. do. den. q talis fideiussio iuramēto non cōfirmaretur[g]: nam ibi prohibitio dirigit ad personam: scilicet, ne mulier det: nec vir recipiat: igitur si fieret contra, esset factum contra præceptum legis: & hoc videt sentire ibi glos. dicens: quòd illi legi non potest renunciari. Et hoc volo te multum notare propter statuta diuersa, quæ sunt per mundum: vt semper inspicias, an statutum prohibeat personas contrahere: vt puta nullus contrahere audeat cum muliere: vel mulier non contrahat, nisi sic: & tunc non confirmaretur iuramento: aliàs secus.

10 ¶ † Quartò, dixi quòd prohibetur contractus in odium creditoris. isto casu videtur, quòd iuramentum sit seruandū: vt extra de pig. c. significante. vbi videtur, quòd pactum legis cōmissoriæ[h] in pignoribus, qd' est re. pbatū odio creditoris, si iuramētū ibi apponatur, esset seruandū. Et aduerte: dico, quòd iuramentū esset seruandum: nō dico quòd pactū confirmetur per iuramentū: vt videtur tenere Inno. in eo. c. hoc est magni effectus propter multa.[i] Primò: quia statim, cùm ego obseruaui iuramentum meū, ego sum absolutus à iuramento meo: & apud creditorem remanebit res sine causa: & ideò poterit ille, qui iurauit petere, q liberet, vel absoluatur à iuramento, sic remaneret obligatus: vel poterit agere contra creditorem cōdictione sine causa. Exemplū, quādo quis iurauit se soluturū vsuras, qd' pactū, est prohibitum odio creditoris. Si istud pactū potest impleri soluendo, & si impleatur, poterit debitor repetere. sed si non haberet implementū, vt si iurasset se nō repetiturum: sic non potest impleri totaliter, peteret debitor se absolui à superiore ab illo iuramento: vt in. c. debitores. extra de iureiuran. Et ideò dico, quòd si filiusfa. renunciaret Macedoniano, quòd ipse posset soluere propter timorem iuramenti: & posteà condiceret: vel posset petere se absolui ad cautelam. Idem dico in omnibus contractibus prohibitis odio vnius partis tantùm: vt in officiali, qui prohibetur emere durante suo officio: vt. l. nō licet. de contrahē. emp. & l. fi. C. si quis alte. vel si. Et ista sunt notabilia ad statuta, quæ sunt in ciuitatib⁹, quæ quandoq; prohibent vnam partem tantùm: vt prohibent nobiles certos contractus facere, & similia.

11 ¶ † Quintò prohibetur contractus fauore debitoris: tunc dico, quòd contractus confirmatur iuramento: vt in au. sacramenta. C. si aduer. vendit. & in cor. vnde sumitur. Et ideò dico, quòd contractus fideiussionis[k] factus à muliere confirmatur iuramēto. arg. d. c. cum contingat. Nam senatusconsultum Velleianum, si verba eius inspicias, nō iubet mulieres nō intercedere: sed solùm dicit, quòd si intercedūt, non teneantur: vt. l. j. §. verba. s. ad velleia. Sed si verba legis prohibentis prohiberent personam: tunc aliud esset. Nam potest esse, quòd prohiberent personā contrahentis creditoris, non eius odio, sed fauore alterius. s. debitoris: vt puta, si dicit: nullus audeat contrahere cum minore: vel cum muliere sine consensu consanguineorum. Isto casu iuramentū minoris, vel mulieris nō potest confirmare contractum, quantū

c ¶ Peccat mortaliter. Vide Bartol. in. l. nemo martyres. C. de sacrosanct. ecclesijs.

d ¶ Peccauit mortaliter. Adde qd' not. Bart. in au. decernimus. C. de arbi. & ibi not. Bald. & Bart. in. l. iurisgentium. §. & generaliter. de pactis. Ray. tamē hic simpliciter tenet, cōtra Bar. per. l. j. §. & cū. l. C. de rei vxo. actione. iuncto. c. cum cōtingat. de iureiurando. & vide Bald. in. l. fin. §. filijs autem. C. de bonis, quæ libe. & contra Bart. tenet Fulgosius. in dicta authē. sacramēta puberum. & Abb. in. d. c. cum contingat. & Bald. in rubrica. ff. de iureiurando.

e ¶ Dictum Hostien. Vide, quod scripsi post Bartolum in. l. si prædium. C. de iure dotium. & not. Imo. in. l. si æstimatis. s. solu. ma. l. fi. & in. l. cum vir. suprà de vsuca.

f ¶ Secunda alienatio. de hoc dixi in. l. j. & in. l. si æstimatio. so. matrimonio. Adde q illud, quòd hic dicit Bartolus, quòd non valet alienatio facta propter secundū iuramentum, obstante primo, est verū quādo emēs habet notitiam primi iuramenti: aliàs secus secundum Bal. cōsil. cxviij. ij. li.

g ¶ Non confirmaretur. Cōtrarium tenet hic Paul. de ca. vide quod scripsi in ti. C. ne fideiusso. do. dē. vide Imol. in. d. c. cum cōtingat. in. x. mēbro. in. xj. charta. Adde qd' Pau. de cast. consuluit cōtrarium eius consilio. clxix. cū sequen.

h ¶ Pactum. l. commissoriæ. an pactū l. commissoriæ validetur iuramento? vide quod dixi post Bal. in. l. fi. C. de pac. pign. & de materia, vide Bald. in rubri. s. de iureiur.

i ¶ Propter multa: sed quid si aliquis iurauit soluere vsuras: posteà sit absolutus ab episcopo à vinculo iuramenti, an intelligat per illā absolutionem absolutus à vinculo solutionis, adeò, q per illam possit obtinere. vide Bal. & Im. i. l. hæc scriptura. in princi. de condit. & demonst. Item in actore non procedit libellus, dicendo peto me absolui à iuramēto: & aduersariū condemnari, secundū Bal. in. l. edita. in. xxxj. col. de eden. Et not. q si peto me absolui à iuramento, vt dicā instrumentū vsurariū, vel furtiuum: si obtineo absolutionem, debeo posteà petere executionē instrumentorū, coram eodem episcopo, secundū Bal. in. l. ordinarij. in. j. col. C. de rei vendica. Adde an iurans soluere vsuras, possit petere absolutionem ab episcopo. Pau. de cast. consi. ccxvj.

k ¶ Contractus fideiussionis. Si mulier intercedat ex iuramento, tenetur. Quid si mulier esset minor: vide per Inno. in. c. cum contingat. in. x. membro. in. iiij. q. de iureiu. in. liij. charta. & hic adde tex. in. c. ex rescripto. & ibi doct. de iureiur. & do. Anto. in. c. si diligenti. de fo. compe.

ad com.

a ¶ Ad commodum. vide Bar. in auth. sacramenta. & in consi. incip. quæro: dicit statutum, quòd minor.

b ¶ Quod dixi. Adde, quod contractus non confirmatur: tamen tenetur obseruare iuramentum, vel petere annullationem: vt. s. dixi.

c ¶ Sextò dixi. Sed cõtrariũ tenet Bart. in auth. sacramenta. vide quæ dixi post Bar. in. d. l. stipulatio ista. §. si quis insulã. & quæ dixi s. ea. l. secũdũ Bal.

POMATES.

d ¶ Septimò prohibetur. vide Alex. cõsi. xcv. in fi. volu. j. & lxviij. volu. iij. vbi per hæc verba Bar. hic dicunt, quod statutũ prohibẽs per testes fieri probationem de aliquo cõtractu, est inductũ fauore publicæ vtilitatis: imò, quod habet locũ tam in reo, quã actore: & imo talis cõtractus nõ seruata forma ipsius statuti, minus confirmaretur iuramẽto. vt colligi põt ex verbis Bar. hic. & Alex. ibi: & idẽ dicit cõs. xxx. col. ij. vo. v.

e ¶ Filius matrem. Adde iuramentũ habere vim clausulæ codicillaris. Adde Bart. in. l. si. C. de fideicõ. li. & quod ibi dixi. & vtrũ cõtractus factus à minore sine decre. vide no. per Bart. i. l. j. C. si aduer. vẽ. & in authẽ. ibi posita. C. e.

f ¶ Esse stipulatio. & ad hoc faciunt, an renũtiari possit ll. prouidentibus de insinuatiõe: de quo vide per Bar. in. l. Modestinus. in fi. & quæ ibi dixi. s. eo. Adde, an iuramentũ suppleat defectũ insinuatiõis, & in casu, quo suppleat, possit peti relaxatio iuramẽti. vide Abb. conf. x. ij. li. Bal. cõs. xcvij. & xcix. j. lib.

g ¶ Qñ principalis. Vide Bal. in. l. si pdiũ. in vlt. col. ver. sed pone. C. de iur. do. & vide gl. in c. ex rescripto. in gl. fi. de iureiu. & sequitur Bal. & Lu. in. l. j. §. si quis ita. de ver. ob. vide Ang. in. l. hi, qui. s. eo. Et adde tu Alex. de Imo. in consi. cij. col. j. in prin. in. v. vol.

h ¶ Nisi sit defectus. No. quod iuramẽtũ nõ operatur, vt ea quæ agũtur trahãtur ad incogitata, & incognita. Adde Bar. in. l. sciendũ. s. de ver. oblig. & est gl. in. c. ad nostrã. el. ij. de iureiur. & per Inno. in. c. debitores. de iureiu. In iuramẽtis autẽ assertorijs, nulla subintelligitur cõditio: vt. no. in. d. c. quẽadmodũ. Sed an prædicta intelligãtur in iuramẽto promissiõis de futuro: no. in. c. quemadmodũ. de iureiur. & per Innoc. in. d. c. debitores. Et ad primum adde, quod ipse not. in. l. iiij. §. quæsitũ. in fi. si quis cau. & Bal. in. l. j. C. commo. & Inno. in. c. veniens. & ibi est tex. de iur. & de omnibus tacitis conditionibus in iuramento latẽ Bal. in. l. fi. C. de non nume. pecu.

ad commodũ [a] ipsius creditoris: quia ipse prohibitus est recipere etiam à volente. Pro hoc facit optimè glossa in. lege. inuitus. §. finali. circa finem. infra. de regulis iuris. Et hoc casu esset illud idem, quod dixi supra [b] proxime. quando contactus prohibetur odio creditoris. Si verò prohibitio fieret ex parte debitoris, vt nullus minor, vel nulla mulier: vel similes personæ possint aliquem contractum facere sine tali solennitate: tunc contractus non confirmatetur tali iuramento, propter peccatum mortale. quod ex tali iuramento resultat, vt dixi. Et hoc tene menti bene, propter multa statuta terrarum. ¶ Sed quæro, quid de contractu eius, cui interdictũ est, bonis tanquam prodigo: an confirmetur iuramento. Dixi in. l. is cui bonis. s. de verborũ obligat.

12 ¶ † Sextò dixi, [c] quod prohibetur contractus: quia. l. nõ assistit sibi: non autẽ reprobat: & hic aduerte. Exemplum pone in. §. alteri. l. stipulatio ista. de verb. obli. tunc, quia ex tali conuentione oritur obligatio naturalis: vt ibi notaui. Item in pacto nudo: puto, quod de iure canonico, per tale iuramentum talis conuentio validatur: sicut pœnalis stipulatio super ea apposita valet: vt. d. §. alteri. &. C. de contrahen. & committen. stipu. l. nuda. cum simil.

13 ¶ † Septimò prohibetur [d] ratione solennitatis probatoriæ: & isto casu, dic, quod iuramento non potest firmari, si talis solennitas deficit. Ratio est. Istæ solennitates sunt introductæ ob publicam vtilitatem, nec possunt pacto, nec iuramento priuatorum tolli: vt. l. ius publicum. s. de pac. l. nemo potest. de leg. j. Et quæ s. dixi in. ij. q. quando contractus prohibetur ratione publicæ vtilitatis. Ad vnum tamen aduerte, quod iuramentum interpositum super aliquo actu, importat idẽ, ac si diceret. si non valet isto modo, quo agitur, valeat omni modo, quo melius potest: & ideo si super testamento iuratum sit, & ibi non est solennis numerus testium, perinde est ac si diceret, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum: vt. l. cum pater. §. filius matrem [e]. s. de legatis. ij. quod nota.

14 ¶ † Octauò prohibetur ratione defectus solennitatis formalis. exemplum in stipulatione, in qua debent esse verba ex vtraque parte. si ex altera parte nõ respõdeatur nõ valet: vt. l. j. §. j. qui præsens. s. de ver. obliga. tunc puto idem, quod iuramento non firmetur: vt sit stipulatio: prout agebatur. quia deficit forma, quæ dat esse rei: ideo non potest esse stipulatio. [f] Tamen cum ibi non valeret iure pacti nudi: tamen iuramento videtur valere omni modo, quo

15 melius potest: vt. s. dixi. † Ideo puto, quòd in toto titu. de fideius. in quo sumus, vbi dicimus fideiussores non teneri, quando intercesserunt in duriorem causam: vel quando promiserunt aliud: vel quando principalis [g] non tenetur: quòd istis casibus iuramento teneatur, non vt fideiussor: quia deficit forma fideiussionis: sed vt principalis promissor: quia iurando videtur velle teneri omni modo, quo potest. ¶ Prædicta quæ dixi de defectu solennitatis formalis, intellige vera: nisi sit defectus [h] circa consensum. Nam tunc, si consensus deficiat totaliter, vel est limitatus certo modo, vel certa conditione, eodem modo intelligatur iuramentum. Nõ enim se extendit, nisi vsque quo consensum est: vt. l. si. C. de non num. pecu. & l. fi. qui satisda. cog. l. si libertus. s.

16 de ope. lib. & l. fin. in princ. j. ad muni. ¶ † Nonò dixi, quod contractus prohibetur ratione rei, vel materiæ, sup qua cõtractus interponitur vt si contrahitur super re cuius non est commerciũ: tunc puto, quod non validetur iuramento: nec iuramentum obliget: quia videtur continere impossibile de facto, vel de iure: vt l. apud Iul. §. fina. s. de lega. j. & l. inter stipulantem. §. sacrã. s. de verb. obli. Et quia consensus priuatorũ

17 non põt supplere defectũ rei. ¶ † Decimò prohibetur, [i] propter alias subditorum vtilitates. Exemplũ in. l. cum hi. s. de transactioni. vbi prohibetur transactio super alimentis. Item prohibetur pactum [k], per quod quis renunciet successioni futuræ: vt. l. pactum. C. de pact. & l. pactum. C. de colla. Et istis casibus puto, quòd confirmaretur iuramento de iure Cano, vt in. c. quãuis. extra de pac. lib. vj. Nõ enim sunt prohibita ista: quia sunt contra bonos mores: sed ideò, quia de facili pro modico remitteret illud ius futurum: ideò lex volens vtilitatibus subditorum prouidere, hoc statuit non principaliter ob fauorem publicum. Idem in donatione [l], puta inter virũ & vxo. quæ prohibita est, ne vnus efficiatur ditior, alter pauperior propter nimium amorem, quem habent ad inuicem. Hoc tenet Gul. de cu. in. l. j. ff. de don. inter vir. & vxor. & in. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. s. de iureiuran.

i POMATES. ¶ Decimò prohibetur. Sed pone quod ego iuraui non fideiubere pro aliquo: an tenear ad obseruationẽ talis iuramenti: vide Oldrad. consi. xc. & vide Alex an. in. l. si donatione. col. iij. C. de colla. vide Alexan. cõsil. clv. aliàs. clvij. in. iij. col. vol. ij. & Ang. Are. col. iiij. & Ale. xxviij. co. pen. vol. iij. vbi tangit illud de factura, & cessione. & xlj. col. ij. ad fi. vol. v. dicit propter dicta Bartoli hic, quod statuta inducentia aliqd propter vtilitatẽ subditorum, dicuntur fauorabilia.

k ¶ Prohibetur pactum. Adde Bar. in. l. stipulatio hoc modo. de ver. obl. & in ea. lege. in. q. s. eo.

l ¶ Idem in donatione. Bald. tenet contrarium in. l. si qs inquilinos. §. fina. de leg. j. vide Bart. in. l. Seius & Aug. ad leg. Falc. Sed sibimet videtur contrariari Barto. in. l. cũ quis. §. pe. de lega. iij. Adde Bartol. in. l. j. s. de donat. inter vir. & vxo. & ibi Bal. sequitur opi. contra Bar. Idẽ Bal. C. de do. ante nup. in. l. cum multa. in pe. colũ. & ibi tenet quod nõ firmetur. Sed cũ Bar. hic simpliciter transit Raph. repræhendens rationẽ Ange. tenentis cõtra Barto. Et idẽ dicit hic Rap. si in instrumento maritus constante matrimonio confitetur dotẽ: qa valebit, vt dõatio. Pro hoc no. Bar. si iuramentum interuenerit. Bal. in repe. l. ij. i prin. C. de rescin. vẽ. tenet cõtra Bar. & Sal. & Ful. in. d. l. j. s. de do. inter vir. & vxo. Io. an. in addi. Specu. in rubri. de do. inter vir. & vxo. in vlti. q. si bene ispici. sentit quod iuramentũ cõfirmat. Idẽ tenet do. Car. in cle. j. §. porro. i v. q. de iureiur. & B... in. d. cõsil. inci. quæro. dicit statutũ. Ang. in. l. pe. §. mulier. sol. ma. tenet opi. Bar. hoc idem tenet Paul. de cast. in. l. pacta, quæ contra. C. de pact. vide per Bal. in repetitio. in. d. l. ij. in. ix & x. char. s. de iureiur. & vide Imo. in d. l. si quis inquilinos. & Bar. consil. incip. ex facto quæritur. & consuluit Ang. in consil. liiij. concordat vt per Imo. in. d. c. cum contingat. in. vij. membro de iureiu. prout tenui in. d. l. si donatione. C. de colla. & ibi vide omnino. Adde quòd donatio inter vir. & vxo. firmetur iuramento: tenet Abb. conf. xcv. ij. lib. vbi dicit esse communem opi. & ita dicit consuluisse Fede. Idẽ tenet Pau. de cast. cõs. xcviij. in fi. Contrariũ consuluit Bal. consi. xxix. iij. lib. vbi declarat qualiter debet intelligi, quod iuramentum seruandum est, quando seruari potest sine interitu salutis æternæ. Adde, tu vide Alex. in consi. vij. col. j. in. ij. volu. & vide no. s. ad. l. fal. in. l. Seius & Augerius.

SVMMARIVM.

1 *Pater obligatur filio naturaliter: ita & dominus seruo.*
2 *Obligatio ciuilis, an hodie possit esse inter patrem & filiũ ex causa aduentitia: ita quòd fideiussor accedat? quòd sic.*
3 *Mutuum inter patrem & filium in pecunia aduentitia, quãdo contrahatur?*
4 *Emptio & uenditio, quando consistat inter patrem & filiũ, si pecunia est aduentitia?*
Quid in locatione & societate.
5 *Pater potest donare filio ob benemerita.*

Item si filius a patre.

¶ Quæro primò, quæ est ratio huius. §. dicit gloss. quod quando filius stipulatur à patre, illa obligatio, qua pater obligatur filio, acquiritur ipsi patri: vnde ipse esset sibimet obligatus: ideò non potest inter-

1 cedere fideiussor. Idem in seruo. Istud † dictum non videtur verũ. Nam pater obligatur filio, & dominus seruo naturaliter. quæ naturalis non quæritur ipsi patri: vt no. in. l. frater à fratre. s. de cõd. ind. l. j. gl. mag. circa fin. & l. si id quod. eo. titu. ¶ Propter quod debes scire, quòd gloss. ista non dicit verum: prout refert se ad naturalem obligationem: sed prout refert se ad ciuilem dicit verum. ¶ Sed contra hoc oppon. quia si naturalis quæsita filio, vel seruo remaneat apud seruum: ergo ei potest accedere fideiussor: & sic nõ erit obligatus eidem pro eodem. Cõtra istum tex. rñdeo. obligatio naturalis, qua tenetur pater ipsi filio, nõ quæritur ipsi patri: vt in. d. l. frater à fratre. sed

obligatio naturalis & ciuilis, qua tenetur alius, bene quęritur ipſi patri: vt nota. in. l. frater à fratre. per regulam, quæ vult, quòd quicquid quærit filius, quæratut patri: vt. l. j. ṡ. ſi quis à pa. ſu. ma. l. placet. de acqui. hæred. Et ideo obligatio, qua tenetur fideiuſſor ciuilis, & naturalis, quæritur ipſi patri: vnde remaneret fideiuſſor obligatus eidem, pro eodem, qd' eſſe nō poteſt. vt hic. ¶ Item contra prædicta op. ꝙ ex eadem cauſa, qua ſtipulando ab alio mihi quæritur, ex eadem cauſa ego promittendo tibi, non obligor: vt. l. liber homo. in prin. ṡ. de verb. obli. Modò ad propoſitum, naturalis, qua tenetur alius ipſi filio, quæritur patri: ergo eadem obligatione pater promittendo filio, non obligatur. Reſpondeo, regula poſita in. l. liber homo. habet locum in ciuili obligatione, non in naturali ſecundum Dyn.
2 Quæro, †an hodie ex cauſa aduentitia, poſsit eſſe obligatio ciuilis inter patrem & filium: ita, ꝙ fideiuſſor accedat? glo. hic dicit ꝙ ſic: ſed allegat arg. contra, inſti. de inuti. ſtip. §. ei qui. Solu. loquitur ſecundum iura antiqua, ſed ſecūdum iura hodierna, oritur obligatio ciuilis inter patrem & filium. Caſus no. in. l. iubemus. §. j. C. ad Treb. & no. in aut. vnde & ſi parens. C. de inoffi. teſt. & l. pact. C. de pac. conuen. & not. in. l. frater à fratre. circa prin. ma. glo. ṡ. de condi. inde. ¶ Sed qūo pater obliget filio ex cauſa aduentitia,
3 diſcutiamus per aliquos contractus. Et primò† videamus in contractu mutui. gl. fatetur hoc in. l. frater à fratre. ꝙ mutuum conſiſtit inter patrem & filium, in pecunia aduentitia. Hoc dictum debet intelligi, quando patri non quæritur vſusfructus illius pecuniæ: vel quia hac lege peruenit ad filium: vt in aut. excipitur. C. de bo. quæ lib. vel pater renūtiauit vſusfructui: vt. l. cū oportet. C. de bo. quæ lib. Nam ſi patri quæritur vſusfructus, cum pecunia ſit res, quæ vſu conſumitur: pater haberet dominium: & proprietatem pecuniæ: quia aliter vſusfructus conſtitui non poteſt: vt habes per totum ti. de vſufru. earum re. quę vſu conſu. Ideo non conſiſteret mutuum: quia
4 acciperet pater à filio pecuniam ſuam propriam patris. Idem† dico in contractu emptionis & venditionis. Nam ſi filius emeret à patre: vidēdum eſt de qua pecunia ſoluit. Nam ſi ſoluit de pecunia aduentitia, cuius dominiū pertinet ad patrem, non eſſet ſoluere: cum patri deberet quæri tanquā ex cauſa profectitia: vt. ṡ. tit. j. l. ſi ſeruus communis Meuij. §. fi. Et per hoc potes quaſi diſcurrere per omnes contractus, in quibus ex parte filij venit ſoluenda pecunia: vt in locatione, in ſocietate, & ſimilibus. In alijs autem cōtractibus, qui interponuntur ſuper re, quæ vſu non conſumitur: procedit iſta gloſ. ſine ſcrupulo. Contrahitur enim inter patrem & filium ciuilis ob
5 ligatio. qd' eſt verum præter quàm ex cauſa donationis. Nam † pater ita demum poteſt donare filio, ſi præceſſerunt merita filij digna illa remuneratione, etiam ſi cuilibet extraneo hoc feciſſet: quia tunc dicitur quæri ex cauſa aduētitia, ex operibus ſuis: vt in aut. vnde & ſi parens. C. de inoffi. teſt. licet aliter videatur nota. & non bene in. l. ſi donatione. C. de collationi.

SVMMARIVM.

1 *Certi condictio oritur ex numeratione, quando pecunia aliena eſt mutuata, & ſecuta ſit conſumptio.*
2 *Executio ſententiæ, an poſsit fieri contra fideiuſſorem? remiſsiuè.*

a
1 Si nummos. [a] ¶ No. tex. ibi in omnem enim cauſam &c. Glo. † quærit in. l. ſi à furioſo. in prin. ṡ. ſi cer. peta. quando pecunia aliena mutuatur ſecuta conſumptione: vnde oriatur certi condictio: vel ex conſumptione: vel ex numeratione præambula? & dicit ꝙ text. eſt hîc: ꝙ ex numeratione. ita dicit glo. ¶ Opp. ṡ. eo. l. ſi in pignore. Solu. hîc de obligatione, quæ oritur ex ipſa numeratione principaliter: ibi ſecundariò. ¶ Item oppo. de. l. Lucius. §. pe. j. ad muni. Solu. eodem modo, qd' plenè dic: vt in. l. quæro. ṡ. loca. & l. centum Capuæ. ṡ. de eo, qd' cer. lo.
2 ¶ † Vltimò hic. §. inducitur ad. q. an contra fideiuſſorem poſsit fieri executio ſententiæ? & facit hîc tex. qd' ſic. ibi, dum dicit in omnem enim cauſam &c. dic vt dixi. j. iudi. ſol. l. j.

SVMMARIVM.

Actioni populari, num poſsit accedere fideiuſſor?

1 Pro furti actione. ¶ Opp. de l. ſi cui. j. de verb. ſignifi. Sol. in popularibus actionibus† diſtingue duos caſus. Nam aut quis agit populari actione pro priuato commodo: & poteſt accedere fideiuſſor. ar. l. licet. ṡ. de procu. aliâs ante lit. conteſt. non poterit recipere fideiuſſorem: vt hîc: quia non eſt creditor: ſed poſt lit. conteſta. poteſt recipere fideiuſſorem: vt in contrariis.

LEX LIX.

Si a colono. Dixi de hoc. ṡ. tit. j. l. ſi ſeruus communis Meuij. §. fin. & l. Stichum. §. ſi ſtipulatio. ṡ. de ver. ob. dic, vt ibi dixi.

Cum facto. Habuiſtis in. l. ſi ſeruū. §. ſeqtur. ſupra de ver. ob.

LEX LX.

P Aulus. Hanc legem habetis. C. de dolo. lege prima. & dic, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio ciuilis ſola, an tollatur præſcriptione? remiſsiuè.*
2 *Sententia abſolutoria, an tollat ciuilem, & naturalem?*
3 *Iuramentum quando tollat ciuilem, & naturalem obligationem?*
4 *Pacto, an tollatur obligatio naturalis & ciuilis?*
5 *Obligatio ciuilis & naturalis tollitur deportatione, & in fiſcum transfertur, quando bona confiſcantur.*
6 *Relegatio nullam tollit obligationem,*
7 *Arrogatio non tollit ciuilem, nec naturalem obligationem: quia ex edicto prætoris reſtituitur.*
8 *Ceſsione bonorum non tollitur natnualis, nec ciuilis: licet exceptio paretur.*
9 *Impetratione iuris iniqui, quando tollatur naturalis & ciuilis, ut fideiuſſor non conueniatur.*
10 *Ciuilis obligatio tollitur per reſtitutionem, in caſu. l. j. C. de fideiuſ. mi.*
11 *Pactum perſonale non tollit nec ciuilem, nec naturalem obligationem.*
12 *Pactum tacitum reſultans ex tempore, quòd tollat naturalem obligationem.*
13 *Alternatiua. l. ſemper eſt certa.*

LEX LXI.

b
* Vbicunque. [b] ¶ Lex iſta eſt multū vtilis, & ſubtilis. & hoc intēdit. Si debitor liberatur à ciuili, fideiuſſor cum effectu tenetur: ſecus ſi prima iure nouationis tollatur. h. d. ¶ Habetis ergo duas regulas. & ad primam propter quam eſt facta gloſſ. mag. j. ſcripta. Oppo. & videtur, ꝙ vbi ciuilis tollitur, & naturalis remanet, ꝙ fideiuſſori conſulatur: vt. l. exceptiones. §. rei. ṡ. de exce. Huius contrarij timore ſunt hîc duæ opi. vna eſt in fi. gloſſ. ꝙ tenetur, ſed non cum effectu. & vide gloſ. ibi, quartò poſſet dici &c. Sed iſta ſol. eſt cōtra text. qa eſſet idē in primo, qd' in ſecūdo, quando ope exceptionis liberatur: quod text. innuit contrariū per aduerſatiuā, quæ ponitur in text. dicit ergo glo. in prin. ꝙ tollitur ciuilis beneficio perſonali, & cohęrenti perſonæ, non cohęrēti rei. & vide in gl. ¶ Et ſic gl. ponit quatuor exēpla, in quibus, quis liberatur à ciuili, & remanet naturalis tantùm, & oritur exceptio cohærens rei: quæ exem
c pla [c] examinemus. Vnū eſt, † qn̄ eſt liberatus p̄ præ
1 ſcriptionem: & ſic innuit, quòd ſola ciuilis [d] præſcri
d ptione tollatur: non dico hîc, tetigi. ṡ. eod. l. ſi quis
2 poſtq̄; dicā. j. rem ra. ha. l. fin. ¶ Secūdū† exemplum eſt, in ſentētia abſolutoria. per quā tollit ciuilis: vt. l. Iul. ṡ. de cōdi. inde. ſed ibi dicit verū text. qn̄ debitor erat obligatus vtraq; obligatione: ſed ſi erat obli
e gatus ciuiliter tautùm: [e] vt ex cauſa iudicati: de cauſa dubitabatur, & ſic agebatur, & fuit lata ſententia abſolutoria: tunc tollitur omne vinculum obligationis ciuilis & naturalis fictę, ſeu intellectę à iure. Vel erat obligatus per reſcriptum Principis: tunc ſententia tollit omne vinculum: qa eſt paris potentiæ. arg. l. de quibus. in fi. ṡ. de leg. Item intelligo illā. l. quādo abſolutoria ſequit, qn̄ nō probat: ſed ſi ſequeret abſolutoria exceptionis peremptoriæ obiectæ, tunc tol
3 lit omne vinculū: vt dixi. ṡ. e. l. ſi plures. & p doct. in
f l. exceptionem. C. de p̄ba. ¶ Tertium† exēplum [f] eſt,
g in iureiur. [g] innuit, quòd tollatur ciuilis, & naturalis remaneat: non eſt verum, imo naturalis tollitur, & ciuilis eliditur: vt. l. Stichum. §. naturalis. infra de ſolutio. & l. antepenul. ṡ. de iureiu. & l. ij. eo. tit. Sed dicit Dyn. verum in iuramento voluntario: ſed ſi loquimur in iuramento neceſſario delato à iudice parte inuita: tunc tollit ciuilem, & naturalis remanet. Ita intelligit Iaco. & Gul. in. l. ſecunda. de iureiuran.
4 † ¶ Quartum exemplum [h] eſt in pacto, ſed non po
h teſt dari exemplum, ꝙ tollat ciuilem: quia cauſatur extra conſenſum. & ideò tollit naturalem: ſed bene poteſt tollere pactum vtrunq;: vt. l. ſi vnus. §. pactus. & l. ſi tibi decem. §. quædam. ṡ. de pact. & eodem titulo. l. ab emptione. Non ergo reperio, quando tollat ciuilem, & remaneat naturalis: debet ergo intelligi hæc. l. quando tollitur ciuilis & remanet natura
5 lis, & oritur exceptio merè perſonalis. ¶ † Quæro exemplum. gloſſ. quæ eſt hîc dat multa exempla pro maiori parte non vera. Primum eſt in deporta
i to. nec ob. l. ſi debitori. [i] quia ibi poſteà fuit accept⁹. ita dicit gloſſ. dedi vobis gloſſ. diſcordantes in. l. fi. ṡ. de duo. re. Sed iſta gloſſ. eſt cōtra caſum. l. quoties. §. fin. iuncta. l. j. j. de noua. Remaneat ergo iſtud exemplum non bonum: cum omnis obligatio tollatur reſpectu perſonæ debitoris, & trāsfundatur in fiſcū. vt dixi in. d. l. fi. de duo. re. & d. l. ſi debitori. ¶ Secū
6 dum exemplum† eſt de relegato: quod Dyn. reprehendit: quia nulla tollitur per relegationem: vt. l.
7 relegati. j. de interd. & releg. † ¶ Tertium exemplū eſt in

a ¶ Si nūmos. not. tex. ad iſtum tex. vide not. p Bald. in. l. fin. in fi. C. ad Mace.

b ¶ Vbicunq; . ad hanc. l. vide not. Bal. in. l. tam mandatori. in princ. C. de non nu. pecu.

* ¶ Pro ſaluatione Bartol. in. l. hac vbicūq;. & in quo allegat cōtrari⁹. vide cōcordiā poſitam ad. l. Iulianus verū debitorē. ff. de condi. indebi.

c ¶ Quæ exempla. An p̄ſcriptiōe ſola naturalis tollatur. vide Bart. & Bald. & do. Be. de plū. in repe. l. cum qs. de iur. & facti ign. Ange. in repe. l. j. C. de iud. Mo. in. l. j. ṡ. de condi. inde. And. Barb.

d ¶ Sola ciuilis. ꝙ reus p̄ęſcribit, an proſit fideiuſſori. vide Bal. in. l. tam mandatori. C. de non nu. pecu.

e ¶ Ciuiliter tantū. Adde Bal. in. d. l. tam mādatori. in iiij. col. in verſicu. quæro fideiuſſor interceſsit. & ibidem in verſicu. de vnoquoq;.

POMATES.

f ¶ Tertium exemplū. an iureiu. tollatur naturalis, & elidatur ciuilis: vide Ange. in. l. j. C. de iudi. in repe. & mod. in. l. j. de condi. inde.

g ¶ In iureiur. Dic vt per Ang. in repe. d. l. j. C. de iudi. & Mod. ī. d. l. j. ṡ. de condi. inde.

h ¶ Quartū exemplū. Adde Bal. ī. d. l. tam mandatori. in ver de vno q̄ro.

i ¶ L. ſi debitori. Vtrū in deportato & bānito remaneat naturalis obligatio? adde Bar. in l. j. C. eod. & vide Bald. in. l. cū qs. in viij. colum. C. de

iur.& facti ignoran.vbi allegat hanc gl.in exemplo quando bona sunt pu-
blicata. Et Adde Bald.in.d.l.tam mandatori.& in.l.si verò. in prin.qui sa-
tisda.cog.

a ¶ Quartum exemplum.Idem tenet glo.in.c.sicut dignum.extra de ho-
mi.sed hoc est falsum : vt hic ꝑ Bar.& Ang. in. l.nemo carcerem. de exac.
trib.lib.x.circa fi-
nē. vbi ponit vnū
no.ad hoc.& idem
Bal.in.d.l.cū quis
in.viij.col.C.de iu.
& fa. ign.& Bal.ī
d.l.tam mandato-
ri.in penul.col.C.
de non nu.pecu.

b ¶ Quia priuilegiū.
Adde Bal. in. d.l.
tam mādatori. in
iiij.col.et vide tex.
& gl. & ibi no. in
l.si vnus.in.§.si cū
reo. de pac. ꝑ quā
deciditur, quòd si
reus erat obligat⁹
ad soluendum de-
bitū, intra tēpus
datum fideiussori:
demum creditor
prolōgauit termi
num reo, nūquid
fideiussor rema-
neat obligatus? &
videtur ꝙ nō, per
text. in. d. l. item
quæritur.§.q im-
pleto. loca. Host.
tamen & commu
niter doc. in.c.cō-
stitut⁹. de fideius-
sor.dicūt aut fide-
iussor obligauit se
ad tempus, & nul
lo modo tenetur
post tempus : aut
obligatio erat pu-
ra,& solu. erat di-
lata ad tēpus, tunc
remanet fideius-
sor obligatus pro-
rogato termino e-
tiam eo ignoran-
te:quia etiā absq;
prorogatione te-
nebatur.ar. c.dile-
cti.de dolo & con
tu. & ī.l.celsus.de
arbi. & ita transit
ibi gloss. & Abb.
sicu.ibi. Vide Spe
cu. in ti. de ap. §.
primo.ī ver. illud
autem quæritur.
aliâs est.§.de fide-
iussore.& ibi vide
per Ioan. And.&
Bal.in Addi.& fa-
cit quod not. Bar-
to.in.l.labeo ait,si
arbiter. aliâs inci-
pit, arbiter.§.pri-
mo.š.de arbitr.&
quod not. Bart.in
l. Lucius.§. Paul.
š. de admi. tut. v-
bi ponit quæstio-
nem de castellano.

c ¶ Non credo.
Vide supra in ꝓ-
xima columna. in
apostilla, quæ incipit. Adde Bald.

est in capite minuto : quia dedit se ad arrogandum,
remanet naturalis,& tollitur ciuilis:vt.l.ij.§.hi,qui.
š.de capi.dimi.Sed istud exemplum non est bonū:
quia de iure ciuili licet tollatur, tamen ex edicto
prætoris de capi.di.restituitur in eum vtilis. Sed tu
posses dicere,quòd non in totum restituitur:sed in
quantum facere potest:per ti. š.quod cum eo. ergo
in eo,ꝙ non restituitur, adaptabitur huic. l. Sed di-
co,quòd in totum restituitur:nec per ti. quod cum
eo.tollitur ciuilis in aliquo, licet condemnatio mo-
deretur:vt. l. pe.e.tit. & sic non potest adaptari il-
8 lud exemplum. ¶ Quartum † exemplum [a] in ce-
a dente bonis,quòd tollitur ciuilis & remanet natu-
ralis. Sed tu habuisti gloss. in.l.hæres à debitore. §.
quòd si stipulator.š.eod.quòd vtraq; tollitur sed nō
est verum:quia nulla tollitur:sed paratur exceptio:
vt.l.ex contractu.de bo.autho.iudic. pos. Idem ap
paret,ꝙ de postea acquisitis potest conueniri. per
l.is qui.& l.qui bonis.š.de cessio.bo.not.per Cyn.
in.l.j.in.viij.q.C.qui bon. ced. pos. ¶ Quintum e-
9 xemplum†est in debitore, qui ius iniquum impe-
trauit.Dy. Iac. de are.& Ray. istud exemplum te-
nent tanquam verum, sed videtur, ꝙ non sit ve-
b rum: quia priuilegium [b] per qd' absorbetur in to-
tum ius alterius,non valet:vt.l.quoties. C. de preci.
impe.offe. Nisi dicas, ꝙ in priuilegio fuit positum,
non obstante tali. l.scilicet.l.quoties.& l.rescripta.
& gl.sic so.in.l.iij. §. si is pro quo.suprà. qd' quisq;
iuris. ¶ Item op. ꝙ si hoc est verum, tunc fideius-
sor habebit regressum contra me: vt.l.cum lex. su-
prà.eo.& sic priuilegium nullius erit vtilitatis mi-
hi.Mar.autem dicit, quòd opponam exceptionem
contra fideiussorem: quia impetraui, quòd à nullo
creditore possit conueniri : & sic erat priuilegium.
Sed si ponis,vt glo.innuit, quòd contra creditorem
habeam tantùm priuilegium:tunc ex persona mea
subiiqo iudicium pro fideiussore: vt.l.idemq;. §.ge-
neraliter.suprà mād.& sic erit bonum exemplum.
& hoc sentit glo.dum alleg. §.generaliter. Item hoc
intellige,quando in obligatione est datio, ita quòd
fideiussor potest conueniri ex persona sua,& esse in
mora::secus si esset tale factum,quòd stipulatio nō
posset committi, nisi ex persona principalis : vt.l.
cum filius.§.j.suprà de verb. obli. & qd' nota.per
10 doc.C.de vsur.rei iud.l. fin. ¶ Extra glossa.† po-
test dari exmplum in.l.j. C. de fide. mino. vbi per
restitutionem ciuilis tollitur. Hoc verum est : ta-
men quidam dicunt contra, & remanet naturalis,
cui accedit fideiussor,& & ipse tenetur. ¶ Dat sex-
11 tum † exemplum ꝙ glo. pactum personale sit fa-
ctum. quod gloss. non placet: quia tunc naturalis
c tolleretur. Non credo [c] quod gloss.bene dicat: quia
nulla tollitur per illud pactum personale:sed est di-
latoria ad tempus incertum. Et ideò non credo,
quòd aliqua tollatur:imò subest naturalis, & ciui-
lis.cui opponitur illa dilatoria: vt institut. de exce-
ptione.§.temporalis.naturalis tamen remanet. qd'
exemplum non est bonum. Item non procedit
hoc exemplum per.l.si tibi.§.pactum. š. de pactis.
vbi inuito reo prodest fideiussoribus.¶ Septimum
exemplum gloss.est quia quidam sunt, qui ponūt
exemplum,quando sublata est ciuilis naturali re-
manente,cui accessit fideiussor : & tunc tenetur. Et
differt istud à præcedentibus:quia suprà primò fi-
deiussit, postea est secuta liberatio à ciuili rema-
nente naturali:hîc vero primò fuit liberatus à ciuili,
postea accessit fideiussor naturali. ¶ Sed op.š.eo.l.
si quis postquam.Sol.ibi erranter intercessit. ¶ O-
12 ctauum†exemplum glossa est, quod fuit liberatus
tempore:non præscriptione:sed pacto. quod glos.
non placet : quia tunc esset exceptio cohærens rei,
non personæ. Prèterea Dy.dicit, quòd istud tacitū
pactum tollit naturalem, sicut expressum pactum:
vt.l.eum qui ita.š.de verbo.obliga.vbi dicitur post
tempus exceptio taciti pacti obstat. & sic eadem
ratione impedit illud tacitum, qua ratione expres-
sum:vt.l.cum quid suprà.si certum petatur.¶ Quæ
ro,quæ pars est vera istius alternatiuæ? Et dicit glos.
13 quòd prima gloss.non bene dicit: †quia alternatiuæ
legis vtraq; est vera.dixi in.l. si is qui ducenta. §. v-
trum.suprà de reb.dub.& docto.dicunt in.l.cū qui-
dam.C.de verbor.signifi.per.l.quintus.in fi.š.de au-
ro & argento legato.&.l.j.š.quod vi aut clàm. Est er
go vtraq; vera in suis casibus: qa nouatio qnq; tollit
ipso iure, quandoq; ope exceptionis:vt.l. pen. j. de
præto.stipu.& ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Mandando, quòd mutues, uideor mandare, quòd conuenias cum debitore de loco solutionis.*

2 *Mandans homicidium committi in alio loco, quàm ubi sit mandans, an poßit conueniri in loco commißi delicti? quòd sic.*

3 *Mandans committi delictum, an puniatur ex delicto, uel ex mandato? ubi quòd ex delicto.*

4 *Ratum habens delictum, punitur ex delicto, non ex ratihabitione.*

LEX LXII

SI vt proponitur. ¶ Mandans sim
pliciter videt mandare in eum locum, in
quem principalis promisit se soluturū.h.
1 d.¶ †No.ꝙ simpliciter mādando tibi, ꝙ mutues,vi
deor mandare etiā,ꝙ conueniēs cum debitore de lo
co solutionis:& ibi videor contrahere.& sic tale mā-
datū non restringitur ad certum locū:sed videtur re-
ferri ad locū,in quo contrahitur verè,vel fictè:vt hîc.
2 ¶ †Et hoc facit ad quæstionem [d]:quidam existens in
d ciuitate ista,mādauit quibusdā, vt interficerent quē
dam in ciuitate Florentiæ : secutum est homicidiū.
Quæro,an ibi,vbi est cōmissum delictū.s.Florētiæ
ille mandans possit accusari, & conueniri? & Iac. de
d de Areti. format istam.q.hîc.& dicit,ꝙ sic [e].arg.de
contractibus ad delicta:vt.l.tam ex contractibus. &
l.omnem.š.de iudi.Pro hoc videtur casus in aut.qua
in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.secundum vnā
lect.idem videtur tenere Richar.ma.Sed quidam re
ferunt Dyn.dixisse,& consuluisse,quòd non potest
conueniri,nisi in loco in quo fuit mandatum:& assi-
gnant rationem:quia ibi fuit commissum delictum:
f ergo &c.sed non credo fuisse Dy. ¶ Sed † aduerte [f]:
3 vt hâc.q.intelligas: oportet nos scire, vtrū mandans
delictū committi puniat ex delicto,vel ex mandato?
& gl.š.de ser.corru.l.j.§.persuadere.dicit quòd aliàs
præterquam in actione serui,mandans punitur pro
pter mandatum:sed in actione serui corrupti punit
ex mandato,seu persuasione.Idem not.instit. de ob.
quæ ex delicto nascuntur.§.ope. & hoc est quod. l.
dicit,quòd ille, qui præstat opem furto,tenetur fur
g ti:vt.l.is qui opem [g].infrà, de furtis.quasi dicat.tenet
ex furto propter opem.& hoc est quod dicit lex, ꝙ
tunc incipit teneri , cum delictum commissum est:
vt.l.si quis vxori.§.neq; verb.infrà de furtis.& l. qui
seruo.§.j.eo.tit.vnde ex delicto tenetur,non ex man
4 dato.Idem† videmus in ratihabitione: quia ex ea nō
oritur actio:sed ex nego.gest.propter ratihabitionē
secundū veram opi.vbi dicit text.in.l.si pupil.§. itē
quæritur.š.de nego.gest.licet gl.ibi aliter dicat. facit
j.de vi & vi ar.l.j.§.deiecisse.&.§.seq. vnde sicut ra-
tihabitio trahit ad me negocium , & delictū, ita mā
datū.¶ Sed contra hoc:qa videmus in cōtractib⁹ vbi
quis obligatur ex mandato.Solu.illud est verum in

d ¶ Facit ad quæstionē.quidam existens Bononiæ mandauit vni , vt interfi
ciat quendam in ciuitate Florentię,secuto homicidio, an mandans possit
conueniri Florentiæ.vide Baldum in.l. finali.in principio.C.si à non com
petente iudice.& in.l.non solùm.§.si mandato.infrà de iniur.& in.l.præ-
tor.§.hoc autem edicto.infrà, vi bonorum raptorum.per dominum An-
to.in.c.fi.de foro compe.per Gemi.in.c.fina.de homi.in.vj. per Bartolū
in. l. si annua. su-
prà de annuis le.
& Baldum in. l.
non ideò. C. de ac
cusationibus. vi-
de quæ dixi in. l.
libellorum. infrà
de accusationib⁹.
& in .l. quod ait
lex.infrà de adul.
vbi videtur tene-
re opinionem Ri
char. de qua hîc.
Adde Pau.de ca-
stro hîc,& Bal.cō
silio.ccxj.iiij. lib.

e ¶ Et dicit quòd
sic. Quid si pote-
stas Bononiæ cō-
mittit potestati
Florentino exa-
minationem te-
stis Florentini,
coram eo dicit fal
sum, quis cogno
scet? Baldus in. l.
nullum. C. de te-
stib⁹.dicit, ꝙ Bo
testas Bononiæ,
& etiam vterque.
& ibi etiam sub-
dit, quid si nun-
cius refert se citas
se, & non citauit,
vbi debet puniri?
Adde tu circa di-
cta Bartoli hîc,in
ista quęstione,&
vide domi. Ma-
ria.Sozi.in.c.po-
stulasti.de fo. cō-
peten.versicu. cir
ca secundā quæ-
stionē. & in.c. ad
audiētiam.de ho-
micidijs. articulo
vij.principa.quæ
stione. lxviij. &
sequenti.

f ¶ Sed aduerte.
adde,ꝙ si ego exi
stēs Imo. vēdo ti
bi existēti Bono
niæ ꝑ nūtiū,vel ꝑ
epistolā,vbi con-
tractus dicat cele
bratus. Bal.ꝑ illū
tex.in.l.multū.in
pe.col.C. si qs al-
teri,vel sibi. dicit
ꝙ Bononiæ. Ad-
de,an delictū cœ
ptū in vno terri-
torio, & finitū in
alio, debeat puni
ri per iudicē, vbi
est cœptum:vide
Bal.cōs.cxxxix,
iij.lib. Et an man
dans puniatur, si-
cut faciens, per e-
undem consil.lij.
j.lib.

g Is qui opem.cum Barto.transit Pet.de Ancha.in cle.j.vt lit.pen.ad quod
inducit ibi.

a ¶ Si fideiussor possit numerare. vide Bar. in. l. nõ solum. in. §. morte. in. ij. q. prin. dum tractat de protestatione inhibitoria, & maximè in. xiij. co. ff. de ope. no. nun. & Bald. in. d. l. Titius. inhærẽdo illi literæ: nec facit mẽtionem de opi. Bar. hîc. & per Bal. in. d. l. tam mandatori. ad finem.

b ¶ L. tam mandatori. Et faciunt hæc ad. q. fideiussor denuntiauit creditori, vt ageret contra debitorem: quia forrè dissipabat bona sua: & aliter teneri nolebat: nũquid creditor teneat agere? doct. cõiter in. c. eũ pro quo. extra eo. tenent quòd nõ: per istum text. nisi fideiussor esset acceptatus in id, quod non posset exigi à debitore principali. ar. l. si fideiussores. s. eo. sed secundũ Abb. in. d. c. eũ pro quo. istud dictũ hodie p aut. psente. C. de fideiussor. vbi fideiussor hodie nõ põt cõueuiri: nisi ĩ eo, qđ nõ põt exigi à principali: ideo ea dẽ est rõ ĩ fideiussore expresse non acceptato ĩ eo, qđ exigi nõ põt: ideo intelligit dictum docto. qñ fideiussor renũtiasset priuilegio secũdũ eũ. & vide Pau. de ca. in. l. si fideiussor. ĩ prin. s. eo. Adde q Pau. hic dicit, q si causa supuenit denouo, q creditor debet abstinere à numeratiõe pmissa ad denũtiationem fideiussoris: quia etiã si nõ denũtiasset deberet abstinere: ne fiat præiudicium ipsi fideiussori, q censet fideiussisse animo recuperandi à principali, nõ fideiussurus, si cõtrarium sciuisset: scilicet rebus sic stantibus. Si verò causa nõ supuenit, sed ipse fideiussor fuit negligens inuestigare, de qualitate illius. Si creditor sine verecũdia potest abstinere, debet facere: quia sibi non nocet, & alteri prodest: aliâs ipse sentit imputandum fideiussori, qui diligenter non inuestigauit.

obligatione, quę oritur inter mandantẽ, & eum, cui mandatur: vt in toto ti. mandati. sed in obligatione qua tenet alteri, vt puta mandasti Titio: vt gereret negotia mea, licet inter te & Titiũ cõtrahatur obligatio ex mãdato: tamen inter te & me oritur obligatio ex negotio gesto propter mandatum: vt. l. ita autem. §. gessisse. s. de admi. tu. Sed in delictis inter mandatum, & eum, cui mandatur, non oritur actio mandati: quia est nullum. j. e. l. si à reo. §. fi. & l. si remunerandi. §. rei turpis. s. mandati. Concluditur ergo, q ex delicto punitur. ¶ Item contra prædicta facit. j. de pe. l. aut facta. in prin. sed solue: vt ibi hoc pręmisso cũ teneatur ex delicto, & delictũ est cõmissum Florẽtiæ: ergo ibi debet puniri: qa ibi deliquit. dicam. j. de iniur. l. non solùm. §. si mandato.

SVMMARIVM.

1 *Hæc lex hodie est correcta.*
2 *Creditor, si differt agere in necem fideiussoris, contra debitorem, sibi nocet.*
Remedium pro fideiussore, quãdo creditor differt agere cõtra debitorem.
3 *Fideiussor si denuntiat creditori, ne numeret, quando creditor possit numerare, ut noceat fideiussori?*
4 *Promittens centum sub spe futuræ numerationis, si creditor uult numerare, tenetur recipere, si creditoris interest: & creditor dare, si debitoris interest.*
5 *Obligatio, qua creditor tenetur numerare promittenti ipse futuræ numerationis: unde nascatur.*
Promissa non obseruare, non est uerecundia, quando debitor mutauit statum.

LEX LXIII.

SI fideiussor. Si ad denũtiationem fideiussoris debitor idoneus non exigitur, creditori non imputatur. h. d. ¶ Op. de. l. fideiussoribus. s. e. Sol. ibi fuit acceptus in eo, qđ à reo exigi non posset: hic simpliciter, secundum gl. Ratio quia qñ est acceptus simpliciter, tunc principalem esse idoneum, vel nõ: non est cã dãdæ actionis in fideiussorẽ: ideo non est q imputetur creditori. sed in cõtrario principalẽ non esse soluẽdo, est cã dãdę actionis in fideiussorẽ: ideò eius denũtiationi debet credi. ¶ Op. s. de euic. l. si cũ venditor. glo. nõ soluit. Dy. soluit, q ibi habebat emptor causam à venditore: hîc non. sed Old. soluit, q ibi nõ fiebat denuntiatio ad exigendum: sed cum ad hoc tenderet fiebat, vt aliã actionem intẽtaret. Sed istud est diuersificare casum: sed secũdũ rationem adhuc durat contrariũ. quare enim ibi debet sibi denũtianti credi: hîc non. dic ergo, quòd illud ibi agere, erat causa dãdæ actionis contra denuntiantem: ideò debet sibi credi.
¶ † Quæro, vtrũ hæc. l. sit correcta? glo. tãgit, & nõ perfectè. Puto, q ista lex sit correcta: quia hodie reũ esse idoneũ, vel non: est causa dandę actionis, vel denegandæ cõtra fideiussores, per aut. de fideiusso. ni-
2 si esset renuntiatum illi bñficio. ¶ † Sed q̃ro, quid

c ¶ Obligatus recipere. quando debitor teneatur recipere pecuniam. vide Bald. in. d. l. si voluntate. C. de do. promis. facit qđ not. Bart. in. l. ij. §. mutui. s. si cer. pet. Adde tamen, quòd quando aliquis debet recipere aliquid, quod cursu temporis potest deteriorari, vt vinum, vel granum, quòd non cogitur recipere ante tempus & istud est dictum Gul. de cu. in. l. comparationes. C. de fi. instr.

d ¶ Cohærentia promissionis. Et sic not. casum in quo pactum nudum est efficax. Adde Bart. in. d. l. quintus. Alexand.

e ¶ Sicut reus. Not. text. pro communi practica notariorum, dicentium in instrumẽto fideiussoris: talis promisit se facturum, & curaturum, quòd Titius soluet: quòd licet promittat factum proprium, nihilominus, vt fideiussor habebit hodie excussionis beneficiũ. Pro quo vide, qđ no. Bart. in. l. hi qui. s. e. in fi. vide glo. j. hîc. Adde qđ le. & not. in. l. si. in fi. s. si cert. peta. vide Bar. in rub. j. iud. sol. prope fi.

si creditor differt agere in necem fideiussoris? Respondeo nocet sibi: vt. s. de aqua plu. ar. l. j. §. denique. de rei vendi. l. in fundo. secundum gl. Sed puto, quòd tunc videatur facere in fideiussoris necem, quando hoc est causa dandæ actionis contra fideiussores: vt dixi, aliâs nõ: quia vtit iure suo. Sed eo casu posset vti fideiussor remedio. l. fideiussoribus. s. eod. scilicet quòd offerat, & petat sibi actionẽ cedi: vel vtat remedio. l. fideius. j. eo. §. offerre.
3 ¶ Quæro, fideiussor † denũciauit creditori, ne numeraret: an creditor pos-
a sit numerare: [a] ita, quòd non noceat fideiussori? Glo. dicit, q ista quæstio est Sabbatina. Ista quæstio tangitur per glo. s. de procurat. l. Titius. & C.
b de non nu. pec. l. tam mandatori. [b] & ibi Cy. nihil dicit. & in Spec. de fideiusso. §. j. versi. quid si fideiussor. Quidam dicunt talem denunciationem valere: vt. l. j. §. sed ego. s. quod iussu. Alij distinguunt, an fideiussor habeat iustam causam denunciandi, an non? vt. s. man. l. si hominem. secundũ Vber. de bobio. Alij dicũt, aut res erat integra, aut non. Tu dic: aut creditor erat obligatus numerare: & tunc denũciatio non pdest aliquid fideiussori. Aut nõ erat obligatus: & tunc secus. arg. pro hoc. s. de pub. l. si quis prohi-
4 buerit. & de cõsti. pe. l. vtrum. cum. l. seq. & hoc cõmuniter tenet. ¶ † Sed tũc quæro, pmisisti mihi centum, sub spe futuræ numerationis: an sis ob-
c ligatus recipere, [c] & ego tibi dare? tex. videt, nõ: vt suprà si certũ petatur. l. qui pecuniam: sed dico quòd si creditoris interest, debitor tenetur recipere, vel interesse præstare: vt. de ver. obli. l. qui Romæ. in prin. & quod ibi not. Nam tempore, quo se obligauit, videtur actum, quòd recipiat: sed in creditore puto, quòd teneatur numerare, si debitoris interest, vel interest
5 præstare: vt. l. si pœnam. s. de verb. obli. ¶ † Sed quæro, vnde orit obligatio, qua creditor tenetur? Responde ex stipulatione si intercessit: vt. d. l. si pœnam. aliâs licet tempore promissionis sit actũ, quòd numeraret, tamen hoc pactum est nudũ: nec potest vestiri ad commodũ debitoris cohæren-
d tia promissionis. [d] quæ est facta pro aduersario. Puto tamen, quòd creditor possit soluere, & fideiussorem obligatũ habebit. quia cogitur numerare: vt verecundiã euitet, quæ esset ei non obseruare promissa: vt. l. quintus. §. man. & de ali. le. l. pecuniæ. in fi. & no. s. de publi. l. si quis prohibuerit. Quod puto verum, si debitor est eiusdem conditionis: secus si mutauerit statum: vt quia factus est nõ soluendo: tunc non esset sibi verecũdia: arg. l. si is à quo. in fi. vt in possessionẽ lega.

LEX LXIIII.

INter creditorem & debitorem. ¶ Ex verbis contractus colligitur fideiussorem teneri in id, quod minus ex venditione pignoris posset redigi. h.

LEX LXVI.

e SIcut reus. [e] ¶ Etiam fideiubendo non potest quis actum alienum promittere. hoc dicit. Glos. quæ est hîc, non eget alia recitatione: nisi vt dixi. s. e. l. si quis p eo. in prin. vbi est bona glo.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria facta uni, quando noceat alteri?*
2 *Culpa qualiter fuit commissa à fideiussore in casu huius. l.*
3 *Sententia iniuriosa lata contra fideiussorem sui culpa, non nocet debitori: secus si sine sui culpa.*
4 *Sententia iniusta lata contra debitorem, non nocet emptori.*
5 *Sententia lata contra unum per iniuriam, an noceat alteri, quo ad actionem dandam contra alium?*
6 *Tulpa fideiussoris ut ei noceat, intelligitur de de culpa, quæ uenit ex natura cõtractus.*
7 *Culpa in dubio non præsumitur.*
8 *Exceptio, de qua hic, intelligitur de ea, quæ proueniebat ex persona rei.*
9 *Reus tenetur dare fideiussori probationes ad huiusmodi exceptionem.*
10 *Fideiussor succumbens in actione mandati, recuperabit sumptus litis ab eo: & iudicio pendente, poterit pecunias pro expensis petere.*

LEX LXVIII.

EXceptione. ¶ Iniuriosa sentẽtia lata contra fideiussorẽ sui culpa, nõ præiudicat debitori. h. d. In tex. ibi: iniuria iudicis. quẽ prouocasti cõtra te, dicendo
1 sibi vituperiũ. Ia. de Are. ¶ † Op. q iniuria facta vni, noceat alteri: vt. l. si fundus. in fi. s. loc. l. ad eos. s. commo. Gl. non sol. Tu dic, quòd hîc nõ nocet alteri, quo ad actionẽ dandã contra alterũ: sed ibi nocet ad exceptionẽ parandã contra aliũ. Sed nec etiam ad exceptionẽ prodesset, si ipse fuit causa iniuriæ: vt. l. si merces. §. culpæ. s. loca. & hîc. De hoc Cy. ponit distinctionẽ in. l. si de fundo. C. loc. & an quoad exceptionẽ alteri noceat iniuria: dic, vt ibi. sed an quoad actionẽ dandã: ipse nõ bene dicit: ideò dicã hîc. ¶ Op. C. qñ pro. no est ne. l. ij. Sol. hęc sentẽtia nõ cõtinet expres-
2 sum errorẽ. ¶ † Quæro, qũo fuit cõmissa culpa à fideiussore? dicit gl. quia dãnatus fuit, & nõ appellauit, & istud exẽplũ est bonũ in se: nõ tñ in ista l. qa nõ appellare, nõ est causa donationis iniustæ: sed est causa nõ faciẽdæ reuocationis. Sol. dicit gl. q exceptionẽ nõ opposuit. qđ verũ est in se, p l. si fideiussor. s. manda. sed non in hac. l. quia tex. dicit, q exceptione vsus. Aliud exẽplum est: q nõ probauit: vel p minus idoneos testes. Sed istud istud non est bonũ: qa sic sñia esset iusta: qa secundũ pbata respectu iustitię humanę. Dat ergo exemplũ Iac. de Are. q fuit iniuriat9 iudici: & dixit sibi vituperiũ. vel dic, q exceptionẽ opposuit: sed ineptè. vel dic q conduxit aduocatũ minus peritũ: q nescit allegare iura partis. vel nullũ cõduxit.
3 ar. eius, qđ no. s. sol. ma. l. si ab hostibus. §. j. ¶ † Secũdò quæro, dicitur hic si culpa

a ¶ Noceat principali. vtrum iniuria facta fideiussori, noceat principali?& vtrũ iniuria facta emptori noceat vẽditori? vide plenè in.c.fi.de emp.& vẽ di.Cyn.in.l.si de fundo.C.loca.& quæ no.in.l.fin.C.de act. emp.& vendi. limitat hoc,nisi venditor fuisset præsens in iudicio,secundùm glo.no.in.l. emptor.C.de euict.& de fideiussore.vide Bald.post glo.in.l.si pro ea.in fi. C.man.& Ioã.an. in regu.damnum in mercu. vbi tenet opiñ.Iaco.de are. cõtra istã gl. Pau.de lea.in cõmẽto,capit.si vẽditori.in fi.de ẽp. & vẽ.in emptiõe tenet istã gl.secutus Cyn.in.l.emptor.C.de euic.& de fideiusso. vide Bald.in.l.pignus in.ij.colum.C.de pignora.vbi videtur tenere idem, quod glossa hîc. Adde quod opi. gl.hîctenet etiam Paul.de ca.in cõsil. cxxxvj.colũ. iij.in prin.j.par. in antiquis,secundùm meã impressionem.& incip. visis& consideratis õibus superi⁹.

b ¶ Casus fortuit⁹. Et ibi iniuria iudicis,appellat̃ casus fortuitus. Adde Bal.ĩ.l.pign⁹. C.de pign.act.& ibi vide, & generaliter ad quem talis casus spectet. Adde Bart.in.l.si ꝑ imprudẽtiã.de euic.& Bal.i.l.falsus.in pen.col.C. de furt.Et quid si quis promittit,ꝙ etiã si ꝑ iniustitiã fuerit euicta res, vult teneri & iudex tulit sñiam ñ seruato ordine iudiciario, vtrũ ille teneatur.Ang.in cõsi. xxvj.incip. sciendũ est. dicit ꝙ non,per istam rationem:quia videtur se ad solita obligare.l.fistulas §.frumenta.s.de contrahenda emptio.Dat etiã cautelam Ange.ꝙ si qs stipulatus fuisset de euictione: & fecit in instrumento poni hæc verba,& quocũꝗ modo,& qualiter cunꝗ.quòd tunc venditor teneret̃, etiam si res fuisset euicta per cõpromissum quo casu licet nõ veniat euictio.l. si dictũ.§. fi.s.de euict.tamẽ si fuisset dictũ,vt

si culpa tua:quid si sine tua culpa? Glo. dicit idem, & hîc subaudi maximè secundum Iac.& idem Dy. contra videtur tenere glos.in.l.si per imprudẽtiam. in prin.s.de euict.& glo.in.l.si quis prohibuerit.s. de publi.& Iacob.de Areti. dicit ꝙ gloss.contrariæ sunt verę.& ista nota.alleg.l.ij.§.solet.s.de hæredi. vendi.& idem Oldra. Sed in istis dictis duo sunt inculcata.vnum est, vtrum iniuria facta fideiussori noceat principali. a Secundum est, vtrum iniuria facta emptori noceat venditori? Et in fideiussore,& principali,tene opinio. Iacob.de Areti.contra istam gl. per istam.l. sumptam à contrario sensu: & per.l.si procurator.§.si ignorantes.s.mandati. Probo per simile:negotium illud non pertinet principaliter ad fideiussorem:sed ad reum principalem. Modò sententia lata contra eum,ad quem negotium non spectat principaliter: non nocet sibi, sed domino,licet iniuriosa:vt.l.etiam.C.mandati.& sic in fideiussore.

4 & principali. †In alio videlicet de emptore,& venditore,& malè dicunt glo.contrariæ.& Iac.de Are. & Oldra.quia dicunt contra.l. si per imprudẽtiam. in princi. Nam qualiter potest poni,ꝙ culpa partis sit imprudentia iudicis? certè non.sed culpa ipsius iudicis:& eius, qui fecit eũ esse in illo officio. Et, ideò non datur regressus ipsi emptori: quia periculum casus fortuiti pertinet ad emptorem facta ẽptione: vt.l.necessario.s.de periculo & commo.rei vendi. &.l.j.C.de peric.& commo.rei ven.Sed illud,quod fecit iudex, fuit casus fortuitus, b quoad partes: ideò ad emptorem spectat.Facit quod doc.tangunt in.l.emptor.C.de euictioni. non tamen dicunt ista. Ad.l.ij.§.solet.s.de hæredi.vendit. Respondeo, ꝙ ibi est casus conuersus. Ad.l.si per imprudentiam. quia ibi fuit lata sententia cõtra venditorem ad quẽ non spectabat periculum rei. ¶ Quæro, & reuoco

5 in dubium, †an sententia contra vnum lata per iniuriam, noceat alteri quo ad actionem dandam contra alium. Doctor.in.d.l.si de fundo.C.loca.dicunt indistinctè ꝙ nõ.Tu verò dic.aut quæris, an noceat alteri:hoc est ei,pro quo est lata: an cuidã extraneo? Primo casu:aut est lata pro eo, & ad eius vtilitatem & commodum, & potest ei nocere: vt contra eum actio detur: quia non potest dicere sententiam iniquam,vel nullam:vt.l.si seruus plurium.§.j.s.de le. j.& notat.s. de verborum obligatione.l. stipulatio ista.circa princi.l.in glo. mag. Aut est lata pro eo: sed non ad eius vtilitatem, vel in causa criminali: & tunc iniuriosa sententia non potest accusatori præiudicare, vltra id,quod per eum petitum est:vt contra eum possit dari actio ex vigore eius sententiæ: vt.s.de bo.libe.l. qui cum maior.§. is demũ. versi.si tamẽ quis.¶ Secundo casu c dic:aut sententia fuit in iusta culpa partis: & alteri nõ nocet: vt cõtra eũ detur actio,vt hîc. Sic debet intelligi.l.si pro ea.C.mã. Aut pars nõ fuit ĩ culpa: & tũc aut ad illũ,cõtra quẽ est lata sẽtẽtia,nõ pertinebat negotiũ principaliter sed ad aliũ:tũc põt alteri nocere: vt cõtra eũ ad quẽ principaliter pertinebat detur actio: vt hîc à contrario sensu.&.C.mã.l.etiam &.s.man.l.si procurator. §.si ignorantes. Nisi ei possit opponi culpa prouocationis omissæ: vt.d.§.si ignorantes. Aut negotiũ pertinebat principaliter ad eum, contra quem est lata: & tunc aut ad eum contra quem est lata,rei periculum pertinebat:& tunc sibi nocet,& non alteri: vt.l.si per imprudentiam.s.de euictio. Aut ad alium pertinebat periculum:& tunc illi nocet:vt.l.ij.§.so-

6 let.s. de hæredi.vel actio. vendi. ¶ † Quæro, dixi, si culpa sua hoc accidit, imputet sibi, de qua culpa intelligatur? Respondeo, de illa quæ venit ex natura

7 contractus, de quo tractatur. ¶ † Quæro secundò, an in dubio præsumatur culpa? Gloss. quòd non,& bene.& licet aliàs dicatur, ꝙ in dubio præsumitur ꝓ sententia:vt.l.Herẽnius.§.Caia.s.de euic.tamen hîc ponitur pro cõstãti sententiam esse iniustã. sed dubitabat̃ de culpa ptis,an ille, qui dicit, debeat ꝓbare.

8 & sic sit cautus aduocatus. ¶ † Quæro, de qua exceptione loquitur hîc? Respõdeo de ea quæ proueniebat ex persona rei: vel ei reo poterat prodesse: aliàs secus:vt no.in.l.si fideiussor.§.quædam.sup rà mãda.

9 ¶ † Quæro,an reus teneatur dare fideiussori ꝓbationes ad huiusmodi exceptionem? Rñd.sic: vt.s.de act.emp.l.creditor.C.de fideicommis.l.iustrumenta.

d ¶ Quæro. d quãdo † fideiussor succũbit,an actiõe

10 mandati recuperabit sumptus litis? Respondeo sic. argumẽ.C.manda.l.etiam.&.s.manda.l. si mandato meo.§.si fideiussor. Poterit etiam,vt puto, pendente iudicio, petere à reo, vt sibi pecuniam pro expensis det: qa eius negotium gerit: vt.l.si verò nõ remunerandi.§.fi.s.manda.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante, quòd pro uulnere quis soluat cẽtum, & pro homicidio mille: si accusatus de uulnere dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicato soluendo: postea uulneratus moriatur, an fideiussor teneatur in mille?*

LEX LXIX.

Fideiussores magistratuum. ¶ Qui intercedit pro officiali simpliciter videtur intercedere in interesse, non in pœnam ex maleficio impositam. h. d. ¶ No.facit.j.ad muni.l.libertus.§.fi.& ideo fiũt hodie stipulationes magis largè, vt promittat interesse & pœnam,& soluere omnem condemnationẽ, quæ

1 de eo fieret &c. ¶ † Quærit hîc Dy. statutũ c est, ꝙ ꝓ

c vulnere quis soluat centum: pro homicidio quis soluat mille. contigit, ꝙ accusatus de vulneribus dedit fideiussorem de iudicio sisti: & iudicato soluendo: postea vulneratus est mortuus, & reus est condemnatus in mille: an fideiussor teneatur? hîc videt̃, ꝙ non.&.j.eod.l.fi.&.s.de in lit.iuran.l.j.de eo, quod cert.lo.l.centum Capuæ.&.j. proxi.§.facit de peti. hære.l.item veniunt.§.cum prędixerimus. Econtrà

f videtur, f ꝙ teneatur. quia tunc videtur mortuus, cũ fuerit vulneratus: vt.s. ad.l.aquil.l.ait lex. &.l. huic scripturæ.& de dam.infec.l.damni.§.Sabini. Item,

g quia habetur g pro facto, quod de proximo fiendum est: vt.s.de testa.mil.l.pe.& de excu.tu.l.non tantũ. facit.s.ea.l.si quis pro eo. §.si nũmos. Communiter consueuit determinari: aut tpe quo fideiussit apparebat vulnus mortale, & teneatur: vt.s. quorum legat.l.fi.in prin.si non apparebat, non teneatur. argu. s.ad.l.aquil.l.qui occidit.&.l.in lege. secũdum Dy. Sed mihi videtur, ꝙ debeamus aliter dicere. Nam fideiussores iudicatum solui,& similes,non tenentur, nisi cum esset iudicatum seu cum proceditur super illa actione, seu accusatione, in qua intercesserunt: vt l.cum quærebatur.j.iudic.sol. Est modò videre, an super eadem actione, seu accusatione sit modo condemnatus, in qua fideiussor intercessit.& de iure cõmuni bene diceret verum Dy.vt.l.damni.§. Sabini. s.de dam. infecto. quia fuit intentata accusatio ex.l. Cornelia, cum mortaliter vulnerauit. Tenetur enim siue sequatur mors, siue non: & tunc est vera opin. Dyn. quia tũc dicitur mortuus à tempore vulneris. Sed de iure statutorum: quia vna est pœna vulneris & alia occisionis: fideiussor interueniens super illo vulnere, de homicidio non tenetur: quia non super eadem accusatione est damnatus: vt.j.iudi.sol.l.cum quærebatur. Dixi in.l.damni.§.Sabini.s.de dam. in fec.& ibi vide. Et prædicta vera, si intercesserit accusatione iam proposita, sed si nulla esset proposita accusatio, sed solùm super vulnere promisit de iudicio sisti,& iudicatum solui: tunc tenetur: quia tunc videtur fideiussisse in omnem causam, quę ex vulnere descẽderet: vt.l.si quis pro eo.§.si nummos. s.eo.

s.dixi.tunc veniret euictio. Glo.est sing.in.l.cum pœna.s.de arbitris. de qua etiam meminit Bal.in.l.si domus.in.§.de euictione.s.de le.j.

c ❧ POMATES. ¶ Secundo casu.vide Bart.in.d.§.si ignorãtes.& consulo tunc Parmæ secundum istam,& aliam doctrinam.

d ¶ Quæro, si fideiussor succubuit in lite, an recuperet sumptus,& an pendente lite petere possit sumptus,ꝓ lite à reo? Adde qđ no.Bal.in.l.in testamento. de testamen.mili.

✱ Pro cõcordia.aduerte: quòd fideiussor dat⁹ sup delicto de soluendo in oẽm cõditionẽ non tenet̃ ad ea,ꝗ veniũt extrinsec⁹ ad pœnã: puta, statuti, ꝙ de quolibet delicto aliqd soluat̃, vel ad pœnam quadrupli. ĩstit.de act.§.quadrupli. Ita Bar. in l.j.ff. de in lit.iur. Sed cõtra allegat̃ tenere in hac.l. fideiussores.& in.l. quæro.in prin.& §.j.ff.loc. Tu dic illud, qđ dicitur in.d.l.j. intelligit̃ qñ simpliciter fideiubet. In hac verò.l.fideiussores. & in.d.l. q̃ro. qñ gñaliter fideiussit, & in oẽm casum &c. Ita sensit ipse Bart.in.d. l.j.

c ¶ Statutũ est.per Bal.in.l.ij.com. l. seq.ff. qui satisda. cog.& ibi etiã Roma.

f ¶ Econtra videt̃. Pro quo est glos. fin.in.l. q Stichũ. s.de cõsec. secũdũ Bal.in.l.trãsigere C.de transac.& vide Bal.in.c.j.qui. mo.feu. amit. an homicida in totũ puniri debeat.

g ¶ Item quia habetur.adde qđ not. Bar.in.l. senatus. j.de accu.in pe.q. Adde Pau. de ca. hîc, q dicit inspiciendam esse inquisitionẽ, si loquit̃ de vulnere simpliciter: vt fideiu.nõ teneatur. si verò loquitur de vulnere mortali: tunc propter illam additionẽ, censetur inquisitus etiã de morte,& fideiussor tenebitur. & dicit consuluisse in ciuitate Brix. & ita fuisse iudicatum. Sed quid si aliquis fideiubeat

Pro Aurelio. [a] Qui intercedit in summa, non tenetur ad vsuras. h.d. dic de hoc: vt.l. quæro.§. loca. &.l. centum Capuæ. de eo quod certo loco.

SVMMARIVM.

1 Actio una in aliam transfunditur.
Causa inspicitur, non Titulus actionis. & nu.3.
2 Tutor se non potest liberare, se principaliter authore, sed in consequentiam sic, & principaliter per solutionem nu.4.
5 Liberatio fideiussoris facta à tempore, quia fideiussit ad tempus: non porrigitur ad reum.
6 Actio hic cur nō mutetur ex mutatione Tituli actionis: secus in l.iij.§.idem scribit.§. de pecul.

LEX LXX.

Tutor datus. ¶ Si obligatio fideiussoris tempore tollitur, in aliam trasfunditur, & principalis remanet. Solutio fideiussoris liberat principalem, & mandati actionem contra eum parit. h.d. Et est difficilis in text. & diuido eam. quia primò formāt vnam.q. inter tutorem & pupillum. Secundò ponit quæstionem inter principalem & tutorem, eundemq́ fideiussorem, quādo solutio est facta finita tutela. Tertiò quæstionē ponit inter tutorem & principalem: & soluit durante tutela. Secunda ibi: & quamuis. Tertia ibi: licet enī.
1 ¶ † Not. φ vna actio in aliā transfunditur: vt.l. quoties.§. si temporali.§. de admini.tuto.& .l. diuor. de negot.gest. ¶ Secundò no. φ inspicitur causa, non
2 Titulus actionis. ¶ † Item not. φ tutor non potest se liberare, se authore principaliter: sed per quandā consequentiam, sic. ¶ † Oppo.de.l.iij.§. idem scri-
3 bit.§. de pec. vbi inspicitur Titulus, & non causa. gl. non soluit. Cy.C. ad Mace. in.l. si filius. dicit ibi, φ ibi titulus nouus trahit originem ab obligatione noua: hîc ab antiqua. Sed illud est nihil dicere: quia hîc etiam ab obligatione noua: scilicet contractu tutelę. Tu dic quòd in cōtrario, ex mutatione Tituli, mutatur ratio legis: sed hîc ex mutatione Tituli nō mutatur ratio legis. quod declara, vt.j. dicam. ¶ † Opp.
4 de.l. fina.§. de authori. tuto. Soluti. hîc videtur tex. respondere, quòd sua authoritate principaliter non liberatur: sed per quandam consequentiam. ¶ Sed contra hoc videtur.l. quoties.§. sicut de administra. tuto. gloss. dicit ibi, cum iudice. Dyn. dicit hîc: vt.l. fina.§. de authori. tuto. vbi gloss. dicit, quòd se authore, tutor soluendo potest se liberare indistinctè à pupillo: vt.l. quoties.§. sicut. Alio modo quam per solutionem non posset principaliter, sed per consequentiam, sic: vt.l.j.§. de autho. tuto. & hanc tene. Et quod hîc dicitur, φ sua authoritate efficere non posset &c. intellige.s. aliàs quàm per solutionem. Gl. tamē.§. si cer pet.l. singularia. in prima gl. dicit, φ est speciale in causa mutui. quod est falsum: vt.l. fistulas.§.j.§. de contrahē. emp. ¶ † Quæro, quali-
5 ter est fideiussor liberatus tempore? Respōdet glo. quia ad tempus fideiussit. & intellige, φ talis liberatio non porrigebatur ad reum: aliàs hæc.l. nō procederet. facit.§. de administratio. tuto.l. pupillus. in fi. & quod ibi nota. ¶ † Quæro, quare hîc non muta-
6 tur ratio ex mutatione Tituli actionis: sed secus in l.iij.§. idem scribit.§. de pecu. Respondeo, pater concedendo peculium, videtur velle φ filius contrahat. & sic æquum fuit eum obligari ex eius cōtractibus de peculio: sed nō vult φ delinquat: ideo actione ex delicto nō tenetur. Vnde si cōtigit, quòd illa actio, quæ ex delicto, conuertatur in actionē descendentē ex contractu, vel quasi, superuenit ratio æquitatis, quæ vult patrē teneri de peculio. quæ ratio non erat prius. Sed in hac.l. non mutatur ratio: quia ideo tutor incidit in secūdā obligationē quia tenebatur ex prima. Item soluendo, ex hac secūda liberat reum: vnde æquitas est eadem, contra reum dari actionē mandati: sicut si soluisset ex prima.

LEX LXXI.

Si a reo. [b] ¶ Pro obligato sub conditione, potest accipi fideiussor, sub duabus conditionibus copulatiuè conceptis. si verò disiunctiuè: inspicitur, quod prius extiterit. h.d. ¶ Opp.§. eod.l. græcè.§. illud. Solu. dicit gloss. refert in quantitate: vel tempore, vel in qualitate sit plus, vel minus. q.d. hic est plus qualitate, ibi quantitate, vel tempore. quod non placet: vt.§. eo.l. hi, qui accessionis. Dic ergo secundum Dyn. quòd hic cum pendet conditio, nullo tempore est obligatus in plus.

Sub diuersis. ¶ Si inter obligationem principalis & fideiussoris, est diuersitas cōditionis, inspicitur quæ præcedit. h.d. ¶ Opp. gloss. de.l. verbis.§. ad.l. fal. & non soluit. Dic, quòd hic euentus inspicitur quo ad impediendam actionem nasci ex hoc contractu: non quo ad tollēdam aliam actionem ad eundem effectum tendentem: vt no. per Dy. in.c. actus legitimi. de regu. iur. lib.vj.

Si reo. ¶ Si reus promittat fundum, potest accipi fideiussor in vsufructu. h.d. ¶ Dicit hic, φ si principalis promittit fundū &c. Sed text. videtur dicere contra. in.l. & per iusiurandum.§. de accept.§. illud. gl. nō. sol. Dic, quòd in accipiente, vsusfructus est pars fundi: in remittente non. vt ibi. Et ratio est. si teneris mihi ad vsumfructū formalē, qui traditur mihi à te, & ab alio habeo proprietatem, tunc ille vsusfructus formalis penes me, efficietur causalis, & erit illud idem. Sed si in remissionem hoc nō potest contingere, teneris mihi ad fundum: & libero te ab vsufructu: tantùm remanes mihi obligatus ad proprietatem: qua tradita remanet apud te vsusfructus formalis, qui nūq̄ fuit debitus. & sic eris liberatus ab eo, quod non debetur. Ideò non valet: quia alia res est: vt in contrario. facit.§. de verbo. obli.l. si ita stipulatus fuero. si Titius.§.j.& quod ibi dixi.

Adeo. ¶ Oppo. quia si ipse seruus interrogat, videtur fideiussor teneri pro eodem apud eundem, contra.l. hæres à debitore.§.j.§. eo.&.j.l. proxi. solu. vt in glo.

Si a furioso. ¶ Oppo.§. eo.l. Marcellus. Solu. vt ibi. ¶ Quærit glo. qd si scienter intercessit? dicunt qdā eum teneri. glo. contra: quia nō est principalis, cui accedat, φ placet, nisi iurasset: quia tunc videtur actum, vt valeat omni modo, quo melius potest: vt dixi.§. eo. l. si quis pro eo. in prin. & ideo tenetur, vt principalis.

SVMMARIVM.

1 Promissio indemnitatis facta non ualet, ut maleficium committatur: nec ualet pactū inter consortes, quòd uno condemnato, omnes teneantur.

Id quod vulgo. ¶ Pro maleficijs non potest accedere fideiussor, sed pro obligationibus descendentibus ex maleficio. hoc dicit. ¶ † Not. quòd si promitto tibi soluere pœ-
1 nam, si commiseris tale maleficium, non valet talis promissio. Quod maximè est notandum pro syndicis communitatis, qui ad petitionem potentum non denunciant maleficia. & recipiunt promissionem de indemnitate: quia non valet. Sed an valeat pactum, quod inuicem faciūt consortes in Tusia: scilicet, quòd si quem eorum contingeret condemnari pro maleficio, omnes contribuerent? Et videtur quòd non. vt hic: quia inuitantur ad delinquendum.

SVMMARIVM.

1 Successio habet uim solutionis, & eximit personam ab obligatione. & nu.3. Et habet uim solutionis, quando hæres nullum incommodum patitur. & nu.4.
2 Fideiussor, quis apud eundem pro eodem, esse nequit.
3 Contrahenda quæ impediunt, impediunt iam contracta.
5 Fisco succedente debitori, fideiussor ipso iure non liberatur, sed exceptio.ope.
Liberatio superueniens uni ex correis, non nocet mandatori, quando habet reū obligatum actione mandati.
6 Mandator tenetur insolidum, quando duo rei pro quibus mandauit, insolidum promiserunt, & contra eos insolidum habet actionem mandati.
7 Mandator contra fiscum, qui successit creditori contra ipsum agentē: quòd etiam hodie possit opponere beneficium diuisionis sibi competens ex persona reorum.
8 Culpa alterius, ex qua quis lucrum sentit, quando possit sibi opponi, tam agendo, quā excipiendo?
9 Confusio non habet uim solutionis.
10 Duo rei debendi, an uideantur inuicem fideiubere? remissiuè.
11 Accusator si superuenit inquisitione pendente, an debeat supersederi in inquisitione? remissiuè.
12 Accusatore bannito, proposita accusatione, reus non potest de banno opponere: licet ex forma statuti, querimoniæ bannitorum audiri non debeant.

LEX LXXII.

Uranius. ¶ Ista est bona lex, [c] & subtilis. & h.d. per cōfusionem, psona ab obligatione eximitur. & eius accessoriæ obligationes: secus in correis principaliter obligatis: quia in obligatione remanēt. h.d. vsq; ad.§. si ponamus. ¶ Et diuide. Primò ponit thema & q. & alleg. pro vna parte. Secundò, ponit quædam conferentia ad decisionem q. Tertiò ostendit Iurisconsultus dubitationem. & ponit decisionem. q. Quartò consulit mandatori de æquitate. Quintò loquitur qualiter contra correū pōt agi. Sextò, ponitur nouus casus.s. si creditor fideiussori succedat. Secunda ibi, & quid. Tertia ibi: sed cū duo rei. Quarta ibi, planè. Quinta ibi: cum altero autem. Sexta ibi: quòd
1 si creditor. ¶ † Not. vnam regulam, quòd successio habet vim solutionis,
2 ¶ † Item, φ apud eundē quis pro eodē non pōt esse fideiussor. ¶ † Itē no
3 φ successio eximit personam ab obligatione. ¶ Item no. φ quæ impediūt contrahenda, impediūt iā contracta. ¶ No. istum tex. qui dicit, aut sunt socij: aut non

pro aliquo, q vulnerauerit aliquē, & vulneratus moriat: ille verò aufugiat: nunquid, in aliquo teneat fideiussor? vide Bald. consil. cciiij. li.j. & vide quod voluit Ioan. andr. in addi. Spec. in rubri. de fideius.

a ¶ Pro Aurelio. Vide Bal. in.l. fideiussor. C. eo. tit.

b ¶ Si à reo.§. id, quod vulgò. pro syndicis. Syndicus non potest petere sibi caueri de indēnitate. quod tene mēti. & vide Bar. in auć. nouo iure. C. de pœna iu. qui ma. iudi. secus tamen in iudice. vt sing. dixit Bar. in l. si quis vxori. in §. si fugitiuum.j. de furtis. Adde, φ Paulus de cast. inducit etam contra socios, qui faciunt pacta, qđ si de maleficio venient condemnandi φ quilibet contribuat: quia tale pactum non valet. & quando valeat promissio indemnitatis p delicto, vide Bal. consilio cliiij. lib.iij.

POMATES.

c ¶ Id quod. nota non valere fideiussionem: vt quis teneaē pro alio maleficium committēte. Vide Bal. in.l. vt vim. ad fi.§. de iusti. & iur. Quid de iudice, si pmittitur sibi indemnitas per hanc.l. videtur φ nō valeat. vide Bar. in.l. si qs vxor de fur. Ang. hîc addit, quòd si dñs expulsus à suo castro cum vasallis rectè pmitteret illis indemnitatem armorū, & equorum: quia iustum bellū. vide Spe. in ti. de iudi. iiij. reponso.

c ¶ Bona lex. Vide glo. not, in.l. debitori. de pac.

* Pro concordia. Aduerte, qñ audiri non debet in iudicio bannitus, vl' vsurarius manifestus vigore statuti. Bar. sentit in.l. eleganter.§. si qs

post.ff.de condi. inde. ꝙ ista exceptio potest opponi post lit.conte. Contrarius tñ allegat in hac.l. vranius.circa fi. Tu dic in proprijs terminis non loquit Bar.in hac.l. vranius. sicut loquit in.d.§.si qs post. quia hîc quærit, nunqd posit pro seq accusatio proposita ꝑ illũ, qui posteà exbannit. & cõcludit quòd sic.cum sit iã cœpta,non tñ de nouo fieri. Et sic hic licet post lit.contest.hæc fortè allegetur:tñ nõ ob hoc repellitur, ꝙ post lit.contesta. &c. Sed quia fuit accusatio proposita ante bannum nec de directo loquitur,nec se fundat super lite contest. ergo non cõtrariat. Adde ad materiam, de qua hic per Paul. de ca.suo cõsil. cxlj.

POMATES.

a ¶ Sed istud. Et tenementi, si reus debendi succedit fideiussori: licet extinguat obligatio:non tñ extinguit hypothecaria.tex.est sing.secundũ Ange. hic in.l.cum quis. §. qui pro te.j.de solut.

b ¶ Confusio non habet. Adde glo. & Bart.in.l.si socer.sol.mat.& in l.hæres qui à debitore.§.fi.š. eod. dum quæritur,an successio habeat vim solutiõis: vel cõfusionis tm:& quando successio habeat vim solutionis,& quæ sit ratio:vide Bar.in l.si is qui pro emptore.de vsuca.in xxiij.colũ. Itẽ fallit in rei vẽdi.quę competit hæredi contra defunctũ: quia non confunditur secundùm Bal.no.j.l,si vxor C.de boñ. autho. iudi.possed.& ibi an confundantur. quo ad fideiussores. & hypothe-

4 cij:aut nõ. ¶ Et extra glos.op.† qa in versi.& quidẽ. dicitur quòd successio habet vim solutiõis:in versi. sed cum duo.ꝙ iure cõfusionis eximit ꝑsona.Solut. successio vim solutiõis habet, qñ ex hoc nullũ incõmodum patitur hæres: vt in ver. & quidem. Sed cũ essent duo rei,haberet incommodũ, si haberet vim solutionis successio: vt in ver. sed cũ duo.&.l.si ei. §.fi.š.de euic. ¶ Venio ad gl.dicitur hîc, ꝙ quæ impediunt cõtrahenda &c. ¶ Opp de.l. patre furioso. de his,q sunt sui vel alie.iu. &.l.pluribus.§.& si placeat.š.de verb.ob.So. hic fuit defectus causæ finalis: in cõtrarijs secus:vt plenè dixi in d.§.&si placeat. ¶ Opp.& nũc venio ad opp.fortes.dicitur hîc, ꝙ fideiussor, seu mandator põt eligere fiscũ insolidũ. contrà: quia fiscus non potest intelligi obligatus esse,cũ successio eximat ꝑsonã ab obligatiõe:sic ta-
5 lis mãdator nõ soluit pro eo. Huius† timore dicit gl.ꝙ fisco succedente debitori, fideiussor ipso iure non liberatur: sed ope exceptionis. sed hoc non est verum per.l.in oĩbus.j.de sol.vbi dicit, ꝙ obligatio ipso iure tollit successiõe. Veritas est dicit Ia.de ar. fateor, ꝙ ille non est obligatio, & pro eo non soluit: sed pro alio,si soluit:tamen contra illũ habet actionem mãdati: vt.j.prox.§.& liberatio superueniens vni ex correis,nõ nocet mãdatori,quãdo habet reũ
6 obligatũ actione mãdati insolidũ. ¶ Opp.† ꝙ mandator nõ posit agere cõtra quẽlibet insolidum:quia non fuit actũ:ergo &c.vt.l.reos.§.cũ in tabulis.š.de duo.re.So.dicit gl.eoipso, ꝙ ipsi promiserunt insolidum,apparet pro eis mãdatorẽ teneri insolidum: & sic insolidũ cõtra eos habet actionẽ mãdati. qđ
7 no. ¶ Exrta glo.opp. † hîc dicitur, qđ potest fiscũ eligere insolidum. contrà: quia duo rei habent beneficium diuisionis:vt in corpore de duo.re. & ex persona eorũ mandatores:vt.l.inter eos.§.duo rei.&.§. creditor.š.eo.facit no.per Dyn.in.l.si pupillus.š.de fideiusso. tu.Solu.dicit Dyn.&quidam habent, & quidam nõ quòd procedit secundùm iura antiqua: secus secundùm iura hodierna:quia imputet sibi,si
a non opposuit beneficiũ diuisionis.Sed istud[a] est verum,si mãdator vellet agere cõtra aliũ correũ, cui fiscus nõ successit:sed cõtra ipsum fiscũ secus: qa fisc' non potest obijcere culpã, ex qua lucrũ sentit:vt.l. cum in fundo. versi. ꝙ si mulier.š.de iure do.Non eñ põt dicere:debuisti mihi opponere beneficium diuisionis.Sed gl.in.d.ver. ꝙ si mulier.dicit, ꝙ agendo nõ possum culpã obijcere, ex qua lucrũ sentio, sed excipiẽdo sic. Et ita fiscus põt opponere excipiendo, ꝙ nõ petijt diuisionẽ: sed nõ est verũ per.l.
8 vendicãtem.&.l.seq.š.de euic.& qđ ibi no.† ¶ Vt autem intelligas, capias breuiter tria verba. Qñq; culpa alterius ex qua lucrum sentio,est causa actionis meæ:& tunc nõ possum sibi opponere agendo vt.l.cum ĩ fundo.§.ꝙ si mulier.š.de iure do.l.nupta §.j.š.so.ma.Quandoq; culpa est causa exceptionis meæ:& tũc aut est commissa circa illam actionem, contra quam volo sibi exceptionem opponere: & tunc possum opponere:vt.d.§.ꝙ si mulier.in gl.quę sic debet intelligi. Aut est commissa illa culpa circa aliud, quàm circa actionem, ex qua agis: & tunc non possum obijcere culpã,ex qua lucrũ sentio: vt l.vendicantẽ.š.de euic. Vel veri',& breuius dic: aut culpam ex qua lucrũ sentio,volo obijcere alicui ad consequendũ:vel retinẽdũ illud lucrũ, qđ inde pcepi,& possum: vt in vsucapiõe.& præscriptiõe,quæ perimunt actionẽ,& exceptionẽ. & ita loqtur glo. in.d.l. cũ in fundo. Aut habito illo lucro occasione illius culpæ, volo ad aliud cõtra te agere:vel excipere: & nõ possum. vt.d.§.ꝙ si mulier.& gl.in.d.l.vẽdicãtẽ.& sic debet intelligi, qđ.š.dixi. ¶ Venio ad gl.mag.& cõtra illud, qđ dicit insolidũ agi,si nõ est socius, obstãt tres regulæ. Pria est qa bona fides nõ patitur,ꝙ bis idẽ exigat. Modo fisc' habebat solidũ succedendo. Itẽ nũc habebit à socio solidũ:habebit ergo bis idem. Alia est regula, ꝙ tenetur cedere actionẽ cõtra correũ cui successit:qđ nõ põt:ergo repellit exceptione:vt.l.Stichũ.§.pen.&.l.Modestinus.j.de sol.& iste tãgunt in. gl. Extra gl.est alia regula, qđ si soluo solidum medietatem repetam à cõsocio,actione neg.gest.vt.l.j.& ibi no.C.de duo .re.

Ergo obijciã fisco, ꝙ non põt me conuenire insolidũ.cũ possum ab eo repetere. Huius contrarij timore dicit gl. ꝙ de rigore dicit verum tex.sed de æquitate obstat exceptio. ¶ Sed cõtra hoc opp. qa si hoc esset verũ:tunc idem esset in casu,qñ sunt socij: quia de rigore tenent insolidũ.s. quia socij: & potest repetere:tunc de æquitate pro parte cõuenitur. Hui'
c contrarij timore,dicit Roge.ꝙ nõ est differentia,nisi qa magis apertè habet actionem socius: ꝗ si nõ esset socius. Quid dicemus?certè durũ videt mihi, ꝙ tantus homo quãtus Pau.Iurisconsultus qui fuit author hui'.l.loqueret ita stultè. Et ideò dico, ꝙ hîc loquitur, qñ erant duo rei debendi, ex cã lucratiua. & sic nulla regula obst. Nã non ob.prima, quia per successionem nõ videtur habere solidũ:quia non habet vim solutionis:vt dixi. Itẽ nec secunda: qa nõ debet cedi actio:vt dicã.j.ti.ij.l.Modestinus. ¶ Itẽ nec tertia regula:quia non potest repetere:vt.l.in lege falci. hoc esse seruandum. š. ad.l.fal.Sed huic ob.ista.l.in prin. quæ loquitur, quãdo duo rei sunt ex cõtractu mutui:ergo nõ ex causa lucratiua. Sed rñdeo, ꝙ licet quæstio proponat in duobus reis ex causa mutui:tamen ab illo ver.sed cũ duo.loquit generaliter in duobus reis ex cã lucratiua:& sic non refertur ad casum ꝑpositum. Et si vis dicere, ꝙ ad ꝑpositũ primũ casum refertur, dic ꝙ hæc pecunia tota peruenit ad illũ correũ, cui fiscus non successit:& sic dictæ regulę nõ obstant eadẽ ratione. ¶ Vlterius, contra prædicta op.nam legata liberatione, acceptilatio facta vni ex duobus reis socijs,prodest alteri in totum:vt.l.iiij §.nunc de effectu.suprà de liberis lega. Quare non successio, quæ loco solutiõis habetur. Itẽ sñia absolutoria prodest alteri:vt.l.si duo.š.de arbi.& sic confu
9 sio.Solu.dicit† glo. ꝙ cõfusio non habet [b] solutionis
b vim.sed istud non declarat:quia pactũ factum, vni non habet vim solutionis: & prodest alij in totũ:vt l.eandem.§.j.š.de duo.re.&.l.iiij.§.nunc de effectu š.de li.le. Vñ aduerte, dixi tibi in.l.ex duobus reis.š. de duo.reis.ꝙ eatenus, quatenus socius põt repetere à socio liberato, eatenus sibi prodest pactũ:vt.l.eand.§.j.š.de duo.reis.& facit.d.l.iiij.§.nũc de effectu. de lib.leg. Modò ad ꝑpositum qñ sunt duo socij, si vni est factum pactũ, siue ab alio petat dimidia, siue etiã vnus denarius, partẽ istius, quod soluit repetet à socio:qa omne cõmodũ,& incõmodum, debet esse cõe:siue sint socij oĩm bonorũ, siue illius obligationis tm.& illud verũ qñ accidit durãte societate: hic verò ista cõfusio fit post mortẽ:& sic societate finita.meritò partẽ petet à socio. Nã cum societate finita,non põt cogi cõmunicare id, qđ exegerit. Solùm eñ illud exigit, qđ ipsi,qui cõuenitur, soluendo in diuisiõe obuenit.&ideo puto, ꝙ si facta diuisione inter correos vni fiat pactum, illud nõ prodest alteri ĩ
10 parte, quæ sibi obuenit soluenda. ¶ † Vltimò hæc lex inducitur ad plures qstiones. Primò inducitur per gl.an duo rei debẽdi, videantur inuicẽ fideiubere:dixi vobis.š.de duo.re.l.reos.in prin. ¶ Quærit
11 Dy.† hîc, si pẽdẽte inquisitione, superueniat legitim' accusator:an debeat supersederi in inquisitione? Et videt, ꝙ sic,ꝑ istã.l.ibi:vt queadmodũ &c. & de hoc per Dy.in.c.factum legitime.aliàs actus legitimi.de reg.iur.lib.vj.& dicã in.l.si maritus.§.j.de adul.& p
12 Cy.in.l.ea qdem.C.de accu. ¶ † Deinde quærit Dy.
c qdam accusauit[c] alterũ:deinde fuit exbãnitus. Modo iste accusatus dicit, ꝙ sup accusatiõe sua facta per exbãnitũ,nõ debet ꝑcedi p formã statuti, quo cauetur, ꝙ qrimoniæ exbãnitorum nõ audiatur.& videtur, ꝙ nõ posit ꝑcedi.per istũ tex.ibi,vt quẽadmodũ incipere &c.&.l.post finitam.š.de suspec.tu. & l.hos accusare.§.hoc bñficiũ.j.de accu.&.l.iij.§. pe. š.de libe.agno. ¶ Econtra videtur, ꝙ posit procedi postq; iudiciũ est iam inchoatũ:vt.š.de iurisdi. om. iudi.l.cũ quædã puella.& ita qdã habẽt istã. quæsti. insolutã. Tñ vr mihi, ꝙ sit casus in.l. neganda. q accu.nõ pos.&.l.is,qui reus.j.de pub.iudi.vbi accusatione de nouo non põt dare deportatus:sed antiquã prosequi. Ad contraria respondeo, primò, non ob. l.ista: quia hîc superuenit defectus in causa finali:in quæstiõe proposita superuenit defectus in persona. i.in accusante,non in causa finali:quia non desinit de

cas.& qñ successio habeat vim solutionis,vide Paul. de ca.consi.cclvij. inci.notãdum est ad euidentiam.

c ¶ Quidã accusauit.si Titius accusauit Seiũ,posteà Titius fuit bãnit' post accusationẽ: vtrum posit procedi super accusatione stante statuto, ꝙ bannit' non audiatur. & Bart. hîc tenet, ꝙ potest procedi. & ꝑ consequens tenet ꝙ exceptio, ista, ꝙ bannitus non debet audiri,nõ potest opponi post iudicium ĩcœptũ vt in.q. ista: secus ante. Sed aduerte qa Bar.tenet contrarium. s.ꝙ posit in quacũq; pte iudicij opponi.in l.eleganter.§.si qs post.de condi. in debi.in ver. qñq; exception non purgatur per cõtestationẽ. quod no.& reperitur in hac materia notabile cõsiliũ Frã. de al. ccxxx. & de hac q.per Ange.in.l. is q reus.in princ. de publi.iud.& p Imol.in.j.char.& per Bald.in.l.j.in xvj.col.C.q accusa.nõ pos.& vide quę no. Bar. in.l. hos accusare .§.j. j.de accu. & Bal. in.l.cũ mulier .in vlt.colũ.š.so.ma. & caue ad Bar.in d.l. hos accusare. §.j.fit contrarius hic dictis.adde ꝙ Pet.de anch.in.c. cum iter. de exe. dicit idem in excõmunicato esse, qđ dicit Bar .hîc in bãnito:sed secũdũ Io.an. fortè diceret contrariũ esse verius. nihil tñ allega. Ita dicit esse in.c.j.de accusa.& ibi p abb. Adde quòd Pet. de Ancha.consil. ccccvij. tenet, ꝙ stante statuto, ꝙ stetur dicto denũtiatoris, ꝙ si post denũciationẽ fuerit bannitus denũciator, ꝙ eius dicto,non sit danda fides.allega .inter alia hanc . & ad

hoc vide Io.an.in addi.ad Spec.in ti.de accusatore.ver.excipitur.
a ¶ Nouatio.& do tex.de cuius intellectu vide Bar.in.l.singularia.ff.si certum pet.& alleg.Imo.in.l.scire debemus.de verbo.oblig.Adde tamen ꝙ non videtur posse fieri nouatio per pactum nudum ex interuallo interpositum.l.si ex pretio.& ibi Bar.C.si certum pet.licet hic dicatur, ꝙ sufficiat, quod oriri possit naturalis obligatio. & ad Bar. hîc. & ad prædicta adde Paul. de ca. in.l. delegare. la.j.j.eod.

b ¶ Contrarium. ego dico. Et quòd nouatio fiat per aliū cōtractū sequtur Bart. hîc. hoc etiā tenet Ludo. Bolo. in cōs. lix. col.iij. versi.addit etiā aliud. & do. Maria Soci.ī cōs. xxj. col.iij. versi. nec obst.si diceretur, ꝙ Bart.

c ¶ Quid si seru⁹. Adde text.in.l.in personā.§.j. cum ibi no.s.de pact.

POMATES.

d ¶ Contraria loquūtur. Quis dicatur proximus infantiæ, & quid in causa delicti: vide Bald.& Mod. in.l.excipiuntur. s.ad Silla.

e ¶ Proximus infantiæ. Quis dicatur proximus pubertati. vel infantiæ: vide de despon.impuber.in c. continebatur. per Bald. in.l. si quis in tantam.in ij.colum. C.vnde vi. gl. & ibi Bald. in.l.fi.C. de infan. exposit. & cum theorica Bartoli hîc transit Ang. in.l.properandū. §.& si quidem.C. de iudi. & ibi etiā Bal. in .j.col. hoc sequitur. per Bal. in repetit.c.si pater.in.viij. col.vbi pulchrè. de testi. lib.vj.& dicta per Bar.hîc limita, vt per Bal.& Ro.in in.l.excipiunt. ad silla.pillum text.

f ¶ Nil facit.qa ibi dicitur qs sit ꝓxi mus pubertati.& ibi no.Bartol.

g ¶ Aliā solu. vtrū ex cōtractu minoris absq; decreto naturaliter obligetur.Adde quod ipse not.in.l.cum lex.s.de fideiussoribus.& quod not.Baldus in.l.non dubium.C.de legib. in.xj.col.per Cyn.in.l.j.C.de inuti.stipu.& tex.& quod ibi Bar.in.l.si pupillus.s.de conditio.indebi.quod not.Adde quæ posui in aut.sacramenta puberum.& in.d.l.cum lex.

lictum esse.licet accusator sit exbannitus.Nec ob.l. hos accusare.§. hoc beneficio.j. de accu.quia ibi superuenit beneficium accusato.quo potest vti:sed in quęstione ꝓposita vtiꝫ ex banno accusantis: qđ nō licet per iura.s.alleg.Nō ob.l.iij.§.fi.s.de lib.agno. &.l.post finitā.s.de suspect.tuto. quia ibi superuenit defectus in causa finali, vel materiali: vt dixi.s. eo.de verb. ob.l.pluribus.§.& si placeat.

Si ponamus. ¶ Pactum factum vni ex correis, non præiudicat mandatori.h.d. ¶ Oppo. quia imputet sibi mandator, si soluit:vt.l.si fideiussor. in prin.s.man. Solut. dicit gloss.hîc mandator, seu fideiussor fuit ignorās: secus si sciens:vt in contrario.vel fuit pactum personale.Sed tex.aliter soluit.Dic ergo, ꝙ hîc fuit factū pactum vni ex correis debendi : ita ꝙ non prodest alteri reo,& fideiussor soluit pro eo qui remanet sic obligatus& habet actionem etiā contra liberatum per rationem in text.quia non poterit auferre actionem mandatori,qui contemplatione vtriusq; intercessit:vt.s.proxi.dixi.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum potest per alium impleri,si in eo uenit dari.*

Placet. ¶ Iste.§.habet duas lecturas.No. secundam, quòd mandatum † potest
1 impleri per alium.Quod procedit in casu.§.nostri quando in mandato venit dari,qđ per alium potest explicari. C. de cadu tol.l.vna.§.ne autem. secus, si fieri:vt ibi.

LEX LXXIII.

SI fideiussori. ¶ Acceptilatio facta fideiussori,qui in obligationē nō incidit, nō prodest debitori.h.d.

SVMMARIVM.

1 *L.j.s. de in litem iurando, quòd non habeat locum in stipulatione,iudicatum solui.*

LEX LXXIIII.

CVm procurator. ¶ Cōtumacia rei non auget obligationem fideiussoris.h.d. Lex loquitur in fideiussore rē ratam haberi. Quid in fideiussore iudi. solu. & an si iuretur in litem contra eum,an intelligaꝫ in eo,quòd crescit illa accusatio,propter iuramētū? gl.in.l.j.s.de
1 in lit.iurā.dicit, quòd sic. Ego reprehēdo gl†.per.l. iudicatū solui stipulatio.expeditam.j.iudi. Solu.sed sustinendo eā: dic,quandoq; iuratur in litē in actione bonæfidei: & tunc non datur, nisi vna sententia: & tunc ad id, qđ in illa prima deuenit,tenetur fideiussor:vt. d.l.iudicatū solui. facit qđ no. de act. ēp. l.j.in prima gl.mag.Quandoq; feruntur duæ sententiæ:& tūc fideiussor teneꝫ ad id,qđ deuenit ī priā: forsan intercesserit etiā in secūdo iudicio.

De noua. & delega. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Pupillus sine tutoris authoritate,obligatur naturaliter:& qualiter hoc intelligatur?& nu.7.*
2 *Obligatio præcedens quando poßit nouari per ciuilem tantum?*
3 *Nouatio præcedentis obligationis potest fieri,nedum per stipulationem,sed etiam per alium contractum.*
4 *Seruus promittere potest animo nouandi,quando promitteret ex causa peculiari,& non esset intercesio.*
5 *Actio ciuilis tendens ad eundem effectum, ad quem obligatio iurisgentium,illam tollere potest.*
6 *Proximus pubertati in masculo, dicitur qui est in decimo anno cum dimidio:fœmina in nono anno cum dimidio.*
8 *Infans nec infantiæ proximus,nec pupillus contrahens cum tutore:nec prodigus cui bonis est interdictum:nec minor,nec mulier prohibiti per statutum contrahere, cur non obligentur naturaliter?*
Adultus contrahens,quando obligetur ciuiliter & naturaliter?
Adultus non obligatur ciuiliter,nec naturaliter,quando à iudice est interdicta administratio.

LEX I.

a NOuatio. [a] ¶ Priò dicit, quid sit nouatio. Secūdò vnde dicatur. Tertiò qualis debet esse obligatio nouata. Quartò qualis debet eē obligatio nouans. Secūda ibi:nouatio enim. Tertia ibi:illud. Quarta ibi:dū modo. Prima & secūda pars nō egent summario. Tertia, & quarta breuiter hoc dicunt. Per sequentem obligationem etiam naturalem tātùm, nouaꝫ præcedens qualiscūq; obligatio fuerit h.d. ¶ No.j.qd sit nouatio.Secundò vñ dicaꝫ.Item no.qđ naturalis nouat
1 præcedentē.Itē no.† ꝙ pupillus sine tutoris authoritate naturaliter obligatur. ¶ Opp.primò,qa nouatio est stipulatio:ideo debuit diffinire nouationē,prout stipulationē:vt.l.v.§.stipulatio.s.de verb.ob.Sol.nouationē vocat hîc,nō ipsum contractū,scilicet in mō sciendi:sed effectum ipsius,secūdū gl.& istud diffinitur hîc. ¶ Opp.j.e.l.aliam. Sol. ibi loquitur de noua-
2 tione necessaria:hîc de voluntaria. ¶ † Quæro, vtrū præcedens obligatio possit nouari per ciuilē tantum.& glo.dicit ꝙ non:qa ciuilis fit ex stipulatione,quæ habet consensum:& sic naturalem parit.l.j.in fi.s.de pa.Sed gl. nō bñ dicit:qa possibile est, ꝙ ciuilis tātū noueꝫ:qa teneris ad cētū sub spe futuræ numeratiōis:& inde est añ bienniū obligatio ciuilis tantū: secundū gl.nostram:vt no.C.de iur.& fac.igno.l.cū quis.&.s.de cōdi.inde.l.j.& iō si interim ꝓmitto illa cētum,sub spe futuræ numerationis,etiam per ciuilem nouatur prima.& nihil repugnat.Dat gl.aliud exemplū,per quod li. cōtest.fit nouatio,p ciuilē obligationē tantū:vt.j.eo.l.delegare.sed certè p li.contest.inducitur nouatio necessaria:& de illa non loquitur hîc. sed dicā j.eo.l.aliā. Qñq; fit per li.contesta.nouatio voluntaria:qa voluntariè cōtestaris litem.de qua loquitur.j.eodē.l.delegare. In ista etiam est consensus: & sic etiam naturalis obligatio subest:vt doc.dicunt in.l.j. C. de iudi. Sed
3 quæro,† an per aliū contractū possit fieri nouatio præcedētis obligationis, q; p stipulationē?& videꝫ ꝙ nō.per.l.itē illa.in fi.s.de constit.pecu.vbi in-
b teruentu nouæ personæ in cōstituto nō fit nouatio. Contrarium [b] ego dico,& do tex.quē nescio alibi:vt.l.si mādato meo.§.fi.s.manda. Tñ hîc est plus:qa per stipulationē præsumebatur nouatio in aliis:als nō præsumebatur,nisi hoc ageret:vt.l.item illa.in fi.s.de cōsti.pecu.&.l.si mandato meo
4 §.fi.s.māda. ¶ † Quæro,quid si seruus [c] ꝓmittit aīo nouādi,an noueꝫ pri-
c ma? gl.dicit qđ nō:qa cū sit intercesio:nō obligaꝫ ciuiliter,nec naturaliter vt.s.ti.j.l.seruus inscio.&.l.seq.De hoc habes tex.insti.q.mo.tol.ob.§.præterea.vñ puto, ꝙ si nō eēt intercesio:vt quia ꝓmitteret ex cā peculiari, ꝙ
5 tūc fieret nouatio. ¶ † Quæro,quomodo stipulatio,q̄ est actio ciuilis, pōt tollere obligationē iurisgentiū:vt.j.ti.ij.l.an inutilis.§.acceptā.&.l.si acceptolatū? dic ꝙ actio iuris ciuilis,q̄ directè tendit ad perimendū obligationē nō pōt eā tollere:sed actio ciuilis tendens ad eundē effectū, ad quē obligatio iurisgētiū,bene potest tollere.& sic est mirabilis ꝓditio:vt no.insti.q. mo.tol.ob.§.itē p acceptilationē.in fi.§.per gl. ¶ Venio ad ver.illud. Op. s.de condi.indeb.l.qđ pupillus.&.l.pupillus,de ac.& ob.Huius cōtrarij timore sunt in gl.plures solu.Vna est, ꝙ hîc loquiꝫ in pupillo,q est proxi-
d mus pubertati:siue sit locupletior,vel nō.Cōtraria loquunꝫ, [d] si est proxi-
e mus infantię: [e] vel infans.& dic,† ꝙ ille diciꝫ ꝓximus pubertati,q habet.x.
6 annos & dimidiū:qđ intelligo in masculo.In fœmina verò ī.ix. annis cū dimidio dr ꝓxima pubertati.Nā cū infantia duret vsq; ad.vij.annos: vt.C. iure deli.l.si infanti.Illud quod superest ad pubertatē diuiditur p mediū: & sic apparebit,an sit proximus infantiæ,vel ꝓximus pubertati.Ita dicit gl.j.de re.iur.l.pupillū.in princi.& insti.de inuti.stipu.§.sed qđ diximus. Alibi videꝫ dici aliter:vt.l.nō tm̄.s.de excu.tuto. ꝙ ꝓximus pubertati,est ꝓxim⁹ p sex mēses:sed in alio casu ibi loquiꝫ.Starē huic gl.alius tex. est in l.iij.§.pe.s.de li.exhi.quæ prima facie videꝫ cōtra prædicta. Sed si bene in-
f spiciatur nil facit. [f] Dicit gl.in hoc bñ:sed in solutione contrarij non bñ dicit per.l.pupillus.s.de auꝫ.tu.vbi etiā proximus pubertati, nō obligaꝫ na-
g turaliter. Dat glo.aliā sol. [g] qa aut peruenit aliquid ad eū,& tenetur naturaliter:als secus.Quod nō placet:qa tūc tenetur ciuiliter,& naturaliter:vt.l.si pupilli.j.de solu.& cōmo.l.iij. ¶ Alij dicunt,vt Mar. ꝙ vtrūq; reqriꝫ.s. ꝙ debet esse ꝓximus pubertati,& locupletior:sed nō bene dicūt: qa tūc teneꝫ ciuiliter,& naturaliter:vt.d.l.si pupilli.&.l.iij.in princi.s.cōmo.Alij dicūt aliter:aut pupill⁹ habet tutorē:& pōt obligari naturaliter, cū distinctiōe tñ.Aut nō habet tutorē:& non pōt naturaliter obligari.ita not.C.de inuti.stip.l.fi.sed nō placet.qa qñ nō habet tutorē,facilius debet posse obligari.ar.l.si curatorem.C.de in inte.resti.Vñ alij antiq aliter dixerunt:scilicet ecōtrà.Aut pupillus habet tutorē:& non pōt sine eo naturaliter obligari.vt dictis.ll.Aut nō habet,& pōt obligari naturaliter:vt hîc. arg.d.l.si curatorē.istā opi.sibi appropriat Iaco.de are.sed fuit antiquorum:vt refert gl.ī.d.l.pupill⁹ nec velle.j.de re.iu.Sed ista opi.est cōtra casum.l.fi. in pri. s.de iure.Nō ob.qđ diciꝫ, ꝙ ęqparaꝫ ꝓdigo:vt.d.l.si curatorē habēs.qa nō est verū in oībus.Nō ob.qđ diciꝫ, ꝙ secūdū hoc cōtract⁹ pōt valere iure retētiōis,si solueretꝫ:qa in hoc pupillo succurriꝫ,p.l.interdū.s.de cōdi.inde.nō ob.si dicis, ꝙ dādo sibi curatorē vr̄ sibi interdicta administratio:vt.j.
7 de.dicā.vera ergo † sol.est quā ponit gl.tua hîc.& in.d.l.pupill⁹ nec velle.j.de reg.iur.

a ¶ Plus oblige-
tur. vide Cyn.in
d.l. si curatorem
habens. &; quod
not. Bal.in.l. po-
tuit. in.x.q.C. de
iur.del.
¶ Adde, an inter
pupillũ & cura-
torem posit fieri
cõpromissum?&
an inter adultũ, &
curatorẽ? Bal.cõ-
sil.cccxliiij. lib.j.

POMATES.

b ¶ L. si curatorẽ.
Not. ex istis ver-
bis Bar. ꝙ mino-
ri.xxv.ãnis ꝓdi-
go, nõ est interdi
cta administratio
bonorũ ipso iure,
dũ; dicit, ꝙ si ei p
iudicẽ interdictũ
est, ꝙ nõ obligat̃:
ergo si nõ esset in
terdictũ, bñ obli-
garet̃. Et hãc etiã
opi.tenet Bald.in
c.j.§. itẽ sacramẽ
ta .in vlti. verbis
de pa. iura. fir. &
ꝓ ea cõsuluit Fe-
de.cõs.suo.xxxj.
& est pro ista op.
text. in.l. patri ꝓ
filio. in prin. ff.
de minor.ibi. dũ
dicit, si vocat⁹ sit,
cũ merito debeat
interdici: ergo si
debeat interdici
nõ erat ĩterdictũ.
& dum dicit etiã
ꝙ prẽstãda est in
integrum restitu
tio ergo valebit cõ
tractus.

regu.iur. vt. distinguat̃ sic. Aut pupill⁹ est infans, &
nõ obligat̃ ciuiliter, nec naturaliter: etiã si aliquid p
ueniat ad eũ: vt.l.cõtraria, secũdũ gl. Quod intellige
quod nõ tenetur actione ex eo contractu: sed condi
ctione sine causa: vel ad exhibẽdũ: vt.s.commo.l.iij.
& qđ ibi not. Item, qđ dico de infante, intelligo de
proximo infantiæ: vt instit. de inuti. stipu. §. sed
quod diximus. & not. in.d.l.pupillus, nec velle. Si
verò est maior infante, proximus pubertati: tunc si
promittat suo tutori, nec ciuiliter, nec naturaliter
obligatur: vt.l.pupillus.de autho.tut. secundùm gl.
Quod intellige, nisi sit locupletior: vt ibi patet. Aut
promittit aliis sine tutoris authoritate: & tunc obli-
gatur aliter: vt hîc.& insti.qui.mo.tol.obliga.§. præ
tereà. secũdùm gl. Quod intelligo indistinctè, si sit lo
cupletior, vel nõ: habeat tutorẽ, vel non: vt.s.de iure
iuran.l. fi.s.ad.l.fal.l.si pupillus. quãdo di.lega.ce.l.
cum illud.§.j.ad Treb.l. si eius.j.titu.j.l.in numera
tiõibus. & si esset locupletior, obligaretur ciuiliter:
vt dicit hîc glo.in fi. Si autem promisit cum tutoris
authoritate: & tunc obligatur ciuiliter, & naturali-
ter. sed potest restitui secundùm glo.vt.l. impube-
res.s. de autho.tuto. scđm gl. prædictã, quæ dicit
pupillum teneri ciuiliter, & naturaliter. Intellige:
nisi promissio sit facta de re, cuius alienatio sit inter
dicta: quia tunc nec ciuiliter, nec naturaliter obliga-
tur, sine decreto: vt.l. si ad resoluenda. C. de prædi.
8 mi.Rõnẽ.j.dicam. ¶ † Quæro de ratione prædicto
rum. Respondeo, infans & infantiæ proximus non
obligatur naturaliter: quia deficit consensus. Pupil-
lus, si promittit suo tutori, non obligatur naturali-
ter: quia prohibitus est tutor talẽ promissionẽ reci
pere, imo punitur: vt.l.nõ licet.de cõtrahẽ.emptio.
& no.C.de contrahen.emp.l.cum ipse. Vide lex re-
sistit contractui: & non nascitur ciuilis, vel naturalis
obligatio: vt.l.si non sortem.in prin.s.de condi.in-
de. Et ista est ratio, quare ille, cui est interdictũ bo-
nis non obligatur naturaliter : quia ei est interdi-
ctum. & sic lex resistit huic contractui, seu præscri
ptum iudicis factum authoritate legis: sed pupillo
non est interdictum contrahere per legem, vel per
iudicem: sed lex eorum contractibus non assistit.
Item iudex sibi dando tutorẽ non interdicit ei ad-
ministrationem, sed supplet defectum ætatis: &
hoc principaliter agitur, vt suppleat defectum, qui
est natura: non vt inderdicat ei, quod naturaliter po
test. vt.s.de tut.l.j. Et ideo in casibus, in quibus lex
resistit eorum cõtractibus, vt in alienatione, cõuen-
tione, & promissione rerũ immobiliũ dico, ꝙ na-
turaliter non obligatur: quia hoc eis interdicitur: vt
d.l.si ad resoluendã.C.de prædi.mi.argu.s.de cõdi.
indeb.l.si nõ sortẽ.§. fi. Et ideo dico, ꝙ si ex forma
statuti alicuius ciuitatis esset prohibitũ, ne pupill⁹,
vel alius minor cõtraheret sine solẽnitate certa: vel
si esset facta prohibitio ex parte cõtrahẽtis cũ eo:
vt si statutũ esset, ꝙ nullus cõtrahat cũ minore, nisi
tali modo: quod tũc ex tali contractu pupillus, vel
minor non obligatur naturaliter per ea, quæ dicta
sunt, quando pupillus contrahit hîc cum tutore: &
per alia de contractu interdicto à lege. ¶ Prætereà
prædicta probantur alia ratione: quia quando in sti
pulatione, vel contractu venit id, cuius commerciũ
est interdictum ei, cui promittitur, non contrahi-
tur obligatio naturalis: vt.s.de act.& oblig.l.j.§. si
id, quod. & ibi gl. Idem si est interdictum commer
cium. hoc est alienatio ex parte promittentis: vt.d.
§.si id quod. & in glo.& qđ dixi.s.in prodigo. Nõ
ob.l.multũ.cũ si.s.de ver.ob. quia ibi loquitur quã
do promissori nõ est cõmerciũ: hoc est, nõ potest
emere, nec sibi acquirere. Eadẽ ratiõe si est prohi-
bitus vẽdere. Ad qđ facit: quia faciẽdo cõtra prẽce-
ptum.l. peccat mortaliter: & sic non tenetur id ob-
seruare de iure naturali, & diuino: vt dixi .s.tit.j.l.si
qs ꝓ eo.in prin. Idẽ dico in mulieribus, & aliis, qui-
bus ex statutis terrarum interdictum est cõtrahere.
vnde est aduertendũ qualiter verba cõcipiantur: vt
9 s.ti.j.l.cũ lex. ¶ † Quæro, qđ iuris in adulto? gl.dicit
aut habet curatorẽ: & idẽ ꝙ in pupillo: aut nõ: & tũc
tenet̃ ciuiliter, & naturaliter: licet posset restitui: vt
l.puberes.s.de verb.obli. ¶ Sed cõtra.C.de in integ.
resti.l.si curatorẽ. vbi æquiparat̃ ei, cui bonis est in-
terdictum. Quod quidã tenent, qđ mihi non pla-
a cet. ꝙ plus obligetur [a] pupillus, quã adultus curato
rem habens. Dico ergo ꝙ per dationem tutoris, vel
curatoris, nõ interdicitur alicui administratio, & po
testas administrandi, quam habet de iure naturali:
vt.s.dictum est in pupillo: sed tollitur fomentum,
quod dabatur à iure ciuili. Sed quando bonis expsè
interdicitur, tunc tollitur omnis potestas: vt.d.l. is
b cui bonis. Nec obst.l.si curatorem. [b] quia æquipara-
tur prodigo, quantum ad ciuilem obligationem. Pu
to tamen, ꝙ si iudex interdiceret pupillo, vel adulto
administrationem ex causa. quòd tunc non obliga-
retur ciuiliter, vel naturaliter . ¶ Vidimus qualiter
obligetur pupillus ex contractu, quid si ex dolo? &
non est dubium: vt.l.j.C.si aduer.delic.&.l.j.§.an in
pupillum.s.depo. ¶ Quid in culpa? dic vt in glo.ha-
buisti in.l. ij.s.tit.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio hodie fit ope exceptionis, ubicunq; olim fiebat tacitè.*
2 *Instrumentum, si continet, quòd Titius promisit Seio centũ pro tali causa, computato omni alio instrumento: tunc inducitur nouatio.*
3 *Nouatio qualiter tacitè fiat? remissiuè.*
4 *Actio in rem, an possit nouari? remissiue.*

LEX II.

OMnes res. ¶ Omnis obligatio
potest nouari, si ta-
men hoc agatur. Dicitur hic, dummo-
dò, hoc agatur qualiter intelligitur aga-
tur? Dicit glos. siue tacitè, siue expressè: vt insti. qui.
c mo.tol.obl.§. prætereà. sed contra.C. [c] eo.l.fina. Sol.
1 dicit. gloss. † ꝙ hodie expressè debet agi. dicit tamẽ,
ꝙ vbicunq; olim fiebat nouatio tacitè: hodie fit ope
exceptionis. Istam gloss. habeo pro vera. Idem tenet
gloss. C.eod.l.fina.& Azo in sum.huius titu. ¶ Dici
tur hîc, ꝙ erunt obligatiões duæ. Quæro, an vtraq;
sit efficax? dic, vt dixi in.l.qui bis.s.de verb.obl.per
Iac.de Are. Et qualiter fiat nouatio, dabo materiam
2 in.l.pe.j.de præt.sti. ¶ † Hic tamen quæro, dicitur
in instrumento. Titius promisit Seio cẽtum ex tali
causa, computato in hoc omni alio instrumento:
vtrum ex hoc videatur facta nouatio præcedentiũ?
d puto, ꝙ sic. [d] per.d.l.fina.C.eod.& argu.s.de leg.iij.l.
3 Paulo Callimacho.§.j. ¶ † Sed quæro, qualiter fiat
tacitè? Dic vt dixi.de verb.obl.l.qui vsumfructum.
4 & dicam in.d.l.penul.j. de præto.stipu. ¶ † Quęro,
vtrum actio in rem possit nouari? dic, ꝙ sic: vt.j.titu.
ij.l.& vno.§.primo. Quæro, nũquid id, quod venit
per officium iudicis, nouetur? dicam infrà eodem.l.
emptor.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus, ut conueniri, & exigi possit, requiritur, quòd sit effectus locupletior.*

LEX III.

QVi bonis interdi-
ctum. ¶ Quæro, quid si nec meliorem,
nec deteriorem suam conditionem fa-
cit? Glos. dicit, ꝙ valet: vt.j.de solu.l.in pupillo.&.s.
e de dolo.l.non debet. Contra.gloss. [e] habetis.j. eod.l.
nouare. Dyn.tenet istam per.l.quam alle. Sed con-
tra istam determinationem facit gloss.s.eod.l.j.Sol.
1 aut † quæritur de pupillo conueniẽdo, & exigendo:
& tũc requiritur, ꝙ verè sit locupletior: aliâs si quid
ab eo exigeretur, efficeretur pauperior: & ita loqui-
tur illa gloss. Aut quęritur, an sit locupletior quo ad
alia: & tunc sufficit, quòd non sit pauperior : vt hac
gloss.&.l. alleg.in ea.

SVMMARIVM.

1 *Petere nemo debet id, cuius contrarium non esset postulaturus.*
2 *Vsusfructus non potest delegari, nec cedi actio.*

LEX IIII.

SI vsusfructus debi-
torem. ¶ Ista lex est subtilis. In obliga-
tiõibus, quę cõtrahunt̃ sup rebus insepa-
rabilibus à persona, non cadit vera delegatio. h.d.
Secũda Bar. super Di.No. LLLL iij

c ¶ Sed contra .C.
De veritate huius
gl. vide quæ dixi
in.l.qui vsumfru
ctum.de ver.obl.
Adde tu, ꝙ con-
tra Bart. hic tenet
do. Alex.in cõsi.
x.co.iij.ver.& eo
dẽ modo. in.ij.vo
lu.& in cõsil.xiij.
maximè in.ij.col.
eo.vol .& do.Ma
ria.Soci.in consil.
xxj.col.ij.ver.ve-
rũtñ prẽdictis nõ
obstantibus, nisi
ex aliquibus con
iecturis appare-
ret, partes hîc vo-
luisse, & ꝙ fiat no
natio ope exce-
ptiõis, in casibus,
in quib⁹ olim fie
bat ipso iure, qñ
verisimile est, ꝙ
voluerit nouare,
tenet Cor. in cõs.
xxxiij.col.v.ver.
& theorica est in
ij.volu.

d ¶ Puto ꝙ sic. fa-
cit qđ no. Bar.in
l.planè el.j.§.j.ff.
de leg.j.& cũ Bar.
trãsit Ange.in .l.
qui vsumfructũ.
de verb. obli.vide
ibi. Vtrũ aũt hy-
potheca nouetur.
dic, vt in.l.credi-
tor.in prin.& ibi
p Bart. ff.qui po.
in pig.hab.

e ¶ Cõtra gloss. Et
ista fortè glo.vide
tur verior: qa tex.
hic dicit, ꝙ stipu-
lator debet facere
meliorem condi-
tionẽ suam . quã
non põt dici face-
re : nisi lucret̃. Itẽ
tenẽdo istam gl.
nõ debet subaudi
ri ad text. maxiè.
Nõ ob.text.ĩ.l.in
pupillo . quia ibi
solum est natura
le remediũ ordina
rium ad tollendã
omnẽ obligatio-
nem etiam inuito
creditore: vt ĩ.l.q
sic.j.de sol. vñ nõ
est verũ, ꝙ pl⁹ fa-
ueamus soluenti,
quã nouãti obli-
gationẽ .ita dicit
Frã.de Rã.ĩ.l.cer-
ti cõdictio.§.qm̃.
s.si cer.pet.

In fi. ibi, cohærenti. i. cõtracta. super re, quæ perso
1 næ cohæreat. ¶ † Not. quòd non debeo id petere, cuius contrarium nõ essem postulaturus. Item no. quòd idem in alijs rebus, quæ personæ cohærent. ¶ Op. de. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure do. quam gl. alleg. ¶ Pro concordantia vide glo. quæ incipit, impropriè ponitur. &c. in fi. & concordat in eo, quod ibi dicitur: ꝙ nõ potest fieri delegatio. In alio discordat: quia dicit, ꝙ non est liberatus debitor. hîc dicitur, ꝙ est liberatus, saltem ope exceptionis. Dic quòd ibi delegato nihil aberat, & illi, cui facta est delegatio, nihil aderat: hîc aderat secũdùm Iac. de Are.
a ¶ Op. instit.[a] de vsufru. §. finitur. quia nõ potest de
2 legari, vel cedi. Gl. dicit, ꝙ hîc est speciale. † Sed certè non video rationem specialitatis. Vnde glos. soluit aliter ꝙ hîc nondum fuerat vsusfructus constitutus. & sic actio ceditur. glos. non dicit verum: quia sicut vsusfructus non potest cedi, ita nec actio. vt. l. corruptionem. C. de vsufruc. & . l. omnes. §. desinere. ff. vsufruc. quẽ admo. ca. & . l. Sempronius Attalus. de vsufruc. lega. nec potest delegari ipso iure: vt hîc. quia alius est vsusfructus in persona delegãtis: alius in persona eius, cui facta est delegatio: vt. l. stipulatio ista. ff. si quis ita. de verbo. obligati. Tamen propter consensum debitoris, & creditoris, liberatur ope exceptionis, vt hîc. Sed cessio nullo modo valeret: quia non concessit debitor. Et ideo, si exigeretur ab eo, cui facta est cessio, cogeretur soluere aliud pro alio inuitus. ¶ Sed contra hoc videtur, ꝙ etiam in delegatione non liberetur: vt. ff. de ope. liber. l. operæ in rerum. cum. l. seq. & seq. Solu. non liberatur ipso iure: vt ibi: sed ope exceptionis: vt hîc. & . l. fin. §. cum mihi. ff. de verbo. obli. Item contra: quòd nullo modo liberetur. vt. d. §. ex asse. Respondeo, ibi delegatus non liberatur à creditoribus, & legatarijs hæreditatis: qui illi non consenserunt delegationi, sed cõsensit solùm ille, cui debebat fieri restitutio. Item nõ liberatur ab illo fideicommissario: quia ei cui est delegatum, nihil quæritur. Nam in dicta restitutione operatur authoritas Senatusconsulti Trebel. quod non habet locum in eo, cui facta est delegatio.
¶ Opp. & videtur, ꝙ vsusfructus finiatur ex persona cedentis: vt. l. necessario. §. j. ff. de peri. & cõmo. rei vendi. Sol. ibi, non fuit cessus vsusfructus, sed cõmoditas vtendi. hic verò actio delegata, & vsusfructus fuit constitutus in persona eius, cui facta est delegatio: ideo ex eius persona finitur. facit glo. ff. sol. mat. l. vsufructu.

LEX V.

IN diem obligatio. ¶ Obligatio pura potest nouari ad diem & ante diem, non fit exactio. h. d. Hic est amphibologia: quia verba possunt dupliciter intelligi. sed vera lectu. est in summario. ¶ Quæro, si obligatio in diem nouetur in puram: an statim possit agi? & glo. hîc dicit, ꝙ sic. contra gloss. est. j. eod. l. si Stichum. §. j. & ibi videbitis. & Dy. hîc tangit.

LEX VI.

SI ita fuero stipulatus. ¶ Obligatio fideiussoris, non nouat principalem. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Causa una ueniente ad implementum alterius, agitur ex impleto, non ex implente.*
2 *Incontinenti dicitur fieri, quod fit antequàm partes habeat contractum pro absoluto.*
3 *Numeratio facta ante, uel post stipulationem, in dubio uidetur facta, causa implendæ stipulationis.*
4 *Stipulaturum si me dixerim, & numero: & posteà non stipulor ex numeratione, nascitur actio.*

1 **Cum pecuniam.** ¶ Si vna † causa venit ad implementũ alterius, agitur ex impleto, nõ ex implente. h. d. ¶ Opp. de. l. certi condictio. §. qm̃. ff. si cer. pet. Solut. ibi fuit inutilis stipulatio. ¶ Oppo. de. l. j. §. ij. ff. de stipu. ser. So. ibi nomine vnius fuit stipulatus, & nomine alterius numerauit. ¶ Op. de. l. quidam cum filium. ff. de verbo. ob. & . d. l. contra. ff. ad Macedo. Glo. sol. ꝙ numeratio fuit facta ex interuallo ibi: hîc incõtinenti. Sed nihil est dicere. Dic ergo, ꝙ contrariæ. ll. non vetãt, ꝙ ex stipulatione nõ nascatur. Sed queritur cui acquiratur? & dic, vt dixi in. l. quidam cum filium.
2 ¶ † Quæro, qualiter intelligatur incõtinẽti? & gl. in diuersis partibus dicunt vel parum ante, vel parũ post: vt. l. iij. C. de ædil. actio. l. iurisgẽtium. §. quin imo. & . l. in bonæfidei. C. de pac. Iac. de ra. dicit hîc ꝙ incõtinenti intelligitur ante, ꝙ partes habeant cõtractum pro absoluto: vt. l. contractus. C. de fi. de instr. Dicã de hoc. j. de so. l. j. ¶ † Quæro, quid in dubio: an numeratio vi
3 deatur facta causa implendæ stipulationis: vel vt ex ea oriatur actio? dic vt glo. sed doc. dicunt, ꝙ in dubio siue ante, siue postea fiat stipulatio, fit semper cã implẽdæ stipulatiõis numeratio: & nõ verè, nec fictè ex numeratione nascitur actio. Et istud est vtile scire, propter formationem libelli: an intẽtes actionem ex numeratione, vel stipulatione. dixi in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. j. de ver. obl. & p doc. de hoc in. l. certi condictio. §. qm̃. ff. si
4 cer. pe. & plenè dixi ibi. & p Cy. in. l. si absentis. C. si cer. peta. ¶ † Quærit gl. quid si dixi me stipulaturũ, & numero: & postea non stipulor: an nascatur ex numeratione actio? & certè sic: qa in vtili stipulatione interposita, nascitur actio ex numeratione: vt. l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cer. pe. multomagis vbi est nulla stipulatio. Illum modum arguendi sequitur Imperator, in. l. j. post prin. C. de rei vxo. actio.

SVMMARIVM.

1 *Pœna, uel mora præcedens an uideatur repetita in obligatione nouante?*

LEX VIII.

b **SI Stichum.**[b] ¶ Stipulatio nouãs tollit primã obligationem, & purgat moram, h. d. ¶ Quæro, vtrum in sequẽtem obligationem transeat mora præcedẽs? quidam ꝙ sic, nisi expressè agatur contrariũ. Illud est verum: quia iura ista sunt immutata in hoc: quia hodie debet expressè agi, vt præsumatur nouatio. ¶ † Sed circa hoc, an pœna, vel mora præcedens, videatur
1 repetita in obligatione nouante: an sit immutatum, dicã. j. eo. l. quoties. & plenius in. l. si rem aliquam. j. eo. dixi in. l. eum qui ita. §. fi. ff. de verbo. obl.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatione nouante obligationem in diem, an statim agi posit?*

Legata. ¶ Obligatio in diem, vel pura, potest statim nouari: sed conditionalis demũ in conditionis euentum. h. d. Hic dici
1 tur, ꝙ obligatio in diẽ statim nouatur. ¶ † Quæro, vtrũ ex stipulatione nouãte, poterit statim agi. gl. dicit ꝙ non: sed expectabitur dies. Ita dicit gl. sed. ff. e. l. in diem. no. cõtra. Dicũt quidam, ꝙ hîc loquitur in. l. nostra, qñ expressè fuit dies repetita: in. l. in diẽ. loquitur glo. qñ est dubium: vt sic in dubio non intelligatur repetita. ar. l. alle. in gl. Ita dicebat do. Oldra. Contra istud
c dictum videtur casus in. l. qui sic.[c] de verb. obli. vbi in dubio dies repetita videtur. Mihi videtur, ꝙ debeamus dicere in dubio sic: aut in sequenti stipulatione nulla fuit deducta quãtitas: sed fit dictũ: quod ex prima stipulatione debes, promittis: & tunc dies intelligatur repetita. Aut fuit expressa quantitas: vt. c. quæ mihi debes, promittis: & tunc dies non intelligitur repetita. Hoc probatur. ff. de re iudi. l. Nesennius. cum sua glo. in. l. si prior. cum sua gl. j. sol. matri. non ob. l. qui sic: qa ibi fuit facta expressa cõmemoratio diei.

Si quis ita. ¶ Conceptio stipulationis nouãtis, potest præcedere stipulationẽ nouatã. h. d. ¶ Oppo. eodem tempore non potest quid oriri, & extingui: vt. l. Titio cum morietur. ff. de vsufru. Sol. quod hîc dicit eodem tempore, nõ intelligas in eodem instanti: sed præcedit primò obligatio. Titij, & sequitur posteà obligatio nouans.

Idem Celsus. ¶ Actio iudicati, non nouatur per stipulationem iudicatum solui.

Si decem. ¶ Si debita à duobus alternatiuè promittantur, nouatio nõ contingit. h. d. ¶ Opp. gl. de. l. si is cui decem. j. eo. So. solue vt ibi. Itẽ cõtra. j. eo. l. à te. Sol. vt ibi. Circa istã. l. quæruntur duo. Primò quis fuit iste Titius. Sol. põt intelligi de ipso debitore, vel de quodã extraneo: & sic erũt duæ lectu. ¶ Et secundũ hoc q̃ritur, quid in dubio? dicit gl. in dubio præsumo: vt. j. ti. j. l. & magis quod meo. Vel secũdum quosdam vt innuit. j. eo. l. à te. & . l. si is cui. Ista glo. est difficilis. Nã ad hoc, vt prima responsio procedat, oportet te sic formare quæstiõem. Quid si iste Titius soluit simpliciter, nõ exprimendo pro quo solueret? & intellige, ꝙ iste Titius erat ille idem debitor: non erat extraneus: & tunc procedit responsio prima: ꝙ in dubio videtur soluere nomine suo: vt. d. l. & magis. j. ti. j. Sed si ille Titius fuisset quidam extraneus, & dubitaretur in quam causam cederet solutio. dic, vt. l. j. & . ij. j. ti. j. ¶ Secundo modo potest intelligi ista. q. ꝙ in dubio: hoc est, vtrum ista stipulatio præsumatur facta animo nouandi, vel non: & tunc bene procedit sequens responsio: dic vt. j. eodem. l. si is cui. & . l. si à te.

SVMMARIVM.

1 *Liberans me inuitum an habeat contra me actionem negotiorum gestorum?*

Si ab alio. ¶ Potest alius me inuitum liberare, non autem inuito mihi actionem auferre. h. d. Dicitur hîc, ꝙ erant duo obligati: sed vno soluente liberatur alter. Imò videtur summa duplicari. quid enim prohibet, ꝙ tu debeas mihi. c. nomine dotis vxoris meæ: & vxori alia

---

a ¶ Op. insti. Not. an & quãdo per alienationem mei vsusfruct⁹ formalis, vel rei, in qua vsumfructum habeo, amittã vsumfructũ, & finiatur. vide Bald. & not. bar. in. l. res quarũ C. de iure dot. & hîc in fi. & Bal. in l. j. C. si pig. pig. datum sit. Adde Bal. cõs. cclxxxv. lib. iij.

b ¶ Si Stichum. vide no. per Bart. in l. triticũ. ff. de ver. obli. in. l. stipu. in vltimis ver. prin. eo. tit. In eo. ibi. l. si prior. hoc simpliciter sequitur Pau. de castr. quẽ vide in. l. ff. allega. in fi. Istud sequitur Pau. de cast. ibi dicens, ꝙ in stipulatione tñ necessarium videtur, ꝙ dies sit repetita. l. j. §. si quis sub conditione: vt leg. no. ca.

c ¶ In. l. qui sic. qa ibi fuit facta expressa & c. vel ibi non fuit expressa quantitas in secũda: vt patet ex prædictis secundum Pau. de ca. ibi.

a ¶ Si ab alio videtur obstare. An debitore soluẽte creditori, creditor sit liberatus? vide tex.in.l.solutum.de pig.ac.& ibi Bald.

b ¶ Respondet Gul. Adde quæ dixi.s.in.l.in rem.§.tignum.s. de rei.ven.

c ¶ Si pupillus. Et hic est casus vnicus,& singularis, ꝙ iudex non debet condemnare reũ qui conueniri poterat pluribus actionibus:nisi primò actor liberet reum ab aliis formaliter. Similiter: q̃n pluribus teneor, debeo seruari idẽnis per cautionẽ legitimã ab eo, cui soluo: vt not.Bal.in.d.l. cũ seruũ.ad fin.C. de ser. fugi.& ad istũ tex.adde.l.nõ solũ.s.de rei vẽd.

d ¶ Qui sub cõditiõe. De intellectu hui⁹.§. Adde no. per Bar. in.l.si cõstante.§.j.s. solu. ma.& ibi indistĩctè tenet, ꝙ cõditio, q̃ oĩno est extitura, ita demũ ĩpediat natiuitatẽ obligationis, si est incerta, an & q̃n: secus si est certa, an:& incerta quãdo. hic est bonus tex. vltra quẽ adde bonũ tex.in.l. Iul. verũ debitorẽ.vers.similẽ.& ibi not.gl. in ver. solutionis. ĩ fi. de cõdi.ide. bñ facit tex.ĩ.l.nisi finita. de tute.& ra.dist. ĩn princ.vbi licet certũ sit tutelã finiri morte, vel pubertate, tñ nõ orit actio, nisi finita ea tutela: vt ibi. & plenè per Bart.in l.ita stipulatus. in ij.q.s.de verb.ob. Et ad pdicta adde Bart.in.l.centesi. eodem ti. & vide Barto. in.l.hæres meus.de mino.

*Pro cõcordia. Aduerte, ꝙ Barto.videtur velle in.l. singlaria.ff.si cer. pet. ꝙ in stipulatione incontinenti, vel ex internallo continente tantundẽ, quãtũ prima obligatio, olim pręsumebat nouatio. Contrarium tenere videt expresse in hoc.§. fi.l.l.si pupill⁹. & l.q bis idem. in.l. scire.in.l.q vsumfructũ.ff.de verb. obli.& in.l.pe.ff. de pto.stip.Sol.est apertissima ex suis distinctionibus in dictis.ll. & multiplex esse potest:vt intelligatur in.d.l.singularia.& in aliis pluribus locis. vbi dixit præsumi nouationẽ:intellige q̃n aliquid plus continebatur vtilitatis.vel aliter intellige.s.ope exceptionis:vt in.d.l.pe.dixit Bart. Plures sol.dat ipse Bar.vide per eum in dictis suis distinctionibus.

e POMATES. ¶ Delegare.licet ista opi.communiter teneatur per docto.in.l.singularia.ꝙ.d.l.fi.non habeat locum in delega.ff. si cer.pet. & eam tenuit Bal.in.l.pecuniam quam.eo.tit.& Imo.in.l.pe.j. de præto. stipu. Contrarium tamen tenuit Ro.in.d.l.singularia.pro quo facit, quia ope nouationis venit nouatio in specie, & delegatio:vt est gl.in rub.j.eo.& tenuit Cyn.in rub.C.eo. Sed nunc sic habeo, ꝙ bonum est argumẽ.in correctoriis, de stricta significatione, ad latã.glos.est in.c. de prima. in vers. alle.extra de le.cũ ergo ibi dicat in d.l.fi.ꝙ hodie nõ præsumitur nouatio ĩ specie sumpta: nisi expresse agatur: ergo etiã debet extendi ad nouationem in genere sumptam per superiora, & sic ad delegationem, quæ sub ea continetur.& sic etiam habebit locum dicta.l.fi. in delegatione. vide Alex.consil.x.in ij. volu.& Barb. xix.colum.vj.volu.j.&.xxxvj.co. vj.eo.vo.& Are. consi.v.ad fi.

f ¶ Non videtur. No.pro eo quod dicit Bartol.in.l. singularia. suprà si cer.pet. de cam psore: quia istud facit contra: & ita tenent alii doc. in d.l.qui vsumfructum.s.de verbo. oblig. Et pro ista parte audio, qđ Bar.consuluit videlicet, ꝙ nunq̃ fit nouatio primę obligationis necessariò in præiudicium creditoris sed tunc demum cum sua interest, per text.not.in.l. cũ duobus.§. idẽ rñdit.s. ꝓ socio. & quod ibi Bar. & Bald.in.l. commissoriæ. C. de pa. inter empto. & vend.& in.l. j. C.de his, quę pœnæ no. & qđ ipe not.in.l.si q̃n. in fi.C. de iosti.test. & in.l.j.in.ij. col. de pub. iud. vide Bart. in.l.j.§.j. de pto.stip.& in.d.l. singularia.habet, an ius excipiendi possit nouari. Et ad Barto.hic vide gl.in.l.ij.C.eo. & Bal.in.l.pecuniã. s.si cer.pet.& expresse gl.in.l.iiij.in gl.ibi.C.eo. Adde pulchrè Bal.consil. ccxix.in.li.& consi.ccxxxvij.eo.lib.

g POMATES. ¶ Similibus modis.vide Alex.conf.lxxv.al's. xcv. vol.ij.vbi dicitur tenere, ꝙ ad hoc, vt dicat delegatio, requiritur ꝙ debitor q delegat, promittat per stipulationẽ ei, cui fit delegatio:al's diceretur simplex cessio.& consilio seq.vbi dicit, ꝙ delegatus aliàs non liberaretur.

ri alia centum? vnde videtur obstare. [a] insti. de duo. re.in prin.&.s.de act.& obli.l. Lucio. Solu. intelligas, quòd hîc fuit dictum in promissione eandem pecuniam:& sic apparet, ꝙ senserunt de eadem pe- 1 cunia. ¶ †Quæro, quando aliquis liberat me inuitum:an habeat contra me actionẽ negotiorum gestorum? Gl.hîc dicit quòd non.Contra, tenet gloss. in.l.soluendo.s.de neg.gest. Alia gloss.in.l.solutionem.j.tit.j.intelligit illud, quãdo soluitur pro ignorante:secus si pro inuito. Gul. de cug.dicit, ꝙ tunc quando soluitur pro inuito, habet actionem nego. gest. quod probat per.l. at si quis.§. labeo.s. de relig. Item probat per.l. si quis mancipiis. §.fin. s. de inst.act. Et quia non esset æquum, vt quis locupletaretur cum aliena iactura:vt.l.nam hoc natura.s.de condi.inde. & sic æquum est actionẽ dari: vt.l.quoties.s.de præscri.ver. Et hoc tenet Cy.in.l.fin.C.de b neg.gest. ¶ Ad.l.fi.de neg.gest.respondet Gul. [b] ꝙ quandoq; prohibitio fit super tali gestione, quòd propter eam gestor incidit in delictum:vt puta:prohibeo ne labores fundum meum:nec intres causa laborandi: tunc si intras, delinquis:vt.l.iij.s. de acqui. re.do. meritò non debes habere actionem negotiorum gestor.vt.l.siue hæreditaria.s.de neg.gest. Sed quando prohibitio non facit gestorem delinquere: vt puta prohibeo tibi, ne soluas pro me: si soluis, tũc habes contra me actionem negotiorum gestorum per dictas rationes. quicquid dicat Gul. ipse dicit cõtra casum.l. si pro te.s.mã.& sic ista gloss. dicit verum.facit. l.si de duobus.s. de nego. gest. & sic ista gloss.verum dicit. & glo.quæ est in.l.soluendo intelligatur in eo, qui soluit pro ignorante: aliàs malè diceret. Non obst.l.at si quis.§. labeo.quia speciale est in expensis funeris. Non obst.l.si quis mãcipiis. in fin.s.de insti.act.quia ibi ideo:quia seruus potest obligare dominum inuitum de peculio. Ita respondet gloss. in.d.l.fi.C.de neg.gest. Non ob.quòd nõ debet locupletari cum aliena iactura: & quia æquũ est actionem dari: quia imo non est æquũ, propter probationem sibi factam:vt dictis legibus.

SVMMARIVM.

1 Debitor potest petere, ut sibi fiat instrumentum liberationis, quando soluit.

LEX IX.

Si pupillus. [c] ¶ Vide gl.quæ incipit, videtur super flua.ibi:sed dic, quòd non. ¶ †Not.argu. 1 quòd possum petere, vt fiat mihi instrumentum liberationis, vt magis de facili possim liberationem ostendere: vt hîc & l. plures apochis .C. de fide instrumen.

SVMMARIVM.

1 Promißio, si digito cœlum tetigero, est pura, secus si dicitur cum moriar, uel cum Antichristus nascetur.

Qui sub conditione. [d] ¶ Quæro, exẽplũ.gl.ponit exẽplũ, si stipulor, si Antichristus nascetur:nã certum est, ꝙ nascetur. ¶ †Secũdo modo 1 ponit exemplũ glo.si stipulor.c. cum moriar. Nam ista stipulatio est pura.imò nõ est pura:qa licet hoc sit certum, ꝙ moriar:non tñ est certum q̃n.iõ debet expectari dies. Ita no.in.l.in oĩbus.de reg.iur. quare gl.ponit exẽplum. q̃n promitto.x.si cælum tetigero digito. Nã est certũ, ꝙ nunq̃ cœlũ digito tangã. ideò est pura:vt.l.in illa.in fi.s.de verb.obl.

SVMMARIVM.

1 Stipulor primò iter, secundò actum: an nouatio præsumatur? quòd sic.

*Qui actum. ¶ Si secunda stipulatio continet minus, non præsumitur nouatio:secus si contineat plus.h.d. ¶ Quæro, quid est hoc dictum, quando secundò stipulor minus, nihil agitur? dicunt quidam, ꝙ non fit nouatio, etiam si est hoc actum: hoc est falsum:vt.l.qui vsufruct.s.de verb.obli. Alii dicunt, ꝙ sequens stipulatio nullum habet commodum. Tu dic, nihil agitur: quia nouatio non præsumitur. Ita debemus intelli- 1 gere, cum sumus in materia nouationis. † Quæro, quando stipulor primò iter, secundò actum:an nouatio præsumatur? gloss. dicit ꝙ non:quia aliud est, qđ in secunda stipulatiõe deducitur. videtur ꝙ imò fit nouatio:vt probatur in.l.qui vsufru.s.de ver.ob. secundum verum, & communem intellectum:& ita debet intelligi hic, vt faciat ad titu. Nõ ob.quod hîc dicitur, ꝙ stipulatur aliud:quia intelligo, ꝙ stipulatur aliud: scilicet plus.

LEX X.

Qui rectè. ¶ Op.gl.de.l. seru⁹.j.eod.&.l. non ideo. Sol.dicit gl.hic dicit, ꝙ fallit in adiectis. Fallit etiam in quibusdã aliis. Rog. verò vt ista contra.soluat, addit regulam, cui rectè soluitur:scilicet vt sibi debitũ: tunc ista regula nõ cõprehendit alios casus enumeratos in glo.& verum dicit f Roge.tamen formando sic regulam, exceptio non bene adaptatur ad regulam. Item in quibusdam casibus ille, cui potest solui nomine alieno, potest nouare:vt in tutore, in curatore, & procuratore habente mandatum cum libera.j.eo.l.nouare.&.l.fi.j.eo.

SVMMARIVM.

1 Hæc lex, quòd hodie non corrigatur, per.l.fin.C.de noua.

2 Delegatio quo ad delegantem, & delegatum fit nuda scriptura: sed quo ad delegantem, & eum cui fit delegatio, per stipulationem.

3 Delegatio qualiter dicatur fieri litis contestatione?

4 Actio quæ detur contra delegatum per litis contestationẽ? ubi quod utilis illius directæ, quæ dabatur contra debitorem.

5 Litis contesta. facta contra delegatum super instantia facta contra debitorem, fiet contra eum condemnatio. & ibi ponitur practica.

LEX XI.

e Delegare. [e] ¶ Dicitur hic, delegare est vice sua alium re- 1 um dare creditori. an hæc † lex sit hodie correcta p.l.fi.C.de noua. & inst. q.mo. f tol.ob.§.præterea.certè nõ videtur: [f] quia illa lex nõ facit mẽtionem, nisi de nouatione, non de delegatione. Et si tu dicis, imo facit ibi mẽtionem delegatiõe, dum corrigit iura antiqua, quæ dicebãt, ꝙ interuẽtu nouæ personæ noua nascitur obligatio: & inducebatur nouatio, qđ ad delegationem propriè videbat referri. Quod non ob. quia noua persona possit interuenire absq; iussu, & delegatione debitoris, sed si debitor delegat eum, vel dat alium expromissorẽ, fortè nouatio non inducitur. non pono hoc pro con 2 stanti. ¶ †Venio ad secundum passum : dicitur hic, ꝙ fit delegatio per stipu.& per li. conte.contra.j.e. l.delegare. Sol.in delegatione est duplex actus: vnus est inter delegantẽ & delegatũ debitorẽ:& iste talis g actus fit nuda scriptura, & similibus modis: [g] vt.j. eo.l.delegare. Quidã est actus, qui fit inter delegantem, & eum cui fit delegatio: & iste act⁹ solũ fit per stipulationẽ & li, conte. Contra: qa solũ stipulatione

a ¶Not. tex. ibi. remittere exceptionem peremptoriam est donatio: ideo procurator: eā remittere nō potest. qď intelligit Bar. in. l. fi. s. quæ in frau. cre. & Inn. in. c. cum olim de off. deleg. Et ideo non potest procuraror in instrumento renūtiare exceptioni perēptoriæ. quod tamē intellige, vt sing. per Barto. in. d. l. fin. & Bald. in. l. pactum curatoris. C. de pact.

sit:vt.l.j.C.eo. Solu. subaudi ibi, vel contestatione.
3 ¶†Quærit glo. primò. qualiter fiat ista delegatio
per conte. Respondeo, quādo alius suscipit iudiciū
pro me animo nouandi; tunc ego liberor: & ille in-
cipit teneri. Vel ponamus alio modo: dicit glossa
quòd ego cedo tibi actionem contra debitorem
meum, & tu li. conte. es cum eo: ipse incipit teneri
tibi: & liberatur à me. Exemplum istud non est bo
num: quia magis est exemplum cessionis, quàm de
4 legationis, vnde tene primum. ¶†Sed quæro, quæ
actio dabitur contra debitorem sic delegatum per
conte. dicit gl, quòd datur illa vtilis, quæ contra de-
bitorem dabatur directa. Istam gloss. tenet Dy. Iac.
de Are. & Cy, in. l. j. C. de iud. & non alle. aliud, nisi
5 istam gloss. ¶†Quæro, facta conte. vtrum proce-
datur super eadem instantia contra debitorem? Rn̄.
videtur quòd non: quia tēpore dati libelli, ista actio
non cōpetebat: sed incipit cōpetere in ipsa li. conte.
ergo &c. vt. l. non potest. s. de iud. contra: dico, quòd
ex eadem instantia sequitur condemnatio: & proce
dit iudicium hoc modo: quia omnes actus formabū
tur contra illum debitorem sic delegatum. & susci-
pientem iudicium defensorio nomine rei principa,
seu tanq̄ cōtra defensorem animo nouandi rei prin
cipalis, probatur in. l. liberto. §. fi. s. de neg. gest. ita
debet intelligi. l. soluēdo. eo. ti. & . j. ti. j. l. solutionem,

SVMMARIVM.

1 *Remittere exceptionem est donare,*
Procurator non potest exceptionem peremptoriam remittere, nisi sit dictum in instrumento.
2 *Delegatus quando præsumatur scire exceptionem sibi cōpetere.*
Ignorantia in facto proprio præsumitur, quādo factum est multum de longinquo, uel ualde intricatum.

LEX XII.

SI quis delegauerit.

¶Ista est bona lex, Delegatus sciens sibi
exceptionem competere, eam videtur re
mittere. ignorans non potest excipere contra eum,
cui facta est delegatio: sed contra delegātem sibi suc
a curritur. h. d. ¶No. tex. ibi[a] similis ei videbitur qui
donat: quoniam remittere exceptionē videtur &c.
1 Sic no.† quòd remittere exceptionem, est donare,
quòd tene menti. Vnde aduerte in instrumentis
procurationis, & in instrumentis factis à procurato
ribus in quibus renunciant tali, & tali exceptioni.
Nam videtur ꝙ nō possint remittere: quia renuntia
re exceptio. perēptoriæ est donare, nisi haberēt mā
datum ad renūciandū. ¶Oppo. de. l. Iulia. s. de doli
excep. Sol. hîc loquitur quando delegatio est facta
vero creditori: ibi qn̄ est facta creditori putatiuo,
2 vel animo nouandi. ¶†Quærit gl. quid in dubio, si
non est certū, vtrū sciuerit, vel ignorauit? gl. respon-
det solēniter. Aut exceptio competebat ex facto
suo: & præsumit scire. Aut ex facto alieno: & præ-
b sumitur ignorare.[b] qď tene mēti. Simile no. in. l. si
res. de le. j. Primū dictū, ꝙ ex facto suo presumitur
scire. Intellige, nisi factū suum esset multum lōgin-
c quū[c]: vt. l. peregrè. ī pri. s. de acq. po. & no. ꝑ Dy. ī. c.
præsumitur ignorātia. extra de re. iu. li. vj. Itē intel-
lige, nisi factū esset valde intricatū: ita ꝙ memoriæ
de facili retineri non pōt: vt. l. emptor. §. Lucius. s.
de pac. & . l. cum fideicommissus. s. de confes.

SVMMARIVM.

1 *Mora commissa in præcedenti stipulatione, quòd purgetur per secundam factam animo nouādi, si res fuit præsens. & remittit se.*
2 *Fiscus habetur loco hæredis in obligatione iam contracta: secus in contrahēda, quanquam ex causa de præterito.*
3 *Deportatus quando obligetur ciuiliter, & naturaliter? ubi quòd non, in obligationibus de nouo perficiendis: in cōtrahendis naturaliter: & in contractis fideiussor liberatur.*
4 *Conditio existens trahitur retro ad tempus stipulatiōis cōtractæ, si tempore existentis cōditionis reperiretur extremum habile ad obligationem contrahendam.*

LEX XIII.

QVoties.

¶Ista est multum solē-
nis. l. & diuiditur in du-
as partes. ¶Primò quādo stipulatio cō
ditionalis interponitur ad nouādam pu-
ram. Secundò, quando stipulatio pura interponitur
ad nouandam conditionalem. Secunda ibi, sed si id
quod. & breuiter hoc dicit. Stipulatio conditionalis
nouat puram in cōditionis euentum, sed statim mo
ram præcedentis obligationis purgat. Item stipula-
tio pura nouat in conditionalem, in conditionis euē
tum: si tunc existat persona, in quam obligatio ca-
dat. hoc dicit in summa text. Ibi: egisse videatur: qa
per eam recessum videtur à conditionali obligatio-
ne, secundum mentem contrahentium. & habes idē
quod hîc. l. in. l. pecuniam. s. si cer. pet. ¶Ad ver. vn
de Marcellus. Oppo. fortiter de. l. eum, qui ita. §. fi.
s. de verb. obliga. vbi per stipulationem conditiona
lem, non tollitur mora præcedens. Solu. vt ibi dixi.
1 & dicam in proxi. contrario. ¶†Item oppo. de. l. si
rem. j, eo. Gl. dicit, ꝙ ibi fuit expressè actū, vt mora
nō purgaretur. Istud est diuinare. Vel ibi loquitur,
quando reo absente fuit facta stipulatio, secunda ani
mo nouandi, & hîc reo præsente. & ista est vera, &
notabilis solutio. & istam tenui in. l. eum qui ita. §.
fi. s. de verb. oblig. & eam tenet Iac. de Ra. & omnes
Mod. licet Ia. de ra. in. l. eū qui ita. §. fi. istam sol. sibi
appropriet. & probatur ista sol. in. l. qui decē. § . idē
d respōsum est. j, de sol. ¶Venio ad secūdā[d] partē. &
videtur, ꝙ licet persona sit deportata quòd nouetur
obligatio. Nā fiscus est heres: ideò est persona, quæ
potest obligari: vt. l. nouatio. j. eo. Sol. dicunt quidā.
hîc loquitur, quando post deportationem bona nō
erant adhuc à fisco agnita. & sic nondum erat hæres.
hoc non placet: quia idem est hæreditatem iacere,
vel aditam esse: vt. d. l. nouatio. Vel aliter. & istā te-
net Dynus. Aliud est quem esse mortuum natura-
liter: aliud quem esse deportatum. Et si tu dicis: fi-
scus habetur loco heredis: dico, quòd non est verum
per omnia. ita habuistis nota. suprà titu. j. l. inter eos.
§. finali, quæ gloss. probatur per hanc. l. vt ibi dixi.
2 ¶†Ex quo nota. quòd in obligatione iam contra-
e cta fiscus habetur[e] loco heredis: sed in obligatione cō
trahenda, q̄q̄ ex causa de præterito, non habetur
3 loco hæredis: vt hîc. ¶†Vlterius quæro, di-

b ¶Et præsumitur ignorare. limitavt per Bart. in. l. si tutor. C. de peri. tu. & ī. l. qui fundū. §. seruus meus. s. de vsuca. pro empt.

c ¶Longinquum. Intellige, si certat de dāno vitando: secus si de lucro captando. Ita dicit Barto. & ibi vide post eum aliquid in materia ī. l. qui fundnm. §. seruus meus. s. ꝓ empt. Adde Barto. in. l. Celsus. de vsuc. & in. l. nō fatetur. de confes. & Bal. in. l. j. in. xiiij. col. C. de cōfes. vbi sin. limitat. Sed in contrarium cōtra primā limitationem facit l. magnam. de contrahē. & cōmit. stipu. & qď no. bar. in. l. cū rē alienā. C. de legi. & vide Ang. in. d. l. q fundum. in. §. seruus. Et ad primam limitationē. Vide, Alexan. in consi. cxxxiiij. co. ij. versi. & potissimè. & col. v. ver. & hæc opi. in. j. vol. & ibi ꝙ tempus decem annorum dicitur longinquum. & vide Soc. in consi. cclx. in. ij. co. ver. & ad ꝓbationes, vbi ꝙ ex multitudine negotiorum esse mensem præsumitur.

d ¶Venio ad secūdam. Et de ītentione huius text. in parte disputat latè Bal. in. l. j. in. ij. col. de exec. rei iu dic. & ī. l. fi. in. vij. q. C. de contrahē, emptio.

e ¶Fiscus habetur. & hoc sequit̄ hîc Ang. Imo. & pau. de ca. sed Rom. in l. si marito. in pri. s. sol. mat. tenet contrariū, per illū tex. Pro quo facit: quia fiscus subit onera legatorū, seu fideicom. sub conditione relictorum. l. Statius. §. fi. j. de iu. fis. Item non videt̄ posse reddi bona differentiæ ratio, quare potius ad eū transeant actiones actiuæ, q̄ passiuæ, vt statim dicam. Ideò Bal. tenet. l. fi. C. de contrahen. empt. ꝙ obligationes oēs actiuæ, & passiuæ transeant in fiscū. & ibi ad hunc tex. rn̄det: vt etiam rn̄det in. d. l. si marito. & ꝑut ibi respondet Bar. & gl. in versicu. conditioni. in solu. quam approbat hîc etiam Ray. Nec obst. d. l. nouatio. per quam Bar. s. reprehendit dictā sol. gl. quia ibi loquitur in hæreditate iacente. hîc in bonis iacentibus, inter quę est differentia, ar. eori. quæ no. Bar. in rubri. s. de acqui. hære. Item adde ad Bart. hîc Bal. in. l. si constante. §. fin. s. solu. matrimo. & in. l. tutoris. C. ad. le. Iuli. de vi. & vide Bart. in consi. inci. calamanus. & ibi not. hunc text. & in. l. pe. C. de except. rei iu. in. v. col. & vide qď per istū tex. dicit Barto. in. d. l. si qs arbitratu. §. fi. cum concor. s. de ver. obli. Itē adde glo. no. in. l. non ad ea. C. de condi. & demonst. quæ vult, ꝙ obligationes conditionales non transeant in fiscum, quam sequitur ibi Bart. qui dicit illud ibi verum intelligi in iuribus prouenientib⁹ ex vltima voluntate: secus ī iuribus conditionalibus ex contractu. per. l. inter socerum. §. fin. s. de pact. dota. ad hoc alleg. per Bart. in d. l. fi. C. de cōtrahen. emp. & in. l. j. C. de pac. cōuē. licet Ang. & Imo. hic cōtrarium teneant. & illam gl. d. l. nō ad ea. reputat singularem. in l. etiam. C. ad. l. fal. Et quid si fisc⁹ accipit bona tanq̄ vacantia. vide quę dixi post Bald. in l. iij. §. cū ex cā. j. de iur. fis. Et adde ꝙ ad eū nō transeunt, nisi q̄ ad hęredē extraneū transeunt secūdū glos. in. l. j. vbi doc. maximè Barto. C. de ope. li. Itē n̄ habet ius accrescendi. vt habet verus hęres fisci. Bal. in. l. j. in iiij. C. qn̄ non pe. part. & vide per Bal. in. l. iubemus §. j. in. ij. col. C. ad Trebel. & ī repe. c. si pater. de test. in vj. in. xviij. col. Et iura naturalia transeūt in fiscū, hoc est, obligationes naturales, secūdum Bald. in. l. tā mandatori. in. ij. col. C. de non nu. pec. dixi in. d. l. si marito. Item an in fiscum transeāt bona futura, idest quæsita post publicationem? vide Barto. in. l. j. infrà de bo. dan. & dixi in. l. iij. C. pe. suprà quod quisq̄ iur. vbi Bald. & Ang. & no. ꝙ quicquid ꝓhibitum est in aliquem transferri, id in eum non potest per confiscationē transire: vt dixi in. l. si finita. §. si de vectigalibus. in. ij. colum. s. de dā. infec. & ibi dixi, probando, qď secus esset, si quis ꝓhiberet̄ vendere illud alicui: qa illud bene in eū ex cōfiscatione trāsiret. Itē nunqd cōmoditates cōcessæ alicui ad tps, transeant ad fiscū ex publicatiōe: vt dixi in. d. §. si de vectigalibus. Itē adde. ꝙ fiscus, qui succedit in locū filij banniti, nō pōt dicere testm̄ patris sui nullum, in qua præterijt ipsum pater: vt not. voluit Bal. in. l. si qua pœna. s. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. quod dictum nō puto verum: vt dixi in. d. §. si de vectigalibus. Adde, an in fiscum trāseant bona acquisita post confiscationē: Abb. consi. xcj. ij. lib. & an in legitima filij banniti, fiscus mortuo patre, vel matre habeat ius: & an monasterium & fiscus æquiparentur: vide Pau. de cast. consi. xxxij,

citur hîc,

citur hic, ꝙ deportatus nõ est persona, quæ obligatur. Quæro, an deportatus obligeť naturaliter,& ciuiliter:gl.hic dicit, ꝙ nõ obligať ciuiliter, sed naturaliter sic. hoc non est verũ in casu nostræ legis: qa si obligareť naturaliter, prima obligatio nouareť:vt.s̃.e.l.j.qď est cõtra istũ text. Dico ergo,
a ꝙ in casu nostræ.l.obligať ciuiliter, vel naturalr. Et iõ aduerte tria.[a] Nam quædã sunt obligatiões de præterito cõtractæ,& ab illis ꝑ deportationẽ liberať fideiussor à ciuili & naturali:& transfundiť in fiscũ.vt.s̃.tit.j.l.si debitori deportato. Quædã sunt obligatiões de nouo cõtrahẽdæ: & in illis obligať deportat⁹ naturaliter:vt.l.qdã.j.de pe.qm̃ retinet ea,quæ iurisgen. sunt.vt ibi. Quædã sunt obligatiões de nouo ꝑficiẽdæ:tñ ex cã de præterito:& in illis nullo mõ obligãtur:vt hic. ¶ Vltimò no.†istã.l.[b] ꝙ licet exi-
4 b stẽs cõditio trahať retro ad tp̃s stipulatiõis cõtractæ:vt.l.q potior. &.l.qui
c balneũ.s̃.q po.in pig.ha.tñ hoc est verũ,[c] si tp̃e existẽtis cõditiõis,reperiretur extremũ habile ad obligationẽ contrahendam:secus si reperirieť inhabile:vel ex parte rei:vt hic.ĳ.r̃nso.vel ex parte personæ:vt hac.l.vltimo responso. Tene menti perpetuò.

LEX XV.

5 I creditor. ¶ Non intelligitur pœna repetita in stipulatiõe nouante.h.d.

LEX XVII.

d Elegare. ¶ Oppo.s̃.eodem.l.delegare. Sol.vt ibi.

LEX XVIII.

NOuatione. ¶ In stipulatione nouante, non intelligitur repetitum pignus, vel vsura.d.d.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio,quæ obstat deleganti,non obstat ei,cui facta est delegatio. & nume.13.*
2 *Mulier Velleiano de iure renuntiare non potest,licet consuetudo seruet contrarium.*
3 *Minor non potest renuntiare beneficio restitutionis.*
4 *Contrahens post.xxv.annos intra illud quadriennium, intra qď potest restitutionem petere,non restituitur.*
5 *Curiosus de negotijs alienis,quis esse nõ debet.& quomodo hoc intelligatur.num.7.*
6 *Exceptio doli,uidetur remissa per eum,qui secundò promittit.*
8 *Mutuans procuratori constituto ad accipiendum pecuniam mutuo, & ad conuertendum in aliquam causam,quando debeat esse sollicitus,ut conuertatur?*
9 *Exceptio,quæ obstat deleganti, an obstet ei, cui facta est delegatio, quando aliquis est delegatus creditori putatiuo?*
10 *Delegatio,quando est facta uero creditori,an exceptio,quæ obstat deleganti, obstet ei,cui facta est delegatio?*
11 *Exceptio compensationis,quæ obstaret deleganti, quando obstet ei,cui facta est delegatio?*
12 *Exceptio excõmunicationis,uel banni,quæ obstat cedenti,quando obstet cessionario?*

LEX XIX.

DOli mali. ¶ Ista est notabilis lex,& profunda.& breuiter.h.d. Exceptio, quæ obstabat deleganti,
d non ob.ei,[d] cui facta est delegatio:nisi contra eum eadem ratio
1 concedendæ exceptionis subsistat. ¶ No.†ibi tex. diuersum est,si iam excesserit.&c.quia nõ habes alibi ita expressum. Ex hac.l. not.ꝙ exceptio, quæ obstat deleganti, non ob.ei, cui facta est delegatio.
2 ¶ Secundò not.†ver.diuersum.[e] per quem dicunt doct. vltramon.ꝙ mu-
e lier non potest renuntiare beneficio Velleiani. Nam eodem modo, quo decipitur intercedendo, eodem modo decipitur renuntiando:licet glo. dicat contra.& consuetudo se habet ita.Sed credo,ꝙ vltramonta. dicunt verum de iure:per hanc.l.de quo per Cy.C.de epis.& cler.l.si quis in conscribendo.& in.l.vlti.ad velle. ¶ Tertiò not.†versi.idẽq̃.ꝙ minor nõ põt renũtia-
3 re beneficio restitutionis:quia in renuntiatione eodem modo decipitur. de quo est gloss.in.l.si intra.C.de in integ.restitu.&.l.si iudex circũuẽto.s̃.de
4 mino. ¶ Quartò.not.versi.diuersum est si iam.†ꝙ in his:quæ qs cõtrahit post.xxv.annos intra illud quadriennium,intra quod põt petere restitutionem:tamen non restituitur.Ita habes hic. Fallit in casu,quem habes.C.
5 de rep.hære.l.fi. ¶ †Vltimò not.ꝙ quis nõ debet esse curiosus de negotijs alienis. ¶ Oppo.de.l.apud Celsum.§.pe.s̃.de do.excep.So.aliud est in ex
6 ceptione metus:vt ibi.qa est scripta in rẽ:aliud in exceptione doli, quæ est in personã:vt hic,secũdũ Azo.quẽ gl.reprehendit:quia etiam exceptionẽ metus,quis videtur remittere promittẽs secũdo;vt.C.quod me.cã.l.ĳ.vt.s̃. eod.l.si quis delegauerit.Ista reprehensio glos.est verisima.Nã ille cui facta est delegatio,non agit ex prima obligatione contracta ꝑ metũ:sed agit ex secunda interposita sponte. ¶ Itẽ oppo .de.l.sed Iulianus .§.nõ solũ.s̃, ad Mace.Sol.vt ibi. ¶ Vlterius op.de.l.q̃uis.§.si mulier.s̃.ad velle. Solut.
f ibi loquiť secũdũ opi.Marcelli,quæ nõ approbatur. ¶ Item op.[f] ad fi.hu-
7 ius.l.†& videtur,ꝙ quis debeat esse curiosus de ꝑsona eius,cum quo cõtrahit:vt.l.ĳ.§.pe.s̃.de in rem verso.&.l.qcum alio.j.de reg.iur.glo.dicit ibi in mutuando:hic aliter cõtrahendo,nil est dictum. Vel dic,ibi volebat aliũ obligare ex alterius cõtractu:hic secus.Ista est optima,si bene ĩtelligatur. Nã in præiudiciũ ipsi⁹ cũ quo cõtraho,nõ debeo eẽ solicit⁹ & curiosus qd ipse egerit.Sed si ex illo actu volo aliũ mihi obligari:vľalteri ꝑiudicare.tũc debeo eẽ curiosus:vt.l.cõtra.& hoc mõ debet ĩtelligi illud,qď dicıť,ꝙ imputať ei,q nimis fuit credulus:vt.s̃.de eo ꝑ quẽ factũ est.l.j.in prin. ¶ Et ꝑ
8 hoc† induco tibi ad.q.[g] Aliqs est ꝓcurator ad accipiẽdũ pecuniã mutuo,
g &eã cõuertẽdã in emptionẽ instrumẽti:vel in fabricã talis dom⁹:ꝓcurator venit ad me,& accepit pecuniã mutuo: vtrũ debeo eẽ solicit⁹,ꝙ illa pecunia cõuertať in illã causam? Rñ. si habet speciale mãdatum ad recipiendum pecuniam mutuo, ob hanc causam, sufficit procuratorem causam asserere:vt.l.j.§.non autem. s̃. de exerci.secus si non habeat speciale mandatum:vt.l.fi. eodem titu.& Azo tenet in summa illius titu.& Inno.in.c. fin.extra de fideius. ¶ Vltimò ad plenam probationem huius materiæ, Dyn.posuit hìc vnam summariam distinctionem satis plenam, quæ tamen in aliquibus deficit:ideo examinemus eã per questiones.
9 ¶ Primò† quæritur,quãdo aliquis est delegatus creditori putatiuo:vtrum exceptio,quæ obst.delegãti obstet ei,cui facta est delegatio? Dyn.dicit indistinctè ꝙ sic:vt suprà de do.except.l.Iulianus.j.respon. &de dona.l.ĳ.§.item si ei.Mihi videtur sic dicendũ: Aut exceptio,quę ob.deleganti,erat talis,ex qua soluẽti ꝑ errorem daretur repetitio &verum dicit Dy. per dictas.ll. Aut non dareť repetitio:vt qa exceptio erat odiosa.& tunc non obstat exceptio ei, cui facta est delegatio. sed ei soluetur,& ab eo delegans repetet,nisi aliud obstet sibi:sicut si scienter promisisset vt.s̃.de condi.ob cau.l.qui se debere.ver. sed si cum
10 sciret. ¶ †Secundò quæro,quid si delegatio facta est creditori vero? Dy.distinguit,aut delegatus sciebat sibi competere exceptionem. Et videtur eam remittere,& non potest eam opponere:vt suprà.eo.l.si qs delegauerit.in princi. Aut ignorabat: & tunc aut fit delegatio ex causa lucratiua,aut onerosa.si lucratiua tunc,aut exceptio,quæ ei competebat,erat in personam delegantis & delegati.&non obstat ei,cui facta est delegatio:quia non egreditur personam: vt.s̃. de dona.l.id quod.§.si cum primus.ita dicit Dyn. Sed hìc debet intelligi, ꝙ delegatus promisit expressa certa quantitate. si verò promisit simpliciter illud, quod debet:tunc secus:vt no.suprà sol.ma.l.si prior. & de re iu.l.Nesennius.in prin. ¶ Prosequitur Dy. Aut exceptio erat in rem,ex parte oppo. in personam:aut ex parte illius,cui oppo.vt exceptio doli: vt.s̃.de do.exce.l.ĳ.§ j.vel in rem,ex parte vtriusq̃ vt exceptio quod met.causa.vt.l. apud Celsum. §. penul.suprà de do excep.& tũc ob.exceptio ei, cui facta est delegatio:vt.suprà de do.excep.l. Iulia.j.respon.de dona.l.ĳ.§.item si ei.ĳ.respon.Ita dicit Dy. quod intellige,quando promisit ignoranter tali errore,& tutus tali exceptione, ex qua ipsi deleganti solutum posset repeti,& promissum cõdici:vt.l.ĳ. §.j.& ibi no.suprà de cõsti. pec. ¶ Prosequitur Dy. Aut fit ex causa non lucratiua:& tunc aut subest eadem causa concedendæ exceptionis contra eum,cui facta est delegatio,quæ suberat contra delegantem: & obst. exceptio ei,cui facta est delegatio:vt hac.l. versicu. diuersum.&.ver.deniq̃.vt suprà ad velle. l. quamuis.§.si mulier.secundum opin. Ioan. quæ ibi approbatur in glo.ita dicit Dy. Sed aduerte hìc:quia ista exceptio,quæ obst.ei,cui facta est delegatio,nõ est eadem numero,cum ea,quæ obstabat deleganti. Est enim noua exceptio,quæ de nouo tempore secundæ promissionis oritur: licet sit eadem genere. Prosequitur Dyn.Aut non subest eadem causa concedendæ exceptionis:& tunc aut res est reditura ad delegantem dolosum:&tunc obstat exceptio ei,cui facta est delegatio:vt.l.apud Celsum.§. apud Iulianum.&.l.purè.§.si eum,qui.de do.excep.ibi,nisi iã
f diuerterit.Ita dicit Dyn.quòd intellige si promisit tali errore,ex quo,si promisisset,ipsi deleganti competeret condictio.vt dictum est. ¶ Prosequiť Dyn. Aut non est reditura ad delegantem: & non ob ex-
g ceptio:vt.s̃.de doli excep.l.apud Celsum.§. sed & si mulier.&.§.de authoris.&.§.si cum legitima.&.j. e. l.pe.&.§.eo.si quis delegauerit.& hac.l.de condi. ob cau.l.si donaturus.& hoc in exceptionibus personę cohærentibus.In exceptionibus verò rei cohærentibus,videť dicendũ,ꝙ debeãt obstare,etiam habẽti titulũ,non lucratiuũ:vt in.l.in hoc iudicio.§. si inter socios,s̃.communi diui.&.l. idẽq̃.§.fi.s̃.pro socio. l.si superatus.§.per iniuriã.de pig.& in.l.fin.de except.rei ven.de excep.l.exceptiones.de regu.iu.l.in uitus.§.pe.ita dicit Dyn. Ista determinatio non est vera in delegatione:qa contra hanc.l.ibi, idemq̃ est,

a ¶ Aduerte tria. Quid si fiscus accipiat bona tanq̃ vacãtia,an teneať legatarijs:vide in l.ĳ.§. cũ ex cã.j. de iur.fis. & quæ ibi dixi.

b ¶ No.istã.l.& hìc dixit Bar. se in facto cõsuluisse. de qua in.l.postq̃.in pri.s̃.vt le.no. ca.

c ¶ Tamen hoc est verũ. nota limitatiõem ad dictam l.potior.&ad.l.q balneum.bene facit ad hoc,qď no. Bar.in.l.sub conditione.in.ĳ. col. j.ti.proxi.in. q.j. de confirmatiõe donationis.

d ¶ Obstat ei. Et qñ exceptio actoris,noceat successori quo ad agendum:vide gl. no. & ibi Bal.in.l. vitia.C. de acquirẽ. posses.

e ¶ No.vers.diuersum. An mulier posset renuntiare bñficio velleiani:& minor bñficio restitutionis: de hoc vltra not. hìc no.etiã in.c.si diligenti. in glos. de foro cõpet.ad. de quod per istũ tex.dicit no. bar. in.l.fin. §. penul. de condi.inde.Et vide ad materiã Ioã.an.in Spe.de restitu.in inte.§. qualiter.vers. sed nunqd minor.& Io.an.de emp. & vẽdi.in.c.cũ dilecti.& Bar.in.l.cũ minor.j.rẽ ca.habe. Cõmunis opinio ẽ,ꝙ possit renũtiare velleiano ita Bar.ĩ.l.ĳ.circa fi.s̃.ti.j. Adde Io. andrę. in addi. ad Spe.in ti.de renũ. §.j.ver.cui autem iuri.

f ¶ Item opp. Ista faciunt ad not. q. de qua.j.

g ¶ Ad quæstionẽ. Pro ista quęstiõe vide text.ĩ.l.liberto,s̃.de neg.ge.& ibi Ang.& Bart. ĩ.l.ciuitas.s̃.si cer. peta.do. Anto.in c.j.depo.Innocẽ. & doct.in.c.quod quibusdam. de fideiussoribus.

a ¶ Quærit Dy. Et an exceptio, q̃ obstat cesionario? vide Bart. in. l. & hæredi. §. nos autem. s. de pact.

b ¶ Si debitorem. Ad hanc. l. vide Cy. in. l. falsus. in iij. col. j. de fur.

c ¶ Nõ credo. Adde φ idẽ tenet Ioan. in addi. Spec. in titu. de test. §. j. ver. sed pone egi. in fine. Idẽ tenet do. Ant. & Ab. in c. si cautio. de fide instr. Idem tenet Bar. & Bal. in. l. ij. §. fi. s. si cer. pet. & Bart. in. l. non abstulit. C. de noua. Idẽ tenet Ang. in l. ij. §. fi. C. de quadri. pscrip. & Ro. in. l. pdia. s. de acquir. pos. licet cõtrariũ tenet ang. in. l. à diuo. §. sed si eptor. s. de re iud. quẽ sequit Imo. hic. & i. d. §. sed si emptor. Idẽ tenet Fed. de Se. in cons. iij. qđ incip. Titius fecit pcuratorẽ. vide Bald. in d. l. nõ abstulit. & Bal. in. l. pecuniæ, C. de sol. Adde φ Paul. de castr. hic refert Ang. sentire cõtrarium, & illum sequit tñ eius cõsi. cc xcvij. tenet primam opi. Bal. cõs. cccxxiij. j. li.

POMATES.

d ¶ Confiteri recepisse. vide Abba. cõsil. iiij. & Alex. xcv. vol. iij. vbi dicit, φ talis etiam nõ potest renuntiare, nec alius, nisi cõsentiẽte eo, qui dedit mandatum.

e ¶ Vlterius opp. p Bart. in. l. planè. §. j. de le. j. & i. l. ij. §. Mela. de do. ple.

& in cæte. similibus: & ibi per gloss. Et apparet ex his, quę. s. dicta sunt de exceptione, qđ met. cau. & ll. allegatæ per Dy. non loquũtur in delegatione, sed in cesione. Ratio differentiæ patet ex his, quæ dixi in primo contrario. & sic indistinctè dixit eis hoc casu exceptionem non obstare. ¶ Prosequitur Dy. si verò est dubium, vtrum sciuerit, vel ignorauerit: dicit gloss. φ si exceptio ei cõpetat ex sua persona, præsumitur scire: quia in facto suo non est tolerabilis ignorantia: vt. s. ad vellei. l. φ̃φ̃. Si ex persona alterius, præsumitur ignorare: qa in alieno facto &c. j. de reg. iur. l. qui in alterius. pro suo. l. si. & not. s. e. l. si quis delegauerit. Dyn. Sed hoc intellige: vt dixi in. d. l. si quis delegauerit. 11 ¶ Quærit † Dyn. quid in exceptione compensationis? Respon. patet ex præmissis. Est enim exceptio rei cohærens: vt patet i. l. si quid à fideiussore. s. de compen. & de except. l. exceptiones. Dy. Sed illud non procedit in delegatiõe. vt supra dixi. Item, quia exceptione compensationis tutus, non habet repetitionem indebiti: nisi put no. in. l. qui inuicem. s. de condi. indeb. Sed istud pcederet in cesionẽ actionis, de quo per dy. extra de reg. iur. in. c. si quis in ius. lib. vj. Cyn. C. de compen. l. eius. dic vt ibi. 12 ¶ † Quærit Dy. [a] quid in exceptione banni, & excommunicationis, quæ poterat opponi cedenti? Rñ. patet ex prædictis: quia tunc hñt originem ex delicto cedẽtis: nec est delictum circa rẽ, de qua agitur in acquisitione, commissum. Videtur distingui, an cesio fiat ex causa lucratiua, vel nõ lucratiua: vt. d. §. de authoris. &. §. si cũ legitima. &. §. sed & si mulier. &. d. §. si quis autem. ita dicit Dy. in d. c. si quis in ius. Ia. de Are. tenet, φ indistinctè obstet. sed de hoc est gl. in. d. §. si cum legitima. vt ibi dicam. 13 ¶ Quæro, vtrũ † exceptio, quæ obstat deleganti, obstet ei, cui est facta delegatio? glo. dicit, φ circa hoc est adhibenda distinctio, quæ colligitur ex quibusdam. ll. sed Dy. ponit lõgam distinctionem, quæ eget aliqua suppletiõe: sed cã breuitatis omitto &c.

LEX XX.

NOuare. Pupillus. ¶ Oppo. φ pupillus posit nouare, vt. s. e. l. iij. sol. verum est, si sibi expediat. ¶ Sed tunc opp. ergo idem erit in pupillo habente tutorem: & tunc tutor ita demum potest nouare, si pupillo expediat: & sic inter eos non est differentia. Dicit gl. tutor potest nouare, quando est dubium: vtrum pupillo expediat, vel non. Sed in pupillo oportet, φ sit certũ, quòd faciat meliorem conditionem suam. & hãc tenet Dy. Sed Iac. de Are. dicit aliter. & qđ dicit text. si pupillo expediat. exponit. i. expedire putat. & sic faciat bona fide: vt. l. cum plures. §. q̃ bona fide. s. de admi. tut. Secus si faceret mala fide animo donandi: vt. l. tutor ad vtilitatẽ. §. de admi. tut. & l. si præses. C. de transact. secundum eum. Et prædicta intellige, quando ista nouatio interponitur, super aliqua obligatione, in qua veniebat aliquid, qđ seruando seruari non poterat. Sed si poterat seruari, non posset nouari dicta obligatio: sicut nec res alienari sine decreto. ita not. per gloss. C. si aduer. transac. l. j. &. ij. Facit C. de prædi. mino. l. si ad resoluendam. ¶ Quæro. qđ si pupillus nouando nõ facit conditionem suam meliorem, nec deteriorem. glo. videtur hic velle, φ hoc non posit facere pupillus, sed tutor. Contra not. s. eo. l. iij. & illam tenet Dy.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum habens ad solutionem recipiẽdam, uel mutuum, non potest obligare mandantem confitendo.*

LEX XXI.

b SIdebitorem. [b] ¶ Ratio est, dicit Iaco. de Areti. quia hæc sunt inter se diuersa. Et 1 sic est argu. quod † qui habet mandatum ad recipiendam solutionem, non habet mandatum ad remittendam solutionem. quod not. Licet enim procurator sit constitutus ad solutionem recipiendam, non credo, [c] quod sufficiat, si confiteatur sibi solutum, vel solutionem recepisse. Aliud est enim recipere, aliud est confiteri recepisse. [d] Idem in eo, qui habet mandatum ad recipiendum mutuum. Nam non sufficit, φ confiteatur se mutuum recepisse. Differunt enim inter se, vt hic. & l. ij. in fi. s. si cer. pe. & est tex. cum gl. in. l. j. §. si mutuam. suprà si quid in frau. pa. & sic debet dicere in instrumento, quæ dedit, & numerauit in præsentia mei notarij.

LEX XXIIII.

NOuatio. ¶ Quidam dicunt, φ hic est text. φ hæreditas sustinet personam hæredis: vt ibi, cuius sustinet. & c. sed non dicit hoc hæc. l. quia debes exponere, ad hæredem illius, scilicet defuncti, cuius scilicet defuncti personam interim &c.

LEX XXV.

NOn ideo. ¶ Nota, φ filio, & seruo potest solui illud, qđ ipsi mutuauerũt, vt hic. & j. ti. j. l. quod seruus. & de pac. l. si vnus. in prin. & deposi. l. quod seruus. sic & in monacho. Nã monacho potest solui illud, quod ipse mutuat, vel deponit: nõ tñ posset nouare, vel alio modo remittere. tex. est hic: quod no. multum.

SVMMARIVM.

1 *Minor summa, quando uideatur promissa in obligatione alternatiua summarũ? ubi quòd semper, nisi in summis caderet affectio.*

LEX XXVI.

SI is cui. ¶ Ad istum finem opp. s. eo. l. Stichum. §. si decem. & j. eod. l. à te. Sed respondeo, hic loquitur, qñ fuit expressè actum, vt alternatiua pro copulatiua poneret, 1 aliàs secus: vt in contrarijs. ¶ Secundò op. † fortius in alternatiua quantitatis, minor tantum summa debetur: vt. l. si ita stipulatus fuero. x. aut. xv. & l. si stipulatus fuero. s. de verb. ob. ergo minor summa videtur nouata. gl. respondet, & malè. Dicit enim minor summa est in obligatione. verum est, nisi eligatur maior. Videte in alternatiua summarum, minor summa non inest in obligatione. & etiam si obligatur, non potest solui tanφ̃ debita. sed ex causa donationis soluetur, vt. l. si ita relictum. in fi. de le. ij. & in. ll. alleg. pro contrario. Quod est verum, quando in summis non cadit affectio: quia promissæ sunt simpliciter. Semper enim videtur velle, qđ minus est. Sed quando propter aliquam adiectionem in summis caderet affectio: tunc vtrumφ̃ est in obligatione, sicut in speciebus, vt hic est casus in l. nostra. Fortè interest mea magis soluere. xv. quæ debet Titius, quàm decem, quæ debet Seius. Idem si caderet affectio ratiõe loci, vel personæ adiectæ. vt. j. ti. j. l. qui res. §. qui stipulatur.

SVMMARIVM.

1 *Vsuræ ratione præteriti temporis, quando debeantur?*

2 *Officio iudicis quod subest, potest in nouationem deduci.*

LEX XXVII.

EMptor. ¶ Duas lect. ponit gl. in hac. l. & vtraφ̃ est notabilis. & secundum primã. h. d. Cursus vsurarum ex natura actionis procedens, in stipulatione nouante, nõ 1 intelligitur repetitus. h. d. ¶ Secundum hãc lec. † quæro, an vsuræ ratione præteriti temporis debeantur? gl. quæ est hic, videtur dicere, φ sic, non tanφ̃ vsura, sed tanφ̃ sors. Cum enim promitto, quod titio debeo ex causa emptionis, promitto quod debebam pro sorte, & vsuris, & ideo illæ vsuræ debẽtur, vt sors. Istud probatur. j. rem pu. sal. fo. l. cum pupillus. & l. seq. & quod ibi not. Alio modo legitur hæc lex, & breuiter hoc dicit. Vsuræ quæ debẽtur officio iudicis in stipulatione nouante, non videntur deductæ. hoc dicit. Aduerte, ista opinio posset esse vera, si poneremus ista verba nouationis esse concepta, quicquid actione ex vendito te dare facere oportet promitto. Sed si poneremus verba concepta in rem, quicquid occasione venditionis: vel quicquid ex vendito dare facere oportet, tunc de-2 bentur vsuræ præteriti tpis tanφ̃ sors. ¶ † Quæro, an id quod officio iudicis venit, posit in nouationem deduci? puto φ sic, vt. j. tit. ij. l. & vno. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio non præsumitur, quando secunda stipulatio continet aliud, quàm prima.*

2 *Æstimatio, quando debetur iure actionis, inspicitur tempus contractæ obligationis: secus si debetur officio iudicis.*

LEX XXVIII.

1 FVndum Cornelianum. ¶ Si secũda † stipulatio cõtinet aliud quã prima, nouatio non præsumitur. Item quando æstimatio debetur iure actionis, tempus contractæ obligationis quando officio iudicis, tempus petitionis inspicitur. h. d. ¶ Opp. de l. si seruum. §. fina. s. de verb. obliga. Sol. bene potest fieri nouatio, si hoc est actum, vt ibi. sed in dubio non præsumitur actum: vt hic. ¶ Item oppo. de l. si pupillus. §. qui actum. s. eo. secundum opi. quam tenui, vbi aliud stipulabat. & præsumit nouatio. Sol. ibi nõ stipulat aliud omnino: sed est idem e respectu cõmoditatis. ¶ Vlterius oppo. [e] ad ver. itaφ̃. de re. iu. l. bona fides. & l. locum. §. condemnatio. s. de tabul. exhi. Sol. vt ibi per gl. & per Dyn. 2 in. c. bonafides. de regu. iur. lib. vj. ¶ Tertiò oppo. † ad fin. de. l. vinum. s. si cer. pet. & l. in hac. s. de tritica. Solu. hæc. l. distinguit omnes illas: qa aut æstimatio debetur iure actionis, & obligationis: & inspicitur tempus contractæ obligationis: vt hic. & l. hominem. s. man. Aut venit æstimatio officio iudicis, & habent locum distinctiones, quæ in. l. contraria ponuntur.

Nouatio

SVMMARIVM.

1 Nouatio quænam fiat per litis conteſtationem?
2 Priuilegia primæ actionis an intelligantur repetita in ſtipulatione nouante?

LEX XXIX.

a ALiam.[a] ¶ † Per litis conteſt. non fit deterius ius agentis. Item in ſtipulatione nouãte intelliguntur repetita priuilegia, quæ fauore agentis, vel cauſæ, erant in prima, niſi aliud ſit actũ. h. d. & iſta. l. multũ no. & no. eam circa fi. & aduertatis. ¶ Op. de. l. aliqñ. §. de pigno. ſ. ad velle. gl. ſignat eam ꝓ cõtrario. ſed iſtud contrariũ non debuit ſignari hîc, ſed. j. l. ꝓxi. & ibi dicam. ¶ Quero,
1 † quæ [b] nouatio fiat per lit. conte. Rñdeo, tu debes ſcire, ꝙ triplex nouatio
b eſt. Quædã eſt, quæ eſt vnius obligationis in aliã transfuſio: vt. ſ. eo. l. j. Et iſta fit per ſtipulationẽ, & ꝑ cõte. factam à volentibus animo nouãdi: vt. ſ.
c eo. l. delegare. Quædã eſt [c] nouatio, hoc eſt, ad veterẽ actionem nouæ qualitatis adiectio. Et iſta dicitur fieri ꝑ li. conte. quæ fit neceſſariò ab actore: vt hîc. Non enim tollitur prima actio: ſed noua forma adijcitur. Quòd prima nõ tollat̃, patet. ſ. de verb. ob. cum ſtipulati ſumus. & . C. de iudi. l. j. Quòd noua qualitas adijciat̃, patet. qa ſi prima erat tͤpalis, per cõte. efficit̃ ꝑpetua, & tranſitoria ad hæredes: vt hîc cũ ſi. Quædam eſt nouatio, hoc eſt, nouæ actiõis ad veterem adiectio. & iſta fit per ſententiã. de hoc loquitur. l. fi. C.
2 de vſu. rei iudi. & hoc tangitur per docto. C. de iudi. l. j. ¶ Quæro, † vtrum priuilegia primæ actionis intelligant̃ repetita in ſtipulatione nouãte? tex. cũ glo. videt̃ hîc dicere, ꝙ ſic: niſi ſit actum in contrariũ. Tu dic circa hoc, ꝙ in actione prima nouata qñq; inſunt aliqua ad cõmodum rei: vt dilatio. & iſta intelligantur repetita. dixi in. l. ſi Stichũ. §. j. ſ. e. Quædam inſunt ad
d cõmodũ actoris: [d] & tũc aut iſta talia inſunt ex cõuẽtiõe. & diſpoſitiõe cõtrahentium: vt fideiuſſores, pignora, & pœnæ: & iſta non intelligunt̃ repetita: vt. ſ. eo. l. ſi creditor. & . l. nouatio. & . C. etiã ob chi. pe. in. l. j. Quædã in-
e ſunt ex legali diſpõne: [e] & tunc, aut iſta inſunt fauore creditoris, vel cauſæ: & intelligũtur repetita, niſi aliud actũ ſit, vt hîc. Qñq; inſunt odio debitoris moroſi, vt vſuræ quæ veniunt in cõtractibus bonæfidei: & iſtæ non intelliguntur repetitæ: vt. ſ. l. emptor. & in. l. nouatione.

LEX XXX.

PAulus. ¶ Oppo. de. l. aliquando. §. de pignoribus. ſ. ad velleia. Solut. vt ibi. quia non tenuit nouatio cum effectu.

SVMMARIVM.

1 Obligatio quando præcedit & mora, an per ſequentem ſtipulationem purgetur mora, & ſequens ſtipulatio committatur?

LEX XXXI.

SI rem aliquam. Nõ eſt aliqua. l. in corpore iuris, quę habeat fortiora cõtraria, quã iſta. & habet iſta. l. iiij. lect. in glo. & vnam extra glo. Dy. & Iac. de Are. tenẽt tertiã lec. poſitã in gl. quæ licet in ſe vera ſit: tamẽ ego teneo quintã lect. quæ non eſt in glo. Et diuido iſtud principiũ in tres partes, vt patet ex litera. Et ſecũdũ lect. tertiã poſitã in gl. h. d. Stipulatio cõditionalis nouat purã in conditionis euentũ, ſi tunc res exiſtat: vel ante ſecundã ſtipulatiõem poſt morã deſierit: vel poſt ſecundã facto debitoris perierit. h. d. ¶ Oppo. ad literam. l. quoties. verſi. vnde Marcellus. ſuprà. e. Huius timore ſunt hîc quatuor lec. vna Rog. qui dicit, ꝙ hoc fuit actum, vt per ſequentem ſtipulationem non nouetur mora præcedẽs. ¶ Sed contra iſtam op. ex prima ſtipulatiõe non põt agi pendẽte conditiõe: vt. l. pecuniam. ſ. ſi cer. pet. Itẽ ex ſecũda ante conditiõis euentũ: & ſic non poterit agi. Dicit Rog. hoc eſſe verũ, niſi eſſet actum. ¶ Sed op. ſi res non exiſtat tͤpe exiſtentis cõditionis, non põt cõmitti ſtipulatio. dicit Rog. verũ eſt, niſi ſit actũ, ꝙ mora nõ purget̃. Videte, iſta lec. eſt vera in ſe, tamen diuinationem continet. Alij ergo, vt Io. timore huius ſoluũt aliter: ꝙ hæc res perijt facto ꝓmiſſoris: vñ habet̃ perinde, ac ſi res extaret. ¶ Cõtra iſtam lect. op. quia ſecũdũ hoc iſti duo verſi. ſ. verſ. niſi per promiſſorẽ, & ver. & ſi prius quã. repeterẽt bis idẽ. Dicit Io. fateor. Tamen ſecũdum ſuum dictum, eſt cauſa maioris declarationis, & euidentiæ. & ita ponit gl. tua in fine. quæ debet iũgi cũ dicto Io. vide gl. quæ incipit. hoc totũ, ibi licet Ioan. aliter dixerit. & ibi, ſi tñ dicat̃ prius. &c. & ita lege iſtam gl. Iſta opi. Io. eſt vera in ſe, tñ eſt diuinare. Item ibi eſt abſurdũ, ꝙ bis repetat idem, cum non declaret magis in ſecũdo dicto, ꝙ̃ in primo. ¶ Legũt alij tertio mõ, ꝙ ver. niſi per ꝓmiſſorẽ. loquatur, qñ res perijt poſt morã, ante ſecũdam ſtipulationẽ. Nam hoc põt deduci in ſtipulationẽ animo nouãdi: vt. l. inter ſtipulantẽ. §. pe. ſuprà de ver. obl. & . l. ſi ſeruum. §. fin. eo. ti. Sed ver. & ſi prius. loquitur qñ perijt poſt ſecũdam ſtipulationẽ facto promiſſoris. & ſic in illo verſi. & ſi prius. tenet opi. Ioan. in præcedẽti, non. & hanc opi. tenet Iac. de Are. & Dyn. & Ol. & multi Moder. & eſt in ſe veriſſima. Tamen qa gl. inter iſtã lec. intellexit quandã aliam: ideo vide glo. & eam iungas prout debes. Vide glo. ibi vel potes primam partem vſq; ibi, alij dicunt, & omitte verſic. alij dicũt. & aſſume ver. quod autem ſequitur. &c. Iſta lec. in ſe eſt vera: tamẽ continet diuinatiõem in ſe. quare alij dicunt totum econtrà ad iſtam lec. quòd in. l. cõtraria erat mortuꝰ poſt morã ante ſtipulationẽ: hîc verò erat mora añ ſtipulationẽ; ſed nõ mortuus. & dicit gl. ꝙ eſt veritas. Certe iſta lec. eſt omnino falſa in qualibet ſui parte. Nã in. j. parte, qñ erat mortuꝰ poſt morã ante. ij. ſtipulationem, nõ põt loq. l. cõtraria. qa tũc mora nõ purgaretur: vt. l. inter ſtipulantem. §. pen. ſ. de verbo. oblig. quia non poteſt dici ficta obligatio, cum iam eſſet mortuus: & ſic nõ erat res ſuper qua poſſet fingi: vt. l. qui decem. §. idẽ reſponſum. j. de ſo. Item ſecunda pars, qua dicit̃ hîc, loquitur quando mora erat ante ſtipulationem ſecũdam: ſed non erat mortuus. non eſt vera: quia tunc mora purgatur, & deſinit periculum pertinere ad ꝓmiſſorem: vt dicta. l. ſi Stichum. in princi. & . d. l. quoties. ¶ Quid ergo dicemus? Breuiter gl. dat aliam lecturã. in. d. l. quoties. ver. vnde Marcellus. quæ eſt veriſsima. ibi loquitur quãdo quis fuit ſtipulatus poſt moram ſub cõditione re præſente: meritò poteſt habere vim obligationis: & intelligitur mora purgata. hîc verò debet intelligi re abſente: vt. l. qui decem. §. idem reſponſum. de ſolu. Et hanc tenebant Iacob. de Areti. Pet. Andr. de Piſis. & domi. Rayn. & puto quòd ſit vera, & licet contineat aliquam diuinationem: tamen hoc facimus ex diſtinctione, quam facit tex. in. l. qui decem. §. idem reſponſum. de ſol. & hãc teneatis. ¶ Contra prædicta oppo. de. l. parui. de cõdi. fur. Sol. ſtipulatio interpoſita animo nouandi purè, purgat moram indiſtinctè, ſiue res ſit præſens, ſiue non: vt in contrario. Sed quando interponitur ſub conditione, habet locum diſtinctio præſentiæ, vel abſentiæ. ¶ Item oppon. mora purgatur, quando per creditorem noua dilatio conceditur: vt. l. mora. ſuprà de vſu. ſed hîc conceditur noua dilatio in conditionis euentum: ergo &c. Sol. illud eſt verum, quãdo conceditur noua dilatio principaliter: hîc principaliter agebatur: vt liberaretur à prima obligatione in euentum conditionis. vnde dilationem habebat per quandam conſequentiam: aliâs non. ¶ Oppon. de. l. eum, qui. §. fin. ſuprà de ver. obl. vbi licet mora non purgetur: tamen ſtipulatio cõditionalis animo nouandi interpoſita, nõ committitur, re perempta. Solu. ibi loquitur quando vnus erat debitor: & ab alio ſum ſtipulatus rem animo nouandi. hîc quando ab eodem debitore. Vnde quantum ad eum, videtur res extare, cum interijt poſt eius moram non
1 purgatam: ſecus quo ad alium. ¶ Vltimò Dy. † po-
f nit hîc vnam diſtinctionem [f] imperfectam ſatis: ideo eſſet repilogãda, vt recolligamus prędictas lec. Ideo pro hac declaratiõe diſtingue, quando præcedit obligatio, & mora: an per ſequentem ſtipulationem purgetur mora: & ſequens ſtipulatio committatur. ſic diſtingue. Aut ſecunda ſtipulatio interponitur non animo nouandi: aut animo nouandi. Primo caſu aut res erat præſens: & purgatur mora. Aut erat abſens: & tunc ſecus: vt. l. qui decem. §. idem reſponſum. de ſolu. ſecundum quod glo. intelligit illum. §. & . l. parui. ſuprà de condi. furt. Aut fuit interpoſita animo nouandi: & tunc aut purè, & purgatur mora indiſtinctè, vt dicta. l. parui. Aut ſub conditione: & tunc aut res deſierat eſſe ante ſecundam ſtipulationem, poſt moram tamen, aut extabat. Primo caſu, mora non purgatur, & nouatio fit: vt. l. inter ſtipulantem. §. pe. ſuprà de verborũ obliga. & . l. ſi ſeruum. §. fin. eodem titu. Secundo caſu: aut res fuit præſens, aut abſens. Primo caſu, mora purgatur, & ſequens ſtipulatio non committitur, ſi res non extat tempore conditionis: vt. l. quoties. ver. vnde Marcellus. ſuprà eod. Fallit ſi eſſet actum ꝙ mora non purgaretur: vt hîc ſecundum lec. Roge. ſecundo caſu, quãdo res nõ erat prẹſens, aut res perijt poſteà facto promiſſoris. Item fallit, ſi res periret facto promiſſoris: quia tunc ſtipulatio committeretur: vt hîc ſecundũ lect. Ioan. & ſecundũ. iij. lect. quam tenuit Dy. & Ia. de are. qđ eſt verũ, qñ ab ipſo eodẽ debitore, erat ſtipulatus animo nouandi: ſecus ſi ab alio. Tunc eñ licet mora nõ purgetur: tamen ſequens ſtipulatio non cõmittitur vt. l. eum, qui ita. §. fi. ſuprà de ver. ob. Secundo caſu, qñ res nõ erat præſens: tunc mora nõ purgatur: & ſequens ſtipulatio cõmittitur: vt hîc ſecundũ lec. quã tenet gl. in. l. quoties. ver. vnde Marcellus. quã tenẽt Moder. doct. & probatur in. l. qui decem. §. idem rñſum. j. de ſolu. intelligendo, ꝙ ibi ſecunda ſtipulatio fuit animo nouãdi. qđ dixi, ꝙ ſecũda ſtipulatio cõ-

POMATES.

a ¶ Aliam. Vide bar. in. l. j. C. de iu. an poſt litẽ cõte. fiat nouatio?

b ¶ Quæro quę. vide Bar. in. l. j. ſ. de iudi.

c ¶ Quædã eſt. An dicta in primo cõtractu, videantur repetita in ſecundo? adde not. per Bart. in. l. licet. de lega. j. ad fi. Adde, an dictũ in primo contractu, videat̃ repetitũ in ſecundo. Pet. de Anch. conſi. cclxiij.

d ¶ Cõmodo actoris. de iſtis ꝑ Ang. in. l. j. C. de iudi. ĩ repe. etiam in lec. & ibi reprehendit Bar.

e ¶ Legali diſpoſitione. vide q̃ not. Moder. inſtit. de actio. §. fuerat. in vij. char. in ver. an autẽ, & quãdo. & Imo. in rub. ſolu. mat. in. iij. colum. verſi. itẽ aduerte, ꝙ priuilegiũ &c. Et hîc adde nota. Barto. in. l. ſi quis cũ aliter. verſ. quęro circa ſecũdum. de ver. obligat.

f ¶ Vnã diſtinctioné. An per ſequẽtem ſtipulationẽ cõditionalẽ, purgetur mora præcedens? & quando ꝑdicta ſtipulatio cõmittatur, adde Bar. in. l. eũ qui ita §. fi. de ver. ob. Et dicit Rap. vt dicit dominus meus in l. ſcire debemus. §. fi. de ver. obli. ꝙ ſtipulatio purgat moram. vide ibi.

a ¶ In ſumma. vide quod cõſuluit Ro. cõſil. ccccciij.

* Pro ſolutione, Bartol. in hac. l. & in qua arguitur de cõtrarietate vi de concordãtiam quã poſui ad. §. gnimo. in. l. iuriſ. gẽtiũ. ff. de pact. POMATES.

b ¶ Tamen vnum not. ꝙ arbiter ita debet arbitrari vti vellet, ꝙ in ſe iudicaret. Iſtũ text. allegauit Bald. in. l. j. C. eo. & in. l. j. C. de his quę pœ. no.

c ¶ Reſpõdeo. Tene mẽti. licet culpa in alienis rebus commiſſa punienda ſit: vt i. §. ſi maritus. tamen fallit, niſi eſſet cõmiſſa arbitrio alicuius: qa videt̃ tũc poſſe facere id, qđ in re ſua. qđ valde no. Andræ. Barba.

d ¶ Si minus diligẽter. Quando cõmiſſa eſt res arbitrio alicuius: adde Bal. in. l. j. C. eo. facit text. & qđ ibi gl. in. l. in vẽditione. §. j. de bo. author. iu. poſ. & ibi Bart. vbi, q habet arbitrium, non tenetur de leui culpa, ſecundũ Imo. hic tenẽtẽ exp̃ſsè contrarium. vide Bald. in. l. j. in. ij. op. C. de his, quæ pœ. no. & per hoc poſſet limitari. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ. ſ. commo.

mittitur: intellige ſi ab eodem fuerit ſtipulatus, ſec⁹ ſi ab alio: vt. d. l. eum, qui ita. §. fi. ſ. de ver. obl. Item in hac. l. habetis gl. quæ ponit caſum, & nõ bene: vt ex prædictis apparet. & credo ꝙ fuit additio Ceruotina: ideo de ea non curo.

Si duo. ¶ Vnus ex reis credẽdi, põt in alterius præiudiciũ nouare, delegare, & nomina debitoris cedere. h. d. ¶ Contra hanc op. de verbo ad verbũ. ſ. de pac. l. ſi vnus. in princi. Dicunt quidã, ibi in pacto: hîc in nouatione. Nõ eſt verum. qa tex. ibi loquit̃ de nouatione. Alij dicunt id, quod ibi dicit̃ de duobus reis, nõ refert̃ ad omnia præmiſſa. Truffa eſt hoc dicere. Alij dicunt, ꝙ ibi nõ erãt ſocij: hîc ſic. Truffa eſt: qa ibi dicit de argẽtarijs ſocijs. Gl. dicit, ibi loquit̃ de alia ſocietate. & hanc ſolut. tenet gl. hîc, & ibi. & vbiq; Dy. & Iac. de Are. & Old. & omnes, excepto Gul. de cu. q dicit totũ cõtrariũ. Ibi loquimur in duobus reis ſocijs: hîc in duobus reis nõ ſocijs. Vide rationẽ: qñ ſunt duo rei ſocij, qcquid ab vno recipitur inſolutũ, deberet inter eos cõmunicari. Nã vides, ꝙ vnus nõ poteſt alteri præiudicare recipiendo ſolutionẽ: eodẽ modo, nec nouatione, nec pacto: ſecus qñ non ſunt ſocij: qa tunc poteſt præiudicare ſolutioni: & eadẽ ratione, nouatiõe, & pacto: vt hîc & l. in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandũ. ſ. ad. l. falci. & hæc opi. fuit renouata per Gul. quæ fuit antiqua opi. Azo. in. l. ex duobus. ſuprà de duo. reis. Contra iſtam ſolutionẽ facit. l. ſi duo. ſ. de arbi. dic vt ibi dixi, in materia de duo. reis.

LEX XXXIII.

SI Titius. ¶ Exceptio cohærens pſonæ, q̃ obſtabat delegãti, non obſtat ei, cui facta eſt delegatio. h. d.

LEX XXXIIII.

DVbitari. ¶ Qui habet liberã peculij adminiſtrationem põt nouare, niſi animo donandi faciat. h. d.

a **In ſumma.** [a] ¶ Vna ſtipulatio põt nouare plures ſtipulationes. h. d.

De ſolutionibus, & liberatio. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Solutio differt à liberatione, quia ſolutio eſt facti, & liberatio iuris, & qualiter intelligatur, quòd ſolutio ſit facti.*

¶ Hic titulus loquit̃ tã de liberatione, quæ cõtingit ope exceptionis: quàm de illa, quæ cõtingit ipſo iure. ¶ Iſta rubrica continuat̃ hoc modo. Dictũ eſt. ſ. de nouatione obligationũ: verũ, quia nouatio æquiualet ſolutioni: vt. ſ. ti. j. l. ſi rem. §. fin. ideo ponit̃ hîc
1 rub. de ſolu. ¶ Quærit gl. † quid differt ſolutio à liberatione? & gl. reſpõdet, ꝙ ſolutio eſt facti: & ſic ponit̃ ꝑ ipſo actu ſolutionis, liberatio eſt quidam effectus iuris, qñ qs abſoluit̃ ab obligatione. ¶ Contra iſtud opp. Primò dicit, ꝙ ſolutio eſt in facto. Contra. imò ſolutionis verbũ generale eſt: vt. j. eo. l. ſolutionis. Dicit glo. fateor, ꝙ qñq; ponitur largiſsimè. ſed hîc ponit̃ ſtrictè ad differentiam alterius liberationis. Quod qualiter intelligat̃, dicã in. l. contraria. ¶ Secũdò op. hîc dicit̃, ꝙ ſolutio facti eſt: cõtra, imo eſt iuris, hoc eſt, dñij trãſlatio. Nã ſi dñiũ nõ trãſfertur, nõ diceret̃ ſolutio: vt. j. eo. l. qđ ſi fortè. §. fi. Sed tranſlatio dñij, dicit̃ eſſe iuris: vt. l. vbi aũt. in fi. ſ. de ver. obl. ergo &c. Sol. ſi nos accepimus factũ largiſsimè, vt cõp̃hẽdat dationẽ: tũc iſta gl. ꝓcedit ſine ſcrupulo: vt. l. ĩ facto. ſ. de cõdi. & dem. Si verò accipim⁹ ſtrictè, ꝓut eſt ſpẽs diſtincta à datione: tũc vtrũ ſolutio ſit facti, vel nõ: dic, vt. l. ſi ita ſtipulat⁹. §. poſsũ. & ibi dixi. ſ. de verb. obli. Et ꝙ ſol. ſit facti: vide in. l. cõſilio. in fi. ſ. de cura. furio. Tñ debet intelligi dict⁹ tex. ſecũdũ p̃dicta. Habetis examinatã primã opi. & verã. ¶ Alij verò dicũt aliã differẽtiã inter ſolutionẽ & liberationẽ: qa dicitur, ꝙ ſolutio eſt, qñ obligatio tollitur: liberatio eſt qñ ab obligatione eximitur, remanente obligatione in rerum natura: vt in deportato; vt vidiſtis in. l. ſi debitori* deportatio*. ſ. ti. ij. qđ gloſſ. non multum placet: ſed ſatis poteſt ſuſtineri. ¶ Quæro, vtrũ iſte tit. loquat̃ de liberationibus, quę contingunt ipſo iure, an de his, quæ contingunt ope exceptionis? gloſſ. dicit, ꝙ de vtraq;, & bene.

SVMMARIVM.

1 *Solutio facta ſimpliciter nõ expreſſa, in quam cauſam ſit facta, uidetur facta magis in uſuras, quàm in ſortem. & nu. 9.*
2 *Soluens circa electionem cauſæ, ob quam uelit ſoluere, poteſt dicere quid uult.*
3 *Creditor ſolutionem à debitore factam, quando non eſt dictum in quam cauſam, non poterit eligere, quòd fuerit facta indebitò, cuius probationem non habebat.*
4 *Creditor poteſt eligere ſolutionem factam in cauſam leuiorem: dum tamen ſic eligat prout in re ſua eligeret.*
Culpa in rebus communibus æſtimatur, ſi aliquis non facit illud in communibus, ſicut in ſuis.
Culpa in rebus alienis æſtimatur, ſi non facit illud, quod deberet facere diligens paterfami.
5 *Res aliena quando eſt commiſſa arbitrio alterius, ſufficit ꝙ faciat illud, quod diligẽs faceret, etiam ſi minus diligenter.*
Factum in re præſenti, dicitur factum parum ante, uel poſt.
6 *Incõtinẽti, dicitur factũ, quod fit antequàm cõtractus, uel actus ſit habitus ꝓ perfecto.*
7 *Creditor debet incontinenti eligere in quam cauſam ponat ſolutionem, ſicut debitor & debitore præſente.*
8 *Creditor & debitor, ſi ſunt in cõtrouerſia, in quã cauſam cedat ſolutio: creditor tenetur reddere pecuniam debitori.*
10 *Soluere quis uidetur magis ſuo nomine, quàm alieno: & ita actum gerere.*

LEX I.

* **QVoties.** ¶ Iſta lex continuatur vſq; ad. l. in his. §. ſi duos & conſueuit videri difficilis, tamen clara eſt, & diuiditur in quatuor partes. Primò loquitur, quando debitor ſoluens eligit, in quam cauſam ſoluat. Secundo, quando nõ eligit debitor, ſed creditor. Tertiò, quãdo debet fieri iſta electio. Quartò, quid iuris ſit nemine eligente. Secunda ibi: quoties verò. Tertia ibi. ſed conſtituere. Quarta in
1 l. cæterum. verſiculo quod ſi fortè. & durat vſq; ad. §. ſi duos. ¶ † Oppoñ. C. eod. l. j. & de vſu. l. ſi vſuras. vbi prius videtur ſolutum in vſuras quàm in ſortem. gloſſ. dicit intelligo iſtud principium in pluribus cauſis principalibus. ſecus ſi vna eſt principalis, alia vſuraria: vt in contrarijs. Hoc non eſt verum q̃tum ad principium huius. l. ſuper quo poſita eſt gloſſ. Nam quando debitor elegit, in illam cãm eſt ſolutum, in quam eligit, non habita diſtinctione cauſarum. Sed dictum glo. eſt verũ, quãdo ſolutio eſt facta ſimpliciter electione à nemine facta. ¶ Secundò op. j. l. ꝓxi. Sol. qđ hic dicit̃, ꝙ eſt in arbitrio ſoluentis, eſt verum, niſi creditor cõtradicat: vt dicam ſta-
2 tim. in. l. ij. ¶ Tertiò op. † videtur ꝙ ſoluens non poſsit dicere legem, quam ipſe vult ſoluendo: vt. l. in traditionibus. & ibi gl. ſ. de pact. Sol. ſoluẽs põt dicere legem quam velit, circa electionẽ cauſæ in quam ſoluit. Aliam verò legem non poſſet dicere, ſi ſoluit debitum ciuiliter, & naturaliter: vt. not. in d. l. in traditiõibus. ſ. de pact. qđ tene mẽti: quia ſingularis eſt gl. ¶ Venio ad ſecundam partem. & videtur, ꝙ arbitrium datum creditori, nihil importet: quia debebit ſemper eligere cauſam grauiorem, ſicut elegiſſet debitor. & ſic hæc. l. videtur fruſtra poſita. Huius timore ſunt in hac. l. duæ gloſſ.
3 vna eſt hîc: alia in. l. cæterum. in gloſſ. ma. quæ ponit multas ſo. Dicunt † qdam, ꝙ prodeſt in hoc: quia poterit eligere debitum, cuius probationẽ nõ habebat. Iſtud non eſt verum ſecundum gloſſ. & omnes modernos: quia hoc faciendo non faceret negotium debitoris, & ſuum. Præterea iſtud debitum eſt in controuerſia: ergo iſtud non poteſt eligere: vt hîc in tex. Prætereà non eſſe & non apparere, paria ſunt: vt. l. in lege. ſ. de contrahẽ. emp. & hoc tangitur per Cy. in. l. j. C. e. in. j. opp. Dat ergo gloſ. alias ſolutiones,
4 oſtendendo, quid hoc prodeſt creditori: & in omnibus gloſſ. bene dicunt.
b ¶ Tamen † vnum [b] not. inter cętera, ꝙ iſta electio prodeſt creditori in hoc, quia poteſt eligere in cauſam leuiorem, dum tamen ſic eligat, prout in re ſua eligeret. Quid enim ſi eſt homo ita curialis, & nobilis ꝙ ipſe citius ſolueret creditori ſine vſuris, quàm ei creditori, qui eſt cum vſuris. Sufficit em̃ ꝙ faciat negotium debitoris, vt ſuum negotium gereret. Item oppo. de. l. cæterum. j. eo. vbi dicitur, ꝙ ſemper videtur debere computari in cauſam deteriorem. Solu. illud eſt verum in dubio. ſed ſi conſtat, vel per confeſsionem partium, vel per alias probationes, ſic ipſum gerere negotia ſua: & ſic pro ſe facere, & ſoluere, ſi haberet ſoluere, ſatis eſt. ¶ Sed oppo. fatuitas creditoris non debet obeſſe debitori: vt. l. non debet. de reg. iur. Solu. imputet ſibi debitor, qui cum potuerit ab initio eligere, non elegit: vel cum potuerit, creditori eligenti in talem cauſam non reſtitit. vt. l. ꝙ quis. de regu. iur. ¶ Item oppo. de. l. ſi conſtante. §. maritus. ſ. ſol. mat. vbi culpa, quæ in reb⁹
c proprijs toleratur: in alienis punitur. Reſpon. [c] aduerte: quia hoc eſt multũ
5 notandum. Culpa † in rebus communibus æſtimat̃, ſi aliquis nõ facit illud in communibus, ſicut in ſuis: vt. l. hæredes. §. non tantum. ſ. fa. erc. & l. ſi ſocius ſocio. ſ. pro ſocio. In rebus alienis æſtimatur culpa: ſi non facit illud, quod deberet facere diligens paterfami vt. d. l. ſi conſtante. §. ſi marit⁹. & ſ. de act. & obli. l. j. §. is quoq;. Quod verũ eſt: niſi res aliena ſit cõmiſſa eius arbitrio. Tũc em̃ iſta verba, eius arbitrio. hoc ĩportãt: vt faciat illud, qđ in re
d ſua faceret ẽt ſi min⁹ diligẽter [d] faceret. tex. eſt hic cũ ſua gl. qđ ẽ valde notãdũ. Vide tex. ibi quoties verò nõ dicim⁹ id, qđ ſolutũ ſit, ĩ arbitrio eſt accipiẽtis &c. Aliud ẽ ergo depõere, cõmodare, vł locare vnã rẽ ſimpł̃r. Aliud eſt committere in arbitrio tuo: qa tunc excuſaris, licet malè facias, ſi ita facis, ſicut

cis,ſicut faceres in tuis. Vide gl.quæ incipit hæc exempla. &c. Itē vide gl.
in.l.cæterum&c. q̄ incipit,nec à creditore&c. ¶ Vlterius ꝓcedo. hîc tex.
vr̄ innuere,ꝙ debet eligere in id,qđ pro alio qs fideiuſſerat:aut cuius dies
nōdū venerat.Sed iſtæ non ſunt cauſę grauiores:vt.l.& magis.j.e.ergo&c.
Sol.huius timore qdā intelligunt hunc tex.vt dicat nō debet eligere debi-
tum,qđ eſt liquidū:ſed debitum quod eſt in controuerſia. Vnde cū text.
dicit,nō eligat debitum,quod non eſt in controuerſia. bn̄ ſequiť,aut illud
quod pro alio quis fideiuſſit:aut cuius dies nondū venit:quaſi diceret,iſta
nō eligat.& ſic nō ob.cōtraria.Iſta lec.nō placet.qa debitū,quod eſt in cō
trouerſia,nō pōt eligi,donec liqdeť.ar.C.de cōpen.l.fi.& ar.ſ.de re iudi.l.à
diuo dio.§.ſi ſup rebus.&.§.ſeq.Et ideo debet eligi affirmatiuè:vt dicamꝰ
indebitū,qđ nō eſt in cōtrouerſia. Sed ſi eſt liquidū,debet eligere ſolutū.
Et qđ ſequitur,aut in illud pro quo &c.ponatur,aut ꝓ non.& ſic cū aſpi
rationibus,vt ſic haud:pro non ponať.& quod ſequiť aut cuius dies &c.il-
lud aut,ſtet propriè. ¶ Veniamus ad tertiā particulā:ſed cōſtituere.vr̄ ꝙ
iſta lr̄a ſibi cōtradicat.Nā primò dicit,ꝙ debet fieri ſtatim cū ſoluta eſt &
ſic re pfecta.deīde dicit,cū in re agēda.& ſic vr̄ ꝙ debeat fieri an̄ rē pfectā.
Huiꝰ timore gl.ſupplet hîc,ꝙ diciť in re agēda,ſupple,q̄ fuit.Alij aliter di-
a cūt qđ apparebit ex declaratiōe ſequētis qōnis.¶ Quæro qualiter[a] itelli-
6 gatur†in re pn̄ti?Quidam dicunt parū ante,vel parum poſt,& iſtud eſt ſa-
tis bene dictum:vt.l.iij.C.de ædili.actio.&.l.Modeſtinus.j.eo.cōiuncta.l.
vt iuriſiur.circa principiū.ſ.de oper.libe.&.l.in bonæfidei.C. de pactis.tn̄
Ia.de Are.dicit magis intelligibiliter.Ea oīa dicunť incōtinēti fieri,q̄ fiunt
b anteq̄ cōtractꝰ,vel alius actus ſit à partibus habitus ꝓ perfecto,[b]& abſolu
to:vt.l.contractus.C.de fide inſtru.Et hoc idē dicam in ſolutione hîc: an̄q̄
ſolutio ſit habita ꝓ perfecta,& abſoluta,debet fieri iſta electio. Cy.hoc re
fert.C.e.l.j.in prima.q.& ſic tex.q hîc dicit ſtatim,atq̄ ſolutum eſt: id eſt,
hoc eſt,an̄q̄ res ſit habita pro abſoluta.& quod reqriť in re agēda &c. eo-
dē mō intelligo:qa res agēda dicitur ante,q̄ ſit habita pro perfecta & abſo
7 luta à partibus,poſito,ꝙ numeratio ſit perfecta.¶ Secūdò † quæro.video,
ꝙ debitor debeat eligere incontinēti:qd de creditore, an poſsit eligere ex
interuallo? gl.mag. in hac.l.cæterum.in prin.gl.ma.videť dicere, quòd ſic
quòd creditor poſſet eligere,donec viuit, non poſtq̄ eſt mortuus: qa non
tranſit ad hæredem.Alia gl.in hoc verſi.ſed cōſtituere.ſuper verbo conſti
tuere,tenet cōtrariū.Iſtā puto verā,p tex.q dicit ſe alio nomine exſolutū,
quis eorum velit.ergo videtur ꝙ quilibet eorum debeat incontinenti elige
re.debet tamen aliquantulū expectare creditor debitorē eligentē: cū priꝰ
c electio ad eū pertineat.Item pono[c] ꝙ creditor debeat facere illam electionē
præſente debitore:quia licitum eſt ſibi contradicere:& ex hoc pōt lędi: er
8 go debet eſſe præſens.vt.l.nam ita diuus.ſ.de adopt.¶ Tertiò†q̄ro,pone,
ꝙ cum iam pecunia eſſet in manibus creditoris,ipſe dixit: ego adſcribam
tibi in talem cauſam:debitor cōtradicit,imo adſcribas in talem cauſam:nec
concordāt,an creditor teneatur reddere pecuniam,debitore volente?certè
puto ꝙ ſic.& ſi non reddit,videtur eū ſpoliare p vim illa pecunia:ar.l.iij.ſ.
de pig.acti.& hoc videť ſentire gl.q̄ eſt hic.in.l.j.ſup verbo debitum.in fi.
gl.¶ Venio ad quartā particulā ibi.ꝙ ſi fortè.& op. ꝙ nō cedat in cauſam
duriorem:vt.j.eo.l.in his.§. Imperator.Sol.ibi loquitur in pecunia reda-
d cta,ex pignore vendito:hîc in pecunia ſoluta.¶ Itē oppo.[d]de.l.j.C.eo. &
9 de vſur.l.ſi vſus.Sol.dicunt† quidā:iſtud debet intelligi qn̄ vtraq̄ cauſa eſt
principalis:ſecus ſi vna eſt principalis,alia vſuraria: quia tūc prius cedit in
vſuras,q̄ in ſortem.& ita dicit prima gl.parua antiqua,q̄ eſt ſuper.l.j. ho-
die eſt ſuper principio legis primæ.vna glo.magna,quæ fuit additio,quæ
in fine ſui ponit aliā ſolutionē ad iſta cōtraria.Et dicit,ꝙ nō obſtāt illæ le-
ges:qa vſura eſt grauior cauſa. quia debitores tenaces quādo ſoluūt vſuras,
videntur ſibi extrahere oculos. & ideo eſt melius, ꝙ cedat in ſolutionem
vſurarū:ne de cætero teneanť ſoluere vſuras. Alij dicūt,ꝙ hoc non eſt verū
qa ſors parit vſuras:ſed vſura nō parit vſurā. Tu tene primā ſol. qa licet cā
ſortis ſit durior,tamē videť prius ſolutū in vſuras.& hoc expreſſa cōſtitu-
tione principum:vt in legibus contrarijs. quod eſt verū,ſi vſura eſſet debi
ta ciuiliter,& naturaliter:ſecus ſi naturaliter tātùm:vt.d.l.in his.§.Impera-
tor. Et potuit eſſe ratio odiū debitoris,qui paſſus eſt vſuras cōcurrere ſua
mora. de hoc no.in.l.ſi vſuras.C.de vſu.¶ Vltimò habemus hîc diſtingue
re.Nā de iſta materia habetis glo.nouam poſitā in prin.l.quę diſtinguit.&
habetis gl.antiquam ſuper.l.cæterum.in fi.gl.magnæ.quę ſimiliter diſtin
guit.Dy.etiā de hoc pōit vnā ſuam diſtinctiōem,& Cy.C.e.l.j.quas omit
e to hîc.dicam fortè in ꝓceſſu ti.quia illæ ſunt imperfectæ.¶ Vltimò no.[e]
10 hanc.l.& magis,†ꝙ in dubio magis videtur quis ſoluere, vel alium actum
f ſuo nomine[f] facere,quàm alieno.tetigi in.l.ſi ita ſtipulatus.§. Chriſogonꝰ.
ſ.de verbo.ob.

LEX VI.

IN his vero.

SVMMARIVM.

1 *Hæc lex non procedit in fideiuſſoribus,non habentibus beneficium diuiſionis.*

g Si duos.[g] ¶ Op.plures fideiuſſores teneť inſolidū: vt inſti. de fi-
deiuſ.§.ſi plures. ergo ſi pro vno ſoluitur inſolidum,alter
liberať:vt.l.ij.&.iij.in fi.ſ.de duob.re.Huius timore hîc.§. legitur duobus
modis. Vno modo,ꝙ fideiuſſerunt quilibet pro parte,hoc exp̄ſſo.& hæc
eſt clara.Alio mō,ꝙ fideiuſſerūt ſimpliciter,& tūc ob.cōtrariū. ſed rn̄deť
duobus modis.Primò ꝙ fuit facta particularis ſolu.creditore volente. Iſta
nō placet:vt dicam infrà. Alio modo,ꝙ ſolutio fuit
facta particularis creditore inuito : quia cum quili-
bet eſſet ſoluendo, poterat per beneficium epiſto-
læ petere diuiſionem:ideò creditor cogebatur ad-
mittere particularem ſolutionē pro fideiuſſore . &
h iſta eſt vera.¶ Vlterius opp.[h] ſi vnus fideiuſſor eſt
liberatus,creditor alteri fideiuſſori, qui reman ſit in
obligatione,non poterit actionem cedere , ſecundū
qđ teneť:vt.l.vt fideiuſſor.&.l.cū is.de fideiu.&ſic
p conſequentiā alter videť liberatus:vt.l.Stichum.§.
pe.j.eo. Sol.illud verū quādo creditor non pōt cede
re actionem facto ſuo:ſecus ſi facto debitoris eo inui
to:vt hîc.ita intelligit gl.hūc.§.ſ.ti.ij.in.l.ſi ſtipula-
tus.§.fi.in fi.gl.magnæ.& ideo nō procedit illa ſolu
1 tio,ꝙ hoc cōtingit volūtate creditoris.† Itē nō ꝓce-
deret iſte.§. qn̄ fideiuſſores nō haberēt beneficium
diuiſionis:vel qa alter non eſſet ſoluendo:vel quia eſ
ſet illi beneficio renuntiatum:quia tunc particularis
ſolutio non admitteretur inuito creditore.

Imperator. ¶ Iſte.§.diuidiť in duas par
tes : quia primò loquitur in
pecunia redacta ex vēditione pignoris.Secūdò in pe
cunia ſoluta.Secunda ibi:ſed ſi fortè. Item quælibet
pars diuidiť in alias.ij.particulas:vt patet in text. vi-
de tex.ibi nō habebunť. Et dic imo cedere debet pri
us in vſuras naturaliter,& ciuiliter debitas: vel in ſor
tem,nō in vſuram debitam naturaliter tantū.¶ Op.
quòd ſolutio cedat in diuerſas cauſas vſurarum pro
rata:vt.j.eo.l.pupilli.§.penult.Solutio. hîc ſummæ
debiti principalis erāt æquales:licet ſummę de vſur.
diuerſæ.Ibi non erant ęquales ſummæ debiti princi
palis.ita intelligit dominus Oldra.licet gl.nō ſoluat.
¶ Item op.de.l.ſi finita.§.cum autem.ſ.de dam. in-
fec. Sol.illa magis cōcordat,quàm diſcordat. Et qua-
liter intelligatur verbū æqualiter,dic vt ibi. ¶ Ter-
tiò oppo.j.l.Paulus.Sol. hic loquitur quando credi-
tor non elegit,quod poterat:vt.l.contra. ¶ Vltimò
tene,menti hunc.§.in fi.qui diſtinguit.l.j.C.eo. &.l.
ſi vſuras.C.de vſur.

SVMMARIVM.

1 *Ordo non attenditur,quando mens diſponentis eſt certa.*

Apud Marcellum. ¶ Quando
mens legis
eſt certa,de ordine non curatur. hoc dicit. ¶ Nota
1 text.in.l.nec enim. ¶ Vide gloſſ.†quæ incipit nota
ordinem.In fin.gloſſ.dic ſecundum Dyn . Solutio.
vbi certa eſt intentio diſponentis,vel iuris commu-
nis,non attenditur ordo:vt hîc.&.ſ.de lega.ij.l.cùm
pater.§.fidei tuæ.aliâs ſecus:vt in contrarijs . Tu dic
latius,vt dixi tibi.in.l.ſecunda.§.ſi prius.de vulg.&
pupil.ſub.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa grauior dicitur famoſa: & quod debetur ex inſtru-
mento gnarentigiato,dicitur deberi ex cauſa grauiori.*

LEX VII.

SI quid ex famoſa.[i]

1 Not.† quòd illa dicitur cauſa grauior,quæ

a POMATES. ¶ Quæro qualiter. Qualiter intelligatur in re præ
ſenti.vide quod not. Bar.in.l.ab hoſtibus.§.j.ſ.ex quib.cau.ma.
b ¶ Pro perfecto.Sed Bar.in..l.in bonæfidei.C.de pac.tenet contrarium,&
ibi dixi.& adde Barto.in.l.iuriſgentium.§.qui imo.in fi.ſuprà de pact.Et
de hac dictione incontinenti.& vide gloſſ.& Barto.& quod dixi in.l.iij.§.
cum igitur.ſ.de vi
& vi ar. Adde de
dictione inconti-
nenti.Bald. cōſil.
ccclix.iij.lib.

POMATES.
c ¶ Itē pono. No.
ꝙ creditor cū eli-
get, debet eligere
pręſente debitore
& per hoc poteſt
decidi, ꝙ cum le-
gatarius eligit: eli
gere debet pręſen
te hærede, vel eo
citato : cum in re
legata videatur eſ
ſe creditor. quod
ſub dubio reliqt
l.ſcyphi.ſuprà de
op.lega. vbi vide
omnino.
d ¶ Item oppo.de
hac materia, vide
vnū bonum ver-
bum,per Bald.in
l.j.C.eod.hîc alle.
& vide tex.no.&
ibi Bartol,in.l.ſi
ex pluribus. §. j.
in fin.j.eo.& in.l.
cum ex pluribus
j.eo.vbi plenè.

POMATES.
e ¶ Vltimò nota.
No.tex.notabilē
ꝙ in dubio quis
videtur cōtrahere
nomine proprio.
vide.l. poſt mor-
tem.& ibi Barto.
quādo ex fac.tut.
Bar.in.l.j.§. nun-
tiatio.de ope. no.
nuntia. gloſ. in.l.
ſciendum.§.tuto-
res.c.qui ſatiſ.co.
f ¶ Suo nomine fa-
cere. An præſu-
matur quis magis
ſuo nomine face-
re,q̄ alieno? vide
Bartol.in. l. poſt
dotē.in.iij. &. vj.
lectu.Dyn. ſuprà
ſoluto matri.& p
Barto.in.l.j.§. nū
tiatio.ſuprà de o-
pe.no. nuntiatio.
Et quando quis
dicatur magis ſuo
nomine ſoluere,
quàm alieno : vi-
de Barto.in. l.ſi pœnæ.ſuprà de conditio.indebi.& limita:vt per Barto.in
l.mater.in ver.extra gl.de rei vendicatio.& ibi vide Bal.in fine. an & quā-
do quis vendit rem meam,videatur vendere nomine proprio.Adde his vl
timis verbis Pau.de caſt.conſi.cxxxvj.
g ¶ Si duos. Hîc.§.legitur hîc,non eſt alibi ſecundum Bald.in. l. pro hære-
ditarijs.in.j.columna.C.de hæred.act. ꝙ licet quis non poſsit cogere credi-
torem ad recipiendum partem:tamen fallit quando quis dediſſet duos fi-
deiuſſores non inſolidum:quo caſu licet debitor eius nomine, non poſsit
ſoluere partem:tamen poterit nomine fideiuſſoris.Ita Bal.in.l.acceptā. C.
de vſur.in.vij.oppo.aľs viij.col.Imo.in.l.ſi ſtipulatus.§.j.j.eo.
h ¶ Vlteriꝰ op.vide qđ dixi poſt Bar.in.l.ex duobus.in.j.co.ſ.de duo. reis.
i ¶ Famoſa.Adde & intellige,qn̄ non inſurgunt cōtrariæ diuerſæ actiones.

ſed vbi ex vna cauſa inſurgũt diuerſæ actiões, quarũ vna ſit famoſa, alia nõ, intelligitur ſoluere ex illa, quæ non ſit famoſa: vt voluit Spe. & Io. an. in ti. de act. ſeu pe. §. ſequitur. ver. quòd ſi ille ſatiſfecit.

a ¶ Qui decẽ. Limita iſtũ tex. in caſu. d. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. Titius. de ver. ob. & no. Bar. in. l. ſtipulationes non diuidunt. in. ij. q. ſ. de ver. obl. Itẽ dũ litera dicit ſolutione partis cõtingere liberationẽ: limita hoc verũ, ſi ſtipulor Stichum dari: ſecus ſi ſtipulor Stichum mihi tradi, vel reſtitui: qa ſolutiõe partis nõ contingit liberatio. Ita Bart. in. l. ſtipulationes non diuidũtur. in. viij. opp. ſ. de ver. ob. & idem tenet in. l. ſi duo, ſ. depoſiti.

b ¶ Eſt alienare. ad de Bart. in. l. iij. ſ. ſol. ma. vbi allegauit alium tex. Idẽ dicit in trãſactione ꝑ ea, quæ not. in. l. j. C. ſi aduerſ. tranſac. Idẽ in renuntiatione, vt in l. magis puto. §. fundum. ff. de rebus eorum.

POMATES.

c ¶ Secũdò quero. An cõiunctæ pſonæ poſsint recipe ſolutionem? vide tex. ſin. in. l. filiæ. j. eo. & Mod. in. l. iij. ſ. ſol. ma. Ang. in. l. ſi procurator ſ. de procu.

d ¶ An cõiunctis ꝑſonis. Hoc etiam firmat Bart. ꝑ illũ text. in. l. nõ ſolũ. ſ. ſo. ma. & licet nõ poſſet ei ſolui, tñ poterit impetrare cõtra debitorẽ, vt res debita ſeqſtret. Ita dicit Ia. de are. in. l. ſinaũt. in prin. ſ. de neg. geſt. alle. in arg. l. ſi reus paratus. ſ. de ꝓcur. Bald. ibi referens Gul. de cu. reprehẽdit Ia. de Are. & dicit, ꝙ d. l. ſi reus. non ꝓbat: qa loquitur ĩ debitore ſpõte offerente. Vnde putat contrariũ. per regulam. l. j. C. de ꝓhi. ſeque. pecu. niſi debitor eſſet ſuſpectus: qa tunc ꝓcedit dictũ Iac. de Are. arg. d. l. fideiuſſor. §. fi. ſ. q ſatiſ. cog. & l. Imperatores. in fin. j. de ap. qa tunc magis dicit agere, q̃ ſibi ſolui. Ad qđ vide, qđ ſcripſi in

eſt famoſa. & ideo ſi eſt aliquod debitũ, quo non ſoluto, quis incideret in excõmunicationẽ ex conſtitutione epiſcopi: illa diceretur cauſa grauior. Itẽ illud quod eſt debitum ex inſtrumento, quod habeat paratam executionem, dicitur deberi ex cauſa grauiori, quàm illud, quod debetur per libellum, vt hîc prout loquitur de cauſa iudicati. quod tene menti.

LEX VIII.

Illud. ¶ Quæro, quid ſi vna ſumma eſt maior altera? glo. dicit non eſſe curandum: vt. l. ſi in duabus. j. de reg. iur. Tu dicas hîc, vt dicam in. l. ſi pupilli. §. penulti. j. eod.

LEX IX.

Si ſtipulatus. ¶ Si ſeruꝰ eſt adiectus, nõ poteſt ſolui domino. h. d. Et rõ huius eſt: quia ſeruus adijcitur ad ſimplex factum ſolutionis recipiendæ; ideo nõ tranſit in dominum: vt. l. qui hæredi. in princ. ſ. de condi. & demon.

Qui decem. [a] In obligatione quantitatis, vel ſpeciei certæ, ſolutio partis liberat à parte; ſecus in obligatiõe generis: niſi in eadẽ reliqua pars ſoluatur. hoc dicit. Not. tex. ibi, deniq; homo &c. ¶ Opponitur ad principium, quòd non admittatur ſolutio partis: vt. l. tutor. §. lucius. ſupra de vſuris. Solutio. verum eſt creditore inuito, ſed hic volens recipit. ¶ Item oppo. quando deficit aliquid in re debita, non contingit liberatio: vt l. Iulianus. §. j. ſupra de verborum obliga. Solu. hîc pars rei erat ſoluta perfectè: ideo in illa parte contingit liberatio. Sed in. l. cõtraria tota res erat ſoluta imperfectè. ideo poteſt peti tota res. ¶ Tertiò oppo. quòd totus homo peti non poſsit, imo obligatio ſit in pendenti: vt. l. ij. §. j. ſ. de verborũ obligatio. & ibi not. Solutio. vt ibi plenè dixi. & ibi examinaui bene materiam huius. §.

LEX X.

Quod ſtipulatus. ¶ Not. ꝙ adiectus nullo mõ põt liberare: niſi recipiendo ſolutionẽ: vt hîc. & l. cui rectè. ſ. tit. j.

LEX XI.

Si ſtipulatus. ¶ In ſolutione q̃ ad commodũ pupilli non cedit, tutoris authoritas non requiritur. h. d. ¶ Opponitur. j. eo. l. pupillo. Sol. ibi pupillus erat creditor: ideo non poteſt ſibi ſolui ſine tutoris authoritate: qa reum liberare nõ poteſt ſine tutoris authoritate: ſed erat adiectus non creditor. ¶ Ad hoc opponitur: quia etiam quando non eſt creditor, requiritur tutoris authoritas: vt. j. eodem. lege, ſi ſeruus decem dare. coniuncta. l. ſi quis ſub conditione. ſ. ſi quis omiſſa cauſa teſtamen. Solutio. licet ibi non eſſet creditor: tamen ſolutio ſibi facta debebat cedere ad eius commodum: ideo tutoris authoritas requiritur: vt non perdat pecuniã. hîc ſolutio cedebat ad commodum alterius: ideo dicerẽ ſi eſſet adiectus ad ſui pupilli commodum, requirit tutoris authoritas. ¶ Quærit glo. de quo pupillo loquatur? dicit gl. de proximo pubertati. ¶ Quæro, vtrũ tutori poſsit ſolui? habes hoc in. l. Stichum. §. vſumfructum. j. eo. dic. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator omnium bonorum poteſt ſolutionem recipere.*
Procurator omnium bonorum ſine libera, non poteſt alienare.
2 *Coniunctæ perſonæ, quæ poteſt ſine mandato agere, ſolui non poteſt.*

d. l. nõ ſolũ. ſol. mat. vbi limito, qđ dicit hîc Bar. Et ad Bar. hîc adde no. l. q aliena. §. q̃ꝙ. ſ. de ne. ge. vide. l. iij. §. j. j. iu. ſo. & ibi Bar. Idẽ dicas de affine, ꝑ l. cũ maritũ. C. de ſol. cõiuncta. l. maritus. C. de procu. cũ ibi no. Poſſet etiã hæc regula limitari: vt nota. in prĩ. d. l. patri ꝓ filio. videlicet, ſi ſua intereſſet: licet videatur cõtra. d. l. nõ ſolum. ſ. ſol. matri. Et ad materiã adde Bar. in. l. j. C. de procu. & vltra prædicta ad de Bar. ꝑ illum tex. ſequentẽ opi. Bar. in. l. filius. C. de pac. & Ang. in l. itẽ magiſtri. ff. eod. Item poſſet fortè dicta regula limitari in coniũcta perſona furioſi: quia tũc coniũcta perſona põt facere ea q̃ requirũt ſpeciale mandatũ l. iij. cum ibi not. ſo. ma. & videtur tex. in. d. l. patri ꝓ filio. ſ. de mino. & quia filia tua non põt contradicere. & idẽ pro cõiuncto minore, vel ꝓdigo. ꝑ. d. l. patri ꝓ filio. Et ꝙ coniunctæ pſonæ nõ poſsit ſolui regulariter, eſt text. & ibi Bal. in. d. l. cum maritũ. C. de ſol. & vide Guid. no. & Bald. in. d. l. fin aũt. in princ. ſ. de ne. geſt. & Bal. in l. j. quibus res iudi. nõ nocet. vide per Angel. hîc. & Imo. videlicet, an cum cautione de rato debeat ſibi ſolui. Item ꝙ cõiunctæ pſonæ nõ poſsit ſolui, tenet Spec. in ti. de coniũcta perſona. in prin. in ver. an cõiunctæ perſonę. ꝑ l. j. in prĩ. cum ſe. ſ. vt le. no. caue. & dũ allegaui. l. filiæ adde. l. ſi cũ filio. in. §. j. ſecundũ intellectũ docto. ſ. de cõpẽ. qđ no.

e ¶ Tanq̃ coniunctæ pſonę. nõ aũt debet dicere tãq̃ procuratori talis. ſecundum Bal. & do. Benedictũ in l. j. C. de procura.

POMATES.

f ¶ Non procederet. Vide Areti. conſi. cxxxvij. colũ. ij. & Alexã. iiij. colum. ij. volu. ij. vbi hoc ſequitur, &. xxxvij. col. j. vol. iij. vbi loquitur in matre.

Formã libelli, quando aliquis ãgit coniunctorio nomine circa hanc formam. uide tu, quæ ponit dominus Maria ſoci. in capit. primo, de libel. obla. articulo. vij. quæſtio. xv.
3 *Adiectus, an uideatur habere mandatum? remiſsiuè:*

LEX XII.

Vero procuratori. ¶ Hæc eſt bona lex. & ponit in princi. duo dicta. & incipit Iuriſconſultus tractare cui ſolui poſsit, & ponit multũ clarè. ¶ Quæro, dicitur hîc, ꝙ ꝓcuratori omnium bonorum po-
1 teſt ſolui. ¶ Quero, † an requiratur, ꝙ habeat liberã? glo. dicit, ꝙ non per. l. alleg. in ea. Vide eam, quæ incipit, & libera, ſecundum quoſdam. & c. Aduerte: & alij dicunt contra: quorum opi. tangit glo. in princi.
b Nam recipere ſolutionem eſt alienare: [b] vt inſti. qui. alien. licet, vel non. § nunc admonendi. Sed procurator omnium bonorum, non poteſt alienare, niſi habeat liberam: vt. l. procurator. cui generaliter libera. & l. procurator totorum. & l. mandato generali. ſ. de procu. ergo & c. Reſpon. ꝙ hæc alienatio fauore liberationis eſt admiſſa: vt. l. eius, qui in prouincia. ſ.
2 ſ. ſi cer. peta. ¶ † Secundo quæro [c], an coniunctis per
c ſonis [d], qui poſſunt agere ſine mãdato, ꝓpoſsit ſolui?
d dicit gl. quòd non: vt. l. iij. § . ſed & ſi fortè ex liberis. j. iudi. ſolui. Iſta ſolutio eſt veriſsima. & eſt caſus in l. ij. ſ. vt leg. no. ca. & ſ. ſol. ma. l. iij. & l. qui hominẽ. §. ſi gener. j. eod. tit. Et ex hoc debes perpendere formationem libelli, quando quis agit tanq̃ coniuncta perſona. Nam concludet hoc modo. Peto eum con-
e demnari mihi, tanq̃ coniunctæ [e] perſonæ talis ad dãdum, & ſoluendum illi, pro quo agit: vel alteri pro eo legitimè recipienti. nã ſi dicere peto eũ cõdẽnari
f ad dãdũ mihi cõiunctę pſonę, nõ ꝓcederet [f]: & hoc tãgã in. l. hoc iure. j. e. ¶ Vlterius iſte verſi. interdũ. vi
3 detur cõtra eos, qui dicunt, quòd adiectus † videt habere mandatum: licet ſit abſens. Nam hîc apparet, ꝙ non eſt procurator. & ſic non habet mandatum. de quo dic: vt. l. Iulia. §. j. ſ. de ver. obli.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum poteſt reuocari: ſed facultas ſoluendi adiecto, non: niſi eius conditio ſit mutata. nu. 3.*
2 *Mandans tibi, quòd Titio ſoluas: ſi prohibeo te præſente, Titium accipere: uideor prohibere, ne tu ſoluas.*

Sed & ſi quis. ¶ Hîc ponũtur etiam alij duo caſus. & hoc dicit.
1 Mandatum † poteſt reuocari: ſed non facultas ſoluen
2 di adiecto. hoc dicit. ¶ † No. vnum, ꝙ ſi mandauero tibi, quòd Titio ſoluas, non eſt neceſſe, ꝙ ego prohibeam te, ne ei ſoluas; ſed ſufficit, quod prohibeam Titium accipere te ſciente. Nam ex hoc videor prohibere, ne tu ſoluas. ¶ Contra hoc oppo. ꝙ ſcientia debitoris nõ requiratur: vt. l. ſi pater. ſ. de manu. vin. Sol. vt ibi per Dy. & Cyn. C. man. l. mandatum. licet glo. non ſol. ¶ Oppo. & videtur, quòd poſsit prohiberi, ne ſoluatur adiecto: vt. l. cum quis. j. eod. & l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. j. eodem. Sol.
3 hoc, quod † hîc dicitur, fallit, ſi conditio primi adiecti ſit mutata: vel lis ſit conteſtata: vt in contrarijs.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio quando mandato comparetur?*
2 *Ratihabitio ſequens quo ad liberandum ſoluentem, ſufficit.*
3 *Legatum quod incipit à præcedenti conditione negatiua, ſtatim committitur: cum quis eſt in mora faciendi: nec ſpectatur, quòd deſinat poſſe fieri, uel non.*

Sed & ſi non vero. ¶ Oppo. de l. quid ergo. in princi. de his, qui notan. infami. gloſſ. non ſoluit. Tu dic:

1 Tu† dic: quandoq; est limitatum tempus certum, in quo debet certus fieri: tunc in illo tẽpore debet haberi ratũ: aliàs non valet: vt. d. l. quid ergo, & l. obligari. §. tutor. ff. de autho. tut. Quandoq; est determinatum certũ tẽpus intra qđ debet aliquid fieri: & tunc quandocũq; potest haberi ratum, dũ tamen intra illud tempus ratum habeatur: vt. l. bonorũ. j. rem ra. habe. & l. si quis alicui. ff. de acquir. hære. Quandoq; nullũ tempus est determinatum & tunc procedit ista regula ratihabitionẽ retrotrahi: & mandato cõparari: quam declara prout Dy. in. c. ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, quam declara prout declarat Dy. in. c. ratihabitio. extra de reg. iu. li. vj. & Cy. in. l. vlt. C. ad Mace. ¶ Vlterius dicitur hîc, ꝙ ratum habere debet dominus, cum primùm certior factus est: imo videtur, ꝙ quandocunq; ratihabitio sequitur, inducatur liberatio: vt. l. dispensatorem. j. eod. Solut.
a quantum[a] ad liberandum † soluentem, sufficeret sequens ratihabitio: sed
2 quãtum ad hoc ne committattur stipulatio de rato, loquitur hic. quod dic, vt dicam in. d. l. dispensatorem ¶ Item dicitur: sicut in legato, cum de repellendo quæreretur &c. Quid hoc est dictum? gloss. ponit duas principales lect. prima, ꝙ intelligatur de legato relicto à testatore: & sic neutraliter. Secunda, quòd loquatur de legato misso ab aliqua ciuitate. Primus intellectus subdiuiditur in duas: quia potest intelligi de legato repellendo, id est, de repellendo legatario à petitione pœnæ, in quam primum legatum transfunditur: vt. l. j. §. item si ita. ff. ad leg. falcidiam. Vel dic, de repellendo legato, idest, de repellendo legatario à petitione legati sibi facti, & translati in alium, si ipse non accepit: vt. l. iij. §. si quis Titio. ff. de adi. lega. Alij dicũt, quòd hic debet intelligi de legato repellendo: idest, repudiando. q. d. quis legatum debet repudiare statim, cum sciuit: aliàs videtur agnoscere. argu. ff. de le. j. l. si fundum sub conditione. §. si Titius. Sed hoc non placet. Nõ enĩ videtur agnoscere, nisi aliquem actum faciat, qui non potest fieri citra ius, & nomen legatarij: vt. l. pro hærede. §. Papi. ff. de acqui. hære. coniuncta. l.
b si quis ita. cum sua gloss. ff. de cond. insti. ¶ Not. ergo[b] secundum primam
3 lect. † quam posui hic, super isto versi. quòd hic est casus, quòd legatum, quod incipit à præcedenti conditione negatiua, statim committitur, cum quis est in mora faciendi, nec expectatur, ꝙ desinat posse dari, vel fieri. & est hoc generale in hoc legato, non solùm in pœna, vt hic. & l. si peculium. in fi. ff. de testa. libe. licet aliter quidam dicant: vt plenè dixi in. l. ita stipulatus. ff. de verb. ob. Item allegat tua gloss. ad ponendum exemplum hic. l. si hæreditatem. §. j. ff. manda. quæ nihil facit, secũdùm Ia. de are. Alia lect. est, ꝙ hic loquatur in legato misso ab vna ciuitate: quæ lect. est clara. vide glos. quæ ĩcipit neutraliter. ¶ Venio ad. l. ꝙ si fortè. hic dicitur, quòd competit condictio, vel præscrip. verb. actio. vt fiat, quod est promissum: vel condictio ob causam. l. si procuratori falso. suprà de condi. ob causam. non habetis hîc alia.

SVMMARIVM.

1 Administratio uni concessa, quando denegata uideatur alijs?
Tutores honorarij, dicuntur dati causa honoris sui.
2 Tutores honorarij, non coguntur administrare, possunt tamen si uolunt.
3 Tutori accusato de suspecto, est interdicta administratio.
4 Cautela, ut tutor impediatur administrare.
5 Administratio, quòd non sit interdicta tutori postulato suspecto, quando est coniunctus, sed datur ei adiunctus.
Prælato postulato suspecto, non interdicitur administratio: sed datur ei adiunctus.

LEX XIIII.

Quod si forte.

c Sunt quidam. ¶ Hic est valde magistralis. §.[c] ¶ Oppoñ. de. l. & si pluribus. ff. de
1 autho. tuto. Solu. † quandoq; vni conceditur administratio, ita ꝙ ipse solus administrat, & non alij: & tunc alijs videtur interdicta administratio. Qñq; vni conceditur administratio, & per hoc non videtur interdicta alijs administratio, vt hic. & plenius distinguitur in. l. contra. dic vt ibi. Item dicitur
2 hîc, tutores honorarij. ¶ Quæro, qui sunt † isti tutores honorarij? dicit gl. qui sunt dati causa honoris sui. Alij dicunt, dati à prætore, sicut dicitur ius honorarium, ius prætorium: ita isti vocantur tutores honorarij. Glo. tenet primam, ꝙ honorarij dicuntur honoris sui causa. Quod intellige sui, hoc est, pupilli. Ita intelligit glos. in. l. iure nostro. §. j. ff. de te. tut. & illa verior.
3 ¶ Quæro † secundò, quid possunt facere isti tutores honorarij? dicit gloss. non coguntur administrare, possunt tamen si volunt: vt hic. & l. iij. §. si pa-
4 rens. & §. tantumdem. ff. de admi. tu. ¶ Quæro † dicitur hic, & tene menti, ꝙ ei, qui est postulatus suspectus, est interdicta administratio: & alle. glo. concor. quæ reperiuntur in. l. eum quem. C. de suspe. tut. & insti. e. §. si qs. Et hoc faciunt maliciosi aduocati: quia quando volunt impedire tutorem administrare, faciunt eum accusari de suspecto. Nam interim pendente cã
5 de suspicione, non potest administrare. ¶ † Quero vtrum[d] hoc sit verũ sim
d pliciter, qđ ei, qui est postulatus suspectus, sit interdicta admi. glo. dicit, ꝙ sic. & dicunt idem in prælato, vt no. in. d. §. si quis. institu. de suspe. tut. Sed tex. habemus in contrarium, extra de offic. deleg. c. venerabili. vbi dicitur, ꝙ adiungitur sibi alius, cum quo administret. Ratio huius potest esse: quia prelatus per suspicionem etiam probatam non remouetur, sed alius sibi adiungitur: vt in. c. licet Heli. extra de simo. meritò interim nõ debet sibi administratio interdici. Et ideo dico, ꝙ si est talis tutor, qui accusatur suspectus, qui propter suspicionem etiam probatam nõ debet remoueri, sed debet alius adiungi sibi: vt puta, si est coniuncta persona: vt. l. si tutor aliquo. ff. de suspect. tut. secundum distinctionem ibi positam: tunc non esset sibi interdicta administratio pendente lite: sed deberet sibi alius adiungi, ne sit deterioris cõditionis, qui est in casu dubij, quàm qui est in casu certi: vt. l. ordinata. de lib. causa.

SVMMARIVM.

1 Tutoris præsentia, an requiratur, quando curator substituitur in locum eius remißiuè.
2 Præsentia pupilli requiritur, quando curator in locum tutoris substituitur. & ipse petit.
3 Tutori solui non potest, quando sibi est datus substitutus.
4 Procurator substituens alium, non põt amplius gerere.
Cautela, ut procurator substituens, poßit eam gerere.
Curatori pupilli potest solui.

Quid ergo si ei. ¶ Not. text. ibi, si modò non est alius &c. Item no. tex. in versi. curatori. ibi. sed & pupilli.
1 &c. & tene menti hunc casum. ¶ Quæro, hîc dicit, ꝙ curator substituitur in locum tutoris: quæro, vtrũ
a ad hoc requiratur præsentia tutoris? gloss. dicit, ꝙ sic: vt. l. curator. ff. de tu. & cu. dat. ab his. Tu dic me-
2 lius: vt ibi no. ¶ † Quæro, vtrũ requiratur[e] præsentia
e pupilli? gl. dicit, ꝙ sic: quia ipsemet debet sibi petere & sic debet esse maior infante. alle. glo. l. ij. suprà qui pe. tut. meliorem tex. habetis in. l. qui habet. §. si pupill[us]. ff. de tu. ¶ Vlterius no. ꝙ postq; est aliquis substitutus in locum tutoris, non potest tutori solui: sicut si procurator, qui habet mandatum ad substituẽdum procuratorem, substituit, pcuratorem, ipse, pcurator substituens, nõ potest amplius gerere, & desinit esse procurator, vt hîc est casus in. c. is qui. extra de procu. li. vj. Et ideo cautela est, quòd in mandato ponantur ista verba, ꝙ possit substituere, & etiam cum substituo remaneat procurator. Ideò forsan
b si dicitur in mandato ꝙ possit substituere semel, & pluries. Nã per hoc ꝙ dicit pluries, vr̃ velle constituens, ꝙ procurator substituendo, non desinat esse
4 procurator. ¶ Vltimò no. † ꝙ curatori pupilli, potest solui: vt hîc, in ver. curatori. in fi. qđ tene mẽti.
f Pupillum.[f] ¶ Oppo. dicitur hîc. sed si dederit. per quod innuitur translatum dominium. Posteà sequitur vendicari poterunt. & sic cõtradicit sibi. Sol. expone dederit. idest
c tradiderit. ¶ Secundò op. de. l. interdũ. de condi. inde. Sol. ibi soluit pupillus tantum debitum naturale: hîc soluit debitum ciuile. & ista vera. de hoc dic, vt
d ibi no. & l. ij. si aduer. sol.

SVMMARIVM.

1 Dominium pecuniæ solutæ, statim effecitur accipientis, licet liberatio contingat uerè tempore existentis conditionis.
2 Lex fingere super impoßibili quando poßit?
3 Fictiones duæ poßunt simul concurrere, quando una uenit in consequentiam alterius, uel concurrunt circa diuersa, uel ex diuersis fontibus oriantur?
4 No. in. l. antepe. C. de dona. inter uirum & uxorem. qualiter intelligantur.
5 Dispositio huius. l. quòd q fingatur retro liberatus, quãdo habeat locum in debitore conditionali?
6 Vtilitas resurgens ex hoc, quod aliquis fingatur retro liberatus.
7 Paulianæ, aut cõmuni diuid. in casibus, quis liberatus retro non fingitur, quando locus sit?
8 Dictio ut, iuncta cum dictione si, uel cum ablatiuis absolutis: facit conditionem.
9 Traditio sine causa transfert titulum pro suo.
10 Conditio apposita, quando impediat translatiõem dominij.

LEX XVI.

Sub conditione. ¶ Ista. l. ẽ multum
g subtilis[g]. Debitor conditionalis solutione vera vel ficta, tunc liberatur verè, quãdo cõditio extiterit: retro tñ fingit liberatus. h. d. & diuidit in duas partes. Primò loquit in vera solutiõe: secũdò in acceptilatiõe. ¶ No. ꝙ retro fingit qs liberatus. ¶ Secũ-
1 dò no. ꝙ dñium pecuniæ statim effici accipientis: licet liberatio cõtingat verè, tẽpore cõditiõis existẽ

a ¶ Sol. quantũ no. j. quantũ tempus qs debeat ratum habere. & dicit Bal. in. l. si tutor. C. in q. cau. in integ. resti. per illũ tex. ꝙ dictũ tẽp[us] à die scientiæ incipit. Adde. j. quantũ tempus debeat quis ratũ habere, Fed. de Se. consil. ccxxxviij.

POMATES.

b ¶ Not. ergo. No. legatũ, quod incipit à cõditione negatiua cõmittitur statim, cũ qs est in mora. vide bar. in. l. j. §. item si ita ff. ad. l. fal.

c ¶ Sunt qdã. magistralis. §. Bal. in. l. j. in. §. vbi aũt. C. de cadu. tollẽ. allegat istam. l.

d ¶ Quæro vtrum Sed Bal. in. l. eum quẽ. post Bart. C. de suspec. tuto. in distinctè tenet, ꝙ ipso iure administratio tutori accusato de suspecto sit interdicta. & vide Pe. de Ancha. in. c. omnipotens de accusa. in versi. quid in eo, qui est certus de crimie.

e ¶ Quæro ergo vtrũ requiritur. vide qđ legi. & no. in. l. illud. de tut. & cura. da. ab his.

f ¶ Pupillum. Iste §. non habet locũ in adulto, secũdũ gl. no. in. l. j. §. fuit quæsitum. ad trebelli.

g ¶ Multũ subtilis. vide, ꝙ per istã. l. decidit Bal. ad pulchrã. q. in. l. inter stipulantem. §. sacrã. de verb. obli. & in. l. contraria.

a ¶ Retro liberatus. vide Alexan. cõsil. cxvij. vol. v. vbi idem dicit in ratihabitione, & ibi etiã est appel. quæ dicit no. vnũ singularẽ intellectum ad. l. fin. §. si cert. peta.

b ¶ L. sequens qõ. Adde gl. in. l. talis scriptura. ff. de le. j. & ibi Imo. dicit ꝙ videt̃ posse defensari opi. gl. d. l. sequẽs qõ. qa non vr̃, qđ ẽt quo ad fructus trahi possit retro cũ iudice tur. malę fidei pos. qa iure prohibente acceptauit donationẽ. l. si vxor filio. de don. inter vir. & vxor. & iure ꝓhibẽte nõ pt possessor fructus suos facere. l. q scit §. fin. de vsu. vnde videtur, ꝙ nõ posset trahi retro quo ad fructus ꝓpter iuris prohibitionem: sic nec trahitur retro quo ad dñium ꝓpter iuris ꝓhibitiõem. Sed tamẽ secũdũ eundẽ põt dici, ꝙ trahat̃ retro, quo ad vtrũq;: qa in fictione translatiua de tpe in tp̃s, sufficit extremum ter minũ à quo, etiã in essentia, & extremum ad quod in potentia: vt est videre in fictione l. Corneliæ: qa fingit mortuũ apud hostes, fuisse mortuum prima hora captiuitatis: vt in l. si is qui pro emptore: per Bart. §. de vsuca. Et ideo licet dñiũ nõ fuerit trãslatũ ab ipo initio, istud propterea erat: qa ius ꝓhibebat: qa potuisset etiã statuere oppositum. vñ sufficit, quòd potuerit ex iuris dispositione trãsire dñiũ. Videtur autem hoc ius velle, ꝙ adueniẽte cõditione cõfirmetur donatio ꝑ mortẽ donãtis: & ex nũc censeatur res ipsius donatarij: retro etiam fingitur ipsius fuisse: sicut etiã si alicui daret̃ fun

tis. ¶ Op. ille, qui non est obligatus, non põt liberari: vt. l. decẽ. §. de ver. obl. & l. quoties. §. ti. j. & l. qđ in diem. j. de accep. sol. dicit gl. fateor, ꝙ verè liberat̃ tempore existẽtis conditiõis, ante non põt liberari quia non erat obligatus, sed fingitur retro liberatus. Ita loquit̃ iste tex. & secundũ hoc nõ cõtradicit sibi primus casus cum secũdo. Nam in primo loquit̃ secundum fictionẽ: in secundo loquit̃ secundũ veritatẽ: vt apparet ex litera. Et rõ huius fictionis est: quia quis fingit̃ retro obligatus: vt. l. potior. in prin. & l. q balneũ. §. qui po. in pig. ha. eadẽ rõne fingitur retro liberatus. ¶ Sed cõtra hoc op. fingitur impossibile, ꝙ quis fuerit obligatus, & liberatus illo tp̃e, quo nõ erat. glo. fatet̃ istud, ꝙ fingit̃ impossibile circa finem primæ gl. Istud non vr̃ verũ. Nam. l. non põt fingere impossibile: vt. l. si pater. in fi. & l. seq. §. de adop. & §. loc. l. qui ad certũ. & l. certæ. §. de preca. no. in. l.
2 iij. §. ꝓ so. ¶ Dicẽdum est ergo: † ꝙ lex nõ põt fingere impossibile in suo gñe: vt ꝙ filiꝰ sit antiquior suo pr̃e: vel ꝙ furiosus cõsentiat: vt in contrario, tñ bene potest facere illud, qđ in illo casu particulari, de quo loquimur, non est possibile: vt ꝙ filius Titij sit filius meus. licet hoc non põt esse verũ, tamẽ potest fingi, sed tamen in genere suo est possibile: vt quia tantę ætatis, ꝙ possit filius meus. Dixi plenè in. l. si is qui pro emptore. §. de vsuc. ita in proposito possibile fuit retro quem fuisse obligatũ: erat eñ capax persona obligati. iõ fingitur retro liberatus. ¶ Sed contra
3 hoc op. † secundum hoc duæ fictiones cõcurrũt hîc: qđ vr̃ contra gl. l. j. C. de do. promi. & l. cum post. §. gener. §. de iur. do. Rñde. quando sunt duæ fictiones quarũ vna venit in cõsequẽtiam alterius, bñ possunt cõcurrere: vt insti. quib. mo. ius pa. po. so. §. si ab hostibus. & l. cum duæ. j. de cap. ita hîc ex eo, quod fingitur retro obligatus in cõsequẽtiam, fingitur retro
a liberatus[a]. Vel aliter, istæ duæ fictiones concurruut circa diuersa: vna circa obligationem, & alia circa liberationem. Simile in. l. singularia. §. si cer. pet. Vel aliter, istæ duæ fictiones habẽt originem ex diuersis fontibus: vna eñ causatur fauore creditoris: alia fauore debitoris. Facit qđ habuistis in. l. si seruus com
4 munis Meuij circa prin. gl. de sti. ser. ¶ Subdit † glo. vnum verbum, ꝙ eodem mõ potest intelligi, quod dicitur in. l. antepe. C. de do. inter vi. & vxo. vt fingatur domina fuisse à tempore collatæ donationis in
b eam. Idem no. in. l. sequens quæstio[b]. §. de le. ij. Contra nota. in. l. ij. C. de inoffic. do. & in. d. l. antepe. scilicet quòd illa fictio non procedit nisi quo ad fructus & illæ sunt veræ. ista non. Ratio: quia tempore constantis matrimonij, mulier non potest esse domina rei donatæ: & per consequens nõ põt fingi retro eã fuisse dominam, eo tempore quo est inhabilis. deficit eñ habilitas extremorũ. Ita no. in. l. ij. C. de inof. do. facit. l. quoties. suprà tit. j. & quod ibi dixi vobis.
5 ¶ † Quero, vtrum hoc principium habeat locum in quolibet debitore conditionali? Respondeo non, nisi sit debitor sub conditione casuali. Nam si est debitor sub conditione potestatiua, sicut existente conditione, non fingitur obligatus retro: vt. d. l. potior, vt. l. qui balneum. §. qui po. in pig. ha. & l. ij. eodem tit. Eadem rõne non põt fingi retro liberatus. Idem dico si esset debitor ex causa legati. Nam cum non fingitur retro obligatus: vt. l. si mater. §. eandem. supra de except. rei iudic. & l. j. §. j. ad sil. & dixi in. l. si is qui pro emptore. suprà de vsucap. Eadem ratione
6 non potest fingi retro liberatus. ¶ Quæro, † ad quid est vtilis hęc inuestigatio? vt sciamus vtrum retro fingatur liberatus vel non. dicit glo. propter duo. Primò propter Paulianam actionem reuocatoriam. Secundò propter communicationem pecunię fiẽdam inter creditores missos in possessionem. quod dic, vt
7 in glo. ¶ † Quero, quid in illis casibus in quibus non fingit̃ retro liberatus. vt in conditione potestatiua, vel ex testamento. an erit locus Paulianę, vel cõi diui. innuit glos. ꝙ sic. quod non placet: quia. l. respicit factum: an sit factum in fraudem. & ideo tempus facti debet inspici. vt. l. si minor. §. de ser. expor. & l. j. C. de iure fis. li. x. nisi ponas illud factũ eẽ causa fraudandorum futurorum creditorum. vt no. glos. C. de

do. ante nup. aut̃. sed iam necesse. facit. j. qui & à qui. l. sed si maritus. in fi. ¶ Venio ad secundam partem. dicitur hîc in fi. dominium esse translatum incontinenti. Oppo. conditio apposita suspendit translatio nem dominij in conditionis euentum: vt. l. qui absenti. §. j. de acquiren. pos. hîc dicitur contra: ergo malè. huius timore sunt in glos. plures solu. ꝙ illud quod hic dicitur, an eius pecunia facta est. i. facta fingitur. Ista est contra istũ tex. qui vult expressè, vt añ trãsferatur dñium, quàm liber et̃. Si intelligeres de ficta translatione, eodẽ modo retro fingit̃ liberatus: & sic esset idem in translatione dñij & liberatione. Alij dirũt contra: ꝙ verè statim transfertur dñium tp̃e traditionis, quod in contrario dicitur de tempore existentis conditionis: intellige secundum fictionem. Istud est contra leg. l. contra. Alij dicunt, ꝙ fuit data hic pecunia sub modo. f. per vt: ibi sub conditiõe. & istam tenet Ia. de Are. Nec obst. iste tex. qui dicit ea conditione &c. quia si sequitur posteà dictio vt, per hæc verba non inducitur cõditio, sed modus: vt. l. ij. §. fin. §. de dona. & leg. Meuia. §. de ma. test. sed hoc
8 nõ placet. Nam illud est verum, nisi qñ † cum dictione vt, immiscetur dictio si: quod tunc facit conditionem: vt. d. qui absenti. §. j. Idem si immiscetur dictio vt, cum ablatiuis absolutis: vt. l. si ego. §. j. §. de iure dot. cum ergo hîc dicat, ea conditione: vt si &c. apparet, quòd fuit conditio non modus. Soluit gloss. aliter, quòd hic non fuit adiecta conditio translationi dominij, sed cessioni insolutum: quasi dicat solutio fuit facta simpliciter: sed fuit dictum, quòd cederet in solutum sub conditione. Ista est vera. & hãc tenet Dyn. dominus Oldra. & omnes moder. ¶ Aduerta-
9 tis † contra prædicta op. traditio facta sine causa, non transfert dominium: vt. l. nunq; nuda. §. de acqui. rerum domi. sed hîc pendente conditione, non habet causam, vel titulum: ergo nõ potest transferre dominiũ. Sol. non habet tit. ꝓpriũ, & specialẽ, sed habet titulũ ꝓ suo. Est eñ effectus dñs ꝓpter spẽ futuræ obligationis cõmittendę. & sic habet interim titulũ ꝓ suo: vt. l. ij. §. si qs sub cõditio. ꝓ emp. & l. j. & l. ij. supra pro dote, & hæc vera. ¶ Vlterius oppo. & videtur, quòd conditio apposita titulo impediat translationem dominij: vt. l. si ergo. §. j. §. de iure do. Sol. dicit gloss. hîc fuit soluta pecunia, in qua magis de facili transfertur dominium: ibi verò alia species. Istã reprehendit glo. per. l. ij. §. si pecuniam. suprà de do. tu. sustine eam. Nec ob. §. si pecuniam: quia ibi fuit apposita conditio translationi dominij, nõ titu. speciali. ¶ Itẽ contra prædicta extra gl. op. & videtur, ꝙ simplex traditio dñium non transferat in dubio: vt. l. cum pater. §. pater pluribus. & ibi glo. de leg. ij. Solu. ibi nulla suberat causa legitima re, vel spe, ad transferendum dominium: vt hîc fic. ¶ Item oppo. de. l. si ego. §. fina. suprà de iure dot. vbi causa suberat: & tamen in dubio dominium non videtur transferri. Solu. hîc fauore accipientis suberat causa. Simile vides in deposito: nam in dubio non videtur transferri dominium: licet possibile sit transferri excedendo terminos depositi: vt. l. Lucius. suprà depo.
10 ¶ Reassume † ergo prædicta quando q; apponitur cõditio translationi dñij. Quando q; apponitur titulo, non translationi dominij. Quando non apponitur nec titulo, nec translationi dominij, sed soluitur simpliciter. Primo casu, impeditur translatio dominij: vt. l. qui absenti. §. j. §. de acqui. pos. & l. ij. §. si pecuniam. §. de dona. Secundo casu: aut soluitur pecunia: aut alia res. Si pecunia, non impeditur translatio dominij: vt hîc. Si alia res tunc impeditur: vt. l. si ego §. j. suprà de iure dotium. Tertio casu: aut nulla causa suberat translationi dominij re, vel spe. & in du-
c bio non videtur[c] transferri dominium: sed magis tradi causa custodiæ: vt lege cum pater. §. pater pluribus. suprà de legatis secundo. Aut suberat aliqua causa re, vel spe: & tunc aut illud suberat fauore dantis, aut fauore accipientis. Primo casu, non videtur trãsferri dominium: vt. l. si ego. §. finali. suprà de iure dot. facit supra de posi. l. Lucius. Secundo casu dominium videtur trãsferri in dubio: vt. l. sed nisi. supra de iure dotium & . §. pro dote. l. j. nõ habetis, hîc alia,

Cassius,

dus subꝰ cõditiõe interim non esset eius dominiũ: cũ posset cõditio suspẽdere ipm & possessionẽ. l. qui absenti. §. de acq. pos. & tñ adueniente cõditione incipit & tunc esse suum & retro fuisse situm fingitur. vide Imol. in. d. l. talis scriptura. Adde quod not. Bart. in. d. l. si q ꝓ emptore. in. v. colũ. & adde latè post gl. in. l. j. ff. ꝓ donat. & ꝑ prædicta videt̃ dicẽdũ, ꝙ si mulier, vel vir putauerit donationem valere, trahit̃ retro quo ad fructus: secus si malæfidei essent. Ita probatur in. l. ex annuo. l. j. & ibi not. & in. l. de fructibus. cum ibi no. & in. l. si vxor filio. §. de do. inter vir. & vxo. & in. l. fructus. ff. de vsu. Secunda aũt opi. nullo mõ videtur posse ꝓcedere, ꝑ hîc no. & ꝑ id qđ le. & no. in. d. l. ꝓ emptore. & i. l. cũ pater. §. pr̃ filiæ, de le. ij. Bñ facit. l. si minor. de ser. export. quia vbi lex resistit, nunq; retro trahit̃: ita in l. ista dixit Old. Nec ob. qđ dicit̃ de mala fide ipos. quia isto casu non diceretur donatarius esse in mala fide contra possessorẽ, tanq; l. resistat: qa est falsum & quantũ ad possessorem, saltem tenet donatio: vt in. l. j. §. si vir. ff. de acquir. pos. cũ simili. & ad materiã vide Ange. & Imol. in. l. si filiꝰ. de verb. obl. vltra not. hîc.

c ¶ Non videt̃. An traditio facta simpliciter intelligat̃ facta animo transferendi dñium, ad de Bart. in. l. si cõstante. in princi. §. solu. matri.

LEX XVII.

Cassius. ¶ Oppo.de.l.si quis vxori. §.Iulianus.j.de fur. Sol.competit actio mandati:vt hic.& etiam furti:vt.l.contraria. ¶ Item oppo.de.l.si tibi.s.de dona. Solu.dicit gl.ante, q̄ cōsumat, possum habere ratum ego mandator:vt l.contraria.& proderit mihi. Tu dic, q ratihabitio mandatoris quantum ad liberationem ipsius mandatoris, nil operatur:quia suo nomine non est gestum.sed bene operatur quantum ad commodum mandatarij, qui soluit suo nomine,& in præiudicium mandantis:vt.l.mater.C.de rei vẽdi.& l.si fundus.§.j.s.de pigno.sed.l.si tibi.s.de dona.loquitur in creditore,qui anteqū consumat potest illam pecuniam sibi solutam retinere pro debito domini. ¶ Quæro, dicitur hic,si eos consumpsit sine dolo malo:qd si eos consumpsit dolo malo?Respondeo tunc habentur pro extantibus: vt.l.parem.j.de regu.iuris.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum,uidetur reuocatum per manumißionem.*

LEX XVIII.

Si quis seruo. ¶ Si ad reuocationem mandati sufficit vnum.illud ignorari oportet à debitore soluente:si requiruntur duo, sufficit ignorari vnum vt liberatio competat:licet recipiens scienter furti teneatur.hoc dicit. ¶ †Oppo.q per manumisionem non sit reuocatum mandatum:sicut nec per emancipationem:vt.s.de verborũ obliga.l.eum, qui ita.§.qui sibi. cōiuncta.l.cum quis.in princip.j.eod.& videtur expressum in.l.in eum.§.j.de institu. Quidam fatentur, quòd per manumisionem non videtur reuocatum mandatum. Contrarium est veritas:vt hic,&.j. de furt.l.si is qui rem.§.Iulianus.[a] Non obstat,quod dicitur de emancipatiõe:quia aliud in filio:aliud in liberto.Est enim tanquam coniuncta persona:iõ mandati reuocatio non præsumitur.Non obst.l.in eum.§.j. quia ibi ideo quia apparebat durare domini voluntatem. ¶ Vlterius oppo.[b] dicitur hic,furtum facit domino.contra:imo facit furtum debitori, qui erat dominus pecuniæ:vt.l.si vendidero.§.si Titius.j.de furtis.&.l.si rem.§.finali.s.de præscrip.verb.Solu.dicunt quidam,fateor contrarium.& quod hic dicit,domino furtũ facit,intelligo domino:scilicet pecuniæ,& sic debitori.Alij dicunt,& melius:vt gloss.refert,q debeat inspici quali animo ab initio acceperit:vt in gloss. ¶ Iuxta hoc posset dubitari,qualiter potuit acquiri dominium pecuniæ,per istum cuius mandatum erat reuocatum.dicam.j.eodem.l.cum quis.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Dominium per seruum fugitiuum acquiritur,non poßeßio.*
2 *Soluens alteri,de mandato serui,non liberatur ipso iure.*

LEX XIX.

Fugitiuus. ¶ Ista est satis pulchra.l. Solutio facta seruo fugitiuo ab ignorante, eum liberat, si pecunia soluta efficiatur domini.hoc dicit. ¶ Oppoñ.de.l.j.§.sed & per eum.suprà de acquiren.possess.Sol. †per seruum fugitiuum.non acquiritur possessio:vt.l.contraria.sed dominium sic:vt hic.& etiam ibi not. ¶ Item oppo.s.eodem.l.qui hominem.§.si nullo.in fin. §.In gloss.ponuntur plures solu.teneas alteram de duabus. Vna,q ibi sciebat fugitiuum:hic non.Vel aliter.liberatur hic de æquitate, non de rigore.tene quam vis ex istis. ¶ Item oppoñ.de.l. si mandauero.§. fugitiuus.s.manda.dicit gloss.aliud in venditione:vt ibi.aliud in mutuo : vt hic:qd' nõ placet. Dicit qd' l.illa per omnia concordat. & ista vera,si dominus agat mandati,contra eum,cui est facta solutio,mandato serui liberatur debitor: quia dominus agendo viidetur habere ratum.s.de fideiuß.l.si seruus alienus.& ita loquitur primum responsum.l.contrariæ.sed si non agat mandati,non videtur habere ratum.& propterea debitor non liberatur:vt hic.& in.ij.responso.l.contrariæ. Vel dic,secundum Iaco.de Are.q ibi soluebat mandato serui alteri recipienti pro seruo, & procuratorio nomine ipsius serui:ideo videtur soluere ipsi seruo. hic soluebat alteri recipienti pro se ipso,non pro seruo.& hoc etiam tenet Oldra. ¶ Item oppo.de.l.cum fundus.§.seruum tuum imprudens.s.si certum peta.Sol.dico,†q soluens alteri de mandato serui,non liberatur ipso iure:vt hic. sed cedendo actionem domino sic:vt in contrarijs.

SVMMARIVM.

1 *Debitor soluens rem creditori,quando liberetur?*
2 *Traditione rei uenditæ,cur uendens liberetur: non sic autem in reliquis contractibus?*

LEX XX.

Si rem. ¶ Si res non efficitur perfectè creditoris, debitor nõ liberat.h.d. ¶ Op.de.l.si seruum.§.sed & si sic de ver.ob.Sol.†Aut debetur aliqua res in genere,aut in specie. Si in genere debet fieri accipiẽtis perfectè sine dubio:vt. cum quis.§.qui hominem.j.eod.&.l.qui decem.§.fin.j.eod.l.si à substituto.§.hæres.s.de lega.j.Aut debetur in specie.& tunc aut causa, propter quam potest auocari,præcessit obligationẽ:& liberat soluẽdo eã talẽ,qualis est: vt.d.l.si seruũ.§.sed & si sic.Aut sequitur illa causa obligationem: & tunc nõ liberat:vt hic.Quod intellige,si sequat facto debitoris:vt.d.l.si seruũ.§.j.s.de ver.ob.Itẽ prædicta intellige[c] quando pcedit obligatio ex causa lucratiua:secus si ex causa onerosa,vt ex cã emptionis,& vẽditionis:& tunc indistinctè de euict.tenet.per titu.s.de euict. ¶ Itẽ 2 aduerte.†quia inter venditionem & emptionem,& alios contractus,quibus quis tenetur ad dandum,est hæc differentia:[d] quia in emptione re tradita,quis liberatur:vt no.in aut.sacramenta puberũ.C.si aduersus vendi.& tũc incipit teneri de euictione re euicta vt.l.euicta.s.de euictio.Sed in alijs contractibus nũquam liberatur.nisi ita eã faciat accipientis, vt euelli ab eo non posit:vt hic cum simi. Et ideò hic non agitur de euictione,quasi re euicta:sed agitur pristina actione quasi ab ea nunq̄ sit liberatus.

LEX XXI.

Si decem stipulatus. Glo.hic quærit de vno,quod solue:vt in gl.& materiam huius.l.plenè dixi in.l.decem.s.de verb.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Filius si liberat debitorem paternum , an si patri hæres existat,obstet exceptio,si agat.*

LEX XXII.

Filius. ¶ Not.istã.l.Cõcot.sunt in gl. 1 ¶ Quærit Dy.†filius liberauit debitorem paternum: posteà hæres extitit patri:nũq d filio postea agenti obstabit exceptio:videtur quod non:quia liberatio ab initio non tenuit:ergo ex postfacto non conualescit:vt in regulis iuris.quod in initio. In contrarium, quod filio obstet exceptio, probatur.s.ad Trebel.l. filium fratribus.&.l.cum dominus.§.fina.de pecul.lega.& l.cum vir.s.de vsuca.& de fun.dota.l.penul.& istud veritas,dicit Dyn.Mihi videtur,quòd debeamus sic dicere. Quandoq; filius liberat debitorem ex causa lucratiua,ita quòd,si debitor cõuenitur,nullam habeat actionem contra filium. Et isto casu filius potest eum conuenire,non obstante, q sit heres patris. argu.ad hoc.s.qui & à quibus.l.si seruo. & not. in.l. rem alienam.s.de pigno.actio. Quandoq; liberauit debitorem filius,nõ ex mera liberalitate:sed aliquid recipiendo,vel aliter promittẽdo,ita q ipse est obligatus,si à debitore aliquid peteretur:tũc sibi obstat exceptio.Ita loquuntur oẽs.ll.alleg.per Dyn.plenè dico,in.l.cum vir.s.de vsucap.Prædicta vera,cùm filius remisit debitum patris,in quo nullum ius filius habebat:secus si haberet ius in eo,vt in dote, quæ est cõis patris & filiæ:quia tunc filia remittẽdo sibi præiudicat:vt.l.ij.§.quod si in patris.s.sol.matri. &.l.& hæredi.§.filia.s.de pactis.

a ¶ Iulianus . Et in l.ei, qui in prouincia.& ibi Bart.in j.oppo.ij. partis. si cer.pe.& est gl. in.l.eum q ita.§.q sibi.in ver. emãcipato.s.de ver.ob. licet doct . ibi reprehendãt eã,& malè.& no.Bald. in.l.mãdatum .C. man.vj.co .Adde alle.ibi.in.d.l.eũ, qui ita . vbi plenius.

b ¶ Vlterius opp. Adde no.Bart.in l.Aristo.§.labeo. de dona.& in.l. si qs aliam.j.eod. & Bar.in.d.l.cũ qs. §.qui hoiem.j.eo.

c ¶ Intellige. Adde quod no. Bar. l.Aristo.§.labeo. s.de dona.& in.l. si quis aliã. j,e.& Bar.in.l.cũ quis. §.qui hoiem. j.e.

d ¶ Et hæc differẽtia. Et vide in.l.libera.C.de sent.& j.eo.l.si alienũ.& in.l.etiã.& in.l.si donus.§.de eic. s.de lega.j.

SVMMARIVM.

1 *Debitor soluens,ut consequatur liberationem,an requiratur uoluntas creditoris in solutione recipienda,quòd non.& quòd sufficit depositio.*
Obligatio & depositio facta ab extraneo,liberat debitorẽ.
2 *Soluens pro alio,an repetat actione negot.gesto.remißiuè.*
3 *Debitor per solutionem liberatur ipso iure.*
4 *Debitor non liberatur inuito creditore,quãdo extraneus suscipit iudicium pro ipso.*
5 *Defensor,uel procurator non admittitur, quando dominus est legalior,uel sciret melius ueritatem.*
6 *Creditor,an cogatur recipere defensorem pro debitore ueniente animo nouandi?quòd non.*
7 *Debitor,an liberetur ipso iure,uel ope exceptionis per susceptionem iudicij factam ab extraneo?ubi distinguit.*
8 *Iudicium quando suscipitur animo nouandi, an sit necesse, quòd hoc agatur expreßè?*
Nouatio,quæ olim fiebat per litis contestationem:ita etiam hodie fit,& nihil est immutatum.
9 *Nouatio quando fit per susceptionem iudicij , quis iurabit de calumnia:remißiuè.*
10 *Iudicium pro alio ignorante suscipiens repetit si hoc fecit eo animo,secus si pro inuito.*
11 *Actio utilis ullius directæ,quæ competebat contra principalem,intentatur contra suscipientem iudicium pro alio.*
12 *Procurator seu defensor suscipiens iudicium pro alio an ante litem contestatam poterit alium defensorem constituere:remißiuè.*
13 *Defensor,qui satisdedit pro debitore, potest ante litem contestatam defensionem recusare.*

a ¶Solutionē. Et
dum dicit̄ hîc, ꝙ
qs poſsit me inui
tum defendere.vr̄
cōtra.l.ſępe.ſ. de
re iudi.vbi ille,ad
quem primo lo-
co ſpectat defen-
ſio, pōt illum ad
quē ſecundo loco
ſpectat defenſio,
ꝓhibere defende
re. Solue, ꝙ quis
non poteſt inui-
tū defendere,ſive
lit ſe defendere,vl'
ꝓcuratorem con
ſtituere: vt ibi. &
no. Inn.in .c. cum
ſup.in gl.ma.&in
c.pe.vbi tex.de re
iu.ſec⁹ ſi ſe nō de-
fendat,vt hîc. Itē
intellige niſi renū
tiaret liti,vel cōfi
teret̄ ſecūdūRap.
in.d.l.ſæpe.

b ¶Liberat debito
rem.ꝙ no.&adde
Bald.in.d.l.obſi-
gnatione.per An
ge.in.l.tale pactū
§.pe.de pac.

c ¶Iudicium ſuſci
piēdo.Adde, qd'
no.Bal. poſt Bar.
in.l.j.C.de iudi.vi
de ibi.

d ¶Quærit Dyn.
vtrū inuito acto-
re poſsit cōpare-
re fideiuſſor rei,
animo nouādi:ad
de q̄ no.poſt bar.
& Bal.in.l.j.in vl-
ti.col.C.de ſen.vi
de Paul. de liaza.
in cōmēto.c.ſi vē
ditorē.in.j.co. de
empt.& vend. &
Ang.in.l. Iulian⁹
in.ij.col.qui ſatiſ-
da.cog.

e ¶Nec p̄ſumebat̄.
contrarium tenet
bal.in.l.poſt vēdi
tionē.& ibi Pau.
de caſt.C.de pact.

f ¶An talis defen-
ſor.vide Barto.&
Bald.in.l.ꝙ quis.
C.de procu.

POMATES.

g ¶Vbi fideiuſſ.
Not. optimā gl.
ꝙ nūq̄ fit cumu-
latio quātitatum,
vt pœna inſligat̄.
vide Ang.ī proe.
ff.orum.vide quæ
remiſi ad Bart.in
l.finali.§.quoties.
ff.de pu.

14 *Practica agendi contra defenſorem ſuſcipientem iudicium pro alio animo nouandi.& forma ſententiæ.*
15 *Executio,an fiet contra talem defenſorem? remittit.*

LEX XXIII.

a SOlutionem. a¶Hęc eſt, ſub
tilis lex,& ſum
mat ſeipſam. & de duobus tractat, ſcili-
cet de ſolutione, & de iudicio. Text.ibi
pro nobis,ſcilicet liberandis:quaſi dicat,hoc acto, ꝙ
per hunc modum liberentur. In textu. accipiendo.
id eſt alium actum ſolutionis implente :vel iudiciū
ſuſcipiente. ¶Opponitur in authentica, vt omnes
obediant iudi.prouincię.§.ſi verò alteri. Solu.ibi lo-
quitur in procuratore ſimplici,qui non liberat nos.
hîc in eo loquitur,qui ſuſcepit iudicium animo no-
uandi.Item contra.infrà de regulis iuris.l.inuito.So
lutio.ibi loquitur in priuilegio : hîc in liberatione.
ita dicit gloſſa.de hoc etiam habetis in.l.hoc iure.§.
non poteſt.ſ.de donatio.l.ſeruus vetante.ſ.de ver-
borum obligatio.& per Dynum. in cap. inuito.de
regulis iuris.His contrarijs præmiſsis venio ad quę-
ſtiones. ¶Primò quæro,circa ſolutionem:dicitur
hîc,quòd ſolutione debitor liberatur inuitus.
1 ¶†Quæro,an ſit neceſſe creditorem eſſe volentē?
gloſſa dicit,quòd nemo poteſt eum cogere recipe-
re ſolutionem:ſed poteſt offerri,& conſignari:& de
poni : & ſic inuito creditore debitor liberatur ſolu-
tione:vt.C.de vſu.lege,acceptam.Et tene menti iſtā
gloſſam,quæ firmat hic,quòd oblatio & depoſitio
b facta ab extraneo , liberat debitorem b ipſo iure . de
quo gloſſa dubitat.C.eodem.l.obſignatione. tamen
iſta gloſſa dicit veritatem,caſus eſt expreſſus.j.ead.
l.qui.x.ſi cum mihi,verſic.quemadmodum,ſi quo-
2 libet.&.C.de captiuis.l.cum poſtliminij.¶†Quæ-
ro,vtrū iſte,qui ſoluit pro alio,poſsit repetere per
actionem negot. geſt.dixi de hoc vobis.ſ.titu.j.l. ſi
3 Stichum.§.finali.dic vt ibi.¶Quæro,vtrum †ſolu-
tione liberetur debitor ipſo iure, vel ope exceptio-
nis?gl.Dicit,& bene,ꝙ ipſo iure:vt inſti. qui. mod.
tol.ob.in princip.¶Venio ad iudicium,dicitur hic,
c ꝙ iudicium ſuſcipiendo,cliberamur inuiti.¶†Quę
4 ro,vtrum hoc poſsit fieri creditore inuito? glo.dicit
quòd non:quia nemo cogitur agere .C.vt nemo in-
d uitus.&c.¶Sed circa hoc quærit Dy .dQuid ſi cre-
ditor vult agere : an eo inuito,admittatur defenſor?
& arguit pro & contra.Et primò videtur,quòd ad-
mittatur:vt.l.planè.in fi.ſ.fami.erciſc.&.ſ. de peti.
hęred.l.Sed & ſi lege.§.itē ſi rem diſtraxit .in verſi.
quid tamen,vt.ſ.de noxa.l.de illo.§. fin.cum.l.ſeq.
In contrarium,quòd non admittatur , iſta duo ſunt
paria,fieri nouationem,& per ſtipulationem,& per
conteſtationem:vt.l.delegare.ſ.titu.j.ſed per ſtipu-
lationem non poteſt quis cogi nouare: vt.l.j. C.de
noua.&.l.nec creditoris.ergo.&c. Pro hoc videtur
5 tex.in.l.ſi actor.ſ.de procura.dicit Dyn.†quòd de-
bet diſtingui.Aut principalis eſt legalior, aut non.
ita not.gloſſ.in.d.l.planè.in fine.ſ.fami. erciſcun.q.
d.ſi perſona domini eſt legalior ,non admittitur ta-
lis defenſor:aliàs ſic:vt.d.l.ſi actor.de procurat.C.de
procur.l.fin.Adde,quia etiam ſi dominus ſciret ve-
ritatem melius,& eſſet melius informatus,poſito ꝙ
non eſſet legalior,non deberet admitti procurator:
vt.l.ij.§.derendi.& quod ibi no.ſ.ex quibus cau. in
poſſeſ.ea.Ita debent intelligi verba Dyn.Videte do
mini,pro examinatione huius.q.duo ſunt videnda.
¶Primò,an creditor cogatur recipere defenſorē ve
nientem animo nouandi:& hoc non tetigit Dyn. ſi
de iſto intellexiſſet,determinatio ſua nō eſſet bona:
vt.j.dicam.¶Secunda quæſtio:an creditor cogatur
admittere defenſorem,qui vult defendere tanquàm
procurator in rem ſuam:ita ꝙ fiat contra eum execu
tio non animo nouandi, & liberandi debitorem: vt
l.Plautius.ſ.de procura.& in iſto ſecundo procedit
determinatio Dyn.cum additione,quam feci.¶Cir
6 ca†primum ſunt opi.nam in.l.liberto.in fin.ſ.de ne-
gotijs geſtis.gloſſa tenet,quod cogatur inuitus ad-
mittere.ſed in.l.non ſolum.in princip.circa finem.
gl.mag.ſ.de procurato. videtur tenere contrarium,
& hoc videtur verum,per tex.in.l.ſi mandato ,§.j.ſ.
manda.& hoc tenet Pet.& aliqui Moder.& Cy.refert.C.vbi in rem act.l.
j.Prædicta vera ſunt in defenſore,qui venit ad defendendum cum manda-
to.Sed quid ſi venit defenſor ad defendendum ſine mandato ?Reſpondeo,
ſi venit ad ſuſcipiendum iudicium animo nouandi,idem quod.ſ.per eaſdē
leges.Sed ſi vult ſuſcipere tanq̄ procurator in rem ſuam,non animo nouā
di:tunc ab initio poteſt creditor eum non admittere ex cauſis ſupradictis,
ſi nō eſt perſona ita legalis,ſicut dn̄s:vel dn̄s ſcit melius veritatem.ſed poſt
quā eum admiſit,non poſſet rem repellere.arg.l.Pōpo.§.rati.ſ.de procu.
7 ¶Quæro , vtrum per ſuſceptionem iudicij : quis liberetur ipſo iure,vel
ope exceptionis?Oldrad.dicebat, ꝙ ope exceptionis:vt.l.poſt venditio-
nem.C.de pactis.& de inter.act.l.qui ex parte. Glo.dicit,ꝙ ipſo iure libe-
ratur,ſi ab vtraq̄ hoc agatur:quia iſta duo ſcilicet,ſolutio,& litis ſuſceptio,
ponuntur,vt paria hîc.&.ſ.titu.j.&.l.delegare.&.l.ſi pro patre.circa prin.
ſ.de in rem verſo.Ita dicit glo.Ad contraria reſpondet Dyn.nam in.l.qui
ex parte.non agebatur à creditore,quòd alius liberetur,quem ipſe igno-
rabat eſſe hæredem.Vel dic,quòd ibi non determinatur,vtrum liberetur
ipſo iure,vel ope exceptionis.Et magis innuit,ꝙ ipſo iure.Ad .l.poſt ven
ditionem.dic ꝙ ibi fuit acceptum iudicium animo nouandi, volente credi
tore:& tunc non eſt dubium,ꝙ liberetur ipſo iure debitor:vt hîc.&.l.dele
gare.ſ.tit.j.Quandoque iudicium ſuſcepit, vt procurator,ſeu defenſor in
rem ſuam,non animo nouandi:& tunc,aut libellus datur contra principa-
lem,& ille ſe offert defenſioni: & tunc nullo modo liberatur debitor:vt
l.ſi rem.ſ.eo.&.d.l.Plautius.ſ.de procu.ſecundū vnum intellectum.Quā-
doq̄ ego do libellum contra illum ꝓcuratorem,vel defenſorem ab initio,
tanq̄ contra defenſorem in rem ſuam:& tunc principalis debitor liberat̄
8 ope exceptionis.hic eſt caſus.in.l.poſt venditionem.C.de pac.¶†Quæro
quando iudicium accipitur animo nouandi,vtrum ſit neceſſe , ꝙ hoc aga-
tur expreſsè:glo.dicit,ꝙ olim præſumebatur nouatio:ſed hodie requiri-
tus,quòd agatur expreſsè.vt inſti.quibus modis tol.ob.§.prętereà.Vide-
te dn̄i in nouatione,quæ fit per lit.conteſta.nihil eſt hodie immutatū.Nā
olim præſumebat̄ nouatio:hoc eſt nouę qualitatis adiectio:vt fiat de actio
ne temporali perpetua :de non tranſitoria fiat tranſitoria in hæredes:vt.l.
aliam.ſ.titu.j.& hoc ita hodie,ſicut olim,& ita olim ſicut hodie.Sed noua
e tio,hoc eſt,vnius obligationis ad aliam transfuſio,nō præſumebaturᵉ,nec
olim,nec hodie:vt.d.l.aliam.ſ.titu.j.& de regu.iur.l.non ſolet.&.C.de iu
dic.l.j.& iſta inueſtigatio eſt magni effectus .Nam ſi eſſet verum,ꝙ olim
præſumebatur:vt glo.dicit.ergo hodie fieret nouatio ope exceptionis:vt
not.in.l.ij.j.tit.&.C.de noua.l.fina.¶Tene ergo ꝙ in nouatione,quæ fit p
9 litis conteſta.nihil eſt hodie immutatum.¶Quærit.†glo.quando fit no-
uatio,quis iurabit de calumnia?dicit glo.iſte procurator in rem ſuam:vt.l.
ij.§.ſin autem reus.C.de iuramen.calum.Hoc examina,vt plenè nota.in.l.
10 non ſolùm.in.j.gloſſ.mag.ſ.de procura.¶Quærit gloſ.†an ille,qui ſubijt
iudicium pro alio repetat ab illo?dicit gloſſa,quòd ſic,ſi acceſsit eo animo,
vt repeteret,per.l.qui ſeruum.ſ.de inter.act.Quod intellige,quando ſuſci
pit iudicium pro ignorante:ſecus ſi pro inuito.ſecundum ea,quæ dixi in
11 l.Stichum.§.fina.ſ.titu.j.¶Sum expeditus de gloſſ.¶Quærit†Dy.quæ
actio intentabitur contra eum,qui ſubijt iudicium animo nouandi?Dyn.
dicit vtilis,quæ contra principalem competebat directa:vt nota.in.l.dele-
12 gare.ſ.titulo.j.¶Item quærit Dyn.†an talis defenſor f poſsit conſtituere
f alium defenſorem ante lit.conteſtatio.& videtur,quòd non:vt.l.neq̄.&.l.
nihil.C.de procura.Prætereà,cum per lit.conteſtatio.fiat hæc nouatio:vt
dicta.l.legare.ante lit.conteſtatio.non poteſt facere defenſorem: quia ante
non eſt dominus litis:& non dominus,non conſtituit procuratorem:vt.l.
j.ſ.de procura.In contrarium determinat Dy.per.l.Titius.ſuprà de procu
rat.vbi dicit,quòd eoipſo quòd ſatiſdedit : loco domini habetur. de hoc
in Speculat.de procurat.§.j.verſicu.ſed nunquid defenſor.¶Item quærit
13 †Dyn.an iſte defenſor poſt præſtitam iſtam ſatiſdationem ante litis con-
teſta.poſsit defenſionem recuſare,ſeu renuntiare?videtur quòd ſic:quia po
teſt à domino reuocari ante lit.conteſtatio. procurator qui ſatiſdedit:vt.l.
ante litem.& ibi not.ſ.de procurat.Contrarium determinat Dyn.per .d.l.
14 Titius.ſ.de procurat.¶†Quæro,qualiter formabuntur acta,& ſententia
contra talem defenſorem?Reſpondeo debet dici: Ego ago cōtra talem de-
fenſorem talis,defenſorio nomine pro eo.Et eodem modo in ſententia,cō
demno talem defenſorem talis defenſorio nomine pro eodem.Ita videtur
velle tex.in.l.liberto.§.fi.ſ.de nego.geſtis. Ita not.Innocen.in.c.cauſam.
15 ante fi.magnæ gl.extrà qui fil.ſint legiti.¶Vlterius quæro,†an conttà de
fenſorem talem fiat executio?dic vt.l.Plautius.ſ.de procura.Ex prædictis
habes declaratam hanc.l.& etiam.l.ſoluendo.ſ.de nego.geſt.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante,quòd exbannitus à centum libris ſuprà , poſsit impunè offendi:an ſi quis habet plura banna,unum in.l.aliud in.xxv.aliud in.l.an poſsit impunè offendi:& ſi una ſententia habet plures condemnationes,an fiet cumulus?*

LEX XXIIII.

g VBi fideiuſſor. g¶Quæro vtrum inter decem,& de-
cem.&.xx.ſit aliqua differentia?gloſ.
cit ꝙ ſic.vide gl.q̄ incipit.id eſt,vna decem.in fi.Ex hac gl.deter-
1 minaui quæſtionem.Statuto†ciuitatis Lucan̄.cauebat̄,ꝙ exbānitus à.c.li-
bris ſuprà

g ¶ Vbi fideiussor. Adde tex.ibi Bar.& Bal.in.l.si testamento.§.fi.de cõdi. insti.&.l.si separatim.§.j.de ap.& qđ no.doc.in.l.scire debemus.de verb. obli.Faciunt plenè no.p Bar.& doc.in.l.qui fundũ.§.cohæres.š.ad.l.fal.& quod no.Ang.& Imo.in.l.quoties in stipulationibus.de verborum obliga.& in terminis Ang.& Imo.in.d.l.si separatim.§.j.& Bal.in.l.sancim⁹. §.si quis autem.el j.C.de noua.Ang. per istam glos.in l.scire debemus. de verbo.obliga. tenet q omnis bã nitus in eodẽ ban no,in his qnquaginta,non dicitur in cẽtum damnatus. & ibi etiam Paul.de ca. Adde Imol.in.l.si quis testamento.in fi. princi.de leg.j.& Bar.in.l.lucius.§. qui habebat.š.ad Trebel.. & adde Ang.& alios in.l. si idem cum eo.š. de iuri.om.iur.& Bal.in.l.nam & si fur.§.j.š.si cer.pe ta.& Pe.de anch. & Imol.in.c.j.de donation.Scripsi aliquid post Ro. in.d.l.scire debemus.de ver.obli. & Ang.de are.in trac.maleficiorũ. in ver.dictũ Sempronium in ducẽ tis libris.in princ. in.d.l.scire debemus.limitaui ista Sed qđ si pro plu ribus summis dareť vna actio, tũc vna snĩa est: secus si pro qualibet da retur actio de per se:qa tũc erũt plu res snĩæ: vt notat Bal.in libel.ini.l. editã.š.xxix.col. inver.xvij.& seq. C.de eden. Quia à pari procedunt snĩa,& libellus.l. vt fund⁹.ff.cõi di uidũ.&.l.si.de fideic.lib. Istis ad de glo.in.l.etiã.§. ex causa.in ver.au diendus. q dicit, q totcenseť esse snĩæ, quot sunt causæ ipsius p.d. l.scire.nec cõclusioni de bannito ob'.l.fi.in princi. in ver.qui sepius. infrà de abigeis. quia puniť tanq̃ abigeus ille, qui oues surripuit. Eodem modo, quãdo vel sepius vnam,vel duas cõ mune studium exercens in eo:vt ibi no. Dicitur enim ibi sepius abegerit. dictio sæpius.verificatur in bino actu.l.mariti,§.quæstum.j.de adul.& in hac quæstione vide Ange.& Bal.per illum tex.in simili in.l.si plures.š.de pact. Et ad Bart.hic adde,ponit.d.Maria sozi.in.c.j.dilecti.arti.xxix.de libel.obla.ver.quartus effectus.&.d.l.Nellus.in tracta.banni.in.j.parte se.

bris suprà posit offendi impunè. Modò quidã habebat plura banna: vnum in quinquaginta, aliud in quadraginta,aliud in quinquaginta.bene, cumulata excedunt centũ:sed nullũ per se efficiebat centum. Quærebatur,an posit impunè offendi?ego dixi q nõ:qa quinquaginta,& quinquaginta nõ sunt centũ Aliud est enim qnquaginta, & quinquaginta,aliud c.vt hac.l. Quid si in snĩa dicat? a cõdemnamus eum in centum libris,videlicet in quinquaginta pro percussione in facie,& in quinquaginta pro percussiõe in bracchio,& sic de singulis, an iste dicetur condemnatus in.c.Si consideras summas per se singulariter nominatas,non est condẽnatus in.c.vt hic.Si con sideras cumulum primò nominatum, est condemnatus in.c.puto quod ille cumulus non debet attendi.Ita videtur tex.cum glo.in.l.ædiles aiunt.cũ sua glo.š.de ædi.edic.& facit optimè.l. Lucius.§.qui habebat.š.ad Treb.

LEX XXV.

EXparte. ¶ Vidistis in.l.si testamẽto.§.j.š.de fideius.& dic vt ibi.

LEX XXVI.

SI creditor. ¶ Not.hunc.tex.q si pret iũ pignoris soluatur creditori verè,vel fictè,debitor liberatur.fictè per acceptilationem, & p stipulationem animo nouandi.

LEX XXVII.

ETiam. ¶ Si in re soluta deficit ali quod ius,liberatio non cõ tingit.h.d.¶ No.q res petiť licet res habeať,de hoc p gl.l.& eleganter.§.nõ solũ š.de dolo.& p Dy.in.l.huiusmodi.§.ædes.š.de leg. j.& p Cy.C.ad exhi.l.exhibitionis,& dixi in.l.Iul. §.j.š.de verb.obli.

LEX XXIX.

CVm Stichus. ¶ Obligatio specierũ diuiditur per quotas: obligatio generis,vel quãtitatis,diuiditur numero.h.d. vidistis de hoc in.l.in stipulationibus.de verb.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Obligatione sola facta in iudicio,quãdo liberetur debitor?*

LEX XXX.

SI debitor. ¶ Opp.sola oblatio ne non liberatur debitor:vt.j.eo.l.qui decem.in prin.&.C.eo. l,obsignatiõe.Sol,huius timore hæc lex debet intelligi,altero de tribus modis,secundũ glo. ¶ Primò,q hic obtulit,& deposuit:vt in contrario. Secundò,q hic obtulit tm̃:tñ hæc oblatio fuit facta in iudicio,per quam oblationẽ debitor ipso iure liberaľ:vt.l.si rem.§.fi.š.de pign.act.&.l.aliena.§.si p creditorem.eo.titu.Sed 1 † certè iste casus non placet: b quia licet per oblationẽ factam in iudicio, pignora liberentur,ita q potest agi pignoratitia:tñ creditori non denegatur petitio pecuniæ debitæ, ꝑpter solã oblationem:vt.l.acceptã.C.de vsu.Fallit in duobus casibus ibi no.secundũ gl.quos casus examinabo in l.qui decem.j.eo.in prin.Alio modo põt legi,q hic pecuniã obtulit,& perdidit eam absq; dolo, & etiã culpa,& sic concordat cum.l.qui decem.& hæc posset esse bona,& etiam prima.Item opp.glo. duobus modis.& dic vt in ea habetur.

SVMMARIVM.

1 *industria personæ in dubio uidetur electa.*
2 *Fideiussor quando posit accedere in obligatione faciendi, uel non faciendi:remißiuè.*
3 *Doctor,an posit legere per substitutum?remißiuè.*

cundi temporis.q.viij.&.ix.

a ¶ In sententia dicat. Adde Angelum & Bald. per illum tex. in.l.si plures. š. de pactis.quam cum ibi not. videas. Pro intellectu vide Bartol. in.l.ij.j. de publli. iudic. & quod ibi dixi.& adde Imolã.in.l.si quis te.in fine prin. š.de legatis primo.vno addito, quod si iudex dicat.condemno Titium in quinquagita, quę si non soluerit.j. decem dies, condemno ipsum in cẽtum: quod isto casu, non soluerit, est condemnatus in centum.& sic poterit impunè offendi. De quo etiam per doct. in l.ij.§.j. de exc. tu. & in.l.j.C.q num. tute. Et ad istud fa.not. per Bartol. in.l.ij.j. de pu. iu. & quod ibi dixi. & his adde Imol. in.d.l.si quis te.in fi.prin. Adde secundùm Paul. de cast. q hęc limitatio Ang.nõ ẽ vera qa illa cẽtũ,quę ve niunt, non sunt pœnæ maleficij, sed contumaciæ, in soluẽdo. per. l. j. de ĩ li. iurã.& ad Bar.hic adde & vide,q̃ ponit Cep. ẽ cõ.xiij.vbi intelligitur Bart.hic, qñ vulneřa illata fuẽ re ex interuallo:secus si in vna rixa: qa tunc fieret coaceruatio. Allegat gl.i.l.j.in gl.mag. in fi.C. vñ vi. vide ibi& Alex.i.l.infi ciando.§.infans.j. de fur. in additio.

b ¶ Si debitor.non placet.&.qđ oblatiõe facta ĩ iudicio nõ liberaľ ipse debitor:sed ipse bar. videľ cõtrariũ tenere in.l.si rẽ.§.fi. & qđ ibi dixi de pig.ac.vide bal. in l.acceptã.C.de vsu in.ij.co.& cũ bar. hic Ra. in. d.l. interdum.§.fin.j.de fur.& Ray. cõcor.

c ¶ Inter artifices. hãc.l.limita p tex. in.l. de polli.j.de pol.& qđ ibi dixi & no.Bar.in.l.vete ris.C.de cõtrahẽ.& cõmit.sti.vbi not.

POMATES. ¶ Quero.an in du bio sit electa indu stria personę.vide Bal.in.l.j.§.ne aute.C. de cadu. tol.

LEX XXXI.

c INter artifices. c ¶ Dicitur, quòd d debet facere p se,non per aliũ.¶ Quero, d 1 vtrum in † dubio videatur electa industria personæ? glo. quę est hic videľ dicere, q sic. nisi ex qualitate personæ aliud appareat.Si em̃ aliud appareret,liberaľ faciendo p aliũ. Primũ q in dubio videatur actũ,q faciat p se, cũ promittit ipse facere:p batur in.l.fideicommissa.§.fi. de leg.iij.Secũdum p batur in.l. continuus.§.fin.ab eo.š.de verbo.obliga. 2 ¶ † Quæro, qualiter in obligatione faciendi, e vel nõ e faciendi posit accedere fideiussor?dixi in.l.cũ fili⁹. §.j.de ver.obl.& in.l.si qs pro eo.ĩ prin.š.de fideius. & in.l.nemo est, q nesciat.de duob.reis.& gloss.hoc f tangit.dic vt ibi.¶ Vltimò f † facit ad quæstionem, 3 an doctor posit legere per substitutũ? de qua quæstione dixi in.d.l. nemo est, qui nesciat.

LEX XXXII.

SI seruus. ¶ De hoc habuistis in.l. si quis seruo.š.eo.&c.

LEX XXXIII.

QVi sibi. ¶ Dicitur hic,in primo dicto,q habet actionem,si euincitur. Contra imò nunq̃ fuit liberatus: vt.l.Iulia.§.j.š. de ver. oblig.&.l.si rem meã.š.eod. Sol.cõcedo contra.& qđ hic dicit,habet actionem, scilicet primã, q̃ nũq̃ fuit sublata. ¶ Ad secundum dictum opp.l.si seruum.§.j.š. de verb.obl.Sol.dico, q hic fuit ꝓmissus hõ in genere: vnde nõ liberatur dãdo statuliberum:sed ibi fuit promissus in specie, quo casu debet distingui:vt ibi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Solutio, uel oblatio rei deterioratæ facto debitoris non liberat eum.*
2 *Locator equi, non tenetur recipere equum deterioratum, nisi offeratur æstimatio.*
3 *Creditor recipiens deterioratum,quando poßit posteà petere æstimationem?*

QuiStichum. ¶ Hic est notabilis.§. & breuiter.h.d. Solu 1 tio, † vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris, eũ non liberat.h.d. ¶ Oppo.& videtur, q talis debi b tor liberetur:vt.l.§.& eleganter.§.nõ solũm.š.de dolo.Solu.dico,quòd liberatur ab actione prima,non ab actione de dolo, & ita loquiľ hic. & sic concordat cum illa.Ista est vna solu. ¶ Contra istam solut. op.de.l.iij.§.si reddita.š. pro cõmo.&.l.j.§.si res.š. depo.Solu.ibi loquitur in contractibus bonæ fidei, in quibus non liberatur à prima:hic in contractibus stricti iuris.Quod dic,vt.d.l.Iu..§.j.š.de verbo.ob. Et fuit tractatum per gloss.š.eod.l.etiam.Secundo modo soluitur hoc contrarium, quòd hic non soluit:sed soluere volebat.creditor autem noluit recipere vulneratum: quia non offerebatur æstimatio deteriorationis:vt in gloss. Et sic respõdetur ad cõtrarium,quòd ibi creditor recipit:hic nõ. Vide glo. c quæ incipit hic, & inferioribus casibus:ibi, vel aliter, quàm gloss.tene menti:quia est casus notabilis. 2 ¶ Et secundùm hanc lectu. † habes casum.locator equi,quãdo vis sibi restituere equũ deterioratũ,sine pretio deteriorationis, potest nõ accipere.casus est hic secũdum hanc lect. Soluiť etiã alio mõhoc cõ 3 trariũ, de quo hic nõ curo. ¶ Quero † qđ si creditor c recepit rẽ deterioratã, an posit postea petere pre d tium deterioratiõis? glo. hic videľ dicere, q sic. Ita no.i.d.l. & elegãter.§.nõ solũ.š.de dolo. Sed Cy.i.l. exhibitiõis.C.ad exhi.referẽdo dicta Pe.vř aliter dicit.

e ¶ Obligatione faciendi. An & quãdo videatur electa industria personæ, & quid in mandatario,& procuratore:vide in.l. mandatum distrahendorum.& quod ibi Bar.š.man.& quod ibi dixi,videas.

f POMATES. ¶ Vltimò.an doctor poterit legere per substitutum vide Bal.plene in.d.§.ne autem.& in.d.l.nemo,

cere. Tu verò dic latius.[a] aut debitor deteriorauit rē per dolum, & in perniciē creditoris: & tunc indiſtin ctè teneṫ de dolo: vt. d. l. & eleganter. §. non ſolùm. ſ. de dolo. Si autē nō in ernicie creditoris. & tūc aut vitium erat latēs: & tūc recipiēdo nō videṫ remitte re: & pōt adhuc petere æſtimationē: vt not. in. l. in hac. circa princi. ſ. de triti. Si verò vitiū erat patens: tunc aut æſtimati deteriorati̇ōis venit petēda iure acti̇ōis, & poterit eti: aut iudicis officio mercena- rio, & nō pōt peti. arg. C. depo. l. iiij. & de eo, quod cer. lo. l. fi. Ita debet intelligi qđ not. in. d. l. & elegā ter. §. nō ſolùm. facit. l. ſupra iter. §. Caſsi⁹. ſ. de aqua plu. ar. licet Pet. dicat aliter. in. d. l. exhibiti̇ōis.

LEX XXXIIII.

Qui hominem.[b]

SVMMARIVM.

1 *Reorum credendi unus ſi recepit totum debitum, quando teneatur alteri communicare?*

2 *Gloſ. in. l. Titio aut Seio. ſ. de leg. ij. non bene loquitur: quia ibi ſunt duo rei ex cauſa lucratiua.*

3 *Reorum credendi unus recipiendo partem, non ſibi appropriat totum.*

Si duo. ¶ Not. text. ibi. quia obligatio cōis efficit &c. ¶ Aduerte,[c] quæro ſi vnus ex †reis credēdi, recipit totū debitū, an teneaṫ alteri communicare? gl. quę eſt hic, dicit ꝙ ſic. Vide eam, quę incipit: ideo, qa cū ſint &c. Idē videṫ tenere gl. in. l. frater à fratre. in pria magna glo. ſ. de cōdi. inde. Idē tenet in. l. ſi Titio aut Seio. ſ. de lega. ij. idē videṫ tenere Dy. C. de duo. re. l. j. in auṫ. hoc ita. In contrarium videṫ caſus in. l. in leg. falc. hoc eſſe ſeruādū. ſ. ad. l. falci. Dic aut ſunt ſocij omniū bonorū, vel illius obligati̇ōis: & tūc debet cōmunicari: vt hîc. Aut nō ſunt ſocij: & tūc ſi quidē ſunt duo rei credēdi ex cauſa nō lucratiua: puta, quia mutuauerūt pecuniam cōmunem, tunc debet communicari. Ita loquitur gl. quæ eſt in. l. frater à fratre. Si verò ſunt duo rei credendi ex cauſa merè lucratiua: quia debitor volens donare duob⁹, promiſit inſolidū tanq̄ reis credēdi: tunc nō debet cōmunicari, ꝙ exactū eſt ab vno. Caſus eſt in. l. in leg. fal. hoc eſſe ſeruādū. Et ideò † glo. quæ eſt in. l. ſi Titio aut Seio. ꝓut ſe refert ad text. illius, nō bene dicit: quia ibi ſunt duo rei credēdi ex cauſa lucratiua. ¶ † Vltimò tu habuiſti, ꝙ ꝑ lit. conteſt. factā ab vno ex reis credēdi, ipſe appropriat ſibi totum debitū: vt. l. ex duobus. ſ. de duobus reis. ¶ Quæro, an partis perceptione[d] appropriet ſibi totū debitū? videtur ꝙ ſic: qa litis cōteſtatio & partis perceptio æquiparātur: vt. l. iij. C. de noua. In contrarium habuiſtis caſum hîc. licet enim vni ſoluatur pars: alteri poterit ſolui alia pars. Ad contrarium reſpondeo: quia ad aliud procedit illa æquiparatio.

Stipulatus. ¶ Hoc quod hîc dicitur, qđ liberatur promiſſor: intellige hoc ope exceptionis: vt. l. fi. §. fi. ſ. de verbo. obliga.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem faciens ad ſolutionem recipiendam, uidetur debitoribus mandare: & qualiter notificari debeat reuocatio procuratoris?*

Si Titium. ¶ Hic eſt notabilis. §. Reuocatio mādati[e], nō nocet debitori ſoluenti, in cuius notitiam non peruenit. h. d. ¶ Not. tex. no. ibi. nam is qui &c. Ex quo habes, ꝙ ille, † qui facit procuratorem ad ſolutionem recipiēdam, videtur mandare debitoribus, quòd ei ſoluāt: quod tene mēti. ¶ Quęro, quomodo[f] potero ego, qui reuoco procuratorem, notificare hoc omnibus debitoribus? Reſpondeo, modus erit[g] faciendo proponi edictum, in aliquo publico loco, vel faciendo pręconizare. arg. l. ſed & pupill⁹. §. ꝓſcribere. ſ. de inſtito. circa hoc tn̄ dic: vt no. Cy. C. mā. l. mādatū.

SVMMARIVM

1 *Solutio facta procuratori falſo, quando liberat debitorem.*

Si nullo.[h] ¶ Not. hanc diſtinctionem: aut ſoluitur † procuratori penitus falſo: quia nunq̄ habuit mandatum, & debitor non liberatur: vt hîc. Aut habuit mandatum, ſed fuit reuocatum & tunc diſtinguitur. aut peruenit in notitiā debitoris ſoluentis, aut non: vt videbitis per multas. ll. huius titu.

SVMMARIVM.

1 *Solutio facta coniunctæ perſonæ, non liberat debitorem.*

2 *Societas, quæ dicatur contracta inter patrem & filium? remiſsiuè.*

Si gener ſocero. ¶ Hîc habes caſum, † ꝙ ſolutio facta cōiunctæ perſonæ non liberat debitorem. quis enim eſt magis coniuncta perſona, q̄ pater filio, & tn̄ nō poteſt ſibi ſolui? certè nullus. ¶ † Quęro, quę ſocietas dicatur inter patrē & filium? & in dote dic, vt no. per glo. & Dy. in. l. ij. ſ. ſol. ma.

Si debitorem. Quærit gloſ. cuius ſint interim iſti nummi? & videtur ꝙ nullius: vt gl. dicit. ſed poſteà cum dominus ratum habet, vel pecuniam recipit, efficitur ſua & fingitur retro fuiſſe. De hoc etiā habetis gloſſam in. l. ſi ego. ſ. de neg. geſt. veritas eſt, ꝙ interim pecunia remanet ſoluentis: quia dn̄ium non perditur: niſi ei, cui fit traditio acquiratur: vt. l. cum quis. §. ſi debitorem. j. eo. & . ſ. ex quib. cau. ma. l. nec vtilem. Et ita tenet Guli. in. d. l. ſi ego. Non obſt. l. quod meo. §. ſi à furioſo. ſ. de acquir. poſ. quia aliud in poſſeſsione, quæ facilius perditur, quàm dominiū: vt. l. ſi quis vi. §. differentia. ſ. de acqui. poſ.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas, quòd non remaneat momento penes filium: intelligitur quando tractatur de iure inter patrem & filiū: ſecus ſi inter extraneos.*

Quidam filium. ¶ Opp. ꝙ non libereṫ. qa hęreditas nō extat momēto penes filiū. vt. l. placet. ſ. de acqr. hære. Sol. iſta eſt vera. filius eſt hęres: & ꝑ eū pater. vt. l. cū filio. de le. j. Et iſtud, † qđ diciṫ, ꝙ hæreditas non remanet momento penes filium, eſt verum, qn̄ tractaṫ de iure inter patrē & filiū: ſecus inter extraneos: quia ius conceſſum patri, non debet cōuerti in perniciem aliorum: vt. l. nec auus. C. de eman. libe.

Qui perpetua. ¶ Eadem ſolutio non pōt parere liberationem, & repetionem. h. d. ¶ Opp. de. l. in numerationibus. ſ. eo. ſolue, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Præpoſitus ad contrahendum, uidetur præpoſitus ad ſolutionem recipiendam.*

LEX XXXV.

Quod ſeruus.

[i] ¶ Nota text. ibi videṫ enim voluntatem dn̄i. &c. ¶ Not. † ꝙ ille qui pręponiṫ ad cōtrahendum, videtur præpoſitus ad ſolutionem recipiendam, tene menti. ¶ Quæro, dicitur hîc, niſi aliqua iuſta cauſa intercederet, quæro quæ eſt iuſta cauſa? Rn̄. ſi ſcit eum alienatum, vel ſi ſcit peculium ademptū cum eſſet manumiſſus: vt. ſ. de contrahen. emptio. l. quoties. & . l. ſi quis ſeruo. ſ. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata cōtra unum ex hæredibus, qn̄ præiudicet ſibi in toto.*

LEX XXXVI.

Si pater.

[k] ¶ Quæro, quid ſi nemo naſcitur: vtrum † ſn̄ia ſibi præiudicet in totū? gl. quæ eſt hic, dicit ꝙ ſic. ſup ver. egiſſe. Sed iſta glo. vr̄ contra tex. & ideo dic, aut certum eſt neminem naſci ante, q̄ feratur ſn̄ia: & tūc præiudicabit ſuper toto. arg. l. ſi rem. §. fi. ſ. de pign. acti. Aut non fuit certum, & tunc ſn̄ia non præiudicat, niſi in parte. caſus eſt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Solutio fideiuſſoris plurium, quando omnibus proſit?*

LEX XXXVII.

Quoties.

¶ Fideiuſſor ſoluēs nomine rei, pro parte ſua, ſe ſolū liberat. h. d. ¶ Opp. & vr̄, ꝙ ſolutio fideiuſſoris † proſit oībus pro rata: vt l. inter eos. §. j. ſ. de fideiuſ. Gl. hîc ponit duas ſolutiones: neutra tn̄ ponit veritatē. Ideò dic ante ſolutionē nullus fideiuſſorū liberaṫ ipſo iure: ſed ꝑ exceptionē deſcēdentē ex epiſtola, ſi ſunt ſoluēdo: vt. ſ. eo. l. inter fideiuſſores. Aut poſt ſolutionē: & tūc aut fideiuſſor ſoluit pro parte ſua tm̄ hoc exprimēdo. Aut ſolu. ſimpliciter.[l] primo caſu pro ſoluta liberaṫ ipſo iure. Caſus

a ¶ Dic latius. Et adde qđ no. Bar. in. l. op⁹, quo ad perſiōe. ſ. loca. & Bartol. in dicta. l. exhibitionis. & hanc diſtinctionē facit Pet. in. l. huiuſmodi. §. j. ſ. de leg. j. licet non ita perfectè. & vide Pau. de caſt. hic. & ſeqṫ Io. de pla. inſti. de obli. in. l. cētū. in fi. ſ. de eo quod cer. lo. vbi dicit, ꝙ id, qđ dr̄ poſt ſolutionem, nō petet ītereſſe, intellige ſecundū Bar. ī. q. c. & in. l. Iu. de ver. o. & ī. l. in hac. in. ij. q. ſ. de tri. & leg. & elegā ter. §. nō ſolùm in pe. q. ſ. de dolo. & in. l. fin. pe. & vlt. op. ſ. de eo, quod cer. loco. plenè in d. l. exhibitionis. ī fi. C. ad exhibē. & vide Cy. ī. d. l. ex- cep. C. de vſu.

b ¶ Qui hoīem. Nō bn̄ dicit. vide bar. ī. d. l. ex duobus. ff. de duob⁹ reis.

POMATES.

c ¶ Aduerte. An ſocius q totū recepit, teneaṫ cōicare alteri ſocio. vide Bart. ī. l. ſi Titio, aut Seio de leg. ij.

d ¶ An partis perceptiōe. An partis ꝑceptio, & li. cōte. ęqparenṫ? & quid. adde Barto. in. l. cū decē. j. eo.

e ¶ Si Titiū. reuocatio mandati. vide no. per Bart. in l. mādatū in vl. & pe. col. ſ. man. & Pau. de ca. hic qui limitat hūc tex.

POMATES.

f ¶ Quæro, qūo. no. debitor ſi non habuit notitiā reuocationis mādati liberaṫ tēpore, quo reuoceṫ. vide do. Abba. in. c. ex parte. de reſcrip.

g ¶ Modus erit. Not. ad reuocandum mādatū adde Bar. in. l. j. C. de ſatiſ. & ī. l. nō ſolùm. §. morte. de ope. no. nunci. & vtrobiq; dixi. Vide ī. l. ſi ꝓcuratori falſo. ſ. de cōdi. ob cau. ī. iiij. q. prici. & ad iſtū. §. vide qđ no. d. Bal. in. l. cū fundus. §. ſeruum tuum imprudens. in vlt. colum. ſi cer. pet.

h ¶ Si nullo. limita ſing. ꝑ Bar. in. d. l. ſi procuratori falſo. in. x. q. de condi. ob cau. Sed qd ſi debitor per ſententiā fuit coactus ſoluere falſo proc. vide no. Bald. in l. falſus. in. xiiij. col. C. de fur.

POMATES.

i ¶ Quod ſeru⁹. Tene menti iſtū tex. ꝙ poſitus ad contrahendū, videtur poſitus ad recipiēdum ſolutionem ex illo contractu, & multū facit ad hoc. l. hoc iure. j. eo. titu.

i ¶ Quod ſeruus. No. vide Bar. in. l. eū, qui ita. §. qui ſibi. ad fi. ff. de verbo. oblig.

k ¶ Si pater. qūo intelligatur iſta. l. & q. poſita hîc, vide Ang. in. d. l. ſed & ſi reſtituatur. §. fi. ſ. de iudi.

l ¶ Soluit ſimpliciter. Idem tenet Bar. in. l. ex duobus. in. j. colū. ſ. de duo. reis. & ibi dixi.

iure. Casus est hic. Pro alia parte, quę respicit fideiussorem, liberatur ope exceptionis taciti pacti: vt.l.si creditores.C.de pac.s.eo.l.in his.§.j. Si verò soluit simpliciter: tunc loquitur.l.inter eos.§.j.s.de fideius.

SVMMARIVM.

1 *Adiecto, qui mutauit conditionem suam in deterius, non potest solui.*
2 *Adiecto, qui monasterium intrauit, solui non potest.*
3 *Mandatum procuratoris, an uideatur reuocatum, si procurator est effectus unus ribaldus?*

LEX XXXVIII.

Cum quis. ¶ Ista.l.est Africani, & ideò difficilis, & subtilis tota.& in prin.h.d. Si conditio ad-
a iecti mutat in deterius,[a] ei nō pōt solui.h.d. ¶ Opp.[b] de.l.eū,
b qui ita.§.qui sibi.s.de verb.obli. Dicunt† quidam, ibi post mu
1 tatam conditionem pōt solui stipulatore volēte: secus eo inuito. Vel melius, ibi mutauit cōditionem in melius: hic loquitur qn̄ mutauit suam conditionem in deterius. hæc vera. ¶ Item opp.de.l.Stichum.§. vsumfructū.
2 infrà eodem. solutio. vt ibi videbitis. ¶ Quęro,† quid si adiectus ingressus est monasterium? an potest ei solui? videtur quòd sic: quia mutauit statum suum in meliorem conditionem: vt.d.l.eum qui ita.§.qui sibi. In cōtrariū determinant omnes doctores per textum istū, siue iam in adoptionē &c. Nam transit in potestatem alterius, cum intrat monasterium. Namq; tum ad exactionem respectu creditoris, transit in deteriorem conditionē, licet respectu sui, transeat in meliorem conditionem. Ita tenet Dyn. Iacob. de
3 Are. & Ray. in sua disputatione. ¶ Vltimò hæc lec.† facit ad quæstionē de procuratore, qui mutauit conditionem, & factus est quidam ribaldus, & barator seu exbannitus: vtrum videatur reuocatum mandatum? de qua.q. dicam.j.eo.l.si cum Corne.

SVMMARIVM.

1 *Dominium, quod in casu huius.l. quæratur creditori, & debitor liberetur, glo.in.l. acceptam.C.de usu.malè dicit.*
2 *Dominium non perditur, nisi alteri quæratur: secus est in possessione.*
3 *Condictio & uendicatio competunt contra furem.*
4 *Debitor soluens falso procuratori liberatur, si non constat de animo procuratoris:*
5 *Animus Procuratoris falsi recipientis solutionem ex sequentibus apparet.*
6 *Condictio furtiua uiro contra uxorem non competit, sed extraneo sic, quæ potest uiro cedi.*

c Si debitorem.[c] ¶ Hic est valde subtilis, & notabi.§.& breuiter.h.d. Post mandatum reuocatū, debitor ignorans soluendo liberatur ipso iure, si recipiens bonum animum habuerit: aliàs ope exceptionis, si soluens condictionem sit paratus cedere.h.d. Hic innuitur in prima parte, q per falsum procuratorem recipientem animo bono, quæratur dominium ei, cuius dicit se procuratorem: ideo contingit liberatio. ¶ Contra.in.l.si ego.s.ne.ge.&.l.communis seruus.§.j.s.
1 de acqui.pos. Sol. dicit† gloss. hoc contingit hic propter præcedens mandatum: vt.l.ij.§.si à furioso.s.pro emp.&.l.semper.de re iu.&.l.cum putare.s.fa.er.hoc nō vr̄ verum: qa minus potest nobis acquiri per procuratorem reuocatum, q̄ per procuratorē, q nunq; fuit, vt videbitis.j.e.l.dispēsatorē.&.l.hic alle.in gl.hoc nō probat. Quare dicit quædā gl. q̄ est ī.l.acceptā. C.de vsur. q in casu huius.§.nō quæriē dñium creditori, licet cōtigat liberatio. Quæ gl.est expressè cōtra istū.§.vt apparet in ver.sicut &c.qđ tenet gl.in.l.si qs seruo.s.co.in gl.quæ incipit.i.debitori.& hoc est veritas: quia dñium quæriē creditori. Nō ob.cōtra.qa hoc est spāle, ꝑpter precedēs mādatum, & fauore liberationis. Cum em̄.l.voluerit debitorē liberari, p consequēs voluit dominiū quæri creditori, sed in.ll.cōtrarijs, nec mādatū præ
2 cesserat, nec erat fauor liberationis. ¶ Vlterius opp.ad versi. alioqn.† & vr̄ q nummi non remaneant debitoris: qa habuit animū perdendi dominiū. ergo &c.vt.l.qđ meo.§.si à furioso.s.de acq.pos.hæc gl.soluit notabiliter. aliud in dñio, vt hic: qđ non perdiē, nisi alij quæraē: vt.l.nec vtilē.s.q.cau. ma.aliud in possessione: vt in.l.contraria.l ista est vera.& facit qđ not.in.l. vir vxori.s.de do.inter vir.& vxo.licet aliter sentiat gl.& malè.s.eo.l.qui hoīem.§.si debitorē.& ibi dixi.&.l.si ego.s.de neg.gest. ¶ Itē opp.si pecunia remansit debitoris: ergo non habet cōdictionē furtiuā: qa nemo condicit rem suam: vt.l.si.s.vsuf.quemad.ca. Dicit glo.intellige, q hic erat pecunia consumpta: aliàs deberet pecuniam vendicare, non cōdicere. Vel ve
3 rius† contrà furē cōpetunt istæ duæ actiones, scilicet condictio & vendicatio vt insti.de ac.§.sic itaq;.&.l.si pro fure.s.de condi.fur. ¶ Venio ad ver. sicuti.op.de.l.vir vxori.in fi.s.de do.inter vi.& vxo. Dicit glo. ibi mulier accepit bona fide, credens donationem valere: sed hic recepit mala fide, & est satis bona. ¶ Item oppo.de.l.ij.§.fi.ibi cęterum, debitorē &c.s.de do. inter vi.& vxo. Sol.glo.eodem modo.ibi mulier recipiens credebat donationem valere. Tu dic melius.ibi mulier recepit pecuniam viro præsente. vnde viro videtur soluta: meritò liberatio contingit, vt ibi. Sed quādo fuit soluta viro absente, habeē illa distinctio, an habuerit recipiens bonā fidem,
4 vel non: vt.l.vir vxori.s.alle. ¶ † Quæro, quid si[d] non constat qualem ani-
d mum procurator falsus habuerit: vtrum debitor liberetur? Respondeo sic:
5 nam iste tex.requirit, q habuerit animum lucrandi sibi. ¶ Sed tunc† quæro, qualiter probatur iste animus? R̄n.ex sequētibus. Nam si noluit domino restituere, ꝑsumptio est, q receperit aīo lucrādi sibi: vt.l.sed Iul.§.pro
6 inde.s.ad Mace. ¶ Vltimò† quæro, circa fi.§. Dicit q condictio ccdiē contra mulierem. Quæro, quæ cōdictio? dicit gl.condi.fur. Quidā reprehendūt istam gl. qa cōtra vxorē non daē condictio furtiua: vt.l.ij.§. ibi not.s. re.amo. vnde intelligunt hoc de cōdictione sine causa.& ita videbatur hic dicere Iaco.de are. Tu potes dicere, q condictio furtiua non cōpetit viro cōtra
1 vxorem, constante matrimonio: vt.l.contra.sed extraneo contra vxorem bene pōt competere, quā cedit viro: vt hic.& ꝓbatur.s.re.amo.l.ij.§.j. ¶ Vltimò scias, q iste.ij. est quasi fundamētū materiæ.l.falsus.C.de fur.&.l.si ꝓcuratori falso.s.de cōd.ob cau.

De peculio. Eadem sol. ꝓdest ad diuersas causas obligationis tollendas. hoc dicit. Ver. & magis dissimile. est aliquantum difficilis, prout est in litera simile. sed prout habetis dissimile, litera est clara. ¶ Oppo. de.l.qui hominem.in fin.s.e. Sol. eadem solutio prodest ad diuersas causas liberatorias, non ad vnam obligatoriā, & aliam liberatoriam: vt in contrario. qđ dic, vt dicam.j.eod.l.in numerationib[9]. ¶ Venio ad fi. Quæro, quæ dissimilitudo inter ver. primum & fi. cum videatur dissimilitudo? dic vt in glos. & clarè.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum proximum, quando cessat, requiritur rem extare.*
2 *Liberatio, an contingat, quando res soluta potest à creditore auocari, & in obligatione rem dari.*

Qui hominem. ¶ Iste. §. est etiam subtilis. Quæ hominē debet in genere: soluēdo statu liberum, non liberatur: nisi conditio libertatis eo viuo defecerit: secus si eo mortuo. hoc dicit. In text. ibi, q si interim id est ante, quàm creditor agat: vel eo agente, ante finitum iudicium. Conditio, scilicet libertatis. alioquin dixit.s.q si qđ obstaculum est impediens liberationem, tempore liberationis, oportet q tollatur re existente in rerum natura: vt contingat liberatio: nō autem re perempta. alioquin id est si quocunq; tempore impedimentum cessans, faceret retro liberationem inductā. prope erit &c. vt in text. videbitis. quia tunc eo mortuo desinit vsusfructus alienus esse: cum rei interitu finiatur: vt institu. de vsufruct.§.finitur.& sic videtur sublatum obstaculum, quod tempore solutionis & liberationis obstabat. Ibi decessisset. Nam ex hoc interitu serui, finitur communio, quę liberationi obsisterat. quod nullo modo probandum est: vt.s. proxi.dixi. ¶ Not.
1 quòd quādo impedimentum proximum cessat, requiritur rem extare. Facit ad id, quod dixi in.l. quoties.s.de nouatio.& plenè examinaui in.l. quoties. c s.de nouatio.& plenè examinaui in.l.si is, qui pro emptore. s.de vsu. ¶ Itē op.de l.Neratius.s.de condict.inde. Solu.ibi homo debebatur in specie: hic in genere: Item opp.de.l.statuli. medio.§.pe.s.de statulib. Solue, vt plenè no.in.l.Neratius.s.alleg. ¶ Vl
e timò quæro,[e] vtrū† hoc sit verum simpliciter, quòd
2 quando res à creditore potest auocari, liberatio nō contingat. & loquor quando in obligatione est rem dari. Breuiter dico sic, si res potest auocari re, vel spe, ratione dominij, vel vsusfructus, qui pars dominij est. casus hic est: vt vidistis in.l.si ita stipulat[9].§.j.s.de ver.obli. Sed quando res potest auocari per aliquam actionem personalem: vt per Saluianam, vel Caluisianam, vel fortè per actionem hypothecariā, tunc tex. videtur dicere idem, q non contingat liberatio: vt.s.eo.l.si rem meam. Quod intellige, quando res simpliciter soluitur, & de euictione non cauetur. Nam si de euictione caueatur: tunc liberatio contingit. text. est qui facit hanc distinctionem in.l. fi.s.de condi.ob cau. facit ad hoc.j.eo.l.qui res. circa prin. ver. diuersum.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor potest accedere pro eo, qui solo iudicis officio cōuenire potest.*
2 *Fideiussor potest accedere pro eo, qui est restituturus ex mera iustitia, non pro eo, qui est restituturus ex mera misericordia.*
3 *Res facilius cōseruatur, quā quòd res extincta resuscitetur.*
4 *Actio per dationem fideiussoris perpetuatur, quando etiam per litis contestationem.* d
Cautela, quādo fiunt protestationes, ut apponatur clau. nisi & quatenus apparebit eum teneri. e
5 *Debitum, dicitur confiteri ille, qui dat fideiussorē simplici.*

a ¶ Mutatur in deterius. No. q adiecto potest solui, nisi mutauerit statum in peius. Qđ limita nisi vna res esset soluēda principali, alia esset soluēda adiecto, quo casu licet mutet statum in peius, tamen ꝑoterit ei solui. Ita est nota. text. in. l. Stichū. §. vsumfruc. item hic aliàs, secundū vnum intellectū Ol. hic, & ibi Ange. & Inn. limitāt hęc, nisi sit procurator ciuitatis constitutus ab administratoribus ciuitatis, vel vniuersitatis: quia ꝑpter mutationem status non tollitur, neq; desinit esse procurator: vt in l. quod si fortè. s. e. & adde Bald. in l. mandatum. C. man. in. vj. col.

POMATES.

b ¶ Oppo. de.l. q si conditio fuit cōuersa in deterius, videtur reuocatū mandatum. secus quando in meli[9]. secūdum Bart. sed contra est casus, in l. eius qui.s.si cer. peta.

¶ Si debitorem. & an iste.§. possit habere locum in ꝓcu. in rem suam: adde Bart. in.l.si procu. post glo.s. de cōdi.ob.cau. & dū hic dicitur, q est opus, q reuocatio perueniat in notitiā creditorū. &c. intellige si fuerit reuocatum per mandantem: sec[9] si facto mādatarij: vel quia effectus sit vnus ribaldus: quia tunc & si nō sit factum notum creditoribus, non tñ liberatur. ita dicit Bal. in. l. rogasti. in. §. si fugitiuus. si cer. peta. Et quando debet fieri notificatio reuocationis, vide per Bar. in. l. si pupil. li. §. j. s. eo.

d ¶ Quęro quid. adde Bart. in. l. falsus. C. de fur.

e ¶ Qui hominem. vltimò q̄ro. adde

not. per Bart. in. l. non quocunq; . in prin. de leg. j. & in l. inter stipulantē. §. si rē. de ver. ob. circa fi. istius. §. vide Bart. in. l. si qs aliam. in. ij. colū. j. eo. & quod ibi dixi videas.

ter: secus si dat, in eo, quod apparuerit eum debere.

6 *Interruptio præscriptionis facta contra principalem, non interrumpit præscriptionem contra fideiussorē & quādo. nume. 8.*

7 *Interruptio præscriptionis facta contra unum ex tutoribus nocet alijs, si contra eum actio iam erat mota.*

8 *Interruptio facta contra unum tutorem, non interrūpit contra magistratum.*

Præscriptio interrupta contra eū, qui tenetur directa, censetur interrupta contra eum, qui tenetur utili.

9 *Exceptio excußionis, non habet locum, quando principalis non potest conueniri.*

10 *Dispositio huius. §. hodie procedit, si est renuntiatum beneficio cedendarum, & beneficio de fideiussoribus.*

Si quis pro reo.

¶ Hîc est ita solennis. §. sicut aliquis, q sit in hoc titulo. Pro eo, contra quem potest in integrum restitutio postulari, potest accedere fideiussor & cursus temporis, qui prodest reo præsenti, non prodest reo absenti. h. d. Et diuiditur. Primò ponit dictum. secundò determinationem dicti. Secūda ibi & quidem &c. ¶ Opp. de. l. si quis postq; . s̄. de fideiussori. vbi pro liberato tempore, non potest accedere fideiussor. Solut. potes dicere, quòd hîc intercessit scienter: ibi ignoranter. Vel verius secundùm glossam, hîc poterat restitui actio cōtrà debitorem. quod not. 1 † Nam ex hoc habes casum, quòd pro eo, qui solo iudicis officio potest conueniri, potest accedere fideiussor. dixi in. l. j. s̄. de fideiusso. ¶ Sed contrà hoc oppo. de. l. si debitori. s̄. de fideiusso. Nā contrà deportatum potest actio restitui per titu. C. de senten. pas. & restitu. ergo pro eo potest accedere fideiussor, qd' est contra illam. l. Respō. 2 † quædam est restitutio, quæ debet concedi ex mera iustitia, ex vigore. l. scriptæ: vt ea, quę conceditur ex tit. de minoribus. & ex quib. caus. ma. & tunc pro tali potest accedere fideius. vt hîc. Quędam est restitutio, q̄ non potest concedi, nisi ex quadā mera misericordia: & tunc pro tali non pōt accedere fideiussor: vt. l. cōtra. ¶ Itē opp. dicit̄ hîc, q post datū fideiussorem restitutio non potest peti, nisi intra annū tm̄. ¶ Contra. per dationem fideiussoris, interrumpit̄ præscriptio vt. l. cū notissimi. §. sed & si quis. C. de pscript. xxx. anno. Dicūt quidā, hæc corrigitur per illā. sed certè a euitāda est legum correctio. Alij dicūt, q ibi[a] loquitur qn̄ fideiussor datur ante præscriptionem finitā: 3 hîc qn̄ præscriptione finita. † Ratio, quia res facilius conseruatur, quā res extincta resuscitetur. Not. hāc solutionem, qa quotidie allegat̄ hæc. l. ad hoc. & hāc tenet Dy. & eam sequebat̄ Oldr. & vera est in se. & per hæc non soluit contrariū. Nā prout respicimus actionem primam extincta præscriptione, pcedit solutio. sed prout respicimus officium iudicis, per quod impetratur restitutio, in integrum solutio nō procedit: qa istud officium adhuc non erat extinctū sed pendebat: vt apparet ex tex. & ex his q̄ dixi in primo contrario. Dat gl. aliam solu. q hîc fideiussor intercessit ignorāte debitore. ideo non interrumpit̄ pscriptio. hęc est vera in se. sed continet diuinationē. 4 ¶ Dat gl. † quartam sol.[b] notabilem in immensum. b q illud, q dicit̄ in. l. contraria, q per dationem fideiussoris ppetuat̄ actio, est verū, qn̄ per lit. cōte. ppetuatur: sed ea quæ non perpetuatur conte. non ppetuatur fideiussoris datione: casus est hîc. Nam restitutio in integ. per lit. conte. non perpetuatur. & l. fi. C. de tēp. in integ. resti. & est mirabilis sol. Pe. tenet eam, & est verissima. Alij dant quintam sol. q hîc dedit fideiussorē protestādo, q nolebat teneri per hoc in plus, q̄ apparebat eum teneri: & per hoc nolebat sibi in aliquo præiudicare. Hæc est notabilis sol. ad protestationes, quæ tota die fiunt: licet contineat aliquam diuinationem. quare tene solutionem pcedentem. 5 ¶ Ex hac vltima † sol. no. illud, qd' dicit̄ in. l. cū notissimi. q dando fideiussorē confitet̄ debitū. verū est, qn̄ dat fideiussorem simpliciter: secus qn̄ dat in eo, qd' apparuerit eū debere: vt in hac sol. no. Itē oppo. vtilis ann⁹ nō currit absente eo, cū quo debet agi vt. l. j. s̄. de diuer. & tēpo. præscrip. sed hîc fideiussor erat absens: ergo vtilis annus non currit. text. tamen dicit cōtra. Huius cōtrarij timore est facta gl. mag. q̄ est hîc. Dicūt quidam q in ver. & quidem. Iurisconsultus mutat casum suum. & sic Iul. in præcedentibus malè dicit. sed certè non est verisimile, q Iul. malè dixisset, vnde non placet hæc sol. Alij dicunt, hîc dicitur, q annus præterit. s. continuus. Nam annus vtilis non potest præteriri, si non est potestas conueniendi fideiussorem. & hæc fuit sol. Azo. quam sequebatur Old. vide gl. ibi alij, vt Azo. Ista Azo. sol. non placet: quia secundùm hoc, hæc. l. nullum haberet dubium: quia nemo dubitat, q si annus vtilis non est elapsus, & sic restitutio non potest peti, quòd fideiussor non liberatur. Dico ergo sic, q reus erat præsens: ideò currit annus vtilis: quia est potestas cum eo experiendi. Fideiussor verò erat absens: ideo respectu fideiussoris non currit: quia cōtra eū non poterat agi; nec cursus tpis poterat cōtra eū interrūpi. ¶ Sed 6 cōtra hoc op. † quia imo agēdo cōtrà principalē videor interrūpere[c] pscriptionē contra fideiussorē: vt. l. vlt. C. de duo. re. & sic, est qd imputet̄ mihi. c Sol. huius timore quidā recedūt ab eo, qd'. s̄. dixi. & dicūt, q de necessitate debet poni, q hîc nō erat ptās experiūdi cū reo. Nec cū fideiussor: aliàs: cōuentio facta cū reo induceret interruptionē pscriptionis etiā cōtrà fideiussorē: vt. l. cōtrà. & tenet hoc ista glo. mag. in fi. & idē tenet gl. in. l. si fideiussor. §. fi. s̄. mā. Alij dicūt, q interruptio facta cōtra principalē, nō interrūpit pscriptionē cōtra fideiussorē. Casus est hîc scd'm lec. quā tenui vobis. Nec ob. l. fi. C. de duo. re. qa aliud in duobus reis: aliud in reo & fideius. Ista sol. tenet sequēs gl. q̄ incipit etiā pro fideiussore. quā vide, q̄ est multū no. nec est alibi. & hāc sol. puto verā per tex. istius. l. & hanc solu. tenet Cy. in. l. contra. & de hac gl. nō facit mentionē. Ratio est: qa duo rei tenent̄ eadē specie obligationis: secus in reo, & fideiussore. Nā fideiussor obligat̄ semp verbis: sed reus pōt alio mō teneri. Item semp differunt in hoc: quia vna obligatio est principalis, alia accessoria. sed obligatiōes correorū sunt 7 æquales: vt. l. si re⁹. s̄. de duo. re. & l. gn̄aliter. de fideius. ¶ Et p hoc † ego dico, q interruptio facta cōtrà vnū ex tutorib⁹ pręiudicat alijs, si cōtrà eum actio iā erat mota: qa tenent̄ eadē specie obligationis: vt. l. si pupillus. & ibi no. s̄. de admi. tu. secus esset in interruptione facta contra vnum tutorē. Nā nō interrūpit cōtra magistratum ad quē deuenit̄ in subsidiū: quia nō tenetur eadē specie obligationis: vt. l. j. s̄. de magist. cōue. Ita intelligo. d. l. si pupillus. s̄. de admi. tut. p hoc dico, q interruptiōe facta cōtra eū, q tenetur directa, interrūpit̄ præscriptio cōtrà eū, q tenet̄ vtili, & ecōtra: qa actio vtilis & directa vr̄ eadē: vt. l. actio. de neg. gest. & est text. l. cum hæreditas. s̄. ad Treb. ¶ Sed cōtrà pdicta op. Nā vr̄ cōtra casum. l. vbi dr̄, q interpellatio facta cōtra reū, perpetuat actionē cōtra fideiussorē: vt. l. si seruū. §. sequit̄. 8 &. §. nunc videamus. s̄. de ver. obli. Rn̄. † qn̄q; actio dr̄ perpetuari respectu rei: quæ est in obligatione: vt re perempta, reus nō liberet̄: & tunc si perpetuat̄ cōtra principalem perpetuat̄ contra fideiussorē: qa ad eandē rem tenent̄: vt. l. fi. ita. s̄. de fideius. ita loquit̄. l. contra. Q n̄q; loquit̄ de ppetuanda actione respectu ipsius actionis & obligationis: & tūc interruptio facta cōtra principalem non præiudicat fideiussori: quia diuersis actionibus, & di d uersis obligationibus tenentur. casus est hîc. Item contra prædicta[d] oppo. quō tractamus hoc de interruptione, vel de perpetuatione, cū officium iudicis, de quo hîc loquit̄, non recipiat perpetuationē? Rn̄. fateor, q nō propriè hîc loquitur de interruptione: sed per quandā similitudinē, quia si habeo potestatē experiundi cum reo: videor habere potestatem experiundi cum fideiussore: vel non, videor secundū prædicta. Item contra pdicta op. si ponimus reū liberatum, fideiussor poterit opponere exceptionē descē e dentē ex aut.[e] præsente. C. de fideiussori. hoc modo conuenias principalē: 9 sed principalē conuenire non potes: ergo & c. Sol. † Exceptio ex aut. psente: non habet locum, qn̄ principalis non pōt conueniri: secundū ea, quę dixi. secundū Dy. in. l. Marcellus. s̄. de fideius. ¶ Item oppo. fideiussor poterit opponere exceptionē cedendarum actionū. sed actor non poterit cedere: ergo excludetur: vt. l. Stichum. §. pe. j. eo. tit. Sol. hoc est verū, nisi cum pōt fideiussori aliquid imputari: vt hîc erat. Nā posset dicere creditor, hoc contigit mihi propter factū tuum: qa si fuisses præsens cessissem tibi actionē. sed quia non fuisti præsens, non potui conuenire eo tpe, quo poteram tibi actionē cedere: & sic tibi imputes. Sed hoc hodie creditori nō prodest qa fideiussor pōt dicere, etiā si fuissem psens, non potuisses me prius cōue 10 nire: vn̄ imputes tibi, quare reū prius non conuenisti. Vn̄ hæc † lex hodie pcederet, si esset renunciatū bn̄ficio cedendarū actionū. vel beneficio de fideiussione: vt cōiter fit. ¶ Vlterius ad fi. hui⁹. §. opp. de. l. si fideiussor. s̄. de dolo. sol. vt in gl. & plenè dixi in. l. mora. s̄. de verb. obl. ¶ Vltimò esset videndū, qualiter in hac restitutione, quæ impetrat̄ contra fideiussorē, esset formandus libellus, quod vide per tex. vt ex tex. colligitur.

a ¶ Si quis pro reo. Alij dicunt, q ibi. vide Bar. in. l. fin. C. ex q. cau. ma. & ibi Bal. alleg. hoc.

b ¶ Quartam sol. Et hanc pro sing. alleg. Bal. in. l. quoties. in. ij. col. C. de preci. Impe. offe. & vide, qd' no. de reg. iu. in. l. nemo §. temporalis.

c ¶ Videor interrūpere. An interruptio facta contrà principalē, videat̄ facta cōtrà fideiussorem: dic vt dixi in. d. l. si fideiussor §. fi. s̄. man. Adde Cy. Ange. & Bal. in. d. l. fi. in prin. C. de anna. excep. & Ang. & Imo. in. l. si seruū. §. nunc videamus. s̄. de ver. obli. & Ang. in. l. grege. §. fi. s̄. de pigno.

d ¶ Itē contra pdicta. vide Bald. in aut. sed hodie. C. de acti. & obliga.

POMATES.

e ¶ No. q aut. præsente. nō habet locum qn̄ principalis non pōt conueniri. vide quæ notaui in. l. decem. s̄. de verbo. obliga.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio fideiussoria extinguitur, si fideiussor debitori succedit: secus in pignore. & ibi rationem diuersitatis.*

Qui pro te.

¶ Si fideiussor debitori succedit, oīs obligatio fide 1 iussoria extinguitur: secus est in pignore. † h. d. & est singularis casus. ¶ Quero rationē diuersitatis, inter primū casum, & secundū. Dicit gl. ratio est: qa hypotheca habet suas cōditiones: vt duret donec debitū sit solutū, vel aliàs satisfactū: vt. l. grege. §. etiā. s̄. de pig. pro hoc optimè facit. l. debitor. in prin. s̄. ad Treb. & l. ex sextante. §. Latinus. s̄. de excep. rei iudi. Istas autē conditiones non habet fideiussor fideiussoris. & hæc est vna ratio. Itē pignus pōt retineri ob pecuniam chirographariam: vt. l. j. C. etiā ob chi. pe. multomagis poterit retineri hoc casu, quę ratio cessat in fide-

sat in fideiussore. sed ratio ista procedit quando pignus est constitutũ traditione. sed prima ratio est magis generalis.

SVMMARIVM.

1 *Eligens malum depositarium dicitur in culpa, & eius est periculum.*
Eligens depositarium nummularium, quem omnes communiter elegissent excusatur.
2 *Oblatio debet fieri congruo loco, & tempore.*
3 *Emptor & uenditor, quando inuicem non confidunt, fit depositum.*
4 *Periculum depositionis, cuius sit: an uenditoris, an emptoris?*
5 *Depositione pecuniæ facta à debitore animo abdicandi dominium à se, creditor potest accipere, & liberat debitorem.*

LEX XXXIX.

SI soluturus. ¶ Ista.l. diuiditur in quatuor partes. In prima imputat̃ creditori culpa in malè eligendo. in secũda imputat̃ culpa ad ꝓbationẽ retractandã. In tertia parte imputatur culpa sine cã obligationem recusando. In quarto & quinto casu, nulla culpa sibi imputat̃. Secunda ibi: cũ tñ. Tertia ibi: nã tunc perinde. Quarta ibi: in qua specie. Quinta ibi: his cõsequẽs
1 esse. In tex. ibi nũmulariũ à te cõsignãte electũ. ¶ † No. ꝙ electio mali depositarij est in culpa: & ideo est periculũ eligentis. iõ est tutũ, ꝙ fiat depositio apud ædẽ sacram: vel apud aliquẽ, quem declarauerit iudex, secundũ formã. l. acceptã. C. de vsu. Puto tñ, ꝙ si qs elegerit nummulariũ talẽ, de quo
a oẽs diligẽtes cõiter confidissent,ª ꝙ satis sit, vt nõ possit imputari culpa.
2 facit ad hoc. l. eũ. §. fin. ff. commo. ¶ † Secũdò no.ᵇ ꝙ oblatio debet fieri ͨ cõ
b gruo loco, & tpe. de hoc habetis in. l. mora. ff. de vsu. Facit quod habuistis
c in. l. cũ filius. in fi. ff. de ver. obli. Tertiò not. qñ emptor, & venditor inuicẽ non confidunt, deuenit̃ ad depositum, quod qualiter intelligatur dicam. j.
3 ¶ Opp. de. l. creditor. j. eo. sol. vt ibi. ¶ † Quæro qñ ᵈ emptor & venditor
d inuicẽ non confidũt quid est faciendũ? gl. in. l. Iul. §. offerri. ff. de ac. emp. dicit, ꝙ ille prius debet adimplere contractũ ex pte sua, q vult agere, sed ego intelligo adimplere adeò, ꝙ se nõ ponat in piculo pdendi. Si em̃ est psona de qua nõ confidit, nõ debet sibi tradere: vt hic. Et pro hoc habetis tex. in l. sed si alienare. in prin. suprà de fideicommis. lib. alibi habetis tex. in quo dicitur, ꝙ emptor ante oĩa debet adimplere ex pte sua quicqd debet: vt. l. ædiles. §. fi. cũ. l. se. ff. de ædi. edic. Intellige tñ implere tradendo, vel deponendo, si de vẽditore nõ cõfidit: vt hic. ¶ Quæro,ᶜ facta ista† depositio,
e
4 cuius sit periculũ? Rñ. si deponẽti non põt imputari culpa malæ electiõis, debemus aduertere, vtrũ sibi alia culpa possit imputari: vt puta, qa venditor nõ cauebat emptori de euictione, secundũ qđ debebat: iõ contractus non perficiebatur traditione: tũc est periculũ venditoris, vt hac. l. ij. Rñ. & eadẽ ratione ad eũ venditorẽ spectaret periculũ rei, quasi ipse esset in mora. sed qñ neutri possit imputari culpa, tũc periculũ pecuniæ est emptoris: & etiã periculũ rei, quod spectat ad eũ, tpe contractus: vt. l. j. ff. de peri. & cõmo. rei vendi. & l. id quod. & l. necessario. & hac. l. in fi. ¶ Sed oppo.
5 nonne† facta depositione pecuniæ, debitor est liberatus: vt. C. eo. l. obsignatione. & C. de vsuc. l. acceptã? Sol. verum est, qñ deponit aĩo abdicandi à se dominium: vt creditor possit accipere, qñ vult: sed hic non deponit aĩo abdicandi à se dominium: sed ita demum, si res sibi tradat̃. vnde non habuit animum transferendi dominium. arg. l. non omnis. ff. si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Actio quando nobis quæratur per factum liberæ personæ?*

LEX XL.

SI pro me. ¶ Op. secundũ hoc, ꝓ liberam personam acquirit̃ nobis actio. Cõtrà. l. possessio. §. & si possessio. ff. de acqui. pos. Sol. † per liberam personam nõ quærit̃ nobis actio. sed ꝑ factũ liberæ personæ, sequitur, vt creditor iniustè retineat: ꝓpter quam detentationem nobis actio cõpetit. text. est in. l. prohibere. circa princip. ff. quod vi aut clam. Vnde ex contractu nostro, & ex facto istius detinentis indebitè, quæritur nobis actio, propter factum tertij soluentis, non ꝙ ex solutione tertij oriatur actio.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio necessaria non interdicitur reo criminis.*

LEX XLI.

f REo.ᶠ ¶ Alienatio necessaria non interdicit̃ reo criminisj, h. d.
1 ¶ † Opp. de. l. fi. in fi. j. de requi. re. sol. ibi reus erat contumax: hic verò comparuerat. Materiam huius. l. examinaui plenè in. l. post contractum. ff. de dona.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio, quibus casibus contingat ipso iure? remissiuè.*

LEX XLIII.

IN omnibus. ¶ Tex. ad promissores. id est fideiussores. ¶ Op. de. l. & hæredi. §. fi. cum l. seq. ff. de pac. Sol. hic loquitur quando† liberatio cõtingit ipso iure, quod contingit multis modis. dicit gloss. vt no. in summa Azo. instit. quib. mod. tol. ob. circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Solutio non potest parere diuersos effectus, non contrarios. & nu. 3.*
2 *Remissio debiti habet uim numerationis.*
4 *Condemnatus locare domum sub magna pœna, si locauit sub modica pœna, & contra fecit, non incidit in magnam pœnam.*

LEX XLIIII.

1 IN numerationibus. ¶ † Vna solutio potest parere diuersos effectus, non contrarios. h. d. & est no. tex. in fin. ¶ Opp. quia in princip. dicitur in numerationibus. & in primo casu non po-
a nit exẽplũ de numeratione. & sic incõgruè loquit̃.
2 Respõdeo, fateor† ꝙ de numeratione nõ ponit primum exẽplũ: sed de remissione, quę habet vim numerationis. Itẽ op. de. l. q hominẽ. §. fi. ff. e. Sol. possumus dicere, ꝙ ibi ponit̃ regula: qa vna solutio nõ parit diuersos effect⁹: sed hic ponũtur exceptiões. quod patet: qa in pricipio dicit̃ aliqñ. Vel aliter, vna
3 solutio, † nõ põt parere diuersos, seu plures effect⁹ similes, & eandẽ rationẽ habẽtes: vt. l. cũ qs. §. de peculio. ff. e. Itẽ põt parere effect⁹ habẽtes diuersas rationes nõ tñ cõtrarias: vt hic. sed plures effect⁹ contrarios nõ põt parere: vt liberationẽ, & repetitionẽ eodẽ respectu: vt liberet tanq̃ solutũ sit debitũ: & repetet tanq̃ indebitè solutũ: vt. l. cõtraria. ¶ Vlti-
4 mo habui† qõnẽ ᵍ de facto. Semel quidã in laudo
g fuit cõdẽnatus locare alicui vnã apothecã, & in con promisso erat apposita maxima pœna. modò ille locauit, & in locatione fuit apposita modica pœna: posteà venit cõtra locationẽ, querit̃ an cõmittat̃ pœna cõpromissi: an pœna apposita in instrumẽto locationis? determinaui per hanc. l. in fi. ibi tãtundẽ & c. ꝙ locãdo fuit liberat⁹ à pena cõ ꝓmissi: vt hic. in fi. Sed ista determinatio habet multa cõtraria difficilia, de quib⁹ dixi. ff. de leg. j. si fideiussor. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de dando pignore insolutum, non præiudicat creditori possidenti, & quando ualeat, & quando non?*
2 *Pactũ de dãdo uxori insolutũ rẽ maioris pretij, quã sit dos constante matrimonio, nõ ualet, secus si soluto matr.*
3 *Ratio differentiæ quando pactum de dando insolutum apponatur ab initio, uel ex postfacto.*
4 *Pactum de dando pignore insolutum, quando non ualet, an firmetur iuramento? remissiuè.*
5 *Pignora & fideiussores possunt dari pro dote reddenda.*

LEX XLV.

h QVamuis.ʰ ¶ Pactũ de pignore dando insolutũ, nõ ꝑiudicat creditori possidẽti. h. d. ¶ Ista est notabilis lex, quam non credo esse alibi. ¶ Op. de. l. Titius. ff. de pig. ac. So. gl. dicit hic, qñ ille qui ꝓmisit dare insolidũ possidet: ideo nõ præiudicat sibi. Ibi qñ possidet creditor: & sic tale pactũ non valet ad actionẽ. sed ad retẽtionẽ sic, secũdũ istã gl. not. Possumus aliter soluere hoc cõtrariũ, ꝙ ista promissio fuit hic facta cõstãte matrimonio: ideo inqñtum continet speciem donatiõis non valet ad actionẽ: & hęc sol. tãgit in gl. parua sup ver. spopõderit. Sed ista sol. nõ placet: qa hic nõ distinguit̃, vtrũ matrimoniũ fuerit solutũ morte, vel diuortio: quia si morte solutũ esset: tũc donatio esset cõfirmata. & ideo tũc posset cogi dare insolutũ. ideo tene ꝑ
i cedentẽ solu. ¶ Cõtra hoc op. de. l. j. ⁱ C. de pa. pign. quam hic alleg. gl. ꝓ cõcor. vbi tale pactũ indistinctè nõ valet. Rñ. ibi pactũ de pignore dãdo insolutũ fuit appositum ab ipso initio, ideo non valet: quia est simile pacto legis commissoriæ. hic fuit appositum ex interuallo: ideo valet: vt. d. l. Titius. ff. de pigno. act. valet, dico ad retentiõnem: vt ibi: non ad actionem: vt hic. & ita intelligo hanc legem. qñ pa-
1 ctum ex interuallo fuit appositum. ¶ Contra† hoc
k ᵏ opp. de. l. si fundus. §. fi. ff. de pig. Huius timore decondi. & de. in. d. l. j. C. de his, quę poe. no. & in. x. col. & quę not. Bar. in. l. permisceri. in fin. ff. de acqui. pos. & Bart. in. l. si fideiussor. §. fi. ff. de lega. j. & cum Bart. etiã trãseunt Bal. Ang. & Paul. de ca. in. d. l. si fideiussor. §. fi. & Bal. in. l. debitor. in pe. colũ. C. de pac. Bene facit qđ not. gloss. in. l. si cum fundũ. & §. fi. in. l. fi. ff. de pact. & gl. magistra. in. l. ab emptiõe. e. tit.

a Communiter cõ fidissent. Et intellige in deposito facto in iudicio, prout in casu hui⁹. l. Aliàs credo, ꝙ nõ sufficeret. l. ij. cum gl. C. de vsu. & no. Bar. in. d. l. acceptã. in fi. & qđ ibi Bal. in. j. colũ. Sed ꝙ etiã in extraiudiciali ꝓcedat, no. Bald. in. d. l. acceptã. in. viij. q. allegando Barto. hic: & adde Ang. in. d. l. si à bonæ fidei. ff. de rei vendi. & vide Bald. in. l. & ita. §. j. ff. nautæ caup. stab. vbi ponit in simili singularẽ decisionem: & etiã vide quæ no. in. l. iudicia. C. de rei vendi.

b ¶ Secũdò not. vide de ptãte Bonoñ. in. l. si à bonę fidei. ff. de rei ven. vide text. quem Ang. alle. ꝓ sing. C. de pig. actio. in l. pignus.

POMATES.

b ¶ Secũdò not. vide etiã Ale. cõs. v. ij. co. iij. vo. ij. vbi dicit, ꝙ non dicit̃ legitima oblatio, qñ offert̃ aliqd, ad qđ nõ tenet̃ ille, cui fit oblatio.

c ¶ Oblatio debet fieri. Vide Bal. i. d. l. acceptã. maxĩe in. x. q. C. de vsur.

d ¶ Quero qñ. vide. d. Io. i. c. ij. de se. vide q̃ dixi in c. ĩ tãtũ. de simo. Andræ. Barba.

e ¶ Quæro. Vide Bald. in. d. l. acceptã. C. de vsur. i. x. q. circa finẽ. adde Bald. in. d. l. acceptam. in. iij. q.

f ¶ Reo. vide istum tex. alle. ꝑ Bart. in rub. C. depo si. ad. de Bart. in rub. C. depo. in. ix. q.

g ¶ Habui. q. Adde ꝙ idẽ no. in simili Barto. in. l. si. cut. §. supuacuũ. ff. q mo. pign. vel hypo. so. & Bart. ĩ cõs. qđ incipit. ꝑcepit arbiter. vide Bal. ĩ. l. li qs ita. C. de pact. inter empt. & ven. vide Ange. & Fulg. in l. si qs heredẽ. C. de condi. insti. & Spe. ĩ tit. de arbi. §. sequit̃ ver. sed pone arbiter. & Bal. ĩ. d. l. si qs hæredẽ. & ĩ. l. Titio centũ. in pri. j. de

h ¶ Quamuis. nota hãc. l. quę nõ est alibi. & ipsam allegaui in. l. fi. C. de pac. pig. & ad hoc no. vide, q̃ ibi dixi. & Ang. in. l. si insulam. ix. fallẽtia regulæ negatiuę. & ibi Imo. in. ix. fallen. dictę regulę. ff. de ver. obli.

i ¶ Oppo. de. l. j. vide Bartol. in. l. iij. C. de pig. colum. iij. vel vlterius iuxta prædicta quæro.

k POMATES. ¶ Cõtra hoc. no. singulariter, ꝙ si apponit̃ pactũ de vendendo rẽ iusto pretio: valet vide. d. Io. in. l. sciendum. ff. de verb. oblig

a ¶ Apponitur pactum. Adde gl. in c. j. & quod ibi Bal. de feud. da. in vicem l. commissoriæ. & in d. l. fi. C. de pact. pig.
b ¶ Valet. vide quæ dixi in d. l. ij. de pact. pigno.
c ¶ An valeat. vide in l. à diuo pio. §. si pignora. de re iudica.
d ¶ Possunt dari. Sed contrariũ tenuit Lu. in l. si constãte. in prin. so. mat. ſ. adde. l. res. ſ. de pi. & l. quid aũt. §. j. ſ. de do. inter vir. & vxo. Sed cõtrariũ tenet Bal. ĩ. d. l. si cõstante. & Ro. vt dixi p text. in l. ij. C. ne fideiuss. do. dẽ. ibi nulla satisdatiõe. Sed verior est opi. gl. & Bart. p. l. vnicã. §. sed vt pleni⁹. §. de rei vxo. act. & sic, cut pater põt fideiubere ꝓ dote filij iuxta not. per Bar. in d. l. si constante. §. quoties. ita & vir põt dare pignus.
e ¶ Non placet. vide Bart. & doc. in l. libera. C. de senten. & quod not. in l. sicut. j. eo.
f ¶ Est verissimũ. No. bonã cautelã q̃n accipis rem in solutum vt serues tibi ius tuum saluũ in casu euictionis. Sed an dicta reseruatio extendaẽ ad casum rei nõ traditæ, vide p Bal. & doc. in l. libera. ſ. alleg. & vide no. in l. si rẽ. ſ. eo. & in l. nõ quocũq;. ſ. de leg. j. in prin. vbi dixi. Ad de an reseruatio extendatur ad casum rei non traditæ. Bal. cõsil. clxiiij. j. volu.
g ¶ Accipientis faciendã. vide Bar. in d. l. libera. C. de senten.
h ¶ Contra p̃dicta. vide plenius ibi p Bart. & ibi plenè dixi post Bal. vbi Sali. & Bald. contra Bar.
i ¶ Liberatus est. Sed aduerte: quia Ro. & Imol. in l. Ari. §. Labeo. de do. sequendo do. Fran. de rap. in d. l. vlti. ſ. de condi. ob cau. tenẽt ꝙ per cautionem de euictiõe non sit liberatus à primæua obligatione. & dicũt hoc nõ ꝓbari in d. l. vlti. & sic tenẽt cõtra Bar. Ad quod vide. l. si rẽ meã. cũ ibi no. ſ. e. & latius per Imol. & Ro. in d. l. §. Labeo. adde Bar. in d. l. cũ qs. in. §. q hoiem. ſ. eo.
k POMATES. ¶ Vltimò no. si plures vẽdiderunt cũ pacto de reuẽdendo. si posteà vn⁹ offerat partẽ suã, emptor non tenetur reuendere, nisi oĩbus. quod est no. vide Bar. in l. cui vsumfruc. j. de vsufru. lega.
l POMATES. ¶ Per hanc. l. vide Bar. cõsi. cliiij. & clxxxviij. & are. cxiiij. in ij. dubio. & cxxx. & in l. quod dicitur. in ix. col. ſ. de ver. ob. & vide pulchrum casum per Alex. consi. cx. in ver. præterea. volu. v.
m ¶ Intra illud. de quo per Bar. in l. cui vsusfructus. in princip. de vsufr. leg. vbi plenè refert se cõsuluisse Spoleti. & idẽ dicit Bal. in l. j. in fi. C. de pact. inter emp. & ven. ibi vide in l. ij. in l. cui vsufructu. ſ. de vsufru. leg. ꝓ Bart. Adde Bald. consi. cccxxxij. ij. lib. & Bart. eius consil. cxcv.

betis scire, q̃n apponiẽ pactum de dando pignore in solutũ, vel de pignore vendendo creditori iusto pretio: tũc tale pactum indistinctè valet: vt. l. si fundus. in fi. ſ. de pig. Iustũ autẽ pretiũ æstimabit bon⁹ vir, id est iudex: vt. l. fi. circa fi. C. de iure do. impe. Q̃nq; apponiẽ pactũ a de vendendo, seu dando insolutum pro debito: & tunc si apponitur ab initio tempore contracti debiti, tale pactũ est nullum: quia est simile pacto legis cõmissoriæ: vt. l. j. C. de pa. pig. & hoc agitur de dãdo insolutũ ipsi creditori: secus si fideiussori: vt. l. fi. in princ. de cõtra. emp. & no. in d. l. j. ſ. de pac. pign. & per Gul. in l. Titius. ſ. de pign. act. Q̃nq; apponitur ex interuallo: & tunc tale pactum valet: b vt. l. ij. C. de pac. pign. secundũ vnam lect. valet, dico quo ad retentionem: vt. l. Titius. ſ. de pign. act. nõ quo ad actionem: vt hic. Q̃nq; fit promissio de vendendo, vel de dando insolutũ simpl'r: non adiecto iusto pretio, vel pro debito: tunc si quidẽ fiat promissio de vendendo: vel dicaẽ pignus sit emptũ vel similia verba: intelligitur iusto pretio: vt. l. si fundus. in fi. ſ. de pign. Si verò dicitur, dabo tibi pignus insolutum, vt habeas insolutũ, intelligiẽ tũc pro debito: & tunc an valeat c, vel non: recurritur ad præcedentem distinctionẽ. casus est hic. ¶ Quæro† quid si vir faciat pactũ de dando vxori insolutũ aliquid, non obligatum pro dote: & est pretij maioris, quã dos? Rñdeo: tunc illud pactũ nullã habet similitudinẽ cũ pacto. l. commisso. & ideo si quidẽ fieret sol. ma. valeret: vt. l. si diuortio. ſ. de verb. obl. Si verò fieret constante matrimonio, contineret donationem: iõ non valeret, nisi morte cõfirmaretur illa donatio: vt ibi plenè dixi. ¶ Quæro, quæ est ratio, vtrum pactum de dãdo insolutũ, apponatur ab initio, vel ex postfa. Respon. ab initio debitor ꝓmitteret, qcquid vellet creditori, vt pecuniã haberet. & sic quasi violẽter: vt habeat pecuniam, istud pactũ facit: quæ ratio, q̃n promittit ex postfacto cessat. ¶ Quæro, an illis casibus, qbus dixi pactũ non valere, confirmetur iuramento? dic vt dixi in l. si qs pro eo. in prin. ſ. de fideiuss. ¶ Vltimò vides hĩc† ꝙ pignora possunt dari d pro dote reddenda, & eodẽ modo dicunt quidã, ꝙ possunt dari fideiussores ꝓ dote reddẽda, licet non possint dari pro dote conseruanda, p ti. C. ne fid. do. den. & ibi tangiẽ per glo. & per doctores. ego tetigi plenè in l. si constante. §. quoties. ſ. solu. matri.

SVMMARIVM.

1 *Practica, quòd quando aliquid datur in solutum, apponatur pactum, quòd si cõtingat rem euinci, quòd à prima obligatione non discedatur, est utilis, & notabilis.*

2 *Res soluta si euincatur, quando detur prima actio, & quãdo agatur de euictione?*

3 *Denunciatio, an fiat ei, qui dedit rem insolutum, quæ euincitur, sicut fit venditori?*

4 *Venditione facta à duobus cum pacto de retrouendẽdo, intra certum tempus, uno nolente reemere, emptor non tenetur reuendere partem.*

LEX XLVI.

SI quis aliam. ¶ Si species pro specie soluta euicatur in totum, vel in partem, liberatio non contingit. hoc dicit. ¶ Opponitur quòd debeat agi euictione, non actione prima: vt. l. si prædium. C. de euictione: & de pigno. acti. l. eleganter. in princi. Sol. hĩc non fuit facta res accipiẽtis: & fuit euicta p hypothecã. e hæc so. nõ placet. c licet Pe. teneat. C. de sen. l. libe. Rõ quare nõ placet: qa eodẽ mõ nõ liberaẽ soluens rẽ alij obligatã, sicut soluẽs rẽ alienã: vt. l. rem meã. ſ. eo. ti. ¶ Alij dicũt,† ꝙ hĩc soluit eo pacto: vt à pristina obligatiõe, nõ discederet. hoc tãgit glo. hĩc, & in d. l. libera quod est verissimũ f in se. & est notabilis practica, q̃n tibi aliqd daẽ insolutũ, apponas pactũ, ꝙ si cõtingat rẽ euinci, ꝙ à prima obligatiõe non discedaẽ. quod est vtile, ꝓpter fideiussores, q sunt in prima obligatione: q fortè nõ sunt in scd'a. Itẽ propter hypothec. antiquiorẽ in tpe, & propter multa. Tñ ista sol. licet sit vera in se, cõtinet diuinationẽ. Quare gl. sol. tertio mõ, ꝙ hĩc soluiẽ species pro specie: sed in cõtrario soluiẽ species pro pecunia. Et hæc est vera ratio. Q̃n soluiẽ species pro specie, est qdã permutatio, in qua qs teneẽ ad dandũ: & ad rẽ accipiẽtis faciendã g: vt. ſ. de re. pmu. l. j. vñ si rem accipientis nõ faceret, nõ fuit à prima obligatiõe liberatᵒ. Sed q̃n soluiẽ species pro pecunia est qdã emptio: vt. l. ij. ſ. pro emp. & l. fi. ſ. de bo. auẽ. iud. pos. in qua quis teneẽ ad tradendũ: vñ eo ipso, ꝙ tradidit, fuit liberatus: iõ si euincaẽ, tenetur vtili ex empto de euictiõe, nõ prima. ¶ Sed cõtra p̃dicta opp. de. l. q res. in prin. j. eo. gl. neutrobi soluit hoc cõtrariũ. Dy. dicit, ꝙ fuit ibi soluta species ꝓ specie, sicut hĩc. Si non obstat p̃dictis. Hæc sol. est cõtra tex. & gl. ibi positã. vñ Iac. de Are. vr̃ dicere, ꝙ põt agere pristina actiõe, vt hĩc. & d. l. qui res. in prin. & etiã vtili, de euictiõe: vt. d. l. si p̃diũ & l. elegãter. in prin. p̃alle. Istud dictũ est cõtra tex. in d. l. eleganter. in prin. vbi dr̃, ꝙ tolliẽ actio prima. Ideo dico ad. l. qui res. ꝙ est speciale ibi fauore dotis: vt species pro pacunia soluta liberationẽ non pariat ab actione prima. simile in l. si cũ dotẽ §. si mulier. & qđ ibi no. ſ. sol. mat. ¶ Cõtrà h p̃dicta op. de. l. si pro fundo. C. de trãsac. vbi species soluta pro specie, & re euicta, non põt agi actione prima. Sol. qcquid dicat Pet. veritas est, ꝙ ibi speciale est fauore minuẽdarũ litiũ. Simile in l. quãuis. C. de trãsac. vbi licet trãsactio sit cõtractus innominatus: tñ nõ habet locũ cõdictio ob cãm, sed agiẽ actione p̃scriptis verbis: vt contractus impleaẽ fauore minuendarũ litiũ. & iõ vt comprehendã quosdã casus, quos in p̃dictis non noiaui. ¶ Et vt† plenè liqueat hæc materia distingue: aut vnum soluitur pro alio ex causa transactionis, aut ex alia causa. Primo casu re euicta non agitur actione prima, fauore minuendarũ litium: vt. d. l. si pro fundo. Secundo casu, aut soluitur species pro specie: aut genus pro genere: aut species pro genere: aut genus pro specie. Primo casu, aut euincitur species ex causa dominij: & sine dubio potest agi actione prima, siue ab initio nõ fuit facta accipientis: siue ex postfacto desinat propter alicuius conditionis euentũ: vt hĩc. & §. eo. l. cũ qs. §. q hoiem. & C. de sen. l. libera. Aut euinciẽ hypothecaria, vel aliqua alia actione p̃sonali. tũc aut ille, qui soluit de euictione ꝓmisit, & liberatus est i actiõe prima: & debet agere de euictiõe: vt. l. fi. ſ. de condi. ob cau. Aut de euictione nõ ꝓmisit, & debet agi actiõe prima à qua liberatus nõ fuit: vt. ſ. eo. l. si rem. Si verò datur genus pro genere: idẽ. quia debet agi actione prima, scd'm distinctionẽ p̃cedẽtẽ: vt. l. deferre. §. fi. & l. seq. j. de iure fisci. Tertio casu, qñ species pro genere: aut illud gen⁹ cõsistebat in pecunia numerata: & re euicta nõ põt agi actione prima: sed vtili ex empto: vt. l. si p̃diũ. C. de euictio. & l. eleganter. in prin. ſ. de pig. act. Si verò nõ consistebat in pecunia, tũc nõ posset esse emptio: iõ ageret actione prima à qua non fuit liberatus: vt l. qui cõcubinã. §. si hæres. de leg. ij. Quarto casu, q̃n soluiẽ genus pro specie: tũc indistinctè teneẽ facere rẽ accipiẽtis: vt. l. à substituto. §. hæres. de leg. j. & d. l. qui cõcubinã. §. si hæres. ideo si non fecit, debet agere actione prima. ¶ Prædicta, quæ dixi, quòd actio prima tollitur, & agitur de euictione. Fallunt in duobus casibus fauore dotis: vt. l. qui res. in princip. j. eodẽ. Item si esset actum, vt actio prima non tollatur: vt hĩc, secundùm vnam solu. Posset esse vnus casus dubitabilis: quid si soluitur species pro specie: & pecunia simul & semel: & species soluta euincatur? cogitabitis. ¶ Quæro,† quando illud, quod est datum insolutum euincitur: vtrum debeat fieri denunciatio ei, qui debet insolutum, sicut venditori? de hoc habes tex. in l. libera. C. de senten. & d. l. qui concubinã. §. si hæres. de leg. ij. ¶ Vltimò op. ad hanc. l. & videtur, quod vna re euicta, nõ debeat agi prima actio ne in totũ: vt. ſ. de euic. l. cũ plures. Sol. ibi fuit cõtractus emptionis, & venditionis: vñ tradita re actio erat extincta: qa solũ ad tradendũ tenebaẽ, merito nõ põt agi, nisi pro re euicta tm̃. hic verò actio prima nõ erat extincta. Vltimò k, per hãc† l. l determinaui semel vnam quæstionẽ. duo vendiderunt cuidam fundũ hoc pacto: vt ille teneatur reuendere eis vsq; ad certum tempus: intra illud m vnus ex vẽditoribus voluit reemere partẽ suam. Ego determinaui ꝙ ille non teneatur reuendere partem illam: quia emptor ille ab initio nõ emisset: nisi insolidum habiturus fuisset. & pro hoc est tex. in l. quod autem. §. fi. & l. seq. ſ. de in diem adiect.

Sed & si quis. ¶ Iste ver. põt intelligi duobus modis. vno modo cum dolus fuit adhibitus à creditore: qa creditor induxit dolo debitorẽ ad dandũ insolutũ. Iste modus legẽdi non cõgruit literæ: qa si dolo creditoris intercessisset datio insolutũ valeret, & etiã debitor esset liberatus, si vellet ratam habere dationẽ insolutũ vt. ſ. de dolo. l. & elegãter. in prin. & quod ibi no. iõ melius est, quod hĩc inteligamus in dolo adhibito ab ipso debitore, in faciendo æstimari rem vltra, q̃ valeret.

SVMMARIVM.

1 *Locupletem esse aliquem, ut detur actio, uel exceptio, quod tempus inspiciatur: an litis contestationis, uel condemnationis?*

In pupillo

a ¶In pupillo.de hac.l.vide Cy.in.l.fi.C.de in integ.resti.& glo.doc.in .l. fi.C.de filiofa.mino.vbi per Saly.adde quod not.in.l.ij.C.de neg.gest.

b ¶Titia.hæc.l.est not.vide quod dixi post Bar.in.l.neq̧.C.de cōpē. & post Bar.ī.l.q vniuersas.§.qd' per colonū.de acq.pos.Sed an per dationē insolutum probet possessio & dñiū,vide p Spe.īti.de loca.§.nūc aliqua. versi.lij.&.lvij.& quod no.Bart.ī.l. j.s̈.de vsuca.& in terminis Bar.in.l. legata.de adi.leg. bo.tex.etiā est in l.filiusfa.§.diuus. & ibi Angel. & Imo.deleg.j.& facit quod no.Bar. in.l.ij.s̈. de noua. & limita hāc.l.nisi iure familiaritatis fructus percepit,& sic ex cōiecturis apparet,vt no.Bar.& Imo.ī l.qui iure,de acq. pos.Et de materia vide, quod dixit Bar.ī.l.ad ꝓbationē.C.loca.& Cy. & Bal.ī.l.indicia. de rei vend. Adde huic apostī.meli' per Barto. consil. cxxj.incipien.ī cā qō.dominicioli.

POMATES.

c ¶Præsumat.vide quæ posui:& vide Barb.cōsil. xj. co.v.& seq.vo .ij. & .xviij.co.xxvj. vol.ij.&.lvj.colū. ij.vol.ij.lxx. col. ix.volu.ij.& Ro. cxxvij.&Alexā. cxxxiij.co.iij.vo. j.&. cxxxvj. col. ij.eo.vol.& Are. lxxviij.ad finē.& Ale.xxv.co.ij.ad fi.vo.v.& col.iiij. vbi dicit:ꝙ perceptione fructuū cognoscit,an possessio sit ei':vel diuisa alicui' rei.& Sozi.cxxxvj.col.vj. vbi declarat hoc no.&. ccxvj. col. vj.vbi ēt declarat.

d ¶Ver.ꝙ si. hanc l.dicētē debitorē soluētem creditori creditoris ipso iure liberari. limita, vt no.p glo.& Bal.in.l.j.C.de exce.& p Bart.in.l. solutū.§.solutam de pig.ac.Ista nō est alibi secūdùm Bal.in.l.fi.in antepenul.co.C.de pa. & in.l.si tibi.§.de pig.ff.eo.& vide ad materiam tex. cum glo.in.l.cum iussu.j.eod.

e ¶No.ꝙ .an donatio,quam quis facit sciēter soluēdo indebitum, dicat propriè donatio.vide Bar.& do.Io.in.l.j.s̈.sol.matri.Andr.Barba.

f ¶Satisfactio,quæ sit differentia inter satisfacere,& soluere.vide doc.in.l. j.qui satisda.cog.& facit ad.q.ibi per eos.

g ¶Solutionis.difficilis. Adde quæ not.Bar.in.l.j.& quod ibi dixi.j.de cus. reo.& cōtra theoricā Bar.hic videtur facere tex.in.l.iiij.§.soluisse.referendo istū.§.ad.§.ait prętor.in ea.l.de reg.iur. secūdùm Ang.hic,sed ꝓ cōtraria posset referri ille.§.ibi ad.§.si quis condemnat' aliquid per Bal.ī l.j.s̈.q satis.cog.& quod no.Bar.in.l. itē liberat.§.j.qb.mo.pig. vel hyp. sol.querit & bal. in.l.fi.C.ad.l.falci. iussus dare ex cā cōditionis implēdæ,dat argētariū ꝓmissorem parte volēte,& acceptāte,an videat īplesse conditionē & de verbo solutiōis.vide Bal.no. loquētē ī.l.j.s̈.qui satis.cog.& Ang. hic,& cōtra Bart. hic vide Bal.in.l. ij.s̈.de iuri.om.iu. Bar.& Bal.ī.l. itē liberat'.§.j.s̈.qui.mo.pig. vel hyp. sol.Abbas in rub. extra de sol.

h ¶Quærit Dyn. Nota de verbo solutiōis.vide Bald. in.l.j.s̈.qui satisd. cog.Ang.hic q allegauit.l.iiij.§.prętor.&.§.fi.s̈.de re iud.cōtra Bar.vi. de Bald.in.l.ij.ff. de iur.om.iu.Bar. &Bal.in.l.itē liberatur ff.q.mo.pi. vel hyp.sol . vide quæ dixi latè ī rubri.extra de solu. vbi allegaui contra Ange.in.d.§. prætor ait.& ī. d. §. soluisse .vide quę ibi dixi. And.Barba.

i ¶Qui sic. Et ad hāc.l.vide Bal. in aut.ei q.in.ij.col. C.de bo.aut.ind. poss.& Bart.in.l. fi.C.de vsuc.& barto.in.l.singularia. si cer.pet.& no .ꝓ eum in.l.titia. de verbo.obli.versi. quid si in veritate & Bal.in.l.fi.in.j. co.C.de sponsa.& quid in possessione.vide not.Bart. in.d.l.si quis vi.§. differētia.ff.de acquirend. possess.

LEX XLVII.

a IN pupillo.[a] ¶Quando aliquē esse locupletem, est causa actionis dandæ,vel denegādæ lit.cōt. tempus inspicitur.& ille dicit locupletior: qui non

1 non est pauperior.h.d.¶†Op.ꝙ inspiciatur temp' sententiæ:vt.s̈.de peti.hære.l.si à domino,vel à pr̄e. §.quo tpe.Dicit gl.fateor,ꝙ inspicitur tempus quo petitur,& quo iudicat,& sic vtrunq̧.Tu dic qñq̧ aliquē locupletē esse,vel nō est cā acti.dādæ, vel deneg.tunc inspicit tp̄s lit.cōte.vt hic cum simi.Qñq̧ est causa cōdēnationis moderādę:& tunc inspicit tēpus sentētiæ:vt.l.cōtra.&.l.rei iud.in prin.s̈.so.ma.

SVMMARIVM.

1 *Recolligens fructus an,& utens re,ut dominus præsumatur dominus.*

LEX XLVIII.

b TItia.[b] ¶In prætorio pignore,fruct' extenuāt debitū.h.d. Dicit hic princ. oīa pro domino. egit.istum text,inducunt

1 quidā,†ꝙ si aliqs recollegit fructus,vt dñs.& vsus

c est re,vt dñs,ꝙ dñs præsumatur.[c]pro quo vide tex. in.l.litibus.C.de agri.& censi.de quo dic,vt dixi in in.l.quidam in suo.in fi.s̈.de condi.insti.

LEX XLIX.

d SOlutam.¶Ver.ꝙ si[d]acceptolatū subaudi.i.debitum,qd'. i.propter quod stipulationis nomine.i. ꝓpter modum stipulationis naturalis.de quo dixi in prin.licet glo.intelligat aliter.¶Opp.ad prin.de.l. fi.§.fi.in prin.s̈.de ver.obl.solu. vt ibi ad fin.Opp. de.l.solutionis.j.eo.So.vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Soluens indebitum an uideatur donare.*

LEX L.

SIcum aurum.¶Indebitū solutū sciēter contra agentē,ex eadē cā ope exce-

e ptionis repetit.h.d.¶No.quod[e] dixi in casu,& est sile in.l.elegāter.§.qui reprobos.s̈.de pi.

1 ac.¶†Opp.qui sciens soluit indebitū, videtur donare,vt.l.cui' per errorē.j.de reg.iur.hic vr̄ cōtra dicit glo.ꝙ ibi dicit donatio & expone.i.irreuocabilis datio.q.d.non est propriè donatio.hunc passum,an sit propriè donatio examinaui tibi plenè in.l.j.s̈.de dona.ideo hic omitto.Ad cōtrariū aūt quar rñdem' videamus in se.cōtra.¶Op.indebitū solutū sciēter nō repetit,sed hic fuit solutū sciēter:ergo nō pōt repeti.dicunt qdā,ꝙ p viā actiōis nō pōt repeti:sed p viā exceptiōis sic.Casus est hic.sed hoc nō est bn̄ dictū.Nā qñcunq̧ soluit sciēter indebitū,est vera donatio,vt dixi.in.l.j.s̈.de dona.Quare doct.dicūt,ꝙ qñq̧ pōt esse alia præsumptio,propter quā animus donādi deficiat,& pōt hr̄e locū repetitio.Ita tāgūt doc.in.l.falsus.C.de fur.in mag.disti.quā ibi refert Cy.in lec de hoc tangā.j.e.l.dispēsatorē.tñ q̄tum ad ꝓpositū dico,ꝙ hic cessat anim' donādi,qa apparet ꝙ dedit aīo dissoluēdi obligationē.& iō si ex eadē cā agit:ex qua soluit solutū repetet ope exceptiōis, secus si ageret ex alia cā.qa tūc exceptio nō obstaret.Itē sec' si ab initio sciuisset nullā cām subesse,qa tunc nullo mō repetet.vt.l.j.s̈.de cōdi.inde.Itē op. de.l.si id,quod.s̈.de verb.obl.& de pig.ac.l.j.Solue vt in qualibet earum dixi.¶Quæro vtrū istius ęris soluti,transferatur dominium in accipientem.Rñde sic,quia consensus est in corpore,vt .d .l . j .s̈. de pig.act.

LEX LI.

DIspensatori.¶Hanc.l. intellige, vt habuistis in l.cum quis.§.si debitorem.s̈.eo.ti.

LEX LII.

f SAtisfactio.[f]¶Op.quia aliud ꝓ alio solui non potest creditore mutuo,vt.l.ij.§.j.s̈.si cer.pet.sol. intellige creditore volente,vt dicit glo.

LEX LIII.

SOluere.¶Opp.C.de iure deliberā. l.nec emere.&.s̈.de reg.iu. l.inuito.Solu.per obliquum hîc confertur beneficium in inuitum.Quod dic,vt no.in .l . hoc iure.§.ij.s̈.de dona.

SVMMARIVM.

1 *Solutionis,uerbum quando comprehendit acceptilationem,& omnem aliam liberationem?*

2 *Promittens.x.si usq; ad calendas non soluerit,quod debet si liberatur acceptilatione,an incidat in pœnam,ex quo natur aliter non soluit?*

LEX LIIII.

g SOlutionis.¶Ista .l . est aliquantulum diffcilis[g].¶Op.†de.l.solutā.in prin.in fi.s̈.e.

1 vbi verbum solutionis non comprehendit acceptilationem,hic dicitur contra.quare malè dicit Dy.Verbum solutionis accipitur largè quandoq̧,& ita hic.Quandoq̧ accipitur strictè,vt in.l. contra.Istud dictum,nisi magis declaretur nullius est effectus.ideo dico sic. Quandoq̧ verbum solutionis: non profertur simpliciter,sed cum adiuncto . verbi gratia,tu promittis soluere pecuniam,vel dicit statutum,si nō solueris pecuniam,& similia,tunc accipit strictè.& requiritur naturalis solutio rei adiectę ad verbum solutionis.Ita loquitur.l.solutā.s̈.eodē.Qñq̧ adiungitur verbum obligatiōis.verbi gratia,si soluta fuerit obligatio,& cōsequatur aliquid, dicit. l. vel promissio,& isto casu refertur ad omnem omnino liberationem.Ita loquitur hic.Idem si verbū solutionis sine aliquo adiuncto profertur,quia refert ad obligationem,& quocunq̧ modo sit soluta obli

2 gatio,sufficit.& hic est casus in.l.nostra. ¶†Quæ-

h rit Dy.[h]tu promittis mihi dare.x.si vsq̧ ad calendas non solueris illud,quod mihi debes,interim libero te per acceptilationem,an si non solueris,naturaliter incidas in pœnā?Dy,dicit,quòd non.quia verbum solutionis accipitur largè,vt hîc.Parcat ipse mihi,quia ipse non intellexit hanc.l.quare ego dico fateor,ꝙ non incidit in obligationem,seu in pœnam: quia creditoris facto illud:quod debebatur desijt esse in obligatione,& eo volente non est solutū , vt.l. in executione.§.fi.s̈.de verb.ob.&.l.ij.circa prin .s̈. si quis cau.non autem liberatur,ideo quia soluisse videatur.quia in proposita quæstione verbum solutionis fuit appositum cum adiuncto.s.si non soluerit id,quod debet:ideo eius naturalis solutio requiritur secus si fuerit appositum simpliciter,vt si non soluerit,vel si obligatio non fuerit soluta:vt dictum est,& ista sunt multum no.

SVMMARIVM.

1 *Soluens,ut recipiat,an transferat dominium?*

LEX LV.

i QVi sic.[i]¶Ista lex ex subtilis, & notabilis.¶Opp.de.l.q id quod.§.ea.l.s̈.do.&.l.si tibi.s̈.si cer.pet. dicunt glo.Solu.vt ibi.Iac.de are.in.l.ser

1 uus dotalis.s̈.solu.mat.†soluit vno verbo, quando soluo eo pacto,vt recipiam, an transferatur dominium.dic aut ille,qui est redditurus,nullum est habiturus commodū ex traditione sibi facta,& tūc dominium non transfertur.Casus est hic.Aut est habiturus cōmodum,& tūc transfertur,vt in cōtrario.& patet.in.l.seruus dotalis.s̈.sol.ma.Si velles dicere latius pro maiori declaratione,dicas sic,aut soluēs debet recipere post temp',aut statim.Primo casu trāsfertur dominium:vt.l.si tibi arec.s̈.de præscrip.ver. Et est ratio,qa accipiēs:q est redditurus potest hr̄e cōmodū medij temporis.Secūdo casu,aut ille primò dās ex redditiōe sibi facta debet remanere obligat' reddēti,aut nō debet remanere obligatus redden.

ti. Primo casu transfertur dominium de equitate: vt
d.l.si tibi.§.si certum pet. &.l.qui id qd'.§.ea lege.
§.de dona. Ratio: qui reddens consequitur commo
dum. Secũdo casu, aut ille, qui statim reddit, ex illo
momentaneo dominio, consequitur aliquod cõmo
dum & transfert dominiũ: vt.l.seruus dotalis.§.solu.
mat. Aut nullũ cõmodũ cõseqtur, & dñij trãslatio
impedit. casus est hîc. ¶ Contra hoc op.j.e.l.si quis
duos.sol. prædicta omnia, quæ dixi, habent locum
quando ille, cui soluitur tenetur reddere ex pacto.
sed si statim ipse reddit ex sua liberalitate, transla-
tio dnminij nõ impeditur: vt.l. cõtraria.

SUMMARIUM.

1 *Si stipulor decem in melle, uel in frumento: decem sunt in obligatione, mel uel frumentum in solutione.*
2 *Litis contestatio tollit facultatem soluendi, quãdo unum est in oblgatione, aliud in solutione.*
3 *Promittat si quis dare.x.in tali fundo, uel in melle, ad rationem unius floreni pro quolibet cado, uel in tantis florenis, utrunque est in obligatione.*
4 *Instrumentum guarentigiatum, si continet unum in obligatione, aliud in solutione, facultas soluendi durat, donec petatur executio, uel quasi contestetur lis super executione.*
Libelli forma contra obligatum, quando unum est in obligatione, aliud in solutione.
6 *Soluendi facultas in obligatione legali, ubi unum in obligatione est, aliud autem in solutione, durat donec iudicati actione conueniatur.*
Intellectus ad tex.in.l.si uerò.§.fi.§.so.ma.
7 *Soluendi adiecto facultas tollitur litis contestatione.*

LEX LVII.

a Si quis stipulatus. [a] ¶ Ista est nota
bilis lex: & nũquã credo me intellexisse
eo modo, quo nunc. & huic.l.nescirẽ da
re concor. Nam.ll.quas gloss. alle.pro concor. sunt
contrariæ. Contestatio litis tollit facultatem soluen
di, circa rem adiectam ad solutionẽ, & circa perso-
1 nam.h.d. ¶ †Not.hîc duo. Primo, si stipulor.x.in
melle, vel in frumento, & similia.x.sunt in obliga-
2 tione: mel in facultate soluendi. ¶ †Secundò not. q
per litis contest. quis perdit facultatem soluendi: &
hoc nescio alibi. licet gloss. alleget pro concor. quas
dam.ll.quæ verè sunt contrariæ. ¶ Ad primum di
ctum opp. & videtur, quòd possit promittere solue-
re speciem pro pecunia, vel aliud pro alio, & est in
obligatione: vt.l.j.§.an potest.§. de consti. pecu. &
l.si fundus.in fi.§. de pigno. Glos. vt arbitror huius
timore dicit, quòd hæc verba stipulationis fuerũt
aliter concepta, quàm text. sonat: quia fuit dictum,
promittis decem: aut mel. & istud est bonum simi
le, quod ponitur in fi.l. Ita dicit gloss. Quidam re-
prehendunt hanc solut. quia vtrunq; est in obliga-
tione, & per consequens deberet dari libellus alter-
natiuè. & etiam sententia deberet ferri alternatiuè:
& potest etiam post sententiam soluere quod vel-
let: vt.l.eum qui certarũ.§.fi.§.de verb. obli. ¶ Ego
sustineo gloss. Quandoq; vtraq; pars alternatiuę est
ita sufficienter composita, quòd ad obligatiõem suf
ficeret vtrunq; esse in obligatione: & tunc procede-
ret contrarium. Sed quando vna pars est rectè com
posita, quæ continet certum: alia non: quia conti-
net incertum. tunc procedit ista glos. Nam promit
tis dare decem, in.x. consistit obligatio cum adie-
cto: aut mel: in melle: nõ etiam expressa quantitate.
Ideo obligatio est nulla in melle: vt.l.triticum.§.de
verbo. oblig. &.l.ita stipulatus. circa princip. & ita
debet intelligi. aut mel, scilicet solues pro illis de-
cem. Quandoq; ad obligationẽ mel nõ potest intel
ligi adiectum propter incertitudinem: & tunc pro
cedit exemplum de adiecto. quia adiectus non po-
test videri ad obligationem: cum sibi non poterit
quæri per liberam personã: & ideo videtur adie-
ctus ad solutionẽ. & ita loquitur gl. nostra. & est no
tabilis casus. Tamẽ quia lec. cõtinet aliquam diui-
nationẽ, & ideo glo. intelligit hãc.l. prout litera ia-
cet. vt exponam' pmittis.x.in melle: hoc est decẽ
quę mihi debes, dabis in melle: vel eorũ solutionẽ
facies ĩ melle. ¶ Aduertatis, ponẽdo casum hoc mo
do remaneret cõtrarium primò signatũ, quia potest promitti solui aliud
pro alio. Sed ad cõtra. responde, q ista verba non fuerunt adiecta, seu rela-
ta ad verbum obligatiuum, hoc est promittis facere solutionem in melle,
sed ad verbum obligationis executiuum, vt posses facere solutionem in
melle. vel liceat tibi facere solutionem in melle, & similia verba. Ita apo-
stillabat hîc do. Old. quæ verba mihi satis placent. tamen aliquantulum fa
ciunt violẽtiam tex. ideo intellige simpliciter, prout iacet, & aliquis stipu
latus fuit.x.in melle. intelligitur mel adiectũ ad solutionem tãtum. Ratio
quia non continet interesse agentis, sed magis interesse rei, quod apparet.
quia mel promissum est in genere. Item quia nõ est taxatũ certũ pretium
mellis, ideo debebitur iusto pretio. meritò nõ cõtinet meum. i. creditoris
3 aliquod interesse: sed solũ debitoris, qui facilius potest soluere. Sed si †po-
neremus, q esset promissa certa aliqua species, vt promittis dare.x.in tali
fundo, tunc quia mea interesse potest habere fundum etiã pro iusto pre-
tio propter aliquam affectionem, tũc totũ esset in obligatiõe. s. dare.x.in
illo fundo, vt.l.& si equo.§.de le.j. ita loquunt contraria. Idem puto si es
set taxata quãtitas in melle, vt puta promittis mihi dare.x.in melle, ad ra
tionem vnius floreni pro quolibet cado: seu mensura, tũc quia põt mea in
teresse, quia venderẽ plus, dicerẽ totũ esse ĩ obligatiõe, vt præalle.l. cõtra.
Pro hoc facit, quod dicimus de loco adiecto, si promitto soluere in certo
loco, quia mea põt interesse solui in illo loco, nõ potes mutare locũ, vt.l.
ij.& per totũ tit.§.de eo quod cer. loco: facit.l.q Romæ. in prin. de verbo.
ob. Et ideo si promitto tibi dare.c.libras in florenis, floreni nõ sunt in so
lutione tm̃, imo etiam in obligatiõe. Ratio, quia floreni habent cõem ęsti
mationẽ. vnde promitto dare tantum in florenis secundùm cõem ęstima
tionem. & de ista æstimatione limitata, contingit qñq; lucrari. Sed pone
q dixi promitto tibi dare.c.in pecunia minuta, quid releuat istud? certè,
videtur, q nihil releuat, quia in obligatione est pecunia minuta, vt.l.num
mis. de leg.iij. ergo adijcitur ad solutionẽ illud idẽ. Puto tamen, q aliquid
operetur. nam cum secũdùm cõsuetudinem põt solui pro pecunia minu-
ta florenus, vt no.in.l. si quis argentũ.C.de do.& dicã.j.eo.l. Paulus. ope
rabitur illud cap.in pecunia minuta, hoc est, non liceat tibi soluere pecu-
niam grossam pro illis.c. sicut enim per lit. cõtest. possum mihi præiudi
care in eo, quod est in facultate soluendi, ita possum mihi præiudicare p
expresionem istorũ verborum. ¶ Expedito primo casu, venio ad secun-
b dum [b] dicitur hic, q pet lit. cõtest. quis perdit facultatẽ soluẽdi, aliud pro
alio. cõtra.§.de peti. hære.l.item veniũt.§.cum prædixerimus.&.l.miles.
§.decem.§.de re iud. vbi durat facultas soluendi, donec iudicati agatur, sed
hic sufficit litis contest. facta super principali. Istæ ergo.l. quæ hic alle. per
glo. pro concor. sunt directo cõtrariæ. & sic ista remanet singularis. So. di
cunt quidam. q in ipsa sententia deducitur: q habeat facultatem soluen-
4 di. Ista solu. est vera in se, sed nõ quãtũ ad illas.ll.& per hanc †solu. dico
q in instrumentis cõfessionatis: & continentib' guarentigiã, quæ habent
executionem paratã: sicut sententia: si ibi vnum venit in obligatiõe, aliud
in solutione, durat facultas soluẽdi, donec petatur executio illius instru-
mẽti. Vel magis propriè, donec fiat lit. cõte. vel quasi cõtest. sup illa exe-
5 cutione. ar. prædicti.§.cũ prædixerimus.&.§.decem. ¶ †Itẽ ex prędictis
dico, q libellus debet formari in casu nostræ.l.& in cęteris similibus con-
uentionibus hoc modo, vt petatur illud tantùm, quod est in obligatione.
Nec habeat necesse actor dicere: q ille aliud soluẽdo liberetur. Si enim il-
lud peteret actor, q cõdemnaretur ad.x. soluẽda in melle, quis dubitaret
q etiã post sentẽtiã posset soluere in melle, cũ hoc deuenerit in senten-
tia.x. ergo sunt petenda simpliciter. vel si quis vellet aduersarium reddere
certiorem, posset dicere peto reũ condemnari ad decẽ. & paratus sum re
cipere ante litem contesta. illa.x.in melle. Vnde solutionem prędictam
6 factam ad contra. in se veram puto. ¶ †Sed quæro, quid si in casu.ll. cõtra-
riarũ, hoc in sententia nõ fuisset dictũ? Respondeo idem, q noxæ deditio
esset in solutione, quo ad conueniretur iudicati, vt dictis.ll.& ar. pro hoc
c expressum.§.de doli [c] excep.l.fideiussor euic. Non ob. hæc.l. quia loquit,
quando vnum est in obligatione, aliud in solutione ex dispositione hois:
secus si ex dispositiõe legis. quia tunc nõ præcluditur facultas soluendi,
nisi donec iudicati conueniatur: vt prædictis.ll. Ratio eorum est: quia mi
tius agitur cum.l. q; cum homine, vt dicam in simili.j.rẽ ra.ha.l.amplius.
Et secundùm prædicta intelligo.l.si verò.§.fi.sol.mat. Sic etiam possem'
dicere in hypothecaria, in qua quis condemnatur ad rem restituendã, licet
habeat facultatem conuentus offerendi debitũ principale, vt.l.mulier.§.q
poti. in pig.&.l. Paulus. in fi.§.qui.mo.pig. vel hypo. solui. Et idẽ in mul
7 tis similibus, quam tene menti perpetuo. ¶ Tertiò, †habetis [d] hic, q facul
d tas soluendi adiecto tollitur per lit. contesta.& hoc est clarum.

LEX LVIII.

Si quis offerenti. ¶ De materia huius.l. dixi tibi in
l.falsus.§.j.j. de furtis.

SUMMARIUM.

1 *Successor an posit habere ratum, quod factum est nomine prioris prælati, & an hæres posit habere ratum, quod est factum nomine defuncti.*

e Si creditor. [e] ¶ No. ex primo dicto, q pater arrogator potest
ratum habere illud, quod gestũ est noĩe filij arro
1 gati ante arrogationẽ: hoc facit ad.q.†vtrũ successor posit habere ratum
id, quod est factum nomine prioris prælati. Item an hæres posit habere
ratũ id, quod est factum noĩe defuncti, de quo plenè vide p do. Dy. extra
de reg. iur.

a ¶ Si quis stipulatus. vide Bal.in.l. si qñ.§.j.in fi.§.de le g.j.& in.l. stipulationes non diuiduntur.& in.l. insulam. de ver. obl.

b ¶ Venio ad secũdum. Adde quod no. Bar.in.l. stipulationes nõ diuiduntur. de verbo. obli. ibi nòno restat. versicu. iuxta prædicta.& vide in materia quod consuluit Bart.in cõsi. inci. Bart. de Tuder.&c. adde quę voluit Bal. cõsi.cccvij.j. lib.

c ¶ Non obst. adde Bar.in.l.si maior. C. de trãsac. & in l. stipulationes nõ diuidunt. ver.ix. restat.& versi. iuxta pdicta moueo vnum dubiũ.§.de verb.ob.& quod no. Bal.in.l.p hãc. C. de tẽp.ap. Et qd si cõpetat ex dispositiõe testõris? dic vt in.l. si qñ. §.hæres. de le.j.& ibi Bar. Paul. de castro.

d ¶ Tertiò habetis. vide Spec.in ti. de ob.& so.§.j. vers. quid si.& quod no.in.l.si fundus.§.si plures.§. de pigno.

e ¶ Si creditor. adde no. Bart.in.l.si proc. falso.in.iij. q. de cõdi. ob cau. per istum text.

de re.iur.c.ratum.versi.quæri, potest,& videbitis in.l.si is cui.j. rem rat. ha.in.ij.responso.¶ No.ꝙ ego possum habere ratum eo tempore,quo nõ posset mihi solui. Simile videbitis.j.eo.l.cum decem.§.ij.Sed opp.j. rem ra.ha.l.bonorum.solu.vt ibi dicam.

LEX LIX.

SI ita stipulatus. ¶ Per constitutum non tollitur fa cultas soluendi adiecto. Item adiecto à filio potest soluere pater,& quod adiecto soluitur potest condici à dño.h.d.¶ Op.ꝙ differentia sit,vt.l.aliud.j .eo.&.l.verò.§.s̈ .e. sol.quòd hic dicitur nihil interest. Dic q̃tum ad ea,quæ hac .l. dicuntur, sed q̃tum ad alia:bene interest,vt.l.contrarijs.

LEX LX.

IS qui. ¶ Vsucapio creditoris pro soluto liberat debitorem soluentem.h.d.vel breuius.solutio reconciliatur vsu cap ione.h.d.concor.sunt in glo.

LEX LXI.

QVoties. ¶ Duæ causæ lucratiuæ nõ possunt circa idẽ concurrere,hoc dicit.¶ Opp.de.l.si is qui Stichum.s̈.de acti.& obligatio.Solutio.intellige,ꝙ ibi erant duę causæ,quarum vna nõ erat lucratiua.hic ambę erant lucratiuæ.

SVMMARIVM.

1 *Soluens scienter procuratori reuocato,uidetur donare,nisi agat expreßè,ut faciat eum à domino liberari.*

2 *Approbare non possum quoad actionem consequendam, quod semel reprobaui. An,quo ad exceptionem? remißiuè.*

LEX LXII.

DIspensatorem. ¶ Ista.l.est multum no.& breuiter hoc intendit.debitum in seruitute cõtractũ minuit peculiũ,secus si est cõtractũ in libertate.Itẽ quod semel reprobaui,posteà approbare non possum ad actionẽ cõsequẽdã.h.d.& diuidit in duas partes.Prima,quãdo debitores liberant̃ solĩone.Secũda:qñ nõ liberant̃ solutiõe.secũda ibi.si verò nõ liberantur.Item prima subdiuiditur,quia qñq; soluit̃ actori reuocato post libertatem,qñq; añ libertatẽ.Secunda ibi.cũ verò.ante ver.si verò nõ liberant̃.& est not tex.¶ Circa primũ dictũ gl.format vnã.q.dicit̃ in text.si debitores liberantur.Quæro,quando est verũ?Rñ.qñ ignorãt creditorem
1 mortuũ esse.quod dic,vt declarat tex.optimè in.l.si qs seruo.s̈.e.¶ †Vlterius quæro:quid si aliqs soluit sciẽs mãdatũ reuocatũ esse?dicit gl.nõ põt repeti à dño,sed ille ꝓcurator recipiẽs ex actis personis tenet̃ in eo, quod gl.dicit dispensatorem nõ teneri dño.Intellige qñ nõ recipit noĩe dñi,& sic ab initio habuit malũ animũ.aliàs dñs posset habere ratã illã solutionẽ factã suo noĩe,vt in fi.istius.l.Itẽ illud quod ditur,ꝙ iste dispẽsator tenet̃ ex actis personis soluentib⁹ scienter,vr̃ cõtra.l.j.s̈.de condi inde. quia ille:qui scienter soluit indebitũ,nõ repetit.Iaco.de are.C.de fur.l.fi. circa princ,distinctionis mag.dicit,ꝙ illud est verũ,ꝙ solutũ non repetitur:qñ animus donandi pręsumit̃.Sed quando soluit̃ falso procuratori anim⁹ donãdi nõ præsumit̃.ideo põt repeti.& dicit ipse ꝙ est opi.sua,tñ vt videbitis hoc tenet gl.hic.Sed cõtrariã gl.habem⁹ in.l.si ꝓcuratori falso.s̈.de cõdi.ob cau.& istã partẽ tenet Dy.& ꝓbat̃ p tex.in.l.q fundũ.§.seruus me⁹.ver.ꝙ si scierit.s̈.pro empto.& de leg.ij.cũ pater.§.Meuio.pro hoc etiã s̈.de cõdi.inde.l.si nõ fortẽ.§.si filio.Sed ista gl.posset dicere verum:quando quis soluit falso procuratori scienter:hoc acto,ꝙ eum faceret liberari. sed si quis solueret sibi tanq; dispẽsatori:seu tanq; ꝓcuratori cũ sciret mãdatum esse reuocatum,tunc donare videtur.ita loquuntur cõtraria. Expe
2 ditus †de primo passu:venio ad secundũ.dicit̃ hic,quod semel reprobaui,
a nõ possum posteà approbare.[a] contra in. l. quo em̃.§.j.j.rẽ ra.hab.Gl. soluit optimè quod semel reprobatũ nõ possum postea approbare, q̃tũ ad actionẽ cõsequendã,vt hic.sed q̃tũ ad exceptionẽ,sic.vt.l.cõtraria.Ita dicit gl.quæ incipit j.rẽ ra.ha .&c.quã gl.multum no.Spec.in ti.de defensore.§.j.ver.sed pone egisti format istam.q.Si semel nõ habui ratũ factum à defensore meo,an posim posteà ratũ habere.dicit ipe,ꝙ nõ q̃tũ ad mei cõmodũ.per.l.istã.& sic quoad exceptionem videt̃,ꝙ nõ ꝓficiat ratihabitio,si semel reprobaui secundùm eũ,quid dicem⁹? hunc passum dimitto nũc,dicã vobis cras.¶ Vlterius dicit̃ hic,ꝙ reprobãdo tollitur actio neg. gest.cõtra in.l. Põponius scribit.s̈.de neg.gest.Solu.dic actio tollit̃.i.eius natiuitas impeditur,& sic cessat contrarium.

LEX LXVI.

S I pupilli. ¶ Pupillus nõ obligatur facto suo:nisi inquantum est factus locupletior.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Datum à me,si tu reddis statim,an præsumatur pactum præceßisse.*

LEX LXVII.

SIquis duos. ¶ Vna res potest solui ex duabus causis lucratiuis.Item in quantitatibus:non habet locũ regula de duab⁹ causis lucratiuis.h.d.Ibi.q; dedisse. sed econtra potius dedisse,q; soluisse ex alio pretio præcedente.¶ Op .duæ causæ lucratiuę nõ pñt cõ currere circa idem:vt.l.Meuius.§.duobus. s̈ .de leg.ij.dicit gl.ibi de stricto iure.hic de æquitate.vel ibi debebatur idem ex duabus causis lucratiuis,hic ex vna.Sed certè hic possunt duæ causæ dici, quia quot sunt hoĩes:tot sunt.stipulationes:vt.l.scire debemus.s̈.de verb. ob.vel sustinendo gl.dic,ꝙ hic est tm̃ vna causa,quia dixit duos hoĩes,nõ dixit Stichũ & Pãphilũ:vt.l.si ex toto.§.fi.s̈.de leg.j.Sed instat̃.si vna res nõ põt solui ex duabus causis lucratiuis,multominus debet posse solui ex eadem causa,quare tenerem primam solutionem , quia illud verum de rigore,hic de æquitate:vt dicam.j.eodem.l. qui decem.§.Stichum.¶ Item oppo.de.d.§.duobus.solu.illa regula de duabus causis lucratiuis non habet locũ in quantitatibus.Casus est hic.& plenè dico in.§.duobus.¶ Itẽ op.de.l.q sic.s̈.e.sol.ibi ex post pacto se astrinxit ad reddendũ,hic verò da
1 bat ex mera libertate,vt ibi plenè dixi.¶ †Quero
b quid in dubio,[b] quando ego tibi do,& tu statim reddis:vtrũ in dubio præsumat̃ pręcessisse pactum:qdam ꝙ sic.ar.l.si.hæres pecuniã.s̈.de sta.li.Sed certè l.illa nõ facit,& puto contrariũ verũ p hãc.l.in fi. q̃ loqtur:quid sit præsumendũ in casu dubio ,ex eo, quod dicit videri.Contra hoc tñ facit.l.sed Iulia . §. proinde.s̈.ad Maced.solu.fateor,ꝙ si ego statim reddidi,præsumitur ꝙ ego ab initio habuerim animũ reddendi,non tamen,ꝙ pręsumatur pactũ cum creditore.& ita loquitur quod dixi.s̈.

LEX LXVIII.

c SI seruus. [c] ¶ Ista est notabilis . l. & breuiter.h.d.Conditio cõsistens in dando,in persona pupilli,sine tutoris authoritate:vel curatoris nõ implet̃,secus si in faciendo cõsistit.h.d.¶ Opp.de.l.si stipulatus fuero mihi.s̈.e.sol.secũdùm verã lect.ibi pupillus erat adiectus,& ei soluebat̃ ad vtilitatẽ alteri⁹,nõ ad vtilitatẽ ipsi⁹ pupilli hic : verò soluebatur ad vtilitatẽ pupilli.¶ Itẽ op.de.l.meuius.s̈.de cõdi.& de sol.ibi cõditio nullo modo effectualiter poterat adimpleri, hic sic.¶ Quæro hic loquitur de curatore furiosi,&
d tutore pupilli,qd de curatore adulti.[d] de hoc habetis no.tex:in.l.lucius.s̈.de ma.test.dic,vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Lex in dubio debet intelligi de actione,quæ tractatur in titulo sub quo est situata.*

LEX LXIX.

SI hominem. ¶ Nõ liberat̃ qs dãdo seruũ pro noxa pignoratũ, vel in quo habetur vsusfructus.h.d.Ista.l.est aliquantulũ fortis.¶ Ad.l.istã op.de.l.si oleũ .§.& si tu.s̈.de dolo.so.quod ibi dicit̃ de dolo.dic.i.iudicati nomine doli.Ista so.nõ est bo
1 na,†qa lex debet intelligi in dubio,de actiõe de qua tractat ti.sub quo posita est,vt no.in.l.fi.in prin. s̈. de cõdi.inde.probat̃ in.l.Imperator.s̈.de in diẽ adiec.ergo debet intelligi ibi de actiõe de dolo.Sol.ibi qa reus dedit seruũ,pro noxa fuit absolutus ab obseruatione iudicij,& sic cũ nõ fuerit lata sñia cõdẽnatoria,nõ põt agi iudicati,sed hic dedit seruũ pro noxa post latã sñiam cõdẽnatoriã.¶ Op.quia p hãc dationẽ præiudicat̃ creditori,& vsufructuario:vt.l. si ex duobus.§.fi.s̈.de noxa.&.l.si noxale.e.ti.Gl. ponit duas sol.accipio vltimã.Dico ꝙ in contrarijs creditor & vsusfr.erat pręsens tpe,quo fuit iudiciũ agitatũ,& secuta cõdẽnatio,meritò sibi præiudicat . hic verò nõ fuit præsens.Ista sol.est vera,ꝓbat̃ in tex.& glo.in.l.is q.s̈.de dã infect.&.l.si finita.§.si qua sint iura.&.§.si de vectigalibus.e.ti.¶ Sed cõtra prædicta op.de.d.l.si noxale.§.fi.e.ti.vbi præiudicat̃ creditori etiã absenti:vt cõtra eũ det̃ exceptio.So.ad hoc vadit propriè prima sol.posita in gl.qa illud verum est,qñ dñs agit cõtra creditorẽ,vel fructuariũ vt aut cõferat ad æstimationẽ litis,aut dimittatius quod habet.hic verò qñ cõtra tales nõ egit ista so.nõ vr̃ vera:qa finis.d.l.si noxale.loquit̃ etiã qñ cõtra eos nõ est actũ,& tñ cõpetit exceptio cõtra eos.vñ Iaco.de Are.dicit,ꝙ verũ ẽ,ꝙ exceptio cõpetit cõtra vsumfructuariũ:& cõtra creditorem:tñ hoc nõ obst.põt agi iudicati,vt hic dicitur.Ideo quia ille,q debet dare seruũ pro noxa,tenetur rẽ accipiẽtis facere.hic ergo licet accipiens habeat exceptionẽ.donec dãnum sibi emendet̃,nõ tñ res est facta pfectè accipientis: meritò agit iudicati.s̈.de acqui.poss.l.nõ videt̃.¶ Cõtra istud dictũ op.qa si habet exceptionẽ cõtra creditorẽ fructuariũ,ergo perinde est,ac si illi nõ haberent actionẽ,vt.l.si quis obligatione.§.j.j.de reg.iu. Respon.sustinendo Iaco.de Are.quod hic nõ com

a ¶ Posteà approbare. An quod semel reprobaui: posim posteà approbare? vide per Bar.in.l.Pompo. de neg.gest.& iõ dicit Bal.per illũ tex.in.l.falsus. in j.col.C.de fur.ꝙ factũ p procuratorẽ reuocatum nõ possum ratum habere de quo dixi post Barto.in.l.si tutor.in q.cau. in integ.resti.& melius p Bal.in.d.l. falsus.in ver. secũdò quærit̃ nunqd factũ.circa fi.intellige,vt p Bal.in.l. si absentis.C.si cer. pet.Adde Feder. cõsi.ccxxviij.

b ¶ Si quis duos. Quid in dubio.vide per Bart. in.l. singularia.si cert. peta.

c ¶ Si seruus. Not. conditio existẽs in dando non põt p pupillũ impleri,nõ authoritate tutoris,secus in faciendo.facit text. in.l.in cõditionibus pupillus,. de condi.& demon. And.Barba.

d ¶ Si seruus. quid de curatore adulti.vide Bar.&do. in.l.in cõditionibus pupill⁹ .s̈ . de condi.& demon.

a ¶ Qui decem. Adde ꝙ hæc.l.fallit in debitore generis limitati quo ad solutionem, quia tunc etiam ipso iure liberatur, secundùm Bal.in.l.acceptã.in.j.col.C.de vsur.vbi habetur etiam, ꝙ oblatio cum consignatione semper liberat ipso iure. quod not.

b ¶ Res oblata. Sed quid si post oblationem factam à debitore, ipse debitor consignauit eam, & postea eã recipit: postea periit: dic quòd periit periculo debitoris.tex.est nota.in.d.l.acceptam.ĩ fi.& vide Bar.in.l.cui fundus de conditi.& demonst. Sed quid si debitor nõ obtulit, sed extraneus pro eo: an debitor liberetur? vide Bal.in.l.obsignatione.& ibi gl.C.eo.& Barto.j.ea.l.§.finali.

c ¶ Sed contra hoc. Et per id qđ dicitur hîc ĩ tex.in.ij.responso.probat ꝙ vbi aliquis qd debet alteri cõferre ad finem, vt cõsequatur actionẽ, vel non incidat in moram: vel se purget: requiritur oblatio verbalis rei in præsentia, non extantis nihil habet obstare: vt ĩ.l.seruꝰ si hęredi.§.fi.ff.de sta.lib.& no.ĩ.l.prętor.§.si qs paratus.ff.de ope.no.nuntia.& ibi not.Bart.& quòd ibi dixi post glo.quia vbi opus est facto: ibi verba nõ sufficiũt.c.j.de eo qui mit.in posses.cau.rei seruã. Sed illa regula fortè limitari potest, nisi quis debeat offerre rem, quæ momẽto nõ expedit: vt est probatio: qa tũc sufficit, quòd verbo offerat se statim probaturũ l.si is à quo.in prĩcip.š.vt in pos.lega.& hoc videtur de mente Innoc.& Hosti.ĩ.c.post electionẽ.de concessio.pręben.& do.Anto.in.c.ex parte.licet Ioan.andr.videatur sentire contrarium.in.c.interposita.in princ.de appellatio.quod not.& adde quod notat Bald.in.l.j.C.ne lic.ter.prouoca.in.l.j.&.ĩĩ.col.& quod no.gl.& Barto.in.l.ij.C.de edic.diui Adria.cum similibus.& de veritate huius dicti, aliquid per Imolam in l.si dubitet.in princip.š.de fideiussori.& quid si mulier non vult dotari à fratribus: vel à patre, ne per statutum excludatur a successione.vide Baldum dicentem: quod sufficit offerre dotem.in.l.si.in.iiij.colum.C.de pac. Ad prædicta vide omnino Pau.de cast.in.d.l.si dubitet.in principio. & quod not. Bartol.in.l.iam tamen.§.nunc videamus.j.iudicat.solui.vide Barto.in dicta.l.si mora.& in.d.l.acceptam. Adde quod posui in.d.§.si quis paratus.

petit huic, cui seruus est datus pro noxa exceptio simpliciter, vt possit retinere: quia posset ille emendando damnũ seruũ auferre: meritò ꝙ: quia sibi habere nõ licet, potest agere iudicati, ac si traditus non esset. Cõtra, loqtur, quãdo quis habet exceptionẽ, quę oĩno perimit actionẽ, aduersarij. Vel aliter, dico ꝙ ille cui seruꝰ est datus pro noxa, habet exceptionem contra creditorem, & fructuarium: verum est, si probet de delicto contra eos. Nam probatio facta contra dominum ipsis absentibus non præiudicat: vt.d.l.is qui.&.l.si finita.§.si qua sint iura.&.§.si de vectigalibus.š.de dam.infecto. meritò potest agere contra dominum iudicati: ne grauetur bonis probationibus, & nouo iudicio cõtra illos. ¶ Item op. extra glo.de.l.statu liberum medio.in princi.&.§.illud.š.de.l.statuli. vbi non fecit perfectè accipiẽtis, & tamen dãdo pro noxa liberatur. Sol.ibi causa, ex qua sperabatur seruum auferri ab eo, cui erat traditus: erat talis, qui habebat consummare actionem noxæ: & etiam dominium, vt libertas, quę sperabatur. sed hîc non erat talis causa, quæ actionem noxæ extingueret: ideò durat actio iudicati. Pro hoc facit.l.prætor.in prin.š.de noxa.

LEX LXX.

Quod in diem. ¶ Opp. de.l.si ita relictũ.§.Pegasus.š.de lega.ij.&.l.in fideicõmissi.§.cum Pollidius.š.de vsuris. Solut.illud cum tempus apponitur gratia creditoris. Item oppono.š.de vsufru.leg.l.si vsusfructus mihi in biennium. soluit glos.quod ibi biennium erat taxatum causa limitandæ obligationis, non causa non differẽdę solutionis: meritò potest agi ante illam diem. satis est bona ista solut.vel aliter, ibi tempus non fuit adiectum obligationi: sed fuit adiectum ad limitãdum tempus quoad vsusfructus durare debebat.

SVMMARIVM.

1 *Partis exceptio, & litis contestatio, non æquiparantur.*

LEX LXXI.

Cum decem. ¶ Bona lex est ista & no.
1 † ex hac l.cõiuncta.l.si quis stipulatus fuerit decem in melle.in fi.š.eo.quòd partis perceptio & lit.cõte.nõ ęquiparantur. Simile habetis in.l.qui hominẽ.§.j.š.eod, coniuncta.l.si ex duobus.§.j.š.de duob.reis. Contra hoc facit.l.iij.C.de noua. Solut.alius casus est diuersam rationem habens. In quo cogita.

Si fideiussor. ¶ Not.quòd ratihabitio sequens post liberationẽ fideiussoris, reconciliat solutionem factam falso ꝓcuratori. Sed contra.j.rẽ ra.ha.l.fi.§.fi.So. licet fideiussor hic esset liberatus tempore: tamen reus remãserat obligatus: & sic eo tẽpore, quo negotium ratũ habitum fuit, poterat rei nomĩe solui: & ab eo repe. & sic non ob.l.bonorum.j.rem ra.habe.

SVMMARIVM.

1 *Actus medius interueniens facto hominis, qui impedit negotium geri, non impedit ratihabitionem retrotrahi.*

2 *Obligasti primò rem meam, ego secundò alteri obligaui, tertiò ratam habeo obligationem primam, quis præferatur? remißiuè.*

3 *Filium si ex concubina suscepero, & posteà ducam uxorem ex qua habui filium, & uxore mortua, concubinã uxorem duxi, quis erit primogenitus? remittit.*

1 Item si ignorans. ¶ † Actus medius interueniẽs facto hominis, qui impediret negotium geri, non impedit ratihabitionem retrotrahi.h,d.& est not.

2 casus.facit ad prædicta.š.e.l.si quis offerenti. ¶ † Oppo.de.l.bonorũ.j.rem ra.hab.sol.vt ibi dicam. Iaco.de Are.inducit hunc.§.ad duas.q. Primò, si tu obligasti rem meam primò, ego secundò alteri obligaui tertiò ratam habeo obligationem tuam, quis est potior? de hoc dicam.j.rem ra.habe.l.si indebitũ. aliàs incipit.cum indebitum.§.j.vbi glo.tangit hanc. q.
3 ¶ Secundò inducit aliã quæstio. † Ego habui filiũ ex concubina, posteà duxi vxorem ex qua habui filium, tertiò moritur vxor.illam primam concubinam in vxorem duxi mihi, quæro quis tanq; primo genitus præferatur in regno, vel in ducatu, an natus ex concubina, quæ posteà effecta est vxor: an natus ex prima vxore, quam.q.disputauit Richard.malũ.& postea Io.an.posuit eam in mercu.suis, fortè sub c.ratihabitic.

SVMMARIVM.

1 *Oblatione, qua culpa quis liberetur.*

LEX LXXII.

a Qui decem. [a] ¶ Re perempta post oblationem, debitor generis liberatur ope exceptionis: speciei debitor ipso iure. Idem in debitore generis ex cã dotis.h.d. ¶ Aduertatis: opponi.de.l.si soluturus.š.e.sol.ibi non fiebat oblatio congruo tempore: & loco: hîc sic. ¶ Oppo.C.de vsur.l.acceptam.vbi nõ liberatur debitor post oblationẽ.
b Sol.ibi res oblata[b] non periit sed erat apud debitorẽ, hîc erat perempta. ¶ Contra hoc oppo.C.de condi.inser.l.fin.glo.dicit, fallit ibi, vbi per solam oblationem debitor liberatur. Certè ibi domini, non erat debitum sed erat in vim conditionis soluendæ: ideo oblatione facta, si ille cui debebat solui recusauit, habetur conditio pro impleta, vt.l.iure ciuili.š.de cõdi.& demon.j.de regu.iur.l.iure. Ille verò cui debebat solui: actionem non habebat: vt.l.si quis sub cõditione.ff.si quis om.cau.test. ¶ Item oppo.de.l.si ex legati causa.š.de verb.obli.&.si seruum.in princip.eod.titu.vbi videtur: quòd debeat liberari ipso iure.solu.ibi erat species debita, hic erat debitum in
c genere. ¶ Sed contra hoc[c] oppo.de prin.huius.l.versicu.& sanè, ibi aut nummos &c.plures solu.ponũtur ibi in glo.tene illam, quòd ibi sit speciale fauore dotis, vt quis facilius inuitetur ad offerendum.& ista placet. Vel dic, quòd ibi erat pecunia debita in specie.hoc non placet, quia diuinationem continet. ¶ Item oppo.de,l.creditor.j.eodem.Solu.vt ibi. ¶ Item oppo.de.l.Celsus.in fi.š.de arbi.solu. vt in
1 gl. ¶ † Vltimò quæro:[d], hic dicitur: si ea sine culpa
d sua perdiderit. Quæro: per oblationem à qua culpa liberetur quis? Respondeo, si quidem ante oblationem quis tenebatur de casu fortuito, vt debitor generis, tunc per illam oblationem ab illo casu fortui-
e to liberatur, & de omni culpa tenetur[e]. Casus est hic. Si verò ante oblationem tenebatur tantùm de culpa, tunc per oblationem liberatur à leui culpa, & solùm de dolo, & lata culpa tenetur. Probatur hoc in text.& glo.š.solu.matrimo.l.si mora quod perpetuò tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Offerre rem, & per stipulationem promittere, idem est.*

2 *Oblatione facta per alterum, quòd debitor liberetur.*

Si cum mihi. ¶ Stipulatio conditionalis animo nouandi, non tollit effectum morę, si res erat præsens, aliâs secus
1 hoc dicit.ꝙ est nota.§.fortè non habes hoc alibi. in
f text. ¶ Not.ex hac[f].l.idem esse rem offerri, &

d ¶ Vltimò quæro. Baldus tamen in.l.acceptam.in.vj.q.C.de vsu.& in.l.si mora.j.solu.mat.aliter dicit, videlicet, quòd vbi quis tenetur in genere offerendo liberatur à duobus, scilicet à casu fortuito & leuissima culpa ꝑ istũ textum.in verbo culpa.quia in dubio debet ĩtelligi de leui, vt est glo. licet non allegetur.in.l.in venditiõe.ver.de temp.de bon.autho.iudi.pos. Sed teneo opi.Bart.ꝑ no.in fi.per gl.in l.si vt certo.§.cõmo.ff.commo.& in.l.j.de ęstima.act. Dicerem tamen in puncto iuris sustineri posse opi.Bald.quia ratio, quare offerẽdo speciem, quis liberatur à culpa leui, est, quia illã oblationem nõ recipiendo, videtur esse in culpa leui: ideo vna culpa in alia compensatur: l.si ambo.de compen.secus in leuissima, quia non debet compensari cum leui. Vnde si aliquis tenetur de omni culpa, & casu, offerendo, constituit alium in leui culpa.& ipse offerens debet liberari à leui & multomagis à leuissima, quod esset minꝰ, vt notat idem Baldus in dicta.l.acceptam.C.de vsur.neq; de lata ad leuem fit compensatio: vt no.glo.in dicta.l.si mora.& ibi vide Bartolum & Baldum in dicta.l.acceptam, vj.quęstione.

e ¶ Culpa tenetur. Quid, si sola mora est causa, vt quis teneatur de casu, an oblatio liberet ab aliqua culpa? vide Bartolum in præal.legata.l.si mora.

f ¶ Si cum mihi. Nota ex hac.l.Et Adde quòd stipulatio etiam nulla sequens purgat moram præcedentem.vt scripsi post Imolam in.l.scire debemus.§.finali.vbi Rapha.nota.vide limitationem per Angelum in.l.si seruum.§.finali.de verborum obligationi.per textum ibi, quem dicit singularem.

2 per ſtipulationẽ promitti.¶ †Secundò not.ꝙ alius pro debitore offerẽdo
a liberat[a] ipſum debitorem, ſicut ſi ipſemet debitor obtuliſſet.& ſic eſt hic caſus quæſtionis not.C.eo.l.obſignatione.quã dixi vobis.ſ.eo.l. ſolutionem.facit.C.de capti.l.cũ poſtliminij.¶ Vltimò no.diſtinctionẽ,quę hic ponitur in tex.aut ſeruus eſt pręſens,aut ignorans.quam non habes alibi in tex.De qua quæſtione dixi.ſ.de nouationi.l.quoties.verſi.vnde Marcellus.&.l.ſi rem.in prin.eo.tit.¶ Opp.de.l.parui.ſ.de cõdictio.furt.gl. ſol.hîc vno modo,ſed ibi dicit melius.& in gl.illius.l.declaratur iſte.§.Nã ibi ſtipulatio fuit interpoſita animo nouandi purè:hîc ſub conditione.Et ideo diſtinguitur,aut fuit ſeruus pręſens,aut ignorans.Itẽ poteſt hîc intelligi quando ſtipulatio fuit interpoſita ſimpliciter,non animo nouandi, de quo dixi in.d.l.ſi rem,in principio.de noua.

Stichum. ¶ Iſte.§.diuiditur in tres partes.Prima loquitur in obligatione alternatiua. Secunda in obligatione generis generaliſsimi.Tertia in obligatione generis ſubalterni . Secunda ibi , ſed ei.Tertia ibi,at ſi is &c.Principiũ loquitur in obligatione alternatiua.ſecundum reſponſum loquitur in obligatione generis. ¶ Contra hoc opponi.de.l.Meuius.§.duobus.ſ.de leg.ij.gl.dicit,quòd ibi erant duę cauſę lucratiuæ,quia duo hominẽ in genere legauerunt.hîc erat tantùm vna cauſa lucratiua.Iſta ſolutio eſt contra tex.illius.§.Dic ergo quòd hîc de æquitate poteſt ſolui,de rigore non: vt ibi,ſed in obligatione alternatiua non liberatur ſoluendo,neq; de rigore,neq; de æquitate,vt in princi.Huius.§. ratio,quia in obligatione alternatiua ſunt duæ regulæ ĩpedĩetes .vna eſt, qa vtraq; res adijcit̃ ad obligationẽ.Et regula eſt,ꝙ res in qua nõ cõſiſtit obligatio,nõ cõſiſtit ſolutio,vt.l.ſi duo rei.ſ.de ver.obl.Alia regula eſt de duab⁹ cauſis lucratiuis,quæ nõ poſſunt cõcurrere circa idẽ,licet in obligatione generis nihil adijciat̃ ad obligationẽ.ideo nõ eſt ibi,niſi vna regula impediens.ſ.de duab⁹ cauſis lucratiuis,meritò cõtra illã regulã de æquitate diſpenſat̃: vt hic.Sed cõtra hoc facit text.qui dicit,niſi quidem ipſa.& gl.exponit.& ego etiã dixi.i.ipſo iure.Rñdeo,nõ eſt incongruũ, ꝙ ipſo iure liberetur,& de æquitate.dixi de hoc plenius in.d.l.Meuius.§.duob⁹. ¶ Venio ad tertiũ rñſum & oppo.de prin.huius.§.ſolutio.Dicunt quidã ꝙ in prin.huius.§.ſeruus ille deſijt eſſe ſtipulatoris altero iam mortuo,& ſic obligatione iam extincta.vñ cõcordat cũ vltimo.& hæc fuit opi.Hug. quã recitat gl.in prin.huius.§.Alij dicũt,ꝙ in iſto tertio rñſo,illi duo ſunt mortui ante ſtipulationem interpoſitã.Sed vt glo.dicit,illud videtur cõtra tex.ſoluamus ergo ſic,principiũ loquitur in obligatione alternatiua, ſinis in obligatione generis ſubalterni,in qua nullũ adijcitur ad obligationẽ,ſicut in obligatione generis generaliſsimi,vt.ſ.dixi.& ideo in qualibet cadit ſolutio.Et hãc ſolutionem videt̃ hic ponere gl.in fi.Azo. quæ ſolutio eſt bona,licet cõtra videat̃ dicere gl.ĩ.l.Stichũ.in prin.ſ.de verb. oblig.

Qui hominem. ¶ Qui ſoluit rẽ,quã habere creditori nõ licet,nõ liberat̃,ſecus ſi habere ſibi licet, quis vilẽ.h.d.¶ Op.ad fi.de.l.legato gñal̃r.ſ.de le.j.& quod ibi no.Sol.ꝙ dicit veſpertilionẽ,aut turpẽ:intellige de pſona vili,nõ aũt viliſsima , ita ꝙ haberi nõ expediat,tũc em̃ nõ liberaret̃ talẽ ſoluẽdo,vt no.ĩ.l.cõtraria.

SVMMARIVM.

1 *Capones qui debet,uiuos dare debet.*

b Promiſſor. ¶ [b] Per iſtum tex.determinat Gul.de cug.ꝙ ſi tu debes mihi dare omni anno vnum par caponum,
1 ꝙ †debes dare viuos,nec liberaris dando mortuos.Tales em̃ debes dare,ꝙ poſsim ad libertatem perducere eos.Ita determinat per hunc.§. Gul.in .l. quod te.ſ.ſi cer.peta.

LEX LXXIII.

Ob triginta. ¶ Pecuniã redactã ex venditione pignoris poteſt creditor in quam cauſam vult cõuertere.h.d. ¶ Op.de.l.in his.& de.l.& magis.ſ.eo.cum ſuis cõcor. Dicit gl.ꝙ ibi debebatur ex vna cauſa tantum.Tu dic,ꝙ contraria loquuntur in pecunia ſoluta,hic in pecunia ſoluta ex venditione pignoris redacta. vt.l.in his.§.Imperator.eo.titu.

LEX LXXIIII.

Id quod poenæ. ¶ Opp.de.l.prædia.ſ.de actio.empt.& ꝓ ſocio.l.ſi qs à ſocio.&.l.apud Celſum.§.Labeo.ſ.de doli except.Sol.id qđ hic dicit̃ id qđ pœnæ noĩe,intelligo de pœna legali,& ſic nõ obſtãt cõtraria. Et probatur hæc lec.ſ.de pig.act.l.ſi pigno.&.j.de fur.l.ſi debitor.Secundo modo poteſt intelligi de pœn.cõuẽtionali,& tũc dic ꝙ fuit dictum rato manente pacto,nec obſtant contraria

SVMMARIVM.

1 *Ceſsio actionis facta poſt ſolutionem non ualet.*
2 *Paria ſunt aliquid fieri ab initio,uel fieri ex poſtfacto,ſi ab initio præceſſerit pactum de faciendo.*
3 *Obligatio plurium mandatorum,uel fideiuſſorum,non dicitur una,& unus ſoluẽs non uidetur ſoluere contemplatione alterius,& non perimit omnem obligationem .ſecus in pluribus correis,uel tutoribus.*
4 *Actio poſt ſolutionẽ,an poſsit contra alios cedi,ubi plures obligati ſunt?*
5 *Ceſsio an ſit facienda inter plures obligatos?quòd ſic,& ſi renuntiatum ſit beneficio diuiſionis,unus ex pluribus obligatis conuentus dolo proprio,non habet beneficium ceſsionis.*
Idem ſi propria culpa,
Ceſsio non fit inter plures obligatos, ſi eſt huic beneficio ceſsionis renunciatum.
Idem ſi ſunt plures correi ex cauſa merè lucratiua.
6 *Ceſsio,quando eſt facienda inter plures obligatos,quo iure fieri debeat,& quo iure petatur.*
7 *Ceſsio,quãdo ſit inter plures,tutores,inquãtũ fieri debeat?*
8 *Ceſsio:ſi faciẽda ſit inter plures reos,inquãtũ fieri debeat?*
9 *Ceſsio inter plures fideiuſſores,an fieri debeat inſolidum, uel pro parte?*
10 *Correorum,tutorum,aut fideiuſſorum,ſi unus ſoluit inſolidum,quòd ceſsio fiat inſolidum pro duabus partibus cæterorum.*
11 *Ceſsio cui facta eſt contra alios correos inſolidum, ſi agit contra unum inſolidum ex actione ceſſa,tenetur ille cedere actionem ſibi ceſſam contra alium.*
12 *Ceſsio quando fieri debeat,quæ actio cedatur?*
13 *Solennitas de qua in.l.per diuerſas.C.mand.& in.l.ab Anaſtaſio,quòd non habeat locum in hac ceſsione.*
14 *Creditor quando actionem cedere non poteſt,quid agendum?remiſsiuè,*

LEX LXXV.

Modeſtinus. ¶ Non valet ceſſio facta poſt ſolutionẽ cõtra correũ pariter obligatũ,niſi pactum de cedendo pręceſſerit.h.d.& diuiditur in partes duas.Primò qñ ceſsio fit poſt ſolutionẽ nullo ꝓcedẽte pacto.Secũdò qñ añ,vel poſt,fit ꝓcedẽte pacto.Secũda ibi,qđ ſi añ.¶ No.poſt ſolutionẽ, non
c valet actiõis ceſsio.[c] ¶ Secũdò no.ꝙ paria ſunt aliqd abinitio fieri,vel fieri ex poſtfacto,ſi ab initio pactũ
2 de faciẽdo pręceſſerit.¶ †Op.& vr̃,ꝙ tutor habeat cõtra tutorem actionẽ,ſine aliqua ceſsiõe,etiã poſt ſolutionẽ,vt.l.j.§.nunc tractem⁹.ſ.de tu.& ra. diſt. So.cõcedo.op.ꝙ vtilẽ habet à.l. nõ aũt ſibi poteſt cedi à debitore.Vide gl.quę incipit.ſcilicet actori.& quod dicit in rem vtilem,dic.ideſt actionem vtilem.Eſt em̃ hec gl.corrupta vitio ſcriptoris.Op.ꝙ ex interuallo poſsit fieri ceſsio,vt.l.ſi minoris.ſ. de admi.tu.Sol.ibi fuit actũ tpe ſolonis,ꝙ cederet̃. & ita cõcor.cũ iſta.Sed hoc eſt diuinare.quare dicas,ꝙ ibi loqt̃ de duob⁹ diſpariter obligatis.Nã vn⁹ tenebat̃,qa geſſerat tutelã,ali⁹,qa geſſerat curã.hîc verò ambo,qa tutelã geſſerãt.hæc ſol.no.ĩ gl.j.e.l.Stichũ aut Pãphilũ.§.ſi mandato.& eſt vera ſo. ¶ Secũdò op.de.l.Stichũ.§.ſi mãdato.j.e.ſolu.ibi ſoluit ꝓ ſua obligatione tm̃,& hoc cõſtabat.Iſta eſt vera ſol.ſed eſt diuinare.vel ibi actũ fuit de cedẽdo,certè & hoc diuinare eſt.Dic ergo,vt no.ĩ cõtrario,qa ibi loqt̃ in plurib⁹ diſpariter obligatis,ſed hic erãt obligati pariter,& vna actiõe.¶ Itẽ opp.de.l.dñs Sticho.ſ. de pecu.leg.in prin.ſolu.dicit gl.Soluit̃ eiſdẽ modis. Tu dic,ꝙ hic loqt̃ de duob⁹ pariter obligatis,ibi loquit̃ de duob⁹,quorũ vn⁹ erat obligatus,alius nõ:ſed ex alia actiõe ſoluebat,vt puta cã cõditiõis implendæ.Vel ſi diceres ambos obligatos,erãt obligati diſpariter.¶ Itẽ op.de.l.alterius.ſ.de tu.& ra.diſ.So. eodẽ mõ,ꝙ ibi loqt̃ in diſpariter obligatis.Itẽ opp. de.l.Papi.ſ.mãda.ſol.dicit gl.ibi loqt̃ ĩ mãdatorib⁹, vel fideiuſſorib⁹,ĩ qb⁹ dic:vt ibi.Hic loqt̃ in pluribus tutorib⁹ & correis,q tenent̃ pricipal̃r.Certè ibi
3 gl.† in oĩb⁹ mẽbris dicit verũ,præterq; in vno,ĩ quo dicit,ꝙ mãdator,vel fideiuſſor ſoluẽdo ſimpl̃r perimit oẽm obligationẽ,adeò ꝙ nõ põt fieri ceſsio,nõ dicit verũ,p.l.cũ is.ſ.de fideiuſ.nõ violãdo lr̃am.& p.l.fili⁹.ſ.de ĩ rẽ verſo.Rõ diuerſitatis eſt, qa pluriũ tutorũ,& correorũ vna vr̃ obligatio,licet verè ſint plures.vt.ſ.de duo.re.l.iij.in fi.&.l.ea.§.fi.e.tit. ſed pluriũ mãdatorũ,vel fideiuſſorũ,nõ dicit̃ vna obligatio,nec vn⁹ ſoluẽs vr̃ cõtẽplatiõe alteri⁹ ſoluere, vt.ſ.de fideiuſſ.l.vt fideiuſſor.& ibi dixi.& hoc tenẽt cõiter oẽs doc.¶ Itẽ op.de.l.ſi res obligata.in fi. ſ.de leg.j.dicit gl.ibi fuit facta añ ſolonẽ. Sed iſtud eſt cõtra illũ tex.iõ dicas,ꝙ ibi loqt̃ in duob⁹ reis, quorũ vn⁹ erat obligat⁹,alius nõ,ſed ſoluebat cã liberandæ,& retinẽdę rei ſuæ,ſed hic loquit̃ in plurib⁹ pariter obligatis.¶ Pro declaratiõe igitur materiæ
4 Dy.†poſuit hic vnã diſtinctionẽ ſuam bonam.Tu tamen magis perfectè,& magis latè dic,aut ſoluens ſoluit nomine illius, contra quem fit ceſsio. Aut illius & alterius , & tunc ceſsio eſt inutilis ſi

a ¶ Offerendo liberat.an ſi extrane⁹ offert pro debitore,liberetur debitor:ſicut ſi ipſe offerret.Adde Bal. poſt gl.in.d.l.obſignatione.C.eo.& Bar.& Bald.in l.cũ poſtliminij.C.de cap.& adde quod notat Bald. in.l.ſolẽnibus.de rei vendi.& in.l. arboribus.§.quid tamen.ſ.de vſufr.

b ¶ Promiſſor.Ad de Barto.in.l.j.in fin.ſ.ſi quadrup. pau.fe.dica.& vide Barto.in.d.l. quod ait.

c ¶ Modeſtinus. actiõis ceſsio,hic habes materiam ceſsionis,& modũ cõſequẽdi ceſſionem poſt ſolu. vide p Ang.in.l. cum is qui.ſ.de fideiuſſo.

ue fiat ante solutionẽ, siue in ipsa sol. siue post ipsam solutionem interueniente pacto, vel non: quia per solutionem tollitur omnis obligatio: vt inst. q mo. tol. ob. in prin. &. d. l. pap. s. man. & hic in princip.
a Aut soluit noīe ipsius soluentis[a] tantum & hoc constat: & tunc valet cessio facta post solutionem nullo interueniente pacto: quia actiones competentes cōtra debitores principales non extinguūtur: vt. l. Stichum. §. si mandato. j. eod. & d. l. Papi. Si vero dubi-
b tatur cuius noīe sciuerit: tunc aut loquimur[b] in pluribus obligatis principaliter, aut in pluribus, quorū vnus obligatus principaliter, alius accessoriè: aut in pluribus obligatis tm̄ accessoriè: aut in pluribus, quorum vnus est obligatus, alius non: sed ex alia cā soluit. Primo casu, aut plures sunt obligati principaliter eadem specie actionis, & ex eodem contractu vel quasi, vt plures tutores, & correi, & in his serua distinctionem istius. l. Aut cessio fit ante solutionē vel in ipsa solutione, vel post incontinenti, vel ex interuallo præcedēte pacto facto, & valet cessio: vt hic. Aut fit ex interuallo nō præcedente pacto, & nō valet, quia in dubio p̄sumit̄ soluere pro tota obligatione, vt hic in prin. Aut sunt obligati dispariter, quia vnus vna actione, alius alia actione, vel vnus ex vno quasi contractu, alius ex alio, tunc in dubio præsumitur soluere pro obligatione sua, & valeret cessio statim post solutionē, vt. l. si minoris. s. de admi. tut. & l. alterius. suprà de tut. & ra. dist. ¶ Secūdò casu, quando loquimur in pluribus, quorū vnus est obligatus principaliter, alius accessoriè, & in dubio videtur velle obligatus accessoriè, pro obligatione sua soluere, vt. j. eod. l. Stichum. §. si mādato. & s. de in rem verso. l. si filius. & d. l. Papin. s. mand. & ideo cessio posset etiam fieri ex postfacto: principalis verò soluēs, videtur soluere pro tota obligatiōe: vt. l. cum quis. §. de peculio. s. eodem. ¶ Tertio casu, quando loquimur de pluribus obligatis accessoriè, soluens in dubio videtur soluere pro sua obligatione. & ideo cessio potest sibi fieri ex interuallo. vt. d. l. Papi. s. man. & s. de fideius. cum is. non violando literam. ¶ Quarto casu, quando sunt plures, quorum vnus est obligatus, alius non: sed ex aliqua causa soluit: tunc idem. quia pro causa sua, & ad eum pertinente, videtur soluere in dubio: vt. l. & magis. s. eo. & ideo etiam ex postfacto potest fieri sibi cessio: vt l. dominus Sticho. in prin. suprà de pec. leg. & l. si res obligata. in fi. suprà de lega. j. ¶ Expediuimus primā gloss. quę tangit contraria. veniamus ad questiones, & hic habemus videre primo, an inter prędictos debeat fieri cessio. Secundò, quo iure debeat fieri cessio. Tertiò quando debeat fieri cessio. Quartò inquantum est facienda cessio. Quintò quarum actio-
5 num. Sextò quid si cessio, nō potest fieri. ¶ † Primo casu, quæro an cessio sit facienda? quædam glos. in. l. vnde quæritur. in fi. §. commo. dicit, q̄ si est renuntiatum beneficio diuisionis, non potest peti cessio. doct. istā gloss. reprehendunt. Nam qui renuntiat vni beneficio, non videtur renunciare aliī: vt. l. si domus. suprà de serui. vrb. præ. ideo qui renuntiat beneficio diuisionis, non per hoc videtur renuntiare beneficio cessionis. Præterea, ego probo. inter correos non erat olim beneficium diuisionis. & tamen vnus postulat cessionem contra alium: vt not. in. l. j. C. de duob. re. vnde dicendum est, q̄ inter prædictos est facienda cessio: vt hic. & l. fideiussoribus. suprà de fideius. & l. Stichum. §. si mandato. j. eod. & C. de fideius. l. ij. & l. cum alter. cum multis si. quas. ll. alleg. j. in aliīs questionibus. Fallit si conueniat̄ ex dolo p̄prio, vel cōmuni: vt. l. si plures. suprà de admini. tut. Secūdò fallit si vn⁹ cōueniatur ex propria culpa. vt. l. vnde quærit̄. suprà cōmo. Tertiò fallit, si esset huic b̄n̄ficio renūtiatū: vt. l. si qs in cōscribēdo. C. de pact. & est exp̄ssum secūdū vnā lect. in. l. si stipulat⁹. §. j. suprà de fideiusso. Quartò fallit, si sunt plures correi ex cā merè lucratiua: vt. l. in leg. falci. hoc eē seruādū.
6 suprà ad. l. falci. & j. dicā. ¶ † Secundò quæro, vtrum
c de iure debeat fieri: & quo iure[c] debeat fieri: & quo iure petatur? Dyn. dicit hic, aut inter eū, qui postulat cessionem: & eum à quo postulatur, procedit aliquis cōtractus, vel quasi, ex quo possit creditor obli-

gari soluenti, & agitur ex illo: vt. l. Stichum. §. si mandato. j. e. Aliâs autem postulabitur officio iudicis: vt. j. de iure fis. l. in fraudem. §. qui pro alio. & s. de leg. j. l. si res obligata. in fi. ita etiam refert Cy. C. de fideius. l. cum alter. ¶ Tu verò dic clarius: quādoq; cessio postulatur ante solutionem: quandoq; post. Primo casu, aut hoc petitur à creditore agente ad suū debitū, & petitur ope exceptionis: vt. l. si fideiussores. §. fi. s. de fideius. Aut petitur à creditore non agente: & tunc petitur officio iudicis, vel condictione ex. l. fideius. s. de fideiusso. Aut petitur hoc post solutionem, in casibus, in quibus potest peti, vt dictum est: & tunc aut præcessit aliquis contractus, ex quo creditor posset obligari soluendo, & illo potest agi: vt. l. Stichum. §. si mandato. j. eo. Aut talis contactus non pręcessit: & tunc, aut illud, quod soluebatur consistebat in pecunia numerata, aut in alia specie, vel quantitate. Primò casu, poterit agi actione ex empto: quia emisse videtur illis actiones: vt hîc in fin. & l. cum is. s. de fideius. & l. si dubitet. in princ. eod. tit. Si verò consistebat in alia re: tunc non potest esse emptio: sed erit quidam contractus innominatus. Et ideo puto, q̄ posset agi actione præscriptis verbis: vt. l. j. §. si quis seruū. s. depositi. Posset etiā hoc casu cōdici illud, qđ est solutū: cū sit solutū ob certā cām, q̄ nō est secuta. Pro hoc habuistis gl. in. d. l. cū is. s. de fideius. Et prædicta vera, q̄n loqmur in pluribus obligatis principaliter, vel accessoriè, nō curo. Sed q̄n est vnus tātum obligatus, sed alter nō: qui tñ soluit ex aliqua causa: tūc illi officiū iudicis competeret: vt sibi cessio fieret: vt. d. l. si res obligata. in fi. s. de leg. j. & l. in fraudē. §. qui pro alio. j. de iure fis. ¶ Prædicta omnia habēt locum in casu præsentis. l. q̄n soluens postulabat sibi fieri cessionē cōtra aliū. aliâs autem ex diuersis causis, & cōtractibus cessiōes postulātur: vt. l. is, qui in puteum. §. si postea. s. qđ vi aut clā & l. qđ sæpe. §. si res. s. de contrahen. emp. Et sequitur etiā quis quandoq; cessionem per quādam consequentiam: vt. l. cū quis. §. si debitorem. s. eo. & l. si vēdidero. §. si Titius. j. de fur. sed non est nostra materia. ¶ Tertiò quæro, quando debeat fieri cessio? respondeo vt apparet ex his, quæ dixi circa contraria. ¶ Quartò quæro, inq̄tum est facienda cessio. Istā quæstionē disputat hîc glo. & in. l. j. C. de duob. reis. & l. si plures. s. de admi. tuto. Quidā faciūt differentiā inter tutores ex vna parte, quibus debet fieri cessio pro parte. Ratio: quia vnus habet actionē cōtra aliū, vt dictū est, & plures correos ex alia parte, quibus debet fieri cessio insolidū. Sed glo. dicit, hoc nihil est. Verū dicit: qa etiam correis datur actio sine cessiōe inuicē: vt. C. de duo. reis. l. j. & ibi no. per gl. Est ergo eadē ratio, quæ est in pluribus tutoribus. Alibi dicit gl. Aut est renuntiatum beneficio diuisionis, & debet fieri cessio insolidū, aut nō est renuntiatum, & debet fieri cessio pro parte. Ita not. in. l. si plures. suprà de admini. tuto. quam gl. Dy. reprehendit, prout loquit̄ in plurib⁹ tutorib⁹, vel in pluribus correis. Nam cū vnus habeat actionē contra aliū pro parte sua, nō posset agere insolidum cōtra eum: qa posset sibi cōuent⁹ obijcere: quomodo petis, à me solidū, quia soluissem à te possem repetere partē: vt l. dolo. s. de doli excep. & ita loqtur lex cum pupillus. s. de tu. & ra. dist. & d. l. si plures. s. de admini. tu. sed in plurib⁹ fideius. Dy. approbat illam gl. quia vnus nō habet actionē cōtra alium: vt. l. vt fideius. s. de fideiusso. Cy. C. de duob. re. l. j. dicit, q̄ etiā in fideiusso. fortè illa glo. non bene dicit. nec dicit plus: & verū dicit: vt. j. dicā. Alia est opi. Io. quæ cōiter per glos. tenetur, q̄ pro parte tantum cessio fiat: vt hac gl. per. l. alleg. in ea. Docto. tamen. C. de duo. re. l. j. distinguūt circa hoc. tamē quia imperfectè distinguunt: ideo ego examinabo hanc. q. per tres quæstiones. Prima inq̄tum cedatur vni ex plurib⁹ tutoribus. Secūda inq̄tum vni ex plurib⁹ correis.
7 Tertia inquātum vni ex pluribus fideius. vel mandatorib⁹. ¶ † Circa pri-
d mum, [d] aut conuenitur ex dolo proprio, vel cōmuni: tunc non debet fieri cessio in aliquo: vt. l. si plures. s. de admini. tu. Aut cōuenit̄ ex culpa: & tūc aut ex culpa p̄pria tātum, & in nullo fit cessio. aut ex culpa alteri⁹ tātum, & in totū fit cessio. aut ex culpa cōi, & fit cessio p̄ ea parte, quę cōtigit cōtutore tātum: vt. s. cōmo. l. vnde querit̄. & l. si plures. s. de admi. tu. & l. cū pupill⁹. s. de tu. & ra. distr. facit. l. cū possessor. j. de cēsi. & l. quesitū. s. de
8 peculio. & ad. l. Rho. de iac. l. j. & ij. §. equissimū. ¶ † Circa secūdum. s. circa duos reos: dic aut ipsi sunt obligati ex mera libertate: qa nihil ad eos p̄ illa obligatiōe puenit: & tūc in illo fit cessio, nisi sint socij: vt in. l. in lege hoc esse seruandum. suprà ad. l. falcidiam per quam. l. tenet hoc Gul. Aut sunt obligati ex alia causa. & tunc aut sunt plures correi ex contractu, vel quasi, in quo venit dolus vel culpa: & de illa obligatione tractatur, & tunc idē dic, qđ suprà proximè dixi in pluribus tutoribus. Aut sunt obligati aliâs, vt puta: quia acceperunt pecuniam mutuo: vel quia promiserunt ex causa emptionis, vel simili. & sic de tali obligatione primitiua tractatur, non de ea, quæ descendit ratione doli, vel culpæ. & tunc aut negotium pertinet in totum ad conuentum, & in nullo fit cessio: aut in totum ad alium correum, & in totum fit cessio. Aut pertinet ad vtrosq; communiter, & fit cessio tantum pro illa parte, pro qua pertinet tantùm ad illum correum. per. ll. suprà allegatas & per id, quod notat. in gloss. in. l. vir vxori. §. fina. suprà ad Velleia. & quod dixi vobis in. l. reos. in prin. suprà de duo. re. reprobata in oībus prædictis distictiōe gl. posita in. d. l. si plures. videlicet an sit renūtiatū beneficio diuisionis, vel non. per ratione Dyn. supra dictam.
9 ¶ † Circa tertiū casum. s. circa plures fideius. Dy. tenet illam distinctionem scilicet si est renuntiatū beneficio, fit cessio insolidū: aliâs pro parte. Puto, q̄ ista distinctio non sit vera. Nā posito, q̄ beneficio diuisionis sit renūtiatum si opi. Dy. esset vera. Ista actio, quam creditor habet cōtra fideius. haberet in

a ¶ Ipsius soluentis. Sed an tūc fideiussor possit agere mādati cōtra reū? Bal. q̄ sic: in l. pro ea. in. iij. col. C. man.

b ¶ Aut loquimur. An quis pręsumatur soluere nomine proprio. vide qđ not. Bart. in. l. si pœnę. §. q̄ quis. s. de condict. inde. & vide etiā. in. l. j. §. nūtiatio. de op. no. nū. in p̄posito gl. in. l. pa. s. man. quæ est melior de iure. secūdū Bald. in. l. j. in. ij. col. C. de ac. & ob. & ibi posuit duo verba ad illam glo. ibi in versi. ij. oppo. qđ ipse subdit.

c ¶ Quo iure. Sed an fideiussor, qui soluit p̄ cōdēnato, possit petere ab eo, cui soluit, vt caueat de cōseruādo ipsum fideius. indenē. vide Bal. in. l. cū eorū. C. de sen. & iter. l. cū vēdente. C. vbi causę fis. in. iiij. col. vers. quartò q̄ro inq̄tū est. vide gl. no. in. l. j. in fin. C. ad. l. Rho. de iac.

d ¶ Circa primum. Item no. Barto. & Bald. in. l. j. C. de transac. post Cy.

beret in se illud onus annexum: quòd actionem insolidum teneretur cede
re contra alios. Cum ergo ista causa transiret ad fideiussores, cui facta es-
set cesio, vt. l. Pomponius. §. cum quis. de acqui. pos. & l. apud cellum. §.
de authoris. & quod ibi no. de do. excep. si igiẽ fideiussor ageret ex actiõe
sibi cessa insolidum contra alium fideiussorem, diceret iste secundò conuẽ
tus cedas mihi actiones insolidum contra alios, & sic haberet necesse cede
re contra seipsum, & sic peteret pro parte sua, quod redditurus esset cõ-
tra. l. dolo facit. ṡ. de doli exceptio. & sic est eadem rõ in pluribus fideius.
quæ est in pluribus tutoribus. Dico ergo, φ fideiussori cõtra principalem
ceditur insolidum, contra fideiussorem verò fit cesio pro parte fideiusso
ris, vt dicam. j. proxi. quod hoc sit idem in fideiussoribus, quod in tutori-
bus quasi, tenet glo. in. d. l. cum is. & l. cum fideiubeat. ṡ. de fideiussoribus.
10 ¶ † Quæro, iuxta hoc pone, φ sunt tres rei, vel tres tutores, vel fideiusso
res, & vnus soluit insolidum, an saltem pro duabus partibus cęterorũ fiat
cesio insolidum? gl. quæ est hic, dicit φ sic & bñ. & est ratio, quia tale ius
debet cedere quale est apud eum: vt. l. Stichum. §. penul. j. eo. & l. ij. C. de
fideiussoribus. hoc etiam tenet glo. & Cy. ibidem. C. de duobus reis. l. j. At
tamen Iac. de are. hoc intelligit, quando alij duo sunt soluendo. Nam si al
ter eorum soluendo non esset, tunc deberet inuicem periculum commu
nicari. argumen. l. verum. §. si cum tres. ṡ. pro so. & l. si plures. ṡ. de admini
stra. tuto. secundùm intellectum Azo. ita etiam tenet Oldra. & Cy. tangit
11 in. l. ij. C. de duobus reis. ¶ † Sed quæro, quando ille cui facta est cesio, cõ
tra alios duos insolidum, egit contra vnum insolidum ex actione cessa, an
debeat cedi actio sibi cessa contra alium? dicit Dynus φ sic. quia etiam vti
lis cessa potest cedi. vt. ṡ. ad trebellia. l. j. §. de illo. & l. ex asse. & ibi not. eod.
titu. & l. emptor. & ibi no. C. de hæreditate, vel actio. vendi. ¶ Quæro qn
a tò.[a] quæ actio debeat cedi? † Respondeo personalis, & hypothecaria contra
12 principalem, & contra fideius. C. de fideius. l. ij. & l. cum alter. & ṡ. de fide
ius. l. fideiussoribus. & l. cum is. Item debet cedere officium iudicis, quod
cedi põt, vt. l. si minoris. ṡ. de admini. tu. & l. φ si minor. §. fi. ṡ. de mino. Itẽ
puto, φ debeat cedere naturalem obligationem tm̃, si illã solã habet, quia
13 cedi potest: vt. l. si eius. ṡ. ad treb. ¶ Sed quæro iuxta prædicta. † an in hac
cesione requiranẽ illæ solẽnitates: quæ ponunẽ in. l. per diuersas. & in. l. ab
Anastasio. C. man. respon. non vt expresè dicitur in tex. in. l. per diuersas.
4 ¶ Sextò † quæro, quid si creditor dictas actiones non potest cedere? respõ
1 deo: vt plenè dixi in. l. si stipulat⁹. §. si ex duobus. ṡ. de fideius. nõ sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Solutio non reconciliatur commistione nummorum, quando sunt, excepti mala fide.*

LEX LXXVII.

SI alieni. ¶ Commistione nummorũ reconciliatur solutio. h. d. ¶ Op. φ mistione nõ efficianẽ recipientes, vt
l. idem. Põpo. si frumẽtũ. ṡ. de rei vend. & insti. de re. diui. §. φ si
frumentum sol. spãle est, φ in nũmis propter singularia pcepta, vt. l. singu
1 laria. ṡ. si cert. pet. ¶ Quero † hic loquitur qñ bona fide accepit, quid si acce
pit mala fide? Respõ. cõmistiõe nõ recõciliari solutionẽ, nec dñium sibi
acquiri. argu. l. de eo. §. si quis. ṡ. ad exhib. & l. rogasti. in fin. ṡ. si cer. pet. &
l. sed & si pater. in fi. ṡ. ad Mace.

LEX LXXIX.

PEcuniam. ¶ Per aspectum queritur dominium rei so-
lutæ. hoc dicit.

LEX LXXX.

PRout quisque. ¶ Quælibet obligatio dissoluitur eo modo, quo ligatur. h. d. ¶ Op.
de. l. sicut. & l. in omnibus. ṡ. eo. sol. φ hic dicitur potest dissolui,
nõ negat qn & alijs modis posit dissolui, vt puta cõfusiõe: vel alijs modis.

SVMMARIVM.

1 *Solutio, quæ confertur in persona adiecti, est facti merè, & ideo hæredi eius solui non potest.*

LEX LXXXI.

SI stipulatus. ¶ Hæres adiecti nõ põt solutionem reci
pere. h. d. ¶ Quæro q̃ est ratio: dicũt qui
dam, φ morte adiecti videtur reuocatũ mandatum. quod glo. re-
1 prehendit. & bene: vt habes in glo. Dic ergo, φ ratio est ista: † qa solutio
prout in psonã adiecti cõferẽ, est merè facti, ideo ad hæredẽ nõ trãsit. vt. l.
q hæredi. in princ. ṡ. de cõ. & demõ. dixi in. l. eũ q. §. q sibi. ṡ. de verb. obliga.
b Si lancem.[b] ¶ Res indiuidua quo ad solutionem, põt quibusdã
ex hæredibus solui mandato iudicis. h. d. & est pul
cher casus & menti tenendus. Quidam dicunt per hunc tex. φ actio depo
siti nõ nasciẽ, nisi dolo cõmisso, sed gl. dicit & melius, φ obligatio & actio
ad rei restitutionem statim nascitur facto deposito, sed actio ratione doli:
non oritur, nisi dolo commisso, quod dic, vt habes in glo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator censetur reuocatus, si post mandatum effectus est ribaldus.*

LEX LXXXII.

d SI cum Cornelius.[d] ¶ Pactum de soluẽdo tertio ex interuallo appositum, idẽ
operatur, quod simplex mãdatũ. h. d. singularis lex & menti tenẽ
e da, quã nescio alibi. ¶ No. tex. ibi: nec causam[c] habuisset &c. No. quod di-
xi in summario. facit ad hoc. ṡ. de don. l. hoc iure. §. si quis dederit. ¶ Opp.
ṡ. e. l. vero procuratori. Sol. aliud in adiecto tpe stipulatiõis cõtractę, aliud
in isto pacto ex interuallo apposito, quod dic: vt di
xi in. d. §. si quis dederit. ¶ Item op. C. de iure do. l.
ij. & l. cũ maritus. §. fi. ṡ. de pact. do. Solu. ibi ille cui
debebat solui, fuit stipulat⁹, hic secus. ¶ Vltimò ex
hac. l. no. duo. primò habes hic casum. q. no. ṡ. de pa.
l. j. φ si promirtis: quod mihi dabis, illi tertio nullũ
f ius quæritur.[f] ¶ Item † per fi. hui⁹. l. determinat Dy.
1 & alij doct. φ si post mandatum factum est procur.
g est factus quidam ribaldus, vel inimicus[g] vel aliâs cõ
ditionem mutauit in deterius: quòd videtur eoipso
reuocatum mandatum: vt hic. & l. cum quis. in prin.
ṡ. eo. titu. & hoc tenet Cy. C. de fur. l. falsus. in prima
quæstione.

LEX LXXXIII.

SI tuo seruo. ¶ Qui soluit debitum naturaliter tan
tùm, non repetit. h. d.

LEX LXXXIIII.

EGisti. ¶ Op. de. l. cũ quis. §. de pecu-
lio. ṡ. eo. solu. intellige princ. hu
ius. l. φ lis pendet, vel absolutus est domi-
nus, quia in peculio nihil erat: vel soluit certã par-
tem, non sufficientem ad debitum, secus si soluisset
totum, vt in contrario.

LEX LXXXV.

SOlidum. ¶ Ibi non min⁹, quã
titate, q̃ die. dic ideo
si offeratur post diem: non teneor reci-
pere sine interesse. secundùm Ia. de aret.

SVMMARIVM.

1 *Procuratori litis solui non põt, nisi aliter esset gñalis. nu. 3*
2 *Procurator constitutus ad exigẽdum, quando possit solutionem recipere?*
Procurator ad lites, quòd habeat actionem iudicati directam, & dominus utilem sine cessione. item habet actionem iudicati, si habet mandatum generale.
Tutor habet administrationem generalem, etiam ad lites.
4 *Procurator ad lites potest executionẽ sentẽtiæ, in qua fuit procurator petere, si in mandato dicitur ad lites præsentes, & futuras, non uirtute simplicis mandati.*
Procurator ad lites simpliciter constitutus, põt petere executionem sententiæ ante mandatum latæ.
5 *Forma libelli, quando procurator ad agendũ constitutus non ad solutionem recipientium agit.*

a ¶ Quinto quero. Vide q̃ dixi post Bar. l. per diuersas. C. mandati.
b ¶ Si stipulatus. §. si lancem. Istũ tex. tene menti singulariter in fin. ad id
quod no. Bal. per illũ tex. in auẽ. dos data. C. de dona. ante nup. de depo si-
tario, qui in iudicio fecit inquirere deponẽtẽ, cũ vellet ei restituere depo-
situm, vtrum expensæ factæ in iudicio debeant restitui depositatio. vbi di
xit φ sic. & facit
qd' not. Bar. in. l.
si reus paratus. ṡ.
de proc. secũdùm
Imol. hic & oẽs,
sed Bal. in auẽ. cõ-
tra qui propriam
in fi. de nõ nu. pe.
tenet φ si in pri-
ma citatiõe cõfi-
teatur, re⁹ nõ con
dẽnaẽ in expensis
vt ibi patet in cor
pore. Ad quod vi
de not. p Bal. in. l.
non ignorat. C. de
fructi. & li. expẽ.
c ¶ Habes in gloss.
Adde gl. & doct.
in. l. j. in fin. C. de
anna. excep.
d ¶ Si cũ Corneli⁹.
Limita hãc. l. secũ
dùm Io. an. in ad-
di. Spe. in ti. de de
posito in rubrica
nisi creditor iam
acceptauit illũ de
bitorẽ: qa tũc non
põt mandans il-
lud mãdatum re-
uocare. p. l. si ego
ṡ. de nego. ge. Ad
de quod idẽ tenet
Pau. de castr. hic
Ang. & Alex. i. l.
q vsumfructũ. ṡ.
de verb. obl. Bal.
in. l. fi. C. de noua.
e ¶ Ibi nec causam.
No. φ pactũ inu-
tile operaẽ idem
qd' simplex man
datum. quod not.
secundum Bal. in
in. l. pe. in. vij. col.
C. de acti. & obli.
Sed contra hoc, & cõtra illũ tex. Bal. in. l. iij. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stipu.
inducit illũ tex. adde Bar. in. l. si cum fundũ. de pac. & ad hãc. l. vide oĩno
Barto. in. l. d. l. j. ṡ. de pact. hic al. & tex. in. l. si cum pecu. C. de contrahen. &
commit. stipu.
f POMATES. ¶ Ius quæritur, vide Fel. in. c. cęterum. col. xv. de resc.
& Alex. consi. xviij. ad fi. vol. ij. vide ibi docto. & intellige, quod illi tertio
nullum ius quæritur. sed videtur adiectus ad recipiendum solutionem, vt
per Alex. cõsi. xcv. volu. iij. & ibi ponit, per quę verba videatur quis ma-
gis adiectus ad recipiendum solutionem, q̃ sibi aliqua quęratur obligatio.
Et ibi ponit, an posit renouare sine nouo mandato eius, cui quæsita obli-
gatio: nec aliud facere exemplificando, vt ibi per eum.
h ¶ Vel inimicus. Adde Bal. & imo. in. l. eum qui ita. §. qui sibi. ṡ. de verborũ
oblig. & omnino Bar. in. l. in confirmando. ṡ. de confir. tut. Bart. in. l. falsus.
C. de furt. Bal. in. l. mandatum. & in. l. cum mandati. C. mandati. & Bald. in
l. pater. §. fi. ṡ. de test. tu. & ibi Cy. & Bal. & facit quod not. in. c. ij. de procu
rato. lib. vj. & Bar. in. l. liberto. §. lar. de annu. lega. Et limita nisi debitor ha
beat facultatem soluendi domino vnum, & procuratori seu adiecto aliud.
quoniam per mutationem status in personam procuratoris: vel adiecti nõ
intelligitur mutata voluntas domini, & sic nec potestas soluendi illi. Ca-
sus est notabilis. in. l. Stichum. in. §. vsufructu. vbi hoc no. Ange. j. eod. &
dic etiam vt habes post Bar. ṡ. eo. in. l. cum quis & quæ dixi in dicto. §. qui
sibi. & ad Barto. hic per istum tex. Adde Bald. in. d. l. pater. vbi istud in-
telligitur esse verum quo ad debitores scientes conditionem deterioratã.
sed quid si effectus fuerit furiosus? Idem dicas secundum Bald. in. l. j. in vl-
ti. col. C. de sen. Et adde φ si mutat statum incõpatibilem mandato: vel in
quo potest dominus minus quàm prius, reuocatur mandatum, secundũ
Baldum. in dicta. l. mandatum in sexta columna. & ibi ponit multos
casus.

a ¶ Hoc iure. Ia. de
Are. Item cũ Bar
to. cuius opi. est
verior tenet Bald.
in. l. falsus. ĩ. ij. co.
C. de fur. & in. l. j.
§. qui. res iud. non
no. in. l. quod qs ĩ
prin. C. de procu.
& in. l. nam & no
cere. & ibi Ange.
§. de pactis. & ad-
de tex. in. l. solu-
tum. §. solutam. §.
de pig. act. & no.
in. l. fideicõmissa.
§. si rem. ff. de leg.
iij. Cõtrarium te
nuit Spe. in tit. de
procura. §. vt aũt.
ver. verũ ad euitã
das per tex. & gl.
in. d. l. iiij. sed opi.
Bar. est verior. &
facit. l. verbum ex
acta. de verbo. si-
gnificatio. & vide
Bal. in. l. item ma-
gistris. in lectura
anti. §. de pact. &
ibi Alex. Et adde
ꝙ exigere etiã ve
rificatur in spõte
soluente: vt in. l. si
cum dotem. §. si
post solu. matr. vi
de ibi Imol. & vi
de Barto. in. l. j. in
vlt. col. §. de sent.
Et hãc. l. limita, ni
si procur. habeat
liberam admini-
strationem illius
causæ, quia tunc
poterit transigere
& fortius solutio-
nem recipere, vt ĩ
c. qui ad agendũ.
de procurato. lib.
vj. in fi. secus si in
instrumento con
tinetur, concedi-
mus in prædictis
plenã & liberam
administrationẽ,
quia tũc intellige
tur liberam solũ
super instãtia. nõ
super causa. Nec
potest solutionẽ
recipere, vt singu
lari. dixit Bart. in
l. qui Romæ. §.
Callimachus. de
verbo. obl. Et prę
dicta vera quãdo
habuit administra
tionem certæ cau
sæ specialiter no-

LEX LXXXIX.

Hoc iure. ¶ Procuratori litis nõ potest solui, nisi ad hoc
1 datus sit. hoc dicit no. l. ¶ No. ꝙ † procu
ratori litis non potest solui. Simile in. l.
sed si tantùm. §. de pactis. ¶ Secũdò, nota, ꝙ procu-
tori non datur actio iudica. Ad primum dictum op
poni. de. l. iiij. C. de noua. & de solutio. l. inductum.
a Solut. Iaco. de Areti.[a] ibi fuit datus procurator ad
exigendum: quod verbum importat ab inuito ex-
torquere: vt. l. fideicommissa. §. si rem. §. de legatis
iij. Ideò ei potest solui. hîc fuit datus simpliciter ad
2 agendum: secũdùm eum. quod satis placet. ¶ † Ta-
men contra hoc op. de. l. iij. §. solu. ma. & qd' ibi not.
vbi verbũ exigẽdi nõ cõtinet, ꝙ possit recipere so-
lutionem. Respond. mandatum de exigendo quan-
doq; fit seruo, vel alij, qui in iudicio esse non potest:
& tunc sine dubio refertur, vt solutionẽ possit reci-
pere. Nam ad actum iudicialem non potest referri:
quia seruus non potest experiri in iudicio: vt. §. e. l.
si quis seruo. Aut refertur ad liberũ: & tunc aut re-
fertur simpliciter: aut cum adiũcto. Primo casu, in-
telligitur, ꝙ possit agere, & solutionẽ recipere: vt. l.
iiij. C. de noua. & l. inductũ. de solu. Aut profertur
cum adiuncto: & tunc aut adiungitur actui experiũ
di in iudicio: vt si dico facio procuratorẽ ad agendũ.
exigẽdũ &c. & tũc sine dubio ĩportat, vt solutionẽ
possit recipere: aliâs nihil importaret. Aut adiungi-
tur verbum recipiendi solutionem: vt facio te pro-
curatorem ad exigendum, & solutionem recipien-
dum &c. tunc sine dubio verbum exigendi, non cõ
tinet, ꝙ possit solutionẽ recipere: quia propter ex-
pressionẽ alterius apparet proferentẽ noluisse sub
illo verbo ad exigendũ cõprehẽdi: qd' possit solu-
3 tionem recipere, & ita loqtur. l. iiij. §. sol. ma. ¶ † Itẽ
opp. de. l. cum quis. §. si debitorẽ. & l. vero procura
tori. §. e. Sol. ibi loquitur in generali procuratore o-
mniũ bonorũ: hîc loqtur in ꝓcu. ad litẽ tm̃. Ei ideo
dico, ꝙ si ꝓcurator esset ad lites, & aliâs generalis
ei nõ posset solui ex vigore illi⁹ mãdati, qd' habet
ad lites: sed ex vigore generalis mãdati ei posset sol
ui: vt in cõtrarijs. Hoc etiã apparet in tutore, cui li-
cet litis exercitũ sit mandatũ: tamẽ ei potest solui ex
vigore generalis administratiõis: vt. l. qd' si fortè. §.
4 j. §. e. ¶ † Venio ad secũdũ dictũ. dicitur hîc, ꝙ ꝓcu
rator nõ habet actionẽ iudicati: imo habet, licet ope
exceptionis repellatur: vt. l. si ꝓcurator. §. de procu.
vbi dicit, ꝙ habet actionẽ iudicati: licet exceptione
repellatur. Potes dicere, ꝙ ibi loqtur de exceptione
facti, vel intentionis. Vel dic, ꝙ procurator habet
actionem iudicati directã: vtilis autẽ cõpetit domi-
no sine cessione: vt. l. in causæ. in fi. §. de procu. Ideo
procurator agens iudicati exceptione repellitur. Et
quòd hîc dicitur, ꝙ ei actio iudicati nõ datur, intel-
b ligo ope exceptionis, & hoc plus placet[b]: quia repe
rio econtra quando procurator est condemnatus, ꝙ
ipse tenetur directa, & dominus vtili: vt. l. iiij. §. si ex
conuentione. §. de re iudic. & ibi. not. in vl. glo. §. &
tamen constat, ꝙ in procuratorem actio iudica. non
5 datur: vt. d. l. iiij in princip. de re iudica. ¶ † Contra
hoc op. de le. ij. & iij. §. de admi. tut. Sol. tutor habet
admiuistrationem generalem non solùm ad lites, &
iõ põt actionem iudicatti intentare ex vigore gene
ralis administrationis sibi concessæ: idẽ dico in pro-
cu. qui habet mãdatũ ad lites: & aliâs haberet gene-
rale mandatũ. Nã ex vigore istius mãdati generalis
posset actionem iudicati intentare. & hoc perpetuò
tene menti. Nam semel in ciuitate ista dicebam, ꝙ
procurator ad lites, non poterat petere, ꝙ sententia
mandaretur executiõi: hoc tamẽ intelligo verũ, qñ
petit executionẽ sentẽtię, in qua ipse fuit procura.
Nam sñia lata finitũ est eius mãdatũ. ita loqt̃ hîc: &
iam noualis incepit esse. sed sentẽtias latas ante mã-
datum sibi factũ nõ video, quare non posset petere
mandari executioni: vel quare actionem iudicati in
tentare non possit: cum istud aliquo respectu possit
dici lis: & litis exercitium est mandatũ. Et idẽ dico,
si esset factus procurator ad lites præsentes, & futu
ras: ꝙ petere possit executiõi sñiam mãdari. & actio
nem iudicati intentare ex vigore mandati ad lites fu
turas, non ex vigore simplicis mandati. Pro hoc fa-
cit, quod no. gl. & ego clarius dixi in. l. dãni. §. si is q
6 vicinas. §. de dã. infect. & hæc sunt multum vtilia † ad
c formationẽ libelli.[c] Nam procurator, qui est ad agẽ
dũ, & nõ potest solutionem recipere: debet cõclude
re in libello reũ cõdẽnari sibi, vt. l. j. C. de senten. &
dandũ & soluẽdũ dño, vel alij legitimè recipienti ꝓ
eo. Nam si peteret reũ cõdemnari ad dandũ sibi, nõ
procederet libell⁹, nisi in casu: in quo posset solu-
d tionẽ recipere[d] vt dictũ est. §. & eodẽ modo quando
procur. intentaret actionẽ iudicati, vel peteret exe-
cutionem sententiæ. sed si sibi non potest solui, de-
bet petere cogi ad soluendum dño. Pro hoc facit, ꝙ
dixi in cõiuncta persona in. l. vero procura. §. eo. titu.

LEX LXXXVII.

Quodlibet. ¶ Opp. de. l. si is cui. §. si. j. eo. tit. sol. quod
dicitur hîc quolibet debitum. intellige, ꝙ
possit ab initio exigi. Nam si est debitum: quod nõ
possit exigi, non videtur mandatum, ꝙ exigatur.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus non tutor acquirens ex re pupilli, ipsi pupillo acquirit in subsidium.*
Negotiorum gestori, quando solui possit?
2 *Procuratori constituto ad uendendum solui potest.*
3 *Pupillo quæritur urindistinctè, per tutorem ex re pupilli, etiam si nomine pupilli, non contrahat.*

LEX LXXXVIII.

c Filiæ.[c] ¶ Ex re pupilli per extranenm
nõ tutorem sibi non quæritur, nisi
1 in subsidium. hoc dicit. & est notabilis. l.[f]
1 ¶ † Op. de. l. qui aliena. §. cꝙ. de ne. gest. & l. q ho-
minẽ. §. si nullo. §. e. & l. si quis offerenti. in prin. §. e.
Sol. dicunt quidam, hîc ignorauit debitor soluens
istũ esse negotiorum gestorẽ. in cõtrarijs sciuit. Sed
certè iste tex. loquitur etiã in sciente: vt in fi. l. patet.
quare glo. soluit aliter, ꝙ hîc solutũ est negotiorũ
gestori ex posteriori cõtractu, ibi ex præcendenti.
ita dicit Glo. sed quid vult dicere gl. ista? Respõ. hîc
solutũ est ex posteriori contractu, scilicet celebrato
cũ merè negotiorũ gestore, ibi ex præcedente cũ
gestore negotiorum nõ cõtracto. Ista est vera solu.
quã no. Nam de procu. an sibi possit solui habuistis
2 multa specialiter in. l. hoc iure. §. eo. tit. ¶ † Itẽ habui
stis ꝙ procuratori dato ad cõtrahendũ põt solui ex
vigore illius cõtractus. Qui em̃ mãdat, ꝙ cõtrahat,
videt̃ mãdare, ꝙ recipiat solutionẽ. §. e. l. quod seru⁹:
& ideo q habet mãdatũ ad vendendũ, habet mãdatũ
ad solutionẽ recipiẽdã. Sed de negotiorũ gestore in
nulla habes exp̃ssum, sicut hic. Aut em̃ soluit̃ nego.
gest. illud quod aliâs debebat̃ dño absq; facto sui ge
storis, & nõ põt solui ei, vt. d. l. qui aliena. §. cꝙ. su-
prà. de nego. gest. & l. qui hominem. §. si nullo. §. eo.
cum simi. Aut debebatur domino ex contractu cele
brato cum ipso gestore. & tunc aut soluens ignora
bat hoc ad dominum pertinere, & indistinctè libe-
ratur, vt hic. Aut sciebat, & tunc aut gestor est soluẽ
do, & liberatur, aut non est soluẽdo, & non liberat̃,
vt hic: & hanc doctrinam nescio alibi ita bene, sicut
habemus hic. ¶ Vltimò oppo. q isti argẽtarij indi-
stinctè teneãtur pupillæ, quia ex re pupilli, quæri
tur sibi actio per aliũ: vt. l. si vt proponis. C. de rei
ven. ergo fuit illi pupillæ quæsita actio incontinen-
ti. Quidam hoc fatentur. Alij dicũt: & hoc tenet gl.
3 † hic, ꝙ illud est verũ in tutore, per quẽ quæritur pu-
pillo ex re sua indistinctè, etiã si pupilli noĩe nõ cõ
traheret. sed per extraneũ non quæritur pupillo: ni
si in subsidiũ. hic est no. casus. in. l. nostra. hoc etiam
tenet Iaco. de Aret. C. quando ex facto tu. l. ij. & ibi
ipse hoc no. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Clausula generalis, quòd referatur ad specificata tantum si hoc fieri potest salua ratione recti sermonis.*
2 *Clausula ista confiteor me habuisse, & habere, quid importat?*

LEX LXXXIX.

Si ex pluribus. ¶ Ista est bona. l. & breui
ter hoc dicit. Clausula generalis restringi
tur ad ꝓpecificata tantùm: si hoc potest fi
ri salua

minatæ. secus si
fuerit cõstitutus
ꝓcurator ad cau-
sam, quã talis est
habiturus cum ta
li. quia tunc intel-
ligitur solum de
lite seu instantia,
& quo ad illa tan
tùm dicitur talis
habere liberã ad-
ministrationem,
secundùm Bar. in
dicto. §. Callima-
chus. quod bene
no. & pungit Ra-
phael. hic tamen
non firmat. Adde
an habens manda
tum ad agendum
& exigẽdum pos
sit recipere à spõ
te soluente Paul.
de cast. cõsi. xlvij.
b ¶ Plus placet. Ad
de quod habetur
in. l. si procurator
meus, & quod ibi
no. Bar. §. de pro-
cura.
c ¶ Formationem
libelli. vide in gl.
in. l. rescriptum. §.
de pac.
d ¶ Solutionẽ reci-
pere. idem tenet
Bal. in. l. sed si tã-
tum. §. de pac.
e ¶ Filiæ. Vide ad
huius. l. intellectũ
l. verò. & quod ibi
scripsi. §. e. Bal. ĩ. l.
qui alienã. §. cꝙ.
§. de nego. gest.

POMATES.

e ¶ Filiæ istũ tex.
alle. do. Ale. cõsi.
xxxvij. col. j. vo.
iij. ꝙ mr̃ & auia
nõ est legitima ad
ministratrix bo-
norum filij, vel ne
potis.
f ¶ Notabilis. l. &
no. hic tex. ꝙ ma
ter non est legiti-
ma administra-
trix bonorũ: vt al
le. Bal. ĩ. l. qui alie-
nam. C. de procu.
& de intellectu hu
ius. l. vide Bald.
post Barto. in. l. si
vt proponis. C. de
rei vẽ. bñ põt esse
cõmissaria. i. sibi
committi admini
stratio bonorũ tã
p tutores, quã p
alios. l. si mater. &
ibi Bal. C. ad vel-
lei. & vide in. d. l.
q aliena. §. cꝙ. de
nego. gest. Adde
qd' pulchrè cõsu
luit Bal. cõsi. ccc-
xxix. iiij. lib. pro
quadam ducissa.

a ¶ Vna gloss. adde Bart. in. l. si insti. de do. & qd' ibi dixi. & vide Bal. in l. in cōtractib⁹. in iiij. qō. i princi. C. de non nu. pecu. & in l. pecuniæ. C. de solu. & ibi inter alia dicit, q talis cōfessio pbat naturalem numerationem, si non potest opponi exceptio non nu. pec. & vide Bart. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. oblig. & Pau. de ca. hic qui clarè loquitur, & distinguit.

b ¶ Cuius acceptilatio. Facta acceptilatione, nō potest opponi exceptio nō nu. pecu. & circa ea, quæ hic dicit Bart. videt forte cogitandum per id, quod ipsemet no. in. l. Aurelius. §. Cato. de lib. leg. in ver. idem pro declaratione. & vide Bartol. & Imo. in. d. l. si acceptola. §. j. titu. j. hic allega. vide eum.

c ¶ Lucius Titius. vide no. Bald. in l. j. C. eo. ti.

d ¶ Luci⁹. op. vide Bald. in. l. Imperator. de stat. ho. qui alle. gloss. istā pro singulari. Et not. qd' in instrumētis, si opus est, debet apponi hora: ne vage: in incerto. & ita alleg. Bald. in. l. præscriptione. in. viij. co. C. si contra ius vel vti. pub. vide qd' not. Bald. in. l. petens. in. x. colu. C. de pact. qd' si reperiuntur aliqua instrumenta confecta in eodem die & cum eisdem testibus, præsumuntur facta incontinenti vnum post aliud. & ad hanc glossa. bene facit qd' no. Bald. in. d. l. si quis eum. de vulg. & pu. & de hoc, an expediat in instrumēto apponere horam. vide Io. And. in addi. Spe. de inst. edi. §. breuiter. in addi. incip. hora. &c. quòd no.

ri salua rōne recti sermonis. h. d. no. lex. ¶ Opp. † q clausula generalis referat ad oīa: vt. j. titu. j. l. pluribus. Solu. hic potest referri ad specificata tantùm, salua ratione recti sermonis: ibi secus. Ita debet intelligi, qd' no. in. l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. & ibi plenè dixi in. l. Aurel. §. Cai⁹. ff. de lib. lega. ¶ † Vlterius quæro. ista verba, confiteor me habuisse & habere & c. quid important? vna gl.ᵃ hic dicit, q important remissionem per pactum. & est gl. sup ver. Caio. alia glo. in hoc eo. §. dicit, q ista verba habent vim cuiusdam confessionis factæ, sub spe futuræ numerationis. & ideo intra triginta dies posset opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. & est fin. glo. huius prin. ¶ Quid dicemus? Respondeo, & dico q in casu nostri. §. non videtur facta spe futuræ numerationis: qd' apparet: quia dixit accepto tulisse. Cuius acceptilationisᵇ natura est, vt quis cōfiteatur se accepisse, licet non acceperit, nec potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Casus est. j. de accepti actioni. l. si acceptolatū. & ideo dicit donationem per acceptilationem fieri: vt. l. mortis causa capitur. in fin. ff. de do. cau. mor. secus esset in alia simplici confessione.

c **Lucius titius.** ᶜ Ille, qui habet mandatum recipiendi solutionem ex certa causa, non potest ex alia causa recipere. h. d. ¶ Op. quia debitor possit eligere, in quam causam vult: vt. ff. eo. l. j. Dicit glos. illud verū in creditore præsente: sed hic miserat procurator in vnā causam tantùm: ideo in aliam causam non potest sibi solui. Ista sol. est optima. Vel dic, soluens volebat causam eligere ex interuallo, quod nō licet. Cū enim præcessisset petitio limitata, vt solueret in certam causam, & fuerit secuta indeterminata, solutio debet limitari secundum precedentem petitionem: vt. l. si defensor. §. j. ff. de interro. actio. & insti. de inuti. stipu. §. præterea.

Lucius. Simplex solutio refertur ad causam antiquiorem, si vtraq₃ est vsuraria: licet vna grauioribus prægrauetur. h. d. ¶ Opp.ᵈ q debeat inspici causa grauior: vt. ff. eo. eo. l. j. cū. l. se. Rn̄. hic vtraq₃ causa erat vsuraria: nec attenditur, q vna pregrauetur maiori pondere vsurarum. qd' est no. ¶ Item op. q hic nulla sit causa vetustior: quia quælibet est cōtracta eadē die: vt hic dicitur. Sol. nō debet inspici dies obligationis contractæ, sed dies solutionis. qd' tene menti.

LEX XC.

Filius. Solutio facta ei hæredi, qui postea per in inte. resti. est absolutus, liberat debitorem. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Promittens mihi pro alio me mandante, est tutus contra me doli exceptione.*

LEX XCI.

Si debitor. Per nouationemᵉ debitor inuitus, & contradicens poterit liberari. h. d. No. q † ille, qui promittit mihi pro alioᵉ me mandante est tutus contra me doli excep. tene menti.

LEX XCII.

Si mihi. ¶ Manumissio similis est morti. h. d. ¶ Oppo. de l. si hominem. ff. de ædi. edi. Sol. manumissio non est similis morti per omnia: vt ibi. Item opp. de cond. inde. l. Neratius. Solu. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pactū unius ex duobus reis quando noceat alteri: remissiuè.*

2 *Cessionarius quando agit, si non apparet ex libello, an agat actiōe utili, uel directa, debet exprimere qua actione agit.*

Exceptio, quædam potest opponi contra directam, quæ non potest opponi contra utilem.

3 *De instrumento cessionis, quando fieri debeat copia ante litem contestatam.*

LEX XCIII.

f **Si duo rei.** ᶠ ¶ Obligatio principalis p cōfusionē extinguit accessoriā: sec⁹ in alia æquè principali. Itē cui ad idē cōpetūt duæ actiōes, debet exprimere, q̄ intētat. h. d. ¶ Op. d. l. si duo. ff. de ar. † vbi pac. vnius alteri nocet. Sol. hic nō erāt socij: ibi sic. q dic, vt plenè dixi. ff. de duo. re. l. ex duobus. ¶ Circa hāc. l. formāt qdam questionē, † vtrū quādo cessionarius agit, debeat exprimere, vtrū agat vtili, vel directa. & Vbert. de Bobio dicebat, q debebat exprimere, p hāc l. idem tenet Dy. in. l. si mihi. in prin. ff. de le. j. & assignat rationē, qa potest esse, q cōtra vtilem obstaret exceptio, quæ nō obstaret contra directā, & ecōtra. Hoc vltimū, qd' potest esse, q exceptio, quæ obstaret directæ actioni, & nō vtili, & ecōtra ponit Dy. in c. p possessore. de reg. iur. li. vj. & no. per gl, j. l. quoties. circa princip. ff. de admi. tut. Probatur per text. in glos. in. l. cum mancipium. circa fi. ff. de ædil. edict. de qua. q. habes in Specu. de procura. §. sequit. versicu. sed quæritur. & versicul. seq. Ego tamen consuetus sum dicere, q ego non video qualiter hoc possit procedere. Nā ille, qui intentat directas actiones: intentat eas procuratorio nomine cedentis: vt. l. planè. ff. fami. ercisc. ille, qui intentat vtiles: licet narrationem fundet ex persona alterius: tamen concludit reum condemnari sibi, vel simpliciter, vel suo nomine, quod est idem. quod probatur. C. de procu. l. qui stipendia. Vnde non possum videre, quòd ex libello non appareat, q intentet directam, vel vtilem: sed si ex libello nō apparet, tenerem opi. prædictorum.

3 ¶ Sed posset quæri, an de instrumentoᵍ cessionis
g debeat fieri copia ante lit. contest. Istam. q. disputauit Iac. Butr. & determinauit q sic. Aut agit directò nomine cedentis: & tunc, quia agit procuratorio nomine. debet ante omnia facere fidē de instrumēto cessionis: sicut alius procurator simplex: qa aliâs sua persona non est legitima. aut agit vtili noīe suo: & tunc non debet facere copiam. & istam. q. ponit Spec. videtur mihi in tit. de cessi. & acti.

LEX XCIIII.

Si is cui. ¶ Numeratio pecuniæ alienæ liberationem, vel obligationem non parit: nisi ea consumpta, vel domino satisfacto: creditor tamen agens, id restituere tenetur. h. d. ¶ Op. ff. eo. l. si alieni. Sol. hæc supplētur per illam, quia hoc est verum, nisi nummi essent cōmisti. ¶ Item oppo. quòd fideiussor possit agere ante, q̄ conueniatur: quia id sibi abesse videtur, in quo est obligatus: vt. l. si mandato. Sol. illud verum est: quando mediante obligatione fideiussoris debitor est liberatus: vt. l. contraria. & l. si is qui negotia. ff. manda. Sed hic per talem obligationem fideiussoris debitor nō liberatur: ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Debiti appellatio simpliciter, refertur ad id, qd' exigi pōt.*

2 *Mandatum de soluendo simpliciter, refertur ad debitum, quod exigi potest.*

3 *Testator mandans reddi cuicunq₃ debenti recipere, non intelligitur mandasse de eo, qui exceptione repelli potest.*

h **Flauius.** ʰ ¶ Solutum simpliciter, videtur solutum in causam efficacem. & mandatum de soluendo ad causam efficacem videtur directum. hoc d. ista. l. no. tex. ibi: quia non verisimile &c. ¶ † Not. q appellatio debiti simpliciter facta refertur ad debitum, quod potest exigi. Aliud non dicitur debitum propriè, sed abusiuè: vt. l. fideius. §. fideius. ff. de fideius. ¶ † Vlti. no. ⁱ q mandatū simpliciter de soluendo, refertur ad debitum, quod potest exigi. ¶ Contra primam oppo. d. l. quibus. §. dominus. ff. de cōdi. & de. Sol. ibi verbū debiti refertur ad seruū, q non pōt teneri ciuiliter: vnde de necessitate debet intelligi de naturali. ¶ Vl. iste tex. in fi. † facit ad qōnēᵏ de eo, qui mādauit in testamēto suo reddi cuiq₃ debēti recipere, q ex illo testamēto nō debet audiri creditor, qui exceptione poterat repelli. forte propter cursum decenij ex forma statuti huius ciuitatis. pro hoc. l. legaui. & ibi dixi. suprà de liberis legatis.

SVMMARIVM.

1 *Obligatione alternatiuè contracta, quando electio est creditoris, una perempta, illa quæ superest, quando peti possit?*

2 *Debitor propter culpam suam priuatur facultate eligendi, & transfertur in creditorem.*

3 *Obligatione alternatiuè contracta, si res, quæ perijt, erat pretiosior, quid petatur?*

e ¶ Si debitor. mihi, p alio. vide qd' no. Bal. i. l. fi. C. de consti. pec.

f ¶ Si duo rei. Formant qō. Q ñ alicui cōpetunt duæ actiones, an cogat exprimere: qua agit. Adde qd' Bar. in. l. naturaliter. §. nihil cōe. in. vj. co. ff. de acqui. pos. al leg. Cy. in. l. fin. C. communia de le. & vide Bart. in. l. Gallus. in. §. si ei⁹. in fi. ff. de lib. & posthu. & in. l. j. in pri. in fi. ff. de edē. & qd' debeat exprimere, tenet Bal. i. l. j. i fi. C. de act. & ob. & in. l. si q in rem. ff. de proc.

g ¶ Instrumēto. vide Bar. in. l. qui stipendia. C. de pcu. Adde tu, & vide de hoc late p Are, & Mod. in. c. j. co. fi. extra de pbat.

h ¶ Flaui⁹. vide no. Bar. in. d. l. j. circa fi. ff. si cer. pe.

i ¶ Vltimò no. vide tex. in. l. hoc iure. §. si quis seruo. ff. de donationib. Fallit vbi debitū nō posset verifica ri, nisi in naturali debito. l. quibus diebus. §. domin⁹. de cōdi & demon.

k ¶ Facit ad. q. Si testator mandat solui omnia debita: an veniāt debita præscripta? vide Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de epi. & cle. & illud etiam tenet, & sequit Lu. in. d. l. fideiussor obligari. ff. de fideius. Ad cuius veritatē est videndum, an præscriptio tollat ipso iure actionem? de quo per Bal. & Angel. in. l. j. C. si aduer. cre. & qd' ibi dixi. & hic add. Imo. in. c. fi. de prescri. in. xxvij. colū. & xij. col. vbi tenet cōtra Bart. & Pet. de Ancha. in d. c. si propter tua

debita. de reſcr. in vj. & ſequitur idē in. c. ad noſtram. el. ij. de iureiur. & vide. j. e. ad aures. el. ij. de preſcrip. & dic, vt per An. in. l. ſequitur. §. ſi viam. s. de vſuca. & Bar. ī extraua. ad reprimend. in ver. ſine ſig. in fi. Adde, ꝙ cum teſtator mādat ſolui debita, ꝙ debet intelligi de efficacibus. Paulū de ca. cōſi. ccxlv.

4 *Mora commiſſa in una ex rebus alternatiuè debitis, non uidetur commiſſa in alia re.*

5 *Obligatione alternatiuè contracta ſi electio eſt debitoris, & una res perijt, quādo creditor poßit petere ſuperexiſtentem, uel æſtimationem mortuæ: & cuius ſit periculum? Et quid, quando utraq; res perijt?*

6 *Fideiuſſor debitoris decedentis ſine hærede, quòd teneatur de æquitate, quando deſijt eſſe ſpes aditionis, & de rigore hæreditate iacente.*

LEX XCV.

STichum. In obligatiōe alternatiua ſine culpa debitoris altera re perēpta, in ſuperſtite obligatio tātùm durat. Idē ſi vilior perijt eius
facto: & per interitum alterius poſtea cōtingentem
liberatur debitor à directa: ſed ad æſtimationē prioris vtiliter conuenitur. h. d. Iſta. l. diuiditur. Primò,
quando erat electio creditoris. Secundò quādo erat
electio debitoris. Secunda ibi: quòd ſi promiſſoris
&c. Item ſecunda ſubdiuiditur in tres partes. Prima, quando vna ex rebus alternatiuè debitis, perijt
ſine culpa promiſſoris. Secunda, quando perijt culpa promiſſoris. Tertia, quādo vna perijt culpa promiſſoris, alia ſine culpa. Secūda ibi: enimuero. Tertia ibi: tamen ſi alter. Text. ibi: non cōmiſerit ſtipulationem, id eſt non fuerit in mora. ¶ Examinemus
hoc princ. per particulas. Ex primo dicto no. quòd
quando eſt electio creditoris vna re perempta, illa
quæ ſupereſt, pōt peti: niſi mora præceſſerit. qua
tantùm mortuus poteſt peti. ¶ Opp. ꝙ poſsit peti
etiam mortuus: vt. l. ſi ſeruum. §. fi. s. de verb. obli.
Sol. ibi loquitur, quando deceſsit poſt moram. ſed
iſtud princ. quando ante moram deceſsit. ¶ Secundò opp. ꝙ quando deceſsit poſt moram, poſsit creditor petere eum, qui ſuperuiuit: quia licet variare:
vt. l. ſi quis ſtipulatus ſit ſtichum. s. de ver. obli. Solu. Iſtud debet intelligi, quando precesſit electio, &
debitor fuit in mora per li. conte. ita ꝙ creditori variare non licet: aliâs poſſet variare & eligere viuentem: vt. l. contra. Poſſet etiam intelligi hoc, quando
aliqs eſſet creditor ex teſtamento, quo caſu facta electione variare non pōt: vt. l. hmōi. §. Stichū. s. de le-
1 ga. j. ¶ Habes ergo hic † quādo electio eſt creditoris: aut vna ex rebus perijt an̄ electionē, & an̄ morā:
& ſolus, q ſupeſt, pōt eligi: vt hic innuit. Aut poſt
electionē & poſt morā: & tūc aut creditor habebat
facultatē variādi: & tūc adhuc poterit variare petendo viuentē, vel mortui æſtimationē: vt. l. ſi qs ſtipulatus fuerit Stichū. s. de ver. obli. Aut nō habebat poteſtatem variādi: & tūc ſolus ille, q eſt mortuꝰ poterit peti: ſicut ſi ſolus fuiſſet in obligatione: vt in hoc
prin. ¶ Venio ad ſecundā partē. dicit hic, q ſupeſt,
æquè pōt peti. Cōtrà, in alternatiuis vtrūq; debet peti: vt. l. vbi aūt. §. q illud. s. de ver. obli. Sol. ibi, quādo
vtraq; res ſupeſt: hîc qn̄ vna erat interēpta. ¶ Cōtra
hoc op. de. l. cū res. §. qua rōne. s. de leg. j. Sol. fateor,
ꝙ ille tantū qui ſupuiuit, debet peti, vt dictū eſt: tamen ille promiſſor, cuius erat electio, liberat ſoluēdo mortui æſtimationē: vt. l. cōtra. Itē opp. & videt
ꝙ debitor ſit liberatus per vniꝰ interitū abſq; ſui culpa, p. l. huiuſmodi. §. Stichū. s. de leg. j. & l. ſtatulib.
§. fin. s. de lega. ij. gl. dicit hic, ꝙ hoc eſt verū. qn̄ vna
ex rebus perijt an̄ electionē debitoris: ſecus ſi poſt:
vt. ll. contrarijs. ¶ Aduertatis. ll. contrariæ loquunt
in vltima volūtate, in qua electione facta, ſtatim fit
executio à iure, & trāſfert dn̄iū in legatariū: meritò
ad eū ſpectat periculū interitus. Sed in cōtractibus
nō eſt ſic: & ideo re perēpta, debet perire ipſi debitori, cuiꝰ eſt dn̄ium: vt. C. de pig. ac. l. pignus. Facit
s. de le. ij. l. ſi is cui. ſuſtinendo tn̄ gl. dico, ꝙ loquitur
gl. qn̄ res perijt poſt electionē debitoris, & moram
creditoris: & ſic meritò ad eū ſpectabat periculum.
argu. in pecunia huiꝰ. l. ſi ſeruū. §. ſeqt. s. de ver. obl.
¶ Venio ad verſi. enimuero. & in iſto ver. eſt q̄dā
gl. ſup ver. interim. q̄ intricat iſtū tex. qui de ſe pcedit clarè & planè ideo de illa gloſ. nō curo. ¶ Op. ad
tex. nā ſecūdū hoc ſeqret iſtud incōueniēs, ꝙ ſi mortuꝰ eſſet lōgè precioſior, nō poſſet peti eiꝰ æſtimatio. & ſic delictū debitoris cedet ad cōmodū eiꝰ. qd'
eſt cōtra hoc pri. ī fi. Breuiter. gl. ītelligit: vt iſta abſurditas euitetur, ꝙ eo caſu, quo mortuus erat maioris pretij, illo caſu poterit peti: & hoc colligitur ex ratione tex. quoniam id pro petitore in pœnā
2 promiſſoris &c. ¶ Ex quo no. ꝙ † debitor propter culpā ſuam, priuatur facultate elihendi, & transfertur in creditorē. ¶ Secundò op. de. l. cum res. §.
qua ratione. s. de leg. j. Sol. ibi res perijt abſq; promiſſoris culpa. ¶ Quæro
3 circa iſtum ver. † quādo mortuus erat precioſior, quid petet creditor? videt
ꝙ poſsit petere ſolū viuentē: vt hîc in tex. ibi: quāuis interim nō alius &c.
Et ſecundū hoc ſequit iſtud mirabile, ꝙ petendo viuū conſequetur æſtimationē mortui. Vel melius dico, ꝙ petam mortuū, vt eius æſtimationē
conſequar. Simile in. l. ſi ſeruū. in fi. s. de ver. ob. & qd' hîc dicitur in text. ꝙ
poteſt peti ſolus ille, qui viuit: intellige, qn̄ mortuꝰ erat vilior: & iſtud placet. Venio ad ver. tametſi alter. Opp. & videtur, ꝙ alia re mortua abſq;
ſui culpa, mero iure poſsit conueniri propter culpam admiſſam in prima:
vt. l. ſi ſeruū. in prin. s. de ver. ob. Sol. illud eſt verum, qn̄ vna res tantū de-
4 bebatur: hîc quando plures debebantur alternatiuè. † Ex quo not. ꝙ mora
cōmiſſa in vna ex rebus alternatiuè debitis, nō videt cōmiſſa in alia re. qd'
tene menti. ¶ Vlterius ad hūc ver. op. dicitur hîc, ꝙ datur de dolo. Contra
5 in. l. mora. s. de verborum oblig. Sol. vt ibi. & l. ſi fideiuſ. s. de dolo. ¶ † Reaſſume, ergo, quando eſt electio debitoris: aut perijt vna de rebus alternatiuè debitis: aut vtraq;. Primo caſu, aut perijt ante electionē, vel poſt. Si ante: aut abſq; ſui culpa: & tunc creditor pōt petere ſolū eum, qui ſupuiuit: vt
hîc. Debitor verò pōt ſoluere æſtimationē mortui: vt. l. cum res. §. qua ratione. s. de leg. j. Si verò ſui culpa: tunc aut res, quæ perijt, erat vilior, & ſolum per illū, qui ſupereſt, pōt peti & ſolui: vt hîc in verſi. enimuero. Aut
erat precioſior: & tunc poteſt peti etiam mortuus: vt eius æſtimationē conſequatur: vt ex ratione huius tex. colligitur. Si verò perijt poſt electionē:
tunc aut erant res debite ex teſtamento: & pereunt periculo creditoris cuius erant iam factæ: vt. l. huiuſmodi. §. Stichum. de lega. j. & l. ſtatulib. §. fi.
s. de le. ij. & l. apud Aufidiū. de op. leg. Idem intellige. niſi culpa debitoris
perierit. & tunc tenetur. l. Aquil. quia rem alienam interemit. Si verò erat
debitor ex contractu, tunc aut poſt electionem creditor fuit in mora recipiendi: & idē, quia perijt periculo creditoris: vt hîc no. in gl. Quod intellige niſi debitoris culpa interceſſerit: vt dixi in. l. qui decē. in prin. s. e. Si verò creditor non fuit in mora: tunc perijt periculo debitoris, cuius erat: vt. s.
dictum eſt. Secundo caſu, quando ambæ res perierunt: tūc aut vtraq; perijt
culpa debitoris: & tunc transfertur. electio in creditorē: vt hoc. §. enimuero. Aut vna perijt ſui culpa: alia ſine culpa: & tunc aut fuit culpa cōmiſſa in
re, quæ vltimò loco perijt: & illa tantū debebit de ſtricto iure peti, ſicut ſi
ſola fuiſſet in obligatione. ar. huius. l. coniuncta. l. ſi ſeruum. in fin. ſuprà de
verbo. obli. Si verò culpa commiſſa fuit in re, quæ primò perijt: tunc re ſecundo caſu perempta, debitor liberatur mero iure: ſed actione de dolo te-
6 netur: vt hîc in fi. ¶ Vltimò vos habetis hîc in fi. huius. §. † ꝙ fideiuſſor tenetur de æquitate, quando debitor ſine hærede deceſsit. Contrà: imò videtur, ꝙ teneatur de rigore: vt. l. mortuo. s. de fideiuſ. Sol. illud eſt verum, hæreditate iacente, quæ ſuſtinet perſonam defuncti: meritò de rigore fideiuſſor accedens tenetur. Sed hic loquitur, quādo deſijt eſſe ſpes aditionis, quo
caſu dicuntur bona vacantia: nec eſt perſona vera, vel ficta, in quam obligatio ſuſtentetur: ideò dicitur de æquitate teneri: vt. l. ſine hære. in princi. de
admini. tuto. Facit ad hoc quod no. per doc. in. l. intelligere. C. de lui. pign.
¶ Quæro, dicitur hîc, quòd quādo debitor deceſsit ſine hærede, fideiuſſor
tenetur. Quæro, an de nouo poſsit intercedere fideiuſſor, qui ante non interceſſerat? & dic, vt dixi in. l. poſtquam. in prin. vt lega. nomi. cauea.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis extinguit obligationem iure confuſionis, quando hæres per hoc nō damnificatur.*

2 *Succeßio, quòd extinguat obligationem iure ſolutionis, & habet uim ſolutionis.*

3 *Directa, qui tenetur inefficaciter, quādo ſuccedit ei, qui tenetur utili, efficaciter & prima directa confirmatur.*

4 *Exceptio Velleiani extinguitur, quādo mulier, quæ interceßit, ſuccedit reo principali.*

ADitio. In iſto. §. ponuntur tres effectus aditionis hæreditatis. Nā
quandoq; obligatio extinguitur iure confuſionis. Quandoq; enim extinguitur iure ſolutionis. Quandoq; obligationē confirmat.
1 ¶ Ex primo dicto no. † ꝙ aditio extinguit obligationem iure confuſiōis.
quod eſt verum, quando per hoc hæres non damnificatur: nec eſt neceſſe
ei, vt habeatur loco ſolutionis ad euitandum damnum: vt dixi ſuprà de
fideiuſſ. l. Vranius. & l. hæres à debitore. §. fina. eo. titu. ¶ Ex ſecundo di-
2 cto no. † quòd ſucceſsio extinguit obliga. iure ſolu. quod eſt ideo: quia hîc
tractabatur de ponenda ratione inter hæredes & legatarios pro deducenda fal. vel trebel. & ideò niſi vim ſolutionis haberet, hæres damnificaretur,
a quia naturalis[a] obligatio aliâs effectum habere nō poteſt, niſi fiat ſolutio:
meritò loco ſolutionis cedit: vt. l. ſi ei. s. de euict. & quod dixi vobis in. l.
3 Vranius. ¶ Ex tertio dicto not. † quod quando ille, qui tenetur directa inefficaciter, ſuccedit ei, qui tenetur vtili, & efficaciter, prima directa confirmatur. Sicut enim principalis non extinguit, acceſſoriam: vt. l. ſi duo. in fi.
ſuprà eod. & l. generaliter. ſuprà de fideicom. ita directa extinguit vtilem,
vt hîc, & l. ſi hæres. in princi. ſuprà ad Trebel. Ratio autem quare illa ex-
4 ceptio extinguitur eſt quia ceſſat eius æquitas. ¶ Vlterius no. † quòd quādo mulier intercedens ſuccedit reo principali, extinguitur exceptio Velleia. Ratio, quia ceſſat eius æquitas. ¶ Ad iſtud oppo. imò, quando fideiuſſor ſuccedit principali, extinguitur acceſſoria, & remanet principalis, vt. l.
ſi duo

a ¶ Naturalis obligatio. Adde qd' nota. voluit Bart. in. l. is cui hæredi. de cōdi. inde.

l.si duo.in prin.s.e.&.l.generaliter.de fideiuss.Solu.intellige quod mulier hic intercesit principaliter in se obligationem suscipiendo:vt gl.dicit.¶ Itē opp.qđ ab initio nō valet: tractu temporis non confirmatur:vt.l.qđ in initio.de reg.iur.Gloss.sol.vel melius dic,vt no.per Dy.in.c.non firmatur.extra,de reg.iur.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 Obligatio fideiussoris,propter beneficium restitutionis in integrum, quod principali competit,conseruatur,ne exinguatur successione.

2 Obligatio fideiussoris, ita demum successione extinguitur, quando per hoc conditio creditoris non fit deterior,& quomodo hoc procedat?nu.3.

Beneficium restitutionis in integrum,competens principali, quando transeat ad fideiussorem?

4 Fideiussor succedens fideiussori beneficio inuentarij,quòd non possit uti beneficio inuentarij,& obligatio non sit extincta.

a Quod vulgo.[a]¶ Iste est difficilis.§.multum.& iste.§.in versi.& econtrario.habet duplicem literā.Secūdū vnam est ibi vna tm̄ negatio: secūdum aliā est ibi negatio duplex,prout est vna negatio.Iste.§.diuiditur in duas partes. Prima loquitur, quando fideiussor succedit debitori efficaciter obligato. Secūda loquitur qn̄ fideiussor succedit debitori tuto exceptiōe trāsitoria ad hæredes,nō ad fideius.Secunda ibi,& ecōtrario &c. Et secundū istā pone casum, & lege literam.Tex.ibi dūtaxat.dicit gl.j.omnino,subaudi ita quod nulla obstet exceptio:vt ī fi.eiusdem gl. ¶ Venio ad ver.& ecōtrario prout est vna negatio tm̄.text.dicit sic ecōtrariò nō pōt dici tolli fideius.ob.&c.Secūdū quā literā,ista pars diuiditur in duas partes.Prima ponit dictū.Secūda exemplū.Secūda ibi:nā si minori &c.sed secūdū aliā lec.prout est hic duplex negatio,dicit sic,econtrario nō pōt dici tolli fideius.obli.&c.Et secūdū hāc lect.legitur duobus modis. Vno modo, quod primò loquatur iste versi. & econtrariò. quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali,non trāsitoria ad hæredes,neq; ad fideiussores. Secundò, istud probatur per simile, quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali transitoria ad hæredes: non tamen ad fideiussores vt beneficium restitutionis in integ. Ista lect.tangitur in glossa paruula, super verbo,defensionem. ¶ Alio modo legi potest, quòd totum loquatur vno casu: & primò ponat dictum in genere:secundò exemplum.& ista lect.tangitur in glossa super verbo econtrario.text.ibi retinere idest conseruare,secundum Ioan.vel id est impedire quominus sortiatur effectum suum:sicut dicitur in vulgari, teneas ipsum, ne faciat tale quid,id est impedias ipsum,secundum Roger.ita apostillabat dominus Oldr.¶ Aduertatis ad primam lect. prout est vna
1 negatio tantùm.Et Rog.Ex qua no.†quod propter beneficium restitutionis in integrum, quod competit principali conseruatur obl.fideiuss.ne extinguatur successione. ¶ Contra istam lect. opp.de litera quæ dicit retinere fideiussores oblig.sed Rog.exponit retinere id est impedire,quo minus sortiatur effectū suū: vt dixi.¶ Itē contra istā lec.opp.de litera,quæ dicit in fine,qđ auxilium restitutionis fideiussori competit. dicit Rog. verum est, si cōueniatur,vt hæres:secus cōuenatur, vt fideiussor.Item cōtra istā lect.est alia lect.huius.§.prout est hic duplex negatio. Sed ad istam lect.respondet Roger. quòd non est bona. Alij tamen per hanc literam,prout est duplex negatio, damnant opi. Roger.& etiam propter verbum retinere,& propter finem huius.§.& sic tenet opi. directè contrariam , quòd beneficium restitutionis,quod competebat principali non impedit, quin ex-
2 tinguatur obligatio fideiussoria.¶†Ad hanc lec.opp. & videtur,quòd beneficium restitutionis non transeat ad fideiussores. vt.l.minor.suprà de procurato.&.C.de fideiussor.mino.l.j.&.ij. Soluunt quidam, quòd illud verum est, nisi fideiussor succedat minor.& istam opi.tenet gloss.& quasi omnes. Alij dicunt, quod hoc debet intelligi in illis casibus,in quibus beneficium transit ad fideiussorem:vt si dolus creditoris intercessit,vel aliàs:vt no. in.ll. contrarijs. Sed licet ista lec.esset vera in se: tamen non haberet dubium. Quid dicemus?communiter tenetur opi. gloss. Mihi verò videtur, quod quælibet opi. potest esse vera in suo casu.Nam tu debes scire, quòd tunc demū successione extinguitur obligatio fideiussoris, quādo per hoc cōditio creditoris deterior non fit:vt.l.hæres à debitore.§.quod si hic seruus. suprà de fideiuss.&.l.debitor.suprà de separ. ¶ Ad propositum licet
b beneficium restitutionis non transeat[b] ad fideiussorem:tamen si fideiussor esset habiturus regressum contra minorem, minor posset assumere defensionem pro fideiussore suo ; & vti contra creditorem inuitum beneficio restitutionis:vt.l.idemq;.§.generaliter.suprà manda. secus si non esset habiturus regressum. Et isto casu intelligo opi.gloss.& aliorum , qui dicunt obligatione fideiuss.extingui: quia per hoc conditio creditoris nō fit deterior.qm̄ ipsemet,vel eius hæres posset creditorē eius excludere ab actione intentata cōtra fideiussorē. Sed si poneremus qđ fideiussor nō erat habiturus regressum contra minorem: tūc minor nō posset assumere eius defensionē, & vti suo beneficio: vt dixi secundū Dy.in.l.Marcellus.s.de fideius.& isto casu fit vera opi.Rog.quod fideiussoris obligatio nō extinguatur.& qđ habet beneficiū restitutionis,vt fideiussor:ratio,ne per hoc fiat de-
3 terior cōditio creditoris.¶†Reassume ergo sic. Aut fideiussor succedit debitori efficaciter obligato:& sine dubio extinguitur fideiussoria:vt hoc.§.in prin.cum si.Aut succedit debitori naturaliter tantùm obligato:& sine dubio extinguitur obligatio fideiussoria.l.hæres à debitore.§.quod si hic seruus. s. de fideiuss. Aut succedit debitori obligato naturaliter & ciuiliter,sed tuto exceptione:tunc aut erat exceptio,quæ transit ad fideiussorē,& hæredē:& sine dubio extinguitur obligatio fideiussoria : quia per hoc non fit deterior conditio creditoris.Aut erat exceptio,quæ non transit,neq; ad fideiussorem,neq; ad hæredem.& idē, quia extinguitur accessoria:qa & per hoc non fit deterior cōditio creditoris:vt hic in versi.& econtrario secundū vnā lec.Aut erat exceptio,quæ transit ad hæredē non ad fideiussorē:vt beneficium restitutionis.& tunc in hoc sunt opi.quas concorda : vt. s. dixi.
4 ¶†Vltimo formo quæstionē.[c]fideiussor succedit debitori effi-
c caciter obligato:& fecit inuentarium:nunc si conuenitur,vt fideiussor:dicit,quòd obligatio fideiussoria est extincta: quia succedit principali.si conuenitur vt principalis hæres:dicit hæreditas non est soluendo,& fecit inuentarium . Quæritur quid iuris? Dyn.posuit hanc.q.s.de fideius.l.generaliter.& determinat quod fideiussor non possit vti ista exceptiōe,quod eius obligatio sit extincta.Nam per hoc fieret conditio creditoris deterior, qđ esse nō debet:vt.d.l.debitor.de separa.&.d.l.hæres.§.quod si hic seruus.s. de fideius.& hoc.§.Præterea, beneficium vni concessum, non debet ad alterius iniuriam extendi:vt.l.impuberi.s.de admi.tut. hoc idem tenet Cyn.in.l.scimus.§.in computatione,circa prin. C.de iure delibe.& Spe.in ti.de fideiuss.§.j.ver.item pone.

SVMMARIVM.

1 Obligatio naturalis pacto,& iureiurando,tollitur ipso iure.

2 Iuramentum necessarium tollit solum obligationem ciuilem,& habet illam uim,quàm habet sententia.

3 Restitutio in integrum,quod tollat obligationem,ciuilem non naturalem: & quando per eam tollatur obligatio fideiussoria.

4 Obligatio naturalis,quod sit inducta de iure gentium.

* d Naturalis obligatio.[d]¶ Naturalis obligatio† pacto,& iureiur-
1 do tollitr ipso iure:quod prodest fideiussori.h.d.¶ Opp.secūdū gloss.de.l.si vnus.§.pactus ne peteret.s.de pact.solu.pactum obligatorium contrario pacto tollitur ipso iure:secus in pacto liberatorio.Rō,quia promptiores &c.vt.l.Arrianus.s.de act.& obli.¶ Contra hoc extra glo.oppo.& videtur,quod per iuramentum sola obligatio ciuilis tollatur,sicut per sententiam,qa eiusdē potestatis est:vt.l.ij.suprà de iureiu.cōiuncta.l.Iulia.suprà de cōdi.inde.Sol.intelligo istam de iureiu. voluntario delato à parte parti:& sic habet consensum.facit.l.qui iurasse.in fi.de iureiu-
2 ran.secus†in iuramento necessario : quia tunc haberet eandem rationē:quā habet res iudicata.¶ Itē opp.suprà prox.vbi bñficiū restitutionis,non prodest fideiussori.Sol.aliud est in bñficio restitutiōis:vt ibi.Aliud in pacto, vel iureiu. vt hìc.& hoc voluit dicere Iurisconsultus,cum hic posuit hunc.§ post præcedētem. qđ apparet:quia etiam hic loquitur in minore, cui factum est
3 pactum.¶ Sed contra hoc†fortiter opp.nam per restitutionem in integ.cogitur quis liberare pupillum : & sic deuenitur ad pactum:ergo per consequens fideiussor liberatur:vt hoc.§.Iac.de are.& Cy.C.de fideius.mi.l.ij.circa fi.variant multum in sol.huius.§.dicentes,quod per restitutionem in integ.non tollitur obligatio:sed persona eximitur.qđ non placet : cum tale beneficium ad hæredes porrigatur : vt.l.non solum.suprà de in integr.resti. ergo persona tantùm non eximitur.Vel dicunt ipsi,quod hoc casu erit idem,qđ est,quando principalis sine hærede decessit.quo casu fideiussor tenetur:licet principali non sit:vt suprà ea.l.circa fi.principij.Quicquid ipsi dicant,tex.habemus hic,qui soluit hanc contrarietatem.Dico quod per restitutionem in integrū tolli-
e tur ciuilis[e] obligatio:& remanet naturalis:sed per pactū tollitur etiam naturalis.qđ prodest fideiussori.& hoc volunt dicere isti duo.§.& hoc probatur in.l.ij.§.sed vtrum.suprà de minor.Et si dicis,quod per restitutionem deuenitur ad pactū.ergo &c.Rñ.quod in pacto hoc debet exprimi:ne porrigatur ad fideiussorem : vt.d. §.sed vtrū. de hoc dicam.j.de acceptil.l.& per iusiurandum.§. si legatorum.Item posses dicere,nōne beneficium restitutionis est ex æquitate,sicut pactum:vt.l.j.suprà de mino.So.illa æquitas est limitata,quatenus se porrigit ad minorem:non quatenus porrigitur ad fideiussorem,vel ad patrem.ita etiam pactum quādo limitaret sic,non porrigitr ad fideiussorem vel ad aliū.¶ Vl-

a ¶ Quod vulgo. Et no.gloss.hic in versicu.duntaxat. quod vult,qđ appellatione rei, veniant fideiussores: quā dānat Ludo.in.l.j.s.de fideiuss.

b ¶ Non trāseat hoc beneno.per limitatiōe.d.l.j.suprà de fideius.secundum Pau.de cas.ibi,sed hic tenet cōtrariū.

c ¶ Formo.q. Adde,quod no.dixi post Bart.in.d.l.generaliter.

* Pro saluatiōe Bar. in hoc.§.naturalis obligatio.& ī quo arguatur de cōtra dictione:vide concordātiā, quā posui ad.l.Iulian.verū debitorē.ff.de condi.indebi.

d ¶ Naturalis obligatio.Limita & itellige,vt per Bart. ī.l.q exceptiōe.§.fi.de cōd.indebi.

e ¶ Tollitur ciui.vide Bart.& no.in.l.vbicunq;.de fideius.sed Bar.cōtrarium tenet in.l.Iulia.de condi.inde.in.xij.colum.

4 timò†dicitur hîc,naturalis oblig.quęro,quo iure ſit inducta na-
turalis oblig.gloſ.dicit de iure gẽ.Ia.bu.diſputauit de hoc inſti.
de act.in prin.Breuiter pro iſta gl.habemus caſum.j.de reg.iur.
l.cùm amplius.in fi.licet ipſe non alle.hanc glo.nec illum tex.

SVMMARIVM.

1 *Filius ſi ſtipulatur ſibi,aut patri,in caſu,in quo patri acquirit,ſtipulatio ualet.*
2 *Pater ſi ſtipulatur filio,eo caſu,quo patri non poteſt quæri,ſtipulatio ualet:& filio quæritur utilis.*

Quæſitum. ¶ Tũc pater adijcitur à filio ad ſolutio
nem,cùm patri actio nõ quæritur:ſed
filius indiſtinctè à patre adijcitur.h.d.¶ Circa princ.quęro,qñ
eſt hoc ꝙ per filiũ ſtipulãtẽ,nõ quęritur actio patri?rñdeo qñ
1 filius in caſtrenſi peculio ſtipulatur.¶†Quæro,qd ſi filius ſti-
pulatur ſibi,aut patri,in caſu,in quo patri acquiritur?quidã di-
cunt,ꝙ ſtipulatio nõ valet.gl.dicit cõtra,& bñ vt habes in ea.
2 ¶ Item quæro†qñ pater ſtipulatur filio,eo caſu,quo patri non
põt acquiri:an ſtipulatio valeat?glo.dicit quòd non.ſed non di-
cit verum.imò illo caſu filio acquiritur vtilis:vt.l.quodcunq́.
§.j.ſ.de ver.ob.& dixi plenè in.l.quod dicitur.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Ratio,quare cùm uſumfructũ eſt ſtipulatus quis ſibi,aut Titio,quòd Titio capite minuto ſolui poßit.*
2 *Vſusfructus iam conſtitutus,an tollatur capitis diminutione?remißiuè.*

Vſumfructum. ¶ Iſte.§.eſt aliquãtulũ intrica
tus.Primò loquit̃ an poſsit ſol
ui adiecto capite minuto.Secũdò,an poſsit ſolui,vel cã cõdõnis
implẽdæ dari ei,qui repræſentat pſonam adiecti,rõne admini-
ſtrationis?Tertiò,an hoc poſsit fieri in perſona eius,qui repræ-
ſentat perſonã adiecti,rõne dominij.Secũda ibi.nã & ſi furio-
ſi.Tertia ibi:cæterũ qui ſeruo.tex.ibi,erit dari.ſi ergo in id tps
põt conferri:ergo talis caſus ſuperueniẽs nõ eſt de modis tollẽ-
di* vſumfructũ*:vt.ſ.de vſufr.l.Titio.de vſuf.le.l.vſumfructũ
1 cùm moriar.¶ Ad primũ dictũ†op.de.l.cùm quis.in prin.ſ.e.
Dicũt quidã,quod hîc fuit ſpecialiter actũ,ꝙ pro capite minu-
to,poſſet ſolui.Sed illud eſt diuinare.Itẽ eſt cõtra tex.qui dicit
ſtipulari poſſumus &c.& non dicit,ꝙ ſic fuerit factũ:ſed quia
ſic põt fieri.vel dicit gl.ꝙ eſt ſpeciale in vſufructu.Iſta nõ pla-
cet.aduerte.quòd qñ ſtipulor vſumfructũ mihi,aut Titio,alius
eſt vſusfructus in perſona Titij:& alius in perſona mea:vt.l.ſti
pulatio iſta.§.ſi qs ita.ſ.de ver.ob.& ideò ne auferatur facultas
ſoluendi aliam rem:ideò durat facultas,quòd poſsit ſibi adhuc
ſolui.Itẽ eſt alia rõ fortior.Nã vſusfructus nõ quęritur dño per
mediam perſonam procuratoris:vt.l.qui ita.§.j.& ibi not.ſ.ad
Trebell.& ideò cùm ſtipulor mihi,aut Titio vſumfructũ,non
videor ſtipulari ſibi,vt procuratori meo:ideò capitis diminu-
a tione iſta facultas ſoluendi non tollitur.Vel dic.[a] ꝙ hîc fuit mi-
nutus capite per emancipationẽ:& ſic ſtatũ ſuũ mutauit in me-
2 lius.¶†Quæro,vtrùm vſusfructus iam conſtitutus tollatur ca-
pitis diminutione?glo.dicit ꝙ ſic,ſecũdùm Hug.Tu dic,vt ha-
bes hodie in.l.corruptionẽ.C.de vſufru.¶ Venio ad ſecundam
partem,& op.de.l.Lucius.§.tutelæ.&.§.fi.ſ.de admi.tu.Solu.
aliud eſt ſoluere tutori debitum:aliud eſt dare cauſam implen-
dæ conditionis:vel ei ſoluere,vt adiecto.Item op.de.l.ſi ſeruus.
ſuprà.e.ſol.illa intelligitur ſecundùm iſtam.

Si creditor. Sola peruentione rerum facta ad credi
torem,non liberatur debitor,nec fide-
iuſſor.h.d.¶ Op.& videtur,quòd liberetur fideiuſſor,vel de-
bitor ſaltem ope cõpenſationis:vt inſti.de act.§.in bonæfidei.
Quidam fatentur iſtud contra.quòd nõ liberatur ipſo iure,ſed
ope compenſationis.Tu potes dicere,quòd non liberatur ope
compenſationis,eo quòd illud,quod ad eum peruenit,apud eũ
non durauit:ſed coactus fuit reſtituere.

Dolo. ¶ Perceptione rei,omnes liberãtur,ſed perceptio
ne pretij,nõ liberatur poſſeſſor rei.h.d.Ad iſtam
l.facit.ſuprà de pet.hæ.l.etiam.§.pe.quod dic,vt ibi.facit etiam
quod dixi in.l.locum.§.cõdemnatio.ſuprà de tab.exhi.

SVMMARIVM.

1 *Actio ut cedatur,ex interuallo agi poteſt.*
Ceßio an petatur fieri iure actionis.

Si mandato. Qñ obligatiões ſunt diſpares,ſoluẽs
etiam ex interuallo,poteſt petere,ꝙ
ſibi actiones cedantur.h.d.& habet multùm de fundamento.l.
Modeſtinus.hæc.l.Tex.ibi,tutori.qui neglexit conuenire de-
1 bitorẽ pupilli.not.†quòd ex interuallo agitur,vt actio cedatur.
¶ Not.ſecundò,quòd iure actionis ceſsio petitur.quod plenè
examinabo in.l.Modeſtinus.ſuprà eo.¶ Item op.de.l.Mode-
ſtinus.ſuprà eo.vbi dicitur,quòd ex interuallo non poteſt fieri
ceſsio.Sol.hic obligationes ſunt diſpares:ibi pares.Iſta ſolu.eſt
vera.& plenè ibi dicam.

a ¶ Vſumfructum.vel dic,ꝙ fuit diminutio capitis.Per capitis diminutionẽ tũc dicitur ſtatus mutari,qñ obuenit propter emãcipationẽ.j.e.in fi.Et no.ꝙ in caſu iſto pupillo ſoli ſolui nõ poterit.qđ Bald.dixit eſſe ſingul.quod nota.Et ad iſtũ tex.dũ videt̃ velle,ꝙ ita demũ poſsit impleri cõditio in perſonam tutoris,ſi in vtilitatem pupilli fuerit verſum.vide Ro.poſt Bar.i.d.l.Iul.ſ.de cõd.inde.qui dicit,ꝙ hîc debet ſubaudiri,maximè.

b ¶ Si creditor.adde Bal.cõſi.cccvj.j.lib.

c ¶ Pupilli.tertiò q̃ro.no.de interdicto fraudatorio.& adde Bal.in.d.l.j.C.ſi vẽd.pig.aga.& ibi ponit libellum.

b **Si creditor.** [b] ¶ Iſte.§.eſt bene nota.Si creditor nõ
poteſt cedere actiones mandatori,vel
fideiuſſori,exceptione cedẽdarum actionũ repellit̃.h.d.¶ Op.
de.l.ſi ſtipulatus.§.ſi ex duobus.ſ.de fideiuſ.Sol.vt ibi plenè di
xi.¶ Quæro,dicitur hîc ſua culpa.quæro:quid ſi ſua culpa ac-
cidit,ne poſsit actionem cedere?Sol.ſi hoc contingit per ſenten
tiam iniuſtã,quam creditor haberet cõtra ſe,idẽ:quia exceptio
rei iudicatæ tranſit ad mandatorẽ & fideiuſſorẽ:vt.l.exceptio-
nes.ſ.de excep.Non ergo debet opponere exceptionẽ ceden-
darũ actionũ:ſed exceptionẽ rei iud.ſed ſi aliâs ſine ſua culpa ac
cidiſſet ſibi,tunc ei non imputatur:vt plenè dixi in.d.§.ſi ex
duobus.

Si inter emptorem. ¶ Gl.op.de.l.cum em
ptor.ſ.de reſcin.ven.ſo-
lu.vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ſoluens pupillo:licet ipſo iure ſit liberatus:tamen pupillus,ſi eſt læſus reſtituitur.*
2 *Pupillo contra tutorem in caſu huius legis,ſubuenitur actione tutelæ.*
3 *Pupillo in caſu huius.l.qualiter ſubueniatur cõtra debitorẽ?Et cõtra creditorem pupilli,qui fraudem participauit cum tutore in caſu huius.l,ſuccurritur pupillo,per interdictum raudatorium.nu.4.*
Interdictum fraudatorium,de quo hîc,eſt ſpeciale interdictum,& non accipitur pro interdicto,de his quæ in frau.cre.
Interdictum fraudatorium de quo in.l.ſi poſtulante.ſ.ad Trebellianum.accipitur pro interdicto.de his,quæ in fraudem creditorum.

LEX XCVI.

Pupilli. ¶ Delegatio tutoris liberat debitorẽ
pupilli.ita demũ,ſi fuerit facta bona ſi
1 de.h.d.& eſt bona.l.& eius principiũ eſt ſingulare.
& neſcio alibi.¶†Op.& videtur,quòd debitor ſol-
uẽs ſit ipſo iure liberatus:vt.l.quod ſi fortè.§.j.ſ.eo.&.l.Lucius.
§.fi.&.§.tutelæ.ſ.de admini.tut.Sol.illud eſt verũ,quando ſol-
uit bona fide:ſecus ſi mala fide:vt hîc.Contra hoc op.quia ſi bo-
na fide ſoluit debitor,ſubuenitur pupillo:per ti.C.ſi aduer.ſol.
Sol.dicunt quidam,quòd ibi loquitur,quando ſoluitur pupillo
cum tutoris authoritate:ſecus ſi ipſi tutori.Truffa eſt per.l.etiã.
C.ſi tutor vel cu.inter.vnde fateor contra.quia licet ipſo iure li-
2 beretur:tamen pupillus poteſt reſtitui,ſi eſt læſus.¶†Quæro
in caſu huius.l.qualiter ſubuenit̃ pupillo contra tutorẽ?certè per
3 actionem tutelæ:& hoc ſine dubio.¶ Secũdò quæro† qualiter
ſubueniatur pupillo contra dẽbitorẽ?Reſpon.vel ipo iure,qua-
ſi prima obligatio non ſit ſublata,quando debitoris ſuperuenit
dolus,vel quando bona fide per reſtitutionẽ in inte.¶ Tertiò
4 quæro†,[c] qualiter ſubuenitur pupillo contra creditorẽ pupilli,
c qui fraudem participauit?hîc dicitur,quòd ſubuenitur interdi-
cto fraudatorio.Sed quod interdictum iſtud ſit:dubitatur.Nam
quidam dicunt,quòd hoc interdictum non reperitur alibi:& di-
cunt hoc interdictum ſic olim fuiſſe.gloſſa reprehendit,& di-
cit hoc inuenimus in.l.ſi poſtulante.in principio.ſuprà ad Tre
bellian.licet de hoc aliquis titulus non reperiatur.Alij dicunt,
ꝙ iſtud interdictũ fraudatoriũ per ſe,non eſt interdictũ:ſed eſt
titulus.ſ.de his,quæ in frau.cre.Io.in arbore videtur voluiſſe,ꝙ
iſtud ſit interdictũ p ſe:& huic interdicto fecit ſpecialẽ cellulã.
Roſ.etiam in libellis ſuis proſequitur interdictũ hoc ſpecialiter.
Vnde ego puto,ꝙ iſtud interdictũ ſit ſpeciale:nec alibi reperia
tur,quàm hîc.Nec ob.ſi dicis,quòd hic loquitur de interdicto
de his quæ in frau.credi.quia iſtud habet locum,quando quis a-
lienauit res ſuas:ſed hîc tutor alienauit rem pupilli.Nec ob.l.ſi
poſtulante.quia fateor,ꝙ ibi interdictũ fraudatorium accipitur
pro interdicto de his,quæ in frau.cre.& hoc videtur tenere etiã
Iac.de Aret.Si igitur vis intelligere hanc.l.quòd creditor parti-
cipauit fraudem cum tutore.& propter illam fraudẽ cõueniatur:
de neceſsitate dicemus,quòd eſt ſpeciale interdictum,quod eſt
hic.& non eſt alibi in tex.ſed in gl.C.ſi vend.pig.ag.l.j.&.C.de
iure fiſ.l.iij.in gl.mag.ſed ſi velimus dicere,quòd creditor parti
cipauit fraudem cũ debitore ſoluẽte:quia & ille debitor in frau
dem alienauit res ſuas:poſſet hîc accipi interdictum fraudatoriũ
pro illo.ſ.de his,quæ in frau.cre.& iſto reſpectu illa lect.proce-
deret.ſed præcedens lect.plus placet.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio facta à tutore,non poteſt à pupillo reſcindi parte inuita:parte uolente ſic,quo ad omnes effectus.*
2 *Tranſactio,in qua pupillus eſt læſus,reſcinditur etiam parte inuita.*
3 *Actio extincta non poteſt reſuſcitari,ſcilicet directa,ſed utilis ſic.*
4 *Actione prima num agi poßit,ubi à tranſactione recedetur & qualiter?*

Si cum pupilla. ¶ Tranſactione reſciſſa ex
qua inducebatur exceptio,
tollitur exceptionis effectus per tranſactionẽ inductus.h.dicit.
¶†Not.

1 ¶ †Not. hic, ꝙ trāsactio facta à tutore, non potest rescindi à pupilla aduersa parte inuita. ¶ Secundò not. ꝙ parte volente, potest rescindi quo ad oēs
2 eius effectus. ¶ Aduertatis, †opp. ꝙ ista pupilla possit istam transactionē rescindere: vt. l. j. &. ij. C. si aduer. transf. Sol. verum est, si esset læsa: quia haberet in integ. resti. sed hic non fuit læsa, imo negotium fuit vtiliter gestū. ergo &c. vt. l. nam postea. §. si minor. j. de iureiu. Et licet glo. dicat, qđ hoc sit ideò: quia ipsa non fecit, sed tutor. Tamen ista ratio non est bona: quia eodem modo restitutio datur, siue tutor interueniat siue nō: vt. l. etiam. C. si tut. vel cu. inter. Dic ergo, ꝙ est ideo: quia non fuit læsa. ¶ Ad secūdum opp. ꝙ actio non competat: quia actio semel extincta, non potest amplius resuscitari. l. qui res. §. aream. j. e. dicit glos. ꝙ hic actio prima sublata est ex ceptione, non ipso iure: quia si ipso iure, nō posset resuscitari: vt in contrario. Glos. mouet hāc. q. C. de transf. l. si diuersa. Mihi videtur qđtū ad casum l. propositæ, ꝙ glos. nō dicat verū. nam hic magistratus tenebatur ex delicto: & actiones descēdētes ex delicto, tollūtur per pactū ipo iure: vt. l. si tibi. §. quādā. &. l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. s. de pac. Dico ergo ꝙ text. voluit directo soluere, ꝙ actio vtilis restituitur, q̄ prius fuerat directa. Et sic qđ dicit, ꝙ actio extincta nō resuscitaē: fateor eadem: sed vtilis sic: vt hic. & vi. debitis in. d. §. aream. ¶ Dic ergo tria†verba, qñ receditur à trāsactione, an
3 possit agi actione prima, ᵃvel quaer: dic aut ꝑ trāsactionē fuit sublata actio
a ope exceptionis: aut ipso iure. Prio casu potest agere prima actiōe, vt hic, secundū istā gl. quæ dicit verū in se. Aut fuit sublata ipo iure: & tūc aut est talis actio, quæ nō pt partiū cōuētione restaurari: vt actiōes descēdentes ex delicto: & tunc à lege restituitur prima: vt hic. Aut potest restaurari partium conuentione: & tunc debet agi condictione sine causa, vel ob causam vt se reponat in pristinam obligationem: vt. l. si quis accepto. & quod ibi no. s. de condi. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Periculum nominis cesi, pertinet ad cessionarium, si superuenit post cessionem: si tempore cessionis, ad cedentem.*
Periculum nominis uenditi, ad quem pertineat? remissiuè.

b **Soror.** ᵇ†¶ Periculū noīs cessi ptinet ad cessionariū. h. d. ¶ Opp. s.
1 so. ma. l. si cū dotē. §. si mulier. Dicit gl. spāle est ibi in dote.
* Tu dic aut loqueris de periculo inopiæ subsecutæ post cessionē: & loquitur iste. §. Aut loqueris de periculo inopiæ subsistētis tpe cessionis; & loquiē cōtraria. l. & quod plenè dixi ī. l. q satisdare. s. de fideiuf. In noīe verò vēdito, cuius sit periculū? dic vt in. l. si nomē. &. l. seq. s. de hær. vel act. vē.

Cum in eodem. ¶ Dicitur hic, ꝙ pretium cōuertitur pro rata in quolibet creditore. contra. s. eo. l. in his. §. Imperator. sol. vt ibi. & dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Euicta re pro pecunia insolutum data, agitur prima actione, & hoc fauore dotis.*
2 *Limitatio ad titulum de repu. quæ fiunt in iud. resti. in integr. ut non habeant locum, quando minor fuit circunscriptus dolo creditoris.*
Casus, in quibus ex futuris præteritum æstimamus.

LEX XCVIII.

Qui res. ¶ Euicta re pro alio debito insolutum data, prima actione agitur: nisi dolus creditori imputetur. Itē ad liberationē sufficit rem perfectè solutam ex postfacto creditoris fieri. h. d. Valde singulare principiū est hoc. & diuidiē in quatuor partes. Prima qñ res data insolutum euincitur. & recipiēti eā insolutū nō pōt dolus vel culpa imputari. Secūdo qñ pōt ei imputari culpa. Tertiò qñ pōt ei imputari dolus. Quartò qñ res data insolutū ab initio creditoris perfectè nō efficitur. Secūda ibi: diuersum. Tertia ibi: huic applicatur. Quarta
1 ibi: rem autē. ¶ †Not. ex primo dicto, ꝙ euicta re pro pecunia insolutum data, agitur prima actione. Cōtra in. l. si prædiū. C. de euict. &. l. elegāter. in prin. s. de pig. act. Huius timore dicit Dy. ꝙ gl. quæ est hic, intelligit ꝙ fuit data insolutū res pro pecunia. Nō dicit verū: sed Dy. intelligit, ꝙ dos erat in specie: & sic fuit soluta res pro re. Sed hoc vr̄ cōtra tex. Ia. de Aret.
c aliter dicit, vt dixi in. l. ᶜsi qs aliā. s. e. Tu dic hic eē spāle fauore dotis. argu. eius quod no. in. l. si cū dotē. §. si mulier. s. so. ma. ideò dixi, ꝙ iste est casus singularis, nec credo eē alibi. Istā materiā tractaui pleni⁹ in. l. si qs aliā. s. e. ¶ Venio ad ver. diuersum. op. ꝙ qs teneaē re euicta extraordinario iure: vt s. de euict. l. minor. &. l. si cū vēditor. §. si is. huius timore gl. intelligit hūc ver. qñ libertus donauit alicui fundū: ideò re euicta, nō teneē de euictiōe: quia fuit donatio. vt. l. ad res donatas. s. de ædil. edi. Certè secūdum hoc iste ver. nō haberet dubitationē, nec faceret aliqd ad præmissa: nisi sustinendo gl. velis dicere, ꝙ donatio hic incipit à promissione, & soluit libert⁹. Vñ re euicta aliās teneē de euict. vt no. in. l. Aristo. in fi. s. de dona. Sed qñ reuocatur pfauianā. de euict. nō teneē. & hic est sing. casus. Tñ licet hęc lect. in se possit tineri: nō tñ cōgruit literæ in proposito. Nā secūdum hoc res, q̄ debeē, soluiē. sed materia hui⁹. l. est qñ soluiē aliud pro alio. Ideò alij ponūt hic casum, ꝙ libertus suo creditori cui debebat decē, dedit insolutū rē valētē. xx. in fraudē patroni. Vñ illud, qđ valet vltra decē, reuocat patron⁹ actio. fauia. & tñ creditor nō pōt agere actiōe pria: vt hic. ¶ Sed cōtra hoc op. de. l. si qs aliā. s. e. vbi pte euicta, agiē actiōe pria. Sol. fallit illud qñ euincitē p actione fauianā: vt hic. Rō pōt eē secūdū qđ dicit Dy. qa creditori pt imputari culpa in eo, ꝙ recepit à liberto rē maioris pcij pro minore. Vñ ꝑter sui culpam hoc contigit. Nam sciendo suas conditiones, hoc debuit cogitare: vt. l. qui cū alio. j. de reg. iur. Et ideò dico si creditori non potest imputari culpa: quia per hoc non debebat verisimiliter credere patronū fraudari. tunc duraret prima actio re euicta: vt. d. l. si quis aliam. s. eo. vel agere de euict. si est promissum: vt. l. fi. s. de condi. ob cau. ¶ Venio ad versi. huic applicatur. hic habes, quòd licet minor restituatur, non tamen restituitur actio creditori. Contra. C. de repu. quæ fi. in iu. in integrum restit. l. j. &
b l. in causæ. la. j. in fi. &. l. seq. s. de mino. Huius timore quidam dicunt, quòd istud, quod hic dicitur in tex. huic applicatur &c. applicatur prin. l. non pro præcedenti respon. & sic contrario cōcor. Certè hoc non videtur de mente Iuriscōsulti. est enim violare literam. vnde dic secūdum gl. quòd applicetur præ
2 cedenti respon. Ad contrarium†respondeoᵈ. ꝙ hoc
d ideò, quia minor fuit circunscriptus dolo creditoris. quod no. qa per hoc limitatur tota illa materia de repu. quæ fi. in iu. in int. re. nec habes hūc casum in terminis nisi hic: sed rationem habes in multis locis. argu. ad hoc. l. si Titius. s. de fideiuf. facit. l. propter veneni. §. neptis. s. ad Silla. ¶ Venio ad ver. rem autem dicitur hic, quòd soluendo rem castrensis peculij, videtur soluere rem alienam. Contra. j. de castren. pecu. l. hæreditate. §. pater. in prin. &. §. & si. gloss. non soluit. Dynus dicit, quòd in princip. illius. §. libertas tenuit propter præsens ius patris: in fine verò debet intelligi secundūm istam. l. ¶ Item op. d. l. qui rē in fi. C. de euict. Sol. ibi in venditione, in qua non requiritur, quòd quis faciat rem accipientis: sed sufficit, quòd tradat, nisi esset in dolo: vt. l. seruus quem. in fi. §. de act. emp. ¶ Quæro, vtrum sint plures casus, in quibus ex futuris in præteritum æstimamus? gl. multos numerat. dic vt in gl.

Mihi decem dari. ¶ Causa leuior vel durior adiectionem non vitiat. h. d. ¶ Op. nō potest esse plus in accessorio, quàm in principali: vt. l. hi qui accessiōis. s. de fideiuf. &. l. græcè. §. illud. e. ti. Solu. non potest esse plus in accessoria obligatione, vt in cōtrarijs. sed hic loquitur in adiecto, in quo nulla obligatio fundatur.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua summarum inita, id, quod minimum est: est in obligatione, & ibi de ratione.*
2 *Pœna in obligationibus quantitatis, non potest esse maior sorte: nisi datio conferatur in personam alterius: quia tunc non est mera datio: sed habet naturam obligationis facti.*

* **Qui stipulatur.** ¶ Iste est. §. difficilis. primò loqē qñ ꝑpter adiectū stipulatio est cōditionalis. & hoc colligiē ex dictiōe si. Scđ'ò qñ est cōditionalis. & hoc apparet ex mente expssa. Tertiò qñ de hoc nihil apparet. Quartò ponit vnū casum. qñ adiectus adijciē ad maiorem quantitatē, quàm principalis. Scđ'a ibi: & iō. Tertia ibi: at vbi. Quarta ibi. cōtra. ¶ Op. ad fi. qa in accessorio nō pōt esse plus: vt. l. græcè. §. illud. s. de fideiuf. & inst. de fideiuf. §. nec plus. So. vt dixi. s. ꝑx. Nā hic in adiecto, q nō apponiē ad obligationē. ¶ Itē op. †qñ alternatiua cadit inter summas, semper mi
1 nor est in obligatiōe: vt. l. inter stipulantē. §. si stipulāte. &. l. si ita stipulat⁹ fuero. x. aut. v. de ver. ob. So. ibi eidē debebāt solui. x. aut. v. hic ī diuersis. ita dicit gl. & bene. Rō in alternatiua summarū: iō minimū est in obligatione: qa inter summas nō cadit affectio. sed vbi affectio caderet, vtrūq; esset in obligatiōe: vt s. ti. j. l. si is cui. x. & ibi dixi. sed hic ratiōe adiecti potest mea interesse. Fortè facilius soluerē vni alteri. x. quā tibi. v. vel ꝑpter affectionē, quā habeo ad psonā adiecti: qa anteq; restituat tibi, aliq đ cōmodū sentiet. Vel ꝑpter aliā rationē. sed vbi est eadē psona, ista affectio nō cadit. ¶ Extra gl. †op. ad secundū rñ
2 sum. & videē, ꝙ in quātitatibus, nō possit pœna esse maior sorte: qa sic esset in fraudē vsurarū: vt. l. cū allegas. C. de vsur. hic diciē contrariū: qa si nō soluo. v. ꝓmitto dare. x. Solu. illud in obligationibus dandi merè: sed istud non videtur mera datio, qñ cōferē datio in psonā alteri⁹. Vel si dicas, ꝙ sit mera datio: ta-

¶ Si cum pupilla. actione prima. Si de cōsensu partiū receditur à transactione, an agatur actione prima? ad de Bar. in. d. l. si diuersa. & scripsi post Sali.
¶ Soror. vide Bar. per istū tex. no. in l. prætorię. la. ij. de præto. stip.
* ¶ Pro saluando Bar. ī hoc. §. soror. vide cōcordiam, quam posui ad. l. prætoriæ. la. ij. ff. de præto. stipula.
c ¶ Qui res. vt dixi in. l. hic est speciale fauore dotis. & etiam idem tenet Bal. in. l. libera. C. de sent.
* POMATES.
d ¶ Ad cōtrarium respōdeo. Not. ex ista doctri. ꝙin omnibus casib⁹, q. bus in integ. restitutio minori non nocet, & prodest alteri: ꝙ illa nocet, & non prodest, qñ læsio causatur ex dolo illius tertij. & vide Alexā. in. l. j. §. nunciatio. in fi. s. de ope. no. nun.
* Pro concordia. Aduerte: tertij persona qñ in personā suā collata est pœna adiecta dationi qtitatis operaē: vt non censeaē adiecta ī fraudem vsurarū: ita Barto. in hoc. §. q stipulatur ī. l. liber homo la. ff. de ver. obl. Contrariū innuiē secundū. d. Alex. in addi. in. l. cū seruus. ff. de cōdit. & dem. in. l. rogasti, §. si tibi. ff. si cert. pet. Sol. plures dari possunt. quia satis ampla est materia. Sed breuiter in d. l. cū seruus. & in d. §. si tibi. non loquitur, quādo obligatio confertur in personā tertij. vt hic Bar. Vel aliter omnia amplectendo; aut illa pœna non concernit aliquod commodū stipulatoris seu creditoris, sed solū cautius eidem est, ne fit in damnorei mutuatæ. & tunc procedat prima opi. Exempla pōit

Bart.in.d.§.si tibi.& in.d.l.cùm seruus. Aut aliquid accedit creditori:puta
promittis dare decem vel aliquid'simile.& procedat secunda opi.& hanc
distinctionem quasi vbiq; sentit Bar.

a ¶ Qui stipulat̃.habet eadẽ naturã. Et sic no.cautelã singularẽ,si vis face-
re,ꝙ vsura possit excedere sortẽ. Et per ista limitãtur no.per Bar.in.d.l.
stipulatio ista.i.§.
alteri.de verb.ob.
& ea quę no.Bar.
in.l.cùm seru⁹.de
cõd.& de.& in.l.
rogasti.§.fina.s̃.si
cer.pe.& hoc seqt̃
Ang.licet.d.Ioã.
hîc distĩguat in cõ
sueto fœnerari,vl'
nõ.vide quod no.
Mod.insti.de act.
§.oẽs autẽ.Tu de
hoc vide Bald.re-
stringẽtẽ ĩ.l.cũ al-
legas.in.v.col.& ĩ
ver.op.C.de vsur.
Cũ quo cõcordat
Ro.in.d.l.stipula
tio ista.§.alteri.Ra
pha.in.d. §. alteri.
tenet op.Bar.hîc,
nisi stipulatus es-
sem dare ꝓcurato
ri meo:qa videor
sti pulari mihi.d.
l.stipulatio ista.§.
si quis insulam.& vide tñ gl.ibi in vers.hæres habebit.Ro.in.l.sed & si.s̃.
si quis cau.tenet op.Bal.in consueto fœnerari:& pro hac cautela est text.
in.l.fi.in fi.C.de contrahen.emp.iuncta.l.j.C.de pact.pig.

a mẽ h3 eadẽ naturã:[a] quã h3 obl'o facti:vt vidistis ĩ.l.
liber hõ.ĩ fi.s̃.de ver.ob.&.l.si pœnã.e.ti.& p hoc
pñt vsurarij facere fraudẽ:vt dicãt sic.promittis da-
re Titio.x.hinc ad pascha.& si nõ dederis.ꝓmittis
viginti nomine pœnæ.Nã tũc non videtur adiectũ
in fraudẽ vsurarũ,per hãc.l.vlt.rñ.¶ Quero,postq;
quinque sunt soluta adiecto.reliqua quinque quali
3 ter petẽtur.nã adiectus nõ habet actionẽ† principa
lis,stipulator nõ vr̃ hr̃e actionẽ:qa illa qnque vltra
vr̃ stipulatus alteri,nõ sibi.Rñ.stipulator principa-
lis hoc petet:quia interest sua,vt soluatur suo procu
ratori,si cõstat hũc adiectũ esse procuratorẽ suum.
quod appet:qa eũ cõuenit actiõe mãdati:vt.l.liber
hõ.§.fi.de ver.ob.&.l.stip'o ista.§.si qs insulã.e.ti.
Sed si nõ eẽt procurator su⁹,haberet maius dubiũ.

Mihi Romæ. ¶ Iste.§.diuidit̃ in tres partes. Prima loquit̃ in
obligatione mista dandi,& faciendi. Secunda qñ in
obligatione merè dãdi. Tertia qñ in obligatiõe me
rè facti. Secunda ibi.liberaretur. Tertia ibi:aut vbi.

Si seruus. ¶ Hunc.§.habuimus in.l.j.s̃.de stipulatione seruorum.

SVMMARIVM.

1 *Obligationẽ extingui aliud ẽ,& aliud obligationẽ cessare.*
2 *Obligatio extincta nunquam suscitatur.& nu.3.remißiuè.*

✱ ¶ Pro concordia. Aduerte,ꝙ ratio interesse consistentis in lucro cessante
in nũmis,propter moram haberi potest. Ita Bart.& communiter alij in.l.
numis.ff.de in lit.iur. Contrà tenet ipse Bart.in hac.l.paulus.circa mediũ.
Sol.hîc do.Alex.vide eum.

b ¶ Paulus rñdit.alia moneta. An autẽ qs teneatur accipere monetã pro ea
æstimatione,quæ est taxata à publico:dic ꝙ sic:aliâs punit̃:vt no.Bar.in.l.
qui falsam.de fal.alleg.text.in.l.j.C.de fal.moneta.vbi vide qd sit moneta
falsa,& qua pœna puniatur eã expẽdẽs.vide.l.lege cornelia.eo.tit.de fal.

c ¶ Secundùm cõsuetudinẽ. Adde Bar.in.l.semper.de reg.iur.

d ¶ Cogitur recipere.adde quod no.Bal.post Petrũ in.l.non amplius.§.fi.
de lega.j.Quid si relinquo alicui.xx.li.Bologninorum bononiensiũ:quia
istud est genus sub certa specie inclusum,non põt fieri solutio de mutinẽ
sibus,licet sint eiusdem valoris & materiæ.Idem de argento nisi se aliter
habeat consuetudo.per no.in.d.l.si qs argen.secũdùm Imo.Item si pecu-
nia currit pariformiter,hoc non erit de iure,ex quo est paritas materię,&
nõ interest creditoris:per.l.quę extrinsecus.de verb.Et huic.l.adde quod
no.Bar.in.d.l.j.in fi.de aur.& arg.lega. Et dicit Bar.in.l.talis scriptura.in
fi.prin.referendo ibi Dy.de leg.j.ꝙ si pecunia debetur,vt species:vt pecu
nia,quæ est in tali sacco,vel bursa:nõ potest fieri solutio alterius pecuniæ:
licet etiam esset eiusdem materiæ,& formæ:quod bene no.

e ¶ Alterius materiæ. Adde Bal.in.l.diuortio.in.§.ob donationes.ff.so.ma.
& quod no.Bal.in.d.l.fi.in.iiij.q.C.de compen.cum Bar.hîc ad literã trã-
sit Pe.de anchar.in cle.si beneficiorum.ad fi.de deci.quem omnino vide,
vbi multa,& diuersa ponit in materia. Et ad quæstionem de pœnis legali
bus,vel statutorum:quam ibi ponit Pe.videlicet de qua moneta solui de-
beant:vide Bal.post glo.in.l.quicunq;.in vlti.col.C.de ser.fug.& in.d.l.fi.
in prin.C.communia de leg.& ibi etiam quid in contractibus. De ista ma
teria vide per Oldr.in consi.xiij.& in consi.xxxviij.& consi.clxviij.tex.
in cle.fi.de deci.Bal.in.l.illud in fi.C.de sacr.san.ecc.Specu.in ti.de solu.§.
nunc aliqua.ver.fi.& ibi Io.an.Ant.de but.in.c.quanto.de iureiu.& Alb.
de rosa.in.l.cùm quid.s̃.si cer.pe.

¶ Adde ꝙ Ro.tenet contrarium eius,quod consuluit Old.in dictis consi-
lijs eius,consi.cxxiij.de quo etiam vide Abb.consil.lvij.in.ij.libr. De quo
valore monetæ debet solui officiali cum moneta tempore dati officij,vale
bat vno pretio,& tempore solutionis alio:vide Bal.consil.cxxxvij.j.vo-
lumine.

f POMATES. ¶ Dare florenors. No.de consuetudine obseruari.in
multis ciuitatibus quicquid sit de iure:ꝙ diuersa pecunia in forma solui
possit aurea pro argentea:& econtra:& minuta pro grossa. Et adde ꝙ nõ
solùm multæ ciuitates:sed generalis totius mundi consuetudo ita obserua
tur.ita no.dixit Bal.in.l.libera.C.de senten.etiam de mente eiusdem.& in
l.ij.§.j.s̃.si cer.pe.quod intellige verum,nisi creditor propter hoc hoc eẽt
passurus damnum:fortè quia esset profecturus in longinquas,& remotas
partes:per text.nostrum hîc secundùm Laudeñ.in tracta.suo monetæ.&
in.l.iij.§.j.& in.l.cùm quid.s̃.si cer.pe.quod no.

Area ꝓmissa, cui ædificiũ est superĩpositũ,põt peti: licet æstimatio debeat præstari.

Aream. ¶ Hũc.§.habuistis expeditũ in.l.inter stipulãtẽ.§.sacrã.
s̃.de ver.ob.Nã hic habetis eadẽ argumẽta,& easdẽ rõnes,
quas habuistis ibi:& breuiter.h.d. Exceptio speciei debitæ rerũ natura:vel
cõi cõmercio,obligatio.ꝑimit:nec reuiuiscit ĩpedimẽto submoto:trãsla-
tio verò in corpus integrale obligationẽ nõ perimit:sed res ipa debet peti:
1 æstimatio verò p̃stabit̃ creditori.h.d. ¶ † No. aliud est obligationẽ extin
gui:aliud ẽ obl'ationẽ cessare.de hoc dixi.ĩ.l.ij.§.j.s̃.de ver.ob. ¶ Scd'ò no.
2 ꝙ† obl'o extincta nũq; suscitat̃. ¶ Tertiò no.ꝙ area ꝓmissa,cui ędificiũ est
supimpositũ, põt peti:licet æstimatio debeat p̃stari. ¶ Op.ꝙ si iterũ fact⁹
est seru⁹, iterũ possit peti: vt.l.si chor⁹.§.fi.de le.iij.So.põt peti ex nouavo
3 lũtate.nõ ex prima.& ista est vera. ¶ † Itẽ op. ꝙ actio extĩcta resuscitet̃:vt
l.pupilli.§.j.s̃.e.ti.&.l.q;uis.§.si mulier.ad vel.&.l.ij.§.fi.s̃.si ex nox.cau.
aga.&.l.si cũ qs.§.fi.j.de fur.dicit gl.Ista est regula.cõtraria sunt specialia.
Tu dic,vt plenè dixi in repetitiõe.l.Meui⁹.§.duob⁹.de le.ij. ¶ Itẽ op.de.l.
seruũ filij.§.si areę.s̃.de le.j.Sol.aliud in legato areę:vt ibi:aliud in ꝓmissio
ne areæ:vt hîc. ¶ Vltimò:qa gl.alleg.hîc quædã ꝓ concordãtia,q̃ sunt cõ-
traria:ideò vide gl.& eã corrige,quę incipit,potest determinare:vt ibi: vt
j.de fur.l.si cũ.§.fi. Dic ꝙ ista contradicit:ideò debuit eã ponere cũ alijs:in
quib⁹ fallit regula. Itẽ ibi:de ser.vr.prę.l. si quis ædes. in istis duabus.ll. de
capi.di.& in.l.si qs ædes.non fallit regula.vnde debuerũt poni sub concor
dantijs,quæ faciunt regulã.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia,quæ communiter in ciuitate currit,in dubio uidetur promissa.*
2 *Monetæ si duæ in ciuitate sunt,quarum respectu dicitur solidus & libra, & alia sit moneta antiqua,alia noua:quòd intelligatur promißio facta ex qualitate rei iuxta consuetudinem ciuitatis.*
3 *Pecunia,una pro alia solui potest,dummodo creditor aliquòd damnum nõ patiatur.*
4 *Debitor in pecunia minuta potest soluere in florenis,ita stante consuetudine,quæ seruanda est,licet de iure non.*
5 *Expensis communibus scilicet soluentis,& creditoris,debet moneta approbari.*
6 *Moneta si est mutata,& solutio debet fieri,de qua moneta fieri debeat.*
7 *Morosus non soluendo,non tenetur de interesse,quòd consistit in damno.*
8 *Pecunia grossa per minutam æstimatur.*
9 *Augmentum,uel diminutio monetæ,quæ modico tempore durauit,non attenditur.*
10 *Mutuaui,uel in dotem dedi libras centum in florenis:& uenit tempus restitutionis, qd' tempus attendatur in æstimatione:an tempus solutionis,an tempus dationis?*
Depositum si est factum apud te de centum libris in florenis,cum teneris reddere:ubi quòd sub eadem æstimatione teneris reddere,si fuit dictum: aliâs in communi æstimatione.

LEX XCIX.

✱ **PAulus respondit.** ¶ Aliâs ĩcipit creditorẽ. Quę-
1 ro† quando promitto tibi.c.li-
bras:de qua pecunia videor promittere? Respondeo de moneta,
quæ currit in ciuitate,cuius respectu dicit̃ solidus & libra: vt.l.nũmis.de le
2 ga.iij.Sed quæro,† qd si in ciuitate sunt duæ monetæ,quarũ respectu dicit̃
solidus,& libra:vt est Florẽtiæ. Nã qñq; dicit̃ solidus & libra,respectu flo
renorũ minutorũ antiquiorũ,de qbus valet floren⁹ auri.xxix.solidos. Itẽ
b est alia moneta[b] eorũ noua:vt floreni noui:de qua valet florenus tres libras
c de qua intelligetur,si ꝓmitto tibi.c.libras? Rñ.secundũ consuetudinẽ[c] ciui
tatis,& verisimilitudinẽ iudicabũt̃ ista. qd' dico secũdũ cõsuetudinẽ. ideò
dico:qa est ibi cõsuetudo,ꝙ in pãnis,& in serico appellatio solidi,& libræ
referat̃ ad florenos minutos antiquos & ĩ alijs reb⁹ intelligat̃ de florenis no
uis. Itẽ qd' dixi & verisimilitudinẽ dico,qa si intelligeremus appellationẽ
solidi,& libræ,referri ad monetã nouam,cõtingeret,ꝙ res magni pretij,da
retur pro modico. Vel econtra,si intelligerem⁹ de moneta antiqua, contin
geret ꝙ res vilis pretij daret̃ ꝓ magno. Vnde semp debem⁹ inspicere hãc
verisimilitudinẽ ex qualitate rei:vt.l.semp in stipulationibus.& ibi no.de
reg.iu.& facit ꝓ hoc.l.Imperatores.s̃.de cõtrahen.emp. ¶ Secũdò quęro.
3 vidi† quæ pecunia intelligat̃ ꝓmissa:vtrũ possit debitor vnã pecuniã ꝓ al
tera soluere? hic Iuriscõsultus videt̃ velle:ꝙ nõ:si creditor est ex hoc sensu
rus aliquod incõmodũ:ergo à contrario sensu,si nullũ incõmodũ est sensu
rus creditor:videt̃ velle ꝙ debitor possit soluere vnã pecuniã pro alia. Sed
cõtra:qa aliud ꝓ alio inuito creditore solui nõ potest:vt.l.ij.§.j.s̃.si cer.pe.
&.l.eũ à quo.C.eo.tit.vnde dixerũt qdã:vt gl.dicit,ꝙ semp cũ creditor non
vult,dicit̃ sentire incõmodũ:qa fit cõtra voluntatẽ suam: ideò sibi solui nõ
poterit,ar.insti.de act.§.prætereà.certè non credo,ꝙ Iuriscõsultus senserit
hîc de tali incõmodo. Prætereà, Iurisconsultus dicit hic damnũ, quod est
diminutio patrimonij:vt.l.ij.&.iij.s̃.de dam.infect.sed licet nõ impleatur
voluntas creditoris,nõ tamen ꝓ hoc minnit̃ eius patrimoniũ:ergo &c. Vn
d de alij dicunt,ꝙ cogitur recipere[d],si aliqd' damnũ nõ patiat̃. Ad id quod
dicit̃,aliud ꝓ alio &c. Rñdeo,ꝙ non videt̃ solui aliud ꝓ alio fictiõe hui⁹.l.
Imò idẽ videt̃ solui:licet alia sit forma.ar.l.si qs argentũ.in prin.C.de dona.
&.l.j.in fi.&.l.Titiæ amicæ.de au.& arg.le. Declaro.hæc pecunia debet es
se talis,ꝙ præbeat suam vtilitatẽ in forma æqualiter,sicut in materia:vt.l.j.
4 s̃.de contrahen.emp.† Et ideò si tu debes mihi bologninos de argento: &
tu dares mihi aliam monetã argenteam eiusdẽ ligæ:hoc est eiusdem boni
tatis ĩ materia:licet essent diuersæ formæ:tñ idẽ videt̃ solui:vt.ll.cõtrarijs.
e Sed si tu dares monetã alteri⁹ materiæ[e].quę nõ essent eiusdẽ ligæ : de iure
posset creditor licitè refutare:quia aliud pro alio solui non potest:vt dictũ
est. Vnde quod hic dicit̃ in tex.in aliã formã. intelligatis tñ de eadẽ mate-
f ria. Igit̃ si tu qui debes pecuniã minutã,velles dare florenos,[f] vel econtra:li
citè

a ¶ Quæro quid. Et adde no. per Bar. & Bal. in d. l. si quis argentum. in. iiij. col. C. de dona. & per Bar. in l. acceptum. in. xvij. q. C. de vsur.

b ¶ Rñdeo. Vide in l. cùm quid. & in l. quod te. ff. si cert. pet. & de materia. in d. l. vinũ. per Bal. in l. illud. in fi. C. de sac. san. ec. & in l. ij. C. cõia de leg. p Canoñ. in c. quãto. de iureiu. & in c. cùm olim. de censibus. & in cle. si beneficio. de deci. Et vide, qd' ipse Bart. no. in l. numis. de in li. iur. & Spe. in tit. de solu. §. nunc aliqua. vers. fuit. & hîc per Angel. & pulchrè in c. pen. de censib. & vide quod no. Bar. in l. vbi autẽ nõ apparet. in fin. prin. de verb. ob. & quod notat in materia Bald. in l. volũtas. C. de fideic. vbi si aliquis se confitetur habuisse centũ libras, an intelligatur de grossis, vel minutis? & qd si tibi do centũ libras ĩ pecunia minuta. suprà eod. in d. l. si quis stipulatus fuerit decẽ in melle. in. iiij. colũ. vide oĩno Ang. in l. æris precia. C. de colla. li. x. & quæ no. Bald. in l. quicunq; ad fin. C. de ser. fug. Et de hac mutatiõe monetę quod tps inspiciatur, vide not. per Dy. l. vxori suæ. in prin. de leg. ij. Pone, mercatores ementes pecunias pro certa quãtitate pecuniæ: si pro ista mercãtia volunt soluere florenos ad illam rõnẽ, quã valet, florenus in mercantijs secũdùm cõsuetudinẽ regionis, an debeant audiri? licet mercãtiã pro pecunia emerint. Ange. dicit ꝙ sic, in l. æris. C. de coll. libr. x. & ibi adde quod no. Bal. in l. fina. C. de non nume. pecu. Sed qd si debitor alicuius in certa quantitate pecuniæ currẽtis in loco sit, & illa postea per superiorem sit reprobata, & alia noua fiat: an liberet debitor? Cyn. per illum text. in addi. in d. l. in ratione. §. diligenter. s. ad legem falcid. tenet quòd sic. Sed Roma. in vna additione dicit: ꝙ cõmuniter tenetur contrarium. & ita tenet contra Cy. & adde quod no. Bar. in d. l. cũ quid. & Ia. But. in sua disputatione inci. iuris quæstio est talis, quidam colonus.

c ⁂ POMATES. ¶ Secundo modo. Et de ista materia, qñ mutetur valor pecuniæ in plus, vel minus, vtrũ attendi debeat tempus initi cõtractus, vel solutionis. vide Fran. de Are. consi. suo. xj. vbi pulchrè tractat hãc materiã. videas prætereà Bal. in l. fi. C. de nõ nu. pe. & Old. cõsi. suo. clviij. ad intelligentiã horũ, quæ dicũtur hîc per Bar. & s. p eundẽ in l. qd' te. in prin. versic. iuxta hoc moueo vnũ dubiũ. s. si cer. pe. vbi aliter locutus est, & vide etiã Are. cons. lxxxiiij. & cxij. & Soci. vj.

d ¶ Ad locum. an possit fieri prorogatio de loco ad locum: adde qd' no. in c. litigantes. in gl. de off. or. in vj. Et de materia prorogatiõis, vide In no. in c. secũdo requiris. de offi. de leg. Spec. in tit. de ob. §. prorogari. & §. fi. & contra istud tenet Bald. in l. j. C. de iurisd. om. iu. p Bar. & alios ĩ l. fi. de iusti. & iu. & Cy. & Bal. in l. fi. de iurisdi. om. iu. & Bart. in l. ij. in fi. princ. de iu. Bartol. & alios in l. fi. de exc. tu.

e ¶ Nõ inspicitur. Adde, ꝙ etiã poterit conueniri in loco contractus, si ibi domiciliũ habeat. tex. est exp̃ssus secundũ Bald. ibi in l. hæres absens. ĩ. §. fi. ff. de iudi. & ibi in gl. de hoc in c. j. §. pe. de fo. cõpe. in vj. facit qd' not. in l. j. s. de eo qd' cer. lo. & ad Bar. hîc vide Cy. in l. j. C. vbi de cri. agi oport. vbi Cy. plenè. & Bar. & ibi dixi in l. ij. s. de bo. autho. iu. pos. & gl. in c. Romana. §. cõtrahentes. de fo. cõpe. li. vj. & glo. in l. j. de eo, qd' cer. lo. Et adde ꝙ ratione destinatæ solutiõis sortit qs forũ, etiã quo ad cõsecutiua contract[9], vt damnorũ datorũ, & expẽsarũ, quæ veniũt accessoriè: vt in c. dilecti. de foro cõpet. & ibi Abbas.

citè possent recusari de iure: licet de consuetudine
obseruer contrariũ in ciuitate ista: & in multis alijs:
vt no. in l. si quis argentũ. C. de dona. cui cõsuetudi-
ni debemus stare: vt l. Imperator. s. de contrahend.
5. emp. ¶ Quæro, qñ moneta approbatur ab his, qui
appositi sunt à cõi: oportet ꝙ aliquid expendatur:
quæro, cuius expensis debet fieri, vel soluentis, vel
creditoris? Rñdeo: expẽsis cõibus: vt l. iiij. §. j. suprà
6 fini. regun. ¶ Quæro, †qd[a] si moneta est mutata: de
a qua moneta debebit solui? Rñ. [b]hæc mutatio potest
b duobus modis contingere: vel ꝙ mutetur materia,
vel forma: ita ꝙ in bonitate aliqua mutatio contin-
git. vel quòd nõ mutetur materia, vel forma: sed mu
tatur eius bonitas, in hoc, quòd florenus auri, vel alia
moneta de argento grossior, valeret plus hodie, quã
consueuerat. ¶ Primo modo dicunt nostri doctò.
& bene, si quidẽ de moneta antiqua reperiatur, &
eius cursus non est reprobatus: poterit & debebit
de illa moneta antiqua solui. Sed si non reperiatur,
vel eius cursus est totaliter reprobatus, debet solui
æstimatio illius monetæ antiquæ. vt l. eleganter. §.
qui reprobos. suprà de pigno. actio. & est expres-
sum in c. olim causam. de censi. & no. per Cyn. in l.
minori. C. in qui. cau. in integ. restitu. non est neces.
c ¶ Secundo mõ[c] cõtingit mutatio: vt dixi, & hîc est
aduertendum, si quidem debitor non est in mora:
tunc liberatur soluendo illam monetam absque du
bio: quia variatio nulla contingit circa bonitatẽ rei
intrinsecam. Nam in eadem forma, & materia reddi
tur, secũdum quod debet: vt l. res in dotem datæ. s.
de iure do. & l. cùm quid. s. si cert. pet. Sed contingit
mutatio respectu æstimationis: quòd nõ imputatur
debitori, qui non est in mora: vt l. vinũ. s. si cer. pet.
Sed si debitor fuisset in mora, diceres tu incontinen
ti: oẽ detrimẽtũ inde cõtingẽs à tẽpore morę perti-
net ad eũ: vt d. l. vinũ. & istud est subtile, & diffici-
7 le videre. ¶ †Aduertatis: nam vos scitis, ꝙ qñ qs est
in mora in non soluendo, ipse non tenetur de inter-
esse, quod cõsistit in lucro: sed de interesse quod cõ
sistit in dãno: vt l. si sterilis. §. cùm per vẽditorẽ. de
act. emp. Modò videamus in casu proposito, vtrùm
creditor sit dãnificatus, quasi pecunia minuta sit mi
nus bona in sui æstimatione: an verò perdiderit lu-
crum: quasi si ab initio habuisset illã pecuniã, emis
set ex ea plures florenos, quàm posset emere mõ: &
sic fuisset lucratus tantum. Nam si hoc esset, interes
se nõ attẽderetur: vt d. §. cùm per vẽditorẽ. ¶ Ad-
uertatis, res dicit deteriorari, qñ ei[9] æstimatio respe
ctu pecuniæ eẽt vilior: vt d. l. vinũ. s. si cer. pe. Et iõ
in cæteris speciebus, quæ æstimantur per pecuniã:
vt. l. si ita, s. de fideius. illud est facile videre. Sed in
pecunia quæ non æstimatur per res: vt d. l. si ita. est
videre, vtrùm vna pecunia per aliã æstimetur. Bre-
8 uiter †mihi videtur, quòd pecunia auri, vel argenti
grossa, æstimetur per minutam. & hoc apparet ad
sensum. Minuta autẽ nunq; æstimatur per grossio-
rem. nõ enim possum dicere, quod per florenũ æsti
metur vnus numus paruus. & per consequens nec
duo, nec tres. & sic de singulis in infinitũ. Aceruus
autẽ numorũ, vel vna summa numorũ, bene posset
ęstimari per florenũ: sed ipsi numi singulariter cõsi
derati, nõ. & hoc patet ad sensum. ¶ Itẽ probat. illa
res dicitur æstimare aliã, quę est cõuertibilis & per
mutabilis in aliam quãcunq;: vt l. j. s. de contrahen.
emp. sed moneta parua est permutabilis in omnem
maiorẽ: ergo per illã æstimatur maior. sed moneta
magna non est conuertibilis in omnem minorem:
ergo per monetã maiorẽ nõ æstimatur minor. Mo
do ad propositum. si debes mihi centũ lib. pecuniæ
minutæ: dico ꝙ pecunia mutata non dicitur deterio
rata respectu æstimationis suæ: qa nõ habet aliquid
quo ęstimet: ideò creditori diceretur amisisse lucrũ
non passum fuisse damnũ. meritò hoc non imputa
bitur debitori: vt d. §. cùm per vẽditorẽ. Nec obst. l.
numis. de in lit. iurand. quia licet in numis veniat in
teresse extra rem, verum est in eo, quod nõ cõsistit
in lucro. Sed si tu poneres, quòd ego debe em tibi
dare centum flo. auri. in kal. Iañ. & florenus valebat
tunc quatuor libr. nunc cum soluis, valet minus: di-
co quod à tempore moræ pertinet periculũ ad debi
torem: vt d. l. vinum. Ratio: quia cum florenus æsti-
metur per pecuniam minutam & æstimatio floreni
est mutata: apparet quòd florenus est deterioratus
in æstimatione. sicut dicimus in vino & in alijs spe-
ciebus. Idem dico de qualibet moneta grossa, quæ
9 per minutam æstimatur. Vnum tamen volo †te sci-
re, quòd augmentum, vel diminutio æstimationis
floreni, vel alterius monetæ, quæ modico tempore
durauit: vt vna die duobus, vel pluribus diebus, vel
quandoq; non esset attendenda: vt l. pretia rerum. cir-
ca finem. & quod ibi nota, suprà ad legem falcidiam.
10 ¶ Sed quæro, †quid si ego mutuaui tibi, vel in dotẽ
dedi tibi centum li. in florenis: nunc vis mihi redde-
re: an ego cogar recipere, vel tu dare in eadem æsti-
matione, quæ erat tunc? an in ea, quæ est nunc tẽpo-
re solutionis? Respõ. ista verba soluo. c. lib. in flore-
nis, hoc est dicere istos florenos do tibi in solutũ pro
centum lib. vt l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle.
s. eo. Et ideò nõ possunt peti nisi. c. lib. sicut si aliqua
res esset data in dotẽ pro æstimata: vt l. cũ dotem. C.
de iure do. & l. si æstimatis. s. sol. mat. & damnũ &
lucrum florenis contingens pertinet ad eum, qui re-
cipit. Ideò illa verba non operantur aliquid. sed quid
esset in deposito, si depono apud te centum libras in
florenis. Quid teneris reddere? Breuiter dico idem.
Nam hîc ego videor tibi illos florenos vendere pro
illis centum li. & pretiũ apud te deponere: vt l. certi
condictio. §. fi. & l. seq. s. si cer. pet. facit. l. si ex pre-
tio. C. si cer. pe. Sed quid si fuit dictũ, depono apud
te centũ lib. in florenis, hoc pacto, quod reddas in flo
renis sub eadẽ æstimatione: tũc sub eadẽ æstimatio-
ne debet reddi. probatur in l. pe. §. mancipia. s. solu.
mat. sed si non esset dictum in eadem æstimatione,
puto quòd debeat reddi in æstimatione communi,
quæ esset tempore, quo debet fieri solutio: vt l. si qs
stipulatus fuerit. x. in melle.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio Iurisdictionis de loco ad locũ, quòd fieri possit.*
2 *Locus contractus non inspicitur, ut quis cõueniri possit, sed locus destinatæ solutionis.*

LEX C.

QVæro. ¶ Solutio pertinet ad illos, q habent administrationẽ loci
vbi est facienda, nec locus contractæ obliga
1 tionis inspicitur: nisi aliud actũ sit. h. d. Per †istam
l. fundantur duæ opi. docto. Prima est, multæ sunt
species prorogationis iurisdictionis: quæ ponuntur
in l. ij. §. sed si iudex. s. de iud. Sed dubitatur, an pos-
d sit fieri prorogatio de loco ad locum[d]: doc. inducũt
hanc. l. quòd sic. ita refert Cyn. C. de epis. audi. l. si qui
ex consensu. & vide Gul. de cu. in d. l. ij. §. sed si iu-
2 dex. ¶ Secũdò inducitur, †ad aliud: vos scitis, ꝙ ibi
quis videtur contraxisse. vbi est fienda solutio, & ibi
potest conueniri: vt l. contraxisse. s. de act. & oblig.
Sed dubitatur: vtrũ in loco contractus possit cõueni
ri? glo. videtur velle, quòd non. C. vbi conue. qui cer.
lo. da. pro. l. j. s. de bo. aut. iu. pos. l. ij. alibi glo. vacil-
lat in l. eum qui. §. Iul. s. de const. pec. Veritas est i-
e sta, quòd in loco contractus non inspicitur.[e] & ibi
non potest conueniri: sed solùm locus solutionis fa-
ciendæ inspicitur: nisi aliud actum sit. Casus est hîc.
& hanc. l. allegat Pet. de bel. in l. contraxisse. de act.
& obli.

LEX CI.

PAulus. ¶ Solutum quod potest repeti, non parit liberationem.
h. d. Quæro, vtrũ hoc, quod hîc dicit, sit ve
rũ, siue pignus sit obstrictũ pro illa naturali obliga-

tione,siue non?gl.ponit opi. Veritas est,quòd hoc
debet intelligi,quando pignus erat obligatum pro
illa naturali obligatione: vel non.ita videtur proba-
ri.s.e.l.si pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Creditor non cogitur recipere oblationem factam incongruo loco,& tempore.*

2 *Debitor creditoris expulsi de ciuitate propter partialitates, si exigatur ab illis,qui in ciuitate remanserunt,quando liberationem consequatur?*

3 *Debitor exactus ab existentibus in ciuitate,si posteà conueniatur à creditore,quòd satis est ostendere ordinationem ciuitatis factam super exactione facta.*

LEX CII.

CReditor. ¶ Si creditoris, vel tuto-
ris culpa non præcesſit,
periculũ pecuniæ pertinet ad debitorem,
1 vel pupillum.h.d. ¶ † Op.post oblationẽ est peri-
culum creditoris:vt.l.qui decẽ.in prin.s.eo.So.hîc
creditor noluit recipere:quia congruo loco,& tẽpo
re non offerebatur. Ista est vera solut. Alij dicunt,ꝙ
istud est speciale cùm respub.aufert.prima placet.
2 ¶ Ista†.l.inducitur per doct.in ar.ad.q.[a] quotidia-
a nam.expulsa est vna pars de ciuitate:illi qui reman
serũt,exigũt oẽs debitores illorũ exititiorũ:vtrùm
b per hoc debitores[b] soluẽtes sint liberati?& videtur
ꝙ non per hanc.l.& per.l.si hominem.§.si nullo.s.
eod.ti.Item,quia periculum casus fortuiti pertinet
ad debitorẽ:vt.l.incendiũ.C.si cer.pe.In cõtrarium
videtur,ꝙ sint liberati:vt.l.Paulo Callimacho.in fi.
suprà.de leg.iij.&.l.liberto.§.Lucius.suprà de an-
nuis lega. ¶ Istam.q.mouerunt docto.antiqui.scili
cet Vber.de bobio.& Alber.Papiensis.& Dy.etiã
ponit,& dicit debitorẽ liberari facta solutione com
munitati.per.d.l.liberto.§.Lucius.de annu.le.&.l.
Paulo Calli.in fi.de lega.iij.Non ob.hæc.l.quia hîc
fuit accepta pecunia,vt debitoris.Sed in quæstione
proposita fuit accepta pecunia in iniuriam credito-
ris:ergo non debet nocere debitori:vt.l.si merces.
§.culpæ.s.loca.&.l.penul.in prin.s.solu.ma.& hoc
qñ bona nõ sunt publicata:aliâs non esset dubium:
per.l.bonorum.de ver.signi.Ita dicit Dyn.Spe.po-
nit hãc.q.in ti.de ob.& solu.§.ij.ver.illud autem.in
prin.& ibi videtur se referre. Aut respubli.habebat
c bona debitoris obligata,vel nõ. Tu verò dicas sic.[c]
Aut respublica habebat bona illius creditoris, cuius
debitor est exactus,obligata ex aliquo contractu,
vel ex aliqua causa:& tunc non est dubiũ,ꝙ solutio
ne facta reipublicæ debitor liberatur:vt.l.nomen.
C.quę res pig.ob.po.Si verò non habebat obligata:
tunc aut bona illius creditoris erãt publicata,ex ali
qua iusta causa:& idem:quia nõ est dubium,quòd
creditor soluens liberatur:quia fiscus habetur loco
hæredis:vt.l.si debitori depor.suprà de.fideiuss.&
l.ij.C.ad leg.iul.de vi.Si verò bona non erant publi
cata,vel erant publicata iniustè:tunc aut respublica
exegit in iniuriam debitoris:aut in iniuriam credi-
toris:aut simpliciter exegit non habita contempla
tione ad iniuriam alicuius. Primo casu est periculũ
debitoris:vt hîc.Secundo casu est periculum credi-
toris:vt.l.si merces.§.culpæ.suprà locat.&.l.pe.in
princi.solu.mat.ita loquitur.l.Paulo Callimacho.
in fin.de leg.iij.&.l.liberto.§.Lucius.de annuis le-
ga.Si verò accepit simpliciter,quia accepisset cuius
cunq; fuisset:tunc aut erat spes debita,aut q̃titas:si
d species,est periculũ creditoris.[d] si q̃titas,est pericu-
lum debitoris.hoc probatur in.l.lectos.&.l.seq.s.
de peri.& cõmo.rei vend.& in glo.ad idem.l.fin.in
fi.de pig.act.facit.l.Lucius.s.de euict.&.l.itẽ si ver
beratum.§.j.s.de rei vend. ¶ Item quæro,an sit idẽ
si pecunia exigeretur ab aliquo priuato?certè non:
quia tunc debitor non liberaretur. Rationẽ collige
3 ex.l.ij.in fi.cũ.l.seq.s.si qs cau. ¶ † Tertiò quæro,[e]
e vtrũ debitor,qñ hãc exceptionẽ opponit creditori
ꝙ ipse fuit exactus à republica,debeat probare se
exactũ p vim:an verò sufficiat ad excusationẽ debi
toris ostẽdere ordinamentũ ciuitatis factũ sup hoc
pœnale,& graue?certè puto,ꝙ sufficit ordinamẽtũ
ostẽdere. Est enĩ iust⁹ timor:vt.l.fi.§.j.&.§.se.s.qđ
met.cau.&.l.j.§.quæ onerandæ.s.qua.re.ac.nõ da.
ver.& in summa.facit quod no.s.de transact.l.inter
positas. Ad idẽ optimè facit suprà qui.ex cau.in pos.
ea.l.Fulcinius.§.quid autem sit latitare.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in causa appellationis,quod ualeat,licet non dicatur bene iudicatum,uel malè.*

Cum de sorte. ¶ Pecunia cedit in cau
sam exp̃ssam à soluẽte.
1 h.d. ¶ † No.nouũ modũ ꝓnuntiãdi in causa appel-
lationis. Nã non ꝓnuntiauit hîc bene iudicatũ , vel
malè,secundũ formã datã in.l.eo.C.de ap.Sed aliter
dixit. Ad hoc facit quod dicã in.l.cũ apud Sempro-
nium.j.iu.sol.facit.l.Aufidius.& ibi gl.s.de leg.iij.

SVMMARIVM.

1 *Liber & scriptura recipientis solutionem probat,in quam causam ipse recepit.*

Valerius. ¶ Solutũ in dubio cedit in cau-
sam antiquiorẽ.h.d. No.istum
1 §.†ꝙ ex lib.& scriptura recipiẽtis solutionẽ,ꝓbať
in quã causam ipse recepit,si aliud nõ appareat.

Titius mutuam. ¶ Quod in cau-
sam indebitã est
solutũ,cedit in debitũ.h.d.vide gl.quæ incipit: fa-
cit.C.ibi.s.de fideicom.l.j.sed ibi speciale fauore vl-
timæ voluntatis,& alimentorũ:hîc autem in odium
vsurarum. Item not.ibi.l.cum de in rem verso.s.de d
vsur.Sol.vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Solutio pecuniæ in quam causam dicatur facta?*

2 *Causa dicitur grauior sex modis.*

3 *Pecunia redacta ex uenditione pignorum, in quam causam dicatur facta?*

4 *Creditor debens pecuniam suo debitori,an poßit illam cõpensare,in quam causam uult.*

LEX CIII.

CVm ex pluribus. ¶ Ego
dixi vo-
bis.s.e.l.j.quod Dy.ibi summabat istã ma-
1 teriam. Sed†ego pro declaratione præsentis mate-
riæ:& eorum quæ no.gl.in.l.j.s.e.& quod ibi no.
Dy.Pro declaratione eorũ,quæ no.C.e.l.j.debes vi-
dere, ꝙ qñq; dubitatur in quã cãm debeat conuerti
pecunia soluta. Qñq; dubitať de pecunia ex pigno
rũ venditiõe redacta. ¶ Circa primũ dico: aut sunt
plures causę principales,aut plures vsurarie:aut vna
vna causa principalis,& vsuraria in seipsa. Primo ca
su aut debitor soluens,soluit per procuratorem,aut
per seipsum. Si per procuratorem,aut habebat mã-
datũ limitatũ ad soluendum in certam causam:& in
aliã causam nõ potest intelligi solutũ:vt.suprà e.l.si
ex pluribus.§.j.Aut nõ habebat mandatum limita-
tum:& tunc idẽ,quando soluit per seipsum. Si ve-
per seipsum.& tunc aut elegit in quam causam sol-
soluit. & creditor consensit vel tacuit: aut non ele-
git. Primo casu,si quidem causa,quam elegit, conti
nebat debitũ,in illã cedit:vt.suprà e.l.j.in prin.&.l.
proxi.in prin.Si verò cõtinebat indebitũ , perinde
ac si nõ elegisset:vt suprà.l.ꝓx.in fi.Si verò nõ ele-
git:tũc aut creditor ipse elegit in quã causam accipe
ret debitore consentiente:& in illã causam cedit: vt
s.e.l.j.§.j.& hoc si causa est certa.Sed si electio causę
esset dubia,recurrim⁹ ad cãm antiquiorẽ , perĩde ac
si nulla electio esset facta:vt.s.ꝓx.§.pe.Si verò vn⁹
eligit,& alter cõtradicit, & tũc impediť solutio: vt
s.e.l.j.in fi.cũ.l.se.& tũc debitor habebit offerre &
cõsignare,in quam causam vult,vt libereť:vt.l.si ob
signatione. C.e.tit. Aut neuter aliquid dicit:& tunc
aut vna causa est grauior altera: & cedit in causam
f grauiorẽ[f]:vt suprà.e.l.ĩ his. ¶ Causa aũt grauior†cõ
2 siderãda est circa quatuor. Nã quędã causa diciť gra
uior:qa lædit statũ,vel famã nostrã:vt causa famosa:
& in istã in dubio semp primo intelligiť solutũ:vt.s
e.l.si quid ex famosa.&.l.cũ ex plurib⁹. Et dico pl⁹,
quòd si inter istas causas esset vna grauior altera: qa
per vnã solu.quis custodit famam suam, per aliam
custodit membrũ,vel vitã.certè intelligitur solutio
facta in grauiorem causam.argu.l.j.j.de bo.eo.qui
mor.sibi cõsci. ¶ Quãdoq; diciť causa grauior,quæ
respicit nostrũ patrimoniũ:vt quia est pœnalis, vel
vsuraria:

POMATES.

a ¶ Ad quæstionẽ. Vide aliquas remissiones p Alexand.in.l.liberta.in prin.s.so.ma.& vide Ale.cõsi.lvij.ad fi.in.j.volu.& Panor.xxj.col.j.volu.ij.& Barba.xlij.colũ.iiij.vo.j.& Fely.in.c.j.col.vij.de spõsa.& colũ.x.Barba.in.c.j.col.v.de off.dele.& ibi Feli.in.j.& Pari.consil.lx.& Anch.cõsil.lxiiij.& Aret.lxxxvij.& Bal.ccclj.colũ.iiij.in.v.parte.vide etiã ad hęc Bal.in.l.nouissimè.ff.quod fal.tuto.autho.& Anch.cõs.lxiiij.in.iij.col.in ij.dubio.& Paul.de ca.ibi limitant consi.cccxxix.in iiij.dubio.

b ¶ Debitores sint liberati. Et facit tex.in.l.si marit⁹.s.solu.mat.& no.Bal.in.l.falsus.circa finẽ.C.de fur.& no.Bar.in tractatu de tyrãnide.in vij.q.& quod no.voluit Bal.in.l.ij.C.quod met.caus.& Bald.in.l.non prius.C.qñ fis.vel priua.per Gul.de suza.in.q.in.c.pone,ꝙ de facto qdã de pte ecclés.&c.& p Cy.ĩ.l.cũ te.la.j.C.quod met.cau.& per Bart.in l.si te bonis.C.de iure delib.

c ¶ Dicas sic. Ad materiã adde,qđ no.Bal.per illum text.de pa.cõstã.in ver.sñię quoq;.vbi dixit,qđ sñię per Impatorẽ latę cõtra rebelles occasiõe rebellatiõis rescindũtur facta pace.secus si non occasione rebellationis,sed aliter iustè sunt latę:puta,ex cã mutui,vel depositi.& ille.§.est valde nota.ad exititios ciuitatũ,vt sciamus q processus cõtra eos facti rescindãtur eis ad ciuitatẽ reuersis. Vtrùm autem dicti tales expulsi possint conueniri in domicilio, de quo sunt expulsi.vide per Bal.in.l.ij.C.de iu.om iud. Et prędictis adde Bal.not.in.l.fi.de in inte.rest. Et eo casu, quo teneanť dicti exititij comparere,an possint cõparere p procuratorẽ?vide Ang.plenè in.q.Bono.&c.ĩ.iij.&.iiij.q.in princi.& adde hîc,quę not.Imo.& Mo.in.l.recusare.in.§.si pars a.li.ff.ad tre. Adde an exititiorũ vel bannitorũ debitores libereňť soluẽdo fisco.vide Bal.cons.ccxcix.ij.li. Et an bannit⁹ possit citari ad ciuitatẽ,ad quam est ex bãnitus.vide Bal.cõsi.cccxxxvij.j.lib.

d ¶ Periculũ creditoris. Ad hoc faciunt optimè no.p Dy.in.l.si qs vxo.§.apud Labeonẽ.de iniu.& ibi Bar.

e ¶ Tertiò quæro. No.ꝓ debitorib⁹ bãnitorum,q soluunt fisco,vel cameræ,& cõtingit pluries de facto. Adde, ꝙ si iussu magistrat⁹ soluit,pręsumiť coactus soluisse.s.de acq.re.do.l.liber homo.& ibi Ang.p Dy.in.l.liber homo.in princ.s.de hęre.insti.faciunt no.ĩ.l.cũ te.C.qđ me.causa.& quod no.voluit Bar.in l.si mulier.§.j.ff.rerũ amo.& Bal.in.l.falsus.in penul.col.C.de fur. Et ꝙ istud statutũ inducat iustũ metũ, tenet Bald.in.l.oẽs.in fin.s.ad treb.& vide Host.& Mo.in.c.j.de off.dele.

POMATES.

f ¶ In cãm grauiorẽ.vide Alex.cõsi.ij.in vlt.co.vol.iiij.& ad hoc vide Barb.cõs.xxxvij.col.xvj.& tribus seq.volu.j.& Are.v.& Ale.lxxxv.vo.iij.vbi ponit, & pulchrè declarat hoc.& Soz.consi.ccxciij.

vſuraria:& an in iſta poſt præcedẽtẽ prius intelligitur ſolutū,vt.ſ.eo.l.cum
ex pluribus.Tñ in hoc aduertẽdū,qa ſi vna cā cōtinet maiorẽ pœnā pecu-
niariā,ꝙ̄ alia,vel maiores vſuras:iſta grauitas,q̄ eſt in maiori,vel minori ꝙ̄
titate,nō inſpicit̃:vt.l.ſi ex pluribus.ſ.e.¶ Tertiò,dicit̃ cā grauior reſpectu
validioris obligationis:vt puta:qa vna debet̃ ſub pignoribus & hypotheca:
& alia ſine:& iſta videt̃ ſoluta poſt illas:vt.d.l.cū ex plurib⁹.ſ.e.ti.Itẽ ſi de
beo cū fideiuſſore:vt.l.& magis.ſ.eo.tit.¶ Quartò dicitur cā grauior re-
ſpectu affectionis:qa in vna cā teneor ꝓ me,in alia ꝓ alio.Certè in illa,qua
tenor ꝓ me,videt̃ ſolutū poſt p̄cedẽtes:vt.ſ.eo.l.cū ex plurib⁹.& .l.& ma-
gis.ſ.e.tit.¶ Quinta dicit̃ cā grauior reſpectu facilioris exactiōis:qa vna p̄t
exigi incōtinenti qa habet fortè patā exactionẽ,alia nō:& in iſta videt̃ pri⁹
ſolutū poſt præcedẽtes,vt.l.ſi qd ex famoſa.& hac.l.¶ Sextò,dicit̃ cā gra-
uior,hoc eſt grauioris ꝙ̄titatis,& iſtud nō attẽdit̃:vt.l.ſi in duabus.j.de re.
iu.Si verò nulla cā eſt grauior altera:& tunc aut vna eſt antiquior, & cedit
in antiquiorem:vt.ſ.e.l.in his.§.fi.&.l.cū ex pluribus.in fi.ſ.e.l.ꝓx.§. pe.
Et intelligo cām antiqorẽ nō inſpecto tpe cōtractus:ſed tpe,quo debet fie
ri ſolutio:vt.l.ſi ex pluribus.§. fi.ſ.eo.ti.Si vero nulla eſt antiquior:tunc in
quālibet cām ꝓ rata cedit:vt.ſ.eo.l.illud.&.l.pupilli.§.pe.dū tñ in cā,q̄ cō
tinet debitū naturale tm̄ in dubio nō videat̃ ſolutū:vt.l.ſi is cui.§.fi.ſ.e.tit.
¶ Secundo caſu,principaliter,qñ ſunt plures cauſæ vſurariæ aduerte,aut ex
vna cā debet̃ naturaliter:ex alia ciuiliter:aut ex vtraq; ciuiliter.Primo caſu
videt̃ ī dubio ſolutū ī cām,q̄ ciuiliter debet̃.vt.l.in his.§.Impator.ſ.e.¶ Se
cūdo caſu,qñ ex vtraq; cā ciuiliter debebatur,tūc aut vna cā erat antiqor a
lia:& in illā prius cedit:vt.l.ſi ex pluribus.§.fi.ſi nō erat antiqor,tūc cedat ī
quālibet cām ꝓ rata:vt.d.l.illud.ſ.eo.ti.¶ Tertio caſu principali,qñ eſt v-
na cā principalis,& vſuraria:tunc ſi vſuræ debẽt̃ ciuiliter & naturaliter,pri⁹
videt̃ ſolutū in vſuras,ꝙ̄ in ſortẽ.Sed ſi debet̃ naturaliter tm̄,prius in ſortẽ:
3 vt.d.l.in his.§.Impator.ſ.e.&.l.ſi vſuras.C. de vſuris.¶ † Reſtat videre de
pecunia redacta ex vẽditiōe pignoris.Iſto caſu diſtingue:aut creditor vult
illā cōuertere prius in debitū,ꝓ quo pignora nō ſunt obligata:& nō p̄ot,vt
ſ.eo.tit.l.Paulus.§.j.& ibi no.in.l.ſi pupilli.§.penu.ſ.eo.Aut vult cōuerte
re in cām,pro qua pignora ſunt obligata:& tunc aut vna cā eſt antiqor alte
ra:& in illā debet cōuerti,cōuertendo prius in vſuras,ꝙ̄ in ſortẽ,vt.ſ.eo.l.ſi
pupilli.§.penul.Si verò vna cā nō erat antiqor altera:tūc aut iſtæ cauſę erāt
æqualis ſummæ in ſorte,aut diſparis.Primo caſu cedet in quālibet cām æ-
qualiter,nō attẽta diſparitate vſurarū:vt.d.l.in his.§.Impator.ſ.eo.Si verò
quātitates erāt diſpares:tūc cedūt ꝓ rata quātitatis ſortis:vt.l.ſi pupilli.§.
penul.ſ.eo.ti.ſemp tamẽ cōuertitur dicta quātitas prius in vſuras,ꝙ̄ in ſor
tem:etiā ſi vſuræ eſſent debitæ naturaliter tm̄:vt.d.l.in his.§. Imperator.
4 ¶ † Quæro:circa hāc materiā,quid de pecunia,quā creditor debet ſuo de-
bitori,an poſſit ſibi eā cōpẽſare,in quā cām vult:Rñdeo:ſi qdẽ creditor ha
bebat bona debitoris obligata,ꝑ cōſequẽs nomẽ ſuimet:tūc p̄ot ipſe ſolue
re ſibiipſi.Et puto,ꝙ p̄ot imputare in quā cām vult,ſicut dicimus in pecu
nia ex vẽditione pignoris redacta.Et idẽ dicerẽ in pecunia exacta à debito-
re debitoris,cuius nomẽ erat obligatū vt.l.nomẽ.C.q̄ res pig.obli.poſ.eadẽ
ẽm eſt ratio.ſed ſi nomẽ obligatū nō erat:tūc illa pecunia nō cedit inſolutū
niſi oppoſita cōpenſatione:vt no.in.l.iij.ſ.de compen.& ſic erit in electiōe
debitoris,in quam cauſam compenſationem opponat.

LEX CIIII.

ANte reſtitutam. ¶ Op.de.l.fi.§.ſin autẽ aua-
ritiæ.C.cōia de leg.Rñ. hîc
loquitur in alienatione neceſſaria:ibi in voluntaria.ar.ad hoc.ſ.
e.l.reo. Vel aliter,ſpeciale eſt iſtud fauore diſſoluendarum obli
gatinnum:vt.l.Arrianus.ſ.de act.& obli.

SVMMARIVM.

2 *Tempus, quod datur à lege miſerationis cauſa ſoluere debenti,eſt arbitrarium,præter quàm in tribus caſibus:ſcilicet in re iudicata: in conſtituta pecunia : & in dote:euẽtus conditionis non co ſtituit,quem in mora.*

LEX CV.

QVod dicimus. ¶ No.tex.ibi.nec ẽm cum ſacco
&c.dicit̃ hîc cū alio ſcilicet tẽpera
mẽto.¶ Quæro,qd ſit iſtud tẽperamẽtū?Dicit gl.ꝙ eſt decem
dierū:vt.l.ꝓmiſſor.ſ.de cōſti.pecu.Vel eſt tẽpus arbitrio iudi
cis,quod magis intellectu ꝑcipit̃,ꝙ̄ exprimi poſſit:vt.ſ.eo.l.ratū.&.l.j.§.
itẽ ſi ita.ſ.ad le.fal.& iſta eſt vera.¶ Vñ debetis ſcire,ꝙ eſt quoddā tẽpus
quod ineſt obligationi:& illud producit exceptionẽ ſic:vt ante diẽ malè a-
1 gat̃.quoddā † eſt tp̄s,qđ miſerationis gratia indulget̃ ſolū:& iſtud nō im-
a pedit [a] quẽ agere,nec cōpenſare,vt.l.ſi cū militi.§.fi.ſ.de cōpẽ.qa tex. facit
iſtā diſtinctionẽ.¶ De iſto vltimo debetis ſcire,qđ à iure reperit̃ limitatū
in duobus caſibus:vel fortè in tribus.Primus in re iudicata:vt.l.fi.C.de vſu.
rei iudi.&.ſ.de re.iur.l.iiij.§.ſi quis cōdẽnādus.Secūd⁹ in cōſtituta pecunia
vt.l.ꝓmiſſor.ſ.cōſti.pecu.Tertius i ndote:vt.l.j.§.exacti.C.de rei vxo.act.
In cæteris caſibus iſtud tp̄s eſt arbitrio iudicis:vt hîc.& inſti.de inu.ſtip.§.
fi.¶ Vlti.per hanc.l.eius rōnem nos dicimus ꝙ euentus conditionis nō cō
ſtituit quẽ in mora.qa abſurdū eſt dicere,ꝙ in eo puncto. quo qs obligat̃,te
neat̃ ſoluere:vt hîc.de hoc dixi in.l.quoties in diẽ.de ver.obl.& ſcripſi in.l.
ita ſtipulatus.eo.tit.in qōne illa ſtipulatio incipit à p̄cedenti conuentione,
quę non habebat diem.

SVMMARIVM.

1 *Facultas ſoluendi adiecto,non tollitur per ſimplicẽ renuntiationem, nec per partis receptionem.*

a ¶ Non impedit.vide Bar.& Imo.in.l.ita ſtipulatus.in prin . & quæ dixi
ſ.de verb.obli.in.j.q.Bart.

b ¶ Aliud eſt.Adde Bar.in.l.ſi cum fundum.ſ.de pact.& in.l.hoc iure.§.pe-
nul.j.de dona.vbi limitat hanc.l.niſi fieret pactum gratia creditoris, per
d.l.hoc iure.§.ſi quis dederit.

2 *Facultas ſoluendi adiecto, adiecta ex poſtfacto tollitur ſimplici reuocatione unius.*

LEX CVI.

b ALiud eſt. [b] ¶ Ius quæſitū ex con-
uẽtiōe, nō tollitur vnius
1 partis reuocatione:† ſecus in mandato . de
hoc dixi.ſ.eodem.l.vero procuratori . ¶ Oppo.ad
primū dictum de.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decẽ in
2 melle.ſ.eo.ti.Sol.† per litis conteſt.poteſt tolli facul
tas ſoluendi adiecto:vt ibi no.per ſimplicem renun
tiationem non:vt. hîc.Nec etiam per partis rece-
ptionẽ.vt.l.cum decem mihi.in prin.ſ.eo.ti. ¶ Se-
cūdò opp.ad idẽ de.l.ſi cū Cornelius.ſ.eo.titu.Rñ
de ꝙ ibi loquitur,qñ conuentio de ſoluendo alteri,
fuit facta ex poſtfacto:ſed hîc quādo ineſt in ipſo tẽ
pore contractæ obligationis.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris ueniẽs ad mortem,pecuniam quam habet ad campſorem,faciat alicui monaſterio promittere:ipſo conualeſcente,reuocatur promiſſio.*

LEX CVIII.

EI qui mandato. ¶ Duas par
tes habet, &
finis eius eſt aliquātulū fortis. Prætereà in
primo caſu huius.l.fuit mandatū alicui,quod ſtipu
laret̃,& ſtipulatus eſt.In ſecūdo fuit mandatū, ꝙ ſi
bi ſolueret̃,nec fuit ſolutū.¶ Cōtra primū dictum
opp.de.l.ſi cū Cornelius.ſ.eo.ti.Rñdeo,ibi fuit fa-
ctū pactū inter creditorẽ,& debitorẽ,ꝙ tertio ſolue
retur.vnde illi tertio nullū ius fuit q̄ſitū:ſed hîc ille
tertius fuit ſtipulatus.vñ ius fuit ſibi q̄ſitū . ¶ Item
c opp.ſ. [c] de leg.iij.l.cū quis.§.j.Sol.& ad aduerte : qa
eſt difficile,& vtile cōtrariū.Ibi ille tertius additus
fuit ſtipulat⁹ ſibi cōtẽplatiōe legati,qđ ſibi faciebat
teſtator.vel cōtẽplatione donationis, cauſa mortis.
Et ideò ſicut legatū & donatio p̄ot reuocari:ſed hic
fuit ſtipulatus ſimpliciter,non cōtẽplatione legati,
vel donationis cauſa mortis.¶ Et per hoc poteſt de
terminari qō,quæ fuit Bonoñ.contra fratres prædi-
1 catores.† Quidā ſcholaris [d] veniens ad mortẽ, habe
bat pecuniam penes campſorẽ,& facit eā promitti
fratribus prædicatoribus.Modò ille euaſit:fratres p̄
dicatores volebāt pecuniam.Pro eis facit hæc. l. in
prin.Cōtrariū eſt veritas.quia eis fuit facta promiſ-
ſio cōtẽplatione cuiuſdā relicti,qđ ſcholaris facere
volebat,ſi decederet:quo relicto finito,finitur pro-
miſſio:vt.l.cū quis decedens.§.j.ſ.de leg.iij . ¶ Ve-
nio ad ſecundam partem.Op.de.l.ſi ego.§. ſi res.ſ.
de iu.do.Dicit gloſſ.ſpeciale in dote.& dic plenius
e vt ibi.¶ Item opp.ſ.de dona.cau.mor.l.mortis [e] cā.
§.Titia.Gloſſ.ſol.ibi.mandatum fuit collatum poſt
mortẽ:hîc verò fuit collatum in vita & iſta eſt vera.
Sed contra hoc videtur tex.iſte ad literam:ſed gl.le-
git tex.tranſpoſitiuè,vt verba illa poſt mortẽ meā,
determinent verbū ſoluit̃.q.d.iuſſi,ꝙ ſibi ſolueret̃
in vita.ei non rectè ſoluitur poſt mortem meam.&
ſecundùm hoc nō obſt.aliud cōtrariū de.l . ſi verò
non re.§. fin.&.l.ſeq.ſuprà manda.¶ Item oppon.
de.l.cum pater.§. Meuio .de legatis ſecundo.Dicit
gloſſ.ibi fuit mandatum collatum in vita.Tamẽ ef-
f fect⁹ eius extendebat̃ poſt mortẽ: [f] ideò ibi eligitur
quædā media via:vt ibi patet.quā gloſſ.tene menti.
Sed licet iſtæ ſol.veræ ſint in ſe:tamen faciunt violẽ
tiā literæ:quia illa verba poſt mortẽ:vident̃ deter-
minare verbū ſoluere.Vñ qdā alij dicūt,ꝙ licet mā
datū cōferat̃ poſt mortẽ :tñ morte finit̃.Ad cōtraria
rñdeo:primò,ad.§.Titia.quia ibi ſpeciale eſt in do-
natiōe cā mortis:& eodem modo rñdeo ad.l.ſi verò
non re.§.fi.&.l.ſeq.Sed iſtæ ſolu.non ſunt bonę:qa
regula eſt ꝙ mādatū collatū poſt mortẽ, nō finiat̃
morte:vt.ll.cōtrarijs.Quare dic,ꝙ iſte tex.voluit di
cere,ꝙ ſi mādaui alicui ſolui poſt mortẽ meā,ei nō
rectè ſoluit̃ me inuito.Qđ appet:qa finita eſt volū

c ¶ Item opp. ſ.ad
de Bal.in.l.fi.C.de
cōſti.pec. qd ſi cō
ſtitui ſoluere id,
qđ Titius relinqt
in teſtamẽto:ſi Ti
tius reuocat teſtm̄
nō teneor.ī.d.l.cū
quis decedens.§.j.

d ¶ Quidā ſchola-
ris.Et facit quod ſi
fœnerator in teſtō
promiſit vſuras re
ſtituere:deinde re
conualeſcit:& eas
vult retinere : an
poſſit?text. in . l.
ſi pater.de iur.do.
facit ꝙ ſic.de quo
ꝑ Cy.in.l.generali
ter.C.de nō nu.pe
cu.& vide Barto.
in.l.cū quis.§.co-
dicillis.de leg . iij.
& ad quæſtionem
Bart.hîc vide Bal.
in.l.mandatum.in
iiij.col. C. manda.

e ¶ Mortis . Adde
Bar.in.l.ij.§.ſed ſi
quis.ſ.de dona. &
vide Bal.in.l.man
datum.in . x . col.
C.manda.

f ¶ Poſt mortem .
Vtrum mādatum
cōferri poſſit poſt
mortẽ meā? & de
hoc vide latè per
Ang.in repe . hu-
ius.l.ꝑ eundem in
diſpu.ſua Aſten-
ſis miles:in. j. du-
bio . & ibi dicit,
ꝙ ſic . & dummō
mādās cū hærede
deceſſerit:aliâs ex
tinguit̃.qm̄ cū hęc
ſint bona vacantia
nō repręſentāt ꝑ-
ſonam defuncti ſi
cut hęreditas. l.j.
§.an bona.j.de iu.
fiſ.& ſic talis pro-
curator nec nomi
ne dñi veri nec do
mini putatiui rep̄
ſentati ꝑ hæredita
tẽ poſſet actū ge-
rere.Caſus eſt ſin.
ſecūdū eū in.l.j.ſe
cūdū vnā lect.C.
de act.& ob.ita di
cit de facto fuiſſe
iudicatum Floren
tiæ in fauorẽ egre-
gij militis do.Pau.
de ſerui . & vide
Bart.in.l.j.ſ.de do
nationi.

tas: sicut in aliis mandatis simplicibus, mandatū morte finitur: quia finitur voluntas. & sic est ratio hic posita in fin. quia mandatum morte dissoluitur, non refertur ad mandatum, de quo. s̄. proxi. dixerat. sed ad subauditum. vt. dixi. s̄.

De acceptilationibus Rubrica.

¶ Continuationem huius rub. collige ex. l. j. s̄. tit. j.

LEX I.

a ACceptilatio. [a] ¶ Dicit̄ hic pmutuam interrogationem: contra imo nō est nisi vna interrogatio, & vna rn̄sio: vt. l. & vno. §. j. eo. ti. Gl. dicit interrogatio, scilicet interrogantis, & interrogati, vult dicere mutuam interrogationem, scilicet per mutuā verborū expresiionē, & interrogantis & interrogati. Vel dic, quod hic dicit inspecta nouatione, quæ regulariter acceptilationē præcedit. & sic est duplex interrogatio: vna creditoris in nouatione: alia debitoris in acceptilatione. Itē dicitur hic ab eodem nexu, & sic innuit quòd liberētur debitor & creditor, contra creditor non est obligatus: ergo ei non contingit liberatio: vt. s̄. de verbo. obli. l. decē. & s̄. tit. j. l. si decem. dicit in gl. in debito est quædam obligatio, qua vnus tenetur, & alius tenet. Vnde statim cū liberaret̄ ille, qui tenetur, dicit̄ liberari ille, qui tenet. alle. l. cum antiquioribus. C. de iu. deli. sed ista. l. cum antiquioribus. nō facit aliquid sed bene faciunt aliæ. ll. quas alleg. gl. videlicet. l. j. §. nō autē. s̄. de exerci. & l. quoties. §. sicut. de admi. tu. & eas alle. Azo. in sum. huius ti. Alij dicūt, φ vterq̧ inuicē debebat. dicit gl. φ hoc nō placet, quia essent duæ acceptilationes. Ia. de Are. dicit, φ in vno debito quilibet tenetur. Nā debitor tenetur dare, creditor accipere: vt. l. fideicomm. §. si rem. de lega. iij. Et isto respectu potest dici, quòd vterq̧ est debitor, & vterque liberatur.

SVMMARIVM.

1 Pupillus in eo, quòd concernit suū commodū potest obligari.
2 Pupillus soluendo, liberatur consumptione secuta.
Acceptilatio æquiparatur solutioni, cui posteà secuta est consumptio.

LEX II.

b PVpillum. [b] ¶ Opp. gl. cū debeat præcedere obligatio per aquilianā stipulationē, quomodo poterit obligari pupill⁹? dicit gl. φ poterit obligari, cū fiat ad suū cōmodū. ¶ Et sic no. † φ
1 pupillus pōt se obligare, qn̄ esset cōmodū suū. Glo. tn̄ videtur alibi dicere, φ ex tali obligatione pupill⁹ obligatur naturaliter tm̄: qa naturalis est efficax ad tollēdas præcedētes obligatiōēs, q̄ naturalis posteà tollet̄ per acceptilationē. ita no. in. l. obligari. in pri.
2 s. de aut̄. tu. ¶ † Op. pupill⁹ nō liberaret̄ soluēd: vt. l. qd̄ si fortè. §. fi. s̄. ti. j. ergo nec p acceptila. vt. j. e. l. in diē. Rn̄deo: pupill⁹ nō liberaret soluēdo. verū est, nisi consumptione secuta. acceptilatio ergo æquiparatur solutioni. cui solutioni secuta postea cōsumptio. ita debet intelligi hic.

SVMMARIVM.

1 Acceptilatio facta per procuratorē, uel procuratori, requirit speciale mandatum, nec sufficit generale.
2 Procurator non potest facere, nec recipere acceptilationem.

LEX III.

1 PEr procurato. ¶ Quæro † quod mādatum requirat̄? Rn̄. quidā dicūt speciale mādatū. & ista est vera. Alij dicunt: φ sufficit generale mandatum cum libera. & ista non est vera. Nam tutor habet generale mandatum cum libera: vt no. in. l. mandato generali. s̄. de procu. & tamen non potest accepto ferre, vel ei accepto ferri: vt. l. & per iusiurādum. §. tutor. j. eodem. ¶ Sed quæ
2 ro. quæ est ratio, † quòd per procuratorem non potest nobis quæri liberatio per acceptilationem? Dicam. j. eodem. l. & per iusiurandum. §. tutor. j. eodē. titu. ¶ Item quæro, vtrum acceptilatio inualida propter defectum procuratoris habeat vim pacti? Dicam. j. eodem. l. an inutilis.

a ¶ Acceptilatio. an acceptilatio pbet solutionē vide i. l. Aurelio. in fin. de lib. leg. & Barto. & Bal. in. l. j. C. de reuo. his quę in fraucre. & an acceptilatio per appositionē diei vitietur per Bar. i. l. in diē. j. eo. an acceptilatio facta per procuratorē nō habentē speciale mandatū habeat vim pac. Bar. φ sic in. l. an inutilis in prin. j. e. Ista verba cōfiteor me habuisse acceptū q̧ tuli: nō probāt numeratione. & videtur poti⁹ dicta ad ad solennizandum acceptilationē, q̄ ad aliud: vt notat Bar. in. l. si in stipula. s̄. de dona. & vide Bart. in. l. si ex pluribus. in princ. s̄. tit. proxi.

POMATES.

b ¶ Pupillū. Et pro cōfirmatione hui⁹ gl. facit tex. in. l. cū hi. §. eā trāsactionē ff. de transac. & facit i proposito gl. quā ibi seqtur bal. in. l. cōtra iuris ciui lis regulas. in prin. s̄. de pact. facit & cōtra Roma. cccc. liiij. & Ang. vlti. q̄ quidē sua dicta ponit Barba. in consi. suo. xxxv. in. ij. volu. vbi de forma sua alleg. gl. in. l. q̄cūq̧. C. de bo. q̄ lib. & vide etiam Barba. in rub. de re. ecclesiæ nō alie. col. viij.

c ¶ An inutilis. vide Bal. in. l. non codicillum. C. de test. p Canoni. in. c. significasti. de homici.

SVMMARIVM.

1 Solutio non potest fieri sub conditione: conditio tamen pōt apponi effectui solutionis.
Acceptilatio potest fieri sub conditione, quando conditio apponitur effectui ipsius acceptilationis.
Acceptilatio per appositionem diei, quòd sit nulla.

LEX V.

IN diem. ¶ Op. de. q. l. qd̄ in diē. j. e. ti. Sol. acceptilatio nō recipit diē, vel cōditionē exp̄ssam vt hic, sed tacitā sic: vt in cōtrario. ¶ Secūdò opp. solutio pōt geri sub cōditiōe: vt. l. sub cōditiōe. s̄. ti. j. ergo eodē mō acceptilatio
1 q̄ ei⁹ exēplo est inducta. ¶ Aduerte, dicas sic: † solutio, put est actus, non pōt fieri sub cōditiōe. s. qa verè statim soluit̄: sed effect⁹ liberatiōis pōt cōferri sub cōditiōe: vt. l. cōtraria. Ita hæc verba acceptilatiōis, nō pn̄t esse cōditionalia vt habeo acceptū q̧ fero, si Imperator venerit in Italiā: vt gl. exēplificat. Sed si dicerē sic. habeo acceptū q̧ fero purè. hoc acto, φ ista acceptilatio liberet te si Impator venerit in Italiā. Certè credo, φ ista acceptilatio valeret exēplo solutiōis: vt. l. cōtraria. vn̄ debes inspicere vtrū cōditio apponat̄ ipsi acceptilationi, an effectui: vt videm⁹ in solutiōe. Nā ipsi solutioni, vel acceptilationi, nō pōt apponi: qa sibi fit repugnātia, seu cōtradictio. Quòd em̄ ego receperim i pn̄ti, vel in pterito: & φ hoc idē pēdeat ex futuro euētu est cōtradictio: iō nō recipit cōditionē, vel diē: sed effect⁹ liberationis, bn̄ pōt pēdere ex futuro, vt s̄. dixi. ¶ Quero dicit̄ hic φ acce
2 ptilatio nō recipit diē: qro, † vtrū acceptilatio sit nulla p appositionē diei, an annulletur appositio diei: & acceptilatio remaneat valida? Dicunt quidā acceptilationē remanere validā exemplo solutionis. Alij dicūt aliud in acceptilatione: aliud in solutiōe q̄tum ad hoc. Ratio quia in solutione creditor habet verè: merito contingit liberatio incontinēti: sed in acceptilatione nō habet verè. & ista placet mihi ratio: quando in acceptilatione apponitur dies, vel conditio, est peccatum in forma: quia in ipsa forma est conditio: vt. s̄. dixi. meritò nullā liberationē parit: vt. j. eo. l. an inutilis: in prin.

SVMMARIVM.

1 Verba liberationis generalia referuntur ad omnes obligationes.

LEX VI.

1 PLuribus. ¶ Acceptilatio generalis refertur ad omnia, nisi appareat esse sensum de certis. h. d. ¶ † Not. φ verba liberationis generalia, referuntur ad omnes obligationes vt hic. & dixi. s̄. ti. j. l. si ex pluribus. §. j. plenius dixi in. l. aureli. §. Caius. s̄. de libe. lega.

SVMMARIVM.

1 Acceptilatio peccās in forma, q non habeat uim taciti pacti: secus si peccat in materia.
Peccatum in forma, est maius, quàm in materia.
Acceptilatio facta per procuratorem non habentem speciale mandatum, habet uim pacti, nisi sciens sciret non ualere.

LEX VIII.

c AN inutilis. [c] ¶ Hîc est duplex litera: vna negatiua alia affirmatiua. & secūdùm vtranq̧. h. d. Si acceptilatio peccat in forma non habet vim pacti: secus si peccat in materia. h. d. secūdùm vnam lect. habet vim pacti, secundùm aliam non. ¶ Quæro, quæ est verior lect. † Glo. hîc disputat. fi-
1 naliter & bene, secūdùm omnes determinat, aut acceptilatio peccat in sui forma: quia sub cōditione: vel in diem, vel inter absentes: & non habet in se tacitum pactum: vt hic. Aut peccat in materia: & tunc habet in se tacitum pactum: vt. j. ea. l. §. acceptum ferri. & l. si acceptolatum. j. eo. ¶ Not.
2 ergo, φ maius est peccatum in forma, quàm in materia. Quæro, quid† si est peccatum in causa efficienti: quia facta est per procuratorem non habētem speciale mandatum: vt. s̄. eo. l. iij. certè puto, φ vim pacti habeat. Pro hoc induco. s̄. de procu. l. quacunq̧ ratione. Et prædicta intellige, nisi faciens acceptilationem fuerit prudens, sciensq̧ non valere, non facturus, si sciret valere. & de hoc oportet φ constet. Nam licet non presumatur ignorare ius: tamen quia ius vult hanc conuentionem in casibus prædictis, saltem valere iure pacti, presumitur hoc sciuisse: & quod voluisse hoc modo valere prout valere potest. de hoc dixi plenius de verborum obligatio. l. j. §. si quis ita.

Seruus communis. ¶ Seruus communis, qui quærit obligationem, potest quærere obligationis liberationem. hoc dicit.

Acceptum fieri. ¶ Opp. de. l. si acceptolatum. j. eod. & l. cum emptor. s̄. de rescin. vend. Sol. non potest tolli per acceptilationem potestate acceptilationis: sed vi pacti sic. vnde habet vim pacti. ¶ Item oppo. j. eod. l. per iusiurandum. §. & si fideiussori. Solu. vt ibi. ¶ Item oppon. C. de transactio. l. vt responsum. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Acceptilatio tollit obligationem ciuilem.
2 Acceptilatio dicitur de iuregentium per fictionem.

Filiusfamilias. ¶ Obligatio ciuilis tollitur per acceptilationem, non prætoria. Item sublata principali, tolluntur accessoriæ, vndecunq̧ inductæ. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. si quis rerum. §. idem Iulianus. de lib. leg. vbi pater potest liberari per acceptilationem. Sol. verum est iure pacti: nō iure accepti. Ratio: quia nō tenet̄ ciui liter

liter,sed de peculio.¶ Sed contra hoc op.j.proxi.responso. vbi
domin⁹ liberatur per acceptilationẽ:licet dominus teneatur de
peculio.Sol.dominus accepto ferendo ipse sibi nõ potest libera
ri iure cceptilationis:sicut nec pater,vt hic:sed per acceptilatio
nem factã à seruo:liberato seruo,qui tenet verbis,& per cõsequẽ
tiã quandã liberat dominus:vt hic.Idẽ esset in patre:vt.s.proxi.
1 responso.¶ †Itẽ opp.ª ꝙ actus ciuilis tollat obligationẽ iurisgẽ
tiũ vel de iure prætorio:vt videamus in nouatione,vt.s.de noua.
l.j.Sol.nouatio tendit ad eũdẽ effectũ,ad quẽ tendit prima obli
gatio scilicet ad obligandũ.ideo quælibet obligatio petitur se per
imi, & nouari,per aliam obligationẽ.sed acceptilatio directa ten
dit ad perimendũ.Vnde nõ põt perimere:nisi obligationem, q̃
de iure ciuili est verbis inducta.ita not.hic & insti.q.mo.tol.ob.
2 §.j.¶ Dicitur hic,† ꝙ acceptilatio est de iuregentium.Contra.
imo est de iure ciuili introducta à Gallo Aquilio:vt.l.& vno.§.
j.j.eodem tit.Sol.dicunt quidam iuregentium approbatũ.Hoc
non placet.Non enim potuit approbare iusgentium id,qđ non
cognouit.vel dic dicit gl.ꝙ est iurisgentiũ propter pactum,qđ
habet in se.Ista est satis bona.Vel aliter,est iurisgentiũ per fictio
nẽ.Nam acceptilatio est imaginaria solutio:sed solutio de iuregẽ
tium est:vt,s.de cura.furio.l.consilio.in fine.&.s.titul.j.l.penul.
ergo.&c.

LEX IX.

p **Ars.** ¶ Istam.l.& sequẽtẽ declara,vt dicam.j.eo.l.
& per iusiurandum.§.j.

LEX XII.

QVod in diem. ¶ Oppo.de.l. acceptilatio.
&.l.in in diem. s.eo.Sol.hic
habet diem,vel conditionem tacitam:secus in die ex-
pressa:vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non inducit obligationem,præterquàm in libertis:sed per iu-*
ramentum obligationem iam inductã cogitur obseruare.

LEX XIII.

b **ET per iusiurandum.** b¶ Opp.qđ
nõ est contra
ctum verbis,nõ potest tolli verbis:vt.s.eodem.l.an inu
tilis.§.acceptũ fieri.Sol.obligatio,quæ cõtrahit iureiurando,con
trahitur verbis.ita dicit gl.Iac.de Are.videtur dicere,ꝙ hoc non
2 sit verũ;† quia iuramentũ obligationem non inducit : sed obli-
gationẽ iam inductã quis per iuramentum cogit obseruare :sed
hoc puto verum in omnibus præter,ꝙ in liberto.Nam libertus
solo iuramẽto obligat:vt plenè dixi.s.de fideic.l.si qs ꝓ eo.ĩ pri.

SVMMARIVM.

1 *Actus postquàm est promissus,uel constitutus,ab itinere separari non po-*
test acceptilatione.
2 *Vsusfructus formalis dicitur pars fundi,non usus fructus causalis.*
3 *Item dicitur pars fundi integralis.*
Acceptilatio,quando ualeat, & quando non tam in obligatione diuidua,
quàm indiuidua,ponit regulas.

Si id quod in stipulationem. ¶ Le-
gã tex
tũ vsq; ad.§.eũ q.& postea tradã vobis regulas,per quas appare-
bit declaratio istius materiæ.¶ Opp.de.l.loci.§.j.s.si ser. vendi.
1 &.l.qui sella.in prin.s.de ser.rusti.prædio.† Sol.ab initio potest
separatim constitui iter ab actu:sed postq̃ actus est constitutus
vel promissus,non potest ab itinere separari per acceptilationẽ:
2 vt hic.¶ Vlterius opp.ad.§.illud.Et videtur † quòd vsusfructus
sit pars fundi:vt.s.de vsufru.l.iiij.ergo videtur,quòd possit per
acceptilationem tolli.Sol.lex contraria loquitur in vsufructu for
mali,qui dicitur pars fundi:hic loquitur in vsufructu causali,qui
erat in obligatione,qui vsusfructus causalis non dicitur pars.præ
tereà cum acceptilatio sit de vsufructu i fit de vsufructu formali,
prout est separatus à proprietate:sed ille non erat in obligatione
sed erat in obligatione vsusfructus causalis.¶ Sed cõtra hoc op.
extra glo.s.de fideius.l.à reo.§.si reo.vbi fideiussor potest acce-
derem vsufructu:licet prĩcipalis promiserit fundũ:ergo apparet
quòd non est aliud.Solu.aliud est in actu obligationis:quia pro
mittendo vsumfructum habetur respectus ad causalem.vt vnia-
tur cum proprietate,qui causalis erat in obligatione: sed in actu
liberationis cum tractatur de separatione,& proprietate,de ne-
cessitate habetur respectus ad formalem,qui in obligatione non
erat.Possumus etiam soluere alio modo contrarium de dicta .l.
iiij.s.de vsufru.vt dicamus,quòd vsusfructus est pars fundi,scili-
cet integralis,quia ex vsufructu,& proprietate constituitur fun-
dus:sicut cemẽta,& paries est domus:vt hic dicitur.Sed illud qđ
tex.hic dicit:ꝙ q accepto facit debet totum,vel partem accepto
facere debet intelligi de parte discretiua:vt tertia:quarta:quinta
&c.vt.s.ea.l.pars.vel de aliqua parte certa,vt puta de tali dimi-
dia à tali parte sic confinata.¶ Sed cõtra hoc videtur,quod hîc
dicitur in tex.parietem,vel dietam.in eo qđ dicit dietã:est quę
dã pars discretiua.ergo videtur,ꝙ possit accepto ferri.Solu.in-
tellige de dieta,quę per se nõ cõsistit nec cohęret Solo,ita quòd
partem discretiuam nõ faciat:sed magis est quædã accessio seu
superficies:vt vidistis in.l.si duo.§.Labeo.s.vti possid. ¶ Ve-
nio ad.§.si quis vsumfructum.¶ Op.de præcedenti.§.nã sicut
se habet vsusfructus ad fundũ totũ:ita habet se vsus ad vsumfru
ctum.ergo ista acceptilatio hic non debet valere:sicut in præce
dentibus dictũ est.prætereà secundũ hoc remanet fructus sine
vsu,quod esse non potest:vt,l.per seruũ.§.j.s.de vsu.& habi.hu
ius timore dicit gl.ꝙ licet tollatur vsus per acceptilationem:tñ
remanet eius cõmoditas.Certè secũdũ hoc ista acceptilatio ni-
hil releuaret.quare glo.dicit,ꝙ ista remissio valet ad hoc ꝙ ꝓ-
prietarius possit aliis cõstituere vsum,& ego , qui prius habe-
bam vsumfructum:habeo cõmoditatem vsus,& vsusfructus in
eo,quod superest:aliâs nihil habeo,si nihil superest.sed secũdũ
hoc nõ tenebit iure acceptilatiõis extinguẽtis vsum:sed magis
iure cuiusdã permissionis permittendo aliũ præferri mihi:qđ a
satis placet.Sed de vno dubito:an idẽ sit in pręcedẽtibus vt vi-
dear permittere debitori meo,ꝙ alij cõstituat vsumfructũ: vel
iter per acceptilationes prædictas?dicunt quidam,ꝙ sic.quod
mihi videt omnino cõtra mẽtẽ tex.qui facit expressam differẽ
tiã inter ista,& ideo Iac.de Aret,dicit,ꝙ sit aliud hîc:& aliud in
præcedentibus.Rõ,acceptilatio fit verbis:ideò in ea verba mul-
tũ attendũtur.sed qñ ego promitto vsumfructũ,& posteà tu li-
beras me ab vsu,saltem acceptilatio cum obligatione concordat
cum verbis:quia vsus erat in verbis obligationis,sicut in verbis
acceptilationis:sed in præcedẽtibus secus.Nã si ꝓmisisti mihi
fundum,secũdùm verba,vsusfructus in obligatione non venit.
Item si promisisti viam,secũdũ verba,iter in obligatiõe nõ est.
ita dicit Iac.de Are.¶ Venio ad.§.si is qs hominem.Opp.de.l.
si vnus.§.sed si generaliter.s.de pact.Sol.dicunt quidam.hîc vo b
3 luit in totum renũtiare obligatiõi:ibi nõ.Alij† dicunt aliud in
acceptilatione:vt hic.aliud in pacto:vt ibi.& ista vera . Ratio:
quia acceptilatio est imaginaria solutio.vnde sicut per solutio-
nẽ vnius tota obligatio soluitur:ita per acceptilationem,vt hic.
¶ Item op.de.l.homine.s.de op.leg.Sol.aliud in repudiatione
vt ibi.aliud in acceptilatioue:vt hic.per rationem prædictam.
¶ Vltimò ex prædictis in materia acceptilationis collige ali-
quas regulas negatiuas:& aliquas affirmatiuas.Prima videlicet
ꝙ valet acceptilatio partis in obligatione diuidua:vt hic,in ver.
planè.Secunda,ꝙ valet acceptilatio,qñ fit de omnibus partibus
integralibus vt hic,in ver.si autem iter & actus.Tertia,ꝙ valeat
acceptilatio,si sit de toto integrali:vt in.§.illud.Quarta, quòd
valet acceptilatio,si sit de eo qđ non est in obligatione:tamen
potest solui creditore inuito:vt in.§.si is qui hominem.Do re-
gulas negatiuas.Prima,non valet acceptilatio partis in obliga-
tione indiuidua:vt hic,in.§.j.Secũda,non valet acceptilatio ei⁹
quod non est in obligatione:vt in.§.illud.Tertia,non valet ac-
ceptilatio vnius partis integralis eius,quod est in obligatione:
vt.d.§.illud.in quo tamen distingue,Aut acceptilatio concor-
dat cum obligatione saltem verbis:& non valet:vt.s.dixi.

Eum qui fundum. ¶ Op.de.l.si vn⁹.§.illud
s.de pact.Solu. aut dolus
est commissus:& potest accepto ferri:vt in contrario. Aut lo-
quitur de dolo committendo,& non potest accepto ferri , per
rationem positam in tex.& quia esset contra bonos mores.

Si Stichum. ¶ Si acceptilatio non valet in expres-
so,nõ valet in tacito.¶ Op.de.l.si vn⁹
§.sed si stipulatus.s.de pact.Rñdeo:ibi stipulatio erat pura : &
sic acceptilatio valet in exꝑsso:hîc verò in expresso nõ valuit,
quia in rerum natura non erat tempore existentis conditionis.

Et si fideiussori. ¶ Acceptilatio interposita su
per obligatione verborum , ꝑ
consequentiam tollit obligationem alio modo cõtractam.h.d.
¶ Opp.s.eo.l.an inutilis.§.acceptũ ferri.Sol.hic consequitur
reus per alium,quod per se non posset.& sic per consequentiã
principaliter non posset.¶ Opp.j.proxi.§. Sol.vt ibi videbi-
tis,Item oppo.j.ea.l.§.qui ita.Sol.vt ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatione potest liberari unus:ita quòd ad alium non porrigatur.*
2 *Acceptilatio facta fideiussori,quando prosit principali?*
3 *Acceptilatio facta fideiussori cur non porrigatur ad fideiussorem?*
4 *Accptilatio facta à reo in casu huius.§.non porrigitur ad fideiussorem: li-*
cet fideiussor liberetur per aliam regulam.

a ¶ Item opp.Ac-
ceptilatio non per
imit obligatiõem
iurisgentium,nisi
deducatur in sti-
pulatiõem animo
nouãdi factam . &
de ratiõe vide Bal,
post glo.in.l.fi.C.
eo.& vide Salice,
post gl.& Iac.bu.
in.l.actione. C. de
transact.in princ.

b ¶ Et per iusiuran
dum. Adde Bart.
in.l.qui iurasse.in
prin.de iureiuran.
in ver. possumus
etiam soluere &c.
vide Bart.in. l.qui
vsumfruct.de ver.
oblig.

5 *Fideiussor, qui est liberatus acceptilatione, ita quòd ad reum principalem porrigatur à reo, non repetit ac si soluisset.*

Si legatorum.

Qui ita. ¶ Gl. variat in intellectu istorũ. §§. Acceptilatio facta fideiussori, pendente cõditione, cuius existẽtia, nõ fingit quẽ retro obligatũ: nõ ꝓdest principali. h. d. ¶ Opp. s. proxi. §. vbi acceptilatio facta fideiussori: ꝓdest principali. dicit gl. hic in persona fideiussoris tm̃. vult dicere: hic fuit actum, ꝙ acceptilatio esset personalis: nec porrigatur ad reum principalem. Istam sol. tene menti. nã in ti. de lib. leg. l. iiij. §. j. habes, ꝙ cũ qs non vult acceptilationem porrigi ad principalẽ, debet liberare fideiussorem pacto, nõ acceptilatione. sed hic ha-
1 bes, † ꝙ etiam acceptilatiõe põt liberari vnus, ita ꝙ non porriga
a tur ad aliũ. qđ satis placet:[a] quia hoc video in solutione quæ fieri põt vni: ita ꝙ nõ porrigaꝛ ad aliũ: vt. l. in his. §. j. s. ti. j. ergo idẽ in acceptilatione: quæ est imaginaria solutio: vt. j. eo. l. si ex pluribus. & s. de noua. l. si rem. §. si duo. sed licet ista so. sit vera in se: tamen non cõgruit huic literæ, ꝗ est hic. in. §. ita. Aliam rationẽ assignat. s. ne reus libereꝛ acceptila. antiquiore, ꝙ̃ sit obligatio. Dat ergo glo. aliã sol. vt ponaꝛ casus hic, ꝓut ponitur in. l. pe. s. de fideiusso. sed ista casus positio non est bona: quia secundũ hoc acceptilatio esset inutilis, quare gl. dicit, quòd est speciale in legato cõditionali. ¶ Videte hoc nihil est dicere: vt. j. ꝓxi. §. qui ita. ergo vera est ista. Reus nõ põt liberari ꝑ acceptilationem fideiussoris antiquiorẽ obligatiõe: sed in legatis qs diciꝛ obligari existẽte cõditione, nec retro fingitur obligatus. vt. l. j. §. j. ad sillania. & l. si mater. §. eadẽ. de exce. rei iu. meritò acceptilatio facta fideiussori ad reum nõ porrigitur. Idem in. §. qui ita. Nam obligatio ꝗ pendet ex conditione potestatiua, non trahitur retro cõditione existente: vt. l. potior. in princip. & l. j. s. qui po. in pig. hab. sed hic loquiꝛ in cõditiõe potestatiua. s. ꝙ Titio credidero dare spõdes. meritò cum hodie sit obligatus reus, nec fingitur retro obligatus, acceptilatio antiquior nõ põt ꝓdesse: secꝰ esset in cõditione casuali: qa tũc retro fingereꝛ obligatꝰ: & liberatꝰ, vt. l. sub cõditiõe. s. de sol. Ita debetis intelligere istã materiã: & eodẽ modo in
2 tellige. j. eo. l. si ex pluribus. ¶ Ideo assumite hic tria verba, † qñ acceptilatio fit fideiussori: aut acceptilatio est nulla, & principali non prodest: vt. l. pe. de fideius. Aut est aliqua: & tunc aut tempore factę acceptilationis principalis, erat obligatꝰ verè vel fictè vt quia sub conditione, quæ retrotrahitur: & acceptilatio prodest principali: vt. s. proxi. §. & . j. e. l. si ex pluribus. quod intellige, nisi cõtrariũ actũ sit expresse: vt hic secũdũ vnã solu. aut non erat tunc obligatus verè vel fictè, vt in legatis, & in conditione potestatiua: & ad eum non porrigitur liberatio. casus est hic.
3 ¶ † Quæro, quæ est ratio, ꝙ porrigatur ad ipsum fideiussorem cui est facta: & non ad alium: dicit Oldra. quia non est tãtæ potẽtiæ acceptilatio respectu eius, ad quod solet porrigi per consequentiã, quantæ est respectu principalis. & ideo dicitur, ꝙ quandoq; principalis liberatur ipso iure: sed ille ad quem porrigitur per cõsequentiam ope exceptionis: vt. l. rescriptum. §. plerunq;. s. de pact. Item est ratio naturalis: quia actus violentus non est tantæ potentię, quantæ actus naturalis, sed vt fideiussor libereꝛ, cui est facta acceptilatio est actus naturalis, sed vt porrigatur ad
4 reum, est actus violentus, ideo nõ est tantæ potẽtiæ. ¶ † Sed quęro, quid econ tra, si facta esset acceptilatio reo in casu istius. §. an porrigatur ad fideiussorẽ? Respondeo, non, virtute acceptilationis per rationes prædictas. Sed puto ꝙ fideiussor liberaretur per aliam regulam, quia fideiussor non potest teneri pro eo, qui nullo modo est obligatus: vt. l. fideiussor obligari. in principio. s. de
5 fideius. ¶ † Quæro. quid si fideiussor est liberatus acceptilatiõe, ita quòd porrigitur ad reum principalem, an ipse potest repetere à reo, ac si soluisset? quod videtur, quia acceptilatio habet vim solutionis. Certè de hoc habetis text. qui distinguit in hoc, vt. l. idem q;. §. fi. cum. l. seq. s. manda. Ad rationem cum dicis, acceptilatio habet vim solutionis, rñde, vt gl. dicit in simili in. l. si duobꝰ. §. à fideiussore. s. de iureiur. vbi dicitur, quòd iuramentum habet vim solutionis, & ideo iuramentum fideiussoris prodest principali: & tamen non poterit repetere. dic vt ibi in glo. quia est notabilis ad hoc multum.

a ¶ Satis placet. potest acceptilatio fieri principali, cum hoc, ꝙ non trãseat ad fideiussorem. & hoc seqtur Imo. in l. si hæres pecuniã ad treb. vbi et Roma. licet Ange. ibi cõtrariũ tenuerit, sed Ful. in. l. j. ad fi. C. de trãsact. tenet contra istam gl. cõtra quã etiam hîc tenet Cuma. ꝑ tex. in. l. si quis reum. s. de libe. lega. sed responde, vt ibi per Bart. & adde gl. & Barto. in. l. si cũ excep. §. labeo. s. qđ me. cau. & Bart. in l. à sentẽtia in pric. j. de appel.

b ¶ Eiꝰ rei. vide qđ no. Bar. post. gl. in l. Aurelius. §. Mevia. s. de li. leg.

c ¶ Sed Sceuola. Adde gl. & ibi Bart. in l. vi responsum. C. de trãsa. qđ no.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, curator, & similes cur non poßint accepto ferre?*

Tutor. ¶ Nunc; potui videre, quæ ratio mouit Iuriscõsultum ad dicendum hoc. ¶ Sed quæramus quæ
1 est ratio, † quòd tutor & curator, & similes, nõ possunt accepto ferre cum eis possit solui, vt. l. vero procuratori. s. tit. j. & . l. quòd si fortè. §. eo. ti. Possumus dicere, hæc acceptilatio est imaginaria sol. & sic est quædã solutio ficta. Alia fictio est: qđ tutor, curator, & procurator habentur loco dñi: vt. s. pro empto. l. qui fundũ. §. si tutor. ¶ Itẽ debes scire, ꝙ aliquid fieri potest ad fictionẽ, qñ illud fieri cõmodè põt. argu. l. quia ratio. s. de condi. insti. & dixi hoc in. l. si is qui pro emptore. s. de vsuca. sed isti possunt nouare: & sic non erunt tot fictiones. meritò. l. non permittit eis acceptilationem, nisi prius nouent. ¶ Secũdò quæro, quæ est ratio, ꝙ tutor & curator non possunt liberari acceptilatione? Possumus dicere, ꝙ acceptilatio est actus ciuilis: ideò alteri per alterum non potest quæri directo: vt. l. ea quæ ciuiliter. s. de acqui. re. do. Sed videmus, ꝙ procurator non quærit domino directo: vt. l. rescriptũ. in fi. s. de pact. nec tutor pupillo, vt. l. quoties in prin. de admi. tuto. ista ratio nõ placet, per. l. iij. s. eo. vbi per procuratorem põt quæri per acceptilationem, si habet procurator speciale mandatum: & tamen per procuratorẽ non potest quæri actio directa. Quare potes dicere, ꝙ est ratio, ne duę fictiones concurrant: vt. s. dixi. Sed ista eadem ratio non impediret procuratorem habentem speciale mandatũ. quæ ergo est ratio? respondeo: quia sic placuit Iurisconsulto. nam non video aliquam rationem vrgentem.

Ex pluribus. ¶ Istum. §. declara: vt dixi in. l. ex duobus. s. de duo. re.

LEX XIIII.

Nisi consentiat. ¶ Si in acceptilatione venit aliud, quàm sit in obligatione: non valet. h. d. De materia huius. l. dic, vt dixi. s. l. proxi. §. j.

LEX XV.

Si is qui Stichum. ¶ Adiectio vltra debitum acceptila. non vitiat. hoc dicit.

LEX XVI.

Si ex pluribus. ¶ Acceptilatione facta vni ex pluribꝰ reis debẽdi, cæteri liberantur, sicut solutiõe. hoc dicit. ¶ Op. gl. de. l. ij. §. si tamen. s. de verb. ob. Dicit gl. hic fuit facta acceptilatio in rem: ibi in personam. Sed dic vt ibi, quia ibi non sunt duo rei. ibi no.

Si iudicati. ¶ Opp. de. l. & per iusiuran. §. si legatorum. s. e. Glo. sol. duobus modis. Tu dic, vt ibi dixi.

LEX XVII.

Qui hominem. ¶ Pars vniꝰ ex rebus alternatiuè debitis, potest ꝑ acceptilationẽ ab obligatione subduci. h. d. Aduerte: quia est difficilis. ¶ Oppo. quia quinq; solutis in nulla parte cõtingit liberatio: vt. l. si stipulatus. §. qdecẽ. s. ti. j. & . l. ij. §. j. s. de ver. ob. & . l. si nõ fortẽ. §. si decẽ. s. si de cõd. inde. Huius timore hæc. l. legiꝛ duobus modis. ¶ Primò, quia hæc sit alternatiua. l. non hominis: & sic loquatur in obligatione simplici, nõ alternatiua: vt quia debebas mihi hominem simpliciter: vel debebas decẽ simpliciter. & secũdum hoc nõ obstãt cõtraria, quæ loquũtur in obligatione alternatiua. Alio mõ legiꝛ, & ista congruit magis huic literæ, ꝙ hic loquatur in obligatiõe alternatiua. Sed gl. non soluit hoc cõntrariũ bñ, nec hîc nec alibi. Ideo dic, ꝙ aliud in solutiõe: vt in contrarijs: aliud iu acceptilatione: vt hîc. Rõ solutio partis nõ parit liberationẽ: ne si solueretur pars in alia re, sequereꝛ inconueniẽs, quod ponitur in. l. in execu. §. pro parte. s. de verb. ob. Quod incõueniens non potest habere locũ, qñ quis liberatur per acceptilationem vt hic. Idem in eo, qui à parte soluitur per sñiam: vt. l. ij. §. si tamen hominem. s. de ver. obl. & ibi Pet. hoc tenet. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis, & actio in rem nouari potest.*
2 *Obligatio & acceptilatio, quando hoc agitur, nouari potest.*
3 *Verba superflua apposita in contractu ad maiorem declarationem, non iuuant contractum.*

LEX XVIII.

Et vno.

b Eius rei. [b] ¶ No. ex hac. l. † quòd officium iu
1 dicis, & actio in rem, potest nouari, quod qualiter intelligatur. j. dicã ti. j. l. j. ¶ Secũdò no. † ꝙ obli
2 gatio, & acceptilatio, qñ hoc agitur, potest porrigi ad omnes obligationes, etiam quas quis ignorauit, si hoc agatur. ¶ Opp.
3 † ꝙ hic sint aliqua verba superflua. Gloss. instit. quib. mo. toll. oblig. §. j. hoc fatetur. Tamen nõ est incongruum, ꝙ in contractibus apponanꝛ aliqua verba superflua ad maiorem declaratio
c nẽ: vt. l. quæ dubitatiõis. j. de reg. iur. Sed Sceuola[c] reprehendit Gallum

Gallũ Aquiliũ de ſuperfluitate,& breuitate,in illa forma teſtamẽti,quã de. dit in.l. Gallus.de lib.& poſth.¶ Op.ꝙ res mea nõ põt ꝓmitti mihi:vt.l. nemo rẽ ſuã.de ver.obl.Dicit gl.hic nõ ꝓmittiꝛ res mea:ſed p̃tiũ rei meę.

LEX XIX.

5 I acceptolatum. ¶ Op.s̃.eo.ti.l.an inutilis.in pri. Sol.vt ibi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Numerato,ubi acceptilatio interponitur non requiritur,& ei non poteſt opponi exce ptio non numeratæ pecuniæ.*

LEX XX.

1 SI accepto. ¶ † No.ꝙ vbi apponitur acceptilatio,nõ re quiritur numeratio.& ei nõ põt opponi ex ceptio nõ numeratæ pecuniæ. Et adde hãc.l.pro caſu ad id,qđ dixi.s̃.ti.j.l.ſi ex pluribus.in princ.& ibi adde hanc.l.

SVMMARIVM.

1 *Statuto dictante q nullus poßit emere frumentum ſub pœna,an idem de uenditore ſta tutum intelligatur?*

LEX XXIII.

SI ego. ¶ Reſoluta vna parte cõtractus,tot⁹ cõtractus reſol uitur.h.d.¶ Op.de.l.cũ emptor.s̃.de reſcin.ven. Di cit gl.hoc non cõtingit natura acceptila.ſed magis poteſtate cõ uẽtionis.¶ Item op.[a] de.l.ſi conuenerit.s̃.de pact.Sol. gloſ.hîc erat res integra: ibi nõ. Vel tu dic breuiter,ꝙ ibi remiſit pretium aĩo donã di:hîc non.& eodẽ modo ſolue cõtrariũ de.l.ſi tibi habitationem.s̃.locati. ¶ Itẽ op.de.l.ſed Celſus.§.ſi fundus.s̃.de contrahen.emp.Solu.vt in gloſſ.
b ¶ Vlti.no.[b] hanc.l.ad.q.† cauetur ſtatuto,ꝙ [c] nullus poſsit emere fru men
c tũ ſine licentia officialis.de venditore nihil dicit,an idem videaꝛ ſtatutũ in venditore?hîc tex.cũ ſi.facit quòd ſic.pro hoc.C.de indi.vidui.l.fi.vbi ſta tutũ in muliere,intelligiꝛ de viro.pro hoc videꝛ expreſſum. C.de cupreſ. ex lu.dap..libro.x. in contrarium facit.C.ſi quis alte.vel ſibi.l.vltim. ſed ſi rationes legis conſideras,non eſt contra.

De prætoriis ſtipulationibus Rubrica.

LEX I.

PRætoriarum. ¶ Hęc.l.diuidiꝛ in partes qua tuor. Primò ponit diuiſionem ſtipulationũ. Secũdò quãlibet partẽ diuiſionis proſequiꝛ. Tertiò dicit qualiter debẽt interponi. Quartò ad cui⁹ iu riſdictionẽ ſpectat cognitio ſup eis. Secũda ibi,iudiciales. Tertia ibi,ſtipulationum.quarta ibi ꝙ ſi ſit. ¶ Op.hîc po nitur p̃toria,vt gen⁹: iudicialis,vt ſpecies.ſed iſtæ ſunt ſpecies coæqueuæ: vt.l.v.s̃.de ver.ob.& inſti.de diui.ſtip.ergo malè dicit hic. ¶ Et eodem mõ op.de cõibus huius ti. Dicit gl.diuerſimodè accipiꝛ iudicialis,& cõis hîc,ꝗ ibi.gl.hîc,& in.d.l.v.de ver.obl.& inſti.de diui.ſtipu. ꝓſequitur ſuũ erro rẽ. Nõ em̃ bñ intellexit diuiſionẽ ſtipulationũ:vt dixi.in.d.l.v. ſed quãtũ ad ꝓpoſitũ dico:ꝙ eodẽ mõ accipiꝛ p̃toria ſtipulatio hîc,& ibi:ſcilicet quę eſt introducta ab edicto p̃toris. Ad cõtrariũ,dũ dicis ergo eſt ſpecies coæ queua ad iudicialẽ:Reſpondeo,ꝙ ibi ponitur diuiſio ſtipulationũ in gene re,ſed hîc diuiditur ſolũ illa ſpecies diuiſionis ſtipulationum prætoriarum: & iudicialis ibi accipitur vno modo:ſcilicet inuenta à Iuriſcõſul.vel ab alĳs peritis viris,nõ à prætore.ſed hîc loquitur de iudiciali:hoc eſt de inuenta à prætore vt iudicium ſit ratum:merito eſt quædã ſpecies iſtius generis ſub alterni:quia eſt prætoria ſtipulatio:& eodem modo dico de cõmuni. ¶ Itẽ opp.ꝙ ſpecies ſtipulationum ſunt quatuor:vt hic. Ibi dicitur,quòd eſt vna tantùm:quare malè. Rñdeo ibi diuidũtur omnes ſtipulationes.hîc vna tãtũ.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio iudicialis debet dici omnis ſtipulatio prætoria,quæ reſpicit effectum ſenten tiæ.*

Item ſtipulatio de no.ope. demoliendo.

2 *Cautionalis ſtipulatio largè poteſt dici omnis ſtipulatio.*

3 *Stipulatio cautionalis à iudiciali,in quo differat?*

4 *Stipulationes prætoriæ,ſeu cautionales,habent inſtar actionum,quia ab inuito extorque mus,& principaliter peti poſſunt,ita etiam ſtipulatio rem ra.habe.*

5 *Contrahens tanquàm procurator,cogitur uel oſtendere mandatum,uel cauere de rato.*

6 *Stipulationes prætoriæ non nouant primam actionem,ſed illam nouationem faciunt, quam facit litis conteſtatio & ſententia.*

Stipulationes quæ ex neceßitate interponuntur non nouant,niſi expreßè agatur.

7 *Stipulatio legatorum interpoſita hoc acto,ut nouatio fiat,quid nouetur.*

8 *Stipulatio rem pupilli ſaluam fore interpoſita,nouat actionem tutelæ.*

9 *Stipulatio reem ratam haberi nouat conditionem indebiti,quæ competeret contra procu ratorem.*

Conditio indebiti non datur quando ſolutio fit in iudicio iudice præcipiente.

10 *Stipulatio damni infecti interpoſita animo nouandi,nouat interdictum,quod ui aut clã.*

11 *Exceptio,an nouetur?*

12 *Stipulationes de iudicio ſiſti,& aliæ,quare dicantur communes.*

a ¶ Item opp. Et vide omnino Bar. poſt glo.in.l.ſi conuenerit.s̃.alleg. per Barto.

b ¶ Vlt.no.No.ꝙ ſtatutũ loquẽs de vẽditore,habet locũ in emptore. vide Bar.in.l.fi.C.de indi.vidui. Bal.in.l.nemo.C.de ſacroſan.ecc.&.l.ſi cõuene rit.s̃.de pact.hîc eſt,ꝙ ſi naturalis non ſuccedit patri nec pater filio natura li:vide text.& ibi Bal.in.l.fi.& aliâs penu.C.de ſac.ſan. eccle. Andræ. Bar ba.

13 *Facere quem ſecurum,& facere quem cautũ,idẽ importat. Promittens facere quem ſecurum, liberatur promittendo, per ſimplicem ſtipulationem.*

Iudiciales. ¶ Opp.ad primũ dictũ. diciꝛ hic,ꝙ ſtipulatio iudicialis di ciꝛ q̃ interponiꝛ,vt ſit ratũ iudiciũ:vel iudicatũ ſolui &c. Cõtra ſtipulatio iudi.ſol.interponitur,vt ſit ra ta ſnĩa:nõ vt ſit ratũ iudiciũ.dicit gl.concedo, quòd
1 hîc accipiꝛ ſentẽtia:† & ideò oĩs ſtipulatio prætoria quę reſpicit effectum ſententiæ,debet dici iudicia lis. Et ideò ſtipulatio de no.ope.nũ.interponitur de opere demoliendo:quatenus p ſnĩam apparebit in iuſtè ædificatũ:& ideo quia reſpicit effectũ ſenten tiæ,ideo dicitur iudicialis:vt.l.ſtipulatio. §. habet
2 autem.s̃.de no.ope.nũ. ¶ † Itẽ dicitur hic cautiona les &c. cõtra cõis ſtipulatio põt dici cautionalis : vt j.ver.& ſciendũ. Sol.cõcedo,ꝙ largo mõ ſumendo oĩs ſtipulatio põt dici cautionalis:ſed hic accipitur
3 ſtrictè. ¶ † Quæro,in quo differt cautionalis à iu diciali? Rñ.quia cautionales nõ interponũtur reſpe
4 ctu alicuius ſententiæ,ſed iudiciales ſic. ¶ † Itẽ dici tur hîc,ꝙ iſtæ cautionales habent inſtar actionum. Quæro,qđ eſt hoc dictũ? dicit glo.quia ſicuti per actionẽ agim⁹:vt quid nobis detur,vel fiat & ab in uito extorquemus:ita iſtas ſtipl̃atiões exigemus ab inuitis. Fallit in ſtipulatiõe rẽ ratã haberi,quæ non exigitur ab inuito:vt.l.mutus.§.pœna.s̃.de ꝓcur. vbi cauſatiuè cogitur cauere quis de rato,ſi vult ad mitti non præcisè. Dy.reprehẽdit hanc gl. Nã nec aliæ ſtipulationes de quib⁹ hic loquiꝛ,exiguntur ab inuito:vt patet in ſtipulatione legatorũ,quã nõ co giꝛ pręſtare ille,qui vult pati immiſ.in poſſeſsionẽ. Idẽ in ſtipulatione dãni infecti:vt.l.prætor.in prin. s̃.de dã.infe.quare Dy.ſuſtinẽdo gl.dicit,ꝙ glo.ha buit hunc intellectũ,ꝙ oẽs ſtipulationes,de quibus hîc loquiꝛ,poſſunt principal̃r peti:& ideò habẽt in ſtar actionis,p̃terꝗ ſtipulatio rẽ ra.ha.q̃ nõ petitur principaliter:ſed per modũ excep.qs eã conſequiꝛ. Ita voluit dicere gl. Credo ꝙ gl.habuerit hunc intel lectũ:tñ ego puto,ꝙ idẽ ſit in ſtipulatione rẽ ra.ha. qđ in alĳs,vt poſsit principal̃r peti. Nã hic nõ loq tur in ſtipulatione rã ra.hab.interponiꝛ in iudicio. Illa em̃ vel eſſet iudicialis,quia reſpicit effectũ ſen tentiæ vel eſſet cõmunis:quia reſpicit proceſſum & ſententiã:licet loquatur de ea quæ interponitur extra iudicium:vt puta,qñ ſoluitur procuratori:vel quãdo interponitur ſuper alio actu,qui fit extra iu
5 diciũ:vt apparebit ex eadẽ gl. Pone † cõtraxi tecũ, [d]
d tanꝗ cũ procuratore:vel ſolui tibi tanꝗ ꝓcuratori poſſum agere contra te,vt oſtendas te procurato rem:vel caueas de rato.caſus eſt hic.vbi dicitur cau tio habet inſtar actionis:hoc eſt poteſt exigi ab inui to per officium iudicis. Probo,ille qui vendidit tan ꝗ creditor,debet docere ſe creditorem eſſe:vt.l.j.C. credi.euict.pi.non de. Ita qui contrahit, vt procura tor,oportet docere,ſe procuratorem eſſe.& ibi Ia cob.Butr.hoc tenebat. ¶ Item ille qui vendidit no men,vt creditor:debet probare ſe creditorem eſſe: vt.l.ſi nomen.s̃.de hære.vel ac.vend. Item ille, qui locat,vt vſufructuarius: debet docere ſe vſumfru ctuarium:vt.l.ſi quis domum.§.j.ſuprà loca. ergo eodem modo ꝓcu. qui cõtrahit,vt ꝓcurator debet docere ſe procuratorem:vt hic.vel caueat de rato:vt

c ¶ Cauetur ſtatu to. Adde Bal.in.d. l.fi.C.de cadu.tol. & ibi dixi.&.l.ne mo martyres.C.de ſacr. ſanct. eccle. Adde quod dom. Abb.ſicu.in prin. in.c.j.loc. in gl.ſu per ver.ſub cond. dicit collige ex gl. ꝙ pœna appoſita in vno ex correla tiuis,non extendi tur ad reliquum. vbi glo.vult quòd pœna appoſita in vno ex correla tiuis.ſ.conductori non extẽdatur ad locatorem. Et ad idem eſt alia gloſ. iuncto text.in cle. j.de conſang.& af fin.vbi apponitur pœna contrahenti matrimonium cũ moniali.& eadem pœna replicatur in ipſa moniali, quaſi pœna appo ſita in maſculo nõ habeat locum in ipſa fœmina con trahente. & vide ibi gloſſ.in verſi. contra. Refert ta mẽ,quod hic Bar to.& in.d.l.fin.te net contrarium : vnde facit diſtin ctionem nota. & concludit idẽ Ab. quòd aut non eſt omnino eadem ra tio in correlatiuis: & non debet pœ na extendi:vt pa tet.& not.in.c.ſu per.de vſur. vbi pœna appoſita mutuanti ad vſu ſuras : non tamen extenditur ad re cipientem : quia non eſt eadem ra tio:vt ibi not.& ſic refert, quod vo luit Barto. in. d.l. fin.licet hîc ſim pliciter loquatur. Aut eſt eadem ratio:puta vt frumentum,vel ſimile, non vendatur ſub pœna:& tunc eadem ſit emptori & venditori.&c. vide ibi per eum.& vide quæ dixi poſt Bart.in.l.nemo.C.de ſacroſanct.eccle.& vi de Pet.de ancha.in cle.j.de hæret.& vide Bald.in.l.j.C.de ſer.com.ma. vi de Bar.in.l.bonafides.s̃.de act.emp.& Bal.in.l.dolum.C.de peri.& com mo.rei ven.& Bal.in auꝛ.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.& vide poſt Sali.& quæ dixi in.l.properandum. §.de iud. Adde,an correlatiuo rum ſit idem ius, Bal.conſi.xiiĳ.lib.ĳ.

d ¶ Pone contraxi tecum. Adde Bar.in.l.procu.qui pro euictione.s̃.de pro cura.& ibi Bald.

a ¶ An sit verum.vtrum exceptio posſit nouari.vide hic & notat Bartolus in.l.ita stipulatus.in quinta opposi.vlti.partis,de verb.obligatio.& Ang. l.si insulam.eodem.tit.

b ¶ Deinde.Vide Alex.in.l.j.qui satisda.cog.an si promitto liberare fideiussorem ab obligatione,quam recepit,pro me erit remedium.vide singu.bal. ī.l.ij.C.de sen.quę sine cer.quanti.Et quid est ,securitas? vide Bal.in authē. agricultores . C.q̄ res pig.obli. pos. & hic adde Bal. in l.sancimus . C. de ver.sig.& Specu. de empt.& vendi. §.j.versi.sed quid si iīstrumento.vide Ange.in.l.papinianus in.§.si quis mortis.s̈.de inoff. test.& Pau.de ca. & Bal.in.l.j.s̈. qui satisda.cog.Et adde,ꝙ si ꝓmitto te facere securum,an liberer per simplicē ꝓmissionē: ad de qđ tex.in.l.j.s̈. qui satisda.cog.videt̃ ꝓbare,ꝙ teneor dare fideiussores,vel pignora. qđ ītellit Ang.verū,qn̄ post ꝓmissionem factā per aliquē,ego ꝓmitterē facere tutum & securum:qa tunc ītelligit̃ cū fideiussore,vel pignore: aliàs nihil importaret.l.qui bis idem. s̈.de ver.ob.de quo ibi vide p eum .Et hoc ēt tenet Ang. hic.& est tex.in.l. p̄tor.§.hoc interdicta in fi.s.de ope. no.nū.vbi per ro. quem vide.Adde, quid si statutū dicat inter affines fiat compromissum recepta securitate: an debeat intelligi cum fideiussorib⁹, vel pignoribus ? Bal.cōs.cliij.lib.v.

c ¶ Op.ꝙ reqratur Qn̄ debet caueri de euict. adde etiam vltra hîc nota. per Bar. aliquos casus no.per gl.in.l.q rē C.de euict.

d ¶ Quod asſidua. Adde.l.si fundus. s̈.de euict. secūdū gl.j.§. ꝙ aūt.ī aut̃. de fideius.& ibi in tex.ponit̃ alius casus,in quo satisdat̃ de euictio.q. reassumitur ī.l.si post. C.de euict.

e ¶ Tenent docto.Adde Bal.in.l.nō idcirco.C.de contrahen.empt.& Bart. in.d.l.si post perfectam.

f ¶ Secundum hoc.No.fraudem contra venditorem,vt satisdet de euictione anteq̃ euincatur.vide text.& ibi Baldum.suprà de euiction.l.euicto. Andræas Barbatias.

hic.&.l.j.C.de procu. Et ideo non est dicendū,ꝙ id qđ dicitur hic,fallat in stipulatione rē ra.ha.qa esset dicere ꝙ iuriscōsultus malè diceret hîc.¶ Item dicitur hic,
6 † vt fiat nouatio.quęro,quæ nouatio fiat per istas stipulationes?duplex est opi.quidam dicunt,ꝙ fit nouatio:hoc est nouæ act.adiectio:ꝙ prima non tollatur:sicut in nouatione,quæ fit per lit.cōtest.& p sñiam,vt dixi in.l.aliam.s̈.de noua.Alij dicūt ꝙ sit nouatio propriè.Prima opi.est vera.Nā istæ stipulationes,quæ ex necesſitate interponuntur,non nouant nisi expresſè agat̃:vt.l.pe.j.eo.probat̃ in.l.si Stichum.§.legata.s̈.de noua.¶ Quæro,posito ꝙ est actum,ꝙ interponatur animo nouandi,quid nouabitur per istas stipulationes?
7 ¶ † Et primò quæro de stipulatione legatorum:quid nouet qn̄ hoc agitur? Rn̄d.nouat actionem ex testamento in euētum cōditionis,vel diei:vt.d.l.si stichū.§.legata.s̈.de noua. gl.dicit verum quòd nouat in euentum cōditionis, qn̄ legatum erat cōditionale.Item in euentum diei, qn̄ hoc est actū.pōt enim agi,vt obligatio in diē nouetur incontinenti vt dixi.in.d.l.si stichum.§.legata. Itē hæc stipulatio pōt interponi sup legato puro:vt l.hæc stipulatio.in prīc.l.etiā.s̈.vt.le.no. ca.& tunc
8 nouaret incontinenti sine dubio.¶ † Secundo hîc videamus in stipulatione de tutela.qd nouet,si hoc agitur?Respondeo.ista est stipu.rem pu.sol.fo.quæ nouat actionē tutelæ,q̄ debet oriri tutela finita:vt.l.
9 si pupill⁹.s̈.de nou.qđ dic,vt ibi fuit dictū.¶ † Tertiò videamus in stipulatione rē ra.ha.quid nouet?dicit gl.quod nouat condictionē indebiti,quæ cōpeteret cōtra suum procuratorē,si stipulatio nō esset interposita:vt.l.si sine.in prin.j.rē ra.ha.Ex hac habes ꝙ nō loquitur de solutione,quæ fit in iudicio iudice præcipiente.Nam tūc nō haberet locū cōditio indebiti:vt videbitis in.d.l.si sine.& ꝓbat̃ in.d.l.j. C.
10 de cond.inde.¶ † Quartò,videamus de stipulatione dāni infecti,quid nouet.quia hoc agitur?gl.dicit ꝙ per hāc nouat̃ interdictum qđ vi aut clam :cōpetens aut cōpetiturū,si facias opus,qđ mihi noceat: pro quo illud interdictū cōpeteret:& ista bona opi. Alij vt Mar.Ioā.Azo.& hug.dicunt nouari actionē l.aqui.vel in factum,quæ cōpeteret,si illa stipulatio nō esset interposita qđ non videtur verū.Nē stipulatio damni infecti nō porrigitur ad ea damna:pro quibus posset agi.l.aquil.vt.l.fluminum.§.præterea.de dā.infect.Alij dicunt,qđ nouatur quædā exceptio,quæ competit dānū passo,cōtra dñm dom⁹ ruinosæ:vt nō aliter dominus tollat,nisi omnia tollat,& de dāno futuro,& præterito caueat:vt.l.præ-
11 tor.in fin.&.l.seq.s̈.de dam.infecto.† Not.mirabilē glo.secundùm quā habes,quòd nouatur exceptio. ¶ Examinemus hîc an sit verū [a]nouatio est vnius obligationis in aliam transfusio:vt.s̈.de noua.l.j. ergo exceptio non nouatur : quia non est vnius obligationis in aliam transfusio.gloss.in.l.rescriptum.§.si pacto.s̈.de pact.dicit,quòd pactum producit istos effectus.Nam tollit naturalem,elidit ciuilem:& obligat quem naturaliter non petere:vt.l.si vnus.§.pactus ne peteret.s̈.de pact.modò illa naturalis obligatio,quæ inest in pacto potest nouari.ita dicit glo.in l.rescriptum.§.si pacto.¶ Aduertatis.licet illa naturalis obligatio posſit transfundi in aliam obligationem per nouationem:tamen alij effectus resultantes ex pacto, non possunt transfundi in aliam obligationem.Præterea ponamus,quòd est exceptio,quę non oritur ex pacto ,sed ex alia æquitate:vt.l. qui æquitate.de do exceptio.quomodo nouabitur ista? videte dico,quòd non potest propriè nouari : hoc est,in aliā obligationem transferri:sed potest per stipulationē cōtractam tolli illa æquitas,quæ exceptionē producebat:vt in exemplo posito hîc, in glo.Habebā exceptionē,vt dominus nō tolleret rudera,nisi omnia tolleret,& caueret de dāno præterito,& futuro.Certè interposita stipulatione dāni infecti.tollit̃ illa æquitas,qua inducebat̃ illa exceptio & ista dicitur nouatio.¶ Vnde in simili habebat maritus exceptionē,ne conueniat̃,nisi inquātū facere pōt.Promisit sol.matrimo.animo nouādi,certè tollitur æquitas,quæ exceptionē ꝓducebat.Idē in muliere,quæ cauit,secūdò quæ perdit excep.velleia.Idem in hærede,qui cauendo perdit except.l.falci.vt.l. vlti.C.ad leg.fal.Et eodē modo dico in eo:qđ dixi.s̈.titu.j.l.& vno . §. j.ꝙ officium iudicis ,& rei vendi.nouatur:non ꝓpriè ꝙ sit vnius obligationis in aliā trāsfusio:cū offm̄ iudicis & rei vendi.nō p̄supponant obligationē. sed dicitur nouari:hoc est,nouam actionē induci,per quam illa æquitas, per quam officium inducitur,perimitur.& idē dico in rei vendicatio.Alij verò dicūt,ꝙ nouetur quoddā interdictū,qđ datur ei,qui dānū passus est p qđ dñs cogit̃ aut rudera tollere: aut ædes ꝓ derelicto habere.qđ vocat̃ interdictū de ruderibus tollendis.de quo habes in.l.prætor.in fi.s̈.de dā. infect.& ista pōt esse satis bona.¶ Venio ad.§.cōes.dicit̃ hîc,ꝙ cōes sti-
12 pulationes sunt quę fiunt in iudicio sistendi causa.¶ † Quæro,quare vocātur cōes?gl.rn̄det trib⁹ modis.Primò,qa partim respiciūt ꝓcessum iudicij:partim respiciūt sñiam.Ista est bona vt patet in exemplo hîc posito de iudicio sisti.Alij dicunt,ꝙ dicit̃ cōis:ideò,qa interponitur tā ab actore, q̃ à reo.De hoc possumus ponere exemplū p aut̃.generaliter.de epis.& cler.& de lit.cōtest.aut̃.libellū.sed hoc nō placet ꝙ hæc.l.exēplificet̃ per illas qm̄ illæ nō sunt causæ prætoriæ à prætore inductæ,de qb⁹ tractat hic ti.Sed possumus sustinere.vt dicant̃ prætoriæ qa ab inuitis extorquent̃ vt intelligit prima gl.hui⁹.l.Alij dicūt,ꝙ dicunt̃ cōes:qa interponunt̃ tā in iudicio,ꝙ extra iudiciū.sed nō placet:qa illæ,quę interponūtur extra iudiciū nō sunt prætoriæ.de quibus hic ti.tractat.¶ Venio ad versi.& sciendū. di-
13 cit̃ hic,† vt quis cautior sit & securior.Vides,ꝙ idē videtur importare ista verba facere me cautū,& facere me securū.& subijcit̃ in tex.interposita stipulatione:& sic fideiussor nō requiritur.Alibi verbū cautionis cū fideius-
b sore accipitur,vt.l.prętor.§.deinde.[b]de ope.no.nun.&.s̈.qui satis.cog.l.j. & ex hoc dicit Iac.de Are.in.q.illa.si promisi te facere securū,liberor promittendo per simplicem stipulationem:quia verba cautionis in dubio intelliguntur de eo,qđ minus est:sed hic verificatur in sola stipulatiōe:ergo &c.Habes de hoc glo.in.l.si mandato Titij.in fi.s̈.manda.

SVMMARIVM.

1 *Satisdatio pro euictione quot casibus requiratur.*

2 *Euictio,quando imminet,fideiussores non solum pro illa dantur, sed generaliter pro quacunq; alia euictione.*

Cautela per quam uenditor cogitur satisdare,quod emptor faciat sibi moueri quæstionem.

3 *Fideiussor,an principaliter petatur,quando euictio imminet, an uero ope exceptionis?*

Stipulationum. ¶ Op.de.l.prætor.§.deinde.s̈.de ope.no. nūtia.Sol.vt ibi.¶ Item oppon.de.l.j.in prin.s̈.de ripa.muni.Sol.vt no.eadē.l.§.j.¶ Tertiò opp.de.l.si finita.§.de cæteris.s̈.de dā.infect.Sol.ꝙ hic dicit̃ de ædibus,intellige de ædibus priuatis:secus de publicis:vt in.l. cōtraria.& ideo gl.quæ hic intelligit de ædib⁹ publicis,vel priuatis,nō bene loquit̃ secūdū Dy.¶ Venio ad.§.stipulatio
1 duplę.† ¶ Op.ꝙ requirat̃[c] satisdatio cū fideiussore:vt.l.si post.C.de euict.
c dicit glo.illud verū,qn̄ in limine contractus imminet euictio. Et sic sunt duo casus:vnus,qn̄ hoc conuenit:vt hic dicitur in tex. Alius,quando euictio imminet in limine contractus:vt.l.si post.C.de euict.&.l.pe.s̈.de peri.& cōmo.rei ven.Itē est tertius casus in.l.j.in fi.C.de bo.mater.qn̄ pater vendit de bonis filij:licet qdā doct.aliter intelligāt.Quart⁹ casus est,quando vēditio p rescriptū principis cōfirmaretur.arg.l.vniuersa.C.de preci. impe.offe.Quintus casus est,quia debet satisdare,si est cōsuetudo:vt.l.qui si
d nolit.§.qđ assidua[d].s̈.de ædil.edict.&.l.si prius.§.j.s̈.de aqua plu. arcen.
2 ¶ † Sed q̄ro,qn̄ imminet euictio:an detinebūtur fideiussores tantū ꝓ illa euictiōe,q̄ imminet:an generaliter quocūq; mō euinceretur:Dy.dicit quo-
e cūq; mō euinceret̃.ar.l.fi.§.j.s̈.de rescin.vēd.& idē tenēt doct.[e]i.l.si post. C.de euict.licet gl.nō declaret in.d.l.pen.§.j.de peri.& cōmo.re vēd.Secū-
f dū hoc[f] inuēta est fraus,per quā vēditor coget̃ satisdare:emptor facit sibi moueri q̄stionē:tūc nō coget̃ emptor sibi soluere pretiū,nisi sibi satisdet̃
3 ꝓ oī euictiōe:sed an cōtra istā faudē sit aliqđ remediū:dicā cras.¶ † Vlt. q̄rit gl.qn̄ imminet euictio:vtrū fideiusſio petatur principaliter:an verò ope excep.cōtra petentem pretium?qđ vltimum est verum:vt in gloss.

SVMMARIVM.

Summatim cognosci,quando dicatur?

1 *Sententiæ latæ,quod potest addi,uel detrahi à prætore uiuo, quatenus procedit de mente prætoris mortui.*

2 *Sententia,qua quis iubetur satisdare,uel non satisdari,quando sit interlocutoria,& quando diffinitiua?*

3 *In his,quæ expediuntur officio iudicis,officium ita durat post latam sententiam,sicut ante,si æquitas subest.*

Sententia

4 *Sententia interlocutoria potest per iudicem reuocari, quando non sit exequuta, uel quando non transit secum executionem & tunc potest partibus uolentibus, uel ex iusta causa cognita.*

Quod si sit aliqua. ¶ Hic ponitur tertia pars, in qua ponitur cui⁹ sit iurisdictio super istis stipulationibus: & diuiditur hic. §. Primò loquitur, quando mouetur cōtrouersia tempore stipulationis interponendæ: & an debeat interponi? Secundò, quando mouetur post stipulationem interpositam, vel ante, scilicet, qualiter debeat interponi? Secunda ibi: sed & si quid. Dicitur hic, ꝙ summatim prætor cognoscit. contrà: imo plenè: vt. l. iiij. §. si forte. š. de dam. infect. dicit glo. quidam dicūt hic, fallit quando fit missio ex secundo decreto vel aliter. Ibi non quæritur, an sit satisdatū, vel non: sed quia non est satisdatū, dubitatur an missio sit facienda. & bona est ista solu. circa summariā tñ cognitionem dicvt no. in. l. iij. §. sciendum. š. de exhi. Ita dicit gl. sed certè per id, quod dicitur ibi nullū intellectū habetis. Do. Ioā. facioli. de pisis, fecit de hoc vnum
a pulchrū tractatū, ᵃ quē Specu. ponit de verbo ad verbū in ti. de offi. iudi. dicatis vt ibi. Dy. dat hic vnam suam doctrinam in duobus verbis: & dat talem regulā. & dicit, ꝙ regula est ꝙ vbicunq; agitur de causa, super qua sñia lata tribuit ius finale & aufert plenū ius vni & dat alteri, ibi desideratur plena causæ cognitio, Sed vbi econtra non desideratur plena causæ cognitio, sufficit semiplena: vt. l. ij. š. quis ordo in bono. possessione. ser. & l. tertia
b §. si causa cognita supra. de bonor. possess. ita dicit Dynus. ¶ † Tu dic, ᵇ si
1 lex dicit summatim cognosci in casu, in quo sententia lata non parat plenum præiudicium: & tunc summatim intelligitur tam in ordine q̃ etiam in probatione: quia sufficit semiplena probatio. fortè etiam per iuramentū: vt. l. thesaurus. š. ad exh. Et ideo in primo decreto nō requiritur plena probatio: vt not. in auth. de exhib. & introdu. reis. §. suscepto. Idem dico causa alimentatorum. in qua cognoscitur summatim, sed remanet causa filiationis & idem in similibus. Sed si lex vtitur isto vocabulo summatim, in causa quę plenum præiudicium parat: & tunc intelligitur summatim quo ad ordinē: sed probationes requirūtur plenè: vt. l. de submersis. C. de naufr. li. xj. Et ita intelligitur. c. sæpe. de ver. sign. in cle. & ideo in secundo decreto qđ parat plenum p̃iudiciū requiritur summaria cognitio, tñ probatiões debēt esse plenæ: vt. l. iiij. §. si fortè. š. de dā. infe. & plenè dixi in. l. si finita. §. Iul. & l. fulcinius. §. j. qbus ex cau. in pos. ea. & hoc mō debet intelligi. d. l. iij. §. si causa cognita. š. de bon. pos. & l. ij. š. qs or. in bon. pos. serue. Qñ q̃ lex nihil dicit circa cognitionē: & tūc intelligitur de plena causæ cognitione: vt. l. iudices. C. de iudi. nisi essent causæ breuiores: vt in auth. nisi breuiores. C. de sentē. ex per. reci. ¶ Ad secūdū dictū opp. & videtur ꝙ postq̃ sñia est lata. iudex est functus officio suo nec pōt addere, vel detrahere: vt. l. iudex. & l. paulus. de re iu. Huius timore iste ver. legitur duob⁹ modis. primo ꝙ hic dicatur addi vel detrahi ante stipulationē interpositā, & ante iussum factū de ea interponēda. & dicatur addi vel minui. Addi, ꝙ prætor mortuus dixit. & sic non ob.
a cōtrariū. ¶ Sed ad istā lec. op. de. l. in cōuētionalibus. de ver. ob. So. † verum est ꝙ nō pōt addi, vel detrahi. s. ab alio, q̃ à ptore. sed à prætore sic. Vel aliter & melius non pōt addi vel detrahi ēt à ptore viuo: nisi quatenus ꝓcederet de mente prætoris mortui: vt. l. si finita. in prin. š. de dā infect. & ita pōt intelligi hic. ¶ Secūdo modo pōt intelligi, ꝙ hic addatur, vel detrahatur post
3 iussum factum à ptore, an stipulationē interpositā. ¶ † Ad cōtraria rñdeo quòd functus est officio suo: verū est in sñia diffinitiua: secus est in interlocu
c toria, per quā iudex iubet satisdari: ᶜ vel non satisdari: ergo &c. vt. l. quod iussit. š. de re iud. Et secundum hoc videtur, ꝙ iste ver. debet intelligi, qñ satisdatio petitur incidenter. Nam si peteretur principaliter, ista esset sñia diffinitiua, quæ decideret illā cām: tñ etiā si esset diffinitiua putarē idē: quia in istis quæ expediuntur mero iudicis officio: ita durat offm̃ iudicis postq̃ semel iudicauit, si subest æquitas sicuti primò: vt apparet hic. & j. eo. l. pe. & dixi plenè in. l. quod iussit. circa fin. š. de re iudi. ¶ Tertio mō potest intelligi, ꝙ hic addatur, vel detrahatur post stipulationem interpositam. ¶ Sed tūc op. quia videtur, ꝙ hoc iudex possit facere: vt. l. sed & si quis. §. fi. š. ñ quis cau. sol. dico, ꝙ nō pōt post stipulationē interpositam, nisi volentib⁹ partibus, vel cā cognita propter iustū errorem, vel aliā iustam causam: vt. d. l. sed
4 & si quis. §. fi. & j. eo. l. pe. qđ no. † multū. Habes em̄ ᵈ, ꝙ sñia interlocuto
d ria pōt per iudicē reuocari ᵉ ante, q̃ sit executioni mandata: vt. l. qđ iussit.
e Sed postq̃ est executioni mandata, nō potest reuocari, nisi volētibus partibus vel nisi cā cognita ex iusta causa. ita no. hic. Vide gl. quæ incipit additur ante eam. ibi: item quid. quā glo. no. multū. Plenius dixi in. l. qđ iussit. š. de re iudi. qđ hic dicitur, ꝙ qñ interlocutoria est mandata executiōi, facto ho
f minis. Idem puto qñ secū trahit execu. vt puta, iudex ꝓnūtiauit ᶠ te nō audiendū, vel nō esse te admittendū ad probādum, & similia, q̃ hoīs execu. nō requirunt. Cum em̄ à lege fiat executio, non poterit reuocari nisi sicut hic cā cognita: vel partibus volentibus: vt. l. si is. š. de leg. ij. & l. apud Aufidiū. in fi. de op. leg. ¶ Quartò pōt intelligi hic, ꝙ iudex addit, vel detrahit: ad dit, qđ dicit aliqua partium. qđ satis pōt procedere. argu. l. de die. in prin. š. qui satisd. cog. ¶ Quæro quid si mutata est in aliam formā, q̃ prætor dixit? Respon. tunc non erit prætoria: vt hic dicit gl. & plenius dixi in. l. in conuentionali. š. de verb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Factum indiuiduum, quando uenit in stipulatione, stipulatio transit ad quemlibet hæredem insolidum.*

2 *Stipulatio, quæ continet quantitatem, diuiditur inter hæredes promissoris.*

a ¶ Pulchrū tractatū. Q̃ïo intelligatur summatim. vide plenè Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. summariè. & plenè. in. d. l. à diuo Pio. in. §. si super re iud. & per eundē. in. l. iudices. C. de iudi. & in. l. si constante. in. j. q. š. sol. matri. post prædicta. Adde ꝙ ibi requiritur libellus, ibi non requiritur processus ordinarius: secūdū Bal. in. c. j. §. insuper. & in. c. cū super de ꝓphi. feu. alie. per Fede. Et vide quod not. Bar. in. l. nec q̃cq̃. §. de plano. š. de off. ꝓcō. & leg. & ibi dixi. Et adde quod in istis causis summariis in quibus ꝓcedit sine figura iudicij publicatio attestationū est necessaria. c. si cōtrario sensu. de hære. lib. vj. qđ no. ad ea, q̃ no. i. d. l. ꝓlatā. š. de sent. Q̃đ tñ intellige, qñ ille, contra quē sunt ꝓducti testes hoc petit. Si autē hoc nō petit, non videtur necessaria: qa semper videtur nota iudici dicta testiū: vt no. gl. in d. c. fi. de hęreti. & in. c. qualr, §. debet. de accu. & qđ hic p Bar. dicit ponit Spe. in ti. de of. iud. §. postremo. ver. v. & in ver. vj. & seq. qđ no. Bar. in. l. iij. §. sciendū. š. ad exhib. Et si à statuto fit mētio, ꝙ cā cognoscatur summariè q̃ ꝓbatio requiratur: & an tunc in summariis requiratur plena ꝓbatio: & ad materiā vide Bal. in. l. j. C. vt in pos. lega.

b ¶ Tu dic. Alleg. Bar. sibi cōtrarius in. l. à diuo pio §. si sup rebus. de re iudi. & in extrauagā. ad reprimē. in ver. summariè. & in. l. ita stipulatus. de verb. ob. Andr. Barba.

Dictio quamuis, aduersatiuè ponitur.

3 *Stipulatio iudicatum solui ante sententiam, continet quantitatem incertam, sed post sententiam, certam.*

4 *Promittere iudicatum solui, & solui iudicatum, idem est.*

LEX II.

1 Prætoriæ. ¶ † No. ꝙ qñ ex stipulatiōe venit factū indiuiduū, ad quē hæredū trāsit insolidū: vt. l. ij. §. ex his. š. de ver. ob. & l. ea. §. fi. &
2 l. in excu. §. secūda species. eo. ti. ¶ † Secūdò not. ꝙ stipulatio, quæ cōtinet quātitatē, diuiditur inter heredes ꝓmissoris: vt. l. ij. §. j. š. de verb. ob. & l. eadē. §. fi. & qđ hic dicitur q̃uis possit dici, aduersatiuè
3 ponitur, nō correctiuè. ¶ † Opp. & videtur ꝙ stipulatio iudi. sol. contineat certā quātitatē: vt. l. iudi. sol. j. ti. ij. So. continet incertā quātitatē antē sententiam: sed
4 post sñiam, certā quātitatē: vt ibi. ¶ † Vltimò no. ꝙ
g idē est ꝓmittere ᵍ iudi. sol. & ꝓmittere solui iudicatū: vt hic secūdū diuersas literas. Nā qdā habent iudicatū solui, & quidam solui iudicatum. hoc tenet Pe. & Cy. refert. C. vnde legitimi. l. si. in. j. q.

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiuæ natura, est aduersari præcedentibus.*

2 *Iudicijs, tam in litis contestatione, quàm in sentētia cōtrahi.*

3 *Hæres repræsentat personam defuncti pro ea parte, pro qua est hæres.*

4 *Conuentus rei uendi. si decedit pluribus hæredibus relictis & unus solus poßideat: an & quando ille solus conueniatur?*

5 *Reo defuncto ante litem contestatam, quando solus poßidens conuenitur super libello contra defunctum porrecto, proceditur liquidato in processu, quomodo solus poßideat.*

6 *Hæredum unus poßidens insolidū, post litem contestatā cum defuncto: sicut potest insolidum ex eadem instantia contra defunctum condemnari: ita actor potest nouam instantiam reincipere.*

Sed & si vnus. ¶ Iste. §. est subtilis: & diuiditur in partes tres secūdū lecturā veriorem, & communē. In prima decidit qs rei vēdi. cōuētus ante lit. contest. & quæritur qualiter hæres qui totā rē possidet in rei vēd. cōdēne: ur? In secunda qualr heres cōdemnetur in stipulatiōe iudi. solu. In tertia decedit reus post lit. contestatā in rei vē. & quæritur qualiter cōdēnetur hæres, q totū possidet in rei vē. Secūda ibi: inquātū. Tertia ibi: sed si lite. Lect. quā. s. posui fuit lect. Ma. & Ald. Alia Io. & Azo. & hi discordāt à p̃dictis & dicūt ꝙ ēt post lit cōtes. possessore defuncto, ille sol⁹ hæres tenetur, q possidet & hūc versi. sed si lit. intelligūt in stipulatiōe iudicatū solui. ¶ Et iō ꝓ ista q̃stione de

c ¶ Iubet satisdari. An sententia qua pronūtiatur satisdandū esse vel nō esse, interlocutoria sit, vel diffinitiua. & ad no. hic per Bar. bene facit qđ no. doct. in. c. fi. de re iu. in illo articulo: an sñia super possessione sit diffinitiua. & no. Bal. in rub. de re iud. C.

d ¶ Habes em̄. No. sententiam interlocutoriam post executionē non posse reuocari. vide cōtra. l. pe. j. e. vbi præcipit iudex qđ importat necessitatem l. j. §. j. qđ iussū. ergo non requiritur consensus partium. And. Barb.

e ¶ Reuocari. tene męti quæ interlocutoria potest reuocari & c. & facit qđ hic dicitur ad no. in. l. ad principem. in fi. j. de ap. Et no. hanc gl. ꝙ sententia interlocutoria lata, q alr nō pōt reformari, nec corrigi, pōt tñ de cōsensu p̃tiū: vt alle. Bal. i. l. si diuersa. de trāsact. secus tñ in diffinitiua vt ibi p gl.

f ¶ Iudex pronuntiauit. Sequitur Pau. de cast. in. l. qđ iussit. de re iu. Et p hoc dicit ꝙ non potest reuocari interlocutoria, qua pronuntiatur non esse procedēdum super libello tanq̃ inepto: vel si absoluitur pars ab instantia. Nam trahunt secum executionem. quia faciunt vt non speretur amplius diffinitiua super causa illa. sicut quando est facta executio per hominem. adde Bar. in. d. l. quod iussit. in quibusdam lect.

g ¶ Idē est ꝓmittere. Adde Imo. in. l. si qs ita. ad fi. š. de ver. ob. & Bal. in. l. Iul. š. q satis. cog. vbi quærit, an sit idem promittere soluere condemnationem, qđ esset, si ipse idem promitteret soluere iudicatum.

a ¶ Finaliter concludemus. Sal.in.l.pro hæreditarijs.in.xj.oppo.C.de here,
act.dicit,quòd lit conteſt.conueniuntur pro parte hæreditaria,& illo quaſi
contractu:ſed inſtantia.

b ¶ Res peruenit.circa iſta,vide Andræ.& Imo.in.d.l.ſi eū hoīem.in fi.ſ.de
fideiuſ.dixi in.l.j.in princ.ſ.ad Treb.

c ¶ Quæro dixi. vide Ange.qui tenet hîc cōtrarium.

d ¶ Q uero qd. vtrū defuncto reo poſt lit.conte.poſsit actor de nouo incipere cōtra hæredē & illi primo iudicio renūtiare. qđ tene menti.ad no. p Imo.in.l.pœnales.j.ad.l.fa.in prī. & facit ad ea quæ habentur in.l.ſi eū hoīem.ſ.de fideiuſſo.& vide Bal.in.l.ſeru⁹.ſ.de infami.

e ¶ Prætoriæ.vide Alex.remiſsiuè in l.ij.in princ. & ibi Ang. & Ange.in l.ſi ab arbitro. qui ſatiſda.cog.

f ¶ Soror.idem tenet Angel.ī.l.ſi ab arbitro.qui ſatiſd. cog.& bar.in.l.iij. circa fi.de fideiuſ. Et qd in fideiuſſore tutoris,vel curatoris.vide gl.& ibi per Bal.in.l.mulier.C.de iure dot.

* Pro concordia. Aduerte.moueť qſtio p legatariū contra heredē:deuētū eſt ad trāſactionē, in qua legatarius contētať de quadā delegatione cuiuſdā debitoris hæredis. Sed ponam⁹ ꝙ iſte debitor efficiať nō ſoluendo, an periculū noīs ptineat ad legatariū?bar.ꝙ ſic.ita ſummando l.pupilli debitor. §.ſoror.ſ.de ſolu. Cōtra tenere allegať in hac.l.prætoriæ. Tu dic,regula eſt de qua in. d. §. ſoror.ſed ſpāle in hac.l.prætoriæ.& hī. per Barto.aſsignaťrō ſpālitatis. iō non teneť argui de cōtradictione.

claranda,videamus rationes pro vtraq; parte:& fina
a liter cōcludemus [a] id,quod nobis videbitur.Mar. &
alij dicunt,quòd ſi poſſeſſor conuentus rei vendi.de
cedit ante lit.conteſta.ille ſolus hæres tenetur, qui
poſsidet.Si poſt lit.conteſta.quilibet tenetur pro hę
reditaria portione:licet vnus poſsideat.& ita intelli
gunt hanc.l.Pro eis videtur caſus in.l.ſi poſſeſſor.
ſ.de rei ven.vbi text.nota dicit,ante iudicium acce-
1 ptum. Pręterea hic text.dicit.ſed lit.conte.Et †ſic
ponit dictionem aduerſatiuam,ſed.Cuius natura eſt
aduerſari præcedentibus:vt.l.ij. ſ.ne quis eum qui
in ius voca.& ibi nota.&.l.hoc amplius.§.de his au
tem.ſ.de damn.infect.ergo in præcedenti. §. dixit
quando deceſsit ante lit.conteſt.vt aduerſatio ſit bo
na.Præterea actiones hæreditariæ tranſeunt ad hęre
des pro hæreditarijs portionibus:vt.l.pro hæredita
rijs.C.de hære.act.vnde ſi poſſeſſor decedit ante lit.
conteſt.ſolus ille hæres,qui poſsidet,tenetur. quia
defunctus nulla obligatione tenebatur,cum nulla ob
ligatione ſit obligatus,qui rei vendi.cōuenitur,vt in
ſtit.de actio.§.primo.ſed cum decedit iam lite con-
teſt.cœpit teneri defunctus ex illo quaſi contractu,
qui celebratus eſt in illa conteſtatione:vt.l.iij.§.idē
ſcribit.ſ.de pecu.meritò ad hæredes tranſibit pro hę
2 reditarijs portiōibus.ita dicunt Mar.& Ald. ¶ Sed
oppo.† quòd iſta ratio non ſit vera.Nam in.§. idem
ſcribit.dicitur,quòd quaſi contrahitur in iudicio, p
ſnīam non in conteſta.Reſpondet iſta glo.& illa di-
cit verum:nam per lit conteſt.quis obligatur ei,qđ
in ſententia deuenit.& ſic in vtroq; caſu quaſi con-
trahitur:vt probatur hac gloſſa coniuncta cum illa,
quod nota. ¶ Q uartò probant ipſi in eo,qui dolo
deſijt poſsidere.Diſtinguitur,aut deceſsit ante lit.
conteſt.aut poſt.vt .ſ.de rei vendi.l.cum autem. &
hæredes poſt lit.conteſt.tenentur omnes:licet null⁹
poſsideat.ergo eadem ratione hîc,illi qui non poſsi-
dent,tenebuntur.Iſtæ rationes ſunt eorum. Ad .ll.
in cōtrarium alle.rñde.quod omnes illas intelligo in
eo,qui decedit ante lit.conteſta.vt in glo.tñ iſta re
ſponſio eſt imperfecta:vt oſtēdā allegando iſtas.ll.
pro alia parte,vt.j.dicam.Alij vt Io.Azo,& Hugo
dicunt,ꝙ etiā ſi decedit poſt lit.conteſt.ille,qui poſ
ſidet,ſolus tenetur.p eis facit.ſ.de rei vēdi.l.ſi poſ-
ſeſſor.certè ibi decedit ante lit.conteſt.vt ibi diciť ī
tex.Item pro eis facit.ſ.commo.l.ſed mihi.§.heres.
Dicit Martinus & Al.ibi decedit ante litem conte
ſta.Iſta non eſt bona ſolu.nam ibi in.§.hæres .defun
ctus erat obligatus ad rem reſtituendam ex contra-
ctu.ergo quilibet hæredū debet teneri pro parte,ſi-
cut Mar.dixit in eo,q decedit poſt lit.conteſta. Sed
pro Mar.rñdeo,ꝙ illud ibi ſpeciale in contractibus
bonæfidei:ſed rei ven. non eſt de iſtis.ergo &c.Nec
obligatio,quæ oritur ex illo quaſi contractu,qui ce
lebratur in iudicio.hoc tetigi in.l.eadem.§.Cato. ſ.
de ver.obli.& doctor.tangunt in.l.pro hęreditarijs.
C.de hære.ac.Tertiò facit pro Ioan.in.l.ſi plures .ſ.
de vi & vi ar.Solu.dicit Mar.ibi deceſsit ante lit.cō
teſta.non videtur vera iſta ſolu.eadem ratione : quia
ibi defunctus tenebatur obligatione,& actione per-
ſonali:hoc eſt interdicto vnde vi.ergo debuit tranſi
re ad hæredes:ſicut Mar.& ſequaces dicunt in eo qui
decedit poſt lit.conteſta.Sed reſpondeo pro eis per
ea,quæ notant.per Dynum.in.l.qui fundum.§.ſi tu
ex parte.ſ.ad.l.fal.vbi dicit ,quòd ibi ideo,qa actio
perſonalis habet concomitātiā cum rei vendica. &
ideo trahit ad ea:vt contra illum detur inſolidum,
qui poſsidet:ſed nos non poſſumus ſic hîc dicere in
illa obligatione,quæ oritur ex litis conteſtatio. Nā
iſta habet ortum per ſe ſeparatum & diſtinctū à rei
vendica.nec oritur ſimul cum ea.Item facit pro Io
anne .& ſequacibus:quia ſi poſſeſſor lite conteſtata
deſijt poſsidere ſine dolo,& culpa,eſt abſoluendus:
& econtrà ſi incipit poſsidere eſt damnandus, vt .l.
ſi autem.§.j.ſ.de rei ven.per qđ videtur,ꝙ hæres q

eſt eadem perſona cum defuncto,qui deſijt poſsidere,nullo modo teneať:
& ille,qui incœpit poſsidere teneatur inſolidū. ¶ Ad hoc reſpōdet gloſſa
3 †pro Mar.multū notabiliter,ꝙ illud,quod dicitur,hæres eſt eadem perſo
na cum defuncto:eſt verū p ea parte,pro qua eſt hæres: p alia parte diciť
extraneus:vt pbatur in.l.cū à matre.C.de rei vēd.Simile dicemus in ſeruo
qui repręſentat perſonā dñi pro partibus dñicis,pro alijs eſt extraneus:vt
l.ſeruus cōis,ſic omniū.ſ.de ſtipu.ſeruo.& ideo ſi ad vnū ex hæredib⁹ p-
uenit tota poſſeſsio,eſt perinde,ac ſi perueniſſet ad extraneū pro portiōi
bus,pro quibus non eſt hæres: & ideò ex illo iudicio teneri non poteſt.
Vnde gl.tenet opi.Mar.& Al.& idē Dy.hic.& Cy.in.l.pro hæreditarijs.
C.de hære.act.Sed cōtra prædicta facit:qa ſi ad vnū ex hæredibus perue-
nit tota poſſeſsio facto teſtatoris:videtur ſua culpa deſijſſe poſsidere:quæ
culpa venit poſt litē cōteſt.vt.l.ſi hō.ſ.de rei vē.ſed ſi puenit ſine facto te-
ſtatoris,non videť,ꝙ aliqd ſit hæredibus imputādū:qa deſierūt poſsidere
abſq; ſui,vel defuncti culpa,per ea q̄ dicta ſunt ſupra .videte gl.magnā,q̄
b vltimò vř iſtud probare. ¶ Mihi verò videtur,ꝙ qñ res peruenit [b] ad vnū
facto teſtatoris,vel hæredū,ꝙ nō debeamus diſtinguere,vtrū lis fuerit cō-
te.vel nō:maximè ſecūdū iura hodierna,iuxta quæ p ſolā libelli oblationē
fit res litigioſa:vt ī auť.litigioſa.C.de lit.Iō ſi teſtator legaret vni rē,adhuc
teneť hæres:vt.l.iij.& auť.nūc ſi hæres.C.de liti.Idē ergo ſi vni ex hæredi-
bus plegat:qm̄ p alia portiōe diciť extraneus:vt dixi:qñ verò peruenit ad
vnū abſq; facto defuncti,vel hæredū:& tūc fateor,ꝙ illi,q non poſsident,
nō poſſunt conueniri:deſierūt em̄ poſsidere abſq; dolo:vel culpa.ſed tamē
ille,qui poſsidet inſolidū, ex eadem inſtātia inſolidū cōueniri non poſſet,
ſecundum quod illa obligatio inſtantiæ non tenet eum,niſi p hęreditaria
4 portione:vt.ſ.dictū eſt. ¶ †Reaſſume igitur prædicta ſic.quādo conuen-
tus rei vend.decedit relictis pluribus hæredibus : aut conueniebatur vtili,
quaſi dolo deſijſſet poſsidere : aut cōueniebať, quia verè poſsidebat.Prīo
caſu,aut decedit ante lit.cōteſt.& hæredes tenentur in factū.Aut pòſt:&
tūc quilibet teneť vtili:vt.l.cum autem.ſ.de rei vendi.cū.l.præcedē.Secū
do caſu,ſi poſſeſsio peruenit ad quēlibet ex hæredibus p hæreditaria por
tione,nō eſſet dubium.Sed ſi peruenit ad vnū tātū,ſeu ad aliquos:tūc dic,
Aut ille reus deceſsit ante lit.cōteſta.aut poſt.Primo caſu aut peruenit ad
vnū tantū facto teſtatoris:& qlibet ex hæredib⁹ teneť: vt.d.l.iij.& auť.nūc
ſi hæres.C.de liti.Aut abſq; teſtatoris,vel hæredū facto:& teneť ſolū ille,
q poſsidet :vt hoc.§.in prī.& de rei vēd.l.ſi poſſeſſor.Si verò decedit poſt
litē cōteſta.tūc aut poſſeſsio peruenit ad vnū facto teſtatoris:vel hæredū,
& qlibet teneť p pte hæreditaria:vt hac gl.&.d.l.ij.& auť.nūc ſi hæres.Si
verò puenit abſq; facto teſtatoris,vel hęredū:tūc ille, qui poſsidet ex eadē
tenetur pro parte hęreditaria tm̄.Alij,qui nō poſsident abſoluuntur:vt.ſ.
c dictū eſt. ¶ Q uęro,dixi [c] ,†ꝙ ante lit.conteſt.reo defuncto ille ſolus,qui
5 poſsidet,teneť aliquo caſu:an ſuper eodē libello pcedereť porrecto cōtra
defunctum?videtur ꝙ nō:quia pro alijs partibus perſonā defuncti nō re-
pręſentat:vt dictū eſt ſuprà.In cōtrariū videť,qa iſte tex.aliâs nullā cōtine
ret dubitationē.puto,ꝙ ſuper eodē libello procedatur:tamē debebit in p
ceſſu liquidari qūo ipſe poſsideat inſolidū.licet ipſe ſit hæres pro parte.&
6 hoc modo cum eo fiet lit.cōte.per iſtū tex. ¶ †Secūdò quęro,dixi ꝙ poſt
lit.cōteſt.reo defuncto ille,q poſsidet inſolidū cōdemnatur ſolū pro hęre
d ditaria portione eadē inſtātia. ¶ Q uæro,quid [d] ſi actor velit nouā inſtātiā
reincipere?Dy.videť tenere,ꝙ poſsit.In cōtrariū facit.C.qūo & qñ iudex.
auť.qui ſemel.& in corpore vñ ſumiť.Puto Dy.verū dicere.nam qui ſemel
actionem pponit,cogiť in ea perſiſtere cōtra eundē:ſed nihil prohibet cō
tra aliū dirigere petitionē ſuam,& renuntiare primæ,vel non renuntiare:
vt.l.iij.in fi.ſ.de duo re.Ita in propoſito:cū libellū do cōtra poſsidentē in-
ſolidū,do libellū tāq; contra poſſeſſorē:nō tanq; cōtra hæredē:vt.l.de eo
in fi.ff.ad exhi.& ſic cōuenio eū tāq; extraneū. ¶ V enio ad ſecūdū dubiū
de ſtipulatiōe:vt poniť in tex. ¶ Q uæro qualiter iſti hæredes cōueniantť
ex ſtipulatione?Iuriſconſul.hic nō determinat.vna glo.dicit,ꝙ reus prin-
cipalis & fideiuſſor teneňť inſolidum:hæredes verò p parte.& iſtud dicit
gl.parua ſub ver. nō cōmittať.Alia gl.magna in fi.dicit aliter:aut pmiſ-
ſor deceſsit añ lit.cōteſt.& ille,q poſsidet,teneť inſolidū ſed cōdēnať pro
parte:alij qui nō poſsident tenētur & cōdēnātur p partibus tm̄.poſt lit.ve
rò conteſt.omnes tenētur p partibus tātū. Et dicit glo.ꝙ in hoc omnes cō
cordant. ¶ Mihi verò videtur aliter,qđ hæc ſtipulatio eatenus teneat quē
libet ex hæredi.quatenus tenet ipſa actio principalis:& inquātū in primo
iudicio quilibet hæredū cōdemnať,in tm̄ hac ſtipulatiōe tenētur. tex. eſt
l.pœnales.§.Iul.ſ.ad.l.fal.Rationē huius dixi in.l.eandē.§. Cato.ſ.de ver.
ob.facit.l.in depoſiti.ſ.depo.ſecūdū hoc totus iſte.§.loqtur in cōueto rei
vē.licet prędicta ſint vera poſſet aliter intelligi ꝙ hic.§.loquatur ſecundū
præcedētia,qñ qs cōueniebatur interdicto,de ope.no.nun.in quo venit
res.hoc eſt,operis reſtitutio.q̄ actio cū ſit in rē ſcripta:vt.l.fi.de oper.no.
nunt.eadem ibi dicenda erunt,quæ dicta ſunt in rei vendicatione.

SVMMARIVM.

1 *Satiſdans cuius fideiuſſor effectus eſt non ſoluendo,an iterum teneatur ſatiſdare?*

LEX IIII.

e PRætoriæ. [e] ¶ Cōcor.ſunt ī gl. ¶ † Q uęro,qd ī eo q te-
1 neť ſatiſdare ex pmiſsiōe,& ſatiſdedit:& fide
* iuſſor eſt fact⁹ nō ſoluēdo:an iterū teneať ſatiſdare? Certè puto,
f ꝙ nō qa piculū inopiæ ſubſecutæ ptinet ad creditorē : vt.l.pupil.§.ſororf
ſ. de

a ¶ Op. ad primam lect. Quãdo quis tenetur satisdare, vtrum liberetur, si vult dare pignora, & nõ fideiussores gl. sunt contrariæ: vt hic, per Bart. in d. l. si quas. tamen doc. ibi post Bart. videntur cõcordare, videlicet ꝙ gl. hęc, & si miles procedãt qñ simpliciter profertur verbũ satisdare à. l. vel ab homine, secus si dicatur. satisdetur cũ fideiussore: qa tunc forma est seruanda, & tunc procedũt gl. cõtrariæ. facit. l. Paul⁹. C. de so. & l. deteriorẽ. de vsu & habitatione. vel gl. hic loquitur qñ creditor velit, cõtraria loquũtur quando creditor nolit. cogita. vide etiã Bal. in. auť. offeratur. in. v. co. & dicit sin. barto. quòd si potestas tenetur satisdare ante introitũ officij, quòd si est idoneus soli cautioni cũ hypotheca bonorũ creditur. Ita dixit in. l. quicũꝗ. C. de fun. patrim. li. xj. dicit etiã sin. Bal. in. l. sciendum ĵ. quorũ ap. quòd si statutũ dicit satisdat pstari secũdũ qualitatẽ personæ quòd nõ est honestæ vitæ & probatæ fidei, sufficit iso la cautio. Et ad q̃stionem Bar. hic, an in satisda. prętorijs partes facere possint, quòd deť pignus pro fideiussore. Vide gl. in. l. j. C. de fideiusso. & ibi Bal. in. ij. co. ꝙ sic. & tunc nõ erit prætoria: sed dicetur cõuentionalis, vt per gl. & bar. in l. j. in fin. & in. l. in conuentionalib⁹. ff. eodẽ. ¶ An autem parte inuita hoc fieri possit? Iaco. bu. in. d. l. j. de procu. & in. d. l. j. qui satisdare coguntur. tenet quòd non. vide Cynum in. d. l. j. C. de proc. & ibi etiã Flo. qui limitat, quãdo lex vteretur verbo satisdare seu cauere. sed vbi lex expres sè diceret de fideiussore: tunc secus esset. quę limitatio fuit Saly. ibi in fi.

§. de sol. Aliud est in istis prætorijs stipulationibus quæ terponuntur officio iudicis. Nã finita prima fideiussione adhuc subest æquitas quæ inducit officium iudicis ad faciendum eam iterũ interponi: sed qñ promisi satisdare, & satisdedi, finita prima obligatione, nulla remanet actio, per quam possim cogi ad iterum satisdandum.

SVMMARIVM.

1 *Domino ut actio ex stipul. prætor. sine cessione quæratur, quid in causæ agnitione uertatur?*

LEX V.

IN omnibus prætorijs. ¶ Ex stipulatiõe ꝓtoria p ꝓcuratorẽ q̃riť actio dño sine cessione causa, cognita, sicuti ex cõtractib⁹ institoris. h. d. ¶ Op. & videtur, ꝙ indistinctè in prætorijs queratur dño sine cessione: vt. l. in causæ. in fi. š. de procur. & l. si procurator. e. ti. Sol. dicit Iac. de Are. Illud est verũ in stipulationibus interpositis in iudicio: sec⁹ si essent interpositæ extra iudicium: quia tunc nõ datur dño sine cessione, nisi causa cognita: ita loquitur hic. ¶ 1 † Quęro quid vertať in causæ cognitione? intellige si procuratoris copia haberi non possit, ita quòd non potest cedere propter eius absentiam, vel mortẽ: sicut dicimus in institore: vt. l. j. in fi. š. de insti. & hic. in fi. & l. dãni. & ibi no. š. de dã infec. & C. de act. & obli. l. j. Et sic vides quòd inter prætorias stipulationes inter positas extra iudiciũ: & alias quãtũ ad acqsitionẽ, nõ est differentia. ¶ Secũdo quærò, qualiter hæc stipulatio fuit cõcepta? dicit gl. itellige, ꝙ procurator fuit stipulatus dño ad instar tutoris, vel curatoris: secus si sibi nomine domini. quia tunc indistinctè sibi quærit: sed domino cedere tenetur per actionem mandati. Vide te si procurator stipularetur ipsi dño stipulatio esset ipso iure nulla. vt nota. š. de ver. obl. l. stipulatio ista. §. si quis insulã. & ibi dixi. facit quod not. in. l. j. š. de stip. seruo. Simile vides in sñia, q̃ non valet, si confertur in personã domini absentis: vt. l. j. C. de sen. vnde intellige hic, qñ procurator est stipulatus sibi nomine domini: aliàs non valeret.

LEX VI.

IN omnibus prætorijs. Vides hic, ꝙ licet de natura ꝓtoriarũ sit, vt cõmittať ad iteresse: vt. l. ij. §. incertam. š. eo. tñ si pœna apponitur, cõmittiť ad pœnã nec desinit esse prætoria, quia pœna apponitur loco interesse de mente prætoris: vt hic. & l. j. eo. l. si.

SVMMARIVM.

1 *Satisdare qui tenetur de iure prætorio, potest dare pignora.*

2 *Satisdare qui tenetur uel fideiubere, arbitrarium est iudici an obliget bona sua.*

Consuetudo obseruat, quòd qui satisdat, uel fideiubet obliget omnia bona sua.

3 *Fideiussorem dans, qui non poßidet bona immobilia: an liberetur remißiuè.*

4 *Promittens idoneè cauere, non satisfacit promißioni, obligã do omnia bona sua.*

LEX VII.

PRætoriæ. ¶ Hæc. l. legitur in gl. duobus modis, secundum vnam lect. dicit. In prętorijs stipulationib⁹ non potest quis dare pignora vel depositum facere loco fideiussoris, sed fideiussores tenetur dare. secũdũ aliã lect. dicit, ꝙ nõ cogiť quis dare pignora, vel facere depositũ pro fideiussore, potest tamen si vult. Tex. ibi fungitur. i. fungi potest, secundùm vnam le. vel fungitur. i. fungi cogitur potest tamen si si vult, secundũ aliã lect. ¶ Opp. ad primã lect. a de. l. ꝓmissor. §. fi. š. de cõsti. pecu. Sol. aliud 1 † cum promitto satisdare, & sic teneor ex mera conuentione: vt ibi. Aliud cum teneor ex edicto prætoris: vt hic. Istam lect. tenet prima gloss. istud idem tenet. ĵ. de regul. iur. l. in eo. §. nemo. per gloss. & C. de lit. conte. authen. offeratur. vbi tenet, quòd quis non potest dare pignora, vel facere depositum si vult. Et qui tenent hoc, assignant rationem: quia prætoriæ stipulationes sunt ita limitatę: & ita certa forma est eis data, à qua non est recedẽdum. & hoc vidi quandoꝗ tenere Iac. bu. Hæc opi. non est vera per. l. j. §. iubet autem prætor. š. de colla. bo. quorũ leg. l. fi. §. si legatarius. quæ. ll. expressè loquuntur in prætorijs stipulatiõibus. Pro hoc videtur text. in l. habere. §. j. de verb. sig. Nec ob. hæc. l. quia debet b exponi b fungitur. i. fungi cogitur. & istud tenet secunda gl. hîc. & š. qui satis. cog. l. j. & in auť. de exhibend. & intro. reis. §. suscepto. & hoc tenebat Mar. sil. quod puto verum, per. l. plus cautionis. ĵ. de reg. iur. ¶ Vlterius op. quòd non requiratur fideiussor vt. š. eo. l. j. §. stipulationum. So. regulariter requiritur fideiussor: fallit in casibus: vt ibi. ¶ Item oppo. quòd quandoꝗ pignora de necessitate requiratur: vt inst. de satisda. §. si verò aliquis. Dicunt quidam ibi speciale, quando dominus satisdat pro suo procuratore. Vel vlterius, ibi, nihil dicitur de pignore, ꝙ traditur: sed dicitur de hypotheca. Vnde cogitur bene quis obligare bona, non tamen pignora tradere: vt 2 hic. † ¶ Quæro, an hoc sit verum indistinctè, quòd quis cogatur obligare omnia bona sua cum fideiubet, vel dat fideiussorem? gl. non determinat. Puto hoc esse arbitrio iudicis remittendum: vt. š. eod. l. ij. in fi. qui iudex arbitrari debet, quã do dominus pro suo procuratore satisdat: vt in. §. si verò aliquis. Itẽ, quando quis non tenetur: nisi ad simplicem cautionem: vt. l. filio. š. vt leg. no. ca. & hoc indistinctè ap- c probat consuetudo: c vt semper bonorum obligatio 3 interseratur. ¶ Quæro, † quid si dat fideiussorem ali d quem, qui non possidet immobilia; an sufficiat? d Dyn. remittit ad notata in auť. de exhibend. reis. §. 4 sancimus. dic, vt ibi. ¶ An † autem sit idem, si aliquis promisit cauere idoneè: vtrum tunc sufficiat nuda promissio cum hypotheca bonorum? gloss. parumla videtur dicere, quòd sic. in. l. si mandato Titij. in fi. e š. mã. sed nõ puto verum e quia promissio cũ hypotheca dicitur nuda promissio: vt. d. l. filio. & qui tenetur ad nudam promissionem, tenetur ad hypothecariam: vt. š. dixi. Debet ergo verbum idoneè aliquid operari. Aut ergo glo. illa non bene dicit: aut aliter debet intelligi.

LEX VIII.

PAulus. ¶ Ad euidentiam debetis scire, ꝙ hæres institutus sub conditione pendente conditione potest petere bonorum possessionem: vt. l. ij. §. si sub conditi. š. de de bo. pos. secũdũ ta. ¶ Op. de. l. inter omnes. š. qui satis. cog. huius timore hæc l. legitur duobus modis. Primò paulus notat approbando, quod sequitur alio modo Paul. no. reprobando quod sequitur: vt gloss. clarè dicit. quę dicit bene in omnibus præter, quàm in fi. ibi dum dicit, quòd ibi agnouit bon. pos. non satisdat & c. quæ glos. est contra. l. inter omnes. nam sine dubio tenetur satisdare: vt ibi.

LEX IX.

IN prætoriis. ¶ Op. de. l. de die. in princ. š. qui satis. cog. dicunt quidam, ꝙ ibi loquitur in stipulationibus interponendis: hîc in stipulatione iam interposita. Tu dic siue sit stipulatio intepo sita, siue interponenda, prætoris est interpretatio: tamen in his, quæ pertinent ad præparatoria iudiciorum, interpretatur pro actore: vt. d. l. de die. In alijs interpretatur, prout ei suggerit æqtas. ¶ Op. š. de pact. l. veteribus. & l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. š. de ver. ob. Sol. aliud in conuẽtionalibus stipulationibus, vt ibi: aliud in prætorijs vt hîc: vt dicit text. in. l. in conuentionalibus. š. de verbo. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio secunda, quando continet idem quod prima, non ualet.*

b ¶ Debet exponi. Idem tenet glo. in l. j. C. de proc. vbi vide ibi etiã quod dixi in. l. j. qui satisda. cog.

c ¶ Approbat consuetudo. Idẽ Bart. in. l. si pri⁹. in. ij. q. š. de ope. no. nũ. & Imol. & Paul. de ca. in. l. diuortio. §. interdũ. š. sol. mat. etiã. Ang. in. l. j. qui satisd. cog. facit tex. in. §. si quis autẽ pro pecuniaria. auť. de sanctis, epis. Sed cõtra tenẽt Mod. in. d. l. si prius. & hoc quia p tex. in. d. l. filio. vt leg. no. ca. apparebat illã cautionẽ mediocrem, & nõ nudã. & primã opin. tenet Bar. in d. l. j. qui satis. cog. & vide ibi Alex. & quis teneatur cauere cum pœna: vide gl. in. d. l. ij. §. si dubitetur. š. de iu. & dixi in. l. sancim⁹. C. de ver. sig. post Bal. & Bar. ĵ. e. l. fi. & dixi post Bar. in. d. l. j. in fi. qui satis. cog.

d ¶ An sufficiat. Vide Alex. in. l. fi. in prin. qui satis. co.

e ¶ Non puto verũ. hoc tenet Spe. de pig. & alijs cau. & ibi per Io. ca. & Bal. in. l. executorẽ. C. de execu. rei iud. Pau. de cas. in cons. xxxviij. inc. in Christi nomine amen. præfatũ testamẽtum. & vide in cõs. ccxxvj. circa fi. l. quando dicatur congrua cautela, quando debet cautio præstari arbitrio iudicis qualiter debet arbitrari vide Bal. i. l. fi. in iiij. co. C. de pe. hære. & in. l. sancim⁹ C. de ver. sig. Ad de Old. cõsi. lxviij. vbi dicit, ꝙ Papa semel in consistorio dixit, quòd cũ dicitur idonea cautio, non sufficit obligare fundos.

2 *Nouatione facta, an prima obligatio tollatur ipso iure, uel ope exceptionis?*
3 *Nouatio qualiter, & quando præsumatur, tam in stipulationibus prætorijs, quàm conuentionalibus?*
4 *Nouatio, quòd fiat ope exceptionis, si promitto tibi dare decem in foro Maij: & postea promisi dare decem in foro Augusti.*
5 *Nouatio non dicitur facta, si post datos fideiussores alios dē nisi prima obligatio sit renouata, & de ea facta mentio.*

LEX X.

VAlerianus. ¶ Ista.l.ex difficilis, & subtilis, & aliâs incipit. Valerianus. & aliâs incipit præses &c.d. In stipulationibus prętorijs interuentu nouæ personæ nouatio nō præsumitur ipso iure, sed ope exceptionis. h.d. ¶ Oppo. † quòd secunda stipulatio non valeat: vt.l.qui bis.s̄.de verb. ob. dicit gl. non valent ambæ. quia ex vtraq; nō pōt exigi insolidū: tamē vtraq; valet, & habet effectum. Tu dic verius: vt ibi dixi secundum Ia. de Are. quia secunda non valet, quando cōtinet tātum, quantum prima, hic verò continet aliud. ideo valet secunda. ¶ Item op. de.l. iudex.s̄. de re iudi. Sol. hic loquitur in sentētia interlocutoria: ibi in diffinitiua. certè idē puto, si ista esset diffinitiua, secūdū quod dixi in.l.j. in fi.eo.ti. ¶ Op. † & nunc intro materiam nouationum, quam materiam promisi me dicturum hic & videtur quòd per nouationem tollatur prima ipso iure, non ope exceptionis, vt hic dicitur. Vnde videtur obstare.l.j.s̄. de noua. & insti. qui. mod. toll. obli.§. prætereà. dicit glo. hic prætor voluit facere istā nouationē, & non contrahentes. Nā si contrahentes voluissent, prima esset ipso iure sublata. ¶ Contra hoc op. quia imò stipulator hoc voluit, cum interuētu nouæ personæ secundum ista tempora præsumebatur nouatio: vt. C. de noua.l.fi. & insti. qui. mo. tolli. obli.§. prætereà. Sol. dicit gl. distingue tres casus: aut agitur expressè, quòd non fiat nouatio. & sic aut agitur expressè, quòd non fiat. & vtraque obligatio remanet: & non fit nouatio: vt.l.iiij.§. si ex conuētione.s̄. de re iudi. Aut agiē tacitè: & tūc remanet vtraq;, sed prima ope exceptionis reijcitur vt hic nisi fit actum quod remaneat. argu.l. fideiussor. in princi.s̄. qui satisda. cogan. Istud quod glo. dicit, quòd quando tacitè agitur, non fit nouatio ipso iure: est contra tex. & gl.s̄. de no.l.j. & ij. prout loquimur secundū hæc tempora. Et ideo Gul. de cu. dicit hanc glo. dicere verum, in stipulationibus prætorijs. Nam in cōuentionalibus, siue agatur tacitè, siue expressè fiebat nouatio: ita no. ipse in.l. rescriptum.§. pacto.s̄. de pact. quod satis placet. Petr. tamen, vt refert Cyn⁹ C. de noua.l.vlti. dicit, quòd hoc est ideo, quia stipulatio interponitur cum alijs personis: ideo nouatio ipso iure non præsumitur: quod non placet. quia interuentu nouæ personæ magis de facili deberet prę sumi non nouatio: vt. dicto.§. prætereà. institu. quibus modis tollit. obliga. &.l. vlti. C. de noua. &.j. dicā. ¶ Item oppo. quòd nullo modo fiat nouatio, nisi agatur expressè, vt.l. vlti. C. de noua. & d.§. prætereà. Gl. quæ est hîc: dicit vnum mirabile, quòd ī modo faciendi nouationem, nihil est immutatum: quia tacitè, & expressè poterat fieri olim & hodie: sed in modo præsumendi nouationem fieri tacitè est immutatū. Facilius em̄ præsumebatur olim & difficili⁹ hodie: & hoc tenet Iaco. de Ra. & dicebat esse suam opinionē: vt refert Cynus in.l. vltima. C. de noua. Tamen quicquid dicat, est contra casum. d.l. vlti. & .d. §. prætereà. & contra id quod tenet glo. in.l.ij.s̄. de noua. & ideo dico φ hodie est immutatum, qa nouatio non fit nisi expressè agatur. ¶ † Et ideo pro declaratione præsentis materiæ si quæris qualiter, & 3
quando præsumatur nouatio. ᵃ dic aut loqueris secū dum iura antiquissima ante tempora. ff. & tunc siue addebatur, siue detrahebatur interuentu cuiuslibet nouæ personæ, præsumebatur nouatio. & de iure isto fit mentio in.l. fin. C. de nouatio. & in. d.§. prætereà. & ibi gl. Aut loqmur secūdū tēpora ffórum: & tunc in stipulationibus prætorijs non fiebat nouatio ipso iure: nisi expressè ageretur hoc à partibus vt hîc: sed fiebat ope exceptio. Si verò loquimur in stipulationibus ᵇ conuentionalibus: tunc aut secunda continet plus quàm prima, aut minus, aut tantumdem: aut illud prorsus. ¶ Primo casu præsumebatur nouatio. ¶ Secundo casu, non prę sumebatur: vt.l. qui vsumfructum.s̄. de verb. obliga. &.l. si pupilli.§. qui actum.s̄. de noua. Quod intellige quando secunda continebat minus re. Si verò continebat minus tempore: dic, vt dicam infrà in quęstionibus. ¶ Tertio casu quando continet tantumdem: tunc aut interueniebat noua persona, & præsumebatur nouatio. ᶜ nisi esset actum, quòd essent duo rei: vt.l. ij. in principio.s̄. de duobus reis. Aut non interueniebat noua persona, & non præsumebatur nouatio: vt.l. scire debemus. in principio.s̄. de verbo. oblig. Quarto casu, non præsumebatur nouatio: nisi expressè hoc ageretur vt.l. fundum Cornelianum.s̄. de nouatio. Si verò loquaris secundum iura hodierna C. nunc; præsumitur nouatio: nisi hoc actum sit expressè: vt.l. vl. C. de noua. & d.§. prætereà. Tamen vbicunq; olim præsumebatur nouatio tacitè: hodie nouatio ᵈ fit etiam ope except. vt.l.ij. de noua. Prædicta omnia sunt vera in stipulationibus coæqualibus: sed si vna esset stipulatio principalis, alia esset pœnalis: an fiat nouatio: dixi plenè in.l. ita stipulatus. circa contraria vltimæ partis.s̄. de verbo. obliga.
4 ¶ Quæro, quid si ego promisi tibi dare decem in foro Maij: posteà promisi dare decem in foro Augusti: an poteris agere ex prima stipulatione? dicit glossa, quòd nouatur prima ope except. Contrà, cum secunda continet minus tempore, cum promittatur in tempus longius: ergo non prę sumitur nouatio: vt.l. qui vsumfructum. Respond. illud verum quando continet minus re: sed si continet minus tempore: quia promittitur in tempus longius, semper videtur fieri termini prorogatio: vt.l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. suprà de verb. oblig. meritò nouatio fit ope exceptionis. ¶ Vltimò
5 quæro † aliquis dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicatum solui: posteà iteratò dedit alios fideiussores, vtrum videatur ᵉ à prima obligatione recessum: vt primi fideiussores sint liberati? videtur φ sic ope excep. per hanc.l. sed non puto. Nam hoc debet intelligi, quando obligatio principalis est renouata, & noui fideiussores dati. & ideò puto quòd si ille, qui primò respondet accusationi, & dedit fideiussores si iterato respondeat, & promittat: & iterato det alios fideiussores, primi sunt liberati ope except. per hanc.l. Sed si post primos fideiussores datos, alios daret: & iterum alios daret nulla facta mentione primæ obligationis: tunc primi fideiussores non essent liberati, & secundi eis accederent: arg.l. si Titius.s̄. de fideiussoribus.

SVMMARIVM.

1 *Stipulationibus prætorijs interponendis, an quis cogatur pœnam promittere?*
2 *Iudex quibus casibus arbitretur pœnam promittendam in stipulationibus prætorijs?*
3 *Promißio facta de stando de expensis iuramento, uel dicto tuo: an ualeat? ubi quòd non obligat, nisi declaratione secuta, quæ debet ad arbitrium boni uiri reduci.*
Reductio ad arbitrium boni uiri, non datur, quando aliquid est commißum in liberam uoluntatem: nisi dolus interuenerit.
4 *Interesse, an sit triplex, uel unum tantum? remißiuè.*

LEX XI.

IN huiusmodi. Oppono de lege non autem.s̄. de arbitris. glos. dicit quòd ista.l. continet consilium, quòd certa pœna in feratur: non autem quòd si omitteretur, stipulatio vitietur. facit ad hoc.s̄. codē.l.i n omnibus. la.ij.
¶ Quærit

a ¶ Præsumitur nouatio. Qualiter & quādo fit nouatio vide quod no. bar. ī.l. pecuniā. si cer. peta. in fi. & quæ not. bar. in.l. pacta nouissima. ī. v. col. C. de pactis.

b ¶ Loquimur in stipulationibus. & adde quòd semp ex cōsensu partiū potest restringi effectus stipulatiōis nouātis, & nouatę videlicet non fiat ipso iure nouatio, vel similia. secūdū gl. no. quā ibidem no. Bar. in.l. in personā.§.j.s̄. de pac. & ibi est sing. glo. volēs φ stipulatio nouans tollit primam ipso iure, qñ simpliciter in personam trāsfundiē: sec⁹ si cum alia misceatur. per istum tex. Sed bart. ibi tenuit contrarium.

c ¶ Præsumebatur nouatio. Bar. idem idem tenet in.l. q bis idē. & in.l. scire debemus. in prin. s̄. de ver. ob. & bar. in.l. ita stipulatus. eo. ti. in op. vl. partis. text. ad intellectum.l. duo societatē. & in.l. singu. ff. si cert. pe. in.iiij. col. & vide in materia, quæ remisi uē scripsi in.l. delegare. supra de nouatio.

d ¶ Hodie nouatio. Cōtrarium tenuit Bar. in.l. certi condictio.§. si nūmos in duobus locis. si cert. pet. & fortè melius Iac. de bel. in sua disput. quę incipit in Christi nomine cauetur.l. municipali. &.l. postq; liti. C. de pactis. & Ia. bu. in.l. fi. C. de nouatio. & Ray. in.l. si pacto, quo penā. C. de pa. Gul. de cu. & Bal. in.l. rescriptū.§. si pacto.s̄. de pact. & ful. in. d.l. fi. & bal. in d.l. rescriptum. Idē tenet Imo. & Cu. & Pau. de ca. hic, & idem tenet Imo. in. dict.l. delegare. & de noua. & Fulgo. in. dic.l. certi condictio. & Cy. & Ray. in. d.l. fi. & Imola, Cum. & Pau. de ca. in. d.

l.ij.s̄. de noua. & vide omnino Ang. in repe.l.j. C. de iu di. Et quod dixi φ per interuentū nouæ personę nō fiat nouatio tacitè, probatur secundum quosdam per. d.l. fi. ibi, vel aliā personam adhibuerit. & ibi nihil penitus prioris cautelę innouari. Nā dictio nihil, est vniuersalis negatiua. l. si is qui ducenta. §. vtrū. ibi nihil.s̄. de reb. dub. & in l.ij.s̄. cōi diui. & dictio penitus, importat idem, quod omnino.l.ij. C. de edicto diui Adria. tol. Arch. in. c.j. de supplē. negli. prelato. lib. vj. sed ita est φ negatiua iuncta dictioni oino, idē est quod nullo modo.l. in naue Saufeli. cum gl. in verbo. omnino.s̄. loca. ergo &c.l. q vsumfructum. C. de verb. oblig.

e ¶ Vtrū videatur. Qñ primæ obligationi adijciūtur vel adduntur fideiussores noui, an sit facta nouatio? adde φ pro opin. Bar. est tex. cū gl. in.l. iiij.§. si ex conuentiōe. in glo. in ver. pig.s̄. de re iu. di. & ibi limitat Pau. de cast. nisi in secūda datione fideiussoris diceret: do istos fideiussores: vel ista pignora, secundū quod prius erant, per.l. si rem.§. omnis. de pigno. act. & vide Bal. in.l. nouatiōe. C. de fideiusso. & Imol. hic. in. xij. limitatione. & vide quę dixi i.d.l. iiij.§. si ex conuentione.s̄. Adde quod sensit Bal. per no. in hac.l. consi. cxl. iiij. libro.j. & vide Ro. consi. cxxj.

a ¶ Quærit gl.ᵃ vtrum † quis cagatur promittere pœ-
1 nam? & arguit gl. pro & contra, multum ſolenniter
vt in ea patet. finaliter determinat, quod qui. ṡ. pœnā
b ꝓmittereᵇ nō cogaꝛ, niſi velit: vt. l. ij. §. fi. ṡ. q ſatiſ. co.
&. l. ſed. & ſi qs. §. fi. ſi qs cau. Idē tenet gl. in. d. l. ij. §.
fin. ṡ. q ſatiſda. cog. Mar. fil. dicebat diſtictè cogēdū
certā pœnā promittere hodie, propter conſuetudi
nem: vt. l. quòd ſit nolit. §. quia aſsidua. ṡ. de ædilit.
edic. & idem tenebat Iaco but. Alij dicebant diſtin-
guendum, an hæc ſtipulatio interponatur ſuper re
inæſtimabili, & loquitur iſta gloſſa. an ſuper re in-
æſtimabili cogatur promittere certam quantitatem:
vt. l. procurator ad exhibēdum. §. finali. j. rem ra. ha
be. & . l. iiij. j. de cuſto. reo. Alij vt Oldra. dicunt, hoc
c totum relinquendum arbitrio iudicis ᶜ vt. l. prima in
fine. ſuprà eodem titulo. Mihi videtur, quòd omnes
bene ſentiant. Vnde dico ſic: an pœna debeat inſeri,
vel non: hoc eſt arbitrio iudicis relinquendum: vt. l.
2 j. in fi. ṡ. eodem titulo. Hoc † autem debet iudex ar-
bitrati in caſibus. Primò, ſi interponatur ſuper re in
æſtimabili: vt. dicta. l. procurator ad exhib. §. finali.
Secundò quādo ſufficit nuda cautio ſine fideiuſſore
d quia habere fideiuſſorem eſt difficile. Ita dicit glo.ᵈ
nota. in. l. iij. §. quàmuis. ṡ. ſi cui pluſq̃ per. l. fal. Ter-
tiò quando hæc ſtipulatio interponitur ad purgan
dam moram: ſeu ad euadendam aliquam pœnam,
vel obligationem, in quam incidat: tunc æquum eſt
quòd certa pœna promittatur, & magna. ita dicit
glo. not. in. l. iij. in fin. ṡ. de ali. iud. mu. cau. fac. Quar
tò, ſi eſt cōſuetudo: vt. l. quòd ſi nolit. §. quia aſsidua.
ṡ. de ædili. edict. & . l. ſi pignore. in fine. ṡ. de pigno.
actio. & . l. ſi prius. §. primo. de aqua pluuiali arcend.
3 ¶ Quærit † Dynus ſecundò ᵉ, quid ſi in ſtipulatio-
e nibus promiſi ſtare de expenſis, & intereſſe tuo di-
cto, vel tuo iuramento an valeat: & quid operetur ta
lis ſtipulatio? certè valet, & ſi arbitrabitur: bene ſta-
bitur ſuo dicto: aliâs reducetur ad arbitrium boni vi
ri: vt. l. hæc venditio. j. de contrahen. em. & . l. in per
ſonam. §. generaliter. j. de re. iurita dicit Dynus. Spe.
de prob. §. videndum. verſi. quid ſi ibi dicitur. vide
tur dicere, quòd talis conuentio nihil operetur. Do.
Cyn. in. l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſco. & cle-
ri. dicit, quòd talis conuentio non valet. quia per hoc
quis inuitaretur ad delinquendum: vt. l. conuenire. ṡ.
de pact. dota. Non ob. l. iuſiurandum, quòd ex con
uentione. ṡ. de iureiurando. quia poſt debitum con-
tractum bene poſſum alicui deferre iuramentum,
ſed de debito contrahendo iuramentum deferri non
poteſt: ar. eius, quod dicimus de pacto. l. commiſ. ſ.
an interponatur ab initio, vel ex poſtfacto: vt. l. quā-
uis. aliâs incipit Callipodius. ſupra de ſolu. non ob. l.
Theopompus. de dote præle. quia illud in vltimis
voluntatibus. & hoc tenet Pe. Alij dicunt, quòd id,
quod dicit Dy. quòd reducatur ad arbitrium boni
viri, non procedit propter verba ſtipulationis: pro-
mitto ſtare dicto tuo vel ſimplici verbo tuo, vel tuo
iuramento. quæ verba important meram voluntatē:
ideo non eſt locus reductioni ad arbitrium boni vi-
ri: vt. l. cum quidam. de leg. ij. & . l. fideicommiſſa. §.
q̃q̃. de legatis. iij. & . l. vtrū. §. primo. ṡ. de re iu. & . l.
fideicommiſſa. in. fi. ṡ. de fideicom. lib. ¶ Quid dice
mus? puto quòd ſi promitto ſtare ſimplici tuo dicto
ſeu verbo, vel tuo iuramento: quòd iſtud me non ob
f liget, ᶠ quin ego poſsim hoc reuocare anteq̃ tu decla
res. Caſus eſt in. l. ſi quis iuſiuran. C. de reb. cre. & iu-
reiurād. vbi erat facta delatio in iudicio, quæ habet
vim ſtipulationis, vt. l. cum oſtendimus. §. fi. ṡ. de fi-
deiuſ. tu. & tamen poteſt reuocari: multomagis ſi
hoc eſt factum ex tra iudicium. ſed poſtq̃ quis de-
clarauit, dico valet eius declaratio: tamen debet
reduci ad arbitrium boni viri, vt. l. ſi libertus. ſuprà
de ope. liber. & no. in. l. pen. ṡ. de arbi. & . l. ſi cum ea
C. de dote promiſ. & quod ibi no. ꝑ gl. & per doct.
Non ob. ſi dicis, ꝙ per hoc inuitatur ad delinquen-
dum: quia arbitrium boni viri tollit contrarium.
Non obſtat ſi dicis, quòd quando confertur in ſim-
plicem voluntatem, non habet locum arbitrium bo
ni viri: quia ſemper intelligitur, dum tamen dolus
abſit: vt. l. creditor. §. lucius. ſuprà manda. ſed dolus
præſumeretur, ſi plus debito arbitraretur: ergo &c.
4 ¶ Vltimò hæc † lex facit ſecūdum Dyn.ᵍ quòd ſit
g triplex intereſſe: ſcilicet ſingulare, commune, & cō-
uentionale: videtis hîc quod promittitur certa quan
titas pro intereſſe. Alij dicunt, quòd hîc eſt caſus in
contrarium. ſ. quòd non eſt niſi vnum intereſſe: hoc
autem æſtimatur diuerſo modo: quādoq̃ æſtima
tione ſingulari: quandoq̃ communi: quandoq̃ æſti
matione conuenta: vt hîc. & hoc Pla. conſueuit tra-
ctare. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. & Dy. po
nit in. c. mora. de re iur. lib. vj. & glo. ponit in. l. j. in
prin. ſuprà de act. emp.

h *Rem pupilliʰ uel adoleſcentis ſaluam fore Rubriaa.*

SVMMARIVM.

1 *Actione tutelæ agitur tulela finita.*
2 *Tutor datus à iudice maiore, non ſatiſdat: ſecus ſi datus à minore.*
3 *Tutor, ut adminiſtrare poßit, quæ requirantur?*

LEX I.

CVm pupillo. ¶ Quæ
ro † quā
1 do poteſt agi tutelæ ac. gloſſ. dicit
quòd tutela finita: vt. l. niſi finita. ṡ.
de tute. & ra. diſtra. ¶ Quæro, † an
2 omnis tutor teneatur ſatiſdare? gl.
dicit quòd ſic, niſi ſit teſtamentarius, vel datiuus ex
inquiſitione: vt inſti. de ſatiſda. tu. & cura. §. j. Alibi
videtur gloſſ. velle, quòd indiſtinctè omnis tutor
ſatiſdet: vt not. C. de. tuto. & cu. qui ſatis non dede. l.
j. Alibi gloſſ. diſtingnit, & melius. Aut quis eſt da-
tus ex inquiſitione à iudice maiore, & non ſatiſdat.
Aut à iudice minore: & tunc ſic: vt no. in auꝛ. vt hi,
qui ob. ha. pei hi. res mino. §. fi. de hoc per Cyn. C. de
3 tuto. vel curat. qui ſatis non ded. ſuper rub. ¶ † Quæ
ro, quæ requiruntur ad hoc, vt tutor poſsit admi-
niſtrare? dicit glo. quòd ſatiſdet in caſibus prædictis.
Item quòd iuret bene adminiſtrare: vt in auꝛ. vt hi,
qui in obliga. hab. perh. res mi. §. fina. Certè & alia
plura requiruntur: vt no. ſuprà de le. tu. l. legitimos.
eo addito, quòd defenſionem promittat ſecundum
formam. l. vlti. §. defenſionem. C. de admi. tut. & ibi
de hoc per doct.

SVMMARIVM.

1 *Proprium, quàm commune melius eſt.*
2 *Actio utilis acquiritur pupillo ex ſtipulatione notarij, ſine ceßione in ſtipulationibus prætorijs.*
3 *Actio utilis, quòd nobis quæratur ſine ceßione in ſtipulationibus conuentionalibus, per notarium, uel alium officialem publicum.*
4 *Notarius quando ſtipulatur nomine alieno: debet dicere: promittis mihi notario, tanquam plublicæ perſonæ ſtipulanti nomine & uice omnium.*
Notarius præſumitur ſtipulari, tanquam publica perſona, & omnium quorum intereſt.

---

a ¶ Quærit gloſſa adde Barto. in dicta. l. ij. §. fin. per Baldum. in. l. ſancimus. C. de verbo. ſignificatio.

b ¶ Pœnā ꝓmittere. vide Bal. in. l. iij. in prin. de cōd. ob cām. & in. l. vniuerſa. C. de preci. Impera. offe. & in. l. ſancimus. de ver. ſig. & in. l. executorem. in. v. col. C. de exe. rei iudic. Ang. & Imo. & Pau. de caſt. in. l. diuortio. §. interdum. ſol. ma. & Imol. in. l. ſi prius. de ope. no. nū. bar. in. d. l. ij. & . §. fi. in ſti. de acti. §. actionū. pmo. gl. in. l. ij. §. ſi dubitetur. ṡ. de iud.

c ¶ Arbitrio iudicis. vide Bartol. in d. §. quàmuis, & nota. Bald. in. l. vniuerſa. in. ij. colum. C. de precib. Impe. of. & Bald. in. l. ſancimus. de verb. ſigni. & in. l. iiij. in princip. de condi. ob cau.

d ¶ Dicit glo. & eſt alia glo. in. l. ij. §. ſi dubitetur. de iud. quæ eſt ſin. Ange. & Imol. i. l. diuortio. §. interdū. ff. ſo. ma.

e ¶ Secundò. quærit Dy. adde Bald. l. j. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. in. ij. col. & bal. in auꝛ. iubemus. C. de iud. & quod notat Bar. in. l. Theopō. de do. præleg. Ia. but. & Bald. in. d. l. iuſiurādum, qꝺ ex conuētione. & per do. Bar. in conſi. inci. quidam habēs bona communia. & aliquid per Imol. in. l. cuſtodias. §. j. & . §. fi. in fi. de pub. iud. & Anto. de but. in. c. finem litibus. in pe. col. de dolo & cōtu. & in. c. ij. de fi. īſtrumēto. & Specu. in titulo de teſte. §. reſtat. verſiculo, hoc tamen. ibi. xxiij. ſed vtrū iſtud ipſum pactū tranſeat ad ſingularem ſucceſſorē, vide Gul. de cug. in. l. cum debitores. C. de iu. in fine. Et quid in ſucceſſore vniuerſali? ꝑ Romanum. in. l. eximendi. §. finali. ſuprà ne quis eum qui in ius vocaeſt. & iſtud facit, an valeat pactum, quòd ſtatur priuatæ ſcripturę: de quo per Imolam in capitulo cum ꝑ. tabellio. de fide inſtrumento. per Baldum. in. l. Imperator. de ſta. homi. & quod dixi poſt Baldum. in. l. nuda. in tertia colum. ſuprà de dona. & illud dictum Innoc. refert etiam Bal. in. l. de quibus. C. de legi. & Ange. in. l. pactum inter hæredem. de pact. ṡ. & vide Rom. in. l. j. ṡ. de iureiuran. & in. l. j. §. fi. ṡ. de ver. ob. & iſtis adde Bal. in. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ṡ. ſi quis cautioni. & Bart. in. d. l. iuſiurandū, quod ex conuentione. §. fin. & . l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. & Io. and. in ti. de proba. §. fi. verſi. quid ſi de hoc.

f ¶ Me non obliget. Rom. in. l. ne quis eum, qui in ius voc. & in. l. qui bona. §. quidā. de dā. infect. & añ eū Gul. de cu. in. l. cū debitoris in fin. C. de iudi. in diſcurſu videtur tenere, ꝙ iſta conuentio non tranſeat ad hęredem. Et no. ꝙ Papa non poteſt facecere, ꝙ ſtetur dicto partis contra aduerſarium. tex. eſt. iij. qō. ix. indicas. & ad Bart. hîc adde do. Mari. ſozi. in. c. dilecti, in glo. ij. de fo. com. Et adde, ꝙ inquātū Bar. hîc dicit, ꝙ ꝓmittens ſtare dicto, vel iuramento alicuius ſuper expenſis, pōt pro miſsionem reuocare ante factā declarationem: quod d. Alex. ī cō. xxx. col. fi. ver. nec etiā prædictis. in. j. vo. dicit cōem opini. eſſe contra Bar. in hoc, quē vide. & adde. d. Sozi. in cōſi. xxiij. col. vj. vbi ꝙ dictū Barto. hîc circa iſtā reuocationē, ꝙ pōt fieri, qñ iuſta cauſa ſupuenit. & vide alex. in. d. conſi. cxxx. & ibi an requiraꝛ in dicta reuocatione? Stra.

g ¶ Facit ſecūdum Dy. No. ꝙ arbiter preſumitur in dolo, ſi enormiter lędit, & ſeqtur Bal. in. l. j. in. viij. co. C. de his, q̄ pœ. no. & in rub. C. de pœna iu. qui ma. iud. per Bar. in. l. ſocietatē. §. arbitrorū. ṡ. pro ſocio. & cum Bar. tranſit in hoc d. Ant. de bu. in. c. fin. in pe. colū. de dolo & cōtum. & Bal. in. c. j. §. itē ſacramenta. in. iij. colum. de pa. iur. fir. alle. no. ꝑ Bal. hîc ꝙ ſi enormiter lædit pſumiꝛ in dolo.

h ¶ Pupilli. nota ꝙ paria ſunt promittere tutelam ſaluā fore, & rem pupilli fore ſaluam: vt. l. iij. C. de tuto. & cura. qui ſatis non ded. & Bald. in. l. j. eodem titulo.

a ¶ Si pupillus. stipulatione notarij. Adde Bal. in. l. pen. in. v. col. de exe. rei iudi. facit. l. quoties. in prin. de admi. tu.

b ¶ Quid in conuentionalibus? vtrum in conuentionalibus quæratur vtilis per notarium sine cessione, sicut in prætorijs. vide etiã per doc. in. l. penulti. s. si quis cautio. & adde de hoc gl. sing. & meliorẽ de corpore iuris secũdũ ang. in. l. huiusmodi. in prin. ff. de leg. j. & insti. de inuti. stipula. §. si qs. & in l. pe. s. de ne. gest. & facit qd' no. gl. in. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. Bal. in. l. j. in. vj. columan. C. per quas personas nobis acqritur. dicit, quòd si est consuetudo, quòd notarius stipulet, procedat opinio Bar. aliâs non. & dicit Bal. in. l. si quis emancipatum. C. de dona. ꝙ si notarius recipit contractũ, & constitutionem precarij pro me, acquirit mihi directum dominiũ per. l. j. C. per quas pers. nob. acquiri. & adde Imo. in. l. stipulatio ista. ĩ. §. alteri. de verb. obligati. qui tenet opi. Barto. & Imol. in. l. huiusmodi. de legatis primo. & per Antoni. de butriga. in procemio Grego. in vltima charta.

LEX II.

Si pupillus. ¶ Cũ. l. sequen. No. 1 meli' est ꝓpriũ, q̃ cõmune. & ideo hoc fit, vt stipulet pupillus ꝓ se, vel ꝓ seruũ, vt sibi q̃rat directa. Nã qñ stipulat ꝓ aliũ q̃rit sibi vtilis, & apud aliũ est 2 directa. ¶ Quæro, † vtrũ ex stipulatione notarij a de tur pupillo vtilis sine cessione. & tex. hoc nõ exprimit. Dy. dicit, ꝙ sine cessiõe. & nihil alle. habes tex. in. l. j. C. de ma. cõue. ¶ Quæro † cũ hoc sit verũ in 3 stipulationibus ꝑtorijs, & iudicialibus, qd' ex cõtractu nobis q̃rit vtilis: qd in cõuẽtionalib' b de hoc sunt opi. Inno. in. c. dudũ. de cõuer. cõiug. Tenet ꝙ hoc non habeat locũ in cõuẽtionalibus, qa oẽs leges, q̃ de hoc loquũtur in ꝑtorijs, & iudicialibus, vt hic. & l. nõ em̃ aliter. in. l. his verbis. s. de adop. Idẽ videt tenere gl. Ioann. And. in. c. q̃cq̃. de vsur. lib. vj. Gl. nostra videtur cõtrariũ tenere, quòd indistinctè ꝑ notariũ q̃rat, dũ ponit hũc casum iter alios, qbus q̃rit vtilis & not. insti. de inuti. stipula. §. si qs alij. Idẽ tenet Dy. in. l. j. §. exigere. de ma. cõue. Idẽ tenet Gul. de cu. in. l. nõ em̃ aliter. s. de adopt. & alleg. l. Caius. s. de vsur. q. l. pot facere vno mõ intelligẽdo. ¶ Quid dicemus? teneo indistinctè quòd per stipulationẽ notarij, c vel cuiuscũq; alterius officialis publici d, possit q̃ri nobis actio vtilis. De notario cõstat hic, vt. l. nõ em̃ aliter. & . l. his verbis. s. allega. de alijs officialibus ꝓbat in authẽ. vt sine ꝓphima. cre. & debi. §. qa verò. & ibi nota. & in authẽ. de execu. de his q cõue. & re cõue. §. primo. & ibi no. vnde sumit auhẽ. libellũ. C. de lit. cõtest. & ibi etiã not. & in authẽ. de litig. §. ad excludẽdas. vñ sumit au. gñaliter. C. de episco. & cleri. & ibi etiã no. & in au. de hære. ab intesta. defe. §. ex his. vnde sumitur au. matri & auiæ. C. quando mulier tuto. offic. fungi põt. & ibi etiam no. Præterea, ꝙ idem sit in conuentionalibus probo. Nã in modo acquirendi non est differentia inter stipulationes conuẽtionales, & prætorias interpositas extra iudicium: sed in prætorijs interpositis extra iudiciũ nobis quæritur per notariũ: vt insti. de satisdatio. §. si verò aliqs. ergo idẽ in conuentionalibus. & hoc puto verũ. Puto tamen, quòd cõsiliũ sit, ꝙ si notarius est præsens facias tibi cedi: quia ad hoc cogetur: vt. l. possessio. §. & si possessio. s. de acquir. possessio. Si verò e non posset haberi: tunc sine dubio cõpeteret tibi vtilis sine cessiõe: vt. l. j. in fine. s. de insti. & . l. j. C. de actio. & oblig. & no. in. l. dã. infect. in fine. s. de dã. infect. & dixi. s. ti. j. 4 l. in omnibus prætorijs. la. j. ¶ † Quæro, quando notarius stipulatur vtrũ est necesse quòd dicat promittis mihi notario tanq̃ publicæ personæ recipienti nomine omnium, quorum interest &c. Rñ. fateor, ꝙ si nõ stipulaẽt tanq̃ publica persona, non posset alij quærere. Sed ego præsumo, ꝙ si stipularetur tanq̃ notarius, ꝙ præsumitur stipulari tãq̃ publica persona & nomine omnium quorum interest: vt. l. cum post. §. j. de admini. tuto. & . l. vlti. de insti.

c ¶ Per stipulationẽ notarij. quid in arbitro stipulãte pœnam pro parte parente laudo, an valeat? gl. tenuit, ꝙ sic in. l. litigatores. §. quod ait prætor. s. de arbi. quod sequit Ange. in. l. v. §. fi. de ver. ob. & ibi plenè tenet idẽ Imo. hic. & in. c. dilecti. de arb. sed Spec. tenuit cõtrariũ in ti. de arb. §. j. vers. Sed qd si stipulat' est: qa eius nõ iterest. ergo &c. dic vti'n. l. stipulatio ista. §. alteri. s. de verb. ob. cum simi. Istam opi. sequitur Imo. in. d. c. dilecti. de quo vide in. d. l. v. §. fin. per Alex.

d ¶ Officialis publici. per stipulationem nuntij, vel alterius publici officialis, nobis acquiritur stipulatio vtilis, & quid de notario, iudice, vel sacerdote, vide Bald. post Barto. in. l. j. §. huius studij. de iusti. & iur. & Bal. in auth. gñaliter. C. de epis. & cle. in viij. col. & in. v. & Bal. in. l. postq̃. C. de pac. vbi oĩo vide Bar. in. l. possessio. §. j. de acq. pos. & Imo. in. d. c. j. de eo, q mit. in pos. cau. rei ser. facit. c. q̃cq̃. de vsur. lib. vj. & in. c. cũ pridẽ. de pac. & qd' no. Bal. & Ang. in. l. eũ ꝓ quo. ꝓ illũ tex. s. de in ius vocã. Et qd si iudex sibi stipulet, an acq̃rat partib', vide Guid. de suza: in. l. si qs maior. C. de trãsac. & ꝙ etiã q̃rat absenti, tenet gl. in au. matri. & auiæ. C. qñ mulier offici. tu. fun. po. in verbo velle. & dixi in. l. causæ. de ꝑcu. & vide oĩo Bal. qñ iudex stipulat, in. l. j. C. ꝑ quas pso. no. acqri. in pe. col. Pe. de anc. in. c. j. de nouo op. dicit ꝙ illud geret tur in præsentia iudicis aduersario nõ ꝑsente: ita demum præiudicat gerenti officium: si iudex ad hoc tendat: vt suum impendatur officium: & non aliâs. allegat nota. per Cyn. in. d. l. authentica sacramenta. & cũ Barto. etiam hic tenet Bald. in. l. si aliter de adop. & in. l. j. §. exigere. de magi. cõue. per Lud. in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. de verbo. ob. Bal. in. l. ij. in fi. vt in pos. leg. & do. Ant. in ꝓœ. decr. in vl. col. per Bar. i. l. si quis vxori. §. si fugitiuũ. j. de fur. sed an iudex q̃rat nõ subdito? vide in. l. j. §. si qs. de ver. ob. & vide Spec. in ti. de arbi. §. j. ver. sed qd si stipulatus. & quod no. Ang. & Imo. in. l. j. §. fi. & ibi dixi. de ver. oblig. quis aũt possit tabellionẽ creare, vide ꝑ Inno. in. c. cũ P. tabellio. & Spec. in ti. de instru. edit. §. restat. ver. quis aũt posset. & no. Bar. in. l. nec nõ, de adop. ¶ Adde qs possit creare notarios Old. cõs. lxxv. & an eius stipulatiõ ac q̃ri possit sine cessiõe? & qd qñ in instrumento est iuramentum & præceptum guarẽtigiæ vide, Ro. consili. lxxvj.

e ¶ Si verò. vide latè. An. in proœ decretalium. Andræ. Bar.

f ¶ Hanc stipulationẽ. Ad hũc tex. vide Bart. in. l. ita stipulatus. in. ij. q. de ver. obl. & de isto tex. facit festum Bar. in. d. l. ita stipulatus.

g ¶ Seruũ. Non est alibi. secundùm Bal. in. donatarũ. de acquiren. pos.

h ¶ Et si ad species. datus ad litem. Curator ad lites, an satisdet, & faciat inuẽtarium? vide dixi post Bart. in. d. l. cautionibus. & Bald. in. l. nulli. hic alleg. Bal. in. l. qui habet. §. si pupillus. s. de tu. & Bar. in. l. si hæreditas. in princip. C. de test. tut.

SVMMARIVM.

1 *Iuris stricti quæ sunt, non recipiunt extensionem.*
Adde tu pro ista no. & uide Are. in. c. at si clerici. §. de adulterijs. col. iiij. in fi. de iud.
2 *Tutor quare cogatur gerere.*
3 *Tutor, qui non gessit, potest conueniri hac stipulatione.*

LEX IIII.

1 Non quasi. §. Illud. ¶ No. hîc, † ꝙ ea, q̃ stricti iuris sunt extensionẽ non recipiunt. Nã hic vides, ꝙ qui promittit rẽ pupilli saluã fore, nõ tenetur, nisi ad id qd' venit in actione tutelæ directa: nõ ad id, qd' venit actione vtili. facit ad hoc. s. l. si prægnans. & . l. accep. s. de euictio. & de 2 leg. j. l. nõ quocũq;. §. Iulia. cũ sua glo. ¶ † Secũdo no. tex. eius, quod q̃rit Dy. in. l. j. in prin. s. de admini. tu. quare cogitur tutor gerere: qa etiã nõ gerẽs tenetur vtili? vbi dantur plures rationes: vnã habes hîc & ad hoc vt possit teneri ex stipulatione rem pupilli saluam fore: quærit gl. an teneatur vtili ex stipulatiõe? quidã dicũt, ꝙ sic: vt Mar. & gl. dicit cõtra, & bñ. ¶ Quæ 3 ro, quid † si tutor quædã gessit, quædã non: an pro non gestis teneat hac stipulatione? puto ꝙ sic: quia tenetur directa. arg. l. si tutor. in prin. s. de autho. tu. cõiũcta. l. j. in pri. s. de admi. tu. & hoc. §. tene mẽti hũc. §. qa notabilis est.

f Hanc stipulationem. f ¶ No. ꝙ tutor põt cõueniri, demum finita tutela, sed curator statim contra, de admi. tuto. l. actus. Solue. vt plenè no. C. de admi. tuto. l. aduersus. dic, vt ibi plenè, quia est longa materia.

Si tutor. ¶ Quæro. contra quem agetur? dicit glos. contra defensorem eius, vel contra curatorẽ datum bonis. & hoc vltimũ placet. id verò quod dicitur de defensore, qui venit in iudicio rei nomine capti ab hostibus procederet, si ille captus reuerteretur. si verò ibi moreretur, quod gestũ est, non valeret: vt. j. quæ sen. sine ap. re. l. j. in fi. ar. ad hoc in. l. si seruus communis Meuij. §. seruus capto. s. de sti. ser.

SVMMARIVM.

1 *Actio una in aliam deuoluitur, quando actoris interest.*

Si quis curator. ¶ Op. ꝙ etiã, si non gerit teneatur: vt. l. ij. in fi. s. de cu. bo. dã. gl. dicit aliud in curatore dato bonis: vt, ibi. aliud in curatore adulti: vt hîc. Vel dic secundum Dy. ibi gessit ex voluntate: hîc ex necessitate. ar. l. ij. §. in eũ. aliâs est sub. l. iiij. de admi. rerũ ad ciuit. perti. ¶ Quæro quæ est ratio differentiæ inter tutorem & curatorẽ? dic vt in gl. ¶ Quæro, qd est hoc dictũ, in se reuoluitur? duæ sunt opi. vna, id est sępius stipulatio cõmittitur: scilicet quoties malè regit. & ista est vera. Alia vt dicamus, reuoluit: id est, obligatio vna deuoluitur in aliã vltimã. verbi gratia pro mala administratiõe tenebar tibi dare centũ: statim cum non exigo illa centum: prima obligatatio conuertitur 1 in illã secundã: quia non exegi. & sic de singulis. Sed hoc non placet: † quia vna actio deuoluitur in aliam, ita demum si actoris interest: ut. l. diuortio. s. de neg. ge. sed hic actoris non interest: ergo &c. quare tene primam. Sed ad illam op. de. l. si duo. s. de arbi. Sol. ibi mera pœna: hic interesse.

LEX VI.

g Seruum. g ¶ Op. de. l. j. in princi. de verb. obli. Solũ. fallit hic: vt hic dicitur, per glo. & dixi plenè in. d. l. j. in prin. suprà de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 *Curator ad lites an teneatur satisdare, & an inuentarium facere?*

LEX VII.

h Et si ad species. ¶ Quæro, vtrum curator datus ad litem h tenetur satisdare? gl. dicit quòd sic, per hanc. l. quam tene menti. † Sed an teneatur facere 1 inuentarium? gl. tenet quòd non, in. l. de creationibus. C. de episc. audi. arg. ad hoc. l. nulli. §. cum autem. C. de episc. & cleri. & argu. l. hoc iure. s. de sol. Nam cum curator ad lites non possit solutionem recipere: vt. d. l. hoc iure. ergo non debet facere inuentarium, quod fit postq̃ receperit: vt. d. cum autem. Alij dicunt, quod tenetur facere inuentarium: quia saltẽ ad eum perueniunt instrumenta causæ. argu. huius. l. chirographis. in prin. s. de admi. tu. & . l. tutores. C. de admi. tuto. & illa instrumẽta debet ponere in inuẽtario. Alij distinguũt aut loqmur in curatore actoris. & tũc, qa ad eum

ad eū debēt pūenire instrumenta pupilli, debet facere inuētariū. Aut loquimur in curatore ex parte rei: & tūc, qa nō habet aliqn aliqd facere nisi negare: & tunc nō debet facere inuētariū. hāc distinctionē ponit Old. sed nō placet. qa quandoq; ex parte actoris non sunt instrumēta, sed solū testes producunt, & sunt interrogationes: ex parte rei sunt quandoq; instrumēta, sed de consuetudine non faciunt inuentarium, de hoc in Spe. de actore ab vniuersitate. versi. quid si minor. & ver. se.

SVMMARIVM.

1 *Nomina debitorum sunt in patrimonio.*

LEX IX.

CVm pupillus. ¶ Innuit hic, quòd nomina nō sint in pr̄imonio cōtra. j. de ver. si. l. bonorū.
1 So. fateor, † quod noīa sunt in patrimonio, sed ea, q̄ à debitore debēt exigi, nō sunt in patrimonio. & eo respectu sic loquitur hæc. l. ¶ Quæro, vtrū vsuræ veniant in hāc stipulatione? quidam ꝙ non, tu dic contrariū: vt in duabus. ll. seq.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor simpliciter acceptus, tenetur in usuras quæ ueniunt officio iudicis ex natura actionis.*

LEX X.

1 SI postea. ¶ Cū. l. se. No. † ꝙ si fideiussor simpliciter acceptus tenet̄ in vsuras, quæ veniunt offō iudicis ex natura ac. de hoc in. l. quæro. s. lo. & l. centū Capuæ. s. de eo, quod cer. loco. & ibi dixi.

LEX XI.

SI plures. ¶ Hæc lex diuiditur. Primò ponit vnū dictū, quòd fideiussor vnius tutoris nō habet bn̄ficiū diuisionis. Secūdò respondet, cuidā tacitæ obiectioni, quare sec⁹ sit in pluribus tutoribus. Tertiò format vnā obiectionē, & ei respondet: quare secus in fideiussoribus aliorū. secūda ibi nec qsq;. Tertia ibi cæterū. & est pulchra & notabilis. l. ista. ¶ Op. s. de fideius. tu. l. pupill⁹. So. ibi erāt plures fideius. diuersorū tutorū: hic erat vni⁹ tātū tutoris fideius.

Iudicatum solui *Rubrica.*

SVMMARIVM.

Stipulatio iudicatum solui, interponitur ante litem contestatam potest quandoque procurator interponi post.

Cautio iudicatum solui, præstatur à quocunque conuento nomine alieno.

2 *Procurator non cauet iudicatum solui, quando habet mandatum, & dominus eum in mandato releuauit.*

Procurator non cauet de rato, quando est certum de mandato.

Fideiubere, quòd possit quis pro absente, & ignorante.

4 *Procurator releuatus à domino, debet tamen nuda cautione promittere iudicatum solui licet consuetudo non obseruet.*

Fideiussor iudicatum solui, an accipiatur sine principali?

Per litis cōtestationem quis obligatur instantiæ: non autem ad id, quod uenit in sentētia.

5 *Procurator, & principalis quando fideiubet pro eo contra dominum fit prius executio: nisi sit procurator in rem suam.*

6 *Dominus releuatus à satisdando, si non est soluendo procurator tamē cauet de iud. sisti.*

7 *Procurator in instrumento procurationis, an possit releuari, à cautione de defendendo.*

Promissio de defendendo in prætorijs stipulationibus resoluitur, ut uideatur se promittere facturum & curaturum.

8 *Promissio iudicatum solui facta per procuratorem, non prodest substituto ab ipso, nisi dicatur, quòd promittit pro procuratore, & substituto ab eo.*

¶ Glo. cōtinuat. dicit de p̄torijs stipulat. in genere, & ꝓsequutus ē vnā speciē: nūc sequit̄ aliā speciē. ¶ Et circa rub. q̄runt̄ plura[a]. Primò, † qn̄ debet
a
1 interponi ista cautio: dicit gl. añ lit. cōte. vt. l. de die. §. si seru⁹, supra q satisda. cogā. Idē no. inst. eodē ti. §. si verò. qđ intellige,[b] nisi ꝓcurator interue
b niret post lit. conte. qa tūc etiā interponeret̄: vt. l. ij. C. de cōsor. eiusdē litis.
2 & no. in. l. Pōponius. §. rati. s. de ꝓcu. Secundo † q̄ro, à quo debet p̄stari ista
c cautio? dicit gl. olim à quocūq; suo, vel alieno noīe[c] cōuēto reali, vel personali actione: hodie nō præstat̄ ab eo, q suo nomine cōuenit̄, vt institu. de satis
d da. in principio. & §. sed hodie[d]. in eo, quod dicit, quod olim p̄stabat̄ à conuēto suo noīe psonali nō dicit verū: vt dixi vobis secūdū Dynū. in. l. si cū ho
e minē. s. de fideiussorib⁹. ¶ Tertiò q̄ro[e], vtrū † p̄stet̄ ista cautio à ꝓcuratore
3 q habet mādatū? gl. dicit qđ sic: vt. C. de satisdati. l. j. in fine. & fideiubet ꝓ suo ꝓcuratore dominus, si est p̄sens: si verò esset absens procurator inuenit sibi fideiussores. Primū quod dicit: siue habeat mandatū siue nō, est verū: licet sit sec⁹ in cautiōe de rato, q̄ nō p̄stat̄, cū est certū de mādato: vt. C. de ꝓcurato. l. prima. & infra titulo primo. l. ne satisdat. Rationem dic: vt. l. nō solū. §. qui alieno. s. de ꝓcuratoribus. & p doct. in. l. j. C. de ꝓcuratoribus. secūdū quod dicit, si absens est dominus, ꝓcurator sibi inueniat fideiussores.
f dicit Dy. est verū, nisi esset à domino releuat⁹[f] p ꝓmissionē factā notario recipiēti noīe quorū intererit, ꝓut cōsuetudo est. & tex. dicit institu. de satisdatiōi. §. si verò aliqs. Et isto casu dicit̄ dominus fideiussor: qa etiam pro absente & ignorante, pōt qs fideiubere: vt. l. fideiubere. supra de fideiusso
4 rib⁹. & l. ex māda. §. j. s. māda. ¶ Sed † circa hoc q̄rit̄, an saltē nuda cautiōe teneat̄ ꝓcurator ꝓmittere: l3 sit à dño releuat⁹? Specula. in ti. de satisdationi. §. expedito. circa principi. §. tenet quòd non: sed cōtra hoc facit: quia obligatio fideiussoris non potest esse sine principali vt. l. fideiussor obligari. in prin. suprà de fideiussoribus: sed hic non est principalis: ergo dominus non potest dici fideiussor. Quidā volentes sustinere istam opinionem, dicunt quòd hic fideiussor accipitur sine principali: vt nota. in. l. secunda. §. primo. suprà qui satisdare cogantur. & ita loquitur. l. si Barsatoram. C. de fideiussorib⁹. sed hoc non est bene dictum: quia speciale est in cautione de iudicio sisti: vt dicatur fideiussor sine principali: vt no. in. l. ij. §. j. s. qui satisdare cogantur. & ita loqtur dicta. l. si barsatorā. Sed nostra. l. loquitur in cau
g tione[g] iudicatum solui. in qua requiritur principalis & fideiussor: vt suprà titulo secundo. l. prætorię. Vnde alij volentes hoc sustinere dicunt, quòd procurator est principalis, qui obligatur per litem contestatam, in qua quasi contrahitur: vt. l. iij. §. idē scribit. supra de peculio. & nota in. l. ij. §. fina. suprà titulo secundo. Hoc non est bene dictum. Nam per litem contestatam quis obligatur instantiæ, non autem obligatur ei, quod in sententia venit. Quod apparet: quia in procuratorē nō fit executio: vt. l. plautius. suprà de procuratoribus. Hic autem loquitur in cautione iudicatum solui: in qua nullo modo ꝓcurator reperitur obligatus: & sic esset fideiussoria sine principali. Alij volentes hoc sustinere dicunt, quòd hoc non est mirum, quòd fideiussor sit sine speciali: sicut aliâs quando principalis sine hærede decedit: vt. l. Stichum, aut Pamphilum. circa finem princi. in ver. tametsi. suprà de solutiōib⁹. & l. si sine hærede, suprà de administratione tutorum. Sed hoc non est bene dictum: quia ab initio nō potest contrahi obligatio fideiussoria sine principali: licet ex postfacto possit quandoq; sustineri. Ita nota. suprà depositi. l. §. idem Pōponinius. Probatur in. l. postquam in principio, vt lega. no. ca. Dyn. hic non bene se firmat, dicit tamen quòd est arg. quòd procurator ipse debeat cauere nuda cautione. suprà de vsufructu earum rerum, quæ vsu consu. l. tribus. & argumē. l. filio. & l. si quando. §. primo. s. vt leg. no. ca. Dum Cyn. in. l. j. C. de satisda. mouet istam quæstionem, & dixit me audiēte, quòd ista fuit prima quæstio, quæ fuit sibi comissa postq; rediit de Bononia. & determinauit quòd procurator debet cauere iudicatum solui: vt sic ipse sit principalis dominus fideiussor. Hoc probat per dictum. §. si verò aliquis. insti. de satisda. vbi dicit, quòd dominus fideiubet pro procuratore suo, ergo procurator est principalis. Pro hoc suprà de ꝓcurato. l. minor. vbi dicitur minori & fideiussoribus succurritur: ergo apparet ꝙ procurator est obligatus. ¶ Iaco. de Are. tangit hanc quæstionem. infrà eodem titulo. l. si ad defendendum, & ibi dixit sic. Modus releuandi ꝓ
h curatorem potest esse duplex. vnus modus[h], quòd dominus promittat procuratori suo notario recipienti nomine eorum quorū intererit. & det vnum fideiussorem ipsi notario. tūc sufficeret: quòd esset principalis & fideiussor: vt. d. l. si ad defendendum infrà eodem. Melius facit, licet ipse non alleget. l. si defunctus. suprà de procuratoribus. Alio modo releuatur quòd dominus ipse promittat simpliciter, nec det fideiussores tūc nō sufficit, sed ꝓcurator debet cauere nuda cautione: vt. l. j. §. exigere. s. de ma. conue. quod mihi placet: vt dicta. l. tribus. de vsufru.

a ¶ Quærunt̄ plura. In quo differat ista cautio, & clausula de re defendēda ab illa de iudicio sisti, & nunquid ꝓcurator rei teneatur eam præstare. vide quæ dixi post Bar. in. l. filius. qui satisd. cog. Et quō debeat fieri instrumentum in hac cautione. vide Bar. in. l. j. de in li. iur. Sed quid in forēsi, qui recessurus est insalutato hospite, si nihil possidet: an habeat hāc cautiōem p̄stare, vide Bald. in authē. ei qui. in prin. de bo. aut. iu. poss.

b ¶ Quod intellige. An aut sit differentia inter stipulationem iudicatū solui, & stipulationē solui iudicatum vide Bar. & ibi dixi in. l. ij. in princi. de præto. stipu. & de clausula iudicatū solui. de re defendenda, est iudicio sisti vide not. per Bar. & ibi omnino Pau. de ca. in. l. cū hominem. s. de fideiussori. & dixi in. l. grecè. in prin. s. de fideius. vbi dixi. ꝙ qui ꝓmittit defendere, ꝓmittit sistere. & adde Pau. de cast. in. l. iudicatum solui. l. j. j. eodem.

c ¶ Alieno nomine. secus si alium defendat suo nomine. nam tunc non tenetur satis. tex. & exemplum habes in. l. si cū vno si ex noxa, causa aga. s.

d ¶ Sed hodie. adde glo. & qđ ibi no. j. l. si ꝓcu. s. de ꝓc.

e ¶ Tertio quæro. Sed pone. ꝙ aliqs ꝓmisit sistere iuri vtrū videat̄ ꝓmittere iudicatū solui dic ꝙ sic, etiā sistere ꝓmittere vr̄ gl. est, quā ibi multū no. Ang. in. l. si cōmissa. j. rem ra. ha. Quid si ꝓmisit parere mandatis curiæ an sit idem? vide Bald. in. l. eū ꝓ quo. de in ius voc.

f ¶ Releuatus. No. tn̄ cautelā, quā tradit Ang. in. l. si filius qui satisd. co. q̄ est ꝙ si domin⁹ est multū lōgius à loco iudicij, ꝙ poteris opponere. ꝙ ille dn̄s, q fideiussit ꝓ ꝓc. nō possidet immobilia. & si possidet ea, possidet ī loco lōginquo à iudicio. & eū retulit in. l. sciēdū. §. possessor. e. tit. qđ no. qa de facili poteris euadere iudiciū: si petis à procuratoris precaueri de iudicio sisti, & iudicatum solui in causa reconuentionis. vide Bar. circa pe. col.

g ¶ Loquitur in cautione. Sed quid si procu. cōparet, & ad vnū articulū in cā, an debeat satis. allegatur gl. ꝙ non, in. l. decē. in prin. de re. iu. quam alle. do. in. d. l. si filius. qui satis. cog.

h ¶ Vnus modus. Modum releuandi ꝓcuratorem de satisdatione, vide. j. vt

dicit bar.in.d.l.si defunctus .§.j.quid aũt si daret in releuatione fideiussorē alterius fori,& promitteretur ꝑ iudicē,seu notariũ alterius fori:vide sing.ꝑ Cy.& ꝑ Bal.in.l.ij.C.ꝑ quas perso.no.acquiri. Et de isto mõ releuandi vide Ange.in.l.fideiussor obligari.in prin.de fideius.& Ful.in.d.l.si filius.q satisd.co.Adde Io.an.in addi.Spe.ti.de proc.§.vt aũt.ver.sed nunquid talis.

de quę no.in.l.cum filius de verbo.obli.& in simili. Quid in fideiussore rē ra.ha.vide Bar.j.ti.j.in.l.in fine.§.cũ aũt.ad fi.Quid in fideiussore de defendẽdo?vide.j.e.l.si quis.§.si plures.& Guyd.de suza.in.d.l.ꝑsenti.C.de his,q ad eccle.cõfu.& Bal.in.l.duob⁹.in.§.si igit̃ quis iurauerit.s.de iureiu.& in.l.grege.s.de pig.hîc alle.& vide gl.in.c.j.de iureiu.li.vj.& Arc.

earum rerum,quæ vsu consu.&.l.si quan do.§. primo.supra,vt leg.no.ca.hoc sentit glossa in.l.tertia.
§.quamuis.supra,si cui plusq̃ per.l.Falci.licet ita,fit
de iure:tñ etiã in multis partibus cõsuetudo obser
uat cõtrariũ:necvidi vnq̃ obtineri sup istaexceptio
5 ne.¶ † Quærit Dynus[a],qñ promittit ꝑcurator,
a & principalis fideiubet pro eo,in quē prius fiet exe
cutio?dicit Dy.re vera dominus principalis,& ideo
contra cũ fiet prius executio,& cõtra fideiussorem
in subsidiũ:vt in aut̃.de fideiussori.in princ.&.§.j.fa
cit ad hoc.s.de pactis.l.fideiussoris.cũ.l.sequẽ.&.l.
de die.§.q mulierẽ.s.qui satisdare cogant̃. quod in-
tellige,nisi esset procurator in rẽ suã.arg.predictarũ
6 legũ.¶ † Quærit,qd si dñs,qui procuratorẽ suũ sic
releuauit,nõ est soluẽdo,nec possidet ĩmobilia?Re-
b spõdeo[b]nõ videtur idoneus fideiussor:vt no.in aut̃.
de exhi.& intro.reis.§.sancimus.& saltẽ non potest
releuare procuratorem suum à cautione de iudicio
sisti,quia ipse domin⁹,si esset præsens cogeretur eã
7 præstare:vt.l.sciendum.s.qui satisd.cogã.¶ † Quæ
ro vtrũ possit releuari procurator in instrumento ꝑ
c curationis à cautione de defendendo?Spe.in ti.[c]de sa
tis.§.expedito.ver.item quæritur.videtur dicere,ꝙ
non.quia si dominus promittit de defendendo,qđ
debebat facere procuratorpromittit factum alienũ,
quod nõ potest .debet ergo dicere sic,promitto me
facturũ & curaturum,quòd defendet.& sic procede
ret contrarium,puta quòd promittendo de defen-
dendo simpliciter sufficit.Nam in prætorijs stipu-
lationibus talis promissio resoluitur vt videatur pro
mittere se,curaturum,& facturũ:vt dixi ĩ.l.quoties.
s.de ver.obli.&.l.stipulatio ista.in prin.eo.ti.¶ Sed
8 quæro † vtrũ promissio ista facta per procuratorem
sufficiat substituto ab ipso procuratore? respon.nõ:
vt.l.si ante acceptũ.j.eo.ti.& ideo consuetudo est,vt
dicatur,ꝙ ipse promittit pro ipso procuratore,& ꝑ
substituto ab eo.&c.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra principalem,quod non exequatur contra fideiussorem contractus sine nouo processu.*

2 *Sententia lata contra principalem,quòd exequatur contra fideiussorem iudicatum solui sine nono processu.*

Dictio statim,significat summariam cognitionem sine ordine iudiciario.

3 *Executio sententiæ latæ contra principalem,quòd fiat contra fideiussorem de iudicio sisti:si stipulatio sit facta in iudicio:& nisi steterit tempore debito,secus si per sententiam.nu.6.*

Instrumenta guarentigiata,quòd exequantur etiam si continent incertã quantitatẽ,declarata tamenpriusquantitate.

Clausula de defendendo,si habet certum,& limitatum tempus,meretur executionem.

Clau.de dolo,quòd mereatur excutionem.& remittit.

4 *Stipulatio rem ratam haberi,an mereatur executionem?remißiuè.*

5 *Fideiussor iudicatum solui executione contra ipsum facta,potest contra principalem impetrare executionem sine processu ordinario.*

LEX I.

IN stipulatione.

¶ Op.de.l.cedere diem.j. de verb.
sig.dicit gl.fateor,quòd dies cedit,
sed non venit.glo.non dicit verum.
Nam tem pus quod datur iudicatis
miserationis gratia,indulgetur solutioni:nec impe-
dit diem obligationis cedere,& venire,vt.l. si cum
militi.§.fi.s.de compen.sed.l.cedere diẽ .loquitur
de die, quæ inest obligationi.¶ Op.quòd ante sen-
tentiã cedat dies:vt.l.cum quærebatur.j.eo.so.hic lo
quitur cùm stipulatio committitur ex clausula qđ
verbũ sonat.Sed clausula de defendẽdo,vel de dolo
malo,potest committi ante sententiam:vt.l.contra-
ria.&.probatur.j.eo.l.iudi.sol. ¶ Quæro , dicitur
hîc,sed exactio in tempus reo principali iudultum
1 differt.¶ † Quæro , vtrum [d] sententia lata contra
d principalem possit mandari executioni,contra fide
iussorem,sine nouo processu?gl.in.l.vlt. C. de vsu.
rei iu.simpliciter dicit,quòd sic.Item Iaco.de are.s.
de fideiusso.l.si quis pro eo.§.si numos.Tamen se
cũdũ omnes,illud non habet locũ in fideiussore cõ
tractus,sed in fideiussore iudicij.Et quòd in fideius
sorem contractus non fiat,probatur in.l.grege.§.cũ
defensore.s.de pig.&.l.à sententia.in principio.j.de
appel.&.C.de his,qui ad eccle.cõfu.l.præsenti.§.ad
ijcientes.hoc tenet Old.& Spe.in ti.de execu.sen-
tentiæ.§.sequitur.versiculo quid si sententia.hoc te
nuit Garsias & dominus Io.And.in.c.primo.de in
iniur.& dã.da.lib.vj.& Cy.ĩ.d.l.vlti.de vsur.rei iu.
& Gul.de cu.in.l.ij.in fi.s.qui satisda.cogantur. Vn
de teneo hoc pro vero, quòd in fideiussorem con-
tractus non fit executio sine nouo processu. ¶ Sed
an in fideiussorem iudicij?de hoc sunt opin.& ideò
2 hoc reuoco in dubium. Et quæro,† an in fideiusso-
rem iudi.solui fiat executio?gloss.dicit,quòd sic in
dicta.l.vltim.de vsu.rei iudi.& videtur tex.hîc in
hac.l.Præterea si aliter diceres,sequeretur istud,ꝙ
res abiret in infinitum . Nam contra fideiussorem
dares de nouo libellum,& ipse responderet per pro
curatorem,& daret fideiussorem iudi.solui. &tunc
iterum haberet necesse dare libellum contra illum
fideiussorem.& sic de singulis vsq; in infinitum:
& nunquam fieret executio.& ista est vna opinio.
¶ Alia fuit opini. Odofre.quod in fideiussorem iu-
dicatum solui,ex clausula,quòd verbum sonat , fiat
exceptio sine nouo processu:vt hîc in dicta. l. vlti-
ma.§.fina.C.de vsur.rei iud.Sed ex clausula de de-
fendendo,vel de dolo:non possit fieri executio sine
nouo processu.Quod apparet:quia non habet ex-
peditam quãtitatem, sed committitur ad interesse,
quod est incertum.quod secus est in clausula iudi-
ca.solui:vt.j.eodem.l.iudicatum solui.la.ij . & hoc
tenet Gul.de cug.in.l.secunda.in fine.&.l. sequen.
s.qui satisda.cogan.per illum tex.alij sunt qui dicũt
simpliciter,quòd in fideiussorem iudica.solui . non
fiat executio.& hoc dicebat Iaco.butri.per. l. duo-
bus.§.igitur si quis iurauerit.s.de iureiurando . vbi
ipse dicebat esse casum.Prætereà,potest essequòd fi
e deiussor habeat aliquas exceptiones,[e] quas non ha-
bet principalis:vt.l.idemq;.§.generaliter.suprà man
da.& plenè nota.in.l.fideiussor.§.quædam.& eodẽ
titulo.Prætereà,res inter alios acta &c.vt.C.res in-
ter alios acta &c.Et hoc tenebat dominus Rayn . &
dicebat esse casum.in.l.ista.vbi dicitur, quòd cedit
dies stipulationis:non dicit quòd sententia mande-
tur executioni.¶ Quid dicemus?puto quòd cõtra
fideiussorem iudicatum solui,acceptum in iudicio.
ex clausula,quod verbum sonat:fiat executio sine
nouo ꝑcessu.Hoc probo per tex.dictæ .l.vltimę.§.
fina.C.de vsu.re. iudica.vbi dicit statim.Ex quo ver
f bo sic arguo.verbum statim[f],significat summariam
cognitionem, absq; ordine iudiciario:vt.C.vnde vi.
l.momentariæ.ergo apparet,quòd non debet fieri
nouus processus ordinariè.Prætereà, verbum sta-
tim,seu confestim,importat vt non requiratur no-
ua sententia:vt in authen.de incest.nup.§.j.colla.se-
cunda.& ibi no.ergo &c.Prætereà,non est dubiũ
quod confessio facta coram iudice,meretur execu-
g tionem[g]absq; noua sententia:vt.l.j.C.de confes.ibi,
cum & soluere cogeris.&.l.si debitori. suprà de iu-
di.Sed iste,qui in iudicio promisit indicatum solue
re,iam

a ¶ Quærit Dyn. Qñ principalis fideiussit procur.de iudicato soluendo an hẽat bñficiũ excussiõis?& adde ꝙ tales personæ propriè dicũt̃ expromissores:vt notat gl.in.l.ĩ eo.in prĩ.de re.iur.& not.in l.ij.in prin.qui satis.co.& vide quæ no.j.ꝑxi.& qđ dixi in rubri.post bar.s. de fideiuss.& an hẽat locũ bñficiũ excussionis ĩ fide ius.iudicatum solui.Bal.in.l.cum eorũ.C.de sent.vbi dicit ꝙ non reqrit̃ excussio.Contrariũ tenuit ipse, & rectè.in.l.fin.C.de vsu.rei iudi. qd in institore?gl. tenet ꝙ habet locũ. §. si qs igit̃.in aut̃.de fideiu.Adde.ꝙ licet pater cõuentus de peculio, habeat̃ loco fideiussoris iudi.sol.tñ nõ habet in eo locũ bñficiũ excussionis:vt no. bar.&.doc.in.l.cũ filius.in princi.de verbo.obliga.

b ¶ Respondeo.Ad de Bartolũ in.d.l. sciendum,in fine prin.& ibi Barto.& in.l.pretoriæ.la vlt.ad fi.de præt. stipu.bene facit.l.j.s.de in ius vo.per Ang.in.l. si filius. ff.q satis.co.& ĩ.l. si defunctus.de ꝑcur.& vide.s.in.j.col.in fi.

c ¶ Spe.in ti.Adde Bar.in.l.j.in fi.C.de satis.& qđ ibi dixi:& qd hoc operet̃ vide Bar.in.l.si defunct⁹.s.de procu.Adde,an stãte statuto, ꝙ nullus ꝑcur.defensor rei audiat̃:nisi primò satis. an debeat admitti ꝑcur.ꝑ quo dñs fideiussit.Ro.cõ.lxij.& ibi vide ad apostillã alex.s.in verb.vnus modus.

d ¶ Quæro vtrũ.an sententia lata contra principalẽ,possit postea fieri executio contra fideiussorem.& quid econtraan si sit lata contra fideiussorem, videat̃ cõdẽnat⁹ principalis?vide Bal.in.d.l.fi.in.ij.col.C.de vsu.rei iu. Ad

xj.q.j.c.quidã.& Imo.in.l.à sententia in prĩ.de.ap.& aliquid per eũ in.l. in duob⁹ in.iiij.co.de duob⁹ reis.& plenè ꝑ Bal.insti.de satis.§.fi.vbi tãdẽ residet cũ Bart.per Bal.no.in addi.Specu.in ti.de sen.ĩ.xvj.co.& Bal.in.l.fideius.aт̃s est l.ij.in.§.fi.cũ seq.s.qui satis.cog.

e ¶ Habet aliquas exceptiões.No.ꝙ fideiussor põt opponere ex ꝑsona sua aliquas exceptiones, quas non põt principalis .tene mẽti hoc.Et ꝙ possit opponere fideiussor cõtra exceptionẽ sñiæ,tenet Bal.post Iaco.bu.in.d.l.fi.§.j.in ij.col.ver. quæro, nunqd in ista.cum seqent. de vsu.rei iud.

f ¶ Verbũ statim. Verbum statim,significat summariam cognitionem &c.Idem dicas de verbo illico,& quãto citius:& quã celerrimè:vt.l. si qs.& ibi Bar.C.depo.& de dictione statim, vide Bar.tex.& ibi Imo.in.d.l.diuortio.in.ij.col.ff.so.ma.Illis adde oĩno Ange.in aut̃.de litigio.circa prĩci.adde Bar.in.l.ĩperator. j. de iure fisci.quid de verbo,protinus, vide no.in.l.ij.per Bal.C.vt li.penden.& ibi qd si in instrumẽto apponit̃ verbum ꝓtinus.& instrumẽtũ istud fit poenale,iudex illico ꝑducto eo poterit sine aliquo ꝑcessu & solẽnitate illum condemnare.& de ista dictione est text.in.l.iij.§.in aduertẽda de acqui.pos.Adde, an fideiussori de iudicio sisti sit offerendus libellus, Ioan.in addi.ad Specul.in titulo de fideiussor.§.sequitur in prima addi.

g ¶ Meretur executionem.Adde Bar.in.l.j.ad finem.s.de confes.

re,iam est confessus se debere illud,quod iudicabitur ergo &c. Præterea,debitum est liquidum iudici ergo vt iudici,meretur executionem:vt.l.secũda. C. de executio.rei iudica.Non obst.Et.l.duobus.§.igitur,si quis iurauerit Nec illud, quod dicitur,ꝙ fideiussor posset habere exceptionem,quam non habebat principalis:quia hoc concedo.tamen hoc examinabitur in illa summaria cognitione,quæ fit tempore executionis.vt.l.à diuo.§.si super rebus.supra de re iudicata.& sic fideiussor non lędetur.Non obstat quòd dicitur res inter alios acta &c.quia hoc nõ est verum indistinctè,specialiter quando actum est cũ alio te volente,& consentiente:vt.l.sæpe.de re iudicat.Non obstat hæc.l.quæ dicit in stipulatione:&c, quia fateor quòd sententia lata contra principalem, non mandatur excutioni contra fideiussorem, sed stipulatio qua fideiussor obligatus est iudicatum soluere , declarata per sententiam,illa meretur executionem [a] sicut sententia. Et iste est casus in.l.nostra. vnde aduerte modum,quo executionem petes : vt patet ex prædictis.¶ † Quæro † an [b] in fideiussorẽ in iudicio sisti fiat executio?Gulielmus de cu.quòd non:in dicta.l.secunda.in fin.s.qui satisdare cogant. Reperi quod domi.Ioan. faioli de Pisis:in quadam sua disputatione tenuit contra,per.l.sancimus .C. de de fideius.quod mihi satis placet,duobus concurrentibus.Primò,quòd certa pœna sit promissa, si non steterit iudicio.& sic stipulatio habet certam quantitatem,& liquidã.Secundò,quòd sit apposita certa dies sistendi in iudicioIta loquitur dicta.l.sancimus. quod probo;quia tex.ibi dicit statim:ergo &c.vt,s. dixi de verbo,statim.Itẽ tex. ibi dicit omnimodo ꝑ soluat,q̃ denotãt exec, Si verò haberetdiẽ limitatũ tñ nõ haberet certã pœnã:sed cõmitteret̃ ad ĩteresse adhuc dico idẽ,quòd mereatur execu.per rationes, quas dixi.s.in fideiussore iud.sol.quia videtur confessus se debere ĩteresse,si nõ steterit. Et si dicas,quomodo meretur executio.cum q̃titas nõ sit certa?Respondeo.in ipsa executione certificabitur:& declarabitur istud interesse:sicut apparet quãdo fertur sententia incerta in vniuersalibus iudicijs:quia certificabitur in execu.vt no.in.l.j.in princ.in.j.gl.mag.s.de eden.& sic debet intelligi.l.j.C.de sen.quæ si.cer.q̃ti.¶ Et ita etiam practicamus quotidie in instrumẽtis guarentigiatis,seu confessionatis,quæ merentur executionem ex forma statutorum Italiæ. Nam si nõ continẽt incertam q̃titatem,merentur nihilominus executionem,declarata prius & limitata q̃titate.Si verò nõ cõtineret diem sistendi in iudicio:non meretur executionem,casus est in.l.iij.in fi.j.eodẽ. Rationem ibi dicã incontinenti.Idem dico de clausula[c] de defendendo.Nã si habet certũ,& limitatum tẽpus,in quo debeat defendere, meretur executionẽ,aliâs nõ:vt.j.eo.l.iij.in fi.& ibi dicã.In clausula verò de dolo,dico simpliciter mereri executionẽ:vt dicã statim.j.eo.l.iij.in fi.In omnibus casibus prædictis,in quibus dixi executionẽ mereri:intelligo [d] si sit talis stipulatio interposita in iudicio corã iudice. aliâs secus.ar.l.ij.C.de exec.rei iud.&.l.minor.xxv. annis cui fideiusso. s.de mino.Rõ.quia tunc nõ est liquidum iudici:nec videtur confessio facta coram
4 iudice.Q uæro,† quid de stipulatione rem ra.ha.an mereatur executionem?dicam.j.rem ra.ha.l.si fine.
5 §.j.¶ Quæro,† qñ fideiussor iudicatum solui, est exactus facta contra eũ executione,vtrũ ipse habeat necesse agere contra dñm via ordinaria,scilicet actione mãdati:an verò posit cõtra dñm impetrare executionẽ?Rñ.sic,[e] sine ꝑcessu ordinario.tex.est in.l.
6 fi.in fi.C.de vsu.rei iu.Id † quod dixi in fideiussorẽ iudicio sisti,fit executio. intellige,si nõ steterit tpe debito in iudicio:nõ si p sñiam fuit iudicatũ.qa p sententiã liberat̃:vt,l,grecè.§.& post litem.s.de fideius.

SVMMARIVM.

1 *Fideiußio iudicatum solui,quòd perit instantia perempta.*

2 *Acta pertinentia ad litis decisionem,non pereunt instantia perempta.*

Acta pertinentia ad litis ordinationem uide.j.nu.3.& 8.

3 *Acta pertinentia ad ordinationem litis instantia perempta pereunt, quo ad effectus futuros:secus quo ad effectus consummatos.*

4 *Acta facta in uno iudicio,quando faciant fidem in alio?*

5 *Testes examinati in una instantia,non faciunt fidem in alia: si non sunt publicati.*

Testes examinati in una instantia,si non sunt publicati possunt per iudicem alterius instantiæ publicari:in casibus quibus fidem facerent,si essent publicati.& infrà nume.10,

Testes recepti coram arbitro faciunt fidem in alia instantia, seruata distinctione.l.fi.C.de arbi.

Testes examinati coram iudice in una instantia, faciunt fidem in alia,si tenditur ad eundem finem inter easdem personas.

6 *Testes examinati in una instantia.faciunt fidem in alia instãtia inter diuersas personas,in illis casibus,quibus sententia lata inter alios præiudicat.*

7 *Testes examinati in una instantia, quando possunt in alia produci,& examinari?*

8 *Acta pertinentia ad litis decisionem,ut sententia:an pereãt perempta instantia?remißiuè.*

9 *Accusato quopiam de crimine publico & testibus examinatis tam ad defensam,quàm ad offensam: si instantia sit perempta accusator superueniens,si utatur testibus ad offensam;tenetur etiam recipere testes ad defensam.*

10 *Testes examinati in una instantia parte præsente,& publicati in contumaciam in alia instãtia,contra easdem personas præiudicant:secus quo ad alias personas,licet per alium iudicem possunt publicari.*

11 *Tertius appellans pro suo interesse,an poterit iterum testes producere?remißiuè.*

LEX II.

1 CVm lite.¶ Perempta† instantia,[1] liberatur fideiussor iudicatum solui.hoc dicit. ¶ Quæro,qualiter lis perierit?dicit glossa lapsu
2 triennij.& istam tene.¶ Vlterius dicit gloss.†quòd finita causa triennio,prima acta[f] non valent.docto. dicunt aut sunt acta pertinentia ad decisionem causæ, vt confessiones & attestationes, & similia : & tunc non pereunt:sed prosunt etiam in secunda: vt.l.iubemus.C.de lib.causa.&.l.cum antea.§. fina. C.de arbi.&.l.vltima. de testib.& no.in.l.properandum.§.fi.C.de iur.hoc in attestationibus videtur esse verum,secũdum Iac.de Are.si in prima instantia dicta testium fueruut publicata:aliàs secus:vt. l. gesta.C.de re iu.& ita intelligit ipsa glossa.quæ est suprà de his, quæ in frau.cre.l.iij.circa finem.& ita refert Cyn.C.de iudi.l.properandum.§.finali.Innocen.tamen videtur velle contrarium.extra de testi. capit.Albericus.sed infrà dicam.aut sunt acta pertinentia ad litis ordinationem:vt libelli oblatio, citatio,& fideiussorum datio:& ista pereunt.ita loquitur hîc.& ita debet intelligi quod nota. in.l.si, vt proponis.C.quomodo &quando iud.& ibi per doctor.& hoc tenet Innocen.de testib.c.causam. el. j.
3 ¶ Sed† quæro licet acta pertinentia ad litis ordinationem pereant, an pereat effectus eorum. Verbi gratia,per lit contest.quis efficitur malę fidei : actio perpetuatur.Item transit in hæredem. Item si litiges:an perempta instantia pereant omnes isti effectus?gloss.in.l.secunda.C.de fruct.& lit. expens.dicit quòd sic.sed in.l.properandum. §. primo . dicit contrarium.Et ista est vera,quam etiam tenet Innocent.in. d. c. causam . probatur ergo ex prædictis, quòd acta pertinentia ad ordinationem litis pereũt perempta instantia, quo ad effectus futuros : licet quo ad effectus iam pfectos & consummatos remaneant illa acta,& eorum effectus. Et ista pro huius l.lectura scholastica sufficiant.¶ Vt autem prædicta omnia clarius intelligantur. Q uæro vtrum[g] acta facta in vno iudicio,faciant fidem in alio?de quo per gloss.& Cyn.C.de eden.l.is apud quem. &. l.si vt proponis.C. quomodo & quando iud. Tu dic quandoq; quæritur an actum sit ? quandoq; quæritur de effectu actorum.Primo casu cum quæritur

a ¶ Meretur executionẽ. Ang.hic & etiã Bald.in.l.duobus .§.igitur si qs iurauer.de iureuer Adde tu,& limita hoc dictum Bart. vt habes per.d.Mariã sozi.in.ca.dilecti.ij.quæstio.j.de so .compe.vt in.c. j.eo.ti.fo. xxij. & Pet.de Anc.in repe.regulæ ea quæ. q.xxij.

b ¶ Quæro an. Vide Baldum.in.l. q crimen.in.vj.quęstione.C.qui accu. non possunt. plenè per Iacobum de bel.in disputatione,quam ponit in.l.sancimus.in secunda quæstione. C.de fideiusso.& vide quod nota.in l.eum pro quo.de in ius vo.& in.l.secunda.§.final.qui satisda.cog.

c ¶ De clausula, vide Bar.in.l.proĩde §.nota.s. ad le.ql.

d ¶ Intelligo. adde Barto.& quod ibi dixi ĩ.l.tale pactũ. §.qui prouocauit. s.de pact.

e ¶ Respondeo sic, An autem si fideiussor capiatur ꝓ debito,posit per eundem iudicem facere capi principalem incidenter, licet aliâs nõ esset suus iudex, Bal.videt̃ velle,quòd sic in fideiussore iudicij,nõ aũt contractꝰ,secũdũ eũ not, vt in .l.cũ eorũ.C. de sen.& in,l.fi.C, de vsu.rei iu . & ꝙ ibi dixi post Bal, in fi.

f ¶ Prima acta.quę acta pareant perẽpta instantia,vide Bal.ĩ.l.ij.C.de edẽ, & in.l. properandum.per Cyn. C. de iudi.Et quid si finita ẽ iurisdictio delegati , quia reuocatus est,an acta pereant,& de nouo ordinarius cognoscat: & an ex eisdem actis.vide Bald.in.l.edita .in viij.& ix.quæstione.C. de eden . & vide not. verbum Bal.in.l.ij.C.de fructi.& liti.expens. & in.d.l. gesta.in j.co.& vide Bald. in titu.de pa.constan.in ver.in causis.& ibi de citatione,an pereat:& eũ ibi omnino videas;vide quę dixi in l.j.C.de fru.& lit. expẽ. Et an iurisdictio delegati pereat perempta instãtia,vide glo.& do. in. c. pen.de iu.& Ang.& Imo.in,l. iudex. in prin.de re iud.vide Bar.in l.ij.§.j.ff.vi bo.ra. vide Innocẽ. in.c. q̃uis.de re iudi,& in cap.causam.de testi.& quod not. Bal.in.l. eos.C.de fal.adde Bal.in.d. l. properãdum.§. & si quidem.&Innoc.in.c.cõsuluit. de off.dele. Quid autem si propter ineptũ libellũ, secuta est absolutoria?dic quòd õia pereũt secundũ Bal. in.l.ij. C. de fruct. & lit,expen. Et ad de ꝙ semper acta, & sñia lata inter alios contra tertiũ aliquale præiudiciũ inferunt , licet non plenam probationẽ secũdũ gl, in.l.si duo patroni. in prin.de iureiu. & in.l.iiij.&in prĩci,de app.Bart. in l. admonendi . in xj.col.de iureiur.

g ¶ Quæro,vtrum. Materiã istam plenisimè tractaui . in.l.ij.de eden.

a ¶ Qui respiciunt. Et ad materiam adde, quòd licet confessio dominij. in vna causa præiudicet in alia: secus est in confessione procurato. secundùm Compost. & Ioan. an in. c. per inquisitionem. de electionibus. sequitur Imola. in. c. primo. in quarta columna. vt lite non contestata. confessio in vno iudicio, non præiudicat alleganti contrarium in alio. glo. est notabilis in authētica, item possessor. & in corpore. C. qui po. in pigno. ha. & vide Bartolū & Bald. in. l. secunda. de eden. & id quod ibi dixi. & an confessio vnius in vno iudicio præiudicet alteri in casu, quo sententia lata cum vno nocet alteri. vide Bartolum infra pximè. & per dominum Anto. in capitulo quàm uis. de re iudicata. & ibi per Abbatem penultima columna. & vide barto. in. l. si perlusorio. §. primo. de appellationibus & vide quæ dixi in. l. sæpe. in tertia quęstiōe. de re iudicata.

* Pro concordantia. Aduerte, quòd dicta testium examinatorum redacta ī scriptis per tabellionem sed non publicata possunt publicari coram alio iudice, coram quo noua instantia est inchoata, ita Bart. ī hac. l. cum lite. & Bar. in. l. solam. C. de test. post gl. Cōtrarius allegatur in. l. gesta. C. de re iudi. Tu dic, ipse Bar. secundum suas distinctiones vbiq; se saluat. Nam in hac. l. cum lite. dicit, aut sunt tales testes, qui in certis casibus facerent fidem in alia instantia coram alio iudice, quo ad alias personas, & tunc possunt publicari per illum. & ita procedat opi. affirmatiua. extra autem illos casus procedat opi. negatiua. vel etiam secundùm quod ipse dicit in. d. l. gesta. opi. affirmatiua procedit, quando coram successore, & sic in eod. tribunali. Secus qñ corā alio prorsus separato, & diuersa iurisdictione. Posset etiā fieri saluatio faciendo differentiam inter receptos per arbitrum, & iudicem, vt sensit Bar. hanc vide per subtilem doc. d. Frāc. Are. in. c. causam. quæ. de test. in. ij. col.

an actum sit & acta facta in vno iudicio, faciunt fidem in alio quocunque, & inter quascunque personas. Postquàm enim notarius reduxit in publico instrumento sic libellum datum: sic litis contestatio. sic responsum: sic iuratum, sic sententiatum & similia, in quocunque iudicio, & inter quascunque personas, de hoc quæritur, hoc publicum instrumentum facit fidem: vt. C. de re iudic. l. gesta. & de probationibus. cum res. extra de probationib. c. quoniam contra. Et isto respectu nunquàm perempta instantia pereūt acta. Semper enim probant sic actum esse. ¶ Quandoque quæritur de effectu actorum: & tunc scias, quòd quædam sunt acta, quæ pertinent ad litis ordinationem: quædam ad vtilitatis indagationem, quædam ad litis decisionem. Primo casu, dico quòd dicta acta habent quosdam effectus, qui respiciunt [a] ipsam instantiam: & isti effectus siue sint perfecti, siue perficiendi, pereunt perempta instantia. & ita loquitur hic exemplum datio libelli. & litis contestatio, & datio fideiussorum, & similia: habent effectum, quòd ex his potest perueniri ad diffinitiuam. Et hic effectus est de futuro, & perit vt hic. Nec obstat, quod dixi supra de re iudicata. l. cum quærebatur. qui ibi instantia non perierat, quia sententia erat nulla. Item habent effectum quòd amplius dilatoriæ vel declinatoriæ non possunt opponi: vt. l. finali. C. de exce. l. Pomponius. §. rati. supra de procura. & iste effectus erat perfectus nihilominꝰ perit. vt. l. hos accusare. §. hoc beneficio. infra de accusa. Habent etiam quosdam effectus, qui respiciunt potius causam, quàm instantiam, vt quòd actio perpetuetur: quòd res fiat litigiosa: quòd possessor sit malæ fidei. & isti effectus remanent: vt. s. dixi. Tamen isti effectus se non extendūt ad alias personas: vt. l. cū notissimi. §. sed & si quis. C. de præscri. xxx. annorum. & ibi nota. & C. de præscriptio. longi temporis. l. prima. Item non extendunt se ad instantiam, quæ fit ex alia causa: vt. l. fiscus. in quæstione. infra de iure fis. & ibi est casus, & ibi dicam. Extendunt ergo se solùm ad aliam instantiā, ex eadem causa, & inter easdem personas: vel quæ habebantur loco eiusdem. Quędam sunt acta, quæ pertinēt ad veritatis indagationem, vt testes, & confessiones.
5 ¶ Videamus primò † de effectu testium. [b] & dic, ꝙ
b si non sunt publicati, non faciunt fidem in alia instātia, secundum Ia. de Are. vt. l. gesta. & ibi no. C. de re iu. veruntamen in his casibus, quibus si essent publicata, facerent fidem, vt statim dicā: in illis casibus potest peti etiam à iudice alterius instantiæ, vt illa di-
c cta publicet [c]: & ita intelligo dictum Innocentij, in c. Albericus. nisi esset aliqua iusta causa impediendi publicationem. extra de testi. c. constitutus. in præsentia. & & ibi est casus. Si verò testes sunt publicati: tunc habent duplicem effectum. Primò, ꝙ eis creditur. Secundò ꝙ alij testes non recipiant. Primus
d effectus durat in alia instantia [d] inter easdem personas secundum gl. C. de eden. l. is apud quem. non inter alias: nisi loco eiusdē habeātur: vt ibi no. Tu dic: aut sunt recepti ab arbitro: & tunc faciunt fidem in alia instantia: vt. l. cum anteà. in fi. de arbi. seruata distinctione, quæ ponitur. C. de testi. l. fi. Si verò sunt recepti corā iudice: tunc faciunt fidē inter easdē personas in causa ciuili, non seruata distinctione. l. fi. C. de test. & l. gesta. de re iudi. & ita tenet Inno. extra de testi. c. cum in tua. licet gl. videatur dicere contra in. l. properandum. in fi. C. de iudic. & hoc tenebat
e Iaco. but. Quod intellige, [e] si alia causa tendit ad eūdem finem. aliâs dic, vt dicam in. l. ij. §. j. j. vi bo. rap.
f & bene. & hoc in ciuili. In causa verò criminali, [f] an faciant fidem: dicam in. l. ij. præallega. §. j. vi bo. rap.
6 Si verò quæris, † an faciant fidem inter alias personas, do regulam, quòd in illis casibus, in quibus sententia lata inter alios, alijs præiudicat, in illis præiudicant illę probationes. casus est suprà de iureiuran. l. sed & si possessori. §. finali. & l. sequen. & hoc tenet Innocent. extra de test. c. causam. & idem consuluit Dyn. & dixi in. l. si mater. §. fina. de execut. rei iud. Et idem dico de confessione: vt. l. iubemus. C.
7 de lib. cau. Sed † contra prædicta facit, de excu. tu. l. spadonem. §. qui absolutus. & de vac. mu. l. j. §. qui

b ¶ De effectu testium. vide Bald. in addi. Spe. in ti. de instrumento. editio. in vltima columna. in versi. acta. & per docto. in. c. Albericus. de testi. vbi tenet contra Barto. & plenius per eum in dicto. c. causam. el. j. circa penultima colum. eodem tit. videlicet, quòd iudex alterius instantiæ non possit iudicare ad finem, vt in alia instantia fidem faciat: sed debent testes iterum produci: nisi mortui essent secundum distinctionem. l. fin. C. de test. & c. in præsentia. extra eodem titul. pro quo alle. tex. in. c. cum causam eodem ti. in fi. cum glo. in verbo, iure voluerunt. & tenent Bald. & Saly. in. l. gesta. in j. col. C. de re. iud. per. d. l. fin. de testi. do. Abb. in. d. c. cū causam. tenet opi. Bar. hic: & dicit ꝙ tex. ibi intelligitur in arbitro. & adducit alia satis leuia. idem tenet Imol. in. d. c. cum causam. motus ratione ne facultas probationū angustetur. per. l. quoniam. in fin. C. de hær. sed Bar. in. d. l. gesta. tenet contrarium eius, quod hic. Nam vult ibi quòd attestationes non publicatæ, nullo modo faciant fidem in alia instantia: nec possunt publicari per iudicem alterius instantiæ. & idem videtur velle Cy. post Iaco. de Are. in. d. l. properandū. in. §. fi. & Bar. in. l. j. cum duabus sequenti. s. quæ in fraud. credi. qui ita intelligit glo. ibi in. l. iij. facit quod notant gloss. & Barto. in. l. solam. C. de testi. & Barto. in. l. secunda. C. de eden. & expressè hic tenet Nicola. de mat. & Bald. in. d. l. fin. C. de testi. & Cyn. ibi transit cum Bartolo. hic placet mihi opini. do. Anto. & sequacium. per. d. c. cum causam. cum gloss. bene facit, quod no. gl. & Bar. in. l. admonendi. in. xiiij. co. de iureiuran. in ver. quæro, quid si dicta testiū. Ex quo infertur, ꝙ quando attestationes nō sunt publicatæ aliud qđ dicit in arbitro. in. d. l. fi. habet locū ī iudice ex idētitate rationisq; maioritate. sed quādo sunt publicatæ corā iudice, non habet locū qđ dicitur in. d. l. fi. qa attestationes indistinctè faciunt fidē in alio iudicio. c. cām. el. j. de test. & d. l. gesta. secūdū Ia. bu. & Bar. in. d. l. fi. & Bar. in. l. p hāc. ad fi. C. de tēp. appel. in. d. l. ij. C. de edē. & hîc Inn. in. c. cū in tua. de testi. & in. d. c. cām. Ful. & Pau. de ca. in. l. ij. C. de edē. & Bald. in. d. l. fina. vbi assignauit bonam rationem differentiæ: licet ipsemet Bald. & Ang. in. l. ij. in. ij. colū. C. de eden. & in. d. l. properādū. §. fi. teneāt contrarium. s. ꝙ habeat locū distinctio. d. l. fi. vt not. gl. in. l. properandū. §. fi. & non bñ: vt ibi etiam per Cyn. & Ang. & ita intelligit not. p Cyn. in. d. l. ij. C. de edē. & hoc etiā tenet latè Barto. in d. l. ij. §. j. ff. vi bono. raptor. Sed an attestationes non publicatę in causa principali faciant fidem coram iudice appellationis? dixi post Saly. in d. l. ij. C. de eden. & tenui, ꝙ sic. Et dicit Bald. in. l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cleri. quòd cōfessio spōtanea de crimine non facit fidem in alio iudicio, si in primo confessus fuerit absolutus: alleg. Inno. in. c. mulieri de iureiuran. facit quod dixi in l. interdum. §. j. in j. col. ff. de fur. Et quid in testibus examinatis in loco longinquo? vide Bar. in. l. ij. C. de naufra. lib. xj. & quod no. in. l. cum ab initio. & in. l. sed si quis ex signatoribus. quemadmo. test. ape. vide Inno. in. c. cum in tua. de test. & Bald. in. d. l. ij. C. de edendo. & istis adde Bar. in. l. admonendi. in ver. quæro quid si dicta testium. s. de iureiu. qui dicit, quòd dicta testium recepta contra alios faciunt semiplenā probationem si modò nō possunt examinari: aliâs secus, & in materia vide glo. & Barto. in. l. res. j. de cri. expil. hære. & Bal. in. d. l. gesta. in. j. col. Et in materia adde gloss. & not. ibi per docto. in. c. cum dilectus. de ordi. cog. & ibi an acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario? & Inno. in. c. fi. eo. titu. an probationes factæ in dilatorijs probēt in principali? & videtur dicere, ꝙ non: nisi in confessione. Ad quod vide do. Anto. in. c. j. de proba. & no. per Bar. in. l. ij. ff. vi bo. rap. & quod dixi insti. de. act. §. sequens.

c ¶ Dicta publicet. ista singu. limita in casu primo per Barto. in. l. eos. circa princip. infrà de falsis. & adde Barto. in. l. fi. & Bald. in. j. columna. C. de testib. vide quæ dixi ad ea, quæ dixit hîc Barto. post Abb. in capit. causam. de testi.

d ¶ In alia instantia. & mutato statu personæ: vt est glo. no. ibi Bart. in. l. si filio. la. ij. s. solu. matri.

e ¶ Quod intellige. aliâs secus: vt dicit Ang. & Fulg. in. l. ij. C. de eden. per. c. veniens. el. ij. de testi. & do. Anto. in. c. causam. el. j. de test. Sed Bart. in. d. l. ij. §. j. j. vi bo. rapto. hoc reprehendit. & respondet ad. d. c. veniens. & propter hoc Cy. & Bal. in. j. col. l. ij. C. de eden. dicunt & melius, ꝙ acta in vna causa faciunt fidem in alia inter easdem personas: vt ibi per eos. aliâs secus. quando præcedens causa sic se habet ad secundam, ꝙ lata sententia in vna parit executionem rei iudicatæ in alia: secus in confessione: vt ibi per Bal. Et istud etiam probant iura allegata per Bar. in. d. l. ij. vi bo. rap. in ver. quęro vtrum iunctis hic no. per eum, in ver. venio ad lect. Placen. Et istud teneo: quia regula est, ꝙ cui nocet sententia, nocent acta: vt hîc etiā per Bar. Tamen Abb. dicit, ꝙ probatio facta in causa desperata, & sic iniqua in alia sententia non parit exceptionem rei iudi. sed non placet ex prædicto. c. veniens. & vide Abb. in. d. c. causam.

f POMATES. ¶ Criminali. Sentētia inter alios lata alijs p̄iudicante excusat.

excusat. Ideo quidā limitāt prædicta vera esse, in his, quæ cursu tēporis non mutātur: aliâs & inter easdē personas, nō faciūt fidē: vt dictis. ll. & ita dicit Dy. in. d. §. qui absolutus. & Cy. in. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. sed nō bene loquūtur. Nā ibi in primo iudicio probatur tūc liberos viuere: & ideo si in secūdo q̄reret, an illo tempore liberi viuerent: illa pria acta ꝓbarēt inter easdē ꝑsonas: vt dictū est. Sed qa in secūdo iudicio quærit, an tūc viuāt liberi: & sic de alio, quā fuerit dictū ī prio: ideo in hoc nō probāt. Imò & si in eodē iudicio testis diceret, ꝙ vidit iam sunt aliquot āni, viuere liberos: nō seq̄ret, ergo hodie viuūt. vt. d. ll. Secūdꝰ effectus. s. an ī alia instātia possint de nouo ꝓduci, sup eodē, nō obstāte publicatione facta in pria: dicā. j. vi bo. rap. l. ij. §. j. Quia aut testes producūt ad eūdē finē, & nō possunt: aut ad aliū finē, & possunt: vt ibi dicā. Quædā
8 sunt † p acta pertinētia ad litis decisionē: vt snīę. & istę vtrū alijs ꝓsint, vel noceant: nō est nostra materia hîc. sed. s. de re iu. & l. sępe. & C. q. res iudi. non no. l. j. ¶ Iuxta p̄missa quęro aliqs fuit de publico crimine accusatꝰ, & fuerunt recepti testes ad offensionē, & defensionē: deinde perit instantia: supuenit de nouo ad accusandū quidā, q' suā iniuriā prosequit, & docet se ignorasse: an testes recepti in prima, faciant hîc fidem? videt ꝙ testes ad offensam ꝓsint. qa cōdēnatoria, si fuisset lata in primo, sufficeret huic secū-
9 do accusanti. Testes verò ad defensam videt nō posse induci: qa absolutoria lata huic nō p̄iudicaret: vt. l. si cui. §. ijsdē. de accusa. † Sed dico, si accusator vult vti testibus ad offensam: cogit admittere testes ad defensam: vt. l. petēdæ. C. de tēp. in integ. resti. & qa nō potest ꝓ parte ratū habere: vt. l. in causæ. in prin. s. de ꝓcura. & qa debet vti adminiculo authoris, cum sua
10 causa: vt. l. Pōpo. §. cū qs. de acq. pos. ¶ † Secūdò quæro, certū est, ꝙ in illis casibus, qbus snīa est lata contra vnū, alteri nocet. est verū si est lata contra præsentē: secus si cōtra cōtumacem: vt. l. Papi. §. meminisse. in fi. & l. qui repudiātis. de inoffi. test. C. de pig. l. præses. Pone ergo, ꝙ testes sunt recepti parte præsente, qn̄ iurauerūt: sed in illa publicatione pars fuit cōtumax, qd erit in alio iudicio? certè quantū ad easdē personas, nō est dubiū,
a ꝙ præiudicant.[a] sed quantū ad alias personas videtur, ꝙ examinatio p̄iudicet: sed nō publicatio: quia facta parte cōtumace sicut nō p̄iudicaret sententia, secūdū ea quæ dicta sunt: & sic esset necesse, ꝙ quo ad istas partes iterū publicētur. qd' potest fieri etiā ab alio iudice, vt dictū est. ¶ Prædi-
12 cta † faciūt ad quæst. Pone, ꝙ tertius cuius interest, appellat: an poterit iterum testes producere? fortè tangam. in. l. à sententia. j. de app.

LEX. III.

SI quis apud aliquem. Ista lex qualiter debeat intelligi, declarabitur. j. e. l. cum apud Sempronium. ideo non insisto.

SVMMARIVM.

1 *Actio utilis nobis quæritur per negotiorum gestorem, ratihabitione secuta, in illis casibus, in quibus quæritur per procuratorem.*

2 *Coniuncta persona non est procurator, & factum per eum non præiudicat domino nisi ratihabitione secuta.*

Stipulationem. ¶ Hic. §. diuidit. Primò dicit, ꝙ possunt istā stipulationē vtiliter exigere ꝓcur. tutor & curator. Secūdò, format aliquas. q. circa procuratorē. Tertiò format quæst. circa ꝓcuratorē. Quartò format quæstiōes circa curatorē. Secūda ibi: procuratorē. Tertia ibi: sed & qd' de tutore. Quarta ibi: sed & curatorem. In tex. ibi stipulari possunt. Dic id est exigere vtiliter. ita, ꝙ vtilē ex stipulatione acquirāt ei, cuius personā in iudicio repræsentāt: vt. s. de pro
1 cura. l. in causę. §. vlti. & l. si procurator. ita dicebat Old. ¶ No. † in. §. ꝓcuratorem. ver. sed & si ratū. quod in illis casibus quibus per procuratorem quęritur vtilis, in eisdē quæritur per gestorem ratihabitione secuta. Item in ver. sed & si fortè. ibi vir vxoris nomine. dic. s. interuenit, & cautionem iudicatū solui, * recepit. * ¶ No. tex. ibi. qd' em̄ eis &c. tex. ibi cauēdū, quasi nunq̄ fuerit cautū: secꝰ si verꝰ ꝓcurator cautionē recepisset, & dn̄s litē inchoaret. Nā tunc cū trāsiret cautio in dominū, nō esset de nouo cauēdū: vt
2 s. de ꝓcuratoribꝰ. l. in causæ. §. fi. & l. si ꝓcurator. ¶ No. etiā † ex isto ver.
b ꝙ coniuncta persona, [b] nō est procurator: & sic facit ad id, quod dixi vobis, quòd cōiunctæ personæ nō possunt solui: vt dixi in. l. vero procuratori. s. de so. ¶ Oppo. de. l. si ante acceptū. j. eod. tit. Sol. vt ibi. ¶ Secundò opp. ꝙ cōiunctæ personæ possunt agere sine mādato: ergo. Videtur idem in eis, quod in procuratore: vt. l. sed & hæ. in prin. s. de procura. & l. maritus. C. de procura. Sol. licet mandatum non exigatur tamen eorum factum, non præiudicat domino, nisi mandet, vel ratum habeat: vt. C. quibus res iudic. non nocet. l. j. & hic in tex. & ideo cautio recepta per eos, non transit in dominum: quod secus esset in vero procuratore: vt dixi super text.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, an & quando tutorio nomine dicatur facere ad hoc, ut pupillus teneatur?*

2 *Iudex actum faciens, an requiratur, quòd sciat se iudicem? remißiuè.*

3 *Tutor habetur, ut extraneus in his, quæ non sunt de administratione.*

c Sed & quod de tuto. ¶ Ibi administrabat. id est administrare poterat de iure. [c] Et nota
1 notabilē † casum in ver. sed & si quidē. ꝙ illud, qd' facit tutor, est necesse qd' faciat tāquā tutor: vt pupillus teneat. ¶ Cōtra hoc opp. de. l. post mor-
d tem[d]. §. j. & qd' ibi not. s. quādo ex facto tuto. & l. cū post. §. j. s. de admini. tut. Sol. qn̄ tutor ignorat se tutorē: tunc sine dubio non facit: vt tutor. l. antepe. s. de eo, q. ꝓ tu. n ego. gessit. Sed qn̄ scit se tutorē datū, si quidē facit mentionem officij: vt quia dixit talis tutor. licet non dicat tutorio nomine: facere videtur tutorio nomine: vt. dict. l. cùm post. §. j. de admini. tul. leg. vltim. s. de instict. Si verò non facit mentionem de officio, si quidē contractus celebratus super re pertinente ad pupillū, & videtur in dubio facere tutorio nomine, si vterq; cōtrahētiū sciret ipsum tutorē. vt d. l. post mortem. §. j. quod ibi no. s. qn̄ ex facto tu. secus si alter cōtrahētiū ignoraret, vel aliud exprimeretur: vt hîc. Tutius ergo est, ꝙ semp in omnibꝰ actibus apponatur tutorio nomine. Facit ad prædicta, quod dixi in. l. j. §. nūtiatio. s. de no. oper. nū. & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. s. de ver. ob. ¶ In
2 † iudice[e] aūt, an reqratur, ꝙ sciat se iurisdictionē ha-
e bere? dic, vt dixi in. l. multùm. suprà de cōdi. & de.
3 ¶ Ex versi. si tutor. no. † ꝙ quo ad res, quę nō sunt de administratione tutoris, ipse habetur vt extraneus. Facit ad hoc suprà de admi. tu. l. vel in partes. & l. si duo. & suprà de solut. l. quæro. ¶ Contra hoc op. de. l. inter tutores. s. de admi. tu. So. aliud ex parte conuenti, vt ibi: aliud ex parte agentis, vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Dictio potest, quòd magis actum quàm potentiā denotet.*

Si reus. ¶ Vsque mō iurisconsultus tractauit de ꝑsonis, quæ possunt istā stipulationem recipere: quę stipulatio habet in se tres clausulas: vt. j. eo. l. iudicatum solui. Hîc incipit tractare de prima. s. de clausula, de defendendo. & de hac tractatur hîc: & in duabus. ll. seq. ¶ Op. ad ver. ob rē. secūdùm hoc ista stipulatio nūq̄ cōmitteret: quia semp existeret aliqs, qui eū defenderet: cū qlibet extraneus admittatur ad defendēdū. vt. j. eod. l.
1 iā tn̄. §. nūc videamus. Rn̄. illud, † quod hîc dicitur, existere p̄t. intelligatis. i. existat de facto. vt sic verbū pōt, denotet actū, magis, q̄ potentiā: vt. l. iij. §. si quis sic acceperit. s. dè stat. libe. Vel aliter & melius dico: ꝙ tunc videbitur non posse extare, quādo facta solenni requisitione consanguineorū & amicorum, nullus est, qui eum defendat, secundùm formam. l. itē ait prætor. §. fi. & l. seq. s. ex qui. cau. ma.

præiudicant & acta. de quo Bar. in. l. ij. C. de eden. & Ro. & Fulg. in. d. l. si possessori. & facit bonus tex. in. d. l. Iulia. s. de manu. quē no. ad hoc Bal. in c. dn̄o guerrā. §. ad hoc. in ti. hîc finitur lex. Ex hoc habes inferre, ꝙ cū sentētia lata super nullitate processus, vel instrumētorū, faciat fidē quo ad omnes: vt dicit Imo. in. c. ad nostrā. de proba. do. Anto. in. c. pe. in versic. secundus principalis casus. de re iu. ꝙ ita etiā oīa illa acta nullitatis faciunt fidē, quo ad omnes alios. Ex quo procedit argumentū à sententia ad acta reliqua. Circa hoc vide p do. Alex. & vide Matthe. no. cxv. & seq. & dū Bart. hîc dicit idē in cōfessione. vide Alec. cōs. xix. ī pric. vo. iiij. & xcvj. ī pri. vo. j. & vide q̄ posui ī. d. l. si mr̄. §. fi.
a ¶ Quod præiudicāt. Et per hoc vr̄ ꝙ testes producti cōtra Titiū super nullitate ꝓcessus vel instri, aut sim̄iū ꝓbēt quo ad oēs, sicut prodest oībꝰ snīa cōtra Titiū lata secūdùm not. p Imo. & Ioan. in. c. in nr̄a. de proc. & expressius p Ant. de but. in. c. pe. Secūdus principalis casus. de re iud. & i. c. cām quę. el. ij. in pe. colū. qui fi. sint legi. & Imol. in. l. sępe. ī. vij. col. de re iudic. & est tex. in. c. inter dilectos. & qd' ibi no. Abb. ad id qd' dicit hîc Barto. de fi. instru. Et an cōfessio in vno iudicio præiudicet in alio. vide quę dixi. s. proxi. & in prin. huius. l. In contrariū facit. l. si perlusorio. §. j. in ver. quare his. & ꝙ ibi no. de ap. & l. à snīa. §. j. & pro solutione dic, ꝙ aut qui confitetur erat principalis in cā, qua litigabat, & procedit dictū Bar. hîc. & in. d. l. ij. in fi. C. de edē. videl3, ꝙ pręiudicat quo ad oēs eos, quibus præiudicasset sententia. facit. l. posthumus. §. si quis ex his. s. de inof. test. & quod no. in. d. c. causam. qui fi. sint legiti. Sed si quæris, an confessio sua præiudicet alteri: tunc procedit opi. Bar. in. d. l. si perlusorio. & ita vt dixi volunt do. Ant. & Abb. in. d. c. pe. de re iu. quicquid dixerit Cyn. in. d. l. vnica. in. vij. q. C. de cōfes. Si aūt ille, qui erat in lite, non est principalis, ad quē cā pertineret. Exēplū in casibus. l. sæpe. de re iu. tunc vr̄, ꝙ confessio sua præiudicet scientibus, & patiētibus eū esse in lit. nō cōfitēdo per modū cōtentiosæ iurisdictionis. d. l. sæpe. & ibi dixi in. q. & per hoc videtur clarum quod dixi. s. eo. in apostilla in prin. de testibus productis &c.
b ¶ Cōiūcta ꝑsona dicit procurator. Sed impropriè, secūdùm gl. in. l. sed & hæ. &c. & ideò bn̄ dicit Bal. in. l. j. C. de procu. ꝙ cōiūcta ꝑsona nō p̄t agere tāq̄ procurator. per istū tex. & ibi no. Bald. in. l. j. in. vij. col. C. de act. Et statutū loquēs in procu. nō verificatur in cōiūcta ꝑsona. vide Bal. in. l. j. C. qui. res iud. nō nocet. & an procura. in rem suā dicatur propriè procur. vide glo. in. l. j. in prin. C. de procu. & Bal. in. l. qui stipendia. C. eo.
c POMA. ¶ De iure. Et vide Bal. in. l. post mortē. ff. qn̄ ex fac. tu. aga.
d ¶ De. l. post mortem. vide Bar. in. l. qui in aliena. §. si is qui. de acqui. here. qn̄ tutor & similes præsumantur facere nomine officij, vel proprio. Ad. de quæ no. Bal. in. l. post dotem. in. iij. & melius in. v. lect. so. mat. & in. l. j. §. nunciatio. de oper. no. nū. vide Bar. in hac materia hîc. & in. d. l. post dotē. in. v. lect. & in. l. post mortē. qn̄ ex facto tu. & in. d. l. j. §. & nuntiatio. in l. qui mihi donatū. suprà de do. & Bal. in. l. si quis cau. variat. de quibus omnibus vide Ro. in dicta. l. post dotem: qui tenet opinio. Dyn. contra quē tenet Bar. ibidē in. vj. lect. & in omnibus alijs locis p̄dictis: dic vt ibi dixi. & adde tu ad Bar. hîc. d. Mar. sozi. in. c. j. de lib. obl. arti. vij. q. xij. & ibi, ꝙ tutor agēdo ꝓ pupillo, d3 libellū tutorio noīe pupilli ꝓponere. vide ibi.
e ¶ In iudice. Et vide tex. & ibi Ang. in. l. ij. §. j. suprà de iud. Andr. Barba.

&. l. hæc autem. §. j. suprà quib. ex caus. in pos. ea. & hoc sentit glo. & doct. tenent.

SVMMARIVM.

1 Mora commissa in non defendendo, quòd potest purgari usque ad sententiam. & ibi de ratione.

2 Instantia noua, quòd opus sit contra fideiussorem de defendendo.

3 Facultas purgandi moram perimitur post solutionem. Mora nō purgatur executione facta à lege, siue ab homine.

Si plures. ¶ Mora cōmissa in non defendendo, potest purgari vsque ad sententiam: post sententiam verò, vel solutionem purgari non potest. h. d. Et est iste valde notabilis §. & allegaui ipsum multum fortiter in materia. l. si insulam. ṡ. de ver. ob. in tex. in. l. is autem. ibi. absolui debet. dic. s. ab obseruatione iudicij. Itē. l. iam tamen. ibi solutum est, quod est falsum, & iniquū.

1 ¶ † No. primò, q̄ post lit. conte. pōt purgari mora. ¶ Contra hoc op.[a] de. l. si insulā. de ver. ob. Gl. non soluit. dicunt quidam ibi, in contractibus: hîc in iudicijs. Vel ibi loquitur in principali conueto: hîc in fideiussore. Truffę sunt. So. ergo dicit Pe. & idē sequebatur. d. Andr. de Pisis in repetitione. l. si insulam.[b] hoc ideò: quia stipulatio citius committitur, quàm de eatur: ideò in alio releuaretur: vt vlteriori tēpore admittatur purgatio. Declaro hoc, q̄n qs tenetur ad factū, non committitur stipulatio ad totale interesse: nisi cùm transierit tantū tempus, quo factū illud perfici potuerit: vt. l. si stipulatus essem abs te. & l. stipu. non diui. §. planè. de verb. ob. Vnde hîc non deberet stipulatio[c] ob rem nō defensam committi: nisi transierit tantum tempus, quod iudicium potuerit perfici. Sed quia istud est incertum, vel fortè expectare esset longum: ideò committitur stipulatio ab ipso initio ad interesse totale. & qa reus in hoc grauatur: ideò admittitur purgatio longiori tempore. s. vsque ad sentētiam. ¶ Secūdò not.

2 † quòd contra fideiussorem de defendēdo, opus est noua instantia. nam hic vides, quòd contra eum fit de nouo lit. contesta. ¶ Contra hoc op. de eo, quod dixi vobis. ṡ. eo. l. j. Solut. hîc non erat limitata certa dies, qua deberet listere, & defendere: ideò cùm citius committatur stipulatio longiori tempore, admittitur purgatio: vt dictum est. Ne ergo auferatur reo facultas purgandi moram suam secundùm beneficiū huius. l. requiritur, q̄ de nouo fiat processus. Auferetur enim sibi, si hæc stipulatio haberet paratam executionē: sed si esset limitata certa dies, tunc putarem, quòd haberet executionem, & non admitteretur purgatio vltra litem contesta. vt dixi §. eode. in. l. j.

3 ¶ Tertiò, in. l. iam † tamen. in prin. no. quòd facultas purgandi moram, perimitur post solutionem factam: & ideò dico, quòd postq̄ facta est executio, siue à iure, siue ab homine, tollitur facultas purgandi morā: vt hîc: & l. qui ob rem. ṡ. de cōdi. indeb. quæ concor. cum ista. & plenè dixi in. l. si insulam. ṡ. de ver. ob.

POMATES

a ¶ Cōtra hoc opp. & not. q̄ dispositio huius. §. habet etiam locū in reo principali: vt vult Bar. in. l. si insulā. in. ij. op. vl. partis. ṡ. de ver. ob. versi. ita enim ibi tenendum. & ver. ponde. ibi. Aliâs. do. Pe. de bel. & sensisse videtur hîc Bar. dū dicit transfertur.

b ¶ L. si insulam. & ibi Bar. in. ij. opp. ij. partis.

c ¶ Nō deberet stipulatio. adde Bar. in. l. stipulatiōes. in. v. seu. x. q. ṡ. de ver. obli.

d ¶ Repetit sumptus. an defensor succedens repetat sumpt⁹. adde bar. in. l. ij. C. de nego. ge. & in. l. iij. §. pe. ṡ. de contrario iudicio tutelæ.

LEX V.

Iam tamen.

In hac stipulatione. ¶ Stipulatio semel commissa ad interesse totale vlterius non committitur. h. d. ¶ Oppo. j. eo. l. fi. solut. intellige hîc quādo est commissa ex vna clausula ad totale interesse & quod totum exigatur: secus, si nihil exigatur: qa prima purgetur: vt. ṡ. l. iij. in fi. vel si non exigatur, nisi pro parte: vt dicta. l. fi. j. eo. titu. Tunc enim alia clausula poterit committi in alia parte.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor quando uenit ad defendēdum, tenetur satisdare.

2 Defendere se paratum dicere, & satisdare non id satis: sed debet cum effectu satisdare.

Nunc videamus. ¶ No. tex. ibi. si verò extrinsecus &c. quia est notabilis tex. Item not. casum in ver. quod si quis eum &c.

1 ¶ † Quæro, quando fideiussor venit ad defendendum: vtrum debeat satisdare: tex. dicit hîc q̄ non: & hoc videtur tenere Roge. j. prox. §. si ex fideiussoribus. gl. tenet hîc cōtrariū, & etiā ibi, quod placet: quia tales fideiussores nō habent mandatū de defendendo, sed de soluēdo: vt. j. ea. l. §. in hac. Ideo tanquā extraneus debet satisdare. ¶ Sed quæro, an

2 tex. distinguit, aut offert se defensurū cum satisdatione, aut sine. ¶ † Quæro, vtrum sufficiat, quòd quis dicat se paratum defendere, & satisdare, an verò est necesse, quòd habeat fideiussores ad manus? & puto quòd sic: necsufficiat verbo tantū offerre: vt. l. seruus si hæredi. in fi. ṡ. de statuli. ar. ṡ. de solu. l. qui decē. §. idem responsum. in fi. §. circa quod dic vt. ṡ. de op. no. nū. l. prætor ait. §. si quis paratus. Itē dicitur hic istius stipulationis nullā partē committi. ¶ Quæro, quare dicit nullam partem? dic vt in glo.

Si ex fideiussoribus. ¶ Quæro, quid est hoc dictum cęteraq̄ eadem esse? hîc sunt tres opiniones. vna Hugonis: secunda Ioan. & quælibet istarum est vera. Tertia fuit Roge. & illam reprobaui. ṡ. proxi. & de his tractabitur. j. eodem. l. si ante acceptum.

SVMMARIVM.

1 Defendens aliquem sine mandato, & succumbens, an & quando expensas repetat?

2 Defendens aliquem cum mandato, an & quando sumptus factos repetat? Et in casu huius. §. quando defendens obtinet, recuperat expensas à principali actione mandati utili. nu. 3.

In hac stipulatione. ¶ Iste est notabilis. §. & in multis locis allegaui in versi. quid tamen. &c. & est gl. multarum. ll. & est malè intellectus iudicio meo. ¶ Nota tex. ibi, quasi iuxta mandatū &c. dicit hîc, q̄ si succubuit, repetit qđ soluit: nō tamē repetit sumptus. contra: quia etiam illud quod soluit non videtur posse repetere. Nam sententia non ligauit dominum: vt. j. eodem. l. si ante. & l. Plautius. ṡ. de procura. & l. iij. in prin. ṡ. de re iudi. solu. non repetit quasi eum liberauerit ab obligatione pristina, qua tenebatur. sed repetit neg. ge. vt. l. de qua re. §. fi. ṡ. de iudi. ita debetis intelligere hîc. Item dicitur hîc, si obtinuit repetit sumptus[d]: secus si succubuit. contra. C. mandati. l. etiam. & ṡ. de procu. l. proprio. §. litis. dicit gloss. ibi loquitur de habente mandatum: hic de eo, qui mandatum non habet. ¶ Contra hoc iterum opp. quia etiam si non habet mandatum, facit negocium vtiliter esse cœptum: vt. l. sed iam vltro. §. j. ṡ. de neg. gest. Solu. gl. hic nō bene exprimit. sed alibi dicit: aliud in contractibus: aliud in iudicijs. Ita no. in. l. ex parte, in prin. ṡ. fa. ercis. Pe. verò in. d. l. etiam. videtur tenere, quòd idem sit, quod in iudicijs:

1 non tamen vltra declarat. Nos † tamen declaremus istam materiam sic: & primò videamus de eo, qui defendit sine mandato gerendo negotia alterius. Dic quandoq̄ constat, quòd vtiliter defendit, licet succubuerit. Quod potest esse: quia interest rei, vt sententia condemnatoria detur propter stipulationem de euict. & l. vtiq̄. ṡ. de rei vend. & l. at qui natura. §. cum me. ṡ. de neg. ge. Isto casu sine dubio sumptus repetentur: quia vtiliter gestum est vsq̄ ad fi. vt. d. l. sed an vltro. §. j. ¶ Item potest contingere: si expediebat reo magis defendere, quàm sententiam pati in non defensum: vt in causa noxali, & damni infecti. Isto casu similiter repetentur expensæ: vt. l. prętor. §. his verbis. ṡ. de bo. auc. iudi. pos. & idē dicemus hic, si fortè erat pœna promissa, si non defenderetur longè maior, quàm sit id, quod est iudicatū. Nam constat quòd vtiliter gessit, licet succubuerit. quandoq̄ vtiliter gessit ab initio: sed inutiliter finiuit, quia succubuit: & hoc potest contingere, si ab initio propositæ actionis, non debebat reus cōdemnari: sed pendente iudicio aliquid superuenit, propter quod reus fuit iustè condēnatus. quod contingit in casibus nota. in. l. non potest. ṡ. de iu. & isto casu expensæ factæ vsq̄ ad id tempus, quo vtiliter gerebatur repetuntur: sed expensæ factæ postea non repetuntur. ar. l. si quis inficiatus. ṡ. deposi. Quandoq̄ constat, quòd inutiliter cœpit, & inutiliter finiuit: quia succubuit: & tūc expēsæ non repetuntur. casus est hîc. Et si diceret iste defensor, quòd ab initio ipse habebat iustā causam ignorantiæ, nō propter hoc diceretur vtiliter cœpisse. Nā debuit considerare anteq̄ ad defensionē accederet diligēter: vt. l. qui in alterius. §. j. j. de re iu. Nam licet iste aliū defendat, & tamē finaliter tendit ad actionē quærendam sibi contra alium: & ideò debuit sibi ab initio diligenter prospicere: vt dicta. l. qui in alterius. §. j. In dubio ergo sententia declarat ipsum non vtiliter ab initio cœpisse. ita loquitur hîc. ¶ Secundùm hoc, si quæris, an differentia sit inter iudicia & contractus. dico, quòd non in effectu: sed in iudicijs est hoc plus, quòd apparet sententia: ex qua declaratur inutiliter ab initio gestum: quod non est in extraiudicialibus.

2 ¶ Secundò quæro, † de eo, qui defendit cum mandato, an repetat sumptus litis? breuiter dic, aut iste defendit vtiliter, quia obtinuit. & sine dubio repetit expen. casus est hic: sed si inutiliter: quia succubuit: tunc aut habuit speciale mandatum ad defendendum in tali causa, & repetit: vt l. etiam. C. manda. & l. qui proprio. §. litis. ṡ. de procu. & ṡ. manda. l. quimutuam. §. fina. & ibi nota. & lege prima. §. si procurator. ṡ. si quis dicen. non obtempera. Si verò habebat mandatum ad soluendum, non ad defendendū: tunc est idem, quòd si nullum habebat mandatum: vt hoc. §. Si verò habebat mandatum ad defendendum, & ad soluendum: tunc si quidem assumpsit ab initio defensionem iniustam calumniosè, & euidenter, sumptus litis non repetit: aliâs repeteret: vt. l. non est ignotum. C. de admi. tu. facit. ṡ. de le. ij. l. qui solidum. §. etiam. Ratio, quia ex eo, quòd habebat necesse soluere, incumbebat sibi de necessitate, quòd iustitia debiti examinaretur. Et sic non videtur se defensioni spōte offerre, sicut in præcedētibus casibus. Sed si habuisset mandatum ad defendendum generale tantùm: tunc puto

puto eſſe idem, quod quando mandatum non habet. Nam in hoc mandato generali non venit, vt inutiliter defendat: vt. l. ſi procurator. ſ. de condi. inde. ¶ Sed contra prædicta op. nam quando vincit, recuperat ex pen. à victo. per. l. properandum. §. ſiue autem. C. de iudic. ergo non videtur poſſe agere contra principalem. Sol. intellige hîc quando nõ potuit recuperare expen. fortè, quia aduerſarius habebat iuſtam cauſam litigandi. Quęro, in
3 caſu huius. §. †qñ obtinuit, qua actione expen. repetet? gloſſ. innuit quòd vtili mandati, quaſi iuxta mandatum fecerit: licet mandatum non fuerit: vt dicit tex. quod eſt notabile verbum. arg. pro hoc. ſ. manda. l. fi. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex officium ſuum non impartitur in pertinentibus ad partis utilitatem, niſi parte petente.*
2 *Defenſores plures, quod admittantur, quando quis conuenitur pluribus actionibus.*
Procurator accuſati de pluribus criminibus, inter quæ erat unum, quo ingerebatur pœna ſanguinis, admittitur in alijs.
3 *Hæredes plures ſuccedentes pro iudicio cœpto cum defuncto, tenentur dare unum defenſorem.*
4 *Hæredes plures creditoris non coguntur ſimul agere, niſi natura negotij aliud exigat.*
5 *Procuratores plures ſi conſtituantur ex parte rei cum clau. quòd non ſit melior conditio occupantis: an unus admittatur? remiſſiuè.*

Si tamen plures. ¶ Hic eſt notabilis. §. not. text. ibi. deſiderante. ſ. hoc acto. ¶ Nota text. in eo.
1 quod† dicit deſiderante hoc. ſ. actore. quòd in his, quæ pertinent ad vtilitem partis, iudex nõ debet interponere ſuũ officium, niſi ad partis petitionem. facit. ſ. de iud. l. ad peremptoriũ. Pro hoc. ſ. de dã. infecto. l. iiij. §. hoc aũt iudiciũ. & ibi hũc paſſum plenè examinaui. ¶ Secũdò not. ꝙ ex parte rei defenſio, nõ põt diuidi in plures. ¶ Tertiò no. ꝙ ex parte actoris actio
a põt diuidi. ¶ Opp. de. l. omniũ[a]. ſ. de procu. So. dicit gloſ. mirabiliter, †qñ
2 aliquis conuenitur pluribus act. tunc poſſunt interuenire plures defenſores pro qualibet act. ſed ſi conuenitur vna, tunc defenſio illius non debet ſcindi in plures: ita loquitur hîc. quod tene menti ad quæſtionẽ, quã vidi de facto. Vnus accuſabatur de pluribus criminibus, inter quæ erat vnum, quod ingerebat pœnã ſanguinis. comparuit procurator: iudex pronũciauit ipſum nõ eſſe admittendũ propter illã pœnã corporalẽ, ſecũdùm materiã, quã dixi. j. de pub. iu. l. pe. §. ad crimen. Certè malè fecit. Nã debuit eum admittere in alijs criminibus, quę pœnam ſanguinis nõ ingerebant: quia iſta defenſio poteſt ſcindi. ar. d. l. omnium. & j. ad turpi. l. j. §. ſi plura.
3 ¶ Secũdò† opp. ſ. de procu. l. ſi quis cũ procu. §. vnius. Breuiter, ſi iudiciũ
b eſt cœptũ cũ defuncto, cogũtur hæredes[b] dare vnũ defenſorem: vt hîc: alˢ non viderẽtur defendere: ſed ſi non eſt cœptũ cũ defuncto: tũc cùm per. l. xij. tab. diuidatur actio inter hæredes, poterit iudicium diuidi: vt. l. cõtra-
4 ria: & ita ibi gl. videtur ſentire. ¶ Tertiò op. †ad id, quod dicit de hæredibus actoris. Opp. ꝙ cogantur ſimul agere: vt. ſ. de ædil. edi. l. quòd ſi nolit. §. ſi plures. &. ſuprà fa. erci. l. ſi familiæ. So. iſtud eſt verũ, niſi natura negotij exigat, quod per vnum agatur: vt in. ll. contrarijs: licet gl. alleget iſtas. ll. pro concor. Item op. de. l. huiuſmodi. §. fi. ſ. de leg. j. ſol. plures hæredes nõ coguntur agere vna actione: vt. l. contraria. ¶ Vltimò iſte. §. facit, ꝙ ſi ex parte rei conſtituantur plures procuratores inſolidum, ita ꝙ non ſit me-
5 lior conditio† occupantis, vt moris eſt, ꝙ talis procurator non debeat ad-
c mitti.[c] Circa quod dic, vt determinatur hodie per Cano. in capi. ſi duo. de procu. lib. vj. vt tangam. j. eo. l. ſi ante acceptum.

LEX VI.

IVdicatum. ¶ Iſtam materiam de re defendenda habuiſtis expeditam. ſ. l. proxi. §. penul. & vſque huc. materia de re iu. incipiet ſtatim. j. l. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator, pro quo fuit ſatiſdatum poteſt reuocari.*
Satiſdatio pro procuratore, non facit rem non eſſe integram.
2 *Stipulatio iudicatum ſolui facilius committitur, quando contingit mutatio perſonæ ex parte actoris, quàm ex parte rei.*
3 *Mutatio conditionis defenſoris ex parte rei, an poſſit fieri poſt litem conteſtatam?*
Procurator poſt lit. conteſta. ſine cauſæ cognitione non poteſt reuocari eo inuito.
4 *Mutata conditione defenſoris ex parte rei, fideiuſſores dati per defenſorem liberãtur.*
5 *Fideiuſſores dati per conuentum ſuo nomine, ſi poſteà facit procuratorem in iudicio, non liberantur.*
6 *Mutatio iudicij qualiter fiat, quando mutatur, mutata conditione defenſoris. ubi, quòd altero de tribus modis.*
7 *Procurator, qui ſatiſdedit, ſi alium ſubſtituit uirtute mandati, ſatiſdatio exinguitur: ſi uirtute iuris ſibi quæſiti ſubſtituit: tunc non extinguuntur ſatiſdationes.*
Procuratores plures, ſi ſunt conſtituti à domino cum clauſula, quòd non ſit melior conditio. &c. Et q; unus cœpit &c. Et idem ſi unus cœpit cauſam & ſatiſdedit: alius illam terminet, extinguitur ſatiſdatio.

LEX VII.

d SI ante acceptum.[d] ¶ Iſta eſt difficilis lex, ſicut eſt aliqua, quę ſit in iſto libro. & diuiditur in partes tres. Primò ponit vnum dictũ bimembre. Secundò ponit rationem. Tertiò ponit duas illationes ex ratione. Secunda ibi: nã vt committatur. Tertia ibi: & ideò. Et breuiter hoc dicit in ſumma. Mutata cõditione defenſoris & rei habente mãdatũ ad non habentem, vel contra: vel in ipſum prin- a
cipalem actore ſciente, ſtipulatio iudicatum ſolui committi non poterit: ſecus actore ignorante. hoc dicit iſta. l. valde notabilis & ſubtilis. ¶ Opp. & videtur, quòd poſtquam pro procuratore fuerit ſatiſ-
1 datum, †non poſſit reuocari: quia res non eſt integra: vt. l. ſi defunctus. ſuprà de procurato. ſolu. ſatiſdatio impedit reuocationem tacitam, quæ fit morte: vt. l. ſi defunctus. & quo ad illam reuocationem facit rem non eſſe integram: ſed non impedit reuocationẽ expreſſam. Ita no. in l. ante litem. ſ. de procura. & quantum ad hoc, ſatiſdatio non facit rẽ non eſſe integram. Nam ſatiſdatio eſt quid præparatorium ad iudicia: & præparatoria non faciunt rẽ deſinere eſſe integram: vt. l. ſi pecuniam. de condict. ob cau. ¶ Secundò oppo. dicitur hîc in prin. ſtipulationem committi. Contra. arg. à diuiſione: aut dicis ſtipulationem committi ex clauſula de re iudicata. & malè dicis: quia talis ſententia non ligat dominum: vt. l. Plautius. ſuprà de procura. & per conſequens, nec fideiuſſores datos ab eo. Aut dicis committi ex clauſula de re defendẽda: & malè dicis: quia fuit defenſum, vt hîc dicitur in text. Aut dicis committi ex clauſula de dolo: & malè dictum eſt: quia nullus dolus interuenit. Huius timore. l. iſta tribus modis intelligitur: quidam vt Rog. dicunt, ꝙ committitur ob rem nõ defenſam. Alij, ꝙ cõmittitur ob clauſulam de re iu. Hug. ob clauſulam de dolo. Iſtę lect. tanguntur in gl. mag. ſeq. Rog. dicit, quòd hîc committitur ſtipulatio ob rem nõ defenſam. Nec obeſt quod hîc dicitur, quòd hîc res fuit defenſa: quia ve- b
rum eſt, ſed mutata fuit cõditio perſonæ. Ideò non videtur defendi. Iſta opi. eſt falſa: quia extraneꝰ penitus veniens ad defenſionem impedit iſtam ſtipulationem committi: vt lege, iam tamen. §. nunc videamus. ſ. eo. ergo multò magis, ſi idem defendat, licet qualitas mutetur. Vnde legitur alio modo ſecundum Io. ꝙ hîc cõmittatur ex clauſula iudicatũ ſolui. Ad hoc, qđ dicitur, ꝙ hæc ſentẽtia nõ ligat c
dominum: dicit Ioã. hoc eſt in odiũ reuocãtis, qui non certiorauit actorẽ. Iſta opi. Ioã. placet, ſed nõ reſponſio. Nã hæc ſentẽtia lata cõtra talẽ procu. reuocatum actore ignorãte, ligat reum, ſicut ſi nõ eſſet reuocatus: vt. l. ſi procuratorem. de procu. & ibi not. e. l. j. C. qui ſatiſd. cog. & ibi not. Et iſta eſt vera opi. ſecũdum omnes. ¶ Tertia opi. fuit Hugo. qui dicit ꝙ hîc: cõmittitur ex clauſula de dolo. Ad illud, qđ dicit ꝙ hîc nullus dolus interuenit: reſpõ- d
detur, ꝙ dolus eſt procuratorẽ reuocare, nec certificare de hoc actorẽ: ſed nõ placet. Nã hæc ſtipulatio ob clauſulã de dolo cõmittit ad intereſſe: vt. l. iudic. ſol. & ibi no. j. e. & l. nouiſſima. Sed cũ ſentẽtia liget eũ eodẽ modo, quo ligaret, ſi procurator reuocatus non eſſet: vt. ſ. dixi, ergo non intereſt actoris. Præterea cũ iſta ſtipulatio cõmittat ad totale intereſſe ex clauſula iudicati: vt ſupra dixi non põt cõmitti ex clauſula de dolo: vt. j. e. l. cũ q̃rebat. vnde datur alia reſpõſio, ꝙ hîc fuit cõmiſſus dolus ex parte rei, vt ꝓ ſe daret ſentẽtia. Nec hoc multũ placet. Nam hîc dolꝰ nõ habuit effectũ, ſi ponamꝰ ſecũdũ pręcedẽtẽ lect. eẽ latã ſñiam ꝓ actore. Præterea rõ, q̃ hîc ponit in tex. nã vt cõmittat &c. locũ nõ haberet, teneamꝰ ergo opi. Ioã. ꝙ hîc loquat de clauſula iudicati. ſumꝰ expediti de primo ver. venio ad ver. quod ſi quis. ¶ Opp. de prin. huius legis. ſol. dicit Rog. ꝙ quando actor ſit, ſtipulatio nõ cõmittitur ob rem nõ defenſam, ꝙuis nõ defendatur: quia non eſt illud iudicium in quo fideiuſſores ſe obligauerunt: & ſic iſtud, non defendi, cõmittitur in alio iudicio, quã in eo, in quo fuit facta promiſſio, ſed in prin. licet ſit aliud iudiciũ, tamẽ eſt qđ imputetur reo, qui procuratorem reuocauit. Iſta gloſſ. Rog. proſequitur opi. ſuã, quã ſuper reprobaui. Ideo dicas ꝙ. ſ. in princ. legis, ſñia tenet eas perſonas, quas teneret, ſi reuocatio ſecuta eſſet: ſecus in hoc ver. qñ actor ſciuit: qa tunc ſententia reum non ligat: ideo fideiuſſores non tenẽtur. Quid autem velit dicere Rog. cùm dicit, ꝙ eſt aliud iudicium, declarabo vobis. ¶ Venio ad ver. nã vt cõmittatur. op. de princ. huius. vbi mutatur cõditio perſonæ, tamen ſtipula-

a ¶ Op. de. l. omnium. ſed an qs poſſet agere p plures ꝓcuratores, & an iudex debeat ipos admittere? vide Bal. in. l. j. in. xxiij. col. C. de cõfeſ. & Inno. in. c. in noſtra. de ꝓcur. & Barto. hic adde Bald. in. l. fi. C. ſi plur. vna ſentẽ. & in. l. ij. ſ. de exer. & in. l. non tñ. de ꝓcu. Sed qd in tẽpore, ſi actor velit cõſtituere ꝓcu. ſolũ ꝓ duobꝰ menſibꝰ, & nõ ad totam cauſam: an reus debeat audiri? Guli. de ſuza ꝙ nõ. l. iij. C. de ꝓcur. vtrũ aũt poſſit qs accuſari de pluribꝰ crimĩbꝰ, vnico libello, vide. l. libellorũ. §. fi. de accuſ.

b ¶ Cogunt hęredes. Ad iſta adde Bal. in. l. ſi ꝑdiũ in iiij. colũ. C. de ædi. acti. & quod not. Bar. in. l. iiij. §. Cato. in. x. q. de ver. obliga.

c ¶ Nõ dẽat admitti. facit quod not. Bar. in. l. ſi maritũ j. de adulte. & vide Bal. in. l. ſi quando C. de teſta. & vide in. l. pluribus. de procu. & gl. no. ij. q. vj. c. forma.

d ¶ Si añ acceptũ. op. de. l. in cauſæ. cõtrarium tenet Pau. de ca. in. d. l. Iu. in prĩ. iiij. co. ĩ verſ. & qñ cõtingit mutatio ex parte rei &c. qđ ſingulariter limita ſecũdũ Ang. in. d. l. Iul. q ſatiſ. co. qñ agerent actione famoſa p tex. no. in l. ſeruus in fi. ſ. de infa. vide ibi latiꝰ per eum.

a ¶ Non extinguitur. Et malè secundùm Ang. ibi quē videas.

b ¶ Sustinere. Tu adde secūdū Ange. ibidē dicētē se nescire, quis spūs reuelauerit illi gl. hoc vide per eū.

c ¶ Retrotrahit. Et sic not. in. d. l. Iul. cū gl. per quā colligitur, quòd per dationē legitimi procuratoris, dominus videtur ratum habere, quod gestū fuit per falsum procuratorē.

d ¶ Sequeret. ꝙ. l. ista. Et hoc etiam clarius tenet Ange. ī. d. l. Iu. reprobādo gl. ibi p ea, quæ dicit Bartol. hîc. Nā illa glo. vr̄ velle, ꝙ in procu. rei, eo qa iudiciū tenebat, etiam si agat sine mādato, ꝙ si post ratificetur, nō trahatur retro. Nā dicit Angel. hoc esse cōtra tra generalitatē. l. licet. s̄. de iud. vide Bald. in. d. l. Iul. in prin.

e ¶ Rō vera est. Et de hoc est no. gl. ī d. l. Iu. in additio. quā ibi cōiter tenēt doct. Addūt tñ, ꝙ pōt alia rō assignari, videlicet ꝙ oīs procurator veniēs ex parte actoris semp alleg. mandatū: & venit tāꝗ procura. ideò mādatū superueniēs nō alterat cōditionē personæ: imò ipsam verificat. si ex pte rei venit sine aliquo mādato, & non tanꝗ procu. mādatū superueniēs bñ alterat eius condōnē: & ideò extinguitur stipulatio fideiussoria. quod satis placet: sed non videtur de mente Mar. sil. vt refert Bar. suprà proxi.

f ¶ Duo sunt vidēda. vide Bald. in. l. iij. C. de ap.

g ¶ Hoc modo. adde quod no. Bart. in. l. procurator p̄sentis. de ver. obl. & Bar. in. d. l. mutari. suprà de procura.

tio cōmittitur, so. dicit gl. ꝙ illa rō nō est sufficiens,
sed est ratio: quia qñ actor fuit sciēs, reus qui reuocauit procuratorē, nō fuit ī dolo: sed in prin. l. fuit in
dolo, secūdùm Hug. Ista gl. prosequitur lect. Hug.
quā. s̄. reprobaui: ideò dicas, ꝙ in princ. non videtur
mutata cōditio procuratoris: cū eodem modo reus
ligaretur per sentētiam sicut primò. Venio ad ver.
& ideò op. suprà de his, qui no. infa. l. seruus. vbi est
idē iudiciū, & tenetur si fideiussor, vel procurator
succedit dño. So. gl. nō sol. Alij dicunt, ꝙ remanet
idem iudicium quo ad principales personas, vt ibi,
nō quo ad fideiussores: vt hîc. Tu dic, ꝙ licet sit idē
iudiciū, tñ nō est eadē conditio p̄sonæ: quod requiritur ad hoc, vt hęc stipulatio cōmittatur. ¶ Venio
ad vltimū responsum, & hîc pendet totū. ¶ Op. de
l. Iul. suprà qui satisd. cog. vbi si cōtingit mutatio de
nō habēte ad habentē mandatum, stipulatio nō extinguitur. Dicit glo. secundùm quosdam, quòd hîc
mutatio cōtingit ante lit. conte. quod probatur per
tex. qui dicit, hîc ante acceptū: ibi post. & eodē modo soluatur. suprà de procu. l. in causæ. §. fi. Hęc sol.
nō est vera. Nā post lit. cōte, maior dicitur mutatio
fieri, quā ante. & ideò facilius debet extingui secundùm gl. in. d. l. Iul. Præterea dicit Dy. in. l. Iulia. dicitur petiturus fundū, & sic appet, quod lis non erat
contest. cùm vtatur participo futuri temporis, sed
erat cōtestāda. Præterea hæc sol. erat contra casum
l. j. §. fi. suprà quib. mod. pig. vel hypo. solui. Soluamus ergo istud cōtra. eodem modo, quo soluemus
j. proxi. ¶ Op. de. l. in causæ. §. si ex parte. suprà de
procu. & d. l. Iulia. Sol. ad dictam. l. Iuli. secundùm
quosdam, ibi loquitur in stipulatione de iudicio sisti: hîc in stipulatione iudicatum solui. quæ lectu.
an sit vera, quantum ad illam. l. examinetis, vt ibi:
tamen quantum ad istam. l. non est bona so. nā cautio de iudicio sisti, facilius extinguitur, ꝗ cautio iudicatum sol. vt. l. gręcè. §. & post litē. s̄. de fideiuss.
vñ si ista extinguitur mutatione p̄sonæ: multò magis extinguitur illa. Sed prout illa lex intelligitur
in cautione iudicatū solui, procederet oppositio de
illis duabus. ll. So. gl. ibi loquitur quando contingit
mutatio ex parte actoris: hîc quando contingit ex
parte rei. Istam tenet gl. hîc, & ibi omnes tenēt eā:
sed videre rationem est difficile. Glo. ponit hîc duas
rōnes principales. Prima, quia in. l. nostra p̄sona mutata nō defenditur legitimè, in. ll. cōtrarijs legitimè
est in iudicio. Ista rō est falsa per ver. & ideò. in eo,
ꝙ loquitur de procuratore, qui hæres extitit dño.
Item est cōtra vltimum rñsum, cùm sit mutatio de
nō habente ad habentē mandatum, vel cùm defensor succedit domino: in omnibus istis casibus legitimè defendit: & tamē stipulatio nō cōmittitur. Vñ
gl. assignat aliā rationē: quia in. ll. cōtrarijs non pōt
imputari dño, vel eius procuratori: quare iterū non
exigit cautionē: quia eēt nimis graue reo, ꝙ toties
ab eo exigeretur ex facto ipsius actoris. sed hîc potest ei imputari: nam mutata persona debet petere
cautionem de nouo: cùm mutatio p̄sonæ contingat
facto ipsius rei: & sic est quod reo imputetur. Ista
nō est vera: nā prout hîc loquitur de morte, cū procurator reo hæres extitit, nō est qd imputetur reo,
quando decessit, vnde glos. in. l. Iul. ponit alias duas
rationes. Prima, quando mutatio propriè cōtingit
ex parte actoris, non dicitur mutatio propriè. Nam
quando nullum habebat mandatum, nō poterat agere: & sic iudicium nullum. meritò quod nullum est,
non pōt mutari. Sed ex parte rei, pōt fieri defensio
etiam sine mandato: & ideò valet iudicium: & ideò
supueniente mandato dicitur mutari iudiciū, quod
erat aliquod. hæc ratio sic intellecta non videtur vera. per. l. iij. §. sed & si fortè ex liberis. suprà eod. vbi
ex parte actoris erat aliquod iudiciū: quia cōiūcta
p̄sona agebat: & tamē supueniente mādato, vel rati
a habitione nō extinguitur.[a] vñ nō placet ista rō, licet
b gl. videtur illā velle sustinere[b] in. d. l. Iul. d. Mar. sil.
intelligit istā rōnem alio mō: vt dicam, sic ex parte
actoris nō pōt qs venire in iudicio, nisi actoris noīe:
& ideò superueniēte mādato, vel ratihabitiōe retro
c trahatur[c], & fingit negotiū semper ad actorē pertinuisse: vt. l. si pupilli. §. Itē quærit. s̄. de neg. gest. me-
ritò stipulatio committitur: qa nulla variatio. Sed ex parte rei potest quisvenire ad defendendū aliū suo nomine. Vnde superueniēte mandato, eū defendit alieno nomine: & sic cōtingit mutatio. Nec potest retrotrahi, cū e-
d ius nomine non sit gestū. secundū istā rationē sequeret, ꝙ. l. ista[d] nō haberet locū, nisi cū aliqs venit ad defendendū sine mādato suo nomine animo
nouādi: secus si veniret vt procurator, licet nō esset. Vel si veniret ad defendendū tanꝗ gerens negotia rei: quia tunc superueniens ratihabitio, vel mādatū rei traheretur retro: & nulla cōtingeret mutatio secundū eum, quod
tenet Gul. de cu. in. d. l. Iul. Hoc nō placet mihi per istū tex. qui loquit generaliter. Præterea, quando aliquis defendit sine mandato per sententiam
cōtra eū latam: ipse solus defensor obligat: & pro illa fideiussor intercessit,
sed qñ superuenit maudatū sententia ligat dñm: vt. l. Plautius. s̄. de procu.
Et pro ista obligatione fideiussor non intercessit: meritò nō debet teneri.
Nec curo si ipse defensor interuenit tanꝗ gestor negotiorū: qa fideiussor
nullum habuit respectū ad illā obligationē: quæ oritur ex illo negocio gesto. sed solùm ab obligatione, quæ oritur per sententiā, quæ mutatur pro-
2 pter superueniēs mandatū. ¶ Dic ergo†, ꝙ ratio vera est[e]. quia quando cō-
e tingit mutatio ex parte actoris, non mutat ille respectus, cuius respectu fideiussor interuenit. Nam ipse semp promisit respectu iuris, quod est, vel
erat apud actorē. & siue iudiciū exerceat per actorem, vel eius procuratorem, vel per eius coniunctā personā: semper illud ius actoris in iudicio deducitur: sed quando cōtingit mutatio ex parte rei, mutatur iste respectus,
cuius respectu fideiussor promisit. Ecce in exemplis. l. nostræ, quando habens mandatū dedit fideiussores promiserunt fideiussores respectu sentētiæ, quæ ligaret dominū. & refert in procuratorē secuta reuocatione mādati, si iste respect⁹ nō mutat: qa actor ignorauit, nō extinguit satisdatio. sec⁹
est si mutat: qa actor sciuit: qa tunc sñia nō tenet, nisi illū defensorē sine mādato. Idē in alio exēplo, qñ ꝓcurator hæres extitit dño. Nā reuocatū est
mandatū: cū ipse idē rei suæ ꝓcura. esse nō possit: & sic, in eū tanꝗ in ꝓcuratorē factū sñia ferri nō potest. Idē in. iij. rñ. qñ dedit fideiussorē defensor sine mādato: nō intercesserūt fideiussores respectu sñiæ, quæ ipsum defensorē tantū ligaret, secuto mādato ligat dñm: & sic nō est illa sentētia, ꝓ
qua intercessit. meritò satisdatio extinguit. ¶ Ad vnū tñ aduerte, ꝙ illa verba solutionis gl. ꝙ in cōtrarijs cōtingat mutatio ex parte actoris: hic ex parte rei, sunt bona, ꝗtum ad casum. ll. cōtrariarū. Sed tu potes loq gñalius secundū Pe. vt dicamus ibi cōtingit mutatio ex parte recipientis satisdationē: hîc ex parte satisdantis. Per hoc volo dicere, ꝙ si actor dedisset satisdationē secundū formā aut. gñaliter. C. de epi. & cle. secundū formā aut. libellum. C. de lit. conte. si ex parte eius cōtingeret mutatio, extingueret datio
2 fideiussoris: quia mutaret respectus. ¶ † Vlterius op. de. l. iij. §. stipulationē. s̄. e. So. eodē modo ibi ex pte actoris cōtingit mutatio: hîc ex parte rei.
¶ Itē op. s̄. de iudi. l. licet. Sol. ibi de satisdatiōe nihil dicit. Expeditius de cōtrarijs venio ad qōnes. & primò q̄ro, hic dicit si ante iudiciū. Quæro, qd
si post li. cōte. cōtingat hæc mutatio? Gl. dicit idē, per rationē, quę ponit
in tex. ¶ Alij dicūt cōtra: qa post ꝓhibere nō potest: ita dicit in glo. j. Pro
f cuius declaratiōe duo sunt videnda[f]. Primò, an post li. cōte. possit fieri ex
parte rei ista mutatio? rñ. qd' qñ incipit defendere ꝓcurator post li. cōt. rō
potest reuocari eo inuito sine causæ cognitiōe: sed eo volēte potest reuocari, etiā ignorāte actore: vt no. in. l. si ꝓcuratorē. in fi. s̄. de proc. in fi. vlt. gl.
sed quando ab initio defendit aliqs sine mandato: tunc puto, quòd aduersario inuito nō possit fieri post li. cōte. ista mutatio. Nā cū ille defensor cœpit esse obligatus actori, ista actio nō potest offerri ab alio inuito: vt. l. si Sti
4 chū. in fi. s̄. de noua. ¶ † Hoc præmisso venio ad aliud, vtrū si cōtingat mutatio ex parte rei post li. cōte. liberentur fideiussores? dicit quòd sic: vt hîc
5 dicit gl. & est tex. in. l. j. in fi. s̄. qui mo. pig. vel hypo. sol. ¶ † Quæro, qd si
dominus satisdedit pro seipso in casibus, in quibus suo nomine conuentus
olim satisdabat: vt dixi vobis in. l. si eū hominē. s̄. de fideius. si posteà dat ꝓcuratorē: an fideiussores teneant? gl. hîc in vltima parte. l. super ver. satisderit. dicit stipulationē nō extingui. & bene dicit: qa nō mutat ille respectus, cui⁹ respectu intercessit fideiussor. Nam ipse intercessit ꝓ sententia,
quæ teneret dominū: sed sententia lata in ꝓcuratorē tenet dominū: ergo se-
6 cus, si superuenisset defensor sine mādato. ¶ † Vlterius quæro, nos habem⁹ hic in plurib⁹ gl. ꝙ p talem mutationē mutat iudiciū: ita no. in. j. gl. ma.
q̄ est sup verbo acceptū. post prin. Idē dr̄ in alia gl. ma. q̄ est sup ver. cōmitti. q̄ incipit, ꝗuis. idē dicit vl. mag. circa prin. qd dicemus? ¶ Aduertatis, ista mutatio potest fieri altero de tribus modis: & hoc nō declarāt do. alicubi. Vno modo secundū qd' no. in. l. mutari. s̄. de procu. quasi omnia acta
de nouo fiāt: l; vno momēto. & sic recipio libellū, ꝓut recept⁹ fuit, & sic li.
cōt. & si. Rñ. isto casu dr̄ mutari iudiciū: hoc est instātia: & hoc casu extinguerent satisdatiōes, tā ex pte actoris, ꝗ ex pte rei: vt. l. ij. s̄. e. & l. iij. §. sed
& si fortè ex liberis. in fi. Deberet ergo isto casu ex ītegro ꝓmitti: vt. d. ll.
¶ Q[illegible] fit ista mutatio p cessionē iuris īstātię: vt no. ī. d. l. i cāę. §. si ex pte.
s̄. de ꝓc. Et rō hui⁹ cessiōis est: qa ad hoc: vt sñia valeat, reqrit ꝙ ꝓcedat libell⁹, & li. cōt. vt. l. ꝓlatā. C. de sen. vñ si vnus est effect⁹ dñs instātiæ, sñia
nō potest ferri: nisi ad illū aliū ptineret ius instātiæ: & iō fit ista cessio isto
casu. Si ex parte actoris fiāt, nō extinguūt stipulatiōes quas ipse recepit vt
ibi: sec⁹ in ꝓmissio. quas fecisset: vt. s̄. dixi, sed si ex pte rei extingueret satisdatio: vt hac. l. tñ diceret idē iudici. & eadē istātia. Et qd' ī istis gl. dr̄, ꝙ
nō est idē iudiciū, debet ītelligi: hoc est, nō est eadē sñia, ꝓpter diuersitatē
g effect⁹: vt dixi. s̄. ¶ Tertio modo fit ista mutatio hoc modo.[g] Procuratori
competit

cõpetit directũ ius inſtãtiæ, dño competit vtile:põt dñs proſequi eãdẽ in
ſtãtiã, reſpectu iuris ſui vtilis, abſque aliqua ceſsione ſibi facta: vt. l. Paul⁹.
ſ. de proc. & l. dñs litis. C. de ap. Ex parte verò rei, põt proſequi etiã quili
bet, ſi ad eũ ius iuſtãtiæ nõ ꝑtineat: quia qlibet põt venire ad defendẽdũ:
vt. l. iã tñ. §. nũc videamus. ſ. eo. Et iſto caſu etiã dicitur idẽ iudiciũ: hoc eſt
eadẽ inſtantia: & quod hîc dicitur, ꝙ eſt aliud iudiciũ debet intelligi. i. alia
7 ſñia propter diuerſitatẽ effect⁹. ¶ † Vlteri⁹ quæro, qd ſi cõtingat mutatio
hoc mõ: qa ꝓcurator, qui ſatiſdedit, ſubſtituit aliũ: an extinguẽtur ſtip. ſo-
nes? Rñ. aut procurator ſubſtituit aliũ, ex virtute mãdati ſibi facti de ſub-
ſtituẽdo: & tũc ille ſubſtitutus videtur cõſtitutus à dño: vt. l. j. circa fi. ſ. de
procu. Et ideò ſicut mutatiõe pſonæ procuratoris, extingueret̃ ſatiſdatio:
ita hîc. Sed ſi ꝓcurator ſubſtituit eũ, virtute iuris ſui ſibi quæſiti per cõte.
a tũc nõ extinguit̃.[a] ſicuti qñ re⁹ ſatiſdedit pro ſeipſo: & ipſe dedit procurato
rẽ: vt no. hîc in gl. & dixi. ſ. Et ideò dico, qñ reus dedit plures procurato-
b res hoc adiecto,[b] ꝙ nõ ſit melior cõdõ occupantis: ſed quod ꝑ vnũ cœptũ
fuerit, ali⁹ poſsit proſeq: & ſi lis fuerit cœpta ꝑ vnũ, q dedit fideiuſſores, ſi
poſteà fuerit per aliũ terminata, extinguit̃ fideiuſſoris datio: qa ille ali⁹ ſu-
perueniẽs eſt datus à dño, nõ à procuratore: & ideò eſt ſatiſdãdũ pro alio
ſupuenieẽti. ¶ Vltimò circa iſtã materiã quę mutatio faciat extĩguere iſtã
ſtipulationem: diſtingue, vt dicã plenè. j. eo. l. cùm apud Sempronium.

LEX IX.

i Vdicatum ſolui.[c] ¶ Hanc legem declara, vt in glo.

c

SVMMARIVM.

1 *Præſens quòd dicatur, qui eſt in ciuitate, uel in hortis.*
2 *Procurator quando tenetur ſatiſdare, poteſt petere dilationem ad faciendum comparere dominum, ut pro eo ſatiſdet, ſi dominus eſt præſens.*
Defenſor non impetrat dilationem ad faciẽdum comparere dominũ: ſed ipſemet debet ſibi inuenire fideiuſſorem.

LEX X.

d SI ad defendendum.[d] ¶ Iſta eſt bõa lex. Quę
ro, qñ hoc eſt, ꝙ dñs tenea
1 tur ſatiſdare pro ſuo procuratore? Rñ. † qñ dñs eſt pręſens in ciui
tate, vel in hortis, ſecũdũ gl. vt. l. qui in foro. de procu. ſec⁹ ergo ſi dñs eſſet
abñs. ¶ Sed quęro, qd ad propoſitũ: vtrùm dñs ſatiſdet, vel alius. Aduerte.
2 † hoc eſt vtile propter dilationes. Nã ſi procurator cũ mãdato peteret dila-
tionẽ ad faciẽdũ cõparere dñm, vt pro eo ſatiſdet, daret̃ ſibi iſte termin⁹,
ſi aſſereret dñm eẽ præſentẽ: aliâs ſecus. Defenſor verò ſine mãdato, nõ po
teſt iſtã dilationẽ impetrare: qa ipmet debet ſibi inuenire fideiuſſorẽ. ita
intelligit hãc. l. Iac. de Are. ¶ Quæro, an ſufficiat illa ſatiſdatio, quam do-
minus facit in inſtrumento procurationis? dic vt dixi ſuprà eo. ſuper rubr.

LEX XI.

SI ſeruus. ¶ Op. gl. de. l. ſi quis tibi ſeruum. C. de euict.
Sol. ibi deceſsit ante lit. conte. hic poſt. & eodẽ
modo ſoluitur. l. ſi ſeruus. ſ. de euict. Rationem huius vide: vt
no. in glo. ſuprà de rei ven. l. vtique.

LEX XII.

f SI reus. ¶ Opponitur. j. eodem. l. vir bonus. dic vt ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio ſemel commiſſa ad totale intereſſe, non poteſt amplius committi: ſecus ſi ad particulare.*
2 *Stipulatio ob rem non defenſam, quando committatur, & impediatur committi: & mora poſsit purgari uſque ad ſententiam?*
3 *Exceptiones quænam impediant litis ingreſſum?*
4 *Practica opponendi exceptiones impedientes litis ingreſſum.*
5 *Stipulatio de defendẽdo, quòd extinguatur lata ſentẽtia: ſicut fideiuſsio de iudicio ſiſti.*

LEX XIII.

e CVm quærebatur.[e] ¶ Iſta lex diuiditur in par-
tes quinque. Primò ponit
vnã. q. Secũdò oñdit dubiũ quæſtionis. Tertiò facit vnã allega-
tionẽ in quæſtione. Quartò quæſtionẽ determinat. Quintò ponã nouam
quęſtionẽ. Secunda ibi: dicebã. Tertia ibi: ecce enim. Quarta ibi: proinde
videdũ. Quinta ibi: proinde & ſi fortè. vſque ad. §. fi. & breuiter. h. d. Diffi
nitiua lata cõtra cõtumacẽ, extinguit actionẽ cõpetẽtẽ ob rẽ nõ defenſam:
niſi ſuper ea fuerit prius lis conteſta. Itẽ quocũq; mõ deſinat actio compe
tere, vel lis fuerit terminata, ſtipulatio ob rem non defenſam finitur. h. d.
iſta. l. No. tex. ibi. vnam clauſulam. dic. i. vnã verborũ conceptionẽ. ¶ Itẽ
ibi vna clauſula. i. ad vnum intereſſe cõmittatur. Dyn. Vel dic vna clauſula
i. vna verborũ cõceptio. Item ibi cõmitti poſsit. & videtur ꝙ non: ecce em̃
&c. vt ſequitur. Itẽ tex. ibi cœperit non defendi. & ideò, cùm nõ videatur
cõmiſſa ex clauſula ob rẽ nõ defenſam, cõſtat cõmiſſam eẽ ex clauſula iu
dicati. ¶ Op. C. de ſecũ. nup. aut̃. ſed & ſi qs. Sol. ibi obligatio ſæpius com
mittitur à lege, non ex pacto. Item op. j. ti. j. l. ſi procurator. & l. nõ quaſi.
1 §. ſi quis curator. ſ. ti. j. So. † ſtipulatio ſemel commiſſa ad totale intereſſe
non poteſt amplius cõmitti: vt hîc: ſecus ſi eſſet cõmiſſa ad intereſſe parti
culare. Quod dic vt plenè dixi in. l. ſi ſic. ſ. de ver. ob. tangam prout ad prę-
ſentẽ. l. pertinet. j e. l. fi. ¶ Itẽ op. dicitur hîc, quòd ob rẽ non defenſam ſti
pulatio committitur, cùm ſuper ea fuerit lis cõte. cõtra, imò committitur
ſtatim, cùm non defenditur: vt. ſ. e. l. iij. §. ſi reus. So. verè committitur, ſed
ſecuta ſententia credit̃ non cõmiſſa fictione iuris: ni
2 ſi fuerit lis cote. ita loquit̃ hîc. ¶ Sed op. † contra hoc
lit. conte. non impedit purgari moram ſtipulationis
ob rem nõ defenſam, imo quocũq; defendente, vſq;
ad ſentẽtiam extinguitur: vt. l. iij. §. fi. & l. iam tamẽ.
§. nunc videamus. ſ. eo. Sed ille, in quem fertur ſen
tentia ex æremodicio, videtur cõparere & ſe defen-
dere: quia eius abſentia Dei repletur præſentia: vt. l.
properandũ. §. ſin autẽ reus. C. de iud. ergo & poſt li
tis cõte. ſecuta ſententia extinguit̃ ſtipulatio. So. qñ
q; poſt rem nõ defenſam, quis non cõparet ad defen
dendũ, vel verè vel fictè. & tũc ſtipulatio cõmittitur
cũ effectu: vt. d. l. iij. §. ſi reus. ſ. e. quandoq; cõparet
ad defendendũ fictè: & tunc extinguitur ſtipulatio:
ita demũ ſi lis non fuerit cõte. vt hîc. quandoq; com
paret ad defendendũ verè, & ſtipulatio ob rẽ nõ de-
fenſam extinguit̃, niſi ſuper ea fuerit lata ſententia,
vel ſolutio facta: vt. l. iam tamen. in prin. ¶ Quæro,
hîc dicitur ꝙ requirit̃ lit. cõte. gl. vacillat. dic, ꝙ req-
ritur lit. conte. ſuper ſtipulatione ob rem nõ defen-
ſam: vt patet ex tex. ¶ Vltimò aduerte ad vnum, di-
citur in. c. j. de lit. cõteſt. li. vj. ꝙ excep. rei finitæ im-
pedit lit. conte. ſed in hac. l. in ver. proinde, & ſi for-
tè. colligitur ꝙ exceptio ſolutionis, tranſactionis, &
acceptilationis, eſt exceptio rei finitæ. ergo lit. con-
teſt. impedit. & de exceptione tranſactionis nõ eſt
dubium: vt. l. eleganter. §. ſi quis poſt. ſ. de condi. in.
de. & l. fratris. C. de tranſact. Item puto de exceptio
ne ſolutionis, & acceptilationis: & de qualibet alia,
per quam concludit̃ actori actionem non cõpetere.
hoc probatur. Primo, per iſtã. l. quæ dicit iſtas eſſe
exceptiones rei finitæ. Secũdò, probatur per. l. ſi pu
pilli. §. videamus. ſ. de nego. ge. vbi dicitur ſine actio
ne nemo experitur: impedit ergo. l. ipſum experiri:
& ſic impedit, ne quis experiatur, ne agat. impedit
ergo conteſtatio. Simile videtis in. l. nam poſtea. in
prin. ſ. de iureiu. vbi prætor dicit actionẽ nõ dabo:
idẽ eſt dicere, ꝙ non patiar eum agere. Et ideò exce.
iuriſiu. impedit lit. conte. hoc tamẽ ita demũ eſt ve-
rũ, ſi iſtæ exceptiones poſſunt ꝓbari incontinenti:
aliâs ſi requirerent altiorẽ indaginẽ, reſeruarent̃ poſt
lit. cõte. ita no. in. l. nam poſtea. in prin. ſ. de iureiur.
4 Eſt † tamen aduertendũ in modo proponendi iſtã
exceptionẽ. Nã debet quis dicere: dico, ꝙ nõ potes
agere: quia non habes actionem: ſecus ſi diceret: di-
co, quòd non foues iuſtitiam, quia ſolui: quia tũc nõ
opponeret̃ ad proceſſum, ſed magis ad merita cau-
5 ſæ. ¶ Vltimò no. † hîc, quòd ſicut fideiuſsio de iudi
cio ſiſti extinguitur lata ſententia: vt. l. græcè. &
poſt litem. ſuprà de fideiuſſ. ita fideiuſsio de defen-
dendo.

SI fuero. ¶ Mutatio actionis, vel rei, impedit ſtipulationem iudicatũ ſol. cõ
mitti. h. d. ¶ Opp. ꝙ poſtq; vna actio fuit ſemel ꝓ-
poſita, non potuit alia proponi: vt in aut̃. qui ſemel.
C. quomodo & qñ iu. So. dic, ꝙ iſta ſtipulatio fuit
interpoſita ante libellũ. vel dic ꝙ poſt libellũ ꝓdu-
ctũ fuit interpoſita. & loqt̃ hic ſecũdũ iura antiqua,
ſecundũ quæ licebat mutare, vſq; ad li. cõt. vt. l. edi
ta actio. C. de eden. Vel dic, quòd actio nõ fuit muta
ta, ſed fuit alia actio cumulata ſecundũ materiã in. d.
l. edita. & ſuper actione cumulata fuit iudicatũ: me-
ritò non committitur ſtipulatio. ¶ Item op. de. l. an
eadẽ. §. actiones. ſ. de except. rei iudi. vbi variatio a-
ctionis, nihil operatur. So. dic ꝙ hîc fuit variata actio
& res: vel fuit variata actio & cauſa: licet non res, ſe-
cundum gl. Vel vlterius ſufficit, ſi fuit variata actio
tantùm, ſi ſuper ea nominatim fuerit interpoſita ſti
pulatio: ſecus ſi ſtipulatio fuerit interpoſita ſimpli
citer ſup cauſa: qa tunc ꝓcederet illud, qd' dicit gl.

LEX XIIII.

SI ex duobus. ¶ Op. j. eod. ex clauſula. Sol. fateor, quòd contra quemlibet fideiuſſorẽ ſtipulatio committatur inſolidum: tamẽ ipſi habent beneficium diuiſionis.

Quoties. ¶ Bonus. §. eſt & no. quòd quando fideiuſſor repetit à domino id, quod ſoluit, debet dicere dominũ liberatum. vel cauere de eo defendendo. quod no.

a ¶ Non extinguit̃. Sed quid ſi fiat mutatio rei, eo quia ingreditur monaſterium: vel det ſe in arrogationem? vide per doc. in. d. l. Iu. qui ſatiſ. cog. ad hoc bene facit l. ij. & qd' ibi not. de cu. bo. dam. An autem iſte ſubſtitutus poſsit reuocari à procu. vide Bar. in. d. l. poſt litem. in fi. ſ. de ꝓcura.

b ¶ Hoc adiecto. Adde Bart. in. l. ſi quis. in fi. ſ. eo.

c ¶ Iudicatum ſolui. Sed an iſta. l. debeat intelligi de obſeruatione, & obligatio. vide in. d. l. ſi reus paratus. de procu.

d ¶ Si ad defendendum. Adde Ang. in. l. filius. vbi notabilem practicã tradidit. ſ. qui ſatiſda. cogan. And. Barba.

POMATES.

e ¶ Cum quærebatur. vltimò quęro. & adde Bart. in. l. poſtquã liti. C. de pac. Io. an. in ti. de exec. ſenten.

S V M M A R I V M.

1 Soluere qui paratus est, non cogitur suscipere iudicium.

LEX XVI.

Ex iudicatum. ¶ Not. ꝙ qui paratꝰ est soluere, nō cogitur suscipere iudiciū: †vt hîc, & l. si debitori. ṡ. de iu. & l. si reus. suprà de procur. ¶ Quæro, qd est hoc dictum: neque enim est ęquū, aut iudicio &c. glo. se inuoluit. Ista est veritas: vt dicas, non est æquum iudicio astringi, scilicet iam incœpto: aut ad inficiationem cōpelli. s. noui iudicij.

LEX XVII.

Ex clausula. ¶ Op. & videt̄, ꝙ ex clausula doli nō cōmittatur insolidum: vt. j. e. l. nouissima. Sol. quod hîc dicitur insolidū, declaratur in text. qa pro parte litis pōt cōmitti, & pro parte nō. Itē dicitur insolidū, respectu fideiussoris: qa qlibet tenetur insolidū, licet habeat bñficiū epistolæ. Non aūt intelligas insolidū, hoc est, ad totale interesse: qa istud nō habet locū in clausula de dolo: licet habeat locū in alijs clausulis: vt vidistis in. l. cùm quærebatur.

S V M M A R I V M.

1 Exceptio, quæ competit patri, & patrono, ne conueniatur actione famosa, impedit litis ingressum.

2 Exceptio, quæ competit contra aliquem, propter rem, quā habere sibi non licet: impedit litis ingressum. Et qualiter. nu. 5.

3 Exceptio solutionis, & acceptilationis, quòd impediat litis ingressum.

4 Exceptioni fori, quòd non uideatur renunciatum per satisdationem iudicatum solui, præstitam.

LEX XVIII.

a **Vir bonus.** [a]¶ Ista est notabilis lex. ¶ Op. ṡ. e. l. si reus. Huiꝰ timore sunt hîc plures opi. seu lect. prima, quòd ibi loquit̄, quando quis nō cogit̄ se defendere priuilegio personali cōpetenti ipsi reo: hîc verò qñ quis non cogitur se defendere, propter naturam actionis intentatæ: vt quia contra patrē & patronum intentabat̄ actio famosa, vel ratione reipetitæ: vt qa iudæus petebat mancipium Christianum, vel petebatur liber improbatæ lectionis. Ista sol. est satis bona: secundum quam no. quòd ista exceptio, quę cōpetit patri & patrono, ne intentet̄ actio famosa, īpedit lit. cōte. quia tex. hîc dicit, prætor iudicium accipere nō cogitur. Itē no. † ꝙ illa exceptio, quæ cōpetit cōtra hęreticū, vel iudæū, vel cōtra aliū petētē rē, quā sibi habere nō licet: īpedit lit. cōte[b]. secundū hāc lect. Quā tene menti propter statuta terrarum, quæ

a ¶ Vir bonus. vide quod no. Bart. in. l. non videtur. de iu. & in. l. j. suprà de re iudi. & ibi vide.

b ¶ Impedit lit. contest. No. de exceptionibus litis ingressum impedientibus. adde no. Bal. in. l. excep. ad fi. C. de proba. Et ad materiam adde ꝙ exceptio transactionis excep. sol. excep. accepti. & exceptio rei finitæ. Item qñ cautū eēt hoc mō, videlicet non detur actio, & similia. Item exceptio iurisiurandi impedit. Quod vltimum limita, & amplia: vt dixi in l. ij. in fi. suprà de iureiur. Item limita: vt ibi dixi, qñ impeditur litis ingressus. in. l. postq̄ liti. C. de pactis. Quod dupliciter etiam limita. Primò qñ nō fuit facta mētio litis pēdentiæ: vt consuluit Pe. de Anch. apud Ferrariam in consi. vj. incip. apud Ferrariā. Itē nisi exceptio peremptoria esset notoria: quia in notorio nō attēditur iuris ordo. c. vestra. de coha. cle. & mu. ita tenet Archi. & sequitur Lapus & domi. Cardi. in. c. super literis. de rescrip. Itē ibi oppono. quia statutū est obscurū. ita no. tenet Inn. in. c. cùm inter. de consue. & sequitur Bal. in. d. l. postq̄ liti. Itē si op. exceptio tua nō interest, secūdùm Bar. in. l. posthumꝰ. in. §. si quis ex his. ṡ. de inoffi. testa. & vide quæ ibi dixi. Itē si op. exceptio tibi nō cōpetit ius agēdi, secūdùm Bal. in. l. mater. suprà de inoff. testa. Itē si statuto sit cautum, ꝙ nō soluēs collectas, non audiatur. c. quia frustra. de vsur. & no. Bar. in. d. l. nam posteà. & Ang. in. l. scire. C. de bo. vacan. libr. x. Pro hoc tamen videbitis omnino Bar. in. l. sequitur. §. si viam. de vsuc. Itē exceptio solutionis: vt dicit tex. & Barto. in. d. l. semel. C. de apo. pu. lib. x. Item exceptio cessionis bo. ita Alberi. & Ange. in. d. l. ex contractu. C. de bo. autho. iu. pos. alleg. tex. sing. in. l. item si vnus. de arbi. in princip. Item exceptio, quòd quis allegat contraria: vt dicit not. Ang. in. l. final. C. de codicil. facit. c. solicitudinem. de appel. Item exceptio inuentarij. Pro hoc alleg. domi. Bar. in. l. cum fideicommis. ṡ. de confes. & Bald. in. l. j. C. de iur. & facti igno. ¶ Item exceptio pacti de non agendo, vt dicit Innocen. in. c. j. de lit. contest. in. vj. Item pactum de non adeundo iudicem. l. dedi. in princi. de condi. ob cau. Item exceptio loci non tuti. c. ex parte. de appellatio. Item exceptio: quia tutela est finita: & sic non poterit cōueniri: vt tutor. c. ex parte. de appel. Item exceptio, ex qua patet actionem non competere actori: ita dicit Barto. in. l. cùm querebatur. suprà eo. & ita dicit debere intelligi. c. j. de lit. contesta. lib. vj. Itē exceptio laudi homologati. ita no. Pet. de Anch. in. d. c. j. de lit conte. c. per tuas. de arbi. & per. l. cùm anteà. C. eo. tit. Item dicit in laudo arbitratoris, quod habet vim: vt in aut̄. vt diffe. iudi. §. si verò. c. quintauallis. de iureiurand. Item exceptio banni. ita dicit Bal. in. l. aditus. C. ne de sta. defun. & vide Bald. in. l. fina. C. de edi. diui Adri. tollen. in. xiiij. colum. & in. l. exceptionem. ad finem. C. de probatio. & in. d. l. postq̄ liti. & ibi connumerat. x. de quibus per Petrum de Ancha. in dicto. c. primo. & no. dictum Archid. in. c. vt circa. de electio. in. vj. vbi dicit quòd omnis exceptio peremptoria etiam non notoria impedit lit. ingressum: si opponēs offerat se incontinenti probaturum: vt. l. iij. §. ibidē. suprà ad exhiben. de quo dicto domi. Abbas in. d. c. super literis. de rescriptis. facit maximum festū. Vtrùm autem præscriptio impediat litis ingressum? posuit Bar. in. l. fi. suprà pro suo. Et adde quod in. l. j. §. fi. ibi longo. ad Tertul. Hosti. ꝙ sic. Ioan. And. contra, allegat Guliel. in Specul. dicentem, curiam Roma. contrarium seruasse. Et licet dominus Dominic. multa verba effundat, potest sic concludi: quòd aut præscriptio apponitur ad processum, & opponens offert se probaturum: & tunc procedit opini. Hostien. ita tenet Bartol. in. l. fina. pro suo. Et adde not. tex. & ibi Bartol. in. l. j. §. fina. ibi longo. &c. C. ad Tertul. aliâs procedit opi. Io. And. per. l. emptor. C. de præscrip. lon. tem. ¶ Quid autem in sententia præcepti? reus confessus est debitum coram iudice, & recepit præceptū de soluendo: vtrùm possit opponere exceptionem lit. fin. post. x. dies, intra quos non fuit appellatū? Domi. de rota. in. cclxxxij. conclusione concludunt, ꝙ non: quia ex sentētia præcepti oritur actio: vt no. in. l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. Vtrū autem procedat in causa matrimoniali? doct. tenent, quòd non: quia sententia in talibus causis, nō transit in rem iudicatam. c. lator. & c. cōsanguinei. de re iudic. Quod limita quo ad partem: quia nedum diffinitiua, sed etiam interlocutoria transit in rem iudicatam, quo ad partem respectu probationis factæ in alia causa. do. Anto. in. c. cum dilecti. de electio. dicit esse ibi casum meliorem de iure, quod dictum limita: nisi emanassent tres sententię. Gl. est prægnans secundū Abb. in. c. fraternitatis. in ver. fornicatio. de frigi. & malefi. & quod dictū gl. ea sic intellecta nō est verum, & eū reprehēdit Ant. ibi. Et est ratio: quia nullū vinculum potest facere, ꝙ illud qd' non est matrimoniū, sit mr̄imoniū. Vnde fortè posset dari alius intellectus: qa licet dixerit glos. ꝙ post tres sentētias ī causa matrimonij, nō possit appellari: nihilominꝰ poterit querelari, maximè si esset notoriū de iniustitia: vt est gl. in. c. fraternitatis, quę oīa tene mēti: qa vtilia sunt. Itē adde ad prædicta, ꝙ dicit Bal. in. c. j. de con. tro. inter do. & vasallum, quod exceptio pręiudicialis ad pcessum, quæ respicit nō solū merita causæ, sed merita iurisdictionis, litem impedit contestari, quia oppositum eius infert hoc quod not. Item adde quod no. Baldus in titu. de pac. constan. in verbo, & violentibus, per illum textum. dicit, quod exceptio pacti iuramento firmati impedit litis ingressum. Idem si non sit iuratum, sed factum lite pendente. argu. ṡ. de pact. in. l. tale pactū. §. qui prouocauit. & in. l. postquam liti. C. eo. ti. & . C. de fideius. l. iij. & qd' nota. in. c. j. de lit. conte. in nouella. in. vj. Item adde quòd Io. An. in. c. fi. de libel. obla. videtur velle post Innocen. videlicet, quod licet exceptio peremptoria non impediat lit. conte. nisi sit de priuilegiatis. de quibus in. c. j. de lit. contest. in. vj. & . ṡ. dictum est. tamen istud fallit quando esset notoria. Idem voluit Spe. in ti. de excep. ver. vt autem. & quæritur. do. Anton. c. fi. de libel. obla. posset tamen dici secundum Ioan. de Imo. ibi, quòd hoc procedat in exceptione excussionis: quia ista cōcludit ius agendi nō competere: ideò potest opponi ad processum per no. per Bal. in. l. cum quærebatur. ṡ. eodē. secus quando non concluderet ipso iure actionem non competere. Et per hoc respondetur ad primū dictū Io. an. & etiam dico, quòd Specu. non videtur illud firmare: quia contra dictum arguit de. d. c. j. de lit. conte. in versi. dictum tamen Imo. in se est æquum. & vide quæ dixi in. d. l. præscri. §. si cōtra ius vel vtil. pub. & dixi in. l. Arethusa. in fi. de sta. ho. quòd allegatio iuris communis, vel municipalis impedit cōte. litis: qa nō indiget probatione: secus vbi est quæstio facti. c. j. de lit. cōt. & istę exceptiones impediunt litis ingressum, si opponens offert se incontinenti pbaturū aliâs nō. secūdū Gul. de suza. in. l. j. C. de iur. & fact. igno. His etiā adde, qd' no. Bar. in. l. si seruus. C. de his, qui ad eccle. confu. videlicet, ꝙ vbi est permissum homicidiū à. l. vel à statuto, vel aliquid aliud, talis exceptio impedit litis ingressum, & accusationem recipit. quod no. Item dicit Bal. in. l. ij. C. de formu. quòd exceptio ineptitudinis, & omnis exceptio, quæ nō requirit pbationem, impedit pcessum, qd' no. Bar. in. l. j. in. ij. col. C. de li. cōte. ¶ Idē dicit Bal. in. l. perēptorias. in. iij. col. C. sententiam rescindi nō pos. ꝙ exceptio laudi impedit pcessum. Item in exceptiōe, de qua in aut̄. pręsente. C. de fideiuss. secundū Bal. ibi. eodē etiam modo exceptio. Tu frater nō confers bona, quæ habes in cōmuni: ideò agere nō potes, impedit pcessum per. l. posthumo. & quod ibi no. Bal. C. de colla. Adde ad id, quod dixi. ṡ. referēdo opi. Io. An. & . d. Ant. in. c. fi. de libell. obl. quod idē sequit̄ dominꝰ An. in. c. super literis. de rescrip. & in. c. ex parte. de fo. cōpe. & in. c. j. de ordi. cog. & in. c. exceptionē. & in. c. pastoralis. de excep. & Lud. Roma. in. l. si verò. §. de viro. in. xxij. fallentia. ṡ. so. ma. In cōtrariū facit: quia si speciale est in exceptione rei iudi. d. c. j. de lit. conte. in. vj. Cuius probatio est promptissima, resultans ex sententia, quæ inducit notorium: ergo in contrarium debet esse ius commune. Quia tamen nullus tenet contra dictam opinio. ideò illa sequenda est, secundum Ludo. in. d. C. de viro. Item exceptio, ꝙ ego sum accusatus ab alio de hoc crimine: vel absolutus: impedit litis ingressum: vt. l. senatus. secundum Barto. ibi de accusa. & de exceptione inuentarij, de qua dixi suprà &c. Adde Baldum in. l. fina. §. & si præfatam. C. de iure delibe. Et quid si opponatur exceptio, quòd durat tempus conficiendi inuentarium: an impedit litis ingressum? vide Bar. in. d. l. fi. §. donec. Quid in exceptione, quē de euictione tenet actio &c. Dic vt per Bar. in. l. instrumenta. C. de fide instru. & iur. ha. fis. lib. x. Quid de exceptione, quòd cōti

prohi-

nentia causæ, non potest diuidi? dic quod impedit lit. ingressum. vide in. l. nulli. in ver. eudientia prębeatur, secũdum eum ibi. C. de iud. Item vbi lex prohibet, & annullando procedit, vel à lege, aut à statuto fuit tempus pręfixum ad agendum iam elapsum. Vel vbi pręscribitur iudicio, semper resultat exceptio impediens litis ingressum, secũdum Bald. in. l. j. in. iij. opp. C. de edicto diui Adri. tollẽ. ¶ Adde, an elapso termino assignato ad opponẽdũ oẽs exceptiões dilatorias, possit qs opponere ante lit. contest. exceptiones litis cõte. impedientes. de quibus in. d. c. j. Spe. in titu. de dila. §. j. ver. item quærit. & ibi Ioã. and. & Abb. in. c. pastoralis. extra de excep. & do. Alex. alle. Pe. de Anch. consi. vj. ego habeo. xvj. ici. viso ꝓcessu. in cõs. vj. vide de exceptione inuẽtarij. Et de istis exceptionibus. vide Paul. de ca. cõsi. clxiij. Et exceptio rei finitæ, q̃uo differat ab exceptiõe rei iudicatæ, & trãsactiõis: vide Fe. cõsi. clxv. & cclcxxiij. Et ꝙ exceptio reqrẽs altiorem imaginẽ, debeat admitti: cum qs offert se incõtinẽti illã ꝓbaturũ Ro. cõsi. ccxliiij.

a ¶ Cum apud. Adde quòd hęc. l. secundum Bal. in. l. fi. in. x. q. C. de cõtrahen. empt. nõ procedit in iudice corã quo petita esset reductio ad arbitriũ boni viri. & etiã ꝓ intellectu huius legis, vide in Specu. de offi. deleg. §. fi. vers. sed quęritur. & in titu. de accu. §. quando autem. & cano. in. c. querelam. de electio. & in. c. cãm quæ. de testi.

POMATES.

b ¶ Actor appellat. Vide Fel. in. c. cũ causam. col. j. in fi. & seq. de re iud. & Imo. cõs. lxxxvj. in fi. & Alex. cxj. col. fi. vo. v. vbi limitat, nisi prima sententia foret cõdemnatoria.

c ¶ Simpliciter pronũciare. Potest autẽ iudex appellationis reformare sententiam malè latam. vt no. Cyn. in. l. omnem. C. quando prouo. non est neces. & in. l. j. C. ne liceat tertiò prouo. Ad materiã adde Bar. in. l. eos. C. de ap. & quia Bar. alle. contrarius. vide Mod. in. d. l. si expressim. j. de ap. in. q. quæ incipit, quæro de forma sententiæ. & latè Io. An. in Spe. in ti. de sen. §. vt autẽ. & not. Lud. in. l. j. ad fi. de re iu. dixi post Bar. in. l. j. in fi. C. quãdo prouoc. nõ est neces. Et pro hoc l. æmilius. de mino. & c. significauit. de excep. facit l. fi. quod cum eo. & quod scribitur per Imol. in. l. in summa. s. de re iu. in prin. & ibi glo. & adde Bart. in. l. eos. C. de appella.

d ¶ Tene mẽti. Adde hic text. quem ibi ad hoc no. abb. in. c. cum Ioan. de fi. instru. & ibi dicit Abb. in vl. co. quòd iudex põt reformare sententiam, nõ solùm ad petitionẽ appellãtis: sed etiã ad petitionem appellati. sed videtur dicẽdum ipsum appellatum per taciturnitatẽ cõfirmasse sententiã: vt in. l. fin. C. de sen. quæ sine certa quanti. quod nota. Adde quod Panor. in. c. cùm causam. extra de re iudi. dicit cõtra Bart. esse gl. in. l. præses. C. de senten. quæ dicit, quod iudex appellatiõis infirmãdo sentẽtiã, à qua reus fuerat absolutus, videtur tacitè illum condẽnare: ita ꝙ nõ est opus alia cõdẽnatione. & illam glos. dicit secutũ Cal. in. c. significauit. extra de except. & in. c. Raynaldus. extra de testib. latius ibi vide.

e ¶ Quæro ergo. & no. gl. valde no. vj. qõ. iiij. c. j. ꝙ bene dixit per istam. l. quòd etiã si fideiussor iurasset, nõ tenetur in cã appellationis, secundùm Bal. in. l. Iul. s. qui satisda. cog. And. Barba.

prohibent non subiectos, & non allibratos habere possessiones in territorio. ¶ Secũdo modo legitur, quòd hîc intelligitur, quãdo lis erat finita trãsactione, solutione, vel accep. vt. l. cum quærebatur. §. proinde. s. eo. & ita intelligit Ioan. quod no. quia secundùm hoc est expressum hîc, ꝙ exceptio solutiõis, & acceptilationis impedit litẽ cõtest. Nam hæc gl. se refert ad illos casus, qui ponũtur in. §. proinde. & sic omnes illi casus, qui ibi ponuntur impediũt lit. conte. Alij soluunt contra aliter, & dicũt. Refert an exceptio superueniat post satisdationem datam: & quis debeat defendi: vt lege cõtraria. An cõpetebat tempore interpositæ satisdationis: & tunc non debet defendi: vt hîc. ¶ Ad istam lect. videlicet ad primum membrũ op. s. eo. l. hæc stipulatio. vbi quãdocunq; superuenit causa, propter quã, quis nõ debet defendi, stipulatio cõmittitur. Solu. ibi loquitur in causa perẽptoria, quę ius agẽtis perimit, vt solutio, transactio, & similia. Sed. l. si reus. loquitur quando superuenit quoddam beneficiũ temporale, & personale. Itẽ ad secũdum membrum opp. quia si exceptio competebat tempore interpositæ stipulationis satisdãdo videtur renũtiare: quia promittit iudicatum solui. & per consequens promittit defendere: & sic defendere debet, aliâs stipulatio committitur.
4 So. gl. † de hoc dubitat. j. quando appellan. sit. l. fi. an per satisdationem iudi. sol. videatur renuntiatum exceptioni fori: vt ibi patet? veritas est, quòd non videtur renuntiatum, nisi expressè quis renunciet. casus est in authen. offeratur. C. de lit. conte. de hoc tãgitur per Cyn. C. de spor. l. vlti. circa fi. facit s. si quis in ius vo. non ier. l. j. ¶ Quarto modo legitur ista. l. ꝙ hîc superueuit causa, in persona ipsius defensoris, propter quam ipse defendere nõ cogebatur. quæ causæ ponũtur in. l. mutus. §. fi. cũ. l. sequenti. s. de procur. & tũc ad cõtrariũ respondetur, quòd ibi superuenit exceptio in persona principalis: hîc in persona defensoris. ¶ Quinto mõ legit in legato, qui habet ius reuocãdi domũ: vt. l. ij. §. legatis. s. de iudic. ¶ Cõtra istam lectu. posset opponi. quia videtur per satisdationem huic beneficio renuntiare: sed nõ est verum: vt supra dixi. Reassume
5 ergo † materiam huius legis sic: aut superuenit exceptio, quare quis non cogatur suscipere iudicium in persona ipsius defensoris: aut superuenit in reo principali. Et hoc secundo casu, aut superuenit exceptio ex natura actionis intentatę, vel rei petitæ: aut superuenit ex priuilegio personali competenti ipsi reo. Et hoc secundo casu, aut tale priuilegium cœpit competere ex post facto: aut competebat ab initio, vt ex prędictis patet.

LEX XIX.

NOuissima. Hæc. l. diuiditur in tres partes. Primò loquitur, ad quæ tempora porrigatur stipulatio doli. secundò ad quas personas. tertiò ponitur declaratio primi dicti: secunda ibi: itaq; . tertia ibi: doli autem. h. d. Clausula doli cõmitttitur propter dolum commissum ab initio stipulationis vsque ad finem iudicij, ex dolo principalis, & hæredis eius: & etiã extranei, si pœna fuit adiecta. hoc dicit tex. ibi factum demonstrat. quasi diceret continet dolum futuro tempore committendum. vel dic secundùm Iacobum de are. demonstrat cessationem doli perpetuò permanẽtem, quasi nec nunc in futurum committatur dolus. Item ibi ad principiũ stipulationis, & nihilominus ad mediũ, & ad finem. vt suprà dictum est. ¶ Op. & videtur quòd si hæc stipulatio pro vno dolo sit commissa, pro alio futuro cõmitti non possit. vt. l. cùm quærebatur. s. eo. Sol. ibi loquitur in stipulatione ob rem nõ defensam. quæ ad interesse totale committatur. hîc in stipulatione doli, quę committitur solùm ad illud quod interest in præsenti, dolum nõ esse commissum. vnde si propter tuum dolum aliquo tpe res est dilata, vel aliquas expen. feci, ad illud solùm interesse committitur stipulatio doli. ¶ Vltimò vide glo. quæ incipit post stipulationem. ibi. l. verbũ erit. Solu. hîc factum præteritum erat finitum: ideò sub futuro non compræhenditur: ibi non erat finitum: vt ibi no. per Dy. ¶ Item op. quòd stipulatio simpliciter interposita, nunq; cõmittatur pro facto extranei. vt. l. stipulatio ista. in prin. s. de ver. ob. So. ibi. in ea. l. §. si qs. & ibi dixi. & ita intelligas hãc. l.

SVMMARIVM.

1 *Sententia debet ferri in defensorem, quando defensor comparet.*
2 *Iudex appellationis reo absoluto, & actore appellante, qui fouet causam iniustam, debet actorem cõdemnare, & nõ simpliciter dicere bene iudicatum, & malè appellatum.*
3 *Cautio interposita coram iudice primæ causæ, non committitur coram iudice appellationis. Et si in cautione interposita coram iudice primæ causæ, non est expressum nomen iudicis, an committatur in causa appellati. quòd nõ.*
4 *Instantia causæ appellationis, dicitur alia instantia à prima.*
Actio oritur ex sententia appellationis confirmante, non ex prima confirmata. ibidem.
5 *Stipulatio iudicatum solui, interposita coram uno iudice, cuius successor iudicauit, quando committatur.*
6 *Stipulatio præstita coram ordinario, proprio nomine non expresso, durat coram eius delegato.*
7 *Stipulatio de iudicio sisti, mutato iudice, ita extinguitur, sicut stipulatio iudicatum solui.*
8 *Stipulatio de rato, quòd mutato iudice extinguatur, nec durat in causa appellationis.*
9 *Stipulatio interposita secundùm consilium Claudij, positum in fine huius. l. quòd non comprehendat iudicem appellationis: nec collegam, sed successorem sic.*
10 *Defensor, qui promittit iudicatum soluere, nõ cogitur promittere in causa appellationis: sed pro substituto sic.*
11 *Satisdatio iudiciorum, qua mutatione extinguatur, ubi quid de mutatione rei, si actio mutatur de iudice & de personis litigantium: ac etiam de mutatione instantiæ.*

LEX XX.

a CVm apud. [a] ¶ Fideiussor acceptus in prima cã, non tenetur in eo, quod iudicatur in causa app. nisi aliud actum sit. h. d. ista nota. l. & habeo hanc. l. pro singulari. l. vide text.
1 ¶ † Not. sententiam esse ferendam in defensorem: vt hîc. & l. liberto. §. fi. s. de neg. gest. & l. j. C. de senten. ¶ Item no. ex eodem verbo, quòd reo absolu-
b to, si actor appellet, [b] & foueat iniustam causam, † iu-
2 dex appellationis debet reum condemnare. nec de-
c bet simpliciter pronunciare [c] malè appellatũ, & bñ iudicatum. secundùm formam. l. eo. C. de app. Hoc probatur hîc, & no. in. l. offidius. suprà de leg. iij. & l. chirographis. §. j. & ibi no. s. de administra. tut. facit ad hoc. s. de solut. l. creditor. §. primò. quod tene
d menti. [d] ¶ Tertio not. † quòd cautio interposita co-
3 ram primo iudice primæ causæ, non committitur
e corã iudice appellationis. ¶ Quæro ergo, [e] pro huius declaratione quid si in stipulatione non est expressum nomẽ iudicis, an committatur in causa appellationis? Mar. fil. disputauit hanc. q. & determinauit, quòd committatur: quia quantũ ad ista, quæ respiciunt dilatorias exceptiones, causa appellationis, videtur eadem cum prima: vt. l. ita demum. C. de procurato. sed dare istos fideiussores, respicit exceptiones dilatoris: vt. l. pomponius. §. rati. suprà de procurato. ergo & c. Ista fuit opinio Marti. fillima. Sed dominus Gulielmus de cugn. dicit, quòd ista lex loquitur, quãdo reus qui satisdedit, fuit absolu-

a POMATES. ¶ Sed cã appellatiõis. Bald. aũt distinxit in. d. l. Iul. ꝙ aũt iudex appellationis simpl'r cõfirmauit sñiam primã: & tũc tenetur. aut addit, & tũc nõ tenetur. & est vtile secũdùm eũ in cã criminali, in qua dat̃ fideiussor. An in cã appellatiõis fiat executio in fideiussores? vide eũ oĩno in. d. l. Iulianus. s̈. qui satis. cog. & vide Bar. qui alle. sibi cõtrarius in hoc, an noui testes possint recipi sup nouis capitulis in. l. per hanc. hîc allegatam.

b ¶ Ab ipsa satisdatione. in. ij. colum. An satisdatio debeat præstari in cã app. adde Bald. in l. eos. §. cautione. qui est. §. fi. in pri. C. de app. qui idẽ tenet, ꝙ Bart. hîc præterq; in satisdatione de cã appellationis prosequenda, per illum tex. & Sali. in. l. ij. C. de procu. secutus verba Iac. but. qui ibi tenet idẽ, quod Bartol. hîc. Adde Ioan. And. in addi. ad Specu. in titul. de satisdã do. §. expedito. versicul. hoc autem.

c ¶ Quæro posito. Sed hoc cõsilium Claudij non facit ad propositũ. l. & sic Sceuola malè & ineptè hoc allegasset, quod non est credẽdũ. ideò non credo, quòd Bar. hîc verum dicat. posteà reperi, ꝙ ita tenet hîc. d. Franci. tig. quem omnino vide. And. Barba.

d ¶ Vltimò. Adde Bal. qui notanter loquit̃ in. l. Iuli. q satisda. cog. & gl. or. insti. de satisd. §. j. And. Barba.

e ¶ Distingue. Et ad intellectũ istorũ, hîc vide aliqua per Cyn. in. l. ij. C. de procur. & vtrũ extinguatur virtus iuramenti calumniæ, & de materia plenè p Bal. & Ange. & ibi de materia. ij. qui satisda. cog.

f ¶ Cùm qs. Quomodo debeat cauere procura. rem ratã hab. vide bonum tex. in. l. non solùm. §. q alieno. de pcur. & ad materiã ratihabi. vide Bal. in. l. obseruare. §. post hæc. ff. de offic. procõ.

g ¶ De rato. Vide differentiam inter

tus: & actor appellauit: secus si ipse fuit condemnatus: & ipse appellasset: quia fideiussor ipse teneretur: ne sit in sua potestate se & suos fideiussores liberare: vt. l. ne in potestate. suprà de arbitr. ita no. Gulielmus, in. l. Iulianus. suprà qui satis. cogan. domini glo. ordi. in. l. ij. C. de procurato. tenent indistinctè, quòd in causa appellationis nõ committitur. & hoc ibi textus videtur probare, qui simpliciter loquitur. Pro hoc videtur textus. instituta de satisdationibus. §. si verò aliquis. in fin. §. probatur per rationem. Per mutationem instantiæ liberantur fideiussores: vt. l. ij. suprà eo. tit. Sed † causa appellationis.[a]
4 dicitur alia instantia à prima. Quod apparet: quia post publicationẽ noui testes recipiuntur: quod nõ posset fieri, si esset eadem instantia: vt colligitur ex l. vl. C. de test. & l. per hanc. C. de tẽp. app. & ibi per doct. Nõ ob. quod dicit Mar. sil. quia quãtũ ad exceptiones dilatorias, videtur eadẽ cã appellatiõis cũ principali: quia hoc fateor. Et ideò qui hoc nõ petijt in prima, nõ põt hoc petere in secũda: sed nõ q̃tũ ad ipsas satisdationes. Separata enim est exceptio, seu petitio satisdationis ab ipsa satisdatione.[b] Non ob. l. ne in potestate. quam Gul. allegat, quia imputet sibi actor, qui non petijt de nouo satisdari in cã appellationis, in quam defensor non audiretur sine noua satisdatione: vt. d. l. ij. C. de procura. & in. d. §. si verò aliquis. insti. de satisda. hoc apparet per rationem. Nam si iudex appellationis cõdemnat: oritur actio ex ista sententia condemnatoria, nõ ex prima q̃ tuncq; confirmata: vt. l. furti. s̈. de his, qui not. infa. & not. in. l. eos. C. de ap. Sed pro illa sñia nõ satisdedit: ergo &c. Fateor tñ, ꝙ si re⁹ vict⁹ appellasset, & appellationẽ non fuisset prosecutus, ꝙ fideiussores tenerẽtur: quia tunc ex sententia prima oritur actio, non ex secunda, in qua iudex confirmat primam: quia appellationẽ non est prosecutus: vt. l. fi. C. de temp. ap.
5 ¶ † Quæro, pone ꝙ coram vno iudice fuit satisdatum: iudicauit successor eius, an stipulatio committatur? videtur ꝙ non: vt. l. iij. in princip. suprà eo. & hîc. Tu dic breuiter, q̃ñq; post interpositam satisdationem, est recessum à primo iudice: & itur ad alium iudicem alterius tribunalis: & tunc stipulatio non cõmittitur: vt in. d. l. iij. in prin. suprà eod. Quandoq; itur ad alium iudicem eiusdẽ tribunalis, fortè ad collegam, vel successorem. Tũc est aduertẽdum, an in stipulatione fuerit adiectum proprium nomen iudicis: & tunc stipulatio non cõmittitur, nisi esset adiectum, qui ve in eius locũ successit, vt hîc. Si verò propriũ nomen nõ fuit expressum: tunc stipulatio committetur: quia idem iudex videtur, & idẽ iudiciũ: vt. l. proponebatur. s̈. de iud. & hoc videtur tenere Specu. in ti. de off. iu. deleg. §. excipi. ver. sed qd si pl'es.
6 ¶ Quæro † satisdedi apud iudicẽ ordinariũ proprio nomine nõ expresso, qui demũ cãm delegauit: an fideiussores teneãtur. Rñdeo sic: quia videtur idẽ iudiciũ: vt. l. vbi acceptũ. s̈. de iudic. & quod ibi not.
7 ¶ Quæro, hîc loquitur de stipulatione iudicatum solui. Quid de stipulatione iudicio sisti: an mutato iudice extinguatur? Rñ. idẽ, ꝙ in ista, vt in aut̃. de his qui ingre. ad appellat. circa prin. col. v. tetigi in. l. græcè. §. & post litem. s̈. de fideiusso.
8 ¶ Quæro qd † de stipulatione de rato, vtrũ mutato iudice extinguatur? Dy. consuluit, ꝙ extinguitur, nec durat in cã appellationis, per. l. istam. & insti. de satisda. §. si verò aliquis. & probatur p tex. in. d. l. ij. C. de procur. quæ. l. loquitur simpliciter, de qualibet satisda.
9 ¶ Quæro, † posito,[c] ꝙ esset concepta stipulatio secũdùm cõsiliũ Claudij positũ in fi. huius. l. cõmitteretur stipulatio in causa appellationis? Rñdeo, ista verba dicũt, quive in eius locũ substitutus erit. Credo, ꝙ non cõprehendãt iudicẽ appellationis, qui est maior: nec collegam, sed solùm successorem, vel delegatum in eius locum positum. arg. l. verbis ciuilibus. s̈. de vulg. & pup.
¶ Quæro
10 vtrum † defensor qui satisdat cogat̃ adijcere in stipulatione, promitto soluere iudicatũ, per hunc iudicem, vel per iudicẽ appellationis? videt̃ ꝙ sic, nec aliâs esset frustra consiliũ huius. l. Breuiter de substituto cogitur promittere: vt insti. de satisd. §. si verò aliqs. sed de iudice appellationis, nõ: sicut nec cogit̃ causam appellationis prosequi: vt. l. inuitus. §. de procu. ¶ Vltimò[d]. quia vidistis hîc, ꝙ iudicis mutatione quãdoq; extinguit̃ stipulatio iudicatum solui. & & de multis alijs mutationibus. s̈. vidistis. Pro declaratione huius distingue[e]. Cum quæritur, qua mutatione extinguitur satisdatio iudiciorum. distingue: aut contingit mutatio rei petitę, & extinguit̃ satisdatio: vt. l. cum quærebatur. in fi. secundũ vnã lect. s̈. e. tit. Aut cõtingit mutatio actionis propositæ: & tunc aut fuit mutata actio tantũ, & nõ causa: & tunc aut fideiussor fuit datus simpliciter: aut expressè in illa actione: vt dixi in il lo fi. §. Aut contingit mutatio iudicis: & tunc aut mutatio cõtingit per modũ cuiusdam recessus: quia recedo ab vno iudice, & vado ad aliũ. Aut p modum appellationis, aut per modum cuiusdã surrogationis. ¶ Primo casu, stipulatio extinguitur: vt. l. iij. in prin. s̈. eod. titu. quod intelligo, si vado ad alium iudicem alterius tribunalis. secus si irem ad collegã primi: quia tunc dic: vt dicam in tertio casu, quando per modum surrogationis. ¶ Secundo casu, quando per modum appellationis, idem: quia extinguitur satisdatio: nisi aliud sit expressè actum: vt in aut̃. de his qui ingre. ad ap. in prin. & ibi not. C. de procu. l. ij. & insti. de satisd. §. si verò aliquis. reprobata distinctione Gul. de cu. & Mar. sil. vt. s̈. dixi. De quo etiã tangit Cyn. in. d. l. ij. ¶ Tertio casu, aut fuit expressum nomẽ propriũ, & extinguitur datio fideiussoris. Aut nõ fuit expressum, & non extinguit̃: quia idẽ est iudiciũ: vt. d. l. proponebatur. s̈. de iudi. & l. vbi acceptum. & ibi no. eo. ti. quod no. in Spe. de iudi. dele. §. excipi. versicu. sed quid si plures. Quandoq; contingit mutatio circa personas litigantium: & tunc aut contingit mutatio circa substantiam personæ: aut circa qualitatem. Primo casu, aut illa persona repræsentat eadem, quæ prius litigabat, vt quia eius hæres, vel eius procurator: & stipulatio non extinguitur: vt. l. ij. in fi. de præto. stip. & quod no. in. l. si ante acceptum. in gl. super verbo satisdederit. s̈. eo. ti. si verò illã personã non repræsentat, tunc satisdatio extinguit̃: vt. l. iam tamen. §. nunc videamus. & §. se. & s̈. e. ti. Secundo casu, quando contingit mutatio circa qualitatẽ. Dic aut contingit mutatio eius, qui recipit satisdationem, & non extinguitur satisdatio: vt. l. in causæ. §. si ex parte. s̈. de procur. & l. Iulia. s̈. qui satisda. cogã. Aut contingit circa personam satisdantis: & tunc ex tali mutatione cũ mutatur effectus sententiæ, satisdatio nõ extinguitur: vt. l. si ante acceptũ. primo respon. s̈. eo. ti. Aut mutatur effectus sententiæ: & tunc extinguitur satisdatio: vt. d. l. si ante acceptum. ij. respon. & per omnes alios casus illius. & l. j. in fi. s̈. qui. mo. pig. vel hyp. Sol. quandoq; contingit mutatio instantiæ: & tunc datio fideiussoris extinguitur: vt. l. ij. s̈. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio iudicatum solui semel commissa, an iterum committatur?*

LEX XXI.

SI vnus. ¶ Lex nostra primò ponit duo dicta. secundò respondet cuidam tacitę obiectioni. Secũda ibi, quoniam in vnius &c. in fi. huius. l. summat seipsam hoc modo. Hęc stipulatio ex duabus clausulis potest cõmitti cõtra diuersos: sed contra eundẽ non, sed præualet causa iudicati. h. d. ¶ Op. de. l. cum quærebatur. s̈. eo. sol. tex. in fi. vult soluere: quia contra eundem nõ possunt committi istæ duæ clausulę, vt ibi: licet contra diuersos sic, vt hîc. Et ideò, vt ista
1 materia tibi liqueat, distingue: cum quæritur, † vtrũ stipulatio iudicatũ solui semel commissa iterũ committat̃. Aut quæritur de iteratione ex eadem clausula: aut ex diuersis. Primo casu, non cõmittitur amplius, quàm semel: vt suprà eo. l. iam tamen. §. in hac. Fallit in hac clausula de dolo: vt. s̈. e. l. nouissima. & est ratio: quia committit̃ ad particulare interesse: vt ibi vidistis. ¶ Secundo casu, aut quæritur de iteratione cõmissionis quo ad effectũ exactionis: aut de iteratione secundũ rigiditatem iuris. ¶ Primo casu: aut contra eundem, & semel cõmissa iterum nõ committit̃, vt hîc: & l. cum quærebatur. s̈. eo. Aut contra diuersos: & tunc aut cõsecutus est totum interesse: & amplius nõ committit̃: & commissa nõ exigetur: vt. s̈. eo. l. si ex duobus. §. quoties. Aut est cõsecutus partem: & tũc potest pluries cõmitti: vt. d. l. si ex duobus. & l. ex iudicatũ. & hac. l. in prin. ¶ Secundo casu, quando quæritur de iteratione secundũ rigiditatẽ iuris. & tũc dico, quòd potest sæpius committi: vt hic in fi. ¶ Sed dubitatur, quæ præualeat, & in hoc est aduertẽdum, postq; clausula ob rẽ non defensam est cõmissa. Aut res incipit defendi postq; sup ista clausula est iudicatũ, vel solutũ, aut añ. Primo casu p̄ualet clausula ob rẽ non defensam: vt. l. iã tamen. in prin. s̈. e. ti. si ante: & tunc aut post lit. cõte. aut ante. si post: aut incipit defendi verè: & præualet clausula iudicati: vt hîc in fi. & l. iij. in fi. s̈. eod. Aut incipit defendi fictè: & præualet clausula ob rẽ non defensam: vt. l. cum quærebatur. Si verò ante lit. cõtesta. defenditur, sine dubio præualet clausula iudicati. vt. d. l. iij. in fi. s̈. eo. tit.

Rem ratam haberi, & de ratihabitione Rubrica.

¶ Duas partes habet hæc rub. Primò rem ratam haberi, hoc est de illa stipulatione rẽ ratã haberi. & secũdò dicit de ratihabitione: hoc est qualiter possit haberi ratum.

LEX I.

CVm quis.[f] ¶ Quãdo cõuenit̃ ille, cui exceptio rei iudicatæ cõpeteret: si verus pcurator exegisset, stipulatio de rato cõmittit̃. h. d. Tex. ibi, p dño. expõit Dy. i. p eo, q stipulatus fuit de rato.[g] ¶ Op. ad id, quod dicit de cõfideiussore

deiussore.Stipulatio ista cõmittitur ad interesse:vt.l.si cõmissa.j.eo.&.j.l. pxi.sed confideiussoris non interest,si alter fideiussor cõuenit:vt.d.l.vt fi deiussor.s̃.de fideiu.ergo hæc stipulatio nõ cõmittit. So.intellige,q isti fi deiussores erãt socij:& sic q in fim.dicit de duobus reis,referat ad vtrũq. Vel aliter dicas q tex.& gl.hic habuit respectũ:quia si fideiussor cõuenit, deberet sibi cedi actio:ideo molestaret ille,qui prius fuit absolutus,secun dum Dy.Sed præcedens solu.magis placet.Et prædicta sunt vera, prout nos ponimus hic,q iste conuentus fuit absolutus.Itẽ possumus ponere:q iste conuẽtus fuit condẽnatus:& soluit tũc,sine dubio interest eius,ne fide iussor conueniat.Nam fideiussor cõuentus haberet regressum cõtra prin cipalẽ debitorẽ:sed iste fideiussor primò cõuentus,q soluit ad hoc, vt pos sit repetere p actionẽ mandati, debet principalẽ debitorẽ defendere: vt.s̃. tit.j.l.si ex duobus.§.quoties.& sic eius interest fideiussorem non conue niri.Non habetis hĩc alia.

LEX II.

IN stipulatione. ¶Vos habetis vnam magnam glo.quæ non tendit,nisi ad po sitionem casus:& habet hic tex.duas lec.principales.Secunda ibi:circa fi.glo.ibi secũdo pone casum.Tñ secundũ primã ex positionem literæ,lec.huius.l.variatur quatuor,vel quinq modis.Tamen tu tene secundam expositionem literæ,quæ est clara,& plana.

SVMMARIVM.

1 *Minor,qui non habet curatorem,potest procuratorem constituere.*

2 *Procurator minoris,siue uerus,siue falsus,ad iudicia satisdans dominum ratum habi turum,non cogitur satisdare:quòd si minor peteret restitutionem in integrum, satisdabit quanti ea res erit:secus in procuratore recipiente solutionem.*

Minor non potest renunciare beneficio restitutionis in integrum.

3 *Minor compromittens,& promittens pœnam,si non parebit sententiæ,petendo re stitutionem in integrum non incidit in pœnam.*

Promittens sententiam arbitri habere ratam,si petit eam reduci ad arbitrium boni uiri,non incidit in pœnam.

LEX III.

CVm minor. ¶Ista est not.l.& diuiditur in partes quatuor.Primò,loquitur in procura tore vero minoris.Secũdò,in pcuratore falso minoris.Tertiò dat consiliũ circa verũ procuratorẽ. Quartò,dat consiliũ circa falsum procuratorem.Secunda ibi:idẽq.Tertia ibi:& ideo.quarta ibi:mã dato verò &c.tex.ibi alioquin si non cõueniat.Dic.i.si hæc clausula de præ stando interesse,si restitutio petat non apponeretur.Itẽ ibi consentiat.i.ra tum habeat.Item ibi dari oportebit.de iure communi minore nõ habente

1 ratum,nec petente restitutionem.¶†Opp.& videtur,q minor non pos sit constituere procuratorem:vt.l.neq.C.de procu.dicit gl.dic,q hic con stituit cum authoritate tutoris,vel curatoris.Vel dic,q illa in iudicio, sed ista extra iudicium.dicit gl.hæc pôt esse vera,si ponis minorẽ non habere curatorem.Nam sicut ipse posset solutionẽ recipere:vt.l.si curatorem.C. de in integ.resti.Eodem modo poterit ad hoc procuratorem constituere: arg.l.diuus.& quod ibi no.s̃.qui petan.tuto.&.l.etiam.§.absens.s̃.de ma nu.vindi.& quod no.extra de restitu.spo.c.ex parte.¶Quæro duo.Pri mò,quid velit dicere tex.ibi alioquin,si non cõueniat &c.glo.vacillat.Tu

2 expone secundũ quod dixi circa tex.¶†Secũdò quæro,an cogatur pcu rator falsus,& etiã verus cauere cum hac adiectione,q si minor petit resti tutionẽ in integrũ satisdabit quanti ea res erit.Quidã vt Old.dicũt pcura rem falsum nõ debere cauere,nisi consentiat vt hic.& scd'm hoc ver⁹ pro curator adstringit plus,q̃ falsus,scd'm eũ.Sed Roge.dixit minus intelli gunt,q hoc signãt.q.d.malus intellectus est,q plus adstringat verus pcu rator,q̃ falsus.Io.verò posuit hĩc gl.suam breuem sic,nõ per oia rectũ con silium dat Io.q.d.nõ est rectũ pcuratore nolente cauere,cũ non cõpellat. Vnde gl.dicit procuratorẽ verũ,& procuratorẽ falsum posse cogi præsta re istam cautionem,si minor petat in integ.restitui.& causatiuè vt ei aliter non soluat,nisi caueat.Prædicta vera,nisi debitor nõ curet cauere sibi:quia tũc nõ cauet,nisi cõueniat &c.& ita loquit iste tex.Alij dicũt,q istaest ma la lr̃a,& corrupta,gl.tñ residet in pcedẽti,scd'm quã habes notare, q pcu rator minoris verus,vel falsus cogitur cauere,si minor petit resti.in integ. qd' no.qa hæ oppositiones faciunt adhuc ad mille instrumẽta.& hoc pro bat per Dy.& Spec.de pcu.§.ratione quoq constituẽtis. ver.itẽ qd' con stituens.Ia.de Are.tenet cõtrariũ.Nã non debet defensor,vel pcurator co gi ad illud,ad quod nõ cogeret principalis,præterq quo ad illã cautionẽ. de qua loquit.l.sed & hæ.§.defendere.de pcur. &.l.minor.§.qm̃.e.ti.sed ipse minor non cogeret renũtiare beneficio restitutiõis:imò nõ valet,si re nũciaret:vt.l.si intra.& ibi no.C.de in integ.resti.&.l.si iudex circũuento. s̃.de mino.&.l.doli exceptio.versi.diuersum.s̃.de noua.Ego puto,q glo. ista dicat verũ in casu suo.s.in solutione.Nam nõ cogit qs soluere procura tori,nisi caueat præstita cautione.Rõ,quia minori possit taliter soluere,q beneficium restõnis cessaret.s.soluẽdo iudicis authoritate:vt.l.ait pretor. §.permittit.s̃.de mino.vñ per aduentũ procuratoris non debet eius condi tio fieri deterior:vt vidistis in.l.ij.§.defendi.s̃.ex quib.cau.in pos.ea.sed in procuratore,qui venit ad litigandum:puto,q verũ dicat Iac.de Are.q nõ cogitur pstare istam cautionẽ,quã non cogeret præstare principalis.Qd'

3 dico in pcuratore vero:idẽ intelligo in procuratore falso.¶†Vltimò Dy. inducit hanc.l.in argu.q si minor cõpromittit in arbitrũ,& promittit pœ nam,si non parebit sententiæ:q petẽdo restitutionem in integrũ,nõ inci dit in pœnam.Idẽ dico,si aliquis promittit se habiturum ratam sñiam ar bitri,& eam petit reduci ad arbitriũ boni viri,nõ in cidit in pœnam:nam ratã habet, qui hoc petit: & i deò debet exprefsè adijci, quòd nõ petet reduci ad arbitriũ boni viri:quæ clausula,quid operet:no.per Dy.in.l.quidã cum filium.s̃.de ver.obli.&.c.scien ti.de reg.iur.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Appellans habet sententiam ratam,& illam confirmat tan quam sic latam,non tanquam bene latam.*

a **Falsus.** a¶No.notabilẽ tex.†.q ille, qui ap

1 pellat habet ratã sententiã.Ratio:quia aliàs nõ cõpeteret sibi ius appellandi, nisi sententia esset aliqua:vt.l.si expressim.j.de appel.vnde cõfir mat sententiã,tanquã sic latã, nõ tanq bene latam. facit.l.Põponius scribit.s̃.de neg.gest.An autẽ ap pellando,videatur quis approbare sentẽtiam nullã: dic vt.d.l.si expressim.Dicit hĩc, cum ad auxiliũ cõ mune.¶Quæro, quid vult dicere auxiliũ commu ne:dicit gl.commune omniũ condemnatorũ,vel cõ mune rei,& procuratoris. Quæro, qd si decursum sit ad auxiliũ speciale restitutionis in integrũ? dicit glo.idem.vt.s̃.proxi. quia illud auxilium est contra ius cõmune:secus si esset secundũ ius cõmune: quia peter et in iudicio,vel extra iudiciũ.glo. non habuit malum respectũ:sed verba sua non sunt generalia:i deò est aduertendum:an aliquis veniat contra ea ra tio nequa posset etiam si verus procurator litigasset, & non videtur improbare,vt hĩc:& in princi.huius l.secus si venit contra ea ratione, quasi verus procu rator non sit.

SVMMARIVM.

1 *Dominus uidetur habere ratum,quando facit illud,quod nõ potest facere,nisi quod factum est à procuratore ratũ sit.*

LEX IIII.

PRocurator. ¶In hac.l.gl.põit casum duobus mo dis.¶Op.q cautio de rato hodie non pos sit cõmitti:quia dominus iurat de calũnia : vt in aut. principalis.C.de iura.calum.ergo videt habere ratũ factũ à procuratore.gl.respondet,certè post iuramẽ tũ potest procuratorẽ reuocare, & ei contradicere. Tu dic,vt no.& melius in.l.Põp.§.& si is.s̃.de pro. & vide gl.quæ incipit.qualiter quis ibi.sed ar.cõtra. Sed in omnibus est reperire fauorem , vel aliam iu

1 stã causam.¶†Quæro, quando dominus videat ha bere ratum?Rñ.qñ cũq facit illud, quod facere non potest,nisi illud sit ratũ,quod factũ est à procurato re:vt in exemplo hĩc posito.facit. l. pro hærede. §. Papinia.s̃.de acqui.hære.

LEX VI.

TVtore. ¶In causa suspecti, procu rator ex parte rei, cogitur ca

b uere de rato.h.d.¶Op.& videt b q ex par te actoris præstet ista cautio : sed ex parte rei suffi ciat cautio iudicatũ solui:vt.l.non solum.§. qui alie no.&.§.seq.s̃.de pcu. Sol. speciale est in causa su specti tutoris : & in quibusdã alijs, qui ponuntur in §.si status.&.§.seq.in.d.l.nõ solum.Ratio, quando per cautionẽ iudicatum solui,est cautum actori, nõ debet interponi cautio de rato. Quid enim interest sua dominus habeat ratũ,vel nõ,si sibi soluitur?cer tè nihil.sed quando domino nõ est cautũ, vt in cau sa status, vel suspecti, vt hĩc:tunc etiam ex parte rei debet caueri de rato.vt hĩc.

LEX VII.

SI is cui. ¶Hæres nõ potest ratum habere qd' factũ est nomi ne defuncti,in his,quæ ad hæredem non transeunt.h.d.¶Op.de.l.si qs offerenti. §.fi.s̃.de solu.Solu. ibi in his, quæ ad hæredem non transeunt:hĩc in alijs:vt no.per Dy. de reg.iur.c.ra tum.in pe.q.li.vj.&.l.Pantonius.s̃. de acqui. hære. dicã plenius.j.e.l.bonorũ.Itẽ op.de.d.l.Pantonius. sol.speciale in resti.in inte.

LEX VIII.

PRocurator. ¶Propositio a ctiõis,cõtra quã exceptio rei iudicatæ nõ obstaret, si do minus verus egisset:non facit stipulatio nem de rato committi.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Defensor ex necessitate potest exceptionem ex sua persona*

Secunda Bar.super.ff.no. PPPP

ratum & firmũ per Bar.& Sali.¹ in l. id quod paupe ribus.de episco.& cleric.& vide quæ dixi in.l.si qs ma ior.C. de transact. Et formã hui⁹ cau tionis vide p Bar. in.l. procu. cũ pe teret.j.e.& Cy. in l.j.C.de procu. & alle.ibi.& no.q i sta stipulatio com mittit, qñ promit tit potius facere, quàm curare, q dominus habeat ratũ,& nõ facit.ita no.Bal.in.c.j.§.ad hæc.in ti.hic finit lex, deinde incip. consue.quod not.

a ¶Falsus.de intelle ctu hnius §. vide Imo.in.d.l. nemo potest. de lega. & & Bar.post Bal.in l.j.C.de arbi.& in l.posthumo.C. de colla.per Barto.& Bal.& vide Barto. & do.in.l.si tutor. C.in qui.cau.in in te.resti.& Bartol. in.l.ij. C.si ex fals. instr.& ibi per gl. & Bal.& an appel lando videar fateri iudicẽ à quo,fuis se iudicẽ meum. vide Bal. in.l.eos. in prin.in vlti. co. C.de appel.

b ¶Op.&videtur. qñ pcurator rei, nõ tãtũ pcurator actoris.Adde Bar. in.l.de pupillo.§. meminisse. s̃. de ope.no.nun.

proponere, intellige de necessitate causatiua.
2 Coniunctus meus, si petijt rem ab extraneo, cui ego uendidi, & teneor de euictione: ego possum comparere & petere compromissum uigore statuti, quòd inter coniunctos fiat compromissum. & remissiuè.
3 Compensatio ex debito naturali, quòd non possit opponi.

Si procurator.

¶ Hîc est multum singularis. §. & .h.d. De-
1 fensor† ex necessitate[a] pōt exceptionem ex sua per-
a sona opponere.h.d. ¶ Aduerte. Oppon. & videt, ꝙ
postq̄ dn̄s recepit pecuniā, à procuratore videatur
habere ratum factum ab eo: vt.l.quidam.s̈.de euict.
&.l.indebitum.C.de condi.indebi.& sic posteà nō
potest improbare. Sol. intellige hîc, ꝙ post impro-
bationem factā fuit sibi solutum. ¶ Item op. ꝙ ista
exceptio doli, quę cōpetit principali, competat etiā
ipsi procuratori: vt.l.quo enim.§.Iul.j.eo.Solu.di-
cunt quidam: vt Iac. de Aret. hoc esse verū, ꝙ etiam
b procuratori cōpetat:[b] quod mihi non placet. Nā ex
ceptio doli, quę cōpetit ex ratihabitiōe facta, posteà
post improbationē cōpetit ipsi procuratori, sicut
dn̄o: vt.l.contraria.& not.in.l.dispensatorē.circa fi.
s̈.de sol. Sed hæc exceptio doli non causat ex ratiha
bitione: nō enim pōt habere ratum: qa termini sunt
mutati: vt.l.si indebitū.j.eo.&.l.bonorū. sed causat
ista exceptio ex debito naturali: quod ipsi dn̄o, non
procuratori competit. ¶ Contra hoc. opp. si cōpetit
dn̄o, & non procuratori: ergo dn̄s, q defendit procu
ratorem, non poterit vti ista exceptione. cū non de-
beat melior conditio esse procuratoris seu defenso-
ris, q̄ dn̄i: vt.l.minor.§.qm̄.s̈.de ꝓcu. Rn̄. ibi loquit
in defensore volūtario: hîc loquitur in defensore ne
cessario, necessitate tn̄ causatiua: quia si procuratorē
non defenderet: procurator haberet regressum con-
tra eum: vt hîc dicitur. Vnde pōt exceptionem pro
ponere ex persona sua. Simile in.l.idē q̄.§.general'r.
s̈.man.& facit.l.sed & si lege.§.item si rem.s̈.de pet.
hære. quod no. ꝑ Dy. in.l.Marcellus.& ibi dixi.s̈.de
2 fideiuss. ¶ † Per hoc ego determinaui:[c] ꝙ si coniun-
c ctus meus petijt rem ab extraneo, cui ego vendidi;
& cui de euictione teneor, ꝙ ego cōparens possum
petere, ꝙ fiat compromissum ex vigore statuti lo-
quentis de quæstionibus compromittentis inter cō
iunctos. In contrarium fortiter facit.l.venditor.s̈.de
iudi. quod dic, vt in disputatione mea, quæ incipit.
consilium ciuitatis Pisanæ decreuit. ¶ Quæro, dici
tur hîc, quòd stipulatio cōmittitur. quæro ad quid
committatur? dicunt quidam ad sumptus litis tan-
tū: vt.l.si fine.§.cum autē.&.§.Marcellus.j.eo. Glo.
dicit, ꝙ committatur ad totam quantitatem & ad to
tum interesse, & hoc videtur velle tex. hîc tn̄ pleni⁹
3 dicam in.d.§.cum autem.&.§.Marcellus. ¶ † Secū-
dò quero, certum est, ꝙ secuta absolutoria à verò de
bito remanet debitum naturale: vtrum ex tali debi-
to possit opponi compensatio? secundū glo. quæ est
hîc. videtur casus, ꝙ compensatio possit opponi, in
glo. super verbo excepti. Hoc tenebat Dyn. doc. oēs
nostri tenent contra ꝑ d.l.quo eum.& quod ibi no.
d Ad hanc.l.rn̄dent, ꝙ hîc est exceptio doli,[d] nō com
pensationis. Nam compensatio est debiti, & crediti
contributio: & sic oportet, ꝙ actor & reus inuicem
sint debitores, & creditores. hic autem est vnum de-
bitum, quod petitur, & de quo exceptio opponit:
Ita tenent doc. C. de compen.l.ex causa.& ibi plenè
vide Cy. ¶ Quæro vtrum dominus iste possit susci-
pere defensionem istius procuratoris eo inuito? glo.
quæ est hic, dicit, ꝙ non. ¶ Sed contra hoc oppo. de
l.solutionem.s̈.de sol. Respon. ibi loquitur, qn̄ susci-
piebat animo nouandi, & volente actore: reo inuito
secus: vt ibi dixi. Item contra hoc opp. gl. de.l.si pro
curator.s̈.de procur. glo. non soluit. Dicas, ꝙ ibi am
bo concurrunt in iure iam quæsito domino: hic lo-
quimur in iure quærendo, ꝙ procuratore inuito nō
potest quæri domino. ita intelligitur dictum Ioan.
¶ Quæro, an isto casu cum procurator non patitur
dominum defendere, possit agere condictione inde
biti, vel sine causa, contra dominum? respondeo nō.
quia dānum illud sentit sua culpa. & damnum quod
quis sua culpa &c.

Si quis a procuratore.

¶ Not. text. ibi
sed Labeo &c. ¶ Oppo. ꝙ procurator ex parte rei
non caueat de rato, sed ex parte actoris: vt.l.non so-
lum.§.qui alieno.s̈.de procur. Solu. speciale in cau-
e sa status: vt dixi.s̈.eo.l.tutore. ¶ Oppo. ꝙ[e] in cautio
ne de rato, nō cogatur quis inserere certam summā:
vt.l.fi.s̈.de præto.stip. Solu. hîc speciale: quia inter-
ponitur super re inæstimabili. ¶ Vltimò not. ꝙ ista
stipulatio committitur eoipso, ꝙ dn̄s ratum non ha
bet. de quo dicam.j.eo.l.quo enim.§.j.

SVMMARIVM.

1 Actor uniuersitatis, si constat de mandato, non cauet de rato. & nu. 11.
2 Actor pupilli potest constitui, uel quòd tutor ipsum constituat, & iudex decretū interponat: uel quod iudex ipsum constituat ad tutoris petitionem.
3 Causa requiritur in actoris constitutione.
4 Actor pupilli non cauet de rato, si constat de mandato tutoris, decreto iudicis: & quod causa sit legitima.
5 Actor pupilli, quando est constitutus à tutore, cauet tutorem ratum habiturum: quādo à iudice, cauet pupillum ratum habiturum.
6 Pupillus factus adultus, potest ratū habere factū ab actore.
7 Bona actoris constituti à tutore sunt tacitè obligata ipsi pupillo.
8 Actor uniuersitatis, quādo constituitur, non requiritur decretum superioris: nisi in pertinentibus pariter ad superiorem & uniuersitatem.
9 Actor uniuersitatis constitutus decreto superioris, & procurator constitutus à pupillo cum authoritate tutoris, reuocatur sine superioris decreto: & procurator à solo tutore.
10 Decretum superioris in constitutione actoris, quòd præsumatur interuenisse, quādo constat uniuersitatem fuisse de mandato superioris congregatam.
Curator datus bonis absentis, debet dari à iudice. à creditoribus datur bonis, quando aliquis cessit bonis.

LEX IX.

Actor. ¶ In hac.l. Iurisconsultus fa
cit mentionem de quatuor
personis, quarum prima tenetur cauere
1 de rato, tres non. ¶ † Opp. de.l.itē eorū.
actor.s̈.quod cuiusq̄ vniuer. Sol. si constat de manda
to actoris vniuersitatis, non cauet de rato, vt hîc. se-
2 cus si non constat, vt in contrario. ¶ † Venio ad qō
nes, & primò circa actorem tutoris: quero qualiter
f constituatur?[f] respondeo, debet cōstitui solenniter,
& cum decreto: vt institu. de cura.§.fi.& ita dicit hîc
glo. circa prin. sed.j. in ea. glo. circa medium dicit, ꝙ
modus constituendi est, ꝙ præcedat mandatum tu-
g toris, & sequatur decretum[g] iudicis: hoc est, ꝙ tuto-
ris mandatum interueniat. Et ꝙ tutor ipse cōstituat
actorem cum decreto iudicis. videtur ꝓbari in text.
hîc dū dicit actor à tutore datus, quasi ipe tutor det.
hoc videt probari.in.l.solet.s̈.de tute. vbi tutor dat
permittente iudice. In contrariū videt, ꝙ ipse iudex
debet dare ad petitionem tutoris: vt.l.si actor. C. de
appel. licet gloss. ibi aliter sentiat.&.d.§.fi.instit.de
cur.& hoc sentit hîc gloss. parua. super verbo datus.
dum dicit, i. dari petitus, quasi iudex det ad petitio-
nem tutoris. Veritas est, quòd vtraq; practica est bo
na, vel ꝙ tutor ipse constituat actorem.& iudex in-
terponat decretum: vel ꝙ iudex ipse constituat ad
petitionem tutoris: vt no. gl. in.l.neq̄.C.de procura.
Eo autem absente, nō posset constitui: vt.C.qui da.
3 tu.poss.l.curatorem. ¶ Secundò † quæro, vtrum re-
h quiratur causa in cōstitutione actoris: dico quòd sic[h]
vel causa necessitatis propter infirmitatem, vl' absen
tiam necessariam. Vel causa voluntaria, probabilis
tamen, vt propter honestatem, vt in muliere, vel alia
egregia persona: vt.l.decreto.s̈.de admi.tuto.&.d.§.
fin. insti. de cura.& quod not. in prædicta.l.curato-
4 rem.C.qui da.tut.poss. ¶ † Hoc præmisso quæro,
vtrum talis actor debeat cauere de rato? glo. dicit hîc
quòd quando constat de mādato tutoris tantùm, &
non de iudicis decreto: tunc omnino debet cauere.
Ita loquitur hîc, dum dicit tex. actor à tutore datus,
nec aliqd dicit de decreto. Si verò de vtroq; consta-
ret, tunc

---

a ¶ Defensor ex necessitate. Et vide, quod nota. dixit Bal. in.l.quoties. ad fin. C. de preci. impe. offe.& in.l.tam mādatori. C. de non nu. pec. in v. col. Et quis dicatur defensor ex necessitate, vide bal. in.l.ij. C. de pact.

b ¶ Cōpetat. adde glo.& Bar. in.l.cū his.§.fideiussor.& in.l.interdū.& ibi Bald. de condi. indebi.

c ¶ Determinaui. Ad hanc q̄stionē vide Bal. in.l.j.C. vbi in rē actio.& post Bal. ibi quæ dixit Bart. in.d.l.venditor. per Bal. in.l.empto. C. de euic. Pet. de Anc. in.c.significasti. de fo. compe. An autem clericus defendens actorem, possit declinare forum? gl. ponit.xj.q.j.c.clericū. Spe. in ti. de primo decreto.§.restat. versic. quid si dn̄s.& Gul. de cug. in.d.l.cū clericis. C. de epis.& cler. Adde quod dicit Bal. in.l.si qua.s̈.de his, q sunt sui vl' alie. iu. quod pater in casibus, in quib⁹ ex delicto filij pōt damnum pati, poterit impunè declinare forū, licet filius fortè clericus hoc nō posset. de quo per eundem in.l.reos. C. de accu.& Bar. in.l.pe.§.ad crimē. de public. iud. in.vj.co, & ad Bal. hîc vide Gul. de cug. in authē. clericus. C. de epis.& cler.& gl.x.q.j.c.clericum.

¶ Quæstio quā Bar. adducit, aliâs incipit Pisanæ ciuitatis consiliū decreuit.& est secūda in ordine. Alexan. Losęus.

d ¶ Exceptio doli. Sed hoc non videtur verum, ꝑ not. per Bal. in.l.ij.C. si aduer. solu.

e ¶ Oppo. ꝙ. vide in.l.iusiurandū, ꝙ ex conuentione. cum duabus seq. in glos. mag. ad fi. de iur.

f ¶ Qualiter cōstituatur. Vide aliquid ꝑ Barto. in.l.si actor. C. de app.

g ¶ Sequatur decretum. Adde quod legit & not. maximè per Bart. in.l.omnes. C. de epis.& cle. Sed ad quē pertineat īuenire actorem, seu curatorem, an ad minorem, an ad aduersariū? & an ad iudicem spectet illū dare adulto ad lites, nemine petēte: & qn̄ tutor habet cum pupillo lites? vide de istis per Bald. in.l.mutus.§.is qui.s̈.de procur.& actor à tutore cōstitutus debet producere actoriā, & tutoriā simul, & qn̄ vtrūque simul op. pro parte. vide Bal.s̈.de neg. gest. in.l.q alieno.§.quanq̄. Item an possit minor ad curatorem & actorem petendum cogi per debitores, vel creditores, vide Bal. in.l.ait prætor.§.j.ff. de min. vbi dicit, ꝙ sic. & an actor posset cōstitui ad futura. vide Bart. in.l.item eorū.§.sed si ita. ff. quod cuiusq̄ vni. nomi.& ibi Barto. in.iij. col. intelligit prædicta. quod aut est dat⁹ ab vniuersitate, & potest: quia intelligitur actor, i. syndic⁹. Aut est datus à priuato.& non poterit. si aūt dat ad causas, simpliciter, intelligit ad præsentes.

h ¶ Dico ꝙ sic. Cōtrariū dixit Bart. in.l.neq̄ tutores. C. de procu.& ibi dicit, ꝙ causa non est necessaria.

ret,tūc nō caueret.arg.l.j.C.de procu.&.l.ne satisdatio.j.eo.ti.Rof.in libellis suis in titu.de actio.ex stipu.rem ra.hab.dicit,ꝙ actor oīmodo debet cauere, etiā si cōstet de decreto.& dicit,ꝙ hoc tenuit quidā suus doctor,qui vocatus fuit Karolus.Pro hoc facit iste tex.qui dicit oīmodo.& rōnē dicit inter actorē & alios,qui hic nominant̄:quia actor constituitur à non dño:alij à dño.d.Old.dicit idem,ꝙ etiam si constat de mādato,& de decreto,debet cauere actor.Ratio quia in constitutione actoris requiratur cā:vt dictum est.vnde si causa esset surreptitia,decretū esset nullū:vt.l.cū verò.§.subuentū.ſ.de fideicom.lib.& l.j.§.hæc verba.j.ne vis fiat ei.Vnde adhuc est dubiū de mandato,an sit validum mandatum actoris:licet constet de decreto,& de mandato: innuit ergo,ꝙ si de causa constaret legitimè,ꝙ tunc non caueret.& ista sua opi.placet mihi multū. 5 ¶†Quæro,de quo[a] cauet iste actor tutoris?glo.dicit,ꝙ debet cauere,ꝙ minor ratum habebit.& secundùm Rog.debet promittere certam summam pecuniæ,si minor restitutionem petat:vt.l.iij.in princ.ſ.eod.titu.De hoc secundo dic,vt dixi ibi.tū de primo dubitatur,& videtur,ꝙ non debeat cauere,ꝙ pupillus ratū habeat. sed quod ratum habebit tutor,qui eum constituit.l.ij.in princ.de cura.bon.dā.Pro hoc facit:quia nō dicitur ipse actor agere:imò tutor agit per actorem:vt l.j.C.de acto.à tu.dam.¶Videte, dubito in hoc:tamen finaliter pro modo dicerē aduertēdum ad modum constituendi.Nam si quidem tutor ipse constituit cum decreto iudicis:tunc teneatur cauere rem ratam tutorem habiturum:vt dicta.l.ij.§.j.de cura.bo.dam.nisi fortè esset dubium de tutela.Nam tūc sicut ipse tutor tenetur cauere:vt.l.vulgo.ſ.de admi.tuto.ita actor constitutus ab eo:quia tantum durat officium actoris,quantum durat officium tutoris:& eisdem modis regulatur:vt nota.in.d.l.neq̄.Si verò actor esset constitutus à iudice petente tutorē: tunc ipse gerit negotia pupilli:& pro pupillo, tutoris periculo:tunc puto,ꝙ ista glo.procederet,ꝙ caueret rem ratam habiturum pupillum.hoc est vtile scire:quia quando tutor vult releuare in instrumento actoris actorem ab onere satisdan.tunc non promittit pupillum ratum habiturū,quod faciet actor: cum debeat promittere se ratum habiturum.Tutius tamen est,ꝙ promittat se,& pupillum ratum habiturum:vt sic comprehendatur tam tutor, ꝙ̄ pupillus. 6 ¶†Quæro,quando poterit pupillus ratum habere?Rñdeo factus adultus:vt.l.si pupillus.in princ.de noua. 7 ¶†Quæro,vtrum bona istius actoris sint obligata[b] pupillo pro administratione?Rñ.siquidem est constitutus à tutore:tunc ipse gerit contemplatione tutoris non pupilli:vt.d.l.j.C.de acto.à tu.dam.& ar.l.mandasti.ſ.de neg.gest.Ideo bona tunc essent tacitè obligata,sicut bona tutoris:vt.C.de admini.tuto.l.pro officio.Pro hoc facit.ſ.de priuileg.credi.l.dabimus.§.j.& quod ibi no.facit.C.de iud.l.properandum.§.fina.& hoc sufficit circa primum. ¶Venio ad actorem[c] ciuitatis.Primò quæro[d],qualiter constituatur?glo.dicit,ꝙ in istis non requiritur solennitas.quasi dicat,decretum superioris,non exigitur,vel si exigitur,præsumitur intercessisse.quod est notabile dictū. 8 ¶Videamus†primū,dū dicit,ꝙ decretum nō requirit̄.contrariū no.in.l.nulli.ſ.qd' cuiusq̄ vniuer.no.p.l.j.C.de ser.reipub.ma.& illud tenet Dy.Gul.de cu.in.d.l.nulli.tenet cōtrarium.s.ꝙ nō requirit̄ decretū superioris:sed sufficiat ipsum decretum decurionum:hoc est ipsa ordinatio, & cōstitutio decurionū:vt.l.itē eorū.§.si decuriones.& §.actor.ſ.quod cuiusq̄ vniuer.no.& ita loquit̄ ti.de decre.ab or.fa.&.C.de decre.decurio. Præterea dicit ipse,ea quæ requiruntur ad constitutionem alicuius actus,requiruntur ad destructionem:vt in aut̄ de defen.ciui.§.interim.&.l.si vt proponis.C.de nu. 9 & de diuor.aut̄.contra si filij.Sed ego video,ꝙ in reuocatione actoris vniuersitatis sufficit solum decretum decurionū:vt.d.l.item coram.ergo & in constitutione.Non ob.l.j.C.de ser.reipu.ma.quia ibi loqtur in actu odioso.s.in alienatione rei propriæ,[e] in qua requiritur decretū superioris.Ita dicit ipse: & hoc puto verum,quod tenet Inno.extra de procur.c.vlti.& de iura.cal.c.cum causam.& est magni effectus.Nam si superior esset excommunicatus[f], nō posset constitui actor, seu syndicus ab vniuersitate. imo plus:quòd si interponeret decretum suum superior excōmunicatus,licet nō fuerit necesse de iure:tamen nō valet constitutio talis actoris, & syndici:vt.d.c.vlti.de procura.& ibi per Inno. Prædicta vera,quando constituitur syndicus,seu actor ad ea q̄ pertinent ad vniuersitatē tantùm: secus si pertinent pariter ad vniuersitatem,& ad superiorem:vt not.in Spe.de syndic.§.j.ver.itē ꝙ est constitutus.facit extra de rescri.c.edoceri.¶Sed iuxta prædicta formo vnum dubium.Pone ꝙ est constitutus syndicus,vel actor decreto superioris.Vel pone in alia materia,ꝙ pupillus constituit procuratorem authoritate tutoris secundum formā.l.neq̄.C.de procu.an tutor solus[g] poterit reuocare, vel vniuersitas sola? Gul.de cug.secundum rationem suam,quam.ſ.recitaui,videtur tenere,ꝙ non possit reuocare.& pro hoc facit optimè tex.in.l.si quis mancipijs.§.si impu.ſ.de insti.Tamen ibi idem Gul.dicit aliter,videlicet,quòd solius tutoris reuocatio sufficiat.per.l.si per epistolam.de acqui.hære.Non ob.§.si impubes:quia ibi loquitur in institore,cuius mandatū non finitur. Hoc etiam tenet Inn.extra de testi.c.ad hæc.quæ erat olim extrauagans, posita hodie in.c.præsentium.de testi.lib.vj.vbi dicitur,ꝙ Abbas solus potest reuocare syndicū constitutum ab eo vnà cum capitulo. Ratio:quia etiam ipse solus habet exercitium actionis, sicut & tutor:vt.d.l.si per epistolam.Et ideò,in hoc aduerte:an ille, qui reuocat,haberet solum exercitiū 10 & tunc solus reuocare potest:aliàs non. ¶†Vlteri9 venio ad secundum.dicitur hic in gl.etiam si decretū requiratur,qd' præsumitur decretū.[h] do.Old.dicit contrariū:quia est solennitas extrinseca:vt.l.quæcunq̄.ſ.de publ.& dixi in.l.sciendū.ſ.de verb.obli. Et ista gl.videtur casus extra de his quę fi.à præla.c.ea noscitur.vbi dicitur,quòd illud quod facit prælatus præsumitur facere cū consensu capituli,[i] secundū gl.& Inno.ibi tamen audiui,ꝙ doc.moderni aliter hodie illud capitulū intelligunt:vt nō præsumatur. quod placet magis. Possumus tamē sustinere istam gl.isto modo.Vos scitis,ꝙ vniuersitas nō debet coadunari,nisi de mandato superioris:vt.l.ij.C.de decurio.& de le.l.si quid extra ordi.li.x.vnde si apparet vniuersitatē esse coadunatā,& hoc de mādato superioris,posset dici,ꝙ pręsumat̄ decretū:imo ipm coadunare ad hoc,& hoc permittere,est ipsum decretū 11 arg.de.l.solet.ſ.de tute. ¶†Hoc præmisso,quæro, an talis actor debeat cauere de rato,vel syndicus?re.

a ¶POMATES.¶Quæro de quo.Et adde quod not.Barto.in.l.solet. ff.de tuto.

b ¶Sint obligata.an bona actoris sint obligata pupillo,vel administratori? vide Bal.in.l.properandum.§.fi.C.de iudi.

c ¶Venio ad actorem. Qualiter constituatur actor vniuersitatis?vide do.Abb.in.c.j.de syndic. vbi allegauit Bar.hic,& in.l.ij.C.de decu.li.x.vide Io.de Imo.i.c.fi.de procu. Bald.in.l.j.C.de ser.rei.Andræ.Barba.

d ¶Primò quæro.qualiter constituatur actor ciuitatis vide Bald.per illū text.in.l.omnes.in fi.pri.C.de epi.& cle.& vide Bal.in.l.neque.C.de procu.ad fi.Et de hoc an requiratur decretū, vide per Bal.i.l.j.C.de ser.reipub.ma.& dicit Bal.in.l.si cautiones.in.iij.co.C.qui accus.nō pos.ꝙ vbi fit syndicus alicuius Collegij personarum, non requiritur authoritas iudicis qa est mandatum priuatum non publicū:secus in syndico ciuitatis, vel castri:quia est publicus. Adde bar.& Imo.in.l.j.§.finautem collegiū.per illū tex.ad Trebel.& Imo.in.c.petitio.in gl.de .pc.& bal.refert in.d.l.nulli.in peñ.colū.Imo.in.c.fi.de procur.& Bart.i.l.ij.C.de legat.lib.x.

e ¶Rei,ppriæ.itē de rebus,quæ seruando seruari non possunt, secundū Bal.i.d.l.nulli.& Imol.in.l.j.in.§.finautē collegiū.ad Trebel.

f ¶Excōicatus.vtrū si supior est excōicatus,posit decretum iterponere:& vtrū habeat vocē in numero decurionum:vide Inn.in.c.nulli.de ele.& in.d.c.cōsului.de .pcu.& reassumpsit Bal.in.l.itē.§.actor.ſ.qd' cuiusq̄ vniuer.& nota.Barto.in.l.omnes populi.circa finem.j.q.princi.de iusti.& iur.

g ¶Tutor solus.Si pupill9 cōstituit' .pcurator.cū autho.tut.an sol9 tutor possit .pcuratorē reuocare?Adde qd' no.bar.i.d.l.si p ep'lam.& Bar.i.d.l.neq̄ adde Inn.in.c.bonę.in gl.tenere.de post.pla.vbi ponit,an .pcu.cōsti.à capi'o,possit reuocari p singulos?de quo ēt p Bald.in.l.ij.in.xvij.q.C.de ser.

h ¶Præsumitur decretū.Vtrū decretū præsumat̄ intercessisse.Adde tñ,ꝙ Bal.in.d.l.nō em aliter.de adop.dicit no.ꝙ vbi decretū,qd' est necessariū ad cōfirmationē actus,reperit̄ interpositū,semp præsumit̄,ꝙ cognitio & ordo iuris pręcesserit:nisi contrariū probetur in decreto fori cōtentiosi:vt not.l.j.C.de fi.instru.& iure hastæ fis.lib.x.Et vide doct.in.d.c.cum dilectus.de cōsue.& qd' no.Bar.in.l.j.C.de eden.& dicit Bal.i.l.præses.C.quo modo & quando iudex.ꝙ decretū præsumitur solenniter cū causæ cognitione interpositū.alle.hic no.& an decretū pręsumat̄ interpositū ex iustis causis,vide Bal.in l.fi.C.de præd.mino.& quod ibi dixi,Et adde Bal.in l.quæcunque.§.j.de publi. Adde quæ posui in.l.sciendū.j.de ver.ob.

i ¶Consensu capituli.Fede.de senis in consi.ccviij.& Compostel.in.c.cū dilectus.de cōsue.tenet illā glo.dicit tamē hic Cōpo. procedere si partes referant.q.an cōsensus interuenerit:aliâs sec9.Inno.& Egidius,quos videtur seq Io.an.dicūt,quòd aut fit cōtradictio añ inuestit.& nō præsumit̄ consensus,aut post.& .p̄sumitur:vt in.l.j.cū ibi not.C.de fi.de instru.& iure hastæ fis.lib.x.nisi contrariū .pbetur. Idē dicit qñ opponit̄ cōtra .pcuratorē cōstitutū ab abbate:quia ante sententiā nō præsumitur consensus.secus post.do.Ant.ibi etiā dicit,quòd si in instrumēto cōtinet̄ ꝙ interuenit cōsensus.& tūc p̄sumit̄ l.j.cū ibi no.C.de fide instru.& iur.hastæ fis.& videt̄ tex.in.c.tertio loco.de proba.Si verò in instrumento nihil cōtinebatur,& nihil opponit̄,tunc præsumitur consensus, secundum quod dicit,Cōpo. Si verò negat̄:tūc aut sum9 in actibus,in quibus sufficit tacit9 consensus:& præsumitur:vt in.c.ea noscit̄.Si verò requiritur expressus cōsensus:& dicit tūc ꝙ in actibus,in quibus est dare quasi possessionē,præsumitur pro possessore,si sit tanquam reus.ar.c.cum venissent.de insti.sed si stat tanquam actor,non præsumitur nisi possessio sit antiqua.facit.c.ad illud.de præsump.In alijs autem actibus dicit,ꝙ non præsumitur consensus: nisi fortè factum sit antiquum:iuxta not.per Innoc.in.c.innotuit.de eo qui fur.ordi.suscę.Contra tamen istam distinctionem multum facit tex.in.c.j.&.ij.de his,quæ fi.à præla.vbi expressè subscriptio requirit̄.Itē tex.in.c.j.&.ij.de eccle.non alie.in.vj.vbi tractatus non præsumitur,secundum quod dicunt docto.antiqui ibi,si modo contradicant illi de capitulo debito tempore

vt.in.c.ij.eo.ti. Si verò contradicatur ab extraneo: tũc secus. sed Abb.in.d. a. ea noscit. aliter dixit. ideò ad hoc vide omnino Abb. sicu.in.d.c. ea nosci tur. & ad materiam vide quod no. Bar.in.aut. si quis in aliquo. C. de edẽ. & vide Ludo.in.d.l. sciendum. de ver. obl.in.iiij. charta.

c ¶ Probatio. Quid si litẽ incœpisti absq; mãdato: deinde lite pendente de di tibi mandatũ: an videar ratũ habere ante gesta? tex.cũ gl. ꝙ sic.in l.Iul. ff. q satisda. cogã. & ibi vide. Adde qd si mandato reuocato patiar procuratorẽ agere? an videar de nouo ipsum constituisse? vide Ro. consi.lxxvj.

b ¶ Tu dic sic. Qñ cõmittatur stipulatio rem ratã haberi: vide gl. sing. & ibi Bar.in.l. id quod pauperibus C. de epis. & cler.

c ¶ Est approbare. Istis adde, quę dixi post Bar.in.l.j. ṡ. de ꝓc. secundũ Inn. & no. ẽt bal. in.l. si tutor. C. in q. cau. in inte. resti. non est neces. Istis adde.l. ne in arbitris. C. de arbitris. & qd' ibi no. Bal. post Bar. Ista limita no.p.l. si filius. & ibi Bal. in fine. C. de hær. & ista sequit dominus abb.in.c. nónne. de præsump. ad fin. Istis adde no. per Io.an.c.j. ad fi. de despõ. impube. lib.vj.

d ¶ Est improbare a Et qd si qs ꝓducit scripturã, quæ dicit me obligatũ ego nihil contrà ipsam oppono: an videar approbare? Iaco. de Are. dicebat ꝙ sic. vt refert Bal.in.l.fi.C. si cer. pe. sed Bal. ibi videt tenere cõtrarium. & vide Bal.in.l. si ex cautione.in.iiij.q. quod no. bene. C. de non nu. pecu.

e POMATES. ¶ Et tunc. concor.l. Titius.ṡ. de pig. & vide Matth. notabili.xxij.in.ij. char. & Panor. cõsi.vij.in vlti. col.in.j. dubio volu.ij. & Feli.in.c.cũ. M. Ferra. col.xvj.in ver. fallit.ij. de cõsti. & Alex. cõsi.cxlvij. co.pe. volu.ij. & Cepo. cau. sua.xxv. char.ij.

f ¶ Est approbare. Cautela tñ est in hoc casu Matt. de matthe.in.xxj. not. ꝙ literæ præsentent corã testibus, q sciant tenorẽ literarũ, & testes ibi stẽt, donec ille apparuerit: nihil tamen alleg.

g ¶ Duobus reis. Qualiter in iure intelligant duo rei. Adde gl. & ibi Bart.in d.l. si duo.in prin. si quis cau. & hîc est signandus casus, & notandus. secundum Ange. Et adde quæ no. Ange.in.l. si expressim.ṡ. de appella.

h ¶ Verbum peti. No. ad.q. positam per Bal.in.l.j.in prin.C. de lit. cõtes. & ibi de verbo, postulare. vide Bar.in.l. eũ. & in.l. si libertus. ff. de iurepatro. Bal.in aut. habita. ad fi. reprobat opi. Bar. & dicit. ꝙ aut verbũ petere, profertur respectu obligationis: & tunc habet locũ lex, si decem. Aut respectu iudicij: & tũc habet locũ ista lex. & dicit Bal. no.in.l. ab eo. C. qũo & qñ iu. in.ij. col. ꝙ qñ verbũ petere apponit in præparatorijs, vel admonitorijs, nõ requiritur lit. cõte. Et ideò, si ꝓmittis mihi vbicũq; fuerit petitũ nõ requiritur lit. cõte. De verbo postulare, per Bal.in.l.fi.in.§. illud.in prin. de tempo. appel. & Bal. dicit etiã in.l.fi.in vlt. col.C. de bo. autho. iu. pos. ꝙ qñ verbũ petere ordinatur ad interlocutoriã, intelligit per libellũ. vbi verò ad diffinitiuã, requirit lit. cõte. Adde Bar.in.l. Titia. de condi. & demon. & dicit Sali.in.l. si qs maior. de transac. respondens solutioni Bar. ꝙ verbũ petere, semp videt referri ad creditorẽ, ideo dicit, ꝙ si verbũ petere negatiuè profertur, habet locum.l. si decem. cum distinctione, de qua ibi per eum. Et dicitur instanter petere ille, qui cum aliqua importunitate petit, secundùm Bal.in.l. eos.§. Apostolos. C. de appel. ver. ex hoc &c.

1 spõdeo, aut constat de mandato, & non tenetur cauere: aliâs secus: vt.d.l. item eorũ.§. actor. An aũt in instrumento syndicatus requirantur nomina cõstituẽtium. dicam vobis.j. de albo. scri.l.j. ¶ Venio ad tertium. s. ad magistratum, seu magistrũ vniuersitatis. & breuiter in eo dico idẽ per oĩa, quod in actore, & syndico ciuitatis; vt.l. ciuitas. & quod ibi no.ṡ. si cer, pe. Qualiter autem possit esse vniuersitas, vel ciuitas, vel collegiũ sine actore: tangã vobis.j. de col. illi. l.j. ¶ Venio ad quartum, dr hîc, ꝙ curator datus bo
2 nis consensu creditorũ non cauet. ¶ † Quæro, vtrũ in tali curatore requiratur decretũ superioris? glos. hîc in fi. dicit ꝙ nõ. In contrariũ videtur text.in.l.ij. circa princ.ṡ. de cur. bo. dan. Pro ista gl. facit.l. vlt.ṡ. de cu. bo. dan. solu. quando curator datur bonis absentis, requiritur ꝙ detur à iudice: vt.l.ij.ṡ. de cur. bo not. dan. & ibi dixi. Sed si datur bonis alicuius, qui cessit bonis: tunc põt dari à creditoribus: vt.d.l.fi. de cura. bo. dam.

LEX X.

INterdum. ¶ Dicit hîc, ꝙ extrà iudiciũ pręstatur ex cõuentione. q.d. in iudicio ex necessitate. hoc vult dicere, ꝙ extrà iudiciũ ex parte eius, cui cauetur, & cauentis, dicit ex cõuentione: quia quantuncunq; caueatur de rato, non tenet vendere, vel contrahere. Sed in iudicio est quędam necessitas causatiua ex parte cauẽtis: quia nõ audit, nisi caueat. Item ex parte eius, cui cauetur. quia habet necesse se defendere, vel pati.

SVMMARIVM.

1 *Actus si me absente geratur & ego cognoui, & taceo: quando uideor approbare.*

2 *Ratum habere quis potest absente parte. Adde hoc, & uide Alexan. in consil. cxxvj. circa fi. in. v. volu.*

LEX XII.

QVo enim. Rem haberi. ¶ Quæro, quomodo fiat ista ꝓbatio?[a] dicit Roge. nõ improbare, ratihabitiõi par est. Contrà istam glos. videtur text.in.l. procurator ad exhibendũ.in fi.ṡ. eo. tit. vbi non approba-

b re est improbare. ad idem.j. ꝓxi.§. ¶ Tu dic sic.[b] qñq; gerit aliquis actus me præsente: & in hoc vtrum p̃sens videat consentire, vel dissentire non est nostra materia: sed de ea habes p gl.in.l. filius.§. inuitus.ṡ. de procur. & l. casus.ṡ. de pig. act. & p Dy.in.c. is qui tacet. de reg. iur. li.vj. & p Cy. C. de pro
1 cur.l. inuitus. & ego plenius in.l. quæ dotis.ṡ. sol. matr. ¶ Qñq; † gerit aliquis actus me absente: tunc si ego cognoui, & taceo: an videar approbare, vel improbare, est nostra materia. In qua dic, aut gerit aliquis actus pertinens ad acquisitionẽ, & ad mei commodum: & tunc nõ improbare, est ap
c probare:[c] vt.l. si absentis. C. si cer. pet. & ibi per glo. & doc. & hoc casu potest verum dicere Ro. ¶ Qñq; gerit actus, qui potest respicere meum pręiudicium, vel respicit, & tunc qñq; superuenit simplex scientia: & eo casu
d non approbare est improbare.[d] vt.l. procurator in fi.ṡ. eo. tit. & .j. proxi. §. ¶ Qñq; superuenit scientia cũ aliquo actu: vt cũ præsentatione literarũ,
e vel instrumenti, & dñs recipit: & tunc[e] non improbare, est approbare:[f]
f vt.l. si filius.ṡ. ad maced. facit extrà de ꝓcu.c.j. & .j. fur. aduer. nau. cau. sta.l. j.§. fi. Prædicta fallunt in.l.fi.ṡ. q & à quibus. & l. in sponsalibus.ṡ. de spõ-
2 salib. ¶ † Quæro, vtrũ quis possit habere ratum absente parte? Rñ. sic: vt no. in.l. Pomponius scribit.ṡ. de nego. gest.

Iulianus. ¶ Opp. de.l. dispensatorem.in fi.ṡ. de sol. Sol. ibi quo ad actionem non potest haberi ratum, quod semel reprobaui: hîc quo ad exceptionem sic, quod plenè dic, vt ibi dixi.

LEX XIII.

SI commissa. ¶ Oppo. imò videtur ꝙ in interesse nõ habetur ratio lucri: vt.l. si sterilis. §. cum per venditorẽ.ṡ. de actio. empt. Sol. ibi petitur interesse propter non factum; hîc propter malefactum. malè enim fecit agere tanq; procurator, cum non esset. ita secundũ Gul. de cug. ibi.

LEX XIIII.

SI quis vni. ¶ Hîc habes, ꝙ æquiparatur stipulatio rẽ ratam haberi, & amplius non peti, quo ad ea, quæ hîc dicuntur: quo ad alia tñ differunt: vt videbitis.j.l. proxi. ¶ Secũdò habes hîc. qualiter accipitur: quasi per totum
f corpus iuris, vbi dicitur de duobus reis,[f] si sunt socij. Nam intelligitur in hoc tex. ꝙ sufficit, si sunt socij eiusdẽ obligatiõis: & ꝙ omne commodum & incommodum quod contingit ex obligatione, sit commune: vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Verbum peti, quando uerificetur per simplicem petitionem: & quando requirat litis contestationem.*

2 *Agi mitius cum.l. quàm cum homine.*

Arbiter de iure Digest. non est minister.l.

3 *Promittens non contrauenire, uel controuersiam non mouere, quoquo modo contrauenit, uel controuersia fiat, stipulatio committitur.*

4 *Promittens non petere, ut stipulatio committatur, quid requiratur?*

5 *Quæstionem non mouere qui tenetur si ex dispositione.l. intelligitur per litis contestationem: si ex dispositione hominis. etiam ante litis contesta.*

Verbum quæstio, quandoque pro propositione dubitabili: quandoque pro tortura accipitur.

6 *Promittens causam, uel litem non mouere, qualiter intelligatur remissiuè.*

Promittens in ius non uocare, per solam citationem contrauenit. Adde Maria. sozi. in.c. significantibus. in prin. de libel. obla.

Promittens habere licere, contrauenit per solam controuersiæ motionem.

7 *Maritus, si legat uxori multa, si dotem non repetierit: si ipsa recipit dotem ab hærede sponte soluente, & sciente, quòd conditio uideatur defecta.*

8 *Promittẽs soluere certã quantitatẽ, & iurans, compensat totũ, non incidit in falsum.*

9 *Excommunicatus non potest compensationem opponere.*

LEX XV.

AMplius non peti. ¶ Ista est valde solẽnis.l. & est multum singularis. not. text. ibi, hic enim non petit &c. Et breuiter. h.d. Petitio cũ cõtestatiõe, solutiõis receptio & cõpẽsatio stipulationẽ amplius nõ peti committere faciunt: secus si neutrum eorũ interuenit. h.d. ¶ Op. ꝙ sine cõtestatione, & solutione, hæc stipulatio committatur: vt.ṡ.e.l. procurator.in fi. & l. quo enim.§.j. & .§. fin. eo. tit. Solu. aliud in stipulatione rẽ ratam habere, quæ citius committitur: vt in cõtrarijs. aliud in hac stipulatione, quæ cõmittitur tardius. Nec ob.ṡ.l. ꝓxi. vbi æquiparantur istæ stipulationes: qa quo ad aliud ibi loquit. ¶ Op. ꝙ verbum peti, verificet per simplicẽ petitionem factã extra iudicium: vt.l. si decem cum petiero.ṡ. de ver.
1 obli. Solu. dicit gl. aliud ibi: & aliud hîc, ¶ Ex hoc † non haberes intellectũ:
h quare dico sic. Qñq; verbum peti[h] refert ad eum, cui ex petitione debet acquiri: & tunc verificatur ex simplici petitione extra iudicium: vt in.l. contraria. Qñq; refertur ad eum, qui ex petitione debet obligari; & tunc reqritur lit. contest. & aliter non verificatur, nisi ex lit. cõtesta. vel aliquo actu, & ex his, quæ hîc ponuntur. Item opp.ṡ. de in ius vo.l. q̃uis. solu. ibi libertus tenetur in ius nõ vocare. vnde ex simplici citatione pœna committitur: hîc autem tenebatur non petere. & sic illa.l. q̃uis. quã glo. allegat, verè non debebit assignari pro contraria. ¶ Itẽ opp. C. de trãsac.l. si quis maior. Gl. dicit sol. vt ibi. nam ibi fuit ꝓmissum non contrauenire, quo casu stipulatio committitur, quocũq; modo veniat contra. hîc autem fuit promissum amplius non peti. ¶ Item opp. contra. de solu.l. cum decem.§.j. & .§. fina. gloss. non soluit. dicit Dyn. ꝙ ibi ignorans factum falsi procuratoris fuerat lit. conte. hîc sciens. ita dicit Dy. quod no. quia secundum hoc, totum hoc, quod dicitur

a ¶ Mitius agitur.an mitius agat̃ cum.l.ꝙ cũ hoĩe.adde quæ not.Bar.in.l.si insulam.de verb.obli.in fi.j.partis.Et ꝙ opi.Bar.sit vera: ꝓbat̃ in.l.si quis maior.C.de transac.ibi,vel interpellando iudicẽ.iuncta.l.qui cum maior.ff. de bo.lib.& no.Bar.in.d.l.si qs maior.Cõtrà aũt Bar.videtur tex.in.d. l.si quis.secundũ Ray.in.d.l.in seruitutẽ.videtur dicere ꝙ est speciale odio deierantis.vel ibi:nõ dixit petere &c. hoc placet: licet Bal.& Sali.in.d.l. si qs maior.teneãt aliam solutionẽ: s.ꝙ lex si quis maior.loquit̃ q̃n promisit non contrauenire.Pet.in.d.l. si quis maior. dicit ꝙ ibi speciale est rõne periurij. vt ibi dicit Cy.& hîc adde.d.Anto. in.c.si diligeti. de fo.cõpe.vide quæ in materiano.bar. in.l.in criminali. C.de iur.om.iud. & illud ꝙ dicitur ꝙ mitius agatur &c.limita vt per Sali.in.l.j.in.ij.q. C.de infa.

b ¶ Respicit annullationem.Hoc dictũ pôt ꝓcedere respectu iudicis superioris inhibentis:quia duri⁹ agit̃ in alienatione rei, quo ad nullitatẽ actus,cũ.l.ꝙ cum hoĩe.iuxta not.in c.Raynal.de testa. & in.l. filiusfa.§. diui.dele.j.sed respectu mandati principis : ita annullat illud , sicut lex.vt not.Inn.in c.fi.de accu.& idẽ no.in.d. c.Raynaldus.& Ioã.an.est in.c.cõstitutus.de concess. præben. pro quo.c.vt nostrũ.de appella.& c.si soli.&.c.si capitulo.de concess. præben.lib.vj.& glos.in.c.si eo tpe. de electi.lib.vj.& ita per prædicta tenet Abb.limitando Bar.hîc in.c.dilectus.de præben.

quod dicitur in hac.l.intelligitur in sciente.quod sa
tis placet.Vel dic quantum ad contrarium,quod ibi
non agitur de stipulatione cõmittenda:quia nõ fuit
ibi promissum amplius nõ peti,sed agitur ibi de de
bitore non liberando.¶ Item opp.de.l. Papinia.§.
meminisse.ff.de inoffi.test.& de bo.libe.l.in seruitu
tem.§.petijsse.&.l.qui cum maior.§.accusasse.&.C.
de his,qui.vt indi.l.alia.in quibus videtur,ꝙ requi-
ratur,vt quis persistat vsq; ad sñiam,ad hoc vt inci-
2 dat in pœnã.gl.nõ sol.Dy.dicit† illas leges habere
locũ in pœnis legalibus:hîc aũt in pœnis cõuentio-
a nalibus.Et sic mitius [a] agit̃ cũ.l.ꝙ cũ hoĩe.vt.l.Cel-
sus.ff.de arbit.ita etiam dicebat domi. Oldra. Qui-
dam doc.reprehendunt hanc.imò dicunt,ꝙ durius
agitur cum.l.ꝙ cum homine:vt.l.si libertus.ff.de iu-
re pa.Nec obst.l.Celsus.quia mitius agit̃ cum.l.ꝙ cũ
hoĩe ministro.l.nã ibi loquit̃ de iudice,vł de arbitro
qui est minister.l.Et ideo cum eo agitur duri⁹:quia
quando ipse offenditur,offenditur lex.& homo.se-
cus in homine simplici.ita refert Cyn.in.l.si quis ma
ior.C. de transactio.&.l.in criminali.C.de iurisd.om.
iudi.Istud dictum non placet.Nam arbiter non est
minister.l.secundùm tempora Digestorum:cũ ex
eius sententia non oriretur actio:neq; exceptio.Nec
obstat.l.si libertus. quia debes scire ,quòd est quæ-
b dam pœna,quę respicit annullationem [b] ipsius actus:
& in hoc durius agitur cum. l. quàm cum homine.
quia.l.potest facilius annullare,quàm dispositio ho-
minis:vt.d.l.si libertus.& quod no,in.l.ea lege.C.de
conditio.ob causam. Quædam est pœna extrinse-
ca:in ista durius agitur cum homine,quam cum.l.vt
probatur ex hac.l.& in contrarijs.& sic teneo solu.
Dyn.Sed contra hoc facit fortiter. C.de plus petit.l.
j.vbi est pœna legalis:tamen petere dicitur vsq; ad li
tis contesta.solut.specialis casus est ibi:ideo quia de-
liquit in duobus.s.in exigendo cautionem de dolo,
& plus petendo.¶ Item oppo. suprà de verborum
obligatio.l. stipulatio ista.§.j.ibi:sed quatenus &c.
vbi sufficit qualis,qualis controuersia.Solu.aliud in
stipulatione habere licere,vt ibi aliud:in stipulatiõe
amplius, non peti. vt hîc. habes expeditam istam
3 gloss.¶ †Et ideo,vt tibi liqueat ista materia,dic cla-
rius:quando interponitur stipulatio rem ratam ha
beri:& tunc quando committatur,vidistis suprà eo
dem.l.procurator ad exhibendum.§.fina.&.l.quo
enim.§.j.&.§.Iulia.¶ Quandoq; quis promittit nõ
contrauenire : & tunc committitur quoquomodo
contraueniendo:vt.l.si quis maior.C.de transactio.
c ¶ Q ñq; quis promittit cõtrouersiã nõ mouere:[c]&
tunc quoquomodo fiat controuersia cõmittitur sti
pulatio ante lit.contest.siue post:vt.l.diuus.&.l. sed
& si.§.si ante lit.ff.de peti.here.siue agendo,siue ex-

c ¶ Non mouere.quando quis promittit controuersiam non mouere:adde l. Lucius.§.tres hæredes.ad trebel.& ibi Bart.& in.l.j.C.si aduer .vendi.& quid importet vide Bartol.in. l.cum posteà.C.de pact.& adde.l.j.& ibi Bald.C.de testib.& in.l.j.in princi.C.de præscrip .long. tempo.& domi. Anto.in.c.si diligenti.de fo.compe.& per Bal.in.l.causas.de transact.& vide in se.apostі.vt plenè per Sali.in.l.qui fidem.de transac.& Bart.in.d.l.j. Adde & vide latè per Alex.in consi.clxxvij.col.j.in.v.volu.

d ¶ C.de euic.Et est gl.in.l.j.§.si verò.per illum tex.ff.de libe.exhiben.

e ¶ Quæstionem non mouere.Adde Barto.in.l.j.C.de præscrip.long .tempo.& ibi etiam de querimonia.plenè vide per Salic.in.d.l.si quis maior. & ibi de eo,qui promisit se non moturum quæstionem,vel imbrigaturũ. vide Bald.in.l.non solum.§.si status.ff.de procurato.Et not.ꝙ si promittis quæstionem,vel controuersiam nõ mouere:semper poteris petere omnia quæ veniunt ex natura contractus:vt in.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.Adde Bald.in.l.j.in vlt.colum.C.de vsufru.Et quid si promisit non turbare:dic ꝙ contrauenit, etiam contra resistendo:vt not.in.l.extat.ff.quod met.cau.& not.Bal.in.l.j.C.de testib. Quid aũt si promisit firmũ, vel ratũ habere:vide sing.Bar.in.d.l.id quod pauperibus.C.de epi.& cleri.Et quid si promisit molestiã non inferre:vide Bal.in.l.j.C.de nundi.& in.l.j .in.vj. col.C.de his q̃ pœ.no.& in.l.j.C.de vsu.& Paul.de cast.in ꝓposito huius

qõnis,in cõsi.cxc.& Imo.in.l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.Et qd si ꝓmitto eum agere.vide Bald.in.l.si qs maior.C.de transact.& do.Anto. in.c.si diligenti.de fo.cõpe.quę omnino videas.Cy.& Franc.tig.in.d.l.si quis maior.& q̃ ibi scripsi remissiuè. Quid aũt,si ꝓmisi defendere de iure,& de facto.vide Bal.j.l.stipulatio ista.in prin.de ver.obl.Et adde,ꝙ si qs ꝓmittit nõ cõtrauenire,cõmittit̃ stipulatio,etiã si excipiat:vt est gl.ĩ terminis i.l.q bona. §.cũ i nter . & ibi not . de dã.infect. Bar.in.l.si vnus.§. pactus.in.v.col.ff. de pact.in.c.constitutus . de pscri.

POMATES.

f ¶ Si profert̃ &c. vide Rapha. Cu. cõs.xvij.cõs.lj.& lx.& Alex.cõsil. xj.in.iij.dub.col. ij.vo.j.Et de istis verbis qõnẽ,& cõtrouersiam , vide text.in.l.si tibi.C. de lib. cau.& in.l. cui necessitas.ff.de libe.cau.& ad hoc etiam vide Barba. cõs.xij.col. vij.volu.j.vbi ponit de verb.molestia,cõtradicere,cõuenire , & defendere. & Alexan .consi. cxxxviij . col .vj. volu.j.& pulchrè Feli.i.c.cãm,quę. col.xij.& seq.de rescrip. & Panor. cõsil. xliij. colũ.ij. vol.j .& in.c.in nostra.in.iij .not.de rescrip.& Alex. cõsil.lij.vol.ij.vbi ponit de verbo molestia.& cõtrouersia.& Panor. in.c.j.de appe.vbi ponit de verbo q̃rimonia.& i.c.sæpe.e.tit.vbi ponit de verbo lis . & in ij.col. in vlti.not. & Feli.in.c .in pñtia .col.ij.de ꝓba. vbi ponit de verbo molestia. in.ij. col.in vlti.not.& Alex.cõsi.clj.col.fi.vol.ij.& Alex.consi.clxij.eo .volu. ij.colum.fina.& Panor.& q̃ ibi addidi in.c.q̃relam.col.ij.de iureiur.& ibi Felin.in.ij.colum.vbi ponit de verbo querela.& Alex.cõsi.xxxiij.vol. j.vbi ponit,an per solam supplicationem,vel citationem dicatur quis contrauenire.& Feli.in.c.j.in fi.de appell.& Alex.cõsi.ix.col.ij. vol.ij.vbi loquitur,ꝙ statutum prohibens moueri quæstionem,intelligitur tam excipiendo,ꝙ agendo.Et vide etiam ipsum consi.lxxxij.vol.ij .colum.iij.vbi sentit secus esse,si statutum loqueretur per verbum peto.& Parid.in tracta.de syndi.char.xij.col.iij.in ver.in.c.quidam .vbi ponit de verbo molestia.& Ro.consi.cccxij.vbi ponit de verbo quæstio.

cipiendo:vt.l.nõ solum.§.si status.ff.de procur. facit
d l.si controuersia.C de euict[d]. Quandoq;† quis pro-
4 mittit nõ petere:quod dic vt hac.l. Aut verbũ peti,
refertur ad creditorẽ,aut debitorẽ: aut hoc venit in
obligatione legali:aut in conuentionali. ff.dixi,fallit
in casu.l.j.C. plus peti.quia ibi propter duplex deli-
5 ctum. Quandoq;† quis promittit quæstionẽ nõ mo
e uere.[e]& istud est dubiũ. Nam gl.in.l.ij.&.iij.C.fi-
ni.reg.videtur intelligere.q.per lit.cõtest.Alibi in.l.
qui fidẽ.ff.de transac.videtur intelligere quocũq; mo
do moueatur controuersia,etiam ante lit.conte. du-
bito.Finaliter possumus dicere, ꝙ quando verbum
quæstionis,profertur à lege:tunc intelligatur per li-
f tem contest.vt.d.l.ij.C.fini.regun.Si profertur[f] ab
g homine:[g] & tunc intelligitur etiam ante litis conte-
stationem vt no.in.d.l.qui fidem.&.l. Lucius.§.tres
hæredes . ad Trebellia.licet quandoq; hoc verbum
quæstio, in iure aliter assumatur. Ponitur enimquę
stio.id est,dubitabilis propositio.vt.l.quęstionem.
C.de fideicom.&.l.vlti. C.de pact. cum si. quandoq;
6 †ponitur pro tortura: vt de quæstionibus. C.&.ff.
Quandoq; quis promittit causam,vel litem non mo
uere: tunc qualiter intelligatur:dic,vt.C.de transa.l.
causas.&.l.j.in prin.de testi. Quandoq; quis promit
tit in ius nõ vocare: tunc cõmittitur per solam cita-
tionem:vt.l.quamuis.ff.de in ius vocan. Quando ꝓ
mittit habere licere:tunc etiam committitur per so-
h lam controuersiæ motionẽ[h]:vt.l.stipulatio ista.§.j.
de ver.ob.& hic not.in fi.gl.Vnde intelligas ꝙ nota
rij non sine causa apponunt in instrumentis.& pro-
misit non mouere quæstionem,litem,& controuer
siam &c.¶ Venio ad versi.si vero soluta &c.dicitur
hîc,ꝙ p solutionẽ factã extra iudiciũ cõmittit̃ hæc
stipulatio. contra,per actũ factũ volenti,nõ incidit
quis in pœnã:vt.l.quãuis.in fi.ff.de in ius voc.& de
regu.iur.c.scienti.lib.vj.vnde p solutionem factam
volẽti recipe à volẽte,videt̃ nõ cõmitti pœna.Præ-
tereà,tutus exceptiõe pemptoria,& fauorabili ,sol-
uẽs sciẽter,videt̃ donare:vt.l.j.ff.de cõdi.inde.l.q ex
ceptionẽ.e.ti.&.l.si qs delegauerit.ff.de nou.vñ iste
cui erat facta promissio amplius non peti,erat tutus
exceptione:meritò soluẽs sciẽter videt̃ donare,nec
ad pœnã pôt agere,sed hîc dicit̃ cõtrariũ:ergo malè.
Sol.ad vtrũq; dico,qđ hoc debet intelligi ĩ eo,q sol-
uebat ignorãter:qđ apparet ex continuatione præ-
cedentis.l.ad cuius declarationẽ facta est hæc.l.nam
ibi fuit factũ pactũ amplius non peti vni ex duobus
reis,& ab alio peti : ita hic intelligo,ꝙ ab alio igno-
rante soluebat:secus si à sciẽte p rationes prædictas.
7 ¶†Quæro.[i] ꝓ declaratiõe.[k]Maritus delegauit vxo
i ri multa,si dotẽ nõ repetierit:mõ ipsa recepit dotẽ
k abhærede spõte soluẽte,& sciente.vtrũ ista vxor vi-

g ¶ Ab homine.vide de his verbis,& q̃plurimis & similib. per Cy.Bald.& Sal.in.l.si quis maior.C.de trasac.& ibi q̃plurimas remissiones dedi.

h ¶ Motionem.quid si promitto non agere.vide gloss.in.l.si posteà.ff.de pecu.& in.c.si diligenti.de fo.comp.Bald.& Salic.in.d.l.si quis maior.C. de transact.& Bald.in.l.nam posteà.in princ.ff.de iureiur .& Bartol.in discursu.in.l.si prius.in.viij.oppo.j.partis.ff.de ope.no.nun.vbi videtur tenere,quòd idẽ sit in pacto nudo,de nõ agẽdo,qđ est in pacto de nõ petẽdo.

i ¶ Quæro.Adde Bal.in cõtrariũ.in.l.j.C.de legi.Andræ.Barbat.

k ¶ Quæro pro declaratione.Bald.hanc.q.mouet in.l.j.C.de leg.& in.l.j.C. de his,quę pœnæ nom.in.x.colum.in.q.incipiẽ.pone testatorem.& in.q. incip.quid tamen si hæres.& vide quæ not.Bartol.in.l.inuitus.j.de regu.

iu. Ang. hic dicit ꝙ opi. Bar. est vera, si vxor non prędixit se paratam accepto ferre heredi: sed si prædixit & nihilominus hæres soluit, vera est opin. Bal. & vide Bar. in aliquibus lect. in rep. auť. hoc locū. C. si secū. nup. mulier. vbi quærit, quid si in terminis huius. q. mulier alteri cessit actionem de dote: an dicatur exegisse, & incidat in pœnam? & concludit, ꝙ nō: vt in. l. debitor & in. l. ver bū exactè. de ver. sig. Adde, ꝙ Pau. de castr. nō placet opi. Ange. sed dicit esse distinguēdum: aut præcessit petitio vxoris etiā extra iudicialis: & tunc si hære des sponte soluūt. vxor pdit legatū, p istū text. ita intellectū. Aut nō præcessit petitio vxoris: sed oblatio hæredum: & tunc securè poterit repetere, etiā si non fuerit protestata, & etiam si non obtulit se hęredes liberaturā, non pdit legatū. & ita dixit consu luisse Florentiæ. de quo eius consi. ccxliiij.

POMATES.

a ¶ Venio ad ver. nā & si qs. Et hic iurauit. & ad hoc vide Ro. in. l. eum qui. §. j. ŝ. de iureiu. & do. Ale. cōsi. clviij. inci. visothe mate. in vlt. col. & vide Matthe. no. suo. liiij. inchar. x. aliâs cōsi. d. Ale. est. xij. in. ij. volu. & in. c. veniēs. Fe. in. ij. no. de testi. & aliqd p Barb. cōsi. ij. col. ix. in fi. in. ij. dub. vo. ij. & Panor. in. c. ad no strā. col. iij. de iureiu. & in. c. cum dilectus. colū. vij. de ordi. cog. & Are. cōsil. c. & Ale. xcj. col. ij. vol. ij. vbi reprobat Bal. & Fe. in. d. c. ad nostrā. col. iij. & se. & vide Ang. i. l. si debitor. & qď ibi posui. ŝ. qui pot. in pig. ha. & multa de except. compensationis, vide per Fe. in. c. subor ta col. j. & . ij. de re. iudic.

deat dotem recepisse, & repetijsse: & sic an videatur defecta conditio? videtur quòd sic, per hunc text. In cōtrarium facit quod modo dixi: quia solutum est à sciente. sed nō obst. quia quod. ŝ. dixi, habet locum in eo, cui est factum pactū amplius nō peti, ex quo ipsi reo acquirit exceptio: sed hic non peti, venit in conditione: ex quo soluenti nulla exceptio quærebatur, sed adhuc soluere tenebatur: imo est quid imputetur mulieri: cū debuit denūciare se paratam liberare hæredē acceptilatione: vel cauere de non petēdo: vt. l. mulieri. in prin. ŝ. de cōdi. insti. & . l. mutianæ. ŝ. de cōdi. & demō. ¶ Venio ad versi. nā & si quis. hic habes, ꝙ ille qui cōpensat, videtur soluere. Itē ille, qui cōpēsatur, videtur petere. ¶ † Iuxta primum quæro: aliquis promisit tibi soluere certam quantitatem, & hoc iurauit[a] nūc compēsat totum: nunquid per hic liberatur à periurio[b] Breuiter videtur dicere, ꝙ nō, extra de iureiurā. c. ad nostrā. quia iuramentū debet impleri in forma specifica. Ego puto contrariū. Nam cōditio debet impleri in forma specifica, sicut iuramentū: vt. l. qui hæredi. in princ. & . l. Meuius. ŝ. de condi. & demō. Sed ego video, ꝙ iussus dare, seu soluere implet conditionem compensando: vt. l. si peculium. §. j. ŝ. de sta. lib. ergo &c. Pręterea, si ego impedior iusta de causa facere qď promisi: non sum periurus: vt. l. vlti. ŝ. qui satisda. cog. sed si ego non soluo tibi, quādo tu debes mihi tantundē, ego impedior à te: quia ideo tibi nō soluo. quia tu non soluis mihi, vnde quasi facto tuo impeditus non debeo esse periurus. Hanc ratiōem facit tex. in. l. ij. circa prin. versi. inde quæritur. ŝ. de stat. li. ¶ † Circa secundum[c] quæro: [d]excommunicatus non potest petere, sed excipere, vtrum possit compensationem obijcere? hic videtur text. ꝙ non: quia qui compensat, petit. pro hoc facit. l. quoniam Alexandrum. C. de adulte. hoc tenet Oldra. & Iac. de Are. & Inno. & Ber. extra de excep. c. cū inter. Possumus etiam dicere per hanc. l. ꝙ ille, qui opponit compensationem debiti soluti, incidat in pœnā statuti loquentis de eo, qui petit debitum solutum; vt hac. l. probatur.

LEX XVI.

Si indebitum. ¶ Quæro, qui promisit procurator rem ratam dominum habiturū: ad quid possit agi contra eum? Rñ. siquidem transiuit tantum tempus, quo dominus potuit habere ratum, potest agi ad interesse: vt. l. procurator. in fin. eod. titu. & . l. quo enim. §. Iul. & . l. si commissa. & hoc si est certum. Si verò est dubium: tūc potest agi cōtra procuratorem, ꝙ dominus ratum habeat: & tunc lit. contest. super hac stipulatione erit commissa stipul. ad interesse: & poterit agi cōtra ipsum procuratorem ad interesse. Et hoc modo potest intelligi hic: vt dignoscatur quid sit faciendum: non ꝙ hæc sit conclusio libelli, sed venit consecutiuè. Nam si dominus ante lit. contest. ratum habeat, ipse conuenitur: aliâs si non habebit, ratum certum est commissam esse stipulationē contra procuratorē. Eodē modo potest intelligi. ŝ. de act. empti, l. Iu. §. si quis colludente. vbi tex. videtur ponere similem modum petendi.

SVMMARIVM.

1 *Dominus si rem, quam procurator alienauit, ipse ignorans uendidit: an dominus possit uenditionem procuratoris ratam habere, & ratihabitio retrotrahi?*

permittit opponi exceptionem solutionis: an possit opponi exceptio acceptilationis. sed Io. fa. in. §. in bonefidei. instit. de actio. videtur tenere expressè opi. Bart. ꝙ nō incurrat periurium, nec excommunicationem quo ad pœnæ commissionem euitandam, sit compensatio ipso iure absq; eo, ꝙ opponatur. vt in. l. si ambo de compensa. sicut in debito vsurarum: vt in l. cum autem. ŝ. de compensa. & no. in. l. si quis. eo. tit. quia vbi nulla petitio, ibi nulla mora. l. lecta. in fin. si certum peta. Ad de circa hoc vnū, quod habes in. l. iiij. §. soluisse. ŝ. de re iudi. Adde an excommunicatus possit compēsare? Fede. de Senis. consil. cxiij. & cxvj.

POMATES.

c Circa secundū. an excōicatus possit &c. vide Ale. con sil. xij. vol. ij. col. pe. & ꝙ compensans dicatur petere, vide Alexand. cōsi. xxiij. in princip. vol. iij. Adde tamen Bal. in. d. c. cū inter. vide quę posui in. l. fi. C. de eden. & vide Feli. in. c. cum iter. R. co. xj, in fi. & vide Roma. cōsi. lxxj. col. ij. & Capram consi. xix. co. fin.

d ¶ Quæro. Adde Bal. in. l. cum papi. C. de sent. in fi. sed Bar. contrariū d. l. qm̄ Alexā. in prin. vlti. col. & vide Pau. de castro. hic. & in consi. lxiiij. vbi parificat agere, & compensare.

¶ Adde, ꝙ compensatio nō sit ꝓpriè exceptio. R. cōsi. lxxvj. & adde Bald. hic. adde Alex. in cōsi. xij. co. pe. ver. pręterea. in. ij. vol.

Si procurator. ¶ Bonus. §. est. Factū eius, qui causam habet à me, censetur factū meū. h. d. iste. §. ¶ Not. quod dixi in summario. 1 ¶ † Quæro, quid si dn̄s ignorans vēdidit: & post factā alienationē à procuratore, sciuit, & habet ratam: an ista ratihabitio sufficiat? glo. dicit videri ꝙ non. Nam non debet nocere ei, cui prius vēdidit. In contrarium videtur, ꝙ sic, cū ratihabitio retrotrahat. & nō allegat aliquid. No. istā gl. multum. qa ista quæstio est quotidiana. Et ꝙ ratihabitio retrotrahat, nō obstante actu medio. s. venditionis: videtur probari. in. l. si quis offerenti. §. fi. ŝ. de sol. & . l. cum decem. §. j. & . ij. eo. tit. & ibi per Ia. de Are. tangitur ista. q. In contrariū, ꝙ retro nō trahat, facit: qa actus medius interueniens impedit ratihabitionem trahi retro. Nam tunc debet ratum haberi, cum ille actus possit celebrari: vt. j. eo. tit. l. bonorū. & de ap. reci. l. j. §. j. sed postq; res erat effecta domini alterius, non posset talis actus geri per dn̄m in præiudicium alterius: ergo &c. & hoc tenebat[e] do. Oldr. & domi. Ray. Et Gul. tangit hanc qō. in simili, in. l. aliena. in prin. ŝ. de pig. ac. & determinat idem, ꝙ ratihabitio non præiudicet ei, cui res primò erat vendita, vel pignorata: vt. l. si partem in fi. ŝ. quemadmo. ser. amit. & l. potior. in fi. ŝ. qui po. in pig. ha. Hāc partem teneo. ad. l. si quis offerenti. & . l. cum decem. nemo rn̄dit. sed ego respondeo. j. eod. l. bonorum. & dic vt ibi. ¶ Quærit glo. quid si dominus vēdidisset ante sententiam latam inter procuratorem, & eum, cui vendebat? dicit gl. idem. & bene. Nam idem est dicendū quod dixi. ŝ. proxi. q.

LEX XVII.

Cum debitore. ¶ Opp. de. l. in cāæ. in prin. ŝ. de procura. vbi non potest pro parte haberi ratum, & pro parte non. gl. non solu. dicunt quidam, ibi loquitur in vero procuratore: hic in falso. Vel dic, non potest pro parte[f] ratū haberi procuratore inuito: vt. l. contraria. sed eo volente, & ad eius commodum sic: vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio, quæ ad particulare interesse committitur, potest sæpius committi.*

2 *Expensas quisquis fecit in aduocatis, potest repetere.*

3 *Quis repetit id in quo damnificatur.*

LEX XVIII.

Si procurator. ¶ Stipulatio 1 † q̄ ad particulare interesse committitur, potest sępius committi. h. d. ¶ Op. ꝙ ratum pro parte haberi non possit: vt. l. ea. §. Cato. in fi. ŝ. de ver. obli. glo. ponit hic plures sol. dic vt ibi. Itē oppo. ꝙ stipulatio semel cōmissa, ampli⁹ committi nō possit: vt l. si duo. ŝ. de arbit. & . l. cū qrebat. vt. ŝ. tit. j. Solu. hic committit ad particulare interesse: in cōtrario secus. qď dic: vt dixi in. l. si sic. ŝ. de ver. obli. ¶ † 2 Vltiò ex hoc text. not. ꝙ quis[g] repetit expensas, quas facit in aduocatis. & hoc prout exponitur aduocat. i. aduocatis ministrat. Item not. ꝙ quis repetit id, in quo dānificatur, ex eo, quod à suis negotijs auocatur: secundum aliam expositionem eiusdem literæ.

POMATES.

e ¶ Et hoc tenebat Et pro isto dicto bar. bene facit qď no. Ang. & ibi sequunt omnes in l. petens. ad limitationem gl. ibi. C. de pac. in prin. ꝙ licet facto declaratorio &c. vide ibi per eos, que not. & facit quod no. Paul. de cast. in. l. qui à latronib. §. itē p istum tex. in. ij. col. suprà de testa. & vide Are. in consilio clxxij. col. j. vol. ij. secundo vide Alexan. etiam in. l. j. colum. iiij. ad fi. & se. ¢. qui admit.

f ¶ Pro parte. an quis possit pro parte tantùm habere ratum, vide aliquid p Bar. in. l. cùm quæritur. ŝ. de admin. tuto. per Bart. in. l. obseruare. §. post hæc. de offi. proconsul. & leg. vbi plenè habes per Bald. materiam ratihabitionis.

g ¶ No. de hoc per bar. post gl. in. l. j. ŝ. de alie. iudic. mu. cau. fa. & vide hîc p Pau. de castro quæ no.

b ¶ Liberatur à periurio. Vtrum iurans soluere, si cōpensat, liberet à periurio. Adde ꝙ hic etiam allegatur tex. in. c. ex parte. el. ij. de cler. non residē. vbi fictè residens, non dr̄ periur⁹. Adde Imo. post Bar. in. l. Iul. la. j. de cōdi. & demon. Pro hoc facit: qa virtute iuramēti agit, & nō ob. exceptio dolo facis. c. debitores. & ibi doc. de iureiur. Bald. in auť. & q in fi. in penul. col. C. de bo. autho. iud. pos. sed certè contra Barto. videtur tex. in. c. ad nostrā. & ibi doc. el. ij. de iureiu. Pro quo facit, qď dicimus, ꝙ si aliqd facere tenemur ex iuramento, possumus præcisè cōpelli: nec liberamur soluēdo interesse: vt scripsi post Bar. in. l. pecuniā. ŝ. de condi. ob cau. Et ad id quod ponit hic Bar. vide mod. in. l. fi. j. à qui. appel. nō licet. in. q. an si statutum

Procurator

SVMMARIVM.

1 *Procurator constitutus apud acta, non debet cauere.*

LEX XXI.

NE satisdatio. ¶ Cautio de rato nõ interponit̃, cũ est
certũ de mãdato: secus in cautiõe iud.
sol. h. d. Rõ est in promptu: qa cautio de rato interponit̃ ex par
te agentis. Vñ reo est cautum: cũ est certũ de mãdato: qm̃ si est
absolutus possidet, & habet exceptionẽ: secus est in procuratore ex parte
rei: quia licet actor vincat: adhuc tamen actor vadit quærendo, quod petit.
de hoc per doc. in. l. j. C. de procu. & vide glo. in. l. non solùm. §. qui alieno.
1 ff. de procu. ¶ † Vltimò no. ꝙ procurator constitutus apud acta, nõ debet
cauere. de hoc in. l. j. C. de satisdan.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum solutum per sententiam, non potest repeti per condictionem sine causa.*

LEX XXII.

SI sine. ¶ Hæc lex vsq; ad. §. si procuratori. diuidit̃ per Dy.
in duas partes. Prima loquitur in procuratore falso
exigente vsq; ad. §. cũ autem. ibi in procuratore vero. Itẽ hæc
prima pars diuidit̃ in quatuor partes. Prima loquitur de ꝓcu-
ratore falso exigente indebitũ extra iudiciũ. Secũda loquit̃ de falso procu-
ratore exigente debitum extra iudicium. Tertiò de procuratore falso exi-
gente indebitum in iudicio. Quartò de procuratore falso exigente debi-
tum in iudicio. Secunda ibi. ꝙ si procurator. Tertia ibi: ꝙ si procurator per
iudicem. Quarta ibi. ꝙ si debitã. ¶ Opp. j. e. l. §. cũ aũt. Sol. quod hîc dicit̃
de procuratore, intelligas scilicet falso: vel ad alia cõstituto, ita ꝙ non habe
bat mandatũ. sed in. §. cum aũt. loquitur de procuratore vero. Item opp. ꝙ
cõtrà procuratorẽ nunq; detur condi. indeb. sed condictio ob rem: vt. l. fal
sus. C. de fur. Solu. intellige hanc. l. secundũ distinctionem, quæ ponit̃ in. l.
falsus. §. j. j. de furtis. & l. cũ quis. §. si debitorem. ff. de sol. & hæc no. in glo.
¶ Item opp. ꝙ nouatio nõ fiat nisi hoc exprimat̃: vt. l. vlt. C. de noua. ergo
condictio indebiti non tollitur per istã nouationẽ. Quidã fatent̃ cõtrà ho-
die. tu dic, ꝙ hæc cõdictio indebiti nouatur. hoc est eius natiuitas impedit̃,
ita etiã intelligit̃. l. j. post prin. ff. de præto. stipu. & sic de hac. l. nihil hodie
corrigit̃. Itẽ dr̃ hîc, ꝙ agit̃ ex stipulatu: cõtra. imò certi cõdictiõe ex stipu
latione. dic vt in glo. ¶ Venio ad ver. ꝙ si procurator per iudicẽ. Opponi.
de text. ad seipsum. Nam primò dicit nõ agi. secundò dicit contra solutio
nem. dicit gl. primò loquit̃ de rigore: secũdò dicit de æquitate. sed est vidẽ
dum, vnde descendit iste rigor: vñ ista æquitas. glo. dicit rigor apparet ex
rationibus positis in tex. qa negotiũ pertinet ad dñm. ideo non põt ratum
habere. & qa nõ interest stipulatoris, ꝙ ratũ habeat̃. Nã cũ sit soluta autho-
ritate iudicis, etiam dño ratum habente, nõ posset repetere: vt. l. j. C. de cõ-
di. inde. AEquitas verò insurgit ex hoc: qa licet non habeat condictionem
indebiti contra dominum habentem ratum: tamen haberet condictionem
1 sine causa: vt. l. si fideiussor. §. in oibus. ff. manda. ita dicit gl. hîc. Tenet † er-
go ista gl. ꝙ indebitũ solutum per sniam, possit repeti per condictionem
sine causa. Idẽ tenet in. d. §. in oibus. & l. j. C. de condi. inde. Doc. tenent cõ
trà, & bene. quia tunc põt repeti cõdictione sine causa. qa qñ per hoc non
infringit̃ snia, sed eius causa, deuenit ad non cãm: vt. l. si fullo. ff. de cõdi. sine
cau. nam si tibi condemnatus, & solui: qa rem non restituebam: si res post-
eà peruenit ad te: tunc causa deuenit ad non causam, & agẽdo non dico sen
tentiam nullam, vel malè iudicatum: imò dico bene iudicatum: tñ causa illa
deuenit ad non causam. Idem si dolus actoris interuenerit: vt. l. si prætor. §.
Marcel. ff. de iudi. Idem si illa exceptio, per quam apparet indebitum, non
potuit examinari in primo iudicio: vt dixi, in. l. j. §. ij. ff. quod vi aut clam.
hoc tenent doc. in. l. j. C. de condi. indebi. Hoc esse verum probo per hunc
a tex. [a] nam si verum esset, ꝙ dñs ratum habens tenetur condictione sine cau
sa de rigore committetur stipulatio: quia interest soluentis, ꝙ dominus ra
tum habeat. Vñ ista ratio glo. non est vera. Quæ ergo est ratio istius æqui
tatis? Rñ. quia procurator qui obtinuit non potest allegare illam pecuniã
fuisse indebitam: & sic se obtinuisse per iniuriosam sententiam: vt. l. si ser-
uus. §. j. ff. de lega. j. ¶ Expediui principium omisso ver. ꝙ si debitam. vnde
b venio [b] ad versic. ꝙ si debitam. dicitur hîc, ꝙ fideiussor tenetur in solidum.
idem dictum est. ff. proxi. versi. ꝙ fideiussor tenetur. Quæro, ad quãtum?
glo. dicit, in id, quòd stipulator actori præstiterit, vel circa iudicium expẽ
derit. quod quidam exponunt actori. i. procuratori falso. secundùm Iac. de
Are. & Old. certè ista expositio vera est in se, tamen huic glossæ non con
gruit: quia. j. dicitur ꝙ hæc est opi. Rog. sed exponendo hoc modo, esset
contra opi. Rog. quam habuistis in. l. procurator ad exhibendũ. §. j. ff. eod.
vbi dicitur, ꝙ solùm in expensis cõmittitur stipulatio. vñ alij exponũt istã
glo. sic in id, quod stipulator actori præstiterit id est, dño posteà agenti. se-
cũdũ hoc posset procedere opi. Rog. tñ tex. cõgruit magis præcedẽti opi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator de cuius mandato dubitatur, cauet de rato.*
2 *Solui potest procuratori, de cuius mandato dubitatur, si cauet de rato.*
Exactori publico non creditur, nisi ostendat mandatum, & literas.
3 *Procurator falsus, si egit, & succubuit, posteà dominus egit, & obtinuit, stipulatio committitur ad totum, quòd dominus exegit. & nu. 10.*
4 *Procurator falsus, quãdo egit, & succubuit, retento eodem themate, stipulatio de rato contra ipsum, & eius fideiussorem ad quid committatur? & nu. 11.*
5 *Stipulatio de rato committitur ad sumptus litis tantũ, quando uerus procurator egit & succubuit: posteà dominus egit, & obtinuit.*
6 *Procuratore uero agente, & qui obtinuit, si dominus posteà egit, & obtinuit, stipulatio non committitur, nisi procuratori fuisset solutum.*
7 *Procurator uerus, qui egit, & obtinuit, si posteà dominus egit, & succubuit: si procuratori fuit solutum, stipulatio committitur ad expensas litis tantum.*
8 *Procurator quãdo egit, & succubuit: similiter & dominus: stipulatio committitur ad expensas litis.*
9 *Procurator si egit, & obtinuit, posteà dñs egit, & instantia perempta est: stipulatio committitur ad expensas litis.*
12 *Procurator falsus quando egit, & obtinuit, & dominus egit, & succubuit: ad quid stipulatio committatur?*
13 *Stipulatio ad quid committatur, quando procurator egit, & obtinuit?*
Et dominus egit, sed litem ad finem non perduxit.
14 *Actio descendens ex stipulatione rem ratam haberi quòd sit ciuilis, licet per prætorem inducta.*
15 *Stipulatio rem ratã haberi si est interposita in iudicio habet executionẽ paratã, si extra iudiciũ, est opus nouo iudicio.*

Cum autem. ¶ §. iste diuiditur in duas
partes. Primò loquitur,
qñ nõ habẽs ratũ factũ veri ꝓcuratoris obtinuit. Se-
cundò qñ succubuit. Secũda ibi: Marcellus. & quæli
bet istarum partiũ habet duas lec. primò qñ ꝓcura-
tor verus egit, & obtinuit. Secũdò, qñ ꝓcurator ve-
rus egit, & succubuit: dñs verò non habẽs ratũ egit,
& obtinuit in istis duobus casibus. Secũda pars simi-
liter habet duas lec. qñ procurator verus egit, & suc-
cubuit, vel quando egit, & obtinuit: sed dñs posteà
1 agens succubuit. ¶ † Anteq; intrẽ glo. op. tu intelli-
gis hunc. §. in vero ꝓcuratore. Contrà, verus procu-
rator non cauet de rato: vt. l. ne satisdatio. ff. eo. sed hîc
dicit̃, ꝙ cauet de rato. ergo &c. sol. licet hîc esset verus
procurator, tamen dubitabatur de mãdato: ideò fuit
præstita cautio. ita intelligit gl. hũc. §. j. & ff. e. l. pro
2 curator ad exhibendũ. §. j. ff. de iureiur. l. aliâs. ¶ † Se
cundò opp. ꝓcuratori de cuius mãdato dubitat̃, etiã
c cũ cautione de rato, nõ potest solui: [c] vt in authen. de
col. §. eos. ita tenet gloss. in. l. non solùm. §. qui alie-
no. ff. de procur. & Cy. C. de procur. l. j. in. viij. q. sed
hîc dicitur, ꝙ procuratori cauenti de rato, fuit solu-
tũ. ergo &c. Rñdeo, possumus dicere, ꝙ nõ cogitur
quis soluere procuratori, de cuius mandato dubitat̃
vt ibi. sed spõte bene potest soluere: vt hîc. Ad hoc
facit. ff. eo. l. interdum. breuiter, istud videtur contra
prin. istius. l. versi. ꝙ si procurator per iudicẽ. ibi lo
quitur, qñ exegit ab inuito, non à sponte soluẽte. &
cõtra. l. iij. §. j. ff. eo. & contra. l. procurator ad exhibẽ
d dum. §. j. Et ideò credo [d], ꝙ possit solui procuratori,
de cuius mãdato dubitatur, si de rato cauet. ¶ Non
ob. §. eos. qa ibi loquitur in exactore publico, cui nõ
debet credi, nisi ostendat mandatum & literas publi
cas: vt. l. j. C. de mã. prin. ¶ Nec ob. qd' ibi dicitur in
tex. ex priuatis negotijs &c. qa ibi loquitur in exa-
ctore publico ad exigendũ id, qd' pertinet ad publi
cũ, vel ad priuatũ. Vnde mandatũ publicũ præten-
debat. & sic debet intelligi in dicta. l. non solũ. §. qui
in alieno. secus qñ prætẽdit mandatũ priuatũ: vt hîc
cum si. Item oppo. & tunc intro gl. de. l. procurator
ad exhibendũ. §. j. ff. eo. vbi dicitur, ꝙ stipulatio cõ-
mittit̃ ad totũ. solu. secundũ Roge. illa intelligit̃ secũ
dùm istã: vt ibi no. secundũ Io. dicit aliter, & melius
ꝙ ibi cõmittitur ad totũ, vt patet in tex. l. contrariæ.
in ver. sed cũ debitor. Nec ob. hæc. l. qa ibi loquitur
in ꝓcuratore falso, cui põt imputari, cur exegit ab
initio. hîc loquit̃ in procuratore vero, cui nõ potest
imputari, si dominus obtinuit: qa contingit, vel cul-
pa debitoris, vel iudicis iniuria. sed solùm litis impẽ
dia possunt sibi imputari: quia iste debitore euitare
3 nõ potuit. ¶ † Quæro de duabus qõnibus, quæ sunt
in glo. sup verbo hoc casu. Primò, quãdo falsus ꝓcu
rator egit, & succubuit: dñs posteà egit & obtinuit:
ad quid committit̃ stipulatio? dicit gl. ad totũ, quod
dñs exegit, & nihil allegat. ꝓbatur in. l. iij. §. fi. ff. eo.
4 ¶ † Sextò quæro, retento eodẽ themate. procurator
falsus egit, & succubuit, ad qd cõmittitur stipulatio
de rato contra falsum procuratorem, & eius fideius-
sorẽ? ¶ Ioã. dicit, ꝙ similiter cõmittitur ad totũ in-
teresse. qd' probat p tres rõnes hîc in gl. Primò sim
pliciter, qñ verus ꝓcurator egit, posteà dñs non ha.
Secũda Bar. super. ff. no.

a ¶ Probo p hunc tex. Adde oĩno, q̃ dixi post Bart. in l. Iul. verum debitorem. ff. de cõdi. indeb. in fi. v. col.

b ¶ Vñ venio. sed an isto casu, qa falsus ꝓcurator per sniam exegit debitum, vt liberet̃, debitor. vide Bal. in. l. falsus. in. xxiiij. col. C. de fur.

c ¶ Cũ autem. non põt solui, vtrũ possit solui ꝓcuratori cauenti de rato, de cuius mandato dubitatur: vide p doc. maximè Moder. ĩ. l. j. C. de procu. & ibi Bal. in fi. dicit ꝙ non. & ibi plenè dixit Bald. in. l. non solùm. §. q alieno. ff. de procur. aliqd p Imol. in. l. apud Iulia. §. vtrũ. ff. ad Trebel.

d ¶ Et ideò credo. Bar. hîc tenet cõtra cõmunẽ opi. videlicet, ꝙ posset solui procuratori de cuius mandato dubitatur cũ cautione de rato. Et pro sua opin. facit quod no. Specu. in tit. de cõiuncta persona. & ꝙ retuli. ff. in. l. vero ꝓcuratori. de sol.

bẽs ratũ egit:tũc ſiue obtineat dñs, ſiue ſuccũbat ad
tantũdẽ cõmittiť ſtipulatio:vt hîc in.§.cum autem.
&.§.Marcellus.ergo eodẽmodo in falſo ꝓcuratore.
Sed cõſtat, ꝙ ſi dñs obtinuiſſet, cõmitteret ſtipula-
tio in totũ:vt dixi.s̈.in proxi.q.ergo &c.Præterea,
ſufficit ab initio intereſſe:vt.l.qui aũt.§.j.s̈.ſi qs cau.
Sed pone, ꝙ debitor, qui fuerat abſolutus verè, erat
debitor in.c.ſtatim dño agente, incipit intereſſe ſua
in.c.ergo licet dñs poſteà ſuccũbat, ad tota. c.debet
agi.¶ Præterea, iniuria facta vni, alij non debet pro-
deſſe, vel obeſſe:vt hîc.§.cũ autem.&.l.except.s̈.de
fideiuſſori.ſed hîc dñs, qui poſteà egit, ſuccubuit ꝑ
iniuriam iudicis:ergo iſta iniuria non debet ꝓdeſſe
procuratori:vt teneať ad minus.Iſtæ ſunt rõnes glo.
quã glo.vide quæ incipit.ſ.cũ debitor.ibi ſicut ergo
non agiť &c.Iſtud tenet gl.s̈.eo.l.ꝓcurator ad exhi
bendũ.§.j.in fi.primæ glo.mag.prout ibi dicit ma
ximè.hoc tenet expreſsè in.l.aliâs.s̈.de iureiu. Doc.
cõiter tenent contrariũ.& bene. Nam ſtipulatio de
rato, nõ cõmittiť, niſi ad idꝗ, quod intereſt: vt.s̈.eo.l.
ſi cõmiſſa.& in.l.in ſtipulatiõe.ſed ſi ego ſum abſo-
lutus à dño, & à vero procuratore. nõ intereſt mea,
niſi in ſumptibus:ergo ſolùm ad ſumptꝰ cõmitteť.
Pro hoc videtur caſus.j.eo.l.fi.in princ.Præterea, ſi
reus fuit abſolutus à dño, non põt dicere ſe abſolutũ
ꝑ iniuriã iudicis:vt.l.ſi ſeruus pluriũ.§.j.s̈.de lega.j.
& quod no.in.l.ſtipulatio iſta.§.ſi qs fortè.s̈.de ver.
obl.& ſic non põt allegari cõtra procuratorẽ ſua in-
tereſſe in toto debito.¶ Præterea, qñ ex poſtfacto
deſinit intereſſe, & ceſſat damnũ ex præterito, non
ſufficit ab initio intereſſe:vt.l.ſi eũ.§.qui iniuriarũ.
in fi.§.ſi quis caut.Sed hîc ſecuta abſolutoria ceſſat
dãnum de ꝑterito.ergo &c.Et ꝑ hoc apparet rñſum
ad oẽs rationes Io.non enim ob.prima ratio:qa non
ꝓcedit illa ſimilitudo inter ꝓcuratorẽ falſum, & ve
rũ, propter diuerſitatem rationum.Non ob.ſecũda
ratio:qa non põt reus docere ſua intereſſe in toto de
bito:qa diceret cõtra ſñiam pro ſe latã.& quia ceſſat
dãnum de ꝑterito:vt dixi.Et eodẽ modo nõ ob. ter
tia ratio:qa nõ põt allegare ſñiam latã pro ſe eſſe in-
iurioſam.non obſ.l.ꝓcurator ad exhibendum.§.j.s̈.
eo.per quã gl.hoc tenet in.l.aliâs.s̈.de iureiur.qa ibi
loquiť, qñ falſus ꝓcurator obtinuit, & exegit, & dñs
ſuccubuit:meritò intereſt debitoris in eo, quod ſol
uit procuratori.Qõ noſtra loquiť, qñ falſus ꝓcura-
tor ſuccubuit:& etiã dñs.ſed ſi velles intelligere quę
ſtionẽ iſtius gl.ibi dũ dicit, quę æquè inſolidũ debet
committi:etiã vbi ego dñm iniuſtè ſuperaui &c.ꝙ
ꝓcurator falſus me vicerat.tũc iſta glo.diceret verũ
per.d.l.ꝓcurator ad exhibendũ.§.j.¶ Et iõ pro de-
claratiõe huius materiæ, debes aſſumere quatuor cõ
binatiões:in ꝓcuratore vero, & quatuor in falſo.In
5 vero† ꝓcuratore prima cõbinatio eſt:qñ verus pro-
curator primò egit & ſuccubuit:dñs poſteà egit &
obtinuit, certè cõmittiť ſtipulatio ad expenſas litis
6 tm̃:vt in.§.cũ aũt.ſecundũ vnã lec.¶ †Secũda cõbi-
natio eſt, qñ verus ꝓcurator egit, & obtinuit.& dñs
poſteà egit & ſimiliter obtinuit:& tunc videť idẽ ꝙ
ſolũ ad expẽſas litis cõmittatur ſtipulatio iſta:vt in
iſto.§.cũ aũt.ſcd'm vnã lec.Hoc tñ intelligo, qñ illi
procuratori fuerat ſolutum:quia habebat mãdatum
ad ſolutionẽ recipiendã:& ſic ſentit gl.aliâs in nullo
cõmittereť ſtipulatio. Nã etiam ſi ipſe dñs egiſſet,
& obtinuiſſet non facta ſolutiõe, nõ obſtaret ſibi ex
ceptio rei iudica.vt.l.euidenter.s̈.de excep.rei iudi.
ſic nõ debet nocere, ſi egit verus procurator, & obti
nuit.& ſic ſtipulatio nõ cõmittiť:vt.s̈.ea. l.§.ſi ꝓcu-
rator.Idẽ ſi ſoluiſſet illi vero ꝓcuratori nõ habenti
mandatũ ad recipiendã ſolutionẽ.Nam tunc hęc ſti
pulatio non poſſet cõmitti:iõ, qa dñs egit, & iudica-
tũ & ſñiam ratam non habuit, ꝑ eandẽ rationem:ſed
bene põt cõmitti:qa non habet ratã ſolutionem, ſi
7 ſup hoc fuit cautum.¶ † Tertia combinatio eſt, qñ
ꝓcurator verus egit, & obtinuit:& dñs egit, & ſuccu
buit:& tunc cõmittitur ſtipulatio ad expenſas litis
tm̃:vt hîc, in verſi.Marcellus.ſecũdũ vnã lec. Quod
intellige ſi procuratori fuit ſolutũ, & habebat man-
8 datũ ad hoc.aliâs ſecus:vt.s̈.dixi.¶ †Quarta cõbi-
natio eſt, qñ procurator verus egit:& ſuccubuit.&
& dñs ſimiliter egit & ſuccubuit:tunc non põt com

a ¶ Cõtra omnia. Vide etiam oĩno hîc, quæ habes ꝑ me in.l.ſi quis maior.C.de tranſac. vbi no.

9 mitti ſtipulatio, niſi ad litis expẽſas:vt hic in verſ.Marcellus.¶ †Poſſumꝰ
addere qntã cõbinationẽ, qñ procurator verus egit, & obtinuit:ſiue ſuccu
buit, nõ curo:& dñs poſteà egit, nec obtinuit, nec ſuccubuit: ſed lis pẽdet,
vel pempta eſt inſtãtia: vł alio modo finita rei interitu. Iſto caſu cõmittiť
ſtipulatio:niſi ad expẽſas.Ita põt intelligi hic verſi.Marcellus. ſecũdum
10 vnã lect.quã tãgit hîc gl.ſuper verbo amiſerit.¶ †Videamus de falſo pro
curatore, & in eo prima cõbinatio eſt, qñ falſus procurator egit & ſuccu-
buit:dñs egit & obtinuit:cõmittiť ſtipulatio ad intereſſe totale, ad id, qd'
11 dño eſt ſolutũ & ad expẽſas:vt.l.iij.in fi.s̈.e.tit.& no.hic in gl. ¶ †Secun
da cõbinatio eſt, qñ falſus ꝓcurator egit, & obtinuit, dñs etiã egit & obti-
nuit:& idẽ qa ad totũ intereſſe cõmittiť.ar.d.l.iij.in fi.s̈.eo.tit.¶ Tertia
cõbinatio eſt, qñ falſus ꝓcurator egit & ſuccubuit, dñs egit & ſilr ſuccu-
buit, & in hoc ſunt opi.vt vidiſtis ſup hac gl.Ego tenui, ꝙ ſolũ ad impen
12 ſas cõmittiť:vt in.l.fi.in pri.e.ti.¶ †Quarta cõbinatio eſt, qñ ꝓcurator fal
ſus egit, & obtinuit:dñs egit & ſuccubuit.Iſta ſubdiſtinguiť in duos caſus.
Aut iſte falſus ꝓcurator exegit indebitũ, & ſtipulatio de æqtate cõmitti-
tur ad totũ intereſſe:ſed de rigore ad nihil: vt.s̈.hac.l.verſ. ꝙ ſi ꝓcurator ꝑ
iudicẽ.Aut iſte ꝓcurator exegit debitũ: & tũc ſunt opi.in. l. ꝓcurator ad
exhibẽdũ.§.j.s̈.eo.ti.Veritas eſt, ꝙ ad totũ intereſſe cõmittiť, & ad totũ
id, qd' illi falſo ꝓc.eſt ſolutũ:vt.d.l.ꝓc.ad exhi.§.j.&.s̈.verſi.ꝓxi.ꝙ ſi de
13 bitũ.¶ †Quinta cõbinatio eſt, qñ falſus proc. egit & obtinuit, ſiue ſuccu-
buit:dñs poſteà egit.nec ad finẽ, litẽ ꝑduxit.Iſto caſu ſi qdẽ ꝓcurator ege
rat, & exegerat ſtatim cõmittiť ſtipulatio ad totũ:qa in toto intereſt rei ſta
tim, cũ nõ habeť ratũ:vt.l.ꝓcurator ad exhibẽdũ.in fi.&.l.quo em̃.§.j.&
§.Iu.s̈.e.ti.In caſu tñ nõ põt ex ea ſtipulatiõe agi:niſi poſt ſñiam: vt.d.l.ꝓ
cu.ad exhibẽdũ in fi.s̈.e ti.Sed ſi ꝓcurator egit, & nõ exegit:tũc ſtatim cũ
dñs agit, cõmittiť ſtipulatio ad litis impẽſas.& ſi poſtea plus impẽdit, vel
dñs exigeret, ad plꝰ cõmittereť. vt.l.ſi ꝓcurator.s̈.eo.ti. Qd' dixi in dño
agẽte:idẽ intelligas in eo, q haberet ab eo cãm: vt.l.ſi indebitũ.in fi.s̈.eo.
ſecus ſi ageret aliꝰ, q ab eo cãm nõ haberet:vt.j.e.l.ꝓxi.¶ Reſtat in gl.vna
q.ꝓcurator verꝰ egit & exegit:dñs ſilr egit & exegit: vtrũ dñs poſſet re-
petere à vero ꝓcuratore illud, qd' ipſe exegerit? gl.hic ſup verbo iniuria.
in fi.tenet ꝙ nõ:qa ſi dñs hoc cõſeqreť à debitore, & à ꝓcuratore eſſet in-
iuria:& ſic qdã intelligũt iſtũ tex.Iſta le.rephẽdiť ꝑ.l.ſi neg.s̈.de neg.ge.
& ꝑ.l.q ꝓprio.§.ꝓcurator, vt in cæteris.s̈.de ꝓc.& ꝑ.l.ex mãdato.in pri.
a s̈.mã.¶ Cõtra oĩa [a] pręditca opp.venire cõtra de facto, nõ facit ſtipulatio
nem cõmitti:vt.l.cõtinuus.§.cum quis.s̈.de verbo.obli.ſed ſi verus ꝓcura
tor egit: dñs nõ põt poſteà agere de iure:ergo egit de facto.vñ non debet
cõmitti.Gl.hæc, quæ eſt poſita ſup verbo impẽſas, fateť ꝙ hęc ſtipulatio
eſt huiꝰ naturę, ꝙ cõmittiť etiã ſi aliqs ſolũ de facto agat.Mihi videť, ꝙ hîc
nõ agať de facto:imo de iure.qa res iudicata cũ ꝓcuratore nõ pimit actio-
nẽ dño cõpetentẽ ipſo iure, ſed ope exceptiõis.Pręterea, poſito ꝙ eſſet a-
ctio pẽpta ſolutione:adhuc agit de iure:qa valet & tenet inſtãtiã:licet non
habeat actionẽ:vt.l.cũ putarẽ.s.fa.er.& extra de re iu.c.Abbate ſanè li.vj.
Nõ tamẽ ꝑ hoc ĩpugno, qn etiã ſi agať de facto tm̃: vt corã iudice incõpe-
tẽti, vel ex alia cauſa, ꝙ cõmittať ſtipulatio, ſaltẽ ad ſumptus:vt.l.vbi.C.de
trãſa.Nõ ob.l.cõtinuus.§.cũ qs.s̈.de ver.ob.vt ibi dixi.¶ Itẽ opp.ſentẽtia
cõtra ſñiam eſt ipſo iure nulla:vt.l.j.C.qñ prouo.nõ eſt ne.ſed hîc licet ꝓ-
curator primò obtinuit:vel ſuccubuit, nõ poteſt valere ſñia lata poſteà cũ
dño, cõtra primã, vel etiã ſecũdũ primã.ſecũdũ alios modern.i.d.l.j.C.qñ
ꝓuo.nõ eſt ne.Sol.debet intelligi qñ ex eadẽ inſtãtia feruť duæ ſñię: quia
tũc prima tm̃ valet.ſecus ſi ex duabus inſtãtijs: qa tũc põt valere vtraqꝫ, vt
14 hîc.&.s̈.de excep. rei iud.l.duobus.& qd' ibi no.in gl. ¶ †Pro declaratio
ne huius materiæ q̃ro duo.Primò vtrũ actio deſcẽdẽs ex hac ſtipulatione
ſit pretoria, vel ciuilis? Rofr.in libel.ſuis ſup hoc tit.dicit, ꝙ eſt ciuilis.ſ.cer
ti cõdictio ex ſtipulatiõe, vel actio ex ſtipul. Et ideo dicitur pretoria hæc
ſtipulatio:quia ꝑ prætorẽ eſt inducta, eo, ꝙ qs cogať eã præſtare:non ꝙ a-
ctio ſit prætoria.Pro hoc facit.s̈.de poſ.hære.pe.l.j.& qd' ibi no. ¶ †Vl-
15 timò q̃ro, an ſtipulatio rẽ ra.ha.habeat paratã executionẽ cõtra fideiuſſo-
rẽ? videť ꝙ ſic, ſicut in ſtipulatiõe de iudicio ſiſti: vt dixi.s̈.ti.j.l.j.¶ In cõ-
trariũ vř, ꝙ debeat nouo iudicio agi.s̈.eo.l.ꝓcurator ad exhibẽdũ.§.j.ibi,
ſed cũ debitor ex ſtipulatiõe agere cœpit &c.&.s̈.e. l.circa prin.ibi exiſti
mo actiõe hac cũ eo agẽdũ.& ſic innuit nouũ iudiciũ eſſe inchoãdũ.Bre-
uiter dico:aut iſta ſtipulatio interponitur extra iudiciũ: & eſt opus nouo
iudicio.Ita loqtur. s̈. e.l.in prin.nec põt fieri executio. argu. pro hoc.s̈.de
iu.l.à diuo pio.§.ſed ſi emptor.ſed ſi eſſet interpoſita in iudicio: tunc pu-
to, ꝙ haberet paratã executionẽ ꝑ rõnes, quas dixi in ſtipulatione iudi.ſo.
s̈.ti.j.l.j.& per rõnes, quas dixi in ſtipulatione de iudicio ſiſti; & ſimilibꝰ.

SVMMARIVM.

1 *Factum nomine defuncti, poteſt ratum haberi per hæredem.*

1 Si procuratori. ¶ †No.ꝙ factũ noĩe defuncti, põt haberi ratũ ꝑ hæredẽ.cõtra.s̈.e.l.ſi is cui.ſo.vt ibi dixi, & dicã.j.e.l.bonorũ.¶ Opp.ſi iſte fuit verus procurator: ſtipulatio nõ põt cõmitti, niſi ad impenſas:vt.s̈.proxi.§.Sol.intellige, ꝙ procurator erat funditus falſus.vel ſi erat verꝰ, erat reuocatus morte dñi:& ſoluens ſcie bat eum mortuũ.aliâs eſſet libertꝰ:vt.l.cũ qs.§.j.&.l. diſpẽſatorẽ.s̈.de ſol.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio ſimplex, intelligitur de hæredibus.*

Si in ſtipulatione. ¶ Hunc finem intelligit gloſſa, quòd per imprudentiam ſtipulatoris committebatur

mittebatur promittente committente dolū,& intel
lige,ꝙ dolus fuit in hoc commiſſus,quia fuit in ſti-
pulatione adiecta dictio tantum,vt Luciū Titiū tan
1 tùm ratū habiturū.Nam†ſi hoc nō eſſet dictū,ſim
plex ſtipulatio de hæredibus intelligeret᷑, vt vidi-
ſtis de ver.obli.l.ſtipulatio iſta.in prin .vnde pro-
pter hoc clauſula doli,non poſſet committi.

Si procurator. ¶Nota iſtam regulã quæ ponitur hic.ibi
plærunq; autem &c.

SVMMARIVM.

1 *Mutatione perſonæ extinguitur cautio de rato.*

1 **Qui patris.** ¶†Mutatione perſonæ ex
tinguit᷑ cautio rem ra. ha .&
ideo in ſtipulatione ſunt cōprehendendæ perſonæ,
ad quas veriſimiliter iudiciū debet trãſire.h.d. Ad
euidentiã ſcias,ꝙ ex iniuria facta filio cōpetit actio
iniuriarū patri,ſeu auo,qui eū habet in poteſtate,&
ipſi filio,tñ pater ſeu auus habet exercitium vtriuſq;
actionis.Secūdò,ſcias,ꝙ patre mortuo ſeu filio emã
cipato inſtantia iſtius actionis iniuriarum tranſit ad
filiū,quãuis non ſit hæres:vt.j.de iniu.l.ſed & ſi vniꝰ.
§.filio.¶Hoc præmiſſo,pone caſum in terminis,
vt litera iacet.Not.ꝙ ex mutatione perſonæ cauen-
tis extinguitur cautio de rato,& ideo de neceſſita-
a te debet alia perſona comprehendi.[a] ¶Oppo.de
l.non ſolum.§.ſi pater.ſ.de procu .Solu.ibi age-
bat ipſe pater,hìc alius procuratorio noīe pro prē,
de cuius mãdato dubitabat᷑.iſta eſt vera ſol.¶Quę
ro,circa hanc.l.quã actionem intentabat iſte procu
rator:dicūt quidã,ꝙ intentabat actionē iniuriarum
prætoriã cōpetentē prī,pro iiuria facta filio.¶Alij
dicūt,ꝙ intentabat actionē iniuriarū.ex.l.cornelia,
quæ cōpetit ipſi filio.primã opi.tenet glo.ij.huius
§.& gl.mag.ſuper verbo filij.Nam cum hic procu-
rator ageret nomine patris,nō pōt dici,ꝙ intentet
actionē ex.l.cornelia,quæ patri nō cōpetebat ſecū-
dùm iſtã gl.Vel verius dico,ꝙ hic intētebat᷑ actio
ex.l.cornelia cōpetens filio.ſed quia pater illiꝰ actio
nis habebat exercitiū,iō ꝓcurator prīs intentabat
illã actionē:ſicut poterat ipſe pater.Et iſtam puto
verã.Nã ſi iſte ꝓcurator egiſſet actione cōpetēti ipi
patri,illiꝰ actionis inſtãtia nō trãſiret ĩ filiū,ſed poſt
lit.cōte.trãſiret in hæredē:aut mortuo prē extigue
retur:vt.l.iniuriarū.j.de iniur.l.ſi eū.§.qui iniuriarū.
ſ.ſi quis cau.Et ideo hoc intelligitur,ꝙ hic ĩtentabat᷑
actio cōpetens filio,cuius exercitiū cōpetit patri.ita
intelligit gl.hic ſup verbo ad filiū.¶Querit gl.vtrū
ſufficeret,ſi in ſtipulatione diceret᷑ ꝓmitto ratū ha-
biturū eū,ad quē ea res ꝑtinet dicit gl.ꝙ nō:qa illis
verbis ſolū hęredes cōprehendunt᷑.& bene dicit gl.

SVMMARIVM.

1 *Forma ſtipulationis interponendæ de rato.*

LEX XXIII.

PRocurator. ¶Iſta eſt not.l.
& clara.Breuiter
.h.d.Factū falſi procuratoris non facit
committi ſtipulationem de rato ab alio
interpoſitam.hoc dicit.¶Not.text.ibi,nam in ſti-
pulatione cauetur &c.Not.quod dixi in ſumma-
1 rio. ¶Secundò nota † formam ſtipulationis in-
terponendæ de rato,licet domin.Cyn.de hoc di-
ſputet in.l.j.C.de proc.alle.bene hãc.l.debet tamē
in hac forma ſtipulationis adijci clauſula doli, ꝙ pro
mittat dolū malū abeſſe,abfuturūq; eſſe:vt.ſ.l.ꝓxi.
§.ſi in ſtipulatione. Item debet adijci, qñq; perſona
alterius,ad quē iudiciū poteſt veriſimiliter trãſire:
vt.ſ.l.prox.§.fi.¶Quærit gl.vtrū hoc caſu ſaltem
hæc ſtipulatio cōmittat᷑ ad expenſas?gl.dicit ꝙ nō.
& aliud eſt in vero procuratore: vt vidiſtis.ſ.eod.l.
ſi ſine.§.cum autem.

SVMMARIVM.

1 *Defectus ſuperueniens, quando impediat ratihabitionem?*
2 *Ratihabitio non impeditur,quando defectus impediens ratihabtionem ſuperueuit, & poſteà ceſſauit.*
Qui habuit filium ex concubina, & poſtea duxit uxorem, qua mortua uult ducere concubinam,poteſt:& matrimonium primum nō impedit legitimationem filij nati.
4 *Factum nomine defuncti, an poßit haberi ratum per hæredem.?*
Abbas poteſt rata habere geſta nomine alterius,qui poſteà ingreſſus eſt religionem.
5 *Geſta nomine Prælati,tanquam Prælati,poteſt ſucceſſor in prælatura habere rata: ſecus ſi nomine prælati, tanquã priuatæ perſonæ.*
6 *Geſta nomine unius canonici,non poſſunt haberi rata per ſucceſſorem in canonicatu.*

LEX XXIIII.

BOnorum. ¶Hæc lex deberet
b ſcribi literis[b] aureis.
Breuiter hoc intendit.Si ſuperuenit defe
ctus ex parte ratum habentis,ratihabitio
impeditur:ſecus ſi ex parte gerētis.hoc dicit.¶No.
l.& no. bene & menti tene verſiculum,an autē.&c.
¶Oppono.de.l.cum decem.§.j.ſ.de ſolu.gloſſ.non
ſoluit.Tu dic ibi tempore,quo ratū habebatur,po-
terat geri negotium:quia poterat ſolui pro reo ob-
ligato : licet fideiuſſor eſſet liberatus. ¶Secundò
oppo.C.ad Macedo.l.fi.&.l.ſi filius.& de alijs legi-
c bus,quæ dicunt ratihabitionē[c] retrotrahi,& manda
to comparari.ſol.dicit Dyn.hic & in.c.ratihabitio.
de regul.iur.libr.vj.& Cyn.in.l.vlti.C.ad Macedo.
quòd iſtud eſt ideò:quia poteſt hic ratum habenti
d imputari culpa tacitę repudiationis.Nam tacendo[d]
per centum dies,videtur repudiare.vt.l.j.§.ita autē.
ſ.ſi tab.teſta.nul.extra.Facit quòd no.in.l.ſi ego.ſ.
de neg.geſt.Iſtud non placet mihi.quid em̄ ſi mor-
tuus eſt iſte,cuius nomine petita eſt bonorum poſ-
ſeſſio?certè nulla culpa poteſt ſibi imputari:& tñ
hæres nō pōt habere ratū:vt.l.ſi is cui.ſ.eo.Pręter-
ea,hic ſunt duo.Primū eſt ius petēdę bonorum poſ
ſeſ.& de hoc loquitur Dy.qa videtur tacitè repudia
re.Secūdū eſt agnitio facta per iſtū geſtorē,& iſta
nunq; fuit repudiata: quia de hac non dicit᷑. Cōſtat
enim,ꝙ ſi ſemel repudiaſſet,nō poſſet poſtea ratū
habere:vt.l.diſpenſatorem.in fin.ſ.de ſolu.ſed ego
video qñ quis expreſſè repudiauit primū ius,ſuper
quo actus eſt celebratus non impeditur ratihabitio:
vt.l.cum decem.§.ij.&.l.ſi quis offerenti.§.fin.ſ.de
ſol.ergo hoc non impeditur propter tacitam repu-
diationem:Sol. ergo quantum ad ſignata contraria
e dico, ꝙ[e] ratihabitio retrotrahitur , qñ ratū habetur
f tēpore,quo[f] negocium poteſt geri: ſecus ſi defectꝰ
ſuperueniat.ita loquit᷑ hic.¶Sed contra hoc oppo.
de dicta.l.cum decē.§.ij.&.l.ſi quis offerenti.§.fin.
ſo.licet dubitem:hic ſuperuenit defectꝰ ex.l.diſpo.

a ¶Qui patris .cōprehendi.vide gl.Bal.Ang.& Imo.in.l.ij.§.fi.ff.ſol .ma.

b ¶Scribi literis.& vide quod per hanc.l.dicit do.Ant.in.c.cum veniſſet.in fi.de reſti.ſpo.& limita,vt per Bal.in.l.Labeo.de iureiu.& aliter,vt ꝑ Ange.& Pau.de ca.hic & Iac.bu.& Bar.in.l.j.C.qui admit.& aliter,vt ꝑ Ange.in.l.ſi is qui pro emptore.& ibi Imo.in.xvij.col.de vſuc.

c ¶Ratihabitionē. vtrum ratihabitio retrotrahatur, & mandato comparet᷑. vide Barto.& Bal.in.l. obſeruare.ſ.de offi.ꝓcō.& limita,vt ꝑ bar.ĩ.l.ſi vxor.§.ſi qs vxorē.j.de adulte.& vide Ang.ĩ l.ſi ego.ſ.de neg.geſt. Sed vtrum mandatum ſuperueniens poſt actū cœptū & nō perfectum retrotrahatur ad geſta. tex.eſt not. quòd ſic.ĩ.l.Iul.vbi no.per glo.& docto.ſ.qui ſatiſd.cog.ſecus ſi actus eſſet iam conſummatꝰ. vt in.l.ſi verò non remunerãdi.in.§.ſi poſt creditam.ſ.mand.& voluit Bartol.in.d.l.ſi vxor.in.§.ſi quis vxorem.de adul.& voluit Ang.& Bald.in.d.l.Iuli. quod ſignanter mandant notari. Item adde, quòd mandatū ſuperueniens,ita demum trahit᷑ retro,vt.ſ.dixi,& ratificatio inducitur, quãdo mandans ſciuit iudiciū inchoatum noīe ſuo,aliàs non videtur ratificare ſi ignorat.per.l.ſi quis ita.§.fi.ff.de teſta.tut.ſecundū quod voluit ſin.Io.an.ĩ addi.Spe.in ti.de procu.§.j.vbi etiã alleg.d.l.Iul.Et in iudicijs qualiter ratihab. poſſit operari:vide not.ꝑ Ang.ĩ.l.ſi defunctus.ſ.de ꝓcu.Et an hęc ratihabi.retrotrahatur etiã in caſibꝰ, in quibus requiritur ſpeciale mandatum.Io.and.dicit,ꝙ ſic,in.c.cupientes.de electione.in.vj.Probatur per tex.in ca.j.de homi.eo.li.& no.docto.in.l.licet.ſ.de iudi.& in.l.fi.C.ad Mace.& ad mandatum adde quę dixit Archi.in.c.cōſtitutus.de verb.ſig.lib.vj.ꝙ ſi authoritas epi,q̄ debet ineſſe ſtatuto per capitulū facto,à prin.fuerit,ꝙ eps notificando ſtatutū capituli illud nō cōfirmat᷑,qa eſt diuiduū oē id,quod requiritur ad ſolēnitatē.ita refert Bal.in c.j.in prin.de ali.feu.ad hoc vide melius no.ꝑ Bald.in.l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.de acq.hære.Et in ſupradicta materia vide,quæ ibi dixi ad limitationē huius regulæ.vide Bar.in.l.ſi pecuniã.de neg.geſt.C.ſed vtrū reprobatio retrotrahat᷑,& reprobationi æquiparet᷑,vide Bar.in.l.Pōpo.la.j.ſ.de neg.geſt.Et an ratihabitio retrotrahit᷑ in præiudiciū tertij,vide not.per Bart.& Bal.in.l.ordo.in fin.C.de execu.rei iudi.& Bar.hic.Et adde quòd vbi lex requirit mandatum pro forma, non ęquiparatur ratihabitio mandato:ſecundùm Bald.no.in.l.pe.in.v.colū.de execu.rei iudi.Et not.quòd ratihabitio non trahitur retro in præiudicium iuris iam quæſiti ex ſententia,ſecundùm Bald.in aut᷑.ei.C.de tempo.appe.& vide not.in materia per gloſ.&Bar.& quę ibi dixi in.l.ſi tutor.C.in qui.cau.in integ.reſti.non eſt neceſ.per Bal.in.l.ſi vxor.C.de condic.inſer.&vide per iſtã.l.in materia no.glo.in.c.ratihabitio.ſ.de iur.in.vj.vbi bonum not.& vide plenè Iac.de bel.in.l.per fundum.ſ.de ſerui.ruſtic.prædi.& per Ioã.Andr.in regula ratihabitio.de reg.iur.¶Sed quid de illo brocardo ſcientię:an ſint paria à principio ſcire,& poſt ſcire,& peti:vide Bal.in.l.cum ancillis.in fi.C.de inceſt.nup.& quãtum tēpus requiratur ad ratificandū.vide in l.ratum.ſ.de ſol.Vtrū ratihabitio trahatur retro:vide de Bart.in.l.aliena.in princi.ſ.de pig.actio.& Barto.in.l.ſi fundus.§.j.ſ.de pigno.& in.l.quid ergo.in princi.de his, qui no.infa.Adde,an ratihabitio retrotrahatur,& quando tertio poſſit ꝑiudicare?Bal.conſil.xc.j.lib.

d ¶Nam tacendo. No.quòd tacens & permittens labi tempus,videtur tacitè renuntiare iuri ſuo.l.ij.C.in quibus cau.Quod intellige verum in iure quęrendo,ſed in iure quæſito, curſus pręſcriptionis nō inducit conſenſum renuntiantis, vt nota.in.l.fina.infrà eodem:& no.Bald.in.l.j.C.de in integ.reſti.tu.& etiam vide, quæ dixi poſt Barto.in.l.ſi quis arbitratu.de verborum obliga.& eſt text.in.l.alienationis verbo.de verborum ſignifica.quo ad primum dictum hic alleg.Bart.l.fin.ff.in quibus cauſis in inte.reſt.&.l.facta.§.ſi quis bonorum.ſuprà ad Trebellia.quam ad hoc alleg.Baldus.in.l.prima.in.xvj.columna.C.quando non pe.vbi dicit:quòd in iure obtinendo curſus temporis habet vim efficaciſſimæ repudiationis.

e ¶Dico ꝙ.& adde Bal.qui hanc materiam limitat no.in.l.fi.C.ad mace.& in.l.obſeruare.§.fi.ff.de offi.procon.And.Barba.

f ¶Habetur tempore quo.Limita,vt per Barto.in.l.prima.C.qui admit.in pen.colum.

ſitiõe:ibi ex diſpoſitione hominis.Ratio,quia ĩ his
quæ reſpiciunt nullitatem ipſius actus,durius egi-
tur cum.l.quàm cum homine,vt.l.ſi libertus.de iu
2 re patrona.& dixi in.l.amplius.ſ.eo.titu.¶ Et ideo
pro declaratione huius materiæ diſtingue. Quan-
doq; ſuperuenit defectus ex parte gerentsi,quando
q; ex parte ratum habentis:quandoq; ex parte rei.
Primo caſu,ratihabitio non impeditur,vt hac.l.ij.
reſpon.Secundo caſu,aut ſuperuenit defectus ex.l.
diſpoſitione,& ratihatio impeditur,vt hac.l.j.re-
ſpon.&.l.ſequen.in fi.Aut ſuperuenit defectus ho-
minis facto,& tunc aut quis vult ratum habere in
præiudicium eius,qui geſsit illum actum,quia rat⁹
habetur,& tunc non impeditur ratihabitio,vt.l.cũ
decẽ.§.ij.ſ.de ſolu.Aut in præiudicium tertij,& tũc
aut ille tertius fingitur vna perſona cum gerenti, &
idem,quia poteſt ratum haberi.Exemplum in duo
bus reis.in.l.ſi quis offerenti.in fin.ſ.de ſol.Aut eſt
perſona prorſus extranea,& in eius præiudicium
non poteſt ratum haberi:vt.l.ſi partem.§.fi.ſ.quem
admd.ſer.amit.&.l.potior.in fin.ſ.qui po.in pign.
hab.Ita intelligitur,quod dixi in.l.ſi indebitũ.§.fi.
ſ.eodem titu.Tertio caſu,quando ſuperuenit defe-
ctus in re,ſuper qua aliquid agitur,ratihabitio impe
ditur:vt.l.neceſſariò.§.ꝙ ſi pendente.ſ.de pericu.&
commo.rei vendi.&.l.cum qui ita.§.fi.ſ.de verbo.
2 obliga.&.l.quoties.ſ.de noua.¶ †Sed quæro, quid
ſi defectus impediens ratihabitionem ſuperuenit,
& poſteà ceſſauit an impeditur ratihabitio?Reſpon
deo non ſufficit extrema eſſe habilia,non curo de
medio,vt.l.exiſtimo.ſ.de verbo.obliga.&.l.ſed &
ſi in conditione.§.ſolemus.ſ.de hære. inſtitu. Facit
quod dixi in materia fictionis tranſlatiuæ.in.l. ſi is
qui pro emptore.ſ.de vſuca.Et per hoc poſſumus
a determinare quæſtionem.[a] Aliquis habuit concubi
nam,& filium ex ea:poſteà accepit vxorem, quæ
mortua eſt,nunc vult accipere concubinam in vxo
rem,an matrimonium inter medium impediat legi-
timationem filij primò nati?Et per prædicta videt̃
dicendum,quòd non.Et ita videtur ponere pro cõ
ſtanti in quadam ſua diſputatione Richard. malũ,
quam diſputationem ponit Ioan.and.in mercuria.
ſuis,ſcilicet in.c.ſine culpa.de regulis iuris.libro.vj.
3 ¶ †Quæro vtrum factum nomine defuncti,[b] poſ-
b ſit haberi ratum per hæredem?Dyn.tractat.in.c.ra-
tum.in penultima queſtio.de regulis iuris lib.vj.&
ibi determinat,quòd aut fuit geſtus actus,qui nõ ſo
let tranſire ad hæredem,& non poteſt per hæredẽ
ratus haberi.l.ſi is cui.ſ.eo.& argum.huius.l.in prin
ci.Aut eſt actus tranſitorius ad hæredem,& poteſt
per procuratorem ratus haberi:vt.l.ſi is cui.ſ.eo, &
l.ſi ſine.§.ſi procuratori.ita dicit ipſe & bene.
4 ¶ †Quæro,vtrum geſta nomine alterius, poſsint
haberi rata per Abbatem monaſterij, quod ingreſ-
ſus eſt poſteà?Reſpondeo ſic,ſicut dicimus de patre
arrogatore.ſ.de ſolu.l.ſi quis offerenti.§.ſi creditor.
5 ¶ †Quero,vtrũ[c] geſta nomine prelati poſsint rata
c haberi per ſucceſſorem in prælatura?Dy.dicit,ꝙ ſic
no.d.c.ratum.in vl.q.ſi fuit geſtum nomine præla-
ti,tanq; prælati,& ſic contemplatione eccleſiæ, vel
dubitatur,argu.eorum,quę ſupra diximus.de hæ-
rede qui repræſentat defunctum,vt.l.annua. §. vlti.
de annu.le.ſecus ſi nomine prelati tanq; priuatę per
ſonę. quia ratum alius habere non poteſt,quod ei⁹
nomine non eſt geſtum,vt.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.
ſ.de negotijs geſtis.quod ſatis placet.¶ Quærit vl-
d tra[d] Dy.vtrum geſta nomine vnius canonici, poſsint
rata haberi per canonicum,qui ei poſtmodum ſuc-
ceſsit.Inno.dicit,ꝙ non.Nam in iuribus canonicis
ſuccedit capitulum,licet alius ſuccedat in præben-
da.ita no.per Innocen.extra de elec.c.quod ſicut.in
glo.ſuper verbo conſentire,quod eſt notabile.non
habetis hic alia.

LEX XXV.

Pater. ¶ Iſta eſt notabilis lex,[1] &
breuiter hoc intendit. Quan
do quis ſuccedit ei,quẽ pmiſit ratũ ha-
biturum.ſucceſsio pro ratihabitione ha-
betur.h.d.notabilis lex,& menti tenenda : Et facit
iſta lex ad ea,quę dixi in.l.cũ vir.circa fi.ſ.de vſuca.

SVMMARIVM.

1 *Præſcrip.xxx.annorum tutus ſoluens an repetat.*

Procurator. ¶ Defectus ſuperueniens
ex pare ratum habentis
ex.l.diſpoſitione,impedit ratihabitionem. h.d.&
1 eſt aliquantulum difficilis.¶ †Not.hic argu.ſecun-
dum glo.ꝙ tutus exceptione præſcripti.xxx.ann.
ſi ſoluat,repetere põt.arg.ff.de admi.tu.l.ſi pupil-
lus.vbi dicitur,ꝙ præſcribẽs ſimilis eſt ſoluẽti.Con
e tra, liberatus tempore adhuc remanet obligatus[e]
naturaliter:vt.l.obligationum ferè.§.placet de ac.&
obl.de fideiuſ.l.vbicũq;.& ibi not.ſ.de neg.geſt.l.at
qui natura.in princ.& ibi not.ergo ſoluens non re-
petit.Solu.dicit Dy.ꝙ licet tẽpore non tollatur na-
turalis,tollitur tamen omnis eius effectus.& ſic po-
teſt repeti ſolutum : vt hic. Idem tenet Dyn.C.de
iur.& fac.igno.l.cum quis. ſed Gul.de cug.in.l.j.in
fin.quod quiſq; iur.videtur dicere ſimpliciter,ꝙ re
manet naturalis cum ſuis effectibus.Specu. tangit
de hoc de præſcrip.§.j.ver.ſecũdo.¶ Mihi videt̃ cir
ca hoc dicendum;quãdoq; quis liberatur tempore
ex conuentione:qa voluit eſſe obligatus vſq; ad tan-
tum tẽp⁹:nõ vltra.& tũc iſta cõuẽtio habet vim pa-
cti:vt.l.eũ,qui ita.§.qui ita.ſ.de ver.obl.meritò na-
turalis obligatio tũc tollit̃, & ciuilis remanet : ſicut
per pactũ: vt,l.ſi vnus.§. pactus.ſ.de pactis. Quan-
doq; quis liberatur tempore, quia tenetur actione
temporali, tunc dico,quòd tollitur ciuilis tantùm:
& remanet naturalis:vt,d.l.at qui natura.in princ.&
qd' ibi no.ſ.de neg.geſt.Qñq; quis tenet̃ actione p-
f petua:ſed liberat̃.[f] xxx. vel.xl.anno.pſcriptione:
tunc dico,ꝙ liberatur à ciuili:naturalis verò remanet
quam ius ciuile tollere non poteſt: vt inſtit.de iure
natu.gen.& ci.§.ſed naturalia quidem. Tollitur ta-
men omnis effectus eius obligationis naturalis:vt.l.
ſicut.&.l.omnes.C.de præſcrip.xxx.anno. vbi di-
cit,ſit pleniſsima munitiõe ſecurus.& ſic omnis effe
ctus naturalis obligationis tollitur. & hoc vltimum
tenent vltramontani,vt refert Cy.in.l.vlt.C. ex qui.
cau.ma.Nec obſt.prędictis.l.ſi quis poſt quam.ſ.
de fideiuſſ.quia eam intellige : vt ibi dixi.Qualiter
g ergo hanc.l.intelligemus?dico,ꝙ poſſumus[h] eam in-
telligere ſecundum primum modum,quando libe-
ratus eſt tempore ex conuentione: tunc cum tolla-
tur naturalis,non impeditur ciuilis:ſed competit re
petitio.¶ Sed contra iſtam lect.opp.quia actus me-
dius impediens,ſuperueniens facto hominis nõ im-
pedit ratihabitionem : vt dixi.ſ.l.proxi.ſol.quæ ibi
dixi:habent locum, quando ſuperuenit actus me-
dius,poſt celebratum actum, de quo rato habendo
tractatur:hîc factum hominis:hoc eſt conuentio ipa
præceſsit illud,quod poſteà ſecutum eſt ſolùm ex
iuris effectu.¶ Secundo modo poteſt intelligi hoc,
quando quis liberatur tempore actione temporali.
Sed tunc ob.quia cum remanet naturalis obligatio:
ergo repetitionem impedit indebiti.Solue vt.l.er-
ror.C.ad.l.falcid.&.l.cum quis.§.de iur.& fac.igno,
Reſpondeo hic non repetit,quia fuit ſolutum falſo
procuratori,cui nullo modo debebatur.Et ideo cõ
cedo,quòd ſi dominus ſuperuenit, & defenſionem
iſtius procuratoris ſibi ſoluentis ſuſciperet, poſſet
h doli exceptionẽ opponere,vt.l.procurator ad ex-
hi.§.j.ſ.eod.¶ Tertio modo,[h] poteſt intelligi, ꝙ ſi
eſt liberatus tempore præſcriptionis.xxx.vel. xl.
anno. tunc poteſt repeti,cum omnes effectus natu-
ralis obligationis ſint ſublati.& hoc prout habetur
reſpectus ad iura hodierna,tamen illa lec.nõ cõgruit
bene huic.l.quia ſecundum hæc tempora digeſto-
rum pręſcriptio.xx.anno.erat incognita:vt not.in
l.qui occidit.§.ſ.ad.l.aqui.&.l.Iulia.aliâs incipit,nõ
ſolum.ſ.ex qui.cau.ma.in aut̃.vt eccl.Ro.gau. præ
ſcrip.c.anno.§.j.facit quod dicam in.l.in omnibus.
ſ.de diuer.& temp.præſcrip.non ſunt hîc alia.

De priuatis delictis Rubrica.

¶ Glo.cõtinuat.dictũ eſt ſuprà de obligationibus
deſcendentibus ex contractibus,ſequitur videre de
actionibus deſcendentibus ex delictis,quia ex deli-
ctis qñq; oriuntur actiones,& obligatiões ad priua-
tam vtilitatem.Item oriunt̃ quãdoq; accuſationes
priuatæ

a ¶ Determinare
qõnẽ.vide Bal.in
ca.cũ qs.C.de nat.
libe. & Imol. &
Bal.in.l.planè.§.
vxor.ſol.mat.vi-
de tex.no.in.c.tã
ta.qui fil.ſint leg.
vide Pau.de caſt.
in.l.Pompo. & ĩ
§.quęſitũ.ſ.de ac.
poſſeſſ.& ibi dixi
poſt Imol. facit
quod no.Bar.in.l.
eum,qui.ſ.de ſta.
ho.& vult allega-
re Io.an.in merc.
in reg.ſine culpa.
b ¶ Nomine defun
cti.Et vtrum hæ-
res poſsit ratifica
re pro defuncto?
& quod poſsit,eſt
tex.& ibi Bald.in
l.ſi ab vno.de ne-
go.geſt.
c ¶ Quæro vtrum.
Adde no.j.l.ſi tu
tor.C.in qui.cau.ĩ
integ.re.nõ eſt ne
ceſſ.
d ¶ Quęrit vltra.vi
de Bald.in.l.gñali
ter.C.de reuo.do
na.vbi illud dictũ
Inn.& Bar.hic al
leg.vide,q̃ dixi in
d.c.quod ſicut.
And.Barb.
e ¶ Remanet obli-
gatus. Vide latè
Bal.in.l.cum quis
in.vij.col.C.de iu.
& fac. ig.ĩ.q.ſtatu
to cauetur.& ĩ.c.
ſi quis per trigin
ta.ſi de feu.fue.cõ
trouer. inter do.
& vaſal.Imo.ĩ.d.
c.fi.de pręſc.tenet
contra dicta per
Barto.hic.de quo
plenè p do.Anto.
& Imo.in.c.ad au
res.de præſcri. &
vide Hoſt.in.c. ſi
gnificauit.de cen.
vbi dicit,ꝙ ſi con-
tra centum fuerit
pręſcriptũ, pote-
rit nihilomin⁹ de
nouo induci cen-
ſus,quaſi nõ fue-
rit in totũ ſublat⁹
vide Mod.de hoc
vt p Imo.in.c. fi.
de pręſcrip.& in
c.ad aures.e.tit.&
Bal.in aut̃.ad hæc
in.v.col.C.de vſu.
Et limita ſecundũ
Bal.& Ang. in.l.
bñ à zenone.C.de
quadri.præſcr.ni
ſi ſtatutũ diceret
oĩs obligatio &
actio.Ad hoc vi-
de Bar.in.l.ſeqt̃,ĩ
§.ſi viã.de vſu. &
ibi dixi referen-
do Bal.ĩ.d.l.ſi qs.
& p Ang.in repe
ti.l.j.poſt mediũ.
C.de iud.& in ſta
tuto inducẽte pręſcriptionẽ,an tol-
lat naturalẽ. vide
no.Bal.ĩ.c.ec. ſan.
Mariæ.de cõſtit.
f ¶ Sed liberat̃. Ad-
ce Bald.in.l.ſi pœ
næ.ſ.de condi.in
de.q dicit,ꝙ licet
in cõtractib⁹ præ
ſcriptio. i. lapſus
pfixi tpis à iure
nõ tollat naturalẽ
obligationem,vt
hîc.Tñ dicit ipſe
ſec⁹ in delictis,in
quibus pſcriptio
ipſo iure perimit
obligationem,qa
lex dicit cãm ĩ to
tum aboleri.d.l.
ſed & ſi vnius.§.ſi
ante.de iniur.
g ¶ Dico ꝙ poſſu-
mus.Nota etiã ꝙ
pſcriptio non tol
lit ius ipſo iure
ope exceptionis,
vt no.Bal.& Ang.
ĩ.l.j.C.ſi aduer.cre
di.vide q̃ ibi dixi
& per Bal.in.l.fi.
in.ij.op.C.de edi-
di.Adri.tol.
h ¶ Tertio modo.
Adde Bal.in.l.cũ
qs.C.de iu.& fac.
ign.& in.q.ſtatu-
to cauetur.&.c.j.
§.ſi qs p trigĩta.ſi
de feu.fue.cõtro.ĩ
vſi.feu.&vide Io.
de Imol.ĩ.c.fi.de
pręſcri.vbi tenet
cõtra illa,quę hîc
Bar.dicit plenè p
Ange.in repeti.l.
j.C.de iud.& per
do.An.& Ioã.de
Imo.in.c.ad aures
de pręſcri.Bal. in
aut̃.ad hęc. C. de
vſu.vide do. Ab,
in rubric.de præ-
ſcri.Et vide Hoſ.
in. c. ſignificauit,
de cenſi.vbi dicit,
ꝙ ſi cenſus fuit im
poſitus,& poſteà
fuit pſcriptum,ꝙ
poterit de nouo
induci,quaſi non
ex toto fuerit ex-
tinct⁹,&vide quę
ibi dixi. Andræ.
Barba.

a ¶ Ciuilis.§. quod
aút.adde Bald. in
rub.de priui.do.i
pe.co.ad istű tex.
limitantẽ istã ma
teriã in fin. & sen
tit gl.i fi.&Ang.
ibi.pro intellectu
huius materiæ.
b ¶ Tunc. Et vide
q dixi in.c.fin.de
sepu.& ibi domi.
Abb.& Bal. in.l.
j.C.de dolo.& de
fur.And.Barb.
c ¶ Ad.l.Iul.repe.
Itẽ limita,nisi poe
na veniret impo-
nẽda perviã exce
ptionis.tex.secũ-
dũ vnũ intellectũ
in.l.iij.§.qđ autẽ
quod quisq; iuris.
d ¶ Successorẽ prę
lati.Vtrũ succes-
sor in prælatura
teneatur.Adde ꝙ
no.in.c.cum dile-
ctus.de ordi.cog.
& Bal.in.l.j.C.ne
ex delic. def. per
Ant.de but.in.ca.
j.§.quibus.de pri
uile.Cyn.in.l.j.§.
si procura. si quis
ius dicẽ. non ob-
tem.per Ioan. an.
in.c.j.vt lite non
contest.
e ¶ Quæro,quid si
fuit? Et vide Bal.
in.l.iij.C.qui accu
sa.non poss.&.l.
j.C.ne ex deli.de-
fun.&.l.si is apud
quem.C.de eden.
And.Barb.
f ¶ Fuit confessus.
Et sic no.quòd si
latro cõfitetur se
mihi subtraxisse
& ante condem-
nationem moria-
tur:talis confessio
nocet hæredi.Ad
de Baldũ in.l. vni
ca.in.iij.col. C. ne
ex delic. def. vbi
dicit, ꝙ idem erit
fine confessione,
si sit cõclusum in
cã.&vide Imo.in
l.defuncto. de pu
bli.iud.& quæ di
xi post Bart.in.l.
interdũ.§. qui fu-
rẽ.j.de fur. Itẽ ad
de quòd sola obla
tio libelli absq; li.
contesta.videt fa-
cere pœnam trãsi
re ad hæredẽ.glo.
est fin.secundum
Angel.in.§. pœ-
nales. institu. de
perpe.& tem.a.
ctio . Adde post
Speca.Ioã. an.in
addi.i tit. de accu.
in quarta parte.§.

priuitæ: qñ q; oriuntur accusatioues publicæ : præ-
mittit hîc de priuatis delictis:quia maiorem confor
mitatem habent cum præcedentibus. in sequentib⁹
lib.dicit de publicis iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Actio descendens ex delicto,quando non detur cõtra hære*
des,licet dolus committatur ex contractu siue delicto.
2 *Condictio furtiua,quòd oriatur ex delicto, non ex uarijs fi-*
guris causarum.
Condictio furtiua datur contra hæredem etiam in eo,quod
ad eum non peruenit.& est speciale.
3 *Actio pœnalis quando detur contra hæredem,in actionibus*
descendentibus ex delicto.
4 *Actio pœnalis descendens ex quasi delicto, eodem modo da*
tur contra hæredem, quo datur descendens ex delicto.
5 *Actio pœnalis descendens ex delicto datur contra successo*
rem Prælati, si Prælatus tenebatur nomine dignitatis: si
uerò nomine proprio:non datur, nisi inquantum ad eũ
peruenit,& prælatura est locupletata.
6 *Hæredes iure naturali tenentur satisfacere de delicto defun-*
cti,quando actio est pœnalis ex parte rei, & rei perse-
cutoria ex parte actoris:& quid quando est pœnalis ex
utraq; parte?
7 *Confeßio defuncti uera in criminalibus nocet hæredi: secus*
ficta nisi in casu.
8 *Hæredes usurarij,quòd teneantur etiam de iure ciuili ad re-*
stitutionem usurarum.
9 *Interpositio primi decreti, quòd habeat uim litis contesta-*
tiouis ad hoc,ut faciat actionem transitoriam cõtra hæ-
redes.
10 *Actio ad exhibendum, an poßit intentari in eodem libello*
cum rei uendicatione remißiuè.

LEX XXVI.

Ciuilis. a ¶ Hæc lex diuiditur in tres
partes principales. Primò, lo
quitur quãdo accusatiões ex delicto trã-
seunt contra hæredem. Secundò, quãdo
transeunt ad hæredem. Tertiò quando trãseunt con
tra hæredem mutata conditione.secunda ibi: hære-
dẽ. Tertia ibi:non tantum. Hæc prima pars subdiui
dit in duas partes. Prima loquit de actione pœnali.
Secunda de persecutoria . secunda ibi: sed quamuis.
¶ Op.§.de nauti.fœno.l.si sol.ibi de actionibus pœ
nalibus,quæ descendũt ex cõtractu:hîc verò ex de-
licto. ¶ Secundò opp.de.l.ex cõtractibus. §. de act.
& obl.Sol.dicit gl.ibi loquitur,quãdo delictũ com-
mittitur circa cõtractum:hæc.l.qñ delictũ commit-
1 tit extra contractũ.ita dicit gl. Aduerte,† videte glo.
C.ne ex del.de.l.j.quæ ponit quosdam casus specia-
les:in quibus dicit actiones descendentes ex delictis
non dari contra hęredes:licet dolus committatur ex
cõtractu,seu delicto.Item no.in.l.si hominem.§.da
tur.suprà deposi. ¶ Veritas est ista: si quidem deli-
ctum venit purgandum per actionem descendẽtem
ex contractu,transit contra hęredem.Ita loquitur.l.
ex contractibus.&.l.ex depositi.suprà de act.& ob
li.&.d.l.si hominem.§.datur.cum simili.Si verò do
lus venit purgandus per aliam actionem, quàm ex
contractu:tunc siue dolus sit cõmissus in contractu,
siue extra,nũq; daĩ contra hæredem.Ita loquitur in-
sti.de perpe.& temp.acti.§.aliquãdo. & omnes ca-
sus enumerati in.d.l.j.C.ne ex delic.defun.& in.d.§.
datur. ¶ Item op.& videtur dictũ hæredẽ teneri:vt
C.ne ex deli.defun.l.j.Sol.post lit.conte.non teneĩ:
nisi de eo,qđ ad eum peruenit.& hoc mõ loquitur
hîc:& sic concordat cũ illa. ¶ Sed contra hoc opp.j.
ad le.Iul.re.l.ij.solu. fallit ibi secundum diuersas lec.
2 ¶ † Itẽ opp.de.l.si pro fure.in fi.§.de condi.fur. vbi
condictio furtiua datur etiã in eo, quod non perue-
nit.dicit gl.ibi, ꝙ condictio furtiua non oritur ex de
licto:sed ex varijs figuris causarum.quod est falsum:
vt.l.si mulier.§.fi.§.re.amota.&.l.si ambo.§.quoties.
§.de cõpen. Dicendũ est ergo, ꝙ fallit ibi ꝓpter fre-
quentiã furtorum:vt argu.j.de pœnis.l.aut facta. §.
fi.& hoc tenet Dy.Iac.de Are.& oẽs. ¶ Item extra
gl.opp.§.ad sillania.l.Caius.Sol.dicũt quidam:ibi lo
b quit quando delictũ committiĩ in non faciẽdo:tunc b
pœna transit ad hæredes:hîc quando delictum com
mittitur in faciendo. Ego puto, quòd sit truffa. quia
hoc non habet rationem. quare veritas est ista.Ibi ꝓ

pter non vindicatam mortem defuncti fuit inflicta
pœna ipso iure.quod apparet:quia possessor conue
niri potest à fisco petitione hæreditatis:vt.l.j. C. de
his,qui.vt indig.& no.in.l.in cognitione.suprà ad sil
la.& sic non agitur ad pœnam imponendam, sed ad
pœnam à iure impositam exigendam: meritò tran-
sit contra hæredem.Simile habetis in.l.commissa.§.
de publi.&.l.iij.§.quod autem.suprà qđ quisq; iur.
3 ¶ † Et ideo reassume breuiter. aut pœna interponi-
tur ipso iure à lege,&transit contra hæredẽ,vt dictũ
est.Aut imponitur ab homine:&tunc aut delictum
cõmittitur circa contractum,aut extra contractum.
Si circa aut contractu,purgatur per actionem de sen
dẽtẽ ex cõtestatu.aut per aliam:vt dictũ est.Si extra
contractum:tunc aut lis erat contest.& datur contra
hæredes:vt.l.j.in prin.C.si ex delict.de. Fallit in.l.ij.
j.ad le.Iul.repe.secundum vnam lec.aut lis non erat
conte.& tunc datur contra hæredem in id, qđ ad eũ
peruenit:& non vltra.Fallit in condictione furtiua.
c Itẽ fallit in.d.l.ij.ad le.Iul.repe. c secundũ aliã lec. tũ
in hoc est differentia,qñ lis non est conte. cõtra de-
functũ:siquidem actio, quæ competebat contra de-
functum erat ciuilis,illa eadem dabiĩ cõtra hæredẽ:
vt.d.l.si pro fure.in fi. Si verò erat prætoria siquidẽ
actio denominabatur à delicto:vt vnde vi. & vi bo.
rap.& fi.& non dabuntur contra hæredẽ illæ actio-
nes:sed actio in factũ:vt.l.j.in fi.j.vi bo.rap.& de vi
& vi arma.l.j.in fi.Sed si non denominanĩ à delicto,
tunc datur cõtra hæredem in id,qđ ad eũ peruenit.
4 d.l.j.C.ne ex delic.defun. ¶ † Circa hoc habem⁹ ali-
qua quærere:dixi ꝙ non datur actio pœnalis contra
hæredem in actionibus descẽtibus ex delicto, quid
in descendentibus ex quasi delicto? Respondeo idẽ:
vt.§.de iudi.l.si filius.in fi.cum.l.se. ¶ Quæro.quid
in delictis,quæ purganĩ per officium iudicis, quod
deseruit actioni intentandæ? dic, vt.§.de rei vendi.l.
5 si in rem actum sit. ¶ † Quæro, vtrũ detur cõtra suc
d cessorem prælati d ista actio pœnalis?videtur, ꝙ nõ.
Nam hîc dicit cæteros successores quidẽ &c. Veri-
tas est ista : siquidem prælatus tenebatur ex delicto
suo nomine,non dignitatis nomine, vel prælatiõis.
Puto,quòd in sequentem non detur:nisi inquantum
ad eum peruenit,& quatenus est locupletata præla-
tura sua:ita habes in.l.licet.§.ex furtiua cã. §. de pec.
Sed si prælatus tenebatur nomine dignitatis:tũc suc
cessor tenebitur insolidum:quia est eadem dignitas.
ita intelligo extra de ordi.cog.c.cũ dilectus.&quod
6 ibi no.per Inno. ¶ † Item hîc dicitur, ciuilis constitu
tio est.Q uæro,quid de iure naturali? dicit gl.idem.
Contra hoc videtur, ꝙ de iure naturali teneantur hę
redes satisfacere de delicto defuncti:vt extra de rap.
c.j. Solut. quædam sunt actiones pœnales ex vtraq;
parte:& illę non transeunt contra hæredes aliquo iu
re,nisi secundum distinctionem præcedentem. quę
dam sunt actiones pœnales ex parte rei,sed persecu
torię ex parte actoris:tunc hoc casu differt ius ciuile
à canonico.Nam de iure ciuili non datur, nisi quate-
nus ad hæredem peruenit, sed de iure canonico da-
tur insolidum : vt dicta.c.j.de rap. & quod ibi per
7 doc.not. ¶ † Item quæro,dixi nisi fit lis conte. cum
e defuncto:quæro quid si fuit e confessus f in iudicio?
f certè videtur idem etiam si hoc esset confessus in iu
dicio criminali.Ita tenet Specul.in titu. de accu. §.j.
versicu . quid si latro.quod satis puto verum in con-
fessione vera:nam in confessione ficta secus regulari
ter:vt.l.eius,qui delatorem.infrà de iure fis. Fallit in
casu.l.ij.in princip.j.de bo.eo.qui mor. sibi consci.
8 ¶ † Vlterius quæro: g vtrum de iure ciuili hæredes
g vsurarij h teneantur ad restituendas vsuras ? videtur
h quòd non.nisi quantum ad eos peruenit: quia ex de
licto agitur,vt hîc.contrarium est verum. Nam vsu-
ræ non repetuntur per actionem descendentem ex
delicto:sed per cõdictionẽ indebiti: vel sine causa:
vt.l.si nõ sortẽ.in prin.§.de condi.inde.& no.p Inn.
9 extra de vsu.c.Michael. ¶ † Vlterius quæro,quid si
non est lis contest.sed ꝓcessum est cõtra cõtumacẽ
ad primũ decretũ:an habeat vim contestatio.vt faciat
actionem transitoriam contra hæredes ? videtur ꝙ
non:vt.l.j.in fi.j.de requi.re.sed ibi loquitur in deli
ctis publicis:in quibus non sufficit contestatio, sed

j.in versic. quid si
latro.
g ¶ Vlterius quæro.
Allegauit istud
dictum Paul . de
ca.in rub .ff.de ac
quirẽ.hære. & vi
de quæ ibi dixit.
Andr.Barba.
h ¶ Hæredes vsu-
rarij.vtrum hęrdes
vsurarij teneãtur
ad restituẽdas vsu
ras?dic ꝙ sic.& vi
de Bald . in.l.j.in
vj.col.C.ne ex de
lic.defun.& in au
thẽti.ad hęc.C.de
vsuris.in .vij.col.
vers.quid dicetur
habere.& quod
singul . consuluit
Fede.consilio.xj.
&quod dixi in.l.
cũ is.C.si pendẽ.
app.post Bartol.
vbi dixit, ꝙ ĩqui-
ritur cõtra vsura-
riũ : post mortẽ.
Et adde quod Io.
an.fin.in tit.de cõ
fes.i.§.postremo.
vers.sed nunquid
confessus. dicit ꝙ
si defunctus con-
fessus fuit se mille
habuisse per rapi
nã , & promittat
Episcopo solue-
re illis,quibus ap
paruerit debere:
quòd absq; ordi-
ne iudiciario po-
terit Episcop⁹ de
clarare creditores
& quantitates. à
quo non poterit
appellari , nec de
enormitate dici.
& talis declarata
confessio poterit
exequi contra hę
redem,licet nihil
ad eum peruene-
rit : quia nõ ex de
licto agiĩ, sed ex
confessione,& sic
limita. c. finali.de
sepultu . & hoc se
quitur domi. An
to.in cap.cũ spe-
ciali.§.j.de appel
la.& quod notat
Bald .in.l. furti.C.
de furt. Dicit ta-
men, ꝙ de iure ca
nonico tam iudi-
ciali , quàm pœ-
nitẽtiali, hęres de
functi tenetur iu-
xta vires hæredi-
tarias pro delicto
defuncti ;licet ni

hil ad eum peruenerit. Adde an hæredes vsurarij teneantur ad restituendas vsuras, Abb. consi. cxiij. ij. libro. & an bona vsurarij sint obligata illis, qui soluerunt vsuras? vide Fede. consi. ccxxj.

a POMATES. ¶ De ann. exce. Et pro hoc facit tex. in. l. constitutionibus. s. de act. & obl. de quo Io. fabri. §. pœnales. insti. de act.

b ¶ Quominus. Et sic not. ꝙ si qs est in mora, vel subterfugio lit. contesta. perinde est, ac si lis esset contesta. Adde tex. in l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis cauti. ff. & quod not. in ca. j. de electio. libro. vj. Pro hoc facit, quia si p factum & cauillatiões aduersarij, fit, quòd tempus labatur, nusquam præscriptio currit l. contra minores. C. de inoffi. testa. in. l. intra vtile. de mino. & in. l. si cū ipse istitueret. de excusa. tut. & ita no. Guido de Suza. in. l. sancimus. C. in quib⁹ causis in integ. resti. nō est neces. & in. l. petendæ. C. de in inte. rest. Pet. & ī d. l. si eū. §. qui iniuriarum. & Bal. in. d. auē. habita. ī vlti. col. & etiam cū Bart. hic concordat Bal. in. l. j. in ver. vlt. C. ne ex delicto defun. facit quod no. Bar. in. l. j. §. sed & Aristo. &c. quod vi aut clam. vide quę dixi post Pau. de ca. in. d. §. qui iniuriarum. Adde, an cum instantia labitur dolo aduersarij, detur restitutio? Ro. cōs. ccxx.

c ¶ Hæredem. dicas sic, vtrū actiones ex delicto trāsmittantur ad hæredes actiuè. vide Bald. in. l. j. in fine viij. col. cum seq. & etiam vltima col. C. ne ex delic. defun. & Bar. not. in. l. si. j. eo.

requiritur sententia, vt. l. ex iudiciorū. j. de acc. sed in actionibus ciuilibus, puto ꝙ sufficeret ad faciendum actionem transitoriā cōtra hæredes, p. l. vt pfecti⁹. C. de an. except. [a] vel saltē ad faciēdū, ꝙ possit petere restitutionem in integrū, quia p defunctū stetit quo minus [b] lis contestaretur: vt. l. j. s. ex quibus cau. ma.
10 ¶ † Vlterius in versicu. sed quāuis. dicitur rei vendicatione tenebunē re exhibita: & sic innuit, ꝙ actio ad exhibendum, debet præcedere rei vē. ne possint proponi in eodem libello. de quo dic: vt. s. ad exhi. l. j. & l. qui de inofficioso. in fi. magnæ gl. s. de inof. fi. testa. & l. j. de interro. acti. & per Cy. C. de rei vē. l. ordinarij. in prima quæstione.

SUMMARIUM.

1 *Actio iniuriarum non intelligitur esse in bonis nostris ante lit. contesta. quia competit ad uindictam.*
2 *Actiones pœnales competentes defuncto, tanquàm uni de populo, non transeunt ad hæredes, nisi lite contest.*
3 *Actiones pœnales si competunt ad uindictam, non transeunt ad hæredes: nisi lite contesta. si uerò competunt ad rem familiarem, tunc transeunt ad hæredes.*
4 *Ius accusandi criminaliter ex delicto priuato, an transeat ad hæredes? remißiuè.*

1 Hæredem autem. † ¶ Quæro, q̄ sit ratio differentię inter actionem iniuriarum, & alias? glo. dicit, ꝙ actio iniuriarum non intelligitur esse in bonis nostris, scilicet ante lit. contest. vt. l. iniuriarum actio. j. de iniur. Sed quare non est in bonis nostris, sicut aliæ actiones pœnales? Respondeo: quia competit ad vindictam. sed aliæ pœnales prosequuntur rē familiarem non vindictam. Quomodo autem hoc cognoscatur: dicetur. j. vi bo. rap. l. ij. §. j. vbi de hoc per Dyn.
2 ¶ † Circa istam regulam dicas sic. [c] quædam sunt actiones pœnales, quæ competebant defuncto, tanq̃ cuilibet de populo: & illæ non trāseunt ad hæredem: nisi lit. cōtesta. vt. l. si cui. j. de verbo. signifi.
3 ¶ † Quædam sunt, quæ cōpetebant sibi tanq̃ propriè, & illæ siquidem competunt ad vindictam, nō transeunt ad hæredes, nisi lit. cōtest. vt hic in fine. & l. iniuriarum. j. de iniur. si verò competunt ad rem familiarem: tunc regula est, ꝙ transeūt ad hæredes: vt hic. & instit. de perpe. & tempo. actio. §. j. Fallit in l. hæc actio. s. de calum.
4 ¶ † Possumus hic quærere, quid de iure accusandi criminaliter ex delicto priuato: vtrum transeat ad hæredē? vidistis in. l. ex iudiciorum. j. de accusa. sed an transeat ad hæredem, dicam. j. eo. l. fi.

Non tantum. ¶ Quæro, in quo sequitur noxa caput. ¶ Respondeo, vt contra eū agatur actiōe illa, apud quem seruus est: vel contra ipsum eundem, si liber est effectus: vt instit. de noxa. §. omnis aūt. sed in criminalibus, quando contingit mutatio personarū de vno statu ad alium. dic, vt. l. j. j. de pœnis.

SUMMARIUM.

1 *Puniri pro pluribus delictis num quis debeat, quando sunt plura delicta ex parte inferentis, & recipientis in personam? & nu. 5.*
2 *Iudex qui facit citari aliquem ad respondendum positionibus sub certa pœna, & iterum facit citari, non potest eum, nisi ter punire.*
3 *Actiones si plures sunt, ex uno tantum facto descendentes, quando ex una solum agi posit? remißiuè.*
4 *Delictorum quædam nominata: quædam innominata.*
Vulnerans pluribus uulneribus, ex quibus sequitur homicidium, potest accusari de uulneribus: & iudex hoc pati debet, si maior pœna imponitur pro uulneribus, quàm pro homicidio.
7 *Delicta plura quando tendunt ad eundem effectum, ut in insultu, & percußione, quis non punitur, nisi de insultu.*
8 *Percußione secuta statim nata est actio iniuriarum cum insultu, quæ tamen confunditur cum percußione.*
9 *Pœna pro insultu si maior imponatur, quàm pro percußione: in eo, quod plus excedit delinquens punitur*
Ratio, quare punitus pro uulneribus, nō potest puniri pro homicidio, uel econtrà.
10 *Coadunans gentē, si mittit illam ad certum locū, non punitur, nisi pro uno actu.*
11 *Percutiens aliquem uno ictu, uel simul pluribus alapis, uel percußionibus: an pro una an uerò pro omnibus debeat puniri?*

LEX II.

Nunquam plura. ¶ Hæc est vna notabilis lex, & glo. hanc. l. diuidit in duas partes. Primò, ponit regulā. Secūdò pbat eā octo exēplis: sed in veritate nō ponit octo exēpla: qa vnū ponit dictū hic, ꝙ non est exemplū regulę sed est vnū dictū circa pdicta. Ideo diuide in quatuor partes. Priò ponit regula. Secūdò pbat eā quatuor exēplis. Tertiò format vnam q̄onem circa pdicta. Quartò redit ad regulā, & pbat eā tribus alijs exemplis. Secūda ibi: q ergo hominē. Tertia ibi: itē q̄situ. Quarta ibi: itē si qs. ¶ Circa istā materiā intēdo tenere hunc ordinē. Qn̄q; plura delicta committūtur ex parte inferētis & recipiētis, circa psonā: & de hac materia tractabo hic. Qn̄q; plura delicta cōmittunē ex parte committētis circa rē. Et de hoc nō dicā hic principaliter, sed dicā. j. ti. j. l. inficiādo. §. infans. Qn̄q; cōmittūē plura delicta verbo: de hoc dicā in. l. itē apud Labeonē. §. cōuitiū. j. de iniur. Qn̄doq; cōmittiē vnū delictū ex parte inferētis: sed est
d pluralitas [d] ex parte recipiētis: vt si aliquē percutio cū bidēte, vel forcipe. de hoc dicā. j. arborū fur. cę. l. si gemina. Qn̄q; cōmittunē plura delicta, propter plures psonas cōmittētes. de hoc dixi. j. de sicca. l. si in rixa. Qn̄q; cōmittunē plura delicta ppter plures psonas recipientes. de hoc dicā in. l. si plures. j. ar. fur. cęs. Qn̄q; cōmittiē vnū factū tantū: ex quo resultāt criminali plura. de hoc dixi. in. l. senat⁹. j. de accu. & l. si adulteriū cū incestu. j. de adul.
1 ¶ † Modò ad ppositū redeam⁹, qn̄ sunt plura delicta ex parte inferentis in psonā. ¶ Op. de. l. fi. C. de modo mulcta. vbi dicit, ꝙ nō pōt imponi pœna, nisi ter. dicit gl. ibi in extraordinarijs criminib⁹: hic in ordinarijs. Hoc nō placet. Nā crimē furti, de quo loquiē hic, puniē extra ordinē & crimē iniuriarū: & quasi oīa priuata delicta. vt. j. l. px. & j. ti. j. l. fi. & l. j. de iniur. vnde dicit gl. alibi, ꝙ ibi loqtur in mulcta. hoc dicit gl. in. l. quicunq;. C. de ser. fugi. & illā tenet Ia. de Ra. ideo, qa si iudex haberet in mulcta nimis largas habenas, posset partē multū grauare. Dy. verò aliter so. & dicit: ibi loqtur in delicto, qd' nō vertiē ad alicuius iniuriā: sed habet tātùm coërtionē morū. Ia. de bel. in quadā sua disputatiōe dicit aliter, ꝙ debet intelligi quādo cōtumacia cōtinuaē circa idē: tūc iudex nō pōt mulctare vltra ter. secus si circa diuersa. arg. huius. l. Et ideò,
2 † si iudex facit citari aliquē, ꝙ compareat in iudicio ad respondendum positionibus sub certa pœna: & iterum facit citari, non potest imponere pœnā nisi ter. sed si ex diuersis causis fuerit citatus: quoties delinqueret, posset imponi pœna. Istæ tres solutiones placent mihi, si coniunctim accipiantur: vt dicamus sic. ibi loquitur in mulcta, quæ imponitur pro delicto, quod non vertitur in alterius iniuriam principaliter. quæ non potest imponi, nisi ter, quando illud delictum committatur circa idem. ita loquitur ibi aliàs quoties deliquerit, toties puniaē: vt hac. l. ¶ Secūdò op. de. l. nemo ex his. §. quoties. s. de regu. iur. & l. j. §. seruū. & l. plura. s. de actio. & obliga. So. hîc plures actiones descendūt ex diuersis factis: ibi ex vno facto: ideo vna tm̄ agi potest. ¶ Cōtra hoc opp. de. l. cū ex vno. s. de act. & obli. & l. j. j. vi bo. rap.
3 Sol. † qd' dixi ex vna tantùm agi, intelligi potest: nisi quatenus plus sit in vna, quàm in alia. Ita dicit gloss. ꝙ an sit verum, dic: vt dixi in. l. j. §. dixerit aliquis. s. de publi. & ibi plenè per Dyn. ¶ Item oppo. s. loca. l. si vulneraueris. & de acti. & obliga. l. qui seruum. §. si is. Ista glos. soluit, ꝙ ibi ex vna ex delicto: alia ex contractu: hic ambæ ex mero delicto. Præterea ibi ambæ sunt persecutoriæ: hic saltem altera est pœnalis. Tu dic verius, quòd ibi ambæ dantur ex eodem facto: hic ex diuersis factis: vt dictum est in solutione præcedentis contrarij secundum Dy. & Oldra. ¶ Item opp. [e] de. l.
e inficiando. §. infans. j. titu. j. Solu. dicit gloss. ista. l. loquitur quando sunt diuersæ species delictorum: secus si sunt plura delicta eiusdem speciei: quia non puniuntur nisi pro vno: vt in contrario. Istud dictum gloss. reprehenditur per Dy. per. l. quicūq;. C. de seruis fugi. j. tit. j. l. inter omnes. §. fi. Quare dicit Dyn. quando sunt diuersæ species delicti, punitur toties [f] quoties
f delinqt: vt hic. sed si sunt eædē species, ita demū agi pōt p qualibet vice, si sæpius agētis intersit: vt. d. l. qcūq;. & l. inter oēs. ī fi. aliàs generaliter ageret p vna vice tātū: vt. d. l. inficiādo. §. infans. ¶ Mihi videē ꝙ Dy. & gl. dicāt cōtra illā. l. inficiando. §. infans. Nā ibi est vnū furtum tantum meritò p vno agiē. Sed si essent plura furta, ēt si essent mille, p mille agereē: [g] vt
g hic. & in. l. inter oēs. in fin. & in. l. qcūq;. Sed p Dy. & gl. ꝙ sint plura furta videtur

d ¶ Est pluralitas. & si qs fuit cum vna comitātia, quā coadunauit ad occupādum castrū, & in pugna interuenit homicidium, an coadunator teneatur duplici pœna scilicet leg. Iul. de vi. & de homicidio. vide in. l. quoniam. & ibi Bald. C. ad leg. Iul. de vi. vbi omnino vide in j. questio.

e ¶ Item opp. adde Barto. & quæ ibi not. in. l. vulgaris. j. de fu. vbi omnino vide. & quæ ibi dixi.

f ¶ Punitur toties. Adde ꝙ Bald. in. l. si quis nō dicam. in. iiij. solu. C. de epi. & cle. dicit not. ꝙ pœna constitutionis ex multiplicatione actus, multiplicatio pœnarum non resultat. secus in pœna ministerio iudicis imponenda. facit quod habetur in. d. l. inficiando. §. infans.

g ¶ Pro mille agereē. Et ad materiam vide Barto. in consil. inci. Ant. cōmisit

adulterium &c:& post eū Cy.& vide Pe.de anc.in cle.j.§.quibus.de pri
ui.latè distinguentem post Ia.de are.& Ia.bu.& ponit verba ferè omnia
illius consi.Bar.per longam & latam distin.Et dicit sic,ꝙ aut sunt plura
facta,aut plura delicta respicientia diuersas species delictorum,& habet lo
cum.C.de fur.l.aduersus.Idem si respiciunt diuersas personas, quæ idem
cōsiliū nō partici
pauerūt, idem ēt
si respiciant diuer
sas res,vt in.l.agra
ria de termio mo.
Factū aūt est vnū
& delicta plura&
habet locum.C de
ac.l.quæ de crimi
ne.cū no .per do.
ibi aūt sunt plura
facta,& vnum de
lictum. Et hoc cō
tingit, qñ primo
durāte secundum
seqꝛ iterato circa
idē,&eādē speciē
criminis, & tunc
vna tantum pœ-
na imponiꝛ. vt in
l.ei, qui.j.de furt.
& ita intelligitur
gl.in.d. d.l. vulga
ris.e.tit. Istud est
verū secūdùm bar
to.&Saly.nisi pœ
na, etiā soluta ex
primodelicto,vel
saltē lis esset con
te.ante delictum.
Hoc em̄ casu ite-
rando nouū adul
teriū,iteraꝛpœna
l.si diuturno,j.de
pœ.ex quo cōclu
dit cū glo.in.d.l.
vulgaris.& istud
ē verū:etiā si pœ-
na pecuniaria in-
terponaꝛ. Et de
materia etiā per
Bar.& do.in.l.qd
ergo.§.pœna gra
uior.de infa. Ad-
de,quod Bald .in
l.si qs nō dicā ra-
pere.in.iiij.co.C.
de epi.&cle.dicit,
ꝙ in pœnā cōsti
tutionis ex multi
plicatiōe eiusdem
act⁹ non resultat
multiplicatio pœ
narū,secus in pœ
naministerio iudi
cis infligenda. Fa
cit ꝙ habeꝛ i.l.in-
ficiādo.§.infans,j.
ti.j.& qñ ex vno
facto resultāt plu
ra crimia,vel vn⁹
lędit plures,quot
pœnisteneaꝛ.vide
in qō.generaliter
vrgeri. in regula
delictū.de re.iu.i
vj.& Pe.de Anc.
in.d.clem.j.& vi
de Bar.in.d.cōsil.
& si statutū dicat, ꝙ puniatur pœna manus,an debeat intelligi de amba-
bus? Vide Bar.C.de primi.in.l.præclarū.li.xij.vbi tenuit.ꝙ sic:p.glo. ibi.
Sed adde, qd' ipse no.in.l.vulgaris.de fur.& ad materiā Bar.hic vide Ioā.
and.in Spe.de sen.ver.sed pone.& Bar.in.l.senatus.& in.l.seq.j.de ac. Ad
de an qui vno ictu plura infert vulnera pluries debeat puniri, Bal.cōsi.clx
vj.v.lib.Et an præstās auxilium plurib⁹ teneaꝛ vna pœna,vel pluribus,vi

4 videtur tex.in.l.ꝗuis.j.ti.j.circa prin. ¶ Prot quarū
ll.solutione,debes aduertere,ꝙ sicut in contractib⁹,
sunt quidam contractus nominati,& quidam inno-
a minati:ita ī delictis sunt quædā delicta noīata,[a] quę-
dam innominata:vt not.j.ad turpil .l.& in priuatis.
Quædam enim delicta habent nomina à iure:vt fur
tum.nam ex animo lucrandi, & ex contrectatione
colligitur vnum,quod appellatur furtum.Item ho-
micidium ex persecutione secuta ex animatione vo
catur homicidium.Idem de adulterio:nã ex illa for
nicatione habito respectu ad matrimonium colligi
tur hoc nomen,quod appellatur adulterium. Alia
sunt delicta innominata: vt percutere, verbera, do-
mum introire,& similia,vt.l.lex cornelia.j.de iniu.
Ista enim sunt nomina actus, non delicti : quia pos
sum percutere etiam sine delicto,& ingredi domū
etiam sine delicto,sed non possum committere fur
tum,vel adulterium sine delicto. Hoc præmisso,li-
cet pluries ego contrectem rem tuam: accipiendo
furtum,prout est nomen iuris:vnum furtum est.ita
loquitur.l.inficiando.§.infans.Sed si tu acciperes fur
tum pro contrectatione sola,fateor, ꝙ sæpius contre
ctatur:& hoc modo dicitur fieri sæpius furtum,hoc
est sæpius fit ille actus,ex quo sequitur furtum, ta-
men quia animus est magis continuatiuus,ꝗ̄ reite-
ratiuus,propriè debet dici vnum furtum.Ita debet
intelligi.l.ꝗuis.s.titu.j.¶ Item opp.de.l.sed si surri
puit.j.titu.j.solu.¶ Item opp.s.ad.l.aquil.l.illud.§.
fi.so.dicit gl.hic fiierunt ista plura delicta commis
sa ex interuallo,secus si simul & semel. Vide hanc
gl.quæ esset notanda,si esset vera.Ista gl.si esset ve
ra destrueret totum mundum.Nam si percuterem
aliquem pluribus percussionibus simul:non tenerer
nisi de vna,quod est contra tex.hunc in princi. ibi
dum dicit plura delicta concurrentia .ergo fuerunt
simul plura facta. Ad.l.illud respondet Dy.& bene
quòd ibi plura delicta tendunt ad vnum finalem ef-
fectum:hoc est,plura vulnera ad vnum homicidiū:
secus si quodlibet delictum per se tenderet ad suum
effectum,vt percusisti aliquem pluribus percussio
bus.Nam ex pluribus percussionibus teneberis .ita
dicit Dy.& bene.¶ Venio ad secundam partem, &
opp.de.l.qui seruum.in fi.s.de act.& oblig. Quidā
dicunt.ꝙ hic potest agi actione.l.aquil.in eo, quòd
plus est in ea,ꝗ̄ in condictio.furtiua.Alij, vt Hug.
dicunt,ꝙ hic agitur insolidum ex vtraꝗ̄,quia ex di
uersis famis descendunt. Præcedens opinio commu
niter tenetur:vt not.instit. si quadr.pau.fe.dicat.§.fi.
&licet.§.fin.s.nau.cau.caup.stabul. ¶ Secundò op.
& videtur quòd in condictione furtiua inspiciatur
quanti plurimi fuerit à tempore furti facti,vt.j.titu.
5 j.l.inficiando.§.infans.dic vt in gl.¶ Venio ad ali-
quas quæstiones,quando plura delicta committun
tur ab eodem,contra eundem in persona.dixi,quòd
si tendunt ad eundem effectum,vna pœna tantùm
imponitur. Exemplum in pluribus vulneribus, ex
quibus sequitur homicidium.hoc dictum gloss.in-
telligit,si fiant eodem tempore,secus ex interuallo,
puto,quòd gloss.bene intellexit:sed malè locuta est.
imo debemus dicere,aut omnia ista fiunt eodem im
petu,aut non,vt.d.l.illud.ad.l.aquiliam.Per hoc cō
cludo.si ego vulneraui te ex proposito nolens plus
facere:tamen propter aliquod dictum vel factum à
te superuenit impetus propter quem te occidi. tene
bor de vulnerato & de occiso,quia non eodem im-
petu licet incontinenti, & econtra,si te vulneraui &
persecutus sum te per plures horas,& finaliter te oc
cidi:teneor de occiso tantùm,licet ex interuallo, qa
eodem impetu,vt.l.quod ait.§.fin. infrà de adulte.
6 & sic debes intelligere omnia exempla huius legis.
b ¶ † Quæro circa[b] hoc:quid si volo te accusare de vul
neribus,non de occiso?dico,ꝙ possum facere, vt.l.
prętor edixit.§.j.j.de iniurijs. Tamen iudex nō de-
bet hoc pati:vt ibi dicitur,quia si esset punitus de
vulneribus:non posset posteà puniri de homicidio,
& ideo puto,quòd si esset maior pœna de vulneri-
bus,quàm de homicidio,vt pluribus contigit in ci
uitate ista,tunc iudex pati debet, quòd accuset de
vulneribus. Non enim vnum delictum ob aliud de
7 lictum debet minuere pœnam,vt hic in principio.
¶ † Secundò pone exemplum quando tendunt ad
c eundem effectum, [c] vt in insultu:& percussione.
Nam non punitur,nisi de percussione tantum, vt
not.in.l.qui de crimine.C.de accusa.& dicta.l. illud.
8 ¶ † Iuxta hoc quæro, vtrum[d] secuta percussione de-
d claretur ex insultu actionem natam non esse,an vero
fuerit nata,sed confundatur percussione? videtur,
quòd non fuit nata ex insultu:vt.l.verum.infrà.titu.
primo.Sed certè ibi non fuit nata actio furti,quia ad
illam requiritur limitatus animus lucrandi, qui ibi
non fuit,sed ad accusationem sufficit adesse simpli
citer animum iniuriandi.Et ideò statim facto insul-
e tu,nata est actio iniuriarum:[e] quæ tamen confundi-
tur secuta percussione: tanquàm accessorium cum
suo principali:vt.l.generaliter suprà.de fideiussor.
9 ¶ Et † ex hoc dico: quòd si de insultu, esset maior
pœna,quàm de percussione,quòd posset puniri de
insultu.Nam principale non extinguit accessorium
in eo,quòd accessorium affert plus vtilitatis, quàm
ipsum principale,vt.l.hæres à debitore.§.quòd si hic
seruus.suprà de fideiuss.&.l.debitor.suprà de sepa
ra. Puto,quòd hoc possit fieri in eadem instantia,
vel diuersis.qa si est accusatus de vulnere, potest ac
cusari de insultu in eo, quod plus est, quia in eo nō
est facta confusio. Dices tu:hoc est contra id, quod
dixi,quia si quis est punitus de homicidio non po
test puniri de vulneribus,vel contra. Respondeo,
quia si punitur de homicidio homicidium tanquàm
genus comprehendit omnia vulnera præcedentia,
ideo puniretur de cætero.& si est punitus de vulne
ribus,non punietur de homicidio, quia homicidiū
non est actus separatus à vulneribus:sed de vulneri
bus omnibus est punitus,ergo illa vulnera ampli⁹
in iudicio deduci non possunt.sed insultus esset se
paratus à percussione.meritò licet pœna sit secuta
ex eo:potest ex alio sequi: quatenus non est facta
10 confusio. Possent † dari plura exempla:puta,si quis
coadunauerit gentem,& miserit illam ad aliquem
locum:certè cum isti actus tendant ad eundem effe
ctum non punietur,nisi ex vno:vt.l.tertia.infrà ad
11 leg.Iul.de vi. ¶ † Sequitur videre, quando sunt plu-
ra delicta tendentia ad diuersos effectus. Circa
f quod quæro, [f] quid si aliquis percussit aliquem
vno ictu,vel simul pluribus alapis vel pluribus per
cussionibus,an debeat puniri pro omnibus,an pro
vna?& secundùm glossam hic videtur, quòd pro
vna tantùm.quia sunt plura delicta eiusdem spe-
ciei,vt nota.hic in glossa magna,circa finem.Sed il-
lam glossam reprobauit, ideo de ea non curo.
¶ Præterea,quòd vna pœna tantùm inferatur : vi-
detur velle alia glossa,quæ est hic super verbo oc
ciderit,quæ dicit,aut fit hoc eodem tempore,aut ex
interuallo. sed illam gloss. reprehendit dominus
Dy.vt dixi:& ideo dicit ipse, quòd cum ex plurib⁹

de Bart.consi.cxxxiij.
a ¶ Delicta nominata. ¶ No.ꝙ quædam sunt delicta noīata,& quædā inno
minata,sicut in cōtractibus.no.Bar.in.l.senatus.j.de accu.& in.l.j.§.vnde
quæ ritur.de pub.& in.l.j.in.xxiij.colū.j.ad turp.& Bal.in.l.non ideo. in
fine.v.col.de accu.C.Bart.in.l.si quis id quod.§.j.&.l.si familia.ff.de iuris.
om.iudi.in.iij.co.
in ver.per hoc cō
cludo, ꝙ si ego
vulneraui te ex
proposito.Qñ di
catur vnū delictū
& qñ plura: vide
s.proxi.col.& q
not.Bald.in auꝛ.
sed nouo iure. in
ij.&.iij.colū.C.de
ser.fugiti.& Bal.
in.l.aduersus. C.
de fur.& vide.j.e.
b ¶ Quæro circa.
Bene faciūt not.
per Bart.in.l.sena
tus.de acc.& in.l.
prætor edixit.j.
de iniur. & vide
Spe.in tit.de acc.
§.j.ver.sed si vul-
nerat⁹.cū se.& in
terminis tenet
Bald.i.l.qcūꝗ.in
ij.co.C.de ser.fug.
Idem seqꝛ Bal. in
l.cū ancillis.in fi.
colū.C.de incest.
nupt.
c ¶ Eūdē effectū.
No.ꝙ si produxi
testes, & instru-
mēta falsa in pro
batione vni⁹ cau-
sæ,non dicitur cō
missum,nisi vnū
delictū falsitatis,
secūdùm Bal.in.l.
qcūꝗ.in.ij. colū.
C.de ser.fugiti.&
si statutū punit
portantem arma.
& Titi⁹ percussit
te cū armis,an pu
niaꝛ de delicto ar
morū,& de per-
cussione?Bald. ꝙ
non,in.l.aduersus
C.de fur.vbi vide.
d ¶ Quæro: vtrū &
an qs puniaꝛ de in
sultu : & percus-
sione?adde tamen
ꝙ si insultus seqꝛ
post percussionē
puniꝛ pro vtroꝗ̄.
secūdùm Bald.in
d.l.aduersus.C.de
fur.& ibi qd si in
qstione diciꝛ, ꝙ
qs percussit,& in
sultū fecit.Ita etiā
testes dicunt, nec
apparet qs prius:
& posteri⁹,an po
terit puniri de
vtroꝗ̄?& dicit ꝙ
non, imo etiam
si essent ista verba,posteà vulnerauit non sufficit secūdùm Bal.& Imo.in
l.quoties.§.si quis.de hære.inst.quod sin.no. est.
e ¶ Actio iniuriarum. Adde quod no.Bal.in.c.j.§.similiter.quib. mo.feud.
amit.& per Bar.l.respiciendum.§.delinquunt.j.de pœ.
f ¶ Circa quod quæro. vide quæ no.Bald.in.d.l.aduersus.C.de fur.&.l.quo
ties.C.vbi sena.vel claris.

a ¶ Vnum conuitium. Vide Bar. in. l. item apud. §. ſed quod adijcitur.

b ¶ Ego teneo opini. Et idem voluit idem Barto. in. l. ſi gemina arbor. arb. fur. cæſar. ff. & vide Io. an. in. c. delictũ. li. vj. in mercu. vbi diſputat, & vide eundem poſt Spe. in ti. de ſen. prola. §. ij. vide q̃ remiſi ad Bal. in. l. quicunq;. C. de ſer. fugi. Andr. Barba.

c ¶ Nec ob. ratio. Et ad materiã adde Bal. in conſi. in ci. In xp̃i noĩe eiuſq; beatæ virginis Mariæ & Michaelis archangeli. ex inſultu & percuſſione. In quo conſuluit ꝙ Titius. fecit inſultum cum baſtono contra B. & eum percuſſit, propter quod rumor factus eſt in ciuitate, quòd punitur de vulnere. Item punitur de concitatione rumoris, ex forma ſtatuti volentis, quencunq; cõcitantẽ homines ad rumorem, ſeu clamantem ad arma, tali pœna puniri, eo quia non confunditur vnũ crimen cum alio, per hanc. l. nunq;. &. C. de accuſ. l. q de crimine. & alle. C. de ſepul. vio. l. q ſepulchra. ibi geminum facin⁹. & quæ not. Bart. in. l. ſenatus. de accu. & vide quæ dixi in. l. ſi quis ingenuam. j. de cap. Item dicit Bald. in. d. l. aduerſus. p illam. l. ꝙ ſi ſtatutum imponit pœnam de liga, & tractatu, & plures fecerunt ligam & tractatum, poſteà ex interuallo proceſſerunt ad actum, ad quem finaliter intendebant, quòd puniuntur de vtroq; propter interuallum temporis. faciunt nota. per Bartolum. ſuprà, eadem. l. iiij. in quinta columna.

iſtis delictis ſequuntur plures effectus, quòd plures pœnæ veniat imponẽdæ, vt. l. iij. j. de termi. mo. nec ob. j de iniu. l. prætor. §. ſi mihi plures. quia rectè intelligendo facit pro. nã debet illas plures iniurias, quis coniũgere in eo libello, tamen ex qualibet per ſe pœna imponitur, vt. l. non eſt nouum. ſ. de actio. emp. & dicet̃ i. d. §. ſi mihi plures. Pro hoc. l. ſi adulterium cum inceſtu. j. de adulte. ſi eñ ex vno facto ſequũtur plura delicta, punitur ex quolibet: vt ibi. multomagis ſi ex pluribus factis ſequuntur plura delicta. Nec ob. l. illud. ſ. ad leg. Aquili. vt. ſ. reſponſum eſt, quia ibi plura facta tendebant ad eũdem effectum, & ita tenebat Dy. ¶ Iac. de Are. dicit aliter in. l. item apud Labeonem. §. conuitium. j. de iniurijs, vbi dicit ipſe aduertenda eſſe verba ſtatuti. Nam aut dicunt puniri ꝓ quolibet vulnere: & pro qualibet alapa, ſeu pro qualibet percuſsione, & tũc fateor dictum Dy. Aut dicunt, ſi quis alapauerit, vel percuſſerit, & tũc pro omnibus imponitur vna pœna, quia eſt vnus actus alapandi, ſeu percutiẽdi: licet ſint plures alapæ, vt. d. l. item apud labeonem. §. conuitium. vbi ex pluribus verbis fit vnum conuitium,[a] ego teneo opinionem[b] Dyn. per iura allegata per eum. Nec obſtat. §. conuitium. quia quæſtio noſtra loquitur in legibus ſeu ſtatutis: quæ puniunt delictum ſub nomine alicuius actus, vt pro percuſsione pro vulnere &c. ſeu ſi quis percuſſerit &c. non curo. Sed. §. conuitium. loquitur in quodam delicto, quod recipit nomen à iure. Appellatur enim conuitium aliqua oratio, ſeu vociferatio ſignificatiua iniuriæ alterius, vt ibi. vnde omnia verba ibi prolata tendunt ad eundem effectum: ſecus ſi tenderent ad diuerſos effectus: vt ibi dicam. Nec ob. ratio,[c] quæ mouit eum, quando ſtatutum dicit, ſi quis alapauerit: vel ſi quis percuſſerit, quòd vna ſit percuſsio; imo in veritate ſunt plures percuſsiones: licet ſimul factę vt. l. ter enixa. infrà. de verborum ſignifica. &. l. lex cornelia. §. fin. j. de iniurijs. ad quod facit. l. ſcire debemus. ſ. de verbo. obliga. cum ſuis ſimili. & hoc obſeruat conſuetudo. Prædicta vera, niſi per impoſitionem vnius pœna conſumatur: vt puta ſi eſſent duo crimina ſimul commiſſa, & ex quolibet illorum deberet imponi pœna mortis. Non enim poſſet occidi, niſi ſemel, & ideo ſemel tantùm punietur, vt. l. vulgaris. in prĩn. j. tit. j. & ibi dicam. Cætera autem pertinentia ad hãc materiam, dicam in locis conſuetis.

d ¶ Quæro, vtrum. Vtrum de iſtis criminibus priuatis poſsit accuſare quilibet extraneus? latè per Bal. in rubrica. C. qui accuſa. in. iiij. &. v. colũ. vbi tenet contra Bart. & Bald. in. l. aduerſus. C. de fur. & ibi, an accuſatio furti, & vtrum ius accreſcendi tranſeat ad hæredem? vide Bal. in. l. j. in vlti. colũ. C. ex delic. defunc. vide in. l. j. §. fin. ſ. eo. & Bald. ad hoc in. d. l. j. in vltima colum. & ibi tenet contra Bart. hic.

e ¶ Accuſari criminaliter. An iſta accuſatio ſit publica, vel priuata? & quid ſi accuſans de crimine priuato non probat de intereſſe ſuo. Adde Io. Andr. in addit. Specu. de accuſat. vide omnino Bald. in ca. j. §. iniuria. de pac. iura. fir. & Bald. no. in. l. ea, quæ. in. iij. col. C. de condi. indeb. dicit quòd pro dãno dato vi, aut clam, agitur criminaliter. dic glo. eſſe notabi. & ibi ſubdit, quòd iſta pœna criminalis non creſcit per inficiationem.

f ¶ De furtis. Circa iſtam rubricam vide Barto. in conſilio. ccxcj. incipiente, videtur dicendum, vbi dicit, quòd accuſans de furto debet dicere rem ad ſe pertinere, & illam poſsidere. Vide ibi. & vtrum poſsit committi furtum in re immobili, & videtur inquiſitio. vide Ludoui. Roma. in conſilio cxlij. & vide eundem Ludo. Roma. in conſilio. cclxxiij. de eo, qui furatur lapides palatij: ſi dicatur committere furtum.

f POMATES. ¶ Furtis. Vtrum furtum etiam capitale, dicatur priuatum delictum? dicit gloſſ. quòd ſic. in. l. penultima. de condictio. ob cau. vide quæ dixi in. l. ſecunda. infrà de bon. dam. in fine apoſtillæ magnæ. & no. Bald. in. l. prima. in penultima columna. C. de deli. defun. quæ autem dicatur roboraria, & quis ſit deprædator, dixi poſt Bartolum, in l. capitalium. §. famoſos. de pœnis. ibi etiam quid ſit prædo, & ſimilia.

SVMMARIVM.

1 *Hæc lex loquitur de priuatis delictis.*
2 *Pro furto agi poteſt criminaliter.*
3 *Pœna ordinaria pro delictis, in quibus pœna certa non eſt appoſita, dicitur illa quæ conſueta eſt apponi.*
4 *Iudicium criminaliter dicitur, quando quis agit ad pœnam applicandam fiſco, uel inferendam parti in corpus.*
Iudicium ciuile, quando agitur ad pœnam ſibi applicandam.
5 *Actio ciuilis, an tollatur per criminalem? remiſsiuè.*
6 *Extraneus, quando poterit accuſare de iſtis criminibus priuatis?*
7 *Extranei, qui dicantur in hac materia: & qui poſſunt accuſare in criminbus priuatis?*
8 *Ius accuſandi in priuatis delictis, non tranſit ad hæredem, ut hære dem: ſed hæres pro ſuo intereſſe bene poterit.*
9 *Damno dato, ubi habet locum. l. Aquil. quis poterit criminaliter accuſari?*
10 *Accuſatio priuata pro rapina: quòd habeat locum uno caſu.*

LEX III.

SI quis actiones. In hac lege non ſunt contraria.
1 ¶ † Sed quæro de quibus maleficijs loquatur hîc? Reſpondeo de priuatis: de publicis enim nõ eſt dubium. quòd quis ſe ſubſcribit: vt. l. ſi cui. in principio. &. l.
2 libellorum. in princip. &. §. j. j. de accu. ¶ † Quæro, an pro furto poſsit agi criminaliter? gloſſ. dicit quòd non. niſi contra furem nocturnum. ſed contrarium tenet gloſſ. j. de furibus balne. in. l. ij. & bene. Nam contra furem nocturnum augetur pœna: vt. l. aut facta. §. tempus. j. de pœnis. tamẽ de vtroq; poteſt accuſari: vt. j. titu. j. l. fina. ¶ Quæro, hîc dicitur ad ius ordinarium remittendus eſt. Sed quod eſt iſtud ius? gloſſ. dicit: quòd id qđ olim erat in ti. de formulis. vel dic ad ius ordinarium: id eſt, ad pœnam ordinariam dupli, vel quadrupli. Tu dic & verius: id eſt, ad ordinem: qui eſt
3 in publicis iudicijs. ¶ Quæro, quid in crimine iniuriarũ: & in alijs, in quibus non eſt certa pœna appoſita, quæ ſit pœna ordinaria? dicit gloſſ. arbitrio iudicis: vt no. l. iniuriarum æſtimatio. j. de iniur. & puto, quòd ſit ordinaria pœna illa: quæ pro illo delicto conſueuit apponi: vt. d. l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his, qui notã. infa. &. l. hodie. j. de pœnis. ¶ † Quę
4 ro, quomodo cognoſcam vtrum ſit iudicium ciuile, vel criminale? Reſpõdeo, aut quis agit ad pœnam applicandam ſibi, & eſt iudicium ciuile: aut agit ad pœnam applicandam fiſco, vel inferendam parti in corpus: & tũc eſt iudiciũ criminale: ita not. hîc. &. l. iij. in princi. j. de ſepul. vio. ¶ Quæro, qualiter fiat iſta ſubſcriptio? dic vt dixi in. l. ſi cui. in principio. j. de accu.
5 ¶ † Quæro, an ciuilis actio tollatur per criminalem? dic, vt dicitur in
6 l. ij. §. j. j. vi bono. rapto. ¶ † Quæro, vtrum[d] de iſtis criminibus priuatis
d poſsit accuſare quilibet extraneus? gloſſ. quæ eſt hîc, videtur dicere quòd non. Dyn. intellexit hanc gloſſ. quando ex delicto venit pœna imponenda pecuniaria: aliâs quilibet de populo poſſet accuſare. ita dicit Dyn. ita not. gl. j. de popu. actio. ſuper rubrica, & notatur etiam in. l. fin. C. de litig.
7 quod qualiter intelligatur dicam ſuper rubri. j. de popu. actio. ¶ † Quæro, dicit gloſſ. iſta, quòd extranei non admittuntur. quæro qui dicãtur extranei? Rñdeo, intelligo quantũ ad propoſitũ, ꝙ admittant̃ omnes illi, qui propter illã iniuriam vident̃ iniuriã pati: vt conſanguinei, & affines, qui ponuntur in. l. lex cornelia. circa princip. j. de iniur. & quod ibi no. in glo. Vel dic aliter, oẽs illi admittuntur, qui in eũ inuiti teſtimoniũ dicere non
8 coguntur, vt. l. j. & quod ibi dixi. j. de accuſ. Et per hoc † apparet ſoluta quęſtio, an ius accuſandi de priuato crimine tranſeat ad hæredem, & dico, ꝙ non tranſeat ad hæredem vt hæredem, quia non erat in bonis defuncti, vt. l. iniuriarum. j. de iniur. ſed bene poteſt accuſare hæres, tanq; perſona cuius intereſt, & qui proſequitur propriam vindictam, cum proſequitur
9 iniuriam defuncti, vt. l. j. §. ij. j. de iniurijs. ¶ † Quærit glo. an pro damno
e dato, vbi habet locum actio. l. aquil. poſsit quis accuſari criminaliter[e]? & conſtat, ꝙ ſi damnum eſt datum per vim, habet locum accuſatio. l. Iulię, de vi publi. Sed quæſtio noſtra debet intelligi qñ damnum eſt datũ leuiſsima culpa, quæ venit in. l. aql. vt in. l. aquil. ſ. ad. l. Aqui. vtrũ tũc poſsit accuſari criminaliter. Cy. in. l. ſi quis non dicam rapere. circa fi. C. de epiſ. & clери. videtur tenere, quòd non: ſed habuîſtis contrarium no. in. l. reſpiciendũ. §. delinquunt. j. de pœnis. & ibi dixi vobis. probatur. ſ. de legi. l. j. ibi ſpon-
10 te, vel ignorantia &c. & quod ibi no. in gl. ¶ † Quæro, an pro rapina, habeat locum accuſatio priuata? de publica conſtat. j. ad. l. Iuliam de vi pub. & priua. gl. non declarat iſtud. Veritas eſt iſta, quòd in caſu poteſt eſſe ꝓ rapina accuſatio priuata, vt. l. ſi quis ex domo. j. titu. j. & no. in. l. infamem j. de iudi. publi.

f
De furtis[f] *Rubrica.*

¶ Dixi ſupra de priuatis delictis in genere: ſequitur videre in ſpecie, ſed quia delictum furti frequentius committitur. ideo de furtis præmittit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum ex ſola cogitatione non committitur.*
2 *Argumentum ab etymologia uocabuli, quòd non ualeat. & remiſsiuê.*
3 *Contrectare eſt rem de loco ad locum remouere.*

LEX I.

FVrtum. ¶Ponit tres deriuatiões furti. Prima est à tempore. Secunda est ab animo. Tertia est ab actu corporeo. in versi.sola cogitatio pone ca
1 sum.¶†Quæro: vtrum ex sola co
gitatione quis committat furtum? videtur quòd sic. quia furtum dicitur à fraude,& sic animo. Iuriscon
2 sultus determinat contrarium. ¶†No. ergo q argu
a men.ab etymologia[a] vocabuli,nō est validum,& po
test esse ratio quia huic repugnat diffinitio sequens simile in.l.prima.š.de tutel.&.l.ij.§.appellata. š. si certum petatur,& institu. de testa.in princi.dixi in l.j.š.de testamentis.in principio.In versic. furtum,
b ponitur diffinitio furti.[b] dicitur hic, quòd furtum
3 est contrectatio. ¶†Quæro, quid est contrectare.
Respondeo,est de loco ad locum amouere,vt.l.iij. §.si rem.š.de acquiren.possess.Item dicitur hic lucri faciendi,quid si non intendat lucrari sibi sed alteri? respondeo sufficit:vt.l.si quis quid perferendū. in principio.j.eod.Cætera circa hanc diffinitionem dic,vt glo.

SVMMARIVM.

1 *Delictum dicitur manifestum,quando quis deprehenditur in ipso delicto,uel aliquo actu propinquo ad delictum.*
Adulterium dicitur manifestum,quando quis deprehenditur in domo alicuius pulchræ mulieris.
Homicidium dicitur manifestum,quando aliquis reperitur mortuus,& quis fuerit uisus effugere cum gladio euaginato.
2 *Fur,ut dicatur manifestus,non requiritur eius captura,sed sufficit,quòd fuerit uisus cum re,& fuerit acclamatum.*
3 *Vsurarius manifestus,qualiter quis dicatur?*
4 *Famosus fur,qualiter intelligatur? remißiuè.*
5 *Initium dicitur illud totale tempus,quo ducis ad locum destinatum.*
6 *Statuto extante quod potestas teneatur aliquid facere in principio sui officij,qualiter intelligatur principium, ubi quòd prima pars id est primus mensis.*
7 *Fieri aliquid in principio plateæ: dicitur quod fit in prima parte, ea diuisa in.xij.partes.*
Communis usus loquendi attenditur.
8 *Principium rei dicitur à parte superiori,pars ad quam descendit cursus aquæ dicitur finis.*

LEX II.

FVr est manifestus.
1 ¶Ex hac†.l.no.q delictum dicit esse ma-
nifestum,quando quis deprehenditur in ipso delicto.vel aliquo actu propinquo ad delictum.Ita vides hic si deprehenditur quis cum re furtiua,licet nō fuerit visus furari,est manifestus fur.Idem dico, si aliquis deprehēditur in domo alicuius,vbi pulchra
c mulier est,certè facit hoc adulterium manifestum.[c]
ita debet intelligi.l.capite quinto.j.de adult. ¶Itē si aliquis fuerit visus effugere cum gladio euagina-
d to,[d] & reperitur aliquis mortuus:certè ex hoc est ho
2 micidium manifestum,quod talis fecit. ¶†Secundò
quæro,an ad hoc quod fur sit manifestus, requiratur apprehensio,seu captura? quidam dicunt q sic per hāc.l.sed contrarium est verum,quia sufficit,q fuerit visus cū re:& contra eum acclamatū.vt.l.si qs in seruitute.§.j.j.eo.no.per Cy.C.de fur.l.falsus. in ij.oppo. ¶Ista.l.facit ad quæstionem.dicit decretalis,quòd non valet testamentum vsurarij manifesti.
3 ¶†Quero quis dicatur vsurarius manifestus:[e] vide-
d tur q requiratur apprehensio,vel acclamatio cōtra
eum in ipso actu,vt hic.gl.tamen dicit aliter extra de vsu.c.vsurarum.&.c.quanq;.li.vj.vbi dicit: q ille est vsurarius manifestus,qui tenet altare paratū ad mutuādū.vel de hoc est cōfessus vel cōuict⁹. Tu de hoc dicas,qñq; quærit: vtrū quis dicatur delinquens,seu peccator manifestus,vt fur vsurarius? vel alio modo respectu certi & limitati delicti,& tūc requiritur apprehensio: seu acclamatio cōtra eū ī ipso actu delinquendi: vel in his,quę sunt proxima delicto: vt in istis.ll. ¶Quandoq; quæritur vtrū aliquis sit manifestus peccator alicuius delicti in genere:& tunc non sufficit,q faciat semel,aut bis illud delictū sed requiritur,q stet publicè parat⁹ ad illud delictū faciendū,vt facit meretrix in prostibulo: vel vsurarius ad banchū: vt.l.palā.in prin.š.de ri.nupt.& qd' no.in.d.c.vsurarū.Itē si nō faciat ita palā sed quasi: vt puta mutuat in camera sua,cuilibet volenti .arg. d.l.palā:&.l.iij.circa prin.š.ad maced. ita intelligo
4 hanc materiā.Famosus† aūt fur qualiter intelligatur
vidistis in.l.capitalium.§.famosos.j.de poe.& sic est
5 differentia inter manifestum,& famosum. ¶†Vlte-
rius no.in.l.q̄uis.illud,quod dicit gl.initium appellatur illud totale tps,quo ducit ad locū destinatum.
f Istud facit ad qōnē.dicit statutum[f], q potestas te-

a ¶Ab etymologia. Quando procedit ar.ab etymologia. Adde Barto.in.l.j.de acqui.poss.in.d.l.omnes populi.in rubri.sol.matrimo.& scripsi post Bart.in.d.l.j.

b ¶Diffinitio furti. Et quia hic dicitur inuito domino,limita in casu not.l.si quis seruo.C.eo.item intellige sanè.per not.per Bald.in.l.mala fide. C.de condi.ex.l.in rub.C.de cōdict.ob turp.cau.& in l.incendium.C.si cer.pe.& quę scripsi in.l.eos, qui.C.de fur.& pulchrè declarat Archi. xiiij.quæsti.v.poenale.vbi oīno vide,& ibi qd in dubio per bar. in.l.inter omnes.§.rectè.j.e.& quis sit fur manifestus, vide.j.e.l.si quis ī seruitute.& p Cy. & Bar.in.d.l. falsus.& quod ibi Bald.in.iij. opp.

c ¶Adulteriū: manifestum p Bart. in.l.ij.in fi.de adulte.vide.j.e.l.si qs in seruitute p Cy. in.l.falsus.š.e. & ibi etiā Bartol. in prin. & sequitur etiam Bald. in.d.l.falsus.in.iiij.oppo.vbi idem tenet quod Bar.bene facit quod habetur in.l.si qs adulterium.Et Spe.in titu.de præsumpt.§.j.& Bald.in ,authen. quas actiones.C.de sac.sanc.eccle.in fine. & in terminis Ioan.andræ.in ti.de proba.§.j.versi. xiij. de quo Imo.in.l.fi.š.de hære.insti.& per Bal.in.l.fi.in.iij.colum.C.de proba.

d ¶Gladio euaginato.hoc approbat Bal.in.l.neq; natales.in fi.j.col.de prob.& quod dicit Bar.hic de gladio euaginato reprehendit Ange.in.l.fin.in prin.quod metus cau.C.

e ¶Vsurarius manifestus.Quis dicatur vsurarius manifestus.adde pulchrum dictum Barto.in.l.j.§.apud Iul.š.de ædil.edic.& in materia, vide quod no.Bar.post gl.& quæ no.post Bal.in.l.cum allegas.C.de vsur.& ad hoc vide Bal.in.l.j.C.de test.& in.l.j.C.de fal.causa adie.leg.& no.Moder.insti.de act.§.ex maleficijs.&.§.quadrupli.& de multis fraudibus,quas ex cogitant fœneratores ad hoc,vt sui contractus non dicantur fœneratitij: tetigit Io.an.in.c.ex literis.de iureiuran.& in.c.ad nostram.de emptio.& vend.Ideo quia infinitæ sunt constitutiones synodales,prouidetur de modo conuincendi vsurarios.& adde,quod consuluit Ang.in consi.quod incipit in causa prædicta,est ratio,quòd ille etiam dicitur manifestus vsurarius,qui per diocesanum pronuntiatus esset publicus vsurarius,& potest hoc facere quando vsurarius est testibus superatus de tali crimine,aut vsurarius confessus est etiam coram episcopo ipsum crimē,vel contra ipsum laborant notabilia argumenta fama concurrente.extra de vsur.in.c.cum tu.& hoc tenet Gul.extra de vsur.c.j.lib.vj.aliâs si diocesanus istis non concurrentibus pronuntiaret,nō esset vsurarius manifestus secundum eū. Item ille est vsurarius manifestus,quantum ad hoc,vt testari non possit, si coram sacerdote,& testibus publicis fatetur se vsurarium:& vsuras mādat restitui fortè librum rationum tradens. Et pro hoc facit, quod dicit Io.an.in.c.quanq;.de vsur.in.vj.in versi.manifestè.non igitur sufficit ista extraiudicialis confessio coram testibus tantùm facta,vel etiam coram sacerdote.nisi mandatum intercederet de restituendo vsuras saltem per assignationem librorum rationum.Sed ista tria requiruntur copulatiuè: vt aparet ex prædicta gl.secundùm Ang.Itē dicit Ang.in.d.consi.quòd ad hoc,vt manifestus vsurarius non possit testari,requiritur quòd tempore, quo testatur,fuerit manifestus vsurarius,secus si ante & post ipsum pœnituit,aut ante mortē fuerit occultus fœnerator,& post mortem incœpit esse palam,quia testm̄ valet,& probat per tex.in.d.l.quanq; dicente, q nullus manifestorum vsurariorū ītersit testis,posteà subdit, q testamenta vsurariorū manifestorū facta non valent: vnde qualitas mādati iuncta verbo significat secundùm tēpus verbi.ff.de noxa.l.in deli.§.si extrane⁹.& in.l.j.§. quod ait.š.quo leg.secūdùm eum. quod no.ī practica. Ad de quod not.Bal.ī d.l.j.in.vj.col. C.de execu.rei iud.& ī.l.posthumo. in fi.de contrata.& in.l.j.C.de fal.cau.adie.le.Itē an ille qui probatur per coniecturas vsurarias, dicatur vsurarius manifestus:& sic dicatur satis probatum,licet nō per dictas probationes.Bal.per gl.ibi in.l.cū proponeretur.de le.ij.tenet q sic allegat quod habet in.c.vl.de suc.ab inte.Tu etiā potes secūdùm Imo.ibi allegare,quod habetur in.c.cum in diocesi.de vsu.& per gl.in.c.j.& ij.eo.ti.quis dicat vsurarius manifestus? per Ange.in qō.Astensis.in.j.charta.& Bald.in l.j.C.de sacrosan.eccle.in lect.& in repe.& Cy.dicit in.l.ea quidem.C.de accu. q vsurarius manifestus dicitur ille, q in pręsentia decem testiū fœnerauit & vide no.per Bar.in.l.interpositas.C.de transa.Et qualiter per famā & argumenta probetur quem esse vsurarium.vide tex.cum gl.in.l.cum in diocesi.de vsu.& no.per Feder.cōsi.xj.Et no. q licet probetur quem esse vsurariū,nō tñ per hoc pōt rescindi contract⁹ factus,cū eo,nisi probetur vsurariū fuisse in illo cōtractu,secūdùm Bal.in.l.interpositas.in prin.de transa.& dicit Bal.& Cy.in.l.j.C.de proba. q si vnus,qui erat consuetus fœnerari.xx. pro centenario, quod muauauit mihi centū,quæ sibi solui,an præsumatur vsuras habuisse, & dicunt q non. Et quomodo probetur quem vsurarium adde Bal.in.l.cū allegas.in vlt.col.C.de vsur.& in.l.j.§.similiq; modo.C.de lati.lib.tol.& ī l.scripturas.C.qui pot.in pig.hab.& in materia,vide Bal.in.l.j.C.de testa. vbi no.loquitur. Et an per solam cōfessionem,quia in iudicio quis confessus est se vsurariū: probet vsurari⁹ manifestus,vide Bal.not.in.l.j.ad fi. de cōfess.sed qd' per cōiecturas non probet quis esse vsurarius.no.in.l.duos. C.de app.Sed an in gñe si sibi probanti resultet cōmodū,admittetur,qui testificat talē sibi mutuasse sub vsura.vide Bal.in.l.dictantibus.C.de test.& ille,qui mandat restitui vsuras,si reperiatur aliquas habuisse non conuīcitur vsurarius.alle.Fede.in consi.lxij.Adde q consiliū Ang.est.x.in ordine,de quo etiā per Bal.consi.xviij.tertio libro.& ibi an possit pronuntiari manifestus à iudice laico,&.cxxxj.ij.libr.& cōsi.xxv.&.ccclxxv. primo lib.per Fed.consi.viij.& an per cōfes.de restituēdis vsuris,quis probetur vsurarius.vide per eūdē cōsi.lxiiij.per Abb.consil.cxiij.Et de eo,qd' tenuit Bar.quomodo intelligatur principium.vide Pet.de Anch. consil. xcviij.vbi approbat doctrinam Bar.

f ¶Dicit statutum.vide aliquid per Bar.in.l.iiij.in fi.de tempo.appel.per

neatur aliquid facere, seu aliquã inquisitionem in
6 principio sui officij. ¶ Quæro, quomodo intelligitur in principio sui officij. hîc videt̃ gl. q principiũ intelligatur prima dies: vt hîc. & l. quo destinauerit. j. eo. Et pro hoc videt̃ tex. s. de aqua quo. & æsti. l. j. §. æstatẽ. & §. seq. In cõtratriũ videt̃, q principiũ dicat̃ vsq; ad mediũ sui officij, à medio retro dicat̃ finis: vt no. s. si qs ius di. nõ obtẽ. l. j. Breuiter puto dicendum sic, q principiũ dicatur prima pars rei: & ideo si res, de qua agitur habet diuisionẽ, & distinctionem partiũ, intelligo in princ. i. in prima parte: vt. C. de iudi. aut̃. ad hæc. Nã iudiciũ diuidit̃ in tres partes: principiũ vsq; ad contestationem inclusiuè: medium vsq; ad cõclusionem causæ: post conclusionem vsq; ad sententiam intelligitur finis. vnde in principio intelligitur. i. in prima parte. facit. l. si qs in principio testamenti. de le. iij. Nam ibi intelligitur in principio. i. in. j. c. Eodem modo si quis diceret in principio seculi: intelligitur de prima ætate, quę fuit ab Adam vsq; ad Noe: quia sic est diuisum seculum per ætates, sed quandoq; res de qua agitur, non habet partes, vt in casu proposito: vt quando fit furtum. Nam quanto tempore fuit furtum ignoratur: & quanto tempore duret fur cum furto ignoratur: ideo intelligitur de prima die. Ad propositũ, cum statutum dicat, q potestas teneatur facere aliquid in principio officij sui: & officium potestatis duret. vj. mensibus intelligam in primo mense: qa habet sex principales partes. Item si duraret anno: intelligerem in principio. i. in prima parte. i. in pri-
7 mo mense: quia habet partes. xij. ¶ † Sed quid dices in re corporali? ad quã refertur hæc appellatio principij? Respondeo, quælibet res corporalis diuiditur diuisione legali in partes. xij. vt. l. seruum. §. hæreditas. s. de hæredibus institu. ideo dicam fieri in principio plateæ illud, quod fit in prima parte, ea diuisa in. xij. partes: & in fine dicam fieri id, quod fit in vltima parte. Prædicta vera, nisi cõmunis vsus loquẽdi aliter se haberet, q certã partem appellaret principium: tunc standum est communi vsui: vt. l. j. in
8 princ. s. de flu. ¶ † Sed quæro, à qua parte faciemus principium: certè à parte superiori. inferior autem pars ad quam descendit cursus aquæ, dicitur finis. arg. l. j. in fi. s. de aqua plu. arc. ¶ Vlterius oppo. j. l. proxi. sol. vt ibi videbimus.

☞ SVMMARIVM.

1 Occurrere ad capiendum delinquentem, quilibet potest.
2 Laicus potest capere clericum delinquentem, ut eum ducat ad iudicem, non ut ipsum detineat.
3 Defendere aliquem offensum, & eum iuuare quilibet põt.

LEX VII.

SI quis in seruitute.

¶ Hîc ponitur nouus casus secundũ gl. ¶ Op. ad principium. s. l. proxi. vbi vr̃ q sufficiat aliquem capi tota illa die, anteq; perferat ad locũ destinatũ. Duę sunt solutiones. vna q hic loquit̃, qñ quis isto medio tpe mutauit statũ, & hoc tenet gl. in. l. pręcedẽti. Alij dicũt, q istud principium corrigitur per ver. idẽ Põp. ita dicit gl. hic: & hanc sol. tenet Dy. quasi mutatio cõditiõis psonę. nil releuet. vt. l. j. de pœ. ¶ Possumus sustinere gl. vt illud, quod facit mutatio diei, faciat mutatio status psonę. Nõ ob. l. j. j. de pœ. qa ibi loquit̃ ĩ pœna iam cõmissa, in qua non nocet mutatio status: hic in pœna cõ-
a mittẽda: seu alterãda. ¶ Vlterius op.[a] de. l. in oĩb[9] causis. s. de re. iur. gl. non soluit. Dyn. dicit hic, q potest aduersario imputari culpa, quia fuit nimis timidus, ibi non. Vel ibi vis infertur ab alio, quod hic fur non facit. ¶ Vltimò no. fi. huius. l. ibi, quilibet transiens
1 &c. ex quo habes. † q quilibet põt occurrere ad ap-
2 prehẽdẽdũ delinquẽtẽ. simile vidistis. s. e. l. iij. ¶ † Iu-
b xta hoc quæro.[b] vtrũ laicus possit capere clericũ delinquentem? q sic, vt eum ducat ad iudicem, non vt ipse eum detineat. arg. l. ait prætor. §. si debitorem. de his, quæ in frau. cred. & l. c. v. s. de adul. & quod not. insti. de act. circa prin. hoc tangit Inn. in. c. vt fa-
3 mæ. extra de sen. excõ. ¶ † Vltimò ex hoc tex. dico, q quilibet põt iuuare, & defendere aliquem offensum. Nam si quilibet põt me iuuare ad defensionem rerum: vt hic dicit tex. multomagis potest me iuuare ad defensionem personę.

☞ SVMMARIVM.

1 Condictio furtiua, quòd extinguatur ipso iure, re furata restituta, & dominus sit ipsam consecutus.
2 Pactum de non agendo furti, si factum est, ex noua contrectatione nascitur actio furti.
3 Furtum qui fecit Florentiæ, si reperitur hîc Mediolani cum furto, an possit puniri remissiuè.

Bald. in rub. ff. de re. diui. in antepe. col. & Alex. in. l. j. ff. si quis ius dicen. non obtem.

a ¶ Vlterius opponi. In omnibus casibus, quibus potest capere furem. vide Bartolum in lege prima. Codi. vnde vi. & ad intellectum huius legis: vide supra eodem. l. fur est manifestus.

b ¶ Iuxta hoc quæro. vtrũ laic[9] posset capere clericũ delinquentem, & ipsum ducere ad potestatẽ. Adde Bald. in. l. si qua p calũniã. C. de epi. & cle. & dixi post Bart. in. d. §. si debitorẽ. & no. Bar. in. l. si miles. de ex hib. reis. & per cano. in. c. cũ nõ ab hoĩe. de iud. Lap[9] alle. cxxvj. aliâs cxxij. vide not. p Ang. & doc. in. l. j. s. ne qs eũ. & qd' no. Inn. ĩ. c. si quãdo. de off. dele. Adde qd' Bal. in c. j. §. si qs. de pa. iu. fir. dicit, q capi possunt clerici delinquẽtes, vt p̃sentent̃ episcopo. & ibi eũ omnino videas. alle. Inn. & Io. an. in. c. vt famæ. de sen. excõ. & hoc in ipo actu delinquendi, vel immediatè post. sed ex interuallo nemo põt eos capere, nisi ex cõcessiõe Episcopi: vt no. extra de iudi. c. cũ non ab hoĩe. sed do. Ant. in dicto. c. cũ nõ ab homine. ĩ hoc tenet contra Hostiẽ. in dicto. c. vt famæ. sed Inn. tenet cõtra domi. Anto. Adde tñ q clerici. vel monachi ĩ sacris cõstituti, nõ possunt capi etiã p iudicem ecclesiasticũ p debito, ex contractu, vel quasi not. Io. Andr. in. c. si clericus. de senten. excommunicatio. in. vj. Ad quod allegatur tex. in. c. lator. de pigno. & in. c. vt famæ. de sentẽ. excõmunicatio. secus si sit debitor ex delicto, vel ex cõtractu, ratione doli. vt in. c. j. de deposito. & hoc ibi tenet dominus Anto. sicut etiã videmus in doctoribus. in. l. medicos. C. de profes. & medi. lib. x. & eorũ filijs, & vxoribus. & ideo dicit Bald. Ang. & Imol. ĩ. l. quid ergo. §. si hæres. de le. j. q pater inueniẽs clericũ adulterantẽ cum filia, si ipsum occidit, non incurrit pœnam canonis. vide. c. si vero. el j. ad fi. de sen. excom. & ad no. per Bar. hic vide no. per Mod. in. l. de pupillo. §. meminisse. de no. ope. nun. & in hac materia ad Bar. hic adde, q pro bono publico, quilibet potest capere fugientem, vt est text. in. l. generali. de decu. lib. x. & bene facit tex. in. l. fina. C. de male. & ma. & no. per Bart. in. l. neminem. C. de exhiben. re. sed interest reip. vt delicta non remaneant impunita. ergo quilibet potest capere clericum, vt eum præsentet suo Iudici, vt in aut̃. de defen. ciui. §. nos igitur. & in aut̃. vt iudi. sine quoquo suff. §. necessitatem. Sed aduerte, quia contra doctrinam. d. Abb. in. c. cum non ab homine. facit tex. in. d. c. si verò. in fi. de sen. exc. vbi expressè dicitur, q non licet clericum inuentum in adulterio, vel stupro capere, & ei violẽtas manus imponere, nisi sint personæ quędam coniunctæ, quæ ibi notãtur. & quis posset ad illũ tex. responderi, q procedat qñ clericus nõ est ĩ fuga, vel nõ est verisimile, q fugiat. hoc tamen multum restringit illã rationem, cum in dubio manifestũ est seu verisimile, quòd deprehensus in maleficio, timore ne captus ponat̃ ad torturam: q ipse fugiet, vt est casus notabi. in capi. vt famæ. suprà allega. & ad hoc facit tex. in. l. j. ff. de bon. eorũ qui mortem sibi consciuerunt. & ibi per Bartolum vbi probatur, quòd accusato est iustus metus accusatio, si fugit propter quem ille, qui fugit præsumitur fugisse eadem ratione faciet, quod verisimile sit accusatum debere fugere, & si custodiatur, quia iustus timor præsumitur mouere quemlibet ad faciendum: vt euadat à periculo: vt patet in toto ti. quod me. cau. Vnde quia deprehensus in crimine præsumitur fugitiuus, & legis dispositio faciens regulam debet adaptari ad ea, quæ cõmuniter contingunt, vt in. l. nam ad ea. ff. de leg. vnde si tex. ille in. d. c. si verò. voluisset in illo casu, quo cleric[9] nõ posset fugere, vel non esset verisimile q fugeret, nõ liceret eũ cap. Nam erat simpl'r ponẽda regula negatiua, cum iste casus cõtingat de facto, & sic quodãmodo cõtra naturam deprehensionis in delicto personali, sed debet poni regula affirmatiua cũ ista exceptione, sicut fit cõiter in delictis prohibitis. Vnde nõ placet intellectus ille ad illã decretalẽ, & videtur potius distinguẽdum. vt distinguit Abb. in. d. c. si verò vt dicam[9]. Aut clericus reptus in delicto continuat delictum, siue nõ desisteret à delicto, nisi caperet̃ per laicũ. & tũc liceat vnicuiq; laico capere eũ, & ligare, si aliâs non posset propulsare iniuriã, secũdùm Inn. ibi pone exẽplũ: qñ cleric[9] fugeret cũ re, quam surripuit, nec ex solo clamore dimitteret rẽ. Tũc em̃ laico licet capere eũ, quia cõtinuat delictũ. vnde tunc sola captura nõ est pro maleficio puniẽdo, sed dicitur fieri pro defensione rei, vel personæ, & hoc semp fieri põt: vt. s. dictũ est. & ista rõne potest cõcedi, q si familia inueniat clericũ de nocte, possit ipsum capere, & præsentare Ẽpo. secundùm Abb. in loco præal. & in. c. vt famę. eo: ti. Potest etiã assignari alio ratio. quia si clericus permitteret̃ abire noctis tpe, malũ remaneret impunibile, qa nõ posset posteà cognosci, vt. l. si is q rẽ. ĩ pri. & ibi no. j. e. Aut clericus deprehẽsus in delicto desistit ab eodẽ: & tũc pbabilior videtur esse opi. Host. quãuis fugiat, vel sit verisimilis fuga, q nõ posset capi per laicũ. & sic p laicũ puniat̃. Et illa cõclusio pbatur forti rõne, quia tex. in. c. vniuersitatis. de sen. excõ. dicit, q Prælatus non posset verberare clericũ per se, quãtũcunq; subsit veritas verberãdi, per aliũ põt sed nõ põt executio cõmitti laico p prælatũ. si ergo nõ pmittit̃ laico verberare clericũ de mãdato prælati: etiã qñ aliter crimẽ nõ põt puniri, multoforti[9] laico nõ pmittit̃ clericũ capere ppria authoritate, nõ est tñ verũ, q si clericus fugiat delictũ, remaneat impunitũ: quia cõtra ipm: licet absentẽ, poterit pcedi multipliciter: iuxta ea, quæ habẽtur in. c. veritatis. de dolo & cõtu. Itẽ habebit locũ remissio ad petitionẽ iudicis, in cuius loco deliqt. iuxta no. in cle. pastoralis. de re iud. vel si clericus alibi cõstituat domicilium, ibi poterit de hoc delicto accusari. l. j. & ibi habet̃. C. vbi de cri. agi opor. & no. in. c. fi. j. ti. proxi. non ob. dictum Innoc. in. d. c. si verò. & do. Abb. hic in secunda ratione adducta per eum, qa dico q termini non sunt pares. Nam illud argumentum bene valet, licet defendere priuatum, multofortius publicum. vel circa publica. xxiij. quæstio. capi. fortuito. & c. nõ inferenda. Sed non valet istud argumentum, licet defendere priuatum, ergo licet ad vtilitatem publicam capere malefactorem, vt puniatur. Quia hoc respublica non defenditur, sed potius procuratur vtilitas publica: capiendo defensionem propriè, id est prout repellit iniuriam, quæ inferri vellet.

Ei qui furti.

LEX VIII.

EI qui furti. ¶ Hæc est multùm notabilis lex.& diuidit̃
in tres partes.primò ponit vnum dictũ.se-
cundò ponit aliud,scilicet quid sit officium iudicis qñ primò agi-
tur cõtra furem rei vẽdica. Tertiò quod sit officium iudicis,qñ prius fuit
actũ cõdictiõe furtiua:& tũc agit̃ rei vẽ.secũda ibi:sed si eã.tertia ibi:ꝙ si
ex cõdictiõe.tex. ibi:decreuisset.id est,decrescẽdo peruenisset seu pmãsis-
set:secũdùm Ia.de are.de proprietate cognoscit.s.in qua licet iudici quod
ex arbitrio equũ videtur decernere:vt inst.de act.§.præthereà.ibi ꝙ si ex
cõdõne.vbi nullũ iudex potuit exercere arbitriũ,cùm nõ sit arbitraria:&
sic nõ coegit petitorẽ ad remittẽdã rei vẽdicationẽ vbi sustulerit:nũc aũt
cõuenitur rei vẽ.quę est arbitraria.in ea erit officiũ iudicis quod sequitur
vt autẽ.&c. ¶ Op.ad principiũ de.l.inter oẽs.§.fi.&.l.si dñiũ.j.eo.so.hęc
intellige secũdùm illas,scilicet nisi res ad dñm sit reuersa vel dñiũ mutatũ.
1 itẽ vr̃ † quòd restituta extinguitur cõdictio ipso iure:vt.j.e.l.si pig.§.cùm
furti.so.verũ est si cõsecutus fuisset qs rẽ:secus si æstimationẽ vt hîc. ¶ Vl
terius op.& videtur ꝙ ista cautio sit supuacua seu ista remissio ,cùm hẽat
exceptionẽ.sol.vt in gl. ¶ Vltimò op.ad fi.de.l.eius rei.s̈.de rei vẽ.vbi vr̃
ꝙ ille qui soluit litis æstimationẽ efficiatur dñs adeo ꝙ nõ possit conueni
ri rei vẽ.sol.hîc in fure:& sic in malęfidei possessore qui non habuit cãm
ab actore.ibi secus.Et intelligo hîc quòd tpe solutæ æstimationis nõ erat
possessio penes furẽ aliâs secus:vt no.per Dy.in.c.pro possessore.extra de
reg.iur.lib.vj.in.v.q.vel si dicis ꝙ erat penes furẽ intelligo actore ignorã-
te. ita dicit Ia.de ra.vt no.per Cy.C.de cõdi.fur.l.j.in.iiij.q.dixi in.l.litis
2 æstimatio.s̈.pro emp. ¶ † Vlterius quærit gl.pone ꝙ feci tibi pactũ de nõ
agẽdo furti:vtrùm ex noua cõtrectatione oriatur actio furti?videtur quòd
nõ:vt hîc.cõtrariũ determinauit gl.quia nõ esse natã actionẽ vel esse natã
& sublatã esse paria sunt:vt.l.si dari.s̈.de ver.ob.sed si nõ esset nata ab ini
tio nasceretur furti actio ex noua cõtrectatione.vt.l.j.C.de noxa.&.l.furti
& filij.j.eo.ti.&.l.iij.s̈.re.amo.ergo &c. Præthereà pro hoc videtur casus.j.
eodem.l.si quis vxori.§.si quis iurauerit.ita dicit gloss.Contra istam glo.
videtur alia gloss.in.l.eũ qui.§.in popularibus.s̈.de iureiur.&.l.qui iuras-
se.§.ij.e.ti.&.l.si à te.de excep.rei iu.dicunt quidã hãc gl.dicere veritatem
& alias glos.esse falsas.tu dic illas & istam esse veras.nam hîc loquitur qñ
post factum interuenit nouus actus:scilicet contrectationis & animus lu-
crandi meritò actio furti nascitur:sed gl.contrariæ loquuntur quando nul
lus actus de nouo superuenit:sed durat quod antiquitus erat.pro hoc in-
3 duco.d.§.si quis iurauerit. ¶ † Vltimò,hæc lex facit ad quæstionẽ,quòd si
aliquis fecit furtum in ciuitate Florentiæ & hîc deprehẽdatur cum furto:
quod hîc non possit puniri:quia assidua contrectatione actio furti non na-
scitur postq̃ in principio nata fuit.dicam.j.eo.l.si dominium.

LEX IX.

IS cuius. ¶ Istam regulã glossat hîc Iurisconsultus'& in
ll.sequentibus.sed glo.limitat hanc regulã &
declarat in.l.manifestissimi.in prima gloss. C.eodem. dic vt
ibi.

SVMMARIVM.

1 *Nemo ex iniquitate sua consequitur actionem.*
2 *Rapina uel uiolentia quod sit delictum quod committitur in personã:furtum uerò nõ.*
3 *Actio triticaria quod competit furi.*

LEX X.

1 ITaque fullo. ¶ † No.ex iniqtate sua nemo cõse-
2 quitur[a] actionẽ. ¶ Opp. de.l.j.§. si
prędo.&.l.bona fides.§.j.s̈.depo.l.ita vt si fur.§.cõmo.gl.sol.
quod ibi ex cõtractu suo nõ ex iniqtate.& sic nõ est cã proxi-
b ma actionis,sed remota cã iniqtatis. ¶ Itẽ opp.[b]l.j.§.qui à me vi.s̈.de vi &
c vi arma.gl.mag.notabiliter soluit.& sic innuit[c] † quòd rapina vel violentia
2 sit delictũ,quod cõmittitur in psonã:furtũ verò non cõmittitur in psonã:
vt no.de quo plenè dicam in.l.licitatio.§.quod illicitè.s̈.de publi.istud di-
ctum licet sit verũ in se:tamen solutio contrarij nõ est vera:quia idem est
in violentia quod in furto.vt.l.ij.§.& generaliter.j.vi bo.rap.ideò glos.in
d.l.j.s̈.si prædo.dat aliã solutionẽ:quæ licet habeat apparentiã:tñ nõ con-
gruit rõni positæ hîc.scilicet ne ex improbitate sua cõsequeret̃ &c. ¶ Et
ideò alibi soluit aliter.Et sic quod in.§.qui à me vi.agitur furti ad posses-
sionẽ quæ sibi vi arrepta est.quod põt:ne habeat actionẽ ex improbitate
sua,sed auferentis:hîc nõ põt agere fur furti actione ad duplũ,vel quadru-
plum:quæ actio furti datur ad interesse agẽtis:vt.ll.contrarijs.Sed hoc in-
3 teresse non est sine sua improbitate.ergo &c.Et ideò, † si fur vellet posses
sionem repetere actione triticaria posset:vt.l.ij.s̈.de triti.& ita intelligũt
quidam.l.inficiando.§.infans.j.eo.& ibi aliquid tangam.hanc solu.ponit
glo.de reg.iur.l.cum par.§.j.Cyn.tangit,& non ita clarè.C.e.l.fi.in princi.

LEX XIII.

IS cui ex stipulatu. ¶ No.ꝙ id,quod dicitur
s̈.e.l.is cuius interest.intel
ligitur si interest ratione possessionis,vel iuris realis:secus si ra
tione actionis personalis.Ita glo.istam.l.intelligit.Vtrùm autẽ
hîc debitor actionem cedendo liberetur?dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Actio furti,quòd non detur ei,cuius interest,ratione actionis personalis.*
2 *Emptor licet non possit rem accipere propria authoritate etiam pretio soluto,& non*
dicatur bonæfidei possessor: tamen non tenetur actione
furti.
3 *Venditoris est periculum, an actio furti debeat cedi empto-*
ri?r emissiuè.

LEX XIIII.

EVm qui. ¶ Hæc est multum nota
bilis lex.dicitur hîc,ꝙem
ptor actionẽ furti nõ habet.Cõtrà:qa sua in
terest nõ surripi:ergo &c.vt.l.is cui' interest.s̈.e.so.
1 hîc † interest ratione iuris personalis: nõ ratione iu-
2 ris realis,vel possessionis:vt dixi.s̈.l.prox. † ¶ Secun
dò op.ad.l.fi,l.de.l.si ex stipulatione.s̈.de ac.pos.v-
bi dicitur,ꝙ non licet accipere rẽ propria authorita
d te,etiam pretio soluto.So.cõcedo, ꝙ non licet[d] ac-
cipere,& non dicitur bonæfidei possessor:imo prę
do vt ibi.tamen furti actione non tenetur: quia non
interest vẽditoris:vt hîc.Item dicitur hîc,ꝙ empto
3 ri debet cedi actio:quia eius periculũ est:quæro † qd
e si[e] est periculum venditoris?dic vt in.l. venditor; ex
hæreditate.in fi.s̈.de hære.vel acti.vendi.

SVMMARIVM.

1 *Colonus,quòd sit dominus fructuum,postquam sunt perce-*
pti,& à terra separati.

1 Præterea. ¶ Opp. quòd colonus sit do-
minus fructuum:vt.l.si apes.§.
fi.&.l.fullo.§.fructibus.j.e.gl.dicit hoc est verum,
postquã fructus sunt percepti,& separati à terra:vt
in contrarijs:ante autẽ secus:vt hîc.Et hoc dicit glo.
in colono partiario,& in colono, qui colit nummis.
quod an sit verum,dicam.j.eo.l.apes.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Depositarius licet teneatur de lata & latiori culpa,habet ta*
men actionem furti,pro re deposita sibi furata.

Is autem apud quem. ¶ Ex im
probitate
ergo sua depositarius actionẽ furti non consequitur
contra.j.e.l.qui vas.§.si ego. Gl.dat duas solu.secun
da est vera.quia hic depositarius commisit furtum,
vtendo re,vel interuertendo possessionẽ domini, p
vsum eius:in contrario cõmisit furtũ alij cedendo:i-
ta ꝙ domino retinebat possessionem : ista est veri-
tas:vt dicã in contrario. ¶ Quæro, cũ depositarius
teneatur de lata culpa & latiori:vt.l.quod Nerua.s̈.
deposi.C.depositi.l.j.an illo casu ipse habeat actio-
nem furti?videtur ꝙ non:quia dolo comparat̃. Con
trarium est veritas.nam verus dolus furis præponde
rat culpæ depositarij:vt.l.item si obstetrix. in fi. s̈.
ad.l.Aquil.ita tenet Iac.de Are.

SVMMARIVM.

1 *Furis odio inspicimus, quod euenire potest: licet uerisimili-*
ter res ad hoc nõ tendat.

1 Papinianus tractat. ¶ † Not. ꝙ
in odium fu
ris inspicimus illud,quod euenire potest:licet verisi
militer res non tendat ad hoc.Facit.l.diuortio.s̈. de
neg.gest.brocardum istud bene solui.s̈.de ver.obli.
l.inter stipulantem.§.sacram.

Idem scribit. ¶ Circa hũc.§.quęrit gl.
dicit̃ hîc,ꝙ creditor pote
rit agere actiõe furti. ¶ Quero ad quantũ?vtrũ dupli
cabit̃ creditũ:an ęstimatio rei subtractę?gl.circa hoc
distinguit hîc plenè.& vide eã,quæ ĩcipit, insolidũ.
& no.eã. ¶ Secũdò quærit gl.quomodo potest hic
agi actione furti ad.x.cũ essent.x.debita? & videt̃ ꝙ
debeat agi ad duplũ.s.ad.xx.gl.fatet̃:qa q petit.xx.
petit.x.Vel dic ꝙ seruus valebat tm̃. v. ideò agebat̃
ad.x.actiõe furti:nã illud ꝙ dicit̃ duplari debitũ, est
verũ,quãdo res subtracta valet plus,quàm debitum
valeat.& ita videtur hic sentire do.Oldra.

SVMMARIVM.

1 *Furtum unum dicitur quantum ad actionem pœnalem:licet*
plures res simul subtrahantur.
Statutum,quòd pro primo quis sustinetur:pro secundo au
ricula amputetur:pro tertio suspendatur,non uerifica-
tur in subtrahente plures res.

Idem dicit. ¶ Opponitur quòd occasio
ne cuiuslibet in totum aga-
tur:vt suprà eadem.l.§.Papinianus.Solu.hîc simul
factum fuit:& ideò dicitur totum furtum vnum. I-
1 ta dicit glo.quam no.& menti tene. ¶ † Not. quòd
si plures res simul subtrahuntur,dicitur vnum furtũ

a ¶ Nemo cõseq̃.
vide post Cy.Bal.
in.d.l.j.ĩ.ij. iij. &
iiij.co.C.e.ĩ fi.prĩ.

b ¶ Itẽ op.vide Bar.
in consi. ccl. inci.
stat.castri plebis.
vbi cõsuluit quòd
faciẽs furtũ nõ di
cit̃ facere delictũ
personale si statu
tũ dicit ꝙ bãnit'
pro delicto perso
nali possit impu-
nè offendi. And.
Barba.

c ¶ Et sic innuit.&
adde Bal.in.l.sicũ
exceptione.§.ij.
quod met.cau.&
an furtũ sit spolia
tio. vide hîc & in
l.rem quæ nobis.
& in.l.si rẽ mobi-
lẽ.s̈.de acq.pos.&
in.l.si coloni.de a
gri.& censi.li.xj.
& in. l. Sticho li-
berta.in princi.de
statu libe.

d ¶ Quod nõ licet.
No.ꝙ si subtrahe
rẽ rem mihi debi
tam,nõ tamen te-
neor furti in qua-
druplũ, sed præ-
do sum. & hoc te
net Bar.in.d.si ex
stipulatione.Ad-
de tex.in.c.dudũ.
ecclesia Rhotoma
gen̄.de ele. vbi il-
le, qui nactus est
possessionẽ bene
ficij sine authori-
tate superioris, di
citur fur & latro.
Et tene menti, ꝙ
licet statutũ loqua
tur de prædone,
vel fure, nõ verifi
cabitur in istis: vt
colligitur in.c.du
dum.

e ¶ Quero quid.vi
de Bart. in.l.si qs
vxori.§.itẽ apud
labeonẽ.j.eo. vbi
hoc colligitur. Et
adde quę no.in.d.
l.ex stipulatione.
Et quis dicat̃ præ
do,vel fur.vide vt
habes post Bar.in
l.capitalium.§. fa
mosos.j.de pœn.

a ¶ Actionem pœnalē.vide Bald.in auſ.ſed nouo iure.in.iij.col.C.de ſer.fu.
& vide Bar.in.l.ſi familia.ſ.de iur.om.iu.& Bald.in.l.quid ergo.§.quod
ait prætor.de his,qui no.infa.Itē quid ſi eodē tempore quis interficit plu
res homines:an debeat puniri pœna ſtatuti punientis facientem plura ho-
micidia?vide quæ ibi no.dicuntur per Bal.

b ¶ An videor tibi. vēdito equo videtur vēdita ſella.& adde,ꝙ nō ſolùm veniet ſella:ſed ornamēta,quæ erāt in equo tpe vēditionis,& ante per duos dies.de.l.ędiles.§.vendidi.qđ bn̄ no.& vide quę dixi in.d.§.vſque adeò.ſ. commod. Iſtis adde, quod no. Bald.in.l.ij.in fi.j.col.de ędi.ac.

c ¶ Si epſa. Vide doct.in.c.cum dilecti.de do.& contu.vbi dicit,quòd citatio pōt cōmitti proprio nuntio rei,& pōt cōmitti parti.Alleg.Bart. hîc,& in.d.l.iuſt. vide.d.c.cùm dilecti.vbi Papa commiſit nuntio rei. Andræ. Barba.

d ¶ Cōtra quod op. qd in mero executore.vide Bal.in.l. ſi ſeruus legatꝰ.§. eum qui.de leg.j. Andræ. Barba.

e ¶ Leuiſsima culpa.De qua culpa teneatur procurator.& qd in nuntio:vide Bal.in.l. à procuratore.C. manda.

f ¶ Leuiſsima culpa. vide Bal.in.d. l. quod Nerua.ff. depoſiti: verſi.iij. quæro in antepe. colum.

g ¶ Serui & filij.Vide hîc,ꝙ inter dominū & ſeruū nō oritur obligatio. Quid inter Abbatē & monachū? vide Bal.in.l.cùm affirmes.C. de li. cau.

h ¶ In ꝓceſſu declaretis.In proceſſu pōt & debet libellus ambiguus declarari.vide barto.in.l.inter ſtipulantē.§.j.de verb. ob.& in.l.nō ſolū §.ſed vt probari. de oper.no.nun.

i ¶ Nihil operatur. Iſta verba plꝰ minus:appoſita in libello nihil operātur.vide omnino tex.& Bal.in.l.publia.§.Titiꝰ depoſiti .& de libello

a q̄tū ad actionem pœnalē.[a] Et hoc facit pro ſtatuto,
quo cauet̃:vt pro primo furto fuſtiget̃:pro ſecundo
amputetur auricula:pro tertio ſuſpēdatur.ꝙ ſi pl̃es
res furetur qs,totū hoc dicat̃ vnū furtū.¶ Vlterius
quærit gl.quare nō tātùm operatur ibi.in.§.Papi-
nianus.tātùm alter retētꝰ,q̄tū & hîc alter amiſſus:
vt.ſ.pro parte ibi agatur?Rn̄det gl.quia ibi ille,qui
remanſit,remanet periculo creditoris:hîc vterq; trā
ſit in periculū furis.Iſta rō non eſt ſemp vera:quia
periculo creditoris,perit ita demū,ſi perit ſua cul-
pa.vel ſi hoc eſſet actū:vnde rationem aſsigna,quæ
ponitur in tex.dicti.§.Papi.

Idem Pomponius.

¶ Quęro,qd ſi commodatarius non fuit in dolo:vtrùm habeat actionem furti?dic quòd eſt electio domini,contra quem agat:
vt.l.fi.§.j.C.eo.ti.

SVMMARIVM.

1 *Actionem furti non habet ille,cuius intereſt ratione obligationis perſonalis.*
2 *Pater æquiparatur fideiuſſori.*

An pater.

1 ¶ No.†vbi intereſt rōne obligationis pſonalis,qs furti actionē non habet:vt hîc:&.ſ.ea.l.in princi.&.ſ.l.proxi.
2 ¶ Secūdò no.†pro patre,qui ęqparat̃ fideiuſſori:vt
hîc:& habetis in.l.cum filiusfa.in prin.ſ.de ver.ob.

SVMMARIVM.

1 *Pater habet quaſi dominium in filium:& ideò ei datur uēdicatio.*
2 *Filiofa.furto ſubtracto patri datur actio furti ad æſtimationem operarum perditarum,& hæc duplabitur.*
3 *Mater non poteſt agere actione furti pro filio,furto ſubtracto:& ibi rationem.*

Si filiusfamilias.

¶ Opp.pater non habet in filiū dn̄iū,
nec poſſeſsionē:quia liber hō non poſsidetur:ergo
&c.Rn̄deo,dicit gl.huius timore,ꝙ habeat actionē
furti pater:hoc eſt,accuſationē criminalem non ci-
uilem.ita no.inſt.de ob.quę ex delict.naſcun.§.in-
terdum.Iſta ſol.eſt cōtra tex.qui expreſsè dicit,de
1 actione furtiua.Ad cōtrariū rn̄deo ſic:†pater nō ha
bet dn̄iū,vel poſſeſsionem:cōcedo:ſed habet quaſi
dn̄iū:ideò datur vendicatio patri:vt.l.j.§.per hanc.
2 ſ.de rei vē.¶ †Item op.ꝙ non poſsit agi furti,cùm
liberum corpus non recipiat æſtimationem:vt.l.li-
ber homo.ſ.ad leg.aquiliā.ergo non reperitur quid
dupletur,vel quadrupletur.Dicūt quidā,ꝙ dupli-
cabitur illud,pro q̄to iurauerit ſe nolle carere illo fi
lio.& iſtā ſol.tenet gl.in.l.vt tātùm.ſ.de ſer.corru.
Tn̄ hæc gl.reprobat ea,& bn̄:quia in actione furti,
nō habetur rō lucri,vel affectionis:vt dicit gl quare
ſoluit aliter,ꝙ duplabitur ęſtimatio operarū pdi
tarū à patre propter furtū.Iſtā ſol.tenet Dy.Iſtam
etiā tenet Cyn.C.eo.l.ſi quis ſeruo.& iſtā teneatis.
3 ¶ Item op.j.e.l.mater.Solu.†nō pōt agere actione
furti.vt ibi:ſed pater ſic.Et rō eſt duplex:quia ma-
ter non habet ius poteſtatis in filium.Item matri
operæ non debentur:ſecus in patre.

SVMMARIVM.

1 *Equo uendito,num uideatur uendita ſella?*

Non ſolum.

¶ Quęrit gl.vtrū poſsit ꝑ cōdictionē īcerti cōmo
datariꝰ repetere illā ſuā detētationē?dicit glo.ꝙ ſic:
hoc quod dicit̃ de cōdictione incerti,reprehēdit̃ p
gl.C.eo.l.fi.§.ſed cùm in ſecūda.& illa verior:dixi
in.l.Aquilius.ſ.de do.&.l.rē,quæ nobis.ſ.de acqui.
1 poſ.†¶ Iſte.§.facit ad.q.ſi vendo tibi equū:an vi-
b deor tibi[b] vēdere frenū,& ſellā,& ſimilia?hîc vide-
tur,ꝙ ſic:dic vt in.l.ędiles aiūt.in prin.ſ.de ędi.edi.
& p Gu.de cug.ī.l.ſi vt certo.§.vſq; adeo.ſ.cōmo.

SVMMARIVM.

1 *Nuntius,quòd quis poßit eſſe in re ſua.*
2 *Accipiens rem perferendam tenetur de periculo rei,ſi ſuſcipit cuſtodiam & pretium recepit,*
3 *Mandatarius,quando teneatur de leuißima culpa.*
4 *Fideiuſſor quādo eſt ſibi factū mādatū,ꝙ ſoluat:nō tenetur,niſi de dolo,& lata culpa*

Si epiſtola.

c ¶ No.tex.ibi.& ſi cuſtodiam.& in ver.finge &c.
¶ No.ꝙ dicit̃ in prin.de dn̄io ep̃ę ad quē ptineat
1 cōcor.ſunt in gl.¶ Secūdò no.in ver.ſed & ſi interuenit.†ꝙ qs pt eē nūciꝰ
in re propria:nā hîc vides,ꝙ qs portat lr̃as ad ſui vtilitatē:hoc tāgitur per
Ia.de are.in.l.j.§.nūtiatio.ſ.de no.ope.nū.& ego dixi in.l.iuſtè.ſ.de acq.
2 poſ.¶ Tertiò no.†ꝙ ille qui accipit rē pferēdā,tenetur de periculo rei,in
duobus caſibus,ſi ſuſcipit cuſtodiā:& ſi accepit pretiū.ita vides hoc.Con
d tra quod op.[d] ꝙ mādatarius teneatur etiā de leuiſsima culpa:[e] vt.l.à procu
e ratore.C.mā.ſol.†Quicqd dicatur,iſta eſt veritas,qn̄q; in mādato venit ali
quid,ꝙ reqrit exactiſsimā diligētiā:vt facere procuratorē ad iudicia:tunc
3 procurator tenet̃ de leuiſsima culpa:[f] qa vr̃ aſſerere ſe peritū in illa peritia,
f quæ in iudicio requiritur ſuſcipiēdo mādatū:ita loquitur.l.à procurato-
re:& quod no.p Dy.in.c.imputari.de re.iur.li.vj.Qn̄q; mādat̃ aliqd,qđ
reqrit diligētiā nō tātā:& tūc tenet̃ de lata & leui:qa ita diligēter vr̃ ſe aſſe
rere:ꝓut illa res cuiꝰ mādatū ſuſcepit reqrit:vt.l.ī re mādata.C.mā.Qn̄q;
mādat̃ aliqd,ꝙ nullā reqrit diligētiā:qa oēs ſcirēt facere:vt portare vnā li
terā,ſeu epiſtolā:vel aliqd aliud de vno ad aliū,& tūc nō tenetur niſi de do
lo,& lata culpa:niſi p̄tiū ſuſceperit ſeu cuſtodiā in ſe receperit:vt hîc.ſi ſ̃e
4 in mādato,†quod videtur fieri fideiuſſori,ꝙ ſoluat:nā fideiuſſor nō tene
tur,niſi de dolo & lata culpa:vt.l.fideiuſſor.circa prin.ſ.man.facit bn̄.l.ij.
ſuprà de pig.contra iſtud vltimū:ita debetis intelligere hanc legem.

LEX XV.

Creditoris.

Dominus. ¶ Not.quod dicit,quaſi pignoris loco.
¶ Quęro circa hoc,qd ſi cadat à poſſeſ-
ſiōe:vtrū hēat hypothecariā?certè nō:qa text.dicit,quaſi pignoris,nō pi-
gnus propriè.ad quod facit.ſ.de leg.j.l.domos,la picola.cum.l.ſeq.

LEX XVI.

Ne cum filio.

¶ Oppo. quòd ſit ciuilis conſtitutio.
vt in.§.hi qui.inſti.de ob quę ex deli.
naſ.Solu.vt in glo.¶ Item oppono in.l.ſi quis vxori.§.ſed ſi
filius.j.eodem.Solutio ibi de caſtrenſi,vel quaſi caſtrenſi.

LEX XVII.

Serui & filii.

g [g]¶ Vide,quòd non poteſt agi furti ciuiliter:ſed an poſſit agi furti criminaliter?dic
vt in.l.reſpiciendum.§.furta domeſtica.j.de pœ.

Illud quæſitum.

¶ Iſte.§.legit̃ duobus modis in gl.Primò
in bonęfidei poſſeſſore.& pro iſta lectu
faciūt multę ſol.cōtrariorū.& ꝓ hoc facit etiā tex.q dicit de vſucapione.q̄
vſucapio in dn̄o vero nō caderet.Secūdo mō legit̃ hęc.l.ī vero dn̄o:ꝓ qua
facit tex.q expſsè ī dn̄o loqt̃.Ponamꝰ ergo caſum, vt lr̃a iacet:& ī cōtrarijs
expediemus.¶ Op.C.eo.l.apud ātiquos.§.finaūt deſinat.Sol.hic loqt̃ in
bonæfidei poſſeſſore.Quod appet ex eo,qđ dixit.de vſuc.ibi verò loqt̃
in vero dn̄o.Et ꝙ hîc dicit̃ in tex.pluribus locis dn̄o.expone.i.bonæfidei
poſſeſſore.Ita intelligunt̃ quaſi oēs gl.hîc poſitę:ſed prout intelligeres hāc
l.in vero dn̄o.Ad.l.apud ātiquos.Rn̄deo:ꝓut hîc dicitur in.ij.ſol.qa ibi
ſeruus fuit poſtea reuerſus ad dn̄m:hîc nō.¶ Secūdò op.j.ad.l.aql.l.ſi ſer-
uus ſeuū.§.ſerui.ſcđo reſpōſo.So.hîc gl.vno mō:ꝙ aliud in aqlia:aliud in
actiōe furti:ꝑ rōnē quā hîc aſsignat:ibi ſol.aliter & meliꝰ:ideò tene illā ſo.
¶ Item op.ſ.ea.l.in prin.vbi dicit̃,ꝙ dn̄s nō habet actionē furti,ꝓ furto ſer
ui.Sol.ꝓut intelligis hîc in bonæfidei poſſeſſore:nō ob.cōtrariū.ꝓut in-
telligis hîc in vero dn̄o:tūc gl.ſol.ꝙ intelligatur de furto,qđ cōmiſit,dum
eſſet apud ſecundum bonæfidei poſſeſſorem.Tunc enim, cum dominus
non poſſet eum ſeruum coercere:ceſſat ratio, quæ ponitur in prin.l.

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio rei furatæ,furtò probato, probatur per iuramentum actoris.*
2 *Vas argenteum,quando petitur,debet poni in libello de qua liga.*
3 *Libellus procedit,quādo in eo aliquid certū ponitur:licet adijciatur clauſula & plus.*
Clauſula & plus:adiecta in libello,nihil operaur:niſi poſteà ꝓbetur aliquid certum.

LEX XIX.

In actione

¶ Not.modum formandi libellū,qualiter
res certa debet poni in libello.¶ Opp.ſ.de
leg.j.ſ.ſi quis argentū.ſ.depo.Dicit glo.aliud in depoſito,vbi de-
ponens potuit ſibi ꝓuidere:qđ nō eſt in furto.¶ Sed tūc op.quō pote-
rit duplari,vel quadruplari,ſi neſcit̃ pondꝰ alicuiꝰ vaſis?Rn̄deo,qđ hic di
citur,ſufficit q̄tū ad dandū libellū:nō q̄tū ad cōdēnationē ferēdā niſi po
h ſtea in ꝓceſſu declaretis[h] de pōdere:vt no.in.d.§.ſi qs argētū.vt hic in vlt.
gl.in prin.huiꝰ.l.ſup ver.debet.Puto ꝙ licet in actiōe depoſiti,ꝓcederet
1 quod dictū eſt:tn̄†cōtra furē ꝓbato furto,de æſtimatione ſtat̃ iuramēto
2 actoris.C.vnde vi.l.ſi qn̄ dicā in.l.quidā tabularū.j.eo.¶ Vlteriꝰ q̄ro,†cū
materia argētea ſit diuerſarū ſpecierū:alia eſt enim liga Peruſina:alia liga
Senēſis:& alia eſt liga Venetorū:vtrū debeāt ponere in libello de qua liga
ſit?Rn̄deo ſic.hoc enim totū ptinet ad declarationem materię.& ſi hoc
3 ignoratur:nō pōt ſciri æſtimatio:vt.l.cū aurū.ſ.de au.& argē.leg.¶†Vl-
timò,no.ꝙ hic dicit̃ in tex.aureos tot,plures ve.ꝙ admittat̃ libellꝰ qn̄ po-
no aliqd certū,& adijciā clauſulā illā & plus:tn̄ iſta clauſula plures ve,ni-
i hil operat̃:[i] niſi poſtea ꝓbet̃ aliqd certū:vt.l.cū furti.ſ.de in li.iuran.

Qui rem.

Qui rem. ¶ Op.de.l.si rem.§.fi.s.de præscrip.ver.&.l.si vēdide
ro.in fi.e.So.quod hîc dicit̄ nō posſidebat:intellige si
aliquo tpe creditor cœperit posſidere:debitor tñ̄ posteà rogauit à credito
re precario:& sic creditor saltē ciuiliter posſidebat.Aliȷ vt Irn.dicunt etiā
si nūq̄ creditor possedit cōmitti furtum debito:quod pōt procedere,qm̄
specialiter erat obligatus,& videbitis.j.eo.l.si is qui.in prin.

LEX XX.

Cum æs.

Si bona. ¶ No.casum in quo fit furtū:& cōpetit actio
furti:& nō est res furtiua.de hoc vide gl.l.se
quitur.§.si rē.s.de vsucap.¶ Opp.de.l.si de eo.§.fi.de acq.pos.So.alio ca
su ibi loquitur:ita dicit gl.quod declara.Nā ibi dicit̄,q̄ rei propriè qs non
est clādestinus possessor:nec dicitur clādestina possessio:ita q̄ hîc nō dici
tur furtiua possessio:nec res furtiua.& ideò si coueniret̄ interdicto vti pos
sidetis,vel vtrobi:iste dn̄s nō posset sibi obiȷcere,q̄ possessio ista sit clāde
stina:sed bñ̄ teneret̄ furti.¶ Op.de.l.ȷȷ.§.hac actione.j.vi bo.rap.So.ibi nō
fuit in dolo:quia putauit sibi licere.¶ Opp.j.e.l.qui iniuriæ.§.fi.Rn̄deo:
ibi habebat ex cā lucratiua ille,cui res est subrepta:ita q̄ sua nō intererat,
si res est subrepta:secus si sua interesset:vt ibi patet.¶ Vlterius op.q̄ vsu-
capio hîc sit īterrupta,propter naturalē interruptionē:vt.l.natural̄r.s.de
vsuc.So.hoc nō interrūpitur vsucapio.qa res fit furtiua:sed propter inter-
ruptionē possessiōis:posset ergo de nouo incipere posſidere,& vsucape.

SVMMARIVM.

1 *Vxorem alterius,qui sæpius adit,una duntaxat pœna punitur.*
2 *Actio furti,quòd nascatur ex aſsidua contrectatione,quando res iterum reuertitur in potestatem domini.*
3 *Statuto stante,quòd si quis percusserit aliquem cum sanguine in platæa,manus sibi amputetur:aliquis percuſsit Titium in platæa cum sanguine pluribus percuſsionibus:an sibi debeant ambæ manus amputari?*

LEX XXI.

Vlgaris. a ¶ Hæc.l.diuiditur in tres partes . Primò
ponitur.q.secūdò rn̄sio Offiliȷ,& eius rō &
illatio.Tertiò ponit̄ rn̄sio Iuriscōsulti authoris huius.l.& pro-
bo per exēpla.secūda ibi,Offilius.Tertia ibi,sed verū.¶ Not.
tex.ibi:qui aūt &c.Pro declaratione huius text.quæro,qual̄r iste ver.nā
& qui.inducitur ad probationē determinationis Iuriscōsulti?Rn̄deo,q̄ se-
cūdùm quod sentit glo.& Dy.cùm iste tex.dicat eiusdē rei manifestus fur
erit,& nō manifest⁹:vr̄ dicere,q̄ de aliȷs nō est fur:vt.l.cū prętor.s.de iud.
¶ Op.de dicto Offiliȷ ad dictū Vlpiani.Sol.glo.Offili⁹ loquit̄ de rigore:
sed Vlpian⁹ loquit̄ de æqtate.Puto q̄ offili⁹ nō dixerit verū,nec de rigo
re,nec de ęqtate.Nō ob.rō sua:qa q aurē alicui⁹ tetigit.&c.qa illud loquit̄
in toto integrali,quod cōsistit vno spū,seu vna elemētatiōe,nec diuiditur.
Sed qō nr̄a loqt̄ in toto,qd' cōsistit in partibus separatis:& qd' diuidet̄,vt
aceruus frumēti.¶ Ad idē op.j.de incē.rui.nau.l.ȷȷ.§.senat⁹.Sol.ibi est ali⁹
casus.Præterea ibi in toto periȷt dn̄o:vn̄ in toto interest.¶ Itē op.dicitur
hîc in fi.q̄ eiusdē rei est fur manifestus,& nec manifest⁹.Cōtrà imò ex pri
ma cōtrectatiōe tātùm tenet̄:vt.l.ei q.s.eo.Dicit glo.fateor q̄ ex pria tm̄
cōtrectatiōe tenet̄,sed tñ̄ pl'a furta sunt.Nā ex q̄libet cōtrectatiōe est vnū
furtū.Sicut plura sunt adulteria,si pluries accedis ad vxorē alterius:tñ̄ vna
pœna tm̄ imponetur reo.ita dicit gl.quę inc.imò vr̄,q̄ tm̄ ex pria cōtre-
ctatiōe &c.Ista sol.duo dicit.priò,q̄ plura furta sunt.sed illud est cōtra ca
sum.l.inficiādo.§.īfans.j.e.nec ob.l.q̄uis.s.e.vbi dicit̄.q̄ sępe furtū fit:qa
ītelligo.i.sępe cōtrectat:tñ̄ vnū furtū est:vt dixi.s.ti.j.l.nūq̄.dicā in.§.in-
b fans.¶ † Secūdò dicit b gl.q̄ si pluries ad vxorē alteri⁹ accedis,vna tm̄ pœna
1 imponet̄.cōtra hāc habes gl.in.l.mariti.§.sed mēsiū.j.de adul.l.si diutino.
j.de pœnis.Respōdeo,fateor q̄ ex quolibet coitu nascitur accusatio.l.Iul.
de adul.quia nunq̄ plura &c.vt.s.ti.j.l.nunq̄.sed quia pœna non est reite
rabilis,qm̄ pœna capitis imponit̄ pro adulterio:vt.l.q̄uis.in fi.C.de adul.
pro tāto dicit gl.q̄ vna tātùm pœna imponit̄:ita debet intelligi ista gl.li-
cet ergo gl.ista pte dicat verū:tñ̄ so.ī se ad cōtrariū nō est vera:vt patet ex
2 prædictis.Vn̄ glo.soluit † alio mō,quæ incipit eiusdē rei:cùm dicit,q̄ asſi-
dua cōtrectatione nō nascitur actio furti:verū est,nisi res iterū reuertat̄ in
dn̄i potestatē:vt.j.e.l.inter oēs.in fi.sed hîc fuit cōtrectatio facta,& res di-
missa in dn̄i ptāte:posteà iterū cōtrectata:meritò ex qualibet nascit̄ actio
furti.ar.l.sequit̄.§.Itē labeo.s.de vsu.& hoc tenet Dy.& hoc vos teneatis.
¶ Op.cū oēs res hîc fuerint cōtrectatæ:ergo pro oib⁹ cōpetit actio furti,
cū furtū sit &c.vt.s.eo.l.j.in fi.Rn̄deo,licet oēs res fuerīt cōtrectatę:nō tñ̄
fuit anim⁹ lucrādi,nisi in vna re tm̄.s.in exportatis:vt.j.l.proxi.§.j.reqrit̄
3 em̄ anim⁹ lucrādi:vt cōpetat actio furti:vt.l.j.in fi.s.e.¶ † Quęro,statutū
est in hac ciuitate,q̄ si quis percusserit aliquē cū sanguine in platæa,ampu
tetur sibi manus:modò quidā percusſit aliquem pluribus percusſionibus
c cū sanguine:an debeāt amputari c plures manus?Habui hāc quæstionem
de facto.Ista glo.facit q̄ non.sed intellecta:vt dixi vobis,q̄ hoc ideò fuit:
quia pœna nō recipit reiterationē nō faceret:qm̄ manus sunt duæ.vita aūt
est [illegible] Vnde videtur dicēdū,q̄ si qdē statutū dicit,amputetur manus sim
pli[illegible]initè:non dicit quæ manus.s.dextera,vel sinistra:& tunc
po[illegible]utari ambę.Sicut em̄ gen⁹ generalissimū:vt pœna,quę est in
q̄titate,[illegible]it multiplicationem:ita hîc genus subalternum recipit mul-
tiplicationē,donec durat ar.l.in ratione.ȷȷ.§.diligen-
ter.s.ad.l.fal.Sed si dicit manus dextera.hic est ad- a
uertendum:siquidem illa plura delicta præcesserūt
ante,q̄ de aliquo fieret condēnatio:tunc sufficit am
putari vnam manū pro omnibus:sicut hîc dicitur.
ar.eius,quod dicitur,q̄ si vnus committit plura de-
d licta,vna datione d illius indiuidui,dominus liberat̄:
vt.l.si quis à multis.s.de noxa.s.tit.j.l.nunq̄ plura.
ver.sed si seruus.Sed si primò facta esset condēnatio
de vno delicto,posteà cōmitteret ille aliud delictū:
tunc posset iudex alterare pœnā,vt amputaretur al
tera manus:cum illa pœna amputationis manus de-
xteræ non posset amplius imponi:vt in.l.hos accu
sare.§.omnibus.j.de accusa.

Si is qui. ¶ Differt iste.§.à pręcedenti:quia
s.fuit exportatio tantùm in parte.
hîc fuit exportatio in toto:tamē animus furandi fuit
in parte.¶ Op.j.proxi.§.so.vt statim videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Veritas circa eandem rem magis inſpicitur,quàm opinio:secus si circa diuersas res.*
2 *Furtum partis nel totius,quando ex contrectatione fiat?*

1 **Si quis æs.** † Dicitur in.§.si quis æs.quod
inspicit̄ potius veritas,q̄ opi-
e nio e.Sed in.§.præcedenti & se.dicitur contra,quòd
inspicitur potius opinio,quàm veritas.Solu.dicunt
docto.hîc,in.§.si quis æs.inspicitur potius veritas:
quia est circa eandē rem.in.d.§.præce.& sequenti,
inspicitur potius opinio:quia est circa diuersas res.
ita dicunt doct.C.ad.l.Iuli.de vi.l.quoniam multa.
dixi in.l.diuus.j.de sica.vel secundum gl.magis ra-
tionabiliter in.§.si quis æs.fuit error circa quantita-
tem:qui error non facit cessare animum furandi:
Sed in.§.præceden.& seq.fuit error circa dominiū,
& facit cessare animum furādi.¶ Contra hoc op.de
l.in actione.in fi.s.eo.Sol.ibi sciebat ius alienū esse:
licet suum crederet:& eodem modo responde.s.l.
proxi.in fi.item op.in ver.sed si causam.vbi error in
dominio non impedit furtum.Sol.ibi loquitur in to
to integrali non diuiso de se,nec per furē:ideò pars
accedit,& error in dominio non excusat ab illa par-
2 te.Et ideò est aduertendum † pro declaratione mate
riæ quandoq̄ totū contrectetur:sed pars exportat̄:
tunc illius partis tantùm fit furtū,siue sit totū,quod
cōsistit ex partibus separatis:vt hac.l.in prin.& hic
in ver.sed & si de naui.&c.siue sit totum integrale
consistens ex partibus cohærentibus:vt.s.l.prox.in
fi.Quandoq̄ totum exportatur,sed animus non est
in toto:tunc aut animus errat in qualitate rei,& to-
tius fit furtum:vt in.§.si quis.Aut errat in dominio
& tūc aut erat totum integrale,& totius sit furtum:
vt in versiculo sed si ausam.de naui.Aut illud totū
consistebat ex partibus separatis,& illus partis tan-

vide in simili de hac incertitudine Inn.in.c.ex parte Abbatissæ,de pri.gl.
in.c.cum interdum.de ver.sig.De ista autē dictione,plus,vide Bal.in.l.ab
hostibus.§.sed quod simpliciter.ex quib.cau.ma.&.ff.si quis cau.in.l.& si
post tres.Adde an procedat libellus,q̄ talis surripuit,& celauit animo fu-
randi,& cōtrectandi res,& bona quæ ascendūt ad æstimationē.c.saluo er
rore calculi,Bald.
consi.cvj.j.lib.

a ¶ Vulgaris pœ-
na imponetur.Ad
de no.in.l.inficiā-
do.§.infans.j.eod.
vide Ioan.Cald.&
Ioā.de lig.in con
silio incip.vnū,an
multiplicanda pœ
na.& alio incipiē.
in,q.huius thema
tis rei &c.& not.
Barto.in.l.nunq̄
plura.& ibi Imo.
s.de pri.delict.vi
de gl.& Bar.ibi in
l.mariti.§.sex mē
sium.j.de adul.&
gl.& Bart.in.l.di-
uortium.de pœ-
nis.& gl.& Bart.
in.l.mariti.videli
cet,q̄ tot dicūtur
delicta,quoties lu
xuriatum est.& se
quitur Bal.in.c.j.
§.quibus.de pri.
quem videas.& vi
de Bar.in.l.ei qui,
s.e.& quæ dixi in
d.l.nunquā plura,
& vide gl.ȷȷ.q.vȷȷ.
mutāte.&.xxvȷȷ.
q.j.ca.virginibus.
adde vt per Bal.cō
si.ccxlvj.j.li.& me
lius consi.ccclxx.
iiȷ.ȷȷ.lib.vbi ponit
de intelligen.sta-
tuti,q̄ pro tribus
furtis quis damne
tur ad furcas.

b ¶ Secundò dicit.
adde.d.Bal.in.d.l.
quicūq̄.C.de ser.
fu.vbi singulariter
loquit̄.vide Bart.
in.l.j.§.vnde quę-
ritur.de pub.glo.
in.l.pen.de act.&
obli.super glos.in
c.inuitare.vj.q.j.
text.in.c.sicut.de
test.& ibid.Abb.
& ibi dixi text.in.c.ad apostolicæ.de re iudi.lib.vj.& ibi Archi.Barto.in
consilio incipien.Antonius commisit.do.Pe.de Anchar.in consi.iiȷ.vbi
singulariter sequitur do.Abb.in.c.sicut dignum.de homi.Dyn.in.l.nunq̄
plura delicta.de priua.deli.Ioan.de Imol.in.d.§.vnde quæritur.Andręas
Barba.

c ¶ Debeant amputari:vide quæ no.Barto.in.l.si gemina,j.de arbo.fur.cæ-
sa.& per doctores in.l.si fugitiui.& se.C.de ser.fugiit.& vide quod notat.
Barto.in.l.sanctio.in fi.j.de pœnis.& quod no.Bal.in.l.j.in vlti.col.in fi.
ver,sed nunquid.C.de sent.quæ pro eo quod interest.

d ¶ Vna datione.vide quæ dixi post Barto.in.l.nunquam plura.in princi.
iiȷ.col.s.tit.j.sed quid si statutum dicat,q̄ amputans manum dexterā,pu-
niatur in manu dextera,quæ in delinquente postea non reperitur?an pote
rit iudex mutare pœnam?Bal.videtur dicere,q̄ sic.in.c.j.§.iniuria.ver.fur
tum.de pa.iur.fir,in.q.inci.quæro qualiter debeat puniri ille,qui abscon-
dit alicui manū.& vide Bar.& quæ ibi dixi in.l.hos accusare.§.omnibus.
s.de acce.Sed quid si statutū punit eruentē oculum non vidētem?dic q̄ nō
includitur in statuto.secundum Bal.in.l.conuenticulam.in.iȷ.col.de epis.
& cleri.cum Bar.hîc transit Imo.& Ang.

e ¶ Quàm opi.An in delictis inspiciatur potius veritas,q̄ opi.& econtra.
adde pulchram dist.Bal.in.l.si quis seruo.C.de fur.

a ¶ Qui furti. Allegat iſtum tex. Bal. in. l. ſi quis ad ſe. in. ij. col. ſeq. ij. not. & in vlt. col. C. ad. l. Iul. de vi. & adde gloſ. no. in materia. & Bal. in. l. ſi conſti. C. fi. regundo.

b ¶ Extra ordinem. Vide quæ dixi in. l. pe. de extraor. cri.

c ¶ Qui tabulas. Adde tex. in. c. cum dilecta. de cõfir. vtili vel inuti. vbi fuit ſcriptum priuilegium in papyro. vide ibi. d. Abb. poſt alios. Andrę. Barba.

d ¶ Vltimò hẽtis. Adde. d. Petr. de Anc. ĩ. c. cũ pridẽ. de pact. vbi dicit tex. opp. quẽ allegauit Bart hîc. & adde Bal. in. l. pecuniæ. C. de ſolut. & quę ibi remiſi. Andr. Barba.

e ¶ Per inſtrumentum. no. ꝙ inſtr̄m cancellatũ probat olim debitũ fuiſſe, & p̄ſumit̃ ſatiſfactũ. Adde Bart. in. l. in offerendis. C. de ap. & ẽt no. Bal. in rub. C. de fide ĩſtr. ĩ. xiiij. co. ver. iuxta hoc q̃ro. Not. Bart. ĩ. l. plurib⁹. ſ. de his, quę ĩ teſta delẽ. p Bartol. latius in. l. fullo. §. qui tabulas. j. e. & facit qđ no. Bar. de ſen. cãcellata. ĩ. l. acta. de re iudi. & Bal. ĩ. l. emãcipatiõe. C. de fid. inſtru. Tu vide oĩno Bar. ĩ. l. j. §. ſi ſi. de lat. li. tol. Adde qđ voluit Bal. cõ. ccxx. ꝙ liber rationum mercatorũ cãcellat⁹, dicat̃ cõis, inter ipm & creditores, & debitores: qa lʒ ſit cãcellat⁹: tñ ꝓbat debitum pręceſsiſſe.

f ¶ Vlteri⁹ quęro. an debitor poſsit cogi inſtrumentũ facere, vide Bart. in. l. ſi finita. §. elegãter. de dã. ĩfec. & ĩ. l. ij. ſ. ſol. mat. & ĩ. l. dedi. ſi prin. de cõdi. ob cãm. & qđ no. do. Io. ĩ d. l. huiuſmodi. §. ſi ita. de lega. j. vide Bar. & Bal. ĩ. l. noſtrã. in. iiij. col. de teſt. C. & not. extra de teſt. in c. ſignificauit. & ĩ ca. Albericus. & l. ſicut datã. C. de libe. cã & dixit Bal. p illũ tex. in. l. fi. C. de pac. cõuẽ. ꝙ qñ procurator edidit inſtrumẽta dño, cogit̃ dñs ipſe facere inſtrumẽtum de ſuſcepto. & hîc adde qđ dicit Bal. in. l. plures apochis. & ſequitur ibi Bal. C. de fi. inſtru. & vide Bar. & Bal. in. d. l. noſtram. C. de teſt. Adde ꝙ etiam debitor poteſt cogere hæredes creditoris, vt faciãt ſibi inſtrumentũ quietationis de ſolutis defuncto: vel ꝙ reddãt inſtrumẽta cãcellata. vide Bal. conſil. cxlix. & an creditor teneatur facere generalem liberationem debitori. vide per eundem conſil. cccxlix. eod. volu.

tùm, in qua anim⁹ fuit, ſit furtũ: vt in iſtis. §§. dicit̃.

SVMMARIVM.

1 *Regula, quòd affectus puniatur etiam ſi non ſequatur effectus, habet locum in actione criminali non ciuili. Et in caſu huius. l. quis non poteſt puniri criminaliter pro furto: ſed extraordinariè intrans domum alicuius animo furandi ſimpliciter, & non cum affectu furandi aliquam rem præcisè punitur extraordinariè. nu. 2.*

Qui furti. a ¶ Opp. ꝙ delictũ habeat̃ pro facto: vt. l. ſi quis non dicã rapere. C. de epi. & cle. Sol. illa materia: 1 † ſcilicet punitur affectus, etiã ſi cõſequatur effectus, habet locũ q̃tũ ad accuſationem criminalẽ: vt in contrario, non q̃tum ad ciuilem actionẽ: vt hîc. ita not. ſecũdùm Iac. de Ra. & Pe. vt refert Cy. in. d. l. ſi quis non dicã rapere. in. iij. oppo. & in. l. ſi quis ad ſe fundum. in. iiij. q. C. ad. l. Iul. de vi. 2 † tamen in caſu huius. l. non crederem, quòd poſſet puniri criminaliter de furto: quia non habuit affectum furandi aliquam rem pręcisè: ſed intrauit animo furandi ſimpliciter. ideò punitur extra ordinem b tanquam de extraordinario crimine. vt. l. pe. in prin. j. de extraordi. cri.

Item ſi quis. ¶ Gloſ. intelligit, ꝙ totius eſt fur, quãdo cõtrectauit: vt oẽs tolleret. Iſta expoſitio videt̃ cõtra text. ibi licet ſoluerit, vt ſingulas &c. Puto gl. dicere verũ. & quod dicit: licet ſoluerit. intelligo, vt tolleret ſingulas. hoc eſt, ſingulariter quãlibet rem, nõ omnes ſimul fortè, qa ſi omnes ſimul portare viderẽtur &c.

Si duo. ¶ Simile habet is in. l. ita vulneratus. in fi. ſ. ad. l. aquil.

SVMMARIVM.

1 *Qui coloni habeant condictionem furtiuam?*

LEX XXVI.

Si apes.

Item conſtat. ¶ Opp. de. l. cũ in plures. §. meſſem. ſ. loca. Huius timore gloſ. diſtinguit inter colonum, qui colit nũmis, & colonum partiarium. vide gloſſ. quæ incipit. hoc eſt: & ibi dum dicit, ipſe ſolus: dic vt. ſ. diximus. In eo, quod gloſſ. dicit, quòd fructus percepti à fure ſunt coloni, qui nũmis colit. dicit malè. Nam tales fructus ita demum efficiuntur coloni, ſi ſunt percepti ab eo, vel ab alio eius nomine: vt. j. eod. l. ſi ſeruus communis. §. locaui. ſed fur non percipit iure coloni: ergo &c. Præterea, fructuarius habet plus iuris, quàm colonus: & tamen fructus non efficiuntur ſui percepti à fure. ergo nec coloni: vt. l. ſi fur. ſ. de vſufru. Ex hoc ſequitur, quòd colonus talis condictionem furtiuam non habet: & ſic malè dicit gloſſ. non obſt. iſte text. hîc: quia hîc non dicitur, quòd fructus percepti à fure ſunt coloni: ſed dicit, quòd colonus habet actionem furti: quia ſua intereſt. Intereſt autem coloni hoc, quia ſi fur non accepiſſet, quàm primùm fructus fuiſſent percepti à colono, vel ab alio ſuo nomine, fuiſſent ſui: vnde eſt impeditus colonus per furem: & iſtud eſt ſuum intereſſe. & iſta eſt vera ratio tex. quam tenet Iacob. de Are. In eo verò, quod intelligit gloſſ. de eo, qui conduxit ad non modicum tempus, dicit verum: quia ille habet vtile dominiũ. Itẽ in eo ꝙ gl. intelligit. §. meſſem in colono partiario hic & ibi, nõ dicit verũ: qa ibi dicitur, ꝙ agit̃, ex locato: ergo loquitur in eo, qui colit nũmis. Nã partiarius ageret actiõe pro ſocio: vt. l. ſi merces. §. vis maior. ſ. loc. & l. cũ duobus. §. ſi in coeũda. ſ. pro ſo. Præterea gl. alibi non facit differẽtiã inter colonũ partiariũ, & eũ qui colit nũmis: vt. l. eũ qui. §. præterea. ſ. eo. ti. Sed illa gl. nõ dicit verũ in eo, quod dicit fructus, qui percipiuntur per furẽ effici coloni. 1 ¶ † Pro huius igitur declaratione debes ſcire, ꝙ reperiũtur coloni quadruplicis temporis: quidã conducunt ad non modicum tempus, & iſti ſine dubio habent actionẽ furti, & condictionẽ furtiuam: quia habent vtile dñium. Quidam conducunt ad tp̃s modicũ: & iſti quandoq; nũmis colunt. Qñq; dant penſionẽ in alia materia: vt tantum de frumento, vino, & oleo: nõ inſpecto eo, quod percipitur ex fundo. Qñq; eſt colonus partiarius: & inter iſtos eſt differẽtia: quia primus agit locati. ſecũdus pręſcriptis verbis agit, quaſi ex cõtractu innominato: licet qñq; appelletur locatio: vt. l. ſi olei. C. loca. tertius agit actiõe pro ſocio: vt. d. §. vis maior. Itẽ duo primi nullo mõ faciũt fructus ſuos: niſi ab eis, vel eorũ nomine ſint percepti: vt. l. ſi ſeruus. §. locaui. j. eo. Et ideò ſi ſurripiãtur nõ habẽt condictionẽ furtiuã: quia nõ efficiũtur domini: ſed habent actionem furti: quia ſua intereſt: vt hîc. tertius eodem modo, ſi haberet actionem furti non condictionem furtiuam: tamen differt à præcedentibus: quia non habet actionem furti: niſi pro parte ſua: quia pro illa dimidia ſua intereſt: alij habent actionem furti inſolidum.

SVMMARIVM.

1 *Notarius poteſt ſcribere inſtrumentum in tabulis de cæra, uel de ligno, & facit fidẽ.*
2 *Statutum, quod habens inſtrumentum à. x. libris. ſ. teneatur illud inſinuare, comprehendit inſtrumentum de. x. libris: licet non ſit exigibile.*
3 *Debitor poteſt petere à creditore, ut ſibi reddat inſtrumentum debiti ſoluti.*
4 *Actor quòd teneatur edere reo, ad exceptionem fundandam.*
5 *Inſtrumentum cancellatum, & inane, quòd probet debitum præceſsiſſe.*
6 *Creditor tenetur liberare debitorem per acceptilationem, ſi debitor petit ſibi reddi inſtrumentum debiti ſoluti, & creditor non haberet ipſum.*
7 *Creditor, qui reddidit inſtrumentum debiti ſoluti debitori, poteſt cogere debitorem facere inſtrumentum, per quod appareat debitum præceſsiſſe, & debitum ſciuiſſe.*

LEX XXVII.

c Qui tabulas. c ¶ Not. ꝙ ibi quid ſi iã erãt inanes: quęro ſolutũ &c. Pro declaratione. l. & gloſſ. quę primò, quid vult dicere tex. circa principiũ, dum dicit: ſi tãti interfuit. Rñdeo: dicũt quidã fortè: qa pars debiti erat ſoluta. & ſic pro illa parte intereſt. hoc eſt falſum: qa etiã toto debito ſoluto dicit̃ intereſſe: vt in ver. ꝙ ſi iam. Dicẽdũ eſt ergo, ꝙ hoc ideò: quia dicit: qa ſi fortè alię ꝓbationes eẽnt de parte, vel de toto, nõ ĩtereſt in tãtùm. ita intelligit gl. Quod an ſit verũ dicã incõtinẽti in ſe. §. ¶ Quęro, qñ debitũ eſt ſolutũ, qd duplatur? gl. rñdet, & bñ ꝙ totũ: qa poſsibile eſt ſua intereſſe in totũ, qđ ibi cõtinet̃: vt. j. eo. l. fullo vel ſarcinator. in fin. 1 ¶ † Hoc præmiſſo habes notare. Priò, qđ ſi notari⁹ ſcriberet inſtr̄m in tabulis de ligno, vel de cęra, ꝙ faceret fidẽ: vt hîc in prin. & l. j. in princ. ſ. de bo. poſ. ſecũdũ tab. & l. in cõmodato. §. ſicut. ſ. cõmo. & ibi p Gul. de cu. 2 ¶ † Secũdò no. hoc argu ad ſtatutũ cõis Peruſij, quo cauet̃, ſi qs habet inſtr̄m donationis teſti, vel codicillorũ à. x. libris. ſ. teneatur inſinuare: vt intelligat̃ etiã à. x. libris. ſi tãta q̃titas eſt promiſſa, vel legata, nõ inſpecto, vtrũ debitor ſit ſoluẽdo, vel nõ ſoluẽdo: vt videbitis hîc. Licet em̃ debitor ſoluẽdo nõ eẽt: poſsibile eſt, ꝙ perueniret ad pinguiorẽ fortunã: & ſic verũ eſt, ꝙ inſtr̄m eſt de tãta q̃titate, quãta ibi cõtineat̃. 3 ¶ † Tertiò, tu habes hîc, ꝙ debitor põt à creditore petere ſibi reddi inſtr̄m debiti ſoluti: vt hîc. & C. de cõdi. ſine cã. l. diſſolutæ. 4 † Ex hoc habes caſum cõtra Azo. qui dicebat, ꝙ actor nõ edit reo ad exceptionẽ fundãdã: ita no. in. l. j. §. edẽda. ſ. de edẽ. & l. fi. C. de edẽ. certè hîc eſt caſus, ꝙ reus petit ab actore ſibi reddi inſtr̄m debiti, vt poſsit fundare exceptionẽ ſuã, ſcilicet ſe ſoluiſſe. d ¶ Vltimò d hẽtis hîc, 5 † ꝙ per inſtr̄m e q̃cq; cãcellatũ, & inane: probetur debitũ præceſsiſſe. Nã hîc ideò retinet creditor e inſtr̄m, vt poſsit probare fuiſſe debitũ: & videbitis. j. eo. l. fullo, vel Sarcinator. 6 ¶ † Quæro, circa hãc materiã qñ debitor petit ſibi reddi inſtr̄m debiti ſoluti, & creditor nõ haberet ipſum: ad qd cõdẽnabitur creditor? certè f vt eũ liberet p acceptilationẽ: vt. l. ab oĩb⁹. §. j. ſ. de leg. j. ¶ Vlteri⁹ quæro, f 7 qñ creditor reddidit † inſtr̄m debiti: vtrũ poſsit cogere debitorẽ facere inſtrumẽtũ, p quod appet debitũ pręceſsiſſe: & debitũ ſoluiſſe? certè ſic: alſ eẽt captio creditoris: vt hîc videbitis: probatur. C. de fi. inſt. l. pr̄es apochis.

SVMMARIVM.

1 *Creditor quanto minoris nomen uenderet debitoris, num id æſtimari debeat, propter inſtrumentum ſubtractum, quod habebat executionem paratam: nunc non poteſt, niſi per teſtes probari?*

Inde poteſt quæri. ¶ In hoc ver. forma caſum. Dictum eſt. ſ. proximè, ꝙ duplat̃ illud, quod cõtinetur in inſtrumento, ſi mõ tãtùm interſit. inde quæro &c. ¶ No. ergo, ꝙ ſi ſunt aliæ probationes de debito, nõ videtur intereſſe. Contra hoc op. quia aliæ probationes pñt deperire: ergo vr̄ in totũ intereſſe: vt. ſ. eo. l. eũ. §. Papinianus. dicit Hug. iſta verba Iuriſcõſulti, quæ dicũt: ſed nihil vr̄ &c. ꝙ malè ſibi vr̄. Ita dicit hîc Hug. Rõnes ergo præcedẽtes ſunt meliores. Alij vt Pla. dicũt, ꝙ bene vr̄ Iuriſcõſultus locutus: & qcquid eſt dictũ ſ. eſt dictũ phiſicè, & diſputãdo: hîc verò loquitur determinãdo: ſed nihil vr̄ &c. Dy. & d. Old. videntur tenere opi. Hug. gl. tenet opi. Pla. hîc, & ſ. in. iij. gl. l. ¶ Ego credo gl. dicere veritatẽ. Primò p text. huius. l. ſecũdò p caſum in. l. quidã tabularum. j. e. vbi eſt expreſſum, ꝙ ſi tp̃e furti eẽnt alię probationes,

a ¶ Homicidio. Tene menti pro statuto an præstans opem homicidio dicatur homicida? Adde quod no. dicit Bar. in l. nihil. j. de sica.

b ¶ Qualiter puniatur. Quero qualiter puniatur prestãs opẽ. vide Bar. in l. in furti. §. ope. j. eo. & quod no. Bar. in l. nõ solũ. §. si mãdato. maximè ad fin. j. de iniuriis. & Bar. in l. nõ ideò minus. in. vj. col. C. de accu. sed qualiter debet in accusa. dici. vide oĩno Bart. in l. oẽs. de agr. & cẽsi. lib. xj. vbi dicit, ꝙ debet dici, ꝙ sciẽs fecit. Item no. quod Inn. ĩ. c. continẽtiã. de cle. pcuss. dixit, ꝙ illi, qui sint simul, vt vn⁹ alteri dare auxiliũ, quod ẽ not. & reassũpsit Bal. in c. j. de bñficio fratris. & dicit ibi Inn. quod qui stat armatus cũ aliis: licet nullũ actum faciat, dicitur facere opem. quod dicit Bal. mẽti tenẽdũ. ĩ. l. raptores. C. de epi. & cle. & ĩ. l. j. in. ij. col. C. de ser. fug. Et vide Bald. in l. j. in vlti. charta. C. vñ vi. in rep. in quibus locis tenet idẽ, quod Inno. vbi. s. & statutũ dicẽs, si qs occiderit, nõ verificabitur in dãte opẽ. l. nihil interest. & ibi Bald. j. de sica. Adde etiã hĩc ꝙ ille dicitur opem præstare, qui suis verbis robur prestat: & aduersariis timorẽ incutit, secũdùm Inn. in c. j. de homi. & gñaliter vide Bar. in l. in furti. §. ope. & in l. si is qui rem. §. si tu. in fi. j. eod. & Bal. in l. si familia. s. de iurisd. om. iud. & in l. j. C. de ser. fugi. Et an distinguatur, an faciẽs factur⁹ esset: vide Angel. in l. j. de eo per quẽ fa. erit. & quis dicat prestare fauorẽ. vide de Bal. ĩ. l. ob hæc verba. s. de infa. Et qd si in principali pœna ex postfacto augmẽtat, vel minuit. qd in pstãte opẽ? vide quod not. Bar. in l. libertis. la. ij. §. posthumis. de ali. lega. & dicit Barto. in d. l. rap. C. de episc. & ibi Bal. & Bart. in l. j. C. de rap. vir. in qbusdã lect. ꝙ si aliqs accusat de auxilio, debet deduci, ꝙ tpe delicti prebuit auxiliũ. Sed qd si prestat auxiliũ nõ crimini, sed criminoso? dic vt in cle. j. de pœnis. & qd si statutũ dicit: si qs suis manib⁹ occidit: an puniat opẽ prestãs? habes ꝙ nõ ĩ. d. c. cõtinẽti. Et adde, ꝙ tñ dicere tur prestare opẽ secũdùm Bar. ĩ. l. cuius. j. ad l. Iul. maie. Et qd si in accusatione dicatur alter alteri, pbuit auxiliũ. de quibus intelligat? vide Bald. in l. ancillæ. C. de fur. & faciunt no. per Bar. hĩc in fi. & an quis associãdo simpliciter dicat pstare auxiliũ: vltra prędicta vide. l. j. C. de his, q latro. & tex. in d. l. j. de rap. vir. & Bal. ĩ. d. l. raptores. ad fi. Et qđ habet in cle. j. de pœ. & qualiter puniet q prebet auxiliũ, consiliũ, & fauorẽ, & vide bonũ text. xiij. q. v. cũ homo & in c. si quis. cũ se. & xxiij. q. vl. q aliorũ. & text. de pœ. dist. j. in c. periculosè. & si occidi aliquẽ, an socii puniant, qui mecũ erant. vide Inno. de homi. in c. sicut dignum. & Host. eo. tit. §. qa pœna ibi: agit. & ibi: quid ergo per Ioan. an. de cle. in c. cupiẽtes. aliàs cęterũ. in. vj. Adde quod not. Bart. in l. si vẽdidero. §. raptor. j. e. & l. fi. j. de sica. & in l. fullo. la. ij. j. eod. & an præstans testimoniũ pro aliquo, dicat præstare auxiliũ? vide Bart. in l. post legatũ. §. his verò. in fi. de his, qui. vt indi. & supradictis adde, ꝙ licet aliquis sit presens, & assistat alicui simpliciter, nõ dicit opẽ præstare: vt in l. j. §. si in eo. & ibi Barto. s. ad sillan. & si statutũ punit certa pœna cõmittentẽ maleficiũ: an verificet in præstãte cõsiliũ, & auxilium? dic vt per Guido. de suz. in sua. q. in ci. pone. qui sunt de facto: statutum dicat, ꝙ qui facit. Et adde, ꝙ etiam ille, qui mecũ stat à remotis armat⁹, si per eum efficiar audacior, & offensus timidior, dicit præstare opẽ mihi. Bal. in l. no iõ minus. in. iij. colũ. C. de accu. An prestãs opem teneat pœna pacis ruptę sicut principalis? Vide Ioan. and. in addi. Spe. in tit. de treu. & pa. §. j. in vlti. addi. & Imo. ĩ l. si stipulatus fuero. de ver. obli. & ad materiam vide omnino Ang. hĩc: qui limitat in hoc materiã. & Bal. in C. de Nili agge. non rumpen. & Ang. & Sali. in l. j. C. de rap. virg. & reqrit vt opẽ pstãs sit in dolo. Bar. in l. sæpe. in fi. de ver. sig. & dat Ang. practicã in auc. de teste. §. si verò absint ad pbandũ me nõ præstitisse opẽ: qa debeo producere testes, qui deponant se fuisse præsentes in homicidio, & nõ potuisse me præstare opẽ, quin ipsi vidissent. Facit quod no. per Cano. in

probationes, non videtur interesse. Nõ ob. §. Pap. l. eum. s. eo. quia ibi agitur de ęstimãdo iure, quod habet in re. hĩc de iure æstimando, quod habet extra rem. Præterea ibi inspicitur, quod euenire põt: scilicet mors serui, quæ põt contingere sine culpa creditoris. Sed ꝙ aliæ probationes pereãt, nõ põt cõtingere sine culpa creditoris, qui habet in sua potestate agere contra suum debitorẽ. ¶ Quæro, †quid si habebat instrumẽtũ & testes? subtractũ est instrumẽtũ, quod habebat paratam executionẽ secũdùm formã statutorum: vel saltẽ habebat probationem paratam de iure cõi: nonne creditoris interest? certè puto, ꝙ sic, ꝙ debeat æstimari sua interesse, quanto minus venderetur illud nomẽ, propter illas probationes subtractas. ar. l. j. §. si hæres. ad Trebel.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum delens animo lucrandi sibi uel alteri, tenetur furti: si animo iniuriandi, & nocendi creditori, tenetur damni infecti iniuriæ.*

2 *Proiiciens aquam, uel oleum in loco, ubi est instrumentum, tenetur. l. Aqui.*

3 *Interdictum de tabulis exhibendis, est præparatorium interdicti quorum bonorum.*

Sed si quis. ¶ Dicitur hĩc, ꝙ qui corrũpit tabulas, tenetur actione furti. Cõtrà. s. ad l. aquil. l. si quis testamentũ. §. fin. sol. dicit Rog. hĩc subauditur, ꝙ non amouit. s. tantùm: & hãc tenet Dyn. Alii dicũt, 1 †ꝙ qñ quis delet instrumẽtũ animo lucrandi sibi: quia erat obligatus in illo instrumẽto, vel animo lucrãdi alii, quẽ diligebat. ar. l. si quis qd pferẽdũ. j. e. ti. tũc tenetur furti: qa deletio illa non põt fieri sine contrectatione. Sed si non fecit animo lucrandi, sed animo iniuriãdi, & nocendi creditori: tunc nõ tenetur furti: sed dãni iniuriæ. ita debetis intelligere. Ista em̃ est vera. Puto et, 2 †ꝙ si quis sine contrectatione deleret: vt quia deiecerat oleũ, vel aquam, in loco vbi instrumẽtũ iacet: ꝙ tũc nõ tenetur furti. s. l. aqui. secundũ præcedẽtẽ solutionẽ. ¶ Secũdò dicitur hĩc, delendo nihil ad pœnã adiicit. Cõtrà. s. ti. j. l. nũq. sol. gl. duobus modis, & bñ. Primò hĩc duo facta fuerũt eodẽ momẽto: ibi separatim. quod satis placet: quia illa duo tendũt ad vnũ, & eũdẽ effectũ. Vel dic, ꝙ nihil adiicit s. ad pœnã. bñ tñ tenetur noua actione. s. ex. l. aql. & est etiã bona sol. 3 ¶ †Itẽ habetis hĩc, ꝙ põt agi interdicto quorũ bonorũ. Cõtra interdictũ quorũ bon. non competit contra debitorẽ: vt. l. vlti. s. quorum bo. So. expone quod dicit quo. bon. i. interdicto de tab. exhib. quod est præparatoriũ illius interdicti.

SVMMARIVM.

1 *Instrumento deleto, in quo erat debitum conditionale, an agetur ad totum: an fiet executio statim? remissiuè.*

2 *Damnum ubi datur culpa: modus probandi interesse habetur in hac. l. & in l. argentarius. §. cum autem. supra de eden.*

3 *Interesse probatur per iuramentum, quando damnum est datum dolo: uel furtum factum.*

LEX XXXII.

Quidam tabularum. ¶ Ista est notãda. l. & pulcherrima. In hac. l. habes casum expressum, ꝙ si tpe furti facti sunt aliæ probatiões, nõ dicitur interesse. 1 ¶ †Quero, qñ deletũ est instrm̃, in quo erat debitũ cõditionale. Vtrùm agetur ad totũ, an fiet executio statim? dic vt. l. in l. aqui. si deletũ. s. ad l. aquil. & dixi in l. locũ. §. condemnatio. de tab. exhi. 2 ¶ †Quaro, vtrùm sint alii modi probãdi interesse, quã illi q ponunt hĩc, & in l. argentarius. §. cum autẽ. s. de eden. Respondeo in l. aquil. si ponimus damnũ esse datũ culpa: non puto, ꝙ sint alii modi probãdi: nisi illi qui ponũtur his. ll. sed quãdo furtũ est factũ, vel damnũ datum esset dolo: tũc crederẽ, ꝙ probato furto pbaret interesse per iuramentũ: vt no. in l. j. §. hoc interdictũ. s. de vi & vi arma. & C. vnde vi. l. si quando. quæ probatio aduersus principalem debitorem non sufficeret.

SVMMARIVM.

1 *Actio furti manifesti est prætoria, & non datur contra opẽ præstantem furti: nec talis est fur manifestus.*

2 *Homicida, quòd non dicatur, qui præstat opem homicidio: licet puniatur de homicidio: licet dicatur homicida de iure cano. nu. 4.*

3 *Percussor non dicitur, qui præstat opem percussori, licet teneatur de percusso.*

5 *Præstans opem ad maleficium, qualiter puniatur?*

LEX XXXIII.

Is qui opem. ¶ Ista est notãda lex: & aduertas: 1 vt intelligas ar. †quod hĩc facit Iuriscõsultus. Debes sic intelligere: actio furti manifesti est prætoria: vt insti. de perpe. & temp. act. §. j. & edictum requirit: vt si qs teneatur illa actione, ꝙ sit fur manifestus. Sed ille, qui præstat opẽ: nunꝗ est manifestus: imo quod plus, nunquã est fur: qa nõ contrectat: vt hĩc dicit gl. & probat insti. de ob. quæ ex delic. §. interdũ. merito nunquã potest teneri furti manifesti. Dico etiã, ꝙ si comprehendatur in illo actu præstandi opẽ, quòd non est fur manifestus: imò nec fur: vt dixi. meritò illa actio nõ cõpetit cõtra eum. ¶ Ad hoc opp. de. l. hęc verba. j. de adul. respondeo, vt dixi verba edicti sunt concepta in personam, vt fur manifestus teneatur illa actione furti manifesti: non autem dicebant illa verba pro furto manifesto: sed dicebant, fur manifestus: sed præstãs opem nõ est fur. ergo &c. facit. l. aut qui aliter. in fi. suprà quod vi aut clam. l. si seruum. §. amouisse. s. de acquirenda hæredita. meritò ille, qui præstat o-
2 pem, nõ punitur illa actione: sed ista. ¶ †Et ex hoc
a sequitur ꝙ ille, qui præstat opem homicidio,[a] non
3 est homicida: licet teneat de homicidio. ¶ †Itẽ qui præstat opem percussori, non est percussor: licet puniatur de percussione: vt manifestè probat in gl.
4 huius. l. † Canonistæ tamẽ quantũ ad repellendũ aliquem à ministerio altaris appellant homicidam illum, qui præstat opem homicidio: quod explore
5 tis ab eis. ¶ †Quæro circa hanc. l. in casibus, in quibus præstans opem comprehenditur: vel, quia verba essent præscripta in rem, vel hoc esset. l. expressum. qualiter puniatur[b] præstans opem? Cy. tangit C. de Nili agge. non rumpen. l. j. & ibi nil determinat: tamẽ referunt quidam, quod Dy. consuluit opẽ præstãs[c] puniat media pœna eius, qua puniretur principalis. per hanc. l. quæ determinatio est mala, p. l. is cuius opẽ. j. de adul. & per l. nihil. j. de sica. facit. l. j. §. incidit. j. ad turp. Ray. dicebat, aut agit ciuiliter: & est verũ dictũ Dy. vt hĩc. aut agitur criminaliter: & tũc eadem pœna puniat: vt. d. ll. & l. si quen quã. C. de epis. & cler. quod nõ placet. Pone in casu l. ꝙ principalis fur nõ fuit deprehensus: certè in tantum tenet opẽ præstans, quantũ principalis. vt. l. sæpè. circa fi. de ver. sig. ¶ Quid ergo dicemus? videte domini: ego dico, ꝙ regula est, ꝙ præstãs opẽ punit eadẽ pœna, qua principalis punit: vt. ll. s. all. Fallit in casu. l. raptores. C. de rap. vir. & in d. l. j. C. de Nili agge. non rumpen. quia sic ibi est expressum.

c. ex tenore. de testi. Adde quõ quis dicatur opẽ præstare, Bal. conf. ccxx. iiij. li. & qualiter tenearis, si quis venit ad te dicens: volo Titium interficere: & tu rñdeas, facias citò, aliter res tibi non bene succedet. vide Ang. consi. xxij. & an assistens cũ armis dicatur opem ferre? vide Ro. consi. cxvij. & qualiter quis dicatur dare auxiliũ bãnito. vide Pau. de ca. consi. ccxcvj. Et qualiter puniatur parans venenum causa occidẽdi, vide Bald. consilio cxxj. v. li. Et qualiter puniatur asso ciãs ad delictum: licet ipse nihil cõ miserit. per eundem consil. cccc. xxxvj. j. lib.

c ¶ Opẽ præstãs. An præstans opẽ teneatur de dãno dato ab alijs? vide Bar. post gl. in l. j. §. si is, qui non ho mines. j. vi bo. ra. & de materia huiꝰ l. vide per Imol. Inn. in c. sicut dignum. d. Host. & gl. in cle. j. de pœnis. in verbo defen sant. & vide omni no Bal. ĩ. l. ob hæc verba. de infa. Itẽ an procedatur vt contra præstantẽ opem, si quis con sentiat in maleficio: tractat Bar. in l. si is, q. in fi. j. eo.

✣ POMATES.

a ¶ Itẽ fallit. Itẽ limita, nisi sequeretur strages multo rum. ita Ang. hîc, & Barb. in c. j. de offi. deleg. col. xj. Itẽ limita, qñ præ stitissem simplicẽ opẽ: vt puta: quia oĩno illi sine me fuissent sufficientes ad faciẽdũ delictũ, & sic per me nõ est auctũ delictũ. Ita Ang. hîc, & in l. in furti. §. §. ope. j. eodẽ. & Barb. ibi. s. co. xij. & d. Ang. de are. in addi. ad Ang. in tracta. malefic. in gl. in verbo, semp assistit dicto male ficio. & Cęp. cõsi. xxij. limita, & alio mõ. vt per do. Angel. ibi. s. post Bal. in l. j. C. de ca. pec. opin. Bar. hic tenent cõiter Cano. in c. j. de offic. deleg. in iij. mem bro. gl. ibi. scilicet do. Ant. de Butr. Cardi. & Imol. & Cęp. & Pau. Feli. & Mod. Pa. ibi: & Feli. in c. sicut dignum. col. iij. de homici.

a Item fallit.[a] qñ qualitates, propter quas pœna de-
b bet augeri, vel minui, reperiũtur diuersæ[b] in persona facientis, & opẽ præstantis: vt hîc. quod tñ intellige: vt statim dicam ad hoc vt essent contraria. Pro cuius declaratione debetis scire, quod quædã sunt qualitates, ex quibus augentur, quæ superueneriunt præter propositũ delinquẽtiũ, ex postfacto extra ipsum delictũ, vt deprehensio: de qua hic dicitur: & tunc quilibet punitur secũdùm ꝙ illa qualitas inest in eo: vt hîc. Propter quod dico ꝙ si principalis offendens est cõdẽnatus in plus: quia negauit: vel quia fuit cõtumax: certè si opẽ præstans fuit confessus: vel præsens, nõ cõdẽnabitur in plus. propter cõtumaciã principalis: quia in eo istæ qualitates cessant. Quædã sunt qualitates quæ insunt ab ipso initio tẽ pore delicti, secundùm propositũ delinquentiũ: & istæ quidẽ insunt in personis delinquentiũ. Exem plum principalis, occidens erat filius: opẽ præstãs[c]
c erat extraneus. Isto casu opẽ pręstãs punitur in plꝰ. propter qualitatẽ inherẽtẽ ipsi filio principali: vt l. vtrùm. ad l. Pompo. de paricidijs. Et ideò dico, ꝙ si popularis præstaret opẽ nobili, ꝙ punitur in plus secũdùm statuta huius ciuitatis: vel ciuis præstaret opẽ forẽsi: quod puniretur in plus. propter qualitatem inherentẽ principali delinquenti. Quædã sunt qualitates quæ insunt tpe delicti, rõne loci, vel tpis: vel personæ eius in quẽ deliquerunt. Exẽplũ, ego præstiti tibi arma ad homicidiũ cõmittẽdũ de die: tu commisisti de nocte: vel ego præstiti tibi opem stando ad tui securitatẽ extra plateã, vel extra ecclesiam: & tu cõmisisti in ecclesia. vel ego præstiti tibi opẽ: hoc est arma ad interficiẽdũ titiũ, qñ erat priuatus: tu interfecisti eum qñ erat in dignitate positus: vtrùm opẽ præstans puniatur in plus, propter illas qualitates inhærẽtes ipsi delicto? Ista quæstio iacet in hoc, an præstãs opẽ obligetur ex delicto: tũc cũ opẽ præstat, an tunc cùm delictum perficitur? certè tunc cùm delictũ perficitur: vt. j. eo. l. qui seruo. ver. plus Põpo. & l. si quis vxori. §. neqꝫ verbo. j. eo. & videtur glo. velle alibi, ꝙ obligetur ex delicto propter mandatum: seu propter præcedẽtẽ opẽ: ita sen tit gl. in l. j. §. persuadere. s. de ser. cor. & instit. eo. §. ope. si ergo tunc obligetur: ergo in præstãte opẽ, insunt illæ qualitates: quia de nocte incœpit obligari ex delicto, & in platæa, & in homine, & in digni tate videẽ deliquisse: sicut principalis: & ideò ęqua li pœna punietur: de hac ope dicam aliqua. j. eo. l. in furti. §. ope. & l. qui seruo. §. fi.

LEX XXXV.

Si quis quid perferendũ. ¶ Vides hîc, ꝙ si duo delinquunt circa idem. & in vno subest qualitas augmentãdi pœnã, in alio cessat: in vno augmẽtatur qualitas: in alio nõ. ¶ Op. & videtur, ꝙ ille, qui accepit rẽ pferẽdã non teneatur furti: quia non facit animo lucrandi: ergo &c. vt. l. j. §. fin. s. eo. So. nõ facit animo lucrãdi sibi: sed alij. Vnde sufficit, ꝙ faciat animo lucrãdi alteri.

LEX XXXVI.

Qui seruo. ¶ Qui præstat opẽ furto irregulari, non tenetur furti: nisi furtum regulare sequatur. ¶ Not. tex. ibi: tunc tñ incipere teneri. ¶ Ad primum dictum oppo. de l. Neratius. §. cũquis. s. de ser. cor. dicit gl. quòd ibi secuta fuit fuga: hîc non. hoc non est verum: vt patet. ver. plus Pompo. Veritas est, quòd ibi fuit secuta fuga. & ille, qui psuaserat, recepit seruum fugiẽtem: vnde furtũ regulare commisit retinendo eum, meritò furti tenetur.

b ¶ Reperiuntur diuersæ. an qualitas, quæ est in faciente, dicatur etiam esse in præstante opem: quid in mandante? vide Bart. in l. non solùm. §. si mãdato. ver. quero vñ oritur. j. de iniur. & omnino Bar. in l. verũ. j. de pari. & Bal. in l. non eo minus. de accu. C. in vj. colum. Et quãdo pœna talis minoratur propter talem qualitatem, an videatur inesse in præstante opem? vide Bartolum in l. qui seruo. §. item placuit. j. eodem. Et istis adde Bal. in l. j. in iiij. contrario. C. de rapto. virgi. & vide Bartol. in l. ob hæc verba. suprà de infa. & in l. cum mulier. in iiij. col. solut. mat. & vide Modern. in. c. j. in xx. colum. de offi. iudi. delega. Ad de an mandans ita puniatur, sicut executor, stante statuto, quòd nullꝰ corporaliter puniaẽ, nisi. l. municipali caueatur: & alio statuto caueatur, quòd occidens occidatur. ita, quòd statim moriatur. Bald. consilio. iij. iiij. lib.

✣ POMATES.

d ¶ Opẽ præstans. vide Pau. et docto res in c. j. de offi. delega. in iij. mem bro gloss. ibi: & ibi Barbat. & Feli. in c. sicut dignũ. columna. iij. de homici. & vide quod per istam decisionem decidit Ioan. fab. in. §. aliæ insti tu. de publi. iudic. tenet contra. tamẽ aduerte Aretin. in §. ope. insti. de ob liga. quæ ex deli. & in tracta. maleficiorum. in gloss. in versic. Sempronium mandatorẽ. An autem contra administrationem attẽdatur qualitas quæ est in delinquente? dic quòd non: vt per Bartolũ in l. qui seruo. §. j. j. eodem. & Aretin. vbi suprà. & Feli. in l. j. C. de rapto. virgin. Quæ autem sit ratio diuersitatis, cogita. mihi videẽ, quòd neutro casu: idest, quòd neqꝫ ad augendum, neqꝫ ad minuendum, debeat attendi qualitas, quæ insit personæ delinquentis. Nec ob. l. vtrũ. quia qualitas ibi non inerat personæ: sed inerat delicto: & ita sent it Bald. in d. l. j. i. iiij. notabi. C. de rap. virgi.

e ¶ Pro cuiꝰ declaratione. Angel. in l. j. C. de Nil. ag. nõ rump. dicit dictũ Bar. verũ in se: sed est qualitas maleficij. facit quod ipsemet Bar. no. in l. j. ff. de in lit. iur. vbi dicit cautelã, vt fideiussor intercedat in omne id, quod venit ex processu. ergo illud, quod crescit propter contumaciã venit ex processu. & videqꝫ idem Bar. no. in l. libertis. §. posthumus. ff. de ali. leg. And Barb. vno

tur. argumen. l. eos. C. eodem. ¶ Item oppon. de l. consilij. j. de reg. iur. Solu. glo. tunc de malo consilio quis obligatur de dolo: quando non cadit in speciale nomen maleficij: & interest eius, cuius consilium est datum. Sed hîc non interest eius: quia fuga nõ est secuta. & si esset secuta, daretur alia actio specialis: scilicet serui corrupti: meritò nõ competit de dolo. in eo, quod gl. dicit hîc, quòd fuga nõ est secuta: dicit malè. vt patet in ver. plus Pompo. Solu. ergo sic: ibi loquitur, quando ipse cui datum est consilium malum, vult agere contra dantem: hîc verò quando vult agere alius, in cuius perniciem est datum consilium. Facit ad hoc. l. quòd si cum scires. s. de dolo. ¶ Itẽ op. seruus fugitiuus facit furtũ sui ipsius: ergo ille, qui persuasit, videtur præstare opẽ furto: & sic obligatur. l. j. C. de seruis fugi. glos. soluit tribus mo-
d dis. Primò verum est, ꝙ seruus fugiendo facit furtũ sui, si alius eum apprehendat: aliàs secus. Cùm enim non sit, qui principaliter teneatur, nõ potest quis te neri accessoriè, tanqꝫ præstans opem. Ista solu. non est vera in se. per. §. item placuit. j. proxi. Illud tamen quod dicit glo. ꝙ præstans opem, tenetur accessoriè, qualiter procedit, dicam in seq. §. secundo mo mo soluit, quòd sit furtum ad impediendam vsucapionem: non quo ad alia. ¶ Tertia solu. est, quòd ideò hîc non fit furtum: quia seruus hîc nõ aufugit: & sic contrectatio non est secuta. Hanc reprobaui: quia fuga fuit secuta, vt in versi. plus Pompo. quare sol. secundum Iaco. de Aret. ꝙ seruus fugiendo facit furtum sui: tamen hoc vocatur furtum irregulare: quia inter furem, & rem subtractam debet esse diuer sitas: sed in seruo fugitiuo est vnum, & idem fur, & res furata: ideò furtum irregulare est. Et ideò, ꝙ præstat opem, non tenetur furti: secus si esset furtum regulare: vt in ver. sed si alius. & in ver. plus Pompo. vbi dicitur, ꝙ ille qui persuadet, vel mandat maleficiũ committi nõ obligatur: nisi tunc cũ maleficium committiẽ. Facit. l. si quis vxori. §. neqꝫ verbo. j. eo. quod tene menti. ¶ Quæro, quãdo quis persuadet alicui, quòd fugiat, vtrum est necesse, ꝙ habeat animũ, quòd capiatẽ ab alio? gl. hîc videtur dicere, quòd non sufficit, ꝙ sit secuta rapina, vel furtũ ab alio. Ista opinio videtur probari in l. verum. j. eo. tit. & ideò glo. videtur velle, ꝙ quis habeat animum, ꝙ rapiatur ab alio: non dico ab alio certo: sed ab alio in genere. Ita intelligitur glo. j. l. proxi. & l. in furti. §. ope. j. eo. titu.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Præstans opem dicitur teneri accessoriè: quia factim accedit facto.*

2 *Qualitas præstantis opem maleficio, cuius uigore augetur pœna, non principalis delinquentis attenditur.*

Item placuit. ¶ Habes, quòd licet principalis non teneaẽ, punietur tamẽ præstans opem. Cõtra, præstans opẽ accessoriè tenetur: vt habes. s. in prin. l. & pbatẽ in l. nõ ideò minus. C. de accu. si sic. ergo nõ potest teneri: nisi teneaẽ principalis: vt l. græcẽ. §. illud. s. de fideius. sol. Quantũ ad istum. §. dico, ꝙ principalis tenetur naturali obligatione: vt l. sed si damnũ. aliàs. l. peculiũ. §. siue autẽ. & §. seq. s. de pecu. ergo ei potest accedere obligatio: vt teneaẽ qs accessoriè efficacius: vt l. si pupillus. s. de ver. ob. & hoc videtur innuere tex tus in l. si quis id, quod. §. fina. de iurisd. om. iudic. vbi nullo modo tenetur principalis: & tamen præstans opem, tenetur. ¶ † Pro cuius declaratione[e] debetis e
1 d scire, ꝙ præstans opem dicitur teneri accessorè, non quod obligatio accedat obligationi: quia quælibet obligatio est per se principalis. quod apparet: quia

vno soluente alter non liberatur:vt.d.l.si quis id, quod.§.final.&.l.sequē.
& potest in plus teneri vnus, q̄ alius:vt.l.is qui opem.s̈.eo.sed dicitur te-
neri accessoriè:quia factū accedit facto.Nō em̄ quis pōt præstare opē alte
ri facto,nisi illud factū fiat:vt.l.si is qui.§.si tu Titiū.j.eo.Et ideò meritò
sufficit principaliter fecisse illud factū ad hoc,vt præstās opē teneatur:nec
requiritur principalē esse obligatū.Nō enim obligatio accedit obligatio-
1 ni,sed factū facto.¶ Iuxta hoc pone,† ꝙ in cōmittente maleficiū est quæ-
dam qualitas,propter quam pœna est minor in præstante opē:& quæ dā
est qualitas,propter quā pœna est maior.Exēplū,nobilis præstitit opem
a populari delinquenti,vel forensis præstitit ciui opem,tenebitur ne[a] in mi
nus præstās opē?Certè nō:imò qualitas,quæ est in ꝑsona eius semp inspi
citur,nec minorabitur propter ꝑsonā principalis delinquētis:vt hîc.&.l.
si quis id quod.in fi.& probatur.j.ad.l.Pōp.de pari.l.j.vbi si aliqua de con
iunctis ꝑsonis mandaret extraneo,vt interficeret cōiūctā ꝑsonā:similiter
tenetur de paricidio:vt ibi patet:dum dicit,cuius ve dolo malo &c.Et dif-
fert hæc.q.ab eo,quod dixi heri in.l.is qui opem.s̈.eo.quia ibi dixi,quan
do in principali delinquēte erat qualitas,quæ augebat:hîc quando in prin
cipali est qualitas,quæ minuit.Ista tene menti.

Idem Pomponius. ¶ Op.de princi.huius.l.rn̄deo.hîc aufugit cum rebus.& sic est secu-
tū furtum regulare:quia aliud est contrectans,& aliud res contrectata,&
hoc est,quod dicit tex.quia opem & consilium contrectatori tulerit &c.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium à duobus factum est,num quilibet teneatur?*
2 *Practica formandi accusationem,uel inquisitionem,& ut aliquis teneatur de auxilio, & de uulnere.*

Si duo. ¶ Not.§.ꝙ quis tenetur de ope,& auxilio inuicē præstito.
1 Facit ad quæstionē.† Duo interfecerūt vnū:quæritur vtrū
quilibet teneatur de homicidio,& auxilio inuicē præstito?hîc videtur eē
tex.ꝙ sic.Breuiter ego determinaui per hūc modū:qn̄q; plures cōmittūt
vnū maleficiū,vt vnū homicidiū.vel furtū vnum:& oēs simul subtrahen-
do trabē:tūc quilibet tenetur,vt principalis:vt.s̈.eo.l.vulgaris.§.pen.&.l.
ita vulneratus.circa fi.s̈.ad.l.aqui.& ideò non pōt teneri accessoriè:vt.l.ge
b neraliter[b].s̈.de fideiuss.Et licet posses dicere,duo facta fuerunt,& homici
diū,& auxiliū:dico,ꝙ omnia ista tēdūt ad vnū effectū:& ideò vna pœna
imponitur:vt.l.illud.in fi.s̈.ad.l.aqui.Qn̄q; plures committunt maleficia
diuersa:vt puta furantur diuersas res,vel vnus facit vnum vulnus in capite,
c & alius in brachio:tunc pōt teneri[c],vt principalis de vulnere,vel de furto
suo,vt opem præstans vulneri,vel furto alterius:& hîc est casus in nostro
2 §.Aduerte† tn̄ in hoc secundo casu,qualiter formetur accusatio,vel inqsi-
tio.Nam si ego dicerem,Titius percussit Caium in capite,& Martinus in
brachio:& ad prædicta committenda præstiterunt adinuicem auxilium,
& fauorē.Ex hac accusatione non potest sequi cōdēnatio de auxilio:quia
nō exprimitur qualiter præstiterūt auxiliū,vel fauorē:& ideò cùm verba
debeāt intelligi in benigniorē partē:vt.l.si præses.de pœ.intelligetur,ꝙ
percutiendo præstitisti mihi opē,seu auxiliū:& ego tibi præstiti similiter
auxilium percutiendo:& sic actus meus fuit auxilio tibi,& tuus mihi:sed
cū de isto actu ego punior,vt principalis nō puniat:tāq; præstans opem.
Sed debet dicere accusatio,vel inquisitio,ꝙ vnus præstitit opē alteri assi-
stendo vnus alteri:vt habilius committeret:& sic præstitit opem per aliū
actum,quàm per illū,de quo principalis accusatur:ergo &c.vt hîc.Sed si
in accusatione,vel inquisitione diceretur auxilium præstitit,& cōsilium,
& fauorē:ex eo,ꝙ dicit consilium,posset puniri tanq; præstans opē:quia
persuadēs,videtur præstare cōsilium,quod est prestare opē:vt probatur
per totam hanc.l.licet tex.videtur inter opem,& consilium facere differē
tiam:vt.j.eo.l.in furti.§.ope.&.§.consilium.& ibi dicam:& istud consiliū
de necessitate præsupponit alium actum,q̄ illum,de quo accusatus:meri
tò potest puniri.Ita debetis intelligere:tene menti.

LEX XXXVII.

SI Pauonem. ¶ An autem requiratur,ꝙ ille, qui perse cutus est supposuerit eū,qui cœpit?dic
vt in glo.& ibi dixi.s̈.proxi.§.item placuit.

LEX XXXIX.

MAter. ¶ De materia huius.l.mater.&.l.si filius.dic,vt dixi s̈.eo.l.eum qui.§.si filius.

SVMMARIVM.

1 *Animus & non factum,quando inspiciatur?*
2 *Coitus cum meretrice,de iure est impunitus.*
3 *Rapiens per uim meretricem,non tenetur titulo de raptoribus.*
4 *Faciens pacem cum aliquo,& promittens eum non offendere sub pœna,si committit adulterium cum eius uxore,non incidit in pœnam.*
5 *Furtum qui fecit ei,cum quo pacem fecerat,non dicitur pacem rumpere.*
Furtum non est iniuria in personam.
6 *Retinens mulierem causa libidinis circa.xx.horas,non tenetur de plagiario,nec de priuato carcere:secus si ultra.xx.horas.*

LEX XL.

d **VErum est.** [d] Dicitur hîc,quod inspici debet animus,[e]
e non factum.Cōtrà.s̈.e.l.vulgaris.§.si quis
1 es.† Sol.ibi præter animum suum incidit in eandem speciem
delicti grauiorem,quàm cogitaret:ideò inspicitur euētus.hîc
verò incidit in aliam speciē delicti,quàm cogitaret.
Ideò nō inspicitur euētus:vt dixi in.l.diuus.j.de si-
ca.¶ Secūdò op.gl.j.e.l.fullo.§.q ancillā.Plures so-
dant.illa est vera:hîc erat meretrix:ibi nō.Ideò hæc
causa quare istud faciebat,licet esset mala:tn̄ erat à iu
2 re impunita:qa coitus† cū meretrice à iure est impu
f nit9:[f] vt.l.j.de cōcub.sed causa ꝑpter quā surripuit,
est punibilis de iure. Ideò si facit vltrà, cū ab initio
daret operā rei illicite,tenebit̃. ¶ Quero,pro rebus
subtractis?& non tenet̃ furti. Quero,an actiōe.l.aq.
teneat̃?Rn̄deo,ꝙ sic,quasi videat̃ dedisse occasionē
damni:vt.l.qui occidit.§.in hac.s̈.ad.l.aquiliā.hęc.l.
3 facit ad tria.† Primò,ꝙ ille,qui rapuit per vim me-
retricē,nō teneat̃ pœna illius tit.de rap.vir.& no.in
g l.j.in prin.C.de rap.vir ¶ Secūdò facit[g], qđ si† tu fe
4 cisti pacē cū aliquo,& ꝓmisisti eum nō offendere:
& posteà cōmisisti adulterium cum vxore eius : an
h incidas in pœnā[h]?Guid.de suz.determinauit quòd
non,per hanc.l.quia non facit animo iniuriandi:sed
causa libidinis : & sic non facit causa vindicandi,seu
retractandi inimicitiā iam sopitā.Sed si faceret cau-
sa vindicandi: quia fortè ipse passus est similem in-
iuriam:de qua facta est pax:tunc sine dubio incide-
ret in pœnam. ¶ Cōtra istam determinationē facit
x.collatio,quæ fuit prima causa bene.amit.§.preter
eà.&.§.se.vbi vasallus perdit feudū propter adulte-
riū cū vxore:vel cū filia domini:sed in vasallo q pro
mittit dn̄o fidelitatē.Isti verò facientes pacē,nō ꝓ-
mittunt,nisi solummodo non offendere,occasione
præcedentis brigæ.facit quod dixi in.l.aut facta.§.
5 causa.j.de poe.¶ † Et eodē modo facit,si aliquis fa-
cit furtū ei,cū quo fecerat pacē,ꝙ non incidat in poe
nā:quia nō facit animo vindicandi:sed animo lucran
di.Pro hoc facit:qa licet furtū sit iniuria, seu offen-
sa,nō est offensa in personā:vt not.in.l.itaq; fullo.s̈.
e.& dixi plenè.s̈.de publi.in.l.licitatio.§.qđ illici-
6 tè.¶ † Item facit hæc.l.qđ si aliquis liberā mulierē
tenuerit causa libidinis,nō possit accusari de plagio,
seu de priuato carcere.sed hîc loquitur de meretri-
ce.Sed in alia muliere libera per vim detenta, puta-
rē aduertendū, vtrū detinuerit eam per. xx. horas,
vel non:vt.l.capite.v.j.de adul.

LEX XLI.

QViiumenta. ¶ Glo. querit,si sic facit furtū,qd
duplicabitur,vel quadruplicabitur: vtrum
pretium rei,vel pretiū vsus?hîc sunt opi. Quidam
dicunt pretium rei:quidam pretium vsus:& ista se-
cūda opi.est vera.& gl.tenet eā hîc.& inst. e.in prī.
Pro hoc facit qđ no.s̈.de cōdi.fur.l.qui furtū. circa

a ¶ Tenebitur ne.de prestāte opem,an teneat̃,vt principalis vel accessoriè,
dic vt per Bar.in.l.sed si vnius.in vlt.q.j.de iniu.& ibi quid in mādante.&
idem tenet Sali.in.d.l.j.de rap.virg.
b ¶ L.generaliter.an dānatus per furtū,seu per fracturā ostij , videat̃ condē
natus pro violentia compulsiua.Pau.de ca.in consi.xxxiij.inci.In Christi
nomine: visa qō.
&c.Adde qn̄ plu-
res cōmittunt ma
leficiū, qualiter te
neāt̃.Bal.cōsi.xx-
ix.iiij.lib.& cōsil.
cccx.iiij.li.p Ale.
consi.xv.j.lib.
c ¶ Tūc potest tene
ri. & adde qđ no.
Bar.in.l.si in rixa.
in pe.col.vers.dat̃
his reg.j.de sic. &
vide qđ not.Bal.
in.l.nō ideò min9.
C.de accu.in.xiiij.
co.ī ver. sed iuxta
hoc venit.q.cū se.
& limita no.vt di-
xi no.post Bar. in
d.l.si ī rixa. p An.
in.l.si reos.ī prin.
de duo.reis.
d ¶ Verū est.& quo
modo probat̃ ani
mus.vide gl. in. l.
apud Celsum. in
prin.s̈. de do.exc.
&.l.Fulcini9.§.ꝑ-
tor.ex qui.cau. in
pos.ea.& vide ibi
Bar. vbi dedit re-
missiōes.Bal.An-
ge.ibi.& vide Io.
an.in.c.frustra. de
reg.iur.li.vj.ī mer
cur. Andr.Barba.
e ¶ Inspici debet a-
nimus.vide Bal.in
l.si quis nō dicam
rapere.in.vj.colū.
de episco.& cleri.
f ¶ Est impunitus.
& an & quando
coitus cū concubi
na sit licitus . vide
textū nota.in.l.si
vxor.in princi. de
adulte.j.& quid si
erat nupta . & hîc
adde glo. & Bart.
in.l.j.C.de rap.vir
gi.vide not.gloss.& Bartol.in.l. qui adulterium.C.de adult. vbi ponit de
meretrice nupta.
g ¶ Secundò facit.Adde do.Pe. in.c.petitio.de iureiuran.Baldum in.c.j.in
princi.de pa.tenen.ibi allegauit dictum Hostien.in.c.fi.de immu.eccle.vi
de Ange.in.l.si cum exceptione.§.satis clementer.quod me.cau.Angel.
hîc tenet cōtra Bart.Io.an.in regula frustra.lib.vj.tenet idē,quod hîc dicit
Barto.licet Bar.non faciat de eo mentionē.Bal.in.c.j.§.fi.de pa.tenen.Lu
do.Ro.in.l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publi.vbi tenet cōtra Bar.& idē
sequit̃.d.Io.& Ange.in rub.ff.de adul.& vide eundē in.c.j.de furt.alle. in
rubr.vide Ludouicum Roman.in consilio.cclv.vbi alleg.Bartol.hic. An-
dræas Barba.
h ¶ An incidas in pœnam?An adulterare vxorē alicuius sit offensa? & hoc
intelligit hîc Ange.quando cōstat,ꝙ solùm ad finem libidinis: aliàs secus:
quia præsumptio degenerat cōtra libidinem facientē.ar.l.j.C.de sicar. vbi
enim actus ad plura delicta potest se habere odio delinquentis,fit interpre
tatio contra eum in partem duriorem.allegat not.per Dynum in regul. in
obscuris. de regu.iur.in.vj.Et hîc addo bonum arg.in.c.cum voluntate.de
senten.excommu.& Baldus in.c.j.in principio. in penultima colum. qui.
mod.feu d.amitta.& de ista.q.vide per Ioan.And.in regula frustra.in mer
cur.per Paul.de cast.in.l.qui seruum.de ver.obli.ff.dicit hîc Angel.quòd
credit Barto.intelligere,quando detinet causa libidinis: & quòd nihilomi
nus dicto Barto.videtur contrariari.l.pe.iuxta fi.j.de plagia. Adde quòd
dicta Bar.sequitur Ro.consi.clxxxiij.

a ¶ Contrà, institu. ad intellectũ ti. de formulis. vide baldum in. l. edita. in prin. C. de eden. & no. Bal. in. l. si prędiũ. in pen. col. C. de ędi. act.

b ¶ Dicẽdũ sic. Idẽ dicit Bartol. in. l. qm̃. §. de cõdi. fur. facit ad materiam l. falsus. C. de furt. & l. si proc. falso. de condi. ob causam.

POMATES.

¶ De cõdi. inde. Not. Ad declarationẽ totius tituli, de condi. indebit.

POMATES.

d ¶ Ista distinctio. no. ad intelligẽtiã l. si procura. falso. §. de condi. indeb.

POMATES.

e ¶ Vel q̃ dñs habeat. Sed si qs retinuit scripturas debitorũ, vel post eã etiã ab illis expetit, an cõmittat furtũ: vide Raph. Cu. consil. xlj.

f ¶ Sed & si is. per istum tex. Bart. in consi. inci. inquisitione proposita solùm. &c. Quid si vnus testis deponat Titiũ centum mutuasse Sẽpronio: alius deponat q̃ Titius de mãdato SemproniJ numerauit alteri, q̃ isti testes sunt cõtestes ad probandum esse numeratum Sempronio.

g ¶ Pro anima. Ad de quod voluit Fede. consi. cvij.

h ¶ Nõ fit furtum. Qualiter rei possessæ fiat furtum. no. plenè p Bart. in. l. sed nec legatarius. de condi. fur. & in. l. si abducta. & ibi Bald. C. de fur. & quid in suscipiente rẽ, quæ mihi ceciditan faciat mihi furtum. Vide Imo. in. l. interdum. §. j. de acqui. pos. ff. & vide quod not. Bald. in d. l. fin. C. vnde vi.

si. gl. & hoc tenet Cy. C. de ser. fugi. l. j. i. j. q. ¶ Quæro, vtrũ res efficiat̃ furtiua? videt̃ qđ non: qa nõ fit furtũ rei: sed vsus ipsius. Pręterea, res nõ desijt esse in potestate dñi: ergo nõ incipit esse furtiua: vt. l. sequitur. §. labeo. §. de vsuca. quia per istũ commodariũ dominus possidet. sed si posteà interuerteretur possessio: tunc inciperet res furtiua esse, & non procedet vsucapio: vt. d. §. labeo.

LEX XLIII.

Si seruus. ¶ Dicitur hic, quod actio est vulgaris formula. Contra. insti.[a] de actio. in princ. dicunt ibi quidam. & ita dicit ibi text. aliud erat olim actio: aliud hodie. Quod nõ est verũ: qa actio erat idẽ olim, qđ hodie: vt. l. nihil. §. de act. & ob. sed solẽnitas, & forma impetrãdi est sublata hodie p ti. C. de formu. & respectu illius solẽnitatis ista actio appellat̃ formu la vulgaris. ¶ Itẽ opp. actio descẽdẽs ex delicto, nõ datur de peculio: vt. l. j. §. cũ seru⁹. §. de his q deie, vel effu. hic dicitur cõtrariũ. Sol. ex hoc habetis intellectum huius. l. debes scire, q̃ ex edicto nau. cau. sta. descendit actio quãdoq; ex recepto: & sic ex cõtractu: vt qñ est perditũ aliqd absq; facto exercitoris, nautæ: vel cauponis: & ideo tũc datur actio de peculio quę durat intra annũ, etiam seruo manumisso: vt hic. Qñq; illa actio descẽdit ex delicto: vt si res perijt facto nautę, cauponis: & tunc nõ dat̃ actio de peculio: sed noxalis, quę actio sequit̃ caput serui: ita loquitur hic. Probãtur prædicta. §. nau. cau. stabu. l. licet. §. possumus.

LEX XLIIII.

Falsus. ¶ Lex ista in sui princ. est subtilis. ¶ Opp. de toto ti. de cõdi. inde. vbi soluẽs p errorẽ habet condictionẽ indebiti: & sic transfert̃ dominium. qa nemo rem suã cõdicit. Dicit gl. hoc debet intelligi, qñ qs labit̃ in persona. asserebat enim se esse Titiũ, cũ nõ esset: vt. j. e. l. si qs vxori. §. cum Titio. Dicit Dy. ista so. nõ est necessaria: imo siue labitur in psona, siue nõ: nũq; trãsfert̃ dominiũ in falsum creditorẽ scientẽ: vt hic: & l. qm̃ in prin. §. de cõdi. fur. Nõ ob. tit. de cõdi. inde. Nã nemo cõdicit rẽ suam præterq; à fure: vt. l. si. §. quęad. vsufru. ca. sed contra furẽ degenerat oĩs actio: & sic cõtra eũ poterit dari cõdictio indebiti. sed glo. cõmuniter tenet, quod pri⁹ dixi: vt hic nota. & d. l. quoniã. Mihi videtur dicẽdũ[b] sic. qñq; falsus creditor simulat se creditorem: & sic suo facto inducit debitorẽ ad soluendũ indebitũ: isto casu facit furtũ pecuniæ: vt hic dicit tex. & d. l. quoniã. in prin. de cõd. fur. videtur enim soluere sub condictione, si est creditor. Quandoq; ipse non simulat se: sed debitor errat absq; facto creditoris: & soluit ei indebitum sua sponte, non crediditoris suggestione. Isto casu videtur soluere purè, & simpliciter, & trãsfertur dominium: & hoc modo potest loqui alia opinio. & sic intelligitur totus tit. de condi. indeb.[c] ¶ Vltimò vide gl. quæ incipit, videtur enim sub quadam &c. ibi. l. quod meo. §. j. so. vt ibi. & d. l. si me in vacuam.

SVMMARIVM.

1 *Solutio facta falso procuratori, quando liberet debitorem: & ipse solutionem recipiens teneatur furti.*

Falsus. ¶ Hic est not. §. ¶ Oppono de. l. qui mihi donatum. §. de donatione. Solu. vt ibi patet. ¶ † Quæro quãdo fiat nũmi procuratoris? gl. quæ est hic, dicit, in duobus casibus. Primò, quando credo eũ procuratorẽ in rem suam. Secundò, quãdo hoc agitur: vt sui fiant. & ipse facit me liberari. Et ex istis glos. in. l. si procuratori falso. §. de condi. ob causam. & l. falsus. C. e. distinguit sic: qñq; soluitur falso procuratori: vt ipse portet creditori: & tunc sine dubio fit furtũ contrectando: vt hic. & isto casu habet locũ actio furti, & cõdictio fur. Quãdoq; soluitur falso procuratori credẽs eũ procuratorem in rem suã: & tũc habet locũ cõdictio indebiti: vt. l. creditoris. C. de condi. indeb. Quandoq; soluitur falso procuratori, vt faciat liberari debitorem: & tunc habet locum condictio ob causam: & ita intelligitur. l. si procuratori falso. Ista distinctio[d] vera est in se: tamen q̃ hic sit intellectus illius. l. si procuratori. non est verũ. Nã hęc distinctio loquitur qñ datur cõdictio ob cau. ideò qa nõ fecisti me liberari. secũdũ quod pmisisti: ita loquit̃ hæc distinctio. Sed. l. si procuratori. loquitur qñ quis soluit procuratori falso, vt procuratori simpliciter. quo casu videtur agi inter soluentẽ, & procuratorem recipiẽtẽ, q̃ debitor statim liberetur, si recipiens est procurator. vel q̃ dñs habeat[e] ratũ: & sic liberetur ratihabitiõe, nec trãsferetur dñium in procuratorẽ. Sed creditur per procuratorẽ trãsferri in dominũ: vt. l. qui mihi donatũ. §. de do. ideò ratihabitione nõ subsecuta, cõpetit contra procuratorẽ condictio ob causam: quia nõ fecit dominũ ratũ habere secũdùm quod tacitẽ cõuentũ fuit. Itẽ põt agi furti, qui illã pecuniã inuito debitore cõtrectauit: ita loquitur. d. l. si procuratori falso. ¶ Opp. de. l. iJ. §. iJ. §. pro emp. Sol. ibi soluit falso procuratori, sciẽs eũ eẽ falsum. quod examina: vt ibi. & l. dispensatorem. §. de sol. Cætera, quæ pertinent ad hanc materiam, non dico hîc: dic plenè per doct. in. l. falsus. §. eo. & in. d. l. si procu. falso.

Sed & si is.[f] ¶ Quæro, quæ est rõ huius. l. dicit gloss. quia breui manu. Videtur enim solutum ipsi creditori, qñ soluitur alteri eo mãdato: & sic videtur ipse contrectare quod tene menti. Ista autem fictio non potest habere locum contra absentem: vt. l. qui decem. §. idem responsum. §. de sol. facit quod no. in. l. singularia. §. si cert. pe.

Si quis. ¶ Opp. de. l. si quis vxori. §. cum Titio. j. eod. Sol. ibi mentitus est, circa substantiã personæ: hîc circa qualitatẽ. Item dicitur hîc in fine: si alia actio non fit. Cõtrà semp est alia actio gñalis: vt. l. certi condictio. in prin. §. si cer. pe. Sol. non intelligitur de alia actione gñali: sed de alia speciali. ¶ Itẽ op. quia cõpetit alia actio: scilicet certi cõdictio specialis ex mutuo. Dicit glo. q̃ potest esse, quòd non competit: vt in seruo & filio. AliJ dicunt, quòd non reperitur certi condictio specialis ex mutuo: quod dic, vt solet dici in rubrica. §. si cer. peta.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens intrantem rem alienam, punit illum, qui sciuit rem alterius: licet ignorauerit dominum.*

2 *Furtum non fit in re, quæ non habet dominum.*

3 *Furti, ut quis non teneatur, putare dominum non subesse, satis est.*

4 *Recipiens reditus, si nescit cui reddat, licitè retinet, si pro derelictis haberi putauit: si autem non putauit: tunc tenetur dare pro anima.*

5 *Animus manifestatur per protestationem.*

6 *Precium inuentionis rei, quando quis petere possit?*

Qui alienum. Qñq; res aliena iacet in publico, absq; custodia pdita casu, vt hoc. §. Qñq; iacet in publico proiecta spõte: vt in. §. si qs spõte. Qñq; iacet proiecta, volũtate coacta: vt 1 §. si iactũ. No. tex. ibi. nec eñ furtũ fit &c. ¶ † Itẽ no. tex. ibi. nec hic videtur no. in prin. §. pro statutis diuersis, quæ dicũt, si qs intrauerit, vel occupauerit rẽ alterius: q̃ nõ est necesse, q̃ qs sciat dñm. Sufficit eñ rẽ scire alterius esse. Facit ad hoc. l. aut qui aliter. §. si qs dũ putat. §. quod vi aut clam. 2 ¶ † Secũdò no. q̃ rei, quæ nõ habet dñm. nõ fit furtũ: quia repugnat diffinitio: cùm nõ posset fieri inuito. ¶ Tertiò no. † q̃ sufficit, q̃ quis putet nõ 3 subesse dñm. Rõ est tunc: quia cõtrectatio nõ est fraudulosa. Sed istũ tex. intelligo, q̃ qs dicat se putare, motus aliqua rõne: aliàs ei nõ crederetur. cũ iuris præsumptio sit cõtra eũ: vt. C. vñ vi. l. cũ quærebatur. dicã. j. eo. l. inter 4 oẽs. §. rectè. & j. ea. l. §. si iactũ. ¶ Vlterius no. † q̃ ille, qui accipit reditus, nõ tenetur furti: sed circa hoc quæro, qd si nõ reperitur, cui reddat: an põt sibi licitè retinere eã? Rñdeo: si quidẽ putabat eã habitã pro derelicta põt licitè retinere & vsucapere eã, ti. pro derelicto: vt. §. pro dereli. per totum. g Sed si nõ putauit, hoc debet ea dare pauperibus pro aĩa[g] eius, cuius fuit. ar. 5 in aut. oẽs peregrini. C. cõia de suc. ¶ Vlterius † habetis hîc de libello, qui 6 ponitur. q̃ p protestationẽ manifestat̃ animus. ¶ Vltimò † habes hîc, q̃ qs nõ põt petere ptiũ inuẽtionis. quod no. Cõtra hoc vr̃ tex. in. l. idẽ & §. fi. §. si tibi indiciũ. §. de cõdi. ob tur. cau. Sol. qñq; res pdita est iã inuẽta: & tũc nõ pñt petere ptium inuẽtionis vt hîc. Cùm eñ debeo facere gratis accipiẽdo pecuniã, turpiter facio: vt. l. pe. §. de cõdi. ob tur. cau. Si verò nõ est inuẽta, sed inuenienda: tũc possum petere pretium inuentionis: vt. l. iJ. §. fi. §. ad. l. R. ho. de iact. & d. §. si tibi indicium. Puto etiam, quòd si pro re tua inuenienda aliquid expendi, tenearis mihi ad illud reddẽdũ actione neg. gest.

SVMMARIVM.

1 *Rem pro derelicto habere per iactum, quando quis præsumatur?*

1 Si iactum. ¶ Notabilis est iste. §. No. ex. §. isto, † q̃ quando quis scit rẽ, quã proiecit peritur ã habere pro derelicto videtur. ¶ Op. ad hoc. §. de acq. re. do. l. qua rõne. §. fi. & l. qui leuandæ. & l. iJ. §. fi. §. ad. l. rho. de iact. Sol. gl. no. hîc ex qualitate proijciendi apparet animus: vt puta: quia proiecit librum apertum. Sed si proiecit inuolutũ in pãnis cæreis, non præsumeretur habuisse illũ animũ. quod tene menti: quia h est multum notabile. ¶ Itẽ op. rei, quæ nõ possidetur, nõ fit furtum:[h] vt. l. hereditarię. j. eo. sed res ista iacta nõ possidetur: vt. l. rem, quæ nobis. de acqui. pos. ergo &c. so. rei, quę nõ possidetur, nec vnq; fuit à dño possessa: nõ fit furtũ, vt rei hæreditarię: vt ibi. sed hîc dñs habuit iam possessionem. licet nũc non habeat. ad hoc facit quod no. per doct. in. l. si abducta. C. eodẽ. ¶ Vltimò no. fi. §. ibi, q̃ si putãs &c. Ex quo not. q̃ si aliqs interrogatur: quid cogitasti? putasti ne rem habitam pro derelicto? potest respõdere circa hoc, nihil tunc cogitaui: quod est notandum ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Socius utens re communi aliter, quàm ad usum destinatum, dicitur furtum facere.*

Si socius.

LEX XLVI.

1 SI socius. ¶ Op.de.l.meritò.§.pro so.Sol.† dic ꝙ in dubio non præsumitur furtum facere rei cõmunis:licet hoc posset facere. Hoc quod dixi, ꝙ non præsumitur est verum, quando vtitur re ad eum vsum, ad quem est destinata:secus si vteretur aliter:ita ꝙ socio auferretur cõmoditas partis suæ:vt.d.l.meritò.&.l.Sabinus.&.l.si ędes.& quod ibi no.§.cõmuni diui.

LEX XLVII.

INter omnes. ¶ Actio noxalis non extinguitur licet ex post facto desinat interesse h.d. ¶ Aduertatis op.& videtur, quòd si desinit interesse, extĩguatur actio:vt.l.vbi.§.de edẽ.&.l.q aũt.in prin.& qđ ibi no. si qs cau.Sol.hic in actionibus merè pœnalibus:ibi in actionibus, quæ dantur ad interesse. ¶ Op.& videtur, ꝙ nõ sint similia manumissio, & mors. vt.l.si hoĩem.de ædi.edi.Sol.quo ad quædã sunt similia:quo ad q̃dã dissimilia. ¶ Itẽ oppo.& videtur, ꝙ sit idẽ in cõdictione furtiua:vt.l.siue.§.fi.&.l.& ideo.§.de condi.fur.Sol.qđ hic dicitur in tex.re extincta durare cõdictionem furtiuã:intellige sine facto dñi furtũ passi:aliâs secus:vt in contrarijs. ¶ Op.vltimò de.l.filio, si actione.j.eo.sol.vt in gl.

Si seruus. ¶ Iste.§.vsq; ad.§.rectè.h.d.pluribus cõpetit actio furti, si pluriũ interest. h.d. ¶ Glo.op.vide ea, quæ incipit & ita pluribus, ibi.l.si plures.expone vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia in delictis ad commodum ignorantis, allegari potest non ad incõmodum. & numero.4.*
2 *Iudex si inquisiuit contra aliquem de furto & dominus rei subtractæ comparet coram iudice & dixit furtum fuisse factũ eo uolẽte:an inquisitus liberetur ab actione furti?*
3 *Fur inquisitus si dicit, quòd putabat dominum permissurum, quando liberetur?*
4 *Occidens bannitum non habet necesse docere se sciuisse ipsum bannitum.*
Positionibus in maleficijs non est respondendum per uerbum credit, sed de ueritate.

1 Recte. † ¶ Hic est notandus.§.& breuiter.h.d.In delictis, licet allegare ignorantiam ad cõmodũ ignorantis non ad incommodũ.h.d.tene menti. ¶ Op.de.l.si quis seruo alie.suaserit.C.eod.so.speciale est in casu illo. ¶ Itẽ opp.de isto tex.ad seipsum:dicunt quidam ꝙ Pomponius corrigitur per finẽ nostri.§.& hoc placet. Alij dicũt, ꝙ Põponius loquitur in casu.de.l.si quis seruo.quod nõ placet:quia ill: est constitutio noua, quã Põponi⁹ ignorauit:vt probať insti.de ob.q̃ ex del.na.§.placuit. Alij dicũt, ꝙ furtũ fit:sed nõ habet locũ actio furti. Nec hoc placet:qa repugnat diffinitio. Nõ enim fit inuito domino:ergo nõ est furtũ, licet.j.gl.teneat istam opi.& malè. Sed melius dicit insti.eo.§.placuit ¶ Quæro circa hanc.l.primò de voluntate domini vtrum in dubio præsumatur volẽs, vel contradicens? dicit gl.& benè, ꝙ in dubio præsumitur cõtradicere:vt.j.eo.
2 l.qui vas.§.vetare. ¶ † Iuxta hoc quæro, iudex [a]inquisiuit cõtra aliquem
a de furto:comparet dominus rei subtractæ coram iudice:& dicit, illud factũ fuisse eo volente, vtrum propter hoc ille liberetur ab actione furti? videtur ꝙ sic, per hunc tex.& hoc disputando tenuit Iac.but.& dicebat sic, officium iudicis inquirentis succedit in locum partis:vt.l.properandum.§.& si quidem.C.de iudi.&.l.si ob cau.C.de euic. Sed furtũ est delictũ priuatum:vnde non posset accusare alius inuito domino:eadem ratiõe iudex, qui repræsentat personam domini, non poterit inquirere domino inuito, & contradicente. breuiter quicquid ipse dicat, vos debetis scire, ꝙ ex eo, ꝙ fit priuato, quæritur ius reipublicæ ad vindictam:vt.l.licitatio.§.quod illicitè.§.de publ.sicuti ex facto serui, & filij quæritur patri, & domino:vt.l.veluti.§.de iusti.& iur.&.l.postliminium.§.filius.j.de capti. ¶ Modo ego video, quòd confessio serui, vel filij, in his, quæ dependent ex factis eorum non nocet patri, vel domino, si appareant alia iudicia, vt.l.quæro.in fine.§.de ædil.edi.&.l.cũ probatio.§.de proba.& ibi no.facit, qđ no.in.l.ij.§.si
b ex nox.cau.aga. Ita confessio istius dñi, nõ præiudicat [b]iuri publico, nisi appareant aliqua indicia de suo consensu, vt quia erat sibi consanguineus, vel amic⁹:& res erat parua, vel consuetus erat talia cõcedere, & similia, aliâs qs de facili euaderet vnũ furẽ, quod esset absurdũ. Ad id, quod Ia.but.dicebat quòd iudex inquirens assumit officium partis, concedo, non tamen officium partis principaliter iniuriatæ, vt dixi in.l.ij.§.si publico.j.de adulte-
3 rijs. ¶ † Quæro, circa voluntatem furis:quid si fur dicit se putasse dominũ consensurum? Glo.dicit hic, quòd creditur furi quantum ad hoc, vt liberetur ab actione furti: sed ad hoc, vt teneatur actione alia, inspicimus vtrum debuerit credere. Pro hac glo.facit institu.de actio.§.aliæ.vbi in his quæ dependent ex voluntate nostra statur dicto nostro cum sacramento. Sed secundum hoc nunquam puniretur aliquis fur de furto, quia semper diceret, credebam dominũ permissurum. Breuiter glo.insti.de ob.quæ ex delic.§.placuit.dicit melius. Aut quis habuit rẽ ab initio dñi voluntate, vt qa dominus sibi cõmodauit equum vsque ad villã:tunc de facili potest credere dominum permissurũ in iter longius. sed si ab initio subtrahit domino
c ignorante, tunc non est credendum furi, hoc satis placet. Tamẽ breui⁹[c] possumus dicere, quòd cõtra furem est præsumptio iuris, quòd ipse credit dominũ nõ permissurum.cũ nemo præsumatur iactare rẽ suã, & pecuniam suã:vt.j.eo.l.q vas.§.vetare. ideo nisi fur ostẽdat aliqua indicia verisimilia ꝑpter q̃ sit credẽdũ ipsum putasse dñm ꝑmissurũ ñ crederet ei; nec ob.gl. in.§.alię.qa illud verũ est in his, in qb⁹ nõ est iuris ꝑsumptio cõtra asserentem.argu.C.de iniu.l.si non conuitij. ¶ Vltimò.hunc.§.allego ad duo va[l]

vbi ideo nisi
v[?] glo in c un
dua de regu
laribus

4 de notanda. † primum est ꝙ tu interfecisti aliquem
d bannitũ quẽ licet occidere:vnde habeas [d]tu necesse docere te sciuisse ipsum esse exbannitũ, tempore quo occidisti? puto ꝙ non:imo etiam si ignorabas, ista ignorantia & credulitas tua non potest tibi allegari ad incommodum tuũ. casus est hîc:& instit.eo.§.placuit.facit.l.genero.§.de his qui no.infa. Sed ecõuerso, ad cõmódũ tuum potest allegari dicendo: putabam eum exbannitum cum ipse non sit: qđ dic: vt.l.penul.j.de adul. ¶ Secundo, dicebã per hanc.l.
5 † ꝙ in maleficijs non debet rñderi positionibus, per credit, & nõ credit:sed debet responderi de verita-
e te[e]. sic est:vel nõ est. Nam vides, ꝙ in maleficijs credulitas non inspicitur ad incommodum accusati: sed veritas:vt dicit tex.hîc ibi se facere sciuit: & ibi per contrarium &c.& sic debet responderi de veritate, non de credulitate:de hoc dixi plenè in.l.marcellus.§.rerum amo.

Si furtiua. ¶ Oppo.§.eo.l.ei q sol. ibi fuit assidua contrectatio non interrupta:hîc vero fuit interrupta.

SVMMARIVM.

1 *Actio furti, quòd nascatur ex assidua contrectatione, si contingat mutatio dominij.*
2 *Furtum Florentiæ faciens si reperitur hîc Mediolani cum furto:quòd potest hîc puniri.*
3 *Arbitratores si cœperunt cognoscere tanquàm arbitri: & posteà assumpserunt tertium, cuius interuentu uidetur nouum compromissum:quòd poterunt redire ad uiam arbitratoris.*
4 *Tertius, si eligitur ab arbitris, non dicitur nouum compromissum:nec dicitur arbiter:secus si eligitur à partibus: quia dicitur arbiter. & est nouum compromissum.*

LEX XLVIII.

SI dominium rei. Interuẽtu noui domini, assidua contrectatione, nascitur actio furti.h.d.in summa. ¶ Oppo.& videtur, ꝙ assidua contrectatione non nascatur actio furti:vt.l.ei, qui.§.eo. Solu.dicunt quidam hic ideò: quia ex prima contrectatione non habebat actionẽ: & sic hæc.l.procedit clarè in legatarijs: prout verò loquitur in hæredibus, & bonorum possessoribus, & in patre adoptiuo non habent actionem ex noua contractione:sed ex veteri. Ita intelligit Rogerius hîc, cuius opi.tenet gloss.in.l.si abducta.C.eod. Sed ista opi.Roge.est contra mentem huius.l.& gloss. reprehẽdit eam hic.& etiam in.l.sed nec legatarius.
1 §.de condict.furt. Ad contrarium respondeo, † assidua contrectatione non nascitur actio furti noua. verum est:nisi cõtingat mutatio dominij:vt hîc, ista vera est.habebit ergo hæres bonorum possessio. & pater duas actiones furti pro eadem re: vnam pro contrectatione facta in vita defuncti:aliã pro ea:quę est facta, postq; ad eum peruenit dominiũ.& istud
2 est valde no. ¶ Et aduerte:aliquis facit furtum Florentię:reperitur hîc cum re subtracta:poterit ne puniri hîc? communiter diceretur ꝙ non de iure: quia assidua contrectatione non nascitur actio furti. Sed
f contra, tibi dico[f] per hanc.l.nam sicut mutatiõe dñij nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti:sic mutatione territorij, & iurisdictionis noua nascitur actio, seu accusatio furti, ad vindictam publicam per istam.l.notabi.& tene menti. ¶ Op. rei non possessæ non fit furtum:vt.l.hæreditariæ.j.e[o]. sed istam rem nunq; possedit hęres:ergo non fit [f]artum. Rñdeo, qñq; quis nunq; possedit rem f[urti lo]co furis.& tunc non impeditur nasci actio furti [vt] hic.& l.si abducta.C.eo.& ibi glo. Quandoq; [n]unq; possedit rem. Ratio:quia non apprehen[dit] absq; facto furis:& tunc non nascitur actio fur[ti].vt.d.l.hæreditariæ. ¶ Vlt.Dy.inducit in ar.h[an]c.l.ad.q. † quòd si arbitratores incœperunt co[g]noscere, tãq; arbitri

a ¶ Iudex.no.istam.q.j. Adde Bar.in.l.transigere.C.de transact.in.iiij.col. bene facit qđ not.Bar.in.l.j.§.& post opis.de ope.no.nun.& q̃ in simili no.Bar.in.l.j.§.vsq; adeo.in prin.j.de iniu.& qđ ibi dixi.& cũ dictis Bart. videtur satis concordare Bal.in.l.falsus.in.iij.colum.C.eo.

b ¶ Nõ prẹiudicat. Adde qđ no.Bal.in.l.falsus.in.iij.op.C.eo & q̃ no.Bal.& Ang.in.l.q iure familiaritatis.§.de acq.pos.& Bal.in l.si fine.in.iij.q.C.ad Velle.& oĩno Bal.in.l.j.ĩ vlt.col.C.cõia de leg.ver.itẽ si testator.&.l.trãsigere.C.de trãsact.& vide omnino Sali.in.d.l.si nõ conuitij.C.de iniu.

c ¶ Tamen breuius. Vide Inn. in.c.ij.de const.vide Bal.in.d.l.falsus.& no. ꝙ licet iuramentũ sufficiat ad ꝓbandum ignorãtiam, vel ea, quę pendẽt ex aĩo nostro. Adde tñ post Bar.hic ꝙ istud fallit: nisi aliqua ꝑsumptio iuris esset cõtra iurantẽ:vt no.Io.an.post Inn.in.d.c.ij.de cõst.faciũt no.in regu.præsumiť in.vj.& ꝑ Paul.de Leaza.in cle.cõstitut⁹.de elect.& vide gl.in cle.j.ad fi.in ver.cõmode.de pœn.& vide Ioã.an.in.d.c.ij.& Bar.in.l.ij.§.si à pupillo.ꝓ emp.& plenè no.in.c.significasti.el.j.de homi.& dicit Bal.in.l.ij.§.pe.in fi.§.si quis cau.ꝙ si notificatio dilationis fuit facta ad domũ, statur iuramento tuo qđ ad tui notitiã non ꝑuenit. Adde gl.in.c.dudum.extrà de elect.in versic.furtum.

d ¶ Vtrum habeas. Vtrũ occidẽs exbannitum debeat habere ꝑmiũ statuti:sed nesciret occisum bãnitum ess[e] vide Bar.in.l.[?]s populi.de iu[st].& iure.in.v.[?]princ. vide qu[o]d no.Bar.in.l.[ge]nero.ff.de his [q]ui no.infa.

e ¶ De veritate. In maleficijs debeo rñdere de veritate sic, est, vel non est. Facit quod not. Bar.in.l.de ætate.§.nih[il].in vlt.dicto [?].de interro.a[c].

f ¶ Sed contra ibi dico. Adde quòd contrarium con-

suluit Ioan.de lig.Bar.de Sal.Bal.Gasp.Cald.adde Bal.in.l.j.de confes.in xiij.colū.qui tenuit cum Barto.si res non est vendita:& eam secum habet: qd' not.Bal.in.l.cunctos populos.in xviij.col.versi.iuxta hoc tertiò q̄ro. dicit statutū.C.de sum.tri.& fi.cath. Et dicit Ang.ꝙ vidit disputari oppo. Barto.hic per plures assessores:& est vtilis reipu.tamen dicit,quòd huius modi opi. de rigore iuris communiter reprobatur.nā super mutationem territorij in cōtrectatione continua committere turno uū furtum variari posset ex mutatione locorum,etiam furti qualitas: & sic respectu vnius loci esset fur manifestus,si ibi deprehensus esset respectu alterius, non: contra .l. tertiā.§. fina.cum tribus sequentib.s̄.eodem. nisi tu sustinendo Bart.dicas secundùm eum, quòd iterū cōditio furis fuerit mutata:vt de seruo liber factus sit in itinere.vel nisi dicas tu quod imo furti actio nō sit nata:vt in dictis iuribus:vel quia in ipso initio fur fuerit eo animo:vt se in alio territorio transferret suæ securitatis causa. In his tribus casibus, tenet opi.suā An. sed opi.Bar. tenet Bald.in.l.si abducta.C. eodem .& de compe. iu.adi. §.j.in vlti.& pe.colum.in versiculo, sed pone, quidam Lucanus.ibi:præsertim si spolia.& Gul.& Bald.in.d. l.qui furere.ff. de statu homi. Contrarium consuluit Oldra. & Collegium Bononiense. Pro quibus vide tex.in.c.j.de rap. &.l.inficiando .§. infans.j.eodem.& notat Barto.in .l.nunquam plura.in.iij.&.iiij.colū.in.ver.itē op.de.l. inficiando.j.ti.j.Et quod dixit gl.not.i.l.j.§.nemo.C.de anna.excep.& verior vi[..] hæc opinio,nisi in vagabūdis.l.iiij.§.ait prætor.& qd' ibi Bar.de dā. infec[..] quod no.in dicta.l.si abducta. vel nisi prorogauerit iurisdictionē. Item n[..] per contrectationem primo loco factam,non esset nata actio furti priuato[..]xemplum.l.falsus.§.qui alienum.in.l.inter omnes.§. rectè.j. eo.Item nis[..]odem die furti in aliud territorium contrectasset,per.l.quid enim.s̄.eo.qu[..] not.Cyn.in.l.vulgaris.s̄.eo.& in.l.j.de crimi.fal.tamē potest puniri de contrectatione:quia cælare res alienas,est delictum:in.l.iij.§. sed & si qui merce[..] de crimi. stellio.& hoc casu est delictum innominatū secundùm Bar.in.l.n[..] plura.s̄.de priua.deli.Idem tenet Barto.in.l.sed nec legatarius.de condi[..]r.licet Bal.& Sali.teneant conrrariū in.d.l.si abducta.C.de furt.& omnin[..]dde quod Bal.in cap.j.§.iniuria, seu furtum. de pace iura.firman.quæsiu[..]liquis cum armis fecit rapinam Perusij,posteà cum re rapta captus est me[..]olani:vtrum debeat puniri tanq̄ latro?an tanq̄ simplex fur,cum ibi non fecit rapinam:an nullo modo? Vide ibi omnino Baldum.ibi etiam quærit,a[n] iudex qui habet ius commune, & statuta,possit seruare ius cōmune tantu[m]. E adde quod opi.Barto.hic sequitur.d.Ant.in.c.j.de rap.& hoc tenebat Franc.de alb.de Are.p.l.inficiā

a de iure:& posteà assumpserūt tertiū, ꝙ interuētu[a] nouæ personæ, videat̄ nouū cōpromissum: & ideo possunt redire ad vias arbitri:vel arbitratoris:& eligere aliā viā procedēdi. Sed ista facit multum à longe. de hoc ponit dy.& ibi dixi in.l.iij.s̄.de test.mili. & in Specu.ti.de arbi.§.sequitur.versi.quid si com-
4 promissum.†¶Vtrū autē assumendo tertium, vi-
b deatur nouū[b] compromissum esse? vos debetis scire, quòd quādo tertius assumit̄ ab ipsis arbitris, vel à iudice, ꝙ non est nouum cōpromissum: certè nec ille tertius est arbiter: sed est quidā tertius assumpt⁹ ad cōcordādū eos: adeò ꝙ ipse non debet sententia-
c re: sed arbitri[c] cogentur sententiare secūdū cōsiliū suum: vt.l.nō distinguemus.§.penul.s̄.de arbi. & qd' not.in gl.& clarius in Specu.tit.de arbi.§.fi.ver.sed
d nunquid iste tertius. Si verò ille[d] tertius assumeret̄ à partibus: tunc satis puto, ꝙ ille tertius sit arbiter: & nouum cōpromissum videatur.argu.l.Pedius.in
e fi.s̄.de arbi. Facit ad hoc[e].s̄.de iusti.& iu.l.ius ciuile. Hoc autem est verum de iure cōmuni: iura tñ municipalia in quibusdam locis dicunt assumendum tertium arbitrum: tunc quia ius est municipale, appellat eum arbitrum: dicendum est, quòd est arbiter & cogetur sententiare.

SVMMARIVM.

1 *Dominus auferendo rem suam à fure, non amittit actionem furti.*

2 *Rem maioris ponderis licet quis esse dicat, quòd & reperiatur minoris, nihilominus sequitur cōdemnatio in minori.*

3 *Vas de quo est contentio, debet exhiberi testibus, ut illud recognoscant.*

LEX XLIX.

Qui vas. ¶Op.videtur, qd' dñs auferendo rē ꝑdiderit ius suum: vt.l.extat.s̄.ꝙ me.cau.&.l.si quis in tātā.C.vñ vi. Gl.dat multas sol.sed vltima so.est vera. Nā hic dicitur, ꝙ nō obstante violētia furti debet cōdēnari, ad pœnā, circa quā nullū delictū cōmissum est auferendo rē: sed secus esset in cōdictiōe furtiua: circa quam delictū fuit cōmissum
1 auferēdo rē: qa cōdictio furtiua ex re.† Et ideò auferendo rem, amisit ius suum: sed actio furti est extra rem.& hanc op.tenet Cyn.C.vnde vi.in.d.l.si quis in tantam.¶ Item opponi.quòd quis nō teneatur dicere pondus, vt.s̄.e.l.in actiōe.Sol.hic spōte dixi.
2 ¶†Ex hac no.duo.primū ē, ꝙ si qs dicat rē maioris pōderis & reperiat̄ minoris: ꝙ nihilomin⁹ debeat sequi cōdēnatio: ꝓut reperit̄: sicut cū peteret decē,& nō ꝓbat, nisi in qnqȝ debeat in parte cōdēnari.& in parte absolui, vt.l.si aduer.rē iudic.l.j.& qd' ibi no.
3 ¶Quæro,† qñ est cōtentio de aliquo vase: vtrum actor possit peter̄. vt illud vas exhibeat̄ vt testes illud recognoscant:& videatur de pondere vasis,& qualitate materię? Tex.iste facit, ꝙ sic: tu dic vt dixi.in.l. cum si exhibuissent.§.ij.s̄.de publi.

do.§.infans.j.eo.& idem.d.Salustius de peru.alleg.l.verū.in princ.de mino.& in.l.j.C.de noxa.&.l.iij.in prin.s̄.rerum amo.& gloss.in.l.de his.C. de fur.& quod no.Bar.in.l.fi.C.eo.& per Ang.de Are.in tract.maleficiorum.in ver.& vestem cælestem.quod est verum: si contrectat rem, non pretium ex ea.l.qui vas.§.fi.j.eod.per Cano.in.c.j.de rap.c.fin.de fur. vide omnino Ange. hîc. Adde quòd opi.Bar.dicit Bal. de iure veram: sed de facto non seruatur eius consi.cl. v.lib.

a ¶Quòd interuētu.Sed ꝙ in assumpto tertio possint arbitratores redire ad viam arbitramēti, videtur velle Bart.in.d.l.neq; natales.in fi.C.de probat.

b ¶Videatur nouum. Vide, quæ dixi in.l.si vnus.§.principaliter.s̄.de arbit. Adde quod Bal.in.l.fin.in.x.quæst.C.de contrahen.emp.dicit, licet tertius assumatur: tamen pœna compromissi coram eo locum habet:& an ille tertius dicatur arbiter? no.per Bal.in l.j.in.ij.opposi.C. de his,quæ pœnæ no. Et ad Bald.hic adde Barto.in.l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio in tract.ad reprimēdam.in versic. possit.per Roma.in rubrica de arbit.in.x.charta. & not.Bald.l.nec codicillum.in fin. C.de testa.& not. Bald.in.l.j.C.de furt.& Angel.in l.prima,& secunda.suprà de iudic. & Anto.de bu.in c.quintauallis.de iureiur.& Guido. de suza in.l.si qui ex cōsensu.de Episco.audien.& not. ꝙ etiam assumpto tertio possunt arbitri redire ad viam arbitramenti: vt videtur velle Bal.in l.neq; natales.in fi.C.de proba.

¶Adde, an tertius assumptus dicatur arbiter, Pet.de Anc.consi.cclxxvij. & an tertius electus habeat eandem potestatem: quam alij duo.vide Bald. consi.x.v.lib.

SVMMARIVM.

1 *Furem cælans qualiter teneatur, & indicare: num ipse teneatur.*

Qui furem. ¶Quæro, qualiter teneat̄ cælās fure? aduerte, qñqȝ qs cælat furem: hoc est seruum fugitiuum: & tunc non est dubiū quia teneatur furti, cū distinctione tamen de qua.j.proxi.§.facit.l.j.in princip.s̄.de ser.fugi.
1 †Qñqȝ celat alium furem: tunc aut cælat eum cū re furtiua:& tunc tenetur furti tanq̄ præstans opem furto.C.eo.l.eos.sed si cælat furem simpliciter: non tenetur furti: sed tenetur pœna illius titu.s̄.de rece-
f pta.¶Vltimò videtis[f] hîc quòd quis non cogitur indicare furem: hoc est verum, ꝙ non cogitur à parte, vel à lege: vt hîc: sed à iudice potest cogi: vt not. in.l.ciuile.C.eo.l.idem & si.§.si tibi ob indicium.s̄. de condi.ob tur.cau.

g Vetare.[g] ¶Non consentire, est vetare. Ista materia tangitur hîc per glo.& plenius in.l.filiusfamilias.§.inuitus.s̄.de procura. plenius per Dy.in.c.qui tacet.de reg.iur.lib.vj.& per Cyn.in.l.inuitus.C.de procu.dixi plenissimè in repeti.l.quæ dotis.s̄.sol.mat.

Si ego. ¶Opp.de.l.eū.§.is autem apud quē. s̄.eo.ti.&.§.idem Pōponius. Glo. nititur soluere, ibi tu dic, vt statim dicam. ¶Item op. s̄.nau.caupo.stabu.l.sed & ipsi. Gloss. sol. vno modo. Tu dic,& aduerte, ꝙ qñ res peruenit ad furem ab initio contra dñi volūtatem:& tunc nunq̄ habet actionem furti, occasione illius rei: vt.l.itaq; fullo.s̄. eo. Qñqȝ res peruenit ad furem ab initio dñi voluntate: vt quia est sibi cōmodata, locata, vel simili modo concessa:& tūc aut ipse est fur eiusdem rei, respectu proprietatis eiusdem: quia dominū priuare voluit proprietate:& tūc actionē furti nō habet.& ita loquitur.l.eū.§.is autem apud quem.&.§.idē Pomponi⁹.s̄.e. Sed si est fur respectu vsus: vt quia alij cōmodauit:& tunc poterit agere furti. casus est hîc. Ratio: quia hoc secundo casu commodatarius non priuat dominum possessione: vt.l.qui vniuersas.§.fi.s̄. de acquir.posses.& ita tenent doct.C.eo.l.fin. circa prin.facit qd' no.inst.de ob.q̄ ex del.§.furti.¶Op. dicitur hic idem,& in pecudibus. Contrà imo fœ-
h tus pecorum statim efficiuntur[h] bonæfidei emptoris: vt.j.proxi.ver.ex furtiuis. Respō. illum ver. idē & in pecudibus referas ad princ.§.non ad proximū præcedētem casum. ¶Item op.de.l.si aliena.§.fin. s̄.de vsuca. Sol. quidam dicunt, ꝙ illa corrigitur per istam. Tu dic, ꝙ ibi fuit conceptus apud furis hæredem, qui erat bonæfidei: hic fuit conceptus apud

c ¶Sed arbitri. Vide istud dictum allegari in.c.suspiciones.de offic.deleg. Andr.Barba.

d ¶Si vero ille. Adde Bartolum in.l.item si vnus.§.principaliter.de arbit. Andr.Barba.

e ¶Facit ad hoc. Pondera, quia imo videtur, ꝙ sit ordinarius, vel quasi.per id, quod voluit glo.in.d.c.suspicionis.And.Barba.

f ¶Vltimò videtis adde Bar.in.d.l.ciuile.& doct.in.c.qui cum fure.de fur. & glo.j.q.in.c.ex his.And.Barba.

g ¶Vetare.& istum text.limita non habere locum in filio, vel alia persona ratione coniunctionis secundùm Bal.in.l.si fine.C.ad velleia.& ibi latè de materia:& vide Bart.in.l.si cum dotem.§.pe.sol.matr.& Barto.in.l.j.s̄.de eden.

h ¶Statim efficiuntur. Adde Bar.& quod dicit Bal.in.l.ancillæ.C.de furt. in.v.colum.

ipsum

ipsum furē. ¶ Quæro, ꝗ est ratio qñ partus est natus apud bonæ fidei pos
sessorem, cōceptus apud furem est furtiuus: sed non nascitur actio furti?
Rñdeo, qui est in vtero quantū ad sui cōmodū habetur pro nato: vt. l. qui
in vtero. ff. de statu. hominū. sed de comodo partus est, ꝙ non possit vsuca
pi. & sic dominiū non immutat: vt. l. generaliter. §. fi. de fidei. lib. ideo est
furtiuus: & fure erit contrectatus, sed qđ actio furti cōpetat: hoc non est
ad cōmodum partus: ideo quantum ad actionem furti, non videtur cōtre
ctatus. Circa pertinentia ad hanc materiā, dic plenè. vt p gl. & doct. in. l. si
ego. §. partus. ff. de publi. & C. eo. l. ancillæ.

SVMMARIVM.

1 *Pretium in vniuersalibus, succedit loco rei.*

Cum fur. ¶ Op. de. l. res. ff. de iu. do. Gl. nō sol. dicūt quidā: ibi
a speciale. vel ibi ponitur casus contra. Dic tu, [a] quòd in
vniuersalibus † iudicijs pretium succedit loco rei, sicut in petitione hæredi
1 tatis, & in fideicōmissis vniuersalibus: vt. l. si & rē & pretiū: & qđ ibi no.
De peti. hære. ff. & l. Imperator. §. fi. cū. l. seq. ff. de leg. ij. Sed dos est quod
dā vniuersale: sicut hereditas, peculiū, & si. vt. l. qđ dicitur. ff. de impē. & ibi
not. dixi plenius. ff. solu. ma. super rub. in. q. illa quid sit dos.

LEX LII.

IN furti. ¶ Op. de. l. si quid fur. §. qui lancē. & l. q tabu-
las. ff. eod. Glo. dicit, subaudi hic tantū. q. d. sit
b in electione actoris, qd duplet. Dic tu, ꝙ duplatur interesse [b] ve
rū & cōmune, nō singulare: hoc est affectionis. ¶ Pro cuius rei
gratia debetis scire: qñꝗ qs vult agere furti, ratione dñi rei subtractæ: &
tunc fit duplatio, vel quadruplatio respectu veri dñi: vt hic. Itē respectu in
teresse: vt. l. qui tabulas. & l. si qs vxori. §. penul. & l. si vēdidero. in princ.
Qñꝗ qs vult agere furti, respectu alterius interesse; & tūc semp duplat vel
quaduplat illud interesse: vt. d. l. si vēdidero. §. j. ¶ Sed si qrat, quod est il-
lud interesse: quod duplat? Rñ. nō loqmur de iteresse, singularis affectiōis
vt hic, sed de alio interesse, & extra rem: & etiā cōsistente in lucro sine alte
rius iniuria quia bene venit duplandum: vt. d. l. si quis vxori. §. penul. licet
quædam opi. sit hic in gl. quæ innuit contrarium. & malè.

SVMMARIVM.

1 *Auxilium maleficio, qualiter quis dicatur præstare.*
2 *Opem præstare maleficio dicitur, qui præstat auxilium ante maleficium, & tenetur eadem pœna qua delinquens.*
3 *Præstans auxilium in ipso actu quo maleficium committitur, dicitur opem præstare. & eadem pœna punitur.*
4 *Præstans auxilium post maleficium, non tenetur tanquàm opem præstans: sed tenetur ex illo tit. C. de his, qui latro. nisi prius præstiterit consilium. nu. 6.*
5 *Impediens familiam capere malefactorem, tenetur lege Iulia de ui.*
7 *Consilium præstans dicitur opem præstare largè, non strictè.*

Ope. ¶ Ad id, qđ hic dicitur, inimicitiarū tñ cā. ¶ Op. de. l. q iniurię
j. eo. Solu. hic sciebat alios facturos furtū: certos vel incertos nō
curo: ibi secus. Simile habuistis. ff. eo. l. qui seruo. §. plus Pōpo. & l. si pauo
nē. Circa legē istam essent quærenda duo. Primò de cōsil. Secūdò de ope.
materiā de consilio ponit Dy. in. c. nullus ex cōsilio. extra de reg. iu. lib. vj.
& gl. in. l. consilij. j. de reg. iur. dicam plenè in. l. non solū. §. si mandato. j. de
c iniur. & de auxilio & ope dicā hic aliqua. ¶ Aduerte [c] debetis scire, † ꝙ lex
1 punit qñꝗ opē, & cōsiliū simpliciter datum alicui non cōtēplatione certi
actus: vt puta dicit statutū, quicūꝗ dederit opē, vel auxiliū exbānito, pu-
niatur in tantū. quādoꝗ punitur auxiliū respectu certi actus: vt puta, qui
dederit auxiliū ad maleficium cōmittēdū. Primo casu auxiliū intelligitur
multū latè, pro quolibet adiutorio, siue mutuet pecunia: siue pariter asso-
cietur, siue quid aliud faciat, quod ad eius vtilitatem pertineat. hoc probat.
in. l. iiij. in princ. j. ad leg. Iu. maie. ibi cuius ve opera &c. ¶ Tamē circa hoc
est aduertēdū: quia quandoꝗ probatur tale auxilium sciente superiore, im
plorando simpliciter misericordiā: vt si procuro hic ꝙ aliquis rebanniatur:
istud est licitum regulariter: vt. l. quidam. ff. de reb. dubijs. & l. in metallū.
j. de pœnis. & l. diui. Fallit in eo, qui esset damnatus de crimine læsæ maie
statis, pro quo nō licet supplicare, vt. l. quisquis. §. deniꝗ. C. ad leg. Iul. ma
ie. quandoꝗ hoc fit coram superiore in via iustitiæ: vt quia peto pronūtia
ri bannum nullum, vel peto cassari, allegans aliquem casum institiæ. & po
ne quòd succūbam: an ego qui fui pcurator, vel aduocatus in curia, videor
d præstare [d] auxilium? ad hoc facit, quod ponit multū latè Inn. extra de sen
ten. excōmu. c. quantę. in gl. magna. Quandoꝗ præstatur auxilium extra
iudicium ignorante superiore, vt mutuando pecuniam, vel aliud adiuto-
rium: & tunc punitur: vt. d. l. iiij. j. ad legē Iuliam maiest. & hoc de primo.
2 ¶ Venio ad secundum. & debes scire, † quandoꝗ quis præstat auxilium
e ante maleficium: vt si præstat ferramēta, [e] vel scalā cā faciēdi furtū, vel pe-
cuniā, cā inueniēdi assasinū, vel domū, vbi stet ad talia faciēdū: & similia, &
tū videtur pstare opē maleficio: vt. j. e. l. si pignore. §. q ferramēta. vt. l. vtrū
j. ad. l. Pōpe. de parrici. & j. de adul. l. q domū. & iste puniet eadē pœnaqua
principalis delinquens, habita tñ distinctione qualitatis, secūdū quod dixi
in. l. is q opē. ff. e. In accusatiōe tñ ꝗ fieret de tali auxiliāte, nō ē necesse, ꝙ po
nat tps illi⁹ auxilij anteà pstiti: sed sufficit tps delicti: & loc⁹ delicti, qa illo
tūc obligat: vt. ff. l. q seruo. & ibi dixi. & j. e. si qs vxori. §. neꝗ verò. ¶ Qñ
3 ꝗ † qs pstat auxiliū i ipso actu, quo maleficiū cōmittit assistēdo malefacto
ri vt habilius cōmittat: & tūc idē punit, tāꝗ prestās
opē, & eadē pœna. semp cū distinctiōe, quā dixi in
l. is qui opē. ff. eo. pbatur in. l. j. C. de rap. virgi. quæ
4 est notabilis. l. ad ista. ¶ Qñꝗ pstat † auxiliū post
f maleficium [f]: vt puta quidā præstitit auxiliū homi-
cidę ad euadēdū. vidi iam aliquot assessores illos pu
nire, tanꝗ præstantes opē homicidio. arg. d. l. rapto
res. sed mihi nō placet. Nā si bene respicis hanc. l. re
quiritur, ꝙ præstet auxilium ad ipsum homicidiū,
seu maleficiū cōmittendū: sed in. q. nostra, non fuit
præstitū auxiliū ad cōmittendū, sed ad euadendū:
& ideò puto, ꝙ teneatur ex illo ti. C. de his, qui la-
5 tro. & c. l. j. & vlt. Vel si impediret † familiā [g] capere,
g teneret. l. Iul. de vi. vt in. l. lege Iulia. j. ad. l. Iul. de vi
pub. & in auth. vt omnes obe. iu. §. pe. dixi in. l. ij. in
fi. j. ad. l. cor. de sica. Hoc pbat. d. l. raptores. quę pu
nit aliter istos, q præstāt auxiliū ad euadendum, ꝗ
eos, qui præstant auxiliū ad maleficiū cōmittēdum.
6 Prædicta † vera, nisi præcessisset consiliū ante: puta
facias: qa ego adiuuabo te ad euadendū: quia tūc illa
spes data est in auxiliū ad maleficiū cōmittendū: vt
h hic dicit. ¶ Quęro, vtrū [h] ille, † qui dat cōsiliū, videa
7 tur pstare opē? respō. tex. in. l. qui seruo. ver. idē Pō
po. ff. eo. videtur dicere, ꝙ sic: sed hic videt dicere cō
tra. Breuiter, largè sumendo oēs, qui dāt cōsiliū, dāt
opem. Est enim quoddā adiutorium, & quædam
confortatio ista talis impulsio, & consilium: sed stri
cto modo loquendo differt cōsilium ab ope: vt hic.
& l. sæpe. j. de verb. sig. Alia plura circa opē: dic, vt
dixi in. l. is qui opem. ff. e. & l. q seruo. per to. legē.

SVMMARIVM.

1 *Actio in factum pro furto facto per patrem filio, datur in patrem, non actio famosa.*
2 *Filius subtrahens patri an puniatur pœna corporali: si pro furto imponitur pœna corporalis.*

LEX LIII.

i SI quis vxori. [i] ¶ Op. dicit c
hic: ꝙ vxor te
netur rerū amotarū. ¶ Cōtrà. C. eo. l. fi.
§. fina. Sol. intellige rerum amo. hoc est
in factum, propter res amotas secūdū Iaco. de Are.
& no. in. l. cōtraria. ¶ Item oppo. de. l. & ideò. ij. re-
spon. ff. re. amota. gloss. solu. quòd seruus ibi non cō-
misit furtum: quia erat bonæ fidei: ideo tanꝗ præ-
stans opem mulieri non potest teneri: hic verò fecit
furtum. ¶ Itē oppo. ad id quod dicit de consilio: &
videtur ꝙ tex. sibijpsi contradicat. Solu. dicunt qui d
dam, ꝙ sequens responsum corrigit præcedēs. Vel
verius: primum loquitur quando filius castrense pē
culium non habebat: secundum, quando habebat.
1 ¶ Oppo. † quòd in patrem actio famosa non detur.
Solu. fateor, ꝙ non datur actio furti, nec alia actio
famosa; sed datur actio in factum. ¶ Vltimò tene
menti distinctionem positam in glo. & in. l. sequit.
§. si rem. ff. de vsuca. Circa quod vide, qđ no. Cy. in
l. j. in. viij. op. C. de ser. fug. & quod dixi in. d. §. si rē. e

a ¶ Dic tu. Hic est argu. pro dicto Barto. in. l. j. in. viij. colum. C. de conces. vbi vide.

b ¶ Duplatur interesse. An in maleficijs interesse possit excedere duplum? vide Bart. in. l. j. in. x. col. C. de sentē. ꝗ pro eo. in. §. ope. in. j. col. in versicu. quādoꝗ punitur auxilium respectu certi actus. ibi in. l. iiij. post princi. ad le. Iul. maiest. &c. in. l. si sciente. & ibi Bar. j. ad. l. Pomp. de parri. per illum text. & ibi dicit, ꝙ etiam mutuans pecuniam, non dicit præstare opē, seu fauorem. Idē dicit Bar. in. d. l. iiij.

* ¶ Pro concordia. Aduerte à banno vt extrahatur bannitus, qñ aliquis in stat: an dicatur prestare opē: & sic puniatur pœna ꝗ imponitur pstantib⁹ fauorē vigore statuti? Bar. ꝙ sic. in l. quisquis. C. ad le. iul. maie. Contra. allegatur sentire in hoc. §. ope. Tu dic regulariter, q solū supplicat pricipi, vt extrahat à banno nō delinqt: fallit in crimīe læsæ maiestatis. & ita il lāspālitatē all. Bar. in hoc. §. ope. pp enormitatē criminis. Adde ad Bar. in. l. post legatū. §. sunt qui. ff. de his, qui. vt indig.

c ¶ Aduerte. Adde Angel. in. l. j. C. de Nili. ag. nō rump. vbi rephendit istā distinctionē Bart. vide Salyc. in. l. j. C. de rapt. virgi. vide quę dixi in. c. sicut dignum. de homi. Andræ. Barba.

d ¶ Videor pstare. Et aduerte: quia Bar. in. l. post legatū. §. sunt qui. de his, q. vt indig. tenet ꝙ aduocat⁹, vl fideiussor banniti, dicitur prestare auxilium, vel opem.

e ¶ Præstat ferramēta. Adde tamē qđ si cōcedo arma, vel famulatum tibi dicenti, te ire in villā. & iuisti ad occidēdum hominem, non teneor, vt præstans opē: ideò oportet constare de sciētia. l. quicunꝗ. & ibi Bal. in pe. col. C. de ser. fug. & vide Bart. in. l. omnes. C. de agri. & censi. li. xj. & de materia præstantis auxilium. vide plenè Sal. in l. j. C. de rap. vir.

f ¶ Post maleficium. Adde Bar. per illam. l. in. l. ij. §. si quisꝗ. ad fil. & adde Bal. in. l. non ideò minus. in penulti. col. de accu.

g ¶ Impediret familiam. vide Bar. in. l. furti. j. eo. Bal. & Ange in. l. ij. C. de his qui latro. & in. l. non ideo minus. C. de accu. in pe. col. & quid de receptante rem furatam, vel ipsum furem: vide Bart. in. l. furtum. j. eo.

h ¶ Quæro vtrum. An præstans cōsilium videatur præstare opē. Sal. in. l. j. in. j. col. C. de ser. fugi. & habes ibi. quomodo & qñ quis teneatur de consilio. adde Bar. in. l. non solum. §. si mandato. de iniur. in ver. quæro vtrū in persuadente. & in fi. illius. §. Adde an præstans consilium dicatur præstare opem? Bal. consil. cxx. iij. lib. & Bar. consi. clxv.

i ¶ Si quis vxori. §. apud labeonem sine culpa. Adde Bal. in. l. falsus. in fin. ix. col. C. eo.

2 Pricipium huius.l.†inducebant quidam.ad.q.ꝙ qñ pro furto imponitur pœna corporalis,puniatur fili⁹ ſubtrahens patri,quoniam habet vnde ſoluat: ſcilicet corpus ſuum.ſicut cum habet caſtrenſe peculiũ: ſed de hoc habuiſtis tex.in.l.reſpiciendum.§.furta.j.de pœnis.

Si ſulphurariæ. ¶Circa materiam huius.§.dic,vt habuiſtis ſ.eo.ſi apes.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Bidellus an teneatur ſi alius quàm famulus ſcholaris capiat librum dimiſſum?*

Apud Labeonem. ¶Hic.§. eſt ſingulari, nec reperitur alibi. Circa.§.noſtrũ.quæritur vtrum iſte venditor ſiliginis liberetur cedendo actionem? quidam dicunt quòd ſic:vt Rog.nec aliquid allegat:ſed pro eo allegat Dy.ſ.eo.l.eũ qui.in prin.&.l.cõ quis §.ſi debitorem.ſ.de ſolu.&.l.ſi quis ſeruo. Alij dicũt contra.Nã ſi iſte ſiliginarius erat debitor in genere:ergo non liberatur interitu:ita dicit gloſſa. Ad ll.contrarias reſpondet Dy.quia in .l. eum qui. erat debitor ſpecie,merito interitu liberatur,ſi ſine culpa deſinit poſſidere.ad.§.ſi debitorem.& ad.l.ſi quis ſeruo.reſpondet quòd ibi fuit ſpeciale mandatum de ſoluendo certæ perſonæ.hic autem fuit mandatũ generale:vt quia non deſignata certa perſona cui ſolueretur.Iſta op.gloſſ.& Cyn.& iſta ſatis placet. argumento pro hoc.ſ.de ſolut.l.qui hominẽ.§.ſi nullo.
1 ¶Vlterius† iſta [a] .l.inducitur.in arg.pro ſcholari:vt ſcilicet,ſi alius quã famulus ſuus, vadat ad Bidellum pro libello:& ipſe ſibi tradit ,non liberetur bidellus.ita dicit Dy.& non plus dicit.ſed certè hic §.loquitur in eo,qui eſt debitor generis:ſed bidellus eſt debitor ſpeciei certæ. Et ideo eſt aduertendum:quandoq; ſcholaris recedit ,& aſsignat librum bidello ſpecialiter.& tunc videndum eſt cui bidellus reddidit.Aut enim reddidit famulo cõſueto.aut ſocio conſueto:ita quòd ſibi culpa non poteſt imputari,& non tenetur:vt.l.eum qui.§.fi.&.l.argentum ſ.commo.& idem puto eadem ratione,ſi reddidit alteri apportanti aliquod ſignum,cui deberet bidell⁹ veriſimiliter credere.Sed bidellum nõ aſsignauit bidellus veriſimiliter credere.Sed ſi libellum non aſsignauit bidello:ſed ſimpliciter ꝓpoſuit in ſcholis: [b] nõ tenetur bidellus.tex.videtur quòd ſic,in.l.j.in fin.ſ.nau.cau.ſta.ſed certè ille titu.loquitur contra nautas cau.ſtabularios,ſpecialiter contra ius commune: vt l.iij.in fin.eo.tit.& ibi not.& habuiſti.ſ.eo.l.qui vas §.ſi ego.vnde cum bidellus non ſit de illis de iure cõmuni,non tenetur:ſed magis dicerem in eum debere dari actionem,ſecundum diſtinctionem.l.dominus horreorum.in prin.ſ.loca.l.ex Diui.C.loca.

SVMMARIVM.

1 *Coſtos carceris,qui dimitit aliquem , de mandato rectoris, non tenetur:ſed ipſe rector.*
2 *Promittens,uel dans aliquid indici,ut pro ſe ferat ſententiã, tenetur pœna falſi,ſecus ſi promittit de conſeruando eum indemnem.*
3 *Rector poteſt licitè relaxare carceratum,quem facto bannimento,non reperit ad cuius inſtantiam,& pro qua cauſa eſſet carceratus.*

Si fugitiuum. ¶Hic eſt etiam bonus,& ſingularis caſus. Aduerte circa†l.iſtam & primò nota:quòd cuſto-
1 des carcerum,qui aliquos dimittunt de mandato rectoris,nõ tenenẽ:ſed tenetur rector,cuius mandato dimittitur:ſed ſi qua actio dari debeat , dabitur contra ipſum,qui fecit dimitti:vt.l.ne quis.j.de cuſt.re.¶Vlterius dicitur hîc,ꝙ datur actio in duũuiros,vt ipſi cedant actionem . Contrà:imò actio competit ipſo iure ex ſtipulatione iſtorũ officialium ſine ceſsiõe:vt l.j.§.exigere.ſuprà de magi.conuen.Solu.dicit gl.concedo de vtili:ſed hîc loquitur de directa. Doct.dicunt,& bene:quòd.l.cõtraria loquitur,qñ officialis ſtipulatur nomine alterius,& ad vtilitatem alterius:ſecus ſi ſtipuletur ad cautelam.& defenſionem ſui:tunc nulla actio competit , niſi cedaẽ. ita loquitur hîc.¶Sed quero,quę cautio fuit iſta quam duũuiri receperũt? Glo.dicit,ꝙ iſta fuit cautio de rato:potius puto,quòd iſta fuit cautio de conſeruando duumuiros indemnes.vel de defendendo eos: vt.l.cum idẽ. ſ.de petitio.hæredi.quã glo.allegauit in.l.is à quo.ſuprà de rei vẽdicatio.
2 Et ſecundũ hoc habes hîc caſum ſatis pulchrũ.Tu habes,†quòd qui iudici dederit aliquid,vel ꝓmiſerit ſibi,ad hoc,vt habeat ſententiam: incidit in pœnam falſi.vt.j.ad.l.corneliã de fal.l.j.§.j.ſed illud debet intelligi quando promittitur aliquid,per qđ ſibi acquiraẽ.Ita loqtur.l.j.&.ij.ſ.de calũ.
c ſed ſi promittitur tantũ defenſio de cõſeruando [c] eum indemnem,tũc non incidit in crimen falſi:vt in hac.l.¶Tertiò vos habetis hic in fin.quòd ſi duumuiri non receperunt fideiuſſores,ꝙ ipſi duũuiri,nullo modo teneantur.Contrà,qui incautè dimittit ſeruum alienum detentũ in carcere,teneẽ ei,cuius intereſt.ar.in.l.mãcipia.circa fi.C.de ſer.fugi.&.l.fi.in fi.j.de cuſ. re.Sol.debes hanc.l.intelligere,qđ iſte ſeruus,vt fugitiuus detinebatur in carcere:& ignorabatur cuius eſſet:vt.l.liminarche.ſ.de ſeru.fugi.& ſic cuidã re poſcenti fuit redditur,tanq; proprius:cum alius contradictor. vt do-
3 minus,non appareret.†qđ no.pro rectore,qui quando aliquem reperit in carceribus:nec reperitur cauſa,quare ſit ibi:ſi factis bãnimentis non reperitur aliquis,qui faciat eum detineri,poterit eum licitè relaxare:vt hic: etiam ego pluries fieri feci.

Si quis de manu. ¶Quod hic dicit alius. intelligas ſiue alius ſit ab eo ſuppoſitus: ſiue non. vt.l. in furti.§.ope.ſ.eo.& ibi dixi.

Si quis maſſam. ¶Quæ erat ratio dubitandi,dicit gl. Ratio eſt:quia videbatur,ꝙ deſijſſet eſſe dominus per ſpecificationem.ſed hoc non eſt verum : quia non ſpecificauit bona fide:& iſta ratio eſt generalis ad totum.§.Prætereà,in maſſa,& in poculo eſt alia ratio:quia poteſt reduci ad aliã rudem materiam,vt.l.adeò. §.cum quis ſuprà de acquir.rerum domi.

Neque verbo. ¶Dyn.ponit caſum per.l.ſi is,qui ſimulabat.j.eo.De hac.l.vidiſti.ſ.eo.l.qui ſeruo. in prin.& in.§.plus Pomponius.tene menti.

Si quis aſinum. ¶Ibi furandi animo.i.non ſoluendi: quod pro tali vſu conſueuerat dare.

Cum Titio. ¶Hoc eſt verum,ſi erratur in perſona:ſecus in qualitate perſonæ:vt.l.falſus.§.ſi quis nihil.ſ. e.

Si maiora. ¶Hanc materiam habes.ſuprà de dolo.in.l.arbitrio. §.dolo.cuius.ſuprà de dolo.

Si linea. ¶In hoc qđ dicit hic de margaritis,quòd debet dici numerus:debes intelligere de margaritis groſſis,quæ vendũtur ad numerum:ſed de margaritis minutis debet dici pondus,vel menſura:ſicut in vino,frumento,& ſimilibus:quia eſt eadem ratio.

d **Si quis iurauerit.** [d] ¶Intellige hunc.§.ſecundùm ea quæ dixi ſuprà.eo.l.ei qui.

SVMMARIVM.

1 *Actione furti mota non habetur ratio lucri percipiendi,cum alterius iniuria.*

Si ſeruus. ¶Hic eſt bonus.§.¶Op.ꝙ in actione furti nõ habeaẽ ratio lucri:vt.l.ſi is cui.§.j.j.e.Glo.ſol.hic multum not.
1 †non habetur ratio lucri percipiendi,cum alterius iniuria:vt in contrario. Sed hic percipitur ſine iniuria alterius.hoc tenet Dy.ſ.de dam.infect.l.pro culus.& omnes.& ſic glo.quæ eſt in.l.j.C.de ſenten.quæ pro eo quod intereſt.quæ dicit,quòd hodie indiſtinctè habetur ratio lucri,non dicit verum:imo hodie diſtinguitur,ſicut & olim.

SVMMARIVM.

1 *Conditio exiſtens non trahitur retro in legatis.*
2 *Verum pretium rei,dicitur quanti vendi poteſt ſcienti conditionem , & qualitatem eius.*

Si ſtatuliber. ¶Opp.de.l.inter omnes.in princi.ſuprà eo.Sol. hic extitit conditio ante aditã hęreditatem:& ſic non potuit cõmitti furtum:& hæc eſt vna lect.& ſecundùm hanc lect.hæc l.non haberet dubium.Ideò dicunt alij,quòd hic fuit res ſubrepta poſt aditam hæreditatem:ante tamen quàm adiretur iudex,conditio extitit, vel res perijt:& ſic obſt.contrarium.Sed gl.reſpondet,ꝙ hic extinguitur actione furti.i.condictiõe furtiua:ſed.l.cõtraria loquitur in actione pœnali.Alij vt Cy.ſequẽdo Vltramon.quòd hic loquitur quãdo deſijt intereſſe ex cauſa,quæ retro trahitur:ibi verò ſecus vt arg.pro hac ſolut.j.l.ſi vendidero.§. ſi Titius.

---

a ¶Vlterius iſta.Et vide gl.ſing.ſecundùm Mod.i.c.ſignificauit.de appel. vbi iudex citat per priuatum nũtium,ſi eidem dat ſigillũ.& ibi.d.Anto.dicit no.quòd is qui mittit annulũ qđ limitat,niſi ille qui portat,potuiſſet ſibi ſubtrahere.l.j.C.de la.liber.tol.c.eccleſia.el.ij.vt lit.pen.Item limitat,qñ mittentes erant ſoliti talia facere:aliâs ſecus,ſecũdũ eũ.quod moderni ibi limitãt,niſi eſſet cõſuetudo loci . quia tũc nõ attendereẽ conſuetudo vnius ar.l.qđ ſi nolit.§. qa aſsidua.de ædi. edic. Andr. barb.

b ¶Poſuit in ſcholis.ſed quid ſi ſcholaris ad domũ propriã,doctoris ſuile gentis librum,portauit & ibi reliquerit nec aliter cuſtodiri mandauit: & ſit perditus:an doctor teneaẽ? dic ꝙ non.Ita tenet Bal. in auẽ.habita.ad fi. C.ne filius propa. & eſt text. per argu.à ſpeciali,in .l. j.§.prout.ſ.naut. cau.ſta.qa doctor tenetur ad legẽdũ non ad cuſtodiendum librũ.Et iſtas q.bene facit gloſ. not.in.l. rogaſti. in principi.in ver. alijs.ſ.ſi cer.pe.qd autem,ſi in domo amici mei repoſui rem meã,vel aliter eã coſtodiri mandaui,ſi ſit perdita, an teneatur?dic ꝙ nõ ſecũdũ Cyn.& Bal.in.l.inuitus.de procu.& eſt text. in.l.ſi ego in fi.ibi ſi cuſtodia &c.de iuredo.& Io.an.in rubri.depoſi.in addi.Spec.q.alle.tex. inſti.q.mo.re contrahi obli.§.preterea.& hic in .l.j. in prin.ff.depo. Bal. etiã ponit in.d.authẽ.habita.in fi.& no. Bal.in.l.certi. C.loca.& ibi Cy. & Bal.in.l.filius.§. inuitus.de procu. niſi rõ coniunctionis ſanguinis,inducat tacitum conſenſum:vt dic.l.ſi ſeruus communis.de do.inter vi.& vxo.& ita reperio,ꝙ tranſit Romanus in.l.quæ dotis.ſolu.mat.in fi.ſed ego conſidero,quòd in.d.l.ſi ego.erat ratio coniunctionis:quia maritus & vxor ſunt coniuncti l.manifeſtiſsimi.§. fi.C.de fur.& tñ ibi nõ præſumitur conſenſiſſe.pro op.cõmuni facit:quia eſt ſpeciale in nauta,& caupone.l.j.§.recipit.ſ.nau.cau.ſta.in contrariũ videtur eſſe ius cõmune.quod no.

c ¶De conſeruando.Iudex anteq; ſententiam ferat,poteſt petere ſibi caueri de indemnitate:intelligas tamen ſecundùm Bal.in.l.j.C.de condi.ob turpe. cau am vt ibi per eum:quod ſingu.tene menti.Et quid in ſyndico,vide Bart⁹.in.l.ſi à reo.§.fi.ff.de fideiuſſo.& in auẽ.nouo iure.C. de pu.iudi. & Bar.in.l.j.in fin.de calum.per Bal.in.l.conſti.tit.de pe.iud.vbi. vbi etiam dicit ſi dederit pignus.Adde glo.& Bal.in.l.j.C.de magi.conue.vide Pau.de ca.in.l.eum pro quo.ad fin.de in ius vocan.& ibi Bal.in lectu.antiqua.

d ¶Si quis iurauerit.Vide Bal.in.l.fin.in.iij.oppoſi.in principio.C. eo. & in .d.l.ei qui.

si Titius.ver.quòd si pecunia.Ita no.per Cyn.C.de fur.l.fin.circa princi.
1 Hoc non placet,†ꝗ in legatis conditio existens trahatur retro: vt.l.si mater.§.eandem.s.de excep.rei iud.&.l.j.§.j.suprà ad sillania.Iō tene so.glo.
2 ¶Item op.de.l.si vendidero.§.cum autem.j.eo.Sol.fateor,†ꝗ considera tur verum pretium rei:sed verum pretium est,quanti res vendi potest homini,qui sciat conditionem,& qualitatē eius:vt hîc.&.l.mortis causa capimus.§.fi.suprà de dona.cau.mor.

LEX LIIII.

a **SI quis ex domo.** Hæc est sing.l.[a] nec habet cōcordātē.¶Opp.infrà vi bonorum raptorum.l.j.& insti.vi bono.rapto.in prin.vbi qui rapit vi,tenetur furti.dicit Placent.Solu.speciale in ista rapina, quę cōmittitur sine violētia psonæ cū persona nō inuenitur.Hoc nō placet gl.Et ideo dicit quòd hic dicitur actionē furti tolli.intellige per actionē,q̄ est facta pe exactionē vi bonorū raptorū:aliâs secus.Itē scias quòd Placē. per hāc legē fundabat vnā suā opi.ꝗ raptor nō tenet̄ furti manifesti,etiā si ipse deprehēdat̄.Sed ipse dicit cōtra casum.l.si vēdidero.§.cū raptor.j.e.
b ¶ Vltimò scias,quod gl.dicit quòd hic est casus specialis [b] in quo rapina est priuatum crimen.ita habuistis no.j.de publicis iudi.l.infamem.

LEX LV.

QVi iniuriæ causa. ¶Op.de.l.in furti.§.ope.s.e. Sol.ibi habuit animū,vt furaretur res ab alio certo:vt ibi dixi:aliâs secus.

Si seruus. ¶Hic.§.est aliquātulū difficilis.dicitur hic,ꝗ actio furti euanescit,si desinat actoris interesse.Cōtra,de.l.inter omnes.in prin.s.eo.Dicit glo.expone furti actiōe.i.cōdictiōe furtiua.Ista expositio non potest sustineri.Nam cōditio furtiua datur solùm domino, non cōmodatario:vt.l.j.s.de cō di.fur.&.l.fin.§.sed cū in.secundam.C.eo. Dicendū est ergo prout nota.in.l.contraria.quòd ibi loquitur,quando agitur actione furti ratione dominij:secus si ratione alterius interesse:vt.l.fullo si actione.j.eo.Rationem autem diuersitatis,cogitetis per vos.Hodie autē istud procedet,& sine scrupulo,cū cōmodatario non detur actio furti nisi cōueniatur cōmodati:vt.d.l.fi.C.eodem.vnde si dominus est paratus actionem remittere,nūq̄ videt̄ nata actio furti commodatario.¶Item op. ꝗ istæ actiones inuicem tolli debeant compensatione,quatenꝰ concurrūt: vt.l.j.&.ij.s.de compensati.Sol.hic licet ex vtraq̄ parte debeatur quantitas:tamen ex vna parte est datio pro noxa insolutum: & ideo quodammodo species videtur deberi,cum sit in electione debitoris:meritò compēsatio non potest obijci.Vide gloss. quæ incip.id est,conditionem ibi sed quare &c.contra hoc videt̄ tex.in.l.si seruus communis.§.j.j.eodem. Ideo intellige hanc gl.vt ibi dicam.¶ Circa secūdum responsum quærit gl.siue est ratio,quod ex contrectatione serui commodatarij,nō nascatur actio furti:sed ex contrectatione ipsius commodatarij oriret̄.Gl.nō respondet. Sed dic,quòd potest esse ratio secundū docto.quia qñ cōmodatarius contrectat,& persona,q̄ pōt obligari cōmodāti,cui danda est actio.Sed qñ seruus cōtrectat,nō est psona,quæ possit obligari cōmodatario domino suo: cui tunc daretur actio?certè ista ratio procedit secūdū hæc iura hodierna. & cum nō debeat dari actio cōmodatario:sed ipsi cōmodāti,si vult:vt.d.l. fi.C.eo.dicendum esset hodie obligari cōmodariū ex persona sui.

LEX LVI.

SI pignore.

Qui ferramenta. De materia huius.§.dixi suprà.eo.l.in furti.§.ope.

LEX LVII.

CVm creditor. ¶Hæc est etiā notāda.l.¶ Cōtra hanc.l.op.C.vir bono.raptor.l.iij. Dicunt quidā,hîc loqtur in dubio.argu.l.meritò.suprà pro socio.sed ibi loqtur in casu certo:quia cōstabat quòd habebat animū lucrādi:videte.Ista sol.est vera ī se,quātū ad actionē furti:ꝗ ī dubio nō videt̄ auferre animo lucrandi sibi:sed vt incūbat pignori suo:sed quātū ad
c poenā.l.si qs in tātā [c].vel ad penā edicti diui Marci.in.l.extat.quod me.cā. &.l.creditores.j.ad leg.Iuli.de vi priua.Ista sol.nō est bona,qa nō licet sibi ius dicere,etiam vt pignori incūbat:quare dicit gl.ꝗ hic accepit ex conuētione vel iudicis authoritate.& hanc sol.tenet Cy.in.l.si quis in tantam.in vj.contrario.C.vnde vi.

LEX LVIII.

INterdum.

SVMMARIVM.

1 *Fur nocturnus potest propria authoritate capi & ad iudicem duci.*
2 *Liber homo non potest dare alteri,ut eum torqueat ad inueniendum crimen.contra glo.*
3 *Ciuilis actio quando tollatur per criminalem? remißiuè.*
4 *Iudex maleficiorum,quòd poßit cognoscere incidenter,de causa ciuili descendente ex eodem facto: de quo criminaliter cognoscit.*
5 *Libellus pro damno dato peto eum puniri,& condemnari, & rem mihi restitui procedit,quia uidetur intētata accusatio criminalis:& īcidēter imploratū officiū iudicis.*

d
1 **Qui furem.** ¶Iste est not.§.& nō est alibi.habes hic[d]:quòd†licet capere furem,& ducere eum ad iudicē. Contrà nemo debet sibi dicere ius,vt.l.extat.s.quod me.cau.&.l.si quis in tantā.C. vnde vi.&.l.vlti.§.de exhiben.reis.Sed speciale est hîc:quia si non liceret capere,ipse aufugeret.Et pro hoc facit.s.eo.l.si quis in seruitute.§.fin.&.l. capite quinto.j.de adul.&.l.ait prætor. §. si debitorem.s. de his quæ in frau.credi.&.C.de Iudę.l.nullas. Ista
e est vna solu.& vera.Alij dicūt[e],ꝗ hîc fuit datus domino vel ipsemet se dedit,si erat liber,vt eum torquerē,& crimen inquirerem:non quòd darem iudici:sed hîc ego dedi:vt.l.cum seruꝰ.s.de condi.ob cau.Inquantum glo.dicit de seruo:verum dicit,per
2 d.l.cum seruus.sed inquantum dicit† de libero homine,videtur mirabile,quòd ista glossa tenet,ꝗ liber homo potest se dare alteri,vt eum torqueat ad crimen inueniendum.Nam videtur contra:quia nemo est dominus membrorum:vt.l.liber homo.s.
f ad legem aquil.Prætereà,potestas torquendi[f] est meri imperij:vt.l.defensores.C.de defen.ciuit.& in aut.de testi.§.sancimus.quod tenet Gul.de cu.in.l. imperium suprà de iurisdict.om.iudic.Sed ea,quæ sunt meri imperij,non possunt pactis priuatorum concedi.vt.l.priuatorum.C.de iurisdict.om.iudic. ergo malè dicit gloss. Prætereà quis non potest se committere priuato,vt sibi faciat iniuriam:vt.l.j.§. vsq̄ adeo.j.de iniur & ibi dicam:vnde in libero homine puto,quòd ista glossa non dicat veritatem.
3 ¶Secundò habetis notare,†ꝗ per criminalem accusationem tollitur ciuilis.contra.C.quando ciui.act. cri.præ.l.j. glossæ dicunt speciale in casu huius.§. quando sic ciuiliter,& extraordinario modo duxit ad iudicem:ita tenet gloss.hic,& vbiq̄ dicam in.l. secunda.§.primo.infrà vi bon.rapt.¶ Tertiò habetis.dicitur hîc quòd pecunia subrepta fuit restituta de mandato iudicis:hoc est præsidis:vel pręfecti vigilum.Inquantum loquitur de pręside est planum: sed inquantum dicit de pręfecto vigilum : videtur contra:quia de re ciuili cognoscere non potest:vt.l.
g iij.§.j.[g]s.de offi.præfe.vigil.¶ Respondeo,in hoc
4 est mirabilis.§.iste,†ꝗ iudex maleficiorum cognoscat de re ciuili:qui de re ciuili cognoscere non potest:vt.l.solemus.§.latrunculator.s.de iudi. tamen incidēter poterit cognoscere de quæstiōe ciuili descendente ex eodem facto,quo criminaliter cognoscit iubendo rem restitui:hic est text.& in.l.iiij.§.si
5 dicatur.s.finium regundor.¶ Et per hoc dico,†ꝗ quando formatur libellus,seu accusatio de damno dato,vel de robaria facta:dicendo,peto eum puniri & condemnari:& rem mihi restitui seu damnum emendari,quòd talis libellus procedit.Nec videtur intentari ciuilis & criminalis in eodem libello.Contra.l.interdum.j.de publi.iudi.sed videor intētare criminalem tantū,& incidēter implorare offm̄ iudi
h cis:vt incidenter faciat[h] rem mihi restitui,seu damnum.

a ¶Hæc est sing.l.Habes hîc,an robaria posset fieri absenti:ad quam.l.se ita remittit Bald.in cap.j.§.si duo.de pace tenen.& vide Bald.in.l.si quis in tantam in.viij.col.C.vñ vi.& Bal.in.d.l.j.vi bo.rap.& hanc.l.alleg.gl.& Bar.in.l.infantem.in prin.de publi.iudi.Vtrum raptor teneat̄ furti manifesti,maximè si deprehendatur.vide glos.in.l.Marcellus.de verb.sig.quæ dicit,ꝗ rapina requirit raptorē, & rem raptam.

b ¶Casus specialis. vide casum specialem in quo rapina est crimen priuatū.& vide Bar.no. in.l.fi.in fi.s.ti.j.

c ¶Si quis in tantā. Vide ibi gl.& Bar. & doct.qui hoc tenent.& vide omnino Bart.in.d.l.iij. in pri.C.de pigno. in sua lectu.

d ¶Habes hîc. Vide quæ per istum tex.dicunt Bar.& Bal.in.l.si ab hostibus.solu.mat.§.j. & scripsi.instit.de act.§.fuerat.in.iiij. charta.& vtrū iudex inquirēs posset damnare inquisitum ad restituendum damnū passo : vide Angel.in l.si vacantia.in vlti.qō.C.de bo.vacan.libr.x.& vide Barto.in.l.defuncto.in fi.j.de pub. iudi.&.l.penult.s. de calū.& Bald.in l.ij.ad fi.C.de edē. Adde qđ no.Bal. in.l.qđ euitandi. de condi.ob turp. cau.& ī.l.si quis ad se fundum.in vlti. col.C.ad le.Iul.de vi.& quę ibi dicit. ¶An qlibet possit capere malefactorē? dic ꝗ sic,si commisit crimen publicum,ꝑ quo quilibet posset accusare:vt.l.generaliter.& ibi Bartol. C.de decu.libr.x. sed pone : latro accusatus confessus est se palam furtum,& plura delicta fecisse,deinde suspenditur : an ista confesio prosit alijs,tanq̄ accusatori quo ad bona furto subtracta?Io.an.in addi.Spec.in titu.de accu.in.iiij.parte.§.j.versiculo quid si latro.videtur dicere,ꝗ solùm accusatori: si per viam inquisitionis. de quo dic,vt per Bald.in.l.secunda.ad finem.C.de eden.& Ange.in.l.prima.suprà titul.j.& Bald.in.l.j.in.iiij.colum.C.de iudi.in.l.penult.& in.l. mercalem.C.de condi.ob tur.cau.per Bartol.in.l.j.in.ij.colum.suprà de priua.delict.

e ¶Alij dicunt.Adde do.Pet.de Anc.in.c.fin.de rap.vbi mulier contrahit cum rap.alle.not.hic,& Cyn.in.l.neminem.C.de exhi.re.Cyn.ibi remittit se ad Dyn.insti.de acti.in prin.Tu salua istam gloss.vt intelligatur,ꝗ iudex torqueat,& non priuatus.Andræ.Barba.

f ¶Potestas torquendi.bene facit quod notat Bartol.in lege alia.§.primo. suprà soluto matrimonio.vbi Bald.& Angelus repræhendunt istam glo. quod not.

g ¶Vt.l.iij.§.j.Et per Salice.in.l.si quis ad se fundum.C.ad legem Iuli.de vi.& ibi no.per Cy.& Bal.

h ¶Vt in incidenter faciat.Iudex maleficiorū potest incidēter cognoscere de causa ciuili : facit.l.quoties.C.de iudi.Facit qđ econuerso not.in.l.nullum.C.de testi.& ibi Bart.& no.Innoc.in.c.cum oporteat.de accu.& dicit hic Bart.in eodem libello.adde eundem in.l.j.C.qñ actio ciuili.& adde : qa

Bal.in.l.si de possessione.C.vnde vi tenet cótra Bar. dicens ꝙ in criminali non venit incidēter interesse,nisi in casu huius.§.Et ad de ad materiā Bal. in.d.l.si qsadse fundū.& in.l .cūctos populos.ver. incidēter.iuxta hoc q̄ro.an ex vi statuti &c.vltra medietatē repetatur.C. de sum .trin.& fid.ca tho.&per eundē in.l.j.in vlt.col.C. si à non cōpe.iud. in.l.ij.§.hoc edicto j.vi bo.rap.p bar. & bald.in.l.qui de crimine.in vlt.co. C.de accu.qui dicunt,ꝙ in criminali non potest veni re condēnatio ad restituendum rē ablatam:nisi qn̄ de maleficio cōstat p confessionem: & non aliâs.Et quia iudex inquisitiōis potest incidenter condemnare ad restitutionem:secūdum Bal.in.l.ea q dē.in.xvj.co.C.de accusa.Et de materia,adde tex. in.l. penulti.si aduer. li.& ibi no.Bart. in.l.si liberi.C.de admi.tut.Et adde ad materiam in .l. j.§.fin.regū.Et an ecōtra iudex in cā ciuili possit cognoscere incidenter de causa criminali, dicit Barto.qđ sic in.l.hoc iure.§. fi. de aqua quoti. & æsti.

a ¶ Quæro quid vult. Adde quod no.voluit Bart. in d.l.fi.in fi.§. de cō di.inde.

num emendari:secundum formam huius.§.&.d.§.si dicatur.Sic intelligo,l. medicus.j.de var. & extraor. cogni.&.l.penul.&.§.de calum.&.l.quod euitandi. C.de condi.ob tur.cau.cum multis simi.facit ad hoc quod no.per Cy.C.ad legem Iuliam de vi.l. si quis ad se fundum.¶ Sed contrà hoc opp.de.l.defuncto. §.j.de publi.iudi. Respondeo, contra ipsum del inquentem,contra quem iudex maleficiorum potest criminaliter cognoscere:contra eundem potest cognoscere in ciuili incidenter:vt hic.sed contra tertiā personam,non:vt.l.contraria.quod tene menti.

LEX LXI.

Sis qui rem. ¶Opp. de.l.in actione.§.qui rē §.eod. Glos.non sol.sol.ibi habebat retentionem occasione debiti:idem & hic quando habet retentionem ob aliquam causam occasione debiti. ¶Item op.§.eo. l.cum æs.§.j.sed ibi habebat causam ab alio , quàm à fure. secūdū Dyn. puta ibi interat sua retinere, propter actionem de euictione.Facit quod no.§.eo.l.qui iniuriæ.§.fi.

LEX LXII.

SI seruus communis. ¶Hæc lex diuiditur in sex partes. Prima,loquitur in seruo communi surripiente.Secunda,de seruo pignorato. Tertia, de seruo redhibito. Quarta,de seruo certo empto, mandato alicuius. Quinta,de seruo deposito. Sexta , de seruo commodato.Secunda ibi: his etiam &c. Tertia ibi: idem dicendum. Quarta ibi : quod verò ad mandati actionem.Quinta.ibi:idq; euidentius.Sexta ibi: circa commodatum.vsq; ad.§.locaui.no.tex.ibi: communi diuidundo contineri. &c. quia nota. est tex. ¶Opp.de.l.falsus.§.fi.§.eo. Sol.actio furti non nascitur:imo nata extinguitur,si aliquis dominus efficeretur partis:vt.l.contraria. sed nascitur actio com muni diuidundo:vt hic.Contra hoc videtur iste tex. ij.responso : vbi dicit, quòd si partem suam alienauit,remanet actio.Sol.intellige,ꝙ partem suam alienauit socius:non ille, cui erat furtum factum. Nam si ille alienaret , non haberet communi diuidundo: quia alienauit:nec haberet actionē furti:quia fuit do minus partis:vt.d.l.falsus.

His etiam illud. ¶Hoc est verū nisi sciens dederit:vt .j. in versicu.quod si sciens.

Idem dicendum. ¶Not.text.ibi nisi quod in his amplius sit.aduerte.¶ Oppo.de.l.si heres generaliter.§.de leg.j.Solu.glo. dicit aliud hîc,quia hîc sua sponte hæres se obligauit:aliud in contrario : quia obligauit se de necessitate,vt hæres. sed certè idem est ibi,quod hîc :vt ibi not. ¶Quæro quid vult a di cere illa litera,dum dicit:nisi quod in his &c.Pro'cu ius declaratione debetis scire:quòd quādoq; in æstimatione damni:vel datione pro noxa , est plus, quàm sint fructus:quia seruus valet plus, quàm sint fructus . tunc ille non cogitur restituere fructus , opposita compensatione.Idem & si tantum sit in noxæ deditione,quantum sint fructus,& plus est in ęstimatione damni.Si verò sit tantum in ęstimatione damni,quantum est in fructibus:minus autē est in noxæ deditione:tunc non potest obijcere compensationem propter facultatem,quam habet dn̄s dādi pro noxa.ita dicit gl.hic.¶Contra istam glo. & tex.videtur alia glo.in.l.qui iniuriæ.§.j.§.eo.Possumus dicere,quòd illa intelligitur secūdū istā: videlicet,quòd noxæ deditio , tunc impediat compensationem,quando in æstimatione serui est minus q̄ sit debitum . Certè istud nō videtur verum:qua speciei ad quantitatem nō admittitur cōpēsatio:vt.l. si conuenerit.de pigno.act.Et ideo non est curandum quātū sit in æstimatione serui:siue modicum : siue multū. Quare Ia.de Are.dicit,ꝙ ista glo.non dicit verū simpliciter.Et quod hic dicitur in tex.nisi qđ in his amplius.exponit in his:scilicet negotijs, quia sciens furem dedit , vel furem nō esse promisit.vt.j. sequitur:ita intelligit Iac.de are.¶Videte.credo, ꝙ ista glo.posset sustineri,qn̄ ex vna parte est debitū b quantitatis simpliciter,ex alia parte est debitū quātitatis & speciei alternatiuè:vel est debitū quantitatis:sed est species in solutione:vt in causa noxali. si quidem quis vult obijcere compensationem simpliciter:& vult cōpensare inuito tali debitore,nō pôt. ita loquitur gl.in.l.qui iniuriæ.§.j.Sed si vult obijcere cōpēsationē cōditionaliter hoc modo,si eligeres mihi soluere quantitatē,oppono tibi cōpensationē: tunc non potest opponi. Et ita loquitur ista gl.hoc ꝓbatur per duas.ll.not.ad hoc. Prima est in.l.si de beas.§.de cōpen.vbi loquitur in debito alternatiuo. &.C.si ma .fact.alie.fact.l.j.vbi loquitur in debito c quantitatis, quando species est in solutione.

SVMMARIVM.

1 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*

2 *Leuissima culpa,q. ueniant in actione mandati contraria.*

3 *Actione depositi contraria,quæ datur depositario contra dominum, uenit leuißima culpa.*

4 *Actione commodati contraria,non uenit,nisi dolus solum.*

5 *Ambasiatoribus communitatis captis,uel mortuis,communitas tenetur ad emendam:si ambasiata non fuit procurata, & portauerit res necessarias ad ambasiatam,& aliâs perituræ non fuissent.*

Quod vero ad mandati. d

1 ¶No.tex.ibi iustissimè em̄ &c.Primò†no.ꝙ officium suum nemini debet esse dānosum.¶Ad hoc oppo.glo.C.de dolo.l.j.Sol.vt in glo.Secundò no.

2 †& tene menti:quia alibi non reperies,ꝙ in actione

b mandati b contraria venit leuissima culpa . ¶†Ter-

3 tio habes hîc,ꝙ in actiōe depositi cōtraria quæ da tur depositario contra dominum , venit leuissima culpa.quod alibi non reperies.Et ꝙ veniat leuissima culpa,probatur:quia dominus ad id tenetur, ad quod tenētur homines diligentiores.Istud aūt vt scitis,est leuissima culpa.& plenè dicā in.l.quod Nerua.§.deposi.& dicam in.l.contractus.j.de regu.iur.

4 ¶Quartò no.†quòd in actione commodati contraria,non venit nisi dolus tantùm:vt hîc:& habetis in

c l.i rebus.§.commo.¶Vlti.c hæc.l.inducitur in arg.

5 ad.q.†de ambasiatorib d,qui fuerūt capti,vel in itinere mortui:an commune teneatur ad emendam? Hæc quæstio fuit Bononiæ de facto in persona Io.an.tēpore legatiōis qui missus ad curiā in reditu fuit captus & derobatus:tunc legatus voluit scire, vtrum de iure teneatur emendare damnum . & oēs doct.dixerunt quòd sic,de curialitate, non de iuris rigore:vt.l.inter causas.§.non omnia.§.manda . & ibi no.¶Sed alius antiquus doctor reperitur qui tetigit istam.q.multum solenniter:vt Io.Fasioli de Pisis,cuius additionem habui de libro dn̄i Cyn.& dicit,primò videtur quòd non debeat fieri emenda de iure:vt.l.inter causas.§.non omnia.§.manda.Præ tereà,ambasiatores, habent certum salarium : ergo &c.vt.l.idemq;.§.idem.versi.sed & si ad vecturas.§. manda.Prætereà,cum debeat facere istas operas suo sumptu,& suo periculo:vt.l.suo sumptu.de ope.li. Prætereà debuit cogitare hoc posse euenire:vt.l.si quis domum.§.j.§.loc.In contrarium:quia officiū suum non debet esse sibi damnosum:vt hîc . &. §. quemadmod.testam.aper.l.si quis ex signatoribus. Prætereà, officium legationis est munus necessarium:vt.l.j.§.j.j.de muneribus & honori. &. l.munerum.§.legati.ergo non debet ei esse nociuum in aliquo:vt.l. post legatum. §. aduocatum . §.de his qui.vt indig.&.l.cum postulassem.in fin.§.de dam. infect.Et per hoc videtur esse responsum ad omnia iura contraria,quę loquūtur de procuratoribus quorū officium est volūtarium.Finaliter distingit sic do.Ioan.aut illa ambasiata fuit procurata:& tunc nō debet sibi emendari,sicut nec procuratori:vt.d.l.in ter causas.§.non omnia.Pro hoc induco.§.de excu. e

e tuto.l.tria onera e ibi non effectata.& qđ ibi not. Si verò non fuit procurata ista ambasiata:& tunc aut portabat res non necessarias ad ambasiatam :vt puta,propter pompam sui duxit plures equos,quàm deberet,vel alias res:tunc non debet sibi emendari: vt hîc.quia est quod sibi imputetur:vt hîc in versi. hæc itaq;

¶Actione mandati. Idem videt ꝓbari in actione mandati cōtraria: vt notat Bart.in.l. quod Nerua.§.de posi.versic.viij.& ver.sed quæro . in vers.ix.principaliter quæro.vide in l.iiij.§ .miratur.§. nau.cau.stabu.

¶Vltimò. Adde Ange.in.q.exortaq; guerra.vide dicto.in.c.cū ꝓ causa.de ꝓc.vide quæ allegaui in facto, Iudæi sancti Ioā. vbi fuit passus furtū in pignoribus: ꝙ licet capiāt vsuras ex mutuo:tn̄ nō tenent de periculo casus fortuiti. And.Barba.

¶De ambasiatoribus. An ambasiatoribus captis, vel derobatis debeat emendari damnū. adde quę dixi post Bar.in.l.legatum. §.de adi.leg.Adde ꝙ Bald.in.c.j.an agnatus,vel filius. in.fi.quęsiuit,si dū vasallus vadit ad seruitia dn̄i derobat in itinere:an dn̄s teneatur sibi de emendando?dicit ꝙ nō:qa in hoc cōtractu nō côuenit casus fortuitus sed discret' dn̄s bn̄ faceret cōpatiendo sibi in emendando dānū iuxta glos.l. inter casus.§.non oīa.hîc allega.& vide per Odo.in.l.j. C.de leg.& p Inn. i.c.sicut.de iureiu. sicut si lucraretur, dn̄o lucraret.& ad hāc.q.bene faciūt no.p Bar.in.l.j.C. de sen.quę pro eo qđ interest.in.viij. co.in.q.an habēda rō in interesse extrinseci.per Spec. in titu.de iudi.§. specialiter ad fi.& facit qđ no. doct. in.l.qm̄.C.ad le.Iuliā de vi. vide ad hanc. q. l.sociū,§ in eo.ff.pro so.

¶Tria onera.facit tex.in.l. vniuersi. C.de leg.lib.x.& l.& qui data opera ex qui.cau.ma.

hæc itaq; puto vera. si verò portauerit res necessarias ad ambasiatã:tunc ista
debẽt sibi emẽdari:vt.l.cũ duobus.§.dãna.&.§.quidã sagariã.ſ.pro so.qui
tex.probãt istã distinctionẽ.Ita determinat ille solẽnis doctor.Sed hoc est
verũ,si dictæ res pereunt,non aliâs perituræ:secus si aliâs perituræ fuissent
naturaliter:vt.in.d.ll.probatur secundùm eundẽ do.Io.fasioli de Pisis.

SVMMARIVM.

1 *Dominium ex contractu emptionis, & uenditionis non transfertur, nisi pretium sit solutum, uel habita fides de pretio.*
Item an sit in contractibus innominatis:ut in eis habeatur fides de pretio?
2 *§.Vendite.insti.de rerum diui. habet locum in omni contractu.*
3 *Dominus permittendo colonum fructus percipere ante solutam pensionem, uidetur fidẽ habere de pretio, seu de mercede.*

Locaui. ¶ Solennis.§.est iste. ¶ Op.dicit̃ hîc,ꝙ cõuenit,ꝙ fruct⁹
essent pignori.Contra imo etiã sine cõuentione sunt pi-
gnori:vt.l.in prædijs.ſ.in quib.caus.pig. taci.cõtrahit̃.Sol.dicunt quidã,ꝙ
verum est,ꝙ fructus sunt tacitè obligati pro mercede.Sed tñ ista tacita ob-
ligatio non sufficeret:vt eius cã dominus haberet furti actionẽ.Requirit̃ em̃
ꝙ res fuerit expresè obligata:vt.l.si is qui.j.eo.Et ideo hîc ponit ꝙ fuit ex
presè conuentum.gl.hoc reprobat,& dicit quòd tacita obligatio sufficit
ad hoc,vt competat actio furti.l.qui seruũ.§.si is cui.ſ.de act.& obliga.Et
quòd hîc dicit conueniat,scilicet cã dubitationis tollendę.idem tenet in.d.
l.si is qui.Contra videtur tenere.ſ.eo.in.l.in actione.§.fi.scilicet,quod req-
rat̃ expressa obligatio. & istã opi.verã puto per.d.l.si is qui.in princ.Et ꝙ
tacita obligatio nõ sufficiat:est tex.in.l.interdũ accidit.ſ.eo. vbi apparet,
ꝙ vxor nõ habet actionẽ furti ꝓ re dotali:licet sit sibi tacitè obligata.Non
obst.l.qui seruũ.§.si is.ſ.de acti.& oblig.vbi dicit,ꝙ colon⁹ surripuit aliqd
ex fundo & tenet̃ furti.Nã ibi intelligo,ꝙ surripuit aliquid ex fructibus ꝑ
tinẽtibus ad dominũ .qđ apparet:qa ibi subijcit,de acti.le.A qui.quæ dño
nõ daret̃ pro fructib⁹,q essent effecti coloni.Ita intelligo.l.istã,secũdũ istã
gl.quæ tacitã sufficere ad actionẽ furti.& gl.quæ est.j.eodem.l.si is qui. in
princip.non dicit verum. ¶ Item oppo.dicitur,hic in versic.sed & si tu.ꝙ
si ẽptor fruct⁹ ꝑcipit,ĩcidit in cãm furtiuã.Cõtra,emptor ꝑcipit bona fide,
& iusto titulo:ergo non facit furtũ:quia non contrectat animo furandi: &
sic fructus non sunt furtiui.Huius timore dicit quædam glo.hic:dic vt.ſ.e.
l.falsus.§.sed is.Et vult dicere,ꝙ hic emptor percepit præsente colono. &
sic colon⁹ ipse videtur percipere:vt.d.§.sed si is. Hoc placet. quia secundũ
hoc tam in primo casu,q̃ secundo fieret furtum ab ipso colono respectu
pignoris:ſ tex.& gl.hoc hic nõ vult:qa primo casu fit furtũ respectu pigno
ris ,in.ij. respectu dñij.dicẽdũ est ergo,ꝙ ipse ẽptor sciebat fundũ locatũ
a ctu.& fruct⁹ ꝑcepit obligatos:& ita intelligit Iacob.de Are. ¶ Tertiò op.[a]
dicitur hic ꝙ colonus percipiendo fructus facit eos suos.contra non soluto
pretio,vel mercede,non transfertur dominium:vt instituta,de rerum diui-
sione.§.vendite.Solu.intellige etiam,quòd hic erat pretium solutum,vel fi
des habita de pretio:ita dicit gl.quã vide & nota bene. ¶ Videamus an ista
b gl.dicat verũ in se.Secũdò an dicat[b] verũ quo ad istũ.§.in se?Innuit ꝙ nõ so
lũ quo ad cõtractũ emptionis & vẽditionis:sed etiã in alijs contractibus de-
beat pretiũ esse solutũ:vel fides de eo habita:vt hic fides in cõtractu locatio
c nis .Idẽ in cõtractibus innominatis[c] tenet gl.in.l.cũ proponas.C.de dolo.
in gl.super ver.remãsit.cõtra tenet gl.C.de pac.l.traditionibus.in.j.gl.C.de
re.permu.l.j.ꝙ solũ in cõtractu emptionis & venditionis habeat locũ.§.vẽ
ditæ.alle.in gl.in alijs trãsfertur dominiũ pretio etiã nõ soluto , vel fide de
pretio nõ habita.puto istã gl.dicere veritatẽ reprobatis alijs,ꝑ tex.in.l.iij.ſ.
de pigno.actio.vbi si redditur res pignorata nõ recepta solutione,vel habi-
ta fide de ea,nõ remittit̃ pignus:& sic nõ trãsfertur ius,quod erat apud dan-
1 tẽ.Non ob.§.vẽditæ.† quia intelligo ibi venditionẽ largè,pro quolibet cõ
tractu ex quo debet trãsferri dominiũ:& sic largè:vt.l.statuliberi à cæteris.
§.fi.ſ.de statu lib.Ad prædicta facit.l.procurator.§.planè.ſ.de trib.& quod
no.per docto.in.l. inciuile.C.de rei vendi. ¶ Secũdò videamus,an ista gl.di
d cat verũ quo ad.§.Et inquãtũ[d] gl.dicit,ꝙ merx sit soluta:nõ dicit verum.
qa illo casu iam domini nõ interest:& sic nõ haberet actionẽ furti.Sed in eo
2 quod dicit,vel de pretio fides habita.dicit,bene:† quia dominus permitte-
bat colono fructus ꝑcipere anteq̃ sibi pẽsionẽ solueret.Et istud permitte-
re est habere fidẽ de pretio,seu de mercede:vt no.in.d.§.venditæ.& in.d.§.
3 planè. ¶ † Quartò op.dicitur hîc,ꝙ qñ fructus ꝑcipiuntur ab alio,q̃ à colo
no,nõ efficiuntur coloni.Contra.ſ.eo.l.si apes.§.j.vbi fructus percipiũtur
à fure,& efficiuntur coloni.Solu.gl.dicit hic,alius percepit ex voluntate co
loni:ibi contra volũtatẽ.Videte secundum hoc,colon⁹ efficeretur,citi⁹ do
minus,qñ fructus percipiuntur cõtra eius voluntatem,q̃ qñ fructus perci
piunt̃ eius volũtate.qđ est absurdũ.& ideò dico ꝙ ĩ.l.si apes.fruct⁹ nõ effi
ciunt̃ coloni.vt ibi dixi. ¶ Quintò op.ꝙ fruct⁹ efficiant̃ emptoris nã cũ co
lonus haberet ius ꝑcipiẽdi & faciẽdi suos ꝑt hoc ius ĩ aliũ trãsferre:vt.l.ĩ ędi
b⁹.§.j.ſ.de don.&.l.in vẽditõe.ĩ prĩ.&.§.j.ſ. de bo.auth.iudi.possi.Respõ
deo:illud est verum:qñ colonus haberet ius percipiendi fructus simplici-
ter ,& esset merx soluta:sed mercede nõ soluta, nõ videtur,ꝙ habeat po-
testatem vẽdendi fructus alteri,cũ debeãt remanere in fundo obligato do-
mino pro mercede.Ita debetis intelligere legem istam.

SVMMARIVM.

Præstans opem furto irregulari non tenetur actione furti

a ¶ Tertiò oppono. Adde sing.gl.de qua Sali.facit festum in.l.traditiõibus,
C.de pact.ex qua no.ꝙ colonus qui nummis colit,non facit fructus suos ei
nisi soluat,vel habeat fidem de pretio. Andræ Barb.
b ¶ An dicat. Nota ad illud,quod hic dicitur,an in cõtractu innoĩato habeat̃
fides de ꝑtio,vt in venditione,qđ si tenemus,ꝙ in vẽditione in dubio trãs
fertur dominium
inter cõtractus no
minatos, & inno-
minatos , nulla est
differentia. si tene
mus ꝙ ĩ dubio nõ
videt̃ velle trãsfer
re dñiũ: vt in hoc
§. videtur proba-
ri,tũc ꝓcedit dñia.
Andræ.Barba.
c ¶ Innominatis.fal
lit in contractibus
innominatis.secũ-
dũ Bar.in.l. tradi-
tiõibus.in.j.co.C.
de pact'. Et adde
gl.& Bart.in.l.j.ſ.
de re. permuta.&
Bald.in.d.l.j.C.de
re. ꝑmu.licet Bal.
teneat contra Bar-
to.ibi & Sali.in.d.
l.traditionibus. &
hîc per text.in.d.
l.Sabinus.de con-
trahen.empt.
d ¶ Et in quantum.
esset videndũ qđ
no.in.in.l.idẽ.C.lo
cati.per illum tex.
& in.d.l.si seruus
Meuij.§.fi. de sti.
ser.& Bal.in.l.tra-
ditionib⁹ in.j.col.
C.de pact.& Bald.
ĩ.l.ij.c.de re.ꝑmu.
tenet contra istam
glos.etiã quo ad ca
sum huius . §. sed
Bal.in.l.licet in.iij.
opp.C.loca. tenet
istam gl.videlicet
ꝙ fructus efficiantur
coloni,nisi mer
cede soluta , vel ha
bita fide de ea.
e ¶ So.illud.Not.ad
intellectum.l.eos.
C.eo.& ideò puni
tur recipiens rem
furatam,sicut ipse
fur.l.crimẽ.& ibi
Bal.C. ad. l. Iuliã.
f ¶ Nisi causa.vide
Bar.in.l.certi con
dictio.in princi.si
cer.pet.vbi ponit
remedium , quo-
modo posset fur
euitare infamiam.
g ¶ Consueuit quę
ri.An condemna-
tus ex. l. munici-
pali.vel inquisitio
ne sit infamis ? dic
vt dixi in . l. infa-
mem.j.de pub.iu.

2 *Præstans opem ad euadendum delinquenti: & sic delicto iam consummato, non uidetur opẽ præstare maleficio.*
3 *Acceptans furem cum re, dicitur opem dare furto & tenetur furti: quia semper fur furatur, donec contrectat.*

LEX LXIIII.

Furtum. ¶ Op.ſ.de ser.cor. l.j.
in prin.&.§. persuade-
re. Gl.dicit intellige,ꝙ hoc fecit in odiũ
dñi:vel vt eius irã euitaret,non vt seruus
1 aufugeret.hoc est truffa:quare dic,† ꝙ hîc ideò quia
hoc scilicet aufugere est furtum irregulare:ideo ꝑ-
stans opem huic furto irregulari,non tenetur furti:
nisi furtum sit subsecutum:vt.ſ.eo.l.qui seruo.Et fa
2 cit iste tex.ad id,qđ dixi.ſ.eo.l.in furti.§. ope.† ꝙ
ille qui pręstat opem ad aliquem euadendum: non
videtur pręstare opem maleficio iam facto:vt dixi.
Sed contra hoc videtur.l.eos.C.eod.vbi receptauit
eum,post furtum factum,& tenetur tanq̃ præstãs
e opem.So.illud[e],qđ dixi,habet locũ in delicto iam
3 consummato,perfecto,& finito.† Sed.l.eos.loqui-
tur in furto,quod delictum licet sit consummatũ:
tamen adhuc durat quia fur semper furatur , donec
rem contrectat:vt.l.inficiando.§.infans.j.eod. Ideo
recipiendo furem cum re,dat opem furto:quia illo
tempore, cũ furem recipit,facit furtum:ideo tenet̃.

SVMMARIVM.

1 *Sententia sola sine causa an infamet? remißiuè.*
2 *Condemnatus ex.l.municip.uel inquisitione, an sit infamis? remißiuè.*

LEX LXV.

f Non potest. ¶ Hoc intellige,
nisi cã[f] cognita,
pœna fuerit aucta, vel minuta:vt.l. qd
ergo.§.pœna grauior.ſ.de his,qui not.
1 infa. ¶ Quæritur an sñĩa sola sine cã infamet? Glos.
tangit hîc:& in.l.fi.j.de publi.iudi.dic,vt ibi. ¶ Cõ
g sueuit quæri[g] an† condemnatus ex.l.municipali,vel
ex inquisitiõe sit infamis?Dic vt dixi in.l.infamem.
de publi.iudi.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei legatæ recta uia, quòd trãseat in legatarium fictè à tempore mortis: uerè à die aditæ hæreditatis.nu.3.*
2 *Legato facto de re hæredis, ꝙ eius dominium non transeat in legatarium, nisi traditione facta.*

LEX LXVI.

1 A Titio. ¶ † No.ꝙ dominiũ rei lega-
h tæ directa via[h] transit in lega
tarium. ¶ Contra hoc opp.de.l.cum verò
§.fi.ſ.de fideicom.lib.Sol.vt ibi. ¶ Item oppon.de
2 seruitu.l.Papinianus.† Dicit glo.solue,vt ibi : quia
ibi testator legauit rem hæredis,non ipsius testato-
ris.Tunc enim non transit dominium in legatariũ:
nisi traditione facta:vt ibi:& in.l.si quis inquilinos.
§.cum seruum.ſ.de lega.j.& no.in.l.si hæredis ser-
uus.eo.titu.& ibi plenè dixi:licet glo. aliter dicat:
in.l.ij.C.commu.de leg. tamen reprehenditur per
3 doct. ¶ Quæro, dicitur hîc,† ꝙ dominiũ recta via
transit in legatarium:q̃ro à quo tempore transit?Re
i spondeo:fictè à tempore mortis:[i] vt.l.j.&.ij.C.cõ-
munia de leg.verè à die aditæ hæreditatis: vt.l.si ti
bi homo.§.cum seruus.ſ.de lega.j.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris, qui retinuit pullos alienos animo comedendi: si pœnitentia ductus reddidit, non tenetur.*

h ¶ Directa via.& licet dñium transeat:nõ tñ transit possessio.gl.est: & ib
Bar.in.l.j.§.veteres.ſ.de acqui.poss.in donatione causa mortis,in qua tran
sit à die mortis dominium ipso iure.tex.est ibi.vide not.per Barto.infrà
eodem.
i POMATES. ¶ Tempore mortis &c.volens probare,ꝙ per aliud
tẽpus possedit aliquam rem titu.legati.debet ꝓbare quanto tẽpore mor-
tuus sit ille,qui sibi legauit:vt per do.Alex.consi.xlvj.ad fin.vol.iij.

2 *Pœnitentia in foro conſcientiæ, accipitur pro ſola animi contritione : ſed in foro noſtro quando res poteſt reponi in priſtinum ſtatum.*

3 *Delicto cõſummato, an ſit locus pœnitentiæ, plena diſtinctio?*

Peccatum in ſpiritum ſanctum nunquàm remittitur: quia eſt nunquàm pœnitere.

4 *Pœnitentia, an habeat locum in delictis non conſummatis, in contractibus, in ultimis uoluntatibus? remiſſiuè.*

LEX LXVII.

QVi ea mente. ¶ Breuiter hoc intendit,
qui tenetur ex delicto actione pœnali o
riginaliter, nõ liberaꝛ pœnitentia.h.d.in
l.ſi qs nõ dicã repere.C.de epi.& cle. doc.ſolebãt tra
ctare de hac materia:ego hîc tractabo an ſit loc⁹ pœ
nitentiæ? ¶ Op.de.l.ſequitur.§.Itẽ labeo.ſ.de vſu-
capio.dicit gl.ibi vẽdidit:& ſic nõ tradidit:& ſic nõ
cõtrectauit. Vñ delictũ nõ fuit ibi perfectũ:hic ſic.
hoc eſt falſum quantũ ad.l.illam.dic ergo, vt ibi no.
qa ibi ex pœnitẽtia purgatur vitiũ rei: quia deſinit
eſſe furtiua ſi rediit in domini poteſtatem, non autẽ
liberatur fur ab actione pœnali furti. ¶ Secundò op
po.ſ.de ſer.fugiti.l.j.§.j.Sol.gl.ibi ignorauit ipſum
eſſe fugitiuum qui receptauit:& ſic fuit in culpa:hic
in dolo.hoc eſt contra caſum illius.l.in princip.vbi
dicit quod eſt fur. Alij dicunt, quòd ibi loquitur in
mulcta:hic in pœna:quod non placet:quia cum ibi
ſit certa quantitas ſtatuta, non poteſt propriè dici
mulcta:vt.l.aliud.j.de verbo.ſignificatio.quare dic,
quòd ibi deliquit quis incitatus à re, ſuper qua delin
quitur:quia ſeruus fugitiuus iuit ad eum:vt eum re
1 tineret. Et ideo dicerem,† quòd ſi in domo tui ſcho
laris veniunt pulli alieni:& tu retines eos mala fide
animo comedendi, poſteà pœnitentia ductus, red-
dis, quod admittitur pœnitentia. ¶ Item opponi.ſ.
de in ius vocan.l.quamuis. Sol.ibi ſpeciale. Ratio
ſpecialitatis eſt, vt quidam dicunt: quia ibi pater. vel
melior eſt ratio iſta, quòd cũ ſtatuaꝛ ibi aliquod ſpe
ciale cõtra filiũ, vel libertũ, facili⁹ admittiꝛ pœnitẽ-
a tia, iſta põt eſſe rõ. ¶ Itẽ opponitꝛ[a] de.l.ſi cõuenerit
ſ.de iuriſdictiõe omnium iud. Sol. illa.l. nihil ad pro
poſitum. Nam ibi loquitur in facto inualido, in quo
locus eſt pœnitentiæ, hic verò loquitur in deli-
ctis perfectis, & cõſummatis. ¶ Vlterius opponi.
de.l.prima.C.de crimi. ſtellio. Gloſſa quæ eſt hic,
dicit, fallit ibi. Tu dic melius, quòd ibi non fallit:ſed
ſequens pœnitentia facit ceſſare præſumptionem
præcedentis doli. Nam primò videbatur decipere:
nunc cum omnibus ſatiſfaciat:apparet, quòd non ha
buit animum decipiendi. ¶ Item opponitur.de.l.ſi
adulterium cum inceſtu.§.j.j.de adul. Solutio.eodẽ
modo quia ibi pœnitentia ſequens declarat ab initio
delictum non fuiſſe:vt ibi dixi. ¶ Item opponitur
C.ne tuto.vel curat.vectigal.condu.l.j.Solutio.eo-
dem modo:ibi pœnitentia ſequens facit ceſſare præ
ſumptionem doli in præterito.vel aliter: ibi ſtatu-
tum eſt ſpecialiter contra tutorem aliquid: ideò fa-
cilius admittitur pœnitentia:vt.ſ.dixi de filio & li-
berto. prima tamen placet. ¶ Op.de.l.j.§. dixerit.
ver. ꝙ ſi fecerit.de publica. Dicit gl. fallit ibi:& hoc
ſatis placet. Ratio fallendi eſt: quia ibi remanẽt aliæ
actiones, per quas actori eſt conſultum. vel actio ex
illo edicto de publicanis, non eſt ab ordine pœna-
lis:vt ibi patet. ¶ Item oppo.ſ.quod metus cau.l.ſi
cum exceptione.§.ſatis clementer. Dicit gloſſ.fal-
lit ibi. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in actione, quæ ab ori
gine nõ eſt eſt pœnalis:& ideò ſatisfaciendo, & pœ
nitẽdo poteſt quis facere, ne in pœnam incidat : hîc
verò actio, quæ ab initio eſt pœnalis:& eſt cõmiſſa
cõmiſſo furto. ¶ Item oppo.de.l.cogitationis pœ-
nam.j.de pœnis. Solu.hîc loquitur in delicto per-
b fecto, & conſummato:ibi in eo, qui cogitauit[b] tan-
tùm & non perfecit : & ſic non eſt noſtra materia.
¶ Item oppon.C.de ſumma trinita. epiſtola inter
claras.vbi dicit, quòd eccleſia nunquam claudit gre
mium redeunti. Sol. Dy.in.c.peccatum.extra de re
iur.lib.vj.dicit, ꝙ aliud eſt de iure diuino in foro cõ
ſcientiæ:aliud de iure noſtro in foro ſeculari. Ratio
dicit Dyn.quia de iure diuino facilius delinquitur:
ſcilicet ſola cogitatiõe, & deliberatiõe:& ideò quia
facilius delinquitur, facilius ei remittitur:ſed de iu-
re noſtro quis non delinquit cogitando. ¶ Item op
po.C.de apoſta.l.hi, qui ſanctam. Soluti.licet ibi lo-
quatur in delicto eccleſiaſtico: tamen ibi loquitur
in delicto puniendo in foro ciuili:non in foro con-
ſcientiæ : meritò non admittitur ibi pœnitentia.
2 ¶ Præterea debes ſcire, † ꝙ aliter accipitur pœnitẽ
tia hîc:aliter in foro cõſcientiæ. Nam hîc accipitur
pœnitentia, quando res poteſt reponi in priſtinum
ſtatũ:ſed in foro conſcientiæ accipitur pro ſola ani
mi contritione. ſed pœnitentia de qua hîc loquitur,
non habet locum in.l.hi.qui ſanctam.vbi res ad pri
ſtinum ſtatum reduci non poteſt. ¶ Item opponi.
de.l.ex hoc ædicto.§.penul.ſ.de alienat.iudi. mutã.
cauſ.fac. Solu.dicit gloſſ.ibi loquitur in extraordi-
narijs criminibus : hîc verò in ordinarijs. hoc eſt
contra.l.j.j.de extraordi.crimini. Dicit gloſſ.quòd
ibi actio, quæ oritur ex delicto, oritur ad intereſſe:
ſed quia ex pœnitentia deſinit intereſſe, meritò pœ
nitentia admittitur. hîc verò loquitur in delictis, in
quibus oritur actio ad pœnam. ¶ Item opp.in auꝛ.
vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.ſic igitur.aliâs ſciat em̃.
colla.ij. Glo.dicit, ꝙ ibi fallit. Mihi videtur : ꝙ ibi
nihil ſit ſpeciale:nam ibi dicitur, ꝙ niſi admoniti
ſe emendẽt puniuntur:vnde ibi delictum non eſt ꝑ
fectum, niſi cum admoniti nõ emendauerint:meri-
to eſt locus pœnitentiæ. ¶ Item op.C.de nõ nume
ra.pecu.auꝛ.contra qui propriam.& in corpo.vnde
ſumitur.de trien.& ſemiſ.Sol.dico eo modo, ꝙ de
lictũ ibi, non fuit conſummatum:nec in pœnam in-
ciderat:quia pœnituit ante, ꝗ̃ partem aggrauaret
probatione. ¶ Item oppo.ſ.de inofficio.teſta.l.Pa-
pinianus.§.meminiſſe.&.C. de his, quib⁹ vt indig.
l.alia. Reſpondeo:ibi delictum omnino non eſt per
fectum ante, ꝗ̃ ſit deuentum ad ſententiam:meritò
eſt locus pœnitẽtiæ. hoc probatur in.l.qui cum ma
ior.§.accuſaſſe.ſ.de bo.libe.&.l.in ſeruitutẽ. §.pe-
tijſſe.eodem titu.& ſic debet intelligi.C.loca. l.cõ-
ductores.&.l.nõ ab re.C.vnde vi. ¶ Vltimò oppo.

a ¶ Itẽ opp. Adde in materia, ꝙ ſi ſtatutũ punit facientem actũ cũ exercitio nõ comprehendit facientem actũ:& illũ non exequentem:vt eſt gl.in.c.auaritiæ.de elec.in.vj.quã ibi ita declarat.d.domi. Sed in materia pone quòd.l. punit conatum:an puniatur ſicut & factum principale? videtur per Specu. in titulo de accuſa.§.j.verſiculo.quid ſi.& in materia eſt tex.in.l.prima.§.

ſi.& ibi per Ang. ſ.quod quiſq; iuris.& in.l.j.de extraordi. crimi. & quod habetur in.l. aut facta.§. euent⁹ j.de pœnis.cui adde ꝙ in crimine læſæ maieſtatis:& patriã impugnare volentis punitur ſol⁹ conatus: ſecũdum Angel.in dicta.l.j.in fin.quod quiſque iur.quod reaſſumit Arch.xvij.q.j.ſi ergo & no.in.l.ſi quis non dicam repere.de epiſco.& cle.ibi latè ꝑ Bal. & in materia vide Dy. ĩ.l.is qui cum telo. de ſicarijs. Adde quod Specula.in locis ꝑ alleg.videtur ſing. dicere: ꝙ omnia iura, & leges puniẽtes conatum, tanꝗ̃ factum principale ſunt hodie correcta per generalem cõſtitutionem.de quo per Bartolũ in.l.j.§. diuus.de ſicarijs.& per Innocent.in materia in cap. perpetuò. de electio.libr.vj. & tenementi multum in glo.not.& ibi Barto.in.l.fi.ſ. de reb. diuin. Adde, an ſtante ſtatuto, ꝙ qui adulterium nixus fuerit capite puniatur.& aliqs ſentiẽs rumorẽ aufugiat:debeat capite puniri. Baldum conſil.cccvj. iij.lib.

b ¶ Qui cogitauit. Quãdo in delictis habeat locum pœnitentia:de qua in hac.l.ad quod vide Balum.in.l.prima.C.de plus petione & in lege ſi quis in ſuo, de inofficio. teſtamento. & Ioannem Andræ.de iure patrona.c.cum laici.ſuper prima gloſſ. in qua ponũtur caſus, in quibus non conſummato delicto pœnitendo quis euadit pœnam.& ſunt quidam caſus, in quibus pœnitentia non prodeſt:vt in hæretico de hæreticis.capitulo ad abſoluẽdam.& in capitulo excommunicatus.§.credentes. In crimine læſæ maieſtatis.l.quiſquis.C.ad legem Iuliam maieſta. In conſiſciente ſibi mortem.ff.de bonis eorum.l.iij. primo reſpõſo. In extrahente fugientem in n eccleſiam.C.de his, qui ad eccleſi.confug. in.l.fina.§.ſimiliter. Item in caſu huius.l. qui eſt nouus caſus. Adde quod pœna, quæ imponitur ipſo facto, vel ipſo iure, nunquam imponitur pro actu imperfecto ſed pro conſummato.nec ſufficit imperfectus actus in atrocioribus:ſecundum Paul.de leaza.in clemen.j.de ſtatu monac.in gloſſa & ſimiliter nota.in.c.perpetuò.de electione.lib. vj. & eſt argumentum cõtra in.l.j.§.remouet.de poſtulan.& no.in.l.ſed & partus.quod metus cau. vide Bald.in.l.j.C.de condi.inde:ponit Bald.in.l.ſi quis non dicam rapere. C.de epiſco.& cleri. Quando autem dicatur imponi pœna ipſo iure, vel ipſo facto:vide in.l.j.ſ.de infami. Et adde, quòd.l.is qui cum telo.cum ſimi.non habet locum in pœnis ſtatutorum:ſecundum Bal in.l.j. §.diuus. ff.de ſicarijs.& Bal.in.l.ſi fugitiuis.C.de ſer.fugitiuis.in.l.ſi quis non dicã rapere.& in materia vide glo.& ibi Bald.in.l.ſi conſtiterit.C.finiũ regũdorum. vbi diciꝛ, ꝙ quando agitur ciuiliter, requiritur factum conſummatum. Et not. ꝙ ſi ſtatutum puniat volentem violare: intelligitur, id eſt voluntariè violantem, ſecũdum glo. in.l.fin.& ibi Bar. ſ.de rerum diuiſi. quod no.& ibi dixi. & dixit Bald. in.l.data opera.in xxiij.columna.C. qui accuſ.non poſ. ꝙ vbi imponitur perſonalis pœna, reqritur actus conſummatus : ſecus ĩ minori pœna.qa tunc ſufficit actũ inchoatum eſſe. Et vide quando dicatur actus inchoatus:& quando conſummatus : & an mãdans teneaꝛ de attentatis mandatarij: per Baldum in.l.non ideò minus.in penul. col. de accuſati.& adde tex.& ibi Bartol. in.l.q ſeruo. ſuprà eodem. Et an accuſator, vt euitet pœnam talionis poſſet pœnitere, etiã in crimine hæreſis. vide Baldum in.l.finali.C.de accuſa. & ſtatutum dictans ſi quis acceſſerit ad caſtrũ, non comprehendit illum, q eſt in via, & non peruenit an caſtrnm : ſecundum Bald. in l.cum te.de dona. ante nuptias. Et de iſta materia plenè per Iacob.de Bel. ui.in dicta.l.ſi quis non dicam rapere. & Ioan. Andr. in
dicta regula, in pœnis in mercurialibus. & dominum Anto.de eo, qui
mit.in poſſeſſ.cauſ.rei ſeruandæ.in capit.primo.in vltima charta. Et quid
ſi ſtatutum punit euntem ad eccleſiam capiendam:an comprehendat
euntem prope eccleſiam:& metu aduerſariorum recedentem, & non audentem capere:vide Bald.in quæſtione incipiente: accuſatus de vi turbatiua.in fin. Item quando eſt pœna impoſita ipſo iure, nunquã habet locũ
pœnitentia. Ita dicit Balus in auꝛ.habita.in vltima colum.C.ne filius pro
patre.allegat gloſſ.in dicta clemen.j.de ſtatu mona. Adde tex.glo.& Bar.
in.l.ſi fugitiui.in verſi.deprehendantur.C.de ſer.fugi. Adde quod voluit
Ioan.And.in additionibus ad Spec.in rubr.de conſtit.quòd ſtante ſtatuto, quòd ſi quis fuerit inuentus portare bladum extra diſtrictũ, illud amittat & animalia:quòd ſi quis inuentus fuerit reuertendo : quia pœnituit, ꝙ
debet minus puniri.

de auꝛ.

de aut. nouo iure. C. de poena iud. qui malè iud. Sol. est ibi speciale. Rõ: qa
illa delicta corrumpendo iudicem, committuntur ita occultè, quòd expe
dit reipublicæ concedere veniam alicui, vt producat ea in lucẽ. Et eodẽ
modo respõde ad. l. edicto. j. de iure fisci. & C. de his, qui se dese. per totũ
3 titulum. libro decimo. ¶ Reassume ergo breuiter† quãtũ pertinet ad ma
teriam nostrã, an delicto perfecto, & consummato sit locus pœnitentiæ?
Distingue: aut loquimur de iure diuino, & cõscientiæ: aut humano. Pri-
mo casu est locus pœnitẽtiæ: vt in epistola inter claras. & per Dy. in cap.
peccatũ. & hoc indistinctè. Sed contra, nonne dicit Apostolus: qui pecca-
uerit in spiritũ sanctũ, nũq̃ ei remittet: ergo & in foro cõsciẽtię est aliqđ
delictũ, qđ ex pœnitẽtia nõ remittitur? Respõdeo: & dicũt Theologi, &
etiam magister sentẽtiarũ: ꝙ peccare in spiritũ sanctũ est nunq̃ velle pœ
nitere: & sic est vltima desperatio: meritò nõ remittit: cũ nunq̃ pœniteat.
¶ Secundo casu, aut ex pœnitẽtia declaratur in præteritum non fuisse de-
lictum: & admitittur pœnitentia: vt. l. j. C. de crimine stelliona. & l. j. C. ne
tuto. vel curato. vectiga. cõdu. & l. si adulteriũ cũ incestu. §. j. j. de adulte. Si
verò nõ declaratur: & tũc aut est tale delictũ qđ per pœnitentiã non po-
test reduci in pristinũ statũ: vt homicidiũ: & similia: & sic in dubio pœni
tentia non admittitur: vt. d. l. hi qui sanctam. C. de aposta. Si verò potest
reduci in pristinum statum: & tunc aut quis delinquit incitatus à re, super
qua delinquit, & admittitur pœnitẽtia. l. j. §. j. s. de ser. fug. Aut delinquit
aliâs: & tũc ex tali delicto oriebat actio ad interesse, aut ad pœnam. Pri-
mo casu locus est pœnitentiæ si per eam desinit interesse: vt. l. ex hoc edi-
cto. §. penul. s. de ali. iud. mutan. caus. facta. Aut oriebatur ad pœnã: & tũc,
aut illa actio erat pœnalis ab origine, & nõ admittitur pœnitẽtia: vt hîc:
cum si. Fallit in. l. quãuis. s. de in ius voc. & in auth. nouo iure. C. de pœna
iudi. qui malè iudi. Rationes dixi. s. Aut actio nõ erat pœnalis ab origine
& tũc locus est pœnitẽtiæ: vt. l. j. §. dixe. ver. qđ si fecerit. s. de pub. & l. si
cũ exceptione. §. satis clemẽter. s. ꝙ met. causa. ¶ Et prędicta in delictis iã
4 consummatis. † In delictis verò non consummatis: dic, vt dicit per Cyn.
C. de episco. & cleri. & l. si quis nõ dicã rapere. Sed an in cõtractibus sit lo
cus pœnitẽtiæ: dic, vt per Cy. & glo. in. l. sicut. C. de acti. & obl. In vltimis
voluntatibus. dic, vt plenè dixi in. l. si quis in principio testamenti. s. de le
ga. iij. & per Dy. in. c. quod semel placuit. extra de regu. iur. lib. vj.

LEX LXVIII.

Si is qui rem. ¶ Dicitur hic specialiter. Quæro, vtrũ in actione furti requiratur specialis obligatio? videtur qđ sic, vt hic: & l. ab eo. C. de ser. pig. da. ma. Alij dicũt, ꝙ sufficit generalis obligatio: hoc tenet hic gl. & qđ hic dicitur speciali pactione, id est expressa. & hoc placet. Tacita autẽ nõ sufficeret: vt dixi in. l. si seruus communis. s. eo. §. locaui.

Si is cui. ¶ Dic plenè in. l. si dominium. s. eod. titu.

SVMMARIVM

1 *Furtum est nomen iuris: & non est furtum, nisi sit animus furãdi in faciente: & ideò fieri faciens non tenetur furti.*
Faciens corrumpi album prætoris: licet principalis non sit in dolo, tenetur: & ibi ponit rationem.
2 *Procedi ut ritè poßit contra aliquem de auxilio, uel ope ad maleficium, oportet quòd prius constet de maleficio.*
Contumacia principalis delinquentis, quòd non nocet auxilianti.

Si tu Titium. ¶ Videtis hîc, ꝙ si ille, qui accepit nõ est in do
lo, ille qui facit accipi non tenetur furti. ¶ Cõ-
1 trã hoc oppo. s. de iuris. om. iud. l. si quis id quod. §. fin. Sol. est† ista: vt aliâs
a dixi. furtũ est nomẽ iuris: [a] quia est cõtrectatio rei alienę &c. & ideò nisi sit
animus furandi in faciente, non est furtum: si furtum nõ est factũ, nõ põt
dici opem præstitam esse furto. sed in cõtrario est nomẽ actus: vt puta si
b quis corrumpit albũ prętoris &c. Nã siue dolo, [b] siue sine dolo, albũ corru
ptum sit: verè corruptũ est. Et ideo põt qs teneri faciẽs corrũpi, tãq̃ pstãs
dolum ad corrumpedum album, vel tanquàm faciens corrũpi: licet princi
palis faciẽs, nõ sit in dolo. ¶ Contra hoc opp. j. ad. l. corne. de sica. l. nihil.
cum sua gl. Nam ibi homicidiũ est nomen iuris: & principalis faciens, ibi
non fuit in dolo: & tñ tenetur tanq̃ præstãs opem. Rñ. licet ibi faciens nõ
sit in dolo: tñ non impeditur, quin sit homicidium. Sed hîc propter defe-
ctum doli impedit, quod non est furtum: vnde non potest quis teneri tan
quàm præstans opem. Nam vt dixi vobis: ille qui præstat opem, tenetur
necessariò: quia est necesse, ꝙ factũ accedat facto: licet obligatio obligatiõi
nõ accedat, dixi. s. eo. l. q seruo. ¶ Itẽ opp. de dicta. l. qui seruo. §. itẽ placuit
s. eo. & l. si quis vxori. in prin. s. eo. Solu. ibi cõmittit furtum: licet non na
scatur actio, vel obligatio furti: vnde põt teneri tanq̃ præstans opẽ: hîc ve-
2 rò furtum non cõmittitur. ¶ Vltimò ex isto. §. not.† practicam maleficio
rum, quando proceditur contra aliquem, ꝙ ipse præstitit opem, vel auxi
c lium ad aliquod maleficiũ: oportet ꝙ prius cõstet [c] de maleficio principali
& oportet, ꝙ constet in processu, qui fit contra auxiliantem. Licet enim
principalis sit contumax, vel alio modo contra ipsum de maleficio cõstet,
tamen hoc non nocet auxilianti: vt. l. denuntiasse. §. fi. j. de adul. & ibi dixi
tene menti.

Si stipulatus. Vidistis. s. eod. l. is cuius interest. & l. itaq̃ fullo. & l. seq.

a ¶ Nomen iuris. Adde quod legitur & no. & ibi per docto. in. d. l. j. §. fecisse. s. de eo per quem factum est.
b ¶ Nam siue dolo. Adde quod in simili no. Bar. in. l. si quis obrepserit. in j. quęstio. j. de fal. & ad ista vide Bald. & Imol. in. l. cum mulier. in. iij. colũ. soluto matrimonio.

LEX LXIX.

Inficiando. ¶ Opp. ad fi: & videt quod requiratur contrectatio oĩmodo: vt. l. iij. §. si rẽ s. de acqui. poss. So. fateor contrariũ. & quod hic dicit ĩ fi. ꝓ suo hr̃e destinauit. intelligo, & cõtrectauit. hæc est vera solu. Aliæ solutiones dant in glo. quæ veritatẽ non continent, & contra dicunt §. si rem.

Si tibi. In actione furti habetur ratio interesse, quod est extra rem. h. d. de hoc dixi in. l. furti. in prin. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Fur, potest recuperare poßeßionem ab alio fure de iure. remißiuè.*
2 *Delictis in negligendo commißis extra personam circa rẽ, qualiter cognoscatur, an sint plura, uel unum.*
3 *Delicta si committantur plura circa rem extra personam in faciendo, an puniatur pro uno delicto, uel pluribus?*
4 *Vendens uinum ultra prohibitionem una die pluribus personis: pro pluribus delictis punitur.*
5 *Statuto cauente quòd ludẽs ad hazardum puniatur: si unus una die lusit cum pluribus personis, & pluries uicit, & pluries perdidit: punitur pro uno delicto.*
Ludus ducitur perfectus, & habetur pro absoluto, quando lusores recedunt.
6 *Statuto dictante, quòd quis non poßit ducere ultra tres famulos: quòd si ducit. xx. punitur pro uno delicto.*
7 *Statutum disponens, quòd nemo poßit ducere ad conuiuium ultra. x. personas sub pœna, si habuit. xxx. unum est delictum.*
8 *Statuto stante, quòd ad nuptias non poßint inuitari nisi. xij. dominæ: si pater & filius ducunt uxorem simul, non poterunt inuitari. xxiiij.*

Infans. ¶ Hic est bonus. §. & breuiter hoc in
tendit. Pro toto tempore furtũ vnũ
d est, [d] nisi fuerit possesio interrupta. Item in actione
furti inspicitur quanti res plurimi fuerit à principio
à tpe furti facti. h. d. ¶ Oppo. ad hanc. l. & videtur,
ꝙ plura facta sunt, vt. l. quamuis. s. eo. circa princi. &
gl. in. l. vulgaris. in prin. s. eo. Respondeo, plura furta
sunt, hoc est, plures cõtrectatiões. tamen in veritate
vnum furtum est continuatũ per plura tempora. sic
expresè patet in hoc. §. in prin. & in fin. & ideo se-
mel potest agi furti. Item dicitur hîc, quòd duo fur-
ta plura sunt quãdo possesio fuit interrupta ab alio
fure, & tamen semel tantùm potest agi furti. contra
s. tit. j. l. nunquàm plura. Respondeo secundùm veri
tatem sunt plura furta, quia verè fuit possesio inter-
rupta, sed secundùm fictam possesionem nunq̃ vi-
detur perdidisse, quia eam poterat recuperare, vt. l.
si quis. in prin. & l. non videtur. s. de acqui. posse. &
ideo videtur vnum furtum, meritò semel tãtùm po
test agi, sed in contrario sunt plura delicta verè, & fi
1 ctè. ¶ † Iuxta hoc quæro, dixi quòd fur põt recupe
rare possesionem ab alio fure, quæro quo iure? tex.
hic dicit, quòd eam recuperat ab altero fure, nec di-
cit quo iure. glo. j. eo. l. qui re. §. j. dicit quòd recupe
rabit de facto. Ego dico, ꝙ etiam dictum de iure po
test recuperare, vt ibi dicam. Modò circa istum. §.
quia vos videtis hic, quòd continuatio temporis, nõ
* infert * pluralitatem delictorũ. Ideo quæro circa
hanc legem, quando fiunt delicta circa rem, extra
personam quomodo possum cognoscere, an sint
plura delicta, vel vnum, & sic an veniant imponen-
dę plures pœnæ, vel vna? Circa quod debes aduerte
re, qa quædã delicta cõmittuntur negligẽdo, quędã
2 faciendo. ¶ † Circa primum scias, quòd in delictis,

c ¶ Quòd prius cõstet. Ita quãdo iudex procedit contra aliquem, tanq̃ auxilium præstãtem, debet primò in ipso ꝓcessu cõstare pricipalem deliquisse. & nota bene istud dictũ. qa omnes sequuntur. & ita tenet, & practicatur, maximè id, qđ dicitur in fi. & concordat l. j. §. itẽ illud sciẽdum. ad silla. Itẽ adde, quòd tunc non sufficeret cõfesio principalis secundum Bald. in suo cõsilio, qđ incipit, in Christi nomine de accenso delicto. & hoc repetit Angel. & doc. ante Sal. in. l. j. C. de rap. virgi. q̃quis enim esset facta probatio cõtra principalem, non habet obesse opẽ præstãti, nec sententia lata contra eum. l. si veteris. de fide instru. Est ergo necesse contra ipsum probare furtum principale & opẽ. & hoc vltimum tenet Bal. in. l. iuris. in fi. C. quibus res iudi. non nocet. vide Pe. de Ancha. in cõsil. ccvj. in fine. & Salic. in dicta. l. j. C. de rap. virg. in penul. colum. & vide Bar. in consilio. ccxlv. & an absoluto pricipali posset quis cõdemnari de auxilio in fauorem? vide Bart. ĩ. l. adul. §. si eo tempore. de adul.
¶ Adde, an confesio principalis delinquentis noceat accessoriè delinquenti? Bal. cõsi. xxxv. li. v.

d ¶ Vnum furtum est. Et ista faciũt ad quæstionẽ, ꝙ si quis sit damnatus ad standum in carceribus etiam vltra decem dies, posit appellare: qa grauamẽ est continuum. ita dicit Bal. in. l. ij. de epis. audien. allega. Spe. in titu. de appella. §. restat, ver. sed quid tu dies. cum ver. seq. bene facit. l. ij. ff. quib. ex cau. maiores. ita no. Bal. per illã glos. mag. ibi. in. l. ij. C. de ser. & aqua. Idem no. Bal. per illã glo. mag. ibi in d. l. ij. C. de episco. audien. bene facit, quod no. Barto. in. l. prætor. §. fina. de

ope.no.nnncia. Idem tenet Ioan.An.in.c.dilectus.el.ij.de rescr.&c.vbi dicit, quòd quoties interlocutoria habet actum executiuum:vt in casu illius c.quia tunc semper grauatus appellare potest. Sed illud dicit esse verum domi.Pet.de Ancha.quando quis grauaretur pluries super eodem,per diuersas seu plures interlocutorias: quia tunc à quolibet semper poterit appellare.aliâs secũdum eum sequeretur absurdum: quia si quis est dãnatus in ꝑpetuũ, vel ad tempus, ad standum in carceribus, quòd semper posit appellare.quod non est dicendum.Sed aduerte: quia Bald. post Specula. expresè tenet contra vt.s.dixi. Sed pòst cogitaui, ꝙ illud dictum Bal. non videtur omnino verum .Nã videmus, quòd si quis est dãnatus vltimo supplicio statim efficitur seruus: & sic semper grauatus:vt in l.qui vlti.de pœnis . & tamen solũ intra decem dies potest appellare: vt patet ex ibino. per Barto.& similiter est in damnato de furto, qui efficitur infamis. l. non potest.s.eod. & in.l. furti. in prin.s.de infa. Potest tamen solùm appellare infra decem dies: vt not. docto. in dicta.l. furti. facit quod not.in.l. fi.si à nõ compe.iudi.C. & c. pastoralis .§. j. de appellationi. Ideo dicemus, ꝙ neq; à sententia lata expresè, ꝙ aliquis sit infamis posit semper appellare. Et ideo videtur opin. do. Pet. mihi verior, quàm opinio Baldi. Cum Speculatore transit Ange .in authentica, hodie . de appellation.& Martin. sillania.in suo tractatu concordan. &Matthes.in suo tractatu de carcere. Baldus etiam in lege prima ad finem.C.sententiam rescindi non posse. & pro sententia Baldi bene facit ,quod idem notat in.l. ius.C.de probatio. Tu intellige: vt per Baldum in dicta.l.j.C .sententiam rescind.non posse. Adde quod notat Antonius de Butri.in capitulo finali.in.iiij.columna.de furtis. Adde quod Ang.consilio.cclvj.dicit, quòd sententia perpetui carceris est nulla,& à iure ciuili reprobata .& quod taliter damnatus potest agere iniuriarum contra magistratum, etiam si habeat arbitrium plenum.

a ¶ Exemplum in au. Ista faciunt ad nota.in.d.l.si quis id, quod.cum simili.in.l.si familia.de iurisdi.om.indi.& quod not.Barto.j.de sepul.viola.in l.iij. §.si plures.

quæ negligendo committuntur, si quidem præcessit dispositio, seu præceptum de faciendo & si non fiat imponatur pœna: tunc dicitur esse commissa negligentia, quando est elapsum tempus statutum in dispositiõe:vel si non est appositum:quando est elapsum tempus tantum quòd cõmodè potuit explicari:sed si inciperet à conditione: tunc diceretur esse commissa negligentia, quando desijt posse dari, vel fieri: vt.l.ita stipulatus.s.de verbor.obliga.& l.si ita stipulatus essem abs te.l. insulam.&.l.continuus.§. item qui insulam.cum simi.eodem titulo. hoc tenet Innocen.extra de præben.c.extirpandæ. hoc etiã probatur per iura intra scripta.¶ Hoc præmisso dico, quod si aliquis fuerit negligens per lõgissimum tempus , totum hoc est vna negligentia, & meretur vnam pœnam:nisi ex pluralitate terminorum statutorum, inducerentur plures negligentiæ. Probo primum, aliquis negligit vindicare mortem defuncti : vel negligit petere curatorem patri furioso, vel negligit redimere patrem captum ab hostibus:totum hoc est vna negligentia:vt.l.j.C.de his, quib.vt indignis.&.C.de episcop.& cleri.auth. si captiui. &.C.de episco.audien. au .liberi furiosi. Et ideò si syndicus comitatus, qui maleficia tenetur denunciare, staret per plures menses: non dicerentur tot negligentiæ commissæ, quot menses fuerunt: sed vna tantùm negligentia . Dixi prædicta vera, nisi pluralitas terminorum statutorum aliud

a induceret. Exemplum in authenti.[a] credentes.C. de hæreticis . vbi per primam contumaciam excommunicatur: posteà, si fuerit contumax per annum, plus pnuitur. Simile in misione in possesionem, quæ fit in actione reali. Nam pro prima contumacia fit misio: si est posteà contumax intra annum, non auditur nisi de proprietate: vt .l. si quis. §.sed & si quis. C.de præscriptio.xxx.anno.& ideo si per iudicium, vel per legem essent statuti certi termini ad aliquid faciendum, pro quolibet termino posset dici vna negligentia, & vna contumacia : &

3 pro qualibet imponit noua pœna. ¶ † Quandoq; comittuntur plura delicta faciendo. hîc est aduertẽdum:quia qdam sunt delicta momentanea, quædam sunt delicta successiua. Momentaneorum exẽ

b plum est, aliquis[b] produxit plures testes falsos, vel

c euulsit plures terminos,[c] punietur ne pro quolibet? Dyn. tangit hoc in.l.nunquàm plura.s.tit.j.& ibi dicit si quidem plures testes producantur ad vnum effectum, vna est productio , & pro vno tantùm delicto punietur.argu.l.illud.s. ad.l.Aquil.& quod dixi in.d.l.nunq; plura.s.tit.j. Sed si producant ad diuersos effectus, tunc pro quolibet punientur argu.l.agraria.j. de termi.mo. &.in.d.l. nunquam plura.s.titulo.j. Idem dico, si testis dixerit falsum, super diuersis articulis : si illi articuli tendunt ad vnam conclusionem,& vnam victoriam, vnum delictum est , si tenderent ad diuersos effectus, essent plura. Idem dico de euellente terminos, si quidem essent plures lapides in vno loco : vnus terminus diceretur euulsus : tunc pro vno termino tantùm puniretur:quia tendunt ad eundem effectum . Sed si illi lapides essent in diuersis locis : tunc pro quolibet puniretur: quia tenderent ad diuersos effectus: vt.d.l.agraria. Quædam sunt delicta, quæ habent

d causam successiuam.[d] Et hîc aduerte: quia istorum delictorum quædam sunt in quibus animus plurimum operatur. Exemplum, vt in hæretico:vt in.d. au.credentes. Item exemplum in furto:vbi requiritur animus lucrandi. Item exemplum in retentione possesionis, vbi requiritur animus:vt.l.iij. in prin. s.de acqui.pos.in istis pro toto tẽpore vnum maleficium est. Casus est hîc, nisi possesio interrumpatur ad idem facit.s.de vsuca.l.si is qui ꝓ emptore.§.pen. &.l.qui bona fide.§.fin.de acqui. posses. Et ideo si ego accusarem te, ꝙ tu occupasti, vel tenuisti ꝑ vim aliquam meam possesiõem:vel tenuisti per vim aliquam ciuitatem, vel castrum contra dominum: vel tenuisti seruum meum. si per plures annos eum tenueris, vnum delictum est, nisi ista retẽtio esset interrupta:vt hoc.§.&.l.qcunq;.C.de ser.fugit. ¶ Quædam sunt in quibus animus non tantùm operatur: sed magis actus corporeus, vt portare arma, vel portare vestes sericas,& similia:& quæ actum personæ merè concernunt:tunc puto quia ista naturaliter interrumpantur:& tunc debeamus dicere: ꝙ ꝓ quolibet die sit vnum delictum:vt.l.foramẽ.s.de ser.vrb. prædi.facit.s.eo.tit.l.quo destinauerit.&de oper.li.

4 l.j.¶ Quidam sunt actus qui† habent quandam successionem ex reiteratiõe. Verbi gratia:prohibitum est, ne vinum vendatur vltra.viij.denarios, pro qualibet foglieta, seu mensura:tota vna die vendidisti. certè puto quot personis vendidisti,& quot mensuras singulariter vendidisti, tot sint delicta:vt.l. cum mãcipium.s.de ædil.edic.&.l.scire debemus.s. de ver.

5 obli.¶ † Sed pro huiusmodi declaratione quæro: dicit statutum, si quis luserit ad hazardum, puniatur ad tantum. Modò lusi vno sero cum pluribus:& pluries vici,& perdidi:an videantur plures ludi,& plura delicta? Respondeo, ex pluralitate vincendi,& ꝑdendi, nõ sunt plura delicta: sed puto quòd tot⁹ iste

e actus dicatur vnus ludus,[e] donec sit habitus pro cõpleto,& absoluto, recedentibus lusoribus:vt.l. contractus.C.de fun.instru. Nec enim possum dicere ꝑfectè vicisse, donec ludus sit perfectè completus: qa adhuc superest spes perditiõis. Multa enim possunt accidere, per quæ pecuniam, quam vici perdam, & recedat à me:vt.l.naturalem.&.l.in laqueum.s.de acqui re.do.facit.l.qui cum maior.§.accusasse.s.de bo. liber.&.l.in seruitutem.§.petijsse.eod. titu. Et ideo aliud est hîc, quàm dixerim.s.in venditione vini: qa ibi in persona cuiuslibet,& in qualibet mensura, est perfecta venditio:nec superest spes rescindendæ illius vẽditionis. Item circa ludum dico, quòd ex pluralitate personarum, cum quibus vnà simul ego ludo, non dicuntur plura delicta. Nam ille persone cũ quibus ego ludo, non dicuntur offensæ à me:sed magis offenditur respublica:ideo vnum est delictũ : vt

6 l.si plures.j.arbo.fur.cę. ¶ † Eadem ratione dico, dicit statutum, ꝙ nullus posit ducere vltra tres famulos, & aliquis duxit. xx. certè vnum delictum est, non autem est vnum delictum pro quolibet famulo vltra numerum debitum ducto : sed pro omnibus est vnum, cum ipsi non offendant ex tali ductione:

b ¶ Exemplum, aliquis. Quid in accedente pluries ad vxorem alterius:vt in lege vulgaris.s.eod.dic quòd punitur vna pœna tantùm. & si statutum dicit:ꝙ retinens vxorem alicuius puniatur in centum. vnus retinuit per duos menses, continuè multiplicabatur vna pœna, secundum Bal.in.l.si duo. ad fin.§.j.suprà de arbitris. Item ad materiam vide Barto.in.l.libellorum. de accusa.& Bart. in.l. Pomponius. de negot. gest.& quod dixi post Bartol. in.l. nunquam plura.s. iij. colum.s.de priu. delic.vide quæ dixi post Bartol.in d.l.vulgaris. Adde quòd omnia commissa in vna rixa , puniuntur pro vno maleficio etiam quo ad omnes:vt no. Bartol.in lege hos accusare. §. lege.de accus.& Barto.in l.j.in fin. C. vnde vi.& Bald.in.l.cũ rationibus. in. iij. &.iiij.q.C. qui accusa. non pos.& vt not. hîc Ange. & suprà retulit ad id, quòd dicit hîc Barto. de producẽte plures testes falsos.

¶ Adde Bal. in.l. quicunq;.in.ij. colum. C. de seruis fugi.& ibi quid si cum testibus pro ducit instrumenta falsa, & ibi etiã qd in muliere reperta cum vestib⁹ prohibitis.

c ¶ Plures terminos. Hoc intelligit verũ hîc Ang. si eodem tempore terminos euulsit:seu testes produxit:quia idẽtitas temporis facit idem esse delictũ. vt not.glos.in.l.j. C.vnde vi. secus si diuersis temporibus: quia diuersæ erunt pœnæ : & plures.l. vulgaris. in prin.s.eo. optimè ad legẽ Aql.l. illud.§.fi.

d ¶ Causam successiuã.dicit hîc Angel .quòd dicitur vnum delictum quo ad pœnã:sed sunt plura respectu temporis procedendi,& aliorum:vt no.Bar.reprobãdo glo.in.l.eum qui.§.in popularibus. de iureiuran.

¶ Adde ibi. animus plurimum operatur. Pet.de Anch.consi.v.

e ¶ Dicatur vnus ludus. Fallit nisi vnus à bancho ludi recesserit, qui mutato proposito redeat: licet incontinenti dicatur bis delinquere:vt.l.j.§.si rẽ. suprà depositi. secundum Ange.hîc. Idem in deponente arma mutato ꝓposito,& ea reassumente, secundum eum. Idem dicit si statutum non punit ludentem, vel arma ferentem:sed inuẽtum cum armis, vel ad ludum:qa tunc si quis pluries inuenitur, pluries punitur: licet sit continuatus ludus: quia ad inuentum fit relatio:vt.l.quid ergo.in princi.de infa.suprà facit. C. de seruis fugi. l.si fugitiui serui. Adde hîc Bal.in.l.quicunq;.in. ij.col.eo.ti.

sed ma

ſed magis reſpublica quæ eſt vna,offenditur ab vno ducente vltra nume
7 rum.†Et eadẽ ratione,ſi ſtatutũ dicit,quòd nemo poſsit habere ad conui-
uium vltra decẽ perſonas,ſub certa pœna:certè ſi habuit.xxx.vel.xl. vnũ
delictum eſt pro omnibus,qui excedunt numerum:vt dictum eſt.¶†Iu-
8 xta hoc quæro de quæſtiõe quã vidi de factõ Piſis. Dicebat ſtatutũ,quòd
ad nuptias nõ poſſunt cõuitari,ſeu inuitari,niſi.xij.dñę.modo quidã duce
bat vxorem,ipſe & filius ſuus. vtrum poſsint inuitari.xxiiij. dominę:tãq;
a ſint duæ nuptiæ:an.xij.tm̃?Reſpõdeo:licet[a] duo ſint matrimonia,& iſto
reſpectu poſsint dici duæ nuptiæ: tñ, quia fit vno tempore ſimul quo ad
ſolennitatem,vnicæ nuptiæ dicũtur:vt.l.patris,& filij.ſ.de vulgari & pu-
pillari.& quod ibi not.& hæc ſufficiant.

LEX LXX.

HAEreditariæ. ¶Nõ habet quis per aliũ,quod p ſe habere nõ põt,.h. d. cũ duabus
ll.ſeq.¶ Opp.de.l.eos.in fi.C. de vſu.gl.hîc dat duas ſolu.vt in
ea habes.Aliã ſolutionẽ dat glo.in.l.Labeo .in fi.ſ.de vſuca.de
b hoc per Dy.in.c.quod alicui non licet.de regu.iur.lib.vj.¶ Quæro,[b] quæ
eſt ratio,ꝙ rei hæreditariæ nõ fit furtũ,niſi in iſtis caſibus? Reſpondeo fur
tum eſt cõtrectatio rei alienæ inuito dño &c. ſed res hæreditaria nõ habet
dñm:ergo &c.ſed in iſtis caſib⁹ eſt perſona cõmodatarij creditoris,& vſu
fructuarij,q repſentãt pſonã: & ideo fit furtũ in his caſibus rei hęreditarię.

LEX LXXIII.

SI is cui. ¶Oppo.de.l.rei communis.ſ.pro ſoc.&.l.qui ſeruum.§.ſi is.ſ.de acti. & obli.Sol.qđ hîc dicit
furti:dic.i.cõdictione furtiua.Nã actio furti pœnalis, non tolli
tur per perſecutoriã:licet hodie fortè ſecus:vt gl.dicit.¶ Quę
ro,quę ſit ratio, quòd actio commodati tollatur per condictionem furti-
uam ipſo iure: ſed condictio furtiua per actionem commodati ope exce-
ptionis?Reſpondeo:quia condictio furtiua eſt plenior,vt glo.dicit.

Eius rei. ¶Hic eſt.§.notandus,& eſt gloſ.multarũ legum. ¶Op. de.l.cum æs.§.j.ſ.eo. ſolu.bene poteſt agere actione fur-
ti bonæfidei poſſeſſor: ſed non quòd æſtimetur dominium,ac ſi res eſſet
ſua. ¶Item oppo.& videtur, quòd etiam habeatur,lucri ratio: vt.l.ſi quis
vxor.§.pen.ſ.eod.Sol.ibi loquitur in lucro,quod percipitur ſine alterius
c iniuria: ſecus in lucro, qđ percipitur cũ alterius iniuria:[c] vt vſucapiendo,
vt hic.qđ eſt notabile multum.

LEX LXXIIII.

d SEmpronia. Quæro, quid cõtinebãt iſti libelli?duæ ſunt[d] gl. Prima dicit,ꝙ erat libellus re-
pudij.Alij dicũt, ꝙ erat libellus quo cõtinebat quidã debitor
Sempronię,q poſtea aufugit.ꝓpter hanc appoſitionẽ iſta ſecũ
da placet. ¶Secũdò quęro vnde naſcatur actio iſta furti?gl.dicit ex eo, ꝙ
legit iſtũ libellũ .hoc nõ eſt verũ:vt.l.ſi qs vxori.§.neq; verbo.ſ.e.Dicẽdũ
eſt ergo, quòd iſta actio furti naſcatur ex furto: ex contrectatione ipſo-
rum libellorum.

LEX LXXVIII.

QVi re ſibi.
e Si quis alteri.[e] ¶ Dicitur hic, ꝙ fur prior nõ põt agere.cõtra.ſ.eod.l.inficiando.§. in-
fans.dicit gl. ꝙ ibi recuperauerit de facto. Videte dñi:imo põt fur poſſeſ-
ſionem recuperare de iure,vel cõdictione certi,vel triticaria.ſ.de cõdi. tri-
trica.l.ij.Circa hoc vide,qđ no.per Cy. C.eo.l.fi.circa prin.no.ibi ſi hone
ſta &c.¶Vlterius dicitur hic.in fi.ꝙpoteſt agere cõtra vtrũq; condictio-
ne furti.cõrta.C.de cõdi.furti.l.j.Solu.glo.dicit,quòd hic debet diſtingui,
aut prius fuit cõſecutus rem à primo,& nõ tollitur cõdictio furtiua cõtra
alium:aut prius fuit conſecutus æſtimationem:& tunc cõdictio tollitur.
Vide hanc gloſſ.quæ incipit, cum alterius iniuria.Iſta gl.eſt corrupta ſcri
ptoris vitio.& vult dicere totum cõtrariũ,& debet dicere ſic,aut prius fuit
conſecutus æſtimationem,& nõ tollitur condictio futiua: aut prius conſe
cutus fuit,rem:& tũc tollitur.

LEX LXXIX.

QVi ſaccum. ¶Opp.furtũ ſi nõ cõmittitur ſine ani mo:vt.l.j.§.j.ſ.eo. hic dicitur cõtrariũ:
ergo malè.Rñ.licet hic nõ ſit anim⁹ principaliter furãdi ſaccũ:
acceſſoriè eſt tamen talis anim⁹.Simile habetis.ſ.e.l.eum qui.§.
non ſolum.Item iſtam.l.habetis canonizatam in decretis .l.diſt.c. qui ſac-
cum. ¶Vltimò nota caſus, in quibus ſine effectu committitur furtum.
vide glo.

LEX LXXXI.

SI debitor. ¶Puto tamẽ circa hãc.l.ꝙ ſi debitor anteq; cõ dẽnetur paratus ſit ſoluere debitũ, ꝙ liberetur
ab actione furti:vt.l.fullo.§.qui ancillã.eo.j.qui iniuriæ.§.j.ſ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Furti quando agitur ratione dominij,æſtimatur dominium,& quando ratione inter eſſe,æſtimatur intereſſe.*

LEX LXXXII.

1 SI vendidero. ¶Ibi cũ autẽ.No.†ꝙ qñ agit actiõe furti,rõne dñij æſtimat dominium:
quando agitur ratione intereſſe,ipſum intereſſe æſtimatur.te-
ne menti.de hoc plenè dixi.ſ.eo.l.in furti.

SVMMARIVM.

1 *Raptor dicitur fur manifeſtus,ſi contra eum clametur,ſeu occurratur.*

1 *Opem præſtans raptori non dicitur fur manifeſtus, niſi deprehendatur.*

f Cum raptor.[f] ¶Hic eſt bonus,& ſingularis text.ibi furti,ſci-
1 licet manifeſti. ¶†Quæro,vtrum omnis raptor ſit
fur manifeſtus?quidam dicunt,ꝙ ſic:quia publicè &
manifeſtè rapit. Veritas eſt in contrarium: quia ad
hoc,vt quis ſit fur manifeſtus, requiritur quòd de-
prehendatur,vel poſt eum clametur:nec ſufficit ſo-
la viſio:vt.ſ.eo.l.iij.&.l.ſi quis in ſeruitute. vnde ra-
ptor ita demum erit fur manifeſtus,ſi contra eũ cla-
2 metur,ſeu occuratur.¶†Vlterius hîc dicitur,quòd
ille,qui præſtat opẽ raptori,non tenetur furti mani
feſti.contra.j.vi bo.rap.l.j. Glo.dicit,fateor quòd te
net furti nec manifeſti:licet Placen.dixerit contra.
ſed furti manifeſti non tenetur,niſi deprehendatur.
Iſtud vltimum quod gl.dicit,non eſt verũ. Nã eti-
am ſi deprehendatur opem præſtare, non eſt mani-
feſtus fur:vt dixi.ſ.eo.l.is,qui opem.non habetis hîc
alia.

Si Titius. ¶Iſte.§.eſt notandus.Primò loquitur quando falſus procu-
rator indebitum recipit.Secundò quando recipit de
bitum.Tertiò ponit quaſdam quæſtiões circa prę-
dicta.Secunda ibi.quòd ſi pecunia. Tertia ibi.falſus
autem.vide literam. Hîc dicitur,ꝙ nomine eiuſdẽ
quantitatis,habet locum condictio indebiti,& con-
dictio furtiua.¶Contrà,condictio indebiti præſup
ponit dominium eſſe tranſlatum:vt.l.fi.ſ.vſufruct.
quẽadmo.caueat.vbi nemo condicit rem ſuam &c.
ſed condictio furtiua præſupponit dominium non
eſſe tranſlatum:vt.l.j.ſ.de condi.fur.Sol. condictio
furtiua fuit nata tempore ſolutionis, quo tempore
ſoluens erat dominus:ſed cõdictio indebiti naſcitur
tempore ratihabitionis, quo deſinit eſſe dominus,
¶Sed contra hoc oppo.ſi deſijt eſſe dominus: ergo
extinguitur condictio furtiua:vt.l.& ideo.ſ.de con
di.fur.Sol.hîc deſinit eſſe dominus abſq; ſuo facto:
ergo non extinguitur dicta condictio furtiua: vt.d.
l.& ideo.¶Item opp.dicitur hîc, in ſecundo reſpõ
ſo,ꝙ per ratihabitionem extinguitur actio furti. cõ
tra.in.l.inter omnes.in prin.ſ.eo.Sol.hîc deſijt inte-
reſſe ex cauſa,quę retrotrahitur:ibi non.¶Vltimò d
circa materiam huius legis dic:vt in.l.falſus.ſ.eod.&
l.ſi procuratori falſo.ſ.de condi.ob cau.

Qui rem Titii. ¶Not.text. ibi dominium non fuerit, e
neq; poſſeſsio. ¶Opp.ꝙ ille,qui non habet domi-
nium,vel poſſeſsionem,habeat actionem furti: vt.l.
ſi is qui.in prin.ſ.eo.&.l.rem inſpiciendam.ſ.e.Sol.
fateor,ꝙ hîc tex.debet ſuppleri, ꝙ non habebat ius
in re:nec ad eum pertinebat periculum ratione cu-
ſtodiæ. ¶Vltimò quæro,dicitur hîc, ꝙ habet locũ
condictio indebiti,& condictio furtiua. ¶Quæro,
ad quid dentur illæ actiones?Azo in ſumma de con
di.inde.in.§.datur.dicit,ꝙ condictio indebiti tantũ
datur ad poſſeſsionem, quæ ſtatim fuit tranſlata in
illum falſum procuratorem:ſed cõdictio furtiua da
tur ratione dominij ipſi ſoluẽti.& ſic diuerſis reſpe-
ctibus iſtæ condictiones dantur.

LEX LXXXIIII.

NVllo.§.Qui ancillam.
De hoc dic,vt in.l.verum.ſ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum debiti, ſi reperitur cancellatum, quòd probet debitum præceſsiſſe,& ſolutum.*

Comdemnatio,licet reperiatur cancellata,& pecunia ſoluta:tamen præſumitur,quòd condemnatio præceſſerit.

Qui tabulas. ¶Hîc eſt bonus.§. & nota.no.text.ibi: quia ex his
1 debitum &c.Ex quo habes,† quòd per inſtrumen
tũ cancellatum,probatur debitum ſolutũ. ¶Quæ

a ¶Reſpondeo:licet. Adde quod Ang.hîc contrarium tenet,quem videas.
b ¶Quæro.vide no.per gl.Ange.& Bar.in.l.fi.C.vnde vi.& qđ no.Bart.
poſt gl.in.l.ſed nec legatarius.de condi.fur.vbi omnino videas.
c ¶Alterius iniuria.Not.quòd non dicitur intereſſe meum,ſi ego lucrum,
quod capiebam cum alterius iniuria,amitto.Adde gl.in.l.ſi quis vxori.§.
penul.ſ.eo.quam
ad hoc no.allegat
Bar.in.l. parẽtes.
in princi.C.de te-
ſti. vbi dicit, qđ
quis non dicit no
cere fiſco: licet q̃-
rat ipſum priuare
lucro ſibi aduenię
te cum dãno, vel
iniuria alteri⁹. Et
ad hoc adde no.p
Bar.in.l.j.in.x.co
lum.ver.venio ad
vltimã partem de
ſenten.quæ ꝓ eo
quod ĩtereſt.Ad-
de tamẽ,ꝙ quãdo
lucrum eſt radica
tum,priuatio lu-
cri, dicitur dãnũ
ſecundum Bald.
& Cy.in.l. cũ te.
ĩ.j.col.C.de dona.
an.nupt.&ad no.
hîc adde Bal. in.l.
fi.in princi.in.iij.
op.C.eo.& priua
re fiſcũ pœna ſi-
bi debita,nõ dicit
læſio.ſed ſola du-
ritia dicitur.ſecũ-
dũ Bald.in.l. mili
tes.ĩ fi.C.de teſta.
mili. Adde gloſſ.
Barto.& doc.in.l.
iij.§.labeo.de ac-
qui.poſ.& qđ di
citur hîc,de lucro
radicato,adde: qa
verius no.in.l.j.§.
ſi quis.ff.de iti. ac
tuq; priua.
d ¶Duæ ſunt glo.
Vide Bald. in.l.j.
ſi ea.C.qui accuſa.
non poſ.
e ¶Si quis alteri.
Bald.not. in.l. ab
Anaſtaſio.in ver.
extra quęritur.C.
mãda.alleg. hunc
tex.ſecundũ eum
valde nota.quòd
fur habet remedi
um ad recuperan
dũ poſſeſsionem
contra furẽ. Ad-
de etiã Bal.in.d.l.
fi.in.j.col.C.e. &
ex tex.in. c. in li-
teris.de reſti.ſpo
lia.Adde Sali. &
Cy.in.l.j.C.de cõ
di.furti.
f ¶Cum raptor.q̃-
ro, vtrum raptor
ſit fur manifeſtus
vide.ſ.e. l. ſi quis
ex domo.

a ¶Reſpondeo ſi quidem. Quomodo probetur inſtrumentum cancellatum: vide in.l. Labeo.ſ̈.de pactis.& ibi dixi.& quod ibi not. Bar.in.l.qui tabulas.ſ̈.eo.& ꝙ ibi dixi. Bar. hic ſentit ꝙ illa ſit plena probatio videlicet ſi inſtrumentū cancellatum reperiatur penes debitorē, qui non ſit domeſtica perſona, probetur debitū eſſe ſolutū. Idem ſentir Bart. & expreſsius Ful.ī.d.l. Labeo. & do. Anto.in.c. clerici.el.ij.vt lite pendēte.& Cy.in d.l.ſi de poſſeſsione. Cōtrariū ſentit gl.in.l. poſtq̄. in fi.gloſ.mag.de pac.quā ibi ſequitur Gul. de cug. Bal. Iac. but.& tenent, ꝙ ſi debitor erit perſona ſuſpecta, poterit deferri ſacramentū in ſupplemētū ꝓbationis: vt notat gl. & Bal.in.d.§. ille. Paul. de caſtro ī.l.Labeo.aliter puto opi. Bar. eſſe veriorē per iſtū tex. &.d.l. ſi chirographum, in ver.liberat⁹.vbi p̄ſupponiť, ꝙ iſta præſumptio ſit tāta: vt inducat liberationē ī effectu. Et ad p̄dicta adde, quod notarius non tenetur reddere inſtrumentū debiti debitori: ſed creditori p gl. doctri.in.l. prætor.circa princ. in ver.mei.ff.de edēdo. & debito ſoluto creditor tenetur dare inſtrumētū debiti debitori. l. diſſolutę.C.de cōdi.ſine cau. Et hic adde Ange.in.l.ſi vnus. poſt Cyn. C.de teſtib.& diſcrepat Ange.ibi ab his, quæ dicit Bar.vide Io.an.& do.Ant.in.c.accepimus. de fi, īſtru. Adde quod Bart. ſequitur Bald. cōſilio.cclxxxj.li.j. de quo vide per eūdē conſil. cciij. lib.iiij.

b ¶Nemo. not. ꝙ intelligiť de furt. conſilij. vide Bal. in.l.j.C.de ſer.fu. Andr. Barba.

c ¶Meminiſſe.no. hîc, ꝙ pro furto pōt qs extraordinariè puniri criminaliter.Bal.ī.l. ſi poſt in glo.ſ̈.ti. j. Adde Petr. de Anch.conſi.cix.in vl.verbis.

a an hoc ſit verum? Reſpondeo ſiquidem [a] tabulæ cancellatæ reperiūtur penes creditorem: illæ tabulæ probant debitum præceſsiſſe, & ſolutum eſſe. Hoc modo poteſt intelligi hic. Sed ſi reperiuntur penes debitorē: tunc ſi debitor eſſet perſona domeſtica creditoris, nō probaret debitum ſolutum: niſi probatet illud ſibi redditum: vt.l.j.§. ille aūt.C. de lati.liber.tol. Sed ſi non eſſet domeſtica perſona probatur debitum ſolutum: vt.l.ſi chirographum.ſ̈. de probati.& not.per Iacob. de Are.& Cyn.in.l.ſi de poſſeſsione.C.de proba. Eadem ratiōe, ſi inſtrumētum cancellatū reperitur penes tertiā perſonā, prę ſumitur debitum præceſsiſſe, & ſolutionem eſſe factam.ſ̈.eod.l. qui tabulas. Et per hoc iam dixi duo verba. Primò ego ſolui pro Titio condemnationē: & reperitur condēnatio cācellata, & pecunia ſoluta in camera cōmunis. certè, licet ſit cācellata condēnatio, tñ pręſumiť cōdēnatio pręceſsiſſe. Pręterea, tota die in curia epi per inſtrumentū cācellatū redditum debitori, probatur debitū eſſe ſolutū.

LEX LXXXV.

SI quis ex bonis. In fine ibi vna facti: id eſt iudicij facti ſuper furto ſimul commiſſo.

LEX LXXXVII.

IS cuius intereſt. Item is cui. ¶Oppo.dicitur hic, quòd is qui habet ex teſtamēto actionē: nō habet actionē furti. Cōtra.ſ̈.eo.l.ſi dñiū.&.l.ſi is, qui.§.j.Sol.intellige hîc, ꝙ res erat ſibi obligata ſub conditione: vel non erat res hæreditatia: vt not.in.l.ſi is, qui.§.j.ſ̈.eo.

SVMMARIVM.

1 *Actio furti non oritur contra domeſticos furantes, ſi res eſt modica, quæ ſubſtrahitur.*

LEX LXXXIX.

CReditori. ¶De hoc dic, vt plenè habuiſtis not. in.l. eum qui.§.idem ſcribit.ſ̈.eo.

LEX XCI.

SI libertus. ¶Not.iſtam.l.quòd iſti domeſtici furanť,
1 non oritur actio furti, †quod eſt verum, ſi res modica ſubtrahitur: vt.l. reſpiciendum.§.furta domeſtica.j.de poenis.

LEX XCIII.

FVllo. ¶De hoc dic, vt.l.inter omnes.ſ̈.eo.&.l. qui iniuriæ.§. primo.ſ̈.eod.titu.

b Nemo. [d] ¶Exemplum ponit glo. per.l.impuberem, §.j.ſ̈.eo. ¶Oppo.j.de parici.l. vtrum. Reſpondeo, hic debes intelligere in eo, qui non poteſt facere furtū, propter defectum conſilij & intellectus: & ideo nō pōt teneri tāq̄ præſtans opem furto: qa non eſt talis pſona, quæ poſſet fingi, ꝙ faciat furtum. ſed in.l. cōtraria, alia ratione non poterat committere paricidium.

SVMMARIVM.

1 *Furti cauſa agitur criminaliter: & quæ pœna imponatur? remiſsiuè.*

LEX XCIIII.

c MEminiſſe. [c] ¶Hęc lex eſt bōa.
1 ex qua habes, †ꝙ ꝓ furto agitur criminaliter.& qualiter imponať iſta pœna criminaliter, vidiſtis.j. de pœnis.l.capitalium.§.famoſos.

d ¶Rubricam. Practicam huius titu.vide in Specu.in tit.de conſeq.eccle.vel alta.verſi.& quod &c.& ibi videas.

e ¶Quæro quid. Vide in.l.ij.C.de rei vendi.

f ¶Gl.cōtinuat, Formā aūt libelli vide in Spe.de fur.§.j.ver.pone plerūq;.

De tigno iniuncto Rubrica.

d ¶Gl.continuat rubricam. [d] dic vt habetis in ea. Suprà dictum eſt de furtis in genere: ſed quia quędam ſunt in ſpecie: ideò ponit tit. de tigno iniūcto. Item dicit gl. ꝙ rubrica poniť materialiter. Vel potes dicere, & addere de furto, ꝓ tigno iniuncto: & hæc eſt verior: & patet princi.l.j.j.eo. quod eſt vtile propter ea, quæ.j.dicam.

SVMMARIVM.

1 *Actiones quot dentur contra eum, qui dolo malo iniunxit tignum alienum in muris ſuis?*

LEX I.

LEx.xii.tabula. ¶Oppo.de prin.huius.l. ad fin. Reſpondeo, non poteſt vendicari res tanq̄ à poſsidente: vt in prin. ſed tanq̄ ab eo qui dolo deſijt poſsidere ſic: vt in fi. Itē nō poſſum te cōuenire: vt omnino reſtituas: vt in prin. ſed vt contra te iu-
1 retur in litem ſic: vt.l. qui res.in fin.ſ̈.de ſolu. ¶†Quæro, quot actiones dentur contra iſtum, qui dolo malo iniunxit tignum alienū in ædibus, vel muris ſuis? Gl. dicit quinq;: ſcilicet actio furti, condictio furtiua, actio de tigno iniuncto, & actio ad exhibendum, & rei vēdicatio. Sed quæro, an vna iſtarum per aliam tollatur? dicam.j.l.proxima.

SVMMARIVM.

1 *Actiones, cum plures competant pro tigno alieno iniuncto, qualiter una per aliam tollatur.*

2 *Actiones plures, quando ſe habent tanquàm excedentia, & exceſſa, una per aliā nō tollitur.*

3 *Tignum alienum iniunctum ædibus: licet ab ædibus ſeparari poßit ſine difformitate, uel damno: tamen agi non poteſt, ut ſeparetur.*

LEX II.

SEd ſi proponas. ¶Oppo.ſ̈.l.proxi.in princi. Sol.nō pōt vēdicari, vt eximatur: vt ibi: ſed vt iuretur in litē, ſic: vt hîc, &.l. qui res. in fi.ſ̈.de ſolu. ¶Secūdò op. extra gl. ꝙ per actionē tigni iniūcti. tollať rei vendicatio: vt inſtit.de re.diui.§.appellatione. gloſ.ibi ſolu. ꝙ hîc fuit actum, nō tñ exactū, & ſic non tolliť electione vna iſtarū actionū per aliā,
1 ſed perceptione. ¶†Quæro, cū quinq; actiones competant contra iſtum: vt vidiſtis.ſ̈.eo.l.ꝓxi. quomodo tollať vna per aliam? gl.in rem.§.tignum. ſ̈.de rei vend. tractat plenius iſtam materiā, quàm alibi: & etiam in.d.§.appellatione. dicit, ꝙ rei vendicatio & actio ad exhibendum: & cōdictio furtiua tolluntur adinuicem. qa ſunt rei perſecutoriæ. Itē tolliť actio tigni iniucti, in eo ꝙ in iſto duplo continet ipſam rē non in pœna: actio verò tigni iniuncti tollit perſecutorias perceptione: cum in illo duplo inſit res, vt dictum eſt. Actionē verò furti non tollunt actiones dictæ rei perſecutoriæ: nec actio de tigno iniuncto tollit actionē furti: niſi in eo ſimplo, quod eſt pœna, eodē modo actio furti, cū ſit merè pœnalis nō tollit perſecutorias: ſed tollit actionem tigni iniuncti in eo, qđ eſt pœnalis. Pe.de bel. Perti.in eo quod diciť de iſtis actionibus pœnalib⁹, dicit cōtra gl. Nā qñ ſunt duæ actiōes pœnales, quæ habēt ſe, vt genus & ſpecies: tūc verū diceret glo. ꝙ
2 vna tolleretur per aliam, quatenus cōcurrunt: vt.l.j.j.vi bo.rap. ¶†Sed qñ ſe habent, vt excedētia & exceſſa: tūc vna per aliā nō tolliť in aliquo: vt.l.j. §.in tutela.ſ̈.de tute.& ra.diſtra.&.l.ſi adulterium cū inceſtu.j.de adulte. & dixi in.l.j.dixerit aliquis.ſ̈.de publi. ſed actio de tigno iniūcto ad actionem furti. habet ſe tanq̄ exedens & exceſſa. Nā pōt eſſe tignum iniunctū & furtum nō eſſe cōmiſſum: & pōt eſſe furtū cōmiſſum. & tignū nō eſſe iniunctū. ita dicit ipſe. Tu tene glo. Nā iſta actio nō eſt propoſita, niſi pro tigno iniuncto furtiuo, ſeu pro furto de tigno iniūcto: vt patet in prin. huius.l. cū glo. ſuper rubrica. & ſic habent ſe, vt genus & ſpecies. Nā furtū eſt genus: furtū tigni iniūcti, eſt ſpecies. ¶Sed cōtra hoc opp. nam ego video, ꝙ ille, qui iniunxit bona fide: & ſic nō commiſit furtū, vt ille, q habet iniūctum, tenetur: vt no. hîc in gl.&.d.§.tignum. ergo nō eſt verū, ꝙ ſemp requiratur furtum factū: & reſpondeo de natura actionis tigni iniūcti, ſecundū verba.l.xij.tabularū. requiriť furtū factū: vt hîc patet. & illud qđ glo. no. eſt ex extenſione, & interpretatione ꝓpter alias leges, non ex verbis.l.
3 xij.tabu. Cætera circa iſtam materiam. dic, vt no.in.d.§.tignum. ¶†Quę
e ro, quid [e] ſi tignum poteſt à domibus, vel à muris ſeparari ſine difformitate vel ſine damno: an poſſet agi, vt ſeparetur. Pe.dicit, ꝙ ſic: quia ceſſat ratio huius.l. ergo &c. arg.l.adigere.§.q̄uis.ſ̈.de iurepatro. Mihi videť cōtra: vt ſ̈.eo.l.ꝓxi.§.tigni. vbi diciť, ꝙ tigni appellatione cōtinentur tegulæ. &c. Et quis dubitat, ꝙ tegula poſsit accipi ſine difformitate, & alia poni: certè nemo. Ad ſuam rationem, cum dicit ceſſat ratio. dico ꝙ non ceſſet ratio. eſt enim alia ratio: quia tegulæ per ſe non cenſentur: vt.l.rerum miſtura. ſ̈. de vſucap.&.l.eum, qui ædes.eo.ti.

Si quis teſta.liber eſſe iuſſus fuerit Rubrica.

f ¶Glo.continuat, [f] vt in ea habes. Item dicit gl. ꝙ hæc rubrica non ponitur materialiter.

a ¶ Vltimò not. cõtra præfectũ. Adde, quod not. per Barto. post Gul. in. l. contra. s. de leg. contra eos, qui sciunt edictũ futurũ, & incontinenti vendunt frumentũ: vt teneatur. vide vt ibi cũ no. vide text. & ibi dixi in. c. pe. de excess. pla. tex. ĩ. l. & q data. s. ex q. caus. ma. & remisi in tex. And. Barb.

b Item facit. Adde Lud. in. l. si vero. §. de viro. in. xxij. fallẽ. sol mat.

c ¶ Lata culpa nõ non æquiparatur dolo. Adde Bart. in. d. l. quod Nerua. & quod ibi dixi, & quæ habentur. in. l. respicien dum. §. delinquũt. j. de pœnis. est etiã alius casus no. in. l. ij. cũ ibi no. s. qđ quisq; iur.

d ¶ Aut. l. expssè. Ita etiã tenet An. in. l. si mora. solu. matrimo. & ibi etiam vide p Bald.

e ¶ Per statutum imponitur. Quã do statutũ imponit pœnã pro aliquo facto, an sufficiat lata culpa? vide Bald. in. l. j. s. de legi. vide Ang. in. l. in actionibus. s. de in litem iur. vbi respõdit Bar. quia si statutum, non fecit mentionem de dolo, dicit Bart. quòd subauditur. contrarium ibi tenet ipse per text. in. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. de pœnis. & ita secutũ fuit collegium Paduanum.

f ¶ An requiratur dolus. vide remissiuè quæ dixi in l. ij. §. finali. s. ne quis eum, qui in ius vocan. & dicta hic per Bartol. se quitur præcisè Bal. in. l. j. C. de noxa. Adde Bald. in. l. data opera. C. qui accusa. non pos. ver. item statutũ præcisè punit homicidium. & quę dixi post Bart. in l. quod Nerua. de positi.

g Infertur principaliter. Ad hoc bene faciunt not. per gloss. & doc. in. l. iij. §. finali. in verbo cesset. suprà ne quis eum, qui in ius vocat. licet Baldus. in. l. in actionibus. de in lit. iurando. & in repetitione. c. ij. de constit. libro sexto. teneat contrarium: scilicet quod tam lata culpa, quàm dolus, debet puniri. cogita. & Bald. videtur sequi Roma. in. d. l. in actionibus. vide doctores. in. d. c. ij. de constitu.

h ¶ Et per hoc dico. hanc quæstionẽ format Bar. in. l. iustè. in fi. de acquirẽ. pos. & ideo dixit Ang. ibi quòd requiritur dolus, & ignorantia iuris, quæ est iniusta: vt in. l. libellorũ. §. notantur. cũ ibi no. de infa. non facit eum puniri. Ita dicit ibi not. Ang. in. l. si quis id. per illum tex. in. §. doli. de iurisdi. om. iudi. & Bar. Ang. in. l. sicut. in fi. de præscrip. xxx. annorum. vide gl. in l. plagij. la. ij. C. de plagi. qui vult, q quælibet causa etiam iniusta excuset à dolo præsumpto. & ibi Bal. & Barto. in. l. penul. j. de adul. Si autem. l. non

materialiter, sed significatiuè: vel ponit verba edicti: hoc nõ placet: vt. j. eo. l. j. §. nõ autẽ. Vel ponit summarium tituli. de istis duabus tene quam vis: vt dicam in. d. §. non autem.

SVMMARIVM.

1 *Præfectus Romanus nõ liberatur à debitis dolo cõtractis per incoronationẽ breui fiẽdã de Imperatore: nec illi, qui festinãt ad delinquẽdũ ꝓpter pacẽ fiẽdã de ꝓximo debent gaudere beneficio pacis.*

LEX I.

Si dolo malo. §. Hæc autem actio. Quero, quę est actio? dicũt quidam, actio in factũ quę descẽdit ex quolibet edicto: vt. l. iiij. §. an tñ. s. de dã. infec. & l. fi. s. de eo ꝑ quem fac. erit. Alij dicũt, q est cõdictio ex. l. vt. s. de cõdi. ex lege. l. j. qđ nõ placet: quia illa. l. intelligiẽ quãdo actio introducit̃ noua lege. s. ciuili. secº si prætoria: quia tũc semper cõpetit actio in factũ in dubio: vt dictũ est. ¶ Quæro, vbi est pretoris edictũ in hac materia? dicunt quidã, q est in rubrica. qđ non placet: vt dixi super ea. Alij dicunt, quòd nõ habemus verba edicti, sed eius mentem: vt hic in principio. quod satis placet. ¶ Quæro, dicunt hic, quòd pro tali furto cessat actio furti ciuilis. Quid in actiõe furti manifesti, quæ est prætoria? glos. dicit idem. licet Marti. dixerit contrarium. ¶ Vltimò[a] not. † istum text. cõtra dominum præfectũ de vrbe Romana, q coronat Imperatorem. Nã de cõsuetudine Imperator tũc satisfacit omnibus creditoribus suis: & eũ à debitis liberat. Et ipse præfectus quãdo sentit aduẽtum Principis audacior factus cõtrahit multa debita, propter spem liberationis fiende à Principe: vt ab istis debitis nõ debeat liberari. Itẽ facit[b] iste tex. contra eos, qui sentiũt pacẽ promulgandam de proximo, & ꝓpter hoc festinant ad delinquẽdum propter spem immunitatis.

SVMMARIVM.

1 *Lata culpa dolo nõ æquiparatur in maleficijs, ubi tractatur de pœna corporali, & etiã ubi tractatur de pecunia, & lex expressè dolũ requirit: secus si non requirit dolum.*

2 *Statutum imponens pœnam pro aliquo facto, quando requirat dolum, uel latam culpam?*

Vocabula, quæ habent in se dolum.

3 *Accusatus de turbata possessione, accusatione inducta ex forma statutorum, an absoluatur? si docet se ingressum aliqua ratione: ita quòd dolus malus absit.*

Non autem. ¶ Not. tex. ibi: sed culpa dolo &c. Ex quo not. q lata culpa ęqparat̃ dolo in maleficijs. Sed cõtra. j. ad le. corne. de sica. l. in lege cornelia. Pro huius declaratione † sunt gl. varię. Vna est in. l. in actionibus. s. de in litẽ iurã. q dicit, q vbi tractat̃ de pœna corporali, lata culpa nõ ęqparet̃ dolo: [c] vt. l. cõtraria. aliãs secus: vt hic. Ista non est pfecta solutio. Nam etiã vbi tractatur de pœna pecuniaria lata culpa, non æquiparatur dolo: vt. s. ne vis fiat ei. l. j. §. si quis ideo. & quod ibi no. & . j. vi bo. rap. l. ij. §. hac actione. Vnde

requirit dolũ: vide quæ notã. insti. de act. §. pœnales. & id qđ tenet Bar. in d. l. iustè. in fi. de misso in possessionem. & consil. incip. in quæstione vertẽte in curia. & Pet. de Anch. in cõsi. cxvij. Et qđ no. Bar. in. l. in actionibus. de in litem iuran. & adde bonũ tex. in. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. j. de pœnis. & d. §. limita, per. l. iij. §. si senatº. de sica. Istis adde quę dixi post Bar. in. l. respiciendũ. §. j. ff. de pœnis. Adde alios casus similes, in. l. q multa. ad le. Iu. de vi. in princip. colige rationem ex no. in. l. omne delictum. de re mili §. exploratores. & in. §. qui i acie. & & in. §. si calligati & in. l. penul. de incen. rui. nau. Et quando lex requirit dolum, non tamen excusabitur quis à culpa: qui ex ea punietur criminaliter. casus ẽ in. l. ij. §. hac actio. j. vbi bo. rap. hoc dictum fuit Bart. in. l. pe. j. ad le. Iul. de adulte. vbi etiã allegat concor. ad de Bar. in. l. si mulier. §. j. ff. rerum amotarum. vbi dicit, quòd si statutũ punit amouentem rẽ, intelligit̃ etiã si sine dolo. secus si furtum. istis adde no. per Bar. in. l. fi. j. de adulte. & dicit Ang. in. l. si vacãtia. C. de bonis vacan. lib. x. §. semper in facto illicito pręsumitur dolus: vt. l. j. C. de sica. iõ dicit quòd non est necesse, q in inquisitiõe dicatur dolosè commisit &c. facit qđ no. per Bart. in. l. nec exemplũ. C. de fal. & quod no. in. l. dolũ. C. de dolo. Facit quod dicitur in. l. iniuriarum. j. de iniur. & Bal. in auẽ. habita. in vj. colum. C. ne filius pro patre. in in. vj. colũ. dicit, quod vbi qualitas exprimenda in libello tacitè inest, ex natura facti, ꝓcedit libellus absq; expressione illius qualitatis. vide ibi. & dicit Bald. in. l. prima. de cõfes. q in furto, & homicidio semper inest dolus. Et decisionem Barto. hic, limita notabiliter: vt colligitur ex not. per Guliel. de cug. in. l. extat. quod metus causa. ¶ Et ad quæstiõem tacitam in princip. huius ver. adde, quòd vbi sumus in materia actus, qui indifferenter potest esse factus cum dolo, & sine dolo; quòd tunc quælibet causa iniusta excusat à dolo, vnde tit. quæst. Barto. hic est an accusatus de turbata possessione inducta à statuto debeat absolui, si dicat se ingressum aliqua ratione, ita quòd dolus absit & dicit quòd sic: si statutum loquatur in personam, vt quia dicat, si quis turbauit aliquem in possessione &c. & ad no. per Bar. hic vide gloss. in. l. j. ff. de itine. actuq; priua. super ver. vsus sit. quæ videtur velle, quòd ad hoc, vt quis excusetur à vi, sufficit probet se aliqua causa motum esse, quæ si

glo. in. d. l. corne. dicit, q in criminalibus lata culpa, non æquiparatur dolo: vt ibi. in alijs secus: vt hic. cũ simi. hoc non placet: quia etiam hic in criminalibus loquit̃, licet agatur ciuiliter. Ad idem. l. j. §. j. suprà si men. fal. mo. dixe. & l. fi. C. de edẽ. vnde glos. alibi dicit veritatem. in. l. magna negligentia. j. de verbo. sig. quam gl. coniungas cum glo. d. l. in actionibus. & dicas sic. Vbi tractatur de pœna corporali, lata culpa, non æquiparatur dolo: vt in. l. in lege corne. j. ad legem cornel. de sica. & no. in. l. in actionibus. s. de in litẽ. iur. vbi verò tractat̃ de pœna pecuniaria, siue sit criminalis accusatio: siue ciuilis actio dic, aut. l. ex

d pressè[d] requirit dolum: & lata culpa non æquiparatur dolo, vt. j. vi bo. rap. l. ij. §. hac actione. & l. j. §. si quis ideo. s. ne vis fiat ei. & no. in. d. l. magna negligẽtia. Aut. l. expressè dolum non requirit: & tunc lata culpa æquiparatur dolo: vt. l. j. §. j. s. si mensor falsi. mo. dixe. Sed hæc solutio videtur contra istum tex. Nam expressè hæc requirit dolum: vt patet in rubrica, & in principio eiusdem legis, & in principio huius. §. & tamen lata culpa æquiparatur dolo. Solu. dico, quòd non habemus verba edicti in hoc titulo: & quod in verbis edicti non fiebat mẽtio doli: licet Iurisconsul. referendo mentem edicti, dixerit hoc: aliãs oportet te dicere, quòd hoc procedit ex extensione Iurisconsu. magis quàm ex natura verborum edicti.

2 ¶ † Iuxta hoc quæro, quid si ꝓ aliquo facto per

e statutum imponitur pœna[e] vtrum pro illo facto re

f quiratur dolus:[f] vel sufficiat lata culpa? Respõdeo si statutum facit expressam mentionem de dolo, non sufficeret lata culpa. Idem si tractaretur de pœna corporali: vt dictum est. Sed si loquimur simpliciter, hic est aduertendum. Nam quædam sunt vocabula, quæ importãt dolum, vt puta dicitur, si quis fecerit furtum vel falsitatem, vel similia. quæ habent in se dolum, vt. l. s. de fur. & l. nec exemplum. C. de falsi. tunc lata culpa non sufficeret. Quędam sunt vocabula, quæ non important dolum in se, & hic aduertẽ. Aut statutum punit actum, qui infertur princi-

g paliter[g] in personam: vt si quis percusserit aliquem tunc requiritur dolus: quia talis iniuria non potest inferri in personam, sine affectu facientis, vt. l. iij. j. de iniur. Si verò ponit actum, qui infertur in re, tũc puto, quòd lata culpa æquiparatur dolo: vt hic, & l. prima. §. primo. s. si mensor fal. mo. dixe. cum si-

3 milibus. † Et per hoc dico[h] in accusatione de turbata

h possessione inducta ex forma statutorum, & an debeat quis absolui: si doceat se ingressum esse aliqua ratione, ita quòd dolus malus absit. Assessores communiter dicunt, siue iustis, siue non iustis rationibus absoluendus est, quia cessat dolus, vt. l. prima. in fi. j. de abigeis. l. igitur. §. j. s. de libe. cau. sed in legibus illis est ratio, quia requirebatur dolus, ideo putarem aduertenda esse verba statuti. Nã si dicunt, si quis turbauerit aliquem in possessione sua, vel molestauerit aliquem. vel per similia verba: quæ denotant actum illatum in personam, vt, molestiã, vel turbationem illatam in aliquem, tunc requirat̃ dolus per ea, quæ supra dixi, & tunc veniet absoluẽdus, nisi probetur dolus. Sed si punit actum illatum in re, vt puta si quis ingressus fuerit in posses-

vera foret, ipsum releuaret à lata culpa: & per consequens à dolo: & per cõsequens à pœna. Sed dic quòd ad illam glossam posset responderi, quòd in pœnis pecuniariis tantum procedit, arguendo de lata culpa ad dolum. l. in lege. & ibi Bartol. ff. ad le. corne. de sica. sed vbicunqꝫ imponitur pœna pecuniaria sufficit nedum lata culpa, sed etiam leuis, ad hoc, vt cadat in pœnã. vt visum fuit in præcedẽti apostilla. ergo illa gl. non facit aliqd' ad propositũ. Bar. dicit, ꝙ stãte statuto, ꝙ homicida occidatur, intelligatur de doloso, & culpabili nõ casuali: quia statutũ debet glossari secundũ ius cõmune. & remittit ad not. per se in. l. ij. C. de noxa. Ad idem quod not. de dolo. in. ca. lator. de homicidi. vbi refert accidisse de facto, ꝙ duo in vnanaui erant, & alter cum ligno, in quo erat ferrũ ad trahendũ ramos arborũ, casu percussit socium, & mortuus est. Dicebat statutum: quòd de homicidio puniatur, dicit fuisse consultũ, & bene, ꝙ non teneť de homicd: si al's sibi adhibuit diligẽtiã: quia statutũ debet intelligi de homicidio doloso, & culpabili. Allegat not. in. d. l. ij. de noxalibus. & in ca. in nostra. de iniuriis. addendo, qd' dixi in. l. respiciendũ. §. delinquũt. ff. de pœnis. & not. hoc expresè Cyn. & Bal. in. d. l. ij. C. de. noxa. & Bald. in l. data opera. in. v. col. C. qui accusa. non pos. in. vj. co. Ange. in malefi. in ver. quas si non soluit intra decem dies amputetur si manus. Sed vtrũ procedat libellus, accuso te, eo quòd culpa occidisti talem? Bal. in. l. quæ foruitis. in. v. col. C. de pigno. actio. tenet, ꝙ sic: quia intelligiť de latissima, hoc est dolo. & dicit, Bal. ibidem in vltima colum, quòd si statutum punit delictum, nec doli facit mentionem, quòd nec nos facere debemus: in. l. prospexit. qui & à quibus, nisi per statutum atrox pœna imponeretur. quo casu saltem lata culpa requiritur. Vide tñ nota. per Bartolum in. l. j. C. de statu. libr. xij. & Baldum in. l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. qui videntur concordare huic dicto: vt apparet infrà eadem. l. Labeo. in Apostilla magna. circa princip. ¶ Et ad materiam adde Bartol. hic in fine, quòd nedum lata culpa, sed leuis sufficiet ei, vbi esset pœna pecuniaria. secundum Bald. in. d. l. data opera. in fine. v. colum. vide Bald. & Pau. de castro in. l. j. de liti. & Bald. in. l. iij. §. quod prætor. ne quis eũ, qui & domi. Anto. in. c. ij. de consti. per Bald. in. l. j. & in. l. & si seuerior. in. iij. colum. C. de infa. & limita per Saliç.

sionem alterius. vel si quis occupauerit possessionẽ alterius: vel turbauerit: & tunc non requiritur dolus: sed sufficeret lata culpa, per ea quæ suprà dicta sunt. Pro hoc insti. vi bo. rapto. §. quia tamen. & per l. si quis in tantam. C. vnde vi. Aliud est igitur dicere, si quis turbauerit aliquem in possessione sua: & aliud est dicere, si quis turbauerit possessionem alicuius: & ideo tunc non excusaretur, si non esset motus rationibus iustis.

SUMMARIUM.

1 *Actio introducta in subsidium, non habet locum contra eum, qui de iure ordinario potest coerceri.*

Dominus non potest concedere represalias contra uniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere.

Communitas non potest concedere represalias propter factum sui subditi, quem potest iure ordinario coercere.

Habet itaque. ¶ Iste est pulcher text. Not. hic in versi. quid tamen. 1 † quòd actio introducta in subsidium, non habet locum contra eum, qui iure ordinario potest coerceri. & ideo puto, quòd de iure communi, dominus non posset concedere represalias, contra vniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere. Eadem ratione non potest ciuitas, seu commune, concedere represalias propter factũ sui subditi, quem potest iure ordinario coercere. in argu. hoc inducto non determino. Ad hanc. l. oppo. j. eod. l. fin. sol. vt ibi.

Si seruus pure. ¶ Oppo. institu. de noxa. §. si seruus. Sol. contra dominum non potest agi actione ordinaria: sed hac actione sic. Item contra. Ista actio non est introducta, nisi contra eum, qui liber esse iussus est: vt hac. l. in princi. Solut. etiam contra eum, qui est legatus, inducitur per extensionem Iurisconsf. vt hîc.

Ante aditam. ¶ Suprà exposita sunt verba, si quis testamento liber iussus fuerit. nunc exponuntur verba ante aditam hæreditatem.

SUMMARIUM.

1 *Actio subrogata num sapiat naturam eius, in cuius locũ subrogatur.*

Hæc actio. ¶ Not. hunc tex. ibi: nam & si in locum. &c. ¶ Quæro, 1 vtrum hoc sit verum indistinctè: † quòd actio subrogata in locum alterius sapiat eius naturam? Istam materiam tetigit Iacob. de Are. in. l. qui id quod. in princi. s. de dona. & modicum dixit. do. Cyn. tetigit eam. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. iij. gloss. aliquantulum dicit in. l. certi condictio. s. si cer. pet. in. j. gloss. mag. circa fin. Quidam alij extraordinarij doctores etiam distinxerunt. Mihi videtur latius, & clarius dicendum sic. a Quandoque vna[a] actio subrogatur in locum alterius per modum suppletionis: quia actio producta certis casibus: non competebat. vnde suppletur alia in illis casibus, in locum deficientis actionis. Quandoqꝫ hoc fit per modum substitutiõis: qa in locũ alterius actionis extinctæ alia introduciť. Qñqꝫ fit per modũ cumulationis: qa actioni iam inuẽtæ, & natæ, alia actio cumulatur in eodẽ casu: & ad idẽ. Primo casu, aut q̃ris vtrũ sapiat eandem naturã, circa id, quod actio trahit, ex natura efficientis seu introducẽtis eã: & tunc ita demum sapit eandẽ naturã, si sunt idẽ effect⁹: secus si diuersi. Exẽplũ in hac. l. Ista actio est introducta ad supplendam actionem furti ciuilem: vt. s. ea. l. j. §. j. tñ ista est prętoria: vt hîc. illa est ciuilis. & hæc parit diuersos effectus, propter inuentores varios. Nã vna est perpetua: alia est temporalis. Idem in similibus legibus allegandis infrà. Aut quæris, an sapiat eandem naturam quo ad alia: & dico quòd sic regulariter: vt hîc: & l. ij. §. fina. s. si quadrup. pauper. fecisse dica. & l. quemadmodum. §. magistratus. s. ad. l. aquil. C. ad legem aquil. de pecoribus. ¶ Fallit primò in his propter quæ prima actio non cõpetebat: vt apparet in hac. l. cum fi. Nam hęc lex habet locũ in casu, in quo nõ habebat locum actio furti. Item fallit in his, quę in actiõe subrogata specialiter sunt expressa: vt probatur in hac. l. & s. eadem. l. §. j. cum sua gloss. Nam hic specialiter est statuta pœna dupli: ideo non habet eandem naturam, quam habet actio furti: vt si deprehendatur, sit pœna quadrupli, quia hîc pœna specialiter est expressa, vt no. s. §. j. in glo. super verbo ciuilis. Quod no. propter multa statuta. ¶ Secun- b do casu[b] principali, quando actio subrogatur p modũ substitutiõis in locũ actiõis extinctę: hic aduerte. Aut ista substitutio fit à lege, aut ab homine. Primo casu, aut fit contra ius commune, & non habet eandẽ naturã spãlẽ quo ad vitã, vt apparet in actione vtili rescissoria restituta: vt in. l. in honorariis. ver. sed cũ rescissa. s. de act. & obli. & l. fi. C. ex qui. cau. maio. sic intelligo. l. j. & ij. C. si aduer. trãsa. Aut substituiť secundum ius cõe: & tunc aut ad idẽ, & sapit eandem naturam: vt. C. de re. vxo. act. §. j. ij. & iij. & insti. de actio. §. fuerat. Aut, circa diuersam rem, & tũc non sapit eandem naturam, si rei diuersitas diuer- c sitatem rationum inducat, vt. l. cum in fundo[c]. §. si fundus. s. de iure do. Aut substituitur per hominem & tunc aut quæris. an capiat eandem naturã quo ad executionem, & dico: ꝙ non sapit eandem naturã, si prima habebat executiõem paratam, vt. C. de execu. rei iudi. l. si cãm. & l. iiij. §. si ex cõuentione. s. de re iudi. si verò quæris quo ad alia. dic vt in. l. aliam. s. de noua. ¶ Tertio casu principali, quando subrogatur per modum cumulationis, tunc aut accumulatur accessoriè, aut principaliter. Primo casu: sapit eius naturam: vt. l. si eum. §. qui iniuriarum. s. si quis cau. & l. j. §. si quis sub cõditione. vt leg. no. ca. Aut accumulatur principaliter, & tũc aut ex diuersis principiis, aut ex vno. Si ex diuersis principiis: tũc non sapit eandẽ naturã regulariter, & diuersa principia intelligò. siue oriãtur ex diuersis factis, vt. l. iij. §. idẽ scribit. s. de pecu. & l. tutor. s. de fideiusso. siue ex eodem facto diuersis tñ obligationibus. vt. l. rei communis. s. pro so. & l. duobus. §. colonus. s. de iureiu. cum sit prædicta vera quando cumulatio ista fit per l. idem si fiat ab homine, vt. l. item illa. §. quod adiici tur. s. de costitu. pecu. & d. l. iiij. §. ex conuentione.

in. l. ij. C. de noxa. Adde, an iusta causa excuset à pœna turbationis possessionis, Pet. de ancha. consi. cxxxvj. Bal. cõsi. ccclxxxvj. lib. j. Et an homicidium requirat dolum: si statutum dicat, quòd occidens occidatur. vide quę posui in. l. j. C. de ser. fugi.

a ¶ Quando qꝫ vna. Adde quod no. in. l. certi. condictio. si cer. pet. per Bart. Angel. Cy. in. l. j. C. de rei vxo. act. Andræ. Barba.

a ¶ Quandoqꝫ vna actio. Et hanc materiam sequitur Cyn. in lege si creditori. post gloss. de lega. primo. & per Dyn. in. l. qd' debitori. ff. de do. causa mortis. & Angel. & Barto. & etiam ponit ista pen. in dicta l. si creditori. & Bald. in. l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis cau. & ad materiam, quòd subrogatum debet esse eiusdem naturæ &c. vide nota. per Bal. in. l. parabolani. C. de epi. & cle. vbi dicit, quòd non potest in locum iudicis subrogari iudex, qui eligi nõ potest ad illud. Vtrum autem inhabilis posset cõstitui ad substituendum: vide in cle. religiosus. de procur. & ibi per docto. Et facit ad quęstionem, passagium debetur ponti, qui postea fuit destructus: & remittitur, an nouo ponti debeatur? de quo per Bald. in. l. ij. C. de priuile. fis. Item facit ad quæstionem an episcopus succedens in executione in locum executoris negligentia debeat seruare formam impositam per executorẽ primi executoris? de quo vide Bald. quòd sic in. l. fin. C. si manci. ita fue. alie. & no. Bald. in. l. fi. in vij. col. C. vnde legi. quod si potestas est aliquo casu substitutus capitanei, quod tamen debebit seruare tempora assignata potestati per statutum: non tempora assignata capitaneo. quod nota bene.

b ¶ Secundo casu. Et vide vnum singulare dictum, quod dicit gloss. in ista materia. in. l. certi condictio. si cer. pet. Bald. in. l. j. §. j. C. de rei vxo. actio. And. Barba.

b ¶ Secundo casu, dicas, quòd quando succedit per locum à remotis non potest assumere naturam iam extinctæ actionis, quia quemadmodum illa est extincta, ita ista. dicit Bald. in. l. pactum, quod dotali. in. xviij. quæstio.

c POMATES. ¶ Vt. l. cũ in fundo. not. quod subrogatum nunqꝫ sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, quando in eo est diuersa qualitas. & vide Alex. consi. clx. col. ij. volu. iij.

C. de re

a ¶ Si verò. Etiam pro hoc est glo. in. l. certi condictio, in. j. glo. ff. si cer pet. quam Barto. dicit. ibi nota. & non reperi alibi ita expressè.

b ¶ Sceuola ait. Vide Bald. in. l. iij. C. fami. er. nam hæreditas bene continet in se iura, & dominia. l. j. §. j. s. eo. & not. Bald. in rub. C. fami. erci.

c ¶ Labeo. Si statuitur terminus accusatori, & post terminum tantũ venit in notitiam eius, an adhuc accusare possit? vide Ale. post Bal. in. l. fin. C. de dolo. & vide quod notat Bald. in. l. genero. ff. de his, qui not. infa. vbi tenet quòd non: quia paria sunt præscripsisse, & absolutum esse: vt probatur in. l. sed & si vni⁹. §. si ante. de iniur. Pro qua facit ista l. quod not. in. d. genero. nec obst. quòd delictum remanet impunitum: quia omne illicitum non punitur, per. l. j. de infa. Nec obst. §. hoc interdictum. hic alle, quia ibi non agebatur ad vindictam: sed de infamia. Actiões autem ad vindictam sunt magis odiosæ: ideo restringendæ: vt in. l. auxilium. ff. de mino. Item: quia actiones ad vindictam non sunt in bonis nostris à princip. Ideo non est aliquod incommodum: vt in. l. cum emancipati. §. emancipatus. de colla. & vide quod notat Bart. in. l. eum, qui. §. in popularibus. in vlti. q. de iureiur. Et faciunt ista ad no. per Bald. in. l. j. si quis cau. vbi quærit, quid si à iudice dat⁹ est terminus parti, an currat à tempore dati rermiti: an verò à die notificatiõis & scientiæ? & dicit quòd à die scientiæ facit quod notat Bartol. in. l. Labeo. suprà de iureiurando. & facit textus in. l. de pupillo. §. meminisse. & ibi per Ludoui. de operis no. nun. & ad quæstionem Barto. hic vide Barto. in. l. j. C. de strato. libr. xij. & facit quod dixit Bald. in. l. quicunq;. C. de seruis fugiti. vbi dicit, quòd statutum puniens aliquem, de delicto, debet intelligi, si scienter delinquit, non si ignoranter. Vide ad ista Bal. in. l. fin. C. de dolo. & facit tex. in. l. j. quod vi aut clam. & habetur in. l. si quis in graui. ad sillania. & vide in. l. cura. qui milita. non posses. libr. xij. & in. l. j. C. de effra. lib. x. & Ange. hîc tex. l. dist. capitu. nulla. & Bald. in consil. clij. qui allega. glos. xj. distin. capitu. quicunq;. & vide Bal. in. l. id, quod pauperibus. de episco. & cleri. in. iiij. colum. vbi dicit, quòd tempus statutum executori non currit ignoranti: in quo etiam tenuit Barto. quod non. in. l. quinquaginta. suprà de ex cu. tuto. In termino verò præfixo à statuto hoc modo, videlicet, quòd de delicto non possit cognosci post sex menses intellige siue delictum fuerit occultum, siue manifestum: quia à die delicti connumeratur tẽpus: nõ à die scientiæ. tex. est in. l. fin. & ibi Bald. C. de dolo. Istis adde Bald. in. l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cleri. quæ dixi in. l. iij. de calũ. & quod dixi post Bart. in. l. fi. de præscrip. lon. temp. Adde Pau. de cast. & quosdã alios doc. quos ipse alleg. in consi. incipi. potestas non habet in syndicatu suo. Et dicunt ꝙ quædam sunt crimina, quæ per diligentem inuestigari potuissent: seu per instigationem generalem potuissent in notitiam potestatis deuenire, quia nõ fuerunt occulta facta, tunc si iudex in hoc nõ fuerit diligens, ignorantia nõ impedit tẽpus statuti currere, quia cũ potuit scire &c. imputatur sibi. l. qui potest. j. de regu. iur. c. fi. de elect. Quędam sunt crimina occultè commissa, vt est crimẽ falsi, quæ nõ potuissent per generalẽ inquisitionẽ reperiri, & tunc talis ignorãtia conseruat ius ingrẽdi. l. semper. §. si quis. hic alleg. & est bonus text. in. c. fi. qui matri. accu. pos. Sed per do. Francis. de arbergo. de Aretio, in cõsilio suo, quod incipit super infrascriptis dubijs cõsultus. distiguitur aut delictum erat respectu personæ delinquentis, & delicti incognitum, vt in crimine falsi, tũc nõ currit terminus. aut delictum erat notũ: sed persona ignorabatur delinquentis, & tunc currit terminus, & hãc distinctionem dicit probari in hac. l. cũ hic not. per Barto. & & Ludo. de vr. in l. j. §. occisorũ. ad Sillanianum. dicit ꝙ licet Barto. hic nõ decidat, quòd ipse decidit in. d. §. in pupillaribus. quòd à die currit tempus: secundũ Bal. ibi, & ĩ dicta l. genero. tenet cõtrarium, quia in producenda libertate currit præscriptio etiam in ĩgnorante, vt. l. si parem. §. si per fundum, admo. ser. amit. & quia paria sunt quem esse absolutum, vel præscriptũ, imo fortius etiam si post tempus fieret confessio, non posset fundari inqsitio. Sed de hoc vltimo scripsi in. l. absentem. j. de pœnis: & in. l. sed. & si vnius. §. si ante. de iniur. quem tex. alleg. Bal. pro se Ludo. in dicto. §. occisorum. respondet ad. c. si per fundum. quod ibi loquitur in præscriptione extraiudiciali, secus in præscriptiõe facti, vt ibi tenet Bal. & Pet. de anch. in. c. canonum statuta. versi. sed si alij habent. Barto. tenet, quòd ista tempora currant à tempore scientie. vide Bal. in. l. quãdiu. C. qui admit. & not. p eum in. l. iuris in fin. eodem tit. & similiter in statuto dicente: quòd instrumenta debeant intra certum tempus insinuari, intelligitur à tempore sciẽtiæ, & ignorantia præsumitur vt declarat Bald. in. l. penul. de peri. tuto. & vide, quæ dixi post Bal. in. l. q̃diu. C. qui admit. & in. d. l. fin. C. de dolo. & Moder. in. c. tua nos. §. j. de homici. Adde, quod licet dicat in fi. huius. l. dubiũ esse, tñ in. l. quinquaginta. de excu. tuto. tempus præseruat ignoranti ius, quod etiam ibi tenet gloss. Adde an terminus currat officiali ignoranti crimen commissum, Pet. de ancha. consi. v.

C. de re iud. & l. si creditori. de leg. j. & l. fideicommissa. §. plerunq;. s. de lega. iij. fallit in. l. qui id ꝙ. s. de dona. Ratio est, ne ex liberalitate sua &c. vt. l. ne liberalitate. de re iudi.
a ¶ Si verò[a] descendit, seu accumulatur ex eisdem principijs: tunc aut vna accumulatur propter aliam: aut quælibet per se principaliter. Primo casu, illa quæ propter aliam accumulatur sapit eius naturam: vt. l. vt tantum. in princi. s. de ser. corru. quod intelligo de natura, quam ipsa actio primordialiter habebat: non de ea, quæ superuenit ex accidenti: vt. l. item veniunt. §. cum prædixerimus. s. de peti. hæredi. Item, præterquàm quo ad infamiam: vt not. in. l. certi condictio. in princip. in fi. mag. gloss. primæ. s. si cer. pet. Si verò quælibet propter se principaliter cumulatur: tunc nulla sapit naturam alterius: vt. l. cum filius. §. varijs. de leg. j. & l. j. & ij. C. communia de leg. & institu. de leg. §. nostra autem. vbi tres actiones accusantur propter legata principaliter: & quælibet habet propriam naturam.

b **Sceuola ait.** [b] ¶ Dictum est. s. proxi. §. quod ista actio pertineat ad furta. modò queritur, vtrum propriè ad furta pertineat: & respondetur: vt in tex. ¶ Op. ꝙ rei non possessæ, non fiat furtum: vt. l. falsus. §. si iactum. s. de fur. solu. vt ibi. ¶ Itẽ op. ꝙ aditio transferat possessionem in hæredem: vt. l. cum miles. s. ex qui. cau. maio. Solu. vt ibi. ¶ Ite op. de. l. qui à seruo. in fi. s. de ac. & obliga. Solut. ibi hæreditas non possidetur propriè, sed impropriè. qd dic, vt dixi. s. de vsucap. l. si is, qui pro emprore. super versi. quod si seruus. ¶ Quæro, vtrum ista actio habeat locum in commissis post aditã hęreditatẽ, ãte apprehẽsam possessionẽ? hic videtur ꝙ sic. Cõtrarium est veritas, cũ statim seruus sit liber adita hæreditate: vt. s. ea. l. §. ante aditã. qd est verũ, si libertas sit relicta purè: secus si sub cõditiõe: vt. j. ea. l. fi. & s. ea. l. §. sed si fideicõmissaria. ¶ Vltimò quero, ad qd Sceuola hoc dixit hic? respõdeo: quia dictũ est. s. istã actionẽ pertinere ad furta. hic declarat, qd impropriè dixit furta. vnde magis propriè dixisset pertinere ad intercepta: quoniam iacẽte hæreditate, non fit propriè furtum.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente quòd potestas poßit procedere de maleficijs commißis retro per annum: an poterit cognosci de maleficio secreto, quod in notitam peruenit post annum? requirit cogitandum.*

2 *Ignorantia excusat aliquem à pœna: sed an conseruet ius alcui est dubium.*

LEX III.

c **Labeo.** [c] ¶ Op. s. proxi. de. l. si paulo ante. sol. ibi diu stetit in seruitute post furtũ factũ, licet dñs ignorauerit. hic autẽ statim furto facto peruenit ad libertatem.
1 ¶ † Quæro, dicit statutũ: ꝙ Potestas possit procedere de maleficijs cõmissis retro p annum, contingit, quòd fuit commissum, quoddam maleficium occultum, vt puta fuit factũ vnum instrumentum falsum secretè, quod in notitiam peruenit post annum, an de hoc possit procedi. videt de hoc tex. ꝙ sic, in. l. ann⁹. s. de cal. & s. quod vi aut clam. semper. §. hoc interdictum. In cõtrariũ videt hæc lex proxi. precedens, q̃ incipit, si paulo añ. Pro quo facit. s. de diuer. & tẽ. præscri. l. fi. in fi. vbi ignorantia nõ impedit currere præscriptionẽ. In hac. q. dubito. & est de facto mõ ĩ his terminis, dimitto nũc quia volo melius cogitare.
2 ¶ Ad vnum tñ aduerte, † quia an ignorãtia excuset aliquẽ à pœna, de hoc nõ est dubiũ quòd sic, vt dixi in syndico in simili. in. d. §. hoc interdictũ. Sed an ignorantia cõseruet ius alicui, de hoc loquitur. q. nostra. & de hoc est dubium.

Furti aduer. nau. caup. stabu. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Differentiæ inter hunc ti. & ti, nau. cau. stabu. tres.*

2 *Actio in factum oritur ex hoc edicto.*

¶ Glo. quærit quæ est differẽtia inter hũc tit. & tit. s. nau. cau. sta. Quidã ponunt hîc vnam differentiã, quã differentiã gl. reprehẽdit. vt habes in gl. sed in rub. illius tit. glo. ponit alias tres differentias. Prima
1 est, † quia ibi tractatur de actiõe in factũ, quę ex contractu. s. ex recepto, & de ea, quę ex quasi maleficio hîc de ea. quę ex maleficio tantũ, hæc est bona differentia. Prætereà ibi loquit, qñ arguit factũ certæ psonæ: vt. l. penul. §. j. eo. tit. hic qñ factũ certæ personæ nõ arguit. ¶ Itẽ ibi totũ duplũ est pœna, hic in isto duplo simplũ est rei psecutio. ita dicit ibi gl. Sed certè puto, ꝙ gl. potius voluit dicere cõtrariũ, quod hoc totũ sit pœna ad instar actiõis furti. ibi, in vno duplo cõtinet sim plũ. Ros. in libellis suis super hoc tit. dicit ꝙ inter titulũ istũ, & illum nulla est differẽtia. Et si dicas, quare fecit duos tit. rñ. qnia hic tractabat de qbusdã furtis specialiter, & ideo voluit facere titulum specialem, quę in alio tit. ponantur incidenter. hæc opi. mihi multum placuit, sed opi gl. cõ
2 muniter tenetur. ¶ † Quæro, quæ actio oriatur ex hoc edicto? quidam dicunt, actio furti manifesti: vel nõ manifesti, aduersus nautas, caupones, stabu. Dyn. & Roff. intelligunt, quod agatur actione in factum aduersus nau. caupones &c.

SVMMARIVM.

1 *Actio ciuilis furti, quòd potest competere aduersus nautam uel eum, qui conuenitur ex suo furto, sed agens ex hoc edicto semper est prætoria.*

LEX I.

IN eos. ¶ Primò, ponit men
tem edicti vsq; ibi.ad
ver.nauigaudi. ¶ Quæro, quæ est
illa actio? dicit gl. primo casu, quan
do ipsi faciūt furtū, est actio ciui-
lis: qa eorū facto cōueniūtur. ¶ Se-
cundo casu, quādo cōueniuntur ex facto alieno, est
prætoria actio ex quasi delicto: vt insti. de obli. quę
1 ex quasi delicto. §. pe. Gl.†dicit verū in se, ꝙ actio
furti ciuilis potest cōpetere aduersus nautā: vel eū,
qui cōuenitur ex suo furto. Sed si quis ex hoc edi-
cto vult agere, semper erit prætoria. ar. est pro hoc.
l. j. in princ. &. §. dixerit aliquis. ṡ. de publi. &. ṡ. nau.
cau. stabu. l. & ita. §. ex hoc edicto.

SVMMARIVM.

1 *Caupo, quòd non teneatur de facto uiatorum.*
2 *Approbare dicitur, qui non improbat.*
3 *Hospitare, nisi in casu aduenientis multæ militiæ, non tenetur quis.*
Hospes postquàm posuit signa hospitij, tenetur hospites recipere: nisi ex causa multitudinis, uel alia.
Notarius excusatur à confectione instrumentorum, propter multitudinem contractuum.
4 *Hospes, qui intrauit hospitium si in mane dicit sibi pecuniā subtractam in hospitio: quando credatur sibi? & quòd contra hospitem non iuratur.*
5 *Hospitatus, qui dedit ualisiam hospiti: & dicit sibi aliquid subtractum de ualisia: an ei credatur? & de remedio.*

Serui. ¶ Gl. signat vnū cōtrariū: dic vt in gl.
1 †No. ꝙ de facto viatorū caupo nō te-
netur. Cōtra in. l. j. §. fi. & . l. sicut. ṡ. nau. cau. stabu. so.
ibi recepit saluū fore: hoc est fuerūt sibi assignatæ,
2 & ipse recepit. hic nō. ¶ Secūdò not. hic, †ꝙ qui nō
improbat, approbat. qđ dic: vt dixi in. l. quo enim.
a §. j. ṡ. rē. ra. ha. Itē dicit hic, ꝙ quis nō pōt repellere[a]
inter agentes. cōtra. l. j. in prin. ṡ. nau. cau. sta. vbi dici
tur, ꝙ est in eorū arbitrio nō recipere. sol. dicit Gul.
de cug. ꝙ ab initio est in eorū arbitrio non retinere
hospitiū: vel stabulū: vel similia: vt. l. contraria. Non
3 enim qs cogit†recipere hospites regulariter: nisi in
casu aduenietis multæ militiæ: vt. l. j. C. de meta. lib.
xij. & . l. ij. & facit. C. de epi. & cle. l. j. Sed postq̄ qs
cœpit tenere hospitiū: & qs posuit signa hospitij:
tunc hospites cogit recipere: vt hîc. & facit. l. in com
modato. §. sicut. ṡ. cōmo. nisi ex cā recusaret: vt pro-
pter multitudinē hospitaliū. Sicut dicim⁹ de nota-
b rio, q licet cogat facere[b] instrumenta: vt. C. de colla,
c fun. pa. l. placuit. li. xj. tn̄ excusat[c] ꝓpter multitudi-
nem cōtractuū: vt in aut. de tabel. circa me. colū. iiij.
4 ¶ Quæro, qd si hospes intrauit hospitiū, & in ma-
ne dicit substractā sibi esse pecuniā, vel alias res: sed
probationē nō habet? Hanc. q. & seq. ponit Ros. in
tit. ṡ. nau. cau. sta. & Gul. in. l. j. §. nau. cau. sta. licet nō
alleget Ros. sed Ia. de Ra. & dicūt ipsi, ꝙ in qbusdā
partib⁹ est cōsuetudo, ꝙ credat hospiti. & tūc illud
est seruādū. Sed qn̄ cōsuetudo nō apparet, est vidē-
dum de cōditiōe hospitātis, si est hō malę cōditiōis
vel nō: & de cōditiōe hospitati: vt si est qdā peregri
d nus[d] q vadit Romā, vel ad sedē sancti Iacobi: & de
quātitate pecuniæ quā dicit se amisisse: & de modi
ca quātitate credit suo iuramento ꝓpter prædictas
presumptiōes. Est enim verisimile, ꝙ tantā pecu-
niā portauerat, ꝙ sibi sufficiat ꝓ eūdo, & redeūdo.
ar. l. admonēdi. ṡ. de iureiurā. & in. l. in bonęfidei. C,
de iureiur. Mihi videt, ꝙ hoc nō sit verū. Nā caupo,
vel stabularius nō tenet, nisi de facto suo, & eorum
quos in naui, vel caupona sua habet: qn̄ nō recepit
saluū fore: vt hîc. Vnde posito, ꝙ sint oēs illæ p̄sum
ptiones, tn̄ nulla p̄sumptio est, ꝙ magis fecerit hoc
caupo, vel alij familiares sui, q̄ alij viatores. vn̄ cōtra
eum nō video, ꝙ possit deferri iuramētū. Quod aūt
e sit remediū dicā. j. ¶ Scđ'ò q̄ro,[e] qd si hospitat⁹†de-
5 dit cauponi valisiā: vel fardellū, & in mane dicit ho-
spes aliqd sibi subtractū de valisia? dicit Ros. si qdē
valisia fuit data signata, & sigillata, & reddit sigilla-
ta, nō habet hospes de quo conqrat. Siverò nō fuerit
data sigillata, vel reperit nō sigillata, tūc eodē mō re
currēdū est ad p̄sumptionem: vt. ṡ. imo pl⁹ hoc casu,
cū cōstet de maleficio, stabit iuramēto hospitis ar.

a ¶ In eos. §. serui. non potest repellere. Caupo tenetur recipere hospites: nisi ex causa. vide quæ dixit Bar. in. l. mariti. § j. de adul. & multas fallentias vide in. l. j. vel. ij. in apostilla magna. ṡ. eo.

b ¶ Cogatur facere. Adde Bar. in. l. numerū. §. iudicādi. j. de mu. & ho. Item limita: vt dicit Bar. in. l. j. de tabu. lib. xj. & ipse no. post gl. l. fi. §. fin. de eo per quē fac. est. & Bart. ī. l. semper. §. si in sepulchro. ṡ. qđ vi aut clā. per Cy. in l. fi. ṡ. ne quis eum qui in ius voc. per Ang. Bal. & Pau. de cast. in. l. si duo §. fi. ṡ. si qs cau. Et an notarius nolēs facere instrumentū, possit priuari ex officio. Bal. videtur velle, ꝙ sic, in. l. ꝓuidēdum. C. de postula. & Io. an. in. c. sicut. ne cleri. vel mon. & vide no. p Bar. in ru. de fide inst. in. ij. col. adde glo. in. l. argentari⁹. in prin. ṡ. de eden.

c ¶ Tn̄ excusatur. limita nisi notari⁹ esset adept⁹ dignitatē, secundū bal. in. l. nec. C. de ope. li. & vide Io. an. ī addi. Spe. in ru. de inst. edi. in. v. col.

d ¶ Quidā peregrinus. vide Bar. in. l. j. § si cista. ṡ. depositi, & ꝙ ibi dixi. & ꝙ no. doc. cano. in. c. j. de cōmoda. & Bar. in rub. C. depositi. & ꝙ no. Bar. in. l. in actionibus. ad fin. ṡ. de in lit. iuran. Adde ꝙ hospes non tenet: nisi ꝓbetur, ꝙ eo sciente iposita est in hospitio. vt est gl. l. j. in ver. in nauē. ṡ. nau. caupo. sta. & Bald. in l. certi. C. loca.

l. si qn̄. C. vn̄ vi. ita dicit Ros. & Gul. hoc sentit arg.
l. semp. §. in hoc interdicto. ṡ. qđ vi ant clā. Mihi ve
rò videt ꝙ qn̄ valisia reddit sigillata, ꝙ ipse dicat ve-
rū. Cessat em̄ oīs suspicio, qn̄ signa non sunt muta-
ta: vt. l. vl. C. de edic. diui Adri. tol. Sed qn̄ reddit dissi
f gillata: tūc nō credo, ꝙ stet ei⁹ iuramēto.[f] Nam. l. si
qn̄ & . l. semp. §. in hoc interdicto. loquunt in eo, qui
dolū cōmisit, & hoc cōstat: vt ꝓbat extra quod me.
cau. c. vlt. sed hîc nō cōstat, vtrū ip̄e caupo fecerit, an
alius: & sic non cōstat, an cōueniat ex facto suo, vel
ex quasi maleficio, ex facto alterius: vnde. ll. illæ nō
habēt locū. vn̄ ꝓbari debet rectè qd sit in valisia: vt
l. j. §. sic ista. ṡ. deposi. & ibi not. ¶ Sed qualiter pote
rit fieri ista ꝓbatio? in hoc dico, ꝙ dat consiliū à. l. qa
iudex habet sup hoc potestatē tormētandi familia-
res domus, & alios, qui erant in domo: & proceden-
di superhoc summatim: vt. C. de naufra. & . l. quoties.
g & . l. de submersis. eo. titu. & ita de facto obseruaui[g]
cum Pisis mihi occurrisset de facto.

Si fami. furtum fecisse dica. Rubri.

¶ Ad euidentiā debes scire, ꝙ iste titulus non indu-
cit nouam actionem: sed est quædā additio, per quā
pœna minuitur: vt. j. videbis.

SVMMARIVM.

1 *Dominus, qui sciuit delictum fuisse commissum per familiā quando teneatur suo nomine?*
2 *Ratio huius edicti, quòd non habeat locum in liberis hominibus non habentibus dominum.*
3 *Hæc lex non habet locum, quando plures serui de una familia accusantur criminaliter.*
4 *Plures homines liberi si accusentur criminaliter, non habet locum hoc edictum.*
5 *Plures domini, si iusserunt uni, ut faceret aliquod maleficiū una pœna: an præstari debeat ab omnibus?*

LEX I.

* VTilissimum. ¶ Op-
po. de. l.
si familia. & . l. quoties. in fi. j. eo. vbi
dn̄s deliquit: & tn̄ habet bn̄ficium
hui⁹ edicti. gl. nō soluit. sol. hîc lo-
quit qn̄ dn̄s deliqt circa ipsum ma-
leficiū cōmissum: ibi qn̄ ex postfacto deliquit, desi
nēdo dolo possidere. Item opp. de. l. ij. §. j. & . l. si ex
duobus. ṡ. de noxa. & . l. iiij. §. cū dn̄s. eo. ti. sol. vt ibi.
1 ¶ Circa hanc. l. q̄ro†primò, qn̄ dn̄s sciuit: vtrū ipse
teneat suo noīe? glo. rn̄dit, aut dn̄s iussit: & tūc etiam
ipse tenet suo noīe, & etiā noīe seruorū: vt. l. ij. §. j. &
l. si ex duob⁹. ṡ. de noxa. Aut sciuit tm̄: & tūc suo noīe
nō tenet: sed tenet noīe seruorū. nec habet bn̄ficiū hu
ius edicti: & ita loquit hîc. Intellige hoc, nisi in illis
casib⁹, in quibus ex sola scientia qs punit. de quibus
vidistis. j. ad. l. Pōpe. de pari. l. vtrū. in fi. ¶ Quæro,
hîc loquit de furto, & dāno: q̄ro qd de iniuria illata
in p̄sonā? certè vr̄ secus: vt. l. si familia. in fi. ṡ. de iuris.
di. om. iudi. Vel veri⁹ ibi, iniuria: vt ibi patet. & tex.
expone vt ibi: quod hîc tenet Dyn. ¶ Quæro extra
gl. qd si vna familia hoīm liberorū deli quisset, an suf
ficeret tm̄ p̄stari, quātū si liber fecisset? Dy. ꝙ sic: vt
ipse no. in. l. semper. §. j. ṡ. qđ vi aut clā. ¶ Cōtra di-
2 co, †ꝙ istud edictū est statutū in fauorē dn̄orū. vn̄ h
in liberis hoībus, q nō habebāt dn̄m cessat ratio hu-
ius edicti. Hoc etiā apparet: qa si essent plures serui
diuersorū dn̄orū, pro quolibet deberet p̄stari solida
pœna: vt. j. de iniur. l. si plures. & no. in. d. l. si familia.
3 in fi. gl. mag. ṡ. de iuris. om. iudi. ¶ † Quæro, vtrum
ista. l. habeat locum, qn̄ plures serui de vna familia ac
cusant criminaliter? rn̄deo ꝙ nō. Primò per tex. d.
l. si familia. Nā qn̄ agitur ad vindictā publicā, nō ha
bet locū edictū istud: vt ibi dr̄. Secūdò, ꝓbo p rōnē
accusatio ex qua imponeretur pœna pecuniaria, nō
d cadit in seruū:[d] vt. l. hos accusare. §. oībus. j. de accu,
sed deberet illa pœna alterari in corporalē, quæ ca-
deret in seruum: vt. d. § . omnibus. in fi. Sed qn̄ tra-
ctat de pœna corporali, nō habet locū istud edictū,
qđ est introductū in fauorē dn̄i: ne cogat nimiū sol
uere: & sic vbi de solutiōe nō tractat, nō habet locū.
4 ¶ Ex p̄dictis etiā †apparet, ꝙ qn̄ plures hoīes liberi
accusant criminaliter, nō habet locū istud edictū: qa
agitur

e ¶ Secūdò q̄ro. & qn̄ hospitator, vel nauta teneatur ad res p̄ditas: & an cōtra eū præsumat, vide Bal. in. l. j. C. loca. & vide de omnibus in Spe. in ti. de fur. §. j. versic. pono. & ibi videas.

f ¶ Eius iuramēto vide Bal. in ru. C. deposi. & in. l. j. C. loc. & not. in. d. l. j. §. si cista. ff. deposi. & posuit Ludo. in. l. in actionibus. C. de in litem iurā. & Bald. in. l. certi. C. loca.

g ¶ De facto obseruaui. No. qa quotidie seruatur. tormētant familiares cauponum. adde Bar. in. l. j. in prī. de offi. præfe. vigil. facit quod no. Bar. in. l. dn̄i horreorū. ṡ. loca. sed Spe. videt tenere cōtrarium in titulo de fur, §. j. vers. pone.

* Adde videndum Pe. de Anc. cōsil. cclxxxix. Aduerte ꝙ Bart. allegat cōtrari⁹ in hac. l. j. Sed in quo videatur cōtrari⁹. & ꝓ eius saluatiōe, vide concor. positā ad. §. omnib⁹ aūt. in. l. hos accusare j. de accusa.

h ¶ Nō cadit in seruū. vide Bart. in. l. hos accusare. §. omnibus. j. de accusa. contra videtur ip̄e tenere, ꝙ pœna pecuniaria cadit in seruū: licet ip̄e contrariū hîc teneat.

agiť de vindicta publica:vt.d.l.ſi familia. Tu habes hîc, ꝙ qñ dñs ſciuit, &
5 iuſsit,teneť inſolidũ ſuo noĩe pro vno iuſſu.¶ †Quæro,qd econtrà, ſi plu
res iuſſerunt vni:vt faceret aliquod maleficium:an debeat vna pręſtari pœ
na ab omnibus,quod vr̃ per tex.in.d.l.ſi familia.ſed certè ibi loquiť tãtum
in familia ſeruorũ.ſed ſi plures liberi iuſſerũt vni,qlibet teneť inſolidũ:nec
vnius ſolutio alium liberaret.vt.l.ſi pluriũ ſeruus.& ibi no.ſ.de noxa. c

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſi imponitur reſpectiuè ad aliam,intelligitur cum omnibus qualitatibus illius pœnæ,ad quam ſit relatio.*

Cum plures. ¶Si ſecũdũ iudiciũ ita ſe habet ad primũ,ꝙ con
dẽnatoria lata in primo,& exactiõe ſecuta,tolla
tur:ſecũdũ interim differť,& cumulatio impediť.h.d.¶Not. nouã regu-
lã impediẽdæ cumulatiõis,quã dixi in ſummario.quã Dy.nõ ponit in.c.
nullus pluribus,de re.iur.l.vj.nec Pet.in.l.edita actio.C.de edẽ. De hac re-
gula feci mẽtionẽ in.l.naturaliter.§.nihil cõe.ſ.de acquir.poſ.in repetitiõe
quã feci de illo.§.¶Quæro,dr̃ hîc,pœnæ noĩe duplũ, & cõdictiõis ſim-
plũ.Quæro qd ſi familia fecit furtũ manifeſtũ,dicit gl.debet præſtare qua
2 druplũ,ſicut ſi liber homo feciſſet.¶†Ex hoc tex.cũ gl.no.ꝙ qñ vna pœ
na imponiť reſpectiuè,ad aliã,intelligiť cũ omnib⁹ qualitatibus illi⁹ pœnę
ad quã ſit relatio:& ꝑ hoc erat hoc anno.q.Dicit ſtatutũ, ꝙ nobilis puniať
pœna quadrupli eius,in quo puniret̃ popularis.Contingit,ꝙ nobilis deli
qt de nocte:vt in platæa.q̃riť vtrũ debeat quadruplari pœna ſimplicis ma
leficij:an verò pœna maleficij ſic qualificati?& hîc eſt caſus,ꝙ pœna male-
a ficij ſic qualificati quadruplicetur:qa ad illã referť cũ oĩb⁹ ſuis qualitatib⁹ a
¶In cõtrarium facit.l.in furti.in prin.ſ.de fur.de hoc plenè ſcripſi.in.l.ſan
ctio legum.j.de pœ.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam,quando unus ex pluribus debet,alius rem,alius æſtimationem ex diſpoſitione.l.an ſolutione unius alij liberentur.*

LEX III.

QVoties. ¶Hæc lex eſt difficilis.& diuidiť in duas ptes.
Primò an ſolutio dñi ꝓſit habẽtibus cãm à do
mino.Secũdò an ſolutio habẽtiũ cãm à dño ꝓſit domino.Secũ
da ibi:ꝙ ſi pri⁹.Nũq̃ legi iſtã.l.ꝙ nõ daret mihi laborẽ.¶Op.
& vr̃,ꝙ ſolutio dñi nõ proſit manumiſſo:quia habet titulũ lucratiuũ: vt.j.
ſequitur in eadẽ.l.Sol.dicunt qdã,ꝙ hîc fuit manumiſſus data pecunia.cer
tè nõ placet:qa ſeruus cũ ex ſuo facto, & ex ſuo delicto cõueniať: non põt
habere regreſſum cõtra dñm. & iõ nõ video, qd opereť datio pecuniæ, vel
nõ.¶Alij dicũt,ꝙ iſte ver.idẽq̃,& ſi referť ad caſum ſubauditũ, quaſi dice
ret ſolutio dñi ꝓſit emptori dũtaxat,ſubaudi nõ donatario:& qđ ſeqtur
idẽ erit in manumiſſo,ſubaudi,qđ in donatario.& in hoc glo.reſidet. Tu
potes dicere ꝙ in prĩ.loqť,qñ dñs ſoluit, cuius ſolutio ꝓdeſt manumiſſo.
Secunda ps.l.loqť,qñ manumiſſus ſoluit, cui⁹ ſolutio non ꝓdeſt dño. Sed
contra hoc facit.qđ diciť in hoc prin.ꝙ ꝓdeſt emptori dũtaxat. quaſi dice
ret nõ habẽt cãm lucratiuã:ſed manumiſſus habet cãm lucratiuã:ergo &c.
vñ ſic dicerẽ.Aut dñs ſoluit anteq̃ alienaret:& tunc cũ illa ſolutiõe oẽs ſer
ui ſunt liberati,ꝓderit poſtea manumiſſo,vel alienato quocunq̃ ti.Siverò
dñs ſoluit poſt alienationẽ:tunc nõ ꝓdeſt:niſi emptori dũtaxat.Ita intelli
go hãc.l.nõ eñ factũ dñi ꝓdeſt ei,q habet cãm ab eo,ſi ipſi⁹ dñi non inter
eſt:vt no.in.l.rẽ alienã.ſ.de pign.ac.¶Venio ad ſecũdã partẽ. Op.ꝙ ſolu
tio manumiſſi ꝓſit dño:vt.ſ.de noxa.l.de illo.in fi.&.l.ſe. Sol. ibi cũ vnus
ſeru⁹ deliqt:hîc qñ deliqt tota familia.Rõ,qñ vnus deliqt,à quocũq̃ ſolua
tur,illi⁹ delicti & pſonæ noĩe,ſeu cõtẽplatiõe ſoluiť:ſecus, qñ delinqtur à
familia.ita loqť hîc.&.eo.mõ rñde ad.l.ſi ſeru⁹ nauẽ.§.fi.ſ.de fur.ad qđ fa-
cit.l.q ſeruũ.ſ.de interro.act.¶Op.de.l.etiã.§.pe.ſ.de pe.hær.vna gl.dicit
hîc,ſol.vt ibi.alia glo.ma.intrat in vnã diſtinctionẽ ſatis longã. ¶Timore
huius cõtrarij,qđ nec clarè nec bñ expedit:iõ tu dicas.Qñq̃ qs teneť ad rẽ
& ad pœnã ꝓmiſſam ex cõuẽtione:tũc,aut ſolutio vnius tollit obligatio-
nẽ alteri⁹,& ñ eſt noſtra materia hîc:licet gl.tãgat.Sed plenè examinaui in
2 l.ſi ita ſtipulatus.in cõtrarijs vltimæ partis.ſ.de ver.ob.Qñq̃ †vnus[b] debet
b rẽ,& alius pœnã:vel alius æſtimationẽ ex diſpoſitiõe legis:& iſta eſt mate
ria noſtra.In qua dic:aut actio eſt realis,vel miſta cum illa, qua vterq̃ tene
tur:& tũc aut primò cõſequor rẽ,& poſtea nõ poſſum agere ad æſtimatio
nẽ:vt.l.Stichũ.§.dolo.ſ.de ſol.&.l.etiã.§.pe.ſ.de pet.hære. Aut primò cõ
ſequor æſtimationẽ ab vno:& tũc aut ille à quo exactũ eſt,fuit cõuẽtus,&
exactus rõne doli:aut fuit exactus rõne doli:ſed nõ cõuẽtus: aut fuit cõuẽ-
tus rõne doli:ſed nõ exact⁹:aut neq̃ cõuẽtus,neq̃ exact⁹ rõne doli.¶Pri-
mo caſu,qñ fuit conuẽt⁹,& exact⁹ rõne doli:puta:qa dolo deſijt poſsidere,
fuit cõuent⁹,& exact⁹.Et tũc aut poſſeſſor,q poſteà cõueniret̃,eſſet habi-
turus regreſſum cõtra ipm ſoluentẽ: & iterũ ad rẽ nõ poterit agi.ar. huius
l.& no.in.d.l.etiã.C.de pe.hær.Aut nõ eſſet habitur⁹ regreſſum.&poterit
agi ad rẽ cõtra poſſeſſorẽ:vt.d.l.ẽt.§.pe.&.l.Stichũ.§.dolo.ſ.de ſol. ¶Se-
cũdo caſu,qñ fuit exactus rõne doli,ſed nõ cõuẽtus.Exẽplũ,egi cõtra poſ
ſeſſorẽ:& ſic fuit cõuẽtus rõne poſſeſsiõis.ſed qa nõ reſtituebat, fuit facta
exactio æſtimatiõis:& ſic fuit exactus pp dolũ.& tũc ad rẽ nõ poterit agi:
vt.d.l.Stichũ.§.dolo.¶Tertio caſu,qñ fuit cõuẽtus rõne doli:ſed nõ exa-
ctus.Exemplũ,egi cõtra eũ,q dolo deſijt poſsidere:nõ fuit exactus ꝑ ſentẽ
tiam,ſed deuenimus ad trãſactionẽ,vel pactũ.& tũc ꝓderit poſſeſſori: vt
nõ poſsit cõueniri,ſi haberet cãm à me:ſiue eſſet ha
biturus regreſſum cõtra me: qa emptor. ſiue nõ, qa
donatarius,vt.l.ſi tibi.§.pactũ conuentum.ſuprà de
pac.Si verò nõ haberet cãm à me,tũc ſec⁹:vt.l.ſi vn⁹
§.añ oĩa.ſ.de pac.&.l.nã poſteà.§.fi.&.l.ſe.ſ.de iure
c iurã. Quarto caſu,[c] qñ nec conuẽt⁹,nec exact⁹ rõne
doli:ſed fortè ſoluit rõne culpæ: vel aliâs, & ꝓderit
poſſeſſori ſi habet cãm ab eo:al's ſec⁹ ꝑ iura pręalle.
Qñq̃ cõtingit,ꝙ actio qua vterq̃ cõueniť, ẽ actio
pſonalis,& tũc aut cõpetit ad ſpeciẽ:& eadẽ eſt adhi
bẽda diſtictio:vt no.C.de cõdi.fur.l.j.ꝑ gl.licet Cy.
aliter ibi dixerit.Aut cõpetit ad quãtitatem: & tũc
aut quantitas debeť ſimpl'r:aut reſpectu cettæ ſpẽi.
Prĩo caſu,à quocũq̃ ſoluať,nõ põt ab eo, vel ab alio
peti:vt.ſ.de re iu.l.ſi qs dolo.§.j.Scđo caſu,aut quã
titas debeť reſpectu vni⁹ ſpeciei determinatę:& ſolu
tio facta ab vno liberat oẽs:vt.l.de illo.ĩ fi.ſ.de noxa. a
&.l.ſi ſeru⁹ nauẽ.ĩ fi.ſ.de fur.aut debeť reſpectu plu
riũ ſpecierũ:vt vni⁹ familiæ,& tũc aut q̃ris,an vnius
ſolutio facta ab vno ꝓſit alijs,& habet locũ materia
l.noſtræ.In qua dic,aut ille ali⁹ cõtra quẽ vis agere,ẽ b
eiuſdẽ cõditiõis,cui⁹ erat prim⁹ ſoluẽs. vt puta: qa ẽ
ali⁹ dñs ſoci⁹ ignorãs,ſicut prim⁹:illi ꝓderit: vt. l.ſi
familia.j.e.& ibi videbitis.Aut nõ ẽ eiuſdẽ cõditiõis
vt qa ẽ ali⁹ dñs ſoci⁹,q ſoluit ſciẽs.licet prim⁹ eiuſdẽ
cõditiõis fuerit ignorãs:& dic vt.l.ſi familia.Aut eſt
ali⁹ habẽs cãm à dño:& tũc diſtingue.aut primò ſol
uit añq̃ eũ alienaret,vel manumitteret,& ꝓdeſt oĩ-
bus habẽtib⁹ cãm ab eo,ẽt ſi haberet titulũ lucratiuũ
vt hac.l.ĩ prĩ.ver.idẽq̃ ẽ. Aut ſoluit poſtq̃ eũ aliena
uerat,vel manumiſerat:& tũc nõ ꝓdeſt niſi ei, q ha-
beret titulũ nõ lucratiuũ:vt hac.l.in prin.Si verò ille
primò ſoluit,q habet cãm à dño,q̃ ipe dñs. tunc aut
ſoluẽs erat talis,q habebat regreſſũ cõtra dñm,& ei⁹
ſolutio ꝓdeſt dño aut nõ:& tũc ſec⁹,vt hac.l.ver.ꝙ
ſi pri⁹.¶Qñq̃ cõtĩgit,ꝙ vn⁹ ad æſtimationẽ cõuẽ
tus eſt actiõe pſonali & exact⁹. & cõtra aliũ agiť ad
rẽ actiõe pſonali:& tũc aut ille q cõueniť ad rẽ,habet c
cãm à.j.cõuẽto.& nõ põt cõueniri:vt.l.illicitè. ſ. de
re.e.Aut nõ habet cãm ab eo:& tũc ſec⁹.Exẽplũ,ſi
ego egi cõtra cõmodatariũ,& habui æſtĩationẽ,po-
tero agere cõtra poſſeſſorẽ rei,licet poſteà habita re
tenear illi reddere æſtimationẽ:vt.l.ſi fullo.ſ. de cõ-
di.ſine cã.&.l.in cõmodato.in.fi.ſ.cõmo. & ꝑ Dy.ĩ
c.ꝓ poſſeſſore.de re.iu.li.vj.¶Vltimò ĩ gl.magna
eſt quædã gl.corrupta vicio ſcriptoris.vide eã,& cor
rige eã ibi:in nõ ſocijs:ſi ab vno rem peto, debet di- d
cere, ſi ab vno pœnam peto: & ab alio rem ,nihilo-
minus peto.non habetis hîc alia.

LEX IIII.

SI familia commu-
d nis.[d] ¶Iſta lex diuiditur in tres partes.
Primò loquitur, quando familia pluri-
um delinquit vno ſciente,non tamen iubente. Secũ
dò, quando delinquit vno iubente. Tertiò, repetit
quod dixerat in principio. & circa illud determinat
vnam quęſtionem. ſecunda ibi : & ſi ſeruus. Tertia
ibi:ſi ergo.ver. quod ſi ille.legitur in gl.duobus mo
dis.tene quam vis:quia vtraq̃ eſt bona.¶Oppo. ad
princi.& videtur ꝙ ille,qui ſciuit,nil repetat à ſocio
vt.l.ſi ex duobus.ſ.de noxa.Solu. ibi loquitur in iu
bente:hîc in ſciente ſimpliciter. ¶Venio ad ſecun-
dam partem. dicitur hîc, ſi modo cum eo quoq̃ ex
l.aqui.vel ex.l.xij.tabu. agi poteſt. ¶Quæro,vtrũ
aliquo caſu poſsit ſeruus delinquere, quo nõ agatur
in dñm ſociũ ignorantem? gl. ſcilicet hîc ſe inuoluit
circa hoc,& ponit multos caſus,& notabiliter loqui
tur ſic.Aut ille q eſt ignorans nõ poſsidet: nec dolo
deſijt poſsidere:& non teneť:vt.l.quoties.§.prætor.
ſ.de noxali.& iſto caſu ſi ſoluiſſet repeteret:qa ſpõ-
te ſoluit nõ ex neceſsitate.Aut poſsidebat eũ:& tũc
aut ſeru⁹ deliquit coactus ab altero,& domino inui-
to:ita ꝙ aliter facere non poterat:& tunc dominus
ignorans nõ tenetur:quia nullũ eſt delictum ſerui.
aut potuit aliter euadere:& tunc aut deliquit deli-
cto leui,& idẽ:qa aliter ſocius non tenetur, cũ ſeru⁹
in hoc deberet dño cõparere.Siverò cõmiſit delictũ
atrox,tunc teneť ſeruus,qa deliquit ſeruus, qm̃ pa-

a ¶Oĩbus qualitatibus. adde quod no.in.l.j. in prin. j.de receptato.

b ¶Quoties quãdoq̃ vnus. Quando vnus debet rẽ & alias pœnam: an per executionẽ faciã cõtra vnũ ali⁹ ſit liberatus? ſed qd ſi vnus tenebať ad intereſſe alius ad pœnã,vide Bart.not. poſt gl.in.l.fi.§.fi.ſ.de eo ꝑ quẽ fac.ẽ. & vide Bar.in.l.ſemper.§.ſi in ſepulchro.ff.qđ vi aut clam.

c ¶Quarto caſu.& faciunt iſta,an iudex faciendo litẽ ſuã,ſi ſoluit, liberet principalẽ? vide q̃ dixi poſt ange.in.l.pe.§.fi.ne qs eũ,q in ius vo.&c.& ĩ.l.ſi qs dolo.§.j.ſ. de re.iu.

d ¶Si familia. glo. hîc,& per iſtã gl. vr̃ limitanda glo. in.l.liber hõ. ad.l. aquil.vbi in atrocioribus, fili⁹ vel ſeruus nõ teneną parere dño,vel patri, al's ſi pareant teneną.hoc eſt verũ,niſi alias eſſent perituri,ſi non feciſſent. ita vr̃ glo. multũ no.hîc.adde qđ no.Bar.in l.ſi ſeruus.ſ.de noxalibus.

a ¶ Arborũ furtium cæſarum Rub. Practicam huius ti. vide per Spe. de in iu. §. ij. ver. item qui incidit, vel decidit arbores plures.
b ¶ Si furtim. Et qñ eſt ſylua inciſa, & ligna exportata: an competat remedium huius tit. vel. l. Aquiliæ. vide Bal. in. l. j. C. ad. l. Aquil.
c ¶ Cædere. §. is cuius cõpetit emphyteutæ. adde tex. in. l. ſed & ꝓprietas. ad. l. aqui.
d ¶ Facienda. cum ẽptor. §. fi. idẽ dicit Bart. in. d. l. cũ emptor. §. fi. ś. de dam. infec.
e ¶ Si gemina. Ad hũc tex. vide qđ no. ſcribit Bar. in l. vulgaris, in fi, de furt.
f ¶ Vtrũ veniat. de hac. q. per Io. And. ĩ addi. Spec. in titu. de ſentẽ. §. ſpẽs. ver. ſed põe Cy. & Bal. in. l. quicũq;. in. iij. col. C. de ſer. fugi. & bal. in. l. ſi familia. de iuriſ. om. iudi. & Spec. de contu. §. nũc dicemus. ver. ſed pone iudex. & Io. And. in regula, delictum in mercur. ſed quid ſi aliquis proijcit aquã putridã & in facie & in gula, an puniatur de facie & gula? Bal. in d. l. quicunq;, in iij. col. ꝙ ſic & per Dy. in. l. qđ dicitur. la. j. de ver. obli. & in ſimili per Paul. de liaza. ĩ. q. inci. eps monuit.
g ¶ Aut dicit not. cõtra. Iac. de Are. vide Bart. & q̃ ibi remiſi, in. l. nunq̃;. de priu. deli. vide ibi Ang. vbi tenet opi. Io. An. in ca. delictum. de reg. iur. lib. vj. in mer. Andræ. Barba.
h ¶ Ego puto. ſed Flor. in. l. iiij. ś. ad l. aqui. dicit, ꝙ cõiter tenet opi. Iac. de Are. & mo. vide Iaco. de bel. C. vt intra certũ tempus. in. iij. q. prin. in. q. quæ incip. qõ diſputata eſt. l. municipali cauetur &c. Adde videndum Ang. conſi. cxc.
i ¶ Quæro, qd ſi te fugaui, & cũ fugeres cecidiſti, & cadendo te vulneraſti: an tenear? & quomõ: & idẽ dicit Bal. in. l. de pecorib⁹. C. ad. l. aqui. dicit, ꝙ ſi de percuſsiõe facta cũ ſanguinis effuſione nõ põt fieri concordia. & ego te ꝓieci in terrã, ex quo ſuper lapidẽ capite læſo fregiſti caput cum ſanguinis effuſione: ꝙ de hoc poterit fieri cõcordia. & de hoc no. per Barto. in. l. ſed ſi vnius. in. iij. co. j. de iniu. Adde qd ſi cũ equo, quẽ calcaribus premebã te fugiẽtẽ cadẽdo peſſundedi, exiuit ſanguis: eo, qa pede ferrato eq facta ſunt. ij. vulnera: an hoc erit vnum maleficium, vel plura: vide Bal. conſi. cix. ij. col.
k ¶ Quid ſi accuſator. ſi dico pcuſſiſti me plurib⁹ pcuſsiõibus, de quo intelligit, qd ſi dicat multis pcuſsionib⁹, vide Bar. in. l. j. §. hoc reſcriptũ. ad ſil. q dicit, ꝙ verificat in duabus, vel trib⁹. de quo gl. in. c. ad noſtrã. de re. ecc. nõ alie. Vide tex. in. c. Chriſtiano. xxxiij. di. vbi no. ꝙ licet duo dicant plures, nõ tñ plurimi ſunt. Ita no. Ab. ĩ. d. c. ad nr̃am. ꝙ libell⁹, in quo fit mẽtio, ꝙ me pluries pcuſſiſti, intelligat de duob⁹ vulnerib⁹. tenet Bal. p illũ tex. ĩ. l. ſi deic. §. ſi qs. x. de le. iij. & ĩ. l. & ſi poſt tres. in. x. col. ś. ſi qs cau. & dicit Ange. p illũ tex. ĩ aut. de triẽ. & ſemiſ. in. §. & qđ ſępe. cũ gl. in ver. filiorũ. ꝙ ſi teſtis dicat, ꝙ plurimis vicib⁹ pcuſsit, ĩtelligit de trib⁹. ſi verò dicat de pluribus, intelligit de duab⁹. & vide q̃ ſcripſi in. l. iij. §. ex plurimis. ś. de acq. poſ.

rere non debuit ſeruus in hoc: vt. l. ij. §. is qui. ś. de noxa. ita colligitur hîc ex gl. noſtra.

a *Arborum furtim cæſarum Rub.* [a]

LEX I.

b SI furtim. [b] ¶ Hãc legẽ declarã p ea, q̃ dicta ſunt in. l. j. §. dixerit aliquis. ś. de publica, tangam in. l. j. j. ti. j. Bar.

LEX V.

c CAEdere. [c] Vide gl. quę incipit, ſed qualis. ibi: ſic emptor. dic imo fuit lex. xij. ta. vt. ś. eo. l. j. & j. eo. l. furtim. §. ſi qs radicitus. Item vide gl. ibi, ſed certè prætor intelligebat. No. iſtã gl. ꝙ licet lex vtat verbo pſentis tẽporis in puniẽdo actũ: intelligit de tempore præterito & pluſq; perfecto.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteutæ, & feudatario competit hæc actio.*

Is cuius. ¶ Op. de. l. item Mela. §. fi. ś. ad le. aquil. Sol. ibi habet vtilẽ: ita hîc vſufructuarius haberet iſtam actionem vtilem. ¶ Sed tunc oppo. de eo, qđ hîc dic dicit de emphyteuta.
1 † Rñ. emphyteuta, qui habet dominium vtile, habet iſtam actionem directã. qđ tene menti: quia actio l. aquiliæ directa: & iſta actio directa competit emphyteutæ & feudatario & ſimilibus. quod no. Bart.

LEX VI.

1 SI plures. ¶ No. ſecũdum Dy. † ꝙ ex pluralitate delinquẽtium pœna delicti multiplicat. quod dic vt plenè dixi in. l. ſi in rixa. j. ad. l. corne. de ſica. & dixi. ś. ti. j. l. j. ¶ Secũdò no. ꝙ ex pluralitate eorũ, in quos delinquitur, pœna non multiplicabitur. quod non dico hîc: qa hora non patitur: dicam in. l. iij. §. ſi ad plures. j. de ſepul. vio.

Si quis radicibus. ¶ Circa hoc de iſtis radicib⁹: dic vt in. l. j. C. de interdic. facit qđ dixi in. l. de pupillo. §. meminiſſe. de nou. oper. nũ. Ad fi. huius. l. op. in ſti: de re, diui. §, ſi titi⁹. & l. adeò. §. fi. ś. de acq. re. do. Gl. ponit multas ſol. tene primam vel ſecundam.

SVMMARIVM.

1 *Statuto ſtante, quòd ſi alicui eſt domus diruta, ſibi damnũ emendetur: damnum non dicitur probatum, licet probetur domus diruta, & quòd tantum ualebat.*
Damnum domus dicitur, quod ſupereſt deducto ualore ſoli, & deductis cementis.

LEX VII.

FAcienda. ¶ No. hunc tex. in prin. Pro hoc dicebam in quadã quæſtiõe: dicit ſtatutũ caſtri plebis: ꝙ ſi alicui eſt diruta domus, ꝙ ſibi damnum emẽdet. Mo-
1 dò quidã cui erat domus diruta, † probauit domũ eſſe dirutam. Item probauit, ꝙ domus tantum valebat: ego dixi, ꝙ iſte non probabat quantũ erat dãnum: qa nõ eſt damnũ totus valor domus, ſeu rei: ſed illud, qđ ſupereſt deducto valore ſoli, & deductis cementis, dicitur damnum: vt
d hîc. & habes ſimilem tex. in. l. cum emptor. [d] §. fi. ś. de dam. infect. qđ not. ad formationem articulorum.

SVMMARIVM.

1 *Delictum ex parte inferentis ſi eſt unus actus, & ex parte recipientis reſultãt plures: an una pœna, uel pluribus puniatur?*
Percutiens cum bidente, uel forcipe, un una uel pluribus pœnis puniatur? ibidem.
2 *Percutiens uno ictu aliquem in capite, ſi poſteà deſcendit in brachio, poſtea in crus, pro pluribus punitur.*
Percutiens aliquẽ uno ictu in pluribus digitis, pro pluribus percutionibus punitur.
3 *Oſſe fracto ſi exinde ſequatur uulnus in alia parte corporis, pro duobus uulneribus punitur delinquens, ſi agitur de uulnere: ſecus ſi de oſſe fracto.*
4 *Fugientem inſequens ſi fugiẽs recidit & in cadendo ſe uulnerauit: tenetur, quaſi eũ fecerit uulnerari.*
5 *Percutiens aliquẽ in cerueleria, ſi repercuſsio cerueleriæ fecit uulnus in fronte, uel in capite: uidetur uulneraſſe.*
6 *Percutiens aliquem cum cultello bis in eodem loco: ſi ſtatutum conſiderat percuſsiones: punitur pro duobus. ſi uulnus, pro uno uulnere.*
7 *Accuſatus pro pluribus percuſsionibus, condẽnatur pro duabus: ſi pro pluribus, & pluribus pro quatuor.*
Cautela, quòd in accuſatione ponatur pluries.

LEX X.

e SI gemina. [e] ¶ Quærit glo. quare fuit facta iſta. l. dicit gl. hoc eſt vtile ſcire ꝓpter. l. ſaltui datã: vt ꝓ arbore ſuccisa certa pœna pſtet. ¶ Quid vult dicere pp le. ſaltui datã: dic, hoc ẽ pp ſtatutũ factũ ſup ſaltib⁹, ſeu pdꝭs. & iſto
1 vocabulo vtit. l. ij. C. de nox. ¶ † Venio ad tractãdũ materiã noſtrã, qñ ex
f parte inferentis ẽ vn⁹ actus, ex parte recipiẽtis reſultãt plures: vtrũ veniat [f] imponenda vna pœna, vel plures? Exemplũ, aliquis percuſsit te cum bidẽte, vel forcipe. an puniat vna pœna vel plurib⁹: & vr̃ ꝙ vna per hãc. l. In cõtrariũ vr̃ ꝙ pluribus: qa actus debet conſiderari reſpectu recipientis. vt. l. j. in fi. j. de iniur. & l. ſi adulteriũ cum inceſtu. j. de adul. & l. qm̃ multa facinora. C. ad. l. iul. de vi. Præterea reſultant plures effectus: ergo pro plurib⁹ punitur. vt. l. nunq̃; plura. ś. de priua. delic. Solu. licet dubitet: tamen eſt aduertẽdũ, qñq; lex, vel ſtatutũ punit actum non illatũ in alterũ: ſed prout fit ſeu agitur ab agente. verbi gratia. Statutũ dicit, ꝙ ſi qs ſagittauerit in rure, puniat in. x. & ſi quis admenauerit alicui, puniat in. xv. tunc ſi vno iactu ſemel aliqs ſagittauerit plures ſagittas: & ſi vno ictu admenaret cũ bidente, vnus eſſet actus: & pro vnico actu puniret: qa ſolũ actum agentis. l. reſpicit ar. ꝓ hoc. l. tria onera. ś. de excu. tuto. Qñq; punit actus à lege: prout in alio infert: vt dicit ſtatutũ ſi qs pcuſſerit aliquẽ. in hoc eſt dubiũ ꝓpter opi. Ia. de Are. de qua feci mentionẽ in. l. nunq̃; plura delicta. ś. de priua. delic. qui diſtinguit, aut ſtatutũ dicit, ꝙ pro percuſsione ſeu pro vulnere: & tũc quot
g ſunt vulnera, pro tot punietur. Aut dicit, [g] ſi quis percuſſerit: & puniet ꝓ
h vno tm̃. qa vnus eſt actus percutiẽdi. Sed ego puto [h] quòd puniat ꝓ plurib⁹ qa cũ. l. puniat actũ, qui infert in alterũ, nõ poteſt cõſiderari ex parte agẽtis, qn ẽt cõſideret ex pte patientis. & ideo pro pluribus puniet p iura. ś. al. leg. facit ad hoc. l. Titia. §. fi. ś. de ver. obl. & l. pluribus. in prin. ¶ Et prædi-
2 cta vera, † ſi iſta fiãt vnico ictu: ſed ſi fierent ſucceſsiuè: vt percuſsit aliquẽ in capite, & deſcendit in brachiũ: & poſteà in crus: plura ſunt facta ſucceſſiuè: licet non vno momẽto. ar. l. ter enixa. j. de ver. ſign. & l. Aretuſa. ś. de ſtat. ho. in fin. Item dico, ꝙ ſi vno ictu percuſsit in pluribus digitis. Nã ex diuerſitate locorũ dicuntur percuſsiones diuerſæ: vt. l. de pupillo. §. qui nũtiat. ś. de oper. no. nun. & facit. l. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe. ś. ad. l. aqui. Sed
3 ſi percuſsi † aliquẽ in vno loco: & fregi os. & os fractũ, fecit vuln⁹ in alia parte corporis: an puniar pro vno vulnere, an pro duobus? Rñde. duo vulnera ſunt: vnũ primò, aliud ſubſequenter: vt. l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi vulnus. ś. ad l. aquil. Hoc ſi agat de vulnerato: ſecus ſi de oſſe fracto ageret: quia tunc nõ poſſet puniri de vulneribus: qa vulnera præcedentia tendunt ad illum effectũ. ſ. ad frãgendum os: & ideo de ſolo illo puniret, vt. l. illud. ś. ad. l. Aquili.
4 ¶ Quæro: quid [i] ſi te fugaui, & cum fugeres cecidiſti: & cadẽdo vulneraſti
i te in aliqua parte corporis: an tenear quaſi vulnerauerim? Reſpondeo non ſed quaſi vulnerari fecerim: & l. aqua actione. §. proinde. & l. ſi obſtetrix.
5 C. ſi ſeruum. & l. ſi ex plagis. §. fi. j. ad leg. Aquil. quod no. ¶ Quæro. † qd ſi ego percuſsi aliquem in cerueleria, & percuſsio cerueleriæ fecit vulnus in frõte, vel in capite: an videar vulneraſſe? puto ꝙ ſic: vt. l. itẽ Mela. in prin.
6 ś. ad. l. aquil. qđ apparet: qa teneor directa Aquil. ¶ Sed q̃ro, † qd ecõuerſo: pcuſsi aliquẽ bis in eodẽ loco cũ cultello vno impetu: an puniar ꝓ duobus vulneribus, vel pro vno? Reſpondeo conſideranda ſunt verba ſtatuti: aut ſtatutum imponit pœnam pro vulnere. & tũc veritas eſt, quòd vnum vulnus eſt, & vna ſciſſura: licet ampliata per ſecundam percuſsionem. Aut imponit pœnam pro percuſsione: & tunc quia plures ſunt percuſsiones,
7 & plures ictus, pro pluribus punietur: vt. l. nunquàm plura. ś. de priua.
k delict. ¶ Quæro, † quid ſi accuſator [k] dicat, quòd percuſsit aliquem pluribus per

ribus percussionibus, de quot intelligatur, certè de duobus ad minus: vt.l.vbi numerus.s̈.de testib. Nec possumus intelligere de pluribus: vt.l. si præses. & l.interpretatione.j.de pœnis. Sed si diceret pluribꝰ, & pluribus percussiōibus, puniretur pro quatuor. argu.d.l.& hoc cōmuniter obseruat. Verūtamē magis proprius modus loquendi esset, vt diceremus ꝑcussit pluries: quia cùm dico pluribus, intelligit vno impetu, & vno ictu: sed cùm dico pluries, intelligitur de diuersis ictibus.

LEX XII.

QViagrum. ¶Vide glos. quæ incipit, de arboribus.in fi.imo dicas, ꝙ ibi competebat actio de damno futuro: ideo trāsit ad emptorem. hîc pro damno præterito ante venditionē: & ideo remanet penes venditorem.

Vi bonorum raptorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante quod pro homicidio imponatur pœna centum, si aliquis sit punitus per statutum: an poßit per.l. corneliam accusari? Et an per statutum sit sub lata pœna iuris communis, & an imposita pœna statuti imponi poßit pœna iuris communis? quòd non.*

LEX I.

QVi rem. ¶Quando duo delicta ex eodē facto descendentia, se habēt, vt genus & species: bene tolluntur inuicem quatenꝰ cōcurrūt. h.d. ¶Op. ꝙ pro rapina agatur furti manife. s̈.de fur.l.si vendidero.§.cum raptor. sed hîc dicitur contrarium: quare malè. Solu. intellige, quòd hîc in rapina non fuit deprehensus: vt quia fuit coadunatis gentibus ad domum alterius, & neminē inuenit: vt
a l.si quis ex domo[a].s̈.de furt. per quam.l. debet poni casus hîc. Item oppo. dicta.l.prætor.§.j.j. de iniur. Solu. ibi quælibet actio competebat ad vindictam. vnde vna per aliam tollitur simpliciter. hîc verò vtraqꝫ persequebatur rem familiarem. quòd plenè dic per Dyn.in.l.§.dixerit aliquis. s̈. de publica. & ple-
b nius ibi dixi. ¶Quæro, statuto[b] cauetur, ꝙ pro[c] ho-
c micidio sit pœna centum: modò aliquis est punitus pœna statuti: vtrum poterit accusari.l. corne. de sica. vt puniatur in eo, quod plus est? Dy. ponit istam quæstionem hîc. & Cynus ponit eam in.l.qui sepulchra.C.de sepul.viola. Breuiter ista qō habet duo du-
d bia. Primò, an p.l.nouam[d].s.an per statutū, sit sublata pœna iuris cōis? qđ qdā dicūt.ar.l.q.cū cū vno.§. qui post desertionē.in fi.j.de re mili.& ar.s̈.ad.l.aq l.j.vbi per.l.aquil. fuit omnibus legibꝰ anterioribus derogatum. Ita hîc fiet per statutū. Sed contrarium est veritas: vt.l.quoties.s̈.de act. & obl. Nō enim vr à lege veteri recessum, nisi nominatim sit dictum. facit.C.de noua.l.fi. Idem si appet aliquibus præsumptionibus tacitè voluisse à lege antiqua recedi: quia tunc accusatio ex.l.antiqua tolleretur, saltē ope exceptionis: vt habuistis notatum.s̈.de noua.l.ij.facit.s̈. de adi.le.l.iiij. Et iō cū in multis ciuitatibꝰ Italiæ sint statuta, quæ dicunt, ꝙ vbi pœna non est determinata in statuto, procedat de similibus ad similia: & vbi non reperit simile, recurrat ad ius cōmune. Ex hoc apparet, ꝙ volunt pœnam iuris cōis in subsidiū imponi. vnde putarem tūc pœnā iuris cōis esse sublatā per.l.nouam, in qua pœnam expressè imponit. Sed

e dubiū est, verū, postq̃ imposita est pœna[c] per statutum, posit imponi pœna iuris cōis? & in hoc oēs cōcordāt, ꝙ nō. Nā vtraqꝫ actio tēdit ad vindictā: & iō indistinctè vna tollit per aliā: vt.l.prætor edixit.§.j.j.de iniurijs. Nec obstat hæc.l.cū simili. quia istæ actiones persequuntur rem familiarem: vt dixi.

LEX II.

PRætor. ¶Quæro. quot capita habet istud edictum? respōdeo tria. duo ponuntur hîc: tertium in.l. prætor.§.j.j.eo. ¶Quæro, quæ est differentia inter ista capita. & respondeo differentiam inter primum caput, & secundum: dic, vt hîc in glo. tertium differt ab istis manifestè. ¶Quæro, vtrum in quadruplo insit simplum? respondeo sic, indistinctè: licet quidam aliter dixerint.

SVMMARIVM.

1 *Actio ciuilis & criminalis, quando procedunt ex eodem fonte, non possunt simul concurrere: nec etiam si competunt ex diuersis factis ratione maioritatis.*

2 *Accusatio criminalis principaliter, & restitutio rei ablatæ ciuiliter: uel expensarum per officium iudicis, potest simul intentari.*

Actio ciuilis principaliter, & accusatio criminalis incidēter, non potest simul intentari.

3 *Sententia lata in causa ciuili, quando faciat præiudicium in criminali, uel econtra.*

4 *Sententia absolutoria lata in causa criminali super uno facto, non prohibet accusationem super eodem fiendam à tertio.*

5 *Probationes factæ in instantia causæ ciuilis, an prosint in cā criminali, uel econtra?*

6 *Testes producti in causa ciuili, an poßint produci in causa criminali super eisdem articulis, uel econtra? & an alij?*

Hoc edicto. ¶In hoc.§.iacet tota lectio nostra. Primò ponit f
vnum dictum. Secundò ponit opinionem quorundam circa vnum dubium descendēs ex edicto. Tertiò ponit determinationem illius dubij. Secūda ibi, neqꝫ debere. Tertia ibi, sed vtilius. & legitur iste.§. in glo. tribus modis. ¶Prosequamur primò lecturam Ioan. tanq̃ veriorem secundum quam breuiter h.d. Quando ex eodem facto oritur ciuilis & criminalis, prohibetur quis eas simul intētare: sed vna ꝑacta, poterit ad aliā redire. hoc dicit & pone casum. ¶Quæsitum fuit, quare prætor fecit hoc edictum, cū contra raptores competeret accusatio.l.Iul.de vi. respondetur, ꝙ prætor per hoc edictum introduxit actionē ciuilem, licet ei competeret, cuius bōa sunt rapta, accusatio criminalis. per.l.Iul.de vi. ¶In ver. neqꝫ debere. quærit vtrum proposita actione ciuili, impediatur qs ꝓponere actionem criminalem.p.l. Iul.de vi? Quidā dicebāt, ꝙ non. In vers. sed vtilius. Iurisconsultus respōdet, ꝙ interim donec penderet actio ciuilis, non potest quis intētare criminalē accusationē: tamen post latā sententiam super ciuili non prohibetur intentare actiōem criminalem. h.d. Vide tex. ibi, consuluit prætor. Dic actionē ciuilē inducendo: licet accusatio criminalis anteà competeret: vt statim sequitur. Item ibi, experiri. dic.s.criminaliter. Item ibi, neqꝫ debere. dic criminaliter. Itē ibi, publico iudicio. dic ꝙ est casus datiui. Vide tex. ibi pręiudicari. dic etiam interim. Ibi priuata fiat. dic si interim pendēte actione vi bo.rap. ꝓposita sit. ibi denegandā actionē. dic id est accusationē. Ibi: priuatā persecutionē. dic, id est actionē vi bo.rap. ciuilē,
f & hoc ea finita secūdum Io. ¶Oppo. eligendo[f] ciuilem interim non præiudicatur in criminali: vt.l.rerum amotarum actio. suprà rerū amo. Solu. secun-
1 dum Dy. †hîc loquitur, quando ciuilis & criminalis

a ¶L.si qs ex domo.& qūo fit rapina, vide tex.ī.d.l.si qs ex domo.q̃ est sin.

b ¶Quæro statuto. an ꝑ pœnā statutariā sit sublata pœna iuris cōmunis, ad de Io.an. de pœna te.liti.in fi.& Bal.in.l.j.in.xj.op.C.de summa tri.& bal. in.l.data opera.C.q accusa.& in.l.placet.C.de sacrosan.ec.& in.l.& si seuerior.C.de infa.& qđ no.Inn.in.c.j.de cōsti.& quod Bart.in.l.sanctio.j.de poe. & quod not. insti.de ac.§.quadrupli.& ibi vide q̃ dixi: & in.l.quicunqꝫ.C.de ser.fu. post Bar.& Bal.ī l.in eos.C.de fur. Et dicit Bal.in re.l.qd ergo.§.pœna grauior.s̈.de infa.& in.l.nō est nouū.s̈.de legi.ꝙ indistinctè pœna statuti est sequēda, & nō pœna iuris cōis. Et est rō. q aptās iurat seruare statuta, & iuramentū obligat in forma specifica vt in.c.ad nostrā.el.j.de iureiu.& vide Spe.& Io.an.in addi.Spe.in ti.de pœna te.li.§.fi. Et de hoc vide ꝑ Sali.in.l.q de crīe C.de ac.no.ꝑ Bar.in.l.sanctio legū.in prī.de pœnis.& Bal.in.d.§.pœna grauior. vnum verbū ꝑ Imol.in l.ij.in.ij.charta.de publ.iu. Et ꝙ pœna statuti faciat cessare pœnam legis cōis, tenet bal.ī.d.l.data opa. cuius opi. seqtur ēt Pe.de Anc.in.c.canonum statuta ver.quæro vtrū sicut statutū secundū.& vide Imol.in.l.cū mulier.s̈.sol.ver.itē nō obstat.& Io.and.in addi.Spe.in ti.de fur.& vide not.& Bar.& doc.in.l.j.in.iij.col.de ope.no.nū. Adde ꝙ iudex, q iurauit seruare statuta, pōt moderari pœnā in minorē, quā sit imposita à statuto, ꝑut consuluit Ro.cōsil.ccccxxix. Et an ꝑ pœnā statutariā sit sublata pœna iuris cōis vide Bald.consil.ccxx.in pe.co.iij.volu.

POMATES.

c ¶Cauetur ꝙ pro. sentit ergo Bar.ꝙ tale statutū valeat & idem sentit Panor.in.c.de causis col.s̈.de offi.dele. Sed cōtra sentit idē in.c.licet.co.ij.de pœ.& ī.c.fi.col.iiij. de cōsti.& ibi vide addita.& vide etiā Feli.in rub.extra de homici.& seueri.in.l.oēs populi.col.lv.ff.de iust.& iure.& Are.cōsi.lviij.co.v.in fi.& se.

d POMATES. ¶An per.l.nouam. vide ad hæc Panor.cons.xcj.co.iij.& seq.vol.j.& Cępo.xiiij.col.ij.& seq.& Bar.xxv.co.xv.vol.j.& Ro.cxvij.Anch.in.c.canonum statuta.col.lxij.de constit.& Panor.in.c.de causis.col.pe.& seq.de offic.deleg.vbi sequitur Bart.& ibi vide alios. Et vide Alberi.de Rosa.in.j.parte statutorū.q.viij.vbi dicit, ꝙ tota mundi obseruantia est, ꝙ p.l.nouam sit sublata antiqua. Et tenet etiam hoc Ange.de Aret.in tracta.in gl.& caput eius à spatulis amputet.& ibi.d.Ang.de arimino. & ange.Are.in.§.quadrupli.insti.de actio.col.v.in versic. an aūt pœna. etiā Moder.pap.in.d.c.de causis.

POMATES.

e ¶Postq̃ imposita est pœna. Idē tenet in omnibus Pano.in.c.de causis.col.fi.de offi.delega. limita tamē istud, qđ dicitur quando imponitur ad vindictā &c. & non seruatur, quoties vna pœna maior propter impotētiam iudicis, q non poterat īponere maiorem. ita Are.in c.de his.col.iij.de accu.

f ¶Oppo. eligendo. Si pro crimine agitur ciuiliter an posset pro eodem agi criminaliter. Adde Imol.in.l.interdum.j.de pub.iu.& not. Bar.in.l.prætor.§.fi.j.de iniur.& ꝙ no.gl.& Bar.in l.ex morte.C.ad legem aqui.& vide Bart.in.l.si ab eo.ff.de calū.& in l.quod euitādi.C.de condi.ob tur.causam. adde tamen, ꝙ si agatur ciuiliter, non pro delicto: sed ꝓ debito poterit pro eo, quod acciderit in dicta causa ciuili agi criminaliter.& interim supersedetur in ciuili. puta, si ad ꝓbandum produxi testes, quos tu accusas de falso. ita dicit Bal.in.l.si quis testibus.C.de testibus in penul.col.& not.in l.satis apertè, per Cyn.C.de fal.& in.l.prima.C.qui accusa. Et de hac materia, quando ciuilis actio posit accumulari cum criminali, vide Bald.in.l.prima, in secunda colum.versicu.sed contra hoc.C.de appella.& ibi ponit nouam cōclusio-

nem, videlicet, ꝙ vbi qs venit dānādus ad mortē, procedit ciuilis, & criminalis accumulata. & ibi etiam in iij. col. dicit, quòd illa regula, qñ ciuilis accusatio &c. non habet locū in iudice ingrēte. & vide Bal. in. l. edita. in rep. perusina in. xxxiij. col. ibi, qd si vult primo libello renuntiare. C. de edē vide bar. & ibi dixi post eū in. d. §. qui furem.

a ¶ Absolutoria lata. An absolutoria lata ī ciuili pariat exceptionē in criminali? & cū Bar. hîc & Cy. concordat Bal. i. l. ex morte. C. ad. l. aq. Gl. & Bald. in. d. l. j. C. ad l. fauiam de pla. dicūt, ꝙ absolutoria in ciuili non præiudicat in criminali: nisi ī ciuili incidēter fuisset deductū crimē, & fuerit lata absolutoria exclusiua criminis, de quo per Imo. & Io. an. in c. de his. de accu. & ꝑ alios in. c. dilectus. de pur. ca. aliâs de iure pat. aliâs de iura. ca. per Imo. in. d. l. interdū. de pub. iu. Vide aliqd ꝑ Bar. in l. si duo. §. idē Iul. s. de iureiurā. Ad. de an absolutoria lata, qa nō ꝓbatū pariat exceptionē rei iudicatę, si de codē crimine accusetur. Ro. cons. ccxxiij. vbi dicit, ꝙ iura, quæ alle. Bar. non probant intentionē suam.

b ¶ Quæro. vtrum confessio de ciuili ꝑiudicet in criali? vide in Spe. de cōfes. §. nūc videdū. ad fi. vbi etiā dicit idē, qđ Bar. hoc ꝑ d. Ant. i. c. cām q. de tes. & vide bar. in auē. nouo iure. in fi. de pœ. iu. qui malè iu. Et ꝙ acta fctā in ciuili cā, faciāt fidē in cā criali. vide Bal. i. l. qđ cuitādi. C. de cōdi. ob tur. cau. ꝑ Bar. in. l. j. C. de eden. ꝑ Imo. in. l. interdū de pu. iu. ꝑ Cy. in l. j. ad fi. ꝙ̄ ciuil. actio ꝑiu. cri. bal. in. l. negāda. ī. xj. col. C. q accu. non pos. & vide Abb. in. c. at si clerici. in prin. de iudi. & limita ꝑ Bar. & dixi ibi. post eū. in. l. pe. C. de cal. & ab. in. c. at si clerici. de iudi. dicit, ꝙ cōfessio facta in iudicio ciuili præiudicat in criminali. alle. Inn. in. c. inqsitiōi de elect. cōfirmat ex his, ꝗ tradunt Inno. & doc. in. c. cū dilectus. de or. co. vbi dicit Inno. ꝙ cōfessio facta ī iudicio summario, facit fidē ī plenario. facit optiè gl. & quod ibi ponūt doctor. mod. in. c. veniens. el. ij. de testi. hoc est verū, si cōfessio fiat principaliter in iudicio ciuili. sed qd ecōtra, si fiat incidenter, declarat Bal. fin. in. l. mercalē. in fi. C. de cōdi. ob tur. cau. Vide ad materiā, ꝙ ipse scribit in. d. l. j, in fi. C. de re iudic. & vide Abb. in. c. cām quæ. el. ij. de testi. & vide Bal. in. d. l. si qs ad se fundum. C. ad le. Iul. de vi. & facit text. & ibi Iac. butri. in. l. ij. C. de eden. & quod no. Bar. in. l. locū. §. si quis duo. de tabu. exhi. Et an acta facta in vno iudicio faciāt fidē in alio in criminali, addē qđ no. Bald. in. l. nā posteà. in. §. si minor. ff. de iure. iur. & Bart. in extraua. ad repri. in verbo. summariè. ad fin. de his latius dixi in, d. l. ij. C, de eden.

actio descendunt ex eodem facto. ibi quando ex diuersis. Hæc non videntur vera per. l. j. C. quando ac. ciui. præiu. cri. prout ibi loquitur de liberto, qui cōuenitur ciuiliter de operis, & accusatur ex. l. viscellia. quæ iudicia oriuntur ex diuersis factis etiam contra l. præses. C. de plagia. Possumus dicere sustinendo Dy. ꝙ illæ. ll. loquuntur, quando sunt duo facta se inuicem contingentia: ita, ꝙ sententia lata in vno, pareret exceptionem rei iudicatæ in alio. sed solu. Dyn. loquitur quando sunt duo facta penitus separata. ¶ Videte domini, ciuilis & criminalis prohibentur proponi eodem tempore ratione præiudicij: quia absolutoria lata in vno potest parere exceptionem rei iudicatæ in alio. Ita intelligit domin. Dyn. in. c. nullus pluribus. de regul. iur. libr. vj. & infrà dicam. Et isto respectu verum dicit Dyn. quia quando oriuntur ex diuersis factis separatis, ista regula non est impedimento. Prohibetur etiam concursus ciuilis, & criminalis ratione maioritatis: vt. l. per minorem. suprà de iudi. & l. fin. C. de ordi. iuris. & isto respectu non dicit verum Dyn. quia ciuilis & criminalis non possunt concurrere, vt dictis legibus. Non. ob. d. l. rerum amotarum. quia intelligo eam secūdum aliam lectu. ibi positam. ¶ Secundò oppo. quod possunt simul intentari: vt. C. qui accusare non poss. l. qui crimen. vbi simul & semel peto quem puniri, & condemnari mihi in expensis. & sic proponitur criminalis in eo, quòd venit pœna applicanda fisco: & ciuilis in eo, ꝙ pœnę veniunt applicandæ parti: vt no. in. l. iij. infrà de sepul. vio. Solu. dicunt quidam, ꝙ ibi loquitur quando ciuilis & criminalis oriuntur ex eadem. l. tunc possunt simul intentari: aliâs secus. & ita dicebat domi. Iacob. butri, hæc solu. non placet. Nam cum regula sit, ꝙ ex quocunꝗ maleficio potest quis accusari criminaliter: ex eodem potest agi in factum ciuiliter: vt. l. qui nomine. infrà de falsi. & suprà pro socio. l. nec quicquam ergo semper posset proponi ciuilis & criminalis: quia ex eadem. l. Præterea prædictæ rationes, quia absolutoria lata in vna potest parere præiudicium in alia: & etiam ratione maioritatis habent locum siue ex eadem. l. siue ex diuersis. Vnde dico, 2 †sicut aliâs dixi, si aliquis vellet intentare ciuilem actionem, & criminalem accusationem, non potest: vt hîc. & l. interdum. infrà de pub. iudi. Sed si velit intentare accusationem criminalem principaliter, & petere restitutionem rei ablatæ incidenter per officium iudicis: vel restitutionem expensaum bene posset. Ita loquitur. C. qui accu. non possunt. l. qui crimē. & l. interdum. §. qui furem. & ibi dixi. suprà de fur. & l. quòd euitandi. C. de condictio. ob tur. causam. l. iiij. §. si dicantur. suprà fin. regun. & l. pen. suprà de calum. & l. medicus. infrà de va. & extraordi. cogni. sed si quis vellet principaliter intentare ciuilem, & criminalem accessoriè, non posset: cum in ea requirant̄ probationes luce lucidores: vt. l. sciant. C. de proba. ¶ Vlterius oppo. dicitur hic ꝙ peracta vna, potest ad aliam redire. Contra in. l. prætor edixit. §. j. infrà de iniur. Solu. ibi vtraꝗ competit ad vindictam, scilicet ciuilis & criminalis. hîc verò ciuilis prosequitur tātū rem familiarē. quod qualiter intelligatur dicam ibi. ¶ Sumus expediti de lectura Io. venio ad lecturam Pla. secundum quā hoc breuiter dicit. Absolutoria lata a in ciuili parit exceptionem rei iudicatæ in criminali causa: secus ecōtra. hoc dicit. In prima parte non mutatur casus. sed in secunda & tertia est variatio. Videte est ne vera lec. Pla. certè non: nec reperio aliquem, qui teneat eam: quia est contra omnem rationem. Nam si absolutoria lata in ciuili, parit exceptionem rei iudicatæ in criminali, secundum eum: multo magis absolutoria lata in criminali, in quā fit examinatio plenior pariet exceptionem in ciuili. & sic magis deberet econtra. tenet ergo lecturam Io. ¶ Tamen pro 3 †declaratione lec. Pla. quæro, vtrū sententia lata in vna, pariat præiudicium in alia? Respondeo, aut vtraꝗ tam ciuilis, quàm criminalis tendit ad vindictam: & sententia lata in vna, parit præiudicium in alia, siue fuerit condemnatoria, siue absolutoria: vt. l. prætor edixit. §. j. de iniu. Si verò ciuilis actio prosequitur rem familiarem: & tunc aut super vna fertur absolutoria super facto, quasi crimē nō sit cōmissum. Aut super iure, quasi nō sit ꝓbatum, Aut est lata absolutoria simpliciter. Primo casu obstat exceptio rei iudicatæ. Primò per tex. in. l. præses. C. de pla. Secundò per rationem: quia, quandocunꝗ illud, quod est examinatum, & decisum in vno iudicio, venit examinandum in secundo, obstat exceptio rei iudicatæ vt. l. si quis cum totum. §. planè. & §. si ancillam. s. de exce. rei iudic. & hoc tenet Dy. in. c. nullus pluribꝰ. de regu. iur. libr. vj. & etiam alij doct. Si verò absolutoria fertur super iure, quasi non probato: non obstat exceptio rei iu. argu. suprà de iurei. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si quis iurauerit. & l. fin. eod. titu. Et hoc etiam tenent dicti doc. in dictis locis. Dy. in d. c. nullus pluribus. & Cyn. in. l. j. C. quando ciui. ac. cri. præ. Aut dubitatur: & tunc videtur prima facie iudicatum esse super facto: vt no. in. l. fin. suprà de iure iur. & l. j. §. si fideiuss. suprà quarum re. act. non datur. Sed certè istæ. ll. loquuntur in iuramento. tamen in sententia mihi contrarium visum est, ꝙ in dubio quis videatur absolutus: quia non probatum, per. l. Iul. in prin. & quod ibi no. suprà de condi. inde. vbi videtur casus. in. l. procurator ad exhibendum. §. j. suprà rem ra. ha. & l. si inter me & te. in fi. suprà de excep. rei iud. Ratio drīæ inter iusiurandum & sententiam est: primò quia iusiurandū habet vim solutiōis quòd non est in sententia. Secundò, quia ille, qui iurat: iurat de eo, qđ scit, & de facto suo: vnde pōt rectè scire, & iurare esse factum, vel non esse factum, vel esse contractū, vel non contractum. Iudex verò iudicat de facto alieno. ideo non purè potest dicere factum esse, vel non esse factum, vel esse contractum vel non esse contractum. ar. l. cum falsum. suprà de acqui. hęr. Si verò sequeretur sententia condemnatoria super vna: tunc nullo modo prohibetur ad aliam redire. casus est hîc secūdum lectu. Io. & verā: vt C. quando ciui. ac. præ. cri. l. j. Prædicta vera, quando iudicium est finitum sententia diffinitiua: sed si esset finitum abolitione, tunc nullo modo impediretur intentare aliam actionem: vt. l. j. C. de gene. abo. facit. C. de fid. instru. l. ij. & l. si docueris. C. de falsi. ¶ Quæro, absolutoria lata super facto, parit exceptionem rei iudi. in alia accusatione: vt suprà dixi.

4 Quæro, †an hoc sit verum etiam alio agente, seu accusante? videtur quòd sic: vt. l. qui denuntiasse. §. fin. infrà de adulte. Sed ibi specialis est casus in muliere. vñ contra puto alio accusante. vt hîc. & est casus. C. de ac. l. ꝗ de crimine. cū gl. sua. In eo, qđ ꝑmittit, ꝙ accusatione intētata ab vno, sup vno crimine potest intētari accusatio ab alio sup alio crimine, ex eodem facto, nō ab eo. Rō: qa quādo ab eo. absolutoria lata in prima pōt parere exceptionē rei iudicatæ, in secūda: qđ nō habet locū, qñ ab alio. & illa est rō illius. l.

5 b ¶ † Quæro, vtrūb ꝓbatiōes factæ in vna istarū causarū, ꝓsint in alia. Breuiter, aut ꝓbationes sunt factæ ad absolutionē. & prosunt in alia: vt. l. præses. & l. j. C. de plagi. Aut factæ sunt ad condēnationē: & tunc aut probationes sunt factæ in cā ciuili principaliter circa delictū: & non ꝓsunt in cā criminali. Ita tenet gl. in. l. si qs ad se fundū. C. ad le. Iul. de vi. & ꝓbat̄ in l. iij. §. idē diuus. s. de test. ibi, testibꝰ nō testimonijs. Et est rō: qa in criminalibus requnt̄ ꝓbationes luce clariores meridiana. qđ dico nō faciūt fidē: intelligo. s. plenā: tñ adminiculant̄. ar. l. quæro. in fi. s. de ædil. edi. & l. capite qnto. §. j. de adul. Aut ꝓbationes sunt factę in causa ciuili super aliquo adminiculo ad crimē: vt sup dñio. & faciunt fidē in criminali: vt. l. j. & l. præses. C. pla. Aut ꝓbationes sunt factæ in criminali. & tūc ꝓsunt in ciuili: qđ intelligo inter easdē personas: vt. l. is apud quē. C. de edē. & ibi no. & l. cū anteà. circa fi. C. de ar. Itē inter alias ꝑsonas, quibꝰ præiudicaret sentētia: vt dixi in. l. ij. s. iudica. sol. Sed vr̄ quòd debeat distingui: aut secūdum iudiciū tēdit ad eundē finē cū primo: & faciūt fidē. Aut ad aliud: & tūc nō faciunt fidē: nisi de nouo examinent̄: vt extra de testibꝰ. c. veniēs. & notatur ꝑ gl. & Inn, extra de or. cog. c. cū dilectus. vbi ꝓbatiōes factæ sup exceptione, nō ꝓsunt sup actione. nisi de nouo probetur. Dico, ꝙ illa distinctio: an ad eūdē finē tēdant, an ad aliū, mihi nō placet in ꝓposita qōne: sed puto sic dicendum

a ¶ Contraria loquuntur. adde Iaco. but. in. l. si ex falsis. C. de transa. & in. l. fi. C. si ex falsis instrumentis. & sequitur Imo. in. d. l. diuus. in. xvj. colum. de re iudic. in qō. an viuente illo, qui principaliter falsum commisit, possit primò & principaliter agi contra illum, qui vsus est falso instrumēto. qd' tenuit Bal. in. d. l. fi. C. de fi. inst. ad fi.

*Pro concordia.

¶ Aduerte. transactio facta super dependentib' ex testō alicuius, nō valet, nisi in ea dicatur: visis & cognitis verbis testamēti. Bart. in hoc §. hoīes. Ange. in l. q romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. col. xj. allegat Bar. cōtrariari in l. de his. ff. de trāsā. & idē tenuit Bar. in. d. §. duo fratres ī. iiij. q. & istā opi. sequit Ang. cōsi. xciiij. co. ij. & ista secunda opin. est cōis. secundū do. Alex. i. §. duo fratres. Primam tenuit Lud. Ro. cōsil. ccccij. in. ij. & iij. co. Tu dic bar. debet intelligi in hoc. §. homines. secūdum qd' se declarat, ī. d. l. de his. & in. d. §. duo fratres. quia ille satis dicitur īspexisse & cognouisse, q verè scit, & intelligit mente, & oculo intellectus. posset etiā subtiliter dari alia solutio, quàm sentit do. Alex. in cōsil. xj. col. iiij. in illo verbo quandocunq;. &c.

b ¶ Hoīes. & nō dicitur ad hoc. Vide Bar. in. l. hæredes palam. §. in testamētis. de test.

c ¶ Sed si vnus. statuto cauet. Vide Bar. in. l. iij. §. negotia. ff. de ne. ge. Idē tenet Bal. in l. gallus. §. quid si is. de libe. & post. & per gl. ibi. in fi. deinde in fin. Adde Bar. in. d. l. negotia. de neg. ge. & in. l. j. š. de procura. Pet. de Ancha. in. c. relatū. el ij. de testi. & in. c. j. de li. cōtest. & vide glo. in cle. ij. de rescrip. & ista faciunt, si testator mādauit bona sua distribui inter pauperes per Titiū, quòd Titius posset distribuere in vnū tm̄. Sed cōtrariū voluit Bar. per ea, quę ibi habentur, in. l. ij. de optio. leg. itē faciunt ad id, qd' dixi post Bar. in simili de ꝓtestatiōe facta corā vno vicino tm̄. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi tutori. in. ij. co. de ope. non. nun. Adde q̄ no. Bal. in. l. ij. C. de cōdi. insert. & Bal. in. l. iubemus. š. §. si aūt. C. ad Trebe. & vide no. ꝑ Bal. in. l. qcūq;. in. ij. col. C. de ser. fugi. vbi no. quærit in casu. q. Bar. hîc. qd si ꝓduxit testes & instrumēta falsa: an sit vnum falsum? & tenet ꝙ sic. & ad Bar. hîc adde Imo. idē dicētem in. d. c. relatū. vbi allegat Albe. de ro. in. ij. parte statutorum. in. q. xxvj. & idem dicit econtrà, per illū tex. & vide Bar. in. l. fi. in versi. sed quæro. j. de quæst. Adde, ꝙ cōtra hæc facere videntur quæ consuluit Oldra. cōsi. cxlij. ꝙ si testator instituat posthumum, vel posthumos, & deīde substituat, & casu quo cōtigat esse plures, & moriantur in pupillari ætate superuiuente præmoriēti substituto. & si omnes mori cōtigerit in pupillari ætate: vel aliâs qñ cūq; sine hr̄de ex suo corpore na. a. & b. sorores suas eiusdem posthumis substituo ęqs portionib' & cōtingat ꝙ vn' solus nascat̄, & moriat̄, ꝙ substitutio euanescit, nec resoluitur pluralitas in singularitatem.

d ¶ Si quis non homines. ille, qui coadunauit homines, & dederit dānū, tenetur de dāno suo, & coadunatorū, quos adunauit. si verò coadunatus det damnum: tenetur de damno tm̄ suo. & vide ꝑ Innocent. in. c. fi. quod met. causa. & in. c. in nostra. de iniur. & de damno dato. & vide Bald. in. l. non ideò minus. in. x. q. C. de accusa. Et ad Bar. hîc, adde Bart. gl. tex. & doct. in. l. quoniam. C. ad legem Iuli. de vi. & Bal. in. l. j. in. vj. col. C. de ser. fugi. Et ibi qs dicat̄ caporalis & principalis. & adde. l. j. in hoc. & ibi no. de seru. corrupt. An autem si aliquod damnū passus est coadunatus, possit ipse illud repetere à caporali: vide ī. d. l. quoniam. Adde quō teneat̄ coadunator, Bal. consil. xxix. iij. lib.

POMATES.

e ¶ Item not. vide Alex. consil. ciij. col. ij. volu. j. vbi pulchrè loquitur declarans materiam huius titu. & per totum.

f POMATES. ¶ Dedit eis opē. vide Bald. consi. cxxviij. in. iiij. pte & pulchrū cōsiliū Pet. de Ancha. clviij. incipiēte, ex narratis. vbi pulchrè ponit, qua pœna teneantur tales raptores, maximè rerum ecclesiæ.

dicendum. Aut primæ probationes fuerūt factæ in
cā: vbi sufficit summaria cognitio. Vel fuerunt factę
nō seruato iuris ordine: vt ante litē contestatā super
aliqua dilatoria: & tūc non faciūt fidē in alia cā, etiā
inter easdē personas. hîc est casus in. d. c. veniēs. & ita
potest intelligi, qd' no. in. d. c. cū dilectus. qa illæ ex
ceptiones fuerunt dilatoriæ: secus puto in ꝓbatio
ne facta super exceptione peremptoria. Pro hoc: qa
etiā victoria sup exceptione qñq; facit fidē in actio
ne: vt dixi in. l. qui Romę. §. duo fratres. š. de ver. ob.
& ita videtur intelligere Inn. extra de or. cog. c. sup
6 spoliatiōe. circa fi. gl. ma. ¶ Quæro, † quid si ille, q
produxit testes in vna cā, velit eosdē, vel alios pro
ducere in alia cā super eisdem articulis: an debeat au
diri: videt̄ ꝙ nō inuito eo, cōtra quē producunt̄: vt. l.
fi. C. de test. & quod not. in. l. ꝓperādum. circa finē.
C. de iud. ¶ Aduerte in vna & eadem instantia post
didicita testificata, non possunt testes produci sup
eisdem articulis: vt in aut̄. qui semel. C. de proba. &
in aut̄. de testi. §. qm̄ verò. Si verò est alia instātia, si q
dem est super eodē, & ad eundē finem: tūc aut testes
fuerūt primò recepti corā arbitris, & est loc' distin
ctiōi. l. fi. C. de test. Si verò fuerūt recepti corā iudice
ordinario: tunc indistinctè primis attestationibus es
set standū, dimissa distinctione. l. fi. C. de testi. qa di
cta taliū testiū semper faciūt fidē: vt. l. gesta. C. de re
iud. & ita tenebat Iac. but. & Inn. tenet extra de te
sti. c. cum in tua. licet gl. aliter sentiat in. d. l. properā
dum. in fi. C. de iudi. Si verò alia instātia tē dat ad aliū
finē: vt in casu. l. nostræ: tūc indistinctè pōt quis ꝓ
ducere nouos testes, & etiā testes antiquos sup eisdē
articulis: vt extra de test. c. veniens. & in. d. c. cùm in
tua. & ibi no. per gl. & per Inn. ¶ Venio ad tertiam
lect. antiquorū secūdū quam breuiter. h. Donec pōt
agi criminaliter, nō pōt agi ciuiliter. h. d. Ista lec. po
nitur in gl. super ver. putat. & hæc lectu. nō applau
dit literę. Prætereà. l. vr̄ velle indistinctè, ꝙ qs possit
eligere, quā vult. s. vel prius ciuilē: vel prius crimi
nalē: vt. l. j. qñ ciui. ac. cri. piu. & l. interdū. j. de pub.
iud. vbi prius ciuilis potest intentari. & sic ista lectu.
nō vr̄ vera. ¶ Sed cōtra: qa ꝓ ista lec. vr̄ casus in. l. p̄
tor edixit. §. j. j. de iniur. Rñ. secundum qd' gl. ibi ex
ponit tex. nihil facit. Vel dic, ꝙ spāle est in. l. corne.
de sica. vt non possit fieri præiudicium per actionē
ciuilem iniuriarum: vt ibi dicā. Itē pro ista lec. videt̄
casus in. l. j. §. fiet. l. ij. š. ad carb. C. vbi cau. fisc. l. j. Rñ.
hîc loquitur, quando ciuilis & criminalis competūt
contra eundem delinquentem. quo casu possum eli
a gere, quam volo. Sed contraria loquuntur, [a] qñ volo
intentare ciuilem contra alium, quàm contra delin
quentem, quo casu non possum viuo delinquente se
cundum Iac. de Are. & no. Cy. C. de fide inst. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Testes an præsumantur rogati, si dicitur: uocatis & rogatis: licet non dicatur ad hoc: & cū dicitur inspectis & cognitis uerbis testamenti: debet intelligi ad hoc.*

*Homines.

1 ¶ Notabilis est. §. iste. & facit ꝙ † qñ in instrumento dicit̄, te
b stibus vocatis, & rogatis: & nō dicit̄ ad hoc [b] nō valet.
qa debent esse rogati ad hoc. Sed dic, ꝙ præsumunt̄
esse rogati ad hoc: vt scripsi in. l. sciendum. š. de ver.
obl. Item facit ad hoc. l. de his. š. de trāsac. quæ dicit,
quòd non potest transigi, nisi inspectis & cognitis
verbis testamenti. debet intelligi ad hoc. & hoc exa
minaui in. l. qui Romæ. §. duo fratres. š. de verb. obl.
quod est notandum ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente quòd si quis produxerit falsos testes puniatur, habet locum in producente unum.*

Sed si vnus.

c ¶ No. ar. secundū Dyn. ꝙ si statuto cauet̄, [c] ꝙ † si qs pro
1 duxerit falsos testes & c. habeat locum etiam si vnū
falsum tātùm testem produxerit, vt hîc. & . j. ea. l. §.
ꝙ ait prætor. & . suprà de nego. gest. l. iij. In eo, quod
dicit negotia: id est, negotium. facit. š. de liber. ho. ex
hi. l. iij. §. hęc ver. & de lega. iij. l. qui concubinam. §.
si stichus. secundum Dy.

SVMMARIVM.

1 *Genere posito, non sequitur positio speciei: sed contra sic.*

Doli mali.

¶ Not. hîc, ꝙ genus continet in se suam speciem. Nam dol'
est genus: & continet in se dolum, qui fit vi, & qui
2 fit sine vi. ¶ Secundò nota, † ꝙ ad positionem gene
ris, non sequitur positio speciei: sed ad positionem
speciei, sequitur positio generis: vt. l. si quid. §. inter
emptum. š. de lega. tertio & . l. inter agnatos. suprà
vnde legi.

SVMMARIVM.

1 *Principalis, qui coadunauit homines, tenetur de damno, quod ipse dedit: & de eo, quod dederunt alij. Et qui est inter coadunatos, non tenetur etiam in foro conscientiæ, nisi de damno per ipsum dato.*

Si quis non homines.

1 ¶ Not. †, ꝙ ille,
d qui est principalis, & homines [d] coadunauit, tenetur
de damno, quod dedit ipse: & de damno, quod de
2 dit alius. ¶ Itē no. † [e] ꝙ ille, qui est inter coadunatos,
e nō tenetur de damno: nisi qd' dedit ipse, & non de
eo, quod dederunt alij (quod tene menti) in foro cō
scientiæ. Et sic dicit gl. hîc est argu. ꝙ Comes Alber
tus non teneatur de damno dato à bānitis, si ipse nō
dedit dānum. Ratio, quia ipse non coadunauit, sed
f dedit eis opē. [f] ¶ Vltimò oppo. glo. de. l. iij. §. sed &
qui. suprà ad. le. Iul. de vi publi. dic, ꝙ ibi est factum
tantum, ꝙ sufficit ad naturā accusationis. sed hîc nō
est factum tantum, quod sufficiat ad naturam istius
edicti, secundum Dy.

In hac actione.

¶ Istud quod dicit̄, ꝙ interesse non quadruplatur: intelligas de interesse affectionis: vt. l. in furti actione. suprà de fur. coniuncto. §. & generaliter. j. eadem. l.

Hæc actio.

Istum. §. & sequentem examina vt in glo. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Occidens bannitum, cuius bannum non tenebat, excusatur à pœna homicidij: sed aliter mulctabitur.*

Hæc actio.

¶ No. tex. ibi: sed aliter mulctabitur & c. facit ad id, quod
dixi. š. si quis testa. lib. esse ius. fue. l. j. §. ij. Item facit
1 ad † q. de ex bannito, cuius bānum non tenebat: vt li
cet quis excusetur à pœna homicidij: tamen aliter
mulctabitur: vt dixi in. l. pe. j. de adult.

SVMMARIVM.

1 *Genitiuus de necessitate importat dominium.*
2 *In bonis, & ex bonis esse diuersa sunt. remissiuè.*

In hac actione.

¶ Dictum est in edicto, siue cuius bona
rapta & c. Modò quæritur vtrum genitiuus cui', de
notet dñium. & hoc intendit hîc Iurisconsultus. Ex
1 quo not. † ꝙ genitiu' de necessitate nō significat dñi
um. habes de hoc in. l. ij. š. de religio. & sum. fu. & . š.
nau. cau. stabu. l. ij. in princi. & . §. ait prætor. dixi de
2 hoc. š. de ope. nou. nun. super rub. ¶ Secūdò, † nota

a ¶ Plus delinquit. An puniatur qs delinquẽs palam, plus quàm clam: & quod dicaẽ crimen occultũ, vide textum hîc: & Archidi. in tit. de hæreticis. ca. in fide. in lib. vj. & doctores. in. l. nemo clericus. C. de sũma tri. & Archi. ĩ c. perpetua. de electioni. li. vj. & qđ ibi habes. qd de maleficio cõmisso de nocte &c. & facit ad declarationẽ eius, qđ dicit Bart. in. l. fin. si quis testa. liber esse iuss. fuer. Istis adde Iaco. de bel. in. l. fi. de ritu nupt. & vide q̃ not. Bart. in. l. nõ intelligitur. §. tacitè. j. de iure fisci. Adde qđ ibi iudicis, vel superioris authoritas requiriẽ semper. & tali authoritate non interueniente, diciẽ fieri clam. & casus est secũdũ Barto. in. l. secunda. C. de his, qui ex pu. ratio. lib. x. & ibi vide. Et de dictione clã. & de palã. vide in. l. si adulterium cũ incest. j. de adulterijs. & ad eãdem materiã vide Bal. in. l. ea quidẽ in. viij. columna. C. de accusatiõib. & quod ibi dixi per Modernos in rubrica. extra de eo, q fur. ordi. suscep. & not. in. l. j. j. ad le. iul. de ambitu. & quod no. Bal. in. l. cum fratrem. C. de his. qb. vt indig.

b ¶ Vtrũ negligentia. vtrũ negligentia quo ad vnum p̃iudicet quo ad aliũ. vide in. l. hæres. & qđ ibi Bar. s. de cõdi. & dem̃. & Bal. in. l. contra maior. C. de inof. tes. & qđ no. bar. in. l. si prius. in. x. col. s. de ope. nou. nun. Similiter & diligens in vno p̃sumiẽ diligens in alio: vt no. Bar. in l. fin. C. de his, qui à nõ domino ma.

differentiam inter, in bonis, & ex bonis. de quo habes in. l. rem in bonis. s. de acquir. re. domi. & insti. eo. ti. §. sanè in hac actione.

SVMMARIVM.

1 *Clàm faciens, quàm palam, quando plus puniatur.*
2 *Familiaris pro modico furto non potest conueniri actione furti, sed actione ui bonorum raptorum.*
3 *Conuentus hac actione non potest referre actori quæstionẽ dominij.*

Et generaliter.

¶ Gl. signat vnum argu. in contrarium. dicitur hîc, q plus delinquit,[a] qui facit palam, q̃ qui facit clam. contra in. l. fi. s. de ritu nupt. & l. pupillus. §. sanè. s. de autho. tuto. & l. nõ intelligitur. suprà de iure fis. & l. non existimo. s. de admini. tut. Gl. non soluit. Dy. dicit. †aut id quod fit, est omnino prohibitum: p. l.* vt furtum & similia.* & tũc magis punitur palam faciens, quã clam: vt hîc. Aut non est omnino prohibitum: vt matrimonium, & venditio: & tunc magis punitur clam faciens: vt in contrarijs, secundum Dy. Tu dic latius, vt not. Cyn. C. de summa tri. l. nemo clericus. in fi. ¶ Opponitur, hîc innuit, q pro re deposita, etiam si non intersit, habet locum actio vi bono. rap. sed. j. statim in ver. si quis igitur. innuit q ad hanc actionem requiritur, q intersit agentis saltem modicè. ¶ Huius timore iste. §. ibi, vtilius dicendum est. &c. legitur duobus modis. Primò, q hîc loquatur quando actio furti cessat pro re deposita: quia non interest. Tunc ad ver. si quis igitur. Respond. dum dicit interest sua, vel modicè: subaudi maximè. Ista est vna lec. gloss. Secundo modo legitur, quod dicitur in isto ver. vtilius. tñ si cesset actio furti ob rem depositam. intelligas †ratione personæ: vt quia libertus: vel familiaris, qui p modico furto non potest conueniri i furti: sed actione vi bo. rap. potest conueniri pro modico interesse. Ista secunda est vera simpliciter: sed posset ne prima sustineri? videtur, q non: quia si non interesset sua, nõ esset quid quadrupletur: ista actio datur ad quadruplum: vt. s. eo. l. j. in princi. ergo non competit si simplum non repetitur. Sed possumus dicere, q simplum est æstimatio rei: vt. s. ea. l. §. in hac actiõe. Nec † potest conuentus referre actori quæstionem dominij: vt. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra super illis. C. de præscri. xxx. an. & hoc modo p̃cedit ista lec. sed si poneres, q actor confitetur rem sibi depositam: & non interesset sua, non video qualiter ista actio posset competere sibi.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex delicto, quæ denominatur ab eo, nõ datur contra hæredes.*

Hæc actio.

¶ No. † q actio ex delicto, q̃ denominatur ab ipso delicto non datur contra hæredes, etiam in eo, quod ad eos peruenit: quod dixi in. l. j. de priua. delict.

SVMMARIVM.

1 *Actio una ubi datur contra plures, negligentia adhibita cõtra unum, quando præiudicet contra alios?*

LEX III.

Si seruus.

¶ Quando vna actio datur contra diuersos, negligentia adhibita contra vnum præiudicat contra alium. h. d. ¶ Not. tex. ibi quia cum quocunq; &c. Sed dicitur hîc, si actum est cum domino, non potest agi cum manumisso. an hoc est verum: siue dominus fuerit condemnatus, siue absolutus? dicit gl. q si dominus fuit condemnatus, & soluit: sine dubio hoc est verum. quod dic, vt dixi in. l. quoties. s. si fa. fur. fe. di. Idem si fuit absolutus: vt. l. j. licet. §. fin. s. nau. cau. statu. ¶ Oppo. C. de inoffi. testa. l. contra maiores. glo. non soluit. Tu dic ibi, non erat negligens: sed prosequebatur illud ius, quod credebat sibi competere. Prætereà. ibi erant plura remedia: hîc vnum tantùm: licet cõtra diuersos. ¶ Secundo oppo. de. l. item. in prin. s. de alie. iu. mu. cau. fa. vbi negligentia contra vnum, non præiudicat cõtra alium. Huius timore dic tria verba. quandoq; est †vna & eadem actio numero, quæ competit contra diuersos: tunc negligentia adhibita cõtra vnũ præiudicat contra alium: vt hîc. Quãdoq; sunt actiones diuersæ: & tunc aut competunt contra diuersos ex dispositione contrahentium: aut ex dispositione legis. ¶ Primo casu, vtrum negligentia[b] adhibita cõtra vnum præiudicet contra alium? dic, vt dixi in. l. cum quis. §. si quis pro reo. suprà de solutio. Secundo casu, aut negligentia adhibita contra vnum: tollit illud, quod erat causa dandæ actionis contra alium: & tunc contra alium præiudicat: vt. l. fi. C. de his qui à non do. ma. Aut non tollit illud, quod est causa dãdæ actionis contra alium, & non præiudicat: vt. l. itẽ in prin. s. de alie. iud. mu. cau. fa. & ibi de hoc per gl. Ex hoc patet, q falsa est gl. C. quod met. cau. l. iij. quę dicit, q si est emptor liberatus præscriptione, nõ potest agi contra metum inferentem. Nam cum dominium non sit causa actionis, quòd met. causa. sed metus: non debet tolli actio, quòd metus causa, præscriptione dominij: vt. d. l. item. & ita tenent doct. in. d. l. iij. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Collegium tres homines faciunt, & etiam uniuersitatem.*
2 *Turba fit ex centum hominibus: multitudo potest esse maioris, uel minoris numeri.*
3 *Congregationem constituunt duo homines.*
4 *Populum faciunt homines decem.*
5 *Gens dicitur ex minori numero decẽ, & uerificatur in quatuor uel quinq;.*
Gens & populus est idem.
Statutum puniens coadunantem gentem, habet locum in coadunante quatuor, uel quinq;.

LEX IIII.

Prætor.

¶ Hîc ponitur tertium caput edicti p̃toris. Not. quot homines faciant turbam.[c] ¶ Opp. de. l. Neratius. j. de verbo. signi. Sol. † ibi loquitur de collegio, quod fit ex tribus. & idem dicit glo. in vniuersitate per illam. l. in. l. sicut. §. fina. s. quod cuiusq; vniuer. no. & in familia. ita no. in. l. de testatio. §. fina. j. de verbo. significa. hîc loquitur de turba. ¶ Secundò oppo. institut. de iur. perso. in fin. gloss. non soluit. Tu dic, † q hîc exponitur, quid sit turba: ibi verò exponitur, quid sit multitudo, quæ põt esse maioris & minoris numeri: vt ibi no. Quæro quot homines faciunt cœtum? certè hîc habes in text. quòd idem est dicere cœtum hominum, & turbam hominum. ¶ Quęro quot †homines faciunt cõgregationem? glos. quæ est extra. de cler. c. j. dicit q duo homines faciunt congregationem. ¶ Quæro, † quot homines[d] faciunt populum? credo, q ad minus requiruntur decem. ita not. glo. extra de electio. c. j. Pro hoc ista. l. & l. oues. j. de abig. coniuncta. l. rerũ mistura. s. de vsucapio. ¶ † Quæro quid de gente? quot homines faciunt gentem? Nam vidi quæstionẽ de facto in ciuitate ista. Dicebat statutum, si quis coadunauerit gentem. Respondeo est idem, quod populus. quod probatur. s. de iust. & iur. l. omnes populi, coniuncto. §. omnes popu. instit. de iure natu. gẽ. & ciui. Nam in vno loco dicitur gẽs: & in alio dicitur populus: & ponuntur pro eodem. ergo &c. Puto tamen, quòd si quis coadunauerit homines equites minori numero: diceretur gens fortè quatuor, vel quinq; armati. d. l. oues. j. de abigeis.

SVMMARIVM.

1 *Locus ubi maleficium est commissum, inspicitur, non mandati delicti.*

Hoc autem edicto.

¶ Nota ad istud q dixi tibi, † q debet inspici locus, vbi est maleficiũ cõmissum: nõ locus, vbi qs mãdauit cõmitti maleficiũ: vt hîc. facit. l. si vt proponiẽ. s. de fideius. & ibi dixi. dicam in. l. non solum. §. si mandato. j. de iniur.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente, quòd si quis coadunauerit gentem, puniatur: habet locum, etiam, si per spatium distent unus ab altero.*

Hoc edicto.

¶ Diciẽ hîc, si intra turbã fuerit &c. contra. s. §. p̃x. vbi sufficit,

c ¶ Faciunt turbã. quot homines faciant turbam, vel collegiũ, de quo ĩ ru. j. de colle. illi. adde Inno. in. c. j. de elec. qui tenet q duo congregationem: tres collegium. x. populũ: xx. turbam: quatuor vel qnq; porci gregẽ. x. oues gregẽ. & ibi vide, quot faciunt vnionẽ. & est gl. in. d. c. j. Quid est ppl's vide Bal. in. l. etiã. in. iij. co. C. de execu. rei iud. & quot faciant cœtũ. vide Cyn. & Bal. in. l. j. & qđ ibi Bal. de tu. & cur. illustriũ personarũ. & x. faciunt parochiam. xiij. q̃. j. ca. vnio. vide Bart. in. l. sicut. s. quod cuiusq; vniuers. no. & qd in familia: vide Bal. in. l. iubemus §. sin autem. C. ad Treb. & gl. no. x. q̃. j. c. j. ponit de his, quæ hic dicũtur, & vide Bar. j. l. j. s. de probatio. Quot faciant gẽtem, & quot faciant exercitũ, vel legionẽ: vide glo. & doc. in. l. ij. C. de ifa. & quot faciãt gentẽ. vide Bald. in. l. j. in fin. ff. de iusti. & iur.

POMATES.

d ¶ Quæro quot homines. primò vide ad hæc aliqd p Alc. in. l. fi. co. ij. C. de test. mil. vbi ponit quot homines faciunt villã.

vbi sufficit, etiā si est absens. gl. dicit, ꝙ turba pōt continere magnū spaciū: vnde requiritur, ꝙ quis sit in turba: licet non sit in eodem loco, vbi dānuū
2 datur. Aduerte & tene menti. Dicit statutū, si quis† coadunauerit gentem: requiritur ne, ꝙ omnes sint coadunati in vno loco, vel in vna domo, vel in vna ecclesia? Respon. non. Sufficit enim, si sint coadunati: licet distent per magnum spaciū. ita videbitis hîc in hac gloss. & ideo si vnus famulus staret in vna domo, & alius in alia: & sic de singulis, esset coadunatio: licet sint in diuersis locis. ¶ Sed licet gl. soluat istud cōtrarium multum notabiliter: tamen Iaco. de Are. soluit istud contrariū aliter. & sic. s. §. proxi. loquitur de eo, qui cōmittit dolum in coadunatione turbæ: hîc cum esset in turba, dolo fecit, vt damnum daretur. Fateor tamen, ꝙ idem locus nō debet sic strictè accipi pro eo pūcto: vt latius examinabo in. l. j. §. ex incendio. j. ti. j.

SVMMARIVM.

1 *Offenso licet clamare, succurrite, succurrite.*
2 *Determinationes plures ubi respiciunt uerbum: quælibet per se determinat uerbum.*

1 a **Si quis aduentu.** ¶ No. † ꝙ licet[a] misericordiā dare offenso, dicendo & clamando, succurrite, suc-
2 currite. ¶ † Itē no. ꝙ quando plures determinationes respiciunt vnum verbum, quælibet per se determinat verbum: nec se determinant inuicem istę determinationes. Declaro, dicitur in edicto prætoris. prætor ait, cuius dolo malo in turba dānum, quod datum vel factum esse dicetur. Istud participium datum vel factum esse. habet istas duas determinationes, ꝙ sit datum in turba: ꝙ sit datum dolo malo: tamen non requiritur, ꝙ turba sit coadunata dolo malo: vt hîc, quod tene menti ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Dicta in uno capitulo, quando intelligantur repetita in sequentibus?*
2 *Statuto stante, quòd iudex teneatur dare quamlibet sententiam cum consilio sapientis: licet per aliud statutum dicatur, quòd in certis causis procedat summariè: in illis etiam tenetur dare cum consilio.*

Eritque hæc differentia. ¶ Nota hîc, ꝙ dicta in pcedenti capite, in subse-
b quenti non intelliguntur repetita.[b] Nam verbum coactis hominibus. non intelligitur repetitum, vt hîc: vel raptum etiam non coactis &c. Contra. s. ad. l. aquil. l. quemadmodum. in fi. & insti. ad. l. aqui. §. ex hoc tamē capite. Resdon. dicta in præcedenti capite, quæ pertinent ad dispositionem: in sequenti intelliguntur repetita: vt in contrarijs. Secus in his, quæ pertinent
c ad facti narrationem: vt hîc. ¶ Contra hoc oppo.[c] quod etiam ea, quæ pertinent ad facti narrationem, intelliguntur repetita in sequenti: vt. j. titu. j. l. j. in princip. coniuncta. l. iij. §. qđ ait prætor. eo. ti. ¶ Breuiter dic, quādoq; lex disponit circa plura in diuersis orationibus: & tunc dictum in vna oratione nō intelligitur repetitū in alia oratione circa facti narratiōem: vt hîc. Quandoq; lex disponit circa plura in eadem oratione, ita qđ omnia illa reguntur ab eodem verbo: tunc dictū in vno, intelligitur repetitum in alio. Ita loquitur. l. j. §. j. coniuncta. l. iij. j. titu. j. §. quod ait prætor. Nam cum omnia ab eodem verbo reguntur, qualitas quæ respicit illud verbū, respicit vnum vniformiter quo ad omnia: ita debetis intelligere hunc articulū. Pro
2 hac solutione. s. de fund. instr. l. Seia. §. Caio. ¶ Latius† ergo in ista materia distingue sic: vtrum dicta in vno capite intelligantur repetita in sequentibus? dic aut est vna. l. habens plura capitula: aut sunt plures leges separatæ & distinctæ. Primo casu, aut quæris de his, quæ pertinent ad facti narrationem: aut de his, quæ ptinent ad iuris dispositiōem. Primo casu aut illa plura capitula inferuntur sub diuersis orationibus, & non intelliguntur repeti
d ta in sequentibus: vt. l. ij. in principi. s. eo, & hoc. §. Aut inferuntur[d] sub eadem oratione, & intelliguntur repetita: vt. l. j. in princip. coniuncta. l. iij. §. ait prætor. j. titu. j. argumen. l. Seiæ. §. Caio. s. de fundo instru. ¶ Secundo casu, quandó quæris de his, quæ pertinent ad iuris dispositionem: & tunc, aut dicta in præcedentibus sunt contra ius commune, & exorbitant à iure communi: & non intelliguutur repetita in sequentibus. argumētū ad hoc l. vxori. §. vxori. de le. iij. quod no. per gl. in. l. talis scriptura. in fi. de le. j. facit extra de regu. iur. c. quæ à iure cōmuni. lib. vj. & l. qđ verò. & l. in his. s.
e de le. & p hoc posset[e] determinari qō, quā disputauit Ia. de bel. in vno capitulo statutorū, quo cauet, ꝙ habeat locū in præteritis & futuris. Certè hoc exorbitat à iure cōmuni, cū natura legis sit dare formā futuris negotijs: vt l. leges. C. de legi. & ideo in sequentibus non intelligeret repetita. & ita determinat Iaco. de bel. licet per alias rōnes, & eius disputationem habetis in aut. vt cū de ap. cog. circa prin. Si verò non exorbitant à iure cōi: tunc aut quæris, vtrum intelligantur repetita in sequentibus capitulis proximis. &
f intelliguntur repetita:[f] vt. l. quēadmodum. in fi. suprà ad. l. Aquili. & inst. ad. l. aquiliam. §. ex hoc tñ capite. & . j. de adulte. l. mariti. §. hoc quinquennium. Aut quæris, vtrum intelligantur repetita in alijs capitulis distantibus mediatis à pluribus alijs capitulis. & non intelliguntur repetita: vt institu. de re. diui. §. item lapilli. & ibi not. per gloss. quam not. bene. & hoc est verum, nisi prout statim dicam in diuersis legibus separatis. ¶ Secundo casu principali, quando sunt diuersę leges, seu diuersa statuta: aut vna lex procedit per modum regulæ, & in omnibus alijs intelligitur repetita. argu. l. regula. circa fin. de iur. & fac. igno. Exemplum in. l. de vnoquoq;. s. de re iudic. vbi ponitur regula, ꝙ in vnoquoq; negotio debet pars citari. superuenit posteà. l. ij. C. de sent. ex peri. reci. quę tradidit formā, qualiter feratur sententia, & nō repetit de citatione partis: & certè illud intelligitur re-
petitum: quia in alia. l. per modum regulæ est tradi-
2 tum. ¶ Et per hoc Old. † disputauit[g] vnam quæstio-
g nem dicebat primum statutum, ꝙ iudex teneatur dare quamlibet sententiam cum consilio sapiētum. demum aliud statutum dicebat, quòd in quibusdam casibus iudex debeat procedere summariè. Certè intelligitur repetitum, quod iudex det sententiam cū consilio sapientum: quia illud primum statutum pcedit per modum regulæ. Si verò non procedit per modum regulæ: & tunc aut vna lex venit ad interpretationem alterius: & tunc omnia, quæ dicuntur in. l. interpretata, intelligūtur repetita in. l. interpretante: vt. l. nihil. s. de coniung. cum eman. li. & in aut. de filijs instru. ante do. na. §. j. Si verò vna lex nō procedit ad interpretationem primæ: tunc dicta in vna, non intelliguntur repetita in alia: vt. l. j. §. memi nisse. & . §. quid tamen. s. de ven. inspi.

Hæc autem actio. ¶ Aduerte, gl. in hac. l. signat contra. & non soluit. Vide glo. quæ incipit sic j. ibi: sed ar. contra. & c. sol. hîc agitur ratione dominij: ibi ratione alterius iuris. quod quis habet in re, vel ex re. ar. l. si vendidero. §. j. s. de furt. non habetis hîc alia.

Docere quæ. ¶ Facit ad ea, quæ dixi in. l. denuntiasse. §. quid tamen. s. de adult. & dic vt ibi.

LEX V.

NOn prodest. ¶ De hoc dic, vt l. qui ea mente. s. de furtis.

LEX VI.

QVod vi. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ sufficiat reuerti in ptātem violentiā passi: vt. l. certè. §. Iulia. s. de preca. & ibi no. So. intellige, ꝙ hîc fuit vi possessum aliquid mobile: ita quòd cadit invitium furti. aliâs secus, vt in contrarijs.

De incendio, ruina, naufragio Rub.

LEX I.

PRætor. ¶ Dicitur hîc, quod damnum dedisse dicetur. Quæro, vtrum sufficiat dicere tantum, vel requiratur probatio? respōdeo, ꝙ dicit, dicetur sub audi: & probetur: vt not. in. l. prætor in princ. s. ti. & l. j. in prin. s. si quadr. pau. fe. di. quod est verum: & tene menti ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ex. denotat causam remotam: licet regulariter denotet causam proximam.*
Idem in dictione de.

a ¶ No. ꝙ licet. no. ꝙ offenso licet clamare, succurrite. quid de clamante ad arma? vide eum in. l. capitalium. §. solent. j. de poe. & ad Bar. hîc facit quod ipse no. in. l. vt vim. de iusti. & iur. s. adde Barto. in. l. prohibitum. C. de iu. fis. li. x.
b ¶ Repetita. An dicta in præcedenti capite, intelligantur repetita in sequēti? facit. l. si quis filium. §. fin. suprà de inoffi. testa. & ibi per doc. & vide Bar. no. in. l. si. de reb. du. per. d. Anto. in cle. j. de sup. negli. præla. & omnino Bart. in. l. doli. in prin. de ser. corrup. vbi qualitas sequens refertur ad omnia præcedentia. do. Ant. & Imo. in. d. clem. j. approbāt omnia dicta per Bart. hîc. & adde quæ not. glo. in. c. cum singula. in ver. prioratibus. de præben. libro vj. Et quando dictum in vno intelligatur repetitum in alio, vide aliqd per Bald. in. l. j. de leg. hære.
c ¶ Contra hoc oppo. pondera. quia d. Gulie. de perusio. respondit ad part. in quodam cōsilio. incip. duo sunt principaliter inquirenda. ꝙ dictum Bar. procedit in dictionibus seu capitibus statuti separatus non cōnexis, nec se contingentib⁹. Andræ. Barba.

POMATES.

d ¶ Aut inferūtur. vide Alex. consi. suo. tij. in princi. vo. ij. & Imo. cxlv. & Alexan. lvj. colū. j. vol. ij. vide etiam Are. consi. lxxvij. & . cxliij. & seq. & vl. ad fi. vbi limitat, qñ nō esset eadē rō ver. Iac. de bel. ad hæc vide Are. in. d. l. talis scriptura. Alexā. cōs. xlij. in. ij. aliâs. iij. volu. Paul. de ca. consi. cccxciij. inc. no. primò ad euidentiam. in penul. co. & Pau. de ca. consi. j. col. j. in fi. vol. ij. & Feli. vol. vj. in prin. de constitu. & Alex. consi. xlviij. col. j. vol. j. & co. iij.
e ¶ Et p hoc posset. Adde bo. gl. in cle. j. in ver. curā. de sup. neg. præl. & ibi vide. d. Io. Et qñ sentētia debet ferri cū cōsilio sapiētis. vide q̄plenè no. remittēdo tamē in. l. j. C. ne li. in vna & eadē cā ter. puo. ad Bal. vide Ol. q ita disputauit. facit qđ no. Bar. in. l. j. §. ij. ff. ad. l. falci. & . l. oēs populi. de iusti. & iur. in. x. q. sexti articuli principalis. Andr. Barb.
f ¶ Et intelliguntur repetita. ꝙ hoc est verū in his, quæ sunt expsè disposita: secus si sunt sub audita: vt nota. Bal. in lect. antiqua. in. l. j. in prin. in gl. in vers. si quis. & ibi remisi. s. quod quisq; iur.
g ¶ Oldra. disputauit vide. bo. gl. in cle. j. in ver. curā. de sup. neg. præla. & facit quod no. Bar. in. l. j. §. ij. s. ad. l. fal. & in. l. oēs populi. in. iij. qō. vj. articuli principalis. Contrarium videt velle Bal. & ang. & Imo. in. l. cohæredi. §. q patrem. de vul. & pup. qui si bene cōsiderent, nō obstant. tu vide no. Bal. in l. j. C. ne li. tertiò puoc. & do. Ang. & Imo. in cle. j. de sup. neg. præla. vide gl. in cle. sæpe. in ver. non obstantibus. de verb. signi.

a ¶ Causam proximam. Idem dicit Bart. de dictione ex: quæ denotat causam proximam: dictio verò ab, denotat remotam. Ita dicit Bar. in l. nō dubium. C. de le. vbi videas. & Bal. in l. ex hoc iure. ṡ. de iusti. & iur. & Anch. in c. si ꝑpter tua. de rescrip. lib. vj. & gl. in. c. pe. §. fi. de offi. delegat. in vj. & not. in l. qua actiōe. §. Celsus. ṡ. ad l. Aquiliam. Adde de istis dictionibꝰ Oldr. cōsi. xlviij. plenè.

b ¶ Ad q. no. q. de equo vulnerato in stipendio, q postea moritur in ciuitate: an debeat emendari, sicut si mortuus esset in bello. Facit quod no. Bar. in l. quod ait lex. de adu. qđ nota. bene. Et ad hanc. q. vide in l. in bello amissi. ṡ. de exc. tut. in lec. antiq. & ibi Bald. no. loquentē. idē in. c. j. quib. mod. feu. amit. & quod no. Bald. in l. j. C. de nundi. & in l. trāsigere. C. de trā sa. & in l. damni. §. Sabini. ṡ. de dā. infe. & Bart. in l. item mela. §. si plures. ṡ. ad l. Aq. & in l. nō solum. §. sed vt probari. ṡ. de ope. no. nun.

c ¶ Item ait Prætor. istud ꝓbari. adde Bar. in l. nō solū. §. sed vt probari. de oper. no. nun. & ibi alleg. istum tex. & not. Bart. in l. j. in pri. de aleato.

d ¶ Ablatiui absoluti, vide l. si quis id qđ. versicu. q si dum. & ibi doc. de iuris. om. iud.

e ¶ Puniatur nobilis. an puniatur magis nobil. ꝑ Bald. in d. l. fi. post Cy. & plenè in. c. cū quidam. de iureiuran. & per Iac. de bel. in d. l. presbyteri. per glos. xlv. distin. nō cogāt. & vide Bart. & glo. in l. fi. ṡ. de re. diui.

f ¶ Rei valor ponatur. No. q in inqsitione debet apponi estimatio rei furatæ. adde Ro. in l. si qs id qđ. ṡ. de iuris. om. iudi. & in l. magistratibus. eod. ti. Adde Bal. cōsi. cvj. lib. j. vbi ponit, an procedat libellꝰ, ī quo narrat, q talis aīo furandi subtraxit tot res, & bona q ascendūt ad valorē centū saluo errore calculi: & cōcludit quòd nō ꝓcedat.

g ¶ §. de eo quoq;. Facit iste tex. ad q. de qua dixi in l. iij. §. armis deiectum, ṡ. de vi & vi. armata.

1 *Equo uulnerato in bello licet postea moriatur in ciuitate: debet emendari, ac si mortuus esset in bello.*

Ex incendio.

¶ No. † q dictio ex, hîc significat causam remotam: ponitur enim ex incendio. l. propter, incendiū. regulariter fit cōtra. qa denotat causam proximā. vt l. non dubium. C. de legi. & l. j. C. si seruus exter. & l. eo tpe. in fin. ṡ. de pec. Idem de dictione de: vt l. j. §. nunc videamus. ṡ. de cōiun. cū emanci. libe. eius. Simile in dictione de: q denotet causam remotam: vt l. si finita. §. j. ṡ. de dam. infec. ibi, de eo opere. & c. cū glo. sua, licet regulariter denotet cām ꝓximā: ᵃ vt. ṡ. dixi. ¶ † Vltimò iste ver. quemadmodū consueuit induci ad questionem ᵇ de equo vulnerato in bello, q posteà morit̄ in ciuitate, an debeat emendari, sicut si fuisset mortuus in bello secundum pactum factum cum stipendarijs. & hic est argumen. q sic. facit. l. ait lex. & l. huic scripturæ. ṡ. ad l. aquil. & l. dāni infecti. §. Sabini. ṡ. de dam. infect. ita dicit Dy. ¶ Vltimò vide gloss. super isto ver, si suspicio. quę incipit non ergo & c. ibi. §. is quoq;. Solu. dic, vt ibi: quia ibi in odium denuntiatoris superuenientis. Itē ibi. §. quod dicitur. sol. dic, vt ibi. Item ibi. l. si hi, qui. & l. quamuis. sed ibi est legis suspicio: hic hominis non habēs adminiculum iuris. & . j. de pœ. l. absentem. Dy. Itē ibi: sed ibi solues. dic, q loquitur in accusatione criminali: hîc in actione ciuili.

SVMMARIVM.

1 *Locus certus ubi ad actum requiritur, & certum tempus, illud debet probari.*

Item ait prætor.

¶ In fi. cū. l. se. Nota † quòd qñ ad aliquem actum requiritur certus locus, & certum tēpus, debet istud probari ᶜ vt hîc. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui absoluti uerificantur in præsenti.*

LEX III.

Quo naufragium.

Deinde.

¶ † No. q ablatiui absoluti, ᵈ licet sint præteriti temporis, verificantur in præsenti. Nam dicitur hîc rate, naue expugnata. & tamen sufficit, si fiat dū expugnatur. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Receptans bānitum ignoranter, non tenetur pœna statuti.*

Non solum.

¶ No. q iste, qui recipit exbannitum ignoranter, † non tenetur pœna statuti: vt hîc. pro hoc. ṡ. de rece. l. ij. & . j. de pœnis. l. Metrodorum. & quod ibi dixi.

Quod autem ait prætor.

¶ Istum. §. intelligatis secundum quod habuistis in l. si alius. §. est & alia. ṡ. quod vi aut clam.

Senatus.

¶ Vide gl. quæ incipit. & merito.

SVMMARIVM.

1 *Maleficiū æstimatur leuius & sæuius, respectu rei, & personæ.*

2 *Nobilis qualiter puniatur plus, quàm ignobilis?*

3 *Processus quando fit contra rapientem ex naufragio, debet apponi de ualore: ut posśit certificari de pœna.*

LEX IIII.

Pedius.

Diuus Pius.

¶ Not. tex. ibi † ne qd aut durius. No. ex hoc. §. q maleficium æstimatur grauiꝰ & leuius respectu rei raptæ. Item respectu personæ rapientis. ¶ Op. circa primum, † videtur, q plus puniatur nobilis ᵉ, quā ignobilis: vt. C. de epis. & cle. l. presbyteri. gl. nō soluit. Tu dic, vt per Cyn. de summa trin. l. fi. & dixi. j. de pœ. l. qdā delicta. ¶ Quæro, factus † est processus contra istum rapientem ex naufragio, q abstulit rem: & tamen de rei valore nō apparet, quæ pœna erit imponenda? certè consiliū est, q rei valor ponatur ᶠ in processu: vt simus certi, vtrum pœna maior, vel minor debeat imponi. Nam si valor rei apponitur: tunc assumimus pœnam, quę est minor: vt. j. de pœnis. l. præses. & l. interpretatione. & l. hæ enim. ṡ. de suspec. tuto. Quod tene menti ꝓpter statuta huius ciuitatis, quæ limitant pœnam actionis furti, secundum valorem rei subtractæ.

LEX V.

Si quis.

De eo quoque.

ᵍ ¶ Not. hûc. §. tu habes, q ex naufragio dicitur fieri, qđ fit trepidatione naufragij: & sic parum ante naufragium: vt. ṡ. & prohi. l. in princip. Item quod fit in ipso naufragio, vel statim pòst: vt hîc. Et eundē intellectum habent ista verba rate, naue expugnata. hoc est participium præteriti tēporis, & tamen requiritur, q fiat in ipso actu instantis expugnationis: vel modicum ante, vel modicum pòst: vt hîc: quod est mirabile. Non dico nunc plus, ista sufficiant ad præsens.

SVMMARIVM.

1 *Dominus ex delicto famulorum non tenetur, nisi quando delinquūt in ministerio, in quo eorum opera utebatur.*

2 *Dominus, quando teneatur de robaria, facta in suo territorio: & quid de Villa uel Castro?*

3 *Damnum, ubi agitur contra uillam, uel contra dominum ꝑ robaria commissa in territorio, qualiter probabitur?*

4 *Et an quælibet de uilla, insolidum teneatur quando uilla tenetur de robaria commissa in territorio?*

5 *Collecta, si debet imponi uniuersitati pro robaria commissa in ipsius territorio, imponitur pro uiribus patrimonij.*

6 *Rapiens sæpius ex incendio, ruina, uel naufragio, punitur tā quam latro.*

7 *Testes in casu huius tituli, examinantur ante litem contestatam.*

LEX VII.

* Ne quid.

¶ In prima parte huius rescripti dicit̄, q possessores locorū, vbi fit naufragium non debent aliquid recipere: & ab eis pōt repeti. ¶ Quæro, inquantum contra eos detur iudicium istud? gl. dicit, q in quadruplum, si sibi rapuerint: vt ṡ. eo. l. j. in prin. ¶ Quæro, qdʰ si illi, quorum opera vtitur: vt coloni, & alij positi ad custodiā illius agri vel villę recip iunt, qualiter dñi locorum tenebunt? Glos. dicit, q fortè eodē modo. ar. inst. de obli. quæ ex quasi delic. nas. §. fi. Istud non placet mihi. † Nā domini non tenent̄ ex delicto suorū famulorū: nisi quando ipsi delinquūt in ministerio, in quo eorum opera vtebat̄ dñs: vt si publicanꝰ ꝑposuit familiam ad exigendū vectigal de delicto cōmisso circa exactionē vectigalis, tenetur non de alio. vt. ṡ. de publi. l. j. §. familiæ. Itē, ille qui præposuit aliquē cauponæ, tenetur de delicto facto in caupona: si circa illud delinquit, per titulū furti aduersus nautas, caupon. Vnde puto, q de facto coloni non teneat̄ dominꝰ. sed si poneres aliquē esse præpositum ad custodiā totius territorij, ne furta, & robariæ committantur. & tūc tenetur de facto istius rapientis: qa delinquit circa id ad qđ præpositus est. ¶ Secūdò qro, ⁱ an dominꝰ loci teneat̄ de robaria facta ibi per extraneū? gl. dicit, ᵏ q sic: si fuit sciens tenetur in simplum: qa dñs tenebat̄ ad custodiā sui loci: vt. l. j. §. fi. C. de fal. mo. & de his q latro. occul. l. ij. §. dāni etiā prædiorū. Vide istā succurrere, & prohibere ne fiat, adde Ludo. Io. in l. j. §. j. ṡ. de publi.

h ¶ Quæro qd. No. qualiter teneatur dñs de delicto familiæ suæ, vel coloni, sed nūqd quis tenet̄ de facto sui domestici? dic q nō. vt extra de resti. spol. in. c. cū ad sedē. & qđ no. Bar. in l. j. C. de epi. & cle. doct. in l. ad inuidiā. C. qđ met. cau. Istis adde Bar. in l. si seruꝰ seruū. §. proculus. ꝑ illū text. & ibi Flor. ṡ. ad. l. aquil. Nā ꝑ istū text. & ꝑ. l. videamꝰ. ṡ. loca. limitat̄ hæc dicta, nisi famulꝰ deliqsset in re, cuius custodia spectabat ad dñm: & de omnibꝰ, vide do. Ant. in. d. c. cū ad sedē. de resti. spo.

* Pro concordia. ¶ Aduerte, nūqd iudex huius territorij posśit punire testē alteriꝰ territorij. & Bart. in l. nullū. C. de testib. videt̄ q sic. ibi semota fori ꝓscriptiōe, & in hac l. ne qd. in fi. Cōtra videt̄ determinare in l. cūctos populos. in. viij. q. C. de summa trinita. & fide catholi. Solu. dat Bart. inferēdo ēt ad statuta in. d. l. cūctos populos vt regula sit in cōtrariū. Fallit autē in pluribꝰ casibus specialibus. dic vt per eum.

i ¶ Secūdò quero. adde qđ not. Bal. in. c. j. in. §. cōuenticulā. de pace iura. fir. vbi dixit, q exigentes pedagia, debēt tenere itinera tuta. vnde secūdū eū si fiant aliquę robariæ in eorū curia, territorio, seu districtu ab eis possesso: vbi exigūt pedagia à trāseuntibus, tenēt̄ restituere, & malefactorē exhibere. allegat gl. cū tex. & Arc. ita no. xxxiij. qō. v. si qs peregrinos. qđ ē no. secūdū eū. Ad de qđ not. scribit Inn. & doc. in. c. fi. qđ me. cau. qđ dictū allegat Bal. ī. l. qui accusare. C. de edē. & retulit secūdū Bar. in l. iniuriarū. de iniur. & istud dictū Inn. not. Bal. in l. fi. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & dicit Bal. i. l. fi. de capti. qđ si fiat robaria ꝑpe castrū, obtinens castrū, tenet̄

k ¶ Glo. dicit. Adde Io, an. in regula, non debet, in mercuria, gl. quæ

3 glo. q̃ eſt multũ notabilis, quæ incipit, rapientibus.
2 ¶ † Quęro, & reuocoª in dubium. vtrũ dñs teneatur
de roboria facta in territorio ſuo? Itẽ quæro, de villa
vel caſtro, & comitatu: an teneat̃? tex. & gl. in aut̃. vt
nulli iud. §. qm̃ verò. colla. ix. dicit, quòd nõ tenent̃.
& ibi etiã hoc videt̃ tenere. d. Ia. de bel. In contrariũ
facit iſte text. gl. hîc videtur diſtinguere mirabiliter,
quòd ſciẽs teneatur in ſimplum: ignorans non quaſi
teneatur ad cuſtodiã, vt dictum eſt, quod examine-
mus. Primò, in eo, qđ dicit dñm teneri: de quo dño
loquatur hîc: an de dño poſſeſsionis vnius, fortè de
quodã ruſtico: an de domino vniuerſali: vt de dño ca
ſtri, vel villę, vel de ipſa vniuerſitate? tex. hîc videtur
dicere de dño agri. dum dicit inter fines agri: & . j. ſe-
quit̃ à dño quoq; poſſeſsionis & c. Credo, q̃ de vtro
que poſſet intelligi de dño agri. ſi ipſe eſt ſciens, in-
tellige prohibere valens. vt. s. famil. furt. fe. di. l. j. §.
pe. Et ideo, ſi ipſe erat homo, ita modicæ potentiæ,
q̃ hæc prohibere non poterat, non tenebitur. Et eo-
dem modo dico de dño vniuerſali castri, vel villę, vel
de ipſa vniuerſitate, ſi factũ eſſet ipſis ſcientibus, &
prohibere valentibus, q̃ teneantur in ſimplũ: vt hîc
no. quod eſt mirabile: quia aliâs ſola ſcientia nõ facit
quẽ teneri de maleficio: niſi interueniat iuſſus: vt. l. j.
s. ſi fa. fur. fe. dic. & ibi dixi. & . l. ſi ſciente, de pari. &
& qñ delinquitur ſua ſola ſcientia faciet ipſum tene-
ri ciuiliter. criminaliter verò non tenetur, niſi in ca-
ſibus quos dixi in. l. ſciendũ. j. de pręuari. facit ad hoc
C. de hęre. aut̃. ſi vero dñs tpalis. & intelligo vniuer-
ſitatem hoc ſcire, qñ maleficium factum eſt ita palã
q̃ ſciuit maior pars vniuerſitatis. vt. l. q̃ maior. j. ad
muni. & . l. aliud. j. de reg. iu. §. refertur. Sed tu dices,
qualiter rñdebis ad tex. qui dicit intra fines agri? Rñ
deo agri. i. villæ. Simile in. l. ſciendũ. ij. rñ. qui ſatiſd.
cog. vel accipias propriè: & ſic cõgruit vtriq; dicto.
Vides ergo qualiter tenetur de iure cõi. ſed in multis
partibus Italiæ ſunt ſtatuta de hoc, q̃ cõia comita-
tuum teneant̃ emendare dãnum in territorijs eorũ.
3 ¶ Quæro tunc, † qñ agitur contra villã, vel contra
dñm, qualiter probabitur damnũ cõtra eum? dicunt
quidã, q̃ per iuramentũ: vt. l. ſi qñ. C. vñ vi. Doc. de-
terminãt contra: qa illa loquit̃ qñ agitur cõtra ipſum
delinquẽtem: ſecus qñ alius conuenitur ex quaſi ma
leficio propter alterius delictum: vt. l. j. s. qñ ex facto
tuto. & ibi per Dy. & p Cy. in. d. l. ſi qñ. C. vñ vi. Di
xi vobis in. l. j. s. fur. aduer. nau. cau. ſtab. probabit̃ er
4 go eodem modo, quo ibi dixi. ¶ Quæro, † qñ tenet̃
villa, vtrũ teneat̃ quilibet de villa inſolidũ? & videt̃
q̃ ſic: qa in delictis quilibet de villa inſolidum tenet̃
vt. d. l. ſi quis id, quod. §. fi. & . l. ſeq. s. de iuriſ. om. iu-
di. cũ ſi. Dy. determinauit contrariũ: qa vno ſoluẽte,
oẽs liberant̃. qm̃ ex delicto alterius tenentur: vt. l. ex
b maleficijs. §. is quoq;. s. de ac. & ob. ¶ Sed q̃ro, ᵇ in
5 vniuerſitate † debet imponi collecta pro ſoluẽda iſta
condẽnatione: qualiter imponet̃: an imponet̃ per ſo-
lidũ & librã, an per capita? & vr̃ q̃ p capita: qa vniuſ
cuiuſq; par delictũ eſt: ergo & c. vt. l. ſi quemq;. C. de
epiſ. & cler. In contrariũ, q̃ imponat̃ pro quantitate
patrimonij, facit. l. j. C. de mune. pa. lib. x. & . l. fi. C. de
naufra. li. xj. & hoc dicit Dy. eſſe verius. Idẽ videt̃ te
nere Spec. in ti. de rap. §. j. ver. ſed pone, vniuerſitas.
Tetigi in. l. aut facta. in fi. j. de pœnis. plenius exami
6 naui in. l. iiij. §. actor. s. de re iud. ¶ † Venio ad ver. de
his autẽ. & op. de. l. Pedius. s. eo. Reſpõdeo, ibi loqui
tur in eo, qui ſemel tm̃ tale delictũ cõmiſit: ille verò,
ſi pluries cõmiſit, puniret̃ tanq̃ latro: vt hîc. & . j. de
pœ. l. capitaliũ. §. famoſos. Itẽ dicitur hîc, vt facilior
ſit probatio, de hoc apud pręfectũ debet teſtari. quę
ro, qualiter fiet iſta teſtatio? dicit gl. q̃ debet hoc co-
ram teſtibus notificare. hęc expoſitio non videt̃ ve-
ra: quia per notificationẽ factã pręſentibus teſtibus,
maleficiũ nõ probat̃: vt. l. metũ. C. quod me. cau. ſed
tex. hîc dicit debere hoc fieri, vt ſit facilior probatio.
Et iõ alij intelligũt hoc teſtari. i. apud eos teſtes pro
ducere. & ſic caſus erit ſpecialis, in quo teſtes pducũ
tur ante lit. cõte. quod ſatis placet. ar. l. de ſubmerſis.
C. de naufra. lib. xj. Vbi dicit, q̃ iſtæ cauſę debẽt exa
c minari leuato veloᶜ hoc eſt, ſummariè. ¶ Dicit̃ hîc,
vel vincti, vel ſub fideiuſſoribus ad præſidem mit-
7 tant̃. ¶ † Quæro, de quo præſide hîc loquatur? dicit
glo. de præſide, cui ſubeſt actor. vide gl. & ſic eſt ca-
ſus ſpecialis, in quo reus ſequit̃ forũ actoris. Doc. di-
cunt cõtra iſtam gl. q̃ imò mittitur ad præſidẽ eius
puinciæ, in qua deliquit, ſecundũ Ia. de ra. & Pe. &
Cy. & refert. C. vbi de cri. agi opor. aut̃. qua in puin
cia. in. iiij. q. quod magis placet. ¶ Tñ tenẽdo lec. gl.
d allegabã iſtũ text. ad. q. ᵈ ciuitas iſta facit ſtatutũ, q̃
e qcunq; offenderit Peruſinũᵉ, in quacunq; pte mũdi
poſsit puniri hîc: an valeat tale ſtatutũ? determinaui
q̃ non: qa facit ſtatutũ de eo, quod ad ſuã iuriſdictio
nẽ non ptinet. Fallit in caſu huius. l. ſcđm lec. gl. Fa
cit quod no. p Inn. extra de fo. compe. in. c. ſignifica
ſti. Tu dic, prout dixi plenè in repetitiõe mea. l. cun
ctos populos. C. de ſum. tri. & fide catho.

SVMMARIVM.

1 *Iure retentionis conſequitur quis quod iure actionis conſe qui non poteſt.*
2 *Dominus agri, non poteſt retinere animal inuentum dare damnum in agro.*

LEX VIII.

f RAtis. ᶠ ¶ Opp. & videt̃, q̃ de dãno
præterito teneri non debeat
cum nõ fuerit in culpa: ſed hîc fuit caſus,
cui non põt prouideri: vt. l. contractus. j.
1 de reg. iur. ergo & c. Sol. † hîc conſequitur retinendo
iure retentionis, quod iure actiõis conſequi nõ poſ
ſet, ſecundũ Dy. facit quod not. in. l. Celſus. §. ſed &
ſi ratis. s. ad exhi. Et ratio eſt: qa cũ quilibet ſit in pa
ri cauſa, potior eſt conditio retinẽtis. & c. vt. l. ſi ſer-
2 uum. §. ſequit̃. s. de verb. obli. ¶ Vltimò † eſt in arg.
iſta. l. q̃ ſi inuenio pecus tuũ, dans mihi damnum in
meo: q̃ ipſum poſſum retinere. ſed de hoc habes ca-
ſum q̃ non põt retineri in. l. quintus. s. ad. l. aquil. Et
eſt ratio: quia dño prædij eſt conſultũ alia actione q̃
g per retentionem: dic vt ibiᵍ.

LEX IX.

h QVi ædes. ʰ ¶ Op. j. eo. l. ſi fortui
to. Solut. intellige hoc
caſu: culpa tñ præcedente. Circa materiã
huius. l. qualiter imponat̃ pœna incendia
rijs, Cy. ponit vnam diſt. ſatis longã. & qui accu. nõ
poſ. in. l. data opera. dic vt ibi. ¶ Vltimò not. q̃ pro
culpa pœna criminalis imponit̃. de hoc dixi in. l. re-
ſpiciendum. §. delinquunt. j. de pœnis.

De iniurijs & famoſis libel. *Rubri.*

LEX I.

INiuria.
i Iniuriam. ⁱ ¶ Opp. & vi
det̃, q̃ actiões
ex delicto ſemper oriantur ex re,
non ex verbis: vt inſtit. de ob. quæ
ex delic. na. in princi. ſolu. quod ibi dicit ex re, dic. i.
ipſo maleficio.

SVMMARIVM.

1 *Infamare defunctum eſt iniuria hæredis.*

1 Et ſi forte. ¶ Not. q̃ † qñ aliquis infamat defunctũ, eſt iniuria hæredis.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria, licet ſit per partem remiſſa, tamen iniurians poteſt accuſari, & condemnari criminaliter ad pœnam imponendam, fiſco applicandam.*
2 *Iniuria quando poßit fieri in uolentem: ad hoc, ut iniurians non puniatur.*
3 *Pactum factum per ruſticum, quòd ſi inueniatur in uinea, quòd poßit percuti, non ualet.*
4 *Conſuetudo, quæ eſt Piſis, quòd offendens debeat ſe ponere in manu inimici, eſt contra ius.*

Vſque adeo ¶ Notabilis eſt. §. ¶ Op.
q̃ iniuria fiat in volentẽ, vt
C. de rap. virgi. l. j. * §. & ſiquidẽ *. ibi ſiue volẽtibus
& c. ſol. ibi ideo, quia præſumit̃ ſubducta & decepta
vt not. per Dy. in. c. ſcienti. de reg. iur. lib. vj. ¶ Quæ
1 ro, pone † q̃ iniuria eſt remiſſa per partẽ: vtrum po-
k terit accuſari criminaliter: ᵏ vel iudex inquirere: vt
imponat pœnam applicandam fiſco? videtur q̃ nõ:
vt. l. non ſolum. §. j. j. eo. & inſti. de iniur. §. fi. s. ad ſil.
l. ij. ¶ In contrarium eſt veritas per iſtum text. quia
iſta remiſsio prodeſt tm̃ quo ad actionẽ competen-
tem ipſi remittẽti: ſecus quo ad vindictam publicã.
Facit. j. ad. l. Iul. de vi publi. l. qui cœtu. §. qui vacan-

a ¶ Quęro & reuoco. An villa & caſtrum teneant̃ de dam. dato? & dicit Bald. q̃ ſic in. l. ſi quis non dicã rapere. in. iiij. col. C. de epiſ. & cle. niſi qñ villa non poſſet cuſtodire: vt quia de nocte dãnum fieret p vnũ oſtium. quod no.

b ¶ Sed quæro. vide Inno. in. c. grauem. de ſen. excõ.

c ¶ Leuato velo. & de iſtis cauſis quę debent examinari leuato velo, vide Bald. in. l. ij. de ſpor.

d ¶ Ad qõnẽ. Adde. d. An. & Moder. in. c. poſtulaſti. de foro cõpet. Bal. in. l. cunctos populos. pręallegata. & in. l. fi. ff. de iuriſ. om. iudi. & vide aliam fallentiam in. l. non dubito. j. de capi. quæ eſt ſing. ſecũdũ do. Io. in. c. poſtulaſti. Idẽ in defectum denegatę iuſtitiæ, vide bar. in. l. cũctos populos. Andr. Barba.

e ¶ Offenderit Peruſinum. an valeat ſtatutum, q̃ occidens puniatur in qualibet pte mũdi. adde glo. no. in c. j. de priuileg. in vj. ver. ex empto. & Bal. in. l. fi. s. de iuriſdi. om. iudic. & no. Bar. in. l. fi. C. de iudę. & vide Bart. in. l. cũ vnus §. pen. s. de bo. autho. iudic. poſ. & per do. Ant. in. l. poſtulaſti. de foro cõpe. & Bal. in l. cunctos populos.

f ¶ Ratis. Allegat iſtam. l. glo. in. c. excõmunicatiõi. de rap. ſed eam allegat in. C. qui titu. non reperit̃ in. C. vide ibi doc. Andræ. Barba.

g ¶ Dic, vt ibi. Latius per Bar. in. l. hoc amplius. §. de his. de dam. infec. vbi videas Bal. in l. ij. C. de ſer. fugi.

h ¶ Qui ædes. Circa. l. iſtã vide do. Anto. in. c. vij. de conſti. vbi allegat iſtum text. & ibi dom. Abb. & per Bar. in. l. fi. de offic. præfe. vigilũ.

i ¶ Iniuriam. Formã libelli vide in Spe. de iniur. §. in iuria. & no. inſtit. de act. in princ. & Bal. in. l. iniuriarũ j. eo. de pœna leuis iniuriæ, vide Bal. in. l. athletas. §. item ſi quis. de infa. s.

k ¶ Accuſari criminaliter. In quo eſt veritas per iſtum tex. ſi remiſſa eſt iniuria: an poſſet iniurians criminaliter accuſari. facit ad not. j. de fur. in l. inter omnes. §. rectè. & ibi Bart. & vide Bar. in. l. j. §. ſi ea. de ven. in poſ. mit. & quod no. Bal. poſt Bar. in. l. tranſigere. C. de tranſact. in. l. j. C. de abolition. & quod ibi Bart. & faciũt not. in. l. nõ ſolũ. §. j. eo. tit. Et an p reconciliationem, & pactũ factũ inter dñm, & fideles ciuitates intelligũtur caſſata bãna, & condẽnatiões: vide Bal. in l. filius à patre. s. de lib. & poſth. in §. fin. & quod ibi dixi. & in. l. j. de iure fiſci. vbi videas. in no. p Bal. in. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cleri. Adde in materia hui⁹ apoſti. Angel. conſil. cclvj.

tem.& de pac.l.iuriſgentium. §.ſi paciſcar.& ita tenet Dy. ¶ Sed quęro, †proximè dixi, qñ iniuria eſt
2 remiſſa, quæro, [a] quid ſi ab initio quis receperit alapam, vel aliam percuſsionem voluntariè: an poterit
a ex hoc accuſari ad pœnam applicandam fiſco? Et videtur, ꝙ non: quia in volente non fit iniuria: vt hîc. &.l.iij.j.eo. In contrarium facit iſte tex.in prin. Videte domini: iſta eſt veritas. Quandoq; quis patitur inferri in corpus ſuum id, quod de iure pati non poteſt: vt aliquid per quod corpus ſuum ſcindatur, vel os frangatur, vel ſimilia, hoc enim ſi ipſe ſibimet facęret puniretur: vt.j.de bon.eo.qui mortem ſibi conſciue.l.fin.§.ſi quis autem. ¶ Eodem modo non poteſt alij permittere hoc: quia nemo eſt dominus mẽbrorum ſuorum: vt.s̈.ad leg.aquil.l.liber homo. iſto caſu poterit criminaliter accuſari: vt hîc. argumen. dictarum legum. Quandoꝗ quis permittit id, quod ſibi licet pmittere: ſcilicet, vt ſibi detur alapa, vel aliquid per quod corpus non frangatur, neq; deſtruat̃: tunc nullum eſſet maleficium: ideò non poſſet accuſari ad vindictam publicam: vt.l.fin.j.eodem. ſed cõſenſus eius pręiudicat quo ad ciuilem actionem iniuriarum: ita loquitur hîc. Permiſit enim filius ſe hîc vendi, quod non poterat. Facit quod not. per Guli. de cug.s̈.de pa.in.l.ſi vnus.§.pacta quæ turpẽ. Prædicta vera, ſi voluntas adeſt tempore, quo percutitur.
3 ¶ †Sed quid, ſi in initio adeſt voluntas: ſed tunc cum percutitur, abeſt voluntas? verbi gratia. Permit-
b tit tibi ruſticus, [b] ꝙ ſi eũ inuenies in vinea tua, quòd poſsis eum verberare: certe tempore verberationis non adeſt voluntas: ideo tale pactum non valet: vt.l. non eſt ſingulis.j.de regulis iuris &.l.generaliter.s̈. de verborum obligatio. quoniam continet turpe: ſcilicet, ꝙ maleficium poſſet committi. ¶ Et per hoc apparet, quòd quædam conſuetudo, quæ eſt Piſis,
4 eſt contra ius: videlicet, †quòd offendens debeat ſe ponere in manibus inimici: & quòd inimicus poſſit ei facere ſignum in manu, vel vultu. Nam nõ poteſt ſe de iure committere in manibus inimici: & pati hoc in corpus ſuum. De quo eſt expreſſum extra de ſen.excom.contingit.el.j.

Quoties. ¶ Oppo.inſti.de perpe.& tempo.actio.§.nõ autem omnes. Solu æ, in glo.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria ſi fiat clerico, famulo, uaſallo, ciui: an competat actio epiſcopo, domino, uel ciuitati?*

Item ait. ¶ Not. ꝙ hîc licet filiafami. ſit nupta, adhuc remanet in poteſtate patris: vt hîc.&.l.ſi vxor.C.de conditio. inſer. Tranſit enim in poteſtatem mariti quo ad opera & ſeruitia maritalia: vt nota. inſtitut. ad Tertul. in fin. princip.
1 ¶ Quæro, † quid ſi fiat iniuria famulo: an compe-
c tat actio domino: vel ſi fiat iniuria clerico: [c] an competat actio Epiſcopo. vel ſi fiat iniuria ciui: an competat actio ciuitati? Et videtur quòd ſic: quia domini iniuriam patiuntur per tales: vt extra de re iudica. c. ad apoſtolicæ. lib.vj.& ibi gloſſ. ſuper ver. offendere. In cõtrarium videtur determinandum, quòd aut fit iniuria famulo in contumeliam domini: vel clerico in contumeliam epiſcopi: vel ciui, in contumeliã ciuitatis: & tunc domino competit actio iniuriarum ciuilis, quaſi pro iniuria illata ſibi: vt.j.eadem lege item apud labeonem.§.penulti. & fina. Sed ſi non fit in contumeliam domini: tunc ſecus, vt ibi. criminaliter autem dominus bene poſſet accuſare: quia ſua intereſt. Idẽ ſi fiat iniuria colono. de hoc per Innoc. extra de appella. c. dilecti. & extra de ſenten. excommu. c. contingit.

LEX III.

d ILlud. ¶ No. tex. ibi: cũ enim [d] &c. ¶ Itẽ no. tex. ibi: aut dũ certat &c. Iſtã.l. habes canonizatam. xv. q. j.c.illud. ¶ No. hîc licere hominibus inuicẽ certare.& habes. s̈.ad.l.aq.l.qua actiõe. §. ſi qs in colluctatione. ¶ Quęrit gl. vtrũ in dubio p̃ſumat̃ fieri per iocũ? gl. dicit ꝙ non, niſi probetur. habes in l.ſi non conuitij.C.eo.

LEX IIII.

SI cum ſeruo. ¶ Nota iſtum caſum, q quotidie euenit prę manib⁹: & eſt ratio: qa nõ habui animũ percutiendi te. Itẽ, quia dabã operã rei licitæ: qa percutere volebã ſeruũ meũ. ¶ Sed qd ſi volẽs percutere illũ, quẽ nõ licebat mihi percutere: & percuſsi te? cogitabis ſuper hoc.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguineus, an poßit eſſe teſtis de iniuria facta conſanguineis. Et an poteſtas poßit eſſe iudex de iniuria facta ſimiliæ? nume. 2.*

LEX V.

LEx Cornelia. ¶ Op. & videt̃, ꝙ habeat locum actio iniuriarũ in iſtis caſibus: vt.j.ea.l.§.illud. gl. fatet̃ cõtra, quod iſta, & illa actio habeat locũ. ¶ Sed tũc opp. ergo iſta eſt ſuperflua: vt in prima conſtit. C.§. quibus. Solu. iſta non eſt ſuperflua: quia inter illã, & iſtã multæ ſunt differentiæ: vt gloſſa dicit. ¶ Vlterius venio ad ſecundum caput, ad ver. qua.l. dicitur. hic, proprio veeorũ. Cõtra in.l. Iuriſconſ.§. gradus. s̈. de gra. ſolu. ꝙ hîc dicitur, proprio ve eorum. nõ referas ad affines, in quibus nõ eſt gradus: vt gl. dicit. ¶ Itẽ op. s̈. de iud.l.in priuatis. de arbi.l.quinetiam. Solu. dicũt quidam hîc in criminali, ibi in ciuili. Certe iſta actio eſt etiam ciuilis: vt videbitis.j.eo.l.prætor.§.j. Dic ergo, quòd hîc loquitur, quando agitur de delicto cõmiſſo circa perſonã, quo caſu ſiue criminaliter ſiue ciuiliter agat̃, nõ poteſt eſſe iudex cõſanguine⁹
e vel affinis, vt hîc: ibi qñ de tali delicto [e] non agit̃. Et eſt rõ ſecũdũ gl. qa qñ iniuria fit vni de cognatione: toti cognatiõi videt̃ fieri. Pro qua glo. facit.l.j.cũ.l. ſe.de li.cau. qđ no. Et† p hoc dicem⁹, ꝙ licet cõſanguinei poſsint eſſe teſtes, p cõſanguineis: vt no. in.l. parẽtes. C. de teſt.&.s̈.de teſt.l.lege Iul. tñ in tali crimine teſtis eſſe nõ poteſt: qa videt̃ eſſe teſtis in cau-
f ſa propria: qa oĩbus videt̃ eſſe facta iniuria [f], per hũc tex. non tñ dicit̃ fieri iniuria toti cognationi, vt per hoc cuilibet cõpetat actio iniuriarũ ciuilis: quia nõ cõpetit, niſi ei, q habet ipſum in poteſtate: vt.l.j.in fi.s̈.eo. Sed qa ꝑpter hoc admitteret̃ ad criminaliter accuſandũ: licet ſit priuatũ crimen. tetigi in.l.fi.s̈. de priua.deli. ¶ Op. de.l.ſenatus.s̈.de offi.præſi. Sol. ibi in ſubſidiũ vſq; ad li.cõt. poteſt eſſe iudex, ne a-
g ctio pereat. ¶ Vl. facit [g] hæc.l. ꝙ poteſtas nõ poteſt

a ¶ Quæro. Et faciunt in ſimili no.in.d.l.inter.oẽs.§.rectè.de fur.& vide Cy. de epiſco.& cle.in.l.raptores.& vide in.l.interdũ.§.j.de furtis. Et an fiat iniuria in volentem? adde quod dixit Bal.in.l.omnes populi.in.vij.colum.in quæſtione de barbitonſore.& adde.l.lege corne.§.plane.j.de ſica.& quid ſi aliquid deficit, vel aliquis fecit ſe toxicari: vide Bal.in.l.ij.C.qui teſta.face.poſ. vide ad materiam Bart.in.d.l.interdum.§.j.& quod no. Ang.in l.ꝗuis.s̈.de in ius vo.& do.in.c.veniens.de iureiur. Bal.in.c.j.§.ſi aũt inter pares.de lege Conrardi.

b ¶ Permittit tibi ruſtic⁹. An valeat pactum, quod facit ruſtic⁹, ꝙ ſi inuenió eum in vinea mea, poſsim eum verberare? adde quod dicit Baldus in authentica ſcramẽta. C. ſi aduer. vendi. dicens: ꝙ non valet pactum, ꝙ liceat vindinctam facere, vel rũpere pacem. quod no. Et vide quod not. in l.cum donatiõis. de trãſactio.& ibi Bal.in.l.an valeat conſuetudo, ꝙ offendens debeat ſe ponere in manibus inimici: vide Bart.in.l.ſed & ſi vnius.§.prætor.j.eo.& gloſſ.& ibi Barto.in.l.penul. vbi dixi.s̈.de arb. valet, tamen ſtatutum permittens competentẽ vindictam: ſecũdùm Bal.in.l.is pœnes C.depo.
¶ Adde, an valeat ſtatutum permittens vindictam, Ang.conſil.cclv.

c ¶ Iniuria clerico. Si fiat iniuria clerico, an competat actio Epiſcopo. & ſic de famulo. Sed quid ſi fiat iniuria colono, vel vaſallo: an competat dño? dico ꝙ duplex iniuriarum actio oritur, ſcilicet quæ fit vaſallo ad burſale commodum eius: & iſta nõ competit domino ſine mãdato. Alia eſt iniu[r]ia, quæ concernit dominũ, de intereſſe applicando ſibi domino: & iſtam ſibi poteſt intentare. Ita tenet Inn.in.c.dilecti.de appel. Bal.in.c.j.§.iniuria.de pa.iura.firman.& vide omnino glo.de priui.in.c.accedẽtibus. An autem prælatus poſsit remittere iniuriam illatam ſuæ eccleſiæ vide Bar.in.l.qui accuſare.C.de edendo.glo.in.d.c.accedentibus. Canoniſtas, & ibi maximè Abb.in.c.parochiam.& in cap.contingit.de ſententia excommunicationis. & dum traditur hîc, quòd de iniuria viri non datur accuſatio vxori &c.dic, quòd fallit in vxore accuſante de morte mariti: vt notat Baldus in.l.ij.in.xxiij.columna.verſiculo ſuper tertio.C.qui accuſare, non poſſunt. Et ſi fiat iniuria vni conſorti: videtur toti conſortariæ facta: vt notat Bartolus.C.de agri.& cenſi.in.l.cum ſcimus.& not.in.l.lex Cornelia.in princip.& quod ibi dixi.j.eod.&.l.ſeq.§.ſi quis.j.eodem. & vide in.l. aut facta.infrà de pœnis. & ad materiam Innocen.in.c.licet. de probationibus.
Adde, ad quem pertineat actio iniuriarum facta monacho: an ad abbatem monaſterij? an ad ſuperiorem? Federicum conſilio ccxiij.& ducenteſimo nono. an iniuria facta fratri dicatur facta ſorori. & econtrà, vide Alexand.conſilio lxxxix.ij.volumine. & conſilio.xxiiij.ibi: an iniuria facta vni de agnatione, cenſeatur facta omnibus: & cõſilio etiam.cxij.ſecundo volumine.

d ¶ Cum enim. Vide in. l. aut facta. de pœnis.& Ino. in.l.reſpiciendum eo.titu. An autem prælatus poſsit remittere iniuriam ſine capitulo: vide Bal.in.d.l. qui accuſare.

e ¶ Tali delicto. Cũ fit iniuria vni de cognatis. adde ꝙ quod dixit Bald. in.l.j.in.ij.colũ.C. de rapt.virgi. ꝙ ſi fiat iniuria vni de domo intelligitur facta iniuria toti caſatæ.& ideò nullus de caſata poterit teſtificari. vide Bal. per illum tex. in.l.j. C.ſi quacũꝗ prædi.pot.in duobus locis. Bart. in l. cum ſcimus. C. de agri.& cenſi.li.xj. Et vide Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. de verbo.oblig.& quod not. Bart.in l. iij. ſi tutor. s̈. de ſuſpec.tuto.& dixi in.l.de pupillo. in.§. ſi qs ipſi prætori.ff.de ope.no.nun. Et quid de iniuria facta vni ex tranſuerſalibus, vide Bal.in.c.j.§.ſimiliter.quib.mo.feu.amit. & quod dixi in. d. l.tutor. in.§.ſi tutor inimicus.s̈.de excu.tut.

POMATES.

f ¶ Facta iniuria. vide Alex.cõſ.cxv.col.j.vol.iij.& Feli.in.c.literas. colũ.iij.de præſumpt.& aliqd per Barba.cõſ.ij.col.xiiij.vol.ij.& Alex.lxx.co.iij.in fi.vol.j.& conſil.xcix.col.ij.eo.volu.j.& Bal.in.c.nonnulli.col.iij.de reſcript.& cõſ.xlj.in.v.parte.& Ana.in.c.petens.colũ.j.de homi.& Ale.xxiiij.col.v.vbi idẽ dicit in cognatis.volu.ij.&.xiiij.col.j.vol.iij.vbi ponit de eo, qui eſt offenſus in propria perſona, & vult deponere, ꝙ fit etiam in articulo mortis conſtitutus.& vide Alex.conſi.xcviij.col.ij.vol.iij.vbi dicit, ꝙ ſi quis ſtuprat aliquam, quòd facit iniuriam familiæ eius.

g ¶ Vltimò facit. Adde Cy.latius in.l.j.C.ne quis in ſua cauſa.& tradit̃ in.l. qui iuriſdictioni.s̈.de iuriſ.om.iu.

eſſe

a ¶ Domus. An appellatione domus habitationis veniat campana. vide quae dixi in.l.pleriq;.ff.de in ius vocan.

b ¶ De familia. quilibet de familia potest prohibere, ne quis ingrediatur domum.& si interim ingrediatur, potest agi actione iniuriarum.tex.j.ea.l.in versi.attamē dicendū.&.j.e.in.l.si iniuria.&.š.de fur.in.l.vulgaris.§.q fur. esse iudex de iniuria facta familiae, quod dic, vt dixi j.de poe.in.l.si quis fortè.§.j. Qualiter autem formetur libellus in actiōe iniuriarū ex.l. Corne. dicemus in.l.iniuriarum aestimatio.j.eo.

SVMMARIVM.

1 *Familiaris quilibet potest prohibere aliquem, ne domum ingrediatur: & si ingrediatur, habet actionē ex.l. Corne.*

Lex itaque. ¶ Op.drˀ hic hospitio.cōtrà j.proxi.in fi.Sol. intelligas hic receptus, nō tn ad momentum: sed vt ibi habitaret per tempus. ¶ Ex quo no. †ꝙ non solùm dñs domus:[a] hoc est, principalis habitator domus,& caput familiae: sed quilibet de familia[b] potest prohibere aliquem, ne domū ingrediatˀ,& cōtra ingredientem eo inuito, habet actionē ex.l.Corne. ¶ Op.ad id, quod dicit de colono.l.proxi.Solu.hic loquitur, qñ colonus habitabat in fundo conducto: secus si non habitaret: vt.j.proxi.§.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris, quando constituat domicilium in studio? ubi quòd quando habet animum reuertendi, nunquàm contrahit in dubio per decennium.*
2 *Habitatio perpetua, quod dicatur etiam, quando est ad nō modicum tempus.*
3 *Actio.l.Corne.de qua hic, quando detur habitanti, partim in una domo, partim in alia?*
4 *Statutum puniens facientem insultum ad domum alterius domus: intelligitur, ut hic.*
5 *Citatio, si debet fieri ad domū: facta ad apothecā non tenet.*

Si tamen in fundum. ¶ Iste.§. diuiditur. Primò ponit dictū Labeo. Secūdò rñsionem dicti. Tertiò ponit vnā determinationem generalē circa praemissa. Secunda ibi: ego puto. Tertia ibi: item igitˀ. ¶ Primò oppo.ad rationem Labeonis: viderˀ ꝙ quis possit habere domiciliū in plurib9 locis: vt.l.assumptio.§.iuris prudētibus.j.ad muni.&.l.si quis à pluribus.Sol.dico, ꝙ Labeo, qui dicit: quē non posse habere domicilium per oēs villas suas: intellexit de habitatione: quia qs non pōt habitare in pluribus villis non intellexit de domicilio: prout accipitˀ in titu. ad muni.vel si de illo intellexisset, malè dixisset.& de hoc fuit reprehensis à Vulpiano: vt patet in exēplo de eo, qui est Romae causa studiorum. Itē si intellexisset de habitatione, similiter reprehendit de hoc: vt patet in fi.§. ¶ Ad secundū dictū opp.& viderˀ, ꝙ malè reprehendatˀ Labeo: qa dñs fundi locati nō habeat actionē ex.l.corne.vt.š.proxi.§.Sol.dicunt quidā, hic fundus colebatˀ per operarios suos, quos mittebat in fundum dietim: at suprà colebatˀ per colonū perpetuū. Vel ibi loquitur de colono partiario: hic de eo, qui nūmis colit. Et istę sol.ponuntˀ in glo.sup ver.colebatˀ, q̄ solutiōes nō habent in se rōnem. Alij dicunt, ꝙ Labeo reprehēditˀ in rōne sua: nō in dicto. Alij dicūt, ꝙ hic dñs colebat p se.š.pxi.per alios.& istae aliae sol.ponuntˀ in gl.super ver.non possit. Tu dic scdm Iac.de Are.nō refert p quē colebatˀ: sed.š. proxi.loquitur, qñ colonus habitabat in fundo: meritò sibi cōpetit ista actio. Sed hic loquitˀ, qñ colonus non habitabat in fundo: sed ibi dñs qñq; habitabat. ¶ Venio ad versic.ponamus.†opp.ꝙ scholaris habeat[b] domiciliū: vt.l.ij.C.de inco.Sol.dicit gl.cōtrarium loquitˀ qñ scholaris stetit per decenniū. Dy.dicit, ꝙ hoc non est verū: qa etiā si per mille annos staret, semper habet animū reuertendi ad domū: & sic nunq̄ ad locū studij viderˀ cōstituere domiciliū.arg. š.de leg.iij.l.quesitum.§.j.&.l.nihil.j.de cap. Vide te do.Spec.viderˀ tenere gl.nostram in tit.de reo.§.j. versic.porrò scholaris. Tu dic, ꝙ qñq; est certum ꝙ scholaris figit sedes suas: nec habet animum recedendi: tunc sine dubio cōstituit ibi domicilium: vt.l.domiciliū.j.ad muni. Qñq; est certū, ꝙ habeat aīm redeūdi: & tūc si p mille annos staret, nō cōtraheret domiciliū: scdm Dy.& bñ. Qñq; est dubiū: & tunc ex cursu decē annorū psumitˀ, qdˀ inde noluerit recedere: & ꝙ ibi domiciliū cōtrahat.& hoc teneatis. ¶ Vlterius venio ad vltimum dictū: & viderˀ, ꝙ in vltimo dicto Labeo bene dixerit. Nā habitatio ppetua non pōt esse in plurib9 locis: sed hic requiritˀ habitatio ppetua: ergo &c. Solu.†intellige habitatio perpetua: hoc est, non ad modicum tps.ita exponitur.š.fur.ad uer.nau.cau.stab.l.j.§.penul. Ex hoc concludo: ꝙ si quis in qbusdā locis habitat in ęstate: in quibusdā in hyeme: in qbusdā locis in vno anno: & in qbusdā in alio: & sic p introitū in illā habitationē habet actionē ex.l.corne. ¶ Opp.qa istud vrˀ cōtra id, quod hic dicitˀ, ꝙ ad meritoria, vel stabula nō ptinet: qa in his quis habitat ad tps. Rñdeo. in meritorijs,& stabulis, non videtur qs stare causa habitādi,& quiescēdi ibi: sed magis cā lucrādi & laborādi. ¶ Et†iō reassume sic. Quędā est domus, in quaqs ppetuo habitat: & p ista sine dubio habet locū.l.corne.vt in.§.domū.ver. & si dñs.cōpeteret tñ ista actio alteri inhabitanti vt colono: vel simili. Vel ibi, q̄dā est domus, in qua qs habitat ad tps: & ad tps nō habitat.& dic aut habitat ibi cā laborādi & q̄rendi: & non tñ ibi quiescit cū familia: & tūc nō habet locū ista actio. Aut ibi cū familia sua quiescit aliqñ: licet nō tūc qesceret, cū ibi est introitū.& habet locū ista actio: vt.§.isto. ¶ Vltimò †ista materia inducitˀ in argu.ad duas q̄stiones.[d] Prima, dicit statutū si quis fecerit insultum ad domum alterius, puniatur certa poena: certè domus intelligitˀ vt hic dicitˀ.facit.j.de adul.l.qui domū.&.š.de alea.l. j.§.domū. ¶ Secūda q̄stio est,† permittitˀ in quibusdam casibus à iure,& etiā à statutis, ꝙ citatio fiat ad domum.[e] Modò quaeritur, vtrum citatio facta ad domū, vel ad apothecam valeat? hic viderˀ esse tex.ꝙ nō.in versic.tm igitˀ ad meritoria.& est tex. expressus in.l.j.§.j.š.de lib.agno. In cōtrarium facit.j.eo.l. item apud Labeonē.§.cōuitium autem.sed ibi sol.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, quando possit referri in criminalibus?*
2 *Positionibus in criminalibus, quòd quis teneatur respondere, remissiuè.*

Hac lege.[f] ¶ Quaero, vtrum reus possit hoc iusiurandū sibi delatum referre[g]? & viderˀ ꝙ nō in.l.Marcel.§.fi.š.re.amo.solu. †quędā sunt delicta, de qb9 pōt esse cert9 reus & nō actor: vt de furto. Et isto casu re9 nō pōt referre actori: vt.d.l.Marcel. Quaedā sunt delicta, in quibus vterque potest esse aequaliter certus: vt in iniuria facta de die in facie: & tunc potest aequaliter referri.argu. l.delata.C.de iureiur.sed si iniuria diceretur facta de nocte, vel de retro: vel per proiectionem lapidis: & & sic à longe.ita ꝙ actor non potest esse certus: tūc non permittitˀ relatio: vt.d.l.Marcel. ¶ De hoc, vtrū in criminalibus possit iuramentū deferri: notatˀ per gloss.in.l.iij.de iureiur.& vidistis in.l. maritus.j.de quaestiōibus. ¶ Vltimò haec.l.facit† ꝙ in criminalibus debeat quis respondere positionibus.tetigi in.l. inter omnes.§.rectè.š.de fur.plenius dixi in.l. marcellus.š.re.amo.

SVMMARIVM.

1 *Indicare dicitur quis accusando.*
2 *Crimen quando non committitur in certam personam, tunc accusatio competit cuilibet de populo.*

Si quis libellum.[h] ¶ Hic incipit tractare de secūda parte rub.s.de famo.lib.& primò ponit verba Senatusconsulti. Secundò exponit aliqualiter illa verba in.l. ꝙ senatus. ¶ Opp.in isto.§.dicitˀ vti de ea re agere liceret.& sic innuit, ꝙ est actio ciuilis.sed in.l.ꝙ senatus.dicitur ꝙ est accusatio criminalis. Solu.exponit agere hic.i.accusare secundū Iaco.de Are. ¶ †Quaero circa istum.§.si qs libellū.dicitˀ hic ei, q indicasset datˀ praemiū: qualiter quis debet indicare? sufficit ne ire ad iudicē, vel ad notariū: & dicere sibi? certè non. Nā indicare[i] drˀ qs accusando: vt.l.indicasse.j.de ver.

c ¶ Scholaris habeat. Adde Bal.in l.q̄situ. de leg.iij.& quod no.Ang. in consi. quidā victor de castro.vbi dicit, ꝙ sola habitatio nō facit quē de foro: nisi appareat, ꝙ ibi habitās vero aīo, vel praesumpto, incolatū contrahat. Et de verò aīo dicitˀ cōstare, vbi stetit p decenniū: vt not. glo.in.l. est verū. C.de inco. lib.x. Item praesumitˀ, si ibi habitaret cum maiori parte suarum fortunarū: vt in.l.haeres ab .& ibi glo.mag.de in di.& in.l.ciues.C. de inco.& vrˀ hic voluisse no.Cy.in l.ij. vbi sena. vel cla.qdˀ no. Inno. de fo.cōpe.c.ex pte. de hoc aliqd p Io.an.in princ. decreta. & latius habetˀ, in cap.si qs cōtra.de fo.cōpe. vide Bart.in.l.ij. vbi de cri.agi op. & do.ant.i.c.qdˀ clericis.de fo.cōpe.& vide Cano. & maxiè Abb.in c.fi.de paroch.& vide Bar.in.l.pdi. de fund.instru.& vide Imol.in.d.l. ex facto.la grāde, de haere.insti.do. Ant.in.c.qdˀ clericis.de fo.cōpe. ¶ Adde, an quis dicatˀ sortiri forū ratione incolatus Bald.consi.ccxvij. iiij.lib.

d ¶ Ad duas quaestiões. Nunqd habebit locū in domo cōi? vide Bal. in duabus primis q.& ibi dixi i.l.j. C.q test.face.poss. vbi etiā vide: qd si est offensus filius, vel vxor: de quo per Bald.& Ang.in.l.j.§.domini.ff.ad Sil.ad de Bar.in.d.l.domū.& quod dixi in.l.j.š.de cloacis. & an verificetˀ in domo conducta? tex.est in.d.§. domum.& qd si statutum dicit: ꝙ nō possit capi in domo: an possit capi in apotheca? vide Pau.de ca.in consi.incip.in Christi nomine amen: viso puncto praedicto &c.& quod est.xlj.

e ¶ Ad domū. vtrum citatio facta ad stationem valeat, vide Bar.in.l.iij.§.toties.de dam.infec.& quod no.Bar.in.l.pleriq;.š.de in ius vocan.& in.l.j.de libe.ag.& Bar.in.l.meminisse.de offi.pcō.in prin.& Bar.in.l.cū quidam. de fund.instru.& Bal.in.l.iusiurandū & ad pecunias. š.de iureiur.

f ¶ Hac.l. aliqui allegāt istum text. contra gl. in.c.tā literis.de testib.q̄ voluit, ꝙ in cā criminali ciuilr mota non defertur iuramētū.sed hic dicitur contra. Respōde p solutione. Andrę. Barba.

g ¶ Delatum referre. Qn hoc iuramētum possit referri &c.vide bar. in.d.l. iusiurandū & ad pecunias. in §.ptor. post prin. š.de iureiur.

h ¶ Si qs libellum. ad intellectū huius.§.& ei9 materiae vide, q̄ dixi in l.diuus.in.iij.co.j. de cust.reo.& allegatˀ iste text.cū gl.in ca.cū ex literis.de in integ. restit. per aliquos, quod in cā criminali ciuiliter mota nō defertur iuramentum.

i ¶ Nam indicare. No. ꝙ drˀ indicare, q accusat.qdˀ facit pro statuto. Adde quod no.š. de condi.ob tur. cau.in.l.iij.§.fi.& fa.l.si Barsatorā. C.de fideius.&.l. si pignore.š.de fur.in.l.furem.Et de cuius substātia debent solui ista praemia, au malefactoris, an rei cōis? dic vt per Ange. hic in reporta.& Bar.in.l.lege corne.infi.p illū tex. š.ad Sill, dixi in.l. diuus in.ij.colū.j. de custo.reo.

ſig. quod tene mẽti, ꝓpter multa ſtatuta. ¶ Ad.l.ꝗ ſenatus.op. dicitur hic, ꝗ eſt publica accuſatio ex hoc ſenatuſconſul. Cõtra: qa non iuratur in litem: vt.j.de pub.iud.l.j.ſol. vt ibi dixi. ¶ Item opp. ꝗ actio ciuilis per criminalem nõ tollitur. vt.l.fi.C.de or.iu. Sol. ibi intentabatur viciſſim: hoc eſt, vna ab vno, alia ab alio: ſed hic vtraq; ab vno & eodem. ¶ Itẽ opp.C.qñ ciui.ac.cri.præiu.l.j.&.l.ij.§.j.ſ. vi bon.rap. ſecundũ lec.Io.Sol. hic loquitur, qñ ciuilis, & criminalis pertinent ad vindictam: a ibi qñ ciuilis proſequitur rem familiarem. Hoc probatur.j.l.proxi.§.j.& ibi ſtatim dicam. ¶ Vltimò not. † ex hac.l.ꝗ qñcunq; eſt crimen, quòd non cõmittitur in certam perſonam: tũc accuſatio cõpetit cuilibet b de populo: vt ſi dicat ſtatutũ. Quicunq; maledixerit deo. vel portauerit cultellum: vel de nocte iuerit, vel ſi. quę non cõmittuntur in certam perſonam: dixi, in.l.j.j.de pub.iud.

SVMMARIVM.

1 *Locus & tempus num inſeri debeant iuxta formam.l.libellorum, cum de delicto ciuiliter agitur?*

LEX VII.

PRætor edixit. c ¶ Oppo. ꝗ procedit libellus incertus: vt.ſ.l.proxi. Solu. fallit ibi: vbi non cogitur dicere perſonã paſsi iniuriã. ſed perſona inferentis iniuria ſemper debet dici: vt hic. Iſta eſt vera. Alij dicũt ibi in accuſatiõe criminali: hic in actione ciuili. Truffa eſt. Nã multo magis in accuſatione criminali, debet qs ponere certũ: vt.l.libellorum.j.de accu. Alij dicũt, ꝗ debet dicere certum, ſcilicet genus iniuriæ: quod in idẽ recidit cũ prima. ¶ † Quæro, vtrũ qñ de delicto agitur ciuiliter debeat inſeri locus & tẽpus, ſecundũ formã.l.libellorum.j.de accu. Roſ. qñ format libellũ ſuper actione iniuriarum, non ponit locũ, vel tps. Spec.in ti.de iniur.& dam.da. cum format libellum in actione iniuriarum, ponit locum & tempus: ſed cum format libellum in actione.l.aquil.de dãno dato non ponit. Do.Cy.in.l.ſi non cõuitij.C.eo. nihil tetigit, vbi ponit materiam de iniur. Tu dic quòd qñcunq; agitur ciuiliter aliqua actiõe, quæ infamat, tũc debeo ponere certũ. ponendo tps & locũ: vt hic.&.l. itẽ exigit. ſ. de dolo.& in.c.tuæ.extra de procura.& intelligo ſiue infamat d de iure, ſiue de facto. hoc dico per iura quæ volunt, quòd etiam exceptionibus continentibus delictum, inſeratur locus, & tempus: vt.c.preſentium.extra de teſti.li.vj.dixi in.l.j.ſ.de excep. ſed ſi eſt actio ciuilis, quæ non infamat: tunc non cogitur quis dicere locum, & tempus: quia tunc ceſſat ratio huius.l.&.l.item exigit, ſuprà de dolo. Nam tex. dixit, qui famoſam actionem &c. Et ſic eadem ratio eſt, quando non eſt famoſa, quæ in alijs ciuilibus deſcendentibus ex contractibus, in quibus non inſeritur locus & tempus: vt ſuprà de edendis.l.j.in princ. & ibi not. in gloſſ. magna.& ex hoc ſequitur, quòd cum actiones deſcendentes ex quaſi maleficio non infament, non eſt neceſſe, quòd inſeratur locus, & tempus. Probo forti⁹. certum eſt, quòd perſona delinquentis debet exprimi in libello, vt hic: quaſi agatur ex delicto, quod infamat. Sed ſi agitur ex quaſi delicto, non cogor certam perſonam delinquentis exprimere: vt.l.licet.§.fi.ſ.nau. cau.ſta.& quod ibi not. facit ad hoc.l.ſi cum exceptione.§.in hac actione.ſ.quod me.cau.

SVMMARIVM.

1 *Actio ad uindictam, quando dicatur competere, & quãdo ad rem familiarem.*

2 *Titulus.C.quãdo actio.ciui.præiudicet criminali: an habeat locum in priuatis criminibus?*

3 *Differentia inter actionem legem Aquilæ, & actionem iniuriarum.*

4 *Agens ad intereſſe, non tenetur exprimere in libello certã quantitatem.*

5 *Iudex poteſt libellum non continentem certam quantitatem, reijcere.*

Contra agentem actione iniuriarũ, poteſt opponi, quòd iniuria non eſt atrox.

a ¶ Ad vindictam. qñ actio ciuilis & criminalis tẽdunt ad vindictam, vna tollit aliã. qđ intellige, ſi integra pœna fuit impoſita: aliàs ſecus: ſecundum Bal.in.l. nullũ.C.de teſtib.

b ¶ Competit cuilibet. Adde text.in l. Manichæos. C. de herę.& vide in l.item apud.§.cui & ibi Bar.j.eo.& ibi videas.

c ¶ Prætor edixit. Facit ad quæſtio. de qua per Ange. in.l.j.de liberis, & poſthu.

d ¶ Siue infamat.ad de Bar.& Doc.in l.edita.C.de edendo.in.ij.colum.& Bar.in.l.an eandẽ. §.actiões.ff.de except.rei iud.& qđ no. Bar.in.l.p procuratorẽ.ff.de obſeq.& in.l.viro.ſolu.ma.& in.l.j.§. hoc interdictũ. in ij.col.ſ.vti poſsi. & adde Bal.in.d. l.edita.in.vj.col. in.iij.opp.& etiã in.xxvij.q.& oĩno in.c.j.in princ. in.vj.col.q.mod. feu.amit.& Bart. in.l.Nerati⁹.ad.l. aquil.& p do.de ro.deci.xxvj.adde ꝗ aliqui dicebant, ꝗ iura p quę ſe fundat Bar.hoc non probant: ſed potius poſſent retorqueri cõtra eũ. Et ad.c.tuę.de p̃cu.rñdet, ꝗ ibi cõſtabat delictũ eſſe merè criminale, videlicet in crimine adulterij, ex quo perueniebatur ad ſeparationẽ tori. In contrarium etiam vide aliquid per Fulg.in.l.j.in in prin.in antepe. col.de edẽ.& bal. in.l.licet.ff.nauf. cau.ſtab. Adde, an in libello, in quo intentatur actio famoſa, debeat apponi tps.bal.cõſi. cccxvij.lib.vj.

Pater, qui fecit atrocem iniuriam filio, poteſt accuſari criminaliter.

Si dicatur. e ¶ Iſte.§. bonus eſt, & ſolennis.& diuiditur in partes quatuors. Primò ponit duas qõnes & rñſiones. Secũdò opp.& ſoluit. Tertiò ponit aliã.q.& rñſionẽ. Quarto ſimiliter ponit aliam. q.& reſponſionem. Secũda ibi: at q. Tertia ibi: qd ergo de lege. Quarta ibi: f quid ergo ſi qs. Prima pars legitur vno modo ſecundum gloſſam, alio modo ſecundum Iacobum de Are. In ſecunda & tertia parte legitur vniformiter ſecundũ omnes. In quarta parte legitur duob⁹ modis ſecundũ gl. Tertio modo ſecundũ Ia.de Are.& ſecundũ gl. iſte.§.h.d. Si actũ eſt in actione ciuili, quę cõpetit ad vindictã, tollitur accuſatio criminalis: ſecus ſi ad rem familiarẽ ciuiliter ſit actũ.h.d. ¶ Opp.ſ.vi bo.rap.l.ij.§.j.&.C.qñ acti.ci.cri.præiudi.l.j. Sol. habetis in tex. hic loquitur, qñ vtraq; cõpetit ad vindictã: ibi qñ altera proſequitur rem familiarẽ. Pro hac 1 ſol. † eſt videndũ qñ actio dicatur cõpetere ad vindictã, & qñ ad rẽ familiarẽ? Dy.ſ.l.prox. dicit ſic. Nõ eſt dubiũ, ꝗ accuſationes criminales ſunt prodite ad g vindictã: vt.l.licitatio.§.qđ illicitè.ſ.de pub.&.l.fi. ſ.de pri.deli.&.l.fi.ſ.de fur,&.j.e.l.vlt. ſed de actionibus ciuilibus dubitatur. Sed dic, aut agitur pro delicto circa rem æſtimabilẽ cõmiſſo: & nõ dicitur prodita ad vindictã: ſed ad pſecutionẽ rei, vel dãni rei familiaris: licet rõne delicti detur: vt in actione vi bo.rap.&.l. A qui.& fur. Aut agitur pro delicto circa rẽ ineſtimabilẽ cõmiſſo, & tũc dicitur ad vindictã ꝓdita: vt in actione iniuriarũ. vt hoc.§.&.ſ.l. ꝓxi.&.l. pœnales. ad.l.fal. ita dicit Dy. Hoc diſplicet in.j.mẽbro: qa videtur cõtra caſum huius.§. Nã hic agitur de delicto circa ſeruũ commiſſo: & tamen ſi agitur iniuriarum, dicitur competere ad vindictam. ¶ Itẽ diſplicet in ſecũdo mẽbro: quia pro furto filij, poteſt agi actiõe furti: vt.l.eum qui.§.ſi filius.ſ.de fur.& tamẽ conſtat, ꝗ actio furti proſequitur rem familiarẽ: vt.l.j.ſ. vi bo. rap. Contra Dy. facit etiam.ſ.de li.ho. exhi.l.iij.§.j. dicam igitur: vt dicit gl. noſtra notabiliter in.l.ij.§. emancipatus filius.ſ.de colla. Nam qñq; ago ad æſtimationẽ cõtumeliæ & iniuriæ: qa dico ꝓ tanto nollem eſſe paſſus talẽ iniuriã: & tunc dicitur prodita ad vindictã. Aut agitur ad æſtimationẽ damni ſimplicem, vel peto illa æſtimationẽ duplari, vel quadruplari: & tunc dicitur quis proſeq rem familiarẽ. hoc probatur expreſsè hic. in ver. quid ergo de lege. Nã cũ damnũ ſit diminutio patrimonij, & rei familiaris vt.ſ.de dam.infe.l.damnũ. meritò, qui ꝓſequitur emẽdationẽ damni, proſequitur rem familiarẽ. ¶ Opp. ad ver. quid ergo.& videtur ꝗ in actione iniuriarum, veniat æſtimatio damni: vt.C.e.l.dominũ.ſolu. vt dicã j.eo.l.item apud labeonẽ.§.ſi quis ſeruo. Iſta eſt lec. quã tenet gl. in vltimo reſponſo huius.§. gloſ. ponit vnã aliã le. quã nõ proſequor. qa nullus eſt effect⁹. Iſta lect. gl. licet in ſe ſit vera, tamẽ non applaudit literæ. Nam litera hæc non quærit, vtrum ſi actũ eſt vno iudicio, poſsit agi alio: imò pro cõſtanti ponit, quòd non poſsit agi alio: ſed per vnum alteri præiudicatur. Sed.q.tex.eſt, an prætor debeat hoc permittere, ꝗ proponatur accuſatio iniuriarum per quam præiudicetur accuſationi.l.Cor. Et ideò ſecundum g Iaco.de Are. g lex iſta breuiter hoc intendit. Nõ debet prætor permittere actionẽ ciuilẽ proponi, per quam præiudicetur accuſationi criminali ex.l.Cor. de ſic. deſcendenti.h.d. ſecundum eum. Verſi. at qui ſolemus.in hoc.§. poteſt legi vniformiter ſecundũ omnes: vt dixi. Item poteſt mutari ꝓſequẽdo lect. Ia.de Are.& ſic pone caſum cõtra. Nonne eſt licitũ intentare primò quã vult, ciuilem vel criminalẽ: vt ſ.l.proxi.&.l.ij.§.j.ſ. vi bo.rap.&.C.qñ ciui.act.cri mi.præiu.l.j. Ad hoc reſpondet Iuriſconſultus vt in tex. vide tex. ibi publicam executionẽ.i. vindictam hominis occiſi. Ia. de Aret. in ver. quid ergo de lege. non mutatur caſus. ¶ Opp.& videtur, ꝗ poſſet intentare primò, quam vult: vt.l.ij.§.j.ſ. vi bo. rap. &.C.qñ ciu. act.cri.præiu.l.j. Reſpon. ibi qñ ciuiles nõ præiudicant adinuicem, niſi interim: quia altera ꝓſequitur rem familiarẽ. ſed hic qñ præiudicant inuicem. ¶ Cõtra hoc op.ſ.l.proxi. Sol. dicit, ꝗ ſpeciale eſt

¶ Si dicatur. Iſtũ tex. limita, vt per Bar.in.l.nõ impoſſibile.ſ.de pact.& limita omnino vt per Mod. in. c.de his.de accu.

¶ Sed dic. Quando actio dicatur pro di ad vindictã, & qñ ad perſecutionem rei, vel dãni, per Imol.in.l. interdum. de publi. iudi.per Bart.in.l. j.C.quando ciuilis actio præiu.crim. Imo.& ibi glo. in l.pro hærede.§.fi. in gl.fi.de acquir. hære.

¶ Ia.de Are. not. ꝗ iudex nõ poteſt ꝑmittere aliquem agere iniuriarum ciuiliter, nec tollatur accuſatio.l.corne. de ſic.& adde Bar. in.l. quid ergo.§. pœna grauior. ad fi.ſ.de infa.in.l.j. C. quando ci. act. cri.pręiu, per Im. in.l.interdũ.ff.de pub.iu. vbi Imol. & glo.hũc tex. volunt intelligi qñ ſinito iudicio prio intẽtato ad vindictã, nũq; in perpetuũ poſſet agi criminaliter. qđ no.& adde Imo.in.d. l.pro hærede.§.fi. vbi eſt alia gl.in.fi. de acqui.hære.

eſt in.l.cor.de ſica.& veneficis:vt prætor nõ debeat permittere intentare actionẽ ciuilẽ, per quã ei p̃iudicetur:ſec⁹ ſi eſſet alia accuſatio criminalis.& hoc ꝓbat̃ expreſsè hic in fi.hui⁹.§.vbi innuit,ꝙ alij accuſationi poſsit p̃iudicari p̃terq̃ accuſatiõi.l.ſ.Cor.de ſica.& hãc lec.puto verã,& veriſsimã. ¶ Pro declara-
2 tione primò q̃ro:†an ille titu.C.q̃n ciui.act.cri.præiu.habeat locum in priuatis criminibus?hic tex.facit ꝙ nõ.Sed tu dic:vt no.in.d.l.j.C.q̃n ci.act.cri.preiu.
a ¶ Quero,q̃ ᵃ differẽtia†eſt inter actionẽ.l.aquil.&
3 actionẽ iniuriarũ?gl.dicit,differentia eſt in formatione libelli:qa q̃n ago actione.l.aquil.debeo exprimere certã quãtitatẽ dãni:ſed q̃n ago actione iniuriarũ, nõ debeo certã quãtitatẽ exprimere. Vide gl.q̃ incipit.& iõ ceſſat.quã no.Si iſta gl.eſſet vera deſtruerent̃ multi libelli:cũ in eis dicat̃ peto mihi damnum emendari.cũ dãnũ nõ eſt,æſtimet̃ in libello. Videte id quod gl.dicit de actiõe.l.aql.nõ puto eſſe verũ de neceſsitate.Nã actio leg. aquil. cõpetit ad intereſſe.
4 †& qui agit ad intereſſe,nõ cogit̃ certã quãtitatẽ exprimere in libello:vt.l.certi condictio.& ibi no.ſ.ſi cer.pet.& ego tenui in.l.quidã.& in.l.ſtipulationes non diuidunt̃.ſ.de ver.obli.Sed qđ dicit̃ de actione iniuriarũ an debeat exprimi certa quãtitas? dicã.j.e.
5 l.iniuriarum æſtimatio.¶ Præterea.†no.hic in ver. nec em̃ p̃tor ferre debet,ꝙ iudex põt iſtũ libellũ ſua authoritate reijcere.Facit.ſ.de iure do.l.ſi extrane⁹.&.l.ſi ſeruns.C.de his,q ad eccl.cõfu.Item no.ꝙ iſta exceptio,ꝙ iniuria nõ eſt atrox,poteſt opponi ante
6 lit.conteſt.¶ Circa fi.huius.§.q̃ro,†quid ſi pater fi-
b lio in poteſtate conſtituto facit atrocem iniuriam ᵇ? certum eſt,ꝙ non poteſt agi ciuiliter:vt hic: an criminaliter poterit accuſari?& puto ꝙ ſic.arg.j.de pœnis.l.reſpiciendum.§.furta domeſtica.&.infrà ad.l. Pompe.de paricid.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Alternatio,quòd inducat incertitudinẽ:& incertitudo uitiat libellum.*
2 *Libellus & ſententia alternatiua admittũtur,quãdo actor non poteſt certum exprimere.*

1 Quod autem. ¶†No.ꝙ alternatio inducit incertitudinem. Secundò no.ꝙ incertitudo vitiat libellum. ¶ Opp. ꝙ valeat ſtipulatio alternatiua:vt.l.vbi autem.§.qui illud.ſ.de verb.oblig.&.l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtipulante.eo.tit.Solu.iſtud verum in his,quæ procedunt ex voluntate contrahentium.Idem in legato, quod conſiſtit ex mera voluntate legantis :hic in li-
2 bello,qui datur inuito.¶ Itẽ cõtra,quia † libellus & ſñia alternatiua admittuntur:vt.l. eum, qui certarũ. in fi.ſ.de verb.oblig.& inſti. de acti.§.curare.Sol.illud eſt verum quãdo actor non põt exprimere certum:quia nõ eſt eius electio:ſed hic põt exprimere certum :vt.l.vbi autem.§.qui illud.ſ.de verbo.obli.

SVMMARIVM.

1 *Effectus unus,ſi ex pluribus actibus ſequitur,ille ſolus punitur:ſi plures,ex quolibet punitur.*
2 *Accuſatus in uno libello de pluribus delictis,põt pro oĩbus una ſub ſimma cõdẽnari,& etiã diſtinctè pro quolibet.*
3 *Iniuriarum plurium ſi quis unam dũtaxat proſequatur poteſt aliã proſequi,ſi reus non opponit:& cogitur actor omnes ponere in uno libello.*

Si mihi. ¶ Oppo.de.l.non eſt nouũ.ſ.de ac.emp.glo.non ſol. Tu dic,ꝙ cogitur oẽs ꝓponere in vno libello,tñ ex qualibet ſequitur condemnatio:acſi ꝓponeretur in diuerſis libellis:vt in.d.l.non eſt nouũ.& quod ibi no. ¶ Oppo.de.l.il-
1 lud.§.j.ad.l.aql.Sol.aut†ex pluribus actibus ſequit̃ vnus effectus,& ſolus ille punit̃:vt ibi.Aut ſequunt̃ plures effectus:& tunc ex quolibet punitur.ita loquitur hic.& per hoc.§.iſte inducitur ad illam,q.de eo,qui dedit alicui plures alapas ſimul. de qua dixi
2 in.l.nunq̃ plura,ſ.de pri.delict. ¶ Q uæro†aliquis eſt accuſatus in vno libello de plurib⁹ delictis:an cuilibet delicto ſit attribuenda diſtincta ſumma in condemnatiõe:an pro oĩbus vna ſumma?Cy. ponit hãc q.C.eo.l.ſi non conuitij.in.xij.q.Breuiter quicquid ipſe dicat,puto eſſe veriſsimum , ꝙ vtrunq; iudex poteſt facere,hoc probat̃ expreſsè in.l.j.ſ.quæ ſent.
3 ſine ap.re.¶ Secũdò†q̃ro,cum plures iniuriæ eſſent ſimul factæ: tm̃ vnam quis eſt proſecutus : poſteà vult proſequi aliã,an poſsit?Rñ.ꝙ oẽs iniurias ponere cogitur in vno libello:hoc eſt,faciendum reo poſtulante:ſed ſi reus nil diceret:tunc iudicium procederet,& in diuerſis libellis hoc poſſet petere. argu: pro hoc.ſ.iudi.ſolui.l.iam tamen.§.penul.

SVMMARIVM.

1 *Vulnus dicitur quãdo ſciſſura,ſeu ſeparatio fit in corpore.*
2 *Tumefactio dicitur uulnus,quãdo eius cã eſt facta ſciſſura.*

1 Rem atrocem. ¶ Dicit̃ hic in fin.†ſi vulnus illatum ſit, qd
c dicatur vulnus?Rñdeo vulnus ᶜ dicitur,q̃n fit ſciſſura,ſeu ſeparatio in corpore.hic eſt tex.ad literam in l.ſi ſeruus ſeruum.§.rupiſſe.ſ.ad.l.Aquil. Sed quæ-
2 ro,†quid ſi factus eſt tumor,ſeu tumefactio:vtrum dicatur vulnus?Reſpõ.ſi quidẽ ſit tumor,cuius cauſa ſit facta ſciſſura,ſeu ſeparatio intrinſecus,licet nõ appareat:vel oportet,ꝙ rumpatur:qa facit ſaniem: tunc etiam dicitur vulnus:vt.d.§.rupiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Scindere ueſtes an ſit iniuria in corpus?*

LEX IX.

Sed eſt quæſtionis. ¶ No.hũc tex.ꝙ q̃n ſcinditur veſtimen-
1 tũ,dr̃ iniuria fieri in corpus.†Cõtra.ſ.de his qui de ie.vel effu.l.j.§.hæc aũt verba.Solu. in illo dicto requirit̃,ꝙ ſit nociuũ corpori,quod nõ fit ſciſſis veſtimentis.hic autẽ ſufficit iniuriam fieri corpori:quod fit ſciſsis veſtimẽtis.de hoc plenè dixi in.l. licitatio.§.quod illicitè.ſ.de publi.

SVMMARIVM.

1 *Qui mandauit aliquem percuti, quòd teneatur.l.Cornel. de iniurijs,directa.*
2 *Statutum loquens de faciẽte,an loquatur in fieri faciente.*

LEX XI.

d Non ſolum. ᵈ ¶ Opp.ꝙ ille,q fecit mandato alterius nõ teneatur:vt.l.liber homo.ſ. ad.l. aquil.ſol.ibi in perſona,quæ habebat neceſſe parere:& delictũ erat leue:ſtatim dicã.j.in.§.ſi
1 mandato.¶ Q uæro,†vtrum iſte,qui mandauit percuti aliquẽ teneatur iniuriarum.l. Corne.vel teneat̃ iniuriarum prætoria?Gloſ.dicit,ꝙ teneat̃ prætoria. quia non facit directè:ſed per conſequentiã:vt.l.lex Corne.§.illud.ſ.eo.¶ No.gl.ꝙ ſi ſtatutum loquitur de faciẽte,nõ porrigitur ad fieri facientem.Quidam tñ reprehẽdũt iſtã gl.p.l.ſed,& ſi vnius.§.ſerus me⁹ j.eo.Breuiter Cyn.tractat hoc in.l.nõ ideo minus.in v.q.C.de accu.Quãtũ ad.q. dico ,ꝙ iſta gl.non dicit verũ:quia imo tenetur.l.Corne.directa. Nã ſi verba l.Corne.reſpicis,ſunt ſcripta in rem ex parte offendẽtis:in pſonam,ex parte offenſi.Sed in eo,qđ dicit pulſatũ imperſonaliter.apparet qđ eſt in rẽ ex parte offendentis:vt.l.aut qui aliter.§.penult.& fi.ſ.qđ vi aut clã.&.l.hæc verba.j.de adul.ſed ex parte iniuriam paſsi,nõ continetur,ꝙ patit̃ iniuriam per conſequentiam:vt.l.lex Corne.§.illud.ſ.eo.dicam tñ de hoc plenius.j.ea.l.§.ſi mandato meo.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio ex delicto eſt de iuregentium,& in ea eſt obligatio naturalis.*
2 *Remiſsio iniuriæ,quòd non requirat partis præſentiã:quia ex bono,uel æquo introducta eſt actio:ita eadem æquitate remittitur.*
3 *Iniuria non uidetur remiſſa ex eo ſolo,quòd quis tanquàm bonus Chriſtianus fuit confeſſus peccata ſua.*
4 *Abſolutio ab excõmunicatione,ſi eſt facta cum pacto,quòd ſi decætero fuerit inobediens,reincidat in excommunicationem,quòd illud pactum non teneat.*

Iniuriarum actio. ¶ Opp.ꝙ actio iniuriarũ ſit ex delicto,non ex bono ex æquo.inſtit.de oblig.q̃ ex delic.naſcun.in prin.Solu.ibi loquitur ex parte rei: nam cauſat̃ ex delicto:ſed ex parte actoris ex bono & æquo. Vel dicas,ꝙ ex parte rei eſt æquitas,ꝙ ipſe
1 puniat̃.Et per hoc dico ,† ꝙ obligationi ex delicto ineſt obligatio naturalis:vel eſt de iuregentiũ: quod
2 apparet:qa eſt ex bono & æquo:vt hic vides.¶ Op-
e po.†ꝙ nõ ſufficiat ᵉ remiſsio patiẽtis tm̃:ſed requirat̃

a ¶ Quero q̃.adde Bal.in.c.j.§.iniuria.de pa.iur.fir.q dicit, ꝙ iniuria, q̃ nõ cadit in ſpeciale nomen delicti, tamẽ cadit in atrocitatem facti,poterit dupliciter puniri.& tu omnino videas.& vide Cy.in l.dñm. C. e. Et an poſsit cedi actio iniuriarũ: vide in l.fi.C.de hære.vel act. ven. Et an dicatur in bonis noſtris?dic vt in.l. ij. §.emancipatus.de col.bo.

b ¶ Atrocem iniuriã.q̃ autẽ dicatur atrox iniuria. vide no.ĩ.c.ſolet.& ibi p Imo.de ſen. excõ.& ꝙ no.ĩ.c. p literas.de reſti. ſpo.& le.& no.p Gul.ĩ.l.ſed ſi hac. §.prætor ait.de in ius voc.& vide.j. l.ꝓxi.inſti.eo .§. atrox . & adde ꝙ no.Bart.in.l.non ſolùm.§.fin.j.eo. An aũt percuſsio manu vacua ſit atrox iniuria?vide inſti.de act.§.pœna.Sed quid ſi aliqs occidit aliquẽ manu vacua,an teneat̃,ſicut de gladio?dic ꝙ ſic : dũ tñ cũ dolo .l .qua ac.§.j.ad.l.aql.ſecũdũ Iac .& Bal. in.c.j.de iniur.ꝓ pe fi.de pa.iu .fir. & Bal.in.l.neq̃. C.q accu.nõ poſ. vbi tñ dicit,quòd vulnus eſt grauior offenſa.

c ¶ Vuln⁹. Q uod dicat̃ vulnus mortale,vide Bald.in c.j.qb.mo. feu.in prin.& vtrũ app. vulneris , veniat vulnuſculum,vel fractura,dixi poſt Bar.in.l.denũtiaſſe.§.quid tñ.de adul.ſ.& de ſcindẽte veſtẽ alicui, vide Bar.in.l .gall⁹. §.ille caſus.de lib. & poſth.& quod hr̃ per Inn .in. c. nup.de ſen.excõ. vbi põit de capiẽte frenũ equi clerici,ſeu de ſcindẽte veſtem,an ſit excommunicatus?

d ¶ Non ſolũ.§.iniuri,an ineſt obliga.na. vide Bart. in.l.j.de condi.in debi. in.ij.col. & in.l.cũ quis.C.de iur.& fac.ign.ſed qualiter cogn. an qs reuo.ad aĩm iniuriam ſibi factã, dicit Bal.in.l.qm̃ C.de te.ꝙ ex verbis& ſignis iuxta gloſ.in.l.apud .in prin.ſ.de doli ex cep.nec eſt neceſſe,ꝙ tunc dicat ad aĩm meum reuoco iniuriã ſecũdũ Gof.& Hoſti. & do. Anto. in.d.c. cum te.de re iudi.

e ¶ Non ſufficit: Vide circa hoc Bal.in.c.j.§ .iniu: in.ij.col.de pa.iu. fir.& ĩ.l.ij.ad Sil. & in.l.in ipſi⁹.C. famil.ercíſ. & an remiſſa iniuria videant̃ etiã remiſſa dãna:vide Dy. in.l.ſed & ſi vni⁹. §.ſi añ.j.e.& Bal. in.l.ſi tibi.§ .q̃dã. de pa .& vtrũ remiſsio poſsit fieri abſenti:vide Bal. in.l.ij.in pe.co.C. de libe.& eo lib. & ibi qđ in parte & qualiter remittatur iniuria:vide Bal.in.c.j.ſ.alleg. & plus dicit Bal. nota. in.d.l .filio, quẽ pater.deli.& poſthu.videlicet, ꝙ ſi aliquis ſalutauit inimicũ ſuũ, ꝙ vr̃ facta recõciliatio .alle.c .cum oẽs.xiij.q.j.& vide Bal.ĩ.l.in ipſi⁹. C.fa.er. Itẽ per tactũ palmarum:vt eſt gl.quã ibi bñ põderat Bald.ad hoc in.l.j.in prin. ſ.de pac.& ibi ange.idẽ dicit,ſi fuerit ꝓbatũ,ꝙ biberũt ſimul.Itẽ per confeſsionẽ factã ſacerdoti remiſsio facta etiã in foro pñiæ , vr̃ remitti actio iniurioſa.de quo vide Io.and. in ti.de inſtr.edi. §. nunc verò aliqua. & Anto.de bu.& Imo.ĩ.c.de his.deaccu.& bal. in.l.ij.ad ſill.& in l.ij.C.de lib.& eo. libe.Vide remiſſiuè de alijs modis remittendi iniuriam :quæ dixi in.l.j.circa prin.ſ. de pac.Et ad primum adde Bart. in.l.ſi tibi. §.q̃dã

de pact. & glo. institu. eo. §. fin. quam alleg. in auc. si dicatur. C. de test. in v. colum. & in. l. j. ad finem. C. communia de lega.

a ¶ Hic tex. Et facit ad not. in. l. j. s. eo. & per quos actus probetur pax: vide in. l. athlætæ. s. de excu. tuto. in prin. & glos. alleg. per Bart. sequitur Bal. in l. id quod pauperibus. in. xj. col. de epis. & cleri.

b ¶ Insti. eod. Istũ tex. alleg. Bald. in auc. si dicat. in. iij. col. C. de testi. & in. l. j. ad finem. C. communia de le.

c ¶ Remittere rãcorẽ. Et ad Bart. hĩc adde Bal. hoc no. distinguẽtẽ. aut ẽ facta plena remis. in so. pœ. & cũ iuramẽto ꝓdest in fo. iudi. qa potuit pſbyter ꝓ alio acqrere: vt in. l. j. §. ius publicũ. & ꝙ ibi bar. de iusti. & iure. & maximè iij. libr. iuxta no. in glo. in. l. non solum. §. si liber. de lib. lega. Aut tm̃ rancorẽ remissus: & tũc actio iiuriarũ. q daẽ ad pœnã & ad interesse nõ dr̃ remissa. aut dubitam⁹: & tũc dr̃ ꝙ in dubio sufficit ꝙ alterũ remittaẽ. ar. de ser. vrb. pdi. & ibi Bart. in l. si mihi. & in. l. si domus. & ad qõ. Bar. hĩc vide Ioã. and. in addi. Spe. de instru. edit. §. nũc aliqua. & gl. in. l. ij. ad fil. & dicit Bal. l. in ipsi⁹. C. fa. ercis. quod ꝑgrata seruitia dr̃ iniuria remissa. & ibi vide vtrũ sufficit remissio facta verbis gñalibus.

d ¶ Isti officiales. vide Ange. in sua q. q incipit exorta guerra. & Bart. in consi. inci. videtur mansor frater minor.

e ¶ Que sit dria. & vide Bart. j. e. §. fi. in fi. q aũt dicant cõsiliarij, socij, vl' aliter participes in delicto: vide in cle. j. de pœ. in gl. mag. & qd' hr̃ i. l. j. C. si rector ꝓui. & plus delinquit mãdans, ꝙ consules: vt dixit Bart. in. l. j. in colũ. ij. C. de ser. fugi. & vide ad pdicta Bal. in. l. ob hæc verba. s. de insa.

vtriusq; cõsensus: vt. l. Põponi⁹ scribit. s. de ne. gest. Sol. illud, quod hĩc dr̃, est verũ ab ipo initio: quo tpe sufficit dissimulatio sola non reuocãdi ad animum: ex postfacto verò requirit remissio aliter. s. cũ pñtia partis. ita not. isti. e. circa fi. Vel al'r: sicut ex bono & equo ista actio est inducta: ita eadẽ eqtate sola remissiõe, & dissimulatione etiã sine ptis pñtia tollit actio iniuriarũ ab initio. vel ex post facto. Ita vr̃ velle hĩc tex.[a] & per hoc dicit gl. in. d. §. fi. insti. eo.[b] ꝙ si aliqs in testõ suo remisit iniuriã, & posteà cõualuerit, nõ potest agere actiõe iniuriarũ. ¶ Quæro† iuxta hoc, 3 Ego cõuetus actiõe iniuriarũ, facio ad mei defensionẽ talem positionẽ: ꝙ tu post illã iniuriã receptã fuisti cõfessus, tãꝙ fidelis Christian⁹ peccata tua: tu cõfiteris hoc, an ex hoc sit ꝓbata iniuriæ remissio? Guli. de cu. tãgit in. l. si tibi. §. qdã. s. de pac. veritas est, ꝙ nõ vr̃ remissa actio iiuriarũ: qa de necessitate ad salutem aĩæ suæ, non teneẽ remittere actionẽ iniuriarũ: sed bñ teneẽ remittere rancorẽ[c], quẽ habet in aĩo ad offendendum. Ita dicit Gul. Ego reperi in libro sñiarũ: dicit in oratione dñica: dimitte nobis debita nr̃a, sicut & nos dimittimus debitoribus nr̃is &c. Ex hoc colligiẽ: ꝙ sicut mihi nõ dimittiẽ, nisi petã: ita nõ teneor dimittere inimico meo, nisi petat. Tñ vtrũ hoc sit verũ, vel nõ: non affirmo. tñ si esset verũ, esset determinatio pdictæ. q. qa non teneor tibi remittere, si à me nõ petis. ¶ Vltimò, iste. §. facit† ad. q. Isti offi- 4 ciales[d] ecclesiæ cõsueuerũt facere pacta, & cõuentiones cũ rebellib⁹, & redeũtib⁹ ad obedientiã hoc mõ, liberam⁹ & remittim⁹ vobis oĩa delicta, & oẽs sñias, oẽs pœnas spirituales, & tẽporales, quas incurristis vsꝗ in præsentẽ diem: hoc acto, ꝙ si decætero similia attentabitis, reincidetis in omnes istas sententias. ¶ Quero, an valeat ista adiectio, vt possint in dictas sñias reincidere? & vr̃ ꝙ non. Nam istæ obligatiões ex delicto bñ possunt tolli pacto: sed nõ possunt reuiuiscí pacto: vt hĩc. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pac. vidi magnã. q. de hoc, non examino modo.

SVMMARIVM.

1 Mandatum rei turpis, non producit actionem inter mandatarium & mandantem, conducentem & conductum.
2 Mandator dicitur, qui mandat delictum committi propter seipsum mandantem, ad satisfactionem uoluntatis suæ nulla data pecunia.
Conductor, qui facit hoc data pecunia.
Persuasor, qui persuadet alicui propter seipsum, cui fit persuasio.
3 Mandans ex mandato in atrocibus etiam delicto nõ secuto, extraordinariè tenetur, non si delictum est leue.
4 Mandans mandato secuto tenetur.
5 Mandatarius, an excusetur ratione ignorantiæ?
6 Mandatarius quando excusetur ratione mãdantis, cui tenebatur obedire: & quòd excusatur in leuibus.
7 Delictorum quædam leuia: quædã grauia: quædam grauiora: quædam grauissima.
8 Mandans & mandatarius, an teneantur eadem lege: & an sit idem delictum? remißiuè.
9 Obligatio qua tenetur mandans, an teneatur ex mandato, an ex delicto posteà subsecuto?
10 Locus & tẽpus cõmissi delicti apponitur in accusatione, quã proceditur contra mandantem, non tempus mandati.
Locus & tempus delicti commißi inspicitur, quo ad augendam, uel minuendam pœnam.
11 Mandaui tibi, ut mandares: an tenearis? remißiuè.
12 Mandatarius, si diu stetit post mandatum sibi factum ad cõmittendum delictum: an mãdans teneatur? quòd sic, nisi tacitè, uel expreßè mandatum sit reuocatum.
13 Mandans à conducente quid distet?
Delictum dicitur magis atrox, quando fit mediante pecunia, & pœna augetur: ut in assasinis.
14 Persuasor à mandatore in quo differat?
16 Persuadens, ut teneatur pro delicto facto à persuaso, an debeat distingui, an delinquens esset aliter facturus, necne?
17 Persuadere, & dare consiliũ, est opem præbere.
18 Persuasio seu consilium, quando fit circa id, quod non cadit in delictum, adhibetur distinctio: an dolo fecit, an non: & an erat aliter facturus, uel non. Et distinctio, an erat facturus, an non: habent locũ in mandatore. nu. 19.
20 Persuadens seu dans consilium, an puniatur eadem. l. quia faciens: remißiuè.
21 Persuasio & consilium, quare non poßit reuocari, sicut mandatum, & consilium, quo persuadens non teneatur.
23 Persuasio, cõsiliũ, istructio, & instigatio, an inter se differãt? Actus omnis qui fit uerbis gratia tantum facientis, potest dici consilium.

f ¶ Quid si aliqs. Si aliqs mãdat, nec secutũ est maleficiũ. an teneaẽ, qd aũt si mãdatari⁹ sol⁹ attẽtauit, an mãdans teneaẽ vide Bal. in. l. nõ io min⁹. in vlt. col. C. de ac. & qd si excessit formã mãd. & ad Bar. hĩc adde Bal. in. l. si qs id, qd'. §. fi. & ibi gl. & Bar. & doc. de iur. om. iud. & hĩc adde Bal. in. l. j. in. iij. col. de ser. fugi. & qd in psuadẽte. vide Bar. j. e. §. fi. Adde, an teneaẽ mandãs de maleficio quod non est secutum. Bal. consi. cccxxxiij. lib. iiij.

g ¶ Sed quæro. quandoꝗ excusatur ratione causæ, si est talis causa, quæ à iure sortiatur effectum: licet puniatur: vt est tex. & Bar. ibi, & omnes doc. in in. l. iij. §. j. quod quisꝗ iur. & facit ad. q. de qua ibi Ang. Et faciunt hæc ad q. an procura. teneatur tanꝗ principalis ad vsuras. resti. vide de hoc Alex. in. d. l. iij. §. j. quod quisꝗ iuris. vbi plenè de omnibus aliis. & faciunt hęc ad. q. si statu. permittit alicui se vindicare: an possit aliij mãdare? & videtur ꝙ non: per ea, quę habes hĩc. qd' videẽ tenere Bal. in l. accu. C. quod me. cau. & in ca. j. §. si verò. de pa. iura. fir. & in. d. l. ad officium. in fi. C. cõmu. diui. & in. l. vt vim. de iu. & iure. & in repe. l. j. C. vn de vi. licet Bal. cõtrariũ dixerit. in l. Gracchus. p illũ tex. C. de adul. per Pe. de Anc. in repe. c. canonũ statuta. de consti. ad fi. versi. & hĩc subiungi. per Pau. de ca. in. l. si cum dotcm. §. transgrediamur. sol. mat. per Ludo. in. l. iij. §. si mari. ff. ad Sillan. & in. l. j. §. finali. in addi. de op. no. nun. s. Adde i primis, quòd punitis occisoribus, teneẽ mandans, secundũ Bal. in. l. ij. ad fi. C. quo. ap. Et no. qd' Bal. i. l. j. iij. col. C. de ser. fug. dicit, ꝙ in quadam inquisitione, in qua cõtinebatur, quòd famulus mandauerat domino & c. fuit manifesta falsitas deprehensa. & idem dicit in similibus: vt quòd fili⁹ patri. &c. Et an mandatarius, cui fuit mandatum, vt iret in fundo mandantis, qui erat tunc alicuius alterius, excusetur. vide Baldum in. l. nõ ideo minus. in prin. C. de accu. & vide eum in. q. sua accusat⁹. de vi turbatia. Et adde ꝙ dicit Angel. in. l. liberorum. §. excusantur. suprà de his. quòd si potestas mandat alicui de fami. quòd torqueat aliquem in casu illicito: quòd licet teneatur mandans: non tamen tenetur mandatarius: quia facit vt executor. facit quod no. Dy. in regu. quod quis manda. in. vj. In contrarium facit quod no. Innocen. in. c. pasto. in verbo iustam. de offi. dele. & quod no. in. c. cũ in iure. e. ti. & in. l. si quis vxor. §. si fugi. s. de fur. & istis adde quæ dixi in. l. si sciente. j. de paricid.

Si mandato meo.

¶ Iste. §. est no. & diuiditur in partes quatuor. Primò, loquitur in eo, qui mandauit extraneo, quòd delictum committeret. Secũdò, loquitur in conducente. Tertiò in mandante subditis sibi personis. Quartò loquitur in persuadente. Secunda ibi. Proculus. Tertia ibi: idemꝗ. Quarta ibi:
1 Attilicinus. ¶ Op. & videtur, † quòd nec mandans, nec conducens tenentur: quia rei turpis nullum est mandatum. & nullus est contractus: vt. l. si remunerandi. §. rei turpis. s. man. & l. si à reo. §. fi. s. de fideius. Sol. nullum est mandatũ, vel contractus est nullus, quantũ ad actionẽ pariendã inter mandantẽ & mandatariũ: conducentem & conductũ. sed quantũ ad actionẽ pariendam ei, in cuius perniciem mandatur, vel aliquis conducit sic: vt hĩc. ¶ Opp. in eo, qd' dicit de filio. de. l. liber homo. s. ad. l. aquil. sol. ibi in leuibus: hic in grauibus dicam. j. ¶ Opp. dicitur hĩc in fi. aliàs nolenti. contra in. l. j. §. persuadere. suprà de ser. cor. Sol. dicunt quidam, subaudi hĩc maximè. alij dicunt ibi loquitur in delicto, quod sola corruptione animi cõmittitur: hic in his, in quibus requiritur factum. quod satis placet, quantum ad. l. contra
2 riam. j. tamen plenius dicam. ¶ Venio† ad materiã
e §. & pro eius declaratione quæro, quæ sit differẽtia[e] inter mandantem & cõducentem, & persuadentẽ? de quibus loquitur iste. §. Respõ. Mandator dicitur ille, qui mandat delictum cõmitti propter seipsum mandantẽ, & ad satisfactionem voluntatis suæ, nulla data pecunia. Conductor dicitur ille, qui hoc facit data pecunia. Persuasor dicit ille, qui persuadet alicui propter ipsum, cui fit persuasio. Et ideò nõ curo quibus verbis vtatur: siue mando, siue rogo, siue qbuscũꝗ verbis, si hoc fit gratia ei⁹, cui fit mãdatũ, seu persuasio: istud non dicitur mandatum: sed dicitur persuasio seu consiliũ. arg. pro hoc in. l. ij. suprà
3 manda. ¶ Hoc præmisso, quæro† circa mandatum,
f seu circa personam mandatoris: quid si aliquis[f] mandat, nec secutum est maleficiũ, an teneatur? & videẽ quòd non: vt. j. eo. l. item apud labeonem. §. si curauerit. & j. de verb. signi. l. sæpè. in fi. & quod ibi no. & §. ope. insti. de ob. quæ ex delict. nas. In contrariũ videtur, ꝙ sic, in. l. j. in prin. j. de extraor. cri. Breuiter, aut est delictum atrox: & tunc ex solo mandato quis tenetur: vt extraordinariè puniatur: vt. j. de extraor. cri. l. j. nõ vt puniatur ex ipso delicto, qd' mandat fieri, Aut est delictum leue: & tnnc non tenetur vt. d. l. item apud labeonem. §. si curauerit. & ibi per
g Dyn. ¶ Sed quæro[g], quãdo † est secutum delictum, 4

an dicatur

a ☙POMATES.¶ Mandare alteri.vide Felin.in.c.quæ in ecclesiarũ.
col.iiij.de cõsti.& in.c.ad nostrã col.ij.de proba.& Rom.cõsil.ccccLxxx-
iiij.vbi ponit alia multa similia.
b ☙POMATES.¶ Sed gratia huius.q̃ dicant crimina leuia,& quæ gra
uia,vide Cæpo.consi.xj.col.v.q.vj.& Alex.ccij.vol.ij.vbi ponit aliquid,
circa quæ dicatur
grauis iniuria .de
quo.j.per Barto.
& quod dicatur
leue crimen.
c ¶ Quero,quæ di
cuntur.quæ dicã
tur delicta leuia,
& quę grauia? Ad
de quæ dixi.s.eo-
dem.l. prætor.§.
prætereà : post
Barto.& quæ no
ta.Barto.,in.d.l.le
uia . & de graui-
bus, vide in .l.iij.
C.de episco.audi.
& secundũ Ioan.
and.in.c.sedes.de
rescrip.& in. c.at
si clerici.de iu[d]. &
in glos.in.l.ad ea.
de reg.iur. Et ad-
de, ꝙ licet qs non
teneatur parere in
grauibus:tñ si pa
ret,mitius punit.
ita dicit Bal.nota.
& Salice.in.l.ser-
uos.per illũ text.
C.ad.l .Iuli.de vi.
& vide sing. An-
ge.in.l.iij.§.j.qd
quisq; iudi. Et ad
materiam , vide
Bald.in. l.j.C.qui
accu. nõ possunt
in.viij. colũ. cum
seq.& dicit Bald.
in.l .si magnum.
C.qui accusa.non
possunt . ꝙ vul-
nus est grauis of-
fensa.
d ¶ Quero an.vide
Bald.in .l.oẽs po-
puli.de iust.& iu.
e ¶ Debes scire. &
no . quòd semper
oportet probare
mandatũ,vel con
silium pręcessisse
delictum in tem-
pore:vt no.Bald.
in.l.j.C. de seruis
fugi.
f ¶ Non ex mãda.
Et sic qualitas ,q̃
est in mandante,
non est in manda
tario.per Bald.in
l.non ideominus.
C.de accus. & ibi
quid in præstãte
opem. & vide in
l.si is qui opem.s.
de furt.quod no.
Bart.in.l. verum.
de paricid.

an teneatur mandans? Respon.certum est, ꝙ teneat
tam ipse,qui mandat,q̃ ille,qui mandatũ suscipit:vt
hîc:nisi ille,qui mandatum suscipit, excusetur. Ista
aũt excusatio contingit,quandoq; ratione personæ
eius,cui mandatur:quia mãdatarius non putabat de
lictum. Quandoq; ratione mandantis,cui debebat
5 obedire.¶ Circa primum dic,†aut illud,quod mã-
datur poterat esse simpliciter licitum, & mandata-
rius excusatur. Verbi gratia : mandaui tibi vt labo-
res in tali fundo: vel in tali domo,seu vinea,quam tu
putabas esse meam. Certè excusaris:vt no.in.l.in rẽ.
§.tignum.s.de rei vendi. Quandoq; illud,quod mã-
datur non est licitum,nisi certæ personæ eius priui-
legio:vt puta maritus põt occidere adulterum villẽ
inuentum cũ vxore:certè cum hoc sit ex priuilegio
a cõcesso personæ,non potest hoc mãdare alteri:[a] nisi
fortè filijs suis:vt.l.Gracchus.C.de adult.¶ Circa se
6 cundũ,†quando mãdatarius pretendit excusationẽ:
qa habebat necesse parere,hoc est verum in leuibus.
secus in grauibus:vt.l.liber homo.s.ad.l.Aquiliã.&
quod ibi not.&.l.seruus.s.de act.& oblig.¶ Sed gra
7 tia huius † [b] quæro,quæ dicantur[c] delicta leuia,& q̃
b grauia? glo.tangunt in.d.l.liber homo.&.l.auxiliũ.
c §.in delictis.s.de mino.&.j.de accu.l.leuia.& de re-
gu.iur.l.ferè in omnibus.l.ad ea.eo. tit. Tu verò dic
clarius,ꝙ quędam sunt delicta leuia:quædã grauia:
quædã grauiora:quædam grauissima.Leuia delicta
sunt illa,in quibus nõ requirit dolus:vt damnũ iniu
ria datũ:vt.d.l.liber homo.& ibi not.&.s. hac.ea.l.
in principio,& ibi glossa. Item est delictum leue il-
lud,in quo requiritur dolus:tamen committitur cir
ca modicam rem:vt furtum rei modicę:vt.l.ad ea.&
ibi nota,infrà de regulis iuris.facit.l.si libertus. s.de
furtis.j.de pœnis.l.respiciendum .§.furta domesti-
ca.Sunt etiã crimina leuia,de quibus ponitur exem
plum.j.de accusationi.l.leuia.Quædam sunt delicta
grauia:vt crimina priuata,q̃ requirunt dolũ, & ma-
gnũ p̃iudiciũ pariũt,& merent magnã pœnã:vt fur
tũ rei magnæ.d.l.respiciendũ.§.furta.d.l.auxilium.
§.in delictis.s.de mino.& not.in.d.l.ad ea.j.de regu.
iur.Idẽ puto de qualibet iniuria, q̃ infertur psonæ:
ꝙ dicatur grauis,vt hoc.§.in eo,ꝙ dicit teneri filiũ,
licet obediat patri,ex quo sequit quòd est maleficiũ
graue.Pro quo facit:qa q̃libet iniuria personalis est
grauior quauis reali:vt.l.in seruorum.in fi.j.de pœ.
Quædã sunt delicta grauiora:vt delicta publica,p
quibus non imponit pœna mortis. Quædã sunt de
licta grauissima:vt delicta publica :pro quibus im-
ponitur pœna mortis.& in istis duobus loquit glo.
8 in.d.l.auxilium.§.in delictis.s.de mino.¶ † Quæro,
d dixi ꝙ tenetur mãdans & mandatarius:quęro an[d] te
neãtur eadẽ.l.& an sit idẽ delictum vtriusq;? de hoc
tetigi.s.e.l.in princ.dicam in.l.sed si vnius.§.seruus
9 meus.j.eo.¶ †Quæro,vnde oritur obligatio,qua te-
netur mandãs,an ex mandato ,an ex delicto posteà
subsecuto? & videtur,ꝙ ex mandato ad similitudinẽ
contractuum:vt in toto tit.s.man.ad idẽ in.l.j.§.per
suadere.s.de ser.corrup.In contrariũ est veritas.Pro
e cuius declaratione debes scire:[e] ꝙ nos nõ loquimur
hîc de obligatiõe,q̃ oritur inter mandantem & man
datariũ,q̃ nulla est;vt dixi.s.in cõtrarijs.& ita titul⁹
mãdati nihil ad propositum.Sed hîc loquit de obli-
gatione,qua quis tenet ei,in cuius perniciem man-
dat:vt sicuti cũ mando cũ aliquo cõtrahi : celebrato
f cõtractu illi obligor ,ppter mãdatũ,nõ ex mãdato[f]
ita hîc obligor ex delicto ,ppter mandatum,non ex
mandato.hoc tenet gloss.in.d.l.j.§.persuadere.s. de

g ¶ Cõmissa. Adde quæ dixi in.l.si vt proponitur.s.de fideius.Pet.de An-
cha.in repeti.c.postu.de foro compe.& in materia vide not.per Bald.in.l.
metum.in fin.C.quod metus.
h ¶ Semper teneatur,Sed Pau.de ca.in.l.sancimus.C.de test. dicit contrariũ
esse benignius,& æquius.per.l.vtilitatẽ.de cõfir.tut.vide.l.si mandassem.
s.manda.& ad hoc facit quod in simili no.Bart.in. l.iij.§.vnde quæritur.s.
de manu.In contrarium videtur glo.j.§.ope.insti.de oblig.quę ex malefi.
nasc.& in.l.j.§.persuadere.de ser.corrup.Et limita dictum Bar.vbi manda
tum non fuisset acceptatum,secundũ Bal.in.l.si literas.in fi.C.mand.vbi vi
de.& Bal.in.l.non ideò minus.in fi.C.de accu.
i ¶ Dicuntur assasini. Not. contra assasinos,an autem contra eos posset agi
ad pecuniam quã
acceperunt: vide
Bal.in lec.& Pau.
de cast.in.l.j.§.fi.
fin.de eo per quẽ
fac.erit.& ibi Ale
xã.& vide in.l.Ci
cero.j.de pœnis .
& qui dicantur as
sasini .vltra Bart.
hîc vide Archi.&
Pe.de Ancha.&
do.i.c.j.de ho.in
vj.& Albe.in suo
dictio. in ver.assa
sin.& vide Ang.
i.l.q sepul.de se.
vio.& aliquid pe
assasi.vide p Bal.
in.l.j.§.hęc verba
quod quisq; iur.
Adde, Assasinus
quis dicatur,Bar.
consi.lxxxiij. vo
lumi.iij.

ser.cor. Per quã apparet respõsio ad illum.§.Idẽ te-
net instit.de ob.q̃ ex deli.na.§.ope.hoc probat in.l.
si quis vxori.§.neq; verbo.s.de fur.&.l.qui seruo.§.
j.eo.ti.vbi apparet,ꝙ tũc tenetur,cũ maleficium est
10 cõmissum.¶ Et ex† hoc sequitur,ꝙ in accusatione
debet poni locus & tps cõmissi maleficij:nõ aũt loc⁹
& tps mãdati.Probatur.s.vi bo.rap.l.prætor ait.§.
hoc autẽ edicto.Sic etiam inspicit locus,& tps com
g missi[g] delicti,quo ad pœnã delicti augẽdam,vel mi
nuẽdã:vt.d.§.Et apparet,ꝙ ibi debet puniri, vbi de
lictum est cõmissum,vt dixi in.l.si vt ,pponit.s.de
11 fideius.¶ Quæro,† qd si tibi mandaui,vt alij manda
res:an tu tenearis? dixi in.d.l.j.§. incidit.j.ad turpil.
&.l.aut qui aliter.§.si.s.quod vi aut clã.¶ Quæro,
12 mandaui† tibi,vt tu delinqueres:& diu posteà tu cõ
misisti delictum:an ego tenear? Inn.ponit istam .q.
extra de homici.c.ad audientiam.& dicit ꝙ semper
h teneatur[h] mandans,nisi mãdatũ sit reuocatum tacitè
vel expresse:vt qa fecit pacẽ cũ inimico suo,vel parẽ
tela.arg.l.iiij.s.de adimen .le. & hæc sufficiant circa
13 mandatũ.¶ Venio† ad cõductorẽ:quęro vtrũ inter
cõducentẽ & mandãtẽ sit aliqua differẽtia? rñ.prima
differẽtia est,qa in conductione dat pecunia:in man
dato,nõ.tñ quãtũ ad eius personã,in quam delinqui
tur,nulla est differentia:sicut dicimus in mandato li
cito. Si ego mando tibi aliquid non interueniente
mercede,est mandatũ:& oritur actio mandati inter
te & me.Si interuenerit pretiũ est locatio & cõdu-
ctio,& actio locati & cõducti iter te & me:vt.s.mã.
l.j.in fi.Sed q̃tũ ad eũ, cũ quo cõtrahit,vel cũ quo
agit,nihil ad ,ppositũ.Eodẽ mõ obligat p vnũ,sicut
per aliũ:& eodẽ modo acquirit nobis p vnũ,sicut p
aliũ.s.de præscrip.verb.l.naturalis.§.pe.vel antepe.
14 In hoc tñ est plus:† qa qñ aliquis facit , vel fieri facit
mediante pecunia: dr delictũ magis atrox.Et ,ppter
hoc pœna posset augeri.& de facto videmus augeri
i in istos,qui in vulgari dicuntur assasini.[i] argum.j.de
pœ.l.Cice.&.l.vœnales.C.qñ ,puoc.nõ est neces.&
videt expressum hodie extra de ho.c.j.lib.vj.vñ hoc
excepto oĩa,quę dixi.s.in mandãte & mãdatario,in
telligas repetita in conducente & conducto.¶ Ve-
15 niamus† ad persuasorem:& quęro vtrum[k] differat à
k mandatore? certè sic,vt dixi in.j.q.Nam persuadere
16 est propter ipsum,cui fit persuasio.¶ † Quęro,vtrũ
l in persuadente debeamus distinguere:[l] an ille,cui fa
cta erat persuasio erat aliâs facturus,vel non? glo.hîc
videtur tenere,quòd non:dum sabaudit hîc, maxi-
mè.Idem in.l.consilij.j.de reg.iur.Idem tenet Dy.
in cap.nullus ex cõsilio.de reg.iur.lib.vj.cõtra not.
insti.de ob.q̃ ex delic.nas.§.ope.&.s.de ser.cor. l.j.
§.persuadere.&.l.sæpę.in fi.j.de verb.signi. Quid
dicemus? quidam dicunt,ꝙ in maleficijs leuibus de-
m bet distingui,vtrum erat aliâs facturus,[m] vel non.&
ita loquitur hîc tex.& glos.s.allegat.in grauibus se-
cus.& ita intelligitur dictum Dy.& gl.hîc.Hoc nõ
placet:quia hîc loquitur in maleficijs grauib⁹. quod
apparet : quia iussus patris non excusat filium: &
ideo nõ est bonus iste intellectus.¶ Alij dicunt,aut
loquimur in maleficijs,quæ committuntur circa rẽ:
vt in furto:& tunc habet locum dicta distinctio,erat
aliâs facturus,vel non,& ita loquuntur glo. contra-
riæ.Aut in maleficijs,quæ committuntur circa per
sonam,& ista distinctio non habet locum.& ita lo-
quitur ista glo.quæ videt præsupponere hoc. Vide
gloss.quæ incipit,aliâs nolenti.&c.ibi dum dicit:vt
in furto.& sic presupponit,quòd in furto illa distin
ctio sit adhibenda:in alijs non.Ita videt sentire glo.

k ¶ Quero vtrũ.&
dicit Bal.in.l.j.in
ij.colum.C.de ser
ui.ꝙ magis delin
quit mandans ,q̃
consulens. Et de
persuasore, insti-
tore,hortatore,au
thore,& fautore,
vide pulchrè Bal.
in.l.ob hęc verba
de infamib⁹.& in
l.cum quis.de do
lo . & de sugge-
rente.vide tex.in
l.j.§.si curatores.
& ibi Bal.in sum
mario.s.de magi.
conue.
l ¶ Debeamus di-
stinguere. Vide
Bal.in.l. data ope
ra.in.xxxij.colũ.
C.de act.& ibi qd
in dubio p̃suma-
tur.& in.l.j. C.de
ser.fugiti.& vide
Bartol.in.l.finali.
eiusdem tit. vbi li
mitat.
m ¶ Aliâs facturus
& quarr cognos.
poss.an mand.es-
set aliâs facturus,
seu non,vide.j.in
vlti.aposti.in fin.
hui⁹.q.super ver.
non erat facturus.
& vide Bald.in.l.
metum. C .quod
met.cau.vbi dicit
quòd si mandata-
ri⁹ fuisset aliâs fa-
cturus : si tamen
mandatarius fecit nomine mandantis,mandans tenetur .alleg.c.cum quis.
de senten,excommu.libr.vj.& vide Bald.in.l.ob hæc verba.suprà.de infa-
mib.& vide Salice.in.l.j.C.de rapto.virgiñ.in ver. quæro, an persuadens.
vide quod dixi in.l.is qui opem.in fi.magn.apostil.s.de furt.& vide Inno.
in.c.querelam.de elec.in gl.subtractam.Adde qñ quis aliter erat facturus.
quæ posui in.l.j.C.de ser.fugi.

a Ego tenerem[a] indistinctè opin. Dyn. ꝙ istam distin-
ctio sit aliâs facturus, vel non: non habeat locum.
Istud probatur. j. ad turpil. l. j. §. incidit. ibi, aut qui
instigat &c. & . j. de adulte. l. hæc verba. ibi suasit &c.
17 Prætereà. † persuadere, & dare consilium, est opem
præbere: vt. l. qui seruo. ver. plus Pompo. s. de furt.
Sed in præstante opem absq; dubio, non adhibetur
distinctio prædicta: ergo &c. Prædicta vera, qñ per
b suadetur illud[b], quod cadit in delictũ. Si † verò per-
18 suasio siue consilium fieret circa aliud, quod in deli-
ctum non cadit, tunc adhibetur illa distinctio. Aut
facit dolo, aut non, & an aliâs erat facturus, vel non:
vt. l. quod si cum scires. s. de dolo. & . s. man. l. ij. in fi.
c & . l. si remunerandi. §. si tibi[c]. s. man. Ista autem † di-
19 stinctio, an erat aliâs facturus, vel non: non habet lo-
cum in mandatore: quia pro certo præsupponitur,
d ꝙ non erat facturus, nisi gratia mãdantis[d]: vt. s. dixi.
20 ¶ Quæro, † an puniat. ea. l. faciẽs, & persuadẽs, seu
dans consilium? dicam. j. eo. l. sed & si vnius. §. seruus
21 meus. ¶ † Quæro, quare ista persuasio, & istud con
e silium, non possint reuocari[e]? videte mandatũ sola
voluntate, & prohibitione reuocatur: qa est verisimi
le cum gratia mei facias: quod statim cessabis, cum
prohibero. Sed persuasio & consilium fit gratia tui:
& ideo si ex meo consilio, & ex mea psuasione, solũ
cõcepisti hoc facere: oportet, ꝙ tibi persuadeam cõ-
f trarium[f], ꝙ sim certus te mutasse propositum: aliâs
debeo denũtiare ei, in cuius personam debet malefi-
cium committi, ꝙ se custodiat, ne offendatur. Ita te-
net Inno. in. c. ad audientiã. extra de homi. ¶ Quæ-
22 ro, vtrũ † aliqua differentia sit inter persuasionẽ, con
siliũ, instigationẽ, & instructionẽ, & si. certè nõ. Oĩs
enim actus, qui fit verbis tm̃, & fit gratia facientis,
non gratia cõsulentis, seu instruentis, põt dici consi
lium: vt probatur. s. de fur. l. in furt. §. consilium. Sed
quando peruenit ad actũ: tunc dicitur quis præstare
opem, & auxilium; vt. d. l. in furti. §. ope. & ibi plenè
dixi de ope, & de auxilio. Prædicta vera quãdo tra
ctat de aliquo puniendo, de maleficio cõmisso man
dato, vel persuasione præcedente. Sed si tractaretur
de punienda ipsa persuasione: tunc distinctiones &
opi. prædictæ nõ habent locũ: sed simpliciter puni-
retur: vt. s. de seruo corrupto. l. j. §. persuadere.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente, quòd bannitus non audiatur ciuiliter, nec criminaliter: an si sit percussus, iudex possit inquirere?*

g Quanquam. ¶ Quæro, statuto[g] cauet,
1 † ꝙ q nõ soluerit collectã,
nõ audiatur neq; in ciuili, neq; in criminali, modò cõ
tingit, ꝙ non soluẽs collectam fuit percussus: de qua
percussione iudex inquirit: quærit vtrũ possit? quod
h videtur: quia statutum denegat sibi audientiam[h], nõ
autem denegat iudici, qui inquirat. argumen. pro
hoc. l. j. §. vsq; adeo. s. eodẽ. In contrarium videtur
casus hîc. Nam si nõ potest ipse conqueri: nec respu
blica conqueri potest. Et ita disputando determina-
uit Iaco. butri.

LEX XIII.

INiuriarum actio.
Is qui iure. ¶ Not. quòd id, qd fit ex præcepto iu-
dicis, non cadit in actionem iniuriarum.

Idem Labeo. ¶ No. hũc tex. &c. Op. s. eadẽ. l. §. si quis per in-
iuriam. Sol. ibi loquitur de parte, quæ procurat ani-
mo iniuriãdi: vt aliquis vocetur ad tribunal iudicis.
Vel aliter: ibi constabat, quòd iudex sibi faciebat a-
nimo iniuriandi, quod in dubio non præsumitur. vn
de debet conueniri actione in factum, ex quasi male-
ficio: non actione iniuriarum.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio criminalis publica, pro uiolentia turbatiua prodita non est.*

2 *Veneti ex longa consuetudine dicuntur habere iurisdictionẽ in mari suo.*

3 *Interdictum uti possidetis, competit illi, qui turbatur in iuribus & iurisdictionibus suis.*

i Si quis. ¶ Docto. dicunt † ꝙ pro violentia
1 turbatiua, non est prodita aliqua

---

a ¶ Ego tenerẽ. sed aduertendum est: qa cõtra opi. Dy. & Bar. videtur mul-
tum obstare ille sing. tex. in. §. ope. & ibi gl. tenet contra Bar. insti. de obli.
quæ ex delic. nas. sed opi. Bart. videtur sequi Ioan. de lig. in. c. mulieres. ex-
tra de senten. excom. quam etiam retulit Matthesilanus in suis not. dictis.
no. lxxvj. plenè etiam in. d. l. j. de raptu virginum.

b ¶ Persuadetur illud. Quid si dixi famulo meo, ꝙ talis fuit mihi iniuriatus, nunq; redeas domum, nisi aliquid sentiam. Iste famulus interfecit iniuriantem: an per hoc videatur mandasse? vide Barto. in. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. de acqui. her.

c ¶ Si tibi. vide tex. & Bal. in. l. j. de eo per quẽ fact. erit.

d ¶ Nisi gratia mãdantis. vnde si fuisset aliâs facturus. videretur, & diceretur persuadere, ꝙ pbatur ipsum aliâs facturum, si minatus fuerit se tale quid facturũ ante mandatum. vide quæ dixi in l. metum. C. quod metus causa. Et quomodo cognoscat, an esset aliâs facturus, vel non, vide Ange. in. l. j. s. de eo per quem fact. erit. Bal. in. l. data ope. in. xxiij. col. C. qui accu. nõ pos. & in. d. l. metũ. & vide, s. in apost. in pce, col.

e ¶ Possint reuocari. Qualiter persuasio, cõsilium, & mandatum possint re
uocari. adde gloss. in. c. cum quis. de sen. excom. lib. vj. & not. per Petr. de
Anch. in cle. j. de renun. & quod no. in. l. j. in fi. de cõtrahen. emp. & Pet. de
Anch. in. d. cle. j. sequitur opi. Barto. hîc. & Inno. in. d. c. ad audientiã. & vi-
de in ca. mulieres. de sen. excommu. & Bald. in. l. non ideo minus. C. de ac
cu. quæ no. etiam an si mandatarius executus est mandatum post multum
tempus, intelligatur deliquisse vigore mandati, & an tale mãdatum possit
reuocari? & se remittit ad Inno. in. d. c. ad audientiam. & ad Bal. hîc, & in. l.
mandatum. C. man. ad fi. & in. l. ob hæc verba. s. de infa. & vide Bal. in aut.
sed nouo iure. C. de ser. fugi. & quid si aliquis instigat, vt percutiatur cleri-
cus: an percussione secuta teneatur ex canone, si quis suadente. xvij. qõ. iiij.
Bald. Ange. & Cyn. & Imo. in. l. quid ergo. de leg. j. tenet ꝙ sic. Adde quæ
not. Bar. s. ea. l. ver. quæro vnde oritur &c.

f ¶ Persuadeã contrarium. Aduerte tñ scd'm Bal. in. l. non ideo minus. C.
de accu. ꝙ non debeo sibi denuntiare personam, quæ debet ipsum offende
re, ratione scandali. & Bald. idem dicit in. l. mandatum. ad fin. C. mandati.
& adde Bart. in. l. si pecuniam. §. si seruum. de condi. ob causam.

g ¶ Quæro statuto. Si statuto cauetur, ꝙ qui non soluit collectas, non au-
diatur. si alicui denegatur audientia in ciuilibus, & in criminibus videtur
denegata inquisitio iudici, quod est perpetuò not. & adde quod not. in. l.
j. in princ. s. ad Treb. Idẽ qd' Bar. hîc, tenent doct. in. l. j. s. de his, q sunt sui
vel alie. iur. p glo. ibi in ver. acquiritur. & ibi quo ad cõmodũ &c. & proba-
tur in. l. dominum. C. de iniu. Nõ ob. ꝙ qñq; permittitur iudici inquisitio
in casibus, in quibus non competit actio: vt patet ex ratiõe. l. querelã. C. de
falsis. qa potest dici, quòd illud ex postfacto non euenit, sed ab origine. &
ita transeunt doct. in. d. l. j. & ita ponunt docto. in. d. l. quæsitum. de in ius
vocan. & Bart. post glo. in. l. j. C. si tutor non gesserit. Sed cõtra hanc doctri
nam videtur facere tex. in. c. ad nostram. el. ij. de iureiuran. quem in propo-
sito allegant docto. in. d. l. de pupillo. §. fina. & ibi dixi post Bart. s. de ope.
no. nun. Item limita hoc dictum. vt per Ange. in. l. iurisgentium. §. si paci-
scar. de pac. Item contra Bart. videtur tenere Iac. bu. in. l. qui adulterium. C.
de adul. & Ang. in. l. si vacantis. C. de bo. vacã. lib. x. Salic. in. l. ea quidem. C.
de accu. vbi distinguitur per Bar. facit, quod ipse no. in. d. l. querelã. C. de fal
sis. & contra Barto. videtur glo. expressè in. l. falsi. & ibi Bal. C. de fal. & in
l. j. C. de fal. & in. l. j. C. q ac. nõ pos. p Bal. in. l. j. in. iij. col. C. si à nõ cõpe. iu-
di. plenè per Ang. in. d. l. vacantia. in vlt. q. & dixit Bal. in. c. j. in prin. in ti.
hic incipiunt consti. rega. ꝙ licet bannitus nõ possit audiri: tamẽ contra eũ
possit inquiri de delicto per eũ commisso: vt no. in. l. j. C. si tutor nõ gesse.
& facit quod not. Bal. in. l. non dubium. C. de legi. secundũ Iac. de Bel. in. q. inci. statuto cauetur, qui dicit, ꝙ si adulteriũ cõmittat in vxorẽ illius talis nõ soluẽtis collectas: hoc nõ obstãte poterit inquiri: & talis remissio pœnę in casu isto, nõ põt fieri per pactũ: vt i. l. trãsigere. C. de transa. ergo nec p statutũ. Imo etiã si statutũ diceret bannitũ posse impunè offendi: non posset offendi per modũ adulterij. p tex. i aut. de leno. §. j. Et ratio est: quia ex hoc non tantùm iniuriatur maritus: sed cõsanguinei & respublica: vt. l. j. §. vsq; adeò. & in. l. ij. cum ibi no. s. eo. Vnde cũ inquisitio fiat ob vindictã publicam. §. ꝙ si delinquẽtes. in aut. de man. prin. & propter iniuriã factã reipub. vt. l. licitatio. in. §. quod illicitè. s. de pub. poterit inquiri & pu
niri. Et si diceretur: ergo idẽ esset in quolibet maleficio, quod est absurdũ,
& contra mentẽ statuti. Respon. quòd speciale est in adulterio. d. aut. de le
no. §. j. & vide Bar. in cõs. inci. à domino Cy. de ca. sancti Pe. & cũ Bar. hîc
transit Ang. qñ statutũ faceret delictũ impunibile: secus si solum remoue
ret bannitũ querelãdo, per gl. in. l. querelã. in gl. ma. C. de fal. & vide Bal. in
l. cum mulier. in vlti. char. solu. matri. per Pet. de Ancha. in cap. nulli. de ac
cu. vbi transit cum Bal. hîc adde quòd opi. Barto. secutus est Rom. consil.
ccxiiij. incipiente, Venerabilis. limitans, nisi talis fuit percussus ante tem-
pus solu. fiendæ de collectis, & effectus fuerit malpagus tempore, quo iu
dex debebat inquirere. quia iam ius erat acquisitum fisco. quod malpagi ne
gligentia tolli non potest. alleg. Bald. in dicta. l. cum mulier. & ibi vide ali
quas remissiones vltrà positas. & contra Barto. est gloss. quam sequitur Pa
nor. de eius dicto faciens mentionem in. c. nulli episcoporum. extra de ac-
cusatio. quia eius delicto acquiritur ius priuato, & reipublicæ: licet priua-
tus non possit agere. Pro hoc alleg. quod idem Barto. in. l. inter omnes. §.
rectè. s. de fur. alleg. etiam quod voluit gloss. in. c. j. de iudi. lib. vj. quòd iu-
dex ex officio suo debeat repellere procuratorem in criminali: & aliâs par
te non opponente, valeat iudicium.

h ¶ Audientiam. Facit quod no. Bar. in. l. transigere. C. de transaction. & in
l. inter omnes. §. rectè. s. de furt. & Bald. in. l. si quis in hoc genus. C. de epi
sco. & cleri. & latius per Bald. in. l. non dubium. in vlti. q. C. de legi. & Bal.
in. l. j. §. o filius. s. ne quis eum, qui in ius vo. & Bartol. in. l. quæsitum. de
in ius voc. & in. l. j. §. quod autẽ. de aleato. tenet idem, quod hîc. vide Alex.
in. d. l. quæsitum. s. de in ius vo. vbi videas omnino. Et ad hoc, an statutum
denegans audientiam in ciuilibus, videatur denegare inquisitionẽ iudicis?
adde quæ not. in. l. j. in prin. §. ad Trebel.

i ¶ Si quis. Pro intellectu istius. §. est no. quod pro violentia turbatiua non
est prodita actio publica. & vide in. l. item apud. in. §. si quis bona. j. eo. sed
quod turbans dicitur maleficium committere, quãdo dolo, vel lata culpa.
Facit quod not. Bal. in. l. fi. C. finium regundorum. Et quòd ciuiliter punia
tur, allega. l. seruus non in omnibus. ff. de actionibus & obligationibus. Et
quòd iniuriam faciens dicatur committere maleficium, habes in. l. sed si v-
nius. §. quædam. j. eodem. & Bald. in aut. sacramenta puberum. in vlti. col.

accusatio

C. si aduer. vend. Tractat multum notab. Bald. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. qui dicit, quòd statutum volens, ꝗ de maleficijs non cognoscatur inter cōiunctas personas: debet intelligi de maleficijs commissis circa personas, non circa res: vt in violentia possessionis: & in furto. quod not. Et quod pro vi turbatiua sit prodita accusatio publica. tenet Bald. in. l. momētaneę. C. vnde vi. & sic contra Barto hic Barto. in. l. extat. §. quod metus causa. in penulti. col. tenet idem, quod hic & idem Ang. & Imol. in. l. cum filius. §. j. in prin. de verbo. obliga. Et remanet magis communis opin. quòd pro vi turbatiua non est ꝓdita accusatio de vi publica: cuius est alia pœna quā in actione iniuriarū: vt in. l. qui dolo. in fin. cum ibi no. j. ad legem Iuliam de vi. iuncta l. fi. j. e. Si quis autē vellet tenere opi. Bal. in. d. l. momētaneę: posset allegare tex. in. l. hoc iure in principio. j. de regulis iuris. vbi vide Bart. plenè, & per Bald. in quęstione incipi. accusat⁹ de vi turbatiua.

accusatio publica. ita dicit Iacobus de Aretio. j. de regu. iur. l. hoc iure. sed actio iniuriarum ciuilis, & etiam criminalis: vt hic. ¶ Vltimò in. l. sanè si maris.
2 Nota† pro Venetis, qui dicunt ex longa consuetudine se habere iurisdictionem in mari suo. a ¶ Nota etiam,
3 † quòd quando aliquis turbatur in iuribus, & iurisdictionibus suis: competit sibi interdictum vti possidetis: vt hic expressè dicitur in textu.

SVMMARIVM.

1 *Admenatio punitur ex utili. l. cornelia, quæ pertinet ad omnem iniuriam manu factam.*

LEX XV.

Item apud. Si quis pulsatus.

b ¶ No. hic† de admenatione. c quod tene menti: quia nescitem fortè ibi dare concordantiam: dicitur hic vtili iniuriarum. ¶ Quæro, qua actione? prætoria, vel ciuili? Gl. quæ est hic, dicit prætoria. Certè prætoria tenetur directa, vnde deberet exponi vtili. id est efficaci, vel dic propriè, quod tenetur vtili ex. l. cornelia, que ꝑtinet ad omnem iniuriam manu factam: vt. l. cornelia. §. apparet. s. eo. secundum Ia. de Are.

SVMMARIVM.

1 *Verba iniuriosa multa faciunt unum conuicium, & unam uociferationem.*
2 *Statutum, quòd pro quolibet uerbo iniurioso, quis puniatur: qualiter intelligatur uerbum: & qualiter iniuriosum?*
Verbum, intelligitur una oratio significatiua.
Oratio idem significans: si pluries repetatur, unum est uerbum: secus si orationes sint diuersæ.
Vna oratio continens plura tendentia ad diuersos effectus, dicuntur plura uerba.
Vnum nomen continens tantum unam significationem, dicitur unum uerbum.
3 *Verbum iniuriosum, quod dicatur?*
Verbum iniuriosum dicitur, quādo dicitur: tu mentiris.
4 *Blasfmare & maledicere, qualiter differant?*
5 *Blasphemia, quòd sit uerbum iniuriosum.*

Ait Prætor.

1 ¶ Not. hic, † quòd licet sit verborū pluralitas, tamen vnam vociferationem, & vnum conuicium facit, sicut multa verba faciunt vnā stipulationē: vt. l. Titia. in fi. s. de verbo. obliga. Ita dicit Iacob. de Are. Et ꝑ hoc dicit ipse, quando aliquis dat plures alapas simul, debemus aduertere, qualiter statutum loquatur: vt recitaui tibi in. l. nunquam plura. s. de priuatis delictis.
2 ¶ Pro huius † declaratione pone: dicit statutum d, quòd pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur in certa quantitate. qualiter intelligatur verbum, & qualiter intelligatur iniuriosum. Ad primum dico, ꝗ verbū intelligatur vna oratio significatiua. hîc est casus. & s. eo. l. j. §. verbis. Et iō puto, ꝗ si illa oratio idem significans, pluries repetatur: ꝗ vnum verbum sit: vt. s. de test. l. vnū. & l. cū filius. §. eum. s. de lega. ij. & C. de test. l. testamentū. Sed si sint diuersæ orationes significantes diuersa, tunc dicuntur plura verba iniuriosa. Vel si esset vna oratio continens plura tendentia ad diuersos effectus: vt. d. l. Titia. §. fin. de verb. oblig. & l. plurib⁹. in prin. eod. ti. Idem puto quandocunꝗ apponatur vnum nomen tantum significatiuum, vt nomē meretrix, vel latro: certè debet intelligi tu es: vt. l. j. s. de hæredi. insti. & l. verbum volo. C. de fideicōmis. Sed si in oratiōe apponeret aliqua dictio ad qualificationem alterius, nō credo, ꝗ faciat verbum iniuriosum e, vtputa: dico ꝗ interfecisti aliquem proditoriè. ¶ Videamus quid sit verbum iniuriosum f.
3 † Respondeo, quādocūꝗ tibi reimpropero aliquod maleficiū per te cōmissum: vel aliquod crimen commissum per te, vt probatur in. l. j. in fi. s. de obsequi. patro. præst. Idem si tibi reimproperatur aliqua iniuria, in te, vel in tuos cōmissa, vt. l. si inimicitiæ. s. de his qui. vt indig. & ibi no. Et hoc puto verū, siue exprimat maleficiū, seu iniuria, siue in genere dicā g latro: homicida, fur: & similia, vt no. in. l. iij. in prī. s. de libe. & posth. Et ideò puto, ꝗ si dicit tibi, tu mentiris, h ꝗ est verbū iniuriosum: i quia tibi reimproperat maleficiū. An tñ hoc sit distinguēdum, an illud quod improperat sit verū, vel nō, dicā. j. eo. l. eū, q nocentē. in princ.
4 ¶ † Quæro, vtrū inter blasphemare & maledicere, sit aliqua differentia k? Respondeo, prout ista verba referuntur ad Deū, vel ad Sanctos Dei, omne maledictum de his est blasphemia, vt ꝑ Bar. extra de male. c. ij. & in euangelio, quando Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, & dicit audistis blasphemiam, quia filiū Dei se fecit. Sed ꝓut ista verba referunt ad hoīes in vsu cōi, maledicere est dicere aliquid mali de præterito, vel presenti, blasphemare est optare aliqđ malū in futuro, & iste est
5 vsus cōis loquēdi. ¶ † Sed quæro, vtrū blasphemia sit verbū iniuriosum? Et puto quòd sic. Primò, quia dicitur contra bonos mores ciuitatis, vt hic. Item ꝓpter hunc tex. qui dicit ad infamiam, vel ad inuidiā alicuius spectaret. In eo, quod dicit ad infamiā, loquitur de eo, qui dicit malū de præsenti: vel de præterito, sed in eo, quod dicit ad inuidiā, loquitur de eo, q optat malū in futuro ꝓpter inuidiā, quā ei habent.

SVMMARIVM.

1 *Venire ad domum dicitur, qui iuxta domum uenit.*
2 *Statutum puniens facientem insultum ad domum, qualiter intelligatur.*

a ¶ In mari suo. Sed an in mari possint imponi passagia, vide Bal. in l. penulti. in pen. col. de nau. fœ. & Ange. in. l. fi. s. de vsur. & Io. de pla. in. l. diligenter. C. de aquæ ductu. lib. xj.

POMATES.

b ¶ Si quis pulsat⁹. Pro declaratione huius ad hęc vide aliquid per Cepo. consili. lxxvij. & pulchrè Bar. cōsi. cvj. & Fel. in. c. cū te. columna. ix. de re iudicata.

c ¶ Nota hic de admenatione. Vide Angelum hic. & Angelum de Aretio. in tractatu maleficiorum. in versiculo, admenauit. dicit Imola in. l. his verbis. §. illa institutio. de hæredibus instituendis. quod per statutum puniens maledicentem Deo, & si quis ex communi vsu loquendi proferat verba in despectum Dei omnipotentis, tamen punitur, quia talis vsus dicitur abusus.

d ¶ Dicit statutum. No. de statutis punientibus verba iniuriosa. & per Bartolum in. l. nunquam plura. in penultima colum. suprà de priuat. delictis. & Barto in. l. si quando. C. de bo. vacan. libr. x. & Angel. in. l. si non conuitij. C. de iniur.

e ¶ Verbum iniuriosum. vide Bartolū in consilio incipiente, in causa vertente inter dominum Nicolaum & Saram eius filiam. & ad hæc per Bartolum dicta, adde Alberi. in simili. in secunda parte statutorum. x. quæstio. & quæ habes in lege, si familia. suprà. de iurisdictione omnium iudicium.

f ¶ Verbum iniuriosum. & vide aliqua verba iniuriosa per textum & ibi Bartolum in. l. iiij. s. de li. & posthu. & in. l. turpia. in princi. de leg. j. & vide omnino Azo. in summa. C. de infa. in. j. col. vbi dicit, quòd si dixi te nō esse de legitimo matrimonio natum, vel calumniatorem: quòd dicor te infamare ifamia facti. l. obligatiōe. C. de i fa. & vide qđ sit diffamare. i. d. l. turpia. de leg. j. in prin. Adde an iniuria, quæ fit per scripturam, dicatur verbalis, Ro. consi. ccclxxviij. & an inculpans aliquem de eo, quod nō est verum, scilicet, quòd portauerit aliquas merces non bonas teneatur actio. iniuriarum. per eundem consilio. xcvij. & an si quis ali quem citari fecerit tanꝗ cessantem, & fugitiuum, cum non sit teneatur acti. iniuriarum per eundem consi. ccviij. Et vitans aliquem tanꝗ excōmunicatum, qui de pluribus fuerat ligatus, & doceat vna sententia absolutū nō potest ab ipso recuperato excommunicato conueniri act. iniuriarum, vt per eundem consi. ccclxxxvij.

POMATES.

g ¶ In genere dicā. dicit do. Areti. in l. iij. ꝗ licet hoc sit verum, ꝗ tñ grauior est iniuria, quando deueniūt ad speciem, ꝗ qui est in genere. dicit per tex. & ibi bar. in. l. non debet. s. de dolo. sed certè hoc mihi non placet, quia quando in genere dicit, tu es fur, obijcitur quædam qualitas quæ videtur inesse personæ, & cōsuetudine, & habitu, quod non sequitur, si dicatur in specie tu subtraxisti furto vestem Sempronio. Pro Are. tamen facit, quod plus creditur tribus testibus in specie deponentibus, ꝗ pluribus in genere ita Nico. de neapoli. in. l. turpia. in prin. ff. de leg. j. & sequitur Alexan. consi. suo. c. xlviij. col. j. volu. secundo.

h ¶ Tu mentiris & si sit dictum saluo honore tuo, vt dicit Bar. in. l. si quis extraneus. in prin. s. de acqui. hær. Sed quid si dicatur, tu dicis falsum, an sit verbum iniuriosum. Salyc. ꝗ non in. l. de tutela. de in integ. resti. mino. Et ibi limitaui hoc nisi dixerim, tu mentiris, quia prius mihi dixisti, ꝗ eram homicida, vt no. Bar. l. quæ oia. versi. sed si aduersarius. de procura. Adde, ꝗ dicere: tu mentiris, non est iniuria, quando ille, qui dicit, facit ad defensionem suæ innocentiæ. ita dicit Bal. consi. xlv. iij. lib.

i POMATES. ¶ Est verbum iniuriosum. Imo hoc est verum etiā si diceret, tu mentiris, saluo honore tuo. Ita dicit Barto. in. l. si quis extrane⁹. in princ. s. de acqui. hęre. de quo Alex. in. d. l. iij. co. j. & hic in apostil. in. l. turpia. col. ij. s. de leg. j. & Albe. in. ij. parte statutorū. q. xliij. & Albe. in. c. cū te. de re iudi. & in. c. cā te extra de iureiur. Idē tenet, licet cōsentiat Specu. in tit. de aduoc. §. ea nunc. in ver. sed hic tñ caue. & do. Præposi. in. c. nec ꝗ. distinctiōe. ix. & vide etiā Fely. i. c. quæ i ecclesiarū. col. xxx. in fi. de cōsti. aliqua etiā in. c. dilecti filij. col. vj. in fi. & tribus seq. de excep. & Bald. cōsi. xlv. i. j. parte. vbi ponit an hoc sit verum, si dico tu mentiris, tamē ad meam defensionem cum tu improperas mihi aliquod delictum.

k ¶ Aliqua differētia. Quid sit blasphemare, vide sic, post Bar. in. l. turpia. de legatis primo. Ange. in. l. verbis. de hæredi. institu. & vide. xxiiij. quæstio. v. capi. qui capit. & de cle. male. capitulo primo. & ij. & d. Bald. in. l. fi. C. de reb. credi. qui dicit: quòd faciens iuramenta scelerata, dicitur blas-

phemare. Et vide eundem in. l. ignorantia. ad fi. C. de crimi. stellio. Et ad. de quod Bal. no. in consi. incipiente in Christi nomine amen. An dicatur maledicere, vel blasphemare ille, qui dicit maleditosi à dio, vel à despecto de dio. & vide quòd sic per tex. in authen. vt non luxu. contra naturam. & in. c. ij. de maledi. & in. l. j. C. si quis Imper. maledi. & xxv. distin. in. c. qua lis. Cōtrarium videtur ex communi vsu loquendi, quia sunt ista verba potius iniuriosa, quàm maledica. argumen. s̄. de hære dib. instituend. l. quoties. §. si quis nomen. secūdùm intellectum Angel. non ergo oīs cōtumelia est blasphemia, vel maledictio, maximè secundùm cōmunem vsum loquēdi istius patriæ Bononiensis, in istis sermonibus sceleratis, & vide Imo. i. d. l. his verbis. §. primo. quæ autem sit pœna percutientis imaginem Dei, aut Sanctorum, aut scindentis imaginem ligni, vide textum in capit. finali. §. cœterum de officio ordinarij. libro sexto. & Cyn. etiam in. l. quisquis. C. ad legem iuliam maiestatis. plenius in. l. ex senatusconsulto. j. de sicarijs. & an puniri possit pœna mortis. Quę autem sit pœna blasphemātis Deum, vide de male. in capi. statuimus. &. xxij. q. j. si quis per capillum. vide, quæ dixi in. l. damni infecti. vbi vide. s̄. de damno infecto.

2 ¶ Faciente insultum. Quis dicat facere insultum ad domum, vide Iacob. de Aretio. Bartolum, & Baldū. in. l. cætera. §. hoc senatus. de legatis primo. & ibi post Bartolum dixi.

Pertinentiæ domus, quæ sint.
Ad domum dicitur fieri, quod fit per quinq; pedes.
Circunstantiæ ecclesiæ sunt. xxx. pedes circuncirca.
3 *Citatio facta ad apothecam, seu ad stationem, non ualet, quia facienda est ad domum, & ibi rationem.*

Conuitium. ¶ Dicit hic ad domum. 1 ¶ † Quæro qualiter intelligatur ad domum? Certè non debes intelligere. quòd domum intrauerit, quia tunc tenetur. l. cornelia. non actione prætoria: vt. l. lex cornelia. s̄. eo. sed sufficit, quod venit iuxta domum. ¶ Et per hoc dicit Iaco. de are. 2 † quod statuta quæ dicunt de faciente insultū[a] ad domum, verificatur in eo, qui venerit in pertinentijs domus, vt. s̄. quod vi aut clam. l. si vitem. §. si ad ianuam. & facit. l. qui filium. §. j. s̄. ad Trebellia. Glo. tamen alibi videtur dicere, quod illud fit ad domū quod fit propè per quinq; pedes: vt no. in. l. quidā Iberus. de ser. vrba. prædio. facit ad hoc scilicet, quę sint pertinentiæ domus. l. vlti. suprà finium regun. Decretistæ tamen habent vnum decretum, quo cōtineatur, quòd de circunstantijs ecclesiæ sunt. xxx. pedes circumcirca ecclesiam. ¶ Venio ad fi. §. in eo, quod dicit de statione, facit quod valeat citatio ad stationem, cuius contrarium tibi dixi. in. l. lex cornelia. §. si tamen. s̄. eo. Ratio quare 3 † citatio est facienda ad domum, in qua habitat est, quia est verisimile, quòd ibi sit familia, quæ ei referat quæ rō cessat in statione. sed hic siue conuitium fiat ei in domo, siuè ad stationem, eadem ratio est, quia non debet ei denuntiari.

SVMMARIVM.

1 *Conuitium etiam quando non fit certæ personæ, quòd puniatur, si apparet, quod sit dictum de aliquo, licet non exprimeret.*

Cui non sine. ¶ 1 † No. quod si conuitium non fit certæ personæ, non punitur. contra. in. l. cornelia. §. fina. suprà eod. Sol. ibi in famoso libello, hic in conuitio. Puto tamen, quòd si appareret, quòd diceret de aliquo, licet non exprimeret, vel diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, puniretur, vt. d. l. lex cornelia. §. fi. s̄. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Mandans ex solo mandato effectu non secuto in leuioribus non tenetur, secus in grauioribus.*

Si curauerit quis. b ¶ Nota quòd 1 ex † solo mandato non secuto effectu, quis non tenetur. quod est verum in leuioribus. sec⁹ ī grauioribus, vt. l. j. j. de extraordi. crimi. dixi. in. l. non solū. §. si mandato meo s̄. eod. ¶ Vltimò vide glo. quæ inci. non sufficit. ibi l. iij. §. sufficit. Sed ibi in quasi contractu: hic in delicto. Item ibi. j. titu. j. l. j. sed hic in delicto leui, ibi in atroci. vt. s̄. dixi.

SVMMARIVM.

1 *Verberans clericum in habitu laicali an sit excōmunicatus?*

Si quis virgines. c ¶ Talis quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur. h. d. Facit ista lex, 1 † quòd ille qui verberat clericum, d quem credit laicum, quia va dit in habitu laicali, quòd non teneatur, vt not. in. l.

b POMATES. ¶ Si curauerit quis. Facit. l. si quis non dicam rapere de episco. & cleri.

c POMATES. ¶ Si quis virgines. Adde plenè Bal. in. l. qua mulier. p Cal. C. de episcopis. & clericis. & Saly. in. l. qm̄ multa facinora. C. de vi pub.

d ¶ Qui verberat clericum. Qui percutit clericum non incedentem in habitu, non tenetur. Idem tenet Dy. in. l. gerit. de acquirenda hæreditate. Et prædicta vera, nisi percutiens sciuisset eum fuisse clericum, quia in pœnis præponderat culpa: vt in. l. qui occidit. l. si putator. & . l. illud quæsitum. §. fi. ff. ad legem aquili. Sed quid si verberauit portantem habitum & tonsuram, tamen non erat clericus vtrum teneatur? Dyn. vbi. s̄. tenet quod non, argumen. l. fina. de crimi. expila. hæredita. & . l. eum qui. §. si iniuria. j. eodē.

& ideo dicitur in capitulo primo, quibus modis feudum amittatur. & ibi Bal. post gloss. quòd si quis insultat dominum, quem nescit esse dominum suum, non perdit feudum suum, nisi esset ignorantia crassa, & supina, quia paria sunt scire, vel scire debere. l. quod te. si certum peratur. Idem dicit ibi glo. quòd si concubuit cum vxore domini sui, nesciens eam vxorem, quòd non perdit feudum. Item quòd cognoscens monialem, nesciens eam monialem, non punitur tanquā de stupro monialis. quā gl. tene menti secundùm Baldum. Et facit lex, si ignorans suprà loca. & j. de adulterijs. l. penulti. & quod dixi ibi, & quod dixi de seruis fugitiuis. in. l. quicū quod. & adde not. in l. j. s̄. de legibus. & quod not. Bal. in. l. nemo. suprà de in ius vocan. & per Baldum in. l. si quis non dicam. in fine quintæ columnæ. C. de episco. & cleri cis. Et cum Bart. concordat etiam Baldus in. l. si quis per calumniam. in princip. vbi omnino vide. C. de episcopis & cler. Quod habitus faciat præsumptionem, tenet etiam Baldus in. l. directis. C. de manumissis testamento. Et ad istam materiam vide Ioan. andræ. in regula, cum quis. in mercurialibus. Et qualiter probetur virginitas, vel nō virginitas, vide Abbatem in. c. p posuistis. de probationibus. Et vide bonam glossam. xxx. quæstione quinta. quæ instruit patrē puellæ, ad probandū virginitatem, vt in capitulo hæc imago, quæ dicit quòd si prima nocte reperta sint lintheamina sanguinolenta, probatur virgo, vt ibi, & alia ratio in versiculo sequenti, quæ dicit, si non fuerint reperta sanguinolenta, non præsumitur virgo. Dic vt ibi. &c.

si ignorans. s̄. loca. & est tex. qui alle. hanc. l. extra de sen. excom. c. in audientia.

Aliud est. ¶ Not. text. ibi assidua. etenim frequentia &c.

Hoc edictum. ¶ No. tex. ibi, ea em̄ quæ notabiliter &c.

SVMMARIVM.

1 *Propositio libelli, in quo continetur delictum alicuius, est infamere.*

1 Si quis libello. ¶ † No. quod qn̄ tu pro ponis libellum, contra aliquem in quo cōtinetur delictum alicuius: propositio libelli est infamare eum. tene menti.

Idem ait. ¶ Not. quod iniuria, quæ fit officiali, vt officiali, pot est vindicari p seipsum. tetigi in. l. lex corn. in prin. s̄. eod. vide ibi.

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum pro uiolentia ablati. uel turba competit iniuriam passo, in qua uenit restitutio.*

1 c Si quis bona. ¶ Not. q † pro violētia[e] ablatiua & etiam turbatiua, pōt agi actione iniuriarū. ita etiā vidistis in. l. in iuriarū. §. si quis. s̄. e. ¶ Itē aduerte cum ista iniuria, de qua loquit hic, habeat causam manentem, cū semper detinens rem meā, mihi faciat iniuriā, venit in actione iniuriarū restitutiō rei, per quandam consequentiā: quia debet ab iniuria desistere, sicut interdicto retinendæ possessionis, per quandā consequentiā venit restitutio, vt no. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. & . l. naturaliter. §. nihil. s̄. de acquiren. pos. & no. per Inno. extra de sen. excō. c. contingit.

SVMMARIVM.

1 *Verbum uideo, potest referri ad oculum intellectus.*
2 *Iudex num de omni iniuria inquirere possit?*

1 f Si quis sic fecit. ¶ † Nota verbum video, [f] referri ad oculum intellectus, sic. l. si mihi & Titio. de leg. ij. & . l. videamus. in princi. s̄. de vsur. & . l. videamus. s̄. de in lit. iuran. cū simi. & . s̄. de acqui. pos. l. antepen. circa fi. Item no. distinctionem huius. §. aut quis verberatur in iniuriam domini, aut in iniuriā propriā.

2 ¶ Item allegant quidam hunc. §. † quod iudex potest de omni iniuria inquirere per officium suū, vt hic: & ibi multa à prætore relinqui &c. j. §. proxi. & dicitur ibi, iniuicē debere inquirere. Tu dic circa hoc vt dixi in. l. §. ij. si publico. j. de adulte.

SVMMARIVM.

1 *Damni ratio, num in actione iniuriarum habeatur.*

Si quis seruo. ¶ Opp. & videt, quòd in actione iniuriarum habeatur ratio damni: vt. l. qui seruum. s̄. de action. & obligatio. Solutio ista intelligitur secundum illam. ¶ Item oppo. de. l. si colonus. s̄. arbo. fur. cę. Solu. vt ibi. ¶ Item op po. de. l. dominiū. C. eo. Solu. dicunt quidam, quod ibi loquitur in actione. l. Aquil. hic iniuriarū. & sic est simplex relatio. Alij dicunt, quod loquitur ibi in actione iniuriarum, in qua damnum venit secundario. Quod glo. reprehendit, quia tunc 1 agendo vna repelleretur alia. Mihi videtur, † quòd in actione iniuriarū habeatur ratio damni, tn̄ diuersimodè, quā in actiōe. l. Aquil. Nā si iniuria habet actū

e ¶ Nota, quòd pro violentia. An autem pro violentia turbatiua & ablatiua agi possit iniuriarum, vide in lege, qui pendentem. suprà de actione empti. Et nota quod ex vi expulsiua potest agi iniuriarum, vt in. l. vulgaris. in. §. qui furti. suprà de furtis. & notat Baldus in lege, si quis ad se. in secundo notabili. C. ad legem Iuliam. de vi. vbi videas ea, quæ dicta sunt.

f ¶ Verbum video. Facit ad no. per Bar. in simili de teste. in. l. j. in princip. de no. ope. nun.

manentem

manẽtẽ, habetur ratio damni: ꝙ aliâs non poteſt de ſiſti ab iiuria: vt dixi.s̈.§. ſi quis ſic fecit iniuriã. Itẽ ſi non habet cauſam manentem, poteſt haberi ratio damni, per quandam conſequentiam: cũ hæc actio detur ad æſtimationẽ iniuriæ: hoc eſt, ad id, ꝓ quãto quis nollet eſſe paſſus talẽ iniuriam. In hoc poteſt conſiderari damnum videlicet intrinſecum: vt debilitatio ſerui & expenſę factę in curando ſeruũ. ſed in actione.l.aquili. venit etiam plus: quia veniunt damna extrinſeca: vt ſi hęreditatem amiſit: vt l. inde Neratius.s̈.idẽ Iul.s̈.ad leg.aqui.&.s̈.de condict.furti.l.ſi condicatur. Ideò licet ſit actum actione iniuriarum, poteſt agi.l.aqui.in eo, quod plꝰ eſt. & ſi eſt actum.l.aquil. poteſt agi iniuriarum in id ꝙ plus eſt: vt.l.qui ſeruum.s̈. de acti.& obligatio.vbi
3 eſt caſus. ¶ Vltimò gloſſ.oppo.[a] de.l.illud.de acquiren. hęredi.vbi eligendo vnum ius, videtur alĳ renuntiare. Solutio, ibi ſunt iura prorſus contraria, hîc diuerſa.

Item ſi liberum. ¶ Quero, quid ſi fuit facta iniuria ꝓcuratori, vel geſtori negotiorum meorum, vel familiari meo libero: an competat actio iniuriarum? Roff.tangit hoc in libellis ſuis. Cy.tangit in.l.ſi nõ conuitĳ.in.iĳ.q.C.eo.& Innoc.in.c.dilecti extra de appel.& in.c. contingit.extra de ſenten.excom.

Si ſeruum. ¶ Oppo.inſt.eo.§.ſi cõmuni. Glo.ponit plures ſolut. Vera eſt: aut fit ad ſuggillationem dominorum: & loquitur.l.contraria. Aut nõ fit ad ſuggillationem dominorum. & loquitur hic. Facit ad id, quod dicã in.l. iĳ.§.ſi plures.j.de ſepul.vio.

SVMMARIVM.

1 *Faciens fieri, an teneatur.l.cornelia, uel prætoria?*
2 *Mandans delictum facto ſecuto, an dicatur ipſe uerè facere, uel interpretatiuè.*
3 *Statutum, quòd producens actionem contra inſtrumentum, & non probans, puniatur: comprehendit dominum ꝓducentem per procuratorem, & non probantem.*
4 *Canoniſtæ conſiderant magis animum, quàm effectum.*
5 *Delictum mandantis, & facientis, an ſit idem numero?*
6 *Mandans fieri delictum an teneatur, ut principalis, uel ut præſtans opem?*

LEX XVII.

SEd & ſi vnius.

Seruus meus. ¶ Oppono dicitur hîc in fin. ꝙ agitur de damno dato. Contra in actione iniuriarum non venit damni æſtimatio: vt.l.itẽ apud labeonẽ.§.ſi quis ſeruo.s̈.eo. Solu. intellige hic in fi.
1 ꝙ agitur.l.aquil. ¶ † Vltimo ſcias, ꝙ quidam dicũt, ꝙ hic eſt caſus contra gl. quam habuiſtis in.l.nõ ſolum.in prin.s̈.e.vbi dicit, ꝙ ille, qui fieri facit, non teneť cornelia, ſed teneť prętoria. qđ videť contra hãc.l.in eo, qđ dicit, ꝙ agiť incꝫtũ iudici videbiť: & ſic ex.l.cor.vt.l.cõſt.in fi.j.e. Si em̃ prętoria ageret, ageret incꝫtũ pars ęſtimaret: vt no.in.l. iniuriarũ.j.eo. Veritas eſt, ꝙ hîc agitur prętoria. quod apparet. quia hic agit dñs non iniuriam paſſus in ſe: vt.l.lex cor.§. illud.s̈.e. Ad id, quod diciť, quòd tũc deberet agi inquantũ pars ęſtimaret: dicam.j.e.l.iniuriarũ.
2 ¶ † Quæro circa hanc.l. vtrum ille, qui mandat aliquid fieri: ſecuto facto, dicatur ipſe verè facere: vel dicať facere interpretatiuè? videtur ꝙ verè faciat, ſicut ille, qui aliquem ꝑcutit cũ pila, vel ſagitta verè ꝑcutit: vt.l.itẽ Mela.in prin.s̈.ad.l.aquil. qđ apparet quia teneť directa.l.aql. vt ibi. Ita eadẽ rõne ille, q te per illũ percutit: verè ꝑcutit. Pro hoc videť text.s̈. de vi & vi arma.l.j.§.qđ ergo ibi: cæterũ ſi iuſſit, ipſe, vi deiecit &c. licet gl. videať illũ tex. deſtruere. pro hoc.s̈.de ma.vindi.l. pater. in fi.ibi cæterũ ipſe manumiſit. Pro hoc in.l. ſi quis id, quod. circa fin.s̈. de iuriſ.om.iud. expręſſè extra de ſen.excõ.c.mulieres. In cõtrariũ facit.s̈.de vi & vi ar.l.j.§.deieciſſe.ibi facere videtur. &.l. ſi pater.s̈.de his, quę in frau.cre.& ibi not. expreſſum.s̈.ad leg.aquil.l. item ſi obſtetrix.in prin.§.j. vbi ille qui per aliũ facit, nõ diciť facere: ſed diciť cauſam ꝑbere. ¶ Quid dicemꝰ? Iſtã materiã aliâs tetigi in repe.l. ſi is q pro emptore.s̈.de vſuc. in qõne illa de fictione tranſlatiua de perſona ad perſonam, modò tñ latius & intelligibilius dico. Quidam ſunt actus, qui non poſſunt expediri per inſtrumentum ſeparatum ab ipſo corpore, vt adulterium, tũc qui per alium facit, ipſe verè non facit: & hoc voluit dicere gl. in.d.l.j.§.quoties. s̈.de vi & vi ar.C.de cad.tol.l.j.§.ne aũt. Interpretatiuè bene poteſt committi per alium, vt ibi dixi. Idẽ dico in falſo teſtimonio. Cum enim requirat actum perſonæ teſtificantis, nõ poteſt propriè committi per alium eadem ratione. Quædam ſunt facta, quæ poſſunt explicari per inſtrumentum ſeparatũ à corpore, vt percuſſio homicidium, & ſimi. quę poſſunt perpetrari ſagitta, vel lapide emiſſo. Et hic aduerte, qñꝗ illud inſtrumentũ, quo mediãte talis actus perpetratur, agit de neceſſitate. Nec poteſt non agere, & tunc qui facit mediãte tali inſtrumento, verè facit. Ita loquiť.l.item mela.in princ.s̈.ad le.aql. Qñꝗ illud inſtrumẽtũ, quo mediante perpetratur actꝰ
b agit in virtute[b] libertatis ſuæ. vt ſi mando hoĩ habẽti intellectũ ꝑcutias, vel occidas talem, tunc ille liber occidit, meritò ipſe verè facit, ſed ego qui mando dicor præbere cauſam, quia mãdatũ meũ nõ eſt cauſa neceſſaria illius actus. ita loquitur.d.l.item ſi obſtetrix.& multæ alię.ll.s̈ ad le.aquil. Modò ad propoſitũ: qñ ego mãdo tibi aliqd, quod eſt poſt ſuſceptũ mãdatũ, tu habes neceſſe facere neceſſitate ciuili, qa es obligatus ad hoc, vt puta ſi mandatur tibi aliquid quod eſt honeſtum, vt ſi dominꝰ mãdat ſeruo aliqd quod non cadit in graue delictũ: & tunc ille verè facit cuius mandato fit. Qñꝗ inſtrumẽtũ quo mediãte agitur de neceſſitate agit. dico de neceſſitate ciui-
c li.[c] hic eſt caſus in.l.pater.ĩ fi.s̈.de ma. vindi.&.s̈.qđ quiſꝗ iur.in.l.iĳ.§.ſi procurator. licet em̃ verba illiꝰ edicti loquantur in perſonã, quod quiſꝗ iuris ſtatuerit &c. tñ habẽt locũ in eo, qui impetrauit per ꝓcuratorẽ. Cũ em̃ mandatũ de impetrãdo ſit licitũ, ille
d procurator de neceſſitate[d] impetrauit: & ſic dñs verè impetrauit, & eſt caſus.s̈.de adminiſtra.tut. l.ita
3 autem.§.geſſiſſet. ¶ Per hoc dicebã † in quęſtiõe de facto. Aſſiſĳ ſtatutum dicebat, ſi quis produxit exceptionẽ aliquã cõtra inſtrumentum cõfeſſionatũ, nec probauerit, puniatur in tm̃. Modo quidam produxit exceptionẽ cõtra inſtrumẽtũ per procuratorem habentem mãdatũ ad hoc, nec probauit dico, ꝙ
e ex verbis ſtatuti dñs puniť,[e] qa verè dñs produxit, quia procurator tanꝗ inſtrumentum hoc fecit de neceſſitate.ſ.ciuili. nec tunc debet inſpici, vtrum verba ſtatuti loquantur in perſonam, vel in rem, ſed ſi mandatum non eſſet licitum: & ideo ille, per quem quis fecit, non fecit hoc de neceſſitate naturæ, quia liberum habet arbitrium, nec ex neceſſitate legali, quia rei turpis nullum eſt mandatum, tunc ille, qui mandat, nõ facit verè, ſed interpretatiuè. ita loquitur l.j.§.deieciſſe.de vi & vi arma.&.s̈. de his quæ in fraud.credi.l.ſi pater.&.d.l.itẽ ſi obſtetrix.s̈.ad legẽ aquil.& omnes leges, quę hoc dicunt debent intelligi ſecundum modum prædictum. Non obſt.c.mu
4 lieres.extra de ſen.excõ.vbi dicit, † ꝙ verè facit. Dicunt quidam Canoniſtæ verè facit, ſcilicet ꝗtum ad peccatũ. vult dicere: quia Canoniſtæ magis conſiderant aĩm, ꝗ actũ, ſed nos magis actũ, ꝗ animum, vt no.per Dy.in.c.peccatum.extra de reg.iur.li.vj. Et ideo quantum ad peccatũ mortale, in foro conſcientiæ ille verè facit, quia conſiſtit in animo, ſed reſpectu actus, quem nos inſpicimus verè non facit.
5 ¶ Quæro, † vtrum [f] mandantis & facientis, ſit idem
f delictum numero? Iſtam põ. conſuluit Dynus, & determinat, ꝙ ſic. Cyn. refert in.l.nõ ideò minꝰ.C. de accuſa.per.l.j.C.ſi re.vel accu.mor.fue. Mihi videtur dicendum, ꝙ iſta.q. poteſt conſiderari primò ſic: vtrum ſit idem delictum, hoc eſt, vtrum ex eodẽ delicto teneatur mandans & faciens.& dico faciens immediatè. fieri faciens propter mandatum, vt dixi.s̈, eodem.l.non ſolum.§.ſi mandato. ¶ Secundo modo poteſt intelligi, vtrum ſit idem delictum numero, hoc eſt vtrum ſit eadem obligatio? & ad hoc reſpondeo, ꝙ non. Nã tot ſunt obligationes, quot ſunt perſonæ delinquentium, vt.l.ſi plures.j.e.&.l. ſi quis id, quod.§.fi.cũ.l.ſeq.s̈.de iuriſ.om.iu cũ ſi.

a ¶ Vlti.gl.opp.ad de qđ no.bal.in l.j.in fi.s̈.e.ĩ.§.idẽ ſi liberũ. Et ꝙ iiuria facta famulo vel paſtori, intelligatur facta dño: tenet gl.& Bald. in.l.ſi qs homicidĳ.C.de accu. qd aũt de iiuria facta ſocio itineris? bal. in.l.qm̃.C.de teſt. vř velle, ꝙ ſocius poſſet agere, ſi iniuriam reuocauit ad aliũ. alle.hãc.l. & no.Bar.in.l.iĳ. §.ſi tutor. de ſuſpect.tuto.s̈.

b ¶ Agit ĩ virtute. Vide, qđ no.bar. in.l.ſi gemina.s̈. arbo.fur.cęſa. ibi quæro quid.

c ¶ Neceſſitate ciuili. not.ad titu.s̈. ad.l.aquil.& vide hic quę not.ꝑ Angel.& quod not. Bar.in.l.j.§.diuꝰ. de ſica.

d ¶ De neceſſitate. Adde no.per Barto.ĩ.l.iĳ.§.ſi ꝓcu. quod quiſꝗ iur. & in.l.ſi is q pro emptore.in. xiĳ. col.s̈.de vſuca. & Bal.in.l.j.in vlti. co.C.de ſenten.& Bal.in.d.l.iĳ.§. ſi procu. qđ quiſꝗ iu.& Bal.in.l.nõ ideò minus. C. de accu.in.vĳ.q. vide omnino Bar.in.l. diuus.§.ſcribere. de fal.& vide bal. in.l.ſi familia.ĩ aliquibus lect.s̈.de iuriſ.omn.iu. Ange.hic & Bald. in d.l.iĳ.§.ſi ꝓcu.& ibi Ange.& Paul. de ca.& dicit Bal. ꝑ illũ tex. in auť. eò decurſum. C. de do.ante nupt. ꝙ illud diciť fieri in perſona mea, quod fit meo nomine.

e ¶ Dñs punitur. Limita tñ hoc eẽ verũ, niſi lex vel ſtatutũ diceret q cũꝗ ꝑ ſe. ſeu ꝑſonaliter oppoſuerit &c. quia tũc nõ cõprehenditur faciẽs per aliũ. gloſ. eſt not.in cle.j.in verſic.publicè.de vi.& ho.cle.& no. Bal.in.c.j.§. ſi qs deceſſerit.in tit.ſi de feu.fue. cõtro. inter do.& agna. & Bal.in.c.j.ĩ fi. prin.in tit.q.mo. feu.ami.& in.c.j. §.iniuria. de pa. iur.fir.& ꝑ Bart.ĩ l.phanc.C.de ero. mili.an.li.xĳ. bñ facit tex.in.l.j.§. ne autẽ.in verſic. ſuis manibꝰ.C.de cadu.tol. pro hoc facit quod no.Io. an.ĩ.c.ſicut dignũ de homi.vbi dicit ꝙ ſi ſtatutũ punit homicidium factũ manibus ſuis, nõ puniť mãdãs. bñ facit tex.de pœ. di.j.cap. periculo sè.& dicit Bart.in l. quẽadmodum. C.de agri.& cenſi. li.xj. ꝙ ſtatuta puni entia facientem delictũ, habẽt locũ in mandãte vigore extenſionis, ne delictũ remaneat impunitum. Adde, ꝙ ſtãte ſtatuto, ꝙ homicida decapitetur, ita ꝙ ſtatim moriatur, ꝙ mandãs non decapitabiť. Idẽ conſuluit Bal.cõſi.lĳ. iĳ.li. Mediolani, vbi eſt tale ſtatutum.

f ¶ Quæro vtrum. vide text.in.d.l. certè.§.j.de prec. per Ange.clarè in tracta. maleficiorum.in gl.in ver. Semproniũ mãdatorẽ.& vide.j.de adult.in.l.hęc verba.& adde quæ dixi.in.l.nõ ſolũ.§. ſi mãdato. qa hic debebã ponere.s̈. e. Sed quęro, pone accuſo te, quod me à poſſeſſione deieciſti.& in veritate eĳci feciſti, an ſufficiat? dicit Inno. ꝙ nõ: quod eſt verũ, ſi dico, ꝙ ꝑ te feciſti, ſecus ſi ſimpliciter: ſecundùm Io.mo. q ita no.in.c.q per aliũ de reg.iu.libr.vj. vbi omnino videas.& vide oĩno Bal.ĩ.c.j.§.iniuria in fi.de pa.iur.fir. & vide Bal.de pa. cõſtan.in ver.opizoni.& adde not. per Bal.ĩ.l.j.C.de ſer.fugi.& in authen.ſed nouo iure.eod.titu. & in l.quicunꝗ.eodem

tit. vide Bal. in l. j. §. ne autē. C. de ca. tol. & Bald. in l. si familia. ff. de iurisd. om. iu. & no. in l. non eo minus. C. de procur. An autem statutum cōcedēs pacem fieri percussori, verificet in mandante? vide no. per Bald. in l. transigere. in fin. C. de transact. Istis ēt adde, qđ no. Bal. i. l. accusatiōis. C. q metus cau. Pro cui⁹ ītellectu. vide ēt Bal. in c. j. tū. §. si verò de pa. iu. fir. & Ludo. i. l. si qs in gradu. §. si maritus. ff. ad sillania. & Cy. in l. ij. circa vlt. q. C. vnde vi. & dixi post Bar. in l. cum fundus, de vi & vi arma, & Bart. in l. vt vim, de iusti. & iu. vide Bald. in l. ad officium. in fi. C. cōmuni diui. & vide Bald. in auth. habita. in. vij. col. C. ne fi. pro patre per tex. in l. quod sæpe. §. si quis aīo de cōtrahen. em. & vide in l. gracchus. C. de adult. & ibi Bal. ad materiā, vide Bar. i. l. verū. ff. de parici. & Bal. in fi. in prī. C. si à nō cōpe. iu. & Bal. i. l. peremptorias. in. v. col. C. senten. rescindi non pos.

POMATES.

a ¶ Prætor ait. Bar. in ver. sin autē. dicit non alibi videt probari, q qui nō pōt soluere luat ī corp⁹, si postea ve niat ad pinguiorē fortunam, non tenet soluere. Facit gl. not. in. c. sicut dignū. de ho. & vi de gl. not. in. l. fi. de arb.

b ¶ Si an iudicem. No. mirabilē tex. q instigās iudicē vt iniuriantē sibi torqueat, ex hoc videt remisisse iniuriam. Facit. l. iter dum. §. qui furē. ff. de furtis. & vide Bald. & docto. in l. ab hostibus. §. j. ff. so. mat.

Tertiò potest intelligi, vtrum sit idem delictum, hoc est vtrum eadem accusatione, vel actiōe puniatur. Et hic est aduertendum, aut loquitur in casibus in quibus ille, qui mandat fieri, verè facit, & tunc sine dubio eadem. l. punitur, non attento, vtrum verba sunt scripta in rem, vel in personam. Aut loquimur in casibus, in quibus ille, qui mandat fieri non facit verè. & tunc distingue, aut verba sunt scripta ī rē aut in personam: vt. l. hæc verba. de adul. & l. v. in fi. ff. quod vi aut clam. & ff. de acquirenda hæreditate.
6 l. si seruum. §. amouere. ¶ Quæro, vtrum † ille, qui mandat fieri teneatur: vt principalis, vel vt præstans opem? Hanc quæstionem tangit Cy. in l. non ideò minus. C. de accu. Finaliter nil est dictum. Nam faciens est principalis, mandans tenetur: vt mandās: præstans opem tenetur, vt præstans opem. & oīa ista sunt distincta, & separata, vt dixi tibi in l. non solum. §. si mandato. ff. eodem. Et aduerte, quia obligationes, quibus isti tenētur, quælibet per se est prīcipalis: nec obligatio accedit obligationi, licet factū accedat facto. quod dicit. l. qui seruo. §. primo. suprà de fur. ¶ Sed quid de eo, qui præstat opem: an videatur verè facere? Dic vt dixi, in l. is qui opem. ff. de furtis.

Quidam iniuriæ.
¶ Nota q inspicimus personam facientis iniuriam.

Cum seruus.
¶ Opp. q quantitas sola fit in obligatione: noxæ deditio fit in solutione: vt. ff. de re iudica. l. miles. §. decem. ergo non est in potestate domini eum tradere verberandum. Solu. dicit glo. hoc est verum actore postulante. alibi habes glo. quæ indistinctè tenet quòd in qualibet actione noxali, sit in potestate domini tradere seruum verberādum. vt liberetur à noxæ deditione. ita. ff. de mino. l. quod si minor. §. si seruus. Sed Azo in sum. C. eo. titu. dicit, & melius, q in qualibet actione noxali, quæ prosequitur vindictam habet eam potestatem, de qua hic dicitur, scilicet eum tradere verberandum, vel dare eum pro noxa. Et hoc vult iste tex. dum dicit sed & in arbitrio domini &c. Si enim requireretur, quòd actor hoc peteret, non esset in domini arbitrio, in aliis verò noxalibus actionibus, quæ non prosequuntur vindictam sed rem familiarem non habet dominus illam potestatem, sed debet soluere, vel dare pro noxa: vt d. l. si miles. §. decem. ff. de re iudi. & sic gloss. quæ est in d. l. quod si minor. §. si seruus. non bene dicit. Habes ergo notare inter actiones, quę dantur ex facto serui noxaliter ad vindictā: & aliam noxalem, duas differentias. Prima est illa de qua modò dixi. Secunda differentia est, quia in aliis noxalibus absente domino peruenitur ad primum, & secundum decretum, vt. d. l. ij. §. j. ff. si ex noxa. cau. aga. In ea vero, quę prosequtur vindictam absente domino peruenitur ad diffinitiuam sententiam, vt. l. sed est quæstionis. §. si atrocem. ff. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex uir bonus dicitur, & an ualeat consuetudo Pisana, quòd offendens ponat seu in manibus affensi, & an si offensus excedat modum in uindicando possit puniri?*

Prætor ait.
a ¶ No. quòd iudex dicitur bonus vir, vt hic. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. & no. in l. societatem §. arbitrorum. ff. pro socio. Et est iste. §. in argumen.
1 † consuetudo est Pisis, q ille qui facit alicui iniuriam ponat se in manibus iniuriati, vt de eo sumat vindictam, etiam in personā: quæ consuetudo licet non valeat de iure: vt. l. j. §. vsq; adeo. ff. eodem. Tamen posito, q valeat, si ille excedit modum in vindicando potest puniri, quia arbitrio boni viri debet hoc facere. argu. huius tex.

Si ante iudicem.
¶ b Format Dy. talem quæstionē hic, fecisti mihi furtum demum posuisti te in manibus meis, & mihi rem restituisti, an per hoc tollatur actio furti in duplum, vel quadruplum? certè non, vt. l. qui ea mente. ff. de furtis. Nec ob. l. ista. quia hęc actio prosequitur vindictam, illa prosequitur rem familiarem.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus loco absentis habetur. & remissiuè.*
2 *Pater potest remittere iniuriam factam filio.*
3 *Pater uilis non potest iniuriam factam filio remittere.*
4 *Pater uilis, non potest filio substituere pupillariter.*
5 *Iudicium quando transfertur de persona patris in filium, super eadem instantia proceditur.*
6 *Actio, quòd competat patri pro iniuria facta filio emancipato.*

Filiofamilias.
1 ¶ † In primo dicto habes, q furiosus habetur loco absentis. contra. suprà de procu. l. ij. §. j. Solu. vt ibi, & l. ij. §. voluntatem. ff. solu. matrimo. ¶ Venio
2 ad ver. planè. Not. ex isto ver. † quòd pater potest re
c mittere c iniuriam factam filio, quod nota propter statuta huius ciuitatis, quæ minuunt pœnam, propter pacem seu concordiam. ¶ Opponi. quòd pater non possit remittere in præiudicium filii, vt. l. j. C. de bo. mater. Solu. ibi ideo, quia magis videtur iniuriam pati pater, quàm filius: vt. l. isti quidem. suprà, quod met. cau. ¶ Item oppo. ff. de inoffic. testa. l. Papinianus. in prin. Solu. ibi, erat iniuria soli filio, quæ non transibat ad patrem: ideo per patrem non potest remitti, & vide circa hunc. §. quod nota. per gloss. suprà. de pact. l. in personam. & per Innocen. extra de sen. excommu. c. nō dubium. ¶ Venio ad
d ver. d interdum. † No. quòd quando pater est vilis p
3 sona, non permittitur ei, quòd remittat iniuriam filii. Per hoc ego dicebam in l. ij. ff. de vulga. & pupill. in materia substitutionis pupillaris, quando pater est vilis, non potest filio pupillariter substituere. Sicut enim ei aufertur administratio bonorum filii in vita, ita in morte, vt hic, & l. fin. C. de sentenent. pas.
4 ¶ Venio ad ver. sed & si pater. dicitur, hic † quòd trāsfertur iudicium de persona patris ad filium. Quæro, an super eadem instantia debeat procedi. Glo. determinat, quòd sic. l. tam ex contractibus. ff. de iudi. & l. ij. §. videamus. de rei vxo. actio. & bene dicit p hunc text. & l. sciendum. ff. de act. & ob. ¶ Venio ad fi. gl. intelligit hunc tex. quando filius fuit emancipa
5 tus post iniuriam sibi factam. ¶ Quæro, † quid e si in
e iuria erat facta à tempore, quo erat emancipatus, vtrum ex tali iniuria competat actio iniuriarum patri? Glo videtur quòd sic. insti. eo. §. patitur. Cy. hoc tractat in l. si non conniti. C. eo in iiij. q.

SVMMARIVM.

1 *Procurator omnium bonorum potest agere, licet in mandato non sit dictum.*

Procuratorem.
f ¶ No. tex. procuratorem autem &c.
1 Nota. † quòd procurator omnium bonorum potest
g agere, g licet in mandato non sit dictum ad agendū, & defendendum &c. vt hic, & l. iij. §. primo suprà iudi. solu. & de hoc est casus extra de procurato. c. qui generaliter. lib. vj. facit suprà de procura. l. qui proprio. §. fin. & l. nam & nocere: suprà de pact. & per Inno. extra de fideiusso. c. fi. circa prin. magnæ glo. de hoc in Specu. in titu. de procura. §. j. ver. item generaliter.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus cum est diu absfuturus, alius est quærendus, non danda dilatio.*

Quod autem.
¶ Tene menti. Vos scitis, q propter absentiā aduocati datur dilatio parti, vt. l. ait prætor. §. fi. ff. ex qui. cau. ma. Hoc autem intellige, si aduocatus est re
1 uersurus de proximo, vt hic. secus si † esset longo tēpore absfuturus, tunc deberet sibi alium aduocatum quærere, argu. huius tex. pro hoc. j. de vaca. & excu. mune. l. penul. §. fi. Demum no. tex. ibi ad cuius inquit officium &c. & in versi. idem Iuli. no. ibi omnibus enim qui &c.

c ¶ Pōt remittere. Hoc verū, nisi iniuria fuisset facta à persona coniūcta: vt no. in l. Lucius sol. mat. facit qđ legi. & no. in l. Papinianus. de inof. te. & Imo. in d. l. Lucius. in fi. & ibi illud in versi. opponitur. quod nō possit remittere ī præiudiciū. Adde gl. & Bar. p illum tex. in l. in psonā ff. de pactis. & no. Inno. in c. nō dubiū. de senten. ex cōi. vbi qd in tutore & curatore, an possint remittere iniuriā factā pupillo, vide Bal. in l. pactū curatoris. C. de pact. & ī l. pſes. C. de transact. vbi etiā ponit, an Abbas cū capitulo possit remittere iniuriā.

POMATES.

d ¶ Venio ad ver. Pater potest remittere iniuriam illatam filio, nisi esset vilis psona. cōtrariū tenet ibi Ang. quem vide omnino. Nā si nō interdicitur testari sibi: ergo nec interdicitur testari pro filio. quod tene menti.

e ¶ Quæro quid. Adde Bal. ī. l. ex facto. C. si quis rogatus. ff. ad trebel.

f ¶ Procuratorem. Ad istum tex. vide Bal. in l. reos. C. de accu. in. xij. col. in q. an requiratur speciale mādatū in criminalibus: vt in l. seruū. §. publicè. ff. de pcura.

g ¶ Potest agere. l. in prouinciali. §. ego. de op. no. nū. & Imo. in c. fi. extra de proba. facit tex. in l. cū clericis, circa mediū. C. de epi. & cleri.

Proferens

a POMATES. ¶ Eum qui nocētē. Ad hęc vide do. Alex. in. l. ij. in ij. colū. §. de libe. & posth. qui dicit opi. Bart. hic esse communem. & vide Raph. cum. cōsi. lxxxiij. c. ij. & Old. cōsi. liij. & domi. Prępositum in. c. si gens. distin. lvj. & Paul. de ca. in proœmio. C. co. ij. & Fel. in. c. j. col. fi. de excep. & in cap. dilecti filij. colum. vij. de except. & Roma. consilio. xcvj. & seq. & vlt. cōsi. xliiij. & ibi addita. Ad hoc vide Roma. in. l. fi. ff. qđ quisq; iu. vbi dicit, q quādo obijcitur alicui causa, q interest reipublicæ fieri: & est verum q si obijcitur in iudicio, nūquam poterit agi actione iniuriarum. al. glo. in. c. si peccaue. i. in. ij. q. Quādo vero obijcitur extra iudicium, dicit q si obijcitur aīo corrigēdi q non tenetur. alle. ca. illa. xij. di. Si verò nō habet cām obijciendi: vt puta: quia hoc est rixa, dicit: & tūc licet sit verū, tamē tenet actione iniuriarū: qa lz sit bonum: hoc tñ est malè dictum. sicut fuit bonum Christum occidi, tñ fuit malèfactū. & vide ad hoc ange. in. l. vestem. j. eo. & Alber. in. ij. parte statutorum incip. item statuto & c. & qui dixerat verba iniuriosa & c. Et vide tex. in. c. cū te. de re iud. vbi p minima re, agit actione iniuriarū. An autē prouocatus, q dixit, iniuriarū teneatur? text. in d. l. fi. ff. qđ quisq; iur. videtur facere q non. & ita tenet Spec. tit. de accu. §. j. versi. sed qđ si reuocaui latronē, & ibi Ioā. an. in add. magna. sed Abb. in. c. j. extra eo. q imo prouocatus teneatur: sed qđ mitiꝰ puniat. & vide ad hoc Ange. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & Bal. in rep. l. j. C. vnde vi. & vide plura in materia in. l. turpia. ff. de lega. j. in. j. dicto. Abba. in. d. cap. olim. j. de rest. spolia. q ille qui occidit aggressorē prouocātē, etiā si fugere poterat, nō debet puniri, vt dolosus pœna homicidij, sed mitiꝰ, vt culpabilis. & vide Bal. in. d. l. si nō conuitij. & Anch. cōsi. ccxxv. & vide ēt Ro. in. l. cū mulier. ff. so. mat. & vide et Ange. in. l. itē apud labeonē. §. qđ ait. s. e. & in. l. iniuriarū. §. si qs. s. eo. & Fely. in. d. c. cum te. ad fi. vt nō. Vide ad hæc Sozi. consi. cxviij. col. iij. & seq.

a ¶ Eum qui nocentem. vide de hoc per Cy. in. l. ij. de libe. & posthu. & Hostien. in sum. de iniu. §. contra nos. & per Canonist. in. c. accedens. de pur.

SVMMARIVM.

1 *Proferens verba, quæ reipublicæ manifestari nō expediūt, tenetur actione iniuriarum.*

LEX XVIII.

Eum qui nocentem. a

¶ Not. rōnem huius tex. & per hoc dicūt docto. q si nō expediret reipublicę talia, quæ per iniuriā dicūtur, manifestari, deberet proferēs talia verba puniri. Verbi gratia. aliquis di 1 xit tibi: tu es cœcus vel claudus: † tunc teneret actio ne iniuriarum: qa reipublicæ nō interestj. ¶ Sed qd b si dixitᵇ alicui: tu fuisti mitratꝰ pro falso: vel, es spurius? Certè puto, quòd si est verum, non teneatur. quia interest reipublicæ q infamia illiꝰ manifestetur: ne admittatur ad testimoniū. Item ne spurius admittatur ad dignitates, quarū non est capax. circa hoc vide Cyn. C. eodem. l. si non conuitij. in. viij. quæstione.

c **Si iniuria.** c ¶ Quando iniuria confertur in aliquem principaliter, inspicitur potius veritas, quàm opinio: at cum infertur in aliquem per consequentiam, inspicitur potius opinio, quèm veritas. hoc dicit. ¶ Oppo. j. proxi. §. solut. habetis in summario. ¶ Item oppono, de. l. illud. §. fi. s. eod. Solut. ibi non habebat animum inferendi iniuriam alicui: hîc sic. ¶ Item oppon. s. ex qui. cau. in posses. eatur. l. Fulcinius. §. quod si aduersus. Gl. non sol. Solu. ibi latitatio non erat fraudulosa, contra illas personas, quas fraudare nolebat: sed hîc erat animus iniurandi contra eum qui fecit iniuriam. ¶ Item oppon. C. de heredi. insti. l. si pater. Glo. non soluit. Tu dic: licet ibi testator errauerit, heres institutus nullum passus est damnum: vnde, contra testatoris propositum agere non potest. hîc verò licet inferens iniuriam errauerit, tamen iniuriatus passus est damnum & iniuriam: & ideò agit: ne alterius error sit sibi damnosus. ¶ Item oppono, de. l. si per errorem. s. de iurisdi. om. iudi. Solu. glo. ibi loquitur in actu, in quo requiritur consensus duorum: hîc non. ¶ Venio ad. §. cum aliquis. Et oppo. de. l. item apud labeonem. §. interdum. s. eodē. Dicit gloss. aliud in seruo: vt ibi. aliud in filio: vt hîc. Nam in seruo requiritur, q quis sciat cuius seruus sit: quod est verum si dominꝰ vult agere tāquā sibi sit facta iniuria. Et est ratio: quia ad hoc, vt cōpetat domino actio suo nomine: oportet, q ad iniuriam domini seruus sit pulsatus: vt. s. eod. l. item apud labeonem. §. si quis sic fecit. Sed si iniuria fiat filio, vel vxori: etiam si non fiat ad iniuriam patris, vel viri: patri & viro competit actio suo nomine.

SVMMARIVM.

1 *Tempus illatæ iniuriæ debet in libello inseri.*
2 *Æstimatio iniuriæ qualiter fiat: ubi quod per iuramentū actoris.*
3 *Actor, qui agit iniuriarum, an debeat se referre ad damnum an ad lucrum?*
4 *Quantitas certa an debeat exprimi in libello iniuriarum?*

LEX XXI.

Iniuriarum. ¶ Facit hęc lex ad ea, quæ dixi in. l. j. j. de pœn. Item facit †, q in libello 1 debeat inseri tempus factæ iniuriæ. dixi 2 de hoc in. l. prætor edixit. in princi. s. eo. ¶ † Quero qualiter fiet ista æstimatio iniuriæ? Glo. dicit, q aut agitur prætoria. & fit æstimatio per iuramētū actoris, aut agitur. l. cor. & fit ęstimatio officio iudicis, vt l. constitutionibus. §. fi. j. eo. Istam opi. tenet glo. in l. lex cornelia. in prin. s. e. & insti. e. §. pœna. Idē tenet Roffre. & Cy. in. l. si non conuitij. C. eo. in. x. qō. Contra hoc videt expressè. s. e. l. sed & si vnius. §. seruus meus. vbi agitur prætoria, & tamen ęstimatur iudicis officio. So. illi, qui volunt sustinere hāc opi. dicūt, q in prætorijs æstimatur iniuria per iuramētum actoris, taxatum tamen per iudicem. sicut diximus in iuramento in litem, vt. l. videamus. circa finē s. de in lit. iuran. Azo in summa tamen huius titu. videtur dicere, q idem sit, in prætoria, quod in ciuili. & istam opinio. putarem veriorem de iure: per. d. l. sed & si vnius. §. seruus meus, & per. l. item apud labeonem. §. quod ait prætor. ¶ Secundò quæro, d retenta illa opinio. † q æstimetur iniuria per iuramen 3 tum actoris, vtrū actor debeat se referre ad damnū hoc est, q dicat potius voluissem esse passus tantū damnum, quàm pati tantam iniuriam, vel debet se referre ad lucrum: vt dicat noluissem esse lucratus tātum: & pati tantam iniuriam. Quidam dicunt, quòd non debet referre se ad lucrum: per. l. si sterilis. §. cū per venditorem. de act. emp. Sed non ob. cum enim hic agatur propter maleficium, habetur ratio cuiuscunq; interesse, etiam extrinseci. vnde teneas gloss. 4 ¶ † Tertiò quæro, vtrum certa quantitas debeat exprimi in libello, cum agatur iniuriarum? Quidam dicunt quòd sic: per istum tex. cum gloss. sed glos. habuistis contrariam. s. eod. l. prætor edixit. §. j. in gl. super ver. sarciatur. Breuiter puto sic dicendum, eo casu, quo debet fieri æstimatio per iudicem, non debet poni certa quantitas in libello, quia pars non debet ponere pro certo illud, quod non est in ea, sed si æstimatio debet fieri ab ipsa parte, tunc in libello debet poni certa quantitas, vt. l. vbi autē. §. qui illud aut illud. s. de verborum obligatio. & l. j. §. quia autem. s. quorum lega. ¶ Vltimò vide glo. quæ incip. aliàs acti o ibi. s. mandati. sed ibi actio datur ad interesse: quo variato variatur actio. hîc verò agitur ad vindictam, quæ non variatur ex varietate personæ. Item ibi. §. diui fratres. sed ibi ex augmentatione rei crescit æstimatio futura, sed hîc ex augmentatione dignitatis, non crescit æstimatio iniuriæ iam factæ.

SVMMARIVM.

1 *In, ponitur pro iuxta causa euitandæ contrarietatis.*
2 *Testes, quorum unus dicit factum in hostio, alius iuxta hostium, probant.*

LEX XXVII.

e **Si statua.** e ¶ Oppo. j. de sepulc. viola. l. iij. sol. ibi erat in monumento, hic iuxta monumentum, & sic ponitur in, pro iuxta. ¶ Et sic no. 1 † quòd causa euitandæ contrarietatis in, ponitur pro iuxta. Et ideo facit ad concordiam testium, quorum 2 vnus dixit, hoc † fuit in hostio, alius dixit iuxta hostium. de hoc dixi in. l. gallus. §. ille casus. s. de liber.

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum num posit cedi?*
2 *Cessibile quod non est num transmissibile sit?*

LEX XXVIII.

Iniuriarum. ¶ Op. q sit in bonis nostris: quia eam exercemus per procuratorem. s. e. l. sed & si vnus. §. idem ait, & si nepoti. Sol. q̄tū ad trāsmissionē, nō est in bonis nr̄is, q̄-

Cano. per Oldr. plenè consi. liij. incip. consueuit dubitari per Azo. in sum. C. de infa. & vide Bald. in. j. constitu. C. in prin. in. iij. opposi. Et qn̄ possit impunè iniuria dici, vide remissiuè per Alexan. in. l. fi. qđ quisq; iur. Et qđ si dico, tu es periurus, per Ange. in. l. iij. de liber. & posth. & quæ no. bart. & Ang. in. l. quæ omnia. de pro. s. & no. Gul. de cu. & Pau. de ca. & Bal. & Ang. in. l. fi. quod quisq; iur. & Oldra. in. d. consi. Andræ. de Iser. in. c. j. §. prætereà. quę fue. pri. causa bñfi. amit. per Cyn. & Pet. & alios in. l. si non conuitij. C. e. glo. ij. q. j. in primis per Abba. & alios in. c. cum te. de re iudi. Adde post consi. Oldr. Pet. & Anch. con si. ccxxvj. & Ro. consi. cxvj.

POMATES.

b ¶ Si dixit. Adde Cy. Pe. de Saly. & alios in. l. si nō conuitij. C. de iniu. gl. in. c. ij. q. j. Io. an. in Spec. de iniur. post prin. Saly. in d. l. si non cōuitij. d. Abb. & ibi dixi in. c. cum te. de re. iudi. Ludo. Ro. in consi. xciiij. d. Pe. in. c. ij. de ord. co. vbi alle. Oldra. in consi. lij. Host. in c. quintaualis. de iureiu. Old. in cō si. lij. Hos. in. c. ij. de renū. Gul. Bal. & Ang. in. l. fi. ff. quod quisq; iur. Io. an. in additio. Spec. tit. de iniur.

c ¶ Si iniuria. vide no. p Bal. in. l. si qs non dicā rapere. in. j. col. C. de epi. & cleri. & in. l. diuus. j. de sicar.

d ¶ Secundò quero. no. formā libellandi in actione iniuriarum, vide Saly. in. l. si nō cōuitij. C. e. & qd in partialibus iniuste se iniuriantibus. nū quid teneantur ad restitutionem damnorum, & æstimationis iniuriæ dic q sic, vt extra de iniu. in. c. vlt. p Imo. & Bal. in. c. j. §. iniuria. de pac. iur. fir. & de libello, vide Spe. in tit. de iniu. §. iniuria. not. institu. de iniu. in prin. & ad dictū Bal. & vide quod scripsi post Bar. in. l. j. & ij. de incen. rui. nau. & do. Cy. in. l. si non cōuitij. C. e. q dicit, q debet dici in libello q verba plata fuerūt aīo iniuriādi. Ang. dicit, q etiā sine illo, valet, si non opponat. l. fi. C. de anna. exce. p quo facit, qđ not. Bar. in. l. nec excēplū. C. de fal. & dixi i. l. j. si qs test. i. esse. ius. fue. Et ad formā huiꝰ libelli adde bal. i. l. ij. ī fi. de sen. q si cer. quā. & ibi Sal. & p Sal. i. l. atrocē. C. e. p Spe. in ti. de iniu. circa prin. adde, an ī libello iniuriarū requirat locꝰ & tps. Ale. cōsi. ccx

e ¶ Si statua. Adde Barto. in. d. §. ille casus.

tum ad alia ſic. Et ſic actio iniuriarum pōt cedi, vt
a hic no. & in. l. ^a ſi nomen. ſ. de hære. vel acti. vendi. &
l. vlti. C. de hære. vel acti. vendi. per gl. & etiā ibi Cy.
2 tangit. ¶ Sed op. illud, † quod non eſt tranſmiſsibile,
non eſt ceſsibile. vt. l. ex pluribus. ſ. de admi. tut. ſed
actio iniuriarum non eſt tranſmiſsibilis, ergo non
eſt ceſsibilis. Sol. l. contraria loquitur in eo: quod nō
eſt tranſmiſsibile ſimpliciter, ſed hîc loquitur in eo
quod ſit tranſmiſsibile per conteſtationem.

LEX XXXII.

b NEc magiſtratibus.^b ¶ Opp. C. ad le. Iul. repe. l. iubemus. Solu. quidam ſunt magiſtratus ſola dignitate ſine adminiſtratione: vt quidam, qui vocantur Comites, Marchiōes: & ſimi. & iſti ſine dubio poſſunt
c conueniri, vt. l. ij. C. vbi ſena. vel cla. Quidā ſunt^c ha-
d bentes dignitatē cum adminiſtratione, ꝗ iſti ſiquidē
1 delinquunt † in officio poſſunt cōueniri. vt. l. iube-
mus. C. ad le. Iul. repe. & in autē. vt diffe. iudi. §. ſi, tñ, & in autē. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſsitatem. Aut non delinquunt in officio, & tunc diſtingue: vt hic. & de hoc per doc. in. l. ſi præſens. C. de epi. audi. & plenius in. l. ſenatus. ſ. de offi. præſi.

LEX XXXIII.

QVod reipublicæ. Pone exēplū in ciuitate: in mitratis ob falſitatem.

SVMMARIVM.

1 *Simul fieri dicitur, quod fit ſucceſsiuè.*

LEX XXXIIII.

SI plures. ¶ No. tex. ibi. imo etiā. Oppo. de. l. ſi familia. ſ. de iuriſdi. om. iudi. Sol. intellige hic, quādo erant ſerui plurium dominorum. Si enim eſſent vnius domini, tunc haberent beneficiū. ſ. ti. ſi fami. fur. feciſ. dicatur. quod dic, vt no. in. d. l. ſi
d familia. ¶ Vlti.^d no. tex. ibi dum dicit, ceciderit ſi-
1 mul. † quòd dicitur fieri ſimul, quod fit ſucceſsiuè
vnum poſt aliud. Quod facit ad dicta teſtium: & intelligitur actu ſucceſsiuè continuato tamen, vt. l. antiqui. ſ. ſi pars hære. pet. & C. de teſt. l. teſtium, & ibi per Cy. de hoc in. v. quæſtione.

LEX XXXV.

SI quis iniuriam. Quæro vtrum debeat ad hoc fieri vnus proceſſus tantum vel duo, vt ſic inferantur duæ ſententiæ. Reſpondeo, videtur quòd duæ ſententiæ. Prima in qua fiat condemnatio pecuniaria, ſecunda in qua cōuertatur pecuniaria in corporalem, & ideo, quia ſoluere non poteſt, vel hoc fiat vno proceſſu, vt condemnetur in pecunia, quam ſi ſoluere non poteſt fuſtigetur. pro hoc. C. vnde vi. l. non ab re. & l. conductores. C. loca. de hoc per Cy. C. eod. l. ſi non conuitij. in xv. & xvj. quæſtione.

SVMMARIVM.

1 *Pater in caſibus, in quibus ipſi non competit uſusfructus, non eſt legitimus author minori filio.*

LEX XXXVI.

SI filii nomine. ¶ Quero quę eſt ratio hui⁹ l. quòd pater, & eius filius cogitur ſatiſdare? Dicit glo. quia pater nullum vſumfructū habet.
1 Et per hoc dico, ꝙ in caſibus, in quibus patri nō cō
petit vſuſfructus, nō eſt legitimus author filio minori dixi! in. l. fi. §. j. ſuprà de verb. oblig.

LEX XXXVII.

COnſtitutionibus. Etiam. De hoc ver. dic, vt dixi in l. iniuriarum. ſ. e.

SVMMARIVM.

1 *Reſeruatio quam facit iudex quod notarius poßit conficere inſtrumenta, an ualeat cum eum damnat.*

LEX XL.

e DIuus.^e ¶ Opp. de. l. & ſi ſeuerior t & l. ſi poſsidonium. C. de his, qui no. infamia. Solu. ibi fuit pœna minuta, cauſa cognita, hic ſine cauſæ cognitione.
1 ¶ Et per hoc dicimus, † qnòd ſi iudex reſeruauit notario ius faciendi inſtrumenta, ſi quidem fecit cauſa cognita, valet: aliâs ſi ſine cauſæ cognitione, tunc nō valet. Pro hoc in. l. ſi quis in principio teſtamenti. §. miles. ſ. de leg. ij. & lege ex militari. de mili. teſtamen. C. & ibi per Cy.

SVMMARIVM.

1 *Actione iniuriarum quando criminaliler agitur, pœna im ponitur alternatiuè.*
2 *Procurator non admittitur, ubicunq; poteſt imponi pœna corporalis.*
3 *Obligatus quis non dicitur, quando ei infertur pœna ad uindictam publicatam, large tamē n dicitur obligatus.*

LEX XLV.

1 DE iniuria. ¶ † Not. quando agit criminaliter actione iniuriarum, quę eſt pœna. & videtis, quòd hæc pœna ponitur alternatiuè ſecundùm qualitatē
2 perſonarum, ex. l. cōiuncta. l. fi. C. eo. † ¶ No. quòd
3 vbicunqꝫ eſt poſsibile pœnam corporalem imponi,
f non admittitur procurator. † ¶ Quæro, vtrum^f ad
pœnam, quę infertur alicui ad vindictam publicam, quis dicatur obligatus dicam in ſeq. lectu. Ad hanc queſtionem reſpondeo, quòd nō, quia illa pœna infertur officio iudicis, vt inſti. eod. §. in ſumma. & ſic non præſupponit obligationem, vt. l. cum poſtulaſſem. in prin. ſ. de damno infecto, & l. qui per colluſionem. §. j. ſ. de actio. emp. veruntamen largo modo ſumendo obligationem, poteſt dici obligatus, & ita no. gl. l. reſcriptum. in princi. ſ. de pac. in glo. ſuper verſi. hypothecas.

De extraordinarijs criminibus Rub.

¶ Gloſſa continuat rubricam duobus modis, vt habes in ea.

LEX I.

g SOlicitatores.^g ¶ Oppo. imo debent puniri quatenus, ſi perfeciſſent, vt. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cleri. licet gloſſ. alle. eam pro concor. Solut. ſecundùm Pet. ibi peruenit ad actum facti: hic peruenit ſolùm ad actum vel hic ſecundum hoc gloſſ. quæ eſt hîc,
h quæ dicit, quòd peruenit ad colloquia^h, vel ad baſia.
malè dicit in eo, quòd dicit baſia, quia tunc puniretur, ac ſi eſſet perfectum delictum, per. d. l. ſi quis nō dicam rapere, quia peruenit ad actum facti. ¶ Item oppo. de. l. qui autem. de his, qui notan. infa. Solut. vt ibi. ¶ Item oppo. de. l. j. in fin. ſuprà quod quiſqꝫ iuris. Dicit glo. ibi in atrocioribus, hic in leuiorib⁹, vel aliter ibi loquitur in eo, quòd delictum non continet. Circa hoc vide Cyn. in. d. l. ſi quis non dicam rapere. in. ij. oppo. ¶ Item opponi. de. l. cogitationis. j. de pœnis. Solu. ibi non peruenit ad aliquam actum, ſed hic peruenit ad actum verbi. ¶ Vltimò diſtingue, vt doc. diſtinguūt. in. d. l. ſi quis non dicā rapere. C. de epi. & cleri.

i Qui puero.^i ¶ Oppo. & videtur, quòd pro ſtupro mulieris non ſit pœna capitis, vt inſtitu. de pub. iudi. §. item lex Iulia. Solut. intellige, quòd hic interuenit aliqua violentia interpellando, vel conducendo eam: vel committendo: aliâs ſecus, vt ibi ſecundùm Iacobum de Areti.

SVMMARIVM.

1 *Capitanei terrarum poſſunt uidere ſtatuta diſciplinatorū, & ſi uiderint aliquid, quod non ſpectet ad religionem diſſoluere collegium.*

LEX II.

SVb prætextu. ¶ Per hanc legem puto, ꝙ Poteſtas & Capitanei terrarum, poſſint videre

a ¶ Et no. in. l. No. p Cyn. i. l. fi. C. de hære. vel act. ven. ſed an pro iniuria illata Abba. agit ſucceſſor, vide Bal. in. l. fi. §. j. C. de bo. quę liber. vbi oīno videbis. vide glo. inſti. de ac. in prin. in ver. debet. in verſi. itē op. de. l. iniuriarū. Adde Io. an. ī ti. de act. & peti. in. §. iuxta. verſ. vtrum agēs; vbi ponit, an actio iniuriarum poſsit cedi.

b ¶ Nec magiſtratibus hanc. l. limita vt dixi i. l. pars literarum. ſ. de iudic.

POMATES.

c ¶ Quidam ſunt. adde doc. ī. c. lege bar. de ma. & obe.

POMATES.

d ¶ Vlti. Quod bñ no. ꝓpter ſaluandos teſtes. vide gl. in. l. in operis. ſ. loca. vide ibi Bar. vide glo. in cle. j. de ap. & ibi. d. Ant. & Io. de Imo. & do. Ant. illā alle. ī facto teſtis cuiuſdā, q tñ fuit mitratus Florētiæ, vide gl. in. c. bonę. ī gl. fi. de ele. vide quę dixi in. c. cū tu. de teſt. & in. d. c. bonæ vide Bal. in. l. pact⁹. C. de pac. in pe. folio ver. nunc venio ad gl. vide ad ſaluandum teſtes ꝙ dixit. d. Ant. in c. tranſlato. de cōſti. vide. cap. j. de mu. petit. & ibi do. Abb. q ad hoc alle. illū tex. cum gl. vide. c. cū dilectus. de cau. poſ. & Bal. & alios ibi, vide. d. Abb. in. c. prætereà. de teſti. vbi all. gl. in. c. nihilominus. ij. qō. ix.

e ¶ Diuus. Et hic habes, ꝙ damnatus actione iniuriarū eſt infamis: vt ī. l. decuriones. C. de īfa. qđ eſt verū ſi fuit atrox, aliâs nō. c. cū te. de re iudic. & no. Bal. ī. d. l. decuriones. Adde bart. in. l. ſi qs in prin. teſtamenti. §. j. de leg. ij. & ī. d. l. ex militari. vbi vide.

f ¶ Quęro vtrum. Adde bar. ī extrauagā. q ſint rebelles: & vide q̄ dixi poſt Bal. ī. l. reos. in. ix. col.

g ¶ Solicitatores. Vide in hac materia quę dixi ī. l. j. ī fi. ꝙ quiſq; iur. & ēt materiā hui⁹. l. hoc eſt de effectu ſiue conatu. bal. in l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fug. & in. l. arborib⁹. ſ. de vſu fru. in. l. data opa. C. q acc. nō poſ. in xviij. vo. vel circa & in. l. q aūt opas. de infa. & vide do. Ant. in. c. j. in vlt. char. de eo, q mit. ī poſſ. cau. rei ſer. Spe. in ti. de accu. §. j. ver. qd ſi poſt & Ang. in. l. j. in fi. quod quiſqꝫ iu. & vide Bar. ī. l. j. §. diuus. & in. l. fin. ff. de ſica. & Bald. in c. j. §. iniuria. in vl. col. de pac. iur. fir.

h ¶ Colloquia. not. etiā de colloqūs & baſijs: cleric⁹ tñ amplectēs mulierem, cēſetur facere cā bñdicendi. xij. qō. iij. c. abſit. Ad hoc vide not. p bal. in. l. ſi qs nō dicā rapere. C. de epi. & cle. in. iij. col. & gl. in. c. ꝓpe tuo. de ele. lib. vj. & Bald. ī. d. l. ſi qs nō dicā rapere. tenet iſtā gl. quā rephēdit Bar. hic. Pōt dici, ꝙ ſi ſolū oſculum interuenit, ꝓcedit illa gl. & bal. ſecus aūt ſi īteruenit amplexus. & ita loqt Bar. & vide Bal. in. d. c. j. q. mo. feu. amit.

i ¶ Qui puero. all. iſte. §. p bal. in. l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. in. ij. co. ꝙ delictum nō cōſummatum, nō punit.

videre statuta & ordinamēta istorū disciplinatorū, &†si repererint ibi aliqd, quod non spectat ad religionem, possunt illud collegium dissoluere.[a]

SVMMARIVM.

1 *Partus quando dicatur animatus?* LEX IIII.

Diuus. ¶ Op.& videtur, φ teneatur l.Pōpe.de parici.quasi suum filiū interfecerit:vt.l.j.j.ad legē Pōpe.de parici.Sol.dicit.glo.[b]hic fuit factum ante,φ̄ partus esset animatus.& procedit hæc.l. &.j. ad.l.Corne.de sica.l.si mulierē. quod intellige, nisi hoc fecisset p pecuniā, quia tunc puniret capite:vt.l. Cicero.j.de poe.Si verò post partū animatū,tūc teneretur.l.Pōpe.de parici. vt.j.ad.l.Pōpe.de pari.l.j.Istam distinctionem de partu animato habes extra de homi.c.sicut.el.ij. ¶†Quæro,in quanto tpe dicatur partus animatus? Glo.hic videtur dicere, φ post quadraginta dies.quod est verum in masculino partu,aliàs audio quòd animatus part⁹ dicitur post lx.dies,hoc relinquo naturalibus.

SVMMARIVM.

1 *Frumentum uendere, qui locupletes sunt, nū cogi possunt?* LEX VI.

Annonam.[c] ¶ Quæro,† quæ est pœna hominū locupletum,qui frumentū nolunt vendere? Glo.dicit nulla. Nec enim vendere coguntur,nec puniuntur,si non vendunt. Alij dicunt φ hoīes locupletes nō puniunt,si nō vendunt pretio iniusto:vt.l.ij.ad legem Iul.de an. sed iusto pretio coguntur vēdere:vt hic.l.j.§.cura carnis.§. de offi.præfec.vrb.& si præcepto nō parerēt,possent puniri,& hoc puto verū.de vltimis scilicet de adulterinis statutis.dic vt no.i.l.arbitrio.§. de e.§.de do.

SVMMARIVM.

1 *Monetam falsam expendens,qualiter puniatur?*
2 *Furādi animo,qui quopiam iuit,nec furatus est qua pœna puniendus sit?* LEX VII.

Saccularii. ¶ Ex prin.[d]hui⁹ l.no.†φ ille, q expendit monetā falsam nō punitur.l.cornel.de fal.sed punitur pœna extraordinaria.Casus est hic secūdùm vnā lec.quod est verū, in casib⁹ enumeratis in.l.Corne.la.j.de fal.& ibi dixi. ¶†Ex secūda[e] parte.l.nota,φ ille,q vadit animo furandi,& non furatur,licet ciuiliter non teneat,vt l.vulgaris.§.qui furti.§.de fur.tamen extraordinariè punitur.casus est hic.

SVMMARIVM.

1 *Delicta debet puniri secūdùm morē prouinciarū,ubi fiūt.*

Sunt quædam. ¶ No.tex.in eo,qd dicit more prouinciarum.[f]&c.Not.in hoc.§.φ delicta debent puniri secundùm morem[g]prouinciarū,vbi delicta cōmittuntur:† nō secūdum morē loci, vbi de delicto cognoscitur:vt hic habuisti per Dyn.in.l.si cui.in fi.j. de accu.& per Cyn.in.l.cūctos populos.C. de sum. trini.in.j.q. & ego plenius in repe. illius.l.

De sepulchro uiolato Rub.

LEX I.

Si sepulchra. ¶ Op. de.l.si statuta.§. de iniur. Sol.vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Agi ciuiliter, aut criminaliter, quando dicatur?*

LEX II.

Prætor ait.[h] ¶ Oppo. φ dicta pœna sit.x. pondo auri: vt.C.e.qui sepulchra.sol. dicit gl.ibi quando agitur criminaliter ad pœnam inferendam fisco, hic quando ciuiliter ad pœnam inferendam parti. ¶†Not.ex hac gl.φ tunc dicitur ciuiliter agi, quando parti debet applicari id, quod petitur: sed quando debet applicari fisco,tunc dicitur pœna criminalis.[i]aliter videtur dicere glo. φ ciuiliter dicitur agi,quādo imponitur pœna pecuniaria: criminaliter quādo imponitur pœna corporalis,ita not.[k]in.l.si qua per calūniā.§. de episc.& cle. &.l.qui sepulchra.C.eo.&.l.j.C.qñ ciui.act.cri.per. in gl. super ver.ciuiliter.&.C. de his, qui ex publi. ra.l.fi.li.x.l. obseruare.§.proficisci.in fi.magnę gl. §.de offi.procō.& lega.Alibi videt velle gl.[l]φ quādocunφ agit de crimine siue ad pœnā applicandā parti:siue ad pœnā applicandā fisco: dicatur agi criminaliter: quia de crimine agitur.Ita nota.in.l. lex corne. circa prin.§.de iniur. licet ibi reprobauerim. Sed veritas est, qd in hac glo.[m]dicit,omnes tenent hoc.& p hoc.c.tue.extra de pcu. ¶ Itē aduerte: qa hoc est verū, quādo pœna infert alicui ex accusatione:& sic applicat fisco:[n]secus si fisci nomine aliqua actio moueret: vt petitio hæreditatis: & similia: qa tunc diceret ciuilis: vt.l.j.C.de his, quib. vt indi.l.j. &.l.deferre.& quasi p totū ti.j.de iure fisci.

Si quis in hæreditarium.

¶ No. φ testator potest iura sepulchrorū vni hæredum applicare.facit.C.de leg.l.monumenta.

SVMMARIVM.

1 *Lex generalis quod tollat præceptū speciale præcedēs.*

Diuus Adrianus. ¶ Not.ver. qd tamen.No.†φ lex generalis corrigit statutum[o]speciale pręcedens. Facit ad idem.C.de testa.l.fina.licet illa cum violentia ad hoc inducatur. Ibi enim dicitur, quòd rustici obseruant cōsuetudinē suā in testamentis suis ordinandis.quasi innuat, φ per.l.hac cōsultissima,esset ei cōsuetudini derogatū: nisi specialiter pro ea esset statutū. contra hoc tamen videt casus extra, de con.

a ¶ Collegium dissoluere.No.φ propter mala statuta, licitum collegium potest cassari.& hoc dictum sequitur Bal.in.c.j.§.conuenticulam. de pa. iura.firman.vbi etiam dicit,φ cogentur etiā ista edere sua statuta episcopo.& episcopi contra malas conuentiones habent iurisdictionem à iure:vt d.§.cōuenticulā.quod no.secundùm Bal.ibi.& cū Bar.hic transit Bal.in.l. j.C.de monopo. & in.l.collegium C.de hæredi.inst.

POMATES.

a ¶ Collegium dissoluere, adde bal. in.c.ij.de pba.vbi dicit, φ potest iudex reuocare statuta dolosa sine superiore:all'.l.j.ff.de dol.exc.&.l.ambitiosa.de decre.ab ord.fa.: sed non alle.istū tex.

b ¶ Solu.dicit glo. No. de pœna facietis abortū.&ī gl.ij.q.v. cōsului, & gl.ij.q.j.missas xj.q.j.c.si quis nō naturalis.& in.l.dicere.j.de pœ.& p Bal.in.l.qd dicit.§.de lib.& posthu.& adde,qd etiā tenet.l.aql. vt in.l.seru⁹.§.si mulier.§.ad leg.aql.vide plenè in.l.pen. vbi latè.C.de sica. Adde, qual'r puniat pbēs,& recipiēs poculum, licet nō sequatur abortus.Bar.consi.xxiij.lib.ij.

c ¶ Annonā. Not. qñ qs cogat vēdere.& vide ī.l.nec emere.C.de iu. de libe.& qd ibi dixi plenè ī.c.j.de emp.& vē.& per doc.maximè bal. ī.l.j.C.de epis. au. & tex.cū gl.not.ī c.sicut.xvij.di.& no.Bar.ī.l.j.§.cura carnis.de offi.pfe.vrb.& vide gl. Bar.& doc.ī.l.ij.§.de his, qui sunt sui vel alie.iur.

d ¶ Ex prin.no. φ q igredit domum aīo furādi,& nō furat, punit extra ordinē.nec alibi est melius,φ̄ hic, secūdùm Bal.ī.l.si qs nō dicā rapere.ī.j.col.C.de epis.& cle.& Bar.i.d.§.φ furti.

POMATES. ¶ Ex secunda. Adde Bal.in.l.si quis non dicam rapere. C.de epis.& cleri.

f ¶ More prouinciarum.Not.tex.in eo.&c.φ delicta puniant secundùm cōsuetudinē, adde Bal.in.l.si quis non dicam rapere.in.iij.col.C.de epis.& cle.& in.l.& si seuerior.ī.iij.co.C.de infa.& in.l.quid ergo.in.§.pœna grauior.ff.de his,qui no.infa.& in.l.ij.in fi.de noxa.

g ¶ Secundum morem. Bar.in.l.j.C.de sum.trini.& fide catholi.& Bart.in aut.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.& Bald.in.l.j.de aduoc.diuer.iudi.in.l.quicunφ.C.de ser.fugi.

h POMATES. ¶ Prætor ait.Pro hoc vide clarè Ioan.de Imo.in rubri.de publi.iudi.& do.Abb.in rub.de iudi.& ibi dixi.& vide tex.in.c.p tuas.de simo.& in.l.Caius.§.ad Silla.

i ¶ Pœna criminalis.Adde φ do.Abb.sicu.in rub.de iudi.credit cōtrariū, videlicet,φ etiā qñ pœna applicat parti iudiciū dicat criminale semp,per c.per tuas.extra de simo.& in.c.super his.de acc.Vnde ipse aliter dicit,videlicet φ aut agit pœna ordinaria delicti,ita φ p illā puniat delictū maiori pœna,φ̄ sit pœna statuti:& tūc semp dicit agi crialiter:siue pœna applicet fisco:siue parti.Si verò agat ad pœnam delicti inordiariā, sed accidētalem:& tunc semper iudiciū sit ciuile, etiā si pœna applicet fisco.& īducta alia de qbus ibi. Sed ista sua doctrina aliquo modo nō procedit:eo,qa qñ pœna applicat parti,agit d ecōmodo priuato. Ex hoc patet,φ iudiciū est ciuile.ita videt dicere tex.in.l.infamē. in vlt. rńso. de publ.iud.& bñ facit tex.in.l.qd senat⁹ ff.de iiur.vñ cōtra naturā attributā legib⁹ est φ vbi pœna applicat parti, & principaliter agitur, ipsum iudiciū sit criminale: vñ puto dictum Ab.nō esse verū. nec est verū secūdum eū: dū dicit, φ si pœna venit applicanda fisco, dūmodo nō sit ordinaria pœna delicti, dicit agi ciuiliter. quia hoc est cōtra.l. si qs cum falso.in prin.ff.ad legem cor. de fal. vbi patet, φ si qs cōmittit cōtra iudicem, qui habet ptātē ciuilē,& nō criminalē: φ licet remitti ad iudicē crialiū.ergo patet, φ vbi pūit pœna extraordiaria: vt est in casu huius l. nō agit ciuiliter Nō obst.d.c. per tuas. qa possum⁹ respondere dupliciter, videlȝ φ ibi verbum dupliciter,stat im,ppriè. vel voluit sentire, φ illa pœna non applicetur fisco: neφ parti, ī remoto ab offerēda illa: quia ibi est pœnæ spēs. ita dicit tex. formaliter in c. qualiter& qñ ī prin. de accu. & ī euāgelio ibi allegat. ad quam pœnā agit ciuiliter: ibi dicit etiā probat tex.in.l. ij.§. tutor, qui ad alimēta. ff. de susp. tuto.& no.Bar.in l.j.C.vbi cau.fis.& adde Bal.in.l.j.C.de leg.per gl.vbi dicit,φ istud,quod hic dicit,verum est,qñ pœna venit applicāda fisco ex delicto,secus si veniret applicanda ex illicito contractu.qa tunc non dicitur accus.dic vt ibi.

k ¶ Ita no.Adde ad materiā do.Antd.in rub.extra de iud.& ibi Imol.post gl.& vide Bal.in.l.trāsigere.C.de transact.& Cy.& Bal.in.d.l.si qua per calūniam.in prin.hic alle.Et si imponat pœna pecuniaria applicanda fisco,& alia applicanda parti,dic pro parte,quæ applicat parti, dicet causa ciuilis,vt colligit secundum Bal.in.l.j.in.iij col.C.de iud. Et secundum do.Ant.in dicta rub.de iudi.appellat cā mista:vt est tex.& ibi no.in.c.tuę de pcu.& ibi scripsi post Imo.& vide.§. in apostil.posita.§.istā,& cognoscere,an qs ciuil'r agat,vel crial'r ex forma cōclusiōis libelli:vt si dico accuso te.Abb.i.c.series.de testi.& ad hoc no.vide.d.gl.ī.l.fi.C.de pri.delict.

l ¶ Velle gl. Et pro glo.est tex.quem ponderat ibi Bar.in.l.licitatio.in.§.quod illicitè.de publi.

m ¶ Hac gl. Et est sīlis gl.in.l.i.de sepul.vio.& in.l.aut dāna.in pri.de poe.

n ¶ Fisco.Adde quod no.in.l.si mihi & tibi.§.fi.ff.de leg.j.& Bart.latius in extrauag.ad reprimen.in ver.non obstantibus.ad fi.vbi omnino vide.

o ¶ Statutū.An lex generalis tollat statutū spāle pcedēs,adde Bar.in.l.si qs id,quod.§.de iurisd.om.iu.& quod no.Bar.in.l.inficiando.§.infans.de fur.

ſti.c.j.lib.vj.Sol.iſtam.q.examinat Cy.in.l.fina.cir-
ca finem.C.de teſta.&.l.ij.C.quæ ſit lon. conſuetu.
in vlti.q.principali.circa prin. Cõmuniter tenem⁹,
ꝙ debemus intelligere, quòd hîc Imperator ſpecia-
lem mentionem fecit de illis ſtatutis: vt no.in.d.c.j.
de conſtit.lib.vj.

Qui de ſepulchri. ¶ Opp.& videt̃ quod iſta
actio non detur ad intereſſe, ſed ad vindictam. vt
l. ſepulchri,&.l. quæſitum.j.eod.Solutio.non da-
tur ad intereſſe, ſed datur ad vindictam, propter id,
quod intereſt.

SVMMARIVM.

1 *Accuſare in publicis accuſationibus plures poſſunt, ſi eo-
rum intereſt. uel ſi non fuerit appoſitum.*
2 *Delictum ſi committitur in plures, an quilibet poßit accu
ſare, ut pœna inferatur in ſolidum ex perſona uniuſcu
iuſq;.*
3 *Iniuriam uni ſi plures inferunt, omnes tenentur.*
4 *Homines decem ſi pariter contra decem homines faciunt
inſultum, an dicantur plures inſultus? quòd ſic.*

Si ad plures. ¶ Glo.hic format vnã quæ-
ſtionem, quam ſolue, vt in
1 glo. Per iſtam.l.†ego dico ᵃꝙ licet in accuſationib⁹
a pub licis non admittantur plures, vt.l.ſi plures.j.de
accuſ.hoc eſt verum, niſi plurium interſit ęqualiter
per hunc tex. Item dico, quòd ſi plures accuſauerũt,
& non fuit oppoſita exceptio, ꝙ accuſatio procedit
vt.l.ſi accuſatoribus.C.de accuſ.& ibi not. ¶ Iuxta
2 hanc.l.quæro,†quãdo delictum committitur in plu
res, vtrum quilibet poſſet agere, vel accuſare, vt pœ
na inferatur in ſolidum ex perſona vniuſcuiusq;.hic
videtur tex.& glo.ꝙ non, ſed inter oẽs vna pœna.
Pro hoc facit.l.ſi plures.in princip.ſ̈.ar.fur.cę. Mi-
hi videtur ſic dicendum. Quandoq; delictum com-
mittitur principaliter in iniuriã eorum, in quos cõ-
mittitur: & tunc quilibet habet actionem per ſe in-
ſolidum, vt.l.j.in fi.ſ̈.de iniur.&.l.eum qui nocentẽ.
§.ſi nupta.eo.titu. Quãdoq; delictum committitur
principaliter circa res: & tunc omnes, quorum inter
eſt habentur loco vnius, vt hic.&.d.l.ſi plures.ſ̈. ar.
fur.cę.&.l.item apud Labeonem.§.fi.cũ.l.ſeq.ſ̈. de
iniur.per hoc reducamus in practica. ¶ Dicit ſtatu-
tum, plures ſunt poſſeſſores vnius fundi, aliquis in-
greditur poſſeſsionem illã, & turbat illam poſſeſsio
nem, vtrum qlibet ex dñis poſſeſſorib⁹ poſsit agere
per ſe: vt imponatur pœna in ſolidũ ex pſona vniuſ
cuiuſq;. Puto aduertenda verba ſtatuti, aut denotãt
actum prout infertur perſonæ, ſeu in perſonam, qa
dicit ſtatutum, ſi quis aliquem turbauerit in poſſeſ-
ſione ſua, vel ſi quis turbauerit alicui poſſeſsionem
&c.& tunc cùm verum ſit quemlibet eſſe turbatũ,
quilibet poterit accuſare in ſolidũ, ſicut cum vnus ſer
uus verberatur, iniuriam plurium dominorum qui
libet actione iniuriarum agit ſuo noĩe, vt.d.l. item
apud labeonem.in fin.& ibi no.ſ̈.de iniur. ¶ Si verò
ſtatuta denotant actum, prout infertur in rẽ nõ habi
to reſpectu ad perſonã, vt qa dicit ſtatutũ, ſi quis in
trauerit in poſſeſsionẽ alterius, tũc oẽs dñi vni⁹ per
ſonæ vicẽ repręſentant, vt hîc,&.d.l.ſi plures.ſ̈. ar.
3 fur.cę. ¶ Quæro,†quid econtrà, qñ plures inferũt
iniuriã vni? certè ſine dubio oẽs tenentur: vt in .l. ſi
plures.ſ̈.de iniur.quod plenè examinaui tibi, in.l. ſi
4 in rixa.j.ad.l.Corne.de ſica. ¶ Quæro,†quid ſi plu
res pluribus fecerũt iniuriã? & pono vnum exẽplũ.
Decẽ homines fecerũt ĩſultũ contra decẽ homines,
punientur ne inſultantes de tot inſultibus, quot ſunt
perſonæ inſultantes? credo ꝙ ſic. Certum eſt, ꝙ qui
libet inſultantium fecit inſultũ cõtra quẽlibet eorũ,
qui ſunt inſultati, vt.d.l.ſi plures.ſ̈.de iniur. coniun-
cta.l.ſi quis in grau.§.ſi cum omnes domini.ad Sil.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia in hac actione admittitur ante litem cõteſtatã.*
2 *Actio iniuriarum, quando tollatur dißimulatione?*
3 *Actio iniuriarum, an tollatur, ſi quis expreßè renunciat
huic actioni? quòd ſic.*

1 Si is cuius. ¶ Nota.†quòd admittitur pœ-
nitentia ante lit.conteſt.cõtra.
j.de adul.l.ſi maritus.§.ſi negauerint.ſol.vt ibi.Item
oppo.C.qui accu.non poſ.l.accuſatio.&.l. ſi ea.eo.
tit. Veritas eſt, quòd ibi deſtitit, poſtq; accuſationẽ
propoſuerat. vnde poſtq; deſtitit non põt poſtea ac
cuſare: vt.l.qui deſtitit.j.ad turpil. hîc verò accuſatio
nẽ no propoſuit. ¶ Itẽ op.de.l.poſtq; liti.C.de pac.
So.ibi.litem inchoauit, & ei expreſsè renuntiauit.
hîc aũt ſolũ dixit ſe nolle accuſare. ¶ Itẽ oppo.de.l.
non ſolum.§.j.ſ̈.de iniur.Sol.dicit gl.aliud in actio-
ne iniuriarum, q̃ facilius remittitur, nõ placet: qa eo
dẽ modo tollit̃ actio iniuriarũ, ſicut aliæ actiones ex
delictis: vt.l.ſi tibi.§.q̃dã.ſ̈.de pac.Non ob.l.contra.
2 †qa fateor, ꝙ actio iniuriarũ tollitur diſsimulatiõe:
hoc eſt, eius natiuitas impedit̃: ſed poſtquã eſt nata
tollitur, ſicut aliæ actiões criminales: vt inſti.de iniu.
3 §.fi. ¶ †Quęrit gl.vtrũ ſi quis renũtiat expreſsè huic
actioni, an tollatur. Ioan.dicit, ꝙ nõ, imo poſtea vo
lens agere auditur: vt.ſ̈.de pactis.l.iuriſgentium.§.ſi
paciſcar. Alij dicunt cõtra, quos puto verum dicere
quia actio iniuriarum nõ competit principaliter ad
vindictam, ſed ad priuatum commodũ: & ſic nõ ob.
§.ſi paciſcar.de hac materia hui⁹.§.dic plene, vt dixi
in.d.§.ſi negauerit. ¶ Vltimò vide gl. q̃ incipit ſiue
dicas.in fi.ibi ar.cõtra.ſ̈.de fur.l.q ea mẽte.& vi bo.
rap.l.nõ ꝑdeſt.Sol.ibi in delicto, ne maleficia rema
neant impunita, non eſt locus penitẽtiæ ex pte de-
linquẽtis: hîc ex parte eius, qui petit puniri. Itẽ vide
gl.ibi.§.Stichũ.ſol. ibi fuit ſtatim ius quæſitum, ex
ſola electione: hîc non niſi ſecuta renunciatione.

SVMMARIVM.

1 *Securitas ueniendi ſi cui conceſſa eſt, uidetur conceſſa ſecuri
tas redeundi.*

LEX IIII.

b V timur eo iure.ᵇ
¶ No.iſtã gl.quæ incipit.i.circuitus, vel
1 ambitus &c. ꝙ †ſi cui cõceſſa eſt ſecuri-
c tas veniendi, ᶜvideatur eſſe cõceſſa ſecuritas redeun
di.& hoc puto verũ.non em̃ venit ſecurè ille, qui nõ
põt redire: vt.l.ſciendũ.§.j.j.de legation,&.l.de æta
te.ſ̈.ad Treb.de hoc tetigi in.l.relegati.j.de pœnis.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus de maleficio in minus, propter qualitatem
omiſſam, & ſoluit, an poßit de nouo accuſari occaſione
illius qualitatis remißiuè.*
*Peruſinus delinquens in ducatu, ſi in ducatu cõueniatur, &
contumax ſit, an primo proceſſu pendente, poßit Peru
ſij contra eum procedi.*
2 *Peruſinus delinquens in ducatu, & ibi conuentus ſit contu
max, non poteſt coram iudice Peruſino inquirente op-
ponere exceptionem præuentionis.*
3 *Iudex ducatus, qui incœpit primò procedere contra Peru
ſinum in ducatu delinquentem, an poßit contra iudicẽ
Peruſinum pariter procedentem opponere exceptio-
nem præuentionis?*
*Interdictum uti poßidetis, quòd competat, quando aliquis
turbatur in ſua iuriſdictione.*
*Remißio in delictis, quòd non fiat ſecundùm conſuetudi-
nem Italiæ.*
4 *Accuſans Peruſinum delinquentem in ducatu coram iudi-
ce ducatus, an poßit opponere exceptionem præuentio
nis coram iudice Peruſino, pariter procedente? quòd
non.*
5 *Reus delinquens, qui in primo iudicio fuit cõtumax, ſi cõ
paret, & contumaciam purgat, poteſt exceptiõem præ
uentionis coram ſecundo iudice opponere.*
6 *Peruſinus delinquens in ducatu, ſi fuit contumax, & con-
demnatus, an contra eum poßit per iudicem Peruſinum
procedi non obſtante dicta ſententia? quòd ſic.*
7 *Contumax qui fuit duobus locis, & pro eodem delicto fuit
condemnatus, poteſt cogi utranq; condemnationem ſol
uere.*

LEX V.

Sepulchri violati. ¶ Op.
ꝙ ab-
ſens reuerſus poſsit iterũ accuſare, ſi doceat
ſe ignoraſſe: vt.l.ſi cui crimen.§.ijſdem.j.de accuſa.
Sol.ibi loquitur, quando fuit reus abſolutus, hîc quã
do fuit codemnatus.& ſoluit. ¶ Hæc lex eſt argu-
1 mentum,†quòd ſi de maleficio eſt aliquis conde-
mnatus in minus propter aliquam qualitatem omiſ
ſam, & ſoluit occaſione illius qualitatis, non poſsit
de nouo

a ¶ Ego dico. Et iſta faciũt ad not. in.l.ſi qs infi.§.fi. cum.l.ſeq.ſ̈.de iuriſdi.om.iudi. & quod not. Bart.in l.inficiando.§.infans.de fur.

POMATES.

b ¶ Vtimur. Vide do. Præpoſ.in.c. diſciplina. diſtin. xlv.in princip.& Panor.in. ca.ego N.co.iij.& ibi addidit, de iureiur. & Alex.cõſi.j.xlvj.colum.j. volu.ij.vbi quærit, an immunitas data conducendi res ad talem, intelligat̃ data & reconducendi.& col.fi.vide Felyn.in.d.c. ego.N.co.penul. in fi.

c ¶ Securitas veniendi. ad materiam ſalui conductus.vide in.l.ſi ex.l.ad.l.Iuliã de adul. Adde quod no.Bar.in.l.j.j.ad l.Iuli. maieſt. & no.Bart.in.l.j.C. de nauf.lib.xj.& per illum text.& quod not.in.c.fi. de treu.& pace. in.c.ſtatutum.§.j.de reſcri.in.vj.

a ¶ An excep. An reus cõtumax posit opponere exceptionem li.pendẽ.
coram alio iudice?vide per Iacob.de bel.disputantem in.l.j.vbi de crim.agi
opor.& Bal.ĩ.l.j.de leg.j.& vide q̃ dixi post Bar.ĩ.l.vbi acceptũ.de iudi.&
in.l.quis .in penul.col.de dam.infec.& quæ no.Bar.in.l.cunctos populos.
C.de sum.trini.& Bal.in.d.l.j.in.ij.col.C.vbi de crimi.agi opor.& quando
opponi debeat ex
ceptio li.pen.vide
Barto.in.l.perem
ptorias.ad fin.C.
sentẽ. rescin .non
pos.& ad Bar.hic,
adde Bal.in.d.l.se
nat⁹.C.qui acc. nõ
pos.q idẽ tenet.Et
ꝙ ista exceptio p̃-
uẽtionis debeat op
poni añ li.contest.
tenet Bal.in auẽ.sꝫ
nouo iure.C.de ser
uis fug.ĩ. ij.co.&
disputauit Ia.de-
bel.in.d.l.j.vbi de
cri .ag.opor& bal.
in.l.si pluribus.de
leg .j. & ibi qd si ĩ
casu isto pœnam
subijt in vno loco,
an teneatur ĩ alio?
Et hic adde Imo.
ĩ.c.de his.de accu.
vbi transit cũ Bar.
& adde qd' Bal.ĩ.c.
sancimus in ti.quo
tpe miles iuest.pe.
debeat.dicit ꝙ si-
cut oĩa reuocantur
attẽtata app.pẽdẽ.
ita attẽtata dolo oĩa
reuocãẽ velut malè
a ptib⁹ acta ptinẽt
ad officiũ iudicis vt
illa corrigat,& re-
formet.nec est spe
ciale ĩ causis appel
latiõis secũdũ ip̃m
qd' est no.Et adde
ꝙ pẽdẽte lite in cu
ria seculari,sup cõ
tractu possum ha-
bere recursũ super
obseruatione iura
menti secũdũ Bal.
in.l.j.C.de re. cre.
de materia vide p
Bal.in.c.j.de con-
tro.feu.apud par.
ter.Pet.de An. in
re.c.postulasti. de
fo.compe.in vj.&
etiam vide doc .in
c.cum clericus laicus.de fo.compe.

de nouo accusari.quod patet:quia ista accusatio da-
tur ad plus, quando datur domino,quàm quando
extraneo:vt supra eadem.l. tertia .§. qui de sepul-
chri . & tamen hic simpliciter domino denegatur si
semel facta est condemnatio:de quo plenè dixi.j.de
accu.l.senatus.¶ Item est argumentum ad quæstio.
in qua pluries consului.aliquis Perusinus commisit
maleficium in ducatu:proceditur ibi contra eum,&
est contumax:demũ accusatur hic:quæritur,an pos
sit?Ista quæstio habet duo puncta principaliter.Pri
mò an pendente primo processu posit procedi hic
in loco originis.Secundò, an lata sententia condem-
natoria ibi cõtra contumacem,obstet hic exceptio.
2 ¶ † Circa primum est videndum,an exceptio. [a] lit.
a pendẽtię vel præuentionis posit opponere ipse re
us contumax?& dico,quòd non.Cum enim coram
eodem iudice,coram quo contumax est ipse : non
potest vti illa instantia:nisi suam contumaciam pur
gauerit,& expensas reficiat:vt.l.sancimus.C.de iudi.
b multominus poterit [b] vti beneficio illius instantiæ
coram alio iudice:& sic nõ potest vti beneficio illi⁹
l.vbi acceptũ.s̃.de iudi.Præterea,si hoc esset seque
retur,quòd in eius potestate esset eludere pœnam.
Nam hic non posset conueniri:quia processus est
alibi cœptus.ibi nunꝗ compareret.& sic pœnã elu
deret.quod esset absurdum.argumentum.s̃.de arbi.
3 l.ne in potestate.¶ †Secundò est videndum: [c] an istã
c exceptionẽ posit opponere iudex,qui primò incœ
pit vt dicat per secundum non posse procedi, cum
ipse pręuenerit?Respondeo iudicibus cõcessum est
iurisdictionem suam defendere:vt.l.j.s̃.si quis ius di
cen.non obtem.& si quis turbatur in sua iurisdictio
ne,habet interdictum vti posi.vt dixi in.l.vltima.s̃.
vti posi.facit.l.sanè si matris.s̃.de iniu.& extra de
offi.deleg.c.j.vnde si per processum secundi iudicis
processus primi impediretur quoquo modo ipso
posset opponere,& impedire. Impedimentum aũt
est manifestũ de iure cõi,secũdũ qd' fit remissio reo
rum.vt in authen.vt nul.iudi.§.si verò quis cõprehẽ
sorũ:vt.l.si cui.§.fi.j.de accu.sed secũdũ cõsuetudi-
d nẽ Italiæ,secũdũ quã remissio nõ fit, [d] non video,ꝙ
impedimẽtũ primus iudex patiatur.& sic primus iu
dex impediri non posset.Liberè em̃ procedit, non
4 obstante processu secũdi.¶ † Tertiò,est vidẽdũ,an
ille qui coram primo iudice accusauit,posit istã ex
ceptionem opponere coram secundo iudice,ne corã
eo ꝓcedaẽ:cũ coram primo in accusando præuene-
rit?Respondeo,idem qd'.s̃.si per hoc processus eius
quoquo mõ impediretur haberet & istam exceptio
nẽ:aliâs secus arg.ad hoc.j.de adult.l.ij.§.fi.cũ.l.seq.
Sed nõ video ad qd processus eius impediatur :cum
in primo iudicio ille sit cõtumax. Fateor tñ ꝙ si re⁹
5 in † primo iudicio cõpareret,& contumaciã suã pur
garet:tunc posset istam exceptionẽ opponere:quia
cessarẽt rõnes p̃cedẽtes:& interest sua:ne de eodem
delicto sæpius contra eũ quæraẽ.vt.l.pe,§.fi.s̃.nau.
6 cau.stabu.&.l.senatus.j.de accu. ¶ †Circa secũdũ [e]
e qñ est lata sententia contra eum tanꝗ cõtumacẽ:an
ꝓcedi posit coram secundo iudice?Istã.q.disputa-
uit Iac.de Belui.& eã ponit in solutiõe cõtrariorũ.
in.l.j.C.vbi de cri.agi oportet.& determinauit,ꝙ pos
sit iterũ ꝓcedi,& cõdẽnari.ar.huius.l.vbi diciẽ,ꝙ li
tis æstimationẽ sustulerit.Si ergo primam cõdẽna-
tionẽ soluisset,haberet exceptionem ex ea.Sed ille
qui fuit,vt contumax condẽnatus,nõ soluit condẽ-
nationẽ ex ea,ergo &c.Pro hoc etiã.j.de cust.reo.l.
diuus.ver.sic & diuus.vbi apparet,ꝙ nõ obstante:ꝙ
qs sit cõtumax exbãnitus ꝓ maleficio: nihilomin⁹
debet de maleficio iterũ cõstare:sed ibi loquitur de
iure cõi.secũdũ qd' absens nõ põt cõdẽnari in crimi
nib⁹ grauiorib⁹:vt.l.absentẽ.j.de pœnis.sed de iure
municipali,secũdũ quod absens habeẽ ꝓ cõfesso,&
põt cõdẽnari,nõ esset necesse facere nouũ ꝓcessum:
vt ibi dixi.Tñ puto verã determinationem do.Iac.
primò,per.l.euidenter.s̃.de excep.rei iudic.vbi nõ
prodest exceptio rei iudicatæ:nisi ei,qui cõdẽnatio
nem solueret.Secũdò ar.l.q repudiantis.s̃.de inoff.
testa.vbi sñia lata contra absentem,nõ põt præiudi
care alteri,nisi absenti. ita hîc per hãc condẽnationẽ
nõ præiudicatur alteri iudici,quin posit ꝓcedere:
& ita pluries de facto iudicaui assidendo,& consulẽ
7 do.¶ †Quæro,iuxta prædicta,quid si in duob⁹ lo
cis fuerit condẽnatus tanꝗ cõtumax de eodem ma-
leficio:an posit cogi vtrãq condẽnationem solue-
f re?puto ꝙ sic: [f] & imputetur sibi cur hoc passus est.
argu.ad hoc.s̃.rẽ ra.ha.l.si sine.§.cũ autẽ.In eo qui
condẽnatus est domino,& procuratori?vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Filius accipiendo pecuniam de morte patris occisi an uidea tur adire? quòd non.*

LEX X.

QVæsitum.¶ Facit ad.q.si fili⁹ fe
cit pacẽ de morte pa-
tris accepta pecunia:†vtrum per hoc videa
1g tur adire hæreditatem?vel pone statuto [g] huius ciui
tatis caueẽ,ꝙ occidẽs cõdẽneẽ in certa quantitate,cu
ius medietas appliceẽ filio:an filius accipiendo illã
medietatẽ videatur adire?& habetis hîc tex.ꝙ non.
&.l.pro hærede.§.fi.s̃.de acquiren.hæredi.vbi est
idem casus.

LEX XI.

REi sepulchrorum.
¶ Oppo.ꝙ puniatur in.x.pondo auri:
vt.C.eo.l.qui sepulchra.So.qñꝗ ꝓ sepul
chro violato agitur ciuiliter:qñꝗ criminaliter, qd' d
dic:vt hic in gloss.&.l.qui sepulchra.C.eo.

b POMATES.¶ Multominus poterit.vide etiam Feli.in.c.cum sit
Romana.col.j.de appel.in fi.& Alex. cõsi.xxiij.vol.iij.& Sozi.xlj.col .ij.
no.ꝙ regulariter conuẽtus sub vno iudice,si postea corã alio cõueniaẽ sup
eadẽ re,põt opponi exceptio li.pẽd.ꝙ tñ hoc facere nõ poterit si fuit con
tumax corã primo iudice:q d' not.& idẽ voluit Bar.in.l.quãuis.s̃.de dam.
infec.& vide Alex.consi.ij.in.v.dubio.vol.j.& Feli.in.c.cũ.M.ferra.colũ.
xiij.de consti.& Panor.in.c.ex tenore.in fi.& ibi addi.de rescri.& Feli.in
c.qualiter.col.j.de iudi.& in.c.cũ sit generale.col.v.de fo.cõpe.in ver.quar
ta declaratio.& in.c.j.col.fi.eo.titu.

c ¶ Secundò est vidẽdũ. Adde qd' dicit Bald.in.l.si quis non dicam rapere.
in.iij.&.v.col.C.de epis.& cle.in.l.ij.C.vbi de cri.agi opor.& in.l.nullũ ad
fi.C.de testa.& in.d.l.senatus.C.q accu.nõ pos.Et quid si per duos iudices
inquiritur de eodẽ delicto:vtrũ vnus debeat remittere cognitionẽ ad alte-
rũ,vbi non apparet de præuẽtione Bal.in.l.nullũ.C.de testi. determinat,
ꝙ sic:aliâs se impediũt.quid si vnus iudex præuenit in citatione verbali:a-
lius in reali : quia cepit eũ personaliter propter delictum,quis erit poten-
tior?Ad istã.q.vide bar.in.l.iij.j.de custo.re.& ĩ.l.j.de pœ.& bal.in.l.j.C.v
bi de cri.agi opor.facit qd' no.Ioã.ĩ.c.j.de obli.ad rõ.& bar.in.l.diuus.j.ad
Turpil.& quod no. Bald.in addi. Spec.in titu. de contuma.§.sequitur.in
ver.sed pone.& oĩno Bald.in auẽ.sed nouo iure.C.de ser.fugit.ver.sed po
ne in ciuitate Perusij.& videtur ꝙ potẽtior sit iudex,qui habet reũ captũ
quia põt ad libitũ executionẽ facere,maximè si est pœna corporalis,& ma
ximè cũ hodie de consuetudine non fiat remissio:vt no.Bar.j.ꝓxi. & ita
etiam determinat Ange.de Are.& docto.Moder.in tractatu maleficiorũ.
versi.iudex cõmi-
sit,ꝙ Caius.& vi-
de quod dixi.in.l.
si qs posteà.de iu.
& Bald.in.l.sena-
tus. C.q accu.non
possunt.& quærit
Bal. in. d. l.nullũ.
in vlt.col.C.de te-
sti.Quid si testis
de crimine falsi po
test puniri in duo
bus locis.an si fue
rit punitus in vno
loco,excludaẽ ali⁹
locus? & ibi tenet
quòd sic.Facit qd'
no.Bal.in.l.pen.in
vij.col.de exce.rei
iud.& Bal.& doct.
in.l.si pluribus.de
leg.j.Adde qd' se-
cũdũ formã inq̃si-
tiõis,sine citatiõe
nõ dicitur p̃uenire
Bal.in.l.j. in. viij.
co.C.de cõfes.sed
p cõfessionẽ factã
nõ formato ꝓcessu
diciẽ p̃uenire,Bal.
in.d.l.si dom⁹.§.j.
p illũ text.de le.j.
& de materia plenè
p.Pet.de Anch.in
in repetitiõe.c.po
stulasti de fo.cõp.
vbi oĩno vide quę
ha benẽ ĩ.d.l.si plu
rib⁹.in materia in
q̃sitiõis.de le. j.&
ĩ.l.de die.§.iubet.
q satis.cog. Adde
quis sit potior, si
duo iudices præue
nerunt ad conde-
mnationẽ de vno
delicto . s. iudex
originis,& iudex
commissi delicti.
Bal.consi.cxc.lib.
iiij.& vide Ioã.an.
in ti.de compe.iu.

¶ Remissio non
fit.No.ꝙ secundũ
consuetudinẽ Ita-
liæ,nõ fit remissio in delictis,limita tñ,vt per Bal.in.l.ij.C.de ser.fugi.Ad
de glo.in cle.pastoralis de re iudi.alleg.Bal.in.l.j.in.xj.col.C.exe.rei iudi.
& cum Bar.hic concordat Bal.in.d.l.j.in.x.col.C.de here.inst.

e ¶ Circa secundũ.Vide qd' no.Bar.in.l.& si amicis.j.de adul.sed quid ecõ
tra si fuit punitus,& cõdemnatus in loco originis,an posset puniri in loco
delicti?Bal.ꝙ sic in.l.pe.in.vij.col.C.de exec.rei iud.& ibi etiã vide in.viij.
col.vel circa.Adde do.Ant.in.c.de his.de accu.& Imo.ibi quẽ videas,vbi,
etiã ponit si vigore statuti,loci delicti cõtumax habeatur ꝓ confesso: an
posit virtute dicti statuti,& virtute dictæ confessiõis in alio loco puniri?
& istis adde Bal.in.l.& si seuerior.in.v.col.C.de infa.Adde qd' Bal.in ꝓ-
ximè allegato cõsilio tenet,ꝙ punitus in loco delicti,non posit puniri in
loco originis.Et vide quia contrarium sensit eius,qd' hic dicit Bar . ꝙ si à
duobus fuerit condemnatus in contumaciam,ꝙ ambo poterunt exequi:
quia ipse Bar.aliter sentit.

f ¶ Puto,ꝙ sic.Nota mirabile,ꝙ quis põt pro eodẽ delicto bis condemna
ri:& bis fit executio.vide no.per Bal.& Bar.in.l.is qui reus.ad fi.de pu.
bli.iudi.Contrarium videtur velle Bal.in.l.j.in.iij.col.C.vbi de crimine ag
oportet.Bal.de hoc dubitat in.l.si pluribus.de leg.j.Adde aliũ casum per
Bar.in.l.j.in fi.C.vbi de cri.agi opor.

g ¶ Pone statuto.vide Bar.in.l.filius qui patri.de vulg.& pupil.

a Aduerte, quòd Barto. hîc literam Vlpiani nō sequitur, sed Accur. qui variè hunc locum legit. atqui verus contextus est: ablatum eiusmodi terrore, restitui Præses. &c.

b POMATES. ¶ Qui pecora. no. mirabilē gl. in iusta cā, si tamen habet in se credulitatem, excusat a dolo. & facit quòd excusat à periculo mortis prout ē gl. sing. in. l. hac. §. de de cō. triti. & vide aliā no. gl. in rubr. de arbi.

POMATES.

c ¶ Vltimò. Adde quæ dixi in. c. ij. de ordi. cog. & adde Barto. in. l. ficut. §. j. ff. quod cuiusq; vniuer. Ang. in. l. sicut. §. in decurionibus. ff. qđ cuiusq; vniuer. no.

d ¶ Faciūt gregem. Quæ aūt sit differentia inter gregē & armētum, vide bar. in. fi. C. de mil. vass. lib. xij. vbi oīno vide. & his adde no. in. c. ij. de ordi. cog. & Bar. in. l. sicut. §. j. §. q cuiusq; vniuer. nomi.

e ¶ Aduocatus. qua pœna punitur aduocatus, qui iustitiam sui clientuli reuelat alteri parti, sub pacto de quota litis. vide in. l. sicut. la. iij. de extra ordi. cri. & qđ nota. guid. de suzai. l. puidendū. de postu. & an titu. iste habeat locum in procuratore? vide gl. & Fulg. in rub. C. de procu.

f ¶ S; emergēs &c. vide Cy. & bar. l. si quis homicidij. C. de accu.

g ¶ Quæro qñ. qđ ī aduocato cōdenato de pūaricatiōe, an noceat principali, vt illæ defensiones pbēt cōtra principalē, vide Bar. in l. j. in fi. C. de aduo. diuer. iu. vbi dicit, qđ nō, & in. l. cū filius, de ver. ob. plenè. & ita in. d. l. j. p Ia. de Aret. Cy. & Bald. in. d. l. si quis homicidij. C. de accu. & ibi ēt qđ ī aduocato corrupto.

h ¶ Quod dicim⁹. vide Bar. & Bal. in l. j. de fideiusso. & Bar. in. l. denuntiasse. §. fin. de adulte. Et tāgit Cy. ī. istis locis, qđ de sñia lata contra falsos testes? & vide in. l. Lucius. ff. de infa. & Innoc. in. c. causam. post medium, q fil. sint leg. Idē tenet Bal. in. l. fi. in vlti. col. C. de fi. instru. Sed an sñia lata cōtra aduersarium faciat fidem cōtra mādātem, vide Bald. in. l. j. in fi. C. qui. res iu. Et an sñia lata pro mandatario prosit mādāti. vide Dy. in regu. rati habitio. per Bar. in. l. adul. ff. de adult.

vesa de alcia de sepatio in ft lex xbo mi

De concussionibus Rubrica.

LEX I.

SImulato. ¶ Glo. ponit exēplū in nūtijs communis. ¶ Quæro: quis teneatur hoc crimine? dicit gl. q quicunq; concussionem intulit, habēs officiū vel etiā sine officio. j. l. pxi. Quæro quanto tpe duret hæc accusatio? certē qdam habent hic in text. omni a tpe: & tūc est hic specia le, q ista accusatio est ppetua cōtra regulā positam in. l. querelā. C. de fal. Alij habēt hmōi tempore, & tunc nullū cōtinetur speciale. tenerē primā lec. secū dū quā habes aliqd singularitatis. ¶ Quærit gl. q̄ est pœna huius criminis? dicit glo. q est pœna extraordinaria. Tu dic, q est pœna secundum modum, quæ diceretur. j. l. proxi.

SVMMARIVM.

1 Opinio propria Accur. reperitur in paucis locis glo.

2 Statutum, si punit aliquod maleficium publicum, an accusatio sit publica? remißiuè.

LEX II.

COncussionis. ¶ Gl. ponit duas lec. vna est Azo. Io. & Hugo. & aliorū glossato 1 rū. Alia est Accur. † & est propria opi. Accu. quā no. qa in paucis locis reperias suas pprias 2 opi. Vide gl. j. huius. l. quæ incipit, semp. Facit † ad q. statutū punit aliquod maleficiū publicū vtrū accusatio ex illo statuto sit publica, vel priuata? secūdum Azo. videtur quòd sit publica. secundum Accursium secus. quod dic. vt. l. j. de public. iud. & ibi dixi. ¶ Quæro, quot modis puniatur, qui hoc crimen cōmisit? dic vt hic in gl. & plenius in. l. j. §. de calum.

De abigeis Rubrica.

Quidam habent de ambigeis, alij hñt de abigeis. & ista melior. descendit enim ab abigo gis: id est, subtraho subtrahis.

LEX I.

DE abigeis.

DQuanquam. ¶ Videtis hic q magis punitur ignobilis, q̄ nobilis. quod dic vt. j. de pœni. l. quædā sunt. & in. l. pedius. §. de incen. rui. nau.

b Qui pecora. b ¶ Quæro, qd si iniustis gl. dicit idem arg. §. de lib. cā. l. igitur. §. ij. ¶ Ad hoc op. inst. vi bo. rap. §. quia tamen. So. hic ideoquia ista accusatio requirit dolū: ibi sec⁹ & dic vt dixi. §. si qs testa. li. ius. esse fue. l. j. §. j.

SVMMARIVM.

1 Abigeus, qualiter quis dicatur?

2 Oues decem faciunt gregem.

Porci quinque, equi quatuor, uel quinque.

Quatuor uel quinque homines faciunt gentem.

3 Porci numerantur inter bestias minutas.

Equi, bos, & mulus inter grossas.

LEX III.

OVes. ¶ Opp. quòd subtrahendo vnū, non est abigeus: vt. §. eod. l. j. §. j. 1 Sol. quandoq; † quis surripuit totum gregem, & tunc sine dubio est abigeus: vt hic. Quandoq; surripuit vnū vel alterū animal: & tūc aut surripuit sæpius, quasi artē de hoc faciendo: & est abigeus. vt hic. & l. j. §. j. §. eo. Aut nō surripuit sæpi⁹. & tūc aut surripuit vnū ex aīalibus grossis vt equū, vel bouē: & tūc abige⁹ est: vt hic. Aut surripuit vnū ex animalib⁹ paruis & tūc nō est abigeus: vt c §. eo. l. j. §. sed & qui porcū. ¶ Vltimò c no. † q in ouib⁹ decē faciunt gregē: d 2 in porcis quinq; faciunt gregē: in equis nō dicit hic. sed gl. dicit idē q qua d tuor, vel qnq; faciūt gregē. Quod tene mēti ad id qđ dixi ī. l. ptor edixit. §. j. §. vi bonorū rap q quatuor vel qnq; homines eqtes faciūt gētē: sed in peditibus requirerentur plures: vt ibi dixi. ¶ † Vltimò no. hanc. l. coniun 3 cta. l. j. §. sed & qui porcum. §. eo. ad statuta, quæ distinguūt bestias minutes à grossis. Nam vides, quòd porci numerantur inter bestias minutas: sed equus, bos, & mulus, numerantur inter bestias grossas.

Receptatores. ¶ Opp. de. l. j. j. titu. ij. fol. vt ibi dicam.

De præuaricatoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus qui accepta pecunia uidit instrumenta unius partis: deinde cum alia facit pactum de quota parte litis & animo, & corpore illi aßistit: an tenetur crimine falsi, uel præuaricationis?*

LEX I.

e PRæuaricator. ¶ Quidē aduocat⁹ e Florētinus pmiserat pstare patrocinīū in quadā cā: & p hoc accepit certā pecuniæ qtitatē: 1 & vidit instrumēta oīa partis. † demū habuit aliā partē, & oīa secreta primæ partis reuelauit secūdæ pti: & facto pacto de quota litis cū secūdo, q in veritate nō fouebat iustitiā: & fuit cū eo palā corā iudice: & corā eo petitionē dictauit: & pduci fecit, & sñiam obtinuit: qrit vtrū iste aduocat⁹ cōmiserit crimē falsi? Dicebatur, q nō, sed crimē puaricatiōis. Cōsului cōtra. Nā crimē puaricatiōis est, qñ tu es cū vna pte corpe, cū alia animo: vt hîc. & l. athletas. §. puaricator. §. de his, q no. infa. sed in q. pposita in totū primā partē deliquerat: & cū secūda erat animo & corpe: ergo nō est puaricator: sed crimē falsi cōmisit p tria. ¶ Primò, qa pecuniā accepit: vt faceret falsam actionē cū pſciret se nō fouere iustitiā: vt. l. j. §. j. ad. l. cor. de fal. ¶ Secūdò, qa faciēdo pactū de quota litis cū sciret eū nō fouere iustitiā facit societatē in necē innocētū, qđ incidit. in. l. cor. de fal. & d. l. j. §. j. j. ad. l. cor. de fal. quę videt habere locū, siue hoc fiat in accusatione criminali siue in ciuili actiōe: vt. l. ex senatus. j. ad. l. Iul. de vi priua. licet cōtra hoc facit. C. ad. l. Iul. rep. l. iij. facit ad hoc qđ no. in. l. j. §. j. §. de cal. vbi disputat etiā gl. an hoc sit verū, siue iusta societas fiat in actione ciuili. siue in actiōe criminali. ¶ Tertiò incidit in crimē falsi: qa reuelauit secreta partis: vt. l. j. §. is qui deposita. ad. l. cor. de fal. & de pœn. l. si qs aliqd. §. si qs instrumētū. Itē incidit ī. l. cor. de fal. qa p obreptionē impetrari fecit, & obtinuit sñiam: & sic incidit in. l. si quis obrepserit. j. de fal.

SVMMARIVM.

1 *Præuaricationis crimen est publicum, quando accusator est præuaricatus in crimine publico. Et de crimine præuaricationis cognoscitur per replicationem. Item per accusationem. nu. 2. & 3.*

4 *Accusator primus si accusatur de præuaricatione, & conuincitur, hoc reo præiudicat, si fuit citatus, ut illi iudicio adeßet.*

Sententia lata contra notarium de falso, non præiudicat parti, si non fuit citata.

5 *Accusatore absoluto de præuaricatione, amplius non poterit super præuaricatione redargui.*

LEX III.

1 PRæuaricationis. ¶ No. † qñ accusator est præ 2 uaricat⁹ in crimine publico, crimē ē publicū: al's est priuatū. ¶ † Itē no. q sup replicatiōe puaricatiōis debet pnūtiari. ¶ Op. sup incidēti nō pnūtiat: vt. C. de ord. iud. l. j. hic dicit cōtra. ergo malè dicit gl. spāle est hic, q sup incidēti pnūtiat. f Tu dic, q ista nō est incidēs, sed emergēs f. Nā opponit ad pcessum. cū em me accusas, ego excipio nō esse pcedēdū sup accusatione: qa sum absolutus de codē crimine. tu replicas, q fui absolut⁹ p præuaricationē. Vnde hic disputabat, an sit pducēdū, vel nō. Nō em disputabat de meritis causæ: sed de pcessu. & hic est vnus mod⁹, quo de præuaticatiōe cognoscit. s. p mo 3 dū replicatiōis. Itē est ali⁹ modus, † scilicet p accusationē, hoc mō. Tu accusas me: ego excipio, q fui absolutus. Tu dicis me fuisse absolutū p puaricationē, & vis accusare primum accusatorē de puaricatione. Certè pēdēte illa accusatiōe puaricationis, supsedebit sup ista accusatione secūda. Istos duos 4 modos ponit gl. hic q̄ incipit. hoc spāle est. ¶ Quæro, † qñ g prim⁹ accusat g de præuaricatione & conuincit: vtrum hoc præiudicet reo? Rñ. q nō. nisi ipse fuerit citat⁹. vt illi iudicio adesset: vt. l. denūtiasse. §. fi. j. de adul. p hoc h optimè facit gl. l. cū miles. §. exq. cau. ma. Pro hoc, qđ dicimus h de sñia lata cōtra notariū de falso q nō piudicat pti, si nō fuit citata: vt. l. si veteris. C. de fi. istr. Pro hoc qđ no. p Cy. C. q accu. nō pos. l. j. ī vl. q. facit qđ no. p Cy. ī l. j. C. de adu. diuer. iu. & p Cy. ī. l. si qs homicidij. C. de accu. ¶ Quero, qđ si prim⁹ accusator de puaricatiōe fuit absolut⁹? gl. dicit hic indistinctè, si pnūtiat nō puaricatū, siue super replicatione, siue sup accusatione, de cætero nō poterit redargui de præuaricatione. ita dicit glo. & nihil allegat. de hoc habes casum. §. de collu. deteg. l. fi. in prin.

Publicum

a ¶ Si ideo quis. Adde Bal. in rub. C. qui accu. non pos.

b ¶ Pœna Turpilliani. de pena accusantis, & postea desistentis vide latè per Bar. in. l. j. j. ad turpil. §. si quis autem.

c ¶ Pessimum genus. Adde Bal. in. l. fi. C. de ope. lib. vbi dicit, quòd recipiēs vel occultans delatorem, vel bannitum, ne capiatur: non tenetur soluere ꝑ eis. quando autem & qualiter puniatur receptator delinquētis: vide plenè per Flo. in. quęstione sua inquisitus. in. ij. dub. Caupo autem dans bānito ad comedendum non tenetur. l. seiæ. s̈. de fun. instru. in. §. idē quæ sīt. & ista pœna receptatoris est canonizata. de pœ. dist. ij. c. aut facta. & vide quæ habentur ī l. eos. C. de fur. & qs dicat̃ receptator: vide tex. in. l. j. §. quod autem ait prætor. de ser. correis. & nota in. d. l. fi. Adde quæ not. in rubri. s̈. ne quis eum.

POMATES.

d Similitudinem. & vide ad istum titulum Oldra. cōs. xxxvj.

e ¶ Pœnę duplicentur. Si statutum dicat, ꝙ pœnę duplicentur de nocte. vide Bar. in. l. hoc genus. s̈. de condi. & demon. & in. l. j. §. lex falcidia. s̈. ad l. fal. & in extrau. ad reprimē. in ver. proinde. & Ang. i. l. si finita. §. j. de dam. infec.

f ¶ Intellige in eo. vide Barto. in. l. omnes. C. de agri. & cēsi. lib. xj. & in. l. j. C. de effra. libro xij. & in. l. j. C. de colleg. illi. eo. li. & in. l. j. §. ij. de incē. ru. & nau. & in. l. Metrodorū. ff. de pœ. & Bal. in. l. data opera. C. q accusa. nō pos. & Ang. in. l. j. C. Nili aggeribus nō rūpēdis. & do. in. c. quicunque. de hær. li. vj. & per Bar. in. l. j. C. de litigo. & iti. custodi. libro. xij. & Baldum in. l. ij. C. his, qui latro. & in l. quicunque. in secunda columna. C. de seruis fugitiuis. Adde quòd statutum puniens receptatorem incendiarij vel fugitiui, non habet locum. in receptatore ignorante: vt etiam voluit Romanus consilio. cccclxxiij.

g POMATES. ¶ Quæro, an hoc sit verū? vide Sozi. consi. clxij. co pe. ibi limitat etiā in eo qui coactè recepisset, & sine culpa.

SVMMARIVM.

1 Publicum crimen non dicitur nisi aliqua. l. caueatur.
Si aliquis accusatur ex aliquo statuto, an dicatur accusatus de crimine publico: remißiuè.
2 Pœna Turpilliani est quinq; aureorum.
3 Accusatus, & non prosequens accusationem, qualiter puniatur?

a Si ideo quis. ¶ Duobus modis legitur iste. §. ¶ No. † ꝙ crimē publicū non est, nisi aliqua. l. caueat̃. facit ad. q. si aliqs accusatur ex aliquo statuto vtrū dicatur accusatus de crimine publico, vel nō. de quo dixi ī. l. j. de pu. iud. 2 ¶ † Secundò no. ꝙ pœna Turpilliani[b] est quinq; aureorū. cōtra. j. de custo. reo. l. iiij. sol. ibi loquitur de pœna conuentionali cōtra eū, qui reū nō exhibuit: hic de hoc, q destitit. ¶ Secūdò oppō. C. q accus. nō possunt. l. qui crimē. Soluti. ibi loquitur in eo, q nō comparuit in termino statuto à iudice: hic in eo, q renuntiauit expressè. ¶ Item opp. C. vt intra certū tēpus quæstio cri. ter. l. j. Sol. ibi loquitur in eo q passus est labi tempus tacitè. & ideò, vt ibi liqueat ista materia, ita distingue. Aut quis nō accusauit, & nullo modo punitur: vt hic secundùm primā lectu. Fallit in casibus in quibus tenetur vlcisci mortē defuncti: vt. l. j. C. de his quib. vt ind. & l. cū mortē. cū sim. j. de iure fis. 3 Aut † accusauit, & tunc aut expressè destitit non impetrata abolitione, & punit̃ pœna. v. librarum auri: vt hic. Aut tacitè: tūc aut patiendo labi tēpus statutū à iudice, & punitur extraordinariè, vt l. qui crimen. C. q acc. non pos. Aut patiēdo tēpus labi legale, & tunc punit̃ pœna posita in. l. j. C. vt intra certum tempus cri. qō termi. Punitur etiam quādoque pœna conuentionali: vt. l. iij. j. de custo. reo.

De receptatoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Statuto cauente, ut quòd fugiens ante familiam puniatur perinde, ac si inuentus fuerit cum armis, & pro armis est statutum, quòd pœnæ duplicentur de nocte, an fugienti de nocte pœnæ sint duplicandæ?

LEX I.

c Pessimum genus.[c] ¶ Op. de. l. fi. s̈. de abi. So. dicit gl. speciale est in recipiente abigeum: hic in eo, q recipit alios fures. Vel dic, ꝙ istud perinde: nō inducat oīmodā similitudinē[d]. q. d. sicuti punitur delinquens, d ita receptator. nō tñ eadē pœna qđ ē notādū. Dicit 1 statutū, † ꝙ q fugerit ante familiā, puniat̃ ꝑinde, ac si inuentus fuerit cū armis. Et ꝑ armis est statutū, ꝙ de e nocte pœnę duplicent̃[e]: vtrū huic fugienti de nocte pœnę duplicentur. & videt̃ ꝙ nō, vt hic, quia dictio ꝑinde nō refert̃ ad qualitatem, vt eodem modo puniatur. Tamen hoc non puto verū: quia istæ dictiones referuntur ad omnes qualitates: vt. l. à filio. §. pe. s̈. de ali. leg. nō ob. hic: quia hoc est verum cā tollendæ contrarietatis. Simile de dictione perinde habes j. ad. l. Iul. pecu. l. sacrilegij. §. is autē. & ibi gl. mag. dat multas concordantias.

SVMMARIVM.

1 Rationem non apprehendens, cum id pōt, qualiter & quibus casibis puniatur?
2 Rationem quin non appræhendit ignorans, num teneatur?

1 In pari. ¶ No. † ꝙ in duobus casibus quis tenetur, si non apprehendit latronem

h POMATES. ¶ Sed qualiter probabitur. vide Alex: cōsi. cxv. col. vlt. vol. iij. & Fel. in. c. ij. in prin. de exce. & Bar. in. l. oēs. C. de agri. & censi. lib. x. & v. Barb. cōsi. xlvj. co. xiiij. vol. ij. & Feli. in. c. cum contingat. col. ij. in ver. & quo ad incurrendum. de rescri. & Bal. cōsi. xlj. col. ij. in. v. parte Barba. in. c. cum vicesimum. colum. ij. & ibi Feli. in primo notabili. de officio delega. & Are. consi. cxxj. Roma. cccclxxij. vbi dicit quòd constitutio puniēs dātē incendiario fugam tentanti, debet intelligi de sciente. & Bart. etiam in l. quemadmodū. eo. titul. C. de agri. & censi. libro. xj. colum. ij. & Nellum in tractatu bānitorum in tertia parte. ij. principa. quæstionis, & tribus sequentibus.

i ¶ An habeat locū. An statutum puniens recipientem bannitum habeat locum in receptante agnatum, vel cognatum? Bal. in. c. primo. §. conuenticulam. de pac. iu. fir. tenet idèm qđ Bartol. hic addit istud fallere: videlicet, ꝙ recipiens cognatum bannitum, non tenetur pœna de receptatorib. in receptāte cognatum violatorē pacis: quia tūc eis non indulget̃, nisi per ignorantiam receptarent. & ibi omnino videas. Adde Paul. de ca. eius consilio ccxcviij. vbi tenet ꝙ si aliqui in capitulis pacis faciant capitula quòd nō debeat vna pars dare auxilium inimicis alterius partis, quòd non debet intelligi de coniunctis. quia illis possit impartiri auxilium non obstante, quòd sint inimici alterius partis. alleg. no. hìc.

¶ Item limita hāc pœnam in vxore recipiente virū bānitum quæ impunè eum recipere poterit. argu. l. si cū dotem. §. sin autē in sæuissimo. ff. solu. matri. & in. l. j. C. de diuor. & d. c. inter alia. de sen. excom. & ita tenet Speculator de dona. inter virum & vxorem. §. finali. Item fallit, si talis bannitus infert violentiam receptatori, vt eum acceptaret: vt no. Bal. per illum textum in. l. in delictis. circa principium. de noxa. & ibi sequitur Ludo. in l. j. §. in eo, qui ad Sillania. de quæstione de qua hic per Barto. etiam vide Imol. in. l. fina. j. de publi. iudicijs. & dixit Cyn. & Bal. in. l. j. C. de his qui

cum possit: videlicet, si accipit pecuniā, vel partem rerum surreptarum. Sed qđ si gratis dimiserit eum ire? dicit glo. tunc secus. Istā glo. intellige in casibus in quibus quis non tenetur defendere territorium suū secūdū ea quæ dixi in. l. ne qđ. §. j. de incen. rui. f nau. Itē intellige in eo,[f] q nullo mō receptauit: quia tūc ille tenet̃, qui receptauit. p. l. j. C. de his q latro. & s̈. ꝓxi. §. in prin. l. ¶ Dimisi vnā. q. hic, in prin. 2 Habes ꝙ receptor &c. ¶ Quæro, † an hoc sit verū[g] g in sciente & ignorāte? dicit gl. in sciēte tm̃, quam gl. no. & ꝓ ea est casus in. l. iij. §. nō tm̃. s̈. incē. rui. nau. h & j. de pe. l. Metrodorū. ¶ Sed quaſr ꝓbabit̃.[h] ꝙ receptator hoc sciuit? dicit gl. ꝙ hoc ꝓbabit̃, si est notoriū ꝑ cōtractā. qđ no. Simile habes in. l. pen. C. de pericu. tu. qđ tene menti, pro statutis loquētib⁹, de receptantibus exbannitos.

SVMMARIVM.

1 Statutum puniens receptantem bannitum an puniat eum, qui recipit bannitum agnatum?

LEX II.

Eos apud. ¶ Aduerte, dicit statutum, qui receptauerit exbannitum puniat̃ in certa quantitate. an habeat locū[i] in receptāte exbannitū agnatū, vel cognatum suū, & hic videt̃, ꝙ nō. Videte domini, si quidem exbannitus est talis qui pōt impunè occidi ex forma statuti: tunc dicitur hostis ciuitatis: & sicut ꝑdit eū ciuitas, ita eū agnati, & co1 gnati † perdūt: vt. l. postliminium. §. filius. j. de cap. facit qđ dixi ī. l. si adulteriū cū incest*. §. liberto.* j. de adul. ꝙ si nō pōt īpunè occidi, & sic nō est hostis ciuitatis: tunc si quidē ꝑ statutū est determinata pœna certa: illa esset imponenda pœna. Nec obst. ista. l. qa hic loquit̃ de iure cōi, quo nō est limitata certa pœna: tñ iudex si vellet vti arbitrio p. l. sibi cōcesso secūdū legē, qd ergo. §. pœna grauior. s̈. de his qui no. infa. causa cognita posset pœnam minuere.

De furibus balnearijs Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Lex quando dicit aliquid fieri extra ordinem, intelligitur officio iudicis.
Iudex ex officio potest inquirere, contra fures nocturnos, & balnearios.

LEX I.

Fures nocturni. ¶ Hìc habes duplicē literam: vno mō extra ordinē audiēdi sunt. hoc est ꝑ offīiudicis. Scitis † em̃, ꝙ vbi 1 lex dicit extra ordinē, intelligit̃ iudicis officio: vt. l. si cui. s̈. de cond. & dem. & secūdū hoc habes qđ contra fures nocturnos, & balnearios potest iudex inquirere ex suo offō. ¶ Venio ad. l. ij. dicit̃ hìc, ꝙ remittitur ad ius ordinariū. Quid est hoc dictū? dicit glo. j. ad actionē ciuilē, vt puniat̃ in duplū, vel in quadruplū. Sed an graui⁹ puniat̃ criminaliter? gl. dicit, ꝙ sic: vt. l. fi. s̈. de priuat. deli. Tu dic plenè, vt dixi in. l. capitalium. §. famosos. j. de pœn.

De effractoribus, & expilatoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Pœna quando non est limitata à iure, remanet imponenda officio iudicis. & si aliâs imponantur plures pœnæ alternatiuè, cuius sit electio? nu. 2.

latro. quòd minor
pœna imponitur
receptanti proxi-
mum, vel patro-
num, quàm ſi ali-
âs non eſſet con-
iuncta perſona.
quod nota. Et ad-
de quod contra de
ciſionem Bartoli,
hîc facit, quod no
ta. Archi dia. in. c.
ij. de delictis puero
rum.
a ¶ §. expilatores.
vide quę dixi poſt
Barto. in. l. in eos.
j. de cuſtod. reo. &
adde quòd exiens
de carcere animo
redeundi, non dici
tur fractor carceris
ſecundum Bald. in
l. j. C. de ſer. fu. qđ
no. pro retentis in
palatio, qui rece-
dunt & ſtatim re-
deunt ꝙ non inci-
dant in pœnam. &
vide de iſta mate-
in auť ſi captiui. C.
de epiſ. & cle. Ad
de Ro. cõſi. cxciij.
de recedẽte de pa-
latio & reuertẽte.
POMATES.
b ¶ Offici. iudicis. vi
de circa hoc Alex.
pulchrè loquẽtem
conſi. cxj. col. pen.
volu. j. & Alex. cõ
ſilio. xxxv. col. fi.
ad fin. eo. volu.
c ¶ Electio iudicis.
& vide Barto. in. l.
quicunq;. & ibi e-
tiam Bald. & vide
Bal. in. l. ſi fugitiui
C. de ſer. fugi. & li
mita, vt notat. per
Bal. in. d. l. cunctos
populos. in. vij. co
lumna.
POMATES.
d ¶ Tex. in. l. ſi fugi
tiui. hoc tamen li-
mita: vt per Ang.
in addi. ad Ang. in
tractatu maleficio
rũ. in gl. in verbo,
quas non ſoluerit.
pro quo facit gl. in
c. ſicut. de homici.
e ¶ Pœna. Quando
committitur pœ-
na expilatæ hære-
ditatis: & tale cri
men, an ante hære
ditatem aditam,
vel poſteà. & an
concurrat cum a-
lio remedio. vide
in. l. tertia. & ibi
Baldum. C. familię
erciſcundæ. Et ad
materiam huius
l. an ſtatutum lo-
quens de furto, ha
beat locum in cri
mine expilatæ hæ
reditatis, adde not.

LEX I.

a DE his. Expilatores. [a]¶ No. tex. ibi idcirco &c.
1 † ꝙ qñ pœna nõ eſt limitata in iure, remanet impo
b nenda officio iudicis. [b]qđ tene menti. ¶ Op. ꝙ nul
lus ſit improbior fur quàm raptor: vt inſt. vi bo. ra.
in princ. & l. ſi te. C. ex quib. cau. infa. irrog. Sol. fate-
or, & debetis ſcire ꝙ quidã eſt fur improbus: vt ſim
plex fur. quidã eſt improbior fur: vt ille q expilat hę
reditadẽ, vt hic, qdã ſunt improbiſsimi, vt raptores:
2 vt. l. cõtraria. ¶ Quæro, qñ, † lex imponit plures pœ
nas alternatiuè, cuius debet eẽ electio? tex. hic videť
c dicere, quòd ſit electio iudicis. [c]Contra. videť tenere
gl. in. l. quicũq;. C. de ſer. fug. Cy. variat. Nã aliud di
citur in. l. quicũq;. & aliud in. l. ſi fugitiui. eo. ti. Tu
verò dic ſic: qñq; verba. l. ſunt directa ad iudicẽ, qñq;
ſunt directa ad reũ, quãdoq; ſunt ſimpliciter prola
ta. ſi ſunt directa ad iudicẽ: tũc eſt electio iudicis. hic
d eſt tex. in. l. ſi fugitiui. [d]C. de ſer. fug. Nam tex. dicit
aut pede amputato debilitentur: aut alia pœna affi-
ciantur &c. & ſic verba referuntur ad iudicẽ: ſi verò
referuntur ad reum: tunc rei eſt electio: vt. l. quicũq;
ibi reddat. & ſic refertur ad reũ. Aut ſunt verba ſim-
pliciter prolata, & tunc dubito. Nam hîc lex videť
velle, ꝙ ſit electio iudicis, tñ cũ cauſæ cognitione di
cit debere eligi. In dubio putarẽ eſſe electionẽ rei.
arg. l. interpretatione. j. de pœnis. Similẽ diſtinctio
nem facit gl. in verbo eligit. l. Lucio. ſ. de lega. ij.

De crimine expilatæ hæreditatis Rub.

SVMMARIVM.

1 *Actio in factum ciuilis pro crimine expilatæ hæredi. iure inducta eſt.*

LEX I.

e SI quis. ¶ Quæro q̃ eſt pœna[e] ex-
1 pilãtis hęreditatẽ. † habuiſtis
in. l. j. §. expilatores. ſ. ti. j. ¶ Quęro vtrũ
pro iſto crimine ſit inducta aliqua actio
ciuilis? gl. hic dubitat. veritas eſt, ꝙ ſic: ſaltẽ actio in
factum: vt plenè not. in. l. fi. C. e.

LEX II.

s I expilatæ. Iſtam. l. proſequere vt in glo.

LEX III.

REs hæreditarias. ¶ Op. ꝙ geſta[f]
f cũ vno ex hæredibus nõ proſunt, nec no
cent alteri: vt. l. vltima. C. qui res iudi. nõ
nocet. l. ſæpe. ſ. de re iud. dicit gl. verũ eſt, ꝙ alijs pro
deſt, quo ad præſumptionẽ, nõ ꝙ habeatur pro ple
na probatione. Et aſsignat mirabilẽ rationem. ſicut
eñ producenti tibi teſtes, nõ prodeſſent, niſi pte ꝓ-
ſente producti fuiſſent: ita illa dicta nõ pñt alij pro-
deſſe. Alij dicũt, ꝙ prodeſt quo ad plenã ꝓbationẽ.
ꝙ poſſet eſſe verũ, ſi poneres iſtã cãm eſſe talẽ, ꝙ ꝓ
pte expediri non põt. Tũc eñ quilibet ſocius poſ-
ſet inſolidum rẽ in iudiciũ deducere: vt. l. ſic oẽs. ſ.
de neg. geſ. & l. ſi ſeruũ. ſ. ſi ex noxa. cã aga. & l. hæ-
redes. §. ſi vnus. ſ. fa er. meritò facta per vnũ hæredẽ
alij cohæredi ꝓdeſſent: qa ſaltẽ in hoc hʒ mãdatũ à. l.

SVMMARIVVM.

1 *Scientia occidentis bannitum non debet attendi.*

LEX VI.

SI rem hæreditariam.
¶ No. bonũ caſum. no. tex. ibi. & nihil mu-
tat &c. facit ad qõnem, ego interfeci exbannitũ, quẽ
poterã occidere impunè, an debeat diſtingui vtrum
ego ſciuerim, vel nõ: certè nõ. Nã ſcientia mea nõ de
1 bet attendi. † dixi in. l. inter omnes. §. rectè. ſ. de fur.

De crimine ſtellionatus Rubrica.

LEX II.

g STellionatus. [g]¶ Op. de. l. qd ergo. §. fi. ſ. de his
qui no. infa. ſol. vt ibi.

LEX III.

STellionatus. Maxime. ¶ Opp. de. l. q duo-
bus. j. de falſo. aliud
ſi duob⁹ vẽdidit. quia tũc incidit in falſum: vt. l. con
traria. Aliud ſi duobus obligat, vel promittit, vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Stellionatus crimine tenetur, qui in plateam profectus, rem uenalem pluris æquo licitatur, ut carius ab alijs ematur.*

h Item ſi quis. [h]¶ Diciť hic, ſi qs impoſtu
rã. Quid eſt hoc dictũ? di-
cit gl. i. bonis viris mẽdacia impoſuit. Hoc non pla-
cet qa tũc teneť iniuriarũ. qa infamãdi alterius cã hoc
fecit. l. vt. item apud Labeonem. §. ait prætor. ſ. de
iniu. vnde dicit impoſturã fecit: hoc eſt impoſuit ꝑ-
1 tiũ alicuius rei. Nã ibat in plateã, † & ꝓmittebat de
frumento pl⁹ debito: vt alij ſic emerẽt. Vel in aliqua
promiſsione ꝓmiſit plus debito, in alterius detri-
mentum. Ita intellige hanc. l. quod eſt notandum.
Qui merces. ¶ Oppo. de. l. ſi is qui rẽ.
in prin. ſ. de fur. Sol. intel
ligas hîc merces non eſſe obligatas, vel obligatas ge
neraliter: & eas non tradiderat creditori, aliâs inci-
deret in crimen furti: vt. l. contraria.

LEX IIII.

i DE periurio. [i]¶ Oppo. quũd ſo-
lũ deũ habeat vlto-
rem: vt. l. ij. C. de re. cre. Sol. hic iurauit ali-
quo non deferente: vt alium deciperet. Sed. l. cõtra-
ria loquitur in eo qui iurauit aliquo deferente ad li-
tis deciſionem. quod dic. vt ibi per Cy.

De termino moto Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Pœna caſtigationis, & uerberũ, eſt remota à nobilibus.*

LEX II.

DIuus. ¶ Opp. de. l. ſi qs id qđ. §. doli. ſ. de iu. omn. iudi.
Sol. intellige hic fortuito, quod in
hoc fuit caſus fortuitus: quia ignora
bat illum lapidem eſſe terminum:
tñ habebat animũ furandi: & ideò
opinio circa qualitatem rei non attenditur. ſ. titu. ij.
l. fi. Alij dicunt, ꝙ illud, qđ dicitur ignorãtia, & for
tuito, debet intelligi negligentia, & culpa præcedẽ
te: vt. l. qui ædes. ſ. de incen. rui. nau. ¶ Hic diciť, qua
liter puniunť ſplendidiores. quæro qualiter puniũ
tur alij, q ſunt conditionis inferioris? Rñ. iſte tex. po
teſt legi duobus modis. vno modo vt diſtinguatur
k vtrum [k]ſplendidior hoc fecit cã ſui, vel cã gerendi
negotiũ alterius & tunc de alijs hominibus inferio-
ris cõditionis nil dicitur hic. ſed hæc lect. non pla-
1 cet. quia † caſtigatio, & cædere verberibus eſt pœna
remota à nobilioribus: vt. l. j. §. j. ſ. de effrac. & l. Pe-
dius. ſ. de incen. rui, nau. Legas ergo iſtam. l. aliter,
vt in iſto ver. ſi verò alij. qđ incipiat loqui de perſo
nis inferioris gradus. & apoſtilla. ſic tex. ibi ſi verò
alij, ſcilicet homines non ſplendidiores: & ſic alij, eſt
caſus noĩatiui pluralis. Ibi negotiũ. ſ. prædictum oc
cupandorum finium. qđ ſequitur in text. eſt clarũ.

SVMMARIVM.

1 *Pœna huius. l. an habeat locum, contra euellentes terminos inter ædes & ædes.*
2 *Pœna de qua in hac. l. fiſco, & non parti applicatur.*
3 *Pœna quando imponitur à. l. ſimpliciter, cui applicetur?*
4 *Producens plures teſtes falſos: ſi ad eundem effectum tendunt, una pœna punitur, ſecus ſi ad diuerſos.*

LEX III.

AGraria. ¶ Opp. & videť, ꝙ nul-
la ſit pœna pecuniaria ſta
tuta; vt. ſ. e. l. j. Sol. ante hanc. l. nulla erat
pœna pecuniaria ſtatuta. Sed poſt hanc
l. incœpit pœna eſſe ſtatuta. ¶ Item oppon. de. l. j.
C. de accu. vbi idem dicitur, ꝙ pœna pecuniaria nõ
1 erat. Sol. dicit glo. † ſi qui euulſerit terminos inter
ædes, & ædes, nulla eſt pecuniaria pœna ſtatuta tpe
antiquo.

i n. l. de his. C. de
fur. vide Barto. &
Ro. qui ponit hoc
in. l. gerit. de ac-
qui. hæredi.
f ¶ Quòd geſta. Te
ne menti. qũo in-
telligatur, ꝙ geſta
cũ vno ex hæredi-
bus non noceant,
nec proſint alteri:
vide Bar. in. l. j. C.
q. res iu. non noc.
& Bald. in. l. ij. in
prin. ĩ. j. col. C. e. ti.
g ¶ Stellionatus. q
tenetur hac pœna
vel non: vide Bal.
in. l. ij. C. de muri.
leg. lib. xij.
h ¶ Item ſi quis. hũc
tex. vide Alexan.
per Ange. in. l. ob
hæc verba. de his,
qui no. infa.
i ¶ De periurio. Iu
dex ſecularis arg.
iſtius gloſſ. põt de
clarare quam eſſe
periurũ. Facit qđ
no. in. c. teſtimo-
nium. de teſt. & in
c. licet de iureiu. &
qđ no. Io. And. in
c. cũ. C. laicus. de
fo. cõpet. in. vj. &
d. Ant. in. c. cũ ſit
gñale. de fo. com-
pe. quod eſt verũ,
qñ clarum eſt de
piurio: ſec⁹ vbi eſt
dubium. quia tũc
non poſſet. c. quã
to. de iureiu. & de
ele. c. venerabilẽ.
POMATES.
k ¶ Vtrum. Adde
Hoſt. & Io. And.
in. c. ex literis. de
ꝓba. vbi loquunť
de pœna violan-
tis terminos: vide
Cy. & Sali. in. d. l.
j. C. de accuſa. &
alios. vide domi.
Abb. plenè in. d.
c. ex literis.

antiquo Nec per legẽ agrariã, q̃ loqtur solũ de agris: vt ibi. sed si euellãtur termini inter agros: tũc sic, vt. hic. Alij aliter dicũt: vt Cynur. refert in. d. l. j.
3 C. de acc. & iõ distingue, vt ibi p eũ. & hic in vltima gl. ¶ † Quæro cui applicet̃ ista pœna. l. aureorũ: videt̃, φ fisco: qa tex. hic dicit in publico dare. In cõtrariũ videtur, quòd parti, quia hic dicit actionẽ: & actio est ius prosequẽdi ĩ iudicio, qd' sibi debet̃: ergo pars petit quod sibi debetur. Teneo, φ
a detur fisco:[a] vt hic dicitur: ad rationẽ in cõtrariũ respondeo incontinenti.
3 ¶ Quero, † qñ lex imponit pœnã simpliciter[b], cui applicet̃ ista pœna, vel
b fisco, vel parti? & videt̃ φ parti: vt in omnibus popularibus actionibus: vt l. si cui. j. de ver. sig. & §. de sepul. vio. l. iij. circa princi. & no. in. l. si quis id, quod. §. de iurisd. om. iu. in quadã gl. parua & videt̃ tex. in. l. fi. §. de lit. In contrariũ videt̃ φ applicet̃ fisco: & videt̃ tenere gl. in. l. iubemus. §. his quoq; iudicibus. C. de sa. san. eccl. & videt̃ tex. in. l. mulctarũ. C. de mõ mulc. & . x. colla. quæ sint regalia. c. j. & hic. Alibi videt̃ velle, φ medietas applicet̃ parti: alia medietas fisco: vt in. l. v. §. hæc aũt. §. de his q deie. vel effu. & . l. lege cor. §. ad Sil. & tangit̃ hic in gl. ¶ Dico sic, qñ φ lex imponens pœnã, intro
c ducit actionẽ: qñq; ĩtroducit accusationẽ: qñq; simpliciter loqtur.[c] Primo casu regula est φ applicatur parti: vt. l. si cui. j. de ver. sig. & . l. iij. circa prin. §. de sepul. vio. & . l. si quis id, qd'. §. de iur. om. iu. Fallit si in lege aliter ex-
d primeret̃: vt hic. & . l. fi. §. de liti. & . l. lege cor.[d] in fi. ad sil. qñq; introducit accusationem, & tunc applicat̃ fisco: vt. l. mulctarũ. C. de mõ mulc. & . x. colla. q̃ sint regalia. c. j. Facit ad hoc gl. in. l. iij. in prin. §. de sepul. vio. nisi aliter exprimeret̃. qñq; lex simpliciter loquitur tũc, puto φ in dubio introducat
e accusationẽ, & pœnã fisco applicãdã.[e] vt. d. l. iubemus. §. his quoq; iudicibus. C. de sa. san. eccl. & . d. l. mulctarũ. C. de mõ mul. & . x. col. q̃ sint regalia.
f c. j. ¶ Vltimò[f] Dy. inducit † hanc. l. φ si aliquis plures testes falsos, p duxerit. pro quolibet puniat̃. Tu distingue, an isti plures testes producuntur ad eundem effectũ, an ad diuersos? vt dixi in. l. inficiãdo. §. infans. §. de fur. & . l. nunq̃ plura. §. de priua. deli.

De collegiis illicitis — *Rubrica.*

g ¶ Quærit gl. quot constituãt collegiũ?[g] & rñdeo φ tres: vt. l. Nerati⁹. §. de ver. sig. & dicit bene. vide tñ quæ dixi in. l. prætor. post prin. §. vi bo. rap. secũdò gl. qrit, quæ sit differentia inter collegiũ & corp⁹? Sol. collegiũ dicit̃, p priè, qñ simul habitant: quia sic dictũ est, qm̃ simul colliguntur. Corpus di
h citur propriè, siue simul habitent, siue non,[h] habẽt ex consuetudine aliano mina. Nã quædã collegia appellant̃ societates: vt. §. quod cuiusq; vni. no. in. l. j. circa prin. quædã appellãtur fraternitates. vñ illi de illo collegio dicunt̃ confratres, vt videbitis in. l. fi. j. eo. quædã appellãt̃ sodalitia: vt in. l. j. in pri. j. eo. Vñ illi de collegio dñr sodales: habent etiã alia nomina, quæ consuetudo eis attribuit secundũ diuersitatem regionũ. non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Collegia sunt sub iudicibus secularibus: & milites collegia facere non possunt.*

LEX I.

MAndatis. ¶ Nota. φ ad officiũ p̃sidis spectat, ne sint istacol. prohibita. & ex hoc apparet, φ collegia sunt sub istis iudicib⁹ secularib⁹. † & hoc tenet Inn. extra de exce. pla. c. dilecta. in fi. mag. gl. ¶ Secũdò no. φ milites non possunt facere istas colligatiões. & societates simu'. ¶ Contra hoc opp. quia imo sunt legiones, & alæ militum: vt habes plenè in. l. ij. §. de his: qui not. infa. Sol. non potest fieri sine mandato ducis belli: cum eius mandato sic: vt in contrario.

Sed permittitur. ¶ Not. quòd pauperibus militibns conceditur facere collegiũ, cã, p curãdi ea, vñ debent viuere: ad alia effectus huius collegij extendi non potẽst. dicam. j. eodem. l. fin.

SVMMARIVM.

1 *Collegia quæ pietatem respiciunt, sunt approbata.*

Vers. Sed religionis. ¶ No. φ cã religiõis collegia sũt permissa de iure cõi vt hic. & . l. j. circa pri. §. qd' cuiusq; vni. no. & ibi no. vñ colleg. disciplinatorũ & ista col
1 lega misericordie, & si q̃ pietatẽ respiciũt, sunt approbata † de iure cõis. Secũdò no. p textu hui⁹ ñ debẽt tractari alia, q̃ respiciãt ad regimẽ ciuitatis, & similia & si, hæc fierent, punirent̃: vt. l. ij. de extraor. cri. §. & dicam. j. e. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitatis quod est, an singulorum dici poßit?*

Non liceat. ¶ Not. φ qs nõ pot esse in pluribus colegijs, qd' qualiter intelligit̃, dicã. j. eo. l. fi. Secũdò no. φ illud
1 qd' est vniuersitatis, est singulorũ †. qd' appet: qa qlibet recipit ptẽ suã. ad hoc op. §. de re. di. l. in in tm̃. §. vniuersitatis. & . l. sed & si hac. §. q manumittit̃. §. de in ius vo. qdã dicũt, cõcedo: φ q̃ sunt vniuersitatis, sint singulorum. Nec ob. cõtra qa in qualibet illarũ, statutũ est, p pter magnũ impedimẽtũ. qd' aliàs esset. ita dicũt qdã: vt gl. refert. Sed ista opi. nõ est vera. Nã qd' est vniuersitatis, nõ est singulorũ, qm̃ vniuersitas est p̃sona repr̃sentata p se: vt l. mortuo. §. de fideiuß. Nec obst. iste tex. qa fiteor, φ qñ dissoluit̃ vniuersitas quo ad oẽs, vel quos ad vnũ tm̃, res, q̃ erãt vniuersitatis, efficiũt̃ singulorũ vt hic. ¶ Quæro & reuoco in dubiũ, qñ qs recedit de vniuersitate: de qbus rebus debeat habere partem? gl. tangit hic, dicã de hoc. j. eo. l. fi.

SVMMVRIVM.

1 *Qualiter teneantur facientes collegia illicita?*

a ¶ Detur fisco. Contrarium tenet Bar. in. l. j. in. iij. col. §. de pub. iudi.
b ¶ Pœnam simpliciter. de hac materia. vide Imo. in rũ. §. de publ. iud. & Alexand. in. l. si q s id, qd'. de iur. om. iud. vbi habes, nunquid pœna q̃ põt exigi ab emptoribus gabellarũ propter fraudatas gabellas, applicetur eis. & ibi habes duas limitationes ad dicta per Bar. hic. & vide Abb. in rubr. de iu. Et adde qd' pœna imposita à iudice, intelligitur imposita seu apposita in fauorẽ ip si⁹ vel ærarij: vt. d. l. mulctarũ. Et qd in pœna conuẽtionali? dic φ in dubio videtur apposita loco interesse partis in fauorem ipsius: nõ vt applicet̃ fisco. ita dixit Io. an. in mercu. in regula bonafides. alle. l. si duo. §. pe. in fi. §. si qs cau. Et φ applicetur parti, est tex. opt. in. l. si quis maior. C. de trãs. & ibi Bal. Et adde qd' no. Imo. in rubr. in. l. j. de publi. iud. & not. in. l. si ecclesia venerabilis. C. de episco. & cle. Quid autẽ in pœna conuentionali? dic vt dixi. & adde q̃ dixit glos. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœ. no. videlicet, φ qñ aliqs priuat̃ iure suo, p pter delictũ, illud applicari debet aduersario non fisco. Ad idem. l. fi. §. de liti. Adde an qd' exigitur à fraudantibus gabellas applicetur eis. Bal. cõsi. clij.
c ¶ Simpliciter loqtur. Bald. in. l. si ecclesia venerabilis. C. de epis. & cle. dicit ciuiliter intentari, & criminali. pœnã imponi: vt in. l. j. §. expilatores. de effra. & in l. de periurio. de cri. stellionatus. §.
d ¶ L. corne. Adde in. l. j. §. fi. §. si quis ius dicen. non obtemp. & ibi Bart.
e ¶ Fisco applicandã. Quid si pœna venit ex dispositione defuncti, cui applicetur: vide Bart. & quod notat ibi in. l. vxorem. §. hæres. de le g. iij. vbi not.

LEX II.

VIillicitum. ¶ Not. φ illi, qui faciunt colle
1 gia illicita, † & sunt authores huius), tenent̃ l. Iul. maiestatis: vt hic in tex. & glo. Item tenentur l. Iul. de vi pub. quasi hominibus armatis, & coadunatis hoc fecissent: vt hic dicitur in tex. Item hęc est pœna authoris. quæ autem sit pœna aliorũ de collegio, videbitis. j. p xi. l.

LEX III.

COllegia. ¶ No. licet authores collegij puniãtur: tñ homines de collegio nõ puniuntur aliter: nisi, quia collegium dissoluitur: vt hic. ¶ Secundò not. quando dissoluitur collegium, & res quæ sunt in collegio, diuiduntur inter eos: dicam. j. l. fi.

Insumma. ¶ No. regulam, φ omnia collegia sunt illicita, nisi reperiantur permissa.

Seruos. ¶ No. φ serui possunt esse in collegio volente domino, non aliter. & intellige, φ sit tale collegium, cui status seruilis non repugnet: vt hic vides.

SVMMARIVM.

1 *Sodales uocantur etiam, qui sunt de eodem collegio.*
2 *Collegia poßunt facere statuta, & leges inuicem.*
3 *Collegium simul habitantes poßunt facere licitum: & sic poterunt facere syndicum.*
Tres uel quatuor scholares simul habitantes, poßunt facere collegium.
Omnes qui habent multa facere, & tractare simul, poßunt facere collegium approbatum.
4 *Collegium quot personæ constituant? remßiuè.*
5 *Collegia ex quibus causis constitui poßunt.*
Populus unius ciuitatis, castri, uel Villæ, appellatur collegium de iure gentium: nec requiritur approbatio superioris, contra Inno.
Collectio ædificiorum tendens ad æmulationem alicuius ciuitatis dicitur reprobata.
Collectio ædificorum, ad hoc, ut dicatur ciuitas, castrum, uel uilla, requiritur superioris authoritas.
Ciuitas non appellatur, nisi habeat episcopatum.
Princeps scribendo ciuitati, castro, uel uillæ, uidetur eam approbare.
6 *Collegia, quæ fiunt causa religionis, uel misericordiæ, dicuntur licita de iure ciuili.*
Collegium causa religionis, si instituitur ita ut personæ dicantur ecclesiasticæ, non potest institui sine authoritate summi Pontificis.
7 *Collegium doctorum, uel scholarium, quòd sit approbatum de iure ciuili.*
8 *Collegia plurium exercentium artes in ciuitate sunt illicita.*
9 *Pauperes poßunt facere collegium simul ad sustentationẽ eorum uitæ, si non conueniant nisi semel in mense.*
10 *Leges quæ fiunt inter ciuitates & inter Principes & Barones, superiorem cognoscentes, sunt prohibitæ.*
11 *Ciuitates, quæ de facto non cognoscunt superiorem in temporalibus poßunt licitè facere confœderationem.*
12 *Collegia licita per quas personas regi poßint.*
De esse collegij est, quòd habeat Rectorem.
13 *Laicus quando poßit esse Rector uniuersitatis, uel collegij, in quo sint laici, & clerici.*
14 *Collegium laicorum coram laico conuenitur: ecclesiasticorum, coram ecclesiastico.*
15 *Collegium in quo sint clerici & laici, coram quo iudice conueniantur?*
16 *Personæ quænam poßunt esse in collegio?*

f POMATIES. ¶ Vltimò. & vide qd' no. Bar. in. l. j. in prin. de, p cu. & vide Io. de Imo. in rub. j. de publi. vide vbi materiam tangit.
g ¶ Constituant collegium. Quot constituant collegium: & quid sit collegium: vide Bal. in rub. C. pro so. & hic adde bonam gloß. in. c. dilecta. & ibi doct. de exceß. præla.
h ¶ Siue non. vide quæ dixi. in. l. j. §. si autem. in prin. §. ad Trebel.

a ¶ Venio ad materiam. Et an populus possit facere ciuitatē sine consensu superioris. Barto. dicit, quòd sic. Idem voluit in in.l.ij. de ver.signi.& vide quod ipse voluit in extrauag. q sunt rebelles. in ver. Lombradiæ. vide do. Anto.& Ioā. de Imo. in.d.c. cum ab ecclesiarū. de offi, ordi.d. Pe.in.c. dilecta. de exces. præla. Allegatur Barto. sibi contrarius. Pondera si dici possit, quòd aut loqmur quo ad priuilegia indulta à principe ciuitatibus:& tūc non gaudeat tali priuilegio. Aut quoad illa, quæ cōpetunt ciuitati de iure iure communi: tunc secus. Vide Paul. de castro in repetitiōe l. ex hoc iure. de iusti.& iure.dom. Abb.in.c.j.de priui.Ioan. de Imo. in.c.cum ab ecclesiarum.de offi. ordi.Bart.in.l.j.C.de metropol. Beryto libro.x. quia eget enucleatione, ponderat.d.c. dilecta. Inn.dicit, aut loqmur, vtrum ciuitas possit ædificari simpliciter & pōt sine authoritate superioris vt.d.l.hoc iure. Aut qualificata: vt puta, vt habet priuilegium indultum ciuitati à principe,& tunc secus: nisi priuilegium proueniret à iure gētium. Aut loquimur de priuilegio ecclesiastico Vtrū requiratur superioris authoritas. vide.c. s. scriptionem. de collu. vbi dicit vniuersis Episcopis. Andr. Barb.

b ¶ Secundò quęro. ex qbus causis possunt constitui collegia, adde qđ no. Bar.& q̄ ibi dixi ī l. cum senatus. de rebus dubijs. vbi vide.

c ¶ Sit permissum. Collegia permissa de iure gentiū habes hic. Et Adde qđ no. Bar.in.l.si qs à filio. in fi. de leg.j.& vide Bart. in.d.l. senatus. de reb.dub. Et adde, ꝙ Burgus dicit vniuersitas approbata secūdū Bar.in.l.si hæres.§.vicis. de leg.j. Idem Bar.in.l.ij. de ver.sig.& qđ ipse tradit in extrauag. qui sint rebelles. in verbo, Lōbardiæ. vide per do.Ant.& alios in.c.cum ab ecclesiarū. de offi.or.& Ancha.in.c. dilecta. de exces. prælato.& Pau.de ca. in repe.l. ex hoc iure. de iust.& iure.

Fœminæ possunt esse in collegiis, quæ celebrantur, ut dentur eleæmosynæ.

17 *Monachus uel clericus, quòd non poßit ingredi aliquod collegium sine licentia superioris.*

18 *Collegijs duobus, quando quis inesse poßit?*

19 *Collegium deserere quod quis intrauit, quando poßit.*

20 *Collegia licita, quas leges &, quæ capitula licitè inter se faciant.*

Collegia possunt facere syndicum, & coadunationes pro eorum iustitia conseruanda.

21 *Collegia qualiter dissoluantur?*

22 *Collegio dissoluto, quid fiat de rebus ipsius collegij?*

23 *Collegij bona quando dissoluto collegio debent diuidi inter illos de uniuersitate, qualiter diuiduntur?*

24 *Collegij priuilegia an pereant destructo collegio?*

LEX IIII.

SOdales. ¶ Quidam non habent in tex. nisi vsq; ibi: si aūt
plębs. quia abinde, infra est interpretatio
græci. Et diuiditur: qa primò ponit, qualiter vocentur, q sunt de vno collegio. Secundò dicit
quid pñt facere iuicē collegiati. Tertio dicit, vñ prædicta habuerūt originē. s. à lege Solonis græca. quartò ponitur interpretatio illius.l. grææ. Secūda ibi:
his autem. Tertia ibi: sed hæc lec. Quarta ibi: si aūt
1 plębs. ¶ No. ꝙ † ꝙ illi q sunt de eo. collegio vocāt sodales: vt hic in prin. Vocātur ēt confratres: vt hic, in
2 vltima parte, dixi. s. eo. sup rubr. ¶ Itē no. † ex secūda parte, ꝙ collegia possunt facere statuta,& leges inuicem inter eos: vt.j. dicā. ¶ Not. tertiò ex particula
tertia, ꝙ prædicta sumpserunt originem ex lege gręca. ¶ Sed quæro, qd est hoc, qđ dicit in tex. ibi, Nā
illicita est eadē &c. Gl. dat plures expositiones. qdā dicūt illicita est eadē. s. talis lex, vel talis societas. vel
si habes in accusatiuo casu. s. illicitā esse eādē intelli ge. s. legē, vel societatē. Et quod dicit illicita. dic. i.
valde licita: vt.l. gallꝰ.§. ille casus. s. de libe.& posth. vel dic illicita: idste nō licita quātum esset cōtra pu-
3 blicas leges. ¶ Ex vltima parte no. † ꝙ simul habitātes possunt facere collegiū licitum:& sic possent facere syndicum. Et secūdū hoc habes casum illius. q. quā format gl.in.l.j.§.j.s. qđ cuiusq; vniuer.no. vtrū tres, vel quatuor scholares simul habitātes faciāt collegiū? certè sic, vt hic, dū dicit simul habitātes. Itē qa permittitur seniorībꝰ pro eorū victu habēdo. vt.s. ea.l.j.ij. rñso. Et hoc prout habes hic in litera simul habitantes. alij. habēt ꝙ multi simul habitaturi sunt, expone, ꝙ omnes, q multa hñt facere,& tractare, simul possunt facere collegiū approbatū de iure cōi: vt hic.& ista Inn. allegat extra de exces. pla.c. dile
a cta. ¶ Venio ad materiā a & primo † qro quot perso
4 nę cōstituāt collegiū? dic, vt dixi. s. eodē. super rub.
5 ¶ † Secūdò quæro, b ex quibus causis possunt con
b stitui collegia? regula est ꝙ oīa collegia sunt īprobata: nisi appareāt ꝑmissa, vt. s. eo.l. ꝑx. §. in summa.
¶ Videamꝰ ergo ex qbus causis collegia de iure cōi sunt ꝑmissa. ꝓcuiꝰ euidētia debes scire, ꝙ q̄dā collegia sunt ꝑmissa de iure gē. q̄dā de iure ciuili. De iure gē. vt collegiū, ꝙ appellat populꝰ vniꝰ ciuitatis, cast. vel villę: vt ex hoc iure. s. de iust.& iu. ibi ędificia collata agris termini positi &c.& hoc tʒ gl.ī.l.j.§.s. ꝙ cuiusq; vni no. Inno. tñ in. cū ab ecclesiarū. extra de offi.or. videt tenere, quòd non gaudeat priuilegio ciuitatis, castri, vel villæ: nisi approbetur à superiore.
Sed non puto, quòd ista approbatio sit necessaria:
c cū à iure gen. sit permissum. c Itē à iure ciuili non est
reprobatū, nisi quādo illa ædificiorū collectio tēderet ad emulationem alicuius ciuitatis: vt.l. opus.j. de ope. publi.&.l. per prouincias. C. de edi. priuat. Et vera cꝑtum ad hoc, vt dicatur populus. Quātum ve
d rò ad hoc, vt illa ædificiorū collectio sit ciuitas: d vel castrū, seu villa, requiritur authoritas superiorum. Nam in vsu nostro non appellatur ciuitas, nisi episcopatū habens: sed episcopatū haberet non posset sine superioris authoritate. Diceretur tñ castrū terra, seu communātia, secundùm modum diuersum
e loquendi,& populus e esset, seu collegiū licitū. Fatetur tñ Inno. ꝙ tale collegiū ciuitatis, castri, vel villæ esset approbatū: eo, ipso ꝙ superior sibi rescriberet tanq; ciuitati, castro, vel villæ: ita dicit ipse. tamē
4 vt puto nulla cōfirmatio requiritur. Quædam † col
f legia approbantur de iure f ciui. vt collegia quæ fiūt causa religionis: vt. s. eo.l.j.§. sed religionis. vnde collegia disciplinatorum,& collegia misericordiæ:& & collegia iuuantium oppressos & similia: sunt approbata de iure cōmuni. ¶ Sed contra hoc opp. extra de rel.do.c. religionum diuersitatem. lib. vj. vbi nullum collegium religionis potest institui sine authoritate summi Pon. Sol. aut quis vult instituere collegium causa religionis: ita quòd remaneant personæ seculares: vt sunt collegia disciplinatorum,& alia, de quibus suprà feci mentionem:& sunt permissa de iure cōi: vt hic. Aut vult quis instituere collegium causa religionis: ita quòd ecclesiasticæ personæ efficiantur:& istud non potest fieri sine autho-
7 ritate summi Ponti. vt in contrario. Item est † appro
g batum de iure ciuili collegiū doctorū, g & scholariū vt. C. ne fi. pro pa. auē. habita.& extra de rescript. c. antepe.& de procu.c. quia in causis. Item approbata
8 sunt de iure communi collegia plurium facientium vnā artē in vna ciuitate, vel loco: vt hac.l. fi. Adeo, quod dicit gloss. in.l.j.s. quòd cuiusq; vni. no. quod omnes istæ artes, quæ enumerantur.j. de iure immu.l. fi. habent collegium approbatum. Permitti-
9 tur etiam † de iure communi pauperibus personis h
h facere collegium simul ad sustentationem eorum vitæ: dum tamen non conueniant plus, quàm semel
10 in mense: vt. s. eo.l.§. j. Omnia alia † collegia,& oēs aliæ sectę,& colligationes sunt prohibitæ:& ideo istæ sectæ quæ fiunt in ciuitatibus, quæ non fiunt sup his, habēt simul tractare. Itē istæ ligæ q̄ fiūt in-
i ter ciuitates,& inter principes,& Barones, nō valēt i. ita tenet Inn.in.d.c. dilecta. extra de exces. prælato. Nec ob.l. nō dubito.j. de cap. vbi dicitur, ꝙ ciuitates inuicē fœderātur & colligant: qa istud est verū, qñ ciuitates aliæ nō amicæ, vel liberæ fœderant populo Romano habenti imperiū: sed plures ciuitates vel plures Barones qui essent sub vno Rege, domino, vel principe, non possunt inuicē facere illā fœderationem. Ista eñ sunt sodalitia.& collegia pro-
11 hibita: vt. s. eod.l.j. Et ex istis † colligitur, ꝙ ciuitates
k Tusciæ k quæ non recognoscunt de facto in tēporalibus superiorem, possunt inuicē simul fœderari tā q̄ liberæ. Sed plura castra, vel villæ quæ essent sub vna ciuitate, vel vno dño hoc nō possent: vt dictum
12 est. ¶ † Quæro ꝑ quas personas regētur ista collegia permissa? pro cuius declaratione debes scire l, ꝙ
l de esse collegij l, non est quòd habeat rectorem. pōt

d ¶ Sit ciuitas. quid sit de esse ciuitatis, vel castri,& villæ: vide in.d.l.ij.j. de verbo. signifi.

e ¶ Populus esset. In contrarium est textus in clementina, si summus. de sententia excōmunica. secundū Ludouicū, in.d.l.j.§. hoc aūt. el.ij. de ope. noui nuntiatione.

f ¶ Approbantur de iure. Collegia approbata de iure ciuili, in materia collegiorum vltra infrascripta, vide no.in.c. fi. de reli.do.& Inn. de do.in.c. inter dilectos.& quæ sunt collegia approbata, vide vltra hîc scripta: per Bal. in auē. habita. C. ne fi. pro pa. in. xviij. col. ver. iij. quærit, quare vniuersitas scholarium. Adde q̄ dicant collegia approbata. Ab. cōsil. lv. lib. j.

g ¶ Collegium doctorū. Collegiū doctorū,& scholariū est approbatū de iure ciuili. Adde quæ no.in.l.fi.C. de iur. om. iud. ꝑ Bal. in d. auē. habita.& glo.in.d.l.fi. de iuris. om. iud.

h ¶ Pauperibus personis. Permittit de iure pauperibus facere collegium illorū qui deseruiunt hospitali, ad curā pauperum. de quo vide Inno. in.c. īter dilectos. de do. Et quid in fraternitatibus: vide. liiij. distin.c. si quis &. c. delicto. hîc alē.x.q.v. si clericorū. refert Bal. in auē. hoc ius porrectum in.ij. colū. C. de sac. sanct. ec.& in.l. si qs ad declinādam. in. xvij. colū. C. de epis.& cle.

i ¶ Non valent. Itē sectæ in ciuitate. ꝑ Bar. vbi vide in tractatu, qui sint rebelles. in ver. occultè.& no. Bal. de pac. iur. firmam. in.c.j. in.§. ad hæc ibi q̄ro, vnū apud fiscum.& Bart. in extrauagā. in ver. rebellando. Et de istis sectis & congregationibus ꝓhibitis: vide text.& qđ ibi Bart. in l. nullus. C. de sum. tri.& adde Bald. in rubr. pro socio. in ij. colum.& de pa. constan. in ver. itē societatem. Item semper præsumūtur facta mala cā, nisi aliud ꝓbetur. ità dicit Abb. alē. Vinc.ī.c. fi. de tes. cog. Et qualr puniant clerici faciētes coniurationes cōtra Epm: vide ad hoc ibi glo. Vide Bal.in.l. collegium. C. de hære. institu.& ibi etiā Pau. de cast. qui ponunt de istis fraternitatibus. Et ibi pulchram quæstion. vide per eum.

k ¶ Ciuitates Tuscię. ciuitates Tuscię, quę nō recognoscūt superiorem possunt fœderari. adde qđ dixi per illum text. de pact. constan. in vers. damn. quod.l. confœderationes faciunt vniuersitatem.

l ¶ De esse collegij. De esse collegij non est ꝙ habeat Rectorē. vide Bald. qui hoc limitat in auē. habita. imo videtur tenere contra Bartolum ibi.

enim

in.vij.col.ver.ij.quæri.C.ne fi.pro pa.Adde Bald.in rub.C.pro soci.q tenet idem qd' Bar.hic.etiam si maior decessisset.& subdit,qd' magis dign⁹ habetur loco præpositi.& hic adde gl.& Bar.in.l.nulli.§.qd' cuiusq; vniuer.nomi.& Bal.in.l.j.§.j.eo.ti.

a POMATES. ¶ Sed circa hoc.vide ad istam quæstionē,& seq.aliquid per Feli.in.c.ex literis.in.j.not.de consti.& Pan.in.c.j.col.ij.de loca.& Barba.in.d.c.ex literis.colū.xxix.& seq.& colum.xxxiij.

b ¶ Fieri rector laicus.si in vniuersitate scholariū sunt clerici, an possit eligi Rector scholaris,seu laic⁹? per Bald.in.d.auf.habita.in.viij.colū.& ibi etiam cuius ętatis debeat esse Rector vniuersitatis.& dicit quòd xx.anno.Et ad primum dictum vide Bald.in proœ.ff.§.hæc autē tria.vide vnum verbū per Abb.in.c.cæterum.de iudi.

POMATES.

c ¶ C.de Iurisd.om.iud.vide Fel.in.c.cum ordinem.co.v.de rescript.An autem collegium, vel vniuersitas, possit puniri, & accusari,& an teneatur ex delicto administrantium.&an possit agere pro iniuria illata vni ex collegio,vel vniuersitate.vide Oldra.consi.lxv.in vlti.quæstio.& sequenti.lxvj.& Ancha.clviij.col.iij.& seq.

d ¶ Nō potest.Clerici nō iurāt in manibus Rectoris laici:licet sint scholares.Sed quid si scholaris est propter inobedientiā priuatus de matricula:an possit aliquo modo ampl⁹ rematriculari:vide Bald.in.l.acceptā in.xviij.quæstio.de vsu.

e ¶ Collegiū clericorum.& hoc etiā sequitur Abb.singulus in.c.j.de loca.p gl.ibi.in ver.excommuicatus.& vide ad materiā Bal.in.d.auth.habita.in.xviij.colū.Sed quid si sunt matriculati in diuersis actibus,coram quo conuenientur,vide Bald.in.l.penul.in vlti.col.C.de constituta pecunia.

f ¶ Essent æquales.vide ad hoc,qd' no.Bart.in.l.præcipimus.§.eodē.de ap.no.Bald.in.d.authen.habita.C.ne fi.pro pat.vbi alle.Specu.in titu.de reo.versic.sed qd si scholaris clericus.& vide Io.de lig.in.c.ex literis.de

enim esse sine Rectore seu priore.Ita no.Innocen.in.c.cum non.extra de præbendis.Tamen si volūt possunt sibi inuicem rectorem facere:vt.l.finali.C.de iurisdictione omnium iudicum.& suprà de pac.l.item magistri.&.§.l.,pxi.§.finali.ibi,curatores horum corporum &c.& hac.l.in eo,quod permittit

13 inuicem facere leges.¶ Sed circa† hoc[a] dubitatur, si est collegium clericorum,vel laicorum simul:vt est vniuersitas scholariū,& istę vniuersitates,disciplinatorū:an possit fieri Rector laicus?[b] videtur quòd nō.quia nullam potest habere iurisdictionem in clericos:vt in auf.statuimus.C.de episc.& cleri.& extra de fo.compe.c.si diligenti.Sol.debetis scire,q̄ quędam sunt collegia,quorum rectores habent iurisdictionem:vt rector scholarium,& rectores artificum vt.d.auf.habita.l.fina.C.de iurisd.om.iudi.[c] In istis potest[d] effici rector laicus,ita quòd habeat iurisdictionem in clericos,qui sunt de collegio, vt dictis iuribus:fateor tñ,q̄ si ali quis laicus eligeretur,vt rector esset:tamen illi clerici essent ab eius iurisdictione excepti.Et ideo non coguntur iurare in mandata eius:quia non possunt se subijcere eius iurisdictioni.nec est nouum,quòd aliqui de collegio sint exempti & priuilegiati:vt.l.j.j.ad munici.& ibi tangitur in gloss.Q uædam sunt collegia, quorum rectores nullam habent iurisdictionem:sed magis habēt quādam præeminentiam fraternalem:vt in istis collegijs,quæ causa religionis celebrātur.Nam priores eorum non possunt ad ius aliquem eorum trahere inuitum:sed corripiunt ipsum volentem. & si non vult obedire,nō potest grauari vltra:nisi expellatur de collegio.Ista p otestas est similis illi potestati,quā habet frater maior qui dicitur dominus domus:vt.l.pronuntiatio.§.familiæ.j.de verb.signi. Item exemplū in collegio tenuiorū, qui ad sustendandum eorū vitam faciunt collegium.Nam rector illius collegij habet illam curam,vt congreget:& vt inueniat pro alijs.In istis dico,q̄ etiā laicus poterit esse rector,& punire clericū delinquētē.Non enim punit eū vigore iurisdictionis,sed magis amore fra-

14 terno:vt dictum est.¶ Quæro,corā quibus conuenientur ista collegia,& corpora?Rñdeo coram superioribus iudicibus secularib⁹, si sint collegia secularium:vt.§.eodem.l.j.in principio.vel coram iudice ecclesiastico,si est collegium clericorum[e] vt dicta auf.statuim⁹.& auf.clericus quoq; in lite pulsatus.e.

15 ti.Sed si† collegia clericorū,& laicorū simul:hic aduertēdū est,si quidem maior pars sit laicorum,dicetur collegium laicorum:quoniam maior pars trahit ad se totum:vt.l.qd' maior.j.ad muni. & ideò posset conueniri coram iudice laico.hoc dico si pro rebus temporalibus conueniatur.Nam de rebus spiritualibus iudex laicus non se intromittit secūdū iura cañ.Si verò maior pars esset clericorum,conueniretur corā iudice ecclesiastico eadem rōne.Si verò essent æquales[f] vel æqualis eorū potestas:vt est in ciuitate ista,collegiū misericordiæ:quo regitur hospitale.vbi tantā potestatē hñt clerici,quātā laici:tunc puto,q̄ debēt cōueniri coram iudice ecclesiastico, quasi pars clericorū dignior trahat ad se partem laicorum.arg.l.qcqd.§.cū partes.§.de acq.re.do.&

16 l.quę religiosis.§.de rei vend.¶† Quæro,q̄ psonæ pnt esse in collegio?Rñ omnes masculi,& etiā fœminæ.si tñ illud cuius cā collegium celebratur,nō repugnet statui mulierū.Nam in collegio decurionum nō posset esse mulier:vel in collegio doctorū, vt.l.fœminę.j.de reg.iur.Est em̄ eis docendi & iudicandi offm̄ interdictū secūdū Apostolū.Sed ī colle

constit.

g ¶ Quæro an.Et ista faciuunt ad ea,quę not.dixi post Bar.in.in.l.fi cōsul.de adoptio.& tunc coram quoquo possit conueniri:vide simpliciter Bar.in.l.vlti.C.de consti.pecu.Sed cui collegio debeat quis magis obedire:vide Bar.in.l.quæritur.ff.de statu.ho.

gijs quæ celebrātur,vt dentur eleæmosynæ,optimè possunt esse:sicut etiam videmus quòd sunt colle-

17 gia mulierum religiosarum.¶† Quæro,vtrum monachus, vel clericus possit ingredi aliquod collegium sine licentia superioris?respon.quòd nō,sicut nec seruus sine licentia domini:vt.§.l.proxi.in fi.& quod habuistis notatum.j.de regu.iur.l.ex pœnalibus.& dixi in.l.j.§.de stipu.seru.¶ Quæro,an [g] ali-

18 quis† possit esse in duobus collegijs?tex.§.eo.l.j.§.non licet.videtur dicere,q̄ non.Tu dic,q̄ quædam sunt collegia,q̄ subalternantur ad inuicē,& hñt se vt totū & pars seu vt corp⁹,& mēbra exēplū.ī vniuersitate nostra est tota vniuersitas q̄ diuidit̄ ī mēbra,vide licet vniuersitas vltramontanorū& citramōtanorū,& diuiditur etiā per rationes. Isto casu potest esse quis in toto,& in vno membro illi⁹ totius.sicut pōt esse quis de vno populo,& de vna prouīcia,vel vno burgo sub vna ciuitate.& si.Q uædā sunt collegia,q̄ habēt se,vt spēs separatæ. istis est aduertendū.aut quæris,vtrum quis possit esse in vno collegio necessario:& in alio voluntario& potest poni exemplū.Tu es ciuis istius ciuitatis origine:& sic es de collegio istius ciuitatis necessariò:certè poteris effici alterius ciuitatis,vel collegij voluntarij:vt.j.ad muni.l.domicilium.&.l.assumptio.&.l.nihil. Si verò quæris,an possit inesse pluribus collegijs voluntarijs?dico si quidem exercitium eius,ad quod vnū collegiū fit,est impedimento ad exercitiū alterius, ad quod aliud collegium celebrat:tūc nō pōt esse in plurib⁹ collegijs:vt.d.l.j.§.nō licet.§.eo.Si verò exercitium vnius nō est impedimēto ad exercitiū alterius.Verbi gratia:tu es de collegio vnius artis,qd ,phibet, q̄ sis de collegio disciplinatorū?certè nō video.ar.j.ad muni.l.assumptio.§.iuris prudentibus.&.l.libert⁹.§.pscriptio.eo.ti.facit.C.de post.l.quisqs.& de asses.

h l.vl.¶ Quæro vtrū [h] qs possit exire de collegio,qd'

19 intrauit.& aliud intrare sine cōtradictione cuiusq;.Rñdeo, in collegijs istis volūtarijs pōt qs liberè ingredi,& pacta seu leges collegij q̄ essent de admittēdis tātū certis psonis,& nō vltra essent.ll.improbatæ,vt.l.j.C.de monopo.nisi hoc fieret ex cā legitima:vt quia vellet ingredi aliquis rixosus:vel turbulētus hō,vt.l.fi.§.de of.,pc.Cæsa.Itē exire pōt qs li-

20 berè:vt.§.l.j.in fi.¶† Quæro,super qbus[i] possunt

i facere statuta seu leges talia collegia?Rñdeo, super his,q̄ pertinēt ad artē suā:nō super alijs:vt.l.fi.C.de iur.om.iud.& ibi no.& hac.l.ita tamen,q̄ nō faciāt inuicē legē,per quā alij præiudicet:vt puta,si faciūt legē,vt certæ personæ possint tātū illam artē exercere,& nō alij:& q̄ quibusdā doceat,& quibusdam nō.Item si faciunt pactum,vt opus cœptum ab vno

k alius non perficiat[k].istæ eorum leges sunt reprobatæ:vt.d.l.j.C.de monopo.Item possunt facere syndicū,& eorum coadunationes pro eorū iustitia conseruanda,de his q̄ simul habēt facere:vt no.in.l.j.§.qd' cuiusq; vni.cir.prin.de alijs verò non:vt dictum est.

21 ¶† Quæro qualiter [l] collegia dissoluantur?Rñ quæ-

l dā est dissolutio,q̄ fit oībus de collegio volētibus:vt.§.eo.l.j.in.fi.vel oībus mortuis nullo remanente:vt.l.sicut municipij.§.fi.§.qd' cuiusq; vni.& qd' no.in.l.eius.in fi.j.ad munici.quędā est dissolutio inuita q̄ fit mādato superior. ,ppter aliqd' delictū collegiatorū:vt puta si prętextu collegij liciti cōmittāt illicita:vt.l.proxi.in prin.&.l.j.ij.rñ.§.eo.de extraor.

22 crim.l.ij.sub prætextu.¶† Quæro,qd fiet [m] de reb⁹

m collegij dissoluto collegio?Respon.quędā sunt collegia,quæ possunt habere in cōi,& nihil in particulari.vt collegia religiosorum & ī istis disoluto colle

h ¶ Quæro vtrū.& ista possunt te dubitantē reddere, qd si aliquis huius collegij volens ad aliud collegiū transire,facitse cancellari à matricula illius primi collegij an gaudeat priuilegio illi⁹ collegij vsq; quo ad matriculam alterius collegij positus fuerit & dic quòd sic.casus ē not.ī.l.j.§.fi.de bono.pos.,quę ex test.mi.quod ē no.& illū tex.alle.Ro.sing.vj.&.ix.

i ¶ Quæro sup q.bus.quis autē possit videre statuta eorū, & ea annullare. & si iniqua sunt collegia dissoluere,vide Bart. in l.sub prætextu.§.de extraor crimi.& adde Bal .in.l.j.C.de monopo.& Inno.in.c.cum ac cessissent.& in .c.cū omnes.de cōstitutio.& dixi post bar.in.l.fi.de iuris.om.iudi.& requirunt talia statuta confirmationē superioris, secūdùm Bal.i.d.l.fi.Et istis adde Bar.in.l.oēs populi in.j.q.prici.ff.de iusti.& iure.& Bal.no.ī auf.habita.C.ne fi.pro pa.in.iij.colū. sed quòd nō requirāt confir.tenet Bald.in l.repeti.in.ij.co.

k ¶ Alius non perficiat. Adde quod no.Bar.in.l.si quis à filio.§.fi.de leg.j.Bal.& Cy.in.l.ne q.C.de procu.

l ¶ Quęro qualiter. Adde Bar.in.d.l.sicut.§.fi.quod cuiusq; vni. no .bal.plenè in.d.c.imperialis.de pa.cōstā.in vsib feu.Andr.Barb.

m ¶ Quæro,qd fiet.Adde bar.in.l.j.§.fi.§.de acq.pos.& ibi Ang.& d.Io.in.d.l.sicut.§.fin.And.Barba.

m ¶ Quæro qd fiet.vide Bar.ī.l.sicut.in fi.qd' cuiusq.vni.noīe.adde de excess.plato.in.c.dilecta.& doct.in.l.j.§.fi.ff.de acq.pos.qd aūt,si maior pars renūtiat collegio,siue societati,an minor pars conueniri possit,quæ remanet:& possit vti suo signo consueto vniuersitatis,seu societatis?vide Bal.in.l,fi.C.pro socio.

a ¶ Em̄ bona .an bona diuidan̄t p soli dū & librā? vide in l. iiij. §. actor. de re iudi. & in l. ij. C. de anno. & tri. lib. x. & in Specu. de cē si. quē sequit̄ Bal. in. l. omnibus. C. de vecti. cōmiſ.

b ¶ Quęro destructo. bn̄ facit ꝙ no. Bar. i. l. j. §. fi. de acquirēda poſſ. ad. de quod no. bar. & doc. i. l. inter sti. §. sacrā. de ver. ob. & Ioā. an. in. c. priui. de reg. iur. in. vj. p Dy. in. l. pater filiū §. Tusculanus. de legat. iij. per Bal. in. l. ſi grege. & ibi dixi poſt Imo. de leg. j. p Ange. in. l. ꝓponebat̄. de iud. p gl. in. d. c. priuilegio. de reg. iur. in vj. Bal. de pace cōstan. in verbo, nos. & in aut̄. habita. C. ne filius ꝓ pa. & i l. j. §. fi. qđ cuiuſq; vni. no. & in. l. seruitutes. §. ſi ſublatū. & ibi Ang. s. de serui. vrb. predi. & Bal. in. l. vſuffruct⁹ citāti. q. mo. vſufr. amitt. & Ang. in d. §. sacrā. & in. l. q res. §. areā. de solu. adde q̄ dixi poſt Bar. in. l. ſi qs filio. in. §. fin. & qđ ibi Bal. & Imo. in fin. verbis. de iniusto test. & s. de extra ordi. cri. in. l. stellionatus.

c ¶ Gl. quærit. vide qđ no. Bal. in. l. pe. in. vij. q. C. de exe. rei iudi. Qui autē dicantur de populo, vide quę ſcripſi poſt Bar. in. l. in ꝓuinciali. §. fi. de ope. no. nun.

gio remanent apud ſuperiorem, vel cui ipſe cōceſſerit. Et ita fuit obſeruatū, qn̄ fuit deſtructū collegiū templariorum per ſummū Pōtificem. Sunt em̄ bona vacātia: & ſic debent̄ fiſco. l. j. C. de bo. vacā. & l. j. j. de iu. fiſ. Quædam ſunt collegia, q̄ pn̄t habere ali qd in particulari & in cōi. ¶ Et hic eſt aduertēdū: qa qdā ſunt collegia, quæ hn̄t aliquid in remuneratiōe a laborū: vt collegiū vni⁹ eccleſiæ. habēt em̄ bona[a] propter officium. & propter laborem, quē ſuſtinēt ꝓ ciuibus & parochianis: & tunc diſſoluto collegio, ſi ue in totum, ſiue quo ad vnum recedentem: bona eos non ſequuntur, ſed remanent apud ipſum collegiū. vel eo in totum deſtituto, remanent apud ſuperiorē. ceſſante em̄ labore, debet ceſſare præmium: vt. l. ſeio. in princ. s. de an. le. facit ad hoc, quod nota. in. d. l. ſicut municipij. s. quod cuiuſq; vniuer. quædam ſunt collegia, quæ habent aliquid non propter ſe: ſed vt diſtribuant inter alios: vt collegium miſericordiæ, quod habet bona vt nutriat pueros, & alat infirmos: & tunc etiam deſtructo collegio nō remanet apud eos: & ſi aliquis abierit, nihil inde extrahit. Non enim habent hoc propter eos, ſed magis propter vtilitatem publicam ciuitatis: vt. l. ciuitatibus. s. de leg. j. Et illi de collegio, ſunt quodammodo nudi miniſtri, apud quos nullum debet remanere cōmodum: vt. l. ſi quis Titio. s. de. leg. ij. qnq; ſunt collegia quæ habent aliquid propter ſe. Et hic aduerte. qnq; eſt in cōi aliquid propter ſe principaliter & directo. Exemplum in pecunia, quam ſimul conferunt tenuiores: vt inde ematur aliquid ad eorum victum: vt. s. proxi. §. ſeruos. & s. eo. l. j. ij. rn̄ſo tunc ſi aliquis b recedit, vel collegium diſſoluiur, debet recipere de iſta pecunia, prout eum pro rata tangebat: vt. l. j. in fi. s. eo. Et iſto caſu propriè intelligitur illa. l. j. in fin. eodē mō dico, ſi erat in cōmuni aliqua res deputata ad proprium vſum eius: vt puta, in fraternitate diſciplinatorum, eſt veſtis ad cuiuſlibet proprium vſum deputata. Certè illē qui recedit, debet illam veſtem ſibi habere: vt. d. l. j. in fin. s. eodem. Si verò habent aliqua ad commoditatem vniuerſitatis: nec reſpiciunt commodum ſingulorum principaliter, vt ſunt reditus, & prædia paſcua. & nemora: quæ habētur ab vniuerſitatibus, ex quibus onera vniuerſitati incumbentia perſoluunt̄. iſto caſu ſi aliquis inde recedit, nihil inde debet habere. Ratio. quia tex. in. l. j. in fin. s. eodem. dicit quòd debet accipere illud quod ei cōpetit: ex ratione: ſed hic ex ratione nihil ſibi competit, ſed ipſi vniuerſitati competit. ergo &c. ad hoc facit. l. in tantum. §. vniuerſitatis. s. de re. diui. & l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. s. de in ius vo. & ita obſeruatur de facto. Si verò vniuerſitas diſſoluatur in totum: iſto caſu debet diuidi inter eos de vniuerſitate: vt. s. eo. l. iij. in prin. & ideo quædam vniuerſitates, qn̄ aliquis ingreditur ſpecialē conuētionē, faciunt, vt ſi contingeret eum inde recedere, nil poſſit repetere: & vendicare de rebus illarū vniuerſitatū. ¶ Sed 23 † quæro iſto caſu quomodo bona debent diuidi inter eos: vtrum diuidant̄ p capita, an per ſolidū & libram? Rn̄ quædam ſunt bona, quæ habet vniuerſitas ex collatione eorum propria: & tunc debent diuidi habito reſpectu ad modū, ſecūdū quē contulerunt: vt. d. l. j. in fi. s. eodē. & quod ibi no. in glo. facit inſtitu. pro ſoc. §. illud. quædā ſunt bona habita ex largitione aliorum, qui legauerunt vel donauerunt. & iſto caſu debet fieri diuiſio ſecūdū eū modum ſecūdū quē deſeruiebāt oneri vniuerſitatis: vt no. in. l. incola. j. ad muni. arg. ad hoc. s. ad Treb. l. nōnūq;. & d. §. illud. inſti. pro ſo. ſed oneri vniuerſitatis deſeruiebant illa per ſolidū & librā: quia cū collectæ imponātur per librā: vt. l. oēs. C. de ope. pub. & iſta bona minuebāt onera collectarū. ergo apparet, ꝙ p ſolidū & libram deſeruiebāt vniuerſitati: igitur eodē modo fiet diuiſio. Si verò nō appareat, qualiter vniuerſitas habuerit dicta bona, præſumendum eſt, quòd fuerant habita ex aliorum largitione. ita tenet Inn. extra de teſtamento capitulo relatum. ¶ Quæro, b deſtructo[b] collegio, † an pareant priuilegia ipſius 24 collegij? Reſpondeo, quando collegium deſtruitur per ſuperiorem, propter illius collegij defectum, tunc perunt omnia ipſius priuilegia: vt. l. cum vſufru. s. q. mo. vſufru. ami. Videtur enim pati maximā capitis diminutionem: ſic eius iura in totum conſu- d muntur: vt. l. cognitionū. in fi. j. de var. & extraor. cog. Q nq; collegiū non deſtruitur ſed diſpergitur. verbi gratia, vniuerſitas huius ſtudij tempore mortalitatis receſsit totaliter: ita ꝙ nulla erat vniuerſitas ſtudij Peruſij. Vel pone. propter aliū caſum vniuerſitatem, vel collegiū recedere: iſto caſu priuilegia, & iura nō pereūt: imo ipſa iura dicunt̄ retineri per illū locū, à quo denominabatur vniuerſitas, ſecūdum e opi. Moyſi. no. per gl. in. l. ſicut municipij. §. fi. qđ cuiuſq; vni. facit ad prædicta qđ no. per Inn. extra de ope. no. nun. c. ij. de ver. ſig. c. Abbate. in vlt. glo.

De popularibus actionibus Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Actiones populares tendunt ad vindictam.*
2 *Populares dicuntur, quia cuilibet de populo competunt.*
3 *Pœna ubi ob crimen priuatum eſt imponenda, ſi pœna eſt pecuniaria, quilibet de populo admittitur: ſi corporalis, ille tantum, cuius intereſt.*
Accuſatio quæ oritur ex ſtatuto imponente pœnam, dicitur priuata.
4 *Pœna cui applicetur, quando agitur actione populari? remiſſiuè.*

1 ¶ † Glo. querit.[c] vtrum actiones populares ſint rei c perſecutoriæ, vel tendant ad vindictam? dicit glo. ꝙ 2 tendunt ad vindictam. & bene. ¶ † Secundò quærit gl. quare dicuntur populares? dicit gl. quia cōpetūt 3 cuilibet de populo. ¶ † Tertiò, quęro[d] vtrū pro pœ d na imponenda ex crimine priuato admittatur quilibet accuſator. Gl. dicit, aut agitur ad imponēdā pœ e nam corporalē: & tunc nō admittitur[e] quilibet: ſed ille tātùm admittitur, cuius intereſt. Aut agit̄ ad pœnā pecuniariam: & tūc quilibet de populo admittetur. ſed ſi plures veniūt, admittitur idoneior. Quod no. multū pro ſtatutis, quę imponunt̄ pro delictis f pœnā pecuniariā: vt admittat̄ ad accuſandū[f] quilibet de populo. qđ tene menti arg. ad hoc. l. q ſepulchra. C. de ſepul. vio Fa. j. de iure fiſ. l. j. ibi. vel ab accuſatione receſſum &c. coniuncta. l. iij. §. fi. s. de præua. Facit etiam. d. l. j. de iure fiſ. ibi: vel aduerſus leges &c. & ibi. vel rem litigioſam &c. iuncta. l. fi. de litig. & ibi per gl. quæ idem dicit, quod iſta. l. &c. Nec ob. quod no. s. de priua. delic. l. fi. quia illam gl. intellige ſecūdum iſtam, &, vt ibi dixi. Nec ob ſi dicis: ergo eſt accuſatio publica, quæ competit cuilibet de populo: quia non eſt verum: vt dixi. s. ti. j. l. j. 4 ¶ † Quæro, cui applicetur pœna qn̄ agitur actione populari? dic vt dixi. s. ti. ij. l. agraria. Cætera, quæ ſunt in hoc tit. proſequere per teipſum.

De publicis iudicijs Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Iudicia publica idcò dicuntur: quia cuilibet de populo competunt.*
Iudicia publica. i. accuſationes.
23 *Hic liber dicitur terribilis, quia terret homines.*

¶ Gl. continuat rubricā ad pręcedētia. Dictum eſt s. de accuſationibus, quæ pecuniariter mouentur. Nūc ꝓſequitur de accuſationibus, quę mouētur in corpus. Et quidam habent hic de actionibus: alij habēt de accuſatiōibus: ſi habes de accuſationibus, dic tūc, vt. s. dixi. quia dictū eſt. s. de accuſ. pecuniarijs: nūc ꝓſequit̄ de accuſationib⁹ corporalibus. Sed iſta cōtinuatio non eſt bona: qa etiā in præcedētib⁹, dictū eſt de accuſationib⁹, q̄ mouent̄ in corp⁹: vt. l. diuus. & l. vlt. s. de iniu. & l. vlti. de fur. & l. vlt. de priua. de li. & de extraor. cri. per multas. ll. Itē. & j. e. l. ij. tractat̄ de accu. pecuniarijs, & etiā. j. ad. l. Iul. de ano. l. ij. vn̄. s. & j. tractat̄. de accuſ. pecuniarijs, & corporalibus. Vnde hæc cōtinuatio nō eſt bona. quare alij habent in glo. de actionibus: & iſta eſt melior. quia dictum eſt. s. de actiōib. ciuilibus, q̄ intētant̄ ad partis profectum: nūc ſequitur videre de accuſationibus

d ¶ Tertiò. Vide Bar. in. l. fi. de deli. priua. tn̄ Bal. contradicit in. l. aduerſus. C. de fur. & do. Io. j. de publ. iud. l. j. vbi omnino vide. Andr. Barba. ¶ Tertiò quæro. vtrū pro crimine priuato admittatur quilibet de populo, ad accuſandum? vide Imol. in. l. j. titu. j. & an quando pœna veniat applicanda fiſco quilibet admittatur? vide in rub. C. qui accu. in. iiij. col. & gl. & Bal. in l. fi. C. de litigio.

e ¶ Non admittit̄. adde Bal. & Pe. in l. ſi quis id, quod. s. de iuriſd. om. iud. quod propter offenſam factam iuriſdictioni iu dicis vbicunq; à. l. impoſita eſt pœna. qđ dicit eſſe menti tenendum.

e ¶ Ad accuſandū. vtrū poſsit quilibet admitti, quando pro delicto imponit̄ pœna pecuniaria, vide Bal. in l. aduerſus. C. de fur. tis. & in. l. j. C. qui accuſa. & Imo. in l. j. titu. j. an forē ſis admittatur: vide Bald & Imo. in l. ſi quis reus. j. tit. j. Sed vtrum accuſatio iniuriarū ſit publica, quando iniuria non habet ſpecialem titu. cri. vide Bald. in. c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. & Bar. in. l. j. in ti. j. & in. l. lex corne. īſi. s. de iniur. & in. l. j. §. ſi qs. eo. ti.

nibus criminalibus, quæ mouētur ad vindictā. Et ſi dicis. ſ. dictū eſt etiam
accuſationibus criminalibus. Rñd. nō dicitur. ſ. de accuſ. principaliter, ſed
acceſſoriè: ſed hîc, & in toto iſto libro, dicitur de accuſationibus principa
liter. Itē dat gl. aliā cōtinuationē. dictū eſt. ſ. de priua. deli. ſequitur hîc de
1 delictis, ſeu de iudicijs publicis: vt in toto hoc libro. ¶ Quærit gl. † quare
iſta iudicia dicantur publica. Rñ. gl. dicūtur publica: quia cuilibet de popu
lo cōpetunt: vt inſti. eodē, in principio. & l. j. §. conſequens. ſ. de ſuſpe. tu.
2 ho: declarabo. j. e. l. j. ¶ † Quæro, quare dicuntur iudicia: cùm in hoc titu.
nō tractetur de iudicijs: hoc eſt de inſtantia: ſed de. ll. quibus iudicia inten-
tātur. dicit gl. expone de iudicijs: hoc eſt de. ll. publicorū iudiciorū. vel aſr,
hoc eſt de accuſationib⁹ publicorū iudiciorū. Et iſta eſt bona expoſitio, ſi-
cut ēt in iudicijs ciuilibus ſunt proditę actiōęs, quæ ſunt ius pſequēdi &c.
vt inſti. de act. in prin. ita in crīalib⁹ pditę ſunt accuſatiões. h. d. tex. inſt. e.
in prin. Tractat ergo tot⁹ iſte liber de accuſatiōib⁹, quę oriunt̃ ex delictis
3 publicis, ſeu de. ll. quib⁹ delicta publica puniuntur. ¶ Vltimò ſcias, † ꝙ ali
bi dicit Imperator, ꝙ iſte liber eſt terribilis. terret eñ hoīes, ne delicta cō
mittāt: vt. l. ij. §. ſeptima. C. de vet. iure enu. nō habetis alia circa rubricam.

SVMMARIVM.

1 *Iudicia publica, quot modis dicantur?*
2 *Accuſatio de falſo inſtrumento, dicitur publica.*
3 *Accuſatio ex. l. Fauia de plagiarijs, quòd ſit publica.*
4 *Lex Viſcellia, quòd inducat publicam accuſationem.*
5 *Accuſatio ex Senatuſconſulto Turpilliano, eſt priuata.*
6 *Accuſatio de ſuſpecto tutore, quòd non ſit publica, ſed priuata.*
7 *Iudicium dicitur publicum tribus modis.*
8 *Statutum puniens iurantem per corpus Chriſti, dicitur inducere publicam accuſatio nem: quia quilibet poteſt accuſare, & infamat.*
9 *Lex Agraria, non dicitur publicum, ſed priuatum iudicium.*
10 *Crimen de quo in. l. ſi quis in hoc genus. C. de epi. & cler. quòd ſit publicum.*
1 *Statutum, ſi alterat pœnam homicidij, falſitatis & ſimilium: an ex hoc tale crimen deſinat eſſe publicum? & nu. 15.*
12 *Iuramento formiter præſtito, non oritur actio: ſed ex contractu ſuper quo præſtatur.*
13 *Actio ex conſuetudine formiter inducta, non oritur.*
14 *Crimen raptus dicitur publicum iudicium.*
16 *Iudicium non dicitur publicum, licet ſtatutum reſtringat accuſationem ex aliqua. l. publici iudicij.*
17 *Conſequentia hæc bona non eſt, quilibet poteſt accuſare: ergo eſt publicum iudicium.*
18 *Statutum licet inducat, quòd de crimine quilibet poßit accuſare: non tamen dicitur crimen publicum ad effectum publici iudicij.*

LEX I.

* NOn omnia. ¶ Hæc lex diuiditur in duas par-
tes. Primò ponit regulā, ſeu quę-
dā verba ex quibus collegit̃ regula. Secūdò ponit exce-
ptionē à regula. Partes per ſe patēt. & breuiter. h. d. Oīa
delicta ſunt priuata, exceptis quibuſdā hîc enumeratis.
tex. ibi veniūt. pinde eſt, acſi diceret oīa delicta ſunt pri-
uata, niſi ea, quæ ex legib⁹ &c. Dy. ¶ No. quod dixi in ſummario, & pro-
batur hæc regula & exceptio hîc. &. ſ. de pręuaric. l. præuaricationis in fi.
& inſti. eo. per totū. ¶ Op. & vr̃, ꝙ ſint alia publica iudicia, ꝗ̃ ea, quæ nu-
merātur hîc: vt. l. Iul. de ſacrilegijs & reſiduis. Rñ. gl. ſecūdùm Pla. ꝙ cùm
dicit de. l. Iul. maieſtatis cōprehēdit etiā de reſiduis: quod ſatis placet. Poſ
ſes ēt dicere, ꝙ oīa publica iudicia nō ſunt hîc numerata. ¶ Itē op. ꝙ. l. Iu.
repetūdarū. & l. Iul. de annona, nō ſint iudicia publica: ſed ſunt iudicia ex-
traordinaria: vt. j. ad. l. Iul. repe. l. lex Iul. §. hodie. &. ſ. de extraor. cri. l. an-
nonā. Rñ. nō repugnat, quin ſint publica: & hîc. & ꝙ extraordinaria pœ-
na imponatur: vt ibi. hoc vult dicere gl. ſuper ver. repetundarū. licet nō al-
1 leg. l. ¶ Extra gl. † op. & videtur, ꝙ ſint alia iudicia publica: vt. l. quod ſe-
natus. ſ. de iniurijs. Iac. de Are. videtur tenere, ꝙ iudiciū illud de famoſo li
bello ſit publicū. & hæc. l. ſuppletur per illā. & ita ſentit gl. j. ad Turpil. l.
ab accuſatione. §. fi. ſed do. Azo intelligit meli⁹: & dicit ꝙ ſic, ꝙ iudicia di-
cuntur publica qñꝗ quæ ex. l. publicorū iudiciorū deſcēdunt. & hoc mō
ſumitur hîc. Alio modo dicūtur iudicia publica omnia, quæ ad vindictam
publicā proponūtur, & hoc mō omnis criminalis accuſatio, pōt dici pu-
blicū iudiciū: & hoc mō ſumitur in. l. quod ſenatus. ita tenet Azo in ſum-
ma, inſti. de publi. iudi. in prin. ¶ His expeditis venio ad quæſtiones. hîc
a dicitur, ꝙ. l. cornelia. de teſt. dicitur publicū iudiciū.[a] ¶ † Quæro, quid de
alio inſtr̃o fabricato falſo? dicit glo. ꝙ tūc non eſt publicū iudiciū. hoc pro-
bat per hāc. l. quę reſtringit ſe ad. l. Corneliā. de teſta. Itē probat per. l. Pau
lus. j. rñ. j. de fal. &. j. ti. j. l. ij. §. j. Azo fuit ī cōtraria opi. & dicit, ꝙ pro quo-
libet inſtr̃o falſo cōpetit. l. cor. de fal. & eſt publica accuſatio: vt inſti. eo. §.
itē. l. Cornelia. de fal. &. ſ. de cōcuſ. l. ij. j. rñ. & probatur. C. qui accu. nō poſ.
l. ſenatus. & l. ſi vt proponis. §. ſi reus vel accuſa. mor. fue. & l. & ſi ad te. C.
de fal. & plenè not. C. de fal. l. eū qui. & ibi gl. & doct. tenēt iſtā opi. & bñ.
Nō ob. hęc. l. quia ſupplet de alijs inſtr̃is: vt dixit Axo. Itē nō ob. l. Paul⁹.
vt gl. dicit. ¶ Itē quærit glo. qd de. l. flauia de plagiarijs. Quid de Viſcellia,
& de Turpil. & de crimine ſuſpecti tutoris: vtrū ſint publica, vel priuata:
3 examinem⁹ de quolibet p ſe, & videam⁹ † primò vtrū. l. Flauia ſit publica,
vel priua. Pla. dicit, ꝙ ſit priuata accuſatio: qa hîc nō numerat̃. Azo contra
per. l. Plag. C. ad. l. Flaui. de plag. ſed Pla. rñdet, quod ibi loquit̃ tm̃, qñ li-
ber hō plagio adducit̃: ſecus in alijs. Sed Azo dicit melius, & probatur in

ſti. eo. §. antepe. & etiā apparet: quia illa. l. flauia po
nit̃. & enumerat̃ in hoc libro: vt patet. j. ad. l. flauiā
de pla. q liber appellat̃ publicorū iudiciorū: vt. l. ij.
§. poſt. hęc. C. de ve. iu. enu. Nō ob. qd' dicit Pla. ꝙ
hic nō enumeratur: qa fateor, ꝙ hic nō enumerātur
omnia publica iudicia: quia alia ſunt. ¶ Quæro de
4 l. Viſcellia. † quidam dicūt, ꝙ eſt publica accuſatio:
quia in. C. ponit̃ inter publica iudicia. C. ad. l. Viſc.
Alij dicūt, ꝙ non eſt publica accuſatio: quia non po
nitur hic. Hanc ſecundam partē videtur tenere Dy.
ſed Iaco. de Are. videtur tenere, ꝙ ſit publica accuſa
tio. Nam reipublicæ intereſt, ne dignitatum ordo
turbetur: quod reſpicit. l. Iul. Viſcelliā: vt. l. j. §. pe.
ſ. de ven. inſpi. & l. ſuper ſtatu. C. de quęſt. Videte,
& aduertatis. ego puto, quòd ſit publicum iudiciū.
Nam. l. Viſcellia punit libertum, qui tanꝗ̃ ingenu⁹
dignitatem aſſumit: vt. l. j. C. ad. l. viſcel. Sed aſſume-
re dignitatem, quam quis habere non poteſt, eſt cri
men falſi: vt. l. eos. §. fin. j. ad. l. cor. de fal. ergo &c. Et
ſic apparet, quòd illa. l. punit crimen publicum. & li
cet illa. l. ſit noua, vel ſeparara à. l. Cornelia de fal. ta-
men nō deſinit eſſe publica accuſatio, & crimen pu
blicum: vt. j. latius dicam. & hoc videtur ſentire glo.
C. quando ciui. ac. cri. præiu. l. j. vbi ſolum furtum di a
5 cit ibi poni, vt priuatum crimē. ¶ † Quæro vtrum
accuſatio ex ſeuatuſconſulto Turpilliano ſit publi-
ca? quidam dicunt, ꝙ eſt publica. & eſt truffa. text.
eſt quòd eſt priuata: vt. l. iij. in fi. ſ. de priua. ¶ Sed
oppo. nonne quilibet poteſt accuſare de ſuſpecto
tutore, qui incidit in Turpil. vt. l. j. j. de iure fiſ. ergo
eſt publica accuſatio: vt. d. l. j. §. cōſequens. de ſuſpe.
tut. & dixi. ſ. in rubri. Rñ. hoc non eſt verum: vt di-
6 cam. j. in ſeq. q. ¶ † Quæro, vtrum accuſatio ſuſpecti
tutoris ſit accuſatio publica, vel priuata? dicit glo. ꝙ
eſt publica, vt inſti. de ſuſp. tu. §. conſequēs. l. j. §. cō
ſequens. ſ. de ſuſp. tu. & in hoc reſidet glo. In cōtra-
rium facit, ꝙ poteſt illo crimine interuenire procura
tor: vt. l. nō ſolū. in fi. ſ. de procu. ergo non eſt publi
cum crimen: vt. j. eo. l. penul. §. ad crimen. Breuiter,
quantum ad hoc vtrum poſsit interuenire procura
tor, & qualiter: dicam in. §. ad crimen. Sed quantū
ad propoſitum, dico: ꝙ accuſatio ſuſpecti tutoris
non eſt publica accuſatio: qa nulla. l. reperitur, ꝙ ſit
publica. ergo &c. l. iij. in fi. ſ. de pręuari. & quia non
enumeratur hic, & eſt expreſſum. j. ad Tur. l. j. §.
ſuſpecti. Non obſt. §. conſequens. quia ibi loquitur
de accuſatione ſuſpecti tutoris ciuili, qñ agit̃ ad re-
mouendū nō, de criminali, qñ agitur ad puniendū:
vt dicam in. §. ad crimen. Prætereà, non ſequitur,
quilibet poteſt accuſare, ergo eſt iudicum publicū.
7 ¶ † Pro cuius declaratione debes ſcire, ꝙ iudicium
dicit̃ publicū tribus modis. Vno modo largiſsimè:
vt omne iudiciū, qd' ſit ad vindictā: ſeu ad vtilitatē
publicā, dicat̃ publicū. & iſto modo accipit̃. j. e. l. in
terdū. & l. qd' ſenat⁹. ſ. de iniur. l. citatio. §. qd' illici-
b tè. ſ. de pub. Alio modo dicit̃ largè[b] qñ qlibet de po
pulo poteſt accuſare: hoc modo accipit̃ in. §. cōſe-
quens. inſti. ſuſpe. tut. & l. quod ſenatus. ſ. de iniur.
¶ Circa qd' tibi regulā vnā, quā no. Omne iudiciū,
quod non reſpicit offenſam certæ perſonę princi-
paliter: de illo poteſt accuſare quilibet de populo.
8 Exemplum, † dicit ſtatutum: ſi quis iurauerit per
corpus Chriſti puniat̃ in. c. & ſiſ ia: iſta nō reſpiciūt
offenſam certę pſonę principaliter: ſed malos mo-
res. & quilibet pōt accuſare. & ita loquit̃. l. quod ſe-
natus. ſ. de iniur. Nō autem iſte talis punitur pœna
infamiæ, ſicut condemnatus de publico iudicio ſtri
ctè ſumpto. ¶ Tertio modo accipitur publicū iu-
diciū ſtrictè, & hoc modo accipitur in hoc libro. &
hac. l. Et iſta ſunt iudicia, de quibus damnatus ſta-
tim efficitur infamis: vt. l. j. ſ. de his, qui not. infam.
Vñ nō ſequitur: quilibet pōt accuſare: ergo eſt pu-
blicū iudiciū: prout accipitur hîc, vt fiat infamis: &
ſit ſtrictum publicum iudiciū. & ita ſentit Azo in
ſumma. inſtit. eo. titu. Et ſi dicas ego reperio, quòd
damnatus crimine ſuſpecti tutoris eſt infamis: vt. l.
iij. in fi. & l. hæ enim. ſ. de ſuſpe. tu. Reſpon. nō eſt
infamis ex edicto prętoris poſito in. l. j. ſ. de his, qui
not. infa. quod patet: quia in multis caſibus dānatus
de crimine ſuſpecti tutoris non efficitur infamis: vt

* ¶ Pro cōcordia. ¶ Aduerte, ꝙ cō tract⁹ emphyteuticari⁹ parit actionem condictione ex. l. j. C. de iure emphyte ita Bar. in hac. l. j. colū. fi. Contra tenere videtur in. l. j. in. iij. q. princi. ff. de cō di. ex. l. Tu dic nō eſt ſibi còtrarius, eo qa in hac l. j. loquitur ſecūdum cōem opi. quā etiam refert ipe ī. d. l. j. prævallega. licet ipſe poſt cà ſentiat cōtra cō munē opi. per veras rationes, de q- bus per eum.

a ¶ Publicū iudicium. quæ ſint publica iudicia. & adde, qñ offendit eccleſia, vel clericus eſt publicum crimen: vt. l. ſi qs ī. hoc. C. de epiſ. & cle. & ibi p Bart. & ideo crimen ſimoniæ eſt crimē publicum. & l. ſi quēꝗ̃. eo. ti. & ibi vide Bar. & Bald. in rub. C. qui acc. nō poſſunt. ī. iiij. & pen. co. & Bal. in. l. reos. ī. vj. co. C. de accuſ. adde glo. & Bar. in. l. j. huius ſtudij. de iuſt. & iur.

b ¶ Dicitūr largè. vide in rub. ſ. ti. j. & Bartol. in. l. lex Cor. in fi. ſ. de iniurijs.

a ¶ Quæro quid. An accuſatio de.l.agraria ſit publica? vide hîc Imo. qui cō trariū tenet. & Bar. in. d.l. agraria. Quid aūt in verberāte aliquē, an ſit crimen publicum? vide Bar. in.l. Iul. ad.l. Iul. de vi publi.

b ¶ Vlterius quæro. not. qn̄ ſtatutū limitat pœnā: vnum ſcias in materia de qua hîc, ꝙ ſi ſtatutū imponit pœnā capitalē, non dicitur publicū iudiciū: quia ſtatuta dicuntur leges priuatorum iudiciorum. ita dicit Bald. in.l. ij. C. qui teſt. face. poſ. & quid ſi pro pœna corporali imponitur: à ſtatuto pœna pecuniaria. vide Guyd. de Suza. in.l. transfigere. C. de tranſa. & adde qđ not. Bar. in.l. infamem. j.e. Et ad Bart. hîc adde Bal. in.l. reos. in viij co. C. de accu. & in.c. ſi quis aliū. de pa. te. & ex his quæ Bart. hîc voluit. videtur quòd ſtatutum poſsit permutare pœnā homicidij, nō pœnā pecuniariā: ſed cōtrarium voluit Hoſt. ī.c. fi. de accu. & Tācre. ī ſua cōpēdioſa. & imo la hîc, & vide quę no. Bal. in.c. j. §. iniuria. de pac. iur. fir. & vide Bart. q idē velle vr̄ in.l. j. ş. vi bon. rap. & in l. nūꝗ p̃ſa. de pri. ua. deli. & no. per Bal. in. d.l. trāſigere. in. vj. col. verſi. iuxta iſtā primā. C. de tranſaction.

c ¶ Quid dicemus? Not. ſin. tex. in. d.l. ij. ſecundùm do. Ioā. ꝙ ſi ſtatutum ponit nomen delicti nouum, nō eſt publicū delictū. Andræ. Barb.

d ¶ Aduerte quandoꝗ. Vide Bal. in rub. C. qui accu. in verſic. ſed quæro an forenſis. & in verſic. ſed quid ſi ſtatutum.

e ¶ Iurat formiter. Adde Bartol, in.l. omnes populi. in vij. q. princi. ff. de iuſtitia & iure. & in.l. j. de condict. ex lege.

POMATES.

f ¶ Nūc ad ꝓpoſitū. adde Io. an. & Ca. in.c. fi. de conſue. dixi in rub. de homi. cōſului pridie peruſij. vbi viget tale ſtatutū. vide Ang. in.l. is qui cū telo. C. de ſica. vbi tenet valere Bald. in.l. Gracchus. C. de adul. & in.c. j. §. iniuria, ſeu furtum. de pac. iur. fir. vide ſcribē. in.c. fi. de cōfe. & in.c. ij. de deli. pue. Alb. de roſ. q. cxxij. in. ij. parte. vbi tenet quod tenet Angel. in.l. is qui cum telo. C. de ſica. vide Bar. in conſi. cxciij. incip. quidam de curnania fuit occiſus.

g ¶ Publicorum. Not. quæ ſit pœna capitalis. & ideò quærit hîc Imol. an ſi ſtatutum imponat pœnam capitis, verificetur in exilio.

h ¶ Quęro. Quid ſi alternatiuè imponitur capitalis & nō capitalis: an, dicatꝰ pœna capitalis? Adde Bal. in.l. reos. in. iij. col. de accu. & Bal. ī.l. fi. de iniur.

ibi dicitur. ¶ Quęro qđ a de.l. agraria: † an eſt publi
a 9 cū iudiciū? Pla. in ſumma de public. iudi. dicit fortè
quod ſic: quia hæc accuſatio cōpetit cuilibet de po
pulo: vt.l. agraria. ş. de term. mo. Sed veritas eſt in
cōtrarium: quia ex.l. agraria, nō eſt introducta accu
ſatio: ſed actio ad partis profectum: vt ibi videbitis.
Sed nos loquimur de publicis iudicijs, quæ intentā
tur ad publicam vindictā. Et ideò non eſt ponenda
in hoc titu. ſed in tit. de popul. act. differt enim po
pularis actio, à publicis iudicijs. ¶ Quæro, quid de
l. Rhemia? dic vt. j. ad Turpil. l. j. §. j. ¶ Quęro quid
de crimine præuaricationis? dic, vt.l. iij. in prin. ş. de
10 præuar. ¶ † Quæro, quid de crimine, quod punitur
per.l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cleri. dicunt
quidam ꝙ illud eſt crimen publicum: & per illā.l.
illud adijcitur huic.l. & ita dicit Iacob. de Are. Breuiter ego dico, ꝙ hoc non eſt verum, ꝙ per illam.l.
aliquid addatur huic.l. quia per illā.l. punitur quod
dā crimē ſacrilegij: ſed crimē ſacrilegij eſt numeratum hîc, ſub.l. Iul. maie. vt hîc dicit gloſ. & apparet
in proceſſu libri. ergo patet, ꝙ nullum nouū publi
cū iudiciū additur huic.l. per legē illā. ¶ Vlterius
b quæro, b ſtatuto alicuius † ciuitatis eſt alterata pœna
homicidij, & falſitatis, & ſimiliū delictorum: an deſinat eſſe crimē publicū, & iudiciū publicū? & huius quæſtionis effectus eſt magnus propter.l. pe. §.
ad crimen. j. eo. tit. Item propter infamiam, quā incurrit dānatus de publico iudicio. Iaco. Butri. diſpu
tando vnam quæſtionem determinauit, ꝙ non deſi
nat eſſe crimen publicum: licet per ſtatutū publicū
ſit alterata pœna. & hoc probat ſic: alterata eſt pœna.l. Iul. de adul. per.l. ꝗuis. & in authentica. ſed hodie. C. de adulter. & tñ nemo dicit, ꝙ deſinat eſſe crimen publicum crimen adulterij: licet pœna ſit alterata per. ll. illas. Præ tereà, alterata eſt pœna.l. Iuliæ
peculatus: & tamē nemo dicit, quòd deſinat eſſe cri
men publicum. Item alterata eſt pœna.l. Iul. repetundarum: vt. j. ad l. Iuliam repet.l. lex Iul. §. hodie.
& tamen nemo dicet, quòd deſinat eſſe crimen publicum. Item probatur per.l. ſi quis in hoc genus.
& authenti. ibi poſita. C. de epiſcopis & cleri. ¶ Sed
contra hoc videtur caſus in.l. noſtra: quia illa dicun
tur publica iudicia: quæ ex.l. iudiciorum publicorum deſcendunt. ſed nunc videtur, quod non accuſet pro homicidio ex.l. corn. de ſic. ſed ex illo ſtatu
to. Præterea contra Iaco. but. videtur caſus in.l. ij. ş.
11 de concuſ. ſecūdùm opi gl. ſed ſecundùm opi. Azo.
c eſt caſus pro eo. ¶ † Quid dicemus? c aduerte, qñꝗ
d per ſtatutum, ſeu per aliam.l. nouam efficitur aliquod delictum, quod prius non erat delictum: exē
plum. dicit, ſtatutum, ſi quis iuerit de nocte in tantum puniatur. De iſto caſu ille, qui accuſatur: accuſatur accuſatione deſcēdente ex.l. municipali. Quā
doꝗ per ſtatutum, ſeu per aliam.l. nouam inducitur noua ſpecies delicti, & nouum nomen delicti: &
tunc ex illa.l. noua punietur. hîc eſt caſus in.l. ij. ş.
de concuſ. ſecūdùm lect. gl. Ibi enim dicitur, ꝙ quidam falſitati nomen impoſuit nouum. i. concuſſio:
& ideò nō eſt publicū iudiciū: vt ibi no. Quandoꝗ
ſtatutum non imponit nouum nomen delicti: ſed
ſolùm pœnam alterat. & tunc non accuſatur ex ſtatuto, ſeu ex.l. illa noua. ſed ex.l. antiqua publicorum iudiciorum, cuius pœna per ſtatutum eſt alte-
12 rata. Probatio huiꝰ. nā hoc † videmus in iuramēto: ſi aliqs iurat formiter e ſe
e emiſſe vel e locaſſe: datꝰ actio ex illo cōtractu, nō ex illo iuramēto: vt. ş. de iu
reiu. l. ſi duo parroni. §. idē Iul. & §. ſe. ſed ſi iurat informiter: tūc datꝰ actio
ex iureiu. ita eſt in ꝓpoſito ſi ſtatutū diſponit ſuper certo delicto noīato
agetꝰ ex illa.l. antiqua nō ex ſtatuto. aliâs ageretꝰ ex illo ſtatuto. Præ tereà, ſi
lex diſponit ſuper certo cōtractu, vt circa emptionē, locationē, & ſimiles
cōtractus: tūc ex illis cōtractibꝰ agitꝰ: vt in ti. de cōtra. emp. & in ti. loca. &
ſi. ſed ſi.l. nouum cōtractū inducit: agitꝰ ex nouo cōtractu cōdictione ex.l.
Exemplū: in contractu emphyteutico: vt. C. de iure emphy. l. j. & inſti. loc.
13 §. adeò. ¶ Similr † do. dicūt in.l. ij. C. quæ ſit lon. cōſue. in cōſuetudine. Nā
dicūt aut cōſuetudo diſpōit formiter, aut īformiter, ſicut in iuramēto. Pro
14 hoc habes exemplū inſti. e. ti. §. itē.l. Iulia. de vi. & §. ſe. vbi apparet, ꝙ licet
raptus virginis puniatꝰ p.l. raptores. C. de rap. vir. Tamē dicitꝰ publicū iudiciū.l. Iul. de vi. cuius pœna alteratꝰ p.l. raptores. Ratio: qa nō inducit nouū
delictū, nec nouum nomē delicti: ſed pœna tantū alteratꝰ ſuper eodē deli-
15 cto. Nūc ad † ꝓpoſitū f, ſi per ſtatutū alteratꝰ pœna ſup homicidio, nō accu
f ſatꝰ accuſatione deſcendente ex ſtatuto: ſed accuſabitꝰ ex.l. publicorū iudiciorū. ſ. ex.l. cor. de ſic. Cuius pœna eſt alterata p ſtatutū: ſed ſi ſtatutū inducit nomē nouū delicti, & nouā ſpeciē: vt puta: qa imponit falſitati nomē barata riā, ſeu mogobellū: tunc accuſatꝰ accuſatione deſcendēte ex ſtatu
16 to: & dānatus nō efficietꝰ infamis: qa nō eſt dānatꝰ publico iudicio. ¶ † Quęro, qd ſi p ſtatutū, ſeu aliā.l. reſtringatꝰ accuſatio ex aliqua.l. publici iudicij:
vt nō oēs, ſed certi poſsint accuſare: deſinit'ne eſſe publicū iudiciū? Breuiter dico, ꝙ nū. caſus eſt. j. de falſis.l. cor. la. ij. §. de partu. & l. ꝗuis. C. de adu.
17 Et † ex hoc apparet verificatū id, quod. ş. dixi, ꝙ non eſt bona cōſequētia.
quilibet poteſt accuſare: ergo eſt crimē publicū: qa nō eſt verū: vt. ş. dixi: ac
cipiēdo publicū ſtrictè. prout accipiunt in hac.l. & in toto iſto libro. Nam
multi non poſſunt accuſare. & tñ eſt crimen publicū. ¶ Quæro, in ſtatu-
18 to dicitꝰ, † ꝙ quilibet poſsit accuſare, vtrū ex hoc, qđ dicit, ꝙ quilibet poſſit accuſare: ſequatꝰ, ꝙ crimen ſit publicū, accipiendo publicū, prout hîc dicit tex. videtur ꝙ ſic: vt.l. iij. in fi. ş. de præua. Contrà. puto ꝙ ex hoc non ſit
publicū iudiciū, quantum ad effectum publici iudicij: de quibꝰ videbitur
in proceſſu. Ratio: quia hoc nō dicitꝰ hîc, nec in toto iſto libro terribili: ſed
eſt crimē publicū, ꝗtū ad alios effectꝰ, aſſumēdo publicū alio modo. ꝓut
ş. dixi. Itē ꝙ dixi de infa. dicā latiꝰ in.l. infamē. aliâs īcipit nō ex omni. j. e.

SVMMARIVM.

1 *Crimen dicitur capitale, cuius pœna eſt mors ciuilis, ſeu naturalis.*
2 *Crimen etiam dicitur capitale, licet duæ pœnæ alternatiuæ imponantur: uidelicet una capitalis, alia non.*
3 *Pœna capitalis impoſita conditionaliter, facit iudicium capitale.*
4 *Pœnæ augmētatio ſi fiat, qualiter cognoſcatur ꝙ fiat uigore eiuſdē.l. uel officio iudi.*
5 *Cendemnatus pro falſitate, & in quanto pluri, ſi non ſoluerit intra. x. dies: an ſi peruenit in fortiam communis, & uelit ſoluere condemnationem ſine quanto pluri, uigore ſtatuti, ut euitet amputationem linguæ, admittatur?*
6 *Statutum per quod diſponitur, quòd declinans iuriſdictionem poteſtatis, poſſit impunè offendi, inducit pœnam capitalem.*
7 *Excommunicatio non dicitur pœna capitalis, ſed medicinalis.*
8 *Statutum, ꝙ bānitus d.c. libris ſuprà, poſſit impunè offendi: nō inducit pœnā capitalē.*
9 *Damnatio ad perpetuos carceres dicitur pœna capitalis.*
10 *Pœna perpetui carceris de iure ciuili non imponitur.*
Damnatus perpetuò ad opus publicum, quando dicatur damnatus pœna capitali.
11 *Publica iudicia, ex quibus pœna pecuniaria infertur, quæ ſint.*
12 *Pœna abſciſſionis membri, eſt pœna capitalis impropriè.*
Tanta authoritas requiritur in imponenda pœna abſciſſionis membri, quanta in iudicante ſuper toto corpore.
13 *Digitus non dicitur membrum, ſed officiū membri: largè tamen dicitur etiam membrū.*
Membrum dicitur à metior metiris: & dicitur quaſi corporis pars, & dicitur quòd habet propriè officium.
Illa dicitur pars rei, quæ diſtinguitur per partes officiorum, ſeu miniſteriorum.
14 *Statutum dicens, quòd qui abſciderit membrum alicui, ſimile ſibi abſcindatur, ſi digitus eſt abſciſſus, digitus debet abſcindi.*
15 *Debilitatio membri, non eſt pœna capitalis.*
16 *Membrum dicitur debilitari, quando officium membri aliqualiter impeditur.*

LEX II.

g PVblicorum. g ¶ Iſta ſunt iudicia capitalia, ex quibus perditur vita, ciuitas, vel libertas: alia non. h.d. Et diuiditur hæc lex in tres partes. Primò ponit diuiſionē bimēbrem. Secundò ꝓſequitꝰ primū mēbrū. Tertio proſequitur ſecundum membrum. Secūda ibi, capitalia. Tertia ibi, nō
1 capitalia. & nota. † quòd ſiue ſit mora naturalis, ſiue ciuilis: dicitur crimen capitale: vt hîc. & l. edicto. §. rei aūt capitalis. ş. de bo. poſ. & l. ſed & ſi quis §. rei. ſi quis cau. & j. de pœnis.l. rei capitalis. & etiā.l. capitalium. ¶ Opponitur, quòd exilium non ſit mors: vt.l. nemo. in fi. ş. de epi. audien. & l. exilium. de interdi. & relega. dicit glo. ibi dicitur exiliū impropriè. ¶ Opponitur de hac.l. ad ſeipſam. Nam hîc dicitur in fi. quòd coerctio in corpus non eſt crimen capitale: ſed mors eſt coerctio in corpus: ergo mors non eſt crimen capitale. Solutio, quòd dicit in fi. coerctio, dic. ſ. modica: aliâs crimen eſt capitale. ¶ His expeditis venio ad primū membrum, ſcilicet ad
2 crimina capitalia. ¶ Quæro, hîc dicitꝰ, quòd ex genere pœnæ dicitꝰ crimē
h capitale, vel nō. ¶ † Quæro, qđ h ſi ꝓ crimine imponuntꝰ duæ pœnæ alternatiuè,

a ¶ Sed conditionaliter. Si pœna capitis imponitur conditionaliter: an crimen dicatur capitale? Barto. videtur velle contrarium in l. duobus. §. idem respondit. ff. pro soc. & ad hoc vide quæ dixi in l. vbi fideiussor. de sol. secūdùm Bal. post Bar. ibi. per Imo. in l. ita stip. in v. char. de ver. ob. & Bal. in l. trāsigere. in v. col. in duabus. q. C. de trāsact. Vnū tene mēti, ꝙ eo casu, quo post lapsum tēporis respublica acceptasset pœnā pecuniariam, videtur renūtiasse pœnæ capitali. l. quāuis. la. ij. & ibi bal. C. de vsu. & Bal. in l. data opera. in v. col. C. qui accu. in l. reos. in v. col. C. de accu. & Bal. in l. j. in pe. colū. vbi quærit, si statutū dicit, ꝙ bānitus in psona non possit succedere, & aliqs fuit bānitus in cētum sub condi. si venit in fortiā cōmunis, & nō soluerit intra. x. dies. furcis tradatur, an possit succedere.

b ¶ Sed augetur. Si pœna augmentatur propter contumaciā, an dicatur pœna propter delictū? adde, ꝙ si etiā illa non soluatur, venit puniend9 capitaliter. Vide oīno Bar. in l. j. §. fi. si quis ius dic. per Cy. in l. j. C. de cri. stel. & Bartol. in l. & ideò. de compen. & Bal. in l. ij. C. de requi. reis. & in l. an inutilis. §. de accep. Sed pone, ꝙ in l. vl statuto nihil disponitur. sed iudex in sentētia mandat solui sub pœna quanti pluris. Ad illud quantum erit pœna delicti vel contumaciæ? & vide Ange. & Bal. in l. quicunq;. C. de requir. reis. Et an valeat talis sententia? vide Ang. & Imolā hic, & Bal. in l. cùm specialis iudex. C. de iudi. & ad prædicta vide Bal. in l. ij. C. de requir. re. & Ange. in l. nemo carcerem. de exact. tri. in princ. & Bal. in l. data opera. in iij. colū. & in l. cùm sit. C. de sepul. viola. & Bald. in addi. Spec. in tit. de sen. in xiij. colū. & de hoc vide per Bal. in l. & in multis. C. de appellat. per

natiuè, vna capitalis, & alia non: vtrùm in dubio dicetur crimen capitale? Respon. sic, propter vnā partem alternatiuè, quæ hoc continet. Sicut enim legatum dicitur conditionale, quando vna pars alternatiuè est pura, altera conditionalis: vt l. cùm illud. & cùm ita. quando di. leg. ced. Ita hic erit crimen capitale totum: cùm vna pœna sit capitalis. facit. l. si ex toto. in fin. suprà de legatis primo. ¶ Secundò quæ-
3 ro, †quid si non imponitur pœna alternatiuè, seu
a conditionaliter: a quia dicit statutum, quod pro homicidio quis puniatur in v. libris. & si non soluerit intra. x. dies, puniatur in capite: an sit crimen capitale? Dyn. ponit hanc quæstionem hìc. & quidam habent. j. eo. l. penulti. §. ad crimen. & mouet eam etiā in l. si quando. §. hæres. suprà de lega. primo. & dicit quod est capitale. Ratio, quia pecunia non soluta remanet caput in obligatione: vt l. j. in fi. j. de pœnis. l. j. §. item si ita. ff. ad leg. falcid. ita dicit Dyn. & ita alij pertranseunt. Cōtra hoc videtur tex. expressè in l. j. ff. de in litem iur. Videte: puto Dyn. dicere veritatem. non obst. l. j. ff. de in lit. iur. quia ibi loquitur, quando illa augmentatio venit ex officio iudicis: non ex natura obligationis principalis. sed in casu nostro, pœna capitis venit ex virtute eiusdem. l. & eiusdem accusationis. vnde ex eadem. l. venit non iudicis officio. hæc sol. probatur, per l. centum Capuæ. ff. de eo, quod cer. loco. ¶ †Pro huius declara-
4 tione habemus videre primò, quādo cognoscemus vtrùm augmentatio pœnæ fiat ex vigore eiusdem l. & accusationis. seu officio iudicis. Circa hoc do vobis hanc doctrinam. Quandoq; hoc exprimitur in l. quod hoc fiat officio iudicis: tunc non est dubium: vt l. quicunq;. de ser. fugiti. C. Quandoq; hoc non exprimitur in l. tunc si quidem, ista augmentatio pœnæ, inducitur ex alia lege, ꝙ ex illa, ex qua inducitur prima pœna: & tūc hæc prima pœna debet inspici: non hoc, quod potest augeri, vel minui. argu. ad hoc. ff. de iniur. l. si quis iniuriam. & dicta. l. j. ff. de in lit. iur. Si verò inducitur eadem. l. tunc aduerte, si quidem pœna primo loco imposita transfunditur in secundam. & ita quòd prima perimitur, & in secundam transfunditur: tunc est verum quod dixit Dy. quia totum, quod sequitur, est pœna delicti cum prima pœna sit nouata, & in secundam translata: vt l. j. ff. de pœ. le. l. j. §. item si ita. ff. ad leg. falci. & l. obligationum ferè. §. fin. ff. de act. & oblig. Sicut est in casu proposito: si non soluerit amputetur caput. sed si prima pœna non perimi-
b tur, sed augetur. b Exēplum. dicit statutum puniatur in tantum: & si nō soluerit intra decem dies, puniatur in quanto pluri. Illud quantum plus, erit ne pœna delicti: an pœna contumaciæ, quia non soluit? dico, quòd tu debes considerare hic verba statuti. Nam quandoq; soluere debere intra certum terminum, venit in dispositione: quādoq; venit in conditione tātùm, non in dispositione. Exemplum in dispositione. dicit statutum, puniatur in tantum: & ꝙ debeat soluere intra. x. dies, & si non soluerit, puniatur in quāto pluri. tūc si nō soluerit, illud quātum plus, est pœna contumaciæ: quia non soluit: vt d. l. j. ff. de in li. iur. & l. fi. C. de vsu. rei iud. Quādoq; hoc nō est in dispositione: sed in cōditione tātùm. Exēplū puniatur in centū: & si nō soluerit intra. x. dies, puniatur in quāto pluri: & tunc quātum plus, est pœna malefic. qualificati, cum hac conditione, si non soluerit intra decem dies. Quod apparet: quia cùm non sit in dispositione soluere intra. x. dies, nō pōt dici deliquisse ille, qui intra. x. dies non soluit: quia illud, quod est in conditione, nō est in obligatione aliqua: vt l. si quis sub conditione. ff. si quis omis. causa testa. Est ergo pœna malefic. non pœna contumaciæ. arg. ad hoc. l. in illa stipulatione, si kalendis. coniuncta. l. si homo mortuus. de verbo. oblig. hoc

Bal. aliquid in l. iij. §. fin. qui satisd. cogan. per glo. in l. iij. eo. ti. ad supradicta vide Ang. de Areti. in tracta. suo maleficiorum, in versic. si non soluerit intra. x. dies.

c ¶ Vlterius quæro. si ex forma statuti aliquis impunè potest offendi. pœna est capitalis. Idem si apponitur pœna, quòd non audiatur. Iacob. Butr. dixit, quòd si interuenit procurator, nō est capitalis. & vide Ang. in l. j. §. qui hoc. suprà de adulter. & Bar. in l. data opera. in xxvij. col. C. q. accu. & ī l. reos. in pen. q. de accu.

d ¶ Perpetuum carcerem. de damnato ad perpetuum carcerem, adde ꝙ perpetuus carcer est perpetua seruitus: vt in l. secūda. de lib. ho. ex hi. Facit. l. Titio. §. j. de condi. & demō. & vide qd' not. Bar. in l. ipsiū. & ibi Bald. ff. de iur. om. iudi. & per Bald. in l. j. C. qui acc. non poss. Sed nunquid iudex secularis possit damnare ad pertuos carceres? dic quòd non: vt in l. ij. seruo. C. de pœnis. & in l. credibile. eod. tit. Et ideo si ibi morerētur, nō efficeretur intestabilis. ita dixit Ang. & Imo. in l. si qs mihi bona. §. j. de acquir. here. Et ad omnia ista vide de his, q ad li. perue. nō poss. l. j. & Bald. in l. reos. in ij. col. C. de accu. videtur tamē, ꝙ valeat sententia ppetui carceris: licet posset reuocari secūdum gl. in dic. l. incredibile. & ibi Bal. Adde qd' bal. cō. ccclxxxiij. li. dicit, ꝙ sñia iudicis secularis ad ppetuos carceres est ipso iure nulla: in reliquis transit cū Bartol. & Innoc.

e ¶ Secundò quæro. vide Cyn. in l. reos. C. de custo. reo. & in l. j. C. de dilationi. & in l. si quis non dicam rapere. in x. opp. C. de epi. & cler. & in l. transigere. in iiij. q. C. de transact. Adde Bald. in rubr. C. de iure fisc. libro. x. & de pa. tenē. §. si quis

5 habui †examinare infinitis vicibus, & maximè Tuderti. Nam Tuderti fuit quis condemnatus in certa quātitate pro falsitate, & in quanto pluri, si nō soluerit intra. x. dies. & dicebat statutū si peruenerit in fortiā cōis, amputetur sibi lingua. Modò ille venit in fortiā cōis, & volebat soluere sine quanto, & euadere linguā, & remanere in carcere pro quanto. Quærebatur vtrùm posset? & sic quærebatur, an illud quātū, esset pœna malefic. vel cōtumaciæ? Itē dicit statutum hic, quòd pro falsitate nō posset fieri excomputatio in apodisis: modò quæritur, an possit fieri in illo quanto pluri. & doctrinam habes
c ex prædictis. ¶ Vlterius quæro, c aliquis ex vigore
6 statuti propter †aliquod delictum, potest impunè offendi. Exemplum, dicit statutum, si quis declinauerit iurisdictionem potestatis, vel capitanei, possit impunè offendi: an sit pœna capitalis ex eo, ꝙ potest impunè offendi? videtur quòd non: quia donec viuit, caput non eximitur de ciuitate: quia pōt ire per ciuitatem, si aliquis eum nō offendit: ergo &c. vt hic dicit. Contra. puto, quòd sit pœna capitalis. Nā illud quod hic dicitur, propter quod caput eximitur de ciuitate: hoc est ab his, quę sunt iuris ciuilis. sed per istā pœnā quòd possit impunè offendi, perdit ea, quę sunt illius ciuitatis: quia non obediuit ciuitati: vt l. amissione §. qui deficiunt. de capi. dimi. ergo erit pœna capitalis. & hoc intelligas, vt j. di-
7 cam. ¶ †Quæro, vtrum excommunicatio sit pœna capitalis? gloss. videtur dicere, quòd sic, in §. minor. insti. de capi. dimi. vbi dicitur, quòd excommunicatus æquiparatur deportato. Contra, dico per text. extra de senten. excom. c. cum medicinalis. li. vj. vbi illa pœna excommunicationis dicitur medicinalis, non mortalis. Et ideo dicitur medicinalis: qa illa pœna non imponitur perpetuo: sed vt à delicto desistat, & emendet, quod facit. Simile dicerē,
8 †si per statutum ciuitatis, vt solet fieri, exbannitus à centum libris supra, potest offendi impunè: erit ne pœna capitalis? certè non, quia imponitur, vt delictum purget, & emendet soluendo pœnam: & sic est pœna medicinalis, non mortalis. Sed quādo pœna imponitur declinanti iurisdictionem, pœna est perpetua, & non potest purgari: ideo est pœna ca-
9 pitalis. ¶ †Quæro, aliquis est damnatus ad perpe-
d tuum carcerem: d an sit pœna capitalis? certè licet de iure nostro, quis non debeat damnari ad perpetuum carcerem: vt l. aut damnum. §. solent. j. de pœnis. tamen si damnatur ad perpetuum carcerem: vel perpetua vincula, erit pœna capitalis: quia æquiparatur damnato in metallum. Ita tenet Innocenti. in capitu. qualiter & quidam. extra de accusationi.
10 ¶ †Quæro, quidam erat damnatus perpetuo ad opus publicum: vt erat quidam Bononiæ, qui erat damnatus, vt damnatos ad mortem ipse cruciaret: an sit pœna capitalis? respondeo aut hoc fuit impositum in pœnam in perpetuum: aut ad tempus. Primo casu, æquiparat damnato in metallum: quia perpetuo debet deseruire huic negotio: & sic est seruus pœnæ, & est pœna capitalis. Secundò non: vt l. capitalium circa princip. & l. quidam sunt. j. de pœnis. & hæc sufficiant circa istam primam particulam. ¶ Venio ad secundam partem: hic dicitur, quòd non capitalia sunt, ex quibus pœna pecunia-
11 ria, aut coerctio in corpus infertur. ¶ †Quæro exēplum, quæ sint publica iudicia in quibus est pœna pecuniaria? respondeo habes exemplum in l. secun-
12 da. j. ad l. Iuliam. de anno. ¶ †Secūdò quæro, e vtrū
e membri abscissio, sit pœna capitalis, vel non? videtur, ꝙ nō: qa illa tm̄ dicūtur capitalia, ex qbus mors naturalis infertur: vel ciuilis, vt hic dicitur. sed per mēbri abscissionē infertur coerctio in corp9: & sic nō est crimē capitale. In contrariū determinat Dy. qa mēbri abscissio ęqparat morti. alleg. §. ad hoc. in

aliū.& ī.d.l. reos. in.iij.col.& Salic. in.d.l. transigere. in pri. Et an pœna fustigationis, sit pœna capitalis: vide Bal.& Sali.ī.d. l. trāsigere. Quid de pœna tertiæ partis bonorū? vide gl.s. quod met. caus.in.l.isti quidem.§.si.quæ dicit, quòd non dicitur capitalis. quod Bart. repetit.s.de exc.tuto.l. Athletæ.§.dat remissionem.per tex.in.l.j.C.de reis postu.lib.x.sed fortè bene dicit gl.p text. istū, qui dicit, φ relegatio non est capitalis.& tū potest retinere dānatus partem bonorum.j.de interdi.& rele.l.iij.in fin.

a ¶ Vtrùm digitus. Vtrùm digitus sit membrū? vide Bartol. Bald. Marti.sill. Sali.& Odofre. in.l.non sunt liberi.de statu ho. vide Bald. in.c.j.in princi.de nou.for. fideli. & Bal.in auē.sed noro iure.C.de ser. fugi. Ioā.de Ana. in.c.cum ex iniūcto.de hære.Bal. in.l.reos.C.de accusa.& an mamilla hoīs, vel mulieris, & an Barba, vel labia, & an digitus sit mēbrū: adde Bal. in.l.data opera.in.xxij. col.qui accu.& an statutum puniēs debilitātem mēbrum, puniat debilitantem membrū inutile, vide Bartol.in.l.j.ad fi. de ædi.act.vbi autem, & quomodo comprehendatur debilitatum membrū: vide Bal.in.l. si fu.C.de ser.fug. & vide Moder.in c.in quibusdā. de pœnis. Vbi referunt, φ si quis est damnatus ad mutilationē mēbri, intelligitur de manu.alle.tex.ī auē. de māda.princip. §.coges.iūcta gl. & facit tex.in authen.vt nulli iudi. §.j. Adde, quòd digitus sit mēbrū.

auē.de colla.& no.in.l.ij.C.de offi.eius, qui vi.alte. obtin. Alij dicunt contra.per hanc.l.non obstāt iura præallegata per Dyn. quia loquuntur quo ad iudicis competentiam. Ille enim potest membrum abscindere, qui potest auferre vitam: videlicet qui habet merum imperium: nō tamē est capitalis pœna: & ita pertranseunt. Mihi videtur, quòd membri abscisio non sit pœna capitalis propriè loquendo: quia per hoc caput de ciuitate non eximitur ciuiliter: vt dixi suprà. Quod patet: quia ille, cui amputatur manus, vel pes, potest facere testamentum: vt.l. qui manus.suprà de testa. cùm ergo non perdat ea, quæ iuris ciuilis sunt: ergo pœna capitalis non est. sed largo modo loquendo potest dici, quòd sit pœna capitalis: quia licet non inferatur mors toti corpori: tamē moritur membrum, quod abscinditur. & hoc respectu potest dici pœna capitalis impropriè. & ideò tanta potestas, & authoritas requiritur in iudicante, super mēbri abscisione, quanta requiritur in iudicante super toto corpore: quia requiritur merum imperium: vt.ll.alleg.per Dyn.

13 ¶ † Sed quæro, quid appelletur membrum: vtrùm digitus[a] sit membrum? videtur quòd non.tex.enim cū glo. in.l.non sunt liberi. de statu homi.probat, quòd digitus est officium membri, non membrum.ad idē l.idem Offilius suprà de ædil.edict. vbi ponitur alternatiua inter digitum, & membrum: ergo sunt diuersa. Natura enim coniunctionis est: vt cadat inter diuersa: vt no.in rubric.de iuris & facti ignorātia. & l.is qui ducenta.in princip. suprà de rebus dub. ad idem facit.l.quæritur.§.si quis digitus.suprà de ædil.edict. In contrarium facit: quia eadem ratione diceremus, quòd neq; lingua, neque oculi sint membra: quia sunt partes capitis: & officium ipsius capitis præstant. quod tamen videtur contra.l.si cui lingua.de ædi.edict. Quid dicemus? ad hoc facit extra de cor.vitia.c.primo. ¶ Aduerte, dico sic.membrū dicitur à metior metiris, quod est partiri, & diuidere: vnde membrum dicitur quasi corporis pars.ita dicit Hug.super verbo metior. Modò si largo modo assumimus membrum pro qualibet particula corporis, quælibet particula corporis dicitur membrum. Nam sicut dicitur domus, & quilibet lapis est pars domus: vt not.in.l.eum qui ædes.de vsuca. ita in proposito quælibet pars corporis potest dici membrum largo modo sumendo. sed propriè loquendo illas appellamus partes rei. quæ distinguntur per partes officiorum seu ministeriorum. Verbi gratia. domus habet plures partes: cameram, coquinam, aulam: in vna manducatur: in alia coquitur. in alia dormitur: & istæ propriè dicuntur domus partes: vt.l.si finita.§.ex hoc edicto.suprà de damno infecto.versicu.sed & si in plures. Ad idem facit l.j.C.de ædifi.priua.ibi, * vt concameratis superinstruas, & ipsum * concameres. Modò in proposito: illa dicuntur propriè membra, quæ habent diuersa officia: vt pedes ad ambulandum: aures ad audiendum: oculi ad videndum: & manus ad palpandum & si. Ista alia, quæ coadiuuant officium membri, propriè appellantur officia non membra. probatur in authenti.sed nouo iure.C.de ser.fugit.vbi manus appelletur membrum. Quid si aliquis priuatur dēte, nunquid dicitur mutilatio membri, vel debilitatio? dic quòd non: vt.l.cui dens.de ædil.edict. Et dic prædicta vera, nisi de mente disponentis aliter appareat, vt aliàs dixi.

14 Verbi gratia, † dicit statutū, qui absciderit alicui membrum, simile membrum sibi abscindatur. Modò si abscindit sibi digitum: similis digitus debet sibi abscindi, ex relationis qualitate.argumen.ad hoc in.l.nonnūquam.suprà de Trebellia.

b c ¶ Circa hoc[b] quæro, † vtrùm debilitatio[c] mēbri sit pœna capitalis? Respondeo, quòd non.

15 Ille enim cui debilitatur non moritur: vt.l.qua actione. §.sed & si quis seruum.ad.l.Aquil.& l.ita vulneratus.eod.titul.

16 ¶ † Sed quæro, quid est debilitare, de quo loquuntur quotidie statuta? Respondeo membrum dicitur tunc debilitari, quando officium mēbri aliqualiter impeditur: vt.l.item Offilius.suprà de ædil.edict.

LEX III.

d Publica.[d] ¶ Quidam habent in litera perimitur, alij habent permittitur. Secundū primā le. habes, φ mortuo accusato, vel accusata, accusatio extinguitur. Secundum aliam lec. dicitur, φ reo seu accusato: vel reo defunctis, actio permittiť, & sic durat. & sic istæ literæ sunt contrariæ. Secundum primam lecturam examinabo materiam.j.e.l. defuncto. secundum secundam literam examinabo j.e.l.accusatore.

LEX IIII.

Interdum. ¶ Pendente iudicio super actiōe ciuili, nō potest proponi accusatio criminalis super eodē crimine.h.d. ista.l. ¶ Op. de.l.ij.§.hoc edicto.s.vi bono.rap.&.C.quando act. ciui.præiudi.crimi.l.j. vbi per actionem ciuilē non præiudicatur criminali. Solu. in tantū præiudicatur quia pendente vno iudicio, nō potest aliud intētari:

e vt hic. secus ei finito[e] vt ibi plenè dicam in.l.ij.§.hoc edicto.s.vi bo.rap.& per gl.& doc.C.qn̄ ci.act.cri. præiu.l.j. ¶ Itē opp.& videtur, quòd per actionem ciuilem non præiudicetur criminali, sed econtrà: vt

f l.fi.C.de ordi.iudi. Respondeo, ibi loquitur, [f] quādo à diuersis partibus proponuntur: vt puta ab vno ciuilis, ab altero criminalis: hic verò quando ab eodē proponitur ciuilis, & criminalis. ¶ Item opponitur extra gloss. de.l.rerum amotarum actio ob adulterium.s.rerum amo.vbi illa, quæ est ciuilis, nō differtur per aliam, quæ est criminalis. Dicit Dyn. quòd hic loquitur, quando istæ actiones ciuiles, & criminales descendunt ex eodem crimine: vt hic. secus si à diuersis criminibus. Ita dicit Dyn. hic & ibi: ego cō sueui per illam.l. respondere aliter: vt plenè dicam in.l.ij.§.hoc edicto.s.vi bonorum rapto. ¶ Itē opponi.extra glo.s.de iniur.l.prætor edixit.§.j.vbi dicitur, quòd iudex non debet permittere, quòd per ciuilem præiudicetur criminali. Respondeo secundum vnā expositionem, quam ibi ponit gl.illa.l.nō est contra: sed concordat. sed secundū lec. quam ibi ponit Iac.de Are. est speciale in.l. Cor.de sica.vt ibi videbitis. ¶ Venio ad aliam gl.& oppo.dicitur hic furti &c. Contrà, ex furto non descendit publicum iudicium: vt.l.vltima.s.de furtis.ergo per actionem furti ciuilem, non potest fieri præiudicium iudicio publico: quia ex ea non descendit publicum iudicium: sed hic dicitur contra. quare glossa dicit hic intelligas de tali furto, ex quo erit crimen publicū:

g vt in plagio alicui[9] serui.& bene dicit. Sed potes[g] dicere, quod hic publicum iudicium accipitur largius, scilicet pro quolibet iudicio criminali, quod ad vindictam publicam proponitur: vt dixi.s.eo.l.j. Materiam autem huius.l.diximus.s.vi bono.rap.l.ij.§. hoc edicto.

SVMMARIVM.

1 *Accusatus, quādo poßit suū accusatorē recusare, uel alium.*

2 *Accusatus prosequens suam iniuriam, quando poßit reaccusare suum accusatorē, qui etiam prosequitur suam iniuriam.*

3 *Nomen rei inter reos, dicitur receptum, quando propositis exceptionibus dilatorijs, iudex pronuntiat esse super accusatione procedendū: uel per litis contestationem, si dicta pronuntiatio non præceßit.*

4 *Litis contestatio in criminalibus fit parte absente: quia iudex interrogat: & supplet uices partis.*

Practica, quòd iudex facit sibi dari licentiam actori, & reo expediendi processum.

5 *Accusatus potest suum accusatorem reaccusare, sic nō opponitur, & ualet processus.*

6 *Infamis accusat suum accusatorem: uel etiam extraneum, quando suam iniuriam prosequitur.*

7 *Accusatus & condemnatus, quando poßit post sententiam suum accusatorem reaccusare, & pœna differatur, uel accusationem inchoatam prosequi.*

8 *Mors ex causa potest differri.*

9 *Dies commißi criminis, si apponitur in accusatione, & non probatur: reus absoluitur.*

Diei uariatio facit uideri diuersam rem esse, propter temporum

Barto.cōs.ccj. inci.queriť an digit? POMATES. Circa hoc.adde.c. accusasti. de accu. d.Abb. ibi.& ibi dixi.istud non obstat.vide ibi.

b ¶ Vtrū debilitatio.vtrū pro debilitatione membri imponať pœna capitalis? dic φ nō.& bene: quia nō æquollet morti. Fallit tamen quo ad pœnā irregularitas.c.fi.de homic. in.vj.& hic adde c.accusasti.cū glo. fi.& ibi Mod.de accus.& vide Bal. in.l.si fugitiui.ī fi. C.de ser.fugit.vbi habes post eum.

d ¶ Publica. in primo adde Bal. qui notab.loquiť.in.l. j.C.ne ex deli. defun. And. Barba.

e ¶ Interdū.sec? eo finito. finito iudicio ciuili potest intentari criminale, de quo tamen hic vide Imo.

f ¶ Respōdeo. ibi loquitur.& no. φ hic do.Io.retulit. φ actio ad vindictā dicitur illa, ex qua nil adest: actio de re familiari, qn̄ aliquid adest. dicit esse gl. fortè sing. in.l.ij.§.emancipatus.de col.bon. Et tu vide Angel.& eundē in.l.si ab hostibus.§.si virvxorem.s.solut.matr. Andræ.Barba.

g ¶ Sed potes dicere.& no.φ ista.l.p cedit quando vtraq; actio principaliter intentatur: sed si criminaliter intentatur, principaliter, & ciuiliter: vt puta p restitutione rei incidēter admittitur. Casus est singularis secū dum.d.Io.in.l.interdum.§.qui furem.s.de furt.licet satis concordet. l. iiij.§.si dicatur.j.si ni.reg. secundum eum. And. Barba.

temporum uarietatem.

10 *Reus qualiter probabit innocētiā, si dies cōmißi criminis, non ponitur in accusatione. Iudex potest ad instantiam rei interrogare accusatorem, ut ponat diem commißi criminis in accusatione, ut reus certificetur: & est satis æquum.*

11 *Accusatio dicitur inchoata per solam inscriptionem.*

12 *Bannito à ciuitate, si de nouo accusatur, quando poßit sibi dari fidentia à iudice, ut cōpareat ad se defendendum.*

13 *Seruus potest procuratorē constituere, in illis casibus, in quibus potest esse in iudicio.*

14 *Detentus in carceribus, si citatur potest comparere per procuratorem: & si non comparet, est contumax.*

15 *Accusans aliquem, licet pendente accusatione puniatur: potest tamen super accusatione procedi.*

16 *Accusatus potest inscribere accusationem contra alium ante damnationem, & ante conclusionem in causa.*

LEX V.

* IS qui reus. ¶ Ista .l. est ita difficilis, sicut aliqua quæ sit in hoc libro: & nūq̄ vidi eā, ꝙ nō mihi difficilis videretur. Et diuiditur principaliter in duas ptes. Pri-
a ma[a] loquitur, vtrùm accusatus poſsit accusare suū accusatorem pēdēte iudicio. Secūda, vtrùm poſsit reaccusare post sentētiā. Secūda ibi: illud. Itē secūda subdiuiditur in alias duas partes: qa prima loquit̄ vtrùm post cōdemnationē posset de nouo reaccusare. Secūda, an poſsit prosequi accusationes iam inchoatas, secūda ibi. inchoatas planè. ¶ Et breuiter hoc
b intendit. Receptus inter reos non potest suū accusatorem reaccusare:[b] nisi fuerit absolutus: secus si fuerit condemnatus pœna, quæ auferat ciuitatem, vel libertatem: poterit tñ accusationē inchoatā perficere. h. d. No. tex. ibi constitutionibus enim &c. notabilia sunt clara. ¶ Opp. ad primā partem, & videtur quòd quis poſsit reaccusare suum accusatorem: vt. l. j. C. qui accu. non possunt. Sol. dicit gl. quòd non potest eum reaccusare de pari, vel minori crimine: sed de maiori crimine posset: vt. l. contra. vide gloss. quæ incipit scilicet accusatorem suum. ¶ Ad istud opp. lenocinium est maius adulterio: vt. l. athletas. §. ait prætor. s̈. de his, qui notant. infamia. sed accusatus de adulterio, non tamen reaccusat de lenocinio: vt. l. iij. §. extraneus. j. de adul. ergo sol. præcedens est falsa. Respondet glo. quòd sol. præcedens debet intelligi ante nomē receptum inter reos. Posteà enim nō potest reaccusare, etiam de maiori. vt. d. §. extraneus. & hîc. Intelligit ergo glo. nostra, quòd nullo modo quis reaccusat suū accusatorem, post nomē rei receptum inter reos. ¶ Ita etiam sentit glo. magna in distinctione Roge. ibi
c posita. Breuiter, domini, nō est dubium, quòd. l. nostra loquitur,[c] post nomen rei receptum inter reos: quia tex. dicit hîc, is qui reus. &c. Sed tñ. l. j. qui accusar. non possunt. non debet sic distingui: sed debemus sic dicere. ibi loquitur, quando accusatus reaccusat accusatorē suum de crimine prę-iudiciali. Ad primum: quòd potest indistinctè. hîc verò loquitur quando reaccusat de crimine non præiudiciali: ideò qñ crimen præiudiciale proponitur, ex eo resultat quædam exceptio peremptoria: vt in isto exēplo glo. posito in. d. l. j. C. qui accu. non possunt. & posito hîc in gl. vltima. Sed exceptiones peremptoriæ possunt opponi, quādocunque ante sententiā: vt. l. si maritus. §. præscriptiones. j. de adul. ergo &c. & illud teneas quicqd dicat Petrus & Cynus. & etiam Roge. hîc. ¶ Tertiò opponitur de. l. negāda. in fin. C. qui accu. non possunt. vbi indistinctè permittitur reaccusatio. Sol. si quidem accusatus vult reaccusare suum accusatorem: vt procedatur super accusatione non potest: vt hîc. Si verò vult accusare: vt differatur effectus illius accusationis hoc potest: vt. l. contra. effectus illius accusationis est: quia post condemnationem poterit eum prosequi. est casus hîc in fin. hoc dicit glos. ij. in fi. ¶ Venio ad alias glo. quæ tangunt primā partem: & videtur indistinctè quòd accusatus poſsit reaccusare suum accusatorem: vt l. j. C. de calumnia. Respondeo, ibi non accusat: sed officium iudicis implorat: vt puniatur ille, qui calumniosè accusauit. ita dicit gloss. & optimè hîc. & l. j. C. qui accus. non possunt. Vel dic, quòd ibi accusando de calumnia prosequitur suam iniuriā sibi factam in accusando calumniosè: quòd potest: vt. l. neganda. Vel dic, quòd ibi loquitur quando vnum crimen, quod refertur, est connexum crimini proposito: quod potest fieri: vt statim di-
d cam. quælibet istarum solutionum est vera. ¶ Quintò opponi.[d] de. l. ij. §. si publico. j. de adul. vbi refertur crimen etiam post nomen receptum inter reos. gloss. magna dicit, ibi non accusat: sed excipit: & ita not. etiam in l. neganda. Ista solutio non est bona. Nam exceptio est propriè actionis exclusio: vt. l. ij. s̈. de exceptio. sed in. §. si publico. illa exceptio proposita non repellit accusantem, sed facit eum puniri: ergo habet magis vim accusationis, quàm exceptionis. Dicit Petrus, & bene, quòd ibi loquitur quando crimen, quod refertur, est connexum crimini primo loco proposito: sicut est adulterium & lenocinium eiusdem adulterij. & hoc videtur etiā
e sentire glo. in. d. l. ij. §. extraneus. quod placet. ¶ Sextò opponi.[e] de. l. negāda. C. qui accusa. non possunt. vbi indistinctè accusare permittitur accusatorem suum de maiori crimine. Aduerte, quoniam intellectus illius legis in nulla parte. C. declaratur. sed istæ glossæ declarant eam. ¶ Lex enim illa neganda. potest intelligi duobus modis. Primò, quando accusatus vult reaccusare suum accusatorem: tunc sol. contrarij est, quòd hîc loquitur post nomen rei receptum inter reos, quo casu non potest reaccusare etiā de maiori: vbi verò loquitur ante nomen rei receptum inter reos: & ita intelligit secunda gloss. huius legis hîc in fine. ¶ Secundo modo legitur. l. illa, quòd ibi loquitur, quando accusatus vult reaccusare extraneum, quo casu distinguitur de minori, vel maiori: vt ibi. hîc loquitur, quando vult reaccusare accusatorem suum. Ista lectura ponitur in gloss. super versiculo inchoatas. ibi, porro. & potest esse vera. & secundum hanc lecturam habes, quòd accusatus potest reaccusare extraneum de crimine maiori non distincto, vtrum nomen receptum sit inter reos, vel non. ¶ Contra hoc videtur textus in. l. eum. C. de procuratoribus. propter quam. l. quidam damnant hanc opinio. sed in veritate ista opi. est vera. Nam suo nomine etiam accusatus receptus inter reos, potest accusare. secus si alium vellet defendere, vel alio nomine accusare. probatur in. l. penultima. in fine. infrà eodem. ¶ Pro declaratione istarum
1 glossarum. quia doctores hanc materiam non bene
f summarunt, vt hæc materia tibi liqueat distingue:[f] aut accusatus vult alium accusare, ante nomen receptum inter reos: aut post nomen receptum inter reos ante sententiam, aut post sententiam. Primo casu, aut accusando prosequitur suam, vel suorum iniuriam: & potest indistinctè: vt. l. neganda: aut nō: & tunc aut accusat de maiori crimine, aut de minori vel pari. Primo casu potest: secundo casu non potest accusare vt procedatur: sed potest accusationem proponere, vt differatur: vt. d. l. neganda. In omnib⁹ tamen casibus, in quibus dicam, quòd post nomen rei receptū inter reos potest accusare, in illis potest reaccusare ante, per iura quæ. j. proximè dicam. Se-
g cundo casu,[g] aut vult reaccusare suum accusatorem, aut extraneum. Primo casu, aut reaccusat implorando officium iudicis, aut excipiendo, aut reaccusando principaliter. Primo casu potest: vt. C. de calum. l. j. Secundo casu, aut est exceptio perēptoria: & potest proponi. Aut est dilatoria: & tunc secus: vt. l. si maritus. §. præscriptiones. j. de adulte. Tertio casu, dicunt quidam, quod indistinctè non potest reaccusare. ita sentit gloss. hîc. & Pet. & Cyn. C. qui accusa. non pos. l. j. & ibi not. Tu verò distingue. aut crimē, quod secundo refertur, est prędiudiciale ad primum, & potest: vt. l. j. C. qui accusa. non pos. Ratio, quia ex hoc resultat quædam exceptio peremptoria: vt. s̈. dixi. Aut non est præiudiciale: tunc aut crimen quod secundo proponitur, est primo crimini connexum: & potest accusare: vt. l. ij. §. si publico. j. de adulte. & no. in. §. extraneus. ea. l. Aut non est connexum primo: & tunc aut vult reaccusare: vt procedatur, & indistinctè non potest: vt hîc: nisi suā vel suorum iniuriam ꝓsequatur: vt. l. neganda. C. qui accusa nō pos. Aut vult solum se inscribere, vt differatur post sententiam: & potest: vt. d. l. neganda. in fine. Si verò vult accusare extraneum: tunc stamus distinctioni l. neganda. Aut vult reaccusare de maiori: & potest indistinctè. Aut vult reaccusare de pari, vel de minori: & nō potest, nisi suam, vel suorū iniuriā prosequatur, potest tamen accusationem proponere: vt differatur: vt. d. l. neganda. ¶ Expeditus de contrarijs venio ad. q. dixi quòd potest reaccusare suum ac

* Pro concordia. Aduerte occasionem citationis, quando iudex scit impedimentum rei citati: tamen citatur reus, tuetur citatus ipso iure. Si autem ignorat iudex: tunc poterit peti restitutio in integrum aduersus actum gestum contra eum. ita Bartolus in. l. secunda. ff. de in ius vocand. in fi. prin. Contrarius tamen innuitur in hac. l. is qui reus. Tu dic, debet intelligi in hac. l. is q. quando fuit incarceratus sui culpa: & erat causa parua: & causa impedimenti erat longo tempore duratura. & ita procedat secunda opin. secus si impedimentum non erat sui culpa, & in causa ardua. & paruo tempore duratura. Ita soluitur per dom. Alexand. in l. ij. iunctis his, quę habentur in. l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cau. Posset etiam excogitari alia solutio: quòd Barto. in hac. l. is qui. loquitur, quando citatur ex causa criminali propter publicam vtilitatem. ar. l. ita vulneratus. ff. ad le. aquil. Prima autem opi. loquatur in ciuilibus.

POMATES.

a ¶ Is qui reus. ibi, prima loquitur. & sic no. contra assessorem, secundum Angelū, qui facit mortuum suspendi: & poterit puniri de iniuria, licet contradicat Io. de Imo. seruari de facto. vide quod not. in. l. ij. C. qui testa. fa. pos. Ioan. de Imo. in. l. defuncto. j. eo.

b ¶ Is, qui reus. reaccusare. An hæc l. habeat locum si accusator reconueniat ciuiliter. vide Bartolum in authentica, & consequenter. in versiculo quæro secundo vtrum actor. C. de senten.

c ¶ Lex nostra loquitur. sed Baldus in. l. j. C. qui accu. tenet contrarium. vt ibi per eum in secunda columna.

d ¶ Quintò oppo. vide Bal. in. l. neganda. C. qui accusa. non pos. in quibusdam lectu.

e ¶ Sextò opp. sed an in casu. d. l. iudex poterit inquirere. vide no. per Bart. in. l. ij. §. si pub. de adulte.

f ¶ Distingue, vtrū accusatus poſsit accusare accusatorē suū: vide quæ dixi post Bar. in. l. ij. j. de adu. no. tñ, ꝙ si accusatus vellet reaccusare accusatorem suū corā iudice incompetenti quo ad reaccusatū, ꝙ tunc hoc nō poterit fieri: nec tunc habet locum auth. & consequenter. C. de senten. ita not. voluit Bartol. ibi in. iij. columna. Sed an reaccusans teneatur se inscribere eo casu, quo prima accusatio non tenebat. vide Bald. in. d. aut. ad finem. aliâs in. l. fina. ad fi. eodem titu.

g POMATES. ¶ Secundo casu. Adde domi. Anto. & alios in capitulo. j. de mu. peti.

a ¶ Dicatur receptum inter reos. qñ nomẽ dicitur receptum inter reos: vi-
de Bald. in. l. j. in. xvij. col. & in. l. neganda. C. qui ac. in pe. col. & in. l. q̃uis.
C. si pen. app. & Bar. in. l. ij. C. vt nemo priua. & ibi Fulg. & Bal. in. l. cũ mu
lier. sol. matri. in. xj. opp. & ibi per Imol. in. iij. col. & per Bar. in. l. adulte-
rij accusatus. per illum tex. C. de adulter. & vide per Bald. in. d. l. q̃uis. vbi
dicit meliorẽ esse
tex. secũdũ Ol. &
Ro. ibi. adde Ioã.
an. plenè in Spec.
in tit. de accus. §. j.
versi. item contra
agẽtem. in addit.
inci. receptum.
b ¶ Nõ ob. l. adul-
teram. facit quod
no. Bar. in proxi.
ver. & Bal. in. l. j. ĩ
xvij. & xviij. col.
ver. iiij. quæro. cũ
seq. C. qui accusa.
c ¶ Sed quęro, quo
mõ. Et an si reus
accusatus compa-
ret accusatore ab-
sente inducatur li.
contest. Bart. hîc,
quòd sic. quẽ se-
quitur Bal. in. l. j.
in. xvj. colũ. §. qui
accu. facit qđ no.
Bar. s̃. §. proxi. &
Bal. in. l. j. C. de lit.
contestat. & in. l.
perẽptorias. in. v.
colũ. C. sen. rescin.
nõ pos. in ver. Qñ
ergo quærit vtrũ
pact. vtrũ accusa-
tus de furto possit
accusare de homi-
cidio. Bal. in. l. j. in
vj. opp. qui accus.
Adde, an si accusa
tus de pluribꝰ deli
ctis eodem libello
confiteatur vnum
de alijs, dicat se nõ
culpabilẽ, per hoc
sit lis conte. Bart.
consil. cxv. incipi.
super quo quęrit.
d ¶ Faciunt iurare.
No. quòd facias in
principio iurare
accusatorẽ, ꝙ non
accusat animo ca-
lumniandi. Adde
Bal. in. l. j. C. de iu-
ra. calũ. vbi idẽ te-
net in reo & not.
practicam hodier
nã, ꝙ iud. faciunt
sibi dari licentiam
tam ab excusato-
re, q̃ reo expediẽ
di processum eis
absentibus. & fa-
cit quod not. Bal.
in. l. vt perfectius.
C. de anna. excep.
in. vij. col. & in. l. iiij. C. de accu. vbi hoc expresè dicit. Quid autẽ si iudex
moneret ipsum singulis diebus, & horis, non data iudici tali licentia? dic ꝙ
reus posset de tali monitione appellare. quod not. per Imol. in. l. qui ante
kalendas. de ver. ob. & Bar. in extrauagan. ad repri. in versi. per edicta. Pet.
de Ancha. in clemen. j. de fo. competen. ad quæ vide no. per Barto. in. l. in-
teraccusatorem in fi. j. e. talis practica non est bona: vt per Bal. in. l. si quan
do. in. iij. col. C. de testi. & ibi dicit. quòd potest dari licentia iudici, etiam
absente parte, quòd recipiat iuramenta testium. & ita dicit practicari in
causis criminalibus. & adde Petrum de bella per. l. statuliber. ff. de sta-
tuliberis.

cusatorem, si suã vel suorum iniuriã prosequatur.
2 ¶ † Quæro, quid si primus accusator suã prosequa
tur iniuriam: an secundus poterit reaccusare suã in-
iuriam prosequendo? gl. hîc dicit, ꝙ non. Idem te-
net glo. §. eo. l. neganda. Odof. Iaco. Bal. tenent con
trarium, ꝙ indistinctè accusatus potest reaccusare
suum accusatorem, prosequendo iniuriam suã, etiã
si accusator primus prosequatur suam iniuriam. al-
legant. l. qui cùm maior. §. si libertus. s̃. de bo. lib. &
l. si quis in graui. §. vtrum. ad Syllania. hoc etiam te-
nuit Guyd. de suza. dicens, quòd non est congruũ,
ꝙ per. l. assiduis. C. qui po. in pig. habe. l. loquitur in
contractibus. & sic in ciuilibus determinentur iu-
ra, quæ loquuntur in criminalibus. Dyn. reperitur
in quibusdam additionibus, quod tenuit gl. in qui-
busdã quod tenuit contra. Iac. de ra. & Pe. tenẽt gl.
vt refert Cy. in. l. negãda. ꝙ sicut quãdo neuter pro-
sequitur suã iniuriã: & sic sunt in pari cã, non ꝑmit-
titur reaccusatio: ita eadem ratione qñ vterq; prose
quitur suã iniuriã. quia in pari causa remanẽt. Cõi-
ter seruatur contrarium per omns partes Italiæ, &
maximè Bononię. ideò aduerte, qñq; crimen quod
secundo obijcitur est connexum primo: quia tu ac-
cusas me & ego te de criminibus factis in eadẽ rixa:
& tunc non est dubium, ꝙ reaccusatio admittatur:
quia propter vnitatem temporis, videtur vnum fa-
ctum, & vnum delictũ. vt not. gl. C. vnde vi. l. j. in fi.
mag. gl. & s̃. dixi, ꝙ quando crimina sunt connexa
indistinctè permittitur reaccusatio: sed si crimina
essent separata: vt quia accuso te de crimine cõmis-
so hodie: & tu accusas me de crimine commisso añ,
& tunc habent locum prædictæ opin. Finaliter tñ
ego credo, ꝙ illud quod consuetudo obseruat sit ve
rius, q̃ opi. glo. & Iaco. Bal. & Odof. dicunt verum,
per. ll. per eos allegatas. Ad contrariũ rñdeo. & pri-
mo ad. l. assiduis. quia ibi quod secundo daretur: de-
negaretur primo: ideò primo non aufertur: sed in
quęstione proposita, vtriq; conceditur ꝙ possit ac-
cusare, & nemini aliquid aufertur, sed ibi alteri au-
fertur: si secũdo concederetur, cùm non possit vtriq;
concedi. ¶ Ad id quod dicitur, ꝙ remanent in pari
causa: vt dicit Iac. Cy. & Pet. respondeo, quòd pari-
tas causæ, quando vterque prosequitur suã iniuriã,
non habet eãdem rationem, quæ est, quãdo neuter
prosequitur. Quod patet: quia quilibet prosequi-
tur vindictam propriæ iniuriæ: & ideò prosequitur
quodammodo proprium interesse: & ideò admitti
tur reconuentio sicut in ciuilibus: vt. l. cùm Papinia
nus. & aut. & consequenter. C. de senten. & interloc.
om. iud. nec obstat si dicis: qui prior appellat, prior
agat: quia credo quòd prius terminabitur prima q̃
secunda: sed super vtraque simul procedetur: & po-
terit vtraque accusatio eadem die determinari, secũ
dùm materiam conuentionis & reconuẽtionis: vt. l.
cùm Papinia. & aut. & consequenter. & no. in. l. qui
prior. de iudi. dicitur hîc, post nomen rei receptum
3 inter reos. ¶ † Quæro, quando nomẽ rei dicatur re-
a ceptum inter reos[a]? gloss. videtur dicere, ꝙ recipitur
post lit. contest. ita not. j. de adul. l. si maritus. §. pręs-
criptiones. C. de adul. l. adulteram. idem no. j. ti. j. l.
hos accusare. §. j. & l. absentem. j. de poenis. Pet. ve-
rò videtur dicere, ꝙ hoc fit per lit. contest. sicut eñ
in ciuilibus facta lit. contest. non possunt proponi
dilatoriæ exceptiones: ita in criminalibus: vt. l. peremptorias. C. sen. rescin.
non posse. sed hoc non videtur verum: quia reo absente nomen eius reci-
pitur inter reos: vt. l. miles. §. ij. infrà de adult. & l. adulteram. C. de adul. er-
go non fit per lit. contest. quæ requirit partis præsentiam. Alij, vt Iaco. de
Are. dicunt, quòd tunc dicitur recipi inter eos, quando contra reum inci-
pit esse aliqua præsumptio: ita quòd habet necesse purgare. Sed certè po-
test esse, quòd etiam est contra eum aliqua præsumptio ante contestatio-
nem. Et potest esse quòd non erit præsumptio contra eum vsq; ad sentẽ-
tiam. Dy. verò dicit, ꝙ tria sunt tẽpora: vnum ante lit. cõt. aliud post li. cõt.
quo recipit̃ inter eos: & est tertiũ tempus, quo recipit̃ inter reos, qđ põt
fieri absente parte. Qualiter autẽ & qñ hoc fiat, nõ dicit. Pet. dicit, ꝙ post
li. cõt. fiebat quoddã ꝓceptũ, seu, præconiũ. Exemplum pateat omnibus
ꝙ talis accusatus comparauit, & litis cont. est. & dicit, ꝙ hoc pręconiũ est
recipi inter reos, & dicit ꝙ si non fieret per lit. contest. diceret̃ recipi inter
reos. sed diuinare est. Iac. But. dicit, quòd porrigitur accusatio: & notarius
ponit in filiza omnes citationes, quo ad reus cõpareat: reo comparente po-
nit eum in libro reorum, & omnes citationes scribit in libro accusationũ,
& omnia acta: & tunc dicitur recipi inter reos. Sed nihil est: quia multi no
tarij statim scribunt in libro reorũ omnia acta. Quare dico, quòd propo-
sita accusatione, proponuntur exceptiones dilatoriæ: videlicet quòd accu
satio non procedat. Vos non estis iudex, & similia. & tunc discutitur: an su
per accusatione sit procedendum: & tunc non dicitur recipi inter reos: sed
si pronuntiat iudex esse procedendum: tũc dicitur recipi inter reos: & po
test recipi absente reo. & ita loquitur hîc, & in. §. præscriptiões. & de hoc
b est tex. in accusatione. in. l. adulterij. C. de adulte. non ob. l. adulteram[b]. C.
de adulte. quia intelligo aliter, quàm glo. videlicet, quòd ibi erat accusatio
inchoata per accusationis propositionem: sicut in fine huius. l. & erat reus
absens inter reos receptus per pronunciationem. de quo. s̃. dixi. fateor ta-
men, quòd si dicta pronuntiatio non præcessit: litis contestatio habet vim
4 receptionis inter reos. ¶ † Sed quæro, quomodo[c] cum. s̃. dixerim, quòd
c litis contest. non fit parte absente. Quid est, quòd tota die videmus, ꝙ ac
cusatus cõparet, & respondet accusationi parte absente: & posteà ꝓcedit̃:
cum contesta. debeat fieri per interrogationem, & responsionem vtriusq;
partis: vt. l. j. C. de lit. contesta. Respond. in criminalibus super processu iu
dex potest assumere, si vult partes accusatoris, & eius partes sustinere: vt
dicam infrà eodem. l. penul. in princ. ita hîc, quando iudex interrogat reũ,
sustinet vices accusatoris. Vnde ex interrogatiõe iudicis, & respõsione par
tis videtur facta li. cõte. per hoc, q̃a non refert in lit. cont. an interroget iu-
dex, vel pars. glo. est Ber. extra de dolo & contum. c. prout. Et ideò assesso
d res, quando comparet accusator, faciunt iurare[d], quòd non proposuit ani-
mo calumniandi, & faciunt sibi dari licentiam expediendi processum, eo
absente, & eandem licentiam faciunt sibi dari à reo: sed si non esset data i-
sta licẽtia, iudex posset interrogare absente parte: vt dicã. j. e. l. pe. ¶ † Quę
5 ro, qd si ista exceptio esset omissa: quia reaccuso meũ accusatorẽ: & ipse
non excipit: an valeat processus? dicit gl. ꝙ sic: in. l. reũ. C. de procur. Idem
in simi. nota in. l. ij. C. com. di. & l. si mancipiũ. §. j. s̃. de euict. Non habetis
hic alia circa primam partem. ¶ Venio ad secundam partem: & op-
po. hîc dicitur, quòd si per sententiam non perdiderunt ciuitatem, vel li-
bertatem, possunt reaccusare de nouo. ¶ Oppon. ille, qui est damnatus de
publico iudicio est infamis. vt infrà eodem. l. infamem. ergo non potest ac
cusare: vt. l. qui accusare. infrà titulo proximo. ergo malè dicit gloss. Solu.
6 infamis † non potest alium accusare, nisi accusatorem suum: aliũ verò non:
nisi suam, vel suorum prosequat̃ iniuriam: vt. l. qui cũ maior. §. si libertus.
de bo. li. ¶ Secundò oppo. quòd ille, qui semel est calumniatus, nõ admit
titur iterum ad accusandũ: vt. l. si cui. §. ijsdem. j. ti. proxi. So. ibi loquit̃, qñ
est calumniatus accusando: hîc quãdo est calumniatus se defendendo: tunc
nõ prohibetur ab accusando. ¶ Venio ad aliã glo. dicitur hîc inchoatas ac
cusationes potest prosequi: imò dicit tex. quòd ex euentu iudiciorũ appa
rebit vtrum possit: quia si fuerit condẽnatus nõ posset inchoatã prosequi:
vt. l. j. C. qui acc. nõ pos. hîc. & ibi sunt multæ opi. illa est vera, quòd ibi cri
men secundo loco ꝓpositũ erat ad aliud pręiudiciale. Exemplũ ponit gl.
& ista est vera solutio & oẽs sequunt̃ eã. ¶ Itẽ op. quomodo poterit ꝓseq
accusationẽ inchoatã, si ꝑdiderit vitã, vel libertatẽ, vel ciuitatẽ? glo. dicit est
videndũ, an poena sit differenda, vel nõ: vt ꝓsequat̃ accusationẽ inchoatã.
gl. arguit pro & contra. Finaliter gl. dicit, aut imponit̃ per sententiã poena
mortis. & nõ differtur poena: vt. l. cũ reis. C. de poe. & ideò accusatus nõ ꝓ-
sequit̃. de hac sententia hæc. l. nõ loquit̃. Aut nõ imponit̃ poena mortis: &
tunc aut est crimẽ, qđ potest prosequi per procuratorẽ, & nõ differt̃ poe-
na. Aut est tale crimẽ, quod nõ potest prosequi per procuratorẽ: & differt̃
7 & ipse stabit ad prosequendũ. Quòd ergo † quærit̃, vtrũ post sententiam
accusatus, possit reaccusare suum accusatorẽ: sic distingue. Aut fuit absolu
tus, & sine dubio potest reaccusare, nisi propter aliud impediatur: vt hîc
in prin, & l. qui accusare. j. tit. j. Aut fuit condẽnatus: & aut illa condẽnatio
infamiam nõ irrogat. & idẽ, vt. l. qui accusare. aut irrogat infamiã: & tunc
aut vult accusare extraneum, & nõ potest, nisi suam, vel suorũ iniuriã ꝓse-
quat̃: vt. l. q accusare. j. ti. j. sed inchoatas potest ꝓsequi: vt hîc & l. negãda.
C. qui accu. nõ pos. Aut vult accusare suũ accusatorẽ & potest: vt hac. l. nõ
obstãte, ꝙ sit infamis. Aut poena ademit ei vitã, ciuitatẽ, vel libertatem: &
tunc de nouo non potest accusare. In accusationibus ante inchoatis, distin
gue: aut excusatio ex qua fuit condemnatus, erat præiudicialis ad aliam: &
non poterit

non poterit prosequi illam:vt.l. prima. C.qui accu.non pos. Aut non erat præiudicialis:& tūc si est pœna, per quam perdit ciuitatem, vel libertatē, poterit prosequi per se, vel per procuratorē:vt hac gl. dicitur. Aut imponitur pœna mortis, & non poterit prosequi:vt.l.cum reis.&.l.si vindicari.C.de pœnis.secundùm gloss. Sed docto.in hoc passu omnes concordant communiter in contrario. Ratio:quia eadem ratione, per quam differtur deportatio, quæ est mors ciuilis, per eandem debet differri mors naturalis.
8 Non ob.l.†cum reis.&.l.si vindicari. Quod enim ibi dicitur, quòd mors non debet differri:fateor, nisi ex causa:vt probatur in.l.j.C.de bo.dā.&.s.& de publi.l.fin.in princi.&.l.prægnātis.j.de pœnis.& ita tenet Iaco.de ra.Pet.Cyn.& Ray.& oēs.& hoc puto verum. ¶ Venio ad quæstiones[a] circa glo.hîc in vltima glo.ponitur exemplum, quòd accusabam pro delicto commisso tali die.
9 Quæro, †an in accusatione de necessitate non debeat poni dies commissi criminis:vt.l.libellorum.[b] §.j.j.tit.proxi. aliquis posuit diem, & non probauit diē:an debeat succumbere? & videtur ꝙ non:quia dies de necessitate non debet apponi:vt.l.libellorum. Contrariū determinauit[c] Ric.malum. Imputet enim sibi,[d] quia se ad diem astrinxit:vt.l.habebat.in prin.de instit. Pro hoc, quia variatio diei, facit videri diuersam rē esse, propter temporum varietatem:vt in.c.Abbate sanè.ante finem.extra de re iudic.lib.vj. Facit in argu.l.si non sortem.§.libertus.de condi.indebi.si facit videri aliud maleficium:ergo &c.vt.l.denuntiasse.§.quid tamen.de adul.&.l.prætor.§.docere.s.vi bono.rapt.& hoc puto verum.
10 ¶ †Sed quæro, cùm in accusatione non debeat poni dies criminis de necessitate, quomodo reus poterit probare[e] defensionem suam, vt rectè concludatur. Exemplum. accusas me, quòd ego vulneraui te, tali mense. Ego volo me defendere, & probare, quòd fecisti insultū tu:& sic volo probare per meos testes, quod feci ad mei defensionem. Vel dico, quòd feci ad vindictam incontinenti:cùm statutum hoc permittat, & produco testes ad probādum meā defensionem:quomodo testes mei poterūt probare defensionē:cùm testes tui accusatoris probent:quòd ego te vulneraui:& testes mei dicunt, quòd ego feci ad meā defensionem? potest enim esse, quòd in vno mense fuerūt plures rixæ, & vulneraui te insultatus à te, & alia vice feci non insultatus à te. vidi quosdam aduocatos, qui petunt, ꝙ vulneratus debeat exprimere diē, & horam commissi criminis, seu maleficij, vt reus possit se defendere. Pro hoc:quia libellus debet esse ita certus, quòd reus sit instructus, an velit cedere, vel contendere:vt.l.j.in princip.s.de eden.& argu.eius quod no.ead.l.§.editiones.s.quod debet edi dies, & consul.qn̄ quis vult redarguere de falso, circa diē & consulem.& argu.etiam.s.quod vi aut clàm.l.aut qui aliter.§.j. Et hoc puto satis æquum, ꝙ vbi æquitas mouerit iudicem, ꝙ ipse faciat talem interrogationem.[f] arg.l.pe.s.de interro.act.& arg.l.certum.s.de confessis.&.l.prætor edixit.in princi.de iniurijs. Et debet iudex hoc facere:quia in libello debēt exprimi ea, per quæ defensio non auferatur reo:vt l.iij.§.j.s.de eo, quod certo loco. Si autem iudex accusatorem nollet cogere ad hoc:tunc si quidem delictum probatur per meā confessionem tātùm:tūc intentio rei cōfitentis est optimè fundata:quia eius confessio debet intelligi secundùm suam intentionem:vt.l.si quis intentione.s.de iudi.& ideò debet intelligi ipsum esse cōfessum de illo vulnere:quod probauit posteà ad sui defensionē se fecisse. Si verò crimen probatur contra eum per testes:tunc si reus vult, ꝙ eius exceptio concludat:debet esse cautus in formādo articulos:vt cōcludat sic dicendo, quòd vna tātùm rixa interuenit inter me & te, in qua fuerūt præsentes testes tales in accusatione descripti. Item, ꝙ in illa rixa, ego fui prius insultatus à te. Testes ergo primi ex parte accusatoris hoc de facili probabūt:scilicet vulnus esse factū, si verum est:& alij testes poterunt probare defensionē:vt.d.c.cum Ioannes.de fide instrumen. In dubio autem si non apparet de prioritate & posterioritate, quid iuris sit, dixi in.l.non solùm.§.sed vt probari.s.de noui oper.nuntia.
11 ¶ †Item dicitur hîc inchoatas:quæro qualiter dicitur hîc prima accusatio inchoata? dicit Iacob.de Areti.hîc, per lit.contesta. Ego puto satis esse inchoatam per solam inscriptionem:vt.l.negāda.in fine.C.qui accu.non possunt.aliâs inscriptio, quā permittit illa.l.nihil operaretur.
12 ¶ †Vlterius, quidam determinant per hanc gloss. scilicet vltimam huius.l.vnā notandam quæstionem. Quidam exbānitus est de ciuitate ista in persona:accusatur de aliquo crimine de nouo hîc, vtrùm iudex possit sibi dare licentiam veniēdi?[g] quidam dicunt de hoc esse casum in aut.de man.princ.§.neq; autem homicidis.col.iij. Sed illa.l.nihil facit:quia loquitur de fidantia, quæ datur à parte:sed quæstio nostra loquitur de ea, quæ datur à iudice. Præterea, ibi loquitur quando datur fidantia, vt effugiat cognitionem delicti, quod non potest fieri. hîc verò de fidātia, quæ datur, vt cognoscatur de delicto. & ideò videtur, quòd possit dari per hunc tex.cum gloss. quæ dicit, quòd ille qui debet deportari, differtur eius pœna:vt possit accusare:& permittitur ei stare in ciuitate. ¶ Old.disputauit hanc quæstionem, & determinauit sic. Aut est tale crimen, in quo non admittitur procurator.& debet dari fidantia.vt.l.j.§.remouet.s.de postu.vbi deportatus remouetur à postulādo, nisi propter se. Item probatur[h] per gloss. istam. si verò est crimen, id quo potest procurator interuenire, non potest dari fidantia, per hanc gloss. Probatur per.l.Papinianus exuli.s.de mi. si enim ibi esset certus casus de fidantia: tunc ille Iurisconsul. qui reprehendit alterum de insufficentia, deberet reprehendi etiam ipse de insufficientia: cum tātùm posuerit duos casus, in quibus alium Iurisconsul.reprehendit de insufficientia. Dico tamen, quando fidantia sic datur, est seruanda.ita dicit ipse: licet dari non debeat. Ego autem dico, quòd iudex potest[i] dare indistinctè fidantiam, si velit.argu.huius.l.cum sua gloss. Nam inuestigando crimen, præsentia personæ multum facit, qua trepidatione, quo vultu loquatur:vt.l.de minore.§.tormenta.j.de quæstion.& ideo cum sint quædam, quæ per procuratorem non possunt expediri: iudex si vult potest dare fidantiam per hanc.l.cum sua gloss.
13 ¶ †Vlterius habes ex hac gloss.quòd casibus in quibus seruus potest esse in iudicio, illis casibus potest dare procuratorem. Nam vides, ꝙ ille qui amisit libertatem, potest dare procuratorem ad accusandum, per hanc generalitatem: ꝙ quicunq; habet actionem: in ea pōt constituere procuratorē, siue sit seru⁹, siue liber. Facit.l.sed & si vnius.§.pe.s.de iniur. pro hoc etiā.s.rem ratā habe.l.iij.circa princip. ad idē facit de ma.vindi.l.etiā.§.absens.& qd' no.in.l.diuus.§.fin.s.qui pe.tu.& extra de restitu.spo.c.ex parte. ¶ Itē

a ¶ POMATES. ¶ Venio ad quæstiones. Vide Fel.in.c.ij.col.xiiij.in ver.restringo.de rescrip.& in.c.licet.col.xxiiij.ver.v.limita.de proba.& in.c.cùm ordinem.col.iiij.de rescrip.& Alex.consi.xxij.vo.ij.

b ¶ POMATES. ¶ Vt.l.libellorum. Et istud tenet Floria.in.l.si insulam.ff.de præscrip.ver.& vide Feli.in.c.examinata.de iudi.

c ¶ Contrariū determinauit. Hoc idē tenet Bar.in.l.Pātonius.de acquir.hære.& glo.in.q.ix.in.l.neganda. Bald.in.l.j.qui accu.in.xxviij.col. Bart.in.d.l.denuntiasse.§.quid tn̄.& ī.d.l.libellorū.ver.vnū tēpus.& Bald.in.l.j.C.qui accu. Adde tamē, ꝙ si in libello accusationis non sit apposita dies:sed in capitulis sic:licet non probetur sequitur condemnatio, secundùm Bal.in.l.penulti.C.de accusa.sed si ponitur vna dies, & probat̃ de alia: non sequitur condēnatio. Bal.in.l.ij.in.iij.colū.C.de proba.

d ¶ Imputet enim sibi. cōtra istā determinationem videtur tex.& Bar.in fin.in.l.cū te.C.de proba.in vers.si astringo me ad probādū id, quod de necessitate ego non debebā probare, & non probo:mihi non nocet.

e ¶ Reus poterit probare. No.qualiter re⁹ debet suā probare defensionem, si in casu nō debet poni dies cōmissi criminis. vide qd' no.in.l.libellorū.per Bart.& doct.j.de accu.& in.l.Pātonius.de acquir.hære.& ad dictam defensionē rei bene facit, ꝙ reiteratio delictorū, vel pluralitas nō præsumit̃.ita dicit Bal.in.l.si duo.§.j.de arbi.per glo.in.l.vulgaris.de fur.& quod not.Bart.in l.inficiando.§.infans.eo.ti.& gl.in d.l.eū qui.§.in popularibus.de iureiur.& Bald.in.l.iij.de prob.& in.l.in testamēto.C.de test.& vide quod dixi.in.l.diuus.de custo.reo.& Bal.in.l.j.in.xv.col.C.de confes.

f ¶ Faciat talem interrogationē. Adde quod Sal.per.d.l.pe.quæ nititur æquitati dixit, ꝙ nō putat bene iudicē facere, si prius accusatorem ad certiorādum reum compellat, q̃ reus iudicem certiorasset de die, & tempore suæ absentiæ, vel de alio simili propter quod intentionē accusatoris vellet excludere:& hoc ideò ne quid malignaretur circa testes, quod voluit æquitate.d.l.libellorum.quæ accusatorem noluit arctari ad ponendum diē, vel horam.arg.d.l.j.§.editiones.& pro hoc facit:quia petens sibi aliquid impleri, debet pri⁹ impleuisse pro parte sua:vt in.l.Iul.§.offerri.de act.emp.& contra Bar.hîc tenet Imo.& fortè meli⁹.vide Bar.in.l.j.in fi.C.de re iudic.

g Licētiā veniēdi. vtrū iudex possit dare licentiā bānito, vt veniat? Adde tex.in.l.relegati.in fi.de pœnis.& ibi vide Io.an.in titu.de accu.in tertia parte.ī ver.sequit̃.& versi.si bannitus.& Gul.& Cyn.in.l.j.§.non fuit.de dolo.& ibi dixi post Bart. vide omnino Bald.de pace constan.in versi.sed dispēsari &c. Item adde, quòd text.in.c.ex trāsmissa.de ref.spo.dicit, quòd quis non tenetur credere saluo conductui, vt se cōmitatur capitali inimico. Et habetur in.c.accedens.vt lit.non contesta. vide Ludo.in.l.iij.§.si seruus.de acquiren.posses.& in.l.recusare.§.si qs alio.ad Trebel.& vide gloss.iij.q.j.hortamur. Bart.& Ang.in.l.j.j.ad.l.Iul.maie. Bartol.in.l.sed si filius.§.si pœnā.de in ius voc.dicit, quòd non potest dari securitas bannito veniendi ad agendum. Et vide gloss.xxiij.q.ij.c.siue.aliâs sicut.& in cap.ex parte.el.j.de appellationib.& in ca.ad apostolicæ, de re iudi.in.vj.in gloss.in versicu.tutam.

h ¶ Item ꝓbatur. Adde Salicet.in l.cum indulgentia.C.de sen.pas. Andræ.Barba.

i ¶ Quod iudex potest. Adde ꝙ Ange.in quæstio.banniti in.v.quæ.dicere videtur cōtrarium: maximè in iudice, qui superiorem habet.& vide Bartolum in.l.reos.in duodecima columna.in versiculo, item quæro, an procura.C.de accusationi. Adde quòd bannitus habens securitatem ad tempus, semper tamen dicitur durare bannitus: vt notat Baldus in.l.penulti.C.de curat.fur. Item per hanc glossam habes, quòd ille, qui detinetur in carcere,

non potest citari &c. vide Alex. in l. cùm quis. de in ius vocan. Et facit ista glo. an si aliquis bannitus est propter contumaciam in vno loco, ibi possit citari? Io. Andr. tenet quod non, in Spec. de accu. §. tractãdum. ver. quid si bannitus. & vide in Spe. ad fi. de sepul. viola. latius per Angel. in. q. Bononi. in iij. q. no. do. Anto. in c. de his. de accu. Adde quod Ang. consuluit de vno, qui erat in stātijs Florentiæ, qui fuit citatus ad sentētiã, vt deberet mittere procuratorem, si commodè poterat: aliàs esset cōtumax. vide eius cō sil. lxv.

a ¶ Defuncto. No. hanc. l. quia facit contra illos. qui faciūt suspēdi mortuos. de quo per Imo. & hîc Alex. in l. ij. C. qui testa. facere pos.

¶ Adde, quando hæredes teneantur ex delictis defunctorũ. Io. and. in addi. ad Specul. §. j. versic. quid si latro.

b ¶ Non obstant. ll. ibi. Simile habetis in l. iij. §. idem scribit. No. quod ratione quasi contractus, qui dicitur celebratus inter defunctũ & fiscũ, pœna in criminali trãsit in hæredem secũdùm Bal. in l. j. C. ex delicto defun. in v. col. & Bar. in extrauagan. q. sint rebelles. in versic. rebellãdo. & fecit contra assessores, qui faciunt mortuos suspendi, vt debeant puniri de iniuria. vide quod no. in d. l. ij. C. qui testamenta. & ibi dixi p Imo. hîc.

* Pro saluatione. Bart. in hac. l. infamem. & in quo arguatur de contradictione, vide cōcordiam quã posui ad l. fi. C. de sen ten. pafsis.

c ¶ Quæro, dicitur. Adde do. Ant. & do. Abb. in c. at si clerici. de iu. Andræ. Barba.

14 per hãc glos. habes, quod ille, qui detinetur in carceribus cōis, propter aliquam condemnationem, si citatur ibi, & nō comparet: imputetur sibi, cùm possit procuratorem mittere. hoc tangã in l. ij. §. circa fin. de cust. reo. ¶ Vltimò facit† l. nostra. in ar. ad. q. aliquis accusauit aliquē pēdēte accusatione, accusator est exbānitus: an debeat super accusatione procedi? hîc tex. facit quod sic. ibi, inchoatis &c. dicam in l. vranius. de fideius. Vltimò vide glo. sup ver. inchoatis. & dic ibi sed nō infamatus: imò, & si fuerit infamatus, cùm accusatio fuerit inchoata añ donationē: vt dictũ est. s. in gl. quando accusabat accusatorē suũ. Item

16 istud† dicitur, quod pōt cōtra aliũ inscribere accusatus añ dãnationē. dicit Pe. est verũ ante dãnationem, & antequam sit in cã cōclusum: quod satis placet. Pro hoc induco. c. pastoralis. extra de cau. pos. & proprie. & dixi circa hoc in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. pos. Non habetis hîc alia.

SVMMARIVM.

1 Pœna, quòd sit extincta reo defuncto.
2 Pœna pecuniaria, an duret reo defuncto?

LEX VI.

Defuncto. a ¶ No.† quòd defuncto reo, est extincta

1 pœna. Simile habuistis. s. eo. l. iij. prout est in litera perimitur. ¶ Oppo. de l. ex iudiciorum. in prin. j. ti. j. Solut. glo. hîc loquitur in reo defuncto ante sententiam: sed contraria loquuntur in reo defuncto post sententiam: tunc etiã remanet pœna pecuniaria in quibusdam etiam casibus: & etiam mortuo reo ante sententiam durat pœna. qui casus in illa. l. enumerantur. ¶ Item op. & videtur, quod pœna duret indistinctè: vt. l. defunctis. C. si reus, vel ac. mor. fue. & l. fi. j. de bo. eorum. Solu. hîc loquitur in eo, qui moritur casu: contraria loquuntur in eis, qui se occiderunt, vel mortem sibi consciuerunt. ¶ Op. & istud contra. est in seq. §. & videtur, quòd pœna pecuniaria indistinctè duret: vt. l. fi. C. si reus vel ac. mor. fue. & l. iij. si pen. app. mors in-

2 terue. ¶ Aduerte† circa hoc sunt opinio. quidam vt Hug. fatentur cōtra. quòd hîc debet intelligi in pœna corporali: ibi in pecuniaria. Alij vt Cyprianus antiquus glossator, dicunt, quòd hîc debet intelligi in pœna corporali, & in pecuniaria. gl. hîc nō bñ se firmat: sed. j. tit. proxi. j. l. ex iudiciorum. in fi. tenet expressè opi. Cypriani. Cy. tangit hanc questionē. C. ex delict. defun. l. j. & ibi dicit multa verba, & finaliter nihil cōcludit. Ego teneo opi. Cypriani, quã tenet gl. j. proxi. tit. in l. ex iudiciorũ in fi. quod hîc intelligatur de pœna corpali & pecuniaria. Hoc probo per l. ex iudiciorum. j. ti. proxi. in prin. quæ dicit, quòd ex publico iudicio pœna non transit contra hæredes, nisi facta condemnatione. sed in publicis iudicijs etiam est quandoque pœna pecuniaria: vt s. eo. l. ij. & l. ij. j. ad l. Iul. de anno. ergo patet, quod contra hæredes pœna pecuniaria non transit. Præterea est casus rectè intelligendo. l. eius qui delatorem. j. de iure fisci. Non obstant b. ll. contrariæ, videlicet l. vltima. C. si reus vel accusa. mor. fue. & l. iij. C. si pē. app. quia illæ. ll. intelliguntur, quando iam lata est sententia, à qua est appellatum. Simile habetis in l. iij. §. idē scribit. s. de pecu. vbi ex delicto non datur actio de peculio, nisi condemnatione secuta. Ratio: quia secuta condemnatione iam incipit teneri ex quasi contractu: ideò transit contra hæredem.

SVMMARIVM.

1 Iudex maleficiorum potest contra principalem delinquentem de delicto principaliter cognoscere: & de restitutione rei secundario, & incidenter.

In quacunque. ¶ No. §. est iste. Pone casum, reus pricipalis mortuus est: volo agere cōtra hæredē ex hoc edicto: an debeo agere corã iudice causarũ ciuiliũ? Rñ. Iuriscōsultus, quòd debeo agere coram iudice causarũ ciuiliũ. ¶ Oppo. si crimen est extinctũ ergo de eo non debet cognosci: vt. s. prox. Solu. non debet cognosci criminaliter: sed potest cognosci agendo ciuiliter contra hæredem, in casibus, in quibus potest agi contra hæredē vtiliter: vt contra defunctum: vel si ad hæredem aliquid peruenit: vt. l. j. C. ne ex deli. defuncto. Secundò, extra gl. oppo. quod iudex maleficiorum debeat cognoscere de re restituenda: vt. l. inter.

1 dum. §. qui furem. s. de fur. Solu.† quando principalis delinquens viuit: tũc iudex maleficiorũ cognoscit principaliter de delicto, secundario seu incidenter, de re restituenda: vt hîc. & l. solemus. §. latrunculator. suprà de iudi. tene bene menti.

SVMMARIVM.

1 Condemnatus de maleficio publico est infamis, non tamen quo ad matrimonium.
2 Ictus fustium non infamat, nisi præcedat causa habilis ad infamandum.
3 Actio ui bonorum raptorum, quando descendit ex crimine priuato.
4 Damnatus de crimine publico, siue criminaliter, siue ciuiliter: an sit infamis?
5 Crimina ex quibus actio ciuilis infamat, quæ sint. remissiuè.
6 Lex Iulia de ui priuata, quòd infamet.
7 Damnatus ex inquisitione, an sit infamis?
Condemnati, & mitrati, quòd sint infames.
8 Testis, qui dixit falsum testimonium, damnatur officio iudicis, & non infamatur.
9 Damnatus pœna alicuius statuti, est infamis, si uigore illius statuti reperitur damnatus de publico iudicio.
10 Confessus de crimine in iudicio, etiam sententia secuta, est infamis.
Confessus de crimine extra iudicium in duobus casibus est infamis.
11 Cautela, ut inquisitus de crimine, ante condēnationē soluat, ad hoc, ut euitet infamiã.
12 Damnatus pro iniuria etiam leui? est infamis.
Cautela, ut talis ante condemnationem soluat, quia posteà absoluitur.
13 Imperator, Senatus, Papa, ac collegium Cardinalium, uacante pastore dispensat super infamia.
Reges, & principes inferiores, ab Imperatore non possunt dispensare super infamia.
14 Ciuitas, quæ nō recognoscit superiorē, potest infamiam irrogare, ac cũ ea dispensare.
Ciuitas non recognoscens superiorem tantum potest in suo populo, quantum Imperator in toto suo imperio.

LEX VII.

* Infamem. ¶ Damnatus publico iudicio est infamis: secus si priuato: nisi sit tale crimen, cuius ciuilis actio infamaret. h. d. Et diuiditur in duas partes. Primò ponit vnum dictum in publicis iudicijs: secundò, aliud in iudi-

1 cijs priuatis. Secunda ibi: itaque. & est ista. l. multum. notanda.† ¶ No. quòd condemnatus de maleficio est infamis. Dicitur hîc, quòd damnatus publico iudicio, est infamis. Contra suprà de ritu nuptiarum. l. palàm. §. si qua. Dicit glos. ibi est infamis in veritate, sed non habetur tanquã infamis quo ad matrimonium. & bene dicit. ¶ Itē opp. j. eo. l. fi. vbi damnatus ex publico iudicio non est infamis. Solu. ibi specialis casus est in patre. ¶ Itē op. dicitur hîc, quòd damnatus de priuato crimine, non est infamis. Cōtra damnatus de crimine priuato communiter coercet in corpus: vt. l. vlti. s. de iniu. & l. vlti. s. de fur. ergo videtur infamis: vt. l. ictus. s. de his, qui no. infa. Dicit glo. quòd hîc dicit damnatum: intellige non punitum. tunc enim es-

2 set infamis ex genere pœnæ. ¶† Aduerte: vide, licet quis sit punitus, & punitionē sequat ictus fustium, vel alia coertio in corpus, non tamen est infamis, nisi causa præcedens sit talis, ex qua infamaret, si ordinariè damnaretur. vt. l. ictus. in. j. gl. vnde hîc non curo, sit punitus vel non: quia ictus fustiũ non infamat: nisi præcedat causa habilis ad infamiã inducendã. ¶ Itē dicitur hîc, nisi id crimen ex ea actione descendat &c. & sic innuit, quòd crimen ex ea accusatione descendat. Contra, imo accusatio descendit ex crimine: vt institut. de obligationib. quæ ex deli. nascunt. in rubro & nigro. & l. ex maleficijs. de acti. & obligatio. huius timore glo. exponit hoc duobus modis: vt in ea habetis. ¶ Itē op. dicitur hîc, veluti furti, vi bono-

3 rum rapto. iniuriarũ. innuit,† quòd actio vi bonorum raptorum, descēdat ex crimine priuato. Contra, imo descendit ex crimine publico: cũ raptus sit crimen. l. Iuliæ. de vi publi. vel vi priua. vt. j. ad. l. Iul. de vi pub. & vi priua. dicit gloss. intellige de tali rapina, quæ non cadat in crimen publicum: vt. l. si quis ex domo. s. de fur. vt si aliquis iuit ad domũ causa rapiendi, &

c neminem inuenit. ¶ His expeditis venio ad quæstiones glo. ¶ Quæro c:

4 dicitur hîc, damnatus† de crimine publico est infamis: quæro, an sit verũ, siue ciuiliter, siue criminaliter agatur: cum in crimine possit agi ciuiliter: vt l. qui nomine. j. de falci. Dicit gloss. siue ciuiliter, siue criminaliter condēnetur, semper est infamis, ita dicit glo. Quidam reprehendunt hanc gloss. nam cum in iudicijs publicis agatur actione in factum ciuiliter: vt. l. qui nomine. j. de falci. Actio in factum non infamat: ideò datur contra patrem vel patronum, quem non infamat: vt. l. non debet. s. de dolo. & ideò si ciuiliter condemnetur, non est infamis. ita dicit Iac. de Rau. Videte, actio in factum, quæ datur contra patrem, vel patronum temperatur verbis: vt bonæ fidei mentio fiat: vt. l. non debet. in fi. s. de dolo, quasi dicat contra patrem concluditur per medium bonæ fidei: quia bonæ fidei non congruit, vt ipse cum aliena iactura locupletetur: ideò non infamat, sed actiones in factum, quæ non temperantur verbis, sed directò oriuntur ex delicto alterius infamant:

mant:quia sufficit, ꝙ habeāt causam publici iudicij:
vt hîc dicitur:licet nō sit publicum iudicium.ideò
glo.bene dicit.[a] ¶ †Item dicitur hîc,nisi sit crimen
5 ex quo actio ciuilis infamat.Quæro,quæ sint crimi
na,ex quibus actio ciuilis infamat,& quæ,nō?tu ha
bes hîc gloss.quæ ponit exempla clarissimè.extra
6 procedo.Et quæro,†vtrùm sit aliquod crimen pu
blicum,quod non infamet.Gloss.vacillat de.l.Iu-
lia.de vi priua.finaliter determinat,quòd infamat.
7 ita no.in.l.si præses.infrà de pœnis.¶ †Item quæ-
ro[b] vtrùm damnatus ex inquisitione sit infamis?gl.
suprà de suspe.tu.l.iij.§.prætereà.videtur tenere ꝙ
non.& Dy.ibi dicit,quòd illa glo.non est alibi.sed
idem tenet in.l.vlti.C.de suspec.tut.&.l.fi.C.de mo
do mul.Cy.tenet opi.Dy.in.l.fin.C.de suspe.tut.ta
li ratione:quando iudex grauat reum plus debito,
videtur super infamia dispensare:vt.l.quid ergo.§.
pœna grauior.s.de his,qui notant.infa.sed inquirē
do iudex grauat reum:quoniam de maleficijs non
debet sine accusatore cognosci:vt.l.rescripto.§.si
quis accusatorem.j.de mu.& hono.¶ Ex hoc con-
cluditur,quòd non sit infamis.Cōtrarium videtur
tenere Old.& Andræ.de Pisis.Ratio:quia non de-
bet inspici ordo procedendi:quia si hoc esset verū,
nullus hodie condemnatus etiam per accusationem
esset infamis:& qa cessat ordo antiquus:vt.j.l.pro-
xi.Ego aliter dico sic:quandoq; quis est damnatus
ex inquisitione,& punitur aliqua coerctione,quæ
eum infamat:& tunc est infamis:vt.l.ictus fustium.
Vnde illi,qui hodie mitrantur,puto quòd sint in-
fames:licet mitrentur ex inquisitione.Si autem nō
est punitus,sed solùm condemnatus,aduerte:quan
doque inquisitio permittitur tanquā iudicium per
8 se separatum à iudicio publico. Exemplum † in.l.
nullum.C.de testibus.& quod ibi nota.in vlti.glo.
vbi dicitur,quòd ille,qui tulit falsum testimonium
damnatur officio iudicis:quia aures iudicis offendit
non autem.l.corne.de fal.sed solùm quia aures iudi
cis offendit,officio iudicis punitur:tunc non infa-
matur.Ratio:quia non est damnatus publico iudi-
cio:ergo nō est infamis:vt hîc.Si verò inquisitio suc
cedit[c] directo in locum accusationis publici iudicij:
tunc damnatus est infamis.& probo per textum
cum glo.in.l.Athletas.§.calumniator.suprà de his,
qui not.infa.videbitis infrà eodem.l.vltima.per lo
cum à speciali.Nam ibi est speciale in patre,quòd
non efficitur infamis:ergo in contrarium est ius cō-
mune.Prætereà licet varietur modus procedendi,
non variatur pœna,vt expressum est:vt in.l.proxi.
j.e.Item pœnam ipsam.l.imponit,quæ ex potesta
te iudicis dependet:quia quæstio facti in arbitrio iu
dicis est,non iuris authoritas:vt.l.prima.§.primo.
infrà ad Turpil.Prætereà, non dispensatur super
infamia ex modo procedendi,sed aliter causa cogni
ta:vt.l.quid ergo.§.pœna grauior.suprà de his,qui
notan.infa.Prætereà,verba edicti prætoris dicunt:
damnatus publico iudicio est infamis:vt.l.prima.s.
de his,qui notan.infa.sed damnatus ex inquisitio-
ne est damnatus publico iudicio:ergo &c.Succedit
enim inquisitio in locum accusationis:vt.l.secūda.
§.si publico.j.de adul.ergo eius naturam,& officiū
assumit:vt suprà si quis cautio.l.si eum.§.qui iniu-
riarum.non obstant contraria.in.l.prima.C.si tut,
non ges.quia ibi non dicitur quòd non sit infamis.
Non obstat glo.in contra.allega.quia debet intelli-
gi secundùm hanc distinctionem.Nō obstat quod
dicitur,quòd propter grauamen iudex videtur di-
spensare cum infamia:quia grauamen consistens in
ordine procedendi,non dispensat cum infamia:vt
9 j.eod.l.ordo.¶ †Vlterius quæro,vtrùm damnatus
pœna alicuius statuti,sit infamis?cōmuniter aduo-
cati dicunt ꝙ non:quia condictio non infamat:vt.l.
cessa.de act.& obli.sed in casu proposito damnatus
est condictione ex.l.ergo &c.& istud dicūt quidā
Dynum sic tenuisse.[d] Aduerte,vt aliâs dixi:regula
est quòd damnatus publico iudicio est infamis:vt.l.
j.supra de his qui notantur infamia.& probatur hac
l.si verò aliquis damnatur ex forma statuti,videndū
est,an sit damnatus publico iudicio.De hoc dixi su
prà eodem.l.prima.& si reperitur damnatus publi
10 co iudicio, est infamis : aliâs non. ¶ †Quæro,v-
trum confessus de crimine sit infamis, si non esset
secuta sententia? gloss.in.l.ictus fustium.videtur te
nere quod sic.Idem Azo in summa.& idem videtur
tenere Innocen.extra de pec.c.super his. quod vi-
detur probari per.l. quoniam.suprà de his, qui no-
tantur infamia.In contrarium videtur textus in.l. si
reus.suprà de procuratoribus. vbi dici videtur tex.
quòd confessus de crimine extra iudicium in duo-
bus tantum casibus est infamis.Primus si post con
fessionem secuta est castigatio : vt.l.ictus fustium.
cum sua gloss.Secundus,si hoc confitetur paciscen-
do de crimine:vt.d.l. quoniam.& videtur colligi ex
verbis prætoris.in.l.j.suprà de his qui notantur infa
mia.quæ dicunt damnatus pactus ve: aliâs secus. Si
verò confitetur in iudicio,non est infamis.Nam edi
ctum prætoris requirit ad hoc, vt quis sit infamis,
quòd sit de crimine damnatus:vt.l.prima.de his qui
notantur infamia.modo in accusatione criminali cō
fessus de crimine,non est damnatus, nec habetur ꝓ
damnato: vt. l.si confessus.infrà titu.secundo. ergo
non est infamis.sed in ciuilibus cum confessus habea
tur pro conuicto & condemnato : vt. l. prima.C.de
confess.dicerem eum infamem. Et sic intelligo glo.
prædictas,si possent ad hoc adaptari:aliâs malè dice-
rent.Non ostat.l.si reus.suprà de procur. quia aliud
est confiteri:aliud soluere.Ille enim qui confitetur,
vel confitetur,vt damnetur : vel vt habeatur pro da-
mnato.meritò cū sit damnatus, efficitur infamis ex
edicto prætoris.sed si vult soluere:tunc non confite
tur,vt condemnetur:vel pro condemnato habeatur.
sed vt propter solutionem iudicium euadat. & iste
non est infamis ex edicto prætoris:quia non est da-
mnatus:sed videtur magis absolutus. absoluet enim
ab instantia iudicij:vt insti.de perpe. & tempo. act.
11 §.finali. Et ideò remedium est † si aliquis debet da-
mnari,vt soluat[e] ante condemnationem,vt iudicium
euadat:& sic absoluetur:quia soluit.& non erit infa
mis:vt.d.l. si reus.suprà de procuratoribus. & tene
menti hanc practicam. ¶ Item dicitur hîc, damna-
tus de crimine iniuriarum est infamis[f]. Quæro, v-
12 trum damnatus† de crimine iniuriarum pro modi-
cis verbis iniuriosis fiat infamis? Respondet text.vi-
detur, quòd sic.in capitulo cum te.extra de re iudi.
& ideò tunc,ne aliquis sit infamis,erit remedium,ꝙ
soluat ante,quàm condemnetur:& tunc absoluetur:
13 quia soluit : vt.l.si reus.¶ Quæro†,quis possit su-
per infamia dispensare? Respondeo, textus dicit,
quòd solus Princeps,[g] vel Senatus:vt.l.j.§. penulti-
mo.suprà de postula.Idem dicemus de Papa in ter-
ris ecclesiæ: quia potest cum infamibus dispensare.
Idem in collegio cardinalium vacante pastore:secus
in Regibus & Principibus.Ita tenet Innocentius in
dicto capitulo cum te.de re iudicata. ¶ Quæro, v-
14 trum ciuitas vna possit infamiam irrogare, vel su-
per infamia dispensare? videtur quòd non: quia ci-
uitas vna non potest facere statutum super his, quæ
non sunt suæ iurisdictionis:vt.l.fina.& ibi no.suprà
de iurisdictione omnium iudicum.&.l.cum vnus.§.
penultimo.suprà de bon. authoritate iudicis possi-
dendis.Sed causà infamię non est de iurisdictione ci
uitatis.cum sit reseruata Principi:vt.l. prima.§. pe-
nultimo.de postulan.ergo &c. Solutio,dicerem[h],
cum quælibet ciuitas Italiæ hodie præcipuè in Tu-
scia,dominum non recognoscat: in seipsa habeat li-
berum populum,& habeat merum imperium in se
ipsa:& tantam potestatem habet in populo,quantā
Imperator in vniuerso:vt.l.hostes. & ibi nota.infrà

a ¶ Bene dicit.Cy.& Bart.in.l.si tutor.C.de inter.matri.in fi.quòd cōfessus in actione ciuili famosa, est infamis.

b ¶ Item quæro.de hac.q.& sol.vide in.l.etiam.C.de fur.& Ang.in.l.si vacantia.in fi.C.de bo.vacan.lib.x.& Bal.in.l.ictus.de infa.& ibi etiā Bar.in fi.& adde Bal.in.l.edita.C.de edēdo.in.vij.col.& Spe.in ti.de feu.§.j.ver. quid de istis. per Sali.in.l.ea quidē. ver.quæ propter. & versi.vlt.quæro.de accu.& Bal. in.l.certa.C.quando prouo.non est neces.& in.l.j.C. de calum.& in.l. fin.C.de suspe.tu. gl.& Bar.in.l.C.si tutor nō ges.& vide Bal.& Ang.in l.ij.de infa.& glo. in hac materia.in l.ij.C.de req.reis. & glos.in.c.super his.de accu.

c ¶ Inquisitio succedit.Adde quod voluit Bal.in aut. si quis sub. l.quicunque.in fine.de epi.& cle.dum dicit,quòd banniti, ꝗꝗ ꝑdāt ea,quæ sunt iuris, tn̄ non sunt infames, nisi de facto.facit qd' no.in.l.j.C.de mō mul.& in.l.iurisiur.in pen.col. C. de testi.dico tn̄,ꝙ tales dānati secundùm verā opi.nō sunt verè infames infamia iuris:quia bānū non est pœna,sed mulcta ꝓpter contumaciā. & vide Angel.& Imo.hîc ad fin.& Bal.in.l. ictus fustiū.de infa.Bald. per illū tex.& gl. in.l.fin.de requir. reis.Bal. in.l.j. C. de calumnia.

d ¶ Dyn.sic tenuisse.adde Barto.vbi scripsit in.l.j.s.e. Et ꝙ non sit infamis reperitur Dy. consuluisse,vt refert Bar.in suo cō si.incip.ser. Ioan. vbi dicit hāc esse cōem opin.& ibi ponit,an dānatus absens efficiat infamis,de quo per Spe.in ti.de sen.§. j.in versi.quid de istis. quod habet in.l.fin.de requi. reis.& vide Bald. in.l.j.C.de ser.rei publi. manu. & quod no.Bal.in.l. etiā.C.de fur.& in l.certa.C.qn̄ prouo.vbi etiā condēnato extra ordinē ex forma statuti.& Bal.ī.l.j.C.de cal.& in.d.l.etiam.C.de furt.& plenè per Barto.in.l.cum mulier.in antep.& vltima colum.§.sol.mat.& vide Bal.in addi.Specu.in titu.de sent.prola.in.iiij.col.cum sequen.

e ¶ Vt soluat, quando quis inquiritur de delicto,ne efficiat infamis, debet primò soluere.& sic vide .l.si reus paratus.de procu.Adde Bald.in.l.j.C.de dolo.& Bart.in.l. ea,quę.C. de condi.inde.in fi. & in d.l.si reus.per Bal. in.l.vtique. de rei vendit.vide aliam cautelam, pro euitando infamiam in.d.l.fur.suprà de infa.in.§.si quis alieno. in fine. vbi Barto.

f ¶ Est infamis.vide in.l.decuriōes. ex quibus cau. in fa.irro.

g ¶ Solus Princeps, possit restituere infamē.Adde quòd Franciscus de Pisis disputando dixit,quòd sic. nisi illa īfamia sit contracta certo loco:quia de ea nō videntur legumlatores considerasse.ar.l.cum aquil. de trans.& allegat tex.optimū in.c. domino guerram. in ti.hîc fi.lex Cōrardi.ibi,vel rege. & fuit consultum Veronæ,per singulares viros.&vide per Archi.ij.q. iij.c.nondum. per Pau.de liaza. & ꝑ Imol.in.c.veniēs. de fil.pręsby.& aliquid in.c. diuersis fallacijs. de cleri.coniu.& in cle. si summus pontifex.de senten. excommu.Archidi. xj.quæstione.j.c. si quis. & .xij. q. j. cap. eos.Sed an possit peti ꝑ procu. vide per Spec. in tit. de restit. in integ. §.si quis autem.ver.si quis autem.versi.quid de de eo.Alex.de Imo. Adde quòd Bald.consuluit.ꝙ episcopus clericū damnatum de crimine falsi non potest restituere famæ: quia restituere famæ:est de reseruatis Principi. Adde eius consil. ccc.iij.lib.

h ¶ Solu.dicerem. Quod an sit verū, & an possit super infamia dispēsare. Adde ꝙ idem voluit Barto.in.l.iij. in fi.de test.sed cō

trarium voluit in l.j.§. de qua.s. de postu.& i.l.acta. §.de ampliãda. s. de re iud. Et adde ꝙ ex ver. Bal.in.l. gñalis.C.de sentẽ. pas. Dictæ cõtrarietates possent reduci ad concordiã, videlicet ꝙ ciuitas potest restituere honorem illius loci:non autẽ famam simpliciter.& ita etiam in hoc vltimo intelligitur, quod voluit in.d.l.acta. & vide Bal.in. c.iniuria.de pa.iura.fir. & Bal.in.l.ij.in vlti.col.C.de peri.iudi.& Bal.in vlt.& antepe. chart.in.l. cùm mulier.solu. mat.& Bal.in.l.fi. C.de sentẽ.pas.de hac.q.vide Inno. in.c.cũ te.versus fi.de re iudi.

✱ Pro saluãdo Bar. in hac.l.inter accusatorem.& in quo videatur contrariari:vide concordiam quam posui ad.§.hoc autem. in.l.iiij.s.de dam. infect.

a ¶ Quæro quar. Not.de modo citãdi.& vide Imo. in.l.qui ante kalẽdas.de ver.obl.& quod not.Bart.in extrauagan.ad reprimẽ.in versi.& per edicta.Itẽ no. quod statutũ potest dare certũ modum citandi, secũdùm Bal.in.l.j.in ij.co.C.quomodo & qñ iudex. per Bal.post glo.in.l. si accusatoribus. in.ij. colũ. & ibi Cy.C.de act.

b ¶ Placet mihi.absentem põt citare iudex in criminalibus vna vice pro omnibus . Quod tenuit Bal.in.l.ij. in.vj.col.ad fin.C. quomodo & quãdo iud.vbi sequitur Archi.

de capti. An autem tales infames possint conficere instrumenta, dicam.j.ad.l.Iul.repetun.l.eadem.

LEX VIII.

Ordo. ¶ Not. quòd licet varietur ordo procedendi, non tamen variatur potestas.l.tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Absentiæ causas allegans pro absente, quilibet admittitur.*
2 *Citatio trina non sufficit ad aliquem condemnandum.*
3 *Lex ista qualiter intelligatur?*
4 *Citatio trina de qua in.l.qualiter fiat?*
5 *Dilatio de qua hìc, quòd hodie sit ampliata in criminalibus sicut in ciuilibus.*
Correctio legis, quòd non inducatur ex identitate rationis.
6 *Reus quando citatur in criminalibus, satis est si citetur ad respondendum accusationi, uel inquisitioni: nec requiritur, quòd in citatione inseratur tenor accusationis, uel inquisitionis.*
Consuetudo Perusina seruat, ꝙ in citatione inseratur accusatio, uel inquisitio.
7 *Reus si citatur ad domum, satis est in criminalibus.*
8 *Accusator in criminalibus necesse habet in quolibet termino, quo reus citatur, comparere, & accusare rei contumaciam, sicut in ciuilibus: nisi ex consuetudine iudex haberet licentiam procedendi.*
9 *Accusato non comparente, quid faciet iudex?*
10 *Iudex quid sit facturus accusatore absente?*

LEX X.

✱ Inter accusatorem. ¶ Difficilis lex est.& habet duas lectu.in gloss. Secundum primam lecturam.l.ista diuiditur in duas partes principales. Primò vnum dictum ponit. Secundò ponit aliud dictum distinctum, & separatum à primo dicto.& secundùm istã, pone casum. Et secundum hanc lecturam primò no.
1 † quòd quilibet admittitur pro absente, ad allegãdas causas absentiæ. de hoc tamen dicam in.§.ad crimen: ideò
2 hìc omitto. ¶ Secundò not. † quod trina citatio non sufficit ad faciendum aliquem condemnari.& secũdum hanc lecturam habetis in litera nec. Secundum aliã lecturam, hæc lex diuiditur in duas partes. Primò ponit vnum dictum: secundò ponit effectum illius dicti.& secundùm hoc debetis habere: ne per triduum &c.& ibi est, secunda secundùm hanc lecturam. ¶ Nota, quòd absens post trinam citationem non condemnatur, si aliquis alleget causas absentiæ: secus si non allegaret causas absentiæ. ¶
3 † Vides ergo, quòd hæc secunda lectura contradicit primæ. Quare pro declaratione quæro, quæ istarum sit verior? quidam tenent vnam: & quidam tenent aliam.& glo. se non firmat. Tu verò dicas sic: si quidem intelligis nostram.l.quòd accusatio esset proposita de crimine, cuius pœna esset à relegatione suprà, in qua absens non potest damnari: tunc prima lectura procedit sine scrupulo: quia post trinã citationem non damnabitur reus, vel accusator. Si verò intelligas in crimine: cuius pœna est à relegatione infrà, in qua absens potest dãnari. hìc aduerte, Aut tu vis eum absentem condemnare solùm ex illa causa: quia ter citatus non comparet: & tunc non potest fieri, & hoc modo procedit prima lectura. Si verò velles eum damnare: quia citatus non comparet, & iudex contra eum absentem de maleficio plenas probationes inuenerit: tunc absens potest condemnari: vt.l.absentem. infrà de pœnis. nisi aliquis excusator iustas causas absentiæ allegaret: quia tunc expectaretur: vt hac lege.& hoc modo secun-
4 da lectura procedit. ¶ Procedo vlterius. † dicitur hìc, nec post triduum, per singulos dies &c. quæro
a qualiter[a] fiat ista citatio. tres opiniones sunt. Quidam dixerunt, quòd citatur tribus diebus, nouem vicibus: scilicet per singulos dies ter. Alij intelligũt, quòd intelligatur de nouem diebus, & per singulos dies citetur semel.& ita videtur sentire glo. vide gl. quæ incipit: aliàs nec. Tertia opinio est Iac. de Aret. qui intellexit hanc legem aliter: scilicet quòd per nouem dies citetur tribus vicibus. & sic tribus citationibus: & post singulas citationes expectetur per tres dies, & sic erunt nouẽ dies, & tres citationes. & expone textum sic: ne post triduum, scilicet expectatus per singulos dies &c. Et hanc opinionẽ videtur etiã tenere Spe. in ti. de actio. §.j. versi. qualiter autẽ
b in criminalibus fit citatio. Et hoc placet mihi[b]: quia l.absente.j.de pœnis. dicit quòd ad instar priuatorũ iudiciorum, fit citatio in criminalibus: sed in priuatis fit citatio illo modo, scilicet per tres denunciationes, vel pro omnibus vna: vt.l.ad peremptorium. cũ.l.sequenti.s. de iudicijs.& l.tres denuntiationes. C.quomodo & quando iudex. ergo &c. hoc seruat consuetudo. ad prædicta facit quod not. C. de accu-
5 sationibus.l. si accusatoribus. ¶ Quæro, † vtrum ista dilatio triũ dierũ hodie sit ampliata: vt debeat esse decem dierum, vel.xxx. sicut in ciuili: vt.l.properandum.§.j.C.de iu.& in authen. qui semel. C.quomodo & quando iudex. glo. quæ est hìc, videtur tenere quòd sic. Aduerte, istud non videtur esse verũ. Nam ex identitate rationis, non inducitur legis correctio: vt probatur. C.de appellationibus. l. præcipimus.& l.si verò.§.de viro.s.sol.matrimo.& not. in
c authenti.[c] quas actiones. C.de sacrosanct. eccles. cum ergo dilatio sit mutata in ciuilibus, non debet intelligi mutata in criminalibus: licet sit eadem ratio. Respondeo, dico hanc glossam dicere veritatem: nec fit mutatio per hominem: sed per legem antiquam, quæ dicit, quòd eodem modo debet dari dilatio in criminalibus, sicut in ciuilibus: vt.l.absentem. j.de pœnis. sed in ciuilibus dantur triginta dies. ergo & in criminalibus. Ad hoc facit, quod no.gloss. in.l. quod verò.s.de leg. quę dicit, quòd.l.si quis seruo.C.de furtis. quæ est lex noua, trahitur ad filium.
6 per.l.antiquam. ¶ Pro declaratione, † quęro quan-
d do citatur reus, ad quid debet citari: & vtrũ debeat[d] sibi mitti tenor accusationis, vel inquisitionis: vide te, in ciuilibus, vtrum libellus debeat mitti cum citatorio, est quæstio satis prolixa, quam Cynus refert in authentica offeratur.& communiter tenemus, ꝙ non.& idem dico in criminalibus. Nam dico, quòd debet quis citari, vt veniat responsurus accusationi. non est necesse, quòd mittatur copia, seu tenor accusationis. Probatur extra de accusationibus. c.licet in Beato Petro. Contra tamen seruatur in curia Perusina. pro cuius obseruatione est glossa ordinaria in capitulo primo. extra de dilationibus. ¶ Secundò
7 † quæro, vbi debet citari iste reus? dicunt quidam ꝙ debet citari personaliter, ita quòd ad eius notitiam perueniat. Et hoc refert Specul. tenuisse Odoffred. vt refert in titulo de accusatio. §.primo. versicu. sed nunquid sufficit. Veritas est, quòd sufficit, quòd citetur ad domum: vel alibi: ita quòd verisimile sit, ꝙ ad eius notitiam perueneri. hoc probatur.j. de re-
8 quiren.reis.l.prima. ¶ † Item quæro, vtrum sicut in ciuilibus requiritur, ꝙ in quolibet termino actor repræsentet se, & rei contumaciam incuset, vt reus sit
e cõtumax: ita eodem modo sit necesse[e] in criminalibus? Respondeo, quòd secundum consuetudinem Italiæ, vbi iudex recipit licentiam ab accusante, ab accusato perficiendi processum: & sic iudex sumit locum accusatoris: vt dixi in.l.is, qui reus. non est necesse, quòd accusator se repræsentet: cũ ibi sit iudex qui eius personã repræsentat. Sed aliàs est necesse, ꝙ se præsentet: cum in istis procedatur ad instar iudiciorum ciuilium: vt dicta. l. absentem. ¶ Vlterius
9 † quæro[f], accusato non comparente, quid faciet iu-
f dex? respondeo, si quidem est crimen in quo imponitur pœna à relegatione suprà: tunc iudex nõ procedit ad condemnationem, sed procedit ad annotationem bonorum: vt lege prima. j. de requirendis reis. In criminibus verò, quorum pœna est à relegatione infrà, iudex examinabit testes: & procedet ad condemnationem, habita fide de maleficio: vt dicta lege, absentem. infrà de pœnis. Sed secundũ statuta

c ¶ In authẽ. Vide no.Bart. in.d.aut. qui semel.in.j.co.

d ¶ Vtrũ debeat.vtrũ in citatione debeat mitti copia inquisitionis, vide per Bart. in extrauag.ad reprimen. in versic. super dicto crimine. Pet. de An.in cle. j. de so.cõpe. Imol.hìc & Sali.in.l.absentẽ.C.de accu. Bal. in.l.ij. C. de exhi. re. aliquid per Imol. in.l. si finita. §. si plures. in.vj. col. de dam.infec. sed gl.in.c. pręter eã.de dila.& v. q. ij.c.si primates. tenet, ꝙ debet mitti. de quo habes plures remis. i ru. C.de eden.& vide Bar.in extraua.ad reprimen. in ver. super dicto crimine. Adde, ꝙ Pan. in.d.c. licet. dicit Bar. posse procedere. qñ quis citat de propinquo: aliàs secus. per. c.si primates. v. q. ij. nõ ob.d.c.licet. qa dicit, ꝙ ibi crimina fuerunt expressa in citatione.

e ¶ Sit necesse. Ad de Bal. i.l.si tutor. C. de inter. ma.vi de Im.hìc & Bar. in extra.ad repri. in ver.neglexit.

f ¶ Vlteri⁹ quero. vtrũ re⁹ debeat personaliter citari, vel nõ. Bar. in extrua. ad reprim. in ver. & per edita. Bal.in l.& post. in prin. de iud. & ibi Bar. & quæ dixi post eum in.l.j. in pri. s. si quis ius di.& Cy. aliàs Sal. in. l. absentẽ. C. de acc. & quæ dixi post Bal. in.l.j.C. de requir. reis. Bal. in. l. si accu. C. de accu.

tuta

a ¶ Sed quid fiet. Quid fiet per iudicem absente accusatore.adde Bart.post glo.in.l.Papi.§.j.de inoffi.testa.& Imo.in.c.licet.de loc.& adde meliorē tex.in.l.q̄quis indubitati.C.de adult.& Bart.in extrauag.ad reprimen.in in ver.neglexerit.& Imo.hic.

b ¶ Custodias.hanc.l.limita.inceptum vult q̄ aduocati debent citari ad vidēdum iudicia, non habere locū in testibus torquēdis. secundùm Bar.in l.huius.§.iudex.j. de quæstio.& ad hanc.l.vide Bar.in §.reus.in ea.l.& in l.fi.eo.ti.de quæstio.Adde q̄ Bal. consi.cclxxv. lib. iij.dicit, q̄ cùm aliqs grauissimè torquetur, bonum esset adhibere medicos:qa aliȷ molles carne:aliȷ duri.

c ¶ Obseruat cōis cōsuetudo. Idem tenet Bar.in.d.l.si postulauerit.§.qōni.hic, aliàs in ver. quæro quæ est ratio huius diuersitatis.dicas q̄ istud est diuinare: sed est not.fauore absolutiōis:vt in ss̄i. in.l.fi.C.vbi sena. vel cla.

d ¶ Pōt renūtiare. adde q̄ Bal.in.l.si accus.C.de accus. videtur velle, q̄ posit renuntiari: & quòd repertus in flagranti crimine potest renuntiare dilationibus suis: quia nulla debet sibi dari dilatio secundùm Bald.in. l.vt vim. de iustit.& iur.vide gloss.in.l.ictus fustium.in princ. ff.de infa. Lud.in singul.in vlti.ver. vtrùm reus posit renuntiare dilationibus sibi datis,vt citius condemnetur.& in eo quod tenet Barto.quod no.Adde Bald.in l.j.C.de confes.in xj.col.& Bal.in.l. pactum inter hæ. §.de pactis.vbi dicit, quòd non potest renuntiari defensionibus.& idem Bal.in.d.l.j.plus dicit,videlicet,quòd si sit renuntiatio iurata non valet.& in proposito vide quod no.Bal.in.l.raptores.de episco.& cleri.& in auth.habita.C.ne filius pro pa.sed contra Bar.hic Bal.in.l. fina.ff.de ferijs.in quo vide Ro.in rubri.de arbi.in.vj.chart.potest tamen reus in criminalibus renuntiare exceptionibus declinatorijs fori,secūdùm Bal.in.d.l.j.C.de pact.& Bald.in auth.iubemus.C.de iudi.& vide gloss.& Ang.in.l.j.de fur.Balne.& in.l.j.C.qui accu.in ver.& præmitto.& Imol. hic,& Bal.in.l.cum reis.C.de pœnis.& in.l.j.in.xx.colum.C.qui accu.nō possunt & dicit Ange.in.d.l.pactum,inter hæredem.ff.de pact.quòd q̄n certum est reum nullam habere defensionem,quòd valet renuntiatio.vnde infert ibi,q̄ quando iudex maleficiorum facit renūtiare termino,& defensionibus,debet facere reum confiteri se nullam aliam habere defensionem,quare renuntiat:quia defensiones non habet.vnde sentit ipse,quòd ista renuntiatio saltem sit vtilis,quantum ad terminum.quantum vero ad defensiones, certum est eam esse inutilem, cùm nullas defensiones habeat: vt ipse præsupponit:& sic videtur dicere idem, quod Bartol.hic.Pro certo ille tex.non probat opinio.Barto.quia hic non differtur probatio sententiæ condemnatoriæ.patet:quia reus nō posset renuntiare, nisi quia sic statutum est in casu isto.vnde tex.iste per Bar.allegatus, non probat opi. eius, nisi intelligatur coniuncta gl. in ver.volēte.quā Bartol. examinat hic, in versic. fin. cuius quidem declaratio magis est violare istū text. quàm declarare. & in proposito inquit Bal. in.l.j.C. qui accusa. quòd reus non potest in criminibus renuntiare defensioni, quæ resultat, & fundatur super iuregentium. sed exceptionibus, q̄ inducuntur à iure positiuo, communi, vel statutario, bene potest renūtiare.alleg. glo.in l.si accusatoribus. s.alleg.C.de accu. Aduerte tamen, q̄ licet ipse Bald. dicat ibi, quòd illa exceptio tolli non potest, quæ quę funditus tollit crimen:tamen idem videtur dicēdum,si modificaret pœnam, dūmodo sit fundata in iure. Ex quo videtur, q̄ cōclusio Barto.hic falsa sit. Et vide q̄ habes ī materia in auth.iubemus.C.de iudi. in casu p̄di. Ang. q̄n certum sit nullas reum defensiones habere, & sic p renūtiationem termini,nō aufertur defensio. Pro quo optimè facit, qd' dicit Bal.ī.l.j. ff.de req.re. q ibi concludit, q̄ statutū in cā criminali pōt auferre reo defensiōes,& exceptiones,q̄ respiciūt apices iuris, & nō negotiū prīcipale. Et fortè idem posset dici in renuntia.videlicet quòd q̄quis defensio competens sit introducta de iure ciuili, si tamen respiciat renuncia. criminis in totum, non posit ei renuntiari. Hoc probatur:quia appellati. formalis est introducta de iure ciuili.l.j.ff.de appellation.& tamen illa renunciatione tolli non potest.l.non tantū.ff.de appel.Item pro hoc facit regula vulgaris.l. liber hō. ff.ad legē aquil.quæ habet, q̄ nemo est dominus mēbrorū suorū. sed q̄n certum est reum habere defensiones: tunc stat Angel. cū Bartol. per.d.l. pactum inter hæredē.Sed si est dubiū, dicit quòd valet, si reus fatetur se non habere defensiones.per.d.l.j.ff.de fur.balnea.Pro quolibet intellectu vide in.d.auth.iubemus.C.de iudi.

tuta Italiæ, etiam elapso termino banni indistinctè habetur pro confesso,& tanquam confessus condemnabitur.Prædicta procedunt in accusato absente.
10 ¶ Sed†quid fiet[a] accusatore absente?Breuiter dico,quòd possunt duo quæri.Primò,quid fiet absente accusatore contra ipsum accusatorem.Secundò, quid fiet absente accusatore de ipso processu.Ad primum dico,quòd si accusator absens est legitimè citatus:poterit procedi contra eum ad pœnam.de quo dicit text.in.l.qui crimen.C.qui accusare non possunt.poterit etiam cognoscere de eius calūnia, & de calumnia eum condemnare:si est pœna à relegatione infrà:nec allegatio pro eo iusta allegatur: quia tunc expectaretur:vt hac lege. Sed si est pœna à relegatione suprà:tunc fiet annotatio bonorum, sicut dictum est in reo suprà.¶ Si verò quæris,quid fiet de processu?aduerte:de processu potest iudex præsentem absoluere ab instantia.Item potest prosequi processum si vult absoluere,vel condemnare eum,prout reperiet eum culpabilem.vt.j.eod.l.pe. dicam plenè.j.titu.j.l.libellorum.

LEX XI.

Eruus.¶ Dicam cras in.§. ad crimen.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati debent interesse disputationi, an rei sint examinādi: non examinationi, & quæstioni.*
2 *Processus factus contra reum, quòd valeat, etiam si aduocati non fuerint adhibiti declarationi, an esset examinandus.*
3 *Feriæ uindemiarum, uel messium, quòd non seruantur in causis carceratorum.*
4 *Feriæ messium, uel uindemiarum, hodie secundum statuta Italiæ, non porriguntur ad causas criminales.*
5 *Damnati ad mortem, quòd non possint dilationibus inductis à lege, uel statuto renuntiare.*

LEX XII.

b Custodias.[b] ¶ Diuiditur hæc lex in duas partes. Primò loquitur, qui debent adesse examinationi reorum. Secundò loquitur, quo tempore debet fieri examinatio reorum.secunda i i.& feriatis.¶ Primò opponitur ad principium:& videtur, quòd consuetudo hoc non obseruet, quod conuocetur aduocati, quando examinantur rei.Dicit glossa, intellige quòd conuocentur patroni causarum, non aduocati ipsius rei.& ita obseruatur Bononiæ.ita dicit glos.& dicit verum, etiam quod olim obseruabatur.Istud dictum gloss.videtur; contra legem, si postulauerit.§.quæstioni.j. de adulterijs.vbi dicitur, quòd aduocatus ipsius rei debet adesse quæstioni, hoc etiam gl.tenet, in.l.legis virtus.suprà de legi.
1 ¶ Breuiter,†veritas est ista:& ita obseruat communis consuetudo.[c] quòd examinationi reorum, hoc est disputationi an sint examinandi & torquendi, bene intersunt aduocati. Ita intelligitur lex, si postulauerit.§.quæstioni.sed ipsi quæstioni & examinationi, nō debent interesse.ita tenet glo.in auth.de testibus.§.quia verò.in gloss.super verbo, aduocatorum.& hoc videtur velle gloss. C.de iura.calum.l.ij.circa princip.in glo.super verbo.vtriusq;.dū dicit aduocatum non debere partē instruere hoc etiā probatur ad similitudinē testiū: quia partes adsunt iuramento testium, non examinationi, quæ fit in secreto:& hoc puto verum.& cōsuetudo obseruat.
2 ¶ Quæro,†quid si isti aduocati, ad hoc non fuerunt adhibiti:an propter hoc vitiabitur processus, vel sententia?puto quòd nō.argumēto eius quod nota.in.l.cùm sententiam.C.de senten. facit quod no.in.l.j.C.de sent.aduer.fis.la.¶ Venio ad secundam partem. Opp. q̄ diebus feriatis nemo
3 trahitur inuitus:vt.l.j.&.ij.s.de ferijs.Solu.†gloss. intelligit hoc volente reo, vel aliter, illud quod ibi dicitur, loquitur in personis nō detentis in carcere: quæ personæ nō possunt occupari circa messes, vel vindemias.in istis autem detentis in carcere, istæ feriæ nō obseruantur propter se.nisi fortè diceremus obseruari propter aduocatos,& alias personas, quæ debent adesse: tamen istud erit speciale hic, quòd volente reo, etiam accusatore inuito, procedetur istis diebus feriatis.¶ Item opp.s.de ferijs.l.si feria-
4 tis.Sol.†hoc intelligo de ferijs inductis ob necessitatem hominum, non in honorem dei, nisi in casu speciali.in.l.prouinciarum.C.de ferijs. Sed hodie secundum statuta Italiæ, communiter feriæ messiū, vel vindemiarū, ad causas criminales non porriguntur. ¶ Vlterius dicitur, quòd istis diebus feriatis innocentes dimitat, nocentes differat. Quæro, quæ sit ratio huius diuersitatis? Respondeo, ratio forsan est: quia cū ista examinatio fiat volēte reo, & aliter nō: vt.s.dixi.istis ferijs, & dilationibus potest renuntia-
d re[d] ad sui commodum, vt absoluatur: sed ad sui damnum: vt citius condemnetur, nō potest renuntiare.
5 Isti ergo,†qui damnantur ad mortē, nō videtur, q̄ possint istis dilationibus introductis à lege, seu à statuto renuntiare:vt hic.pro hoc.l.non tantū.j.de appel.non tamen hoc pro certo dico.

LEX XIII.

Accusatore.¶ Hic habetis tres literas,& secūdū vnā habetis iudicante: aliȷ hn̄t inchoata: aliȷ, ab alio iudicata.Secūdū primas duas lr̄as.hæc.l.dicit,
e quod accusatore defuncto iudex potest[e] processum prosequi, & ipsum finire,& terminare. Contra hoc videtur expressè.in.l.libellorum in fi j.titu.j.& ibi dicam. Secundum tertiam literam habes, quòd res iudicata ab alio, potest executioni mandari, per præsidem etiam accusatore defuncto, & non petente. hoc enim facit ex suo officio.vide glo.quæ incipit, alias iudicante.

SVMMARIVM.

1 *Procurator quare non admittitur ad crimen publici iudicij, tam ex parte rei, quàm actoris.*

e ¶ Iudex pōt.not.accusatore defuncto, quæ lit.prosecutio fiat.facit quod not.Bartol.in.l.inter accusatorem. in fin.s.eod. An autem omnia acta facta cum ipso accusatore, ipso mortuo pereant:vide gloss.vbi Bald.in.l.j.C. si reus vel accu.mor.fue.

a ¶ Detineri in carcerib⁹. Adde, ꝙ de poteſtate ordinaria Papa vel Imp. nõ poteſt ꝓcuratorẽ admittere ex parte rei. tex. eſt in. c. veniẽs. extra de accu. ideò nec delegat⁹ põt. c. j. de offi. in. li. vj. iũcta gl. in ver. criminali. & ideò tenet reſcri. ꝙ ꝓcurator admittat̃: vt in. l. fi. ſ. de iniu. & Imol. hîc: in cauſa tñ capitali admittit̃ procu. ad probationẽ notorĳ: vt no. Bar. in. l. ĳ. C. vt ne priua. Item adde no. p Bal. in. l. j. in prin. de dã. infe. & Bal. ĩ. l. & elegãter §. ſi dolo. ff. de dolo. qdicũt, ꝙ ſi dubitatur, an vulnus ſit lætale, poterit interuenire ꝓcu. ſub cõditiõe, ſi apparuerit vuln⁹ nõ eſſe lætale. qđ no. Itẽ vbi agit̃ de crimine poſt mortẽ, vt damnet̃ memoria hoĩs, admittit̃ ꝓcurator, ſecũdũ glo. xxxiiĳ. q. v. c. ſanè. Pro hoc quia talis eſt ſnĩa declaratoria, cũ pœna ĩ talib⁹ criminibus: vt in. l. Iu. maie. & ſimilib⁹ ſit impoſita ipſo iure: nil mirũ, ſi admittat̃ ꝓcurator: vt in ſimili no. Bal. ĩ. l. reos. de accu. & ĩ terminis Pe. de Anc. in d. l. ſeruũ. §. publicè. Itẽ adde ꝙ vbi admittit̃ ꝓcurator gl. & do. in. l. nihil C. de procu. & in l. ĳ. C. de accu. & in l. ſeruũ. §. publicè. ad fi. ff. de procu. Itẽ adde, & tenementi perpetuò. quidã dicũt, ꝙ ad hoc, vt admittat̃ defenſor in cauſa criminali, requirit̃ ꝙ non tantũ pœna ſit pecuniaria: ſed ꝙ defenſor cõfiteat̃ contenta in inquiſitione. alle. tex. & ibi no. in. l. qui ſeruum. de in terro. act. Itẽ quid ſi de iure cõmuni pœna ſit corporalis, vt pro homicidio: ſed per ſtatutũ facta eſt pecuniaria: vtrũ poterit interuenire procur. vide Gul. de ſuza. ſua. q. incipi. quæſtio talis eſt: continetur in ſtatuto ciuitatis. & Bar. l. j. in. j. col. ſ. e. l. Itẽ vtrũ in actione populari ciuili admittatur procurator, vide Bal. in. l. aduerſus. & quod ibi poſt eum dixi. C. de furtis. Et quid in tutore, vide Bal. in. l. reos. C. de accuſa. in. ĳ. colum. in. l. pe. C de autho. præſtan. & vtrobiq; dixi poſt eum. Et an ius accuſandi ex priuato delicto poſſit in aliũ cedi? vide per Bal. in. l. per diuerſas. in. xvj. q. C. mã, & quæ ibi poſt eũ dixi. Adde, qđ ſi pœna erat arbitraria, & effecta eſt pecuniaria ponendo in banno: ꝙ ſi non cõparet, an procurator poterit interuenire? vide Pe. de An. conſi. cclxxiĳ.

b ¶ Puto. ꝙ hæc ſo. Idẽ in priuato crimine, quando ex genere pœnæ ratio eadem eſt: vt eſt tex. in. l. fi. in prin. & ibi Bal. C. vbi ſena. vel clariſsimi.

c POMATES. ¶ Eodẽ modo. Et qñ cõmutat̃ pœna criminalis in pecuniaria. vide Bal. in. l. cum in fundo. §. ſi fundus. ff. de fun. do. vbi tenet ꝙ poteſt interuenire per illum tex. quia non conſideratur origo.

d ¶ Quando in criminalibus. Hoc tenet gl. in. c. veniẽs. de ac. ĳ. q. vj. c. ſi qñ. & omnes doc. iuris canonici. And. Barb.

e ¶ Tenet gloſſa. Et hanc communem opinionem ſequitur etiam Barto. in l. finali. C. de iniurĳs. & de materia vide Cy. referentem plures opiniones in l. ĳ. C. de procu.

Procurator damnatur, uel abſoluitur, quando in eum poteſt cadere ſententia.

2 *Accuſator hodie ex forma ſtatutorum, non punitur pœna talionis: nec punitur in carcerem.*

3 *Accuſatio ſuſpecti tutoris facta, ut remoueatur, eſt ciuilis: & in ea poteſt ꝓcurator interuenire: ſecus ſi ut puniatur.*

4 *Procurator quòd interuenire poßit in cauſa publici iudicij, quando pœna uenit imponenda à relegatione infrà, & quòd ita ſeruat conſuetudo.*

5 *Procurator, quòd non poßit interuenire in illis tribus caſibus, in quibus abſens ad pœnam mortis damnari poteſt.*

6 *Iudex poteſt de facto ſupplere, & quærere eius defenſionẽ, ubicunq; ſententia poteſt in abſentem ferri.*

Pro abſente etiã ubi ingeritur pœna mortis, quilibet poteſt cauſas innocentiæ allegare.

7 *Opi. ultramontanorum diſputatiuè teneri poteſt, quòd procurator admittatur in criminalibus, ubi imponitur pœna pecuniaria.*

8 *Pater, dominus, & Abbas pro filio, ſeruo, & monacho, poteſt pro ſuo intereſſe in cauſa criminali comparere.*

9 *Statutum, quòd ſi accuſatus declinauerit iuriſdictionem poteſtatis, poßit impunè offendi: non cõprehendit ſuperiorem pro clerico accuſato: nec patrem pro filio.*

10 *Procurator in crimine capitali, pro accuſato detento, interuenire poteſt ad allegandum cauſas cauſæ. & ſic ſeruat conſuetudo.*

11 *Procurator in cauſa priuati delicti, ſi pœna imponatur à relegatione ſuprà, quòd non poßit interuenire. quòd ita cõſuleret, & quòd ita ſeruat conſuetudo.*

12 *Pœna quando imponitur pro delicto, arbitrio iudicis: illa pœna uidetur determinata, quæ pro tali delicto conſueuit imponi.*

13 *Procurator etiã ad unum articulũ in accuſatione capitali interuenire non poteſt. ſi accuſatus non eſt carceratus.*

Et ſi eſt detentus ad omnẽ articulũ, præterquã ad ſententiã.

14 *Procurator ex parte rei, quòd poßit interuenire ſi per ſtatutum imponitur pro homicidio pœna pecuniaria.*

Procurator ex parte accuſatoris interuenire non poteſt, in cauſa publ. Iudicij.

15 *Procurator, an admittatur quando in defectum pecuniariæ imponitur pœna capitalis? remißiuè.*

16 *Excuſator comparens pro accuſato, quas excuſationes proponere poßit? & nu. 8.*

Proponens exceptionem excommunicationis, debet habere mandatum.

17 *Mulier, uel minor poteſt cõparere excuſatorio nomĩe accuſati, dũmodo opponat excuſationẽ circa factũ, & ſine mãdato.*

18 *Procurator in crimine publici iudicij conſtitutus, quas exceptiones proponere poteſt, ubi quòd dilatorias, quæ crimen non tangant.*

19 *Procurator in crimine publici iudicij, quòd poßit opponere exceptionem tangentem delictum, ſi conſtat notoriè eam eſſe ueram.*

20 *Procurator in criminalibus, ꝙ non poßit opponere exceptionem peremptoriam.*

21 *Procurator in criminalibus non admittitur ad opponendum exceptionem dubiam de iure, licet non ſit dubia de facto.*

22 *Exceptio dubia in iure, licet ſit uera in facto, & ſeorſum à crimine publico examinetur: tamen non poteſt per procuratorem opponi.*

23 *Procurator in criminalibus, ſi fuit admiſſus, qui nõ debuit admitti: an ualeat proceſſus?*

Ad crimen. ¶ Hic. §. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de eo, qui venit ad perſequendum crimen publicũ. Secũda de eo qui venit ad allegandas cauſas abſentiæ. Secũda ibi: ſed accuſationes. Itẽ prima ſubdiuiditur in duas partes. In prima loquitur de procuratore ex parte actoris. Secũda in procuratore ex parte rei. Secunda ibi, multò magis. Itẽ ſecũda ſubdiuiditur in duas partes. Prima ponit dictũ: ſecũda effectũ illius dicti. ſecũda ibi. & ſi iuſtã: & breuiter hoc dicit. In crĩe publici iudicĳ, nõ põt interuenire procurator ad allegãdas cãs cãę: ſed ad allegãdas cãs abſentiæ admittetur. h. d. Notabilia habetis ex his, quæ dixi in ſummario. Venio ad declarationẽ materię, quæ eſt multũ profunda,
1 & habet multas opiniones, & habet modicas. ll. ¶ Quæro primò, † anteq; oppo. quare procurator non admittitur ad crimen publici iudicĳ? dicit gl. in reo potiſsimè eſt ratio: quia procurator debet damnari: vt. l. j. C. de ſen. ten. & ideò nõ eſſet congruum, quòd procurator damnaretur ad mortem, vel ad aliã pœnam. Iſta ratio non eſt bona. Nã quod dicit, quòd procurator damnatur, vel abſoluitur, eſt verum: quãdo in procuratorem poteſt cadere ſententia: aliâs nõ: vt. l. vlt. C. de iniur. & plenè no. in. l. nihil. C. de procu. Pro hoc, quod no. ff. eo. l. ſeruũ. §. publicè. & facit. l. iĳ. C. de accu. Quæ eſt ergo rõ? videte, ex parte rei aſsignantur iſtæ rationes, per doct. iudicia non debent eſſe deluſoria: vt. l. ſi prætor. in prin. ſ. de iudi. Sed ſi procurator interuenerit ex parte rei, iam ſequeretur iudicium eſſe deluſoriũ: quia reus ſi videret ſe dãnari, nunq; compareret. & abſens non poteſt damnari: vt. l. abſentem. j. de pœnis. ¶ Itẽ alia ratio eſt, ne maleficia remaneãt impunita: vt. l. ita vulneratus. ad legem Aquiliam. Adde aliam rationẽ: ideò non admittitur procurator, etiam ex parte rei: quia ipſe diligentius defendet cauſam ſuam quàm procurator. vt. l. j. in fi. ſ. ad carbo. ¶ Videamus rationem ex parte accuſatoris. Dicebat Iac. but. ratio eſt, quando crimen eſt publicum: & ſic accuſatio competit cuilibet de populo, non poteſt conſtitui procurator: quia hæc cauſa ita pertinet ad procuratorem, ſicut ad conſtituẽtem. l. licet. & ibi no. ſ. de procura. Hæc ratio eſt bona, non tamen eſt generalis: quia concludit quando accuſaret tanq; quilibet de populo. Sed pone, quòd accuſator accuſaret proſequendo ſuam iniuriam: iſta ratio ceſſat: vt dicta. l. licet. Quid ergo? dicunt alĳ: ratio eſt, quoniam ſi accuſator reperiretur in calumnia, condemnaretur in ſimilitudine ſupplicĳ. Item accu
a ſator debet detineri in carceribus, [a] ſicut accuſatus: vt. j. ad Turpil. l. j. §. j. & C. de accuſa. l. fina. vnde ſunt eædem rationes in accuſatore, quæ in accuſa-
2 to dictæ ſunt. Satis hoc placet, de iure communi: † ſed cùm hodie de iure ſtatutoru non puniatur accuſator, in pœna talionis: nec ponatur in carcerem accuſator, ſicut accuſatus: iſtæ rationes ceſſant. Sed alia ratio eſt: quia veriſimiliter diligentius aget cauſam ſuam per ſe, quàm per procuratorẽ: quia quis proprio dolore mouetur ad agendum diligentius cauſam ſuã, quàm alienam: vt. l. ĳ. §. fi. j. de adulte. & ſic eædem rationes habent locum ex parte accuſatoris, & accuſati. ¶ Oppo. in crimine ſuſpecti tutoris poteſt interuenire procurator: vt. l. non ſolùm. §. fi. ſ. de procurato. ſed crimẽ ſuſpecti tutoris eſt publicũ: vt no. ſ. eo. l. j. & probatur in. l. j. §. conſequẽs. ſ. de ſuſpe. tut. ergo malè dicit iſte. §. Huius timore dicit glo. hîc debet in-
3 telligi de tali crimine publico, cuius pœna ſit à relegatione. ſ. † Quantum
b ad propoſitum puto, ꝙ hæc ſolu. [b] non ſit bona. Nam quandoq; accuſatur aliquis de ſuſpecto ſolùm, vt remoueatur: tunc iſta cauſa dicitur ciuilis, nõ criminalis. qm̃ per eam nihil applicatur reipublicę: vt. l. iĳ. in prin. ſ. de ſepul. viol. Item agitur ad vtilitatem priuatam. ſ. pupilli: ergo eſt ciuilis. ſed §. noſter loquitur quando criminaliter accuſatur quis. Et ꝙ hoc ſit verum, quod illa cauſa dicatur ciuilis, Canoniſtæ habent expreſsius, q̃ nos. Caſus eſt in. c. tuæ. de procurato & de teſti. c. ex parte. & ibi gloſ. ſed ſi poneremus, ꝙ tutor accuſaretur ſuſpectus, vt puniretur: tũc eſſet cã criminalis: qa agitur ad vindictã: vt. l. j. §. fi. ſ. de ſuſpe. tu. in fi. cũ. l. ſeq. & l. j. §. itẽ ſolẽt. de offi. præfe. vrb. & C. de admi. tut. l. niſi & l. ſi liberti. tunc iſto caſu non admitteretur procurator: ſicut nec in accuſatione iniuriarũ: ſed nec in alĳs accuſationibus priuatorũ criminum: vt. j. videbitis. ¶ Secũdò op. de. l. ſed & hæ. §. j. ſ. de procur. vbi libertus accuſatur, vt ingratus: vt reuocetur in
c ſeruitutem: & admittitur procurator. & dicit glo. eodẽ mõ, [c] ꝙ ibi pœna imponitur infra relegationẽ: hîc ſupra. Hoc nõ placet ad. l. illã: quia ibi imponitur pœna ſupra relegationẽ: quia ſeruitus, quæ eſt mors: vt. l. ĳ. ſ. e. & l. capitaliũ. j. de pœnis. & l. ſeruitutẽ. & l. quod attinet. de regu. iur. Quare dic, ꝙ ibi qñ actio eſt ciuilis: quia ad partis cõmodũ redigitur in ſeruitutẽ.
4 Hîc loquitur in criminalibus. ¶ † Tertiò oppo. de. l. ſeruũ quoq;. §. publicè. ſ. de procura. vbi dicitur, ꝙ vbicunq; abſens poteſt cõdemnari, admittitur procurator: ſed in quibuſdam criminibus poteſt damnari quis abſens: vt. l. abſentem. j. de pœnis. ergo &c. Huius timore glo. ſtat in ſolu. prima.
d ꝙ hîc. §. reſtringatur, quando in criminalibus [d] venit imponenda pœna ſupra relegationem: ſecus ſi infra relegationem. arg. l. j. j. an per aliũ cauſę ap.
e vide illam legem. Iſtam opi. tenet glo. [e] in hoc. §. ad crimen. & latius in. §. publicè. & latius in. l. j. j. an per alium cauſę appel. & hanc opi. tenet Iaco. de Are. Odofre. Iac. But. & Guli. de cu. do. Rayne. & omnes quaſi. Iac. de

Ra. vide-

Ra.videtur tenere contrarium.& eum ſequitur Petr.& Marti.ſil.quia Iac.
dicit,ꝙ in crimine publici iudicij,vel non publici,non curo:nõ põt inter-
uenire procurator,niſi qñ cauſa eſt pecuniaria.vnde ſi pœna imponeretur
relegationis,non poterit interuenire procurator.Et illud vſq;,quod poni-
tur in.l.iij.an per alium cauſæ app.ponitur incluſiuè ſecundùm eos,& per
illum tex.hanc opi.probant.& ꝙ ponatur incluſiuè probatur ibi.dum di-
cit capitalis.Nam capitalis cauſa eſt,quæ adimit vitam,libertatem,vel ci-
uitatem:vt.s̈.eo.l.ij.& dicunt ipſi ſi exponeretur excluſiuè,ille verſic.ſed
& ſi ea.nihil importaret.quoniam cùm dicit capitalis cauſa:omnia iſta cõ
prehendit.Ita dicunt ipſi.Præterea probatur per hunc text.qui generali-
ter loquitur de crimine publici iudicij proſequendo:nec dicit de qua pœ-
na.Itẽ probatur per.l.ij.C.de procur.cùm dicit rem pecuniariã &c.ergo ſi
nõ eſt pecuniaria,nõ põt interuenire procurator.Præterea dicũt,caſus eſt
in.l.vltima.C.de iniur.vbi eſt ſpeciale in perſonis illuſtribus,ꝙ admittitur
procurator in crimine iniuriarum:ergo in contrarium eſt ius commune.
Sed in crimine iniuriarum poteſt imponi pœna relegationis,vel alia infra
relegationem:ergo &c.vt.l.vl.s̈.de iniur.ita dicunt ipſi.Cy.in.l.reos.C.de
accu.non dicit plus,niſi ꝙ opi.gl.ſeruatur per conſuetudinẽ Italiæ.Ad.§.
publicè.reſpondet,ꝙ ille.§.non diuiditur in tres partes:prout gl.legit:ſed
totus ille.§.loquitur in eo,qui venit ad allegandũ cauſas abſentiæ.Iſta eo-
rum opini.reprobatur à noſtris modernioribus.nam in.§.publicè.dicitur
innocẽtiã excuſantẽ.& ſic loquitur de eo,qui venit ad excuſandũ innocẽ
tiã:nõ ad excuſandas cãs abñtię:ſed ad allegãdas cãs cãæ.& ita dicebat Iac.
But.ad.l.j.j.an per aliũ cãę ap.rñdebat Iac.de are.vide illũ tex.dum dicit
capitalis.& exponit tunc ſtrictè,accipe pro ea,quæ verè ingerit pœnam
mortis,vel ſanguinis:vt.C.de tranſact.l.tranſigere.Poſteà addit de alijs ca-
pitalibus,quæ continent damnationem in metallum,vel deportationem.
in ver.ſed & ſi ea.ita dicebat Iac.de Are.Old.& omnes illi,qui tenent opi
nio.gloſ.Non ob.§.ad crimen,qui loquitur generaliter:quia diſtinguitur
per alias.ll.Eodem modo reſpondeo ad.l.ij.C.de procu.non ob.l.vlt.C.de
iniur.coniuncta.l.vlti.s̈.de iniur.quia ad illam reſpondet Gul.de cu.ſic:id
quod dicitur in glo.noſtra,quòd quando pœna imponitur à relegatione
infrà,poteſt interuenire procurator:intelligo in pœna priuatiua:vt relega
tionis,vel remotionis,ab ordine & interdictionis,& ſimi.ſed quando im-
ponitur pœna afflictiua corporis:vt ictus fuſtiũ,& ſimili.tunc nunq̃ põt
interuenire procurator.Ita loquuntur cõtraria.Et ſi dicis:quomodo in.l.
contraria.ſ.vlti.s̈.de iniur.qñ imponitur pœna exilij,vel alterius interdi-
ctionis?Reſpon.ſufficit,ꝙ poſſet imponi pœna afflictiua:& quòd ſit du-
bium:& ideò cùm in crimine iniuriarum poſsit imponi pœna afflictiua
arbitrio iudicis:in dubio non poterit interuenire procurator.Quid dice-
mus?cõiter teneamus opi.glo.noſtrorũ.& minimè immutanda ſunt,quæ
interpretationem certam ſemper habuerunt.& ſic iudicarem.tñ quid eſ-
ſet tenendum gratia diſputationis,& forte de iure.j.dicam.¶ Sed primò
5 quæro,†pone ꝙ in cã,vbi infertur pœna mortis,põt abſens damnari:ſicut
eſt in tribus.vnus eſt.j.ad leg.cor.de ſica.l.lege corne.verſi.& qui hoc cri-
mine.Alius eſt.C.de pœn.l.nec diu.& expreſsè in quadam conſtitutione
Henrici Imperatoris,quam ipſe fecit in ciuitate Piſarũ,in qua ſtatuit quòd
a in crimine læſæ maieſtatis,abſens poteſt damnari.Poterit ne tunc[a] inter-
uenire procurator?dices tu,caſus eſt.j.quòd ſic.in.§.publicè. Aduerte.
qñq; quis poteſt condemnari abſens,& quilibet qui vult allegare pro eo
cauſas innocentiæ admittitur:vt in.§.publicè.ipſe etiam iudex,ſi nemo al
legaret pro eo,debet quærere de eius innocentia:vt.l.j.in fi.j.de quæſtio.
6 &.l.ſi nõ defendãtur.j.de pœ.& eſt iſta†regula.Quòd vbicunq; põt fer-
ri ſententia diffinitiua in abſentem:tunc iudex de facto poteſt ſupplere &
quærere eius defenſionem:vt in aut.qui ſemel.C.qũo & qñ iudex.&.l.
ampliorem.de app.licet glo.dicat ibi,ꝙ eſt ſpeciale in cauſa appellatio.&
malè dicit:quia hoc eſt ius cõe.hoc etiam ſentit Innoc.in.c.veniens.extra
de accuſa.Et ego dixi plenè hoc.in.l.iiij.§.hoc autem iudicium.s̈.de dam.
infect.in repetitione mea:tñ licet quilibet admittatur ad allegandum pro
eo cauſas innocentiæ:iſte non eſt procurator,qui hoc facit.ſicut dicitur in
l.non tantum.j.de ap.Si enim vellet facere aliquem actum per quem fie-
ret præiudicium reo abſenti,non poſſet.Ratio:quia ad crimen publici iu
dicij fruſtra procurator interueniret:vt hìc.& in.§.publicè.nõ loquitur de
procuratore:ſed generaliter de quolibet.Nã ſi procurator eſſet,præiudi-
care poſſet dño.quod tñ nulla.l.reperitur.Et hoc,ꝙ ſit verũ probatur in
l.j.j.an per aliũ cauſ.nã in cã appellationis ſentẽtia põt ferri abſente parte:
vt.l.fi.§.illud.C.de tẽp.appel.tñ in cauſa appellationis in crimine capitali
procurator non admittitur.Dico ergo,ꝙ in.q.propoſita non admittitur
procurator,qui poſſet dño obeſſe,& prodeſſe.caſus eſt hìc.&.j.an ꝑ aliũ
b cauſæ appellationis.l.j.ſed poſſet venire[b] tãq; quilibet ad allegandum pro
7 abſente cãs innocentiæ criminis vt in.§.publicè.Hoc præmiſſo in.q.†quę
eſt inter vltramõtanos & gl.dico,ꝙ videtur,quòd vltramon.dicãt melius
quã gl.ꝙ in criminibus non poſſet interuenire procurator:niſi vbi impo-
nitur pœna pecuniaria.& illud vſq;,ponitur incluſiuè.caſus eſt ibi:& quia
gñaliter loquitur hæc.l.Ad.§.publicè.rñ.qlibet põt interuenire,cõcedo
ꝙ põt interuenire ad excuſandũ eũ:non tñ tãq; procurator:vt poſſet dño
obeſſe & prodeſſe:& hoc gratia diſputationis ſit dictũ.Prętereà caſus eſt
s̈.de iniur.l.vlti.cõiũcta.l.fi.C.de iniur.nõ obſt.rationes Gul.vt dicã.j.in
ſeq.q.¶ Op.de.l.reos.C.de accu.rñ.ibi loquitur de eo,qui venit ad allegan
dum cãs abſentiæ,ſecũdùm gl.¶ Itẽ op.de.l.inter accuſatorẽ.s̈.eo.ſol.eo-
dem modo:quia ibi venit ad allegandum cauſas ab-
ſentiæ.¶ Item opponitur de.l.Lucius.infrà de ap-
pellationibus.&.l.ſi cuiuſdam.C.de accuſationibus.
8 & in.l.ſeruus.ſuprà eodem.&.l.ſciendum.Sol.†di-
cunt quidam,quòd in illis.ll.admittitur dominus ad
defendendum ſeruum pro ſuo intereſſe.Videte,fa-
c teor[c] hanc ſolu.quòd dominus admittatur pro ſuo
intereſſe:eadem ratione pater pro filio:Abbas pro
monacho.argumen.ad hoc ſuprà de lib.hom.exhi.
9 l.prima.Quod eſt notandum,†propter ſtatuta qua
rundam ciuitatum,quæ dicunt,quòd ſi quis accuſa-
tus,vel inquiſitus de crimine declinauerit iuriſdi-
ctionem Poteſtatis,vel Capitanei,poſsit impunè of
d fendi.Quid ergo faciet[d] clericus inquiſitus?non de-
clinabit ipſe,ſed Abbas,vel ſuperior.& eodẽ modo
pater declinabit pro filio pro ſuo intereſſe:& ſic pœ
10 nam euitabũt.†Poſſumus etiam dicere alio modo,
& eſt verum,& conſuetudo approbat.Accuſati po
nuntur in vinculis,& in vinculis agunt cauſam:vt.j.
titu.j.l.ij.modò quando quis eſt in vinculis,admit-
titur procurator pro eo ad allegãdum cauſas cauſę:
e ergo in crimine[e] capitali.per.l.ſuprà alle.Item pro-
bat̃ ratione:quia omnes rationes ſupradictę ceſſant:
quia iudicium non erit eluſorium.Item per alios,&
per ſe maturius defendet cauſam ſuam,quàm per ſe
tantùm:quia alij magis poterunt adeſſe.& ideò po-
terit interuenire procurator,etiam in crimine capi-
tali.& hoc eſt verum.& conſuetudo approbat.li-
cet Odoffre.dixerit contra.¶ Quæro,dicitur hìc
11 publici iudicij:quæro quid in accuſatione priuati iu
dicij?glo.arguit pro & cõtra.finaliter dicit idẽ.& ſic
tenet gl.idẽ in priuatis,dũmodo imponatur pœna
ſupra relegationem.Ita tenerem conſulendo:quia
hoc ſeruat conſuetudo.ſed gratia diſputationis dico
& hoc omiſi.s̈.ꝙ ſi imponitur pœna relegationis.
procurator non poteſt interuenire.Caſus eſt in.l.vl
ti.C.de iniur.coniuncta.l.vltima.s̈.de iniur.non ob.
ratio Guliel.de cug.qui dicit,ꝙ ſufficit,ꝙ ſit poſsi-
bile quòd imponatur pœna afflictiua.Nam quando
12 †imponitur pœna pro delicto arbitrio iudicis:illa
pœna videtur determinata,quæ pro tali delicto cõ-
ſueuit imponi:vt no.in.§.pœna grauior.l.quid er-
go.s̈.de his qui no.infa.Vnde poteſt eſſe talis perſo-
na,quę debet relegari:& tamẽ nõ poteſt interuenire
ꝓcurator.Præterea pœna relegatiõis eſt qñq;,vt qs
debeat certo loco morari:vt.l.relegatorũ.circa prin.
j.de interdi.& rele.ergo eadem ratio eſt in relegato,
quæ eſſet in deportato:qa nunq̃ veniret:vt ponere-
13 tur certo loco.¶ Secundò quæro,†vtrum ad vnum
tantùm articulum poſsit conſtitui ꝓcurator in cau-
ſa capitali?& iſta quæſtio eſt in glo.hìc.Dy.videtur
tenere,quòd procurator poſsit cõſtitui ad omnem
articulum,prętet,quã quo ad ſententiam.Spe.tãgit
in ti.de proc.§.j.ver.ſed nũquid.& eſt gl.ordi.extra
de accu.c.licet.&Inn.hoc ponit in.c.veniens.eo.ti.

a ¶ Poterit'ne tunc.bene poteſt ferri ſñia in abſentẽ:an tũc admittat̃ ꝓcu-
rator:& cõcludit ꝙ nõ.vide Bar.in extraua.ad repri.ver.intelligit̃.& vide
qđ not.Bar.in.l.is q reus.in vl.co.s̈.c.& idẽ cõſuluit Dy.vt refert Io.An.in
addi.Spe.in ti.de ꝓcu.&.d.Anto.in.c.veniens.de accu.Itẽ adde,ꝙ regula
huius.§.fallit,qñ vniuerſitas accuſat vel accuſat̃,ſecundũ Bar.in.l.ij.in vl.
reſpõ.aliâs.q.j.tid
ij.& gl.in.l.ij.ſet.
ſi hac.in glo.fi.de
in ius vo.& in ma
teria huius.§.vide
Imol.in.c.licet in
beato Petro.de ac
cu.& Bart.in.l.ſi
qs apud.§.ſi plu-
res.ff.iudicat.ſol.
ui.

POMATES.

b ¶ Sed poſſet ve-
nire.Idem tenet
Bar.in.d.§.publi
cè.& in extraua.
in verſi.legitima.
& Archidia.in.c.
qui generaliter.
de procur.in.vj.li
cet Sali.in.l.reos.
C.de accuſa.dixit
fore ſuã nouã ſuã
opi.& hoc refert
Imo.tenet Anto.
in.c.veniens.de ac
cuſa.

c ¶ Videte fateor.
Adde Bal.idẽ te-
nentẽ in.l.filius.
de his,qui ſunt
ſui vel alie.iur.&
in.l.reos.in.viij.
colũ.C.de accuſa.
Adde Barto.in.l.
procurator.§.ꝓ-
curator.s̈.rem ra.
habe.& idem Sal.
in.l.ij.C.de accu.
vel in.l.reos.etiã
moder.in.l.cũ in
vna.§.tutor.j.de
appel.& Barto.in
d.l.ij.& quod not.
Ange.in.l.ab ad-
miniſtratore.C.de
le.& vide no.Bar.
in.l.ſi qs ſub cõdi
tione.s̈.de condit.
inſti.& vide An-
ge.in cõſi.xxxv-
iij.inci.Rufi.

POMATES.

d ¶ Quid ergo fa-
ciet.vide Fel.in.c.
eccleſia ſanctę Ma
rię.col.xiiij.i ver-
ſiculo ſecundo cautela eſt.de conſtitut.& Panormi.in.c.ſi diligenti.colũ.
fi.de fo.compe.

e ¶ Ergo in crimine.& inquantum.l.ſeruus.s̈.eo.&.l.Lucius.j.de appel.al
legatur in gloſſ.quòd dominus poteſt interuenire ad defenſionem ſerui,
ita pater pro filio,iuxta notata in.l.cum filius.de verb.obli.Abbas pro mo
nacho,ciuitas pro ſuo ciue.arg.l.de iure.j.ad munici.vxor pro marito.ca.
non eſt nobis.de ſpon.l.j.§.per hanc.de rei vendi.tenent Domini de rota
cclxxxiij.d.Anto.in.d.c.veniens.Et eſt vtile ad ſtatutum,ſi quis declinat
iuriſdictionem Poteſtatis bannientis,eſt cautela,vt pater cõpareat pro fi-
lio.& vide quod voluit Bal.in.l.eos.§.ſuper his.C.de appel.& vtrũ in cau-
ſa perpetui carceris,poſsit interuenire procurator,Bal.in l.ſeruũ.§.publi-
cè.de procurat.Et vtrum,quando quis venit banniendus cũ confiſcatione
bonorum,poſsit comparere per procuratorẽ?conſului,ꝙ nõ,per gl.in.§.
relegati.inſti.qui.mo.ius pa.po.ſolui.& vtrũ poterit interuenire procura
tor pro carcerato.Odoff.tenet quòd non.Richard.de Sali.in.d.l.publicè.
Et Sali.in.d.l.reos.do.Anto.in.d.c.veniens.ſed communis opi.quã ſeruat
conſuetudo eſt in contrarium,quam hic ſequitur Bart.& domini de rota.
deci.ccj.Andræ.Barba.

a ¶ Est & in carceribus. Reus incarceratus pōt se per procuratorē defendere. adde Bar. in. l. nō tãtùm. s. de ap. & idē vtrùm reus carceratus potest per procuratorē cōparere: Odof. & Guy. de suza. tenēt quòd sic, vt refert Gãdi. in tract. maleficiorũ, in. l. si cuiusdã. C. eo. & Bal. in. l. seruũ quoq;. §. publicè. de procu. dicit, ꝙ ad quosdã actus poterit interuenire ad quosdã nō, vt in actibus psonalibus: vt tortura, sentētia, & lit. cōte. vide eũ in. l. eos. §. super his. C. de appella. & in. l. reos. C. de accusat. Et ad merita causę puta opponere exceptionē pemptoriã, producere testes, instrumēta & similia. dicit ēt Bal. in. d. §. publicè. qđ forte perēptoriam nō poterit opponere, sed dilatoriã. sic, Spe. in ti. de procu. tenet, ꝙ ad merita cãæ admittatur. Quod ītellige qñ reus est in carcere: secus si alius pro eo: vt no. Cy. in. l. reos. & ibi Bal. C. de accusa. & hanc opin. ꝙ ad merita causæ indistinctè posit admitti, tenet Io. an. in ti. de procu. §. j. & inqt, ꝙ nō solùm procurator, sed quilibet extraneus, & fortius coniuncta psona debet admitti, etiã ad plenã rei capitalis detēti in carceribus excusationē: vt in conclusio. cxcix. aliâs. ccj. Pe. de Anch. in. d. §. publicè. do. Florē. & Abbas in. d. c. veniēs. tenet cōtra Bart. & vide quod not. Imo. in. d. c. cũ dilecto filio. de testib. eo. & Bal. in. d. l. reos. in. xiij. col. & Bal. in. l. iij. C. ad. l. Fal. de plagi.

a Breuiter puto, si ille est in carceribus,[a] potest con-
stituere procuratorem ad omnem articulum, præ-
ter quàm ad sententiam: & vt dixi suprà. Sed si non
est in carceribus, non posset constituere procurato
rem etiam ad vnum articulum. per regulam: quia à
quo remouetur genus, & quælibet eius species: vt
l. j. in fi. de suis & legi. Nam hîc indistinctè dicitur,
quòd ad crimen publici iudicij persequendum, nō
pōt interuenire procurator. sed examinatio vnius
articuli est examinatio criminis: ergo etiam ad vnũ
articulum tantùm non potest constitui procurator.
14 ¶ Quæro extra† gl. quid si pro homicidio imponi
tur pœna pecuniaria per statutum: an poterit pro-
curator interuenire? Breuiter ex genere pœnæ iudi
catur crimen capitale, vel non: vt plenè dixi. s. e. l. ij.
cùm ergo pœna sit pecuniaria poterit interuenire
procurator. ita tenet Dyn. Hoc verum ex parte rei:
sed an ex parte accusatoris posit interuenire pro-
curator: est videndum, an sit crimen publicum, vel
non: vt plenè dixi. s. e. l. j. Et si est publicum nō po
test interuenire procurator simpliciter, nisi secun-
dùm distinctionem. l. licet. §. j. s. de procu. ¶ Quæ-
15 ro, † quid si in defectũ pœnę pecuniariæ imponitur
pœna corporalis? Rñdeo, vt dixi. s. e. l. ij. ¶ Quæro,
& intro materiã. l. nostræ, & tãgo secundã partem.
Dicitur hîc, ꝙ excusationes absentium &c. ¶ Quę-
b ro, [b] quod † est officiũ isti⁹ excusatoris, quas excusa-
16 tiones proponet? Inn. in. c. veniens. extra de accu. di
cit sic, quidam est simplex excusator sine mãdato:
& iste non potest proponere excusationem, nisi cir
ca factum: vt quia est infirmus, & fuit imperitus: &
simi. & de tali excusatore loquitur hîc. & l. inter ac-
cusatorem. s. e. & l. liberto. in fi. de neg. gest. Excu-
sator verò circa ius, vt puta non venit: quia non tene
tur venire: vt tu es excommunicatus: & similes excusationes circa ius nō
possunt proponi per simplicem excusatorem: sed oportet ꝙ habeat mã-
17 datum. Probatur in. c. veniens. & de dolo & contu. c. dilecti. Aduerte: † ad
euidentiã præmitte, ꝙ talis excusator, qui non habet mandatum, non cu-
c ratur, an sit mulier, [c] vel minor: vt no. in. §. publicè. ¶ Item non tenetur ca
d uere de rato. [d] ita no. in. l. in eo, quod. §. j. j. de reg. iur. & Inn. in. c. veniens.
18 Dic ergo † sic, quòd quædam sunt excusationes necessariæ, & quæ impe-
diũt rem venire, velit nolit: vt puta infirmitas: vel est ab alio incarceratus:
vel non potest trãsire per iter. Istæ causæ possunt allegari per quemlibet,
nec requiritur, ꝙ caueat de rato: quia velit nolit absens, purgatus est. Quę-
e dã sunt excusationes probabiles, [e] quæ eũ excusant à veniendo probabili-
ter: posset tñ venire, si vult: vt puta: qa in illo loco habet inimicitias: & sic
excusatur à veniēdo: vt. l. de ætate. ad Treb. & de legatio. l. sciēdũ. §. j. tñ si
vult venire, pōt: tũc talis excusator simplex nō admittitur sine mãdato ad
allegãdũ talē excusationē: qa nescit qd ille absens velit. quædã sunt excusa
tiones merè volũtarię: vt puta: tu nō es meus iudex. Hoc casu si vult reus,
p̃t prorogare iurisdictionē. iō excusator nō p̃t proponere sine mãdato: cũ
hoc cōsistat in volũtate absentis. Ita debēt intelligi p̄dicta. c. & dictũ Inno
centij. Vidi quòd prædictarum excusationum, quædam possunt propo
ni sine mandato: quædam non. Quæro, procurator habens mandatũ, quas
exceptiones poterit proponere in crimine publici iudicij? Aduerte, quæ-
f dam [f] est exceptio dilatoria, ex quo nullo modo crimen tangit: vt puta: di-
co, quòd libellus non procedit: tu non es meus iudex. ¶ Item accusator
non potest accusare: & simi. vt per totum titulum, qui accusare non pos-
sunt. Ista possunt proponi per procuratorem, per regulam. l. j. §. vsus. s. de
procurato. nec obst. iste. §. quia loquitur tantùm in istis exceptionibus,
19 per quas crimen examinatur. ¶ Quædam † sunt exceptiones, quæ licet
opponantur ad processum: tamen tangunt crimen. verbi gratia. Oppo-
nitur exceptio, rei iudicatæ: non potest procedi: quia de crimine iam est
condemnatus, vel absolutus. vel non potest accusari: quia interfectus pote-
g rat impunè occidi [g] ex forma statuti: tunc quid iuris sit, aduerte. Istam quæ
stionem disputauit Iac. de Are. & finaliter sic determinauit. Aut est noto-
rium illam exceptionem esse veram, & admittitur procurator: aliâs secus.
argumen. ad hoc in. l. Fulcinius. §. si quis actione. in quibus ex cau. in pos-
ses. eatur. coniuncta. l. eo tempore. s. de pecu. & quod dicitur in solutio. cō
trarium. ll. argum. pro hoc. l. qui cum maior. §. libertus. de bo. liber. hoc
etiam tenet Dyn. in. l. reos. C. de accusa. & hoc tenet Iacobus de bel. in qua
dam quæstione, quam disputauit. & ita consuluimus Pisis. domi. fran. tig.
& ego etiam consului in ciuitate ista. & addidi talem rationē. Ratio huius
est, quando est notorium, quòd non debet procedi: iudex ex se nemine pe
tente debet absoluere reum. d. l. qui cum maior. §. si libertus. & quod ibi
nota. s. de bo. liber. & quod not. in. l. vbi pactum. C. de transac. Sed quando
esset dubium: tũc non admittitur procurator, ne factum procuratoris pos-
20 sit reo nocere. vt. s. vidistis. Si verò † esset exceptio peremptoria: tunc pro
curator sine dubio non posset interuenire: quia discutitur crimen: quia
pronuntiatur super crimine, nō super ea: vt. l. j. C. de ordi. iudi. ¶ Quæro,
21 quid si est dubiũ de illa exceptiōe propter ius, non propter factũ: vt quia
non est dubium, an quis sit exbannitus. sed est dubium, an sit exbannitus
de iure: an posit interuenire procurator ad examinationē illius exceptio-
nis: & ad examinandum illud dubium? Respondeo non. sicut enim cum
est dubium super facto non potest interuenire procurator: vt. s. dixi: ita
non poterit interuenire, si est dubium super iure. Quod probo per. l. cum
prolatis. s. de re. iu. & quod nota. s. de le. l. non possunt. & C. de legi. l. cum
de nouo. & in prima consti. C. §. quibus. vbi expressè dicitur dubietas su-
per iure æquiparatur dubietati super facto. & ibi not. in gloss. ¶ Quæro,
22 quid † si ista exceptio dubia, quam dixi non posse examinari per procura-
torem, veniat examinanda separatim à crimine. Ista est quæstio de Rana-
gese, quæ fuit inter do. Iaco. but. ex vna parte, & Iac. de bel. ex parte alia:
quæ talis est: quidã Ranagese nomine, fuit interfectus, filius eius accusa-
uit occisores: illi excipiebãt, ꝙ poterat occidi: quia erat exbãnitus: reperie
batur cãcellatus de bãno, sed erat dubiũ, an cãcellatio valeret: quia iudex
maleficiorũ modicũ sciebat. Cōsiliũ ciuitatis cōmisit examinationē illius
exceptiōis tantũ collaterari: quæritur, an posit interuenire procurator co
ram collaterali? Iac. butr. disputauit hanc qō. & determinauit ꝙ sic. & ra-
tio finalis quã ipse fecit est talis. Exceptio, quæ tãgit crimē, quãdocũq; ve
nit examinãda separatim à crimine, in ea potest interuenire procurator:
vt. l. j. & l. præses. C. ad. l. flauiã. de plagi. Sed ista exceptio venit examinã-
da separatim à crimine: quia tãtũ de ea cognoscit collateralis: ergo &c. Ia.
de bel. disputauit contrariũ. Et ratio, potissima fuit ista. illud qđ dicitur ꝙ
quando exceptio, quæ tãgit crimē, venit examinãda separatim à crimine:
potest interuenire procurator: est verũ, quãdo examinatur ad aliũ finem,
quàm ad examinationē & decisionē criminis. Ita loquitur. l. j. & l. præses.
C. ad. l. flauiã de plagi. Sed qñ quæstio examinatur separatim à crimine, tñ
tendit ad excludendum crimē, seu tēdit ad decisionē criminis, videt vna
causa, & vnũ iudiciũ cũ crimine, corã eodē iudice debet examinari: vt. l. ar
bitro. & l. si ab arbitro. s. qui satis. cog. & j. à qui. app. nō licet. l. fi. pro hoc.
C. de iudi. in aut. ad hęc. & ita fuit obtentũ, & determinatũ. qđ satis mihi
h placet. & p ista parte multa cōsilia venerũt. ¶ Quęro, qđ [h] si pcurator nō
debuit admitti, & fuit admissus? Rñ. hãc. q. format gl. ĩ. l. quisquis. C. de adu. &
in hac. q. dubito. Ego cōsueui dicere aliâs, aut procurator fuit admissus ex
parte

b ¶ Quæro. Et vide quid debeat facere talis excusator, per Bart. in. l. quæsitum. ff. de re iu. & Bar. hîc. adde Ange. in disputa. sua Bono. quidã. & Bal. in. l. reos. in pe. col. C. de accu. Pau. de liaza. in. c. Rayn. de testa.

c ¶ Sit mulier. in. vij. col. & Inn. in. c. veniēs. de accu. & Angel. in. l. exigen. in prin. C. de procu.

d ¶ De rato. Bal. in. l. exigendi. C. de procu. in versi. iij. quæro hîc &c. & in xxiij. col. Bal. in. l. reos. in pe. col. de accu.

e ¶ Excusationes probabiles. Not. quòd qñ reus est in vinculis, potest in qualibet causa criminali interuenire procurator. Idem voluit Bar. in. l. non tantùm. de ap. & vide apost. seq. & Imo. & mod. in. l. cùm in vna. de ap. & Bar. in. l. reos. in. vij. col. C. de accu. & Bar. j. ea. l. in. ij. col. in ver. quæro.

f ¶ Aduerte quædã. vide Bal. in. l. j. in. j. col. quomodo & quando iudex. & Bal. in. l. reos. in. xij. col. & seq. de accusa.

g ¶ Impunè occidi. & sic in exceptione banni. Adde quæ habentur in apostil. in. l. seruum quoq;. §. publicè. de procura. Bal. in. c. j. §. iniuria. de pact. iura. fir. Bar. & Bal. in. l. vbi pactum. C. de transact. & an quilibet admittatur, vt aliquis eximatur de banno ad impediendum executionē banni, vide Bal. in rub. C. de iur. fis. lib. x. & ad Bart. hîc adde Bal. in. l. j. in. ij. col. C. quõ & qñ iudex. & Bal. in. l. emptor. C. sent. rescin. non pos. & in. l. reos. in xiij. col. in versi. vlt. quæro an procu. cum versi. seq. C. de accu.

h ¶ Quęro quid. Cy. in. d. l. quisquis. post Fran. accur. tenet istã opi. & cano. no. in. c. j. de iu. in. vj. & tenēt ꝙ processus valeat. & idē Do. de Rota cōclu. sua clj. Bal. in. l. seruũ quoq;. §. publicè. de procu. qui dicit, ꝙ processus factus ãn, quàm ꝙ exceptio opponatur, semp sit validus. sed in quacũq; parte iudicij repellit procurator prosecutionē cãæ: sicut in exceptiōe excōica. quæ sp in quacũq; pte iudicij repellit agētē, sed iudiciũ pri⁹ habitũ ratũ manet. c. pia. de excep. in. vj. & vide quod no. per Bar. in. l. elegãter. §. si qs post. de cōdi. inde. & dictã opi. Bal. tenet Io. an. in. d. c. j. post Inn. Adde quod no. Bal. in. l. ita demũ. C. de procu. vbi tenet idē, videlicet ꝙ processus valeat, quisquis ipse aliter loquatur in. l. licet. in. iij. col. C. de procu. vbi not. etiã dicit, ꝙ post nega. & lit. cōte. pōt reus opponere ipsi iudici inquirēti: ꝙ nō pōt inqrere. & sic de nullitate inqsitionis opponere. adde Bal. in. l. reos. in. viij. col. de accu. Angel. verò in. d. l. tenet, ꝙ ista exceptio pōt opponi post lit. conte. nisi crimen esset liquidatum. de quo eum ibi vide.

a ¶ Generi. Secūdò no. incæptum allegauit gl. l. si fœmina. C. ad Turpil. quæ ponit, qui veniāt appellatione suorū extra materiam suitatis. Ideò dic, aut nos loquimur quo ad mādatū: & dic vt in gl. secūdùm Bar. s. l. proxi. Aut nos loquimur, qn̄ quis venit ad defendēdū. & dic, vt in l. j. & ij. de lib. cau. & in l. j. in fi. cū seq. de iniur. Aut principaliter venit qs agēdo, & appellatiōe suorū veniēt oēs emācipati. l. j. in fin. cū. l. seq. de iniu. & ibi no. An. extra aūt has psonas ibi enumeratas, veniēt omnes vsq ad quartum gradū: p. s. pe. circa mediū. C. de aduo. diuer. iu. & ibi Bal. ad dicta oino vide iiij. q. fi. c. j. & bellissimè in ppo sito inqt Spe. in ti. de adu. §. obijcit. & §. j. de accu. §. iij. ver. j. & ij. & de rescr. psentat. in §. noīe quolibet impetrātis. & ibi etiā ponit, q admittantur ad impetrandū rescriptum absq speciali mandato, quos enumerat etiā An. in. d. l. j. in fi. de iniu. Itē vide q̄ habenī in l. ij. in fi. de ac. & i. l. j. C. si rector puin. & d. An. in. c. de cætero. de test. & ad gl. i. d. l. si fœmina. vide Guli. post gl. s. de in ius voc. l. iiij. §. parētes. vide ēt la tè Bal. in l. j. i. xxj. col. C. qui accus.

b ¶ Accusare. Et ad materiā quis possit accusare, an adulatores, & facilis litigator possint accusare. & videtur casus, q sic, in. c. si militer. in ver. litigabunt. iij. q. v. qd de inimico, vide Ang. & Imo. in. l. is qui reus. s. ti. j. in pe. char. & glo. & Bal. in rubri. C. de accus. ad idem vide Ro. in singula. xxxvij. & accusatio dicitur illaudabilis. ij. qō. vij. c. si quis. de quo vide no. in. c. j. in gl. j. ij. q. vj. vbi accusatores appellanī ēmuli. & d. c. si quis alle. Abb. Mod. in c. ex parte. in fin. extra eodem.

c ¶ Quæro vtrùm. Per Bal. in rub. C. qui accusa. & ibi dixi. & Cy. & Bal. in. l. de crimine. eo. ti. & qn̄ qs admittatur ad vindicādā suorum iniuriam. adde glo. in. c. j. §. hoc autem. qui feu. dare pos.

d ¶ Quæro qd. Adde Bar. in. l. cū scimus, de agri. & censi. lib. xj. & Bar. per illum tex. in. l. hos accusare. §. omnib⁹. in vlti. col. j. e. & Imo. in. l. ex facto. §. si qs rogatus. ad Trebel. & facit si statutū dicit, q pœna remittit, si offensus habuit pacē à filijs offensi, vtrū fili⁹ spuri⁹ possi facere pacē? concludit,

parte accusatoris, aut ex parte rei. si ex parte accusatoris, valet processus. Ratio, quia pars & iudex potest remittere accusatori pœnam calumniæ, & solùm propter pœnā calūniæ erat, q deberet admitti principalis: si verò ex parte rei, tunc non potest interuenire, nisi post causæ conclusionem: vt. d. l. q̄uis. Nunc dubito, & fortè esset melius dictum, q processus nō valeret: quia vna de rationibus quare procurator accusatoris non potest interuenire est, quia diligētius agit quis suam causam per se, q̄ per aliū. Esset enim in detrimētum reipublicæ, quòd propter procuratoris factum reus absolueretur. Præterea, pro hoc facit iste. §. qui dicit ad crimen publici iudicij persequendum frustra &c. & sic nullo modo potest interuenire. secus si posset interuenire, si non repelleretur exceptione: quia tunc nō esset frustra: & hoc nisi post causæ conclusionē: vt. d. l. q̄uis. non habetis alia circa hunc. §. qui fuit repetitus per d. Bar. die. xxij. mensis Octobris.

SUMMARIUM.

1 *Pater accusat de morte filij sine metu calumniæ: nisi calumnia sit euidens.*
2 *Accusatus de furto, quòd non commisit, non infamatur.*
3 *Calumnia euidens, quæ dicatur?*

GEneri. a ¶ Snīa iniusta patrē prosequētem necem filij, non infamat. h. d. ¶ 1 †No. q pater accusat de morte filij sine metu calumniæ. ¶ Secundò not. q iniusta sententia præsidis patrem non infamat. ¶ Ad primum no. opp. de. l. pater. j. de adul. Solu. de euidenti calumnia tenetur: vt ibi: aliàs non: vt hîc. ¶ Vltimò no. 2 † q accusatus de furto, quod non commisit, non infamatur. glo. nostra tenet contrarium. & dic plenè. vt in ea notatū habes. & vide dictā gl. ¶ Quero, dicis, 3 † q pater tenetur de euidenti calumnia: quæro, quæ dicatur euidens calumnia? rñ. illa quæ apparet ex actis, vel legitimis præsumptionibus. probatur in. l. licet. de leg. j. vbi dicitur euidens, quod ex præsumptionibus, & coniecturis patet. Facit. l. si quis locuples. de manu. test. ergo sententia fuit nulla. Item induco in ar. ad. q. scitis, q seruus non infamatur: qa famā nō habet: vt. l. pe. §. fi. j. de va. & extraord. cog. Et modò dic, si quis accusat seruū, & calūniosè de publico crimine infamatur: vt habes: quia hîc est speciale in patre, ergo in contrarium est ius cōe.

De accusa. & inscriptio. Rubrica.

¶ Continua rubricam sic, Dictum est. s. de public. iudi. verùm, quia publica iudicia exercentur per accusationes: ideò ponitur rubri. de accusationibus. Itē, quia in accusationibus ponitur inscriptio. ideò sequitur de inscriptionibus, de quibus habetis. j. eo. l. libellorum. & l. si cui. in princip.

LEX I.

NOn est permissum. ¶ Quia lex ista glossatur per sequētē: ideò hîc nihil dico. sed dicam in l. seq.

SUMMARIUM.

1 *Mulier de quibus criminibus potest accusare.*
2 *Vxor potest accusare de morte mariti.*

q naturalis potest, spurius non. Et qa ius vindicādi mortē defuncti spectat ad hæredes. l. j. & ij. C. de his qui. vt indi. sed tales nō possunt esse hæredes ergo &c. & vide Cy. & Bal. in. l. quisqs. C. ad. l. Iul. maie. & ad Bar. hîc adde Bal. in. l. j. in. xxij. col. C. q accu. in ver. quo ad secundū. vide Bar. in. l. id qd pauperibus. in. x. co. de epis. & cleri. in. l. neganda. ad fi. C. qui accu.

3 *Filij naturales, spurij, & nepharij, admittūtur ad accusandū necem defuncti patris. Et ijdem quo ad matrimonium dicuntur consanguinei, & affines. nu. 4.*
5 *Filij naturales, & spurij, possunt etiam accusare de crimine publico in patrem commisso.*
6 *Persona coniuncta, ut possit agere pro coniuncta sine mandato, usq; ad quem gradum intelligatur? quòd usq; ad illū gradum quo potest succedere.*

LEX II.

CErtis. ¶ No. hâc not. l. No. bene tex. ibi: veluti si mortē &c. ¶ Op. 1 dicitur † hîc, q mulier nō potest accusare b, nisi in istis criminibus. Cōtra in. l. i quæstionibus. j. ad. l. Iul. ma. So. qd hîc dicit, q mulier non potest accusare, fallit in casibus hîc positis. Itē fallit in alijs casibus propter immanitatē criminis, qui casus ponū tur in gl. per ordinē, quā vide. ¶ Itē dicit hîc de testamēto paterni liberti. sed quid ad propositū: nonne de quolibet testamēto potest mulier accusare: vt s. pxi. ergo ad qd fuit positus iste ver. So. hîc alia ratio videbat impedire mulierē: quia cōtra eū cogi in uita non poterat dicere testimoniū. ergo eo modo videbatur, q nō posset accusare, quod hic remouet. Hæc ratio nō est bona. Si enim nō potest dicere testimoniū: ergo minus videt admitti ad accusandū: vt in prin. huius. l. Quare dic secundū Ia. de Are. q hoc senatusc. nō fuit necessariū: qa nō solū potest accusare ex hoc senatusc. sed etiā ex prin. l. de iure cō muni, ex præcedēti regula. ¶ Quæro † vtrū c mulier possit accusare de morte mariti? rñ. q sic. nā de morte soceri potest: vt in princip. huius. l. coniuncta. l. lege Iul. s. de testi. ergo multomagis de morte viri: qa est propinquior: vt. d. l. le. Iul. Itē vos videtis hîc, & s. l. prox. q si qs prosequeret suā, vel suorū iniuriā, potest accusare. & tex. dicit de liberis & parentibus. ¶ Quæro, † quid d de filia c naturali vel spurio: vtrum admittat ad vindicandū necem parentū? Breuiter hanc. q. tangit Inno. in. c. nōnulli. in fi. §. extra. de rescri. circa fi. & ibi finaliter se nō firmat. Ego dico, q filia, vel pater naturalis: vel mater naturalis admittitur. arg. l. iij. s. de libe. cau. vbi videt tex. sed de spurijs potest dubitari: qa filij spurij nō sunt nominandi filij: vt in au. ex cōplexu. C. de incest. nup. & in corpore vnde sumitur. Itē dubito de filio sacerdotis, vel monachi: qa illi sunt nepharij: & nō possunt demonstrare patrē: vt. l. vulgo. & qd ibi no. s. de sta. ho. Finaliter credo omnes istos admittendos tanq idoneiores, quasi propēsiore dolore ad hoc accedāt. arg. l. ij. in fi. j. de adult. Pro hoc ego † video, q ad matrimoniū isti tales naturales, & spurij, dicuntur consanguinei, & affines: vt not. in. l. non facilè. §. af. fines. s. de gradi. Præterea. ll. loquentes de hac materia, loquuntur quodā vocabulo naturali. s. parentum, & liberorum: vt hîc: sed quādo istis vocabulis vtit, non attendimus dispositionē iuris ciuilis: vt. l. tutelas. s. de capi. di. Præterea, iure naturali omnes liberi, & legitimi nascebant: vt in au. q. mo. na. effi. sui. §. liceat. cum ergo. l. vtatur vocabulo naturali: vt hîc patet. & l. tutelas. ergo & tales liberi admittē tur. argu. prædictorum iurium. ¶ Secundò quæro, 5 † quid in alijs criminibus nō mortis: vtrū possit accusare de publico crimīe cōmisso in patrē, vel similes personas? hîc enim nō loquitur, nisi de morte, & de testamēto. certè puto, quod idē. ar. l. j. & l. se. s. de lib. cau. coniuncta. l. lex corne. s. de iniur. ¶ 6 † Quæro, cū dicat. in. l. sed & hæ. s. de pcu. q cōiuncta per sona admittatur pro cōiūcta ad agendū sine mandato: qualiter intelliget cōiuncta psona? intelliget

e ¶ Quid de filia. Vide Fel. in. c. in præsentia. col. x. de p ba. & d. Alex. in l. ex facto. §. si qs rogatus. co. xiij. s. ad Treb. & col. sequen. ad fi. & Anchar. in. c. canonū statuta. co. lxxxj. de consti. & aliqd lxxxiiij. & vide Bal. in. d. c. nōnulli. col. ij. volu. ij. & iij. in fi. & seq. vbi pulchrè declarat dicta Bar. hîc.

f ¶ Coniuncta persona. Quę dicatur coniuncta persona. Inno. in. c. Michael. de fi. præsby. in. c. nōnulli. de rescri. q filius spurius nō potest sine mandato experiri: quia nō dicit coniuncta persona. & ad ea quæ no. Bart. hîc vide omnino Inno. in. d. c. nōnulli. & Ange. in. l. j. & ij. s. de lib. cau. & q not. Specul. in titu. de aduo. §. ob. ijcitur. & §. j. & in titul. de accu. §. j. & in titu. de accu. §. iij. versi. j. & ij. vide. l. si cui eorū. §. affinita. de postu. & ibi Bart. & Imo. in. l. ex facto §. si quis rogatus. ad Treb. Bart. & Bal. in. l. cū rē alienam. C. de leg. Bal in. l. pe. §. egrediētes. de adu. diuer. iud. & in. l. j. in fi. ff. de post. & in. l. j. & in. de iudi. Imo. & Bal. in. l. j. C. qui accusa. Et aduerte: quia coniuncta persona in linea transuersali non dicitur vltra quartum gradū. tex. est in. l. fin. §. quarto gradu. ff. de gra. affin. Qui autē dicantur pximiores consanguinei, recurre ad Bar. in. l. si tertius. de aqua plu. arcē.

POMATES.

& Bal. in. l. exigendi. ad fi. C. de procur. Bal. in. l. fina. §. fi. C. de fur. Et quòd spurius non admittatur sine mandato, voluit Bald. in. l. quod pauperibus. in. x. colum. C. de episc. & cleri. Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicommis. Imol. in. d. l. ex facto. §. si quis rogatus. Et quæ dicantur necessariæ personæ, habetur in. l. j. & ij. s. de in ius voc. vt eant. & in. l. benignius. de libera. causa. vide Barto. in. l. lex Corneli. in principio. ff. de iniur. & in. l. cum sci.

mus. de agri. & censi. libro. xj. Adde quòd stante statuto, quòd coniunctis
vsq; ad quartum gradum, & illis de domo, permittatur vindicta: quòd spu
rius poterit vindictam sumere: vt voluit Bal. consi. cxix. lib. v.
a ¶ L. si fœmina. quæ ponit, qui veniant appellatione suorum extra mate-
riã suitatis: ideò aut nos loquimur quò ad accusandũ. & dic, vt in. d. gl. secũ
dùm no. per Bar. hic. s. proxi. Aut nos loquimur qñ quis venit ad defendendũ. & dic: vt ĩ. l. j. & ij. de li. cau. & in. l. j. in fi. cũ seq. s. de iniur. Aut principaliter venit quis agendo: & appellatiõe suorũ veniũt oẽs enumerati in. l. j. in fin. cũ seq. ff. de post. & ibi Ange. not. & extra illas personas ibi enumeratas, veniunt oẽs, vsq; ad quartum gradũ. per. l. petit. circa mediũ. C. de aduocat. diuer. iud. & ibi Bal. Ad prædicta vide omnino ca. in. iiij. q. fi. & no. Specu. de aduo. §. obijcitur. & §. j. de accu. §. iij. versi. j. & ij. de præscri. præsen. §. ratione aũt impetrãtis. vbi ẽt admittitur ad impetrãdũ rescriptũ pro alio sine speciali mãdato. quos enumerauit etiã Ange. ĩ. d. l. j. in fi. Itẽ vide quod habetur in. l. ij. in fi. de accusa. & in. l. j. C. si Rector prouin. & do. Ant. in c. decætero. de testi. & ad glo. in. d. l. si fœmina. vide Gul. & Bart. in. l. j. post gl. s. in ius voca. vt eant. latè per Bal. in. l. j. qui accusa. in. xxj. colum.

b ¶ Quid de adulto. Vtrùm adultus posit accusare? adde no. per Bart. in. l. de pupil. in prin. de ope. no. nũ. Guy. de suza. in. l. j. C. de preci. impe. offe. Bal. in rub. C. qui accu. in. iij. col. & in. l. ij. e. ti. Bar. in. l. qui accu. j. e. An aũt accusatio facta ab istis personis inhabilibus sit ipso iure nulla? vide Bart. in l. j. §. accu. j. ad turp. Adde Io. an. in ti. de accusatore. §. j. ver. sed quid de pubere. & ibi vide rationem diuersitatis, quare minor ætas sufficit potius in accusando, quàm in testimonium perhibendo.

c ¶ Et istam opi. Sed fortè hoc nõ puto verũ: quia interpretatio semp fit cõtra libellantem. gl. est sing. in. c. in præsentia. extra de proba. And. Barba.

d ¶ Vtrùm syndic⁹. Adde Bar. in extraua. ad reprimẽ. in ver. vel legitimè. & vide gl. in. l. sed si hac. de in ius vo. & Bal. in. l. Polla. de his, qui. vt indig. & in. l. ij. C. qui accu. & in. l. seruũ quoque. §. publicè. de procu. & in. l. reos. C. de accu. & qualiter rñdebit interrogatorijs necessarijs, no. in. c. præsentiũ. de testi. in. vj. & Ang. & Imo. in. l. pe. §. crimen. de publi. iudi. in. xj. chart. adde qũo cõuenienda sit vniuersitas, si delinquit, Ange. cõsi. clxv. Io. an. in addi. ad Spe. in ti. de accu. §. j. ver. item duos. Vbi tenet, & ita dicit per complures fuisse consultum, q syndicus non potest nomine vniuersitatis accusare, sed nomine suo ad vniuersitatis commodum.

e POMATES. ¶ Libellorum. An aũt ista. l. habeat locũ vbi summariè procedit. vide Ro. cõsi. cxcj. ad fi. & aliqd p. d. Alex. cõsi. lxxij. col. iiij. ad fi. & se. vo. j. & clxxiiij. col. iij. vo. ij. & lxxj. col. j. vo. iij. vbi gñalr dicit, ponẽdo exẽpla: vt vbi agit ex delicto, dz specificare circa qd ẽ cõmissum.

* Aduerte q Bar. inuoluitur vitio contradictionis, secũdùm quosdã in hac l. libellorum. Sed in quo videatur cõtrariari, & pro eius saluatione vide cõcordan. positam ad. §. fi. in. l. quæ conditio. ff. de condi. & demon.

ne secundùm istã. l. certè satis videtur facere ad hoc, quòd non. in. l. si fœmina[a]. C. ad Turp. tamen Inno. videtur dicere, q cõiuncta persona intelligatur vsq; ad illum gradum, quo potest succedere. Ita no. ipse in. d. c. nõnulli. §. fi. de rescrip. & fortè tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus maior infante, accusat de morte patris cum authoritate tutoris.*
2 *Adultus annorum. xx. potest sine curatore accusare de morte patris.*
Minor. xx. annis, non potest testificari in crimine publici iudicij.
3 *Nepos potest accusare de morte patris. & testamento aui.*
4 *Tutor quando accusat de morte patris & pupilli, debet dicere tutorio nomine pupilli.*
5 *Aduocatus cautus, qñ accusat tutor dicit: talis tutor accusat.*
6 *Tutor potest accusare tutorio nomine pupillorum, & etiã tanquam consanguineus defuncti: licet teneatur eligere ad petitionem conuenti.*
7 *Syndicus uniuersitatis, quòd posit accusare syndicatorio nomine uniuersitatis.*

Pupillus. ¶ Vides, q pupilli põt accusare de morte pris, cũ cõsilio tutorũ: vt hic videtis. ¶ Op. q nõ pupillus accuset, sed tu-
1 tor: vt. l. ij. C. qui accu. nõ pos. Gl. dat plures so. † sed illa est vera: aut pupill⁹ est maior infante: & põt accusare cum authoritate tutoris, aliâs tutor accusat.
2 ¶ Quærit † glos. qd de adulto?[b] certè dicũt quidã, q
b adultus poterit accusare: cũ nõ prohibeatur: nisi pupillus. Sed cõtra hoc facit. l. in testimoniũ. s. de testi. vbi minor. xx. annis ad testimoniũ non admittitur in crimine publici iudicij. Hug. hic fatetur, q non admittatur, nisi sit. xx. annorũ. hoc tenet Iac. de Ra. & Pe. vt refert Cy. in. l. ij. C. qui accu. nõ pos. & Iac. but. & oẽs, & Spec. in ti. de accu. ver. sed quid de pu
3 bere. ¶ Quæro, hic † pmittit exequi de morte aui, & de testõ patris: quid ergo de testamento aui, & de morte patris? dicit gloss. idem & multò magis.
4 ¶ Extra glo. † quero dicit hic, q tutor accusat: qro qñ tutor accusat cuius nomine accusat? Tex. in. l. ij. C. qui accu. nõ pos. videtur dicere, q accusat suo nomine, nõ nomine pupilli. Cõtrariũ videtur in. l. Polla. C. de his, qui. vt indi. vbi vr dicere, q accusat noĩe pupilli. sed gl. in. d. ll. exponit, q accuset noĩe pupilli. i noĩe suo ad vtilitatẽ pupilli. Ego dico, q tutor põt accusare tutorio noĩe pupilli. casus est in. l. Polla. & l. tutorẽ. s. de his, qui. vt indig. Nõ ob. d. l. ij. qa fateor, quòd inscribit se nomine suo, tamen nomine pupilli accusat. Simi-
c le q vnus accusat, alter se inscribit: vt. l. vlti. C. de iniur. & istam opi.[c] tenet
5 Richar. malũ. qd puto verũ de iure. ¶ Quid † ergo faciet aduocatus cautus quãdo tutor accusat? Rñ. dicet: talis tutor accusat: non dicet tutorio nomine. & ex hoc seruabitur vtraq; opi. Si enim debet accusare tutorio nomine. ex hoc q dicit tutor, intelligitur tutorio nomine: vt. l. cũ post. §. j. s. de admini. tuto. & l. post mortẽ. §. j. s. quãdo ex fac. tu. Sed si nõ posset accusare tutorio nomine, intelligeret proprio nomine, prout potest. ¶ Quæ-
6 ro, † quid si tutor accusat tanq; tutor pupillorũ, & tanq; cõsanguineus talis defuncti: an admittetur talis accusatio? Certè sic. quia ex vtraq; parte potest accusare: sed ad petitionẽ cõuẽti tenetur eligere quo iure accuset: quia interest cõuenti: quia si tanq; tutor accusat, nõ tenetur nisi de euidẽti calũnia: vt. l. tutorẽ. & l. Polla. præallegata. sed si accusat tanq; cõsanguineus, tenetur de calũnia, sicut quilibet extraneus: ideo cũ interest cõuẽti, debet eligere: vt. l. si duo. s. de solu. facit. l. quoties. in prin. & qd ibi not. s. de admi.
7 tuto. ¶ Vltimò quero † vtrũ syndic⁹[d] pro vniuersitate posit accusare. Dy.
d consuluit in hac. q. & determinauit, quòd syndicus pro vniuersitate nõ potest accusare syndicario nomine, sicut nec tutor tutorio nomine. Nã æquiparãtur syndicus, & actor: vt. l. j. §. quibus. s. qd cuiusq; vni. no. Itẽ æquiparantur actor & procurator: vt. l. itẽ eorũ. §. actor itaq;. eo. ti. Sed per procuratorẽ nõ põt quis accusare: vt. s. titu. j. l. pe. §. ad crimẽ. ergo &c. Breuiter, quantũ ad propositũ puto, q syndicus posit accusare nomine vniuersitatis: sicut tutor nomine pupilli: vt. s. dixi. arg. ad hoc. l. orphanotrophos. C. de episco. & cleri. pro hoc etiã facit. l. tam collatores. C. de re mili. li. xij. sed illa. l. loquitur magis in syndico vniuersitatis accusatæ, quàm accusantis.

SVMMARIVM.

1 *Anni domini, & Imperatoris nomen, non sunt apponendi in accusatione, si apponuntur in principio quinterni.*
2 *Dies commissi criminis non debet inseri in accusatione, & quando. infrà. & nu. 12.*
Dies dati libelli accusatori non apponitur, sed notarius apponit.
3 *Locus loci nõ apponitur in accusatiõe, quãdo factũ de quo quis accusatur est uniformiter punibile in quacũque parte loci: secus si nõ esset uniformiter punibile.*
4 *Crimen si commissum est, ubi sunt duo castra eiusdem nominis, sub una iurisdictione, debet locus commissi criminis expresso nomine demonstrari: sed si ad diuersas pertineant iurisdictiones: accusatio intelligitur de castro suæ iurisdictionis.*
5 *Locus commissi delicti appositus in accusatione, debet saltem per duo confinia demonstaari: nisi esset ita certus, quòd alia demonstratione non indiget.*
6 *Locus, ubi quis percutitur, inspicitur: non locus ubi quis moritur. Et quid si existẽs in platæa cum balista sagittauerit, & percusserit existentem extra platæam: quis locus inseratur? & dat cautellam, quòd uterque locus. nu. 7.*
8 *Statutum ubi punit mittentem gentẽ cõtra aliquam terram uicinam, locus ad quem mitttitur gens, confinabitur.*
9 *Accusare uolens aliquem, qui occupauit aliquã ciuitatẽ: ex quo delictũ respicit uniformiter totam ciuitatem, necessariò non requiritur demonstratio particularis loci ciuitatis.*
10 *Locus delicti, quando requiritur, quòd apponatur in accusatione delicti, quod committitur negligendo, uel omittendo.*
11 *Lege hac quod dicitur de loco, & tempore, habet locum in adulterio, & in maleficio simili positiuo, secus in dissimili.*
12 *Dies commissi delicti, quòd inseri debeat in accusatione, quando in illo die delictũ est punibile.*
Idem in hora.
Accusatus licet regulariter non teneatur apponere diem & horam commissi delicti: in accusatione tamen ad partis petitionem iudex potest cogere declarare diem, & horam, ut reo sit defensio, non tamen cogitur probare.
13 *Tempus percussionis, & non mortis inseri debet in accusatione.*
14 *Tempus insultus, quãdo sit apponẽdũ in accusatione, & quãdo tẽpus percussionis.*
15 *Vulnus si est factum ante natiuitatem, & accusatio post natiuitatem: & dicitur hoc anno, quòd hæc accusatio non comprehendit delictum factum ante natiuitatem.*
Annus potest duobus modis intelligi.
Libellus, quòd intelligatur secundum intentionem libellantis.
16 *Accusanti de delictis quæ habent causam continuam, seu successiuam, sufficit exprimere annum, uel mensem, secundum quod delictum sit. Et ubi agitur contra aliquem, qui per unum annum tenuit aliquam terram occupatam: sufficit apponere annum, uel mensem, secundum quod ipse tenuit.*
17 *Persona accusati, debet saltem exprimi per duas demonstrationes: nisi esset singulare nomen, quod per se demonstraretur.*
18 *Non curatur, an accusatio formetur in prima, uel in tertia persona.*
19 *Conclusio in libello criminali, quòd regulariter non requiratur.*
20 *Inquisitio, an debeat cõtinere annũ, diẽ, locum, & tempus commissi delicti: remissiuè.*

LEX III.

e * Libellorum.[e] Vidistis de materia, qui accusare non possunt: hic incipit de materia accusationis. ¶ Oppo. duobus modis. & videtur, q debeat inseri dies & hora: vt. l. aut qui aliter. §. j. s. quod vi aut clàm. glos. non soluit. dic vt ibi. ¶ Secũdò op. q persona nõ sit inserenda: vt. l. iij. in prin. s. de ap. glos. non sol. Tu dic, q ideò non debet inseri persona: quia ex actis primæ causæ apparet persona, cum qua lis est mota. hic verò non apparet perso-
1 na, quæ accusatur, nisi in libello apponatur. ¶ Quæro, vtrùm debeãt † scribi anni dñi, & nomen Imperatoris? gl. videtur velle, q sic: vt hic. & no. in. l. in causis.

a ¶ Debet inſeri. ſi tñ fuerit incertus,debet probari, vt not. maximè Bal. in l.j.C.q accuſa.cũ tempus appoſitũ ſit de ſubſtãtia probationis.l.ob carmẽ.ſ.de teſti.qđ intellige verũ,niſi dixerit in fi.accuſationes,ꝙ nõ intendit ſe adſtringere,niſi ad ea q̃ ſufficiũt ad victoriã cauſæ:vt no.Ange.in.l.in cauſis.C.de accu.p.l.diuus.de re iud.&.l.prætor.§.docere.ſ.vi bono.rap.

in cauſis.C.eo.argu.in aut.vt præpo.no. Impera.in
prin.Veritas eſt,quòd tex.hic,hoc non decidit:nec
vtimur iſta ſolennitate:ſed ſi anni domini,& nomen
Imperatoris ſcriptum eſt in principio quaterni no
tarij,videntur hic repetita;non tamen vtimur illa ſo
lennitate.¶ Dicitur hic conſul:quæro de quo conſu
le hîc loquatur?Rñ.dicunt quidam de conſule apud
quem accuſatio producitur.hoc eſt falſum:vt appa
ret ex tex.vbi accuſatio producitur coram prætore
vel præſide:& tamen nomẽ conſulis apponebatur.
quare dic,ꝙ hic loquitur de conſulibus populi Ro-
mani,qui hodie non ſunt in vſu:& ita dicit gloſſa.
2 ¶ Quæro,de qua† die hic loquatur?Reſpondeo,de
die dati libelli:non de die commiſsi criminis.Nam
a ille non debet inſeri.[a] vt hac.l.ſed dies dati libelli
in criminalibus debet inſeri ab accuſatore:in ciuili à
reo:vt in aut.de exhiben.reis.§.ſuſcepto.tamen iſta
ſolennitate non vtimur.ſed notarius ipſe ſcribit diẽ
in qua accuſatio porrigitur.& iſtud ſufficit.¶ Quæ
3 ro,† extra gloſſam hic dicitur quòd ponitur locus,
tempus,& perſona.Primò ergo quæro,vtrum in ac
b cuſatione debeat apponi locus.[b] loci,vt in tali domo
& in tali camera:an ſufficeret ſolùm dicere in tali lo-
co videtur quòd non ſufficiat dicere in tali domo.
quia aliud eſt domus:& aliud eſt camera vt.l.prima.
§.eodem autem tecto.ſ.ad ſillania·& tamen hic non
dicitur,niſi de domo.Breuiter dico,quòd ſi quando
que factum,de quo quis accuſatur,eſt vniformiter
punibile in quacunq; parte loci crimen fiat:tunc ſuf-
ficit ponere domum.nec habemus ponere locum lo
ci,vt hic:ſed ſi non eſſet punibile vniformiter:verbi
gratia:poteſt hõ ingredi palatium ciuitatis,in aula
inferiori.ſed in ſuperiori non ſine pœna:tunc ſi quis
vellet accuſare me de introitu palatij,debet dicere
quòd intraui ſuperiorem aulam,& ſic debet ponere
locum loci,vt concludaet agumento.l.de pupillo.
4 §.qui nuntiat.ſ.de oper.no.nun.¶ Secundò † quæ-
ro,hic dicitur ciuitas,quid ſi ſunt duo caſtra,vel duæ
c ciuitates eiuſdem nominis,[c] vtrum debeat expreſſo
nomine domonſtrari?Breuiter dico ſic, ſiquidem
vna tantùm ciuitas pertinet ad iuriſdictionem iudi
cis,coram quo fit accuſatio,intelligitur de illa ciuita
te,caſtro,vel villa quę ad eius iuriſdictionẽ pertinet.
hoc probatur.in.l.quæ conditio.§.fi.ſ.de condi.&
demonſt. Sed ſi ambo caſtra:vel ciuitates æqualiter
ſpectant ad iuriſdictionem illius iudicis,verbi gratia
ĩ ducatu,ſunt duo caſtra,& quodlibet vocatur gual
dum.In iſta ciuitate ſunt plures villæ eiuſdem no-
minis,ſed diuerſificantur per agnomen,tunc debet
declarari,& certificari,ita quòd certus ſit libellus.de
qua villa,vel ciuitate ſentiat,aliâs libellus non valet
tanquam incertus & obſcurus,vt.l.ita fidei.circa fi-
nem.infrà.de iure fiſci.licet faciat in contrarium.l.
quæ condition.§.primo.ſ.de condi.& demonſtra.
Solut.vt ibi facit.capitulo finali.extra de reſcriptis.
5 ¶ Quæro,dixi†,ꝙ debet inſeri locus,quæro quali-
d ter [d] debeat certificari?communiter aduocati dicunt
ꝙ debet poni locus maleficij certus, ponendo duo
cõfinia,vt.l.forma.infrà de cenſi.qđ puto verũ.niſi
ille locus ſua demonſtratione eſſet ita certus,ꝙ alia
e demonſtratione [e] non indigeat:vt ſi dico,in palatio
Poteſtatis,vel Capitanei,vel in eccleſia:nã tunc non
eget alia demonſtratione:vt.l.j,circa fi.ſ.de do.præ

b ¶ Apponi locus. vtrũ locus debeat poni.adde Bar. in l.de pupillo.§.qui opus.de oper. no. nũ.qd aũt ſi qs cõmiſerit maleficiũ ĩ mari,qs loc9 cõfinabitur?vide bal.ĩ.l. ſi teſtõ .ſ.de hisq. vt ĩ dig.Et qd ſiqs præſtitit opẽ, vel auxiliũ,qs loc9 cõfinabitur.vide Bart. ĩ.l.ĩ furti.ſ.de furt. & vide ad hæc dicta,q̃ habes poſt Bar ĩ.l.qđ ait lex.§.j.j.de adul.qd in mãdãte,qs loc9 & dies?vide in.l.non ſolũ.§.ſi mãdato. de iniur.Adde ꝙ ſi accuſatur teſtis de falſo,debet poni locus iuramẽti,nõ depoſitionis,ſecũdũ Bal.in.l.j.ad fi. C.de ſacroſan.eccl. Itẽ in crimine falſi ꝓcedit,licet locus nõ ponatur vt delictũ clãdeſtinè cõmittitur:vt no.inſti. de publ.iud.ĩ prĩ. & alibi nõ reperitur ſecũdũ bal.in. c.j. circa fi.q.mo. feu. ami.& qñ teſtis cõmittit falſum,tacẽdo veritatẽ,qs locus debet poni ĩ libello,vide Bal. ĩ.l. pſbyteri.C.de epi. & cle.& Bal.ĩ.l.illa inſtitutio.de hęre.ĩſti.& in.l.ij. de epi.& cle. Et qd ſi maleficiũ ẽ cõmiſſum ĩ cõfinib9 duarũ ciuitatum, vide Dy.& Bal.in.l. ſi ue.§.j.de li.agn.& p Bal.in.l.ij.C.vbi de cri.agi opor. p d.Anto. in.c.fi.in prin.de foro cõpe. & bar.in.l.Iuriſperitos.§.cũ oriũd9. de excu.tut. & ad materiã vide Bal. p iſtũ tex.ĩ gl. ĩ.l. j.C.vbi de cri. agi opor.& ĩ cõſi ĩci. ĩ pũcto ꝓponitur, ꝙ Titi9 accuſauit Seiũ &c.bal.ĩ.actor ĩ vl.co.C.de ꝓba.bal.ĩ.l.nullũ.C.de teſt. An ĩ inqſitiõe reqratur loc9 & tẽpus,vide Bal.ĩ.l.iubem9.in.ij.col.C.de ꝓba. Adde Alex.cõſ.clj.&.clxxij.vo.ij.vbi,q̃ ſint ponẽda in libello ĩ criminali p Ro.conſi.lx.vbi dicit,ꝙ in mandato dato ad accuſandũ neceſſe eſt ponere, & diem & locum commiſsi delicti.

c ¶ Eiuſdem nominis.qd ſi ſint duo loca eiuſdẽ nominis:an vitietur? Adde Bart.in.lege quoties.j.de ver.oblig.& iſta faciunt ad.q. de citatione facta de vno,duo ſint cũ eiuſdem noĩs. de quo p Bal.ĩ.l.eũ quẽ temere.ſ.de iudi. & cũ Bar.hic trãſit Angel.in.l.ſi rẽ.ſ.de rei vẽdi.vide Bar.in.l.ita fidei. de iure fiſci.in.d.l.q̃ conditio.§.fi.vbi aliter videtur loqui.

d ¶ Quæro qualiter.Adde Bar.in.l.demõſtratio.& ibi de cõdi.& dem̃. ade.l.cũ pr̃.§.fi.de leg.ij.& ibi p Imo.& vide.ĩ.l.j.de lib.& poſth.Aretin.refert ĩ ſuo tra.malefic.cõtrariũ fuiſſe ĩ facto terminatũ hîc Bon.dũ ibi eſſet.

e POMATES.¶ Alia demonſtratione.Ad hæc vide Bal.& Mod. in.l.ſi qs in fundi vocabulo.ſ.de leg.j.quib9 adde Inno.in.c.cũ ad ſedem.de reſti.ſpoli.& ex hoc infert Angel.Areti.in tract.malefi.in glo.in verbo. platea.ꝙ iſto caſu ſi apponeret cõfiniũ,& erraret:ꝙ talis error nõ vitiaret libellũ.& hoc eſt etiã de mẽte gl. in.d.l.forma.hanc tñ cõcluſionẽ,videtur limitare Rema. in.l.certũ.ſ.ſi certũ pet.vt nõ hẽat locũ quoties tale qd ꝓ forma requireret.Qđ an ſit verũ depo.de illo articul.an in his,quę ꝓ forma reqrunt,ſufficiat adimplere p ęquipollẽs de quo p doct.ĩ.l.j.ſ.de lib.& poſth.& Fel.ĩ.c.cũ dilecta.de reſcrip.& vide addi.ad Anan.conſi.xviij.& vide alexan.in.l.hac cõſultiſsima.col.j.&.ij.&ibi Iaſ.in pen.& vlti.col.C.de teſti.

leg.ad idem.l.qui fundum.in fi.de contrahẽ.empt.
6 ¶ Sed q̃ro,† Aliquis percuſsit Titiũ platæa,qui po
poſteà moritur in alio loco:accuſatur de homicidio :q̃ro
f qs loc9 [f] debeat inſeri?rñ.locus pcuſsiõis,nõ loc9 vbi
moritur:qa ibi videtur interfectus,vbi eſt percuſſus:vt.l.
ait lex.ſ.ad.l.aql.&.l.j.§.ex incẽdio.ff.de incen.rui.
nau.& ex hoc ſtatim ſequitur ad multa.Nã ſi maior
pœna imponitur in platæa,quàm alibi certè loc9 vbi
qs percutitur,inſpicitur,non locus vbi moritur.¶ Vlteri9
7 †quæro[g]:qd ſi aliqs exiſtẽs in platea cum baliſta per
cuſsit aliquẽ extra platæã:qs loc9 inſpicitur?Pet. in ſi
mili.C.vbi de cri.agi.opor.l.j.videtur tenere,ꝙ debe-
mus inſpicere locũ,vbi erat pcutiẽs.ar.d.l.ait lex.ſ.
ad.l.aqliã.Certè mihi nõ videtur hoc eſſe verũ.Nã
in homicidio inſpicimus locum,vbi qs pcutitur:qa ex
actu percutiendi qs punitur,ex quo ſequitur poſteà
mors.Dicitur enĩ homicidiũ à cede, ſeu à cedendo:vt
l.ita vulneratus.ſ.ad.l.aql.iõ inſpicitur locus,vbi qs
percutitur.ſed in q̃one propoſita debemus aduerte
re ad verba ſtatuti.Aut enĩ ſtatutũ punit ſagittãtẽ:
vt ſi qs ſagittauerit contra aliquem,puniatur in tm̃:
tunc eſt verũ dictũ Pet.qa actus ſagittandi fuit fact9
in loco,vbi erat percutiens:ſcilicet in platæa:ideò il-
le locus inſpicitur.Si verò ſtatutũ punit percutiẽtẽ:
quia dicit ſi qs pcuſſerit,puniatur in tm̃:tunc actus p-
cutiẽdi fit extra platęã:licet ſagittatio fiat in platęa.
pcutere enĩ eſt tangere cutem,qđ fit extra platæã.
ideò ille actus inſpicitur:& ille locus,vbi quis percu
titur punitur:ideò locus debet inſpici.Puto tamen,ꝙ
de cautela ſit ꝙ vtroq; caſu,vterq; loc9 inſeratur.¶ Itẽ
8 †quæro,dicit ſtatutũ huius ciuitatis:ſi quis miſerit
gentem contra aliquam terram vicinam, puniatur
in tantum.accuſatio fit cõtra mittentem gentẽ,quis
locus confinabitur?ſi cõfinabim9 locũ,vnde mittitur,
eſſet nimis durũ:ſi cõfinabitur loc9,per quem iuit
gens adhuc eſſet durũ:qa fortè iuit gens per plura lo
ca.ſi confinabimus locũ ad quẽ iuit,fortè non eſt lo
cus delicti.Veritas eſt,quòd locus ad quem mittitur
cõfinari debet quia in iſtis quæ habent cãm ſucceſ-
ſiuam,tempus,& locus perfecti delicti debẽt inſpi
ci:vt.l.ſemper.§.annus.ſ.quod vi aut clã.¶ Quæro
h volo[h] accuſare† aliquem:quia occupauit aliquã ciui-
9 tatem,quomodo formabitur accuſatio,ita ꝙ proce
dat,cum debeat inſpici ciuitas & domus?Reſponde
quando maleficium reſpicit vniformiter totã ciuita
tem,non puto,ꝙ ſit neceſſe,quòd demonſtretur
locus particularis ciuitatis.ar.l.de pupillo.§.qui nũ
ciat.ſ.de ope.noui nun.Prædicta in maleficijs,quæ
cõmittuntur in faciendo.¶ Sed quid in maleficijs,
10 †quæ committuntur negligendo,ſeu committẽdo,
qualiter ponitur locus?Ego reperi Dyn.dicentẽ in
vno conſilio,ꝙ in alijs maleficijs negatiuis,non de-
bet apponi locus:& nihil allegat.Breuiter puto ſic
i dicẽdũ[i]:negatiões ſeu priuationes nõ cognoſcuntur,
niſi reſpectu habit9:vt.l.decẽ.de ſo.&.l.decẽ de ver.
obl.&.ſ.de iuſt.& in.l.manumiſsiões.Aut ergo il-
lud qđ eſt omiſſum ſeu neglectũ debebat fieri certo
loco:vt Syndic9 ciuitatis debebat denũtiare maleficia
in curia Poteſtatis,& malefactores ibi pſentare: vel
aliqs debebat facere cuſtodiã in tali loco,& nõ fecit:
tũc debet inſeri loc9,vbi debebatur fieri qa eſt ibi omiſ
ſum & neglectũ:vbi debebat fieri,& nõ alibi.ar.ad
hoc.j.de re milita.l.deſertorẽ.§.qui ſtatiõis.&.§.ſe

f ¶ Quis locus. Vide Cy.in.l.qd de crimine.C.de acc.

g ¶ Vlteri9 quæro.qñ quis ſagittauit aliquẽ cũ baliſta,qs loc9 inſpiciatur.p Cyn.& Bal.in.l.j.C.vbi de crimi.agi opor.p.d.Anto.in c.fin.de foro cõpe,Adde q̃ dixi in.l.ait lex.j.de adulte.Bal.in.l.ſi qs nõ dicã rapere de epiſc.& cleri.in.vj.colũ.vide Io.An.ĩ Spe.de inqſitio.§.nũc tractemus.in prin.Quid ſi aliquis rapit puellam in vno territorio,& eam cognouit in alio?Bald.in.d.l.ſi quis non dicam rapere.in prin.C.de epiſc.& cleri.Et quid ſit in congregante gẽtes in vno territorio.& in alio deſtruit eccleſiam?vide Bal.in.l.ij.C.de eunnuchis. Adde an maleficium inceptum in vno loco:& finitum in alio,poſsit in vtroq; loco puniri,Bal.conſi.ccj.iiij.lib.

h ¶ Quæro,volo.Vtrum in delictis negatiuis requiratur locus,quòd ſic.vide gloſſ.in.ſi mora.in ver.ne facta ſolut.matrimo.quam Imol.dicit ad hęc nota.vide Io.Andr.in Spe.de accuſa.in.iiij.parte.Bal.in.l.j.ad fin. de his quib.vt indig.&.in.l.actor.in.vj.col.C.de probatio.& in.l.præsbyteri.C.de epiſ.& clericis.

i ¶ Sic dicendum.Si autem non apparet dies accuſationis porrectæ:vel inquiſitionis formatæ:an vitietur proceſſus.vide no.Bar.in extrauag.ad reprimen.in verſi.inquiſitionis.& an dies omiſſus in accuſa.poſsit ſuppleri in probationibus?vide quæ dixi poſt Bart.in.l.j.§.idem ſcribit.ſ.depoſi.vide Bart.in.l.ſi præſes.ſ.de pœnis.

POMATES.

a ¶ Circa tempus. vide An. de prato. in cõsilijs bar. ad fi. colũ. xiij. vol. j. & alexan. pulchrè. lxxij. col. iij. vol. j. & clxxiiij. col. iij. vol. j. vbi dicit quòd in accusatione debet poni tẽpus certum & limitatũ: nec sufficeret dicere, prout de veriori tpe cõstabit. & vide bal. in. c. ij. de cõfes. vbi ponit pulchra de tẽpore & loco. & Ange. cõs. clxxviij. vbi ponit, qd in inquisitione.

b ¶ Circa tempus q̃ro. Adde not. bar. in. l. non solum. §. sed vt probari. & ibi doct. de ope. noui nun.

POMATES.

c ¶ De ope. noui nũcia. & istud tenet Bellamera, decisi. ccccxiiij.

d ¶ Quero aliquis. quæro si accusatur aliquis quòd occidit hominẽ, & nõ dicitur quem: an sequeretur condemnatio, si accusatus confiteatur? vide ĩ l. j. §. item illud. ad sil. Cy. in. l. ea quę. C. de condi. inde. Bal. in. l. si cum excep. §. in hac. quod me. cau. & in. l. data opera. ĩ. xx. col. C. qui accu. Sed qd si nõ apparet, qđ persona produxerit accusationem, an possit sequi cõdemnatio? Bald. ꝙ non in. l. penul. C. eodem.

e ¶ An, libellus iste. Adde Bal. & Imo. in. l. diuortio. in prin. in ver. item si messes, per glo. ibi s. solu. ma. & Imo. & Lud. in. l. de diuisione. eo. titu. in versi. ex opposito de ista. q. & quòd substentetur talis libellus, vide Bald. in. d. §. item si messas. ĩ. l. diuortio. so. ma. per gl. j. & ibi, & idem dicit voluisse Iac. But. in sti. de ac. in princi.

quenti. Si verò illud quod debebat fieri nõ habebat
locum determinatum, tunc non debet inseri locus,
11 quia non est. Nec obstat lex ista: † quia, vt videbitis
statim. j. ea. l. versi. sed si aliud. Istud quod dicitur de
loco & mense & similibus: intelligitur in adulterio
& maleficio simili, siue positiuo: sec⁹ si ĩ dissimili: vt
ibi videbitis. Et hęc sufficiant circa locũ. ¶ Circa tẽ-
a pus ª † quæro ᵇ, hîc dicitur quòd mensis, nõ dies de
12 bet inseri: quæro an sit verum simpliciter. Respon-
b deo, aut factum de quo quis accusatur, est vniformi-
ter punibile in quacunq; parte mensis: tunc non de-
bet inseri dies. sed si in aliquis die illius mensis illud
factum non est punibile: tunc inseri debet dies, vel
qualificatio iuris: ita vt cõcludat illud esse delictum.
Verbi gratia. Nam quædam sunt delicta in festo
sancti Herculani, quæ in alio tempore non sunt de-
licta: tunc debet inseri dies. Idem dico de hora:
quia per statuta terrarum quædam sunt delicta
aliqua hora, quæ alia hora non sunt delicta. ideo ho-
ra debet inseri: aliâs non concluderet, quòd sit deli-
ctum. Argumen. pro hoc. l. eum actum. & quod ibi
not. s. de negot. gestis. & l. actor. C. de probation. &
quod not. in. l. non solũ. §. sed vt probari. s. de oper.
c noui nunciatio. ᶜ & extra de rescrip. c. final. in cl. Ad
idem facit. s. deincen. rui. nau. l. j. §. fina. Eo tamen ca
su, quo dixi, quòd quis non cogitur diem neq; lo-
cum inserere in accusatione, cõcedo quòd ad petitio
nem partis iudex possit cogere declarare de qua die
intellexit: vt reo sit defensio: vt dixi in. l. is quis re⁹.
s. titulo primo. non tamen per hoc accusator cogi-
tur ad probandum diem: sed cogitur declarare, vt
reus possit se defendere. & est, quod dicit text. neq;
autem diem: neque horam inuitus comprehendet.
d &c. ¶ Quæro aliquis ᵈ percussit aliquem † vno tem
13 pore, ex quibus percussionibus est mortuus alio tẽ-
pore. Certè debet inseri tempus percussionis, non
mortis: vt. l. damni. §. Sabini. de dam. infec. & l. huic
14 scripturæ. §. j. s. ad. l. aquil. cum simi. ¶ † Sed quæro,
aliquis insultauit aliquẽ de die: & fugauit illum per
magnum spatium: ita quòd eum percussit de nocte
post pulsationem campanæ: quod tempus pone-
tur in accusatiõe? gl. in. l. qui de crimine. C. eodem.
videtur velle, quòd insultus confundantur cum per
cussione: & idem ibi Cynus, qui ponit hanc quęstio
nem: vt inspiciatur tempus percussionis. Ego dico,
quòd debem⁹ inspicere verba statuti, qualiter dicãt.
Si quidem dicunt si quis percussit: tunc inspicitur
tempus percussionis. Sed pone, quòd dicãt, si quis fe
cerit insultum contra aliquem, & secuta est percus-
sio, puniat̃ in tantũ: tunc isto casu insultus punit̃ prĩ
cipaliter, sed aggrauatur propter percussionem: tũc
debet poni locus insultus, & tempus insultus, non
locus & tempus percussionis. argumento eorum
quæ. s. dixi. Debet enim inspici quid punit lex vel
15 statutum. ¶ † Quæro, aliquis percussit aliquem
per aliquot dies ante festum natiuitatis: demum
percussus porrexit accusationem per aliquot dies
post festum natiuitatis, & dixit sic: talis, accusat talem
de eo, quòd hoc anno: & quòd de pręsenti men
se Decembris eum percussit &c. Quæro, cum an-
e nus mutetur à die natiuitatis: an libellus iste ᵉ proce-
dit, ita quòd comprehẽdat maleficium commissum
ante natiuitatem? videtur quòd non: quia non fuit
hoc anno. Iaco. bu. posuit hanc quæstionem, institu.
de act. in princi. & ibi dicit ipse: debetis scire, ꝙ du-
plex est ann⁹: vnus legalis, qui est. ccclxv. dierũ: vt. l.
cum hæres. §. stichus. de statulibe. & l. ita vulnerat⁹.
s. ad le. Aquili. Et isto modo loquendo, quicquid
est factum inter istos. ccclxv. dies potest dici factũ
hoc anno. Quidam est annus communis: & vulgaris
qui denominat̃ à natiuitate domini: & isto respectu
non potest dici maleficium commissum hoc anno.
f Cum ergo verba libelli debeant intelligi ᶠ secundum
intentionem proferentis: vt. l. si quis intentione. s. de
iudi. intelligimus de anno legali: vt comprehendat
maleficium. istud tamen non videtur verum esse.
Nam cum in accusatione debeant inseri anni domi-
ni, secundum opi. glossæ. & nos dicamus, quòd anni
domini, qui ponuntur in principio quaterni, ponan
tur in loco annorũ, qui debent inseri in accusatione:
de necessitate sequitur, quòd si dicatur hoc anno: de f
bet intelligi hoc millesimo: qui millesimus debet in
seri in principio accusationis: & est insertus in prin-
cipio quaterni. ideò putarem, ꝙ libellus istud male
16 ficium non comprehendat. Sed pone, † quod tenuit
aliquis occupatam aliquam terrã per vnum annũ:
& ego volo accusare eum. l. Iul. maiestatis, quia te-
nuit contra Principem: sufficit ne dicere, ꝙ tenuit
per annum: an debeo dicere etiã mensem? videtur ꝙ
debeam dicere mensem, vt hîc. Sed credo quòd hoc
quod dicitur de anno & mense, intelligi debeat de
maleficijs momentaneis: sed in maleficijs, quę habẽt
cãm continuã, vel successiuã, credo ꝙ sufficiat annũ
exprimere, vel mensem, secundum quod ipse te-
nuit arg. C. de hæreti. aut. credentes. & authen. si ve
17 ro dominus temporalis. ¶ Sumus † expediti de tem g
pore. Circa personam quæro, qualiter debeat expri
mi? Respõ. debet persona ita exprimi, ꝙ reddatur
certa per duas demonstrationes: vt Petrus talis, de
tali loco: vel si esset ita singulare nomen, ꝙ redderet̃
certum, sufficit: vt. l. hac consultissima. & ibi nota. C.
18 qui testa. fa. pos. ¶ Quæro, † vtrum sit necesse, ꝙ ac
cusator formet libellum in persona prima, seu tertia
persona: vt ego talis accuso, vel talis accusat. &c. hîc
est tex. cum gloss. quod non est curandum: ita dicit
gl. super versi. Lucius. etiam in. l. penulti. C. e. ¶ Vl-
19 timò not. † ex. l. ista, ꝙ non videtur, ꝙ sit necesse, ꝙ
g in libello criminali pars concludat aliquid ᵍ iudici:
quod dicat: quare peto talem puniri &c. sufficit eñ
quòd dicat talem commisisse maleficium pro hoc
20 facit. j. ad Turpi. l. j. §. j. ¶ † Vlterius esset videndũ
quid de inquisitiõe: an debeat continere ista. de hoc
dicam. j. de adulte. l. ij. §. si publico. vbi de inquisi-
tione tractabimus.

SVMMARIVM.

1 *Libello malè concepto reus absoluitur ab instantia iudicij, etiam si pars non opponat.*
2 *Abolitio, idem est quòd cancellatio, uel est pronuntiatio iudicis, qua pronuntiatur non esse procedendũ super libello.* h
3 *Absolutio ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, uel diffinitiua? remißiuè.*

1 Quod si libelli. ¶ Nota † ex hoc. §. quòd quando libel-
lus non est bene conceptus, absoluitur accusatus ab
instantia iudcij. & secũdum quod vos videbitis, vide
h tur hac. l. quòd non sit necesse, quod pars ʰ hoc op-
ponat. Sufficit eñ quòd libellus sit malè formatus,
i & ita obseruatur. ⁱ ¶ Quæro, † quid est dicere abole
2 tur? dicit gl. i. cancellatur. & ista cancellatio fit à no-
tario diuersimodè. Vel dic, ꝙ aboleri est illa pronũ
tiatio, qua iudex pronuntiat non esse procedendũ
3 propter ineptitudinem libelli. An autem † ista abso
lutio ab obseruatione iudicij sit interlocutoria, vel
diffinitiua: videbitis. j. eo. l. Titia. Bart.

Item subscribere. ¶ Aduerte. ista subscriptione non vtimur, sed notarius pro quolibet accusante subscribit. Qualiter autem debeat fieri hęc subscriptio. glo. hoc dicit dicam. j. eo. l. si cui.

SVMMARIVM. i

1 *Accusare aliquem de pluribus delictis simul quando quis poßit.*
2 *Statuto stante, quod uolens desistere ab accusatione, soluat centum communi: si ille, qui accusauit aliquem de pluribus criminibus in uno libello uelit desistere, quòd debet soluere pro una accusatione, probato communi usu loquendi: libellus tũc in quo delicta narrantur an accipiatur pro una accusatione, an pluribus?*
Accusatio duobus modis accipi potest.

Sed si aliud. ¶ Iste. §. duobus modis legitur. Primò, quod formatur sic quæstio. ¶ Quæro, nunquid quod dixistis in accusatione adulterij, ꝙ debet formari cum illis solen-

f ¶ Debeãt intelligi. Et sic no. ꝙ Bar. hîc vult ꝙ etiã in criminali, verba libelli intelligantur secũdũ libitũ libellantis, per. d. l. si qs intentio. cuius contrariũ voluit Ro. in l. diuortio. in prin. sol. mat. licet Bar. mẽtionẽ nõ faciat. vide Alex. in. d. l. diuortio. reprehẽdentem Ro.

g ¶ Concludat aliquid. in criminalibus non requirit̃ conclusio libelli. Adde Bar. in. l. qd ergo. §. pœnã. s. de infa. vide Barto. in l. hos accusare. §. oĩbus. j. eo. & Bal. in. l. ij. C. de proba. Facit ad hoc, ꝙ licet causæ criminales expediantur ꝑ accusationẽ, dicũtur tñ expediri officio iudicis, secũdũ Bar. in. l. imperium. de iurisdict. om. iud. in vers. videamus ergo primò. in quo nõ requiritur, ꝙ cõcludat̃ parti, secundũ Bar. in. l. j. in. ij. col. s. de iuri. om. iud.

h ¶ Necesse ꝙ pars. Adde Bar. in. l. edita. in. ij. colũ. C. de edẽ. sed cõtrariũ videt̃ per. l. fi. ibi reo postulante. j. eod. & qđ ibi glos. j. & qđ voluit Hosti. & Io. and. post Inno. in. c. fi. de pur. cano. Ad qđ vide oĩno Bal. in. vj. & vij. co. in. d. l. edita. & ibi Fulg. Bar. in l. & an eãdem. §. actiones. ff. de excepti. rei iu. & quod dixi in. l. elegãter. §. si qs post. de condi. inde. & Bart. in l. j. §. accusationẽ. ff. ad Turp. Bal. in addi. Spe. in tit. de sen. in. xx. col.

i ¶ Obseruatur. Iudex põt reijcere libellum ineptum. concordãtiæ sunt in. l. j. s. si men. fal. modum dixerit.

a ¶ Simul.& semel. Dicit tñ Ia. bu. in l.j.si reus vel accu. mor.fu.φ si qs pluries accusatur in eodem libello, accusatio est nulla.cõtra quẽ est gl. lxxxj. dist.maximianus. a qđ legitur & no .i l.si qs homicidij. C.eo.ti.Et adde ad Bart.hic, qđ not. bal.i.l.eos.C.si cer. pe.& Bart.p limi. prædi.in.l.j.§.accusat⁹.j.ad Tur.& an vn⁹ possit à pluribus accusari i eodem libello, vel diuersis.vide i.l.vn⁹. in fi.C.de adu.Cy. in.l.j.C.si reus vel accu.adde qđ nota.Bar.in.l.fi.aliâs ij.§.fi.j.de adul.lati⁹.i.l.hos accusare. §.lege.j.eo.Bal.in l.edicta.i xviij.col. C.de edẽ.Alex.ibi in.xiij.col.

POMATES.

b ¶ Quæro.facit qđ voluit Bal.in.l.cũ rõnibus.C.q accu. non pos.& quod voluit Ange.in.l. ædiles.§.item sciẽdũ.s.de ædil.edi. cũ gl.sua.l.etiam. §.fi.ff.de mino.

c ¶ Dicit statutũ.vi de Bal.in.l.ordina rij.i fi.C.de rei vẽ. & quod not. Bart. in.l.si cũ exhibuis sent.in fi.mag. gl. C.vnde vi.Bald.in l.edita.i. xxx.co. & in.xiij.q. C. de edend.bar.in.l.j.in fi.ff.de testi.plenè Sal.in.l.si quis homicidij.C.eodẽ. & Bal.in.l.j.in pe.co. C.de fideiu.

d ¶ Potest repeti.qñ nomen rei est abolitum, an possit repeti accusatio ? & an in ea requiratur nouus libellus?gl. videtur φ non in l.aut priuatim. & ibi Bar.j.ad Turpil.& φ exceptiones possint in hac repe.opponi.vide in.l.hos accusare. §.j.j.eo.

e ¶ Vlterius quæro.vide,qđ notatur in.l.vbi pactũ. C.de transa.l.j.§. si mẽsor falsum mo. dixe.l.iudices .C. de iudi.Ego in.c.

illis solennitatibus, an habeat locum talis solennitas in alijs criminibus?dicit Iurisconsultus, quòd sic.& secundum hanc lecturam, breuiter hoc dicit. Eodem modo debet formari libellus in alijs criminibus similibus, sicut & in adulterio. Secundo modo legitur aliter & hoc dicit. Nõ solùm de crimine adulterij, sed etiam de pluribus alijs simul quis poterit accusari.h. d.¶ Circa secundam lecturam quæro, † vtrum quis 1 possit accusare simul & semel [a] quem de pluribus delictis?Glo.quæ est hic, vacillat,& dicit quòd Azo dicit, quòd de diuersis delictis potest, de vno nõ.vt.l.q de crimine.C.eo.Vult dicere φ de diuersis delictis de scẽdẽtib⁹ ex diuersis põtq s accusare vnã simul:s; de diuersis delictis ex eodẽ facto descendentibus:tũc qs non potest simul accusare:vt.l.qui de crimine.Doctores tangunt & glo.in.l.qui de crimine.& nõ bñ declarant. Quid dicemus?Aduerte, quando φ alicui obijciuntur plura delicta, quæ puniuntur eadem lege:& tunc de omnibus potest accusari simul.argu.l. non est nouum.s.de actio.emp.&.l.cum duob⁹.§. si plures.s.pro so.& fami.erci.l.hæredes.§.de pluribus.ad idem.s.deiniur.l.prætor.§.si mihi plures.Si verò ista delicta puniuntur diuersis.ll.tunc bene fateor, quòd potest de omnib⁹ accusari simul:hoc est eodem tempore.sed non eodem libello .ar.ad hoc l.non est nouum.& quod ibi no.de act.emp.Et prędicta vera, quando ex diuersis factis oriuntur.secus si ex vno:vt.d.l.q de crimine.& ibi nota. ¶ Iuxta 2 † hoc quæro.[b] dicit statutum[c], quicunq; vult desistere ab aliqua accusatione, soluat tantum communi, & possit desistere .Modò quæro: accusaui aliquem de pluribus criminibus vno libello& volo desistere, an soluam pro vna accusatione, quia vnus libellus? an soluam pro pluribus acusationibus, quasi tot sint accusationes, quot sont crimina?Breuiter Ia.but. cõ suluit hanc quæstionem.& dicit, sic & multum bene hoc vocabulum accusatio potest sumi duob⁹ modis. Primò secundum quod accipitur in iure:& tunc accusatio est idem, quod ius accusandi:sicut actio est idem, quod ius agendi,& ꝓsequendi in ciuilibus: vt insti.de pub.iud.in princip.& hoc modo quot sunt delicta, tot sunt accusatiões: sicut quot sunt res in ciuilibus, tot dicuntur actiones,& obligationes, vt.l. scire debemus.§.pe.s.de ver.obli.&.l.pluribus.eo. tit.Alio modo accipitur accusatio pro libello, seu charta, in qua accusatio describitur:& tunc debet accipi pro vna accusatione:& sic dicit ipse, quòd pars desistens debet probare, quòd communis vsus loquendi sit, quòd ipsa charta, in qua ponitur dicta accusatio, licet sint plures accusationes, tamen appellatur vna.& hoc loquendi vsu probato, soluat pro vna accusatione: aliâs tot dicerentur accusationes, qui sunt crimina.

SVMMARIVM.

1 *Accusationis repetitio intra.xxx.dies, permittitur abolitione generali facta à principe uel à.l.secus si sit postulata à parte.*

2 *Accusatio, quando est nulla, repeti potest ex integro intra tantum tempus, intra quod durat ius accusandi.*

3 *Accusatio si fuit porrecta per eum, qui non poterat accusare, & ob hoc facta fuit abolitio, poterit iterato repeti etiam post.xxx.dies.*

4 *Iudex etiã reo nõ postulante potest abolere nomen rei, si constat ipsum abolẽdum. in criminalibus potest assumere partes rei: & eius defensionem.*

5 *Iudex in casu huius.l.potest accusationem prosequi.*

6 *Reum intra.xxx.dies posse repeti, qualiter, intelligendũ sit.*

7 *Iudex potest ex officio per inquisitionem procedere, ubicunque maleficium ei innotescit.*

8 *Abolitio rei, quando permittatur accusatore impedito?*

9 *Instantia appellationis, in causa criminali, quando perimatur accusatore mortuo, appellatione pendente?*

Si accusator.

¶ Accusatore defuncto, vel aliter impedito, rei nomen aboletur:& intra .xxx.dies repetitio conceditur Tex.ibi accusare:id est, prosequi accusationem. Iste est difficilis.§.& glossa ipsum non declarat. ¶ † Op 1 po.C.de aboli.l. prima .vbi potest factam absolutionem, non conceditur repetitio. Sol.glo.opt. quædam est abolitio priuata, quæ postulatur ab accusatore.& in illa nõ permittit repetitio rei aliquo tẽpore:vt.l.contraria. Quædã est abolitio generalis, quę fit à principe:vel legalis: quæ fit à lege:vt in casu nostri.§.in.l.abolitio, cum lege sequenti.j.ad Turpil. tunc permittitur repetitio intra.xxx.dies.¶ Venio 2 † ad aliam glo. quæro pone, quòd nomen rei est abolitum:quia libellus non erat bene conceptus, intra d quantum tempus potest repeti[d]?quidam dicunt intra.xxx.dies:vt hic:& hoc vult dicere tex.ibi alia vt quædã cã scilicet libelli malè concepti:& sic referat ad omnia. Gl.tenet contrarium,& bene. Aduerte, lex illa quæ limitat terminum.xxx.dierum ad repetendũ.loquitur quando tenuit prima accusatio: vt.l.aut priuatis.§.j.& ibi not.j.ad Turpil. Sed quãdo accusatio fuit nulla:tũc potest repeti ex integro, hoc est intra tantùm tempus, intra quantum durat ius accusandi:vt. l.querela.C.de fal.& probatur per tex.in.l.accusaturus.j.de adul.quod videtur sentire gl.s.ea.l.ver.quòd si libelli.& etiã hic. ¶ † Vlterius 3 e quæro quid si nomen rei aboleatur:id est, pronuntiatur non esse pro ceden dum:ideò quia accusator f accusare non potest:quid iuris?poterit ne repeti re⁹ tantum intra.xxx.dies:vel semper?videtur, φ tantũ intra.xxx.dies habeat locũ, quãdo accusatio tenuit: vt hic:ibi quominus accusare possit.¶ Contrarium est veritas.nam vt dixi, ista materia de repetendo reo intra.xxx.dies habeat locum quando accusatio tenuit:sed, quando quis non poterit accusare, accusatio non tenuit :ideò &c.Et ideo debes exponere, quod hic dicitur quominus accusare possit: id est, accusationem prosequi:vt dixi super textu.¶ Dici 4 tur hic,† quòd pronuntiatur non esse procedendũ postulante reo:quæro, quid si reus hoc nõ petit, quę erunt partes iudicis?Dicunt quidam, φ iudex tunc non potest abolere eius nomen.arg.huius legis à cõtrario sensu. Veritas est in contrarium.Nam vt dixi in criminalibus etiam reo non postulante, iudex potest sumere partes rei, & eius defensionem:vt.l. ii nõ defendant.j.de pœ.&.l.j.in fi.j.de quæst. ideò poterit iudex, si velit pronunciare non esse procedẽ 5 dum.¶ Item quæro,† an iudex, si vult possit cau f sam istius accusatiõis prosequi:& ad fi. producere[f] videtur quòd sic.vt.l.ij.C.de abolit. In contrarium facit hęc.l.& ita tenẽt quidam. Alij dicunt, vt Iaco. de Are.quòd hoc nõ est verum:quia abolitio de qua loquitur hic, est abolitio legalis: vt.l.aut priuatim. §.j.j.ad Turpil.In hac ergo abolitione solùm declarat iudex abolitum, non autem abolitionem facit: cum.l.ipsa abolitionem faciat:meritò si iudex vult procedere, non potest.cum.l.faciat abolitionem de reo:vt.l.aut priuatim.§.j.non obstat dicta.l.ij.C.de aboli.Ibi enim loquitur in actore desistẽte, absq; iusta causa:meritò lex abolitionem non facit.ita dicit ipse.Puto contrarium, quòd iudex possit prosequi hanc causam.Pro hoc habuistis tex.secundum vnã lect.l.pe.in prin.s.ti.j.Nec obst.hæc.l.& simi 6 les vt.j.dicam.¶ Sed quæro, quid est hoc dictũ, φ intra.xxx.dies tãtum iste reus potest repeti:nonne accusatio durat regulariter.xx. annis:vt.l. querela. C.de falsis.quomodo ergo finitur.xxx.diebus?glo. non declarat. Pe.vt refert Cyn.C.eo.l.qui de crimine.in.iij.quæstione.dicit sic, quòd id quod hic dicit de triginta diebus, loquitur de abolitione impetrata à principe,& ab eo concessa:secus si Princeps nõ concesserit:tunc potest accusare intra tempus, intra quod durat accusatio:vt.l. querela.Sed certè nõ loquitur hic de abolitione cõcessa à principe.nec hoc dicitur in.l.aut priuatim.§.j.ad Turp.quare Iac.de Aret.dicit sic:repetere propriè, est ad pristinã accusationem redire.Ita intelligit gloss.infrà ad Turp.l. aut priuatim.§.xxx.dies.Aut ergo quis vult repetere reum:hoc est primam accusationem prosequi. & hoc potest facere tantũ intra.xxx.dies.ita loquitur hic. Sed cõtra hoc facit tex.qui dicit ex integro &c.l.si qs repetere.j.ad Turpi.&.d.l.aut priuatim. §.xxx.dies.Si verò vellet de nouo accusare principaliter & per se:& tunc potest intra tẽpus intra qđ durat accusatio:vt.l.accusaturus.j.de adulte.ita di.

crimina.de col.de te.tenui cõtra Barpulchris rõnibus: vide ibi.&allegaui tex.huic similem ꝑ quẽ datur principium, & lumẽ ad istũ text.in.c.si.de col.in ver.ex integro . sup ꝑmisis. vbi ꝓbatur φ illa verba non inducũt contumaciã inqsitiõis, sed ahã. vide ibi quæ dicit in ꝑ fundũ.Bar.& Ioã. de Ana.hic sequũtur Iac. de are.sed illũ tex.nõ vidi.& vide quę dixi in.d. c.fi.Andr.Barba.

f ¶ Ad finẽ producere. Vtrũ iudex possit ex officio accusationẽ abolitã prosequi.qd aũt si nõ eẽt abolita: sed accusator differt ꝓsequi, an iudex ex offõ possit ꝓseq? dic φ sic.l.si accusatorib⁹.C.eo.l.φ uis indubitati. C. de adul.& est tex. in auc.de san.epis. §.si q oratorij.vel dic, φ est verum in in casib⁹, i qbus iudex per inquisitionem ꝓcedere pos sit:aĩs nõ.ita intelligatur.j.de mune. & ho.in.l.rescri.§. si quis accusatur⁹. Itẽ si re⁹ est in carcere.nã vt ꝓtinus absoluatur, vel cõdẽnetur iudex ex officio põt ꝓseq. l.j.j.de custo.reo. &ẽt cogere partes vt ꝓsequãtur.l.j. C.de abol.& vide no.per Bart.in.l.si maritus.h.j.§.j.de adulter. & vtrum accusatore renuntiante, iudex possit ꝓsequi?adde φ iudex alteri mãdare põt:vt accu.prosequatur circa pœnã talionis.text.secũdũ Bar.in.l.ij.C.de dila.lib.x.vbi dicit sic dicendũ esse in omni casu vbi publica vtilitas ꝓcurat.facit quod not. Bal.in.l.in eũ.j.eo. istis adde not. per Bald.in.l. j. C.qui accus.& quæ not. in.l.Titia.ad fi.j. eo.adde post apostillam Alex. con si.lxiiij.j.lib.

a ¶ Quæro, de quo allgatur. Barto: sibi contrarius. in. l. is qui reus. & in. l. inter accusatorē. suprà. tit. primo. & in. l. iiij. §. hoc autem iudicium. de dã. infec. And. Barba.

b ¶ Dicit gl. adde quod not. gl. & Bal. in. l. fi. C. si reus vel accu. mor.

c ¶ Sed sufficit. & propter hoc cū reuerētia nō videtur ꝙ gl. in. c. j. de excess. & in. ca. super eo. el. j. de tes. bñ dixerūt: vbi reqrūt ꝙ sit cõuict⁹ & cōdēnatus de iure ciuili, per. §. calūniator. i. l. athletas. ff. de his qui no. infa. Secus autē de iure cano. quia sufficit ꝙ solū sit cõuict⁹. facit. l. accusator. ff. de præua. Nec ob. §. calūniator. quia loquitur quo ad irrogãdū infamiã iuris. quo casu nō sufficit sola probatio. facit gl. fi. in. l. sed & si possessori. §. penul. ff. de iureiu. & dȝ ponereꝗ quis esset ꝗ inimicus: an sufficeret ad accusãdū? dic ꝙ nō tex. est singu. in. ij. q. j. c. episcop. ver. nulli. And. Bar.

c ¶ Sed sufficit. vtrū requirat, ꝙ criminosus sit dãnatus, vt reuocet ab accusando? vide etiam in. c. super eo. el. j. de test. & in. c. j. de accu. per Moder. in. c. extraneo.

d ¶ Alteri obijcere. nō valēs agere. nō valēs agere pōt excipere de incōpetentia actoris. vide per Flo. in. l. iij. §. l. Iulia. ff. de test.

e ¶ Leuia crimina. Quæ sint leuia crimina & q̄ sint atrocia adde Bar. in. l. non solū. §. si mãdato. de iniur. Ange. in l. si vacãtia. in materia inqsitionis. C. de bo. va. li. x. dicit gl. i. l. iij. s. de vi & vi arma. ꝙ oīs violētia cōmissa cū armis, appellatur immane crimē: & dicit Iaco. but. in. l. j. C. de his q si. adscri. ꝙ nullū delictū, ꝙ punit absqȝ dolo enumerat i atrociorib⁹ sed inter leuia. & idē Ang. hic & dicit An. ꝙ si cōis est opinio i religione aliquod crimen esse leue, vt Florētiæ percutere cum pugno, semper dicitur leue. nihil. allegatur: licet Bar. secundū eū in. d. l. nō solū. §. si mãdato dixerit, ꝙ delictū in ꝑsona sit graue: & no. bñ, vt dicit se ibi dixisse, Sed ibi nō reperio, ꝙ Ange. aliquid dixerit. & dicit Bar. in. l. solo. C. de lib. cã. qñ oīs offensa, ꝑ quã fili⁹ posset exhędari, dicet grauis: & exēplū de pugno. vide i. l. qcunqȝ. in. iij. co. de ser. fugi.

cit, & bene: nec mireris quomodo fiat translatio in-
stantiæ inchoatæ per vnum in alium. quia simile vi-
detis. s. de iniur. l. sed si vnus. §. interdum. & in. §. fi.
¶ Sed contra videtur fortiter, quod habetis. s. tit. j. l.
publi. prout est ibi in litera perimitur. vbi dicitur,
quòd perimitur instãtia. Respon. ibi loquitur in reo
defuncto: hîc in accusatore ergo eo defuncto, non pe
rimitur instantia si aliquis reum intra. xxx. dies re-
petere velit. Contra hoc videtur tex. & glo. in. l. §. j.
C. si reus, vel accusa. mor. fue. vbi dicitur, quòd sicut
perit instantia mortuo reo: ita perit mortuo accusa
tore. Et per hoc apparet esse verum, quod supra di
xi in iudice, quòd iudex potest hãc accusationē per
7 ficere, si vult: vt. l. accusatore. s. tit. j. Quod dixi † de
iudice, puto esse verum, maximè secundum canoni-
stas, per. c. j. & . ij. extra de collusio. dete. & etiam se
cundùm opi. quam teneo, quòd vbicunqȝ maleficiū
innotescit iudici, pōt iudex postea ex suo officio ꝑ
inqusitionem procedere: vt videbitis in. l. ij. §. si pu-
8 blico. j. de adul. ¶ Procedo † vlterius. dicitur hîc accu
satore defuncto: vel alia causa impedito. Quæro, de
a quoª impedimento debeat hoc intelligi? Gl. in. l. aut
priuatim. §. j. intelligit de tali impedimēto, per quod
duo anni labantur, ita intelligit in. l. aut priuatim. §.
j. Credo sic esse dicendum: aut est impedimentum
verisimiliter recessurum de proximo: & talis aboli
tio rei non permittitur Aut est impedimētum dura
turum verisimiliter longo tempore, & permittitur
abolitio de qua hîc dicitur. probatur. j. de le. l. pe. §. fi.
9 ¶ Quæro, hic loquitur † accusatore mortuo durante
prima instantia, quæritur, quid si accusator moritur
b pendēte appellatione post latam sentētiã? Dicit gl.ᵇ
quòd idem, quòd instantia appellationis perimitur
ita no. s. titu. j. l. publica. Veritas est. Aut pendebat
appellatio: quia reus erat cōdemnatus & appellaue-
rat, & verum dicit glo. Aut pendebat appellatio, qa
reus erat absolutus: & accusator erat cōdemnatus ad
pœnã talionis. & tunc eadem distinctio obseruatur
in accusatore, quę in accusato, an sententia ademerit
bona etiam expressè, vel non: vt habuistis. s. ti. j. l. de
functo. & . d. l. publica.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus de publico iudicioᵉ & sic infamis potest accusatio*
nes inchoatas perficere, suum accusatorem accusare: &
etiã extraneum si suam uel, suorum iniuriã prosequatur.
2 *Infamis, quòd dicatur ne dum iudicatus, sed conuictus.*
Quicunque repellitur à testificando, repellitur ab accusan-
do.

LEX IIII.

1 QVi iudicio. Clara lex est. ¶ † Op. & vi-
detur, ꝙ damnat⁹ de publico iudicio pos
sit alium accusare: vt. s. titu. l. is qui reus.
Sol. vt ibi dixi. & etiam hic dico, ꝙ accusationes in
choatas possit perficere. Item suum accusatorem po
test accusare, vt ibi, extraneum non, nisi suã vel suo-
rū iniuriã prosequatur. Ita dicit gl. hic & ibi. ¶ Item
op. quòd infames possunt accusare: vt. j. ti. ij. l. famo
si. ¶ So. infames possunt accusare in qbusdã casibus
exceptuatis, de qbus videbitis. j. eo. l. q accusare. Fal-
lit si est īfamis: ideò q dãnat⁹ de publico iudicio, tūc
nō pōt accusare, nisi mortē suorū exequat. Ita dixit
gl. quã tene mēti: an verū dicat, nō dico modò. nō ha
betis hîc alia. ¶ Itē dicitur hic, iudicatus fuerit. Op.
2 † quòd nō est necesse, quòd sit iudicatus, sed sufficitᶜ
c quòd sic cõuictus: vt. l. testium. §. penulti. s. de testi.
Sol. illud est verum, si tractetur de repellendo ali-
quem à testimonio: hîc tractamus de repellendo
aliquē ab accusando. Vel dicit gl. eadem est æquitas, vt quicunqȝ repellit
à testificando, repellatur ab accusando: ita dicit gl. & optimè. Et quod dici
tur iudicatus: subaudi, vel cõuictus. Ad idem facit quod habuistis. s. eo. l. ij
§. j. videbitis. j. eo. l. qui accusare.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitus accusare seruum, prohibetur accusare liberum.*
2 *Exbannitus non potest accusare exbannitum.*
3 *Excommunicatus opponit contra accusantem, quòd est excommunicatus, & contra*
eum non potest de excommunicatione replicari.

LEX V.

SEruos. ¶ Quia lex ista ponit quinqȝ casus: ideò non sum
mo: & habet bonum notabile. in ver. sed qui pro-
1 hibentur. ¶ † No. mirabilem casum. ꝙ ille, qui prohibetur ac-
cusare liberū, prohibet accusare seruū. Seruus ergo licet sit infa
d mis: hoc est sine fama: tamen potest alteri obijcereᵈ, nō potes me accusa-
2 re: quia tu es seruus: tu es infamis: tu es mulier. Et † ex hoc sequitur, si exbã
nitus accusaret ab alio exbannito, potest dicere: nō potes me accusare, qa es
exbãnitus. nec ille pōt replicare cōtra accusatū: tu es exbãnit⁹. tex est hîc.
3 Et idē † in excōmunicato. Nam excōmunicatus defendere pōt se à me, si
accuso eū, & poterit dicere nō pōt accusare: quia es excommunicatus. nec
ego potero replicare contra eum, dicens: tu non potes excipere: quia es
excommunicatus: vt hîc. & est casus in. c. cum dilecta. extra de rescrip. li-
cet faciat in contrarium. glo. in. l. iij. §. lege Iulia. s. de testi. quod examina-
ui plenè in. l. cum mulier. s. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Leuia delicta, uel atrocia, dicuntur respectu pœnæ.*
Lex Iulia de annona. dicitur leue: & etiam graue delictum.
2 *Priuata delicta in quibus leuior pœna imponitur, dicuntur leuia delicta.*
3 *Crimen de submersis nauibus, quando quis abstulit modicam rem, est leue.*
4 *Crimen abigeatus assumendo generaliter, non dicitur leue.*
5 *Cognitio custodum quando dicatur leue crimen.*
6 *Lenocinium uilium personarum, uel quando adulterium non est perfectum, dicitur*
crimen leue.
7 *Filius uel seruus quando non est obediens patri, uel domino, dicitur leue crimen.*
8 *Iniuria leuis, dicitur leue delictum.*
9 *Leue delictum dicitur etiam in reperto cum cultello, in reperto ludere, & in reperto*
ire de nocte.
10 *Ictus fustium quando imponitur in defectum pœnæ pecuniariæ, uel quia persona est*
uilis, dicitur leuis pœna, & consequenter leue delictum.
11 *Verbum de plano, qualiter intelligatur? remißiuè.*
12 *Practicam huius. l. ponit: & quod in istis leuibus non debet fieri processus.*
13 *Statutum quòd potestas non poßit facere coudemnationem, nisi fiat depositum à reo*
sub pœna libarum. l. non habet locum, quando potestas condemnauit in solidis. xx.

LEX VI.

LEuia. ¶ Hæc est aliquantulum difficilis. Pro declaranda
1 hac. l. primò quæro, † quæ sint leuia crimina? gl. quę
e est hîc, dicit. Leuia criminaᵉ sunt, vt puto lege Iulia de annona.
Est ne verum? videte crimina dicuntur leuia, vel atrocia, secun-
dum qualitatē pœnæ: vt. l. ij. s. tit. j. Sed quãdoqȝ in accusatione. l. Iuliæ de
annona imponitur pœna grauior: vt. l. annona. s. de extraordina. cri. ergo
2 non est crimē leue. † Sed dic, quòd in. l. Iulia de annona, imponitur in qbus
dã pœna leuis: & in quibusdam pœna grauis: vt. d. l. annona. s. de extraor
dinari. crimi. & . l. ij. j. ad le. Iuliam de annona. & secundū hoc saluabit glo.
qa in casibus intelligitur, vbi imponitur pœna leuis. ¶ Itē ponit exemplū
gl. in priuatis criminibus, ꝙ sint leuia. hoc exemplum non est verum sim-
pliciter. Nã qñqȝ in priuatis delictis homo suspenditur: vt ꝑ furto: vt. l. ca
pitaliū. §. famosos. infrà de pœnis. Qñqȝ amputat manus: vt in aut. sed no-
uo iure. C. de seruis fugit. Qñqȝ graui⁹ punit: vt. x. col. de pa. iura fir. §. iniu
ria seu furtū. Tñ sustinendo gl. intellige in priuatis criminibus: vbi leuior
3 pœna imponitur. Item dat gl. † exēplū in crimine de submersis nauibus:
vt. l. de submersis. C. de naufra. li. xj. Hoc nō videt bonū exemplū. Nã pro
tali delicto imponitur pœna grauis. vt. l. Pedius. §. j. s. de incē. rui. naufra.
ergo &c. Sed potes intelligere hoc, qñ quis abstulit modicã rem: & sic erit
4 crimē leue secundū distinctionē. l. Pedi⁹. ¶ Itē ponit glo. † exēplū in cri
mine abigeat⁹: vt. l. j. C. de abigeis. Hoc exēplum non videtur bonū gene-
raliter loquendo. l. ij. s. de abigeis. vbi imponitur pœna grauis. ¶ Item dat
5 exemplum † quòd sit crimen leue, scilicet cognitio custodum: vt. l. vnius.
§. finali. j. de quæstio. Hoc non videtur bonum exemplum: vt videbitis. j.
titu. proxi. l. non est facilè. sed intelligamus de custodibus, hoc est de custo
dientibus: nisi ponamus quòd aliquid facilè fecerit circa personas custo
ditas: vt. l. j. C. de custo. reo. Item si diceremus de personis custoditis, si cō-
6 mittant aliqd leue, quia erit crimen leue. Itē ponit glo. † exemplum in cri-
mine lenocinij. Hoc exemplum non videtur verum. Nam lenociniū gra
uius est adulterio: vt. l. athletas. §. ait prætor. suprà de his, qui notan. infa-
mi. sed adulterium est graue crimen: vt. l. auxilium suprà de minori. ergo
&c. Sed sustinendo gloss. potes dicere, quòd intelligatur de lenocinio, cu
ius adulterium non est perfectum, vel de lenocinio vilis personæ: & sic est
7 crimen extraordinarium: vt. l. j. s. de extraordina. crimi. Item dat † glo. ex-
emplum. l. nec quicquam. §. de plano. s. de offic. procons. & lega. vt si fili⁹
patri, libertus patrono non est obediens. Istud est crimen leue, & de pla-
no cognoscitur

a ¶ Quæro quomodo. adde Io. in. l. j. §. de arbi. And. Barb.

b ¶ Ego sic practicabã. & de istis leuib⁹ vide, quæ plenè in tex. in. l. ij. §. si mater. ff. ad Tertu. & vide Bar. in. l. non solũ. §. si mandato & põdera, qa glo. in. c. veniẽs. de ac. allegauit istã. l. q̃ in criminalibus p̃t interuenire procurator. & clarũ est quòd hîc imponit pena corporalis afflictiua: sed dic, vt dicit Bar. qa imponitur in subsidiũ. vide quæ ibi dixi. And. Bar.

b ¶ Practicabã. no. practicã procedendi in criminalibus. & licet gl. hic sentiat, q̃ vbicũq; p̃ot procedi de plano non sit necessaria inscriptio. Io. an. dicit q̃ de consuetudine istæ inscri. non seruantur. & sentit q̃ hodie, nec expresè, nec tacitè habeat locũ inscriptio, vt ipse no. in Spe. in ru. q acc. quod improbat Bal. in. l. qui crimẽ. C: qui accu. & no. ĩ criminibus leuib⁹ non requiritur libellus, nec processus: sed in ordinarĳs, bene requirit libellus, & inscriptio. etiam in modo inquirendi: vt no. Ang. in. l. si vacãtia. C. de bo. vac. libro. x. & dicit Barto. in. l. ij. C. de spor. q̃ si nunti⁹ delinquit in officio, p̃ot absq; processu priuari: quia ĩ istis cõmissis corã officio iudicis procedi tur leuato velo. Et q̃ in istis solẽnib⁹ credatur officiali, tenet bal. ĩ rub. C. de fide ĩstru. in. x. co. ĩ ver. sed adhuc dubitatur.

c ¶ Ego dixi. hoc etiã tenet Ang. hic.

d ¶ Differẽtia. quæ differentia sit inter inscriptionem & subscriptionem. Adde, q̃ hęc inscriptio locum habet etiam si vilissima persona, vt seruus accusatur. Sed an tunc inscribens puniatur minori pœ

8 no. cognoscitur. & est bonũ exemplũ. Potes † etiã ponere exemplum de iniurĳs leuibus: vt. l. non solũ. 9 §. quãquam. ß. de iniur. ¶ Vel † ponas exempla quotidiana, quæ fiunt in ciuitate, aliquis est cum cultello repertus, vel repertus ire de nocte: vel repertus ludere, & sic ista talia sunt leuia crimina, de quibus ista 10 l. loquitur. tene menti. ¶ Sed † contra hoc facit. quomodo appello crimina leuia ex leuitate pœnæ: nonne ictus fustium est grauior pœna, quam quæuis pecuniaria? vt. l. in seruorũ. infrà de pœnis nõ ergo ex leuitate pœnæ debent intelligi leuia: sed aliunde. So. intellige. l. nostram, qñ fustigatio fit in locũ pecuniariæ: quia ille nõ p̃ot soluere: vt. l. q ædes. ß. de incẽdio, rui. nau. & ß. de iniurĳs. l. si quis iniuriã. vel erat talis persona, cui illa fustigatio pœna modica erat. a ¶ Quæro, [a] quomodo debeat intelligi de pla 11 no? † gl. quæ est hîc, dicit de plano. i. sine libello. Vel secundum alios sine inscriptione, interueniente tñ libello. Sed gl. dicit, quòd in omnibus est necessaria inscriptio. Aduerte, tex. facit expositionem huius verbi de plano. in. c. sæpe cõtingit. de ver sig. in cle. & doct. in l. nec q̃cquã. §. de plano. ß. de offi. procõ 12 & le. & bona est expositio gl. Ego † sic practicabã [b] b hanc. l. ĩ istis leuibus criminibus: quia faciebam solũ scribi q̃ talis erat repertus ad ludendũ, & statim post q̃ hoc fuerat confessus præcipiebã, q̃ solueret tantum, & si non potest soluere, quòd fustigetur. Non autem debet fieri processus in istis causis breuioribus: vt in aut. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. reci. & 13 per hoc feci † absolui hîc quendam Capitaneum. dicit statutum, quòd nulla condemnatio fiat à Capitaneo, nisi prius fiat à reo depositum sub pœna quinquaginta librarum. Modo capitaneus cõdẽnauit quẽdã ĩ viginti solidis: nõ facto prius deposito à reo: postea in syndicatu agebatur contra Capitaneum ad pœnam quinquaginta librarum, ex eo, quod non fecit depositum fieri à reo ante, quàm reum condemnaret. c Ego dixi, [c] quòd non poterat agi contra capitaneum, quia in istis criminibus leuibus non debet fieri processus nec requiruntur istæ tales solennitates, q̃ requiruntur in grauibus. & fuit absolutus per hanc. l.

SVMMARIVM.

1 Inscriptio & subscriptio in quo distent.
2 Subscribendi accusationem forma. & ponuntur quatuor formæ.
Subsciptio in accusatione, de consuetudine non apponitur.
3 Crimen opponens per modum exceptionis, quando teneatur se subscribere.
4 Procurator quando poßit interuenire, si crimen opponitur per modum exceptionis?

LEX VII.

1 Sicui. † ¶ Quæro vtrum sit differẽtia [d] inter inscriptionem & subscriptionem? Glo. dicit, q̃ sic Gul. de suza reprehendit gloss. hanc: dicens quòd nõ est differentia inter inscriptionem & subscriptionem. Breuiter, gloss. dicit veritatem: quia inscriptio est ipse libellus accusatorius cõtinẽs crimina: vt. l. libellorũ. ß. eo Sed subscriptio est, quę fit in fin. in qua se subscribit & c. vt hic, & l. libellorũ. ver. itẽ subscribere. tamen quandoq; vnum ponitur pro alio: vt. l. j. 2 C. qui accusa. non po. ¶ Secundò † quæro, q̃ debet eẽ forma istius subscriptionis? glossa tractauit in. l. libellorũ. versi. itẽ subscribere. Item tractatur in hac glo. e & quatuor forma [e] ponuntur de subscriptiõe. Prima, quòd quis subscribat se perseueraturum in crimine vsq; ad finem. vt in hac. l. Alia forma est, quòd quis subscribat se ita professum esse. sicut scriptum est, vt. l. libellorum. versic. item subscribere. Tertia forma, quòd quis profiteatur se velle substinere similem pœnã, si in probatiõe defecerit, vt. l. ij. C. fide instru. & l. ij. C. de fide instru. firmat. q̃ debet scribere prout hic dicitur, neq; debet subscribere se profiteri, q̃ sustinebit pœnã talionis. quia hoc intelligitur etiã si nõ sit dictũ. Itẽ nota. C. qui accu. con pos. l. iij. Tex. extra de procura. ca. tuæ. duas formas ponit: vt quis profiteatur se perseueraturum vsque ad sententiam; & se velle pati similem pœnam, facit. c. super his. extra de accusa. & hanc formam sequitur Specu. in titu. de accusa. tamen secundum consuetudinem non vtimur ista subscriptione: sed in curia 3 Romana fortè est in vsu. ¶ † Quærit Dyn [f]. vtrum f ille qui opponit crimen per modum exceptionis, debeat se ad pœnam talionis subscribere? videtur q̃ sic: quia ille contra quem excipit, punitur: vt. l. ij. §. extraneus. infrà de adulte. Præterea, qui excipit, agit: vt. l. j. ß. de exceptio. Præterea pro hoc videtur tex. in. l. vlti. C. de fide instrumen. ¶ In contrarium videtur, quòd actionis verbo, non continetur exceptio: vt. l. verbum oportebit. §. actionis. j. de verbo. signi. Præterea, quando crimen opponitur per modum exceptionis, quis non punitur: vt. l. Lucius. suprà de his, qui notan. infa. & l. ij. §. si publico. j. de adul. Et hanc partem Dyn. tenet & Cyn. C. qui accusa. non pos. l. iij. in. j. & ij. quæstione. Non obstat. l. fin. C. de fide instru. quia ibi proponebatur falsum per modum accusationis: ita dicit ipse. ¶ Mihi autem videtur sic dicendum: quandoq; exceptio criminis opponitur solum ad repellendum aliquem: tunc non debet quis subscribere se. Sed quando opponitur non solùm ad repellendum aliquem, sed etiam ad eum puniendum: vt in casu. l. ij. §. extraneus. Tũc debet se quis subscribere, sicut in accusatione: quia est eadem ratio. Probatur in. c. super his. de accusa. ¶ Et eodem modo, si quæritur quando 4 crimen † opponitur in modum exceptionis, vtrum possit interuenire procurator: quia debet distingui: aut crimen opponitur ad aliquem repellendum, & potest interuenire: vt videmus in crimine suspecti tutoris. Aut opponitur ad aliquem puniendum, & non potest interuenire procurator: vt extra de accusa. c. super his. in fi. hoc tetigi in. l. pe. §. ad crimen. in primo & secundo contrario. ß. ti. proxi.

SVMMARIVM.

1 Absolutus à crimine potest ab eodẽ, uel ab alio accusari, si doceatur de ignorantia, uel depræuaricatione.
2 Ignorantia quòd probetur eoipso, quod contrarium non probatur: uel per iuramentum.
3 Sententia quod probetur, uel probando quòd esset uicinus proximus accusantis: uel probando publicam uocem, & famam.
4 Distinctio huius. l. quòd habeat locum in absoluto per inquisitionem.
5 Absolutus à crimine opposito per exceptionem, quando poßit iterum accusari?
6 Absolutus per transactioneam, quando poßit iterum accusari? remißiuè.
7 Accusari de nouo, quando poßit absolutus per iuramentum.
8 Malus semel quando præsumatur malus.
9 Præsumptio ex præterito qñ feratur ad præsens, in his, quæ solo temporis cursu mutantur. Et contra, quando de præsenti præsumatur in præteritũ? remiß. nu. 10.

g Iisdem. [g] ¶ Absolutus non potest de eodẽ crimine accusari ab eodẽ, vel ab alio: nisi fuerit ignorans, & suam iniuriam prosequatur. Item idem accusator non potest eundem de alio crimine accusare, nisi suam prosequatur iniuriam: sec⁹ in filio eius. h. d. vsq; ad. §. idem Imperator. ¶ Venio ad primum dictum. dicitur hîc, quòd absolu 1 tus &c. Quæro, † quæ sit [h] ista magna causa? Glo. di h cit, magna causa est si doceat de præuaricatione primi: hoc non videtur verum: quia sola præuaricatio sufficit ad tollendam exceptionem rei prius iudicatæ: vt. l. iij. ß. de præuarica. Dicit glo. hoc quod dixi verum est, si incipias ab ignorantia: qua duo requiruntur. sed si incipias ab ignorantia: quia duo reqrũtur: sed si incipias à præuaricatione, sufficit vnum tantùm. Breuiter siue incipias à primo, siue à secundo, vnum tantum sufficit. Ita tenet gloss. ß. de libe. homi. exhib. l. iij. §. si tamẽ. & idem ibi Dyn. & hîc. hoc etiam probatur de adulter. l. si maritus in fin. Facit quod no. in. l. qui de crimine. C. eod. sufficit ergo, quòd vel probetur præuaricatio: vel probetur ignorantia ab eo, qui suum dolorem prosequitur. & quod hîc dicitur in tex. & ex magna causa subaudi

na? Vide Bald. in l. ij. C. de fide instr. & Bal. in. l. qui crimen. in. ij. q. C. qui accu.

e ¶ Et quatuor formæ. adde Cy. Ange. & Sal. in. l. iij. C. qui ac. Adde, q̃ in hac pœna talionis habetur consideratio priuilegĳ. tex. est & ibi. Bal. ĩ. l. fi. C. vbi sena. vel claris. adde, q̃ vbi de crimine agitur ciuiliter, non habet locum inscriptio: vt no. Bal. in. l. ij. C. de fi. instru. & est tex. & ibi doct. ĩ. l. momentaneæ. C. vnde vi. vide Spe. de ac. §. qualiter. ver. porro. de acc. in. iiij. pte in prin. Itẽ no. q̃ vbi procedit, q̃ materia inquisitionis vel denũtiationis, nõ requiritur inscriptio secũdũ Bal. in. l. q crimen in. j. col. C. qui ac. & ibi in. ij. col. dicit, omissio inscriptiõis nõ vitiat p̃cessum. vide ibi glo. & an in priuatis delictis reqrit inscriptio? Cy. quòd sic, in. d. l. iij. aliâs. l. ij.

f ¶ Quærit. Dy. adde Bar. in. l. pen. §. ad crimen. in prin. ij. co. ß. ti. j. & Spe. in ti. de ac. §. j. ver. Itẽ q̃ nõ rectè. & dixi in. l. leuia. ß. e. Et vtrũ opponens crimẽ p modũ excep. debeat se subscribere. & q̃ non tenet Bal. ĩ. l. fi. in prin. C. de fi. instr. p gl. & doct. in. l. q crimen. C. qui ac.

g ¶ Iisdẽ. ad intellectũ huius. §. in. ij. parte in eo, qđ dixit q p calũniã semel me de vno accusauit, nõ p̃ot me amplius de alio accusare. vide Ang. & Imo. in. l. si is q reus. in ver. in ead. gl. ibi. in ver. aliud est. ß. ti. j. adde Ro. consi. ccxiij. & ccxxiij.

h ¶ Quero quæ sit. p gloss. hîc posita vide Ludo. Ro. in consi. cclxix. an p betur ignorantia p iuramentum. Andræ. Barb.

a ¶ Vel doceat. vide aliã gl. inſti. de act. §. æquè. aliâs aliæ. And. Barb.
b ¶ Quæro dicit ipſe. & adde gl. no. in. l. j. ß. de rece. quod limita, niſi eſſent abſentes: quia tunc excuſatur ab eo, qđ ſcitur publicè. caſus eſt in. l. planè ß. de exc. tu. Idẽ ſi eſt infirmus. Bar. in. l. is põt. ß. de acqui. hære. vide Ludo. Ro. in con ſi. ccxxxiij. vbi diſputat de abſoluta præſcriptione, aut ſnĩa. ſi poſsit accuſari, & ſi illud delictũ aggrauatur. And. Barb.

POMATES.

c ¶ Quæro dicit ipſe. Nota iuramento ignorantiã ꝓbari, & eũ qui ſe ignoraſſe iurauerit ex vicinitate & publica fama redargui poſſe, & de hoc an ignorantia poſsit iuramẽto ꝓbari. & de hoc ꝑ argumẽta & cõiecturas ꝓbabiles redarguit, eſt bona glo. in. c. ij. in verſ. affectata. de tẽp. ord. ĩ & vide ĩ. c. ij. de & vj. cõſt. co. viij. ſe. Feli. etiã in. c. quoſdã. col. ij. & ſeq. de ꝓſum. & in. ij. col. j. de exceptio. & ĩ c. paſtoralis. col. ij. ver. Nec obſtat. e. tit. & Alex. conſi. lxx. col. iij. vol. j. &. xcij. colũ. fi. eo. vol. & cv. col. iij. volu. j. & Iaſo. in. l. admonẽdi. co. cxxij. ad fi. & ſeq. ff. de iureiurand.

d ¶ Volo probare. & ſic not. ꝙ ſi lex dicit ꝓbari poſſe ignorãtiã ꝑ iuramẽtũ. tñ poſt iuramẽtũ põt aduerſarius ꝓbare cõtrariũ. & ibi gl. c. ij. in ver. æqui po. de tẽpo. ordi. lib. vj. & ad hoc ipſam allega. imo, in. l. qui bona. §. q dãni. ß. de dã. infec. vbi eũ videas. Et vide qđ habes in. l. j. alias. ij. ß. ſi ex noxa cã agaꝛ, & facit ꝙ habetur in. l. ſi qñ. C. vñ vi. & qđ ibi dixi. adde qđ no. gl. in. c. ſignificaſti el. j. de ho. & quod dixi in. l. fi. ß. de re cep. & adde ꝙ ignorãtia ꝓbaꝛ ꝑ cõiecturas. & ſufficit. j. q. j. c. ſi quis qa & c. & vt circa de ele. ctã in vj. & qđ no. in. c. præſumiꝛ. de reg. iur. in. vj. & vide q̃ no. Bal. ĩ. l. j. de leg. ĩ & bal. ĩ. l. ij. ß. de iu. om. iu. & gl. ĩ. c. ad audiẽtiã el. ij. de reſcri. ĩ. gl, mag. & Goffre. ĩ ſumma de execep. §. ƺ ſciẽdũ. ꝑ. c. paſtoralis ibi alle. per eum. Adde tamen ſecundùm Bald. in. l. j. C. ad mace. quòd licet ignorantia probetur per ſacramentum: tamen ſecus, vbi tractatur de iuſtitia ignorãtiæ, vt ibi habetur. & an poſitio ignorãtiæ ſit affirmatiua, vel negatiua vide no. Bar. in. l. ab eo. in vltima columna quomodo & quando iudex. qui tenet, quòd negatiua.

maximè ſecundum vnam opinionem poſitã in glo. & eſt vera.
2 ¶ Itẽ † dicitur hîc doceatq; ſe ignoraſſe. quæro, quomodo poterit docere de ſua ignorantia? Dicit glo. ignorantia probatur eo ipſo, quòd nõ probatur contrarium, vt. l. ſuper ſeruis. C. qui mili. non poſ. quia quilibet ignorare præſumitur: vt. l. verius. ß. de ꝓba. vel doceat [a] de ignorãtia ſuo ſacramẽto tenementi hãc gloſſ. ¶ Quæro [b] dicit † ipſe [c], ſe ignoraſſe,
3 & iurat: ego volo probare, quòd fuit. quomodo propter porbare? Reſponde hoc probabo probando, quòd erat proximus, & vicinus in loco: quia ex vicinitate loci præſumitur ſcientia: vt in. c. quoſdam. & c. quanto. extra de præſum. vel probando publicam famam, quòd erat publica fama de hoc, in loco vbi verſabatur. hoc not. in glo. in. l. v. C. de pericu. tuto.
4 quod tene mẽti. ¶ Quæro, † hic loquiꝛ de abſoluto ꝑ accuſationẽ. q d de abſoluto per inqſitionẽ, vtrum habeat locum diſtinctio huius. l. Reſpondeo ſic: qa inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis vt dicam [e] in. l. ij. §. ſi publico. j. de adul. Pro hoc optimè facit tex. & quod ibi dicitur per Inno. in. c. cum dilectus.
5 circa fin. extra de ele. ¶ † Quæro, quid de abſoluto ſuper exceptione? Reſpondeo, aut exceptio fuit ꝓpoſita ad eundem finem, ad quem proponitur accuſatio, ſcilicet ad puniendum, & tũc proceditur ſicut hic. & l. quod in diem. §. ſi rationem. ß. de compenſa. ſi verò ad alium finem proponitur, tunc ſecus. argu.
6 l. vendicantem. cum. l. ſeq. ß. de euic. ¶ Quæro: † qd ſi aliquis eſt abſolutus tranſactione? glo. remittit ad nota. in. l. tranſigere. C. de tranſ. dicam in. l. ſi maritus
7 §. ſi negauerint. j. de adulte. ¶ Quæro, † quid de abſoluto per iuramentum? gloſſa remittit ad not. in. l. eum qui. §. in popularibus. ß. de inur. dicã in. l. ſi ma-
8 ritus. j. de quæſtioni. ¶ † Venio ad ſecundam partem. dicitur hic qui ſemel eſt malus, [f] ſemper præſumitur eſſe malus: & econuerſo. Sed contra de. l. cum te. C. de probatio. Reſpõdeo. ibi loquitur in his, quæ curſu ſolo temporis mutantur: vt in ętate. argumen. ad hoc. l. ſpadonem. §. qui abſolutus. & quod ibi di-
9 cit conſueuit, de excuſatio. tuto. In alijs † verò q̃ ſolo curſu temporis non mutantur, debes dicere ſic: vtrũ de præterito præſumamus in præſens tempus. quædam ſunt, quæ de facili perduntur, & nuda voluntate: vt poſſeſsio. de hoc dicit, vt in. l. ſiue poſsidetis. C. de probatio Quædam ſunt, quæ non perduntur ita de facili: & tunc ſi quidem præſens quaſi poſſeſsio rei habet ſe contra illud, quid res fuit in præteritum: tunc dic, vt plenè dixi in repetitio. l. ſi prius. ß. de noui oper. nuntiatio. Si verò præſens, quaſi poſſeſsio rei non habet ſe in contrarium ad id, quod fuit in præteritum: tun loquitur. l. noſtra. & quod notatur per Dyn. in capitulo. ſemel malus. extra de regulis iuris, libro. vj. ¶ Item opponi. dicitur hic, quòd delictum patris filio non nocet. contra in. l. qſquis. C. ad Iuliam maieſta. gloſſa non ſoluit. dic quod ibi eſt caſus ſpecialis. Dicitur hic, non facilè. ¶ Quæro,
10 † quare dicit hic non facile? Reſpondeo: quia ſi proſequitur ſuam, vel ſuorum iniuriam, admittetur: vt l. hi tamen. infra eodem. Item vidi quòd de præterito præſumitur in præſens quæro an econuerſo de præſenti præſumatur in præterito fuiſſe, qualis eſt nunc? dic plenè vt in. l. prima. §. ſi magiſtratu. ß. de mag. conue.

Idem Imperator.

¶ Ibi debet quis puniri, vbi quis deliquit. ¶ Quærit Dy. ſecũdũ quas. ll. punitur: an ſecundum. l. loci, vbi deliquit: an ſecundum. l. loci, vnde eſt? Dy. determinat, quòd debet puniri ſecundum. l. loci vbi deliquit. ita determinat hîc. & de hoc per Cyn. in. l. j. C. de ſumma tri. & fide catho. & ibi hoc dixi in repetitione mea.

e POMATES. ¶ Et Dicã. vide ad hęc Alex. cõſi. xj, co. ij. ĩ. v. dubio. vo. j. & Ana. xvij. co. iij. & ad hoc pulchrè Are. conſi. lviij. co. vij. & ſeq.

f ¶ Semel eſt malus. qui ſemel eſt malus, ſemper præſumitur malus, intellige in eodem genere mali, ſecũdũ Bar. in. l. Caſsius. de Sena. & vide Bar. in. l. ſi prius. in. ix. op. iij. partis. de ope. no. nũ. per Bal. in. l. fi. ff. de hære. inſtit. qđ no. doct. in. c. inſinuatũ de ſimo. bñ faciũt no. per Bal. in. l. ex perſona. C. de proba. latè ꝑ Iacob. de bel. in. l. oẽs aliâs eius. C. de inoffi. teſt. & limita, vt per Sal. in. l. ſi minorẽ. C. de in inte. reſt. & Bal. in l. nõ igiꝛ dabit. C. ad exhi. Bar. in. l. ij. de bon. poſ. infan. vel fu. de la.

SVMMARIVM.

1 Iudex quòd cogatur remittere reum ad petitionem alterius iudicis: & quibus caſibus.
2 Iudex unus cogitur ad remittendum reum delinquentem alteri iudici, per Imperatorem.
3 Laicus delinquens in eccleſia, punitur per iudicem laicum: nec ad eccleſiam fit remißio.
4 Forenſis captus per poteſtatem laudæ in territorio ciuitatis Mediolani: poteſt per poteſtatem ciuitatis Mediolani repeti, tanquam indebitè captus.
5 Detentus in carcere per poteſtatem pro aliquo delicto, quòd poteſt ibi recommendari per Capitaneum pro alio delicto: debet tamen prius proceſſus poteſtatis primò inchoatus expediri.
6 Committens delictum in iſta ciuitate Mediolani, non poteſt pro delictis alibi commiſtis hîc puniri: licet aggrauent delictum hîc commißum.
Fur, qui hîc Mediolani commiſit unum furtum, & alibi cõmiſit plura furta: quia furta alibi commiſſa qualificant furtum, hîc factum: ideo acrius punitur, & ſuſpendi poteſt.

g Cum ſacrilegium.

[g] ¶ Quis debet prius ſuũ ꝓceſſum expedire, quàm reum, etiã pro maiori crimine ad iudicium alterum remittere. hoc dicit.
1 ¶ Oppon. † quòd iudex non cogatur remittere reum ad petitionem alterius iudicis: quoniam par in parem non habet imperium: vt. l. nam magiſtratus. ß. de arbitris. & l. ille à quo. §. tẽpeſtiuũ. ad Trebellia. Dicit gloſſ. ſpeciale in duobus caſibus: primus in naufragio: vt. l. ne quid de incendio rui. naufrag. Alius caſus eſt hîc. Sed certè qualiter intelligatur lex, ne quid. ibi dicam: ſed quantum ad legem noſtram dico, hîc non eſt ſpeciale. Vel dicit gloſſ. quòd iudex hoc facit ex vrbanitate, non ex neceſſitate. Cyn. ſequendo Petrum in authenti. qua in ꝓuincia. C. vbi de crimine agi oportet. in. iiij. quæſtione dicit, quòd hæc eſt truffa: ſed quod iudex hoc faciat ex neceſsitate: quia textus in. §. ſi verò quis comprehenſorum. in authentica, vt nulli iudicum. & ponitur in authentica, ſi verò criminis. C. de adulterijs. quam allegat gloſſ. quæ ponit verbum, iubemus: quod eſt verbum neceſsitatis. & hoc puto verum.
2 ¶ Sed quæro, † per quem poterit cogi vnus iudex ad remittendum alteri? videtur quòd nõ per alium iudicem. quia par in parem &c. & iſta ſentit gloſſ. Sed Cyn. ſequendo Pet. dicit, quòd par cogat eum: quia in hoc eſt maior. ſed hoc non placet: quia text. in cor. dicit, quod debet adiri Imperator, cuius authoritate hoc fiat: & punitur iudex ſi non remiſit malefactorem: & ſic cogetur per Imperatorem.
3 ¶ Quero, † delictum aliquod eſt factũ in eccleſia, an debeat punire iudex laicus, vel eccleſiaſticus? certè iudex laicus: nec debet fieri remiſsio [h] ad iudicem
h eccleſiaſticum: vt. l. ſi quis in hoc. C. de epiſco. & cler.
i & ꝓ hoc optimè extra de imu. eccl. c. immunitatẽ. [i]
4 ¶ Secundò † quæro, aliquis eſt captus ꝑ Rectores terræ vicinæ, in territorio huius ciuitatis: an talis hõ

g ¶ Cũ ſacrilegiũ. adde Bal. in. l. ij. C. de ſer. fugi. qui dicit, ꝙ ſi qs eſt indebitè captus, & in alieno territorio: & cõtra eũ fuit ſñiatũ vel facta executio, qđ oĩa tenent: niſi fuerit appellatũ.
h ¶ Remiſsio. Vtrũ in delictis habeat locũ remiſsio quo ad recognitiõem, & quo ad executionẽ, vide Bal. in l. ij. C. de ſer. fug. & in. l. ij. C. mã. & ĩ. l. fi. in prin. C. ſi à nõ cõpe. iu. vbi ponit ad quẽ iudicẽ fiat remiſsio. Adde Angel. in. l. hæres abſens. & q̃ ibi dixi. ff. de iud. & de materia vide gl. & docto. in. c. j. de rapt. & glo. in cle. paſtoralis. in gl. ꝙ ſi publicè, & gl. de more. de re iud. & Bal. ĩ. c. j. de cõtro. feu. apud pares terminã. Et an iudex remittẽs, poſsit cognoſcere de cauſa, quare remittaꝛ, vide Bar. in. l. fi. §. de pub. & Bar. ĩ. l. nõ dubito. de cap. & poſtli. reuer. & ĩ. l. cũctos populos. C. de ſum. tri. & Imo. in. l. pen. ĩ pri. j. ti. j. plenè ꝑ Io. cal. in rep. ca. de illis. de rap. in. j. q. & ibi ꝑ Mod. Pet. de anc. in repe. c. poſtulaſti. de fo. cõpe. & vide qđ habes in l. à diuo Pio. §. ſententiam. ß. de re iudi. & no. ꝙ de conſuẽtudine non fit remiſ. in delict. dicit Barto. in. l. ſepulchri. C. de ſepul. viola. & gl. in. d. cle. paſtoralis. & Imo. in. l. inter accuſa. ß. de publi. iudi. & Sali. in auꝛ. ſi verò de adul. & gl. & Bar. in. l. j. C. vbi de crimine. & hoc ſignanter limitatur per Bal. in. l. pen. in. vj. co. C. de excu. rei iudi. niſi eſſet cõdẽnatus. & per quẽ poſsit ꝑ etı remiſsio: vide ibi eum. in. viij. col. & quæ fuerit ratio quare in delictis fiat remiſsio, vide Bal. in. c, cum Archimedo. in. ij. col. C. vt in ꝑ oſ. leg.
i ¶ C. ĩmunitatẽ. Adde, ꝙ ſi delictũ eſt cõmiſſum in eccleſia iudex laic⁹ nõ ꝑt ibi cape, ſed eps. & debet eũ tradere curiæ ſeculari: vt auꝛ. ſi qs ei. de adu. poſsit

& ibi vide Cy.de hoc dicto Bar.vide Cy.in.l.si sine.C.de his, qui ad eccle.
confu.& Ab.in.c.cũ sit generale.in antepe.col.de foro cõpe.Adde quod
Ro.sentit, ꝙ nec episcopꝰ põt facere capere in ecclesia clericũ propter de
lictũ.de quo eius consil.ccxxvij.ccxxxiiij.
a ¶Potest repeti.Adde omnino bal.in.l.j.C.de ser.fugi.& dixi post gl.ĩ.d.
§.idem Cælius. &
Bal.in.l. sicuti .§.
Aristo.per illum
tex.ff.si ser.vẽd.&
qđ dixi post Bar.
ĩ.l.ꝙ ait.j.de adul.
b ¶Intelligo esse.
Delictũ alibi com
missum, aggrauat
pœnam delicti.&
vide qđ not. mul
tũ singu.Saly.in.l.
seruos.C.ad.l. Iul.
de vi, aliqd in.l.iij.
C.de epi.aud. vide
Ioan.andræ.in ad
di.Spec.in titu.de
fur.in rubr.& hoc
est verũ, etiã si di
cta furta fuerunte-
tiam alibi punita.
& quia ꝑseuerauit
in delinquendo.d.
l.seruos.& ibi Sa-
lyce.in dic.l.iij.de
epi.audien.& in.l.
capitaliũ.§. solẽt.
j.de pœnis.& hoc
tenebat Vbertus
de Bobio .& cum
Barto. hic transit
Pet.de Ancha. in
clem.j.de pe.adde
quod not.Bald.in
auť.qui simel.ĩ. v.
col.in versi.in gl.
paucis quæro .C.
qũo & qñ iud.sed
aliter loquitur in
l.j.in.iij.colũ.C.de
ædil.actio.&adde
Bald.in.l.certum.
ff.si.cer.pet.& vi-
de Bald.in auť.sed
nouo iure.C.de ser
uis fug.& vide ad
hoc tex.ĩ.c.j.de cl.
percusso.& quod
ibi docto .& vide
Pet.de Ancha .in
regu.semel malus
in vj.vide Ang. in
tracta.maleficiorũ
ĩ ver. existẽs Flo
rentiæ.in princip.
& ad Bar.hic, & ad
prædicta vide o-
mnino. Lu.in cõs.
cxl.incipiẽ.vt præ
missa consultatio
claram decisionẽ
accipiat &c.& vi-
de vnum verbum
per Archi.in.c.cũ
non ab homine.de
iud.in prin.Pe.de
Anch.in.c.canonum statuta.in tertia charta.in versicu.quærit alibi idem
Bal.&c.extra de consti.vbi refert Bal.in.d.auť.qui semel.Item ibi ponit.
quidam occidit bannitum, postea nõ bannitũ:vide Bal.in.l. Gracchus.C.
de adul.vide eum ibi. Adde quomodo intelligatur, quòd furta etiam pu-
nita aggrauent delictum:quoddam consilium inter illa Bald. ccclxxxiiij.
liij.libro.
c POMATES.¶Item dictum Dy.vide ad hæc aliquid per Fely.in
c.sicut.colũ.ij.in gloss.sup verbo, adulterio.de test.& Cępo.consi.lxxviij.
co.ij & in auť.sed nouo iure.co.xxj.in fi.& se.& Bar.cõs.xlvij.co.xix.vo.

posit repeti per ciuitatem istam cũ non potuerit iu
re capi. Pro quo facit.l.ꝙ capi nõ potuerit.l.quis sit
fugitiuus.§.idem Cælius.s̈.de ędil.edic.Dico ꝙ po
a test repeti [a] vt extra de ver.sig.c.ex parte.el.j.¶Vl
5 timò† facit hæc.l.ꝙ si potestas habet aliquẽ recom
mendatũ in carceribus pro aliquo delicto, ꝙ Capita
neus põt facere eũ ibi recõmendari pro alio delicto:
ita tamen quòd processus potestatis prius inchoatꝰ
nõ impediatur:vt hîc vides: qa tenet remittere expe
dito prius processu criminis, de quo cognoscit.dixi
in q̃stione, quam disputauit:tangã in.l.ij.in fi.j.ti.ꝑ
xi.Omisi hîc vnam quæstionem quã format Dyn.
6 ¶†Quæro si vnus fecit vnum maleficium in ciuita
te ista:& alibi plura maleficia commisit: vtrũ in ci-
uitate ista hic posit puniri de meleficijs alibi cõmis
sis? videtur ꝙ nõ, per istũ tex.& ita tenet Dy. Istud
b dictum Dy.intelligo esse [b] verũ nisi in ciue istius ci
uitatis qui ratione originis hîc potest puniri de deli
cto commisso alibi:vt.l.j.C.vbi de cri.agi opor. Itẽ
c dictum Dy. [c] intellige, quòd delictum alibi cõmis-
sum non potest puniri principaliter hic:sed potest
pœnã delicti hic cõmissi aggrauare. Nã fures publi
ci, & famosi suspenduntur:vt.l.capitaliũ.§.famosos
j.de pœnis. Modò si aliquis alibi fecit plura furta:&
hîc vnum tantùm, tunc propter furta alibi cõmissa
hîc acrius punitur:quia suspenditur. Nã furta alibi
cõmissa qualificant furtum factum hîc:vt acrius pu
niatur:quia suspẽditur vt.l.iij.circa fi.C.de epi.audi.
&.l.seruus.C.ad.l.Iu.de vi.&.l.j.s̈.de iure patro.

SUMMARIUM.

1 *Cognito uno de contrarijs, cognoscitur & reliquum. & nu mero.10.*
2 *Pauper dicitur, qui nõ habet quinquaginta aureos in bonis.*
3 *Mulier prosequendo suã vel suorum iniuriam, accusare potest in casibus hic notatis.*
4 *Pupillus accusat cum authoritate tutoris, quando suam, uel suorum iniuriam prosequitur.*
5 *Adultus maior annorum.xx.accusare potest, aliàs, non nisi sit pupillus.*
6 *Infamis, & sic damnatus de publico iudicio, admittitur ad accusandum, si suam uel suorum iniuriam prosequitur, & suum accusatorem & in casibus hic exceptuatis:aliàs nõ.*
7 *Infamis de facto, quòd non repellatur ab accusando.*
8 *Socius eiusdem criminis repellitur ab accusando.*
9 *Exceptio, quòd sit socius eiusdem criminis, qualiter opponatur?*
11 *Accusatio si est facta à prohibito acusare an processus ualeat, si non opponatur.*

LEX VIII.

1 Qui accusare. ¶† Cognito vno de contra
rijs, cognoscitur aliud. & contrariorum
eadem est disciplina. Vel aliter. Omnes
regulariter possunt accusare, nisi personæ hîc prohi
2 bitæ.h.d.¶No.tex.† vt sunt, qui minus &c.ex quo
d habes, ꝙ pauper [d] dicitur, qui non habet.l.aureos in
3 bonis.¶Quæro hîc aliqua dubia:† dicitur hîc quòd
mulier ab accusando repellitur:an, sit verũ simplici-
ter.Sol.si suam, vel suorum iniuriam prosequatur,
potest accusare:vt.l.j.&.ij.s̈.eo.tit.aliâs non vt hic.ni
si in casibus notatis hic in glo.& no.etiam.s̈.eodem.
4 l.ij.Item quæro, † de pupillo, an sit verum indistin-
ctè.Respon.aliquando admittitur ad accusandum
cũ tutoris authoritate:vt.s̈.eo.l.ij.in fi.& ibi no.etiã
generaliter, si suam vel suorum iniuriam prosequať
vt.j.eo.l.hi tamen.vt.s̈.ti.ij.l.mulieri.aliâs nõ:vt hîc.
5 ¶Sed quid† de adul.Rñ.põt, si est maior.xx.anno.
vt no.s̈.eo.l.ij.§.fi.etiam no.hic:aliâs non admittiť:
vt hic.nõ ob.l.q cũ maior.§.sed si mi.s̈.de bo.q̃ lib.
&.l.post legatũ.§.ætati.de his, q vt indig.quia in-
telligo de minore.xxv.an.maiore tamen. xx.hæc
sol.ad illas.ll.nõ est bona:qa loquũtur etiã de pupil
lo. Vnde.ll.illæ debent intelligi in casu in quo etiã
6 pupillus admittiť ad accusandũ. ¶Itẽ† dicitur hîc
c de infamibus:an sit verũ indistinctè, ꝙ repellantur [e]
ab accusando? Rñdeo, qdã sunt infames de iure: qa
cõdemnat.publico iudicio.& isti nõ admittunť, nisi
suã, vel suorũ iniuriã prosequãtur:vt hîc:vel nisi in
casibus exceptuatis:vt.l.mulierẽ.j.eo.l.famosi.j.ti.
ij. Et nisi contra suũ accusatorem:quia tũc dãnati de
publico iudicio admittuntur ad accusandũ suũ accu
7 satorem:vt.l.is, qui reus.s̈.ti.j. Infames† verò [f] de fa-
f cto nõ reperiť ꝙ repellanť ab accusando. & de istis
infamibus de facto tangit Spe.in ti.de accus.§.j.ver.
sed quid de his. Itẽ hic dicitur de eo, qui habet plu-
res accusatores. hoc examinabo in.l.hos accusare.§.
g lege.j.eo.¶Quæro [g], vtrũ sint alij, qui repellantur
8 † ab accusando, quàm numerati? hîc glo.ponit plu-
res.inter quos numerat socios eiusdem criminis : vt
9 l.si filiũ.C.de lib.cau.& bene dicit. Sed qualiter† po
terit opponi exceptio:tu es socius criminis:nonne
secundum hoc videtur excipiens confiteri crimen?
de hoc habes glo.quæ hoc declarat in.l.si filium. &
extra de testi.c.j.lib.vj.circa fi.ꝑ Ioan.An.& plures
alios, qui repelluntur ab accusando. vide Specu . de
10 accu.¶Item dicitur in.l.nulli.quòd pauper est qui
non habet.l.aureos in bonis. Quod tene menti ad
modum probandi paupertatem.hoc plenè exami-
naui in.l.si constãte.in prin.s̈.sol.ma.in repe.quã fe
h ci.¶Venio ad.l. [h] hi tñ.& op.ad eã.j.ea.l.§.fi.Rñd.
Fallit in liberis, & libertis:vt ibi videbitis . ¶Item
op.de.l.si maritus, sit in ma.in repe.j.de adul.Rñ.ꝙ
ibi etiã fallit, ꝙ non põt accusare, suã vel suorũ iniu
rię ꝓsequẽdo.vñ gl, quæ incipit: vt mulier.¶Opp.
s̈.ꝓxi.Sol.fallit in istis secũdũ quosdam. Alij dicũt,
ꝙ isti etiã in grauibus criminibus contra eos com-
missis, possunt eos accusare:vt.l.propter.C.qui ac-
cusa.qđ glo.nostræ nõ placet excepto crimi.maie.
& adulterij.Iac.de Are.videť hic dicere hoc esse ve
rũ indistinctè, vbicũq; atrox iniuria in istas ꝑsonas
infertur: vt mutilatio mẽbri, vel si. vt.l.si adulteriũ
i cum incest.§.liberto.j.de adult.¶Quæro, [i] vos† vi
11 detis, quòd quædam personæ sunt quæ ab accusan
do repellũtur. Quid si non fuit eis oppositum , an
valeat processus? breuiter de hoc dicam. j.ad Tur.
l.j §.accusationem.vt ibi videbitis tex.

LEX XI.

h Itamen.

a Balio. ¶De hoc qualiter accusatus posit ab alio accusari: videbi-
tis.j.eo.l.senatus.de eo, cuius nomẽ est abolitũ: qua
liter posit accusari, videbitis.s̈.e.l.libellorum. §. fi.

SUMMARIUM.

1 *Officialis officio durante potest accusari, non ut procedatur, sed ut ꝓcessus differatur donec desinat esse officialis.*
2 *Exceptio, quòd quis non posit accusari, est dilatoria, & nõ opponitur: nisi usq; ad litem contestatam.*

j.&.xj.col.xij.&.xxiij.vo.ij.& aliqd per Ro.cõsi.ccxxxvj.& Are. lxiiij.
co.j.vbi dicit, ꝙ primũ delictũ potest allegari ad aggrauãdũ, & qualifican-
dum omnia de processu facta remissa vel sol.uta.
d ¶Pauper.adde Bar.in.l.si cõstante.so.ma.Alibi dicitur diues, vel.pauper
secũdũ qđ iudex æstimabit.auť.ꝓtereà.C.vnde vir & vxor.licet aliter lo-
quatur glo. in cor
pore vnde sumiť.
In eximia verò
paupertate , diciť
ille, qui stat in ho-
spitali.l.si quis ad
declinandam . de
epis.& cle.& vide
qđ no.in auť.de fi
de instr.§.fi.Item
quãtitas diciť ma
gna, & parua iudi
cantis arbitrio : vt
in auť.de iudi.§.ne
aũt.& vide quod
no.Arch.in.c.fin.
de test.in.vj. An-
ge.hic. & Bart.in
l.societatẽ.§.arbi-
trorum.in. v.aliâs
vj.col.ff.ꝑ socio.
& Hosti.in.c. qđ
super his.de voto.
&c.& Bal.in.d.l.si
qs ad declinandã.
in.iij.col.& glo.&
Barto.in. auť. mi-
noris debitor.C.q
da.tuto.pos. & in
d.l.admonendi.&
quis dicatur testis
pauper, vide glos.
not.in auť.de hær.
& fal.§.si verò ab-
sint.& ibi ꝑ Ang.
Et differentia est
inter pauperẽ, &
inopẽ. qa pauper
est q parũ habet:
inops q nihil, secũ
dũ Dy.& Paul.de
ca.in. d.l.id quod
pauperibꝰ.Et dif-
ferẽtiã inter pau-
perẽ, & in penuria
constitutum, vide
Arch.in.c.pericu.
de sta.reg.in.vj.
e ¶Qđ repellanť.
vtrum infames ad-
mittantur ad accu
sandũ.vide Cy . &
Saly.l.si magnum.
C.q ac.& Bar.in.l.
ij.§.si publico . in
ver.vlteriꝰ quęro.
de adul. Cañ.in.c.
j.extra.e.& vide
s̈.no.l.qui iudicio.
f ¶Infames verò.
adde Bal.& Imo.
l.is q reus.s̈.ti.j.in
ij.char.ꝑ Spe.ĩ tit.
de accu.§.j.ver sed
qd de his q.& Imo.
in.c.j.& in.c.oĩpo
tens.extra eodem.
g ¶Quæro vtrum.facit si statuto cauetur, ꝙ denuntians malefactorem ha
beat præmium: ꝙ non comprehendatur socius criminis, vide Barto.in.l.
idem est.§.si tibi.s̈.de condi.ob.tur.cau.And.Barba.
g ¶Quæro vtrum.Adde Bal.in rub.C.qui accu.& ibi gloss.Bar.in.l.j.§.si
seruus.de quæstio.& vide Bal.in.l.si magnum.C.qui accusa.& in.l.si filiũ
de lib.cau.
h ¶Venio ad.l.an pater posit accusare filium?& vide Bar. in.l.in auditum.
in prin.j.de sica.
i ¶Quæro, vos. Adde.l.prætor.§.fi.s̈.de iniur.And.Barba.

a ¶ Hos accusare. limita, vt per Bar. in. l. marito. §. illud. j. de adul.
b ¶ Aut vult eā. Et illū tex. singulariter alleg. Gul. de cu. in. l. eū q. s̈. de cōst. pecu. Ang. in. l. si qs postq̃. s̈. de iudi. vide omnino. Andr. Barb..
c ¶ Tres sunt sol. vide quæ dixi in. l. libellorum. §. pe. s̈. de adul.
d ¶ Oppo. quòd vno. vide doct. in. c. ij. de accu. qd si quis produxerit contra me quatuor testes falsos: volo accusare eum, & testes, dic quòd possum. v. de Io. An. in Spe. ti. de accu. §. j. ver. itē ꝙ non pt. & Ang. q dicit, ꝙ de facto Paduę fuerūt ꝑducta consilia ꝓ & cōtra. dubiū stat in hoc, an censeātur plura delicta, an vnū? And. Bar.
e ¶ Veritas est. procedit cumulatio, si nō opponat̃. adde Bal. in. l. cum rōnibus. C. qui accus. Bald. in. l. pe. j. ad Turpil.
f ¶ Vnū delictum. quomodo cognoscatur, an sit vnum delictū, vel plura? Adde Bal. in. l. ; cū rōnibus. C. q accu. & an mandās, & faciens possint vno libello accusari, tā quā sit vnum factum? vide Bal. in d. l. cum rationib⁹. j. & iiij. qō. & in. l. prima. C. si reus, vel accusa. mortu⁹ fuerit
g ¶ Accusare diuersos. Salice. in. d. l. homicidij. C. eodē colligit ibi ex glo. quòd quis eodem libello, potest accusare plures de diuersis criminibus simul. s. inuicem sociatim commissis sed ītellige simul: vt. s̈. hic. §. per Bartolum & dicit hic Ange. quòd quando accusantur plures ad prosecutionem suæ, vel suorum iniuriæ, si delicta sint diuersa, ex diuersis factis, requiruntur diuersi libelli sicut dicimus in ciuilib⁹ per nota. per eum ī l. supraiter. §. Cassius. de aq. plu. ar. Adde no. per Bar. in. l. edita. in qō. an requ rantur diuersi libelli. C. de eden. Et hoc dictū ab alio expressius non legi: quod no. pro intellectu huius tex. in fi. & vide Alexan. in. l. si idē. cū eodē de iuris. om. iudicum. Adde ꝙ iste, qui fecit hanc apostillam, nō vidit Alexā. in. l. edita. qa dū Bar. ibi dicit de cumulatione, quando actiones sunt diuersæ numero & specie, debere proponi diuersis libellis. Pau. de ca. ibi dicit, Imo eodē libello per. c. querelā. de electioni. & tot dicentur libelli, quot causæ. Et ꝙ in eodē libello possint cumulari plures actio. ex diuersis causis ad diuersa, etiā si non sint vniformes, & eiusdē generis, dicit ipse eē text. in. l. si idē cū eodē. s̈. de iu. om. iud. quia illa. l. non haberet dubium, si loqueretur de diuersis libellis. Itē dicit hoc esse manifestum p iura, quę volūt petitoriū, & possessoriū recuperandæ vel adipiscēdæ poss. simul eodē libello cumulari: vt. c. cum eccl. & c. pastoralis. de cā pos. & propri. vñ propter hoc in d. l. edita. d. Alex. dicit, ꝙ opi. Pau. de ca. est multum substantialis. & ꝙ suā opi. tenet gl. in cle. dispendiosam. in verbo personalibus. de rescrip. Sal. in. l. si quis homicidij. C. e. ti. vbi dicit, ꝙ opi. Bart. iure nō probatur. & esset text. contra ipsum in. d. l. si qs homicidij. iuncta gl. in verb. putauerit in fi. Cum hac opi. dicit cōcordare Bal. ibi in repe. Paduana. in. xviij. q. cū quibus oībus ipse etiam transire videtur. Quod verò qs possit vno libello diuersos ex diuersis causis cōuenire: tenuit Cy. in. l. eo, qđ à multis. C. si cer. pe. quē Cy. refert & sequitur Ro. cons. ccl. licet de prędictis p̃fati doct. mentionem non faciant. Quę aūt sit ratio, ꝙ sec⁹ sit in criminalib⁹: vt in. d. l. cū rationib⁹. collige ex dictis in. d. cōs.
h ¶ Quid si plures. adde Bar. in. l. edita. & ibi Alex. in antepe. cō. de edē.

a **Hos accusare.** a ¶ Vidistis qualiter accusatio debet formari. Itē q̃ personæ possunt accusare, & quæ non. hîc aūt, incipit dicere, quæ personæ possunt accusari, & quæ non. ¶ Not. tex. ibi legatum prouincialē, idest de prouincia missum ad ciuitatē Romanā, seu ad principem.
1 ¶ † Oppon. quòd ille qui est in officio possit accusari: vt. l. si adulteriū cū incestu. §. fi. j. de adulte. Sol. pt accusari, nō vt procedat̃, sed vt differat̃ donec desinat eē officialis: & iō in ciuitate ista priores pn̄t accusari, nō vt ꝓcedatur, sed vt differatur quousq; desināt esse priores. ¶ Quæro quid si ista exceptio, non
2 possum accusari: † sit omissa vtrū processus remaneat validus? Respōdeo: ista est exceptio dilatoria: & ideo non pōt obijci, nisi vsq; ad litem contestatā, seu quousq; nomē est receptū inter reos: vt. l. si maritus. §. præscriptiones. j. de adulter. & probatur. j. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio quòd quis non posit accusari, licet sit dilatoria: tamen si accusatio repetatur iuxta. l libellorumin. fi. s̈. eo. poterit opponi.*
2 *Exceptio declinatoria, uel dilatoria, quando posit opponi post nomen receptum inter reos.*
3 *Accusatus si post lit. contest efficiatur clericus, an posit opponere exceptionem dilatoriam iudicij? remißiuè.*
4 *Receptio inter reos qualiter fiat? remißiuè.*

Hoc beneficio. ¶ Iste est valde no. §. ego dixi. s̈. quòd istæ exceptiōes: ego non possum accusari, debēt opponi ante nomen rei receptum inter reos, non pòst.
Quęro ergo qd si istas exceptiōes ego non opposui ante nomen receptū inter reos, demum facta nominis receptione, & sic nomen fuit abolitum: & alius vult me repetere secundum legem libellorum. in fine. & supra leg. proxima, in fine. an contra repetentem potero istas exceptiones obijcere? Respondet Iuriscōsultus, quòd sic. hoc dicit. ¶ † No. quòd post
1 nomen rei receptum inter reos, istæ exceptiōes, qđ quis non possit accusari, non pn̄t opponi: nisi abolitio sit facta: & de nouo repetatur. ¶ Opponi. de. l. si quis repetere. j. ad Turpillia. dicunt quidam, hîc loquitur extraneo repetente: ibi repetente primo accusatore. Alij dicunt, quòd hic [a] loquitur in dignitate superueniente, post nomen rei receptum inter reos: ibi vero ī dignitate q̃ cōpetebat an̄ nomē rei receptū īter reos. vñ imputet sibi, si nō excipit an̄ q̃libet ista
2 rum solutionum est vera. † & ideo coniunge eas simul. & habebis hanc doctrinam satis bonam. Aut dignitas ex qua ista exceptio dilatoria, seu declinatoria, seu communiter superuenit, fuit post litem contestatā, seu post nomen rei receptum inter reos: & tunc indistinctè potest opponi ista exceptio: vt hîc. secundum vnuam lecturam & argument. C. de consor. eiusdem litis. l. secūda. Si verò ante nomen rei receptum inter reos erat illa dignitas, & non fuerit opposita exceptio: tunc aut vult eam opponere in eodem iudicio, & non potest. vt. l. si maritus. §. præscri
b ptiones. j. de adulterijs. Aut vult eam b opponere: cum reperitur post abolitionem concessam: & tunc aut prius accusator repetit: & non potest opponere: vt. l. si quis repetere. ad Turpil. Aut est extraneus repetens: & potest opponi: vt hic secundum vnam
3 lecturam. Et secundum † prædicta, videtur hic casus quòd si post litis contestationē quis est effectus clericus, vel presbyter: quòd potest opponere executionem dilatoriam iudicij. Casus est hîc secundum illā lecturam. quid si dignitas superuenit post litem contestatam? hoc non examinabo hic: sed examinabo
4 in. l. prima. in fine. j. de pœnis. ¶ Quæro, † qualiter fiat receptio inter reos? dicit gloss. post litis contest. dixi plenè in. l. is qui reus. s̈. ti. j. Item hîc loquitur de repetito: an loquatur de repetito ante triginta dies, vel post? quidam de repetito post triginta dies: sed tunc nullum esset dubium: quia tūc non posset repeti, nisi super nouo processu: vt diximus in. l. libellorum. in fi. s̈. eo. intellige. glo. de repetito intra triginta dies.

SVMMARIVM.

1 *Acusantur duo, licet non poßint accusari si non opponatur, ualet processus.*
2 *Accusari plures ab uno quando poßint?*
Vnum delictum etiam dicitur, quando plura facta simul fiunt.
3 *Factum mandantis, & facientis, quòd intelligatur unum delictum.*
4 *Masculus & fœmina in crimine adulterij non poßunt simul accusari.*
5 *Duo poßunt ab uno de diuersis criminibus factis, diuersis temporibus, duobus libellis accusari.*
6 *Plures si accusantur ab uno in eodem libello, & non poßint, si non opponatur iudicium procedit.*

Lege Iulia. ¶ Opp. fortiter, quòd possit quis cōqueri de duobus: vt. s̈. eo. l. qui accusare. ver. alij propter turpem. vbi innuitur, quòd duo possunt accusari ab eodem. Tres
c sunt solutiones. c Prima quòd vnus nō potest accusare duos vno libello: sed pluribus sic. Alij dicunt, quòd nec diuersis libellis, possunt duo ab eodem accusari. Nō obstat. l. contraria: quia ibi fuit factum, li
1 cet fieri non debuerit. Ex hac † solutione nota. quòd si duo accusantur ab eodem, licet non possit fieri, valet iudicium, si nō opponatur. Ad idem facit quod nota. in. l. si accusatoribus. C. eodem. & l. j. C. si reus vel accusator mort. fuerit. Tertij soluunt hîc, de diuersis criminibus: ibi ex vno. Qualiter hoc debeat
d intelligi, dicam incontineti. ¶ Opponi. d quòd vno libello possunt accusari duo. vt. l. qui pupillam. §. finali. & l. vim passam. §. incesti. infrà de adulterijs. Gloss. soluit ibi & intelligit ibi in diuersis libellis.
2 Breuiter hoc est truffa. † Veritas est e aut quis vult ac
e cusare plures de vno delicto: quia aliquid simul fecerunt: tūc etiam si essent mille, possunt accusari vno libello regulariter: vt. l. vim passam. §. incesti. & l. qui pupillam. in fine. & C. si reus, vel accusator mor
f tuus fuerit. l. prima. Et intelligo vnum delictum, f etiā simul plura facta: vt puta, plures percusserunt vnum diuersis percussionibus simul, vnus cum gladio, alius cum baculo: vel duo: se inuicem percusserunt: totum hoc reputo factum ad hoc, vt vno libello possint accusari. Textus videtur. C. eodem. l. si quis homicidij. argumen. ad hoc, quod nota. C. vnde vi. l. prima. in fine magnæ glossæ. Item intelligo
3 † vnum factum mandantis, & facientis. textus est in l. nihil. §. finali. infrà de adulterijs, facit. C. si reus, vel accusator mortuus fuerit. l. prima. & quod ibi notāt doctores, licet se multū inuoluant. Dicam in. d. l. ni
4 hil. Fallit † quod suprà dixi in crimine adulterij: vbi duo non possunt simul accusari, masculus & fœmina: vt. l. si maritus. §. finali. infrà de adulterijs. & C. de adulterijs. l. reos. Et ratio colligitur ex. l. denūtiasse. §. fina. infrà de adulterijs. Si verò † vult accusare di
5 uersos, g & de diuersis criminibus diuersis tempori
g bus commissis: tunc duos potest: vt. l. cum rationibus. C. qui accusare. & suprà eodem. l. qui accusare. non tamen vno libello: vt hîc. plures verò non posset accusare, nisi suam, vel suorum prosequatur iniuriā: vt hîc. & dicta lege, cū rationibus. tene ista mēti.
6 ¶ Quæro, † si plures h accusatuntur vno libello, cum
h non possint accusari: nec est oppositum: an procedat iudiciū? glossa hîc secūdū vnam solutionē tenet quòd sic.

q sic. Ad idem facit. l. si accusatoribus. C. eo. & quod ibi not. In contrarium facit. l. si maritus. §. fina. ff. de adult. vbi videtur, q nullum sit omnino iudiciũ. So. lu. potes dicere, q in illo crimine est speciale. Nõ habens hîc alia dicenda.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio lenocinij, si opponitur ad defensionem, potest opponi per seruum.*

Si seruus. ¶ Oppo. de. l. Domicianus. j. ad Turpil. & l. ij. ti. j. Sol. in custodia carcerali fallit. ¶ Itẽ opp. C. de adult. l. qm. Solu. gl. fallit in illa exceptione lenocinij, quam liber põt 1 opponere, & non seruus. ¶ Breuiter, † exceptio lenocinij: si opponatur ad aggrauandum accusatorem non potest opponi per seruum: vt ibi. Sed si opponitur ad defensionẽ, tunc potest opponi per seruũ: vt hîc. & l. seruos. ff. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Seruus non potest accusari. l. Iul. de ui, ut puniatur in bonis: in corpus sic.*

2 *Poena capitalis, uel membri abscisio, quòd cadat in seruum.*

3 *Seruus potest damnari in metallum.*

4 *Poena deportationis, & relegationis, quòd cadat in seruum ut amittat spem habendæ ciuitatis, & libertatis.*

5 *Seruus potest damnari poena pecuniaria, nõ tamen in amissione tertiæ partis bonorum.*

6 *Poena pecuniaria in genere cadit in monachum, non respectu omnium bonorum, uel quotæ.*

Iura loquentia in seruo, quòd habeant locum in monacho.

7 *Poena. l. Pompeiæ. de paricidijs, quando possit habere locum in seruo.*

Pater, & mater, possunt accipi duobus modis.

8 *Spurius, uel spuria, quòd admittatur ad accusandũ de morte patris.*

9 *Poena quæ imponitur à lege, quando non cadit in seruum, officio iudicis alteratur.*

10 *Statuto stante, quòd facienti sanguinem in platea, amputetur manus dextra, si delinquens non habet manum dextram, punietur extra ordinem, arbitrio iudicis.*

11 *Poena à lege inducta pro delicto, licet iudicis eius arbitrio ex causa imponatur: tamen accusatio erit ex. l. illa, & non extraordinaria.*

Omnibus autem. ¶ Iste. §. scholaribus videt difficilis: sed mihi videtur vtilis, & clarus. & diuiditur in tres partes. Primò, quandoq; poena non cadit in seruum ideo, quia non põt priuari bonis, quæ non habet. Quãdoq; poena non cadit in seruum: qa non põt priuari statu, quem non habet. Q ñq; poena nõ cadit in seruũ: quia in eum verba. l. non cadunt. Istis tribus casibus loquitur hæc. l. Secũda ibi, idemq; dicendũ. Tertia ibi, itẽ nec. l. Põpeia. Quartò redit ad primũ, ibi: item Corne. Quintò cõsuluit in omnibus pdictis ibi: sed durior. & sic quinq; particulas habet. Aduerte: videt q istæ poenæ cadant in seruũ, qñ habet aliquid, scilicet peculiũ: vt. ff. de pecu. per totum. Sol. peculium nõ auferr dño: vt. l. j. & l. si filius. C. de bonis proscrip. ¶ Secundò opp. dicitur hîc, q serui l. Iul. de vi priua. accu. non pos. cõtra. C. ad le. Iuli. de 1 vi. l. seruos. & l. si criminis. Rñdeo, † non põt accusari seruus, vt puniat in bonis: sed vt puniatur corporaliter sic. & ideo est inspicienda conclusio: qa si dicis, quare peto puniri in tertia parte bonorũ, non cõcluderes. Si verò simpliciter peteres eũ puniri, intelligere de poena corporali, prout dicunt præceden. ll. ff. allega. Item dicitur hîc, q poena capitis non cadit in seruũ: vt hîc in fine. Sed cõtrà, qa in principio dicit contra. Sol. quidã habent in litera conuenit: quidã habent in litera, non conuenit. Glo. dicit sic: poena capitis quãtum ad poenam corporalẽ cadit in seruum: sed quãtum ad ademptionem bonorũ non cadit in seruũ. ¶ Item opp. q poena relegationis cadat in seruũ: vt l. ij. ff. qui & à qbus. & l. ij. C. de sepulchro viola. Sol. quantum ad poenam corporalẽ cadit in seruum: sed non quãtum ad ademptionem bonorum. ¶ Pro de 2 claratione † quæro primò, vtrum poena capitalis ad delictum loquendo: vel membri abscisionis cadat in seruum? Rñdeo sic: vt hîc. & l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & in auc. sed nouo iure. & l. si criminis. ad legẽ Iul. de vi. & l. seruos. & insti. de publi. iudi. § item. l.

3 Cornel. de fal. ¶ † Quæro, vtrum poena damnationis in metallum cadat in seruum? vr q non: quia per poenam damnationis in metallũ perdit quis ciuitatẽ & libertatẽ: sed seruus non põt perdere ciuitatẽ, vel libertatem: ergo &c. ¶ In contrariũ est veritas: vt. l. si fugitiui. C. de ser. fu. & l. aut dam. §. fi. j. de poenis. Et si dicis qd faciat damnatio in metallũ seruo? Respõdeo: qa est magis astrictus, & affligitur in corpus propter onus metalli. ¶ Item perdit spem libertatis 4 consequendæ à dño, qm est seruus poenæ. Itẽ † quæro, vtrum poena deportationis, & relegationis cadat in seruum? Rñdeo quantũ ad hoc, vt perdat ciuitatẽ vel libertatem, non cadit in eũ, qa non habet. & hoc vult dicere iste tex. sed quantũ ad hoc, vt pdat spem habendæ ciuitatis, & libertatis, cadit in eum: vt in. l. a 5 ij. ff. qui & à quib. & l. ij. C. de sepulch. vio. ¶ † Quæ a ro, vtrum poena pecuniaria cadat[a] in seruum? Respõ. quædam est poena pecuniaria per respectum ad bona serui: vt tertia pars bonorũ publicetur, vel oĩa: & ista nõ cadit in seruũ: vt hîc, in princ. Quædã est poena pecuniaria in genere: vt puniatur in centũ libris, vel mille. & ista poena, non video quare non cadat in seruũ: qa seruus põt habere pecuniam, quam dabit cõniuentibus oculis dñi: vel alius dabit pro seruo: vt. l. iiij. in prin. & §. j. & ij. ff. de manumis. Et idẽ 6 † dico in monacho: quia licet poena pecuniaria respectu bonorum oĩm, vel quotæ partis bonorũ, non cadat in eum: qa bona non habet: tñ poena pecuniaria in genere bene cadit in eum: quia alius põt soluere pro eo. Hoc tangitur in Spec. de reo. §. j. versi. sed an monachus. & Inn. alibi videtur velle, q oĩa iura, quæ loquũtur de seruis, possunt trahi ad monachũ: vt extra de priuile. ca. cum olim. Sed contra pdicta multũ facit iste textus, qui dicit. Idemq; est dicendũ in cæteris legibus, quibus poena pecuniaria irrogat. Sed ego intelligo pecuniaria: scilicet publicationis bonorum oĩm, vel certæ partis: secus si imponit certa pecuniaria poena simpliciter, nõ per respectum ad certa bona. Si enim seruus põt se redimere, quare non 7 põt redimere poenã? non video. ¶ † Item dicit hîc, nec Pompeia de paricid. Oppo. q cadat in seruum. Nam seruus põt habere patrem, & matrẽ: vt. l. iij. ff. de libe. cau. & de in ius vocan. l. parentes. Sol. debes scire, q ista nomina, pater & mater, possunt accipi dupliciter. Primò q sint significatiua cognationis, quæ est de iuregentiũ: & isto modo non cadit in ser b uum: quia non habet cognationem: vt institu. de seruili cogna. in princi. Secundò possunt accipi, vt sint significatiua naturæ: vt pater dicatur generator: filius generatus: & isto modo cadit in seruum. & ita loquitur iste tex. not. Quod aũt ista verba pater & mater sint significatiua naturæ, & naturaliter personas de c signent. Probatur in. l. tutelas. ff. de capitis diminu- 8 tiõe, & secundũ † hoc facit optimè. §. iste ad id, quod dixi. ff. eo. l. ij. scilicet, q filius spurius, & filia spuria admittant ad accusandũ: & hanc legem ibi adiunge. b ¶ Vltimò ibi.[b] sed durior. Nota mirabilem casum, 9 † q qñ poena, quæ imponitur à lege, non cadit in se c ruum: tunc officio iudicis alterabitur poena[c]. Quod 10 perpetuò tene mẽti. † ad quæstionẽ. Statutum dicit q qui fecerit sanguinem in platea, amputabitur sibi manus dextera: q si non habet manum dexterã: certè non cadit in eũ ista poena. & ideo punietur extra ordinem arbitrio iudicis. Casus est hîc. Doctores tãgunt in auc. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis. Sed 11 licet † alia poena arbitrio iudicis imponatur: quæro, vtrum erit accusatio ex illa lege antiqua: vr erit noua accusatio extraordinaria? Respondeo: erit accusatio ex illa lege. casus est in. l. si criminis. C. ad legem Iuliam de ui. coniuncto hoc. §. & l. seruos. C. eod. facit quod dixi. ff. titu. j. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Crimina duo, si ex uno facto resultent, quæ se habent ut genus & species: delinquens non potest puniri, nisi ex una lege tantum: si uero ut species separatæ: tunc ex utraq; punitur. Et ibidem exempla, quando ex uno facto resultant duo crimina, quæ se habent, ut genus, & species: & quando ut species separatæ.*

2 *Exceptio, quòd quis sit de crimine accusatus opposita, contra accusationem secũdo loco propositam: est dilatoria*

* Pro cõcordia. Aduerte. qñ poena pecuniaria venit applicanda fisco, puta cẽtum librarum pro aliquo delicto: an cadat in seruo delinquẽte? Bart. q non. in l. j. ff. si fa. furt. fe. dic. quia debet illa poena alterari in corporalẽ. Cõtra. videt expressè in hoc. §. omnibus autem. versi. quæro vtrum poena pecuniaria. Tu dic: ipse Bar. concordat si bene videatur: qa in hoc §. oĩbus. dicit q aut libellus criminalis concludit, q condemnet in tertia. vel aliqua parte bonorũ, quasi istud sit impossibile, vt aliqua bona habeat, ppria. de peculio nõ est opus loqui: quia dño auferri non potest. l. j. & l. si filius. C. de bono. proscri. glo. in. l. j. eod. ti. Ita loquar. in. d. l. j. Aut verò generaliter loquitur, q soluat tm &c. & tũc procedat, q dixi in hoc §. omnibus autẽ. quia aliter soluere poterit, si habeat. vt probatur. in. l. iiij. in prin. & §. j. & ij. ff. de manumis.

a ¶ Cadat. Sed q nullo casu cadat in seruum: tenet Ang. hîc. Salic. in l. ij. C. de accus. de quo latè p Imol. l. serui. j. de appel. & vide oĩno Bar. in. l. j. ff. si fa. furt. fe. dic, vbi dr tenere contrariũ. pro quo in. l. j. de bo. lib. in princi. Potest enim si vult ad euitãdum poenam corporalem serui soluere pro eo poenam pecuniariam. p. l. agrariã. de termi. mot. iuncta. l. item veniunt. §. rectè. de peti. hæred.

b ¶ Vltimò ibi. & sic facit ad quæst. quod manus incidatur: quod si nõ habet. Andræ. Barba.

c ¶ Alterabit poena. Not. de alteratiõe poenæ impositæ à. l. vel à statuto. & vide Bal. in ca. j. de prohi. feu. alie. per lotha. & quod no. in. d. auc. sed nouo iure. & in. l. si fugitiui. C. de seruis fugiti. & in. l. ij. C. vt intra certum tẽpus. & Imol. in. l. ij. ff. de public. iudi. & q dixi in. l. vulgaris ff. de furt. & quod nota. Bal. in. l. j. in vlti. col. versi. sed nunquid poena. de sen. quæ pro eo quod interest. Et quid si manus est arida: vide Bal. in d. l. ij. vt intra certum temp. & ad. de Ioan. and. in regula. in poenis. in mercu.

a ¶ Quæro exẽpla. Vide quę dixi. s̃. eo. in. l. libellorũ. §. sed si aliud. in prin. & id quod dicit de facto suo, nõ est sæpius inquirendũ, est verũ postq̃ est condemnatus: ante sic: secundũ gl. de hær. c. p hoc in. vj. & vide ad Bar. hîc plenè per gl. Bar. & docto. in. l. qui de crimine. C. eo.

b ¶ Dicit. Et quid si per leges sequentes imponatur maior pœna, q̃ p præcedẽtes? dic quòd vtraq; tenebit, vt notabilit. decidit Bart. in. l. fi. C. de aquędu. libro. x. aliâs. xj. vide in. l. sanctio. j. de pœ. Et quõ cognoscat an maleficium ea dem lege, vel alia puniat: vide Bal. in. l. si qs non dicã rapere, ĩ fi. de epi. & cle. & Bal. in. l. ij. ĩ vlt. co. de pba. Et circa hanc materiã, vide Ange. ĩ. l. si vacãtia. post medium, de bon. vac. li. x. dum tractat de. l. nullum. C. de test. & q̃ no. Bart. in. l. pxi. ad fi. & vide Bald. in l. cũctos ppl'os. in vij. col. C. de sum. trinit. & in. l. placet. C. de sacrosan. eccl. & in. l. sepulchri. de sepul. vio. & qd' no. Bald. in l. si qs non dicã rapere. in. iij. & v. colũ. C. de epi. & cle. & no. Bal. ĩ. l. & si seuerior. in. vj. co. C. de ĩfa. Adde ẽt, q̃ si nõ est adhuc ĩposita pœna extraordinaria, poterit ĩponi ordinaria & vbi est ĩposita ĩtegra pœna: potest iterato puniri vt concludit Bal. post glo. in. l. nullum. C. de testib. Cy. ibi: & Bar. vident velle contrariũ. Itẽ adde casũ in quo qs duplici pœna punitur p eodẽ: vt si fui condẽnatus in centũ: posteà ex forma statuti debeam relegari: fui relegatus: vtrum repetam centum. Bal. in. l. fi. C. de fideicõ. lib. p illã glos. tenet q̃ non: ratione cõtumacię. Itẽ an in duobus locis possit quis puniri? vide Bald. in l. pe. C. de execu. rei. in. viij. colum. & in. l. data opera. in. ij. co. C. q accu. & ĩ. l. ancillę. C. de fur. ĩ vltima & penulti. col.

& impedit processum.

3 *Practica opponendi exceptionem, contra secundò accusantem: quòd accusatus sit de crmine accusantis.*

4 *Accusatus de delicto, quando poterit ob qualitatem omissam iterato accusari?*

5 *Accusatio secunda quãdo admittatur propter omissam qualitatẽ: quale erit officiũ iudicis, sup secũda accusatione.*

6 *Factum si quod deductum est in iudicio, primò per modum cuiusdam qualitatis: an quis de eadem qualitate poßit secundo accusari. remißiuè.*

7 *Accusato quopiam de eodem crimine à diuersis: tamen diuersitas est in loco, uel in tempore. quid sit faciendum.*

LEX XIIII.

SEnatus. ¶ Hæc est vna solennis lex. Pro declaratio- 2
a ne quæro exempla[a]. l. Glo. ponit exemplum in eo, qui occidit filiũ: tenet enim l. corne. de sica. & l. Põpe. de parricid. sed licet vtraq; l. teneatur, tamen non põt vtraq; l. puniri. & quod dicit glo. non tollitur vetus per nouum. verum est quo ad originem: quoniam vtraq; lege tenetur: sed quantum ad executionem tollitur: vt dicitur in tex. ¶ Ad
b hanc casus positionem oppo. text. dici t[b] ob id crimen. sed casus positio prædicta loquitur de duobus criminibus: scilicet homicidio, & parricidio: licet ex vno facto oriantur, ergo ista positio casus literæ non congruit. Præterea ista casus positio videtur falsa: quia quando ex vno facto oriuntur duo crimina, ex 3
vtroq; punitur: vt. l. si adulterium cum incestu. infrà de adult. Sustinendo hanc lect, possumus dicere, quòd tex. applaudit. Nam quod dicit, ob id crimen, intelligo, id est, ob idem factum. ¶ Ad. l. si adulte-
1 rium cum incestu. respondeo: & aduerte: † quandoq; ex vno facto resultant duo crimina, seu duo tituli criminis, quæ se habent, vt genus & species: vt homicidium, quod est genus: & parricidium, quod est
c species homicidij[c]. Isto casu non potest puniri, nisi vna lege tantùm. hic est casus notab. secundum hanc lectu. & ad idem. l. prætor edixit. §. j. de iniur. Si vero resultant duo crimina, quæ se habent, vt species separatæ & distinctæ: tunc ex vtraq; parte punitur: casus est in. l. si adulterium cum incestu. infrà de adulte. ¶ Exempla de hoc possunt esse plura. Pone exemplum in delictis nominatis. Aliquis interficit vnum hominem in ecclesia, & sic vno actu homicidium committitur: quia occidit hominem, & sacrilegium: quia turbat diuina officia: vt. l. si quis in hoc, C. de episcopis & cleric. tunc resultant duo crimina distincta, & separata: & ex vtraq; punietur. Item, po
d ne exemplum in delictis non nominatis[d]: quia extrahendo tibi cultellum de manu: vulneraui te: & 3
sic derobaui te, tunc ex vno actu resultant duo crimi e
na distincta, & separata: & ex vtroq; venio puniendus, nec habet locum hæc lex: secus si illa duo crimina se habent, vt genus & species: vt hîc. Alij ponunt exemplum in eo, qui fecit societatem contra innocentem, qui tenetur. l. Iulia. de vi priuata. & lege cornelia, de falsis. secundum quosdam. quod exemplum glossa reprobat, vt in eadem habetis. Tertiò potest poni exemplum in eo, qui accepit pecuniam ob negotium faciendum, vel non faciendum, qui tenetur. l. Iulia repetũdarum. & l. Cornel. de fal. Hoc exemplum est optimum: quia ex eodem facto, non resultant plures tituli criminis, sed vnum crimẽ qd' pluribus. ll. non potest puniri. vnde vna lege tantùm potest puniri, & accusari: vt hîc dicitur. ¶ His sic præmissis antè quàm veniam ad alias quæstiones, opponõ. de. l. cum ex vno. s̃. de actionibus & obligationibus. Respondeo, ibi loquitur quando agitur ciuiliter: hîc quando criminaliter ad vindictam. Illo casu quo ciuiliter agitur: ponit Dynus distin- o
ctionem plenam in. l. j. §. dixerit aliquis. de public. ¶ Item opp. C. eodem. l. qui de crimine. Secundò respondeo. Solu. dicunt quidam, à diuersis personis potest quis accusari diuersis. ll. vt. l. qui de crimine, à contrario sensu: non ab vno & eodem. Tu dic, lex, qui de crimine. loquit: qñ ex eodẽ facto plura crimina oriunt, seu tituli criminis, quæ se habent vt species separatæ: hîc quando ex eodem facto plura crimina oriuntur: vel si plura crimina habent se vt genus & species: vt dixi. ¶ Itẽ oppo. C. qñ ci. act. crimina. præiu. l. j. Solu. ibi vna actio erat ciuilis, alia criminalis: hîc vtraq; erat criminalis. ¶ Itẽ oppo. C. ad le. Fla. de pla. l. j. Respondeo, ibi oriuntur diuersa cri-
2 mina, scilicet plagium & rapina. ¶ † Circa hãc legẽ quæro, vtrum ista exceptio: ego sum de crimine accusatus: impediat processum accusationis, secũdo loco propositæ: & sic est dilatoria: an verò est exceptio peremptoria & veniat examinanda, & determinanda per diffinitiuam sententiam? In glo. sunt tres opiniones. vna quòd talis exceptio processum impediat. & ista est vera per tex. qui hîc dicit, ne quis ob id crimen pluribus legibus reus fieret. non dicit, ne puniatur pluribus legibus: quia tunc respiceret condemnationem. sed hîc dixit reus fieret. & sic non potest accusari, & processus impeditur. Ad idem. l. penul. in fi. s̃. naut. cau. stabularij. vbi dicit: quòd non debet de delicto eiusdem hominis sæpius quæri. & sic
3 impedit processum. † Et sic modus proponendi talem exceptionem ad processum est talis. dico, quòd hæc accusatio non est admittenda: nec est procedendum: quia ab alio sum accusatus. Alij dicunt, quòd ista exceptio processum non impedit, sed pcedetur vtraq; accusatione: sed facta cõdemnatione sup vna, tolletur accusatio super alia. Hoc nõ est verum: quia contra tex. huius. l. vbi impedit processum. Tertij dicunt, quòd ista exceptio impedit processum quatenus pœnæ concurrunt: sed non quatenus pœna vni' l. aliam excedit: vt. l. pen. s̃. de actio. & obliga. & l. & ita. §. fi. s̃. nau. cau. stabu. Istorum opinio est falsa: qa in accusationibus quæ dantur ad vindictam, non inspicitur, vtrum sit plus in vna, quàm in alia: sed sumpta vindicta ex vna. l. alia lege non potest puniri: vt l. prætor edixit. §. primo. de iniur. vnde proxima opinio est vera: quia processum impedit, vt hîc. Si qs tamen esset ita stultus, quòd non opponeret eam ad processum, sed ad condemnationem, dicens talem non esse condemnandum de hoc crimine: quia est ab alio accusatus: tunc procederet secunda opi. & iudex procederet super quacunq; vellet. sed facta condemnatione super vna, nõ posset super alia condem-
3 nari. expediui omnes gl. ¶ † Extra gl. quęro, si vno[e]
e iudicio est omissa vna qualitas, an posit propter illam qualitatem inchoari nouũ iudiciũ? Exemplum: tu es accusatus, quòd vulnerasti Titium: sed ibi non est dictum, q̃ vulnus est tale, q̃ remaneat cicatrix: an propter cicatricem posset nouum iudicium inchoari? Vel non fuit dictũ in prima accusatione, q̃ maleficiũ fuit cõmissum de nocte. vel nõ fuit dictũ, q̃ ex illo vulnere ille moriebat. ¶ Rogo q̃ aduertatis: qa iste passus est mihi difficilis. Nam quandoq; secunda accusatio cum illa qualitate producitur post primã, ante nomen receptum inter reos: tunc iudex debet audire secundum accusantem, omissa prima accusatione. Iusta enim causa est admittendi secundum, potius quàm primum: quoniam magis ponit veritatem: vt vidistis. j. eodem. l. si plures. & j. de adulterijs. l. ij. §. fina. cum. l. seq. Quandoq; illa secunda accusatio superuenit post nomẽ receptum inter reos super prima accusatione: tunc idem, qa supersedebitur super prima, & procedetur super secunda: quia grauior est, & præiudicialis. Non enim debet

c ¶ Homicidij. Adde Bar. in. l. j. §. j. in. iij. colum. s̃. de ope. no. nun. & Bar. in l. dol. s̃. de ver. ob. & Bar. in. l. sanctio. j. de pœ. Et qñ possit qs duplici pœna puniri: vide Bar. & docto. in l. [illegible] ibi est tex. in materia. s̃. de postu. In criminalibus. vide Bar. [illegible] aliquis. s̃. de pub. & istis adde glo. xxvij. q. j. [illegible] & Bar. in l. placet. C. de sac. san. eccle. & in l. cunctos populos. in vj. col. de sum. tri. & fi. cat. Et istis adde Sal. in. l. qui de crimine. C. de ac. & ibi per Barro. & Bal. in. l. qui sepulchri. C. de sepul. vi. Et an si in foro ecclesiastico qs fuerit punit', puniat in foro seculari? vide p do. Ant. in. c. tũc, de pc. & in. c. de his. extra eodẽ. & vide Bar. ĩ. l. qd ergo. §. pœna grauior. de infa. & ĩ. l. data. C. q acc. circa me. & in. l. data. C. de do. an parricidiũ veniat appel. homicidij. & sibi cõtrari' est ĩ dictis iuribus.

d ¶ Delictis nõ nomĩatis. Et de istis delictis innomĩatis, vide Bart. in. l. nunquàm plura. de priuatis delictis.

e ¶ Quæro si vno. si in accusatiõe est omissa qualitas, q̃ro, an ex illa posset nouũ iudiciũ inchoari? Bar. hîc, q̃ sic. Qd' sequit Bal. & vide Bal. in l. iij. §. pen. s̃. nau. caupo. stab. Et p ista opi. Bart. fuit cõclusum p collegiũ pusinũ apud ciuitatem Asilij. Sed Ange. impugnat opi. Bar. quẽ oĩno vide. Sed Iabu. cõsuluit cõtra Bar. vt refert Bal. in. l. & si seuerior. in. vj. col. C. de infa. Adde q̃ si ĩ inqsitione essent illa verba, super qbus omnibus singulis connexis & emergentibus depẽdentibus, & extraneis posset semp qualificari processus. de quo p Ang. in l. si vacantia. C. de bo. va. li. x. vide p Bart. in. l. si pręses. in fi. j. de pœ. & vide Bal. in. l. inciuile. ad finẽ. de fur. & in. l. ij. C. qb. res iu. nõ nocet. in fi. & adde secũdũ Inno. in. c. cum dilectus. de pur. c. ĩ gl. ma. in ver. & dicũt quidã q̃ absolut' ab inqsitione põt accusari: qa ad diuersa tẽdũt, p Bal. in addi. Spe. in tit. de sen. in. xxij. co. facit quod no. Bar. in. l. si maritus. §. sinautem extraneus. j. de adult. quod no. Bar. in. l. si qs in hoc. de epis. & cle. & ideo remediũ est, quod dixi in. l.

fieri

fieri præiudicium per minorem maiori:vt.l.per mi
norem.s.de iudi.&.l.j.C.qui accusare non possunt.
Quandoq; superuenit ista noua accusatio post sen-
tentiam latam super prima. Hîc est aduertendum.
Quandoq; prima sententia fuit absolutoria. & isto
casu loquitur.l.in delictis.§.si detracta.suprà de no-
xalibus,& quid iuris sit tunc,dicā in.l.denuntiasse.
§.quid tamen.s.de adult. Quandoq; prima sñia fuit
condemnatoria:& videtur dicere Specu.ꝙ non de-
beat admitti accusatio secunda: licet adijciatur illa
qualitas vltra.ita tenet in titulo de accusatio.§.j.cir-
ca princi.per vnam colum.allegat.l. prætor edixit.
§.j.s.de iniur.vbi si actum est iniuriarum,nō potest
agi de occiso.Videte pro ista sua opi.videtur casus
in.l.qui seruum.in fi.s.de actionibus, & obligationi
a bus.In contrarium videtur [a] casus expressus,in.l.vn
de quæritur.in fi.s. commo. secūdum communem
lectu.¶ Quid dicemus?crederem ꝙ possit accusare
de nouo propter illam qualitatem omissam in pri-
mo iudicio,& accusabitur de toto crimine cum ad-
iectione illius qualitatis.argu.d'.l.vnde quæritur.in
fine.& arg.in.l.Iulia.§.j.s.de verbo.oblig.& de so-
lu.l.etiam.& de leg.j.l.huiusmodi.§.ædes. & quod
b not.in.l.& eleganter.§.non solùm.[b] s.de dolo.Præ-
tereà,ergo video ꝙ factum procuratoris colludentis
non debet nocere domino:vt.l.& elegāter.§.si pro
curator.s.de dolo.Eadem ratione factum accusato-
ris omittentis illam qualitatem, non debet nocere
fisco & reipublicæ:quia prosequuntur suam vindi-
ctam.Preterea,si de toto crimine esset absolutus,&
probaretur preuaricatio,iterum posset accusari sine
dubio:vt.l.iij.s.de præuarica.ergo eadem ratione si
est præuaricatum in ista qualitate.Pro hoc: quia vt
aliàs est.quando ista talia omittuntur,fraude & do-
lo præsumuntur omitti: vt.l.ij.§.j.s.de iure fisci.
Quod maximè puto verum,si ille secundus qui ad-
c dit illam qualitatem,prosequitur suam [c] vel suorum
iniuriam,& primum processum ignorauit: vt.l.si
cui.§.j.s.eo.Non obstat.l.prætor edixit.§.j.s.de in
iur.Et aduerte:quia ego intelligo illum tex.quando
in prima accusatione iniuriarum fuit expresse di-
ctum, quòd erat occisus,& sic qualitas fuit expres-
sa in primo iudicio, licet vindicta esset minor per
actionem iniuriarum,quā p.l.Corne.hîc verò in pri
mo iudicio qualitas fuit omissa.Vel dico etiam ibi,
si illa qualitas non esset expressa in primo iudicio:
sed solùm fuit dictum ꝙ talis percussit talem,ꝙ non
potest accusari. ¶ Secundò propter adiectionem
qualitatis:quia ista qualitas mortis de iure commu-
ni non debebat exprimi:quia illa.l. Cornel.de sica.
nō requirit,ꝙ percussus moriatur:sed sufficit,ꝙ qs
percusserit animo occidendi:ideò illa qualitas de oc
ciso,si posteà addatur,nihil operabitur.sed secundū
formā statutorum,quæ requirit ꝙ aliquis verè occi-
derit,esset necesse,ꝙ in primo iudicio de illa qualita
te esset cognitum ad hoc,vt in secundo non posset
agi,seu accusari.arg.ad hoc, qđ not.in.l.j.&.ij.C. si
5 ex fal.instru.¶ † Quæro, quando secūda accusatio
admittitur, propter illius qualitatis adiectionem:
quod erit officium iudicis super secunda accusatio-
ne?Aduerte,siquidem pœna imposita in prima,ha-
bet similitudinem cum pœna imponēda in secūda,
secundum minus & plus. Verbi gratia, cū pro vul-
nere simplici imponitur pœna centū: pro vulnere
cum cicatrice, imponitur ducētorū pœna:tūc offi-
cium iudicis erit punire eū per secundā sententiā,in
tantum, quantum fuit omissum in prima.ar.l. vnde
quæritur.in fi.s.cōmo. &.l. Iulianus.§.j.s.de verb.
obli.cū similibus.Si verò pœnę prędictæ differunt
specie, puta pro vulnere simplici est pœna centū:
cum cicatrice est pœna manus:tūc officium iudicis
erit cōdemnare ex secūda integra. Prima autē pœ-
na,si nō est soluta,nō soluetur:quia deuenit cōdem
natio ad non causam. vel si est soluta repetitur per
condictionē sine causa:vt.l.si fullo.s.de cōdictiōe si
ne cau. &.l. in cōmodato.§.fi.s.cōmo. Sed si essent
istę pœnę differentes specie, & prima cōdemnatio
exacta non posset repeti:puta prò vulnere simplici
debet fustigari.sed pro citratice est pœna manus. si
non est facta executio primę clarū est: sed si est fa-
cta iam executio,quid habebit facere iudex?puniet
ne iste de eodē delicto bis? videtur absurdū. in hoc
6 est cogitandū. ¶ † Quæro,quid ecōtra [e] aliquod fa-
e ctum est deductum in primo iudicio, per modum
cuiusdam qualitatis:vtrum de eadē qualitate posset
principaliter accusari si de ea resultat crimen per se:
7 dicam.j.eodem.l.proxi.¶ † Vlterius quero,accusa
f tur [f] quis de eodem crimine à diuersis,tamen est ista
differentia, quòd vnus nominat locum vno modo,
alius nominat alio modo:vel vnus ponit quædam la
tera:alius ponit alia: quid erit faciendum? Vel pone
quòd maleficium est reiterabile, nonne potest esse,
quòd bis eodem mense ego percussi te eodem lo-
co?certè in istis casibus ego consulo, quòd tu qui
formas exceptionem, declares in exceptiōe tua: &
facias articulos ad probandum, quomodo talis lo-
cus laceratus in prima accusatione & locus laceratus
in secunda accusatione,est vnus & idē locus: & quo
modo talis rixa, de qua fit mentio in prima accusa-
tione & in secunda,est vna & eadem. & hoc modo
faciendo tu reus posses absolui.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non potest cogere reum accusare,nisi in crimine homicidij.*
2 *Iudex,qui uidet aliquem,qui uult delinquere, potest eum cogere,ne delinquat.*
3 *Accusans aliquem de damno sibi dato ab aliquo cum hominibus coadunatis: non potest illum posteà accusare de condemnatione.*

LEX XV.

In eum. ¶ Non cogitur qs omit
tere actionē ciuilem, &
ꝓponere criminalē descēdentē ex eodē
facto.¶ Oppo.s.de iniur.l.prætor edi-
xit.§.j.Breuiter,secundum opin.gloss.ibi positam,
non contradicit:sed secundùm lect.Iacob. de Aret.
contradicit.Respondeò,ꝙ est speciale in.l. Cornel.
de sicar.non enim debet permittere iudex, ꝙ per
actionem ciuilem pręiudicetur accusationi.l.Corne.
de sica.quæ punit de occiso:est enim mali exempli.
1 ¶ † Quæro, commissum est maleficium,reus non
vult accusare, an iudex possit eum cogere,ꝙ accu-
set?& Spe.ponit in ti.de accu.§.j.ver.quid si nullus.
& ibi videt dicere,ꝙ non potest cogere de iure,p.l.
j.C.vt nemo inui.&c.Sed dicit,ꝙ bene faciet iudex,
si roget.Breuiter dico quod iudex iudex nō potest
cogere.casus est hîc.Fallit vt puto in crimine homi
cidij,in quo iudex pōt cogere accusare:vt.l.pretor.
§.j.s.de iniur.secundū lec.Iac.de Are.& tex.est ex-
pressus,si gl.non destrueret ipsum,in.l.si quis homi
cidij.C.eo.tit.Item probo per rationem.Ego video,
ꝙ lex punit eum:scilcet hæredem.Si non accusat:qa
perdit hæreditatem defuncti,si eius mortem non vl
ciscitur:vt.l.j.de his,qui.vt indig.& per plures leges
illius titu.ergo iudex potest ipsum cogere accusare
2 ne delinquat.Hinc est,† ꝙ si iudex videt,ꝙ tu vis de
linquere,potest te cogere,ne delinquas:vt.l.j.in fi.
s.de offic.præfec.vrb.&.l.congruit.de offic.præsid.
sed in alijs criminibus non puto,ꝙ quis posset cogi
3 accusare.¶ † Itē pone,ꝙ ego accusaui te,ꝙ mihi de-
disti damnū hominibus coadunatis.Istud quod di-
xi hominibus coadunatis,venit,vt qualitas ad quali
ficandum istud delictum:quia dedisti damnum: an
potero te accusare de coadunatione tantùm, quod
est crimen legis Iuliæ,de vi publica.vt.l.vlti.C.ad le
gem Iuliam de vi.& videbitis.j.ad legem Iuliam,
de vi.l.j.Vel an potero te accusare de hoc, quod est
deductum in primo iudicio,per modum cuiusdam
qualitatis?Breuiter puto,ꝙ non.qui enim agit de to
to,quod facit damnum hominibus coadunatis,non
potest posteà agere de parte:scilicet de coadunatio
ne:vt.l.si quis cum totum.de excep.rei iudica. pro
hoc.s.l.proxima.ne de eodem delicto quis bis pu-
niatur.non habetis hîc alia.

SVMMARIVM.

1 *Plures quorum omnium interest,possunt unum simul accusare:aliàs non:& iudex eligit unum.*
2 *Plures accusatores quorum interest:possunt omnes unum procuratorem dare:alter non.*
3 *Plures si accusarent unum in casu,quo non possunt,si non*

vj.col.j.de adulte.
& vide Bal.in ter
minis.in.l.ea qui-
dem.in penult.&
vlti.colū.in versi.
quero an si iudex
& in.l.si quis ho-
micidij.& ibi per
Cy. & gl. C.eo.&
vide docto.maxi
mè in.c.de his. de
accu. Adde huic
Apostillæ Alex.
consil. lxxiij.&
cxxj.Paul. de ca.
consil.cxix.

a ¶ In contrariū vi-
detur.Sed Flor.in
l.ita vulneratus.s.
ad leg.aquil.tenet
opi.Specu.contra
Bar.per.l.prætor.
edixit.hîc allega.
per Bart.in.§.j.&
qđ de dicta qua-
litate non possit
amplius inquiri.
dicit ipse, qđ est
casus in.l.sepul-
chri violati actio.
ff.de sepul.viol.
& etiam allegat
hanc.l. secundum
primū exemplū
gl.hîc.& probat.
Pone pro simpli-
ci vulnere est pœ
na irretractabilis
apposita:puta am
putatio auriculæ.
certè est inconue-
niens,ꝙ iterū pos
sit inquiri,& pu-
niri.ad hoc etiā fa
cit quod no. Bart.
in.l. nunꝙ plura.
de priuat.deli.in
versi.ad hoc q̄ro.
nec iura Butr.ob-
stant.quia agitur
ad persecu. rei fa-
miliaris.& istis ad
de Sali.in.l.qui de
crimine.C.eod.in
in versic.itē iuxta
prædicta quæro.

b ¶ Nō solū.ad. q.
Barto.vide Bal.in
l.j.§.in tutela.in
fin.verbis.C.de tu
to.& ra.distra.

c ¶ Pro sequit suā.
Et hîc vide,an ex
inquisitiōe de vul
nere possit seq cō
dēnatio de morte:
adde not.Bart. in
l.nunꝙ plura. de
priua.de li.in ver-
sicul.quæro circa
hoc, quid sit &c.

& Bart.in.l. dam.
§.sabini. de dam.
infecto.& in pro.
xi.col.

d ¶ Quæro qn̄.&
bene faciunt quæ
voluit Barto. in.l.
dam.§.Sabini. de
dam. infec.huc ad
de not.Bal.in.l.ij.
in.j. colum. versi.
or modo.C.quib.
res iud.non no.&
in aliquo nō tenet
Bar.hîc.

e ¶ Quid econtrà.
Cogita,sed not.ꝙ
potest iterum iu-
dex punire,sed le
nius arbitrio suo.
arg.l.hos accusa-
re.§.omnibus.s.
eo.adde ver.seq.
Ang.consi.cxc.

f ¶ Accusat. Iudex
potest cogere in-
iuriatum accusare.
adde quòd Odof-
fre.in consil.inci-
pien. Titius ali-
quem interfecit,
& filius interfecti
timet accusare in-
terfectorem,pro-
pter suam poten-
tiam:dicit ꝙ po-
testas qui non po
terat ꝓcedere ex
officio,nisi per ac
su.bene facit si cō
pulerit istū ad ac-
cusandum ꝗuis.l.
nō caueatur. quia
expedit reipu.ne
malè &c.l. ita vul
neratus.cū si.s.ad
le.aquil.& ꝓpter
scandalum multa
cōcedunt.l.pe. ff.
de sic.& qa si ma-
leficium nō puni-
ret, res esset mali
exēpli.l.obseruā
dū.ff.de of.pręsi.
l.diuus.ff.de re iu
di.& si timet potē
tiam aduersarij,fa
ciat dari sibi secu
ritatem.l.præsen-
ti.circa fi.&.l.fin.
C.de his,qui ad ec.
confug.& vide q̄
dixi in.l. libello-
rum.§.fi.s.eod.ad
Bar.hîc adde Spe
cu.in titu.de accu
sat.§.j.in princ.in
ver.quid si nullus.
sed cōtra Bart.hîc
tenet Ang.& Ra
pha.& doct.in.l.
si quis homicidij.
per tex.in.d.l.di-
uus.j.eo.& quod
no.glo.expresse.
xxj.q.j. si quis p
capillum.&.ij.q.
vij.quapropter.
&.xiiij.qō.v.im-
molans.

a ¶ Si plures. & vide Bar. ibi in materia.
b ¶ Plurium intererat. Vide Bal. in. l. j. in. xxiiij. colũ. qui accu. & quæ dixi s. in. l. libellorum. §. sed si aliud. & Bal. in. l. senatus. C. qui accu.
c ¶ Quæro quomodo. Vide Cy. in. l. senatus. C. qui accu. & ad hoc not. vide Bal. in. l. ij. §. fi. j. de adulte.

p Bart. hîc. & ideò dicit, ꝙ si iudex appellatiõis pronũciat super instãtia, s. ꝙ appellãs appellare nõ poterit: quia absorbet non solũ instantiã, sed etiã causam principalem: cũ accedat ad naturam diffinitiuæ, non interlocutoriæ. vide Roma. & quæ ibi dixi in rub. de re iudi. & Bal. in. l. ij. C. si aduersus rem iudi. & in auẽ. hoc sacramentũ. de iura. cal. Itẽ adde, ꝙ Iaco. but. & Bal. in. l. properãdum. §. & si quidẽ. de iudi. & bal. in auẽ. qui semel. quomodo & qñ iu. semper fine di stinctio. sequunẽ gl. in. d. l. harum. Sed Bar. hîc malè loquitur. & vide clemen. fi. de ap. & no. i. c. auditis. de resti. in integ. ꝙ sit interlocutoria. tenet Bald. in l. fin. C. si tutor vel cur. & Bal. in auẽ. qui semel. in. iiij. col. quomodo & quãdo iu. vbi dicit ꝙ habet vim diffinitiuæ, qñ per eã imponitur perpetuum silentiũ: vt in casu illius auẽ. aliàs aũt est interlocutoria: vt vult ipse in auẽ. in vlt. col. in versi. ibi ab obseruatione iudicij. & vide in fi. huius co. Adde an sententia absolutoria, ab obseruatione iudicij, propter libellum malè conceptum, vel eò quia nõ probatum, sit interlocutoria, vel diffinitiua. Vide Paul. de ca. consi. xcvj. & cccxcij. & Ange. cõsi. xcv. & c. xc. & Paul. de ca. consi. cxix.

d ¶ Quero quid. vide Cyn. in. l. senatus. C. qui accusa. nõ pos. vtrũ vnus poterit accusare plures: vide. l. hos accusare. §. lege Iuli. s. eod. Andr. Barba.

e ¶ Titia. Materiã huius. l. examinat Barto. in. l. fina. C. qui accu.

f ¶ Iudex statuit. Vtrum autem ista assignatio termini debeat fieri cũ causæ cognitiõe, Dy. in. c. indultũ. ꝙ valet gl. i. l. j. C. vt nemo. inuit. tenet ꝙ nõ. Bar. hîc dicit, ꝙ põt appellari. dic ꝙ vbi assignatio termini nõ est contra ius: tunc nõ requirit causæ cognitio. sed vbi est contra ius, bene requiritur causæ cognitio. c. fi. de clã. despõ. & c. fi. qui ma. accu. & ibi Moderni. vbi eos vide. Andræ. Barba.

g ¶ Quæro, an sentẽtia. Adde quòd gl. in clemen. fi. de app. tenet, ꝙ sñia lata super instantia causæ per iudi. appel. est interlocutoria: quia non diffinit eam. Pro quo est gl. in cle. j. de sequest. pos. & fruct. Lapus dicit hoc verũ quo ad principale negotiũ: secꝰ quo ad instãtiã. Nã cũ ipse diffiniat, poterit illo respectu esse diffinitiua, & sic refert sibi ascripsisse Io. and. alle. no. Specul. de officio iudi. §. de seruitu. versicu. quid si oppones. vbi si reus absoluitur ab obseruatiõe iudicij. propter ineptam actionẽ quòd dicitur interlocutoria. & hoc vltimũ tenet Ioã. mona. post alios i. c. examinata. de iudi. p Arch. in. xx. dist. i §. j. in verbo. abso lu. Petrus de Ancha. in. d. clemẽ. fi. decidit scdm no.

opponatur, iudicium procedit.

4 *Iusta causa magis admittendi unum ad accusandum, quàm alium, est quando ponit magis omnes circunstantias maleficij.*

LEX XVII.

a Si plures. ¶ Not. tex. ibi: vel iusta de causa. Oppo. de. l. iij. §. si plures[a]. s. de sepulchro viola. ibi plures admittuntur. Sol. ibi † plurium inter- 1 erat[b] principaliter. ideò plures admittuntur: ideò si b essent plures filij vnius patris occisi: omnes simul ad accusandum admitterẽtur: quia cuiuslibet interest principaliter. sed quando duo veniũt, & nullius principaliter interest: tunc iudex eligit vnum: quia tantùm interest eius, ꝗtum alterius. & ita loquitur hîc. c ¶ Quęro, quomodo[c] intelligatur hoc, si plures existant: an est necesse, ꝙ veniant plures simul: vel est necesse ꝙ vnus veniat? Respondeo: hoc debet intelligi, si plures veniant ante nomẽ rei receptum inter reos. ita not. in. l. qui de crimine. C. eodem. & l. reos. 2 ¶ † Quæro, quid si plures accusatores vellent dare vnum procuratorem, an possint? Inno. ꝙ sic: in capit. sicut olim. extra de accusationibus. Sed non placet: quia aut omniũ interest: & tunc nullus potest accusare. si verò nullius interest: tunc nullus potest dare procuratorẽ: vt. l. licet. s. de procuratoribus. 3 ¶ † Quęro, quid[d] si plures accusauerunt vnum: nec fuit ex- d ceptum? Respondeo. Si non fuit exceptum, procedet iudicium: vt. l. si accusatoribus. & ibi not. C. eodem. Item dicitur hîc iusta causa. 4 ¶ † Quæro, quæ erit iusta causa? Respondeo: si vnus ponit magis oẽs circunstantias maleficij, quàm alius: iusta causa erit magis admittendi istum, quàm alium: vt. l. ij. §. fina. cum. l. seq. j. de adulterijs.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest statuere accusatori tempus, intra quod potest accusare: quo elapso potest pronuntiare non esse audiendum.*
2 *Appellari à sententia, qua pronuntiatur quem non esse audiendum potest: & si non appellatur transit in rem iudicatam.*
3 *Appellari à sententia interlocutoria habente uim diffinitiuæ potest.*
4 *Sententia ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, uel diffinitiua?*
5 *Appellari à sententia absolutoria lata ab obseruatione iudicij, an, & quando possit?*
6 *Appellari ab interlocutoria, quando non speratur diffinitiua, potest, uel quando grauamen per eam illatum non potest separari per appellationem à diffinitiua.*
7 *Absolutoria lata ab obseruatione iudicij, licet solenniter procedatur, & in scriptis feratur, tamen dicitur interlocutoria diffinitiuo modo prolata.*
8 *Citatio partis, quando requiratur, quando fertur absolutoria ab obseruatione iudicij: ubi, quòd quando absoluitur à toto iudicio.*
9 *Iudex, an possit statuere terminum accusatori ad accusandum causa non cognita: & suprà numero primo.*
 Interlocutoria postquàm non speratur, diffinitiua transit in rem iudicatam.

LEX XVIII.

e Titia.[e] ¶ Hæc est lex solennis, & in glo. legitur duobus modis. Primò in glossa magna. secundò in glossa parua. & secundùm primam lecturã ponẽ casum. Titia accusauit aliquem, quòd testamentum falsificauerit fratris: & quia libellus non fuit bene conceptus, fuit absolutus ab obseruatione iudicij: deinde iudex statuit[f] terminum Titiæ, vt accu- f saret intra certum tempus si vellet: quæ non accusauit: ideò iudex pronuntiauit non esset audiendam: quæritur cum Titia non appellauerit à iudicis pronuntiatiõe, an iterum possit accusare? & hîc dicitur quòd non. Ex hac. l. not. † quòd iudex potest statue- 1 re tempus accusatori, intra quod possit accusare.

¶ Secundò nota, quòd iudex elapso termino potest pronunciare eum non esse audiendum. 2 ¶ † Tertiò no. ꝙ ab hac sententia potest appellari. ¶ Quartò nota, quòd si non appellatur, talis sententia transit in authoritatem rei iudicatæ. His visis venio ad examinationem gl. & secundum istam lectu. fuerunt datæ duæ sententiæ. ¶ Oppo. à sententia interlocutoria non appellatur. vt. l. pen. quo. appel. nõ reci. & l. ij. j. de appel. reci. hîc dicitur contrarium, quare malè. in gl. sunt tres opiniones. prima, ꝙ hîc fuerunt duæ sententiæ, & quælibet diffinitiua. ¶ Contra hoc op. ꝙ duæ sententiæ diffinitiuæ non possunt ferri circa idem: sed consonantes sic. certè istã opini. nõ tenent ibi doctores. vel aliter, duæ sententiæ non possunt ferri circa idem: verum est ex eadem instantia, sed ex diuersis sic: vt. l. duobus. s. de exceptione rei iudicatę. Sed an sint diffinitiuæ, vel non, infrà dicam. Alij dicunt, quòd istæ fuerunt duæ sentẽtiæ, & quęlibet interlocutoria. 3 ¶ † Ad contrarium respondeo, ab interlocutoria non potest appellari: verum est, nisi habeat vim diffinitiuæ. sed hîc habet vim diffinitiuæ. ergo &c. Et ista est opinio Oldra. & Alberi. & est satis bona: sed an sint interlocutoriæ infra dicam. ¶ Tertia est opinio glossæ, quòd hîc fuerunt duæ sententiæ, quarum prima fuit interlocutoria ab obseruatione iudicij, propter libellum malè conceptũ: & ab illa non potest appellari. ita dicit gloss. nostra. ¶ Pro examinandis istis opin. habemus examinare duo. Primùm: cum hic duæ sententiæ sunt ambę ab solutoriæ ab obseruatione iudicij. Prima, absoluo te ab obseruatione iudicij, propter libellum malè conceptum. Secunda, absoluo te: quia accusator non potest accusare: quia intra terminum te non accusauit. quare non est vna diffinitiua, sicut alia. 4 ¶ † Vnde ꝓ declaratione quæro: an sententia[g] absolutoria ab ob- g seruatione iudicij sit diffinitiua, vel interlocutoria? Respondeo sententiam esse diffinitiuam, potest assumi duobus modis. vno modo quo ad solennitatem titu. C. de senten. ex peri. recitandis. & isto respectu sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, nõ est h diffinitiua: quia non requiruntur illæ solennitates.[h] nec est necesse, ꝙ feratur in scriptis. & isto respectu est interlocutoria: vt dicitur in hac gloss. & l. harum. suprà si ser. vendi. & l. Iul. in principio magnæ gloss. s. de condi. in debi. & ad idem. l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi. vbi dicitur, ꝙ si liquet ex actis, absoluitur diffinitiuè: aliàs ab obseruatione iudicij. Facit. l. diui. s. de libera. causa. ¶ Secundo modo, potest videri: an sit diffinitiua, hoc est, quę diffiniat causam imponendo finem, ita quòd de cętero non agaẽ: & isto respectu est quædã diffinitiua: quædam interlocutoria. Interlocutoria verò est, qua lata potest iterum accusare: vt, absoluo te propter libellum malè cõceptum: vel propter absentiam accusantis. Nam potest iterum accusari. Ita loquitur hæc glossa & lex properandum. C. de iudicijs. §. & si quidem. Quędam est absolutoria ab obseruatione iudicij, quæ imponit finẽ controuersię sic, vt de cætero agi nõ possit: vt, absoluo te, quia aliàs soluisti: vel quia occisus poterat impunè offendi. & isto modo potest dici diffinitiua: quia finem controuersiæ imponit. Ita loquiẽ secunda gloss. facit insti. de perpe. & tempo. ac. in fi. 5 ¶ † Quæro, vtrum à sententia absolutoria ab obseruatione iudicij possit appellari? glo. videtur hîc velle dicere, quòd non: nisi quando est talis interlocutoria, quæ causam diffiniat, quòd de cętero non posset agi. ita dicit gl. Breuiter inquantũ gl. dicit posse appellari, dicit verum, vt hîc. sed inquantum negat ab interlocutoria, quæ non diffinit totam causam totaliter nõ posse appellari: mihi displicet. Quia regula est, quòd ab interlocutoria postquàm non speratur diffinitiua, possit appellari. ita est tex. hîc, prout habes in litera, quas. Ita tenet gloss. in auẽ. habita. C. ne filius pro patre. Pro hoc. l. ait prætor. §. permittitur. s. de

h ¶ Solennitates. Bart. hîc nõ bene loquitur. & eum reprehẽdit Alex. in. l. iustè. de acq. pos. in. iij. colũ. & adde ꝙ quælibet interlocutoria respectu illius actus potest dici diffinitiua. gl. repu. fin. l. generaliter. C. de rebus creditis. ad. de gl. in auẽ. de litigio. §. ad excludendas. & Bal. in l. intra vtile. de mino.

s̈.de mino.&.l.intra vtile.eo.tit.Præterea,ab interlocutoria illa potest ap
pellari,qn̄ grauamen illatum per eam non pōt reparari per appellationē
à diffinitiua.vt.l.arbitro.&.l.si ab arbitro.s̈.qui satisdare cogantur. &.l.ij.
j.de appel.rescin.vbi plenè dicam.&.d.l.intra vtile.Sed quando alia diffini
ua non fertur,tunc non potest reparari per appellationem à diffinitiua il-
lud grauamen illatum per interlocutoriam:ergo ab ista interlocutoria po
6 terit appellari.¶ †Quæro,de duabus quæstionibus.Primò dixi ꝙ abso-
lutoria ab obseruatione iudicij nō est diffinitiua respectu solēnitatis.Quid
si iudex vult solenniter ꝓcedere,& sñiam in scriptis proferre?Rñdeo fer-
7 re pōt,& erit interlocutoria diffinitiuo modo prolata.¶ †Quero,vtrū qn̄
a fertur sñia absolutoria ab obseruatione iudicij, debeat iterum citari [a] pars?
aduerte,quando absoluitur reus ab illo termino,hoc potest fieri non cita-
to actore:vt.l.& post.§.circunducto.s̈.de iudicijs.sed quando absoluitur à
toto iudicio:tunc est necesse,ꝙ pars citetur:vt notat Inno.in ca.consuluit.
extra de offi.deleg.dic vt ibi.¶ Secundo modo legitur hæc lex,ꝙ hîc fue
runt duæ sententiæ tales . Prima,qua iudex statuit terminum ad proban-
dum crimen:& ista fuit prima sñia interlocutoria.Secunda sententia inter
locutoria fuit:quia iudex pronuntiauit post terminum non esse proceden
dum.Hæc lectu.colligitur ex quibusdam gl.paruis.vide gl.super verbo,
8 minaretur.& alia est super verbo impleuerit,& potest esse bona.¶ †Quę
b ro vtrum [b] iudex posit statuere accusatori terminum ad probandum,seu
accusandum:ita ꝙ decætero non audiatur.glo.hîc ꝙ sic.&.l.si ea.C.qui ac
cusare non possunt.Dy.hîc.& in.c.indultum.de regu.iuris.libro.vj.vide-
tur dicere,ꝙ accusatori potest statui terminus sine causæ cognitione:reo
verò non potest statui terminus ad suas defensiones:nisi causa cognita:vt
l.ij.s̈.de re iudic.Richar.malumb.videtur velle,ꝙ nec etiam accusatori po
c test limitari tempus:[c]nisi causa cognita.& hoc videtur tenere gl.in.l.j.C.
vt ne.inui.quod plus placet.facit.l.si quis instituatur.§.j.s̈.de hæredi.in-
sti.&.l.mancipiorum.de optio.leg.&.l.j.de cura.bo.dan.Est autem iusta
causa statuendi terminum,si vadis tu me infamando,ꝙ me accusabis de ta
li crimine:vel petes talem possessionem:tunc est iusta causa statuendi ter
minum tibi intra quem accusare posis:aliâs non audieris: vt.l.diffamari.
C.de inge.manu.& hoc dum dicit arguere minaretur &c.& pro hoc tex.
C.de adulte.l.ob commissa.in fine.& hoc tenet Inno.in.c.conquerente.in
gl.ij.extra de offi.ordi.Item sunt aliæ causæ:vt not.gl.in.l.j.C.vt ne.inui.
sed si iudex statueret istum terminum,sine causæ cognitione,tunc posset
9 appellari,& per appellationem rescinderetur.¶ Vltimò†not.ex.l.ista,ꝙ
interlocutoria postquàm non speratur diffinitiua,transit in authoritatem
rei iudi.secus in alia interlocutoria:vt not.in.l.quod iusit.s̈.de re iudica.in
c.cum cessante. extra de appellatio.

SVMMARIVM.

1 *Instantia causæ criminalis,quòd non transeat ad hæredes accusatoris.*
2 *Hæres accusatoris,an admittatur ad accusandum,ut quilibet extraneus.*
3 *Accusare plures nemo compellitur:nisi in homicidij crimine.*

LEX XIX.

d DIui fratres.[d]¶ In prima parte nota,†ꝙ instantia accu
1 sationis criminalis,non transit ad hæredē
2 accusatoris: an † posit hæres tanq̄ quilibet extraneꝰ adimitti?
3 dic,vt vidistis.s.eo.l.libellorum,in fine.Item dicitur†in secun-
da parte,ꝙ non compellitur qui accusare plures:an hoc sit verum indistin
ctè?Respondeo,vt dixi.s̈.eod.l.in eum.quia in crimine homicidij est spe-
ciale:vt si plures sint occisores,compellitur qs accusare omnes:vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Reus si moriatur non interposita appellatione intra decem dies,qui dantur ad ap-
pellandum,an idem sit,acsi appellasset.*
2 *Sententia condemnatoria lata contra absentem uigore statuti, pœna tunc transit ad
hæredem condemnati.*
Pœna quando infertur ipso iure sine condemnatione,tunc transit ad hæredem.
3 *Casus in quibus pœna transit ad hæredem.*

LEX XX.

e EX iudiciorum.[e]¶ Bona est.l.& diuiditur.Pri
mò ponit vnam regulam in ac-
cusationibus criminalibus.Secundò ponit exceptionem. Ter-
tiò ponit vnam determinationem dubij dependentem ex præ
dictis.Quartò & vltimò ponit vnam regulam in ciuilibus.Secunda ibi:ex
ceptio.Tertia ibi:adeò.Quarta ibi:ex cęteris verò.sicut sunt istæ quatuor
partes:ita & quālibet partē p se examinemus.¶ Circa primā partē q̄roqd
si lata sñia est appellatum:& pendente appellatione decedit reus? certè de
hoc tex.est,qui distinguit in.l.iij.si pendēte appellatio.&.l.fi.C.si reus vel
1 accusator mortuus fue.¶ Secundò†quæro,[f] quid si reus decesit post la-
f tam sententiam intra decem dies,qui dantur ad appellandum: non tamen
est interposita appellatio?dicit gloss.idem,& fortè ista quæstio non repe-
ritur alibi,& ipsam simpliciter Dynus tenet.vide glo.quæ incip.qua secu
ta.ibi:si appellatum nō est.ęst tn̄ intra tempus appellandi.quod not.qa sic
alibi non inuenies.ita dicit Dy.Iac.de Rauē.est in contraria opi.dicit ipse,
si reus decedat interim intra tp̄s,quod datur ad appellandum ,& ipse non
appellat,verificatur prin.l.nostræ:quia decedit lit.contesta.& condemna
tione secuta.Ad hoc igitur,vt hæres hoc beneficium habeat,debet appel-
lare,& appellationem prosequi:vt.d.l.iij.C.si penden.appel.& Cy.hoc re
fert in.l.fin.in.ij.q.C.si reus vel accu.mort.fue. quod
2 satis placet.¶ †Quæro,pone,ꝙ secundū statuta Ita
liæ profertur in absentem exbannitū sñia diffiniti-
ua lit.non contest.ex solo bāno:vtrū mortuo reo ad
g hæredē poena transeat[g]?Breuiter videtur,ꝙ non:qa
tex.requirit duo copulatiuè,scilicet,ꝙ lis sit cōtest.
& secuta sententia.sed in quæstione proposita ,non
fuit lis contesta.ergo &c.Dyn.non dicit plus.Bre-
uiter in contrarium est veritas:quia sufficit condem
nationē esse secutam.Ideo enim hîc ponitur de lit.
contesta.quia secundum hæc iura aliter non potest
fieri cōdemnatio.Probo hoc.Ego video in casibus,
in quibus infertur pœna à.l.ipso iure sine condem-
natione:ꝙ pœna transit in hęredem:vt.l.commissa.
s̈.de publici.vnde hæc.l.respicit:& requirit ꝙ pœna
cum defuncto incœperit:quod fit regulariter lit.cō
testa.& secuta sñia.Sed si poneremus casum:in quo
non requireretur contestatio:sufficit sentētia.Idem
si reperiremus casum,vbi non requireretur lit.con-
testa.nec sententia: vt in casibus , in quibus pœna
ipso iure infertur:vt dixi.¶ Venio ad secundā par-
tem.videtur,quòd in crimine læsæ maiestatis, non
transeat pœna ad hæredem:vt insti. de publi.iudic.
§.ij.Solu.hæc debet intelligi secundum illam: scili-
cet in duobus casibus: scilicet si contra principem,
3 vel rempublicam.¶ †Quero,vtrum sint alij casus,
in quibus pœna transeat ad hæredem mortuo accu-

a ¶ Iterum citari.Quando fertur absolutoria ab obseruatiōe iudicij:vtrum
quis debeat citari:vide quod not.Barto.in.l.nec quicquā.§.vbi decretum.
de officio proconsul.& in.l.si opus nouum. ff.de operis noui nuntiatio.
& vtrobiq̄ dixi.

b ¶ Quæro vtrum.Adde in primis omnino Bald.in .l. diffamari. C.de in-
ge.manu. & Imo.
in capit.super eo.
de appellatio. Et
an iudex posit da
re terminum ad
prosequendū ap-
pellationem,sicut
ad accusandum,vi
de Bal.in.l.j.C.vt
intra certum tem
pus.& text.in.l.si
ea.C.qui accusa.&
ad Barto.hîc adde
gloss. nota. & ibi
Bartol.in.l.Papi-
nianus.§.j.s̈.de in-
officio.testamen.
& quod not.in.c.
cū in tua. qui ma.
accusare poss.&
vide Bal. in.l. qui
licitum. C.vt lite
penden. & Bald.
in authen.ad hęc.
in penult.colum.
de vsuris.versicu.
quæro.& nota ꝙ
nunq̄ iudex per
suam interlocuto
riam potest silentium imponere,si facta sit prius per iudicem ipsi, cui si-
lentium imponitur bina monitio,de qua in actione appareat secundùm
glo.singu.& ibi Ange.in auť.de hæredi.& fal.§.j.& vide Bal.in.l.j.vt ne-
mo inui.& vtrum à tali sententia:in qua imponitur silentium posit ap-
pellari:& an sit interlocutoria:vide Bald.in.d.l.diffamari.& Ange.in.l.j.C.
vt ne.inui.& in.l.& si post tres.in antepenul.colum.s̈.si quis cau.& Imo
la.in.l.insulam.in.v.colum.primæ regulæ,in verbo. obliga.de verborum
obligationibus.Ang.autem in.d.l.j.dixit,ꝙ iudex non potest non agenti
alteram pœnam imponere,quàm silentium:nisi tutori:per.l.tutor,qui re-
perto.§.si deponi.de administratio.tuto.& vide glo.& doct.in.l. diffama
ri.Bar.in.l.mancipiorum.& Lud.in.l.ij.de re iudi.

c ¶ Limitari tempus.Adde Bald.in.l.si ea.in princ.in fi.ij.colum. C.qui ac-
cusa.& Bal.in.l.minoribus.C.de his,qui.vt indi.& vide Imo.in.l .stipula-
tiæ.de verborum oblig.in princip.& vide domi.Anto.in cap.tua nobis.
de appella.& Ioan.an.in.c.peruenit.el.ij.de appellatio.qui contrarium te-
net.Et ad hoc etiā Bar.in.l.nec quicq̄.§.vbi decretum.de offi.proconsul.
& vtrum sententia lata ab obseruatione iudicij sit interlocutoria?adde no.
in.c.examinata.de iudi.vbi dicunt,ꝙ debet in ea exprimi causa.& secun-
dū do.Ant.ibi,aliter non valet,alleg.§.oportet.in auť.de iudi.& quod no.
Io.and.in.c.finē litibus.de do.& contu. Quod an indistinctè ꝓcedat,po
nit ibi Imo.& vide Bal.in.d.l.si ea.in princi.in fi.ij.col.C.qui accu.

d ¶ Diui fratres.vide in.l.j.in fi.C.ex delict.defunct.

e ¶ Ex iudiciorum.Not.ad materiam huius.l.ꝙ licet reus accusatus p mor-
tem liberetur quo ad personam:vt.C.si reus vel accus.mor. fuer.tamen si
hæres voluerit ad purgationem defuncti,ꝙ declaretur defunctū non com
misisse delictum,pōt hoc petere per tex.sing.in.l.filio.§.seia testamento.
de adimen.leg.secundū Bal.in.l.j.C.ex delic.defun.Et ad materiā huius.l.
vide Bal.in.l.j.C.ex deli.defun.in.ij.iij.&.iiij.col.vbi not.glo.hic.Quid si
reus decedat intra tempus appellandi?vide Bald.in.d.l.j.in.vj.col.& Bar.
in.d.l.si qua pœna.de ver.sign.& Barto.& Bal.in.l.iij.C.si penden.appel.
Quomodo autem formetur sententia mortuo reo:seu quomodo,aut qui-
bus verbis vtetur hæres pro defensione:vide Bald.in.d.l.j.in.vij.colum.&
quod habetur per doct.in.l.nulli.de procu.

f ¶ Secundò q̄ro.Vide Bal.Anto.& Imo.in.l.qui à latronibus.§.j.de test.
& Bal.in.l.j.C.ex deli.defun.& Bal.in.l.si quis filio.§.si eum.de iniu.test.
& Imo.in.l.defuncto.s̈.de pub.iudi.& hanc gl.approbat Sali.in.l.fine.C.si
reus vel ac.Idem Bald.in.l.iij.si pen.appel.mors inter.in versicu. quæro si
deportatus.& vide Rapha.in.l.fin.si pen.ap.& plenè per quendam Mod.
nomine Ang.Are.in suo tractatu malefi.in vlti.verbo.

g ¶ Pœna transeat.Breuiter sententia banni transit ad hæredem , sed Bald.
contra.in.l.j.in.v.col.C.si ex delic.de fun.& vide Bal.& Imo.in.l.qui à la-
tro.§.j.s̈.de testa.& Bald.in.l.si quis filio.§.eius.de iniusto test.& Bald.in
auť.bona damnatorum.C.de bon.dam.& in.l.data opera.in.xxv. colum.
C.de accu.vbi videtur sequi Hostien.Bar.contrarium tenet in.l. penul.in
x.colum.de condictio.inser.& vide Bald. in.d.l.j.in.vij.colum. & quod
dicitur in.l.lucius.j.de iure fisci.

a ¶ De custodia. pro quo crimine quis sit carcerandus, & per quos debeat
detineri: vide Bal. in. l. ij. C. de episc. au. & vide Bal. in auē. si quis. C. de adul.
vbi dicit, ꝙ iudex, siue potestas potest committere quod in quocunq; lo-
co subdito ciuitatis detineatur, donec mittat pro ipso familiam, & si appel
lauerit reus condemnatus. in quibus carceribus debet mitti. Bald. latè in. l.
furti. in princip.
de infa. & non sol
uit. sed Petrus de
Ancha. ibi tenet,
quòd debet stare
in carceribus iudi
cis à quo. c. cū te-
neamur. de appel
latio. Vide tamen
Barto. in. l. eos. §.
super his. C. de ap
pella. & quod no.
ipse in. l. ab execu
tore. C. quorū ap-
pella. & Bald. in
auē. si quis. C. de
episco. audi. & ad
de quod Petr. de
Anch. in clemen.
frequēs. de appel-
la. aliâs de exces.
præla. c. frequens.
Posteà dixit, ꝙ si
appellatur ab in-
terlocutoria, su-
per captura, nec
appellatur à diffi-
nitiua, debet car-
ceratus detineri p
iudicem ad quē:
quia tota iurisdi-
ctio est translata
ad iudicem appel
lationis, ergo ad
ipsum est deuolu
ta custodia: quia
carceratio est de
processu. Facit. l.
si is ad quem. C. de
edendo. vbi pro-
cessus tradiē ipsi:
maximè cum ad
eū ipsum spectet
executio, si con-
tingat per ipsum
sententiam iudi-
cis à quo confir-
mari: & hoc notat
in capitu. Roma-
na. de appellatio.
in. vj. & tenet Bar
to. in dicto. §. su-
per his. Tu caue:
quia pendente ap
pellatio. nihil de-
bet innouari: sed
omnia debent re-
duci in modum,
quo erant tempo
re latæ sententiæ:
& tūc si quis pro-
sequitur ius quod
tunc erat, non de-
bet innouari secū-
dùm gloss. not. in
c. non solū. de ap-
pel. in. vj. Et ideo
videtur, quòd iu-
dex possit, & debeat remittere ei. hoc videtur velle Bald. in. d. auē. si quis.
& ita seruatur. facit quod not. Innoc. in. c. vt famæ. de senten. excommu. &
per Moder. in. l. si expressim. de appel. in. vj. charta. & per Bald. in. l. mini
mè. C. de appel. & vide Bal. in. l. si quis post. de testi. & Ang. in. d. l. more. ff.
de ferijs. quæ omnino videas. Item adde, quòd si quis semel, exiuit de car-
cere, pdit bñficiū pro crimine, quod datis fideiussoribus relaxeē. gl. est sin-
gu. & ibi Roma. in. l. lege Cornelia. ff. ad sillania. & Bald. in. l. iij. ad fin. de
episc. audi. Et ad prædicta vide omnino Bal. in. l. j. C. de exhib. re. Item ad-
de, quòd Bal. in auē. generaliter. in vlt. col. C. de epis. & cle. dicit, quòd nullo
modo potest excusari iudex, qui ab accusato, vel inquisito non accepit fi-
deiussores: quia forma est tradita à lege, per illum tex. bene facit. l. j. de ma
gi. conuen.

sato? Respondeo sic: & glossa enumerat. Sed quod
glo. dicit de septimo casu: scilicet de. l. Lucius. dic vt
ibi not. Item quod dicit glos. de. §. cum absentem. ꝙ
alio casu loquiē, dicit verum. Item adde ad gloss. ibi:
item alius. vt. j. de bo. eo. l. fin. Item est alius casus. s.
de adimen. lega. l. penulti. §. Seia. ¶ Venio ad ter-
tiam partem. & oppoñ. s. de solut. l. reo. Solu. glossa
ibi loquitur in crimine nō exceptuato. vel aliter ex-
tra glos. ibi loquitur in alienatione necessaria: hîc in
alienatione voluntaria: vt no. in. l. qui pœnæ. de ma-
numis. ¶ Item oppo. de. l. qui pœnæ. de manu. Bre-
uiter hanc materiam qualiter possit fieri alienatio
ab accusato. dic plenè in. l. post contractum. s. de do-
na. & ibi dixi. ¶ Venio ad quartam partem. dicitur
hîc, ꝙ in alijs pœna incipit ab hærede litis contesta.
¶ Quæro, vtrum sit verum siue ciuiliter, siue crimi
naliter agatur? opi. sunt in glos. sed veritas est, quòd
iste versicu. vlti. debet intelligi quando ciuiliter agi-
tur. ita intelligit glo. s. titu. j. in. l. defuncto. & ibi ple
nè examinaui.

SVMMARIVM.

1 *Causa criminalis propter ciuilem fisci fauorem suspendi-
tur.*
2 *Iudex non admittit exceptionem propositam, causa diffe-
rendi iudicium.*

CApitis. ¶ Oppo. de. l. reum. C. de
procura. Solu. fallit fauo-
re fisci: ad alterius enim vtilitatem, cām
1 agere non posset. ¶ † Quęro, quid est di
ctum suspenso crimine? Respondeo, ꝙ criminalis
causa propter istam dilationem differetur: licet cau-
sa aliâs criminalis facit differri ciuilem: vt. l. fin. C. de
ordi. iudi. Tamen hîc ecōtrà ciuilis faciet differri cri
minalem fauore fisci. Quod probo: quia quandoq;
faciet differri pœnā: & executionē pœnæ: vt in dila
tionibus iam inchoatis, sicut in accusatiōe: vt. l. defer
re. circa princi. j. de iur. fisci. coniuncta. l. is qui reus.
s. titu. j. & quod ibi not. in vlti. gl. & hîc. Tamen ego
2 puto verum, † nisi iudex videret, ꝙ causa differendi
proponeretur ista dilatio: tunc iudex nō deberet ad
mittere: vt. l. cum reis. C. de pe. & l. fi. C. de fal. extra
de in integ. restitu. c. suscitata.

LEX XXII.

ALterius. ¶ Opp. imo videtur, ꝙ
miles debeat remitti ad
eum, sub quo militat: vt. l. de milit. j. titu.
j. Sol. dicit glo. intellige in milite, qui cō
misit crimen commune, & graue: secus si commisit
delictum militare: quia tunc remittitur ad eum, sub
quo militat: vt ibi.

De custo. & exhi. reorum Rubri.

SVMMARIVM.

*Dictum est. s. de accusa. uerum, quia accusati custodiuntur
& exhibentur: ideo ponitur hîc ista rubrica.*
1 *Accusatus de crimine, qñ ueniat carcerandus: ubi, quòd ubi
cunq; uenit imponēda pœna corporalis. quis detinetur.*
*Confitens delictum, & etiam inculpatus de graui delicto,
nedum detinetur, sed etiam ponitur in uinculis, aut cip-
pis.*
2 *Inculpatus de delicto, pro quo pœna corporalis in defectū
pecuniariæ imponitur: debet carcerari.*
3 *Accusatus pro delicto, pro quo pœna corporalis uenit im-
ponenda in defectum pecuniariæ: non liberatur à carce
ribus dando fideiussores, uel faciendo depositum.*
4 *Practica, ut accusatus pro delicto, pro quo in defectum
pecuniariæ corporolis imponitur, non carceretur, est: ꝙ
soluat pecuniam fisco sub conditione, si condemnabitur.*
5 *Confessus semel delictum sponte, non debet iterum confite-
ri: secus si metu tormentorum.*

LEX I.

a DE custodia. [a]¶ Accusa
tus custodi
tur arbitrio iudicis, causis inspectis
quę hac. l. ponūtur. h. d. ¶ Opp. &
videē, ꝙ debeat statim mitti in vin
1 cula: vt. l. iij. j. eo. dicit gl. † aut accu-
satus confitetur de crimine, & statim ponendus est
in vinculis. Aut nō confiteē de crimine: & tunc aut
est valde graue scelus, qđ obijciē: & ponetur in car-
cere custodiendus: vt. j. eodem. l. diuus. Aut non est
valde graue scelus. & tunc adhibetur distinctio, quę
ponitur in hac. l. Aduerte, quomodo est istud: cum
nos videamus tota die, quòd pro quolibet crimine,
ex quo venit inferenda pœna in corpus quis carce-
ratur? Iac. de Are. intelligit hanc. l. aliter. & intelle-
ctui suo applaudit etiam consuetudo, fortè. l. vt di-
camus sic. Quandocunq; venit aliqua pœna inferen-
da corporalis, quis debet personaliter detineri, ne
aliâs pœnam eluderet: sed in hoc est differētia: quia
si ipse confitetur crimen non solùm ponitur in car-
cere, sed etiam ponitur in vinculis, aut cathenis, vel
cippis: vt. j. eo. l. si confessus. Idem si non confiteē,
& est graue scelus. ita loquitur. l. diuus. j. eo. Si verò
crimen non confitetur, nec est scelus ita graue, tunc
potest poni in carcere: non quòd vinculetur, vel cō-
mittatur custodiēdus militibus: vel cōmittatur fide
iussoribus, qui erunt fideiussores de stando in certo
loco, ꝙ accusatus stabit, & inde non recedet: non au-
tem erunt fideiussores de repræsentando. Istam dif
ferentiam carceris & vinculorum, facit tex. in. l. ve-
rum est. j. de ver. signi. Pro qualibet ergo causa, ex
qua venit imponenda pœna corporalis detineri de-
bet: sed in modo detinendi est differentia: vt. s. dixi.
2 ¶ † Quæro, quid si venit imponenda pœna pecunia
ria, & in defectum venit pœna corporalis imponē-
da: vtrum tunc debeat personaliter detineri? puto ꝙ
sic: quia possibile erit pœnā illam imponi ex hoc
delicto: vt dixi. s. tit. ij. & l. ij. & ideò tenendus est eo
3 dem modo, quo. s. dixi. ¶ † Sed quid si vult dare fi-
deiussores idoneos: vel vult facere depositum de il-
la pecunia, in qua venit condemnandus, an tunc est
relaxandus fideiussoribus? Respondeo, non est rela
xandus fideiussoribus. Cum enim pœna corporalis
b debeat solui[b] in defectum, si soluere non poterit pe
cuniariam pœnam: possibile est quòd fideiussores
efficiantur interim non soluendo: vel pecunia depo
sita fortè periret: & si ille reus non esset præsens pœ
na deluderetur. Et per hoc apparet responsum ad
l. nemo dubitat. infrà de regulis iuris. quia fateor, ꝙ
ille, qui facit depositum, vel dat fideiussores, est sol
uendo tunc, cum dat eos: sed non est certum, quòd
erit soluendo tempore factæ condēnationis. † Quis
4 ergo erit modus, si vult non detineri illo casu? Re-
spondeo, quòd soluat pecuniam fisco transferendo
dominium in eum sub conditione, si condemnabiē:
vt. l. sub hac condictione. s. de solutio. Tunc enim
non potest accidere, quod pœna non sit soluta: quia
non est deposita in specie, sed iam soluta in quantita
te: & sic perire non potest. ¶ Vlterius pro examina
tione glo. quæro, vtrū confessus de maleficio semel
ç sit necesse quòd iterum confiteatur[c]? dicit gl. quòd

b ¶ Debeat solui. Adde Barto. in. l. nemo dubitat. de reg. iur. & pro hac decisi. facit tex. in l. iiij. §. ait. de re iu. & ibi omnino vide de Ang. Adde ꝙ simplex tenuta, vel captura personæ, eo, quia non soluit. non reuocatur. quod tene mēti, etiam si præstat satisda. secundum Bart. in. l. cum qui de priui. cre. & in l. si pecuniæ. vt in possessionem legator. Et prædictis adde quod no. voluit Bald. & ibi Ange. in. l. qui satisda. & quod no. Bart. in. l. solutionis. s. de solu. & vide plenius Bart. in l. itē. §. j. ff. quibus mo. pig vel hypo. the. sol. & adde ad prædicta. l. & si fortè. vt le. no. ca. vbi habetur, ꝙ qs non auditur volēs sibi solui pecuniā alteri debitā, & cōseruari indemnē soluentē. & ad hāc q. vide, quod not. in. l. si quis ab alio in princ. s. de re iu. & vide Bar. omnino per illum tex. in. l. statulibe. s. de stat. lib. & de hac materia, vide Bal. in. l. data opera. C. qui accu. & si statutum dicit, ꝙ volens soluere pecuniā, perdat priuilegiū. vide no. Bal. in. l. si apud. C. de ædi. ac. in. iij. colū. Itē. adde, ꝙ si quis est accusat⁹ de crimine capitali, & positus in vinculis debet pristinæ libertati restitui, si constet eum nō deliquisse, non expectata sententia. Idem in carcerato ob debitum, quem constat non debere. tex est no. in. l. nullus. ibi. dum dicit interim detineri. de exhiben. reis. & no. Iaco. butri. in. l. sed si is. ff. de in ius vocand. Et adde quod not. Bartolus in. l. si quis vi. infrà de quæstionibus.

ç ¶ Iterum confiteatur. vtrū confessus semel de maleficio, sit necesse ꝙ iterum confiteatur: vide quod no. Bal. in. l. si quis in hoc. de epis. & cle. & dicit Imo: in. c. conquerēte. de offi. ordi. per hanc. l. ꝙ confessus de crimine non potest puniri, nisi sequatur sententia. limita vt per Baldum in. l. j. in. iij. col.

sic, vt

sic,vt hîc:&.l.si quis in ea.C.eo.Breuiter Franciscus Accur.etiam hoc te-
nebat:sed Azo in summa.C. de confes. dicit:aut quis confitetur crimen
sponte,& sufficit vna confesio:aut confitetur metu tormentorum,& re-
quiritur ꝙ perseueret in confesione.Hoc probatur.j.eo.l.si cōfessus.pro
batur etiam.j.de quæstiōibus.l.j.§.quæstio.&.§.si quis vltro.ita etiam sen
tit Cyn.in.l.si quis in ea.C.eodem.& ita tenet Guido de suza.& Odof.&
ita seruat consuetudo.

SUMMARIUM.

1 *Abolitio generalis non refertur ad carceratos.*
2 *Statutum,quòd banniti poßint rebanniri soluta certa pecunia,quòd nō trahitur ad bannitos,qui sunt carcerati.*

LEX II.

SI quis seruus. ¶In causis capitalibus,seru⁹ ex vin
culis causam dicit:nisi pro eo domi-
nus,vel extraneus satisdederit,ad quod admittentur etiā post
quam seruus fuerit vinculatus.h.d.In.§.solet. ponit̃ bonus ca-
1 ius.¶ Not.ergo ex.l.nostra illud,quod dixi in summario,¶ †Secundò no
ta ver.illam dubitationem auget.ꝙ abolitio generalis non refertur ad eos
2 qui sunt in carceribus.Quod probat argumentum ad quæstio.†ꝙ quan-
do fit statutum,ꝙ exbanniti posint extrahi de banno,soluta certa quan-
titate,non porrigatur ad exbannitos,qui sunt capti & carcerati. dicam de
hoc.j.ad Turpil.l.domicianus.¶Item oppo.j.eod.l.proxi. Respondeo,
quòd istud quod hîc dicitur de fideiussoribus non habet locum, vbi est
graue scelus.¶Item oppo.& videtur,quòd serui non possent accusari de
crimine capitali:vt.l.hos accusare.§.oībus.s.ti.j.Sol.vt ibi dixi.Item videt̃
quòd in crimine capitali,non admittatur alius:vt.l.penult.§. ad crimen.s.
tit.ij.Solu.vt ibi dixi.Item quod hîc dicitur,de satisdatione:intellige de sa
tisdatione,de stando in certo loco:vt dixi.s.proximè.

SUMMARIUM.

1 *Vocatus ad iudicium ob unam causam,non potest propter aliam uocari.*
2 *Citatus pro duabus causis,quando pro utraq; debeat comparere?*
3 *Iudex si citet aliquem,qui propter iustam causam non tenebatur comparere & tanquam cōtra contumacem procedit:processus est ipso iure nullus,si iudex hoc sciebat:aliâs per appellationem irritatur.*
4 *Carceratus ex una causa,quando poßit ob aliam ibi recommendari?*
Si una recommendatio carcerati fit pro executione,& secunda est facta per processum,quando secunda impediat executionem primæ?
Carceratus iniustè,quando poßit pro causa iusta ibi recommendari?

1 Qui exhibendi. ¶Hîc est valde no.§.†Qui propter vnū
2 crimē detinetur,[a] vel ad iudicium euocat̃
propter aliam causam euocari non debet.h.d.¶ Oppo.de.l. sed & si quis.
§.illud.s.si quis cau.Sol.pro crimine ante admisso non potest citari,vt hîc
secus in crimine commisso post:vt.l.contra.Cùm enim ex suo delicto, &
sua culpa accidit,quòd de nouo trahatur ad iudicium,est quid sibi impu-
tetur.¶ Secundò oppo.de.l.qui de crimine.C.de accusatio.duæ possent es
se solutiones.vtraq; est verisima.Prima citatus ob vnam causam, non po-
test citari ob aliam pro illo eodem termino:vt hîc.&.l. quicunq;.in princi
pio.s.de in ius vocan.sed pro alio sic.vnde vna die respondebit alteri cau-
sæ.quod potest fieri:vt dicta.l.qui de crimine.& ita intelligit glo.& bene
Vel aliter ibi loquitur quando citatur coram eodem iudice:hîc verò quan
do citatur coram diuersis iudicibus,& etiam est vera solutio.¶Item opp.
de.l.contra pupil.§.is qui ad maius.suprà de re iudi.Respondeo,ibi loqui
tur quando vnum tribunal est maius altero:tunc ad illud debet accedere.
hîc verò loquitur quando ista tribunalia sunt æqualia.vide gl.quę incipit,
2 scilicet,cū in prima causa.¶†Pro huius declaratione,[b] licet aliâs dixerim
b in.l.contra pupillum.§.is qui ad manus.tamen ex hoc distinguitur.Quan-
c do quis citatur[c] pro duabus causis,vtrum pro vtraq; debeat respōdere?dic
sic:aut causa aliqua propter quam citatur emergit suo facto post primam
citationem:& tunc imputet sibi:quia in vtraq; respondere tenetur:vt.l.sed
& si quis.§.illud.s.si quis cau.Aut vtraque causa emergit ante,& tunc aut
citatur coram eodem iudice:aut coram diuersis. Primo casu,in vtraq; re-
spondere tenetur:vt.l.qui de crimine.C.de accusa.Secundo casu,aut vnum
auditorium est maius altero:tunc debet accedere ad maius auditorium:vt
l.contra pupillum.§.is qui ad maius.s.de re iudi. Aut auditoria sunt æqua
lia:& tunc aut vna causa est tēpore peritura:alia non.& ad illam debet com
parere:vt hîc.Aut nulla causa est peritura tempore:& tūc aut vna causa est
maior,& grauior altera:& ad illā tenetur respondere.l.contumacia.§.j.s.
de re iudi.Si verò causæ sunt æquales:tunc si quidem citationes processe-
runt successiuè,vna post aliam, debet comparere corā primo:vt hîc. &.l.
quicunq;.s.de in ius vocan.Si verò ꝓcesserunt simul citationes:tunc est lo
d cus gratificatiōi:[d] quia debet ad vnam prius accedere,quam vult.argumen
to.l.si qs in graui.§.si cum oēs.s.ad sillania.Vbicūq; aūt dixi vnā cām præ
ferendā,intelligas:non,vt alia cā simpliciter relinquat̃:sed pendente neces
sitate primæ citatiōis,non rn̄deat alteri causæ:postea ad aliam cām rn̄deat.
3 Ita dicit gl.hîc:& in.l.q de crimine.C.de accusa.¶†Circa hoc quæro,quid
si iudex contra talē,qui ꝓpter iustā causam non tenebat̃ ire,ꝓcesit tanq̃
contra contumacē:an valeat ꝓcessus,vel sit ipso iure nullus? Respondeo:
si quidem iudex causam istam sciebat:tunc processus est nullus ipso iure:
C.ex delict.defun.& adde Bar.in.l.pe.j.de quæstio.& talis cōfesio debet
esse specificata secundū Bal.in.aut̃.sed nouo iure.C.de ser.fugi.& cū Bart.
transit Spe.in ti.de confes.§.effectus.ad fi.vt refert Ang.in.l.j.de confes.li
cet gl.contra in.l.j.C.de confes.secundū eū,& ibi vide Bar.in.j.col.
a ¶Detinetur.ponit hic Ang.q.vnam,de qua per Ro.in.l.stip.ista.§.inter certam.in prin.de ver.ob.

aliâs deberet irritari per appellationem.Ita no. per
glossam in.l.quæsitum.suprà de re iudicata. & ibi
e tetigi.[e] Facit quod dixi in.l.cōtra pupillum.§.is q
4 ad maius.de re iudicata.¶†Vlterius quæro[f],vtrū
f positus in carceribus ex vna causa:posset ex alia cau
sa condemnari? Pro qua quæstione examinanda,
sciendum est: quòd quandoque quis ponitur in car
ceribus ad executionem criminum faciēdam.quan
doq; quis ponitur in carceribus ad processum, do-
nec processus expediatur.Circa primum est aduer
tendum.Quandoq; vtraq; exceptio debet esse cor-
poralis.& hîc aduerte.Quandoq; causa propter quā
primò incarceratur,habet extinguere executionem
secundæ causæ.Verbi gratia, primò est carceratus
propter vnam condemnationem capitis. Secundò,
carceratur propter vnam cōdemnationem furcarū:
& isto casu debet aduerti,vtrum executio fiat pro-
pter illud crimen,quod erat grauius:& ideò illa re-
commendatio præualebit, quæ fit propter grauius
crimen.Probatur in.l.j.§.fina.j.nil innoua. appella.
pend.Si verò executio facta est ex prima causa,non
absorbet executionem,quæ debet fieri ex secunda:
quia primò est recommendatus propter vnam con
demnationem, quæ reperitur in amputatione ma-
nus.Secundò,recommendatur propter condemna-
tionem, quæ reperitur in amputatione pedis: tunc
etiam prima recommendatio præualebit: vt prius
executio illius condemnationis fiat. Item, secunda
valebit,vt facta executione condemnationis primæ,
fiat executio condemnationis secundæ: etiam si fiat
à diuersis iudicibus:vt.l.si cui.in fi.s.ti.j. ¶Quan-
doq; vna executio est pecuniaria,alia corporalis: ver
bi gratia:Recommendatus est quis in carceribus: qa
damnatus in capite.alius facit eum sibi recōmendari
pro pecunia:vel vt reddat rationem alicuius admini
strationis: tunc isto casu, si quidem habita modica
dilatione executionis pœnæ corporalis,posset esse
consultum ei,qui petit executionē eius pecuniariā,
concedetur illa dilatio:aliâs secus:vt.l.j.C. de bo. dā.
facit.l.fi.circa prin.s.de publi.quandoq; vtraq; exe-
cutio est pecuniaria.verbi gratia. vnus facit poni ali-
quem in carceribus pro debito. alius facit etiam ibi
recommendari pro eodem debito. vel ex forma sta-
tuti,vel de iure communi,secundum.l.j.C.qui bon.
ce. pos. & isto casu sine dubio vtraq; recommenda-
tio tenet.non enim est aliquid,quod repugnet.Sicut
enim in vna re possunt mitti plures creditores,& v-
na re obligari pluribus:vt.l.si finita.§.si plures.s.de
damn.infect.l.cum vnus,s.de bon.authorita.iudic.
pos. ita eadem ratione hîc. Videamus ergo, quando
recommendatio fit ad processum, seu propter pro-
cessum.& hîc aduerte.Quādoq; vterq; processus est
criminalis:& hîc semper præualet recommendatio
prima,vt super ea prius procedatur, etiam si sit cri-
men leuius:vt.l.si cui.in fi.s.titu.j.Recommendatio
verò secunda,valebit:vt finita prima causa procedat̃
super secunda:vt hîc not.secundū gl.&.l.qui de cri-
mine.C.de accusa.& hoc siue fiat ab eodem iudice,si
ue à diuersis iudicibus:vt.l.si cui.in fi.s.ti.j.Quādo-
que causa est pecuniaria:tunc dicas idem, quod su-
prà dixi in citatione verbali.Quandoq; vna causa est
pecuniaria,alia corporalis & criminalis,tunc præfer
tur criminalis ciuili:vt.l.per minorem. suprà de iu-
di.&.l.fina.C.de ordi.iudi.Quod intellige, nisi cau
sa pecuniaria esset tempore peritura: vt hîc in fine.
5 ¶†Tertiò est videndum:quid si vna recommenda
tio est facta pro executione:alia est facta pro proces
su:vtrum secunda recommendatio impediat primā
executionē?Breuiter absq; dubio,vt dixi: vtraq; re
commendatio valet quatenus inuicem se non impe
dirent.sed si inuicem se impedirent.Exemplum,ꝓ
pœna capitis est recommendatus quis, & accusatur
de alio crimine: ex quo imponitur pœna capitis:
certè executio prima differtur, si causa super qua

b ¶Pro huius declaratione.No.ꝓ §.is qui ad maius tribunal.vide glo.& doc.& ibi Bal.vbi plenè dixi, in c.cū parati.de appel. vide Dominicum in.c.si episcopus.xvj.dist. vide Bar.in.l.ij.§.j.ff.si quis cau.vbi pulchrè loquit̃ And.Barb.

c ¶Qn̄ quis citat. Quæro si citatus est aliquis ꝓ duabus causis, vtrum ad ambas teneatur rn̄dere.& si ꝓcedatur, an ꝓcessus sit nullus.Sed quid si accusatur corā diuersis iudicibus de eodē crimine, coram quo cōparere teneatur?vide Bal.in.l.senatus.C.qui accu.& de hac materia per Gul.de cug.& Bal.in.l.ij.aliâs.iij.§.j.s.si qs cau.

d ¶Locus gratificationi.Adde Ang.in.d.l.cōtra.§.j.de re iudi & Ang.in l.senatus.C.q accu.

e ¶Et ibi tetigi.Adde Bar.in.l.ij.in fi.s.de in ius vo.

f ¶Vlterius quæro.vtrū quis possit recōmendari in carceribus.vide in l.si cui.§.cū sacrilegium.§.de accu.Bar.& doc.in.d.l.j.j.nil no.pen.ap.Bal.in.l.sed si hæ.de in ius vocan.vide Raph.in.d.l.j.nil nouar.& vide Angel.in.l.nemo carcerem.in fi.de exa.trib.Adde an quis posit recommendari in carceribus.& cautelam, ne recommendet̃, per Bal.consi.ccc.lxxxiiij.lib.ij.

debet secundò cognosci, erat delictum grauius, quã esset primum delictum: vt.l.j.in fi.j.nil no.appella. pendẽ. quod tene mẽti: quod poterit vobis esse vtile, quando velletis facere differri primam executionem. Modò habes quando quis potest in carcere recommendari, & ex qua causa. & ea quæ dixi, p alios
6 non dicuntur. Prædicta vera quando vna incarcera
a tio fuit facta iustè. †Sed pone[a], primò fuit incarceratus iniustè: an potest propter aliam iustam causam recommendari. ibi videatis in disputatiõe mea, quæ incipit Lapus.

LEX III.

Diuus pius. ¶Istam.l. intelligas de fideiussoribus, de non separando se de loco: vt dixi.s̈. eod. l.j.plenè.

SVMMARIVM.

1 *Exhibere reum, qui promisit, si non exhibeat, qua pœna sit puniendus?*
2 *Fideiussor, qui promisit de iudicio sisti, tenetur sistere usq; ad sententiã, si simpliciter promisit sistere: si uerò quandocunq; curiæ placuerit: tunc etiam post sententiam.*
3 *Promissor, qui promittit representare aliquẽ reum de pœna capitali: debet promittere certã pœnam, quæ non excedit modũ taxatum in.l.eos.C.de modo mulctarum.*
4 *Pœna promissa per eum, qui promisit sistere reum causæ capitalis, de consuetudine applicatur fisco.*
5 *Fideiussor, qui promisit reum sistere, cogitur exhibere post sex menses.*
Consilium quòd fideiussor promittat repræsentare reũ statim: & quòd renuntiet beneficio de fideiussoribus.
6 *Pœna promissa per fideiussorẽ de exhibendo reum: si non exhibet, exigitur à fideiussore officio iudicis.*

LEX IIII.

Si quis. ¶Hæc est bona. l.text. ibi.
1 pœna pecuniaria † plectitur. Dic q̃ erat quanta fuit promissa, vel quãtũ est cõsuetudo: vel quantũ iudex decreuit ab initio: vl' arbitrio iudicis: vt.j.in ver. sed si neq; quẽ hîc iũge. tex. tibi statuet. & hoc qñ sine dolo. Si verò cum dolo, tunc habet locum ver. puto tamen
b &c. quem hîc in fi.l. habes. Vides ergo [b] l.istã, quæ ponit distinctionem suam perfectam, qualiter veniat puniendus ille, qui non exhibet reum quem promisit. ¶Contra hoc opp. q quis veniat puniendus in similitudine supplicij, qua pœna debebat puniri ille qui debebat exhiberi, vt.l. ad cõmentariensem. C.eo. & infrà ea.l. milites. Solut. hîc loquitur in fideiussore, qui se obligauit, qui ex suo contractu non
c potest se [c] obligare ad pœnam mortis.l. liber homo[d].
d ş.ad le.aquil. sed contraria loquũtur in officiali, quẽ l. ad hanc pœnam obligat. ¶Item oppon. de.l.ij.C. ad Turpil. Respon. illa debet intelligi secũdũ istam.
2 ¶Circa hanc.l. formantur aliquæ †, qõ. primo vsq; ad quod tempus fideiussor teneatur repræsentare istum? gl. dicit vsq; ad sententiam, non post: vt.l. græcè. §. an ergo.s̈. de fideius. & ita dicit glo. Videte ego puto, q glos. dicat veritatem, quando fideiussor est simpliciter receptus de iudicio sisti. Lata enim sententia, non est necesse, q amplius sistat: sed requiritur q talis fideius. sit in mora ante sententiam: vt.ll. contra. sed quando fideiussor accipitur de præsen-
e tando [e] eum, quandocunq; curiæ placuerit, tunc isto casu non est simpliciter fideiussor de iudicio sisti. Cum ergo persona rei etiam post sententiam requiratur, vt in eum possit fieri executio. credo q teneatur sistere: aliàs tenetur pœna, quæ hîc ponitur. Sicut dicimus in eo, apud quẽ res deponitur in sequestrum, quia tenetur sequester ad illam reddendam ei, cui iudex iudicauerit. vt.l.si oleum. s̈. de dolo. & l. propriè. s̈. depo. & l. seq. & l. si ei apud. §. in seque-
3 strum. eo. titulo. ¶†Quæro, vtrum [f] fideiussor istæ
f cogatur promittere certam pecuniæ quantitatem? Dy. videtur dicere, q non. vt.l.ij.s̈. de præto. stipu. Breuiter in istis causis, vbi pœna corporalis vertitur cum ibi non cadat æstimatio interesse, debet quis promittere certam pœnam, vt probatur per text.s̈. rem ra. habe.l. procurator ad exhiben. §. fina. ¶Sed quæro, quãta erit ista quantitas? Glossa hîc dicit, q illa quantitas non potest excedere modum positum in
4 l.eos.C.de modo mul. ¶†Item quæro, cui applicabitur ista pœna pecuniaria. Hîc reperitur quædam additio Dy. quæ videtur dicere, q applicetur actori si fuit p̃sens, & fuit stipulatus, vt.l.si procurator.s̈. si quis cau. sed consuetudo obseruat, q iste pœnæ applicentur fisco, sicut quando pcurator stipulatur, applicantur domino: & semper habetur respectus ad personam domini, vt.l.si procurator. s̈. si quis cau.
5 ¶†Quæro, intra q̃tum tempus iste fideiu. cogatur hunc exhibere? Dynus dicit quòd post sex menses:
g vt.l.sancimus [g].C.de fideius. videte.l. illa loquitur in fideiussore de iudicio sisti. sed hodie ista fideiussio fit alio modo: quia promittit repræsentare partẽ sta
h tim: & renuntiat expressè beneficio.l.sancimus.[h] & alijs beneficijs quæ fideiussoribus competunt, & ita
6 consulo quòd faciatis. ¶†Quero, vtrum pœna ista debeat exigi ab isto fideiussore: dato sibi libello per syndicum communis. & secuta sentẽtia: vel si iudex hoc faciat ex suo officio. Hîc videtur in fine, q iudex faciat ex suo officio. quod satis puto esse verũ. facit in arg. qd' no. c. ad nostrã. extra de iureiur. vbi dicitur, quòd in quærẽdis bonis fiscalibus, iudex potest ex suo officio procedere. argu. ad hoc. C. de bo. vacan.l.j.lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Confessus de crimine non habetur pro condemnato: secus in ciuilibus.*
2 *Confessio facta super processu inualido, an sit sufficiens ad condemnandam?*
3 *Confessio extra iudicium, non est potens ad condemnandũ.*

LEX V.

i Si confessus. [i] ¶Videtis hîc,
1 q † confessus de crimine non habetur pro condemnato. Contra.C.de confes.l.j. Respondeo, ibi in ciuilibus: hîc in criminalibus. ¶Item oppo. de.l. proinde. §. fin. ad legem aquil. Solu. vt ibi dicit glo. Sed est veritas, quòd quantum ad onus faciendæ probationis ab aduersario, habetur pro conuicto: vt in contrario: sed non quo ad condemnationem. debet enim condemnatio sequi: vt hîc. ¶Item oppo.s̈. de confes.l.Iulia. Sol. ibi extra iudicium. ¶Circa hanc
2 l. formo tibi vnam qõ. notabilem. † Ponamus quòd processus est inualidus rõne accusatoris, vel alia ratione: reus est confessus crimẽ: vtrũ ex sola cõfessio
k ne, posito, q processus sit inualidus, [k] possit condẽnari? Glos. nostra iuris ciuilis videtur dicere, q non, in.l.si filiũ.C.de libe.cau. Inno. tenet expressê con-
3 tra: extra de accusa.c. qualiter & quando. † Breuiter veritas est: [l] qñq; quis confitetur extra iudicium: &

a ¶Sed pone. adde Barto. in.l. sed eximendi. §. item si quis.s̈. ne quis eum. & Bald. in aut. & qui. in.iij.col.C.de bo.au.iudi.pos. & Bal. in.l. legata inutiliter. de lega.j. & Bal. in.l.fi.§.pe. & fi. post Bar.s̈.q' me.cau.

b ¶Vides ergo. vide Bart. in.l.j.s̈.eo. & Bal. in.l.j.C.de exhi. reo. quod not. Roma. in.l.j.C.si cer. peta. quod dixi secundũ Ange. in.l. more Romano. ff. de ferijs. & vide Ange. in.l.si quis post. ff. de testamen. & text. in.c. si clericos. de senten. excommuni. in.vj. & per Abba. in rubric. de fideius. & ibi. Quid si aufugit principalis à pœna mortis: ad quid teneatur fideiussor? Ad de quod cõsuluit Bald. de eo, qui fideiussit pro famulo, qui alium vulnerauerat & famulus aufugit: & vulneratus mortuus est: qualiter fideiussor teneatur? vide eius consi. ccc. iiij.j.lib.

c ¶Non potest se. No. quòd fideiussor non potest se obligare ad pœnam mortis: vide Petr. de Ancha. in rubric. de fideius. & ibi Imol. & legitur, & not. in.c. cum homo. xxiij. q.v. & per docto. in.l. sciendum. §. penul. qui satisda. cogan. vide Bald. qui allegat illum tex. in.d.c. cũ homo. in.l.j.C.ne fideiuss. do. den. in l. penul.C. de pac. in.iij.col. & Bald. in.l. quoties. in princip. s̈. de noxali. & omnino Bald. de pac. constã. in versi. ab vniuersitate. Et ad materiam vide, quod notat. in.l. sæpe. de re iud. & Bart. in.l. quoties.s̈. de noxali.

POMATES.

d ¶Liber homo, & ad hoc bene facit gl. iuncto tex. in.c. cum homo. xxiij.q.v. de quo Bal. in.l.j.C.ne fi. pro patre. & in.l. quoties.s̈. de noxali. & in.l. qui crimen. C. qui accu. non pos. Dixi tñ Bal. in tit. de pace constan. in ver. ab vniuersitate. q licet de iure sit verum, q in criminalibus, vbi ingeritur pœna sanguinis, non admittitur fideiussor: q tñ in multis locis de consuetudine contrarium seruatur, & vide Rapha. cuma. consi. xxxij. & Cæpo. xxv.

e ¶Præsentando. Si quis promisit præsentare, quãdocunq; placuerit, vide quæ no. dixi in.l. græcè. §. & post litẽ.s̈. de fideius. & Barto.j.ea.l. & ad hoc quod no. Dy. in.l. cõtinuus. §. cũ quis sub hac. de ver. obli. vbi ten et contra Bart. ibi, vt refert Bal. in.l. qui de crimine.C. de accu. & vide aliquid p Ro. in.d.l. græcè. & in.l. si finita. in prin. & ibi p Alex. in prin. de dam. infecto. Adde, si qs promisit p̃sentare curiæ qñcunq; voluerit, Ro. consi. cxxxvij.

f ¶Quæro vtrũ. Sed quid si fideiussor pmisit, q staret, vel pareret mãdatis iudicis? dic q etiã expirat lata sñia, secundũ Bal. in addi. Spec. in titu. de reo. in princi. ver. sed quid si qs. Facit qd' not. Dy. in d.§. cum qs. Et ad p̃dicta vide oĩno Cy. hîc. & qd' ibi pulchrè p Bar. in dist. sua. in.l. peñ. C. de fideius. & si fideiussor p̃sentauerit principalẽ: & posteà aufugerit de carce. an sit liberatus? Bald. q sic: in.l. qui crimẽ. in.x.col.C. qui accusa. & de eo, qui promisit præsentare, an liberetur vnica præsentatione? vide omnino Paul. de cast. in.l. ij.§.fin.s̈. qui satisdar. cog. vbi oĩno videas. Sed an si in casu huius.l. promittatur certa pœna in magna quãtitate, an valeat, si excedat modũ. d.l. eos.C. de mod. mul. Bal. q sic, in l. qui crimen. in viij.q.C. qui accu. & etiã vr tex. hîc.

g ¶Vt.l. sancimus. Et intellige secundùm.l. penultima. eodem titu. & vide Barto.

h ¶Sancimus. Vide Bald. in.l. si pacto, quo pœnam. in fine. C. de pactis. Bald. & Alexand. in.l.ij.§.j. ff. qui satisd. cog.

i ¶Si confessus. Et ad ista vide quæ dixi in.l.j. in princi. ij. colum. C. de confes. etiam pulchrè Specul. in titu. de accusa. §.j. versicu. quid si latro. & ibi per Io. Andræ. & ibi: an iudex possit condemnare confessum, licet de illo crimine non agerettur: vide Bald. in.l. ictus fustium ff. de infami. C. eodem titu. in.l.j. & l. & si seuerior. & Archidia. in.ij. qõ.j, in primis. & in Specul. de test. §. iam de interrogatorijs. versiculo. sed nunquid quæritur. & an contra confessum in iudicio requiratur alius processus: vide Bald. in.l. mercalem. de condit. ob tur. cau. & Cy. de confes. in.l.j. in.ij.q.

k ¶Sit inualidus. Vide Innoc. in.c. per inquisitionem. de elec. & in.c. cum tunc ex

super.de confes.& Bal.in.l.magistratibus.ß.de iurisdi.om.iudi.& Bald.in l.j.ī fi.verbis.de iuris.om.iu.& Bal.in.l.quoties.C.de iudi.& in.l.iusiurā dum,quod ex conuentione.ß.de iureiurā.& in.l.mercalē.C.de condi. ob tur.cau.& adde do.Anto.& Abb.in.c.at si clerici.de iudi.& do.Ant.in.c. cum olim.de rescrip.vide etiā q̃ dixi post Bar.in.l.certi condictio.§.si num mos.si cer.pet.in fi.ij.col. Et adde, ꝙ etiā in ciuili cō fessio facta super libello inepto,valet secundum qd' voluit Bal.in.l.ij. ad finem.C.de re iudicata.Si tamen confessio facta esset,nō in forma iudicij: non valet. vt per glo.in.l.iubemus.C.de libe. cau.& ad Bar. hic etiā adde ea, quæ per illum tex.no. Barto.in.l.si debitor.§.si in vendit. quibus modis pignus vel hypothe.soluitur. Itē ex processu nullo,quis potest damnari,si sequatur confessio.c.qualiter & quando.de accusa.& Innocē. in.c.ij. de confes. Item intellige, nisi confessio resultet ex morte confitentis, quo casu cū non possit aliter condemnari. habetur pro condemnato tex.est. & ibi hoc tenet Bal.in.l.ij.C.qui testamen. facere possunt. & de q̃stione, de qua hic per Barto.adde p Specu.in titu. de teste.versicu. sed nunquid. Archi. ij.q.j.cap. multi. &.c.in primis. & vide Angel. in.l. si vero.§. de viro. soluto matrimonio.Et hæc faciūt contra ea,quæ voluit do.Anto.in dicto.c.examinata.de iudici.qui ibi etiā reprobat Imol. per ea,q̃ voluit Inno.in dicto.c.qualiter. Barto.hic,& vide quæ dixi in.l. publia.§.j.de post.& pro opi.Barto.est tex.in.c.pisanis.& de restitu.spolia.quam nota.alle.Bald.in authen.offeratur.in fine.C.de lit.contesta.& vide quæ in simili no.Bald.in.l.fina.in prin.ß.de edendo.aliâs in.l.j. in fine princip.eodem titu.Et prædicta intellige secundum glossam notabi.infrà de quæstionibus.in.l.penultima.Et ad prædicta vide omnino Floria. in quęstione sua incipiente, inquisitus de decisione primi dubij.& vide quę dixi in.l.libellorum.in quæstione qualiter debet exprimi persona.ß.titulo primo.& Bal.in.l.item exigit.de dolo.& clemen.constitu.de election. & Bald.in.l.j.si men.fal.modum dixe.Et quid si emanat ficta confessio super inepto processu,vt quia vigore statuti contumax habetur pro confesso,vide Baldum in.l.ij.§.si actor.de iuramento calumniæ.& dixi in.l.absentem.j.de poenis.& vide Bal.in.l.ictus fustium.de infa. Et adde quod Bal.in.l.prima.C.de iudicijs,dicit,ꝙ vbi proceditur contra confessum,nō requiritur ordo iuris,tanq̃ super notorio.alle.Bald.in dicto.c.super inquisitio.& prædicta etiam sunt vera,vbi quis confitetur in casu,in quo inquiri non posset.c.euidentia.de accusationibus.& vide Angel.in.l.j.ff.de confes.& limita prædicta:nisi confessio emanaret post actum factum, puta post sententiam,vt notat Bal.in.l.debitor.in fine.C.de hære.act.& quod dixi in.l.non tantum.de appel.Contra hoc facit,quod vult Bald.& Ang. in.l.ij.de libe.& posthumis & ibi refert Alexan.Item adde:quod Ange. in disputa.Astensis miles:dicit,quòd confessio generalis,inducit notoriū. vt voluit in Specu.in titu.de no.crimi.§.iam.versi.notorium.& Bal.in.l.properandum.in fin.princip.C.de iudic.Et quid si instantia est finita, posteà est confessus,vide Bald.in.l.properandum.in fi.iij.col.C.de iudicijs. Ad hoc adde gloss.in c.ex pœnitētib⁹. l.distinctione, & est addi.

tunc ex illa confessione,non procedente processu non potest cōdemnari.vt videbitis in.l.capite quin
a to.de adulte.Facit quod no.in.l.ictus fustium.ß. de his q notan.infa.Ad idē.l.proxi.in pri.¶ Sed si cō fitetur in iudicio,tunc aduerte:aut confitetur delictum principaliter,& per se:aut cōfitetur delictum per quandam consequentiam incidenter.Primo casu potest condēnari casus est hic.& quod not.Inn. in.d.c.qualiter & quando extra de accu. facit extra de accu. c.j.li.vj.Secundo casu non potest conde-
b mnari[b],nisi præcederet processus.ita loquitur glo. in.l.si filium.C.de libe.cau.Ad hoc facit quod dicā in.l.ij.§.si publico.j.de adulte.videlicet quando aliquis confessus est crimen super exceptione:vel aliter conuictus,an debeat condemnari?

SVMMARIVM.

1 *Confeßionis occasione factæ coram iudice remittente,quis non potest condemnari ab eo,cui remittitur.*

2 *Confeßio de crimine facta per monachum,coram Abbate,quod non probet coram legato,ad quem fit remißio.*

3 *Confeßio facta coram incompetenti,quòd non prosit ad ad condemnandum coram competenti.*

Confeßio facta coram inquisitore per hæreticum, eundem remittente ad iudicem secularem pro exequendo, quod non probat.

Iudex exequens,quod non tenetur stare processui iudicis remittentis executionem,sed potest de nouo cognoscere, & crimen examinare.

4 *Bannitus captus statim de iure communi non debet puniri, sed debet ex integro de crimine cognosci,quia non habetur pro confesso,secus de iure municipali.*

Fuga quid operetur? remißiuè.

5 *Consilium,quod bannito capto producatur bannum, & quòd bannitus confiteatur,quòd est ille talis,qui reperitur bannitus,& condemnatus pro tali crimine,& tali tempore,quia posteà potest executio fieri.*

6 *Denuntiator potest constitui à iudice,uel ab uniuersitate habente merum imperium,non mistum.*

7 *Denuntiare non potest,qui non potest accusare.*

8 *Denuntianti delicta grauia non creditur.*

Denūtiator,si ponitur ad denūtiandū illud,quod re ipsa & uerè inueuit,ī delictis nō grauibus credit eius denūtiatiōi.

Denuntiatori misso ad referendum illud,quod reperit ex auditu,& fama aliorū,non creditur,nisi ad inquirendū.

9 *Denuntiator non tenetur se subscribere, sicut accusator, & si non probat denuntiatum,non punitur pœna talionis,sed extra ordinem.*

10 *Iudex super denuntiatione duobus modis procedere potest.*

Contra denuntiantem possunt opponi exceptiones,quæ opponuntur contra accusantem,& quando?

11 *Absolutoria lata super denuntiatione, uel inquisitione, prodest reo,sicut lata super accusatione.*

12 *Denuntiator si maleficium,quod ignorauit,non denuntiauit,non punitur.*

Denuntiator non denuntians maleficium occultè commissum,intra tempus statutum,excusatur.

13 *Denuntiator si non fuit negligens,licet præueniatur ab iniuriato,uel aliter,non punitur.*

14 *Denuntiator non tenetur denūciari illas personas,quas nō tenetur accusare.*

Nec illas personas,in quas inuitus testimonium non dicit.

Iudex procedens super crimine denuntiato,potest denuntiantem in testem assumere.

15 *Delictum,an poßit probari per instrumentum.remißiuè.*

LEX VI.

Diuus. ¶ Hæc est vna no.l.Denūtiatoribus non est credendum quo ad condemnationē:sed ex eis potest procedi ad inquisitionem, & veritate cōpta absoluet, vel condēnabit denuntiatū. Et diuidit hęc lex in tres partes. Nam in prima dicit, ꝙ denuntiatio non prodest quo ad condemnationem.& hoc ꝓbat duobus exemplis. Secundò dicit, quòd denuntiatio prodest:vt perueniatur ad inquisitionē.& hoc probat duobus rescriptis. Tertiò dicit quale debet esse iudicis officium super processu, quem facit super inquisitione.Secunda ibi:sed & caput. Tertia
1 ibi,& ideò cū quis.¶ Ex prima parte.l.habetis,† ꝙ ex confessionibus factis coram officiali remittente, non potest quis condemnari ab eo, cui remittitur.
2 quod facit ad multa,quæ occurrunt quotidie.† Specialiter facit ad vnum dubium, Abbas sancti Petri cœpit monachos suos, qui confessi sunt crimen coram eo, demum eos remisit ad legatum cum eorū confessionibus. Quærebatur,an ex illa confessione essent condemnandi à legato? dictum fuit, ꝙ non casus est hîc.Sed dicetis vos non esse dubium:quòd istæ confessiones non prosunt ad aliquem condemnandum,tanquàm factę coram iudice non compe-
c tenti:[c] vt.l.ij.C.si à non compe.iudi.per totum.& extra de iudic. c. at.si clerici. ¶ Sed posset dubitari,
3 quid† de confessione facta coram iudice competenti? exemplum:inquisitor hæreticę prauitatis ꝓcessit contra quendam:& eum condemnauit de hæresi:& eum tradidit iudici seculari: an iudex secularis debeat credere illi sententiæ,& illi processui:& sic executionē facere:an verò debeat de nouo formare processum? text. videtur quòd debeat executionem facere.j.eod.l.non dubium. Guli.de cug. tangit hanc q.in.l.magistratibus.ß.de iurisdict.om.iudic.finaliter veritas est ista.qa casus est,quòd iudex non habet necesse illi processui cōsentire:sed potest de nouo [...]

a ¶ Facit quod no. Adde:quòd confessus non potest opponere de ineptitudine libelli secundùm Bal.in l.ij.C.de re iudi. p c.pisanis.de restitu.spoli. & idem bald.in.l.cum mulier.ff.solu. matr. & in.d.l.mercalē C.de cond.ob tur. cau.& vide Bart. & ad hoc no.vide doc.in.c.at si clerici.in princip. de iudi.adde vt per Bal.consi.cxlix. iiij.lib.

b ¶ Non potest cō demnari. An ex inordinato processu possit quis condemnari? cū Bart. hic tenet Bald. in l.prima.ff.de iurisdi.omnium iudicum. & in.l. q iurasse.de iureiurand.allegat not. in.l.ait prætor.§. permittitur.demino. Contrarium videtur velle idē Bartolus.in.l.ij.§. quod obseruari. de iura.calum. & in.l.vnica.C.de cō fess.vbi alleg. Inno.dicere contrarium eius, ad qd' allegatur,per Bal. in.c.per inquisitionem.de elect. sed contra istam doctrinam videtur facere communis doctrina doct. in c.j.de accus.in.vj.vbi dicunt non valere confessionem. Vide bonum dictum bald.in.l.j.in fin.princip.& in.l.properandum.C.de iud.vbi vult,ꝙ perempta instantia ratione confessionis iudex posset condemnare.& est addi. Adde quod Ang.consil.clxxvj.tenet glo.in.d.l.si filium.& dicit se aliâs etiam obtinuisse in syndicatu cuiusdam do.Rayne.Lanfranchi de Pisis potestatis Perusij,qui quendam absoluerat à cōfessione facta super ineptitudine libelli, denuo inquisitio.formauerat & in syndicatu molestabatur.

c ¶ Competenti.Sed adde,quòd ista talis confessio facta coram incompetenti iudice operatur,quòd cogatur existere reus,nisi diceret se aliter intellexisse secundùm Innocentium.in.c per inquisitio.de elect.Facit quod ipse no.in capi.cum dilectus.de success.abintesta.& per omnes in cap.at si cleri.de iudicijs.& Angel.in.l.magistratibus.de iurisdi.omnium iudicum,& Ange.in.l.prima.C.de confessis.& ibi Bald.in penultima colum. & adde quod licet delictum sit notorium:etiam per confessionem nunq̃ tamen potest exequi à iudice incompetenti.secundùm Baldum in.l.magisteriæ.C.de iurisdictio.omnium iudicum.Et an compellatur persistere in tali confessione:vide bald.in.l.bonæ fidei.C.de rebus cred.in versiculo; item:quæro,& in lege clarum.de authoritate præstanda.& Baldum in lege prima.in penultima columnā.de confess. vbi dicit,quod facit indicium & vide de his latius per Alex.in.d.l.magistratibus.post docto.ibi.

a ¶ Nouo facere. Contrarium tenet Ange. in.l.j.C. de exhibendis reis. per c. præsidentes. extra de hæreticis.&.c. vt inquisitionis.eo.ti.in sexto: vt no. Inn.in.c. pastoralis.de offi.delega.&.in.c.cum in iure peritus.eodem titulo.& sic cum ibi legi, tenut opin. contra Bartol. & etiam contra Bartol. tenet Angel.per.d.c.vt inquisitionis.& Anto.& Imol.in.c.j.de offi. ordin. & est etiam addi.

b ¶ Exbanniti. Nota, quod alibi non reperies, quod banniti nõ sunt statim puniendi: nec statim habentur pro cõfessis. vide Bal.in l.error ad finem. C. de iuris & facti ignorantia & in.l. ita demum. C. de procurat.&.in.l.ij. §.fin.C.de iuramẽ. calumniæ.& Bar. in.l. quicunque. C. eodem & vide gl.in.l.j.& ibi Bal. post Cynum. C. de requirendis reis. & Baldus in.l. neganda.in penultima columna. C. qui accusare. Etad de ad materiam Bartolũ in.l.illicitas.§. finali de officijs præsidis. Et quæ contumacia requiratur, vt quis banniri possit: vide Bartolum in.l. prima.§. finali.ff. si quis ius dicenti. non obtempera. & qualiter reuocetur, vide quæ dixi in lege relegati. infrà de pœnis. Item istis adde, quæ nota. in lege prima. infrà, de requirendis reis. in glossa magna.in princ. Et adde glossam in.l.j.§.finali.in gloss.magna: in principi. si quis ius dicen. non obtemperaue. vbi dicit, quòd mulcta non potest peti iure actionis in factum.& ad hoc adde omnino ibi Bald. Et vide practicam banni per Canoni.in cap.ij. de constitutio.& quod not. Paul.de leaza. in proœmio clementina.& vide.j.de requiren.reis.in.l.j.& latè Ang.in disputatione incipiente: duo adinuicem litigantes. adde quòd Ioan. Andræ.in addi. Specula.loco allega. per Bartol. format quæstionem de eo, qui fuerat per iudicem condemnatus ad truncationem capitis, ob contumaciam: quòd nihilominus, si reperiatur, potest de sua innocentia docere, secundùm Guydonẽ de suza.in.l.ferruum.§.si publicè. de procur.

uo facere[a] processum: & de nouo crimen examinare: & secundùm quod sibi videbitur poterit eum punire: vt in authent. de sanctiss. episco.§. si verò crimẽ. colla.ix. ¶ Vlterius, vos videtis hîc, in versicu. sic &
4 diuus pius.† quod annotati non debent haberi pro condemnatis: sed debet ex integro quæri. Pro hoc dicit Dynus, quod nunquàm alibi inuenies: quòd exbanniti[b] non debeant statim puniri cum capiuntur, & non habentur pro confessis: nisi contineatur in.l.municipali. sed debet queri de crimine, quasi de re integra: licet multum faciat contra eos fuga. Videte domini, quid operetur fuga: non dico hîc: sed dixi in l.lege cornelia.§. ad sillanian. & si ibi non dixi, alibi repetam. Speculum tangit hoc dubium in titulo, de accusationibus.§. sequitur. versicu. sed pone a. ibi videtur dicere idem. quę verba sine dubio vera sunt secundùm iura communia: sed secundùm statuta ciuitatum Italiæ, secundùm quæ exbanniti habentur pro confessis, & sententia fertur in eos tanquam in confessos: tunc cum sint capti post condemnationem, non est opus nouo processu: sed sola executio. Et
5 hoc pluries practicaui: † quòd exbannito producto coram te facias reperiri bannum: & facias confiteri,[c] quod est ille talis, qui reperitur exbannitus, & condemnatus pro tali crimine, & tali tẽpore: & facias postea executionem quando vis. ¶ Vlterius, de istis denuntiationibus queramus aliqua. Primò quæro,
6 quis possit constituere istos denuntiatores? † Respondeo: quilibet iudex, vel vniuersitas, quæ haberet merum imperium non mistum. Nam isti possunt istos denuntiatores constituere: vt.§. de offic. prefect. vrb. l.j.§.qui es.facit.C. de curiosis.l.j.libro duodecimo. facit ad hoc.l.ista.& lege ab accusatione.§. nuntiatores infrà ad Turpillianum.& .l. ea quidem.C. de
7 accusati. ¶ † Secundò quero, qui possint constitui denuntiatores? Breuiter circa hoc do vnam regulam, quòd quicunque non potest esse accusator: ille nõ potest esse denuntiator. Vnde illi, qui non admittũtur ad accusandum, qui ponuntur.§. titulo primo.

c ¶ Facias confiteri. Nota quod iudices faciunt bannitos confiteri se esse tales, de quibus in banno: vt inde exequi possint condemnationem absque alia noua commissione. Adde quod voluit Bartol.in.l.inter stipulantem. §.j.in fine. de verborum obligationibus. & in.l. demonstratio falsa.in fin. de conditionibus & demonstrationibus.& quod dixi.in.l.j.§. Imperator. in fine apostillę magnæ.j.de iure fisci. Sed Baldus in consilio suo breui incipiente: cum apparet de condemnatione Petri gelidini, de tali loco.licet, non sit articulatum de corporis vnitate, si non constat plures eiusdem nominis esse, non præsumitur pluralitas, aliâs sequeretur sententiam tanquam obscuram semper non valere, quod est ridiculum. Facit ad hoc.l.quid tamen.ff.de arbitr.&.l.duo sunt Titij.ff.de testa.tutel.& vbi nominis conformitas: ibi est corporis identitas: nisi aliter probetur. de rebus dubijs.l.qui habebat.de manumis.testamen.l. qui habebat, ad idem quod not.in.l.qui iurasse.§.qui parti.de iureiuran.& eodem titu.l.eũ qui. §.in popularibus. vbi non præsumitur pluralitas.& ad hoc facit quod no. Cyn.& Bal.in.l.si qua per calumniam.de episco.& cle.& dicit quod Bart. hic loquitur de cautela. Et si aliter intellexisset, non plenè considerasset hunc punctum, sicut Speculatori accidit in fine lecturæ. & vide Barto.in l.j.C. si vnus ex pluribus appel.& ita etiam, quod in nomine nõ præsumatur pluralitas reperitur consuluisse Ange. Et vide ad materiam, quæ dixi in.l. is qui reus.§.de publi.iudi.in.ix.colum. Et de hac pluralitate non præsumẽda no. pulchrè per Iacob.but.in.l.ij.de erro.aduo.& ibi Bal. De quo vide Bal.in.l.edita.in penulti.col.C.de edẽdo.& dixit Bal.in.l.fina.C. de rebus credi. quòd non præsumitur quem testamẽtum fecisse, nisi semel tantùm. tamen in hoc vide quod not. Barto.& Bal.in.l.ij.C. de test.& de hac pluralitate, vide quod no. Bal.in.l.neque natales.in princi.iij.colum.C. de proba. facit quod simpliciter not. Bar.in.l.ij.in fi.quemad.testa.ape. & Bald. in.l. in exercendis.in.iiij.colum.C.de fide instru.& vide quod not. Imola, post Bart.in.l.scire debemus.in fi.princi.de verbo. obli. & non præsumitur, nisi vnicum dominium, & vnicus contractus, aliâs vnitas.c.cum Ioannes.de fide instrum. secundùm Bal.in.l.j.in.ij.colũ.C. quando pro uo.& in nomine nominis non prę sumitur pluralitas, nisi ostendat, & ita sufficit allegare nomen sine cognomine.l. si rem inver.licet.& ibi no. Bart.ff. de rei vend. Item nõ præsumitur pluralitas, nisi ex propositionibus partium contrariũ appareat. puta, quia vna loquitur de contractu solenniter facto, alia pars dicit solẽniter nõ facto: & sic de alijs actibus contrarijs vel si vnus de facto vno dicit, alius de alio. ita intelligitur per Iaco.but. & Bald.in.l.ij.C. de bo.pos.secundum tabu. & ibi etiam Bart. dicit do. Ant.in.c. in pręsentia. esse ibi tex.in versi. verum. quod actuum multiplicatio non præsumitur. idem Butri.in.l.optimam.de contrahen. & commit.stip.& not. Bald.in.l.conuenticulam.in.v.col.cum seq.de epis.& cleri. Adde an pluralitas præsumatur, Bal.consi.lxxiij.v.lib. vbi reprehendit Bar. hîc.

l. qui accusare. illi non admittuntur ad denuntiandũ.
d hoc ponit text.[d] & gloss. Bernardi.in.c.in omni. ex
8 tra de testibus. ¶ † Tertiò quæro, quis sit effectus denuntiationis? & videtur quòd denuntiatio habeatur pro plena probatione. Creditur enim nuntio, & creditur officiali in officio: vt.l.si quis decurio. C. de fal.l.magis puto.§. ne tamen. suprà de rebus eorum. In contrarium videtur text. huius.l. in principio. secundo responso.&.C. de curiosis.l. prima.libro.xij.&.l.ea quidem.C. de accusationibus. ¶ Breuiter, quantum ad propositum: ista est veritas: quæ dam sunt maleficia grauia: & in istis denuntiatoribus non creditur nec alteri iudici coęquali creditur, vt supra dixi. Hoc probatur hîc, &.l. prima.C. de curiosis.& præalleg.l.ea quidem. Quædam sunt maleficia non grauia: & hîc aduerte. Quandoque punitur denuntiator ad denuntiandum illud, quod reipsa inuenit, & verè, & illud, quod vidit ipse.[e] Exemplum mittitur aliquis ad perscrutandum per ciuitatem ludentes, vel portanntes arma: & similia leuia: & in
e istis creditur tali officiali referenti se sic inuenisse.[e] ita loquitur, l.prima.§. qui es. suprà de offic. præfec. vrbis. facit suprà titu.j.l.leuia. Si verò officialis non mittitur ad referendum illud, quod videt: sed illud, quod reperit ex auditu, & fama aliorum: tunc istis officialibus non creditur: sed sufficit ad inquirendũ non ad puniendum. Ita potest intelligi ista & similia. suprà alle. Quantum verò ad inquisitionem faciendam super ista denuntiatione: tunc talis denuntiatio
9 prodest: vt hîc. ¶ † Quæro, vtrum[f] ille, qui denun-
f tiat, debeat se subscribere, sicut ille, qui accusat? Breuiter text. habetis, quòd non: vt.l.ea quidem. C. de accus.& extra de accusa. c.super his. Sed dicetis vos: hoc est contra hanc.l.in fin. vbi si non probat, punitur.& idem dicitur in.l.ab accusatione.§. nuntiato-
g res[g].infrà ad Turpil. Solu. fateor, quòd denuntiator qui non probat punitur: quia debet ad probandum assistere denuntiationi: vt hîc.&.l.ab accusatione.§. nuntiatores. sed nõ punitur ad pœnam talionis: sed

d ¶ Hoc ponit tex. Adde quòd denuntiatores debent in principio eorum officij iurare, secundum Ange.in.l.si vacantia.in princip.de bo.vacan.lib. x. Item adde, quòd qui non potest accusare, poterit tamen denuntiare.l. prima.& ibi Bal.C.si tutor non gessit. Et an denũtiator puniri possit? Ad de quòd non punitur etiam in casu, de quo per Bal.in.l.ij.C.de erro.aduo. & vide omnino Saly.in.l.ea quidem.C.de accusa. Item punitur pœna falsi.in.l.lege cornelia.& ibi Barto.j.de fal.& punitur in expensis, secundùm Bald.in.l.sancimus.in.xij.quæstione.C.de iudicijs.

e ¶ Iuuenisse. Quæro, statutum de præmium accusatori. vtrum id habeat denuntiator? Guid.de suza.in.q.statutorum.in quæstio. qua inci. sed pone statutũ est Rhegij.& accusans ludẽtes ad taxillos &c. dicit quòd sic, arguendo ad vtrãque partẽ. alle. de iure patro.l.eum, qui.§.non tm.l.j.§. incidit ad Turpil.& quod dicit Spe.in ti.de inquisi.§.nunc tractemus qualiter. versi. ex quo. de vi. cũ seq.& facit.C. de accusa.l.si qs.& tex. bonus in d.l.eum.ff.de iur.patro.non ob.de bo.li.l.qui cum maior.§.accusasse. & l.in seruitutem.§.petijsse.& quod habetur i.l.j.C.tu.nõ gess.quia istud est verum inspectis verbis edicti, quę hic nõ sunt limitanda, quia statuta recipiunt distinctionem: & determinationem legis.l.creditori.j. respon so. qui po.in pigno.habe.l.sed si lege.§.vt gradatim. de mune.& hono.& vide Salycet.in dicta.l.ea quidem.C.de accusa.& Angel.hic.& Bald.in.l. j.C.de ope.lib.& Spec.& Io.and.in ti.de renun.§.j.sed an isti denuntiatores possint corrigere errorẽ suum? vide tex. quod sic in.c.præterea.de testi.cogen. Item not. quod isti denuntiatores denuntiare beneficia nõ debent quæ non sunt cõmissa eorũ tempore, arg.c.episcopus.xxxv.q.vj.& an possint esse testes super eo, quod denũtiant: vide tex.in.c.in omni.de te. & not. Barto.j.ea.l.in fi. Adde, an si statutum det præmiũ denuntianti maleficium illud habere debeat syndicus denuntians Bal.consi.cij.v.lib.

f ¶ Quæro. vtrũ. Vide Bar.in.l.ab executione.§.nũtiatores.j.ad Turpil.

g ¶ Denuntiatores.j.ad Turpi.& ibi vide Bar.

punitur

punitur extra ordinem:vt hic dicitur. hoc probatur
10 extra de calumnia.c.fin.& quod ibi notat.¶†Vlte-
rius quæro, quod sit officium iudicis super denun-
tiatione? Ego dico quòd iudex super denutiatione,
potest procedere duobus modis: vno modo, super
denuntiatione simpliciter procedendo: & isto casu,
possent opponi omnes exceptiones, quę contra ac-
cusatorem possent opponi, dicendo:talis non est le-
gitimus denuntiator: & si.vt.s.dixi. Potest etiam
iudex procedere per inquisitionem,quā facit pro
pter illam denuntiationem, tunc illæ exceptiones
contra personam denuntiatioris cessarent.hoc pro-
11 batur per text.extra de simo.ca.licet heli. ¶†Vlte-
rius quęro, vtrum absolutoria lata super denuntia-
tione prosit reo, sicut absolutoria lata super accusa-
tione,vt dixi in.l.si cui.§.ijsdem.s.titul.j.text. vide-
tur hîc velle, q non. Nam si bene respicias text.si iu-
dex non reperit veritatem maleficij sic denuntiati,
debet pronuntiare illum denuntiatorem, non bene
denuntiasse. Non dicit q debeat reum absoluere, vt
dicitur hîc, Irenarcham minus retulisse &c. Finali-
ter credo idem iuris esse, siue quis absoluatur super
denuntiatione, siue super accusatione, siue super in-
quisitione:vt dixi in.d.§. ijsdem, propter idētitatem
rationis. Non obst.tex.istę:quia tex.iste tantū loqui
tur de pronuntiatione, quæ fit respectu ipsius denū
tiatoris:vt sic ipse veniat puniendus, vel non: sed re-
spectu rei denuntiati,tex.iste non dicit.¶ Vlterius,
12 circa literam nostram quęro: † quid[a] si talis denun-
tiator non denuntiauit: quia malefactores ignora-
uit? Breuiter excusatus est:vt.l. si ideò.C. de his qui-
bus,vt indig. sed quid si non denuntiauit intra tem-
pus sibi statutum:quia maleficium fuit commissum
occultè & clam. Respōdeo: nō venit puniendus:[b] vt
l.annus.s.de calūn.&.l.j.§.occisorum.s.ad sillania.&
l.semper.§.hoc interdictum.s.quod vi, aut clam.
¶ Quæro,[c] quid si talis denuntiator non denuntia-
uit præuentus ab alio, fortè ab iniuriato accusante?
certè si non fuerit negligens, non punitur:[d] vt lege
edicto.§.cū ante.j.de iure fisci.&.l.j.§.eleganter.de
13 liber.agnoscē.¶†Vlterius quęro,an denuntiatores
isti teneantur denūtiare[e] delictum illud, de quo non
venit imponenda pœna? de hoc dic, vt dixi.s.de pu-
bli.in fine.l.diuus quoq;. dixi in.l.si quis in graui.§.
14 ij.s.ad sillania.¶†Item quęro, vtrum isti denūtiato
res teneantur denuntiare omnem personam delin-
quentem? Respondeo:puto quòd non:quia illam p
sonam, quam denuntiator non potest accusare, non
tenetur denuntiare:vt.l.penulti.& vltima.C. qui ac.
non possunt.& per multas leges illius titul.& etiam
illas personas, in quas inuiti testimonium non di-
cunt, non possunt denuntiare:quoniam denuntiatio
habet vim accusationis,& attestatiōis:vt.d.ca.in o-
mni. extra de testi. Et ex hoc, q dicit denuntiatio-
nem habere vim testis:si iudex procedit super cri-
mine denuntiato per inquisitionem, potest dictum
denuntiantem in testem admittere[f] quod nō est ma
15 accusatore, vt in cap.licet heli.extra de simo.¶†Vl
timò not.ex hac.l.in princi.secundum Iaco.de Are.
q delictū nō pōt probari per instrumētum, de quo
dicam plenè in.l.in senatus.circa princi.j.ad Turpi.
vidistis plenè de denuntiatione.

LEX VII.

s Olent. ¶De hac remissione dic, vt dixi supra titu.l.j.si cui.in fine.

LEX VIII.

DEmilitibus. ¶Vidistis de hoc supra titulo.j.l.finali.in fine.& videbitis in.l.j.&.ij.ff.de re militari.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis, cui traditur damnatus ab inquisitore, non tenetur stare processui inquisitoris, sed potest ex integro processum facere.*

LEX XI.

NOn dubium.[g] ¶Vide gl. quę incipit, aliâs constituitur. ibi idest pronuntiatum est, vult dicere probatum, vel vult dicere, idest, pronuntiandum. Et secundum istam literam, secundum quam
1 videtis, q remittitur executio. Facit† quòd iudex secularis, cui traditur condemnatus ab inquisitore debeat solùm exequi, & punire sine alio processu:vt dixi in.l.diuus.in princip.s.eo. Sed potest responderi, hoc est verum respectu remittentis. nam remittens solam executionem remittit, sed ille cui remittitur, non habet facere necesse, sed potest de nouo facere processum, & est expressum in auehenti.de san. episco.§.si verò crimen.de quo plenè per Gul.s.de iurisdict.omnium iudi.l.magistratibus.& hoc in criminalibus.in ciuilibus autem dic, vt.l.à diuo pio.§.primo.s.de regu.iu.

LEX XII.

MIlites. ¶No.casum, in quo ex delicto commisso sine dolo quis punitur ad mortem.

SVMMARIVM.

1 *Carceribus ruptis qui fugiunt, puniuntur de effractione carceris, illa pœna quasi maleficium uerè commisissent propter quod in carcerem sunt missi.*

LEX XIII.

IN eos.[h] ¶Vos habuistis.s. qualiter puniant̄ psonæ quæ nō custodierūt bn̄, nūc sequit̄ videre de psonis cu-
stoditis.[i] ¶†Et no. hāc.l. q illi, q ruptis carceribus
1 effugiūt, puniunt̄ de effractione carceris illa pœna, qua punirentur, si verè illud maleficiū cōmisissent, pp qd̄ ĩcarcerē sunt missi. videbitis.j.de effracto.l.j.

a ¶Quęro quid. Adde text. & Bald. in.l.j.C. de priuat. carce.adde tamen q etiam postea quando scit, tenetur denuntiare.l.j.cum ibi no.per Bald.C. de fal.mone.& Bal.in.l.j.de his, qui latro.occul.& ibi quando pręsumatur scire, & quod not.Bald.in.l.j.§.occisorum.s.ad silleia.

b ¶Puniendus.adde quod cōtrarium vult Bal. in.l.duobus.§.fina.de iureiuran.& Sali.in.l.ea quidem.C. de accu.& dicit Bal.no. in.l.j. C. ad mace. qa requiritur, q constet de diligēti inquisitione, syndici denuntiātis. Sed quid si statutum dicit, q teneatur intra tres dies ad maleficia p testata? dic, q incipit dies currere à die protestata, non à die cōmissi malefici ij.l.fin. & ibi Bal.de neg.ge.

c ¶Quæro. Quid si denuntiator pręuentus est ab aliquo&c. adde Bal. in.l.sororē.C. de his, quibus vt indignis. & ibi etiā bar. Et adde ad materiā qd̄ pulchre not. Bart.in.l.j.§.accusatorē ad Turpil. & vide quod ipse no. in.l. cum quidam.§.qd̄ dicitur.ff. de acqui. hæredi.& qd̄ no. Bal.in.l.si quis nō dicam rapere. in vij.colum. C.de episco.& cleri. vbi etiam dicit, quòd tales denūtiatores tenentur de exactissima diligētia. Et ad Bar.hîc, adde Sali. hoc idem tenentem in.l. ea quidem. C.de accusationibus. Sed Roman.in.l.pen. ff.ad sillania. dicit q si aliquis min⁹ bene denuntiauerit:licet præuenerit denuntiatorē: ipse denuntiator tenetur ad interesse reipublicæ. Ita tenet Albericus de rosate in quęstiōibus suis, vt ipse refert. sed quid si aliquis, vt quilibet de populo denuntiauit posteà creatus est syndicus, & iterum non denūtiauit an incurrat pœnam statuti. dic quòd non secundùm Bald.& Imo.per illum tex.in.l.si quis hæres.ff.de iniusto & irrito testamento.& coram quo iudice teneatur denuntiare, vide Bald.in.l.j.C. de priua.carce.

d POMATES.¶Non punitur. Vide Alex.consi.lxiiij.colum.ij.in fi. volu.iij. vbi infert ad pulchrum casum, versiculo, ex hoc, quod vult. Vide aliqua ad hoc per Felyn.in cap.in nomine.de tęstibus.& in.c.veniens. in princip.eodem titu.

e ¶Teneantur denuntiare. sed vtrum teneantur seipsos denuntiare? dic q non, secundùm Bald.in.l.prima.in fi.C.in quibus cau.in integrum restitu.non est necessa.& hîc adde gloss.& Salycet.in.l.ea quidem.C. de accusatio.

f ¶In testem admittere. Vtrum iudex posset admittere denuntiantem in testem.adde quòd Saly.in.l.ea quidem.C.de accus.dicit ea, quæ dicit Bar. hîc esse vera, si iudex non procedit super denuntiatione, sed inquirit propter denuntiationem & famam ad eius aures reuerberantem. ita q quodā modo sub' dissimulatione transiri non potest. & ita loquitur text.in.d. c.licet olim.alleg.per Barto.hîc. sed vbi super denuntiatione procedit, tunc denuntiator debet probare per testes idoneos, & non per se. quod patet. quia si denuntiator non probat, incidit in pœnam, vt not.Bar.s.e.l. q per consequens non est legitimus testis.

g ¶Non dubium. Quid si tempus non est appositū intra qd̄ debeat denuntiari: quod debeat hoc fieri. Et quid si ad eius notitiam finito officio, vel ante peruenerit, an possit purgare moram? vide Bal.in.l.cum ancillis in.iij. col. C.de incest. nup. & ad materiam in simili, dic vt habes in.l.fi.s. de iuris. omnium iudi.

h ¶In eos. Not. ex leg. in eos. quę est penul. contra frāgentes carcerem. & iste text. videtur destruere id quod not. voluit Bartol.in.l.j.j. de bono.eorum, qui mor. sibi consciue. text.in.l. milites agrum. §. penulti.ad fin.de re mili. Et de pœna effractoris carcerum:vide Ange. in.l.j.de effractori.& Specu.& Io an.an. in titul. de præsum.§.ij.versicu. violentia. & versicul. quid de frangentibus. Et adde, q exiēs carcerem inueniens aperta ostia, non tenetur pœna carceris effracti: secundum Angel. per illum text. in l.verum.la.ij.s.de furtis.& in.d.l.j. de effracto.& qd̄ nota. in.l. si quis suprà eodem.per Barto. Sed Bal.in consil. quod inci. in Christi nomine punctus, & articulus quæstio. talis est:an fugiens &c. Dicit, q dum hîc dicitur, q aufugiens de carcere habetur pro confesso est verum, si pro speciali inquisitione erat in carcere:secus si pro generali. imo si pro speciali est. requiritur q ad hoc, vt habeatur pro confesso, quòd aufugerit cum conspiratione:vt hîc. si verò sine:tunc non hebetur pro confesso: sed punitur pro motu iudicis:vt notat Guli.de cun.in.l.succurritur.ff.ex qui. cau. ma.& ibi Bald.& in.l.admonendi.in.ix. col. suprà de iureiuran. & an qui latitat, ne carceretur, dicatur aufugere: dic, q non, secundum Bald.in.l.j. in iij.colum.C.de ædi. act. vbi dixit:quid si aufugiens de vna clausura remanet in alia:an dicatur aufugisse? & quid de muliere, quæ aufugit causa euitandæ libidinis:vel si mulier exiuit cum licentia custodis causa explicandi rem:& an custos possit ei dare licentiam? Item quid si exiens carcerem citò reuertatur:an dicatur aufugere: dic quod non, secundum Bald in.l.prima in.vj.colum.C.de seru.fugiti.de materia vide Canonist.in.c. à nobis.de aposta. Adde, quòd consil. Bal.est.cxxx.j.libro.& incip.primus quæstionis articulus.& adde Ioan.and.in addi.ad Specu.in titu.de præsum.in.j.addit.magna. vbi etiam ponit: quid si contra instrumentum productum ab actore opponitur falsitas: & accusatur notarius, qui aufugit eius fuga: an

noceat actori?& an fuga faciat quem haberi pro confeſſo?vide Old. conſi. lxv.incipien.hic agitur.

i ¶ Perſonis cuſtoditis. Adde, ꝙ ſi reperitur aliquis mortuus in carcere te-
netur iudex, ſecundum glo.in.l.cum ita.§.ſpecies.ſ.de lega.ij.&.l.quẽad-
modũ.§.magiſtratus.& ibi Floria.ſ.ad legem aquil.vtrum autem ciuiliter
teneantur tales cuſtodes ad debitũ fugientis. Mathe-
ſilla.dicit referens ita tenuiſſe Guli. de cu.i.l. quoties. C.de exact. trib. ꝙ ſic. & quidem ex illa.l.&vide.C. eo.l.ad cõmentarieſem. & quod ibi Bal.vbi dicit: ꝙ hæc.l.habet locum in cuſtode caſtri:& vide quę dicam.ſ.eo.l.ſi qs. & Oldr.in conſi: lxxij.incip.quidã &c.

a ¶ Non eſt facilè. Vidi hunc tex. al legari pro ſingu. per Roma.in no. fo.xxxj. & vide j.no.quòd hanc.l. non eſt facile:quę eſt.l.fin. ſummè no.Bal.in.l.ſi quis filio exhę redato. §.eius.ſ.de iniuſt. teſt,& adde ꝙ hic eſt caſus ſingularisſimus, ꝙ cuſtos carceris non tenetur de facto ſocij. & hoc ideo, quia iuſtè cõfiſus erat de ſocio. Quod not.pro caſtellanis, cui ſæpe ſunt proditi à ſocijs, vt non teneantur de facto ſociorum, quod tenementi. An autem fuga vnius fugientis ſola, ſit ſufficiens ꝓbatio contra commentarieſem?bal. in cõſilio incipiẽte, in Chriſti nomine, punctus, & articulus quæſtionis &c.dicit quòd non:qa fuga vni⁹, & contumacia nõ nocet alteri, niſi commentarienſis eſſet in dolo & lata culpa.l.quoties C.de exacto.trib.li.x.quod no.Dy.in.l.j.C.quãdo ex fa.tutoris.& prædicta probatio non extenditur ad aliũ,in quo par culpa non requiritur. ad quod.l.j.ſ.de iureiuran.&.l.eius qui.j.de iur.fiſ.&.l.qui repudiantis.in fi. ſ.de inoffi.teſta.& vide gloſſ.not.in.l.cum ita.§.ſpecies.de leg.ij.& adde Bal.in.l.ad commentarienſem.C.eodem.& glo.in.d.§.ſpecies.alleg.Ang. Aret.in ſuo tracta.maleficiorum.in ver.qui iudex dictum Titium detineri fecit &c.in.ij.columna. Adde quãdo cuſtos carceris teneatur de facto ſocij, Bald.cõſi.ccxxxvj.iij.lib.

LEX XIIII.

a Non eſt facile. [a]No.hanc.l.& tene menti. Et no.ver.interdũ.ꝙ ſi vnus de cuſtodibus fugit cum perſona cuſtodita:ꝙ parcitur alteri cuſtodi remanenti.

Ad legem Iuliam maieſtatis. Rubrica.

¶ Dixi.ſ.in genere, ſcilicet de publi.iudic.nunc ſequitur in ſpecie, & primò incipit dicere de grauioribus criminibus.

SVMMARIVM.

1 *Fides data hoſti, & inimico ciuitatis à priuato, non eſt ſeruanda, ſed data à ciuitate ſic.*
2 *Securitas, quòd alia ſit de iure gentium, quæ conceditur legatis, & ambaſiotoribus, alia quæ datur per iura ciuilia, ut euntibus ad nundinas.*
Offendens ambaſiatores & legatos, punitur.
Statutum, quod dat ſecuritatem uenientibus ad nundinas, quòd non coimprehendat bannitos, niſi expreſſè dicat.
3 *Securitate data alicui, & ſocijs ſecum uenientibus, an iudæus includatur, & qui intelligantur ſocij remiſſiuè, & tamen nihil ibi dicit.*
4 *Securitate data alicui ueniendi, an uideatur data ſecuritas recedendi?remiſſiuè.*
5 *Securitas ſi eſt data eundi, & redeundi, an uideatur data pro una uice tantùm, uel pro pluribus?*
6 *Pace facta inter duas ciuitates, ſi aliquis de una ciuitate alium offendit, uidetur quòd incidat in crimen læſæ maieſtatis.*
7 *Congregans gentem in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana, non tenetur.l.Iul.maie.ſed.l.iul.de ui.*
8 *Nuntium mittens uel literas hoſtibus, incidit in legem Iuliam maieſtatis.*

LEX I.

b Proximum. [b]¶ No.gl. quæ incip. id eſt eos, qui acceperint, &c.& ponit hîc duas lect.& vtraq; eſt notãda:vt.j.dicam. Tu habes hîc quòd crimen læſæ maieſtatis, eſt illud,
c quod fit aduerſus ſecuritatẽ[c] populi Romani. ¶ Cõ
1 tra hoc oppo.† quòd impunè hoſtis populi Romani poſſet offendi, & fides data hoſti non eſt ſeruanda, vt.l.j.§.non fuit.ſ.de dolo. Reſpondeo: fides data à priuato, hoſti, & inimico ciuitatis, non eſt ſeruanda:vt ibi, ſed fides data à ciuitate, vel à magiſtro exercitus, eſt ſeruanda, vt hîc.&.l.conuentionum.in prĩ.
2 ſ.de pac. ¶ † Circa hanc.l.quæro de qua ſecuritate loquatur hîc? Reſpondeo, debes ſcire, ꝙ quædam eſt ſecuritas, quæ datur iuregentium, vt legatis, & ambaſiatoribus. Er iſti de iuregentium habent ſecuritatẽ, & nemo impunè poteſt eos offendere, vt.l.fi.j.de le.&.l.ſanctum.ſ.de rerum diui. Quædam eſt ſecuritas, quæ datur per iura ciuilia. Exemplum:vt quicunq; vadit ad nundinas, non debet inquietari, vt.l.j.
C.de nundi.tunc iſta ſecuritas, quæ datur ꝑ iura ciuilia, nõ porrigitur ad hoſtes:vt.l.mercatores.C.de cõmer.& merca. & iõ licet ſtatuto huius ciuitatis det̃ ſecuritas veniẽtibus ad nundinas: nõ tñ poterũt venire exbãniti huius ciuitatis ex vigore illius ſecuritatis:niſi expreſſè ſit actũ, ꝙ exbãniti poſſent venire. & ita poteſt intelligi hîc:ꝙ ſi à populo Romano detur expreſſè ſecuritas hoſtibus: eſt ſeruanda fides.
3 ¶ † Quæro, fuit data ſecuritas[d] ꝑ hãc ciuitatẽ cuidã
d & ſocijs ſuis ſecũ veniẽtib⁹. Mõ cũ illo veniebat quidã Iudę⁹, & fuit captus & derobat⁹: an illa ſecuritas
e porrigat̃ ad iſtũ?& qualiter intelligat̃[e] & ſocijs ſuis. nõ dico nũc:qa pẽdet de facto:ſed tãgã in.l.itẽ apud
4 labeonẽ.§.tenet̃.ſ.de iniur. ¶ † Tertiò q̃ro, ſi eſt data ſecuritas alicui veniẽdi: an videatur data ſecuritas recedẽdi:iſtã.q.tetigi vobis.ſ.de ſepu.vio.l.vtimur.
5 dic vt ibi. ¶ † Quartò quæro data eſt alicui ſecuritas eundi & redeũdi:an intelligat̃ iſta ſecuritas ꝓ vna vi
f ce tm̃:[f] an pro pluribus?do.Old. diſputauit quandã q.in ſimili.& ex illius ſolu. poſſumus ſoluere hanc ſic. Quãdoq; ſecuritas fuit determinatè petita, & determinatè data:tũc q̃ſtio nõ habet dubiũ:qa ſtam⁹ certo:vt.l.continuus.§.cũ ita.ſ.de ver.ob. Quãdoq; illa ſecuritas fuit determinatè petita:& indeterminatè data: tũc intelligit̃ illa indeterminata cõceſſio ſecũdũ determinatã petitionẽ:vt inſtit.de inuti.ſtip.§. prætereà.&.l.ſi ſine.§.q interrogat⁹.* aliâs eſt ſub.l. ſi defenſor * ſ.de interr.act. Quãdoq; fuit ĩdeterminatè petita:ſed fuit determinata cõceſſio.& tũc ſtam⁹ cõceſſiõi determinatæ:vt.l.j.ſ.de ſol.ſicut iudex q indeterminatũ iuramẽtũ taxat, & limitat:vt.l. videam⁹. §.pe.ſ.de i litẽ iurã. Eſt em̃ in poteſtate iudicis limitare indeterminatã petitionẽ. Itẽ eſt in ptãte eius cõcedere, vel nõ. ſi verò fuit indeterminata petitio, & indeterminata cõceſſio:tũc intelligit̃ ꝓ prima vi
g ce tãtũ:[g] vt.l.boues.§.hoc ſermone.j.de ver.ſig.cũ ſimi.ita dicit Old. Prædicta intelligo vera:niſi cõceſſio ſit facta pro certa cã: vt puta cõceſſa eſt ſecuritas veniẽdi & redeũdi ꝓ pace fiẽda:tũc debet intelligi,
h ꝙ poſſet ire & redire.[h] donec pẽdet iſte tractat⁹ pacis.ar.l.continuus.§.itẽ q inſulam.ſ.de ver.oblig.facit.l.veteres.cum.l.ſequẽ.ſ.de itine. actuq; priua. & hæc ſufficiãt circa primã ſecuritatem. ¶ Item põt intelligi hæc.l.ĩ ſecuritate, hoc eſt quando duæ ciui
6 tates faciũt pacẽ ſimul, & cõcordiam. Hæc eſt lõga materia. qñ aliqs offendit aliquẽ de ciuitate, cũ qua eſt facta pax videtur ꝙ incidat in.l.Iuli.maieſta. vt hic dicitur.ſed quia longa eſt materia non dico hîc.
7 ¶ † Item dicit̃ hic, quod armantur homines. quæro aliqs cõgregat gẽtem in alia ciuitate, quã ĩ ciuitate Romana, an incidat in.l.Iul.maie. Dicit gl.quod nõ
i habet locũ in alia ciuitate,[i] quia cum hîc dicat de vrbe, intelligit̃ de ciuitate Romana, nõ aũt intelligitur de alia.& allegat ſuas leges. Sed aduerte, ꝙ qui faciat congregationem gentis in alia ciuitate, tenet̃.l.Iul. de vi. vt.l.ij.cum ſeq.j.ad leg.Iuliã de vi.&.l.vlti. C.
8 ad legẽ Iul.de vi. ¶ † Vltimò no.ꝙ illi, qui mittunt
k nuntium,[k] vel literas hoſtibus, incidunt in hanc.l.

b ¶ Proximum. Et de eo, qui facit contra ſecuritatem datãm, vide Bar.in.l.iij.§.fi.j.de ſica.

c ¶ Securitatem. No. quod ſtatutum cõcedens generaliter abſolutionem his, qui delinquũt:non extenditur ad delinquentes in crimine læſæ maieſtatis, vt voluit Ang.in diſputa.inci. exorta guerra. de quo per Alex.l.de pupillo.§.ſi pluribus.de oper.noui nuntia.

d ¶ Securitas. Et de ſaluo conductu, vide Bar.in.l.is, qui reus.ſ.de pub.iudi. & vide Bal.in hac materia, in.l.præſenti.C.de his, qui ad eccle.confu.

e ¶ Intelligat̃. Qualiter intelligatur & ſocijs ſuis:& ſic, ꝙ cõcedit̃ alicui ſecuritas cũ ſocijs, qui cõprehẽdant̃: vide qđ no.Bal.ĩ.l.ſpadonẽ.§.idem autẽ ſ.de exc.tut.per Ange.in.d.l.vtimur.de ſep.vio.vbi belliſsimè loquitur in materia.

f ¶ Vna vice tm̃. Vide do.Abb.ſicul. plenè diſtinguentem, in.c.innouamus. quod eſt.c.vlti.extra de treuga & pace.

g ¶ Prima vice tantùm. Idem Bart. in.l.dotis.ſ.de iure do.& Ange. in l.vtimur.de ſepu.vio.& in.l.græcè.§.& poſtlitem.ſ.de fideiuſſo.

h ¶ Ire & redire. Adde ꝙ ſaluus conductus datus vſq; ad tp̃s nõ intelligitur pro vna vice tantùm. ſed quoties voluerit accedere propter tẽporis adiectionem.quod ita debet limitari Bart. hîc per.l.ſicut in annos.quib. mo.vſuffru.amit.ſecũdùm Rapha.in.l.ſi mihi & Titio. de verb.obli. per ibi no.per Bar. & per Ang.in.l.vtimur.ſ.de ſepul.vio.per Io.cal.in diſputa.ſua inci. ex octo ſtudentibus.vbi facit mentionem de diſpu. Oldra.& pro hoc l.græcè.§.& poſt litem.ſ.de fideiu.& vide pro intellectu.d.l.boues.ĩ propoſito noſtro omnino Bal.in.l.inuitus.C.de procura.

i ¶ Alia ciuitate. Sed quando ciuitas non recognoſcit ſuperiorem, eſſet idem quod in ciuitate Romana, per no.per barto.in.l.proxi. & vide quæ dixi in l.ſi quis pro eo.de fideiuſ. & adde quæ habes ꝑ do. Nellũ de ſancto Remi.in ſuo tracta.bannitorũ.in.j.parte ſecundi temporis.q.xv.qui refert no.conſili.Bald.vide per Moder.in.l.ſi familia.ſ.de iuriſdi.om.iudi. Adde quando committatur crimen lęſę maieſtatis. Old.conſi.xliij.

k ¶ Mittunt nuntium. Quid de his qui portant literas: vide Bar.in.l.j.§.incidit ad Turpil.& no.ꝙ in hoc crimen incidit, qui facit Papa viuente de papatu conuenticulã, ſecundùm Io.And.in.c.veniens.de teſt. Item not.ꝙ non ſubditus non incidit in crimen:vt no.Bald.in.l.ij.C.de fal.mone. & tenens caſtrũ rebellatũ:vel concitans populũ contra rempublicã, nõ incidit in hãc pœnã, vide in.l.j.&.ij.& ibi Bal.C.de ſedit. Adde quid de his, q ſpoliant nuntios apoſtolicos, an incidant in hoc crimen. Roma.cõſil.ccclxv. Et ꝙ non ſubditus, non comittat crimen læſæ maieſtatis:vide quæ in facto cõſuluit Old.conſi.xliij.& an poſitus ad cõfinia, q fuit inobediens dicat̃ incidiſſe in hoc crimen, vide Bal.conſi.cxxxix.j.lib.

a ¶ Mutuat. mutuans pecuniam dicitur præſtare auxilium, & ad hoc vide

quę dixi in l. fin. ff. de public. iudi.

a ¶ Familia. Qualiter punitur qui abstulit à familia aliquem condemnādū: vide Bal. in l. addictos. C. de epi. aud. & ibi Cy. & vide quę scripsi in l. iij. §. transfugas. j. de sica. & quod not. Are. insti. de actio. §. pœnales. & adde qđ no. Inn. in c. sanè. de offi. deleg. & docto. in l. addictos. de appella. & vide Bart. in extrauag. ad repri. in versic. tangit. Quid autē de eo qui receptat vel occultat bānitum: vel debitorē ne capiatur. Bald. in l. fi. de opt. leg. C. de ope. lib. dicit quòd non tenetur ad delictum. & vide quæ habes in rub. ff. ne quis eum qui in ius voca. est vi exi. An teneantur ad debitum custodes carcerū creditoribus? vide q̄ scripsi ĩ l. fi. ff. ti. j.

b ¶ Qualiter puniatur eripiens. Vide Bart. in l. j. §. is videtur in fin. ff. si quis ius dicen. & vide Bald. in l. sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum, qui ĩ ius voc.

c ¶ In quæstionibus. Aduertatis: quia vbicunq; admittuntur isti tales, admittuntur sine tormentis hic ad accusandum: secus quando admittuntur ad testificādum: quia tūc nō admittuntur sine tormentis. Ita singu. voluit Innoc. in c. cū P. māconella. extra de ac. cu. ĩ glo. j. & vide Bar. & ibi dixi in l. ex libero. de. q.

d ¶ Quero. Et propter hoc sing. dixit Bald. in auť. si dicať. in vlti. colū. C. de test. φ si statuto caueť, φ infamis possit probare adulterium, φ licet adulteriū nō possit esse ĩ matrimonio. quòd nō poterunt tales infames ꝓbare matrimoniū & hæc faciūt: an disponēte statuto, φ steť iuramēto damnū passi, φ non stetur iuramēto suo & vide in hac quęstione, & in multis similib⁹ Bald. in d. auť. si dicať. C. de testi.

e ¶ Per tuas. aduertatis secundum

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Romana, quòd damnet omnes, qui dicunt se reges Siciliæ.*
2 *Præparans exercitum sine iussu superioris, quòd incidat in l. Iul. maiesta.*
Ciuitates Italiæ, possunt præparare exercitum contra suos subditos.
3 *Hac l. tenetur non solùm, qui fecit, sed etiam facere curauit.*

LEX III.

Ex xii. tabu. ¶ Not. istos casus: quia sunt multum communes. Et ex hoc quod habes hic dic, † φ ecclesia Romana condemnat omnes istos,
1 qui dicunt se Reges Siciliæ, cum non habeant regnū licitè, incidunt in l. Iul. maiesta. ¶ † Secundò nota,
2 quòd ille qui præparat exercitum sine iussu superioris, incidit in l. Iul. maiest. sed hodie ciuitates Italiæ possunt licitè præparare exercitum contra subditos, & inimicos suos: cum dominum non recognoscant: vt videbitus in l. hostes. j. de capti. ¶ † Itē
3 not. quòd non solùm ille, qui fecit: sed qui facere curauit, tenetur hac l.

SVMMARIVM.

1 *Auxilium dans, & fauorem hostibus, tenetur l. Iul. maiest.*
2 *Mutuans pecuniam, dicitur auxilium præstare, & fauorē.*
Statutum puniens dātem auxilium, & fauorem alicui, comprehendit mutuantem pecuniam.
3 *Leg. Iul. maiest. qui abstulit reum confessum condemnatū, uel condemnandum e manibus familiæ punitur.*
Si uerò reus non erat confessus, uel condemnatus punitur ad mortem.
Et auferens reum de manu familiæ generaliter, qualiter puniatur? remissiuè.
4 *Interficiens reum captum à familia, qualiter puniatur, remissiuè.*

LEX IIII.

Cuiusque. ¶ † No. φ quicūq; dat auxilium hostibus, &
1 fauorem, tenetur l. Iul. maiesta. ¶ † Itē no.
2 φ quicunq; mutuat pecuniam, dicitur auxilium prę stare, & fauorem. Ex quo habes, quòd si statutū dicit, φ quicunq; dederit auxilium, & fauorē: talis puniatur in tantum. si quis mutuat pecuniam, ille diciť præstare auxilium & fauorem. de hoc auxilio & fauore, qualiter intelligatur, requirit magnam indaginem. dicam in l. furti. §. ope. ff. de furt. ¶ Item not.
3 tex. ibi, item qui confessum. † ex quo habes qualiter
a debet puniri ille, qui abstulit à familia[a] aliquem condemnatum, vel condēnandum, cū esset confessus de crimine. incidit enim in l. Iuli. maiesta. vt hic. quod tene menti. si verò aliquis eripit aliquem non condemnatum, vel confessum, habetis casum specialem φ debet puniri ad mortem, vt in casu l. fi. C. de malefi. & mat. In alijs autem casibus, qualiter puniatur
b eripiens.[b] habes in corpo. auť. vt omnes obe. iudici
4 prouin. §. arripiat. Sed † si quis interfecerit captum à familia reum, qualiter puniatur? Dyn. tangit in l. in laqueum. ff. de acqui. re. domi. Iaco. de Areti. hoc disputauit, tangam in l. in laqueum. & l. eiusdem. §. fi. j. ad le. Corne. de sica.

SVMMARIVM.

1 *Aurifex reficiens calicem iam consecratum, non incidit in l. Iul. maiesta.*
2 *Vendens calicem non consecratum non incidit in l. Iul. maiesta.*

LEX V.

1 Non contrahit. ¶ † No. φ aurifex qui reficit calicem iam consecratum, vel ecclesiam iam consecratam, non incidit in leg. Iuliam maiesta.

2 ¶ † Item ille qui vendit calicem non cōsecratum, nō incidit in l. iul. maiest. aliàs si est consecratus, vendere potest, vt l. sancimus. C. de sacrosan. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Infamis in crimine læsæ maiestatis accusat, & testificatur.*

LEX VII.

1 Famosi. ¶ † Vides, φ infames admittuntur ad accusandū in hoc crimine, sed an admittantur ad testificandū? Respondeo sic, vt j. eodem l. proxima. & quod statim dicam.

SVMMARIVM.

1 *Delinquēs cōtra pricipē uerbo, uel facto, qualiter puniatur.*
2 *Minæ alicuius ex qualitate psonæ, inducunt iustum metū.*

Hoc tamen crimen. No. tex. ibi, nec lu
1 bricū &c. No. † aut quis deliquit contra principem verbo, & habet locū l. j. C. si quis impe. maled[i]. Aut quis delinquit aliquo facto, vel tractatu, & tunc si est de capitibus expressis. ff. l. ij. iij. & iiij. tunc debet puniri, vt ibi. Si verò non est de alijs capitibus, tunc de
2 bet puniri inspectis qualitatibus, quæ hîc ponuntur. ¶ † Vlterius no. ar. vtrū minæ alicuius inducāt iustū metum? certè ex qualitate personæ minātis induciť iustus metus, aliàs nō, vť hic. & l. j. C. si quis Imper. male. & glo. no. in l. metum. C. quod met. cau.

SVMMARIVM.

1 *Famosi, & alij, qui nō habent ius testificandi, nec accusandi, quòd non admittantur in hoc crimine, qualiter intelligatur.*

LEX VIII.

c In quæstionibus.[c] ¶ Vides ergo φ illi, qui aliàs ad accusandū, vel ad testificandum nō admittūtur,
1 tamen admittunť in hoc crimine. ¶ † Quero[d] quali
d ter debet intelligi φ famosi, & alij, q nō habent accusandi ius, nec testificandi, admittunť in hac cā? Respondeo, de testimonio loquor. Quædam est causa quæ repellit aliquem à testificando, quia lex timet, ne dicat mendacium contra reum, fortè quia est su⁹ inimicus, & isto casu non admittetur, etiam in istis criminibus exceptuatis. Quidam sunt qui repellūtur à testimonio propter aliquam causam: quæ non respicit singulariter inimicitiā, & odium accusati, & isti admitterentur. hanc distinctionem facit. c. ꝑ
e tuas.[e] extra de simo. ¶ Item dicitur,[f] φ in quæstio
f nibus lęsæ maiesta. admittantur istæ personę, quero vtrum admittantur ad probandum quædam alia ad minicula. Exemplū in crimine lęsæ maie. volo probare, φ rector prouinciæ nō admisit successorē venietē. bn̄ certè admittentur isti testes, φ ille noluit admittere, sed an admittuntur isti ad probādū adminicula, scilicet φ ille, q venit erat legitim⁹ successor? certè nō admittunť. quia admittuntur ad ꝓbādū, ea quæ respiciūt tantùm delictum, non autem ad probandum adminicula. Ita dicit. c. per tuas. extra de simo. quod perpetuò tene menti.

LEX XI.

Eorum. ¶ Opp. C. de bo. libe. l. j. & l. iiij. j. de interdi. & re. Sol. vt hîc in gl. & dicem⁹ in l. iij. de iter. & rel.

LEX XII.

g Is qui in reatu.[g] ¶ Q uaŕ aūt ferať sniacōtra mortuū in crie lęsæ maiestatis, & simi. ple
h nè habes institu. de hæred.[h] ab inte. §. per contrariū.

Ad legem Iuliam de adul. & stup. Ru.

¶ Continua rubricam, quia crimen adulterij est grauius crimen. quia omne crimen committitur ex.

Ang. hic: φ illud ibi nō dicitur, nec hoc ibi placet: quia si admitterentur ad factū: id est, ad accusandū, ergo admittuntur etiā ad probandū omnia adminicula, sine quibus accusati o sua non sortiretur effectum, vt l. ad rem. & l. ad legatū. ff. de procu. c. veniens. de accu. credit tamen Bar. dicere ve⁹ū in his adminiculis: quæ nō sunt de substantia ad fundamenta accusationis: & ad Bar. hîc Adde Ben. de plūbi. in l. etiā. §. absens. in fi. ff. de manu. vind.

f ✥ POMATES. ¶ Item dicitur. Pro limitatione tex. huius, vide Fel. in c. ad nostrā. co. iij. de pb̄i. & vide Are. cōsi. xxix. co. vij. & ix. in . vj. dubio. vbi sequiť licet posteà cōtrariū pūtat in l. si seruum. in prin. ff. de verb. oblig. & in c. at si clerici. §. de adulterijs. coi. iiij. in fi. de iudi. & vide Fely. in c. ꝑ tuas. col. ij. & bal. & Fely. ĩ auť. si dicať. co. pe. C. de te.

g ¶ Is qui in reatu. No. quando possit damnari memoria alicuius defuncti, vt bona publicentur. & vide quæ dixi in l. qui crimen. qui accu. non pos. Sed quāto tempore duret facultas accusandi post mortem delinquentis: vide text. in l. ij. ff. de aposta. & ibi Bar. dicit, quòd facultas puniendi: & accusandi hæreticum mortuum, finitur quinquennio. Sed idem dicas in delinquente in principis maiestatem. secundùm gl. menti tenēdam in l. manicheos. C. de hære. Sed an debeat mitti cadauer ad iustitiā, qn̄ vnus semet ipsum interfecit, vide Cy. & Bar. in l. ij. C. qui test. face. pos. licet bal. ibi dicat, φ hoc possint facere iudices, si volunt. de hoc latè per Ange. & Imp. in de. functo. ff. de publ. iud. & Bal. in l. j. C. ne ex deli. defuncto. in ij. colū. & Ang. in l. fi. C. si reus, vel accus. mor. fue. facit. l. j. & ij. & quod ibi Barto. de cada. puni. modus autem sententiæ, est vt pronuntieť quem esse hæreticū, & qđ ꝑ cōsequens ei⁹ mēoria dāneť, & multos casus, ĩ qb⁹ dānať memoria, vide enumeratos p gl. i. l. ex te. stō. C. de tes. ma. & excōicať & vsurari⁹ ꝓnūtiať, an possit qri post mortē, vide bal. ĩ l. pricipa. fr. la. j. C. de lib. cau. & cas⁹ ĩ qb⁹ dāneť mēoria enūerat et gl. l. j. ĩ ver. extictū. C. si re⁹ vel ac.

h ¶ De succes. dic aliâs de hæred. quæ ab intest. vbi glo. ponit. quando quis

posit post mortem accusari.

a ¶ Ex lege Iulia. No. contra accusatorem criminaliter obijcitur exceptio lenocinij, de quo per Dy. in. l. viro. solu. matri. & in reg. in parri. de reg. iu. in. vj. Item dico, ꝙ potest opponi exceptio criminosa de inhabilitate personæ, puta ꝙ est excommunicatus vel infamis, facit. l. quos prohibet. s. de posthu. ita tenet Imol. in. d. l. viro. vbi ipse subdit, ꝙ ista sunt vera de iure ciuili: sed de iure canonico dicit, ꝙ contra accusatorem ad ipm repellendum potest obijci de quolibet crimine: vt in. c. j. extra de accusa. plenè in. l. is qui. s. de pub. iud.

POMATES.

b ¶ Si publico, Pro declaratione huius. §. vide Fel. in. c. dilecti filij. colum. vj. in ver. ad illud, de exce.

b ¶ Si publico. In materia iquisitionis, vide Ange. in repeti. l. si vacantia. C. de bo. vac. libro. x. Et adde, quod Bald. in. l. j. §. magistratibus. de magistra. conue. dicit, ꝙ licet potestas teneat inquirere, tm̄ excusatur, si nonfuerit denũtiatum, aliâs si non sit notoriũ & tenet Bal. in. l. data opera. C. qui accu. quòd pro leui culpa non imputat. & ibi vide eum in materia incendij. adde, ꝙ contra producentem falsum testẽ, vel instrumentũ, iudex potest inquirere, secũdũm Cy. i. l. vbi. C. de fal. & est tex in. l. iubemus. C. de ꝓbat. Item not. ꝙ ludentes, & blasphemantes, licet præsidi & episcopo inquirere de iure. l. alearũ vsus. C. de aleato. Item contra iniurias factas scholaribus: vt in aut. habita. & vide Bald. in viij. colum. C. ne fi. pro patre, quãdo sit licitum inquirere. & vtrum episcopus posit inquirere de adulterio quo ad pœnam imponendam, vide quod dixi post Bart. in rub. C. eo.

c ¶ Opp. & videtur. Circa materiam inquisitionis, vide Tãcre. in. q. rubric, in. ij. parte. vbi tractat de inquisitione, & in primo ponit tredecim casus, in quibus est permissa de iure ciuili. deinde arguit pro & contra, vtrum de iure cauonico sit inquisitio de iure permissa, & quæ tunc requiratur, qs sit ejus effectus, vide Bal. in. c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. & vide quod not. in c. j. vt ecclesiast. benefi. And. Barba.

d ¶ Oppo. de. l. viro. vide per Barto. in. l. si maritus. §. præscriptio. j. eodem. vbi glo.

tra corpus: fornicatio verò committitur in corpus. vt primæ ad Corinthios. vj. c. circa fin. ideo ponit: hic rub. ad legem Iuli. de adul. ¶ Quæro, quid continebat. l. Iul. de adul. Respondeo, eius præcepta, & capitula habes. s. de mino. l. auxilium.

LEX I.

HAEc lex. ¶ Op. & videtur, quòd hoc est verum, ergo ab authore debet denominari. l. augusta. non. l. Iuli. cum author suus vocetur diuus Augustus. ergo &c. vt insti. de dona. §. aliæ. Sol. vt in glo. duobus modis. Vel dic, & ista est vera, ꝙ ille, qui hanc legem inuenit, vocabat Iulius. Nec ob. qd' hic dicitur, quia quilibet Imperator vocatur diuus Augustus. de hoc per Cy. C. e. ti. super rubri.

LEX II.

a EX lege Iulia. a ¶ Ista lex tractat quasdã exceptiones, quæ ponunt cõtra crimẽ adulterij, & primo ponit de quadã exceptione, de qua videbitis. j. e. l. denũtiasse. & no. tex. ibi peregisset aũt.

Marito. ¶ De hac exceptione videbitis. j. ad turpil. l. qui desistit. &. l. abolitionem. C. de adulte.

SVMMARIVM.

1 Lenocinium est duplex.

Lenocinii Hîc loquitur de tertia exceptione, scilicet lenocinij. Et
1 in hac. l. ponuntur † duæ species lenocinij, vnum manifestum, quando dat operam, vt vxor sua adulteretur: vt inde aliquid lucretur. Secunda species lenocinij, quando vxorem adulteram retinet. & de his duabus speciebus loquitur hic. §. & hic quidam habent, non confligitur, alij habent cõfligitur. ¶ Oppo. de vna litera ad aliam. Sol. vt in glo.

SVMMARIVM.

Exceptio lenocinij, quòd sit dilatoria, & debet opponi ante nomen rei receptum inter eos.

Qui hoc crimen. ¶ Oppo. de. l. si vxor. § iudex. &. §. fi. j. eod. Solu. ille. §. intelligitur secundùm istũ §. quia post nomen rei receptum inter reos: nõ potest obijci hæc exceptio. ¶ Item opp. s. solu. matri. l. cum mulier. & l. si maritus, §. præscriptiones. j. e.
1 &. C. eod. l. ita nobis cordi pudor. Breuiter, † Ista exceptio lenocinij, est dilatoria, nõ peremptoria, ideo oportet oppo. ante nomen rei receptum inter reos vt in. d. §. præscriptiones. Cætera circa hanc exceptionem dicam. j. ea. l. §. si publico.

SVMMARIVM.

1 Exceptionem lenocinij post nomen receptum inter reos, uxor & extraneus non ex æquo opponunt.
2 Fxceptio lenocinij qualiter, & quando posit opponi?
3 Crimen quando posit puniri per uiam inquisitionis?
4 Inquisitio quæ fit ad priuatam utilitatem, ad crimen inueniendum, fit tripliciter.
5 Inquisitio generalis ad crimen inueniendum fit tripliciter.
6 Inquisitio, quòd posit fieri ad crimen puniendum.
7 Iudex potest imquirere propter denuntiationem officialis & excusatur à calumnia.
8 Iudex, qui incidenter cognouit de crimine, potest de illo per inquisitionem cognoscere.
9 Iudex ubicunq; ex inquisitione generali comperit aliquem deliquisse potest super eo crimime inquirere.
10 Iudex inquirit de crimime coram eo facto.
11 Iudex, quòd posit inquirere in criminalibus, in quibus quis potest accusare sine metu calumniæ.
12 Annus mensis, & locus, requiruntur in inquisitione, & aliæ solennitates, sicut in accusatione præter, quàm inscriptio.
13 Conclusio, quòd non requiratur in inquisitione clausulæ super quibus omnibus intendit, & de consuetudime, quòd ponatur in inquisitione.
14 Exceptiones omnes contra iudicem inquirentem possunt opponi, quæ possunt opponi contra accusatorem, præter exceptionem, quia habet magistratum, & quòd habeat plures reos delatos.
15 Iudex inquirens post didicita testificata, quòd posit testes de nouo producere.
16 Iudex inquirens, quòd non posit assumere partes accusatoris prosequentis suam, uel suorim iniuriam, nisi quando suum officium est principaliter offensum.
17 Iudex super notorio crimine, quòd procedat per inquisitionem.
18 Crimen excipiendo deductum, quando posit puniri? & nume. 20.
19 Exceptio falsi opposita an tollat accusationem falsi? & num. 21.
Crimen, quod obijcitur per uiam exceptionis, quando dicatur causam contingere?
20 Exceptio proposita super crimime, quando tollat accusationem, super eodem facto.
22 Excipiens de crimine, an ponat locum & tempus? remissiuè, & item an teneatur se inscribere?

b Si publico. b ¶ Exceptio lenocinij opposita à muliere iter reos recepta maritum non repellit, sed eum puniri facit. sed si obijcitur ab extraneo nihil iportat. h. d. ista. l. & habeo hũc. §. & ei⁹ materiã multũ pro subtili. & diuiditur iste. §. in quatuor partes. Primò ponit vnũ dictũ. Secũdò illationẽ ex dicto. Tertiò determinat vnã quęstionẽ ex prædictis depẽdentẽ. Quartò ponit aliud dictũ. Secũda ibi, lenocinium igit. Tertia ibi, vñ quæri põt. Quarta ibi extraneus aũt. ¶ Op. & vi
c detur, c ꝙ exceptio lenocinij maritũ accusantẽ repellat. vt. l. ita nobis cordi pudor. C. e. & l. cũ mulier. s. sol. mat. Sol. illud verũ, qñ ista exceptio obijcitur añ nomẽ rei receptũ inter reos, sec⁹ si posteà. ¶ Itẽ ad idẽ op. de. l. vi
d ro d atq; vxore. s. sol. mat. Rñdeo, ibi loquitur qñ agitur ciuiliter. Tũc em̃ illa exceptio: vel replicatio lenocinij est peremptoria, meritò post lit. conte. venit examinãda, vt ibi. sed qñ accusatur criminaliter: tũc illa exceptio lenocinij est dilatoria, ideo debet proponi ante nomẽ receptũ inter reos. Qũo aũt hęc exceptio hîc sit dilatoria, & ibi sit peremptoria, ex teipso perpendas, qm̃ ibi perimit cãm, hîc differt. ¶ Venio ad. §. extrane⁹. Et opp. & videtur, ꝙ quilibet extraneus posit opponere exceptionem lenocinij. vt. C. l. quoniam Ale. Glo. sol. duobus modis. primo hîc opponebatur hæc exceptio post nomen rei receptũ inter reos, ibi ante. & ista est vera, rationem dixi. s. dat gl. aliam sol. ꝙ lenociniũ põt opponi tripliciier, vel quòd maritus cõsensit vxori adulteratæ, vel post adulteriũ ipsam retinuit, & ipi⁹ vitiũ approbauit: & hæc exceptio semper potest opponi: vt in contrario. ¶ Tertio modo op. ꝙ duxit vxorẽ cõdẽnatã de adulterio, tũc põt opponi tm̃ ante rei nomẽ receptũ inter reos. Ego miror multũ de hac secunda sol. quia est cõtra hunc tex. &. §. qui hoc dicit. Nam præcedẽs. §. loquitur de crimine lenocinij: quando vir consensit vxori adulteratæ, & tamen extrane⁹ nõ põt hãc exceptionẽ opponere post nomẽ rei receptũ iter reos. Itẽ est cõtra hũc. §, q loqt, qñ vir tenuit dephẽsam, & dãnatã i adulterio. & tñ hæc exceptio nõ põt opponi ab extraneo. quare tene ꝓcedẽtẽ solonẽ. ¶ Item oppo. s. de. §. si publico. ad. §. extraneus. Solut. aliud in muliere ob
1 ijciente marito: aliud in extraneo. † Ratio differẽtię est ista: si mulier obijcit marito lenocinium, quòd eius voluntate fecit: pręsumitur mulier seducta à marito: vt. l. raptores. C. de rapto. virgi. ideò tanquam prosequens suam iniuriam, admittitur ad hanc exceptionem, quę habet vim accusationis: quoniam ex ea maritus punitur, & hoc etiam post nomen rei receptum inter reos, vt plenè dixi in. l. is qui reus. s. de public. iudi. in. l. neganda. C. qui accusa. non poss. Hoc autem in extraneo non potest dici, quia ex hoc extraneo non est illata iniuria, si maritus fuit leno vxoris suę. Pręterea, si nos diceremus de alia exceptione lenocinij, ꝙ vxorem adulteram retinuit, adhuc potest obijci à muliere ad maritum puniendum, quia hæc duo crimina se contingunt adinuicem, quia vnum ab altero descẽdit, ideò admittitur mulier ad hoc proponendum, vt dixi in. d. l. is qui reus. & est istud crimen cõmissum inter easdem personas, quoniam illa mulier, quæ accusat, est illa quę ab accusatore retẽta est, sed in extraneo non possumus hoc dicere. quia licet illa crimina se inuicem contingant, tamen inter diuersas ꝑsonas committuntur, quoniam lenocinium respicit vxorem, & eius iniuriam. & ideò potest opponi à muliere, sed non ab extraneo accusato, cum eius personã
2 non respiciat. ¶ Pro declaratione huius, distingue, † aut exceptio lenocinij obijcitur marito agenti ciuiliter, aut obijcitur eidẽ accusanti criminaliter: Primo casu, potest semper opponi, vt. l. viro atque vxore. s. soluto matri. Secundò casu, aut obijcitur ante nomen rei receptum inter reos, aut pòst. primò potest obijci à quolibet extraneo, nisi sit seru⁹ accusatoris, vt. l. quoniam Alexandrum. C. eodem. aut obijcitur post nomen rei receptum inter reos, & tunc aut obijcitur ad repellendũ maritũ accusatorem, & tunc non põt fieri, vt hoc. §. &. s. proxi. Aut ad ipsum maritũ puniẽdũ, & tunc

aut à

a ¶ Per modum inquisitionis. Not. materiam inquisitionis. & Adde Bald. in. l. j. C. qui admit. & Bart. in. l. congruit. de off. pręsi. Quid autem sit inquisitio: vide Barto. in. l. transigere. in. iiij. col. C. de transact. & Bald. in. l. ea quidem. in. xij. colum. C. de accu. & adde, ꝙ eo tempore, quo finiretur accusatio, est impedita inquisitio: vt no. Bar. in. l. querela. C. de fal. & tene menti quod glos. ij. q. v. aliâs. vj. ca. pręsbyter si à plebe. in gl. quę incip. hîc colligitur, ꝙ nunquã iudex per viam inquisitionis procedit: nisi prius citato offenso: an velit accusare, qui maius & potentius ius habet, ideò præferendus iure communi. l. quãuis indubitati. C. eod. l. j. §. denuntiare. de ven. inspi. facit. l. senatus. & ibi hoc not. dixit Bald. C. qui accus. qd' satis videt̃ hic de mente Bar. & maximè in ver. vlterius. cũ inqsitus assumit partes accusatoris. & ita puto debere intelligi hoc, quando inquireretur ad vtilitatem priuatam. aliâs dic, vt hic ꝑ Bartol. Adde ad materiam notab. j. eodem. in. l. iij. & vide quod legitur & notatur in c. j. vt eccle. benefi. vbi gloss. magna. & vide Barto. in extrauagan. ad reprimẽ. in ver. ꝑ inquisitionẽ. & Ange. in repeti. l. si vacantia. C. de bo. vacan. libro. x. & Barto. in. l. fi. j. de quæstioni. Et aduertatis, quia iudex anteqũ inquirat, debet assignare terminũ volentibus accusare. d. c. presbyter: si à plebe. ij. quæstio. v. & vide gloss. ij. qõ. vj. c. si quis de pluribus. Item adde, ꝙ in causis ciuilibus non habet locum inquisitio, nisi in causa vsurarũ, vt no. Innocen. in c. ad nostram. de iureiuran. & nisi in causa suspect. vt. C. de procura. l. eum. & supra. de suspe. tut. l. iij. §. præterea. & l. j. eodem tit. vbi dicit ꝙ in inquisitione videtur esse necessarius libellus, nisi vbi persona vnius fauorabilis, vel ipsa pietas iudicem ad collationem inquisitam inducat, vt no. in. l. mulierem. per Cyn. C. si mãci. ita fue. aliena. quod dictum non est alibi in iure. Bal. in cap. j. §. tres vel plures. de pa. tenen. Item nisi fauore fisci secundùm Bal. in. l. fi. de bo. vacan. lib. x. Item fauore miserabiliũ personarum. secundùm Cy. in. l. mulierem. si manci. ita fue. alie. Item Bal. in. l. sancimus. la. ij. C. de sacrosan. eccle. dicit, ꝙ in ciuilibus fauore ecclesiæ admittitur inquisitio: & est speciale ibi in alijs secus. alle. Inno. in. c. ad nostram. de iureiur. el. ij. & in criminalibus, & in ecclesiasticis idem, per illũ tex. in. l. si quis in hoc. de epis. & cle. post Bar. in materia per Ioã. an. in. c. felicis. de pœnis. & Bal. in. l. iubemus. C. de proba. & quod dixi post Bart. in. l. aut facta. §. fi. j. de pœnis. Adde ꝙ vsurarũ causa possit procedi per inquisitionem, voluit Bal. consi. lxvj. iij. lib.

b ¶ Tertio modo. Ex his ergo tenet Barto. hic, ꝙ si inuenitur aliquis occisus, & nescitur à quo: vnde iudex inquirendo generaliter inuenit Titium occidisse, ꝙ ex testibus receptis super tali inquisitione generali, nõ poterit eum condemnare, quia istud non est iudicium, cum non sit fundatum contra aliquem, & ideo subsequi debet inquisitio specialis. & vide Bar. in. l. fi. in fi. j. de quæstioni, & sequitur Bald. in. c. j. §. iniuria, seu furtũ. de pace iuramen. firmanda.

aut à muliere, & pôt. Aut ab extraneo, & opponi
non pôt. ¶ Op. dicit̃ hîc, ꝙ sine accusatore fuit punitus:
contra sine accusatore nemo damnatur: vt. l.
rescripto. §. si quis accusatorem. j. de mune. & hono.
Dicit glo. ꝙ regula est, ꝙ sine accusatore nemo punitur.
Fallit hîc & in alijs casibus not. in gloss. quam
vide. ¶ Pro declaranda gloss. habemus videre duo.
Primò qualiter crimen possit puniri per modũ in-
a quisitionis. [a] Secundò qualiter possit puniri per
modum exceptionis. ¶ Circa primum, communis
3 doctrina glo. est, † ꝙ regulariter de crimine nõ potest
inquiri. Fallit in casibus nota. hîc. idem not. in. l.
iij. §. pręthereà. s. de suspe. tutor. idem sentit Specul.
in ti. de inquisi. §. ij. idem sentit Dyn. hic. & communiter
omnes docto. Ego tamen in hac materia vidi
vnum dictum do. Nic. de mat. in quadam sua disputa.
qui videt̃ mihi, ꝙ tetigerit melius veritatem hui⁹
materię, quã alij. ideò sequendo eius doctrinam, &
4 addendo aliqua, debetis scire: † ꝙ quędam inqsitio
est, quę fit ad priuatam vtilitatem. & ista aliquando
fit ad crimen inueniendum: aliquando ad crimẽ puniendum.
Ad crimen inueniendum fit tripliciter.
¶ Primò faciendo deunutiatores, & alios officiales,
qui denunciant maleficia, quę committuntur. de quibus
vidistis plenè. s. titu. ij. l. diuus. & in. l. j. §. quies.
s. de offi. pręfe. vrb. & l. j. C. de decurio. li. xij. Quandoq;
fit ista inquisitio per inspectionem oculorum.
Vadit enim iudex personaliter, & inspicit quendã:
vt. l. fi. C. de cust. reo. & l. iudices. C. de epi. audi. Ter-
b tio modo, [b] fit per inquisitionem generalem, in qua
inquiruntur latrones: & alij malę conditionis, & famæ:
5 vt. l. congruit. s. de offi. pręsi. ¶ † Ista tamen inquisitio
generalis potest fieri tribus modis generaliter.
Primo modo generalis quo ad personas. & quo
ad delicta: vt quia iudex inquirit à testibus, si est in
ciuitate ista aliquis homo malę conditionis: vt fur,
latro, homicida. &c. Quandoq; est generalis de personis:
de delictis verò est spãlis: vt puta, si est in ciuitate
ista aliquis, q fecerit tale crimen. De ista inqsitione
secunda potest intelligi. l. C. de priuatis delic.
& l. fi. C. ad legẽ Iuliam de vi. & j. ad legem Iuliam
de pecu. l. quarta. §. primo. potest etiã esse generalis
quo ad delicta, specialis quo ad personas. Exemplũ,
inquiro contra tutorem de suspecto. tunc interrogabo,
an commiserit in administratione dolum, vel
culpam, vel negligentiam, & sic crimine non expresso.
Ita potest intelligi lex, hæc enim. in princip. &
quod ibi no. in gloss. suprà de suspect. tuto. & c. fin.
extra de purga. cano. Isti sunt tres modi ad inueniẽda
maleficia, non ad punienda. quia ex neutro istorum
sequitur condemnatio, sed solùm crimen inue-
6 nitur. Quandoq; † fit inquisitio ad maleficium puniẽdum.
& hic aduertendum est: licet glo. & domi. Dynus
hic teneant, quod regulariter inquisitio ista
non potest fieri: tamen veritas aliter se habet.
quia leges, quæ hîc ponuntur vt casus speciales, faciunt
regulam, vt infrà dicam. Nam scitis, quòd non
permittitur alicui de facili accusare, vt. l. si cui. in prĩ-
c cip. s. de accusa. ita non permittitur [c] de facili iudici
inquirere, sed in quibusdam casibus, in quibus
de facili permittitur accusatio, sine metu calumniæ,
ex eiusdem rationibus inquisitio de facili permitti-
7 tur. do ergo regulas. ¶ † Prima est, quòd iudex po-
d test inquirere propter officialis denuntiationem: [d]
vt. l. diuus. s. ti. ij. & l. ea quidem. C. de accusa. & decurio,
l. j. cum simi. & l. j. C. de custo. reo. Huius rõ
est, quia sicut tutor excusatur à calumnia, ratiõe officij,
si est instigatus à matre, & ab alijs consangui-
e neis, [e] & alijs affinibus. vt. l. tutorẽ. s. de his, quibus
vt indig. Ita eadem ratione iudex excusatur à præsumpta
calumnia, propter officialis denuntiationẽ.
8 ¶ † Secunda regula est iudex potest inquirere propter
incidentem cognitionem. Regula enim est, ꝙ
vbicunq; iudex incidenter cognouit de crimine, de
illo crimine ipse potest per inquisitionẽ cognoscere
tex. est hic. Probatur optimè. l. penul. C. si aduer:
lib. Simile vides, ꝙ propter incidentem relationem
criminis, quis excusatur à metu calumniæ, vt. l. qui
9 cũ maior. §. si libertus. s. de bo. liber. ¶ † Tertia regu-
f la [f] est, quòd iudex potest procedere per inquisitionem,
propter præcedentem generalem inquisitionem.
vbicunq; enim iudex in generali inquisitione
compererit aliquem deliquisse, in eodem casu potest
ad inquisitionem specialem descendere, & illũ
reum condemnare. & ita debet intelligi. l. congruit.
probat expressè. l. iiij. §. j. ad legem Iuliam pec. ita
potest intelligi in aut. de collatoribus. §. iubemus.
Vide simile in accusatore, si accusator reperit in testamento
eius, cuius hæres est, ꝙ talis fecit tale delictum,
excusatur à præsumpta calũnia, si accusat illũ
de quo testator dixit, & hoc propter notificationẽ
testatoris, vt. l. qui cũ maior. §. fi. s. de bo. libe. & l.
mater. C. de calũ. ita hic & in præcedenti. ¶ Alia regula
est propter notificationem factam iudici, propter
incidentem cognitionem, vel propter gñalẽ inquisitionẽ
pôt inquirere, & descẽdere ad spãlẽ inq-
10 sitionẽ. ¶ † Quarta regula [g] est, propter magnũ dolo-
g rem, seu magnã offensam: vbicunq; enim crimen cõmittitur
corã iudice, de illo pôt iudex per spãlem
inquisitionem procedere. hoc ꝓbat̃ in calũniatore.
C. de calũ. l. j. & in falso teste: vt. l. nullũ. C. de test. &
in falsa charta, vt. l. penul. C. de prob. Et idem in alijs
delictis, si qua delicta coram iudice cõmittunt̃. de quibus
tãgam in. l. eos. j. de fal. Vides simile in accusatore.
maritus de adulterio vxoris, & mater de morte filij,
& similes personæ coniunctæ sine metu calũnię:
accusant ꝓpter nimiũ dolorẽ, vt. l. fi. s. de publi. iu-
11 di. & l. mater. C. de calũ. cũ simi. ¶ † Quinta regula,
h est, ꝓp ĩmensum crimẽ. sunt eñ q̃dã crimĩa ita enormia:
in quibus potest quis accusare sine metu calũ-

c ¶ Non permittitur. Sed vtrum in causa inquisitionis, vbi iudex procedit ex officio suo, habeat locũ condemnatio ex pensarum, vide ꝑ domi. Anto. post glos. in. c. dilecti. ad fin. de dolo & contu. Cyn. sin. l. sancimus. de iud.

d ¶ Officialis denũciationẽ. Quo casu si iudex non inquirat, facit litẽ suam, secundum Bal. ĩ. l. iubemus. in. iij. col. C. de ꝓbatio.

e ¶ Alijs consanguineis. Bal. in. l. athletas. infrà de fal. & Bald. in authenti. ad hæc. de vsu. vbi dicit, ꝙ inquirens excusatur à præsumpta calumnia, vide bal. in. l. j. in fi. l. C. ne quis in sua cau. & in. l. ædita. in. vj colum. C. de ædẽ & quod not. Bar. in. l. si maritus. §. j. j. eo. & Bal. in. l. iubemus. in vlti. colum. C. de proba. & Inn. in. c. cũ clamor. de testib. Et adde ꝙ si quis de delicto ciuiliter punitus fuerit talia acta operantur vim denuntiationis & famæ, adeo ꝙ posteà ex illis actis tanq̃ ex denũtiatione, vel fama iudex posset criminaliter inquirere, secundùm Bal. in. l. qd' euitandi. C. de cõditio. ob turpem cau.

f ¶ Tertia regula. Sed aduertatis: quia Bal. in. d. l. edita. in. iiij. & v. columna. voluit quicquid hic dicat Bart. & Innoc. in. c. bonæ. de elec. ꝙ ex probationibus receptis super generali inquisitione, possit sequi cõdẽnatio. Adde Bald. in. l. iubemus. in. iij. col. C. de proba. & quod no. Bar. in. l. fi. j. de. q. & cõtra Bal. in. l. edita. tenet simpl'r Abb. sicu. in. c. graue. de præben. Sed qd si aliqs est absolutus ab inquisitione gñali, an possit contra eũ inquiri specialiter? Bal. ꝙ sic, in. l. fi. in pe. col. C. de pœ. iu. Et ad hic dicta, vide Bal. in. l. ea quidem. in. ix. col. de accu. Pau. de leaza. tenet opi. Innocen. in cle. constit. de elect. & vide Bal. & Bart. in. l. j. s. de suspe. tut. & Ang. in. l. libellorum. s. de accu. & vide casum in. c. fi. de collu. dete. vbi iterum inquiritur contra primò. inquisitum. Et in materia inquisitionis vide aliqua quæ dixi. & scripsi immediatè post tit. de regu. iur. & post Bar. hic in penul. col. in ver. vlterius scias quando crimen. &c.

g ¶ Quarta regula. Adde. Bar. in. l. si quis obrepserit. circa finem. j. de fal. & quòd leuato velo tunc possit procedi absq; processu, ponit Bal. in. l. ij. de spor. c. euidentia. per docto. de accu.

h POMATES. ¶ Quinta regula. Adde aliã regulã, q̃ tribuit iustam cãm accusandi, vel inqrendi, sup publica fama, ita dicit Imo. in. l. quoties.

§.si quis nomen.ff.de hære.institu.& vide ad hæc Angel.de Areti.in tractatu maleficiorũ,in gl.hæc est quædam inquisitio.&c.in.iij.col.& seq. & ibi addita.

a ¶ Exprimenda. Adde Bar.in extraua.ad repri.in versi.per inquisitionẽ. & Bal.in.l.edita.C.de eden.in repet. Paduana, videtur tenere contra Bart. hic,& Bald.in.l.illa institu.de hæred.instituen.dicit in inquisitiõe de falso, debet poni loc⁹,& dies. & vide in.l.ij.in princ.C.de eden. ꝙ in.l.edita.i.vj.col.eo.titu.& Sali.in.l.ea quidem. C.de accu.vbi tenet ꝙ requiratur in inquisitione speciali vel generali: adde Cyn. in l.j.C.vbi conue.q cer.loco.& Bald. in.l.j.in.iiij.colũ. C.qui accu.& in d.l.ea quidem.in xvj.colum. Sed vtrum in inquisitione requiratur lit.conte. Innocẽ. ꝙ non.in.c.cum olim.de test. sec⁹ videtur, quando quis executorem admittit ad inquisitionem prosequendam, secundùm eum. quod no.& vide omnino Bald.in.c.j.§. iniuria.in ver.seu furtum.de pa.iura.firmã.vbi voluit ꝙ debet liscõ testa.si habet promotorem,& vide Ioan.an.in.c.vlt. de fo.compet.& nouel.& Innocẽ.& do.Ant.in.c. quoniam.§: sunt & alij.vt lite non conte.& Bald.in l.j.in fin.C.vbi de cri.agi opor.& in l.negãda.in.j.col. C.qui accu.& an vbicunq; iudex procedit ex officio, requiritur litis contesta. vide per Innocen.& Anto.de but.in dicto.c,capitulo quoniã.§.sunt & alij.& vide Ang.in.l.si vacantia.C.de bo.vacan.lib.x.& Inn, in.c.ij.de restitu.in integ.

niæ: vt in falsa moneta,vt.l.j.C.de fal.mone.& not. in.l.athletas.§.calumniator.ff. de infa. ita omnibus criminibus,in quibus sine metu calumniæ admittitur accusator,in illis potest iudex ĩquirere.& facit.l. si quis in hoc.C.de episcopis & cle.ita debetis intelligere. Et sic iudex inqrendo habet magis largas habenas quàm credatis,& hoc de iure cõmuni.Sed de iure municipali,in quibusdã terris sunt statuta, ꝙ indistinctè iudex possit per inquisitionem procedere.

12 ¶ † Quæro, vtrum in inquisitione debeat poni annus,mensis,locus,& aliæ solennitates,quæ ponunẽ in.l.libellorũ.ff.ti.ij.gl.insti.de publi.iudi. circa prici. videt dicere, ꝙ nõ. Inn.expressissimè dicit, ꝙ delicta particulariter non sunt exprimenda[a] in inqsitione,nec locus. Ita dicit in ca.si.extra de purg.cano.& dicit aliud in inquisitione,aliud in accusatione d.Ia.bu,insti.de actio.circa prin.dicit,ꝙ eadem solẽnitas requirit in inquisitione,quæ requiritur in accusatione.præterq; in solẽnitate inscriptiõis ad pœnam talionis,quia illa cessat ibi.& ita loquitur inst. de pub.iud.in prin.ita dicit ipse.Nam cum ista inquisitio succedat in locum accusationis,& iudex vices accusatoris sustineat.meritò erit eiusdem naturę cuius est accusatio:vt.l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa. lib.iu.esse fue.ad dictum Innocen.non respondet, quia de eo nõ facit mentionem. Ego hoc dictum Iacob.but.puto verum.non ob.dictum Inn.in.c.fin. quia ibi loquitur,quando inquisitio fit specialis quo ad psonas,generalis quo ad delicta,& fit ad aliquem remouendum,nõ ad puniendũ criminaliter.& hoc idem est de iure nostro,vt.d.l.hæc enim. cum sua gl.ff.de suspe.tuto.Nã eadem ratio est,ne quis in tãto crimine vagetur cum alieno dispendio,vt.l.prætor edixit.in prin.ff.de iniu.

13 ¶ Tertiò quæro[b] vtrum inquisitio debeat habere conclusionem? Rñdeo,nõ est necessariũ,ꝙ inquisitione ponatur conclusio, sicut nec in accusatione:vt.l.libellorum.ff.de accusa. consuetudo tñ obseruat,ꝙ ponunt & concludũt sic super quibus omnib⁹ intendit procedere.& punire repertum culpabilem,secundũ formã iuris,seu statutorum.[c] quod no.quia sicut in accusatiõe põt intẽtari noua.l.ita in inquisitioue,quia põt dicere intenditpunire culpabilem repertũ secũdũ formã iuris ciuilis,vel statuti.

14 ¶ † Quærit vtrum[d] cõtra iudicem inquirentem possit opponi illæ exceptiones, quæ possunt opponi contra accusatorem? Puto quòd sic,excepta exceptiõe illa,quòd magistratũ habet. Cũ enim ideo permittatur inquirere,quia habet magistratũ,nõ debet esse eadem causa admissionis, & repulsionis,vt.l.cũ is.§.j.ff.de condi.inde.& .l. qui hominem.§.fi.ff.de sol.Item puto,ꝙ illa exceptio, habeat plures reos delatos,de qua loquitur.l.qui accusare.ff.de accu,non habeat locũ in iudice inquirente.

b ¶ Tertiò quæro. Vide Bar.in.l.rerum.ff.re.amo.& Bald.in.l.edita.in.iij. col.de eden.& Bar.in.l.libellorũ.ff.de accu.Bal.in.l.si quis se.C.de accu.& de hac clausula super quibus omnibus &c.vide Bal.in.l.j.C.qui accu.in vl. charta.& in.l.& si seuerior.de infa.& in.l.etiam de proba.& Bar.in.l.cũctos populos.de summa trini.in pe.col.

c ¶ Seu statutorum. Vide Bal.in.l.j.de confes.& an teneat libellus tanquã dubius propter dictionem vel.dic ꝙ fortè sic.quia potest impropriari ꝑ & & vel.pro id est.l.ij.C.de adul.facit.l.si olei.C.loca. Aliquando illa copula &:resoluitur in disiũctiuam pro vel,vel pro id est.l.j.ff.de pac.& ibi glo.in ver.placitus & consensus.

d ¶ Quærit vtrũ. Adde Saly.in.l.ea quidem.C.de accu.vide Bald.in.l.licet. C.de procu in.iiij.col.in versi.an post litem contesta.

e ¶ Innocen.tenet, ꝙ sic,ꝙ in inquisitione testes possint produci post didicita testificata. Idem tenet do.Anto.& Ioan.an.in.c.qualiter & quando. de accus.secus secundùm eos,si iudex procederet ad instantiã accusatoris. secus in parte:vt no.dicit Bald.in aut.qui semel circa fi.C.de proba.& vide ibi Bal.in.j.col.& Bal.in.l.ea quidem.in.xv.colum.C.de accusa. & vide Angel.in.l.si vacãtia.post medium.C.de bo.vacã.lib.x.& Spec.in titu.de inquisi.§.nunc tractemus.ver,sed nunquid publicatur.& Bart.in.l.iiij.§. hoc autem iudicium.de dam.infe.& vide omnino Imo.post Barto.in.l.inter accusa.de publi.iudi.& Bart.in extraua.ad reprimẽ. in ver.neglexerit. & in authen.qui semel.C.de proba.dicit,quòd licet agens criminaliter renuntiauerit probationibus,vel licet conclusum sit in causa: tamen possunt semper examinari testes. Ita dicit ibi in tertia columna.& vide quæ dixi post Barto.in aut.qui semel.ff.de pba.

te.Nam propter officium in eo cessat turpis suspicio:vt.l.ij.ff.de offic.præsi.&.l.fin.C.ad le.Iuli.repetun.alias autem exceptiones puto inquirenti posse obijci. Pro hoc optimè facit extra de cle.coniu.c. diuersis.& qđ ibi no.vbi dicitur, ꝙ inquirenti põt opponi, ꝙ est inimicus:sicut põt oppõi accusatori vel testi.

15 ¶ † Vlterius quæro:vtrũ in inquisitione testes possint examinari post didicita testificata:vel de nouo produci? Inno.tenet ꝙ sic[e],in.c.cũ clamor. extra de testi.quia cessat metus subornationis: cũ semp iudici testes fuissent apti. Ego plus dico,ꝙ in qualibet cã criminali iudex ex officio suo,etiã post apturã testium,potest testes de nouo recipere,tã ad offensam,quã ad defensam:vt.l.j.in fi.ff.de qõni.& tangã ibi.

16 ¶ † Vlterius quæro, cũ inquisitione iudex assumat partes accusatoris:vtrum possit assumere partes accusatoris prosequẽtis suã,vel suorũ iniuriã:vel simpliciter partes accusatoris cuiuslibet? Rñdeo,cũ inquisitio non permittatur ad priuatam partis vtilitatem:vt.supra dictum est.non potest assumere partes[f] accusatoris prosequentis suam, vel suorum iniuriam: nisi quando suum officium est principaliter offensum:vt in falso teste,& calumniatoribus: & similibus. Hoc autẽ scire est magni effectus,propter multa,ad quæ admittuntur illi,qui prosequuntur suam vel suorum iniuriã:& alij non.& hæc sufficiãt de inquisitione. Nam Spe.de hoc modicũ tractat.

17 ¶ † Vltimò scias,ꝙ qñ crimen esset notorium, iudex põt indistinctè procedere per inquisitionem: vt.l. ea quidem.C.de accu.& glo.hoc dicit.& materiam de notorio crimine:dic de hoc per Spec.in ti.de noto.cri. tangã aliquid in.l.ad accusatione,§. nuntiatores.ff.ad Turpil. ¶ Vlterius quæro[g], vtrum superueniente accusatore cesset inquisitio:dicam in.l.iij.§.fi.j.eod.

¶ Venio ad secundam materiam de exceptione criminis:

18 † qro vtrũ[h],qđ hîc dicit,de exceptiõe lenocinij.quòd ista exceptio probata punitur maritus,sit verum in alijs exceptionibus criminis: vt falsa charta,& similibus:dicit gloss.ꝙ non qa exceptio lenocinij tollit accusationẽ lenocinij: sed exceptio falsi, nõ tollit accusationem falsi. ¶ Examinemus hãc gl.

19 Dyn. † dicit hîc finaliter, quòd exceptione falsi, non tollitur accusatio falsi. videtur probari per.l. sed & si exceptio.ff.de euicti. Item facit pro gl.quia hîc tantùm de lenocinio dicitur: ergo &c.vt.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matri. sed contra glos.facit.C.de probat.l.iubemus. & de fal.vbi & j.de fals.l.diuus pius.Sed põt dici secundùm Ioã.quòd ibi in modũ ordinariæ accusationis proponebatur exceptio falsi. quod videtur bene dictũ. Ad.l.vbi potest responderi per literam,quę ibi dicit:nec accusatori tantũ &c. Ad.l.diuus pius.põt responderi, ꝙ loquatur in eo falso, quod sine accusatore punitur: vt in falsa charta.

f ¶ Assumere partes. An iudex possit inquirere in locum accusantis prosequentis suã vel suorum iniuriam? vide quod not.in.l.neganda. C.qui accusa. & no.in.l.is qui re⁹. & suprà de pub. iudi.& vide Ange.in.l.si vacãtia. post medium.de bon.vacan. libro x.vbi etiam circa primum dicit, ꝙ si iudex vult aliquem absoluere, debet citare offensum ad contradicendum,aliàs talis absolutio non præiudicat offenso,quin accusare possit. & fortè etiam secundùm eum iudex in syndicatu tenetur. Tu etiam in absolutione facias citare syndicatum,de cuius præiudicio agitur.vide etiam quæ scripsi in.l. senatus.circa princip.de accu.& ad de Barto.hic,Bal. in.l.ea quidem.in xv.colum.de acc.& adde quod no. Bar.in.l.inter omnes.§.rectè.ff.suprà de fur.

g ¶ Vlterius quæro. Vide do.Fran.de Are.in.c.ij.extra de testi.circa.iij.col. & vide.j.immediatè post ti.de reg.iur,

h ¶ Quæro vtrum. An crimen possit puniri per viam exceptionis? vide Cyn.in.l.si magnum.& ibi Sali.C.qui accu.& Barto.in.l.qui accusare.ff.de accusa.& ad glo.hic,quæ reputatur singu.vide glo.& Bald.in.l.falsum.in fin.C.si ex fal.instru.in.l.fin.in penulti.colum.eo.ti.in.l.fi.in princi.de fide instr.Et quid si contra accusatum,vel inquisitum opponatur,quòd testes sunt falsi.& producitur accusatio contra eos:an supersedeatur in prima inquisitione:vide Cyn.& Bald.in.l.j.C.qui accusa.& Bald.in.l.j.de quæstionibus.& Salice.in.l.si ad eius.de fal.& quod no.Barto.in dicta.l.vlti.de falsis. Ex opposito adde hîc dictis:quando crimen est notorium, iudex potest procedere per inquisitionem:de quo per Innocen.in ca.bonæ.de cle.& declara,vt per Bald.in.l.ea quidem.in fine.xij.columnæ.C.de accusa.& an possit cõtra aliquem procedi de homicidio notorio, omisso tramite ordinario.vide Bald.in.c.j.§.iniuria.in versi.seu furtum.de pact.iuramen.fir.& an circa famam procedatur iuris ordine non seruato, vide Inno.in.c. cum in tua.de sponsali. & an in notorijs requiratur citatio:vide Bald.in.l. presbyteri.de episcop.& cleri.dixi in.l.emptorem.de actio.empt. Et istis adde Inno.in.c.statuimus. de offi.delegati.& Bald.in.l.adiectos.de episc. audi,& quando in notorio requiratur ordo iudicij,vide Bal.in.l.postquã.

ta:vt

ta:vt dictum est:si enim nemine opponente posset puniri,multò magis aliquo opponente in modum exceptionis. Concludo ergo sic:aut crimen in modum exceptiōis obiectum,& probatum poterit puniri sine accusatore,aut non:vt ex prædictis patet. Ita dicit Dy.Pet.aliter dicit vt refert Cy.in.l.vbi.C. de fal.vbi recitat istam opi.dicit enim ibi ipse quòd exceptio potest opponi,quandoque ad repellendū accusatorem:qñq; pōt opponi ad eū puniendū.primo casu,nunquam punietur ille,contra quem exceptum est.argu.ad hoc in.l.Lucius.[a] §.de his,qui no. infa.& quod no.hac gl.Si verò opponitur ad eum cōdemnandum:tunc poterit eum condemnare:ita loquitur hic.vnde dicit ipse,quòd ista exceptio, quæ opponitur hic,opponebat̄ ad hunc finem:vt condēnaretur:& ita intelligit hunc tex.C.eodem in.l.ij.dictum Pe.non est verum per.l.quoniam Alexādrū. C.eodem.vbi dicitur,quòd seruus non potest exceptionem lenocinij opponere.Ratio est,quia seruus non potest dñm accusare eadē ratione:nec exceptionem opponere,ex qua dominus veniret puniend9. Sed si hæc exceptio simpliciter apposita nō faceret dñm puniri:opponi posset à seruo.sicut à libero:vt l.seruos.§.de accu.quòd tamen illa.l.omnino prohibet. ¶ Concludo ergo,† q quocunq; modo sit apposita ista exceptio lenocinij,faciat accusatorem puniri.quid dicemus?Breuiter nos habem9 de hoc tex. in iure canonico.extra de excep.c.j.&.ij.[b] vbi dicit̄ quòd si crimen quod obijcitur,causam cōtingit, de qua agitur.quod tunc potest iudex ex eo punire:aliàs secus.Intelligo aūt istud crimen contingere causam,si respicit illud idem factum,de quo principaliter agitur,& easdem personas:vt puta testis dicit falsum in hac causa contra me excipio,quòd est falsus testis.Item produxisti falsum instrumentum contra me,excipio,quòd instrumētum est falsum. Vel dico,q feci adulterium te volēte.cū ergo exceptio contingat id,de quo agitur,& easdem personas iudex pōt punire,vt hic:sec9 si diuersas psonas cōtigeret vt hic in ver.extrane9. Tūc em̄ iudex ex vigore eiusdē exceptionis,non posset punire. sed fateor, quòd ex hoc,& cognitione habita posset inquirere iterum,& super inquisitione puniri ex nouo processu,& ita obseruatur. ¶ † Vlterius quæro,pro declaratione glo.vtrū exceptione proposita super eo. facto,tollatur accusatio super eodem facto.Breuiter ista.q.pōt intelligi tripliciter. Vno modo,vtrum exceptio tollat accusationem pēdēte iudicio:& hoc puto q non:sicut inquisitio non tollit accusationem vt dicam in.l.si maritus.in fine. ita nec exceptio:vt ibi dicam.fa.l.sed si ante.§.de exce.& quod ibi dicā. ¶ Secūdò pōt intelligi vtrum exceptio tollat accusationem,postq; absolutio secuta est super exceptione:ad quod respondeo,vt dicam in.l.duob9.§.de exceptione rei iudicatæ.& aliquantulum tangam in.l. qui romæ.§.duo fratres. ¶ Tertio modo potest intelligi vtrū exceptio tollat accusationē postq; obtētū est super exceptione:& hic dico, q super exceptiōe pōt obtineri duobus modis.Vno modo, q accusator simpliciter repellat̄:& ist casu nō piudica in accusatione:quoniam ad aliū finē tendit. Nā sicut ciuilis & criminalis nō tollūtur exceptione: ita vna aliam nō impedit:vt.l.j.C.qñ ci.ac.cri.præiu. Qñq; est secuta victoria super exceptione:quia accusator punitus est:tunc glo.videtur dicere,quòd exceptio non tollat accusationem:vt hic.&.l.nullum.circa fi. C.de testi.sed glo.ibi reprehenditur à docto. bene, cū em̄ ista sint duo iudicia[c] ad vindictam tendentia,vnum indistinctè tollitur propter aliud,non attento vtrum sit plus in vno quàm in alio:vt.l.prætor.§.j.§.de iniur.Circa prædicta tangūtur multa, q faciunt ad hæc extra de purg.cano.c.pe. ¶ Quæro vtrum,qñ opponitur crimen per modū exceptiōis debeat poni locus.& dic vt in.l.j.§.de exce.Item an in exceptione criminis,debeat se quis inscribere:dixi in.l.si cui.in prin.§.de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Accusatores plures si concurrunt ante nomen rei receptum inter reos,idoneiorem elegit iudex.*

Causa præferendi idoneiorem in accusatione est,quādo alter colluderet,uel esset infamis.

Vlterior præfertur propinquiori in accusando, quando adiecit aliquam qualitatem, qua mediante accusatus acrius punitur.

2 *Accusatus à pluribus,quòd opponere possit,ut non possit pluries de eodem crimine accusari.*

3 *Primus accusator potest dicere, quòd secundus accusator non debet admitti.*

Adulterium,quòd probatur ex præsumptionibus:ut si uideres duos in camera uel in lecto.

1 Si simul † ¶ No.hic, q id,qd̄ dicit̄.§.de accusatoribus, q simul pluribus concurrentibus prætor idoneiorem eligit, debet intelligi pluribus venientibus ante nomen rei receptum inter reos:vt hic in versic. in tantum,& versi.sed & quoties.hoc etiam no.C.de accus.l.qui de crimine. Itē in.l.si plures.§.de accus.dicitur, q iudex ex causa pfert vnum alteri,certè cā ponitur hic:qa si reperit vnū colludere,vel esse infamē,præfert aliū.Et ex hoc dico, q ppinquior accusat occisores,simpliciter alius accusat illos adiecta aliqua qualitate,p quā puniuntur acrius:tunc iudex pōt vlteriorē præferre propinquiori,si apparet iudici illā qualitatē esse verā.ar.huius.l. ¶ Itē no.† q si ego accusor à plurib9,

2 habeo exceptionem sine dubio:vt non possim accusari pluries de eodē crimine:vt.l.si cui.§.ijsdē.§.de accu.&.l.qui de crimine.C.de accusa. Sed nunquid primus accusator potest dicere,secūdus accusator nō debet admitti:sed certè hic videtur tex.quòd sic; vt hic,nisi ergo pater.&c.dicam latius.j.l.proxim.

3 d ¶ Item dicitur hic probationibus insistente:quæro qualiter probabitur adulterium.[d] Respond. non potest probari directò aliqua ratione:quia si videres in camera duos:vel in lecto,nescires tamen quid facecēt.Sed dico,quòd probatur ex presumptione; vt in.c.præterea.extra de testi. & de præsumptio.

in.ij.col.de pact.& notat Barto.in.l.j.§.fin.de vari.& extraor.cognitio.& Barto.in.l.ab hostibus.§.sed quod.ff.ex quib.cau.man. Dicit tamen Baldus in.l.j.C.de Iudæis.quòd in notorijs proceditur iuris ordine non seruato.allega.Innocen.in.c.fi.de cohabitati.cleric.& mulie.facit quod habetur in.l.si confessus.de custod.reo.& Bald.in.l.properandū.in fi.princ.de iudic.nota.Ange.in l.si vacantia.in versiculo,venio ad secūdum articulum in princi.de bonis vac.lib.x.& Bal. in.l.ea quidem. in xij.colum.vbi plenè.C.de accusatio.& de materia notorij,vide Salic.in.d. l.ea quidem. aliquid per gl.& bal. ī.l.ciues.C.de app.& p gl.ī.c. per tuas de cohabita.cle.& mulie.Et vtrum inquisitum sufficiat citari ad domum: dic quòd personaliter debet citari, aut per edicta publica:vt singu.voluit Innocen.in.c. si aduersarius, de eo qui mit.in pos. causa rei seruādæ. & vide docto.in.l. j.de requi.rer.Et an inquisi.requiratur citatio,Baldus quòd sic.in.l.iij. §.j.de condi.ob.tur.causam, vide quæ dixi ī.l.de vnoquoq;.de re iudi.Pone,quòd iudex contra inquisitulit sententiam, posteà petitur reuocatio sententiæ: an iudex sit citandus?Inno.in capitulo in nostra.de pcura,t3 q sic,igl. finali circa finem alleg.capitu.cum speciali, circa finem de appellat. recurre ad Alexādrum.indicta.l.de vnoquoq.de re iudi.& est addi.

a ¶ In.l.lucius.vide omnino,quæ latè scripsi post titulū infrà de regulis iuris.&adde bonum tex.in.c.ij.circa fi. extra de ordi. cogniti.Adde id qd̄ deducitur per modum except.nota.Bartolum in.l.prima.§.sed & si quis.de oper.no.nūtia. Pro quo optimè gl.iuncto tex.in.l.circa.de probatio.Et ideò sequeretur, quòd iudex pronunciare possit super nō exceptis, quando reus probauit cōtra libellum actoris,vt puta contra agentem rei vendi.reus nō probauit se dominū esse,an iudex debet pronuntiare, q dominium habeat ad eum spectare:ad hoc faciunt no.per gl.in.d.l.auia.& ibi tex.& no,Inn.in.c. cōquestione.de restitu.spolia.Adde etiā Bal.in.l.hæreditas.C.de peti.hered. fa.l.si inter me & te.§.de except.rei iudi.Et ista disputatio non habet locū in duplicibus iudicijs.l.si defun.§.fi.de procurat.& in vti poss.glo.est multum no.in.l.j.in versi.precatio.& ibi Bar.C.vti posi.glos.in.l. Pompo.§. etiam si is,de proc.de quibus latius vide Bal.in.l.cum Papi.de senten.& interlo.omniū iudic.& quod legitur,& not.in.l.sed & si possessori.in pri. §.de iureiur.dixi etiam post Bart.in.l.si cū.§.j.de exceptio.rei iudi.& ad Barto.hic,vide no.in.l.Lucius.§.de infa.& vide cano.& Innocen.in capit. j.de except.& plenè per Pet.& Cy.in.l.j.C.de fal.Posset tamen nonabsurdè dici,quòd sit hoc verum quo ad pœnam ordinariam nō imponendam, sed quo ad extraordinariam sic:argu.l.nullum.C.de testi.secundum dominum Flor.in.q.sua incipien.inquisitus in decisio.primi dubij.Et vide etiā Bartol.in.l.si confessus.§.de custo. reo.adde id, quod not. Bald.in aut. statuimus,vbi dicit, q non refert, an quis de crimine cōdemnetur:an p exceptionem conuincatur.allegat.c. super eo.de testi. & de appel.l.si cū & ita dicit consuluisse Fede. Adde prædictis glo.not. in.c.cum super.in ver.non extitit.de conces.præbē.Ex qua colligitur mirabile dictū:videlicet quòd crimē cōfessatum per viam exceptionis etiam in ciuili iudicio potest puniri,sed Io. and.ibi contrà:qa exceptionem obijciens nō fatetur.c. cum venerabilis. de excep.Itē quia crimen exceptum non debet puni:cū ad hoc non agatur & modus agendi inspiciendus sit.c. ij.de ordi.cogn.& optimè in capitu. super his.de accusa.do. Anto. dicit ibi in gloss.saluari posse,quādo crimē est connexū ei de quo agitur: iuxta not.ī.c.j.de except.c.ij. de cōfes. Nec obst. primū argumen. Ioan. And.quia id qd̄ est ī ipsa exceptione excipiens bñ fatetur:licet nō fateatur tacitè īclusum. vt no. docto.in.d. c.cum venerabilis. do.Abb.dicit, q si bi placet dictum do.Anto.qñ actū fuisset in principali iudicio criminaliter,sed quia glo. ibi loquitur,quando actū erat ciuiliter:ideò dicit durum esse tenere gl.maximè per id qd̄ habetur in.d.super his.& remittit similiter se ad no.in.c.ij.de confes.maximè per eum.Addo quod no.Bar.in.d.l.si confessus.de custo.reo.& de hac materia vide etiam aliquid per Bal.in.d.l.presbiteri.C.de epi.& cle.& in aut.nouo iure. C. de pœna iudic.& per Ro.in.l.mulier.§.solu.mat.

b ¶ C.j.&.ij.Contrarium videtur tenuisse Bar.in.l.j.§.sed & si is.§.de oper. no.nun.& ibi vide,quæ dixi in.§.in operis.

c ¶ Duo iudicia.vide Bart.& Bal.in dicta.l.nullum.& Bal.in.l.vbi.in fin. C.de fal.

d ¶ Si simul.pbabitur adulteriū.qualiter pbabitur adulteriū,adde Bart.in l.ij.§.j.§.eo.in ver.quod ait lex,in prin.& in.l.j.de extraordi.cog.& Bar. in.l.j.in prin.de furt.benefacit quod no.Bald.in.l.neq; natales.de proba. in versi.alij.Et quomodo probetur aliquam esse meretricem:vide Bar.in

l.ij.de col.detegen.& adde,ꝙ teſtes deponētes de adulterio,tenent reddere rationem non interrogati.de quo vide Bar.in.l.capite quinto.j.eo. Qualiter probetur aliquam mihi eſſe vxorem, vide quod ſcripſi.j.eo.l.ſi vxor. §.ſed ſi ea.ad quod recurre.& ibi no.& bar.

a ¶Si maritus.§.ſi ante extraneus.ceſſet inquiſitio. Vtrum ſuperueniente accuſa.ante ſententiam ceſſet inquiſitio,adde Innoc.in c.ſuper literis. de reſcrip.qui dicit ꝙ tanq̃ extraordinariũ ceſſat.& plenè Ang.ĩ.l.ſi vacãtia. poſt medium .C. de bo.vacã.lib. x. vide Spec.in tit.de inquiſi.in.iij .parte.§.nũc videndũ. verſic. ſi hæres.& Ioan.And.ibi. & ſciatis,ꝙ ſi inquiſitio eſt magis præiudicialis reſpectu debitæ qualitatis, quã ſit accuſatio, ꝑfert accuſatiõi.ij. q.v.c.ſi qs de pluribꝰ.& vide Guy. de ſuza.in.l. ſi qs ĩ hoc.de epi.& cl.& Sali.iu..l.ea qdem. ver.ſed qa ꝓpter denũtia.de accuſat. & Bal.Ang.& Rapha.in.l.ſi ſeruus pluriũ.de leg.primo.& an formata inquiſitione offenſus poſsit inſiſtere & comparere, & illã infirmare. Bal. ꝙ ſic. in authẽtica nũc ſi hæres.de litigi: Sed quid offenſus dicit iudici: nolo accuſare: ſed demũ inquiſitiõe formata vult:an audiatur?bal.ꝙ non. in.l. accuſatorem. in.ij.col.C.qui accuſa.& in.l.ea quidem.in pe.col. de accuſa.De quo vltimo vide quæ dixi.ĩ.l.ſenatus.poſt Bar in prima colũ. de accuſatio.& vide Bal.in.d.l.ea.q. dem.in.xvj. colũ. & in vlti. & vide gl.& bal.in.l.j .de li.& eorũ liber. & bal.in addit.ſpec.ĩ titu.de accu.ĩ.xxj. colum.An aũt abſente accuſatore cõtrahatur Hæremodicium,vide Inn. in.c.licet in beato Petro. de accuſ.& quæ habetur.in.l. libellorum.de accuſationibus.in .l. inter.de publicis iudi.& textũ.in.§. prohibemꝰ.ĩ auth. de col.& dicit Bal. ĩ.ĩ.d.l.ſi qs ĩ hoc.ꝙ dꝫ differri iqſitio,

c.literis.&.c.tertio loco. Tene menti prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Duo quãdo admittuntur ad aliquid: donec unus præoccupet tempora utrique cedunt.*

2 *Duobus ſi ſunt conceſſæ literæ ſuper præbenda,quam intra menſem duxerit acceptãdam menſis quando incipiat currere.*

LEX IIII.

SI maritus. ¶Ad euidentiã huius.l.debetis ſcire,ꝙ gl.dicit hac eadẽ.l.§.j.ſ.quæ ſint tẽpora accuſationis adulterij. Et no.† princ.huius.l.ad multa.ꝙ qñ duo poſſunt admitti ad aliquid donec vnus præoccupet vtriq;,cedant tẽpora.& ſic facit ad materiã.l.eum qui.&.l.contra maiores.C.de inoff.teſt.ꝙ anteq̃ vnã accuſationem intentare incipiat,in vtraq; tempora currunt. ¶ Facit etiam† ad q.duobus ſunt conceſſæ literæ de præbenda vacatura,quam intra menſem duxerit acceptandam:à quo tempore incipiat currere menſis, facit ad hoc.C. qui admit.ad bo.poſſ.l.fi.Nam debemus ſic diſtinguere:aut admmittuntur ordine ſucceſsiuo:& loquitur illa.l.finalis Aut admittuntur pariter:licet locus ſit præocupationi:& habet locum .l. iſta . non habetis alia.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſuperueniens proceſſu pendente ſuper accuſatione inchoata ab extraneo,illi præfertur,& etiam admittitur abſolutione ſecuta.*

2 *Inquiſitiõe inchoata,ſi accuſator ſuperuenit ante latam ſententiam,an ceſſet inquiſitio?*

3 *Accuſatore ſuperueniente, quòd non tollatur iuquiſitio,quãdo iudex ex forma ſtatutorum indiſtinctè poteſt inquirere.*

4 *Accuſator q. poßit opponere contra iudicem inquirentẽ,ut procedat ſuper inquiſitione.& idem in iudice coram quo porrecta eſt accuſatio.*

Si ante extraneus. ¶Hîc eſt notãdus tex. aduerte in iſto.§.no.duo.Primò,ꝙ maritꝰ ſuperueniens pendente proceſſu,ſuꝑ accuſatione inchoata ab extraneo præfert extraneo.Secũdò no.ꝙ ẽt marito ſupueniẽte poſt abſolutionẽ ſecutã,admittitur rõ, qa ſuã ĩiuriã ꝓſeqt.Et ideo ſufficit,ſi doceat ſe ignoraſſe de primo ꝓceſſu:ſed de præuaricalione nõ doceat vt probatur hoc tex.& dixi.in.l.ſi cui.§.ijſdẽ.ſ. de accu.¶Opp.de ſepul.vio.l.ſepulchri violati.Rñ. ibi reus accuſatus cõdẽnatꝰ fuit in primo iudicio,& cõdẽnatus ſoluit:ideo alius ſuperueniẽs,q ꝓſequit ſuã iniuriã repellit,ne qs de eodẽ delicto bis puniat: hic verò in primo iudicio fuit abſolutus. ¶Vltimò †iſta.l.inducit ꝑ Dy.ad.q.quod inchoata inqſitione ſuperueniẽte accuſatore ante latã ſñiam, ceſſet inqſitio,[a]iſtud tenet Dy.in.c.factũ legitimè extra de regu.iur.lib.vj.& ita habẽt etiã qdã hic ꝑ eũ.alij habẽt ꝑ Dy.in.l.in prouinciali.ſ.de oper.no.nũ.& qdã habẽt ꝑ eũ.in.l.pe.ſ.de ſuſpe.tut.Cy.de accu.in.l.ea q. dem.in fi.videt tenere cõtrariũ:prima rõ eſt iſta,qñ auxiliũ extraordinariũ eſt introductũ cauſa adiuuãdi ordinarium vnũ per aliud nõ tollitur:vt.l.j.§.per hanc & ibi not.ſ.de rei vendi.ſed iſtud eſt hmõi:ergo &c.reſpondeo.& dico,ꝙ illo caſu ordinariũ non tollit extraordinariũ.ſ.q̃tũ ad originẽ:ſed q̃tũ ad executionẽ,ſecus. præfertur eñ auxiliũ ordinariũ. Hoc apparet ex notatis in.l.cum in ſecundo.ſ.de iniu.rup.Secũda ratio,quã ponit Cy.eſt talis:qñ ſunt duo auxilia,quę tẽdũt ad eũdẽ effectũ,nõ refert qualiter fiat:vt.l.gallus.§.ſi eius.ſ.de libe.& poſthu.& l.cum ſeruus.de ver.ob.Rñdeo:dico,ꝙ accuſatio & inquiſitio non tendũt [b]ad eũdẽ effectũ,ſecũdũ opi.

non ꝙ vitiat,vel venire poſsit accuſator.vide Bal.in.d.l.edita.in.xxvij.co. in verſi.quæro de eden.vbi quærit,an poſsit cumulari.Et vltimò ſcias,an accuſator ſuperueniens poſsit corã alio iudice accuſare,q̃ corã illo,qui iam inſtituerat inquiſi.vide Bal.in.l.ea quidẽ.ad fi.de accuſa.& vide Bar.in.l. ea lege.ad fi.& ibi ſcripſi.& vide Bar.hîc verſus fi. Et an inquiſitio dicat remediũ iudiciariũ, vel extraiudiciariũ,vide Bal. in.l. nullũ.C.de teſti.& in.l.vbi.C.de fal.

multorũ,qui dicunt,ꝙ per inquiſitionem non infamat condemnatus,ſecũdũ aliã opi.illorum,qui dicũt ꝙ dãnatus per inquiſitionem,infamat:ſicut damnatus per accuſationẽ.Rñ.vt ſtatim proximè dicã. Tertia ratio eſt:qa.l.magis confidit de iudice,quàm de parte:ergo &c.Sed ad iſtã rationẽ rñdeo, ꝙ vbi b accuſator eſt,erit hoc plus:qa erit accuſator, & erit etiam iudex,qui põt defectũ accuſatoris ſupplere: vt.l.C.de aboli.Ita etiam in præcedẽti rõne videtur dicendũ,ꝙ non tendunt ad eundẽ effectũ:cum habeamus hîc plus:ſcilicet accuſatorẽ & iudicẽ:& ſic rationes Cy.non ob.Dy. Quare poſt multa videt dicendũ ſic:ſiquidem inquiſitio eſt inchoata ad petitionem accuſatoris ſuperuenientis,vel ad eius inſtigationem:vel eſt inchoata accuſatore negligente,& c retardante:[c]tunc non admittitur accuſator ſuperueniens.argu.huius.l.&.ſ.e.l.ij.ĩ fi.ad hoc facit quod not.in Specu.de accuſa.§.fi.ver.fi.in fin.Si verò iſta non poſſent opponi accuſatori ſuperuenienti:ſi quidem accuſator ſuperueniens proſequatur ſuam iniuriam,præfertur:vt hoc.§.&.l.ſi cui. §.ijſdem.ſ.de ac.niſi iudex videat,ꝙ accuſator ſuperueniat, cauſa tranſigendi,aut colludendi ſuper crimine:vt. ſ.eo. l.proxi.Si verò ſuam iniuriam non proſequitur:tũc ſimiliter dico accuſatorem eſſe præferendũ pendente iudicio per illam rationem : quia ſuperueniente ordinario auxilio , ceſſat extraordinarium: vt.l.in prouinciali.ſ.de ope.no.nuntia.& qđ not.per Dy. in.c.factũ legitimè.extra de regu.iur.libr.vj.niſi ex hoc appareat iudici accuſatorem venire animo colludendi vel tranſigendi ſuper crimine : vt. l. ſuprà ꝓxi. Et ideò putarem in iſtis caſibus,quòd iudex licitè poſſet de hoc interrogare accuſatorem,an intẽdat illi accuſationi renuntiare.quod erit fortè ſecundũ ſtatuta terrarum.& ſi hoc repeterit,non admitteret eum:vt.ſ.l.proxi.prædicta vera de† iure cõmuni:ſed cum per formam ſtatutorum quarundam terrarum inquiſitio ſit auxilium ordinarium:[d] quia indiſtinctè permittitur iudici inquirere,etiam non exiſtentibus illis cauſis,quas dixi in lege ſecunda.§. ſi publico.ſ.eodem.tunc dicerem accuſatorem ſuperuenientem non tollere inquiſitionem præcedentem:ſicut nec aliam accuſationem legitimè inſtitutam. ¶†Quæro,reus poteſt obijcere iſtam exceptionem,ne procedatur ſuper inquiſitione:quia ſuperuenit accuſator:vt hac.l.&.l.ſi cui.§.ijſdem.ſ.de accuſ.Sed an poterit eam opponere accuſator?caſus videtur,quòd ſic.ſ.l.proxi.certè non videtur dubium,quando iudex nollet admittere ſuper accuſatione.Sed vt noſtra quæſtio ſit dubia,pone inquiſitionem fieri à capitaneo:accuſationem porrigi corã poteſtate:vnde poteſtas admittit accuſatorem.vtrũ ille accuſator poſsit opponere coram capitaneo , ne procedatur ſuper inquiſitione?videtur quòd non, quaſi ſua non interſit:cum ſuper accuſatione non admittatur.Contrarium puto.[e]nam ſi Capitaneus prius illum reum puniret:tunc obſtaret illi accuſatori exceptio rei iudicatæ:vt.l.ſepulch. violati accuſatio.ſuprà de ſepulchro.viol.& accuſator ex ſua accuſatione non poſſet reportare ſententiam : ideò ſua intereſt.idem puto in iudice, quòd iudex ipſe coram quo propoſita eſt accuſatio poteſt opponere alteri iudici inquirenti:ne procedatur ſuper inquiſitione,quando illa cauſa pendet coram eo.intereſt enim ſua vt defendat ſuam iuriſdictionem:vt l.j.ſ.ſi quis ius di.non obtempe.facit. c.duo. extra de offi.ordi.

LEX VI.

INter liberas. [f] ¶Quærit gloſſ.quæ eſt pœna adulterij?certè pœna adulterij eſt C.eo.l.quãuis.& aut.ibi poſita.quod eſt verum

b ¶Non tendunt. Adde ꝙ idem voluit Inn.in.c.cũ dilectꝰ extra de pur. Canoni.in glo.ſua magna in verſi.& dicũt qdã. vide.ſ. l.ꝓxi.§.ſi publico.verſ.vtrũ inqſi.

c ¶Retardante.vide quæ dixi poſt Bar.in.l.libellorũ. §.fi.ſ.de accu.

POMATES.

d ¶Auxilium ordinariũ. Vult Bar.ꝙ inquiſitio de iure cõi ſit remediũ extraordinarium: de quo doct.in rubr. extra de iu.ad hæc etiã vide Auguſti. de Ari.in addi. ad Angel.in tractatu maleficiorũ.in.vj. col.& Card.Alex. in.c.cum ſpeciali. de appellation.& Barbat. in.c.j.col. viij.de officio ord.

e ¶Contrariũ puto. ſic no.ꝙ accuſator ſuperueniens pendente inquiſitiõe, põt accuſare corã alio iudice.& idẽ tenet Bald. in.l.ea quidem.in fi.C.de accu.& ibi etiam, an accuſator,vel inquiſitor repellatur ope exceptionis, vel ipſo iure.

f ¶Inter liberas.Ad de ſecũdũ Ange. qđ de iure Poli. ſerui cõtrahũt matrimoniũ:vt.in.l. cũ ancillis.C.de inceſ.nup.& in. ſerui.C.eodẽ.& ideò proponi poterit accuſatio adulterij ſecundum eum in text.ibi procedit

Adde secūdum Angelum: quod stuprantes ancillas alias sclaues, qui bus in domibus vtimur, nō imponūtur pœne ordinariæ stupri commissi in libe ra.l.finali.de offi.præsi. Et etiam secundum eum dicit Iac. de Aret. quòd etiam puniri poterunt vtili accusatione.l.Iulia.de adul.sed non erit illa ac cusatio publica: sed priuata, scilicet domi.& secundum eum tene menti, ꝙ etiā erit alia pœna stuprantis sclauā, de qua ibi per eum, sed ius accusandi non competit cuilibet populo.

a ¶ Filiusfamilias. si liusfamilias in publicis iudicijs admittitur sine consensu patris, verūtamen aduerte, qa si esset verum sequeretur, quòd de omni crimine priuato de quo agitur criminaliter filius posset accusare sine cōsensu patris, cum patri tunc nihil quæratur: sed fisco applicetur.l.agraria. de termi. amo.quod est falsum, nisi absente parte accusaret, vt nota. in.l.lege cornelia.§.lex. cornelia.ʃ.de iniurijs.& nisi pater sit vilis psona.l. sed si vnius.§.filio.eo.tit. Vn̄ dic idē in crimine publico, quod in priuato.quia etiā pro crimine publico potest agi ciuiliter ad interesse. l. qui crimen.C.qui accu.vnde in publicis criminibus, sicut in priuatis quęri potest, & quæritur vsusfructus patri.secundùm Ange.hicq; dicit se de facto ita obtinuisse. Sed Bald. post Barto.in.l. filius, de his, qui sunt sui vel alieni iuris. dicit quòd non requiritur consensus patris, nisi ex forma statuti: aliàs requireretur aliter obligaretur pater ex delicto filij & vide Bal.in pe.co. C.de noxa.& Bal. in.l. cū oportet.§. fin.ad fi.C.de bo. quæ libe. & vide Dy.Bal.Ange. & Imol.in.l.fi.§. fi. de verb.obligatio. in.l.quoties.la.ij. de noxa. Adde an valeat accusatio filijfamil.cum consensu patris bal.cō si.lxix.v.lib.

verū secūdū iura noua: sed secūdū iura antiqua est alia pœna: vt.l.si quis viduā.j.de quæstionib⁹. ¶ Itē quæro, quæ est pœna stupri: & quæ incest⁹, & quæ lenocinij: dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Consensus patris non requiritur in his, in quibus patri non acquiritur usufructus.*

Filiusfamilias. a ¶ Nota ergo ex hac l.casum contra gloss. quæ est in.l.fi.§.necessitatem.C.de bo.q libe.† ꝙ in publicis accusationibus filius admittitur, sine cōsensu patris: vt.hîc & .l.post legatū.§.si fili⁹.ʃ.de his, vt indig.& hoc tenet Dyn. quia in his, quæ publici iuris sunt, non curatur patria potestas, vt.l.nā quod. ʃ.ad Trebel.Specu.variat: nā in titu.de accusa.videt tenere istud: idē in tit.de actore videtur tenere contrarium.& illi qui dicunt contrarium, dicunt, quòd hæc.l.corrigitur: vt hic tangitur per gl.secūdum vnā opinionē. Veritas est quòd iste.§.nō corrigitur. Nā tūc est verū, ꝙ patris consensus requiritur, cū agitur de rebus, in quibus patri quæritur vsusfructus: aliàs secus: vt not.in.d.§.necessitatem.secūdū vnā lectu. Vera est opinio Gl.pro qua est hodie casus in.c.fin. extra.de iudi.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *An ex eadē causa plures uno libello accusari possint? quòd sic.*

Maritus. ¶ Quero, quid est dictū, quoniā ea causa nū cedit in numerū &c. respondeo: quia suam iniuriā prosequitur.ergo &c. vt.l.hos accusare.§.l.lege.ʃ.de accusa. ¶ Quero, vtrū ex eadē causa in eodem libello possent accusari plures? gl.hic videtur tenere quòd nō: sed dicit quod requirūtur plures libelli.hoc etiam tenet.j.l.proxi. in fi.l.vim passam.§.fi. Contrarium est verū: vt notat gl.C.si re.vel accu.mor.fuer.l.j.& probatur.in.l.pxi.in fi.&.l.vim passam.§.fi.j.eo.& hoc tenet Dy.p rationē arguendo de cōtractibus ad delicta: vt.l. omnē.ʃ.de iud.& in auē.vt omnes obe.iud.prouin.§. hæc cōsiderantes.vt.l.ij.§.fi.ʃ.de custo.reo.sed in cōtractibus videmus, ꝙ plures obligati eadē obligatione possunt cōueniri eodem libello: vt in auē.de duo. re.§.si autē.&.C.de duo.re.authen.ibi posita. ergo idem in delictis.de hoc dixi in.l.hos accusare.§.primo.ʃ.de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Dotata qualiter intelligatur.*

LEX VII.

Qui pupillam. ¶ No.tex. ibi desponsatam, vel destinatam, vel testō &c.arg.ad statutū.qd' dicit ꝙ mulier dotata nō succedat, quòd intelligat de dotata† à patre, vel si est tradita nuptui: vel desponsata, seu destinata, sub certa dote[b]. vel si dos est cōstituta in testamento: vt hîc: Pro hoc facit.l.cum plures.§.pe.ʃ.de admi.tuto.[c]

In libro. ¶ Quod dicit simul.itellige eodē libello: vt dixi.ʃ.eo.l.proxi.in fin.

SVMMARIVM.

1 *Insultus ad domum uidetur fieri, etiam ad domum conductā.*

LEX VIII.

Qui domum. ¶ Not.ꝙ dicitur in fine, ꝙ appellatiōe dom⁹ cōprehēdit habitatio qd' facit ad statuta, q̄ dicunt, si qs fecit isultū ad domū, vt intelligatur domus, siue sit propria, siue sit cōducta:† vt hîc.&.l.lex corne.§.domū.ʃ.de iiu.& insti.de iniur. §.domum.

SVMMARIVM.

1 *Puniri ubi debeat, qui ordinauit Venetijs aliquem occidendum Paduæ, & qui præstat domum ad colloquendum de maleficio, tenetur. & nu.2.*

b ¶ Qui pupillam. certa dote. Adde Bart.in.l.Titio centum.§.Titio genero.de condi.& demon.

c ¶ Cum plures.§.primo.idem ibi Barto.& Andr.de Pisis in.c.primo.de prohi.feu.alie.

d ¶ Et si amicis. Posteà interfectus. Nota contra facientes tractatum, vt qs occidatur.vide capitulum primum de homici.libro.vj.& punitur mandator, licet homicidium non sequatur.vide quæ dixi in.l.sed sciendum.de parricidijs.& vide Aretinum in tractatu suo maleficiorum.in versic. existēs Florentię. in vlti.q.

e ¶ Dicimus de insultu.not. limitationem ad legem, qui de crimine.C. de accusatio.& ad legem, illud.suprà ad legem aquil.& vide etiam bonam gloss.& Barto.ad limitationem.d.l. illud.in dicta.l.qui de crimine.& vide Bald.in capitulo primo.§.iniuria. de pace iuram.fir. qui dicit, quòd si quis vulnerauerit aliquem in vno territorio, & in alio occiditur, quòd vbiq; potest puniri.Cyn.& Rayner.quòd in loco vulneris, in.l.prima.C.vbi de cri. & vide oīno Bald. in.d.§.iniuria.ad limitationem notariorum.in dicta l.qui de crimine. & quod consuluit dominus Franciscus de Aretio, apud Ferrariam: vt habes recitatum per Moder. in.l.si familia.de iurisdictiōe omni um iudicum.

f ¶ Contumax. si aliquis est contumax in loco homicidij, potest puniri in loco tractatus.& vide Barto, in.l.sepulchri.de sepulchro vio.

g ¶ Dare auxilium. de præstante auxilium & fauorem, vide Barto.in l.furti.§.ope.suprà de furt.& in.l. cuiusq;.ʃ.ad legem Iuliam maiestatis.

h ¶ Miles.§.socer, iste.§.habet tres not.intellectus.& de eius intellectu vide latè per Bald & Moder.in.l.Lucius.solut.matri. & ibi Romanū, & per Baldum & Imolam in.l.cum mulier.eodem titulo.ibi dixi.

LEX IX.

Et si amicis. Sed & si. ¶ No.casum istum.& facit in argum.ad.q.ꝙ si aliquis tractauit, & ordinauit hic, quòd aliquis interficeretur, qui fuit posteà interfectus[d] Florentiæ †quòd de isto tractatu & ordinatione potest puniri hic.& intellige quòd puniatur de ordinatione, & tractatu facto aliter, quàm in mente sua: quia sola cogitatio non punitur. Hoc autem specialiter in mandatore: vtrum puniatur in loco mandati, vel in loco delicti: dicam in.l.non solùm.§.si mandato.ʃ.de iniur. Item prædicta vera, in eo, qui ordinauit cum alio: vt ab alio quis occideretur. Sed si ipse ordinauit hîc, quòd occidet alium ipsemet.& alibi occiditur: videtur quod pœna tractatus propter seqens homicidium fit extincta: vt.l.illud.in fi.ʃ.ad legem aquil.& argumen.eius, quòd dicimus de insultu[e], percussione secuta. No.in.l.qui de crimine.C.de accusa. Sed potest responderi, & nō malè: quod istud est verum, si de homicidio esset punitus.& cōdēnatus: vel posset puniri & condemnari. Sed si est cōtumax[f] in loco homicidij perpetrati: ita quòd ex homicidio pœna non potest habere effectum: tunc satis probabiliter potest dici, quòd ex tractatu veniret puniendus. Tunc enim principale extinguit accessorium, quando principale habet accusationis vim: aliàs secus: vt.l.hæres à debitore.§.quod si hic seruus.ʃ.de fideiusso. ¶ Vltimò not.†quòd ille, qui præstat domum aliquibus: vt commodè possint loqui de maleficio committendo: videtur dare auxilium,[g] & fauorem: vt hîc. quod tene menti.

LEX X.

Mater. Mulier. ¶ Quærit gloss. vtrum de hoc euitetur pœna adulterij, si est publica meretrix, vel lena, & est nupta. dicit quòd non: sed euitatur pœna stupri: dicā j.eo.l.si vxor.

LEX XI.

Miles. Ea quæ. ¶ Per istū.§.dicūt qui dam, ꝙ receptio inter reos fiat aliter, quàm per lit.contesta. quoniam absens inter reos potest recipi: vt hîc. De hoc dic, vt di xi in.l.is qui reus.ʃ.de publi.iudi.

SVMMARIVM.

1 *Excusare non modò non potest, qui destitit ab accusando: sed qui destitit à professione, qua professus est se accusaturum. & uir non lucratur dotem: nisi se subscribat. nume.2.*

Socer. [h] ¶ Opp.& videtur, ꝙ ista.l.nullam recipiat dubitationem. Nam qui semel distitit accusare, iterum non potest: vt.ʃ.eo.l.ij. §.j.Sol. fateor contrarium. Sed hic non dedit libellum. Sed.l.contraria loquitur, quando dedit libellū, in quo dicebat se velle accusare in futurū.nō quod accusaret modò. Ita dicit Dy. ¶ Vlterius dicit hic quòd maritus nō iniquè repellitur: quæro à quo repellitur.dicit glo.quòd repellitur ab accusando, secūdū hanc lect. ¶ † Not.ꝙ ab accusando repellitur non solùm ille, qui destitit ab accusatione: sed etiā etiam ille, qui destitit ab illa professione, qua est pfessus se accusaturum.[i] qd' est notandum. An aūt q destitit ante lit.cōtesta.incidat in Turpi.glo. tangit hîc & Dyn.dicam.in.l.in senatus.§.qui post.j.ad Turpil. Itē potest intelligi quod hic dicitur nō iniquè repellatur à petitione dotis: & hoc videt queri

i ¶ Se accusaturum. Adde.c.licet secundum Moder.de accu.

a ¶ Non lucratur. Not. quòd maritus non accusans, nec se inscribens accusationi de adulterio, sed simpliciter excipiens de adulterio: non debet lucrari dotem. Bal. contra & ibi per Imo. in. l. cum mulier. ff. solu. matrimonio. & vide Roma. in. l. Lucius. eo. ti. & sic contra Bar. est communis opi. dic, vt per Alexan. in. l. cum mulier. sol. matri.

in tex. & hoc est verū, quoniam nisi vir accuset & se inscribat, dotem nō lucratur:[a] vt in auē. vt lice. ma. & auię. §. quia verò plurimas. colla. vij. & no. in. l. consensu. C. de repu.

Quidam. ¶ Not. quòd dies, quibus quis est in custodia, non computantur:[b] & hoc ideo est verū: quia ista causa per procuratorē nō poterat agitari: aliàs secus: vt. l. Papi. exul. ṡ. de mino. & habuistis no. in. l. is, qui reus. ṡ. de publi. iud.

SUMMARIUM.

1 *Libellus, quòd posit dari die feriata.*
2 *Reus, quòd possit dare exceptiones die feriata: non tamen terminum ad eas proponendas.*
3 *Maritus, qui dedit uxorem in tutricem filijs in testamento, quam dationem posteà cassauit: an uxor possit admitti, ut legitima?*

Sexaginta dies. ¶ Nota tex. ibi. q̄m de plano quoq; &c. ¶ Opp. gl. ṡ. si quis in ius voca. nō ier. l. ij. §. fi. dicit gl. speciale est hic: & sic not. 1 † casum mirabilē, quòd libellus potest dari die feriato: & intelligunt Doct. esse verum in qualibet causa etiam in ciuili: vt not. in Spec. de ferijs. §. sequitur. versi. ij. ibi itē quolibet tēpore libellus &c. Ad hoc facit. C. de ferijs. l. j. Et ꝓ hoc ego semel habui de facto, cum causa erat agitata diebus feriatis, pronūtiatum fuit processum esse nullum vsq; ad dationem libelli exclusiuè, quasi datio libelli tenuerit. 2 Item plus dico, † quòd sicut libellus potest dari die feriato[c] per actorem, eadem ratione exceptio posit dari per reum die ferata: vt. l. non debet. de re iud. terminus tamen ad proponendas exceptiones, non potest dari feriata die. Nam cū termin⁹ debet dari, & limitari causa cognita: vt. l. ij. ṡ. de re iudicata. non potest dari die feriata. ¶ Vltimò finem huius. §. alleg. Dy. 3 † ad quæstio. maritus dedit vxorem in testamento, tutricem filijs suis: posteà cassauit illam particulam: vtrum vxor posit admitti ad tutelam tanq̄ legitima: hic videtur quòd sic. Nam licet excludatur à testamentaria tutela: & tamen remanet aliud ius commnne: scilicet quòd sit legitima. argu. huius tex. & allega. etiam. l. j. §. qbus. ṡ. de suc. edi. Contra determinauit per. l. scire. §. j. de tuto. & cura. da. ab his. & . l. cum hic. §. si cum lis. de transactio. & ṡ. quarum rer. act. nō da. l. j. §. exceptiones. Sed ego puto Dy. dicere verum: si ideò illam particulam cassauit, quasi eam indignam reputauit. Sed si illam particulam cassauit volens intestatus decedere quantū ad illam tutelam: tunc secusagumen. l. cancellauerat. ṡ. de his, quæ in test. delen. & quid in dubio, collige ex ibi not.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium si quis contrahat cum minore. xij. annis: & deinde aliā maiorem ducat: & illa moriatur pubescente minore: matrimonium non confirmatur.*

Quærebatur. Istā. l. inducit Dy. in ar. ad. q. vos scitis, quòd si aquis contrahit sponsalia, vel matrimonium cum minore. xij. annis 1 † ea pubescente tacitè matrimonium cōfirmatur: vt. l. si vxor. §. si minor. j. eo. sed pone ꝙ sponsus ante quā puella perficeret. xij. annos duxit aliā vxorem, quæ est mortua: quæritur, an illa puella pubescensente matrimonium reconualescat. Dy. quòd non: quia illud est verum, si spes primi matrimonij non fuit finita. Pro quo facit suprà de conditio ob. caus. l. quodseruius. & quod ibi notatur. sed per secundum matrimonium fuit spes matrimonij finita: hoc ergo nunquam reconualescit. vt. l. qui res. §. ream. ṡ. de sol. ita determinat Dy.

d Defuncto. ¶ Opp. ṡ.[d] de ventre in pos. mit. l. antepenulti. Respondeo, vt plenè not. C. de fal. l. j. & . ṡ. de carb. edict. l. j. §. penult.

Volenti. ¶ Vxor non repudiata non potest de adulterio accusari. hoc dicit. ¶ Oppo. ṡ. eo. l. vim passam. §. nupta. Solut. vt ibi. Secundò oppo. C. eodem. l. quāuis. Sol. Quidam dicunt, quòd ibi loquitur in certis personis. Alij dicunt, quòd ista per illam corrigitur. Quidam alij dicunt, quòd illa secundum istam debet intelligi. hoc est, post matrimonium solutum: & quod ibi dicit connubia, debet intelligi secunda contracta: tene quā vis. ¶ Item oppo. in auē. vt lic. mat. & auiæ. §. quia verò plurimas. Posita. C. eo. auē. nouo iure. dicit glo. per illam auē. corrigitur ista. l. quia etiam cō stante matrimonio de adulterio potest accusari: vt ibi dicitur.

Licet mulier ei. ¶ Adultera secundo nubens, nō pōt accusari: nisi prius conuicto adultero. h. d.

SUMMARIUM.

1 *Fama publica excusat à dolo.*

e Mulier. ¶ Hic. §. est notandus. Fama excusat[e] à dolo: nisi habuerit originem ab eo, qui propter famā se vult excusare. hoc dicit iste not. §. ¶ 1 † Not. ex isto. §. quòd fama publica excusat quem à dolo. Pro hoc facit lex. j. in fine. suprà de abige. & quod ibi not. & ad. l. flaui. de plagiar. l. plagij. Tamen ad hoc, vt fama hìc quē excuset, videtur requirere hæc. l. duo. Primò quòd fama ista longo tempore fuerit: vt hìc. ibi longo tempore & c̄ gl. dicit, id est vel. xx. annis. hìc autem quanto tempore debeat durare fama: dicam infrà de quæstio. l. de minore. §. tormenta. tetigi vobis hoc anno. in. l. labeo de supel. leg. tamen quantū ad propositum spectat, quanto tempore mulier debeat expectare virum: dic plenè. C. de repudi. authen. sed hodie. Secūdò videtur requiri ad famam, quòd non sit fama procurata, seu immissa ab eo, qui procurat eam: sed debet esse immissa ab alijs personis fide dignis: vt hìc dicit. dicam in dicto. §. tormenta.

SUMMARIUM.

1 *Testator si legat fratibus centum, si eum in tali loco sepelierint: & de facto defuncti ibi non potest sepeliri, fratres debent habere legatum.*

Ream. ¶ Non videtur in culpa, qui dimittit eam, quàm retinere non potest: vt hìc. Dy. inducit hunc. §. ad quæstionem, 1 † quidam reliquit fratribus[f] prædicatoribus centum, si eum sepelierint i tali loco in ecclesia, ille occidit seipsum vel est repertus excommunicatus: ita quòd non potest sepeliri in sacro: an fratres debeant habere legatum: licet ibi eum nō sepeliant? Determinauit Dyn. quòd sic. cum facto defuncti eius culpa hoc accidérit: vt hic. Nec obstat, quòd non sit impleta conditio sub qua legatum est relictum: quia illa conditio est impossibilis, quæ legatum non vitiat: vt. l. obtinuit. ṡ. de conditio. & demonstra.

SUMMARIUM.

1 *Suadens, mandans, uel fieri faciens, an teneatur ex propria significatione uerborum.*

LEX XII.

HAEc verba. ¶ Hæc est solēnis. l. no. quòd hic dicit litera. hęc verba pertinent ad eū q suasit: & sic innuit, quod ille, qui suasit vel mandauit, & fieri facit, tenetur ex propria ver-

b ¶ Quidam. non computatur. vide Bald. & Imo. in. l. penultima. §. ad crimen. in. x. charta. in. vij. limitat. ṡ. de publi. iudi. vbi vide Bar.

c ¶ Sexaginta. dari die feriato. Vide quæ dixi post bartolum in. l. prima. §. nuntiatio. de operis noui nuntiatione. & in. l. nec quicquam. §. de plano. de officio proconsul. & not. Bartol. in. l. diuus. ṡ. de ferijs. & vide gloss. in. l. ij. suprà si quis in ius vocat. non ier. & Bartolum & Bald. in rubri. de in ius vocand. & Bald. in. l. j. v. quæstiōe. qui admitti. cum his, quæ habes in dictis locis & gloss. Bald. in. l. iur. C. eodem. de adulterijs. aliàs de in ius vocand. per Barto. & glo. in. l. prima in versiculo compellendi. ṡ. de ferijs. & Bald. in. l. fin. C. de ferijs, & est tex. in capitulo si placita secularia xv. quęstione. iij. & dicit nota. Bald in. dicta. l. prima. in v. opposi. C. qui admitt. quòd sola oblatio libelli possit fieri. Sed si vltra oblationem requireretur, vel fieret aliqua petitio, per quam petatur aliquid dari: non potest illud fieri. Et intellige, quòd libellus potest dari die feriato ipsi iudici, non autem parti vt tenuit Hostien. quem refert dominus Antoni. post Innocent. in c. secundo. extra de dila. & vide bal. in. l. secunda. C. de sacrosanct. eccles. & in. dic. l. j. C. qui admitti. Et huius ratio fortè est: quia datio libelli nō habet vim litis contesta. & sic alicuius principij. l. libert⁹ aduersus. cū ibi not. ṡ. de in ius voc. & not. gloss. & Imo. in capitulo finali. extra de iudic. & faciunt ea, quæ habentur in. c. j. de lit. contesta. Adde gl. in. l. prima. in versiculo appellandi. ṡ. de ferijs. quam ad hoc alleg. Specula. in titu. de libe. concept. §. videamus. circa principium. Adde quòd executio sententiæ bene potest fieri die feriata ob hominum reuerentiam: vt in dicto. c. fina. de iudi. Quid autem tempore feriarum repentinarum? Ioan. Andr. in. d. c. fina. tenet quòd sic. In contrarum videtur glo. in clementi. de verbo. significatio. quam ad hoc alleg. dominus Ant. in dicto. c. quam ibidem videtur sequi Imol. in ferijs vero in honorem dei tenet idem Feder. de senis suo consilio. cxxxix. Sed circa hoc vide bo. distinctione. Ioan. Andræ in additio. Specula. in titulo de libe. concept. §. nunc restat. aliàs nunc dicendum, versicu. xxv. Ad. de Ioan. Andræ. in additionib. ad Specula. in titu. de lib. concep. §. nunc videmus. in verbo saxaginta. vbi ponit an in quo est locus præuentioni, sufficiat, si offertur libellus die feriata: & an citatio quæ nō tenet, perpetuet iurisdictionem: & inquantū allegat Federi. Adde, quòd est consilio. cxliiij. Quo ad verò quæstionem Bart. vltimò formatam, vide quòd in terminis consuluit Bald. consilio. c. lxxv. incipien. testator in testamento. primo volumine.

d ¶ Defuncto. opp. suprà notat. ꝙ licet maritus probet vxorem adulterasse: tamen filius natus in matrimonio censetur natus ex eodem patre. & ita allegat Oldr. in. l. filium. de his, qui sunt sui. & Bald. in rubrica. C. de probatio. in vltima columna. & Bald. in lege si vicinis. C. de nuptijs. & secundum Bald. in. l. si matre. de suis & legiti. qui etiam ita decidit. Adde, quòd idem decidit Bal. consilio. lviij. iij. libro.

e ¶ Mulier. fama excusat. Fama publica excusat à dolo. facit tex. not. in l. illud. de libera. causa, & notat Bartolus in. l. cum quidam. §. quod dicitur. de acquirenda hæreditate.

f ¶ Reā. qdā reliquit fratrib⁹. Q̄ relinquēs fratrib⁹, si eū sepelierint si se occidit, ita quòd nō potest sepeliri in ecclesia, debent fratres nihilominus ha

borum

bere relictum.contra hanc conclusionem, Bartolus determinat. Cumanus tex.illum in.l.illum in.l.cum tale.§.falsam.de conditio.& demonstra. in secundo respon. Adde quod notat Barto.l.apud Iulia.§.finali.de lega.primo.de hac quæstio.per Bal.in.l.prima de instituti.& substitu.sub cōdit. facta.in.xj.quæstio. & Imo.in.l.in testamento.la secunda. de conditio.& demonstratio. & ibi Barto. facit .l. quæ sub condi.§. quot.de conditio. instit. videtur contra Rapha.& vide Bal.in.l.si qs ad declinādā in vltima co.de episcopis & cleric.in simili .q. & in.l.j.de his qui not.īfa.aliâs de his q̄ pœ.no.in vlt.colū.not.per Inno.ī c.filius.de testa.

a ¶Contra hoc, vide Bar.in.l.non solū.§.si mādato .s̈. de iniur. & in .l. sed si vnus.§.j. eo. tit.& Bar.in sua q̄stiōe, quæ incipit Bernardus de Tuderto, in primo dubio.& Barto.in.l. transigere.in fi. de transactionib. & Barto.in.l.j.de ser. fugit.& in.l.j. de sentent.& Bald.in l.non ideò minus. de accusat.& in.c. j.§.si quis decesserit.si de feud. fuer. cōtrouer.inter dominum & agna.& Bal.in tit. de pace cōstā.in versi. opinioni.& ibi Bal.in l.qui sepulchra. C. de sepul.viola . & vide Bal.in.d.l.sed & si vnius.& Ange.in.l.iij.§.si p̄curator.ff.quod quisq; iur.

b ¶Accessus ad cōcubinam. Nota, q̄ & licet habens coitū cum concubina soluti, nō possit accusari ab eo qui eam tenet: hoc tamē fallit, nisi esset concubina patroni. p istū textū nota. adde tamen, quòd iusta causa exhæredationis est, si filius cōcubuit cū cōcubina patris, vel ecōtra.§.aliud quoq;. in authenti. vt cum de appellationibus cogno. & notatur plenè in. c. quinta uallis.de iureiur.& quæ pœna sit repeti per vim meretricem, vt eam per vim cognosceret, vel ea potiri possit. vide textum.in.l.verum la. secunda. de furt.& not.Mathe.in suis nota.dictis.not.Cyn. Quid autem de eo, qui cognoscit seruam? vide in.l. penultima.j.eodem.&.l.miles §. penultimo, eodem titulo.& vide quæ dixi in.l.inter liberas.s̈.eodem. Quid in habenterem cum famula libertinaria? vide in lege, quæ adulterium.& ibi glo.& Bartolus.C.eodem. Et quid in muliere, quæ meretricis more viuit.& vide ibidem, quid si patronus coeat cum ancilla seu sclaua: vtrum ex hoc sit con secuta libertatem? vide quæ tu habes in lege sed si hac.§. si liberta . suprà

1 borum significatione:†non ex interpretatiōe.¶Cō
a tra hoc a ergo oppo.de.l.j.§.deiecisse.s̈.de vi & vi ar
mata vbi dicitur, quòd ex interpretatione tenetur
ille qui fieri facit. Solu.est ista, quandoque verba le-
gis sunt scripta in rem: tunc per propriam signifi-
cationem comprehendunt etiam eum: qui fecit fie-
ri: vt hic. dicit enim adulterium stuprum ve factum
iudex non impunitum relinquat.& sic.l.respexit fa
ctum, & factum punit. quandoq; verba.l.sunt scri-
pta in personam. Verbi gratia: si quis vim fecerit:
tunc ille, qui vim fieri fecit, nō propriè facit, sed ex
interpretatione: vt.l.prima.§.deiecisse.s̈.de vi & vi
armata. Hanc distinctionem facit tex.in.l.aut qui.§.
finali.s̈.quod vi, aut clam. Iacobus de Arena tetigit
hoc.in.l.si seruum.§.amouisse.s̈.de acquirenda hæ-
reditate. ¶ Item not. hunc textum in eo, quod di-
cit suasit: & sic innuit, quòd suasio facta etiam ei, q
aliâs erat facturus veniat punienda. quod dicam in.l.
non solum .§.si mandato.s̈.de iniu.

SUMMARIUM.

1 *Accessus ad concubinam alterius, est punibilis, si concubina est talis, quæ retinet nomen honestæ mulieris, aliâs secus.*
2 *Patronus retinens concubinam, accusat accdentes ad eam de stupro.*
3 *Mulier iniusta qualiter dicatur: ad gl. remittit.*
4 *Accessus ad mulierem, quæ fuit uulgaris, postea stat innupta sine uiro, est impunibilis.*

LEX XIII.

SI VXOR. ¶Circa primum respon
1 sum nota, †quòd accessus
b ad concubinam b alterius, est punibilis
quando illa concubina est talis, quæ no-
men matronæ, hoc est honestæ mulieris, non per-
debat: vt quia erat concubina patroni sui. aliâs est
coitus impunitus, sicut in alia meretrice. nisi ponas,
2 quòd violenter fuerit factus coitus. ¶†Quærit glo.
vtrum isto casu patronus possit accusare de adulte-
rio: vel de stupro. quidā de adulterio, alij de stupro.
& hoc puto verum: quia adulterium propriè com-
mittitur in nuptam: vt.l.inter liberas.§.primo.s̈.eo-
3 dem. ¶† Venio ad secundum responsum: dicit̃ hic,
mulier siue iusta, siue iniusta. Quæro, qualiter ītelli-
c gatur de muliere iniusta? gl. dat tres c expositiōes.&
q̄libet est bona. Tñ aduerte: qa secūdū tertiā exposi
tionē, secūdū quā exponitur iniusta, idest, non legi
tima: dic q̄ non posset accusare iure mariti. sed iure
d extranei: vt.j.proxim. ¶ Venio ad tertium d respon
sum. dicitur hic quòd vir qui habet vxorē, quæ fuit
vulgaris: potest accusare de adulterio. Contra. C. de
adulterijs.l.qui adulterium.&.l.si ea. Gl. dat hic tres
solutiōes. vna, q̄ ibi nō erat vxor: & ista cōmuniter
tenetur ibi. aliā solutionē ponit hic: & hoc plus, pla-
cet & multi doctores tenent ipsam, quòd ibi loquit̃
in ea quę licet esset vxor, tamē cōstāte matrimonio
erat meretix. hic loquitur in ea, quæ iā fuit meretrix
tamen facto matrimonio incepit esse honesta mu-
4 lier. ¶†Vltimò nota. ex hoc textu in fine. quòd ea
quæ semel fuit vulgaris, si postea stat innupta sine vi
ro, accessus ad eā est impunitus: secūdū hoc, delictū
remanet impunitum. Ad quod opponit gl.de.l.ita
vulneratus. suprà.ad.l.aquiliā. Respondeo, propter
vtilitatem vitæ, delictum hoc habetur pro non
delicto.

SUMMARIUM.

1 *Quid est dicerere, mittit omne ius quod habet, uel habere sperat: & intellige.s.de præsenti.*

DIUUS. ¶Nota quòd dicit, neq; spē. ad id,
e quod pluries dixi e. Nam pluries in
instrumento dicitur remisit omne ius quod habet
& habere sperat, quid est dictum sperat? certè spes
1 propriè dicitur ex aliqua causa de præsenti, †vel q̄
habebat dependētiam de præsenti. Sed hîc spes ma
trimonij dicitur, quando sponsalia sunt contracta
de præsenti: secus si non essent contracta sponsalia:
nam tunc non diceretur spes matrimonij: vt. j. eadē
l.§.si quis vxorem. Pro hoc lex, quod seruius. s̈. de
cōdictione ob causam. Pro hoc optimè in.l. j.s̈.de
f statu liber. vnde illa verba f remittit omne ius, quod
habet, vel habere sperat, debent intelligi habere spe
rat: scilicet ex causa de præsenti. quod tene menti:
& hoc pluries consului.

SUMMARIUM.

1 *Probari ad hoc, ut aliquis puniatur de adulterio, quid oporteat.*

SED SI EA. ¶Nota, quando accusas aliquam
de adulterio: ad hoc, vt ille puniа-
1 tur de adulterio, †sufficit te probare, g quod illa mu
g lier habebatur, & tractabatur, vt vxor. Non enim
requiritur, quòd sit vxor verè: & hoc quando accu
sas iure extranei. Sed si vis accusare iure mariti opor
tet te probare, quòd verè sit vxor: aliâs non potes
accusare iure mariti. Ita dicit iste textus, quem tene
menti. Tamen aduerte eo ipso, quod probas, quòd
ipsa habebatur, & tractabatur, vt vxor: præsumitur
vxor: vt.l.in liberè.s̈.de ritu nuptiarum.&.l.in con-
cubinatu. de concubinis. Si ergo ex alia parte; scili-
cet ex parte accusati rei fieret probatio ad proban-
dum, quòd illa non poterat esse vxor, non releuat
quin condemnetur de adulterio: sed debet probare
q̄ non tractabatur, nec habebatur, vt vxor: & hoc p̄
bato reus absoluetur. Vnde scias facere articulos, tā
ad probandum adulterium, quàm ad defensionem.
quod tene menti.

IUDEX. ¶Vides ergo, quòd exceptio lenoci
nij aggrauat maritum, non mulierem
releuat. quod est verum post nomen rei receptum
inter reos: vt vidistis.s̈.e.l.ij.§.si publico. ante nomē
verò receptū inter reos dico, q̄ exceptio lenocinij
repellit maritum ab accusando: non tamen mulierē
liberat: vt videbitis.j.l.proxima.§.j.&.l.si maritus.
§.præscriptionis.j.eo.titu.& ibi dicam.

SUMMARIUM.

1 *Accusans iure mariti, debet probare quòd tempore adulterij commißi esset maritus.*
2 *Confirmatio sequens, quòd non operetur, ut de tempore antecedenti, maritus poßit accusare iure mariti.*
3 *Ratihabitio, ut retrotrahatur; intelligitur in his, quæ nomine nostro gesta sunt, sub rebus integris existentibus.*
4 *Pace facta cum aliquo pro se, & suis complicibus, & sequacibus, si unus ex complicibus offendatur ante, quàm ratum haberet, ratificatio sequens non porrigitur ad illud delictum.*
5 *Practica probandi, quòd aliquis per uim aliquam cognouit, est: ut ut in libello & articulis dicat: Titius cognouit Ber*

de in ius vocan.

c ¶Gl.dat tres. vide glo. p Bart.in.l.si ea.&.l.quæ adulteriū.& vtraq; gl. no.in.l.si mulier.C.eo.& ibi Bald.& vide Io.And.in rub.de iniu. & damdato in addi.Specu.

d ¶Venio ad tertium. An puniatur adulterium commissum cum nupta meretrice. Vide Ange.in.l.si ea.& in.l. quæ adulterium.C.eod.Cyn. in.l.j.de rap.& ibi Angel. Salicet. in d.l.si ea.Bald.in.l. penulti. C. de iud. c.j.de adulte.& ibi Moder. Andræ. Barbat.

e ¶Pluries dixi. vide Bart. in.l. qui Romæ.§.duo fratres. in.vij.colū.s̈. de verbo.oblig.& Bald.in.l.pactum. in.iiij.col.de colla. & Barto.in.l.post emancipa.§.j.de libe.lega.

f ¶Vnde illa verba. Adde, qd' no. in.l.j.C. de pact.l. si ita.s̈.de auro & argen.leg.Andrę. Barbat.

g ¶Sufficit probare. Nota quòd ad probādum, quod aliqua sit vxor, sufficit probari, quòd habebatur, & tractabat̃, vt vxor.& vide Ange. in.l.j. de quæstio.& no. in.c.illud.de præsumpt.& Bald. in l.non ignorat. in iiij.colū.qui accu. & in.l.si eius.C.eodem. & Bartol.in l.in concubinatu. in principio.& ibi gloss.de concubi. An aūt per instrumentum dotis probet̃ matrimonium vide Bald.in auth. si quis in aliquo. in ij.col.C.de edē.& Pe.de Anc.quē sequit̃ Bart.in cle.j. de probat.& vide Ioā.an.in.c.ex tenore. qui filij sint legiti.& quod no. Bal.in.l.filium. de his, qui sunt sui.& vide in. c. veniens. de verb.signi.& vide Ro.in nota.suo liiij.& Bald.in.l. neq; sine. C.de nuptijs.& Bar.in disputatione sua incipien. quidam habens filium naturalem &c. Nam instrumentum non fit principaliter super matrimonio. Et licet vir & vxor inuicē se appellēt, nō probatur plenè matrimonium: licet præsumatur. capitu.illud.de præsumptionibus.& ibi hoc idem tenet Bern.Hostien.& Ioan.And. Sed q̄ non probetur per verba enuntiatiua matrimonium, nec per aliquam possessionem matrimonij: tenet Innocen.in.c.ex parte.de restitu.spolia.& Bald. in l.non epistolis.in vltima col.de probatio.& Bal.in.l.ij.de fur.aliâs de seruitu.in.xix.colum.in ver.nunc.de quinto puncto.& in.l.ij.ad fi.de execu. rei iudi.& in.l.j.in vltima colum.de priui.do. Et ad probandum matrimo

nium, an stetur iuri ciuili, vel canonico. vide Bal. in. l. & si cōtra. C. de nup. vide Bar. in. l. si filiū. de his qui sunt sui, vel alie. iuris. qualiter autem probetur concubinatus: vide in auť. de triēte & semisse. §. cōsideremus. & bal. in. iij. de libe. & posthu. in prin.

a ¶ Rebus integris. limitatio ad iura dicentia, ratihabitionem retrotrahi. qa talis ratihabitio impediť propter medium inhabile interueniens: vt. d. l. bonorum rem ratā habe. & notant Barto. & Bald. in l. j. C. qui admit. & Barto. in. l. si is qui pro emptore. s. de vsucapion. & Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. de offic. procon. & in. l. fin. C. ad Macedonianum. & vide not. in. l. eum actum. s. de nego. gestis. & in. l. matrem. C. de proba. & per bart. Rapha. & Imo. in l. non solum. §. sed vt probari. de oper. no. nunt. & capitu. in. c. mandatū de rescr. & ī. c. si eo tpe de elec. in. vj. & in clem. j. de rescriptis. vbi p scripta Ioan. Et adde, q si quis apponat custodes q per custodiā longi temporis intelligetur mandatū custodiendi interuenisse. l. si filius. C. de peti. hæredi. & ibi Barto. & l. qui in aliena. §. sed & si non adierit. de acqui. hære dit. & ad Bart. hic vide Cy. & Bal. & in. l. j. C. per quas personas. Ang. ī. l. j. C. de acquir. pos. & vide ad prædicta Ange. in. l. si ego. de ne. ge. post Iac. de Are. ibi. ī addi.

b ¶ Et hoc inducit Dy. tene menti. vide Bal. in. l. fi. C. ad mace. & vide quod no. Ange. in. l. quę religiosis. s. de rei vendi videlicet, an pax facta cum principalibus, videatur facta cum adhærētibus. & in auť. de hære. & fal. in pri. & ī. l. j. C. si Rector prouinciæ. & l. is qui opem. s. di furtis. & vide text. in c. ad apostolicæ. de re iudicata. in vj. Et not. dictum Inno. qui laudat fidelitatem ecclesiæ quæ in pace fienda semper præponit adhærentes. &

tam passam ab eo uim, cōmittendo adulterium.

Verbum uiolenter, & nomina uerbalia, possunt intelligi actiuè, & paßiuè.

Idem in uerbo per uiolentiam.

Si quis vxorem. ¶ Ex isto. §. nota ad hoc quòd † quis
1 accuset iure mariti oportet, q tēpore adulterij commissi esset maritus, & ideo sic deberet poni in libello, quòd tēpore commissi adulterij erat eius vxor.
2 ¶ Secūdò nota, † quòd cōfirmatio sequens nō operatur, vt de tēpore ancedēti possit accusare. Contra hoc facit. §. si quis planè. sed respondeo, ibi loqtur de ea, quę ab hostibus est reuersa & sic fictio postlimi nij fingit eā retro fuisse in ciuitate: sed in istis tribus primis casibus loqtur, qn fictio nō vēdicat sibi locū ¶ Cōtra hoc opp. & nō videtur bene dictū. nā cū cōcubina nupsit amasio, retro fingitur fuisse vxor: & filij legitimantur: vt institu. de nup. §. fi. & l. penultima, & antepenultima. C. de natura. liber. Solutio ibi trahitur retro quo ad legitimationem liberorum non quo ad alia. ¶ Itē oppono ad versiculū: vel in filia. Ratihabitio sequens retrotrahiť: vt. C. ad Macedo. l. fi. ergo cōsensus patris debet retrotrahi. Re-
3 spōdeo † illa regula, q ratihabitio retrotrahať, loqť in his, quæ nomine nostro gesta sunt. sed hic matrimoniū cōtractū per filiā nomine patris non fuit cōtractū. vnde illa regula, quòd ratihabitio retrotrahatur ad hunc casum nō porrigitur: vel aliter rati habitio
a retrotrahiť, verū est existentibus rebus integris.[a] secus si alia mutatio superuenit. argumē. l. bonorum. supra rem ratam haberi. ¶ † Et hoc inducit Dy.[b] in
4 argumentū ad quæstio.[c] si quis fecit pacē pro se, &
b suis cōplicibus, & sequacibus. demum vnus ex com
c plicib' fuit offensus anteq, ratum haberet, q ratihabitio sequēs nō porrigatur ad delictū cōmissum ante ratihabitionē, hoc nō examino modo. ¶ Vltimò
d volo[d] vos scire vnū: aliquis accusauit aliquem, quòd per vim cognouit quandā mulierē, qualiter debet
5 verba cōcipere? † vidi quosdā qui sic dixerūt. quòd cognouit talē violēter. certè nō bene dicit: quia verbum violenter potest intelligi actiuè, & passiuè. nā pōt intelligit q fecit violēter, vel quia fecit vim mulieri: vel quia passus fuit vim ab ea. Nam ista nomina verbalia possunt intelligi actiuè & passiuè: vt. l. filius. supra de testamen. & l. iij. & ibi nota. s. de duobus reis. Idē si diceret: cognouit talē per violētiam. ideo debet dicere in libello expressè, quòd talis cognouit talē passam ab eo vim cōmittendo adulteriū vt dicitur hic. & l. vim passam. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Minor. xij. an. excrescendo penes maritum in ætate legitima incipit esse uxor.*

e **Si minor.**[e] ¶ No. q illa qest minor. xij. annis, excrescēdo penes maritū in
1 ætate legitima, † incipit esse vxor. quod intellige, nisi spes sponsaliorum esset soluta: vt. s. eo. l. miles. §. q rebatur. not. tex. in. fi. ibi aboleuit em &c.

Idem dicendum ¶ Nota tex. ibi. secūdo em accusat,

SVMMARIVM.

1 *Mandatores pactionem illicitarum eadem pœna tenentur, qua ipsi facientes.*

LEX XIIII.

IS cuius ope. ¶ No ergo q isti mandatores istarum pactionum illicitarum tenētur eadem pœna, qua tenentur ipsi facien-
1 tes. † quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio lenocinij, quòd sit dilatoria, non peremporia.*

vide tex. sing. secūdū Moder. in. c. j. de postu. vbi in larga interpretatione veniunt adhærentes, sicut in stricta. Andr. Barba.

c ¶ Ad. q. Facit glo. in. l. j. §. deiecisse. de vi & vi arma. adde Bald. in. l. fi. ad Mace. & qui dicātur sequaces & complices: vide tex. secūdū Bal. sing. in. l. vnica. C. si Rect. prouin. & ibi Bar. ad. q. de qua per Barto. hic vide Pau. de cast. in. l. bonorum s. rem ratam haberi. & qui dicantur complices, & qui sequaces, vide quę scripsi in. d. l. vnica. Adde, qui dicātur complices, adhærentes, & sequaces, Angel. in consi. cclv.

Si vir. ¶ Vides ergo, quòd lenocinium mariti, non excusat mulierē: licet ista exce-
1 ptio † repellat maritum ab accusando, si opponatur ante nomen rei receptum inter reos. Et ex hoc patet, q ista exceptio est dilatoria, non peremptoria: licet glo. dicat contrarium. j. l. proxi. §. præscriptiones. & ibi dicam.

Iure mariti. ¶ Opponi. & videtur, q ille, qui accusat iure mariti, teneatur de calumnia: vt. C. eod. l. quamuis. & l. iure mariti. & l. auxilium. s. de minori. Gloss. dat plures solutio. Breuiter iunge primam cum vltima & erit vera. aut accusat post. lx. dies: & tunc tenetur de calumnia maritus: quia non accusat iure mariti, sed iure extranei: vt. l. miles. §. sexaginta. s. eod tit. Aut accusat. j. lx. dies & tunc non tenetur de calumnia prę sumpta: vt in contrarijs: sed de euidenti calumnia breuiter tenetur, vt hic. ¶ Quæro, quod priuilegiū habet pater & matitus? dic, vt in glo. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Ius æquale quando habent duo, an præuentioni sit locus?*

LEX XV.

SI maritus.[f] ¶ Tene mēti istud princi. quando duo habent æquale ius, & est locus præoccupationi, si vnus impeditus est: impeditur socius. Ita vides hîc, quod est notandum. Quid ergo dices? in ciuitate ista potestas & Capitaneus quilibet habet æqualem iurisdictionem in maleficijs: est
1 ne locus præoccupationi? † Item in quibusdam terris vidi: vt Pisis, quòd duo domini habent iurisdictionem: videlicet, vt ille qui præoccupauerit, ille sibi habeat cognitionem de maleficijs. vacante ergo officio potestatis hîc poterit ne præoccupare capitaneus? hîc videtur textus esse, quòd non. cogitabitis tamen.

SVMMARIVM.

1 *Ciuem esse & haberi, an idem sit?*

Legis Iuliæ. ¶ Aut est absens causa reipublicæ & in alia prouincia, aut in eadem. Primo casu, aut fuit absentia procurata, & sibi non prodest: aliâs prodesset, vt contra eum non procedatur. Secūdo casu, potest contra eum procedi: vt ibi dicitur: & hîc est vna de allega. quæ possunt fieri per accusatorem: vt dixi in. l. pe-
g nulti. §. ad crimē. s. de publicis iudicijs. ¶ Item no.[g]
1 in hac. l. aliud † est, quem esse absentem: aliud est vice absentis haberi: vt est aliud est merx: & aliud est haberi loco mercis: vt. l. mercis. ij. j. de verbo. significa. Et aliud est remissio, aliud est vice remissionis haberi: vt. l. prætor. §. primo. suprà de ope. noui nuntia. Pro hoc suprà de suis & legitimis. lege prima. in principio. Et sic facit ad quæstiōem, quòd aliud est quem esse ciuem, aliud loco ciuis haberi. Aduerte, in his quæ sunt facti verè: aliud est tale esse: aliud est haberi pro tali: vt hîc, aliud est esse absentem: & aliud haberi pro absente, vt hîc dicitur. Non enim posset facere lex, quòd ille qui est præsens, esset verè absens, sed potest facere quòd habeatur p absente: vt. l. in bello. §. factæ. infrà de capti. & postlim. reuer. Sed in his, quæ sunt iuris, idem est esse talē, vel haberi pro tali: nisi ratione contrarietatis aliud dicatur. exēplum, quod vide: dicit statutum, quòd filia nupta in omnibus habeatur, vt sui iuris. Ego dico, quòd ista est verè sui iuris: quia statutum potest hoc facere. vt in authen. constit. quæ de dig. per totā constit. & in authentica. Sed episcopalis dignitas. C. de episcopis & cleri cis. Et idem dico in omnibus, quæ sunt iuris, vbi lex dicit, quòd factum habeatur p non facto. quia verè non est factum quo ad id, q iuris est: quia obligatio non nascitur: vt. l. non dubium. C. de legibus. sed ex eo resultaret contrarietas: tunc est aliud esse talem, & aliud haberi pro tali.

d ¶ Vltimò volo. Adde Bart. in. l. ij. in fi. s. de duobus reis. & in. l. scio quosdam. &. s. de ma. test. & pro hoc facit gloss. in. l. j. in princip. glo. j. C. de procurato.

e ¶ Si minor. Quo modo aūt punitur qui puellam minorem. xij. annis deflorauit, vide Bal. in. l. si quis non dicam rapere. in vlt. co. de episc. & cle. & Io. And. in. c. j. de despō. impub. in. vj. in nouella.

f ¶ Si maritus. Adde. c. si duo. de procur. in. vj. & quod habeo. in. l. ij. de verb. obliga. Adde Bar. in. l. iij. per illum tex. de offi. p. fect. vig. & Ange. in. l. si vacantia. de bo. vacan. lib. x. & quod no. Bar. in. l. ij. §. equidem. ad Tertu. & vide Bar. in. l. j. de offi. procō. Et adde q Ange. hic contrarium tenuit. per. l. j. de offi. procō. qd' est verum. nisi prioris iudicis aliquid interesset: vt quia debet habere sportulas.

g ¶ Item not. Facit text. in. l. rei iudic. sol. matri. cum si. vbi aliud est quem esse patrē, & aliud haberi pro patre, vel loco patris esse vt. l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. & in. l. j. C. de his quæ sub modo.

¶ Exéplum.& not. qđ videt sentire hic Bar. ꝙ filius non poterit emancipari ad vnū actū. vide quæ plenè addidi ad Bal. in. l. seniū. C. de test. & vide Bar. in. l. ij. §. si emācipatus. ſ. de cōtratab. vbi ponit de scholari. vide Bal. in l. ij. C. de iure annu. aureo. Andræ. Barba.

b ¶ Respondeo. vide Bar. in. l. si is qui pro emptore, de vsuc. & Bald. in. l. si non speciali. C. de testa. & Barto. in. l. Deo nobis. de episcopis & cleri. per Iac. de bel. in auť. qui. mod. na. effic. sui in sua dispu. & quod notat. Bart. in. l. iij. §. si emancipatus. ff. de cōtra tab. & Bald. in. l. si rufin⁹. de test. mi. Nam tale statutū non facit quem haberi pro ciue quo ad originalia, de quo vide Baldum in auť sed omnino. C. ne vxor. pro marito. & vide bald. i. l. siue possidetis. de proba. Bald. in l. pign⁹. in. vij. col. de pig. dicit etiam Bal. in auť. ad hec. de vsur. quòd statutū dicens talem haberi pro ciue originario, denotat fictionem, non autem veritatem. Et dicit Bald. in. l. ciues. de appe. quòd appellatione ciuis non veniunt nisi ciues originarij, non ciues de priuilegijs. vbi agitur de odio: secus de fauore. Bald. in. l. qui in adoptiuis. §. quæ in filio. in princi. dixi, quòd ille ordo, qui seruatur in officijs, in ciuitate originis, seruatur etiam ciuibus ex priuilegio. Adde tex. & ibi Bald. in l. j. C. ad. l. Iuli. maiest. & bal. in. l. omnes populi. in pe. colum. ff. de iusti. & iure. Et quis dicatur propriè ciuis vel de patria. vide bal. in. l. si non speciali. in. iij. colū. de testi. & barto. in. l. iij. §. hæc verba. de neg. gest. & do. anto. in. c. ex parte. in princi. de spon. Adde quæ pulchrè cōsuluit Bal. cōsi. cclxix. incip. visa petitiōe li. iiij. & Ro. consil. lxij.

* Pro concordia. ¶ Aduerte, quòd faciēs pactū post delictū cōmissum ante accusationē propositam de nō accusando repellit

a tali. Explū a filiusfami. in castrensi peculio habetur vt paterfamil. vt. l. ij. ſ. ad Mocedonia. nō est verè paterfam. quia non potest esse pro parte paterfa. & pro parte filiusfa. quia sic resultaret contrarietas, quod esse non debet: vt. l. si pariter. in fine. ſ. de libe. cau. Hoc dico plenius in. l. si is qui pro emptore. ſ. de vsuca. Ad propositū, si statutū huius ciuitatis dicat, ꝙ aliquis habeatur pro ciue. qđ importent ista verba, hic essent videnda duo. Primò, an ex hoc ille sit verè ciuis, & ex pcedētibus pōt colligi: & dixi plenè in. l. si qui pemptore. sed nūc nō examino. ¶ Secūdò est videndū, posito ꝙ esset verè ciuis, qđ importet haberi pro ciue? Respondeo b in his, quæ ciuitas ista posset cōcedere ciuibus, haberetur pro ciue: & vt ciuis tractabitur. Sed in his, quæ habent ciues isti⁹ ciuitatis aliūde ꝙ ex cōcessione ciuitatis, vt puta rescripto Principis, vel papæ tunc non haberetur, nec tractaret pro ciue. Hoc probo per codicillos. §. si. ſ. de leg. ij. vbi dixit testator, quòd volebat voluntatē suam haberi pro legitimè facta. Illa verba importāt in his, quæ potest testator: scilicet, vt valeat iure codicillorū: non aūt important, ꝙ solēnitas testamenti videatur diminuta, quæ veniebat authoritate. l. vt nemo potest. ſ. de leg. j. Ideò cū ciuitas ista habeat priuilegiū à summo Pontifice, vt ciues huius ciuitatis non possint trahi ad iudiciū extra ciuitatē: istud priuilegiū non trahitur ad terras subditas, quarū ciues habentur pro ciuibus huius ciuitatis: sed habet locū tantū in veris ciuibus huius ciuitatis.

SUMMARIUM.

1 *Desistere, seu renuntiare processui iam inchoato an impediat iudicem prosequi, super eodem processu?*

2 *Desistere seu renuntiare, & pacisci seu trāsigere super processu, quando faciat reum haberi pro confesso?*

3 *Renuntiare processui, seu ab eo desistere, an faciat desistentē incidere in Turpillianum?*

4 *Desistens ab accusatione, uel processui renuntiās, an admittatur ad iterum accusandum?*

* Si negauerint. ¶ Iste. §. habet duas lect. principales. Inprima in eo qui renuntiauit ante accusationem propositam. Secunda in eo, qui renuntiauit post accusationem propositam. ¶ Oppono, dicitur hic, quòd ille, qui negauerit: non auditur posteà: & sic innuit, ꝙ pactum de non accusando de adulterio valeat. Contra in. l. transigere. C. de transactio. Dicit glossa, hîc non fuit transactio, nec pactum: sed fuit quædam illicita repudiatio. Et est ratio: quia repudiando accusator videtur dicere se non habere ius: vt. l. si aduersarius. C. de fide instrumento. quod non fit per transactionem. Videte domini, ista solutio non placet mihi. Nam ista ratio bene cōcluderet inter renuntiationem, & transactionem: sed in pacto simplici est eadem ratio, quæ in renuntiatione. Nam paciscendo sine pecunia, reus non dicitur crimen confiteri: vt. l. furti. §. pactus. ſ. de his, qui not. infa. sed. l. trāsigere. dicit transigere, vel pacisci: & sic loquitur de pacto simplici, & de transactione. quid ergo dicemus? dico prout. l. ista intelligitur in eo, qui negauit post accusationem propositam. Respondeo, quòd hic nō auditur: ideo quia desistendo est infamis: vt. l. qui desistit. infra ad Turpil. & l. ij. §. j. ſ. eodem. & C. qui accusa. non poss. l. accusationem. Transactio tamen nūꝙ valuit: vt. l. transigere. vnde non obstat illa. l. sed prout hæc. l. intelligitur in eo, qui desistit ante accusationem propositam. Solutio. vt dicam infra proxi. contrario. ¶ Oppo. de leg. ij c. §. si is. ſ. de sepul. viola. Solu. plures dantur. vna est, quòd ibi distulit, hic omnino desistit. Ista bona in se. vel aliter hæc intelligitur secundum illam, quòd non auditur: scilicet si est ab alio præuentus, & hoc intelligendo

ille paciscens ab accusando. Ita Bart. in. l. transigere. C. de transact. Contra videtur in hoc. §. negauerint. Tu dic, prima opi. intelligitur in casibus, vbi potest transigi, vel pacisci. Secunda opin. intelligitur in casu, quando fuit facta transactio, vel pactū in casibus à iure prohibitis, & non præuenitur ab alio, ita ipse Bart. concordat in hoc. §. si negauerint. quasi in fi.

quod dixit se nolle agere ante accusationem propositam, & secundū hoc modo. l. transigere. Alij vt Io. d dicunt speciale d in crimine adulterij, vt qui dixit se nolle agere, decæterò non auditur. hanc opin. put verā, probatione per casum. ſ. eodem. l. miles. §. socer. Item. probatur per rationē. Ille enim qui negligit vindictam domus suæ quodam modo in crimē lenonij incidit: vt habuistis in. l. ij. §. ij. ſ. eodem. Secūdum hoc respondetur ad. l. transigere. ꝙ non valet transactio: cū ille, qui transigit, repelleret non ex vigore trāsactionis: sed quia suspectus est in accusatione. ¶ Vlterius oppo. de. l. qui desistit. j. ad turpil. Solut. illa. l. facit pro. ¶ Item oppon. de. l. si quis libellos. C. de appell. Respondeo, ibi fuit iusta pœnitentia, hic iniusta. eodem modo respondetur 1 ad. l. nonnunꝙ. ſ. de collat. bono. ¶ His visis† quæro de tribus. q. Primò quæro, vtrum istud desistere, seu renuntiare processui iam inchoato impediat iu e dicem e prosequi crimen, super eodem processu. Respond. aut est crimen super quo licet transigere: & tunc impedit iudicem prosequi crimen super eodē processu: & hîc est casus in. l. transigere: & l. fi. ſ. de præuaricat. Si verò non licet transigere: tunc iudex super eodem processu poterit crimen prosequi: vt 2 l. ij. C. de abo. ¶ † Secundò quæro, vtrum istud desistere, seu renuntiare & pacisci, seu transigere, f faciat reum haberi pro confesso? f Respond. aut sunt casus, in quibus licet transigere, & non habetur pro confesso reus: vt. l. fi. ſ. de præuarica. & d. l. transigere. Aut sunt alij casus: & tunc aut desistit accusator recepta pecunia à reo. & habetur reus pro confesso: aliàs secus: vt. l. athletas. §. fin. & l. seq. suprà de his 3 qui not. infa. ¶ † Tertiò, esset videndum, an istud desistere, seu renuntiare faciat incidere in turp. desistentem. Et hîc esset videndum, aut renuntiauit an accusatioēm propositam, aut post accusationē ante lit. contesta. aut post lit. contesta. desistit. Primo casu, non incidit in Turp. vt. l. miles. §. socer. ſ. eodem. Secūdo casu & tertio dic, vt in. l. in senat⁹. §. q post. 4 j. ad Turp. ¶ † Quarto est videndū, vtrum ille, qui desistit, siue renūtiauit, admittatur iterum ad accusandum? & hæc est nostra materia, in qua distingue. Aut loquimur in casibus in quibus licet transigere, & decæterò nō admittetur: vt. l. trāsigere. Aut in casibus, in quibus non licet transigere: & tunc aut renūtiauit anteꝙ accusatio proponeret, aut post. Primo casu, si quidē est ab alio præuentus, nō admittit ad accusandum iterum: vt. l. iij. §. si is. ſ. de sepul. vio g la. si non est præuentus g admittetur ad accusandum vt ibi. Fallit in crimine adulterij: vt hic. & probatur in. l. miles. §. socer. ſ. eo. Secūdo casu, qn desistit post accusationem ppositam, tunc decæterò nō poterit accusare, nec auditur, non ꝙ pactio illa desistēdo valuerit: sed repellitur propter suspicionē & propter infamiā: vt. l. qui desistit. j. ad Turpi. & l. accusationem. C. qui accusa. non pos. ¶ Vltimò quæro, vtrū hoc sit verum de iure canonico? dic de hoc: vt not. per Inno. extra de colla. c. ij. dic vt ibi.

SUMMARIUM.

1 *Minor uigintiquinque annis nō accusat de adulterio, aliàs sic si ast maior. xx. annis.*

2 *Exceptio nulla potest obijci prosequenti suam, uel suorum iniuriam.*

3 *Exceptio lenocinij, quòd possit opponi minori ante nomen receptum inter reos, sed post, non.*

4 *Accusatori, quæ exceptiones opponi possint?*

5 *Minor. xx. annis in quibus casibus tanquam maior admittatur in iudicio.*

Lex Iulia. ¶ Minor non potest accusare de adulterio, nisi de commisso cum vxore sua: & in eo de facili calumnia non præ- 1 sumitur. h. d. ¶ † No. in prima parte, ꝙ minor. xxv. annis non potest accusare de adulterio. & est speciale in hoc crimine: aliàs de publico crimine potest

c ¶ Oppon. de. l. iij. Ad hoc vide glos. & qđ no. in. l. Iurisgē. §. si paciscar. ff. de pactis.

d ¶ Dicunt speciale. Adde qđ no. Bal. in. l. transigere. in v. co. C. de transac. vbi dicit, ꝙ licet accusator non possit renuntiare accusationi: tamen ex renuntiatione dicitur confiteri se ius non habere: & sic confitetur reum innocentē. & istud præiudicat sibi soli. & ibi vide per eum. post Bar.

e ¶ Impediat iudicem. Vtrū accusatione renūtiata p accusatorē possit iudex prosequ? ad. de quæ dixi post Bar. in. l. libellorū. §. fi. de accus. aliqd per Moder. in. c. licet. de accusatio.

f ¶ Pro confesso. Adde, quid si accusatus de adulterio componit se pro pecunia cum iudice, an per hoc videatur confessus crimen? Pau. de castr. consi. cxix.

g ¶ Preuentus. Sed aduerte: quia videt ꝙ omnino repellatur ab accusando, secundū Bar. in. d. l. transigere. etiā si dicit ꝙ transactio facta ante accusationē de crimine, de quo non pōt transigi, repellit transigentē ab accusando. & vide not. in. l. libellorū. §. fi. ſ. de accusa. & gloss. & Bald. in. l. accu. C. de accu. & Bar. in. d. l. miles. §. socer. ſ. eodē. & Moder. in. c. fi. de acc. & gl. in. l. iurisgentium. §. si paciscar. ſ. de pact. vbi per Bar.

a accusare: si est maior .xx. [a] an. vt .l. ij. & .l. qui accusare. & ibi uot. ff. de accusa. ¶ † Secundò habetis, quòd suā iniuriā prosequēti, nulla exceptio obijcit. Cōtra. ff. eo .l. in pric. vbi obijcitur ei, quòd est magistrat⁹. hu ius timore dicit gl. q duæ exceptiones: scilicet ætatis, & lenocinij, non obijciuntur minori: sed cæteræ exceptiones sic. A duerte istud † qd gl. dicit, q exce ptio lenocinij nō obijcitur minori, est verū, sicut nō obijcit maiori scilicet post nomē rei receptū iter reos sed eo casu, quo pōt obijci maiori, pt obijci minori: qa est doli capax: & ī eo cadit delictū: ergo in hoc delicto punieč, vt maior. & .l. ī pubere. ff. de fal. & .l. auxiliū. §. in delictis. ff. de mino. ¶ † Pro declaranda hac gl. aduerte, quædam sunt exceptiones, quæ me rè respiciūt personā accusatoris, & istæ nō opponū tur suā iniuriā prosequētis: casus est hic. Fallit in illa exceptione, quòd sit magistratus: vt hac .l. in princi. Ratio: quia magistratus potest esse reo terribilis, & etiā quia hoc reipublicæ præiudicaret: vt .l. qui accusare. ff. de accusa. quædā sunt exceptiones, quæ respiciunt ipsum delictum tantū: vt exceptio præscriptionis, vel alia, quæ respicit delictū. & ista pōt op poni cuilibet accusatori: vt dicit gl. & bene. quędam est exceptio, quæ respicit personā accusatoris, & accusati mistim: vt qn filius, vel libertus accusat patrē vel patronū: vel seruus dominū: & ista exceptiones possunt obijci secūdū qd vidistis in .l. hi tamē. §. j. ff. de acc. Si aūt † vultis scire: ī qb⁹ casib⁹ minor .xxv. tā quā maiora dimittaē ī iudicio: vide In. extra de rest. spo. c. ex pte. in gl. sup verb. minor. ¶ Vltimò in. §. minorē. vide gl. q incip. sic. ff. de mino. l. ij. & c. ibi. argu. cōtra & c. sol. vt no. in .l. ij. §. minorē. ff. de mino.

a ¶ Maior .xx. adde Ion. an. in addi. ad Specu. in tit. de accu. versi. sed quid de pubere. & ibi, quare est, q minor ætas sufficit in testificādo, q in accusando.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, quando possint opponi usque ad sententiam.*

2 *Exceptio lenocinij, quòd sit dilatoria, & quòd non possit opponi, post nomen recep tum inter reos.*

b **Præscriptiones.** [b] ¶ Hic est bonus §. multum. ¶ Oppo. C. sent. rescin. nō posl. per ēptorias. gl. dicit fateor hoc esse verū, in exceptionibus dilatorijs. Peremptoriæ † verò possunt opponi vsq ad sententiā, sicut in ciuilibus. hæc est vera opinio. Alij dicūt, quòd in criminalibus peremptoriæ debent opponi, semp ante nomē rei receptū inter reos. Hoc nō placet. qa idē modus procedēdi in criminali est, sicut in ciuili: vt .l. absentē. ff. de pœnis. præterea, defensiōes reorū per quirūtur qnq post sentētiā vt .l. j. in fi. ff. de quæstio. multò magis ante sententiā quod etiā apparet, qa in criminali dantur plures dilationes, quàm in ciuilibus vt .l. in pecuniarijs. ff. de ferijs. Ideò tene primam solutionē. ¶ Sed cōtra hoc oppo. de .l. ij. §. si publico. ff. eodem. Solutio. dicit gloss. speciale est in lenocinio: quæ exceptio licet sit peremptoria: tamē post receptum nomen rei inter reos non potest opponi. Hoc non est bene dictū: † qa exceptio lenocinij non est perēptoria, quia per eam delictū nō perimitur: sed accusator ab accusando repellit: & sic tantū per sona reijcitur: vt. ff. l. proxi. §. j. & .l. si vxor. §. iudex. & sic non est peremptoria, sed dilatoria, ideo debet opponi ante nomen receptum inter reos. ¶ Item oppo. [c] dixi eodem modo proponitur exceptio in criminalibus, sicut in ciuilibus. Contrà, in ciuilibus exceptiones dilatoriæ pponuntur tantū ante lit. cōtesta. vt .l. exceptionem. C. de probatio. & .l. fi. C. de exceptio. & .l. Pomponius. §. ratihabitio. ff. de procurato. Sed in criminalibus proponuntur post litis contestatio. quo ad nomen recipiendum inter reos, quod fit post lit. contesta. vt notatur hic. & . ff. ea .l. §. j. & .l. absentem. ff. de pœnis .l. adulterā. C. eodem. & .l. hos accusare. §. j. ff. de accusatio. ergo apparet, quòd dilatoriæ opponuntur post lit. contesta. Dynus fatetur, quòd hoc est plus in criminalibus quòd vsq quo recipitur nomen inter reos, possunt dilatoriæ exceptiones opponi. Videte, ista quæstio pendet ex illa: quando dicatur nomen rei recipi inter reos:

b ¶ Præscriptiones. adde quod notat Bal. in .l. absentē. ad fi. de pœ. & bal. in .l. nō dubium. in vltim. q. de leg. & Bal. in .l. perēptorias. C. de sen. resci. nō poss. in .v. col. & in .l. j. xvj. colū. C. qui accu. & glo. & Bal. in .l. adulter. C. eo. & Bal. Ang. in .l. j. C. si aduers. cred.

c ¶ Item oppo. vide Bal. in .l. j. §. accu. circa. prin. j. ad turpil. & Bal. in rub. q acc. ī. ij. colū. qd autem in declinatorijs, vide Bal. in .l. j. qui accusa. xxv. aliâs. xxij. & xiiij. col.

de quo dixi. in .l. is, qui reus. de publi. iudi. Nā tenendo opin. Dy. ipse dicit veritatem: sed tenendo aliā opin. quam ibi tenui: dicunt idē esse in criminalib⁹, qd in ciuilibus: de hoc dixi ibi. ideo hic nō insisto. d

d **Si quis adulterum.** [d] ¶ Hic est bonus casus, & pluries fecit me dubitare. ¶ Opp. j. ad Turpil. l. j. §. accusationem. Dicit glo. verum est quòd nihil agit sed necesse habet petere absolutionem. de hoc dicam in .l. contraria. sed quantum ad propositum hoc speciale puto in adulterio, quòd iste libellus non procedit, etiam si non opponatur: sed in alijs puto, q si non opponatur iudicium procederet: vt .l. si accusatoribus & ibi no. C. de accusatio. & Dyn. ff. de accusa. l. hos accusare. §. lege. d

SVMMARIVM.

1 *Denuntia onem fieri extra iudicium satis est.*

LEX XVI.

QVi vxori. [e] ¶ Diuiditur cū .l. sequenti. Primò ponit vnū dictum. Secundo circa illud format .v. q. per ordinem vsq ad. §. quærit. in .l. denuntiasse. & ista est solennis materia: & .l. de-
1 nuntiasse. est glo .l. qui vxori. ¶ † Not. q sufficit denuntiationē, seu ptestationē fieri extra iudiciū, qd tene menti. ¶ Idē no. per gl. ff. de verb. obl. & .l. qui Romæ. §. cohæredes. in glo. parua. super verbo testato. Idē no. in .l. fideiussor. §. fi. ff. de fideiusso. in glo. super verbo reus. facit. ff. de libe. agno. l. j. circa prin. e

LEX XVII.

d **Enuntiasse.** f

SVMMARIVM.

1 *Libellus quòd non habeat uim denuntiationis.*

Mora nisi præcedat, quis non tenetur de interitu rei: nisi à die litis contestationis: non autem à die libelli.

Libellus datur, ut quis deliberet, an uelit cedere, uel cōtēdere.

2 *Venditori scienti litem motam, an sit denuntiandum?*

Regula eum qui certus, quando habeat locum.

f **Quid ergo.** [f] ¶ No. † quòd libellus non habet vim denuntiationis.
1 & ideo, si aduertatis bene, omnes .ll. quæ tractāt materiam moræ, dicunt quòd nisi præcedat mora, incipit teneri de interitu à die lit. contest. non dicūt à die libelli dati: vt not. in .l. mora. ff. de vsuris. & .l. quod te. ff. si certum petatur. & .l. vnum. eo. tit. & .l. in hac. ff. de tritica. Et potest esse ratio: quia ante lit. contes. non dicič quis petere, sed velle petere: vt .l. amplius. ff. rem rat. habe. Libellus enim tibi offertur: vt deliberes, vtrum velis cedere, vel contendere: vt in aut. offeraē. C. de de lit. contesta. & .l. j. in prin. ff. de edē. f g
2 ¶ Secundo habes hic alia not. † quòd licet quis sit certus, tamen debet ei denuntiari. quod facit ad quæstio. quam ponit glo. in .l. emptor. C. de euictio. vtrū venditori scienti litigium debeat denuntiari. quam q. tractat ibi Cy. multum leuiter. & Dyn. in .l. eum, qui certus. extra de regu. iuris. lib. vj. Et ibi Dy. post multa dicit sic: quandoq denuntiatio est de substantia: & tunc simplex scientia non sufficit. Ita loquitur hæc .l. quandoq sola scientia est de substantia non denuntiatio: & tunc in istis casibus denuntiatio h
g non est necessaria: [g] vt .l. j. in fi. ff. de act. empt. & .l. j. §. si intelligitur. ff. de ædil. ædic. In dubio dicit Dyn. præsumendū videtur scientiam potius esse de substantia, q denuntiatio: cum denuntiatio fiat, vt quis certificetur. Et in isto casu dubij loquitur illa regula, eum qui certus est amplius certiorari nō oportet. & c. Ista verba licet videantur multum pulchra, habent tamen modicum saporis. In isto casu dubij, domini dico inspiciendā esse verba legis. Quando-
h que denuntiatio fit solum ad hoc: vt quis sciat [h] aliquid, quod est de præsenti: ne fiat aliquid de nouo. Isto casu requiritur denuntiatio, casus est hic. Nam maritus debet denuntiare vxori, ne nubat. & quod abstineat à nubendo: quia intendit eam accusare: vt hic dicitur. Nam ex sola scientia, quòd vir vult accusare vxorem, non inducitur illa denuntiatio, ne nubat. Modò ad propositum in materia emptionis, & vendit. l. prima. C. de peric. & commo. rei venditæ. dicit, q emptor debet denuntiare venditori, quòd venditor

¶ Si quis adulterum. No. ineptū libellū nihil operari. Adde q etiā nō i nterrūpit pręscriptionē, vt eleganter colligitur in .l. accusaturus. ff. eo. Adde qd no. in .l. j. §. j. ff. si mēs. fals. mod. dix. Andræ. Barba.

¶ Si quis adulterum. vide quæ dixi in .l. absentē. in fi. ff. de pœ. Adde tamē ad hūc tex. q actori separa. bene pōt fieri accusatio eodē libello. ij. q. v. c. statuit. quē tex. alleg. Lud. in not. cclxvj. aliâs cclxx.

e ¶ Qui vxori. Ad de, q hîc fallit in casu eleganti in .l. cumpostulassem. ff. de damn. infect. Andræ. Barba.

f ¶ Quid ergo. ad de casum not. pro isto dicto. in .l. libertus. §. j. de in ius voc. & facit qd pōt die feriata pduci: vt not. dicit in. §. sexaginta. in .l. si miles. ff. e. qua die pōt cōtestari. sed fallit in casu .l. j. C. si libellus principi datur. Andr. Barba.

f ¶ Quid ergo. ad. de Bal. & Ang. in rub. ff. de in ius vo.

g ¶ Necessaria. Vide Barto. in .l. ij. §. voluntatē. in vltimis verbis. so. ma. & ibi oīno Bal. & Bar. in .l. non solū. §. fina. de ope. no. nunti. & vide quę ibi dixi.

h ¶ Vt quis sciat. Not. quia facit ad materiā denūtiat. fiendæ venditori in cā euictionis. in quo vide Ang. & Imo. in .l. cum ex causa. de verbo. obliga. & in. q. hic posita. per Bar. vide eum in .l. emptor. C. de euicti. & in .l. j. C. de peri. & commo. rei vēditæ.

a ¶ Dicit tex. Item vide gl. ibi secundùm Ang. contra. de act. emp. š. in fin. sed an hæc denuntiatio sit de substantia, dixi in præcedenti versi.

b ¶ Quid tamen. Adde Barto. in consi. ccix. incip. viso processu. Accusatur quis, quòd cognouit virginem. confitetur quòd tentauit: vtrùm posit cõdemnari ex processu propter confessionem? decidit, quòd nõ: nec cogitur accusator interim accusare. vide ibi. Andr. Barba.

c ¶ Quid tamen de adulterio. Quid de qualitate superueniẽte personæ: vt si canonicus sit effectus eps, an cognoscetur de his, quæ fecit canonicus. vide Bal. in. l. j. §. solent. j. quando appel. sit.

d ¶ Inducitur in argu. Vide Alexã. latè in. l. diuus. in ij. col. de re iud. & ibi vide Bart. qui in ista probatione qualitatis, nõ aliter loquitur, quã hîc: de quo p Alexan. ibi in. vij. colũ. vide plenè de hac quæstio. cum sua materia per Bar. in dis. sua, inci. iure mu. cauetur, ꝙ si aliqs percussor &c. & not. Bal. in fin. iij. columna. in. l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. & per Bart. & Imo. in. l. diu⁹. š. de re iudicat. per Bal. in. l. j. C. si ex fal. instru. & Sali. in. l. ij. C. ad. l. Iul. de vi. Flo. in. d. §. si detracta. Bald. in d. l. iij. C. de probatio. & in. l. edita. in ver. item principaliter quæritur in Perusina repe. C. de edend. & vide Bar. in. l. eum qui. & quod ibi dixi de iureiur. Bald. in l. contra negantẽ. C. ad. l. Aquiliam. Quid aũt sit qualitas, & in quibus consistat in materia ista? vide plenè Bal. ĩ. l. ea quæ. C. de condictione inde. & Bald. in. l. ij. in. ij. colum. C. de repu. & in. l. j. in decima colum. C. de confess. & prædictis adde Baldum in. l. j. in. xxiij. columna. in versiculo sed cùm quæritur. C. qui accusa. & Baldum & Imo. in. l. Titia. soluto matrimonio. & Ioan. Andræ. in additio. Specul. in rubrica de accusationibus. in vltima parte. & Bartolum in. l. is, qui reus. in versiculo venio ad quæstionem. š. de public. iudic. & Bald. in. l. & si seuerior. C. de infa. in penul. colum. & quæ dixi post Bartol. in. l. iij. §. hoc autem. š. de itine. actuq; priua. Sed vtrùm qualitas omissa in libello posit suppleri in probatione? vide quæ dixi. in. l. libellorum. š. de accusatio. & latius in. l. j. §. idem scribit. š. deposi. & Bald. in. l. iij. in penulti. colum. C. de infa. & vide ad prædicta, quæ no. Bart. in. l. edita. in. ij. &. iij. colum. C. de eden. Sed pone, statutum requirit probari vulnus, & probatur quòd quis alium percussit cum ense, & cum sanguinis effusione: tamen continetur in scriptura, quòd fecerit vulnus: an sufficiat? vide Baldum in. l. edita. xxj. columna. Item adde, aliquis accusat aliquem de pluribus criminibus, quod & an facere posit, vide in lege libellorum. §. sed si aliud. suprà de accusationibus. an si vnum ex his non probet, sustineat pœnam accusatoris non probantis. vide Innocen. in capitulo penulti. de electio. & vide Baldum in. l. ij. C. de probatio. Sed pone, aliquis accusatur de iniuria simpliciter, & probatur iniuria: non tamen probantur circunstantiæ aggrauantes iniuriam: an sequi posit cõdemnatio in simplici iniuria? Cy. quòd sic. in. l. si non conuitij. C. de iniurijs & sequitur Bart. in. l. senatus. suprà de accusationi. & vide Baldũ plenè in. l. secunda. C. quib. res iudi. non nó. & Bal. in. l. ex hoc. §. finali. nau. cau. stab. & Bartol. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. de ifa. & hîc. Et quid si statutũ punit vulnus cum cicatrice deformi, & probat̃ de simplici cicatrice, an sufficit, dic quòd non: qa duplex est cicatrix: deformis & non: vt not. in l. finali. & ibi Flo. C. de his, qui deie. vel effud. & facit de fideiusso. l. locum. §. primo. & not. quod cicatrix, pprièest, quę post sanatum vulnus remanet, & deturpat. ij. quęst. j. accusat⁹. de quo vide Baldum in l. si quis metallũ. C. de poe. Et quid si accuso pluries de vno delicto, vel plurib⁹: & probo contra vnum: vide Baldũ. in. l. edita. in fi. C. de eden. Et quid si accusatur aliquis de sanguinis effusione: posteà probatur, quòd vna tantùm gutta sanguinis exiuit? dic, ꝙ non sufficit secundum gloss. in capitu. cum illorum. de senten. excommun. cum sanguinis effusio non intelligitur in gutta. Vnde dicit Bald. in. l. pen. C. de ædil. actio. quòd statutum puniens vulnus, intelligitur de magno vulnere, & non vulnusculo, aut grafinatura, vel scissura. & no. Ange. in. l. si pignore. §. qui furem. š. de fur. & in. l. j. ad fi. š. ad fil. & in. l. j. §. sed sciendum. š. de ædili. edict. qui dicit, quòd tunc punitur quis extra ordinem arbitrio iudicis. Facit quod not. Bal. in. l. ij. aliâs. iij. C. quo ap. de leui tortura. & Bal. in. d. l. j. §. sed sciendum. de ædil. edic. Adde dictis huius apostillæ, quæ non est Alex. Barto. consi. cix. &. cxvij. &. ccxiij.

e ¶ Vtrum variatio. vide Baldum in. l. ij. de probation. & in. l. j. in. xxviij. columna. C. qui accusa. & Barto. in. l. si is qui reus in ver. venio ad quæstio. š. de publi. iudi.

venditor veniat ad suscipiẽdum iudicium, & ad eũ defendendum: non ergo fit ei denuntiatio solùm, vt sciat: sed vt aliud fiat præter illud, quod scitur: ideò denũtiatio requiritur. Casus est hic: quia ex sola sciẽtia venditoris, quòd mouetur litigium, non inducitur denuntiatio, quòd venditor veniat ad defendendum: prout dicit. l. j. de pericul. & com. rei ven. ideò denuntiatio requiritur.

SVMMARIVM.

1 *Denuntiationi num causa inseri debeat?*

Quid ergo. ¶ Nota ꝙ in denuntiatione, seu protestatione requiritur causa: nec videtur, ꝙ sit necesse, quòd specificetur causa: 1 † sed generaliter ponatur. Fallit in nuntiatione noui operis: vbi non debet inseri causa, nisi petatur: vt. l. j. in prin. & ibi no. š. de no. ope. nun. Hũc passum de insertione causæ tractabo, cum tractabo materiã protestationis. ¶ Vltimò in hoc. §. dicit Dy. quòd habemus glo. corruptam. quæ incipit non addidit. quare. ibi nota admitti denuntiationẽ &c. dicit quòd est corrupta vitio scriptoris: quia debet dicere nota. non admitti. Sed nos possumus dicere glo. dicere veritatem, non admitti denuntiationẽ sine causa: scilicet expssa, & specificata: quia sufficit, ꝙ in genere fiat mentio de adulterio. sed si a omnino omitteretur: tunc non valeret: vt dicit tex.[a] Itẽ vide gl. ibi: sed ar. cõtra. š. de act. em. l. j. in fi. sed hîc denũtiatio est de substãtia, dixi in pcedẽti ver.

SVMMARIVM.

1 *Dies, quòd non debeat inseri in accusatione: & si inferatur, an debeat probari? remißiuè.*
2 *Accusatus de delicto cum aliqua qualitate, si qualitas non probatur, sed delictum: an sequi debeat condemnatio?*
3 *Variatio temporis, uel loci, an faciat uideri aliud delictum?*
4 *Mensis quàndo tantummodo est appositus in accusatione, potest tamen declarari dies commißi criminis: nec id est mutare tempus.*
5 *Adiectio, uel detractio qualitatis in delicto, quando mutat actionem.*
6 *Absolutoria, si est secuta propter qualitatem adiectam, & non probatam: an delinquens poßit iterum accusari illa qualitate detracta?*
7 *Qualitate non adiecta in prima accusatione, an delinquens poßit de nouo cum illa qualitate accusari.*

b **Quid tamen.** [b] ¶ Pone casum. Ego vidi, quòd sufficit, ꝙ causa inseratur in genere: sed quid si in denuntiatione inseruit causam limitatè? dixit enim, ꝙ accusat talem c de adulterio[c] commisso cum tali. dicit Iurisconsultus, ꝙ tunc habet illam necesse prosequi: nec potest prosequi aliam ex vigore illius denuntiationis. hoc 1 dicit iste. §. Facit † quòd nõ debeat inseri dies in accusatione: vt. l. libellorum. š. de accusa. tamen, si accusator inserit diem, debet illum probare: vt hîc dixi in. l. is, qui reus. š. de publi. iudi. ¶ Item iste. §. indu- 2 citur † in argu.[d] ad quæstionem quotidianam. Ali- d quis accusauit aliquem de percusione cum sanguine: vel de percusione de nocte: vel de alio delicto cum alia qualitate, quæ qualitas non probatur: sed probatur tantùm delictum: quia probatur percussio. sed non cum sanguine, vel de nocte. vtrum ex illo delicto posit sequi condemnatio? Istam quæstionem ponit Cynus. C. de probationibus. lege tertia. & videtur tenere, quòd non posit sequi condẽnatio, per hãc legem. &. l. prætor. §. docere. suprà vi bonorum raptorum. Gul. de cugn. ponit eam in. l. quid ergo. §. pœna grauior. suprà de his qui notantur infamia. & ibi videtur dicere, quod posit sequi condemnatio. argument. legis bouem. §. aliquando. š. de ædilicio ædicto. alij consueuerunt dicere, quòd illa qualitas debet detrahi pendente iudicio: & hoc modo sequetur condemnatio de delicto: vt. l. in delictis. §. si detracta. suprà de noxalibus. Mihi autem videtur dicendum. quandoq; illa qualitas, quæ non probatur, facit cessare propositã actionẽ, seu accusationem: & tunc debet sequi absolutio. ita loquitur. l. pretor. §. docere. Nam nisi homines sint coacti vel sit factum in turba, non habet locum illa accusatio. Quandoq; illa qualitas non facit cessare accusationem propositam: & tunc quandoque alterat factum, seu crimen: quia facit illud esse aliud factum: tunc, nisi qualitas probetur non potest sequi condemnatio. Casus est hîc. Quandoq; non alterat factũ: tunc ex eodẽ processu potest sequi cõdẽnatio, casus est hîc. Tamen hîc aduertendum: quia si effectus condemnationis est diuersus propter illam qualitatem, debet detractio illius qualitatis fieri pendente iudicio: aliâs non potest sequi condemnatio: vt. l. in delictis. §. si detracta. suprà de noxalibus. Nec obstat. l. bouem. §. aliquando. quam alle. Gul. de cugneo. quia ibi verba petitionis possunt adaptari ad redhibitoriam: sicut ad actionem quanto minoris. Nam quod nihil est, minus est: vt ibi patet: ita debetis intelligere hanc materiam. Tamen pro declaratione, oportet nos videre, quæ sunt illa, quæ mutant delictum, & alterant actionem? ¶ Ad-
3 uerte bene. Primò ergo † quæro, vtrũ variatio[e] tem-
e poris, vel loci faciat videri aliud delictum? videtur quòd sic. C. de testibus. l. testium. & quod isti notãt in glossa. facit ad hoc. š. de incend. rui. nau. l. j. §. fina. In contrarium probatur sic: duo rei non possunt constitui, si teneantur ad diuersa: vt. l. si id, quod. š. de duobus reis. Sed diuersitas temporis, vel loci, non impedit constitutionem duorum reorum: vt. l. ex duobus. el. j. &. l. eandem. in fi. š. de duob. reis. ergo &c. Respondeo, quoddam est tempus, in quo aliquid fit: & istud facit videri diuersam rem esse, & diuersum factum: vt. d. l. testiũ. &. l. j. in fi. š. de incen. rui. nau. Quoddam est tempus, in quod confertur effectus alicuius rei: vt puta solutionis effectus: & istud non facit videri rem diuersam. Idem dico de loco per eadem iura. Nunc ad propositum: si ego dicerem, ꝙ Titius interfecit Seium tali die: & probarẽ de alio, non posset sequi condemnatio: quia alia res est: nec posset fieri detractio: quia esset nouam rem in iudicium deducere, & non esset adijcere, vel detrahere qualitatem primo. Sed & si ego posuissem in libello accusatorio diem effectus, quòd ex tali vulnere tali die est mortus post vuln⁹ illatũ: tũc diẽ istum

possum mutare: quia non facit videri nouum delictum neque alterat ipsum, per iura præallegata. Et idem dico in loco. Per† ea tamen quæ dixi, non de-
4 nego quin quando mensis est tantùm præpositus, non posset declarari dies illius mẽsis: quia illud non est mutare tempus: sed magis declarare, & limitare: hoc autem posse fieri, dixi in. l. is qui reus. ꝟ. de
a publi. iudi. ¶ Videamus vltra. vtrùm adiectio,[a] vel
5 detractio qualitatis immutet actionem? † nam qualitas non immutat subiectum. sed an actionem immutet, vt faciat videri nouam actionem? dubito. Sed tamen aduerte. quandoque. l. disponens super certa qualitate delicti, imponit pœnam per se, & non respectiuè ad pœnã, quæ imponitur pro delicto simplici: tunc inducitur noua actio & noua accusatio. Exemplum, pro percussione simplici est actio iniuriarum: pro percussione facta hominibus coadunatis est actio legis Iuliæ de vi. quæ est alia pœna: vt. l. ij. C. ad. l. Iuliã de vi. illa ergo qualitas coadunatis hominibus inducit actionem nouam. Idem in paricidio: quia punit homicidium sub illa qualitate: filium occidit. & est noua accusatio: vt habuistis in l. senatus. ꝟ. de accusa. Sed si pœna propter illam qualitatẽ augeretur, vel minueretur respectiuè ad pœnam, quæ imponitur pro delicto simplici: tunc nõ esset noua actio, vel accusatio: sed esset adijcere qualitatem veteri actioni. Exemplum, actio. l. Aquil. datur in simplum, & contra negantem in duplum, propter negationem: ergo augetur pœna ad duplũ eius, quod erat primò. quia pœna imponitur respectu ad primam, non per se simpliciter. Idem aliud exemplum: pro delicto serui tenetur dominus: tñ si fuit sciens exigetur insolidum. si fuit ignorans, potest liberari à pœna, dando seruum pro noxa. Istæ qualitates non disponunt per se, sed respiciunt primam pœnam: ideò dicuntur adiectiones: vt. l. in delictis. §. si detracta. ꝟ. de noxa. Idem in cõtractu. Pro contractu serui dominus tenetur actione ex contractu, & si iussit, tenetur insolidũ prima actione: quia iussit. Si non iussit, de peculio tenetur, si non est peculium, tenetur est in rem versum: & sic iste qualitates disponunt circa primam actionẽ, & circa exactionẽ eius, quod veniebat in prima actione: & ideò nõ dicuntur nouæ actiones, sed adiectiones primarum actionum: vt. l. filius. in fi. ꝟ. de in rem verso. & in. l. iij. §. cui congruit. ꝟ. de pecu. not. in. l. iij. in fi. ꝟ. de exer. Modò ex prædictis habes perpendere sta-
b tum, vtrùm statuta[b] propter aliquam qualitatem imponant pœnam, vt si nobilis interficeret popularẽ, puniatur in tantum: tunc esset noua accusatio. si verò dicerent statuta pœnam quadruplicem: tunc esset adiectio nouę accusationis: & ista qualitate probata, vel non, scies quid habes facere, detrahere, vel
6 non. ¶ Quæro, † si absolutoria est secuta propter qualitatem adiectam, nõ probatam: an potest de nouo iterũ accusari detracta illa qualitate? & videtur, quòd non: vt. l. in delictis. §. si detracta. ꝟ. de noxa. In contrarium quòd sic, in. l. habebat. in princi. ꝟ. de insti. Breuiter dico sic: si quidem absolutio esset secuta super facto: quia factum non erat probatum: tunc concedo, quod de nouo non potest accusari propter qualitatem: vt. l. si quis cùm totum. §. si ancillã. ꝟ. de exce. rei iudi. & l. legi. eod. titu. Sed si per illam qualitatem tantùm fuisset secuta absolutio, cùm factum esset de se verum: tunc si quidem aliquis conuenitur ex delicto alterius: concedo, quòd iterum non potest accusari: vt. d. §. si detracta. sed si conueniretur ex proprio delicto: tunc valde bene posset accusari de illo facto. argu. d. l. habebat. in princi. & ꝟ. si fa. fur. fe. di. l. j. §. j. & facit ad hoc arg. quod nota.
c in. d. §. si detracta. ¶ Vlterius quæro,[c] pone, † quòd
7 † qualitas in primo iudicio non fuit proposita, vtrũ propter illam qualitatem, posset de nouo accusatio intentari? certè si ex primo iudicio super facto simplici esset secuta condemnatio: dixi in. l. senatus. ꝟ. de accusatio. Sed si ex primo esset secuta absolutio, hic est aduertendum: si quidem ista talis adiectio, quæ de nouo fit, alterat delictum. quod quando fit, patet ex his, quæ suprà vidistis: nunc sine dubio potest accusatio de nouo proponi: quia alia res est: vt. l. cum quæritur. suprà de exceptione rei iudicatæ. sed si nõ alterat delictum, sed alterat accusationem seu condemnationem: tunc aduerte: vt dixi. ꝟ. aut fuit secuta absolutio: quia nõ factũ, & nõ potest de nouo accusari. Aut ideò fuit secuta absolutio: quia illa qualitas, quæ fuit necessaria, non fuit proposita: tunc potest de nouo accusari: vt. l. habebat. in princ. ꝟ. de insti. & in. l. j. §. j. ꝟ. si fa. fur. fe. di. Fallit si ex delicto alterius conueniatur quis: vt. l. in delictis. §. si detracta. ꝟ. de noxa.

a ¶ Vtrùm adiectio. adde Bald. in l. j. C. qui accu.

b ¶ Vtrùm statuta. Vide Bar. in. l. sanctio legum. j. de pœnis.

c ¶ Vlterius quæro. Vide Salice. in l. qui de crimine. C. de accus. Adde Pau. de ca. consil. cxix.

d ¶ Sed & si procuratorem. protestatio. vtrùm protestatio fieri possit per procuratorẽ: & an requiratur speciale mãdatũ? vide in. l. de pupillo. §. nuntiatio. de ope. no. nun.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio, & protestatio, an possit fieri per procuratorem: & an requiratur speciale mandatum? remissiuè.*

Sed & si per procurato-
d rem. ¶ Vtrũ denunciatio, seu protestatio,[d] posset
1 fieri per procuratorẽ †: & nunquid requiratur speciale mandatum? Dy. tractat in. l. de pupillo. §. nuntiatio. ꝟ. de no. ope. nun. & ea. l. §. qui procuratorio. & ibi hoc tetigi. facit. l. aut qui aliter. §. j. ꝟ. quod vi, aut clam. & l. j. §. j. ꝟ. de lib. agno.

SVMMARIVM.

1 *Adultero damnato, non est damnata adultera: nec condemnato, qui produxit falsos testes de necessitate, non sequitur, quod sint falsi. Et licet notarius sit condemnatus de falso, non præiudicat domino, ad quem pertinet instrumentum.*

2 *Sententia lata pro uno socio criminis, regulariter prodest alteri.*

Quæritur. ¶ Oppo. quòd mulier non sit absoluta de adulterio, vt. j. l. proxi. in fi. Sol. absoluta est, donec durat nupta. vt ibi dicetur. ¶ Vltimò tene menti. l. nostrã. Pri-
e mò, quòd in maleficijs[e] ita connexis, & ita coniunctis, & sicut ad adulterium inter adulterum & adulteram: tamen condemnato vno, non est condemna-
1 tus alius. † Ex quo habes: quòd licet producens fal-
f sos testes[f] sit condemnatus, non sequitur de necessitate cõtra testes, quòd ipsi sint falsi. Et eodẽ modo licet notarius condemnatus sit de falso instrumento, non præiudicat domino, ad quem spectat instrumentũ. Vel si est condemnatus de falso, vnus ex correis stipulãdi non præiudicat alteri: vt. l. si vteris. C. de fi. instru. ¶ Vltimò habes hîc casum specialẽ, de
2 sententia absolutoria † quæ lata pro vno socio, non prodest alteri socio eiusdem criminis regulariter. Fallit in muliere: vt hîc. quod facit ad. q. quam dicã in. l. proxi. §. si eo tempore.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus an possit conueniri in loco, à quo est bannitus? quòd sic.*

LEX XIX.

ADulter. ¶ Vide gl. super verbo pœna alia. dicit gloss. vt relegationis, vel similis. Innuit ergo ista
g glo. quòd relegatus[g], non potest conueniri in eo loco, vnde relegatus est. Quod facit pro bannito, quod nõ possit cõueniri ibi, vnde exbannitus
1 est. † Sed contrarium est veritas: quare dic: vt not. in l. eius. circa fi. j. ad muni.

SVMMARIVM.

1 *Causa priuilegij superueniens lite pendente non prodest. Clericatus superueniens accusatione pendente, an excuset reum? remissiuè.*

2 *Malefactore absoluto, an uideatur absolutus mandator.*

1 Si eo tempore. ¶ Iste. §. facit in ar. † quòd causa priuile-
h gij[h] superueniens lite pendẽte non prosit: licet prodesset subsistens ab initio. Et sic facit quod clericatus superuenies non excuset reum: cuius contrariũ videtur sentire gl. ꝟ. de accu. l. hos accusare. §. hoc beneficiũ. de quo dicam vobis. j. de pœ. l. j. ¶ Secũdò
2 facit ad. q. quandã, quam Dy. ponit in. c. ratihabitio.
i extra. de reg. iur. li. vj. vtrũ absoluto[i] malefactore videatur absolutus mandator: & ibi distinguit Dyn. Aut absoluitur ideò: quia pronuntiatur delictũ nõ fuisse cõmissum: aut absoluitur: quia pronuntiatur ipsum nõ fuisse in culpa. Primo casu prodest mãdatori secun

e ¶ In maleficijs. In maleficij etiã cõnexis condẽnato vno ex socijs, nõ sequitur condemnatio alterius. & per hoc in facto fuit iudica. quod præoccupata iurisdictione contra vnum ex socijs, nõ fuit præoccupata cõtra alios. vide quæ dixi post Bart. j. l. proxi. & vide Cy. & Bal. in. l. j. C. qui accu.

f ¶ Falsos testes. Adde Bar. in. l. Lucius. de his, quæ not. infa. & l. ij. de preuari. & ibi dixi. & Bal. in. d. l. ij. de præua. in. l. j. C. de fal. & in l. j. C. qui acc. & in l. j. in. iiij. col. C. ne fil. pro pa. & Bar. in. l. cum filius. de verb. obli. & vide Bar. in. l. duobus. in iiij. colũ. de duobus reis.

g ¶ Quod relegatus. vtrũ bannitus possit conueniri in loco, vbi fuit bannitus. vide Lud. in. l. recusare §. si quis. ad Tre. & adde Ang. in sua. q. inc. Bononiensis quidam est bannitus.

POMATES.

g Quod relegatus. vide aliquid per Alex. in. l. recusare. §. si quis alio. col. iiij. ꝟ. ad Treb. & Alex. consi. lxxij. vol. ij. vbi dicit, quod cõparere tenentur per procuratorem.

h ¶ Causa priuilegij. causa priuilegij superueniens lite pẽdente nõ excusat. vide in. c. fin. extra vt lite pendente.

i ¶ Vtrũ absoluto. vide Bal. in. l. iuris. ad fi. qui. res iudic. nõ no. & Bar. in. l. j. §. si quis vltro. j. de quæstio.

a ¶ Nihilominus. Adde ꝙ idem tenuit Bar. in .l. furioso. & in .l. fi. de re iudi. & in .l. aduersus. de arbi. Sed cōtrarium voluit in .l. ex duobus. de duo. reis. in .iiij. q. & in .l. amissi. §. fi. de fideiuſ. & vide Bald. in d. §. fin. de fideiuſ. & Bal. in .l. non ideò. ad fi. & Io. an. in regula ratihabitio. Et no. quòd ob cauſæ connexitatem, vnius confeſsio præiudicat alteri. glo. lxiij. diſt. c. ordinatos. & vide quæ no. s. l. proxi. §. fi. An autē abſoluto principali, poſsit cōdēnari quis de auxilio & fauore? dic ꝙ ſic. text. eſt not. in .l. eos. C. de furtis. & vide Angel. poſt Bar. in .l. is qui reº. s. de publi. iudi. & Bal. in .l. iur. ad fin. C. qui. res iud nō nocet.

b ¶ Principali. Vide Bar. in d. §. à fideiuſ. & oīno in .l. fi. §. fi. de iureiur.

c ¶ Puto, quòd ſic. contrarium tenet Bald. in .l. j. §. j. in princip. C. de bo. quæ libe.

d ¶ Nec in ea lege. Not. quòd pater non poteſt occidere filiam adulteram in domo aliena. Item requiritur, aliud de quo in .l. nihil. j. e. Item requiritur, quòd ſit nupta: ſecus ſi vidua p text. huius l. in .ij. reſponſo. hoc firmat Ang. Aret. in ſuo trac. maleſi. in ver. Tu mai adulterato la mia dōna. Sed qd ſi filia eſt ignominioſa, & pater vilis perſona? vide Bart. in .l. prox. §. illud. & an poſsit occidere ſociū criminis. vide Bald. in .l. j. C. vnde vi. in ver. vj. quæro. &c. Et vtrum patri liceat occidere agnatū inuētum cum filia vide no. in c. ſi verò. el .j. de ſen. excom.

POMATES.

e ¶ Secūdò not. vide do. Ant. ī. c. fi. de cōſue. & ī. c. j. de tēp. ordi. in vj. Bal. i. l. ex hoc iure, de iuſt. & iur. vide tex. ī. c. ſicut dignū. §. j. de homici. Et ibi dixi.

f ¶ Multomagis. vide An. & Ale. in prin. in .l. ſi ſuis. de lib. & poſthu. & an ſtatuta, ꝗ pmittunt aliquos occidi impunè, dicuntur permittere verberari, & cōtumelijs affici, vi-

ri, ſecundo non. alleg. Dy. de iureiur. l. duobus. §. à fideiuſſore. & §. ſi ei. Iſtud eſt dictū Dyn. In eo, quod dicit, ſi abſoluitur: quia non erat in culpa: & ſic pronuntiatur ſuper iure, non ſuper facto, dicit bñ. probatur. j. ad le. Corne. de ſica. l. nihil intereſt. & quod ibi no. in glo. Nam licet furioſus abſoluatur: nihilominus[a] mandator tenetur. Sed in alio membro, quo dicit pronuntiationem abſolutoriam latam ſuper facto prodeſſe mandatori: malè dicit. ſecundùm Richar. malumb. quia hoc determinauit ipſe in publica diſputatione per hanc. l. Nam hìc vides delictum ita coniunctum, ſicut eſt adulterium inter adulterū & adulteram: & tamen abſolutoria lata pro vno, nō prodeſt alteri: niſi in caſu ſpeciali mulieris nuptæ, tempore quo committitur adulterium: vt hìc dicitur. Non ob. l. duobus. §. à fideiuſſore. quia ibi loquitur in iuramento, quod habet vim ſolutionis: vt ibi dicitur. Aliud in ſententia: quia ſententia lata pro fideiuſſore, non prodeſt principali:[b] vt. l. aduer. s. de arbi. ita dicit Richar. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris, qui iurauit non exire ciuitatem ſine licentia creditoris: ſi cum licentia exeat, an poſsit ultra exire.*

2 *Monachus factus & liberatus à debitis, ſi exeat. quòd reincidat in illam priorem obligationem.*

Nupta. ¶ No. ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Iſtum text. inducit Dyn. in argu. ad q. 1 † Quidam ſcholaris iurauerat creditori ſuo non recedere, ſine eius licentia de ſtudio: qui ſcholaris habuit licentiam à creditore eundi Mutinam, & iuit, & reuerſus eſt: vtrum poſſet de nouo recedere. & Dyn. dicit. quòd non arg. huius literæ: quia illa licentia videtur eſſe conceſſa, quandiu illud ire, & redire fiat, non vltra. Ad hoc facit. l. planè. s. de ope. libe. Tu vero diſtingue in hac. q. vt dixi in q. ſecuritatis. in. l. j. s. titu. j. Secundò 2 † inducitur per Dyn. in arg. ad aliam, q. aliquis factus eſt monachus, propterq[e] liberatus eſt ab omnibus debitis, & monaſterium tenetur, per authen. ingreſsi. C. de ſacroſanctis eccl. quæritur, ſi monaſterium exeat: an reincidat in obligationem? videtur, ꝙ ſic: quia illa liberatio ſibi prodeſt, quandiu manet monachus: vt hæc quæſtio determinatur per Dyn. per. l. ſeruus effectus. & quod ibi not. s. de actio. & obliga.

SVMMARIVM.

1 *Patris appellatione an ueniat auus? quòd non, & ſi pater ingrediatur monaſterium, an filij efficiantur ſui iuris? quòd ſic.*

LEX XX.

Patri. ¶ Quæro, quid eſt dictū, ſimul cum filia? Reſpondet gl. duobus modis & vtraq; expoſitio eſt bona. Item in. l. ſic eueniet. not. text. ibi, in ſua enim poteſtate &c. ¶ Nota 1 † quòd appellatione patris, non continetur auus: hoc tamen videtur verum, in iſta materia ſic odioſa: aliàs ſic: quādo eximitur ex poteſtate: vt. l. iuſta. de verbor. ſigni. & ſic facit iſta. l. quòd. l. quiſquis. C. ad. l. Iul. maieſt. quæ loquitur in parte, non habeat locum in auo. ¶ Venio ad. l. ſic eueniet. Oppon. quòd filiuſſa poſsit habere aliquem in poteſtate: quia poteſt eſſe tutor: vt inſti. qui teſta. tuto. in prin. ſed tutor habet in poteſtate pupillū: vt. l. j. ſupra de tute. ergo &c. Solutio, ille qui eſt in poteſtate alterius, non pōt habere aliū in ſua poteſtate, verum eſt in poteſtate eiuſdē ſpeciei: ſed in poteſtate ſeparata ab illa, in qua ipſe eſt, bene poteſt habere: vt. l. contraria. ¶ Vltimò hęc. l. facit ad quæſtio. ſi pater ingrediatur monaſteriū: an filij efficiantur ſui iuris? puto quòd ſic:[c] quia ipſe efficitur poteſtatis alterius totaliter, ergo aliū in poteſtate habere nō poteſt. Efficitur enim poteſtatis alterius eiuſdem ſpeciei: imo maioris: quia quicqd

de Cy. in. l. j. ad fi. §. quæ ſit lon. conſue. & Bal. in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſ. & cle. & no. per Bald. in. l. j. ad fi. C. de exhi. & introdu. reis. & in. l. pe. ad fi. C. de priua. car. Adde Bal. in. l. iij. in fi. s. de adi. le. & Bal. in repe. l. in ſuis. & ibi Ang. & Imo. s. de lib. & poſthu. & do. Ant. in c. fi. extra de conſue. in. j. ſal. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de conſue. §. j. in fin. & Imo. in. l. ſi verò. §. de viro. ſol. mat. Alex.

g ¶ Quod ait. l. fallit ſi reperiatur cū clerico eam oſculante: quia præſumitur facere cauſa charitatis. gl. xj. q. iij. c. abſit. Vide Bal. in. l. quid ergo. §. ſi hæres. de leg. j.

h ¶ In ciuitate iſta. Adde gloſ. in. l. j. C. de col. deteg. & vide Bal. in. c. j. q. mo. feu. amit. vbi ſi dicit libellus: talis iacuit cū vxore talis: concludit adulterium. quod eſt not. allegauit gl. notabilem in. l. Cai Caſsij. de fidei cō. li. & cum dicto Bar. trāſit hìc Angel. Tu vide text. in cap. omnino. in ver. iacuit cū vxore. xxxv. diſtinct. And. Barba.

POMATES.

i ¶ Adulteriū. Vide Ro. cōſ. clxvij. colū. ij. & ad hoc Alex. cōſi. xxiiij. col. vj. vo. j. & Feli. in c. fi. col. x. de fo. compe. & pulchrè Alex. cōſil. lxxv. volu. iij. vbi pulchrè hoc extendit, & declarat.

k ¶ Quod ait lex. iſte. §. no. limitatur & declaratur per Alex. in. l. plerinq. in. iij. col. de in ius voc. vbi reprehēdit Bal. in. l. cunctos populos. in. viij. co. de ſum. tri. & fi. ca. qui inducit iſtum text. ad. q. no.

l ¶ Per horā. Ad de Bal. in. l. j. C. vnde vi. in lect.

m ¶ Inſpicitur initiū. Ad materiā, qū initium temporis, vide. q. notabiles, quas ponit Bal. in. l. ſi tutor. de tuto. & ra. diſtr.

quærit, monaſterio quærit: & velle ſuum poſuit in velle monaſterij.

SVMMARIVM.

1 *Domus qualiter intelligatur: ubi quòd pro habitatione. Et qui poteſt occidere, poteſt contumelijs afficere. nu. 2.*

LEX XXII.

Nec in ea lege.[d] ¶ No. tex. ibi, ſed domus. ¶ Itē no. verſi. ſed qui occidere. Itē no. text. ibi, quod plerūq; &c. ¶ 1 † Not. qualiter intelligitur domus, ſcilicet pro habitatiōe: vt hìc. & .l. & ſi amicis. §. j. s. eod. Et ideò ſufficit, ꝙ in domo habitet: licet non ſit ſua, ſed conducta, vel gratis accepta: vt. l. lex Corne. §. domum. s. de iniurijs. Item non ſufficeret domum eſſe propriam, niſi habitaret ibi: vt. l. proxi. §. j. ¶ Secundò 2 † nota[e] ꝙ ille, qui poteſt occidere, multò magis poteſt contumelijs afficere. Hoc eſt notandum ad ſtatuta, quæ permittunt aliquos occidi impunè: nam ſi poſſunt occidi impunè, multò magis[f] poterunt impunè verberari, & contumelijs affici: vt hìc. quod tene mēti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd liceat uiro occidere uxorem deprehenſam in adulterio: quod habet locum, ſi deprehenderit eam in camera, in actibus uenereis.*

2 *Adulterium, quòd probetur, probando præparatoria ueneris.*

LEX XXIII.

Q vod ait lex.[g] ¶ Tex. ibi, otioſum, id eſt ſine cā vel ſine miniſterio ſecundùm Iac. de Are. & ſic habes hìc, quid ſit verbum otioſum. ¶ Quærit gl. quæ dicuntur res veneris? gl. reſpondet multum bene. In ciuitate[h] 1 iſta eſt ſtatutum, quòd liceat viro occidere adulterum deprehenſum cum vxore ſua. Certè intelligitur deprehenſus, ſi reperiretur cum vxore, in camera in iſtis rebus venereis. ¶ Itē no. iſta 2 † talia præparatoria veneris: quia per iſta veriſimilia probatur adulterium:[i] vt dixi. s. eod. l. ij. in fin. & dicam. j. l. capite quinto.

SVMMARIVM.

1 *Incontinenti fieri in maleficijs dicitur, quod fit uno impetu: licet duret per horam rixa.*

2 *Initium quo ad locum & tempus, inſpicitur in delictis.*

3 *Locus homicidij, & non locus incoeptæ rixæ, quòd inſpiciatur, quando initium & finis delicti eſt illicitum: ſecus ſi initium fuit licitum.*

4 *Accipiens aliquem in perſonam, & portans eum extra platæam: & ibi eum percuſsit, punitur tanquam percutiens extra platæam.*

Inſultans aliquem in platæa: & inſequens extra platæam: & ibi eum percutiens, punitur de percuſsione extra platæam.

5 *Statuto ſtante, quòd quis poſsit ingredientem ſuam poſſeſſionem, in ipſa poſſeſsione offendere. ſi aggredior ingredientem, & ipſum fugientem proſequor extra poſſeſsionem meam, & ibi percutio, non punior.*

Quod ait lex.[k] ¶ Not. hunc textum in fin. quia eſt notabilis valde. Item nota, 1 † quòd in maleficijs dicitur incōtinenti fieri, quod fit vno impetu: licet duret per horam[l] illa rixa. ¶ Secūdò no. 2 † ꝙ inſpicitur initiū[m] quo ad locū, & quo ad tēpus. Nā vides hìc, ꝙ patri permittitur occidere domi ſuæ tantùm, vel generi ſui: vt. s. l. proxi. §. ius occidendi. Item incontinenti tantùm licet occidere: & tñ hic habes, ꝙ ſi illo fugiēte per oras alibi interficiatur, videtur in illo loco, & 3 illo tunc, id eſt illo tempore interfectus. Sed contra omnia iſta præcedentia ad homicidium confundũtur cum homicidio, & homicidium tantùm inſpicitur: vt. l. illud. in fin. s. ad legem Aquiliam. Et ideò videtur quòd inſpicere debeamus locū homicidij:

a ¶ Percutiens in platæa. Adde quòd Ioan.an.in addi.Spe.in tit.de accu.§.fi.ni.iij.parte in addi. quæ incipit. Oldra.quærit:tenet contrarium.alleg. pro casu.l. quis sit fugitiuus.§.idem Celsus.de ædil.edicto.& idem tenet Angel.hîc.vide Bal.in auẽ.item nulla.ad fi.š.de episco.& clericis.& in.l.si quis non dicam rapere.eodem titulo.

b ¶ Extra platæã. hæc faciunt ad.q. Statuto cauetur, quòd iudex inquirat in loco maleficij:& vnus in vno territorio est captus,in alio territorio est spoliat⁹: quis dicatur loc⁹ maleficij?vide baldũ in.c.j.§.iniuria.š.de pace iur.fir.in versi.seu furtum.& vide Bar. in.l.j.de incẽ.rui.nau.& in.l.libellorum.š.de accusat. Adde etiam,ꝙ dicta per Bar.hîc faciunt ad.q.quam posuit Bal.in.l.cũctos populos.circa mediũ.de sum.tri.videlicet, ꝙ licet quis pro delicto ciuili nõ possit in domo capi: tñ si fuerit captus extra domum,& aufugerit in domum:quòd poterit licitè extrahi rõne initij.& vide Cy.in auẽ.si quis.C.eod.& not.per Bar.hîc,adde Bal. in.l.j.C.vbi de crimi.agi opor.& faciunt no.per Bar. in.d.l.libellorum.& ibi dixi.š.de accu.Et qd si in confinib⁹ ciuitatis est factum maleficiũ, quis cognoscet,& puniet?Bal.in.l.j.C.vbi de cri.agi opor.dicit,ꝙ iudex vtriusque loci:& voluit Dy.& Bar.in.l.iurisperitos.§.cùm oriundus.de excu.tut.& vide Io.And.in regula,in obscuris.in mercu.in.vj.Et quid si testis ad inquisi.sui iudicis falsum deposuit coram iudice non suo,coram quo debet accusari? vide Io.and.in Spe.de cri.fal.in prin.Et an quis, cùm sequitur fugientem, & eum in alio territorio cœpit,possit puniri:vide Bal.& Flo.in.l.sicuti.§.Aristo.ff.si ser.vẽdi.& Bar.in.l.si cui.§.fi.ver.ij.quæro.š.de accu.& Ang. in.l.nemo carcerem.de exac.tri.lib.x.Item adde,ꝙ iste text.facit ad.q.disputatam per Richar.malum.videlicet ꝙ criminales causæ debeant terminari intra.lx.dies:& si non fuerint terminatæ Potestas incidit in pœnam: modò pendente.q.criminali incidit.q.falsi:quia testes redarguuntur de falso:ita quòd quæstio principalis non habet suum finem:an potestas veniat puniendus?certè iste tex.facit quòd non,arguendo de tempore ad locum:vt.l.vinum.si cer.peta.bene facit.l.intra vtile.ff.de mino.&.l.petendæ.de tem.in integ.resti.& ibi no.& quod habetur.in.l.properandum.in prin.de iud.& opp.& pro hoc quod not.Bal.in.l.j.C.de iur.cal.in.ij.col. expresè Cy.Ray.& Bal.in.l.j.C.qui accu.& no.in simili per Bal.in.l.contra maiores.C.de inoff.testa.& in terminis refert Bald.dictam dispu.in.l. fi.C.de fi.instru.

non locum,vel tempus incœptę rixæ:vt dixi in.l.libellorum.š.de accusa.Ad hoc respondeo,quòd ista sunt vera,quando vtrunq;,& initium,& finis,fuerunt illicita.Nam tunc inspicimus finem,& hoc est fauore rei,ne de vtroq; puniatur.Sed quãdoq; principium est licitum,& habet causam licitã:tũc illud principiũ inspicimus:vt hîc.Pro hoc facit optimè l.qui cum maior.§.j.š.de bo.lib.& hoc facit ad mul
4 ta.†Pone,quidam cœpit aliquẽ per personã in platæa,& portauit eum extra platæã,& ibi percussit
a eum,an puniatur tãq; ꝑcutiens in platæa[a]?Iste tex. facit,ꝙ sic:tñ in cõtra.est veritas,vt apparet ex prędictis.Itẽ,si aliqs insultaret aliũ in platęa,& fugaret
b eũ vsque extra platæã:[b]& ibi eũ percuteret,nõ ꝑcu
c teret in platæa.Sed pone[c] aliũ casum.cauetur statu
5 to†huius ciuitatis,ꝙ quis possit offendere aliũ ingredientem possessionem suam in ipsa possessione sine pœna:modò aggredior illum ingredientem possessionem meam,& illum fugiẽtẽ persequor extra possessionem meam,& ibi eum percutio:certè lici
d tè percutio,[d]seu occido:vt hîc.Ratio:quia initium fuit licitum.tene prædicta menti.

LEX XXIIII.

m **Arito.**

SVMMARIVM.

1 *Pater potest magistratum inuentum cum filia occidere.*
Magistratus durante officio potest accusari,quando accusatio est tempore peritura.
Maritus nõ potest occidere magistratum inuentum in adulterio cum eius uxore.
2 *Pater & maritus,ꝙ non poßint occidere adulterum inuẽtũ cũ uxore,quũ uxor est ignominiosa,uel ducta cõtra legẽ.*
3 *Maritus,uel pater,si est uilis persona,quòd non poßit occidere adulterum inuentum cum uxore,uel filia.*

1 Illud.¶ Quæro† vtrũ patri liceat occidere magistratũ inuẽtũ cũ filia sua?dicũt quidã, ꝙ nõ:quia magistratus nõ põt accusari iure mariti: vt.l.si maritus.in prin.š.e.&.l.hos accusare.š.de ac
e cu.Ego dico contrariũ:[e]nã ꝙ magistratus non põt accusari,verũ est,nisi accusatio tẽpore esset peritura:tũc secus:vt.d.l.hos accusare.&.l.senatus.š.de offi.præsi.intantũ,ꝙ si esset cã,quę cõtestatione non perpetuaretur,ageretur cã vsque ad sentẽtiã:vt no. in.l.sed & si restituaẽ.§.sed & si dies.š.de iudi.Nũc ad ꝑpositũ ius occidendi adulterũ est tpe piturum. nã nisi ille tũc occidat,nõ potest occidere posteà:vt š.l.ꝑxi.in fi.&.j.l.proxi.sicut ergo põt accusare,si accusatio est tẽpore peritura:ita poterit interficere: cũ istud ius occidendi sit tẽpore peziturũ.Prędicta vera in patre: marito verò non licet magistratum occidere: quia non est turpis persona magistratus.
2 ¶ †Quæro,vtrum si vxor est ignominiosa,vel ducta cõtra.l.an liceat occidere adulterũ marito,vel patri?videẽ ꝙ nõ:quia nõ potest accusare iure mariti: vt.l.si vxor.§.si qs planè.&.§.sed si ea.š. e. ergo nõ potest occidere,& hoc est verũ:licet gl.dicat cõtra,
3 & malè.j.ad muni.l.pe.§.fi.¶ Quæro,†quid si ipse maritus est vilis homo,vel pater:vtrũ licet adulterũ occidere?Rñdeo non:quia si est vilis persona,nõ potest accusare iure mariti:vt.l.iij.š.eo.& ibi no.gl. ergo non licet ei occidere.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta extra ius,quòd faciat indiciũ ad torturam.*
2 *Testis deponens de adulterio,quòd probat,si dicit, quòd inuenit adulterum solum,uel osculantem,uel tangentem.*
3 *Carcerem priuatum committere,quando quis dicatur.*
Retinens aliquem ultra.xx.horas,quando dicatur committere priuatum carcerem.
4 *Carcere priuato detineri,an sit offensa in ꝑsona?remißiuè.*

LEX XXV.

f **Capite quinto.** [f]¶ Op.ꝙ testimonium, de quo loquitur hîc, non releuet aliquid. Nam testis non poterit dicere, nisi ꝙ vidit eum captum : & dicebaẽ quòd erat deprehensus in adulterio:& sic erit testimoniũ de auditu.ꝙ non valeat:vt.l.testium.C.de testib. Dicunt quidam speciale hîc, quòd testimonium de auditu valet. Plac.dicebat,hoc testimonium non multum approbo:vt.l.metum.C.quod me.cau.Glo.dicit,ꝙ
g testes dicent[g],ꝙ viderũt eum captum, & ꝙ audierunt eum confitentem, ꝙ fuit captus : quia fuit de
h prehensus in adulterio[h]. & sic cõfessio sua extra iudicium valet,vt possit poni ad torturam:non quòd
1 faciat plenã probationẽ.†quod tene menti. Tenet
i ergo gloss. ꝙ confessio[i] facta extra ius est sufficiens
k indicium ad torturam.quod placet[k] argum.l.quæ aqua plu.arcen.

e ¶ Sed pone.no.quod Bar.innuit,quòd si licet offendere impunè,licet occidere,vide tex.in.c.fi.de homi.lib.vj.Bar.in consi.statuto castri plebis.facit gl.insti.de iniur.§.in summa.vide plenè.d.Bene.de plũ.in.l.testamento centurio.§.j.suprà de manu.te.& illud consilium est in ordine.cxxxv. Andræ.Barba.

d ¶ Licitè percutio.Adde ꝙ Io.an.in addi.Spe.in ti.de accu.§.fi.in.iij.parte,in addi.mag.quæ incipit,Old.quęrit.tenet cõtrariũ:in addi.Hoc quod hic dicitur,videamus.versi.illius.allega.pro casu.l.qs sit fugitiuus.§.itẽ.& §.idẽ Celsus.š.de ædil.edict.& idẽ tenet Ang.hic.& vide Bal.in auẽ.item nulla.in fi.de epis.& cleri.& in.l.si quis nõ dicã rapere.eo.ti.&.§.est in alia col.hoc idẽ repetitũ.Ex opposito no.& facit ad.q.capti in domo:sed cœpit fugã extrã domũ.contrariũ tenet Bal.in.l.plerięq;.de in ius vo.

e ¶ Dico contrarium.vtrum pater possit occidere Magistratum inuentum cum filia.adde no.in.c.si verò.el.j.de sent. excommu. de marito cõcludit Bart.ibi,quòd non.

f ¶ Capite quinto. Hanc.l. alle. Bart. in.l.admonẽdi. in viij.co.de iureiur. ꝙ confessio facta absente parte inducit semiplenam probationem.

g ¶ Testes dicent. adde Bal.in.l. ĩ bonæ fidei. š. de reb. cre.& adde,ꝙ confessio facta extra judiciũ,est sufficiens ad pœnã extraordinariã imponendam.l. ictus fustiũ.de infa. Item adde,ꝙ in criminalibus confessio facta in actis, in alio iudicio est sufficiens ad formandũ inquisitionem,secundum Bal. in.l. mercalem.de condi.ob tur.cau.facit l.nullum. de testi.

h ¶ In adulterio. Et adde, ꝙ ad hoc,vt dicaẽ probatum adulteriũ,debet ꝑbari matrimoniũ fuisse:aliâs succumbereẽ, secũdũ Bal. in.l.ita demum.de ꝑc.ad fi. Facit qd' no.Bar. in.l.si cui. §.j.de le.j. & vide Bar.in.l.ij.in prin. de furt.& in.l.ij.§. fi.š.eo.& An. in.l. j.š.de extraor. criminini. vide Bartolum in. l. secunda. §. itẽ labeo. de

i POMATES.¶ Quòd confessio facta.vide Pan.cons.xxv.in fi.volu.j.& Ro. in.c.olim.ex literis.col.pen.de rescri.& ibi Feli.in.ij.col.in versi.j.& Ias.in.l.magistratibus.col.j.&.š.de iurisdi.om.iud.& Are.in.c.at si clerici.colum.iiij.& seq.de iu.& Alex.consil.xxiiij.col.viij.vol.ij.ibi dicit,ꝙ tale officium debet probari per duos testes.vide etiam Bal.in.l.quoniam.col.fi.ff.de his,qui no.infa.

k ¶ Quod placet.vtrũ confessio extra iudiciũ sit sufficiens indicium ad torturam.Adde ꝙ idẽ voluit Inn.in.c.sicut.de test.& Bal.in.l.ictus fustium. de infa.& Flo.in.c.at si clerici.de iudi.& do.de ro.deci.ccxxij.& vide Bar. in.l.admonẽdi.de iureiu.& ad materiã vide glo.in.c. ꝗ sit graue.de exces. p̃la.vbi etiã Inn.& Imo.in.c.p inquisi.de ele.& in.c.qualiter & qñ. de acc. & in.c.dilecti.de or.cog.& in.c.ij.de cõfes.&.d.Ant.ĩ.c.at si clerici.Cõtrariũ voluit dicẽs talẽ confessionẽ idẽ operari in criminali,qd' in ciuili:qa cõfessio extra iudiciũ facta secũdũ terminos.c.si cautio.de fi.inst.facit plenã fidem:quod tamẽ ibi reprobat Imol. Itẽ ista faciunt, an confessio facta in curia iudicis ꝑbet delictũ:de qua Bar.in.l.fi.j.de proba.Et faciũt, quę scripta sunt in.l.senatus.in prin.ad Turpil.& in simili dicit Ange.in repet.l.si vacãtia.C.de bo.vac.li.x.videlicet,cautus iudex non accipiat diffamationẽ rei culpabilis in camera,sed in tribunali.Inn.tamen in.c.cum in tua.q mari.accu.pos.dicit,ꝙ iudex ex officio recipit informationes infamiæ,& de notorio,nulla partis cita.facta in camera.Facit quod no.Bal.in.l. si autem inter.de cõsue.rec.feu.aliâs est.de.l.cõradi.Et de cõfessiõe in camera,vide aliqd p Bal.in.l.ictus fustiũ.de infa.& ꝙ cõfessio extraiudicialis faciat plenũ p̃iudiciũ,tenet Bal.in.l.j.v.col.de cõfes.Fallit'in delictis,quæ pertinent ad iudiciũ ecclesię,in fauorẽ animarũ,secũdũ Bal.in.l.j.in.iiij.co.de fal.cau. adie.Itẽ adde,ꝙ gl.hîc sing.dixit,ꝙ licet aliâs cõfessioni factæ in tormẽtis nõ debeat stari.l.j.§.diuus.j.de qõ.fallit,nisi de eodem ꝑcesserit bina confessio extraiudicialis.Itẽ probat hîc glo.qa licet aliâs non probet vna con-

ro in

ro.in fi.s.de ædil.edict.Facit quod no.in.l.Fulcinius.§.j.s.ex quib.causis
in pos.ea.¶ Circa.l.nostrā quæro,quæ sunt sufficiētes probationes adul-
a terij?gl.hîc dicit,& bn̄,q sit inuentus in rebus venereis.¶ Not.ergo,†q si
testis dicit,q eum inuenit in rebus venereis,vt quia inuenit eum in came-
ra solum,vel osculantem,vel tāgentem:quia ista sufficiunt ad probationē
adulterij:vt hac gl.Canonistæ habent expsius.extra de testi.c.præterea.
3 de præsump.c.literis.&.c.tertio loco.¶ Vlterius no.†hanc.l.ad aliud qn̄
aliquis dicatur aliquē detinere in priuato carcere:de quo habemus titu.de
priua.car.C.¶ Breuiter circa hoc aduerte ad tria verba:quidā priuati sunt,
qui habent ius capiendi,& detinendi:vt dominus seruum:& pater filiū.
vt.l.j.&.ij.C.de pa.po.&.s.de li.ho.exhi.l.iij.§.j.&.ij.Et isti sine dubio
priuatū carcerē nō cōmittūt.tangitur in.l.j.C.de priua.ca.Quidā sunt qui
habēt ius capiendi non detinendi,& isti ita demū videntur cōmittere car
a cerem priuatū,si vltra.xx.horas detineāt:[a]hîc est casus in.l.ista.vn̄ si aliqs
capit falsificatorē monetæ ex forma.l.j.C.de fal.mone.Vel si caperet furē
ex forma.l.itaq.ad.l.aqui.&.l.si quis in serui.circa fi.s.de fur.& similibus
casibus,non pōt retinere vltra.xx.horas:aliâs diceretur cōmittere priuatū
carcerē.¶ Idē dico de eo,qui capit debitorē fugientē:vt.l.ait prætor.§.si
debitorē.s.de his quæ in frau.credi.Ad quod facit quod no.insti.de acti.
in prin.Quidam sunt,qui non habent ius capiēdi,nec detinēdi.In istis est
aduertendum,ob quam causam aliquem capiant.Si enim capiunt,vel vul
nerent,& occidāt incontinenti:inspicimus solùm illud delictum,propter
quod capiebāt:vt.l.illud.s.ad.l.Aquil.Sed si ex interuallo occiderint:tūc
de vtroq tenentur:scilicet de priuato carcere,& de occiso:vt.l.nūq.s.de
4 priua.delic.¶ Quæro,†vtrùm tenere aliquem in priuato carcere sit offen
sa in personā?dic de hoc per Inno.extra de sen.excom.c.nuper.in.j.glo.

SVMMARIVM.

1 *Victus victori, quòd condemnetur in expensis,etiam in criminalibus.*
2 *Causa cùm committitur consulenda,cuius expensis committatur?*

LEX XXVIII.

SI postulauerit. ¶ Oppo.hîc innuit,q seruus est accusatus de adulterio.dum dicit
seruo adulterij accusato.& infra innuit aliū esse accusatū:cùm
dicit tantam pecuniam adulterum &c.sed duo accusari simul
de adulterio non possunt:vt.l.reos.C.eo.&.l.si maritus.in fi.s.eo.ergo ma
lè.Huius timore legitur hæc.l.duobus modis.Vno modo:quia hæc lect.
b ponitur[b]in fi.glo.q accusatur mulier de adulterio,& seruus accusatur de
auxilio,seu de consilio,quod pōt:vt.j.e.l.nihil.in fi.Alia lect.est,q hîc so
lùm extraneus accusabatur,& nō seruus:& quod hîc in litera dicitur,in ser
uo adulterij accusato.legūt sic,vt punctetur post dictionē seruus.& quod
dicitur adulterij accusato,dic scilicet aliquo alio.Alij habent literā,vt hîc,
sic adulterā,quæ litera nullo modo congruit:ideò glo.nō prosequitur eā.
Retēta ergo hac,q seruus nō fuit accusatus:tunc opp.q ille,qui in testem
eum produxit,solùm debeat soluere condēnationem:vt.l.qm̄.C.de test.
¶ Quidā fatentur contra.s.q tantū debeat soluere accusator,si succubuit,
qtū accusatus.s.qn̄ ipse succubuit,& ille,qui succubuit debet soluere.Pro
1 hoc facit.j.ea.l.§.pe.Ista lect.est vera†habito respectu ad finem.s.tempo
re diffinitiuæ sententiæ,in qua victus victori in expensis cōdēnatur,etiā
in causa criminali secundùm opi.veram:prout est casus in.l.fi.C.de fruct.
& lit.expen.& facit.l.qui crimen.C.qui accu.non pos.De qua op.dicā in
materia,infrà ad Turpil.l.j.§.j.sed principium.l.nostræ loquitur,qn̄ quis
debeat soluere illo tunc:cùm petitur torqueri.Quare alij dicūt,q quilibet
soluit totā condemnationē.s.accusator totū pretiū serui,& accusatus totū
pretiū serui.quod est contra casum.j.ea.l.in fi.l.Alij dicūt,q vterq soluit
dimidiā:& hāc lect.tenet gl.j.e.l.§.pe.in fi.&.C.e.l.verba.Ad.l.qm̄ nō rn̄-
dent,tu verò respōdeas sic:aliud est in productione testis:aliud cū seruus
petitur torqueri.Rō:quia in productiōe testis ille solùm præstat causam,
qui producit:sed qn̄ qui petit aliquem torqueri,præbet causam,vterq tā
producēs,quàm etiā accusatus,cōtra quē oportet,q appareāt aliqua indi-
cia,anteq perueniatur ad torturā:vt.l.j.in princi.& per multas leges.j.de
quæstio.pro hoc facit optimè.l.iiij.§.j.s.fi.regun.vbi expensæ mensura-
2 tori debent solui de communi.¶ Et ideò quando†cōmittitur quæstio cō
c sulenda sapienti,cuius expensis debeat cōmitti,tunc distingue:[c]aut iudex
sentiebat pro vna parte:& alia pars petit consilium sapientis:tunc debet
committi expensis illius,qui petit consilium:quoniam ille solus præbet
causam huic commissioni.Si verò iudex visis allegationibus vtriusq par-
tis super quæstione dubitat:tunc si quæstionem committit consulendam
sapienti:debet fieri expensis communibus:quoniam vtraq pars præbet
causam commissioni.Et idem dicas in similibus actionibus,quæ fiunt in
iudicio per ea,quæ dixi.s.& facit.l.generaliter.§.his de præsentibus.C.de
iureiur.tene menti.

Sed despiciamus. ¶ Dicitur hîc,q bonæfidei possesso-
ri,& creditori,datur contra.in.l.j.§.j.s.
ad sil.& de ædil.edict.l.sciendum.§.deinde.gloss.non soluit.Sed dic,ibi
lex loquitur de domino:hîc de eo,ad quem ea res pertinet,quę verba sunt
latiora.¶ Item opponj.de.l.non solùm.§.quæritur.s.de procurato.Re-
spon.ibi actio quæritur per hominem:hîc verò datur per.l.¶ Item oppo.
& videtur,quòd ista pœna debeat diuidi inter dominū & bonæfidei pos-
sessorem:vt.l.furtiuam.s.de furtis.gloss.quæ est hîc,concedit contra.Sed
istud est contra istum tex.in quo totum tribuitur domino:dicendum est
ergo,q ibi loquitur in eo,quod est mera pœna:vn̄
vnicuiq duplicatur:prout sua interest.hîc verò lo-
quitur in pretio vero rei,quod solùm bonęfidei em a
ptori datur:vt hîc.quod intelligo,quando non ap-
paret dominus:quia tunc ipse præferretur:vt.l.bo
na fides.s.depo.Istud autē,quod hîc dicitur,quòd
soluitur creditori:intelligas,creditori eius:vt.l.inter
omnes.in fi.s.de fur.

SVMMARIVM.

1 *Actionem in factum ex sententia interlocutoria nasci.*

Si liber homo. ¶ Quæro,ad quid de-
tur ista actio vtilis?Re
spondeo,ad æstimationem operarum amissarum,
& amittendarum:quoniam liberum corpus,nō re-
cipit æstimationem:vt.l.ex hac.s.si qua.pau.fe.di.
&.l.qua actio.§.j.s.ad.l.Aquil.¶ Item hîc dicitur,
datur actio vtilis.quæro quę sit ista actio vtilis?qui-
dam dicunt,quòd condictio ex.l.vt.j.l.proxi.Sed
condictio ex.l.habet locū, quādo in.l.nō est expres
sum de alia:vt.l.j.de condi. ex.l.sed in.l. est expres-
sum,q ex sententia iudicis datur actio in factū, seu
iudi.ati:vt.l.iiij.per totā.l.s.de re iudic.Quidam di-
cunt,q hæc concurrit cū illa. Alij dicūt, q sunt ca-
sus diuersi:& hęc placet. Si enim iudex pręcepisset
pecuniam dari,haberet locum actio in factū.sed hic
loquitur, quando iudex non præcepit: vel si æsti-
mauit istum liberū tanq seruū: & sic sentētia iudi-
1 cis nō præcessit. Et hoc not.†q ex sententia interlo-
cutoria iudicis,oritur actio in factum:vt plenè dixi
in.l.à diuo Pio.§.j.s.de re iudi.

Haberi quæstionem. ¶ Huc
usq ha-
buistis quādo petitur torqueri seruus extranei: hîc
quando petitur torqueri seruus proprius accusati:
& etiam quando petitur torqueri seruus extranei.
¶ Opp.s.qui & à qui.l.prospexit. Dicunt quidā,q
hîc dicit de seruis extraneorū haberi quæstionē: est
verum, si & ipsi sunt traditi ad vsum mulierum.
Alij dicunt,& melius,quòd illud,quod in.l.prospe
xit. deficit de seruis extraneorum: suppletur hic.
vel.l.prospexit. loquitur quantum ad impediendā
libertatem:vt non possit manumitti. quod in seruis
extraneorum non habet locum, sed solùm in pro-
prijs.& hoc puto verum,gloss.summat hanc mate-
riam.C.eo.l.verba.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati an debeant esse præsentes examinationi testium*
& responsioni positionum?

d Quæstioni. ¶ Qualiter aduocatus[d] de-
beat interesse quęstioni,di-
xi in.l.custodias.s.de publi.iudic. quia debet intelli
gi,hoc est,examinationi,an debeat torqueri. Et eo-
dē modo qđ hîc dicitur,q patroni possint interro-
gare intelligo.i.interrogatoria facere secundū q exa
minatr iste, qui erit testis productus: de istis interro
gatorijs habemus,extra de testi.c.ij.lib.vj.& in Spe
1 cul.in tit.de teste. Ad hoc, q aduocati & partes de-
beāt interesse exanimatiōi testiū,†facit iste tex. sed
cōsuetudo seruat,q iuramēto sint psentes partes,nō
autē examinatiōi:qa illa debet fieri in secreto, vt.l.
e si qn̄.C.de test.& ibi no. & ita obseruatr.Itē allegatr[e]
ista lex,an qn̄ rn̄detr positionib9 p partē debeat esse
f aduocat9 pns[f], sed ī qbusdā terris hoc obseruatr, ī q-

fessiò extraiudicialis:tn̄ si est geminata probat:& facit dictū Bar.in.l.cùm
scimus.de agri.& cēsi.lib.xj.Sed an confessio facta à subdito extra territo
rium corā suo iudice probet,vide quod habes in.l.fi.s.de iuris.om.iu.Itē
adde,q hāc gl.allegauit Bart.in.l.fi.circa iudicia specialia.j.de quæstioni-
bus.Adde,qn̄ confessio extraiudicialis iūcta cum alijs argumentis,sit suffi
ciens ad condem
nandum, Bal.con
si.cxxij.libr.j.
a ¶ Detineāt. adde
quod no.p glo.in
c.cùm non ab ho-
mine.de iudic.&
qn̄ aliqs aliū cape
re possit,vide ple
nè Bart.in.l. cum
eo.j.ad.l.Iuli.pe-
cu.& an quis pos
sit tenere bannitū
qui potest impu-
nè offendi in pri-
uato carcere?Bal.
quòd sic,in.l.j.de
priua. carceribus.
& ad id quod di-
cit Bart.hîc de ca-
piente debitorem
fugitiuum.Adde
Bald. in authen.
Imo.C.de acti. &
obl.& scias,quòd
si aliquis posuerit
in carcere priua-
to aliquem, q po
test carceratus au
fugere,si vult,nec
tenetur de fracto
carcere. Dictum
fuit Rom.in.l.ad-
monendi. de iur.
b ¶ In prima glos.
Vide Ro.in.l.lici
tatio.§.quod illici
tè.de pub.
c ¶ Tunc distin-
gue. Adde.l.eos.
& quod ibi habe
tur.C.de app.&in
l.fin.C.de princi.
age.in re.lib.x.&
quod not. gloss.
in.l.eos.§.pe.de
vsu.& in hac .q.
Adde Ioan.an in
in tit.de assesore.
§.salarium. l.iiij.
C.de sta.& ima-
gi.& no.in.c.sta-
tum.§.assessores.
de rescri.in.vj.&
no.Bald. in.l.hac
l.C.de sen. ex pe-
ri.reci.& in.l.ij.
in.iij.colum.C.de
eden.& in.l.gn̄a-
liter.§.his.de reb.
cre.Et ideo dicit
Bald. in.l. eos.§.
apostolos. de ap-
pellationibus. q
apostoli debēt da
ri expensis peten-
tis.& cum Bartol.hoc tenet Bald.in.l.iij.C.eod.& inquantum dicit, cum
visis allegatis.vide Barto.hic in.l.ille,aut ille.de leg.iij.& ad materiam cir-
ca expensas fiendas,vide.l.prætor.§.j.s.eo.titu.& Bart.in.l.iij.§.defendi.
s.ex qui.cau.in pos.ea.vbi habes post eum.
d ¶ Quæstioni.aduocatus.An & quando examinationi testium debet aduo
catus esse pręsens,vide Bartol.in.l.j.C.de sacr.sanct.eccle.& scripsi in.l.cu
stodias.de pub.iudi.
e ¶ Itē allegatur.Adde Host.& alios in.c.pastoralis.de iudi.And.Barb.
f ¶ Aduocatus præsens. An aduocatus debetat esse pręsens quæstioni, qn̄

busdã nõ: vñ serua cõsuetudinẽ. Sed mihi placet, ꝙ aduocatus debet esse præsens: serua tñ cõsuetudinẽ.

De eo quoque. ¶ Op. & vr̃, in isto §. ꝙ seruus alicuius dicat̃ eẽ, in quo is habet vsumfructũ: vel ei bona fide seruit. Cõtra in. l. j. §. qui seruũ. s̃. ad Sil. & ea. l. §. serui appellatione. &. §. sed in eo. Ad vtrũq; rñdeo: ibi tractat̃ de pœna inferẽda seruo. & ideo significatio dñi restringitur: hîc verò loquit̃ de veritate indaganda. & ideò significatio domini extenditur.

SVMMARIVM.

1 *Filiofamil. delinquenti, quòd publicatur proprietas, quam habet.*

2 *Patris bona, si publicantur, quòd publicetur perceptio usus fructus, quam habet in bonis filij.*

Iubet. ¶ Quæro, dicitur hîc, ꝙ publicabitur. ¶ Quærit glo. an fiscus dabit pretium serui publicati? & dic, ꝙ sic: vt in glos. ¶ † Vlterius,
1 iste. §. facit ad. q. de filiofa. delinquente, vtrùm pu-
2 blicetur proprietas eius, quã habet. facit ꝙ sic. † Itẽ si publicãtur bona patris: vt publicetur vsusfructus perceptio. quã habet pater in bonis filij. Ego hanc qõ. latius examinaui in. l. si finita. §. si de vectigali-
a bus[a]. s̃. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Testis dicto cum tortura creditur, non eius, qui dixit sine tortura.*

2 *Testis, quòd possit corrigere dictum suum incontinenti, & antequam cum partibus loquatur.*

Assessores boni, quando testis in dictis uariat, faciunt, quòd unum tantum dictum reperiatur.

1 Sed & si negauerint. † ¶ Nota ꝙ licet testis anteq̃ torqueatur, dicat vnũ: & postq̃ torquetur dicat aliud, est ei credẽdũ. quod tene mẽti. Secũdò not. ex hoc text, vbi vr̃ casus expressus, ꝙ testis
2 possit corrigere † dictũ[b] suũ: vt si primò diceret mẽ-
b dacium, posteà possit dicere veritatẽ. glo. tñ in aut̃. de instit. §. quia verò. videtur dicere, ꝙ posset corrigere dictũ suũ incõtinenti. Sed si iret & loqueretur cũ partibus, non posset posteà corrigere dictũ suũ. Ita no. ibi: & ita cõiter obseruatur. Sed illa gl. loquit̃ in correctiõe dicti, quod facit testis spõte. sed si metu tormẽtorũ vellet corrigere dictũ suũ, puto ei stãdũ semper ante publicationẽ, per hũc tex. tamen boni assessores faciunt, quod non reperitur: nisi vnum dictum: scilicet illud, quod dicunt post tormenta.

SVMMARIVM.

1 *Victus uictori, an debeat condemnari in expensis in criminalibus?*

Si reus. ¶ Op. ꝙ fiscus soluat pretium, & sic æstimari nõ debet: vt no. in. §. iubet. s̃. ea. l. Rñ. fiscus soluit pretium serui, ꝙ post torturã: & ideò fit æstimatio, vt sciatur, quantum valebat
1 plus ante torturã. ¶ Vltimò not. † hîc quasi casum, ꝙ in criminalibus victus victori debeat condemnari ad expensas, & ad alia damna, sicut in ciuilibus: vt l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & facit quod dixi. s̃. e. l. in princ. & videtur text. secundùm vnam lect. in. l. fi. C. de fruct. & lit. expẽ. facit. l. qui crimẽ. C. qui accusare non pos.

SVMMARIVM.

1 *Condictio ex. l. ꝙ habeat locum in istis legibus antiquis.*

LEX XXVIII.

Quod ex his. ¶ No. ꝙ ti. de cõdictiõe ex. l. hꝫ lo-
1 cũ † in. ll. istis antiqs: & tñ. l. j. C. de cõdi. ex l. dicit, ꝙ si ex noua lege causat̃ oblĩo, hꝫ locũ cõdictio ex. l. & sic istę. ll. ꝓorũ dicũt̃ nouę. ll. dic, vt ibi.

LEX XXIX.

Mariti. [c] ¶ Hęc. l. corrigitur hodie ꝑ aut̃. vt lice. ma. & auiæ. §. quia si adulterã. positã. C. e. ti. aut̃. sꝫ nouo iure.

SVMMARIVM.

1 *Receptans aliquem semel, si ille aliquid perdidit, quòd talis receptans non tenetur titulo, nau. caupo. stab.*

Nomina uerbalia significatiua alicuius officij, quod quis sua authoritate assumit, non uerificantur in uno actu.

Nomina uerbalia significantia delictum, uerificantur in uno actu.

1 Qui quæstum. ¶ † Iste. §. facit ad. q. ali quis est hospitatus ali quẽ semel: tũc ille talis semel receptus, aliquid ꝑdidit: quęritur, an ille talis hospitator teneatur ex illo titu. nau. caupo. sta. Guy. de suza. tenet ꝙ sic. per hunc tex. ¶ Ego cõsueui dicere cõtrariũ: qa ista nomina verbalia, q̃ sunt significatiua alicui⁹ officij, qđ quis, assumit sua authoritate: vt mercator, & hospitator, & similia, nõ verificãtur ex actu vno: sed requrunt assiduitatẽ: v. l. j. §. j. de tributoria. Et ideo nõ tenet̃ illa actiõe directa: sed vtili sic: vt ibi dicitur. dixi plenè in. l. legatis seruis. in princ. de leg. iij. & ibi videatis. sed in istis nominib⁹, q̃ sunt significatiua delicti, vt effractor: raptor, expilator: vt sic vno actu verificantur: vt hic. plenè dixi in pręalle. l. legatis seruis. in princi.

SVMMARIVM.

1 *Adulterio si quis per triennium inhæsit: quænam temporis ratio habenda sit.*

Sex mensium. ¶ . §. iste legitur duobus modis in gl. Pone casum. Aliqua cõmisit adulteriũ, propter qđ fuit dimissa à viro suo, quęrit̃ sex mẽses à quo tẽpore incipiũt currere? Respõ. si quidẽ ista repudiata durauerit vidua, incipiũt currere à die cõmissi criminis: si verò nupsit secũdò, à die diuortij. Hęc lect. ponitur circa princip. glo. vide glo. quę incipit de adulterio, ibi: sed in adultera. hîc incipit ponere casum: & ibi. dum dicit. j. proxi. §. dic, hæc eadẽ lect. ponitur. j. ea. glos. ver. vel verius. Secundo modo legitur ista. l. vt ponat casum sic: quęro. à quo tempore incipit currere tempus sex mẽsium. Respõdet Iurisconsul. ꝙ si quidẽ fuit vidua illa, quæ cõmisit crimina tempore criminis cõmissi: si fuerit nupta tempore diuortij. hæc lect. ponitur in glo. vbi vel fortè loquitur de stupro in vidua & c. hęc lectu. nõ placet gl. & bene. Et ratio est: quia in accusatione filiæ viduæ nõ sunt statuta tẽpora sex mẽsium, in quibus vir accuset intra. lx. dies iure mariti, & intra alios quatuor mẽses
1 iure extranei: vt. l. nec in ea. §. j. s̃. e. ¶ † Quærit gl.[d]
d quid si aliquis stetit in adulterio continuo per trienniũ quo tempore inspicimus tẽpus? dicũt quidam à principio: vt. l. ei qui. s̃. de fur. Alij dicunt, ꝙ ab vltimo: & sic videtur dicere gl. ꝙ de quolibet adulterio possit accusari. Not. bene hãc gl. quæ glos. videtur cõtra id, qđ not. in. l. vulgaris. s̃. de fur.

Hoc quinquennium.

¶ No. ꝙ tempus statutum in fi. l. videtur, quòd porrigatur ad omnia capita. l. de hoc tãgam. s̃. vi bo. ra. l. prætor. §. si quis aduentu.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio statuta accusationi criminali, quòd interrumpatur per solam libelli oblationem: secus in ciuili.*

2 *Interruptio, quæ fit per dationem libelli, non prodest, nisi interrumpenti.*

c Quinquennium. [e] ¶ Not. ex. l. ista, ꝙ præscri-
1 ptio † statuta accusationi criminali interrũpitur per solam propositionem libelli: & sic perpetuatur. Ad quod facit. j. proxi. versi. ibi postulationis dies primo. &. s̃. e. l. miles. §. sexaginta. quod secus est in ciuilibus: vbi requiritur citatio, vel litis contest. quod
2 est notandum. Itẽ ex ver. seq. not. † ꝙ ciuilis interruptio, quæ fit per dationem libelli, non prodest, nisi interrumpenti. plenè no. in. l. sicut. de præscr. xxx. anno. Contra hunc op. ꝙ tempus accusationis alterius prosit alteri accusanti: vt. j. e. l. quinquennium. solu. vt ibi dicam. & c.

SVMMARIVM.

1 *Dictio autem: quod aduersetur his, quæ sunt eiusdem generis.*

Eum autem. ¶ Quæro, an post quinquennium debeat accusari. l. Iulia de adul. vel debeat accusari. l. Iul. de vi publica vel priua. Respõ. quidam dicũt. l. Iu. de vi. sed gl. dicit. l. Iu. de adult. & hoc innuit ista aduersatiua
1 aũt: dicit em̃ eũ aũt & c. qđ no. ¶ Ex hac gl. not. † ꝙ significatio huius coniunctionis autẽ, est aduersari: vt. l.

pars respõdet positionibus. Adde ꝙ aduocatus non debet partem instruere: vt not. gl. & Barto. in. l. ij. de iura. calum. Et adde not. secundùm Host. in. c. dilecti. de iudic. ꝙ iudex poterit interdum permittere aduocatum respondere positionibus, si videt reum nimis simplicẽ, qui posset decipi in respõsione. Facit. c. pastoralis. eodem ti. quod sequit̃ Imo. & doct. in. d. c. dilecti. & videtur velle Inno. & docto. in. d. c. pastoralis. Et refert etiã Bal. in. l. ij. C. de iura. calum. in prin. & vide Abb. in. c. pastoralis. in fin. Et ad oppo. vide doct. in. c. ij. de cõfessis. i. vj. & vide Bal. tenentem, ꝙ nõ debeat eẽ pręsens in. l. proximè. s̃. de his, quæ in testa. delẽ. & in l. non solùm. s̃. de procu. quod limita, nisi pars sit persona rustica siue idiota. ita dicit hostien. in. c. dilecti. de iud. Ita tenent cõiter Cano. in. c. pastoralis. eo. tit. de iudic. & vide Bartol. in. l. custodias. s̃. de pub. iu. & Bar. in. l. prox. & in. l. nõ solùm. s̃. alleg.

a ¶ §. si de vectigalibus. Sed ibi non ponit hanc vlti. q. & istud vltimum limita: nisi pater patiatur cap. diminu. per quã vsusfructus amittat̃: ita vult Bal. limitãdo prædicta in l. corruptionẽ. de vsufr. in vna additio. in vl. col. & vide Bart. in. l. iij. §. sed vtrũ. s̃. de minori. ꝙ deportatis, vel publicatis bonis alicui⁹, ego non priuer vsufr. vide text. in. l. sed si minor. s̃. de pignori. l. si superatus. eo. ti. per Bal. in. c. j. de contro. uer. inuesti. non ob. l. lex. vectigali. de pignori. vide tamẽ ibi Alex.

in. x. &. xj. co. vbi latè ponit.

b ¶ Sed & si negauerint corrigere dictũ suum, & quomodo text. possit corrigere dictum suum, vide Bartolum. & quod ibi habes in. l. eos. j. de fal. & not. ꝙ si testis vnum dixit sine tormentis, & aliud in tormentis, stat̃ vltimo dicto. vt hîc vult Bar. qui sequitur Bald. in. l. iij. in. j. col. C. eo. ti. & Bart. in. d. l. eos. & quid si in tormẽtis non perseuerauerit? vide Bald. in l. fi. de quæstio.

c ¶ Mariti. §. quinquennium. Propositionẽ libelli per solam dilationem libelli interrumpitur præscriptio in criminalibus. Bal. contra, distinguendo in. l. j. C. quãdo libe. princi. da. & c. de hoc per Ro. in l. j. in prin. de arb. per Bart. in. l. naturaliter. ad fi. de vsu cap.

d ¶ Quærit gl. vide quæ remisi ad l. quicũq;. C. de ser. fugi. ad Bal. And. Barb.

POMATES.

e ¶ Quinquenniũ. quod est speciale, vt delicta nõ remaneant impunita. l. ita vulneratus. ad l. aquil. vide Bar. in l. naturaliter. s̃. de vsuc. & ibi do. meum. vide Bal. in. l. j. aliâs. ij. C. qñ libel. prin. gl. fi. in. l. ij. §. si quis. aliâs fina. s̃. si quis in ius vo. nõ ierit. & aliam glo. xv. q. iiij. c. placita secularia.

vt.l.hoc amplius.§.de his aūt.ſ.de dā.infect.& eius natura eſt aduerſari his, quæ ſunt eiuſdē gñis: vt hac gloſ.& ideò ſi dicerem ſic: ſcholares legunt, Petrus aūt currit. intelligetur Petrus, ſcilicet ſcholaris: vt aduerſetur his, quæ ſunt eiuſdem generis.

LEX XXX.

PAter. ¶ Op.de.l.fi.ſ.de publi.iudi.ſol.intellige hîc de euidēti calūnia: vt plenè dixi in.l.is cuius ope.§.fi.ſ.eo.

SVMMARIVM.

1 *A die diuortij, & ex die, paria ſunt.*

Sexaginta. ¶ Dicitur hîc.lx. dies à diuortio.ſed.ſ.l.proxi.§.ſex menſiū.dicitur ex die diuortij † & ſic eſt idē dicere ex die diuortij, & à diuortio: & ſic videtur, quòd in vtroq; continetur tempus de momento ad momentum:[a] vt.l.j.§.biduum.&.§.ſeq.j.quando appel.ſit. quod tenementi pro ſtatutis.

LEX XXXI.

QVinquennium. ¶ No. quòd iſtud quinquēniū eſt cōtinuum quo ad proceſſum: ſed eſt vtile quo ad initium. ¶ Op.ſ.l.mariti.ver.hoc amplius.vbi tp̄s accuſationis alterius nō cōnumeratur. Breuiter ibi loquitur, qn̄ ſecūdus accuſator nō detulit accuſationi primi: imò ab accuſando eum remoueri fecit. hîc verò loquitur, qn̄ accuſationi primi detulit: ipſe tn̄ poſteà non eſt proſecutus, vel eſt præuaricatus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes falſos producens, an cum ipſis poßit eodem libello accuſari? quòd ſic.*

LEX XXXII.

NIhil.[b] ¶ Ibi nō tn̄ &c. Dy.cōſuluit vnā quæſtionē, an producēs falſos teſtes: & etiā ipſi teſtes poſsint eodē libello accuſari.† & determinauit, ꝙ ſic, p.l.j.C.ſi reus vel accu.mor.fue.& ibi p Cy. De qua quæſtione videt̃ hic caſus. Facit.j.de fal.l.athletas.ad hoc facit gl.l.ſi poſt.in prin.ſ.e.in fi.magnæ gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſicut ante litem conteſtatam non debent recipi, ita nec debet aliquis torqueri.*

LEX XXXIIII.

SI quis adulterium.[c] ¶ No.dicit hîc Ia.de Are.ꝙ ſicut ān lit.cōte.nō debēt recipi teſtes: ita nec debet aliqs torqueri † ante lit.conte.in præiudiciū alicuius accuſandi. ¶ Quæro, qd vult dicere tex.in præiudicium eius? gloſ.dicit vno mō & bene. Item exponit ſecundo modo & malè: vt.l.ſeruos.§.fin.ſ.de accu.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas, ſi fuit damnata ad deſtructionem muri, an perpetuò murus debeat eſſe deſtructus?*

Si quis adulterium. ¶ Opp.hîc dicit̃, diuortium factum debet durare perpetuò. contra.j.de pœnis.l.ſine præpoſito. Sol.ibi tempus propter imperitiam fuit omiſſum: vt ibi dicam. Facit † ad quęſtionem[d]. Ciuitas vel caſtrum fuit condēnatum, ꝙ deſtruerentur muri, & fuerunt deſtructi: an poſsint reponi? Dy.dicit, ꝙ fuit determinatū, ꝙ nō: quia qđ hîc dicitur, debet intelligi, ꝙ ſint deſtructi perpetuò. facit.l.ſeruus.C.de pœnis. vbi dānat⁹ ſeruus in vinculis ſtare intelligit̃ perpetuò. & ibi Cyn.hoc ponit. Contra hoc videtur in.c.extra de conſt. Solu.ſi pœna imponit̃ ob cōtumaciā: tūc ceſſante cōtumacia, ceſſat & pœna:[e] vt.d.c.ex literis.& ibi Inn. hoc tenet. ſed ſi ob aliam cauſam pœna imponitur: tunc loquitur præcedens determinatio.

SVMMARIVM.

1 *Libelli, malè concepti porrectione, an interrumpatur præſcriptio?*

LEX XXXV.

ACcuſaturus. ¶ Hæc eſt bona.l.& hoc dicit. Per porrectionē libelli malè cōcepti non interrumpitur pręſcriptio adulterij h.d.iſta.l. ¶ Oppo.ſ.de arbit.l.qui arbiter.&.l.ſi is cui.ſ.de leg.ij.gl.nō ſoluit. Sed reſpondeo ibi totum ius ſuum cōſumpſerat ille, qui volebat mutare, & variare: hîc verò ſecus. ¶ Vlterius quæro, dicit̃ hîc, ſi tempora largiātur. quæro[f] de quibus tēporibus loquitur hîc? gl.dat tres reſponſiones. Primò, ꝙ loquit̃ à tēpore ſtatuto à iudice: vt.l.Titia.ſ.de accu.& hæc eſt ſatis bona. Alia ꝙ loquat̃ de tempore.xxx.dierū de quo loquit̃.l.libellorū.in fi. Sed iſta eſt falſa, & reprobat̃ in.l.libellorū.in fi. Tertia ſol.eſt, ꝙ hîc loqt̃ de tēpore quinquennij. De quo loquit̃.l.quinquennium.ſ.eo.& iſta eſt bona. ¶ Sed cōtra hoc op.per porrectionē libelli, fuit iſta accuſatio perpetuata: vt l.mariti.§.quinquenniū.ſ.eo.So.ibi libellus erat bene conceptus: hîc malè. ¶ † Sed contra hoc opp.ego video, ꝙ præſcriptio interrumpitur per ſolā ſolutionē: vt.l.cū notiſsimi.C.de præſcri.xxx.an[g]. ergo multomagis per dationē libelli: licet malè[h] cōcepti. Circa hunc paſſum habetis gl.in aut̃.offeratur.C.de lit.conteſt.[i] & ibi ſe non bene firmat, & ponit varias opin. ideò dico ſic: quædam eſt præſcriptio, quæ per dationē libelli interrūpitur, & in illa inſpicitur vtrū libellus ſit[k] bene conceptus, vel non. Caſus eſt hîc coniuncta.l.mariti.§.quinquenniū.ſ.eo. Quædam eſt præſcriptio, quæ per ſolam citationē interrumpitur[l]: vt præſcriptio.xxx.ann. & in illa inſpicitur, an citatio[m] ſit bene facta: non curo vtrum

a ¶ Ad momētū.vide Moder.in.d.§.biduū.iūcto eo, quod dicit̃ in.§.dies. ſed qn̄ dicit̃ ex die, ꝙ nō cōprehēdat̃ de momēto ad momē tū: tenet Bal.in l.fi.de iure do.impe.vide Bar.in.l.ex hoc iure.in prin.de iuſti.& iure.

b ¶ Nihil. Et vide Bar.in.l.hos accuſare.§.lege.ſ.de accuſa.& per iſtū text. dixit Bal.in.l.iuris.ad fi.qui.res iudi.nō noc.ꝙ ſn̄ia lata cōtra occiſores, nō præiudicat mādatoribus. Et no.ex hoc tex.ꝙ plures pn̄t accuſari eodē libello.& vide barto.in.d.l.hos accuſare.§.j.ſ.de accu.

c ¶ Si qs adulteriū. Et facit quod not. Barto.in.l.fi.j.de quæſtion.an quis poſsit torqueri ān publicatas atteſtationes: vide Bal.in l.milites.de quæſtio. Ex opp.hāc l.allegat Bar.in.l.maritus.in ver.vlterius.j.de quæſtio.

c ¶ Si qs adulteriū. Facit ad quæſtio. Ciuitas fuit dānatá ad deſtructionem murorū: an poſteà poterit reficere: facit quod not.in.l.in op⁹.de ope.publi.& Bar.& Alex.in.l.pmiſceri.j.de acquirē.poſ.& vide Bart.& Bal.in.l.ſeru⁹.C.de pœ.& vide de iſta quæſtio.p Angel.in.l.in numerationibus.ſ.de ſol.per Imo.in l.ſi fideiuſſor.in §.meminiſſe.de legatis.j.& tangit Pet.de Ancha.in c.j.de vſur.in.vj.facit textus & ibi Bar.in.l.ſicut.§.ſuperuacuum.qui.mod.pig.vel hy.ſol. Et adde, ꝙ per c.ex literis.quod hîc allę.Bar.dicebat Bald.in.l.ij.C.de poſtu.ꝙ bānū, quod fertur ex cōtumacia, bannito comparente in legitimo termino, reducitur ad ſimplicem citati.quod intellige, vt per eum in.l.ita demum.C.de procu.& no.in.l.abſentem.de pœnis.

d POMATES. ¶ Facit ad quæſtio.vide aliqua in ſimili adducta per Alex.& doct.in.l.ſi fideiuſſor.§.j.de lega.j.& vide Feli.in.d.c.ex literis.col.vij.& ſeq.in ver.ſecunda declaratio.& ibi Barba.col.xvij.& Alex.conſil.cviij.col.pe.vo.j.

e ¶ Ceſſat & pœna. Ceſſante contumacia ceſſare debet pœna.l.j.§.pater.ſ.de col.bono.& no.Bal.& doct.in.l.Publia.§.j.depo.c.ex literis.de cōſti. Et qn̄ pœna imponitur, an præſumatur impoſita ob crimen, an propter contumaciam.d.Ant.& Io.de lig.in.c.ex literis.dicit, ꝙ ob crimen pręſumitur interpoſita.alle.Inn.in.c.cùm bonæ.de æta.& quali.ſed Imo.dicit ꝙ Inn.hoc non dicit: & ꝙ hoc dictum non eſt verum, per.l.ſi præſes.&.l.ſi de interpretatione.in ratione ſui.j.de pœnis.& hoc dicit ſatis voluiſſe Goff.& Io.an.poſt eum in.d.c.ex literis.pro cuius intellectu, vide Bal.in l.acceptam.in.ix.q.C.de vſur.

f ¶ Quæro de quibus. Et vide quod no.Bar.in.l.edita.in.ij.col.C.de edē.& Bal.in.l.accuſati.C.qui accu.nō poſ. Adde qđ Ale.in.l.qcquid adſtringēdæ.de ver.ob.alle.hūc tex.ꝙ appellās rectè appellat, ſi dicit, habeas ꝓ expſſis cauſis grauamins vſq; cras: qa dabo tibi in ſcriptis, ſi tn̄ illa dies ſeq.ſit intra tpa appellandi: & ita dicit hoc vltimum tenere Bald.in.l.ij.C.de epiſ.audi.& Ang.& Imol.in.d.l.quicquid adſtringendæ.idem velle.

g ¶ Xxx.an. Adde Bal.in.l.ſi mater.ne de ſta.defun.& in.l.cū notiſsimi.de præſcrip.xxx.ann.

h ¶ Malè concepti. vtrū per libellū malè conceptū interrumpat̃ pręſcriptio, adde Alexā.l.iuſtè.ff.de acquirē.poſ.ad fi.& quid in minus ſolenni citatione. Adde Bal.ī.l.& poſt edictū.de iud.& no.quę dixi in.l.cum notiſsimi.C.de præſcrip.xxx.an.& dicit Bal.ꝙ nō requirit̃ peremptoriū edictū ad interrumpendū: ſed ſufficit vnica citatio.& cū Bar.hîc tranſit Bal.in.l.edita.C.de eden.in xij.col. Adde an per citati.min⁹ ſolennē interrumpat̃ pręſcrip. Bal.cōſil.clxvij.j.lib,

i ¶ Aut auferat̃. ibi Bal.q aliter lopt̃ ī vij.co.& vide bal.in.l.iij.in.j.col.ne ex deli.defun.

POMATES.

k ¶ Libell⁹ ſit. vide Feli.in.c.cauſam, quæ.co.j.de teſti.in verſi.fallit primo.& in.d.c.illud.col.iiij.in verſi.ij.declaratio.de præſcri.& Areti.cōſi.xxx.colū.fi.& vide Alex.cōſ.v.col.ij.vol.v. Et dicit, ꝙ etiā in caſibus, in quibus ſola citatio interrūpit præſcriptionē, ītelligi debet dummodo citari faciens ipſe comparuerit in termino citatiōis, & debitum ſuū fecerit.

l ¶ Solam citationem. vide Bal.in l.j.in.ij.col.C.de fru.& li.ex.vbi dicit, ꝙ etiā in pręſcri.quæ iterū petitur per lit.cōt.ſi libellus fuit ineptus, cuius vigore ſecuta fuit abſolutoria, omnia perimuntur, & etiam interruptio.

m ¶ An citatio. No.ꝙ citatio nulla nō interrūpit præſc.& an comparitio ſequens citationem nullā, validet eā, adeò ꝙ interrumpat præſc. vide Bal.in l.j.§.j.& ibi no.de feri. Adde Bal.in aut̃.omnes.C.ſi vt ſe ab hær.abſt.& in aut̃.offeratur.in.vj.col.C.de lit cont.vbi ad hoc alle.iſtā gl. Sed certè glo.ibi expreſſè tenet contrarium. Arbitror Bal.ibi eſſe corrup.& vide Alex.in.d.l.j.de fer.in prin. Et tenēdo ꝙ ſpontanea cōparitio validet citationē: tūc quæro, an ſola cōparitio ſequens interrūpat, an ſolū cū deuentū eſt ad li.cōt.pōt em̄ eſſe interuallū magnū inter cōparitio.& li.cōt.& obiectionē dilatoriā. quæ obiectio præſcriptionē non interrumpit.c.cū dilect⁹.de or.cog.& in hoc. Pe.de Ancha.in.l.j.de fer.tenet, ꝙ per ſolā ſpontaneā cōparitionē interrumpat̃: qa habet vim citationis & maiorē: vt patet ex his, q̄ habent̃, & no.in.d.§.j.& in.c.fi.de ele.in.vj.qđ eſt no. Adde Bal.in add.Spe.in ti.de cita.& ibi no.dixit, ꝙ meminit ſe legiſſe, ꝙ citatio realis interrūpat præſc. Et ad prædicta dicit Bal.in.l.ꝓperandū.§.& ſi qdē.de iu.ꝙ ſi citatio nō ſit legitiè facta, ſn̄ia lata cōtra actorē ſit ip̄o iure nulla: & an libelli oblatio cū executoris miſsiōe corā arbitro interrūpat p̄ſcrip. ſi cōpromiſſum nō tenet. Vide Guid.de ſuz.in.l.cū anteà.C.de arbi.& tenet ibi ꝙ nō: per.l.ſi pater.ne de ſta.defun.& ad Bar.hîc vide Alexā.in rubr.ff.de in ius vo.cū conc. Adde, ꝙ citatio generalis, & indiſcreta interrūpit p̄ſcri.& facta

ēt in alio loco, q̃ domicilij pręscribētis: vt voluit Bal. cōs. cxlvij. j. li. & an p
obligationē inepti libelli, per eūdem in additionibus ad spe. in tit. de cit.

libellus sit bñ cōceptus, vel nō: vt. l. cùm notissimi.
C. de præscrip. xxx. an. & ita loquitur opi. illorū. in
aut. offeratur. Quædā est præscriptio, quæ per solā
li. contest. interrūpitur: vt. l. ij. in fi. s. pro emp. & in
ista inspicimus, an lis sit bñ cōtestata: vt in aut. offe
rat. secūdū aliā opi. & l. si pater. C. ne de sta. defun.

LEX XXXVII.

FIliusfa. ¶ No. q in publicis iudicijs potest esse filius sine patris volūtate: vt hîc. & habuistis in. l. inter liberas. §. filius. s. eo. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Hæc lex in adulterio simplici est corrupta, non in adulterio cum incestu.*
2 *Pœna incestus est pœna adulterij. Et quis potest puniri de adulterio, & incestu, uel de stupro & incestu. nu. 3.*
4 *Stuprum est species separata ab adulterio & incestu: & cōmittitur in uiduam, uel in uirginem. Et quid operetur, q quis teneatur de adulterio, & stupro, uel stupro & incestu, cum æqualis sit pœna? nu. 5.*
6 *De quo errore intelligatur in hac. l.*
7 *Mulier contrahens matrimonium contra ius gentium, non excusatur: contra ius ciuile sic.*
8 *Coitus, qui sit sine colore matrimonij: quòd sit punibilis, & qualiter?*
9 *Coitus prohibitus de iuregentium, uel naturali, sub colore matrimonij: quando sit punibilis, & quando non?*
10 *Ignorantia, quòd maximè præsumatur in muliere, & minore in matrimonio.*
11 *Pœna quanam puniantur contrahentes incestas nuptias.*
12 *Matrimoniū contrahentium, in casu prohibito, quādo unus sciuit, alter ignorauit: sciens punitur, ignorans non.*
13 *Error iuris in contrahente matrimonium, qualiter probetur?*
14 *Error iuris, quòd debeat allegari, & non sufficit, quòd appareant præsumptiones sufficientes.*
Consilium, quòd fiant positiones de errore.
15 *Excipiens de præsumptionibus erroris, uidetur errorem allegare.*
16 *Delinquens ignoranter, quòd excusatur, quando delictum non committitur principaliter in iniuriam alicuius: secus si committeretur.*

LEX XXXVIII.

SI adulterium. ¶ Hæc est bona. l. & subtilis & difficilis. Si cōmittitur adulteriū cū incestu, mulier punitur, vt vir. Idē si cōmittitur stuprū & incestus: sed ab incestu excusatur propter ignorātiā, quæ præsumitur in muliere minore, & statim pœnitēte. h. d. vsq; ad. §. Imperatores. & diuidit principaliter in tres partes, vel quatuor. Primò loquitur, qñ cōmittitur adulteriū cū incestu. Secūdò, qñ cōmittitur stuprū & incestus à masculo. Tertiò, qñ cōmittitur stuprum & incestus à muliere sub colore matrimonij. Quartò, qñ masculus aliqualiter excusatur. Quintò, qñ in totū liberatur. Secūda ibi stuprū. Tertia ibi, q̃re mlier. Quarta
1 ibi nōnūq̃. Quinta ibi. fratres deniq;. ¶ Oppo. † ad primā partē: imò aliter punitur mulier: q̃ vir: vt in aut. sed hodie. cōiuncta. l. q̃uis. C. eo. Sol. in adulterio simplici hæc. l. est correcta: sed in adulterio cum incestu, nil est innouatū per illa iura. arg. ad hoc. j. l. proxi. l. præscriptione. & §. incesti. ¶ Quęrit glos.
2 quę est pœna incest? † gl. dicit, q eadē pœna est incestus, quę est adulterij: vt hîc colligit: & habuistis notatū in. l. inter liberas. §. j. s. e. Non habetis alia circa primā ptē. ¶ Sequitur. §. stuprū. vbi est secūda ps & difficilis. §. legit duob' modi: in istis. glo. primo
q hîc loquitur simpliciter de adulterio & incestu. Secūdo modo, q loquat
de stupro & incestu. & q hæc. l. loquit de adulterio & incestu. Primò facit
tex. qui dicit, an adulterij pœna sufficiat. Huic lect. applaudit gloss. super
verbo stuprū. & glsso. super verbo fili ā. & glo. super verbo concurrāt. Se.
cūdo modo legit hæc. l. vt dixi de stupro & incestu. Pro hac le. facit tex. q
dicit stuprū. huic etiā applaudit gl. sup verb. adulterij. & gl. sup verb. du.
plex. & gl. sup verb. errore. ¶ Quæro igit, q̃ istarū lec. sit vera? Rñdeo, hîc
loqt de stupro & incest. de adult. enim & incest. nō potest loq: qa cū nupta
3 nulla cadit excusatio: vt. j. ea. l. ver. fratres. ¶ Vlteri' q̃ro † pro declaratiōe. l.
vtrū de vtroq; delicto puniat. s. de stupro & incestu. vel de adulterio & in.
cestu? gl. dicit q sic, & bene. & hoc vult dicere tex. hic ibi: qa multū itereſt:
vbi soluit hanc. q. quia videtur velle, q qñ facit scienter, puniat de vtroq;.
Facit. l. qui de cri. C. de acc. ¶ Ad hoc op. de. l. senatus. s. de accu. So. ibi dicit
ob id crimē: hîc verò sunt diuersa delicta: licet ex eodem facto descendāt.
a ¶ Cōtra hoc[a] op. de. d. l. senatus. ꝓut loquit in parricidio, & homicidio, q̃
sunt delicta diuersa: & tñ non potest quis puniri de vtroq;. Respon. illa de.
licta habēt se, vt genus & species: sed delicta de quibus hîc loquit, habent
se vt excedentia & excessa, seu species separatæ. ¶ Sed cōtra hoc no. de. d.
l. senatus. prout hîc loquit de stupro & incestu. Nam stuprum videt gen'
ad omnē coitū illicitū. Respō. nō est verum: imo stuprū † est species separa
4 ta: quia nō cōmittitur, nisi in viduā, vel in virginem: vt habuistis. s. e. l. stu.
prum. §. j. & l. inter liberas. §. j. dixi, q tenet de vtroq;. s. de adulterio & in.
cestu, seu stupro & incestu. ¶ Quæro †, quid releuat de vtroq; teneri? si e.
5 nim est æqualis pœna: qa est pœna capitis, nil releuat teneri de vtroq;, cū
semel tantū possit decapitari: vt. l. vulgaris. in prin. & ibi dixi. s. de furtis.
Respō. istud est vtile. Primò, qa si sequatur absolutoria super vno, poterit
ab alio super alio crimine accusari: vt. l. q de crimine. C. de accu. Item si se.
quatur condemnatoria, prodest in hoc: qa secundū tēpora hæc nō erat pœ
na capitis, sed minor: vt no. in. l. ij. §. miles. s. de his, qui no. infa. & l. si quis
viduam. j. de quæstionibus. & j. de re mili. l. qui cū vno. §. adulterij. & ideò
prodest. & etiā scire propter statuta ciuitatis, quæ hodie minorē pœnam
imponunt pro adulterio. Itē, quando ista delicta sunt simul coniūcta, vni'
6 pœna auget propter aliud: vt. j. e. l. proxi. ¶ Itē dicit hîc † errore & c. quæ.
ro de quo errore loquit hîc, dicit gl. de errore facti iustissimi: alij dicūt de
errore iuris: & tunc dic, q loquit de errore, qui declarabit inferius. ¶ Quæ
ro, quid vult dicere cōtumacia iuris, & contumacia sanguinis? Respon. vult
dicere, q sciebat ius, & sciebat parentelam: & vtrūq; contemnit. Non habe
tis alia hîc circa hanc partē. ¶ Sequitur tertia pars, quæ incipit. quare mu.
7 lier Ex hoc. §. no. † q si mulier cōtrahit matrimoniū contra iusgentiū pu.
nitur, sed contra ius ciuile excusatur. ¶ Op. & videt, q etiā qñ cōtrahit cō
tra iusgentiū, excusetur mulier. j. ea. l. vers. fratres. Sol. hic hoc fecit sciēter
volens contrahere matrimoniū. sed in versi. fratres. fecit ignoranter contra.
hendo matrimoniū: qd' credebat se contrahere licitè. Et hoc eodem modo
de ea, quæ ignoranter fecit: debet intelligi ver. nam si sola. qui ponitur hîc
vt. j. dicetur. ¶ Expeditus videlicet de tertia parte, venio ad quartam, quæ
incipit. nonnunq̃. hîc non habetis alia. Nam eius materiā. j. proxi. §. dicā.
¶ Sequitur quinta pars, quæ incipit fratres. & diuiditur in partes quatuor.
Primò ponit rescriptum, quando quis excusatur propter ætatē. Secundò
ponit aliud rescriptū, qñ quis excusatur ꝓpter pœnitentiā ostensam per
diuortiū. Tertiò ponit aliud rescriptū, qñ quis excusat propter pœniten.
tiā ostensam per supplicationē. Quartò Iuriscō. reassumit omnia pręcedē
tia. Secūda ibi, Imperatores. Tertia ibi: ijdem Pollioni. Quarta ibi: incestū
autem. ¶ Op. de. l. qui contra. C. de ince. nup. Huius timore gl. distinguit
hîc, dicens, quòd ibi errauit in facto: hîc in iure. & annectit glo. vnum ver.
bum, q in incestu, si quis errauerit in iure naturali, vel gentiū, nullo modo
excusatur: sed aliqualiter releuatur. hoc dictū non placet mihi per text. in
ver. ijdē Imperatores. Nam matrimoniū contractū cum nouerca est illici.
tum de iuregentiū: quia illa matrimonia dicunt de iuregentiū illicita, quæ
sunt prohibita ratione consanguinitatis, vel affinitatis. Ita intelligit Azo in
summa de incest. nup. & in summa de interdicto matri. in prin. ¶ Et ideò
8 pro † declaranda ista materia volo vos scire, quòd habetis tres gl. in hac ma
teria. vna est hîc: alia est in. l. qui contra. C. de incest. nupt. Alia est, quæ est
perfectior, & melior, in aut. de incest. nup. §. j. colū. ij. Sed tamen non bene
b declarat: ideò pro huius declaratione[b] volo te scire, q quandoq; coitus fit
sine colore matrimonij, tunc isto casu punitur indistinctè iste talis coitus:
& puto q punitur secundum illud, quod est in veritate, nō secundū illud,
quod putabat. si erat consanguinea, punietur de incestu. Si nupta, punietur
de adulterio: quoniā dabat ab initio pœnā rei illicitæ, & erat in dolo. ar. s.
de fur. l. vulgaris. §. si quis ex. & s. de iniu. l. eū, qui. §. si iniuria. Qñq; † iste ta
9 lis coitus fit sub colore matrimonij. & hîc est aduertendū: aut tu quæris v.
trū ipse puniatur. l. Iu. de adul. & stupro, & de incest. Aut tu quæris an pu
niatur ex constitutionibus, quæ puniūt contrahentes nuptias incestas. Pri
mo casu, aut ipsi sciuerūt ius & factum, & puniunt: vt hîc. in. §. stuprum,
ibi contumacia iuris, & sanguinis. quia punitur de stupro & incestu: vt hîc
dicitur. Aut ignorauit vterq;, & sunt excusati: vt. l. qui contra. C. de incest.
nup. & hoc prout dicit errore matrimoniū illicitè contrahatur. Aut igno.
rabat factū & sciebat ius: & tunc idem quod excusetur: vt hîc: prout dicit
errore: vt. d. l. qui contra. C. de incest. nup. aut econtra sciebāt factum, & i.
gnorabant ius. & in isto casu, si quidem mulier est, excusatur, vt hîc: in ver
fratres. & in ver. quare mulier. ibi, nam si sola & c. Si erat masculus, tunc aut
minor,

a ¶ Contra. Hoc vide plenè glo. in aut. de ince. nup. vbi ponit quid sit ince-
stus, & quid necessarius coitus. & vide gl. insti. de nup. §. si aduersus.
b ¶ Huius declaratione. Ex his dictis habes, quis coitus sit prohibitus, & qs
sit pmissus: & qd in nouerca, & vide gloss. instit. de nupt. §. si aduers'. Quid i alio simplici fornicatore: vt solutus cū soluta. Quidā dicebāt, q ista simplex fornicatio nō erat prohibita de iure cano. tātùm: & ideò erat crimen ecclesiasticū. Allegant Fede. in consil. sed potest saluari dictum Federici in fornicatione pręsbyteri: vt not. in c. eos. xxxij. dist. Item pōt saluari in puro concubinatu, qui non est prohibitus à iure ciuili: vt. ff. de concubinis. per totū. sed regulariter omnis alia fornicatio punitur. notat Barto. in. l. j. de cōcubinis. Quid in Iudæo habēte coitum cū Christiana, an puniatur à iudice seculari, vel ecclesiastico? vide gl. in. c. sæpe. xxviij. qō. j. & quod habetur in. c. Archiepi. de rapt. & cōsuluit Ioā. Cal. in suo consi. quod ponit in tit. de foro compe. in consili. xij. & repetijt in consi. sub tit. de iudic. & Petr. de Ancha. in consil. xiiij. & Io. and. in c. gaudemus. de diuor. quæ not. & q̃ pœna puniat Iudęus habens rē cū christiana, & qua pœna habēs rem cū brutis: & qua pœna puniat mulier faciēs officiū hominis: vide quę dixi. in. l. cū vir. de adul. & gl. in. c. inter opera charitatis. de spon. dicit, q crimine meretricij, sub dissimulatione pertrāsit, & meretricari est peccatū mortale. xxxij. q. iiij. in. c. meretrices. quod in habente rem cum bestijs. vide text. in. c. si mulier, aliâs mulier. xvj. q. j. quem pro singu. alle. Ro. in. l. si verò. §. de viro. in. xxxvj. aliâs. xlvj. fal. ff. solu. ma. Adde quod Oldra. consil. cccxxxiij. dicit, quòd Iudæus cognoscens Christianam, debet puniri extraordinariè. & dicit, q illi Iudæo pro quo ipse consuluit, fuerunt incisa virilia.

a ¶ Si verò quæris. Adde glo. & Bald. in. l. si iusta. aliâs in. l. fi. de condi. sine cau. & Io. an. in. c. ex tenore. qui fil. sint legi. & q̃ not. in. l. fi. j. eo. & an filij ex legitimo matrimonio nati, aliâs illicito inter ignorantes sint legitimi. vide singu. Bal. post glo. in. l. qui contra. C. de incest. nup.

b ¶ Quærit glos. Et Adde Bal. in. d. l. qui contra. Andræ. Barba.

c ¶ Secundò nota. Iuris ignorantia, vel error nõ sufficit, nisi allegetur. Idem glos. singu. in clemen. appellanti. de appellatio. In notorio. vide quæ dixit Alexand. in. l. j. post Bald. C. vt què desunt aduoca. vbi omnino vide. Adde Bald. in. l. super longitudi. in iij. colum. de præscrip. temp. & an sufficiat allegare postq̃ est conclusum in causa: vide docto. in. c. peruenit. de emptio. & vendi. & ibi an iudex possit supplere? & an consuetudo debeat allegari? vide Bald. in. l. veniam. de in ius vocan. & nota. in l. si quis non dicam. in. ij. col. de episc. & cleri. & in l. quicunq̃. de ser. fugit. & dum hîc tangitur de iure præsumptio. vide Bartol. & ibi scripsi in. l. j. de excepti. & quotuplex est præsumptio. vide gloss. mag. in l. fin. quod metus cau. & glos. in. c. is qui. de spon. & facit hîc. §. idẽ Pollioni. ad ea quę not. refert Alex. in. l. à diuo. §. si super rebus. in. iiij. col. de re iudi. & bonum dictũ de cõsuetudine vide p Bar. in repe. l. de quibus. x. q. princ. s. de legi. vbi dicit, q̃ creditur excellẽtissimo doctori, vsq̃ quo probetur in cõtrariũ. Adde Bar. in hoc versi. secundò quæro. Rom. consil. lxxvij. vbi pulchram limitationem ponit.

minor, & excusatur: vt. d. versi. fratres. aut maior: &
tunc si statim cum cognouerit eum pœnituerit, quę
pœnitentia ostenditur per diuortium, vel per sup-
plicationem ei parcitur. Similiter vt hîc in ver. ijdem
Pollioni. & in ver. ijdem Imperatores. Aut statim
non pœnituit: & tunc punitur, sed mitius, vt in ver.
nonnunq̃. aut dubitatur sciuerit, vel ignorauerit: &
tunc aut matrimoniũ est contractum clã. & præsu-
mitur scientia. l. vlti. s. de ritu nup. & l. j. C. de inter-
dic. matri. secundũ intellectum gl. quem ponit hîc,
10 &c. Aut fecit palã. † & tunc præsumitur ignorãtia:
vt. d. l. vlti. de ritu nup. quæ maximè præsumitur in
muliere, & minore, in eo quẽ statim pœnitet facto
diuortio, vel supplicatione porrecta: vt vidistis hac
11 l. Si verò † quæris[a] qualiter quis puniatur illis consti
a tutionibus, quæ puniunt incestas nuptias, & est ad-
uertendum: quia in hoc est triplex pœna. vna est, q̃
matrimoniũ non valet: & ista indistinctè habet locũ
& excusatur ignorãtia, vel ætate: vt. l. j. C. de interdi.
matri. & hac. l. versi. fratres. vbi oĩno præcipiunt cõ
iunctionem distrahi. Alia est per quam amittitur lu
crum, seu à lucro repellitur: & in hac. l. distinguitur: aut
fuit sciẽs, & habet locũ illa pœna. aut ignorãs: & tũc
aut fuit ignorantia iusta: & tunc à pœna excusatur: aut
iniusta ignorãtia: & tunc non excusatur: vt. l. qui cõ
tra. C. de incest. nup. Et ex hoc sequitur, quòd si er-
rent in iure, cum esset ignorantia iniusta: nihilomi-
nus tenerentur pœna illius. l. qui cõtra. C. de incest.
nup. Tertia est pœna per quam punitur, & in per-
sona, & in bonis: & illa pœna non habet locũ, nisi ta
les nuptias cõtraxerit dolosè & scienter: & ideo quę
cũq̃ ignorantia ab illa pœna excusaret: ita loquitur
aut. incestas. C. de incest. nup. & aut. de incest. nup. §.
12 primo. & quod ibi no. ¶ † Quærit gl.[b] quid si vnus
b sciuit, alter ignorauit? dic vt not. hîc in. l. qui contra.
C. de incest. nup. quæ in sciente habet locum: vt. s.
dixi ignorans excusatur: vt ibi: vt. s. dixi. ¶ Vltimò
13 † ex hac. l. no. duo. Primò qualiter iuris error proba
tur. & habes, quòd probatur ex istis qualitatibus:
quia fecit palam, & statim cum fuit sibi dictum, di-
misit: vel erat minor: ex istis præsumitur error iuris
vt hîc: & in versi. fratres. & §. incestũ. plenè dixi in
c l. ij. s. de confes. ¶ Secundò not.[c] † quòd non sufficit,
14 quòd appareãt pręsumptiones sufficientes ad pro-
d bationem erroris: nisi etiam error allegetur.[d] hoc di-
cit hîc in fin. text. notabiliter ibi. vtiq̃ si error allega
tur &c. vnde memẽto, quòd facias positionem erro-
15 ris. quod perpetuò tene menti. ¶ † Vltimò posse-
e mus[e] etiã dicere, quòd ille, qui faceret exceptionem
de præsumptionibus erroris: tunc hoc faciendo vi-
deretur allegare errorem: sicut dicimus in libello: vt
l. omnes. §. Lucius. s. de his, quæ in frau. cre. ¶ Op-
po. hîc videtur, quòd ex pœnitentia quis consequatur
impunitatem delicti: contra. s. de fur. l. qui ea men-
te. Solu. hîc pœnitentia ostendit, & declarat in præ
terito non fuisse dolum: ibi verò secus. ¶ Vltimò
16 quæro, ego video, q̃ propter ignorantiam quis ex-
cusatur, an puniatur alia pœna extraordinaria? vide-
tur q̃ sic: vt. l. respiciendum. §. delinquunt. j. de pœ-
nis. & l. ij. §. hac actione. s. vi bono. rapt. In contra-
rium est ista. l. nisi, vt in casu: vt. s. dixi. sed respõdeo
quando delictum nõ committitur in iniuriam alicu-
ius: principaliter, tunc si cessat dolus, nulla pœna ve
nit imponenda: vt hîc. Secus, si in alicuius iniuriam
respiceret principaliter: vt. j. eo. l. penulti. videbitis
& ibi tangam.

Imperatores. ¶ Tene menti hunc casum: quia bonus casus est.

SVMMARIVM.

1 *Filius potest patrem bannitum occidere, stante statuto, quòd bannitus possit impunè offendi.*

Liberto. ¶ Nota text. ibi: nam cuius famæ &c. Dy. dicit, quod argu. huius. §.
dici potest, quòd si cõtineatur in statuto, q̃ exbanni
tum quis possit occidere: quòd non ideò eius vigo-
1 re † filius poterit occidere patrem exbannitum, sicut
nec libertus patronum, nec vasallus dominum. Pro
hoc facit in auth. de incest. nu. §. j. de obse. pa. pręst.
l. penul. facit. l. mutus. §. manente. s. de iure dotium.
Sed aduertatis: ista quæstio fuit semel facta Tuder-
ti: & cum esset commissa cuidam collegio fuit con-
sultum, q̃ filius potuit patrem impunè occidere: ne
f scio per quæ iura. & hoc puto verum[f], q̃ filius tunc
possit patrem occidere impunè. Nam licet hic liber
tus reperiat patronum in adulterio, remanet patro-
nus, & habet iura patronatus: sed non sic in exban-
nito, qui efficitur hostis & transfuga ciuitatis: vt. l.
amissione. §. qui deficiunt. s. de capi. dimi. Et sicut
perdit ius ciuitatis: ita perdit filiationis: vt. l. postli-
nium. §. filius. j. de capti. & postlimi. reue. Ad quod
facit. j. l. milites. circa fi. j. de re mili. aliâs est quod not.
in. l. diuus. j. ad leg. Pomp. de Parri. & est casus ex-
pressus. s. de reli. l. minimè.

SVMMARIVM.

1 *Dispensandi cum spurijs, & incestuosis habens potestatem an possit spurium, & incestuosum simul legitimare.*

LEX XXXIX.

Vim passam. Præscriptione.

Hîc est not. §. Facit ad quæstionem quæ fuit dispu
1 tata Bononię. † legatus habet potestatem dispensan
di cum spurijs, & incestuosis. Modò quidam erit
spurius & incestuosus simul, & semel: natus ex cõsan
guinea vxorata: an possit dispensari? hîc videtur, q̃
non: quia ea, quæ dicuntur in separatis, non habent
locum in simul iunctis. & hoc dixi in. l. ij. in prin. s.
s. de verbo. oblig. & l. si ita. s. de lib. & posthu.

SVMMARIVM.

1 *Probationes factæ nulla dilatione data, valent.*

LEX XLI.

g **In crimine.**[g] ¶ Opp. quòd in criminalibus den
tur plures dilationes: vt. l. fina. s. de fer. Di
cit gloss. speciale est in adulterio, vbi nul
la datur, vel saltem datur vna tantùm. Secundũ istam
lectu. glos. habet ex hac. l. casum. q̃ probatiões factæ
nõ data dilatione ad probandum, valeant. Nam hîc
vides, q̃ in crimine adulterij, nullæ dantur dilatiões
ad probandum. & tamen in eo fiunt probationes: vt
h l. ij. in fi. s. eodem. & l. capite quinto. s. eodem. Ergo
1 apparet[h], † q̃ pbationes factę sine dilatione[i] data va
i lẽt. Pro hoc alle. Ia. de Are. j. de quęst. l. vnius. §. co-
libro primo.

d ❧ POMATES. ¶ Error allegetur. Bene facit dictũ Io. an. & cõpost. in c. cum dilectus. de consue. per tex. in. c. ea noscitur. secundũ vnum intellectũ magis cõiter approbatum. de his, quę fi. à præla. sine consen. capi. & quod no. glo. in cle. appellanti. de app. & Io. an. in. c. ij. vt lit. nõ cõtest. Et pro horum declaratione, vide do. Alex. in. l. qui in aliena. in. iiij. col. in fi. in ver. extra gl. no. s. de acqui. hære. & vide etiã Alex. in consi. cxxxvj. col. iiij. in fi. vol. ij. & seq. & xxxvij. in. ij. col. & Rapha. cuma. cõsi. vij. in. vj. col. in prin. & xliij. & Alex. cõs. cxiij. co. ij. in pri. vo. iiij. & Ro. cõsi. lj. in prin. & lxxvij. Alex. consi. j. col. ij. vol. v. & vnum verbum Feli. in. c. quæ in ecclesiarũ. col. xxj. versi. limita. iiij. de constit. & in. c. intimauit. col. v. de testi. & in. c. afferte. col. ij. in. ij. notabili, de præsumptio. & in sequen. colum. in fi. & in cap. quia verisimile. col. ij. eo tit. & in. c. de quarta. colum. v. de præscrip. & Cæpo. consi. vj. col. fi. & consil. xxxix. col. ij. & in. c. fi. col. v. de præscri. E Barba. consil. l. colum. xiij. volu. j. & consilio. lxij. colum. iij. eo. vol. & Anto. de prato in consilijs Barba. ad fi. col. viij. vol. j. & Feli. in. c. j. colũ. iij. de re iudicata. & in. c. inter cæteras. colum. v. eodem tit. & colum. viij. ad fi. & Barba. consil. viij. col. iij. & seq. vol. ij. & cõsil. xvj. col. xxvij. vol. ij. & cõsil. xxxv. colũ. iiij. e. vol. ij. & consil. xlv. col. vj. eo vol. ij. & consili. lxx. col. viij. eo. vol. & Ro. consil. lxxvij. & clxiij. co. j. & se in. c. cum ordinẽ. col. viij. de pręscr. & Are. in. c. inquisitionis. §. iij. de accusa. & consi. cxij. in fi. & Fel. in. c. ad hæc. colum. ij. de appel.

e ¶ Vltimò possemus. q facit exce. de præsumptionibus erroris, videtur errorem allegare. Pro hoc facit quod no. Bar. ĩ. l. iij. co. s. de excep. rei iu.

f ¶ Liberto. puto verum. Sali. etiam teneri quòd sic, in l. j. C. de his q patrẽ vel lib. occi. vt ibi plenè per eũ. Et ad istã. q. alle. Imo. & Ange. de Aret. in. l. triticũ. ad fi. de verb. obl. vbi concludunt filium posse interficere patrem, hostem ciuitatis. & dicit ipse fuisse in facto in baldazo. & facit ad hãc. q. Bart. hîc in text. l. minimè. ff. de religio. & qui cecidit pro patria, in ęternum creditur viuere. institut. de exec. tuto. §. sed si in bello. & not. Bart. in. d. l. minimè. adde quod ꝓpter hoc, scilicet, filio liceat occidere patrem hostem ciuitatis. Abbas consuluit, quòd filius talis possit testari, & fit liber à patre, & eius consilio apparet centesimotertio.

g ¶ In crimine. Bal. dixit per hunc tex. in. l. j. in. xvij. col. C. qui accu. q̃ in criminali non dantur dilationes ad probandum.

h ¶ Ergo apparet. valet probatio nulla data dilatione. vide do. Abba. in. c. licet causam. de proba. in. j. gl. & vide do. Car. in. c. in causis. de testi. Bar. in. l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæst. And. Barb.

i ¶ Sine dilatione. Probationes factæ non data dilatione ad probandum, nõ valent. & adde do. Anto. in. c. licet causam. in. xj. col. extra de probatio. & ibi tenet, quòd possunt istæ probationes fieri vsq̃ ad conclusionem in causa. per ea quæ habentur in. c. auditis. de procuratoribus. & in. c. cum dilect de fide instrumentorum. Baldus in. l. si quando. & l. cum à nobis. de arbi

& Bartol. in extrauagan. ad reprimendũ. in versicu. sine figura. Bald. in. l. finali. suprà de ferijs, tenet indistinctè per hanc. l. valere probationem, sine termino dato: imo & post terminum secundùm eum: nisi opponatur. de quo in. l. j. §. initium. ſ. de postu.

a ¶ §. cogniturum. & ibi vide Barto.

b ¶ Si ex lege. Ad hanc. l. vide quod notat Bald. in capitu. j. in princip. quibus mod. feu. amit.

c ¶ Allegatur. Ad q. adde Bald. in. l. nostram. in tertia columna. C. de testamen. & in. l. j. ff. de testibus, & quod notant doctores in. l. huiusmodi. §. si ita cui. de legatis primo. per Angel. in. l. ex iudicati. C. si ex falsis instrumen. & per Roma. post Angel. in. l. duo. ff. de acquirenda hæredi. & Ioan. andrę. in titu. de accusationibus. §. nunc sequitur. versi. quartum autem membrum. & Bald. in iuris. C. qui admitti. Adde quod notat Bart. in. l. non solùm. in. iij. columna. de operis noui nuntiatione. & ibi tangit Alexand. & quod dixit Barto. in. l. j. §. & parui. quod vi aut clam. & vide Bald. in. c. domino guerram. in titu. hîc fin. lex Cõra. Vnũ tenementi perpetuò, ꝙ singula. voluit Salic. in. l. nullũ. C. de iudi. ꝙ si aliquis est bãnitus, & stat in ciuitate, & toleratꝰ ꝙ si aliquis occidit ipsum, punitꝰ non obstãte statuto. & vide Ang. in d. l. si duo. Et domi. Ant. in. c. quia circa. decõ sangui. & affini. facit qđ not. gl. de tabellione condemnato, postea tolerato in auť. de tabellio. §. j. ver. non pôt. Et ad. q. Bar. hîc facit quod not. Bartol. in. l. libertas. de statu homi. & retuli in. l. iij. §. transfugas. de sica. Et quid si occiditꝰ descriptus in banno, qui erat cancellatus: sed ignorabatur. Ang. in. l. filio. de libe. & posthu. dicit, quòd impunè potuit offendi. faciunt not. p Bar. in. l. non solũ. §. morte. in. xiij. col. de ope. noui nun. & Bal. in. l. nostram. de test. & vide Alex. in. l. iij. §. si seruus. de acqui. pos. qui examinat, quòd si occiditur bannitus, qui appellauit, appellatione pẽdente. adde Bal. in. l. j. C. si à non competen. iudi. vbi vide plura not. & facit quod voluit Ange. in. l. j. ad fi. de his, quæ in testamento delen. & cum Barto. hîc transit Bald. in. l. ex morte. ad legem aquil. & Guido. de suza. in quæstiõe incipien. In ciuitate statutum est, quòd si aliquis offendit. tenet quòd non punitur. & vide Bald. in. l. eum, qui. de adulteri. & in dicta. l. prima. in. iij. columna. C. si à non competẽ. iudi. & in. l. j. C. de pœnis. per Bar. in. l. ij. ff. si quis in ius vo. per Salice. in. l. senatus. de his, qui sibi adscri. per Bal. in. l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonem. de ædil. edict. per Io. And. in regula, quod quis. in mercu. & Salice. in. l. eum qui duas. de adulterijs. Ad de, an occidens bannitum, qui habebat saluum conductum paniatur, Pau. de ca. cons. xxiiij. de quo etiã p Ange. cons. clxxxvij.

gniturum.[a] ad quod facit quod not. Spec. in titu. de dilatio. §. videndum. versicu. vtrum. ¶ Sed secundũ istam lecturã, quæro vsq; ad quantũ tempus poterit probare accusator? videtur dicendum, quòd possit probationes inducere, quo ad durat instantia causę criminalis: hoc est intra totum biennium: vt. l. si. C. vt intra certum tempus. nisi ex causa vellet iudex dilationem statuere: vt hac. l. dicitur. Et hîc posset esse vnus modus legendi: aliàs si aliter diceres: ista. l. contineret absurdũ. ¶ Alij verò timentes absurditatem huius. l. quæ absurditas in hoc consisteret. Si enim p totum biennium posset probationes inducere: ergo causa adulterij esset longior: sed leges faciunt causam adulterij breuiorem: vt. l. quinquennium. ſ. eo. coniuncta. l. querela. C. de fal. Huius timore legunt hãc legem aliter, ꝙ hîc non loquatur de his dilationibus quæ dantur ad probandum: sed de ea, quæ datur ad accusandum, secundũ. l. Titia. ſ. de accu. & . l. si ea. C. qui accu. non pos. & ponunt casum sic. Ad accusandũ, seu ad proponendũ accusationem, nulla datur dilatio: cum sufficiat dilatio legalis. hoc verum, nisi iudex statuerit ex causa aliud. hanc lect. ponit Pe. quã Cyn. refert. C. de dila. l. j. ibi modo accedamus & c. & vtraq; lect. est bona. Item dicitꝰ hic, nisi dilatio detur ad exhibendas personas. quæ est ista dilatio? Respõdeo, ꝙ est ista dilatio, quę datur per. l. ij. C. de exhib. reis. hîc non habetis alia.

LEX XLII.

Sis qui ius. ¶ Nota ꝙ illi, qui impetrãt ius annullorum aureorum, habentur vt liberi. Cõtra hoc tñ facit. ſ. de excu. tuto. l. cum ex oratione. glo. non soluit, sed ibi apparet solu. si bene inspiciatis.

SVMMARIVM.

1 Exbannitum non legitimè interficiens num puniatur.

LEX XLIII.

b Si ex lege.[b] ¶ Hæc lex quotidie allegatur hîc in fin. & est duplex litera. vna est, ne is. alia est, sine ne: ideo reuoco in dubium hanc literam. Aliquis sciẽs aliquã repudiatã non iustè, duxit eam in vxorem: vtrum committat adulterium? secũdũ vnam literã cõmittit adulterium: secundum aliã literam non. Sed gl. concordat istas literas, vt si habetis non committit: dic, verum est, vt puniatur ea pœna qua puniuntur alij adulteri. sed mitigatur: qa sub colore qualisqualis matrimonij fuit factum. si habetis hîc affirmatiuam: tunc idem, sed non puniturtanta pœna, quanta puniretur, si sub colore matrimonij non esset factum. ¶ Hæc lex allegatur
1 †ad quæstionem[c] de eo, qui interfecit non legitimè exbannitum. & dicunt si interficiens hoc sciebat: tunc c punitur: secus si hoc ignorabat per hãc legem. ita dicit Dy. Pro hoc, ꝙ sciens puniatꝰ, facit. l. iiij. §. condẽnatum. ſ. de re iudi. & ibi ponitur, & voluit hîc Dy. Pro alia parte, quòd ignorans non puniatur: quia deceptus est authoritate publicę scripturę. facit optimè. ſ. de ventre inspi. l. j. §. cęterũ. & ibi hoc etiã ponit Dy. in. d. l. de ætate. §. ex causa. ſ. de inter. acti. & l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. j. de ędil. edi.

Mihi tamen videtur: vt aliàs dixi vobis, quòd in casu, in quo sciuit dicit verum Dy. Sed in casu, in quo ignorauit dico, quòd non punitur tanq; de homicidio facto dolosè: sed quia fuit in culpa, ꝙ non vidit bannum adhibendo consilium: vtrum bannum fuit rectè latum: tunc ex ista culpa punietꝰ: vt. l. ij. §. hac actione. ſ. vi bono. rapt. & . j. ad. l. cor. de sica. l. leg. corne. & quod ibi dicam. & . l. respiciendum. §. delinquunt. j. de poe. maximè cum ignorantia, seu error iuris sit lata culpa: vt. l. libellorum. §. notantur. & ibi glo. ſ. de his, qui not. infa. Præterea, si ille, qui contra hit cum alio, est in culpa, nisi diligenter exploret cõditionem personæ: vt. l. qui cum alio. j. de re. iur. multomagis, qui alium occidit propter eius conditionẽ, de hac conditione debet esse certus. Pro hoc facit optimè. l. qui in alterius. j. de reg iur. vbi ille, qui agit semper est in culpa, nisi de suo iure bene deliberet, etiam si ageret ex persona alterius.

c ¶ Ad. q. An occidens bannitum, si bannum non tenuit, veniat puniẽdus: vide Baldum in. l. ij. ſ. si quis in ius vo. nõ ie. Bar. in. l. iiij. §. condemnatum. de re iudica. & . l. iij. §. si seruus de acqui. pos. Bal. in. l. qui à latronibus. ſ. de testamen. & ibi Moder. Bal. i auť. quæ supplicatio. C. de preci. impera. offeren. Bald. in. l. j. ſ. de leg. Ange. in. l. cũ verò. ff. de fidei com. libe. & . d. §. si seruus. vide Bal. in. l. ex morte. C. ad. l. aqui. vbi allegauit Bar. hîc Ange. in. l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonem. de ædilitio edicto. & . l. genero. & ibi Iacobus butri. Bal. in. l. huiusmodi. §. si ita. ff. de legatis. j Andræ. Barba.

d ¶ Lege Iulia. no. bene, ꝙ etiam pro vi turbatiua procedit accusatio ex hac. l. secũdũ Bal. no. in. l. momentarię. C. vnde vi. vide quod ibi dixi. & Bart. in. l. iniuriarum. §. si quis. de iniu. & qñ habeat locũ vide Bar. in. l. crimẽ. C. eodem.

e ¶ Secundò quæro. Vtrum liceat portare arma. Iuxta hoc dubitatur quid si statutum punit violentiam cum armis, vel sine: an comprehendat mulieres? Bal. per illum tex. iuncta gloss. in. l. si cõstante. §. si. soluto matrimonio. dicit ꝙ sic, quodnõ.

Ad legem Iuliam de ui publica Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Arma, quòd non liceat habere de iure: licet de consuetudine non obseruetur.
2 Arma portare, quòd non licet, etiam defendibilia hodie: licet de iure permittatur aliquibus casibus.
3 Arma uendere quòd non liceat, nisi illis, quibus est permissum: sed consuetudo hoc non obseruat.
4 Armatos homines habens, non tenetur de publico delicto.
5 Statuto stante, quòd condemnatus de uiolentia nõ appellet: an condemnatus, quia habuit homines in armis, dicatur de uiolentia condemnatus?

LEX I.

d Lege Iulia.[d] Tractatur hîc de istis armis: ideò formo tres quęstiones. Primò
1 †vtrum liceat habere arma. text. est hîc, ꝙ non licet habere arma, nisi ratione itineris, vel venationis. hodie verò indistinctè non licet habere arma: vt in auť. de armis. & per totam illam constitutionẽ. sed illam constitutionẽ vsus communis non approbat. ¶ Se
e cundò quæro,[e] vtrũ liceat portare arma? Respon. hîc triplex ius est. nam de iure Digestorum si quidẽ aliquis vult portare arma extra ciuitatem eundo per itinera, tunc potest: vt hîc: ibi itineris. Aut vult portare per ciuitatẽ, vel in aliquo loco in quo fit adunatio gentium: aut in aliquo loco vbi sit forum iudicij:
f & hoc non licet.[f] vt hic in. l. iij. §. j. eo. & . l. qui dolo malo. §. j. Sed ad hoc est aduertendũ, ꝙ istud est verũ de armis offendibilibus. Nam istæ leges prohibentes non loquuntur, nisi de telo, quod est ad nocẽdum: vt in eis apparet. Sed arma defendibilia, nõ reperitur, ꝙ sint prohibita portari per hæc iura. imò etiam offendibilia potest portare ille, cui expedit. j. e. l. pe. §. fi. & hoc de iure Digestorum. sed de iure. C.

f Non licet. Nota quòd ille qui portat arma vetita, debet illa perdere. Item portans arma præsumitur habere malum animum: nisi portet legata, & licitum est portare arma: vt quis se defendat à latronibus. & ad placitum communis, vel comitis est licitum portare arma: vt est glo. in capitulo primo. §. si quis rusticus. & ibi Bal. de pa. tenen. & nota Ludouicum in nota. cclvj. Sed vtrum sit licitum portare arma ad occidendum bannitos? dic ꝙ sic: vt determinat Nellus de sancto Gemi. in suo tractatu bannitorum: hic Bono. dispu. & sequitur Rom. in. l. iij. §. sed vtrum. ad fill. Et no. ꝙ quis punitur, si ducat secum seruos armatos. l. finali. C. eodem. Et an fit licitum facere vel vendere arma, ponit hîc infra Bart. in hac ea. columna. versiculo tertiò est videndum.

indistinctè

indistinctè nō licet arma portare, nisi de principis licētia. C. vt armorū vsus. l. j. li. xj. De iure vero aut. exprimit plus: qa exprimunt etiā arma defendibilia, vt scuta & similia: vt in aut. de armis. §. pen. Fallit in gladijs paruulis, q nō sunt in vsu nocēdi: & qui bus qs in prelio nō vtit: sed sunt ad incidendū panē, vel ad tēperandū calamū, & similia: vt in aut. de ar-
2 mis. §. pen. Aduertēdū est in hoc, ne fiat fraus. ne qs dicat se portare cultellū aptū ad incidendū panē: cū sit ad offendēdū: quia tunc talis cultell⁹ armorū appellatiōe cōtinet, cū sit talis q nocere pōt: vt. j. e. l. armatos. & l. pen. §. telorū. Sed p statuta ciuitatū non punit ille, q portat, nisi cū eis sit inuent⁹: de qua inuetione dixi. s. de acq. pos. j. in prin. & tangūt doct. in
3 l. licet. C. de acqr. pos. ¶ † Tertiò est videndū, vtrū liceat vēdere arma. tex. hic videt q sic: in. l. excipiunt. sed hodie est correctum: qa nemini licet facere arma vel vēdere: nisi psonis deputatis ad hoc: vt. d. aut. de armis. & not. C. de fabri. sup rubr. Tamē cōsuetudo
4 secūdū qd' vos videtis, hoc nō approbat. ¶ † Quæro, vos videtis hic, q q homines habuit in armis, hac l. tenet: quero vtrū possit puniri iste de publico delicto: quia homines habuit in armis: & qa habuit arma. Puto, q nō, qa ista duo tendūt ad eūdē finē. Nā arma non habent, nisi vt habeant homines in armis: ergo & c. vt. l. illud. in fi. s. ad le. Aquil. & qd' no. in. l.
5 nunq̄ plura. s. de priua. deli. ¶ † Vlteri⁹ quæro, dicit statutū cōmunis Tuderti. q dānat⁹ pro violētia non potest appellare. aliqs fuit cōdemnatus: qui habuit homines cōgregatos in armis: vtrū dicit condēnatus pro violentia? text. videt quòd sic hic: & in. l. fina. C. eodem. Nam vt videtis, tenetur. l. Iul. de vi. sed puto cōtra, quia ad hoc, vt violentia sit facta, impetus requiritur, cui resisti non possit: vt. l. ij. s. qd' me. cau. sed hic nullus impetus factus fuit in alium: ergo non potest dici violentia: est tamen quid præparatoriū ad violentiam: ideo punitur hac. l.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria alicui existenti in domo, uel castro, tribus mod. fit.*

LEX III.

IN eadem.

Eadem lege. ¶ Tribus modis fit iniuria mihi existenti in domo, vel castro † meo. Primo modo expellendo me per vim, & hoc vult dicere, cum dicit, deiecerit. Alio modo dādo mihi prēliū: licet menō possit vincere: & hoc vult dicere expugnauerit. Tertio modo faciēdo aliquē redimi, dicendo deprędabor te, nisi dederis mihi tantā pecuniā. & hoc vult dicere cōcusserit. hoc est per vim pecuniā extorserit: vt. l. j. s. de cōcus. Nā omnes isti talia faciētes, & qui adhibent homines, vt hæc fiāt hac. l. tenent. & hæc. l. facit contra Perusinos, qui mittūt gentem ad talia faciendum extra ciuitatem: quia tenent hac. l. vt hic, ibi: homines accommodauerit.

LEX V.

QVi coetu.[b]

Si de ui. ¶ Oppo. q sit hoc superfluum: quia idem dicitur in principio, & in fi. Glos. solu. q in principio respicit ad alterius postulationem, posteà decernit proprio motu. ¶ Opp. q sit in arbitrio actoris eligere prius ciuilem, vel criminalē accusationem: vt. l. j. C. qn̄ ci. ac. cri. præiu. Quidā fatentur contra. sed hic ideo sic dicit: quia accusatio de vi prius erat instituta. Vel dic secundū Dy. q hic, pponebat crimina lis accusatio ab vno, & iudiciū ciuile ab alio. ¶ Item opp. C. de appel. l. j. vbi dicitur, q causa proprietatis & possessionis simul agitari non possit. hic videt cōtra. Sol. quidā dicunt, q ista duo videlicet possessione, vel dn̄io, pro vno ponunt. vel exponamus: vt in gl. dicit dn̄io. i. proprietate. & possessiōe. j. pro iure possessiōis: vt vsusfructus, vel emphyteusis, & similia. ¶ Itē opp. de. l. ordinarij. C. de rei vendi. & interdic. in. l. incerti. Sol. eodem modo, vel possumus intelligere, & erit alia lectura. & concordat cū illa: vt dicamus, quòd hic dicit. si de vi & possessiōe. hoc est, de violenta possessiōe, seu violēter turbata. Et quod d sequitur, vel dn̄io. i. proprietate. & secundū hoc ponit hic ordinē petitorij, & possessorij. ita loquit gl. s. de iudi. l. si de vi. ¶ Tertio modo potest legi, q cū aliquis conueniretur interdicto recuperandæ pos- e sessionis: vel interdicto retinē. vt interdicto vti pos. & opponebat exceptio dn̄i: dr certè hic, q prius cognosci debet de vi seu de violēta possessiōe, q̄ de exceptiōe: hoc aūt qualiter debeat intelligi, q exceptio dn̄ij repellat agentē possessorio: dixi in. l. naturaliter. §. nihil commune. s. de acqui. pos.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta de raptu, an ualeat.*

Et si pater.

¶ Quæro, vtrū remissio facta per patrē valeat? dicit glos. dic vt in. l. si maritus. §. si negauerit. s. tit. j. Certè ibi di-
1 citur de adulterio, non de raptu. ¶ † Quero, vtrum f valeat transactio facta de raptu? glos. mouet hanc. q. in. l. transigere. & ibi ponit opi. C. de transac. Quidā q sic: alij q nō. allegant. l. j. C. qui pro præmio. liber. ac. Sed doc. ibi tenet q non pōt transigi de raptu: qa pater transigens punitur: vt. l. j. §. pe. C. de rap. virgi. ergo nō licet transigere. Ego puto cōtrariū, p. l. trāsigere. vbi nō excipitur, nisi adulteriū: ergo licet trāsigere. Itē probo per. l. pen. C. qui. ex cau. ser. p præmio liber. acci. inducēdo eā: put inducit Io. an. Præterea ratio, quare non pōt transigi de adulterio, est propter frequentiā, q̄ ratio in rapina cessat. nō obst. l. j. §. penul. C. de rap. virgi. quia fateor, q transigens punitur ex parte accusatoris: qa nunq̄ sibi permittitur. sed ex parte accusati, bene licet transigere.

SVMMARIVM.

1 *Officialis non admittens appellantem, tenetur. l. Iul. de ui.*
2 *Mittens aliquem mitratū ad aliquem iudicē, tenetur hac. l.*
3 *Verberans aliquem in tribus casibus, incidit in crimen publicum.*
Primò, si uerberat ambasiatorem.
Secundò, si hominibus coadunatis.
Tertiò, si uerberat animo occidendi.

LEX VII.

LEge Iulia de ui.[c]

c ¶ Tene
1 mēti † istud principium: quia isti tales officiales, qui non admittunt appellantes, tenent hac. l.
2 & condēnati erunt infames. ¶ † Secundò not. text ibi: aut qd in collum iniecerit. Quòd qn̄ aliquis mittit aliquem ad aliquem iudicē, seu ad episcopū cum mitra in capite, q tenetur hac. l. ¶ Tertiò ad versic.
3 itē q ad legatos. † not. q si aliquis verberat aliquem, non est crimen publicum: nisi in tribus casibus. Primò, qn̄ aliquis esset ambasiator: vt hic. Secundò qn̄ appellasset, vt hac. l. Item, quando hoc factum esset hominibus coadunatis: vt. j. eo. l. qui dolo. §. pe. & j. tit. j. l. ij. & C. eo. l. iiij. Item qn̄ aliquis hoc fecerit animo occidendi: licet non occiderit: vt. j. titu. ij. l. j. §. j.

LEX VIII.

LEge Iulia cum. l. armatos.

d De hoc dicam. j. eo. l. pe. §. telorum.

LEX X.

QVi dolo.

e Not. contra priores huius ciuitatis, qui mi nantur rectoribus, ne iudicent, sicut debent: quia tenentur hac. l.

SVMMARIVM.

1 *Telorum, & armorum appellatione quid contineatur?*

LEX XI.

HI qui.

1 Tælorum. ¶ Dicunt quidā q † appellatione armorum continentur tantùm arma offendibilia, p f hanc. l. sed nō est verū: quia hic dicit tælorum. & fateor, q appellatione telorum, non continentur, nisi arma offendibilia: sed appellatiōe armorū continentur etiam defendibilia: vt. l. armorum. j. de ver. signi. & dicitur in aut. de armis expressè.

Ad leg. Iul. de ui priuata Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio bonorum in hoc crimine: quòd non fiat ipso iu-*

Secunda Bar. super. ff. no. ZZZZ ij

---

a ¶ Aduertendum est. Not. q phibitus portare arma, non videtur prohibit⁹ portare gladium ad incidendum panē. glo. singu. in aut. de armis. & vide Bar. in consi. inci. factum sic proponit. vbi consuluit de gladio acuto. qs percussit cum gladio acuto, & exiuit sanguis. & loquit ibi de cultello magni Petri apostoli percutientis & amputantis auriculā serui, & loquitur ibi de sanguine qui pōt exire sine pcussione. Andræ. Barba.

b ¶ Qui coetu. quęro vtrū remissio facta per patrem valeat: & vide no. in. l. j. circa princi. s. de iniurijs.

c ¶ Lege Iulia de vi. officiales nō admittentes appellantes, tenent hac l. & sunt infames. Itē adde, q puniū tur poena capitis secundū Bal. in. l. si qs filio. §. is qui. s. de iniusto testa. Petr. de ancha. in cle. j. de excessib. præla. dicit q in criminalibus, scilicet, vbi agitur de poena capitali tenentur poena huius. l. & poena de qua no. in. c. cū dilectus. extra de ordi. cog. in glos. j. in causa ciuili punit. xxx. ponderibus auri. l. qm̄ iudices. C. de appel. Clericus autem deponitur. ij. q. vj. c. decreto. ita dicit do. Pet. post Bart. in l. iudices. C. de appella.

d ¶ Qui dolo. vide Bar. in. l. j. in prin. j. de sica.

e POMATES. ¶ L. Iul. cum. l. vi de Bart. in consil. suo. cvj. statuto cauetur, q pcutiens aliquē cum armis puniatur certa poena. quidā percussit cum dentibus, decidit q non incidit in poenā statuti. allegauit istā l. pen. §. j. vide ibi.

f ¶ Per hāc. l. & l. armatos. & in. l. j. §. j. & quod ibi dixi. s. de vi & vi arma. Adde q licet veniant lapides & fustes & alia ad nocendū: tn̄ illud est impropriè secundū Ang. in. l. si pignore. s. furem. s. de furtis. vbi vide tex. & sequit Ludo. in. l. j. §. occisorum. in prin. s. ad silla. & ideo nō cōprehenderetur in statuto: vt est gl. sing. in cle. j. versi. j. ver. arma. de sta. mo. & vide tex. in §. occisorum. Et si mittitur officialis ad inquirendū arma portantes, nō uenit scholaris habens penniferum cū temperatorio: nec rusticus habēs cultellum ad incidendum panem, secundùm glos. fi. in aut. de armis. §. fin. & not. Bar. in l. j. s. eo. Item not. q appellatione armorum propriè, non continentur arma ad defendendū, sed offendendū, & q̄ sunt apta ad nocendū. quod no. pro statuto: qa nō venit lorica & scutum, vt fuit de mente Bart. in. l. j. s. eod. & Ro. in. d. versi. occisorum. Quid autē si sint arma & ad offendendum, & ad defendendum? vide Bar. in. l. pecunia. §. argento. s. de auro. & argē. legato. Pet. de Ancha. in d. clemen.

a ¶ De vi. An ista accusatio de qua in hoc tit. pcedat etiã pro vi turba. tiua, Bal. no. q sic, in d. l. momentariæ. C. vñ vi. Bart. cõtra. in l. iniuriarum. §. si quis. de iniurijs.

b ¶ Sed puto. Vide quod not. in. l. iubemus. & ibi Bal. C. de sacr. san. eccl. Andræ. Barba.

c ¶ Creditores. debeat intelligi. ad. de Bart. in l. j. š. si quis test. liber esse ius. fue.

d ¶ L. Corne. no. q potestas non potest cogere iudicẽ vt ferat malã sententiam: imo si facit, teneť. Bene facit quod not. Inn. in c. pastoralis. in versic. iniustã. extra de offic. deleg. facit. C. de decurio l. oẽs. vide Bart. in l. qui dolo. & in l. j. š. ad. l. Iuli. de vi pub. & adde qđ Bald. in. c. j. de pa. tenẽ. in princi. dicit, q falsus testis debet puniri ea pœna, quam subiret reus de crimine intentato, puta capitis, vel furcarũ. quod no. Item istũ tex. alleg. etiã Bal. pro sing. in. c. j. §. iniuria. in fi. de pa. iur. fir. q falsus testis in cã criminali, puta homicidij punieť tãq̃ homicida, si deposuit cõtra innocentẽ de dolo malo. p tex. hic sing. ibi ne quis falsum dicat. & de pœna testis, vide etiam Bal. in. l. pſbyteri. in ij. col. C. de episc. & cler. & Bald. in l. ij. C. de reb. cred. & in l. data opera. in. xij. colũ. in ver. his interpositis. C. qui accu. & opp. ad no. per Bar. hic adde Ang. de Areti. in tract. malefi. in ver. de consensu. & deliberatione omnium iudicum.

re, sed per sententiam.

2 *Damnatus ex hac. l. non potest esse iudex: & quando opponatur hæc exceptio, quòd iudex sit infamis? remißiuè.*

3 *Processus factus per iudicem infamem, an teneat, si non fuit oppositum? remißiuè.*

LEX I.

De vi. [a] ¶ Oppo. q ille, qui aufert aliquid ex naufragio teneatur l. Iul. de vi publica: vt. s. titu. j. l. iij. infi. Sol. ibi cum armis: hic sine armis. ¶ Item quero, vtrũ ista publicatio bonorum fiat ipso iure vel per sententiam? hic sunt opi. sed puto [b] veram illam opi. q p sñiam. Non enĩ dicit tex. publicata sint sed dicit publicanť: quod denotat, q per sñiam: vt. l. in criminali. C. de iurisdi. om. iudic. ¶ Quæro, diciť hic, in eũ ordinẽ sedeat &c. dicitur hic, † q damnatus hac. l. non põt esse iudex. quero, de hac exceptione, quæ opponiť iudici. qa non põt esse iudex: qa infamis. Respondeo, vt dixi in. l. qdã consulebant. de re iudi. ¶ † Quæro, si hoc non opponiť, an procedat iudicium? dic vt no. in Spe. de iud. deleg. §. excipi põt. versi. sed nunquid infamis.

SVMMARIVM.

1 *Conuocati tenentur hac. l. sicut ille, qui conuocauit.*

2 *Vis ablatiua, ut committatur non requiritur, quòd homines sint coadunati: secus in ui expulsiua.*

LEX III.

Nec interest. ¶ Not. † tex. ibi nec min⁹ &c. Ex quo habes, q conuocati tenentur hac. l. & eo. modo teneňť, sicut ille, qui conuocauit. ¶ † Secundò not. q qñ committitur vis ablatiua non requiritur, q hoĩes sint coadunati: secus videtur in vi expulsiua: vt. j. eo. l. si quis aliquem.

SVMMARIVM.

1 *Coadunans gentem, ne aliquis ducatur ad iudicium, committit uim priuatam.*

2 *Condemnatum de manu familiæ accipiens tenetur. l. Iulia. maiesta.*

3 *Occidere bannitum, qui producitur in ius, an liceat?*

LEX IIII.

Legis Iuliæ de vi. ¶ No. bñ hãc l. nam tota die de facto occurrit. † Nam ille dicitur cõmittere vim priuatã qui facit coadunari gentem: ne aliquis producať ad iudicium. Simile in auť. vt oẽs obe. iudi. prouin. §. arripiat. sed qñ † quis arripit aliquem condẽnatum ad mortẽ, tenetur. l. Iul. maiesta. vt. l. cuiusq;. š. ad. l. Iul. maiest. facit. l. addictos. C. de ap. & l. addictos. C. de episc. audi. An aũt liceat † occidere exbannitũ, qui produciť in ius, Dy. ponit in. l. in laqueum. š. de acquir. re. do. dicam. j. tit. j. l. iij. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Accipiens rem sibi non debitã, qualiter teneatur? remißiuè.*

2 *Decretum de quo hic, ut habeat locũ, requiritur quòd probet, quòd intrauerit poßeßionem, & animo poßidendi.*

3 *Dolus non requiritur, ut habeat locũ decretum, de quo hic.*

Differentia est inter temeritatem, & dolum.

4 *Scientia, an requiratur, ut ius crediti perdatur?*

LEX VII.

Creditores. [c] ¶ Hęc lex habet eundẽ text. quem habet. l. extat. š. quod me. cau. & ibi hoc decretum plenè declarať. ¶ Oppo. š. de furt. l. qui vas. circa princip. solut. vt ibi. ¶ Item oppo. š. de his, quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorẽ. & l. nullus. C. de Iudæis. Rñdeo: ibi non poterat haberi copia iudicis. Erat enim periculum, si expectaretur, quòd iret ad iudicem: ideo permittitur, q sua authoritate faciat. ¶ Vlterius oppoñ. de. l. j. §. rediguntur. š. quorum leg. solu. vt ibi vidistis: quia ibi loquitur in re vacante à nemine possessa. ¶ Item oppoñ. de. l. si quis in tantam. C. vnde vi. dicit gloss. illa est magis generalis, quàm ista. Item oppoñ. C. vi bo. rapt. l. ij. Dic de hoc, vt dicam in. l. creditoris. š. de fur. ¶ Item oppo. de. l. generaliter. C. de decu. sol. speciale est ibi, quando non potest haberi copia iu-

1 dicis. ¶ Quærit † glo. qđ si aliquis accepit aliquam rem non sibi debitã? glo. de hoc disputat in. l. extat. š. quod me. cau. dic vt ibi. ¶ Extra gloss. † quæro de

2 duabus. q. primò, ad hoc, vt habeat locum istud decretum, vtrum sufficiat probare. q intrauerit possessionẽ tantũ: an habeat necesse, q probet, q intrauerit, & quòd animo possidendi intrauerit. Pro primo text. in princi. videť esse, q sufficiat, q probet solum introitũ. Sed puto quòd debeat intelligi etiã de possessione, vt possideat: vt apparet ex verbis decreti,

3 ibi: temerè possidere. ¶ † Secũdo quæro, vtrũ requiratur dolus, vt habeat locũ istud decretũ? videť, q nõ: qua tex. dicit temerè. & differẽtia est inter temeritatẽ & dolũ seu calumniã: vt. l. j. §. quæri possit. j. ad

4 Turpil. ¶ † Vltimò quero. dicitur hic, ius crediti nõ habeat. quæro, vtrũ ad hoc requirať sententia, vt quis perdat ius crediti? Respondeo: puto, q ex hoc decreto quis habeat exceptionem ipso iure. Item habeat actionem, ne iure crediti priuetur. Pro hoc induco l. metum. §. sed quod prætor. š. quod me. cau.

LEX VIII.

SI creditor. ¶ Differt hęc. l. à præcedẽti: qa ibi loquiť de pœna, quæ imponiť ciuiliter ex decreto: hic loquitur de pœna, quæ imponitur criminaliter.

Ad. l. Corne. de sica. & uenefi. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Potestas si procurat cum suo iudice, ut ferat sententiã iniustam: tenetur. l. corne. de sica. Et idem, si priores facerent ut potestas ferret.*

LEX I.

Lege corne. ¶ Circa hãc l. quæro, qd est hoc dictũ, q qs falsum iudiciũ profitereť? dicit glo. vt pferret fal-

1 sam sententiam. Secundũ hoc † habes, si vnus magistratus, vt puta, Potestas, facit cũ iudice suo, vt ferat malã sententiã,

d teneť. l. Corneľ. [d] de sica. Idẽ si priores hoc facerent cum potestate, vt falsam sentẽtiã ferret: quia teneňť. hac. l. Item teneňť. l. Iul. de vi publi, vt. s. titu. ij. l. qui dolo malo. Alij exponunt, q quãdo quis falsum iudiciũ profitereť. i. falsum testimonium proferret. Et secundũ hoc habes casum cõtra potestates, & rectores terrarũ, qui cogunt testes per tormenta, vt dicãt falsum: quia tenentur hac. l. de sica. Corne.

SVMMARIVM.

1 *Statuta non puniunt animum, nisi sequatur effectus.*

Et qualiter animus occidendi, probandus? & nu. 2.

Diuus. ¶ Not. hunc. §. qui ponit duo dicta vsque ibi: & ex re. & in versi. & ex re. ponit qualiter fiat probatio animi. tex. ibi: cucuma. & est quædam pars freni: vt. C. nul. lic. in fre. & equest, l. j. li. xj. ¶ Contra hunc. §. op. de consuetudine, quæ non seruat hoc per totam Italiam. Ad hoc respondet Specul. licet. l. caueatur, tamen consuetudine non seruatur: vt no. in Spec. de accu. §. j. versic. quid si primo. Iac. de Ra. respõdet aliter. dicit enim q. l. Corne. tenetur, tamen minus punitur: quia non est secutus euentus, qui euentus cõsiderať in delictis

1 vt. l. aut facta. §. euentus. j. de poe. Domini † quicquid

e ipsi dicãt, veritas est ista. [e] per Italiam maleficia puniunť secundũ statuta, non secundũ leges: & ideo cũ statuta dicãt, si qs occiderit &c. Statutum illud, non verificatur, nisi morte secuta: ideo animus occidendi nullo modo attenditur. Simile videtis in. l. Aquil. vbi diciť, si qs occiderit: vt. l. ij. š. ad. l. aqui. Si aliquis non occiderit: sed aliàs mortis causam præbuit, non tenetur directè. l. aquil. qa verba hoc non sonant: vt l. itẽ si obstetrix. in princ. š. ad leg. aquil. & videbitis no. j. eo. l. nihil. Sed in. l. Corne. de sica. erat expressum de eo, qui habuit aĩm occidendi. meritò ista le-

2 ge teneť. ita debetis intelligere istam. l. ¶ † Secundò quæro, qualiter animus occidendi probabitur? dicit tex. hic ex qualitate percutiendi. Ita probatur etiam C. eo. l. j. & ij. Debemus enĩ inspicere prius ppositum, vtrũ hoc faciat ex proposito: an fiat ex rixa: vel ex quodam impetu: vt hic apparet. Item si in rixa fiat, debemus inspicere cum quo percussit: an cum gladio

e ¶ Diuus. Veritas est ista. vide Bart. in. l. j. j. de var. & extraor. crimi. vide Bal. in. l. si quis nõ dicam rapere. de epis. & cle. Hostiẽ. in summa. de pœnis. §. in qbus. per Io. And. in regula in pœnis. in mercu. per eundẽ in. c. perpetuò. de elec. l. vj. in nouella. per Bald. in. l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & in. l. arboribus. §. Iuli. š. de vsufr. & in. l. data. in. xxiij. col. C. q accu. & in. l. qaũt operas. C. de infa. p do. Anto. in. c. j. in vlti. char. extra de eo, qui mit. in poſ. causa rei seruan. Spe. in tit. de accu. §. j. in ver. qd si primo. & p bar. & Bal. in. l. is qui cum telo. C. eo. & per Bald. in. c. j. §. iniuria. vlti, colũ. de pa. iura. fir. Ludo. in. l. dãni. §. Sabini. in. ij. colũ. de dã. infect. Ex opposito not. qualiter sit derogatum l. Corne. per statuta. & dum hic dicitur, q statutum hoc non verificať nisi morte secuta adde Bart. in. l. senatus. in vlt. col. š. de accusa.

a ¶An cum gladio. Sed qd si occidi aliquẽ manu vacua, an debeam puniri, ac si cum gladio eum occidissem: dixi in.l.prætor.§.præterea.ff.de iniu.& de ista materia vide in.d.c.significasti.el.ij.ver.not.ꝙ moderamen.& etiã in glo.fi.& istis adde tex.& ibi Bal.in.l.j.C.de eman.ser.vbi qd si calce percussit.& vide ad prædicta Bal.in.l.j.§.vel furtum.de pa.iura.fir.

b ¶Adiectio.& ita limitat̃ dict⁹.§.q abortionis. & ita sequit̃ Flo.allegãdo istũ text. pro multũ not. in sua q̃stiõe, inquisitus quidam in vltimo dubio. & vide ꝙ talis dr̃ ꝓditor, secundũ Bal.in.l.fi.C.de summatrini.

c ¶Transfugas.licitè occidere. Et adde, ꝙ per istum tex.dicit Ang. in cõsi.nos Carolus, ꝙ assasini possunt à priuato occidi si cõstat de eorũ crimine.& vide Bal.in.l.si quis non dicam rapere. in.iij.co.C.de epi.&cle.

d ¶Statutũ est.& an poterit occidi à priuato in manibus familiæ? vide do.Pet.de Anch.in.c.cum iuramento.de homici. vbi tenet, ꝙ nõ,& ibi voluit Bal.in.l.iij.ff.de stat.homi.vide doct.in.d.c.cũ iuramento. & in c.fi.de iudę.& manichæis.Andræ.Barba.

e ¶Manibus familiæ.si bannitus interficit dũ est captus à familia, an occidẽs teneatur? Ang.ꝑ illũ tex.in l. Publius.§.j.de cõdi.& demon.tenuit opin.Dyn.ꝙ possit offendi.& Imo.ibi tenet cõtrarium sequendo Bar.hîc.Quid aũt si non interficiat, sed eripiatur.vide not.tex.& ibi per Bart.in.l.cuiusq;.in fi.ff.ad.l.Iul.maiest.& de q̃stione Bar. hîc vide Bal.in.l.libert⁹.de sta.ho.ꝑ illũ text.ibi seruare nõ occidere.qui tenet idẽ, qđ Bar.hîc secus dicit ipse si esset captus à priuato. & ita itelligit.d.l. in laqueũ.& ibi qd iuris, si occidatur bãnitus citatus dũ cõparet. & tenet ꝙ possit impunè offendi nisi sibi sit data securitas. & de ea constet occi

a gladio,[a] an cũ baculo, vel lãcea. & si cum lancea, aut cũ ferro: aut cũ hasta: vt glo.dicit.& si cum bastone, aut percussit in capite, aut in alia parte corporis.ita no.glo.in.c.significasti.in fi.extra de homicid.

Item diuus. ¶De materia huius.§.vidistis in.l.marito.ff.de adult.& l.si adulterium.§.Imperatores.

SVMMARIVM.

1 *Pater accusare potest filium pro graui delicto in ipsum cõmisso: pro leui,non.*

LEX II.

Inauditum. ¶Quæro, quid vult dicere tex. inauditũ filium. dicit gl. inauditum filiũ.i.suppositũ filium: ita ꝙ non est filius: & sic non põt eũ accusare, & dicere ꝙ nõ erat filius. Intellige, si erat doli capax, qñ fuit suppositus, vt filius qa fortè pater erat absens. Hæc est vna expositio gl. Alio modo exponit gl. inauditũ.i.non accusatum, vel inauditũ.i.cõmittentem aliquid inauditũ.i.graue scelus contra patrẽ. ¶Sed contra hoc opp. ꝙ qs non possit accusare ꝑsonã ita coniunctã: vt.l.hi tñ.§.j.ff.de accu. Si quæris,† an filius possit accusare patrẽ: dic vt.d.l.hi tñ.sed si quæris, an pater possit accusare filiũ: tunc si quidẽ delictũ esset graue, & commissum contra ipsum patrẽ, põt ipsum accusare: vt hîc. sed si delictũ esset leue, vel cõmissum cõtra alios pater accusare non posset: vt.l.ꝓpter.&.l.si magnũ.C.qui accu.non pos.¶Item opp.ꝙ patri liceat occidere filium: vt.l.nec in ea.in fi.ff.de adult. Solu. in casu illo licet occidere: in alijs secus, secundũ hæc tẽpora: licet olim indistinctè licebat occidere: vt.l.in suis de libe.& posthu.non habetis alia.

LEX III.

Eiusdem.

Adiectio. [b] ¶Vides, quòd triplex est species veneni: vt in tex. apparet per totã.l.quæ tractat de medicamentis, & venenis. ¶Opp.de.l.si qs aliquid.§.qui abortiõis.ff.de pœ.vbi ille, qui dedit, tenetur, & punitur vltimo supplicio. Sol. hîc à prin.dedit medicamentum causa conceptiõis: & sic causa rei illicitæ: sed ibi causa abortionis: & sic cã rei illicitæ: & hanc l.de qua opp.alleg.glo.pro concor.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum in manibus familiæ qui occiderit, an teneatur?*

Transfugas. ¶Vides ergo, ꝙ transfugas & hostes quis põt licitè occidere[c]. Statutũ est,[d] ꝙ† possit exbannitus impunè occidi, & fuit captus à familia. quæro, vtrũ in manibus familiæ[e] possit impunè occidi. Dy. ponit hanc.q.in.l.in laqueũ.ff.de acqui.re.do.& ibi se non bene firmat. Finaliter videtur dicere, ꝙ melius est, ꝙ ipse puniatur: quia hoĩem de familiæ manibus arripuit: vt in aut.vt oẽs obe.iudi.prouin.§.arripiant.l.legis Iul.ff.ti.j.quã ꝙ puniat̃ de occiso: qm̃ bannitus erat. Iac.de Are.disputauit hanc.q.& determinauit sic, ꝙ nõ possit occidi. Et hoc ꝓbat sic. ꝑ casum huius.l.hostes licet occidere: vt hîc: sed postq̃ hostis est captus, non põt occidi, sed debet seruari: vt.l.& seruorũ.ff.de sta.homi. ergo exbãnit⁹ postq̃ est captus non põt occidi. Ita dicit ipse, cuius determinatio mihi placet. Primò, qa hoĩes positos in carceribus non licet occidere: vt.l.fi.ff.de custo.reo. sed iste q est à familia detentus, vel ducit̃, põt dici incarceratus.vt.l.q neq;.§.j.ff.de verb.signi. ergo &c. Præterea illi, q veniunt ad ciuitatẽ, de necessitate, dicunt̃ habere securitatem interim à lege, vt dicimus in legatis: vt.l.fi.j.de leg.&.ff.de iudi.l.ij.§.legatis. vt etiam dicimus in testibus, q testimonij cã in iudicio vocantur: vt. d.l.ij.§.itẽ his qui testimonij.ff.de iudi. sed iste, qui ducit̃ à familia, venit de necessitate: ergo debet habere securitatẽ. Ille ergo, q occidit ipsum facit contra securitadenti. Sed quid si ducentes cũ timore, ne arripiatur eis ipsum occidant, an impunè faciant? & vide Bald.in.l.addictos.C.de epi.audi.per fi.C.de Floren.in.l.quẽadmodũ.§.magistratus.& in.l.si seruus.ff.ad.l.aquil. per Bal.in.l.fi.C.de malefi. Quid aũt si qs occidat vnũ, q ducebat̃ ad furcas, vtrũ teneatur de homicidio? vide Bald.in.l.fideicommissa.§.si quis.de lega.ij.

tẽ datã à.l.& sic incidit in.l.Iul.maie.vt.l.j.ff.ad leg.Iuli.maie.facit ad hoc.l.vlti.C.de malefi. & mathe.

SVMMARIVM.

1 *Rectores torquentes reum, vel testes, contra iustitiam, si aliquis moriatur, tenentur hac.l.*

LEX IIII.

Lege Cornelia. ¶Vides ergo ibi: ꝙ legi.permissum nõ sit, ꝙ Rectores,[f] q torquent testes, vel reum contra Iustitiam, si ex hoc aliqs moriatur, teneantur hac.l.vt hîc: etiam vidistis.j.eod.l.j.in princ.&.§.j.

Cum quidam. ¶De hoc videbitis.j.eo.l.in lege.

SVMMARIVM.

1 *Absens quibus casibus ultra relegationem damnari potest?*

Et qui hoc crimine. ¶No. hũc ver. vide gl. quæ incipit: qa non veniunt &c. glo. non dicit verũ: imo puniunt̃.l.Corne.de sica.& hîc est casus specialis, in quo absens dãnat̃ in pœna, quæ est vltra relegationẽ.† & ꝙ pœna sit vltra relegationem apparet ex præcedentibus, & etiã.j.ea.l.in fi. Aliũ casum habetis.C.de pœnis.l.ne diu. Habemus hodie tertiũ casum in quadã constitutione Henrici Imperatoris, quã promulgauit Pisis, in qua continetur, ꝙ in crimine læsæ maiestatis absens potest damnari.

SVMMARIVM.

1 *Culpa lata in pœnis corporalibus, non æquiparatur dolo.*

LEX VII.

In lege. ¶In pœnis corporalib⁹ lata culpa nõ æquiparat̃ dolo, sed mitius punit̃.h.d. ¶Opp.ff.lege Corne.§.j. Rñ. ꝙ hac.l.non punit̃: vt hîc: sed punitur extra ordinem iudicis officio minori pœna: vt ibi: &.l.respiciendum.§.delinquũt.j.de pœ. ¶Vlterius opp.& videtur, ꝙ nullo modo puniantur ꝓpter latam culpã: vt.l.adulterium cũ incestu.§.nonnunq̃.[g] &.§.ij.dẽ Imperatores.ff.de adul. Rñ. hîc loquitur de delictis, q̃ principalr̃ in alterum committuntur. In.l.verò contraria, loquitur de delictis, quæ personam alicuius principaliter non respiciũt. Nã ꝓpter stuprũ, vel incestũ, nõ dicit̃ aliqs principaliter offendi: vt.l.nec ĩ ea.§.j.de adul. ¶Item opp.de.l.j.§.j.ff.si mensor fal.mo.di. vbi lata culpa æquiparatur dolo.† Respon. vt glo.dicunt hîc: & in.l.in actionibus.circa prin.ff.de in lit.iuran.& ponit etiã in.l.si culpa.ff.de rei ven.tñ veritas est, prout dixi in summario, ꝙ in pœnis corporalibus lata culpa non æquiparat̃ dolo. In alijs aũt quid iuris sit, dicã in.l.j.§.j.ff.si quis testa.liber esse iussus fuer. dic vt ibi dicam. hîc non habes alia.

LEX VIII.

Si mulier. ¶De hoc dic plenè ꝑ glo.in.l.diuus.§.j.de extra ordi.crimi.

SVMMARIVM.

1 *Furem nocturnum, si eum non cognosco, & si non possum eum dimittere sine periculo personæ, vel rerum, non possum occidere: & etiam diurnum, si non cognosco: aliàs non.*

2 *Occidere hominem pro defensione rerum mearum, licet.*

3 *Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, dicitur fieri, quando aliter à periculo, rerum, vel personæ quis non possit se tueri: & damnum sit irrecuperabile.*

4 *Interficere te possum, si aliter effugere nõ possum, quin me percutias.*

LEX IX.

Furem. [h] ¶Oppo. ꝙ indistinctè possit occidi, dummodo cũ clamore testificat̃: vt.l.itaq;.ff.ad.l.aql. Dicunt quidam, ꝙ hîc dicit̃, si parcere ei &c. subaudi maxmè. Alij dicunt, ꝙ illa.l.loquitur secundũ rigorẽ.l.xij.tab. hæc secundũ æquitatẽ iurisconsultorũ, quæ æquitas ꝑualet. Alij dicũt,† & ista

f ¶L.Corne.quod Rectores. Rectores tormẽta inferẽtes, contra iustitiã puniunt̃: vide Bal.in.l.q.j.de quæst. Idẽ si exequũtur sñiam criminalem pendente appellatiõe: qa de capitant̃ secũdũ Bal. in.l.si qs filio.C.hi, qui ff.de iniust.test.& Bal.in.l.addictos.C.de episc.au.Ad.de Bald.no.in.l.j.in.xj.col.C.ne ex del.defun.& tex.no.in.l.lege Iul.§.hodie.j.ad.l.Iuli.repe.& dixit Bal.in rubr.de poe.iudi.C.& in.j.l.j.i.ij.col.ꝙ si iudex de facto aliquẽ suspẽdit, punit̃ sñi supplicio. Si aũt de facto torquet, tenet̃ iniuriarũ, puniendus pro motu iudicantis. quod no.ibi Bal.in ver.q̃ro vtrũ iudex, q non admittit defensionem, de facto torquẽs, qũo puniat̃? vide etiã Bal.in.l.decuriones.C.de qõ.& vide Sali.in l.fi.C.de poe.iudi.q ma.iudi. Adde quãr̃ teneat̃ iudex de eo qui morit̃ in tortura, Bal.cõsil.cccxxxvj.lib.iiij.

g ¶§.nonnunq̃.vide etiam ibi Bart.

h ¶Furẽ.hanc.l.& si res volentes occidi posse furem nocturnũ, ꝓ vitãdo piculo rerũ: limita nisi immineret periculũ pditiõis rei vilis: qa tũc nõ est licitũ occidere nec vulnerare. l.si ex plagis.§.tabernarius.ad.l.Aql. Et dici põt res vilis à duobus aureis.j. Si em̃ parcit̃ famę hoĩs pro re vili.l.si oleũ.§.fi.& l.se.ff.de dolo, multo magis vitę parcendũ est. Ad quod optimẽ facit.l.si adulteriũ.§.liberto.ff.de adul.secũdũ. Matthe.ĩ suis no.cxliij.& vide extra de homicid.c.suscepim⁹.& istud est etiã dictum Bald.

est vera opi. ꝙ furem nocturnum ego poſſum indi-
ſtincte occidere, ſi non poſſum eum dimittere ſine
periculo perſonæ, vel rerũ, ſic propter res licet ho-
minem occidere, & hoc in fure nocturno. Sed in fu-
re diurno non eſt periculum: quia ſi ego eum cogno
ſco potero rehabere. ¶ Propter hoc dicunt doct. no
ſtri, attẽta iſta ratione, ꝙ ſi de nocte cognoſcerem fu
rem nõ liceret eũ occidere: & ecõuerſo, ſi de die eũ
non poſſem cognoſcere eũ tanꝗ̃ furem nocturnũ li
a cet occidere. ita tenent doct. C. eo. l. ſi vt allegas.[a] Ha
2 bes ergo† tex. l. iſta, ꝙ pro defenſione rerũ mearum,
3 ego poſſum hoĩem interficere. Pro hoc aliàs dixi &
b dico nũc: Dicit. in. l. j. C. vñ vi, † ꝙ qs[b] põt defendere
vi, cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Qũo intelligit
cũ moderamine glo. ibidem ponit multa verba: ſed
tex. in. l. ſciẽtiã. §. qui cum aliter. ſ. ad. l. aquil. hoc de
clarat. Dicit enim ſic. cum aliter ſe defendere nõ poſ
ſet: tũc dicit inculpata tutela. Hoc autẽ intelligo ſic:
cũ aliter ſe defendere non poſſet à periculo rerum,
vel perſonæ. vñ non debeo pati, ꝙ me dãnifices in
aliquo, ſi damnum eſſet irrecuperabile: aliàs ſecus: vt
4 hîc. † Et ex hoc conſequit aliud, ꝙ ſi nõ poſſum effu-
gere, quin me percutias, niſi ego te interficiam, poſ-
ſum te interficere, per hãc. l. cũ ſi. Ratio eſt. cũ enim
quælibet iniuria pſonalis ſit maior quauis reali: vt
in. l. in ſeruorũ. in fi. j. de pœnis. & propter iniuriam
realem irrecuperabilem, poſſum occidere: igit mul
tò magis pro perſonali. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens circa res in plus, quàm cogitaret, qualiter puniatur?*

2 *Delinquens in plus circa perſonam offenſam, qualiter puniatur?*

3 *Animus & cogitatio in pœnis ſpiritualibus, magis inſpicitur, quàm effectus.*

4 *Delinquens in plus, quã cogitaret circa alias perſonas, quòd puniatur.*

5 *Offendens alium per quandam conſequentiam, an puniatur ſi non habebat animum offendendi, & eum non tangat?*

6 *Percuſſione facta alicui, per quam quis offenditur in conſequentiam ſi non apparet, de quo cogitauit, quid in dubio?*

7 *Delinquens in plus, ſi incidit in aliam ſpeciem delicti, quàm non cogitauit, qualiter puniatur?*

LEX XIIII.

c DIuus.[c] ¶ Pro declarãda hac. l. quęro
exemplũ. & tria exempla poſ
ſunt poni. Primum qñ aliquis non ha-
buit aĩm delinquendi, tñ delinquit. cer-
tè iſte non tenetur: vt hîc. & l. j. §. diuus. ſ. eo. Hîc tñ
an puniatur mitius propter culpã, & qualiter, dixi
vobis. ſ. eo. l. in. l. & videbitis. j. de pœ. l. reſpiciendũ.
§. delinquunt. Secundo modo põt poni exemplum
in eo, qui habuit aĩm delinquendi: tñ nõ perfecit de
lictũ: nam punitur ſecundũ aĩm, nõ ſecundũ effectũ
vt. j. eo. l. j. §. Diuus. ¶ Sed contra hoc opponit gl. j.
de pœ. l. cogitationis. Reſpondet gl. ibi ſtetit in fini
bus cogitationis: hîc peruenit ad actum. ¶ Item op.
de. l. j. in fi. ſ. quod quiſqȝ iur. Sol. ibi loquit in leuio-
ribus: hîc in grauioribus. vel aliter impetrare reſcri-
ptum nõ eſt delictũ: ideo non facit ad propoſitum.
¶ Item opp. de. l. qui falſum. j. de fal. Sol. ibi potuit
delictum pficere, & noluit: hîc non potuit. Hæc con
traria tangunt in gl. & materia iſta expeditur p mul
tos in. l. ſi qs non dicam rapere. C. de epiſ. & cleri. &
tangitur. ſ. de extraor. cri. l. j. & ibi dicam. Tertiò po
teſt poni exemplũ de eo qui voluit delinquere, &
tñ delinquit plus, ꝗ̃ vellet: vt cũ vellet tm̃ percutere
interfecit: vel aliquid aliud. quid iuris ſit tunc: gl. nec
hîc, nec alibi tangit. Doct. tangunt in. l. qm̃ multa fa
cinora. C. ad. l. Iul. de vi quã materiã volo expedire
d per plures qſtiones. ¶ Primò quæro,[d] quid † ſi aliqs
1 deliquit plus, ꝗ̃ cogitaret circa res? diſtingue tres ca
ſus: quia aut delictum, quod facere propoſuerat ad
hoc tendit: & tunc inſpicitur delictum, ſeu euentus,
& non animus: vt. l. quoniã. C. ad. l. Iul. de vi. & ideo
ibi violentia punit ſecundũ euentum: quia veriſimi
liter illud delictum tendit ad verbera & homicidia,
e & ſimilia. Vnde ſi[e] aliquis propoſuiſſet mittere incẽ
dium in domo vna; & propter hoc eſſent cõbuſtæ
plures aliæ, tenet de omnibus: quia omne incẽdium
ad hoc tendit veriſimiliter, quod domus contiguę
comburantur ſimiliter: vt. l. j. §. ex incendio. ſ. de in-
cen. rui. nau. Si verò delictũ non tendit ad hoc, & tũc
aut delinquit in plus circa eandem rem: & inſpicit
euentus: vt. l. vulgaris. §. ſi quis æs. ſ. de iur. & ideò ſi
quis furaret vas conſecratũ, cum putaret non conſe
cratum: tũc inſpicitur, quod eſt ſecutũ, nõ quod pu-
tabat. Si verò delinquit in plus circa diuerſas res: tũc
inſpicitur animus nõ euentus: vt. d. l. vulgaris. §. ſed
2 & ſi quis. ¶ † Secũdò quæro, qd ſi aliquis delinquit
in plus circa perſonã offenſam. hîc eſt aduertendũ.
Nam quędã. ll. vident velle, ꝙ inſpiciat animus: vt. l.
item apud labeonẽ. §. ſi qs virgines. ſ. de iniur. & qd
no. in. l. ſi ignorãs. ſ. loca. In contrariũ videt. l. eum,
qui nocentẽ. §. pen. ſ. de iniu. & iſtam vlt. partem ve
ram puto, ꝙ inſpiciat euentus. Non ob. §. ſi quis vir-
gines. quia ibi in nullo habuit animũ cõmittendi ali
quod punibile. Credebat enim illas virgines eſſe
meretrices, quas appellare nõ eſt punibile: ſed noſtra
quæſtio loquit in eo, qui ab initio propoſuit delin-
3 quere. Non obſt. † glo. l. ſi quis ignorans. ſ. loca. quia
illud intelligo eſſe verũ in pœna excõmunicatiõis:
ſeu in quauis alia pœna. ſ. ſpirituali. vbi animus & co
gitatio magis inſpicit: ſed in pœna tẽporali euentus
inſpicitur. Prædicta vera qñ delinquit quis in plus
circa perſonã ipſam, quæ principaliter offendebat:
4 ſed ſi delinquit † in plus circa perſonas alias: iſtud po
teſt eſſe dupliciter. ¶ Vno modo, ꝙ vtranqȝ perſo-
nam offendit: vt cũ vellet percutere vnũ, percuſſit
duos: tunc de vtroqȝ tenet: vt. l. ſcientiam. §. qui cum
aliter. ſ. ad. l. aquil. facit. d. l. eum, qui nocentẽ. §. pen.
5 & fi. ſ. de iniur. Si verò † non offendit alium tangen-
do eum, ſed per quandam conſequentiam: vt puta
faciendo iniuriam filio, vel vxori: per conſequentiã
facit iniuriam patri, vel marito: & tunc videt, ꝙ ani-
mus inſpici deberet, potius, ꝗ̃ euẽtus: ſecundũ quod
dicitur in. l. eum, qui nocentem. §. pen. & fi. ſ. de in-
6 iur. ¶ Sed † de vno poſſet dubitari: quid ſi nõ appa-
ret de quo cogitauerit: quia percuſſit quendam nec
aliquid apparet, vtrum cogitauerit de patre, vel de vi
ro: vel vtrum ſciuerit hoc, ſcilicet habere percuſ-
ſum patrem, vel maritum, quid in dubio? Reſpond.
ſufficit de hoc non cogitaſſe, vel neſciuiſſe hoc: vt. l.
eum, qui nocentẽ. in fi. ſ. de iniur. & facit optimè in
7 l. falſum. §. ſi actum. in fi. ſ. de fur. ¶ † Quęro, quid ſi
delinquit in plus incidẽdo in aliam ſpeciem delicti?
hîc aduerte, ſi quidem delictum, quod principaliter
facere propoſuit, tendit ad illum finem, qui ſecutus
eſt: tunc inſpicimus euentum. Caſus eſt not. in. l. fin.
ſ. de crimi. expi. hæredi. & extra de homici. c. fi. lib.
vj. l. quoniã multa facinora. C. ad le. Iu. de vi. Si verò
ad hoc non tendebat delictũ, quod principaliter fa-
cere propoſuerat, tunc non tenetur: vt. l. verum. de
fur. l. qui iniuriæ. in prin. eo. tit. tene prædicta mẽti.

LEX XV.

f NIhil intereſt.[f] ¶ Oppo. de. l. itẽ ſi obſtetrix.
in principio. ſ. ad. l. aquil. Solu. aliud in. l.
aquil. & aliud in. l. Corne. Ratio eſt: quia
hæc. l. punit expreſsè eũ, qui habuit animũ occiden
di: licet non occiderit: ſed in. l. aquil. dicit expreſsè ſi
quis occiderit. quę verba nõ verificant in dante opẽ.
quod tene mẽti. ¶ Secũdò quæro exẽplũ eius, qui
mortis cauſam præbuit. dicit glo. pone exemplum
in illo, qui poſuit gladium in manu furioſi: vt ſe, vel
alium occideret. ita dicit glo. ¶ Sed opp. cum enim
furioſus non teneatur: vt. l. infans. ſ. eod. & j. titu. j. l.
pe. §. fi. & l. Diuus. ſ. de offi. præ. ergo videtur, ꝙ prę
ſtans opem non poſſit teneri: vt. l. ſi is, qui. §. ſicut Ti
tium. ſ. de fur. dic vt ibi dixi. & l. is qui opem. eo. ti.
& l. ſi quis vxori. §. neqȝ. de fur. & no. per glo. in. l. ſi
quis id quod. §. pe. ſ. de iuriſdi. om. iu.

LEX XVI.

QVi cædem.[g] ¶ Oppo. de. l. decu-
rionũ. C. de pœnis.
vbi vanæ voces populi non ſunt exaudien-
dæ. Reſpondet Dy. propter tumultũ populi, nõ oc
cidetur ille, qui non eſt culpabilis: vt. l. contra. Sed
pœna poteſt bene accelerari. caſus eſt hîc.

Quando

in. l. j. C. locati. & Areti. inſtitu. de accuſa. §. primo. aliàs. ij. et vi jas in pinde act. n. 69

a ¶ L. ſi vt allegas. & ibi etiam dicit Bal. & doc. ꝙ etiã ſi cognoſcam furem diurnum: ſed non poſſum aliter res furatas habere quia eſt diſceſſurus: ꝙ poſſum occidere eũ. & ideo dicit, ꝙ debitor fugitiuus, ſi telo ſe defendat, poteſt occidi.

b ¶ Quòd quis. & cõtra iſtã deciſionem eſt caſus ſingu. ſecundùm do. Abb. in tit. de homi. & vide quæ ibi dixi. Andræ. Barba.

c ¶ Diuus. No. hîc quãdo aliquis deliquit plus, vel minus, ꝗ̃ cogitauerit, de quo vide p Bal. in. l. ſi qs non dicam rapere. in vj. col. de epiſc. & cleri. Et circa iſtã materiam generaliter, videlicet, an in delictis inſpiciatur opinio, vel veritas, vel econtra. vide pulchrã diſtinctionẽ Bal. in. l. ſi quis ſeruo. C. de furt. & not. per Bart. per totã hãc. l. Io. an. in regula cũ quis in ius: in mercu. & q̃ dixi poſt Bart. in. l. l. itẽ apud. §. ſi qs virgines. ſ. de iniur. & aliquid etiã per Ioan. an. in regul. quod quis in fi. in mercu.

POMATES.

d ¶ Primò quæro. vide alle. per Cępo. conſ. ccciij. co. xiiij. & ſeq. & cõſ. xxxvj. co. j. & Alex. Aret. xxxiiij. col. fi. & Are. in. l. ſi qs mihi bona. §. ſi coram. col. ij. de acqui. hære. & conſ. lxxx. co. iij.

POMATES.

e ¶ Vnde ſi aliquis. adde latè Sali. in. l. quoniam. C. ad. l. Iul. de vi publi.

f Nihil intereſt. vide in. l. j. § diuus. ſ. eo. & Barto. in. l. is qui opem. in prin. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Quando ex proposito plures iuissent, occidendi aliquem, licet tantum unus percusserit, omnes tamen puniuntur.*

2 *Ictus in.l. Cornelia inspicitur ad hoc, ut uideamus quem animum habuit occidendi, uel non: sed in.l. Aquilia inspicitur, ut uideamus ex quo ictu mors sit secuta.*

3 *Plures si delinquant, & tractatur de puniendo alios delinquentes, propter illos delinquentes, omnes tenentur de uno, & pro uno reputantur.*

4 *Villa, quæ tenetur sub pœna capere malefactores, si plures fecerunt in uilla maleficium, & uilla non capit eos, tenetur tantum una pœna.*

5 *Præstans auxilium duobus committentibus homicidium, una tantum una pœna tenetur.*

6 *Mandante uno pluribus, ut faciant unum homicidium: dicitur unum delictum, & non plura.*

7 *Plures delinquentes, si habebāt officium publicum, & tractatur de ipsis puniendis, omnes tenentur pro uno delicto, & una pœna tenentur.*

8 *Cōmentarienses quatuor qui præerant carceribus si extorserunt pecuniam, omnes tenentur pro uno quadruplo.*

9 *Plures non officiales quādo delinquunt, si æqualiter, omnes tenentur: si inæqualiter, quilibet punitur secundum qualitatem facti sui.*

10 *Plures ubi delinquunt, nec apparere potest cuius ictu percussus sit mortuus: an omnes puniantur: & qualiter?*

Vulnera illata uulnerato post primum uulnus mortale, dicuntur mortalia: licet ex se non sint.

11 *Cautela in formando inquisitionem contra plures delinquentes.*

12 *Percussus quando superuixit, & per interuallum temporis posteà deceßit, an præsumatur mortuus ex uulneribus.*

Ad iudicium medicorum recurritur in contemplatione percußionum.

Statur dicto unius periti, quādo plures haberi non possunt.

LEX XVII.

SI in rixa. ¶ Videtis, ꝙ oportet contēplari ictus vniuscuiusq;: vt ille, qui occidit teneaṫ: alij nō.
¶ Opp. ꝙ ictus non sit contemplādus,
sed animus: vt. s. eo. l. j. §. Diuus. & . s. eo. l. Diuus. gl.
dicit, ꝙ ideo Iurisconsultus dicit hîc cautè in rixa:
1 †quia si iuissent ex proposito occidendi, oēs tenerē
a tur:[a] licet vnus tm̄ percusserit. Ita dicit glo. tua in fi.
Intelligit ergo, vt vides, ꝙ hîc non fuit proposito:
¶ Sed contra hoc facit: quia dicit in hoc collectorū:
ergo videṫ, ꝙ ad hoc fuerūt coadunati, & ex proposito fuerit factū. Rnd. intelligo collectorum in hoc,
ex quodam accidenti, non ex proposito: vt euenit in
rixa: ita debet intelligi hîc. ¶ Sed adhuc obest. cōtra
licet nō præcesserit ꝓpositū per oēs, potest esse, ꝙ illo tempore, tunc quilibet habuit aīm occidendi: &
ideo non debet inspici ictus, sed animus: vt in præal.
2 leg. l. Respon. dico † quod ictus inspicitur ad hoc, vt
videamus quē aīm habuit quis occidendi, vel nō: vt
d. l. j. §. diuus. s. eo. Aduerte, istud dictum gl. videtur
verū de iure cōi. in. l. Cornel. in qua habetur plus respectus ad aīm, quàm ad actum: sed in. l. Aquili. quæ
magis respicit actum, q̄ animum, inspicitur, vt videamus ex quo ictu secuta est mors, non vt videamus
aīm principaliter: vt. l. itē mela. §. sed si seruū plures.
s. ad. l. Aquili. ¶ Quærit gl. quid si nō pōt apparere
cuius ictu: prout dicit gl. oēs tenenṫ: vt in. l. itē mela.
§. sed si seruū plures. ita dicit gl. Contra istā gl. videṫ
gl. in. l. item mela. §. sed si seruū plures. scilicet ꝙ in
dubio debent absolui per. l. absentē. j. de pœnis. Dy.
in. c. in obscuris. circa finē regulæ. lib. vj. tenet istam
glo. Alij docto. moderni dicunt, ꝙ si quidem maleficium fuit factum ex proposito: loquitur glos. ista:
aliâs si nō ex proposito, loquitur gl. contraria: vt si
non apparet cuius ictu perijt, oēs debent absolui: &
hoc verū in. l. Cornel. quæ requirit dolum. Sed in. l.
aqui. in qua venit leuissima culpa: tūc oēs tenenṫ: vt
d. l. item mela. §. sed si seruū plures. & hoc tenet Cy.
C. ad. l. Iul. de vi. l. qm̄ multa. in vlt. quæstione. Istud
dictum satis procederet de iure cōi. secundùm quod
punitur animus: licet homicidiū nō sequatur: sed se
b cundū iura municipalia[b], quæ puniūt homicidium
tm̄ secutum. Ista verba sunt valdè dubia. ¶ Ideo pro
declaratiōe huius materiæ, de pluribus delinquen-
3 tibus ad euidentiam, debetis scire, qn̄ † plures delinquunt qn̄q; tractatur de puniēdo alios propter illos
delinquentes: tunc oēs illi committentes vnum delictum reputanṫ pro vno: vt. l. cum si exhibuissent.
§. fin. s. de publi. & . l. j. & per totū. s. si fami. fu. fe. di.
Fallit in casu. l. si familia. s. de Iurisdi. om. iudic. ¶ Et
4 per hoc possumus determinare. q. † villa tenetur capere malefactores: teneṫ etiam denunciare: & si non
fecerit certā pœnā soluat. Contingit, ꝙ plures fecerunt vnū homicidium: villa non cepit eos: tenebitur
ne pluribus pœnis pro quolibet homicidio, vel vna
c tm̄? Dy. determinauit,[c] ꝙ vna tm̄ teneatur pœna: nō
tn̄ per rationem p̄dictam: sed p illam, quia statutum
quod loquiṫ indefinitè æquipollet vniuersali: & ideo
cum dicit, si non cœperit malefactores, resoluitur: id
est, si oēs malefactores non cœperit: ergo &c. vt. l. si
plures. s. de lega. iij. & . l. si pluribus. s. de leg. ij. ita de-
5 terminauit Dy. ¶ † Secundò facit ad illud. vnus præ
d stitit auxilium duobus committētibus homicidiū.[d]
punieṫ ne pro quolibet homicidio pœna sua, quasi
cuilibet per se præstiterit auxiliū? & sic præstiterit
duo auxilia? & consuluit Dy. ꝙ tm̄ vna pœna tenea-
e tur[e] per eādem rationem: quia statutum quod dicit,
si quis dederit auxiliū malefactori, resoluitur in vniuersalem, hoc est, malefactoribus omnibus. Pro hoc
etiam facit regula, quam suprà tradidi: quia cum tractaṫ de puniendo alio, propter maleficium commissum à pluribus: illi plures habentur pro vno: vt. s. dixi. ¶ Sed cōtra hoc facit. s. si fa. fur. feu. di. l. j. §. j. vbi,
si dn̄s fuit factus, tenetur pro quolibet seruo, nō tm̄
pro vno: sed iste præstans auxilium fuit in dolo: ergo &c. Respond. illa. l. facit pro. Si enim dn̄s conuenitur suo noīe pro suo iussu: vnus est iussus: & vnū
maleficiū reputaṫ. Sed si cōueniraṫ noīe serui: tūc teneraṫ pro quolibet seruo. Pro hoc facit, quod habuistis. s. tit. j. l. iij. vbi coadunatus tenetur. & tn̄ dicitur
coadunans non tenetur: nisi vna. l. j. pro vno delicto:
6 non autem tenetur pro quolibet coadunato. ¶ † Et
per hoc pōt solui quæstio, ꝙ si quis mādauerit pluribus: vt faciant homicidium, vel aliud delictum: vt
sit semper vnum delictum, p ea, quæ supra dixi: secus si mandaret, vt facerent diuersa delicta: tunc pro
quolibet delicto teneretur, nec est nostra materia.
7 ¶ † Quandoq; tractatur[f] de puniendis ipsi pluribus
f delinquentibus: & tunc quandoq; isti plures delinquentes habebant officium publicū: tunc oēs haben
g tur[g] pro vno: & vna pœna puniuntur: vt. l. si multi.
s. de public. & . l. tres tutores. de admini. tutor. & ibi
no. tangam vobis in. l. sacrilegi capite. §. j. ad. l. Iul. pe
8 cu. ¶ † Et ex hoc vidi semel in ciuitate ista ꝙ quatuor commentarienses, qui præerant carceribus, qui
extorserunt aliquē indebitè, secundū formam statuti debebant condemnari in quadruplo: certè oēs de-
9 bebant condēnari in vno † quadruplo, non quilibet
per se: vt. s. vidistis. ¶ Quandoq; plures delinquētes
& cōmittentes vnū delictum, non sunt officiales: &
hîc aduerte, si quidē oēs æqualiter delinquūt, omnes
æqualiter puniuntur: vt. l. ita vulneratus. in fi. s. ad. l.
aquil. & . l. si plures. s. de iniur. & . l. si plures. s. arbo.
furtim cæsarū. & . l. iij. s. titu. j. & . l. vulga. §. si duos. s.
de fur. Si verò delinquunt inæqualiter. & tunc quilibet punitur secundū quantitatem delicti sui: & ad
hoc factū vniuscuiusq; debet contēplari: vt hîc: & . l.
h item mela. §. sed si seruū plures.[h] s. ad. l. Aquil. ¶ Da
10 tis hîc regulis ad † ꝓpositum accedamus. Plures percusserunt vnū, & ille mortuus est. dicunt docto. aut
ex ꝓposito, & oēs tenenṫ: aliâs secus. Dic vt dixi vobis: propositū secundū statuta Italiæ: nō ita attendiṫ
sicut factū: ideo debemus dicere sic. Qn̄q; apparet
cuius ictu decesserit isto casu: si qdē inferens vulnus
mortale percussit primò: alij inferentes alia vulnera
pcusserunt secundò: tunc qlibet teneṫ de occiso. Nā
ista vulnera secundò illata, licet in hoīe sano non essent mortalia: tn̄ in hoīe iam debilitato per primum
vulnus mortale, vulnus est: vt. l. qua actione. §. sed &
si quis seruū ægrotū. s. ad. l. Aquil. ad idem facit. l. ita
vulneratus. in prin. eo. tit. Si verò percusserunt prius
illi, qui intulerūt vulnera nō mortalia: tunc teneṫ de
occiso tantùm ille, qui intulit vulnus mortale, si ex il

a ¶ Omnes tenerētur. Adde Bar. in l. j. §. diuus. s. eod. & Cyn. in. l. is qui cum telo. c. eo. ad. de Bald. consilio lxxx. lib. v.

b ¶ Iura municipalia. adde Bart. in. l. j. §. diuus. s. eodē. Bar. & Bal. & quæ ibi dixi in. l. is qui cum telo. C. eo. & an habeat locū in eo, qui emit venenum. vide Bart. in l. j. j. titulo. j. adde Alex. consi. xiiij. volu. iij. & Bal. cōsil. cxxj. lib. v.

c ¶ Dyn. determinauit. Adde Bart. in. l. cū exhibuissent. in fine & quod ibi dixi. s. de publi.

d ¶ Committentibus homicidium. An tot pœnis affligaṫ, quot fuerūt malefactores. adde Bal. in. l. cum rationibus. C. qui accusa.

e ¶ Teneatur. vide Bart. in. l. q seruo. §. fin. s. de fur. Faciunt ea, q̄ habenṫ in. l. is qui opē. eo. tit. & de hac materia vide quæ not. Bartol. in. l. nunq̄ plura. s. de priua. deli. Io. an. in Spe. in ti. de pœ. §. j. & quod tāgit Bald. in. l. cū ratiōibus. circa fi. C. q accus. & in Spe. in tit. de homi. ver. sed pone. & in ti. de test. §. j. versi. sed qd si quis in rixa. p Archid. xxiiij. q. vlt. c. fi. p Inn. de homicid. c. sicut dignū. Dy. in regula, in obscuris. Cy. & Salice. in. l. qm̄ multa facinora. C. ad. l. Iuli. de vi. & quod dicit Bal. in l. j. C. ad sillania. & Bald. in. l. edita. in xxx. col. in. versi. xiiij. quæritur. C. de eden.

f ¶ Qn̄q; tractaṫ. & adde, quod cōcitator societatis teneṫ de homicidijs in pugna cōmissis, & etiā homicida de eodem tenetur: vt not. glos. & doc. in. l. qm̄. C. ad. l. Iul. de vi.

g ¶ Habentur pro vno. Bart. in. l. aufertur. §. fi. de iur. fisc. & in. l. magistratus ad muni.

POMATES.

h ¶ §. sed si seruum plures. pro intellectu. d. l. itē mela. §. sed si seruū plures. s. ad. l. Aql. vide Ro. cōsil. cccc j. vbi dicit, ꝙ ꝓcedit, vbi constat de initio delicti.

a ¶ Tamen aduerte. vide quæ dixi in. c. præsbyterū. de homi. Andr. Barba.
b ¶ Præſtans auxilium. no. de eo, qui punitur tanquã præſtans auxiliũ. & vide Barto. in. l. qui ſeruo. ſ. de furtis, & Salice. in. l. j. C. de rap. virgi. in verſicu, vj. quæro.
c ¶ Formare inquiſitionem. Et adde, ꝙ hæc verba aſsiſtendo &c. debent apponi in inquiſitione: aliâs enim ſi diceretur, quod vulnerauit: & auxiliũ homicidio pręſtitit: nec diceretur aſsiſtēdo homicidio, nõ puniretur tanꝗ̃ p̄ſtãs auxiliũ homicidio niſi p actũ vulneris. & ita intelligitur per not. per Bart. hîc niſi diceref, ꝙ pręſtitit cõſilium ita dixit ſin. Bart. in. l. q ſeruo. §. fi. ſ. de furtis. Limita tamen iſta per no. pulchrè per Bald. in. l. data opera. in xxviij. col. C. qui accuſa. vbi dicit, ꝙ ſi Titi⁹ rixabatur cũ Seio cognato, & frater Seij ſupuenit, & occidit titium aſtante & p̄ſente Seio, nõ puniref Sei⁹, etiã de auxilio, qa Seius primò venerat nec frater eius de doluntate ſua ſupuenit. qđ bene not.
d ¶ §. ſi plures. & vide in. c. ſtatutũ. extra de ſepul. & extra de ele. c. cupiẽtes. §. cœterũ. glo. ſuper ver. inculpabilis. lib. vj. xlij. diſtin. c. quieſcam⁹. in gloſ. fin. Ray. in ſumma. de homicidio. §. quid ſi plures. Spec. in tit. de leg. §. iuxta. verſi. quid ſi quis.

POMATES.

e ¶ Sed hic inſurgit dubiũ. ad hoc vide Alex. conſi. xv. in. j. vo. xiiij. col. iij. & xlvj. vo. iiij. & Anc. ccxvj. inci. i Chriſti noĩe nos Bar. de Saliceto. & do. Præpo. in ca. quieſcamus. col. ij. ĩ fi. xlij. di. & Cęp. xlj. co. vij. & addidi ad Anan. lix. co. iiij. & alex. etiã. l. col. ij. vo. j. & Cæpo. cau. ſua. ij. char. ij.
f ¶ Per interuallũ. vide Bal. in proœmio fforum. circa prin. iij. col. & vide oĩno Bal. in. l. ſi ab hoſtibus. §. j. ſ. ſolu. mat. & ibi Imo. & Bal. in. c. j. qb. mo. feu. amit. & qđ not. cano. in. c. ſignificaſti. el. ij. de ho. Quid aũt ſi bos, vel equus vẽditus morif intra triduũ poſt vẽditionẽ, qd iuris? vide Io. an. in addi. Spe. in ti. de ẽp. & vẽdi. §. ſciẽdũ. ver. & no. ꝙ in vẽdi. Ang. & Imo. in. l. ſi qs cũ aliter. de ver. obli. bal. ĩ. l. ij. ĩ. iij. q. C. de reſcĩ. vẽ.

lius ictu perijt: vt hîc. & d. l. itẽ Mela. §. ſed ſi ſeruum
a plures. Tamẽ aduerte[a]: qa ille, qui primò pcuſſerit,
b poterit puniri tanꝗ̃ præſtans auxiliũ[b] homicidę aſſiſtendo ſibi ad maleficiũ cõmittẽdum: vt. l. in actione. §. ope. ſ. de fur. Poteſt puniri etiam quaſi coadunatus ad hoc, ſcilicet ad homicidiũ cõmittẽdũ, vt. ſ. titu. j. l. iij. & ſufficit etiam ſi ſolus vnus eſſet ad hoc coadunatus: vt. l. ij. §. ſed ſi vnus. ſ. vi bon. rapto. & p
c hoc ſcies, qualiter debes formare inquiſitionem,[c] & accuſationem. Si verò non poteſt apparere, quis primò, & quis poſt pecuſſerit, dic vt. j. dicam. Quãdoque non poteſt apparere cuius ictu quis deceſſerit: & hoc poteſt cõtingere duob⁹ modis. ¶ Primò, quia nullum vulnus per ſe erat mortale: ſed vulnera vtriuſque ſimul iuncta erant mortalia. iſto caſu omnes puniuntur de homicidio, qa omnes occiderũt:
d vt. l. item Mela. §. ſi plures[d] trabem. ſ. ad. l. Aquiliã. & l. ita vulneratus. in fi. eo. titu. argu. ſ. arborum fur. ceſ. l. ſi plures. hoc tenet Inno. in. c. ſignificaſti. extra de homic. Quandoꝗ nõ poteſt apparere, cuius ictu perierit: quia ignoratur quis eorum illam percuſsionem fecerit. Conſtat enim, quòd omnes percuſſerunt, ſed non conſtat quis eorum illam percuſsionẽ fecerit, quæ eſt mortalis, nec cõſtat de prioritate, vel poſterioritate. & iſto caſu dico, ꝙ oẽs punientur. Nã omnes præſumunf ſimul vulneraſſe. Sicut alibi, vbi de ordine non apparet, præſumũtur ſimul deceſsiſſe vt. l. ſi inter virũ. & l. ſed & in illos. ſ. de rebus dubijs. & ideò omnes tenentur: vt. l. item Mela. §. ſi plures trabem. & §. ſed ſi ſeruũ plures. ſecũdo reſpõſo. & l. ita vulnerat⁹. in fi. ſ. ad le. aquil. & quod dixi. ſ. pximo membro, quando nullũ vulnus erat per ſe mor-
e talę. ¶ Sed hic inſurgit dubium[e], an hoc ſit verũ in ſtatutis? nam. l. item mela. §. ſed ſi ſeruum plures. dicit, ꝙ ſi non apparet, omnes quaſi occiderint, tenentur, ergo nõ tenentur de occiſo, cum dictio quaſi, ſit nota diminutiõis. & hoc Dy. videf tenuiſſe in quodam ſuo conſilio. Mihi autem hoc non placet, ſed dico ꝙ dictio quaſi, eſt expreſsiua veritatis, ibi quoniam verũ eſt omnes occidiſſe, cũ omnes ſimul percuſſerint, & percuſsiſſe ſimul pręſumanf, vt. ſ. dixi. Et quòd iſtud ſit verum apparet ex. d. §. ſed ſi ſeruũ plures. primo reſpõ. vbi dicif, quòd ille cuius ictu deceſſerit, quaſi occiderit, tenef. Certè illud quaſi, eſt veritatis expreſsiuũ, & ita ibi in reſpõſo ſecũdo. Debe
11 tis ergo † eſſe inſtructi, quando formatis accuſationẽ, ſeu inquiſitionem: vtrum accuſetis vnum de homicidio, & alios dediſſe auxilium & fauorẽ, an verò dicatis omnes homicidiũ cõmiſiſſe ſimul, vt ex prędi-
12 ctis poteſt perpendi. ¶ † Poſſumus quærere, quid ſi aliquis percuſsit aliquem, qui poſteà per interual-
f lum[f] deceſsit, vtrũ ex illis vulneribus præſumaf deceſsiſſe? gl. C. de emen. ſeruo. l. j. videtur dicere, quòd in dubio, ſi ſurrexit, & ambulauit poſt triduum, nõ videtur deceſsiſſe ex illis vulnerib⁹. Tex. eſt etiã extra de ele. pcuſſ. c. ij. q dicit, ꝙ ex diuturnitate tẽporis, non præſumif deceſsiſſe ex illo vulnere. Iſta poſſent eſſe vera in dubio, in caſu certi ſtaremus certo. Et in hoc & in contemplatiõe percuſsionum, eſſet recurrendum ad iudiciũ medicorũ: vt. l. ſemel. C. de re mili. lib. xij. & l. j. §. j. de ven. inſpi. & l. cõparatio
g nes[g]. C. de fi. inſtr. & expreſsè de hoc caſu extra de homici. c. ſignificaſti. & ſi plures medici nõ reperiantur, ſtamus dicto vnius: vt in auf. de non alie. §. quod autem. col. ij. ¶ Habetis ergo ex prędictis expeditã materiam de pluribus delinquẽtibus. Materiam verò de pluribus contra quos delictũ committitur, dicam in. l. ſi plures. ſ. arbo. furt. cæſa. Materiam verò de pluribus delictis ab vno commiſsis vnico actu, habuiſtis tractatũ in. l. ſenatus. ſ. de accu. & l. ſi adulterium cũ inceſtu. ſ. de adul. Sed materiã de pluribus delictis cõmiſsis ab vno pluribus actibus: dixi in. l. nunquã plura. ſ. de priua. delict. Prædicta, quæ dixi de pluribus delinquẽtibus in hac. l. intelligas quo ad criminalẽ accuſationem: ſed quo ad actionẽ ciuilem dicam. ſ. quod vi, aut clam. l. ſemper. §. ij. non habetis. hîc alia.

Io. an. ſequif Flo. in. l. paciſci. ſ. de pac. idem Abb. in. c. iniuſtum. de re. per.
g ¶ L. comparationes. Vide quod habeo. in. l. duob. de re iudica. Rapha. in l. Imperatores. eo. ti. Et ad prædicta vnum ſing. tene mẽti ꝙ ſentẽtia lata ſecũdùm dictũ periti in arte, nunꝗ̃ tranſit in rẽ iudicatam ſcđm do. Ant. in c. propoſuiſti. j. de proba. qui refert Ioan An. ita tenentem, in addi. Specu. in titu. de homi. §. j. verſi. ſed poneꝗ vulnerauit &c. imo talis ſnĩa alio meli⁹ dicẽte, poſſet retractari. Ex quo poſſet ĩferri: ꝙ ſnĩa lata, de aliquo con. ſapiẽtis, nunꝗ̃ tranſit in rẽ iudicatã, ſed ſemper alio meli⁹ conſulente, poſſet retractari. & vide Bal. in. l. ſi ab hoſtibus. ſ. ſol. matr. & do. Anto. in. c. quo ad conſultationem. de offic. delega. Et quando plures ſunt periti, an ſit ſtandum dicto peritioris: vide Bar. in rubri. de controuer. inueſti. vbi dicit, ꝙ ſic. & vide Bar. in j. conſtit. fforũ. in fi. prin. & in. l. j. in princi. ſ. de ven. in ſpi. & ĩ. l. Theopõpus. de dote prælega. & in. l. fi. ſ. de pręto. ſtip. & Bal. & alij in. l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nu. & vide plenè p Mo. in. ca. ſignificaſti. el. ij. de homicid. Quantũ ad primũ dictũ, vide Ro. in conſil. ccxxxij. in cip. pro prima. diſcuſ. & vide Lud. in. l. cum quidam. §. quod dicitur. de acquirenda hære. Et adde ꝙ ſententia etiam lata ex præſumptionib⁹ nunꝗ̃ tranſit in rẽ iudica. de quo habes poſt tex. in. l. ſi quis adulterij. C. de adul. & poſt Bar. in. l. j. C. ſent. reſcin. non poſ. & quæ ſententia pro pœna corpali tranſeat in rem iudicatam: vide quæ habes poſt Bar. in. l. nõ tm̃. j. de app.
h ¶ Ac ſi dediſſet. Sed cõtra Bar. tenet Sal. in. l. j. C. de ſic. & Mod. in ru. & etiã. d. l. fi. de patri. qui fil. diſtra.

Ad. l. Pompeiã de Parricidijs Rubrica.

SVMMARVM.

1 *Venenum emens cauſa dandi, licet non dederit, punitur.*

LEX I.

LEGE Pompeia. Hęc l. diuiditur in quinꝗ partes: vt glo. dicit. Primò dicit de eo, qui occidit aſcẽdentes. Secundò de eo, qui occidit collaterales. Tertiò de eo, qui occidit affines. Quartò de eo, qui occidit illum, cui debef reuerentia patronalis. Quintò de eo, qui occidit deſcendentes. Secunda ibi: fratrem. Tertia ibi: vxorem. Quarta ibi: patronum. Quinta ibi: ſed ſi mater. ¶ Opp. dicitur hîc, quòd tenetur pœna, quæ eſt. l. Cornę. de ſica. contra. j. e. l. fi. & C. eod. l. j. & inſtit. de publi. iudi. §. alia. Gl. quæ eſt hîc, dat multas ſol. ſed iſta ſol. mihi placet. De iure antiquo, qui occidebat aſcendentes, puniebaf pœna ſpeciali: alij puniebanf l. Cor. de ſica. vt. j. e. l. fi. quæ. l. diſtinguit, & declarat iſtã. hodiè verò indiſtinctè omnibus imponif pœna vna, quæ ponitur in. d. l. j. C. eo. & l. pe. j. e. & inſt.
1 de publ. iudi. §. alia. ¶ † Vltimò no. tex. huius. l. in fi. ꝙ ille, qui emit venenũ, vt daret alicui, licet non de-
h derit: punietur perinde ac ſi dediſſet[h]. Quod not. cõtra illos monachos, qui dicuntur voluiſſe venenare Abbatem ſancti Petri.

LEX II.

FRater. ¶ Nota caſum, in quo ex ſola ſcientia quis punif. hoc declarabo. j. eo. l. vtrum.

SVMMARIVM.

1 *Ex lege eſſe dicitur, quod eſt ex ſententia legis. At in ſtatuto non ueniũt ea, quæ cõprehendũtur ex ſententia & mente.*

LEX III.

SEd ſciendum. ¶ Not. bene hũc tex. ꝙ licet faciat mentionem de his, qui ſunt in gradu vlteriori, nõ refert ſe ad eos, qui ſunt in gradu propinquiori ſecundum verba, nec ſecundum mentẽ, ſeu ſententiã: niſi extendaf p iuriſc. habẽtes authoritatẽ extendendi. Ita dicit glo. quam no. Iſtud dictũ glo. quæ dicit, ꝙ ante Martianũ, non continebanf illi, qui ſunt in pari, vel ppinquiori gradu. Hæc ſentẽtia nõ placet mihi. nã non poſſet facere Iuriſconſultus, nec Imperator, ꝙ illud quod pri-
mò nõ continebaf in ſentẽtia, nunc cõtineatur: ſed
i bene poteſt extendere[i], ſi vult: non quòd ſententia illa contineatur: vt. l. iij. in fine. cum. l. ſequenti. ſ. de legitim. tuto. Facit ad hoc. ſ. de vſufruc. ea. re. quæ vſu conſu. l. ij. in fi. Dico ergo ꝙ ante cõtinebaf ex ſententia, quæ ſententia per Martianum eſt declarata.
k ¶ Quæro ergo: [k] nũquid illi, qui occidũt eas pſonas quæ cõprehendunf ex ſententia, nõ ex verbis, accuſentur. l. Pompeia de parrici. an accuſabuntur ex. l.
1 iſta. Mar. Reſpõ. ex illa Põpeia: qa † illud, quod eſt

i ¶ Poteſt extendere. vide gl. in. §. alia. inſti. de pub. iud. & in. l. j. C. de his, qui pa. vel lib. & an iſte ti. habeat locũ in agna. & cogna. &c. vide Sal. in. d. l. j. cum gl. qui tenet, ꝙ non. & dicit ipſe, ꝙ pœna parricidij, de qua. in. d. §. alia. non eſt in vſu hodie, ſed decapitantur.
k ¶ Quæro ergo. ſed nunquid dicatur parricida ille, qui procurat malã ca-

ex ſententia

ptionem, puta carcerem fratri suo, ita φ veniat saltem priuandus feudo. vide Bald. in. c. j. §. denique. quæ fuit prima causa bene. ami. & ibi oino vide. & adde not. in. l. & si amicis. ff. de adul. Item not. φ aliud est esse aliquid ex lege, & aliud ex verbis legis. quod not. pro statutis: qa non cõprehendunt mentem. l. & vide Bal. in. l. si qs non dicam rapere. in fi. C. de epis. & cle. & quod no. Bart. i. l. contra. ff. de legi. ex sñia legis, est ex. l. vt. l. nominis & rei. §. verbũ, ex legib. j. de verb. sig. Aliud ergo est esse ex. l. & aliud ex verbis. l. Et in statutis, in qbus secundũ quosdam non recedimus à verbis: istæ personæ q̃ comprehendunt ex sñia, non continentur: quia non continentur verbis, sed sententia, & mente.

SVMMARIVM.

1 *Pater & mater sponsi an cõtineantur appellatione soceri, & appellatione uxoris contineatur sponsa, quòd sic ex interpretatione.*

LEX IIII.

Cum pater. ¶ Hęc. l. cõtinuatur cum præcedẽti & ponit vnam ratione dicti in præcedenti l. & pone casum sic, qa sponsa continet ex sñia. l. Respon. in hoc sic, φ pater & mater spõsi, 1 † cõtinent appellatiõe soceri: sicut sponsi, vel spõsæ filiorũ, continent appellatione generi. Eadem ergo appellatione vxoris, continet spõsa. ¶ Quæro, vtrũ hoc sit ex ꝓpria significatione verbi, vel ex interpretatione. Respon. ex interpretatione: vt. l. non sine. C. de bo. quæ lib. & l. lex Iulia. ff. de fun. dota.

SVMMARIVM.

1 *Filius, qui adulterat uxorem patris sui, perdit priuilegium paternum: idem si committat alias causas ingratitudinis: ideo pater illum occidens, non tenetur de parricidio sic & econtrà.*

LEX V.

a Diuus. a ¶ No. tex. in. l. fi. ibi, nam patria potestas. ¶ Opp. φ pater debeat totaliter excusari: vt. l. marito. ff. de adulte. Solut. ibi loquit qñ eum inuenit in rebus venereis. Item oppo. φ debeat excusari indistinctè: vt. l. in suis. ff. de liber. & post. Sol. hic, interfecit, vt latro. non vt pater. Ita dicit gl. vel verius illud verũ de iure antiquissimo. quod ius est hodie sublatũ: vt. l. ij. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Item videtur, φ debeat puniri pœna. l. Pompeię. quæ est maior deportatione: vt. j. eo. l. peñ. & vidistis. ff. eo. l. j. ab illa pœna pater excusat propter filij adulteriũ. 1 filius ergo, qui adulterat vxorem † patris sui, perdit priuilegium filij. Idẽ habes in authen. vt cum de ap- b pellatio. cog. §. causas. b & quod hic dicitur de adulterio nouercę: idẽ de illo filio, φ cõmisit aliquas causas ingratitudinis, propter quas potest exheredari: vt perdat priuilegium filij: nec propter eius mortẽ habet locum. l. Pompeia. Item probatur alia ratiõe: quia propter illas causas, perdit ius alimenta petẽdi vt. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de liber. agno. & denegare alimenta, est necare: vt. l. necare. eo. titu. ergo pater, φ propter omnes illas causas pater excusatur à pœna parricidij. ¶ Idem puto, si pater committeret aliquam causam, propter quam põt à filio exhæredari, φ perdet ius paternum. & filius patrẽ occidens non tenetur pœna parricidij. Idem dico de collateralibus.

SVMMARIVM.

1 *Faciens per alium, fingitur per seipsum facere.*
2 *Popularis, qui mandat nobili, ut faciat homicidium, uel ei præstet auxilium: punitur pœna, qua punietur nobilis.*
3 *Punitur quandoque quis ex sola scientia.*

LEX VI.

c Vtrum. c ¶ Not. tex. ibi perinde & c. & vide glo. quæ inci- 1 pit plus puniunt. ¶ † Quæro, quomodo est hæc. l. dicit, qui per alium facit, per se facere videtur: vt. l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi armata. Sed si ipse occidisset, non teneretur. l. Pompeia de parricidijs, quomodo ergo tenetur hac pœna? Hæc glo. hic miratur, & instit. de publ. iud. §. alia. & Azo in sum. huius tituli. Addo casum admirationis. nam est quædam fictio, qui per alium facit, per seipsum facere videbitur. & in fictiõibus requirunt extrema

a ¶ Diuus. Et adde φ ita punitur occidens patrem spiritualem, sicut occidens patrem naturalẽ. de pœ. dist. j. c. aut facta. in gl. Paulo infra. ibi, φ ius hodie sublatũ est & c. vide Bart. in. l. inauditum. in prin. ff. tit. j.

b ¶ §. cãs. qui adulterat vxorem patris sui, perdit priuilegia filij, & occidens filium talẽ, non punitur pœna parricidij. Sed quid si esset bannitus: vide Bar. in. l. si adulterium cũ incestu. in fi. ff. de adulte.

POMATES.

c ¶ Vtrũ. vide Ange. in. l. j. C. de nili. ag. non rũpen. vbi non allegauit istã l. contra Bar. dixi in. c. sicut dignũ. §. fi. de homi.

d ¶ Qua puniet nobilis. Contrarium tenet Bal. in. l. nõ ideo. in. vj. col. cũ seq. de accusa.

e ¶ Conscius tenetur. an conscij puniantur, adde Bar. in. l. j. §. in eodẽ. ff. ad sillania.

f ¶ Dicamus sic. vide quod not. Bar. in. l. omnes. C. de agri. & cẽsi. lib. x. & quod no. Bart. & quod ibi dixi, in. l. metum. §. sed licet. ff. quod metus cau.

g ¶ Ciuitatis suæ. not. φ sciens proditiones concitantes, & non reuelãs tenetur pœna & c. Sed Bal. apud Florentiam de do. donato de barbadoris. consuluit contrarium. & ideõ dicit, φ anima Barto. & omniũ, qui eum sequunt cruciatur in inferno. & not. cano. in. c. fi. de his, qui fi. oc ci. & de hac reuelatione, vide etiã qd not. Ioã. an. in ca. Petrus. de homici. & Spe. in ti. d ele. j. §. iuxta. in

iiij. co. in ver. quid si amici. & quod dixi post Bar. in. l. ciuile. C. de furt. vide tur tñ, φ pater non tenetur reuelare filiũ, per tex. in. l. milites agrum. §. de sertorem. de re iudi. Et an ex simplici cognitione, siue ordinatione, de faciẽdo tractatum, quis debeat puniri, vide in. l. & si amicis. ff. de adul. & his adde Bar. in. l. j. §. occisorum. ff. ad sil. & no. φ si statutum punit tractatũ facientẽ non requiritur cõsummatio delicti

habilia: vt nota. in. l. ij. C. de inoffi. dona. & probatur ff. ad. l. aquil. l. huic scripturæ. Cũ ergo non potest facere parricidium per se, quomodo potest fingi fecisse p aliũ? Respõdeo, fictio requirit extrema habilia scilicet in genere suo, nõ in casu illo, de quo loqmur. Sufficit ergo, φ ille qui mandauit hoc, vel fuerat conscius, potuerit cõmittere parricidiũ in genere in parentes: vt plenè scripsi. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. circa fictionem translatiuam. ¶ Et istam h 2 † l. in parte ista induco ad quæstionem. Si popularis mandat nobili, φ faciat homicidium, vel ei præstet d auxilium punietur pœna, qua puniretur nobilis: d licet ipse sit popularis: vt hac. l. Casus est hîc. qa inspicitur qualitas, quæ est in faciente. non qualitas, quæ est in mandante. vel auxiliante. Hunc passum de diuersitate qualitatum inter facientem & auxiliantem & simili. dicam in. l. is qui opem. ff. de fur. ¶ Item di e citur, quòd hic conscius tenetur e de parricidio. Con 3 tra: † quia de scientia sola quis non debet puniri: vt. l. culpa caret. j. de regul. iuris. & c. non est sine culpa. de reg. iur. lib. vj. Gl. huius timore dicit hîc, conscij: subaudi, & participes. & nihil allegat. fortè mota est per illud, qd no. in alijs. ll. Contra hanc glo. videt casus, in. l. j. s. eodm. Sol. Domini si volumus sustinere f gl. dicamus sic. f quòd ex sola scientia quis nõ debet puniri, nisi quando maleficium debet committi in personam, cuius potestati est subiectus: vt si seruus est sciens de morte domini: vt. l. j. §. seruus. ff. ad sill. vel in filio, si fuit sciens de morte patris, vt. ff. eod. l. ij. Idẽ de vasallo si fuit sciens de morte domini eadem ratione. Idem de eo, qui fuit sciens de turbatiõe ciui g tatis suæ. g vel de alio commisso in ciuitatem suã: vel in principem: vt. l. quisquis. in fi. ad. l. Iul. maie. In alijs aũt videtur, φ non sufficit sola sciẽtia, nisi sit particeps delicti: vt nota. hic, & dicta. l. culpa caret. & in d. c. non est sine culpa. Sed contra hanc gl. videt tex. fortiter, insti. de publi. iud. §. alia. vbi ponit de conscijs per se: & de participibus per se. Sed possumus h h eam intelligere secundũ distinctionem præcedentem: licet videatur fieri violentia illi literæ.

SVMMARIVM.

1 *Dormiens delinquens, an puniatur.*

LEX IX.

Poena parricidii. Hic possu- 1 mus formare qstionẽ de dormiente, † qui dormiẽdo alium percussit. Dicã alibi, & videt, φ teneatur: vt. l. si seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad legẽ aquil. In cõtrarium videtur, quòd nõ. quia parcendum est vitio naturali: vt. l. fluminum. §. vitium. ff. de dam. infect. Solu. secundũ Gulielmũ de i cugno. i Nã aut iste talis sciebat hoc euenturũ sibi: & tũc sibi debet prouidere, vt iaceat solus. vel vt nemo sit in camera sua: & si nõ fecit, est in culpa. & ꝓpter culpam tenetur, sicut putator arboris, q non admonuit transeuntes: vt. l. iiij. §. j. ff. ti. j. & l. l. si putator. ad legem aquili. Si verò hoc nõ sciebat sibi euenire: tũc ei parcitur. Nam dormiens æquiparatur furioso: vt l. j. §. j. ff. de acquiren. poss. & ibi no. sed furiosus non tenetur: vt. l. infans. s. ti. j. ergo & c.

SVMMARIVM.

1 *Auxilium dare dicitur, qui mutuat pecuniam.*

LEX VII.

k Si sciente. k ¶ Not. hãc. l. φ q mutuat pecuniam ad ista 1 talia, vr dare † auxilium, & fauorẽ. Simile habuistis in. l. iiij. ff. ad. l. Iul. maie. ¶ Vlti l mo no. glo. l quæ dicit, & no. ar. contra proxenetas.

Ad legem Corneliam de falsis Rub.

SVMMARIVM.

1 *Testis accipiẽdo pecuniam, ut uerũ dicat, cõmittit falsum.*

ita dicit Ab. sicu. in. c. tua nup. extra de his, q̃ fi. à pl. per tex. & gl. ibi. & quod no. Bald. ĩ. l. aduersus. C. de fur.

h ¶ Sed possumus. adde Bald. in. c. j. de off. delega. pro isto vltimo dicto Bar. And. Barba.

¶ Gul. de cug. vide Bar. in. l. vt vi. ff. de iusti. & iur. & eundem in repeti. l. j. C. vnde vi. in vltim. char. & vide Pet. de An. in cle. j. extra de homicidi. & vide Flor. in. d. §. si fornicari⁹. & Gul. de cu. in. l. diuus. ff. de offic. præsi. & vide gl. xv. q. j. c. sanè. & c. merito. & vide Ro. in. l. j. §. adipiscimur. de acquiren. pos.

k ¶ Si sciente. adde tñ, φ gl. in. c. sicut quædam. & ibi Archi. xiiij. dist. dixit, φ si quis haberet procuratorem, vel factorem ad bãchum, ꝓmutuandis pecunijs sub vsuris, φ tales procuratores, vel factores non tenentur ad restitutionem dictarũ vsurarũ. Et ad hoc facit quod no. Bar. in. l. non solum. ff. de sica.

l ¶ Not. glo. & ad gl. hic adde Inn. & Io. an. in. c. michael de vsu. vide Lapũ alleg. xiiij. & Ro. no. cclxxv.

LEX I.

POEna legis. ¶ Diuidit in .iij. ptes. Primò loquitur de eo, qui verè falsum commisit. & in hoc ponunt septem, vel octo casus. Secundò loquitur de eo, qui commisit quasi falsum. Tertiò ponitur pœna falsi, & quasi falsi. Secunda ibi, ad testamēta. Tertia ibi: pœna. Et dic, prima pars loquitur in scribente falsum, vel in eo qui tradidit dicta testium falso iudici. de falso teste dicā j.

1 a ¶ Quæro. † qd si quis accipit pecuniā, vt dicat testimoniū verum[a]? dic tenet pœna falsi. sicut dicimus in iudice, qui accepit pecuniā, vt verā sententiā det: vt. l. ij. §. de condi. ob turp. cau. Ratio est, qa deponētes testes debent facere gratis, non ob pecuniā: vt. j. proxi. §. ergo &c. Nam quicquid debet fieri gratis, si fit per pecuniā, turpiter fit: vt no. in. l. iiij. §. si tibi. §. de cōdictione ob turpē causam. Cōtrarium videtur notare Inno. in. c. licet cām. extra de proba. sed intelligo, vt habetur in. l. diuus. §. de re iudi.

SUMMARIUM.

1 *Leg. Corn. de falsis tenetur, qui efficit, ut testes ad testimonium prohibendum non ueniant.*

Sed & si quis. ¶ Habes hîc, quòd siue iudex accipiat pecuniam ob recipiendum, vel remittendum testimonium, tenetur. l. cor. de fal. Idem si testis recipit pecuniā, vt dicat testimonium, vel non: quia tenetur. l. Cornel. de fal. Et ideo[b], si aliquis † facit, quòd testes non veniant ad deponēdum testimonium: tunc assessor faciat ꝓcessum cōtra testem, quod accepit pecuniā ob testimonium non dicendum: quia tunc poteris eum condemnare. l. cor. de fal. huius timore ductus veniet ad testificandum.

Qui in rationibus. [c] ¶ Istā. l. debetis intelligere, quando aliquis commisit falsum in aliqua re, scriptura, vel consignatione, quæ aliquam fidem faciebat: vel probationem saltem semiplenam, vel indicium: aliàs secus: vt no. in. l. damus. C. eo. in gl. sup verbo, priuatas.

SUMMARIUM.

1 *Aduocatus, uel procurator, qui instrumenta unius partis ostendit alteri, tenetur crimine falsi.*

Is quis deposita. ¶ Nota bonum casum contra notarium, [d] aduocatum, † vel procuratorem, qui instrumēta vnius partis ostēdit alteri: vt teneat crimine falsi.

SUMMARIUM.

1 *Priuilegium militis, quòd se non extendit ad ea, quæ per alium expediuntur.*

Ad testamenta. ¶ Hîc incipit secūda pars, in qua incipit tractare de crimine quasi falsi. Aduerte, oppo. ꝙ milites possint testari quomodo velint: & quomodo possunt: vt. l. prima. §. de testa. militum. ergo ibi potest alius sibi adscribere. Respond. † priuilegium datum militi, non habet locum, nisi in his, quę per ipsum militem sunt expedienda. ad ea verò quæ expēdiunt per alium, priuilegiū militis se nō extendit vt hic, & in. l. in fraudem. §. si quis se. de test. mili.

SUMMARIUM.

1 *Subscriptio specialis, quæ nam dicatur.*
Et qualiter debet intelligi speciale mandatum. nu. 2.

Inter filium. [e] ¶ Oppo. de. l. filius. infrà eod. & l. Diuus. §. j. huius timore gloss. distinguit plenè, vt in ea habetis. ¶ Itē oppo. quòd filio parcatur indistinctè: vt. C. de his, q sibi adscri. l. j. dicit gloss. Solu. vt ibi veritas est. ibi loquitur in hæreditate, quæ erat filio delata, etiam nullo condito testamento: hîc verò loquitur de legato. vnde si filius de hæreditate plus sibi ascriberet, quā ei ab intestato deberetur, esset eadem ratio quę in legato. Item dicitur hîc. quòd subscriptio fit quandoq; generaliter, quandoq; specialiter.

1 f ¶ Quæro quæ † dicatur [f] subscriptio specialis: vtrum est necesse, quòd exprimatur persona legatarij, & res legata: an sufficit simpliciter nominare personam, dicēdo qđ Titio legaui, approbo. d Gloss. se non firmat. Veritas est, quòd sufficit nominare simpliciter personam legatarij. hoc probatur hîc, dum dicit: quod illi dictaui, & recognoui, approbo. licet glo. contradicat: scilicet: quòd tunc generalis subscriptio. e sed & contra hunc tex. ibi dum dicit dictaui & recognoui &c. & contra glo. l. j. C. eo. Sufficit enim quòd persona simpliciter nominetur: secus si generaliter diceretur: q in testamento dictaui, approbo, & confirmo: quia illa est generalis subscriptio. Putarem tamen quòd ista generalis subscriptio haberet vim specialis subscriptionis: quando testamentum haberet vnum solum capitulum: vt. l. ij. §. de libe. & posthu.

2 Tene tamen † menti hanc gloss. ad questionem in casibus, in quibus debet habere procurator speciale mandatū: qualiter debeat intelligi speciale mandatum: vt no. §. de neg. gest. l. Pompo. an debeat exprimi causa, & persona, cum qua debet lis agitari: an sufficiat causam exprimere simpliciter. Prędicta faciunt ad hoc quod dixi hoc anno. in. l. si quis mihi bōa. §. iussum. §. de acquirē. hæredi. & scripsi in. l. filiusfami. §. de dona. & doct. ponunt in. l. j. C. etiam per procura. in integ. resti. de pos.

SUMMARIUM.

1 *Pœna sibi adscribentium in testamento, quòd habeat locū etiam in testamento nuncupatiuo.*

2 *Hæres qui scripsit testamentum, & postea dedit notario, ut conficeret instrumentum, qui de eo fuerat rogatus, an incidat in pœnam falsi.*

Pœna falsi habet locum in scriptura propria, quādo sic sit scripta, quòd probet.

3 *Hæres si scripsit testamentum manu propria, & dedit notario, qui in eadem schedula dixit actum &c. & mortuus est: & fiat statutū isto tempore mortalitatis, quòd schedulæ factæ manu alterius, & subscriptæ à notario publicētur: quòd poterit petere uigore illius statuti, quòd publicetur.*

Ex illa quoque. ¶ Legitur duobus modis. vno modo quòd sit. §. alio modo quòd non sit. §. & gloss. legit hunc text. duobus modis.

1 ¶ Quærit † gl. vtrum pœna adscribentis sibi in testamento, habeat locum in testamento nuncupatiuo[g]. querit gl. & non soluit. Aduerte Odoff. tenebat, ꝙ non. Nam testamētum nuncupatiuum coram testibus promulgatur, & omnes testes sciunt quod in eo continetur: vnde ita de facili falsitas in eo committi non potest. hoc tangit Spec. in tit. de instru. edi. §. instrumentum. ver. quid ergo, si testator. Dy determinauit contra. arg. j. eod. l. diuus. & l. impuberum. §. qui codicillos. vbi apparet, quòd tenetur ille, qui sibi adscribit in codicillis: nec ibi dicitur, quòd sint celebrati ī scriptis. & pro hoc facit. C. de test. l. dictantibus. vbi videtur permissum dictare: sed scribere nullo modo est permissum. Præterea etiam in testamento nūcupatiuo videtur quòd suasit ratio falsitatis, sicut in testamento in scriptis secundum opi. de consuetudine approbatā, quæ dicit: quòd testm̄ probatur per instrumētū vt no. C. de fideicō. l. vlt. & l. ij. C. de testa. Cyn. in. l. j. C. de his, qui sibi adscribunt in testamēto: videtur tenere idē. dicendo sic. si quidem est testamentum nū-

a ¶ Verum. Testis accipiens pecuniam, vt verum testimonium dicat punitur. Et adde quod est verū etiam si pars sponte offerret, secūdū Iac. de bel. in auē. vt iudi. sine quoquo suffra. §. j. & tex. in. l. deuotū. de re mi. l. lib. xij. Et adde Bar. in. l. diuus. §. de re iudi. qui tenet idē, quod hîc: licet Imo. contra: vt ibi per eum. Et hîc vide, an testis, qui non venit citatus ad testificandum, possit puniri de falso. & etiā per Innocē. in. c. j. de cri. fal. faciunt no. in. l. præscrip. in. fi. C. si cōtra ius vel vti. publ. & de pœna testis dicentis falsum. vide ange. in. l. j. §. de fica. & vide Bald. in. l. data opera. in. xij. col. C. qui accusa. Et ad Bar. hîc adde, ꝙ in teste, qui nō accepit pecuniam, sed ꝓmisit certum testificari secundum Bald. in. l. data opera. in xxj. col. C. qui accus. & ad gloss. & Bar. hîc adde Cy. in. l. si quis. in. xj. qō. C. de testi. & Specu. & Io. and. in titu. de test. eo. §. j. versi. sed quid si testis. & Imo. in d. l. diuus. in. v. colū. Item his, quæ dicit hic Bart. de iudice, adde Bald. in. l. j. C. de cond. ob turpem causam. & Bart. in. l. si quis vxori. §. si fugitiuū. §. de furtis. Quod tamē limitat esse verum de iure ciuili: sec[us] de iure canonico secundum gl. in. c. xj. q. iij. ca. qui rectè & vide Bal. omnino. in. c. j. si de inuesti. inter do. & vasal. lis ori. & adde, ꝙ ille, qui celeriter, antecꝫ articulus legatur respondit, presumitur falsum dicere casus est singu. v. q. v. §. illud. quemalle. Rom. in suo cōsi. cccccxxxix. aliàs. cccccxxij.

b ¶ Sed & si qs. Et ideo vide Bald. in l. presbyteri. C. de episco. & cleri. in l. data opera. C. q accusa.

c ¶ Qui in rationibus. Istum text. not. allegat Bald. in. l. titio. j. ad municipa. de abradēte nomē alterius, & ponente nomē suum, & quòd in scribēs falsum in libro rationum puniatur. vide Bald. in rub. C. de fide instru. in. xviij. colū. in versi. sed quærit. si subscribit falsum. & similiter producens scripturam priuatam, potest puniri de falso. l. fi. & ibi Bal. C. de fide instr. & in. l. si qs. C. eo. & vide primum consilium Pau. de cast. circa hanc materiā, ꝙ scripsi in. j. pagina huius voluminis, & incipit, in contrarium videtur dicēdum. ꝙ dictus præsbyter veniat puniendus &c. ADDE, ꝙ Bald. consil. cxcij. j. lib. consuluit per hunc. §. quēdam, qui cācellauerat quendam cōdemnatū de libris tribus in libro publico, eē de falso puniendum.

d ¶ Contra notarium. vide text. & Bar. ibi, dixi post eū in. l. si quis aliquid. §. penulti. j. de pœnis.

e ¶ Inter filium. hîc videtur tex. secundū Ange. qđ tabellio pōt scribere instrumentū in fauorē sui, patre volente, & specialiter ꝑ subscri. instrumentū confirmāte. & ꝙ fili[us] tabellio pōt scribere volente patre instrumentū contra patrem in fauorē filij, dum tamen pater subscribendo saltem generaliter instrumentū cōfirmet. Nam non sufficit voluntatē expressam probare p testes. j. eo. l. filius. secūdū Ang. hîc. & ad hoc vide. l. si pater. cum ibi no. infra. eod. & quod dixi. Vtrum aūt notari[us] possit scribere ꝓprium instrumentum, vide Bal. ꝙ sic in. l. si cōsul. §. de adoptio. per. l. nō putauit. §. si quis sua manu. §. de cōtratabu. vide Bal. in l. si consul. preall. & in. l. si seru[us]. de testa.

f ¶ Quæro, quæ dicat. & vide quę dixi per hoc. in. l. prætor. §. de ope. no. nun. post Bar.

g ¶ Testamēto nūcupatiuo. Vtrum possit quis sibi adscribere ī testamēto nuncupatiuo, vide Bald. in. d. l. q dictātib[us]. & Ioā. an. in Specu. de instr. edi. §. instrumentū. vers. quid ergo. & Bal. in. l. si testator. C. de his, quę sibi adscri. & hac pœna nō punit sibi ascribens sub duabus conditionibus. text. est sin. secundum intellectū Bar. in. l. Diuus. §. fi. j. eo. Adde Bal. cōs. ccclxxxvj. vol. de eo, qui legatum patri adscripsi.

cupatiuum

cupatiuum, quòd probatur per instrumentum: tunc est eadem ratio, quæ in testamento in scriptis. Secus si esset testamētum nuncupatiuū, qđ ꝓbaretur per testes: quia tunc cessat ratio quæ est in testamento in scriptis. ita
1 dicit Cy. quod placet. & ita vult dicere Dy. ¶ † Et ideò cōcludo, quòd si hęres scripserit totū testamentū manu sua, & ipsum tradidit notario, qui de hoc fuerat rogatus: tunc hęres in pœnā falsi non incidit, quia testamentum non probatur per suā scripturā, sed per scripturā notarij. & pœna falsi haberet locū, quādo quis scripsit sic ꝙ illa scriptura ꝓbet, & fidē faciat, vt ei
1 stet. ¶ Quæro, hæres † scripsit testamentum defuncti, & tradidit notario: & notarius in eadē schedula subscripsit se dicēs actū sic. & c. demū morit
a notarius[a]. Factū est statutū isto tpe mortalitatis, ꝙ illæ schedulę aliorū manu scriptę, & subscriptę à notario publicēt. vtrū hæres poterit petere istā schedulā publicari? videt ꝙ nō, nisi sit fili⁹: qa subscriptio generalis nō valet: vt. s. ea. l. §. inter filiū. vnde ipse videt incidisse in pœnā falsi: qa ex illa scriptura hodie vigore illius statuti probatur testamētū. cōtrariū credo. Nā illa scriptura ab initio nō fuit facta, vt ex ea probaret testm̄: nec vt ex ea ageret. l. ergo superueniēs q̄ illā scripturā validat nō debet scribēti nocere. argu pro hoc optimum. j. eo. l. de eo. §. fi. facit. l. iubemus. in fi. C. de testa.

Tutores. ¶ Hic ponit de alio quasi falso. Ille ergo qui est obligatus pupillo, si rationem non reddit, punitur perinde, ac si falsum commisisset.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens cum fisco, an sit excusatus à tutela? quòd non.*
Fiscus est magis priuilegiatus, quàm pupillus.

Sed ad illos. ¶ Quæro qd vult dicere tex. excusationes admisisse: sed fraudes exclusisse. Glo. in pri. ponit duas expositiones: aliā ponit in fi. & illā tertiā teneatis: vt dicat sic. Princeps nō admittit excusationē à tutela: qa qs est obligat⁹ fisco. sed excludit fraudē,
1 quę esset si esset publicat⁹ pupillo, & cōtraheret cū fisco. ¶ Quęro, † an ille q cōtrahit cū fisco, habeat ꝓpter hoc excusationē à tutela. gl. arguit ꝓ & cōtra. Et finaliter tenet, ꝙ nō. & hic est cas⁹ hic: & idē i. l. coloni. C. de excu. tu. Nec ob. l. j. C. ne tu. vel cura. vectiga. cō du. vt ibi. ¶ Vltimò not. quòd est magis priuilegiatus fiscus, quàm pupillus: vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Nobilis succedens in aliqua actione alicui populari, non prohibetur illa uti, per statutū, quod disponit, quòd nullus nobilis poßit recipere ceßionē contra popularē.*

1 Sed & si iure. ¶ Tene menti hūc casum. dicit hîc, statutū † ꝙ nobilis nō posit recipere cesionē cōtra popularē. & habes ti. ne liceat po. C. Sed quid si succedit nobilis in aliqua actione iure hęreditario cōtra popularē? certè nō incidit in statutū. casus est hîc.

Poena falsi. ¶ Hic ponit tertia pars. de pœna falsi & quasi falsi. ¶ Op. ꝙ sit pœna dānationis ī metallū: vt. j. de pœnis. l. si qs aliqd. §. q viui. So. qđ hîc dicit, de deportatiōe, habet locū ī hoīe nobili ī dignitate posito, ī quo est pœna deportationis. sed ī alio plæbeio, est pœna dānationis ī metallū. ī seruo est vltimū suppliciū: vt hîc. Dicit hîc
b falsi, vel quasi falsi. Quæro, qd est[b] istud quasi falsum? dicūt qdā, ꝙ quasi falsum est, qn̄ qs nō facit falsum īstr̄m: sed vtit eo. Ista expositio q̄tū ad hāc. l. nō est bōa: vt. j. e. l. falsi. §. ordīe. qa ꝓ illo minor pœna īponit. sed ī se vera est expositio: quare exēplū pōt esse de eo, q sibi adscribit ī testō, vt vidistis s. e. §. ad testamēta. & j. e. l. diu⁹. vel est exēplū de tuto. vel curat. vt dixi. s.

SVMMARIVM.

1 *Literas aperiens quando teneatur pœna falsi?*

LEX II.

QVi testamentum. ¶ Dicit hîc, ille, q recitat, tenet pœna falsi. cōtra. j. e. l. falsi. §. j. So. ītellige istā sr̄m illā, ꝙ miti⁹ puniat. ¶ Itē opp. j. de pœ. l. si qs aliqd. §. testamētum. So. ibi testm̄, ꝙ fuit subtractū, erat nullū ipso iure. Itē dicit hîc, ꝙ ille, q resignauit testm̄. i. sigilla ape
1 ruit hac. l. tenet ¶ Quero, † qd[c] de eo, q aperuit aliquas literas? Rn̄d. si qdem
c illas literas aperiret, & aduersario mittētis ostēderet, tūc īcidit ī pœnā falsi: vt. s. l. proxi. §. is, qui deposita. si aperit ipsemet, & vidit, non alij ostendit: tūc non puto, ꝙ incidat in pœnā falsi. quod apparet: qa est speciale in eo, q aperuit testamētum. sed punietur aliter extra ordinem crimine stellionatus. Pro hoc facit optimè, extra de offi. deleg. c. cum olim magister.

LEX III.

QVi ignorans. ¶ De hoc, vtrum ille, qui produxit instrumētum, posset posteà dicere nullum, vel falsum. dixi plenissimè in. l. post legatum. in princi. & . §. j. s. de his, quibus vt indig. Nam hîc vides, ꝙ si ignorās produxit: posit posteà dicere falsum, vel nullum. dic plenè vt ibi dixi.

LEX IIII.

d SI quis cum falso. [d] ¶ Nota hîc turpia lucra extorquenda esse ad hæredibus. Concor. sunt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum de tab. exhi. uel hæc lex, in quo testamento imperfecto habeat locum?*
2 *Notarius qui confecit instrumentum falsum, quod propter aliud uitium erat nullum an poßit de falso puniri?*
3 *Testis, cuius dictum non ualet: si deponit falsum, an puniatur?*
4 *Testis non iuratus si deponit falsum? l, quòd puniatur.*
5 *Testis deponēs extra articulū, non dicit peccare in forma: & deponēs falsum punit.*

a ¶ Moritur notarius. Et quid fiendum de instrumētis cōpletis mortuo notario, vide Spe. in ti. de instr. edi. §. ostēso. ver. quid si tabellio. cum sequen.
b ¶ Quæro quid est. vtrum is, qui vtitur instrumento falso, incidat in causam falsi. vide Iac. de But. & Bal. in. l. iubemus. §. sanc. de sacro. sanc. ecc. & gl. in aut. de non alie, §. quia verisimi. co l.

LEX V.

SI quis legatum. ¶ Hæc ē bona. l. si legatum est inualidū rōne rei legatæ, vel alterius vitij inuisibilis, adscribens pœna falsi tenetur: secus si vitiū esset visibile. h. d. No. princip. no. tex. ibi nā id testm̄ rectè falsum dicit. ¶ Op. in princi. quod si delictū nō habeat effectū, non sequtur pœna: vt. l. j. §. j. in fi. s. quod quisq; iuris. Solu. ibi in leuioribus: sed hîc in atrocioribus. Item videt, ꝙ interdictū de tabulis exhibēdis habeat locū ꝓ quolibet testamēto quantūcunq; nullo, vel non iure facto, vel imperfecto: vt. l. j. §. hoc īterdictū. s. de tabulis exhibendis. & . l. ij. §. j. s. quēadmodū testamenta aperiā. dicit gl. illa lex debet intelligi secūdū istā: qa ibi loquit de testamento non iure facto, vel imperfecto, quantū ad præteritionem: vel exhęredationem tamen testamētum habet debitam formā testamenti, scilicet & solennem numerum testium & si. aliâs interdictum de tabulis exhibēdis, non haberet locū Alij verò aliter dicūt ꝓ testamento falso, & imperfecto: ꝙ si vtrunq; concurrit, non haberet locū, nec ista. l. nec interdictū de tabu. exhi. vt hîc. Sed qn̄ testamentū esset falsum, & perfectum, vel verum, & imperfectum, haberet locū vtrūq;. Ita dicūt quidā.
1 ¶ † Mihi videt, ꝙ debeamus dicere sic. Qn̄q; testamentum est imperfectum imperfectione volūtatis qa testator incæpit facere testamentū: & non pfecit morte præuentus, vel alia causa: tūc nō habet locum nec ista. l. nec etiam interdictum, de tab. exhi. Ita loquitur hîc tex. facit. l. si is qui. & qđ ibi no. s. de test. qn̄q; testm̄ est imperfectū, ꝓpter defectū solennitatis: tn̄ voluntas perfecta fuit: & isto casu, si quidē ibi adscribit aliqd, ad qđ sufficit testm̄ imperfectū: vt puta inter liberos: vt. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. vel etiā aliâs: vt. d, l. hac cōsultissima. §. si qs aūt. & in casu. l. vltimæ. s. de reb. eo. & in casu l. j. C. de fideicōmi. & in casu. l. in test. s. de fideicō. li. & in relictis ad pias causas secūdum canoni. vt in. c. relatū. extra de test. tūc in casu isto puto, quòd habe
e at locū interdictū[e] de tabu. exhi. & etiā hęc. l. qa quo ad hoc habetur pro testamēto: vt in dictis. ll. & hoc casu pōt loq. l. j. §. hoc interdictū. de tabu. exhi. & . l. ij. §. j. s. quēadmodū testa. aperian. quia cum ille act⁹ continet interesse, oportet ꝙ illud, quod petit in eo intersit exhiberi. Si verò illa volūtas imperfecta nihil cōtineat validū ad aliqd: tunc nō habet locū hæc l. nec interdictū de tab. exhib. & hoc modo potest intelligi hîc. Si verò fuit volūtas perfecta: sed est testm̄ inualidū, nō ex defectu solennitatis, sed ex alio defectu intrinseco: vt ex cā exhæredationis, vel præteritionis, vel alterius testamenti, vel propter capitis diminutionē testatoris: tunc habet locū interdictū de tab. exhi. etiā hæc. l. vt patet hic in princi. & . ll. cōtra
f rijs. ¶ Hoc p̄misso. [f] hæc. l. inducit per Dy. ad qōnē.
2 † Notarius fecit [g] instr̄m falsum: qđ instr̄m propter
g aliud vitiū erat nullū: quærit vtrum notarius posit de falso puniri? & hîc, in ver. cęterum. est arg. ꝙ non. & . j. de pœnis. l. si quis aliquid. §. testamentum. ad. idem. j. eod. l. impuberem. §. j. & . §. sed & si ei seruo. cōtra, ꝙ sic. s. de extraor. cri. l. j. cū si. & hac. l. in prin. Nā tabellio peruenit ad aliquem actum, & ad perfectionē instrumēti, q̄uis sit inutile: nec ex eo posset aliqd peti: & si debet puniri, ex quo sciēter fabricauerit. & hęc est ipa veritas. dicit Dy. Vult ergo dicere ipse, ꝙ delictū nō sit perfectum, tn̄ sufficit quod inchoauerit, cū hoc sit de delictis atrocioribus. Solet dici in. l. si quis nō dicā rapere. C. de epi. & cleri. Cy.

c ¶ Quæro quid. De pœna apictis literas, vide omnino Bart. in. l. titio. j. ad muni. qđ habetur. j. eo. l. Pau. adde qualiter puniātur apiētes lr̄as Ro. cōsil. ccclxv.
d ¶ Si qs cū falso & not. hic casum, ꝙ fili⁹ delēdo testm̄ patris, priuat sua legitima. Et ē rō: qa videt ipm ꝓhibere testari: ergo & c. l. j. per totū si qs ali. testa. ꝓhi. licet secus sit, qn̄ filius adscribit sibi in testamento. p l. ꝓxi. §. fi. & ibi not. C. eod. & ibi dicit Ang. in. d. l. ꝓxi. §. si patron⁹ dicit tn̄ in hac. q non figo pedes.
e ¶ Locum, īterdictū. adde Bart. in l. quid ergo. §. cū autem. s. de infa.
f ¶ Hoc præmisso Adde. l. dom⁹. C. eo. q̄ facit cōtra ea q̄ hic dicūtur: qa qn̄ instr̄m est nullū nemini nocet. & vide Tancre. in rubri. viij. in. x. q. & vide qđ no. in c. cū cā. de testi.

POMATES.

f ¶ Hoc præmisso, vide Soci. cōs. lxij. & . viij. & p̄ceden. vbi loqt in teste. & vide Felin. ī. c. ex tenore. col. vj. ī ver. cęterū. & co. sequen. vbi refert Bart. hîc extra de rescrip. & vide etiam oino ad hæc Ias. in. l. ij. col. pe. C. de bo. pos. secūdū tab. in pen. co. vbi loquit in teste deponēte aliquid falsi, extra negotium pricipale, sup quo fuerat productus.
g ¶ Notarius fecit. Si notari⁹ fecit instr̄m falsum, qđ al's erat nullū: an puniatur de falso: vide Bal. in. l. j. C. de sepul. vio. & q no. Ioā. an. in reg. nō est sine culpa. ad fi. in. ij. col. in ver. vos debetis scire, ꝙ & c. Adde Bal. in l. si post. C. de iur. & facti igno. & dicit Bal. in. l. si quis testibus in. iiij. co. C. de testibus. ꝙ licet al's quandoq; illud, qđ est falsum, dicat nullū. l. Paulus. de ver. sig. tn̄ propriè illud dicitur nullum, quod nō valet, licet sit verū. Illud aūt dicat falsum, quod non est: sed si esset, aliquid esset: vt est hîc text.

a ¶ Debitam formā. Adde, q̄ dixi in.l.in fraudem.§.neq; instrā.j.de iure fisc.
b ¶ Quid in teste. De teste deponente falsum nulliter, & vide Bar. in.l. damus.C.e. Adde Bal.ī.l.fi.C.si ex falsis inst.& Io.an.in re.nō est in fi.in mer.
c ¶ Quæro. vide p Io. An. in regula.nō est sine culpa.in mer.& Bal.in.l.iurisiu.C.de testi.ad fi.&Cyn.& Bal.in.l.j.C.de sepul.vio.Ioā.an.ī.c.cū cām. de test. tenet q̄ testis nō iuratus falsum deponēs puniaẗ de falso.p bal. in.d.l.j.C.de sep. vio.Sed qd si iurauit,nō tn̄ corporaliter.vide Bal. ī.l. fi.in fi.C.si ex fal. instr. & hîc adde qd' no. Bal.ī.l. ex his.in.ij.col. C. de test.mil. & Guy. de suza.in.c. testimoniū.in pe.col. de testib.
d ¶ Quero p hui⁹. Adde Bal.in.l.iurisiur.C. de testa. ad fi.& in rubr.si de inue.feu.cōtr. fue.& ī.l.j.de sep. vio.vbi plenè examinat.&ibi pCy. Andræ.Barba.
e ¶ Quæro qd. qd si testis deponit extra articulū: an peccet ī forma? vide qd' dixi post Bar.in.l. Lucius. s̈.de infa.& not. p gl.Bar.in.l.si duo patroni.§.idē iul. s̈.de iureiur.

POMATES.

f ¶ Quia dictū testis. Adde Bar. in rub.si de inue.cō tro.fue.invsi. feu.
g ¶ Vide glo.adde gl.in.l.iij.in pri.s̈. de bo.li.& tex.in l.fi.ver.si em̄ pronus. & ibi glo. & Bal.C.de inof.tes.

POMATES.

h ¶ Quicunq;. Tu pōdera:qa tex.in c.ad falsariorū.de fal.acri⁹ punit falsificantes literas, q̄ vtētes falsis literis:ergo iste text. exorbitās,quo ad expēdētē.ergo n̄ d; extēdi extra casū exp̄sū.ergo nō bn̄ dixit Sal.ī.d.l.ij:
i ¶ Minori liga. Et adde Bar.in.l.lege.Corn.s̈.eo.
k ¶ Quæro vtrū. vide do.Ab.in.c.quāto.de iureiur.vbi seqẗ hoc dictū. Sed pondera:qa videẗ, q̄ hîc ponaẗ gratia exēpli.quo casu nō restringiẗ regula Sal.in.l.ij.C.de fal.mone.& vide dn̄m Ab.ī.c.ad falsariorū.And.Barba.
k ¶ Quero vtrū. qua pœna puniaẗ ille, q expēdit monetā falsam &c. q̄ sit falsa moneta.vide Bar.in.l.q falsam.j.eo. Adde q̄ nō punieẗ expendēs falsam monetā, quā accepit ab alio, secundū Cy.C.de fal.l.maiorē.& vide Cy.C.de fal.mo.in.l.j.& adde do.Abb.in.c.quāto.de iureiur.
l ¶ Qui delatorē. No.cōtra denūtiātes delicta, put ī veritate cōmissa sunt: qa icurrūt pœnā falsi.de quo p Bal.ī.l.duob⁹.§.fi.s̈.de iur.& facit ad no. in l.diu⁹.s̈.de custo.reo.& Bar.in.l.ab accusatore.§.nuntiatiores.ad turpil. ADDE plenè per Alex.consi.ciiij.li.j.
m ¶ Determināt doct. Si notari⁹ rogat⁹ successit rogāti, ā possit illud instr̄m cōficere? certè sic.qd' no.Io.an.ī re.cū qd.in mer.in.vj.dicit, qdā notari⁹ pcurator me,ad pbandū de iure meo, pduxit in iudicio: instr̄m sua manuscriptū,an valeat? & q̄ sic,si instr̄m est cōfectū ante exercitiū pcuratoris. & idem si potestas necessitate sui officij.Idē si ps non esset specialiter noīata, sed ī cōsequētiā.& dicit q̄ ista.q.nō tāgiẗ p aliquos ī iure ciuili.sed Pet. de Anch.ibi dicit, q̄ imo tāgitur per Dy.in hac.l.vbi dicit esse casum.

format hāc qōnem.C.de sepul.vio.l.j.& non stat in determinatiōe Dy.sed dicit sic,secūdum vltramontanos.Aut vitiū est visibile,& notarius nō puniẗ de falso,aut vitiū est inuisibile,& tunc puniẗ de falso,p hanc.l.licet hoc nō videẗ bn̄ dictū per principiū huius.l.vbi poniẗ de vitio visibili:quia legauit rē sacrā, vel fundū Albanum.Nā satis ex ipso legato hoc visibile est,& tn̄ punietur.quid dicemus? Ricar.malū disputauit hanc quęstionē,& dicit sic:Qn̄q; est peccatū in materia,& non informa & substātia:& propter hoc instrumētum redditur nullum: & tunc fabricans falsum instrumētum teneẗ: vt hac.l.in fi.& facit.l.j.C.de sepul.vio. Qn̄q; est pc̄tm̄ in solennitate instrumenti.& tūc quædā est solēnitas instrumēti,qua cessante instrumētum non habet formā suā. Exēplum sibi nō est dies & cōsul.& isto casu non puniẗ tanq; de falso.& hic est casus hîc,prout loquiẗ de testamēto imperfecto non signato.¶ Si verò est ibi aliud vitium extrinsecum.Pone,non interuenit tutoris authoritas: & sic tunc notarius punietur de falso,per hāc.l.prout loquiẗ de testamēto defectiuo ex cā præteritionis.Ista verba sunt satis bona, sed p hoc non apparet rn̄sum ad rōnem Dy. dicit ex eo, q̄ incepit,licet nō perfecerit, debet puniri:cū sit de delictis atrocibus:iō ego vtor alijs verbis, nō recedēdo multum à prædictis.Vos debetis scire, q̄ instrumentū cōtinet quædā,quæ ptinēt ad notariū.& ista est solennitas instrumēti. Quędā sunt quę pertinēt ad partes,& ista est solennitas contractus.¶ Aduerte:appello instr̄m ipsam chartā cōtinentē id, quod partes faciunt.cōtractū verò appello id qd' partes faciunt:vt emptionē,venditionē,& locationem,& simi.Nō aūt appello cōtractū ipsum instr̄m seu chartā.Aut ergo instrumētū est inualidū: hoc est cōtractus,q cōtineẗ in instrumēto est inualid⁹:sed instru-
a mentū in se habet debitā formā[a] & suas solēnitates, & tunc indistinctè notarius cōmittit falsum:siue defectus iste sit visibilis,siue inuisibilis. Casus est hîc, in prin.Perfecit em̄ ipse notarius in eo, quòd est in se.Quandoq; instr̄m est nullū,propter defectū ipsius instrumēti:tunc si quidē est nullū omnino: ita q̄ ex eo,nullū preiudiciū possit alteri parari:tunc non punitur de falso. Casus est hîc, prout dicit de testamento nō signato.Rō:quia notarius non perfecit:qa noluit cū posset perficere:ergo nō punitur;vt.l.qui falsam.j.eo.sed si ex hoc posset aliquod præiudiciū parari:vt qa licet non esset publicū,esset tale, q̄ posset peti, q̄ publiceẗ vel si pcedereẗ ad cōparationē, vel ad aliquod aliud: tunc notarius punietur. hîc est
3 tex.cum glo.C.eo.l.damus.¶ Iuxta hoc q̄ro:† quid
b in teste,[b] q deponit falsum testimoniū, cum eius dictum nō valeat: vtrū puniatur? dominus Ric.mal.in dicta disputatiōe sua,dixit idē de teste,qd' in instrumēto.Aut em̄ dictū suū est nullū ex defectu formę.Verbi gratia,testis nō deposuit ī iudicio,sed corā quodā notario dixit scribe, q̄ ego testificor sic. tunc in casu isto nō puniẗ.ar.huius.l.qa testimoniū istud nō est testimonium.Ad qd' facit,quod no.in.l.hac cōsultissima.§.pe.C.de tes. Sed si dictū testis haberet debitā formā,sed al's eēt inualidū:tūc punireẗ.vt hîc.¶ Quę
c ro[c]† p huius[d] declaratione:testis deposuit nō iuratus, diceẗ ne habere for
4 mā debitam? videẗ, q̄ non:vt.l.insiurandi.C.de testi.Contrà, dicit idē Ric.
d mal.nā iuramētū potest remitti à partibus:vt no.in.l.j.s̈. de ferijs. ergo apparet, q̄ iuramētū nō est de forma,vel de substātia testimonij.Præterea,dicit ipse,iuramentū non est introductū in fauorem iudicis,sed partiū. quod apparet:quia si in fauorē iudicis esset introductū,partes non possent remittere.ergo testes dicendo falsum testimoniū,licet non iurati,etiā aures iudicis offendunt:vt.l.nullum.C.de testib. ergo meritò punientur.¶ Quæro:
5 †quid[e] si testis deposuerit aliquid extra articulum:& ppter hoc nō valeat,
e vtrum istud testimoniū dicaẗ peccare in forma? Cy.tāgit in.l.j.C.de sepul.
f vio.sed si non examinat:puto, q̄ non peccet in forma:quia dictū[f] testis extra articulū iō non valet:quia in eo deponere videtur non iuratus: ideò est eadem ratio,quæ est inquæstione præcedenti.

SVMMARIVM.

1 *Filius, quòd æquiparetur uero creditori, & uon patronus.*

Si patronus. ¶ Op.de.l.j.C.de his,qui sibi adscri.Sol. ibi in filio:hîc in patrono. hæreditas em̄ patris est magis
1 debita filio,q̄ hęreditas liberti patrono.Ex hoc † habes, q̄ fili⁹ æqparaẗ ve
g ro creditori,& nō patron⁹.vide gl.[g] q̄ incip.sec⁹ in filio,ī fi.gl.De hac gl.dixi vobis in.l.si patron⁹.s̈.de dona.tn̄ q̄dā gl.est ī.l.iij.C.de iur.& facti igno. quæ dicit,quòd id,quod dicitur, q̄ hæreditas patris filio debita est, debet exponi,idest quasi debita.per tex.in.l.fi.§.j.de cura.furio.& ibi not. & est etiā tex.in.l.sed quia plærumq;.s̈.pro socio. LEX VIII.

h Qvicunque. [h] ¶ Op.C.de fa.mone.l.j.&.in glo.quæ est hîc,nō so.Breuiter, si aliqs falsat monetā ciuitatis,punitur,vt ibi:si falsat monetam Principis,aliter punitur:vt in eo.ti.l.ij.Illi enim qui aliter radūt,vel tingunt puniuntur:vt hîc dicitur.& extra de iure.c.quanto.

SVMMARIVM.

1 *Aurifex faciens aurum, & argentum de minori liga, quàm ciuitas requirat, puniatur de falso.*
2 *Prohibere aliquē facientē falsam monetā qui potuit, & non fecit: tenetur pœna falsi.*
3 *Expendens falsam monetam, an teneatur hac.l.*
4 *Emens bona fide nummos falsos, tenetur pœna falsi.* LEX IX.

1 Lege cor. ¶ No.† cōtra aurifices, q faciūt aurū,& argē-
i tū, de minori liga,[i] q̄ ciuitas reqrat, vt puniūtur de falso.Ad id, qd' hîc dicitur conflauerit.i. de nouo fecerit. Alio mō conflauerit.i.factos & bonos destruxerit. hoc mō po
2 test puniri de falso, si facit dolosè:vt illos nūmos occultet. Tertiò habes, † q̄ qui pōt phibere,& nō phibuit, teneẗ hac pœna. Et rō pōt eē:qa facere nūmos adulterinos, lædit pricipal'r rē publicā.& iō cōscij debent indicare:al's puniunẗ scd'm ea, q̄ dixi.s̈.ti.j.l.vtrū. Vel dicam⁹ speciale in istis atrocioribus criminib⁹:vt.l.Iuliæ maie. vt.l.qsqs.ī fi.C.ad.l.Iul.maie.de crimine parricidij:vt.d.l.vtrū.& in falsa moneta:vt hîc.qd' dixi in.l.vtrū.magis placet.
3 ¶ Quæro, † vtrū[k] ille, q expēdit falsā monetā, teneaẗ crimē falsi.hîc vr̄ ca-
k sus, q̄ sic:vt hîc,in eadē.l.exprimiẗ &c. Tn̄ credo, q̄ tūc demū cōmittiẗ falsum,& incidit in.l.Cor.de fal.qn̄ expendit nūmos noīatos:hîc plūbeos vel stāneos.al's nō incidit ī.l.cor.de fal.sed puniẗ extraordinariè:vt.l.saccularij. circa pri.& ibi not.s̈.de extraor.crimi.p hoc pluries feci euadere à pœna.l. Corne.de fal.¶ Itē, diciẗ hîc dolo malo &c. q̄ro, quare dicit dolo malo? Rn̄.
4 † qa pōt emere quis bona fide cā calculādi rōnē:& tūc non tenetur. l. Cor. de fal.tn̄ illi nummi calculandi non debent esse forma publica percussi.

SVMMARIVM.

1 *Syndici, qui accipiunt pecuniam, ut aliquem falso denuntient, tenentur pœna falsi, eodem modo ciues qui procurant, ut aliquis falsò denuntietur.*

l Qui delatorem. [l] ¶ No.hūc.§.contra syndicos comitatus qui accepta pecunia aliquē † denuntiāt falso.¶ Item contra ciues, qui faciūt aliquem denūtiari falso:vt teneātur pœna istius.l.quod tene menti. LEX X.

De eo. ¶ Scilicet filio, vel seruo.& dicit gl.puta Titio.& die.l.pri, vel dn̄o.Hîc diciẗ, q̄ cōmittiẗ in.l.sed p quē, an p patrē, vel p filiū? dicūt qdā q̄ fili⁹ & seru⁹ incidūt in pœnā:qa fili⁹ adscribēdo acqrit sibi:cū dicaẗ quodāmō bonorū patris dn̄s vn̄ est suū cōmodū.Itē seru⁹ ex hoc sperat cōmodū.Alij dicūt, q̄ teneẗ illa pœna pater, vel dn̄s.Aduerte:ista est veritas.j.opinio habet locū, qn̄ pater, & dn̄s nō iussit.ar.s̈.eo.l.impuberem.§.item nō cōtineẗ.versi.imo magis. Secūda opi.habet locū, qn̄ pater, vel dominus iussit.secūdum Iaco.de Are.

SVMMARIVM.

1 *Notarius rogatus confecit instrumentum pro eo, cui ipse postea successit: illo potest uti, & illud conficere.*

Illud constat. ¶ Hîc est notabilis casus,& mēti ppetuò tenēdus.¶ Opp.j.de decurioni.l.ij.§.in filijs. glos.
1 nō rn̄det. Breuiter hîc tractaẗ de odio:ibi de fauore.¶ Per istā † .l.determi-
m nāt doc[m].vnā notabilē.q.Quidā notari⁹ fuit rogat⁹ de quodā instr̄o cuiusdā Sempronij: demum notarius, qui est rogatus successit illi Sēpronio: an

notarius

notarius ille, q est modò hæres, posſit illud instrumē
tum conficere? Dy. dicit quòd ſic: & illo instrumēto
vti poteſt. ita dicit Dy. per hāc. l. Sufficit enim, ꝙ ab
initio fuit rogatus pro alio, vt hic. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Pater an posſit conficere instrumentum de contractu filij? & quid econtra? quòd non, ſi eſt in poteſtate.*

LEX XI.

SI pater. ¶ Per hanc. l. dicunt doct.
1 † ꝙ ſi pater eſt tabellio, po
teſt facere inſtrumētū pro filio emācipa
to: ſed an posſit cōficere inſtrumētū ꝓ fi
2 lio[a] in ptāte exiſtēte, in aduētitijs? vr̄ ꝙ ſic: ſicut pōt
in caſtrēſib⁹, vt hac. l. circa hoc tn̄ dic, vt. j. e. l. īpu. §. j.
¶ Sed cōtra hoc op. de. l. parētes. C. de teſt. Rn̄. & di
co, ꝙ licet pr̄ non posſit ꝓ filio teſtificari, pōt tanq̄
notarius inſtrumētū filij ſcribere. Rō, qa hoc īſtr̄m
ſcribitur de mādato partiū, & ſicut partes conſentiē
do poſſunt patrem iudicē, & in arbitrum eligere, vt
l. qn etiā. ſ. de arbit. ita poſſunt partes eligere patrē
in notariū. quæ ratio ceſſat in teſte. ¶ Q uero, an e
cōuerſo fili⁹ posſit eſſe notarius, & inſtr̄m ſcribere
de contractu patris. tex. vr̄ ꝙ nō. ſ. l. prox. in pri. qđ
eſt verū, in filio in poteſtate: vt ibi vidiſtis. de quo p
Dyn. in. l. ꝙ dicimus. §. fi. ſ. de autho. tu. & in Spe. de
inſtru. edi. §. poſtremo. ver. itē quòd eſt domeſticū.

Et cum matri. ¶ Not. caſum, ꝙ filius
poteſt cōficere inſtru
b mētum[b] pro matre. Ratio, quia non eſt in poteſtate
matris: ſicut. ſ. proxi. dixi de filio emancipato.

SVMMARIVM.

1 *Mutatio nominis, an fieri posſit?*

LEX XIII.

c FAlſi nominis. [c] ¶ Op. C. †
de mu. nomi
nis. l. j. Reſpond. debetis ſcire, ꝙ nomina
īponuntur ad hoīes recognoſcendos de in
ge. & manu. l. ad recognoſcēdos. Aut ergo iſta muta
tio nominis fit fraudulosè, & ad aliū decipiendū: &
tunc mutans nomen punitur. l. cor. de fal. Aut fit ob
aliam cauſam non fraudulosè: & tunc fieri poteſt, vt
ibi. Nā quado quis mutat ſtatum, ſemper mutatio
nominis fit, puta quando efficitur miles, vel doctor.

Ordine. ¶ Opp. ꝙ tanto tpe debeant vaca
re, quāto tpe pœna durauit: vt. j. ad
muni. l. ordine. in prin. Sol. dicūt quidā, hęc intelli
giť ſecūdùm illā. Alij dicunt, ꝙ aut fuit cōdēnat⁹ de
crimine, quòd infamat, aut de alio. Gl. iſta reprehen
dit, qm̄. l. Cor. cum ſit publicum iudicium infamat.
¶ Vltimò gl. ſoluit, & dicit ſic. Ad nouū honorē nō
pōt qs aſpirare, niſi tāto tēpore vacaret, q̄to tpe du
rauit pœna. ſed veterē vacantē incontinenti recupe
rat cum pœna ceſſauerit. ¶ Contra hanc ſol. videť
tex. in fi. vbi loquitur de honore creando de nouo.
Rn̄. ꝙ licet posſit creari decurio intelligo tamen, ꝙ
debet vacare tanto tempore, q̄to tpe pœna durauit,
ita intelligo. l. iſtā. ¶ Sed oppo. ſi iſte eſt infamis. er
go nullo mō pōt eligi ad dignitates, vt. l. ij. C. de di
gni. gl. quæ eſt in. l. quid ergo. §. pœna grauior. de in
d fa.[d] intelligit, ꝙ pœna fuit aucta: vel minuta. ita ꝙ vi
deť cū infamia diſpēſatū. ita ītelligit hunc tex. gl. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Filius emancipatus non excuſatur, propter iuſſum patris, ſi ſit in po teſtate, ſic.*

LEX XIIII.

1 FIlius. ¶ No. ꝙ filius † emancipatus nō
excuſatur propter iuſſum patris
ſed filius in ptāte exiſtens excuſareť, & ēt
ſeruus. dicā, j. ea. l. §. fi. vidiſtis. ſ. e. l. j. §. inter filium.

SVMMARIVM.

1 *Notarius ſi ſcribat inſtrumentum, quod pertinet ad ipſum & ad alium. i. ad commodum ſuum, & alterius, an ſit illi ſtandum? Et quid ſi notarius ſcribat ſe & alium obligatos inſolidum an huic inſtrumento credatur nu. 2.*

Sequens quæſtio. ¶ Hîc eſt no. §.
aduerte. pro de
claratione teſt. q̄ro, qn̄ aliquis adſcribit ſibi, & Titio
legatū vtrū aliqd acqrať Titio. Iuriſcon. hic non di
cit. Glo. determinat ꝙ acqrať ſibi & Titio portio
ſua, & portio alterius per ius accreſcendi. & iſtud
eſt verū. Nam tex. videť loq, ꝙ legatū nō valeat: qn̄
perſona illa, in qua principaľr cōſiſtit legatū ſubdu
ciť, tanq̄ falsò adſcripta: ſed qn̄ aliquis adſcribit ſibi
& Titio perſona Titij non ſubduciť tanq̄ falsò ſcri
1 pta. Et ex hoc habes ſol. multarū. q. † notarius ſcri
e pſit[e] inſtr̄m, qđ ptinet ad eū: & ad aliū. i. ad cōmodū
ſuū: & ad cōmodū alteri⁹. ſtabiť ne illi inſtrō? Rn̄d.
aut illud inſtr̄m reſpicit directè pſonā notarij: p con
ſequētia ad aliū porrigiť, & tūc in parte illa valet. vt
puta, ſi ſtipulareť ſeruitutē fundo cōi, vel aliqd aliud
faceret ex quo cōmodū deberet habere ſocius, licet
nō eſſet noīatus. ſed ſi notarius adſcriberet nomina
tim, ſibi & alteri, ita ꝙ inſtr̄m ſubſtātialiter in ſe &
in alio principaliter conciperet, tūc quātū ad ſe nō
valet, ſed quantū ad aliū ſic, caſus eſt hic no. ¶ Secū
2 dò facit. q. quam vidi de facto. quidā notari⁹ ſcrip ſit
ſe: & aliū eſſe obligatos inſolidū, q̄ritur: an huic in
f ſtrumento credatur? certè cōtra ſe creditur, [f] aliâs nō
vt. l. non putauit. §. ſi quis ſua manu. ſ. de, cōtrata. Itē
creditur contra extraneū, inquantum iſtud inſtru
mentū faceret pro ipſo notario: vt ipſe notarius ex
eo posſit correum cōuenire, iſtud inſtrumentū nul
lum effectum haberet, vt hîc. & videbitis. j. proxi. §.

Maritus. ¶ Hîc eſt difficilis. §. in text. &
diuidiť in quinq̄ partes. Primò
ponit thema, & qōnē. Secūdò ponit duo euidentia
lia ad ſolutionē Tertiò ponit ſo. qōnis. Quartò po
nit vnū dictū contra ſolutionē. & illud ſoluit. Q uin
tò ponit aliud dictū, & illud determinat. Secūda ibi,
rn̄di. Tertia ibi: ergo. Quarta ibi, an ideo. Q uinta
ibi, an ideo. ¶ Ad euidētiā præmitte, ꝙ ſi maritus
manumittat ſeruum dotalē, valet manumiſsio: tn̄ ſo.
matr. tenetur mulieri reddere qcqd eius occaſiōe ad
eum peruenerit: vel dolo malo fecit: quo minus per
ueniret, vt. l. dotalē. ſ. ſolu. mat. & . l. ſi vero. §. j. & . §.
dabit. eo. tit. ita dicit Dy. ¶ Op. ad primū: & videť
ꝙ fili⁹ emācipat⁹ ſe adſcribens teneať: vt. ſ. eod. l. j. in
prin. Huius timore verſi. & filiū emācipatū: legitur
duobus modis. vno modo, ꝙ filius emācipat⁹ adſcri
bens ſe hæredē, pōt petere bon. poſſ. ſecundùm ta.
& in hoc differt à pr̄ono. vt hic, & . C. eo. l. j. licet qdā
habeāt eam pro ſecūda. Tunc ad prin. hui⁹. l. rn̄deo
ꝙ ibi loquitur in legato, hîc in hæreditate, q̄ erat ſibi
debita, ſi alius nō reſtituať, vn̄ ſecus puto, ſi hæredi
tas ſibi debita non eſſet. Nec ob. qđ diciť, ꝙ fili⁹ pōt
præteriri, ꝙ licet posſit præteriri, tn̄ ab inteſtato ſuc
cederet patri. Itē ītelligo, ꝙ ſibi ſcribat illā partē tm̄
quā abinteſtato haberet, aliâs incideret in. l. ſicut, qn̄
ſibi legatum adſcriberet eadem rōne. ¶ Itē legiť ſecū
do mō. ver. & filiū. vt loquať de bo. poſ. data filio pa
troni in bonis liberti. de hac lect. non curo, teneatis
primam. ¶ Item dicitur hic in fi. ꝙ ille: q adſcribit
ſibi cum onere fideicōmiſſi, non poteſt petere lega
tum. contra. ſ. de inoffi. teſta. l. papinianus. §. memi
niſſe. & . l. legatarius. ſ. de excu. tut. l. j. §. ſed ſi legatū
ſ. ſi qs ali. teſt. prohi. vbi legatario datur petitio: vt
alij reſtituat. Solutio. ibi delictū legatarij nō faciebat
legatū ꝓ nō ſcriptū: ſed faciebat ipm legatariū indi
gnum, quæ indignitas non attendiť, cū alij debeat re
ſtituere: ſed hîc legatū efficiť pro nō ſcripto. ¶ Sed
tūc oppo. qūo pro non ſcripto remanet cum onere
apud hæredem: cōtra. l. j. §. in primo. C. de cadu. tol.
Reſp. veritas eſt hic. legatum primū eſt pro nō ſcri
pto, quia præſumitur teſtōrē hoc nō dixiſſe: dedu
ciť enim legatū tanq̄ falſum: vt. ſ. proxi. §. meritò re
manet fideicōmiſſum. qđ ab hęrede debeť. ſed in. l.
cōtra legatū erat ꝓ nō ſcripto: ex defectu perſonæ
legatarij: nō ex defectu voluntatis defuncti.

SVMMARIVM.

1 *Ignoranti non parcitur in hoc delicto.*
2 *Falſum uerè requirit dolum, non quaſi falſum.*
3 *Ignorantia, quòd excuſat à delictis, in quibus uerus dolus requiritur.*
4 *Statutum in quo cauetur, quòd quod quis non poſsit allegare illius ignorantiam, ualet.*

LEX XV.

g DIuus. [g] ¶ Iſta. l. tota tractat de iſto
1 quaſi falſo. No. † ex iſto princ.
ꝙ ignoranti nō parcitur in hoc delicto.
¶ Cōtra hoc op. C. de his, qui adſcribūt

a ¶ Inſtr̄m ꝓ filio. An pater posſit cōficere inſtr̄m pro filio, & ecōtra vide. ſ. eo. l. j. §. inter filiū. Et an filius in cā pr̄is cōficiat inſtrumētum vide Spec. in ti. de inſtr. edi. §. inſtrumētū ver. itē qđ eſt domeſticū. de hoc. iij. q. v. cōſanguinei. xxv. q. vj. c. in ſumma. ij. qō. iiij. in ſumma. iiij. q. iij. §. itē. qđ no. Io. an. in Spe. ītit. de inſtru: §. inſtrumētū. ver. qd ergo & gn̄aliter an pſona domeſtica poſſit cōficere īſtr̄m ꝓ domeſtico, & amico ſuo. vide Bal. in. l. inſtr̄a ad fi. C. de ꝓba. & vide in. l. vxori. j. e. Adde an pr̄ poſſit cōficere teſtm̄ in quo fili⁹ factus eſt executor. bal. conſi. ccxij. lib. j.

b ¶ Cōficere inſtrumētū. adde qđ videť ꝙ nō, qa non pōt teſtificari ꝓ mr̄e. l. parētes. C. de teſti. vn̄ inſtr̄m non ſcribitur, vt hîc dixi.

c ¶ De iſta mutatione nominis. vide Bal. in rub. primę conſti. C.

d ¶ Pœna grauior. Et gloſſ. in. l. ij. in prin. j. de decurio licet glo. cōtrariū ſenſerit. in. l. iij. in ver. certis rōnib⁹. C. de iſami. & Cy. in. l. iij. in prin. C. de infami.

e ¶ Quæſtionū notari⁹ ſcripſit. Q n̄ notarius posſit eſſe rogat⁹ de eo qđ ſibi cōmittiť vide Bar. in. l. ex ſentētia. tu. de teſt. & ī l. ſeruus cōis. la. j. ſ. de ſtip. ſer.

f ¶ Cōtra ſe creditur. Sed cōtra ſe valet, vt. l. īpuberē. j. eo. in fi. & ibi Bar. & vide q̄ ibi dixi, & q̄ dixi. ī. l. j. §. inter filiū. ſ. e. & qđ noiari⁹ poſſit ſcribere inſtrumētū, cōtra ſe tenet Bal. in auť. cōtra q propriā. ī fi. j. col. C. de nō nu. pec. & ꝙ nō poſſit in ſuū fauorem ſcribere, tenet barto. in. l. j. C. de his, qui ſibi adſcri. & in. l. ſi conſul. ſ. de adop. & in. l. ſeru⁹ de teſta. Adde, ꝙ notari⁹ posſit ſcribere inſtrumētū cōtra ſe. Bal. cōſi. xliij. iij. li.

¶ §. ſequēs quæſtio. ad fi. ibi. item crediť. In ſcripto exēplari habetur Item inquātum iſtud inſtrumentū &c. ſublatis illis verbis creditur cōtra extraneum. Alex. Ioſæus.

g ¶ Diuus. Vide ad hanc. l. Dy. in regula ignorantia. de reg. iur. in. vj. ī fi. prin. ibi ex hoc habes, ꝙ valet ſtatutum, quo caueť ꝙ quis non poſſet allegare ignorantiam illi⁹. &c. Adde ꝙ plus vr̄ dixiſſe Bal. in. l. j. ſ. de leg. videlicet, ꝙ valet ſtatutū dictās, ꝙ quis non posſit allegare ignorantiam: de quo latè p Ro. ī. l. de pupillo. §. nuntiatio. de ope. no. nunti. & an dictū Bar. hic vltra iſtū tex. ꝓcedat, adde text. quē oīno vide in auť. in medio litis §. pe. col. viij. aliâs ix. & tex. in fi. C. de præſcri. xxx. an. & tn̄ vide bal. in. l. j. in prin. ī. iij. co. C. de cadu. tol. & text. in auť. vt fa. no. conſti.

a ¶ Suprà in prin. Et ad idem posset argui de tex.ĩ.l.si palium in prin. s̈.ne quis eũ, qui in ius voc. est vi exi. sed potest rñderi, vt per Bar.in.l.j.in prĩ. s̈.de eo per quẽ fac.erit.videlicet, ꝙ nõ cõprehẽhat faciens per aliũ: nisi hoc sit expressè lege cautũ. & vide qđ no.Bal.in.l.nihil.in prin.s̈.de sica.

b ¶ Rñdeo non. Bald.contrarium tenuit, in auẽ.si quis in aliquo.C. de eden. & vide Angel. & quæ ibi dixi post Bar.ĩ.l.si ita stip. §.Chrysogonꝰ.de verbo.oblig.vide Barto.in.d.auẽ. si quis in aliquo. in ver.certè si ille notarius. Posteà in fi.se subscribit dicẽdo &c.vide bar. in.l.quædam.§.nihil.s̈.de eden. & Innocẽ.in.c.quoniã cõtra.de probat.& Io.an.in ti. de instru.edi.§.instrumentum. in addi.quæ incipit in gloss. & adde Bal.in auẽ.sed nouo iur.C.si cer.peta.& vide Bald.in l.testamẽ.C.de testa.& qđ no.bar. in.l.cũ sentẽtiam. C.de sen.& qđ ibi dixi.ĩ cle.j.de of. dele.& tenet bal. contrariũ in auẽ. si quis.C.de eden. & Ang.in.l. si ita stip.§. Chrysogonus.de verborum obli.vbi per ipm vide, de subscribẽte, an sit idem ac si totam scripturã fecisset. Idẽ ponit in.l.cum antiqtas. C.de testa. Item vide Do.de sancto Gemi.in.c.si pro parte de rescrip.ĩ vj. vbi vult fore satisfactum statuto requirenti propriam scripturã, si facta est per tertiã psonã de volũtate tñ obligati. Adde de subscribente se schedulę Pau.de cast.consi.cccxxx.&.cccl. Rom.cõsi.ccciij. & de notario: qui cõmisit alteri instrumentum scribẽdũ: vide Paul. de ca.cõsi.ccxx. & Bal.cõsi.lxxv. ij.lib.&.ccccxlij. iij.volu.

sibi in testa.l.penulti. Respon.ibi fuit ignorantia, & priuilegiũ militiæ. Item opponi.de lega.j.C. de his, qui sibi adscri.in te.sol.ibi in filio emãcipato, in quo est speciale: vt vidistis.s̈.l.proxi.in fi. ¶ Tertiò opp. sic falsum requirit dolum: vt.l.nec exemplum.C.eo. ergo per ignorantiam debet excusari ab isto dolo: vt.l.si quis in graui.§.si quis ignorans.s̈.ad silla.&.l. si quis id quod.§.doli.s̈.de iurisdicti.omnium iudic. gloss.sol. Dicit enim, ꝙ non licet ignorare istud edi-
2 ctum.sed istas.ll.sic. Hoc nihil est dicere: quare dic† vt in.l.nec exemplũ.C.eod.vbi dicitur, quòd falsum requirit dolum: quia verum est in eo, quod est verè falsum: secus in eo, quod est quasi falsum, vt hîc.& in.l.j.in fin.s̈.eodem. & sic apparet responsio ad alia
3 contraria. † Nam ignorantia excusat à delictis, in quibus verus dolus requiritur: sed in isto delicto, non requiritur verus dolus: ergo &c. Dic de hoc per Dyn.in.c. ignorantia. extra de regul.iur.libr.vj. Ex
4 hoc† habes, quòd valet statutum, quo cauetur, quòd quis non possit allegare ignorantiam illius statuti: sicut hîc fit.

Scribere. ¶ Vides ergo, ꝙ qui sibi adscribit per filium, vel per seruum, tenetur hac.l. Hoc est verũ, quãdo filius, vel seruus adscribit eo mandante, vt habuistis not.s̈.eo.l.de eo. in prin. ¶ Sed op. verba edicti sunt scripta in persona. Dicũt enim, si quis sua manu adscripserit: vt.s̈.in
a princi.[a] ergo eum, qui facit per aliũ, non comprehendit, vt.l.aut qui aliter.in fi.s̈. qđ vi aut clam. & dixi in.l.hæc verba.s̈.de adul. Respondeo, possumus dicere, quòd ista verba huius.§.scribere.sunt verba edicti diui Claudij.& hoc videtur sentire gl. quæ est.j. super verbo dari. in ver.nec generalem.quæ dicit, ꝙ vsq; illuc durant verba edicti. Secundùm hoc, ista nõ est interpretatio Iurisconsulti, sed constitutio principis. vel aliter puto, quòd interpretatio Iuriscõsulti incipit hic scribere autem &c. Ad cõtrarium respondeo, quòd videtur facere per se, qui facit per alium scilicet ꝑ fictionẽ, & ita dicit hîc. Dicit enim videri. & sic per fictionem, non autem, quòd verbis comprehendatur: vt in contrarijs.

Plane. ¶ Vides, quòd specialis subscriptio ꝓdest ad euitandam pœnam, & ad capiendum relictum: sed generalis subscriptio prodest tantùm ad pœnam euitandam.

SVMMARIVM.

1 *Subscriptio generalis facta à patre, uel domino, quòd quo ad omnia prosit filio, uel seruo, secus in extraneo scribente, nisi quo ad euitandam pœnam.*

2 *Subscriptio schedulæ fienda à partibus, qualiter fieri debeat, ut teneat?*

3 *Notarius, qui occupatus commisit alij ad scribendum instrumentum in subscriptione, & dicit quæ supra scripta sunt inter talem & talem &c.*

4 *Notarius quando in fine instrumenti facit unam subscriptionem, dicendo, quod supra rasum, uel cancellatum est &c. debet facere subscriptionem specialem.*

1 **Item senatus.** ¶ Not.† ꝙ generalis subscriptio, prodest quo ad omnia filio, vel seruo scribente, secus in extraneo scribente: quia non prodest: vt hîc, in ver. quod tamen.&.s̈.eod.l.j.§.inter filium, nisi ad euitandam pœnam: vt.s̈.eo.versic.nec generalem.&.C.eod.l.si
2 testator. ¶ Istud prodest† ad infinita. Aliquis scripsit vnam schædulam: in qua continentur quędam facta in fauorem sui: & in fauorem mei. ego subscripsi me, dicens omnia dicta approbo, & mea voluntate esse scripta dico: & confirmo, valet ne ista schedula
b contra me? Respondeo nõ.[b] sed debet sequi subscriptio specialis, hoc modo dicendo, quod factum est de tali contractu inter me & talem, approbo. Ista enim dicitur specialis subscriptio.vt dixi.s̈.eo.l.j.§.
3 inter filium. ¶ Item, quando† notarius est multum impeditus.& ipse nõ potest scribere, potest alij scribendum cõmittere.arg.l.j.s̈.de offi.eius cui man.est iuris.&.C.de iure delibe.l.fi.§.sin autem dubius.ibi vel subscribere præpeditus &c. Certè ille notarius postea in fine se subscribit, dicẽdo, ꝙ omnibus quę suprà scripta sunt ipse interfuit, & de illis fuit rogatus.debet facere subscriptionem specialem dicendo omnibus.quæ supra scripta sunt inter talem, & talẽ. non autem debet facere generalem.per hãc.l. ¶ Itẽ
4 facit ad aliud: ꝙ† quando notarius[c] in fine instrumen
c ti facit vnam subscriptionẽ dicendo: ꝙ supra rasum vel cancellatum est &c. secundum formam.l.j.s̈. de his, quæ in testamen.delen. Certè est vtile, & forsan necessarium: quòd faceret subscriptionem spe
d cialẽ, aliâs subscriptio generalis[d] non porrigeretur[e]
e ad ea, de quibus esset dubium, an essent manu sua facta per hanc.l.

Quæri tamen debet. ¶ Pone casum, qđ si aliquis adscripsit sibi de mandato testatoris, puta filius, vel seruus, qui necesse habebant ei parere, an ista necessitas obedientiæ eum excuset? respondetur, iusta excusatio & honesta est, vt excusetur à pœna nõ tamẽ habebit legatũ. Tex.ibi subsequẽdi id est, obediendi necessitas: subaudi excuset, & sic apparet, quòd loquitur in filio, vel in seruo, qui habent obedire necesse.& in alijs quæ infra dicentur honesta, nunc respondet. Item ibi, quòd non sit concessum.q.d. satis est, quòd excusentur quo ad pœnã licet non capiat legatum: vt probatur.C.de his, qui sibi adscri.l.vltima.&.s̈.§.proxi.& suprà eodem.l. proxi.in princip.& no.suprà eodem.l.j.§.inter filium.cum seq.

f **Matri quoque.**[f] ¶ Ex hac ergo.l.vos habetis, ꝙ excusatur à pœna falsi, qui adscribit propter generalẽ subscriptionem.specialis verò sufficeret etiam quo ad capiendum, vt.s̈.§.planè. Item propter necessitatem obediendi. Item ꝓpter iuris errorem, vt in muliere: vt hîc. In masculo secus: vt vidistis.s̈.ead.l. in princip.

Si quis duobus. ¶ Oppo: s̈.eo.l.j.§.ad testamenta. &.s̈. ea.l.in princi. Respon.hic loquitur in eo, qui sibi adscripsit sub cõditionem, in contrario sibi adscripsit purè. ¶ Sed contra hoc oppo.infrà.eodem.l.impuberem.§.j.Respon.hic in eo, qui sibi adscribit sub
g duabus cõditionibus[g]: ideo parcitur sibi quo ad pœnam: & quo ad capiendũ, ibi verò adscribit sub vna conditione tantùm.& hæc vera.omnes aliæ sol. quę

c ¶ Quando notarius. Et ista intelligas: vt per Bar.l.j.§.& ideo.s̈.de his quę in testa.delen.& Bart.in.l.si vnus.C.de testa.&.l.fina.in.j.vel.ij.col. C.de edi.diui. Adde quod not. Barto.in.l.tabularum.§.j.quibus mo.testa.ape. & vide tex.cum glo.no.in.c.cum venerabilis.extra de reli.domi.qui etiã voluit, ꝙ vbi in aliquo instrumento est aliquid suspectum, nulla fides adhibeatur.& contra Bar.hic tenet Bal.in auẽ.si quis in aliquo.in.iij.col.C.de eden.Bal.in auẽ.contra qui propriam.in.ij.col.C.de non nume.pecu.dicit quòd qui se subscribit, videtur totam scripturam scripsisse.text. est in.l. cum antiquitas.C.de testa.

ADDE, ꝙ non statur verbis notarij de cancella.vel rasura, vt voluit Pau, de cast.consi.xxxviij.

d POMATES. ¶ Subscriptio generalis.de hoc an sufficiat generalis subscriptio, vel requiratur specialis: vide quæ ponit domi.Alexan.in.l. quæ dotis.col.penul.in ver.sed subdit ibi Bal.s̈.sol.ma.& vide eundem cõsi.cxlvij.col.ij.in princip.volu.ij.& Fely.in.c.quoniam contra.colum.xxvj.versi.limita.vj.de proba.& Barba.in.c.si quis presbyterorum.in.v.notabili.de rebus ecclesi.non alie. & Ias.in.l.cum antiquitas.co.j.ad fin. C.de testamentis. & Pau.de ca.consi.cccl.

e ¶ Non porrigeretur. Circa hoc vide quæ dixi, post Imo.ĩ.l.q dotis.in fi.sol.mat.in fi.§. Et circa prædicta scias, quòd subscriptio debeat esse vltimus actus: & ꝑ illum scriptura accepit perfectionẽ & ideò si volo agere ex aliqua scriptura &c. per alium scripta, vno tpe, & subscripta per te alio tẽpore debeo facere mentionẽ de tempore suscriptionis, quia ex tunc recepit vigorem contra te, nõ à tẽpore quo fuit scripta. Et ita inducebat Florentiæ semel do. Nellus.l.hac consultissima.in princi. in ver.siue autem &c.C.q testa.fa.poss. Ita refert ibi do.Pau.de ca.adde qđ in fifi not. Bart.in.l.repetita. s̈.de fide instru. Et adde quod no. dixit Bal.ĩ.l.si qs eũ.§.sed si suo testõ.s̈.de vulga.& pupi.vbi dixit, ꝙ si actus durauit ꝑ plures horas. notarius ĩ instrumẽto debet apponere horam in qua cõtractus fuit habitus pro ꝑfecto non horam ĩ qua cõtractus habuit initiũ.quod nota. Et de eo, qui pluries se subscripsit vide tex.& glo.in l.Lucius.s̈. de li. cau.& Specul. in titu.de confes.§.j. versicu.quid si primò &c.dixit contrarium eius: quod primò dixi.& adde quod dicit bart. in.l.testamentum.C.de testa.

f ¶ Matri quoq;. Habes in textu, ꝙ mulier potest scribere testamentum: licet in eo non possit esse testis.& notat Bar.j.eo.l.impuberem.in princi. & tex.& ibi hoc no.Ang.in.l.si quis legatum.§.si patronus.s̈.eo. Item põt scribi per seruum, & filium, & omnem infamem.vt.s̈.eo.l.j.§.inter filiũ. Item potest quis suum testamentũ scribere manu sua.l.ij.C.de his, qui sibi adscrib. per Bar.in.l.seruus.s̈.de testa.

g ¶ Duabus conditionibus.nota quòd adscribens sibi sub geminata conditione non punitur, quod etiam sequitur Ludo.in.l.si verò.§.de viro.solu. mat.in.iij.fallen.& in.l.j.in prin.s̈.de verbo.oblig.

a ¶ Paulus. Vide q̄ notantur, & quæ ibi dixi. in l. i. fraudē. §. quoties. j. de iure fis. & qd' no. in gl. in l. si qs affirmauerit. s. de dolo. & ibi Bart. & quō possit criminaliter agi contra surripientē instrumēta. vide gl. quā ibi seqt Bald. in l. instrumenta C. ad exhiben. & ad intellectū istorum. vide Ang. & Imo. j. l. j. j. char. s. de publ. iudi. & qn̄ cœlans instrumentū puniat̄ de falso: vide plenè Bal. in l. eū q. C. e. & in l. fi. in pe. co. C. de eden.

b ¶ In crimē falsi. Qui cœlat aliqd, vt verum non appareat, incidit in falsum. adde bonū tex. in c. olim. de rescrip. latè in c. licet. extra eo. & qd' ibi no. in glo. j. magna.

c ¶ Vxori. maritus tabellio potest cōficere instrumentum p vxore. qd' sequitur Angel. in l. si pater. in fi. s. eodem.

POMATES.

d ¶ Qui se. ibi not. ex l. vide q̄ plenè no. ad Bar. in d. §. his verò. & ibi allegaui do. de Ro.

e ¶ Qui se filio. & executor datiu⁹. Adde bar. in l. ex snīa. s. de testa. tute. & qd' no. Ioā. and. de instrumē. edi. §. instrumentū. ver. quid ergo.

f ¶ Talis in forma. quæ dicatur falsa moneta, & qua pœna puniat̄ eā expendens. Vide Bar. & quæ ibi dixi. in l. lege cornelia. s. eo. adde plenè ipsum Alexā. consi. ciiij. j. volu.

g ¶ De publico. Ista faciunt ad nota. per Barto. in l. Paulus. de solut.

h ¶ L. vltima. adde omnino Bar. in l. fi. hîc alleg.

i ¶ Qui duob⁹. adde qd' hæc. l. non vendicat sibi locū in infeudāte rem duobus, secundū Bal. per illū text. in c. si quis fecerit

ponuntur in glo. diuinationem continent.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam falsi incurrit, qui celat aliqd simpliciter, ut nemini appareat. Item qui extruncat bullas ex literis Papalibus. nu. 2.*

LEX XVI.

PAulus. a ¶ Vides hîc in princ. q̄ qui subtrahit instrumentum, nō incidit in pœnam falsi, nisi in testamento: secus in alio instrumento. Contra. j. ea. l. in fi. ibi surripuerint. glo. soluit, & bene. Ex furto solo nō incidit quis in pœnam falsi. sed si quis furatur, & corrūperet instrumentum, ponēdo illud in ignē, vel alio modo destruit: tunc pro quolibet instrumento subtracto & ita destructo quis incidit in falsum. & ita loqtur finis. Item vides† in hoc. §. quòd qui cœlat aliquid, vt verum non appareat, incidit in crimen falsi b. Hoc debes intelligere in eo, q cœlat aliquid simpliciter, vt nemini appareat: secus si cœlaret contra vnam personam tantū: vt. l. iij. §. si quis dolo. s. de tabu. exhib. Item dicitur hic resignauit. ¶ Not.† q̄ quicunque detruncaret bullas de literis papalibus: vel de alijs literis, in pœnam falsi incideret, vt hic. nō habetis hîc alia.

LEX XVII.

CVm quidam. ¶ Pro non scripto. istud ergo remanet apud hæredes cum onere suo. de quo dic, vt. l. filius. in fi. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Vir tabellio potest instrumentum pro uxore conficere, non autem testificari.*

LEX XVIII.

VXori. c ¶ Nota. dicit hic Dyn. ex isto princip. q̄ vir tabellio, potest† conficere instrumētum pro vxore sua, sed nō posset esse testis, tanquam domestica persona. Rationem differentiæ, inter testem & notarium dixi. s. eo. l. si pater.

SVMMARIVM.

1 *Testis, qui ultro se offert est suspectus, & eius dictum non ualet.*

2 *Adscribens se fideicommissarium, uel executorem in testamento, non potest posteà recusare.*

Talis sic se adscribens, dicitur executor datiuus.

3 *Ingerens se, licet præsumatur suspectus, tamen probatio in contrarium admittitur: cum non sit præsumptio iuris, & de iure.*

Qui se filio. d ¶ Hic est nota. casus. Not. text. ibi cōsensisse. & c. No. †ex. l. nostra arg. opti. q̄ testis, qui vltro se offert, sit suspectus: & eius dictum non valet, vt hîc. ibi, q̄ vltro tutelā & c. facit. l. quæ omnia. §. j. s. de pcur. dixi in l. post legatum. §. his verò. s. de his, q. vt indignis. ¶ Secundò no. ar. quo dicit gl. q̄ si aliquis adscribat se fideicommissariū, † & executorē in testamēto nō potest tutelā fideicommissariam recusare. Secundū hoc, ille, qui se adscribit fideicōmissarium, erit executor datiuus e: non executor testamentarius, de quo executore datiuo loquitur. l. iiij. s. de ali. & ciba. lega. ¶ Vltimò no. q̄ ille, qui sponte se ingerit, † præsumitur suspectus: tamen non est præsumptio iuris, & de iure. qa admittitur probatio in cōtrariū. casus est hic ibi. si idoneus esse approbetur. tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Delinquere qui inchoauit: sed non perfecit, quia noluit, excusatur.*

2 *Moneta falsa dicitur illa, quæ fabricatur à non habente potestatem fabricandi à Principe.*

3 *Moneta facta ab habente authoritatem, ut non dicatur falsa, debet esse talis in forma, qualis est in materia, deductis expensis cudendi.*

4 *Monetam pro æstimatione taxata à publico quiuis recipere tenetur: aliàs punitur.*

LEX XIX.

QVi falsam. ¶ No. q̄ ille qui inchoauit †delinquere, & non perfecit: qa noluit, excusat̄: secus si nō perfecit, qa non potuit. de hoc p doc. in l. si quis nō dicā rapere. C. de epis. & cle. dixi
2 in l. qui ea mente. s. de fur. ¶ Quæro† quæ dicat̄ moneta falsa. Respon. quæ nō fit ab eo, qui habet authoritatem faciendi à principe, vt. l. ij. & vlti. C. de fal.
3 mone. ¶ Secundò† quæro, qualiter debeat fieri moneta ab eo, qui habet authoritatem: nec aliâs dicatur moneta falsa: & adulterina. Inn. in c. quanto extra de iureiu. dicit, quòd moneta debet esse talis
f in forma, f qualis est in materia deductis expē. cudendi: & hoc obseruat consuetudo. ¶ Sed tex. legis videtur dicere contra, quia moneta debet esse talis in forma, qualis est in materia non deductis expen. cudendi, & sic videtur q̄ expensæ cudendi debeant fieri
g de publico, g vt l. j. circa prin. & ibi glo. s. de contra.
4 empt. ¶ Quęro, vtrū† aliquis cogatur recipere monetā pro ea æstimatione, quæ taxata est à publico. Casus est hîc, q̄ sic, & si non recipit punitur, vt est
h casus. C. de vete. numis. potesta. l. vltima. h lib. xj.

SVMMARIVM.

1 *Donans, uel obligans rem duobus, tenetur pœna falsi, si est adiecta clausula, quòd de dicta re nemini ius dedit & c. uel dixit se alteri non donasse & c. aliàs tenetur pœna stellionatus.*

LEX XXI.

i QVi duobus. i ¶ Oppo. s. de crimine stellionatus. l. iij. Breuiter ibi vendidit rem alteri obligatam: hîc verò vendidit rem alteri venditam. Et aduertatis. istam. l. ego intelligo stri
k ctè, prout iacet, q̄ quis vendidit k rem† duobus in di
1 uersis contractibus. Secus† putarem si duobus in di
2 uersis cōtractibus rē donaret, vel alios contractus faceret. Nam licet incidat i crimē stellionatus: vt. l. iij.
l s. de cri. stel. non incidit in crimē falsi. Et qd' dico l de alijs contractibus, q̄ nō incidit in crimen falsi, est verū, si nō dixit aliquid de donatione prima, vel de obligatione: secus si interrogatus dixit se non donasse, vel non obligasse alteri prius, & mentitus est: qa incidit in crimen falsi: vt. j. eo. l. si à debitore. Et ideo aduerte, si in instrumento est posita illa clausula, q̄ de dicta re nemini ius dedit, propter quòd preiudicium fieri posit. & c. tunc si alteri donauerit prius, vel obligauerit, punitur pœna falsi: vt in eo. l. si à debitore.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus, quod non possit esse notarius, licet possit ad scribendum adhiberi.*

2 *Mulier, quod possit adhiberi ad scribendum.*

3 *Pupillus non potest eligi notarius, ut post pubertatem, uel factus maior, officium tabellionatus possit exercere.*

LEX XXII.

m IMpuberem. m ¶ Oppo. de l. pupillū. j. de re. iur. Sol. hîc in eo pupillo, qui non est doli capax, nec proximus pubertati.
1 ¶ Quæro, an pupillus† possit esse notarius: & dicūt quidam q̄ sic, per hanc. l. Dy. & alij docto. dicunt cōtra. Nā officium notariatus est publicū officium: vt l. gn̄aliter. C. de tabula. Sed ipuberes ad talia officia admitti non possūt: vt. l. ij. §. impuberes. de iur. immunitatis. & l. ij. in fi. de reg. iur. ergo & c. Non ob. hæc. l. quia hic loquitur de eo: quia adhibebatur ad scribendum, non ad publicandum. ad quod potest adhiberi seruus: vt. s. de testi. l. seruus. & j. ead. l. ver.
2 item non continetur. ¶ Item potest† mulier adhiberi ad scribēdū, vt no. s. eo. l. diuus. versi. idem in filia.
3 ¶ Quæro, † vtrum n pupillus possit eligi notarius,
n vt post pubertatem, vel factus maior possit tabellionatus officium exercere. Respō. tex. videtur velle q̄ tempore, quo eligitur quis ad officium, debeat esse idoneus, vt. l. excusantur. §. j. s. de excus. tut. & extra de rescrip. c. si eo tempore. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Pater an possit se adscribere filio in potestate in aduētitijs.*

quo tempore miles. Et vide ad materiā huius. l. Bal. omnino in c. j. §. si facta. si de feu. fue. cōtrouer. Et intellige hanc. l. qn̄ prim⁹ emptor non cessabat in solutione pretij, aliâs secus. secundū Odof. qui ita no. in l. venditor hæreditatis. de hære. vel actio. vend. & refert Bal. i. l. quoties. C. de rei vēdi. p hoc facit. l. quā diu. de distra. pig. Item nō habet locū in pignorante rem duobus, secūdū Bart. in l. si qs s. de pign. acti. Et vtrū petens iterū debitum solutum puniat̄ pœna falsi: vide Bal. in l. j. C. de condi. in. Itē limita, vt p Ang. & Imo. in l. à diuo. §. si post. s. de re iud. & in. §. sed si emptor.

POMATES.

k ¶ Quod qs vendidit. ad limitationem huius. l. vide omnino Alexan. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. co. ij. s. de re iudi.

l ¶ Et quod dico. Adde Bal. in l. cū Ioānes. de fide instru. vbi limitat, nisi reuelaret illā obligationē. vide ibi. And. Barba.

m ¶ Impuberem. vide Dyn. & Bar. in l. j. §. si impubes. s. ad sill.

POMATES.

n ¶ Quæro vtrum Et facit in simili l. si filius. de lega. prestā. & facit qd' dicit domi. Petr. in c. si eo tempore. hîc allega. si qs facit testamētum: si postea cātat, an reconualescit.

a ¶ Si ei filio. Per hunc textum dicit Dy. quòd si qs credens occidere hominem, occidit asinũ: non punit. & fuit de facto secũdùm Ang. hic.

b ¶ Quæro vtrum. Pater non potest adscribere ꝓ filio in aduẽtitijs, i qui bus patri quæritur b vsusfruct⁹, & hoc quia in consequẽtiã sentiret lucrũ. ita habes hic glo. quã nescio alibi. Et facit ad qõnẽ vtrũ qñ clericus adscribit legatum eccl'iæ tuę, possit & valeat. in quo scias, ꝙ licet clericus nõ possit esse tabellio. l. vniuersos. C. de decuri. li. x. in. c. sicut. extra ne cle. vel mo. tñ valeat si fuit, secũdùm Bar. i. l. vniuersos. Bñ facit. l. si qs decurio. & ibi no. de fal. Et iõ vr ꝙ tale legatũ valeat cũ cleric⁹ possit esse testis in cã eccl'iæ. c. cũ nũti⁹. extra de testi. & quòd teneat, & nõ puniat pœna sibi adscribẽtiũ i testõ tenet Pau. multũ no. in. c. cũ inter. de re iudi. licet in cõtrariũ faciat gl. de qua hic cũ cle. ric⁹ i cõsequẽtiã videatur lucrũ sentire. Cogita, & ad id, qd' dixi de sacerdote, vel clerico. adde Bar. in. l. seruus. ş. de testi. & glo. in. c. vt officiũ. de here. in. vj. dicit ꝙ põt vetera extendere, noua facere nõ: postq̃ est cleric⁹, aliàs est c. inquisitionis. §. ad cõscribẽdas. & Imol. in. l. falsa. §. sed sicui. ş. de condi. & demõ. & ibi dicit Bal. per illũ tex. ꝙ tabellio effectus doctor, nihilominus tanq̃ tabellio poterit cõficere instrm. & Cy. in. d. l. si quis decurio. & Bart. hic. vide, q̃ dixi ĩ l. j. §. iter filiũ. ş. e. ADDE, an pœna adscribẽtis, habeat locũ in testõ nũcupatiuo, Ioã. an. in addi. ad Spe

Si ei filio. a ¶ Opp. ꝙ nõ inspiciat euentus: sed sufficit adscriptio: vt. l. si quis legatum. ş. eo. in prin. Dicunt quidam hîc, illud legatum erat quasi conditionale: ibi purum. Nihil est. Quare dic ibi adscribebat directo sibi: hic per obliquum. Ratio: qa qñ adscribit directo solum inspicit, qd' sibi adscribat: & nõ curat vtrũ ei queratur, vel non. Sed qñ sibi adscribit per obliquum senatus nõ inspicit adscriptionem, qm̃ sibi nõ adscribit, sed inspicit euentus, an ei queratur, vel nõ. ¶ Venio ad secundũ. hîc dicitur, ꝙ filio emancipato põt pater adscribere.
1 ¶ † Quæro, vtrum b hodie possit adscribere filio in potestate constituto in aduẽtitijs, cum patri nõ quæratur proprietas? Quidam quòd sic. glo. ꝙ non, quia saltem patri queritur vsusfructus, quam gl. signate. Contra hanc gl. videtur, quòd no. ş. de autho. tuto. l. j. vbi videtur dici, ꝙ valeat quo ad proprietatem, nõ quo ad vsumfructũ. Quod quidã dicunt. Sed nõ puto hoc verum, cum enim nomen filij quasi falsum subducatur, vt. l. filius. §. sequens. ş. eod. nihil ex illo legato potest deberi alicui, vt ibi. Pro hoc facit tex. j. ead. l. §. si dominus. vbi ille, qui adscribit, nullo mõ debet suum commodũ aspicere. Fateor tamẽ quòd si pater adscribendo filio dixisset, ita, ꝙ ipsi patri nõ quæratur vsusfructus, tũc excusatur pater, qa esset eadẽ ratio, quæ in emancipato. ¶ Venio ad versicu. sed & si ei. ¶ Opponi. quòd inspicitur animus, non effectus, vt. l. Diuus. ş. ad. l. Corneli. de sica. gloss. non soluit. Respondeo, hîc loquitur de quasi falso, quod nõ potest committi adscribendo alij, nisi adscribẽti queratur. Et ideò cum ad perfectionẽ delicti, requiratur euentus acquisitionis, ideò inspicitur euentus non animus. sed in lege contraria ad perfectionem illius delicti, sufficit animus cum aliquo actu, vt colligitur ex verbis. l. Corne.

SVMMARIVM.

1 *Pater ut poßit euitare pœnam, cum scripsit testamentum, in quo filius est hæres institutus, quodnam consilium sit.*

Eadem & de filio. ¶ Dyn. dicit hic ꝙ quædam mulier habens generum, & ex filia præmortua instituit nepotem heredem, isto genero patre istius nepotis scribente testamẽtum, & addit in fine, ꝙ testamẽtũ scriberet ad sensum cuiuslibet sapiẽtis, & in eodẽ testamento illum nepotem heredem instituit. Iste gener accusabatur de falso, quia adscripsit hereditatẽ
1 filio suo. dicit Dyn. dedisse consilium, † ꝙ propter illa verba posita in fine testamenti, ꝙ pater q scripserat testamentũ adijceret illa verba, ꝙ filiũ vel nepo te quo ad testatricẽ instituebat sub cõditiõe, si emãciparetur ab eo patre, & sic euasit pœnã pater adscribens. ita dicit Dyn. Aduerte, mihi videtur, ꝙ cum ipse pater prius incideret in quasi falsum, Dyn. dedit sibi consilium, ꝙ incideret in verum falsum. Nã per illa verba quod testamentũ scriberetur ad sensum sapientis. ista extrinseca non possunt addi: vt dixi plenè in. l. illa institutio. ş. de hęre. instit. & l. ex ea parte. in prin. ş. de verbo. oblig. & not. in. l. si mandato Titij. ş. manda. in fi. & ideo apponendo illa verba incideret in verũ falsum. sed rectius cõsiliũ esset, quod ipse emanciparet filium suum ante aditam hæreditatem, & sic cum sibi patri nihil quæreretur, nõ puniretur, & hoc vult dicere tex. hîc eadem. l. & de filio postea emancipato &c.

Qui codicillos. ¶ Opp. per cõfirmationem codicillorum mihi nihil acquiritur, cũ codicilli remaneãt firmi, vt institu. de codi. §. sed cum ante. Sol. hîc loquitur secundùm iura antiqua secundum quæ codicilli ante facti erant nulli: nisi expressè confirmarentur. hodiè verò cum per confirmationem adscriberenti nil quęreretur, non incideret in crimen falsi: venio ad versi. hæc ita. Quæro, quid vult hoc dicere, & oppo. quòd siue volente, siue nolente testatore, illa adscriptio nihil valeat: vt. l. diuus. ş. eod. Quidam dicunt, ꝙ iste versi. hæc ita. nõ debet esse hic. Alij dicunt quòd debet esse, nec debet vacare. Et respondent ad contra. quòd istatalis ademptio libertatis, si est facta sine testatoris voluntate, seruo nõ nocet, & incidit in pœnam adscribens, sed si est facta cũ dñi voluntate, valet quo ad præiudicium serui: nõ quo ad commodum adscribentis. hoc tamen placet, si de voluntate domini probaretur aliter, q̃ per illam adscriptionẽ. nam cũ illa adscriptio subducatur, vt falsa, non potest prodesse adscribenti, nec alteri, vt. l. fi. c lius. §. sequens. ş. eo.

SVMMARIVM.

1 *Adscribens in testamento contractum pro se, quod incidat in pœnam falsi, ex senatusconsul.*

Qui liberi. ¶ Qui vult dicere, ꝙ non tenetur verbis, sed sententia senatusconsulti. glo. dicit ꝙ verbis tenentur illi, qui adscribunt res æstimabiles, sed libertas non est res estimabilis, ergo &c. Contra hoc facit. j. proxi. vbi ille qui adscribit libertatem tenetur, licet libertas sit res inæstimabilis, vt libertas. j. de regu. iuris. Re- d spondeo, ergo alter in senatuscõ. incidit ille, qui ad-
1 scribit in testamẽto † legatum, vel fideicommissum vel aliquid pertinens ad vltimam voluntatem, sed assignatio liberti, non propriè pertinet ad vltimam voluntatem, vt. l. assignare. ş. de assigna. lib. ergo &c. Et ideo dicerem, ꝙ si aliquis adscriberet in testamẽto contractum, pro se quòd ipse incideret in pœnã falsi ex sententia senatusconsult. non ex verbis, vt hîc. facit quod not. in. l. hæredes palam. in fi. ş. de testamen.

SVMMARIVM.

1 *Casus datiui natura, quæ sit.*
2 *Notarius potest conficere instrumentum, in quo ipse alteri obligetur.*
3 *Pater, an poßit scribere instrumẽtum pro filio? remißiuè.*

Qui autem. ¶ Quæro quomodo non tenetur verbis, nonne sibi aliquid adscribit. Respondeo, text. in. l. j. §. ad testamenta. ş. eo. & l. Diu⁹. in prin. ş. eo. loquitur de eo, q sibi adscribit legatum, vel fideicõmissum, sed exhęredatio non est legatũ, vel fideicõmissum, ergo &c.
1 ¶ Prætereà natura casus † datiui in hac clausula, adscribit sibi &c. est, vt significet per modum acquisitionis, sed ille qui adscribit exhęredationem: non sibi adscribit aliquod positiuum, quod acquiritur,
c meritò nõ cõtinetur verbis, nec sententia. ¶ Vltimò c
2 no. † ex hoc tex. Dy. dicit, ꝙ notarius d possit instru-
d mentum scribere, quo ipse obligetur alteri, nõ quo alter obligetur sibi. Facit. l. vxori. §. j. ş. eo. & l. non putauit. §. si quis sua manu. de cõ. ta. &. quia ei contra se est adhibenda fides, vt. l. Publia. §. fi. ş. deposi.
3 ¶ An † autem pater notarius possit scribere instrumentum pro filio: vt dixi. ş. eo. l. si pater. & tangitur per Dy. in. l. quod dicimus. in fi. ş. de autho. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Falsum quot modis dicatur? ibi, quòd tribus modis.*
2 *Statutum, quòd damnatus de falsitate non admittatur ad officia, intelligatur de falsitate strictè.*

LEX XXIII.

e Quid sit falsum. e ¶ Aliâs est, immutet, & tũc est plana. aliâs est immutetur & tunc expone, quia conatur literas facere eadem forma, qua facit alius, & subscribere nomen suum. secundum Iacob. de Aretio. ¶ Oppo.
1 † omnis mutatio veritatis est falsum: vt in auc. de in-
f stru. cau. & fide. circa prin. Respondeo falsum f vno modo dicitur largissimè. Et istud est omne, quod non est verum, siue dolosè dicatur, siue sine dolo, & hoc modo sumunt dialectici, & probatur in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ş. de rebus dubijs. ¶ Secundo modo dicitur falsum largè omnis mutatio veritatis, quæ in se habet dolum, vt in dict. auc. de instrumẽ. cau. & fide. circa princip. Facit. l. nec exemplum. C. eodem. & hoc modo loquendo omnis ille, qui committit dolum, posset dici, quòd commi ttat falsum: sed hoc non est verum, quantum ad accusationem de falso. ¶ Tertio modo dicitur falsum strictè: & tunc illud dicitur tantùm falsum, quod incidit in aliquod caput legis Corneliæ de falsis casus, est hîc. Vnde non puto, quòd pro quolibet dolo & qualibet deceptione quis incidat in falsum, vt puniatur lege Cornelia de falsis. vel ex capitulis expressis in hoc titulo, Et puto, quòd statuta, quæ dicunt quòd

cu. in tit. de instr. edi. §. posthumo. versi. qui ergo.

POMATES.

c ¶ Vltimò not. & & pro hoc facit l. sciendũ. in versi. si qs scripserit se. ş. de ver. ob. & ibi no. Ang. in repe. in prin. & cæteri moderni sequũt: & maximè. d. Alexã. quem omnino videas.

d ¶ Qd' notarius. Notari⁹ põt scribere instrm cõtra se. & vide qd' notat bar. in. l. fili⁹. §. sequẽs. ş. e. & qd sit in testõ, vide bar. in. l. seruus. ş. de testa. & ad de q̃ no. voluit Bar. i. l. ex snia. de test. tu. & in. l. seru⁹ cõis. ş. de stipu. ser.

POMATES.

e ¶ Quid sit. adde Saly. in. l. nec exẽplũ. C. eod. & vide Io. de imo. in cõs. ciiij. ad quod allegauit istũ tex. cũ dicto Bar. & vide glo. in. c. ne qs arbitretur. xxij. q. ij. quæ meli⁹ loqtur. & vide glo. in. c. i memoriã. xix di. & in. l. nec exẽplum. C. de fal.

f ¶ Rñdeo falsum. qd sit falsum. adde Bar. i. d. l. nec exẽplũ. & Bald. in. §. vtrũ. ꝓ illũ tex. dicit quòd largè instrumẽtũ simulatum, dicit falsum qd' etiã intelligit procedere in statutis. cuius cõtrariũ sentit hîc Bar. Et an nõ solẽne, & falsum equiparent, vide qd' no. Bal. i. l. nõ dubiũ: in. vij. op. C. de te. & ille, q dicit tibi falsum dicis, non dicit tibi iferre iniuriã, qa nõ int ligit, qd' dicis e ex ꝓposito falsum. secũdũ Salyc. in. l. de tutela. C. de integ. rest. min. adde ꝙ qs põt ẽt mẽtiri sine dolo. ita dicũt moder. ĩ l. qs sit fugitiu⁹. §. idem Celsus. ş. de ædi. edi. vbi vide And. ADDE Alexã. consi. xiij. lib. j.

a ¶ Secūdò no. vtrū instigatiões releuēt accusatorē à pœna, qđ no. pro syndicis cōmunitatis, qui instigati denūtiāt. & not. glo. in l. Polla. de his, qui. vt indig. & istis omnibus adde Bart. post gl. in l. Athletas. §. calūniator. ff. de infami. Vtrū autē si iudex inquirat ad denūtiationē syndici, faciat litē suā, sicut si motu ꝓprio inquireret? Bal. videt velle, ꝙ sic, in l. j. §. si pręses. ff. de magist. conue. Qđ not. licet contrariū videaē expressè. in l. ij. §. si publico. ff. de adulte. Et dicit Cy. ibi ꝙ fama, seu indicia releuēt iudicē quātūcūq; indebitè ꝓcedentē, & ī. qrentē: vt ibi per eos in. xij. q. Et dicit Bal. in l. fi. ī. ij. col. C. de ꝓbat. ꝙ semiplena probatio releuat accusatorē à calū. nisi reꝰ cōtrariū plenè ꝓbet. Et dicit Bal. in l. fi. in ij. col. C. de testi. ꝙ testes examinati extra iudiciū per syndicum super inquisitione sua, ipm excusant. allegat gl. quā reputat multū not. in l. si ea. q. C. de his, quibus vt indig. ibi in domo, nō in iudicio & de iudice p calumniā inqrente. vide Bal. in l. j. C. de re iudi.

b ¶ Credi. Et not. Bar. in l. j. in prin. in fin. ff. colū. j. ad Turpil.

c ¶ Qui noīe. allegat ista. l. p Guy. de Suza. ꝙ si aliqs se fecit notariū q nō erat, tenet̄ omnibus rogantibus eū de instrumētis ad interesse. Facit j. eod. l. eos. §. fi. C. de tab. l. generali. & l. fi. C. de mag. cōuen. Itē not. ꝙ nuntius curiæ citās aliquē falso sine mādato iudicis similiter punitur pœna falsi criminaliter & ciuiliter ad iterēsse partis citatę vide Cy. Bald. & Sali. in l. fin. C. de req. reis. & quod no. p moder. insti. de actio. §. quadru. Et adde, ꝙ in citatione debet apponere de cōmissione iudicis, ꝙ sufficeret eius sigillū, secundùm Inn. in c. qm. de ꝓba. vide Bar. & quæ ibi dixi in l. j. cura. ff. de offi. præfec. vrb. dicit tamen Inn. in d. c. qm contra. in ver. citatur. ꝙ si de relatione nuntij publicè apparet, sufficit: licet non appareat de commissione. Et quòd requiratur commissio iudicis. tenere videtur Bart. & Iac. de Are. in l. cum clericus. C. de epis. & cleri.

d ¶ Eos, qui. Habes arg. ex hoc text. & ꝙ tabellio faciēs diuersa signa in diuersis instrumētis, licet dicat se ignorāter fecisse, punitur pœna falsi. quod no. & ita Bal. in l. cōparari. in pe. col. C. de fide instr. An aūt signū sit de solēnitate, vide Bar. in proœ. ff. torū. & ad prædicta vide Bart. in l. ad testiū. §.

ꝙ cōdemnatus pro falsitate non admittitur ad officia, & similia: debeat intelligi de cōdēnato pro falsitate ex aliquo capitulo, quod numeratur in hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Desistere ante sententiam licet in falsi crimine.*
2 *Mandās & faciēs, quòd possint in eodem libello accusari.*
3 *Instigatio non releuat accusatorem à pœna: nisi accusaret ex necessitate officij, uel fuisset facta à personis, quibus uerisimiliter deberet credi.*
4 *Syndici communitatis denuntiantes maleficia ad alterius instigationem, quando excusentur.*
5 *Iudex in sententia, qua reum absoluit, potest accusatorem condemnare stante statuto, quòd non probans accusationem condemnetur.*

LEX XXIIII.

Athaletus. ¶ In crimine falsi potest quis liberè desistere ante sententiā. secundū gl. Et in hac. l. ponit Dy. casum. quidam instituit duos in vndecim vncijs: filiā in vna: Athaleto reliqt libertatē. Itē duas vncias dādas ab illis hęredibꝰ. cętera sunt clara. ¶ Op. de. l. post legatū. §. an libertas. ff. de his, q. vt indig. Sol. ibi tulit testimoniū: hic verò dixit quedā verba. s. se probaturū: qđ tamē nō fecit.
1 ¶ Itē† oppo. j. ad Turpil. l. j. §. incidit. Rn̄deo. dicit gl. speciale in hoc crimine, vt ante sentētiā liceat desistere. Ista est vera. licet gl. videatur aliter dicere in l. Lucius. j. ad Turpil. & ibi dicā. ¶ Itē opp. de. l. post legatū. §. sunt qui putāt. ff. de his quib. vt indi. Rn̄. l. istā intellige, ꝙ ibi perseuerauit vsq; ad sententiam: hic nō.
2 ¶ Ex hac. l. †not. primò, ꝙ videtur hic esse casus illius quęstionis: an mandās & fieri faciēs, possint in eodem libello accusari? & hic videtur casus, ꝙ sic. quia inscribit simul & semel contra scriptorē & cōtra Proculū cohęredē. Pro hoc. l. nihil. in fin. ff. de adul. & per doct. in l. j. C. si reus vel accusa. mor. fue.
a 3 ¶ Secūdò †no. ꝙ instigatio serui, nō releuat accusatorē à pœna, qđ tene menti. secus esset in eo, qui accusaret ex necessitate officij: quia tūc istæ instigationes eū à calūnia releuarēt: vt. l. tutorē. ff. de his quib. vt indig. Idem puto, ꝙ secus esset, si istę instigationes fuissent factę à personis, quibus deberet verisimiliter credi: b vt. l. qui cū maior. §. penul.
4 & fin. de bo. liber. Et ista notat pro syndicis comitatus, qui denutiant maleficia ad aliorū instigationem: debet enim eis instigantibus credere, vel non
5 credere, secundū qualitatem personarū. ¶ †Tertiò no. in hac. l. casum istius quæstionis. dicit statutū, ꝙ qui non probauerit accusationem, cōdemnetur in decem libris: vtrū in eadē sentētia, qua absoluit reū, possit iudex condemnare accusatorem? casus videtur hic, ꝙ sic: ibi, pronuntiauit, & Maximilia. &c. ad quod facit. C. de calum. l. j.

SVMMARIVM.

Nuntij facientes falsas relationes, hac. l. puniuntur.
Actio in factum oritur ex publicis iudicijs.

LEX XXV.

c 1 Qui nomine. ¶ †No. cōtra nuntios facientes falsas relationes & citationes falsas. Puniuntur enim hac. l. ¶ Secūdò no. quòd ex iudicijs publicis oritur actio in factum ciuiliter, vt hic. & l. nec quicquam. ff. pro so.

si qs ex testibus. ff. de testi. & qđ. ff. no. de notario mutante, & vtēte diuersis signis. tenuit Bal. post Iac. bu. in ꝓœ. C. in iij. colū. & Gul. de cu. in d. l. cōpara. & adde q no. Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonꝰ. de verbo. oblig. ꝙ liceat notario mutare signū alterius notarij: dūmodo nō fiat in fraudē, tenuit Bal. in l. j. C. q res vēdi. nō pos. Itē adde ꝙ si inter duos mercatores est contentio de signo, ꝙ qui agit litē pend. nō pōt vti tali signo. Bal. in l. j. C. ne lice. po.

c ¶ Ex opposito. & ad materiā huius. l. adde omnino Ange. in cōsi. cclxxij. qđ incipit, qdā dña margareta, & in cōsilio. clxxxix. & adde abb. in c. lr̄is. p illū tex. de prob. & ibi glo. & vide Bar. in l. q p salutē. in fi. de iureiu. & in auc. at qui semel. de ꝓb. & adde ꝙ Bal. p istā. l. in c. j. §. si em dn̄o qd sit ī uesti. dicit ꝙ licet testis extra iudiciū, vel corā iudice dicat se nō iterfuisse, tn̄ in iudicio dēat cogi ad rn̄dēdū veritatē: & stat̄ illi rn̄sioni: licet bar. no. cōtrariū ī hac. l. eos. & malè secūdum
d eū. & bar. cōsuluit Bal. in quodā suo cōsilio paruo, allegādo gl. i. d. c. causam q. & text. in d. c. qd sit inuest. & incipit, cum in christi noīe amē licet assessores post Bar. sicut cęci credāt plꝰ sibi q̄ gl. & veritati. & adde Pet. de Anc. ī c. testibus. de tes. & Ant. de but. in c. cū in tua. eo. ti. Et an examinatiões factæ in vno iudicio, faciant fidē in alio: vide Bar. hîc & gl. ord. ī. c. cām q. de testi. firmat do. Anto. in c. veniens. eo. tit. in gl. Pe. & Hos. & moder. ī. d. c. cām q. & ponit Bal. in l. j. in prin. ff. si mē. fal. mo. dixe. & in l. certi cōdictio. ī pri. ff. si cer. pe. &

LEX XXVI.

Si quis patri. ¶ Not. dicit gl. ꝙ propter delictū patris aufertur hæreditas nepoti. ar. contrar. dicit gl. ff. de senato. l. emancipatū. in fi. & ff. de in ius voc. l. adoptiuū. in fin. gl. nō sol. Sol. vt no. ff. de iure patro. l. diui. & per Dy. in c. nō debet aliquis. de reg. iur. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Testis unius dicta in una causa faciunt fidem contra eundem testem testificantem in alia causa.*
2 *Testis ultimo dicto facto cum tormentis statur. & nu. 4.*
3 *Testis potest se incontinenti corrigere, si iustam cām correctionis alleget, & hoc iudici uideatur.*
4 *Testis quando uariat in dictis: an stetur primo, uel secūdo?*
5 *Testimonia falsa, quæ dicantur, quæ uaria, & quæ diuersa.*
Testis non dicitur uarius quādo uariat circa aliquas demōstrationes, ut circa pronomen, uel agnomen: secus si uariat circa locum, uel tempus contractus, uel delicti.
6 *Testis productus, & examinatus in una causa, si in alia causa super eodem articulo examinatur, & dicat, dico prout dixi in alia causa, an ualeat. ubi quòd sit arbitrium iudici.*
Consilium pro teste, qui primò examinatus, iterum examinatur: ut petat sibi prius testificata exhiberi.
7 *Testis dictum primum etiam non publicatum, debet testi. q secundo examinatur, eo requirente, exhiberi.*
Consilium pro teste, quòd in secundo testimonio dicat prout sibi uidetur modo, & si apparuerit aliter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit &c.
8 *Consilium, quando testis dicit extra iudicium, scio hoc tātū, & nō plus, quod scribatur eius dictū coram testibus.*
9 *Diuersitas inter unum testem, & aliū, reducitur td concordiam: secus unius, & eiusdem.*

LEX XXVII.

d Eos qui. d ¶ Hæc lex diuiditur in tres partes. Prima loquitur de eo, qui dixit varia, & diuersa testimonia, eodē tpe, & corā eodē iudice, & in eadē causa. Secūda loqt̄ de eo, cuius testimoniū variat, ab eo, qđ aꝉs dixit extra iudiciū. Tertia de eo, cuius testimoniū suū variat ab alio eius testimonio quod aꝉs dixit in alio iudicio. Secunda ibi. & eū, qui cōtra signū. Tertia ibi. de impudentia eius. ¶ Op. ꝙ tertiū rn̄sum sit susperfluū, cū dicat idē, quod in primo. Glo. vult dicere, ꝙ in primo rn̄so dixit testimonia varia, & diuersa, ꝓ eadē parte sup diuersis articulis. Sed in tertio rn̄so dixit varia, & diuersa testimonia ꝓ diuersis partibꝰ. s. ꝓ actore & reo: in eadē tn̄ instātia. Vel dic, vt dixi diuidēdo. prin. l. loqt̄, qn̄ dixit varia testimonia, & diuersa in eadē cā, inter easdē psonas. sed tertiū respōsum loqt̄, qn̄ variauit inter psonas diuersas, in diuersis causis seu instantijs.
1 quod est notabile: qa licet acta facta in vna cā, nō faciant fidē in alia cā, inter diuersas personas: vt not. in l. is apud quē. C. de edē. tn̄ dicta vniꝰ testis ī vna causa faciūt fidē e cōtra eūdem testificantē in alia causa.
e qđ tenet Inno. extra de testi. c. veniens. ¶ Ad secūdum rn̄sum oppo. ꝙ debeat stari vltimo dicto: vt. ff. de adulte. l. si postulauerit. §. ratio. versic. sed & si negauerint. Breuiter, † ibi vltimū dictū est factum cū
2 tormentis: ideo illi vltimo dicto statur. hîc verò ipse
f idem sine tormentis variauit. ¶ Item oppo f ad idem in l. ij. C. de fru. & li. expen. Facit ꝙ idem Bal. no. in l. iij. C. de sen. quæ sine cer. quāti. & qđ no. in l. de qua re. §. fi. & ibi per gl. ff. de iudic. ¶ Adde, ꝙ consil. Bal. est mihi. cccclxv. ij. lib. incipien. punctus. & Ange. consi. cccvij.

d POMATES. ¶ Eos, qui. Ista. l. quę loquitur in testibus habet locum in notario variante notam in stri. ita Alex. cōsil. lxxxix. vol. iij. col. ij.

e ¶ Faciunt fidem. Singularis limitatio ad id, quod dicitur, ꝙ acta facta ī vna cā, non faciunt fidem in alia. & vide text. in c. per inquisitionem. extra de elect. & facit ad hoc. l. si perlusorio. §. j. de app. adde Ant. de Butr. in c. cū in tua. de testi. & in simili Fede. in conclu. cccluiij. inci. iure. Alex.

f ¶ Item oppo. Vide Inn. in c. præterea. de testi. cogen. & Bal. in l. edita. in

xxxij.col.C.de edē.dicit,quòd testis,& etiam pars,potest errorem suum incontinenti reuocare,etiam circa probationem erroris. & istis adde not. Bald.in aut.qui semel.in.iij.colū. C.de proba.in ver.sequitur modo vi.& quando testis locutus est cum aliqua partium,nō dicitur incontinenti corrigere,secundum gloss.hîc alle.in.§.illud.de testi.& in.d.c.prætereà.

testi licet incontinenti se corrigere: vt not. in aut. de testi.§.quia verò.& glos.mag.& est casus exra de testi.(cog.c. prætereà.
3 Rñdeo:† ꝙ testis potest se incontinenti corrigere,si iustā cansam erroris, & correctionis alleget.& hoc iudici videatur:sed quando simpliciter dicit diuersa, nec dicit hoc se facere animo corrigēdi:tūc habeat,vt testis variās: ideo punitur.Ita debetis intelligere.l.nostrā. &.l.q falso.s̈.de testi.¶ Op.ad idē: & videt,ꝙ debeat stari prīo dicto:& dictū suū secūdū nō eneruat nec primū tollit:vt.l. gñaliter.C.de nō nu.pecu.& extra de testi. c.sicut. Rñ. ibi:secūdū dictū testis fuit dictum post publicationē,& extra iudiciū nō in forma testimonij.l. verò nostra.hic loquit,qñ vtrūq; dictū fuit in iudicio, & in forma testimonij.
4 ¶ Et ideo† pro de-
a claratiōe[a] presentis materię debetis reassumere sic quandoq; testis variat in eadē causa & inter easdem personas: & tūc aut secūdū dictū est cū tormētis,& stat secūdo:aut sine tormētis.& tūc aut dicit hoc aīo se corrigēdi:aut nō,vt patet ex p̄dictis. Qñq; testis variat in iudicio ab eo, qđ dixit extra iudicium:& tunc aut prīò testificatꝰ est in iudicio. Secūdò dicit contrariū extra iudiciū:& tūc stat prīo dicto:vt.l.generaliter.C.de nō nu.pecu.&.c.sicut.extra de testi.
b Aut prīo dixit extra iudicū, posteà[b] cōtrariū dicit in iudicio:tūc punit,vt falsariꝰ,vt hic in secūdo rñso. Aut ꝓfert varia testimonia & diuersa & inter diuersos:& tunc punit, vt falsariꝰ: vt hac.l.in.ij.rñ.& ita intelligas.
5 ¶ Quęro,† quæ dicant testimonia diuersa?quidā dicunt.i.falsa. vel dic.i.varia. Vel id est aduersa.ita dicit glos.Pro hmōi declaratiōe debes scire, ꝙ falsa testimonia dicunt, qñ contra veritatem quis dicit falsum dolosè. Varia testimonia sunt, qñ vnum dicit in vno articulo, in alio articulo aliud dicit. De his duobus ponit in.d.l. qui falso. & intellige, ꝙ sic ista varietas circa ipsum negotiū[c] principa-
c le,vel circa circūstantias ipsius negotij principalis. Nam si ista varietas esset circa aliquas demonstrationes, vt circa pronomen, vel agnomen vnius ex partibus, vel circa locū originis vnius ex partibus,
d non diceret[d] ꝓpter hoc variꝰ testis.arg.l.his verbis. in fi.s̈.de hære.insti.&.l.pe.de reb.dub.Sed tunc diceret variꝰ,qñ variaret circa locū cōtractꝰ: vel etiam circa tp̄s cōtractꝰ vel delicti.ad qđ facit qđ no.C.de test.l.testiū.&.l.ob carmē.in fi..de test.Aduersa & contratia dicunt dicere illi, qui dicūt incōpatibilia: vt puta in vno articulo dixit vnum, in alio articulo dixit aliud, qđ est impossibile cōcurrere cum primo.Facit ad hoc quod no.per Inn.extra de testi.c. prætereà.in fi.& in Spe.de teste.§.j.ver.itē ꝙ testes
6 sunt varij.& ver.itē ꝙ aliqd.¶ Quæro† ꝓ declaratione,testis deposuit semel sup vno articulo,producit iterū in alia causa super eodem articulo, vtrum sibi sufficiat dicere,dico me tm̄ scire,q̃tū dixi in alia cā,
e an valeat[e] tale testimoniū,vel dicit:dico,quod dixi ī tali alia cā.Breuiter hūc pūctum nō reperio tactum sed puto ꝙ si in arbitrio iudicis admittere istā testificationem,si vult.sicut aliâs testōr testm̄,qđ ante fecerat inualidū,pōt cōfirmare sine aliqua expresiōe verborū cōtentorū in primo testō,vt.l.j.§.sed si filiussa.s̈.de leg.ij.&.l.quidā ex liberis.§.testamento.s̈.de bono.posses.secundùm tabu.&.l.quærebatur.de test.mili.Sed si iudex nollet tale testimoniū admittere,quod pōt,si vult:vt videat ipse qua trepidatione,& qua constantia loquat,vt.l.de minore.§. tormēta.j.de quæstioni.Tunc do istud consilium testi,ꝙ ipse petat illas testificationes sibi prius exhiberi,vt de dicēda veritate posit informari.arg.l. cū si exhibuisset.§.ij.de publi.& quod ibi dixi.Sed qd
7 † si testimoniū,qđ primò dixerat,nō erat adhuc publicatū?Rñ.hoc nō obstāte pōt ipsi testi ostendi,qa quantum ad ipsum testē,eius testimoniū nō est secretū,sed semper fuit publicū.sicut dicimus de iudice inquirēte,vt in.c.cum clamor.extra de testi.& dixi.in.l.ij.§.si publico.s̈.de adul.Consulo tamen semper testi, quòd in secundo testimonio verba ista apponat,quòd ipse dicit,prout sibi videtur modo, & si apparuerit aliter dixisse in alia causa,ex nūc corrigit hoc dictum secundum,& reduci t ad dictum primum cum illo tempore melius recordareiur.
8 ¶ Vltimò † no.[f] bonum consilium ex hac.l.ij.respō-
f so.quādo habes testē,qui dicit extra iudicium.Ego scio hoc tm̄,& nō plus.Facias scribi dictum eiꝰ, vel facias dici corā testibus,quia si aliud diceret in iudicio,puniretur de falso.Tamen hoīes cauti,qui dubitant,ne producantur in testes,si interrogātur rñdēt, qñ ero in iudicio dicam id,quod mihi videbitur. & benedicūt ne posteà incidant in falsum.¶ Itē scias,
9 † quòd illud,quod dicit tex.qui diuersa inter se testimonia &c.non intelligatis de diuersitate testimonij inter vnū testē & aliū,quia diuersitas reducitur ad concordātiam,vel stabitur dignioribus,vt.l.ob carmen.s̈.de testi.in fi.Sed intellige,quòd testimonia vnius & eiusdem testiserant inter se diuersa & varia. Tunc enim habet locum hæc lex.

¶ Pro declaratione. & intellige, quando variat in negotio principali: secus si in quibusdam circunstantijs. ita dicit Spe.in tit. de test. §.j.& Bald. in.l. his verbis.de hære. instit.Idem cū primò deponit de credulitate: secundo de veritate,statur sequēti. ita Bart.in.l.q bona.§. si qs. de dā. infec. & Bal. in.l. de tutela.de in integ.resti.And. B.

¶ Ex opposito. qñ testis variat, cui dicto standū sit: & an possit variare:vide qđ no. Bar.in.l.qcqd adstrigendę. in fin. de ver.ob.& Bal. in.l. si postulauerit.§.pe.s̈.de adul. & vide oīno quæ no. dixit Bart. in l.q bōa.§.siqs stipulatꝰ. & qđ ibi dixi. de dā.nfec. Et dic,ꝙ testis vacillās punit de falso:vt est gl.iiij. q. iij.c.qͥ falsa.facit.l. qui falsa.s̈. de testi.& qđ ibi dixit gloss. & vide Bar.hic, qñ in diuersis vide Bal.in l.gesta.C.de re iudic. Et adde qđ dicit Bal. in.l.iij. C.de adul.ꝙ si testis dicit vnum primò aliud secūdo:stat dicto prīo.Sed.ī.l.gest.de re iu.dicit,ꝙ si testis deponit sine iuramento,posteà cū iurō,statur dicto iuramēto, & adde qđ not.Bartol.in.l.qui per salutem.s̈.de iureiur.Et adde quod dicit Bal.not. in.l.presbyteri.in princip.C.de epis.& cle.quòd testis non potest corrigere dictum suum,nisi corrigat anteq; alloquatur partem, vel ante aperturam processus,secundum Innoc. de accu.c.cum dilecti.& vide quod not. Bartol.in.l.imperator.s̈.de stat.ho.

¶ Adde de teste.qui primò dicit credere,secundò affirmat.Ang. consilio cclxxiij.& quando testes dicantur vacillantes in substantia,per Bald.cōsil.ccccxj.ij.libr.&.eo.li.quando dicantur varij & contrarij,consi.lxxxv. & quòd stetur dicto testis secundo iurato,non primo:tenuit consil.alle.in alia apostil.cccclxv.& vide de prędictis Ro.consil.ccccvj.

b ¶ Posteà cōtrariū.de hoc mēbro vide Bal.in.l.nullū penitus.C.de test.& in.c.j.qd sit inuest.vbi dicit de hoc esse casum singularē. sed ēt est casus in ti.de notis feu.c.j.§.notādū.& cū opi.Bar.hic,etiam tenet ipsemet Barto. in.l.si quis ī graui.§.si quis moriēs.ad sil.Cōtrariū tenuit Bal.in.l.gesta.de re iud.& in.l.nullū.C.de test.vide Sal.in.l.si quis decurio.C.de fal.nisi dicas saluādo Bar.ꝙ ista cōfesio extraiudicialis fuit legitimè recepta.Alexand. Adde,quòd vbi vnum deposuisset ī iudicio inualido: aliud in valido:valet qđ dixit in valido:vt est gl.in.c.cum causam.inter archiepiscopum. de testib.& Spe.in ti.de teste.§.j.ver.quid si contrarius.

c POMATES.¶ Ipsum negotiū.vide ēt Barbat.cōsi.lxx.col.xj.ad fi.& se.vol.ij.& Ale.liiij.col.fi.vol.j.& ī sili.lxx.col.iij.e.vol.j.&.lxxviij. co.ij.ad fi.vo.j.&.xciij.co,fi.e.vo.j.&.lxxviij.co,ij.&Anch.lxv.ī.ij.co.& Ias.in.l.ij.col.pe.de bo.poss.secūdū tab.& ī.l.neq; natales.col.vj.in ver.iiij. limita.C.vñ legit.& Bal.in.l.qui testiū,de testi.& vide Alex. cōsi.clxxiij.

col.ij.vbi dicit,ꝙ testes dicuntur contestes,qñ concordant in eundem finem rei.

d ¶ Non dicet.No.adde glo.in.c.dudū.ver.substantia.de conuer.coniug.& in.c.cū ecclesia.in ver.vacillasse.& ibi limitat do.Anto.de cau.pos.& plenè in.c.nihil.de ver.sig.no.Bal.in.l.j.in pe.col.C.de testa.& in.l. qui sententiam.C.de poenis.cū cōcor. ibi assignatis.& scripsi aliâs post bar. in.l.ob causam.§. fi.s̈.de testi.& dicit no.do. Anto. in.c.ij.in fi.de regula.quòd licet testes ī aliquo modico contradicant non per hoc dicūtur varij, per id quod ibi no.glo. ij.& vide exēplū, & tene menti. Et prædictis adde Bal.in.c.j.§.si autem domino. super glo.in ver.reminisci.in ti.quid sit inuesti.qui dixit not.quòd qui non remiuiscitur modò, potest reminiscicras.&hoc verbum est multum no.in depositionibus testium qui in vna causa dixerunt se non recordari,in alia deposuerunt super facto, quod bene no.adde quę dixi secundùm Bal. in l.quid tamen.§.si arbiter.s̈.de arbi. & Bar.& doct.in l.qui bona.§.si qs de dam infect.

e ¶ An valeat.vide Bald.in.l.fi.C.de testa. Facit quod not.Bar.in.l.j.s̈.si cer.pet.ver.idem dico si esset authoritas &c.Sed quid si prima examinatio fuit nulla aliquo defectu,posteà testis iterum examinatus dicit,dico per oīa,vt dixi.s̈. in prima examinatione,vtrum hæc.ij.exami.laboret eodem morbo, quo prima Bar.no.determinat in.l.legata inutiliter.de leg.j.ad Barto.hîc adde Bal.in.l.iusiuran.C.de test.in.j.col,& cum Bar.hîc simpliciter trāsit Pe. de Anch.in cle.testibus.ad fi.de test.& Bal.in.l.gesta.in.j.aliâs.iiij.col. de re iudi.opi.Bar.videtur vera,per.l.Theopompus.& quod ibi Bar.de do. præle.vide Flo.in.l.j.s̈.de test.& adde Bal.in.l.nullum.C.de testi.& in.c.j. §.no.de no.feu.& ad Bar.hîc adde Pau.de ca.in cōsi.ccvj.incip.In christi nomine amen,sup primo dubio.Dicedū est,quòd cū diuersitas ī.ij.dubio.

¶ Ex opposito.Adde,quòd contrarietas testis extra iudicium,& in iudicio detrahit fidei.c.per tuas.de proba.& eo.ti.c.sicut.& de præsump.c.literas.de testi.c,cum causam.vbi glo.& in.c.veniens,& vide do.Anto.in.c. cum in tua de test.& contra Bar.est glo.in.l.iij.§.Sabino.de testi.& gl.in d.c.per tuas.in ver.adulteri.& Spec.& Io.an.in ti.de testi.§.ij.quid si idē testis.& in.§.opp.ver.quid si prima depositio.& Ang.hic & Io.an.in mercu.in.c.nō est.in.vj.& Flo.in.l.qui falso.de testi.

f ¶ Vltimò,no.adde,quòd hoc etiā sequitur Pet.de Anch.in cle.testibus. ad fi.ꝓ quo facit gl.in.l.Fulcinius.§.quid aūt sit latitare.s̈.ex qui.cau.ī po. ea.qui vult contrariū ꝓbari extra iudicium.Sed contrariū voluit sub dubio fortè gl.in.c.cām.de testi.Item scias,quòd dictū vniꝰ testis varij,nūq; reducitur ad cōcordiā,sed semp punit,quod sing.no.In cōtrariū tñ no. Bar.in.l.j.in prin.s̈.de ope.no.nū.& vide Imo.in.l.inter stipu.in prin.de ver.ob.¶ Ex ꝓposito,quod mirabile dictū est,oppositū tenuit Bal.in.l. nullū.C.de testi.& cano.in.c.cum causam.de testi.And.Barba.

POMATES.¶ Qui se prin.vide Fely.in.c.ij.loco.col.j.de ꝓba.

Qui

& Alex.pulchrè vbi declarat consi.suo.v.vol.iij.col.ij.

a ¶ Qui se pro milite. No.ex hoc.§.ꝙ appellãs se doctorẽ:cũ nõ sit:punitur pœna falsi. Q d' intellige esse verũ, si doctorẽ se appellat,& aliquẽ actũ facit doctori cõgruẽtẽ: secus si simpliciter se doctorẽ appellat.l.si qs.aliâs quisqs.C. aquæduc.li.xj.& limita hũc.§.&.l. q sub pretextu.C. de sacros. eccle.qa nõ punietur pœna falsi, sed extraord. Ad de Bar.in.l.reddatur. de ꝓfess.&. medi.li.x.& qd' no.Bart.aliâs Bal. in.l.qui sub ꝓtextu.&.in.l.data opera.in.xxij.col. & ibi oĩno vide. C.qa accu. Sed qd de eo,qui abradit nomen alteri⁹,& ponit suum? vide Bart.j.ad muni.l. Titio.& no. vide tex.ibi gl.& Bar. in.l.vj.s.ad legem Iul.maiesta.& ad de,ꝙ qsnõ est habend⁹ ꝓ doctore, licet recepit insignia, si alia nõ interuenerũt.ita vide in.l.sed si hac. §.patronũ.s.de in ius vocan.

b ¶ Certè nõ puto. Adde quæ habẽt i.l.si creditor.C.e.

c ¶ Si qs obrepserit.De intellectu hui⁹.l.vide no. in l.ꝑscriptiõe.C. si cõtra ius vel vti. pub.& extra de resci.sup literis. & limita hãc.l.ꝓcedere circa decisiua: secus circa narratiua & accidẽtalia, secũdùm Bal.no.i.l.si vt ꝓ ponis.la.j.C.quo & qñ iudex.& vide oĩno i.l.& si legib⁹.C.si cõtra ius vel vtil.publicã.

POMATES.

¶ Si qs obrepserit ad istã.l.ꝓ declaratiõe, vide Feli.in.c.nõnulli.§.j.col.iiij.in ver.posset etiam.de rescri.& ibi apost.ad panor.co.iiij.incip.l.si qs obrepserit.in.c.si.eo.ti.inci.abutentes.

Qui se pro milite.

a ¶ No.contra eum, qui se appellat doctorem:cum non sit doctor.

SVMMARIVM.

1 *Debitor si dicat fundum nemini obligatum, & si appareret contrarium, quòd liberaret:an incidat im falsum, si apparet obligatum.*

LEX XXVIII.

Si a debitore.

¶ Gloss. ponit exẽplum pluribus modis.& vltimum magis placet:sed potest esse vtrunq; bonum. ¶ Quæro, 1 †quid si dixit fundum nemini obligatum esse:& si apparet contrarium, promisit eum liberare: modo apparet contrarium, tenetur ne de crimine falsi?certè non puto b si luat ante sententiam: aliâs secus. arg. C.de crimi.stel.l.j.&.C.rẽ alie.ge.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Producens falsam accusationem contra Titium, quando poßit à titio accusari de falso, uel de calumnia.*

2 *Schedulam falsam qui dedit notario, ut poneret in actis, stante ista consuetudine & eius uigore:sententiam reportauit: quando teneatur pœna falsi.*

3 *Pars, quæ dictãdo acta notario bona fide scribẽte, sciẽter & dolosè omisit facere scribi quædã, tenetur de falso.*

4 *Iudex ex officio potest punire illum,qui per obreptionem aliquid impetrauit.*

Iudex quãdo poßit ex officio inquirere delinquẽtẽ corã se.

5 *Iudex causarum ciuilium: an poßit de delictis coram se commißis inquirere? remißiue.*

LEX XXIX.

Si quis obrepserit.

c ¶ Dicitur hic,si quis obrepserit præsidi nihil agit. Contra. imo sentẽtia valet, sed ope restitutionis rescinditur: vt.l.diuus.s.de re iudi.Solu.vt ibi dixi.& not.in.l.si prætor.§. Marcellus.s.de iudi. ¶ Quæro,aliquis d 1 † produxit falsam accusatiõem:vtrum ex hoc possit accusari.l.Cor.de fal.Q uidã doc.dicũt,ꝙ nõ:sed sed debet accusari tanq; calũniator.vt.j.ad Turpil. l.j.§.j.gl.videt dicere cõtrariũ.s.de calũ.l.j.circa principiũ.&.s.de concussi.l.ij.& pro glossa videt casus hic in fi. ¶ Breuiter,puto,ꝙ diuersus est modus accusandi.Nã in accusatiõe tua,tu potes cõcludere, ꝙ accusaui te calũniosè de falso crimine, & non vero, quod nõ ꝓbaui,& tũc est pœna calũniæ,quę est ex l.Rhemia.vt.l.j.§.j.ad turpil.nõ est ꝓpriè.l.Corn. de fal.Ita loquũtur prædicti doct.sed si vellẽ accusare te,ꝙ tu porrexisti falsam acusationẽ cõtra me,ꝓpter q̃ obtinuisti à prętore me citari,& cõtra me ꝓcedi fecisti,& sic ꝑ obreptionẽ à prętore impetrasti: tunc est pœna falsi.casus est hîc. ¶ Secundò† quæro 2 de.q.quã habui de facto. Pone, ꝙ cõsuetudo est in partibus quibusdam,ꝙ partes dẽt notario schedulã, qualiter ipse debeat mittere in actis,vt est Florẽtiæ, & Tuderti,quædam pars dedit e notario quãdam schedulam continentem falsum,& notarius credẽs bona fide sic fuisse in actis publicis illã schedulam scripsit.ex hoc pars obtinuit sententiam pro se, an ex hoc posit puniri de falso?Aduerte,aut accusatur iste talis de falso,hoc est,quòd fieri fecit falsum instrumẽtum.& hoc nõ est verũ. Nã cum notarius, qui scripsit,nõ fuisset in dolo,nõ fecit falsum instrumẽtum,ergo nec ego feci fieri,vt.l.§ .si tu Titium.s.de fur. Aut tu vis eum accusare, eo quòd obrepserit prætori:& per obreptionẽ habuit sentẽtiam pro se,& tunc de falso punietur .casus est hic. & est falsum, tũ quia obrepserit prætori,tũ etiam ex eo, ꝙ falsam scripturam porrexit notario,vt eã registraret,& scriberet inter veras,vt extra eodẽ ti. c.licet ad regimẽ.ver.illos quoq;. ¶ Sed cõtra hoc videt tex.C.pl⁹ va.quod agi.l.si.Sol.ego fateor,ꝙ illã schedula,quam quis dedit notario est falsa,sed quòd instrumentum, quod scripsit notarius bonafide ,sit falsum,hoc nõ est verum ,& de hoc quærimus. & ideo istud quod in.d.l.finali.ponitur falsum,alibi dicit,quod est quædam deceptio.vt.l.ij.C.de re.alie. non alie. Ista sunt vtilia scire:quia in statuto ciuitatis Tuderti,in qua ciuitate fuit ista cõtentio ,continetur,ꝙ si quis fecerit fieri falsum instrumẽtum puniatur magna quãtitate.pro alijs falsitatibus,puniat quantitate minori. Aliud ergo est,si accusaretur de obreptione falsi,aliud,si accusaretur,ꝙ fecit fieri falsum instrumẽtum,vt dixi. ¶ Q uæro,†cũ, f pars di- 3 ctaret quædã acta notario sciẽter & dolosè,omisit facere scribi quędã necessaria,& notarius bona fide scripsit instrumẽtum,quæro vtrũ iste teneatur,qui fecerit fieri falsum instrumẽtum.hãc.q.& superiorem habui de facto,videtur ꝙ non, quia notarius nõ est in dolo.vt.s.dixi:cõtrarium est veritas.Nã ea ,q̃ s.dixi habent locum in faciente plus,vel aliter scribi,q̃ sit.Vnde scriptura principalis fit à notario merito,si ipse nõ facit falsum,ille qui facit fieri scripturã,non facit fieri falsum:vt.d.§.si tu Titium,sed quęstio nostra loquit in omittente,qui actus omittẽdi principaliter radicatur in ipso dictãte. Et ideo ipse dicitur facere omitti, propter quod instr̃m est falsũ, hoc est,nõ cõtinet totũ verũ,& ideo cũ est in ei⁹ persona hoc radicatũ principal͂r, eius tm̃ persona inspicitur ,& ipse puniet.nõ notarius.arg.ad hoc.l. præsbyteri.C.de epi.& cle.facit.l.ea,quæ cõmẽdãdi.s.de 4 cõtrahẽ.emp. ¶ Quęro†vtrũ g iudex officio suo po- g test importare falsitatem,& non falsitatem,semper interpretatur, vt falsum nõ importet. Adde tamen.l.nec exemplum.& quod ibi Barto.C. eodem.& quod not.Barto.in.l.prędia.s.de acquiren.possess.& dixi post Bar.in.l.si librarius.j.de regulis iuris.In contrarium tamẽ facit,quod not. Bar.in.l.ij.§.si quis neget.in secunda colum.dum allegat.l.cum cum precibus.s.quemadmodum testa.ape.& excusandum notarium à falso iudice,Bal.in.l.j .in ix.columna.C.de confessis.in versiculo .sicut modo sequitur &c.Dicit tamen Bald.in l.maiorem.C.eo. quod vtens instrumento falso, præsumitur illud fecisse fieri falsũ. Item notarius nõ punitur de falso,si narrat aliquid fuisse factum ante cõfectum instrumẽtum,quod tamen factum non fuit secundùm bal. in l.ex his.C.de testamento militis.& si notarius de consilio sapienti sapposuit,non committit falsum, secundùm bal.in.l. captatorias.in ver. oppo.C.de testa. militis.

¶ Adde,an notarius dicatur falsarius,cum dicat in præsentia deponentis,talis confessus est se habuisse depositum , cum re vera tunc nullũ fuit depositum. Bal.consi.xxviij. iij.lib. Et de schedula vide quod cõsuluit ipse Alex. cõsi.lxxiiij.j.lib.

f ¶ Quæro cum. Cum pars dictat notario acta, & scienter omittit necessaria,& notarius bona fide scripsit,an puniat de falso.& ꝙ nõ puniat,tex.est nota.& qd' ibi dixi i.l. in fraudẽ.§.quoties.ff.de iure fisci.& adde qd' dixi post Bar.secundũ Bal. in.l.si ex cauti.C.de nõ nu.pec.Et pro notario etiã facit.quia si non fuit in dolo non punitur,vt,s.eodem.l.Diuus.& excusatus est: quia credidit schedulę.ar.l.fina.infra eodem.& vide quod not.glo.in.l.nihil.s.de sica.& Bart.in.l.si is,qui rem.§.si tu Titium.de fur.& vide Ange.hic.& dicit se tenere contra Bar.tamen in effectu videtur idem concludere,quod Barto. & cum Barto.hic transit Abbas sicu.in.c.quanto de his,quæ fiunt à prælatis sine consen. capi.& Baldus in.l.iubemus.ad finem.C.de sacrosanctis ecclesijs.

¶ Adde quòd in notario requiritur dolus,& potius præsumitur error,q̃ dolus,vnde consuluit Bal.cum quidã notarius scripsisset actum in parlatorio monialium,cũ re vera illud non esset,sed tm̃ moniales ibi cõuenerãt ꝙ nõ commisit falsum.Item cum scripsisset præsentibus septem monialibus,cum re vera non essent nisi quatuor,ꝙ nec per hoc erat falsarius,quia antequã descenderent tres moniales,post tractatum dixerũt notario scribatis,nos sumus contentę de eo,quod faciet abbatissã.vnde dicit Bald.ꝙ ꝑ illa verba facta in personam abbatissæ,dicuntur esse præsentes. Vide eius consi.cxiiij.iij.lib.

g ¶ Quæro vtrum. Vtrum iudex ex officio suo posit eum qui obrepserit punire,& quæ sint pœnæ obripientis iudici,& an sit pœna falsi.vide in.l. si quis.s.de re.corum.in.l.quicunq;.ad fi.C.de ser.fugi.per Bal.& quis di

d ¶ Quero aliqs.Et ad hãc.l.adde quę habes in.l.diu⁹.in prin. s.de re iud. ¶ Ex opposito, si qs ꝑduxit falsam accusatiõnẽ,an posit accusari ex.l. Corn.de falsis.adde Bal.not.in.l.j.ad fi.in ver.vltimò querit.C.qui accus. quid si accusatio non est falsa,sed illicita?dic ꝙ non punitur de falso secundum Bal.in.l.ij.in pe.col.C.qui accu.& adde,ꝙ si quis solitus e est facere falsas accusationes punitur etiam in lingua,secundum Bal.in.l.data; opera.xxij.col.qui accu.Sed contra Bar.hic tenet Bal.not.in.l.quicunq;.in vlti.col.C.de ser.fugi.Sed quid in obripiente prætori in ciuilibus & producente petitionẽ per calũniã,an posit criminaliter puniri,vide Bal.in.l .si tibi.C.de libe.cã.& quod ibi dixi.Quid autem si quis iniustè accusauit,& super accusatione lata est sententia iniusta:& condemnatus est occisus,an accusatus puniatur.vide Pet.de Anch.in.c.accusasti.de accus.& quid in teste.vide.c.sicut.de testi.

e ¶ Q uædã pars.Si pars dat schedulam falsam notario,quam debeat ponere inter acta,an puniatur de falso,Adde quæ dixi in proxima quæstione, & consuluit Bartolus in consilio suo. Tudertinus quidam.& adde, quod si reperitur,quòd notarius aliter scripserit,quàm fuerit de consensu partium præsum.itur per errorem fecisse:non dolo:vt not.Bart.in.l.quoties. §.j.s.de hered.instituen.nisi contrarium ex coniecturis appareat.& dicit Bal.in.l.prima.C.de sacrosan.ecclesijs.quòd vbi vnum verbum potest importare falsitatem,& non falsitatem...

catur obripere, vel surripere &c. vide Bal. in. l. vnica. C. de nup. ex re. &c. & in. l. & si legibus. C. si contra ius, vel vti. publi. vbi omnino, vide ad materiam obripientium &c.

a ¶ C. de calum. adde Bar. in. l. ij. §. si publico. in. iij. col. ff. de adulte. & vide in l. proxi. in fine Ange. hic.

b ¶ Lege cornelia. adde, quod not. Bal. ff. eo. in lege Cornelia.

c ¶ Quæro, intra quantum tempus potest vtens falsis instrumentis docere se errasse. vide in Spec. in ti. de instru. edi. §. dicendum restat. versi. quid si actor. Et an producens scripturã priuatã: possit de falso de facto puniri: sicut, producens publicam. tenet Bal. q sic. in l. fi. in. j. col. C. de fide instrum. facit quod not. Bart. in l. j. in princ. C. de iura calũ. Et an producen: falsum instrumentũ possit officio iudicis puniri, & quid de falso teste? vide

terit punire istum, qui p obreptionẽ aliquid impetrauit. hic videtur tex. q nõ. hic in fi. ibi si accusatus fuerit &c. & etiam in prin. ibi si accusatus, & sic ita demum poterit puniri, si fuerit accusatus. In cõtrarium facit. l. ij. §. si publico. ff. de adul. Et regula, quã dedi tibi: quia de delictis factis corã iudice, ipse potest inquirere, & hoc puto verũ. ¶ Circa quod debes scire, q qñq delictum fit corã iudice in offensam iudicis, nõ in actu iudiciario: vt puta, si dicit sibi verecundia, si percutit ipse: vel eius familia, iste non est actus iudiciarius, tunc an possit ipse iudex procedere ex suo officio: vidistis in. l. lex Corne. circa prici. ff. de iniur. Quãdoq in actu iudiciario, fit aliqua iniuria, seu aliquod delictum coram iudice: vel à parte, vel à notario, vel à teste, vel ab aduocato: & tunc
a iudex ex suo officio poterit punire: vt. l. j. C. de calũ.[a] & l. Athaletus. ff. eo. & l. falsi. §. j. ff. eo. Ad quod bene facit, quod no. per Inn. extra de pœ. c. vlti. & antepe. ¶ Sed † quæro, quid si tale delictũ fit coram
5 iudice causarum ciuilium, vtrum ipse poterit de hoc punire: vel debeat ad iudicem maleficiorũ remittere: videbitis statim. j. eo. l. diuus.

LEX XXX.

b LEge Cornelia.[b] ¶ Intelligatis in eo qui perfecit sigillum adulterinum dolo malo, punit, vt. l. nec exẽplũ. C. e. ti. Et iõ

Cy. q sic, in. l. vbi. C. eo. titu. Et quot modis dicentur acta falsa. vide glos. in. c. in memoriam. xxviij. dist. & adde, q fabricans falsum instrumentũ, tenetur pœna falsi, etiã si non vtatur eo. sed ille qui vtitur, non nisi pertinaciter vtatur, secundũ Cy. vbi clarius in. l. si falsos. C. de fal. vbi etiam producens plures testes, pecunia corruptos, punitur. Et qñ præsumatur producere falsos testes bona, vel mala fide: vide Bald. in. l. fi. C. si minor se maio. dixe. & in. l. fi. C. si ex falsis instr. & multis modis cognoscitur de crimine falsi. iuxta no. in. l. si ex falsis. C. de fal. ADDE de falsificante priuatã scripturam, Bal. cõsi. ccxxxj. j. lib. Pau. de cast. cõsil. clj.

d ¶ Rñ. iudex. Cum Bar. idẽ tenet Lap. alleg. sua. cxvij. aliàs. cxviij. & quis cõtrarium teneat Spec. & malè in fi. de instr. edit. §. nunc aliter. ver. sed pone. & adde Bar. in. l. ij. ff. de eden. & vide Bal. in. l. j. & in. l. si ex falsis. C. eo. & in l. si aduersarius. C. de fi. instr. & glo. & Bal. in. l. fi. C. de eden.

e POMATES. ¶ Vltimò quæro. vide Iaso. in. l. j. §. j. col. antepe. in fi. & duabus seq. ff. de offi. eius. & Bald. in. l. fi. C. si ex fal. instru. vbi dicit, q qui proponit capitulum falsum, & super eo inducit testes falsos, potest de falso puniri absq alia interrogatione.

f POMATES. ¶ De testib. Vide ad hęc latè, & pulchrè Feliñ. in. c. præterea. col. j. de offi. dele. & Anch. consi. clxxix. in vlti. dubio.

g ¶ Puto verũ. Adde quod no. Bar. in. l. si quis obrepserit. circa fi. ff. eo. & ibi de hoc per Ang. & vide p Inn. in. c. dilectus filius. de iniur. & dam. da. & in c. ij. de fal. & quod habet in. l. ij. C. e. & vr dicere Bal. in. l. ij. C. vt lit. pe. q vbi corã iudice producit qs instrm pœnale absq processu poterit puniri. & hic adde Ang. in. l. iij. C. de iudi. ¶ Ex op. ad materiã. l. nullã. C. de testi. intellige verum in delegato ab inferiore à principe, per gl. in cle. j. de offi. de leg. & ibi per mod. Adde q Abb. siculus in. c. j. extra de cri. fal. tenet cõtrariũ eius, quod hic tenet Bar. & qd si testis dixit falsum corã iudice, coram quo ptes litigabant per errorẽ: vide an debeat puniri? vide Io. and. in addi. Spec. in tit. de teste. §. j. ver. sed quid de delegato.

h ¶ Itẽ opp. adde Bar. in. l. oẽs populi. in fi. ff. de iust. & iu. & p do. Anto. & Imo. in. c. j. de cõsti. q dicunt, q ad decisionẽ causarum futurarum, põt allegari lex correcta, si transiuerat in contractum non subiecti, per no. per Inn. de iudic. in. c. nouit. Item in argumentum potest allegari, etiam si non sit tale ius correctũ clausum in corpore iuris, qñ allegatur per habentem potestatem legis condẽdæ. xj. q. j. c. volumus. & c. quicunq. & per gl. in. c. fuerunt. vij. di. & not. in. d. c. nouit. de iud. in ver. quicunq. Adde Bal. in. ij. consti. C. in ver. cuncti. & ibi etiã quid de statuto correcto: & vide Bar. in l. fi. C. de fideicom. lib. aliàs in. l. j. C. de lati. li. tol. & dicebat Pau. de ca. in. d. versicu. cuncti. post Bal. se consuluisse: secus per illum tex. q per noua statuta, sublata non sint vetera, expressè. & vnũ sit decisum in veteribus statutis, q non in nouis aliquo modo expressum sit: q tunc prouisum per vetera non intelligitur esse sublatum, & decidi põt secundũ vetera statuta. & ibi vide Bal. de Iust. cod. cõfir. in. §. hunc igit. in æternum &c. quod no. & an possit allegari ad casus præteritos, vel pendentes, esset videndum. quod no. Bart. in. l. omnes populi. in. v. q. principal. & l. leges, & constitutiones C. de lega. vbi docto.

aurifices, qui faciunt sigillũ, in quo imprimunt signũ publicũ: vel q est authoritatis magnę: tunc statim illud signũ exprimũt in cœra: & ponunt in charta: & omnibus ostendunt, vt appareat, quòd bona fide fecerunt.

SVMMARIVM.

1 *Producens falsa instrumenta, quòd possit usque ad sententiam de errore suo docere. Cautela, ut producẽs instrumentũ falsum interroget, an uelit uti dicto instrumẽto.*
2 *Interrogato, an uelit uti instrumento, uel attestationibus, iudex dat terminum ad respondendum, an uelit uti.*
3 *Producens falsum instrumentum, uel falsas attestationes, si abstinet ab usu, excusatur: nisi procurauerit fieri falsum: ut testes dicerent falsum.*
4 *Iudex quilibet coram quo fit falsitas, an possit de falsitate puniri? quòd non: sed remittit ad maiorem.*

LEX XXXI.

DIuus. ¶ Opp. hic dicit, quæ vera nõ possunt pbari. Contra, imo vera in dubio præsumũtur, si nõ potest pbari cõtrariũ. vt. l. cũ precibus. C. de pba. sol. instrumẽta prima facie videbãtur falsa: vt. l. iubemus. C. de pba. & l. prebemus. C. e.
1 de fal. ¶ Quero, intra † quantũ tẽpus[c] potest docere iste, q p errorẽ talia
c instrumẽta ptulit? rñ. vsq ad sententiam: vt. l. error. C. de iur. & facti igno. Ideo est practica, q tu aduersarius, cõtra quẽ tale instrumẽtũ pducit, protesteris ei: qsi ipse vtit tali instrumẽto, q eũ accusabis de falso: tũc aut ipse desistet ab vsu, & illi instrumẽto nũquã adhibebitur fides: vt. l. si vteris. C. de fide instrumẽ. aut ipse nõ desistet: & tũc ipse puniet: vt. l. si falsos. C. eo.
2 tit. ¶ Sed quero, † quid si ille, cui fit talis protestatio dicat. ego vtor isto instrumento. quatenus apparet verũ. & si nõ apparet verũ, profiteor me nõ
d vsurum? Respon. iudex[d] debet statuere terminũ ad deliberandũ: an velit vti isto instrumẽto, vel nõ: vt. l. Titia. ff. de accu. & l. mancipiorũ. de opti. leg. Quod dixi de instrumẽto, idẽ dico de attestationibus, vt si post publicationẽ attestationũ apparet, q testes falsa dixissent: tũc producẽs dicat se nolle illis vti attestationibus: vt pœnã falsi euitabit, cũ pro solo vsu teneba
3 tur pœna falsi, vt hic. & l. si falsos. C. e. Istud † quod dixi, quòd si abstinet ab vsu, excusatur à pœna, est verũ, nisi procurauerit: vt diceret falsum, vt
e l. si falsos. C. e. ¶ Vltimò quæro[e], vtrũ † quilibet iudex, corã quo fit talis fal
4 sitas, possit punire? tex. in. l. nullũ. C. de testi.[f] videt dicere, q sic. ibi, data
f cunctis &c. In cõtrariũ videt tex. hic, q ille demũ possit de tali falsitate punire, qui aliâs habet authoritatẽ puniẽdi, aliâs debet remittere ad maiorẽ
g iudicẽ, vt hic. Et hoc puto verũ[g] vt in aut. de testi. in. ij. col. ibi, & iudices si quidem &c. Facit quod not. per Inno. extra de pœnis. c. penulti. & meli° in. c. dilectus eo. titu. per eundem.

SVMMARIVM.

1 *Allegans falsas leges, punitur pœna falsi.*
2 *Allegans apostillas alicuius doctoris, quæ non erant: punitur pœna falsi, nisi publicè in scholis dicebatur, quòd erat talis.*
3 *Allegare leges correctas quando quis possit?*

LEX XXXIII.

SI quis. ¶ Not. ex hac. l. † q qui allegat falsas leges, punitur pœna falsi. facit. C. de Iust. codi. confir. §. falsi. ¶ Quæro, quid est dictũ, nullo authore? Dicit gl. quoniã ista constitutio, nũq fuit facta, vel est facta, sed est correcta, ita di
2 cit gl. ¶ † No. hãc. l. cõtra eos, qui allegãt apostillas. & dicta tãq aliquorum doctorũ, quæ tamẽ nõ sunt. & hoc quãdo nũq habuerint ab aliquo, sed si publicè dicebat in scholis, q erãt dicta talis docto. tũc allegãs excu
h saretur. ¶ Itẽ opp.[h] q. ll. abrogatas, † & correctas, quis possit allegare, &
3 prod ucere: vt in aut. vt cũ de appel. cog. circa prin. Sol. aut quis vult allegare. ll. correctas ad decisiones causarũ, quæ habuerũt causam de preterito. s. tẽpore, quo leges correctæ vigebãt: & potest allegare, vt ibi. Aut ad decisionẽ causarũ futurarũ, tũc aut vult eas in argumẽtũ inducere, tũc si quidẽ insertæ sunt in corpore iuris, potest fieri hoc, vt in. c. authoritate. extra de cõces. prębẽ. li. vj. vbi Papa allegat. ll. correctas in ar. aut nõ sunt corpori iuris insertæ, & tũc nõ licet assumere. ar. ex eis, vt. C. de lati. libe. tol. l. j. circa prin. & allegãs tenetur pœna falsi: vt. d. §. falsi. C. de Iustini. co. confir. Si verò quis vult allegare leg. s correctas ad decisionẽ causarum, tũc tenetur pœna falsi, vt hic. & hoc nota contra eosqui allegant, & ostendũt iudici statuta, & reformationes correctas.

Ad legem Iuliam repetundarum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio ciuilis in factum, quod detur ex omnibus publicis iudicijs.*
2 *Actio in factum ex hoc titulo intra annum, datur ad quadruplum, post annum in simplum.*
3 *Annus, qui datur ad intentandam hanc actionem in factũ contra officialem, incipit à die finiti officij, & contra eius hæredem à die quo incipit esse hæres.*
4 *Actio ista, quòd detur in officialem, nedum pro delicto cõmisso per ipsum, sed etiã pro acceptis per eius comites, & socios, quos exhibendo liberatur.*
5 *Actio ista qualiter detur contra hæredem?*
6 *Officialis qui non potest conueniri, nisi tempore syndicatus, tamen ad domum suam poterit perpetuò conueniri.*

Datur.

a ¶ Quæro. Qualiter teneatur rector pro delicto officialis. adde Bartol. in l. j. §. familiæ. s. de publi. l. interdum. §. fina.

b ☞ POMATES. ¶ Vlterius op. vide omnino Bal. in tract. de syndi. in iij. q. vbi tenet oĩno cõtrariũ. & qđ no. in. c. aduersus cõsules. de immu. ec.

c ¶ Alij dicũt. qñ officiales nõ possunt cõueniri, & qũo, & vtrũ posſit cõueniri in patria. Vltra hîc dicta per Bar. adde ꝙ Bald. tenet contra istã glo. in. l. obseruare. §. ꝓficisci. s. de offi. procõ. per suas ratiões. & intellige dictũ Bar. hîc, secũdùm Frã. de Galla. in. c. pe. de iud. extra. nisi in loco officij facta fuissent ꝓclamata: vt oẽs qui vellent petere &c. cõparerẽt: & post terminũ ꝑ iudicẽ syndicantẽ, sit ꝓnuntiatũ in cõtumaciam non comparentiũ & absolutus sit officialis. arg. l. si eo tpe. C. de remi. pig. & c. fi. qui ma. accu. po. Nec ob. auꝫ. q semel. C. qũo & qñ iudex. qa illa loqtur ante litẽ cõte. & in alio casu. & ita dicit se obtinuisse. Pro quo facit. l. senatus. s. de acc. & l. licet. s. nau. cau. stab. l. si qui cũ totum. §. si ancillã. s. de execu. rei iudi. cum si mili. & vide Bald. in. l. iij. C. quo. appel. & in. l. iij. §. eo. mod. s. nau. caupo. stabu. & quod no. glos. in auꝫ. vt iudi. sine quo. suffrag. §. necessitatẽ. Adde, ꝙ stante statuto ꝙ officialis teneatur ꝓ familia recepit interptationẽ à iure cõmuni. s. nisi familiã exhibeat. ita Ro consi. xj. & vide ad materiã per eũdẽ cõsi. xv.

LEX II.

DAtur. ¶ Opp. & videꝫ, ꝙ ex publicis iudicijs, nõ teneanꝫ heredes: vt. l. ex iudiciorũ. s. de accu. Sol. fallit in ista. l. vt ibi no. ¶ Item oppo. j. eod. l. lex. §. hodie. Solu. ibi loquiꝫ de pœna, qñ agitur criminaliter: hîc quãdo agitur ciuiliter, hę duę opi-
1 niones sunt fin. gloss. ¶ † Quærit gloss. quę est ista actio, quæ datur in hęredem? gl. dicit, ꝙ est actio in factũ, vel cõdictio ex hac. l. prima magis placet: qa ex omnibus publicis iudicijs actiones ciuiles in factum danꝫ: vt. l. q noĩe. s. ti. j. & l. nec quicq̃. s. ꝓ so.
2 ¶ † Sed quęro, ad qd daꝫ ista actio? respon. intra annum ad quadruplum: post annum in simplũ: vt. s. de calum. l. j. & C. eod. l. j. ¶ Sed quæro, cui applica-
3 tur? dic, vt in glo. ¶ † Secundò quæro, quãdo incipit currere iste annus? Respõde, à tẽpore depositi officij: vt. l. pe. C. e. licet quidã aliter dicãt, in hęrede verò incipit currere tempus à die, quo hęres, esse inci-
4 pit: vt hac. l. ¶ † Quęro,[a] pro qbus delictis deꝫ ista
a actio? Respondeo pro delicto commisso per ipsum officialẽ prĩcipalẽ, & pro delicto cõmisso per eius comites, & socios: vt. s. l. proxi. & j. e. l. in comites. Et aduerte: qa pro eo, qđ acceperũt Comites, socij, & familiares, nõ solũ ipsi accipiẽtes possunt conueniri: vt in. l. comites. j. e. Sed etiã ipse officialis principalis: vt. C. eo. l. tamen exhibendo illũ accipiẽtem, ipse debet liberari: vt. l. cum si exhibuissent. s. de publica. & ibi dixi. ¶ Vlteriꝰ quęro, qualiter ista actio
5 detur contra hæredes? † Respondeo triplex est opi. dicit gloss. Nam quidam dicunt dari intra annum contra hæredem, si fuerit lis contesta. cum defuncto: & sic est speciale hîc, cum regulariter debet dari perpetuò: vt. l. j. C. ex delicto defun. & l. ex iudiciorum. in fin. s. de accu. ¶ Secunda opi. est ꝙ hęres tenetur insolidũ intra annũ, si ad eũ nihil peruenit. & secũdũ hoc erit hîc speciale: qa regulariter in aliquo teneri nõ debet: vt. l. j. C. ex delic. defunc. & l. j. s. de priua. deli. Vides ergo, ꝙ istę duę opi. quasi sibi cõtradicũt adinuicẽ: qa in pria est spãle: vt mitiꝰ teneaꝫ hęres, q̃ aliâs cõsueuerit ex alijs delictis. Secũdùm aliã hęres teneꝫ in plus, quàm aliâs cõsueuerit. ¶ Tertia est opin. Azo. q dicit, ꝙ semp teneꝫ hęres intra annũ, etiã de eo, ꝙ puenit ad eũ: & sic erit spãle cũ deberet teneri ppetuò. & istud est tolerabiliꝰ. dicit gl. ista opi. Azo. vt puto, debet gñaliter intelligi: vt teneaꝫ intra annũ de eo, qđ puenit, & de eo, quod nõ puenit: & sicut est spãle cõtra eũ: vt teneaꝫ de eo, qđ nõ puenit. ita est spãle ꝓ eo, vt de eo, qđ peruenit, teneaꝫ tm̃ intra annũ, nõ post. hoc satis mihi placet. ¶ Ad istã ergo lec. Azo. & ad opi. Hug. opp. secũdũ hoc sequerenꝫ ista incõueniẽtia, quòd tenetur in longius tempus hęres, q̃ defunctus. vt in
b gloss. fo. gl. & cõcedit oppo. ¶ Vlterius opp.[b] C. vt omnes iudi. tã ciui. q̃ mili. l. j. vbi dicitur, quòd lis debet terminari intra. xxx. dies. Sol. & est notabilis sol. Illa. l. loquiꝫ quando conuenitur in patria, in qua officium exercuit: secus si in domo propria conue-
6 niatur. hæc est vna sol. † & bona. secundũ quã habes ꝙ officialis forensis in ciuitate ista, licet non posſit conueniri, nisi tempore syndicatus: tamen ad domũ suam poterit cõueniri ppetuò, & qñcunq̃ pro delictis, & excessibus secũdũ naturã actiois: vt hîc. Alij
c dicunt[c] ibi, de his qui administrauerunt in prouincia aliena: hîc de eo, qui administrauit in prouincia sua. & est etiam bona solu.

LEX V.

IN comites. ¶ Glo. intelligit hanc. l. duobus modis. Primò in comites. i. consocios & socios huius criminis. bñ dicit cõsocios & socios: qa si esset consocius tm̃, regulariter non teneretur: vt. l. vtrum. s. ad. l. Pompe. de parri. & ibi vidistis. & l. lege Cor. s. tit. j. Alij dicunt comites, id est socios in officio.

☞ SVMMARIVM.

1 *Notarius, si delinquit in officio notariatus faciendo instrumentum falsum, uel aliter eius instrumentis non creditur.*
2 *Notarius damnatus ex aliqua lege, ex qua efficitur infamis, si conficit instrumenta: an ualeant? & nu. 4. ponit decisionem.*
3 *Infamis non potest testificari, & repellitur ab omni officio: tamen potest esse tutor, & curator, & etiam arbiter.*
4 *Tabellionatus non est dignitas, sed munus.*
5 *Excommunicatus, an posſit instrumenta cõficere? remiſſiuè ad canonistas.*

LEX VI.

EAdem. Hac. l. ¶ Quęro vtrum damnatus hac. l. vel simili posset esse notarius, & publica instrumẽta cõficere? Aduerta-
1 tatis. † si quidem notarius delinquit in officio notariatus, faciendo falsum instrumentũ, vel aliam falsitatem circa officium notariatus: tunc eius instrumentis non creditur: vt. l. si aliquid. C. de suscep. & arca. lib. x. & not. in. l. si quis ex argen. §. j. s. de eden. nec curo: vtrum esset infamis notarius. vel non: vt puta damnatus ex inquisitione secundũ opi. quorũdam: vel ex forma statuti: de qua opi. dixi in. l. infamem. s. de pub. iudi. Nam satis est, ꝙ scienter, & dolosè in officio falsum commiserit. Si verò notarius fecit falsitatem, non in officio notariatus: tũc Inn. videtur dicere, ꝙ instrumenta facta per eũ non valeant: vt ipse not. in. c. fraternitatis. extra de hære. tamen ego tunc idem puto, quòd dicam statim de alijs infamibus.
2 ¶ † Quæro simpliciter, vtrum notarius damnatus,[d]
d ex aliqua causa, quæ eum facit infamẽ, posſit cõficere instrumenta publica? videtur ꝙ non. Nam notarius videtur quodãmodo testis: vt. l. domicius. s. de
3 testa. sed † infamis non potest testificari: vt hîc. & in l. iij. §. lege. s. de test. ergo &c. Pro hac. l. ij. §. miles. s. de his, qui notan. infa. & ibi glo. quæ dicit ibi, ꝙ infamis repellitur ab omni dignitate, & ab omni officio

d ¶ Vtrum notarius dãnatus. vide in. l. & militibꝰ. C. de testamen. mili. & in. l. secunda. §. miles. suprà de infami. & textus. in l. si aliquid. C. de suscep. & arca libro decimo. Et adde, quòd idem consuluit Bartolus. & facit quod nota. in capitulo sciscitatus. de rescriptis. vbi infamis non retinet officium, & in dicta. l. si aliquid. C. de suscept. & arca. per Ang. & an posſit esse procur. vide Baldum in. l. eum qui. C. de procu. & prædictis adde Baldum. in. l. in exercendis. in secunda colum. C. de fide instrumen. & in. l. ij. C. de testamen. in. l. & militibus. C. de testam. mili. & in. l. si quis ex argen. §. primo. de eden. & in. l. caſsius. de senatuscon. & in l. Barbarius. de offic. præto. & per Bartol. in consilio suo incipiente ser. Ioannes: &c. & gloss. & authenti. de tabellio. §. penultimo. & Bald. in. l. secunda. C. de senten. & not. Bald. in. l. secunda. C. de summa trinita. & vide omnino Baldum in capitulo inter pares. in prĩcipio. de. l. Corradi. & vide quod habetur in. c. præterea. de testi. cogen. & Bar. in. l. infamem. in fi. de pub. & vide Bal. in. l. iubemus. §. sanè. C. de sacrosan. ecclesijs. circa princ. & Specul. in titulo. de instrumen. edi. §. restat. versicu. quid si tabellio. Et dicit Bald. in dicta. l. in exercendis. in. v. columna. quòd condemnatus de falso, vel de hæresi, vel. leg. Iuli. repetund. vel quia contra ordinationes. l. fecit officium, vel propter aliquod crimen, propter quod perdit publicã authoritatem. tunc priuatur officio. Et idem subdit no. si fuisset bannitus dictis de causis, ad quod vide Barto. in. l. si ideo. s. de eui. An autem instrumenta, de quibus fuit rogatus, posſit redigere in publicam formã? dic quòd sic. tex. est in. l. si quis ex arg. §. primo. s. de eden. Ad quod adde Bartol. in. l. ad testium. in prĩ. s. de testamen. & Bald. in. d. l. si quis ex argen. §. primo. qui idem firmat cum Bartol. & not. gloss. in authent. de tabellio. §. primo. in vers. si verò præter. in fi. gloss. authenti. de fide instrumẽ. §. ꝙ si tabellio. & hæc dicta habent locum nisi in officio post condemnationem fuerit toleratus, quia tunc non vitianꝫ instrumenta post cõdemnationem confectam: vt no. gl. in. d. §. si verò. vel nisi priuatus fuerit post sentẽtiam à confectione certorum instrumentorũ, qa alia bene poterit conficere. secundùm Iaco. de bel. ibi. Item ad hoc bene facit quod dixi ĩ. l. si. s. de adul. & Bar. hic, ad fin. & facit. l. secunda C. de actu. & nu. li. xij. Itẽ fallit: si ex cã fuisset sibi reseruata instrorũ cõfectio, vt no. in d. l. & mili. de tes. mili. hic vide Ange. & ĩ materia vide bal. ĩ. d. l. ĩ exercen. & in. l. si veteris. C. de fi. ĩstru. & Io. an. ĩ regula, semel malꝰ. ĩ merc. & bal. in. l. q depositi. ad fi. & gl. ĩ. d. §. si vero. ĩ auꝫ. de tab. al. ꝓ fin. bal. ĩ. d. l. iubemꝰ. §. sanè. & ĩ. l. j. C. de iur. & fac. igno. & ĩ auꝫ. habita. ĩ. x. co. C. ne filiꝰ ꝓ pr̃e vbi dixit ꝙ talis error p̃sumitur añ, q̃ p sñiam termineꝫ. & ad intellectũ glo. in. d. auꝫ. de tabellio. §. penultimo. vide Baldum in. l. nihil. C. de vindicta li. & idem ponit in. l. ij. in vltima columna. de sententia. quando notarius de facto de falso damnatus, reputabatur communi opinione habilis, per Bartolũ hîc. vide Paulum, de castro in consilio. ccxxij. incipiente in Christi nomine amen. proponitur quòd in facto in causa producitur, in primo dubio. & eundem Paulũ in consilio. ccxvj. incipiente in Christi nomine amen. super primo dubio, dicendum est &c. in tertio dubio. Adde, an damnatus posſit instrumenta conficere? Baldum consilio. ccclxxxviij. tertio libro. & consilio. lx. quarto libro. vbi expressè concludit, quòd nullus inferior à principe posſit talem damnatum restituere. & idem tenet consilio. ccc. eodem tertio. vo

a ¶ Non est dignitas. Vtrum notariatus officium sit dignitas: adde quòd est ars.l.medicos.C.de profes.& medi.libr.x. vbi etiam scientia legalis est magisteriũ.l.j.§.de iusti.& iur.& consuluit Ange.in consi.supradicto.& ad Barto.hic vide no.in.l.cui corũ.in prin.§.de postu.& vtrũ iudex possit prohibere notario, ne cõficiat instrumentũ. Et quid si nõobstãte prohibitione conficit:& quis possit tollere hãc ꝓhibitionẽ? adde no.per Pau. de leaza. & Pet. de Ancha. in cle. si exces. prela.& alibi meli⁹ nõ le. gi. & de hoc vltimo, quãdo qs est remotus ab officio tabellionatus, quãdo possit restitui, & per quẽ, vide Bald. in.l.nihil.C.de vindi. li. sed qua pœna puniat̃ ille: q est priuat⁹, & adhuc vtit̃ offõ tabellionat⁹. vide Bal. in.l. data opera.in. xxij. col.C.q acc.& an possit notario dãnato reseruari factio instrumenti. vide Cyn. Bar.& doc.in.l.& militibus.C.de test.mili. Adde, ꝙ notariat⁹ nõ sit dignitas tenuit An.cõs.cclxxxij. & ideò spuri⁹ põt esse notarius, si tñ in aliquo eius fama vacillaret, instrumẽta ab ipõ facta nõ haberẽt tantã fidẽ, ꝗ̃tã alia instrumenta cõfecta à nõ spurijs, vt per Ange.in.d.cõs. ꝙ nõ sit dignitas tenuit Oldr.cõs.lxxv.vbi dicit, ꝙ q. libet episcop⁹, vel ordinari⁹ põt creare tabellionẽ ĩ suo territorio, qa vile officium.& an veniãt appellatione artificum? vide Ang.cõs. xxxiij.

POMATES.

b Sed eis magis.vide Bald.in.l.ij.§.miles.§.de isa.& ibi An.& Bal.in.l. si ex argẽtarijs.§.j. de edẽ.& ibi Ang. vide Inn.in.c.sciscitat⁹.de rescri. & ibi.d.Hos.do. Abb.& alios in.c. cum dilectus . de fi.instru.

c ¶ An excõicatus. Vtrũ aũt excõicatus possit instrumenta cõficere, vide p gl. & doc. in c.de cætero.de sen.excõ.Inn.in.c.pia.de exce.in.vj.Fede.de se.cõsi.lxxj. no.Bar.in aut̃.credentes.C.de hære.p Ioã.And.in nouella.in.c.pia.per bar. in consi.inci.existens publicè excõicatus.& Bal.in rub.C.qui accusa.& per Bal.in.l.in exercendis.in.v.col.C.de fide instru.

d ¶ Lex Iul.& poculenta.No. ꝙ iudex potest accipere esculẽta,& poculẽta. & vide quod no.Ang.in.l.datur.§.eo.

e ¶ Hodie.no.tex.& aũde qd' no.Bar.in.l.qõnis.j.de quæstio.& alle. Bal. in.l.addictos.C.de episc.audi.& vide Bar.& quæ ibi dixi in.l.cor.§.de sic. & istũ tex. declara, & apostilla, vt per Bal.in rub. iu.ver.qro, nunqd iudex, q nõ admittit.& secũdũ Ro. in.l. cũ mulier.§. sol.mat. text. iste ĩ sui dicto est fin. sed delictũ cõmissum calore iracundiæ, q habuit etiã ortũ aliũde, ꝗ̃ ab eo, quẽ offendi, ẽ iusta cã, ꝙ ego miti⁹ puniar. Patet hoc: qa ꝓ tali homicidio debet de iure cõi imponi pœna mortis naturalis.l. tertia. C. de epi.audi.ibi homicida, qd' fecit semper expectet &c. Tñ hic imponitur ꝓ tali homicidio pœna deportatiõis. adde q cõmittẽs maleficiũ non aĩo deliberato, sit mitius punied⁹.Bal. consil. cccxxxvij.ij.lib.

f ¶ Peculatus. hĩc habes tex. ꝙ pœna interdictionis a que, & ignis, est hodie translata in pœnam deportationis.& no.gl.in l.gallus.§.& qd si tm.de li.& post. fallit in casu, vt ibi p Angel.& Imo.

g ¶ Lege iul.§.mãdatis. Allegatur ista lex. in princ. iuncta gl. ꝙ donatũ maiestati existẽti in aliquo loco, sicut fit maiestatibus faciẽtib⁹ miracula.intelligitur donatum deo immortali: iõ nõ acquiritur illi, in cuius loco est illa maiestas depicta. Fuit ista quæstio de facto, & eã disputauit Abb. saxiũ de fulciato, q dictus est dñs Frã. de assisio, qui ita determinauit. & eã disputauit etiã Paduæ Ang.& incip.illa disputatio in refulgenti palatio.facit.l.statuæ. de vsuf.& vñ velle bal.in aut̃.hoc ius porrectũ.in.ij.co.de sacrosanctis.eccle. quem sequitur Petrus de Ancharã.in clemen.secunda. de reli.domi.& idem Bald.in.l.deberi.C.de fidei-com.lib.

publico: sed notariatus est officiũ publicũ: vt.l.generali.C.de tabu.li.x.& no.in.l.si quis ex argẽ.§.j.§. de eden.ergo &c. Prætereà, dicitur in.l.j.C.de man. princip. ꝙ tabellionatus est dignitas, sed infamis repellitur ab omni dignitate: vt.l.ij.C.de digni.li. xij. ergo &c. ¶ In cõtrariũ facit, qd' alibi dicitur, ꝙ officium tabellionatus nõ est dignitas[a], sed est munus: vt.l.fi.in prin.C.qui mili.nõ pos.li.xij.& ibi gl.j.sed infamis nõ repellitur à muneribus: vt.l.nec infames C.de decurio.lib.x.& C.de his, qui non imple.stip. l.j.de infami.l.j.libro.x. Prætereà, video, ꝙ infamis potest esse procurator, & arbiter: vt instit.de exce. §.fin.&.l.Pedius.§.de arbi. Itẽ potest esse tutor, vel curator.secundùm Azo.in summa triũ librorũ, super dicto ti.de infa.& sentit hoc gl.in.l.athletæ.§.de excu.tu.in prin.& est casus in.l.j.§. sed est æquissimum.§.de post.&.§.fi. vbi infamis admittitur pro suo pupillo, & adulto ad postulandũ: ergo eadem ratiõe poterit esse tabellio. Prętereà, infamis potest esse curialis.i.nuntius curiæ: vt.dicta.l.nec infames, &.l.j.de infa.ergo &c. Quid dicemus? pro hoc etiã habemus quandam gloss.& text. in.l.ij.§. quæri potest.§.de suspec.tut.vbi videtur dicere, quòd qui est suspectus propter delictũ cõmissum alibi, ꝗ̃ in tutela, nõ debet propter hoc remoueri à tutela. Eadem ratione hĩc infamis propter delictũ cõmissum alibi, quã in officio notariat⁹, nõ debet ab isto officio seu munere remoueri ꝓpriè loquẽdo.

4 † Dubito in hac.q.tñ finalr̃ dico sic. Anteoĩa scias, ꝙ tabellionat⁹ officiũ nõ est dignitas, sed mun⁹: vt.l.fi.in pricum sua gl.C.q mili.nõ põt.&.l.j.C.de mãda.prin. loquit̃ de notario Principis assumpto ad scribendũ negotia Principis: tũc ille notari⁹, q eligit̃ p principem, habet dignitatẽ: nõ tñ officiũ notariat⁹ in se est dignitas, simplr̃ sumẽdo notariatũ. Dico ergo, ꝙ infamis nõ põt exercere officiũ tabelliõat⁹, ꝙ habeat in se dignitatẽ: vt.l.ij.C.de digni.vel ꝙ haberet officiũ aliqd' iniũctũ ex publico: vt ꝙ esset notarius a banchũ, vel simi: vt no.in.d.l.ij.§.miles.de his, q notã.infa. Sed si ipse à partib⁹ volẽtib⁹ assumat̃, vt faciat publicũ instr̃m, nõ video qd repugnet, quin dicat̃ publicũ mun⁹, & est seru⁹ public⁹ qd' infamib⁹ non renuit, sed eis magis[b] cõpetit. & sicut põt assumi arbiter à partib⁹ volẽtib⁹, ita põt assumi notari⁹ à partib⁹ volẽtib⁹. Itẽ sicut infamis assumpt⁹ iudex à partib⁹ volẽtibus, & nõ opponentib⁹, valet eius iudiciũ, vt dixi in.l.qdã cõsulebãt.§.de re iu.& no. in Spe.de iudi.dele.§.excipit̃.ver.itẽ ꝙ est periur⁹, & infamis.& ver.seq. Hoc aũt maximè puto esse verũ, qñ nõ obstãte infamia, ipse est in possessione notariat⁹, & bonę famę, tũc ꝓpter multitudinẽ gestorũ, p eũ debet valere, vt.l.Barbari⁹.§.de offi.pto. &.C.de sen.l.ij. Nec ob. ꝙ infamis ꝙ nõ põt esse testis, quia in testimonium quis vocatur ab vna parte alia inuita. Sed nos loquimur in contractu, qui celebratur vtraꝗ parte mandante.

5 Vltimo† esset videndũ, an excõicatus[c] possit instrumẽta conficere. de hoc interrogabis canonistas.

Lege Iulia. ¶ In fi. vtrũ possit accipere munus? dicam.j.l.proxi.

SVMMARIVM.

1 Esculenta & poculẽta, quòd licitè à iudice accipi possunt.

LEX VII.

Lex Iulia.[d] Apparet. ¶ Oppo.& videtur ꝙ nullo modo liceat accipere: vt in aut̃.scriptum exemplar. per totam constitutionem in aut̃.vt iud.sine quoquo suffra. fiãt. So.gl.q est ĩ.l.plebiscito.§.de of.psi.dicit ꝙ istę

1 ll. q aliqd pcipere pmittũt hodie corrigunt̃.† Gul.vi det̃ velle[e], ꝙ corrigunt̃ prӕterꝗ̃ quo ad esculenta,& poculenta. Nã illa licet accipere,& hoc videt̃ determinatũ hodie.in.c.statutũ. §.insuper extra de rescri.lib.vj.

e Hodie. Nota tex.[e] ibi: quid enim &c.

LEX VIII.

Quod contra legem. ¶ No. istud est vitium quasi reale, quod impedit vsuca.vt no.in.l.vitia.de acqui. pos.&.l.Pompo.§.cum quis.§.de acqui.pos.

Ad legem Iul. de annona Rubri.

LEX I.

Constitit. ¶ Hic est casus specialis in quo seruus põt accusare dominum.

LEX II.

Lege Iulia. ¶ In fi.alia ẽ pœnale. l.Iuliæ.de annona: ꝗ̃ vidistis in.l.annonã.§.de extraordi. crimi.

SVMMARIVM.

1 Ciuitas potest præcium iustum statuere frumento.

LEX III.

1 Imperatores. ¶ Aduerte. vides hic,† ꝙ ciuitas nõ põt statuere pretiũ frumento. contra.§.de offi.præsi.vt.l.j.§.cura carnis.&.l.j.C. de epis.audiẽ. Rñ. ꝙ nõ põt statuere ptiũ nõ iustũ, vt hic, pretiũ aũt iustũ põt statuere: vt in contrarijs. f

Ad legem Iul. peculatus Rubri.

LEX I.

Lege Iulia pecula. Ne quis. ¶ Ista.l.est ĩ ar.cõtra illos officiales, q hñt Florenos ĩ sigillo: & in illo sigillo aliquos florenos, non bonos immittunt.

SVMMARIVM.

1 Exbanbitus ex eo maleficio, ex quo debet sequi deportatio, non potest esse arbiter.

LEX III.

f 1 Peculatus.[f] ¶ Dicit Dy. ꝙ ista l.est arg.† ꝙ bãnit⁹ ex eo maleficio: ex quo deberet seq deportatio: nõ possit esse arbiter. Nã illa verba arbitratu &c.ius significãt: vt.l.illa verba.j.de ver.signifi.sed deportatus amittit pristina iura, vt hic, ergo &c. dicã in.l.illa verba.j.de ver.signi.

SVMMARIVM.

1 Inquisitio primò potest fieri generalis, secundo specialis.

LEX IIII.

g Lege Iulia. Mandatis.[g] ¶ Hic est notabilis text. Ex quo habes,† primò quòd põt fieri inqsitio generalis, tã de delictis, ꝗ̃ de delinquentibus: posteà peruenitur ad inquisitionem specialem de eo, qui inuentus est culpabilis in inquisitione generali, & hoc dixi in.l. ij.§.si publico.§.de adul.tene menti.

Non sit locus. ¶ Not. tex.ibi: quòd enim sepelire &c.

SVMMARIVM.

1 Sacrilegium, quæ committi faciant?

Diui,

LEX V.

Diui. ¶ Cõtra. imo sacrilegiũ fit. nã locus facit sacrilegiũ: 1 †vt. l. aut facta §. locus. ĵ. de pœ. d. gl. subaudi hic tãtũ. q. d. etiã sacrilegiũ[a] est. Et ad hãc expositionem dat gl. multas cõcordãtias. Aliĵ dicũt aliter. & doc. cõiter tenẽt, ꝙ locus facit sacrilegiũ. Verũ est, si sacrũ inde auferaẽ: vt hic, & l. cõtraria. Ergo duo oportet cõcurrere, vt sit sacrilegium: videlicet, ꝙ sacrum auferaẽ, & de sacro loco. Sed secũdũ canões secus est[b]: qa sufficit vnũ tãtũ[c] allegat gl. xvĵ. q. iiĵ. in c. quisqs. sed iura nostra sunt in cõtrariũ: vt videbitis. Itẽ qđ gl. d. ar. cõtra. C. de epis. & cleri. dic ar. cõtra. s. cõtra canones, cũ iurib⁹ nostris cõcordet.

Sacrilegii. LEX VI.

Si autem. ¶ No. hũc text. diciẽ, hic teneẽ perinde, ac si esset cõdẽnatus furti manifesti. Cõtra, ille q prẽstat opẽ furto, nõ teneẽ cõdictiõe furtiua: vt. l. ꝑinde. s. de cõdictiõe furti. sed fur manifest⁹ teneẽ cõdic. furti. ergo non est perinde[d] condẽnatus. Dicit glo. perinde condemnatus. s. criminaliter, non ciuiliter. & ista est bona. Vel dic perinde condemnatus, non tamẽ per oĩa. & ad istam expositionem dat glo. multas cõcordã. Quã gl. no. ꝑ statutis, & etiã ꝑ legib⁹ vbi diciẽ, ꝙ ꝑinde habeẽ. qđ intellige[e] non tamen per oĩa: videlicet, si esset aliud statutũ in eodẽ volumine, qđ illi cõtradiceret. Nã tũc debet ꝑ illud restringi, vt hic. & in oĩbus cõcordã. alle. hic in gloss. quas tene menti. 1 hic diciẽ, ꝙ tenereẽ in quadruplũ non distincto clã, vel palã. cõtra. ĵ. de iure fisc. l. aufereẽ. §. q aliqd. Respõ. ille q accepit pecuniam iam corporatã in fiscũ, teneẽ indistinctè in quadruplũ, non distincto clã, vel palã acceperit: vt hic. & l. auferẽ. in fi. de iure fisci. & C. de his q̃ ex pub. ra. l. j. & l. defensiõis facultas. de iure fis. lib. x. sed qñ accepit pecuniã, nõ incorporatã in fiscũ: vt puta à debitore fiscali, in fraudem fisci tũc tenetur in duplũ: vt l. cõtraria.

LEX VIII.

Quitabulam. ¶ No. cõtra eos, qui scripturas factas in muro, aliqd continẽtes destruunt.

SVMMARIVM.

1 Sacrilegium quòd sit triplex.

2 Ecclesia dicitur res cõsecrata publicè: cõsecrata priuatim, dicũtur oratoria priuata.

LEX IX.

Sacrilegi. ¶ Op. diciẽ hic, ꝙ sacrilegi capite puniũtur. Cõtra. s. e. l. lege Iulia. §. mãdatis. Sol. omnis pœna, quę ibi imponitur est capitalis. 1 ¶ Quęro † quotuplex[f] sit sacrilegiũ? gl. dicit quòd est triplex. Primũ est, qñ accipiẽ sacrũ de sacro cõsecrato puplicè: vt hic diciẽ. Secũdũ est, ꝙ appellaẽ quasi sacrilegiũ: qđ est, qñ accipiẽ de aliquo consecrato priuatim: vt hac. l. ĵ. rñso. Tertiũ gen⁹ sacrilegĵ pòniẽ in fi. gl. de quo dicitur in. l. j. ĵ. & iiĵ. C. e. 2 ¶ Circa istã. l. quęro, † quę sint res cõsecratę publicè, vel priuatim? glo. dicit multa verba. Tu dic, ꝙ res consecrata publicè, diciẽ ecclesia, quæ est consecrata ad publicũ vsum omniũ. Sunt etiã qdã ecclesiæ priuatæ: vt oratoria, q̃ nobiles habẽt in domibus eorum, & fraternitates: & tũc ista dicunẽ cõsecrata priuatim pro se tantùm, non ad vsum aliorum.

SVMMARIVM.

1 Massarius cõmunis de pecunia, quam habet apud se, qualiter teneatur?

2 Peculatum si plures committant, qualiter teneantur?

Peculatum. ¶ Aliâ. s§. labeo. Vidistis. s. ꝑx. determinatũ, qd sit sacrilegiũ: hic Iuriscõ. quęrit, quid sit peculat⁹: & adducit diffinitionẽ Labeõis. 1 Ex hoc habes, † ꝙ massari⁹ cõmunis. l. Iuli. peculat⁹ nõ tenetur. sed tenetur. l. Iuli. de residuis si quid apud eũ remãsisset de pecunia cõis. Hic dicitur, ꝙ ille crimẽ peculatus cõmittit, cuius periculo res non fuit. 2 ¶ Quęro, † quid si plures peculatum commiserunt? Respondeo, crimen peculatus, vt videbitis, committitur ab eo cuius periculo res nõ fuit: & sic ab eis, qui officiales non fuerunt: & ideo quilibet tenetur in solidum: vt. l. j. C. de condict. furt. & l. si quis id, quod. §. fina. s. de iurisdic. om. iudi. sed si essent officiales, qui pecuniã publicam subtraherent, & sic tenerentur. l. Iulia de residuis: vt. s. e. l. lege. & §. l. Iul. & tunc omnes tenentur vna pœna vt. l. si multi. s. de publi. & s. admi. tut. l. tres tutores. dixi in. l. fi. s. ad. l. Cor. de sica.

SVMMARIVM.

1 Pecuniam fisco debitam recipiens, ut det fisco post annũ: tenetur. l. iul. de residuis.

2 Capi personaliter qñdo quis poßit tam pro debito, quàm pro crimine: & à quo?

3 Cautela pro faciendo debitore in domo, ut pro aliquo cõtemptu iudicis cõdemnetur: quia tunc poterit in domo capi: & carceratus pro debito ibi recommendari.

4 Ceßio bonorum in causis fiscalibus, quòd admittatur: quãdo quis non fuit contumax in soluendo.

LEX X.

Cum eo. ¶ Aliâs est. §. Labeo. & est bonus. §. Nota modos exigendi à debitore fiscali. No. ꝙ dicit corpus retinẽdo. 1 ¶ Ex hac. l. not. † ꝙ ille qui accepit pecuniã fisco debitã, vt det fisco nõ tenetur. l. Iul. de residuis: nisi, post annũ. & ex hoc apparet sol. cõtrarĵ. s. e. l. §. eodem capite. Nam ibi non accepit pecuniã, vt referret fisco, sed accepit pro se fingẽs se creditore fisci. ¶ Secũdò not. ꝙ debitor potest personaliter capi pro debitò fiscali. Circa qđ 2 † quęro, vtrum, & quando quis posit capi?[g] circa quod dico: si quidem quęris, an posit capi à priuato: tunc pro debito pecuniario regulariter capi nõ potest: vt. l. non est singulis. ĵ. de regul. iur. Fallit in casu. l. ait prætor. §. si debitorẽ. s. de his, quæ in frau. cre. Pro crimine vero ĩ ipso actu[h] criminis, vbicũq; crimẽ capitale committitur: vt crimen quod ingerit pœnam corporalem: potest quis personaliter capi à quocunq; priuato: vt. C. de raptu virgi. l. j. & l. si quis in seruitutem. in fin. s. de furt. & l. capite quinto. s. de adulter. Dum tamen ducatur ad iudicem intra tempus statutum: vt. d. l. capite quinto. s. de adu. ad idem facit. C. de male. & matthe. l. fina. & l. j. C. de fal. mo. ¶ Si verò quæris, an posit capi à iudice,[i] seu iudicis authoritate: & pro causa criminali indistinctè potest capi, & etiam de domo extrahi: vt. C. de offi. diuer. iudi. l. j. & not. ĵ. de reg. iur. l. nemo de domo. & quod no. in. l. plęriq;. s. de in ius vocã. Fallit in muliere:[k] vt. d. l. j. de offic. diuer. iudi. & authen. ibi posita. Si verò quæris, an posit capi pro causa pecuniaria, tunc aduerte: aut est debitum fiscale, & potest personaliter capi: ita loquitur hic. non tamen in carceribus ponitur: vt. l. nemo carcerem. C de exact. tribu. lib. x. nisi persistat in contumacia: vt ibi dicitur. Si verò pro debito priuato: & tunc si aliquo tẽpore fuerat in iudicio, & desistẽdo repromisit, & non stetit: debet capi: vt in auẽ. de exhibend. reis. §. si vero etiã quidã. & C. quomodo & quãdo iudex. l. cõsentaneum. & ibi no. Sed si in iudicio nunq; fuit, & cautionẽ non dedit: tunc iudex non cogitur eum facere capi, nisi prius eum citet: vt. d. l. consentaneũ. & ibi not. Potest tamen si vult eum facere capi, vt veniat: non vt in carcerẽ ponat: vt not. in. d. l. plæriq;. s. de in ius vocan. tamen de domo non extrahi: vt ibi dicitur. Ponere verò in carceribus nõ potest pro debito iudex, nisi eũ, qui condemnatus est: vt. l. j. C. qui bo. ce. pos. à quibus carceribus liberatur cedendo bo-
3 nis: vt ibi dicitur. Et ideo † est[l] consilium, quãdo de-
bitorem tuum nõ potes facere capi: quia nunquam exit de domo: ꝙ tu facias eum condemnari, de contemptu mãdati: & si criminaliter fisco tenetur[m] po

a ¶ Etiã sacrilegiũ. Sacrilegiũ est, quãdo sacrũ aufertur de sacro, & quãdo dicatur sacrilegiũ: & quãdo furtũ, adde gl. Bar. & doc. in. l. iĵ. C. de fur. & ibi Bal. an statutũ loquẽs de furto, habeat locũ in sacrilegio. & determinat quòd sic: & quotuplex sit sacrileg. vide. ĵ. eo. l. sacrilegĵ. la. ĵ. de iure verò canonico auferẽs sacrũ de sacro, incidit in furtũ, & sacrilegiũ. Et potest ista pœna, vel alia puniri. secundũ Archi. de cõse. dist. j. c. corpa. q alẽ. tex. optimũ. xxĵ. q. iiĵ. qd ergo? ponit Lud. in notabilibus suis notabili. ccxx.

b ¶ Secus est. vtrũ aũt familia sacrilegi. repellatur ab actibus legitimis. Inno. determinat ꝙ sic, in. c. venerabilem. de elec.

POMATES.

c ¶ Vnũ tm̃. vide Inno. in. c. ꝑtereà. de sen. excõi. Bal. in. l. si nõdũ. C. de fur. & Paul. ĩ. c. cũ sit gñale. co. iĵ. de fo. cõpe. Card. Florẽ. in cle. j. in prin. in. j. q. de pœ. ap. pe. & lxvj. ĩcipi ẽ. ꝑponiẽ clericus. & dicit Bald. ꝙ si reperiaẽ hoc verbũ sacrilegiũ ĩ aliqua dispõne, ꝙ debet interꝑtari: vt ibi ꝑ eum. pro cuius dicto. bñ facit, qđ ponit Panor. ĩ. c. ex lr̃is. co. ĵ. ĩ. pe. notabili. de cõst. & ibi Fel. in ĵ. col. ad fi. & etiã addidit.

d ¶ Sacrilegĵ. d. gl. ꝑide. de dictiõe ꝑide. vide Bar. ĩ. j. s. de recep. & ĩ. l. j. hoc gen⁹. s. de cõ. & demõ. & l. j: §. lex falcidia. s. ad l. fal. & ĩ extraua. ad rep. ĩ ver. ꝑide. vide Ang. ĩ. l. si finita. §. fi. de dã. infec. & Imol. ĩ. d. l. hoc genus. & Ro. ĩ. l. si qs vi. ĩ princ. de acqui. pos.

e ¶ Quod ĩtellige. Idẽ Bar. ĩ. l. j. de recep. & ĩ. l. quartã circa med. s. ad l. egẽ aql. Adde, qđ habes ĩ. l. nõ tãtũ. s. de re iudi.

f ¶ Quæro quotuplex. Dixi. s. e. ĩ. l. diu⁹. quot aũt modis fiat ipsũ sacrilegiũ, vide no. ꝑ bal. ĩ. l. iĵ. C. de furt. & ibi, etiã quaẽr sacrilegiũ sumaẽ in statutis, an secũdũ ius ciui. an secũdũ ius canonicũ: vbi etiã dicit: ꝙ familia sacrilegi repelliẽ de legitimis actib⁹. ꝑ quo dictũ In. ĩ. c. venerabilẽ. de elec. Et qd de illo, q pcutit imaginem dei, ꝙ debeat mori. tex. ẽ fin. ĩ. c. si canonici. de off. or. in. vj. Adde an sacrilegi posint vbicũq; & à quocũque capi, & an sint remitendi ad loca delicti? Bald. consilio. cxxiiĵ. ĵ. lib.

g ¶ Quæro, vtrum posit qs capi pro debito? vide per modern. institu. de act. §. j. Innocen. post do. Anto. in c. ĵ. de pig.

POMATES.

g ¶ Posit capi. vide ad hęc aliquid per Ro. consi. ccxxiiĵ. & ibi põit an statutũ ꝑmittens capi debitorẽ, vel debitoris debitorẽ, sit cõtra ius cõmune. & an cõprehẽdat debitorẽ ex legali cã? & an tali statuto gaudeat forensis? & vide Soz. cõsi. ccxxj. co. vj. & se.

h ¶ Ipso actu. vide Bal. in. l. gñali. C. de decu. libro. x.

i ¶ Capi à iudice. vide Bal. ĩ. l. cõsentãeum. C. quo. & quãdo iudex. vbi dicit, quòd in causa semper incipi potest à captura. Idẽ põt dici in ciuili, rõne suspicionis, & ibi etiã dixi post Bar. & ꝙ in crĩali posit incipi à captura, tenet Bal. ĩ. l. ĵ. C. de his, q latro. & ibi etiã ponit de pœna indebitè capiẽtis. Adde q̃ sint necessaria ad hoc, vt qs posit quẽ facere personaliter detineri ꝑ debito, Ro. cõsi. ccxlj. & ccxx. Bal. cõs. xl. cũ seq. xlix. j. li.

POMATES.

k ¶ Fallit in muliere. & sic sentit Barto. ꝙ nõ põt capi pro crimine à iudice mulier. & seqẽ do. Pe. ĩ. c. ĵ. de pig. sed Ioan. de Imol. ibi dicit, ꝙ illa. l. j. nõ loqẽ in crĩe sed in debito, ideò dicit tũc esse recurrẽdũ ad auẽ. hodie nouo iure. C. de cu. reo. Ego latè dixi ĩ. d. c. ĵ. & ibi saluaui Bar. à morsu isto.

l ¶ Et ideo est. Ad hoc Ioã. de. Imol. post doc. Pet. in. c. ĵ. de pign. & q̃ ibi dixi. Andręas Barba.

m ¶ Fisco tenetur. Cautella ad hoc, vt qs posit, facere capi debitorẽ

istud consili... sequitur Bar... cepola caute... ... Bar repro... ... in l fin C de proce...

suum, q nunq̃ exiuit de domo. qđ sing. not. & vide plenè insti. de act. §. fi. & sequitur Ange. in. l. plærisq̃. de in ius voc. & not. Ro. in. l. iiij. §. prętor. §. de dã. infec. & Pau. de ca. in. l. contumaci. ṡ. de re iud. & ibi habes.

a ¶ Cessio admittat. an in causis fiscalibus, admittat cessio bonorũ? vide Bar. in. l. j. ṡ. de ces. bo. & Bal. in. d. l. j. in. iij. col. C. qui bo. ce. pos.

b ¶ Sine administratione. An liceat aliquid dare, pro cõsequẽdo honore. vide not. in. l. Barbarius. ṡ. de offic. præto.

* Pro concordia. Aduerte: preconium, quod quicunq; ceperit malefactorẽ, & presentauerit, habeat puta centũ: valet. ita Bar. in. l. cũ nauicularij. C. de nauicu. li. xj. Contrarius tñ allegatur, secundum do. Alex. in addi. ibidem. in hac. l. j. ad leg. flaui. deplag. volens, quod non valeat tale statutũ. qa cõtra bonos mores, nisi eẽt hostis ciuitatis: vt. l. non oẽs. §. fin. de re mili. Tu dic, ꝙ posset diuersificari casus: qa aliud est p̃conium de capiendo, qđ sonat iurisdictionẽ: & aliud est statuere: q̃ statuta aliquando fiũt à nõ habẽtib⁹ iurisdictionẽ: vt habet in. l. oẽs pp̃li. de iusti. & iure. cũ sĩlib⁹. Et si dicatur, nonne persupponit Bar. iurisdictionẽ ĩ statuẽtibus, dum statuũt super captura? quia r̃ndetur ꝙ etiã populi & villateñ. qui non habẽt iurisdictionem: imo etiam priuati possunt capere: vt ducant ad superiorẽ. de quo per Bal. & alios in l. fi. C. de exhiben. reis.

terit etiã capi in domo: quia ꝓ criminali capitur: vt dictum est. & d. l. plerisq̃. de in ius vocan. & no. in. d. l. nemo de domo. j. de reg. iur. & sic poterit in domo capi. & cũ erit in carceribus positus, poterit ibi pro debito pecuniario in carceribus recommendari, secundũ materiã, quã dixi vobis. ṡ. in. l. ij. in fi. de cust. re.
4 ¶ Quæro, iuxta† p̃dicta, an in causis fiscalibus bonorum, cessio admittatur?[a] Istam quæstionẽ tangit Cyn. C. qui bo. ce. pos. l. j. in. j. q. & ibi dicit, si quidem fuit contumax in soluendo: tunc non admittitur cessio bonorum: aliàs sic: vt. d. l. nemo carcerẽ. C. de exact. tribu. lib. x.

Ad legem Iul. de ambitu Rub.

1 L. Iulia de ambitu cessat in curia Romana.
Simonia non punitur: ut debet.
2 Non licet dare pecuniam etiã palam, pro habendo honore cum administratione: sed sine administratione sic.
3 Petere honorem precibus, quando liceat? remissiuè.
4 Mitrati cõuincendo alios, releuantur ab infamia & admittuntur ad honores.

LEX I.

1 HAec lex. ¶ Not. † ex hac. l. ꝙ in curia Ro. cessat. l. Iul. ambitus. qa hæc omnia pertinẽt ad Papã. & hoc quomodo ad ipsum Papã Sed vltimũ hoc obseruaret quo ad ipsos, q sunt adherẽtes Papæ. Et ideo sciatis, ꝙ decrestitæ fecerunt multas cõstitutiones. tamẽ in tractatu de simo. q̃ est idẽ, qđ ambit⁹, nullã nouã cõstitutionẽ fecerũt. Ratio: qa simonia nõ punitur: vt debet. ¶ Opp. ꝙ liceat dare pecuniã ꝓ habẽdo honore: vt. l. hoc iure. ṡ. de dona. & l. j. §. j. j. de pollici. Gl. † dicit, dare palã licet: sed
2 clã & in secreto nõ licet: vt hìc. Istud tene mẽti. Istud
b verũ est pro honore sine administratione:[b] qa tunc licet dare pecuniã palã: sed pro honore cũ administratione nullo modo licet dare. Ita loquitur titu. vt iud. sine quoquo suffra. per totũ. Quærit † gloss. vtrũ li-
3 ceat precibus petere honorem. vel quid, si alius dedit pro me: me ignorante pecuniam: dic, vt in glo.
4 ¶ Vltimò † tene menti, qđ dicit hic, ꝙ qui conuicerit alium, restituit in integrũ. quod est vtile scire ad multa. pro multis mitratis, qui sunt in terra ista, vt conueniendo alios releuentur, & admittantur ad honores, si ex illa causa fuerint mitrati.

Item is qui. ¶ Op. ṡ. ad. l. Iul. de vi publi. l. fi. Sol. ille q instituit nouũ vectigal, etiã si nõ exegit, tenet hac. l. & constitutionibus p̃ricipũ positis. C. de no. vectiga. l. fi. sed si instituit & exercuit, tũc etiã tenet. l. Iul. vt. l. cõtraria.

SVMMARIVM.

1 Pœna. l. Iul. de ãbitu, est duplex: & una exacta, alia tollitur.
2 Leg. Iul. de ambitu tenetur, qui ingreditur domum iudicis studiosè, ut capiet beneuolentiam.

Et si quis. ¶ Habes hic tres casus, in qbus lex Iulia ambitus, habet locum. ¶ Quæro, vtrum sit alius casus? Gloss. addit quartum casum, vt. C. eod. l. j. dic, vt ibi. ¶ Quæro, quæ fuit ista. l. iudiciaria? dicit glo. quædam. l. quæ fuit fa-
1 cta ad interpretationẽ. l. Iul. ambitus. ¶ Quæro, † q̃ sit pœna huius. l. R̃n. duæ sunt pœnæ, vna est centũ aureorũ, de qua loquit hic. Alia est pœna quadrupli, vt. l. fin. C. ad. l. Iul. repe. tamen vna exacta, tollitur alia, cum vtraq; competat ad vindictam, vt. l.
2 prætor. §. j. ṡ. de iniur. ¶ Quæro, vtrum † hoc tit. verũ sit indistinctè, ꝙ ingrediens domum iudicis hac

POMATES.

c ¶ Si liberum. ad e d. Abb. in. c. j. de fur.

d ¶ Quæro ciuitas. In valeat statutũ ꝙ qcunq; duxerit hoiem ĩ fortiã cõis, hẽat ptemiũ à cõi. & adde, ꝙ valet statutũ, ꝙ qcunq; cœperit Bannitum. si est bãnitus efficiatur eius: vt no. Bal. in. j. C. q. ad lib. procla. non licet. quem vide. facit optiẽ qđ no. Bar. in. l. j. in fi. prin. ṡ. de iu. & iure. & vide Bar. in. l. cũ nauicularij. in fi. C. de nauicu. lib. xj.

e Lege flauia. no. pro dñis dãtibus seruitores vni alteri. vide do. Abb. in. c. j. de fur. An. dar.

f ¶ Quomodo cognoscatur. differẽtia est inter furem & plagiarium. vide per Barto. l. si abducta. de fur.

g ¶ Quis sit modus. Modus procedendi in crimine calumniæ, qualis sit: vi.

l. teneatur. Respõ. non, nisi quis studiosè intrauerit, vt captet cum eos familiaritatem, vt ei faueat. quod tene menti.

Ad legem Flauiam de plagiarijs Rub.

SVMMARIVM.

1 Statutum, quòd capiens hominem, & ducens in fortiã cõmunis habeat tãtũ: an valeat?

LEX I.

c SI liberum. ¶ Vides hìc, ꝙ ẽptor, & vẽditor hominis liberi, teneatur hac. l. ¶ Quæ-
d ro, ciuitas[d] facit statutũ, qcunq; duxerit talẽ hoĩem captũ in fortiã cõis, habeat tm̃ à cõi: an valeat statutũ? videt ꝙ
1 non: † qa est cõtra bonos mores. & est delictũ emere, vel vendere liberũ hoĩem: vt hic. & hoc est verũ, nisi sit hostis ciuitatis, qa tũc põt statui pretiũ capiẽti, vt. l. nõ oẽs. in fi. j. de re mili.

SVMMARIVM.

1 Leg. flauiæ nũ pœnã incurrant, q gnanos, & cãtores donãt? q. nõ. L. IIII.

e LEge fauia.[e] ¶ Quero, quomodo faciũt isti cardinales seu magni dñi, q vnũ gnanũ, vel vnũ cantorem, vel vnum aptum seruitorem sibi inuicem donant: † an inci-
1 dant in hãc. l. Respon. nõ: qa nõ dant eos vt eos sua liberalitate priuẽt: sed donãt, vt ita sint liberi, & stent liberè apud aliũ, sicut liberè stãt apud donãtẽ: & sic illo volẽte: & sic cũ nõ faciãt dolo malo, nõ tenẽt hac l. vt. ṡ. de lib. homi. exhi. l. iij. §. j. & §. se.

LEX VI.

f NOn statim. ¶ Quæro, ĩ hac. l. quomõ cognoscat[f] plagiari⁹ à fure. Circa hoc sunt duę opi. vna est gl. ĩ. l. si abducta. C. de fur. q dicit, q ille est plagiari⁹, q̃ habet ĩ cõsuetudine faciẽdi hoc, scilicet seruos alienos subtrahere, & sibi habere. Alia est opi. ṡ. eo. l. j. & Azo in summa huius tit. dicit aut habet animũ cœlãdi dño, & tũc dicit plagiari⁹. Aut nõ habet animũ cœlandi domino, sed tantũ sibi vult habere, & tunc non dicitur plagiarius, sed fur, vt hac. l. & hæc opinio communiter tenetur.

Lege fauia. ¶ Qui ergo hominẽ liberũ subtraxit, & cœlat, dicit plagiari⁹. Et tẽpore, quo erã hic in studio, qdã fuerãt cõdẽnati. l. flauia de plagiarijs, ex eo, ꝙ vnũ iuuenẽ subtraxerant.

Ad senatusconsul. Turpil. Rub.

SVMMARIVM.

1 Calumnia aliud est, & aliud temeritas.
2 Accusatio ex. l. Rhemia, an sit publici iudicij?
3 Pœna calumniæ, in habentibus pœnam ordinariam est similitudo supplicij: in alijs arbitrio iudicis imponitur.
4 Tres modi procedendi super calumnia.
5 Iudex intra qnantum tempus poterit super calumnia procedere.
6 Calumnia qualiter probetur, & an præsumatur contra non probantem: & non est præsumptio iuris: & de iure.
7 Fama publica ĩducit errorẽ, ut qs excuset à calũnia. Vel si est dictũ à p̃sonis fide dig.
Iudex ante, quã coudemnet de calumnia, debet dare terminum ad faciendã defensionẽ.
8 Iudex quando pronuntiat super delicto, an lex pronuntiet de pœna?
9 Iudex ante sententiam potest agere, uel minuere pœnam, post non.
Iudex, si statuat pro delicto minorem pœnam, quàm deberet: an. l. suppleat maiorẽ.
10 Clausula saluo, & reseruato &c. adiecta in cõdemntione, quid operetur? remissiuè.
11 Iuramentum calumniæ, licet excuset à calumnia præsumpta, non tamen excusat à condemnatione ex pensarum propter temeritatem, uel propter contumaciam.
12 Calũnia euidens, quãdo in parte, & in parte nõ: qualiter quis cõdẽnatur in expensis?
13 Condemnatio expensarum, an debeat fieri in criminalibus? quòd sic officio iudicis.

LEX I.

ACcusatorum. ¶ Primò dicit Accusatores tripliciter delinquere. Secundò illa tria delicta enumerat. Tertiò prosequitur illa tria delicta per ordinem. Secunda ibi, calũniari. Tertia ibi, calumniatoribus. & ibi vsq; ad. §. praæuaricationem. ponit de calumniatore. Abinde vsq; ad. §. si quis autem. ponit de præuaricatore. Tertiò in. §. si quis autem ab accusatione. ponit de tergiuersatore, vsq; ad finem. l. Et ista pars quæ incipit, calumniatoribus. diuiditur in tres partes. Primò dicit calumniatorem puniri. Secundò, ponit modum procedendi. Tertiò modum & effectum pronuntiandi. Secunda ibi: sed non vtiq;. Tertia ibi: nam si quidem. in. §. quæ-
1 ri potest. ¶ Not. text. † quòd aliud est calũnia, aliud est temeritas. ¶ Cir-
2 ca. l. istam † quæro, vtrum accusatio ex. l. Rhemia sit publici iudicij vel priuati? gl. quę est hic videtur dicere, quod publici iudicij. Dy. videtur reprehendere istam gl. dicens, quòd licet ex publico crimine descendat, tamen est priuata, vt. l. iij. §. fin. ṡ. de præuarica. sed certè illa. l. nõ loquitur de calumniatore: sed loquitur in desistente. Sed pro Dyno cõtra gl. videtur casus expressus in. l. palã. §. si qua calũniæ. ṡ. de ritu nup. sed gl. ibi respõdet quòd nõ videtur damnari publico iudicio, quantũ ad impediẽdas nuptias, sed quantum ad alia, sic. Ita ibi dicit glos. quam glos. puto esse veram: cum pœna calũniæ sit similitudo supplicij, & similitudo pœnæ, sed si nõ esset publicũ iudiciũ, sicuti primũ: nõ esset æqualitas pœnæ. ¶ Secũdò † quæ-
3 ro, quæ sit pœna calũniæ? gl. d. & bene, similitudo supplicij in his, quæ habent pœnã ordinariã. In his verò, quæ habẽt pœnã extraordinariã, tunc
4 est ꝓ iudicis motu: vt. l. fi. c. de accu. cũ simili. ¶ Venio † ad secundã partẽ. Circa quã quæro, quis sit modus [g] procedendi in crimine calũniæ. Et hic aduertatis

aduertatis: circa hoc hîc sunt multę glossellæ. sed veritas est, quòd vnus est modus procedēdi proposita accusatione ordinaria. & iste modus ponitur in.ij. gloss. huius. §. quæ incipit: est ergo publica. in fine. & nota. in. l. athletas. §. calūniator. s̄. de his, qui no. infa. Et hoc non est dubium. ¶ Alius est modus procedēdi, quòd iudex ex suo officio mercenario ante sententiam latam, super crimine proposito, cognoscat de calūnia: & de ipsa pronūtiet in ipsa sententia, cū pronuntiat in principali. Iste modus ponitur in. l. j. C. de calumnia. & iste modus tangitur hic in gloss. huius. §. super verbo, incipit. ibi, vel absoluto reo. scilicet destinatione. ¶ Tertius modus procedēdi est, quòd post reū absolutū iudex inquirat de calumnia, ex suo officio nobili de calūnia cognoscat. ꝙ hoc fit verū, probatur per hunc tex. hîc, qui dicit clarè & rotundè, nō calumniādo tex. probatur per rationē:[a] quia cum

a istu d delictū committatur coram iudice: merito de hoc ipse poterit inquirere. secundū regulas, quas dedi in. l. ij. §. si publico. s̄. de adulte. ¶ †Sed cir

5 ca hoc quæro, intra q̄tum tempus poterit hoc facere iudex? Glo. videtur velle dicere incōtinenti, ṅ nō ex interuallo. Ita dicit glo. quæ incip. incōtinenti. mihi autem videtur, ꝙ debeamus sic dicere: si quidē queris de modo ꝓcedendi: & pronuntiādi ex officio iudicis mercenario, tunc fateor ꝙ dicit glo. ꝙ incontinenti iudex debet hoc facere, condemnare scilicet eadem die: vt. l. paulus. s̄. de re iudic. Si quæris de alijs modis procedendi, scilicet per accusationē ordinariā: vel per inquisitionē: tunc ergo puto, ꝙ ista accusatio duret tanto tēpore, quanto tēpore durabit delictū principale, seu accusatio principalis, sup qua calūnia est cōmissa: cum ista ad eius similitudi

6 nem descēdat: vt dictum est. s̄. ¶ Vlteri⁹ procedo: †qualiter ꝓbabitur ca

b lūnia?[b] In hoc sunt opi. nam quidā dicunt, ꝙ eo ipso, ꝙ non probatur: est probata calumnia. & hoc videtur ꝓbari in tex. C. de de calūniato. l. qui nō probasse. Imo illa. l. probat contrariū: sed probat in. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Nec ob. ista. l. quæ dicit, ꝙ ille, qui non probat, nō præsumitur calūniari: quia hîc loquitur in casibus, & personis exceptuatis. Ita tenet Ioā. cuius opi. glo. sequitur hic. & in. d. l. qui nō probasse. Alibi gl. dicit melius. in. l. athletas. §. calūniator. s̄. de his, q no. infa. vt dicamus sic. In casibus exceptuatis, qui hîc in glo. ponuntur: non præsumitur calūnia contra non probantem: aliàs regulariter contra non probantē est præsumptio calūnię: sed nō est præsumptio iuris & de iure: qa admittitur probatio in cōtrariū. & hoc est, ꝙ dicit hîc text. potest enim esse, ꝙ ostendet errorē iustū. puto aūt ꝙ

c fit error iustus publica fama:[c] vt. l. miles. §. mulier. s̄. de adult. vel si ei esset dictum à personis fide dignis: vt dixi in. l. Athaletus. s̄. de fal. & hoc puto verū. Non ob. qđ Cy. no. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. in. ij. q. vbi de hoc tangit. Et ideo iudex anteq̄ cōdemnet de calumnia, deberet dare parti termi

7 num, ad faciendum super hoc suam defensionem. ¶ †Venio ad tertiā partem. dicitur hîc, ꝙ si iudex pronuntiat super delicto, ꝙ lex pronuntiat de

d pœna. Quæro, vtrum[d] hoc sit verū simpliciter? Respondeo. & aduerte bene. Quædā sunt delicta, quæ habent nomen à iure: & ex vi nominis comprehenditur delictū. vt furtum: falsum: calumnia, plagium: & similia. & in istis siquidem est à iure imposita pœna certa: tunc sufficit iudicē pronūtiare delictum esse commissum. & ita loquitur hîc. Nam tūc succedit. l. quæ pronūtiat, super pœna. sed si pœna ordinaria à lege nō esset imposita: tūc idem, & succederet pronūtiatio. l. super ea pœna quę communiter consueuit imponi ꝓ illo delicto: vt not. in simili in. l. qđ ergo. §. pœna grauior. s̄. de his q notan. infam. & in. l. hodie. j. de pœnis. Quędā verò sunt delicta in

e nominata:[e] vt si iudex pronuntiet te percussisse Titium, vel te incidisse arbores Titij, vel te cōbussisse domū. Ista talia sunt magis nomina facti, q̄ delicti. quoniam potest esse, quòd tu vulnerasti sine delicto: incidisti sine delicto: cōbussisti domum sine delicto: vnde sunt magis nomina facti, q̄ delicti. Et in istis si iudex pronūtiat te ꝑcussisse, & simi. nō videtur ꝓnuntiatū super delicto: qa hoc de necessitate delictum non includit. & ideo magis esset absolutus, q̄ condēnatus: nisi iudex adijceret pœnā, & diceret dolosè, vel culpabiliter te percussisse. & hoc probat iste tex. ibi, dū dicit: pronuntiauerit. non probasti, pepercit ei. Nam non probare, potest esse cum

f dolo, & sine dolo. & ideo videtur absoluere[f] in dubio. Sed si dicit calūniatus es: tunc cum calumnia de necessitate concludat dolū: tunc in dubio videtur condēnare. Ita probat iste not. tex. quē tex. multum not. Iam enim vidi hoc deduci in practicā, propter ignorantiā assessorū: cum esset dubiū de delicto: quę pœna esset imponēda. pronuntiauit aliquē deliquisse, non tū pœnā imposuit: & sic succedit lex in pœna. Qualit aūt debeat illa pronuntiatio fieri. s̄. vidistis. ¶ Sed cōtra ꝓdicta videtur: quia nō est in potestate iudicis iudicare: imo de necessitate: vt. l. munerum. §. iudicandi. j. de mu. & hono. Gloss. sol. ꝙ in potestate iudicis est, donec cogatur. Vel aliter, & melius. Iudex habet in potestate sua absoluere, vel condemnare. non aūt

8 habet in potestate sua pœnam statuere: qa illa statuitur à lege. ¶ †Sed contra hoc oppo. qa in potestate iudicis est pœnam augere, vel minuere: vt. l. qđ ergo. §. pœna grauior. s̄. de his, q notā. infa. R̄ndeo, ante sententiā est in

9 potestate iudicis pœnā augere, vel minuere: post sententiā verò hoc nō po

g test. Ita debetis intelligere hanc. l. ¶ †Sed iuxta hoc q̄ro:[g] quid si iudex statuit minorē pœnā, q̄ deberet: vtrū lex suppleat maiorē pœnā? R̄ndeo: q̄dam est pœna, quę infligit à. l. ipso iure: vt pœna infamiæ: & simi. & in ista nil valet dispositio iudicis, nisi causa cognita: vt. s̄. de fur. l. nō potest. & in. l. diuus. s̄. de iniur. Quædam est pœna, q̄ imponitur facto hominis. & in ista iudex ante sentētiā pōt augere, vel minuere: post sn̄iam verò funct⁹ est officio suo: & amplius non pōt se intromittere, exigendo maiorē: vt. l. iudex. de not. per Bart. in. l. athletas. §. calumniator. s̄. de infa. Sed an, si me falsò accusasti, possim ne vti remedio, de quo in hac lege, sed etiam. l. cor. de fal. accus. vide Bar. in. l. si quis obrepserit. in princ. s̄. de fal. Quæro, an reo condēnato, possit de accusatoris calumnia inquiri? istam. q. dicit. d. meus nō reperiri tactam in iure. tū dicit, quòd non ex ꝑtāte huius. l. & senatusconsul. s̄. de re iudi. & quod no. in hac glo. Tū in hoc est aduertendum: qa si cā cognita minueret, tunc non faceret litem suam, nec puniretur ipse: vt. d. §. pœna gra-

10 uior. aliàs secus. ¶ †Sed quæro, quid si iudex apponit in fine sententiæ istam clausulam. quas condemnationes damus, & proferimus secundū formā iuris & statutorum. & si in aliquo essent vltra, vel intra pœnas à iure statutas: et xunc ad formam statutorum, & iuris reducimus. an hęc clausula aliquid operetur? Iac. de belu. disputauit hanc. q. & ego scripsi in. l. iudex. s̄. de re iudi. ¶ Venio ad ver. quæri pos-

11 sit. per hunc tex. potest determinari illa. q. †an sacramentum calumniæ excuset ab expensis? Et glo. vi-

i detur dicere[i] ꝙ sic: in auc. de iudi. §. oportet. colla. vj. facit ꝙ not. C. de iudi. l. ꝓperandū. §. sin autē reus. & ibi per doc. in auc. generaliter. C. de episc. & cle. & tangitur per Gul. de cug. in. l. iij. §. ij. s. de iureiur. Et breuiter veritas est ista. Iuramentū calumniæ excusat à præsumpta calūnia: vt. d. l. iij. §. ij. de iure. & s̄. si muli. ven. no. in pos. cal. causa esse dica. l. j. §. j. Aut ergo quis vult condēnare aliquem in expensis propter calumniam: & tunc non pōt: quia propter hoc calumnię iuramentum excusaretur: vt dixi: nisi de euidenti calumnia appareret. Aut vult condennare in expensis propter cōtumaciam, secundū formam l. sancimus. C. de iud. & d. l. properandum. §. sin autē reus. & potest. quia iuramentum non excusat à contumacia. sed solū à calūnia. Aut qs vult cōdēnare aliquē in expēsis, ꝓpter temeritatē: qđ videt posse fieri: vt. l. eū quē temerè. s̄. de iudi. & isti. de pœ. teme. liti. in princi. & tūc videt, ꝙ fieri possit: qa iuramētū licet excuset à calūnia, non tū excusat à temeritate,

12 quę est separata à calūnia. casus est hîc. ¶ †Iuxta hoc q̄ro, qđ si apparet euidēs calūnia in parte iudicij, & in parte nō: vt puta post productos testes, vel instrumēta à reo, actor reperit manifestè se nō habere ius, qđ fiet? Respondeo: quidā sunt casus, in quibus quis ti. qa hîc loquitur absoluto reo. vn̄ dicebat, ꝙ bn̄ poterit inquiri contra accusatorē. eo, ꝙ obrepserit. iud. & cōdēnari. l. cor. de fal. iuxta. d. l. si qs obrepserit. de fal. & ita interrogat⁹ r̄ndi. & tunc dicebat se aliud in terminis nō reperire. in cōtrarium tū facit gloss. in. l. athletas. §. fin. de infa.

a ¶ Per rationē. Vide ad ista Bal. in. l. negāda. ī vlti. col. C. qui accu.

b ¶ Probabitur calūnia. Adde sing. ꝙ præsumitur calūniator, si accusator cōuersatur cū reo, secūdū Bar. j. ea. l. §. prẹuaricatorē. quod no. Et an cōtra non probantē præsumatur calūnia: vide Bart. hîc. & adde in proposito glo. & Bal. in. l. j. C. de plus pet. & Bal. in. d. l. qui nō probasse. C. de calumni. & ibi etiā ponit not. qō. an ita puniatur quis rōne calumnię, quæ consistit in iure, sicut ratiōe calumnię quę consistit in facto. & vide tex. ibi glo. & Bar. in auc. nouo iure. C. de poe. iudi. qui malè iudic. & in. l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen.

c ¶ Publica fama excusat à calumnia. Idem dicas, qn̄ quis instigaretur: vt no. Bal. in. l. Athaletus. s̄. de fal. & Bal. in. l. si. s̄. de hære. insti. & de hoc latius & melius per Bal. in. d. l. qui non probasse. C. de calum.

c POMATES. ¶ Publica fama. Ad hæc vide, q̄ ponit do. Alexan. in. l. cū quidā. §. quòd dicitur. ver. & sic facit iste tex secundum Bar. s̄. de acquiren. hæred. & in consi. ccxv. in vlti. colū. volu. iij. & Panor. consil. lxxviij. col. vlti. vol. iij. & Felin. consil. cxviij. colum. ij. & iij. seq.

d ¶ Quæro vtrum. vide Bar. in. l. eius, qui delatorem. in fi. j. de iure fis. & Bar. in. l. j. in fin. C. de poe. iudi. qui &c.

¶ Ex oppo. Et sic no. quòd sufficit iudicem pronuntiare in criminalibus super facto: vt hîc. Idem dicas, si agatur de crimine ciuiliter. l. viro atq; vxore. s̄. solu. ma. & l. decuriones. & ibi Bal. C. de infa. Item in actione descendente ex contractu. l. emptor. in prin. s̄. de iudic. & l. quid tū. §. j. s̄. de arbit. cum si. & ad istum tex. vide, & adde. l. si te. Et ibi Bar. & doct. C. de infa. & Bar. in. l. iij. C. de sent. & do. Gonzadinum in rub. ff. de iu.

e ¶ Delicta innominata. & de istis delictis nominatis & innominatis, vide Bart. in. l. nunq̄ plura. de pri. delict.

f ¶ Videtur absoluere. Quando videatur iudex absoluens accusatum, absoluere etiam accusatorem, vide not. per Bald. in. l. j. in prin. C. de calum.

g ¶ Quæro. Quid de clausula dicimus, & pronunciamus secundum formam iuris & statuti: vide Bar. in. l. iudex posteaq̄. de re iudi.

h ¶ An sacramentum calumniæ. vtrum sacramentum calumnię excuset ab expēsis. adde Bar. in. l. qui solidum. §. etiam. de le. ij. Adde, ꝙ quotiescunq; expensæ sunt in stipulatione deductæ, nec iuramentum, nec alia iusta causa excusat. glos. est reputata sing. in. l. iij. §. si rem. de leg. ij. sed aliam alle. Bal. in auc. sed hodie nulla. C. de episco. & cleri. quā nō reperio in authent. de exhi. re. §. quoniam in ver. causam tol. vtrum autem istud iuramentum calumniæ ita excuset à calumnia, quin possit de calūnia agi criminaliter: vide omnino Bald. in. l. si tibi. de libe. cau. & hîc adde Bald. in. l. non ignorat. C. de fru. & lit. expens. & his quæ dixi. s̄. ad Bar. hîc adde nota. per Bar. in auc. generaliter. de episc. & cle. & Ia. de bel. in auc. nouo iure. de pœna iudi. scripsi post Imo. in. d. l. qui solidum.

i ¶ Videtur. vide q̄ habes post glo. & Bart. in. l. eum, quē temerè. s̄. de iudi.

a ¶ Quæro vtrum verũ in criminalibus fiat condemnatio expensarũ: adde Bald. in l. obseruare. §. proficisci. de offic. procon. per Salic. post Cyn. in l. iij. C. qui accu. per Bald. in l. fin. C. de fru. & li. expẽ. Can. in c. calumniam. de pœ. Et quid in causam inquisitionis, an possit, & quomodo: vbi procedit ex officio. vide per do. Ant. in c. dilecti. ad fi. de do. & cõtu. & Cy. in l. sancim⁹. C. de iu di. Adde Bal. in l. si postulauerit. in prin. de adulte. & adde ad Bart. hic, qđ tangit Bal. in auth. gñali̾r. C. de epi. & cler. Et qd in iudice calũniosè inquirente? per Bal. in d. auẽ. generaliter. in v. colũ. Et adde istis etiã Bal. in auẽ. sed hodie. C. de epis. & cle. & qd qñ ꝓcedit ad denũtiationẽ? vide Bald. in l. sancimus. in x. 13 ij. q. C. de iu. & in a xiij. vbi de iudice ingrẽte, ꝙ teneaẽ ad interesse partis: vide Bal. in ru. de pœna iudi. in princ. & quę dixi post Bartol. in l. Athalet⁹. s. de fal. & Bald. in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expẽ. & ibi etiã de. q. Bart. de qua hic. Ang. etiã i. l. si vacãtia. i vlti. q. C. de bo. vac. li. x. Fama tñ, vel ĩdiciũ excusat iudicẽ, sed Bal. ĩ. l. j. ĩ. iiij. co. C. q accu. & hic adde Bal. ĩ. l. q crimẽ. C. q accus. & ꝙ iudex malè ingrẽs teneaẽ parti ad interesse, seu ad expẽsas: & etiã puniaẽ criminaliter. tenet Cyn. & Bal. per illũ text. ĩ. l. seueriter. C. de de excu. tut. & qd de instigãte. vide j. ea. l. §. incidit.

potest desistere, & renuntiare quando vult iuri suo: vt in ciuilibus, & criminalibus quibusdã: vt habuistis. s. de falsis. l. Athaletus. & in istis casibus pro eo tempore, quo fuit in euidenti calumnia, cõdemnabitur in expensis: pro anteriori non: vt. l. si quis insiciatur. s. deposi. Debuit enim incontinenti desistere, vt. l. si adulterium cum incestu. §. j. versicul. idem Pollioni. s. de adulter. In casibus verò, in quibus desistere non licet: vt sunt ferè omnes accusationes criminales: vt videbitis statim in §. accusationem. & per totum istum titulum. tunc non, imputatur sibi, quare non desistit: quoniam non licet desistere. sed debet impetrare abolitionẽ: & siue concederetur sibi, siue nõ ab expẽsis excusaretur. sed si abolitionẽ nõ impetraret: tũc esset præsumptio calumniæ: vt. d. l. si adulteriũ cũ incestu. §. j. de adul. Secundùm ista ergo cõcluditur, ꝙ in criminalibus fiet cõdemnatio expensarũ. ¶ † Quero, vtrũ[a] hoc sit verũ communiter? Dicitur ꝙ sic: vt. l. qui crimẽ. C. qui accus. nõ pos. Iac. but. disputauit hãc. q. & determinauit, ꝙ expensæ non veniunt reficiendæ iudicis officio mercenario in criminalibus: licet possint via ordinaria peti per actionẽ in factũ. Et mouebatur istis rationibus. Non est dubiũ, ꝙ refectio expensarum succedat in locũ decimę partis litis, quę olim præstabatur: vt insti. de pœna teme. liti. §. hæc sunt autem. Sed pręstatio decimę partis non habebat locũ in criminalibus: ergo nec pręstatio expẽsarum quæ eius loco succedit. Præterea dicit ipse, casus videtur in. l. nõ ignorat. C. de fru. & lit. expẽ. Et glos. videtur hoc tenere in proœmio insti. ibi, per legitimos tramites calumniãtiũ inquitatẽ expellat. gl. super verbo tramites in fi. Quod etiã persuadebat tali ratione: ciuilis & criminalis, nõ possunt simul agitari. vt l. interdum. s. de publi. iudi. sed de calumnia condẽnaretur criminaliter. & condemnaretur in expensis ciuiliter, simul & semel: ergo simul & semel procederet iudicium ciuile, & criminale. Non obstat. l. qui crimen. C. qui accu. non pos. quia ibi fit cõdemnatio in expensis ratione contumaciæ: non ratione calumniæ. & ita intelligit glo. in l. fi. C. de accus. ita dicebat ipse. ¶ Aduertatis: cõmuniter tenetur contrarium, ꝙ expensæ veniãt officio iudicis. & de hoc videtur casus, secundùm secundã lec. in l. fin. C. de fru. & lit. expen. & de hoc per cano. extra de pœnis. c. calũniã. qđ videtur tenere Inn. in c. cũ oporteat. in fi. mag. gl. extra de accu. Quòd hoc sit verũ probo: quia iudex, qui de crimine cognoscit: poterit ex suo officio, cõdẽnare criminosum ad restituendam rem, seu damna, quæ aliàs veniret in actione ciuili: vt. s. de furt. interdũ. C. qui furem. & s. finiũ regũ. l. iij. §. si dicãtur. de varijs & extraordi. cogn. l. medicus. & C. de condi. ob tur. cau. l. quod euitandi. cum simil. Dicam in d. l. interdum. §. qui furẽ. s. de furt. & de prædicta quæstione est casus in l. si postulauerit. §. fina. s. de adult. & ibi tetigi.

b ¶ Si qs autẽ. not. de pœna accusatoris desistẽtis. & vide p Bart. in l. iij. s. de ꝑuaric. & j. e. l. §. suspect. & qđ ibi dixi. & j. ea. l. quæsitum. & d. l. qui crimen.

SVMMARIVM.

1 *Crimen præuaricationis, an sit publicum? remissiuè.*

2 *Præuaricator punitur extra ordinem. Et tribus modis procediturs super præuaricatione. nu. 3.*

4 *Præuaricatio qualiter probetur? & præsumitur quando accusator cum accusato cõuersatur.*

c ¶ No. quòd. No. ꝙ qui desistit ab accusatiõe inualida: an incidat in Turpillianũ? & qd si aliquis desistit ab accusatiõe inepta? tenet Ange. hic, ꝙ nõ incidat in Turpil. in quo dicit ita iudicatum fuisse Perusij. vide Bald. in l. j. §. hæc verba. s. quod quisq; iuris.

d ¶ Si personę. Quæro, si personæ prohibitę accusare accusant, an accusatio sit ipso iure nulla sine alia oppositiõe? & dicitur ꝙ nõ. Ang. tamẽ hic videtur dicere, ꝙ quoties accusatio esset inepta: tũc talis ineptitudo reddat iudicium retro nullũ. l. si patronus libertum. de iureiurã. & dixi in l. elegan ter. §. si quis post. de condi. inde. ꝙ accusatio ab initio absq; exceptionis obiectione, sit ipso iure nulla. Sed de hoc not. per gloss. & doct. in l. libellorum. §. quòd si libelli. s. de accusa.

e ¶ Istæ enim sunt. Vide Bald. aliter loquẽtem in rub. C. qui accus. in iij. col. eod. titu. & Bart. in d. §. prescriptiones. & in l. absentem. de pœnis. & Rom. in l. j. §. occisorum. s. ad sillan. & Bal. in l. si eũ. in prin. s. si quis cau.

Præuaricationem.

¶ Vidimus de primo. s. de calũniatore. videamus de secũdo. s. de præuaricatore. ¶ † Quero vtrũ crimẽ præuaricatiõis sit crimẽ publicũ? Dic,
1 vt in l. tertia. in prin. s. de pręuarica. ¶ † Secundò quero, qualiter puniatur
2 prævaricator? Respõdeo extra ordinem: vt. l. ij. s. de pręuarca. ¶ † Tertiò
3 quero, qualiter procedatur super pręuaricatiõe? Respõdeo: tribus modis. Primò proceditur per modũ replicatiõis: vt puta, si ego accuso te de crimine, de quo es absolutus: & tu excipis de sentẽtia absolutoria: ego replicabo de pręuaricatione: vt. d. l. tertia. s. de pręuarica. Secũdò potest etiã de hoc cognosci principaliter accusando: vt. d. l. iij. & hic. Tertiò potest etiã cognosci inquirẽdo. qđ apparet: quia hoc delictũ cõmittitur corã iudice: ergo &c. secundùm regulas datas in l. ij. §. si publico. s. de adulte. ¶ † Quæ
4 ro, qualiter probetur pręuaricatio? Respõdeo: modus clarus esset ꝓbare per testes, qui dicãt accusatorẽ colludere cũ reo. verũtamẽ puto, ꝙ si iudex videat accusatorẽ cũ reo vti, & inuicẽ cõuersari: istud sit sufficiẽs indiciũ, quòd iste sit pręuaricator. Probo: quia ex accusatiõe cõsueuerũt oriri inter accusatorem & accusatũ inimicitię capitales: vt. l. si inimicitię. s. de his, quibus vt indi. & l. iij. §. fina. s. de adimẽ. leg. Si ergo reus ex hac accusatiõe non ĩdignaẽ, ꝓsumiẽ collusio: sicut & pręsumitur leno, q ex adulterio suę vxoris nõ ĩdignaẽ: vt. l. mariti lenociniũ. cũ simi. in princ. s. de adulterijs.

SVMMARIVM.

1 *Desistens ab accusatione, qualiter puniatur?*

Si quis autem.

b ¶ Hic incipit tractare de tertio. s. pe tergiuersatore. ¶ Quæro vtrũ accusatio Turpilliana, sit publica, vel priuata? dixi in l. j. s. de public. iudi. & quę sit pœna Turpilliani: & est quinq; librarũ auri. l. iij. in fin. s. de pręuaricat. ¶ Sed ad hoc op. ꝙ desistẽti pœna imponaẽ extraordinaria: vt. l. qui crimẽ. C. qui accu. nõ possunt. Sol. † quãdoq; aliquis desistit expressè, & manifestè: & tũc pu
1 nitur pœna Turpillinani: vt hic. et qđ dicit text. in l. j. in prin. s. eodẽ. ibi, in vniuersum desistere & c. id est in totũ. Quãdoq; quis nõ expressè desistit, sed tacitè. & hoc tribus modis cõtingit. Nam quãdoq; terminus statuitur absenti, & ipse nõ venit: & tũc punitur ꝓpter cõtumaciã pœna extraordinaria: nõ pœna Turpilliani: vt. l. q crimẽ. C. q accu. nõ pos. Qñq; statuitur termin⁹ pręsenti ad prosequẽdũ, & nõ prosequtur, & tũc videtur desistere, & puniẽ pœna Turpilliani: vt. l. si ea. C. q accusare nõ pos. Qñq; null⁹ termin⁹ statuiẽ à iudice: sed ipse accusator ĩtra tẽp⁹ statutũ à. l. nõ ꝓsequtur intra bieniũ, tũc puniẽ pœna illius tit. C. vt ĩtra certũ tẽp⁹, qst. crimi. termi.

Abolitio.

¶ De hoc videbis in l. seq. j. eo. titu.

Si plura.

¶ Iste. §. facit ad plures quæstiones. Vna est talis, vtrum de pluribus criminibus, quis possit accusari vno & eodẽ libello? Item facit ad aliud: si statutum dicit, quòd volens desistere, soluat tantũ pro qualibet accusatiõe, vtrũ intelligaẽ quælibet accusatio per se, pro quolibet delicto. vel vna accusatio intelligatur, id est, vnus libellus, licet in eo plura contineantur delicta. De his duobus dixi in l. libellorũ. §. penultimo. s. de accusatio. Item facit vtrum exbannitus pluribus exbannimentis debeat pluries exbaniri, vel sufficiat vna exbannitio pro omnibus exbannimentis? Dynus format hanc quæstionem. hic dixi de hoc in l. de pupillo. §. si in pluribus. s. de operis noui nuntia.

SVMMARIVM.

1 *Desistens ab accusatione inualida, sine abolitione incidit in Turpillianum, excepta muliere, & minore.*

2 *Accusatio proposita ab eo, qui accusare non potest, ualet, si non apponatur.*

3 *Accusatus de crimine, de quo accusari nõ poterat, accusatio ꝓcedit, si nõ apponitur.*

4 *Accusantur plures eodem libello: iudicium procedit, si non opponatur.*

5 *Syndicus, quòd teneatur denuntiare maleficium, etiam si nulla pœna imponatur.*

6 *Accusatus, si respondendo accusationi, negat se esse culpabilem, iudex non debet admittere istam responsionem.*

Accusationem.

¶ Primò ponit vnũ dictũ. Secundò ponit dictũ Papi. quod videtur sibi aduersari. Tertiò ponit aliud dictũ Papi. quod videtur sibi cõsonare. Quartò ponit determinationẽ & cõclus. omniũ præcedẽtiũ. ¶ Secũda ibi. at quĩ. Tertia ibi: at quin idem. Quarta ibi, meritò. ¶ † Not. quòd[c] qui desistit ab ac
1 cusatione inualida sine abolitione, incidit in Turpillianum, excepta mu
c liere, & minore. ¶ Opp. de. l. si fœmina. C. eo. Sol. vt dicam. j. eo. l. mulier. ¶ Item op. de. l. quærebatur. j. eod. Solu. vt ibi. ¶ Item oppon. de. l. auxilium. s. de mino. Glo. solu. hic, & bene. ibi volebat restitui, vt posset accusare sine metu calũniæ. quod non licet, quia restitueretur aduersus dolum præsumendũ in futurũ. sed hic vult restitui, quia desistit. qđ potest fieri, qñ restituitur aduersus dolũ pręsumptũ in pręteritũ. ¶ Ad hoc facit qđ
2 no. per gl. & per Dyn. in l. j. §. aduersus. s. de no. op. nũ. ¶ † Circa istã extra
d gl. quero, si ꝑsonę[d] ꝓhibitę accusare, quę ponũtur in l. q accusare. s. de ac. accusant: an accusatio sit nulla, etiã si nõ excipiãtur, vel sit op⁹ exceptionẽ proponi. Text⁹ hic in ver. at q Papinianus. videẽ velle, ꝙ debeat exceptio proponi. Dicit em, quòd ista accusatio potest habere effectũ. Pro hoc etiã facit, quia vt videtis necessaria est abolitio, & sic videtur, ꝙ tenuerit accu
e satio, & hoc puto verũ. Istę enim sunt[e] exceptiões, quę debẽt ꝓponi ante litis

litis contestatio.de quibus loquitur.l.maritus.§.p̄
3 scriptiões.j.de adulter. Eodem modo dico,† quando quis accusatur de crimine, de quo non potest accusari propter temporum cursum. Nam debet proponi exceptio.vt hoc.§.in principio.ibi qui præscriptione poterunt submoueri. Probatur in.d.l.si
4 maritus.§.prescriptiones. Idem dixi tibi,† quando plures accusantur eodem libello, procedit iudicium si non opponatur: vt.l.si accusatoribus.C.de accusa.& ibi no. sed certè ibi loquitur: quando plures accusant vnum cum non possunt,& quia tunc procedit iudicium si non opponatur. tetigi in.l.hos accusare.§.lege.suprà de accusatio.& nor.etiam secundùm vnã opinionem, quæ est tertia opinio glos.in.l.j.C.si reus, vel accusator.mor.fue. Fallit in crimine adulterij: vt.l.si maritus sit in ma.§.fi.suprà de adulterijs. ¶ Iste.§.facit ad quæstionem, de qua vobis pluries
5 dixi.† Committitur in comitatu maleficium, ex quo
a nulla pœna debet imponi, an syndicus[a] debeat denũtiare,& iste tex.in princip.cõtrar. mouet &c. facit q sic, quia qualecunq; si maleficium in cognitione iudicis est, an mereatur pœnam, vel non. sed non est in cognitione syndici, vt hoc.§.in princip. quod tene menti. de hac quæstione dixi:& dicam in.l.fina.
b §.diuus.suprà de publi.¶ Item facit[b] ad aliam quæ
6 stionem,† aliquis reus comparet in iudicio responsurus accusationi,& audita accusatione, ipse respondet & negat se esse culpabilẽ, debet ne iudex admittere istam responsionem? Respondeo non, quia reus debet respondere super facto, vtrum fecerit vel nõ fecerit id, super quo accusatur. Nam illud vtrum sit culpabilis, vel non, spectat ad iudicem, vt hîc.&.s̃.eadem.l.in principio. Pro hoc facit optimè.extra de purgatione canoni.c.fi.

SVMMARIVM.

2 *Accusatio suspecti tutoris, quando possit demandari.*
1 *Accusatio suspecti tutoris, non est publici iudicij.*
3 *Desistens ab accusatione Turpilliani, non incidit in Turpillianum.*
4 *Accusans hoc senatusconsulto, non est accusator, sed delator.*

Suspecti. c ¶ Suspecti accusatio tantũ debet à præside examinari:& desistens ab ea: vel ab accusatione Turpilliana, in hoc senatusconsultum non incidit.h.d. Aduertatis contra hanc.l.opponi. quòd de suspecto tutore possit cognosci à quolibet delegato.vt.l.cognitio.in principio.s̃.de officio eius, cui manda.est iurisdictio.l.j.§.an autem.s̃.de suspect.tuto. Glo.dicunt post multa verba in.ll.contrarijs, scilicet quòd præses solus pronuntiat,& nullus alius excepto legato à proconsule & prætore.& sic illud, quod hic dicitur, præses,p̄uinciæ, ponatur largè: vt comprehendat etiam istos legatos proconsulis,& prætoris. Iac. Balduì.dicebat aliter: Quædam est remotio, quæ fit à iure, eo ipso: quod quis postulatur suspectus,& de hoc potest cognoscere quilibet delegatus, vt.l.cognitio.in principio.s̃.de offi.eius: cui mãda.est iurisdic. Quædam est remotio, quæ fit per diffinitiuam sententiam:& illam potest facere solus præses, vt hic. Istam opin. Iaco.Balduì.Dy.tenuit semel: cũ legeret pro Franc. Accur.d.l.cognitio.domi.Francis. in sequenti die legit de iurisdict.omnium iudicum.vbi reuoluit eãdem materiam meri:& mixti imperij,& tenuit glo, sui patris, tunc quidam scholaris recessit de scholis,& iuit ad dominum Dyn.& dominus Dynus incontinenti misit per scholas, quòd volebat disputare illam quæstionem,& tenere opi.Iaco.balduì.& reprobare opi.glos.& istam dissensionem audiui ore tenus à domino Cy.& refert ipse in.l.fi.C.de suspe. tuto.in lectu. Superuenit posteà Marti.fili.qui tetigit veritatem huius quæstionis: non tamen perfecit
1 vsquequaque. Veritas est,† ¶ Vos debetis scire,† q accusatio suspecti fit ad duplicem finem: quandoq; ad remouendum tutorem, quandoq; fit ad puniendum. Accusatio, quæ fit ad remouendum, bene potest demandari quo ad cognitionem. ita loquitur.l. cognitio.in principio.s̃.de officio eius cui manda.est iurisdi. Remotio autem est duplex, vt dicebat Iaco.balduì. vna quæ fit à.l.eo ipso, quòd postulatur suspectus, vt.l.quòd si fortè.§.j.s̃.de sol.&.C.de suspect.tut.l.eum quem.& istam remotionem posset bene iudex delegatus declarare, quia.l.ipsa facit. Alia est remotio quæ fit per sententiam,& illa non potest fieri à delegato, nisi sit delegatus proconsulis, vel prætoris.vt dicta.l.j.§.an autem.suprà de suspect.tuto. Quandoq; fit accusatio suspecti tutoris ad puniendum,& de ista accusatione solus præses,p̄uinciæ cognoscit.casus est hic.nec de hac potest cognoscere legatus prætoris: vel procõsulis. Quandoq; etiam ipse prætor de hac non cognoscit, sed ad præfectum, vel præsidem remittit: vt.l.j.in fine.cũ l.sequenti.s̃.de suspect.tuto.&.l.j.§.item solent.s̃.de offi.præfect.vrb. Et quòd iste.§.debeat sic intelligi apparet ex materia.in qua iste.§.est situatus, scilicet in accusationibus criminalibus ad vindictã
2 publicam.& ista est veritas.¶ Vlterius procedo.† dicitur hic: qui desistit à crimine suspecti, non incidit in Turpillianum. Contra cirmen suspecti est publicũ iudicium, vt.l.j.§.consequens.s̃.de suspectis tutori
d bus.ergo desistens incidit in Turpillianũ.[d] Solut.nego primum, quia non est publicũ iudiciũ,& ideo non punitur per senatusconsultum Turpillianum: sed aliàs extra ordinem, vt.l.& in priuatis.&.l.si qs repetere.§.j.j.eodem titulo. Et q non sit publicum iudicium, dic, vt dixi in.l.prima.s̃.de publi.iudicijs.& in.l.damni.s̃.de damno infecto. ¶ Dicitur hic,
3 † qui desistit ab accusatiobe Turpilliani, non incidit in Turpillianum. Cõtra, supra eadem.l.j.§.primo. vbi desistens ab accusatione simpliciter incidit in Turpillianum. Huius timore quidam variant lecturam huius legis,& fatentur contrarium: scilicet, q incidant in Turpillia.& quod hic dicitur cõtra desertorem &c. intelligunt desertorem militiæ. Hæc opinio est falsa: quia Turpillianũ est crimen priuatum, vt.l.tertia.in fine.s̃.de præuarica.ideo desistens à Turpilliano, in Turpillianum non incidit, vt hic.
4 &.j.eodem.l.& in priuatis.¶ Quæro,† hic dicitur qui accusat hoc senatusconsulto, non est accusator. quid est hoc dictum? Glos. dicit non est accusator, vt desistens incidat in Turpillianum, sed bene est accusator aliàs. Sed possemus fortè dicere aliter, qui accusat hoc senatusconsulto, non est accusator: sed magis delator deferens in fiscum causam ciuilem,& pecuniariam. hoc videtur probari, in.l.prima.j.de iure fisci.

SVMMARIVM.

1 *Instigantes ad accusandum, tenentur de crimine calumniæ & Turpilliani.*
2 *Instigator, quòd possit accusationem prosequi, etiam accusatore desistente.*
3 *Nuntij, quorum medio fiunt tractatus maleficij, puniuntur.*

Incidit. ¶ Hîc est notabilis text. vides ergo quòd tres puniuntur, scilicet mandans,& ille per quem factum est mandatum:& mãdatarius,& etiam puniuntur isti instigatores:& submittentes.[e] ¶ Oppo.glo.de.l.Athaletus seruus.s̃.de fal. Solut.vt ibi.¶ Item opponi.de.l.ob hęc.s̃.de his qui notantur infami.Sol.vt ibi.¶ Item oppon.extra gloss.de.l.aut qui aliter.§.penultimo.s̃.quod vi aut clam.vbi iste per quem quis mandauit, non tenetur. Solu.hic loquitur in delictis grauibus, ibi in leuibus.& dicam plenius in.l.non solum.§.si mandato.suprà de iniurijs.¶ Istis contrarijs expeditis
1 ex hac lege † nota & tene menti: quòd de crimine Turpilliano & calumniæ, tenetur non solùm falsus accusator, sed omnes isti submittentes,& insti
e gantes.[e] ¶ Secundò no.† quòd instigantes & mandantes possunt prosequi accusationem, etiam principali accusatore desistente: quod est notandũ, quod apparet ex eo, quòd instigator, vel mandans incidit in Turpillianum, si non probat,& non prosequitur vt hic. Dices tu, iste textus, hoc non dicit: imo in

a ¶ An syndicus. an syndicus teneatur denũtiare maleficium, ex quo etiã nulla pœna imponitur:& dic q sic, dicit tũ Bal.in.l.ij.C.vt ne.priua. q syndic⁹ nõ tenet̃ denũtiare, vbi nõ est maleficiũ, qa frustra denuntiaret: qñ iudex procedere non põt, p illũ tex.& hic ad de Bar.in.l.si quis in graui.§.marit⁹ s̃.ad sill.&ibi latè per Roma.& cũ Barto. concordat Saly.in.l.ea quidẽ C.de accu.& bar. in.l.diuus.ad fin. s̃.de cust.reo. In cõtrariũ facit qđ no.Bal.post gl.in l.decuriões.C.de ŝa.& adde.l.si seruus.& ibi Barto. C.de his, qad ecc. cõfu.& ideo facit an syndic⁹ teneat̃ denuntiare maleficium casu cõmissum.in quo Bal.ĩ l.data opera.C.q accu.in versic.quo vtrum.dicit q sic quia illud est maleficiũ præter legem, secus dicit ĩ maleficio cõmisso ad sui defensionem, quia id fit lege permittente.& limita, vt per Ange.in.d.l.ij.C.vt ne.priua.

b ¶ Itẽ facit. Reus nõ põt rñdere, dicome nõ esse culpabilẽ.& idẽ consuluit Bar.& Frã. tigri.in cõ si.qđ incip.sup eo, qđ quæritur, vtrum potestas &c. nec allegauit ipse istã l.& vide Bal.in.l.j.C.de lit.cõtest. vbi idẽ. secus in iudice.: Nã sufficit q iudex pronuntiet quem esse culpabilẽ, licet nõ cõdẽnet: vt dicit bal.in.l.si qs nõ dicã rapere.in.ij.col. C.de epis.& cler.& cũ Bart.transit in auẽ.contra qui propriã.in vltim. col.C.de nõ num. pec. vbi omnino vide.& cũ Barto. transit simpl'r Roma.in.l.j.§.si qs simpliciter.de verbo.obliga.

c ¶ Suspecti. Adde qđ no.Bal.in.l.ij. s̃.de pœna iudi.q malè iudi.

d ¶ In turpillianũ.& de ista pœna senatusconsulti turpil.vide oĩno Io.an.in addi.Specu. tit.de acc.§.quĩtò tractandũ est.vbi multorũ opi.refert,& aliq sunt casus & psone: quæ non incidũt, vt in l.mulier.j.e.& in l.in senatus.§.eos & in.l.Diuus.& ĩ l.quærebat.& in l.& in priuatis.j.eo.& dicitur in.l.j.de collu.dete.q qñ cã est allegata ante lit.cõte.nisi actio sit famosa authoritate rei, q licitũ est desistere. Itẽ in cã criminali, licet desistere.p gratiã intelligas,& sic intelligit̃.j.eo.in.l.mulier.lite verò nõ contesta. nõ licet desistere nisi authoritate iudicis,& consensu rei nisi per talem accusatorẽ reus sit infamatus,& positus ad tormenta. sic intelligitur.l.ij.C.de aboli.&ad de not.per Bar.in l.quæsitũ.j.eo.& vide ĩ materia no. per Bar.in.l.trãsigere.in.ij.colũ.C.de transact.

e ¶ Et instigantes. Nõ solũ falsus accusator: sed etiã oẽs submittentes & instigantes tenẽtur hac pœna.& ipsi etiam mandantes qõnẽ prosequi accusatore nõ prosequẽte,& vide Bal.per illũ tex.in.l.senatus.§.an ad eos.j.eo.& glo.in.l.ob hec verba.s̃.de infamibus.

a POMATES. ¶ Vltimò no. tex. contra proxenetas. Bal. in. c. j. §. si mul. si controuer. fur. de feu. tenet contra illam gl. vide quæ ibi not.

a ¶ Vltimò no. Portatores literarum continentium prodimenta & traditiones, &c. & quid de illis, qui committunt eis literas, & eos nubunt. vide in l. j. s. ad. l. Iul. maiesta. Idem dicis Bald. in portante literas scienter, secundũ eum. i. l. j. ij. ne autem. C. de cadu. tol.

cidit in crimen calumniæ, vel turpillianum, ꝓpter calumniam, vel desistentiam ipsius veri accusatoris: vt dicit hic tex. ibi, nisi subornat⁹ accusator ꝓbauerit. Sed certè hoc non obstante dico, ꝙ potest prosequi. casus est in. l. in senatus. in princip. j. eodem, quod tene menti. ¶ † Vltimò not.[a] illud, quod dicitur de isto nuntio, per quem mandatum tale est factum, no. cõtra nũtios, ꝑ quos fiunt isti tractat⁹ maleficiorum vt puniantur: & sic est casus pro gl. quæ dicit not. arg. contra proxenetas: vt. l. si sciente. s. de parricidijs.[b]

SVMMARIVM.

1 *Pronuntiatum, quòd extinguatur per appellationem.*
2 *Procurator fisci, quòd non debet citari ad prosequendam causam appellationis in causa criminali, sed accusator ipse prosequi debet.*
3 *Iudex à cuius sententia appellatur in causa criminali, an debeat citari ad defendendam eius sententiam? remissiuè.*

Reus. ¶ No. ꝙ per appellationẽ extinguitur pronuntiatum. ¶ Oppo. glo. quòd non extinguatur: sed suspendatur: vt. l. furti. §. primo. de his, qui notan. infa. & de temp. ap. l. fi. §. illud Gl. dicit illud esse verũ de fictiõe iuris. Alibi tenet glo. cõtrariũ, scilicet, quòd verè non extinguatur, sed suspẽdatur, [c] vt. l. tale pactum. §. qui prouocauit. s. de pactis. Pro quo facit. l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam de vi. & l. precipimus. ante medium legis. C. de appel. veritas est, quòd in totum extinguatur, vt probatur hoc. §. Quod apparet, quia secuta condemnatoria sententia, oritur actio ex sententia confirmante, non ex prima, vt no. C. de appel. l. eos. in princi. & quòd in totum extinguatur, tenet glo. hic. & in. d. l. furti. & l. j. suprà de re iudicata. ¶ † Vltimò vides hic casum, ꝙ accusator debet prosequi appellationem. Pro hoc consului semel in curia ducatus. Aliquis condemnatus appellauit, vtrum ad ꝓsequendam appellationis causam debeat citari procurator fisci, & videtur, quòd sic: quia fisco est condemnatus. Contrarium determinaui[d] per hanc legẽ quia accusator ipse debet prosequi causam appellationis, vt hîc. & l. fi. C. si reus, vel accu. mor. fue. aliàs si pendẽ. ap. mors inter. videtur enim sensisse. l. talẽ accusatorem syndicum, & procuratorẽ fisci, ad istã causam. Præterea, probatur per rationẽ. Nam inter fiscum & priuatum est iudex procurator Cæsaris, sed inter priuatum, & priuatum, est iudex præses: vt. C. vbi cau. fis. per totum. Sed causę criminum: licet tractantur de pecunia applicanda fisco, debent coram præside tractari, vt. l. j. s. vbi cau. fis. & sic patet, ꝙ tractatur inter priuatos, & hoc est verum. ¶ Quæro † vtrum [e] iudex à cuius sententia appellatur debeat citari, quando appellatur à causa criminali: vt iudex veniat ad defendendum sententiam suam? Inn. ponit in. c. cam speciali, extra de appell. dicam in materia de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Desistens ab accusatione ciuili, nõ admittitur ad accusandum criminaliter.*

LEX II.

Vi desistit. ¶ Lex ista habet duas lect. † & vna est bona, & alia melior. ¶ No. ex vna lect. † ꝙ qui desistit ab accusatione ciuili non admittitur[f] ad accusandum criminaliter, super eodem facto, quod tene perpetuò menti.

b ¶ De parricidijs. vide Bal. & Ang. in. d. l. si sciente. & Bald. in. l. iij. §. si ꝓcurator. s. ꝙ qs. ꝗ iur. in reportatis antiquis, licet Bald. cõtrariũ teneat in. c. j. §. similiter. de cõtrouersia inuesti.

c ¶ Sed suspendatur. An per appellationẽ extinguatur pronuntiatũ? dic, vt per Bal. in repe. l. tale pactũ. §. qui prouocauit de pac. & per alios in. l. qui à latronibus. s. de testa. & ꝙ non extinguatur sed suspendatur, probatur de iure iurã. c. veniens. & de re iud. c. cũ ĩter de appel. c. sæpe. §. ꝙ si. ij. q. v. §. illud. ver. orientalis &. c. si à iudice, de app. in. vj. & vide in Spe. in ti. de appell. §. nũc breuiter. in prin. sicut literarum. & per Ca. in. c. pastoralis. de offi. deleg. Fallit autem communis conclusio in sententia excõmunicatio. ꝗ trahit secum executionem: nec appellatio extinguit, nec suspendit ꝓnũtiatũ. c. pastoralis. de appella. & no. Bart. in. l. si de proprietate. & ibi gloss. C. si à nõ cõpe. iudi. Item alio modo videtur limitare Ioã. an. in c. is cui, de senten. excommu. in. vj. & vide plenè bal. & alios in. l. si cau. cognita. C. de trãsactionib. & vide Bald. in. l. j. in. iij. colum. C. ex deli. defun. & facit no. quæstio quam posuit Bald. in. l. j. aliàs. ij. de execu. rei iudi. & vide Bald. in rubric. C. de appella. & Imo. & sequaces in. l. j. j. de appella. Quid autem in appellatione ab interlocutoria. vide Barto. in. l. furti. §. j. in fine. s. de infa. quid in restit. vide in. l. illud sciendum. j. de appella. & vide quæ habes. in. l. eos. de re iudic. Adde: an per petitionem consilij sapientis ita extinguatur, vel suspendatur, quemadmodum per appellationem. Romanum consilio ccxxxv.

d ¶ Contrarium determinauit. Si accusatus, & condemnatus ad pœnam fisco applicandam appellat: & sententia feratur absolutoria, non citato procuratore fisci, valet quod tene menti.

e ¶ Quæro vtrum. Vtrum iudex à cuius sententia appellatur debeat citari, & quomodo? vide quod dixi in. l. de vnoquoq;. s. de re iudica. & adde Bal. in. l. edita. in. v. col. de eden. & in. l. sancimus. in. xij. col. aliàs. xiij. q. C. de iudi. & adde quod Saly. in. l. si quis insa. C. si reus vel accu. mor. dixit, ꝙ si iudex per modũ inquisitionis processit in causa appellationis: non est citandus. l. eos. §. super his. C. de appel. & per alias rationes: quas ibi vide per eum, & in materia vide omnino Bal. in ru. C. de iudi. ad fi. & in. l. per hãc. in. v. col. C. de tempo. app. & Inno. in. c. olim. in fi. de acc. Adde, an iudex citãdus sit, à cuius sententia appellatur? Roma. consi. cccxliij.

LEX III.

Et in priuatis.[g] ¶ Quæro, quid vult dicere, & in priuatis, & extraordinarijs criminibus? Gloss. ponit plures expositiones. Tene primam, vt priuata dicantur nominata. extraordinaria dicantur innominata.

LEX IIII.

Mulier. ¶ Oppo. de. l. si fœmina. C. e. Plures solutiones dantur in gl. Tu potes tenere de duabus vnam: vel ꝙ mulier hîc destitit pacto, in cõtrario destitit pœnitentia. Vel aliter. hîc loquitur in crimine falsi, in quo licet desistere: vt. l. Athaletus seruus. s. de fals. & ibi no. & vtraq; sol. est bona.

Post abolitionem. ¶ Opponi. j. eodem. l. si qs repetere. Sol. hic loquitur in abolitione priuata, secus in publica.

SVMMARIVM.

1 *Desistens ab accusatione quando incidat in Turpillianũ.*

LEX V.

Quæsitum. ¶ Opp. & videtur quòd desistens antelit. cõtestatã teneat crimine turpilliano, vt. j. eo. l. in senatus. §. qui post. Huius contrarij timore fuerunt opi.[h] inter Io. & Azo. ex vna parte, & Hugo. ex alia parte. dicit Io. † quòd desistens ante litis contestationem, incidit in turpillianum, id est sententiam turpillianã. vt. d. l. in senatus. C. qui post. Hugo dicit contra. Pro hoc alleg. l. istam. Sed Io. ad istam legem respondet, quòd non tenetur verbis, sed sententia. Item facit pro Hug. quia ante litis contestatio. non dicitur quis agere, sed agere velle, vt. l. amplius nõ peti. s. rem ratam haberi. Ad hoc potest responderi, quòd hic verum est in ciuili, sed secus in criminali. Item pro Hugo. facit. l. miles. §. socer. s. de adulte. sed ibi libellum non dedit. Item facit pro Hug. s. de in ius voc. l. libertus. & l. quamuis. sed ibi tex. loquitur in casibus, in quibus licet desistere. Item facit pro Hugo. l. sine metu. C. de adult. sed ibi loquitur in personis, quæ possunt desistere. vt. l. in senatus. §. eos. j. eodem. ¶ Quid dicemus Glo. communiter tenet opinio. Ioan. per. d. l. miles. §. socer. s. de adulte. & l. j. C. ad Turpillia. & Dy. etiam. sed Cy. in. d. l. j. C. eodem dicit, quòd post datum libellum, & post datum fideiussorem, de ꝓsequenda lite, incidit in Turpillianum, vt ibi. secus ante litem contesta. quam opinio. refert glo. in. l. j. C. vt intra certũ tempus, quæ. cri. termi. ¶ Mihi autem videtur sic dicendũ. [i] Quidã sunt casus, in quibus licet desistere ex qualitate personæ accusatoris vt. s. eo. l. j. §. accusationem. in fi. & j. eodem. l. in senatus. §. eos. Quidam etiam sunt casus in quibus licet desistere ex qualitate delicti, vt. l. Athaletus seru⁹. s. de falsis. & de istis non est quærendum, an incidãt ĩ Turpillianum, & hoc modo põt intelligi hîc. Quidam sunt casus, in quibus non licet desistere. & tũc est aduertendum de tempore. Quoddam est tempus post litem contestatã, & tunc nullo modo licet

f ¶ Non admittit. An aũt si quis, ꝓtestatur se accusaturũ, postea desistit à tali protestatione, an amplius audiat. tex. est no. ꝙ nõ in. l. miles. §. §. si socer. & ibi Barto. suprà de adulte.

g ¶ Et in priuatis. Circa hoc, quod hic dixit gl. ꝙ in causa ciuili tract⁹ in iudicio per calumniam, potest puniri criminaliter. vide Bal. in. l. si tibi. C. de liber. cau. & vide quod habetur in. l. stellionatus. s. de cri. stel.

h ¶ Fuerunt opin. Desistẽs ante litẽ cõtest. nõ incidit in Turpil. & vide in materiã. ꝗ dixi in. l. j. §. suspecti. ad fi. s. eodẽ. & vide per Bar. & latè Cy. & doct. in. l. j. C. eo. ꝑ Io. and. in addi. Spec. in tit. de accus. in. iij. parte. §. quintò tractãdũ. in versi. j. & vide quæ notat Bar. in l. si marit⁹. §. si negauerint. s. de adult. in versi. iij. & Bal. in. l. j. C. vt intra cer. tempus. & doct. in. c. licet. de accusat. plenè per Bal. in. l. accusationibus. in vlt. co. C. qui acc. & Ange. in rub. C. de in ius voc. per Bal. in. l. j. in. xvij. col. C. qui accu. qui dicit, ꝙ accusator post lit. contest. potest cogi per iudicem persistere in accusatione: nec aliquo modo potest desistere, nisi obtenta absolutione, sed anteq; reus respondeat, bene potest desistere.

i ¶ Sic dicendum. No. ꝙ differentia est inter desistentem penitus ab accusatione, & differentia processum ita quòd labatur instantia, & eum quis est contumax intra tempus instantiæ differendo processum: vt not. declarat Bal. in. l. qui crimen. in. ij. colum. C. qui accu,

desistere, vt

desistere,vt.s̈.eodem.l.in senatus.§.qui post.& hoc secundū oēs.Quod-
dā est tempus ante litis cōtesta.post datum libellum:& post datum fide-
iussorem de ꝓsequēda lite,& tūc etiam nō licet desistere,vt.l.j.C.ad tur
pillia.& quod no.in.l.j.C.vt intra cer.tempus.quæ cri.ter.Quoddā est tē
pus ante datum illū fideiussorem,post productam tamē accusationē, &
hic est aduertēdum:aut reus est iam citatus,vel nō,vt reo citato nullo mo
do liceat desistere:vt in auē.qui semel.C.qūo & qñ iud.cōiuncta.l.absen-
tē.j.de pœ.añ citationē verò rei,liceat desistere,secūdum quod in ciuilib⁹
licet.Quoddā est tp̄s ante accusationē propositā:tamē postꝗ̄ quis mina-
tus est se accusaturū:licet de hoc dederit libellū præsidi, vel principi,scili
cet quòd volebat accusare:non quòd accusabat.& tunc indistinctè licet de
sistere.vt.s̈.de adul.l.miles.§.socer.& hîc.

LEX VI.

ABaccusatione. ¶ Destitit.id est expresè deposuit,per actum accusationi cōtrarium,vt.l.quęsitū.s̈.de adul.&.j.proxi.§.potes etiam ponere exēplum Bar.

Destitisse videtur. ¶ Scilicet tacitè,circa hunc.§.dic,vt dixi.s̈.eo.l.j.§.si quis autem.

SVMMARIVM.

1 *Syndici,& alij officiales,qui necessitantur,denuntiare non tenentur,nisi de euidenti calumnia.*

2 *Syndicus denuntians,si non probat,& quod sit in euidenti calumnia,punitur extra ordinem.*

3 *Notorium dicitur,quod habet causam permanentem.manifestum,causam momentaneam.*

Nuntiatores. ¶ No.§.est pro syndicis cōitatis. ¶ Quæro,
exemplum huius.l.Glo.ponit in curiosis:&
in alijs officialibus,qui sine inscriptiōe habēt denūtiare:vt.l.ea quidem.C.
de accu.&.C.de curiosis.l.j. ¶ Secundò circa.l.nostrā quæro,quia hîc est
duplex litera.Quidā habēt assistere,quidā habēt abstinere,quæ litera sit
1 verior?†Rñdeo,& pro hmōi declaratiōe præmitto vobis,ꝙ isti syndici:&
cæteri officiales qui denūtiāt ex necessitate officij:nō tenentur,nisi de eui
a dēti calūnia:[a]vt.l.tutorē.s̈.de his:qui.vt ind.&.l.post legatū.§.aduocatos.
e.ti.Hoc præmisso.si quidē habes assistere,tex.stat propriè ,quia debēt
probare crimina,quæ intendūt:aliâs punientur de euidenti calūnia.Si ha-
betis abstinere,similiter ꝓcedit,quia potest abstinere.nec punieť de præ
2 sumpta calūnia,sed punieť de euidēti calūnia. ¶ †Quæro qualiter puniē
tur isti syndici?punienť de crimine turpil.Gl.videť velle ꝙ sic:sed veri-
tas est:ꝙ non puniunť Turpil.sed puniūtur extra ordinē,vt.l.Diuus.§.
3 fi.s̈.de custo.re. ¶ †Diciť hîc,notorijs.quæro:q̄ dicanť notoria crimina.
Tractatum de notorijs criminibus nō habemus in iure nr̄o,sed Canonistę
b habēt[b]tractatū longū.& Spe.ponit in tit.de noto.crimi.& est modus pro
cedendi per se,de notorio crimine.quod dic.vt in.d.tit.de noto.crimi.&
Cyn.C.de accu.l.ea quidē tangit aliqualiter,tñ ꝗ̄tum ad propositum no-
strum secūdum doct.nostros,notoriū dicitur propriè illud : quod habet
cām permanētem.Illud verò,quod habet cām momentaneam,dicitur ma
gis manifestū,ꝗ̄ notoriū:vt.l.ciues.& ibi no.C.de appel.hoc probat text.
in auē.qui semel.C.qūo & qñ iud. vbi proponere edicta potest facere ali-
quid trāsire in notoriū,quia habet cām permanētē:sed vox pręconis pau
cis innotescit,quia habet causam momētaneā,& pro hoc facit:quod not.
s̈.qui satis.cog.l.si verò.§.qui pro rei.Sed canonistæ dicunt aliter. ¶ Sed
circa hoc instať.si crimina notoria sunt denūtiata,ad qd debeat assistere nū
tiator?Respondeo potest intelligi notoriū propriè,id est valde manifestū.
tūc habet necesse assistere.vt probet esse notoriū.Idē pōt intelligi noto-
rium,vt dicať notoriū ipsa denuntiatio:quæ inducit crimē in notoriū, &
tunc debet assistere,vt probet crimen.& istæ duę expositiones tangun-
tur:hîc,in gl.j.& in glo.super ver.assistere.

Calumniæ. ¶ Opp.ꝙ teneatur crimine iniuriarum,nō de ca
lūnia:vt.l.lex Cornelia.§.si quis lib.s̈.de iniur.&
l.quod senatus.eo.tit.Glo.fatetur:ꝙ punitur crimine iniuriarū:nō crimi
ne calūniæ.Secundùm hoc non faceret ad hunc tit.Ideò glo.dicit intantū
facit ad hunc tit.q.d.ille:qui in illa accusatione calumniatur,crimine calu-
mniæ punitur,& sic apparet quòd illud est crimē publicū.Sed certè ego
dixi in.l.j.s̈.de publi.iudi.ꝙ crimē de quo loquitur.l.quod senatus. non
est publicū iudiciū,eo modo quo appellantur publica iudicia.in.l.j .s̈.de
publi.iudi.Sed tamen hæc lex nō probat,quòd in.l.quod senatus.illud cri
men sit publicum,quia etiam,qui calumniatur in priuato crimine, puni-
tur de calumnia,vt no.in.l.j.§.j.s̈.eo.tit.

LEX VII.

SIquis repetere. ¶ Vos habuistis in.l.libellorū.§.
fin.s̈.de accu.& videbitis statim.j.
eodem.in.l.aut priuatim.§.fi.ꝙ post abolitionē impetratā , licet
repetere reū intra.xxx.dies.Modò quæriť:vtrū tēpore,quo reus reperiť
possint obijci exceptiones:quæ ante obijci nō poterant?Rñdetur, hic in
tex.contra hunc tex.habuistis casum.s̈.de accusa.l.hos accusare.§.hoc be
neficio.Sol.vt dixi ibi.hîc non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum num conueniri possit,qui cōtra me egit ciuiliter,& calūniosè?quòd sic.*

Si stellionatus. ¶ Vides ꝙ priuatis criminibus,non habet
locū senatusconsu.Turpillia.sed puniť of-
ficio iudicis, extra ordinē,vt hic.& in.l.& in priua
1 tis.s̈.eo.&.l.j.§.suspec.s̈.eo. ¶ †Quærit glo.aliquis
egit cōtra me ciuili actione calumniosè ,an possit
cōueniri actione iniuriarū?videtur ꝙ nō:quia ciuili
iuratur de calūnia,per hoc tollitur actio iniuriarum
quæ competit pro calūnia.vt insti.de pœna teme.
litigā.§.j. ¶ In cōtrarium videtur:quia etiam in cri
minali iuratur de calūnia,vt.C.de iuramen.calū.l.j.
Sed in criminali quis potest de calūnia accusari ,er-
go etiā in ciuili.Rñdeo:ꝙ actione iniuriarū pōt con
ueniri casus est in.l.item apud Labeonem.§.si quis
nō debitorem.s̈.de iniur.&.l.si creditor.&.l.si iniu
rię.s̈.de iniur.Nō ob.quod dicitur de iuramento ca
lumniæ:quia fateor,quod excusat à calūnia præsum
pta,non ab euidēti:vt dixi.s̈.e.l.j.§.quæri potest.

LEX VIII.

ABolitio. ¶ Hîc Iuriscōsultus incipit, tractare secundam partem rub.scilicet de abolitionibus. ¶ Not.
id quod dicit tex.quod est no.quòd triplex est abo
litio.s.publicia,legalis:& priuata.

SVMMARIVM.

1 *Abolitio quid sit?*

LEX IX.

AVt priuatim.

Triginta dies. ¶ Quæro,an per
abolitionē recedať totaliter à prima instātia?Gloss.
hîc videť dicere,ꝙ nō:quia ista tepetitio fit redeun
do ad primā instātiam.Nec em̄ totaliter prima accu
satio perimiť.Vide gl.quæ incipit licētia.ibi : nota.
&c.Cy.in.l.j.C.de abl.Dicit quod ista glo.est falsa
per.l.libellorum.versi.ꝙ si libelli.s̈.de accusa .Dicit
1 enim,†ꝙ abolitio,nil aliud est:quàm nomē rei abo-
leri inter reos,& eū à iudicij īstātia absoluere,& hoc
videtur probari.j.eo.l.si interueniente.circa fi. Pro
hoc etiam diffinitio abolitionis,quam ponit glo.C.
de abolitio.in rub.Tamē hoc nō obstāte puto glo.
verum dicere.Nam rei nomen aboletur per publi-
cam abolitionem:& per legalem cum licentia redeū
di ad accusationem intra triginta dies,& sic cū licē-
tia repetendi.Nō est ergo abolitio simplex,sed con
ditionata meritò ad eandem instātiam potest redi-
re.hoc probat hic tex,& gl,dicit etiam in.l.l.libel
lorum.in fi.s̈.de accu.

LEX X.

c **QVærebatur.** ¶ Quando quis accusationē nō ꝓ
sequitur,quia iudex exceptionē tempo-
ris obstare pronūtiat,in Turpillianū nō incidit. hoc
dicit secundum verā lect. ¶ Opp.de.l.j.§.accusatio
nem.s̈.eo.Glo.dat plures solu.Breuiter teneatis istā
ꝙ hic omisit ꝓsequi cām:quia iudex pronuntiauit
illam exceptionem obstare.& ista exceptio habet
vim abolitionis,meritò in Turpillanum nō incidit.

LEX XII.

SI interueniente. ¶ Qui reū non
repetit publica abolitiōe interueniēte,
in senatuscōsultum nō incidit.h.d.Hîc
videť tex.ꝙ per abolitionē instātia extinguatur:&
ꝙ reus à iudicio eximať.Sed vt dixi vobis.in.l.l.aut
priuatim.in fi.s̈.eo.& ista exceptio,si sub cōditiōe,
nisi intra triginta dies repetatur.

SVMMARIVM.

1 *Tutor accusare potest nomine pupilli:& debet dicere,quòd accusat causa pupilli,& pro pupillo.*

LEX XIIII.

DIuus. ¶ Vide glo.quæ incipit:non
nomine &c.videbitis hic gl.
q̄ dicit,tutorem nō posse accusare noīe
1 pupilli†sed ego tenui vobis contrarium
in.l.ij.§.fi.s̈.de accu.Tamen ex hac.l.habetis pra-
cticam,vt tutor dicat se accusare causa pupilli,& ꝓ
pupillo,licet non dicat nomine pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Instigator dicitur,qui probationes accusatori parat.*

2 *Delictum,quod & quando probari possit per instrumentum.*

a ¶ Calūnia.No.de pœna denuntiatoris desistentis : & vide Bar.in.l.diu⁹ la.ij.de custo.reo.s̈.Et quid de syndico,vide.j.& facit quod no .Bar.in.l.in senatus .§.an ad eos.j.eo:

b ¶ Sed canonistæ habēt.Quæ dicātur crimina notoria.& an supistis criminib⁹ valeāt ꝓbationes factæ ordinario tramite omisso?dixi ī.l.ij.§.si publico.s̈.de adulte.& Bar.hic vide omnino Inno.in .c.statuimus.de offic.del.& plenè in.c.fi.de coha.cle.& mu.& dicit Io.an.& ibi do.Anto.in. c.cū speciali.C.j.de appel.ꝙ delictū dicitur notorium,si qs de delicto conuictus est p testes cōtra quos nihil opposuit,vel per sententiam à qua nō appellauit,vel si fuit confessus,& cōfessionē non impugnat.

c ¶ Quærebatur.q desistit eo quia iudex pronuntiauit nō esse procedendum,nō incidit in Turpil.& qñ qs dicatur desistere,vide gl.not.& ibi Bar.in.l.Papinian⁹.§.j.s̈.de inoffi.testa.

LEX XV.

IN senatus. ¶ No.tex.qui di cit,hoc autem ver bum peregisset. Debet ergo accusatio- nem peragere:non solùm qui accusat: sed etiam instigator, vt hîc.& dixi.s.e.l.j.§.incidit.
¶ Quæro,quid vult dicere tex.ibi quicq; chirogra- phum. Gl.exponit duobus modis.vno modo,quòd loquat̃ in chirographo,in quo continet̃ se daturum pecuniã:si accusaret.Et iste dicitur instigator,& pu nitur,vt.s.eo.l.j.§.incidit.Et alio modo dicit gl.chi rographum.quo continebantur probationesꝑ quas delictum poterit probari.Ita not.hîc in.j.glo.in fi.
1 ¶ Ex hac glo.no.†quòd instigator dicitur qui pa- rat accusatori probationes. Vidistis,suprà eodem.l. j.§.incidit.¶ Secundò no.secũdum hanc lec.ex ista glo.quòd delictum potest probari per instrumen-
a tum.ᵃHanc quæstionem disputauit Ia.de Are. quã refert Cy.in.l.pe.C.de proba.quòd per instrumen- tum possit probari delictũ,videtur casus no.hic.& not.in.l.contra negantem.C.ad legem Aquil.&.C. quo appella.non reci.l.secunda.In contrarium vi- detur tex.in.l.Diuus.s.de custo.reo.&.s.de testi.l, iij.§.idem diuus:ibi testibus:non testimonijs esse
2 credendum.¶ Dic breuiter,†quoddam est malefi- cium,quod committitur contrahendo:& illud po- test probari per instrumentum,vt hîc:facit.s.de his qui notantur infami.quoniã.&.C.de sepulchro vio lat.l.j.Si enim facimus societatem ob aliquem accu sandum:vel non accusandum,certè poterit probari ista societas per instrumentum.Quædam sunt deli cta,quæ aliter committuntur,& tunc si volo produ cere instrumentum ad probandum aliquod admini culum circa delictum.vt quia volo probare, quòd dedisti damnum in re mea ad probationem domi- nij produco instrumentum tunc possum. Idem ad probationem adulterij,produco instrumẽtum,quo probatur matrimonium,hoc potest fieri:vt.l. cõtra negantem,& quod ibi no.C.ad legem aquiliam. sic posset intelligi.l.secunda.C.quorum appellatio nõ recip.Hoc etiam modo posset intelligi hic.Si verò volo probare ipsum maleficium directò per instru- mentum,vt quia cum percuteres aliquem,ille dixit notario,scribas,quòd talis me percussit, tunc deli ctum per instrumentum non potest probari:vt.l.di uus.s.de cust.re.&.l.iij.§.idem diuus.s.de testi.quia iudex debet audire testes,qui dicant hoc:vt in auẽ. apud eloquentissimum.C.de fide instru.in.d.§.idẽ diuus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex inquirens,si est in euidenti calumnia,incidit in Tur- pillianum.*
2 *Ille cuius instigatione iudex inquirit,tenetur pœna Turpil liani.*
3 *Accusantes hodie ex forma statutorum,incidunt in Tur- pillianum.*

An ad eos. ¶ Circa istam legem quæro, de duabus quæstionibus. Pri
1 mò,†an contra iudicem inquirentem de maleficio habeat locum senatusconsultum Turpillianum? & tex.hic videtur,quòd sic.vbi extra ordinem cogno- scunt.Sed glo.volens hoc euadere exponit cogno- scunt:id est,cognosci postulant,& sic non loquitur de iudice.Quid dicemus?Breuiter iudex inquirens ex necessitate officij,à calumnia præsumpta excu satur,vt patet ex omnibus regulis,quas dedi.in.l.se cunda.§.si publico.s.de adult.ergo excusatur à pœ- na Turpilliana,nisi sit in euidenti calumnia.vt.j.pro
2 xi.¶ †Secundò quæro, ᵇan ille cuius instigatione iu-
b dex inquirit,teneatur pœna Turpilliana.Et sic est tex. quòd sic.ibi,extra ordinem cognoscunt, id est cognosci postulant.& sic isti tales condemnabuntur in expensis,sicut principales accusatores.argumen. ad hoc.suprà proxi.s.eodem.l.prima.§.incidit.

3 ¶ †Item nota,ex hac.l.arg.contra illos,qui hodie ex forma statutorum accusant,vt incidant in crimẽ Tur pillianum.

Eos. ¶ Opponi.C.de adulte.l.abolitionem.& de.l.qui cũ maior.§.sed si minor,s.de bo. liber.Sol.speciale est,vt prędixi:scilicet maritus & patronus,excusantur à calumnia,nisi sint in euiden ti calumnia,vt vidistis.s.de adulterijs,l.si vxor.§.fi nali.Ita hîc si sunt in euidenti calumnia,quando de- sistunt.vt quia euidenter constat,quòd possunt pro bare maleficium:& desistunt,vel desistunt per pecu
c niam,& sic per calumniam,& tunc incidunt,ᶜin tur pillianum.vt.ll.contrarijs,aliâs secus,vt hic. Verun- tamen alij:vt Azo,legunt hanc.l.alio modo,vt poni tur in fi.glo.quæ lect.est vera in se,tamen non con gruit literę,quia tex.non quęrit,vtrũ possit accusa re,vel non:sed vtrum incidat in Turpillianum, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Accusator post mortem rei,quòd debeat prosequi crimen propter bona.*

Si propter mortem. ¶ Nota ex hoc text.
1 †quòd accusator etiam post mortem rei,debet pro- sequi crimen propter bona quod est in casu:in quo non tollitur crimen morte.quos casus habuistis su- prà de accusati.l.ex iudiciorum.¶ Vltimò,vide gl. super versicu.non ideo,ibi sed argumẽ.contra,in.§. si homo.Solu.dic vt ibi.¶ Item in.l.fina.§.j.Solut. vt no.per Dyn.in.l.& in totum.s.de impen.in reb⁹ dota.fa.& per domi.Cyn.in.l.ad comparendas. C. manda.

d Qui post. ᵈ¶ Hîc videtur tex.quòd ante lit.contest.quis non possit desi- stere,nisi sit impeditus.sed Hugo subaudit maximè alij non subaudiunt.dic,vt dixi suprà eodem.l. quę- situm.

Quanquam. ¶ Hîc est bonus & not. casus.Hîc.§.conueuit cõ- muniter allegari pro casu in quęstiõe pulcherrima.
e ¶ Statutum hic est,ᵉquòd committens homicidiũ, condemnetur in mille,& stet ad cõfinia per viginti annos à die factæ condemnationis.Contingit,quòd vnus facit homicidium:& pendente primo decẽnio iterum aliud homicidium commisit,quæritur vtrũ decennium secundum incipiat à die finiti decennij primi,an à die condemnationis super secundo latę. Et dicunt quidam hic esse text.quòd à die conde- mnationis latæ super secundo,non inspecto decen- nio primo.Ita dicunt quidam. Hanc quæstionem vide ter disputatam.Primò quidam antiqui disputa uerunt,& postea disputauit eam Iaco.Butri.& Ray neri.de forli.in diuersis terminis, sed punctus erat idem.Vos debetis scire,quòd species non recipiũt duplicationem:vt.l.Lucius.§.impuberem.s.de leg, secundo,&.l.planè.§.primo.s.de leg. primo.¶ Mo
f dò ad propositumᶠistud decennium quo quis de- bet stare ad confinia,potest poni quandoq;,vt spe- cies.Verbi gratia,stet ad confinia per decem annos à die condemnationis factę,& tunc ponitur temp⁹ vt species.Loquitur enim ita de illo decennio, ꝙ non de alio.Ita procedit dicta determinatio, quòd à die condemnationis secundò factæ,currat decen- nium secundum.Non ob.quod decennium primũ non sit finitum.Esset enim aliud decennium,vt.l. si
g vsusfructusᵍmihi in biennium.s.de vsufru. legat. Sed si tempus apponitur simpliciter,& determina- tè,vt puta stet ad confinia per decennium,nec dici- tur de quo decennio,tunc videtur quod debeat in- cipere nouum decennium à die finiti decennij pri- mi,& tempus quo fuit ad confinia, propter aliud non imputetur illi tempori,argumen.pro hoc.l.ser uus qui testamento.§.j.s.de statuliber. Ista vide- tur mihi

a ¶ Per instrumentum. Vtrum delictum possit probari per instrumentum adde no.per Inn.in.c.statuimus.de offic.dele.& Bal.in.l.cõtra negãtem. C.ad.l.aqui.& in.l.ij.s.de ferijs.Et vtrum per priuatã scripturã probetur delictũ?vide Bar.in.l.non intelligitur.§.tacitè.j.de iur.fisci.& dicit Io.an, post Host.in.c.cum ad sedem.de restit.spolia.ꝙ violentia põt probari per instrumẽtum,sed Io.an.in merc.in ca.qd' directò.di sputãdo tenet,ꝙ nõ põt probari, nisi instrm cõfe- ctum fuerit de vo luntate partiũ.Ad de gl.in.c.cũ in ec clesijs.de maio.& obe.& de hoc per In.an. in regu.se- mel malus.de re. iur.ĩ merc.& bal. post Cy.in.l.fi.C. de prob.& hoc du rũ.Adde & vide c.his q̃.de maiori. & obedien.&.c. constitutionẽ. de ver.sig.in.vj. per Sali.in.l.singu.C. de accusa.dicit tñ Bal.ꝙ istud fallit, nisi esset notarius officialis, quo ca- su crederet̃ sibi de delicto.secũdùm eũ in rub.C.de fi- de instru.in versi. sed adhuc dubita tur.Sed cõtuma- cia bñ ꝓbat̃ p in- strumentũ, secun dùm Bal.in.l.j.C. quorum appel.de quo vide per Io. an.in rubri.de in- strument.edit.in iij.colum.

b ¶ Secũdò quero. An ille ad cui⁹ in stigationẽ iudex inqrit,teneat̃ pœ na Turpil.& vide gl.in.l.ob hæc ver ba.s.de infamib⁹.

c ¶ Et tũc incidũt. hæc solu.nõ sapit cũ dicta distinctio loquat̃ in obliga- tione.sed imo vi detur potius dicẽ dũ.per hunc.§.ꝙ qui nõ põt accusa re desistẽdo,nõ in cidat in turpil. fa- teor hoc, sed in- quãtũ dicit,ꝙ ma rit⁹ nõ põt accusa re,id verũ puto,si cõsiderat̃,vt mari tus aliâs nõ.arg.l. adigere.§.q̃uis.s. de iure pa.Vñ ad ꝓpositũ,qñ mari tus accusat vxorẽ de adulterio, aut accusat iure mari- ti.& tũc quia cõsi deratur,vt marit⁹ puto verũ,ꝙ sicut nõ põt accusare, sic desistendo, nõ incidit in Turpil. & sic loquitur.l.is cuius.§.fi.s.de adulte. & probatur hoc.quia :sic dice- remus: quòd non teneatur de calumnia.vt dicit glo.magna.in prin.l.iure mariti.C.eodẽ.cũ priuilegiũ dicatur contra ius commune.l.j.ad municip. Item hoc videtur probari in.d.l.iure mariti.C.eodem.ibi,dũ dicit, si non elapsi sunt sexaginta dies &c.vbi includit clarè solum,quòd quando intra sexaginta dies ac cusat, releuatur à calumnia,secus si post. Aut accu- sat iure extranei post.lx.dies.& te netur de calũnia, cum extraneus te neat̃.Nec ob.iste §.quia cum accu- sat iure extranei, non consideratur vt maritus,sed vt extrane⁹ agit &c. arg.s.de proc.l.q duos.

d ¶ Qui post.Adde vt per Spec.in ti. de accu.in.iij.par- te.§.quinto loco, versi.sed contra. & ibi Io. Andræ.

e ¶ Statutum hic est. Quæstio pul- cherrima est ista. & vide qd' no.In noc.de elect.c.cũ in cunctis.& tex. no.in.l.aut dãna. §.si quis.j.de pœ. & institu.de iniu. §.sed hodie.& vi de in simili.q.no. per glo.in cle.j.de magi.& etiã vide Io.and.in præal- leg.c.cum in cun ctis.ver.triennio. & in addi.Spe.in ti.de pœnis.in fi. prin.Et quid de dilatione data ali- cui per legem an cõfundatur cũ di latione cõuentio- nali, vel incipiat à die primi termi ni cõuentionalis, vide Bal.ĩn.l.fi.C. de repu.hæredi. Item facit text.in l.c.v.s.de adulte, & quod in simili no.Bart.in.l.fi.§. quoties.de publi.

f ¶ Ad propositũ. adde not.in simili p Barto.in.l.si ita stipulatus essem abs te.s.de verb. obl.vbi alleg.ista iura.

g ¶ Si vsusfructus. Et vide ibi Bart.

a ¶ Domitianus. Adde Io. And. in ti. de obe. & vide Bal. in rub. de trāsact. vbi pulchrè loquit̃ super ista l. vide oīno. And. Barba.

b ¶ Statutū. limitatū ista: nisi essent exbanniti, vel carcerati ob crimen falsi. vt not. dixit Bar. in. l. lucius. j. e. & de hac eadē. q. de qua hîc p bart. vide p eū in repe. l. si is qui pro emptore. in. ix. col. š. de vsu. & in. l. oēs populi. in. v. q. š. de iusti. & iu. & . l. cū Lex. š. de legi. & in. l. ij. š. de custo. re. & vide per Io. an. in Spec. de obl. & so. §. j. ver. disputauit Frāciscus. &c. & hic ad de Ang. in. l. libellorū. §. fi. š. de acc.

c ¶ Debetis scire. An iudex inqrēs & desistens incidat in Turpil. & & idē in iudice falso inquirente: adde Bar. in. d. §. si publico.

d ¶ Sine abolitione. An in crimine falsi concedi possit abolitio? adde bal. in. l. fi. in fin. C. de aboli.

e ¶ Nō porrigitur. Statutū qđ carcerati relaxent̃, non includit carceratos de crimine falsi. adde quod no. dixit Gu. de cug. in. l. sed si ex parte. §. q̃cq̃. ff. quod cū eo. per illū tex. no. q si alicui est cōcessum priuilegiū, qnō teneatur rńdere creditoribus suis, vsq ad. x annos, q nō extēdit̃ ad debitores ex cā delicti. & p hoc. š. de re iudi. l. si reū. & quod not. gl. in auť. de mād. prin. §. q si delinquētes. in ver. vti nocentes. p illum tex. Et adde, q vř trahiad carceratos quoscūq. etiā ob enorme scel⁹, secūdùm Bal. in. l. iij. C. de epi. au. vbi vide Bar. & ad Bar. hîc Adde Ange. in. l. libellorū. §. fi. š. de acc. vbi ēt

tur mihi veritas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd banniti pro maleficijs soluta certa quantitate rebanniantur, habet locum in carceratis.*

2 *Statutum, quòd banniti habeant securitatem durante guerra: non extenditur ad carceratos.*

3 *Statutum, quòd soluenti condemnationem intra decem dies relaxetur quarta pars, extenditur ad carceratos.*

LEX XVI.

a D Omitianus. [a] ¶ Habui semel de facto hāc quæstionem. † Factum fuit statutū[b] in ciuitate Pisana: quòd exbanniti liberētur à banno soluendo certam quantitatem taxatam, secūdum qualitatē maleficij, pro quo erant exbanniti. Modo quidam exbannitus erat positus in carceribus: quæro, vtrū ex vigore illius statuti debeat relaxari? Ego dicebam, videtur quòd nō: per casum huius. l. Ad idem videt̃ tex. in. l. ij. š. de custo. reo. puto, quòd veritas sit in contrarium. Pro cuius euidentia debetis scire,[c] quòd ista generalis abolitio, nō dimittit crimen: quia ex eo crimine potest repeti ab eodem: vt. l. si quis repetere. & . l. aut priuatim. §. fin. š. eod. & ideò carcerati non relaxantur, ne iudicium finiatur: quia si relaxarentur fortè fugerēt. Et sic iudicium esset frustratorium: quia posteà nō possent repeti. hæc est ratio hîc. Sed pone in speciali abolitione, postquam repeti non potest quis: verum est, quòd non potest repeti ab eodem: vt ibi. sed ab alio sic: vt. l. hi tamen. §. fin. š. de accusati. & . l. mulier. in fi. š. eodem. & . l. j. C. de aboli. & certè illa abolitio specialis porrigeret̃ ad carceratos: vt. l. fi. circa princi. C. de aboli. Ita dico in proposito, cum per tale statutū exbannitus soluendo certam quantitatem dimittatur de banno: & ei dimittitur crimē: ita quòd amodò ipse repeti non pōt: meritò talis reformatio porrigitur ad talem exbannitum carceratum. † Sed si esset facta reformatio, per quam quis totaliter de banno non eximitur: ita quod delictum non remittatur sed differatur. Verbi gratia: tempore guerræ, est factum statutum, quòd exbanniti habeant securitatē durante guerra: tunc talis reformatio non extenditur ad carceratos. per hanc legem. ¶ Vltimò dicit Dynus, quòd. l. ista est in argu. † quòd si cauetur statuto, q soluens intra decem dies habeat beneficium quartæ partis: quod istud ad carceratos non porrigitur. sed veritas est in contrarium: vt dixi. š. quia beneficia, per quæ pœna tollitur, ad carceratos pertinē: tsecus in beneficijs, per quæ pœna differtur: & supra dixi.

b 1

2

3

SVMMARIVM.

1 *Statutum de carceratis relaxandis, uel rebanniendis, non comprehendit carceratos, uel bannitos de crimine falsi.*

LEX XVII.

L Vcius. ¶ Ad crimina in quibus ex vtraq parte incumbit onus probandi, abolitio non porrigitur. h. d. ¶ Oppo. de. l. si interueniente. š. eo, vbi quis non cogitur repetere accusationem post abolitionem. Sol. ibi loquitur in criminibus, ad quę abolitio se extendit: hîc secus. Sed contra hoc videtur, quia in crimine falsi, licet desistere, etiam sine abolitione: vt. l. Athaletus. š. de falsis. Respondeo: duas sol. possumus dare. qđ ibi est speciale, scilicet quādo loqtur de crimine falsi: scilicet testimonij: vt ibi. Vel aliter: ibi loquitur in eo, qui non accusauit: sed quædam verba dixit: scilicet probaturum se. & ista fortè est melior. Nam regulariter videtur, q in crimine falsi non admittitur desistentia. Quod apparet: quia in quibusdam personis est speciale, vt possint desistere: vt. š. codem. l. quæsitum. & . l. mulier. & . l. j. §. accusationem. ver. at qui. š. eodem. & istud putarem verius. Vel aliter dicere possumus sustinēdo hanc opinionem: quam. š. dixi modo: quòd oēs leges, quæ dicunt, quòd in crimine falsi, licet desistē re, sunt veræ quantum ad hoc, vt non perdam commodum ex illo testamēto: vel scriptura, quam dicit falsam: vt. l. Athaletus. š. de falsis. & . l. Papinianus. §. meminisse. š. de inofficio. testa. & . l. alia. C. de his, quib. vt indig. sed cq̃tum ad turpillianum, non licet

d desistere sine abolitione[d] concessa ex certa scientia: vt. j. dicam. ¶ Item oppo. C. de fal. l. si docueris. Dicit gloss. ibi ex certa scientia fuit concessa generalis abolitio, vel specialis: vt porrigatur ad crimen falsi: aliàs secus. ¶ Quæro, quid de abolitiōe speciali? Respondeo, idem: quia nō potest in istis criminibus cōcedi: vt. l. fallaciter. §. fi. C. de abolitio. Secūdum hoc

1 habes ar. imo est casus quasi: quòd † statutum, quod

e sit de carceratis relaxandis: non porrigitur[e] ad carceratos ob crimen falsi, nisi hoc specialiter sit dictum: vel senserint de hoc statuentes: vt supra dixi. Idem si sit statutum de aliquibus banniendis: vt non porrigatur ad exbannitos, de crimine falsi.

LEX XVIII.

I Mperatores &c. ¶ Vides hic in principio: q abolitio specialis non potest peti, nisi causa cognita, & aduersario consentiente. Quod dic, vt. l. fallaciter C. de abol. ¶ In vltimo versi. habes, quòd impetrata speciali abolitione: tunc conceditur repetitio, contrà š. eo. l. mulier. in fi. & . l. j. C. de abolitionibus. Respōdeo: hîc loquitur qñ abolitio specialis fuit concessa absq causæ cognitione, & ita intelligit hęc gl. ibi verò fuit concessa abolitio specialis causa cognita.

De requirendis reis Rubrica.

Cōtinua rubricam sic. Dictū est. š. de varijs, & diuersis delictis. Item dictum est. š. qualiter procedatur contra accusatorem non prosequentem: vel prosequentem, sed calumniosè. Sequitur videre, qualiter procedatur contra reum. Sed quia reus quādoq est contumax, ideo præmittit qualiter procedatur contra reum contumacem, vt in hoc tit. Quandoq verò, quia reus est præsens, ponit qualiter procedatur contra reū ad criminis examinationem, vt. j. titu. de

f quæstioni.[f] Post maleficium verò inuentum, ponit qualiter procedatur contra reum ad pœnę impositionem, vt. j. de pœnis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio sin autem pro certè.*

2 *Absens tribus casib. crimine capitali damnatur.*

3 *Practica procedendi ante annotationem bonorum.*

LEX I.

1 D Iui Seuerus. ¶ † Sin autem, ponitur pro certè, non autem aduersatiuè. Dicitur hic, q absens non dānatur. Cōtra. j. de pœnis. l. absentem. Sol. ibi in pœnis à relegatiōe. š. hîc in alijs pœnis à relegatione vt suprà dixi. in. §. ad crimen. l. penulti. š. de publicis iu. ¶ Sed opponi. C. de

2 pœnis. l. ne diu. Solu. Regulariter † absens crimine capitali non dānat̃. Fallit vt ibi. Item est alius casus in. l. lege. §. & qui hoc suprà. de sicarijs. Tertius casus est in crimine lesæ maiestatis, vt in constitutione extrauagantis Imperatoris Henrici. ¶ Quæro, † quis[i] erit

3 i modus procedendi ante annotationem bonorū? Respondeo. principaliter citatur secundum formam. l. inter. š. de publicis iudicijs, & ipso existente in contumacia. Tunc enim bona distribuūtur & annotantur in fiscum: vt hîc, sed post annotationem sibi hoc notificabitur. vt infrà prox. §. & si venerit intra annū bona recuperat. Post annum verò perdit bona, non tamen pro confesso habetur de delicto: sed ipso veniente semper debet delictum examinari, vt. l. diu⁹ versiculo: sic & Diuus. suprà de custodi. reorum. Hæc sunt vera de iure communi, sed ex forma

q non porrigitur ad delicta liqda, p l. fi. C. de abolit. & ibi Bal. & doct. & bar. hic loquitur Pet. de anc. i. c. canonum statuta. in ver. sed aliter q̃rit. Bar. de cōst. & ad de qđ dixi in. l. de pupillo. §. plurib⁹. š. de ope. no. nū. Adde, an idul gētia facta bānitis trahat ad carceratos qđ consuluit Bal. i ciuitate Brixiæ. cōsi. cclv. iij. lib.

f ¶ De quæstionibus. Bal. in. l. pen. in. x. qō. de exec. rei iudi. videt̃ tenere opi. Cy. & bal. in. l. fi. de iurisdi. om. iu. in. v. qō. & Io. Cal. in rep. c. illud. in. viij. qō. de rap. &c.

g ¶ Quæro qs. & facit ad intellectū auť. bona dānatorum. C. de bo. dā. vnū not. q bona mobilia cēsentur esse eiusdē territorij, vbi reperiunt̃, quia ppřo: seu fisco illi⁹ loci cōfiscā tur tex. secundùm Bal. sing. in. c. j. §. si verò de pa. te. Et de ista forma annotationis bonorū, vide Spe. in ti. de accus. §. qualiter. & gl. in. l. ij. C. si pen. ap. mors interue. Et an hodiè ista annotatio valeat, vide Bal. i. d. c. j. §. si quis. de pa. tenē. in glo. Adde q in bonis bāniti licitū est cuiq dānū dare: vt est gl. no. in vsi. feu. i. c. j. in ti. hic fini. lex. in ver. solutionē, circa medium. & no. Bar. i. l. vt vim. š. de iust. & iu. sed Bal. dicit in. d. ca. j. q illa glossa nō est vera in bāno imperiali, quod est diffidatio quædā in auť. cassa. C. de sacrosan. eccle. & dicit: quòd nec lege, nec æquitate hoc cauetur. imo si iudex hoc vellet in sententia dicere, non posset. Hoc not. quia vt dicit alibi text.

bona non delinquunt: vt in authenti. vt nul. iud. §. j. & quia etiam bannito ius redditur de bonis suis: vt in l. Papinianus exuli. de minori. Sed fallit in feudo: vt in d. c. j. & ibi subdit, an valeat statutũ quod banniti possent diffinitiuè damnari. de quo dicẽdum est: vt per Ioã. Andr. in c. veritatis. in fin. de do. & contu. in nouel. & etiam quærit gloss. in d. c. j. vtrum ptãtes terrarum possint aliquem bannire? & dicit qđ sic: & ꝙ operatur idem, ꝙ bannum Regis, licet Rex sit maior quolibet potestate, licet gloss. inst. quib. mo. ius pat. po. sol. §. relegati. dicat, ꝙ bãnũ operatur secundum qualitatẽ delicti: quæ glo. debet intelligi, qñ ꝑ statutum, vel consuetudinem loci, damnum succedit loco diffinitiuę, per interlocutoriã in sua natura stantẽ nũq̃ inducit maxima capitis diminutio. l. qđ ergo. §. qđ tñ. ff. de infa. Bald. in d. c. j. & ibi vide ꝑ eum ꝙ bannũ nõ afficit res positas extra territoriũ. Et ad id quod dixi. ff. an potestas possit bannire? adde quę dixi post Bart. in l. imperium. de iurisdi. omnium iudi. & ad prædicta vide omnino Bal. in l. 1. C. de hære. insti.

statutorum [a] ciuitatum Italiæ contumax & exbãnitus habeẽ pro confesso: & postea de crimine non auditur: vt supra dixi in dicta. l. Diuus, vers. sic. & diu°.

SVMMARIVM.

1 *Annotatione bonorum facta, debet reo notificari.*
Terminus banni, quòd currat à die notificationis, non dati banni.
2 *Citandi existentem extra territorium modus est, ut scribantur literæ iudici, in cuius territorio est citandus.*
3 *Iudex, an possit citare aliquem sibi subditum existentem extra territorium per nuntium, uel per literas?*
4 *Imperium, quòd dependeat ab ecclesia.*

Præsides. ¶ Hic versic. ponit, quòd postq̃ facta est annotatio, debeat absenti notificari. Text. ibi: annotatos, loquitur de notificatione, quæ fit post annotationem iam factam. Et not. quod dicit: sed & literas &c. quia est pulcherrimus modus. ¶ † Not. hîc, [b] ꝙ post [c] annotationem,
1 habeat annotatio reo notificari. Et sic est argumen.
b quòd terminus banni currat à die notificationis, non
c à die banni dati: sicut hîc annus currit à die notificationis: non à die annotationis. In hoc tamen tu serua consuetudines, & statuta ciuitatum. ¶ † Secundò no
2 ta modum citandi eum, qui est in alieno territorio: quòd scribantur literæ illi iudici, in cuius territorio est reus: vt ipse iudex illi reo notific. & hîc est text. notabilis hîc, ibi: sed & literas &c. ¶ Facit ad quæ
3 stionem illam, † vtrum iudex istius ciuitatis, possit citare aliquem extra territorium suum existentem, per suum nuntium, vel per literas. Decretalis dicit, quòd non. extra de sentent. & re iudi. c. pastoralis. in clementi. vbi Papa reprobat sententiam Imperatoris latam Pisis: vbi per edicta citauerat Regem Roberti proscribere. & vide ibi. potest etiam citari per edicta. quæ schedula affigatur in prætorio, vel in foribus cõmunitatis illius territorij, terrę, vel loci. & si est iudex ecclesiasticus, ad fores ecclesiæ cathedralis: vt in c. causam. de elec. in cle. Nam talis citatio inducit quodammodo notoriũ: ideo lex reputat eã solennẽ. Et hoc est, qđ dicĩ prouisum, in l. ij. §. ij. de ori. iur. inver. ꝑ rostris. scđũ Bal. in d. l. cõsentaneũ

a ¶ Statutorum. Sed pone, ꝙ pro homicidio per statuta imponitur pœna mille librarum. Titius commisit homicidium: & quia fuit contumax, fuerunt annotata eius bona, comparet iste post annum: de quo hîc dicitur: & vult soluere mille libras, & recuperare bona: an possit? dixit Andræ. de Pisis ꝙ sic. alleg. ff. de pecu. l. eo tempore. & l. j. §. fi. ff. de his, qui mor. sibi cõsciuer. quia si venisset, non potuisset in plus damnari: vnde nec latitare censetur in eo, in quo non poterat conueniri, secundum eum quod est not. secundum Bald. in c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. Sed vtrum ex eo, quod quis est exbannitus, intelligatur bona publicata, vide Bar. & doctores in l. eius, qui. ff. de testamẽ. & quod iste not. in l. si is qui. C. qui testa. facere pos. & no. in l. ij. j. de bo. damna. Et de istis bannitis: vide quod habetur in l. diuus, ff. de custo. reo. & Ange. hîc, & in sua disput. incip. duo adinuicẽ litigãtes. Bal. in l. C. de hære. instit. dixi in l. j. ff. de bon. dam. aliqua, quæ hîc habentur. Item quærit Ange. in d. auẽ. ut nulli iudi. §. fin. ad fi. stante statuto, quòd bannitus contumax habeatur pro confesso, deinde condemnetur: an possit post sententiam fieri executio in eius bonis, si bannitus vult esse in bãno, & non soluere: & dicit quòd non. vide ibi, & bene videtur dicere. Et adde, ꝙ licet bona confiscentur, non tamen occupantur: nec de facto incorporantur ante sententiam: vt in clemen. j. de hæreti. vbi per Paul. de leaza. in gl. Aliàs facit quod no. Ange. in l. si vacantia. in iiij. charta. C. de bon. vacan. lib. x. ad q. Ang. supradictam: an bannitus possit cogi ad satisfaciendũ in pecunia, si vult esse in banno? vide Bal. latius in auẽ. bona damnatorum. C. de bonis damna.

b POMATES. No. hîc adde Bal. in auẽ. si omnes. C. si vt se ab hære. di. absti.

c POMATES. ¶ Quia post. vide Alex. in l. de pupillo. §. renuntiationem. col. vlti. de ope. noui nuntia. & Bal. & Ludo. in l. j. ff. si quis cau. & Bal. in rub. ff. de excu. tuto. & in l. ij. circa. j. colũ. C. vbi in rem actio. & in l. eos. §. apostolos. col. ij. C. de appel. & Bar. in l. labeo. ff. de ineiur. & Bald. & Moder. in l. quamdiu. C. qui admit.

d ¶ Canonistarum. Bal. in l. penul. in ix. col. C. de execu. rei iudic. vbi videẽ tenere opi. Cyn. & Bal. in l. fin. C. de iurisd. om. iudi. in v. q. Io. Cald. in rep. c. j. in ix. q. de rapto. & dic, vt per do. Card. in cle. pastoralis. in versicu. nec illud, de re iudic. Secundò not. modum citandi: adde Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & qñ iu. vbi dicit, ꝙ modus citãdi absentes est per literas, al's vox nũtij sine literis citò euanescit: & nõ est bñ tuta citatio secũdũ Hostiẽ. & istæ literæ debent mitti ad domum citati. ar. ff. de exerci. l. pupi. §.

bertum existentem in terris ecclesiæ. & sic in alieno territorio. Dicit enim Papa, quòd ipse Papa debet reqri ab Imperatore: vt citaret Regem in suo territorio: non autem potuit ipse Imperator citare. Cynus disputauit istam quæstiõem Senis: & dicit quòd ista citatio, quæ fit verbo, vel per edicta, potest fieri de eo, qui est in alieno territorio: vt. C. de episcopis & cleric. l. omnes. §. verum si apparitor. vbi videtur casus. & C. de offic. præfec. vrb. l. ij. Citatio verò talis capiendo personã, non posset fieri: vt in auẽ. vt nulli iudi. §. si verò quis comprehensorum. posita. C. de adul. auẽ. si verò criminis. Sed ad illam Decretalem dicit ipse, non potest dari respõsum in pace: sed per
d transeat cum alijs erroribus Canonistarum. [d] Ita dicit ipse. Ego consueui tenere illam Decretalem tanquam existens in terris ecclesiæ, dicens eam esse veram de iure. Nam debetis scire, quòd quandoq̃ sunt plures iudices habentes iurisdictiones separatas: tamen illæ iurisdictiones habent dependentiam ab vno principe, vt diuersi præsides diuersarum prouinciarum constituti à Principe, vel ab vno Rege: tunc vnus potest citari in territorio alterius verbo. Ita loquitur lex, omnes. §. verum, si apparitor. cum simili. Quasi hoc videatur permissum ab illo principe, qui eos constituit. Facit ad hoc in argu. l. quæro. suprà de solu. & suprà de admi. tut. l. titium. §. tutores. Quidam sunt habentes iurisdictiones separatas, & distinctas: ita quòd vna ab alia non dependet: nec sunt sub eodem domino: vt Papa & Imperator. tũc
e vnus non potest citare [e] in territorio alterius. Ita loquitur. c. pastoralis. sed debet requirere illum iudicem, in cuius territorio est: vt illum citet: vt hîc dicitur. Et hoc prout tenemus illam opinio. quam tenuit Dantes, prout illam comperi in vno libro, quem fecit, qui vocatur monarchia, in quo li-

Adde qđ legitur & no. ꝑ Bal. i. l. cũctos ppl'os. in vlt. col. C. de sum. tri. & Inno. in c. ex literis. de exces. pl. & qđ no. & legiẽ in gl. l. iiij. §. ꝑtor. de dã. infec. Facit qđ not. Archi. de elect. in c. j. & qđ no. de post. pl. in c. j. Et adde, ꝙ absens si citaẽ, & nõ reperiaẽ defendẽs debet tũc fieri citatio vicinorũ amicorũ & affiniũ l. fi. de publi. iud. & no. Inn. in c. si aduersari°. de eo, q mit. in pos. cau. rei ser. & Bal. in l. vt pfectius. in ij. col. C. de anna. except. Paul. de ca. in d. l. sed & si pupi. §. ꝑscribere. de insti. & Imo. i. c. ex parte decani. i. xj. col. de rescri. facit qđ dixi de vaga. bũdo: in l. j. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. Et de edicto citatorio, quòd ponitur ad fores palatij: vide in cle. j. de iudic. & quæ solennitas seruetur in citatione absentis: vide Innocẽ. de electio. in c. cum nobis olim. in glo. sed nunquid. in c. j. in glo. vt lit. non contest. & qualiter ciuitates sint citandæ, vide de concessio. præben. c. si capitulo. libro. vj. & ibi per Ioan. and. & no. in l. non potest. j. de reg. iuris. ¶ Et an in crimine sufficiat citatio ad domum: vide in Specu. de accusa. §. qualiter. in ver. sed nunquid sufficit. facit. c. veritas. de do. & contu. & argu. l. absentem. j. de pœnis. per Ioan. andre. in regu. præsumitur. in mercu. Et dicit Bal. in d. l. cunctos populos. in vlti. colum. & alleg. Innocen. in d. c. ex literis. de exces. prælaꝙ suspectus de fuga, & de recessu, potest citari per schedulam affixam columnæ: licet ad eius notitiam non perueniat. quod not. Et in criminalibus etiam vide per Bal. in l. ij. in fi. ij. col. de anna. except. & per Bal. in l. in accusatione. de public. iud. & de ista citatione per edicta, quando fieri possit, dic vt per Barto. in d. l. j. vbi dixi in ij. qõ. j. de appel. reci. & per Bartol. & Imo. in l. iiij. §. prætor. ff. de dam. infect. Et an in delictis iudex possit citare delinquentem extra territorium existẽtem? vide no. per do. Ant. & Imo. in c. fi. de foro compe. ibi dicit Innocen. quòd iudex delicti, vel contractus nullo modo potest existentem extra territorium citare, quando non fuit præuentus. facit quod ipse Inno. no. in c. ij. de dila. Item adde, quod no. do. in c. fin. de foro competen. adde plenè Bartol. in extrauag. ad reprimen. in ver. per edictum. plenè de materia. & vide aliquid per do. Angel. in l. si vacantia. post medium. C. de bonis vacan. libro. x. Et adde quòd Ange. in sua dispu. incipien. Bono. suæ ciuitatis. in secunda quęstione. determinat, nullam citationem tenere extra territorium. ¶ Fallit in quinq; casibus. Primò, si citatur quis per edicta. clemen. pastoralis. de re iudi. Secundò, si fiat citatio, non vt aliquid faciat, sed pro simplici intimatione. Tertiò, quando iurisdictio citantis non est coarctata. Quartò, vbi iurisdictio citantis non cohæret territorio: vt in iudice delegato, qui poterit citare in omni loco vbi delegans. Quintò in iudice habente notionem: vt arbiter. vt in. l. sed interpellatur, suprà de arbi. Adde Specu. in titu. de accusa. §. qualiter. versicu. sed nunquid sufficit. Item poterit citare generaliter, si quis velit aliquid opponere: puta in insinuationibus: vel similibus: secundum Bald. singul. in l. testamenta. C. de testa. & de materia per Ange. & Saly. & Paul. de cast. in l. fin. ff. de iurisdi. om. iudi. & per do. Ant. in d. c. si maximè. circa. iij. colum. de fo. compe. & per Io. and. in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. lib. vj.

e ¶ Non potest citare. An imperiũ dependeat ab ecclesia, & Papa maior sit Imperatore: quo moriente succe. Papa imperio. ita est text. no. in cle. pa-

bro disputauit

4 bro disputauit tres quæstiões: quarũ vna fuit, an imperiũ depẽdeat ab ecclesia: & tenuit ꝙ nõ: sed post mortẽ suã quasi, propter hoc fuit dãnatus de hæresi. Nã ecclesia tenet, ꝙ † imperiũ depẽdeat ab ecclesia pulcherrimis rationibus, quas omitto. Tenendo istud, ꝙ imperium dependeat ab ecclesia. Rñdeo alio modo, & dico, ꝙ vnus iudex põt citare in territorio alterius iudicis, cui nõ subest: vt in. §. verum si apparitor. cum simili. sed in territorio illius iudicis maioris à quo habet iurisdictionẽ propter eius reuerẽtiã nõ põt citare. arg. s. de dam. infect. l. iiij. §. si tam vicinum. & quod ibi dixi. non habetis hîc alia.

SVMMARIVM.

1 *Bannito mortuo intra terminum banni, bannum totaliter extinguitur.*

Sed & Papinia. ¶ No. † ꝙ si exbãnitus cõparet intra terminum bãni, bãnum extinguitur. Secundò not. ꝙ exbannito mortuo intra terminum banni, bannum totaliter extinguitur. casus est hîc notabilis.

LEX II.

ANni spatium. ¶ Hanc materiã de præscriptione. x. annorum contra fiscum: dic plenè in. l. in omnibus. s. de diuer. & temp. præscip.

In summa. ¶ Hoc est verum de iure communi. sed aliter obseruatur p statuta ciuitatum Italiæ, dixi. s. eo. l. j. in princi. & l. diuus. s. de custo. reo.

SVMMARIVM.

1 *Descriptio bonorum: ne bona pereant, potest fieri in casibus, in quibus sequestratio est prohibita.*

LEX V.

MAndatis. ¶ Dicitur hîc, bona obsignari. Quæro hîc, qd est hoc dictũ? qdã dicũt, id est, obsignari in publico. Alij dicũt, id est sub sigillo poni: vt nõ diminuãtur. ¶ Per hãc † l. possumus dicere vnũ. Scitis ꝙ [a] regulariter sequestratio est prohibita: an ergo interim poterit fieri descriptio, ne bona pereãt? certè casus est hîc. [b] ꝙ sic: & in. l. j. §. pe. s. de vẽd, in pos. mit. Nec obstat. l. defensionis facultas. aliâs incipit, facultas. C. de iure fis. libr. x. vbi innuitur contra ꝙ nõ sit facienda descriptio: quia ibi loquitur in descriptione, quæ est idem, quod publicatio: vt describere [c] extra, vt ponere arma cõis extra. Alia est descriptio, seu nuntiatio, quę fit à notario per modum cuiusdam inuentarij. & ista potest fieri: vt hîc. & l. j. §. penul. s. de ven. in pos. mit.

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio, uel tenuta, si sit de re, quæ seruando seruari non potest sine magno incommodo: illa debet uendi, & pretium seruari.*

Et intra annum. [d] ¶ Not. casum, qñ † fit sequestratio, vel capitur tenuta ex primo decreto eius rei, quæ sine periculo seruari non potest, & sine magno incommodo: ꝙ res debet vendi, & pretium seruari: vt hîc. & l. is cui. §. quæri poterit. vt in pos. lega.. & l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj.

SVMMARIVM.

1 *Exbannito non potest solui, durante termino banni.*

storalis. de re iudi. Adde ꝙ Bal. de pa. constan. in ver. concessimus. quærit vtrùm imperium successione, vel electione conferatur. finaliter concludit ꝙ electione. c. venera. §. insuper. de electione & de pact. in. c. accipimus. & dicit quòd ex causa Papa potest Principem deponere. ij. qõ. v. c. illud. in. §. idem Ro. Pom. in aut. de defensoribus ciui. §. interim. ibi non habente &c. & in authẽtica de collat. §. & hoc custodiri. & ibi vide latè per eum, quis eligat Principẽ, & vtrũ quilibet possit eligi in principem? quod no. Sed vtrũ Papa possit priuare Principes seculares habentes potestatem eligendi Imperatorem ipa ptãte? & an propter eorum negligentiam papa possit eligere sibi Imperatorem? vide not. per docto. in ca. ad apostolicæ. de re iudica. in. vj. & quod not. ff. de leg. in. l. non ambigitur. vbi per glo. Cy. Bartol. & Bal. & omnino vide Bal. in ti. de pa. cõstan. in. d. verbo, concessimus. & in versic. in nomine Christi. & ver. inuestituram recipiẽte. vbi dicit, ꝙ regnũ Siciliæ est ecclesię roma. Pone ergo, ꝙ Regno vacãte Papa cõtulit plures comitatus regni, plurib⁹ comitibus in feudum: deinde creauit ibi Regẽ: quęritur nunquid illi comites teneãtur facere fidelitatem ipsi Regi, tanquã eius vasalli: & ibi determinat in. d. ver. concessimus. & in ver. inuestituram recipiente. ꝙ sic, secundùm Odo. maximè p tex. ibi. Et ad prædicta vide de pac. constan. in versic. in Christi nomine. in fi. illius ti. in [...]ima. q. & quod [...]o. Bar. in. l. naturaliter. de vsuc. & istam. q. an imperium depẽdeat ab ecclesia? disputauit Ia. de belui. in aut. de fi. instru. §. j. & vide in. c. nouit. de iudi. & quod no. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. totius. & quod no. Inn. in. c. licet de fo. compe. Bald. in. l. j. in. ij. col. de sum. tri. & an Papa sit maior Impera. vide per Bald. in proœ. ff. in. vj. col. & quod no. in. c. nouit. de iud. per Inno.

a ¶ Scitis quòd. In ista materia. vide plenè, quæ addidi ad Bal. in. l. ab executione. C. quorum ap. non reci. Andræ. Barb.

b ¶ Mandatis. Casus est hîc. vide quod dixi in. d. l. penulti. s. de ven. inspi. & vide Bald. in. l. ab executione. C. quorum appella. non recip. & quod not. Bar. in. l. si expressim. §. fi. de appel. Et de ista descriptione, vide. l. cũ dñi horreorum. s. locat. Et põt ista descriptio infringi vno casu. s. non seruata forma, de qua per Bartolum. C. quando & quibus quarta pars debetur. l. j. lib. x.

c ¶ Vt describere, an isto casu posset fieri sequestratio: vide qd' no. per Bar. in. l. post contractum. in fi. de dona.

d ¶ ¶ Et intra annũ. Adde no. per do. plenè in. l. qs cõductiõis. C. loca. Bald. in. l. si oleũ. de dolo. & Bar. in. l. interesse. de acquir. pos. & adde duos casus not. quos vide. primus est in l. Aristo. §. fi. s. de iure delibe. vbi potest res tempore peritura alienari, non ob. sequestratione. Secundũ habes in. l. pro hærede. §. si qd tñ. ver. sicut peritura. s. de acqui. hære.

1 Curandum. ¶ Not. † quod exbãnito non potest solui, durante termino banni. casus est hîc nota. ¶ Op. de. l. reos. s. de solu. Solu. ibi loquitur in reo comparente: hîc in reo absente.

e *De quæstionibus [e] Rubrica.*

¶ Continuatio rubricæ colligitur ex his, quæ. s. dixi in proxima rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Tortura sine indicijs ueritatis pscrutãdæ, initiũ esse nõ debet.*

2 *Torturã incipere debemus à suspectißimo: & si omnes sunt suspecti, à debiliori: & ab eo, à quo magis uerisimiliter ueritas haberi poßit.*

3 *Tortura testibus non indicitur: nisi indicia procedant contra reum: & an contra testes debeant esse indicia? remißiuè.*

LEX I.

IN criminibus.

¶ Hec. l. diuidit pricipaliter in tres ptes. Primò loquit qualiter perueniat ad qõnem, seu torturã. Secũdò [f] loquit, quæ psonæ debeãt torqueri, & quæ nõ. Tertiò de effectu quæstiõis, seu cõfessionis habitæ per tormẽta. Secunda ibi: Diuus Ant. & Diuus Adrianus. Tertia ibi: Antoninus Seuerus. Itẽ quælibet pars in plures partes diuidit: ideò prosequar per particulas. & in ista prima parte primò Iurisconsultus dicit quædam generalia, posteà descendit ad speciem. ¶ Not. duo. & primò, ꝙ † nõ est inchoandum à tortura [g]. ¶ Secundò no, ꝙ tormentis nõ est vsquequaq; credendum. In tex. ibi. adhibendã subaudi: vt ei credat. & no. ꝙ hîc dicit in specie: ꝙ est incipiendũ à tormentis [h], qñ præcedunt indicia. Itẽ dicitur qualiter. s. quòd debemus incipere à suspectissimo. ¶ Ad primum op. [i] quòd debemus incipere à tormentis: vt. l. prius. s. ad sill. Solutio, intellige ibi prius, scilicet quàm alij, non priusq; habeantur indicia. Alij dicunt, ꝙ in. d. l. prius. erit speciale: & illam tenet Dyn. ¶ Vlterius dicitur hîc, † quòd debemus incipere [k] à suspectissimo. Contra. imo videt quod incipiamus ab eo, qui est magis debilis: vt. l. vnius. in princip. j. eod. Respondeo prius debemus incipere à suspectissimo: vt hîc. Si verò omnes sunt æqualiter suspecti: tunc debemus incipere à debiliori: vt. l. contraria. vel aliter debemus incipere ab eo, qui verisimiliter melius dicit veritatem. Sed quando non est magis verisimile de vno, quàm de alio: tunc incipiemus à magis suspecto: vt hîc. sed præcedens solutio magis placet. ¶ Quæro, quare isti serui torquebant hîc? respõdeo, duobus modis potest intelligi. Vno modo, ꝙ torqbant, vt testes cõtra aliũ. Alio modo, ꝙ torquebantur tanq; rei principaliter accusati. sed prima opinio videtur verior per textũ, qui dicit, quòd ad tormenta seruorum, ita demum perueniatur cum suspectus est reus. & sic innuit, ꝙ alius est reus quàm serui. Secũdùm hoc † habes, quòd ad tormenta testium non peruenitur: nisi pręcedant indicia contra reũ. hoc probat iste tex. quẽ tene menti. ¶ Vtrum autem contra ipsum testem debeant

e ¶ De quæstionibus. Quid contineatur app. quæstio. dic vt in. l. itẽ apud Labeo. §. q̃. stionem. in versi. quæstiones. de iniur.

f ¶ Secundò. Et posset dubitari, si est plenè probatũ de crimine: an liceat iudici reum ponere ad torturã: vide Tancre. q concludit, ꝙ non in. vj. rubri. quæstio. xxiij. & si delinquens cõfiteat, an possit poni ad torturam. Andr. Barb.

g ¶ A tortura. Ad quod vide no. gl. xv. q. v. in. c. psbyter. §. fi. & i. §. qñ, & quòd à tormentis nõ sit incipiendũ, adde Bal. post gloss. in. l. nullam. C. de infamibus. quod no.

POMATES.

h ¶ Incipiendum à tormentis. Præcedentibus ergo iudicijs, quem debere torqueri. & vide Alex. consi. lij. vol. iij. & ibi dicit, ꝙ si pcedunt indicia super aliquibus criminibus, ꝙ tñ quis nõ poterit torqueri super alijs, super quib⁹ indicia non præcedũt. & Are. omnino. & ibi addidi in tract. maleficiorum, in glo. in versic. publica fama præcedenti &c. col. iij.

i ¶ Ad primum oppo. & vtrum quis possit torqueri ante lit. contestat. vide Bart. in. l. si quis adulterium. s. de adulte. versicu. post eum. & dicit not. Bal. per illum tex. in. l. j. C. de iura. cal. ꝙ si quis petit aliquem torqueri, debet iurare se alias proba tiones non habere. Ad hoc allegat. l. edictum. j. eo. vbi vide.

k ¶ Debemus incipere. Hoc quando plures sunt torquendi, à quo debem⁹ inchoare. & vide Ang. in tractatu maleficiorum, in ver. nunc videamus de tortura. adde Dy. in tractatu suo de quæst. & Ange. & Paul. de leaza. in cõmento. c. grauis. de depo.

a POMATES. ¶ Quòd præpōderēt. vide Fel. ī. c. ꝑ tuas. de test. co. el. iiij. & iij. seq. col. j. iij. & xv. & se. nō ab re, ꝙ testi in crialib⁹ nō creditur nisi ēt interrogat⁹ reddat bonā rōnē dicti sui. Ita Alex. cōsi. xv. co. iiij. vo. j. & vide Ana. xvij. col. iij. & Alex. cōsi. lxv. col. fi. vo. j. & xj. col. j. e. vo. & Panor. in. c. j. in. j. no. de cōfes. & Bal. cōsi. xlj. in. v. ꝑte. Alex. cōs. xvj. co. fi. vol. ij. vbi dicit, ꝙ ēt testis nō idone⁹ facit ēt, qn̄ iudex hr̄et liberū arbitriū. & vide etiā hoc vltimū not. q̄ posui ad Bal. in. l. certi cōdictio. §. si nūmos. s. si cert. pe. & ꝙ vn⁹ testis &c. vide Ale. cōs. clxxix. col. j. vol. ij. vbi loqr̄ ī teste saltē īfami īfamia facti, & vili, & malæ opiniōis & famæ. & Ale. cōs. j. colū. ij. volu. iij. & lxxxix. vo. iij. & colū. ij. vbi loqr̄ in socio criminis pręsertim &c.

b ¶ Not. practicā. Quæ sit in filiatione probanda: an autem si sit probatum, ꝙ quis tenebat seu tractabat vnam, vt vxorē, an sit probatū matrimoniū, vide latè & pulchrè per An. in. l. si vxor. §. sed si ea. & vbi dixi post eum. s. de adul. & not. ibi Bar. & de probatione spurietatis vide Bal. in. l. vulgo. de stat. ho. & de filiatione adde Bart. in. l. j. C. qui bono. & vide Bartol. in. l. quidā cū filiū. in. iij. colū. s. de verbo. ob. in. l. Lucius. s. de cōd. & demō.

c ¶ Idē Cornelio. testis integri. Adde gl. & ibi dixi ī l. fi. §. fi. famil. erc. & qd' hr̄. j. e. l. marit⁹. & ibi no. Bar. ī. d. l. admonēdi. q dicit ꝙ est verū, si ēst ītegræ famæ p Ca. i. c. veniēs. extra de test. & vide gl. ī. l. si qs. s. ad. l. Iuli. maie. quā alleg. Bar. ī. l. marit⁹ ī prī. j. e. Sed an faciat semiplenā ꝓbatiōne: vide Cy. & Bar. i. d. l. si qs. & hic adde Bar. i tracta. de qōni. & Bal. ī. l. milites. C. de. q. & pau. de le. ī cōmēto ca. grauis. de deposito & vide q̄r ꝓbat̄ idicia, Bart. i. l. fi. j. e.

d ¶ Vides hic ca-

esse aliqua indicia ante, q̄ torqueatur, vt testis: dicā j. eo. l. ex libero. in prin. de indicijs verò. quæ haberi debent contra reum principalem, dicam in. l. vlt. j. eo. & dicam in prosecutione tituli.

SVMMARIVM.

1 *Domesticus pro domestico non torquetur.*
2 *Reus, quando habet aliqua indicia pro se, contra eum debēt esse grauiora, ut poßit torqueri.*
3 *Practica probandi filiationem.*

Ad quæstionem.

¶ Not. text. ibi. nec facile &c. 1 †ꝙ non debet torqueri domesticus pro domestico, habetis. C. de testi. l. etiam. ¶ Secūdò not. †. in versi. 2 nec facile &c. Quando reus habet aliqua indicia ꝓ se, debent esse indicia magis grauia contra se: ita ꝙ præpōderent[a]: vt posit perueniri ad tormenta qd' a tene menti. ¶ Vlterius† nota practicam, [b]quam fa- 3 ciunt aduocati tota die. Faciunt enim primum arti- b culum, de filiatione: quòd talis fuit filius talis. Aliū articulum de quasi possessione filiationis, ꝙ pater habuit, & tractauit eum vt filium. certè ex hoc secūdo. s. ex probatione quasi possessionis, præsumitur quòd sit filius, nisi probetur contrarium: vt hic. & l. non nudis. & l. non epistolis. C. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Testis integri unius dictum est sufficiens indicium ad torturam.*
2 *Testes uiles, quibus sine tortura non creditur, torqueri non poßunt, nisi indicia præcedant.*
3 *Testis integri unius dictum, cum alijs iudicijs, an faciat plenā probationem.*
Quando singula non prosunt, an multa iuuent?
4 *Testis unius dictum cum fama, quòd faciat plenam probationem.*
Fama, an faciat semiplenam probationem? remißiuè.

Idem Cornelio.

¶ Vides hic ꝙ dicto vnius serui nō creditur. & sic innuit ꝙ dicto plurium crederetur. Sed cōtra. s. ea. l. in prin. vbi pluribus seruis nō crederetur sine alijs indicijs. glos. fatetur contrariū. Sed quo modo hoc procedit nōne dicunt glossæ, quòd vnus testis facit sufficiens indicium ad torturam: vt not. in. l. si quis. C. ad. l. Iul. maiest. & j. eod. l. maritus. & 1 hic dicitur cōtra. Rndeo, †dictum vnius testis integri, [c]facit sufficiens indicium ad torturam: vt in con- c trarijs. Sed iste erat seruus, vel infamis, vel vilis. Nā vt dixi, totū istud principiū loquitur in his indicijs, quæ debent pręcedere ante, q̄ fiat tortura. Itē opp. nonne duo testes sufficiunt vbicūq;: vt. l. vbi nume- 2 rus. s. de test. Rndeo, eodem modo duo testes integri faciūt fidem sine alijs argumentis: †sed testes isti viles, quibus sine tortura non creditur, non debent torqueri: nisi præcedāt indicia. & ideò si essent torti sine indicijs, eis nō crederetur: vt dicit gl. Ad qd' facit. j. proximo. §. & l. maritus. & l. penu. j. eod. & 3 quod ibi dicā. ¶ † Vltimò vides hic casum: [d]an dic- d tum vnius testis cū alijs indicijs faciat plenā probatiōnē. hic videt̄ casus, ꝙ sic. glo. habet̄ in. l. ij. §. j. s. de excu. tu. Pro hoc optimè. extra de test. c. de testib⁹. & l. instrumenta. C. de probationi. ¶ Sed cōtra prędicta facit, quod dicimus, quæ nō prosunt singula, multa iuuant: vt. C. qui numero tut. l. j. & quod ibi not. Respondeo, breuiter: quandoq; plura tendunt ad perficiendū vnū totum: tūc quæ nō prosunt singula, multa tamē iuuāt. Exemplū, paries per se, vel tectū per se, nō facerent domū vnam: sed simul iuncta sic. Item institutio sine testibus, & ecōtra nō facerent testamentū: sed simul iūcta faciūt testamentum. ita hic cū omnia ista tendāt ad faciēdū vnū totum, scilicet ad faciendā fidem iudici: tunc quæ non prosunt singula, multa iuuant. sed quando tendunt plura ad perficienda diuersa tota, tunc quæ nō prosunt singula, nec multa iuuāt. Exemplū materiale. vnus paries, vel domus iuncta cum testibus vnius

sum. vide Bar. in. l. admonēdi. de iureiu. & qd' dixi i. d. l. ij. ī prī. s. de excu. tu. & Spe. ī ti. de noto. cri. §. fama. ver. infamia. & in ti. de teste. §. restat. ver. xxv. inci. vni testi cū fama publica credit̄ in criminalib⁹. vide tn̄ gl. in. c. veniēs. de testi. el. j. in ver. cū illorū. quæ cōtrariū tenet in criminalib⁹. & illā reputat sing. Io. de Imo. in. l. interesse. de acq. pos. & Cy. in. l. fi. de questionibus. tenet ēt idē Bald. in. l. ij. §. j. in prin. de excu. tut. per Imol. ī. l. fi. de hæ. īsti. & no. bn̄.

testamenti: nihil ad propositum: ita loquitur. l. j. C. qui nu. tu. Nam vna tutela, & duo liberi, non faciūt vnam excusationem: quia ad diuersas excusationes 4 faciēdas tēdūt. Per hoc† dicēdū esset, ꝙ dicto vnius e testis cum publica fama deberet credi: [e]tenēdo opinionem quam gl. tenet in. l. ij. §. Diuus. s. de testi. s. quòd fama semiplenam probationem. & quod no. in. l. in bonæ fidei. C. de iureiur. & l. admonendi. s. de iureiuran. & quod not. per glo. extra de appel. c. j. Tamen an hoc sit verum, ꝙ fama faciat semiplenam probationem, tangam. j. eo. l. de minore. §. tormenta.

SVMMARIVM.

1 *Testis, qui non debuit examinari, examinatus non facit indicium.*

* Diuus.

¶ Hic incipit secunda pars, quę tractat de personis, quæ debent torqueri & quæ non. Not. ꝙ testis, qui non debet exami- 1 nari: examinatus non facit indicium. †videbitis. j. e. f Antoninus Seuerus. & videbitis. in. l. maritus. j. eo.

Diui fratres.

¶ Opp. j. e. §. si quis dicatur. sol. non debet torqueri: vt hic. nisi prius constet, an venditio fuerit imaginaria: vt ibi. & dic vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas unius, an poßit ferre testimonium in causa eius dem? & remißiuè.*

Seruum.

¶ Not. ar. ꝙ vnus de vniuersitate potest ferre testimonium in cau- 1 sa vniuersitatis. † Quod dic. vt. l. intantum. §. vniuersitatis. s. de re. di. & ibi per doct. Cy. tangit in. l. parētes. C. de testi.

SVMMARIVM.

1 *Testificari qui non potest inuitus contra aliquem: non potest in eum torqueri: & tortus non facit indicium.*

Si seruus.

¶ No. bonum text. ibi addita ra- 1 tione &c. Ex quo habes† ꝙ in eum, in quem quis non cogitur testimonium dicere inuitus: in eum non potest torqueri. & sic tortus fortè non faceret indicium.

f Seruum.

[f]¶ Contra hoc opponit gloss. s. ad filla. l. j. §. si vir. glo. non soluit. Tu dic secundùm Dy. hic, & ibi: fauore ampliandæ probationis statuitur cōtrarium. ad hoc facit. l. si seruo. s. de sta. lib. & quod ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Domesticus qui meus esse desijt, an poßit testificari de his, quæ facta sunt, dum erat domesticus.*

Idem Nummio.

¶ Aduerte: quæro, aliqs erat me⁹ famulus à tempore celebrati contractus: nunc cùm debet testificari desijt esse meus famulus: quæritur vtùm posit testificari pro me? Respondeo, qñq; li- 1 cet desinat quis esse meus domesticus: †tamen remanet debita reuerentia: vt seruus meus manumissus, qui remanet libertus: vel filius, qui est emancipatus: tunc ad testificandum non admittitur: vt. s. proxi. ibi. sed nec libertū. l. lege Iul. s. de testi. Qñq; desijt esse domesticus, & nulla reuerentia debita remanet: tunc potest pro me testificari. casus est hic, & in. l. seruos. C. eodem ti. Pro hoc facit quod videbitis statim infrà proximo. §. Sed quid contra: tempore contractus non erat mihi domesticus: nunc est domesticus. & de hoc dicam. j. proximo. §.

SVMMARIVM.

1 *Testis conditio inspicitur tempore depositionis, nisi conditionem suam in fraudem mutauerit.*
2 *Accusari de eodem crimine, de quo accusatur reus qui curauit se ut non testificetur: cogitur tamen testificari.*
3 *Testis, qui tempore contractus non erat meus domesticus: si postea efficiatur meus domesticus: an poterit testificari pro me?*

Iudicem

e ¶ Deberet credi. An fama cū dicto vnius testis sufficiat, gl. est ꝙ nō. i criminalib⁹. illa ē gl. in. c. veniēs. de test. quā ibi dicit Imo. singu. & ibi tenet eā Abb. vbi vide. & dicit etiā Imol. illā glo. esse sing. in. l. interes. se. de acqui. pos.

f ¶ Seruū. Aduerte, ꝙ Accur. nō adducit pro contrario. l. j. §. si vir. sed pro cōcor. quare puto, ꝙ Bar. malè dicat, & hic, & ibi qa vbiq; torquet̄ seruus. In. §. si vir. de morte vxoris vir torquet̄. hic in caput vxoris. Nec pōt saluari Bar. nisi fortè dixeris eū habuisse hic tex. non posse torqueri. cogita. Alexan. Loxæus.

* Pro cōcor. Aduerte. Examinat⁹ qui nō debuit examinari, non probat: nec facit indiciū. Ita Bart. hic. in. §. Diu⁹. & ī. l. Diu⁹. §. j. j. e. Contrariū tenere allegatur in l. maritus. j. eod. & in. q. sua disput. in cip. iudex maleficiorū. Tu dic Bar. in. d. l. Diu⁹. nō firmat pedem: sed se remittit ad dicta p eū in. d. l. maritus. & ibi distiguit secūdùm quā distinctionē pōt colligi ij. sol. quia aut impedimentū testis erat propter reuerentiā personarū: & tūc examinat⁹ nō facit indiciū: vt in. d. l. marit⁹. Idē si examinaret̄ ratiōe ordinis: qa añ litē cōte. nō citat l. si qn. C. de testi. Et ita ꝑcedat prima opi. de qua in d. l. Diu⁹. Aut impedimentum testis erat propter ætatem: & tūc faciat aliquale indiciū. Idē si propter

inimicitias leues vel propter famam malam impediretur, vt per Bar.in.d.l.maritus.& ita procedat secunda opin.de qua in dicta.l.maritus.vide domi.Alexan.in consil.xxiiij.col.ij.in fin.Panor.c.de confes.col.fi.

4 *Iudicem illum, si tu impetrasti quem habebam in testem contra te, ut in causa non poßit testificari: poßum petere ut alius iudex detur.*

Si seruus. ¶ Ad euidentiam debetis scire: liberi homines non ita de facili
torquentur, sic ut serui: vt infrà eodem.l.ex libero.
1 ¶ Not.hunc casum.† Illud enim quod dicitur in.l.
iij.§.l.Iulia.s.de testib.& ibi gloss.quod inspicitur
conditio testis, quæ est tempore, quo deponit: est
verum, nisi testis conditionem suam mutauerit in
fraudem testimonij.Casus est hîc in vtroq; §.quod
a est no.ad multa.¶ Vos scitis,[a] quòd socij, & parti-
2 cipes† criminis non admittuntur ad testificandum.
C.de libe.cau.l.si filium.& vidistis in.l.qui accusa-
re.s.de accusat.Modò aliquis, vt à testimonio sub-
ducatur, fecit se accusari de eodẽ crimine: certè hoc
non nocebit: quia nihilominus testificabitur.argu.
b huius.l.&.j.ea.l.§.cum quis.¶ Itẽ possem[b] ponere
c exempla.[c] Formo† vnam quæstionem: aliquis tem
3 pore contractus non erat meus domesticus: nunc ef
fectus est meus domesticus: an pro me poterit testi
ficari? hîc videtur text.quòd sic.In contrarium alle.
Dyn.s.de testi.l.iij.§.leg.Iul.quia debet inspici tp̃s
præsens: vt.l.peto.§.fratre.s.de legatis.ij.&.l.si co
gnatis.s.de reb.dub.Breuiter ista est veritas.quan-
d doq; testis[d] mutat conditionem suam absque opera
alicuius ex partibus: tũc inspicitur tempus quo te-
stimonium profert: vt.d.§.lege Iul.&.l.notionem.
§.instrumentorum.j.de verbo.signific.Quandoq;
mutat conditionem facto alicuius ex partibus: tunc
ei, cuius facto conditionem mutat, non potest pro-
e desse[e] talis mutatio: vt hîc in eo, qui emit aliquem
seruum, & fecit fieri eum suum.hoc non posset si-
bi prodesse: nocere autem bene posset sibi: vt.d.§.le
ge Iulia.Fateor tamen vnum, quòd si qualitas su-
perueniens esset qualitas, quæ posset mutari de fa-
cili: deberet fieri mutatio qualitatis.Nam si est fa-
ctus seruus domini, dominus cogitur eum vende-
re: vt.l.si postulauerit.§.iubet.s.de adulte.Ita dicã,
4 † si impetrasti iudicem delegatum illum, quem ha-
bebam testem contra te: vt sic in causa testificari nõ
posset: tunc possum petere: vt detur alius iudex:
quia illum volo in testem producere.casus est in.c.
f dilecto[f].extra de testi.

a ¶ Vos scitis. In proposito vide Spe.& Io.and.in tit.de teste.§.j.ver.quid si qua.& quod no.Bar.& Bal.in.l.quo.li.C.de test.& ibi de omnino socio. Et quod no.Moder.in.c.significasti.in.q.xv.de homi.& adde Bart.& Ang.in tracta.de quæstionibus.vide in.c.veniens.de testi.Dy.verò in suo tractatu de quæstion.dicit, q̃ inculpatio, quam facit socius criminis de aliquo, in casibus, quibus põt de socijs interrogari, de quib[9] no.in.l.fin.C.de accu.facit indiciũ ad torturam: vt.s.ea.l.§.cùm qs latrones.& in.l.edictum.j.eo.&.j.ead.l.§.diuus.in fin.de accusat.vide.j.§.cũ qs.

POMATES.

b ¶ Item possem. tãgitur per.d.Pe.in.c.ex literis.de testi.& ibi allegauit Spe.tãgit̃ in.l.fi.ff.de probat.vide Bald.in.l.etiã.C.de test.& Spec.in titu.de test.§.j.ver.quid si tp̃e.& ver.eo.& de famulo recedente, vide Bar.in.l.fin.ff.de dona.inter virum & vxor.& Oldr.in consilio.cj.vide Bal.in.l.etiã.C.de test.& in.l.seruos eod.tit.& dixi in c.in literis.de test.Bal.in.c.ij.de test. Pondera, quia remanent reliquiæ famulatus: ideò non dicitur integer remanente affectione.vide Sali.in.l.testium.C.de testi.Consului, quòd non est integer testis.vide.c.cum.I.de re iud.ad finem.

c ¶ Ponere exempla. Quale tempus cõsideretur in notario: an tempus, quo fuit publicatus contractus, an ante, vide in.l.j.C.de test.glo.no.in.c.vt officium.de hære.in.vj.& no.Barto.C.de decu.l.vniuer.& not.s.de testa.in.l.seruus.in fin.Quid si statutum dicat, q̃ instrumenta notariorum, qui sunt matriculati, habeãt executionem, & tempore rogatus erat notarius & matriculatus: tempore verò iudicij, non: vide Bal.in.l.ij.in.ij.colum.de exec.rei iudi.

d ¶ Quandoq; testis. Quando aliquis immutat conditionem: vtrùm admittatur in testem, vel nõ: adde quod no.Bar.per illum tex.in.l.vir mulieri.s.de don.inter vir.& vxorem.& dicit Bal.in.l.ij.§.sed & si agant.per illum tex.s.de iudi.q̃ si verbero aliquem data opera, vt tanq; inimicus non possit in testem contra me produci, non prodest mihi.Adde q̃ in simili dixi post Bar.in.l.nullus.s.de testi.Adde Barto.in.l.iij.§.duæ causæ.de carbo.edicto.& Bar.j.ea.l.§.cùm quis.Et adde quòd si testis tẽpore depositionis erat integræ famæ, post verò factus est infamis, vel econtrario: quod tempus attendatur? dic, q̃ inspicitur tempus, quo tulit testimonium: vt in.d.l.iij.§.duæ causæ.de carbo.edi.facit quod no.glos.in.l.pe.C.de testi.& in.l.furti.§.j.s.de infa.Et intellige non solùm tẽpore iuramẽti, sed depositionis.vide Pau.de Leaza.in.c.testimonium.in.iij.col.de testi.nec tp̃s depositionis, seu iuramẽti: quia ex vtraq; simul, nõ ex quolibet per se, fundatur fides testimonij.Et licet dicatur, q̃ trahatur depositio ad tempus iuramẽti: vt no.in cle.j de offi.delega.tamen est verum quo ad verã, & implicitã probationẽ: vt.l.hæredes palàm.§.sed si notam.de test.vel illud est verũ respectu solennitatis, non respectu veritatis.de qua sine depositione manifestè liquere non potest.Quod intellige: vt per Bald.in.c.j.quot testes sint necessarij ad probandũ feudi ingratitudinẽ.& vide quod no.Bal.in.l.legis vir.in.ij.col.de legi.& in.l.seruos.in fi.C.de testib.vbi quid.si testis nõ idoneus tẽpore depositionis, pòst efficit̃ idoneus.& omnino vide Bar.j.ea.l.j.§.cum quis.si testis post iuramentũ fuit excõmunicatus, & anteq; deponeret, fuit absolutus ab excõmnuicatiõe.vide Io.an.in regula.factũ legitimè.de reg.iu.in mercu.& Pau.de leaza.in.c.testimo.in.xiiij.co.de testi.vide remissiuè.ĩ.d.l.ad testiũ.§.conditionẽ.in fin.de testa.quod no.Adde, quo tẽpore inspiciat̃ conditio testis, Ang.consi.cccviij.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio inimicitiæ capitalis impedit examinationem testis: non aliæ: quia reseruantur.*
2 *Exceptiones oppositæ contra testem, qui examinari debet cum tormentis, antequã testis torqueatur, examinantur.*

g Si quis dicatur.[g] ¶ Oppo.q̃† solum vna exceptio impe-
1 diat testis examinationem.l.si dicantur esse inimici
tiæ capitales.aliæ exceptiones non impediunt exa
minationem: sed reseruantur posteà: vt no.in.l.iij.§.
j.s.de testi.& est tex.in aut̃.si testis productus dicat̃.
2 C.de testib.Solu.in teste,† qui debet examinari sine
tormentis, procedunt illa iura: sed in teste, qui exa-
minatur cum tormentis, ante omnia sunt examinã-
dæ omnes exceptiones: ne testis torqueat̃ sine cau-
sa.casus est hîc.

SVMMARIVM.

1 *Testis examinatus, qui non debuit examinari, non facit indicium.*

Antoninus. ¶ Hîc ponitur tertia pars, in qua dicit de effectu quæ
stionis seu confessionis habitę per tormẽta.¶ No.q̃
testis q nõ debet examinari, examinat[9] nõ facit indi
1 ciũ†: vt.s.ea.l.§.diuus.videbitis.j.eo.l.maritus.

SVMMARIVM.

1 *Confeßioni factæ in tormẽtis, statur, si in ea reus perseueret.*
2 *Confeßio, quando uideatur facta formidine tormentorum?*
3 *Perseuerare in confeßione quis dicitur, quando facta confeßione, reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & testibus confitetur.*
4 *Tortus non debet statim reduci in locũ iudicij, ut ratificet confeßionem: & intra quantum tempus est arbitrarium.*

1 Diuus Seuerus. ¶ Non† statur ergo confessioni factæ in
tormentis.contra.s.de custo.reo.l.si confessus.&.l.
qui sententiam.C.de pœnis.dicit gl.valet, si perseue
h ret, aliàs nõ: vt hîc.&.j.e.l.§.si quis vltro: vel aliter[h].
ibi loquitur de confessione facta sponte, & sine tor
mẽtis.hîc verò de cõfessione facta cũ tormẽtis.hæc
placet iuncta cum prima.¶ Item oppo.C.de con-
fes.l.prima.Sol.eodem modo, ibi sponte: hîc formi-
dine tormentorum.ideò non statur, nisi perseueret.
2 ¶ Quæro,† quæ[i] quæ confessio dicatur facta per tor
i menta.Respondeo, si est facta adhibita tortura: vel

e ¶ Non potest ꝓdesse. De famulo licentiato, tu vide Bal.in.l.j.C.de epis.& cle.& quod ipse not.in.l.ij.de testi.& ibi etiam Bar.& vtrum berrouarij in syndicatu possint esse testes ꝓ potestate, vel econtrario.& adde Pet.de Anc.in.c.dilecto.de testi.& in.c.accedẽs el.ij.vt li.nõ cõte.& vide Bal.in aut̃.si testis ꝓductus dicatur.circa fi.C.de test.

f ¶ In.c.dilect. Hoc limitat Inn.in.d.c.dilecto, nisi iudex suo iuramẽto declaret, se nihil scire in illa causa, quod nota perpetuò.vide quod in simili dixit gl.in l.fi.s.de testi.& in c.dilecto.Bald.in l.ne in arbitris.C.de arbit.vbi alle.d.l.fi.s.de testib.& in.d.c.dilecto.

g ¶ Si quis dicatur. No.q̃ inimicus debet repelli à testimonio.Fallit secũdũ Dy.in.d.l.filiæ.so.ma.& no.p Bal.in aut̃.si testis product[9] dicat̃.in pe.co.C.de test.& in.l.ij.§.sed & si agant.ff.de iudi.& quod no.Io.An.in.c.fi.de testi.& do.meus in.l.iiij.§.illud.ff.si quis cau.& no.limitat per istũ text.in.l.si quis.j.eo.& ad.l.vnius.§.seruus.j.eo.

h ¶ Vel aliter. De quo per Bar.ibi.& in.l.j.in fi.s.de custo.reo.& Bal.in.l.vnica.in.ij.charta.C.de confes.& ad materiã huius.l.vide Ang.de Areti.in tract.malefi.in versicu.confes.in tormentis.Idem intelligas in confessione causa pietatis: quia illi non statur, nisi perseueret.ita dicit Vincen.& ibi refert Abbas.in.c.afferte.de præsum.& de confessis in tormentis.vide omnino Bart.& ibi dixi in.l.ij.C.quod metus causa.Et no.q̃ nõ prodest confitenti in tormentis reuocare suam confessionem, qñ apparent alia indicia manifesta.ita dicit Bal.vbi vide in.l.sciant.C.de proba.

i ¶ Quæro quæ. Adde & vide q̃ no.Bar.& doc.& ibi dedi multas cõcor.in l.ij.C.quod met.causa.& etiã dixi post Bar.j.eo.in.§.si quis vltro ad fi.& vide quod dicit Bal.in.l.si qs in hoc genus.C.de epis.& cle.& vide Bal.no.de effectu torturæ, & qualiter ꝓbat̃ in.l.si qs nõ dicã rapere.de epi.& cle.vide Imo.in.c.relatum.extra quod met.cã.& in.c.causam matrimonij.de offi.deleg.& ille dicit̃ in cõfessione pseuerare, qui diuersis tẽporibus cõfitet̃.quod no.in.l.iiij.ff.de pig.act.in vl.gl.quã refert Bal.in rub.C.de nouo Codi.compo.& in.l.ij.C.quod me.cã.& Bart.in tract.de quęstio.Et adde q̃ an qs confessus fuerit metu tormentorũ, relinquitur arbitrio iudicis: qa sufficit probare per cõiecturas: vt no.Bar.in.l.interpositas.C.de transact.Et ideo ad cognoscendum quid sit tormentum: & qñ confessio sit facta in tortura: vide Pau.de leaza, & Pet.de ancha.in cle.j.de hæreti.in glo.& per Pau.in.c.grauis.de deposito.Et quæ propriè dicantur tormenta, Bald.in l.j.de custod.reo.C.& Bald.in.l.j.s.de his, qui ad liberta.perue.non pos.Et quæ dicantur temperata tormenta.Bal.in.l.vna.v.colum.C.de confes.

& ibi dixit, quòd in dubio videtur facta confessio metu tormentorũ. Item carcer est tormentũ: vt no. Bal. in. l. j. C. de his, qui ad lib. perue. nõ pos. Itẽ compedes fortes. l. j. & ibi Bald. de custo. reo.

¶ Adde, an in dubio confessio videatur facta metu tormentorum, Pet. de Ancharano. consilio. xxiij.

a ¶ Istud posteà. Et de actiõe post eà. q̃tũ interuallum importet. & quia dicit, quòd stat in arbitrio iudicis. Idem not. Imo. in. l. qui alienam. §. fina. de acqui. hęredi. vbi vide. & per doct. in c. cum. M. ferrarensis. de constit. & Bal. in. l. interpositas. C. de transac. dicit, q̃ stat in arbitrio iudicis, quãdo confessio dicatur facta metu tormẽtorum. Et quæ dicantur temperata tormenta, est in arbitrio iudicis secũdum Bald. in. l. j. in. v. colum de cõfes. & ibi etiam ponit, an in dubio confessio præsumatur facta metu tormentorum, vel nõ. & ibi etiã quid de confessione facta in carcere. Quid si quis fuit tortus, vide Baldum in. l. ij. C. quorũ appellatio. Item an terror vultus iudicis, sit tortura, per Bart. in tract. de quæstioni. Et ad probandum torturam non metu illatam, dicit Bald. in. l. legis virtus. ff. de legib. quod tortura debet adhiberi coram honestis personis, & non in secreto, auditis primò rationibus vtriusq; partis. Et de materia tormentorum. vide plenè per Ioan. Andr. in rubr. de reg. iur. c. cum in contemplatione. in antiquis. & quod habetur xvj. q. j. in summa. & quod no. in. c. j. in glo. penul. de deposito. & quæ improprię sunt tormenta. vide in. l. apud. §. quæstionis. de iure fisci. & in l. j. §. quæstionem ad silla. vide Bal. in. l. ij. C. quorum appel. Et adde, quòd etiam dicit Bal. in. d. l. interpositas. quòd ita probatur probabilis suspicio tormentorum, sicut ipsorum illatio. & adde ad probationem illorum tormentorum, quod dixit Bal. in. l. nouissimè. §. quod fal. tu. autho. quòd semper præsumitur error inferri ab officiali. quod no. Cy. in. l. ij. C. quod metus cau. & quid si leuiter fuit tortus. vide Bald. in. l. ij. C. quo. appella. & ibi an error vultus iudicis sit tortura. Item sufficit probare quem fuisse detẽtum, licet de tormentis non probetur. per nota. per Bald. in. l. falsis. ad fin. C. de furtis. & Cyn. C. quod metus causa. in. l. ij. & Bald. in. l. j. C. ex delictis defuncto.

¶ Item quando vociferatum est in occulto, quis torquetur. & potest probari tortura per famam: vt in. l. de minore. §. tormenta. j. eodem. ibi cuius æstimationis. & hîc adde Barto. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ś. de oper. no. nun. ibi, vel eius contumacia. & ibi vide Barto. qualiter confessio

est facta per torturam aliquo ligato: & præcedentibus minis, de ponẽdo ad torturam: non autem quæ libet leuis territio facit videri confessionem factam ex formidine tormentorũ sed debet esse positus in tormẽtis, vel ductus ad ea. Idẽ si esset in carcere in quo de fame, de frigore multum patiebatur. Nam tunc formidine tormentorũ videtur facta. ar. ad hoc. ś. de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. quæstionẽ. facit. ś. de vi & vi ar. l. iij. §. si quis autem visis. ibi dũ dicit, sufficit terror armorum. 3 ¶ Sed quæro, † quomodo dicatur perseuerare in confessione. hunc passum declarat text. C. de custo. reo. l. ij. quia oportet, quòd post confessionem factam in tormentis, reducatur in loco publico iudicij: vbi coram notario, & personis publicis confiteatur: vt ibi. in text. dicitur. 4 ¶ Sed quæro, † dixi q̃ posteà debet reduci: quæro a quomodo intelligi debet istud, postea[a]: puto, q̃ debet intelligi arbitrio iudicis, q debet arbitrari ęquè: vt reducat eũ illo tempore, quo cessauerit dolor tormentorũ. Si enim statim reduceret eũ ad banchũ in b stantibus his doloribus, totũ hoc videretur dictũ,[b] formidine tormentorum. Eadem enim formidine dicere videtur. ar. l. quod ait. §. fin. ś. de adul. ¶ Quęro, quid si ista confessio fuerit facta, nõ præcedentibus indicijs? dicam. j. eod. l. pe. Contra hoc opponi posset. quod dic, vt dicam. j. §. quæstioni.

In causa tributorum.

Iste. §. potest legi tribus modis. Vno modo dic sic: seruus cuius est omissa professio, potest torqueri, contra omittentem, etiam si sit seruus reipublicæ. ¶ Secundò sic. seruus reipublicæ potest torqueri contra omitttentem professionem alicuius alterius rei. ¶ Tertiò sic. seruus potest torqueri, si ipse dicatur omisisse professionem alicuius rei. Et per omnes istos casus intellige, esse omissam istã professionem in causa tributorũ: & sic seru[9] est capitaliter puniẽdus. ¶ Op. de. l. licitatio. §. fisc[9]. ś. de publi. Sol. intellige hîc de alio seruo alteri[9] reipublicę, q̃ ciuitatis Romanę.

SVMMARIVM.

1 *Tortura quando debet fieri super inquisitione generali, uel speciali, qualiter fiet interrogatio?*

2 *Testis, quando torquetur contra certam personam, non debet de circunstantijs interrogari.*

3 *Testes, qui examinantur sine tortura, examinantur limitatè super articulis.*

Qui quæstionem.

¶ Vides hîc quòd seru[9] tortus, nõ debet de aliquo interrogari: sed. j. prox. dicitur cõtrariũ. vbi seru[9] tort[9] potest interrogari de se. 1 ¶ Aduerte, † quãdoq; fit inquisitio generalis: quia constat homicidium esse commissum: sed ignoratur à quo: & tunc debet fieri tortura: vt dicitur hîc in. §. qui quæstionem. sed quando fit inquisitio, siue accusatio specialis contra aliquem, & torquetur in illum: tunc ille debet interrogari: vtrum sit ipse, vel alius: vt dicto. §. diuus. ¶ Sed oppo. quando fit inquisitio generalis, quomodo potest fieri tortura, cùm contra eum non appareant indicia: & lex vult neminem torqueri, nisi appareant indicia contra eum: vt. l. j. §. j. ś. eodem. Respondeo, in hac inquisitione gñali, debet prius constare m alesicium esse cõmissum: vt hîc. & . l. si is qui. §. si tu Titiũ. ś. de fur. & est casus. ś. ad silla. l. j. §. item illud. Itẽ debent esse aliqua indicia, contra testes, quòd debeãt hoc scire: vel, quia ipsi vacillant: vel quia alij dicunt ipsos interfuisse: vt. l. ex libero. in princi. & . l. vnius. §. testes. j. eodem. Nec ob. l. j. §. j. ś. eo. quia ibi loquitur in inquisitione speciali, vel accusatione speciali. 2 ¶ Circa secundùm, † quando torquetur testis contra certam personam: licet de illo interrogetur: de alijs circunstantijs nõ debet interrogari. vt puta interrogabo eum, si Titius interfecit Seium: nõ tamẽ interrogabo eum nominatim de modo: sed dicam qualiter fecit istud: & quando: in qua parte corporis percussit. non autem interrogabo eum limitatè: vt percussit, sic, vel sic: quia istud esset suggestio: vt hîc in tex. Et hoc est verũ † in illis qui examinantur 3 per torturam. Alij verò testes, qui sine tortura examinantur, examinãtur limitatè super articulis productis: vt in. c. præsentium. extra de testi. in. vj.

SVMMARIVM.

1 *Testi alicui dicenti extra articulum, quando credatur?*

Diuus.

¶ Ver. & si dum. si nõ habetis. §. debet iungi cum fine præcedẽtis. §. Valet ergo secundùm lect. hanc dictum eius, qui dicit quid vltra, quàm fuerit interrogatus. Sed contra. ś. de peti. hære. l. si quis libertatem. in fin. & . l. si duo patroni. §. ij. ś. de iureiurã. no. in. l. momentaneæ. C. c qui legi. perso. Videte, veritas est ista.[c] Quandoq; 1 testis † interrogatus dicit vltra interrogationem suã aliqua prorsus extranea, & ad causam non facientia: tunc dictum eius non valet. Sed si dicit aliqua faciẽtia ad causam: licet sit extra articulum, tunc si quidem ipse iurauerit dicere veritatem super articulis: illud, quod vltra dicit, non valet: quia illud deponit non iuratus: vt. l. iurisiurandi. C. de testi. sed si iurasset dicere veritatem super tota causa, valeret dictum eius in his, quæ adminiculantur ad causam: vt in. c. præterea. & ibi no. extra de testi. Itẽ facit ad hoc: quia testis hîc generaliter interrogatur. Ideò qcqd dicit in illa tota generalitate, illud facit fidẽ: & hoc prout iste versi. refertur ad præcedentem. §. vt dicit gl. tñ videtur eũ referre ad proxi. vt interrogatus de se, dixit de alijs cõsocijs, præiudicatur socijs. Sed secũdũ hoc, istud erit verũ in illis casibus, in quib[9] de socijs interrogatur, qui ponũtur in. l. fin. C. de accu.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio cum tormentis facta, quando sit ualidior, quàm facta sine?*

Quæstioni.

d 1 [d] ¶ Nota, quòd fragilis est confessio † facta per tormẽrum appel. & per Ang. & Imo. in. l. qui in aliena. §. si. ff. de acquir. hære. & Bal. in. l. j. in. v. col. & in. viij. col. de confes. j. & in. c. j. §. iniuria. de pace iur. fir. per do. Ant. in. c. cùm in contemplatione. de reg. iur. & Bal. in rubr. C. eo. in fi. & de confes. in. l. j. vbi no. Et adde q̃ est opus, q̃ diuersis temporibus confiteatur. glo. est no. in. l. iij. ś. de pign. act. vt refert Bal. in rub. C. de no. Codi. compo. & in. l. ij. C. quod met. cau. & Bartol. in tractatu de quæstionibus.

perseuerata possit reuocari. & vide Bald. & Salice. contrarios in. l. fin. C. de proba. & no. quod dicit Bal. in. l. in bonæfidei. C. de rebus credi. in ver. itẽ quæro, quòd confessio in tormentis præcedentibus indicijs, si post reuocetur, ne perseueret, facit semiplenam probationẽ: vt in ea cogatur pseuerẽ cũ nouis tormentis. Ad quod vide, quod ipse no. in. l. fina. C. de probat. & Paul. de leaza. in cõmento. c. grauis. de deposito. & Cy. in. l. fi. C. eo.

¶ Quæro, vtrùm semel tortus confitendo dicatur in cõfessione perseuerare. dicũt doct. q̃ tunc perseuerare dicitur, quando tortus non in tormentis, sed extra tormentorũ loca, illa nõ videns, pseuerat: aliâs non videtur perseuerare, scilicet sponte, sed metu. & ista nõ vẽ propriè pseueratio. De hac materia plenè habetur, per Ioannẽ And. in. c. cum in contẽplatione. de reg. iur. in nouella. & ibi etiam dicit, q̃ semel, vel bis tortus in negãdo perseuerãs potest iterũ torqueri ex indicijs superuenientibus. & hæc materia examinatur per Cyn. C. eo. in. l. fi. & per Bal. in. c. j. §. iniuria. in versi. seu furtũ. de pace iur. fir. adde Bar. ś. e. in. l. j. §. diuus. & no. in. d. l. j. §. Diuus. & ibi ad fi. dixi. & in. l. ij. de custo. reo. & dicta per Bart. in. d. l. ij. in fi. cõmuniter tenentur. & vide quæ dixit Ioã. An. qcquid voluerint, & alij ibi, in c. olim. de rescrip. cũ quo ibi transeũt doct. Et quando quis dicatur perseuerare: vide Ange. in tracta. de quæstioni. & Bal. in. l. ij. C. quo

b ¶ Videretur dictũ. Idem tenet Bal. & Ang. in. l. ij. quod met. cau. Cy. in. l. ij. C. de quæstionibus.

c ¶ Veritas, est ista. An testis de alia re probet. vide in. l. si quis. in fi. prin. de fal. vide latè per Bar. in. d. l. si duo. §. idem Iul. de iureiur. & ibi post Bar. & quod habetur in. l. repeti. j. eo.

d ¶ Quæstionis. cõfessio in tormẽtis per se non est valida. & c. limita tamen singu. vt dixi post Bar. in. l. capite quinto. ś. de adul. & vide aliqua notabilia per Bal. in. l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cler. & ibi ponit, quòd si non obstãte tali confessione sponte facta, iudex absoluat de facto confitẽtem: an talis confessio aliquid operetur? & per Pau. de Leaza. in commenta. contra:

to.c.grauis.de deposito.& per istum.§.Dy.in tract.de quæstio.monet iudices,ne faciant confiteri reum per subtractionem,ipsum specificè de crimine certificando,seu interrogando:quia debet in genere interrogare.facit.l.prius.& quod ibi no.ad sillania.& vide in.l.si postulauerit.§.si negauerit.s.de adul.vbi plenè ista notantur.

ta.cōtra:imò confessio,quæ habetur per tormenta, debet esse validior:vt in aut.de testi.§.j.& no.in.l.cū probatio.s.de proba.Respōdeo,tres sunt casus. Qñque quis torquetur in se tantùm:& tunc est validior confessio facta sine tormentis,ꝗ cum tormētis:vt.s.proxi.§.diuus.& hîc.&.j.§.si quis vltro. qnq; quis de alio tātùm interrogatur:& tūc est validior cōfessio cū tormētis:vt.d.§.j.in aut.de test.& l.cū probatio. Qñq; torquetur in se,& in aliū simul: tunc debilior est confessio in tormentis:vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Fallere hostes,etiam mentiendo,licet in bello licito.*

Præterea. ¶ Quæro,quid vertitur in causæ cognitione?dicit gl.debem⁹ aduertere,an sint inimicitiæ magnæ,vel paruæ,de quibus inimicitijs debeat intelligi?vide per Innoc. extra de accus.c.cùm oporteat.Nam in bello licito,
1 †licitum est etiam mentiendo decipere hostes. xxiij.q.ij.c.dominus noster.& no.xxij.q.ij.c.vtilē. vt habetis in glo.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitia superueniens facto eius,contra quem producitur,non repellit testem.*

Cum quis. ¶ No.ꝙ si socius criminis,ducit alium sociū ad iudiciū,sibi propter hoc non parcitur.casus hîc.In contra.facit.l.non omnes.§.fina.j.de re mili.sol.ibi plura interuenerunt.Nam ibi sponte confitebatur se reum, & quærebat veniam,qui alios producebat.hîc verò non dicebat,nec allegabat se reum,imò mentiebatur.Preterea,ibi demonstrauit plures,& cœpit plures:hîc vnum tantùm.Præterea,ibi cœpit transfugas,& hostes ciuitatis:hîc alium malefactorem,qui adhuc hostis ciuitatis non erat.¶ Ego vidi in ciuita
1 te ista,†cùm quidam non haberet contra eum,nisi vnum testem:vidi fieri hanc malitiam:quia dedit reus illi testi vnam alapam:posteà,cùm ille testis cōtra eum produceretur,contra eum opposuit,quòd erat suus inimicus.cōtra istam malitiā habetis remedium hîc. Nam inimicitia superueniens facto eius, contra quē producitur testis,nō repellit testē omni
a no:sed hoc iudici cōmittitur[a].ita vides tex.hîc,in fi. Facit quod dixi vobis.s.ea.l.§.si seruus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd banniti rebannniantur:an uideatur indulgere,& restituere?*
2 *Præses,quam restitutionem facere posit?*
3 *Iudex maleficiorum ex officio,etiam ubi quæritur de innocētia rei,potest examinare testes à parte non productos.*
4 *Testes in maleficijs possunt recipi post publicationem testiū, & etiam post conclusionem causæ.*
5 *Defensiones factæ pro reo,quando prosint mandatori.*
6 *Potestas,quòd non posit absoluere carceratum, quem condemnauit,etiam constito de eius innocentia:sed debet dare petitionem commuui,ut eum absoluat.*
7 *Notarius,qui in actis dixit:talis confessus est sponte,licet sit confessus in tortura,non est falsarius.*
Confeßio facta in tormentis,si est perseuerata,dicitur sponte facta.

b Si quis vltro. [b]¶ Hic est.§.multū not. Si post sentētiam ex prima confessione latam de innocentia rei constiterit, debet condemnatus restitui à principe non ab inferiori.h.d. Et cum dicit hac epistola. loquitur Iurisconsul.hic, dic esse notandum, ꝙ seruus restitutus post sententiam,ad dominū pertinet.Sed contra.de l.aut damnū.§.seruos.j.de pœ.&.l.frustra.C.de sen.pas.Sol.hîc fuit restitutus:hoc est,in pristinū statum repositus.ibi verò indulgentia nō cōcessa. Ita tenet glo.ex qua no.iuncta cū tex.ꝙ ista verba,potes itaq; decreti gratiam facere. licet non sonet in indulgentiam,vel restitutionem,in dubio præsumitur restitutio.ita intelligit Iuriscon.& gl.in hoc rescripto.
1 Quod†no.quando dicit statutum[c], ꝙ banniti rebā-
c niantur:an videātur restituti, vel habere simpliciter

a ¶ Iudici cōmittitur.Idē Bal.i aut.si testis ꝑduct⁹ dicat in pe.col.C.de test.Quid si añ iudiciū icœptū īter me & te,vado & accuso testē tuū de crimine:vt sic nō possit admitti cōtra me tanq; inimic⁹?vide ibi per eū,q al.Bar.hîc.& eū sequit.& adde etiā Io.And.in.c.fi.de testib.& hîc adde Bald.in.l.sed & si qs.ff.si qs cautio.& quod dixi post Bar.s.ea.l.§.si seruus.

POMATES.
a ¶ Sed hoc iudici cōmittitur.Bñ facit,quod simul dicit Io.An.in.c.fi.de testi.& Bal.in aut.si tes.ꝑduct⁹ dicat.s.de test.de eo,q accusauit aliquē,vt eū posteà repelleret à testimonio,& sibi nō ꝓsit.& sic no.ꝙ factum à procuratore sibi nō prodest.facit tex.in.l.iij.§.subuenitur.s.ad sil.& qd' no.Bart.de quodam doctore in.l.si verò.in princi.s.qui satisda.cogan.Item adde,ꝙ ignorantia procurata non prodest:quia est pact.sicut glo.in cle.prima.de consangui.& affini.& gl.in.c.eos.in verbo affectata.de tēpo.ordi.in cle.& gl.in.c.fi.in.§.vt autem.de offi.deleg.in.vj.Quam no.Gemi.ꝙ ignorantia procurata punitur sicut &c.quod not.Item not.quòd qui procurat adeò,vt citatio ad audiendam sententiam diffinitiuam,ad eum nō veniat.&c.ita Imo.in.c.ad petitionem.ad fi.de accu.per tex.in.c.quoniam frequenter.§.porro.vt lit.non contest.Item adde text.in.l.cùm de lanionis.§.Sabinus.de fun.instru.& in.l.cùm ita legatur.& ibi Bartol.ff.de legat.ij.& quod no.Imol.in.c.irrefragabili.§.excessus.de offic.ordi.& quod licet aliâs propter negligentiam capituli actio deuoluatur ad episcopum.d.§.excessus. Hoc tamen nō habet locum qñ episcopus dictos excessus procurasset.& pro istis adde tex.& quæ ibi ponit Alexan.in.l.si seruus plurium.§.ij.ff.de le.j.Hæc aūt omnia intellige vera,qñ quis ex malitia,& sic dolosè procurasset:secus si ex aliqua iusta causa.tex.no.in.l.at qui natura.§.cum me absente.s.de neg.gest.& ita intel.Albe.& Raph.cu.in.d.§.ij.Quando aūt quis dicatur affectasse,vel procurasse:vide tex.in.l.spadonē.§.fi.s.de excusa.tuto.de quo Ro.in singularibus suis.& vide etiā ad hæc quæ ponit Alexan.in.l.nemo potest.col.vlti.s.de leg.j.post Bar.ibi vide Alexan.consi.cxxvj.ad fi.vo.iiij.& glo.in verbo facta.in.l.Athletæ.§.dat remissionem.& ibi Bal.s.de excusa.tuto.& vide Fel.in.c.cum.M.ferra.col.xiij.de consti.& in.c.j.in prin.de test.& in.c.insuper.col.vj.in ver.quartò quæritur.de testi.& aliquid in.c.intimauit.col.iiij.in ver.modò queritur.de testi.& plenè in.c.fi.col.ij.versi.ex quibus.vsque ad fi.de testi.Feli.in.c.ij.colū.j.de excep.& in.c.cum inter.R.col.x.in fi.e.ti.in.c.exceptionem.col.xiij.in ver.& ista exceptio.eo.tit.& vide tex.in.l.j.§.excusatus.&.§.fi.s.ad sil.& Bar.consi.clxxv.& Feli.in.c.si diligēti.col.iij.de præscrip.& vide tex.in.l.Thais.§.j.s.de fideicō.lib.& Barba.cōs.lvj.col.j.& seq.vo.j.& Bal.in c.pastoralis.col.j.de rescrip.etiam tex.in.§.itaque.iuncta gl.in versi.culpa.insti.ad.l.Aqui.& in.c.sedes.in fi.& ibi Bal.in.ij.col.de rescrip.& Bal.etiam in.c.cùm adeò.eo.tit in prin.& Gemi.in.c.j.colū.j.de rescrip.in.vj.versi.quærò,an iste tex.& Feli.in.c.cum contingat.col.ij.de rescri.in ver.idem dūmodo non fuerit.Areti.consi.liiij.col.ij.& vide Anto.in.c.fin.de rescrip.in.v.colum.Ias.in.l.si verò.col.ij.s.qui satisd.cogan.Panor.in.c.cū dilectus.col.iij.ad fi.de Arbi.Abb.in.c.in præsentia.colū.xiij.de probat.

Et vide Barba.in.d.consi.lvj.vol.j.col.iiij.& se.& Alex.in.c.excellentissimus.xj.q.iij.& gl.in.l.fi.de testi.& vide tex.in.l.qui contra legum.C.de incest.nup.& Alex.consi.xcix.col.j.ad fi.vol.j.Nico.de Neap.in.l.athletæ.§.amplius.s.de excus.& Abb.in.c.repellantur.de accu.& tex.in.l.statuliberos.§.si quis heredi.versicul.sed quid.ff.de statulibe.s.in.l.spadonē.§.fi.s.de excu.tuto.& Alex.consi.cxxix.col.fi.vol.j.& Panor.in.c.dilecto.col.ij.& se.l.de testib⁹.& ad hæc etiā vide gl.in verbo scienter.in.c.fi.de offic.de leg.lib.vj.Panor.in.c.nouit.co.x.vij.de iudi.glo.in cle.j.in verbo sciēter.de consang.& affi.Feli.in.c.intelleximus.ad fin.in versi.quinta declaratio.de iudic.& Bar.in.l.queritur.§.naturaliter.s.de adult.& Alex.in l.j.col.ij.s.qui admit.Ana.in.c.iij.de accu.Bal.in.c.testiū.de testi.& Cæpo.caute.xvj.&.iij.seq.char.ij.&.xxxj.char.iij.& Bal.in.l.imperator.s.de sta.homi.& Bar.in.l.qd ergo.§.pœna grauior.col.pen.s.de his,qui not.infa.& Fel.in.c.si duobus.co.fi.de app.& Bar.in.l.si seruus.§.quod verò.s.de fur.& Seuer.in tracta.de debi.suspe.& fugit.in.v.q.j.partis principalis.Bal.in.c.si testium.co.ij.de testi.& quę ponit Alex.in apost.ad Bar.in.l.j.j.de pœ.in ver.qd si esset lata.Bal.in aut.si testis productus dicatur.col.ij.de testi.

b POMATES.¶ Si quis vltro.Adde Ludo.Rom.in consi.cclxxiij.pro isto.

b ¶ Si quis vltro.ad materiam huius.§.vide.l.relegari.& quod ibi not.j.de pœ.Et per illum tex.dicit Bar.in.l.ij.C.de sen.ex peri.rec.ꝙ princeps potest suam sententiā corrigere.& ibi vide Bal.vtrū papa posit suam sententiam reuocare.

c ¶ Dicit statutum. Statutum dicit, ꝙ banniti rebanniantur: an videantur restituti,vel habere simplicē indulgētiā?vide in.l.fi.C.de sen.pas.& quod dixi ibi.& adde ꝙ Ia.de Bel.in.c.domino guerrā.in prin.post no.ibi in ti.hîc finitur.l.Conra.disputauit.q.de restituto per principem:vtrum recuperet bona alienata per fiscum,quę fuerunt confiscata.& ibi refert Baldus: vbi finaliter dicit,quòd non:quia quædam sunt,quæ deueniunt in aliū immediatè,per ipsam confiscationem:vt est tex.& exemplum in aut.bona damnatorū.& ad illa intelligitur facta restitutio. Quædā sunt,quæ veniūt mediatè per alium contractum:& in illis secus est.ar.l.j.C.ne fi.rem quam vendi.lib.x.& in.c.quamuis.de rescript.in.vj.Sicut etiam dicimus in legitimato post mortem patris, quòd aut legitimatur post aditam hæreditatem per legitimos:& non aufert eis bona.aut ante:& tunc sic:vt no.Mod.de lib.& posthu.in.l.gallus.§.& quid si tantum. Quod videtur cōtra prędicta:tamen si hæreditas est adita ab agnatis: & tunc ista acquisitio procedit per immediatam causam deficientis lineæ legitimationis, & officio sui hæredis quo ad suitatem, rescinditur acquisitio: quasi natiuitate posthumi.quod potest esse verū,quādo Princeps restitueret natalibus; sed secus in restitutione:quā faciunt isti Comites:quia non videtur cōsensisse Princeps,ꝙ auferatur eius priuilegio ius quæsitum alteri.l.quoties.C.de præci.Impe.offe.&.l.nec auus.C.de emancipati.lib.quia sic inciperet fieri edictum iniquum per Principis priuilegium.argu.ff.de vul.& pup.l.ex facto.Et ꝙ legitimatio operet potentius,quàm ius cōmune,patet.C.de natu.lib.in aut.item sine legitimis.ibi principis, & legis deuo. & facit extra de autho.& vsu pallij.c.ex tua.&.C.de bo.vac.in.l.si quando.&.in.l.princeps bona.j.de verbo.signifi.Sed posito, quòd legitimatus restituatur ad bona:vtrum agnati, qui medio tempore possederunt, teneantur ad resti-

tutionem fructuũ perceptorum, vel in rebus hæreditarijs? Rñde non. Pro
hoc est text. no. in auẽ. de Nestorianis. C. de hære. Bal. in. c. domino guer.
ram. præallegat. & eundem Bal. in. l. j. C. de hære. institu. & in. l. fi. ix. colũ.
C. de senten. pas. & ad hoc notab. vide, quæ dixi in. l. fina. j. de pœn. & An.
ge. in. d. l. gallus. §. & quid si tantùm. vbi ponit de quæstione. Bald. in dicto
c. domino guerrā.
an restitutus à Re
ge impetret feu-
dũ, quod habuit à
Rege, vel ab alio:
vide in dicto. c. do
mino guerram. &
ad hoc nota. & in
l. fratres. j. de pœ-
nis. vide dominũ
Abbatem in. c. in-
ter quatuor. de ma
ioritate & obediẽ
tia. & Ant. de Bu.
in. c. quãuis. de re-
script. in sexto. &
vltra hîc not. vide
Barto. in. l. absen-
tem. j. titulo pri-
mo. & dixit Bart.
in. l. quid ergo. §.
pœna grauior. s.
de his, qui not. in-
fa. in versi. quæro
vtrùm.

a ¶ Ideò dic. Vide
Bal. in. d. c. domi-
mino guerram. in
prin. in ti. hîc fini
tur lex Corrard.
vbi quęsiuit: Rex
Frãciæ cõdẽnauit
aliquẽ ad mortẽ:
& dum duceretur
ad patibulũ, quo-
rundam rogatio-
nibus eidem pep-
cit, ipsum restituẽ
do: quæritur, an
restitutum sit ei
feudum? dic vt ibi
per eum.

b ¶ Post conclusio
nem. Et potest eẽ
ratio: quia conclu
sio in causa, & re-
nuntiatio proba-
tionũ, idem sunt.
vt no. per Bald. &
ibi dixi in auẽ. iu-
bemus. C. de iudi.
& glo. in. c. cũ di-
lectus. de fide instr. sed certè, sicut non potest in criminalibus expressè re-
nuntiari probationibus & defensionibus, vt est glo. in. l. pactum inter hę-
redem. ff. de pa. ita nec per cõclusionem in causa. vñ intelligerẽ dictũ Bar.
habere locũ secũdùm ea, quæ scripsi post Bal. in. d. auẽ. iubemus. licet An-
ge. in. d. auẽ. videatur sentire contra Bar. hîc. sentit tamen Ange. ibi in vno
cum Bar. hîc, scilicet quòd possit cõcludi in causis criminalibus. pro qui-
bus videtur tex. secũdùm vnum intellectũ in. l. q̃uis indubitati. C. de adul.
sed in contrarium facit ratio supradicta. Et tenet Bal. in. l. j. in versi. quæro
quartò. de condi. indebi. C. sed potest dici q tacitè pōt cõcludi in causa cri
minali: puta si reus passus est labi omnes dilationes sibi datas ad probãdũ:
quo casu non debet admitti amplius: vt in. l. fin. ff. de fer. & no. Bald. in. l. j.
C. qui accu. Et quod dicit hîc Barto. intellige, quòd admittatur officio iu-
dicis. & ad Bartol. hîc adde Bal. in. d. l. duo fratres. s. de iur. pa. Sed quod cõ
cludatur in criminali causa, Bald. in dicta. l. j. versicu. sed hîc dubitatur. hîc
adde Barto. j. eo. l. si minus. Imò dixit Bartol. per istum textum in. l. final.
s. de ferijs. in. ij. colũ. quòd iudex debet perquirere etiam reo non petente
defensionem etiam post sententiam. adde omnino Barto. in. l. duo fratres.
de pact. & Specu. de inquisi. §. vtrùm. versicu. sed nunquid publicus. & in
l. ij. §. si publico. de adul. per Barto. & Bal. in. l. præsbyteri. C. de episco. &
cleri. per Bar. in. l. penul. §. ad crimen. in. v. colum. s. de publi. iudi. & quid
de instrumentis, vide in. d. l. duo fratres. & vide Bar. no. in. l. j. de cõdi. inde.
in. ij. col. & Bald. in auẽ. at qui semel. C. de proba. Innoc. in. c. cũ clamor. de
testi. & Bald. in. l. edita. in. ix. col. C. de eden. vbi no. vide Bald. in. l. fin. s. de
ferijs. & quæ ibi dixi.

c ¶ Prosint mandatori. An probationes factę pro reo prosint mãdatori, ad
de Io. an. in. c. ratihabitio. de reg. iur. in mercu. & quod no. Bar. in. l. adulter
§. si eo. s. de adul. Et quid de probationibus factis contra vnum ex inquisi-
tis, vide do. Ant. & doct. in. c. dilecto. de præben.

indulgentiam? & hîc videtur, quòd restitui præsu-
mantur. de hoc consueuit dici. in. l. fin. C. de sentent.
pas. dicã. j. de sentẽ. pas. l. fi. ¶ Hîc dicitur, q præses
non potest restituere. contrà in. l. in causæ. §. fina. s.
de mino. Solut. ibi ratione ætatis restituit, non alia.
Alia solu. est, quòd ibi in ciuili: hîc in criminali: sed
2 truffa est. † Ideò dic, [a] q quædam est restitutio, quę
a conceditur per officium iudicis: & ex edicto prę-
toris mortui, vel ex causa ætatis, vel absentiæ, & fi-
lium. & illam potest concedere præses: vt in cõ
trario. quædam est, quæ fit ex sola misericordia: &
illam solus princeps cõcedit: vt hîc. in hoc. §. ¶ No.
3 tria mirabilia. † primò quæro, in quæstione, quam
disputaui: an iudex maleficiorum possit ex officio
suo examinare testes à parte non productos? & di-
xi, q sic, per. l. ij. C. de abo. & hîc. vbi iudex quærit
de partis innocentia, parte non postulante. pro hoc
l. si non defendantur. j. ti. j. de qua feci mentionem
in. l. iiij. §. hoc autem iudicium. s. de damno infecto.
4 ¶ Secundò not. † quòd in causis maleficiorum, pos-
b sunt recipi testes, etiam post conclusionem [b] causæ,
& etiã post publicationem: vt hîc. & est casus. j. e. l.
vnius. §. reus. secundùm vnã lectu. & ibi not. & au-
dio q Io. And. tenet hoc, in. c. fraternitatis. extra de
5 testi. ¶ † Tertiò no. ad quæstionem disputatam per
Richardum, vtrùm defensiones factæ pro reo pro-
c sit mandatori: [c] vel ecõtra? & dic. aut reus recipiebat
testes pro vtroq;: & tunc vtriq; prodest: vt hîc, ibi:
vt ad certiorẽ de se confessionem peruenires. & c. Si
autem examinaret pro vno tantùm: & tũc nõ pro-
desset alteri: vt. d. l. denuntiasse. §. fi. & quod ibi dixi
d s. de adult. ¶ Item not. [d] ad aliud quod tota die oc-
currit: si aliquis est in carceribus condemnatus, &
ante executionem sententiæ constat de innocentia: 1
6 certè † potestas qui eum condemnauit, non potest
eum absoluere: vt hîc. in fine. ibi in principi. tamen
tenetur dare petitionem communi: vt absoluat: vt
hîc, in fin. ibi principi & c. Nam cùm sit condemna
tus in pecunia, quæ debet peruenire ad commune:
meritò commune potest, & debet absoluere. Idem
dico, si esset in persona condemnatus: quia hoc po-
test fieri. & loquor de ciuitatibus, quę non recogno
e scunt [e] principẽ. ¶ † Nota etiam [f] hoc ad aliud. Con-
7 tinetur in actis, quòd talis sponte confessus est. &
f tamen verum est, quòd confessus est per tormenta, 1
erit ne notarius falsus? & hîc videtur, quòd non: in
§. si quis vltro & c. & infrà sequitur. ibi, cùm in tor-
mentis constiterit & c. Et sic dicitur sponte confes-
sus ille, qui in tormentis est confessus. & secundùm 1
hoc debemus exponere constiterit. scilicet de con-
fessione illius serui. Et si dicis, quomodo dicit sp̄ōte
cõfessus: cũ dicit per tormenta. vt dicit, quòd ipse p-
seuerauit in confessione: vt. s. ea. l. §. diuus seuerus. &
l. ij. C. de custo. reo. vel aliter, si confessus est in actu
torturæ: hoc non potest dicere notarius. Nec ob. ibi
constiterit & c. quia expone constiterit, scilicet de in
nocentia. & sic non refert se ad confessionem: sed ad
g serui innocentiam: vt hîc patet. & nota bene [g] omnia
prædicta.

LEX II.

Hæreditarii. ¶ Oppo. de. l. j. s. proxi. §. si
quis dicatur. vbi debet prius examinari
ad quem pertineat ante, q̃ torqueatur.
hîc dicit̃ econuerso. Solu. ibi erat in possessione ser-
ui, ille contra quem petebatur torqueri: ideò posses-
sio faciebat contra eum præsumptionẽ: aliâs secus.
hodie etiam si constaret, cuius esset seruus, posset
seruus torqueri in caput domini: vt. l. fina. C. eo. titu.
ita dicit glo.

LEX IIII.

De incestu. ¶ De hoc videbitis. j.
l. proxima. in. l. seq. &
vidistis in. l. si postulauerit. s. de adulte.

SVMMARIVM.

1 *Pœna in adulterio uariatur secundũ conditionem personæ.*

LEX V.

Si quis viduam.

¶ Op. de. l. q̃uis. in fi. C. de adul. & auẽ. i-
bi posita. vbi nõ deportant̃ propter adul
terium. Glo. dicunt quædam: quòd alia pœna erat
olim, alia hodie. ita not. in. l. ij. §. miles. s. de his, qui
notan. infa. & l. qui cum vno. §. adulter. j. de re mili.
& l. Claudius. de his, quib. vt indig. Alia gloss. dicit
1 hîc, † q in crimine adulterij fit variatio pœnæ, secun
dum conditionem personæ: quia aliter punit̃ nobi-
lis, aliter ignobilis. & hanc opinionem videt̃ tenere
Cy. in. l. contraria.

LEX VI.

Patre.

Cum de falso. ¶ De hoc vidistis. s. e.
l. hæreditarij.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an teneatur de eo, qui mortuus est in tormentis.*

LEX VII.

h Quæstionis. [h] ¶ Dicitur hîc,
quæstionis modũ
1 & c. simile. j. e. l. de minore. §. tormenta.
i † Sed quid [i] si iudex torsit aliquẽ tantum

d ¶ Idem not. vide
no. in. l. si qs post.
de testa. vbi per
Imo. & quod no.
Bal. in. l. addictos.
C. de epis. audi. &
& in. l. vlti. col. C.
de confes. & Imo.
in. l. is, qui reus. in
l. j. s. de publi. iu-
di. & Sali. in. l. j. C.
qui accu. & Imo.
& ibi not. in. c. ij.
de purg. vul. & In
no. in. c. si quando
de offi. dele. & me
lius in. c. pastora-
lis. e. ti. quẽ no. al-
le. Bal. in. d. l. addi
ctos. q si iudex vi
det sñiam iniustã,
debet supersede-
re in executione.
& vide Imo. in. l. à
diuo Pio. in prin.
s. de re iu. & i. c. ij.
in. d. titu. de purg.
vul. ibi no.

e ¶ Non recogno-
scũt. vide ad hoc
s. de pu. iu. Bar. in
l. infamẽ. & in re-
pet. l. oẽs populi.
s. de iusti. & iure.
POMATES.

f ¶ Not. etiã hoc.
vide Alex. in. l. q
in aliena. §. fi. in vl
ti. co. s. de acquir.
hære. & in consi.
j. colũ. iij. volu. iij.
Barba. consil. vj.
col. x. volu. j. Ale-
xan. in. d. §. fin. in
apostil. Ana. cõsi.
xvij. Barbat. in. c.
cũ M. co. xxxvij.
in fi. & seq. de con
sti. Are. cõsi. xiiij.
co. x. & adde q si
potestas dicit ali-
quẽ sponte cõfes-
sum, posteà verò dicit reus se tortũ: q incũbit onus probandi post sponta-
neã voluntatem, confessionem. ita Anc. in consi. xxiiij.

g ¶ Et nota bene. Et idem tenet Ang. in. l. qui in aliena. §. Celsus. de acq. hæ-
red. licet hîc Barto. non faciat mentionem. & tandem concludit, quòd aut
erat confessus in actu torturæ: tunc punitur de falso, aut non: & non puni-
tur. Et pro hac distinctione nota textum in authentica sacramenta. C. si
aduer. vendi. in. l. si quis maior. C. de transactio. vbi tex. aperit, quòd non di
citur fieri sponte, quod fit metu, seu imperio cogente. Sed quid si notarius
in confessione illius tormentati existentis in tormentis, non scribit sponte
factam confessionem, sed voluntariè factam fore. dic quòd non punitur de
falso: vt dicit Baldus maximè in notabilibus, istud esse suum dictum, in ca
pitulo primo. §. iniuria. de pace iura. firmanda. Et huius est ratio: quia licet
voluntas sit coacta: voluntas tamen est: vt. j. de regu. iur. l. velle non credi-
tur. s. quod metus causa. l. si mulier. §. penulti. l. si patre cogente. suprà de ri
tu nuptiarum. Et vide ad prædicta nota. per Bal in. l. si quis non dicam rape
re. C. de episcopis & clericis. cum ibi no. ad Bart. hîc vide Ange. s. ea. l. Di-
uus. & quod no. Bal. & Ange. in. l. iiij. quod met. cau. sed Bald. in. l. j. in. ij.
colum. C. ex delict. defuncto. dicit, quòd alio modo saluari poterit, videli-
cet quòd non fuerit tortus: vt sic responderet de aliqua veritate super alia
re. sed posteà ipse hoc confessus est, quod not. & per eundem Bal. in. l. j. in
vij. col. C. de confes.

h ¶ Quæstionis. vide quæ dixi in. l. vbicunq;. de interro. act.

i ¶ Sed quid. vide per Bar. & Ang. in tracta. de quæstioni. & Bart. in. l. lex
quòd

ꝙ mortuus est:vt.l.aut damnum.§.j.j.ti.j.videtur dicere iudicem teneri. Breuiter dico sic:si iudex excessit modum consuetũ,& modũ,qui debebat adhiberi secundùm qualitatẽ personę tortę,tenetur:aliâs secus.hoc accidit mihi:quia dum viderem iuuenem robustum,torsi illum:& statim fe-
a rè mortuus est.& ideò inspiciẽdum est:[a] an possit iudici imputari culpa, & similia:vt dicto contrario.& per Cy.in.l. Gracchus.C.de adulter.

SVMMARIVM.

1 *Tortura in subsidium adhibetur.*
2 *Tortura adhibetur in causis grauibus:& qualiter in pecuniarijs?remißiuè.*

LEX VIII.

1 **EDictum.** ¶ Not.non semper quemlibet debere poni ad torturam:sed aliter fieri:& cùm non sufficit ad tormentum peruenire.¶ †No.ꝙ ad tormenta peruenitur in sub-
2 sidium:cùm aliter veritas explorari non potest.¶ †Item no.tormenta requiri in causis grauibus. Qualiter autem in causa pecuniaria perueniatur ad tormenta,videbitis.j.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Tormentorum in causis pecuniarijs & capitalibus,quænam ratio differentiæ sit?*

LEX IX.

b **DIuus Pius.** ¶ No.quòd in subsidium in causa pecunia-
1 ria deuenitur ad tormẽta[b] seruorũ.¶ † Que-
c ro,quæ sit[c] differentia quãtum ad tormenta,inter causas pecunia rias,& capitales,& graues.Et dico,ꝙ in cã pecuniaria torquentur tãtùm
d serui,nõ liberi,[d] neq; statuliberi:vt in hac.l.in fi.sed in criminalib⁹,& grauibus,etiam liberi torquẽtur:vt.s.l.proxi.Item nõ ita de facili peruenitur ad tormenta in causa pecuniaria,sicut in causa capitali,& graui:vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Testis examinatus,qui non debuit examinari,non probat,nec facit indicium.*

Ex quibus. ¶ Text.ibi indicia sine tormentis,vel aliter.s.dixi, qñ deposuit seruus contra dñm sup ipso facto:hîc,
1 quando super aliquo iudicio.¶ †Not.ꝙ testis,qui non debet examinari, examinatus non probat,nec facit indicium:vt.l.j.§.Diuus.&.§.Diuus Seuerus.s.eo.& dicam.j.eo.l.maritus.

De eo. ¶ Duobus modis legitur.primò qñ quis est deportatus,an seruus,qui añ eius erat,possit cõtra eũ torqri.& dicit ꝙ nõ. Et isto mõ ponẽdo casum,esset cõtra.l.j.§.idẽ Nũmio.s.eo.vbi seruus dãnati torquetur cõtra eũ:ideò nõ procederet.¶ Secũdo mõ põt poni casus, ꝙ seruus nõ dñs dãnatur:& tunc nõ põt haberi quæstio in dñm hîc:& est bona ista lect.p.l.extraneo.§.fi.j.e.¶ Tertio mõ põt poni,an deportatus in insulã possit,vt seruus torqri.& dic ꝙ nõ:qa remanet liber hõ.& hanc tenet Dy.& tãgit hîc gl.in fi.ibi.vel dic de libero.& potest esse satis bona.

SVMMARIVM.

1 *Minor,licet non admittatur in testem in criminalibus,tamen tortus facit indicium.*

LEX X.

DE minore. ¶ Op.ꝙ minor torqueatur:vt.l.j.§.impub.s.ad Sil.Sol.non potest torqueri ea tortura, qua torquentur maiores:sed debent ferula,vel habena cedi.* Additio,adde ꝙ & hîc,& in litera legis cõtrarię,cõmodius legeret verbena.* vt in contrario.& no.C.de his,qui.vt indig.& ad silla.l.talis.in prima glo.
e ¶ Sed quæro,[e] ad quid torquetur minor in causa criminali:cùm non pos-
1 sit esse testis:vt.l.in testimoniũ.s.de test.respõdeo,& dico:†ꝙ torquetur, vt faciat indicium.& sic erit casus,vbi ille,qui non debet torqueri,tortus tamen faciat indicium.de quo dicam.j.eo.l.maritus.

Tormenta. ¶ No.de modo tormentorum,& de eorum moderamine:vt dixi.s.eo.l.quæstiõis.¶ Itẽ no.ꝙ de domo rei,nõ debet initiũ probationis assumi:vt.l.nimis graue.C.de test.

SVMMARIVM.

1 *Pars nõ põt mittere procuratorem instructũ,si iudex uult,q; personaliter cõpareat.*
2 *Iudex pro habenda ueritate potest interrogare de circunstantijs,etiam remotis:& se fingere uelle facere,quod non uult.*
3 *Testes examinans debet in actis scribere,quando aliquid dicunt trepidando,uel balbutiendo,uel aliter:quia constantia,& trepidatio indicant aliquid iudici.*
4 *Trepidatio,pauor,& uariatio,dant indicia ad torturam,quando alia contra inculpatum,indicia non sunt.*
Cautus iudex,facit scribere in actis uariationem,& trepidationem examinati.
5 *Fama est duplex,una hominis,alia inter homines.*
6 *Fama inter homines est duplex.*
7 *Fama est communis opinio uoce manifestata,ex suspicione proueniens.*
8 *Opinio communis & cõis æstimatio,quòd sint idem,quando uoce manifestantur.*
9 *Manifestum,uel notorium dicitur id,quod communiter dicitur,quòd sit certum,& uisum à populo.*
10 *Fama in quo loco debet esse?ubi quòd quando de aliquo homine in genere,in loco originis:uel ubi conuersatur.*
11 *Fama non requirit de neceßitate locum,sed sufficit quòd sit communis opinio eorum, ad quos spectat.& ponit multa exempla.*
12 *Fama totius ciuitatis,quòd requiratur in negotijs magnis: in paruis uerò sufficit fama uiciniæ.*
13 *Fama,ut probetur,requiritur,quòd sit communis opinio eorum,uel maioris partis illius uniuersitatis,ad quos spectat.& sic quot homines faciant famam.*
Decem uel.xx.homines,quando faciant famam.

corne.in prin.s.de sica.& Ang.in.l.iij.s.de adul.per Bar.in.l.iij.C.de adul. per Pau.de leaza.in commento.c.grauis.de depo.facit.l.lege Iulia.§.fi.ad l.Iul.repetun.Bar.in.l.j.de sica.

a ¶ Inspiciendum est.adde Bald.in.l.gracchus.C.de adulter.& in.l.j.C de emen.seruo.

14 *Fama,ut sit probata debet esse opinio maioris partis hominum ciuitatis,uel uiciniæ:uel etiam mulierum,secundum quod spectat principaliter ad quemlibet.*
15 *Fama debet habere ortum à personis honestis,& fidedignis, non maliuolis,neq; suspectis.*
Fama potest habere ortum etiã à uilibus,quando habet originem ab alio actu,quàm à dicto personarum.
16 *Fama ex quo tempore debet oriri:ubi quòd tempore cõmißi delicti:& posteà ante accusationẽ,& post accusationẽ.*
17 *Fama qualiter poßit oriri tempore contracti maleficij,& ponit exempla.*
18 *Fama tũc dicitur una uox populi,quãdo suspicio nõ pceßit.*
19 *Fama qualiter probetur,ubi q; per duos testes dicentes maiorem partem populi,uel uiciniæ hoc sentire: quia audiuerunt maiorem partem populi sic dicere.*
20 *Fama dicitur pbata,quãdo testes dicunt,q; audiuerunt à maiori patre hoĩum,seu getiũ istius ciuitatis,uillæ,uel castri.*
21 *Testis,qui dicit,quòd est publica uox,& fama, non probat, si non reddit aliam rationem.*
22 *Testis,qui dicit,q; est publica uox,quia audiuit publicè dici,si probat:quia debet dicere à maiori pte hominũ ciuitatis.*
23 *Testis deponẽs super fama,debet nominare à quibus audiuit nec requiritur,q; nominet oẽs: sed satis est q; nominet aliquos,& dicat audiuisse ab alijs,de quibus non recordatur.*
24 *Famæ probatio nõ uitiatur,licet testes deponentes dicant se à diuersis hoc sciuisse,diuersis tẽporibus,& diuersis locis.*
25 *Fama quòd potest probari negatiuè.*
26 *Fama,si probatur ab una parte affirmatiuè,ab alia negatiuè: statur testibus digniorib.& si sunt testes æquales,statur illi famæ,quæ pceßit ex uerisimiliorib.præsumptionibus.*
27 *Fama,si probatur diuerso tempore,puta maleficium factum uno tempore,& fama innocentiæ,alio tempore,statur ultimæ famæ.*
28 *Fama contraria,quando probatur respectu diuersorum locorum,si probationes sunt æquales:neutri creditur:aliâs inspicitur qualitas testium.*
29 *Testis examinatus super articulis,super quibusdam dixit se scire:& sup quibusdã nõ:& sup articulo de fama dixit, q; erat publica uox & fama:ad quæ referatur?remißiuè.*
30 *Famæ effectus quis sit.*
31 *Statutum,quòd in certis casibus sufficiat probare maleficium per publicam uocem & famam:intelligitur de fama,quæ habet originem ex probabilibus causis.*
32 *Fama non diuiditur inter simplicem & publicam.*

1 **Plurimum.** ¶ No.ex hoc solenni.§.j.id, quod dicit vox ipsa.Ex†quo quo collige[d],ꝙ si iudex vult,quòd pars veniat personaliter ad respondendũ,quòd non sufficit mittere procuratorem quantumcunq; instructum:quia præsentia personæ,& cognitio vocis requirit.dixi.in.§.
2 ad crimen.l.pe.s.de pub.iud.¶ †Secundò not.quod infrà dicit,cognitionis subtilis diligẽtia.Ex quo col
f lige[f],ꝙ iudex põt interrogare,p inuestigãda veritate de circunstantijs qbuscunq;,etiã remotis. Ad quod facit,quod no.C.de testib.l.testium.Potest etiam se fingere velle facere, quod non vult : vt videat quem actum facit reus:vel testis,qui examinatur.& qualiter se gerit. hoc etiam probatur extra de præsumptio.c.affertè.& ista est cognitionis subtilis diligen-
g tia.¶ Item sequitur,qua quis constantia[g], & trepidatione loquitur.Et sic vides,ꝙ constantia & trepi-
3 datio,indicent aliquid iudici.Et ex hoc†dicit Inno. extra de probatio.c. quoniam contra,quòd ille,qui examinat testes,hoc debet facere scribi in actis : hoc dicebat trepidando,& balbutiendo,& similia.Idẽ
h tenet Specu.in titulo de teste[h].non recordor in quo. §.Et ex hoc etiam habes,quòd etiam vbi alia indicia
4 extrinseca non præcedunt ex eo, quòd reus facit coram se, loquendo trepidè, pauendo,& variando, potest iudex habere iudicia sufficientia ad tortu-

b ¶ Deuenitur ad tormenta. limita nisi causa pecuniaria & ciuilis habeat annexũ crimẽ: qa tũc deuenit̃ ad torturã.tex. est ibi.do.in.c.j.de deposi.& vide no.j.e.in.l.ex libero.an in causis pecuniarijs qs possit poni ad torturã. & qñ debet poni, vide Bart.in.d.l.si quis adulteriũ.ff.de adul.Adde tñ,ꝙ si agat̃ de falso ciuiliter,si procedũt indicia locus est tormentis.l.sicut falsi.& ibi Bal.C.de fal.& de ista materia vide omnino do.in.c.grauis.de deposi.per Imol. maximè in notabilibus, & vide not.etiã Paul.de leaz.& ad materiã vnam,adde gloss.xv.q.iiij.in.c.presbyter.& vide Cy.in.l.fi.C.de fal.

POMATES.

c ¶ Quero quæ sit. Ita singulariter Cy.in.c.j.de deposi.vbi vide per omnes & quæ no.in tex.istius.l.

POMATES.

d ¶ Nõ liberi. hoc limita, vt per Alex.cõs.lxxvij.colũ.vide Abb.in.c.j.co.j.in vlt.no.depo.& Alex.cõsil.lxij.vo.iij.& Soz.cõsi.ccxix. vbi loquitur in causa vsuraria.

e ¶ Sed q̃ro. quero ad quid torquet̃ vide Guid.de suza.ĩ l.j.C.de prec.impe.offe.adde Bal.in.l.eos.C.de test.qd' no.& Bal.ĩ.d.l.talis.hic alleg.

f ¶ Ex quo collige. vide quod no.Specu.in tit.de prola.senten.§.j.& adde Bal.in.l.qui bona.§.si alieno.in iij.q.s.de dam.infe.& ibi dixi.

g ¶ Quis constãtia. & vide Angel. in tra.malefi.in ver. nunc videamus de tortura.quem sequitur Bal.in.d.l.presbyteri.C.de epis.& cleri.vbi not.& Bal.in.l.iij.C.de testi.

h ¶ §.Plurimum.in titu.de teste.credo ꝙ voluerit Barto.adducere.§.nunc

tractãdũ.ver. hoc aũt scias. vbi istud Spe. tractat. Alexan. Losæus.

a ¶ Glo.l.fama.an famat faciat indicium ad torturã? vide.j.eo. circa fi. & idẽ tenet Bal.in d.c.j.§.iniuria. in v.colũ.de pa.iur. fir.vbi dicit,ꝙ sic, qñ est euidens fama.quod bñ not. qa vtile erit tibi.

b ¶ Primò quæro. De hoc vide per Bar.in.l.j.C.de testi.& ibi dixi.& per glo.in.d.l.testiũ.§.j.s̈. de test.

c ¶ Ex suspicione. Quæ aũt sit differentia inter famã, & rumorem: vide glo.in.c.super eo. de eo, qui cogno. cõsang. vxo.suæ. & in.d.c. si duo. xxv.q.vj.quas alleg.Cardi.in. d.c. qualiter & qñ.de accu.& ibi Host. & ad Bart.hîc adde Bal.post Bart. d.l.j.C.de infami. & facit ad statutũ, quod habet, quòd requiratur persona bonæ opi.& fame, de qua opi.& fama, intelligitur, & quomõ, & de quo. per Iac.But. & Bal.in.d.l.improbum.C.de infa. Et de diffinitione famæ, per Bal. in rúbr. C.de probat.in.ij.col.& ibi etiam de differentia inter famã,& rumorem.& per Bal.in.l.ea quidẽ. in.j.col.C.de acc. Et quid differat fama à cõi opin.per Specu.in titul.de noto. crimine.§. sequitur.vers.j.& ij.& quod ipe no. in titul.de do.§.j. versi.illud autem sciendũ consequẽter.& ibi de effectu cõmunis opi. Quid autem differat notorium à fama: vide Baldũ in aut.qui semel. in.iij.col. C. quomodo & quando iudex.& Spec.in d.§.sequit.& dũ s̈.dixi de differẽtia inter cõmunẽ opi.& famam: vide Bald.in.d.l.ea quidẽ.in pe.colũ. Et adde etiam,ꝙ

ram: ita vides hic. Et ideo debet iudex examinator esse caut⁹: vt faciat dicta eius sic varia, & diuersa scribi in actis, & faciat scribere trepidationẽ,& similia: ne ei possit dici,ꝙ fecit poni ad torturã non præcedentibus indicijs. de hoc dicam latius infrà eo.l. fin. Item dicitur hic cuius æstimationis &c. exponit glos.i.famæ[a]. ¶ Ex hoc habes duo. Primò, ꝙ fama alicuius est indicium ad torturam: vt hic. ¶ Secũdò no. quòd dicit in ciuitate sua. Ex quo no. ꝙ videtur, quòd debeat esse fama in ea ciuitate, de qua ipse est. de qua fama dicã in hoc.§.& de alijs indicijs dicã j.eod.l.fin. quia omnia ista indicia faciunt ad illuminandam veritatem: vt hic dicitur. ¶ Veniamus ergo ad videndum de fama. & de hac fama modicum tractatur per glos. nisi quantum ponitur in.l. iij.§. eiusdem quoq̧.s̈.de testi. De hoc etiam fecit vnum tractatum, in quo dixit modicum. Et bonum, quidam qui est vocatus dominus Thomas de piperata, de Bononia. & vbicunq̧ ipse aliquid dicit, ego dicam vobis. Specul. etiam in titulo de noto. crimine. etiam ponit de fama. & modicum & non clarè.
5 Pro declaratione † ergo debetis scire quòd duplex est fama. Vna est fama hominis: alia est fama inter homines. Fama hominis dicitur in bona parte: in mala parte dicitur infamia: de qua fama, & infamia habetis.j.de va. & extraor.l.cognitio.§.j.& in titu. de his, qui not.infa.C. &.ff. & de illa nihil ad præ-
6 sens. Quædam † est fama inter homines, & ista est duplex. Nam quædam est fama de vno homine in genere bonitatis, vel malitiæ. Nam fama est, quòd est bonus, vel malus: quòd est fur, vel latro. Et de ista fama loquitur iste text.&.l.capitalium.§. famosos.j. de pœn. &.l. non omnes.§.à barbaris.j. de re mili. cum si. Quædam est fama, de aliquo facto particulari: vt quod tale quid sit, vel non, de qua loquitur.l.iij.§. eiusdem quoq̧.s̈.de test.& alia iura multa, quæ.j.allego. de istis duabus videamus hîc. ¶ Et
7 primò † quæro,[b] quid est fama? Respondeo. fama est
b communis opinio voce manifestata ex suspicione[c]
c prouenieus. Quare dico communis opi. Respon-
d deo ad differentiam[d] opi. singularis: vt.l. cum quidam.§.quod dicitur.s̈. de acquiren.hæredi.&.l. Labeo.s̈. de supel.lega. Quare dico, voce manifestata? Respondeo: quia aliâs non esset fama, sed staret in nomine generis sui, scilicet opinionis communis. Nam quandoq̧ opi. communis manifestatur vsu: vt.l.Labeo.s̈.de supel.le.& rebus ipsis, & factis: vt l. de quibus.s̈.de legi.in fin. tunc non dicitur fama. sed dicitur æstimatio, vel opi.cõmunis. Fama enim secundùm Hug. dicitur à fando: hoc est à loquendo: & hoc posuit ipse super verbo famulor. Vnde
8 nisi sit locutio, nõ diceretur fama. Illud ergo † quòd dicunt multi docto. & Thomas de piperata, quòd fama & communis opin. & communis æstimatio sunt idem: est verum, quando communis opi. & cõmunis æstimatio voce manifestatur: aliâs secus: vt dictum est. Quod dixi ex suspicione proueniens.
9 hoc dixi ad differentiam manifesti. † Nam si diceretur communiter aliquid, quod esset certum, & visum à populo, illud esset manifestum. vel notoriũ, non fama: vt.l. ciues.C. de appella.&.l.si verò.§.qui pro rei.s̈.qui satisda.cog. & quod dixi in.l.ab accusatione.§. nuntiatores.s̈. titulo.ij.& hæc sufficiant
10 circa diffinitionem. ¶ † Quæro secundò, in quo loco debet esse fama? respondeo, fama de aliquo homine in genere, debet esse in loco suæ originis, vt hic: prout dicit in ciuitate sua, vel in loco illo, in quo cõuersatur: vt.l.ij.& quod ibi not. C. vbi de cri. agi oportet.&.l.non omnes.§.à barbaris.j.de re mil.& expressius extra, de elec. c.iij. ¶ Sed fama alicuius rei, vel facti: vt ponamus exemplũ in delictis: quia in istis plurimum quæritur de fama, videtur quòd debeat esse in loco delicti: vt.l.j.C. vbi de crimine agi oportet.& in aut.qua in prouincia.&.l.si cui.§.
11 pe.s̈.de ad. ¶ Breuiter † mihi videtur, ꝙ fama nõ requirat locũ de necessitate. Nã illud quod dixi.s̈. de fama, ꝙ fama est communis opi. debet intelligi communis opinio.s.eorũ, q hoc scire debẽt .& ad quos spectat de hoc scire; vt no. per glo.in.l. cum quidã. §.quod dicitur.s̈.de acqui.hær.& probabo statim.

Nonne possemus dicere famam alicuius rei, in ista vniuersitate, videlicet vtrùm aliqs scholaris studeat bene, vel malè: vel vtrùm fecerit furtum alicuius libri, vel non: & tam ista vniuersitas non habet certũ locum. Hoc probatur in.l.in ratione.§.quod vulgo.s̈.ad legem Falci.&.l.filius.§.secundum vulgarem.s̈.de leg.j.&.l.vulgaris.in princip.s̈.de fur.vbi dicitur, quòd vulgo dicitur.& in quo vulgo dicitur illud. Respond. quòd inter sapientes,& studentes, qui hoc debẽt scire. Item est quæstio vulgaris.i.vulgi: hoc est inter studentes. De necessitate ergo non requirit locum, & vbicũque reperies locum, ibi nõ ponitur locus: vt significet locum, sed vt significet vniuersitatem, quæ moratur in loco. Vnde cùm dico fama est in ciuitate ista: hoc est inter homines huius ciuitatis, vel fama est in vicinia: hoc est inter ho-
e mines illius viciniæ.[e] ad quod facit.l.inter omnes.in principio.cum sua glossa.s̈.qui satisdare cogantur. ¶ Item, ex eo, quod dixi, quòd debet esse communis opinio inter eos, inter quos spectat hoc scire, nõ attento loco: apparet si aliquis ciuis huius ciuitatis mortuus est vltra mare, dum esset in exercitu contra sarracenos: vel in aliqua militia in parte longinqua, sufficit quòd sit fama in terra sua, in qua sunt homines, ad quos spectat scire de morte ipsius: vt in authentica hodie.C.de repu.&.s̈.de adulter.l.miles.§.penultimo.&.l.vltima.suprà de hæredib.in-
12 stituen. ¶ Item, † ex eodem verbo, quod dixi communis opinio eorum, ad quos spectat hoc scire. habes quando requiratur fama totius ciuitatis,& quã- d
do requiritur fama viciniæ. Nã in negotijs magnis, requiritur fama totius ciuitatis: vt puta, si esset vnus magnus homo mortuus: vel quando fit aliquid valde magnum: sed in negotijs paruis, sufficit fama viciniæ, seu contratæ: vt dicta.l.cùm quidam.§.quod dicitur.in gloss.& extra de præsumptio.c.illud.&
hoc dicit Thomas de piperata: licet.l.non alleget. e
13 ¶ Item in eo, † quod dixit communis opinio eorum, ad quos spectat. habes aliud, scilicet quot homines faciant famam. Nam debetis scire, quòd illud quod dicitur communis opinio: debet intelligi o-
mnium, vel maioris partis illius vniuersitatis ad quã f
spectat: vt infrà ad municipalem.l.quod maior.&.l. aliud.§.refertur.infrà de regulis iuris. Et ideò considerato numero personarum illius vniuersitatis, tot homines requiruntur, quot homines faciunt maiorem partem illius vniuersitatis. Non est ergo verũ, quod dicitur, quòd.x.homines, vel.xx.faciunt famam, non considerato numero personarum, quæ sunt in ciuitate, castro, villa, vel vicinia, in qua dici-
14 tur esse fama. ¶ Item ex eodem † verbo habes, quòd non requiritur, quòd dicat, hoc maior pars hominum, qui sunt in ciuitate, vel mulierum, vel puerorum, & similium. sed sufficit quod dicat hoc maior pars hominum, scilicet decurionum, & consiliariorum, ad quos spectat regimen ciuitatis: vt.l.municipes.infrà ad municip.&.l.municipibus.de condi. & demõ. Et istud videtur mihi ꝙ ponat Inn. extra de verbo.signifi.in.vj.c.veniens.in glo.ministeriũ. Puto tamen, quòd in his quæ non spectant principaliter ad istos, qui regunt ciuitatem: sed magis ad alios particulares homines, quòd sufficiat esse famã in vicinia, seu inter mulieres: vel ad maiorem partem mulierum, quæ conuersantur, ad quas spectat
15 scire hoc: vt dicto.§.quod dicitur. ¶ Tertiò † quæ-
f ro,[f] à quibus personis debet oriri fama? dicit decretalis, quòd debet oriri à personis nõ maliuolis, neq̧ maleficis: sed à fide dignis: vt in capitulo qualiter,& quando.extra de accusationib.el.ij. Istud ego puto verum. hoc videtur probari per textũ.in.l.miles.§. penulti.s̈.de adulter.& ibi dixi vobis. Hoc tamen intelligo, quando fama habet originem solùm ex dicto personarũ: quia populus ideò credit.& ideò dicit, quia tales dixerunt. oportet enim illos authores esse tales, quibus debeat fides adhiberi: vt non reprobentur eorum personæ: vt.l.si quis decurio. C.de fal.&.C.de rap.aut.hodie.vbi debet explorari à magistro militum. sed quando fama haberet originem ab aliquo alio actu, quàm à dicto personarũ, tunc potest habere originem etiam à vilibus personis: vt

clamor populi est minor, q̃ fama. & in.l.decurionũ. & ibi.Bald. C.de poe. Et de cõmuni opi. vide Bald. in.d.l. Labeo. de supel.le. quod no. hîc.& differẽtiã, inter notoriũ & famam, vide hîc per Bar. sed quòd vulgi opini. sit idem, quod fama, videtur tenere Bart.in l.si cõstãte.in.j.q. princ.sol.matr.& Bald.in.l. vbi adhuc.C.de iure do. in.x.col. in versi. quærit gloss. qũo probetur ꝙ vir vergat ad inopiã. Quid sit fama, notorium, rumor,& similia: plenè per Io.cal.in repetit. c.in nostra.de coha.cle.& mulie.

d ¶ Ad differentiã: Et ꝓ hoc est tex. cum gl.in.l. apud Iulianum.§.Scio. s̈.de leg.j.& vide tex. in.l.fi.C. sine cen. vel reli.

e ¶ Illius viciniæ. Adde Bart.in.l.j. C.de test.& in.l.si quidem.in fi.sol. ma.& in glos.ibi.

f ¶ Tertiò quæro. à quibus personis debet oriri fama. & adde quod Bal. in.c.veniẽs. de testi. dicit, ꝙ fama quę nescit à quo habuit originem, idem operatur, ꝙ dictum vnius testis. alleg.l.miles. §.mulier.ff. de adulter. bene facit. l.Pãtonius.de acquiren.her. Adde ad Bart.hic, Bald. in.l.testium. C.de testi. Et adde quæ dixi in.l. iij.C.de fer.vbi dicitur, ꝙ illud, quod dicit à personis fide dignis, est iusta causa credulitatis qđ refert Bartol.in.l. de pupillo.§.si qs ipsi prętori.in.v. iij.q.s̈.de ope.noui nũ. Et communis opinio vilissimorum, est nullius effectus. secũdum Pet. in titu. de reo.§.sequitur in fin.quod omnino vide.

a ¶ Quartò quæro. vide clarius Sal.in.l.ea quidem.C.de accu.in materia de fama.in ver.quæro an fama.in pen.col.vbi tenet, ꝙ sufficit, quòd superueniat accusatione pendente.de quo etiam vide Imo.Bal.not. in.l.is potest. de acqui.hære.ibi vide.

b ¶ Quæro qualiter probatur fama? vide omnino.iiij.q.iij.itaque vide Specu.de no.cri. §. famam .& ibi vide clarius.& adde ꝙ qs pôt certiorari de fama, sine testibus minus solenniter receptis : & sine ordine iudiciario.& duo de fama deponẽtes, an sufficiant:& quid si vnus testis probat de veritate ex vna parte,& vnus de fama ex altera. Itẽ p literas bonorũ virorũ probatᷣ fama, secũdũ Inn. in.c.cũ in tua.de desponsa.& ita refert Bal.in.c.j.§.si duo homines. de pa.tenẽ.& ibi no. glo.& gl. iij.q.iij. sciãt.&. xxxv.q. ij.c.si duo.& ibi.p. Archid. Et adde ꝙ Imol.in.l.licet de ac.dicit ꝙ fama bona, vel mala probatur per communem auditum .Et pro hoc facit, qdᵖ no.dicit gl.ix. distinc.sana. & vide Bal.in.l.conuenticulã.C.de episc.& cler.Qualiter autem probetur infamia:vide p Spec. in titu.de inquisi. §.nunc tractemᵘˢ. vers.quid si ille.& Inno.de accu.c.cũ oporteat.Et quid si testis dicat aliquem esse malæ famæ:& communis opin. est in cõtrarium.vide per Imo.in.c. per inquisitionem. circa fi.de elect.& in.c.qualiter & qñ.de accu.vbi limitatè.& Bal.in.l.Cassiᵘˢ. §.fi.s̈.de sena.Et quid si vnus testis probat de veritate.quæ dicatur validior probatio, etiã si duo per famam probarent? vide Bal. in.l.ij.in princi.s̈.de excusa.tuto.& quod not. Bart.in.l.j.§.idem Cornelio.s̈.eo.Et quomodo probatur commnnis opi.Bal.in.l.j.C.de test.in.iij.col.Et no. quòd facto probato, fama adijcit quandã qualitatem probationi veritatis.i . notorietatis, secundum Bal.in autᵗ.qdᵖ locum.C.de colla.in fi.quod no.Et adde ꝙ fama cum antiquissima possessione, de qua in contrarium memoria nõ existat, habetur pro plena probatione, vel cõmuni possessione.xxx.annorũ. ita dicit Bald.in.l.at qui natura.§.cũ me absente.de nego.gest.& in.l.bonę fidei.in vlti.col.C.de rebus credi.Adde, quòd si ꝓbatur fama,& ex diuerso probatᷣ fama contraria, non dicitᷣ fama probata.Bald.in.l.sacrosan. C. de episcop.& cleri.& in.l.qui accusare.C.de eden.per Bart.& Bal.in.l.is potest.s̈.de acqui.hære.& bene facit quod dixi, in.l.de quibus.de lega.Adde etiã quod Bald.in.l.cunctos populos.in.v.colum.de sum.trini.secutus Inno.in.c.sicut.de simo.dicit, quòd probatio famæ est minus, quã probatio indiciorum.Adde quòd testis etiã non interrogatus super fama, vel infamia debet reddere rationem dicti sui,& sufficienter:aliâs non valet.ita Bal. in.l.quid ergo.§.quæsitum.suprà de infa.& Bald.in rubri. C.de proba.& etiam Barto. &hic & bal.& in.l.iiij.C.de test.Adde quòd ad probandum infamiam debet dilucidè probari factum, ex quo infamia orta est: vt dicit Bald.no.in.l.cassius.s̈.de senato.ad quod vide Bal.in.l.j.ad fi.C.de test .& ad Barto.hic Adde Bal.in.l.hæredes palam.s̈.de testi.& ad purgationem infamiæ.vide no.per Specu.in titu.de inquisi.§.j.versic.hoc autem scias & in ver.quid si reus & ad Bar.hic adde quòd Inno.in.c.licet de accu.dicit ꝙ fama bona vel mala probatur per auditũ & rationẽ.In quo autem differat fama ab opinione, habetur per Io.an.in addi.Spec.in ti.de noto.cri.§.fama.versi.ij.s̈.eodem.in.j.q.

16 sonis:vt dicã.j.proxi.qõ. ¶ † Quartò quæroᵃ. ex
a quo tempore debet oriri fama? quidam dicũt, quòd
fama debet oriri ex tempore commissi maleficij:
aliâs fama est suspecta:sicut est suspectus testis, qui
ex interuallo reuertitur ad corrigendum dictum
suum:vt no.in autᵗ. de testi.§.quia verò. & dicam. j.
eodem.l.repeti.& dixi in.l.eos.in princip.s̈.de fal.
& istud posuit Hubertus de gã.hæc est truffa. Ego
dico quòd fama potest habere originem tempore
commissi maleficij:& posteà ante accusationem,&
post accusationem, secundum quod manifestatur
causa, ex qua populus, vel vicinia in suspicionem &
credulitatem deducitur.ex qua posteà credulitatę
17 dicunt quòd dictum vocatur fama.† Dixi quòd potest habere originem tempore contracti maleficij.
Quid enim si contra furem inuentum in domo, exiuit dominus, vel famulus per platæam cridando
obuietis furi.& ex isto actu scilicet fugę illius,& insecutionis alterius, oritur fama in ciuitate, quòd talis fecit furtum.Et in isto casu videtis, quòd fama potest habere originem etiam à vili persona. ¶ Sed vt
verius loquar.non à vili persona habuit originem,
sed magis ab alio actu, ex quo populus in suspicionẽ deducitur.hoc probatur suprà ad.l.aquil.l.itaqꝫ.
Sic potest intelligi. l.capite quinto.suprà de adulte.vbi quia aliquis visus est,& deprehensus:& dicebatur, quòd erat deprehensus in adulterio. ex illo
actu insurgit fama in ciuitate, quòd talis iuit ad adulterandum. Potest etiam oriri fama, tempore contracti maleficij ex causa antecedenti . Exemplum,
aliquis erat primo homo malę conditionis, & malæ famæ & consueuerit furari,& similia facere:&
quia habebat notam domum, vbi est factum furtum, statim facto furto incipit rumor contra eum,
& fama. Potest etiam ex post facto insurgere fama
ex aliquo actu manifesto, ex quo incipit quis credi, quòd fecit furtum:quia repertus cum rebus alicuius defuncti,& derobati:tũnc ex illo actu cœpit
rumor,& fama, quòd talis occidit illum,& eum derobauit. Et hoc probatur in simili in.l.si adulterium.
& similibus notatis in gloss.suprà de adulte. Et ista
est propriè fama ex suspicione proueniens, quando
iusta causa suspicionis præcessit istam famam , &
18 istum rumorem:aliâs † si ista suspicio non præcessisset, modicum operaretur ista fama:vt.d. l. miles. §.
pe.s̈.de adul.&.j.dicam.Ista enim fama, est illa quæ
dicitur vna vox populi, qñ non præcedit iusta causa
huius credulitatis:vt.C.de poe.l.decurionum. Et ꝙ
est istis actibus probentur indicia,& fama:probatur in.l.iij.s̈.ad Macedo.ibi, sic agebat:sic contrahebat:sic muneribus fungebatur &c.nam ex istis ibi p̃
19 sumitur, ꝙ sit homo sui iuris. ¶ † Quero , qualiter
b probatur fama?ᵇ Glo. in.d.l.iij.§.eiusdem quoque.
in princi.dicit ꝙ sufficit probari per duos testes:qui
dicant maiorem partem populi hoc sentire . In eo
quod dicitur per duos testes.hoc placet mihi:nisi p
formam statuti requirerentur plures.Sed illud quod
dicit glo.quòd testis habet deponere , quòd maior
pars populi hoc sentit.Intellige prout dixi.s.maior
pars populi, vel alterius vniuersitatis, vt dixi .In eo,
quod dicit sentire, an sit verum, potest dubitari.Nã
deponit de eo, quod non percipit sensu.quod enim
populus sic intelligit, non percipitur sensu:ergo videtur, quòd testimonium non valeat:vt.l.qui testamento.in fi.s̈.de testa.& in.l.j.in princi.s̈.de his, quę
in testa.delen.& quod no.per Inno.in.c. cum causam.extra de testi.Sed pro glo.videtur casus.in .l. si
arbiter.s̈.de proba.vbi videtur tex.dicere, quòd testis debet deponere:quòd est omniũ opi. Finaliter
ego credo, quòd testis debeat deponere aliquid, qdᵖ
percipiat sensu, vt.d.Et ideo si testimoniũ prolatũ
secundum glo.saluetur oporteret, quòd reddat causam sui dicti:scilicet, dico maiorem partem populi
hoc sentire: quia audiui maiorem partem populi
sic dicere.Ita intelligo.d.l.si arbiter.& quod no.Inno.in.d.c.veniens.Aliâs non esset probata fama.Nã
maiorem partem populi hoc sentire, posset comprehendi ex alio quàm ex voce:& sic non esset fama: vt
dictum est.s̈.ad probatur in.l.labeo.s̈.de supel. leg.
20 ¶ Quæro,† quid ᶜsi dicit testis, ꝙ audiuit hoc dici
c à maiori parte hominum, seu gentium istius ciuitatis? certè est probata fama:quia ex hoc colligittur
quod maior pars populi hoc senti.Nemo enim prę
sumitur dicere, nisi quod agitauit in mente: vt.l. labeo.s̈.de supel.lega.Sed si non adijceret illa verba ciuitatis istius:sed diceret audiui à maiori parte popu
d li:ᵈ an sufficiat? videtur quòd sic:quia debet intelligi
in dubio de populo illiᵘˢ ciuitatis, in qua fert testimonium vt.l.quæ conditio.§.fi.s̈.de condi.&.de.&.l.
si cum dies.§.si arbiter.s̈.de arbi.Contrarium puto
verum, quia dictum testis debet de necessitate concludere:vt.l.non hoc.C.vnde legi.& extra de proba
e tio.c.in præsentia.ᵉ sed istud dictum non concludit de necessitate.vbi est fama ista ergo &c. Sis ergo
cautus quòd testis dicat, quòd est publica vox, & fama, interrogatus quomodo scit, respondit:quia publicè dicitur per ciuitatẽ, vel à maiori parte populi
huius ciuitatis in Ciuitate, Castro vel Villa, vt dixi.
21 ¶ † Sed quid ᶠsi testis dicit, quòd est publica vox,&
f fama? certè nõ probat quia non reddit causam p ali.

c ¶ Quæro qd. Si testis dicat quod audiuit illud intellige à maiori parte eorum, qui potuerunt intelligere,& cognoscere, vt dicit do.An.de but. in.c.quid per nouale. de verborũ signifi.in.v.co.Refert tamẽ Bal.in.l.j.C.de testa.in pe. col.ꝙ vnus testis deponit famam esse in vna parte ciuitatis, alius an alia:ꝙ non est probata fama.& dicit Abb.in.c.licet.ex quadam . de testi. quòd testes debẽt dicere se illud credere.ita dicit per illum text.vbi dicit quòd etiam debet dicere quòd nõ audiuit ab vno, sed à pluribus,& quidẽ non suspectis, nec malæ famæ , vbi omnino vide quid si testis dicat quòd audiuit dici à maiori parte populi, nec dixit illius ciuitatis.Idem not. tenet Bart.in.l.iij. §.eiusdem de test. sed cõtrariũ tenet Bal.in.c.præterea. de testib. quia qdᵖ dictum testis debet intelligi secundum subiectam materiã, qdᵖ videtᷣ contra.c.in pręsentia.de probationi. ¶ Adde.fama qualiter ꝓbetur & ꝙ oriri debeat, Ale. cõsi.lxx.iij.libro.

d ☙ POMATES. ¶ Parte populi.vide de hoc etiã Alexan.cõsi. vxij. col.ij.vol.iij.in fi.ponit quid si esset dictũ, quòd fama vigebat inter claros &c.& quid si testis nesciens dicere, quid sit fama.&c.

e ☙ POMATES. ¶ C.in præsentia.vbi vide Feli.col.vij.& vide etiã Alex.in.l.j.col.j.C.de testi.& ibi Ia.in.ij.&.iij.no.& Alex.cõsi.lxx.colũ. ij.vo.iij.vbi põit, qd si testis dixisset, ꝙ audiuit à multis, vel publicè dici.

f ¶ Sed quid.Adde Bar.in.l.ij.§.eiusdẽ.de testi.& in.l.labeo.de sup.leg .sed contra tenuit Bal.in.d.c.præterea. de testi.& in.l.testium.in fi.C.de testi. & in.l.hæredes palam.in prin.de testi.& vide etiam Sal.in.l.ea quidem.in repe.C.de accu.& ibi Ang.& vide Ang.in.l.ij.C.ad mace.licet Bald.in .l. de quibus.de legi.in.xxv.col.videatᷣ sequi Bar.& Car.in.d.c.causam quę el.ij.de testi.Imo.& Ant.de but.in.d.c.cum oporteat.de accu.& disputat plenè pro & contra Tancre.in sua compendiosa.in.xxv.char.quæstio.x. & finaliter concludit idem, quod Dy.& vide Bal.in addi.Spec.in ti.de sententia.prola.in.xxiij.col.vbi videtur tenere cum Bar.cum quo simpliciter transit Flo.in.l.si arbiter.s̈.de proba.& cum Barto.in.d.l.Labeo . & in.l. iij.in fi.de testi.& Imol.in .c.cum oporteat.de accusat.In contrarium consuluit do. Guil.de cremo.in suo quodam consi.incipiente in dei nomine, in q.prædicta.& illud consi.subscripserunt Salice.& do. Floria.& multi alij & dicit quòd Bald.dicebat,& non refert vbi, quòd si adducantur. x. testes vel plures, super fama, seu infamia, quòd fiet probatio sufficiens etiam si non sufficiens causa reddatur:licet aliâs, si essent numero pauciores, exigerentur rationes & causæ sufficientes,& pro hoc secundùm eum facit, qa

tot faciunt populū.iuxta no.in.c.j.de elec.& Bar.in.l.prætor.in princi. vi
bo.rap.& sic ex tāto numero sermo public⁹ & popularis habet.ꝓ hoc di
cto alleg.no.in.l.iij.§.eiusdē.s.de testi.cū gl.j.vbi vide,ꝙ numer⁹ supplet
fidē.& ad istud adde no.Bald.in aut.quod locū.C.de col.in fin.

quod, qđ percipiat sensu. Non eñ dicit se audiuisse
à maiori parte populi.sed dicit ꝙ hoc dicitur.¶ Sed
22 quid si dixit, quòd audiuit publicè dici.† respondeo
a non sufficit:quia potest esse ꝙ vnus hō[a] publicè di-
cebat.debet ergo dicere audiui publicè dici à maio-
b ri parte hominū huius ciuitatis.¶ Quæro, si testis[b]
23 interrogatur,† à quibus personis audiuisti dici:vtrū
debeat de hoc interrogari,& ipse de hoc debeat rñde
c re? Innodicit quòd sic.[c] Nam cum fama debeat habe
re originem ab honestis personis non posset sciri, an
habeat originem ab honestis personis, vel nō, nisi il
læ personæ manifestentur. Ita ponit Inn.in.c.quali
ter &, quando.extra de accu.in tit.de inquisitione.§.
viso.* aliâs.§.nunc tractemus * vbi ponit verba In-
no.ad literā.adeò ꝙ si testis neminem nominaret,
sed diceret se non recordari:eius testimonium non
valeret:sed debet testis nominare aliquem.& postea
dicere,& audiui à pluribus alijs, de quibus dicit se
non recordari. Nam nō debet de his omnibus recor
dari cum memoria hominum sit labilis vt.l.peregrè
24 & ibi no.in princ.s.de acqui.pos.¶ Sed quid † si te
stes diuersi dixerunt se à diuersis hoc sciuisse, quia
vnus nominat aliquos, alter nominat alios. vel quid
si ipsi diuersificant in loco quia vnus dicit se audiuis
se in platæa:alius in burgo. Vel quid si diuersificāt
in tempore: quia vnus audiuit tali die, alius dicit de
alia die. respondeo, propter hoc non vitiatur proba-
tio vt.l.ob.carmen.in fin.& quod ibi nota.s.de testi.
& Innocē. & Specu. hoc tenent in locis.s. allegatis.
d ¶ Quæro, vtrū[d] possit † fama probari negatiuè, vt
25 puta Titium non fecisse? Respōdeo sic, nec dicor ꝓ
bare negatiuam, sed affirmatiā, ꝙ publica vox, & fa
ma est Titiū non fecisse. vt.d.l.si arbiter.s.de proba
26 tio.¶ Quid ergo † si est probata fama ab vna parte
e affirmatiuè & ab alia parte negatiuè? Respondeo,
stat testibus dignioribus. Vel si testes essent æqua-
les, statur illi probationi, seu illi famæ quæ proces-
sit ex verisimilioribus præsumptionibus, argu.s.de
testi.ob carmen.in fi.cum sua gl.& quod no.p Spe.
Inno.in præalleg.locis.& in titu.de no.cri.§.fama.&
qđ no.extra de sponsa.c.cum in tua.¶ Sed quæro,
27 † prædicta procedunt, quando probata est fama.eius
dem loci & temporis. Quid si probata est fama ab
vna parte commissi maleficij, vno tempore ab alia
parte est probata fama incocentiæ alio tempore:
f quæ prævalebit? Respondeo, fama est ex opiniōe[f]

a ¶ Vnus homo. Pro ista opinioue adducitnr text. in.l.j.C.de his quæ per metum iudi. non ap.iuncto. c. fina. de ap. vbi accipitur verb. publicè. i. coram bonis viris, & à honestis. non autē publicè. i. coram populo. tamen Sali. reprehēdit bar. in.l.ea quidem. C. de acc. vide Rom. in.l.de pupillo.§. si quis riuos.s. de ope.no.nunciat.

b ¶ Quero si testis. Quando testis interrogat à quibus audiuisti &c. adde Salicet. ad idem in l.iij.§. eiusdē.s.de testi.& Barto.in.l. diffamari circa prīcipiū.C. de inge. manu. & hic dum dicit testem debere deponere à quibus audiuit &c. Sali.in.l.ea quidem. C.de accu. dicit, ꝙ si testis non est interrogatus à quibus audiuit, sufficit quòd dicat audiui à maiori parte populi.& ille contra quem debet ꝓbare, præfertur: qa hæc fama præfert inter nobiles personas. pro quo vide quod dixi in.d.§. eiusdem.

c ¶ Dicit ꝙ sic. videtur inferri, quòd testis debet interrogari à quibus audiuit, aduerte: qa Innoc. in. c. cum oporteat. de accu. dicit, ꝙ interrogatus debet respondere, aliâs non probat. quia non stat in arbitrio testis iudicare, an illæ personæ sint graues, & bonæ vel fide dignæ. & istud tenet ibi Io.an. Idē seqtur do. Ant. ibi dicēs ita seruari. Ita etiā sequitur Abb.in.c.cum causam. de testi.& Ang. in.l. ea quidē.C. de accu. Et potest ratio assignari: quia testis debet deponere ea q̄ sunt pceptibilia intellectu, etiā nō interrogat⁹: vt in.c.causam. de testi. vbi per Imo.& per Bar.in.l.solā.C.de testi.& latius not. Bald. Sed qđ aliquis sit vir grauis, & fidedignus percipitur intellectu, ergo &c.& istā partem dicit Ang.d.l.ea quidē. tenere & sentire Bar.& idē dicit Imol.in.d.c. cum oporteat.& ad idē alleg. Inn.in.c.qualiter.el.ij.de accu. vbi dicit ꝙ aliquis debet interrogari. Idē tenent Spe.in.tit. de inquisi.§. viso. aliter.§.nūc tractemus. vbi alleg. Inn.in.d.c.qualiter. idē Sali.in.d.ea quidē. in.vij.seu.viij. q.& Imol.d.c.cum oporteat. vbi sequitur Inno. Adde pro hac parte Bart. in tractatu de teste, qui sing. dicit ꝙ in modico discursu, intellectus percipitur, an aliquis sit bonus: ideo non intellectu percipiūtur. Ita debet ergo testis de his deponere, etiam non interrogatus, quæ sunt intellectu perceptibilia. & iu modico intellectus discursu cōprehendūtur. cōtra Innocen. etiā cōsuluit Ioā. Cal. in suis consilijs. in consi. quodā sub titu. de testi. Aliqui Moder. sequuntur Innocē.in.d.c.cū oporteat.& in.l.j.in prin. de ope. no.nū. allegant Bal.in.l.quid ergo.§. quæsitum. de infa. qa re vera hoc ibi non dicit, si bene consideretur.

d ¶ Quæro vtrū. Vide Bald.in.l.j.C.de test.& vide Barto.in.l.in summa.§. labeo.in fi.verbis.de aqua plu.arc. Bar.tñ in.l.si cōstante.in.j.q.j.partis.s. sol.ma. dicit, quòd notorium non potest esse super facto negatiuō. vide Bal.in.l.ea quidem.in.in.xvij.colū.C.de accusa. Quid si probatur in specie mala fama vt puta de adulterio. in contrariū probatur bona fama in genere, vide Bal.in.d...ea quidem.in.xviij.columna.in ver. tertiò quæritur. & an aliqui.& in versi.seq.& ibi etiam quærit, an vigore statuti fama in maleficijs habeatur pro plena ꝓbatione.& si ꝓbat maleficium per famam, reus ꝓbat contrariū p famā, quæ ꝓbatio præfertur: & an fama ꝓbet p cōtrariā famā? vide Bal. plenè per illū tex.in.l.j.C.de ex deli. defun.& ad materiam Bal.in.l.qui accusare.C.de eden.& Bal.in.l.si tutor.C.de peri.tuto.

vt.s.dictum est: sed opi. pōt mutari, & prævalet vl
tima: vt.s.de dā.infect.l.qui bona.§.si quis stipula
turus. ita hîc prævalebit fama vltima.& est casus.s.
quis ordo in bo.pos.serue.l.ij.circa princi.¶ Quæ-
28 ro,† quid si probata est fama contraria diuersorum
locorum: vt puta in castro, comitatus, vbi commis-
sum est maleficium, est fama, quòd sic: in ciuitate
ista est fama, quòd non, cui stabitur magis? Respon.
idem. debemus enim inspicere qualitatem testium:
& debemus inspicere causas, ex quibus fama proce
dit: vt sciamus quibus sit magis credendum. Aliâs
si omnia essent æqualia putarem quòd istæ proba-
tiones sibi inuicem derogarent, & neutri adhibere-
tur fides. vt.d.l.ob carmē.in fi.&.C.de fi.instr.l.scri
g pturæ. facit extra de proba.c.licet.¶ Quæro,[g] quid
29 si testis † interrogatus est super articulis, & super
quibusdam est testificatus, super quibusdam dixit
se nihil scire: super vltimo articulo de fama dixit,
quòd erat publica vox & fama. vtrum referatur ad
ea, de quibus dixit se nihil scire. dic vt nota. in.d.ti-
tulo, de noto.cri.§.fama.versic.fi.¶ † Vltimo prin-
30 cipaliter quæro, quis sit effectus famæ?[h] de hoc ha-
h bemus gloss. varias. Quædam videntur dicere, ꝙ
fama faciat plenam fidem. vt no. suprà de neg. gest.
l.at qui natura.§.pen.&.C.de proba.l.iiij.& de iu-
re dot.l.vbi adhuc, alibi gloss. videtur velle quòd
faciat semiplenam probatiōem: vt.d.l.iij.§.eiusdem
quoq; prin.ff.de testi.&.l.admonendi.s.de iureiu.
&.l.in bonæ fidei.C.de iureiurand.& extra de ap-
pel.c.j.& facit quod notat.in.l.ij.in princip. suprà
de excu.tuto.& quod ibi no.per Dy.[i] Alij videntur
i dicere, ꝙ fama nullo modo probet, sed probationes
iam factas cōfirmet: vnde si ex vtraq; parte eēnt pro
bationes æquales, & altera pars haberet plus, famā
illam vinceret: vt.d.l.iij.§.eiusdem quoq; principis.
ibi consentiens fama confirmat. Et ideò dicunt isti
quòd vnus testis & fama non faciunt plenam pro-
bationem: quia fama habet confimationem iam fa-
ctam. sed dictum vnius testis non est probatio: ideò
non potest à fama confirmari: hoc tenebat Iacob.
de Aret.& Andræ de Pisis.& Iacob. But. idem, præ
terquàm in causis breuioribus: vt argu.C.de senten.
ex percu.reci.authenti.nisi breuiores. Sed Dyn.in
d.l.excusantur.in princ.s.de excu.tut. videtur dice-
re quòd fama cum vno teste, facit plenam probatio
k nem in ciuilibus[k]: non in criminalibus, in quibus

POMATES.

e ¶ Negatiuè. Vide aliquid p Ro.consi.ccxlj.col.j.& vide Alex.cōs. lxij. col.ij. vbi loquit, qñ in genere possit eē probatū, ꝙ quis erat bonæ famæ: sed in specie contrariū.& vide ad hæc Feli.in.c. cū contingat.col. ij.de rescri.& quę ibi posui. & Ro. cōsi.clxvij.in fin. vbi ponit, an pauciores testes deponentes de infamia præferantur deponentibus de bona fama.

f ¶ Ex opinione. Vide Bal. per illū tex.in.l.si mater. C.de sta.defun.& quid si concurrūt in eodē tempore duæ famæ contrariæ, adde Bal. in.l. j.C.de testi.in.vj. q.& qđ no.Bald. in.l.j.in.vj. qō.C. de episco.& cleri.

g ¶ Quero. vide aliquid per Abb.in d.c.cum in omni. in.ij.col. de testi.

h ¶ Sit effectus famæ. dixi in.l.Celsus. ad fi. de vsuc. & qđ no. Imo. in c.fraternitatis. de test in pen.col. & vide oīno Io.and. in Spe.de testi.§. nūc videndū.ver. illud aūt.p do.Andr.in.c.cum causam.de testi.in.ij.colum.& quod no.Bal.in.l.si defensor.§. quæ interrogatus.de interrog.act.& Bal.in addi.Spe.in ti.de sent.prola. in.xxiij.col.

i POMATES. ¶ Probationem in ciuilibus. Vide Panor. consilio cciij.col.iij.in primo dubio.vo.ij.& vide etiam ad hæc Feli.in. c. veniens. col.iiij.in vers.tertia conclusio.de testi.& seq.col.& Ana.consi.lix.colum. iiij.& Alex.cxliij.vo.ij.col.ij. vbi ponit etiam quid in causa criminali. & lxvj.vo.iij. vbi loquitur, in ciuilibus difficillibus in probatione.&.lxx.colum.ij.eo.vol. vbi dicit de hoc, qđ requiritur, ꝙ habeat originem &c.& vide Matthe.no.suo.

k ¶ No.per Dy. dicit Bal.& Imo.in.l.is potest.de acqui.hære. ꝙ mala fama est sufficiens ad inquirendum.& si superuenit fama contraria, non tollit inquisitionem, si ꝓpter istam famam contrariā nō poterat torqueri. de qua Bal.in.l.ea quidem.in pe.col.de accu.&. vide Spe.de noto.cri.§.fama. ver.fama.& de testi.in.§.restat in ver.xxv. creditur vni testi.& dixi.s.& per Bal.in.l.admonendi.& vide Bal.de contro.inuesti.§.cū aūt. vbi videt velle, ꝙ vnus testis & fama nō faciāt probationē, sed præsumptionem. & vide Bal.C.de test.in.l.j.& in.l.in bonefidei.C.de re.cre.& iureiu.& ī.l.cūctos populos.& in.l.ij.in prin. suprà de excu.tu.& ibi etiā Dy.& vide in c.ex literis.de iniu. Et adde ꝙ in factis antiquis sufficit probatio per famā secūdū Bal.in aut. quas actiones.C.de sa.san.eccl.& in.l.cōuenticulā.C.de epis.& cle.& in.d.l.cū super.C.de rei vē.& dixi.in.§.præterea. vbi Mod. insti.de act.& Bal.in.l.iiij.C.de proba.& in.l.in bonæfidei.in vlt.co.C.de re.cre.& in.l.exemplo.C.de proba.& do.Ant.clericus in.c.veniens.de testi.& do.Io.in.c.cū cām.de proba.post Arc.xv.q.iij.inter memoratos.& exp̄ssè Cy.& Bar.in.l.si qdē.C.so.ma. vbi ēt tenet ꝙ in factis de longinquo loco, & an antiquis sufficit ꝓbare famā: vt est glo.fin in.l.at q natura.§.cū

requiruntur

me abñte.s̈.de ne.ge.quã ita põderat Ang.s̈.q.mo.pig.vel hypo.sol. in.l. Titius. & dicit ꝙ ita de facto obtinuit,& sic intelligitur gl.secũdũ eum. in.l.siue possidetis.C.de probat.& ita dixi. Et de effectu famæ.& de probatione famæ in criminalibus.vide Bar.in.l.j.§.idẽ Cornelio.in fi.s̈.eo. & vide no.dicta ꝑ Bal.de effectu famæ.in.l.ꝓprietatis.C.de proba.q dicit ꝙ si vnus plenè probauit per testes & alter probauit per testes & famã.iste obtinebit.& de effectu famæ,vide ꝑ Bal.in addit.Spec. in tit.de sent. pro. in.xxiiij.col.

a ¶ Vana vox.dicit tñ Bald.in.l. prouidẽdum.C. de postu.ꝙ qualitas hominis probatur ꝑ famam:vt puta virtus in homine, & nobilitas,& alia similia. Item sufficit fama ad impediendum matrimonium. c. super eo.de consan.& affi.quod bene not. Itẽ ad suscipiendũ infamatum de vno nisi de vno se purgauerit.ij.q.v.prę sbyter. Et sol.fama probat iudicem esse consuetum torq̃re homines corã se conquerentes. secundùm Bar. in l.de pupi.§.si quis ipsi.de oper. no. nũt.in.viij.q.

b ¶ Causis breuioribus. Fama in causis breuioribus habet vim plenæ ꝓbationis. Ex hoc dicto infertur rectè intelligenti,ꝙ in ciuilibus probatio per vnum testem idoneũ intelligiẗ de plena ꝓbatione,ita vt nõ sit necessariò deueniendum ad alias probationes nec iuramenti delationem.& idem sentit do. Antonius.in.c. veniens. de testi.& in.c.primo.de app.& vide Barto.in.l.j.C.quo.bono. Et an dicaẗ fama ista facere probationẽ?& quomodo?vide Bald.& Imol.ĩ.l.fi. s̈.de hære.insti.& Bald. in.l.iubemus.C.eodem.& ibi etiam quid de notorio?vide in.l.cum quidam.§.quod dicitur.de acqui.hære.vbi latius dixi. Et vtrum fama sit sufficiens indicium ad torturam.& cum Barto. transit Ab. siculus in.c.primo.de deposito.& dicit Bald.in.l.iij.per glo.ibi.C. de adul.quòd vbi testes præsumuntur scire veritatem,& eam non dicunt,possunt torqueri:vt ibi per eum.quod est not.& dicit Cyn.in.l.finali.C.eo.ti. de quæsti.ꝙ fama non est sufficiens indicium, nisi coadunetur cum alia coniectura vel indicio,& vide Bar.& in tractatu de quæstioni.&.j.eo.l.fi. & quod ibi dixi in apostilla magna.& Bart .in.l.j.§.idem Cornelio.s̈.eo. vbi vide.& Imo ponit in.l.fi.s̈.hære.insti.& Bal.in.l.milites.C.de quæstio. & ibi etiam quid in notorio.

c ¶ Quæro statutum.Adde Bal.in.l.proprietatis.C.de proba.& Anto. de butr.in.d.c.veniens.de testi.el.j.Et ex his dictis nota quòd nõ sufficit probare famam simpliciter.ad quod vide not.per docto.in.l.fina.C.eodem.& in.l.cum quidam.§.quod dicitur.de acquirenda hęreditate.& Sal.in.d.l.ea quidem.in.x.quæstione.tenent,ꝙ si testis interrogeẗ super fama quare sic opinatur.de eo quòd sic opinatur,non tenetur respondere,per ea quæ habentur in.l.solam.C.de testibus.Adde quæ not.Bal. in.l. diffamari. circa principium de ingenu.manu. & adde Bartolo. & Salicetum.in.l.decurionum.C.de pœnis & ibi Baldum.& cum Bartolo transit Baldus. in dicta l.proprietatis.C.de probationibus Sed Baldus.in.l. vbi adhuc.C. de iure do.in.x.columna.& sequen.in versiculo.quærit gloss.simpliciter videtur dicere,ꝙ nõ sit necesse interrogari.vnde,vel ex qua causa habuit ortũ. Ad quod videtur concordare Salice.in dicta.l.ea quidem.in.x.quęstione. quem retuli.& vide Salic.in.d.l.proprietatis.in fine Adde quòd fama nõ probat aliquem criminosum esse:quia maior est probatio indiciorum quàm famę,iuxta no.per Imo.de simo.in. c. sicut.& Bald.in.l.cunctos populos.in. v.co. & ibi aliqua videtur materia.

requiruntur probationes luce clariores.hoc idem tenet Cy.in.l.fi.C.eodem.& idem videtur tenere in.l. iiij.C.de proba.Mihi autem videtur sic dicendum: quædam sunt in quibus sufficit sic esse famã,licet in veritate sic non sit:tunc sufficit probatio famæ:vt.l. Barbarius.s̈.de offi.præto.&.l.j.C.de testa.&.l.si arbiter.C.de sen.nã in.d.ll.nõ reqritur veritas:sed sufficit fama:quòd sic reputabaẗ.Ad idẽ.s̈.ad Mace.l.iij. qñq; requiritur probatio veritatis,ꝙ ita sit & quædã sunt in quibus ipsa fama,seu cõmunis opinio veritatẽ facit & inducit & tunc sufficit probatio famæ vt.l.j.§.j.s̈.de flu.& facit.l. Labeo.s̈.de suppel. leg. &.l.cũ delanionis.§.asinã.s̈.de fun.instru.cũ si.quædã sunt in quibus ipsa fama,seu cõmunis opinio,nõ inducit veritatẽ.Ex hoc dico:quòd si quidem est fama probata solũ ex voce populi,nõ probata aliqua præsumptione:ex qua dicta opin.& fama originem traxerit:dico quòd ista non probat: sed dicitur ma-

a gis vana vox [a] populi,q̃ nõ est audiẽda:vt.l.decurionũ.C.de pœ.sed licet non probet,tamẽ coadiuuaret probationẽ iam factã.vt.l.iij.§.eiusdem quoque.in princi.s̈.de testib.Si verò ista fama esset probata,q̃ traxit originem ex aliquibus probationibus legitimis præcedentibus, tunc dico,quod in quibusdam casibus facit plenam probationem:vt puta, in casi-

b bus breuioribus:[b] vel modici præiudicij.Ita intelligo gl.in.l.vbi adhuc.C.de iure do.vbi sufficit probatio famæ:quia est causa modici præiudicij: vt plenè dico in.l.si constante.in principio.s̈. sol. matrimo. in.j.ij.&.iij.questionibus.¶ Idem dico,quòd quandoque habet effectum,quòd transfert onus probandi in aliam partem:vt in casibus quibus communis opinio,seu fama cõstituit aliquem in possessionem alicuius qualitatis:vt libertatis:vel seruitutis:& similiũ:vt.l.si mater.C.ne de sta.defun.&.l.ij.C.si seruus aut liber ad decu.aspira.lib.x.vel aliter:ista fama nõ facit plenã probationẽ:sed an faciat semiplenam,ita quòd probet cum vno teste:dico,quòd debemus cõsiderare illa indicia,& illas præsumptiones,ex quibus fama traxit originem,qualiter vrgeant.& secũdũ qualitatem illarũ dicã istam famã facere semiplenam probationem,vel non facere.Ita debet intelligi gl.in.l.excusantur.in prin.de excu.tu.&. d.l. iij. §. eiusdẽ quoque.s̈.de testi.Et ex hoc etiam habes perpendere,vtrũ fama sit sufficiens indicium ad tortu-

31 ram,vel non.¶ † Quæro, statutũ [c] huius ciuitatis

c in quibusdam casibus dicit,quòd sufficiat probare maleficium per publicam famam: qualiter intelligam de publica fama?Rñ.intelligam de fama quæ traxit originem ex probabilib⁹ causis,quæ inducũt populũ ad sic credendum & dicẽdũ:aliàs non esset fama:sed magis vna vox populi.quæ nõ debet exaudiri:vt.l.decurionum.C.de pœnis.& ideò iudex sit cautus.Nã nõ credo,ꝙ sufficiat probare famã sim-

32 pliciter.Nã debet intelligi de fama legitima. ¶ † Vl

d timò quæro,[d] an sit differentia inter famam simplicẽ,& publicã.Tho.de piperata dicit,ꝙ nõ,qa eo ipso ꝙ dico famã,intelligitur de fama publica:aliàs non esset fama:vt patet ex diffinitione famæ,quã.s̈.dedi:secus in cõmuni opinione,& in cõi æstimatione: quæ põt diuidi in publicam & priuatam vt. s̈.dixi.

In causis. ¶ Op.de.l.quicunq;.§.fin. &.l. cum seruum.C.de seru.fugit.Huius timore dicit glo.quòd controuersia sit quatuor modis.vide glo.

LEX XI.

Etiam. ¶ De intellectu huius.l.vidistis.s̈.e.l.diuus.in fi.& videbitis.j.eo.l.vnius.§.seruus.

LEX XII.

Si quis. ¶ De intellectu huius.l.dic, vt suprà eodem.l. j.§.si quis dicatur.

LEX XIII.

c Certo. ¶ Dic de hoc plenè,in. l. si postulauerit.s̈.de adul.

LEX XIIII.

Statuliber. ¶ Opp.de.l.statuliber à cæteris.in prin. s̈.de stat.li.Solu.vt plenè dicam de intellectu huius.l.j.titu.j.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Homo liber productus in testem an posit torqueri?*

LEX XV.

c Ex libero. [e] ¶ Hęc est vna.l.no.ꝙ qñ non vacillat,nõ potest torqueri liber homo:aliàs secus. ¶ Quæro,vtrum hoc habeat locum in cã ciuili?glo.dicit quòd sic:vt.l. Diuus. j. responso.

1 s̈.eo.¶ † Pro huius declaratione quæro an liber homo productus testis posit torqueri?Circa hoc debetis scire:quidam sunt liberi homines positi in dignitate clericali:& isti non possunt torqueri, sed aliàs de falso puniunẗ:vt.l.præsbiteri.C. de episco. & cleri. Quidã sunt alij positi in alia dignitate, vel nobilitate,vel officio seculari:& isti possunt torque

d ¶ Vltimò quęro. Appellatione famę,intelligitur de vltima,& publica, q̃ trahit originem ex probabilibus causis.secũdũ Bal. ĩd.l.ꝓprietatis.& domi.Anĩ.d.c.veniens.el.j.de test.

e ¶ Ex libero Quęro an liber.quæ ꝑsonæ & quando posint torqueri, si sint inductæ in testes.adde glo.& ibi no.in. l.nullã. C.de infami.& ad de ad intellectum ꝙ in subsidiũ quæstionis,qñ haberi nõ possunt testes integri,seu habiles,admittuntur testes non idonei:ne veritas occulteẗ: siue causa est criminalis,siue ciuilis ex crimine:vel ex contractu, aut quali.vt probatur in.l.Diuus.s̈.eod. iũcta authẽti.si testis productus dicatur.C.de test.& in.c.forus.de ver. sign.Idem probatur in.l.cõsensu.§. super plagijs.C.de repu.& in.d.c.veniẽs.el.j.& in.c.cũ I.&.A.de re iu. & in.l.fin.& not. C.de testi. Hoc tamen debet intelligi,nisi testes idonei non essent ex defectu famæ,vel status:vt quia sunt criminosi: vel infames de iure, vel de facto, vel serui:quia non debent tunc admitti sine tormentis.l.ob carmẽ. §.fin.de testi.s̈.canonizata.iiij quæstione.ij.§.item in criminali. versicu.si autem rei.& in.c.cum.P.de accusa.& idem tenet Ioan.Andræ. in. c. cum in contemplatione.de regu.iuris.hic allega.in antiquis.licet Barto. videatur tenere contrarium:scilicet quòd in causa ciuili non erunt torquendi liberi homines producti in testes, etiam viles vel infames.Secus autem quando non sunt idonei alio respectu,quàm ratione infamiæ,vel criminis vel status:quia licet admittantur in subsidium, admittuntur tamen sine tortura:vt nota.in dicta.l.consensu.§.super plagijs:vt dicto capi.veniens. Pro hoc etiam facit ratio.c.cum dilecti.de electio. &.c.euidens.qui matri.accusa.poss.& hoc videtur de mente domini Anto.in.c.super.& in.c. cum à nobis.de testi.licet Innocen.senserit contrarium in.c.ex literis. de transactio.vbi sensit quòd aduocatus admittitur in subsidium in testem ꝓ clientulo:sed debet torqueri.& adde quod not.Bart.in.l.j.§.idem Cornelio.s̈.eodem.vide quæ no.Imo.in.d.l.si quis post.de testa.& quod dixi in l.in quæstionibus.ad.l.Iuli.maiesta.De forma autem loquendi in testib. vide.j.eodem.l.vnius.§.iudex.per Bar.& Bal.in.l.data opera.in.xiiij.col. C.qui accusa.vbi dicit,quod sufficit torquere duos vel tres testes factum sciẽtes:quia tortura est referenda.de materia plenè per Pau.de leaza.in commento capitulo grauis.de deposito.vbi latè per eum quis posit torqueri,& quid in clericis.Adde quod dicit no.Bar.hic & vide eundẽ in.l.j. in princ.s̈.e.& gl.no.xv.q.v.c.præsbyter.& capi.fina.Bal.C.eo.l.iudices.

ri pro testimonio in vno casu tātū scilicet si vacillāt:
& sic aures iudicis offendūt:vt.l.nullū.in princi. C.
de testi.quidā sunt alij testes in dignitate nō positi,
& tūc si quidē sunt diuites,& bonæ opinionis,non
pñt torqueri:nisi in duobus casibus. Primus est si va
cillat,vt hic.secūdus si conuincitur de mendacio, eo
ipso,ꝙ asserat se nō interfuisse negotio,ab alijs con
uincit̃,quòd interfuit:vt.l.vnius.§.testes.j.eo.qdam
sunt liberi homines viles artifices faciētes viles artes
obscuri,& ignoti forsan:& isti secūdū quosdā nun-
quā admittūtur,nisi cū tormētis:vt in authē de testi.
§.si verò ignoti.&.§.si verò nō huiusmodi &c.& ibi
gl.qd' videt̃ tenere Azo in summa.C.de testi.& in
summa authē.¶ Mihi videt̃,ꝙ hoc nō sit bñ dictū ꝑ
l.diuus.§.fi.s̈.e.vbi deportatus in insulā & etiā statu
liber,nō torquet̃,sicut alij liberi homines:& cōstat
illos esse viles,& obscuros.prætereà tex.in.d.§.si ve
rò ignoti.ad hoc,vt torqueātur reqrit duo,ꝙ sint vi
les & ignoti.Itē ꝙ tētēt corrūpere veritatē:tūc pos-
sunt torqueri.Et ideo dico ꝙ isti viles homines ad-
mittūt̃ ad testimoniū sine tortura,nō tñ adhibet̃ eis
tanta fides sicut alijs.vt.l.ij.&.s̈.de testi.possunt tñ
torqueri in casibus. Primò si vacillāt:vt hic.&. d.
§.si verò ignoti.secūdò si cōuincantur de mēdacio:
vt.l.vnius.§.testes.j.e.Tertiò,qñ sponte vadunt ad
dicēdū testimoniū:vt.d.§.si verò ignoti.in verbo,fe
stinantes.& probatur.v.q.v.§.hi qui.

SVMMARIVM.

Minor non torquetur ad aliquem condemnandum, sed ut ex eius dicto sumatur indicium, & ueritas inquiratur sic.

1 De minore. ¶ Op.s̈.ad sil.l.j.§.impuberi.Solu.minor non † po
test torqueri:vt ex eius dicto aliquis condemnetur
vt hic:sed vt ex eius dicto sumat̃ indicium, propter
quod veritas inquiratur,bene pōt torqueri:hoc est
ferula,vel habena cedi:vt no.in.l.talis.in prima glo.
C.de his,qui.vt indig.& ad Sena.Sillania.

SVMMARIVM.

1 *Testis reuersi dictum, quando ualeat?*

LEX XVI.

Repeti. ¶ Opp.de.l.vnius.§.j.j.eo.
Sol.vt ibi dicam.& ibi ap-
parebit intellectus huius.l.¶ Vltimò in
1 ducit † gl.hāc.l.in arg.ad reuersionē te-
stiū.vide gl.q̄ incipit.arg.ad reuersione testis debes
scire breuiter quandoq; testis à iudice repetitur: vt
puta vt dictum suum declaret,vel rationem sui dicti
a reddat.& hoc potest iudex:[a] vt extra de test.c.cū cla
mor.& no.in.aut̃.de testi.§.quia verò.in gl.mag.&
ar.huius.l.quādoq; testis reuertitur suo motu:& tūc
si reuertitur incontinenti,auditur:secus si ex inter-
uallo:vt no.in.d.§.qa verò.& extra de testi.c.præte
reà.& dixi vobis.s̈.de fal.l.eos.

SVMMARIVM.

1 *Reus de socijs quando poßit interrogari.*

1 Is qui. ¶ Oppo.de.l.prius.s̈.ad sill.glossa di-
cit,† ꝙ hæc est regula,ꝙ non debet de
b alijs interrogari[b],qui de se confitetur:vt hîc.&.l.fi.
C.de accu.Sed fallit in casibus,qui ponunt̃ in.d.l.vl.
C.de accu.& fallit, in.d.l.prius.s̈.ad sill.Sed istud di-
cere fallit,est leue,sed mihi videt̃ ꝙ debeam⁹ dicere
sic. Quędā sunt delicta,q̄ nō cōmittunt̃ principal'r
in offensam alicuius seu odium:sed propter cōmo-
dū cōmittentium:vt falsare monetam,seu fabricare
falsam monetam.Item latrocinia facere.Nam latro
nes non odiunt aliquā:sed diligunt æs alteri⁹.& isto
casu pōt interrogari de socijs.& ꝓbat̃.in.l. Diuus.
s̈.de cust.reo.&.l.ꝓuinciarū.C.de fe.&.l.fi.C.de ma
c le.& math.[c] ita intelligo.l.qui vltimo.j.ti.j.& ita in
telligo.l.fi.s̈.ad exhi. Quędā sunt delicta q̄ cōmit
tūtur prīcipal'r in alteri⁹ iniuriā,& odiū:& in istis cō
fessus de se nō debet interrogari de alijs,vt hîc,&.l.
fi.C.de accu.Fallit in casu.d.l.prius.s̈.ad sill.¶ Ex p̄-
d dictis dico,[d] ꝙ fures possunt interrogari de socijs,&
de receptatoribus,& similib.ar.d.l.Diuus.s̈.de cu.
reo.Rō prædictorū est qñ committitur delictū in
alicuius iniuriam,est qui alios delinquentes potest
accusare:sed non est ita in delictis,quę non commit-
tuntur principaliter in alterius iniuriam:ideò magis
permittitur iudici inquirere.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncta persona q. poßit esse testis pro coniuncta, contra aliam coniunctam.* *LEX XVII.*

Extraneo.

De quæstione. ¶ Not.ꝙ seruus cō
munis torquet̃ ꝓ vno dño cōtra aliū dñm:,facit ad
e q.[e] vtrū aliqua cōiūcta ꝑsona posit eē testis ꝓ pso-
1 na sibi cōiūcta,† cōtra aliā ꝑsonā æquè sibi cōiūctā:
vt hîc videt̃ ꝙ sic:vt.l.hac qd' placet.C.e.ti.& videt̃
tex.ī.l.nō solū.§.j.s̈.de ritu nup.& ī Spe.de test.§.j.

De seruo. ¶ Op.de.l.j.§.idē nūmi.s̈.eo.
solu.ibi desijt esse dñi, delicto
ipsius domini:hîc delicto serui.non sunt alia.

LEX XVIII.

Vnius. ¶ De hoc dic,vt.l.j.§.j.s̈.eo-
dem titulo.

SVMMARIVM.

1 *Testes post publicatas attestatiões in causa criminali, q. possint examinari ad offensam: quod consuetudo nō seruat.*
2 *Tortura, quòd poßit repeti, quādo iudici uidetur, & quādo.*
3 *Animus & corpus in tormentis dicitur durare, quādo ꝓpter tormenta non confitetur, nec habet animum confitendi.*

Reus. ¶ Hîc est bon⁹.§.¶ Op.s̈.eo.l.repeti,
in prin.Sol.illa intelligitur secūdū istā,
vt ita demum posint repeti tormēta,si de nouo su
perueniunt indicia euidentiora primis.Ita intelligit
hāc.l.Iac.de Are.& Cy.C.eo.l.fi.in fi.& ita tenebat
1 do Ray.secundū hāc lect.† Habeo casum hic ꝙ ēt
post publicationē testiū in cā criminali, pñt recipi
testes ad offensam.qd' appet.Nā priò ꝑcedebāt in-
dicia,ꝓpter q̄ fuit tort⁹:illa īdicia nō potuerāt appe
re,nisi publicatis testib⁹,cū sup illis indicijs debuit
f disputari:vt vidistis in.l.custodias[f].s̈.de publi.iud.

a ¶ Repeti.potest iudex.An testis,qui vult repeti sit audiendus? vide Bart.
in.l.iiij.§.hoc autem.de dam.infect.in.iij.q.¶ Inquantum hæc lex induci
tur,quòd testis cogitur declarare dicta sua adde fortius,quòd etiam cogi-
tur declarare declarationem dicti sui,secundū gl.no.xxxv.quęstio.ix.gra
ue.& not.Bar.in.l.si quis intentione.ff.de iudi.& in.l.inter stipulationē.
in princip.de ver.obli.Et dum Bart.hic dicit de teste qui proprio motu reuertitur.vide gl.quæ non est alibi, in authentica de teste.§.quia verò.quòd appertis probationibus nō possunt testes repeti.& ipsum allegat hic Barto.vide de hoc in.c.cum Ioānes.in glossa not.de fide instrumen.Et vide quod dicit Bar.in.l.veluti.ff.de eden.quādo testes repetuntur, an debeant iterum iurare.Bal.ꝙ non in.d.hæredes palā.§.fin.quid in fi.de testa.ff.In contrarium videtur casus.in.l.qui bona.in.§.si quis stipulaturus.ff.de dam.inc.Ad hoc vltimum vide, quod dixi in.l.per hanc.C.de tempo.appella.vide in Spe.de inquisi.§.nunc vero,ver.sed nunqd publicatur.& ante publicationem an possint testes induci:dicit Spec.ꝙ non nisi ex causa: vt si non fuit primò examinatus, vel si non fuerit de omnib⁹ recordat⁹ aliâs tanq; suspectus repellit̃ in ti.de testi.§.satis substātiali.ver.sed nūquid.& vide quæ dixi ī aut̃.q semel C.de proba.his ad de etiam Spe.in titu.de inquisi.§.nunc verò.ver.sed nunqd publicatus &c.Itē repetūtur de nouo testes,si acta,& attestationes sint peremptę
vt in.dicto capitulo finali de proba.cum materia.& Bald.in.l.veluti.ff.de
eden.& per bar.& Salice.in.d.aut̃.at q semel.& de materia repetitiōis isti⁹
vide quæ not.Inn.in.c.tuas.de testi.Et an testis posset repeti,vt reddat
rationem dicti sui,vide Bal.in.d.aut̃.at qui semel.in.ij.col.C.de proba.&
ibi plenè per eum de hac repe.Repetuntur etiam testes,si redarguantur
de falso,sicuti instru.l.fi.& ibi vide bal.in fin.C.de fide instru.& dicit bal.
in.l.fi.in.iij.col.de re iudi.quòd si iudex non plenè interrogauit testem
sit repetitio.& hoc iudex potest ex officio.secūdùm bar.in.d.l.§.hoc au-
tem.in.iij.q.de dam infect.

b ¶ Is qui de alijs interrogari.An quis sit interrogandus de socijs vide etiā
Ange.l.si filium.in fine glossæ magnæ.C.de libe.causa.Et quis posit in-
terrogari de socijs,adde tex.& quæ ibi habentur in,c.j.de confes.vide.s̈.e.
l.j.§.quæstionem.&.§.qōni.& facit,an vnus ex delinquētibus posit con
tra aliū testificari:de quo in Spec.de teste.§.j.ver.quid si quatuor.& qd'
not.C.de accu.l.j.& per do.Io.de Imo.in.c.significasti.de homici.Adde ꝙ
dixit Barto.in.l.ij.§.pe.de iure fisci.ꝙ quis pōt retineri,vt manifestet so
cios vel mandatores:vel aliud quid faciat,qd' esset iusta causa carcerandi.
& Ang.no.in.l.si certus.ff.ad sill.vide quod dixit Specu.in titu.de inqui-
sitione.§.ij.& dicit Sali.in.l.ea quidem in.viij.char.C.de accus.versicu.sed
quia propter denuntiantes.quòd licet dicto socij non credatur.l.fi.C.de ac
cusa.tamen eius dictum est solum sufficiēs ad inquirendum.l.j.§.si quis vltro.s̈.eo.& vide glos.no.in fi.C.de accusa.Et an faciat indicium,vt posint testificari socij criminis,not.glo.in.l.si filiū.C.de liberali cau.& Bar.in.l.j.§.si seruus.s̈.eo.& glo.in d.l.si filiū.dicit ꝙ non facit indiciū.& Salic.in.d.l.fi.C.de accus.aliter distingnit.& in alia materia: quia aut torquēdus est seruus: & potest interrogari de socijs.l.qui cunq;.de ser.fugi.l.j.s̈.eod.Aut sumus in criminibus,quæ sine socijs regul'r non committūtur: vt in falsificatiōe monetæ,& in crimine læsæ maiestatis:& interrogari potest.l.prouinciarū.C.de ferijs.Item qñ tendit ad salutem cōmunē omniū.l.fin.C.de malefi.& mathe.qd' no.secūdū eū.Et ideò dicit ipse quòd in casibus in quibns potest interrogari de socijs tunc bene loquitur Bar.hic, vnde videtur, quòd socius præiudicet socijs, & probet & indicium faciat. Ad hoc faciūt nota.in.l.maritus.s̈.eo.in.q.illa,an teestis,qui nō potest examinari,examinatus faciat indicium.de quo vide no.per Spec.in titulo de accusa.§.primo.& versicu.
item repellitur,qui fuit de socijs.De materia per canoni.no.in.c.j.de con-
fes.& omnino vide quæ dixi in.l.j §.si seruus.s̈.in apostilla.vbi allega.Dy.
in tract.de quæstionibus.

c ¶ De male.& mathe.Ad hoc facit gloss.& quod ibi Bald.in.l.non ideò
min⁹.C.de accusatio.quòd in assasinatu potest socius interrogari de socio.
Pro cuius doctrina Bar.doctrina hîc non posset esse melior.

d POMATES. ¶ Ex prædictis dico.vide Alex.consi.cxxvij.in fi.
vol.iiij.& seq.& Ro.cliiij.in fi.& Are.lxj.col.j.& col.fi.in fi.& vide Ale.
consi.lxxxix.vo.iij.vbi ponit pulchrè de hoc,an socius criminis posit in
terrogari,& quibus casibus.& quam fidem faciat:& hic in apostil.

e ¶ De quæstione.facit ad.q.De hac.q.vide no.per doct.in.c.postremo.&
de app.

f ¶ Vnius reus.in.l.custodias.Quando dicantur noua indicia,dic vt si super-
ueniant probationes diuersi iudicij,non eiusdem.argumen.eorum, quæ
habentur in.l.per hanc.C.de tempo.appella.& cum Bartolo hic transit
cum de

cũ de nouo supuenerũ indicia ergo de nouo fuerũt testes examiati. Adde, sensam nõ est dubiũ ꝙ post publicationẽ testiũ testes pñt de nouo recipi vt vidistis.s.eo.l.j.in fin.& videbitis statim in.§.cogniturũ.j.e.l.licet ista
a lec.sit no.tñ cõsuetudo nõ obseruat:imò q̃stio [a] repetitur indistĩctè.cũ iu
2 dici videat̃ & ideo intelligo.l.nostrã alio mõ.& ita practicatur.†qñq; apparent contra reũ indicia leuia,nõ multũ manifesta,& multũ vrgẽtia,tũc q̃stio de eo nõ debet repeti.Qñq; cõtra reũ apparẽt indicia manifesta,& euidẽtiora,& multũ vrgentia:tũc si ĩ prima tortura re⁹ nil dicit stat dur⁹,poterit iterũ torqueri & repeti.vt hic.l.repeti.s.e.Sed hoc.ꝙ hic dicit̃ euidẽtiorib⁹ argumẽtis ex pono euidẽciorib⁹ argumẽtis,cũ sint alia argumẽ.leuia q̃ cõsueuerũt opponere cõtra reos sed secũdũ primã lect.expõe euidẽtiorib⁹
3 argumẽtis:sc; quã fuerũt .j.argumẽta cõtra reũ habita.¶ †q̃ro dicit̃ hic maximè si ĩ tormẽtis anim⁹ corpusq; durauerit q̃ro qñ durat ĩ tormẽtis anim⁹ & corpus?Respõdeo qñ ꝓpter tormẽta nõ habet animũ cõfitẽdi,nec cõ-
b fitetur.[b] sed qñ cõfitetur,& non perseuerat:tũc nõ durat anim⁹ &c.& tũc potest repeti in quæstione.qđ apparet ex eo quod tex.dicit maximè.

In ea causa. ¶ Dicitur hîc non facilè,& sic innuit,quòd qñq; ad tormenta procedit̃ non præcedẽtibus indicijs.quod potest esse in casu.l.prius.s.ad silli.regulariter cõtra:vt.s.eo.l.j.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Indicijs,quæ requiruntur ad torquendum testem an debeat adhiberi illa disputatio quæ circa indicia,quæ requiruntur ad torquendum reum,adhibetur.*

* Testes. *¶ Dicit̃ hic,nisi cũ facto interuenisse dicũtur.q̃ro à quo debet dici istos testes iteruenisse facto:vt sit loc⁹ torturæ. Respondeo,debet dici ab alijs testisbus:vt.j.l.proxima.¶ Sed quæro,vtrũ sufficiat dici ab vno tantũ ex testib⁹?puto,ꝙ sic,si ille vnus sit dignior isto qui se interfuisse negabat,qm̃ vnus testis facit sufficiẽs indiciũ ad torturã.
1 dic vt dicã.j.eo.l.maritus.¶ Secũdò †quæro,vtrũ in his indicijs quæ requiruntur ad torquẽdũ testẽ,debeat adhiberi illa disputatio quæ circa indicia quæ requiruntur ad torquẽdũ reũ:vt dixi in.l.custodias.s.de publi.iudic. Respondeo,quædã veniũt examinãda pro tortura testis,quæ causam principalẽ,de qua agitur nõ tangũt:vt puta an sit seruus,vel liber.Itẽ,an sit vn⁹ de litigatoribus,an non.Et ista indicia prius examinantur,& excutiuntur vt.l.si quis ne.s.eo.ti.&.l.j.§.si quis dicatur.s.eodem.ti.quædã sunt indicia.quæ cõprehenduntur ex dictis q̃ causam principalem tangũt.Tunc cir
c ca illa non debet adhiberi [c] disputatio cũ aduocatis:sed cõmittuntur iudici Ita debet intelligi hic,&.j.l.proxi.& in authẽti.de testi.§.si verò ignoti. &.C.de testi.l.nullum.non habetis hîc alia.

SVMMARIVM.

1 *Domesticus qui fuit alicuius,si desierit esse,an poßit pro eo testificari?*

1 Seruus in eius caput. Facit argu.ꝙ ille,qui fuit domesticus †alicuius non possit in causa eius esse testis,& examinari,licet desierit esse domesticus.de hoc dic vt dixi.s.eo.l.j.§.si seruus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet dare terminum ad faciendas defensiones.*
2 *Defensio,quòd ualeat facta sine termino.*
3 *Testes in criminali ad defensam etiam publicatis attestationibus,quòd examinentur.*

d Cogniturum. [d] ¶ Iudex debet dare parti terminum ad faciendum suam defensionem licet possit fieri
1 defensio sine terminis.h.d.¶ †.Not.ꝙ iudex debet dare terminũ [e] ad faciẽ
e das defensiones,seu statuere diẽ ad audiẽdas allegatiões.facit.C.de iudi.aut̃.
2 iubemus.Secũdò no.†ꝙ defensio valet sine termino:vt hic in versi.quamuis.
3 Tertiò no.† ex eo,quod dicit,quocũq; tempore:quòd ad defensam etiam
f post publicationẽ [f] possunt recipi testes:vt hic.&.l.j.in fine.s.eo.

LEX XIX.

IScui. ¶ Ibi nisi aliorũ q̃onibus.intelligo,ꝙ per alios de mẽdacio conuincatur,& dicatur interfuisse facto:vt.s.dixi.s.l.proxi.§.testes.

SVMMARIVM.

1 *Testis unius idonei dictum,quòd faciat indicium ad torturam.*
2 *Indicia sequentia,non confirmant torturam.*
3 *Testis examinatus,qui non debuit examinari,quando faciat indicium?*
4 *Iuramentum in supplementum probationis,an habeat locum in causis criminalibus:& quando aliud iuramentum,quòd defertur a parte parti?*

LEX XX.

MAritus. ¶ Testis,qui nõ debet examinari propter partis reuerẽtiã,examinatus nõ facit indiciũ neq; ꝓ
g bat.[g] h.d.No.text.ibi:& testimoniũ vnius hominis &c.¶ Oppono.& videtur,quòd debuit huic actori deferri iuramẽtum q habebat pro se vnum testẽ:vt.l.in bonæfidei.C.de iureiuran.&.l.admonẽdi.s.de iureiurã.Sol.hîc maritus nõ poterat scire veritatẽ de negotio:qa agebat ex ꝑsona alterius & ex eo,quod erat factũ eo absente:vt dicit gl.qđ in se satis placet.Alia est,ꝙ hic loquit̃ in criminalib⁹.sed.ll.cõtrariæ in ciuilib⁹.hæc nõ placet quo ad legẽ istã:qa ẽt hic loquit̃ in ciuilibus: sed an in criminalib⁹ sit locus dilatiõi iuramẽti,vel nõ dicã statim.Tertia solutio. est,& ista est vera,quòd ex dicto vnius testis,defert̃ iuramẽtũ,qñ testis est idone⁹:sed fili⁹ liberti nõ est idone⁹ testis:qa põt reuocari in seruitutẽ:vt.l.
1 fi.C.de libe.& eo.lib.& ideo ex eius dicto nõ põt deferri iuramẽtũ.¶ †Secundò oppo.& videtur,quod dicto vnius testis stetur:vt.l.non omnes.§.à barbaris.j.de re mili. Solut. statur,vt faciat indicium,non vt faciat probationẽ. Ad idem.l.Theopompus.s.de dote prælega. Sed ad hoc oppo.ergo debuit hic pueniri ad quæstionem ancillæ:quia pro se habuit vnum testem.Gloss. dat plures solutiones,sed veritas colligitur ex duabus,scilicet ex prima & vltima.Nam hic fuit reprobata quæstio propter duo. Primò,quia torta fuit ancilla ꝓ domino.Secundò,quia non præcedebat indiciũ.Et illud,quod dicitur,quòd vnus testis facit
h indicium,est verũ in teste idoneo:[h] sed hic non erat idoneus testis:quia erat filius liberti.Et quod vnus testis faciat indicium ad torturam,habes in gloss.in l.quisquis.C.ad legem Iuliam maiesta.Facit quod nota.in.l.in bonæfidei.C.de iureiurando.&.l.admonendi.suprà de iureiurando.& hæc est vera solutio.
2 ¶ †Item soluit glossa alio modo:quia hîc fuit prius habita quæstio,posteà fuit examinatus testis. & sic indiciũ sequitur & non præcedit.quod nota.
i Nam indicia sequentia [i] non confirmant quæstionem,seu torturam præcedentem.¶ Vlterius opponitur extra gloss.quòd testis,qui non debet
k examinari,examinatis faciat indicium:[k] vt.l.prima.

Sali.in.l.ij.C.de custo.reo.vbi videas.Et quid si reus est conuictus per varias probationes:an possit à iudice torqueri,ad hoc,vt cõfiteatur an possit appellare?Barto.videtur tenere quòd sic,in.l.j.C.de iura.calum.& ita dicit de facto nũc iudices seruare.Et sic innuit isto casu reũ in tormentis repeti posse.Cõtrariũ videt̃ tenere Ang.in.l.& si certus.s.ad sillania. & Ang. in suo tractatu de q̃stiõibus.vide Bal. in.l.milites.C.eo. plenè per Io.An. in regula in cõtẽplatiõe.in antiqs. de reg.iu.per Dy. in tractatu.de quæstio.Adde quod si reus est confessus in tormentis,potest posteà semper repeti in tormentis sine indicijs nouis:quia illa confessio facit semiplenam probationẽ:& in ea cogitur ꝑsistere.secũdũ qđ no.Bal. in dicta.l.in bonæfidei.ver.ita q̃ro. C.de iureiuran.& de ista materia ẽt vide Bar.in tract. de quæstio.& per Pau.de leaza.in prælle.commento.c.grauis.de deposito.

a ¶ Imo.qõ.vide Ang.in.l.fi.C.e.Sali.in.l.ij.C.de cust.reo.And.Barto.
b ¶ Nec confitetur.Sed quid si quis nunq̃ confitetur propter tormenta, & tamen iudex habet vehementia indicia contra eum:quid debet facere iudex talis:debebit ne eum absoluere?vide Salic.in repet.l.ea quidem.C. de acc.& in.l.si hi,qui adulterij.C.de adul.& in.l.quisquis.C.ad.l.Iul.ma. qui dicit,qđ debet dari obligatio:hoc est,circũduci ꝓcessus.vel etiam absolui in prima instantia.qđ tene pro notabili dicto.Vnum tamen not.ꝙ si testibus & probationibus conuinceretur,debet damnari,licet per tormẽta non confiteretur.casus est singu.in.l.qui sententiam.C.de pœnis.& ibi dixi post Bald.
c ¶ Iudex.non debet adhiberi.No.bene,quòd quando torquentur testes non seruatur forma.l.custodias.s.de publi.iudic.
d POMATES.¶ Cogniturum.vide Bal.in.l.in crimine.ff.de adulte.& do.Car.in.c.de causis.de testib.
e ¶ Dare terminum.Adde.l.j.§.fi.ad ri.ff.de re mil.vide etiam Bar.& Imo. in.d.l.custodias.§.j.s.de pu.iudi.& Sali.in.l.ij.C.de cu.reo.& no.glo.in.l. j.s.de fur.balne.& Sal.in.d.l.ij.de cust.reo.& ibi Bal.põt tamen iudex ex causa tollere,secundum Bal.in.l.à præcedente.C.de dila.quod omnino no. & vide Bar.in.l.in crimine.s.de adulte.
f ¶ Post publicationem.Et idem videtur sentire gloss.in.l.ij.C.de eden.& istũ tex.allegat Bar.in.l.fi.in penul.q.j.eo.intellige si petatur.& vide Bal. in.l.nouerint.C.vt intra certũ tempus.Item potest ex causa iudex tollere, secundum Bal.in.d.l.cum reis.C.de pœ.Et quid si est confessus,an audiatur reuocans?vide Bal.& Sal.in.d.l.fi.C.de proba.in fin.vide Bal.in.l.milites.C.eo.&.s.ea.l.in prin.
g ¶ Neq; ꝓbat.Et sic nota,ꝙ potest appellari à tortura.& illicitæ torturæ, & etiam eius confessioni non statur,vt hic.& no.Bar.& Bald.in.d.l.milites.in fi.C.eo.plenè per Pau.de leaza.in commento præallegati.c.grauis. de deposito.vbi omnino vide.
h ¶ In teste idoneo.Et sic si torquet̃ ille q nõ debet torq̃ri,dictũ ei⁹ adminiculat̃.de quo vide Bal.in.l.si de ac.& Bar.ĩ.l.j.§.idẽ Corne.s.e.& ibi dixi.
i POMATES.¶ Indicia sequentia.vide Feli.in.c.ad nostram.col.j. de ꝓba.& ad hoc etiã vide Ro.cõsi.clxvij.Fel.in.c.clerico.col.iiij.de iud. ver.idẽ puto.ibi ꝓpter imbecillitatẽ.Quid aũt sit in illo,q examinari non debet pp domesticitatẽ:vide Fel.in.c.in literis.col.v.ad fi.de test.& Anc. cõs.ccxlvj.Alex.cõs.xxiiij.co.viij.in.ij.vo.vbi ponit qd in famulo & domestico.Cogita,an loquat̃ ibi qñ eẽt infamis & domestic⁹ simul?vide Ias. in.l.admonendi.in consi.lxxviij.in prĩ.de iureiu.vide Rap.cu.in.cõs.lxviij.Alex.in.cõs.cxxvij.ad fin.vo.iiij.Fel.in.c.ij.col.ij.in.ij.no.de testi.& co.vij.in prĩ.& in.c.ex pte.col.v.ad fi.de test.in.c.sicut.col.ij.in vl.no.in.c. decetero.co.iij.in prĩ.de testi.& vide Barb.cõs.xlvij.col.x.& seq.vol.j.& col.xxij.& Abb.ĩ.c.j.co.pe.de cõfes.& Alex.cõs.clxxiiij.co.fi.vo.ij.& Fel. ĩ.c.j.&.ij.co.iiij.ad fi.de re iu.& Ale.cõs.xiiij.vbi ponit,qd ĩ tes.inimico cõstituto.ĩ ar.mortis.& Bal.iiij.ĩ v.pte.& Fel.ĩ.c.ĩ lr̃is.co.fi.co.fi.ad fi.de tes.
i ¶ Indicia sequentia.Indicia secuta post torturã,eam non validant.& vide Ang.in suo tract.maleficiorũ.versi.nũc videamus de tortura.in.iij.col.& no.Bal.in.l.ea qdẽ.ĩ pe.co.in ver.itẽ q̃ro.de ac.& latè p Bal.in.l.fi.C.de ac.
k ¶ Facit ĩdiciũ.An testis q nõ debet examinari examinat⁹ faciat ĩdiciũ,cũ n

debuerit examinari.l.lex cornelia.& ibi no.Barto.ś.de iniu.l.inuiti.ś. de
testi.dic vt per Barto.in.l.admonendi.in.xj.columna.ś.de iureiu.vnum ta
men tene menti.quod dicit Abb.in.c. decreto.de tex.qui tenet,ꝙ laic⁹ nō
posśit in criminalibus testificari cōtra clericū:vt est tex.ibi examinatus tñ
facit indiciū:qđ not.quia hæc dicta videnť cōtra illū tex.in versicu.aliqua
tenus non sunt ad
mittendi. iunctis
his quæ habentur
in.c.at si clerici.de
iudi.in verbo, ali-
quatenus condem
nandi. sed potest
responderi. quòd
licet non sint ali-
qui admittendi.
tamen admisśi fa-
ciunt indicium: vt
colligitur ex do-
ctrina Bartol. hic.
Similiter etiam
pro hoc facit ratio
Nam ratio quare
laici non admittū
tur, est, quia laici
sunt infesti cleri-
cis,& præsumun-
tur eos odio habe-
re.vt.ij. quęstione
vij.laci.sed respon
deo, quòd illa ini-
micitia, seu illud o
dium quod habe-
tur in genere cleri
cis, quia laicus non
videtur esse suffi-
ciens, ad repellen-
dum à iudicio. Pa
tet enim quia licet
testes inimici in cri
minalibus exce-
ptione repellātur:
tamen inimicitia
generalis ita non
tollit, quòd non fa
ciant aliquod indi
cium. ita Bar.in.l.
ij.de appel.reci. li-
cet Bal.ibi contra.
Sic ergo dicamus,
quia licet sit laicus
non repellitur ta-
men à iure secun-
dùm Innocē.in. c.
cum causam.de te
sti.& ad Barto.hic
vide Bal.in.l. eos.
C.de testi.& dicit
etiam Baldus.in.l.j.§.sacramentum.de consuet.recti feu. quòd testis nō le-
gitimè examinatus non facit indicium. Allegat.Bald.hanc.l.& dicit Bal.
etiam si testis sit legitimus, tamen modus examinandi non sit congruus:vt
quia non fuit interrogatus de causa licet duo testes non interrogati faciant
plenam fidem, putat tamen, quòd vnus non faciat semiplenam probatio-
nem. Item si vnus testis non dicit plenè factum:vt notatur.ff.de infami.l.
Lucius.quia talis examinatio non caret qualiquali boni viri suspicione,
cum iudex non iurauerit ad veritatem inquirendam. Vnde nota, quòd mo
dicus defectus impedit semiplenam probationem vnius testis:vt patet
manifestè per multa, quæ superius dicta sunt:quæ nota. Reliqua autem
vide post Bartolum in dicta.l.admonendi.ff.de iureiurando.& dixit nota
bilit. Baldus in dicto.§.sacramentum.quòd testis inualidus, sicut non facit
semiplenam probationem:nec etiam faciet indicium. Et intelligo hoc ma
ximè, scilicet, quòd adminiculetur probationi. Nam quædam sunt motiua
indicia, non adminiculatiua, quæ minus, sunt quàm semiplena probatio:
vt nota.per Baldum.in.l.cum probatio.& in.l.etiam matris. suprà de pro
batio. Adde Baldum in.l.secunda de episco.audientia.vide omnino Bald.
in.l.seruos pro domino.C.de testi.in.l.si quis ex argentarijs.§.final.supra
de eden. Et an quando sequitur tortura de aliquo, qui non debuit torque
ri, dictum eius faciat præsumptionem? vide Baldum in.l.finali, C.de accu-
satio. Et notatur quòd ad probandum innocentiam, admittuntur testes
domestici, vel minus idonei, secundum Specu.in titulo de inquisi.§.j.versi
culo.sed nunquid.

§.impuberi.ś.ad sillania.& dixi.ś.eodem.l.ex libe-
3 ro.§.primo.¶ Pro cuius † declaratione debes scire
quòd testis, qui non debuit examinari propter reue
rentiam personarum:& tunc examinatus non facit
indicium:vt hic&.l.diuus.ś.eodem.&.l.j.§.Diuus.
&.§.Diuus Seuerus.quando que testis non debet e-
xaminari propter ætatem:& tunc examinatus
non facit indicium plenum, sed qualequale, vt di-
cta.l.prima.§.impubes.ś.ad sillania. nota.in.l. talis.
in.glo.j.C.ad sillan.Idem puto de teste, qui non de-
bet examinari propter sexum, vt in muliere. Eadem
ratione quandoq; testis non debet examinari pro-
pter infamiam, & tunc examinatus facit indicium
qualequale:vt.l.qui vltimo.infra titulo.j.quandoq;
non debet examinari propter inimicitiam:tūc exa
minatus facit indicium, vel non facit, secundum qua
litatem inimicitiæ:vt.ś.eo.l.j.§.penul.quandoq; te-
stis non debet examinari ratione ordinis quia ante
lit.contesta.vel parte nō citata: tunc puto, quòd nō
facit indicium:vt.l.si quis adulterium.ś.de adulte.&
C.de testib.l. si quando.in fine. Facit quod dicam.j.
4 eo.fi.¶†Vltimò quæro, an in criminalibus sit lo-
a cus delationi iurisiurādi?ª glossa hic dicit quòd nō.
Contra tenet gloss.in.l.iij.circa princ.ś.de iureiurā
&.C.de iureiu.l.in bonæfidei. Breuiter quicquid di-
cāt docto.ego dicam illud, quod puto verum.¶ Ad
uertatis.quandoq; agitur de crimine ciuiliter: tunc
si quidem est actio priuata, est locus delationi iura-
menti:vt.l.iij.in princi.ibi sine pœnali &c. & in.l.
si duo patroni.§.Iulianus.ś.de iureiurā. Sed si agere
tur actione populari:dic, vt.l.eum, qui.§.in popula
ribus.ś.de iureiu.si verò agitur criminaliter, tūc aut
nos loquimur de iuramento deferendo à parte, aut
de iuramēto deferendo à iudice. Primo casu, si qui-
dem accusabatur de aliquo iudicio publico:nō est lo
cus delationi iurisiurandi ante lit.contest.quia nego
tium non est adhuc proprium accusantis:vt.l.si cui.
j.de ver.signi.sed post lit.contest.idem.quia non est
locus delationi iurisiuram. Ratio est. Nam si quidē
reus in lit.contest.fuerat confesśus, non potest sibi
deferri ad absolutionem:quia actor esset in manife-
sta calumnia ergo &c.vt.l.eum qui.§.in popularib⁹.
ś.de iureiuran.¶ Item si negauerit, est verisimile,
quòd iterum neget:vt.l.si cui.§.ijsdem.ś.de accu.&
ideo deferendo sibi iuramentum, videtur calumnia-
ri. Præterea in iudicio publico quis videtur nomine
publico accusare:& causam publicam agere. sed ille
qui agit causam alienam, non potest deferre iuramē
tum, nisi ei specialiter sit mandum, vt lege iusiuran-
dum, quod ex conuentione.§. finali.& lege.l.tutor.

¶ Et dum dicit hic Barto.quòd testis infamis facit indicium. intellige,
ad inquirendum:vt no.Barto.in.l.cunctos populos.& ibi Bal.C.de sum-
ma trinita.& fide catho.in versicu.sed & alia infamia.& vide Bald. in.l.fi-
nali.C.de accusa.& gloss.C.de his, quib.vt indig.in.l.fina.c.veniens. & in
c.præsentium.de testi. Et quid importet istud qualequale, de quo hîc per
Bar.vide tex.in.d.
l.Itē apud labeo.
§.prætor ait. la vl-
tima. de iniur. le-
ge secunda.§.me-
ritò.ne quid in lo-
co publico. Et istis
adde Bartol. in.l.
ij.in fin.quæst. de
appella.recip.j. Et
ad quid operetur
istud qualequale:
vide Bald. in.l.si
duo patroni, in pri
cip.de iureiuran.
& de isto vide Bar
tol.in.l.prima.§.
idem Cornelio.ś.
eodem.& Bal.C.
eodem.l.in. mili-
tes.& in.l. secun-
da.C.quorū appel
la.non recip.& do
cto.& gl.in.l. qs.
quis.C.ad.l. Iuliā
maiest. Et nota, ꝙ
quādo requiritur
certus numerus te
stium, minor nu-
merus facit indi-
cium.
¶ Delationi iuris
iurandi. An in cri-
minalibus in defe
ctū probationis
posśit deferri iura
mētū? vide p Bar.
in.l.eum qui.§.in
popularibus, su-
prà de iureiuran-
do. & in.d.l.ad-
monendi. eodem
titulo. Quod aūt
in criminalibus
deferatur iura-
mentum in sup-
plementum pro-
bationis, quando
est vnus testis cū
alijs indicijs: vi-
de in.c.fi.de iure-
iuran.vide Barto.
in.l.lex cornel.§.illud.ś.de iniurijs.& Iacob.but.& Barto.in.l.ait prætor.
& in lege admonendi.de iureiurando.Bald.in.l. iudices.C.de iudic. &
Bald.in.l.in bonę fidei.C.de rebus creditis. Et quòd non deferatur aliquo
modo, facit quod nota.dicit Baldus in.l.finali. in principio.C. si minor.se
maio.dixe.quia vbi requiruntur probationes luce meridiana clariores,
non defertur sacramentum in defectum probationis.& vide Bartolum
in.l.eum qui.§.in popularibus.de iureiurando.& Bartolum in lege fina-
li.ff.de in lit.iurando.dicit tamen Baldus, quòd non iuratur in supplemen-
tum probationis.verum est super facto:sed super facientibus ad causam,
bene iuratur. Plus dicit ibi Roman.quòd etiam in criminalibus iuratur
in supplementum probationis, quando est vnus testis, cum alijs indicijs.
& vide omnino dominū Abba. in capitulo finali. de iureiurand. Paulum
de castro.in in consilio.ccxxiiij.& Bald.qui hoc sentit in dicta.l.in bonæ-
fidei.in versiculo tertiò inspicitur.ad finem.l.per Bartolum post Richar-
dum malumb.in.l.tertia.suprà de iureiurand.& adde tex.in.l.nam & po-
steà.§.si damnetur.de iureiuran.&c.& vide omnino Abba.in cap. literis.
de testibus.

b ¶ Quæstionis. Ista est nota.lex.secundū vnam lect.secundum quam pro
bat ꝙ quoties iudex aliquem illicitè ponit ad torturam, non præcedenti-
bus indicijs, est præsumptio violentiæ, & etiam quòd omnis confesśio fa-
cta post tormenta sit illicitè exorta.& ideò reo non præiudicat.quā etiam
lecturam sentit Bar.hîc.

c ¶ Secundo modo exponitur. Quam lecturam multi libri non habent

ś.de iniur. Præterea si quis posset deferre iusiuran-
dum reo, iam tota materia Turpil. esset destructa.
quia daretur licentia accusatori deferendi iuramen-
tum reo,& desistendi impunè. quod tamen non
potest sine abolitione.¶ Et hoc est verū, ꝙ non po
test deferri reo ad absolutiōem:vt dixi. Sed an reus
posśit deferre accusatori ad condēnationem:vt quia
dicit volo esse condemnatus, si accusator iurauerit.
In hoc sunt opi.inter Gul.de cug.ex vna parte, qui
dicit, ꝙ nō pōt fieri:quia de domo accusatoris non
debet probatio recipi:vt.l.de minore.§.tormenta.ś.
eo.ergo non debet stari eius iuramento. Præterea
in criminalibus debent esse probationes luce clario-
res:vt.l.sciant.C.de probatio. ergo &c. Sed istæ ra-
tiones concludunt in iuramento, qđ defertur parte
inuita. Ideò domi.Iacob.de bu.dicit ꝙ pōt deferri
iuramentū actori ad condemnationē rei, etiā in cri-
minalibus. Quod patet:quia ille, qui defert iuramē
tum, videtur cōfiteri sub conditione, si iurauerit: vt
l.qui iurasse.in fine.ś.de iureiurando. Sed confesśio
est probatio luce clarior:ergo &c. Ita dicebat ipse,
quod satis placet. Si verò loqueris in iudicijs priua-
tis:tunc ante, quàm perueniatur ad iudicium, potest
quis iuramentū deferre:vt.d.l.iij.in princ.ibi pœna-
li.&c.argumē.l.iurisgen.§.si paciscar.ś.de pact. Sed
postquam deuentum est ad iudicium, accusator nō
potest desistere:vt.l.& in priuatis.&.l.si quis repe.
§.finali.ś.ad Turpillia.& ideò tūc dicerem, sicut in
publicis.¶ Si verò quæris de iuramento, quod de-
fertur à iudice in defectum probationis:tunc reo ad
absolutionem bene potest deferri:vt.l. præsenti. a
C.de his, qui ad eccle.confu.& dicitur iuramentum
purgationis. Actori verò ad condemnationem non
potest deferri:quia requiruntur probationes luce
clariores:vt.d.l.sciant.C.de prob.& ita intelligatur
glo.hîc posita.

SVMMARIVM.

1 *Confesśio facta in tortura sine indicijs non præiudicat, etiam si in ea tortus perseueret.*

2 *Citatus ad subeundam torturam, si non uenit, habetur pro confesso: & punitur in banno: sicut haberetur ante comparitionem.*

LEX XXI.

b Quæstionis.ᵇ¶ Ista.l. legitur in glo.multis mo
dis. Nam primò ponitur casus, quòd
1 †ex confesśione facta in tormentis, quis
nō dānatur:& tūc exponitur habendę idest habitę.
Ista lect.est vera in se:vt.l.j.§.Diuus.ś.eo.sed tamē
c lect.violat tex.hîc. Secundò modo exponitur^c ha-

bendę.i.

quod tamen intellige quando fuit confessus antequàm fuit apposit⁹ in pristinam libertatem. quia est præsumptio, quòd sicut iudex eum illicitè torsit: ita etiam quòd eum fecerit illicitè ratificare, & metu futurorum tormētorum, vel præteritorum. argu. l. si cui. §. ijsdem. ſ. de accu. vbi verò reus esset repositus in pristinam libertatem: & pòst rediret ad iudicem, & coram eo delictum fateretur, esset puniendus sine dubio: vt. l. j. C. de confes. no. Barto. in. l. si confessus. de cust. reo. quod not. Et istud quod. ſ. notaui. & ꝙ hîc habeť, reputat multũ no. imo. in. l. q in aliena. §. Celsus. de acquirē. hæredi. & dicit, ꝙ istud etiã sequitur Cãdin⁹ in tractatu suo maleficio. & poteris de hoc multũ lucrũ facere, vt no. Bal. ĩ. l. milites. C. eo. & adde Bart. & doct. per illum tex. in. l. maritus. ſ. eo. in prin. secus tamē esset, si aliter quàm in tormētis cōfiteretur: qa tūc etiã nō præcedētibus indicijs habeť pro cōfesso. c. j. & ibi nota. de accu. in vj. & ista etiã seqť Pet. de Ancha. in cle. j. de homi. sed Bal. in. l. j. in. v. col. C. de cōfes. simpliciter tenet contrariũ dicēs, ꝙ confessio extorta nō prçcedētibus indicijs, si ĩ ea perseuerat reus confessus valet. & allegat gl. illius l. & glo. in. l. j. §. si prius. de q̄stio. ſ. cũ quo Bald. videť cōcordare Pet. de leaza. in. d. c. grauis. ad fi. & ad prædicta vide Matthesi. in suis notabi. clx. vel. clxj. Adde Barto. in tractatu de quæstion. vbi tenet id quod hîc ipse tenet, & gl. adde quòd tortura indebitè facta à principio nō vitiat reliquũ processum validè posteà factum. gl. est no. & ibi Bald. in l. j. in fin. C. eodem tit.

¶ Adde plenius per eundem Alex. consi. v. j. lib. & consilio. j. libro. tertio. Et an confessio facta in tormentis, si aliter nō cōstet de crimine sit sufficiēs ad cōdēnationē? vide omnino Pet. de Anc. con. xxiij. incip. videreť. j. facie.

a ¶ Quæro aliquis citatus. No. quòd si quis citatur, & dat fideiussorē superueniētibus indicijs, debent capi pignora: scilicet, si non comparet personaliter. Plus sing. dicit Bald. in. l. finali. C. de curato. fur. quòd debet capi filius eius: quia verisimile nunc est, quòd comparebit, & cōfitebitur. c. affer te mihi gladium. de præsumptio. & faciũt quæ habentur per Barto. & ibi etiam dixi. in. l. fi. §. j. de his, qui sibi mor. consci. & vide per doct. in. l. qui aliena. §. fi. de acqui. hære. Aduerte, quia posset esse aliud remedium quando crimen esset intentatum ciuiliter: quia procedetur ad missionē in possessionem, sicut in ciuilibus. arg. l. absentem. de pœnis. sed do. Anto. in. c. tuæ. vt lit. non contest. tenet glo. fin. Io. an. ibi. & vide Bal. in. l. absentem præalleg. ij. col.

b ¶ Qui sine. Adde Lud. Roma. consil. viij. incipien. viso facto propositæ. Andræ. Barba.

b ¶ Qui sine. Et no. qđ in ciuili nō potest deueniri ad tormenta, nisi veritas aliter haberi non posset: nec in criminali, vbi nulla præcedit præsumptio. ij. q. vj. nō solen. ſ. eo. l. Diuus. & in. d. l. ex libero. ad primũ dictũ vide ſ. eo. l. Diuus. & no. in. d. l. ex libero.

c ¶ Eruendã veritatē. De his indicijs, vide aliqua in. c. in loco. de probatio. & vide Bar. & Ange. in trac. de. q. & quod no. sin. Io. de Imo. in. l. si qs post. ſ. de test. & ſ. eo. in. l. de minore. §. tormenta. & quod dicit bar. in. l. vnica. ad fi. ſ. furti aduer. nau. cau. sta. nisi sint indicia dubitabilia & p Bar. in. l. sciant. C. de probatio.

2 bēdæ habitæ sine indicio. & tunc dicit † quòd ex cōfessione facta in tormētis, nō præcedēte indicio, qs non damnatur. Et ista est not. lectura. etiam intelligo istam lec. siue sit confessio habita à teste: vt. ſ. l. proxi. siue sit confessio habita à reo principali eadē ratione. Et intelligo etiam si in tali confessione perseueret. Tertio modo legitur ista. l. vt dicat sic: ille qui vult venire ad secunda tormenta propter hoc nō debet dãnari. 2 ¶ Circa istã lec. q̄ro, † aliquis citat⁹ a cōparet, & dat fideiussores: & negat maleficium: apparēt cōtra eum postea sufficiētia indicia ad torturã, iudex nō põt eum habere: quid faciet iudex? gl. dat hic remediũ. s. ꝙ cogat eũ pignorib⁹ captis, & mulcta indicta. ita gl. hic. Domini istud est verũ de iure cōmuni, secũdũ qđ absens non põt dãnari, etiã vbi est pœna pecuniaria, nisi de maleficio constet vt. l. absentem, j. de poe. sed secũdùm statuta terrarũ, secũdũ quæ absens contumax habeť pro confesso: dico ꝙ sicut ante cōparationē, si fuisset cōtumax, & pateretur se poni in bãno, habereť pro cōfesso: ita qñ citat⁹ est veniat ad subeũda tormēta & est cōtumax, & patitur se poni in banno, debet haberi pro cōfes. hoc ꝓbatur in. l. consentaneum. C. quomodo & qñ iudex & l. properandũ. §. sin autem reus. C. de iud. In quib⁹ dicitur, quòd sicut contra cōtumacem ante lit. contest. proceditur ad missionem in possessionē ex primo & secũdo decreto: ita potest procedi post lit. cōtest. Et ita iã pluries practicaui. quod tene mēti: qa est multũ no. Aliæ lec. sunt claræ, q̄ ponunť in glo.

SVMMARIVM.

1 *Suspicionum accusatione quis non damnatur, sed torquetur ad ueritatē eruandã, & si tortus nō cōfitetur, absoluitur.*
Cautela, quando tortus absoluitur, quia non confitetur, nec constat de delicto, quòd iudex faciat scribere in actis, ꝙ tortura fuit habita cum moderamine.
2 *Inquisitio generalis de maleficio dicitur fieri, quando miles uel alius officialis mittitur ad uidendum hominem uel uulnera: & scribi facit.*
Vel quando fama procedit de aliquo magno delicto, & mittur pro uicinis.
3 *Præsumptio maxima est contra repertum in mendacio.*
4 *Testes ita possunt torqueri in inquisitione generali, sicut in speciali.*
5 *Indicia sufficientia ad torturam, quæ sint?*
6 *Indicia ad torturam, an requirantur plura uel sufficiat unum, statur iudicis arbitrio?*
7 *Indicium debet probari per duos testes.*
Vnus testis integer, qui deponit de maleficio ipso, facit indicium: aliàs secus.
8 *Parti debet dari copia indiciorum.*
9 *Iudicia habita super inquisitione generali, non præiudicant reo, contra quem fit inquisitio specialis, si repetantur.*

LEX XXII.

b QVi sine.[b] ¶ Pone casum. Contra aliquem ꝓceditur p inquisitionē, vtrũ possit torqueri? respondeť, ꝙ non: nisi præcedentibus legitimis indicijs. h. d. Et sic hîc loquitur, quando proceditur per inquisitionem. Dicitur hîc, nisi aliquibus suspicionibus. &c. & sic innuit ꝙ ex suspicionibus quis damnetur. Cō-
1 trà. j. titu. j. l. absentem. Dicit gloss. † quòd ex suspi-
c cionibus quis torquetur ad eruendam veritatem:[c] non tamen ex suspicione quis damnetur. Ideò dico hîc, quòd sunt quidam iudices stulti, qui statim cũ habent indicia contra reum, cogunt eum ad confitendum: certè hoc non debet fieri: quia condemnarent eum ex indicijs & suspiciōibus: sed debent adhibere tormenta cum moderamine: & ex istis veritatem inuestigare. Et ita iam feci pluries fieri. Sed si habita tortura non inueniebatur verum, absoluebã eum: & hoc faciebã scribi in actis: habita tortura cũ moderamine, non reperi eũ culpabilē. & hoc ne tpe sindicatus possit dici: tu debuisti eũ torquere. Sed quia hîc de suspicionibus & indicijs fit mentio: iō circa indicia aliqua videamus. ¶ Et ad euidentiam
2 scias, † quòd quandoq; de maleficio fit inquisitio generalis, non contra certam personam. Quandoq; de maleficio proceditur spãliter contra certã personam. Primo casu anteq̄ ad inuestigationem aliquã procedatur, debet cōstare de maleficio: vt. l. si is qui.
d §. si tu Titium[d]. ſ. de fur. Et ideò Rectores mittunt militem, vel aliũ officialem ad videndum hominem mortuum, & videndũ vulnera: & hoc faciũt scribi: vt super hoc possit posteà inquiri. Puto tñ ꝙ sicut
e fama est sufficiens,[e] vt possit specialiter inquiri cō-
f tra aliquem: vt dixi in. l. ij. §. si publico[f]. ſ. de adul.

d ¶ §. si tu Titium. Adde qđ dixit Bartol. in fin. in. l. fin. de in lit. iur. quòd aliquis modus esset probandi p iuramentum, ꝙ faceret semiplenam probationem in ciuilibus: illud enĩ faceret indicium ad torturam. Quid si aliquis confessus est se promisisse Titio centum, vt eum de morte patris sui non accusaret, vtrum existente tali confessione, possit poni ad torturam? Bart. in tracta. de q. Bal. in. j. §. iniuria. in vers. seu furtũ. de pa. iura. fir. dicit se putare, ꝙ si talis laborat infamia, possit poni ad torturã. Nã vehemēs infamia et sine aliquo indicio sufficit ad torturã: vt habeť extra de pur. cano. in c. si quis per Inno ad hoc. ſ. de ꝓba. cũ probatio. & de ædil. edi. l. quæro. §. fi. & dicit Inn. in. c. cũ. Io. &. A. de re iud. ꝙ etiam admittunť testes viles contra valde diffamatũ. Et ad intellectũ huius q. vide quæ dixi in. l. eius, q delatorem. de iure fis. in princ. secũdũ Bar. vbi etiam subdit Bald. ꝙ si qs mandauit Seio, vt interficeret Caiũ, & interficit: sed tñ Sei⁹ dicit, ꝙ hoc nō fecit exequēdo mãdatũ: sed fecit motu ꝓprio, qui erat ei⁹, non aũt tãquã mãdatari⁹ eius, an ei credať? & dicit, ꝙ multi doct. mouēt hanc qōnē. extra de homi. in. c. ad audiētiã. & nō aliter clarè respondent. sed in dicto. §. iniuria. dicit, ꝙ præsumendũ erit cōtra mandatorē, & recurrēdũ erit ad cōiecturas: quia non est bonũ testimoniũ delinquētis. l. fi. C. de accusa. Allegat etiam gl. in. l. pe. C. de fideiusso. dic vt p eũ. in. d. §. iniuria. & in. l. quicũq;. Et no. qđ sing. dicit Bal. in. l. fi. in vlt. col. C. de ꝓba. ꝙ vbi probatio sit indicatiua, hoc est indicium, ꝙ est minus, q̄ semiplena ꝓbatio: tũc est verum, ꝙ põt deueniri ad torturã. & ita demũ deueniť, si talis est vilis persona. & ita intelligit gloss. in. d. c. cum probatio. secus si esset vir grauis & bonæ famæ: quia qualitas præcedentis vitæ elidit huiusmodi indiciũ. l. non omnes. §. à barbaris. de re milita. c. cum in iuuentute. de præsum. qđ no. Et an iudex ex vera & infallibili cōscientia deficientibus alijs probationibus torquere possit: vide Bal. in. d. l. ampliorem. C. de appe. & dicit Bald. in. l. ij. in. j. colum. C. quo. appel. post Ioan. And. quem ipse refert, ꝙ est in arbitrio iudicis an indicia sint sufficientia. de quo vide Bar. in tract. de quæst. in fi. qui sibi est contrarius. His dictis, vide plenè circa hoc Pau. de leaza. in. c. commento. c. grauis. de deposito. Et adde ꝙ in occultis iudex debet esse facilior ad tormenta, secũdũ Bal. in. l. iij. C. de epis. audien. ad quod facit quod no. in. l. fi. C. de proba. & in. l. si hi, qui adulterij. C. de adulte. ꝙ in his quæ communiter secretè fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis, & præsumptionibus: vt tradit in. l. fi. C. de pericul. tut. vbi gl. no. & per Bal. in rub. C. de proba. Et de mate. quæ indicia requirantur, no. Pau. de leaza. in cōmento. c. grauis. de deposito. ¶ Et not. qualiter dari debet tortura ad purgationem indiciorum: vt dicit etiam Ange. in l. miii. C. de quæst. ꝙ probatio bonæ famæ purgat indiciũ. & vide Bar. in l. iij. §. sed & si ex improuiso. j. de re mili. & dicit Bal. in. c. j. §. iudices verò. de pa. iur. fi. ꝙ iudices non tenētur aliquem ponere ad turturam: nisi petatur per eum, cuius interest. alle. glos. in. l. cum seruum. C. de ser. fugi. retuli post Bar. in. l. iiij. §. in eum. ſ. de dam. infect.

¶ Adde qualia debent esse indicia ad torturam, eundem consi. v. j. lib.

e ¶ Est sufficiens. & vide no. in. l. lege Corne. ad sillania.

f ¶ §. si publico. Adde Bar. q. allegat illum tex. in. l. j. §. itē illud. ad sillan. &

vide text.qui est bonus in.d.l.leg.Cornelia.

a ✤POMATES.¶Erit maxima præsumptio.vide Ro.cõsilio. viij. & Barba.cõsi.xliij.col.v.vol.j.& col.j.Feli.in.c.literas.col.ij.de præsum.& lxij.col.j.vo.iij.&.col.ij.vbi dicit, ꝙ in causa accusationis põt iudex exofficio suo tales interrogationes facere,etiã accusatore non petẽte.

b ¶Veniamus ad indicia specialia. & scias in materia ꝙ nulla alia indicia sunt sufficientia ad ponendum clericum ad torturã, nisi sit infamatus de crimine.ita dicit.d.An.& cõmuniter oẽs.in ca.j.de postu.& q sunt, q non pñt torqueri præcedẽtibus indicijs,vide post bar. in.l.j.C.eodem. Et de ista materia, vide aliquid per Sali.in.l.sciant.C. de probatio. & vide multum no.Bar.ĩ l.ij.s.de fur.& per Bal.in.l. metũ. C. qđ met.cau. post Bar.& ibi dixi,& gl.in.l.fi.C.fami. erci.in.l.fi.s.de hære.insti.& in.l.fin. C.de proba.& qđ no.Bal.in.l. excusantur.in princ.de excu.tu.Cyn.in.l. de tormẽtis.C. de q.Bal.in.l.neq; na tales.C.de probatio.&in.l.j.C. de collu.detegẽ.& in l.ij.C.desen.quę si. cer.quã.&.in.l.data opera.C.q accusa.& in.l.ij.C.quorũ appin.l.seruos. C.de testi.& q̃ ibi dixi post Bart. & in trac.de qõ.Bar. in.l.excipiũtur.ad sil.qđ no.Et adde quòd stat in arbitrio iudicis.quę indicia dicantur sufficientia secundum Bar.in.l.ij.C.quo.app.

te.ita fama de maleficio est sufficiens, vt posit de maleficio fieri inquisitio generalis.quid enim si fama est,quòd fuit factum magnum furtum: & non potest constare iudici directo de maleficio:bene sufficit fama habita certitudine de maleficio vel fama, iudex potest mittere pro vicinis.Nam vicini debẽt verisimiliter scire potius,quàm alij:vt.l.si ita.in fi. s.de fund.instru.no.in.l.iij.circa princip.s.de testib. & extra de præsumptio.c.quosdam.&.c.quando. si quidem à vicinis repererit aliquẽ de quo sit suspicio:eũ ad se adducat diligẽter:& eũ ĩterroget de circũstã.multis:vbi stetit illa nocte,cũ quo comcedit vel cœnauit.ista est ẽm subtilis cognitio de qua dicit l.vel sede minore.§.plurimũ.s.e.& tũc ẽ sermonib⁹ & ex voce,& ex trepidatione,seu constãtia poterit contra eum aliquam præsumptionem habere, vel non habere.Nam si repertus † erit in mendacio, erit

a maxima præsumptio[a] contra eum.l.vnius.§.testes.

4 s.eo.& extra de præsum.c.literas.& in † hac inquisitione generali poterũt testes torqueri,sicut in spã li,vt vidistis in.l.j.§.q qõnem.s.eo.& iste est modus

5 inuestigãdi maleficia. ¶†Veniam⁹ ad indicia specia

b lia [b]contra aliquẽ.Pone cõtra aliquẽ procedit de alio crimine,q̃ sunt indicia,quæ possunt esse suffi-

c ciẽtia [c]ad turturã.doc.cõiter dicũt & bene ꝙ de hoc nõ põt dari certa doctrina:sed relinquitur arbitrio iudicis:vt.l.iij.§.eiusdẽ quoq;.s.de testi.ita no.p do. in.l.vlti.C.eo.tit.¶Sed ego dabo doctrinam, quam potero:& pone in terminis aliquis accusatur de furto,contra eum possunt esse indicia,ꝙ est homo malæ conditionis & famæ:& consuetus facere similia: vt.l.de minore.§.plurimũ.s.eo.l.nõ omnes.§.à barbaris.j.de re mil.ꝙ ipse erat vicin⁹:habebat notã domum illã:qa cõuersabatur ibi,hic est casus in.l.dominus horreorũ.circa prin.s.loc.& ꝙ ipse post furtũ factũ aufugit& se abscõdit:vt.l.lege corne.& ibi de fuga plenè dixi.s.ad sil.& post furtũ repertus est expẽdere pecuniam,cum ante esset pauper homo & nec reperitur vnde habeat:vt ar.l.quint⁹.s.de donatio.inter vir.& vxo.Item quòd illa res subtracta cedebat ad commodum suum,& non alterius.verbi gratia instrumentum,quod ad eũ pertinebat, nõ reperitur.l.j.§.si quis instrumenta.aliâs.§.ille aũt.C de lati.lib.tol.Itẽ quòd res furtiua est reperta penes eũ. vt.l. inciuilẽ.&.l.ciuile.C.de fur.Istæ tñ psum-

d ptiões,quæ sunt cõtra reũ possunt elidi.[d]Verbi gratia,si res furtiua reperiat penes me,ostẽdo eũ à quo habui:vt dictis leg.& idem esset reperire in alijs indicijs similibus.Item si cõfessus esset extra iudiciũ:

e vt.l.capite quinto[e].s.de adul.Item si fuisset fugatus cum rumore,quòd hoc esset propter furtum, seu propter tale maleficium:vt.l.itaque.suprà ad.l. aquil.& dixi in.l.de minore.§.penulti.s.eod.Possu

f mus etiam ponere casum[f]in alio maleficio:vt in homicidio repertus est homo mortuus in aliquo loco, de quo aliquis inculpatur:possunt contra eum apparere indicia,quòd erat suus inimicus: vt.s.eodẽ.

g l.j.§.cum quis.Item quòd fuit visus[g]facere præparamenta ad hoc:vt emerat gladium:& similia. fuit visus illo sero per aliqua loca ibi vicina,cum non consueuerit ire.& sic de similibus,quæ iudex arbitrio suo sciet inquirere:vt.d.l.iij.§.eiusdẽ quoque.

h non insisto.¶Sed quæro[h]vtrum requirantur plu-

6 ra†indicia,an sufficiat vnum indicium ad torturam? leges omnes videntur loqui in plurali: vt.l.j.circa prin.s.eodem.ibi alijs argumentis &c.&.l.vnius.§. j.s.eodem.& hic &.l.milites.C.eo. glo.videtur loq in singulari,dum dicit:sed præcedente suspicione: & etiam in.l.si quis.C.ad.l.Iul.maie.vbi gloss.dicit indicium.Domini:licet leg.loquantur in plurali:tamen hoc non cogit,vt debeamus intelligere de pluribus indicijs:vt.l.ij.§.homines.s.vi bon.rapt.Tamen vtrum sufficiat vnum iudicium, vel plura:vt

i dixi,hoc stat in arbitrio iudicis[i]vt.d.l.iij.§.eiusdem quoq; principis.s.de testa.Nam possunt esse quædam indicia generalia & remota:& ista non sufficerẽt sine alijs:vt puta est homo malæ conditionis,est indiciũ qualequale:vt. l. de minore.§.penultimo. s.codẽ.Istud puto non sufficere ad torturam sine alijs indicijs:sed si esset vnitum istud indicium cum alio:vt quia est homo malæ conditionis,& conuersabatur in domo illa.certè ista duo generant suspicionem:vt.d.l.dominus horreorum.s.loca.Sed si esset vnum indicium non remotum,sed propinquum tangens negotiũ,de quo quæritur:vt vnus bonus testis de visu,de quo dixi suprà eodem.l.prox.vel cõ

k fessio extra iudicium[k]:vel captus ibi.& dicitur ꝙ est propter hoc.l.capite quinto.s.de adulte.vel est res reperta apud eum.Potest enim indicium vnum esse ita propinquum,quòd erit sufficiens ad torturam.Ita intelligo hanc glossam,dum dicit suspicione.& gloss.l.si quis.C.ad leg.Iuliam maiestatis.

7 ¶†Quæro qualiter debeat probari[l]indicium? Re-

l spondeo,qđ per duo testes.gloss.est in.l.fi.C.fami.

c ¶Esse sufficiẽtia.Et vide Bal.in.l.non hoc.C.vnde legi.vbi dicit,ꝙ vbi aliquid frequenter,& facilè ab alio contingit abesse:tunc est leue indicium:secus si frequẽter,& facilè nõ cõtingit abesse:quia tunc est graue indiciũ. & indicia specialia,quæ sunt contra aliquẽ,vt posit poni ad torturam: vide in.l fi.C.fami.ercis.

d ¶Possunt elidi.Et qualiter purgent iudicia,& ad se.q.vide Ange.in vij. charta.& faciũt.no.s.eo.in.l.maritus.& vide post Bar.in.l.ij.§.si publico. de adul.& ad.q.de qua hic,adde Bald.in.l.ij.C.de decu.& in.l.ij.vt li.penden.& vide per Imo.in.c.per tuas.de testi.

e ¶L.Capite quinto.quid si reperit homo mortuus añ domũ tuã,an sit psumptio cõtra te?vide quod no.Bar.in.l.j.s.de via publica.Itẽ an psumat interfectus à suo inimico, vide Spe.de præsumptio.§.j.Romanus ponit in.l.j.§.hoc rescriptum.s.ad sil.& Bar.in trac.de.q.Et si aliqs reperiat mortuus in strata præsumit mortuus ab illo,qui multũ frequẽtabat ibi secundũ doc.in.l.iusto.in.prin.de vsuca.p illũ tex.& vide qđ no.Ange.in.l.j. C.si quis Imperatori maledixerit.Baldum.in.l.j.C.de proba.& an fama sit sufficiens indicium ad torturam.vide in.l. de minore.§. tormenta.s.eodem.

f ¶Ponere casum.vide etiã per do.meum.in.l.metum.qđ me.cau.& vide Bar.circa hoc in.l.ij.in prin.de fur.& vide Bar.in.l.ædiles.de via pub. Et quid si reperitur homo mortuus,& nescitur à quo:sed probatur ꝙ suus inimicus dixit se suam iniuriam vindicaturum:an ista verba sint sufficiẽtia ad pbãdũ homicidiũ factum ab isto.Sali.tenet quòd nõ.in.l.j.C.de his qui.vt indig.vide Bar.j.proxi.col.Cy.& Bal.in.l.metũ.C.quod met.cau. Bal.& Imo.in.l.fi.s.de hære.insti.Item quid si aliquis fuit minatus,& posteà reperitur occisus.de quo dic,vt per Bal.in.d.l.metũ.C.quod me.cau. & ibi Alex.& Io.And.& Spe.in ti.de præsum.§.j ver.sed pone.p Ant. de but.in.c.iij.loco.de proba.Et in.l.fi.dicit Bald.& Imo.an si quis visus est exire cum gladio sanguinolento de domo alicuius:& ibi reperiatur homo mortuus:an illud sit sufficiens indicium?& vide Bal.in.l.fi.C.de pbat. vbi vide omnino.

✤POMATES.

g ¶Item ꝙ fuit visus.vide Alex cõsi.xiiij.in.iiij.vol. & Feli.in. c.afferte.col.v.ad fi.de psum.& alex.cõsil. v.col.ij.volu.j.& Pau.de cast.cons. cxcvij. vbi ponit an qs ex præsum. & indicijs vrgẽtibus absq; alia probatione posit corporaliter puniri.

h ¶Sed quæro. Et dicit gl.in.l.ij.§.si absens.in vers.sed cã.s.si ex noxa. cau.aga.ꝙ indiciũ faciens semiplenã probationẽ est sufficiens ad torturã. Ad qđ facit, qđ dicitur de confessis extra iudiciũ, vel coram incompetenti iudice: vt no.glo.in.l.capite quinto.& ibi dixi s.de adul. an sufficiat vnum indiciũ vel plura.Io.an.in Spe.de presum.§. species. ver. violẽta.Et iudices maleficiorum practicant,quòd sufficit vnum ad torturã cõfitentium & Io.An.de proba. §.fi.ver.xiij.p Iaco.de bel.in.d.authẽ.de exhi.re.in §.si verò.ĩ fi.Bal. & Imol.in.l.fin. de hære.instit. Et no.ꝙ quædã sunt indicia leuia:quædam,quæ quomodo cognoscantur, & quid operentur: vide Bald.in.l.non hoc.C.vnde legi.

i ✤POMATES.¶In arbitrio iudicis.vide Alex.cons.lxv.col.fi.vo. j.&.lxxvij,col.ij.vo.j.& ad fi.&.xiiij.col.in fi.& se.in prin.vol.iij.vbi po nit qd in leui psumpt.&.lxij.col.iij.vol.iij.& ibidẽ dicit,ꝙ in delictis,quę occultè cõmittũtur:vt in crimine falsi,furti,& adulterij,iudex debet esse facilior ad torturã q̃ in alijs.& co.fi.vbi ponit,ꝙ indicia sufficiũt & psum ptiones.&.lxxxix.col.ij.vo.iij.vbi pulchrè loquit q̃ indicia reqrant in cri minalibus &.Are.in tracta.maleficiorum.in gl.fama publica præceden.

k ¶Cnofessio extra iudicium.& no.gl.& Bar.in.d.l.capite qnto. Et no ꝙ cõfessio extra iudiciũ vel corã incõpetenti iudice,est sufficiens indiciũ ad torturam,vide Bar.& notaui ibi post eum in.l.capite quinto.de adulte.Itẽ si reperiretur res furata penes aliquẽ,an sit sufficiens indicium,vide Bald. in.l.ciuile.C.de furt.& do.Io.de Imo.& Bal.in.l.fi.s.de hæredi.

l ¶Debeat probari.Qualiter probetur indiciũ,vide p Bar.in.l.fi.C.fami.ercisc. Item ad qualiter testes debent deponere:vide in.l.non hoc.C.vnde leg. qñ ex cõiectura vel indicijs,surgit plena pbatio:tunc tot requirunt ad hoc probandũ,quot testes requiruntur ad probandum principale negotiũ factũ.Sed de secundum do.Io.de Imo.in.l.cum pponeretur.j.de leg.ij. vbi per indicium non insurgeret plena probatio:tunc dicas,ꝙ si testis deponens deponat super facto directo,sufficit vnus testis idoneus:hoc est,ꝙ facit indiciũ ad torturã dictũ vnius deponentis directò super maleficio.l. ij.cũ ibi no.C.ad.l.Iu.ma.& Bar.hîc.Si aũt non deponat sup maleficio:tũc reqrũtur ad pbandũ indiciũ duo:vt.in.d.l.fi.fami.erc.& Bar.hîc ita dicit ibi Imo.licet Bal.ibi secundũ eũ simpliciter dixerit & malè,tot testes requiri ad pbandũ cõiecturã,vel indiciũ, quot reqrũtur ad pbãdũ ipsum

factũ principale,& ipam principalē dispositionē.p gl.ibi & adde Bal.post gl.in.l.excusant.in prin.s.de excu.tu.Et ibi habes dr̃iam inter indiciũ & psumptionē,& p eũ in ru.C.de pb.in.ij.col.qbus adde Bal.in.l.nõ hoc.C. vñ leg.& qd' cõferat pbatio suspicionis,vide Cyn.in.l.si quis decurio. C. fal.& ponit Io.An.in addi.Spe.in.ti.de teste.§.restat.ver.sed pone, certè iudex.

a ercis.Illud em̃ [a] qd' dixi,ꝙ vnus testis facit indiciũ,
est verũ de vno teste,q testificat̃ de maleficio ipso.
sed qn nõ testificat̃ de maleficio,sed indicio quodã,
dicẽs ipse fuit tali nocte repert⁹ in loco ibi vicino qñ
fuit factũ furtũ.Istud indiciũ debet probari p duos
testes,nec sufficit probare per vnũ:vt no.in.l.fin.C.
fa.erci.Facit ad hoc.s.de test.l.vbi numerus.¶ Quę
8 ro,†vtrũ [b] de indicijs debeat fieri copia parti?Rn̄ ꝙ
b sic.Nã cũ sup his debeat disputari,meritò deber fie
ri copia parti:vt.l vnus.§.cogniturum.s.e.qd' dixi
c in.l.custodias.s.de pub.iud.Quæro,[c] an indicia † ha
9 bita super generali inquisitione præiudicẽt reo, vt
possit torqueri,qñ fit inquisitio,vel accusatio spe-
cialis? puto,ꝙ nõ,qa illi testes nõ fuerũt examinati
ipso citato,& ipso existente cõtradictore:ergo non
p̃iudcat sibi,vt.C.de testi.l.qñ.vñ debebãt iterũ exa
minari,post lit.cõte.Et facit ad hoc,qd' dixi vobis
in.l.si qs adulteriũ.in prĩ.s.de adult.& hęc sufficiãt.

d *De pœnis* [d] *Rubrica.*

¶ Quærit gl.quid est pœna?Respondeo.vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Tempus delicti,uel tẽpus sententiæ,quando inspiciatur in imponenda pœna:& nu.3.*

2 *Electus prior licet adhuc nõ intrauerit,si delinquit,habetur ut prior ad pœnam minuendam.*

3 *Clericus ubi quis est effectus post delictum cõmissum à quo iudice puniatur an à seculari an ab ecclesiastico.*

4 *Becheti,& fratres gaudentes,qui mutant habitum,si delinquunt,possunt puniri per secularem:debent tamen exauthorari,& priuari insignibus illius ordinis.*

LEX I.

e QVoties.[e] ¶ Hæc est not.l.
In imponendis pœ
nis tempus delicti non tẽpus sentẽ
tię inspicit̃.hoc dicit.superius dixit
1 ĩ genere.hic in specie.¶ Op.† de.l.
statuliber.s.ti.j.Gl.dicit fallit in sta
tulibero.Tu dic,qñq; mutatur conditio,& tempore
delicti nulla suberat spes mutationis:tunc loquitur
hæc.l.qñq; tpe delicti suberat spes mutationis status
& tunc debemus inspicere statum mutatũ,si hoc p
dest reo:vt.d.l.statulibe.&.j.eo.l.moris.§.fi.secus si
reo obesset:vt.argu.l.interpretatione.j.e.¶ Et ideo
2 puto,† quòd si aliquis esset electus prior licet non
intraret adhuc officium,nec intrasset adhuc,& deli-
queret sibi prodesset officium prioratus ad minuen
dam pœnam haberetur,vt prior.aliâs secus.p.d.ll.
Facit ad hoc l.statuliberi à cæteris in princip.& qd'
ibi nota.s.de statulibe.¶ Secundò oppo.ꝙ istud cõ
trariũ est multũ difficile.& op.de.l.pe.s.si ex nox.
cau.aga.Dicit gl.hæc.l.corrigit illam.quod nõ pla-
cet:qui euitanda est legũ correctio.Vel aliter, dicit
gl.in.l.cõtra.ibi loquitur in publicis iudicijs:hîc ve
rò loqtur in priuatis.ista solu.videt̃ cõtra tex.l.cõtra

¶ Adde qualiter indicia ad torturã debeãt pbari eun dẽ cõsi.j.iij.lib.

POMATES.

a ¶ Illud em̃.Vide alex.cõsi.clxxiiij.col.j.vo.ij.& col.ij.& ibi ponit, an tales, qui nõ deponũt de ipso facto, iũgãtur,vt pbẽt.& vide Bal.in.c.ve niens.j.ad fi.de testi.& cõ.ccxxvij.in.v.parte.

POMATES.

b ¶ Quæro vtrũ.vide Alexan.in.l.ij.co.j.in fi.C.de edẽ.hoc tñ nõ haberet locũ in delictis receptis super generali inquisitiõe,nisi illa posteà reiteraretur ĩ speciali inquisitione. Ita dicit Ange.in.l.quæstionis.s.e.& vide Cępol.consi.lxvj.p totũ.& se.barb.lxvij.col.xij.vo.j.& col.xij.& colũ.xxiiij.& vide Panor.in.c.j.col.j.de depo.& in.c.cũ in cõtẽplatiõe.de re.iur.Et ꝙ testes debeãt examinari p te citata vide alex.cõs.clxxix.col.ij.ad fi.vo.ij.& Bal.ĩ l.j.in vlt.colũ.cõia dele.& ang.ĩ.l.milites.C.e.& vide q̃ ponit bar.de vilib⁹ & in.l.j.in.iiij.col.C.de sum.tri.

b ¶ Quæro vtrũ.an debeat fieri ĩdicijs p ti copia hic habes, ꝙ sic:& seqt̃.in.l.si vacãtia.in.xxij.co.C.de bo.vacãt.lib.x.Itẽ dicas:ꝙ debet fieri copia ĩ quisitionis, prout no.plenius per illũ tex.in.l.ij.C.de eden.& ibi vide,quæ dixi.in.l.ij.§.j.de iure fis.Et ad ista adde Bald.in.l.ij.C.vt lit.pen.& vide Inno.in.c.per tuas.de test.dicit Ang.in.l.milites.C.eo.ꝙ probatio bonæ famæ facit purgare indicium.& qualiter purgentur indicia,vide Ang.d.l.si vacãtia in vij.char.& Bart.in.l.ij.§.si publico.s.de adulter.Et quid de copia diffamatiõis,per Ange.in.d.l.si vacantia.& dum dicit Barto.quòd debet dari copia indiciorum:an interim suspendatur tortura vel differatur:vide ipsum Bartolum in tractatu de quæstio.Et Pau.de leaza.in.d.c.grauis.de depo.Not.ꝙ adminicula dicuntur vehementia indicia.c.cum dilectus.de succes.abintest.& per Bal.in.l.fi.in.iij.col.fami.ercis.Et qd sit adminiculũ & qd coniectura,& quid verisimilitudo:& per Bal.in.l.ea quidẽ.in.iij.col.C.de accu.Adde,vt plenè per eundem Alex.cõsi.v.li.j.

c ¶ Quæro an.Et an incidia habita super generali inquisitiõe præiudicẽt reo Adde Ang.in.d.l.si vacãtia.in.vij.char.& faciũt not.in.l.maritus.s.eo.& qd' dixi post Bar.in.l.ij.§ si publico.s.de adult.& istis adde Bar.in.l.j.§.q q̃stionẽ.s.eo.Bal.in.l.iubemus.in.iij.col.C.de pba.& In.in.c.p inquisitionem.de elect.Bal.tñ in.l.obseruare.§.proficisci.in.vj.q.s.de offi.procõsu.videt̃ dicere cõtra Bar.hîc.Sed mihi pl⁹ placet opi.Bar.Adde etiã Bar.hîc Sali.in.l.fi.ad fi.C.de q̃stio.Et an testes recepti sup fama ad inquisitionem formandã psint ad cõdẽnationẽ:vide Bal.in addi.Specu.in ti.de sen in fi.& vide an testis faciat indiciũ.s.in.l.maritus in apostil.& an ad examinationem testiũ debet pars adesse.vide Bar.in.l.j.§.q̃stioni.s.e.& Bal.in.l.iubemus.in.iij.col.C.de pba.& p Inn.in.c.per inqsitionẽ de elec.pręall.

riæ,ibi dum dicit iniuriã.quòd cõstat esset priuatũ
iudicium.Sed glo.intelligit crimen iniuriarũ eo ca-
su quo est crimen publicũ:vt.l.qd' senatus.s.de in-
iur.vt dixi vobis in casu.d.l.qd' senat⁹ nõ est crimẽ d
publicũ,eo respectu,quo dicitur publicũ iudiciũ:vt
l.j.s.de publi.iudi.vt ibi.Præterea ista solu.est falsa.
Nã ibi loquitur de actiõe noxali:sed p publico iu-
dicio nõ dat̃ actio noxalis:vt.l.quis sit fugitiu⁹.§.no
xas.s.de ædil.edi.&.l.hæc stipulatio.s.de verb.obl.
Præterea nõ est verisimile,quòd Iurisconsultus hîc
loquatur in priuatis delictis:cum simus in materia
publicorum iudiciorum.Quare Dy.soluit alio mo
do:& dicit,ꝙ ibi inspicitur mutatio personę quãtũ
ad custodiam:vt in eadẽ causa sisti non videatur quã e
tum ad custodiam:quia aliter seruus:aliter liber.vt
l.ij.C.de custo.reo.Ista so.Dy.est cõtra tex.l.contra
riæ.Ibi enim dicitur de vendicta:nõ dicitur de custo
dia.Gul.de cu.dat aliã sol.& dicit totum contrariũ.
Ad gl.respõdet,ꝙ ibi loquitur de priuatis delictis:
hîc loquitur de publicis.Ratio est,quia delicta pri-
uata non habẽt pœnam limitatã:sed imponitur ex-
tra ordinem:vt.l.fi.s.de priua.deli.&.l.fi.de fur.&.l.
fi.de iniur.sed delicta publica habent pœnas limita-
tas:ideò in eis inspicitur tẽpus delicti.Ita dicit Gul.
Huic sol.videbatur applaudere Iac.bu.& etiam.d.
Ray.Ista sol.videtur contra.l.iniuriarum æstimatio.
suprà de iniur.& contra tex.in aut̃.vt iudi.sine quo
quo suffra.§.pe.Præterea illud quod ipse dicit,ꝙ in
criminib⁹ publicis,est pœna ordinaria:nõ est verũ
semper:vt.l.lege.§.hodie.s.ad.l.Iul.repe.l.anno-
3 nam.suprà de extraordina.crimi.¶ Ideò † ego pu-
tarẽ sic dicẽdũ:ꝙ nõ distinguamus crimẽ publicũ à
priuato.sed in omni crimine dicam⁹:aut imponitur
pœna ordinaria, & limitata ab.l.& loqt̃ hęc.l.Aut
imponitur pœna arbitrio iudicis:& tũc iudex in ar
bitrando imponit pœnam,secũdũ tẽpus sentẽtiæ.
hic est casus.in.l.pe.s.si ex noxa.cau.aga.Ratio est
in prõptu.Nã cũ pœna est certa:statim cũ deliquit
fuit adstrictus ad illã pœnã:sed qñ imponitur pœ-
f na arbitrio iudicis,[f] non põt dici adstrictus ad illam
pœnã:nisi cum iudex fuerit arbitratus:vt.C.de con-
g trahen.emp.l.fi.&[g] ista puto vera.¶ Iuxta prędicta
h quæro,de illa.q.[h] cum aliqs post delictũ est effect⁹
clericus,à quo debet puniri:vel à iudice seculari:vel f
à iudice ecclesiastico?Istã.q.ponit Dyn.in.l.item
vlpian.§.j.s.de excu.tu.Guy.de suza.ponit in.l.p̃-
alle.si ex noxa.cau.aga.Spe.ponit eam in tit.de reo.
do.Io.an.ponit eam multũ latè extra de oblig.ad ra-
tio.c.j.Et qa ista q̃stio est multũ vulgata,nõ insisto
in alle.sed venio ad decisionẽ.Dy.videt̃ distinguere: g
& prædicti doct.videt̃ cõcordare.Aut fecit se cleri-
cũ in fraudẽ.& tunc ista allegatio,quod est cleric⁹,si
bi non prodest:vt.l.si maritus.§.legis.s.de adulte.
ibi sine detractione.&.l.hos accusare.circa princip.
ibi si non retractandi &c.s.de accusat.Aut est certũ,
ꝙ fecit hoc sine fraude:& pdest sibi ista exceptio,

d ¶ De pœnis.Qñ ex vno delicto,imponatur pœna duplex.vide Barto.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.de his,qui no.infa.& vide post Barto.in l.senatus.s.de accusa.

e ¶ Quoties.secũdò op.Vide in.l.si qs in seruitutẽ.s.de fur.& vide de hoc contrario no.p Bar.in.l.oẽs populi.in.v.q.prin.s.de iusti.& iure.in vers.iuxta prædicta q̃ro &c.Et istud qd' dicit̃ ꝙ in delictis inspicit̃ tẽpus delicti:vide no.in.l.j.§.an bona.j.de iure fis.& ponit Bal.in.l.j.C.an seruus ex suo facto.& Bart.in.d.l.oẽs popul.versi.iuxta p̃dicta q̃ro.qd in delictis.& in l.si qs in seruitutẽ.in princi.ff.de fur.& do.Benedi.de plumbino.in.l.statuliber à cæteris.in princi.& ibi dixi.s.de statulib.Bal.in.l.propter.C.de adul.

f ¶ Arbitrio iudicis.sed istud videtñ contra.d.l.iniuriarũ.iũcto eo,qd' no.Bart.in.l.fi.s.de iniur.

g ¶ Iuxta prędicta.Vide Io.de Imo.in consil.cxxvij.de effecto domino post delictũ.& in consi.cxliij.And.Barba.

h ¶ De illa.q.quãdo post delictum quis est effectus clericus,à quo debet puniri? vide Barto.in.l.adulter.§.j.suprà de adulte.& vide Bart.& doct.in.l.cum quædã puella.de iurisdi.omni.iu.& faciunt hic dicta,an aliquis est effectus furiosus post delictum commissum?quõ debeat puniri:vide Bal.in.l.furiosum.C.qui testa.face.poss.Et de hac.q.etiam quid si non efficitur clericus,sed alia persona ecclesiastica:vide Fede.de senis.in consi.ciij.& quod legitur & no.in.c.perpendimus.de sen.excom.maximè per.d.Card.Et quid si intrauit religionem,non tamen fuerat religiosus:vt quia erat intra annum professionis?dic ꝙ incontinẽti est exemptus à curia seculari:nec etiam punitur,vt clericus.& status eius est in ambiguo:an sit futurus clericus.vñ id qd' sibi securum est,inspicere debemus quo ad pœnam.l.statulibe.s.de statuli.secũdum Ang.hic.Et quid de laico debitore qui per statutum ciuitatis quinquẽnio præscripserit:nunquid contra creditorẽ,si post istud factus esset clericus conueniatur in ecclesiastico foro,ita ꝙ non possit se tueri isto statuto.vide Io.An.in.d.c.j.de exce.lib.vj.in nouel.& ad prædicta adde Bal.in.l.si crimen.C.de ord.cogni.dicit tamen Bal.sin.in.l.j.C.an seruus ex suo facto.ꝙ si quis voluerit ingredi religionem posteà cõmi

sit maleficium, deinde ingressus est religionem, ꝙ certè indistinctè tũc poterit puniri à iudice laico secũ. opi. Dy. Et ꝙ nõ possit assumere clericatum post delictũ, est tex. & ibi Bal. in. l. si quis decurio. C. de decu. & ibi. no. bal. qd si cleric⁹ post illud delictũ amisit priuilegiũ cleric. qs cognoscet vide Bal. i. l. affinitatis. i fi. C. cõia de succes. qd si iudex excõmnicauit Titiũ sub cõditione deinde, pendente cõditione titius efficitur de foro alterius, demũ venit conditio, an sit excõicatus? vide Ioa. an. in regul. cum sint partium. in merc. Adde, an delinquẽs fact⁹ clericus debeat per laicum condemnari. Oldra. con. iiij. incip. quod laicus.

a ¶ Concludit Dy. vide bonũ tex. in argu. in. l. auia. §. fi. ff. de mu. & ho. & in. l. semper. §. diuus. j. de iure immunitatis.

b ¶ Quòd nõ prosit. Ista faciunt an priuilegiũ supueniẽs trahat ad litẽ pẽdẽtẽ: dic, aut est procuratũ & non extẽdit: vt in. l. cũ quędã puella. hic allega. in. c. dilect⁹ vt lit. pẽdẽ. secus si nõ fuisset pcuratũ: vt est tex. bon⁹ in. l. j. §. ꝗ aũt. i pri. & ibi no. s. si qs cautio. & facit. d. l. tutor. in pri. & l. itẽ Vlpianus. in fi. de excu. tu. hic allegat & ibi no. Bar. Et p hoc patet, ꝙ si dicat statutũ, ꝙ potestas sit iudex hoc idẽ velle videt, ꝙ pcedat summariè & de plano. Pone ꝙ est inchoata cã cõtra mulierẽ: & cã pẽdẽte maritus est mortuus: certè qa supuenit priuilegiũ, & nõ fuit pcuratũ tũc extẽdit ad ipsam cãm pẽdẽte nõ obstante. d. l. cũ quędã quia ibi fuit procuratum recipiendo vtrum alterius domicilij. & vide extra vt lite pẽdẽte. c. fi. dic vt ibi dixi post Petrum & Cy. & Imol. in. l. si rem meam. de verbo. obligatio. & per Bald. in. l. ij. C. vt lite pẽdente. & l. adulter. §. si eo tẽpore. s. de adulter. & in. l. deo nobis. C. de episco. & cleric. Not. quod dicitur hic de degradatiõe, de qua in proposito nostro vide nota. in. l. presbyteri. la. ij. & ibi Barto. C. de epis. & cleri. in authẽtica, causa, quæ sit cum mo. per glossam, & Bar. in. l. quod ait. §. ignominię. s. de infa. vide ibi.

et in istis vi l. j. ff in pri. l. ibi glo

c ¶ Milites gaudentes. Adde quod not. Bald. in. c. j. de eo qui ar. belli deposuit. in vsibus feud. vbi dicit quòd non mutauit statũ: sed verè loquitur ibi de militibus gaudentibus quibusdam immunitatibus. & vide in lege semper. §. primo. de iure immuni. Item in dicta lege officiales. C. de episcopis & clericis.

d ¶ Illis insignibus. Adde Salice. in. l. ij. in. iij. col. de infami. vbi nota. loqtur.

vt. l. hos accusare. §. hoc bñficio. s. de accusa. Aut est dubiũ. & tũc si quidẽ erat accusatus, vel diffamat⁹ de crimine, præsumitur hoc facere in fraudem: vt. l. fi. in prin. j. de boniseo. qui mor. sibi consci. pro hoc vide l. adulter. §. si eo tempore. s. de adul. & quod ibi dixi aliàs secus, vt ibi patet. Ista est determinatio Dy. concludit Dy.[a] quòd si in fraudem hoc fecit nõ prodest sibi hæc allegatio. Sed qualiter poterit iudex secularis punire clericum? dicit Gul. & Iac. bu. quòd degradari debet ab episcopo suo vt. l. qui cum vno. §. reus. j. de re mili. & aut. clericus. C. de episc. & cleri. & ista determinatio Dy. tota loquitur, antequam processus sit inchoatus contra eum, sed si processus est contra eũ inchoatus, quid iuris? vel qd si esset lata sententia: & post sententiã efficitur clericus? videtur tex. cũ glos. quòd nõ prosit[b] ista allegatio vt. l. si quis posteà. s. de iudic. vbi gl. exponit de clerico. & l. cũ quædã puella. s. de iurisdi. om. iud. quod est verũ, nisi ad illũ clericatum peruenerit, non suo motu: sed forte tractus à superiore: vt. l. qui autem. in prin. s. si quis cau. & l. Iurisperitos. s. de execu. tuto. & l. tutor petitus. eo. ti. & j. de vaca. & excusa. mu. l. prætor in prin. & d. l. idẽ vlpianus. §. j. de excu. tuto. d. Io. an. in d. c. j. extra de obliga. ad ratio. dicit, quòd istud est verũ quantum ad executionẽ faciendã in rebus. sed quòd persona possit capi, & detineri in carceribus, vel decapitari, hoc fieri nõ potest cum persona clerici omnino sit exempta à manu iudicis secularis. ¶ Et quæ de clerico dicta sunt, ipse idem dicit de monacho, seu alio, qui regularem professionem fecerit, qui quantũ ad mundum est mortuus: vt. l. Deo nobis. C. de epis. & cleri. sed vt ego dixi vobis, concedo ꝙ iudex non potest facere, nisi prius degradetur: vt dictum est. quia episcopi ipsam degradationem non facerent. ex isto inconuenienti, sequitur aliud inconueniens, ꝙ iudices seculares, licet contra iustitiam faciunt iustitiam de eis, & eos puniunt. prædicta vera, nisi faceret professionem existens in carceribus. ita dicit ibi
4 gl. Ioã. and. ¶ Item † prædicta puto vera in illis, qui efficiuntur clerici, vel faciunt professionem: ita ꝙ efficiuntur religiosi. sed in istis, qui mutant habitum & efficiantur becheti, seu milites gaudentes,[c] posito quòd habeat priuilegium, quòd sint exempti à curia secularitalis habitus mutatio non prodesset sibi, quia illa regula non fecit eum clericum: nec facit eũ religiosum, sed dat sibi quendam modũ viuẽdi. Nã retinent propriũ: & retinet vxore & filios. & in illis propriè habet locũ. ll. quæ dicũt, quòd propter permutationẽ fori, seu propter priuilegium superuenientis ad sui procurationẽ, quis nõ excusatur: vt. d. l. si quis posteà. de iudi. Et ita fuit obseruatum de facto, tamen debet exauthorari. i. priuari illis insignib⁹[d] illius ordinis: vt. d. l. qui cum vno. §. reus. j. de re milită. & ista sufficiant salua semp sentẽtia canonistarũ.

SVMMARIVM.

1 *Pœna corporalis in vilibus, quòd non sit maior quauis pecuniaria.*

Generaliter. ¶ Vides hic, qui non potest soluere in pecunia, punitur in corpus. ¶ Sed contra hoc op. secundùm hoc punietur maiori pœna: qa quælibet pœna corporalis est maior quauis[e] pœna pecuniaria: vt. l. in seruorum. in fi. j. eo. Huius timore dicebat Mar. sill. ꝙ hæc. l. & similes, quæ dicũt, ꝙ pœna pecuniaria conuertitur in corporalem: sunt verè quando iste qui cõmisit delictum scienter cõmisit: sciens se non posse soluere pecuniam? vt hic dicit tex. ibi egentes deludũt. Hæc sua opi. est contra casum in. l. qui ædes. s. de incẽ. rui. naufra. vbi contra eum, qui non deliquit dolo, pœna pecuniaria conuertitur in corporalem. Et quod hic dicitur pœnã deludũt. dicit gl. deludere dicunt eoipso, ꝙ non possunt soluere. Ad † hoc,
2 dicitur ꝙ quælibet pœna corpalis est grauior, quauis pecuniaria: dico, ꝙ in personis vilib⁹ hoc nõ contingit: vt. l. hæ operæ. in fi. s. de oper. liber. ¶ Item op. de. l. illicitas. §. fi. s. de offi. præsi. So. ibi loquitur in mulcta: hic in pœna.

LEX II.

Rei capitalis. ¶ Habuisti in. l. ij. suprà de publicis iudi.[f]

Constat. ¶ Quomodo procedat hoc, ꝙ præses potest damnare ad mortẽ
1 & dãnare in metallum, ꝙ plus est, & non pôt deportare insulã: qd' est minus. tangit gl. in. l. illicitas. §. ꝗ vniuersas. s. de offi. præsi. Dyn. ponit in. c. cuilicet. qd' plus est extra de regu. iur. in. vj. dicam in. l.[g] relegatorum. j. de interdict. & regula.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ad mortem ab eo qui damnare non poterat, non efficitur seruus pœnæ.*

f Eum.[f] ¶ No hũc tex. † ꝙ iste qui est dãnatus ad mortẽ, ab eo qui dãnare non potuit,
1 nõ efficit seru⁹ pœnę: & sic testamentũ eius valeret, & ꝗlibet eius vltima voluntas. habetis in. l. si qs filio exhæredato. §. irritũ. & §. seq. s. de iniust. rup. test.

SVMMARIVM.

1 *Mulier prægnans non torquetur: nec decapitatur.*
2 *Tortura & executio sententiæ corporalis latæ in mulierem quæ peperit, an differatur intra illos. xl. dies purgatiõis.*
3 *Mulieris executio quæ peperit, differtur, quousq; reperiatur nutrix quæ nutriat fœtum: cui debet solui de publico, si aliunde pecunia non potest haberi.*

LEX III.

g Prægnantis.[g] ¶ No. † ꝙ non debet fieri executio
1 ad mortem de muliere pręgnãte: nec debet torqueri: & sic partus prodest mulieri. Contra de. l. qui in vtero. s. de sta. homi. Solut. prodest aliñ per quandam consequentiam, nõ principaliter. ¶ Quæ
2 ro, † vtrum debeat differri pœna intra illos. xl. dies, in quibus mulier iacet recens de partu? videtur quòd sic: vt. l. ij. §. non propter. s. si quis cau. gloss. non sol. Dyn. soluit valde bene. dicit Dyn. hac. l. ponuntur duo casus. primus, quòd differtur executio & in hoc non debet differri executio intra illos. xl. dies: quia cessat ratio, quæ hic ponitur propter partum. alius casus est de tortura: & tunc debet differri: quia tunc cum sit debilis moreretur. & ideò iudex excedẽs modum puniretur. debet ergo differre, donec sit fortis ad torturam. ¶ Quæro, † quid si pariat: nec reperitur, qui puerum velit nutrire:[h] Re-

e ¶ Est maior quauis. Sed qd si partem pœnę pecuniariæ soluere potest, an & quando luat pœnam in corpus? vide Bal. in. l. cum sit. C. de sepulchro vio. & de hac materia vide Bal. in. l. fi. s. de iniurius vo. & in. l. quicunq;. C. de ser. fug. in. ij. col. in ver. & propterea scias &c. & in. vij. col. ver. sed dubitat. cum seq. Et an sit opus ponere in libello, quòd si nõ potest soluere, luat in corpus, tenet Cy. ꝙ nõ in. l. j. l. xvij. q. C. de iurijs. quẽ sequitur. d. Fede. in. l. fin. s. de in ius voc. Et istis adde Sali. in. l. ij. in. iij. co. C. de infa. ibi ꝗlibet corpalis est grauior. Idẽ tenet Sali. in. l. & si seuerior. C. de infa. & Ang. in. l. si qs id, qd'. de iurisd. om. iudi. & facit optimè. tex. in. d. l. decuriones. de infa. quod no. bene.

f ¶ Eũ. vide Barto. in. l. iudex. in prin. de re iudica. & vide in. l. si quis filio exhæredato. in §. irritum. s. de iniusto rupto & irrito testa.

g ¶ Prægnantis. Et ratio huius. l. est: quia magis nascitur reipublicæ, quàm pœnę: vt in l. j. §. si ea. ff. de vẽ. in possessio. mit. & ibi vide omnino Bar. Limita tamen, vt per Bald. in. l. excusat: quæ est. l. ij. §. numerũ. per illum tex. no. de excu. tuto. non habere locum vbi esset effecta prægnãs post capturam. quod nõ puto verum: qa purè habet locum huius tex. rõ, scilicet propter partum: & per no. per Bartol. in dicta. l. ij. & ibi dixi in. d. l. ij. §. munerum. Tertio: qa si post partum differẽ executio dũ stat in concubitu: ergo tantò magis ãte, & ratio huius. l. est quia magis nascitur reipub. quàm pœnę. l. j. §. si ea. de ven. in possess. mit. vbi vide oino Alexand. in dicta. l. secunda. §. si non propter. & facit in materia. l. inter stipulantem. §. finali. de verbo. obliga. Quando tamen differatur pœna, vide p Bart. vtrum mulier iacens in partu debeat puniri. Idem tenet domi. Ludo. Ro. in rubr. in fine. ff. de iudic. Et vide vnum no. in. l. j. & ibi no. Bar. de bonis dam. & ibi vide gloss. ordina. in. l. is, qui reus. in gloss. magna. de pub. iud. & ibi Bar. & d. Abb. in. c. nisi specialis de offi. deleg. in pen. & vl. col. Et no. quòd vbi æquum videtur iudici propter veritatem alterius criminis indagandam, poterit semper differri pœna. secundum Bar. in. d. l. is qui reus. Item hoc intellige verum, nisi iudici videretur, quòd esset calumniosa illa dilatio: quia tunc non debet supersedere. ita non voluit Bar. in. d. l. pe. s. de accu.

h ¶ Velit nutrire. An differatur executio pœnæ. vide in. l. Imperator. ff. de

spondeo

sta.homi.vide de materia,quæ dixi post Bar.j.eo.in.l.si quis fortè.in prin. &.j.per Bar.& de dilatione executionis sententiæ criminalis,posuit Bar. in.l.ij.§.fi.š.de custo.reo.

a ¶ Ad confinia.De pœna non seruantis cõfinia,vide Bal.in.l.si Posidoniũ C.de infa.&.j.eo.l.Aut damnũ,per Barto.Et hic plenè de pœna relegati, vel cõfinati. quid de pœna banniti, qñ reperitur in locis,vbi bannũ habet?dic quòd hodie punitur pœna deportatiõis.tex. est multum notabi.in.l.mathematicos.in.fi.de epi.audi.an duplicetur tẽpus vide in.l.ita stipulat⁹.ĩ antep.co.j.de verbo.oblia.

POMATES.

b ¶ Not.hunc text. Intellige autem,ꝙ volũtas Principis est iusta causa, in his q̃ sunt iuris positi & ĩ quib⁹ ipse contrariũ scribere potest ex sola volũtate:secus in his, quibus ex sola volunte derogare nõ potest vt in his q̃ sũt iuris gẽ.ĩ illis requiritur vera causa non præsumpta. ita declarat Abbas in.c.quæ ĩ ecclesiarum.de consti.& Ro.consil.cclj.incipiente,queritur primò,an domini Auinionẽses.ad fi.& facit tex.in.l.si testamentum.C.de test.vbi ad tollendum testamentum: quod est de iure gẽtium nõ sufficit præsumpta cã q̃ p̃sumitẽ in pñcip.rescripto & ꝙ ĩ rescripto pñcipis p̃sumatur causa: vide aliqua per iaso.in repe.l. quominus.de flumi.in.ij.char.Et de plenitudine ptãtis pap.vide aliqua p Felin.i rubr.de constitu colũ.j.&.ij. & in c.j.columna.vij.in iiij.fallent.eo.ti.& in.c.quæ in ecclesiarum.colũ. v. in fi.versiculo.limita iij.& in.viij. colũ.& .xx.& in versi. quinta conclusio.& aliqua etiam pe eum.in.c.cũ inter.R.priorem,col.iiij.& seq.de excepti.& Ro.xxxviij.& Anna.lxxx. & ibi addidi.& Alexan.cõsi.ij.col. x. vo.ij.Barba.in.c.fi col.xiij.de consti.& ad hæc omnino an p̃sumaẽ causa in Principe,Are.con.clxiiij.col.iij & se.& Iaso.in.l.si testamẽtũ.C.de testa.& Alex.consi.j.colũ.iij.in prin..volu.ij.vbi dicit,quòd in principe præsumitur causa,quando dispensat contra ius diuinum.& consi.vj.col.iiij. vbi dicit,quòd in principe legitimante præsumitur causa.licet secus sit in alio inferiore.vol.ij.& ibidem dicit in consi.lxxxvij.col.fi.eo.vol. vbi etiam ponit quando Princeps rescribit contra ius diuinum.& consi.lxxiiij.col. ij.vol.iij.vbi quærit,an si princeps fecerit aliquem incarcerari,præsumaẽ quod iustè fecerit.

spondeo,si quidem non repetitur propter defectũ pecuniæ quia non est qui velit soluere nutrici & nutrix nõ reperitur gratis tũc,debet solui nutrici de pubilco ne executio differatur.argumẽ.l.prima.C.qui.ex cau.serui pro præmio li.acci.&.l.lege.š.ad silla.sed si non reperitur nutrix aliqua propter defectũ personæ,tunc debet seruari mater ad nutriendũ,donec nutrix reperiaẽ:quia est rõ eadẽ in cõseruãdo eo iam nato,q̃ erat in cõseruando eo,dum erat in ventre.arg.l.sed & si is.§.an aũt.š.de Car.edict.& ita tenet Oldr.& ita dicit fuisse seruatum Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ad mortem,si aufugit,peccat.*

2 *AEqualis est pœna non accedenti ad confinia,quæ est ei,qui postquam iuit,non obediuit.*

3 *Probandi cui incumbit onus quando aliquis contra aliquem dicit ipsum non seruasse confinia,& ille dicit quòd sic.*

4 *Licentiã reuertendi exuli,uel bãnito cõcedit solus princeps uel ciuitas non recognoscens superiorem,uel ciuitas,quæ habet licentiam condendi statuta.*

Item quilibet iudex ex causa iusta.

5 *Commeatum,remeatumq;,s.eundi.& redeundi dicat,quatenus accipi debeat.*

Licentia,si est data alicui eundi:an uideatur data & reuertendi?remißiuè.

LEX IIII.

RElegati. ¶ Nota tex.ibi.& hoc ita &c.& ibi, & nemo põt &c. ¶ Op.& videtur ꝙ debeat duplicari tẽpus,nõ ĩ perpetuũ dãnari:vt.j.eo.l.aut dãnũ.§.qsquis.Solut.hæc intelligitur secundũ illã quia hoc est verum,qñ duplicatio excederet decennium. ¶ Vltimò not.hanc.l.ad quæstionem.
1 Primò dicunt Theologi.† ꝙ si aliquis est dãnat⁹ ad mortem,& ipse aufugit,ꝙ peccet.hic videtur text. Nã ille qui aufugit pœnã sibi impositã,puniẽ acri⁹,
2 ergo apparet ꝙ peccat. ¶ Vlterius no.† quòd æqualis est pœna nõ accedẽtis ad cõfinia,quæ est eius, q
3 postq̃ iuit,non obediuit. ¶ Circa hoc† quęro,ego di
a co contra aliquem,quòd ipse non stetit ad confinia[a] ipse dicit,quòd nunq̃ rupit confinia,sed obediuit: cui incumbit onus probandi?videtur ꝙ illi relegato. Nam cum ab initio esset in ciuitate,præsumitur ibi semp fuisse nisi ꝓbet se exiuisse vt.l.posidetis.C.de proba. ¶ In contrarium probatur.qui dicit eum nõ seruasse confinia,seu rupisse confinia arguit contra eum delictum:vt hic patet.ergo ei incumbit probatio:vt.l.eũ qui.š.de proba.&.l.quoties.§.qui dolo.e.tit.Breuiter dico hîc,sicut dicimus de minori ætate. Aut eñ quis dicit se obseruasse,vel non rupisse confinia ad fundandam suam intentionem,& ipse debet probare.aut aliquis dicit ipsum rupisse, seu nõ obseruasse confinia,ad fundandam suam intentionẽ vel exceptionẽ:ille debet probare:vt.l.si minorẽ.C.de ĩ integ.resti.mi.& quod not.in.l.si verò.§.qui pro rei qualitate.š.qui satisda.co.&.d.l.eũ,q.š.de proba.
4 Item dicitur hic in fi.† & nemo põt &c.Not.hunc
b tex.[b] ꝙ relegato seu misso in exiliũ nõ potest dare iudex licentiam veniendi:vel ꝙ reuertatur:sed solus Princeps põt,& non alius.Et ꝙ hîc dicit:ex aliqua causa.intelligatis:quia causa iusta est voluntas pñcipis.Et idẽ intelligo in istis ciuitatibus italiæ,qa ipsæ sunt princeps sibijpsis:quia possunt exuli dare licẽ

c POMATES. ¶ Idem puto de omnibus.vide Alex.consi.ij.in.iiij. colum.in prin.volu.j.Roma.in simili.lix.in.iij.col.in.v.dubio.& Alexã. xv.col.iij.in ver.& satis est vo.v.Et ad hæc etiam vide vnum verbũ Fel.in c.quoniam contra.col.xiiij.in versi.quartus casus.de proba.& Barba.consi.xxiiij.col.vj.vo.ij.&.xxvj.col.vj.vol.ij.& do.Præpo.in.c.ius ciuile.co.ij.ad fi.j.dis.&.d.Alex.cõsi.cxxxvj.col.ij.in fi.vol.j.&.xxxvij.ad fi.vo.iij.vbi dicit, ꝙ in principe nõ seruante contractum suum,pręsumitur causa.vide etiam Alex.consil.j.colũ.vij.in fi.& seq.vol.v.vbi dicit,ꝙ in Imperatore,& tenentibus locum eius, præsumitur causa.& cõsi.xvj.col.viij.in fi.vol.v.& Roma.consi.ccccxxxvj.col.penult.vbi dicit, ꝙ in principe statuẽte aliquid generaliter,vel specialiter,seu motu proprio,præsumitur causa,adeò ꝙ non potest probari cõtrarium:sec⁹ verò si statuerit ad postulationẽ partis.& vide Barbat.in c.qđ trãslationẽ.col.xxv.& seq.de offi.deleg.& Soci.omnino cõsil.cc.lxvj.colũ.pe.vbi declarat.

d ¶ Oĩbus ciuitatibus.Ciuitates nõ recognoscẽtes superiores,sunt loco principis,& pñt dare licentiã bãnito redeũdi in patriã.Idẽ Bart.in.l.is qui re⁹.š.de publi.iudi.Et istud singulariter limita,nisi bãnit⁹ alios bãnitos multos in fortiam ciuitatis,de qua bãnit⁹ est,poneret:qa tũc ẽt alius iudex potest dare licentiã.tex.est no.in.l.non omnes.§.fin.j.de remili.vbi Barto.& no.Bar.in.l.ambitiosa.in.iij.colũ.j.de decre.ab ord.fa.Idẽ no.Bart.in l.j.§.de qua re.suprà de postulan.& facit ad no.per Bar.in.l.v.vel.iiij.in fi.cum si.de verbo.obliga.pro hoc,quod not.Bal.in.l.ij.C.de consti.pecu.&.l.penul.C.de dona.inter virum & vxor.Bar.in.l.j.§.pe.de postu.& in.l.continuus.§.cum quis.de verb.oblig.& Adde quòd si aliquis est bannitus ob contumaciam,ipso purgante contumaciam,debet rebanniri.tex.est no.in.c.ex literis.de consti.cum simi.& in simili nullum test.alle.no.Bar.in.l.si quis adulterium.§.j.ff.de adul.per Archi.vj.dist.lapsis.no.Bal.& Ro.in.l.puto.§.si quis.ff.de postulan.& facit tex.in.l.j.§.si frater.de col.bono.Vide pro huius declaratione,quod no.Bar.in.l.centesimis.in vltimis verbis.suprà de verb.oblig. Quæ autem contumacia requiratur ad quem banniendum:vide Bart.in.l.j.§.fi.š.si quis ius dicen.non obtem.vide gloss.valde no.in clemẽ.pastora.

c tiam reuertendi.Idem puto de omnibus[c] ciuitati-
d bus,[d] quæ habent licentiam condendi statuta in istis negotijs magnis.Nam ipsæ possunt facere leges,vt exules reuertantur:tunc habebũt licentiam reuertendi authoritate legis,& authoritate principis,qui sibi cõcessit,ꝙ possint facere leges,& statuta.arg.ff.qđ vi aut clam.l.prohibere.§.planè. ¶ Item dico,ꝙ quilibet iudex potest dare licentiã reuertẽdi exuli ex causa iusta:vt puta,si est accusatus de maleficio, propter quod præsentia accusati requiritur:vt plenè habuistis in.l.is qui reus.š.de publi.iud. ¶ Vlti-
5 timò no.† ex hac.l.qđ hîc dicitur,nemo potest cõmeatũ remeatum've.quæro quid est hoc dictũ?Gl. exponit commeatum,scilicet eundi spaciatum per mundũ. Remeatum,scilicet redeundi ad domum. Vel possumus exponere aliter, vt dicamus commeatum remeatum've dare,hoc est habere licentiã eundi & redeundi.Et secundum hoc faceret ad quæstionem.an ille cui non concessa licentia eundi, videatur habere licentiam redeundi.quod tetigi vobis in.l.j.in prin.š.ad leg.Iul.maiesta.dicam.š.de sepul.vio.l.vtimur.& ita te remisi:ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Absens siue sit absens ante litem contestatam,siue post,quãdo damnari poßit in criminibus capitalibus?*

2 *Absens ante litem contestatam,siue post quando damnari poßit in criminibus,in quibus est pœna relegationis infrà.*

3 *Contumacia sola quando sit plena probatio delicti?*

4 *Statutis duobus extantibus,quorum uno caueatur,quòd contumax habeatur pro confesso:alio quòd testis examinatus contra magnatem,non poßit redargui de falso:& testis examinatus contra magnatem fuerit contumax:an poßit de falso condemnari?*

5 *Iudex absentem,etiam qui habetur pro confesso,condemnare non potest,quando ipsi liquet id,de quo imputatur,non esse maleficium.*

LEX V.

ABsentem. ¶ Hęc est bona lex. Primò ponit vnum dictum.Secundò ponit aliud dictum: quod videtur primo dicto contrarium. Tertiò contrarietatem soluit.Secunda ibi,sed nec de suspiciõibus.Tertia ibi,potest quis. ¶ Not.tex. sanctus enim est &c.Nota absentem in criminibus non damnandum.contra.C.de iudi.l.properandũ.§.j.solu.ibi in ciuilibus,in quibus absens damnatur post lit.contesta.hîc in criminibus grauioribus, in quibus etiam absens post litem cõtest.non damnatur,secundum veram opinio.quod tamen infrà recitabo per quæstiones. ¶ Secundò op.de.l.seruum quoq̃.§.publicè.š.de procu.So.illa intelligitur secundum istam.Item contra.C.eo.l.ne diu.sol.ibi speciale.alia specialia dixi in.l.j.in prin.š.de req.re. ¶ Itẽ opponitur.C.de adul.l.quã indubitati.secũdum veram opinio.Solue sic,ibi accusatus erat præsens: & cõtra eum crimen erat probatum:sed accusator erat absens.vnde ibi non profertur sententia in absentẽ:sed pro absente iam liquidato negotio. ¶ Item opponitur.suprà titu.j.l.finali.solue vt ibi. ¶ Vlterius opponitur.C.de requiren.re.l.j.Respondeo,libell⁹ bene põt dari contra absentẽ:non quòd ꝓcedatur

lis de re iu. de eo qui relaxatus iurauit redire quòd eſt periurus, ſi non redit. d. P. de Floren. ponit in ſua diſpu. inci. inquiſitus &c Et not. quod per hanc. l. dixit Bald. in. l. j. C. de nundi. quòd banniti non dicuntur affidati nūdinis, etiam ſi iniuſtè ſunt banniti. adde prædictis quod dixi. in. d. l. j. §. fi. š. ſi quis ius dicen. non obtempe.

cōtra eū ad condemnationem: vt hic. ¶ Itē oppo. C. de accuſationibus. l. abſentem. Solue, libellus non datur. ſcilicet, vt procedatur: ſed vt requiraṫ. & ſic hoc modo intelligi debet. d. l. abſentem. ¶ Venio ad ſecūdùm, hic habetis [a], quòd nemo debet damnari ſuſpicionibus & præſumptionibus. [b] contra. C. de adulte. l. ſi hi, qui adulter. & in authentica vt li. ma. & aui. §. his quoqꝫ. Etiam illud dicit gl. ibi eſt præſumptio legis nō hominis. Bona ſolutio eſt, & eſt p̄ſumptio iuris, & de iure. ¶ Vlterius habetis hic, ꝙ cōtra contumaces, ꝓcediṫ more priuatorū iudiciorū. cōtra aliter datur dilatio in priuatis iudicijs aliter in criminalib⁹ vt. l. inter accuſatorem. š. de publi. iudic. Sol. dic vt ibi. quia eodē modo fiunt citatiōes, & dantur dilationes ad veniendum: vt ibi dixi. ¶ Item oppo. ad idem de. l. fi. š. de fer. Reſpōdeo. ibi loquiṫ de dilatione quæ datur ad probādum, in quibus plures dantur in criminalibus, q̄ꝫ in ciuilibus. ¶ Item oppo. de. l. j. §. diuus. š. ti. j. coniuncta. l. j. C. de confeſ. ex quibus apparet, ꝙ aliter proceditur in confeſſum in ciuilibus, q̄ꝫ in criminalibus. Tamen quod hic dicit, more priuatorum iudiciorum. intelligatis non per omnia quia in multis eſt differentia [c] & patet ex prędictis: vt j. dicam. ¶ Venio ad. q. gl. circa. l. quæro duas. q. in gl. & duas alias extra gl. prima eſt, dicitur hic, quòd in criminibus capitalibus, non poteſt dānari abſens.
1 ¶ Quero. † vtrum hoc verū ſit, [d] ſiue ſit abſens poſt litem cōteſt. ſiue ante? quidam dicūt poſt litē cōteſt. poſſet dānari abſens. pro hoc facit. C. de adul. l. adulteram. & l. ſi hi, qui adulterij. & pro hoc, quod diciṫ hîc in tex. ſecūdū morem priuatorū iudiciorū. ſed ī priuatis iudicijs hoc eſt: vt. l. ꝓperādum. §. j. C. de iudi. igiṫ &c. Azo. & Hug. dicunt indiſtinctè abſentē nō dānādū, etiā lit. cōteſt. per hūc tex. q generaliter loqtur. & p. l. j. C. de req. reis. nō obſt. l. adulterā. qa ibi non diciṫ ꝙ dāneṫ: ſed ꝙ inter reos recipitur. Nō ob. l. ſi hi, qui adulterij. quia ibi reus erat præſens, cōtra quē ſentētia proferebaṫ: licet accuſator eſſet abſens. ¶ Itē nō obſt. hic tex. qui dicit ſecūdū morē priuatorum iudiciorū: quia eſt verū in iudicijs non grauibus, in qbus eſt pœna à relegatiōe. & . j. & hoc de iure noſtro. Canoniſtæ verò, dubito, ne aliter dicant de iure ſuo. quod dic vt in Specu. de accuſa. §. ſequiṫ. ver. ſed pone.
2 ¶ Secundò † quæro, dicitur hîc ꝙ in criminibus, in quibus eſt pœna infrà relegationē abſens poteſt damnari. ¶ Quæro vtrum hoc ſit verum, ſi abſens eſt ante lit. conte. dicit gloſſ. ꝙ ſic, ſiue ſit abſens ante lit. conteſt. ſiue poſt lit. conte. Ita dicit glo. hic. Contrariam glo. habemus. C. de digni. l. quoties. li. xij. Iac. de Are. tenet gloſſ. contra, per hūc tex. qui dicit, more priuatorum iudiciorū. hoc eſt ciuilium iudiciorū. Sed in ciuilibus non proceditur ad ſn̄iam, lite non cōteſ. ergo &c. ita dicit ipſe. C. de accu. l. abſentem. & ibi Cyn. refert Iac. de ra. Pet. & oēs moderni tenent iſtā gl. & ego ſemp eā tenui. Ratio, in ciuilibus contra contumacē ſunt prodita remedia primi & ſecuudi decreti. in criminalibus grauib⁹ ſunt ꝓdita remedia annotationis bonorum: in criminalibus nō grauibus, iſta remedia annotatiōis bonorum non ſunt prodita: vt. š. de requi. re. l. j. meritò cū alia remedia nō habemus peruenitur ad ſn̄iam etiā lit. nō conteſt. nō ob. hæc. l. quæ dicit more priuatorū iudiciorum: quia intelligas nō p oīa: vt. š. dixi.
3 ¶ Tertiò extra glo. † quæro, diciṫ hîc ꝙ abſens cedēnatur. vtrū ſola cōtumacia ſit plena ꝓbatio de delicto: an verò alia probatio requiratur? Rn̄. ꝙ debet de crimine conſtare per probationes legitimas: ſicut in ciuilibus, qn̄ cōtra abſentem procediṫ ad diffinitiuam: vt in auṫ. qui ſemel. C. qūo & qn̄ iudex. ibi perquiſita veritate &c. l. properandū. §. j. C. de iudi. Qn̄ verò fuga ſeu contumacia, faciat quem haberi ꝓ cōfeſſo, vel nō: nō dico hîc. dixi plenè in. l. lege cornelia. š. ad ſill. & hoc de iure cōi: ſed ſecūdū ſtatuta Italię ex ſola cōtumacia habeṫ ꝓ cōfeſſo: & habeṫ cōtumacia ꝓ ꝓbatiōe legitima. vn̄ vbi ſunt ſtatuta: ſtatuta ſeruabis.
4 ¶ Quartò † circa hoc formo. q. quā habui de facto. duo ſtatuta ſunt hîc, vnum ꝙ contumax habeaṫ ꝓ cōfeſſo [e]. Secūdū, ꝙ teſtes examinati

a ¶ Hic habetis. hūc text. in. l. abſentē. in prin. alle. Bald. in. l. ſi tutor. C. de peri. tuto. quòd dicitur liquidiſsima probatio præſumptio legis vt eſt gl. etiam in. d. l. ſi tutor. de quo ibi vide Bal. & quæ ibi ſcripſi. Nā probaṫ hic: quia in criminalibus ſola ſuſpicio non ſufficit. vt hic dicitur & l. fi. C. de probat. & tamen ſufficit præſumptio iuris. l. ſi hi, qui adulterij. C. de adul. Et eodem modo dicit eſſe de probatione apparente ex coniecturis. per. l. Imperator. ff. de leg. j. & l. ſiquis locuples. de manu. teſta. Ad ſecundū hic habetis nota. ꝙ quis nō debet dānari ex præſumptionibus, vel indicijs: vt habetur per Bar. in. l. admonendi. in. ij. col. de iureiuran. Sed videtur contra text. ī. l. in. leg. aqli. ſi de letum ibi ad ſuſpicionem. ad. l. aqui. ſed ibi non damnatur, ſed ſolum fit quo ad examinationem, & perpetuam rei memoriam. Et de materia in. c. afferte. de præſum. & in. c. cū contingat. de hære. vide Bar. in. l. quod nerua. in. vj. q. š. depoſi.

b ¶ Et præſumptionibus. Vide in. c. excōmunicamus. cū gl. in ver. cōdēneṫ de hær. ideo dicit Nico. de mata. Bal. & Sali. in. l. fi. in prin. C. de probat. ꝙ ex indicijs indubitatis dānari quis pōt. Ad qđ facit, qđ no. Bal. & Imol. in. d. l. ij. de hære. inſti. & Bar. in. l. ij. š. de fur. in prin. per Inn. in. c. quia veriſimile de præſump. & Adde qđ no. Bal. in. l. ſiue poſsidetis. maximè in fi. de ꝓba. & vide oīno Bar. in. d. l. inter accuſatorem. š. de publi. iudi. alle. in. l. fi. p Bal. in. l. fi. C. de ꝓba. in vlti. col. vbi ſecūdū eū qn̄ iudex cōdēnat ex nō plena ꝓbatione ſed nō poteſt condēnare, punitur corporaliter. ſecūdū eū. alle. Inn. in. c. qa veriſimile. & de p̄ſum. & qđ no. Bar. in. l. qđ Nerua. de po. in. vj. col. & etiā Bal. in. l. non hoc. ad fi. C. vnde legi. & Bal. in. l. ſiue poſsidetis. maximè ad fi. l. C. de proba. & in. l. fi. eo. ti. in vltima. col.

c ¶ Eſt differentia. Item adde aliā differētiā, inter iudicia ciuilia, & criminalia poſitam per Bar. multū ſin. in. l. qd ergo. §. pœna grauior. š. de infa. vbi in criminalibus non reqritur lit. cōte. cōcluſio libelli, & ſimilia. & Bal. in. l. cū mulier. in. iiij. & in. x. col. in repe. š. ſo. ma. Aliā ponit Bal. in. l. j. in. j. col. C. de lit. conte. videlicet ꝙ in ciuilibus abſente parte lis nō cōteſtaṫ: ſec⁹ in criminalibus. Et quòd redigaṫ ad ſimilitudinē ciuiliū, vide Bal. in. l. j. in. v. col. C. ex deli. defun. Ad materiā vide omnino Bar. in. d. l. inter accuſatores š. de pub. iud. Et in quibus cōueniūt proceſſus ciuiles & criminales, gloſſ. not. inſti. de publi. iudi. in prin.

d ¶ Hoc ſit verū. An abſens poſsit damnari, & vide vnū caſum, quando abſens poſsit dānari, in. l. ij. & ibi Bar. š. de ſica. Idē tenet Bal. in. l. abſentem. ff. de pœ. in ver. viij. quæro. Diciṫ hîc, ꝙ in criminalibus, in quibus eſt pœna, an abſens poſsit dānari ante lit. cōteſta. vel poſt. vide. d. An. de but. magiſtraliter loquētē in. c. tuæ fraternitatis: vt lit. cōteſt. vbi idem tenent, & vide Bar. in exrrauag. ad repri. in ver. cōteſtata. Vtrū autē contra abſentē cōtumacem poſsit inquiri? vide Age. in. l. ſi vacātia. C. de bo. vac. & vide in l. is qui reus de publi. iudi. & Adde Ioā. and. in Spec. de accuſat. in. ij. parte. in. §. ſequitur. in ver. ſed pone fuit accuſatus, & condemnatus capitaliter, & fuit pro confeſſo habitus per contumaciam ſecundū formā ſtatuti, ſi captus pōt eſt innocentiam ſuam purgare: qa non potuit vltra relegationem damnari. & accuſatus probare poteſt oppoſitū nec dicit inſtātia perēpta per lapſum longi temporis. Facit qđ dixi in. l. ij. quod obſeruari. š. de iura. calū. & qualiter contra abſentē in criminali debet probari, eſt bona gl. de dolo & contu. in. c. veritatis. in gl. Et hunc caſum, in quo quis abſens dānatur: vide in ea. l. eo. titu. & ibi vide Bar. & in ꝓpoſito vide oīno Bald in l. penul. š. de quæſtio. & Sal. in. l. abſentē. C. de accuſa. hic alleag. & vide Bar. in. l. inter. š. de de publi. iud. & in l. ij. in fi. de reqrē. reis. Et in criminalib⁹, an ꝓcedi poſſit ad diffinitiuā, lit. nō cōteſt. vide gloſſ. j. in. c. vt lit. nō cōteſ. in. vj. Ad diffinitiuam ſentētiā, vide quæ habenṫ. in. l. q̄ſtiōis. & quæ ibi dixi. š. titul. j. Et ad hoc not. ꝙ abſens per ſolam cōtumaciā damnari poſſet: vt per dom. Ioan. in. l. inter accuſatorem. de publ. iud.

e ¶ Habeatur pro cōfeſſo. Adde quę no. Bart. ī. l. ſepul. ad fi. de ſepulchro vio. in. q. vtrū cōtumax habeaṫ pro confeſſo. Adde tamen, ꝙ in caſu habetur pro confeſſo: vt. l. ij. & ibi gl. j. de iure fiſc. imo dicit Barto. & Dy. in. l. diuus. de cuſt. reor. ꝙ imo, nec bannitus habetur pro confeſſo. & no. Bal. in. iiij. colum. in. l. j. C. quomodo & qn̄ iudex. & vide Imo. in. d. l. inter accuſatorē. š. de publi. iudi. Et ad ſtatutum, quòd contumax habeatur pro cōfeſſo: ad de quòd valet ſtatutum, licet rigoroſum, quòd contumax puniri poſsit ad mortem. eſt gloſſ. in authēti. de le. no. §. ſi autem. ſecundum Specu. de fideiu. §. j. ver. ſed pone. & ibi Ioan. And. & per Inno. de dolo & contu. in c. veritatis. & vide Bal. in. x. col. qui ſucceſ. tene. in. c. j. ad fi. & dixi. in. l. ij. C. quo. appel. Et vide de iſta ficta confeſsione, quæ no. Bal. in. l. error. C. de iur. & fac. igno. ad fi. & in. l. ita demū. C. de procur. & in. l. ij. §. fi. de iura calū. quæ no. Bar. in. l. eius, qui. j. de iu. fiſ. & Bal. in. l. j. C. vbi de cri. agi opor. & an ſtante dicto ſtatuto ſit opus, ꝙ pars accuſet contumaciam abſentis? Bald ꝙ non in. l. ſi tuto. C. de interdi. ma. Bar. in. l. inter. de publi. iudi. & dicit Bal. in. l. ij. §. pe. de iura. calū. quòd quando iudici apparet maleficium non fuiſſe commiſſum, non poteſt contra abſentem, qui habetur pro confeſſo procedere. Idem ſi libellus non concluderet, vel eſſet ineptus. in hoc idem etiam tenet Bal. in. l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. pet. & expreſsi⁹ Bal. in addi. Spe. in ti. de accuſ. §. j. in ver. no. quòd accuſatio. & in ver. not. quod ibi libellus. & Bal. in. l. error. C. de iur. & fac. igno. & ibi etiā tenet, ꝙ non valet ſententia contra iſtam fictam confeſsionem, ex qua tamen reſultat notorium: & ſic inducit in quæſtio. an valeat ſententia contra notoriū iuris & facti. de quo per Io. An. in. c. Romana. de ſen. excom. in. vj. ac etiā ibi per Inn. & Bal. tenet quòd ſic in. l. j. in. iiij. co. C. ne fi. pro pa. Et quædā de iſta. q. ficta vide per doct. maximè Pe. de Anc. in. c. ij. de cōfeſsis. & no. c. fi. eo. ti. in nouella poſt Inno. ibi: requiritur. nunquid ſi ante ſententiam ſup ficta confeſsione ferēda expiret inſtantia iudicij, an poſsit principaliter argui, vt feratur ſuper dicta cōteſtatione ſententiæ, quod iſto caſu valeat ſn̄ia ſu per materia cofeſsionis? & tenet Bal. in. l. properandū. in pri. C. de iud. Contrarium videtur tenere Bald. in. l. genero. š. de infa. & Barto. ibi & de iſta ficta confeſsione. vide gl. in. c. nullus. de præſum. Itē no. iſlud ſtatutum intelligitur, quòd habeatur pro confeſſo, quo ad aliquam qualitatem grauantem ratione perſonæ, vel aliter, ſecundum Pet. de Anc. in cōſi. cccxcij. inci. in Chriſti nomine. probata certi iuris ſcientia in fi. Bal. contra in. l. ij. §. pe. C. de iura calū. ver. an principaliter poteſt agi, vt feratur dicta ſententia. De hac ficta confeſsione, vide gl. in. c. nullus. de præſum. & an iſta confeſsio ficta infamet, vide Bal. no. in. l. ſi tutor. C. de interdi. ma. p

contra

contra magnates, nõ posſit redargui de fallo;; cõtigit ꝙ teſtis examinatus eſt cõtra magnatẽ & cõtra eũ fuit de falſo ꝓceſſum: & ipſe fuit contumax & paſſus eſt ſe poni in banno: vñ habitꝰ eſt ꝓ confeſſo, an poſsit cõdẽnari? videt̃ ꝙ ſic: primò quia valet proceſſus. Nã licet agens careat accuſatiõe: tamen proceſſus de ſe valet. quod patet: qa ex eo poteſt ſequi cõdẽnatio, licet indebitè: vt. C. de condi. indebi. l. j. s. mã. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus. & eſt tex. s. fami. erc. l. cũ putarẽ. & extra de re iu. c. Abbate ſanè. verſi. qm̃ & ſi petitũ &c. lib. vj. Præterea, licet ſit præſumptio iuris, & de iure, ꝙ talis teſtis non dixerit falſum contra dictum magnatem ex forma dicti ſtatuti: tamen contra hanc præſumptionẽ haberi pot probatio in contrariũ per cõfeſsionẽ: vt in aut. de æquali do. §. aliud. & ibi not. & p Azo. in ſum. C. de dona. ante nup. & per Cy. in aut. ſed iã. eo. ti. qa iſte patiendo ſe poni in bãno, videtur cõfiteri. ergo &c. Præterea qñ accuſatio eſt extĩcta, põt pati qs ſe cõueniri, & ſe cõdẽnari de facto: vt. s. ad exhi. l. ſi qs. aliâs ĩcipit Iul. §. quã tum autẽ. de rei vendi. l. ſi poſt acceptũ. & quod dixi vobis in. l. ſi Titius. s. de ver. obl. ergo hîc patiẽdo ſe poni in banno, poterit condemnari. ¶ In contrariũ iudex debet quærere defenſiones rei; vt. l. j. s. tit. j. in fin. & l. ſi nõ defendatur. j. eo. ergo hic debuit quærere defenſiones iſtius. ¶ Præterea videt̃ tex. in. d. aut. qui ſemel. ibi perquiſita veritate. &c. vbi videt̃, ꝙ ſemper qñ proceditur ad diffinituã ſententiã contra abſentem, iudex debet quærere defenſionem abſentis. Facit ad hoc, quod no. Inn. c. veniẽs. extra de accu. Quid dicemꝰ? aduerte, qa quæſtio eſt multũ notabilis. & dic ſic: qñq; liquet iudici, quẽ nõ cõmiſiſſe delictũ, vel eum non eſſe culpabilem: & tunc iudex abſentẽ nõ poterit cõdemnare. qd em̃ ſi viderit viuũ hominem, quẽ abſens occidiſſe dicitur: certè nõ cõdẽnabit eũ, etiam ex vera cõfeſsione non ſolùm ex ficta: vt. l. inde Neratius. in fi. & l. ſeq. s. ad le. aquil. & hoc eſt quod dicitur iudicem debere quærere defenſionẽ rei: vt. s. tit. j.

a l. j. in fi. Quandoq; conſtat [a] iudici de maleficio per hanc dictam confeſsionem: ſed conſtat iudici pro reo, ꝙ poterat ſe tueri propter præſumptionem iuris; & de iure: vt in quæſtiõe propoſita tũc puto ꝙ iudex poſsit eũ condẽnare propter fictã cõfeſsionẽ. quia iſta ficta cõfeſsio tollit præſumptionẽ iuris de iure, quæ inducebatur per ſtatutũ: vt. ll. s. allega. debet ergo reus cõparere, & maleficiũ negare: & tunc cõtra ipſum nõ admittetur probatio. quandoq; conſtat iudici maleficiũ eſſe cõmiſſum. ſed conſtat, ꝙ reus poterat ſe tueri aliqua exceptione vt puta exceptiõe tẽporis, ſeu pſcriptionis. Iſto caſu dico idem, ſcilicet ꝙ iudex poterit contra eum procedere ad cõdẽnationẽ ex hac ficta cõfeſsione. Nã exceptio pſcriptiõis nõ facit maleficiũ non eſſe cõmiſſum, & nõ eſſe punibile, qđ apparet: quia punietur iſta exceptione omiſſa: vt. l. ſi maritus. §. præſcriptiones. s. de adulte. Item põt pati ſe cõueniri de facto: vt dictũ eſt; ſed patiendo ſe poni in banno

5 hoc patitur. ergo &c. ¶ Concludo ergo † ex omnibus iſtis, quòd contra abſentem, qui habet̃ pro confeſſo, non põt procedi ad cõdẽnationem, qñ iudici liqueret aliquid, per quod apparet illud nõ eſſe maleficium. ſecus ſi ei apparet aliquid, per quod poterat ille ſe tueri: maleficium tñ remanet cõmiſſum: vt ex prædictis apparet.

In accuſatorem. ¶ Dic de hoc. vt dixi. s. ad Turpi. l. j. §. ſi quis autem.

Refert. De hoc. §. dic, vt dicam in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. j. eo.

LEX VI.

SI quis. ¶ Not. hoc principiũ. Contra hoc op. ꝙ pœna debeat differri: vt. l. is q reus in fi. s. de publ. iud. cũ ſua gl. ſo. ibi differtur ꝓpter accuſationẽ ante ſentẽtiã inchoatã: nõ autẽ differtur propter id qđ allegabat poſt ſententiam. ¶ Itẽ op. de bo. dã. l. j. ſolu. pœna differt̃ ad poſtulationẽ alterius. ſ. domini: vt ſibi reddat rationẽ nõ ad poſtulationẽ dãnati. ¶ Itẽ ad idẽ op. s. ti. j. l. j. ĩ fi. rñ. pœna differt̃ motu iudicis, vt ibi: non ad poſtulationem ipſius dãnati vel aliter: ibi allegabat aliqd, propter quod oſtendebat delictũ non eſſe commiſſum: hic allegabat quædam extrinſeca.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas an poßit cognoſcere de delicto commiſſo in eius famulum, uel officialem?*

b SI quos. [b] ¶ Nota bonum caſum cõtra iſtũ tex. habetis gl. de verbo ad verbum. s. de offi. præſid. l. ſenatus. vbi dicit gloſ. ꝙ

1 ſi officialis cõmittit delictum: præſens nõ põt cognoſcere. † Sol. qñq; officialis delinquit in officio. & tũc rector poteſt eũ punire. Caſus eſt hic. & in l. ij. C. de ſpor. facit in aut. de manda. prin. §. feſtinabis. & de quæſtore. §. maximè. Si verò delinqueret extra officium in aliũ, tũc nõ põt iudex de eo cognoſcere: vt no. in. d. l. ſenatus. quia eſſet ſuſpectꝰ iudex. ſed ſi crimen eſſet notoriũ, ita quòd rector non haberet, niſi punire: tunc poſſet. & ita põt intelligi hæc lex, quæ non loquitur, niſi de puniendo. Nõ em̃ dicit de producẽdo aliquid. facit ad hoc quod no. in Spe. in titu. de compe. iudi. adi. §. ſeqtur. verſi. item nota. ¶ Quæro qd ſi aliquis delinqueret contra officialẽ

c & etiã famulũ: vtrũ poteſtas [c] poſsit procedere. Hãc quæſtionẽ diſputauit Iaco. de Are. quã ponit Cy. de verbo ad verbũ. C. ne qs in ſua cauſa ius ſib. di. l. j. & ponit determinationem ſuam in his verbis. Breuiter, ſi quidem crimen eſt notoriũ, ipſe poteſt punire: quia ceſſat tunc rõ ſuſpicionis. Sicut em̃ ab executore nõ appellat̃: eadẽ ratione executor nõ poſtulat̃: vt ſuſpectus; vt. l. fi. C. de ſen. ita hic; cũ ſolam executionem habeat facere de notorio crimine. arg. ad hoc. l. ea quidẽ. C. de accuſa. & canoniſtę habẽt plenè materiã de notorio crimine. ꝙ dic, vt in Spe. de noto. crimi. ſi verò crimen non eſt notorium: tunc ſi quidem delictum committit̃ circa officium principaliter, nõ circa perſonam ſuã: tunc poteſt procedere & punire: vt hîc, & alijs ſuprà alleg. ll. Si verò delinquitur circa perſonam: tũc non põt procedere: vt. l. ſenatus. s. de offi. præſi. & l. lex Cor. s. de iniu. Iſta fuit determinatio Inn. extrà de pœnis. c. fi. de verb. ſign. ex parte. & ibi plenius.

LEX VIII.

AVt damnum.

Hoſtes. ¶ Ibi, quis plerique. Quãdo aliquis moritur in tormẽtis: an iudex puniatur: dic vt dixi in. l. quæſtio. s. ti. j. & l. Gracchus. C. de adulter. per Cynum.

illum tex. Et in iſtis adde quod no. Bald. in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſ. & cleri. & in. l. tranſigere. in. iiij. col. C. de tranſact. & no. in. l. j. C. de poſtul. & vide Bar. in. l. non videtur. de iudi. Iſtis adde Bartol. no. in. l. ſecũda. de requiren. reis. vbi dicit, quòd bannito comparente intra terminum banni, bannum extinguitur. Et iſtis adde Bart. in. l. ſi ideò. s. de euictioni. Et adde gl. iiij. diſtin. q dicit neminem ex cõtumacia dãnari debere. & adde qđ alleg. Bal. in. l. data opa. & in. d. l. q crimẽ. in. v. col. C. qui ac. Et dũ. s. dixi ꝙ talis cõfeſsio ſup. libello inepto non præiudicat, tenet Bal. in. l. certi cõdictio in prin. ſi cer. peta. & expreſsè bal. in addi. Spe. in ti. de acc. §. j. verſ. no. ꝙ accuſator. & in verſ. no. quòd ibi libellus. dicit ꝙ talis confeſsio ficta per contumaciam procedens, nõ prodeſt. Idem Bal. in. l. error. ad fi. C. de iur. & fact. igno. Et de hac confeſsione, vide quod ſingulariter no. Bar. in. l. eius qui delatorem. in fi. prin. de iur. fi. Et no. ꝙ ſtatutũ quo cauetur, ꝙ contumax habeatur ꝓ confeſſo, intelligitur ſi ter fuit citatus: nec ſufficit vna pro omnibus ſecũdũ Bal. in. l. pe. ad fi. de con. pecu. vbi etiam dicit, qđ requiritur, ꝙ fiat mẽtio in ſententia de contumacia. & ſecundum Bal. in aut. contra qui propriam. in vlt. col. C. de non nu. pecu. poſtq; quis habetur pro confeſſo, non auditur volens aliter reſpondere, vel ſe emendare, vel corrigere.

a ¶ Quandoq; conſtat. Adde Bald. in. l. non dubium. C. de legibus. Et iſtud etiam ſequitur Ange. in. l. j. de except. in illo articulo: an exceptio notoria debeat proponi ad hoc allega. l. ſi plures. de accuſa. Quod tamen intellige ſecundùm eum ibi: vt maſculus & fœmina ſimul ab eodem de adulterio accuſentur. quo caſu ſi lapſum eſt tempus accuſandi non procedat iudidicium, allegat pro caſu. l. ſi maritus. la ſecunda. §. finali. de adulter. vide tex. not. in. l. licet & ſi vnius. §. ſi ante. de iniu. quem in propoſito noſtro Bald. allegat in. l. genero. de his, qui no. infa. videlicet quando conſtat iudici de maleficio. Adde eundem Barto. in. l. error. de iur. & fac. igno. C. & Barto. in. l. prima. §. accuſationem. ad Turpil. ſuprà. & vide quod no. Bald. in. l. querelam. ad fi. C. de fal. & cum Barto. hic tranſit Pe. de Anch. in. c. canonum ſtatuta. de conſti. in ver. circa iſta contraria. & conſuluit Bartol. in conſi. inci. dominus Cyn. de caſtro ſancti Petri. vbi etiam tenet, ꝙ valet ſtatutũ, quòd teſtis non redarguatur conuictus de falſo. & ſequitur Anch. in. d. c. canonum ſtatuta. verſicu. vlterius quæro, vtrum valeat ſtatutum. & vide do. Anto. in. c. veritatis. de dolo & contu. & ad Barto. hîc adde Bald. in. l. ij. col. v. ff. ſi quis in ius vo. & in. l. ſi eum. in prin. maximè in lectu. antiqua. s. ſi quis cautio. vbi limitat, niſi ex forma libelli appareat de impoſſibilitate accuſandi. l. ij. C. vt nemo priua. & eius, quòd no. in. l. j. de officio aſſeſ. & ſequitur Pet. de Ancha. in dicta. l. ſi eũ. in verſi. præterea, præſumptio iuris, & de iure. Cum deciſione Bar. hîc tranſit Pet. de Ancha. in. d. c. canonum ſtatuta. in fi.

b ¶ Si quis. §. ſi quos. circa dilationes executionis ſententiæ criminalis: vide quod nota. Barto. in. l. ſecunda. §. fin. s. de cuſt. reo. & gloſſ. magiſtra. in c. cum apud Theſſaloniam. xj. quæſtio. iij. & oĩno Sali. & Pau. de caſt. in l. propter inſidias. C. qui accuſa. & oĩno Bal. & Pau. de ca. in. l. addictos. C. de appella. & Roma. ſing. & Ange. in. l. j. C. de bonis proſcri. & Are. in. §. pœnales. inſtitut. de actio. & Angel. in. l. ſi vendicari. per illum text. C. de pœnis. & in aut. vt determinatus ſit numerus cle. & Floria. in. l. iiij. §. ſed ſi qs. ff. fi. regun. & Bal. in. c. j. in fi. an ille, qui interfecit fratrẽ domini ſui. vide quæ dixi in. l. prægnantis. s. eodem. titul. & Ro. in rubri. de re iudica. in fine. ſuper gloſ. ordinaria. in. l. is, qui reus. de publi. iudi. An poteſtas poſſit cognoſcere de officialibus ſuis delinquentibus. Bartolus etiam tangit in. l. lex Cornelia. ff. de iniur. & vide in. l. magiſtratibus. de iniu. & vide Bartol. & Bal. in. l. j. §. familiæ. ff. de publi. & ibi nota. quòd quando rector cognoſcit in cauſa ſui officialis, ab illa ſententia non poteſt appellari. hîc eſt text ſecundum vnam lecturam, & docto. omnes in dicta. l. ſecunda. C. quo. appel.

c ¶ Poteſtas: adde qđ not. Bart. in. l. ſi quis obrepſerit. circa finem ſuprà de falſis. Bene facit quod habetur in capitulo primo. in tex. ꝙ gloſſ. de pœnis. in. vj. & per cano. in capit. cum veniſſet. de iudi. Et ibi quid in prælato: an poſsit eſſe iudex, & teſtis in cauſa eccleſiæ? & Imo. in capitulo ſuper. de teſti. & in capitulo venerabilis. de cenſi. & vide gloſſam notabilem. vij. q. prima. in capitulo, ſicut alterius. quam no. allegat Imo. in capitulo cum cõtingat. de foro competenti. & Specula. in titulo de competenti iudicis adi. §. ſequitur verſiculo item nota. & in titulo de iudi. delega. §. primo. verſi. ſed nunquid poſsit legatus. vide in capitulo ex parte. el primo. de verborum ſignifica.

a ¶ Aut damnum. §. quisq;. duplicato tempore. Rūpens confinia debet stare duplicato tempore. & facit tex. ad quæstionem Barto. in. l. senatus. §. fi. ad Turpillia. vide quod dixi post Barto. in repe. l. si pecuniam. ś. si cer. pet. & adde Imol. de rumpente confinia. in. l. ita stipulatus. in antepenul. colum. de verb. obligatio. ś. & Imol. in. d. l. si pecuniam. & . l. ita sunt &c. & istis ad de Bartol. supra eo dem. l. relegati. & Bald. in. l. si Possi doniū. C. de ifa. Et adde quòd rumpens confinia debet capi & carcerari quosq; finitum est tēpus, quo con finatus fuit. l. omnes. & ibi Bald. C. eo. titu. de pœnis. & tempus quo qs stetit carcerat⁹, nō duplicatur & vide quę dixi post Bartol. in. dicta. l. si pecuniā. ff. si certum peta.

b ¶ Potest iterum banniri. an aūt iudex secularis possit hodie ad perpetuū carcerē dānare vide post Bartol. in. l. ij. ś. de public. iudi. & qn̄ qs possit in carcere detineri, vide Bal. in. l. nemo. C. de episco. audi.

c ¶ Vnam clausulā. vide Bal. in. l. non dubium. in. vij. co. C. de legi. & i. vij. col. de ītellectu hu ius tex.

d ¶ Præcesserit verbū. vide tn̄ qđ no. in. l. quid tamen. §. si arbi. ś. de arbi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Confinia rumpens, debet stare duplicato tempore: & duplicatur illud quod superest.*

2 *Tempus, quo quis stetit in carcere non computatur in tempore exilij.*

Quisquis. ¶ No. tex. ibi. sed dubitare. & ibi scilicet ne illud. &c. ¶ Not. 1 †ꝙ ille, q rūpit cōfinia, debet stare duplicato tpe.ᵃ & duplicat̄ illud qđ superest. ꝓfacit adid dicit̄ inst. de excep. §. tēporales. vbi dicit̄, ꝙ illi q petit ante tēpus duplicātur induciæ. & intellige, ꝙ duplicātur induciæ, q̄ supererāt ꝑ hūc tex. ¶ Secūdò not. ꝙ †tēpus 2 quo quis stetit in cercere, nō duplicat̄. Ex quo potes notare, ꝙ tēpus quo qs stat in carcere, nō cōputatur in tēpore exilij: sed illud tempus cōputatur à tēpore, quo accessit: vt. l. relegati. ś. eo.

Solent. ¶ No. tex. ibi, carcer em. &c. sed Cano. seruant contrarium.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Seruus potest effici plus seruus: & excommunicatus plus ex communicatus: & infamis plus infamatus.*

Denique. ¶ Not. ex hoc. §. secūdū glo. ꝙ seruus efficitur plus seruus. sic 1 excommunicatus potest plus excommunicari. † & infamatus amplius infamari. Similem gl. habes. l. ij. C. vt intra certum tempus quæstio cri. ter. Sic exbā b nitus potest iterum banniri: ᵇ vt no. in Spe. de accusa. §. sequitur. vers. quid si bannitus. ¶ Vltimò vide gl. quæ incipit, vt. C. de sen. pas. ibi. si seru⁹ sciēte. sed fauore religionis: hic ex delicto. Vnde sic statuitur in odium domini patientis. vel tenētis talē seruum.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Clausula, has condemnationes proferimus secundum formā statutorum, & eatenus quatenus esset ultra formam cassamus, & annullamus, & ad formam reducimus, nihil operatur.*

e ¶ In seruuorū. Not. ꝙ qui debet ire in exiliū, si ante, q̄ꝫ vadat, & delinquat punitur vt exul. & videtur Angel. hic intelligere hāc. l. si postquā debuit ire delinquat, aliàs sua contumacia esset sibi proficua: quòd est absurdū vt l. ꝓxi. §. quisquis. supra. eo. & in. l. relegati. idē si in locū nōdum potuit ꝑuenire, ad quē ire tenebatur. Casus est hic notabili. & §. hodie. institut. de exceptioni. Adde Imo. qui hoc prosequitur in. l. ita stipulatus. in antepe. col. de verbo obli.

f ¶ In personis. vide Bar. in. l. j. in fi. ś. eo. & ibi omnino vide & vide Bar. in l. iij. in pri. de testa. Et no. quòd omnis pœna corporalis quāuis modica, est attēdēda. qđ limita fing. Et ꝑ Bal. in. l. j. ś. eo. ti. & vide Iac. bu. in. l. magistratibus. ff. de iurisdi. om. iudi. & no. in. l. presbyteri. C. de episco. & cle. & vide Bar. in. l. leuia. ff. de accu.

g ✣ POMATES. ¶ Respiciendum. Ad principiū huius. l. vide Barba. in. c. ex literis. col. xiij. ad fi. de consti. vbi allegat plures concordan. & in c. fanè. de le. col. ij.

h ¶ §. furta. & vide quod not. Bar. in. l. si quis vxori. ś. de fur. & in. l. prætor. § quid ergo. de iniurijs.

i ¶ Furtum leue. quæ dicuntur furta leuia, vide in. l. leuia. de accusa. & adde l. si libertus. de furt. & Bal. in. l. pen. in fi. C. de fu. Adde bonā gl. in. c. j. qualiter vasallus iur. de. & Bal. in. l. ij. C. de testi. & in. c. j. §. iniuria. in tit. de pa. iur. firmā. & istū text. vide no. quæstionē, quā posui post Bar. in. l. iniuriarum. §. j. ś. de iniurijs.

k ¶ Delinquunt. insultus. De hac materia de insultu, vide post gl. in. l. quì de crimine. C. de accus. per Bar. in. l. secūda. in versi. iuxta hoc quæro. ś. de priua. delic. & per domi Angel. in tracta. maleficiorū. in versi. fecit insultum, in. j. col. Et quid si quis simpliciter minatus fuit, sed non vulnerauit: vide tex. fingu. in. l. item apud. §. j. ś. de iniurijs. & vide Bal. in. c. j. §. similiter. q. mod. feu. amit. & Ange. in. l. si vacantia. in. ix. char. C. de bo. vacan. lib. x. & Bar. in. l. j. in prin. ś. si quadru. pau. fecisse dicatur.

l ¶ Fecisse proditoriè. Quis dicatur proditor vide bal. in. c. j. quib⁹ modis feu. amit. Et quot modis dicatur proditor, vide glo. xlvj. distin. c. clericus. & Io. an. in. c. j. de homici. in. vj. in noue. quem refert Bal. in auc. itē nulla cōmunitas. C. de epis. & cleri. Pet. de Ancha. in clemē. j. §. q vero. de sta. mona. dicit, ꝙ proditor est, q secreta sibi cōmissa reuelat. de pœni. distincti. vj. c. sacerdos. de pœnitē. & remis. c. oīs. & vide tex. ij. qō. vij. c. de his. alij modi

LEX IX.

Moris. Iste fere. ¶ Hic dicitur, quòd sententia tenuit, nec iudex pōt liberare, sed remittit ad principem. Contra. ś. de iniusto rup. testa. l. si quis filio exhære. §. ꝙ si quis fuerit. So. vt ibi. ¶ Vlterius op. de. l. ij. in fi. ś. eo. ti. So. ibi loquitur in eo, qui nullam habebat iurisdictionem cognoscendi de causa illa: hic verò in eo, qui habebat potestatem cognoscendi, sed in impositione pœnę excessit quā ipse posteà mutare nō poterit: vt hic vides tex. sed hoc nō pōt efficere. &c. Ex 1 hoc no. † hic casum, ꝙ iudices in fine sentētiarū apponunt cōmuniter vnā c clausulam ᶜ huius tenoris. Has condemnationes ꝓferimus, secundū formā statutorum: & eatenus quatenus essent vltra, vel præter formā statutorū cassamus, & annullamus: & ad formā statutorū reducimus. Certè nō possunt hoc facere post iam latā sententiam: vt hic vides. Cum ergo præcessed rit verbū ᵈ condēnamus eū in tantū: illa clausula nil operatur. Præterea illa clausula e't incerta, & incertitudinem continet: ergo non valet: vt. l. j. C. de senten. quæ sine cer. quanti. & ita disputauit. Iac. de bel. De hac clausula dixi plenè in. l. iudex. ś. de re iud. ¶ Vltimò vide gl. quæ incipit vsq;. ibi. l. liberorum. Sol. hìc agitur de priuilegio: ibi agitur de iure communi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Damnatus ire in exilium, si ante quàm uadat, delinquat, ut exul punitur.*

LEX X.

e In seruuorum. ᵉ ¶ No. ꝙ statim lata sentētia, quis mutat statum. Cōtrà. ś. de iniusto rup. test. l. quis filio exhæredato. §. eius. Gl. sol. & bene. ¶ Vl1 terius no. † ex hac. l. pro his: qui condemnātur in hac ciuitate: vt debeāt stare in exilio tāto tempore: ꝙ si ante, q̄ꝫ vadāt, deliquerint, puniūtur, vt exules. casus est hic.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Pœna corporalis, quòd sit grauior quauis pecuniaria.*

f In personis. ᶠ ¶ Not. tex. ibi: qa solus. & sic no. † ꝙ pœna cor1 poralis est grauior quauis pecuniaria. materiā huius. §. habetis plenè in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ś. de his qui no. infa. & per doct. in. l. si Possidonium. & . l. si seuerior. C. de his, qui no. infa.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Vxor subtrahens uiro, non accusatur criminaliter si furtum est leue.*

2 *Furtum dicitur magnum, uel leue secundum qualitatem rei subtractæ.*

3 *Persona domestica dicitur, quæ in domo moratur.*

LEX XI.

g Respiciendum. ᵍ
h Furta. ʰ ¶ Hic est bon⁹ casus. ¶ No. hìc, ꝙ licet fiat furtū ab istis personis, tn̄ criminaliter non veniunt pu1 niendæ. Idē dico † in vxore subtrahente viro. Licet eū possit agi ciuiliter: vt. l. j. & . l. se. ś. rerum amo. Tamen criminaliter non pn̄t accusari, si furtum 2 est leue. Dicitur † autem furtum leue ⁱ vel magnū, secundum qualitatem, i & quantitatem rei subtractæ: vt no. j. de reg. iur. l. ad ea. ¶ Vltimò no. hūc tex. quæ dicantur personæ domesticæ, quæ repellūtur à testimonio. s. quę 3 in domo morantur. † Isto mō, quo dicit̄ hic. de hoc cōcordātiæ sunt in gl. quæ inci. no. &c. & habetis aliam gl. insti. de testa. §. in testibus. C. de testi. l. etiā. & in spe. de teste. §. j. ver. itē excipitur, ꝙ est domesticus. & vers. seq. & ver. quid si testis domesticus. & per Inno. extra de test. c. in literis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Delictum qualiter dicatur fieri proditoriè, & ex proposito.*
Insultus id est in alium saltus.
Prodere est unum actu ostendere, & aliud in mente gerere.

2 *Maleficiū qualiter dicatur cōmitti impetu quòd quādo inter duos subdito oritur rixa.*

3 *Maleficium factum in ebrietate, quando ueniat puniendum.*

4 *Puniendus criminaliter an quis propter culpam latam, leuem, uel leuißimam, ueniat: ubi quòd sic, etiam propter leuem, uel leuißimam: sed mitius. & qualiter hoc intelligatur. & nu. 6 ubi etiam remis.*

5 *Delinquens per iuris ignorantiam, quando excusetur?*

6 *Percutere uolens Titium, si percußit Seium, quòd puniatur.*

1 Delinquunt. ¶ Aduertatis dicit̄ hic, aut ꝓposito. † Delictū fit qn̄q; ex ꝓposito antecedēti: & istud delik ctū cōmittit̄ duob⁹ modis. Vno mō insultādo. Est aūt insult⁹ ᵏ in aliū saltꝰ: vt ꝓbatur in. l. j. §. cū arietes. ś. si quadru. pau. fe. dicat̄. & . l. is q aggressorē. C. ad. l. corne. de sica. Alio mō cōmittitur ex ꝓposito ꝓditoriè. Est aūt ꝓdere vnū acti b⁹ ostēdere, aliud in mēte gerere: vt no. ś. de præua. l. j. & . ś. ad l. iuli. maiest. l. iiij. in prin. Et iō si veniēs tecū, tāq; soci⁹ itineris, nulla interueniente rixa, te pcutio: nō possum dici cōtra te fecisse insultum: sed dicor l hoc fecisse proditoriè. ˡ qa aliud gerebā in animo, q̄ illud qđ gerebā in actu. Pro hoc. C. delato. l. fi. lib. x. vel si sedēs tecū in mēsa hoc faciebā, vel si cū tibi essem amic⁹, saltē inter te & me, nullus erat rā cor. percussi te dere tro. secus si esses mihi inimicus, ita quòd esset rancor inter te & me: & tunc te proditoriè non percutio: quia illud, quod facio, in actibus ostendebam, scilicet, me tibi deseruire velle. ¶ † Sequitur in text. aut impetu. dici 2 tur cōtrahi maleficiū impetu, qn̄ inter duos simul instantes oritur subitò rixa, seu propter verbum nouum, vel contentionem nouiter emergētem, seu propter

ponuntur.in.d.c.clericus.xlvj.distin.facit.j.eo.l.si quis.§.transfugę.& de re mi.l.omnes.§.productores.& vide Pe.de Anc.in.c.j.de homici.vide .l.ij.& ibi Bal.C.quæ res expor.Bal.& Ang.in.l.j.in prin.š.de pac.in princ. Itẽ venditio,si est sine proditione.Bal.in.l.cum homi.in prin.C.de his,q.vt indig.& in.l. fi.in vlt.colũ.de summa trini.& fide catholica.

seu propter ebrietatem:vt hic dicit tex.ad hoc facit
l.si in rixa.š.sic.&.infra eodem.l.aut facta.§.qualita-
te.& tũc in illo maleficio,nõ potest dici insultus cõ
missus,nec potest dici factũ proditoriè,sed impetu,
3 & rixa.¶ † Sed quæro,an maleficium factũ in ebrie
a tate[a],veniat puniendum:hic est tex.quòd sic. pro
4 hoc.j.de re milita.l.omne delictũ.§.qui se.¶ † Ve-
b nio ad tertium[b].dicitur in tex.aut casu. Istud quod
hic dicitur casu.intelligit glos.dum tñ ibi sit aliqua
c culpa[c].s.lata,leuis, vel leuissima.aliâs si nulla esset
culpa,non puniretur.l.absentem.in fi.supra eo.Te-
net ergo glo.quòd propter culpã leuẽ,& leuissimã,
veniat puniẽd⁹ criminaliter.De lata nõ est dubiũ:vt
l.i lege.supra ad legem corneliã de sicar.sed domin⁹
Cy.videtur tenere contrarium in.l.si quis non dicã
rapere. in.fi.C.de epis.& cleri.vbi dicit, ꝙ ꝓ leui, le
uissima culpa,nõ agitur criminaliter:sed malè dicit
contra hunc tex.pro hoc.l.qui ædes.š.de incen.rui-
5 na naufra.tamen mitius punietur.¶ †Quærit gloss.
d quid si aliquis deliquit per ignorantiã iuris?gl.distin
guit:[d]aut errauit in iure ciuili:aut naturali:vel genti
um.quod prosequere,vt per Dy.in.c.ignorãtia .de
6 regulis.iur.li.vj.†Et quæ dixi,ꝙ pro culpa leui,vel
leuissima,quis puniat :intellige secũdũ ea quæ dixi
in.l.si adulterium cum incest.š.de adulte.in prin .&
l.in lege.š.ad legem Corne.de sica . quia est verum
in maleficijs,quæ incertam personam inferuntur:vt
7 hic:aliâs secus:vt.d.l.si adulterium cũ incest.¶ †Vlti
timò,pone ꝙ volebam percutere Titiũ,percussi Se-
e ium vtrũ puniar,[e]hic videtur tex,quòd non:quia si
volebã percutere ferã,& percussi hominem non te
neor.Certè veritas est in contrariũ:vt.l.eũ,q.§.pe.&
fi.š.de de iniur.Et.l.scientiam.§.pe.š.ad.l.aquil.Nec
obst.hæc.l.quia hîc dabat operã rei licitæ:sed. in.q.
nostra dabat operam rei illicitæ.

LEX XII.

QVod ad statum. ¶Hic est bonus tex.¶ Opponitur,ꝙ talis sententia nõ valet quia cõtinet expressum iuris errorẽ:qa condẽnat aliter,ꝙ͂ debeat.Dicit gl.certè nõ cõtinet quia pœna põt augeri,vel minui arbitrio iudicis.Ex genere ergo pœnæ,nõ ex cã fit ista mutatio status.¶ Oppo.de.l.ictus fustiũ.š.de his q nota. infami.vbi debet inspici causa.Solu.quando infertur pœna mortis,n unquam inspicitur causa,sed solùm pœna:casus est hîc.Sed quado infertur alia pœna:tũc inspicimus pœnã & causam:vi.l.contraria.[i]

SVMMARIVM.

1 Iudex quando poßit augere,uel minuere pœnam?Et quando pœna est extraordinaria, qualiter dicatur augeri,uel minui?& nu.2.

LEX XIII.

f HOdie.[f]¶ Opp. quòd iudex non
posit mutare pœnam. vt. l.
1 j.§.j.š.ad Turp.Respondeo.† quædam
sunt crimina ordinaria,quæ hahent pœ-
nam odinariam.Tunc iudex potest augere,vel mi-
g nuere,tamẽ causa cognita:[g]vt.d.l.quid ergo.§.pœ
na grauior.š.de his,qui notã.infa.sed si non habent
pœnam limitatam:tunc iudex imponit pœnã suo
h arbitrio:[h]vt videbitis.j.eo.l.sanctio legum.&. š. de
crimi.stelli.l.ij.&.l.lege.§.hodie.š.ad legem Iul.re-
2 petũ.¶ †Q uærit glo.quando pœna est extraordina
ria,quomodo dicatur pœna augeri,vel minui? dicit
glo.respectu eius,quod fieri consueuit. Ita dicit gl.
hîc.&.d.l.quid ergo.§.pœna grauior. š. de his qui
not.infa.

SVMMARIVM.

1 Vilis quàm positus in dignitate an plus puniri debeat?

LEX XIIII.

i QVædam.¶ Not.quòd plus puni-
tur[i]positus in dignitate,
quàm vilis.¶ Op.gloss.de.l.Pedius.š.de in
cen.ru. nauf.§.j.&.l.iij.§.penul.š.de sica.cum simi.
1 †Sol.dic aut delictum cedit in derogationẽ officij,
vel dignitatis:& tunc plus puuitur existens in digni
tate,quàm alius:vt hic.Si verò non cedit in deroga-
tionem officij,vel dignitatis:tũc aut tractatur de im
ponenda pœna corporali:& magis punitur minor,
quàm maior.vt.l.Pedius cum suis concordan. Si ve
rò pecuniariter:tunc magis punitur maior , quàm
minor.l.properandum.§.sinautem vtraq;.de iudi.&
probatur.C.de condu.& procura.do.Augu.l.j.libr.
xij.Ita dicebat Dyn.& do.Oldra.aliâs autem gene-
raliter loquendo,quando paupertas,vel diuitiæ no
ceãt vel prosint,dic per Cy.C.de episc.& cleri.l.si
quis ad declinandam.

LEX XV.

DIuus.¶ Istæ leges,quæ dicũt,quòd decurionibus istæ pœnæ non imponantur,non seruant per statuta terarum,

a ¶ Factũ in ebrietate.An delictũ factum ab ebrio puniatur.sed nũquid contractus factus ab eo teneat ? vide in.l.dolum ex insidijs.C.de dolo.Ad de qd' Salice. in.l. diuus Adrianus.de sic.in fine dicit, ꝙ Cy.in.l.si quis nõ dicam repere. C. de episco.& cleri. dicit ciuilem id est pecuniariam, non criminalẽ, scilicet corporalem pœnã imponi.l.qui ædes š.de incẽd.rui.naufra.Bar.secundum eum dicit corporalem imponi , sed minorẽ per istum textum cũ hic nota.in glossa prima hæc opi.placet Salic.vbi delictum cõcernit rem familiarem.d.l.qui ædes. Secunda opinio placet sibi,vbi delictum non cõcernit rem familiarẽ, de quo etiam aliquid vide per Flo. in.l.sed & si quencunq;.§.igitur iniuriam.circa prin.ad le.aqui.& p bald. in.l.data.in.v .col. C.qui acc.Et quid de eo,qui propter superbiam & indignationẽ deliqt se instrm lacerauit dicit quòd punit extraordinariè vt singulariter not. Bal. in.l.prima.C.de fide instrumen.post Io.and.in capitu.accipimus. eo.tit.& ad Bar.hic adde,quod no.bal.in.l.j.in repe.vnde vj.in vlti.col.seu char. Et quid de dormiente vide in.l.penu.de parri.& vide gl.j.q.j.c.sanè.& in.c.obuiauerunt.& in.c.meritò.quæ dicit quòd mitius punitur.per Iac.de Bel.& bal.in.l.si quis non dicam rapere.C.de epis.& cleri.bal.in.d.l.data opera.in v.col.adde glo.xiij.q.iiij.& glo.sing.Bal.& Sali.vbi dicit ibi.in.l. dolum, Ro.in.l.j.in princip.in.iiij.col.de verb.obl.& tex.in.d.sanè.xv.q.j.c.vnusquisq;.dicit,quòd non tenet promissio facta ab ebrio.vide gl.q.j.c.diuidit. An autem valeat contractus ab initio factus?dic quòd non.ij.q .iij.c.si quis mutus.& qui dicit se calore fecisse,debet probare:vt ibi.de diuortijs.in.c.significauit.& de ebrio.vide Roma.in.d.l.j.in prin.de verbo.obligationib⁹. De ebrio,vide reliqua in.l.dolu.C.de dolo.& ibi dicam latius,& hic per.d. Bartolum.

b ¶ Venio ad tertium.Io.and.de hoc nota.in.c.accepimus.de fide instrumẽto.nota hic de maleficio commisso casu:quia in materia differt casus fortuitus à casu improuiso:vt sing.per bal.C.de sica.l.j.facit.c.lator.de homici.de hoc casu,an de improuiso,an de fortuito:vide.l.j.š.de le.& bald.in.d.l.si qs non dicam rapere.C.de epis.& cle.in.iiij.col.in ver.quæro cum.in fi.& vide in.l.absentem.š.eo.ti.

c ¶ Culpa lata.An delictum pro culpa commissum puniatur criminaliter. vide etiam .l.cum autem.§.capitalem fraudem.š.de ædil .edict.vide etiam tex.in.l.j.š.de legi.& ibi Cy.Aliâs dic,vt ibi per bar.adde quod not.Dyn. & ibi vide per bar.in.l.ij.š.de offi.præfec.vigil.& bonum textum.in.l. capitalium.§.qui ob inimicitias. ibi,vel modicè.infra eodem.& Ang.de are. in tractatu suo maleficio.in versic.incendiario.in secunda calumnia.Adde quòd inquantum glossa hic dicit, de leuissima culpa puniri,ĩtellige quo ad damnum ex.l.aquil.vt in.l.in aqui.la secunda.ad legem aquil.š.& adde casum singularem,in quo lata culpa dolo æquiparatur, seu comparatur in criminalibus,quo ad pœnam corporalẽ.in.l.milites.š.de custo.reo.& no. in.l.penultima.C.eodem titulo.& no.Andræ.de Pisis in actionibus.in titulo.de in lit. iurand.& ibi per alios, & vide Angel.l.is qui cum telo. C. de sicar.& quo legitur & notatur p Petr.de Ancha.in clemen.prima, de homici.& Cyn.& Bald. in. d. l.data opera.in.iiij.colũ. C.qui accusare nõ possunt.

d ¶ Gloss. distinguit. Vide Salic. in.l.senatus.de his qui in testa.sibi adscri.per Barto. in.l.vltima.de priua.delict.per Bal. in.l.ex morte.ad legem Aquil.per Bald.in.l.pignus. in vltima colum. de pigno. actio. per Iacob.de bel. in.l.si quis non dicam rapere. de episcop.& cleri. & domi.Anto.& Imo.in cap.ij.de consti.

e ¶ Vtrum puniar. Et Bartol.dubitauit in. l. qui seruo. š. de iniurijs. Ang.hic dicit, ꝙ iura hic allegata per Bartol. non probant.vnde dicit, quòd non tenetur iniuriarum: quia cessat affectio iniuriãdi: sed tenetur aquilia,ꝓpter culpam. d.l. scientiam.punietur ergo arbitrio iudicis:vt de delicto casu commisso:vt hic .&.š.e.l. absentem.§.fi.secundum eum . vide quod no.Bar.in.l.Diuus.suprà de fica.

vtrum puniar opin. dicit ... in l. 1 n° 20 legibꝰ

f ¶ Hodie.Vide quod no.glo.& Bald.in.l.nemo clericus.C.de summa trinitate.dicit tamen Barto.in.l.j.in.vj.col.C.ex delic.defunct.quòd vbi à.l.vel statuto,est statuta certa pœna pecuniaria,iudex nõ habet arbitrium.p legem si qua pœna.infrà de verborum significationi.in fine.& in.l.fi.in vltima columna.C.de probationibus.&.l.quid ergo.per Barto.in.§. pœna grauior.& ibi no.ff.de imfami.& quando quis non delinquit,sed simpliciter facit contra præceptum legis punitur arbitrio iudicis.glo.est in.l. nemo martyres.C.de sacrosanctis ecclesijs.& ibi Barto.& Bald.in.l.legis virtus.de legi.ff.Ad id qd' dixi,an iudex habeat arbitriũ in pœnis statuti? vide Bal.in.l.j.C.si aduersus delic.In quo etiam vide singula.glo.in.l.si qua pœna.j.de verborum significatio.& ibi illum tex.no.Bar.Et vide ibi qñ iudex excedit modũ,an possit appellari:&.d.l.nemo clericus.& per Bald. dicitur,ꝙ punitur magis nobilis,quàm ignobilis.

g POMATES.¶ Causa cognita.Vide Ro.consi.ccccxxix vbi dicit hoc,ꝙ iudex causa cognita &c.procederet etiam si ipse iudex iurasset se constitutiones seruaturum,quæ imponunt pro delictis certas pœnas:& licet regulariter non debeant esse mitiores.

h ¶ Suo arbitrio.An si iudex habet arbitrium imponendi pœnã,an possit appellari:vide Bar.post glo.in.l.si qua pœna.de verb.signi.Adde quod dixit Imo.in.c.j.de consti.propter terribiles casus licitum est leges trãsgredi.Bal.in.c.j.qui.mo.feu.amit.

i ¶ Quædam.plus punitur.An pluspuniatur nobilis,quàm ignobilis , per Baldum in.l.fina.C.de sum trinitate.& Cyn.suprà de incen.rui.nauf.l.Pedius.cum concordant . si verò pecuniariter:tunc magis maior,quàm minor punitur.

a ¶ Aut facta. vide Bal. in d. l. data opera. C. qui accu. non pos. quod dicatur maleficium. & in. l. j. C. si aduer. deli.

b ¶ Importat delictum. Excessus autem comprehendit omne maleficium: vt dicit Bal. in. l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cleri. Facit extra de excessi. prælato. per totum.

c ¶ Circa maleficiũ Adde: quòd etiam delictum commissum in non faciendo sit delictum, vt ĩ. l. mora. & ibi gl. & ibi dixi soluto matrimonio. & ibi vide domi. meũ & glo. in regula delictum, in glo. mag. de regu. iur. in. vj. quæ declarat, quid sit delictum commissum, faciendo & omittẽdo? & vide quæ dixi in. l. licitatio. §. quod illicitè. de publi. & dicit Bal. in auṫ. sacramenta. in. j. colũ. si aduer. vend. quòd vis & met⁹ est maleficium. dixi in. l. iniuriarũ. §. j. š. de iniur.

POMATES.

d ¶ Quandoq; sumitur. Vide Alex. consi. lxxvij. ad fi. volu. j. & addidi ad Panor. in. c. ij. de maledi. in additione quæ inci. dum statutũ. & Alex. consi. lxij. ad fi. volu. iij. vbi loquens in statuto declarat Bar. hic.

e ¶ Verbis iniuriosis. vide do. Anto. in tracta. maleficiorum. in verbo iniuriosè. & sic non cõprehendit blasphemiam verbum iniuriosum. sed in cõtrarium glossa est, insti. de oblig. quę ex delic. nascun. in princ. sed nõne. in fine. & glossa. in. l. ex maleficijs. in princ. de actio. & obliga. & ita communiter practicatur. & cõmunis opin. tenet cõtra Barto. quòd blasphemia sit delictum. habes tex. in corpore auṫ. vt non luxu. contra natu. post princi. in tribus partibus illius tex. & si duplicatur pœna in maleficijs, an duplicetur, vbi verbo delinquitur, colligitur, & not. per Pau. de leaza. de pœnitentia & remis. in glo. ordina. vide quæ not. Bal. in. l. ignorantia. in fi. C. de crimi. stellion. in l. ij. C. de reb. credi. & an maleficium comprehendat delictum in committẽdo? Barto. in. l. omne. §. contumacia. infra de re milita. & Bal. in. l. ignorantia. C. de crimi. stelliona. & adde text. nota. in materia. in. l. sed & si vnius. §. quędam. de iniu, vbi iniuria quæ committitur verbo, dicitur maleficium. & vide ad hoc Aret. in tract. malefi. in dicto ver. iniuriosè.

quæ generaliter loquuntur.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium quot modis sumatur?*

2 *Statuto extante quòd pro maleficijs commißis de nocte pœnæ duplicentur, non habebit locum in uerbis iniuriosis nec in eo qui dedit malum consilium.*

LEX XVI.

a Vt facta. ¶ Ista lex ponit vnã materiã pulchrã. ¶ Ex isto pri. nota, φ q̃dã sunt malè facta: q̃dã malè dicta: quædã malè scripta: quædam malè consulta. contra quia omnia crimina dicũtur maleficia: vt. l. ex maleficijs in prin. š. de actio. & oblig. & insti. de obli. quæ ex deli. nascun. in princ. ¶ Pro huiusmodi declaratiõe debes scire, qd importet delictũ b, quid crimen. quod dic, vt nota. C. si aduer. delict. l. j. Circa † maleficiũ c dico, φ quãq; sumitur largè: & tunc omne maleficium comprehendit, siue fiat re, siue verbis vt in cõtrario. Q uãdoq; sumitur d strictè: & tunc accipitur pro eo, quod cõmittitur facto: qa maleficium dicitur, quasi malè factũ: & ideo non comprehẽdit malè dictum vel malè scriptum: vt hic. ¶ Et p hoc dico, † quòd si statuto caueatur φ in maleficijs commissis de nocte, pœnæ duplicenṫ: quòd hoc non habebit locum in verbis iniuriosis: e & sim. in tali statuto odioso, debemus accipere verba strictè: vt sit benignior interp̃tatio: vt. l. interpretatione. & l. si præses. j. eodem. Simile in Macedoniano, cum sit odiosum verbum pecuniæ, strictè accipiṫ vt plenè dixi. š. de leg. j. l. talis scriptura. ¶ Q uid de illo, qui consilium malum dedit de nocte? Respõdeo non duplicatur pœna ideò, qa de nocte principaliter. sed ideo, quia debet puniri ea pœna, qua p̃ricipalis delinquens. quod dic: vt dixi. š. de fur. l. is, qui opem. non habetis alia.

SVMMARIVM.

1 *Pace inter te & me facta ego percußi te, an sit rupta pax.*

Causa. ¶ Dicitur hic causa & c. de hac correctione, quis habeat potestatem corrigendi? dic vt. C. de emenda. seruo. & de emenda. propinq. ¶ Quæro, cum tu & ego essemus inimici, fecimus pacem, demũ ego percussi te. quæritur an pax videatur rupta? Breuiter dico, φ consideranda est cã. Nam sicut dicimus in transactione, per quam receditur à litẽ: vt. l. fratris. C. de transactio. & iureiurando: quod est finis litium: vt. l. j. š. de iureiuran. videṫ quis contra sententiam venire & transactionem, qñ agit ex causa ante decisa, & terminata: vt. l. cũ quæritur. š. de excep. re. iud. & l. si de certa. C. de trãsactio. Sed si ageret ex noua causa, non diceretur venire cõtra transactionem, vel sententiam: vt in dict. ll. Ita in proposito, si ego percussi te ex causa præcedenti, propter quam fueram tibi inimicus: de qua fuerat facta pax, tunc rumpo pacem. Sed si ego te percuterem ex causa superuenienti de nouo: qa de nouo supuenit iter te & me rixa ex loco vel ebrietate rũpo † pacẽ. f Sed de nouo facio, & ex noua causa, nõ autem retracto veterem causam rumpendo pacem. pro hoc facit, quòd hic dicitur in maleficijs esse considerandam causam.

Persona. ¶ Circa personam inferentis habuistis plenè tractatum. š. eo. l. j. in princip. circa personam eius, cui infertur puto idẽ vt debeamus inspicere tempus commissi, delicti: vt. l. iniuriam. š. de iniur.

f ¶ Causa non rumpo pacem. Si duo fecerunt pacẽ simul, posteà se offenderũt ex noua causa, non dicitur pax rupta. quod tene menti: quia hoc sequitur Bald. in. c. j. de pace tenenda. & Anto. de but. & Imo. in. c. secundo. de renuntia. Adde Imo. Anto. de but. in. cum inter. P. Gaufred. vbi tex. melior de corpore iuris, pro ista parte & qõne de renuntiatio. & idẽ Pau. de cast. in. l. qui seruum. ad finẽ. per illum text. suprà de verbo. obliga. Et quando præsumatur ex antiqua causa. & vide sing. Bal. in. l. si p̃diũ. in penulti. colum. C. de ædi. actio. dicebat etiam signanter Bartol. l. qui seruum. de verbo. obliga. quòd si facta pace iter te & me: mihi superueniret iusta causa te offendendi: vt qa me offendisti, nõ dicor frangere pacẽ. & ibi vide plures remissiones in materia per dominum meũ. & Bartol. idem tenet in l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & vide in. c. cũ in iure. de renuntiatio. & in. c. cum inter. P. Gaufredi. eo. ti. & quod not. Bal. in. l. pactum. in. iij. & iiij. q. C. de colla. & Bart. in l. q Romæ. §. duo fratres. in. vj. qõ. š. de verbo. obl. & in terminis Bald. in. c. j. in princi. de pace tenenda. Io. And. in. c. fi. de immuni. eccle. in nouella. & do. Anto. & Imol. in. c. ij. de renuntia. & Rom. in. l. semel mora. in. iiij. colum. solu. matri. Dicit etiam Bald. in d. l. si prædium. in penulti. colum. de ędi. act. quòd si p̃mittto pro attinentibus, quòd non offendent, non intelligor promisisse p̃ inimicitijs, quæ essent inter eos, & ad Bart. hic adde dominum Ant. & Imol. in. d. c. cum P. Gaufredi. in ver. itẽ q̃riṫ. vide Bal. sing. & Io. an. in regula, frustra. in mercuria. Pro hoc bene facit, quod no. do. Car. in cle. j. §. verũ. in. iiij. q. de hære. & Pau. de cast. in. d. l. qui seruum. de verbo oblig. in fi. ibi. sed de nouo facto. & in. l. verũ. & ibi in p̃posito. no. Bar. de furt. p in fi. ibi. sed de nouo facto. & in. l. verũ. & ibi in p̃posito. no. Bar. de furt. p Ro. latè in. l. licitatio. §. quod illicitè. de publi. Adde, an ex cã noua dicatur pax rupta, vltra Alex. consi. cxv. iiij. lib. Ro. cons. clxxxiij. & ccl viij.

g ¶ Tempus. formo tibi. q. An scholaris, qui habet priuilegia, si recedit

SVMMARIVM.

1 *Statuto stante, quòd pro delictis commißis in ecclesia pœna duplicetur: & alio quòd pro sacrilegio certa pœna duplicatur: hæc pœna sacrilegij contra committentem non duplicatur.*

2 *Statutum, quòd pro maleficio commisso in palatio pœna duplicetur, quòd contra producentem factam accusationem non duplicatur pœna, stante alio statuto imponente pœnam certam pro falsa accusatione.*

Idem erit stantibus prædictis statutis in proferente falsum testimonium, nu. 3.

Locus. ¶ Dicit statutũ, φ si maleficium fiat in ecclesia, vel in domibus ecclesiæ, pœnæ duplicentur. Alio statuto cauetur, φ si quis commisit sacrilegium, puniatur in mille. Aliquis cõmisit sacrilegium aliquod, sacrum de ecclesia subtrahendo duplicabitur ne pœna? certè dico, quòd non. Nam cum sacrilegium non possit alibi committi, φ̃ in ecclesia: vt hic. & š. ad. l. Iul. pec. l. diui. Ideò non potest fieri duplicatio: quia illud dicitur duplicari quod aliàs erat simplandum: vt. l. si cum exceptione. §. quadruplatur. C. quod met. cau. & l. hoc edicto. in fi. š. de publi. sed simplũ non reperiṫ aſs, quia alibi non potest committi, quàm in ecclesia, 1 ergo non põt duplicari. † Præterea cõsideratio isti⁹ loci est habita in eo statuto, quod punit sacrilegiũ: quia alibi, quàm in loco sacro, non potest committi: si ex vigore alterius statuti, tu duplicares pœnã: ergo bis habereṫ cõsideratio istius loci: & sic bis puniretur de eodem delicto. contra. l. senatus. š. de accu. & l. pen. §. fi. š. nau. cau. sta. ¶ Et idem dico. dicit 2 statutum hic, φ † in maleficijs in palatio commissis pœnæ duplicentur. Alio statuto imponitur pœna certa pro falsa accusatione, duplicabitur ne pœna? puto, φ non. quia falsa occusatio non producit alibi, quàm in palatio. ergo & c. per rationes prædictas. Nã illa verba, quæ dicunt, quòd in maleficijs duplicentur pœnæ. debent intelligi de pœnis maleficiorum, quæ indifferenter committuntur in quolibet loco: non de illis maleficijs, quæ cõmittuntur in palatio, ita quòd non alibi. ¶ † Sed quid de eo, qui fert fal-3 sum testimoniũ in palatio, an pœna duplicabitur? videtur quòd sic: quia falsum testimonium potest fieri etiam extra palatium coram arbitris. Contrar. puto. Nam lex debet referri ad ea, quæ frequenter accidunt: vt. l. nam ad ea. š. de legib. cum ergo frequenter accidit, φ illud fiat in palatio, lex quæ imponit certam pœnam contra ferentes falsa testimonia, habuit cõsiderationem loci, in quo frequenter fit. Et ideò lex generaliter loquens de publicandis pœnis in palatio, non potest referri ad illas pœnas, in quibus illius loci consideratio non est habita.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauente, quod scholaris debeat tractari, ut ciuis: si scholaris diu absfuerit, an debeat, ut ciuis tractari?*

2 *Serò uel manè an dicatur dies, uel nox.*

Tempus. ¶ In hoc. §. consideratur tẽp⁹ duobus modis. vno modo quãtitate, alio modo qualitate. Q uantitate in p̃io exẽplo, in quo discernit emansorem à fugitiuo. nam emansor est, qui vagatur modico tpe. fugitiuus est q p̃lixo tẽpore: vt. l. ij. §. emansor. j. de re milit. In se-1 cundo exẽplo considerat tps qualitate, videlicet g an sit dies, vel nox. ¶ † Circa primũ formo tibi. q. g

¶ Scholares

& demum reuertatur gaudeat priuilegijs: vide in.l. filio. per Bald. de liberis & posthu. & ibi do. meum. Adde quod dixi post Barto. in dicta.l. naturalem. §. pauonum. & vide de tex. in.l. de consti. C. de aduocat. diuer. iu. & Ro. in cō. cccxliiij. & ī.l. si verò. §. de viro. ī. xxxiiij. fallē. so. matri. adde Bartolum cōsi. cxxxv.

a ¶Venio ad secundum. Adde text. & ibi Bartol. in.l. qui duos. §. hæc conditio. de ma. testa. vide Ioan. Andræ. in nouel. de homici. in. c. sicut. faciunt ea quæ no. Bald. in. c. j. §. porro. quæ fuit prima causa beneficij amit. & ibi refert quęstio. quòd Oldr. enasit quēdam accusatum qui dicebatur cōmisisse maleficiū de nocte & testes deposuerunt vidisse per splendorem lunæ: quia illa nocte non fuerat lumen lunę. & sic fuerunt reprobati naturali ratione.

b Ea autem quę fiunt de nocte ꝓbabiliter ignorantur, secundum gl. suprà, quod met. cau. in.l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. & in l. more romano. de ferijs & no. per mod. ī. §. quadru. instit. de actio. in prin. Ad hoc facit qđ no. Bal. in.l. sola. C. de testi. & dicit Bal. in auc. hodie. C. de appel. ꝙ appellatione diei venit etiā nox. vide d. Io. in.l. Titi⁹ testamento. §. j. de liber. & posth. & Bald. ibi. & vide Arch. xiij. dist. c. j. ī fi. & Io. An. & doct. ī. c. cōsuluit. de offi. dele. & ī. c. si pfodiēs. de homi. & qđ no. Bar. in.l. j. §. hoc aūt. s. ad Sill. & Fede. in cōs. xliij. & quodle. & no. in.l. more. s. de ferijs. Ange. in.l. j. C. de custo. reo. vbi dicit, quòd mane intelligitur post galli cātum, & sero intelligitur nox, quando sunt tenebræ. alleg. extra de homi. c. si quis perfodiens. Quando autem dicatur inter diem & noctem, vide Bal. in.l. ij. ad si. qui. res iudi. nō noc. An in sero mane dicatur? vide in. d. l. j. §. hoc autem senatus. ad silla. & vide Bart. in.l. qui dos. de testa. manu. Et qñ dicatur dies, & qñ nox, adde no. in titu. C. de emē. iusti. Codi. & dicit Bal. in.l. filio. ff. de li. & posthu. ꝙ si statutū dicit, ꝙ scholaris nouitius soluat. xx. ꝓ mřicula, si semel ea soluit, deinde vadit ꝓ officia: & post reuertatur, ꝙ non tenetur iterū soluere. de quo dic, vt melius per Barto. in suo consilio incipien. vniuersitatis nostræ statuto. & illud refert, & sequitur Paul. de ca. in. d. l. filio. & vide not. per Barto. in.l. ex eo. in fin. s. de test. milita. & in.l. per hanc. C. de aduo. diuer. iudi. & per Bal. in auc. habita. in. viij. col. C. ne filius pro patre. & l. acceptā. in. xix. q. C. de vsur. & Petrū de Anc. in. c. cum aliquibus. de rescrip. in. vj. & ꝑ Ang. in.l. scriniarios. C. de testam. mili. Adde de teste, qui dicit de nocte, ꝙ vidit. Ang. consi. cxciiij.

b ¶Qualitate. quid autē sit qualitas, vide per Bal. in.l. j. in. x. colū. & ibi Io. Cal. de confes. & in.l. ea, quæ. C. de condi. & dem. & quando puniatur magis factum palàm, ꝗ clàm, vide per Bald. in.l. j. C. de sum. trinita.

¶Scholares debent tractari hic, vt ciues. modò quidam fuit scholaris, qui stetit certo tempore, quo nō est reuersus ad studium: quæritur an desinat esse scholaris ita, quòd possit, vt forensis offendi? videtur ꝙ sic. Nā eo ipso, ꝙ perdit consuetudinē reuertendi, videtur perdere beneficium scholaris: vt.l. naturalem. §. pauonum. & §. seq. s. de acquir. re. do. & insti. de re. diui. §. pauonum. & §. sequen. Breuiter quando scholaris recedit, & aliud exercitium assumit: quia incipit ire, vt assessor: & incipit esse aduocatus: & tunc desinit esse scholaris. l. legatis seruis. §. si ex officio. s. de legat. iij. Sed quando istud non apparet, dico: quòd ex quantitate temporis apparebit, vtrum desierit esse scholaris, vel non. Quantitas autem temporis videtur, quòd relinquatur arbitrio iudicis: vt.l. ij. §. emansor. j. de re mili. Tamen dico vobis, quòd habemus hoc limitatum, quòd per quinquennium non reuertendo quis desinit esse in matricula: vt. C. de primicerio. l. ij. circa medium. & de domest. & protec. l. iij. li. xij.

1 ¶Venio † ad secūdū,[a] scilicet qualitatem temporis: quæro vtrum sero, vel mane dicatur dies, vel nox? Ista quæstio est multum antiqua. & dicunt isti antiqui, quòd in dubio assumatur mitior via: vt intelligatur in dubio ꝙ sit dies. vnde.l. dicit, quādo sol est super terrā dies est: & quādo nō, tūc nox est: vt.l. hęc verba. infrà de verbo. sig. Modò sero potest esse quādo sol adhuc est super terrā: sed est in actu recedendi de proximo: & tūc est dies: quia sol est super terrā. Quandoq; sol recessit: & nō est, super terrā: tamē quia de propinquo recessit, adhuc remanet aliquod lumē propter claritatē cœli; tūc est nox: quia nō, est sol super terram: & eodē modo dico de mane. Mane potest intelligi, quādo nō est sol super terram, sed de proximo venit: quia cœlum iam albescit: tūc nox est: vt.l. Titius. §. j. s. de libe. & posth. sed sol cum de proximo incidit esse super terrā: tunc dies est. Ideo cōsulo, ꝙ cū eris assessor, facias, ꝙ declaretur in accusatione: vel ꝙ testes declarēt cū dicūt de sero, post occasum, vel ante occasum: & idem de mane ante solis ortū, vel post solis ortū. facit, ad hoc.l. j. C. de custo. reo. Sed si nihil esset declaratum: tunc in dubio intelligeremus in benigniorem partem. vt.l. si præses. & l. interpretatione. s. eo. tit.

b **Qualitate.** [b] ¶No. ꝙ punitur graui⁹, qđ fit manifestè, quā illud quod fit secretè. Cōtra. C. de sum. tri. l. nemo clericus. dic vt ibi per Cy. ¶Itē dicitur hîc in text. à grassaturis. quid est hoc dictū? gloss. exponit vno modo: sed fateor, ꝙ potest accipi illo modo, vt dicit glos. sed hic accipitur aliter à grassaturis. i. aggressuris. nā aliter fit rixa sine aggressura, aliter cū aggressura, vt dixi s. eo. l. respiciendum. §. delinquūt. De istis dualitatibus, an sit iniuria atrox, vel non, dicam. s. de iniur. l. prætor edixit. §. atrocem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet exprimere quantitatem furti in processu.*

Quantitas. ¶No. quò quantitas discernit abigeum à fure: & sic in multis locis statutum imponit pœnam furti, secundum quantitatem furti. Ideò † tunc iudex debet exprimere quantitatem furti in processu: aliâs nō posset punire, nisi pœna mitiori: vt.l. si præses. & l. interpratione. j. eo.

Euentus. ¶Text. ibi facta. subaudi, puniātur: vt à sapienti, secundùm glos. habes ꝙ punitur factū à demētissimo. Contra. s. ad l. Pōpe. de parri. l. pe. in fi. & l. infans. s. de sicar. Sol. intellige hîc dementem: id est, temerarium & subitū hominē: nō tñ habentem alienationem mentis. ¶Secūdò op. de eo, quod dicit ipemet tex. ꝙ euēt⁹ nō debet cōsiderari: vt.l. j. §. j. s. de sica. So. secundū verba.l. nō cōsideratur euētus: vt.l. cor. de sica. quia sufficit animus deductus in actū: tūc iudex de æqtate sua, per.l. qd ergo. §. pœna grauior. poterit pœnā augere, vel minuere cōsiderato euentu. & ita intelligit Iac. de Are. hūc text. ¶Itē op. dicitur hîc, ꝙ casus fortuitus punitur. Cōtrà fortuitus casus est, cui resisti non potest: vt.l. contractus. j. de reg. iur. ergo videtur, quòd quis ex eo non debeat puniri: quia si hoc esset, puniretur sine culpa. Contra.l. aliud est fraus. j. de verbo. significa. Solut. intellige hîc casum præcedente aliqua culpa: vt.l. respiciendum. §. delinquunt. & ibi dixi vobis. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Pœna quando augeatur, & quando minuatur propter multitudinem.*

2 *Vniuersitas, an possit delinquere? nu. 4.*

3 *Vniuersitas, an aliud sit, quàm homines uniuersitatis. quòd non, secundùm Philosophos, & Canoni. sed secundùm Iuris fictionem sic.*

5 *Vniuersitas qualiter puniri possit?*

9 *Henricus Imperator damnauit Ciuitatem Brixiæ subijciendam aratro: sed pœnam misericordia relaxauit.*

7 *Bonifacius propter delictum quorundam templariorum, totum collegium ipsorum destruxit.*

8 *Vniuersitate damnata in pœna pecuniaria, tamen illi, qui non deliquerunt, non debent contribuere in solutione collectæ.*

9 *Vniuersitatis homines omnes, si iuerunt ad occidendum hominem campana pulsata & uexillo leuato, uniuersitas non dicitur fecisse: nisi deliberato proposito & consilio hoc fecerit.*

10 *Vniuersitas potest puniri ex delicto facto per homines de uniuersitate & ratihabitione secuta.*

11 *Vniuersitas ex facto officialis, non tenetur, nisi mandato præcedente, uel ratihabitione secuta.*

12 *Vniuersitate punita, quando possunt puniri aliqui homines singulares?*

13 *Collecta an imponatur per solidum & libram: uel per capita uniuersitate damnata? remissiuè.*

Nonnunquam. ¶De hoc habetis in.l. quid ergo. §. pœna grauior. s. de insa.

1 ¶† No. ꝙ propter multitudinem delinquentiū pœna exacerbatur: quādoq; totū ecōtra. Quòd propter multitudinē delinquentium pœna minuitur. quid enim si oēs huius ciuitatis: vel saltē maior pars hominū delinquūt, minuetur ne pœna? Dicit glo. detrahendum est seueritati: vbi strages multorū hominū iacet: vt.l. qui cędē. s. de sica. Ista gl. videtur cōtradicere textui: qa in tex. multitudo est causa augendi pœnam. sed in glos. est causa minuendi. Respondeo quandoque delictum est cōmissum à multis: & hoc cōstat. & tūc propter multitudinē pœna minuetur: vt in gl. Qñq; delicta non sunt cōmissa à multis: sed est dubium, ne cōmittantur propter multas personas aptas ad hoc: tunc exercebatur pœna. ita loquitur tex. ¶Ista gl. inducitur per doctores. ad. q. vniuersitate delinquēte, vt mitius puniatur. Ista quæstio est multū subtilis sub audi iudicio meo. Nā primò est videndum, an vniuersitas possit delinquere. Secundò est videndū, an possit puniri.

2 Et quòd possit † delinquere, videtur tex. in.l. metum. §. animaduertendum. cum sua gl. s. quod met. cau. & not. in.l. sicut. §. j. s. quod cuiusq; vniuer. nomine. & j. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. & ibi gl. In cōtrarium videtur tex. in.l. sed si ex dolo. §. j. s. de dolo. Prætereà vniuersitas est nomen iuris: & non habet animū: nec habet intellectum. ergo nō potest delinquere: vt.l. j. §. j. s. si qua. pau. fe. dicat. & in.l. infans. s. de sica. & hoc videtur tenere Innocen. extra de senten. excom. c. grauem. Alij dicūt, quòd vniuersitas potest delinquere omittendo: vt.l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosanct. eccle. non autē cōmittendo per rationes prædictas. Horum opini. refert Cy. C. vnde vi. l. si quis in tantam. in vlti. q. circa personas. hoc non placet: quia video vniuersitatē delinquere committendo: vt in auc. item nulla communitas. C. de epi. & cle. & x. col. de pace tenenda. c. j. & de sta. contra liber. ec. §. item quęcūq; cōitas.

3 ¶Quid dicemus? breuiter ad intellectū huius quęstionis debemus videre primò, † an vniuersitas sit aliud, ꝗ homines vniuersitatis. Quidā dicūt, ꝙ nō: vt not. in. d. l. sicut. §. j. s. quod cuiusq; vniuer. no. & l. j. in fi. s. de colle. illi. & hoc tenent omnes Philosophi, & Canonistæ: qui tenēt, ꝙ totū nō differt realiter à suis partibus. Veritas est, quòd si quidem loquamur realiter verè, & propriè, ipsi dicūt verū. Nā nil aliud est vniuersitās scholarū, quàm scholares.

a ¶ Nonnunquam, quæro, an vniuersitas. Adde Innocen. in. c. cum ex in
iuncto. de operis noui nuntiatio. & docto. omnes in. c. dilectus. de simo. el
ij. & adde, quòd vniuersitas non dicitur contumax ante, quàm congregari
potuerit: vt in. l. j. C. de lib. vniuersi. & an appellatione hominum veniat
vniuersitas. dixi post Barto. in. l. ij. de verbo. sign. j. Quomodo autem vni-
uersitas possit ci-
tari: vide in. l. non
potest. de regulis
iuris. & in. l. me-
tum. §. animaduer
tendū est. ff. quod
met. caus. & quo-
mō debet citari di
xi, in. l. sicut. §. j. ff.
quod cuiusque vni-
uersi. nomi. Et an
p contumaciā vni
uersitas deponi
possit, & priuari
priuilegiis? no. de
sent. exec. c. quod
de his. & c. grauē.
& refert Bal. in. c.
j. de mi. vas. qui cō
tu. est. Adde qđ
Bal. de pa. cōstā.
in ver. vniuersita-
te, dicit, ꝙ ibi est
tex. ꝙ vniuersitas
dānū dare dicitur.
& quod maior ps
facit, tota vniuersi
tas fecisse videtur.
l. quod maior. j. ad
munici. Itē si aliq
consiliarii, & An-
ciani faciant, vide
tur id facere ipsa
vniuersitas. alleg.
de vi & vi arma.
l. sine me. & ideò
videmus, ꝙ vni-
uersitas accusata
rñdet per syndicū
suum absentem
speciale manda-
tum à ciuibus. C.
de re mil. l. tā col-
latores. libro. xij.
nec reqriꝫ quòd
illę singulares pso
nę quæ delinquūt
nominētur in syn
dicatū: quia non
cōstituitur syndi-
cus nomine iporū
sed vniuersitatis.
de re. diuisio. l. in-
tantum. §. vniuer-
sitatis. Et nota ꝙ
facilius fit inquisi
tio contra vniuer
sitatem, quàm cō
tra singulares per-
sonas: quia deli-
ctum magnæ vni
uersitatis, nō pōt
esse, nisi notoriū
& famosum: vt. C.
de offic. rect. pro-
uin. l. iustissimos.
& arg. extra de iu
di. in. c. exhibita.
saluo eo, qđ not.

sed secundùm fictionē iuris, ipsi non dicunt verū.
Nam vniuersitas repræsentat vnam personam, quæ
est aliud à scholaribus, seu ab hominibus vniuersita
tis: vt. l. mortuo. ff. de fideiusso. Quod apparet: quia
recedentibus omnibus istis scholaribus, & aliis re-
deuntibus, eadem tamen vniuersitas est. Item mor-
tuis omnibus de populo, & aliis subrogatis, idē est
populus: vt. l. proponebatur. ff. de re iu. Et sic aliud
est vniuersitas, quàm personæ, quæ faciunt vniuersi
tatem secundùm iuris fictionem. quia est quædam
persona repræsentata: vt. d. l. mortuo. Hoc etiā præ
4 misso, † si quæris, an vniuersitas possit delinquere.
Respondeo, propriè non pōt delinquere: quia pro-
priè non est persona: vt dictum est. Tamen hoc est
fictum positum pro vero: sicut ponimus nos Iuri-
stæ. ¶ Si quæratur, an vniuersitas delinquat: dico, ꝙ
sic. Peccatum enim omissionis potest committere
vniuersitas. Nam ipsa vniuersitas tenetur aliquid fa-
cere: quod si omittitur, vniuersitas omittit: licet
hoc contingeret negligentia regentium ciuitatem:
tamen ipsa dicitur negligere: vt. l. iubemus nullam
nauem. C. de sacrosan. eccle. coniuncta. l. si procura-
tor. §. si tutoris. j. man. in fi. §. In delicto verò com-
misso, seu quod committitur faciendo, debes aduer
tere. Nam quædam sunt, quæ tantùm fieri possunt
per ipsam vniuersitatem: vt facere statuta: dare iuris
dictionem: imponere collectas, & simi. Isto casu po
test vniuersitas delinquere. vt. d. auꝫ. item nulla com
munitas. de sacrosanct. eccl. in auꝫ. cassa. & de sta. cō
tra. li. eccle. in prin. & §. item quæcunque cōitas. Nec
enim potest dici ꝙ aliquis priuatus hoc faciat: sed
hoc facit ipsa vniuersitas, in qua est illud ius: vt. l. o-
mnes populi. ff. de iusti. & iur. & l. fi. C. de iuris. om.
iudi. Quædam sunt, quę non respiciunt ista iura re-
sidentia apud vniuersitatem: vt committere homici
dium, vel facere violentiam, & similia: & tunc vni-
uersitas non potest hoc facere propriè: quoniā ista
requirunt personam veram: vt. d. l. sed si ex dolo. §.
j. ff. de dolo. Sed dicitur cōmitti impropriè per alios
regentes ciuitatem, seu alios, quibus ciuitas commi-
sit vigore statuti: vt. l. j. in fin. cum. l. seq. ff. de acquir.
poss. & de libe. vniuersi. l. j. & ita intelligo. l. metū.
§. animaduertendum. cū sua gloss. ff. quod met. cau.
& l. aliud. §. refertur. cum sua gl. j. de reg. iur. ¶ Hoc
5 præmisso † quæro, an vniuersitas[a] possit puniri? do
a cto, dicunt ꝙ sic: sed alterabitur pœna per gloss. ita
Cy. dicit in præallega. l. si quis in tantam. sed domi.
Innocen. tenet, quòd vniuersitas non potest puniri
criminaliter: sed potest conueniri ciuiliter. Ita dicit
in. c. dilectus. el. ij. extra de simo. & d. c. grauem. de
senten. excō. ¶ Mihi videtur, ꝙ dicat contra casum
x. col. de pace tenenda & iura. fir. §. j. vbi dicitur, ꝙ
ꝙ ciuitas, vel castrū deliquerit. rūpendo pacem, pu
nitur. Quid ergo dicemus? aduerte. Rationes, quæ
mouebāt Inno. erant istæ. Si vniuersitas puniretur
criminaliter: ergo punirētur pupilli, & infantes, qui
non consenserunt. quod esset iniquū. Prætereà, cū
mortuis omnibus hominibus, & aliis subrogatis,
eadem sit vnuersitas: ergo illi, qui posteà nascerētur
punirentur. quod esset absurdum. ¶ Mihi videtur
sic dicendū, quòd pro delicto non est dubiū, ꝙ pōt
vniuersitas conueniri ciuiliter, in eo, quod ad eam
peruenit: vt. d. l. metum. §. animaduertendū. ff. quod
met. cau. & l. sed & si ex dolo. §. j. ff. de dolo. de eo ve
rò, quod nō peruenit, an possit ciuiliter, vel crimina
liter cōueniri: puto idem iuris esse, in quo dico sic.
Quædam sunt delicta propter quæ filius punitur

insti. de publi. iu. in prin. & in. c. fi. de do. & contu. Imò si iudex vult inqui
rere contra singulares personas, oportet quòd fama sit specialiter contra
eos, & non per procuratorem, si causa exigat retentionem personæ. c. eos
qui. de sen. excom. lib. vj. Et aliquando ista detentio est arbitraria, aliquan
do necessaria. Adde ꝙ Bal. de pa. constan. in ver. si qui ex parte. dixit no-
tan. ꝙ ciuitas pōt obligari per iusiurandum, & sub iusiurando pacisci, licet

non habeat animum. Vnum dicit, ꝙ iuramentum est referendū ad animū
ciuium, per ea, quæ no. Inn. de sen. excō. in. c. grauem. Itē adde prædictis
no. per Bal. per illum tex. in auꝫ. item nulla cōmunitas. de epis. & cler. & in
l. humanum. C. de legi. & per. d. Io. An. & Pe. de Ancha. in. c. dilectus filius.
de simo. per Bart. in tracta. qui sint rebelles. in versic. rebellando. ad finē.

propter patrē: vt in crimine. l. Iul. ma. & in crimine
hęresis: vt. C. ad. l. Iu. maie. l. quisquis. §. j. extra de hæ
reti. c. statutum. lib. vj. & de pœ. c. felicis. li. vj. Tunc
isto casu, pōt vniuersitas criminaliter puniri: vt fuit
factum de Chartagine, quæ passa est aratrū: vt. ff. qui
6 mo. vsusfru. amit. l. si vsusfructus. † Et ego vidi sentē
b tiam[b] diffinitiuam Imperatoris Henrici, quam de
dit contra ciuitem Brixiæ, quæ fuit sibi rebellis: in
qua dicebat illam ciuitatem esse subiiciendam ara-
tro. quam pœnā ex misericordia relaxauit. Quę sen
tentia diffinitiua, est lex: vt. l. fi. C. de le. & in istis ces
sant rationes Innocen. vbi possunt puniri paruuli ꝓ
pter maiores, & descendētes propter ciuitates suas.
7 Et ita fecit Papa † Bonifacius: quia propter delicta
quorundam templariorum, totum Collegiū tem-
plariorum fuit destructum: quia erant hæretici.
¶ Quædam sunt delicta, in quibus filius non pu-
nitur, propter patrē. & hoc in casibus, in quibus di-
xi vniuersitatē delinquere, vniuersitas ipsa punieꝫ.
tamen in modo puniendi est differentia: quia si qui-
dem pœna cadit in vniuersitatem. ita quòd non in
singulos de vniuersitate: vt si debet publicari aliqua
res vniuersitatis, ipsa vniuersitas punietur: vt. d. l. iu-
bemus nullam nauem. C. de sacrosan. ecclesiis. sed si
esset talis pœna, quæ æquè caderet in vniuersitatem
& in singulos, vt est pœna pecuniaria: tunc si quidē
est collegiū, vt collegium priorū, qui sunt in nume-
ro. x. vel similiū, non punientur omnes de collegio,
sed tantū illi, qui consenserunt. Casus est in. l. j. circa
prin. ff. de ma. conue. in eo, quod dicit: qui præsentes
fuerunt & c. Sed si esset collegium magnū, & diffu-
sum: vt est populus, seu aliqua cōitas: tūc quia discer
nere cōsentientes à nō consentientibus esset diffici-
le, tota ciuitas, & tota vniuersitas punietur: vt dicta
auꝫ. ita nulla communitas. de pac. iura. fir. c. j. Si verò
esset delictum, quod non cadit in vniuersitatem, pro
priè, vt homicidia, & rapina, & similia: tunc dico v-
niuersitatem puniri more priuatorum, si pœna po-
test in vniuersitatem cadere: vt. d. l. metū. §. animad-
uertendum. Sed si non posset caderet talis pœna, vt
est pœna decapitationis. nam vniuersitas nō potest
decapitari: quia non habet caput verum, sed fictum:
tunc illa pœna alterabitur in aliam. arg. huius gloss.
& l. quid ergo. §. pœna grauior. & l. hos accusare. §.
omnibus. in fi. C. de accu. Dices tu, quare non ampu-
tatur illud caput fictum: hoc est, dissoluatur colle-
gium, seu vniuersitas illa? Rñ. quia sequereꝫ illud in-
cōueniens, qđ dicebat Inn. quia punirenꝫ nō culpa-
biles. Dices tu, certè & in pœna pecuniaria illud cō-
tingit incōueniens: quia collecta imponeꝫ illis, q nō
8 deliquerunt: certè & in veritate ego † cōcederē istud,
quòd licet superior totā vniuersitatē condēnet: vt di
xi: tamen illi, qui non deliquerūt, non debent contri
c buere in solutione collectæ[c] de iure. arg. d. l. j. circa
prin. ff. de ma. conue. & hoc vidi in quadam sentētia
9 diffinitiua Imperatoris Henrici. ¶ † Vlterius quæ-
ro: omnes homines de ista vniuersitate iuerunt ad oc
cidendum quendam: vtrum dicatur vniuersitas occi
disse? Glo. in. l. sicut. §. j. ff. quod cuiusque vniuer. no-
mi. mouet hanc. q. & non determinat, sed veritas est
ista: ꝙ tunc videtur facere vniuersitas qñ deliberato
proposito, & consilio hoc facit: aliâs non diciꝫ facere
vniuersitas: sed dicuntur facere singuli. Casus est iu-
dicio meo. in. l. semper. §. ij. ff. quod vi aut clā. & hoc
videꝫ tenere glo. in. l. aliud. §. refertur. j. de reg. iur. I-
sto ergo casu non posset fieri inquisitio contra vni-
uersitatem: sed cōtra illos homines singulares, q hoc

vide Bal. in. l. j. §. j.
qđ cuiusque vniuer
si. nomine. & Spe
in titulo, de accu.
in prin. versiculo
sed nūquid possit.
& Bal. in. l. metū.
§. aīaduertēdum.
qđ me. cau. & in
l. ciuitates. quod
cuiusque vniuersi.
Cy. in. l. si quis iu
tantā. C. vnde vi.
in ver. sed pone. &
vide Bal. in. l. pol-
la. C. de his, quib.
vt indig. & in lege
data. C. qui accus.
Bal. in. l. etiam. in
v. & vj. colū. C. de
execu. rei iudic. in
ver. Et ego Bal. in
l. sicut. §. si quid
quod cuiusque vni
uer. no. & qđ no.
Bal. in auꝫ. ad hęc.
in vlti. colū. C. de
vsur. ibi nō cōsen
tientibus esset dif
ficile. vide not. per
Inno. & Io. And.
in. j. c. de his, quę fi
unt à ma. parte ca.
Bal. in auꝫ. sed oī-
no. in. iij. colū. ne
vxor pro marito.
ibi criminaliter er
go punirentur pu
pilli. sed qualiter
fiet executio con
tra pupillum, vel
vniuersitatem? vi-
de Bal. sing. in. l.
etiam. iij. colū. C.
de execu. rei iudi.
qđ not. Adde, an
vniuersitas possit
puniri & conueni
ri? Angel. consil.
clx. & cxcvj. vide
etiam Old. in con.
clxvj. & cccxv.
b ¶ Vidi sententiā.
adde qđ no. Bar.
& quæ ibi dixi in
l. hæreditatem. ad
l. fal. vide quodno.
Bal. in auꝫ. habita.
in. iiij. colū. C. ne
filius pro patre. &
ꝙ ciuitas interdi-
cta, & cōdemnata
non redimet pri-
uilegia ciuitatis: &
ꝙ ciuitas possit da
mnari de crimine
læsæ maiestat. &
bona dari in præ-
dam. tenet Baldus

in. l. ex testamento. C. de testamento milit. ibi, vt si debet publicari. Ad-
deque in causa capitali vniuersitatis potest interuenire ꝓcurator. ita fuit deci
sum per gloss. in. l. sed si hac. §. fina. de in ius vocan. & per Baldum in. l. ij.
ff. de accusatio. vide in materia do. Abb. in. c. j. de postu. præla.
c POMATES. ¶ In solutione collectæ. Hanc autem doctrinā Bar.
hîc, tenet & sequiꝫ. d. Abb. in. c. dilectus. secūdo, circa fi. de simo. & in. c. in
fecerunt.

geneſi.col.iij.de elec.& tenuit Ioã.an.in.c.felicis.§.j.de pœ.in.vj.in no uel.& ibi Gemi.multum no.& Car.flo.in.cle.j.ſuper verbo, ciuitas.colũ. xxiiij.de pœnis.& Ange.in conſilio.clxiij.incipi.cum multitudo. Et per iſtam doctrinam Bar.inuenio conſuluiſſe Paul.de caſt.conſil.lxxxvj.incip.in cauſa. Fortẽ.quòd cum homines eiuſdem villæ poſuiſſent ignem ad fœnum certi nobilis, quod nõ ſufficiebat ad hoc vt procederet libellus ꝓbare homines villæ ignẽ poſuiſſe,niſi etiã probaretur,quòd hoc facerent animo deliberato & ex ꝓpoſito, & conſilio.& Ioan. de lignano in clemen.j.de pœ.referẽdo Imo.in.ij. col.& do. Car. in ij.quæſt. vbi per eum aliâs ſe corã Papa defendiſſe ciuitatem Bo.dicen.quòd proximis annis pro ciuitate Florentiæ dom. Franciſ. de Aret.con.clxiiij. inci.ſicut Ioã. dixit in Apocal. in xj.colũ.& ſeq.Et ꝑ hãc doctrinã de bes limitare gloſ. ĩ.l.ſed ſi ex dolo.ĩ princ.ſ.de dolo.ꝗ vult,ꝙ ſi per ciuitatem cõcurrunt hoĩes ciuitatis,& committatur aliquod delictum ꝙ teneatur Ciuitas. qđ debet intelligi, ſi pri⁹ cõuocato cõſilio, vt hic, ꝑ Bar.&;vide Fel. c. cũ omnes. colũ.xv. de cõſti.& col.xviij.& plenè Ana.ad hoc in c.dilectus.col.iij. & ſe. vſq; ad finẽ opp.ſuę.& Anc. vbi declarat. clviij. colũ. iij. vide etiã Cęp.cõſ.xix. columna penulti. & Anchar.clxv. & Old.lxv.

a ¶Quæro ſi eſt. Si eſt punita vniuerſitas: an poſſint puniri homines ſingulares?Vide per Ioã. Andr. in.c.fin.de pœ.in vj vbi dicit,ꝙ ſic: quia quod debet vniuerſitas,nõ de bẽt ſinguli.& ecõ trario.l.ſicut.§. j. quod cuiuſq; vniuerſi.Item poteſt vniuerſitas teneri,& non ſinguli:ita dicit fuiſſe factum in ciuitate Viterbij.argu.l.ſemper.§.in ſepulchro.quod vi aut clàm.quia alia pœna eſt in peccatis vniuerſitatis:alia in peccatis ſingulorum.vide.l. ne quid.ſ.de in cen.rui.naufra.

b ¶Poſſit relinqui. Damnato in metallum,& deportato ad pias cauſas,an poſſit relinqui?vide Bal.in.l.j.C.de ſacroſan.ecc.in.xj.col.& ſeq.ibi,qd hodie differat damnatus in metallũ à deportato?& vide Bal.in.l.cunctos

fecerũt,Plus dico,ꝙ ſi leuato vexillo,& pulſata cãpana iuerũt ad hoc faciẽdũ,ꝙ nõ dicatur delinquere vniuerſitas,ſi deliberatio non pręceſſerit:vt.d.ll.Et iſto caſu illi qui leuauerũt vexillũ, & campanã pulſauerunt, magis dicuntur incitatores perſonarũ,ꝙ̃ vniuerſitas dicatur hoc facere. De hoc loquitur.C. de ſedi.per totũ ti. Et iſto modo ꝙ pręcedat deliberatio,intellige glo.in.l.metum.§.animaduertẽdũ.ſ. quod me.cau. Puto tñ,†ꝙ poſſet ſeq ratihabitio: quod ſufficeret ad puniẽdũ vniuerſitatẽ:vt ſi ꝑ vim expulerint me de caſtro:& vniuerſitas illud ſibi retinet:vt.d.l.ſed ſi ex dolo.§.j.ſ.de do.&.l.j.§.deiecisſe.ſ.de vi & vi arma.qđ etiã tenet Inno.in.d.c.grauem.¶†Quæro an ex delicto officialis teneaẽ vniuerſitas:videẽ ꝙ nõ:qa vniuerſitas nõ videẽ mãdaſſe officiali,ꝗ delinquat:vt.l.ſi ꝓcurator.ſ.de cõd.inde bi.Nõ ob.l.iubem⁹ nullã nauẽ.qa ibi officialis negligit nõ faciẽdo aliqđ:& ideo videẽ,ꝙ ex facto officialis nõ teneaẽ, niſi ſecuta ratihabitione, vel mandato præcedẽte.de hoc tñ Cy. diſtinguit latius in præal le.l.iubem⁹ nullã nauẽ. ¶ Quæro ſi eſt punita vniuerſitas:†an poſſint puniri aliq̃ homines ſingl'ares?ᵃ videẽ ꝙ nõ,qa ſecũdũ hoc de delicto eiuſdẽ hominis, bis quęreret. Dico ſic: quædã ſunt delicta, quę dicũẽ fieri ꝑ vniuerſitatẽ, vt dixi.& in illis ſola vniuerſitas põt puniri, tãꝙ̃ faciẽs, alij ſingulares poterunt puniri, tãꝙ̃ inſtigatores,& fieri faciẽtes, vt.l.j. §.incidit.ſ.ad Turpil.&.l.hęc verba.ſ.de adul.cũ ſi. Sed in delictis,ꝗ nõ fiũt ꝓpriè ꝑ vniuerſitatẽ,erit totum cõtra, qa faciẽtes punienẽ de delicto, vniuerſitas verò punieẽ tãꝙ̃ fieri faciẽs, vel tanꝙ̃ ratũ habẽs ſuo nomine: vt ex prędictis apparet. & ex hoc habes practicã. ¶†Vltimò quęro: cõdẽnata vniuerſitate, vtrũ imponeẽ collecta ꝑ ſolidũ,& librã, vel capita?dixi in.l.iiij.§.actor.ſ.de re iud.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Fratres minores,licet non poſſint habere proprium:an poſſint petere ex cauſa alimentorum?remiſſiuè.*

2 *Banniti, an æquiparentur deportatis, uel damnatis in metallum?remiſſiuè.*

LEX XVII.

Quidam ſunt ſerui.

¶Opp. & videẽ ꝙ dãnatis in metallum poſſit relinquiᵇ: vt.l. ſi in metallum .ſ. de his quę pro ſcrip.ha.&.l.legatum.ſ.de capi.dimi.Solu.quod dicitur fallit in cauſa alimẽtorum,vt ibi.Et hoc† facit ad.q.an fratres minores,vel alij,qui non poſſunt propriũ habere ſaltẽ poſſint petere ex cauſa alimẽtorũ.de quo dixi plenè in.l.ſeruos.ſ.de ali.& ci.le. ¶ Secũdò op.diciẽ hic,deportati retinẽt ea ꝗ ſunt iuris gẽtiũ, ſed nõ ea, ꝗ ſunt iuriſciuilis, ſecundũ hoc.Cõtra,ex cõtractu iuris gẽtiũ oriẽ actio quæ eſt iuris ciuilis, & obligatio ciuilis: quæ eſt de iure ciuili:vt inſti.de ob.in prin.ergo iſti nũꝙ̃ poterũt petere aliqđ.Rñdeo in iſtis,in quibus obligatio reſeruatur de iure gẽtium,conceditur eis hr̃e actionẽ:vt.l.ſi mãdauero.§.is cuius.ſ.man.& de re iu.l.ſi victũ.cũ ſua gl.Ideò illud, quod gl.dicit,ꝙ poſſunt vẽdere,& emere,nõ eſt ſine effectu:qa hẽbũt actionem,licet ſint iuris ciuilis.¶Item opp.ꝙ nemo fiat ſeruus ex ſupplicio:vt in auẽ.ſed hodie.C.de do.inter vi.& vxo.dixi plenè in.l.ſi victũ.Rñdeo,ꝙ illæ ll.in hoc hodie corriguntur:ꝙ nullus dãnatus,qui debet ſuperuiuere,efficitur hodie ſeruus:ſecus ſi nõ debet ſuperuiuere:vt.j.eo.l.qui vltimo.& ibi dicã.

2 ¶Vltimo†iſta.l.facit.quid perdãt exbãniti:vtrùm æquiparẽtur deportatis,vel ad metallũ dãnatis:nõ examino hîc,ſed examinaui in.q.quã feci de hoc.

LEX XVIII.

Cogitationis.

ᶜ ¶De hoc dic, vt per doct.in.l. ſi quis non dicam rapere.C.de epi.& cleri. & per Dy.in.c.peccati.extra de reg.iur.lib.vj.& tãgam in.l.j.in prin.ſ.de extraor.cri.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Iudex nemine defendente,poteſt ex officio inquirere defenſiones rei.*

LEX XIX.

Si non defendantur.ᵈ

1 ¶No.†ꝙ iudex põt inquirere ex ſuo offõ defenſiones rei,nemine defendẽte:vt hîc.& in.l.j.in fi.ſ.ti.j.& ibi dixi.Et ſic facit,ꝙ iudex in cã criminali poſſit inducere teſtes à ꝑte nõ productos:& ita per hanc.l.determinaui in.q.quam diſputaui Piſis.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Aduocatus,uel doctor antiquus,an poſſit ſeruire per ſubſtitutum.*

LEX XXII.

In metallum.

ᵉ ¶Facit ad qõnem,ꝙ doctor, vel aduocatus antiquus,poſſit ſeruire per ſubſtitutum.†de quo dixi vobis in.l.nemo eſt,qui neſciat.ſ.de duob.reis.&.l.continuus.§.cũ quis.ſ.de ver.ob.doct.tãgũt in.l.j.§.ne autẽ.C.de cad.tol.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Dãnatus in metallum ad tempus intelligitur de decennio: ſi autem eſt damnatus ſimpliciter,intelligitur perpetuò.*

LEX XXIII.

Sine præfinito.

ᶠ ¶Hæc.l. eſt no.& ſingularis:& fortè nõ reperies ſibi cõcordantem. ¶Op.C.eo.l.ſeruus.Rñdeo,qñꝙ̃ qs dãnaẽ in metallũ ſimpliciter:tũc intelligiẽ ꝑpetuò,vt ibi.Qñꝙ̃ dãnatur ad tps:ſed tps nõ exprimitur:& tũc intelligitur de decẽnio.†Caſus eſt hic not.Qñꝙ̃ dãnatur ad beneplacitũ iudicis:tunc dic,vt dixi in.l.cẽteris.ſ.de ver.ob.& ꝑ doct.in.l.fi.C.de cõtrah.emp.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Arma expulſi de ciuitate ob rebellionem,ubicunque ſint picta in ſui honorem,deſtruuntur.*

LEX XXIIII.

Eorum.

1 ¶No.ꝙ quando aliquis eſt expulſus de ciuitate† propter proditionem,vbicũꝙ̃ arma eius ſunt depicta in ſui honorem,debent deſtrui.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Pœna num propter diuturnitatem temporis aggrauetur, uel ſubleuetur.*

LEX XXV.

Si diutino.

1 ¶Op.& videẽ,ꝙ propter diuturnitatẽ temris pœna aggrauetur:†vt.l.aut facta.§.tps.ſ.e.ti.Vera ſo.eſt iſta,quæ tãgiẽ in prin.glo.Quedã ſunt delicta mometãnea,quæ reiteratiõnẽ nõ recipiũt:& tũc ſi qs tale delictũ cõmiſit antiquo tpe:& nũc de eo puniẽ,pœna debet aliqual'r ſubleuari.& ita loqẽ hîc.qđ intellige,ſi tpe recẽti maleficij cõmiſſi,de hoc nõ fuit cognitũ:ſecus ſi in recenti tẽpore fuit cognitũ:ſed propter ei⁹ abſentiã,& cõtumaciã

populos.in penul.colum.de ſum.trinita.de damnato ad mortem,qui fuit acceptus de manibus familiæ,quòd tamen remanet ſeruus. Et qualiter debet intelligi iſta.l.vide in Spe.de accuſatio.in proœ.vide omnino in regula,peccati venia.de regulis iuris.libro.vj.Ibi.ij.opp.dicitur hîc deportati. quid ſi fiſcus nõ vult bona deportati:an poterit agere deportatus pro bonis illis?vide Bal. in.l.ſi verò.in prĩci.ſ.qui ſatiſda.cogã.Adde quæ po ſui in.l.j.C.de ſac. ſanct.eccle.

c ¶Cogitationis. Ad iſtam.l. adde not.in.c.felicis.de pœnis, in vlti.& quæ dixi in.l.j.in fine.ꝙ quiſꝙ̃ iur.

d ¶Si non defendãtur. De materia huius.l.nota.Bar. in.l.j.§.ſi quis vltimo.ſ.de quęſtio. & idem Bart.in.l. iiij.§. hoc autem iudiciũ.ſ.de dam. infect.& ibi vult, ꝙ qs põt innocentiam ſuã purgare iuramento à delicto,de quo fuit in q̃ſitus. vide quæ dixi poſt Bal.in.l. data opa.xix.col. & ĩ fi.C.qui accu.

e ¶In metallum.vide Bar.in.l.in furti.§.j.ſ.de pact.

f ¶Sine præfinito. Iſta eſt.l.ſing.nã habemus alibi,ꝙ vbi lex dicit ĩ diebus illis,intelligiẽ in duobus:vt in.l. inter illam.§.j.de ver.ob.& no.glo. in.l.eũ qui Calendis.e.ti.vide Bart. ĩ.l.ſi qs adulteriũ. §.j.ſ.de adult.Itẽ dum lex dicit,de trib⁹ terminis.intelligitur de trib⁹ annis tantũ:vt eſt caſus.& no.Bart. ibi.in.l.iij.§. ſed ſi ita.de annu.legat. Itẽ vbi lex dicit, per tpa. intelligiẽ de duobus annis: vt not.glo.iũcto tex.& ibi Bald.in l.vſurę,per tpa.C. de vſu.Q uod nõ puto verũ ꝑ iſtũ tex.& gloſſ.hîc in ſecũda ſo.hoc ſentit.Sed cõtra iſtũ text.in.l.ꝙ ſi nolit.§.ſi quis ita.ff. de ædili.edicto. vbi in dubio intelligitur de duob⁹: vt ibi dixi. Item iſtum tex.limita non habere locum in interlocutoria,per.l.fi.in prin.j.eo. & habetur.l.j.C.de poſtu.Quid ſi lex dicat nõ multum tempus?certè intelligitur per ſex menſes,ſecundùm vnum intellectum in.l.excipiuntur. ff.ad ſilla.& vide Bar.omnino.in.l.ſi adulterium.§.j.de adulte.& Bald.dicit,quòd non eſt alibi.in.l.j.C.de poſtu.Et vide de hoc,ad beneplacitum iudicis.an intelligatur eſſe perpetuum?in.l.ſufficit.ſ.de condi.indeb.vide Domi.in.c.ſi.de reſcrip.in.vj.&in.c.ſi gratioſè.eo.ti.

a ¶ Diui fratres. Istũ tex. alle. no. Bart. in. l. in re furti. §. j. ꝟ. de cõdi. fur. vide Abb. in. c. ij. de pur. vulg. & istũ tex. alle. Bald. in. l. error. ad fi. C. de iur. & fact. igno. de reuocatione erroris iudicij, de quo per eundem in. l. diẽ proferre. §. nunc dicẽdum. de arbi. per Bar. & Bal. in. l. ij. de sen. ex peri. reci. C.

b ¶ No. casum. An in causis criminalibus postquam est cõclusum in causa, admittatur probatio? habetur per doct. & ibi dixi in l. admonẽdi. de iureiur.

c ¶ Admittat̃ probatio. Adde Bal. in. l. j. in. iij. col. C. de condi. inde. in ver. iiij. quæro. & habes in. l. Imperatores. ff. de re iu. In causa autem ciuili instrumenta non põt produci postq̃ est conclusum in cã, si essent de nouo reperta: secundũ Barto. in. d. l. admonẽdi.

d ¶ Nonnunq̃. ad. de quod no. Bart. in. l. cõstõnes. de ap. & not. de illo, q clamat ad arma, ad arma. & qd de eo, qui clamat, succurrite. vide Bart. in. l. iiij. §. adiectũ. vi bo. ra. Et ad ista vide Bal. in. l. ij. C. de eden. & in. l. j. eo. ti. & in. l. fallaciter. de abolitio. & ibi de rumore & tumultu in populo clamante. vide gl. seq. quę incipit bñ facit. & vide ad materiã in. l. obseruare. in fi. de offi. procon.

e ¶ Serui cęsi. bene facit glo. xlj. dist. non cogantur. in gl. quæ incipit. argu. & quod notat Bal. in. l. nobiliores. C. de cõmer. & mer. lib. vndecimo, & istud dictũ melius cadit sup hac. l, super. §. non omnes. ad istum §. adde, quæ not. Barto. in. l. ij. in fi. ꝟ. eod. & do. Abb. in. c. pastoralis. in fi. prin. in vltimo no. extra de offic. deleg. & quando nobilis puniatur tanquam vilis: vide Bal. in. l. nemo. C. de sum. trini. & fide catho.

pœna fuerit apposita: vt. l. ij. C. de requi. reis. Quedã sunt maleficia, quæ licet sint mométanea: sunt tñ reiterabilia: vt in adulterio. si aliq̃s tenuisset aliquã vxorẽ suã in adulterio longo tpe, deberet propter hoc acrius puniri: vt. l. mariti. §. sex mẽsiũ. & quod ibi no. ꝟ. de adulte. Facit. j. eo. l. capitaliũ. §. solẽt. &. §. famosos. Quædam sunt delicta, quæ non sunt momẽtanea, sed habẽt actũ successiuum: vt quando aliq̃s est fugitiuus, vel emansor: tunc pœna debet augeri, non diminui: vt. l. aut facta. §. tempus. ꝟ. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Innocentia rei, si post sententiam diffinitiuam apparet, potest absolui de gratia speciali.*

2 *Probatio post conclusionem in causa, admittitur in criminalibus, etiam per instrumenta.*

LEX XXVII.

Diui fratres. a ¶ Tene mẽti hanc. l. & nunq̃ obliuiscaris. ¶ Not. † q̃ post sententiã diffinitiuã, si apparet de innocẽtia rei, põt absolui ex gratia speciali: vt hîc. & dixi in. l. j. §. fin. ꝟ. de quæstio. quod tene mẽti. ¶ Secũdò no. casum, b in quo sententia rescinditur prætextu instrumẽtorũ de nouo repertorũ. ¶ Cõtra hoc op. de. l. Imperatores. ꝟ. de re iu. So. nõ rescinditur de iure cõi: sed ex Principis bñficio sic. ¶ † Ex hac. l. credo, q̃ post conclusionem causæ, & post testium publicationem, admittatur probatio c per instru. in causis criminalibus: sicut dixi de testibus recipiẽdis in causa criminali: q̃ possunt recipi post causæ conclusionẽ, & testiũ publicationem in causis criminalibus: vt dixi in. l. j. in fi. ꝟ. de quęstio.

LEX XXVIII.

c **Capitalium.**

Solent. ¶ Text. ibi, accommodare. i. acclamare. vt turbent populares, dum falso clamant foras, vel ad arma.

Nonnunquam. d ¶ Op. C. de seditio. l. j. dicit gl. illa l. debet intelligi secũdùm istam. Tu dic, q̃n̄q̃ isti faciunt tumultũ per lasciuiã. & tunc debet procedi eo ordine, qui ponitur hîc: q̃n̄q̃ faciũt rumorẽ ex proposito, acclamando fortiter, q̃ moriantur illi, qui regunt: & tunc habet locum titulus de seditiosis.

Serui cæsi. e ¶ Not. q̃ sicut homines nobiles ex consuetudine nõ suspenduntur, nec patiuntur istas viles pœnas. Idẽ de alijs popularibus, & diuitibus, & honestioribus.

SVMMARIVM.

1 *Lex præbet securitatem omnibus.*

Ad statuas. ¶ Not. tex. ibi, cum enim leges omnibus hominibus &c. ¶ † No. quòd leges omnibus præbent securitatem. vnde securitas non potest postulari, nisi appareat causa. Non enim præsumitur quis velle offendere aliquem, nisi causa appareat.

f **Grassatores.** f ¶ Op. j. ea. l. §. famosos. respõdeo, hîc loquitur de aggressoribus tantùm, qui maleficium non perfecerunt, sed in contrario loquitur de his, qui maleficiũ perfecerunt.

f ¶ Grassatores. vide glo. in. §. nouissimè. insti. de suspect. tut.

g ¶ Famosos. & dicit iste tex. q̃ ibi suspenduntur, vbi furtum fecerũt. adde Sali. in aut̃. si verò. de adul. Bal. per illũ tex. in. l. j. C. de Nili. agge. nõ rũpẽ. & qualiter intelligatur ille tex. in fi. dum dicit, ad bestias damnati. vide gl. no. in. l. ij. ꝟ. arbo. fur. cæsa. in ver. item op. &c. An pro furto quis possit suspendi? vide Bar. in. l. leuia. in prin. de accu.

h ¶ Quæro quis. Quis dicatur famosus latro, vel fur? vide aliquid de materia per Barto. in. l. ij. ꝟ. de fur. Est & alia species furandi, de qua in. l. fi. ꝟ. de extraor. crimi. Ange. hîc dicit, quòd non intelligit famosos latrones, qui assiduè furantur, sed vbi aggrediuntur cum armis, aut vi aufer unt. de sepulch. vio. l. ptor. §. aduersus eos, q cadauer. vide gl. in. l. respiciẽdũ. §. delinquũt, ꝟ. eod. & ibi quis sit latro, & per quos actus inducatur. & vide gloss. in. c. inter alia. super verbo latro. de immu. eccle. in fine. & facit quis dicatur consuetus latro, & per quos actus inducatur. & dicit Cy. in. l. ij. C. de rebus credi. quòd qui blasphemauit bis vel ter, non dicitur consuetus blasphemare. Quid de verbo solutus? vide Ber. in. l. j. C. quomo. & q̃n iudex. Adde. l. iij. C. de epi. audient. vbi dicit, q̃ cõsuetus, & famos⁹ fur, dicitur per vnum furtum. vide Bal. in. d. aut̃. sed nouo iure. C. de seruis fugiti. versic. iij. no. per Moder. in. c. fin. de furtis. & p Barto. in. l. ij. ꝟ. de fur. & nunquid p multis paruis furtis, quis tanq̃ famosus posset suspendi: vide Bald. in. c. j. §. iniuria. de pace iuramen. firmanda. Et differẽtiam inter latrones & fures: vide in authentica. sed nouo iure. C. de seruis fugiti. & institu. vi bon. rapt. in principi. & no. canonistæ in cap. ex parte. extra de testibus. Et quid si statutũ facit mentionem de robatoria. vide per Bal. in authentica, sed nouo iure. in. iij. colum. C. de seruis fugitiuis. & l. si te. C. de infami. quis dicat̃ prædo, qui accipit rem, absq̃ voluntate domini: & etiamsi sit debita. tex. est in. l. si ex stipulatione. q̃ est lex. v. ꝟ. de acquiren. possess. & est glo. in. l. eum qui. in verbo non omne. de fur. & no. gloss. in authẽ. nauigia. C. eo. Quis autem sit depredator, & deportator vide textum in. l. si qui aduocatorum C. de postulatio. dicit ibi Bald. quòd illud vocabulum est parum in vsu: & in paucis locis reperitur. ad de tex. in. l. prima §. primo. ff. de abigeis. Nota etiam Bald. in. l. frumentum. per illum textum. C. quæ res vendi possunt. & dicitur furtum esse genus, quod continet sub se rapinam. Ita dicit Bartolus in. l. duobus. §. si quis inuenta. de iureiurando. Et de differentia inter furem & latronem. vide in capitulo ex parte. & quod ibi doctores. de restitutio. per Angelum in. §. penultimo. in authentica, vt nulli iudi. & per Bartolum in dicta authentica, sed nouo iure. & Baldum in authent. nauigia. C. de furtis.

i Quid vltimo. Damnati ad mortem efficiuntur serui pœnæ. fallit si appellatum est. Item fallit, si sententia fuerit nulla. Item si per sententiam interlocutoriam sit appellatum, hoc voluit Bal. in. d. l. j. C. ne ex delict. defunct. Et dum ponit Bartol. hîc, quid in bannitis, vide Bald. in. l. fi. suprà si à non compet. iudi. Si damnatus ad mortem euaserit, non poterit testari. facit ad statum

Qui ob inimicitias. Materiam huius. §. habes plenè. C. qui accu. l. data opera. per Cy. dicam in l. qui ædes. ꝟ. de incen. rui. nau.

In exulibus. ¶ De hoc vidistis. ꝟ. eo. ti. l. legati.

SVMMARIVM.

1 *Famosus, latro, vel fur, quis dicatur.*

g **Famosos.** g §. noster intelligit̃ duobus modis. Vno modo intelligit̃, vt latro dicat̃ fur, qui clam furat̃. Alio modo intelligitur de latronibus, hoc est de robatoribus stratarũ, q hoc faciũt publicè. ¶ Secundũ primã lect. op. de. l. fin. ꝟ. de fur. in aut̃. vt nulli iu. §. pe. vbi p furto qs nõ moritur. So. aut est fur famosus, & suspẽdit̃: vt hîc. Aut nõ est famosus, & nõ suspendit̃: sed aliter punit̃: vt in contrario. Ita dicit gl. hîc, & in aut̃. sed nouo iure. C. de seruis fugi. & in corpo. vnde sumitur. ¶ Item opponitur, quòd pro vno furto quinque solidorũ quis indistinctè suspenditur: vt in ti. de pace tenẽda. §. si quis quinq̃ solidos. x. collatione. Solutio, concedo quòd per illam constitutionem sic punitur. & per hoc est recessum à legibus antiquis. Dicũt tamẽ qui dam, quòd per illam constitutionẽ, quæ est in. x. co. de pac. iur. fir. §. iniuria. vbi dicit̃ iniuria, seu furtum legitimè puniat̃. videt̃ redire ad istas. ll. antiquas. licet gl. ibi finaliter contrariũ teneat: tamen quicquid hodie sit, in qualibet ciuitate Italiæ sunt statuta de hoc: sed de iure communi tenerem illam glo. ¶ Secundò op. prout secundo modo legitur. & videtur quòd debeat puniri. l. Iul. de vi publ. & l. iij. in prin. ꝟ. ad. l. Iul. de vi pu. So. ibi quando semel tantum fecit: secus si esset famosus latro: tunc pœna augmentaretur propter illam qualitatem: vt hîc. ¶ † Q uæro,

1 h quis h dicatur famosus latro, vel fur? dicunt quidam, illi qui hoc sæpius fecerunt. Ita dicit gl. in aut̃. sed nouo iure. C. de ser. fugi. quod puto verũ, si contra eos de hoc fama publica laborabat: vt colligitur ex hac litera, dum dicit famosos. Et intellige hoc de his, qui perfecerunt delictũ: aliàs secus: vt. ꝟ. ea. l. §. grassatores. ¶ Vltimò glo. dicit, quòd per Lombardiam aliter punitur furtum. quod dic, vt in glo. & plenius in. d. glo. de pa. iur. fir. §. iniuria.

Maiores. ¶ Opp. contra. §. nostrum. de. l. presbyteri. C. de epi. & cle. dic vt dixi. ꝟ. eo. l. quædam delicta.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ad mortem statim efficitur seruus pœnæ, & testamentum ab eo non ualet.*

2 *Damnatus ad mortem, quòd poßit examinari contra alios ad aliquale indicium.*

3 *Ista lex per auth. si hodie. C. de dona. inter ui. & uxorem, nõ corrigitur in damnato ad mortem.*

4 *Sententia excõmunicationis, quòd trahat secum executionem.*

5 *Sententia corporalis, quòd nõ poßit mandari executioni, de ea, quæ fit ab hoĩe intra. x. dies, qui dãtur ad appellandũ.*

LEX XXIX.

i **Qui vltimo.** i ¶ Ibi statim &c. Not. † quòd ad mortem damnati statim efficiũtur serui pœnę, vt hîc. & vidistis. ꝟ. e. ti. quod ad

id quod no. Bal. in l. ex ea cã. §. de postu. & vide Bar. in l. si is, qui. §. j. de testa. Bar. & Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & quod not. Inno. in c. querenti. de offi. deleg. & no. Bart. in l. cunctos populos. in pe. col. de sum. trini. & Imo. in d. l. si quis filio. §. irritum. de iniusto testa. glo. & doct. §. de don. inter virum & vxor. in auth. sed hodie. & Bald. & Imo. in l. seruo legato. §. fi. de leg. j. & Bal. in l. fin. C. si à non compe. iudi. & ad hoc vide Bar. pulchrè. in l. si eius. §. de testa. & p Ro. in l. j. de re iudic. Adde Bartol. in l. nõ tantùm. de ap.

a ¶ Quod intellige. an damnati ad mortem possint facere testamẽtũ: vide pulchrè Bar. in l. si eius. ff. de testa. & Bar. in l. cũctos populos. C. de sum. trini.

b ¶ Hodie corrigitur. an hodie damnati ad mortem, efficiantur serui pœnæ, vide in l. siquis mihi bona. ff. de acqui. hære.

c ¶ Vltimò quæro. An sententia corporalis possit mãdari executioni intra x. dies. Adde Bar. per illum tex. no. in l. nõ tantum. de appel. vbi vide. adde quod no. Bal. post Bar. i. l. si qs. §. hi, qui. de iniust. test. per Bartol. in l. si qua pœna. ff. de verb. signi. & Bald. in l. final. in vlti. col. si à non compe. iudi. per Ro. in l. j. de re iud. ibi breuiter debetis scire quòd quedã executio. vide quod no. in l. fi. C. si à nõ compe. iud. adde Bar. post Gul. in l. fur. §. j. ff. de fur. Bal. Ang. & d. Io. in l. qui à latronibus. §. j. ff. de testa. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & in l. addictos. C. de episcopa. audi. & no. in c. si quãdo. de offi. delega. Bald. in l. j. C. ex delict. defunct. in vij. colũ. & quod no. Barto. in l. nõ tantùm. j. de app. Inn. in c. quærenti. de offi. delega. Bart. in rubr. de re iudi. iuxta fi.

statum. & sic ista sententia trahit secũ executionẽ: vt not. in l. si qs filio exhæredato. §. irritũ. de iniu. rup. testa. & hac gl. & ideò istorũ dãnatorũ ad mortem
2 a nõ valet testm̃. quod intellige[a] in dãnatis ab eo, qui habuit iurisdictionẽ: vt l. ij. §. fi. §. e. Et puto hoc idẽ esse etiã si euaserit: vt si essent abrepti de manibus familiæ post sententiã latã in pręsenti, nõ dico ita de bãnitis, vt dixi in q. quam disputauit de exbãnitis.
3 ¶ † Vlterius not. ꝙ licet isti sint serui pœnæ, tamẽ possunt examinari ad aliquale iudiciũ contra alios: vt hic in fi. dixi in l. maritus. §. ti. j. ¶ Opp. in auth. de nup. §. quod aũt. posita. C. de don. inter vir. & vxo. auth. sed hodie. † Rñdeo illud, quod hac. l. dicitur, ho
3 b die[b] corrigitur in ingenuo: sec[9] in liberto. Sed illud, quod hîc dicitur, ꝙ corrigitur, est verũ in damnato in metallum: sed in dãnato ad mortẽ, nõ corrigitur ista. l. sed remanet firma: vt not. in auth. sed hodie. fa. cit. l. eius qui. & quod ibi no. per glo. & Dy. §. de te.
4 sta. ¶ † Vlterius. l. ista inducitur per gl. nostrã contra canonistas. qui dicunt, ꝙ sentẽtia excõicationis secũ trahit executionẽ. Et ideò ab ea nõ pt appellari: vt extra de ap. c. pastoralis. §. fi. quod videtur contra hanc. l. cõiuncta. l. si qs & filio exhæredato. §. hi, qui. §. de iniusto rup. testa. & quod no. per glo. C. si à non compe. iudi. l. fi. Sed qcqd gl. dicat, dico ego, ꝙ sentẽtia excõicationis est alterius naturæ, ꝗ̃ ista: qa illa est medicinalis, non mortalis: vt in c. j. extra de sen. excõ. lib. vj. Et ideò circa illam tene opin. cano. vt no. in d. c. pastoralis. & in Spe. de appel. §. in quibus. versicul. xvij. & versiculo sequenti. ¶ Vltimò
5 c † quæro,[c] circa hanc. l. vtrùm sentẽtia corporalis possit mandari executioni intra decem dies, qui dãtur ad appellandũ: videtur, ꝙ non. §. nihil noua. ap. pen. l. j. circa princ. & ibi no. in gl. ¶ In contrarium videtur hic tex. qui dicit statim. & gloss. dicit hoc, super verbo perdunt. Et pro hoc videtur expressum in l. addictos. C. de episcopali audien. per quas. ll. hoc tenet Guli. de cug. non obst. l. j. j. nihil no. ap. pẽ. quia ibi loquitur in ciuilibus. Ratio diuersitatis est secundùm eũ: quia in criminalib[9] põt quilibet appellare pro eo: vt. l. non tantùm. j. de appella. Quod in ciuilibus non est, in quibus non potest appellare, nisi tãtum ille cuius interest: vt. l. à sententia. j. de appella. Spec. videtur tenere contrarium in ti. de execu. senten. §. videndum. versicu. porro. ¶ Breuiter debetis scire, quod quædam est executio, quæ fit à iure: vt ꝙ efficiatur seruus, vel infamis, & similia: & tunc talis executio fit statim lata sentẽtia: vt hîc: & l. quod ad statum. §. eo. & l. furti. in principio, suprà de his, qui not. infam. Quædam executio, quæ debet fieri ab homine: & ista vt puto, debet differri post decẽ dies: vt. d. l. j. & quod ibi not. j. nihil no. appel. pend. Non ob. l. addictos. quia ibi fiebat executio ante: &
d malè faciebat iudex, qui hoc faciebat. Vel fortè renũtiauerat appellationi:[d] ideò permittitur alijs appellare. Et hoc videtur sentire glo. quòd solùm executio iuris fiat intra decem dies. & hoc putarem verius de iure: sed de consuetudine seruatur contrarium: quia illi decem dies non expectantur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia refertur ad libellum.*
Lex mitior in dubio uidetur intentata.
2 *Libellus incertus ex circunstantijs non declaratis, ꝙ procedat in criminalibus: quia poterit in processu declarari.*
Libellus, accuso te, ꝙ percussisti me cum ense: procedit, licet nõ dicatur in qua parte corporis: uel cum sanguine.
3 *Damnatus. l. Iul. de ui priuata, infamatur.*

d ¶ Renuntiauerat appellationi. Istud dictum reputatur multum no. ad limitationem gl. no. in l. pactum. §. de pact. & dic vt dixi in l. non tantùm. de appel. per Bar. in l. custodias. §. de publi. iu.

e ¶ Si præses. not. tamen ad hanc. l. quòd in enormibus, iudex debet vti seueritate, non grauitate. l. diuus. ibi seuerè vindices. §. de re iudi. ita dicit Bal. in l. e i quæ. in fi. C. de condi. inde. tex. in l. respiciendum. §. j. §. eo. Bar. in l. Pedius. §. de incen. rui. naufra.

f ¶ Intelligitur mitior. Adde Inno. in c. dilectus. in verb. iustitia. de or. cog. vbi vide.

LEX XXXII.

c
1 SI præses.[c] ¶ † Not. ꝙ sentẽtia refert̃ ad libellũ. ¶ Secundò not. quòd in dubio videtur intentata lex mitior: vt hic. ¶ Oppo. dicitur hic, si præses ita interlocutus. &c. Cõtra ex interlocutoria quis non infamatur: vt. l. verbum. & l. interlocutio. C. de his qui not. infa. Solut. quod hîc dicitur, interlocutus est, intellige diffinitiuè. ad hoc. C. de senten. l. post sñiam. ¶ Contra hoc extra gl. opp. primò, ꝑut loquit̃ in interdicto, ista sentẽtia nõ potest dici diffinitiua: qa cõtinet incertũ. Non enim dicit circa quã rem, vis sit cõmissa: & ideò nõ declarat̃, quid veniat in restitutione. ergo sententia nulla: vt. C. de sent. quæ sine cer. quanti. per totum. Sol. debes intelligere, ꝙ hîc dicatur, vim fecisti. scilicet vim obiectã in libello: & sic per relationem ad libellum: vt. l. ait prætor. §. j. §. de re iudi. & quod ibi plenè dixi. ¶ Itẽ oppo. ad idem, prout hæc sententia refertur ad accusationem criminalem. Nam vis quædam est licita: quędã illicita: vt probatur in l. creditores. C. de pign. ergo si iudex pronunciat, vim fecisti. nõ sequitur, ergo es puniendus: vt. l. j. §. j. §. ad Turpillia. & ibi dixi. Respon. eodem modo, ꝙ hîc dicitur vim fecisti. s. obiectam in libello: ita quòd ad illam se retulit, vel expressè, vel ex præsumptione istius. l. ¶ Vltimò op. & videtur, quòd ista. l. in fi. sui malè dicat. vbi dicit, vtriusꝗ crimina obiecta sunt. Contra in l. senatus. §. §. de accu. vbi dicitur, ꝙ quis nõ potest accusari diuersis legibus. Solu. quòd hîc dicitur vtriusꝗ. l. crimina sunt obiecta. i. crimẽ, qđ potest vtraꝗ. l. puniri. secundũ diuersas circunstãtias: vt si fuisti accusat[9] ꝙ aliquẽ deiecisti, inferẽdo sibi violentiã: nec dixit cũ armis, vel sine armis. & sic potest vtraꝗ. l. cõprehendi. secundũ diuersas qualitates: tũc intelligit̃ mi-
f tior[f]. ita loquit̃ hîc. ¶ Ex quo no. † ꝙ in criminalib[9]
2 procedit libellus, per circũstãtias nõ declaratus[g]. &
g poterit posteà in processu declarari. Sed si nõ declaret̃, mitior intelliget̃: vt hic. Sed si omitteret̃ aliquid de substãtialibus, quæ requirunt̃ in libello: vt. l. libellorũ. §. de acc. tũc libellus nõ procederet: vt vidistis in l. libellorũ. §. ꝙ si libelli. Ex hoc apparet, ꝙ ꝓce-
h dit talis libellus:[h] accuso te, ꝙ percussisti me cũ ense: etiam si dico, in qua parte corporis: & etiã si non ex primo cum sanguinis effusione, vel sine. ¶ Vltimò.
3 Hugo dicit per hanc † legem, ꝙ damnatus. l. Iu. de vi priuata, non infamatur: sed malè dicit, & reprehenditur hic in glo. vt plenè apparet in gl.

SVMMARIVM.

1 *Pœna, quæ imponitur ad tẽpus, post tẽpus uidetur remitti.*
2 *Legis, & edicti uerbis seruire debemus.*

LEX XXXIII.

i
1 FRatres.[i] ¶ No. tex. ibi. quia temporalia &c. No. ex hac. † l. quòd pœna, quæ imponitur ad tempus: post tempus videt̃ remitti: vt hic & in l. Imperator. §. de postu. ¶ Secundò no. † tex. ibi dum
2 dicit. ratio iuris, & verba constitutionis. Ex quo no. quòd debemus stare verbis legis, & verbis edicti: vt hîc. & l. j. §. si is qui nauem. de exer. & l. prospexit. qui & à qui. §. & l. quod constitutũ. §. de mili. test. & l. constitutionibus. infrà ad municipa. quod facit ad statuta.

LEX XXXIIII.

f SEruus. EOS. ¶ Ad euidentiam scias, ꝙ delator, qui non perficit delationem, punitur: vt deferre. j. de iure fis.

g ¶ Non declaratus. Adde ꝙ in ciuilibus procedit: vt in l. j. §. si quis argent. depositi, & quod ibi no.

h ¶ Procedit talis libellus. Et quòd posteà possit declarari in ꝓcessu: adde in fin Bart. in l. prima. in iij. colũ. j. de appella. Adde Bal. in l. edita. in xx. col. C. de edendo. & allegat Bartol. hic. & in j. consi. & adde qđ habet̃, in l. in delictis. §. si detracta. de noxa. vide text. in l. iij. §. cognoscit. de offic. præfec. vigi. de interlocutoria.

i ¶ Fratres. Iste tex. allegatur pro decisione cuiusdã no. q. per Bald. in rubri. de condi. ob tur. cau. in fi. videlicet, ꝙ si quis erat bannitus tempore quo impulsabatur ad aliquod officiũ & tẽpore, quo extrahitur, est bannitus: quòd tamẽ repellatur. vide in simili Paulum de leaza. in q. incipi. in scrutinio. Item alleg. Bald. in auth. sed omnino. & ibi no. C. ne vxor pro mari. Quid si tempore, quo fuerant cõcesse repręsalię ciuib[9] huius loci, erat bãnitus: licet rebanniatur, non vtitur priuilegio repręsaliarum. qđ no. Facit etiam, ꝙ si statutũ dicit, ꝙ instrumenta notariorum matricilatorum habeant exceptionem: tempore rogationis, quis erat matriculatus, tempore iudicij, nõ: de quo per Baldum in lege secunda. in ij. colũ. de excep. rei iudicat. Prædictis maximè primę. q Adde Bartolum in l. vsusfructus. in fine, de stipula. seruorum. vbi nota. quando sit inseruiendum legis verbis. de quo latè in l. non dubium. C. de legi. & Bart. in l. omnes populi. in ij. q. principali. de institu. & in l. si constante. in ix. quæst. prin. sol. matri. per Bar. in l. cõtra. de legi.

LEX XXXVI.

i IN metallum. Vidiſtis.ſ.eod.l.qui vlti.

LEX XXXVII.

IN dardanarios. ¶ Vidiſtis.ſ.in.l.annonam.ſ.de extraordi.crimi.

LEX XXXVIII.

SI quis aliquid. ¶ Oppon. & ſolue, vt in glo.

a Authores. a¶ De hoc vidiſtis.ſ.eo.l.Capitalium.§.ſolent.

Qui abortionis. ¶ De hoc dic,vt ſ.de ſica.l.iij.§.ſed ex Senatuſconſul.

b Teſtamentum. b¶ Dic de hoc,vt l.ſi qs legatū.de fal.

Inſtrumenta. ¶ No.cōtra aduocatos,& notarios: qui inſtrumenta eis producta,& exhibita,dant alijs.

c Miles. c¶ Not.ꝙ ille,qui percutit ſeipſum venit puniendus.ſic.j.de re mili.l.omne delictum.§.qui ſe.

SVMMARIVM.

1 *Grauius punitur,quod fit per pecuniam,quàm quod fit ſine pecunia.*

LEX XXXIX.

1 CIcero. ¶ Not.ꝙ grauius punitur, quod fit per pecuniā,†quā quod fit ſine pecunia. Quod facit contra

d aſſaſinos, dqui occidunt aliquē propter pecuniam. de quo dicam in.l.non ſolùm.§.ſi mandato.&.§.proculus.ſ.de iniur. De materia huius legis,qualiter puniatur ille,qui facit aliquem abortiri: vidiſtis in.l.diuus.ſ.de extraordi.crimi.

LEX XL.

e MEtrodorum. e¶ Not. hanc.l. contra eos. qui receptant exbannitos. de quo vidiſtis in.l.ij.de recepta.

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſpecialis,ſi reperitur appoſita ſuper crimine,& etiā pœna generalis: quando illa generalis trahatur ad ſpecificata?*

2 *Ratio diuerſitatis,an pœna ſpecialis,& generalis imponitur eadem.l.aut diuerſis.*

3 *Statutis duobus extantibus,quorum uno dicitur,quòd teſtis poßit de falſo accuſari intra menſem: alio,quòd de falſitate poßit intra decem annos accuſari: teſtis non poteſt poſt menſem accuſari.*

4 *Statuto dictante,quòd pro delicto facto de nocte pœna duplicetur. Item in platæa. Item in feſto: ſi delictum committitur de nocte in platæa,& in feſto qualiter duplicabitur pœna.& nu.2.*

Prædicto ſtatuto,& facto ſtante,ſimplū duplicabitur.n.5.

6 *Duplo ineſt ſimplum,niſi aliter appareat.*

7 *Statuto ſtante,quòd ſi nobilis offendat popularem,puniatur pœna quadrupli eius,in quo puniretur popularis, & nobilis offendat populares de nocte in platæa,& in feſto,qualiter punietur?*

8 *Statutum de publicatione pœnarum,an habeat locum in pœnis non limitatis,ſed quæ imponuntur arbitrio iudicis.*

9 *Statutum prædictum quòd habeat ſolùm locum in pœnis exiſtentibus in quantitate,non in ſpecie.*

LEX XLI.

f SAnctio legum. ¶ fHęc eſt.l.mꝑ tum notabilis.gl.intelligit hanc.l.ſi multæ ſunt pœnę limitatę à iure in delictis. Eſt etiā in iure quædā clauſula generalis,quæ dicit, ꝙ vbi pœna nō reperitur limitata,imponitur arbitrio iudicis: vt.l.ij.ſ.de cri.ſtel. certè iſta clauſula nō porrigitur ad ſpecificata. ¶ Ad iſtam lect.op.quia ſecūdùm hūc caſum gl.illa clauſula generalis nō imponit certā pœnā,ſed arbitrio iudicis. Sed text. hîc dicit certā pœnā irrogat.ergo mala eſt poſitio caſus gl.Rñdeo,imò eſt certa: qa illa vr̄ expſſa,quā iudex declarabit.ar.ad hoc.l.vnū ex familia.circa princ.ſ.de lega.ij.&.l.aſſe toto,ſ.de hære.inſti.quod not.& l.inſtitutio.ſ.de cōdi.inſti.qđ no. ¶ Secūdò ad hāc l.oppo.quia in fi.hîc dicitur eadē.l.ſecundum hanc poſitionem caſus.diuerſæ ſunt.ll.quæ loquuntur generaliter,vel ſpecialiter. Huius contrarij timore dicit gl.eadem.l.ſcilicet in genere, non eadē in ſpecie. Iſta le.potſſe ſatis ſuſtineri,tamen facit magnam violentiam literæ: & ideò Dyn.intelligit hanc.l.alio modo ponendo caſum ſic. Pone, ꝙ aliqua lex, vel ſtatutum plura capitula habet, in quibus eſt impoſita certa pœna.poſteà in fine eſt appoſita clauſula generalis? certè illa non porrigitur ad ſpecificata.ita intelligit Dynus hanc.l.quod mihi plus placet. ¶ Tag men ad hanc lecturam oppo.de.l.j.§.j.g.ſ. de oper. noui nun.&.l.j.§.dixerit aliquis.ſ. de publi. Solut. Quandoq; pœna ſpecialis,& pœna generalis imponuntur eadem lege,ſeu eadē conſtitutione habente plura capitula: tunc clauſula generalis, non refertur ad ſpecificata.caſus eſt hic. Quādoq; imponit̄ in diuerſis legibus,& conſtitutionibus pœna generalis, & ſpecialis: tunc vtraq;.l.locū habet. Ita loquūtur cōtraria. Plus quidā dicunt.ſ. ꝙ vtraq; pœna habet locū quo ad originē, & quo ad executionem. hoc ipſi probant per.l.iubemus.de ſacroſan.eccle.C. cōiuncta.l.non dubiū.C.de legi. Nam in.l.nō dubiū.pœna imponit̄ generalis annullationis cōtractus facti contra.l.in.l.iubemus.imponitur ſpecialis pœna alienationis cōtra legē. & tn̄ vtraq; pœna habet locū, etiā quo ad executionē. Horū opi.refert Cy.C.de ſepul.vio.l.q ſepulchra. Iſta opi.videt̄ cōtra caſum.l.ſenatus.ſ.de accu.ſecundū vnā lect.prout loquit̄ de homicidio & parricidio: & tamen ex vna tantū.l.debet fieri executio: vt ibi dicitur. Et ideò Ray.de forli. in quadā ſua diſputatione,dixit vnū bonū verbū: quòd ſi quidē pœna generalis imponit̄ per legē, & ſpecialis per hominē: tunc vtraq; concurrit, etiam quo ad executionē: vt.d.l.non dubiū.coniūcta.l.iubemus. Sed quando vtraq; pœna venit imponenda per hominem: tunc quo ad originē habet locum, non quo ad executionem: vt.l.prætor edixit.§.j.ſ.de iniu.&

1 l.ſenatus.ſ.de accu.cum ſimi. ¶ Et ideò † ex prædictis habes recolligere quatuor verba, quando ſuper

h eodem reperitur pœnah ſpecialis, & pœna generalis: tunc ſi quidē pœna generalis eſt incerta, & arbitraria, nō refert̄ ad ſpecificata, ſiue in eadem lege, ſiue in diuerſis: vt hîc ſecundū lectu.glo. Si verò vtraq; pœna eſt certa: tūc aut vtraq; pœna eſt in eadē conſtitutione: & generalis nō refertur ad ſpecificata: vt hîc,ſecundum lect.Dy. Aut imponitur diuerſis legibus: & tūc aut vna infertur à lege, & alia ab homine,& vtraq; habet locū etiam quo ad executionem, aut vtraq; ab homine: & tunc non habet locum quo ad executionem: ſed quo ad originem ſic: vt ex præ

2 dictis patet. ¶ † Quæro, quæ ſit ratio diuerſitatis, vtrum iſtæ pœnæ imponātur in eadem.l.aut in diuerſis legibus, vel conſtitutionibus? Reſpondeo ratio ponitur hic in fine.ibi,nec ſanè eſt veriſimile delictum vnum &c. Quod declara: quia licet vna lex habeat plura capitula,tamē vnū ius eſt accuſandi ex omnibus capitulis. Nec enim quot capitula habet: tot accuſationes,ſeu tot iura accuſandi naſcuntur. Vna enim eſt accuſatio.l.Cor.de fal.vel de ſicarijs.licet habeat plura capitula. & ſic de ſingulis: vt patet. ſ. de publi.iudi.l.j.& inſti. de pub.iudi.per totū. Et ideò eadem accuſatio,ſeu idem ius accuſandi, non debet habere ita varias,& ita contrarias naturas,circa idem delictū.& ita loquitur hîc. Sed quando ex diuerſis legibus imponuntur: tunc ſunt diuerſæ accuſationes,& & diuerſa iura accuſandi: ideò poſſunt ſe in plus & minus habere. ¶ Circa hoc quæro, duo ſunt hîc ſtatuta: vnum, ꝙ teſtis poſsit de falſo teſtimonio accuſari intra menſem tantū: aliud eſt ſtatutum, ꝙ quis poſsit accuſari de falſitate intra decem annos.

3 ¶ † Quæro vtrumi ex vigore illius ſtatuti genera-

i lis vltimi, quis poſsit de falſo teſtimonio accuſari poſt menſem? & videtur ꝙ ſic: quia cū iſtæ ſint diuerſæ leges, iudex poteſt eligere quam vult, generalem vel ſpecialem: vt dictum eſt. Cōtrarium determinaui: quia prædicta ſunt vera, quando.ll.generales, & ſpeciales ponunt diuerſas accuſationes, ſeu diuerſa iura accuſandi. Sed ſi hoc non faciūt,ſed circa vnum & idem

a ¶ Authores. Adde quod no.Bart. ad iſtū.§.in.l.conſti.j.de appel.

b ¶ Teſtamentum. no.cōtra notarios ſecundùm Bal.in l.fi.in.viij.col. C. de eden.& in.l.fi. de pœn.iudic.qui mal.in.j. col.adde tex.& ibi Bart.in l.j.§.is q.ſ.de fal. & hunc tex.alleg. glo.in.l.ſi quis teſtamētum.ſed & ſi quis.ſ.ad legem Aquil.

c ¶ Miles. Et de hoc dixi in.l.j.de bon.eorum.& in ij.C.de his,qui ſibi mor.conſci. & hoc eſt verū,etiā in bannito,qui poteſt ab alijs offendi ſecundùm Bal. in.l.j.in pe.col.de ſer.fugi.

d ¶ Contra aſſaſinos.not.de aſſaſinis,& alijs,qui faciunt aliquid per pecuniā.vide quę dixi in.l.iij.§.trāſfugas.de ſicar. & Bar.in.d.l.non ſolùm.§ ſi manda.ſ.de iniur.& Bal.in l.nō ideò.in prin. de accuſat.& vide quæ habentur in l.ij.§.final.ſ.de eo per quem factum erit.

e ¶ Metrodorum. Hūc tex.all.Ro. in nota.ſuo.

f ¶ Sanctio legum. not.paria eſſe aliquid eſſe certū,& certificandū. Idē habetur in.l.certi condictio.ff.ſi certum pet.vbi certi cōdictio datur ad certum,vel certificandum.

g ¶ Oppo.de.l.j.§. j.an clauſula generalis trahatur ad ſpecificata. vide quod ſecus eſt in vltimis voluntatibus: vt in.l.libertis,quos.de ali.& cibar.legat.& ibi Barto.& in.l.doli clauſula. de verb. oblig. De hac materia vide bonum text.in.l.quoties. de actio.& oblig. & vide per Bart. in.d.l.j.de ſepul. vio.& per Cy.& Bal.Ang.& Sali. in.l.qui ſepulchra de ſepul.violato. Facit tex.in.l.eū. ſ.de fur.& p Bal. in.l.qd ergo.§.pœna grauior. de infa.per Specu.titu. de accu.circa princi.& vide dominū meum, videlicet Ange.de Areti.in tract.ſuo malefic. in ver. caput à ſpatulis amputetur. vide Bar.in.l.ſenatus.de acc.& in.l. j.§.j.in.iij.colū.de ope.no.nun. & in l. doli clauſula. de verbo.oblig.& in l.j.ſ.vi bono.rapt. & adde Bal.in.l. ſi eccleſiæ venerabilis.de epiſ.& cler. Sed quid ſi per legem impoſita eſt certa pœna ſpecialis, & per ſtatutum imponitur pœna ſpecialis? dic quòd ſtatur pœnæ ſtatuti. Quid ſi ſtatutum imponeret pœnā perpetuā banni ꝓ vulnere: aliud ſtatutum dicit, quòd pro vulnere facto in palatio puniat̄ pœna centū: quis vulnerauit aliquē in platęa: an debeat vtraq; pœna puniri. habeo diſputationem.d. Gui. de ſuza. in quæſt. inci. pœna, de facto quidā fecit inſultum.& quando per diuerſas leges imponit̄ diuerſa, vide per. d. Io. in l.ij.in.j.char.de publi.iud.& omnino Bal.in.l.data opera.in.iij.co.C. qui accu.& in.l.qui ſepulchra.de ſepul. viola.

h ¶ Reperitur pœna. quādo vna ꝓuiſio ſpecialis, deroget alteri minꝰ ſpeciali,& quomodo cognoſcatur: vide Bar.in.l. hac cōſultiſsima.in.j.co. C.qui teſta.facere poſſunt.in princ,

i ¶ Quæro vtrum. Adde quæ dixi in l.ij.in princi.ſ. de ver.ob. poſt Bar.

in.l. quæsitum. §. pen. de fundo instructo. & qđ ibi dixi seqtur Petr. de An. in. c. canonũ statuta. versic. circa hãc cõtrarietatẽ statuti. in versi. quoqꝫ. Quid si aliquẽ percussi in platea de nocte. not. quia si statutũ dicit, ꝙ pœna falsi, duplicetur, si cõmissum fuerit in palatio: & aliqs obrepserit ꝑ falsum iudicium in palatio, an puniat̃ pœna falsi? dic quòd nõ: qa debet intelligi de tali falso, qđ posset cõmitti in palatio, & extra: sed hoc poterit committi extra. ergo &c. Ita consuluit not. Barto. in consi li. Tudertinus quidã. & ibi vide ad nota. per Bartolum hic, an statutum de duplicatione pœnæ inducat necessariã accusationẽ. Adde Barto. in. l. aut facta. §. locus. s. eodem. & de duplicatiõe pœnarũ, vide Baldum in. l. cõtra negantem. ad. l. aqliã. & ibi, quòd duplum nõ simplum esset duplicandũ. & istis adde Bartol. in. l. prima. circa finẽ. s. si fami. furt. fecis. dic. & in. l. Meuius. §. duobus. de leg. ij. & Ang. hic, & Bartol. in l. aut facta. §. j. s. eodem. & in. l. vulgaris. de furtis. & Bartol. in. l. fideicommissi. §. inter dũ. ff. de lega. iij. & Bald. in. l. prima. C. de senten. quę pro eo, quod interest, in vltima col. in versi. restat quærere super. l. interpretatio. in princip.

a ¶ Sed quæro. Adde, quæ dixi post Bar. i. l. hæc actio. s. de calum. & adde Bar. in. l. interpretatione. j. e. & adde doct. in hac materia. secũdùm Bald. in cap. j. §. si duo. de pace tenẽ. quando ex legis dispositione peti

& idem iùs accusandi disponunt: tunc clausula generalis non refertur ad specificata: quia esset iniquum: vt vna, & eadem accusatio, seu ius accusandi esset annale, & perpetuum. Et hoc vult text. hic. Vnde ad hoc debet respicere, vtrum illæ leges diuersæ inducãt diuersum ius accusandi: an circa idem disponãt. hæc est veritas.

4 ¶ † Vltimò quæro, per ciuitates Italiæ sunt plura statuta, quæ inducunt duplicationem pœnarum: vt puta si quis percusserit in platæa, vel de nocte, pœnæ duplicentur. Item si in festo, vel in die fori: pœnæ duplicentur. Quæro, quid si aliquẽ percussi in platæa de nocte, die festo: an ex qualibet qualitate fiat duplicatio? hic videtur casus, quòd non. Nam vt dixi vobis in. l. denuntiasse. §. quid tamen. s. de adulte. ista statuta, quæ inducunt duplicationem, non inducunt nouam accusationem: sed qualificant primam. Modò eadem accusatio non debet quem punire diuersis æstimationibus. & diuersis respectibus. casus est hic: ibi: nec sanè &c. In contrarium videtur casus supra. e. l. aut facta. vbi dicit, in quolibet delicto veniunt consideranda septẽ: ergo omnes istæ qualitates considerantur. Quid dicemus? dicunt quidam qui disputauerunt hanc quęstionẽ ꝙ non debet duplicari pluries: quia senatus censuit, ne quis ad idẽ crimen pluribus legibus fiat reus: vt. d. l. senatus. Sed certè ista. l. senatus. nihil facit ad propositũ: quia hic nõ punit̃ diuersis legibus: sed vna, in qua habetur respectus ad diuersas qualitates. ¶ Dicamus ergo sic. Quãdoqꝫ per istas qualitates pœnæ augẽtur, nõ tamẽ per nomina multiplicatiua: vt dupli, tripli, quadrupli: tũc omnes istæ qualitates cõsiderãtur: vt. d. l. aut facta. Quandoqꝫ pœnæ multiplicantur per ista nomina multiplicatiua. & tunc licet de iure debeat haberi respectus omnium: vt. d. l. aut facta. tamẽ nõnulla potest fieri duplicatio, quę excedat quadruplum: vt insti. de act. §. omnes. vnde vsqꝫ ad quadruplum poterit multiplicari, non vltra. Nec ob. hęc. l. quę dicit, ꝙ eadẽ. l. non debet qs puniri varijs æstimationibus. qa cõcedo, varijs æstimatiõibus. s. eosdẽ respectu: licet diuersis respectibus, & diuersis qualitatibꝰ cõcurrẽtibus bñ potest variè puniri. & nihil est qđ repugnet: vt. d. l. aut facta. & de hoc dixi. in. l. fideicõmissa. §. si quis decem. s. de lega. iij. Itẽ non ob. si dicas, ꝙ tex. insti. de act. §. omnes. loquitur, qñ pœna per ista nomina multiplicatiua imponitur: quia ibi loquit̃ ciuilter: qõ nostra, qñ criminaliter. Nã non recordor aliqua l. istã pœnã criminaliter imponi. vnde illarũ legũ ar. hoc dico ratiõe idẽtitatis rõnis: vt. l. oẽm. & l. tã ex cõtractibus. s. de iudi. Prætereà, cũ statutum sit quædam ciuiũ cõuentio, vt. l. j. s. de leg. & pœna cõuentionalis nõ possit excedere quadruplum: ergo &c. vnde statutum simpliciter loquens, trahitur ad ius cõmune, vt quadruplum non excedat. arg. j. de mune. & ho. l. j. §. j. & C. de noxa. l. ij.

5 ¶ Sed quæro † iuxta prędicta, quid duplicatur? Respondeo, illud quod erat simplandũ: vt. s. quod me. causa. l. si cum exceptione. §. j. & §. quadruplatur. & §. Iulianus.

6 ¶ Sed quæro, † a an in dubio insit simplum? Respondeo, in dubio sic, nisi aliud appareat: vt. l. hoc edicto. §. j. s. de public. vnde in quæstione prædicta aliquis deliquit de nocte, in platæa, in die festo &c. si ponis, ꝙ simplum sit centum: quia de nocte erunt ducenta: quia in platæa erunt trecenta: quia in die festo erunt. cccc. & si esset alia qualitas posset ascendere ad quingenta. Quod enim dixi, ꝙ posset ascẽdere ad quadruplũ ad plus. intellige illud quadruplũ vltra simplum: vt patet in actione furti manifesti. ¶ Sed contra prædicta videtur. d. l. si cum exceptione. §. quadruplatur. vbi dicitur, ꝙ debet quadruplari simplum cum omni sua cã: sic ergo hîc eadem ratio videtur: vt sit simplum centum propter noctẽ. cc. propter locum: quia in platea. cccc. hoc est, vt duplicetur illud simplũ, cũ illa sua causa. s. nocti s. & sic de alijs qualitatibus. Respondeo, omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis ipsi maleficio: & si bene respicis illa qualitas loci, cùm incipit inesse, non reperit maleficium commissum cũ illa qualitate noctis, vel alia: sed reperit ipsum in actu committẽdi. Nã eodẽ tempore istæ qualitates accidũt, vt dictum est. ¶ Hoc præmisso debes scire, quòd illæ qualitates, quæ habent duplare, nõ possunt operari suum effectum: nisi in eo, quod reperit duplandum. arg. s. de condi. & demon. l. in testamento ita quidam. & de leg. j. l. quidam testamento. §. si tibi. Sed istæ qualitates non reperiuntur, nisi maleficiũ simplex: vt est ostensum. ergo illius pœnam simplicem duplicant: & non vltra. Nec sufficit, si illas qualitates reperit in fieri: imò oportet, ꝙ eas reperiat in facto esse secundùm propriã significationẽ: vt. s. de iuris. om. iu. l. si quis id quod. §. ꝙ si dum proponitur. Prætereà, aut dices, ꝙ qualitas loci duplicat delicti pœnam cum qualitate temporis. & tũc eadem ratione tempus duplicabit propter locũ: cũ vtraqꝫ eodem tempore concurrat: & sic esset repugnãtia, & perplexitas: vt. l. si Titius. s. de conditio. institut. Prætereà, non est dubium, ꝙ prima qualitas solùm inducat duplicationem simpli: sed hîc quęlibet istarum qualitatum est prima: cum eodem tẽpore concurrant: vt dictum est. ergo quodlibet simplum duplicat: vt. l. qui duos. in prin. s. de re. dub. Prætereà, hîc constat saltem, ꝙ nulla istarum qualitatum est posterior altera: ergo nulla inducit duplicationem respectu alterius: vt. l. eũ, qui nouissimus. s. ad Trebel. Facit quod no. in. l. eum actum. s. de nego. gest. in fin. per gloss. sed si poneremus, ꝙ esset quædam qualitas, quæ inesset ipsi maleficio post eum perfectum cum omnibus qualitatibus suis: tunc duplicaretur cum omni sua causa, etiã si excederet quadruplum: vt. j. tangã. Exemplũ: dicit statutũ, quod cõtra negantem pœna duplicetur. vel negatur in quadruplo: certè istud negare venit post maleficium perfectũ cũ omni sua causa: ideò duplicatur illud totũ tãqꝫ illud sit simplum: vt. d. §. quadruplatur. Sed poteris dicere, ergo nec ipsa pœna maleficij simplicis duplicatur, quia ipsum maleficiũ cum ipsa qualitate inesse producitur. Sed respondeo: sicut ignis præcedit calorem quodam ordine naturæ: licet nõ ordine temporis: & sicut obligatio præcedit actionem: vt. l. licet. §. ea obligatio. s. de procurato. quòd est quodam ordine naturæ, seu intellectus: ita maleficium præcedit in natura, & intellectu omnes suas qualitates. Vnde puto, ꝙ si ex verbis apparet, quod aliquo ordine intellectus vna qualitas præcederet aliam: licet in instanti temporis producerentur in esse: tamen tunc vltima qualitas duplicaret pœnam maleficij cũ omnibus illis qualitatibus, quæ in intellectu procedunt: vt ostendam inferius.

7 ¶ Quæro ergo: † pone, dicit statutum huius ciuitatis, quòd si nobilis offenderet popularem, puniatur quadruplici pœna eius, qua puniretur popularis offendẽs popularem. Contingit quòd nobilis offendit popularem de nocte in platæa, & die festo. quæritur, quę sit pœna eius, posito, ꝙ illius offensæ simplicis eẽt pœna centum. Respondeo, tota pœna quæ imponeretur priuato habita ratione omnium illarũ qualitatum est simplum: & illud totum quadruplicabitur. & sic multum poterit ascẽdere. Hoc probo. pone ex significatione verborum, ꝙ habet respectum ad pœnã, quæ imponeretur populari: ꝙ debet intelligi cum omnibus suis qualitatibus. casus videtur. s. si fa. fur. fe. di. l. j. in fin. & l. ij. cum sua gloss. Nam illo edicto sufficit, præstare quantum præstaret: licet hõ, si hoc fecisset: vt. l. j. illius titu. & hoc intelligitur cum omnibus qualitatibus suis: hoc est, pro furto manifesto quadruplum, pro alio duplum. Pro hoc s. de parrici. l. vtrum. vbi pręstans opem tenetur pœna, qua tenetur principalis cum omnibus suis qualitatibus. Prætereà. regula est, quando vna relatio fit ad aliquid, refertur ad illud cum omnibus suis qualitatibus: vt. s. de ali. & cib. le. l. à filio. §. testator. Et intelligo de qualitate circa tempus, circa locũ, & circa modum, & alia similia: vt ibi patet. Prætereà, hoc esse verum apparebit, respõdendo multis, quæ possent dici in contrarium: in quibus determinabo multas quæstiones ad hoc pertinentes. Non obst. quod dictum est. s. videlicet, ꝙ pœna simplicis maleficij duplicatur: quia illud est verum, quando statutũ simpliciter loquitur per hæc verba, pœnæ maleficiorũ duplicẽtur. vel pœnæ duplicẽtur. & simi-

tur principale vna cũ pœna, & ex eadẽ lege & ex eadem actione: tunc in pœna continuetur sors. secus si ex diuersis causis. Primũ probatur in. l. hoc edicto. hîc allegato. Secũdum probatur in l. si pro fure. de cõdictio furti. quæ doctrina est quando sors consistit in specie, & pœna in quantitate: quia nõ grauatur obligatio q̃titatis per obligationem speciei. s. quod met. caus. l. si cum exceptione. §. ꝙ si homo. licet ille tex. posset induci in contrariũ: sed dic, vt per Bal. in d. c. j. Et adde glo. not. quam ibi ipse alleg. & prædicta no. in pœnis, quæ imponuntur per nomina multiplicatiua: sed quãdo imponuntur à lege ꝑ nomina simplicia, nuncꝫ inest simplũ. C. de sent. quæ pro eo. l. j. in fi. & ibi not. & facit insti. de acti. §. tripli. & arg. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. & quod no. C. de ser. fugiti. in. l. pe. per Bal. & vide Bal. in l. contra negantẽ. ad. l. Aquili. & in l. hæredem. §. sed in specie. de calũniatori. & in. l. si cum exceptione. §. si quis non restituat. quod metus caus. Et adde, ꝙ si est incertum simplum, est incertũ quod multiplicatur à simplo. Ita Bal. in. l. arbitrio. s. qui satisda. cog. & vide Bal. in. l. si cum exceptione. §. j. quod me. cau. Bar. j. eo. in pe. q. & adde tex. & ibi Bal. post Bar. in. l. j. in. j. col. de spõ. ADDE quę cõsuluit Bal. consil. cclxix. ij. lib.

a ¶ Imperator. No. gl. in. l. fi. ff. de iniur. & adde domi. Anto. & Bart. Flo. in c. ex literis. de consti.

b ¶ Sententia diffinitiua. Dic ergo, quòd sententia diffinitiua est quæ perpetuò durat: vt condemnatoria. l. j. & ibi nota. C. de postu. Aut est interlocutoria: & tunc aut fertur ratione contumaciæ, & non delicti: & tunc eatenus durat, quatenus contumacia purgatur. c. ex literis. de constitutionibus. l. prima. §. si frater. ff. de colla. bonorum. No. Archi. in c. lapsis. lx. distin. & Bart. in. l. si hi, qui adulterum. C. de adul. In alia interlocutoria dicit Bald. in l. puto. §. j. ff. de postulan. ꝙ non durat in tempus successoris. quod intelligit glo. ibi: quando lata est sine causę cognitione: secus si causa cognita, & via ordinaria. Vide qđ habetur in capitulo cum bonæ. de ętate, & qualitate. & ibi Innocen. dicit, ꝙ suspensio facta ad tempus, finit ipso iure post tempus, sed si est facta vsque quo satisfeceris: tunc nō finitur ipso iure post satisfactionē: sed finietur lata sententia super ea. Et ratio est: qa multa contingere possunt, propter quæ negaretur satisfactio. & alle. d. l. puto. §. j. de quo per Inno. in. c. sicut. aliâs ad fin. de cohabitatione cleric. & mulierum. qui allegat ista iura. vide Innocentium in dicto ca. cùm bonæ. Sed an legatus de latere possit legitimare quem inhabilem perpetuò, ad obtinendū beneficium ecclesiasticum? Guli. Duran. tenet in titul. de legato. §. super est videre. versic. sed nūquid. quòd non. per ista iura. Adde Barto. in. l. v. in principio. de verbo. obligatio. & in. l. prima. in prin. ff. de bonorū possessio. titul. generali. & quod notant Canonistę in capitu. quoniam. in principio. vt lit. non contesta. Et adde quòd statuta, & omnes leges conditæ à magistratu, dicuntur Ius prætorium: & etiam constitutio Episcopi, dicitur Ius prætoriū. Et propterea si est pœnalis, nō potest exigi post annū vtilē. insti. de perpe. & temporali actio. in principi. quod tene mēti. Hoc dicit Baldus in aliquibus lectur. & in. l. ij. §. nouissimè. ff. de origine iuris. dicit se audiuisse à Bartolo viua voce. & adde quòd Cynus in. d. l. prima. suprà quod quisque iuris. in. iij. quæstione. dicit, quòd si magistratus aliquis statuerit statuendo, non dico per modum interlocutorię: quòd dictum statutum erit perpetuum, sicut & sententia diffinitiua lata cum causæ cognitione: scilicet officialis talis. allegat ad hoc capitulum finale. de offici. legati. l. gesta. C. de re iudica. & vide nota. in. d. l. j. de postu. vnde dixit alibi Federic. de senis de statuto capituli facto sede vacante. Nam licet iurisdictio eius sit temporalis & breuis, statutū tamen facere potest & durabit perpetuò. ad hoc vide Petrum de Ancha. in ca. primo. ne sede vacāte. in sexto. & dum Bartol. hîc dicit, hoc not. simpliciter interdixit vti arte sua: vide latè domi. Anto. & domi. Floria. in capitulo ex literis. de constituti. bene facit quod notat. per Bartolum in. l. fundi. de acquirenda possessio. Et istis adde quod habetur in capitulo, si autem. de cohabitat. cleric. & mulierum. & l. distinctione. c. j. j. quæstione. j. reperiuntur.

lia: secus si dicit: puniatur pœna quadrupli eius, quod aliâs puniretur, & similia verba per rationes ff. dictas. Et hoc probo esse verum, si fideiussor intercedit simpliciter, non tenetur in augmento contingente obligatio ex aliqua qualitate: vt. l. j. cū simil. ff. de in litem iur. Sed si fideiussor intercessisset promittendo iudicatū soluere, tenetur in omni eo, quod veniret in sententia: vt. ff. iudi. sol. l. iudicatum solui. Ita in proposito istius statuti, verba referuntur ad sentētiam. hoc est, ad illud in quo puniretur: ergo illud totū pro vno simplo habetur. ¶ Et prædicta intelligo: quādo circa primas qualitates, quas dico computari in simplo: statutum loquitur per verba simplicia, scilicet pœnę maleficiorum duplicentur. &c. & in alio statuto se refert ad id, in quo puniretur. &c. Sed si circa omnes qualitates loqueretur eodem modo, scilicet quòd se refert ad tempus sententiæ, seu punitionis: tunc pœna tātùm simplicis maleficij duplicaretur: vel quadruplicaretur. Ratio: quia nulla dictarum qualitatum respicit maleficium ante aliam, in ordine temporis, vel in ordine intellectus: sed eodem tempore concurrunt: vt dictum est. Sed si poneremus, quod statutum circa aliquas qualitates loqueretur simpliciter: circa alias se referret ad tempus punitionis: tunc illæ primæ qualitates computarētur in simplo per easdē rationes. Item prædictis videtur obstare. l. item veniūt. §. cùm prædiximus. ff. de peti. hære. & quod not. ff. si cer. pe. l. certi condictio. in prin. circa fi. ij. glo. vbi videtur, ꝙ istæ qualitates non considerentur. Respōdeo, quædam sunt qualitates, quę insunt ab ipso initio: & in illis procedit. quod. ff. dixi. ¶ Quædā sunt qualitates, quæ ex postfacto superueniunt: & illæ nō attenduntur: vt in contrarijs. Et ideò si statutum diceret, quòd propter negotium, vel propter contumaciam pœna duplicaretur: vel aliâs augeretur: dico quod adiectio pœnæ, quæ fieret propter illas qualitates superuenientes ex postfacto veniant in illa duplicatione, vel augmentatione per dictas leges, sed qualitates, quæ insunt ab initio bene possunt augeri per eas, quæ superueniunt ex postfacto: vt. ff. dixi. Itē prędictis videt̃ obstare. l. in furti. in princ. ff. de furt. vbi verum pretium duplicatur non ad interesse singulare. Solut. ideò ibi id non duplicatur: quia non venit in petitione: secus in alio interesse, quod in petitione venit regulariter. Et ideò dico, cū statutum dicit, quòd nobilis puniatur pœna quadrupli eius, in quo puniretur popularis. intellige regulariter: secus si in persona aliquorum tale maleficium haberet singularem pœnam. Item contra prædicta facit: quia secundum hoc talis pœna excedit quadruplū. contra. §. omnis. institu. de actio. So. nō est verum: quia totum illud primum accipitur pro simplo. Simile, vsura non parit vsuram: verum est, nisi vsura reducatur ad sortem: vt suprà mandati. l.
8 idemꝗ. §. secundo. ¶ † Quæro, an in pœnis, quæ nō sunt limitatæ, sed imponuntur arbitrio iudicis: habeat locum statutum, quod loquitur de publicatione pœnarum? videtur quòd non: vt. l. Seio. §. medico. ff. de annu. lega. Contrarium dico. & duplicabitur id, ꝙ pro tali maleficio consuetum est imponi. argu. eius, quod no. in. l. quid ergo. §. pœna. ff. de his, qui no. infa. &. ff. eodem. l. hodie. ¶ Vltimò scias, ꝙ
9 † statuta, quæ loquuntur de duplicatione pœnarū, non habent locum in speciebus: sed solùm in quantitatibus. vt. l. Lucius. §. impuberem. suprà de lega. ij. Et ideò si pro maleficio deberet amputari manus: certè si fieret de nocte, nō duplicaretur. Et vide circa hoc, quod dixi in dicto. §. impuberē. & in. l. Meuius. §. duobus. ff. de lega. ij. in vlti. & pe. q. Quid in tempore relegationis, an duplicetur? dic vt dixi. in l. senatus. C. fi. ff. ad Turpil.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauēte, quòd pœnæ duplicentur, in duplo est simplū.*

LEX XLII.

INterpretatione.

¶ In hac. l. potes ponere casum per. l. si p̄ses. ff. e. & j. ti. ij. l. iij. §. si quis. & per. l. em. ff. de suspe. tut.
1 ¶ † Quæro, dicit statutū, ꝙ ex aliqua causa pœna duplicetur: vtrū in duplo insit simplū? Rn̄. quòd sic: quia interpretatione legū &c. & videt̃ tex. in. l. hoc edicto. in fi. de publi. & quod met. cau. l. si cū exceptiōe. §. Labeo aūt. ĩ fi. & §. quatenꝰ. ĩ prĩ.

SVMMARIVM.

1 *Statuta ciuitatis an sint annalia, uel perpetua.*

LEX XLIII.

* a # IMperator. [a] ¶ Opp. C. depostu. l. j. solu. ibi interdicit artē suam solenniter lit. cōte. & causa cognita, & data sententia diffiniti-
b ua[b]: hîc verò simpliciter interloquēdo interdicit alicui artem suā. hæc opi. tenet̃ cōiter per doc. hîc, & in l. cōtra. & Inno. tenet eā in. c. qđ translationē. extra
1 de offi. leg. ¶ Ista. l. inducit† ad. q. per quosdā. vtrū statuta ciuitatis sint annalia, vel perpetua. & videt̃ ꝙ sint annalia. Nā statuta firmātur iuramēto Potestatis, cuius officiū durat anno tantū. Contrariū est dicendū. Nam statutū non dicit̃ ius prætoriū: nec pendet ex Potestate prætoris: sed dicit̃ ius ciuile: vt. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ergo est perpetuum: vt inst. de perp. & temp. act. circa prin. & §. j. ita dicit Dy. ¶ Mihi videt̃, ꝙ debeamus aduertere adduo. ¶ Primò, an statutū sit perpetuū: & dico ꝙ sic: siue sit factū à populo: quia est ius ciuile. siue sit factū ab aliquo habente potestatē: vt ab episcopo, legato, & præfecto: duce, marchione: & si. casus est extra de officio lega. c. fi. in. ix. co. de sta. contra li. eccle. fa. c. nos Federicus. prout ibi dicit, de Potestatibus & rectoribus, & similibus. facit. l. falso. C. de diuer. rescript. ¶ Secundò potest quæri de actione descendente ex statuto. & tunc aduerte: si quidē fit à populo: & tūc est ius ciuile, & actio erit perpetua: vt instit. de perpe. & tempor. act. Sed si statutū fit ab aliquo præside: vt quotidie fieri videmus à duce, Marchione, & ab episcopis: tūc actiones descēdēts ex eis, si quidē sunt pœnales, durāt anno. Videtur enim ius prætorium, quod est factum à magistratibus. ergo &c. vt in tit. insti. de perpe. & tempo. act.

De bonis damnatorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio bonor. an hodie innouationem acceperit, per auth. bona damnatorum. quando fit contra contumaces annotatos.*
Damnati dicuntur ad mortem.
Præscripti dicuntur, quibus uita reseruatur, tamen ciuitas, uel libertas aufertur.
2 *Titulus de requirendis reis, inquantum loquitur de publicatione bonorum, non est correctus, nisi de uiolatore pacis.*
3 *Publicatio bonorum si fiat per sententiam condemnatoriā latam super delicto: quod hodie sit innouatum per auth. bona damnatorum?*
4 *Filiofami uel seruo damnato, an duplicabitur peculium.*
5 *Curiali damnato, quæ bona duplicentur? & quid de matre damnata? remißiuè.*
6 *Libello, uel uasallo damnato, quæ bona publicētur? remißiuè.*
7 *Vxore damnata, an publicetur dos? remißiuè.*
8 *Bona uilia, non publicantur bonis publicatis.*
9 *Bona quæsita post sententiam, quando, & quæ ueniant in publicatione.*
10 *Parte bonorum publicata, quòd ista iura sint correcta.*

* Pro concordia. ¶ Aduerte. nunquid actiones pœnales descendentes ex statutis sint pœnales: an perpetuæ? Bartol. in l. stipulationū. in principi. ff. de verborum obliga. dicit quòd sunt annales. licet statuta sint perpetua. Cōtrarius allegatur in hac. l. finali. Tu dic prima opini. procedit, quando agitur ciuiliter: secus si criminaliter. Ita doctores in dicta. l. stipulationum. Posset enim dari alia solutio, secundum nouam considerationem domi. Ias. in. §. sed istæ. institut. de actionibus.

Supplicij

LEX I.

Supplicii. ¶ Opp. in auť. vt nulli iudi. §.
fin. posita. C. eo. auť. bona damnato-
rum. dicit gloss. ꝙ ista iura in hoc
hodie corriguntur per illam authē.
¶ Pro huius declaratione, quæro
aliquas quæstiones, quæ in gloss. formantur. Primò
quæro, quid iuris de iure antiquo, quando condem-
nabatur aliquis liber homo. glo. dicit, si per damna-
tionem nō perdebat ciuitatem, neqꝫ libertatem, neqꝫ
vitam, quia fortè erat relegatus, vel aliter damnatus
tunc non perdebantur bona sine dubio, vt. j. tit. ij. l.
relegati. sed perdebat vitam, libertatē, vel ciuitatem
a erat distinguendum[a], an habebat liberos annon? & si
habebat liberos: an publicētur omnia bona, an pars
bonorum? & an habebat paucos liberos, an multos?
& ista tanguntur hîc in prima gloss. & in glos. ma-
gna. quas vide. Istud quod erat de iure antiquo est
1 indubitatum. ¶ † Sed quero, quid est innouatum per
iura noua circa istam publicationem. Circa quod
b sciendum est[b], quòd publicatio quandoqꝫ fiebat cō
tra contumaces annotatos per tit. de requirēdis reis.
In hoc an sit immutatum, Cy. dubitat in. l. j. C. de re
quirendis reis. & nihil determinat. Domi. Iaco. but.
dicebat nihil esse immutatum circa hoc, quia aut lo
quitur in bonis damnatorum: seu proscriptorum &
damnati dicuntur ad mortem, sed proscripti dicun-
tur illi, quibus vita reseruatur, tamen ciuitas vel li-
bertas aufertur. sed illi contumaces non sunt damna
ti de crimine. l. j. s. de requirend. reis. ergo &c. Non
enim est nostrum leges extendere, vt. l. si viro. s. so.
c matri. Præterea[c], lex quæ loquitur de vno contuma
ce, puta de cōtumace in in non veniendo, nō habet
locum in alio contumace, puta de non restituendo,
vt. l. creditor. §. iussus. & . j. de appel. hæ sunt rationes
suæ. ¶ Contra dictū suū videť casus. x. colla. de pac.
tenen. §. si verò pacis violator. vbi dicitur, ꝙ contra
contumaces fit publicatio bonorum mobilium, im
mobilia verò hæredibus reseruantur. veruntamen
gloss. in alio titu. de pa. iuramen. fi. §. iniuria. x. col.
in gloss. quæ est super ver. homicidium. videtur di-
cere, quòd ille. §. si verò pacis violator. habeat locū
tantùm in pacis violatore, in aliis seruentur alia iura.
Et hoc pro modo satis placet, per rationem, quam
2 dicā. Dico ergo, † ꝙ titu. de requiren. reis in quātum
loquitur de publicatione bonorum, non est corre-
3 ctus, nisi in violatore pacis. ¶ † Q uandoqꝫ fit publi-
catio bonorum per sententiā condemnatoriam la-
tam super delicto, & in hoc qualiter sit innouatum,
sunt opi. Nam quidam dicunt, ꝙ circa hoc sunt con
sideranda quatuor iura. Primò ius antiquum. in quo
habet locū, quod dixi. s. dixi. Secundò ius auť. secū-
dum quod etiam est locus publicationi bonorum,
vt in auť. de incest. nup. §. j. col. ij. Tertiò ius Auť. in
titu. de man. prin. §. oportet. col. iij. secundum quod
bona non publicantur. Quartò ius Auť. nouissimū.
vt in auť. vt nulli iudi. §. fi. vnde sumitur auť. bona da
mnatorum. per quam legem corrigitur lex illa de
incest. nup. Ita videtur tenere Azo in sum. & glo. j.
j. de iure fisci. l. j. in glo. quę est super versi. aduersus
leges. ¶ Alij vt Alex. dicunt sic: aut per damnationē
quis amittit ciuitatem, vel libertatem: vel vitam, &
tunc iura antiqua sunt correcta. Aut ista non perdit
vt relegatus: & isto casu iura antiqua non corrigun
tur. ita loquitur ti. de incest. nup. §. j. & quod ibi di
xi. In tex. dicitur ex exilio, expone. i. relegatione.
Ratio huius est, quia in primis casibus ipse non po-
test retinere bona. vnde si applicarentur fisco, esset
pœna succedentium abintestato magis, ꝙ ipsius. sed
eo casu bene relegatur, potest retinere bona: & reti
net testamenti factionem: vt. l. relegati. j. titu. ij. Ideo
si auferuntur bona, est pœna sibi: nō venientibus ab
intestato. Tertij, vt Pet. dicunt, aut per. l. auferuntur
expresse bona, & iura antiqua non corriguntur. Ita
loquitur in auť. de incest. nup. Aut auferuntur tacitē
d & tunc iura antiqua corriguntur. Ita loquitur[d] auť.
bona damnatorum. Ista opi. recidit in idem cū opi.
præcedenti. Nam relegato nō auferuntur bona, nisi
expresse dicatur: vt. j. ti. ij. l. relegati. vnde ista opinio
quæ in idem sonat cum præcedenti cōiter teneť. In
illis igitur casibus, in quibus imponitur pœna adē-
ptionis bonorū expresse non in cōsequentiam alte-
rius pœnæ: sed expresse p se: iura antiqua nō corri-
guntur. Et pro hoc facit, ꝙ non sit correctus ti. de re
qui. re. vt. s. dixi Hodiè aūt circa publicationem bo
norum sunt statuta per se: & illa sunt seruanda. quā-
doqꝫ fit publicatio bonorum: qa aliquis interfecit se
ipsum: vt. j. tit. j. l. iij. in princi. & . §. j. an illud ius per
4 auť. sit correctum, dicemus ibi. ¶ † Tertiò quæro,
quid si dānatur aliquis, qui est filiusfamilias, vel ser-
uus, an publicabitur peculium eius? de seruo non est
dubium per. l. j. C. eo. titu. de filiofamil. Ita dicit glo.
hîc, ꝙ non publicabitur peculium etiam castrense.
Ita dicit gloss. Not. ꝙ dicit etiam castrense. & sic in-
nuit, ꝙ nec aduentitium nec profectitium. & eodē
modo loquitur Azo in sum. huius ti. quod an sit ve-
rū, plenissimè examinaui in. l. si finita. §. si de vectig.
5 s. de dam. infec. ¶ † Q uæro, quid si damnaretur ali-
quis curialis adstrictus curiæ nexibus? dic, vt not. in
gl. super ver. portionem. Q uæro, quid si damnatur
mater aliquorū filiorū? dic vt. C. e. l. de bonis mater-
6 nis. ¶ Q uid † si damnatur libertus, vel vasallus alicu
ius? dicit glo. dic vt in. l. fi. §. si in libertinum. j. eo. tit.
Tu dic de hoc: vt plenè dixi in. l. si finita. §. si de ve-
7 ctigalibus. Sed † qd si vxor alicuius damnatur: an dos
veniat publicanda? videbimus statim. j. eo. l. quinqꝫ
8 legibus. ¶ † Q uæro, dicitur hîc, quòd publicantur
bona, vtrum publicentur omnia bona? dicit gloss. ꝙ
non publicentur vilia: vt. j. eodē. l. diuus. ¶ Quæro,
e quid[e] de bonis † quæsitis post sententiam? Glo. non
9 declarat hîc. Respondeo, quòd illa retinet damna-
tus, qui non erat effectus seruus: vt. l. si mandauero.
§. is cuius. s. mandati. Tamen in illis non habebit hę
redem post mortem suam: vt. l. deportati. C. eo. Fa-
cit quod not. in. l. si deportati. in princi. s. de leg. iij.
damnatus verò in metallum nihil potest acquirere:
nisi ex causa alimentorum: vt. l. iij. s. de his, qui pro
non scrip. & hoc modo debet intelligi quæstio glo.
quam vide, & incipit, aut erat in singu. ibi: sed quid
de quæsitis. Item posset intelligi hæc gl. alio modo
vt intelligamus sic. Q uæro quid de filijs quæsitis
post publicationem? videtur si quidem sunt conce-
pti, & nati post damnationē, ꝙ nihil habere debeāt:
per hunc text. à contrario sensu. Ad hoc facit. l. j. §. si
qs proximior. s. vnde cog. & . l. ex facto. §. si quis ro-
gatus. s. ad Trebel. Sed certè istud procederet secun
dum iura antiqua, secundum quæ per deportationē
matrimonium soluebatur. sed cum hodie matrimo-
nium non soluatur: & sic filij nascuntur legitimi: vt
in auť. de nuptijs. §. quod autem. videtur, ꝙ filij su-
peruenientes debeāt habere partem de bonis patris
damnati: vt. l. si vnquam. C. de reuo. do. & hoc indu-
10 cit fauor liberorum: vt. l. fi. §. penulti. j. eo. ¶ † Quæ-
ro, quando publicatur pars bonorum: an ista iura
sint correcta per auť. Pet. tenet quòd nō. in. d. auť. bo
na damnatorum. sed glo. tenet contrarium. j. de iure
fisci. in fine. in. l. j. in gl. super verbo aduersus leges.
& illam teneatis.

LEX II.

Non vt quis. ¶ Not. dicit glo.
contra nūtios Bo
nonienses, qui statim cum aliquem ca-
piunt, spoliant eum.

SVMMARIVM.

1 *Vxore damnata ad mortem, quando publicetur dos?*
2 *Mißio non potest fieri in rebus dotis, nisi quinque casibus, pro uxoris debito.*
3 *Dote uxoris publicata: si maritus ex pacto aliquid lucrari debet, qualiter agat contra fiscum?*
4 *Actio de dote, an nascatur constante, uel soluto matrimonio? remißiuè.*
5 *Actio de dote est de iure ciuili, licet contractus sit de iure gentium.*

LEX III.

f Quinque legibus. [f] ¶ Opp. in auť. de
nuptijs. §. quod autem prius. Sol. qnqꝫ mu-
Secunda Bar. super. ff. no. DDDDD

a ¶ Distinguendū. primò quæro. dicit tn̄ Bal. in. l. iij. circa medium. C. si pē. ap. mors inter ue. ꝙ qn̄ aliqs est dānatus ex crimine, ꝙ nō numeratur inter publica iudicia, de quibus per Bart. in. l. j. s. de pub. iu. ꝙ tunc non publicanť bona. Allegat ipē gl. secundū eū singularem ad hoc, in. l. seniū. C. q test. fa. poss. Et iō infert, ꝙ si qs est condēnatus ad mortē ex forma statuti, & nō de iure cōi, nō publicanť bona: qa statuta sunt priuatorū iudiciorū. Ex quo patet, ꝙ iura noua non habēt locum in istis. de cuius veritate, vide p Paul. de ca. & ibi dixi. in. l. ij. C. qui test. fa. pos. vbi vide, an bona eorū, q banniunť ex forma statuti publicentur.

b ¶ Sciendum est. Adde ꝙ Iaco. de bel. in auť. deince. nupt. & in auť. vt nulli iudi. dicit ꝙ vbicūqꝫ vita adimitur dānato: ibi iura antiqua sunt correcta. quia tūc ipsa ademptio bonorum esset pœna venientium ab intestato, non defuncti: secus vbi adimitur ciuitas, vel libertas. & hāc partem dicit Ange. hîc semper tenuisse, legēdo volumen. vide Bart. in. d. l. j. ad fi. C. de requi. reis.

c ¶ Præterea. qui aūt possint impedire publicationē bonorum? dic, ꝙ illi qui habent dominium, vel possessionē. l. fi. & ibi no. C. de bo. na. li. & facit qd' hr̄ in l. ob maritorū. in princi. C. ne vxor p marito. & facit ꝙ no. bal. & Imo. in. l. si marito. s. so. mat. & qd' Cy. & Bald. in. l. pignus. C. de pi. act. & barto. & doc. in. l. j. §. seruus. s. ad silla. & an tit. de requi. re. hodie sit correct? vide Bald. in auť. bona damnatorū. C. de bo. dā. & an publicata domo intelliganť publicata supellectilia: vide Bar. & ꝙ ibi dixi post eū. i. l. si qn̄. C. de bon̄. vac. lib. x. & quæ dixi post Bar. in. l. ij. C. de ver. sig. Et no. ꝙ auť. bona damnatorū. non habet locū, nisi ī pœnis capitalib⁹: secus in pœnis pecuniarijs secundū Bal. in. l. data opa in. xxvj. col. C. q. acc. & vide Bal. ī. d. auť. bona dānatorū. vtrū dānati ad mortē possint ītuitu eleęmosynę, aliqd largiri. vide Io. And. in. c. ad hæc. de testa. & ī. ij. de vsur. in. vj. in. ij. col. circa medium.

d ¶ Ita loquitur. adde not. per Barto. post glo. in. l. eius qui. §. j. de testa. & quod no. glo. in. l. fi. C. de iure fis. li. x. & vide Bar. no. in. l. ij. C. qui testa. fa. pos.

e ¶ Quero qd. vide Iaco. but. in. d. §. is cuius. & Cyn. & Bal. in. l. ij. C. e. & qd' dixi post Bar. in. l. si victum, aut stratū. de re iud. & in. l. nō ad ea. in fi. post Bar. s. de cōdi. & dem. & Bal. in. l. fi. in fi. C. q̄ res pig. & Bar. ī. l. certa forma. C. de iu. fis. li. x. & bal. ī. l. j. in penul. col. C. de hæred. instit. circa fi. cōtrarium dicit gl. in. l. eius qui. §. j. ff. de test.

f ¶ Quinqꝫ legibus. allegatur iste tex. per Mod. in. l. de die in. §. qui mulierem. s. qui satis. cog. ꝙ licet sn̄ia cōtra maritū præiudicet vxori: vt in. l. si pro se. §. j. s. de euic. & . l. Meuia. §. si fundus. s. sol ma. & sing. dixit Bart. in. d. §. q mulierē. ꝙ hîc limita, nisi esset lata sn̄ia cōtra maritum sup re nō dotali quo casu non præiudicat etiam sciente vxore. & ita intelligit Barto. hanc doctrinā in. d. §. qui mulie-

rem. & huic text. a
adde alium in. l. si
marito publico iu
dicio. §. j. sol. mat.
Secũdò limitatur
dicta cõclusio, nisi
esset lata sñia cul-
pa mariti, quo ca-
su mulieri præiu-
dicatur, si maritus
soluẽdo sit, & nõ
aliter. l. Titio cen-
tũ. §. fi. de cõdi. &
demon. Et ex his
inuẽta fuit aliena-
tio rei dotalis: vt
marito moueatur
lis sciente vxore.

a ¶ Mulier damna
tur. an pro delicto
vxoris pater dans
dotẽ filiæ perdat
dotẽ? vide Bald. in
l. si dotẽ. C. de iu-
re dot. & tenet, ꝙ
nõ. & vide etiã gl.
mag. in fi. C. de re
pu. in. l. dubiũ. &
quod not. Bart. in
l. ij. §. ꝙ si in patris
solu. matr. s. Et an
& qñ bona vxoris
occupari possint
pro debito mariti
vide Bal. C. de pri
ui. fi. in. l. bona ma
riti. & in. l. ob ma
ritorum. in fi. C. ne
vxor pro marito.
quod nota.

b ¶ Debito vxoris.
Istud facit ad id
quod habet in ca-
su. l. ꝗuis. cũ seq.
ff. sol. mat. Nã ibi
intelligẽdũ est, ꝙ
soluit spõte, non
necessitate, vide
Bal. in. d. l. ob ma-
ritorũ. C. ne vxor
pro marito. & ad
hanc materiam vi
de oĩno Bal. Ang.
& Imol. in. d. l. si
marito. in prin. s.
sol. ma. & qđ no.
Cy. & Bal. in. l. pi.
C. de pig. act. & ꝗ
not. Roma. in. l. j.
§. seruus. s. ad Sil.
& no. in ca. ex lite
ris. de pign. Et an
damnato viro sine
aliquo processu,
fiat execu. in do.
vide Bal. in. l. j. in
v. colum. C. ne fil.
pro pa.

c ¶ Aliàs nascit. An
actio de dote sit
nata cõstante ma-
trimonio: vide
tex. in. l. cũ notis-
simi. §. illud. de
præscrip. xxx. an.

d ¶ Iure gẽ. qđ dic
vt. in. l. j. s. so. mat.
licet in contrariũ
faciat text. in. l. ex
diuerso. eo. tit.

lier damnatur[a] ad mortem: tunc secundum iura anti qua, dos habet publicari in quinq; casibus tantũ, qui ponuntur hîc. & maritus contra fiscum actiões suas habet: & etiam retentionem. multo magis, si pactus erat de lucrando dotem. Extra casus, qui ponuntur hîc, maritus lucratur dotem: item quasi culpa mulie ris soluatur matrimonium. Si verò mulier nõ damnatur ad mortem, sed damnatur in metallum: tunc de iure antiquo erat idem. sed hodie hoc est correctum per dictum auť. de nuptijs. §. quod autem. quia non efficitur serua: & sic matrimonium non soluit, & dos non publicatur. Ita dicit gloss. hîc. ¶ Contra istum intellectum oppo. ꝙ dos indistinctè publicetur: vt. l. si constante. §. fi. s. soluto matrimonio. Huius timore Dynus intelligit istam legem aliter, quã glo. nam nos debemus intelligere istas leges, quando maritus 1 † interponit pactum de lucranda dote in causa mortis tantum, quo casu, quia mulier non moritur verè: dos publicatur tantum in quinq; casibus, qui ponũtur hîc. In alijs casibus maritus lucratur ex stipulatione, quasi mortua: & hoc est, quod dicit. l. sed si alia. in principio. Non enim quærit ista lex de eo lucro, quod facit maritus ex culpa vxoris: sed ex stipulatione. & ideo, si esset interpositum pactum de lucranda dote indistinctè secundum formam. l. si quis sic stipuletur. s. soluto matrimonio. indistinctè dos non publicaretur. Sed si nullum pactũ esset interpositum, dos tunc indistinctè publicaretur: vt di. cta. l. si constante. §. finali. ¶ In hoc vltimo membro differt Dy. à glossa: quia glossa dicit non publicari, nisi in quinq; casibus. Dyn. dicit indistinctè, quando nullum est pactum. Puto gloss. verius dicere, quàm Dy. quia ista. l. loquitur simpliciter. Non ob. l. si cõstante. in fine. quia intelligo hãc. l. in quinq; legibus, de quibus hîc loquitur. vel verius secundum Iacobũ de Aretio, ibi mulier damnatur soluto matrimonio: ideo dos indistinctè publicatur. hic verò constante matrimonio. Gl. colligit argumen. 2 † ex hac. l. quòd pro debito vxoris[b], non potest fieri missio in rebus dotis: nisi in istis quinq; casibus. Ita dicit glos. quam not. ¶ Vlterius quæro 3 †, quando dos publicatur, & maritus debeat aliquid lucrari ex pacto: vtrum debeat contra fiscum agere via ordinaria, libello q; dato? textus videtur, quòd sic hîc: ibi, saluas actiones &c. Dico sic. Aut possidet maritus: & sic tunc sufficit sibi exceptio: quia cui damus actionem, multò magis exceptionem. Et hoc tenet glossa hîc. Aut possidet fiscus: & tunc non debet hoc agitari via ordinaria, sed summatim: & cognito quòd si creditor debet soluere fiscus viro: vt. l. res. §. res. infrà de iure fisci. cognoscendo summariè, & de plano: vt ibi dicitur. 4 ¶ † Vltimò, hæc lex facit, quod actio de dote nascatur soluto matrimonio, ibi, dum dicit: humanitatis intuitu. & sic si hîc nascatur humanitatis intuitu, nascitur hîc soluto matrimonio. Ergo aliàs nascitur[c] constante matrimonio. quod plenè examinaui in. l. si constante. soluto matrimonio. in principio. & l. secunda. de dote prælega. ¶ Quæro, in quo est 5 ista humanitas? quicquid dicat glo. † dic, quòd ista humanitas est hîc, in hoc, quòd mulieri damnatæ, quæritur actio de dote, quæ est de iure ciuili: ipse tamen contractus dotis est de iure gentium[d]: vt. l. eas. s. de capitis diminutione. Facit quod dixi. s. titulo. j. l. quidam sunt. Secundò est humanitas: quia cum ista actio nascatur hodie, videbatur debere trahi retro. l. j. s. qui potio. in pigno. habeantur. Et ideo sicut bona ante damnationem quęsita publicata sunt: ita dos sed ex humanitate statuitur contrarium: vt retro nõ trahatur in istis damnatis. ad idem facit. l. quoties. in fine. s. de noua.

SVMMARIVM.

1 Cedens bonis non debet spoliari uestibus.
2 Pannorum appellatiõe uenit zona, qua quis præcingitur, & est largior, quàm uestis appellatio. numero. 4.
3 Leue, dicitur secundum qualitatem personarum.
4 Iudex potest leues mulctas extraordinarias exigere pro aptando cameram, uel pro soluendo aliquibus nuntijs.

LEX VI.

Diuus.[e] res, ¶ Per istam. l. dicunt docto 1 quòd illi, qui cedunt bonis, non debent spoliari vestibus. Ita no. per doct. in. l. j. C. qui bo. ced pos. ¶ Se- 2 cundò no. hanc. l. quòd appellatione pannorum, continetur zona, qua quis præcingitur. Simile habetis 3 in. l. vestis. circa prin. s. de auro & argen. leg. ¶ † Tertiò nota, quòd leue quid dicitur, quod est valoris. v. aureorum. Alibi dicitur vsq; ad duos aureos: vt. l. si oleum. cum. l. sequenti. s. de dolo. hic autem dicitur graue, vel leue, secundum qualitatem personarum: vt. l. sed & si susceperit. §. j. & quod ibi nota. s. de iudicijs. quod facit auť. nisi breuiores. C. de sentent. ex pericu. recitan. quæ dicantur causæ viles & breuio- 4 res. ¶ † Vltimò videtis hîc, quòd appellatione pannorum continentur ea, quibus quis induitur. Et sic videtur quòd appellatio vestis, sit largior, quàm appellatio pannorum: vt dicta. l. vestis. s. de auro & argento legato: &. j. de verborum significationi. l. verbo victus. cum duabus. ll. sequenti. Tamen communis vsus loquendi aliter se habet: quia appellatio pannorũ est largior, ꝗ̃ appellatio vestis: & ideò cum hoc anno quidã legasset alicui omnes pannos suos lini, & lanæ: & ille haberet aliquas petias pãni lini nõ aptas ad vsum hominis: adhuc ego dixi, ꝙ si quidẽ ille habebat aliquas petias pãni, causa faciẽdi pannos lineos ad vsum: ꝙ cedebãt legato: secus si habebat venales: vt. l. Pediculis. §. item cũ quæreretur. s. de au. & arg. leg. In dubio debet videri, quantum sibi expediebat pro vsu illius anni: & illud cedit legato. aliud videtur esse venale: vt. l. cum quæreretur. §. la- 5 na. s. de lega. iij. ¶ † Vlterius nota. quando tu es iudex maleficiorum: & vis aptare cameram tuam: nec f potes habere pecuniam à communi: vel vis soluere[f] aliquibus nũtijs pro inuestigando aliquo maleficio: dico, ꝙ hoc potes licitè facere ex pecunijs, quæ rediguntur ex quibusdã mulctis extraordinarijs, & par uulis. ar. huius. l. in fi. Sufficit enim ꝙ ista vilia quis conuertat in sui vtilitatem: licet in vtilitatem officij.

LEX VII. *Aliàs est titulus de portionibus quæ liber cõdam. ced. l. j.*

Cum ratio. ¶ Iste est pulcherrimus tex. hæc. l. facit ad quæstionem, vtrũ per statuta possit minui portio filiorum? de qua p Dy. in. c. indultum. de reg. iur. lib. vj. & per Cy in. l. sanci mus. C. de nup.

SVMMARIVM.

1 Feudum, an publicetur uasallo delinquente? remißiuè.

Si in libertinum. ¶ Dy. inducit hũc §. in ar. ad quæstionem de vasallo delinquente: vtrum publicetur feu- 1 dum, † de qua per Dy. in. l. Statius. §. Cornelio. j. de iure fis. Ego plenè dixi in. l. si finita. §. si de vectig. s. de dam. infec.

Ex bonis. Not. præsumptionem fraudis, quod facit ad quæstionem de delinquente, qui alienauit bona sua. de quo plenè dixi in. l. post contractum. s. de dona.

SVMMARIVM.

1 Rectores pro amplianda ciuitate numero hominũ, possunt expendere de bonis communis.
2 Familiæ quòd tot dicantur, quot filij remanserunt ex aliquo.

1 Si plures. ¶ † Nota, quòd Rectores debent ampliare ciuitatem numero hominum. & quòd ista est causa expendendi de bonis communis. ¶ Item nota hic argumẽ. pro prioribus istius ciuitatis, qui habent arbitrium super bono statu huius ciuitatis, & augmento & vigore illius arbi- 2 trij, faciunt multas reformationes. ¶ † Vltimò nota hic, quòd dicit tot possessores: &c. quia est argumẽ. vt quot filij remanserunt ex aliquo, tot dicantur familiæ. argu. contra. s. de excus. tutorum. l. tria onera. Quod dic plenè vt dixi in. l. qui fundum. §. cohæres. in fi. ad. leg. fal.

SVMMARIVM.

1 Succedere ei nemo potest, quem ipse interfecit: & bona uadunt ad fiscum, si non superest alius, qui sit in eodem gradu.

e ¶ Diuus. & i-
stud no. ad intelle
ctum. §. fi. in fi. in
sti. de. ac. ibi, vl. no.
qñ es iudex. vide
quæ dixi in. l. ff.
de iust. & iu.

f ¶ Vis soluere. Ad.
de Bart. per illum
tex. in. l. mulctarũ
C. de modo mulc.
& dicit Bal. in. l. ij.
C. de cõmuni. re.
alie. ꝙ hîc est tex.
ꝙ iudex potest do
nare modicè de fi-
scalibus. ad hoc ad
de Bart. in. l. illud.
C. de cano. largi. li.
xj. Sed vtrũ ea, ꝗ
quæsiuit officialis
extra salariũ, præ-
sumanť quæsita
ex bonis fis. vide
gl. l. defensiõis. C.
de iure fis. libr. x.
quæ idem dicit in
prælato: tamen vi
deť reprehendi, p
l. si defunctus. in
fi. C. arbi. tut. & in
auť. licentia. p Cy.
C. de epi. & cle. &
vide latius Bal. de
contro. feud. inter
do. & agnatos. c. si
& Bald. in. c. fina.
de cle. qui inuesti.
qui dicit, ꝙ glo. in
d. l. defensionis. p
multos damnať.
& ꝙ illa gl. de con
suetudine non ser
uatur. ita indistin.
ctè: vt loquiť. & vi
de. d. auť. licentia.
& l. quisquis. C. si
cer. pet. vbi tenet,
secutus Gul. ꝙ præ
sumať alibi licitè
quæsiuisse. Itẽ no.
hîc tex. in. c. panni
cularia. ꝙ dato, ꝙ
bona damnatorũ
veniant publican.
da. vt. s. l. j. & in au
then. bona damna
torũ. C. eo. an veni
ant indumẽta? Et
hîc est tex. ꝙ sunt
officialis iudican-
tis, qui pecuniam
redactam in ipsis
conuertere debet
in necessarijs offi-
cij sui.

Præterea

a ¶ Prætereà. ad. l. Lucius. de iure fisci. & ibi Barto. & Bal. in. l. j. C. vñ vir & vxor. in. l. hæredita tem. in fi. C. de his, qbus vt indig. & in. l. fi. ṡ. de his, qui. vt indig. & dum Bart. hîc dicit, & bona seu hæreditas non deferunť ad interficientē &c. adde ꝙ si statuto cauetur, ꝙ si filius occidat patrem, nõ succedat: quòd tunc nihilominus succedit nepos ex filio, nisi etiam nepos culpabilis puta consentiēs: vt no. Bal. per illũ tex. in. l. si quis incesti. in fi. C. de incest. nupt. & vide Bar. in. l. ex parte. de adimen. lega.

b ¶ De bonis eorũ. Circa hanc rub. vide de omnino text. not. xx. q. v. in. c. placuit. & ibi habes, ꝙ non sunt se peliēdi. vide text. lvj. distin. in ca. si quis abscí. le. & c. seq. xv. q. j. & c. sané. & qd si ex statuto puniť vulnerans aliquē certa pœna: qd de vulnerante se, an puniatur? vide bonũ tex. & glo. in. d. l. sed & si damnũ. §. si seruꝰ. ṡ. de pecu. & in. l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. de re mili. & in. l. j. §. excusanť. ṡ. ad sill. & l. cum aũt. §. ex causa. de ædil. edic. & in. c. j. de corpore vitia. & l. si quis aliquid. §. fina. & quod no. Bar. ṡ. de pœnis. & etiã vide Cy. & Bal. in. l. ij. C. qt test. fa. pos. vbi quærit Cy. qd si præuentus non potuit se occidere an tunc puniať? vide ibi. & de eo, q percutit seipsum: vide Bar. in. l. si qs miles. ṡ. de pœnis. & per Bal. in. l. j. in pen. col. C. de ser. fu. de bannito, qui pótimpunè offendi, an possit seipsum offendere.

c ¶ In capitalibus. qd de eo, qui promisit ꝓ me centũ vt corrumperet. Bar. dubitat. in. l. qui explicandi. C. de accu.

d ¶ Quæro. vtrum ille, q aufugit pſũmatur deliquisse. &c. & istud dictũ sequiť Bar. & Ange. in. l. si de quæsti. licet illud limita simpliciter: vt p Ro. in. d. l. lege Corne. sed cõtra secundã partem huius distinctionis, vide tex. in. l. pe. ṡ.

a 1 **Præterea.** [a] ¶ Not. † ꝙ quis non pôt succedere ei, quem ipse interfecit: sed talia bona veniũt ad fiscũ. Intellige, nisi sit alius non interficiens, qui in eodem gradu sit cum interfectore: vt. l. ij. §. fratris. ṡ. si quis ali. te. prohi. ¶ Itē op. ꝙ ad fiscum non veniant: vt. l. si ab hosti. §. j. sol. mat. Sol. vt ibi dixi: & l. ei, qui. ṡ. de his, qui. vt indignis.

b ## *De bonis eorum,* [b] *qui ante sententiam mortem sibi consciuerant Rubrica.*

De prima parte Rubricæ tractatur in. l. fi. De secunda parte rubricæ tractatur in. l. j. & ij.

SVMMARIVM.

1 *Delictum, an ex fuga præsumatur?*

LEX I.

c **IN capitalibus.** [c] ¶ Oppo. & videť, ꝙ qui dat pecuniam, habeatur pro confesso: vt. l. eius, qui delatorem. j. de iure fisci. & l. qm. ṡ. de his, qui notan. infa. Respondeo, speciale est in crimine capitali: vt hîc. & l. trãsigere. C. de transac. Fallit in crimine adulterij: vt ibi dicitur. ¶ Vlterius, contra hoc opp. in causis criminalibus iuratur de calumnia: vt. l. j. C. de iur. calum. ergo non licet aduersarium corrumpere: quia esset contra iuramentũ suum. Prætereà in iuramento calũniæ iuratur, ꝙ pecunia nõ dabitur: vt in auť. principalis. eo. tit. Respõdeo hoc facit. l. permittente ideo non videtur facere per calũniam, nec dare pecuniã illicitē: sicuti qñ datur pecunia cõsultori, vel datur sportulæ iudici vel nũtio lege præcipiente: non incidit in illud capitulũ iuramenti, quod nihil dabitur. &c.

1 ¶ † Quæro, vtrũ[d] ille, qui aufugit præsumať

d ex hoc deliquisse. Breuiter si quidē aufugit antequã accusetur: ex hoc est suspicio cõtra eũ: vt. l. Corne. & ibi plenè dixi. ṡ. ad silla. Sed si postꝗ ipse est accusatus aufugit, vel stat cautus non eundo per terram (in crimine capitali loquor) non est præsumptio contra eum: quia iustè facit, si timet. ar gu. huius. l. quæ permittit corrumpere aduersarium.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio ficta in crimine læsæ maiest. latrocinij & hæresis ad hæredes pertransit.*

LEX II.

e **IMperatores. Siis.** [e] ¶ Oppo. ꝙ ficta confessio nõ faciat transire pœnam ad hæredes: vt. l. manichæos. C. de hæreti. & de iure fisci. l. eius, qui delatorem. vt dicit gl. speciale in latrocinij in crimine læsæ maiestatis: vt. l. quisquis. C. ad. l. Iul. maiesta. certè idem est hodie in crimine hæresis: vt in. c. cum secundùm leges. extra de hæreti. libro. vj. ¶ Item oppo. latrones suspenduntur: vt. l. capitalium. §. famosos. ṡ. de poe. ergo licet eius aduersarium corrumpere: vt. l. ṡ. proxi. Solu. intellige latrones, id est fures, vel alios latrones, non famosos. ¶ Item oppo. j. proxi. Solu. vt ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Contractus facti post accusationem, præsumuntur facti in fraudem.*

LEX III.

QVi rei. ¶ Not. ꝙ post postꝗ quis est accusatus, vel deprehēsus, præsumitur in dubio facere ob conscientiam criminis: vt hîc. & facit. l. cum ratio. §. ex bonis. ṡ. tit. j. Item † facit, ꝙ contractus fa-

f cti [f] post accusationem, præsumantur facti in fraudē. de quo in. l. post contractum. ṡ. de do. alia circa materiam videbitis. j. ea. l. §. fi.

de cuſ. reo. cogita. Tñ p hæc dicta pôt dici, ꝙ rñdens inquisitiõi cũ iuramēto, contra veritatē, non puniť de periurio, ita fuit consultũ per quosdã peritos doc. cõtra Bar. facit quod no. Bar. in. l. j. in. x. col. C. de hęre. insti.

e ¶ Si is. Itē qrit Bal. in. l. queadmodũ. §. mancipia. ṡ. ad le. aquil. & in. l. fi. §. fi. de pig. actio. quid de posito in carcere, q se vulnerat, vel suspendit: an teneatur magistratus? dicit ꝙ nõ, & vide p do. in. d. l. ij. & in. d. l. j. C. de bo. eo. p Cy. in. l. ij. §. q te. fa. pos. & quæ sit differētia an bona sint publicanda ipso facto, vel p sñiam: vide Bal. post Cy. in. d. auť. incestas. C. de incest. nupt.

f ¶ Contractus facti. An cõtractus facti post accusationē sint facti in fraudē: vide text. in. l. ex iudiciorũ. ṡ. de accu.

g ¶ Si qs aũt. Not. ꝙ pater præsumiť se occidere potius propter filiam, ꝗ ob aliam rõnem. facit. l. isti quidē. §. fi. qđ met. cau. ṡ. l. fi. C. de cura. furio. & ibi multum solēniter dicit bal. ꝙ si pater non vellet cõfiteri crimē ꝓpter tormenta, modus est, ꝙ capiať filiꝰ, & ponať ad torturam corã patre: qa pater tũc cõfitebiť crimen. Facit quod no. in c. afferte. de præsump.

h ¶ Requiratur sñia. vide Sali. in. l. j. C. eo. p Cy. d. l. ij. C. qui test. face. pos. Bal. post Cy. in. d. auť. incestas. C. de incest. nup.

i ¶ Vltimò quero. Adde Bal. in. l. ij. C. qui testa. fa. pos. & quæ dixi post Bart. in. l. ij. ṡ. tit. j. Salic. in. l. j. C. e. & per Ang. in. d. l. ij.

h **Si quis autem.** [h] ¶ No. tex. ibi. qui sem sibi nõ ꝑpercit & c. Ex isto. §. no. duo. primò istã præsumptionē, quæ est pro parte cũ magis dolore filij, ꝗ ob cõscientiã criminis videatur fecisse, quod multũ est vtile in hac materia, vt dicam. j. eadē. l. §. fi. Secundò not. † quòd

1 percutiens seipsum punitur: vt hic, & suprà tit. ij. l. si qs aliqd. §. fi. & l. oē delictũ. §. qui se. j. de re mili.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens seipsum punitur.*

Occidens seipsum, quando habeatur pro confesso, & bona in fiscum deferantur.

2 *Hæres, quando ei incumbit onus probandi innocentiam, qualiter poterit ipsam probare?*

3 *Bona seipsum occidentis, an & quando sint publicata ipso iure, vel sententia requiratur.*

4 *Hic titulus, an hodiè sit correctus per authen. bona damnatorum.*

De illo. [g] ¶ Innuit, ꝙ debeat probari de crimine postꝗ quisse occidit. Contra.

1 C. qui testa. face. pos. l. ij. Solu. glo. † quòd ibi probatur innocentia, eo ipso, quòd non probatur contrarium: per hanc. l. Istud videtur contra hanc. l. in princip... vbi dicitur, quòd ille, qui se occidit habetur pro confesso, ergo est fundata intentio fisci, ꝙ ille commisit crimen, ex hac ficta confessione. Vnde gloss. in. l. contraria dat aliam solut. & hanc puto esse veram. Quandoqꝫ quis deprehensus est in crimine, vel accusatus ex eo. & tunc propter mortem, quam sibi consciuit: habetur pro confesso: vt hac. l. in principio. tamen hæredes possent probare de innocentia si vellent. vt dicta. l. secunda. C. qui testamen. face pos. Quandoqꝫ non erat deprehensus, vel accusatus: sed contra eum erat aliqua suspicio leuis, tunc bona eius nõ possunt auferri hæredibus, nisi fuerit probatum de crimine. Et hoc vult dicere textus ibi, nulla iusta causa præcedente in reatu decesserit. intelligo, quòd non præcedebant presumptiones vrgentes, vel vrgentissimæ, nec erat accusatus, sed erat sola suspicio leuis. ita intelligit glo. quę est super ver.

2 in reatu. ¶ † Quæro, quãdo hæredi incumbit onus ꝓbandi innocentiam, qualiter poterit eam probare? respondeo innocentia quandoqꝫ potest probari directò. vt nota. in. l. pantonius. §. rei perduclionis. ṡ. de acquirenda hęreditate. Quandoqꝫ potest probari per præsumptionem, vt si hæredes ostenderent illum qui interfecit seipsum habere aliquam causam vehementissimam doloris, animi, vel corporis: tunc

i in dubio presumetur magis se interfecisse ob illam aliam causam, ꝗ propter delictum: vt. ṡ. ead. l. §. vide

3 ri. ¶ † Quæro, vtrum bona sint publicata ipso iure:

h an verò requiratur sententia? [h] Quidam text. videntur requirere, quòd feratur sententia, vt hac. l. circa principium. ibi: ergo aut postulati esset debent & c. dum dicit confiscentur, & etiam in hoc. C. In cõtrarium facit hæc. l. in eo, quod dicit hæredem non habent, & ibi in versi. vt autem. ibi: dum dicit fisco vēdicãda. sunt ergo ipso iure confiscata. Respondeo: si quidem erat deprehensus, vel postulatus de crimine se interficiendo habetur pro confesso & condemnato: nisi hæres probaret contra. Quod apparet: quia testamentum eius est nullum: vt. l. ij. C. qui testamē. face. possunt. Ita loquitur hæc lex in princip. Nec obst. quòd ibi dicit confiscentur: quia ibi loquitur de confiscatione, quæ est facti: hoc est, incorporatione, quæ fit in matrimonium fisci. Et in hac opinio. videntur doct. vltramontani, in. l. ij. C. qui testamen. facere possunt, in vltima questione. Si verò non erat accusatus, id est, postulatus: tunc debet prius de crimine cognosci, & pronuntiari, ꝗ publicentur bona: & fiet istud eo modo, qui not. instit. de hæredi. quæ ab intesta. de. §. per contrarium. & quod dixi in. l. qui à latronibus. §. j. ṡ. de testa. ¶ † Vltimò quæro, [i]

4 an hodie iste titu. sit correctus per auť. bona damna

torum. Quidam dicunt, quòd non, quia iste qui se occidit, non fuit damnatus: propterea plus deliquit. Commisit enim prius delictum, & postea occidit seipsum. doctores tenent contrarium. Nam per istũ tex. bona publicantur eo casu solo, quo si sniam pa- terentur essent publicanda: vt. s. ea. l. §. j. ergo in casibus istis, in quibus non publicarentur, si sniam fuisset passus. per aue. bona damnatorum. in illis nõ publicabuntur, si seipsum occidit. idem dicit glo. C. de iure fisc. l. fi. in fi. lib. x.

De interdictis & relegatis Rubri.

SUMMARIUM.

1 *Vasallo delinquente, an & quando filius amittat feudum?*

2 *Proximior, si committit delictũ, propter quod aufertur sibi hæreditas, ut indigno, nocet sequentibus in gradu.*

3 *Recipiens emphyteusin pro se, & suis filijs, & nepotibus, si primus delinquit non soluendo canonem, uel alienando sine consensu domini, nocet & sequentibus.*

Bona autem si sint aliàs publicata, non uenit emphyteusis accepta pro se, filijs suis, & nepotibus.

4 *Delictum patris ubicunque non nocet filio, intellige, dum tamen patri nihil acquiratur.*

LEX III.

a Eum qui.[a] ¶ Ista. l. est notabi. ¶ Oppo. s. de iure patro. l. iiij. vbi dicitur, quod filius non perdit libertũ. glo. quæ est hîc, dat plures solutiões. Ista est vera, in libertis sunt quædã iura, quæ trãseunt ad quemlibet extraneum hæredem, & ista transeunt in fiscum: ita loquitur hîc. Quædam sunt quæ ad hæredem transfire non possunt: vt ius successionis in opere faciendo, & similia. & ista remanent apud filium: vt. l. contraria. Istam opinionem tenet Dyn. & omnes. Eodẽ modo debet responderi ad. l. eorum. s. ad. l. Iul. maiest. cũ simili.

1 ¶ † Vltimò, hæc lex inducitur hîc per Dy. in argu. ad quæst. de vasallo delinquente, an propter hoc filius eius perdat feudum? de hoc vos habuistis gl. s. ad. l. Corne. de fal. l. si quis patris. & l. emancipatum. in fi. s. de sena. Dy. de- b terminat,[b] aut feudum fuit paternum: & filius pdit illud, per hanc. l. Aut feudum fuit auitũ: & illud non perdit argu. d. l. emancipatum: & argumento huius l. habet enim ab auo, non à patre. Ita dicit Dyn. in. c. non debet aliquis. circa finem, extra. de regu. iur. lib. vj. domi. Cy. ponit hanc. q. C. de liber. & eorum li. l. ij. in fin. q. & ibi dicit sic. Aut quis debet habere feudũ ex suo iure, vt quia pater est stipulatus sibi, & suis filijs. vnde iam filio est quæsitũ ius, tunc delictum patris nõ nocet filio argu. huius. l. Aut habet ex successione paterna, & tunc perderet ex delicto patris. argum. huius. l. Iste determinationes videntur contra casum. x. colla. si vasallus feudo priue. c. j. vbi loquitur de feudo auito. & not. per gl. si de feu. defun. fue. contro. c. j. §. si vasallus. per quas videtur quod indistinctè filius perdit propter delictum patris, etiam feudum auitum.

1 ¶ Quid ergo dicemus? dico sic. quãdoque quis committit aliquod delictũ, propter quod debet directo feudo priuari: vt quia delinquit contra dominum: vel aliquid facit contra cõuentionem feudi, tunc delictum patris nocet filio, vt. d. titu. si vasal. fuer. priua. c. & non. in. d. §. si vasal-

2 c lus. Simile vides, † quando proximior committit delictum propter quod aufertur sibi hæreditas,[c] vt indigno: nam nocet sequentibus in gradu: vt vidistis s. tit. ij. l. fin. in fin. & l. ij. §. j. & §. fratris. s. si quis ali. te. prohi. Et hoc intelligo in feudo iam patri acquisito: sed si non esset quæsitum, sed erat quærendum: quia erat apud patrem suum, auum quo ad nepotem, tunc hoc non noceret nepoti, imo nepos incipit tenere locum primi, ex persona sua, vt. l. gallus. §. & quid si tantum. suprà de libe. & posthu. & facit l. non tantum. §. emancipatus. suprà. de bonorum possessione contra tabulas. Si verò propter delictum aliud non debeat quis principaliter feudum amittere, sed consequenter cadit ab illo, vt quia non delinquit contra dominum, vel contra promissiones factas in feudo. Isto casu recurre ad distinctionem, quam ponit Cyn. in dicta. l. ij. in fin. C. de liber. & eorum liber. quæ probatur per hanc leg. Aut tale feudum debet transire ad filium ex persona patris, tanquàm ad patris successorem: & hoc perdit. Aut transit ad ad eum suo iure, vt quia filius, non quia hæres. & tunc sibi illud retinet. Probatur in iure liberto-

d rum. & dicitur euidenter hac lege. ¶ Per hoc dico[d],

3 in contractu emphiteutico, quando † quis recipit emphyteusim pro se, & suis filijs, & nepotibus, si primus, vel secundus delinquit, circa ipsum contractum emphyteusis, non soluendo canonem, vel alienando sine licentia domini, hîc nocet sequentibus

e per præalleg. iura. Sed si aliàs[e] delinqueret, propter quod bona publicarentur, ista bona debent remane

f re apud filios, & nepotes: quia non transeunt[f] ad eos, vt ad hæredes: sed habent suo iure: vt. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. & ibi dixi. s. de ope. liber. Vbicunque

4 † autem dixi filio nõ nocere delictum patris, intellige, ita tamẽ quod patri nihil queratur, vt. l. diui fratres. & ibi no. s. de iurepa. & l. Paulus. s. de bo. libe.

LEX VI.

Interpoenas. ¶ Op. quod prę ses possit deportare in insulam: vt. j. l. proxi. in prin. Sol. verum est, si habet sub se insulam, vt ibi. aliàs secus: vt hîc. Vel dic, quod hîc loquitur in deportatione. ibi in relegatione, quæ istarum sit verior, dicam statim. j. l. proxi.

SUMMARIUM.

1 *Præses prouinciæ, quòd non possit deportare in insulam, quando eam non habet.*

2 *Præses cur nequeat deportare, & damnare ad mortem, uel in metallum?*

3 *Iudex, quòd non possit mittere aliquem in possessionem bonorum existentium extra suum territorium.*

LEX VII.

Relegatorum ¶ Oppono, quòd præses nõ possit hoc facere: vt. s. l. proxi. in prin. & l. ij. §. j. s. de pœnis.

1 Dicũt † qdã, aliud

a ¶ Eum, qui. Adde glo. Bar. & doct. in. l. j. C. de bo. libe.

b ¶ Dy. determinat, an propter delictum patris vasalli, filius perdat feudum? per Iac. but. Bal. & Ange. in. l. adoptiuum. §. fi. de in ius voc. & Bart. in sua dispu. in. l. emancipatum. §. fin. de senato. quid econtra, vide quæ dixi post Bar. in. l. cum filius. de ver. ob. Ang. hîc dicit, quod qualitercunque ex quacunque causa feudum perdat, illud nocet filio suo, siue sit feudum paternum, siue auitum: per gloss. fin. in. c. j. §. præterea. si de feudo fue. controuer. hîc allega. In alijs autẽ est vera opi. Dyn. & Cyn. reprobata opinio. Bartol. qui etiam tenet, quod vbi delinquit, ita quòd res directo perdatur, delictũ patris nõ nocet filijs: vt. l. diui. s. de iurepatro. & de in ius vocã. l. adoptiuus. in fi. secundùm Ange. & nota Bal. C. de episco. & cleri. & in. l. si quis presbiter. facit quod notat glos. & Barto. in. l. fraudati. s. de publi. & quod notat Bart. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec. & de materia plenè per Bal. in. l. fin. C. de libe. cau. & Bal. in. l. j. C. de bo. libe. & in l. ij. C. de liber. & eo. libe. & in. l. qui se patris. in. viij. colum. C. vnde libe. & ibi etiam quid si vasallus renunciat feudo, vel aliquam obligationem fecit: an præiudicet filijs & descendẽtibus. & de hac materia vide aliquid per Petr. in. l. stipulatio ista §. si quis ita. in fine. & ibi refert Imo. de verb. obli. plenè per doc. in. c. ij. de feud. aliqd per Bal. in. l. lege. C. de legi. hære. & dicit Bal. ĩ. l. si qs incest. C. de incest. nup. quod si statuto cauet, quod ĩterficiẽs patrẽ nõ succedat, quod nõ pręiudicat nepoti, nisi fuerit culpabilis. ¶ Cæterũ, an vasallo delinquẽte filius amittat feudũ? vide de hoc p Bal. in. l. j. in prin. C. de cad. tol. & istud reassumit do. Alex. ĩ. l. si mihi & Titio. de ver. obl. & de materia vide p gl. & doc. in. c. j. §. hoc quoque. de suc. feu. & ĩ. d. c. ex pte. extrà de feu. & ibi plenè vide. Adde an filius priuet feudo propter feloniam patris, Bal. consi. cclix. j. lib.

c ¶ Aufertur sibi hæreditas. propter hoc dicit Bald. in. l. iij. in fin. C. cõia de legat. aliàs omnibus deficientibus potius debet vnus de agnatione habere, quàm extraneus: vt not. Barto. in. l. ij. §. permittitur. s. de itin. actuque pri. quod est verum, nisi amittat feudum propter delictum. quod not. Et pro clariori intelligentia, vide Bald. in. c. j. si vasallus feud. priuetur. & in. l. j. C. de bo. liber. & in. l. emancipatum. s. de sena. & quod dixi. in. l. diui. de iure patro. & gloss. in. c. j. §. hoc quoque. versicu. partem. & ibi Bald. & alij, & ibi scripsi post Bald. de succes. feu.

d ¶ Per hoc dico. In contractu emphyteu. nunquid in publicatione bonorũ veniant bona emphyteutica? vide Bald. in. l. antiquitas. in fi. C. de vsufruct. & qd' dixi post Bart. in. l. Statius Florus. §. Cornel. j. de iure fis. & Bal. ĩ. l. ij. in. j. q. C. de liber. & eorum lib. & Ro. latius in. l. si finita. §. si de vectig. vbi dixi, de dam. infe. & Salic. in. l. ij. in xxij. q. C. de iure emphy. circa fin.

POMATES.

e ¶ Sed si aliâs. s. de bo. q̃ lib. si em̃ aliquid patri quæret, tũc noceret, vt p Ale. cõ. lxxxv. iij. co. j. in fi. vo. iij. & Ale. cõs. ix. ĩ. ij. vo. col. pe. & ĩ. l. apud Iul. §. si qs alicui. col. ij. s. de le. j. & Iac. in. l. ij. ĩ vl. q. C. de iure ẽphy. & Ale. ĩ. d. l. diui. ĩ apo. s. de iure pa. in cõs. viij. ĩ. ij. vol. iij. ĩ. ij. dubio. & cõs. lxxxiij. co. ij. vo. iiij. & ciij. ĩ v iij. col. i pri. vo. iiij. & cvj. ĩ vlt. col. ad fi. vo. iiij. & se. cvij. & cxxiiij. ĩ. ij. co. in fi. eo. vo. iiij. & j. co. xj. vo. v. Panor. iij. co. vij. ĩ vij. dubio. volu. ij. & Bartol. lvj. aliâs. clvj. & aliquid per Barba, cõsi. x. colum. v. vo. ij. & xviij. col. ix. & se. vol. ij. Roma. xx. colũ. xix. volu. ij. & Alex. in. l. si. p cu. col. iij. ad fi. s. ad Tre. & ana. cõ. xxxij. in. ij. dub. & Ale. lxxx. co. v. vo. j. & cxj. co. v. iij. e. vol. j. & xix. are. remisiuè cõs. xiiij. co. iij. & liiij. colũ. ij. & Capra. xlij. & lxxxij. & Bal. in. c. j. §. aut si libellario. qui. mo. feu. amit. co. ij. & ĩ c. j. §. denique quæ fuit pri. cã bene. ami. & in Aluaro in. c. j. de vsufr. & Alexander. ix. column. iij. volu. iij. & xj. colum. ix. e. vol. & lx. colum. ij. eo. vol. vbi ponit, qd si postea dñs recepisset ad fictum, vel tenuisset per multũ tp̃s. & j. col. pe. versi. nec expediat. vol. v. & j. col. iiij. vbi ponit, an dictũ vnius agnati alteri noceat. & xiij. col. pe. eo. vol. & xviij. in. j. dubio, eo. vol. vbi ponit, an vasallus possit in p̃iudiciũ filiorũ cõmoditates feudi alienare. &c. & xxviij. col. vj. eo. volu. vbi sequit Bar. hîc & ibi ponit, an feudum possit alienari in præiudiciũ filiorum, vel in dotem dari. & Panor. & alios. in. c. ex parte. de feu. & Paul. de castro in consi. lxxiiij. col. iij. in fi. vbi propter hoc infert, quod rex alienans etiam cum consensu populorum, non præiudicat successoribus in regno. quid ipsi nõ habeant ab eo &c. & Socin. cxxv. colũ. iiij. & seq. vbi ponit, an fructus, vel res emphyteuticæ possint in dotem dari, vel vni tantùm ex filijs assignari in præiudicium aliorum filiorum.

f ¶ Non trãseunt. Et si pater nõ soluit canonem p emphyteo. an præiudicet.

in deport

filio.facit.l.vecti ga.s.de pig.& certè si filius veniret vt hęres patris credo, ꝙ præiudicaret.ar.l.cum à matre.C.de rei vend. secus dicerē si veniret fili⁹ nō vt hęres. Quod vltimū quidā volūt, verū si veniat fili⁹ mortuo patre, non eo viuente:nec obst. text .in.l.adoptiuum.§.fi.de in ius vo. qa ibi est speciale in illis reuerētialib⁹ tm̄. Sed certè in hoc passu vr̄ dubitā dū an incōtinenti nō soluto cano.sit aperta via ecclesię.d.l.lex vectigalis.s. de pig. cum simi.& Spe. in tit. de emphy. §.nūc aliqua.vers. cxliiij. de quo du bito per Iac.butr. & Bal.in.d.l.adoptiuū.§.fi.s.de in ius vo.& in.l.liber ti libertæq;. C. de oper.liber.& qđ not.Bar.in sua disputatione in.d.l. emācipatū.§.fi.de sena.cum Bar.hîc concordat Sali .in l.ij.in.xxij.q.C.de iure emphy. & p docto.in. c.ij. de feu.bal.in.d.l.adoptiuum.in lectura antiqua, remittit se ad Specu.vbi.s. vbi vide.

a ¶ Ad tēpus .vide Bald.in.l.non dubiū.in.viij. col.C. de legi.in.l.& si se uerior.in penū.col. C.de infa. Et not. hic, ꝙ sn̄ia in criminalibus, in qua est error, valet, ad limi.l.si pretor.§. Marcellus.s.de iudic.dixi in.l.cum platis.de re iudi.

b ¶ Est quoddā genus.An relegatio possit fieri extra prouinciam, quā quis regit.& not. ꝙ non possunt dari confinia, nisi in terris subditis. Idē etiam tenet Bal.in d.l.illicitas.§.qui vniuersas. de offi. præsi .Idem in.l. fi.C.si seruus extero se emi.resoluit tn̄ talis relegatio in interlocutoriā: & valet, adeò, ꝙ videant sibi interdicta loca subdita,

in deportatione, vt ibi. Aliud in relegatione: vt hîc. hoc non videt̄ bene dictū: qa cū pręses ꝓuinciæ possit damnare ad mortem, ꝗ̄ in metallū, quod plus est vt.l.illicitas.§.qui vniuersas.s.de offi.p̄si.ergo debet posse, quod est minus: vt in.c. cui licet.extra de reg. iur.lib.vj. Et ideo dicunt ipsi, ꝗ̄ lex precedens intelligitur secundū istam, vt tunc nō possit deportare in insulam, qn̄ non habet insulam: & sic hoc est magis propter defectum insulę, ꝗ̄ propter defectum iurisdictionis. quod tenet gl. in.d.§.q vniuersas.& Dy. in.d.c.cui licet. Iac.de Are. tenet contrarium: quia leges indistinctè dicunt præsidem non posse deportare.in.d.l.ij.§.j.s.de pœ.&. s.l.proxi. Et ideo dicit ipse aliud in relegatione, vt hîc: aliud in deportatione, vt in contrarijs. Ad id quod dicitur præsidi licet quod est plus: ergo debet licere, quod est minus? Respon. ꝙ deportare est plus. Nam deportare idē est dicere, quod extra portare: hoc est ponere extra ea, quæ sunt iuris ciuilis: vt.l.quidam sunt.s.de pœ. Sed cum ea quæ sunt iuris ciuilis, quis habeat à principe, meritò præses non potest ei auferre: vt .l.si arrogator.s.de adop. ¶ Et si dicis, quomodo hoc, cū dānat ad mortem, vel in metallum, ꝓpter quod ista talia perduntur? dicit ipse, istud est per quādam consequentiam à lege: non quia hoc fiat à præside directo.ita dicūt. Hoc etiā tenebat Marti.sill.hoc mihi nō placet: qa eadem rōne non posset deportare præfectus, quod est cōtra.l.ij.§.j.s.de pœ. Præterea, qn̄ aliquis deportatur in insulā, non auferunt̄ expressè ea, quæ sunt iuris ciuilis: sed in consequentiam illius poenæ: vt patet ex.l.quidā sunt.s.de pœ. Alij dicūt,

2 † & hoc dicebat Oldr .ꝙ ratio differentiæ inter deportationem, & damnationem ad mortē: vel in metallum est: quia damnatus ad mortem fit pro criminibus grauioribus: ideò non debet deferri poena: vt l.cum reis.C.de pœ.&.l.si quis filio exhæredato.§. irritum.&.§.ei qui.s.de iniust.rup.testa .Sed deportatio in insulā fit pro leuioribus criminibus: meritò debet differri: vt rescribatur Principi. Et ista est rō, quare permittitur illud, quod est plus, non illud qđ est minus. Certè nec ista ratio placet, qa qn̄doq; pro criminibus grauiorib⁹ fit deportatio in insulam ꝓex qualitate personæ: vt.s.proxi. in fine. Teneo ergo opi.glo.& Dyn.ꝙ præses nō potest deportare, quādo non habet insulam: secus si haberet: vt hîc. ¶ Ex

3 quo no.†ꝙ iudex non potest quē mittere in possessionem rerum non existentium in territorio suo.ita dicit gl.& habetis in.l.cum vnus.§.is qui.s.de bo.autho.iu.pos.

Hæc est differentia. ¶ Iste.§.innuit, ꝙ nō possit ad tempus deportari. quod videtur contra.l. fine præfinito.s.tit.j.Sol.vt in glo.

Ad tempus. a ¶ Opp.quod fit cōtra.l. nullum est: vt. C. de legi.l. non dubium. sed istud est huiusmodi. ergo &c.Sol. sententiæ latæ ante hāc.l.non infirmant̄: sed quę fuerunt post hanc.l.hn̄ latæ infirmantur. hęc est vna solu.gl.Alij, vt Petr.dicūt sic, ꝙ ista sn̄ia non infirmat̄ à iudice, sed infirmatur à lege: quia ipso iure est nulla: vt.l.cōtra.ita refert Cy.in.vj.oppo.Dyn.in.c.quę contra ius fiunt.de regu.iur.lib.vj.dicit, ꝙ sn̄ia valet ideo: quia.l.non procedit vltra infirmando. Mihi videtur, ꝙ debemus dicere sic: ꝙ ideò hæc sn̄ia non est nulla: quia in ea non est expressus iuris error, licet enim non debeant bona auferri relegato: tn̄ ex causa iudex pōt auferre, & augere poenam: ideò in maleficijs non apparet, ꝙ sit error expressus.ita not.s.dę pœ.l.quod ad statum.

SUMMARIUM.

1 *Delinquentes in ciuitatibus non subditis mittenti, ad confinia non possunt mitti.*

Est quoddam genus. b ¶ Per hūc.§.vidi cassari quædam confinia data in Marchia, & in ducatu. Si ciuitas præcipit suo ciui, quòd debeat morari in aliqua ciuitate sibi non subdita, non valent ista confinia, casus est hîc. Ideo præsides, qui cognoscunt de appellatione cassant ista confinia. in ciuitatibus verò, quæ principem non recognoscunt, non sunt qui talia confinia cassent. ideò Pisani relegant in Sardiniam: quādoq; in insulam Rhodi, vel in aliā prouinciam, non subditam. sed non potest fieri de iure. Nam tantum possunt relegare in terras sibi subditas: vt hac.l.

SUMMARIUM.

1 *Dispositio facta per aliquem, quando possit egredi locum iurisdictionis disponentis.*

2 *Interdictio bonorum facta alicui in sui commodum, quod porrigatur ad omnem locū: secus si fit propter delictū.*

3 *Imperator rescribens uni præsidi, uidetur omnibus rescribere.*

4 *Iudex loci, unde quis est incola, potest quem punire de delicto alibi commisso.*

5 *Interdicto eo, quòd est minus, uidetur interdictum, quod est maius: non econtra.*

Locus originis alicuius, quod sit nobilior, & delectabilior.

6 *Italia appellatur prouincia.*

c Interdicere. c ¶ Not.hîc, ꝙ de iure primęuo, quis non poterat interdicere, nisi ei prouinciæ cui præest. ¶ Sed ad hoc oppo. interdicere potest prouinciæ cui præest: ergo iubet eum alibi morari in loco sibi non subdito: hoc autem non potest fieri, vt hac.l.in princip.ergo &c. Solu.non potest hoc directò disponendo, sed si per quandam consequentiam ad hoc cōfertur dispositio: hoc non est prohibitum. ¶ Item contra, ego video, quòd municipiū, vel ciuitas potest statuere, ꝙ quis non vadat ad faciendum mercantias extra municipum: vel ꝙ quis non vadat ad faciendum mercātias in tali ciuitate: vt.l.fi.in fi. j.de decre .ab or.fa.& l.mercatores.C.de cōmer.& mercat.& sic quis poterit disponere in prouincia aliena. Solu.†dispositio

1 quæ fit in pœnam alicuius, non potest directò egredi locum iurisdictionis disponentis: vt hîc. sed si nō fit in pœnā eius, sed in pœnam hoīm illius loci, ad quem nolo aliquē accedere, vel in cōmodum istius ciuitatis: tunc valet dispositio.& ita loquunt̄ contra

2 ria. Eodē modo dico, †ꝙ si iudex interdicit tibi bonis, non propter delictum tuum in pœnam, sed in cōmodū tuū: qa tu es prodigus, ne bona tua pereāt:

d istud interdictū porrigit̄ ad omnem locū d: vt.C.de emanci.libe.l.j.&.l.is cui bonis.de verb. obli. &.l.is

3 cui.s.de testa. ¶ † Secūdò no.hîc, ꝙ si Imperator rescribit vni præsidi, ex hoc videt̄ rescriptū oībus: vt hîc, in versi. sed Imperator noster. ¶ Sed cōtra hoc videtur.j.eo.l.ver.q̄busdā tn̄.Sol.hîc rescripsit simpliciter.in ver.quibusdā.rescripsit concedendo priuilegiū quibusdā. Q uod dic.vt.l.j.§.fi.s.de cōstitu.

4 prin. ¶ † Tertiò no.ꝙ iudex loci, vn̄ quis est incola,

e potest quē punire de delicto alibi cōmisso. e quod est notā. Facit ad hoc.l.j.&.ij.C.vbi de cri.agi oportet.&.l.iij.s.de offi.p̄si. ¶ † Vlterius not.in ver.dubi

5 tatū, ꝙ interdicto minori videtur interdictū maius: sed non ecōtra. Et ideo, qui interdicit locum incolatus, vr̄ interdicere locum originis, nō econtra: quasi locus originis sit nobilior, & delectabilior præsum-

6 ptione huius.l. ¶ † Vltimò nota. ꝙ hîc Italia appellatur prouincia. in versi.si quis eam sn̄iam. Simile habetis in.l.superuacuā.C.de tēp.in integ.resti.peten. tn̄ prouincię hodie aliter appellant̄, scilicet, quę sunt sub vno præside: vt not.in.l.fin.C.de præscrip.lon. temp.non habetis hic alia.

Solet. ¶ No.ꝙ cui interdicitur minus officiū, non pōt accedere ad maius, sed istud nō habet locum econtrà: vt cui interdicit̄ maius officiū non possit accedere ad minus, tene menti.

Sed muneribus. ¶ Vide gl. quæ incipit.not.ꝙ ex eodē.ibi: sed arg. contrà. Sed ibi ex eodem facto consequitur quis poenam, & præmium, diuersis respectibus: eodem respectu secus: vt hîc.& facit quod not. per Dy.in.c.quod ob gratiam.de re.iur.lib.vj.

De senten.paßis & restitu. Rubr.

LEX I.

Ad successionem. No. pro bannitis, quibus bona restituunt̄, vt teneantur creditoribus: aliâs non.

secundū Bal.in penul.in.ix.colū.C. de exe.rei iud. Idē dicit ibi Bal.ꝙ hodie ex consuetudine pōt quis relegari extra loca subdita . quod not.de quo vide do. Abba. in. c. postulasti.in.ij.col.de foro compe.

c ¶ Interdicere . de isto tex.& seq.vide Bal.in.l.executorem. C.de execu.rei iud.in.viij. colum.

d ¶ Omnem locū. an si ex statuto, vel sn̄ia, sint interdicta bona alicuius habeat effectū extra territoriū. vide Bart.in.d.l.j. in.vj.q.C.de summa trini.

e ¶ Alibi commisso.no. ꝙ quis pōt puniri de delicto alibi cōmisso. qđ vide plenè in. l.j. C. vbi de cri.agi. opp.& in.l.si cui. §.fin.de accu.per Bar.& per eundē in.l.j.in. xv. q.C. de summa tri.aliquid dixi in .l.fin. C. fine censu, vel reliqui, qui interdicit loca domicilij, videt̄ interdicere locum originis. Adde p Bal .in.l.penul.in viij.col.C.de execu.rei iudi.

LEX III.

In insulam. ¶ Nota differentiam inter restitutum, & eum, cui pœna per indulgētiā est remissa. Sed quid si verba sunt dubia? dicit statutū: ꝙ aliquis rebanniatur. vtrū videatur restitutus in integrum: vel videatur indulgentia concessa? tetigi in.l.j.§.fi.ṡ. de quæstio.

De cadaueribus punitorum Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ faciunt unam affirmationem: tres magis negant.*

LEX I.

1 Corpora. ¶ Not.† tres negationes faciunt vnam affirmationem: sed remanet negatio: sed due negationes[a] faciūt
a vnam affirmationem. de quo per Cy.in.l.j.in.vij.qō.C.de ser.fugi.& videbitis in.l. duobus.ṡ.de verbo.signifi.&.l.j.ṡ.de hæredi.institu.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitatis qui uiuos particeps esse nequit, non potest post mortem ad ciuitatem reduci ad sepulturam.*

LEX II.

b Si quis in insulam. [b]¶ Not. hāc legē quia fortè non reperies alibi. Et habes hīc,
1 quòd ille, qui in vita† non potest morari, in ciuitate post mortem non potest reduci, ad ciuitatem ad sepulturam.

LEX III.

Corpora. ¶ Dicitur hīc, ꝙ quibuslibet petentibus, potest dari ad sepulturam. Sed an potest dari medi-
c cis ad anatomiam [c] faciendam? cogitabitis.

De appel. & relationibus Rubri.

¶ Continuatio per se patet: ideo veniamus ad materiam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quid sit? & relatis opi. dicit quòd appellatio est ius, quo interim prima sentētia extinguitur, & interim causæ cognitio ad iudicem superiorem differtur. nu.3.*
2 *Appellatio, quòd statim ea interposita, extinguat primam sententiam: & est uera opinio.*
3 *Appellatio, quòd non sit actio, nec officium iudicis, nec exceptio: sed quoddam ius per se diffinitiuum, quod uocatur appellatio.*
4 *Appellatio est triplex: uidelicet unā à diffinitiua, alia ab interlocutoria, & alia ab alijs actibus extraiudicialibus.*
5 *Appellatio introducta est, ut detegatur iniquitas, uel imperitia iudicis.*
6 *Pars, quæ appellat à sententia, potest etiam habere regressum contra iudicem malè iudicantem.*

LEX I.

Appellandi vsus. ¶ Primò Iurisc̄ōsultus in hoc principio commendat tractatum de appellationibus, secundùm Dy. Alij dicunt, quòd in hoc principio ponitur causa, quare introducta est appellatio. Et diuiditur istud principium in duas partes. Nam primò ponit causam inducendæ appellationis. Secundò respondet cuidam tacitę obiectioni. Secunda ibi. licet nonnunꝗ. Et forma casum. quæritur, quare introducta est appellatio? respondetur, quia vsus eius est frequens, & necessarius, & causa necessitatis apparet ex eo quòd per appellationem corrigitur imperitia, vel iniquitas iudicandis. Et hoc primò. sed instatur, sæpe vidi iudicem appellationis peius iudicare, quàm primus iudicauerit: Respondetur. regulariter per iudicē appellationis sententia reformatur in melius, licet nonnunꝗ id est aliquando contrarium contingat. Non est enim semper me-
1 lius pronuntiatum &c. ¶ † Circa istud principium, primò quæro, quid sit
d appellatio? [d] Ad quod respondeo, quòd Placē. in summa sua dicit, Appellare, est iudicis sententiam aduersus se latam iniquam dicere, & de ea querimoniam proponere: vt.ṡ. de mino.l. præfecti. Sed certè non ponit diffinitionem appellationis, sed describit actum appellandi. Ideo Azo in summa huius tituli dixit sic: appellatio est sententia à minori iudice lata, per inuocationem maioris iudicis, prætextu iniquitatis, primæ sententiæ rescissio: vt. d.l. præfecti.ṡ. ad Turpil.l.j.§.fina. Sed hæc diffinitio est contra casum.d.§.fin. Nam ibi dicitur, ꝙ effectus appellationis est rescisio, seu extinctio sententiæ primæ.& sic aliud est appellatio: quia est causa, aliud est rescisio: quia est effect⁹ eius. Differt enim causa à suo causato: sicut mater à filio: vt.l.licet.§.ea obligatio. suprà de procuratori. &.l.& an eandem.§. actiones. de exceptione rei iudicatæ. Malè igitur dicit Azo: cum dicit, quòd appellatio est rescisio: imo ex appellatione rescisio sequitur. Et ideo Gofre. doctor iuris canonici in summa de appella. dixit, quòd legalis diffinitio appellationis est: quòd appellatio est actus per inuocationem maioris iudicis, prætextu iniquitatis, primæ sententiæ rescisionem implorans: vt.d.l.præfecti. Sed hoc non videtur verum. Nam ipso iure sine
2 aliquo alio iudice ad quem appellatur, per interpositionem† appellationis prima sentētia extinguitur secundū verā opinionem: vt.d.l.j. in fi. ad Tur. & ibi dixi. Præterea, dicta diffinitio describit ipsum actū appellandi, non substantiam ipsius appellationis per ipsam appellationem. vnde eodem morbo laborat quo diffinitio Azo. Præterea. per nouationem potest tolli, & suspēdi effectus primę sentētię: vt.l.iiij.§.si ex cōuentione.ṡ.de re iudic. Igitur nouatio est appellatio, quod est absurdum. Gof. etiā dicit, ꝙ secundum canones appellatio aliter diffinit: & sic appellatio est de minori ad maiorē iudicē ꝓuocatio: vt.ij.q.vj.c. omnis oppssus &.c. se maximè in.c. placuit. quę diffinitio esset vera largissimè assumēdo nomē appellatiōis. Nā qñcunꝗ te ad iudicē prouoco: appellatio pōt dici, vt.l.apud labeonē. §.appellare.ṡ. de iniuri.& eodem modo si te vocarem ad cœnam: nam potest dici appellatio: vt ibi patet. ¶ Sed assumendo appellationem strictè,
3 prout hoc tit. accipitur alio modo diffinienda est. Dic ergo.† Appellatio est ius, quo interim prima sententia extinguitur, & interim causę cognitio ad iudicē superiorem deuoluitur. & hoc prout loquimur de appellatione à diffinitiua. De alijs verò generibus appellationum infrà in suis locis dicemus. Dixi appellatio est ius &c. ne videar diffinire ipsum actum appellandi, prout fecerunt alij, quos suprà reprehendi. Item dixi, ꝙ interim sententia extinguitur: hoc dixi vt ostenderem appellationis effectum. no.in.d.l. j.in fi.ṡ.ad Turpill. Item, vt per hoc notetur differentia à iure dicendi nullum quo primus iudex superior quandoꝗ aditur: vt.l. absentem.C.de accusa.tamen per illud ius sententia non extinguitur: quia anteà nulla erat, sed hīc erat aliqua, vt dicetur in.l.si expresim.j. eod. Itē ideò dixi interim: vt per hoc differat à sententia lata in causa appellationis, vel in integrum restitutionis, per quā sententia rescindit, vel confirmatur totaliter: sed ꝑ ipsam appellationem extinguitur interim: & expectatur pronūtiatiōis euētus: vt.d.l.j.in fi.ad Turp. &.l.futti.in prin.ṡ.de his qui no.infa.& de pac.l.tale.§.qui prouocauit. Itē dixi, & ꝑ eā causę cognitio ad superiorem deuol-
e uitur: [e] vt.C.de ap.l.eos.&.l. à procōsulibus.cū infinitis si.&c. Per hoc differt à nouatione, ꝑ q̄ licet sententia posit extingui, vel suspendi: causæ tñ
4 cognitio ad superiorem nō deuoluitur. ¶ † Iuxta predicta quero, dixi.ṡ.ꝙ
f appellatio est ius. Quero quod ius est, vtrū, sit[f] actio vel officiū iudicis, vel exceptio, vel quid? Rñ. non est actio. Nā actio est ius petēdi in iudicio qđ sibi debet. sed per appellationē nihil peto in iudicio: cū ipsam interpono. Nam appellatio interponitur coram iudice à quo, & ab eo nihil petitur: sed posteà petetur coram iure adquē: per ipsum ergo actum appellationis non peto. Item non est officium iudicis: quia absꝗ aliquo iudicis officio, appellatio producit suū effectū, scilicet extinguendi sententiā & deuoluēdi cām ad superiorē. Item nō est exceptio: quia nō extinguit sñiam ope exceptionis, sed ipso iure. dico igitur quòd ipsa appellatio est quoddam ius per se diffinitū, per modum ante dictum, quod vocatur appellatio: vt infrà ꝓximè.§.primo. ¶ Secūdò quero, quotuplex sit appellatio? Respondeo prīcipaliter, triplex. Quędam est appellatio à diffinitiua, quam suprà diffiniui: & istā communiter prosequitur per totum istum tractatū. Quędam est appellatio ad interlocutoria: & istā latè ꝓsequitur infrà de appellatiōibus re.l.ij. Quędam est appellatio ab alijs actibus extraiudicialus: &
5 istam prosequitur infrà quando appellan.l.j.§. solent. ¶ † Tertio quæro, quare introducta est appellatio? Respondeo iurisconsultus in hoc principio determinat, quòd ideo introducta est, vt iniquitas, vel imperitia iudicantis corrigatur, licet quandoꝗ aliud contingat. ¶ Contra hoc oppono. quia si sententia cōtinet iniquitatem, est ipso iure nulla: nec opus est appellatione: vt.l.j.in principio. infrà quæ sentent. sine appellation.re.&.l.ij.C. quando prouo. nō est necesse. Solut. Intelligas hīc errorē nō fuisse expressum in sententia. ¶ Item oppo. quia sententia potest per iudicem appellationis rescindi ex nouis ꝓbationib⁹: vt.l.eos.§.j.C.de app.& sic non detegetur iniquitas, seu imperitia iudicantis. Solut. Iniquitas est re ipsa re-
6 spectu litigantis, q debuit vincere, & succubuit: non autem est iniquitas respectu iudicis: vt no.in.l.eos.C.eodem in gl. magna. ¶ † Vltimò not. glo. hīc positam, quæ dicit, ꝙ vtroꝗ casu iudex facit litem suam: & sic innuit, quòd

a ¶ Duæ negationes. An duæ negationes faciant vnā affirmationē? ad intellectum huius tex. vide quę scripsi post Bar. in.l. fi.ṡ. ad le. Iul. maiest. Et an cadauer & ossa idem sint? dic ꝙ nō. ita dicit Bar. per illū text. in.l. ossa.ṡ. de religio.

b ¶ Si qs in insulā. Ad hūc text. vide no. in.l.j.in.ij.col. C. ex delicto defun. & quæ dixi post Bal. in.l.fi.ṡ. ad le. Iul. maie. & si qs vulnerat, vel spoliat mortuum. an dicatur eum offendere? vide Baldus in.l. sororem. C.de his, quib. vt indi. in fi. & sequit Pe. de Anchar. in c.le.j. de pœ. & remis. Et quid si aliquis sepelit mortuū excōmunicatū: an dicatur cum eo communicare, ita ꝙ cadat in excom. vide glos. ꝙ sic, in.c. ad hoc, de priuile.

c ¶ Ad anatomiā. An quis posit se dare medicis ad anatomiā, nec pōt exhumari à sepultura, prætextu alicuius debiti. text. in.l.fin. de sepul. vio. & vide Inno. in.c. certificari.i. de sepul.

d ¶ Quid sit appellatio. quid est appellatio? per Bal. in rub. in.ij.col.C. eo. vide eum.

e ¶ Deuoluitur. Idē dicas in causa nullitatis: vt dixit singu. Bart. etiam se alibi non dixisse, in.l. proponis. C. quomodo, & qñ iudex. & Bart. in l. si expresim. circa fi.j. eo.

f ¶ Vtrum sit. An appellatio sit actio vel officiū iudicis an autem sit actus iudiciari⁹. vide in d.l. si expresim.

ꝙ licet pars possit appellare:nihilominus habet re-
a gressum[a] contra iudicem malè iudicantem.de quo
dic,vt in. q. quam de hoc disputaui. de qua faciam
mentionem.j.de var.& extraordi.cog.l.fi.

SVMMARIVM.

1 Appellatio, quod sit ius.
2 Appellatio à grauamine, quod infertur ante sententiam, potest per appellationem à diffinitiua reparari, non admittitur.
3 Consultor assumptus, ut consultet de iure, non potest nouas probationes, seu instrumenta recipere.
4 Appellari põt à sententia lata secundũ rescriptũ Principis. Et à pronuntiatione de Principe consulendo, non appellatur. nu.5.
A relatione seu literis, quæ mittuntur principi pro consilio, appellatur cum insertione causæ grauaminis, ibid.
6 Appellari potest à sententia diffinitiua lata secundum rescriptum, & consilium Principis. Et a sententia lata secundum consilium datum per consulentem, de partium consensu electum: appellari potest. nu.7.

Quæsitum est. ¶ A sententia lata secundum rescriptum
principis potest appellari, non ab ipso rescripto, vel
pronuntiatione facta, de Principe consulendo. hoc
dicit. Primò ponit quæstionem. Secundò ponit re-
scriptum, ex quo colligitur decisio quæstionis. Ter
tiò ponit decisionem cuiusdam quæstionis, quæ ta-
citè colligitur ex rescripto. Secunda ibi: de qua re.
1 Tertia ibi: hinc consequenter. ¶ † Nota ex prima
parte tex. ibi, dum dicit ius appellandi &c. & sic ap-
2 pellatio est ius, vt dixi. s. prox. ¶ † Secũdò no. ex fi.
text. ibi, dum dicit, post rescriptum prouocare. Ex
quo apparet, ꝙ qñque grauamen est tale, qđ infert
ante sententiam, quòd per appellationem diffiniti-
uã potest reparari, tũc ab illo grauamine non potest
appellari. ¶ Oppon. quòd Princeps non sit consu-
lendus, vt. l. eum, quem. §. j. s. de iud. Sol. gl. quòd hic
Princeps consulitur de iure, non de facto, & subdit
glos. ꝙ isto casu Princeps non dat dilationem, vt. C.
3 de dila. l. cum à nobis. quod not. † Ad hoc, ꝙ cõsul-
b tor assumptus, vt cõsulat de iure, non potest[b] nouas
probationes, seu noua instrumenta recipere: sed de
bet cõsulere super his, quæ à iudice transmittũtur:
c vt. l. cum à nobis. C. de dilati. ¶ Opp.[c] ꝙ non possit
appellari. Aut enim dicis appellari ab ipsa relatio-
ne, & hoc videtur falsum, quia relatio non fit, nisi
cum iam literæ sunt à partibus approbatæ, quo ca-
su non appellatur, vt infra. quando app. sit. l. fi. Aut
dicis appellari ab ipso rescripto Principis, non ab
ipso rescripto, & tunc videtur cõtra. l. j. in princ. j. à
4 quibus appella. non licet. Solut. † dicit gloss. intelli
gas hic appellari à sententia lata secũdũ rescriptum
Principis: & secundũ hoc, tex. qui infra dicit ab enũ
tiatione debet exponi. i. à sententi. lata secundũ for
mam rescripti. tamen gloss. posita super illo verbo,
enuntiatione, aliter intelligit: vt dicam infra: tamen
prædicta solu. est vera in se, vt statim dicam. ¶ Op-
po. in autẽ. in medio li. §. j. gloss. ponit tres solu. tene
primam, quam sequitur Dy. Iacob. de Areti. & Ol-
dra. ¶ Opponĩ. dicitur hic in fine: ꝙ ab interlocuto-
ria, qua pronuntiatur principem consulendum, non
appellatur. contra. j. quando appel. sit. l. j. in princi.
C. de relatio. l. j. in fine. Sol. Ioã. & Azo. dicunt, quòd
hic dicitur non esse appellandum: scilicet de neces-
sitate: bene autem potest appellari: vt in contrarijs.
Sed hoc non placet: quia contra hunc tex. Vnde alij
dicunt, ꝙ in illa. l. j. j. quando app. sit. Princeps con-
sulebatẽ post sententiam: hic ante. & in illa. l. j. C. de
rela. non dicit, quod appellatur, sed dicit refutato-
rias preces: hoc est, contra pronuntiationem, quæ fit
contra consultationem. Et hanc sequitur Pet. & qui
dam alij Mod. quod non placet: quia in. d. l. j. j. quan-
do ap. sit non dicitur, ꝙ esset lata sententia diffiniti-
ua: sed etiam intelligi potest, quòd non erat lata: vt
ibi not. vnde glo. ponit tertiam solu. quæ continet i-
psam veritatem. ¶ Pro cuius declaratione sciendum
5 est, † quòd tria sunt consideranda. Primò pronun-
tiatio de Principe consulendo, & ab ipso non appel
latur: quia per eam nemo grauatẽ: vt hic. Secũdò est
ipsa relatio, seu literæ, quæ mittuntur principi pro
consilio: & ab istis potest appellari: si quis senserit
se grauatum, si iudex in eis mendacia inseruerit: vel
veritatem tacuerit. & ita loquitur hic. Et secundùm
hoc procedit illa gloss. posita, super ver. ab enuntia-
tione. quæ exponit: id est à mendaci relatione prin-
cipi facta. sic loquitur. l. prima. j. quando appella. sit.
Et est aduertendum, ꝙ cum ab ista relatione appel-
latur, debet rationem grauaminis exprimere: scili-
cet, quod falsum sit insertum, & verum sit omissum
vt ibi. si enim docuerit, vel falso &c. vt. d. l. j. j. quãdo
appel. sit: sicut in qualibet appellatione ab interlocu
toria: vt plenè dicam. j. de appel. reci. l. ij. Tertiò, est
6 † appellatio à diffinitiua sententia lata, secundum re
scriptum, & cõsilium principis, & ab ista etiam po-
test appellari: vt hic, secundùm alium intellectum:
quem. s. posui in secundo contrario, & in. l. j. in prin
cip. j. qñ appel. sit. C. eo. tit. l. ij. ¶ Sed contra hoc in-
statur, si à rescripto principis non potest appellari:
ergo nec à sñia secundùm rescriptum principis, lata.
Non enim potest pars cõqueri de facto: quia consul
tationem approbauit: vt. l. j. quando appellandũ sit.
nec de iure, ꝙ princeps sic cõsuluit: quod est ius. Re
spondeo, si dicis partem non consensisse relationi:
planum est. Idem si dicerem partem consensisse: tñ

a ¶ Habet regressum. Ang. in. l. fi. j. de var. & extraordi. cogni. tenet ꝙ possit iudex cõueniri etiam si semel, vel bis fuerat appellatũ, vel renuntiatũ. allegat Inno. in. c. pastoralis. de offi. deleg. & in clemen. sæpe. in gl. peremptoriè. de appel. Quando autẽ pars potest appellare, an habeat regressum cõtra iudicem litẽ suam facientẽ? vide omnino Barto. in. l. si nũmos. s. de admini. tuto. vbi de hoc & p Bar. in. l. si reos. s. de alie. iudi. mu. cau. fac. & eodem titul. in. l. iij. §. ex quibus. sed quid si pars appellauit & posteà est deserta appellatio? vide Innoc. in. c. sæpe. eodem titu. sed vtrum appellatiõe pendente possit agi contra iudicem, vide Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. pcõsul. Et ad id quod no. Bart. adde eũdem in. l. iiij. §. si tam vicinũ. de dã. infec. Et adde qđ tenet Ang. in. d. l. iiij. §. fi. e. tit. de damno infec. vbi tenet, ꝙ posset conueniri iudex tẽpore syndicatus rõne iniquæ sentẽtiæ, per eũ latæ: si ab ea nõ fuit appellatũ: & appellatio est deserta. Vel etiã si sententia fuit confirmata, & hoc ipse tenuit per no. per Innoc. in. c. pastoralis. ad fin. de offi. delega. & in ca. sæpe. de appella. ita singu. trãsit Ioã. de Imo. in. §. fi. & ibi ẽt Ang. tenet, ꝙ licet ille, cõtra quẽ latæ sunt tres sñię nõ audiatur per viam iniquitatis vel nullitatis, vt in cle. j. de re iu. tñ contra ipsum iudicẽ potest conqueri secundum ipsum. quod no. Adde Bal. in. l. fi. C. de pœna iudi. & dixi post Bar. in. l. iiij. §. cõdemnatum. de re iudi. & ibi formaliter scripsi verba Ange. & idem videtur voluisse Bal. & Cyn. in. l. j. s. quod quisq; iuris. Idem sequitur Bal. in. c. j. §. iudices. de pa. iur. fir. Idem dicit Innocen. in. c. sacrosanctæ ecclesiæ. de sen. excom. videlicet, ꝙ quando à sententia non fuit appellatum: ꝙ iudex nihilominus potest conueniri. Adde tamen, quod qñ appellans in appellatione obtinuit: quod tunc videtur, ꝙ iudex solùm possit conueniri quo ad expensas lit. argu. l. si vendidero. §. si Titius. de fur. quod hic latè prosequitur do. Io. de Imo. Idem no. Bar. in. l. iij. §. ex quibus. de alie. iudic. mu. cau. fa. Adde ad prædicta Bald. in. c. sancimus. in titu. quo tempore miles. Adde quod Bald. in. c. j. §. iudices. de pa. iur. fir. quæsiuit, quid si sententia sit ipso iure nulla: vtrum iudex faciat litem suã. & dicit, ꝙ sic, in eo in quo partem damnificauit: quod grauat partem prætextu officij: & sic respondit iuxta æstimationem interesse, de quo ibi latius per eum: & ibi etiam dicit Baldus, quòd vbi habet arbitrium, facit litem suam, si non seruauerit consuetudinem: vt not. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. s. de infa. quod dictum corroborat per ea, quæ ibi dixi: & dixit Bald. in. q. Bart. hic quòd si pars non appellauit, tamen iudex potest conueniri: de quo etiam ibi latius per eum. vbi etiam dicit, ꝙ si appellatum esset, & sententia esset confirmata contra ipsum non potest agi. Sed dubium est: pone secundũ eum: iudex primus tulit sententiam, à qua fuit appellatum: sententia fuit confirmata: ab ista secunda non fuit appellatum: quis facit litem suam: an primus, an secundus? & tenet ꝙ secundus. Ibi etiã quærit, ad quid poterit cõueniri iudex appellatione pendente? & dic quòd disputauit hoc Bald. ibi, dic, ꝙ videtur, ꝙ hoc pendeat ex futuro euentu. subdit Bal. ꝙ per desertionem appellationis purgatur iniustitia pronuntiationis factæ inter partes: sed non futuræ inter partem & iudicem. & nihil allegat. Adde ꝙ idem Bal. de pa. cõstan. in versi. idonei. dicit, ꝙ iudex nõ facit litem suã, si eligit arbitros, q malè iudicauerunt. argu. illius literæ. est arg. l. idemq. §. si tutores. s. mã. sed ibi mandatori imminebat explicatio negotij. hic sola electio personarum: quia nihil faciebãt nomine eligentis. Itẽ: quia q̃ bona sunt, bene fieri censent ar. l. q̃uis. de cõdi. & demõ. & quod no. de iureiur. l. eũ qui. §. in popularibus. Prędictis etiã adde, ꝙ vbi à sñia non poterit appellari: tñ iudex facit litem suam. vt. s. dixi in. l. peñ. & ibi nota. C. de pactis. etiam si est nulla: vt etiam dixi. s. & not. Bald. in. d. l. si vt pponis. in. iij. colũ. C. quõ & qñ iudex. p Ang. hic & Imo. & Ange. in. d. l. j. §. hęc verba, quod quisq; iuris. s. Et ad limitationem clemen. j. de re iudica. vide q̃ dixi in. l. à diuo Pio. in. §. si sup rebº. circa fi. de re iudi. Et ad eiº materiã vide q̃ dixi i. l. de pupillo. in. §. q̃ opº. s. de ope. no. nu. & l. iiij. §. condẽnatum. vbi per moder. s. de re iudicata. Sed an iudex, qui condemnatur in syndicatu, & soluit expensas litis, in quibus negligenter omisit condemnare partem victam calumniosè litigantem: possit eas repetere ab eo quem debuisset condemnare: dictum fuit singu. Spec. quòd sic in titu. de expen. §. postremò. versicu. illud. per. l. missi opinatores. C. de exac. tribu. lib. x. quod est not. quod tamen Imol. impugnat, & bene in. l. si tertius. §. Celsus. de aqua pluuia arcen. tenens contrarium. & fuit originalis sententia Bal. in. l. sancimus. ad finem. C. de iud. Posset tñ opi. Specu. saluari in vno casu secundùm Roma. in. d. l. Celsus. quando expensæ lit. essent promissæ in contractu: quia tunc etiam post iudicium finitum iure actionis peti possent secundùm glossam in. l. non solùm. s. de rei vendi. & l. iij. §. si rem. ff. de lega. ij. meritò iudex illas repetere posset. quod no. quia latius super hoc locutus sum: vide quæ dixi in. d. l. missi opinatores. quod not. per Bal. in. l. mancipia. C. de seruis fugiti.

b ¶ Non potest. Adde Bart. in. l. j. C. de rela. per Moder. in. l. fin. ff. de ser. & in. l. ex illo. j. eo. & in. l. j. nil no. appel. pendente. & habes textum in. c. licet. de offi. delega. in. vj. & Bal. in. d. l. fi. in finem. de ferijs. & ad materiam Bar. & alios in. l. ad principem. infi à eodem.

c ¶ Oppono. Adde Baldum in. l. fina. C. de relation. vbi tractat quando habet fieri relatio, an ab eo possit appellari? & de pluribus alijs quæstionibus. iuxta finem.

fuit decepta in tenore ipsius relatiõis. argumentum C. plus vale. quod agitur. l. si. sed si consenserit non decepta: tunc etiam potest appellare, vt causa reparetur ex nouis probationibus. & allega. vt. l. eos. §. j. C. eodem. ¶ Item contra prædicta instatur, si grauamen, quod infertur per mendacem relationem, potest reparari per appellationem à diffinitiua: vt dictum est. ergo ab ipsa relatione non potest appellari: vt hoc. §. in fine. cuius contrarium suprà dixi. Solu. per appellationem[a] à diffinitiua, istud grauamẽ non potest reparari sine magno præiudicio patris. Nam post consilium Principis datũ, durior est causa nostra: quia iudices fauent cõsilio Principis vt argumento. l. iij. §. j. s. de ali. iudic. mut. cau. fa. Propter quod præiudicium debet admitti appel. argu. j. eo. l. à sententia. & dicam in. d. l. ij. j. de appel. re. ¶ Vltimò nota.[b] quod licet † causa consulenda de consensu partium, sit commissa, tamen à sententia secundùm dictum consilium potest appellari: vt hic, cum simi. facit. j. eo. l. ex consensu. in princip.

b 3

a ¶ Appellationẽ. Idem tenet Bal. in l. ij. j. de appe. reci.

b ¶ Vlti. not. Et ad ista adde tex. ij. q. vj. ante. cum, sc. & c. cãm quæ. de re iud. & ibi doc. vide. j. qñ app. sit in l. si. gl. no. de ap. c. intimasti. & ibi do. Ant. & Bal. in l. nonũ. & in. l. j. C. de rela. & dicit do. Anto. in. c. intimasti. q licet sit cã cõmissa consulenda de cõsensu partiũ poterit nihilominus appellari. ad Bar. hic vide not. per Bal. in. l. tale. §. q prouocauit. in ix. col. s. de pac. & oino Barto. in. l. si conuenerit. de re iudic. & quod ibi dixi. alleg. tex. cõtrariũ. in. l. generaliter. §. si quidẽ. C. de re. cre. & de iu reiur. & quod ibi dixi. Sed cõcor. q in. d. §. qui ꝓuoc. fuit spãlis consensus: hic simplex. & ad hoc tibi allego distinctionẽ Io. an. id. c. pen. & ibi in gl. in simili. de offi. dele. & in simili adde Bald. in. l. ij. C. eod.

SVMMARIVM.

1 *Error in appellando iudicem appellationis minorem, uitiat appellationem.*

2 *Error iuris, quando inducitur ad conseruationem rigoris, uitiat.*

3 *Consul est maior præfecto quo ad dignitatem, non quo ad administrationem.*

4 *Cardinales non habent maiorem dignitatem, quàm habeant Episcopi: sed maius officium.*

5 *Ratio, quare in appellando ad minorem, uitiatur appellatio: secus si appelletur ad maiorem.*

6 *Appellatio ad principem omissis medijs de iure ciuili, quando ualeat?*

7 *De iure canonico appellatur ad Papam, omissis medijs.*

Error in appellando ad maiorẽ, quod uitiat in hoc: quia uirtute talis appellationis non proceditur.

8 *Appellatio, quòd ualeat, licet quis dicat simpliciter appello: uel appello ad iudicem cõpetentem, uel ad superiorẽ.*

9 *Appellatio quando emittitur ad superiorem, quis ordo seruetur.*

10 *Ciuitas quæ superiorem nõ recognoscit: quòd erit superior in causa appellationis interpositæ à sententia lata per eius rectorem.*

11 *Sententia lata per Rectorem alicuius collegij, appellatur ad istũ, qui est iudex ipsius collegij, ut est rector ciuitatis.*

12 *Superior proximus ad quem debet appellari, quando haberi non potest, an & quando ad alium superiorem appellari poßit?*

13 *Iudex ecclesiasticus, & secularis si ex causa iudicauerunt simul, appellatur ad ecclesiasticum.*

14 *Episcopus, uel clericus: si non ut episcopus: sed ut Comes alicuius comitatus iudicat, ad quem appellabitur?*

15 *Rex si iudicat in aliquo comitatu, quem ab alio recognoscit ad superiorem appellatur.*

POMATES.

c ¶ Si quis in ap. vide pro ampliatione huius tex. Roma. consil. ij.

d ¶ Si quis in appellatione. quia consul. & an cõsul habeat iurisdictionẽ contentiosam, dixi in. l. j. s. de offi. consu.

e ¶ Simile videm⁹. Adde gl. in. l. episcopale. C. de epis. audiẽ. & in. l. j. C. de offi. præfe. prætο. vbi dixi.

f ¶ Omissis medijs. De iure ciuili non põt appellari omisso medio: secus de iure canonico. adde. c. dilecti filij. extra eo. & ca. referente. de præben. Adde, q idem est in legato sedis apostolicæ, quod ibi no. Prædicta tamen limi-

Si quis in appellatione.[c]

c

1 Seipsum summat in fine. Error † in appellando iudicem maiorem, vel parem appellationem, non vitiat: secus si minorem appellauerit. h. d. ¶ Primò ponit quæstionem. Secundò solutionem. Tertiò eam approbat per rescriptum. Secũda ibi: & si quidem. Tertia ibi: deniq;. ¶ Oppo. q error iuris non nocet in damnatis: vt. l. error. s. de iur. & fac. igno. Sol. † dicit glo. hic speciale: quia ad iuris rigorem conseruandum hoc inducitur, ad quod facit. in. l. qui exceptionem. s. de condi. indebi. & l. Iulia. eo. titu. in princi. ¶ Oppo. hic dicitur, q si minor iudex appellatur, non valet appellatio: sed præfectus minor est consule: quia consul[d] est super illustris, & præfectus illustris: vt in aut. vt ab illustr. & qui. suprà eos sunt. §. j. & in aut. consti. quæ de digni. §. j. Sol. dicunt quidã, maior est quo ad dignitatem, nõ quo ad administrationem: quia non habet, nisi voluntariam: vt. l. j. s. de offic. consu. quod glo. reprobat: quia habet etiã contentiosam: vt. s. de arbi. l. iij. in fin. & seq. Alij dicunt, q hic loquitur de illis, qui habent dignitatem non administrationẽ: quam dicunt quidam Dynum tenuisse. sed non placet: quia si non haberent consules administrationem, non possent delegare: vt. C. qui pro sua iurisdictione. l. j. vnde quidam soluunt tertio modo, quòd hic loquatur de iudice minore eo, qui iudicauit: sed præfectus est minor eo, qui iudicaturus est: scilicet consule: non minor eo, qui iudicauit. Sed hæc non est vera: quia cum hic fuerit iudicatum per iudicem delegatum à consulibus, si cõsules dicerentur maiores præfecto, & eius delegatus diceretur maior: quia eius iurisdictione vtitur: vt. s. de officio eius cui manda. est iurisdic. l. j. §. qui mandatam. Et ideo dicendum est, quod hic text. debet intelligi de maiore vel minore, eo qui iudicaturus est in causa appellationis. quod tenet gloss. in principio nostri. §. ¶ Ad contrarium respondetur secundum primam solutionem. s. positam. † videlicet, q consul est maior quoad dignitatem: minor verò quo ad administrationem. Nam præfectus habet cognitionem omnium quæ in vrbe occurrunt: vt. l. j. §. cum vrbem. s. de officio præfecti vrbis. & C. de officio præfecti vrbis. lege prima. & est illustris. consul autem superillustris: & sic habet maiorem dignitatem: nõ autem maiorem administrationem. Simile † videmus[e] in Cardinalibus, qui non habent maiorem dignitatem, quàm habeant episcopi, sed maius officium. Quod autem dicebatur in prima solutione: quòd consul habebat solum voluntariam: non est verum, quia imo habet etiam merum Imperium, vt. l. secunda. in principio. suprà de in ius voc. ¶ Oppo. quod error vitiet iudicium. l. si per errorẽ. s. de iurisdict. omnium iudicum. Gloss non soluit. Dynus dicit quod ibi loquitur de errore, qui habuit originem ex actu præcedente iudicium. Istud non placet, quia non videtur habere rationem. Dic ergo, quòd ibi loquitur de actu, qui debet habere robur ab ipso iudice coram quo fit, in quo si est erratum, vitiatur actus propter defectum iudicis. Vnde etiam dicerem hic, quod si quis prosequeretur appellationem coram iudice incompetẽti, prosecutio esset nulla. Sed hic loquitur de ipsa appellatione, quæ robur assumit ex legis potestate, non autem ex aliquo facto iudicis ad quem appellatur, cum non appelletur coram eo. Ideò si in eius persona erratur, & ad maiorem appelletur, dictus error per leg. corrigitur. ¶ Oppono. s. de aqua pluuia. arcend. l. e. sed hoc ita. Solutio dicit Dynus. ibi loquitur de errore extra iudicium, hic in iudicio. Tu dic, ibi error impedit voluntatem, & consensum, hic verò fuit talis error, qui non impedit voluntatem appellantis, imo ostenditur eius voluntas, quòd à iudice à quo appellat, vult recedere. In eo verò, in quo errat, scilicet in iudice ad quem, in illo impedimentum est. Non enim ad ipsum per appellationem causa deuoluitur: sed ad eum, ad quem in veritate debuit appellari.

2

d

3

4

e

5 ¶ † Quæro, quę est ratio, q error in appellando, minorem, vitiat appellationẽ: secus si appellatur ad maiorem? respondet gl. quòd plus est, vtiq; tantũ est, vt. l. cũ furti. de iur. om. iud. & s. queãdmo. ser. amit. l. si is cui. in princi. vnde appellando ad maiorem dignitatem, videtur appellari etiam ad medium, secus si ad minorem appellat. ¶ † Quæro, quid si fuit appellatum ad principem omissis medijs?[f] Respondeo, idẽ vt ad proximum superiorem causa deuoluatur, vt. j. eodem. l. Imperatores. in principio. sed sed summ⁹ pontifex quantum ad se contrarium statuit, vt ad eũ solum appellari possit[g] omissis medijs, vt extra eo. c. si duobus. quod fortè factum est, vt maiorem curã habeat, de quo non curauit Imperator. ¶ Quæro, dicitur hic, † quòd si appellauit ad minorẽ, error ei nocet.[h] sed in quo? Respondeo, quia ex virtute eius appellationis non procedit, ac si appellatum non esset, fateor tamen quòd si est intra tempora appellationis q interim poterit appellare. argu. s. de accu. l. libellorum. §. q si libelli. & de exec. tuto. l. cum ex oratione. & s. vt ex legi. & senatuscon. bonorum possessio detur. l. prima. & hoc tenet Dy. & omnes. ¶ † Quæro, quid[i] si aliquis appellauit simpliciter, dicendo, appello? vel dixit appello, ad iudicem competẽtem vel ad superiorem, & similia, an appellatio valeat? Respondeo, sic argument. huius text. & j. l. proxima. & s. de verbo. obligatio. l. qui Romæ. §. penulti.

6

f

g

7

h

8

i

9

¶ Quæro,

ta in scholaribus, qui in quolibet grauamine omisso medio possunt appellare, etiã de iure ciuili. authen. habita. C. ne fi. ꝓ patre. & ibi Bald. in. vj. Et an omisso medio possit appellari ad prĩcipẽ, corã quo nullus ordo seruatur: tractat Inno. in. c. in causis. de re iudi. not. Bal. in. l. fi. C. de leg. & in. l. rescripta. C. de pci. impe. offe. & vide per Bart. j. ea. l. §. quid si post.

g ¶ Appellari possit. Intellige ad Papã. potest appellari omisso medio qñ appellat à iudice laico, q tũc erat subditus in tẽporalibus Papæ: ita loquit. d. c. si duobus. vel si nõ erat subditus, appellabat à tali, qui non recognoscebat superiorem, quo casu in subsidiũ põt appellari ad Papã. Ita refert dñs Abbas. post Host. in c. cũ Io. de fide instru. Adde an appellari possit ad superiorem omisso medio, vel ad iudicem competentem. Bal. cõsil. cclxxxvij. li. j.

h ¶ Ei nocet. Et q̃ sit ratio, quare si appellat ad minorem, talis error nocet. & an ipso iure fiat remissio ad cõpetentẽ: & an gesta corã superiore incompetente teneant, vide Mod. hic, & in. l. Imperatores. j. eo. & an interim possit appellare ad competentem intra tempus: tradunt hic.

i ¶ Quæro qd. Qñ appellatio est facta simpliciter, an valeat? vide p glo. de offic. deleg. c. is cui. in. vj. An sufficiat dicere appello: si non dicat ad quem: vel si dicatur ad quemlibet iudicem cõpetentem: vide Bald. in

9 ¶ † Quæro: dicitur[a] hic, quòd debet appellari ad superiorem? quis est ordo inter istos iudices? textus videtur hoc ponere. C. eodem. l. præcipimus. sed certè ibi loquit̃ de appellatione, quæ interponit̃ ad principem. quis sit ordo cognoscendi in curia principis: cum alibi interponitur appellatio, quis sit iste ordo dic vt per Speculatorem in titulo de appellationibus. §. nunc tractemus. sed quia hoc est limitatum secundum diuersas constitutiones curiarum: ideò ꝑse

10 qui omitto. ¶ Quæro tamen de quibusdam, † de quibus posset dubitari. pone, quòd est ciuitas quæ non recognoscit superiorem, eligit ipsa sibi rectorem, nec habet alium officialem: quis erit iudex appellationis? Respondeo: ipse populus, seu ordo, qui ipsum officialem facit: quia solus reperitur superior ipsi populo, & sibi Princeps est: vt not. in. l. hostes. infrà de captiuis. & hoc colligitur ex. l. secunda. §. exactis. suprà de origine iuris. vbi populus Romanus liber faciebat officiales: & ab eis erat ius appellandi, nisi expresse esset inhibitum. ¶ † Quæro, in aliqua[b] ciuitate est aliquod collegium, quod facit sibi aliquem rectorem, cui dat iurisdictionem: quod potest in lege finali. C. de iurisdictione omnium iudicum. quis erit proximus superior ad quem appellabit? Respondeo, ille qui est iudex ipsius vniuersitatis: vt rector ciuitatis. argumentum huius. §. & extra eodem. capitulo dilecti filij, prior & conuentus. Prædicta vera, quando ciuitas propriam legem habebat, secundum quam aliud iudicatur.

11 ¶ † Quæro, quid[c] si proximus superior non possit haberi? Respondeo: si quidem impedimentum est diutius duraturum, ad alium superiorem appellabit. argumen. l. si longius. in princi. s. de iudi. & j. de va. mu. l. penulti. in fi. & hoc cum sit impedimentū iuris, siue facti. vt extra de offi. dele. in. c. is cui. li. vj. Et ideò si poneremus ex casu, de eadem quæstione cognouisse iudicem inferiorem, & superiorē: & simul pronuntiasse, appellaret ad superiorē omisso medio: quo ad alium primum iudicantē minorem: quia proximus eū precedens, impedit eo, secundū

13 iudicauit: vt. l. eos. C. de appella. ¶ † Quæro, pone,[d] ex causa iudicauerunt simul iudex secularis & ecclesiasticus: ad quem appellabitur? Respondeo: ad superiorem iudicem ecclesiasticum. Non enim potest appellari ad superiorem iudicem laicum: quia ei non potest subijcere se, etiam si vellet clericus: vt in c. si diligenti. extra de foro compet. nec esset æquū, q vtriusque superior appellaretur: quia fortè in locis distantibus, & separatis sunt: nec possunt simul conuenire. appellabatur ergo ad superiorem iudicem ecclesiasticū, cui potest se subijcere iudex laic': vt per ipsum tota causa decidatur: ne causæ continentia diuidatur: vt. l. ij. s. de qui. reb. ad eum iudicē ea. & l. nulli. C. de re iudi. & arg. l. si cōmunem. s. quē

14 admo. serui. amit. ¶ † Quæro, pone q aliquis[e] episcopus, vel alius clericus non cognoscit, vt episcopus: sed vt Comes alicuius comitatus, qui erit superior: an inspiciemus superiorē respectu clericat', vel episcopatus. Canonistæ tangunt hoc extra eo. c. Romana. §. debet aūt. li. vj. vbi videt̃ tex. q ad supiorem iudicem ecclesiasticum. Inn. tangit extra de maio. & obe. c. solitæ. Spe. in d. §. nunc tractemus. ver. penulti. Veritas est ista: q si quidem illa dignitas comitatus est incorporata in patrimonium ecclesiæ liberæ: nec pro illa dignitate recognoscit dominum temporalem: quod appellatur ad forum ecclesiasticum? vt. d. c. romana. Si verò recognoscit dominum temporalem: vt quia haberet in feudum: tunc ad alium appellaretur, secundum decretum. s. alleg. §. Sed si poneremus, q clericus factus esset Rector alicui' ciuitatis, tunc appellaret ad superiorem illius ciuitatis. Non enim iudicat, vt episcopus seu vt clericus:

15 sed vt Rector talis ciuitatis. Et idem dicerem, † si vn' Rex haberet comitatum: & in illo iudicaret, vt Comes: appellaretur ad superiorem ipsius, inquantum Comes[f] non ad superiorem inquantum Rex: vt est casus. C. eo. l. si quando Duciano. & hoc quando appellatur ab ordinario. Quando verò appellatur à de legato. dicetur in. l. j. §. j. quis & à quo app.

SVMMARIVM.

1 *Duplex est libellus appellationis: vnus est ipsa appellatio: alius, qui datur iudici ad quem.*

2 *Appellatio, quæ fit viua voce, sufficit si ita fiat appello à te: vel à sententia.*

3 *Appellatio, que fit viua voce, potest fieri iudice sedente. Et si non appellatur viua voce, de necessitate appellatur in scriptis, & talis libellus dicitur appellatorius: & debet continere personam appellantis iudicis à quo, & sententiam, & contra quem. nu. 4.*

5 *Procurator contra quem lata est sentētia, ipse debet appellare procuratorio nomine. & in dubio dicitur appellare procuratorio nomine.*

6 *Appellanti in appella. sufficit exprimere nomen officij: licet nomen proprium iudicis non apponatur.*

7 *Sententia à qua appellatur, debet certa in appellatione demonstrari.*

8 *Apostoli necessario non petuntur in ipso libello appellatorio: licet consuetudo communiter obseruet, quòd instanter petantur. Et in libello appellatorio potest dicere quis, dico sententiam nullā: & si qua est, appello. nu. 9.*

10 *Iniquitas sententiæ necessario non requiritur meritò in libello appellatorio: licet consuetudo contrariū obseruet.*

11 *Libelli appellatorij debent dari iudici à quo, si haberi pōt aliàs iudici ad quem.*

Quando appellans timet iudicem à quo, sufficit appellare coram honestis personis.

12 *Libellus appellationis sufficit, si offeratur iudici absq; eo, quòd legatur.*

13 *Libelli appellatorij, qui datur iudici ad quem, forma.*

14 *Sententia per appellationem extinguitur, non tamen irreuocabiliter.*

Libelli.

¶ Libellus appellatorius, debet continere personam appellantis iu-

l. apertissimi. C. de iudi. & glo. & Bald. in. l. cum proponas. in fi. C. de bon. author. iudi. possi. & idem quod vult hîc Barto. tenet Spec. in ti. de appel. §. nunc tractem'. ver. sed & si quis. & hoc est verū de iure ciuili, secūdū do. quo casu appellatio qualitercunq; facta, reuertitur ad iudicem debitum. j. eod. in. l. Imperatores. secus de iure canonico. c. is cui. de offi. delega. in. vj.

Quid si dicat̃ appello ad iudicē incompetentē: an valeat? vide gloss. in d. l. cū proponas. C. de bo. autho. iu. pos. & ibi Bald. & in. d. l. apertissimi licet Pau. de ca. in l. qui Romæ. §. penul. s. de verb. obligati. hoc verum dicat de iure ciuili: quo iure iudex cōpetens est semper certus: qa semper debet appellari ad proximū immediatū. l. Imperatores. j. eo. & hic pro hoc facit: quia in generali sermone videtur inclusus ordo iuris. l. gall'. §. j. cum ibi no. de libe. & posthu. l. talem. in prin. de hę re. institu. dixi in d. §. penul. de iure autē canonico secus: quia debet appellari ad mediatū superiorem. ij. q. vj. §. ad Romanā. & d. c. dilecti. l ultimo. de app. Et est verum, q si intra decem dies datos ad appellandū, iste appellans declaret ad quē iudicē valet appellare: valet appellatio etiā de iure canonico, per id, q voluit elegās glo. in c. is cui. de offi. dele. in vj. Domi. Ioā. An. in c. in alternatiuis. de reg. iuris. in mercu. & q imò indistinctè valeat appellatio ista: appello ad cōpetētem iudicē tenet Imo. hîc: qa de iure cano. gradatim debet appellari præterquā in duobus. quorū vnus est sedes apostolica, & alter legatus sedis apostolicæ: vt in. c. j. de offi. dele. verū in dubio videtur in alijs. scilicet in iure cōi, & nō speciali. l. quanq;. & l. testamento. de test. mi. &c. & circa hāc materiā vide Spe. & Io. An. in ti. de appel. in. §. nunc tractemus. ver. sed si qs. cū se. & p Bal. in. l. iiij. C. e. & in. d. l. cum proponas. & ad hęc dicta adde omnino Pau. de cast. in. d. l. qui Romę. §. penul. s. de ver. ob. & quod ibi scripsi. Adde, an valeat appellatio ad sacrum consilium, vel ad summum Pontificem? Roma. consilio. cccxj.

a ¶ Quæro dicitur. Et no. q ad hoc, vt ad iudicem quis possit appellare? opus est, quòd ille iudex habeat mistum imperium: alias non potest ad eū appellari. Ita dicit Barto. in. d. l. j. §. solent. j. quando appel. sit. Et not. quòd non potest appellari ab eodem iudice ad eundem: vt in. c. cum sit Romana extra eod. lib. vj. tamen valeret consuetudo ad hoc inducta in appellando. c. ij. de consuetu. eodem lib. Et ad materiam vide Bar. in. l. ab executore. in prin. in. ij. co. j. c. & aliqua multum no. per eundē, in hac materia. in. l. §. solent. j. quando appel. non est neces. quòd iudex ad quem habeat merū, vel mistrum imperium: vt dixi. s. Et adde q nunq; potest esse iudex appellationis ille, qui semel fuit in cā recusatus, secundū Bal. in aut. habita. in. vj. c. C. ne fil. ꝓ pa. in ver. sed dubitatur. & an si ille, q iudicauit, successit iudici appellationis, possit ad eum appellari. &c. vide gl. & Bar. in. l. filius. in fi. s. de inoffic. testa. & dum dixi. s. de consuetudine. Adde secūdū do. An. in. c. dilecti. de appel. q valet consuetudo, q possit appellari omisso medio: secundū eundē in. d. c. dilecti. licet aptius Host. tenuerit cōtrariū in. c. sup quęstionū. in. §. intentionis. de offi. deleg. sed an possit appellari ad duos alternatiuè, vl' copulatiuè: vt hîc per Anto. & Moder. & Bal. in. l. appel. in. vj. co. C. eo. sed quid si vult pœnitere: vide in. l. si qs libellos. eo. ti. maximè per Bal.

b ¶ Quæro in aliqua. A quo appellādum sit, qn̄ sententia est lata à rectore alicuius collegij: vide p Bart. in. d. l. j. §. solent. Sed quid si ille actor interuenit in collegio, tanq̄ de collegio an poterit ad eū appellari tex. est q in. d. §. solēt. & in. c. à collatione. de appel. in. vj.

c ¶ Quæro quid. Quid si proxim' superior non potest haberi? vide in. l. vbi absunt. s. de tutor. & cura. da. ab his. & Barr. in. l. ij. ff. de offi. procon. & in. l. ij. quando fiscus vel priuat. cum quo Bal. transit Rom. in. l. si verò. §. de viro. in. iiij. fallentia. §. sol. mat.

d ¶ Quæro. pone. Quid si iudex ecclesiasticus iudicat de vna & eadē causa, ad quem appellabit: faciūt ea quæ habes. in. l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de app. & ibi Bal. & Sali. & ibi Bar. q ponit not. dictum. & ibi habes post eum & adde in simili dictum Barto. in. l. Iurisperitos. §. cum ostendimus. de excusa. tu. Adde ad quem appellari debeat: an ad iudicem ecclesiasticum an ad laicū. Alex. consi. clxxxiij. & Ro. consi. ccxlv.

d POMATES. ¶ Quæro pone. Vide Alex. consi. clxxxiij. in. ij. volu. & consi. clxvij. in eod. volu. vbi comprobat bene istud dictum Barto. & Feli. latè in. c. primo. col. iij. & seq. de præscript. in. c. cum ex officij. col. x. ad fin. eod. titu. & tenet & non ab regu. in rubrica de appellat. colum. v. & sequen.

e ¶ Aliquis. Quid si episcopus non cognoscit, vt episcopus: sed vt canonicus ad quem appellabitur? vide Bar. in. d. l. si quando. C. e. Dicūt tamen docto. in. c. inter dilectos de fi. instru. q si aliquis est eps & comes: & facit aliquid vt comes, debet sigillare, vt epus vide Ro. in. l. idēq. in. ij. charta. de ver. obl.

f POMATES. ¶ Inquantum comes. Vide Ro. consil. cccxxij. vbi sequitur pulchro casu, & confirmat aliquibus similibus.

¶ Oppon. & ſic non ſufficit produ cere appellationẽ loco libelli: idem dixit per illũ tex. Bal. in. l. ſi quis filio. §. hi autem. de iniu. teſta. & Bal. in. l. ſi qs libellos. C. de appel. dixit autem Im. in. d. §. hi autẽ. ꝙ tutiꝰ eſt libellũ formare: quia ꝑ appellationem nihil videt̃ petitũ à ſuperiore, ad quẽ appellatur: vt ex ſerie verborum appellationis apparet: & iudex debet impartiri officium ſuũ ad petitũ: & ad non petitum: ſed in ſummarijs & in quibꝰ ſufficit qualiſqualis petitio: hoc eſt clarum. In his etiã videt̃, ꝙ reſcriptũ poſſet produci loco libelli. & ſic intelligitur dictum In. c. dudũ. de cle. facit quod habet̃ in cle. ſępe. de ver. ſig. & illud dictũ Inn. etiã retulit in l. j. §. fi. ff. de va. & extra or. cog. qđ dictum limita, vt per Bal. ĩ. l. j. C. de ꝓci. imp. offe. quo ad iudicẽ: ſed non quo ad partem. qa imo requirit̃ libellus alius. & Bal. in l. j. & ibi textꝰ. C. quãdo libel. prin. da. ſit. vbi nota. Et quæ ſit cauſa appellationis facta viua voce. & qd ſi appellauit viua voce & poſteà in ſcriptis, quæ appellatio teneat? vide ꝑ Bar. in. l. litigatoribus. C. e. & ad Bar. hic vide. l. cũ ꝓcu. §. dominus. de ope. no. nun. Bal. in d. l. litigatoribus. Bal. in. l. eos. §. fin autẽ. & in. d. l. litigatoribus. C. eod. Adde quæ appellatio valeat, ſi primò viua voce appellat̃, ſecundò in ſcriptis. Bal. cõſi. cviij. iiij. lib. & per pau. deca. pulchrè conſi. xxv. & Ro. conſi. xlj.

dicis, à quo appellatur: ſententiam à qua appella-
tur: perſonam verò eius contra quem appellatur, de
neceſsitate non debet continere: ſed tempore ſenten
tiæ poteſt vno verbo appellari, dicẽdo, appello. hoc
a dicit cum. l. ſequen. & in princi. ſequen. ¶ Oppo[a].
de princ. l. Seio. Gloſſ. ſolu. duobus modis, tene pri-
mum. Quæro de quibus libellis hîc loquatur? Pro
1 cuius euidentia ſciendum eſt: quòd vnus eſt libel-
lus appellationis hoc eſt ipſa appellatio: alius eſt
libellus, qui datur iudici ad quem eſt appellatum: vt
ſuper appellatione procedatur. & iſtos duos mo-
dos proſequitur Specula. in titu. de appellationi. in
quarta parte. §. nunc dicendum reſtat. & in. §. præce
denti. ſed licet ſic de conſuetudine admittatur: tamẽ
non eſt neceſſe. ſufficit enim quòd coram iudice ap
pellationis producatur appellatio facta coram iudi-
ce, à quo appellatur, & petatur ſuper ea procedi ab-
ſque nouo libello. hoc videtur velle tex. in authent.
de his, qui ingre. ad appel. §. volumus. & Innocent.
videtur tenere de officio delega. capitu. cum contin-
gat. circa finem magnæ gloſſæ. tamen circa formas
2 prædictas aliquid videamus. ¶ †Et primò circa ap
pellationem, quæ fit viua voce, apparet formã eſſe
vulgatem. Sufficit enim dicere appello: vt hîc. & ſub
intelligas appel. à te: à ſententia, quam ſtatim pro-
tuliſti inter me, & aduerſarium meum, in tali cauſa.
hoc probatur hîc: & in. l. litigatoribus. C. eodem.
3 ¶ †Sed quæro, quanto tempore duret iſta facultas
appellandi viua voce? dicunt quidam tota illa die. ar
gumen. huius text. dum dicit ipſo die. & j. eo. l. à ſen
tentia. in fine. Nam cum ipſa die liceat: ergo in qua-
libet parte diei debet licere. In contrarium videtur:
quòd poſsit facere ſtatim, antequàm iudex ad alia
facienda diuertat: vt. l. litigatoribus. C. eodẽ. Alij di-
b cunt, ꝙ hoc poteſt facere iudice ſedente[b] pro tribu-
nali. arg. l. diuus. ſ. de in integ. reſtitu. & illud cõmu-
4 niter obſeruatur. ¶ †Secundò quæro, quando appel
latio non fuit interpoſita viua voce, quando poſsit
appellari. Reſpondeo: tunc de neceſsitate eſt appel-
landum in ſcriptis: vt hîc. & j. eod. l. à ſententia. in fi.
& l. litigatoribus. C. eo. Et iſti dicuntur libelli appel
latorij: & debet iſte libellus appellatorius continere
ea, quæ hic dicuntur. ſcilicet perſonam appellantis,
5 iudicis à quo, & ſententiam, contra quem. ¶ †Sed
dubitatur circa primum, quid ſi procurator eſt con
demnatus, & appellat: an debeat appellare proprio
nomine: an ꝓcuratorio nomine domini: nam cũ ipſe
ꝓcurator ſit dominus litis effectus, & in eum ferat̃
ſentẽtia: vt. l. j. C. de ſentẽ. & interlo. omniũ iudi. vi-
detur quòd ipſe debeat appellare. Veritas eſt, ꝙ de
beat ꝓcuratorio nomine appellare: vt. j. quãdo ap-
pellã. ſit. l. j. §. in ꝓpria. Puto etiam, ꝙ poſsit ꝓprio
nomine appellare. vt. j. eod. l. ab executore. §. j. & ibi
no. ꝙ ſi ſimpliciter diceret appello: nec adijceret cu-
c ius noĩe, intelligeretur[c] ꝓcuratorio nomine dñi: vt. l.
fi. ſ. de inſti. & l. penulti. ſ. ſi qs cau. ¶ Quæro, quid
de his, qui appellant pro alijs, cũ nullũ habeant man
6 datum, dicam. j. eo. l. non tantũ. ¶ †Super ſecundo,
ſcilicet de perſona iudicis à quo: puto ꝙ ſufficiat, ſi
ponatur nomẽ iuriſdictionis, vel tribunalis: licet no
men ꝓpriũ non exprimatur. Nam non debet appel
lare aduerſus eum, vt aduerſus priuatã perſonã: ſed
tanꝗ à tali dignitate. igitur ſufficit ſi nomen digni-
tatis exprimatur: vt. l. ſi cõmunis ſeruus ita. ſ. de ſti-
pul. ſeruo. ¶ Sup tertio. ſcilicet, ſup ſententia à qua
7 appellatur. dicit gloſſ. ꝙ †debet inſeri res, ſuper qua
eſt lata ſententia. Puto tamen, ꝙ ſufficiat ſi expri-
matur tantum, ꝙ ſententia certa demonſtratur: vn-
de cum dico: appello à ſententia lata tali die per vos
non eſt neceſſe, ꝙ inſeratur res: ſuper qua eſt lata,
& ſi dico rem, non eſt neceſſe, ꝙ dicam diem. Quod
enim vna demonſtratione demonſtratur, amplius
demonſtrari nõ eſt neceſſe: vt. l. j. in fi. ſuprà de dote
præle. vnde quocunꝗ modo appareat, quòd certa,
d ſententia eſt, ſatis eſt.[d] ¶ †Quærit gloſſa, vtrum in
8 ipſo libello appellatorio debeant peti apoſtoli.[e]
e Quidam dicunt, quòd ſic. Veritas eſt, ꝙ non eſt
neceſſe: ſecundum Dyn. & alios quod. apparet. quia
tempora ſunt diſtincta: nam aliud eſt tempus ap-
pellationis. & aliud eſt tempus petendorum apo-
ſtolorum: qđ eſt triginta dierum: vt. C. eod. l. iudici-
bus. & j. de lib. dimiſſ. l. j. cõiter tamen obſeruatur:
ꝙ in ipſa appellatione apoſtoli inſtanter petantur:
vt extra de appel. c. ij. in cle. in princip. tamen ſi ſepa
9 ratim fieret valeret: per ea, quæ dicta ſunt. ¶ †Quæ
ritur, vtrum in ipſo libello appellatorio poſsit quis
dicere dico ſententiam nullam: & ſi qua eſt appello.
Glo. ꝙ ſic: in. l. j. C. quando prouo. non eſt neceſ. di-
10 cam in. l. ſi expreſsim. j. eodem. ¶ †Quæro, vtrum
in libello appellatorio debeat fieri mentio[f] de ini-
f quitate ſententiæ? videtur ꝙ ſic: vt hac. l. in princip.
& l. præfecti. ſ. de mino. & ita communiter obſer-
uatur. Puto tamen, ꝙ etiam ſi hoc non exprima-
tur, procederet appellatio: vt hîc. cum non dicatur,
ꝙ debeat hoc exprimi. Preterea dicendo appello, vi
11 deor dicere iniquam. ¶ †Quæro,[g] cui debeant dari
g iſti libelli appellatorij? Glo. dicit & bene: ꝙ debent
dari iudici à quo appellatur: ſi haberi poteſt: aliâs iu
dici ad quem: vt ſuprà quando appella. ſit. l. j. §. dies.
& §. ſi quis. Item ſi aliquis timeret iudicem à quo
appellatur: ſufficeret ſi interponeret̃ appellatio co-
ram perſonis honeſtis: vt. l. ſecũda. C. de his, qui per
metum iudic. non appella. Iſte autem metus quali-
ter probetur: dixi. in. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi præ
12 tori. ſ. de no. ope. nunc. ¶ †Quæro, vtrum ſufficiat
iudici offerre libellum appellatorium: an debeat co
ram ipſo legi? Text. eſt: quòd non requiritur legi. ex
tra eod. c. appellatio. libro. vj. Prædicta verò in ap-
pellatione à diffinitiua. Appellatio verò ab interlo-
cutoria: an debeat in ſcriptis fieri? gloſ. tangit hîc. di
cam in. l. ij. j. de appella. re. ¶ Tertiò, eſt videndum
13 de libellis, qui dantur iudici † ad quem eſt appella-
tum. Et ſi quidem teneremus id, quod ſuprà dixi:
quòd hoc caſu libellus non ſit neceſſarius: tunc hoc
non eſſet videndum vlterius. ſed quia communis
practica ſe habet in contrarium: ideo iſtorum libel-
lorum videamus formas. Et in iſtis libellis debent
inſeri omnia, quę dicta ſunt in libello appellatorio.
debet etiam inſeri tenor appellationis iam interpo-
ſitæ. & in eo debet eſſe concluſio talis: Quare peto
per vos pronuntiari, per me bene, & iuſtè appella-
tum eſſe: & malè & iniquè iudicatum eſſe: vt præal-
le. l. eos. in princip. C. eo. Alij verò addunt dicentes:
peto dictã ſententiam tanquã iniquam remedio ap
pellationis caſſari, & irritari. & iſtam formam vide-
14 tur ponere Spe. & cõſuetudo obſeruat. ¶ †Sed huic
h oppon.[h] ſententi. per ſolam appellationem eſt caſ-
ſata, & irrita: vt. ſ. ad Turpil. l. j. in fine. & dixi. ſ. eo-
dem. l. prima. in princip. quomodo ergo petitur à
iudice caſſari iterum: contra. l. quæ ſub conditione,
in fine. ſuprà de conditio. inſtitu. Reſpõdeo, per ap-
pellationem ſententia extinguitur: non tamen irre
uocabiliter. Quòd autem in libello petatur caſſari,
& irritari, intelligitur irreuocabiliter. Poſſet etiam
dicta concluſio aliter formari. ſecundum diuerſita-
tem caſuum, ſuper quibus formatur appellatio.
Quid enim, ſi reus abſolutus eſt: & actor appellet,
certè rectè poterit actor concludere ſic: peto pronũ
tiari bene & iuſtè appellatum: & iniquè iudicatum
& reum peto mihi cõdemnari in quantitate petita.
Hoc enim caſu iudex appellationis etiam condem-
nare debet: vt. l. cum apud. ſuprà iudicatum ſolui. vt
ibi dixi. & not. in. l. Offidius. ſuprà de legatis tertio.
i Item ſi ſententia[i] non diceretur in totum iniqua,
ſeu iniuſta: ſed ſi eſſet alio modo reformanda, poſ-
ſet in concluſione adijci: Peto per vos dictam ſen-
tentiam in melius reformari: & ad debitum ſtatum
reduci. vt ſupra eodem. l. prima, in principio. Puta ſi
aliquis eſt iuſtè condemnatus: quia condemnari de-
bebat, ſed iniuſtè: quia iudex nimis exceſsit: vt. l. ſi
qua pœna. infrà de verborum ſignificatione. & ibi
not. in gloſſ. magna. facit ad prædicta. l. creditor. §.
prima. ſuprà de ſolutionibus. vbi iudex ſententiam
reformauit: vt ſuprà famil. erciſcun. l. quædam mu-
lier. & de iure patronatus. l. Carmelia. ſed ſi ponere-
mus appellationem eſſe factam per illa verba: Di-
co ſententiam nullam: & ſi qua eſt, appello. tunc de
bet in libello concludi: Peto per vos dictam ſenten-
tiam pronuntiari nullam: & ſi qua eſſet. &c. vt. ſ. di-
ctum eſt.

b ¶ Iudice ſedẽte. An qñ iudex legit ſentẽtiã, poſsit appellari: vide in l. actori. C. de re iudi. & qđ ibi habes adde Bal. in. d. l. eos. §. ſin aũt. & ĩ d. l. litigatoribus.

c ¶ Intelligeret̃. de hoc vide Bar. vtrobiꝗ. & Bar. in. l. j. §. nuntiatio. de ope. no. nũ. & quæ dixi poſt Bart. in l. iiij. ſ. iud. ſol.

d ¶ Satis eſt. Et adde in cauſa appellationis valere libellum. Peto. ꝓnuntiari me rectè appellaſſe. ſecundũ Bal. in. l. edita. in. xv. colũ. C. de edendo. & ibi dicit, ꝙ omnes leges loquentes de ſententia, trahuntur ad libellum: quia idem ius eſt. & adde, ꝙ committẽs ſe protectioni ſuperioris, dicit̃ appellare, ſecũdum Cy. & Bal. in. l. j. C. ſi quacũꝗ præ. po.

e ¶ Peti apoſtoli. Sed an in libello appellationis debeat appellans dicere, appello, prout in iſta ſcriptura cõtinet̃. vide ad hoc. no. gl. in. c. vlti. de re iud. in. vj.

f ¶ Fieri mentio. Vtrũ debeat fieri mentio iniqtatis ſentẽtiæ. & an debeat exprimi à qua parte ſentẽtię appellat̃: text. eſt no. in. l. appellãti. in princ. j. eodẽ. quod no.

g ¶ Quæro. Cui detur libellus: dicit Bal. in aut̃. q̃ ſupplicatio. C. de ꝓci. impe. offerẽ. poſt Guy. de ſuza. ꝙ ſufficit dare notario actorum abſꝗ etiã iudice. quod no. quia eſt valde vtile.

h ¶ Sed huic oppo. Sed cõtra, appellatiõe extincta erat ſnĩa: vt. d. l. in fine. ergo fruſtra petitur.

i ¶ Itẽ ſi ſententia. Adde Bald. in. c. ſancimus. in titu. quo tpe miles. q idẽ tenet: & alle. ꝙ

Sed illud

not.in.l.verba illa.de ver.sig.Et adde quòd hæc verba referuntur ad nulli-
tatem,& iniquitatem.Adde not.per Bal.in.l.absentem.C.de accusat.& ibi
est tex in fi.vbi not.
2 ¶ Quid ergo.Singu.est tex.sed Bal.in.l.præscriptione.in.x.co.C. si cõtra
ius vel vti.pub.& est not.vide eum in versi.ibi.nec obst.j.eod.appellanti.
in fi.Cã est inserẽ
da in appellatione
ab interlocutoria
vt est casus in cle.
appellanti.de ap-
pel.& specificè&
expsè debet ex-
primi.dixit tamẽ
Ang.in.l.vbi aũt.
§.illud.de verbo.
obli.per illũ tex.
ꝙ sufficit,si se re-
ferat ad illud ĩ spe
cie.quod no. vide
quod ibi dixi.Itẽ
si appellaẽ ab exe
cutione debet in-
seri causa: vt dicit
iste.j.l.proxi.Itẽ
quando quis pro
pter suum præiu
dicium appellat:
debet inseri causa
vt dixit Barto. in
l.à sententia.j.eo.
& quẽadmodum
causa non debet
exprimi: ita non
debet exprimi à
quo capitulo sen
tentiæ appellatur
tex.est in.l.appel
lanti. in princip.
infrà eodẽ. Item
quid si apponatur
causa, scilicet fri-
uola &falsa.an ap
pellatio est nulla?
dictum est singu.
Ioan.and.in capi.
cordi.de appella.
libro sexto.in vl-
tima columna.in
nouel.quòd sic.&
mouetur: quia in
contractu, non re
quiritur insertio
causę:tamen si ap
ponatur vitiat cõ
tractum si est fal-
sa: vt in capitulo
primo. de condi.
apposi. vbi est ca-
sus. Sed tu cogita
per istum text.&
cle.sæpe.in fin.de
verbo.signifi. Et
vide qđ not. do.
Abb.in fi. in. iiij.
col. de ꝓcura.&
no.in.l.j.in princ.
C.de rei vxo. act.
vnde cogita pp id
qđ dixit bar.in.l.
eius,q.in ver.secũ
dò not.j.de ap.re-
ci.& istã partẽ vr̃
sequi do.Ioan.de
Imo.in.d.cle,appellãti.& vr̃ velle Bar.in.l.j.in fi.prĩ.de edẽ.fallit in cõfes-
so appellãte:secũdũ Bal.& quosdã:de quo p doc.in.l.fi.§.iussus.j.e.&Bal.
in.l.minoribus.C.de his,q.vt indi.& etiã Moder.j.e.in.l.cõstitutiones. Itẽ
fallit,vbi tertius appellat rõne interesse sui.l.à sñia.j.eo.in princi.& dic,vt
ibi p Bar.in fi.princ.& est tex.in.c.cum sup.& ibi Innocẽ.de re indi.&Io.
and.ibidem in ver.rationabiliter.Et adde Matt.in no. cxxiij. sed an iudex
possit cogere partem, causam exprimere in appellatione; vt sciat, an
velit differre,vel deserere.Bald.ꝙ non in.l.quoniam iudices.C.de appella.
Item fallit prædicta conclusio,ꝙ nõ debet inseri cã in appellatiõe à diffini
tiua &c.vbi appellatur in casibus ꝓhibitis appellari:secundum Innocẽ. in
c.pastoralis.in gl.mag.de offi.dele.Itẽ in cã momentaneæ possessionis se
cundum Bald.in.l.j.in.ij.col.si de momẽ.posses.& Bartol.in.l.ij.j.de app.
recip. vide quæ
dixi.C.eodem. in
l. secunda. in ap-
pellatiõe in inter-
locutoria an sit in
serẽda cã & quæ?
vide Bal.in.l.ij. C.
de epis.aud.&An
ge.& Imo.in.l.qc
quid adstringen-
dæ.de ver.obl.Et
ꝙ sit inserenda cã
expsè,& specifi-
cè:habes in cle.ap
pellãti.de appel-
lationibus. Et de
causa inserenda in
appellatione à dif
finitiua sententia
dic vt per Canon.
in.c. vt debit⁹. de
app.& per Inno.
i.c.ij.de oper. no.
nũ.& an in appel
latione ab extra-
iudicialib⁹ debeat
ĩseri cã? vide Bar.
vbi habes in.l. fi.
j.de appel.reci.ad
de, ꝙ in appella-
tiõe à relatiõe cõ-
sulẽdo debet inse
ri causa: secũdum
Bar.in.l.j.§.quę-
sitũ.s.eod.Adde,
ꝙ qñ in appella-
tione nõ fuit inser
ta rõnabilis cã : ꝙ
iudex non debeat
differre appellat.
Ro.cõsi.cccxxiij.
& q̃ causæ sunt in
serẽdæ in appella
tiõe ab interlocu-
toria:Rom̃.plenè
consilio quadricẽ
tesiprimo.
b ¶ Vltimò scias.Si
expressi vnã cau-
sam, possum aliã
prosequi:& si suc
cubui prosecuta
vna: non possum
postea aliã prose-
qui in causa appel
lationis: secus in
cã nullitatis. Ista
est doctrina nota
bilis Bar.in.d.l. si
expressim. in vl-
tima colum.j.eo-
dem.
c ¶ Ab executore.
De hac materia,
qñ appellatur ab
executione : vide
extrà eo.in.c. no-
uit. sed Bal. in. d.
ab executiõe.dicit,ꝙ gl.vtrobiq; tenet idẽ,qđ Bar.hîc, p Bal.in add. Spe.
in tit.de senten.in.xviij.col.& an à sentẽtia lata de exequẽdo possit appel-
lari? Bar.in.l.si cũ exceptione.in.§.labeo aũt.qđ met.cã.tenuit ꝙ sic.quid
si iudex ad literas alterius exequitur:& excedit modũ,ad quem appellabi
tur? vide Bar.in.l.à Diuo Pio.§.j.in penulti.q.š.de re iud.sed vtrũ sentẽtia
de mandando primã executioni sit interlocutoria.vide Ia.& Barto.in.l.ab
executione.C.eo.Ro.in rub.de re iud.š.

Sed illud. ¶ Breuiter hoc intendit. Si quo
rundam ex his,aduersus quosap
pellatur,in appellatione nomina inserantur aduer-
sus omnes appellari videtur.sed si quorundã ex his
qui appellant nomina inseranẽ, eis solis proderit ap
pellatio.h.d.habet duas partes.Secũda ibi, cæterum
si plures.¶ Ratio primi dicti est:quia nomen aduer
sarij non debet inseri de necessitate in appellatione:
vt.š.proxi.ergo si quorundam nomina non expres-
sit,non nocet:quia idem si nullius nomen expressis
set.& satis est ꝙ de dicta sententia fiat mentio:vt su
prà,& hoc verum,si vna erat causa:& vna sententia:
secus si diuersa:vt dicit gl.¶ Ratio secundi dicti est:
quia persona appellantium debet inseri in appella-
tione:ergo si aliquorũ nomina dimittantur,non pos
sunt videri appellasse. ¶ Sed cõtra secundũ dictum
oppo.C.si vnus ex pluribus appella.l.j.&.ij. Sol.illi
soli quorum nomina sunt expressa, videntur appel
lasse: vt hic. Victoria tamen eorum proderit alijs
etiã secundũ distinctionem.l.contra.vt no.j.e.l.si q
separatim. & ibi dicemus. & hæc est vera solutio.
Aliæ solutiones ponuntur in glo. quæ possunt esse
veræ in se:& eas examinabo in.d.l.siq separatim:ta-
men non sunt necessariæ quantum ad legem istam.

SVMMARIVM.

1 *Causa,an inserenda sit in appellatione? & quando?*
2 *Appellatio si est facta ab uno capitulo sententiæ, an uidea-
tur ab alijs appellatum? remißiuè.*
3 *Causa si est deducta in actione reali, non uidetur deductum
in iudicium omne ius agentis.*

a Quid ergo.[a] ¶ Qui certam causam in
appellatione expressit,põt
illam prosequi,& ab alia discedere:& aliã quãcunq;
voluerit assumere.h.d.quod not.Et est verum in ap
pellatione à diffinitiua : secus si appellet ab interlo-
cutoria.& extra e.c.j.lib.vj.dicam in.l.ij.j.de appel.
reci.¶ Oppon.š.de adulte.l.denuntiasse.§. quid ta-
men.Solut.patet ex his,quæ ibi dixi.¶ Oppon.C.
de codicil.l.fina.Solu.ibi in his, quæ electione tol-
luntur. & ibi est ratio:ne ex eadem scriptura , causa
1 diuersis modis admittatur. ¶ † Quærit glos.vtrum
in appellatione debeat inseri causa? Breuiter, aut lo-
quitur in appellatione à diffinitiua:& non est neces
se,quòd causa inseratur cum ad illam non adstringa
tur.Nec ob.j.eo.l.appellãti.qđ apparet:quia suprà
l.proxi.in fin.nulla fit mentio de causa: vt hic. Ad
quid enim necesse est:ꝙ causa inseratur, cum ad illa
non adstringitur.Nec ob.j.eod.l.appellanti. in fin.
quia expone,vt ibi per glo.Si verò appelletur ab in
terlocutoria,tunc dicit gl.de iure canonico:causa est
inserenda:vt extra de appel.c.vt debitus.& expres-
sius hodiè extra eo.c.j.libr.vj.Ego puto idem de iu
2 re ciuili:vt dicam in.d.l.ij.j.de app.reci.¶ † Quæro,
qd si appelletur ab vno capitulo sententiæ : vtrum
videatur ab alijs appellatum? Dicam in.l.appellanti.
b in princ.j.eodem.¶ Vltimò scias,[b] ꝙ Pe. per hunc
3 §.dicit,† ꝙ in actione reali in qua de necessitate non
debet inseri causa: tamen si inseratur per illam non
adstringitur:imo totum ius suum in iudicium dedu
cere videtur.sicut hîc.cum in appellatione non de-
beat inseri causa:si tamen vnam inserit,non adstrin-
gitur ad illam.cuius opinio.refert Cyn. in.l.edita a-
ctio.C.de edendo.sed eius opi. falsa est: vt.l.si mater
§.j.š.de excep.rei iudi.&.l.& an eãdem. §. actiones.
in princi.eod.titu.& in eis dixi.Aliud est in causa ap
pellationis,in qua si perdat,in totum perdit:ideo in
fauorem appellantis est inductum : vt oẽm causam
prosequi possit.Aliud est in causa principali: vbi si
perderet ex vna causa,poterit iterum agere ex alia:
& sic est in eius fauorẽ inductum:vt aliæ causæ de-
ductæ in iudicium non videantur:an autem causa in
actione principali debeat inseri? dic plenè, vt in. d.l.
& an eadem.§.actiones.š.de except.rei iudicatæ.

SVMMARIVM.

1 *Appellari ab executore facti, non potest: sed à pronuntia-
tione de exequendo,uel non exequendo: sic.*
2 *Appellari ab executore facti, quando excedit modum in exe
quendo potest,& etiam à pronuntia.de exequendo cum
insertione causæ.*
*Causæ insertio, quòd necessariò non requiratur in appel-
latione à diffinitiua.*
Executor,qualiter uideatur excedere modum in exequẽdo.
*Executor,si non citat partem, uidetur excedere modum in
exequendo.*
3 *Iudex mittit nuntium ad exequendum: & excedat modũ in
exequendo,ad quem appellabitur.*
4 *Officium iudicis,quandoq; potest implorari contra iniqui-
tatem executoris exequentis.*
5 *Iudex põt suam sentẽtiam interpretari,si est ordinarius, &
habeat merum imperium.*
6 *Iudex ordinarius,quòd poßit interpretari sentẽtiam sui de
legati.*
Delegatus non põt interpretari suam sententiam.
7 *Iudex,quam interpretationẽ facere poßit de sua sententia.*
8 *Iudex,quãdo interpretatur eius sentẽtiã,debet pars citari.*
9 *Iudex,quòd poßit interpretari sñiam sui prædecessoris.*
10 *Iudex reseruauit sibi taxationẽ expẽsarum: licet non dixerit
& successoribus suis,tamen successor poterit taxare.*
11 *Delegatus,qui sibi reseruauit taxationẽ expẽsarum: non po
test illas sibi reseruare: nisi esset talis delegatus,cuius iu-
risdictio adhuc remaneret ad exequendum.*
12 *Taxationẽ expensarum,si iudex delegatus sibi reseruauit,
quod ualeat talis reseruatio,& uidetur reseruata dele-
ganti.*
13 *Reseruatio taxationis expensarum,ut ualeat: consilium est
quod ordinarius sibi:& successoribus reseruet: delega
tus uero sibi & deleganti.*
14 *Appellari,quod poßit ab iniqua interpretatione: seu immo
derata expensarum taxatione.*
15 *Iniquitas interpretationis qualiter derogatur?*

LEX IIII.

c AB executore.[c] ¶ Ab exe-
cutore nõ ap
pellaẽ:sed ab iniqua sentẽtiæ interptatio
ne sic:& tũc solũ de iniustitia interpretã
tis quæriẽ.hoc dicit.tres partes habet.vt ex summa-
rio comprehenditur.secũda ibi:sed ab eo.tertia ibi,
1 ita tñ.¶ † Ex primo no.quòd ab executore non põt
appellari.Contra.C.eo.l.& in maioribus.Sol.gl.hic
& in.l.ab executiõe.C.quo appell.non reci.dicit, ꝙ
ab executione facti non põt appellari:sed à pronun-
ciatione de exequẽdo.vel non exequendo bñ appel
latur.ar.in.d.l.& in maioribus.qđ nõ placet Odof.
& qbusdã Modernis:quia eadem est ratio in pronũ
tiatione de exequendo,quæ est in ipsa executiõe:vt
Cy.refert in.d.l.ab executiõe.C.quo.appella. nõ re-
ci.hoc patet ex tex.qui dicit ab executione:quasi di
cat ab officio iudicis exequẽtis,hoc autem intelligẽ

a ¶ Modum excedat. si excedit modum, põt appellari, est verum in executiõe ordinaria: secus in delegata: quia tunc sentẽtia, seu executio est nulla, nec põt appellari. ita videt̃ velle Bal.in.l.si vt proponis. per illum tex. cum gl. C. de senten. vide Bal.in.d.l.ab executione.in.iiij.col.p Roma.in.l. v. in princ. de ver.ob. Et an requiratur, ꝙ declaretur ꝓcessus, vide per Bal.in addi.Spe. in titu. de exe.sen.in. j. col. & qn̄ dicatur iudex excedere modum: adde quod no.Bar. post glo. in.d.l.à Diuo.i.§. in venditiõe. ver. quero, an ĩter mobilia, de re iudic. adde, an si modus excedit, ꝙ ab executione possit appellari, Rom̃.cõsilio.xlj.

dum est, vt. j. proxi. contrario dicam. ¶ Contra hoc
2 oppo. quod† ab executore possit appellari: vt .l. ab
executione. C. quorum appel. non reci. Solu. ista .l.
determinatur per illam, scilicet. quòd nõ possit ap-
a pellari, nisi in exequendo modũ excedat,[a] & sic par
tem grauet. Et sic apparet. ꝙ.l. vult, quòd cum ap-
pellatur à diffinitiua possit appellari sine aliqua cã:
vt.s̈.proxi.§.dictum est. Sed quando appellatur ab
executione, siue intelligas de pronuntiatione de
exequendo, siue ab ipsa executione facti.l.requirit
ꝙ inferatur causa, qualiter excedat̃ mod⁹. Quod po
test contingere multipliciter. vel non admittendo
exceptiones impedientes executionẽ: vel exequen
do ante tempus, vel in re, in qua nõ debet. vel aliâs:
vt no. per glo.in.d.l.ab executione. C. quorum ap-
pellatio non reci. & per Bar. plenius extra de re iu
dica. c. quo ad consultationem. in fine. An autem vi
deatur excedere modũ iudex, si ꝓcederet parte nõ
citata ad executionem? Cyn. videtur tenere ꝙ sic,
in.d.l.ab executione.in. j. quæstione. ego aliter di-
xi in.l.à diuo Pio. circa principium.s̈.de re iudicata.
3 ¶ † Quæro[b] pone quòd iudex misit nuntium ad
b exequendum, qui excedit modum in exequendo,
ad quem appellabitur? docto.in.d.l.ab executione:
dicunt, quòd appellabitur ad superiorem iudicis,
non ad ipsum iudicem, quia exequi ipse videtur, cũ
per alium exequatur. Tu dic: aut iudex dedit nun-
tio mãdatum limitatũ, qualiter exequeretur, & tũc
sit vera prædictorum opinio: quia ipse iudex hoc
mandando grauat partem, & ipsius iudicis factum
tangit, & ideo ad eum appellandum non est. extra
de offic. deleg. c. si à subdelegato. libr. vj. Si verò in
mandato non est defectus, sed in nuntio exequente
tunc appellatur ad ipsum iudicem. argu.s̈. qui satis.
cogan.l.arbitro. & .j. à quibus appella. non licet.l.vl
4 tima. † Licet autem per modum appellationis pos-
set quis conqueri de iniquitate executoris, tamen
potest etiam absq; appellatione quandoq; iudicis
exequentis implorare officium, secundum formã
l.à diuo Pio.§.si super rebus.s̈.de re iudica. ¶ Ve-
5 niamus ad secundam partem, ex qua nota† quòd po
c test iudex suam sententiam interpretari[c] & quia
istud est singulare dictum hîc melius quàm alibi, &
ideo circa hoc aliqua videamus. ¶ Primò quæro,
quis potest suam sententiam interpretari. Respon-
deo, quidã dicũt, ꝙ iudex ordinarius potest inter-
pretari sñiam sui delegati: vt.l.à diuo.s̈.de re iudi. &
ita intelligũt hîc. Sñiam aũt propriã nullus, quia p
hoc posset deuenire ad retractationẽ sentẽtię, quod
iudex facere non potest, vt.l.C. de sentẽ. rescin. non
pos. & .s̈.de re iudic.l.iudex. Alij dicũt: ꝙ potest in
terpretari sentẽtiam suam, & hoc probat hic gl. Pri
mo à simili. sicut princeps potest: sed illud argu. nõ
procedit, maior potest, ergo minor. Præterea est cõ
tra tex.in.l. j. in fi.s̈.de quęstioni. Secũdò probat̃ p
simile de testõre, quod ꝓcedit, quia testator potest
testamentum in totũ tollere, & mutare. Ex sua em̃
libera volũtate dependet. Tertiò probat̃ per simile
de p̃tore, vt.l. j. in fi.s̈.de pręto. stipu. & istud aliqua
liter facit. Quartò probat per simile de tabellione.
& istud etiam aliqualiter facit. quia tabellio nihil im
mutare potest de voluntate sua, secundum Dy. pro
hoc etiam.s̈.de re iud.in.l.actorum. Sed tex. iste me
lius probat, ꝗ̃ aliquis alius. glo. etiam hoc determi-
nat per alias.ll.s̈.de testa.l.hæredes palam.§. sed & si.
Et hoc est verum in iudicibus ordinarijs habenti
bus merum imperium, vt hîc. Patet secus in mino-
6 ribus. Colligitur ex hac glo. † Aut quæritur de in-
terpretatione sententiæ delegati à se & quilibet po
test hoc facere. Aut de interpretatione sentẽtiæ pro
priè, & tunc aut est delegatus: & nullo modo po-
test. Aut est ordinarius. & tunc aut est de maiorib⁹
aut de minoribus, vt ex prædictis patet. ¶ Quæro
7 secundò, † quam interpretationem potest facere iu-
d dex, de sententia sua, cum interpretatio assumatur[d]
multis modis: vt.l. j.§. qui operas.s̈.ad Tertullia. &
not.in.l.ij.s̈.de origi.iur. Respondeo: quandoq; in-
terpretatio assumitur pro correctiõe totali. & istud
non potest facere, nisi solus Princeps, vt.d.l.in fin.
s̈.de quæstioni. & .l.iudex.s̈.de re iud. Eadem ratio
ne non potest etiam ei sententię abrogare in parte,
licet quandoq; cõtra generalitatẽ sententiæ replica
tionis remedio succurratur, vt.l.licet. C. de iud. Quã
doq; interpretatio ponitur pro extensione, & il-
lud etiam non potest facere iudex, nisi circa accesso
ria ipso die: vt.l. Paulus. supra de re iudi. Quandoq;
interpretatio ponitur pro congrua verbi vel ora-
tionis expositiõe: & istam interpretationem potest
facere iudex, vt hîc. Nihil enim de nouo facit. sed fa
ctum declarat: vt.d.l.hæredes,§.sed & si notam.s̈.de
testa. Exemplum, iudex pronuntiauit aliquẽ violẽ
tiam commisisse: poterit posteà declarare, vtrum in
tellexit de violentia publica, vel priuata, licet si hoc
non interpretaretur, intelligeretur de vi priuata: vt
l.si præses.s̈.de pœnis. Item si iudex cõdẽnauit ad
cẽtum: nec dixit de qua pecunia, licet in dubio intel
ligat̃ de minori, vt.l.nummis.s̈.de lega.iij. tñ poterit
interpretari iudex, de qua senserit. Item si condem-
e nauit[e] Titium filium Sempronij, & reperientur duo
Titij, poterit declarare de quo senserit. Sed si vel-
let facere interpretationem vnam penitus extraneã,
vt in exemplo posito hîc in glos. scilicet, si condem
f nauit[f] in nouem boues, & ipse interpretari vult, idest
ĩ nonũ bouẽ: nõ potest hoc facere. Itẽ si verba essent
oĩno clara: & ipse vellet aliter interpretari, non ad-
g mitteretur:[g] vt.l.ille, aut ille.§.cum in verbis.s̈.de le.
iij. & .s̈.de ver.ob.l.qcquid adstringẽdæ. ver. nec rur
8 sus. secũdũ lec. Dy. ¶ † Quæro, qual̃r fiet ista inter
pretatio, vtrum debeat pars citari? puto ꝙ sic: vt.l.de
vnoquoq;.s̈.de re iud. & .l.nam ita diuus.s̈.de ado. &
argu. eius qđ dicim⁹ de arbitris, q debent arbitrari
præsentib⁹ partib⁹: vt.l.si quis arbitratu.s̈.de ver.ob
lig. Aliæ tñ solẽnitates non requiruntur, quę requi
rũtur in sñia. arg.d.l.hæredes.§.sed & si notã. de tes.
9 ¶ † Quæro, vtrum[h] vnus iudex possit interpretari
h sñiam p̃decessoris sui? Videt̃ ꝙ non: sicut hæres non
potest interpretari libellũ defuncti: vt no.in.l. idem
Pomponius scribit si frumẽtũ.§.fi.in gl.s̈.de rei vẽ.

b ¶ Quæro. Qñ iudex misit nuntiũ, qui executionem vltra modũ exequtur, ad quẽ appellatur. ad qđ adde no.p Specu. in ti. de app.§.nũc tractemus. vers. qd si lata sentẽtia. Adde etiã quod not. Barto.in.l. à diuo Pio.§.sentẽtiam. in penul.q.de re iud. & do. Abb.in c.quo ad consultationẽ.in vlti. charta. de re iudi. vbi vide.

c ¶ Senténtiam interpretari. An iudex possit interpretari suã sententiam: & dicit Bar. in.l.ij.de sentẽ.ex ps.reci. per istum tex. ꝙ habens merum imperium põt suam sñiam interp̃tari: al's nõ. Et quis possit suam interpretari: vide quod scribũt doct. in.c. nouit. de iudic. & gl. C. commi. vel epist. l.iij. & .xxxv. quęstione. viij. c. loci. §. quia ergo. & ad hoc vide ẽt, ꝙ notat Bal.in.l.hærẽdes palã.§. si quis s̈.de tes. & de istis interp̃tationibus vide per Io.andr. post glos.in.c. ex parte. c. vltimo. de ver. sig. vbi ponit, an officiales electi ad cõponẽda statuta, finito eorum officio, possint illa interpretari. & dicit Bal.in.l.ne in arbitris. C. de arbi. ad fi. ꝙ arbiter põt laudũ suũ interpretari. de quo p Spec.in ti. de arbi.§. fi. ver. sed nũquid verbũ obscurũ. per Arch. xj.q.j.§. ex his. Et in materia vide Bal. post Bar.ĩ.l.ij. C. de sentẽ. ex peri. reci. vbi dicit, ꝙ princeps habet interpretari priuilegiũ suum. c. cum venissent, de iud. & Bal.in l.hi, qui ad ciuilia. C. de appel. & per Bar.in.l.hac.l. C. de sentẽ. ex peri. reci. & Bal.ĩ.d.l.aij. C. cõmi. vel epis. Et de hac materia vide post Bar.in.l. Gall⁹,§. quidã recte. vbi dixi de li. & post. Adde, an iudex possit reseruare interpretationem suæ sententiæ? Pau. de ca. consi. cccxix.

d ¶ Interpretatio assumatur. Et qualiter, & quot modis sumatur interpretatio: & si iudex põt facere interpretationẽ de sua sñia: & vide Bal.in.l.iij. C. de li. præte. & debet eius interpretatio esse talis, ꝙ non perimat: sed exponat, & vide aliqd p Bal.in.l.si quis intẽtione ambigua. de iudi. Item debet esse verisimilis: vt no. Dy.in re. cum sint iura. & habet̃ hîc: & vide qđ not. Bal.in.l.si vt ꝓponis. C. de execu. rei iudic. & de materia vide in.l.ea quę. C. cõmi. vel epi. & dicit Bal.in.l.quicũq;.in.l.vj.co.ver. secundo casu. C. de ser. fu. ꝙ à mala interpretatiõe potest appellari, nisi appellatio sit specialiter interdicta: vt est tex. hîc in fin. & adde in ꝓposita quæstione: vtrũ pars debet citari, qñ iudex declarat suam intẽtionẽ. Facit qđ no. Bal.in aut̃. hoc sacrũ. de iur. cal. vbi dicit, ꝙ qñ repetat̃ testis, vt declaret dictũ suum pars nõ debet citari: licet debeat citari, qñ examinat̃ principaliter. l.si qñ. C. de testi. vt apparet ex verbis Bal. ibi: qa alia est ratio à citatione, à principio: ꝙ sit in citatione ad declarandum: vt patet. & vide ad Bar. hîc extra de verb. sig. olim. Idem tenet Bal.in.l. ea q̃. in. cõmi. vel epis. C.l. qualẽ. de arbit. Adde qđ voluit Io.an. in addi. ad Spe. in ti. de teste.§. nunc videndũ. ver. hoc quoq;.s. ꝙ licet post terminũ datũ ad ꝓducẽdũ articulos, qs non possit vlterius procedere. poterit tñ ꝓductos declarare, & sic̃r erat intelligẽdum de position. POMATES.

e ¶ Item si condẽnauit. Not. iudicẽ nõ posse interpretari sententiã suã, quando vellet vti interpretatiõe extranea: vel qñ vellet aperire id, qđ ponit̃ esse clarũ. Pro cuius cõplemento vide Bald. in.l.ea, quæ. C. cõmi. vel epi. & ad hæc vide Alexã. consi.iij. col. vlti. vol. j. & Are. lxv. ad fi.

f ¶ Item si condẽnauit. No. hîc colligitur notabilis limitatio & intellectus ad dicta Bar.in.l. demonstratio falsa, in. viij. col. de cõdi. & demõ. in.l. Diuus.s̈.de custo. reo. & in.l. j. C. si plu. vna senten. & in.l.inter stipulantẽ.§. j. in fi. de ver. ob. & ibi do. Albe. dicit: ꝙ nihilominus assessor põt interp̃tari, qđ est idẽ exbãnitus. & vide per Ang.in.l.his verbis.§.fi. de ver. ob. & tenet Bal.in.l.non ignorat. in fi. de fru. & li. expen. & ad hoc vide in.l.ij.s̈.de lib. & post. & qđ no. Bal.in.l.penul. de lega. j. & in.d.l.in his. de cõdi. & demon. & cõtrariã tñ opi. contra Bar. hîc videtur sequi Ange.in.l.eum quem temerè.s̈.de iudi. & malè. & cautelam de qua hîc reprehendit Ang. in.d.l.ij.s̈.de li. & post. & Imo. ibi dubitat per.l. Pomponius scribit si frumentum.s̈.de rei vendi. quia incertitudo vitiat iudicium.

g ¶ Non admitteretur. Vide Bal.in.l.voluntatis. in penult. colũ. in simili. de fideicommis.

h ¶ Quæro vtrum. Adde Bar.in.l.naturaliter.§.nihil commune. circa.v. lectu. ff. de acquiren. possessio.

&.l.inter

a ¶ Posſit taxare. Quãdo iudex ſeruauit ſibi taxationem expenſarũ:an ſucceſſor poſsit taxare? vide Bar.in.l.terminato.C.de fru.& lit.expen.d. Ange.& Imo.in.l.inter ſtipulãtẽ.§.j.de ver.obli. ſed taxatio fit ſecundũ Bar.in.l.Paulus.de re iudi.& Cy.& Bal.in.d.l.terminato.C.de fru.& li.expen.& ibi Bal.in.vj.co. Et adde ꝙ condẽnatio expẽſarum nõ põt reſeruari: ſed executio ſic: ſecũdũ Bar.in.l.paul⁹ de re iu. & Cy. in d.l.terminato. & Bal.in auẽ. gñaliter.in.vj.col.C.de epiſco.& cleri.in ver.idẽ tenet bar. in.l.terminato.C. C.de fru.& li.expẽ.& Bal. in. l. fi. C.de leg.& Ang. in.d.§.j.& Bal. in d.l.ij.& Ang.in.l. ex facto.ſ.de vul. & pupil.& Imo. cõcor,opi.Raph. & Imol.in.d.§.j. quos vide: qa fuit concordia Bart.in d.§.j.ad fi. Adde an iudex poſsit reſeruare taxationẽ expenſarũ. Bart. conſi. mihi. xcvj.

b ¶ Quia valeat. Et qualiter taxentur expenſæ, vide in Spe. de execu. §. viſo.verſi. quid ſi reus ꝑbaret. in ti tu.de expẽ.§.poſtremò.in prin.

c ¶ Poſsit appellari.an ab aliqua taxatione expẽſarũ poſsit appellari:vide Bal.in.l.ij.C.de epiſcopa. audi.& vide gl.in.l. ſi cũ exceptione. §.in hac.& ibi per bal.ſ.qđ me.cau. & vide in.l. in bonæfidei.ſ. de vſu. & Bal.in. l. ſancimus.ad fi.C.de iudic.& quod not. Moder.in rub.& in.l.j.ad fin.C. de iud.& ab omni taxatione appellaẽ: vt not.Inno.in.c. fi.ad fi.quod me. cau. & refert Bal. in.l.properãdum §.ſiue autem alterutra.ad fin.C.de iud.& vide Io.an. in. c. ſæpe. extra eod.& quod not. Bartol. in.l. in actiõibus.in fi.de in li.iurã.& Imo.in.c.auditis.de ꝓcu.& qđ à taxatiõe appelleẽ,ſi excedat modũ:vide Bal.in.l.iij.in.ij.co.C.de fru.& li.expẽ. & ibi dixit,ꝙ non eſt taxatio ſñia interlocutoria.& ibi an in ea reqraẽ citatio.& hic adde Pau.de leaza.in cõmẽto.c.fi.de do.& cõtu.circa pen.co.vbi q̃rit, an poſsit appellari à cõdẽnatiõe,& taxatiõe expẽſarũ.& adde,ꝙ ſi ĩ iterlocutoria iudex nõ cõdẽnauit in expẽſis:tñ põt qñcũq; añ diffinitiuã ſñiam cõdẽnare.ſcđ'm Inn.in.c.ſæpe.extra eo.qđ no.& no.Bar.in.d.l.termĩato. Adde.an ab exceſſu taxatiõis expẽſarũ poſsit appellari.Rom.cõſ.cccivij.

d ¶ Quæro quando. Vide quod no.Bar.in.d.l.ſi ſuperatus.de pig.quod no.

e ¶ Intra quantum. Et an venditor poſſet eſſe teſtis in cauſa euictionis:& qd in fideiuſſore:vide Bar.in.l.ſi cui legetur.§.fi.ff.de le.j.& ad Bart.hic vide do.Ant.in.c.inſuper.de teſti.

f ¶ Si procurator, qui in iudicio. Hunc text.alle.pro ſingu. Roma.nota.

&.l.inter ſtipulantẽ.in princip.&.§.j.ſ.de ver.obli. In cõtrariũ videtur,ꝙ.ſ.dictũ eſt:ſcilicet ꝙ delegãs interptaẽ ſñiam delegati ſui.& iſtud puto verũ:quia accipiendo iudicẽ ꝓ iuriſdictione,ſeu ꝓ ipſo tribunali,verè,idẽ eſt iudiciũ:& idẽ iudex:vt.l. proponebaẽ.ſ.de iudi.Nec eñ ius interpretandi ſibi competit,vt priuato:ſed vt iudici.hæres verò & defunctus nõ eſt eadem perſona verè,ſed fictè. ¶ Et de hoc ap

10 paret ſolu.ad qõnem:† Iudex condemnauit reũ in expẽſis,reſeruata ſibi taxatiõe,nec dixit,& ſucceſſo

a ribus ſuis. Quæritur, vtrũ ſucceſſor poſsit taxare?[a] Ex prædictis patet,ꝙ ſic:reſeruauit eñ ſibi vt iudici:non ſibi,vt priuato.Nec enim hoc,vt priuat⁹ poſſet facere.ar.pro hoc in.l.poſt mortem.§.j.& quod ibi no.ſ.qñ ex fa.tuto. ¶ Item prædicta faciunt ad

11 alias qõnes.†Pone,ꝙ delegatus condennauit in expẽſis,reſeruata ſibi taxatione: an talis reſeruatio valeat? Videtur ꝙ non:quia taxare expenſas,eſt declarare,& interpretari ſñiam ſuã ſed delegatus non põt ſñiam ſuam interpretari:vt dictum eſt.ergo nec hoc poterit ſibi reſeruare.qđ puto verum:niſi eſſet talis delegatus,cuius iuriſdictio adhuc remaneret ad exequendam ſentẽtiam. Quod qñ ſit dixi.ſ.de re iu.l.à Diuo Pio.in prin.vbi gl.tãgit. ¶ Sed tũc quero, qñ delegatus condemnauit in expenſis, reſeruata ſibi taxatione, cũ reſeruare nõ potuerit:an cõdẽnatio expenſarum valeat? Videtur ꝙ nõ:quia remaneret ſententia incerta:ergo &c.vt in.l.vlti.C.de ſentẽ.quę ſine

12 cer.quãt.In cõtrarium videẽ,ꝙ† valeat[b]& taxatio vi

b detur reſeruata deleganti: & illa adiectio ſibi nihil releuet.argu.ſ.de bo.poſ.ſecundũ tabu.l.ſi ita.§.qui filio.quæ optimè facit.& hoc videtur verum:quod videtur tenere do.Iaco but.in quadam diſpu.Et aſsignabat rationem: qa delegatus reſeruauit ſibi, nõ reſpectu pſonę:ſed reſpectu iuriſdictionis.Sed iuriſdictio delegati, & iuriſdictio ordinaria, eſt eadẽ:vt.l.j.§.qui manda.ſ.de offi.eius cui manda.eſt iuriſdict. ergo ipſe delegatus, quaſi ide poterit facere dictã taxationẽ. Tñ vt prædictæ ambiguitates ceſſent, cõſulendũ eſt in iudice ordinario,ꝙ reſeruet ſibi,& ſucceſſoribus ſuis:in delegato verò ꝙ reſeruet ſibi & de

13 legãti. ¶ †Sed iuxta ꝑdicta q̃ro,an ab interpretatio

c ne,ſeu expenſarũ taxatione poſsit appellari?[c] videtur ꝙ nõ.C.quãdo ꝓuo.nõ eſt nece.l.fi.in prĩ. In cõtrarium videtur caſus hîc:ꝙ appellari poteſt ab iniqua interpretatione.& iſtud eſt verum,ſi iudex modum excedit in taxando,ſiue iniquè interpretando.Non obſt.l.fin.quando prouo.non eſt neceſ.quia ibi non licet appellare victori:ideo, qa reus ipſe appellauit: vnde appellatio rei ſibi ſufficit:ſecus ſi reus non appellaſſet:vt ibi nota.per docto.& per Iacobum de

14 Are.in.l.Paulus.ſ.de re iudic.hoc etiã,ꝙ† ab iniqua taxatione poſsit appellari:tenet Inn. extra eo.c. ſæpe.in glo.ſuper ver. appellauerit. ¶ Venio ad tertiã

15 partẽ. ¶ Quæro,† qualiter iniquitas interpretationis detegatur? Reſpondeo:in iſta cauſa nulla admittiẽ probatio,per quam principalis ſententia infringatur.& hoc vult dicere hîc tex.dũ dicit:hoc ſolùm quæratur,an in iudicis interptatiõe ſit iniqtas: quaſi dicat,iniqtas primæ ſententiæ non attendiẽ.Ad idẽ

inci.quæro,an procurator,ibi:quęro quid in cauſis.no.quòd cum tractatur de meritis cauſæ,non dicitur quaſi lis conteſtari.Et vide per do. Bald.in.l. inſulã.circa prin.q.Bar.in ver.quæſitũ.de verb.obli.Idem Bar.in.d.l.nulla.& vide etiam in.l.poſt litem.ſ.de procu.Et quis dicatur dominus litis in cauſis,in quibus lis non conteſtatur.adde Bar.in.l.poſtulante.de procura.. l.poſtulante. de procura. Adde tñ ꝙ dixit no.Bar.i.l.iij.§. idem ſcribit. de pecu. Adde etiam qđ Io.And. & do.Ant.in.c.cũ M.ferrarienſis.de conſtitu.dixerũt, ꝙ primus actus,q agitur cum parte poſt litem conteſtatã,idem operaẽ ꝙ litis conteſtatio in ſuperuenientibus. Quod dictũ fuit opi.vt refert ibi Imo. vltramontã.quã ſequiẽ Cy. in.l. nulla. & in. l. procurator, C. de procu.& idẽ videẽ voluiſſe Bar.in.l. Pomponius.§.rati.ſ.de proc.quicquid dixerit Imo. in. d.c.cũ. M.ferrarienſis. quẽ vide. Ad prædicta adde quod idem Imol. in. d.c.cum M.ferrarienſis.refert Bar.tenere cõtrariũ in.d.l.nulla & in.l.nihil. C. de procu. & ibi dixi ex eo: quia non reperitur hoc bene cautũ. Et quia ex quo ſemel eſt facta cõteſtatio, nõ debet ampli⁹ multiplicari in eadem lite.facit.l.ꝓprias. C.de leg.& ſubdit ibidẽ Imo. quod hæc ſecunda opinio Bartoli fortè eſt verior.licet Canoniſtæ cõmuniter tranſeant cũ opi.Io.And. Adde ꝙ hoc idẽ Io.An. videtur voluiſſe Bart.in.d.l. Pomponius. in. §.rati. in prin.& ſi bene inſpicitur in locis allegatis per Imo. Bar.hoc nõ dixit. Ideò cogita. & ad prędicta adde Bar. in extrana.ad reprimẽ.in ver figura & no.qđ Bal.in.l.quod qs.C. de ꝓc.& Bar.poſt gl.in.d.l.nihil.& Bal.in auẽ.qui ſemel.C.quomo.& quando iu. Et quid quando procedo contra abſentem vbi lis nõ conteſtatur? vide no. per Bal.in.l.j.ſ.de priua.deli.& Pe.tenet in.l.ſi pluribus.de lega.j.quòd actus,qui inducunt lit.cont.inducũt eundem effectũ in cauſis,in quibus lis non conteſtatur:quod eſt no.ſecundum Cy.

* Pro concordia. Aduerte procuratorem conſtituere ad aliquos particulares actus iudiciarios non poteſt procurator conſtitutus poſt litem conteſtatã,& effectus dominus litis:ſed Bar.in.l.nihil.& in.l.nulla.C. de procu. Contrarius tamẽ allegatur per aliquos hic in.§.fi.in.l.ab executore.So.dat Bar.ipſe in.d.l.nihil.diſt.quam facit vbiq;: quia aut eſt effectus dominus inſtantiæ,aut cauſæ.&c.dic,vt per eũ maximè in.d.l.nihil.Adde Ang. Aret.in.§.præterea.inſti.de exce.char.xij.

ſ.de iureiuran.l.ſi duo patroni.§.Iulianus.in fi. Iniquitas autem interpretationis poterit apparere ex multis.Primò,ex his,quæ geſta probata ſunt:vt dicit glo.Item ex qualitate rei.Exemplum.iudex cõdemnauit ſe in decẽ libris pro pretio talis libri:pòſt eà interpretaẽ,quod intellexerit de decem libris Bononienſ. groſſorum: certè ex libri qualitate poterit interpretari æquitas,vel iniquitas interpretantis: vt l.ſemper in ſtipulationibus.& quod ibi not.j.de regu.iur.Item,ſi iudex me condemnauit in.x.libris ꝓ ſalario aduocati: & poſteà interpretetur de decem libris groſſorum,ex qualitate cauſæ,& facundia aduocati:& conſuetudine fori vel loci, apparebit iniquitas:vel æquitas interpretantis:vt.j.de va.& extraordi.cogni.l.j.§.in honorarijs.Et eodem modo ſi taxauit expenſas ex qualitate cauſæ,& actorum multitudine,& fori conſuetudine:perpẽdi poterit æquitas, vel iniquitas interpretantis:vt.l.non ignoret.in fi.C. de fru.& li.expen.& ibi not.glo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator quando eſt condemnatus,poteſt proprio nomine appellare.remiſsiuè.*

2 *Venditor non poteſt appellare,quando emptor eſt condemnatus,ut contumax.*

3 *Venditor intra biduum emptore uicto,appellat.*

Emptor pro uenditore,uel ecõtra,teſtimoniũ ferre nõ põt.

4 *Sententia lata contra debitorem, non præiudicat creditori.*

Alio condemnato. ¶ Breuiter hoc intendit. ¶ Alio condemnato non appellante,vel appellationem non proſequente,alius cuius intereſt,poterit appellare,& appellationẽ interpoſitam ab alio proſequi.h.d.Not gl.poſitã ſuper ver.ſuo. quæ dicit.i.domini:vel ſuo proprio procuratoris.Et ſic fa

1 cit,† quòd procurator condemnatus poſsit proprio nomine appellare.de quo dixi in.l.j.§.fi.ſ.co. ¶ Se

2 cundò no.aliam gl.quæ tenet,† ꝙ quando emptor eſt condemnatus,vt contumax,non poteſt venditor

3 appellare.† Quæro,quando[d] emptore victo appel

d lat venditor:vel ecõtrà:intra quantum[e] tẽpus poſsit

e appellare ſecundum iſta iura? Reſpon. intra biduũ, vt in propria cauſa:vt.l.ij.§.j.ſ.qñ appel.ſit.Ex hoc apparet,ꝙ vnus pro alio in tali cauſa teſtimoniũ ferre nõ poteſt.Facit qđ no.in.l.nullus.ſ.de teſt.& per

4 do.C.de teſt.l.oĩb⁹. ¶ † Vltimò,ꝙ hic diciẽ,ꝙ ſentẽtia lata cõtra debitorẽ,nõ præiudicat creditori,intellige ſi eſt lata poſt rem obligatã: vt.l.ſi mater.§.fi.in fi.ſ.de exce.rei iudi.& l.ſi ſuperatus.ſ.de pig.alia circa hunc.§.dicentur.j.l.proxi.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Procurator per litis conteſtationem,quòd efficiatur dominus litis: id eſt inſtantiæ.*

2 *Procurator etiam,ubi lis non conteſtatur,uel poſt litem cõteſtatam interueniens, ſtatim cum incipit tractare, de meritis cauſæ efficitur dominus litis.*

* Si procurator qui in iudi

f cio[f]. ¶ Procurator,qui litem conteſtatus eſt,ſi vincatur, per procuratorem appellare poteſt: hoc di

1 cit. ¶ † Nota,quòd per litis conteſtationem, procu.

rator efficitur dominus litis. Contra, dominus litis
dicitur ille ad quē commodū, & incommodū victo
riæ pertinet: vt. C. eodem. l. dominus litis. & de sen-
ten. l. prima. Sol. hæc appellatio domin⁹ litis: potest
duobus modis intelligi. Primò dominus litis: id est
instantiæ. & ita loquitur hîc. Secundò dominus litis
id est causæ, & eorum, super quibus litigatur. & hoc
1 modo sumitur in contrarijs. ¶ Quæro, † quid in cau
sis, vbi non sit litis contestatio: an procurator efficia
tur dominus litis? & idem potest quæri de procura
tore, qui interuenit post litis contestationem. Petr.
in. l. nihil. C. de procura. videtur dicere, ꝙ statim qñ
procurator incipit de meritis causæ tractare, efficit
dominus litis. arg. l. ij. C. de consor. eius. li. & hoc in-
dubitanter est verum. casus est in. l. nulla. C. de ꝓcu-
rat. vbi text. dicit, post causam in iudicio agitatam:
non dicit post litis contesta. quocunqꝫ ergo mō cau
sam incipit agitare legitimè, dominus litis efficitur.
Quod ergo hîc dicitur, & similibus: hîc alle. in gl. li.
conte. & c. supple, vel alio modo, causa agitata, per. d.
l. nulla. Sic etiam debet intelligi. l. si procurator. §. j.
s. mandati. vbi dicitur ante litis contestationem non
potest facere ꝓcuratorem. subaudi, vel ante litem a-
lio modo agitatam, cum agitur, preparatoria tractā
tur, scilicet an sit ꝓcurator: an sit iudex: an libellus ꝓ
cedat, & similia: per hoc non efficitur dominus litis.
Sed cū incipit tractare de meritis causæ: tunc effici-
tur dominus litis: vt. d. l. nulla.

SVMMARIVM.

1 *Appellari potest à sententia inter alios lata, ratione qualis qualis præiudicij.*
Testes examinati contra unum, contra aliū faciunt indiciū.
2 *Fideiussor, quòd poßit appellare à sententia lata cōtra principalem.*
3 *Sententia lata contra principalem: an poßit contra fideiussorem exequi: remißiuè.*
4 *Fideiussor uenditoris, emptore uictore uicto, quòd poßit appellare.*
5 *Practica appellandi, quando quis appellat rōne qualisqualis præiudicij. & nu. 6.*
6 *Sententia lata pro tertio appellante, ratione qualisqualis præiudicij, quando prosit uicto.*
7 *Teritus ratione sui intereße, quòd etiam poterit appellare à secunda sententia lata contra uictum.*
8 *Victus nedum in prima, sed in secunda, & tertia sententia si succubuit, quando tertius poterit appellare?*
9 *Tertius appellans à sententia lata contra alium, debet in appellatione causam inserere: & hoc casu uidetur appellari ab interlocutoria: aliâs appellari dicitur à diffinitiua: & eodem modo procedit.*

LEX V.

A Sententia. ¶ A sentētia inter
alios dicta, appella
re potest is, cuius interest ratione pleni,
a vel qualisqualis præiudicij. [a] Et causam
appellationis à victo interpositam, potest prosequi.
hoc dicit cū duobus. §§. sequē. ¶ Not. ex principio,
1 † ꝙ propter qualequale præiudiciū, quis pōt appel-
lare à sñia inter alios dicta. Et hoc facit, ꝙ testes exa-
minati contra vnum, cōtra aliū faciant indiciū, sicut
de sententia. Si enim nullā probationem faceret, ap
pellare opus non esset. de hoc dixi supra de iureiurā
2 do, l. admonendi. ¶ † Secūdò nota fideiussorem pos-
se appellare à sententia contra principalem lata. Su-
baudi. licet ei non faciat plenum præiudicium: vt in
præcedenti responso dictum est. & hoc colligitur
ex dictione item: hîc posita. quæ est repetitiua, secū
dum ea, quæ dixi in. l. j. in princi. s. de publ. Ex quo
3 Gul. de cu. inducit. l. istam, ꝙ † sententia lata contra
b principalem, non mandatur [b] executioni contra fide-
iussorem. quod dic, vt plenè dixi in. l. j. s. iudi. solu.
4 ¶ † Tertio no. fideiussorem vēditoris appellare em
ptore victo. & hoc vsqꝫ ad. §. si hæres. ¶ Opponi. de
l. Lucius. s. de his, qui notan. infa. Solu. vt ibi. ¶ Quæ
ro, dicitur hîc: vel similem huic causam, quæ est simi
lis? Dic vt in gl. ¶ Quæro, vtrum sententia lata pro

a ¶ Qualisqualis præiudicij. Et ad istud qualequale præiudicium: vide do. Ant. & Ab. in. c. pe. in. iiij. col. de re iud. & q̄ scripsi in. l. sępe. de re iud. & limita: vt p Bal. in. l. j. C. de fal. vide Ang. post gl. in. l. j. de re iudi. & sic sententia inter alios lata facit qualequale præiudicium. & ita no. glo. in. l. quia. & in. l. si duo patroni. de iureiurā. adde eūdem Alex. consi. lxxxiij.

b ¶ Non mādatur. an sententia lata contra principalē ꝓiudicet fideiussori, vel econtra, sententia lata in fauorē fideiussoris? an prout principali suo. declarat Bar. in. l. duobus. §. à fideiussore. de iureiurā. & vide plenè in. l. j. & ibi dixi. iudi. solui. Nam speciale est hoc in fideiussore de iudica. so. per. l. fi. & ibi Bar. C. de vsu. rei iud. & habetur in. d. l. duobus. ergo secus in alijs, Itē secundò fallit in pr̄e, qui tenet ꝓ filio: & est tāqꝫ fideiussor. in. l. cū filius. de ver. ob. sicut est de fideiussore: qa sententia lata cōtra filiū nocebit pr̄i, etiā nō citato: vt not. voluit Bar. in. d. l. cū filius. s. de ver. ob. & ideo dicas, ꝙ si in casu huius leg. esset citatus, sibi etiam fieret præiudiciū: vt ibi etiam dixi.

isto tertio appellante, prosit ei, qui victus fuerat?
Text. videtur ꝙ non: extra de re iudic. c. cū super cō
5 trouersia. Et ideo † in forma libelli porrigēdi coram
iudice ad quem: & in forma sententiandi in causa ap-
pellationis, est diuersitas. Nam Inno. in eo. c. in. j. gl.
videtur tenere: ꝙ si quidem quis appellat ratiōe qua
lisqualis præiudicij: tunc appellans debet petere ꝓ-
nuntiari sententiam latam sibi non præiudicare: &
ita iudex debet pronuntiare. & ita intelligit hanc. l.
Si verò appellat ratione pleni præiudicij: tunc petit
sententiam cassari, & irritari. posteà in eo. capitu. in
glossa magna. super ver. interpositam. aliquātulum c
ante finem glo. ponit opinionem quorumdam, qui
dicunt vtramqꝫ petitionem procedere: nec aliud fir
mat. Mihi videtur, quòd iudex appellationis, si qui-
dem pronuntiaret appellanti, nullum faceret præiu
dicium: hoc non posset facere, nisi quia sententia est
iniqua: ideo super iniquitate pronuntiare videtur: vt
l. j. C. de ordi. iud. Semper ergo de iniquitate, vel æq
6 tate sententiæ pronuntiat tacitè. ¶ † An autem victo
ria istius appellantis prosit victo? sic dico: aut victus
appellauit, & etiam ille tertius: & vterqꝫ prosecutus
est suam appellationem: tamen ille victus in causa
appellationis de iure suo non docuit: ille tertius do-
cuit de iure suo. Tunc fateor, quòd talis sententia fe
renda à iudice appellationis proderit solùm illi ter-
tio: & quantum ad eum sententia infirmabitur. hîc
est casus in dicta. c. cum super. Quod probatur per
rationem: quia cum vterqꝫ suam appellationem in-
terposuit: & sic vterqꝫ sibi prouiderit, renuntiare vi-
detur prouisioni, quæ est: vt sententia lata pro vno,
prosit alteri: quę ꝓuisio legis est cōtra communem
regulam. res inter alios acta. Et ideo tunc libellus ap
pellatorius deberet sic formari: peto talem sentētiā
quantum ad mei præiudicium infirmari. Si verò vi-
ctus nō appellauit: sed solùm ille tertius, cuius inter
est: & tunc aut ille victus acquieuit sententiæ, &
eam ratam habuit: & tunc idem, quia sententia infir
mabitur solùm quo ad præiudicium appellantis:
non quo ad præiudicium victi. quod probatur in- d
frà eodem. l. proxi. vbi ponitur speciale in causa ca-
pitali, ꝙ victo approbante sentētiam, terti⁹ auditur
appellans. Et sic in contrarium est ius commune: &
etiam illo casu iurisconsultus dubitauit: vt patet. j. l.
proxi. Si verò victus non acquieuit dictæ sententiæ
sed non appellauit, contentus appellatione interpo-
sita per tertium: tunc debebit sententia irritari in to-
tum: & proderit appellanti, & etiam victo. Ita debet
intelligi hæc lex. Quod probatur per. l. si qui sepa-
ratim. in fine. j. eodem. & C, si vnus ex plu. l. ij. vbi si
vnus appellauit pro parte sua: licet non appellet pro
parte alterius, prodest alteri habēti eandem causam
defensionis: multomagis hîc, vbi à sententia appel-
lat lata contra alterum. Et isto casu puto, quod etiā
si expresse in appellatione, & etiam in eius prosecu
tione appellans diceret se appellare respectu sui prę
iudicij tantùm: quòd nihilominus effectus victoriæ
porrigeretur ad victum: vt. l. si post mortem. in fin.
de bono. possessi. contra tabu. licet in contrarium fa-
ciat. quod not. in. l. & per iusiurandum. §. si legatorū
suprà de acceptila. & s. quod me. cau. l. si cum ex-
ceptio. §. labeo. in gl. super ver. dederit. in quibus di-
citur ꝙ licet effectus acceptilationis porrigatur ad
fideiussorem: tamen hoc non est, nisi contrarium a-
gatur. Sed acceptilatio dependet ex consensu partiū
secus in sententia, & eius effectu: vt. l. non potest. s.
de furt. ad quod facit quod no. C. de transac. l. si diuer
c sa. Qualiter autem videatur acquiescere [c] sententiæ,
vel non: dicam in. l. si qui separatim. j. eo. ¶ Sed con-
tra prædicta oppono. tertius veniens ratione alicu-
ius præiudicij, in nullo est grauatus. Si ergo vult pe-
tere quòd sententia nullum faciat sibi præiudicium,
non debet adire superiorem iudicem appellationis;
sed primum. Respōd. dicit Inno. ꝙ hoc ideo est: qa
sentētiādo cōtra vnum, facit iniuriam sibi: quod nō
videtur verum. Non enim potest quis inferre iniu-
d riam in [d] eum, quem non cognoscit. in. l. eum, qui no
centem. §. fi. s. de iniur. Dic ergo, quòd ideò permit-
titur appellare: quia ad hoc, vt huic tertio non fiat
præiudicium, non potest perueniri, nisi ratione ini-
quitatis

c ¶ Videt acqescere. Qualiter videt qs acqescere sentē tiæ. vide in. l. si q separatim. s. eod.

d ¶ Eū qui nocētē. Adde ꝙ in materia, dixi post Bar. in. l. à diuo pio. §. si sup rebus. s. de re iudica. Not. tamen ꝙ etiā is, cuius non interest, potest appellare. si contra eum fuit ꝓcessū. contra iuris præcepta Bal, in. l. fi. C. de fideic. liber.

Quero si primò. Sed quid si principalis appellans prosequebatur ineptè, vel vult desistere, an illi, quorum interest, possint cótradicere. Pau. de leaza. & post eum Petr. de Anchara. in clemen. constitutionem. tenet quòd sic. argu. l. si post mortem. §. fi. de contrata. cũ simili. & not. per In. in. c. ex conquestione. de restitu. spo. In contrariũ facit qđ no. Bal. in. l. antepeñ. C. si vn⁹ ex plu. adde Bar. in. l. si plusorio. §. j. e. An qñ terti⁹ appellat ꝓ suo interesse requiratur expresio? adde in .c. cũ sup. de re iudic. & ibi hoc voluerunt In no. & Ioan. and. in ver. rationabiliter vide Matthesi. no tab. ccxxij. & quę dixi i. l. j. §. j. š. eo.

POMATES.

b ¶ Poterit tertius. Vide Feli. in. c. cũ super. in princ. de re iudica. vide Rapha. cu. cõsi. vj. & tribus seq. vsq; ad fin. vbi prosequit̃ istam materiam.

c ¶ Ideq; rescripsit. Sed nõ credo istã gl. verã: quia cum iam per sñiam sit rescissum testm̃, il la sñiam iam facit ius quo ad oẽs .l. Pomponius. §. fi. š. de inof. testa. Et sic per pactũ hæredis, nõ est cõfirmata: vt in. l. tale pactũ. §. qui pro nocauit. de pact. qđ ergo erit? nos dicimus, ꝙ idẽ rescriptum est. s. ꝙ isti legatarij possint appellationẽ ꝓsequi: qa ibi anteq; ferretur sñia, fuit factatrãsactio & sic testm̃ non nõ erat rescissum: hîc verò fuit lata sententia, vt facere ad titulum.

d ¶ Non tãtũ. Imo plus dixit Io. and. in. c. cũ. C. laicus. de foro competẽ. in. vj. quòd etiam si aliquis esset con demnatus ad mortem, nisi solueret centũ: quod etiam eo inuito alius po test soluere: etiam si ille millies con tradiceret. Et est ratio: quia nemo est dñs membrorũ suorum vt hîc. & in. l. liber homo. ad legem aquiliam. facit. l. qui soluendo. de nego. gestis. Quòd nota pro limitatione. l. fin. C. de nego. gest. & videtur text. de suprà dicta. q. cum glo. & ibi ponderat Bart. in. l. Stichus de penu. leg. & per Bal. in. d. l. fi. & per Inn. in. c. lator de pign. per Pau. de cast. in. l. quãuis. so. ma. Facit quod habetur in. c. ipsa pietas. xxiij. quæsti. iiij. & quòd notat. ibi per glo. fi. quòd etiam iste nõ possit renũtiare beneficio & auxilio. gl. est in. l. pactum inter hæredem. š. de pactis. & per Bartol. in. l. custodias. in fi. š. de pub. iud. per Bald. in. c. j. in secundo cõmento. extra de iudic. per Bal. in. l. si

quitatis: nec debet ipsemet de rõne iniquitatis suæ cognoscere: vt. l. eos. in princi pio. C. eo. Pręterea, ex hoc sentit iste tertius appellans commodum: quod causa ad superiorem deuoluitur. Si enim coram primo iudice principaliter ageretur, sententiæ suę fauere
7 ret. ¶ † Quæro, si primò^a victus est in prima, & in se
a cunda causa appellationis: vtrum ab hac sententia se cunda, poterit tertius appellare? Dicit Innocentius, quòd sic. satis est enim, quòd sententia non trãsiuit in rem iudicatam. Prætereà, eadem est ratio, quę
8 in sententia prima. ¶ † Quæro, quid si primus est victus in causa principali: & in prima, & secunda causa appellationis: vtrum ab ista tertia sententia po
b terit tertius^b appellare? Dicit Innocentius. aut sciuit causam agi per victum ante latam tertiam sententiam: & non potest appellare. Imputet enim sibi, quia sciebat suam causam agi: & non prouidit. argu. C. de euictio. l. si parẽtes. & l. sępe. š. de re iud. Quòd si ignorauit potest appellare, quia sine culpa sua nõ debet damnificari, tamen huius appellatio primum victum non releuabit secundum eum, cui in hoc as
9 sentior. ¶ † Quæro, vtrum an ista appellatione procedatur, in appellatione à diffinitiua, an vt in appellatione ab interlocutoria, vel tanquam omissa extra iudicium? Videtur, quòd sit quædam appellatio ex traiudicialis. Nam iste tertius appellans, causam non fuit prosecutus. Innocentius dicit istam esse appellationem factam à diffinitiua sententia. Perinde enim procedet, ac si victus ipse fuisset propter preiudiciũ quod sibi paratur, vt hîc. Ego autem puto, quòd hęc appellatio quo ad quid, habeat vim appellationis, ab interlocutoria, nam à diffinitiua potest victus appellare simpliciter. absque expresione alicuius causæ, vt. š eodem. l. iij. in fine. & ibi nota. Sed iste terti⁹ appellans non auditur simpliciter appellans, nisi in appellatione aliquam causam exprimeret, propter quam sua diceret interesse, vt. l. hac. l. in principi. ex presè probatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarij, an poßint appellare à sentẽtia lata cõtra hæredẽ?*

Si hæres.

¶ Summaui cum præcedenti.

1 ¶ † Nota, ꝙ legatarij possunt appellare à sententia lata contra heredem. Contra tex. hîc videtur requirere, quòd tunc possint legatarij appellare, cum dicitur per collusionem esse sentẽtiatũ sed. š. l. prox. in prin. permittit appellare ei, cuius interest, ergo &c. Solu. non intelligas, ꝙ de collusione habeat necesse probare, sed si legatarij de hoc dubitant, possunt appellare. Et ideò glo. super hoc ver. q̃ ratur. exponit, id est dicatur. hoc probatur in. l. perlusorio. in princip. j. eode & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Tertius pro suo interesse potest appellationem interpositã à tertio prosequi.*

2 *Victus, qui appellauit, licet trãsigat, uel cõfirmet sentẽtiã, tamen tertio, cuius interest non præiudicat.*

Idemque rescripsi.

c ¶ Summaui cũ præcedẽti.

1 ¶ † No. ꝙ ille cuius interest, potest prosequi appellationem interpositam à victo; idem de causa principali: vt. j. eod. l. si perlusorio. §. ibi hoc examinabo.
2 ¶ † Secũdò no. ꝙ licet vict⁹, qui appellauit trãsigat de lite, vel cõfirmet sñiam: nihilominus is, cui⁹ interest, põt appellationẽ ab illo interpositam prosequi, nõ tamẽ põt ꝑ suam approbationẽ sñię, vel renũtiando

accusatorib⁹. C. de accu. ponit multum no. Bar. in. l. qui vltimo. in fine. š. de pœnis. vbi videtur limitare dictum gl. qđ no. Dixit hîc etiam Pau. de cast referendo consilium Ange. in quo dicebatur, ꝙ in casu proposito sibi, qñ. qs debebat cõdemnari in amputatione manus, si non solueret centum: & ille vellet potius, quod si bi amputaretur manus, q̃ soluere. quòd iudex debet eo inuito inquirere, an habeat bona: & si habeat, accipere ab eo cẽtũ deinde illum absoluere à manu. dixit tñ Angel. de Areti. in voce per tex. in. l. si ita relictum. de leg. ij. ꝙ si statutum diceret, ꝙ si quis soluere debeat centũ intra decem dies: aliàs amputabitur ei manus: ꝙ si ille deponeret, vel diceret depono, vł trado simpliciter quod posset sibi amputari manus. quod tamen falsũ videtur per prædicta. Item dicũt etiam doctor. in. d. l. si quis id qđ. ꝙ si quis debet soluere centum, aliàs fustigabitur, ꝙ etiam si deficeret vn⁹ denarius posset fustigari. qđ satis durum videtur de iure, p tex. in. l. v. §. finali. de verborum oblig. Et vltra pdicta facit. l. si ita relictũ. de leg. ij. hanc vidẽ limitare Bal. in. l. raptores. C. de episco. & cleri. quoties crimẽ nõ esset notorium: secus si esset notorium: per textũ ad hoc. in. l. iij. & in. l. addictos. & quæ ibi Bal. C. de episcopa. audien. & l. si quis filio. §. hi autem. de inm. te. & in. c. Romana. extra eo. li. vj. & in materia huius l. vide Bald. in rubrica. C. de iure fisci. librò decimo. Et an sicut in casu isto quilibet potest appellare: ita possit prosequi appellationẽ Gulier. in. l. eos. C. de appel. videtur velle, quòd sic facit. l. si cuiusdã.

appellationi, præiudicare iuri quęsito. Tertiò ꝑ appellationem. Ideo tex. ibi, dum dicit: idem dicendũ est. debet suppleri: scilicet, vt appellationem prosequatur. aliàs maneret rata sententia: vt. š. de pactis. l. tale pactum. §. qui prouocauit. secũdũ Iaco. de Are. & Oldra. Et gl. quæ est signata super illo verbo: dicendum est. debet esse signata super illo verbo: qđ sequitur, rescriptum est. quæ fuit facta timore oppositionis, quam statim faciam. ¶ Oppon. ad fi. huius §. hîc innuitur, ꝙ à transactione appellatur. Contra ab actibus extraiudicialibus non appellatur: vt. l. fin. j. de appel. reci. Solu. non intelligas, ꝙ appelletur hîc à transactione: sed quod dicit, idem rescriptum est: scilicet, vt agant causam testamenti, petendo legata. sed an hoc sit verum, quòd non potest appellari ab actibus extraiudicialibus: dicam in. d. l. fin. j. de appel. reci.

Si quis ipso die.

¶ Hunc declara, vt dixi. š. eo. l. j. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *Appellans pro damnato: licet dicat simpliciter appello: appellatio procedit. & prudens iudex non cogit, ut exprimat nomine cuius.*

2 *Procurator in causis capitalibus, quando reus est detentus, quòd poßit interuenire.*

3 *Executio potest in causis capitalibus fieri intra decem dies qui dantur ad appellandum. remißiuè.*

4 *Appellare qualiter potest pro eo, qui abauagliatus ducitur ad supplicium.*

LEX VI.

Non tantum.

d ¶ Cuilibet licet ꝓuocare ꝓ eo, q ad suppliciũ ducit̃, etiã eo inuito. h. d. ¶ No. ꝙ humanitas, & offm̃, quòd est inter hoiem & hoiem, facit vt cuiuslibet intersit, ne alius pimat̃: pp qđ interesse admittit̃ ad appellãdũ. ¶ Op. ꝙ hîc tertius nõ admittit̃: qa sua nõ interest: vt. š. l. ꝓxima. in prin. Sol. hîc nõ interest eius pecuniariter: sed interest eius rõne dicti offi. i. eij vł humanitatis. quod sufficit: vt hîc. Sed cõtra hoc facit: quia qui pro suo interesse admittitur, ꝓprio nomine appellat: vt. l. si ꝓcurator. j. qñ appel. sit. sed dicit, ꝙ appellat nomine eius, qui dãnatus est: ergo &c. Sol. potes dicere, ꝙ hoc casu appellauit noĩe alieno: quod satis placet. vel dic, quod appellauit noĩe ꝓprio: & qđ hîc dicit nomine eius: dic id est, ad eius vtilitatẽ. Simile. C. de his, quibus vt indig. l. Polla. & š. de his, quibus vt indig. l. tutorem. Vel dic nomine eius scilicet
2 appellantis. † Sed si diceret, appello simpliciter: nec exprimeret nomine suo, vel nomine victi, procederet appellatio, & prudenter faciet iudex, si eum non coget exprimere: vt dicit Innocent. in simili. extra. de testi. capitulo, cum olim. ¶ Oppo. causæ capitales non possunt agi per alium: vt. l. penulti. §. ad crimen. š. de public. iudi. & j. an per alia. cau. appel. l. j. Sol. dicit gl. hîc venit pro suo facto, & suo interesse, non vt procurator: qđ repugnat aliquãtulum huic literæ, quæ dicit nomine eius: nisi exponas, vt dixi. Ad. §. ad crimen. dic, ꝙ aliud in causa principali: ali-
3 ud in causa appellationis. Ita sentit gloss. † puto, ꝙ quando reus est in carceribus, vel in fortia alterius, sicut erat hîc: quia ducebatur ad supplicium, etiam in causa capitali, potest interuenire procurator, vt dixi in. dicta. §. ad crimen. Et si reus non defenderet. nec procuratorem daret: quilibet posset eum

C. de accusa. sed Bartol. tenet contrarium. in dicta. l. addictos. C. de episcopa. audien. & Bartol. hîc, an quilibet posset impedire executionem banni. nota. Baldus in rubrica. C. de iure fisci. libro decimo. & an sententia lata pro pœna corporali transeat in rem iudicatam? vide Abba. & Moder. in capitulo de his. de accusatio. in fin. Et an ista lex habeat locum quando absens dãnatur: & sic per consequens non tractatur de impedienda executione. Ange. hîc videtur velle sentire, quòd sic, propter indentitatem rationis & est verum.

defendere:vt.l.si non defendatur.de pœ.&.l.j.in fi.
a s̈.de quæstioni.¶ Opp.ꝙ confessus[a] nõ appellat:vt C.quo.app.non reci.l.ij.So.gl.Tu dic,ꝙ ibi erat cõfessus & conuinctus:hîc solum confessus, secundum Dyn.& nota in.l.contraria. Alia contraria dic, vt in
3 gl.Hæc lex videtur probare.quòd† in causis capita-
b libus posit fieri executio intra decem dies,[b] qui dantur ad appellandum.Quod apparet:quia intra terminum appellandi ducebatur ad supplicium. quod
4 dic,vt dixi in.l.qui vltimo.de pœnis. ¶†No.remedium pro illis,qui ducũtur ad supplicium.quod iudex facit eos abauagliare,ita quòd loqui nõ possunt vt quilibet pro eis posit appellare.simile.C.eo.l.addictos.&.C.de episcopa.audien.l.addictos.

LEX VII.

c Cumquidam.[c] ¶ Propter metum iudicis,sufficit appellationem proponi corã vicinis, & honestis personis, de hoc habes rubricam.C.de his,qui per metum iudi.non appella.dixi in.l.de pupillo.§. si quis ipsi.s̈. de noui operis nuntiatione.

LEX VIII.

Illud sciendum.¶ Appellãs non debet iniuriari ei,à quo appellauit:aliâs punitur.h.d.Et punieẽ pœna extra ordinaria officio iudicis,cùm non sit pœna determinata:vt.l.j.§.expilatores.s̈,de efiracto.scd'm docto,

SVMMARIVM.

1 *Appellatio,quòd extinguat pronunciatum.*

LEX IX.

Illud sciendum.¶ A sententia lata ꝑ libertate,potest appellari,non in integrum restitutio peti.h.d.Sed quęro,quæ est ratio.[d] Respondeo:† quia appellatio ex-
d
1 tinguit pronuntiatum,ac si nunq̃ esset ꝑnũtiatum: vt.l.furti.in princi.& quod ibi no.s̈.de his.q not.infa.quod non facit restitutio:ideo libertas, quę semel competit,restitutionem tolli non potest.¶ Op.de l.j.C.si aduer.lib. Dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Plures quum tenentur ex uno contractu,uel quasi,possunt omnes uno libello conueniri,& etiam separatim.*

LEX X.

e Si qui separatum.[e] ¶ Si plures sunt diuersis sententijs condẽnati, pluribus appellationibus opus est: nisi vna ꝓbatio esset,qua omnes cõuincerentur.h.d. istud principium cum versic.sed cum aduersus. qui debet iungi cum isto principio.& istud principium est planum.& facit ad ea quæ dixi.s̈. de noui operis nũtia. l.de pupillo.§.si in pluribus.Sed vbi sunt plures cõdemnationes,vel plura bãnimenta,plures absolutiones sunt necessariæ. ¶ Venio ad versiculum, sed cũ aduersus.& quæro in quo differt à principio huius legis?dicit glo.ꝙ hîc omnes fuerunt condemnati simul:ideò vna appellatio sufficit.hoc dicit glo.super verbo nocerent.Sed text.hoc non dicit:sed dicit, ꝙ vno titulo comprobatarum rationum omnes cõueniebantur. iõ aduertendum est: quia potest esse ꝙ plures tutores in diuersis indicijs,& diuersis sententijs condẽnentur ex diuersis probationibus,licet ex eadem causa.Puta cõtra vnum sunt examinati testes in vno indicio:& illi idem sunt examinati contra alium in alio iudicio.ita loquitur principium.Sed pone,ꝙ sint condemnati diuersis sententijs & diuersis iudicijs:vnica autem erat probatio.quæ producebatur contra vnumquẽq;:tunc vna sufficit appellatio: quia vno titulo comprobatarum rationum, & secũdum hunc intellectum dedi summarium: ideò multò magis, si poneres vnum esse iudicium: contra omnes tamen sententias esse diuersas.qd' potest esse vt.d.l.nõ idcirco.s̈.de iudi.&.l.de vnoquoq;. in prin
1 ci.s̈.de re iudi.¶ † Vltimò no.ex hoc prin. in.§.seq. quòd quando plures tenentur ex vno contractu,vel quasi,possunt omnes conueniri in vno libello:& etiam separatim.quod plenè dixi.in.l.iij.§.j.s̈.de duo.reis.

Si quis cum vna.¶ Plures summę ex diuersis speciebus,quę eadẽ rõne comprehenduntẽ,debent inspici cumulatè,non separatè.h.d.¶ Op.s̈.de iuris.om.iudi.l.si idem cum eodem.Gl.dat,plures so.prima est vera.s.ꝙ hîc oẽs illæ summæ vna actione comprehendebantur:ibi diuersis actionibus.& facit ad ea,q̃ dixi,in.l.vbi fideiussor.s̈.de sol.

e Quoties.¶ Si plures vna sententia condemnantur,quilibet in virilẽ teneẽ h.d.Materiam huius.§.examina:vt.C.si plures vna sen.fue.condem.l.j.s.de re iudi.l. Paulus respondit eos.¶ Quærit glos.vtrum isto casu sint necessariæ plures appellationes?glo.dicit ꝙ sic:quod est falsum secundum omnes:vt.s̈.proxi.§.
f

SVMMARIVM.

1 *Victoria unius in communi causa,an alijs prosit?*

Quod est rescriptum.¶ In communi causa,vni⁹ appellatio alteri prodest, si vtriusq; est eadẽ cã appellationis: secus si diuersa. hoc dicit. ¶ Oppo. C.si in cõmuni eadẽq; causa: in integ. resti.po.l.j.Solu.aliud in appellatione quæ est de iure speciali:aliud de restit.in integrum.quæ est de iure cõmuni;quod dic:vt.C.si vn⁹ ex pluribus appel.l.ij. ¶ Secũdò op.ꝙ victoria vnius nõ ꝓsit alteri:nisi qñ res est indiuidua,vt.s̈.si ser. vẽ.l.loci corpus.§.si fundus.So.dicit Azo,istud est verũ qñ est cõdẽnatio de re incorpali: sec⁹ si de re corpali:vt haç gl. vt videtis hîc,in fi.gl.hoc reprobat: qa in iurib⁹ incorporalib⁹ diniduis:vt est in vsufructu,magis deberet prodesse sententia lata pro vno alteri,quã in rebus corporalibus:quia in vsufructu est ius accrescendi: in alijs rebus secus:vt in.l.j.in fi.de vsufruct.accrescẽ. & ideo dicit glos.quòd illa distinctio,vtrum res sit diuidua vel indiuidua, habet locum in causa principali, non in causa appellationis.In qua etiam si res est diuidua vnius victoria prodest alteri:si est eadem causa defensionis:vt hîc. In causa principali secus: vt.l. si cum vno.s̈.de except.rei iudic. licet gloss. ibi aliter dicat & malè,secundum omnes.Potest esse ratio:quià in causa appellationis agitur de ipsa sententia, quæ est indiuidua.vt.l.in hoc iudicio.s̈.famili. erciscũ. Hoc
1 † præmisso,quia gloss.hîc summat istam materiam
f ideo dic,[f] aut in causa communi fertur sententia in cã principali:aut in causa restit.in inte. aut in causa appellationis:si in causa principali:dic,aut est de re diuidua:aut de indiuidua:vt.d.l.loci corpus,§,si fund⁹. Si in causa restitutionis,dic,vt.C.si in communi eademq; causa in integrum,resti.po.l.j. Si in causa appellationis:tunc sumus in materia nostra,in qua dic aut plurimum est separata causa defensionis: aut eadem.Primo casu,vnius appellatio vel victoria,alteri non prodest.vt hîc,in versi.cæterum. Secundo casu,aut condemnati diuersis sententijs: aut vna.si diuersis:aut ex diuersis probationibus:& pluribus appellationibus est opus.vnius victoria alteri non ꝓdest:vt hac.l.in principio.Aut ex ijsdem probationibus:& tunc vna appellatio sufficit: & victoria vnius alteri prodest:vt.s̈.eadem.l.versi. sed cum aduersus.Intellige cum illa distinctione:vt statim dicam: scilicet cum omnes eadem sententia cõdemnati fuerunt.Quo casu dic,aut vterq; appellauit, & victoria vnius alteri non prodest,per ea,quæ dixi.in.l.à sententia in princip.s̈.eo.Aut appellauit vnus tantum: & tunc aut alius approbauit sententiam: & tunc victoria alterius sibi non proderit:vt.l. non tantum.s̈. eodem.per locum à speciali:aut alter non approbauit.& tunc alterius victoria sibi proderit, vt hîc:&.l.
g j.C.si plures vna sentẽtia.¶ Approbare autem[g] sententiam dicitur,si eam approbat expressè. Idem si tacitè,per.x.dies:cum ignores consocium suum appellasse

a ¶ Oppo. ꝙ confessus.Et Bald.in l.j.ĩ.x.co.C.ex de li.defun.tenet, ꝙ solus cõfessus nõ appellat: per glo. in.c.Roma. & gl. hîc pro multum not.alle. Bal.in.l. si quis in hoc genus.C.de epis. & cleri.ꝙ cõfessio facta post sententiã extra iudiciũ: nõ est sufficiens ad pœnã capitalem. & idem.in.l. addictos.C.de episco. aud.& fortius in l.vt debitum.in fine.C.de hæred. actio.& no.Bar.in l.ij.C.quo.appel. & ibi Bal.in.j.co. & adde Bal. in.d. l. addictos. C. de episc.iudi.& per Bar.in.l. constitutiones.j.eodem.

b ¶ Intra decem dies.An aũt bannitus posit impunè offendi intra tempus datũ ad appellandũ.vide Bal.in l. addictos. C. de episco.audien. & ĩ.l.addictos. C. de appellatio. qui tenet idem cũ Bar. & melius in.l.qui vltimò.de pœnis quem sequiẽ Ro. in.l.iij.§.si seruus s̈.de acquiren.possessione.

c ¶ Cum quidam. Adde Bart.in,l.j. §.fi. in versi. quæro,an debent.s̈.eodem titulo.

d ¶ Quæ est rõ.vide Bal.in rubr. C. de manu.vindi.& in auẽ. quæ supplicatio.C. de preci.Impera.offerẽ. & vide Bald.in.l. si cã cognita.C.de transactio.& in.l. si prætor.§.fi.s̈.de iudi.& vide Bart. in.l.j.si aduer.lib. & Bal.in.l.j.C.de in inte.resti.post.

& in.l.si.in.ij. co. C.si ex fal.inst.& bal.in.l.fi.C.de ordi.cogni . & vide quæ dixi.in.l. iij. §.si seru⁹.s̈.de acquiren.posses.

e ¶ Si q separatim. §.quod est rescriptũ.Secundò oppo.Adde Bald.in l.j.C.si vn⁹ ex pluri.appel.

f ¶ Ideo dic. Qñ sententia lata pro vno, vbi appellatio interposita sit ab vno,prosit alteri.Adde ꝙ nũq̃ appellatio iterposita ꝑ vnum prodest alteri, si ille etiam appellauit, quia vr̃ renũtiare appellationi primæ,secundũ Inno.in.c.cũ super. de re iudic.& ibi de hoc do.Anto. & habetur in.l.ab executore.§.j.s̈. eo.& no.Bar.in.l. à sententia.s̈.eod. Ang.& Imo.plenè hoc,in.§.final. & de materia vide ꝑ Bal.in.l.j.C. si vnus ex pluribus.& ibi in rubrica ponit quid ĩ criminalibus: & in dicta.l.j.ad finem dicit,quòd nunq̃ appellatio vnius prodest alteri: licet obtineat, si appellatio fuit nulla: quia obtinuit per errorem. contra hoc facit, qd' dixi secũdũ Pet. de Anchar. quod no.Bar.in.l.à sententia.supra eod.

g ¶ Approbare aũt Qñ dicatur quis approbare,seu acquiescere sententię: adde quę not: in capi.si à iudice. de appellat.in.vj. & in cap.grauem. de offici.dele. vbi diciẽ,ꝙ si appellans ab interlocutoria post appellationẽ reuertiẽ ad iudicem à quo appellauit,& coram eo facit aliquẽ actum, videtur appellatiõi interpo

sitæ renuntiare, nisi ille actus illius ad cuius iurisdict. reuertitur appellans impugnetur, vel reprobetur à parte aduersa, vel à iudice à quo est appellatum. quia per talem actum impugnatum appellans non videtur renuntiare appellationi. capit. primo. de eo, qui mit. in possess. & vide Barto. in. l. à sententia. s. eodem. Item videtur tacitè renuntiare, & acquiescere sententiæ, qui permittit labi tempora. secundùm Baldum in authentic. item in fine. C. de tempo. appellat. Item videtur quis acquiescere sententiæ, & appellationi renuntiare, si lata sententia interlocutoria, vel diffinitiua in causa possessorij, & in fauorem rei appellans appellatione a pendente spoliat reum possessione vel eum turbat iniustè. c. cum sit. & c. cum causam. secundùm vnã lect. de appel. licet Inno. videatur aliter sentire. c. ex parte. el. ij. de rescriptis. & sequitur Bal. in. l. præscrip. in. x. col. C. si contra ius, vel vti. public. Sed quando possit renunciari 1 appellationi, vide C. eo. in. l. si quis li 2 bellos. Et qñ videatur acquiescere sententiæ interlocutoriæ, vide Bar. in. l. j. C. de relat. & adde tex. in c. cùm venissent. de restit. ita limita dictum. c. gra- 1 tum. cum si. esse verũ, si talis actus sonat in agendo: secus si in patiendo: quia tunc non videtur ap. renuntiari. dictum fuit 2 Inn. in. c. cũ olim. b el. ij. de resti. spol. Itẽ limita: vt per c gl. in. d. c. à iudice. Item nota alium casum, in quo qs videtur renuntia- d re appellationi, & acquiescere sentẽtię: de quo per gl. & Bartol. in. l. tale pactum. §. qui 1 prouocauit. s. de pact. & per. d. Bal. in. l. absolutionẽ. C. de re iudic. Sed quid si quis appellauit intra decem dies. & renuntia- 1 uit: deinde vult appellare ĩtra eosdem decem dies nondum elapsos, an possit? dic ꝙ non, secundùm Inn. in c. solicitudinem, de appel. Adde quando quis dicatur acquiescere sententiæ, eundem Alex. consi. cxxxvj. ij. lib.

a ¶ Quæro quid. Et adde Bal. in. l. j. C. si vnus ex pluribus.

pellare. Nam si sciret, tacendo non videretur approbare sententiam, sed videtur esse contentus prouisione. l. quæ facit vt appellatio socij sibi prosit: quæ ratio cessat cum hoc ignorat. Et ista probantur in duabus solu. s. eod. l. iij. §. j. super verbo: hi soli. quas sol. non examinatui ibi: sed dixi me examinaturum hîc. ¶ Prima sol. est quando vnus appellat absentibus alijs: tunc alijs absentibus non prodest: intelligo absentibus, & ignorantibus per rationem, quam dixi. Alia solut. est, ꝙ appellatio vnius non prodest alijs, qui acquiescunt sententiæ: quæ sol. licet per gl. ibi non teneantur: quia diuinare est respectu illius legis: tamen in se veræ sunt: vt suprà probatum est: & faciunt ad ea, quæ dixi, s. eo. l. à sententia. in prin. ¶ Quæro, quid[a] si plures fecerunt, & contra vnum appellatur: an præiudicet quo ad alios? gloss. dicit, ꝙ sic, in. l. iij. §. j. s. eodem. Quod intellige quando appellatur contra vnum, non tamen approbatur sententia pro alio. Item intellige, quando plures vicerunt vna sententia: per ea, quæ dicta sunt.

LEX XI.

CVm ex causa. ¶ Executio facta appellatione pendente officio iudicis appellationis, in statum pristinum reducitur. facit. s. de admini. tuto. l. chirographis. §. j. & quod ibi no. & . j. de appel. reci. l. ei cuius.

SVMMARIVM.

1 Vox populi, quòd sit inualida, nec sufficit ad electionem inualidam, nisi seruetur debita solennitas.

2 Confirmatio superioris, quando confirmet electionem inualidam?

LEX XII.

SI constat. ¶ Si electio, & cõfirmatio est inualida, appellatio non est necessaria. h. d. ¶ Op. s. de re iudi. l. præses. sol. ibi tenuit sententia. ¶ Opp. s. rem ratam haberi. l. cum minor. §. j. dicit glo. certè nec ibi fuit necesse appellare. Tu dic, vt dicemus in. l. si expressim. j. eo. ¶ † Vltimò not. ex hac. l. ꝙ vox populi est inualida: nec sufficit ad electionem inualidam, nisi debita solennitas seruetur. Facit extra de electio. c. secundo. quod facit, vt populus nõ possit alicui auferre ius. Ad idem. s. qui & à quib. l. si priuatus. & de pollicita. l. toties. in fin. facit quod dixi in. l. Antiochẽsium. s. de priui. cre. ¶ Secundò † not.[b] ꝙ ex confirmatione superioris, non confirmatur electio inualida: vt. C. de numer. & actu. l. actuarios. Quod intellige, nisi ille, qui confirmat, cõfirmaret ex certa scientia:[c] & est talis qui spõte posset dare hoc, secundùm Inn. extra de elect. c. cum dilectus. & hæc vera. quando electio peccat in forma. Quandoq; verò est peccatum ex parte personæ[d] eligentis, & confirmantis: & tunc idem ꝙ nõ validat. l. ex consensu. §. j. j. eo. Quandoque est defectus ex parte personæ electæ: & tunc habet locum materia. l. Barbarius, s. de officio præsi. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Appellans in uno articulo, an possit appellationem exercere in alio?

LEX XIII.

APpellanti. ¶ Seipsum summat. ¶ Quærit glos. vtrùm † appellans in vno articulo possit appellationem exercere in alio? dicit gloss. quòd sic: vt. s. l.

b ¶ Secundu nota. Ex confirmatione superioris, non confirmatur electio inualida. adde nota. infià. l. j. de his, qui sunt sui. Adde textum in. c. examinata. de confirmat. vti. vel inuti. & quod ibi habetur. & quod not. Bald. de pace constant. in vndecima charta. & per Baldum in. l. nominati. C. eodem. & dicit Bal. in. l. prima. C. de his qui per me. iudic. quòd electio & act⁹ metu factus non potest per superiorẽ confirmari. Quid si in electione Papæ fuit peccatum in forma, an possit cõfirmari? Baldus quòd non. in l. fi. in principio. C. de lega.

POMATES.

c ¶ Ex certa scientia. Vide Alexan. consi. xvj. col. viij. ad fi. vol. iiij. vbi idem dicit, & si adijciatur etiam dictio cõditionalis.

d ¶ Personæ eligentis. Adde Innoc. in. c. veniens. & in ca. j. de transactio.

POMATES.

e ¶ Sint legitimę. Vide aliter per Roma. consil. ccv. in prin.

f ¶ Pro declaratione. Quid possit facere tertius, qui venit ad causam iam cœptam. vide plenissimè per Ang. in. l. qui suspectã. de inofficioso testamento. & Ioã. Andr. extra de re iudi. c. cum super. in fine. Adde quæ dixi post Bartol. in. l. à diuo. §. si super rebus. s. de re iudic. & istis adde not. per Bald. in. l. j. in vlti. q. C. si vnus ex pluribus. & Bal. in aut. nũc si hæres. C. de legi. per Bart. aliâs Sal. in. d. l. à Diuo Pio. in addi. per Ang. & Im. in. l. ab executore. s. e. per Angel. & Imol. in. l. à sñia. in. viij. colũ. s. e. Vnum adde in materia, quod est not. quòd quotiescunq; reipublicæ interest, semper admittitur terti⁹: licet non prætendat interesse. Ita not. dixit Bald. in l. vbi pactum. circa penul. col. C. de transact. fallit etiã fauore pupilli. l. ij. in fine. C. de negotijs gestis. quod etiam est nota. & not. etiam Angelus hîc. vide quæ notat Bartolus in. l. secunda. iudicatum solui. & istud dictum de fauore pupilli, refert Alexand. in dicto. §. si super rebus. in fine. vbi vide. & vide per eum in. l. secunda. in fine. C. de nego. gest.

scio. §. fi. quod est falsum secundum omnes: vt. l. cũ in vna. in princ. j. eo. Nec ob. l. Seio. §. fi. quia ibi non dicitur, ꝙ fuit appellatum ab vno articulo: sed fuit vna causa appellationis expressa: fuit tamen vel à tota sententia, vel simpliciter appellatum. Ideò Dy. distinguit hîc tres casus, quando sententia continet plura capitula: aut appellaui determinatè ab vno capitulo: & tunc appellatio non porrigitur ad alia capitula nisi sint connexa. arg. l. etiam. §. j. s. de minori. Sed si appellarem simpliciter: tunc in dubio refertur ad omnes partes sententiæ, vt hac. l. facit. s. de tutelis. l. q habet. §. fi. & . l. quod dicitur. & . l. fi. de an. excep.

Non solere. ¶ Plana est, & potest intelligi de eo, qui in libello appellationis solum vnam causam expressit. Item in eo, qui expressit plures: tamẽ vnam probabilem: ꝙ sufficit, licet aliæ nõ sint legitimæ[e]. Potest etiã intelligi, qui plures in eo legitimas proposuit, vnã tamẽ probauit: & quælibet est vera: non tamen necesse habet in appellatione à diffinitiua proponere aliquam causam: vt. l. iij. §. fi. s. eo.

LEX XIIII.

SI prolusorio. ¶ Aduersus sententiã latã contra testamentum permittit legatarijs appellare. h. d. ¶ Opp. sententia lata per collusionem alijs non præiudicat: vt. l. præses. C. de pigno. & sic non est opus appellatiõe: hîc autem innuitur, quòd præiudicet, si per collusionem sit lata. quod apparet dum dicit, si prolusorio iudicio. &c. quasi dicat in iudicio. &c. quasi dicat in iudicio in quo proluditur. & . j. cum dicit, per collusionẽ &c. Sol. de collusione nõ constabat: & ideò licet in principio cum formatur quæstio, dicatur & pro constanti ponatur, quòd actum sit prolusorio iudicio: tamẽ in responsione, cum verba rescripti ponuntur: dicit per collusionem &c. quasi dicat: ex hoc solo loco dicitur. & si est timor collusionis, permittitur appellare: licet de collusione non sit necesse probare. Si eñ hoc probaret: tunc legatarijs hoc non præiudicaret, etiam sine appellatione: vt. d. l. præses. & posteà Iurisconsultus hîc in fi. dicit, hoc iure vtimur: vt possit appellare: nec repetit si per collusionem dicatur iudicatum: quasi dicat etiã si in nullo fuit suspicio collusionis appellaret. Potest enim esse, quòd hæres negligenter, & imperitè causam prosecutus est absq; collusione: & sic appellare potest legatarius: quia eius interest: vt. l. à sententia. s. eo.

SVMMARIVM.

1 Tertius ueniens ad impediendum, ne causa cœpta per alium agatur, quando audiri debeat.

2 Tertius ueniens, ut causæ assistat, & alium adiuuet ad uictoriam, talis potest testes producere, quos principalis non produxit.

3 Tertius ueniens, & assistens causæ post publicationem testiũ factam, an poterit de nouo testes producere?

4 Primus qui causam cœpit, si aliquid confitetur, quòd tertio assistẽti displiceret, illi tertio talis cõfessio nõ præiudicat.

5 Testium dicta facta pro isto tertio assistenti, an fidẽ faciant contra eum in alia causa? quòd sic.

Sed & agere causam.

¶ Si legatarij de fide hæredis dubitant, possunt in prima causa, in qua de testamento quęritur assistere & testamentum defendere. hoc dicit. facit suprà de inofficioso testamento. l. si suspecta. in principio. ¶ Pro declaratione[f] huius versiculi, videamus

a POMATES. ¶ Non potest eum impedire. Vide Alex. sequen. consi. lx. col. fi. vo. j.
b ¶ Contestat. sciuisset. No. regulam, ꝙ cui præiudicat sententia pręiudicãt & alia acta. Idem dixit Bar. in. l. si superatus. in fi. s. de pig. vbi habes post eum. & vide Barto. j. in. §. sequen.

c ¶ Testes producere. Quãdo tertius venit, vt causæ assistat, an possit testes producere? adde Bal. per illũ text. in. l. principaliter. de liber. cau. & in auē. nũc si heres. la. ij. C. de litigi. & ibi alleg. glo. in. d. l. si suspecta. s. de inoffi. testa. ponit etiã ibi Bal. quid in criminalib⁹. vide Ang. & Imo. i. l. ab executore. §. fi. s. e. Et adde quod Pe. de Anchar. in cle. cõsti. de elect. per illum tex. tenet, ꝙ huic tertio obstet inepta propositio & deductio principalis. Et quantũ ad psecutionẽ iudicij, ius tertij regulatur, secũdùm ius principalis: & ideò si principali est pclusa via probãdi: ita & tertio. alle. Inn. in. d. c. cũ super. & cõposte. in. c. j. & quæ not. in. c. ij. in fi. de procurat. in. vj. Sicut dicimus de contumace posteà comparente: vt admitti debeat in eo statu, in quo causam inuenit: & nõ ad præterita iterare: vt no. ibi Inno. in c. ij. de dilati. adde Bal. in auē. hodie. in fi. C. eo. & not. ꝙ vt qs possit adhærere appellationi alterius pro suo interesse, requiritur, ꝙ itra. x. dies datos ad appellandũ ratificet appellationem: secũdũ Bal. in auē. hodie. ad fi. C. eo. Et incõtum dicitur, ꝙ appellans nõ potest renũtiare in præiudiciũ eorũ, qui adhęrere pñt: adde, ꝙ idem sequitur Bal. in. l. j. C. si vnus ex pluribus app. & dixi post Bartol. in. d. l. si à sententia.

quid possit facere tertius, qui venit ad causam per
alium incœptam. circa quod est sciendum, ꝙ ter-
tius potest venire ad triplicem effectum. Quãdoq;
venit ad impediendum, ne causam, quam ille incœ-
pit, agat seu defendat. Quandoque venit vt ei assi-
stat: & probationem inducat, & aliam facit ad victo
riam consequendam. Quandoque venit post sentẽ-
1 tiam ad impediendam executionem. ¶ Redeo†ad
primum, & dico: quòd quandoque tertius venit ad
impediẽdum, ne per illum, qui causam incœpit, cã
agatur, seu defendatur. Circa quod dico, ꝙ quãdoq;
ille, qui incœpit causam agere, est ille ad quem ne-
gotium principaliter pertinet, sicut ad tertium ve-
a nientem: & tunc tertius non potest eum impedire[a]
agere, vel defendere. vt. l. sæpe. s. de re iudicata. Aut
ad eum non pertinet principaliter, sed per quandã
consequentiam: ad istum autem tertium pertinet
principaliter. Exemplum in venditore, qui ageret
causam super dominio rei venditæ. Nam hæc cau-
sa principaliter pertinet ad ipsum emptorem: licet
per quãdam consequentiam periculum emptionis
reuertatur ad venditorẽ. Idem in alijs similibus: tũc
si quidem iste tertius venit añ litis contestationem,
poterit impedire eum agere, vel defendere: & super
hoc adhibetur causæ cognitio: vt dicta. l. sæpe. de re
iudica. & soluto matrimonio. l. Titia. quæ est nota-
bilis ad hoc. Si verò iste tertius veniret post litis cõ
testationem: si quidem veniret ad impediendum il
lum agere: tunc si ignorauit ea, quæ ante facta sunt,
adhuc veniẽs impediret eum prosequi causam prę-
dictam: cum ea, quæ facta sunt sibi ignoranti nõ prę
iudicent: vt dicta. l. sæpe. Vnde illa contestatio litis,
non est sibi impedimento. Si verò litis contestatio-
b nem sciuisset[b]: tunc posset ei assistere: non autem
eum ab agendo repellere: quia sicut sentẽtia sibi sciẽ
ti præiudicat: eadem ratione litis contestat. & alia
acta: vt dixi in dicta. l. sępe. Si verò venit ad impe-
diendum illum defendere: tunc potest impedire, ne
ille defendat in præiudicium ipsius tertij. Eodem
modo quo dixi supra proximo. §. sed ne ille defen-
dat in præiudicium suum proprium, hoc non po-
test prohibere: quia inuitũ potest quis defendere:
vt. l. solutionem. cum similibus. suprà de solutioni-
2 bus. ¶ Secundò†est videndum, quãdo tertius venit,
vt causæ assistat: & alium adiuuet ad victoriam: vt
hîc: est quærendum, an ille tertius possit testes pro-
c ducere,[c] quos principalis non produxit. glo. quòd
sic: & bene. in. l. si suspecta. in principio. s. de inoffi.
3 testamẽto. ¶ Sed†hîc dubitatur: quid si iste tertius
d venit post elapsas dilationes[d] datas ad probandum,
vel post publicationem testium factam: an tunc po
terit de nouo testes producere? Innocentius in cap.
cum super. de re iudicata. videtur dicere, ꝙ nõ: quia
qui primum processum prosequitur, non inchoat
nouum. Mihi videtur dicendum, ꝙ acta gesta per il
lum primum, ita demum huic tertio præiudicant,
si sciuerit: secus si ignorauerit sicut sententia: vt dixi
plenè in dicta. l. sæpe. Aut ergo iste tertius veniẽs,
sciuit istas dilationes dari, & testes examinari, & pu
blicari: & tunc ista acta sibi præiudicarent: nec audi
tur volens de nouo producere: sicut nec audiretur
ille primus. si verò ignorauerit: tunc auditur. quod
probo fortius. Nã si principalis de causa transegis-
set, vel ipsi instantiæ expressè renuntiasset: iste ter-
tius admitteretur ad prosequẽdam dictam causam:
vt. s. e. l. à sententia. §. idemq; rescripsit. multò magis
4 hic, vbi tacitè est exclusus. ¶ Quæro,†quid si ille
primus aliquid confiteretur, quòd displiceret huic
e venienti, an huic tertio pręiudicet?[e] Respon. nõ per
ea quæ. s. proximè dixi in transactione. Et prædicta
sunt vera, siue qs veniat ad assistendũ reo, siue adassi
5 stendũ actori: vt. C. de liti. auē. nũc si hæres. ¶†Quæ
ro, vtrũ dicta testiũ facta cũ isto tertio in isto iudicio,
faciãt fidẽ contra eũ in alia causa? Rñ. ꝙ sic, per ea, q̃
dicta sunt. Pro hoc optimè extra de test. c. cõstitu-
tus in præsentia. & quod ibi per doct. ¶ Tertiò est
f videndum[f], quando tertius venit post sententiã ad
impediendum executionẽ: & hic dicas, aut venit in
tra tempora appellandi, & potest appellare: vt. s. ꝓ-
xi. & plenè examinaui in. l. à sententia. s. eo. Si verò
venit post tompora appellationis elapso tempore,
quo fit executio: dic vt. l. à Diuo. §. si super rebus. s.
de re iu. & ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Acta contra præsentem hæredem, an præiudicent illis, quibus præiudicaret sententia lata contra præsentem.*

Quoties. ¶ Sententia lata contra testamentum in contumaciam hæredis:
non facit ius, nisi contra ipsum hæredem, hoc dicit.
Oppo. s. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. fi. Solu. hîc
g hæres fuit absens:[g] ibi verò sententia fuit data causa
1 cognita contra absentem. †Et concordat huic. s. de
inoff. testa. l. qui repudiantis. facit etiam. l. Papinia.
§. meminisse. eo. tit. & l. præses. in fi. C. de pig. cum
h multis similibus. & hoc facit ad multa. ¶ Quæro[h],
licet sententia lata contra absentem, non præiudicet
alijs: an alia acta cõtra præsentẽ hęredẽ præiudicẽt il
lis, qbus ꝑiudicaret, sñia si inter prętentes fuisset lata?
Rñdeo sic: dixi in. l. sępe. s. de re iu. facit qđ dixi in
l. j. s. iud. so. Dicitur hîc, ꝙ potest agi aduersus eum,
qui vicit: hoc examinaui in. l. iij. in prin. & l. contro-
uersia. s. de transact.

LEX XV.

Serui. ¶ Domin⁹ & alius potest appellare à condemnatione facta de seruo, & etiam ipse seruus in subsidium. h. d. facit. j. e. l. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Insignes latrones, & cõcitatores seditionũ, qui dicantur?*
2 *Caporales factionum, id est proditionum, dicuntur duces factionum.*
3 *Confessus & conuictus in criminalibus, non appellat.*
Conuictus tantum, uel confeßus, quòd appellare poßit.
4 *Latro insignis, uel concitator seditionum, uel dux factionum dum appellat, si negat se esse huiusmodi conditionis, iudex non cogitur appellationi deferre.*

LEX XVI.

Constitutiones. ¶ In tribus casibus hîc expressis, non auditur appellãs.
Alij ponuntur. C. eodem. per totum tit.
& plenius in Spe. de appella. §. in quibus. vbi melius
i examinant[i] isti casus, & alibi. ¶†Quæro, qui sint
1 insignes latrones[k]? Respon. hi, de quibus dicitur. s.
k de pœnis. l. capitalium. §. famosos. secundum Ol-
drad. ¶ Quæro, qui sunt seditionum concitatores?
dic, ꝙ illi de quibus fit mentio. s. de pœnis. l. capita-
l lium. §. solent.[l] & l. si quis aliquid. §. auctores. C. de

g ¶ Fuit absens & c. vide Bar. in. l. qui repudiantis. s. de inoff. test. & l. si seruus plurium. de leg. j.
h ¶ Quæro. vide Bar. s. ea. l. §. j.
i ¶ Melius examinantur. & vide Angel. in. l. furti. C. de infa. Et adde, quòd non liceat appellare officiali, seu curiæ, siue tabellioni, seu executori condemnato. ij. quæstione. vj. c. ei qui. §. sunt quorum. vbi latè de hac materia. Item non licet appellare in casu. l. j. §. si quis tutor. j. qñ appel. sit. Item in casu. l. j. & quod ibi not. per gl. paruã. de offic. præf. præto. Item in casu. l. j. cum ibi not. & l. arbitro. s. qui satis. cogan. Item in casu. l. j. de rap. virg. C. vbi & ibi Salicet. Et quid si iudex inqrit in casu, quo nõ debet, vtrum poterit à tali inquisitione appellari? maximè de iure ciuili. vide Bald. in l. ij. C. de episcop. audien. Quid autem in crimine læsæ maiestatis? scripsi post Bartol. in l. si quis. §. hoc autem. s. de iniusto test. & ibi per moder. Item non appellatur vbi delictum est manifestum & notoriũ. c. cũ speciali. §. porro. de appellati. & Bal. in. l. addictos. C. de epis. audien. c. Romana. extra e. in. vj. & quod habeẽ in. l. ij. C. quo. appel. vel si reperitur in flagranti crimine, secũdum Bal. in. l. j. in. vij. colũ. C. ex delic. def. Item in casu. l. cũ reis. C. de pœnis. Addeque habeñ in. l. prouinciarũ. C. de ferijs. & licet executio sit facta in persona: licet appellare ad impediendam confiscationem. vide Bal. in. d. l. j. in. vij. col. C. ex delict. defun. Et ad materiam adde per totum titulum. s. quo. ap. per totum. j. à quibus appel. non licet. & hic gloss. & vide quæ no. in. l. fi. j. de ap. reci. Itẽ adde quod à sententia Regis non appellatur. secundũ Bar. in prin. ffor. in. j. char. & in. l. j. de offi. præfec. præto.

d ¶ Elapsas dilationes. vide Imo. in. l. quidam. in antepe. col. s. de re iudi.
e ¶ Tertiò præiudicet. & vide do. Ant. in. c. pe. de re iudi. & dixi post Bar. in. l. ij. in pe. col. s. iudi. sol. & post Bar. in. l. à sentẽtia. circa fin. princ. s. eod.
f ¶ Tertio est videndum. Adde Bar. in. l. pe. de peti. hæredi. & idem in. l. si aliena. in fi. l. sol. ma.
k ¶ Insignes latrones. Vide quæ dicta sunt post Bartolum, in dicto. §. famosos.
l ¶ Solent. & vide quæ ibi habes post Barto.

1 ſedi.l.j.¶†Quæro, qui ſunt duces factionum?Re-
ſpondeo, hîc factio ſumitur in malam partē:& acci
pitur hîc pro proditione.Vnde illi,qui ſunt capora
les alicuius proditionis,illi dicuntur duces factionū,
a hoc probatur.C.ad.l.Iul.maie.l. quiſquis.[a]in princ.
Et intelligo hoc de qualibet proditione,cū generali
3 ter loquitur.¶†Quæro,vtrū[b]in iſtis caſibus requi
b ratur,ꝙ ſint cōfeſsi,& cōuicti,vt priuentur appella
tionis remedio:videtur,ꝙ ſic.C.quo.app.nō recip.
in.l.ij.Alij dicūt & melius,quòd in iſtis caſibus ſuf-
ficit alterū tātùm.& hoc tenet Dy.& oēs.Ideò dic,
ꝙ qñq; quis eſt cōfeſſus & cōuictus:tūc indiſtinctè
non appellat:vt.d.l.ij.quo.appel.non reci.C.& hoc
c eſt verum de confeſsione,quæ fit ante ſententiam:[c]
ſecus de ea,quæ fit poſt ſententiā contra eū latam in
cauſis capitalibus.Aut eſt confeſſus tātùm:vel con-
uictus tātùm:& non impeditur appellatio.Poterit
enim in cā appellationis probare errorem ſuæ con
feſsionis:vel aliam ſuam defenſionem:vt no.j.eod.l.
creditor.§.iuſſus.Fallit in caſibus hîc poſitis:vt hac
lege.¶Quæro,quid ſi is,qui appellat,negat ſe eſſe
inſignem latronem,& ſimilia:vtrùm poterit appel
lare?puto,ꝙ ex eo,ꝙ ſit condemnatus tāq; inſignis
latro,vel ſeditionū cōcitator:vel dux factionum:ꝙ
ſufficit,vt iudex non cogatur appellationi deferre,
4 †nec executio impediatur:niſi iudex velit proprio
motu:tñ iudex debuerit deferre,vel nō deferre:ve-
niet poſteà examinādū corā ſupiore:vt.l.de pupil-
lo.§.ſi quis riuos.ſ.de no.ope.nun.in ver.toties.

LEX XVII.

CVm in vna.¶Vbi duplex fer
tur ſentētia,ibi du
plex appellatio eſt neceſſaria.hoc.d.quod
dic,vt.ſ.eod.l.ſi qui ſeparatim.§.j.&.§.fi.

d Tutor.[d]¶Pendēte excuſatione tutoris,ſeu
appellatione,interim pupillo dabi-
tur curator,& curatoris pupilli authoritas ad adeun
dam hæreditatem nō ſufficit:ideò ad id ex cauſa,tu
tor ſpecialiter dabitur.h.d.¶Op.C.de admini.tut.
l.cum quidam.Sol.ibi loquitur in curatore adulti:
hîc in curatore pupilli.Quæ eſt ratio,inter tutorē,
& curatorem pupilli?dic,vt in glo.¶Quæro,quan
e do[e]dabitur talis tutor,vtrùm dabitur ſpecialiter ad
adeundam hæreditatem?quidam dicunt quòd non,
ne ſit datio contra legem,certarum.ſ.de teſta.tute.
& ſic videtur tenere in.l.ſi hæredes.in princip.ſ.de
teſta.tutel.Alij,vt Iaco.de Aret.dicunt,quòd hoc
caſu dabitur ſpecialiter tutor ad hanc actionem:vt.l.
impuberi.ſ.de tutel.& cura.datis ab his.& hoc pla-
cet.

LEX XVIII.

LVcius.¶Dominus appellatio-
nem,quā interpoſuit pro
ſeruo poteſt proſequi per procurato-
rem.h.d. Hoc examinaui.in.l.penul.§.
ad crimen.ſ.de publi.iudic.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ uires,quando diſcutiuntur in appellationis cau ſa,an debeat ex eiſdem actis iudicari?*
2 *Appellatum ſi ſit,& ſententia quæ erat nulla,fuit per iu dicem appellationis confirmata:quando poterit iterum dici nulla?*
3 *Sententia in caſibus,in quibus expreßè confirmari non po teſt:an tacitè uideatur confirmari:ita quòd appellans non poßit de nullitate dicere?*
4 *Appellatio,dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt appello. an ualeat?ubi quòd conſuetudo admittit talem appella tionem?*
5 *Appellatio eſt actus extraiudicialis.*
6 *Libellus appellationis,qui producitur coram iudice ad quem,procedit:licet dicatur dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt,appello.*
7 *Nullitas,& iniuſtitia in appellatione,quando ſimul proſe qui poßint?*
8 *Practica ſententiandi in cauſa appellationis,quando di ctum ſit,dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt appello.*
9 *Libellus in cauſa reſtitutionis in integrum,an procedat: dico ſententiam:& ſi qua eſt peto reſtitui.quòd ſic:& conſuetudo approbat.*
10 *Cauſa appellationis,& nullitatis,ſi ſimul proponuntur, an deſerta appellatione ex aliqua cauſa uideatur deſerta nul litas?quod non.*
11 *Cauſa nullitatis deſerta, quando officium primi iudicis non impeditur in executione primæ ſententiæ.*
De nullitate cognoſcitur duobus modis.nu.2.
13 *Officio iudicis agitur,quando principaliter agitur de nulli tate.*
14 *Cauſa nullitatis cum principaliter agitatur, coram quo iu dice id fiat?*
15 *Cauſa appellationis,ſicut deuoluit totam cauſam ad ſuperio rem,ut poßit ſententiam reformare,ita & cauſa nulli tatis.*
16 *Cauſa nullitatis ſi eſt proſequuta ab eo,qui cauſam nullitatis & appellationis ſimul propoſuit,& in ea ſuccubuit,an poßit appellationem proſequi.*
17 *Actor,qui pro ſe obtinuit ſententiam,an poterit principa liter petere eam confirmari: ſicut condemnatus agendo principaliter dicere nullam?quòd ſic.*
18 *Iudex,qui aditur,ut ſententiam confirmet,quando poterit di cere ſententiam nullam.*

LEX XIX.

f SI expreſsim.[f]¶Sētētia quę
cōtinet expreſ
ſum iuris errorem,eſt nulla: & appella-
tio ab ea nō eſt neceſſaria. Et ſi appella-
retur,& deſeratur ſententia, non confirmatur. h. d.
Primò ponit dictum.Secundò illud declarat. Ter-
tiò infertur in declarationem nouæ quæſtionis. Se-
cunda ibi:non iure. Tertia ibi:vnde ſi quis. Et in
hac tertia parte,ſic infert Iuriſconſultus,ex eo,quod
dictum eſt appellationem non eſſe neceſſariam: ſic
nullo modo appelletur, non nocet: multominus
nocebit ſententia ſi appellet,& deſerat. ¶Opponit
ad primū de.l.præſes.&.l.cum prolatis. de re iudic.
Solut.vt in qualibet earum nota. ¶Oppon.ad ſe-
cundum,quòd per appellationem ſententia confir-
matur:vt.l.cum minor.§.j.ſ.rem ratam haberi. So-
lu.dicit gloſſ.vbi valuit iudicium inter litigantes: li-
cet nō in præiudicium domini:hîc nullo modo. Tu
dic, quòd ibi erat ſententia nulla ſolùm ratione de-
fectus conſenſus domini: ſed appellando conſentit:
ergo &c. hîc ſententia erat nulla ex alia cauſa.ſ.ſimi-
1 le diximus.C. de teſta.l. non dubium. ¶†Quæro.
dicit hîc,ꝙ cauſa de nouo induci poteſt: quæro, an
eiſdē actis.glo.hic diſputat, & finaliter determinat,
ꝙ ex eiſdem actis.Idē in.l.ſi vt proponis.la.j.C.quo
modo & quando iudex.Cōtrariū videt no.in.l.j.cū
quærebatur.ſ.de re iudi. Dic quòd quandoq; defe-
g ctus[g]ex quo ſententia eſt nulla reſpicit vniformiter
acta,ſiue ſententiam:vt ſi litigatum eſſet cum mino
ri indefenſo:tūc omnia de nouo debent fieri.Ita po
h teſt intelligi[h].l.contraria. Quandoq; defectus reſpi
i cit ſententiam[i]ſolam:vt quia fuit lata die feriata. vel
parte non citata:& ſimilia:& tunc ex iſtis debet ite-
rum iudicare,vt hîc. Et ita intelligitur hæc gloſſ. &
ll.allegatæ in ea.Quandoq; defectus reſpicit ſenten
tiam,& partem actorū:vt quia deceſsit reus,& pceſ
ſum eſt cōtra eum mortuum vſq; ad ſententiam:cer
tè acta poſteà facta & ſnīa ſunt ipſo iure nulla: ſed
ea quæ præceſſerūt valēt:vt.l.pe.j.quę ſen. ſine ap.
reſcin.& ita poteſt intelligi glo.d.l.cū quęrebat. &
2 ibi de hoc dixi. ¶†Secūdò q̄ro[k],quid ſi fuit appel-
k latum,& per iudicē appellatiōis ſnīa,quæ erat nulla
confirmata:an poterit adhuc nulla dici?glo.dicit hîc
indiſtinctè non confirmari.allegat.l. eū qui.C. de in
officioſo teſtamen. Dy.allegat.ſ.de teſt.tu.l.iure no
ſtro.&.ſ.e.l.ſi conſtat.& quod ibi no. C. de iure fiſ.
l.inſtar. Glo.huic contrariam habemus.C. qñ puo.
nō eſt neceſ.l.j.vbi diſtinguit.aut iudex pronuntia
uit appellationem iniuſtā in certa cauſa:quia ſenten
l tia eſt nulla:[l]& non confirmat eam:vt hac. l. ſi ex-
preſsim.niſi in caſu.l.iij.§.falſus.ſ. rem ratam habe-
re.vbi ex ſola appellatione ſententia cōfirmat. ſed ſi
cauſam non adijciat iudex: ſed ſimpliciter pronun
tiet malè appellatum, vel appellationem non tene-
re:confirmare videtur ſententiam: maximè ſi appel
lator dicat in appellatione.dico ſententiam ipſo iu-
re nullam:& ſi qua eſt,appello. Cauſa enim appel-

a ¶L.quiſquis. Et ibi vide,quæ habes poſt Barto.& Bal.in.l.qm̄.C.ad l.Iul.de vi publi.

b ¶Quæro vtrùm. Vtrùm confeſſus tantùm,vel conuictus poſſet appellare?vide Ange.in l.fi.§.iuſſus.j.e.in report.

c ¶Ante ſententiā. Hoc tenet gl.in.l. non tantum.ſ.eo.

d ¶§.tutor. Vide Gul.& Bar.in.l.ſi nemo.ſ. de teſta. tute.& quod not. Barto.in.l.potuit. C.de iure dele.

e ¶Quæro quando. Vide Bar.in.l. hæreditas.de teſt. tut.& Bal.in.l.certarum.eo.ti.

f ¶Si expreſsim. Qñq; defectus ſi prima ſnīa fuit nulla:an ſecundus iudex debet cognoſcere eam ex eiſdē actis.& vide tex. no.in.c.cùm ad ſedem.de reſti.ſpo. ibi prioris acta iudicij recenſentes. & vide Bar.Ang. & Imol.in.l.cum quærebatur.ſ. de iudic.vbi omnino vide.& vide omnino hîc Moder.in x.&.xj.charta.

g ¶Quandoq; defectus. vide Bartol. in.l.cum quęrebatur.ſ.de re iud.l.ſi vt pponis.C.quo. & quando iud. & Spe.& Io.And.in tit.de ſen.§.iuxta. ver.ſed ſi cauſa. & vide do. Anto. & Im.in.c.in literis. de offi.dele. quos omnino vide ad limitationē eorum, quæ hîc dixit Bar.

h ¶Poteſt intelligi, vide ī.l.j.§.libelli. ſ.e.aliquid de materia huius.§.

i ¶Inſpicit ſententiā. & de hoc melius,quàm alibi in l. ſi vt pponis. C. quomodo & quādo iudex.

k ¶Secūdo quęro. ſi de facto fuit appellatum à ſententia nulla,iudex appellationis primā ſentētiam nullam confirmat:an amplius dici poterit de nullitate? vide quæ not. Bald. in l.j.C.de ſen.ex peri.reci.& per Pau. de leaza. in.c.finē litibus.in.v.co. de do.& contu. Adde ꝙ Spe.in tit.de ſen.prola.§. iuxta verſi. ſed quid ſi à ſententia.tenet nō confirmari.

l ¶Eſt nulla. An appellans à ſententia nulla eā confirmet?vide gl.Bart. & do.in.l.j.C. qñ prouoc.

lationis, est quæst. principalis: & in ea incidēter quæ
ritur de nullitate. ita dicit gloss. in. d. l. j. Dyn. volens
reducere ista ad concordiā, quādoq; dixit sic: aut ille
qui appellauit sciebat sentētiā nullā: & tūc cōfirmat
vt in glo. contraria: secus si ignorabat: vt hîc. & istam
opinionem tangit Specul. in titu. de senten. §. iuxta.
ver. quid ergo si appello. & vers. seq. Sed hęc opinio
a non est vera: [a] nam partis consensus non potest vali
dare sententiam, vt valeat, vt sententia. sed bene pos
set facere quòd valeat, vt pactū, vt. l. ij. C. communia
vtriusque iud. Facit quod dicimus in testamento. C.
de testa. l. non dubium. & quod no. per glo. l. j. C. qui
pro sua iurisdictione. sed malè, vt ibi per doc. Vel ali
ter dicit Dynus. aut super appellatione fuit disputa
tum de nullitate, tunc videt̃ confirmari. Ita videtur
loqui gl. l. contrariæ. aliâs secus. & ita loquitur gl. ista
arg. l. si ex testō. & l. si cū restō argentum in princip.
& l. si mater. §. eā. ff. de exc. rei iud. Sed istud videtur
contra glo. l. contrarię. quę dicit maximè. si dicit nul
lam, & si qua est appello. vnde Frā. accur. qui tenuit
istam opinionem, quam vltimò posuit. Dy. dicebat,
quòd illud maximè, positum abundat. Sed hoc vide
tur contra mentem illius gl. quæ videtur velle, quòd
siue expressè dicatur, siue nō, in causa appellationis
incidenter quęritur de nullitate. Probatur. ff. famili.
ercíscun. l. quædam. de iure patro. l. Carmelia. Vnde
alij se referunt ad processum dicentes, aut quis est
prosecutus causam nullitatis, aut non: & si non est
prosecutus, iudex de hoc non videtur pronuntiare.
b C. de iudi. l. licet. ¶ Mihi videtur sic dicendum, [b] quā
doq; sententia prima est ipso iure nulla, expresso er-
rore in sententia, & tunc iudex appellationis non po
test illam confirmare, quia idem error esset in secun-
da, qui in prima. casus est in. l. j. quæ senten. sine ap-
pe. rescind. & ita loquitur hic gloss. referendo eā ad
l. si verò erat nulla. aliâs tunc si quidem iudex dicat,
simpliciter appellationem non tenere, vel malè ap-
pellatum esse, nec dicat bene iudicatum, seu iustè iu
dicatum fuisse, tūc prima sententia nullo modo vi-
c detur confirmari, quia eius verba [c] hoc non sonāt: &
d verba sententiæ debēt strictè intelligi [d] prout iacēt,
vt. l. j. C. si plu. vna senten. & ff. de lib. cau. l. diui. & l.
si à te. de excep. rei iud. Isto casu coniungerem opi-
nionē tertiā, qa snīa semper refertur ad acta, dico, p-
batoria non petitoria, vt. C. de senten. quæ sine certa
quanti. l. ij. & l. ait pretor. §. j. & l. in summa. ff. de re
iudica. nec curo, an in libello dato iudici à quo, vel ad
quem sit facta mentio de nullitate per supradicta.
quamuis glo. dicat maximè in. l. j. C. quādo prouoc.
nō est neces. an sit prosecut⁹ cām nullitatis, licet nō
dixit in libello dico nullam, quia vtroq; casu confir-
matur. aliâs si fuit dictum in libello, dico nullam, nec
fuit prosecutus cām nullitatis, tunc non puto quòd
sententia prejudicet de nullitate, vt. l. eum qui. C. de
inoffi. test. & in cle. j. extra de re iudi. Et est ratio. qa
presumitur q̄ iudex pronuntiauit bene iudicatum,
respectu iniquitatis, non nullitatis, quam ignorabat
esse. Sed si adijceretur in sentētia pronuntio bene iu
dicatum, malè appellatū, tūc bene videt̃ snīam cōfir
mare, vt. eos. C. de appel. Et sic debet intelligi gloss.
3 d. l. j. qñ prouo. nō est neces. ¶ † Videndum [e] est, an
e in casibus [f], quibus sententia non videtur cōfirmari
f expressè, videatur confirmari tacitè: ita quòd appel
lans non possit dicere de nullitate. Respondeo, aut
appellās dixit, dico sententiā nullā, & si qua est, ap-
pello: prout dicitur in gl. dictę. l. primę. vel causam
nullitatis expressè est prosecutus: & tunc de nullita
te iterum quæri non poterit; cùm semel sit de hoc
iudicatum & quæsitum: vt. l. ij. C. si ex fal. instru. &
l. fi. de fide instrumento. Nam etiam, cùm pronun-
tiatur malè appellatum: videtur pronuntiari dictā
sententiam nullam: quando appellando dixi senten
tiam nullam: & si qua est appello: vel causam nulli-
tatis prosecutus sum: vt. j. dicam. Sed si de nullitate
non fuisset dictum, neque quęsitum, poterit de nul
litate posteà dicere. argumen. C. de inoffici. testa. l.
eū qui. & ff. de peti. hære. l. legitimam. & est hodie
expressum extra de re iudi. c. j. in cle. Nec ob. si di-
cis in appellatione venit nullitas etiam, si non ex-
primatur: quia dico, q̄ venit incidenter, Et ea, quæ
incidenter veniunt in vno iudicio, si in eo plenè nō
examinātur, no veniunt in alio: vt. l. sed si ante. ff. de
excep. & l. pen. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. &
quod ibi not. Prædicta vera, quando pronuntiatur
malè appellatum, propter defectum iustitiæ: secus
si propter cursum fatalium: quia tunc dic, vt infrà di
4 cam. ¶ † Tertiò quæro [g] ad declarationem prædi-
g ctorum, vtrùm valeat talis appellatio: Dico senten-
tiam nullam, & si qua est appello? gloss. simpliciter
transeundo videtur dicere quòd sic. in dicta. l. j. C.
quando prouo. non est necesse. Alij dicunt contrà:
quia appellatio, & nullitas, sunt contraria. Si enim
est nulla, non potest per appellationem rescindi: vt
l. nam & si. versiculo, post defectum. suprà de iniu-
sto rupto, & irri. testa. Dyn. distinguit, aut appellat
reus. & procedit talis appellatio: quia licet reo pro-
ponere plures exceptiones contrarias: vt. l. nemo. ff.
de exceptio. Aut appellat actor: & tunc secus. quia
actor non potest duas exceptiones cōtrarias propo
nere. C. de furtis. l. j. cum simi. Innocen. in. c. consti
tutus. de in integr. restitu. hoc asserit pro constanti
quòd iste libellus, & ista appellatio procedit, & su-
per vtroque, tam super iniquitate, quàm super nul
litate, admittantur probationes simul. Non obst. si
dicis, imò debet eligere: vt. l. quod in hæredē. §. eli-
gere. ff. de tribu. quia hîc reus non est certus, qualiter
probabitur in causa appellationis: ergo &c. vt. l. j. §.
quia autem. ff. quo. legato. Sed certè ista incertitudo
probationis fiendæ, non videtur sufficere ad proba
tionem duarum actionum contrariarum: vt. l. eum
qui. & l. contra maiores. C. de inofficioso testamen
to. vnde Innocentius extra de appellationibus. in
c. dilecto. videtur dicere, quòd causæ nullitatis, &
iniquitatis, non sunt contrariæ: imò bene possunt
in eodē libello cumulari. quod patet: qa per vtrūq;
causa ad superiorem deuoluitur: vt infrà dicā. Hoc
etiam tenent quidam nostri doctores: vt Iacobus de
Areti. & sui sequaces: cùm in causa appellationis
quæratur de nullitate, etiam si non exprimatur: vt
dicta. l. quædam mulier. ff. familiæ ercíscun. & de iu
repatronatus. l. Carmelia. & C. de liber. cau. l. si is.
Ista non videntur vera. Nam appellatio habet du-
plicem effectum. Primò: quia extinguit pronuntia
tum: vt. l. prima. in fine, suprà ad Turpillian. & dixi
suprà eodem. l. prima. in princip. & in hoc effectu
appellatio, & nullitas, contradicunt. Secundus effe
ctus est: quia per eam causa ad superiorem deuolui-
tur: & in hoc non contradicunt, sed saltem remanet
secundus effectus. In prima ergo istarum causarū,
concursus & cumulatio non admittetur. Nec obst.
quod dicitur, quòd in appellatione quęritur de nul
litate: quia non quæritur de nullitate: vt de causa ad
appellationem: imò quæritur de ea, vt de causa ex-
clusiua appellationis: quia si est nulla, non tenuit ap
pellatio. quæstio autem nostra loquitur quando
nullitatem, & iniquitatē pono in libello: vt causam
appellationis. ¶ Quid ergo dicemus? dicendum est
breuiter: cōsuetudo talem appellationem admittit.
facit textus in. c. constitutus. extra de in integrum
restitutione. & minimè mutanda sunt, quæ inter-
pretationem certam semper habuerunt. tamen pro
clariori intellectu prædictorum, & ad probandum
quòd opinio prædicta etiam de iure procedit, hoc
examinare habemus circa tria. Primò, circa ipsam
appellationem, quæ interponitur coram iudice à
quo. Secundò, circa libellum, qui datur iudici ad
quem. Tertiò, circa prosecutionem ipsius libelli, &
appellationis.
¶ Circa primum dico, quòd de iure possum dice-
re, dico sentētiā nullam: & si qua est appello: quod
5 probo. † Appellatio si rectè inspicitur non est pro-
h priè actus iudiciarius: [h] quia in ea causa nullus iudi-
cis actus requiritur: & potest fieri die feriato: vt. l.
prima. C. de ferijs. Solùm enim ex libera potestate
dependet. sed in his, quæ ex libera potestate depen
dent, non prohibemur duas causas contrarias con-
ditionaliter seu alternatiuè proponere, etiā ad vnū
effectum: vt promitto tibi decem, si nauis ex Asia
venerit, vel non venerit: vt. l. Iulia. de condictio. in-
de. & l. huiusmodi. ff. quando dies leg. cedat. Et eodē
modo

a ¶ Nō est vera. ad de Barto. in. l. j. in fi. ff. de fer. & consensus partiū non pōt validare sententiā: nisi &c. vide glo. no. in. c. significasti. de foro cōpe. quā bñ not. & vide tex. not. in c. cum dilecta. de cōfir. vti. vl' inuti.

b ¶ Sic dicendum. Et vide Bald. & Imo. in. l. legata inutiliter. de lega. j. & Bart. in. d. l. j. in princi. quę senten. sine appel. rescind. hîc alleg.

c ¶ Eius verba. No. hîc, quòd verba, sentētię debēt strictè intelligi. & ad de quod dixit bar. in ea. l. versi. iiij. & in. l. fin. vel impropriantur: tamē secundū glo. in. l. & puto. fami. ercísc. & quod no. Bart. in. l. j. C. de ne. ges. & ibi dicit Bal. q̄ illa glo. non est alibi. vide ibi quę dixi. vide Bar. ī. l. j. hîc alleg. C. si plures. & adde, quæ habes post eū, p Bar. in. l. qñ puo.

POMATES.

d ¶ Strictè intelligi. facit gl. in. l. pe. ff. qui sunt sui vl' ali. iur. & no. Imo. in l. qui ante calēdas, ff. de ver. obliga. & Panorm. consi. iij. col. xij. q. x. ij. vol. ij. & xij. vol. v. eo. vol. & Card. lxxj. col. ij. in. ij. dubio. ī ver. iiij. & lxxij. col. vij. in xj. dub. & Ale. cxx. ij. consi. volu. iij. vbi latè ponit de hoc, an iudex appellationis possit sententiam refrenare.

e ¶ Videndū. Adde Ioan. de Imol. in consil. cxxviij. pro illo, quod hîc dicit Bart. & vide Bartol. in consilio xxxj. incip. clericus nō subest tali nomine. vbi allegauit dicta hîc. Dicit etiam, quòd valet appellatio, si dicat: dico sententiam nullam: & si qua est, appello. Andræ. Barba.

f ¶ In casibus. Casus, in quibus videatur iudex appellationis primā sententiam nullā tacitè cōfirmare, vide in. d. l. j. C. qñ prouoca. ibi dixi per. xx. lineas.

g ¶ Tertiò quæro. vtrum valeat talis appelatio: dico sententiam nullā, & si qua appello? vltra hîc dicta no. vide Bal. in. c. sancimus. quo tēpore miles. & vide Cyn. in. d. l. j. C. qñ prouoc. in. vj. q. & Bal. in. l. absentē. C. de accu. Spe. in titul. de senten. §. iuxta. ver. sed nū. qd. Dy. in. l. cū filius. §. varijs. de lega. ij. & Bal. in. l. j. C. de fur. in. iij. & v. col. p Bald. in. l. edita. in. xxvj. co. C. de eden. & vide Pet. de Ancha in cle. j. de re iud. Sed an procedat talis libellus: quare peto talē sententiam in melius reformari? Bal. in. d. c. sancimus. dicit, quòd sic. alle. no. in. l. illa verba. j. de verbo. signi. & Bart. in. l. j. §. libelli. ff. eodē. Quid aūt, si dico sententiā iniustā, & posito, quòd sit iusta ex cā: dico cām ipso iure nullā ex ordine non seruato. Bal. q̄ sic, in. l. qui testō. ff. de excu. tut. Adde ēt quod no. Bal. post Bartol. in. l. scire oportet. §. fi. eod. tit. de excu. tuto. dicit, q̄ qui dixit snīam iniustā, videt̃ agere de nullitate generaliter. Idē in. l. j. in. iij. co lū. C. de furt. adde de hoc, vt plenissimè per ipm Alexan. in. c. dilecto. extra de appel.

h ¶ Actus iudiciarius. Appellatio nō est actus iudiciarius. vide. j. eo. l. fi. in prin. In contrariū est tex. ī. c. qm̄ cōtra. de pb. & cū Bart. hîc cōcordat Pe. de anc. in cle. j. de ap. quia pōt interponi in absentia aduersarij: vt ibi. Sed contra Bar. hîc tenet Bald. in rubric. C. quo. appel. & vide Bart. in. l. j. §. dies. j. qñ appel.

a ¶ Simul prosequi. An causa nullitatis & appellationis possit simul & semel prosequi? adde Bal.in.l.j.C.quando prouo.
b ¶ Non currũt tẽpora. Donec prosequor causam nullitatis non currũt tempora appellationis. adde Bar.in.l.j.C.qñ prouo.& quæ.j.proxi.col.not.
c ¶ Debet pronuntiare. De forma sententiandi. de qua hîc, vide quod not. Bal.in.l.j.in prin. C.de sent.ex peri. rescin. Adde lati⁹ Bald. in.l. eos. in prin.in vlti.col.C. eod. si autem quis simpliciter appellauit à sñia nulla, iudex debet dicere: pronuntio appellationẽ iniustã qa appellatio non tenuit, secũdũ gl. & ibi Bald.in.l.j. C.qñ pro.p Imo. in.l.cum quærebatur, de re iu. Adde qualiter debeat iudex pronuntiare super appellatiõe interposita à sentẽtia nulla. Ange. consi.ccxxix.
d ¶ Aduertendum. Vide Bartol.in.l. j.C. quando prouoca.in versic. circa tertium.
e ¶ Quæro quid. An procedat libellus: dico sententiã nullã, & si qua est peto restitui? & similiter, qd in contractu? vide Bald. l.si curatorem.C. de resti.in integr. & ad Bar.hîc vide Ioan.And.in.c.cũ olim.el.ij.de priuil.& Bal.in.l.edita.in.xxv. colũ.C. de eden.
f ¶ Quæro qñ. Si proponitur cã appellationis, & nullitatis, vtrùm deserta appellatiõe, videatur deserta nullitas, vide Bal. in.l.q testõ.de excu.tut.& in.l.tale pactũ.§.qui prouocauit.ff. de pactis.& Inno.in.c. sæpe.extra eo.& cõcludit hîc Bart. ꝙ nõ. Limita esse verũ, nisi nullitas nõ esset expssa in libello, sed veniret tacitè.arg. C.si pẽ.appel.mors interue.& quod no. extra de app.bonæ.per Inn.& in nouella. Vnde nõ omitto, ꝙ quicqd sit elapso termino, perempta est instãtia nullitatis, ꝙꝙ principaliter intẽtetur: & post istam instantiam duret. Ita not.dicit Bal.in.l.sancimus.quo tempore miles.& adde quæ no.Bal.in.l.j.C.de sen.ex peri.rescin.& Moder.hîc ĩ.ix. col.& cũ Bar.hîc transit Anch.in cle.j.de dolo & contu. Quid autẽ si renũtiatũ est expressè appellationi, dicit Bal.in.l.j.in prin.de sent.ex peric. reci. ꝙ videt̃ renunciatũ nullitati, p Sali.in.l.fi.§.fi.C.de temp.app.& hic adde Bal.in.l.ij.quando pro. Et quid si deseratur causa nullitatis: an per hoc remaneat sñia? Bal. ꝙ non in.l.furti.§.j.ff.de insa. Adde, an deserta appellatiõe dicat̃ deserta nullitas instantie? Ang.cõs.cclxvj.

POMATES.

g ¶ Quæro, quãdo ista duo. vide Alexã.cõs.lix.col.iij. vol.iiij. & Feli. in c.j.col.vij.de re iudi.& car.cõ.lxxj. co.ij.in.ij.dub. & Alex.cõsi.cxcix. co.fi.vo.ij.& Pau. de cas.cccxxix.in ij.dub.vbi limitat nisi per statutũ esset præfixũ tẽpus ad dicendũ de nullitate.&c.
h ¶ Iudicis officiũ quiescit. Idem in Spe.in titu.desen. §.iuxta ver.quid si appellãs.in.ix.co.
i ¶ L.si cũ nulla nihil dixit in.l. si cũ nulla.sed remittit in.l.iiij.§. condemnatũ.de re iu. in quo concludit: ꝙ aut ex parte eius, qui proponit exceptionem nullitatis, nihil probandũ est: quia dicit nõ fuit citatus: vel nõ fuit curator meus, qui egit: & exceptio nihil impedit executionem. Aut est aliquid ꝓbandum in causa nullitatis: & tunc aut ista cognitio habet altiorẽ indaginem: & tunc nõ impeditur executio. Si verò posset incontinenti ꝓbari: & tunc impeditur executio.& ibi vide alle.& quãdo dicat̃ ꝙ requirãt altiorẽ indaginẽ, ibi vide & idẽ ĩ exceptiõe sine causa restitutionis, & vide de ista in inte.re. in. l. defendere.in fi.ff.de au.tu.& ibi habes bonas remissiones.
k ¶ De nullitate cognoscetur. Qualiter, & quomodo possit de nullitate cognosci, & per se.& videomnino Bar. in.l.cũ quærebatur.de re iu. Et quot modis possit dici de nullitate sententiæ, vide Specu.de sent.§.iudex, in principio.cum multis versic. sequen. Et adde ꝙ post terminum statutum potest opponi de nullitate processus, & banni,

modo dictæ causæ contrariæ possunt proponi ad
diuersos effectus: vt promitto tibi centũ, si nauis ex
Asia venerit: si non venerit, promitto tibi equum.
Ita hîc quantum ad effectum deuoluendi causam
ad superiorem, possum istas duas causas cumulare,
quasi dicam: ad superiorem prouoco, siue sententia
sit nulla, siue aliqua sit. Quantum autem ad effectũ
rescindendi non propono, nisi vnam causam sub cõ
ditione de præsenti, quæ non habet suspendere. Di
co enim, si aliqua est, appello. hoc est beneficium
appellandi, quo rescinditur sententia propono. Fa
cit.l.cùm ad præsens.suprà si certum petatur.&.l.
conditiones.* de verborum obligationi.* insti. Sed
posito, quòd appellatio esset actus iudiciarius, ad-
huc idem est. Nam licet appellatio nõ sit exceptio,
nec actio: vt dixi in.l.prima.in principio.suprà eo-
dem. Tamen est quoddam ius defensionis. Per illud
enim defendimur à sententia, quæ ius nostrum im-
pugnat. Siue ergo appellatio proponatur ex par-
te rei: licet ei proponere duas conditiones contra-
rias conditionaliter: vt.l. quidem. C.de exception.
& dictum est.s̈.per Cynum. Siue appelletur ex par
te actoris, & idem. Nam actor prohibetur plures
actiones cõtrarias proponere: non autem plures re-
plicationes contrarias: imò actori licet. Nam dicit
l.quòd replicationes exceptiones sunt: vt.l.secun-
da.suprà de exceptio. Et alia lex dicit, quòd nemo
prohibetur pluribus exceptionibus vti. Not.quòd
dicit nemo. quasi dicat, nec actor, nec reus: vnde qñ
actor appellat, est quoddam replicare contra senten
tiam, quæ sibi obiecta est: potest ergo dicere nul-
6 lam: & si qua est, appellare. ¶ † Secundò est viden-
dum circa libellum appellatorium, qui datur iudici
ad quem: & est hîc aduertendum: quia cùm appel-
latio sit iam interposita, & sic pronuntiatum sit ex-
tinctum: videtur quòd causa nullitatis & appellatio
nis, non sint contrariæ: imò quælibet tendit ad ostẽ
dendum sententiam nullam: & ideò talis libellus
procedit, & possunt dictæ causæ accumulari.& si
qua est contrarietas reperietur: quia est species ex-
ceptionis, seu defensionis: vt suprà proximè dixi.
7 ¶ Circa tertiũ scilicet: an quo ad causæ processum,
a prædicta duo remedia simul prosequi[a] possint: vi-
dendum est. Nam quandoque istæ duæ causæ ha-
bent originem ex diuersis fontibus: vt puta dico sen
tentiam nullam: quia lata contra minorem indefen-
sum: dico eam iniustam respectu tenoris ipsius: cer-
tè potero facere articulos, & probationes simul, su-
per vnaquaque: cùm in hoc nulla resultet contrarie-
tas. Quandoque istæ duæ causæ habent originem
ex eodem fonte: & hoc potest esse dupliciter. Nam
quandoque eadem causa potest esse nullitatis, &
iniquitatis, diuersis respectibus. Exemplum. dico
sententiam nullam, quia lata contra minorem inde
fensum. Item dico iniquam: quia promissio ex qua
sum condemnatus, fuit facta à minore sine curatoris
authoritate: certè admittentur hîc probationes si-
mul super vnaquaque. Potest enim esse quòd habet
originem ex eodem fonte, tamen modis contrarijs.
Exemplum. dico sententiam nullam: quia ille cuius
authoritate fui in iudicio non erat meus curator: &
sic dico eam iniquam per ea quæ facta sunt ab illo
eodem meo curatore. hîc sum mihi contrarius: ideò
in prosecutione non audior: vt.l.secunda.§. sed si
alius.infrà quãdo appellãdũ sit. Et ideò donec pro-
b sequor causam nullitatis, non currunt tempora[b] in
causa appellationis: vt.l.eum, qui.&.l.contra maio-
8 res.C.de inofficioso testamento. ¶ † Quartò viden-
dum est, de modo sententiandi, quando ista duo iu-
dicia sic communiter proponuntur: & si quidem iu
dex reperiret sententiam esse nullam, debet pronũ
c tiare [c] eam esse nullam. de appellatione autẽ si vult,
potest nihil dicere. Nam fuit appellatum sub con-
ditione de præsenti: scilicet si aliqua est. sed nũc ap-
paret, ꝙ nulla est: ergo nunquam fuit appellatum.
Sed si aliquid vult addere super hoc in sententia, di-
cat superuacuè appellatum, vel frustratoriè appella-
tum: quare sententia erat nulla. Et hanc practi-
cam ponit text.in.l.ex consensu.circa princip.&.§.
j.j.eod. Si verò repetit sententiam esse aliquam, de
bet pronuntiare secundum ea, quæ diximus pronũ
tiando in causa appellationis: vt.l.j.§.fi.s̈.eodẽ. nec
necesse est dicere aliquid de causa nullitatis. Nam ex
eo, quod dicit: si qua est appello: videtur dicere, vt
dicto casu, etiam dico nullam. Sub contrarijs enim
conditionibus videntur istæ causæ propositæ, sicut
dicimus in nouatione & ademptione legati facta
sub conditione. Potest etiam de nullitate facere men
tionem si vult: scilicet pronuntiat aliquam, ipsam
esse iustam, vel iniustam, & si non faceret tacitè vi-
detur eam pronuntiare aliquam. argumen.l. primæ.
C.de ord.iudici. Et in prædictis est multum aduer-
d tendum[d]. Nam si iudex pronunciaret malè appel-
latum: nec plus diceret: puto quòd hoc casu scilicet
quando libellus præcessit, dico nullam: & si qua est,
appello: videtur pronunciare tam super nullitate,
quàm super iniquitate. Ad vtranq; enim possunt di
cta verba referri. Nam quando est sententia nulla,
si iudex dicit malè appellatum, potest intelligi: id
est, malè ad superiorem pro causa nullitatis prouo-
9 catum: vt patet ex his, quę.s̈. dixi. † ¶ Quęro, quid[e]
e in causa restitutionis? an procedat talis libellus: di-
co sententiam nulam: & si qua est, peto restitui: &
idem in alijs actibus quibuscunq;? textus videt̃, quòd
sic, extra de in integrum restitutio. capi. constitutus.
quod consuetudo approbat. & de iure videtur verũ:
quia in integrũ restitutio continet quandam speciẽ
defensionis: hoc est exceptionem, vel replicationẽ,
aduersus istum actum, qui lædit minorem: sicut .s.
10 dictum est de appellatione. ¶ † Quæro, quando[f]
f ista duo[g] iudicia simul sunt proposita: scilicet nulli-
g tas, & appellatio: si quidem appareat, quòd appel-
latio sit deserta ex aliqua causa: an deserta videa-
tur causa nullitatis? tex.in hac.l.in fin. videtur quòd
non, quod est notabile. Sed istud videtur verum,
quando simpliciter appellauit: idem tamen puto,
quando expressit, dico nullam, & si qua est appel-
lo. Non enim propter hoc causa nullitatis perdit na
11 turam suam. Sed aduertendũ †, quia pendente appel
h latione primi iudicis officium quiescit[h]: vt.j. nil no.
penden. appellatio.l.prima.sed appellatione deser-
ta, licet causa nullitatis remaneat: iudicis primi offi-
cium non impeditur in executione primæ senten-
tiæ: nisi cum distinctione, quam dixi in.l.si cum nul
i la.[i] s̈.de re iudicata.& prædicta quando causa appel-
lationis & nullitatis iunguntur simul. ¶ Nunc ali-
12 qua † videamus, quando per se de nullitate agitur.
Et primò videamus, qualiter de nullitate cognosce-
k tur[k]: Respondeo duobus modis. Vno modo incidẽ
ter. Alio modo principaliter. Incidenter hoc potest
esse duobus modis. Primò, quia cum petitur execu
tio sententiæ, ille contra quem petitur, excipit de
nullitate: vt.l.prima.in principio.infrà, quæ senten.
sine appellatione rescindan.&.l. si prætor. §. Mar-
cellus.s̈.de iudi. Secundo modo, quando vna partiũ
iterum petit sententiari, dicens sententiam primò la
tam esse nullam: vt hic: &.l.j.C.de sentent.&.l.hæc
sententia.de senten. quæ sine certa quantitate. cũ si-
milibus. Principaliter verò causa nullitatis agitur pe
tendo principaliter sententiam nullam pronũtiari:
& istum modum ponit glo.in.l.j.infrà quæ senten.
sine appellatio.rescindan.l.prima.§.j.suprà de ferijs.

quando eſt nullum ex defectu iuriſdictionis, ſecundùm Baldum in.l.ſcire. §.finali.de excuſatio.tutorũ.facit quod not. Bartol. in.l.ſecunda.§. prætor.ff.qui ſatiſdare cogan.& quæ dicit Baldus in.l.prima.C.de iur.& facti ignoran.quòd quando actus eſt nullus,aſsignatio termini ſtatuti à lege ipſo iure eſt nulla:& ideò non excludit venientem poſt terminum. Et dicit Bald.in.l. prima.C.qui pro ſua iuriſd.ꝙ tempora fatalia appellationum non habẽt locum in nullitate:quia proceditur ex defectu iuriſdictiõis.Prædictis adde Bald. in.l.edita.in antepenultima col.de eden.vbi dicit, ꝙ ſi libellus eſt ineptus,terminus datus reo ad excipiẽdum, non currit quo ad exceptionẽ ineptitudinis. An aũt iuri dicendi nullum pręſcribatur,vide Bal.in l.ſicut.C. de præſcriptio.xxx. annorũ.& in.l.data opera.in.xxj.col. C.qui accu.& ad de quod multum no.dicit Bald.ꝙ ſi lata ſententia intẽto iudicium nullitatis,nõ currit mihi tempus appellandi:imò ſi ſuccũbam in nullitate, poſſum poſtmodũ appellare. Ita Bald. in.l. contra maiores.C.de inoff ſi.teſta.quod not. Adde quod Bald. in.l.qui teſtamento.de excu.tut.dicit, quod ſi dico ſententiam nullã, & ſi qua eſt appello.& dum diſceptatur cauſa nullitatis:currunt tempora fatalia proſequendæ appellationis: an eadem ſunt tempora fatalia proſequendæ cauſæ appellationis & nullitatis,ſi ſimul intentatæ cũ appellatiõe?& qd ſi ſeorſum deducatur nullitas ab appellatione?vide ibi omnino Bal.& no. quod Bal.in.l.ſi ſuſpecta.§.de inoffi.teſta.dicit,ꝙ licet cauſa nullitatis pertineat ad iudicem inſtantiæ ex ſtatuto,hoc non obſtante poterit opponi coram iudice, qui pronuntiat. Facit ad nota.per Barto.j.proximè.& ad id quod dixi ſuprà,ſecundùm Bal.in.l.contra maiores.tu vide Bartolum.§. eadem lege.verſiculo,circa tertium.in fin.& Bald.in.l.qui teſtamento.de excu.tuto.

13 ¶ † Quæro, quo[a] iure agitur, quando principaliter nulla ſententia pronuntiari petitur. Innocentius dicit,quòd officio iudicis.extra de offic.iudi.c.final. probatur in.d.l.j.§.j.§.de ferijs.&.C.quando prouoca.non eſt neceſ.l.ſi pater tuus:quæ bene facit.&.l.j.eodem titulo.

14 ¶ † Quæro, coram[b] quo iudice debeat agi de nullitate,quando hæc principaliter petuntur? Reſpondeo,aut ſentẽtia eſt lata à iudice delegato:& de nullitate ſuperior cognoſcet,non ipſe:C.quomodo & quando iudex.l.ſi vt proponis. Aut à iudice ordinario:& tunc gloſſ.in.l.iiij.C.de accuſ. dicit,ꝙ poteſt agi coram eodem iudice,vel ſuperiore:vt dicta.l.iiij.§.abſentem.eodem titulo.Iaco.de Aret.in.d.l.ſi vt proponis.& ibi Cyn.&.§.de re iudi.l.iudex.dicit:aut ſententia eſt nulla propter iniquitatem,ſeu turpitudinem iudicis:& debet adiri ſuperior:vt.d.l.abſentem. Aut eſt aliàs nulla:tunc ipſe idem iudex debet adiri:vt.§.alle.ll. ¶ Iaco.but. indiſtinctè dicebat,ꝙ poteſt adiri:vt.l.Carmelia.§.de iure patro.&.l.quædam mulier.§.famil.erciſ.Et ſi opponatur:vbi ſemel eſt acceptum iudiciũ:ibi debet finẽ accipere:vt.§.de iudi.l.vbi.Rñdebat ipſe.ſi volo ire ad ſuperiorẽ,vt pronuntiet nullã,poſſum. Sed ſi volo,ꝙ ſentẽtia annulletur,& iterũ pronũtietur:tũc idẽ ipſe iudex debet adiri:vt.l.ſi præſes.C. quõ & qñ iudex.&.d.l.iiij.C.de accuſa.Ego dico: aut ego volo petere principaliter,ꝙ iterũ ſententietur:& ſic quæſtio nullitatis veniet incidẽter:& tũc ipſe idẽ iudex debet adiri:vt.d.l.iiij.C.de accuſ.hic.&.l.j.C.de ſentẽ.cũ ſi.Sed ſi ſimpliciter[c] dico ſentẽtiã nullã,ſicut in hac.l.poſſum petere vel corã iudice primo,vel corã ſuperiore:vt.d.l.abſentem.C.de accu.&.l.j.§.j.j.quæ ſenten.ſine ap.reſcin.Et dico, ꝙ iudex nullitatis nõ ſolùm poterit ſuper nullitate pronuntiare,ſed etiã poterit ſuper cauſa principali ſentẽtiare:vt.d.l.abſentem.C.de accu.in eo,quod dicit quo ad ſententiã reformat.Expreſſum eſt in.l.j. §.j.quæ ſenten.ſine app.reſcin.Ex quibus[d].ll.habes,

15 † quòd ſicut cauſa appellationis deuoluit totam cauſam ad ſuperiorem:vt poſsit ſentẽtiam reformare,etiã ex noua cauſa:vt.l.j.in prin.§.e.&.§.quod cũ eo.l.ſi.&.C.de temp.ap.l.per hanc.&.C.e.l.eos.Ita cauſa nullitatis deuoluit totã cauſam[e] ad ſuperiorẽ: vt poſsit cauſam primam reformare:quod eſt multum notandum.hoc etiam videtur ſentire Innoc.l.licet non alleg.in.c.cũ cõtingat.extra de offic.dele.

16 ¶ † Quæro,ſi proſecutus eſt vnã cãm nullitatis,& ſuccubuit,vtrùm poſteà poterit aliã proſequi?quidã quòd ſic:ad quod facit.extra de procu.c.ex inſinuatione. Mihi videtur dicendum,quòd cã nullitatis eſt ſimilis cauſæ motæ,ſuper actione reali.Nam ſicut dominium[f] alicuius rei,nõ poteſt eſſe meum, ex cauſis pluribus,diuerſis temporibus concurrentibus:vt.l.iij.§.ſi ex pluribus.§.de acquiren.poſſ.ita ſententia non poteſt eſſe nulla,ex pluribus cauſis[g] concurrentibus diuerſi temporis:ſed ex vna tantum:quia quod eſt nullum ſemel,non poteſt iterum annullari:vt.l.nam & ſi.ver. poſt defectum.§.de iniuſt.teſt. Et ideo,ſi quidem ſententia fuit dicta nulla ſimpliciter,non expreſſa[h] aliqua cauſa:licet tantũ in vna cauſa fuerit proſecutus : præiudicaret ſibi in omnibus:ſecus ſi vnam cauſam tantùm expreſsit in libello:vt dicimus in reali:vt.l.ſi mater.§.j.&.l.& an eandem.§.actiones.§.de exceptio.rei iudi.

17 ¶ † Quęro,vtrum ſicut condemnatus poteſt dicere ſententiam nullam principaliter agendo: ita actor poſsit petere principaliter agendo ſententiam confirmari? ¶ Decretiſtæ dicunt,quòd ſic.& habent de hoc rubricam de confir.[i] vti. vel inuti.quę ſtatim ſequitur poſt titul.de appella.vt innuat,ꝙ ſicut victus appellat:ita actor poſsit petere ſentẽtiam confirmari.hoc puto verum de iure noſtro. Aut enim victus appellauit,& non fuit proſecutus:& tunc victor poteſt ingredi iudicium ſuper appellatione illa propoſita, & petere ſententiam confirmari,vt.l.fi.C. quando prouo.non eſt nece.& in auth.de his, qui ingre.ad appe. §.volumus. Aut victus non appellauit: tunc videt idem quod poſsit adiri ſuperior, & petere ſententiã confirmari,& illi victo contra ſententiam perpetuũ ſilentium imponi:vt.C.vt lite pẽden.l.fi. Quod probatur per rationem neceſſariam , pone quòd victus in executione oppoſuit de nullitate ſententiæ,& habita ſummaria cognitione , fuit contra eum victorẽ pronuntiatum, certè qñ ipſi victori remanet ius integrum,& ordinarium iudicium ,vt.l.à Diuo Pio.§. ſi ſup rebus.§.de re iudi.certè niſi principaliter poſſet petere ſententiam confirmari,non repeіreretur iudicium ordinarium, quo huic victori ſuccurreretur.

18 ¶ † Quæro,an iudex[k] qui aditur,vt ſententiã cõfirmet,poſſet ſententiare ſententiam nullam? Reſpondeo:vt dixi.§.in iudice appellationis:quia eadem eſt ratio.Et prædicta vera , quãdo dicitur ſententia nulla.ſin autem diceret nullam venditionem , vel alium contractum,vel teſtamentũ,dic vt dixi in.l.quę ſub conditione.§.fi.j.de cond.inſt.

LEX XX.

Qui ſuſpectum. ¶ Hanc totam legẽ proſequere,vt in glo.

LEX XXI.

[l] Imperatores. ¶ Priò loqt̃ qñ fuit appellatũ à magiſtratu municipij ad principẽ omiſſo pręſide medio.Secundò,quando fuit appellatum à delegato præſidis ad principem. primum examinaui,vt.§.e.l.j.§.ſi quis in appellatione. ¶ Ad ſcd'm oppo.j.quis & à quo.in.§.fi.glo.ſoluit.hic dicemus plenius in contrario. ¶ Opp.glo extra eo.c.nos in eminenti.Sed illa decre. hodieno repeіritur.ſed eſt de offi.dele.c.ſuper quæſtionum.[f] §.porro.Solu.vt in gloſ.& dicemus plenius.j. qu s & a quo app.l.j.§.fi.

a ¶ Quæro quo. Vide Bartolum in.l.prima.in fine.C.quando prouocare. & in lege,quæ ſub condi.in fine.ſuprà de conditione inſtitu.& per Specula.in titulo de officio iudicis.§.primo.verſiculo item cum nullitas petitur declarari.

b ¶ Quæro coram.Coram quo iudice debeat agi cã nullitatis? Et vide quod no.Bal.in.l.ſi ſuſpecta.§.de inofficioſo teſtamento.& Guido de ſuza.in.l.j.C.de aduocatis diuerſorum iudicum.& Bald.in.l.aduerſus.C.ſi aduerſus rem iudicatam.qui allegat Innocentium.in.c.dilectus.extra eodem.Adde,quod notat Innocentius in capitulo,cùm Bertoldus.in gloſſ.in verſi. conceſſurus.de re iudicat.per Baldum in.l.abſentem.C.de accuſationibus.vide omnino ad materiam Baldum in.l.prima.§.ad hæc.de pace iuramen. firmanda.& quæ dixi in lege iudicium ſoluitur.in ſecunda apoſtilla.ſuprà de iudicijs.adde Bartolum in.l.ſi vt proponis.C.quomodo & quando index.

c ✣ POMATES. ¶ Sed ſi ſimpliciter. Vide Panormita.in.c.in literis. col.fi.de inof.del. hoc tamen intelligo verũ in ſentẽtia diffinitiua : ſecus in interlocutoria: qa in illa ſemper debet adiri prim⁹ iudex.Ita.d.Alexã.i.l. iudex poſt eacq̃. colum.ij.ad fi.de re iudi cata.

d ¶ Ex quibus.ll. adde Bar.in.d.l.ſi vt,ꝑponis.&in.l.j.qñ ꝑuo & Inno. in c. bonæ. extra eod.& Bar. in.l.iudex poſteacq̃.de re iu.& not.ꝑ moder. hic.& vide Pet.de anc.in cle.j.de re iud. q ſeqt̃ Bart.hic ad lr̃am.

e ¶ Deuoluit totã cãm.not. ꝙ ſicut cauſa appellatio. deuoluit totã cauſam:ita cauſa nullitatis:& hoc habet locũ coram ordinario,in delegato ſecus,niſi ſibi expreſsè ꝑmiſſum eſſet,vt notat Sal. in.l.ſi præſes.C. quõ & qñ iudex.

✣ POMATES. ¶ Deuoluit totã cãm. vide Panor. conſil.lv.in ij.dubio.col.ij.volu.& in.c.in lr̃is.col.fi. de offi. dele.ad fi. & Alex.conſil.l. xxix.iij.volu.& lij.vo.v.& in.l.iudex poſteacq̃.col. pe.ad principium & q̃ ibi poſui.§.de re iudic.vbi limitat ſcd'ò.vide ana. conſil. xxvj.vbi etiã ipſe declarat. & q̃ ego ſcripſi.

f ¶ Sicut dñium. adde Bartol.in.l.j.circa princ.C.qñ prouo.

g ¶ Pluribus cauſis.Iſtud dictum eſt verum,quo dicitur,ſentẽtia nulla per viã principalis petitionis. Et ratio eſt:quia ſi ſuccũbat actor in vna,tñ inde pere poteſt aliam,quod ſecus eſt in cã appellationis:quia proponẽdo vnã põt oẽs proponere:vt.§.l.iij.§.fin.& hoc tenet Mattheſi.no.vj.& ẽt vide Bar.§.in.d.l.Seio.§.fi.q̃ eſt in.l.iij.licet.d.Ant.aĩr dicat i.c.dilecto.extra e.

h ✣ POMATES. ¶ Non expreſſa.no.glo.ꝙ per nõ appellantem non eſt neceſſe,ꝙ in libello ſpecificè deducatur cauſa nullitatis.& vide Alex. conſi.xj.aliàs.cxj.col.fi.in verſi.bene fateor.vo.j.

i ¶ Rub.de confir.vtrùm actor poſsit petere ſentẽtiã cõfirmari.adde Bar. Ang.& Imo.in.d.l.pupillo.§.qui opus.§.de ope.no.nũ.& mod.hic.Trãſit Pe.de ancha.in cle.j.de re iudi.vide Bar.in.l.j.circa fin.C.qñ prouo.& vide quod dixi poſt Bar.in.l.fi.vide Bal.in.l.præſes.C.de ſenten.

k ¶ Quæro,an iudex.vtrùm aditus,vt ſententiam confirmet,poſsit ſniam nullam pronuntiare? vide quæ dixi in.l.j.C.quando prouoca.& in.l.cum apud.§.iudi.ſol.& Bal.in.l.nulli.in addi.c.de iudi.

l ✣ POMATES. ¶ Imperatores vide aliter per Ro.conſil.cccxxxij. col.ij.& Anna.l.j.& Feli.in.c.j.col.iij.de appel.

Si magiſt

a ¶Appellatione. Adde quod secus, ubi penderet quæstio nullitatis: quia tunc indistinctè fit sequestratio secũdùm formã.d.l.ab executione.& ibi Bald. in ulti.col.C.quo.app.& ubi est prohibita sequestratio: iudex tñ pōt facere fruct⁹ sequestrari.ut hic.quod no.& adde Bar.in.l.j.de prohibi.sequestra.& in.l.fi.§.de requi.reis.& quod scripsi in.l.fi.C.de liti.& Bal.in.l.facultas.C.de iure fisci. Quod tñ limitat Bald.in.l.j.ad fin.C.de prohibi. sequest.pecu. Sed cui⁹ iudicis authoritate fiet ista sequestratio.d.Anto.in.c.fi.de seq. stra.pos.& fru.dicit, quod ante appellationẽ incoeptã fiet per iudicem à quo.post verò per iudi.ad quẽ, pro ca. nõ solùm.&.c.Romana.extra eo.in vj.facit.c.cum teneamur.de appel.& ita intelligas Bartol.hìc cum.l. sua. Et not. quòd ubicũq; de fructibus debet caueri, regulariter & generaliter debet caueri de duob⁹: scilicet fructibus restituendis in casu restitutionis: & ẽt interim de fructibus nõ baratãdis, vel non minuendis. secũdùm Bal. & Imo.in.l.diuortio.§.interdum.in fi.per gl.ibi.ff.so.matrimo.

b ¶Sequestrabuntur. Ad materiam sequestr. fructuũ. adde quod si fieret executio instrumẽti guarẽtigiæ: & ab executione fuerit appellatũ: an tũc indistinctè fiat sequestratio? Bald. quod sic.in.d.l. ab executione.in ultima col.hìc allega.

c ¶§.penulti. Et de ista descriptione habetur in.l.facultas.de iure fisc.li.bro.xx.

POMATES.

d ¶Ultimò adde Host.c.fi.de sequstra. ubi dicit, quod si adhuc appellatio non est iudici ad quem, potest fieri sequestrum per iudicẽ à quo: aliàs per iudicem ad quem.vide ibi scribentes,& pondera.l.ei cuius.§.& si quid.ubi loquitur de attentatis illicitè post appellationem.vide ibi omnino.

Si magistratus.

¶Quæro, circa finẽ dicitur, quod iudex app. debet exprimere, cui hoc dãnũ sit adscribẽdũ: quero cui ascribetur? Rñdeo noĩatori, vel ei, cuius dolo malo facta est nominatio: ut.l.quoties.&.l.fi.C.quo quid ordi.cõue.lib.xj.& no.j.si tu.vel cura.app.l.j.

SUMMARIUM.

1 *Appellatione pendente, fructus sequestrantur, quando timetur de dilapidatione.*

2 *Iudex etiam in casibus, quibus sequestratio est prohibita, potest tẽpore recollectionis fructuũ eos facere sequestrari.*

3 *Sequestratio fructuum, quòd appellatione pendente fit per iudicem appellationis.*

Idem rescripserunt quan

uis. Si timetur de dilapidatione fructuũ pẽdẽte ap.[a] sequestrabũtur[b].h.d. ¶Op.C.quo.ap.nõ reci.l.ab executione. ubi indistinctè dicitur pendente appellatione sequestrationem fieri. Sol. quando q; ab executione appellatur: & tunc indistinctè fit sequæstratio fructuũ: ut.l.cõtraria. Qñq; 1 †ab ipsa sẽtẽtia appellatur: & tũc nõ sequestrãtur fructus, nisi cum timet de dilapidatio. ut hìc.& est casus hìc specialis, in quo pmissa est sequestratio: licet regula sit in cõ2 trariũ: ut.C.de prohi.seque.l.j.† Aduerte tñ: quia in omnibus casibus, in quibus seqstratio est prohibita. Puto, quod iudex possit facere tpe, quo fructus recipiuntur eos sequestrari: ut sciat quot fructus reci piũtur: ut.§.de ven.in pos.mit.l.j.§.pen.[c] ¶† Ulti3 mò[d] quæro, cuius iudicis authoritate fiat ista sequestratio fructuum. Responde, iudicis appellationis. ut.j.de ap.reci.l.ei cuius.§.& si quid.

SUMMARIUM.

1 *Iudex causam commisit consulendam: & deinde reuocauit & pronuntiauit, sententia non est nulla. An autem in reuocatione partium consensus requiratur: uide in fi.*

LEX XXII.

Ad principem remis-

sa. ¶Hæc.l.legit̃ duobus modis. Uno mõ secundùm gl.secũdùm quã breuiter, h.d. Qui reperit se iudicem incompetentẽ, potest causam ad iudicem competentem remittere: & acta apud se habita circunducere.h.d. ¶Oppo.§.[e]pe re iudic.l.acta.in prin. Sol. ibi tenuit cognitio.& ideò iudex non potuit circũducere acta, nisi consentientibus partibus. hìc nõ tenuit cognitio: ideò potest facere iudex ex officio. Secundo modo legitur, secũdùm Guyd.de suza. iudex qui quæstionem consulendam remisit ad Principẽ, pōt remissionem circũducere,& ipse de cã cognoscere.h.d. Secũdũ hãc not.† quod si iudex 1 causam consulendam cõmisit, potest commissionẽ reuocare: & ipse pronuntiare: & sic facta cõmissione pendente non sunt nulla. ¶Sed quæro,[f] utrùm in reuocatione huius commissionis, requiratur consensus partium? textus in.l.ad imperatorem.j.eod. secundùm unam lectu.vult, quòd sic. Contrarium puto: quia hæc est quædã interlocutoria: ut.l.quod iussit.§.de re iudic.

SUMMARIUM.

1 *Appellari potest, à iudice, cuius iurisdictio partium consensu prorogata est.*

2 *Pactum, quòd à sententia arbitri compromissarij possit appellari: an ualeat? remißiuè.*

e ¶Op.§.vide Bal.in.l.si præses.in prin.C.quomodo & quando iudex.

f ¶Sed quæro.vide omnino Imo.per illum tex.in.c.licet, de offi.delegat. & vide quæ not.in.l.quia poterat, ad Trebell.& Bartol.in dicta.l.prima. in principio.C.de rela.& Barto.& Bal.in.l.& illo.C.e.& Bald.in.l.fin.C.de rela. Et vide quod in simili uoluit Bar.in.l.j.ad fi.§.de præto.stipu.& vide ad materiam no.in.l.j.§.quæsitum.in prin.§.eo. Adde, an iudex teneatur causam committere consulendam, Bal.consi.ccclxx.j.lib.& an teneatur sequi consilium.

g POMATES. ¶Potest appellari. Et hoc procedit, etiã si ultra tex. diceret, quod sñiam talis iudicis oĩbus modis exequet̃. Ita pbat tex.in.c. si qs clericũ.iunctis dictis doctorũ ibi,& in ista.l.extra de fo.cõpe. Et pro ista opi.etiã nihil facit l.iubemus.in ver. oia rata.C.eo.dum posteà tollit appellationem, non fuisse necesse, quod Imperator ipse amouisset.

3 *Sententia lata, secundum consilium sapientis assumpti de cõsensu partium, potest appellari.*

LEX XXIII.

Ex consensu

¶A iudice delegato, ex cõsensu partiũ potest appellari[g].h.d. Facit† quà iudice, cuius iurisdictio de cõsensu partiũ 1 est prorogata possit appellari. Fallit in episcopo: ut 2 C.de epi.au.l.episcopale. secundũ Dy. ¶† Quærit h utrũ valeat pactũ, quod à sñia arbitri[h] compromissarij possit appellari: de hoc per Cy.C.de arb.l.j.& plenè dixi in.l.nemo potest.§.de lega.j.† Item facit quod à 3 sentẽtia lata secundum consiliũ sapientis assumpti, ex cõsensu partium potest appellari. dixi in.l.j.§.quæsitum.§.eo.tit.

Cum procurator.

[i]¶A sententia lata à iudice incõpetenti frustra appellatur. ¶No. formam pronuntiationis quando appellatur à sententia nulla: quia debet pronuntiare frustratoriè appellatum: quia sententia non tenebat.

Filiusfamili.

¶In profectitijs, filius potest nomine patris tantum appellare.h.d.

SUMMARIUM.

1 *Contumax uerus quisnam, & quis fictus dicatur?*

Eum qui.

k ¶Ver⁹ cõtumax nõ appellat. hoc dicit. ¶Op.suprà de iudic. l.& post edictum.§.fi. Solu. hìc loquitur in vero: ibi in ficto contumace. ¶Quæro quis est verus,& quis 1 est fictus contumax? †gloss. disputat hìc.& in.l.fina. §.de in integr.resti. Cy. ponit in.l.properandum.§.sinaut̃ reus.C.de iud. Io.And.extra de dolo & contu.c.j.in cle.quæ plenè omnia examinaui.in.d.l.fin. §.de in integrũ restit. ideò hìc non recito, nisi quatenus est necessarium ad declarationem text.& gloss. ¶Et est sciendum quòd ad hoc, quòd quis sit ver⁹ contumax, duo requirunt̃.s. quòd cognouerit se citatum legitimè. Item quòd potuit venire: ut hìc expressè probatur in text. Quocunq; ergo modo cognouerit satis est: ut.l.item veniunt.§.à quo.§.de petitione hære.& ideò citatus ad domũ si ad eius notitiam cõgruo tẽpore peruenit citatio, dicetur verus contumax,& licet iudex, à quo eius appellationem receperit: quia cum habuisset notitiam citationis ignorabat: tamen si de scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedetur: & eodem modo si fuit citatus personaliter, & cum vellet venire fuit impeditus aliqua iusta causa: sed iudex à quo, eius non receperit appellationẽ: quia eum verum contumacem reputabat: tamen hoc probato coram iudice appellationis, procedetur in sua causa: ut hìc dicitur in glo.& colligitur, ex tex. ¶Nota ergo bene istum text. quia melius declarat quis sit verus contumax, quàm aliquis alius tex. Item aduerte, quòd gloss. hìc in principio. dicit verum contumacem eum, qui inuentus dicit se nolle venire. Idem not. in multis locis. quam gloss. Ioã. Andr. intelligit, quando hoc in iudicio dicit: secus si dixisset nuntio extra iudiciũ[l]: ut extra de senten. excom.c.venerabilibus.§.secus in gloss. super verb. in iudicio.li.vj. qđ forte posset pcedere q̃tũ ad hoc quòd si citatus esset non peremptoriè, iterum esset citandus: nec habet locum glo.l.fi.§. de in integrum

h ¶Sentẽtia arbitri. vtrũ à sentẽtia lata ab arbitro possit appellari? vide p gl.& alios ĩ.l.arbitro.§.qui sati.cog. p gl.& bar.& alios in.l.j.C.de arb. hìc alleg. Et vtrum valeat pactũ, quòd à sententia arbitri appelletur. vide p Modern. hìc, & Bar.& quæ ibi habes post eum in d.l.j.C.de arbi.

i ¶Cum procurator debet pronunciare: de forma pnũtia. qñ appellat̃ à sentẽtia ipso iure nulla. vide Bar. in l. si expressim. in vj.co.§.eo.

k ¶Eum qui. Ad istum.§. vide limitata p Bal.in.l. obseruare. C. quorũ app. Et quis sit verus, aut fictus contumax. ultra not. hìc per Barto. in ver. sic. quæro quis est verus: & quis est fictus contumax. vide Bart. in l.diuus.§. de re. in inte.& Bal.in.l. ea quæ.C.quo.& qñ iu.& glos.in.l.tres denuntia. eodẽ ti. & vide Bar.in.l.fi. §. de in inte. resti. Et quę sit vera cõtumacia, & ficta: vide gl.singu.in.l. si accu.& ibi Bal. in.ij.co.C.de accu. & vide glo.& Barto.in.l.ij. C. quo. & quando iudex. nunquid autẽ citatus per edicta, iuxta clementi.j. de iudi. dicatur verus contumax: textus cum glos.in dicta clementi.j. prima. videtur probare, quòd sic. Contrarium tenent domi.de rota. conclu.lxvj. ubi volunt, quòd taliter citatus, dicatur fictus contumax,& per consequẽs quòd admittatur ad appellandum.& per eosdem in conclu.xlj.& vtrum contumax verus possit appellare à sententia condemnatoria expensarum vide Bal.in.l.sancimus.ad fi.C.de iudi. Et ad propositum vide Alexan.in.l. properandum.§.sinautem reus.C.de iudicijs. Adde ut per Oldradum consilio.vj.

l ¶Extra iudicium. Contrarium no. Bar.in.l. Diuus.in prin.§. de in integr. resti.de quo habes per eum remissiuè.

resti. quæ dicit eum non esse citandum vlterius. Sed
si poneremus eum peremptoriè citatum, siue in iu-
dicio, siue extra: & dicit nolo venire: satis est, vt sit
a verus contumax:[a] quia sufficit, ꝙ sciat se citatũ. Nõ
ob. quod gl. hîc dicit, ꝙ iusta causa non veniendi est,
si dicit se non venisse propter obliuionem, vel quia
non credebat iudicem festinare: nam illud, quod de
obliuione dicitur, non est verum. Non enim præsu
b mitur obliuio, nisi ex lõgo tẽpore: vt. l. si id quod.[b]
in prin. & ibi no. s. de acquir. posses. & l. furtum. §.
fundi. s. de vsuca. Item id quod dicitur, ꝙ non crede
bat iudicem festinare, non est iusta causa. Non enim
debemus inspicere id, quod dicit se credidisse: sed id
quod credere debebat: vt. l. quod te. suprà si certum
petatur. & l. qui fundum. §. seruus. s. pro empto. ibi
glo. quæ contradicit huic in eo, quod dicitur de ob-
liuione.

LEX XXIIII.

NEgotiorum gestor.

Hanc. l. declara: vt. l. fi. s. de re iudi.

Curator iuuenis.

¶ Adolescens factus maior, de
bet prosequi appellationẽ interpositã à suo curato
re. h. d. Contra. j. e. l. tutor. sol. hîc reddiderat ratio-
nes, & instrumenta ad causam facientia: ibi secus.

SVMMARIVM.

1 Impedimentum itineris, qualiter sit probandum.

LEX XXV.

IMperator.

¶ Aliâs. §. quidã, libri non habent
hanc. l. vt dicit gl. Est em̃ greca. l. trãslata
ĩ latinũ. & ideò est obscura, & ex ea qua-
si nõ habetur intellectus: & videt̃ velle dicere. Pri-
mò quod quidã appellãtes dicebãt se nõ posse ve-
nire ad Principẽ, propter quosdã milites Princi-
pis qui stabant in certo loco: quos Imperator redar
guit dicendo: ꝙ alia via erat veniendi ad eũ, quàm il
la vbi stabant milites: & citius veniebant: & hoc no.
1 †vt qui probat impedimentum[c] itineris, non suffi
c cit probare impedimentum per vnum iter tantùm.
Debent enim homines ire per itinera magis secura:
licet sint aliquantulũ magis longa: vt. s. de fal. l. eos.
§. fi. Secundò Imperator prohibet ne ponantur cu-
stodes in itineribus ad impediendum ambulãtes ve
nire ad eũ: & ostẽdit de hoc multum sibi esse curę.

LEX XXVI.

AD Imperatorem.

¶ Clara est,
& vide quod dixi. s. eo. l. ad principem.

LEX XXVII.

TVtor.

¶ Dic, vt. l. negotiorum ge-
storum. §. j. s. eo.

SVMMARIVM.

1 Appellatio, quòd non sit propriè actus iudiciarius.

LEX XXVIII.

CReditor.

¶ Seruus pro domi-
no non põt appella-
re. h. d. ¶ Op. dicitur hîc, ꝙ creditor nõ
affuit: ergo sentẽtia nõ valet: vt. l. de vno
quoqꝫ. s. de re iudi. Sol. dicit gl. intellige, ꝙ fuit legi-
timè citatus. sed contra: quia secundùm hæc tempo
ra ex parte actoris, nõ cõtrahebatur eremodicium:
f vt. l. & post edictum. §. j. s. de iudic. Ideò dic, ꝙ hîc
non affuit ipse creditor: sed procurator suus. ¶ †Vl
1 timò hæc. l. facit, quod appellatio sit actus iudi-
ciarius quod apparet: quia non potest interponi à
seruo, quod est verum: non tamen est propriè iudi-
ciarius: vt dixi. s. eo. l. si expressim.

SVMMARIVM.

1 *Iurare de calumnia nolens potest tamen appellare.*
2 *Confessus, & condemnatus appellat: licet confessus, & con uictus non.*
3 *Iudex appellationis, quòd non faciat reum iurare de calumnia, in causa huius. §.*
4 *Appellatio, licet non admittatur in causa momentaneæ possessionis: tamen quando quis condemnatur ad interesse ratione possessionis non restitutæ, potest tũc appellari.*

Iussus etiam.

Contumax in non exhi
bẽdo, auditur apppellãs.
¶ Oppon. s. eod. l. ex consensu. §. fi. Solu. ibi loqui-
tur in contumace, in non veniendo: hic in non exhi
1 bendo rationem: dic vt in gloss. ¶ †Quæro, an ille,
qui noluit iurare de calumnia: & ideo perdit actio-
nem: audiatur appellans? gloss. dicit quòd sic, per
2 hunc textum. ¶ †Quærit glo.[d] nunquid confes-
d sus, & condemnatus possit appellare? gl. dicit quòd
sic: quia potest quis suã confessionẽ reuocare, vsqꝫ
ad sententiã: vt. l. error. C. de iur. & fac. igno. Et ideo
e appellet, & reuocet[e] in causa appellationis quod est
nota. & est casus. C. de erro. aduo. l. fi. secus si esset cõ
uictus, & cõfessus. l. ij. C. quo. ap. non reci. ¶ Quæ-
3 rit glo. †an hoc casu iudex appellationis faciat reũ
iurare? dicit glo. ꝙ non: sed potest taxare, si viderit
nimis iuratum: tene menti istam gloss. ¶ Item ad-
uerte, ꝙ glo. s. quod met. cau. l. fi. cum excep. §. hæc
autem actio. intelligit. l. istã. quando secũda senten-
tia qua quis cõdemnatur ad interesse ęstimationis,
propter iuramentũ in lit. fuit latra intra. x. dies à die
primæ sententiæ de exhibendo. qđ puto falsum:
ꝗa potuit prima sentẽtia esse iusta, & secũda iniusta.
quia fortè ex casu fuit impeditus exhibere: vt. l. si cũ
&c. §. ꝙ si homo. s. qđ me. cau. & quod ibi dixi. Fa-
teor tamẽ quòd in hac appellatiõe, nõ admitterẽtur
probatiões, per quas delegatur iniquitas primæ sen
tentiæ. vt. l. ab executore. in prin. ver. ita tamẽ. s. e. &
4 quod ibi dixi. ¶ Vltimò †no. per hunc. §. ꝙ licet in
causa momentaneæ possessionis nõ sit appellandũ,
tamen hoc est verum, quando iudicatur de ipsa pos
sessione: secus si aliquis condemnaretur ad inter-
esse ratione possessionis non restitutæ, seu turbatæ.
per istum tex. Nam constat, quòd in actione ad ex
hibendum non appellatur: quod minus est exhibe
re, quàm restituere possessionem: & tamẽ à senten-
tia: qua cõdemnatur ad interesse, appellatur: vt hic.
& hoc sentit Spec. de appel. in. §. in quibus. versicu.
sed quid in actione ad exhibendum.

SVMMARIVM.

1 *Sindicus constitutus ab uniuersitate ad litigandum, usque ad annum, si pendente causa annus labatur, & alius constituatur, an aduersarius poßit petere, ut primus confirmetur.*

Substituti.

¶ Finito officio tutoris ad pe
titionem eorum, contra quos
litigabat ex causa, litem exercere cogetur. hoc di-
cit tex. ibi si vellent causam exequi, intellige si vel-
lent illi contra quos appellatum est, vt. s. summãdo
posui, nam dicebant adultos non ita esse legales, vel
non ita scire veritatem. ¶ Dy. per hunc. §. determi-
f nat quæstionem.[f] est quasi casus secundũ Dy. Ciui-
tas, vel aliqua vniuersitas constituit syndicũ ad liti
1 gandum vsqꝫ ad annum. †Iste syndicus litigat, &

a ¶ Verus contumax. Adde gloss. no. in. l. j. §. fi. si quis ius di. non obtem. in
gl. mag. in fi. quæ vult, quòd iusta causa excusat quem à contumacia. & ibi
ponit Bal. exemplum, si erat multis negotijs impeditus: non autem excu-
sat à ficta contumacia: ideò contra talem potest fieri missio in possessio-
nem, ex primo decreto: vt in. d. gl. not. per hoc: quia excusat à vero dolo. l.
si plagij. & ibi no. C. de plagia. l. illud. s. de lib. causa. ita excusat à pœna iuris aut canonis, secundùm Io. an. in. c. j. §. fina. de de elect. in. vj. Bal. in. l. properãdũ. §. sin autẽ alterutra. C. de iudi. & lati⁹ Bal. per illũ text. C. de epi. audiẽ. & per Ro. in rub. de arb. in. viij. char. & dum dixi. s. quod iusta cã excusat à pœna cõtumaciæ secũdùm Old. in d. l. j. §. fin. adde tñ ꝙ Cyn. in. d. l. j. in prin. tenet cõtrarium, quòd imo possit mulctari: quia aliâs sequeretur probabilis ignorãtia, quæ excusaret, & ab expẽsis, & ab inobediẽtia iudicis. qđ esset absurdum, ar gu. l. iij. C. de hære. fatetur tamẽ ꝙ non mulctabitur: sicut ille qui solũ in non veniendo contempsit iudicem, sed minus cũ mulcta sit arbitraria. l. si qua pœna. j. de verb. signi. & quandoqꝫ imposita potest remitti ex cã, puta paupertatis in. l. illicitas. §. fi. de offi. præsi. quod non posset in pœna: vt ibi nota. & hoc sequit̃ Pet. de Ancha. in d. l. j. in princ. & ꝑ Cyn. in. l. satis. vbi vide. s. de in ius vocã. & de predictis aliqua per Ro. in d. rubri. de arbi. & ad gl. in. d. l. j. §. fi. qui est singu. vide aliquid per Bal. in d. l. deberi. C. de fideicõ. libe. qui illã nõ sequitur, & bene dicit Bald. in. l. eã, quæ. in princi. C. quomodo & quando iudex. ꝙ excusatio contumaciæ probatur
per coniecturas. & ibi etiam alleg. gloss. in. d. l. j. vbi vide. & finaliter dicit
etiam committi arbitrio iudicis: & ibi etiam in. ij. col. ponit de veritate gl.
& no. per Bar. hîc.

b ¶ L. si id quod. Pro hoc quod no. gl. fi. in. l. qui fundum. §. seruus. pro em
ptore. & l. fi. & ibi Bar. in prin. de adim. le. & vide Bal. in. l. qui non probas
se. C. de cal.

c ¶ Probat impedimentum. No. ad probandum impedimẽtum. vide Bar.
in. l. continuus. §. cùm ita. de verb. ob. & Bar. in simili. in. l. veteres. s. de iti.
actuqꝫ priua. & ad materiam vide Bar. in. l. cùm proponas. C. de nau. fœ. &
ibi habes post eum.

d ¶ Quærit glo. Vtrùm confessus, & condemnatus possit appellare: dici-
tur hic, quòd sic: & sequitur Angel. in. l. si debitor. de iudic. licet ibi referat
Oldra. contrariũ tenuisse per legẽ secundam. C. quorum appella. & vide omnino Bald. in. l. prima. C. de litis contest. & not. quòd in casibus, in quibus confessus non appellare, est verum in confessione domini: secus in cõfessione procuratoris, secũdùm dominũ Anto. & Imol. in capitulo primo. vt lite non contesta. faciũt quæ habentur in. l. certũ. §. sed an & ipsos. §. de confes. & ade quòd licet re⁹ sit plenè conuictus: tamen potest torqueri, vt confiteatur: & sic non appellat: & nunquid in causa momentaneę possessionis appelletur: notat Bald. in l. eum qui. in princip. de iureiurando. Adde an in causa momentaneæ possessionis appelletur, Ang. consi. xlvj.

e ¶ Et reuocet. nota quòd error in causa princi. potest reuocari in causa appellationis, quod videtur verum in diffinitiua, secus in interlocutoria, vt videtur velle Bald. in l. prima. C. de litis contestatione. Et habetur in capitul. Romana. §. sin autẽ. de appellationibus. in sexto, super gloss. in verbo notoriè. ꝑ Dominum. & vide qđ not. Bald. in repetitione Innocen. in versicu. appello. in ver. appellatur. & vide Bald. in. l. error. in. v. columna. C. de iur. & fac. ignoran. & melius per eum. in. l. edita. in
xxxiij. colũ. C. de edend. quod est verum in tacita confessione erronea, vt
not. Bald. in. l. ita demum. de procuratoribus. & quod dixi in. l. secunda.
de iuramen. calũ. & not. Bald. in. d. l. error. in vltima columna. & adde hic
Bald. & Bartol. iu. l. ij. C. quo. appella.

f ¶ Substituti. determinat quæstionem. Vide quòd no. Barto. in. l. ita au-
tem. §. finali. de administratione tutorum. & istud sequitur Bald. in. l. do-
minus. C. de appellationibus.

pendente

a ¶ Nō appellat̃.sed an à delegato principis appelletur & q̃ñ nō, vide no. bal. in.l.ij.C.de appel.& in.l.etiam.C.eo.ti.

b ¶ Vim stipulationis. Adde q̃ idē tenet Bar.in.l.cū qs decedens.in princ. de leg.iij.& Bar.& Pet.de ancha.in.l.j.in princip.de verb.ob.licet Bar.quē doct.cōiter sequūtur in.l.cū ostēdimus.in fi.de fideiuſ.tu.dicat hoc esse vel rū interueniēte fauore pupilli aut rei publi.& circa hoc vide Bal.in.l.ij.§.volūtate.so.matri.& in.l.siue apud acta.in.j.col.de trāsac.& in.l.statutis ad fi.C.de senten.ex peri.re.& aliàs in.l.j.C.de senten.& Bal.in.l.filiusfa.§.inuitus.de pro.cu.& in.l.si fideiuſsor.in princ.s.qui satiſ.cog.& Bal.in d.l.cū ostendimus §.fi.& Imo.in.d.l.j.in prin.s.de ver.obl.& vide Bar.in l.si filius.s.de tute.& ra.di.in.d.l.j.de ver.ob.vide Bald.in.l.tale pactū.§.q prout.s.de pe.& Bal.in.j.& in.c.sæpe.de re iudi.

*¶ Pro concordia. ¶ Aduerte secūdū bar.in.l.fi.C.de sentē.& interloc.om.iudi.q̃ appellatio non potest tolli p̃ inferiorem à Principe.Cōtra.tñ alle gatur tenere hīc in l.j.§.interdū.vers.op.de.l.fi.Tu dic, opiñ. affirmatiua & sic vltima proce dit in appellatiōe ab interlocutoria friuola,quæ etiam prohibetur regulariter à lege:vt in.l.ij.de ap.recip.sec.cus in appellatiōe à diffinitiua,& nō friuola.Ita sentit Bar.Et si bene videatur nō meretur dici contrarius.

c ¶ Non alius. Ad limita.huius.§.vide glos.quam ibi no. Barto.in.l.fi.C.eodem.

*POMATES.

d ¶ Op.secundùm gl.remotio appellationis intelligitur de friuola,non autē de iusta.& vide puteum in tractatu de syndica.char.xv.in ver.an si statuto.& Alc.consi.cxiij.colū.ij.& seq.vol.v.

e ¶ Plenè nota. De hac clausula,appellatione remota,qd importet. vide in c.licet in corrigendis.de officio or

pendēte cā finitur officiū,& costituitur alius:aduersarij dicūt se potius velle litigare cum antiquo,quia est legalior,& scit melius veritatē:an auditur.& hic dicit,q̃ sic,per hūc.§.secus si nou⁹ esset æquè legalis & qualiter sciret veritatē:vt.s.e.l.negotiorū.§.curator ad hoc.C.de procu.l.fi.&.s.de proc.l.factor & s.ex quib.cau.inpost.ea.l.ij.§.defendi.cū si.secundū Dyn.¶ Et prædicta vera,si queratur,an posit cogi ad petitionem eius,cū quo litigabat talis syndicus, vel officialis.Sed si quærat̃,an posit cogi ad petitionem eius,cuius litem agebat:videtur quòd nō Et.j. de excu.mu.l.legato.&.j.de leg.l.Paulus.aliàs incipit eum qui.qđ intellige,si,ratiões reddit,& instrumenta restituit:aliàs secus:vt.s.ti.l.ita aūt.§.fi.&.C.vt causæ post pub.aſsit.tu.l.j.

A quibus appellare non licet Rubric.

LEX I.

TRactandum. ¶ A Principe, vel à senatu,non appellatur[a].h.d.

SVMMARIVM

1 *Renuntiare appellationi ante sententiam,quòd quis posit, & quando?*

2 *Aſsertio simplex apud acta,quòd tantum ualeat, quantum pactum.*

Taciturnitas apud acta,habet uim stipulationis.

3 *Renuntiare iuri petendi reductionem ad arbitrium boni uiri, quis non posit.*

Si quis ante sententiam.

¶ Seipsum summat.¶ Not.†q̃ quis ante sententiā potest appellationi renuntiare.Cōtra.de iu.is & fa.ign.l.cū fasa.so.ibi fcā professio extra iudicium:hic in iudicio.¶ Contra hoc op.C.de tem.ap.l.fi.in fin. Sol.hic loquitur,quando pars simpliciter est professa se non appellaturam,vel appellationi renuntiauit ibi quādo adinuicē partes fecerūt pactū:& sic ibi renuntiatio nititur consensu duorum.hic vni⁹:& ideo distingue:aut in iudicio:aut extra:vt.s.dixi.ad qđ facit.l.j.C.de pac.& quod ibi not.in gl.¶ Et sic Dy.† quòd tantum valet simplex aſsertio apud acta, quantum pactum:vt hic not.&.s.de acqui.hære.l.is qui.& de cura.bo.dam.l.j.& taciturnitas apud acta habet vim stipulationis.[b]vt.s.de fideiuſ.tu.l.cum ostendimus.§.fi.†¶ Sed poſset opponi,de eo quod dicimus,quòd iuri petendi reduci ad arbitrium boni viri,non poſsit renuntiari,vt dixi in.l.quidam cū filium.s.de verb.ob.& de reg.iur.in.vj.c.scieti.Gul. de cu.sol.in.l.si vnus.§.illud.s.de pac.& dicit quòd ratio est:quia iudicis eligūtur cum maiori industria vt.l.j.s de offi.præfect.præto in authentica iusiurā. quod præst.ab his.quod non est in arbitrio.¶ Op. gl.s.quo leg.l.j.§.quod ait.Sol.ibi ideo:quia id, qđ sequitur nō est vltimū.s.poſseſsionis apprehensio, hic sic.s.sententia,secūdū gl.præterea dicit Dy.cōsensus qui interuenit ibi magis accedit repudiationi q̃ pacto:& ideo nō valet extra iudicium.¶ Itē op. gl.de.l.qui superstitis.de acquir.hære.& de suc.edi. l.j.§.decretalis.& nō soluit.Dy.sol.eo.modo q̃ ibi loquitur in repudiatione extra iudicium:hic in indicio.Ad quod facit quod no.in.d.l.j.C.de pa.de cura. bo.dan.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Causa si committatur simpliciter,appellatione remota non ualet commiſsio tam de iure ciuili,quā canonico:secus si remoueatur diffinitiua.*

2 *Iudex quòd non poſsit cōmittere causam,appellatione remota,ab interlocutoria:quia intelligitur de friuola.*

3 *Rex uel dominus,qui non recognoscit superiorem,quando cōmittat causam,ap pellatione remota?*

di.&.& in.c.pastoralis.& in.c.vt debitus.de appel.& per Bald.in.l.ij.C.de app.& in.l.fi.C.de sent.& plenè per Io.an.in.c.fi.de appel.in.vj.& quod no.d.Ant.& doct.in.c.venientes.de iniur.Ad quod vide quæ scripta sunt in.l.pe.s.de aqua plu.arcen.& in.l.j.s.de offi.præfect.præto.Et plura vide per pau.de Liaza.in.d.c.vt debitus.in.iiij.col.per d.An.ibidē in.iiij.co. cum seq.post glo.& alios ibi.Et adde,q̃ clausula appellatione remota tollit app.friuolas tantum.Fallit si cōmittat̃ Cardinali,à cuius sententia non appellatur siue iusta siue iniusta.verbum fuit no.Bald.in.l.j.s.de offi.præfe.prętorio.Pro quo hic videtur gl.in simili.& adde Bart.in l.omnes populi.in.l.q.vj.q.princ.s.de iust.& iur.

4 *Tertius non impeditur appellare pro suo intereſse:licet Imperator in rescripto remoueat appellationem.*

5 *Clausula apposita in rescripto,nulla exceptione obstante,intelligatur de friuola.*

6 *Delegatus cui est commiſsa causa,appellatione remota:potest ante litem contestatam recusari.*

7 *Appellari à iudicibus quibus casibus non poſs t?*

8 *Appellari ab arbitris electis,ex præcepto statuti potest.*

*Interdum Imperator.

¶ Imperator pōt delegare cām appellatione remota,non alius[c].h.d.¶ Oppo.secūdū gl.[d]q̃a talis remotio appellationis non impedit,nisi appellationē friuolam:vt extra de app.c.pastoralis.in prin.&.c. vt debitus.& ibi plenè no.[e]per gl.So.dicit gl.aliud secūdū leges:vt hic:aliud secūdū ca.vt ibi.& aſsignat gl.rationē,& rōnem ratiōis quæ rationes nō concludunt:quia etiā secundū leges pōt appellari añ sñiam in multis casibus:vt dicemus.j.de app.reci.l.ij.Dico ergo,q̃ idē est de iure ciuili,& de iure cano.Nā lex prohibet,ne appellatio indistinctè remoueat̃ à delegato:vt.l.fi.C.de sen.ergo si simpliciter remouet̃, nihil valet:vt.l.non dubiū.C.de leg.& ita tenuerūt quidam antiqui in gl.in.l.fi.C.de sen.licet Io.cōtradixerit:& licet.d.l.vlti.loquat̃ in alij iudicib⁹.tñ idē credendū est principē seruare in se:vt.l.digna vox. C.de leg.si igitur cōmittatur causa appellatione remota simpliciter nō valet,nec secūdū leges,nec secūdū ca.sed si expresſè remoueret̃ appellatio à diffinitiua,tunc valeret,& secūdū leges,& secundū cañ. vt hic.¶ Op.de.l.fi.C.de sen.vbi innuit,q̃ alius iudex poſsit etiā delegare,appellatione remota.Sol.gl.ibi dicit,†q̃ alius iudex pōt remouere appellationē ab interlocutoria non à diffinitiua:[f]vt hic.quod intellige de appellatione friuola.Nam si legitimè appellaretur ab interlocutoria:tūc non poſset per iudicē inferiorē remoueri:q̃a p̃ hoc p̃iudicaret iurisdictiōi maioris ad quem deueniretur,saltē in secūda appellatione:ergo non licet ar.l.pe.de aqua plu.arcen.p̃ hoc.extra de iureiu.c.venientes.Sed si eſset aliquis Rex,vel dñs,qui in tēporalibus superiorem non recognosceret:tunc putarē in eo idē,qđ in Principe:qa est eadā rō.¶ Quæro.†Imperator remouit appellationē in rescripto:an tertius veniens p̃ suo intereſse audiatur appellans,secūdū.l.à sñia.s.eo.Rñ.audiet̃: nā rescriptū non porrigit effectum[g]suū vltra personas in rescripto cōtētas:vt.s.de constit.princi.l.j.in fi.& est expreſsum extra de off.dele.ex pte.¶ Quęro,†quid si Princeps dixit in rescripto.nulla exceptiōe obstante.Rñ.vt dixi de appellatione,q̃ intelligitur remota exceptione friuola.[h]& est expresſum,extra de offi.deleg.c.ex parte tua.¶ Quærit glosſ.†nunq̃d q̃ñ causa cōmittit̃ appellatione remota,iudex poterit accusari ante lit.conte.gloſſ.hic dicit,q̃ poterit recusari.Cōtrariū no.in.l.fi.C.de senten.Sed hæc vera.Nam ad remotionem vnius iuris, non sequit̃ remotio alteri⁹:vt.s.de seruitu.vi b.pdi. l.si domus.Nec ob.extra codē.c.super eo.quod gl. allegat:quia ibi intelligitur remota recusatio friuola.¶ Vltimò gl.†dicit,q̃ hic ponunt̃ casus quatuor in quibus non poteſt à iudicibus appellari ratione iurisdictiōis.Addit glo.in præfecto prætorio.& in arbitro:sed de arbitro dicit,vt dixi in.l.nemo poteſt.s.de leg.j.¶ Et est†aduertēdum:q̃a ab arbitris qui eliguntur ex præcepto legis poteſt appellari.[i] C.de iudic.l.fi.in fi.Quod not.pro statutis terrarū Italiæ:quæ cōpellunt partes ad electionē arbitrorū.

LEX II.

QVæsitum. ¶ A delegato ad reprobandum, arbitros pōt appellari.Pōt etiam ex officio delegationis,q̃ factum est per eos corri-

f ¶ Non à diffinitiua.Fallit nisi appellat.contineret expresſè iniustitiā secundùm Bal.in d.l.vl.in vers.quid ergo appel.

*POMATES.

g ¶ Non porrigit effectū.vide Alc.consi.lxxxiij.col.ij.vol.iij.vbi dicit etiam hoc procedere, si princeps eēt vsus plenitudine potestatis.& vide quæ posui ad gl.in cle.j.in vers.contra se.de re iudi.& vide scribentes latè in.c.super eodem.

h ¶ Exceptione friuola. Vide Bart. in.l.§.& parui.s.quod vi aut clam.& vide Cy.in.l.ita nobis.C.de adui.& vide omnino Bal.in.l.iij.§.si is pro quo.s.quod quisq̃ iuris.& vide Imol.hic.& in l.seq.

i ¶ Poteſt appellari.Not.casum in quo poteſt appellari à sentētia arbitri.vide Bald.in.l. fi.in fi.C.de iudicijs.& Imo.in.l.j. in antepe.col.s.so. ma.Et quando est arbiter ex forma statuti.

a ¶ Quod dicitur. Ita tenet gloſ. vide per docto. in. c. ad hæc ſumus. extra de reſcrip.

b ¶ Item opponitur. Adde ad hoc nota. per Barto. quæ ibi dixi in. l. j. ſ. de damno infecto.

c ¶ Moderni dicũt. Adde ad hoc no. per Bar. in. l. j. §. hi, qui. ſ. de leg. iij. Bal. in. l. aliquãdo. ſ. de officio proconſul.

d ¶ Et idem auditorium. Nota, ꝙ idẽ eſt tribunal vicarij & eius cuius eſt vicarius: licet in contrariũ facere videatur, quod not. Bar. in. l. à proconſulibus. per illum tex. C. de appel. & c. iſta faciunt ad no. q. nã hic habetur, quòd appellatur à delegato ad delegant. ẽ Pone, quòd Epiſcop⁹ delegaui cauſam vni canonico, qui tulit ſententiã à qua eſt appellatũ ad vicariũ, an valeat appellatio ponit Archi. in. c. ij. de conſue. in vj. & dicit ꝙ ſic. quia Epiſcopi & vicarij eſt idem tribunal. & ibi. & in. c. Romana. hic allega. facit dubium. quia iſta duo æquiparantur appellatio à iudice & iudicis recuſatio vt ſuſpecti. de appel. c. ſuper eo. Sed ſi delegat⁹ epiſcopi recuſatur, vt ſuſpectus, debet cã coram ipſo agitari & non coram vicario, vt in. c. ſi. contra vnum. de offic. deleg. in. vj. Si hoc eſt in vno ergo idẽ in alio. Nec ob. ratio Archi. quia licet ſit idem tribunal: nõ tamẽ eſt in cauſa delegata. qa in ea maior eſt vicario delegat⁹. vnde ad vicarium, vt ad maiorẽ non poteſt appellari. qđ tu nota perpetuò, & cogita. Item facit ad quæſtionem notarius deputat⁹ eſt ad ſcribendum omnes ſententias Epiſcopi epiſcop⁹ committit vnam cauſam vicario ſuo vtrum notarius ille teneatur ſcribere ſententiam iſtam ſine ſalario? Bal. l. fin. C. vbi & apud quẽ. tenet quòd nõ Item ad hoc vide gloſſ. ũm nota. & ibi Dominic. in capitulo primo. de caſt. mouẽ. in. j.

gi. h. d. Tex. quærit, & non ſoluit. ſed rñdetur per. l. arbitros. ſ. q ſatiſ. cog. ¶ Op. de. l. j. C. de arbi. ſol. hic loquitur de delegato. ¶ Quæro dicitur hic quãuis q dã putãt. An illi bñ putauerit? gl. tenet ꝙ nõ: qa poſtq̃ eſt lata ſnĩa nõ põt mutari, niſi appellatiõis remedio: vt. l. j. C. ſen. reſcin. non poſ. ſed puto, ꝙ bñ putauerint. nã iſta eſt ſnĩa interlocutoria: ergo poteſt reuocari: vt. l. quod iuſsit. ſ. de re iud. & ſic poterit delegãs reuocare ſnĩam delegati: ſicut poſſet totam iuriſdictionem reuocare: vt. ſ. de iud. iudiciũ ſoluitur. & hoc non intellexit Bal. l. arbitros. ſ. qui ſatiſ. cog. qđ ibi ſuccurritur per officium iudicis, non per modũ appellationis: ſed vt dixi vtraq; via locum habet. Et ſi dicis, quomodo appellatur ab interlocutoria? Rñ. vt dicam. j. de appe. re. l. ij.

Qui & à quo appelletur Rubri.

LEX I.

a Quod dicitur. a A iudice appellatur ad eum, qui eum dedit, vel ſucceſſorẽ ſuũ. h. d. Iſtud. principium intelligitur, ſiue loquamur in eo, qui dedit iudicẽ delegatũ, ſiue in eo qui dicit iudicem ordinariũ. ¶ Op. j. proxi. §. ſol. vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quando interponit ſubdelegato an appelletur ad ſub delegãtem, uel ordinarium? & qualiter intelligatur & quis ſit uicarius, & quis delegatus?*

1 Abeo. ¶ A ſubdelegato† non appellatur ad proximũ delegãtem, ſed ad ordinariũ. h. d. ſecundũ lec. gl. vel aliter. A vicario nõ appellat̃ ad illũ q dedit eũ vicariũ, ſed ad ſuperiorẽ ipſius dantis h. d. ¶ Op. ſuprà proxi. §. ſol. ſecũdũ Ioã. ſ. delegauit ordinarius. vñ ab eius delegato ad ipſum appellatur. hic delegauit delegatus. ¶ Sed cõtra hoc opp. quia delegatus non poteſt ſubdelegare: vt. C. de iudi. l. à iudice. So. ibi loquitur in delegato ad vnam cauſam, qui eã ſubdelegare nõ põt, hic verò in delegato ad vniuerſitatẽ cauſarũ: ita tenet gl. hic. & ſ. de offic. procõ. ĩ. l. legatus. & C. de iudi. l. à iudice. quod etiam tenẽt canoniſtæ. Alij dicunt ꝙ etiã hic põt loqui de delegato ad vnam cauſam, ad inſtar procuratoris: vt. C. de procurator. l. neq;. qđ ſtare poteſt ſecundũ gl. ſed doc. mod. in. d. l. à iudice. dicunt cõtra, ꝙ nec etiam poſt lit. conteſtat. poteſt ſubdelegare. Non eñ efficitur dñs litis, per lit. conteſt. qđ apparet: quia poteſt remoueri ab adminiſtratione, vt. l. iudicium ſoluitur. ſuprà de iudi. hoc tenet gl. bar. extra de re iudi. c. cũ Bertholdus. de ap. c. cum cauſam. Io. an. de procura. c. j. li. vj. qđ fortè eſt verius. ¶ Item

b op. b ꝙ debeat appellari ad ipſum delegatum ſubdelegantẽ: vt. C. qui pro ſua iuriſd. l. j. prout eſt ibi in litera ad eos: quæ litera eſt cõmunis. Sol. ibi à delegato à principe: hic ab alio ordinario. Decretiſtæ tamẽ circa hoc. extra de off. de. c. ſuper quæſtionũ. verſic. porro. diſtinguũt, aut delegatus commiſit in totum vices ſuas, aut ſibi reſeruauit aliquid: vt in primo caſu non poſsit appellari ad eum, in ſecundo ſic. Sed illa loquitur in foro eorum, hic in foro noſtro, hoc vult ſentire glo. ſuprà. ti. ij. l. Imperatores. ij. reſponſo. Alij, vt gl. videntur, ꝙ hæc ſit quædam diuinatio, cum hic nulla fiat mentio de delegato ſubdelegante. & ideo dicit ipſe aut iudex mandat alicui cauſam cognoſcendam: & tunc ipſe delegans appellatur. Aut mãdat iuriſdictionẽ, & tũc ille appellatur à delegato qui appellaret ab ipſo delegante, vt hic. dicit eñ tex. mandauit iuriſdictionem &c. & ibi mãdata eſt iuriſdictio. & etiam aſsignat glo. rationem: quia quando mandat iuriſdictionẽ, nõ videtur ſibi iuriſdictionẽ reſeruare; nec obſt. ſ. de offic. pſi. l. legatus. quia ibi volebat deſinere habere iuriſdictionem per modũ illicitũ: hîc per modũ licitũ. Quod nõ placet gl. & bene: qa ſecũdũ hoc cõmittendo cãm quamlibet, quæ poſſet contingere in curia ſua, abdicaret à ſe omnẽ iuriſdictionẽ, qđ fieri nõ poteſt: vt. d. l. legatus. Alij vt Pla. dicunt, ꝙ põt appellari ad delegantẽ proximum, etiam ad ſuperiorem: vt hîc. quod non placet vt. l. Imperator. ſ. ti. ij. & l. j. §. ſi quis in appellatiõe.

c Alij Moderni dicũt c quòd hic non loquitur in delegato, ſed in vicario, ſeu vicem gerente alicuius iudicis ordinarij: & hoc probatur per. c. romana. extra de appel. lib. vj. & de conſuetu. c. ij. eo. lib. & ita refert Cyn. in. l. à iudice. C. de iud. quæ opinio placet: quia pro hoc eſt caſus. C. de appella. l. præcipimus. in princip. ibi: vel vicarijs &c. Quod placet: quia ibi vicarij ſunt ordinarij, & eandem iuriſdictionem, &

d idẽ auditorium d tenent: quod tenent hi, quorum vicarij ſunt: vt. C. de offi. eius q vi. allge. l. j. & ij. ¶ Op. quòd quando appellatur à delegato, non appellatur ad ipſum delegantem: ſed ad alium, vt. C. de appel. l. præcipimus. §. huic. Solu. dicit gloſſ. Fallit, ibi. Tu dic, quod ibi non fallit. Nam appellatur ad Principem delegantem: ſed cognoſcit alius iudex, qui eſt in curia principis, ſecundum diſtinctionem. l. cõtra. Nec enim ibi dicitur ad quem appellatur: ſed quis cognoſcat de appellatione, quæ fit ad Principem. Erant enim in curia Principis diuerſa auditoria deputata ſuper appellationibus. ¶ Item oppo. ad idem. C. de appella. l. eo caſu. Sol. † dicit gloſſ. fallit ibi. quod verum puto. Ad quem ergo debeat appellari? dic plenius quàm gloſſ. hîc: Aut appellatur ab ordinario. & dic, vt dixi in. l. ij. & l. prima. §. ſi quis in appellatione. ſ. de appellatio. Aut appellatur à delegato: & tunc appellatur ad ipſum delegãtem: vt hac. l. in princ. Fallit. C. de appellat. l. eo caſu. Aut appellatur à ſubdelegato: & tunc aut à ſubdelegato Principis: aut à ſubdelegato ordinarij. Primo caſu, appellatur ad ſubdelegantem: vt. C. qui pro ſua iuriſdict. l. prima. Secundum canoniſtas diſtinguitur: aut ſibi reſeruauit aliquid de iuriſdictione: aut non. Aut à ſubdelegato ordinarij: & tunc appellat̃ ad ipſm ordinarium omiſſo ſubdelegante medio: vt hoc. §. ſecundum lecturam glo. Aut appellatur à vicario: & tunc non appallatur ad illum, qui eũ fecit vicariũ

e ſed ad ſuperiorem e: vt hîc ſecundũ alias lect. vt. l. prę

f diximus. C. de appella. ¶ Sed quæro, f quomodo cognoſcam: vtrum ſit vicarius, vel delegatus? Reſpondeo vicarium intelligo eum, qui gerit vices ordinarij

g g in eodem loco, & eodem tribunali, quo conſueuit ipſe ordinarius: & tunc verè dicitur idem auditorium. Ratio: quia de vno nõ appellatur ad alium: ſed quando committeret alicui vniuerſitatẽ cauſarũ

h exercẽdarum in alio loco: vt puta aliquo caſtro h ſui territorij, licet diceret: facim⁹ vos noſtrum vicarium, non diceretur vicarius, ſed delegatus, nec appellaretur ad ſuperiorem: ſed in ipſum, qui eum vicarium fecit. quod apparet, quia non eſt idem auditorium vtriuſq;. ita colligitur ex dictis Inno. extra de ffi. ordi. c. Romana. in. vj.

c ¶ Ad ſuperiorem. & hoc eſt verum, etiam ſi eſſet contraria conſuetudo: vt in. c. non putamus. de conſue. in. vj. & alleg. ad Bar. in. d. l. præcipimus. niſi ipſe vicari⁹ eſſet alicuius officialis vicarius: vel niſi eſſet delegatus ad ſpecialem cauſam ſecũdum Io. and. in. d. c. nõ putamus. quia hoc caſu ad eum cuius eſſet vicarius eſſet appellandum. c. cum dilecti filij. de app. vbi de hac materia. & ibi vide ad intellectum huius. l. Sed pone ꝙ quis eſt vicari⁹ ordinarius, & delegatus eiuſdem, quomodo ab eius ſententia appellabitur: & ad quem? vide Ioã. And. in additio. Spe. in ti. de off. vica. in addi. quę incipit, vidi dubitari. cũ quo tranſeunt Mod. in l. ij. in princip. de verbo. obli.

POMATES.

f ¶ Sed quæro. Vide gloſ. in cle. & ſi principalis. de reſcri. & ibi per oẽs. vide gloſſ. in contrarium in. c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. libr. vj. vbi dicit quòd delegatus ad vniuerſitatem cauſarum dicitur ordinari⁹. vide ibi. conſului Rauẽnę proximis diebus. vide. c quoniam in plæriſq;. de offi. ordi. vbi videtur caſus contra iſtos. ibi non erat vicarius generalis. & tamen habet ordinariam poteſtatem: & ibi allegaui glo. ergo.

POMATES.

g ¶ Vices ordinarij. Vide Aret. cõſilio. cxxxj. col. j. & Alex. cclxxxij. colum. ij. volu. ij. vbi ſequitur hoc quod dicit Barto. hîc quando conſtitueretur in caſtro.

h ¶ Aliquo caſtro. Adde quæ notat Bald. in. l. pen. ſ. de appel.

Quando appellandum ſit Rubrica.

LEX I.

Si quidem. ¶ Poteſt appellari, cum Principi reſcribitur, & ſecundum eius reſcriptum ſententiatur. h. d. ¶ Oppo. ſ. de appella. l. j. §. j. Solu. vt ibi plene dixi.

Si quis tutor. ¶ Si onus eſt munus publicum authoritate, ſed vtilitate priuatum, debet excuſari, non autem appellari; ſi verò publicum vtroque modo debet appellari.

bet appellari h.d. Et poteſt eſſe ratio: quia quando
eſt munus publicam authoritate & vtilitate, vertitur
maius peri culum: & ideo vt citi⁹ finiatur, ſtatim vo
luit lex, quod appellaretur: vt. C. intra certū tempus
quæſtio crimi. termine. l. prima. & .ij. ¶ Opponitur
de. l. cum in vna. §. tutor. ſ. de appellationibus. Solu
tio. illam intel lige ſecundum iſtam. ¶ Opponi. dici
tur hîc quòd debet appellari, quando eſt munus pu
blicum authoritate & vtilitate. contra de. l. ſi cōſtat.
ſ. de appellationi. Sol. intellige, qñ nominatio valet:
vt hîc: ſec⁹ ſi nō valet, vt dicta. l. ſi cōſtat. & . l. ſi ad ſcri
batū. C. de appel. ¶ Quæro intra quātū tēpus debet
appellari? & dicūt quidā, quòd intra duos mēſes, qd'
non eſt verum. imo intra biduū, vel triduum: vt ſta
tim videbitis infra eadē. l. §. quod ī ſentētijs. ¶ Quæ
ro, quid aliquis vocetur ad aliquod officium ab ali
quo collegio? Reſpondeo, aut ille vocatus, non erat
de collegio. & non habet neceſſe appellare, nec ſe ex
cuſare: quia ei imperari non poteſt. C. qui pro ſuâ iu
riſdictione. l. prima. Aut erat de collegio: & tūc aut
erat collegium eccleſiaſticum. & tunc illud videtur
officium publicum authoritate, & vtilitate: vt. l. j. §.
publicum. ſ. de iuſtitia & iure. Ideo debet appella
ri: vt hic. & extra de his, quæ fiunt à maio. parte ca
pituli. c. primo. & ibi per Innocen. Aut erat collegi
um ſeculare, & tunc idem, quod in tutoribus. argu
men. ſ. de pactis. l. tutoris. & . l. itē magiſtri. & . ſ. ꝙ
cuiuſq; vniuerſ. l. j. in fi. vbi habetur loco priuatorū,
vt. C. de iudi. aut. ad hæc. Quod etiam apparet. quia
expeditur officio iudicis nobili: vt dixi. ſ. de appella
tionibus. l. j. in principio. & quia non tranſit in dele
gatum: vt. ſ. ti. j. l. j. & ideò appellatur ad præſidem
prouinciæ: vt hîc. Sed in ciuitatibus, quæ habent me
rum, & miſtum imperium eſt aduertendum. Aut
earum rectores eliguntur ab ipſo ordine: & tunc cū
ordo ſit ſuperior, nō poterit appellari ad rectorem,
cū ſit inferior: vt. ſ. de app. l. j. §. ſi quis in appellatiōe
& ibi dixi. Sed ſi ordo non eligeret Rectorem: ſed
fortè poneretur in ciuitate ab aliquo Rege, Princi
pe, vel maiore ciuitatis: tunc ad ipſum rectorem ap
b pellaretur. habet enim ius præſidis. argu[b]. huius. §. &
quod no. C. de ſenten. ex peri. reci. l. ij. & eodem mo
do dico de his, qui eliguntur ab aliquo collegio:
quia non appellatur ad ſuperiorem collegij. Si verò
habet merum, & miſtum imperium: tunc poſſet iu
dicare: tutius tamē fieret ſi delegauerit: vt. l. prætor.
ſ. de iuriſdictione omnium iudicum. ſed cum cauſa
appellationis delegari non poſsit: vt dixi, cognoſcet
ipſe: vt hîc: & melius faciet, ſi iudicabit de conſilio
4 alterius. arg. dicta. l. prætor. ¶ Item facit, † quòd ca
nonicus factus epiſcopus poſsit iudicare de his, quæ
fecit cum alijs, quando erat in capitulo. de quo per
Ber. extra de iureiuran. c. ſicut noſtris. & per Innoc.
de offi. ordi. c. irrefragibili. & de conceſ. præben. c.
poſtulaſtis.

SVMMARIVM.

1 *Appellari poſſe ab actio. extraiudicialibus. remiſsiuè.*
2 *Appellari à nominatione, qua mediante quis uocatur. ad ali-*
quod munus, quando poſsit: Et à decreto ordinis puta
priorum, quando quis poſsit appellare? nu. 3.
4 *Canonicus factus epiſcopus quòd poſsit iudicare de his, quæ*
fecit cum alijs quando erat in capitulo: & remiſsiuè.

Solent. ¶ A decreto electionis, non à nomi
nation e appellatur. Et ab ordine ap
pellatur ad præſidem: licet ipſe eū nominauerit, vel
de collegio fuerit. h.d. ¶ Not. † quòd ab actibus ex
1 traiudicialibus appellatur? de quo dicam. j. titulo pri
mo. l. finali. hic ſolùm examinabo materiam præſen
tis. §. ¶ Opponitur, quòd appellatur à nominatiōe
vt. C. de appellationibus. l. ſi ad ſcribatum. & . C. de de
curionibus. l. nominationum. dicit gloſſ. ibi ponitur
2 nominatio pro electione. Tu dic † quædam eſt no
minatio, quæ nullum ius tribuit nominato, nec cō
tra eum, ſicut ſi quilibet extraneus diceret in conſi
lio, talis eſſet bonus Rector, vel per literas ſcriberet,
tunc à tali nominatione non appellatur: vt hic. quæ
dam eſt nominatio quæ tribuit ius licet non perfe
ctum. quia fortè debet confirmari à ſuperiore & tūc
debet ab iſta appellari: vt. d. l. ſi ad ſcribatum. & . l. no
minationum. coniuncta. l. ſi quos. de decurioni. Fa
cit extra de electione. c. cum dilectus. & quod ibi
nota. per Innocen. quædam eſt nominatio, quæ tri
buit perfectum ius, ſine ſuperioris decreto: vt decre
tum decurionus, ſuper eligendo ſyndico: vel actore,
& tunc ab illo debet appellari: vt hic. An autem ſuf
ficiat decretum decurionum? dixi in. l. actor. ſ. rem
a ratam haberi. ¶ Quæro, an[a] à decreto † ordinis puta
3 priorum, poſsit appellari ad rectorem ciuitatis? Re
ſpondeo, de iure communi non. Ratio eſt, quia
defenſſor ciuitatis non habet merum, vel miſtum
imperium, per ea, quæ notan. in. l. ea quæ. §. magi
ſtratib⁹. j. ad munici. & in aut. de defenſo. ciuita. §. iuſ
iurandum. Sed cauſa appellationis eſt miſti imperij:

SVMMARIVM.

1 *Fieri quod non debet, ſi fiat, factum tenet.*
2 *Sententia poteſt fieri ſub conditione, quæ cohæret negotio.*
3 *Sententia, quando eſt lata ſub conditione, an tempus cur*
rat à die exiſtentis conditionis: an à die latæ ſententiæ.
4 *Tempus petendæ reſtitutionis, quando aliquis contrahit*
ſub conditione, & ſententia lata eſt ſub conditione: an
currat à die latæ ſententiæ, uel exiſtentis conditionis?

c Biduum.[c] ¶ Tempus appellationis inter
ponendæ, currit à tempore ſen
tentiæ latæ: etiam ſi ſententia fuerit. conditionalis.
1 hoc dicit. ¶ Nota, quod dixi in ſummario. ¶ † Not.
quòd illud quod fieri non debet, factum tamen te
d net.[d] quod apparet, quia debat appellari. ¶ Oppo
nitur de. l. relegatorum. §. ad tempus. ſuprà de inter
di. & releg. Solutio. illa concordat. ¶ Oppon. de. l.
qui teſtamento. ſ. de execu. tutorum. in princip. &
l. j. in princip. ſuprà. de fer. gloſſ. non ſoluit: ſed dic,
vt ſoluam. j. proximo contra. ¶ Opponi. de. l. non
dubium. C. de leg. Quidam ſoluunt, quòd hoc de cō
ſuetudine tenet. Petr. ſoluit aliter. Teneatis ſo. Dyn.
quæ ponitur in. c. factum legitimè. extra de regulis
iuris. libro. vj. quòd quæ non debent fieri, facta ta
men tenent: quando lex vltra procedit. ¶ Opponi.
de. l. cum iudex. C. de ſenten. & . ſ. de re iudica. l. à Di
2 uo Pio. §. ij. Solu. † quædam eſt conditio penitus re
mota: vt ſi nauis ex Aſia venerit. & ſic eſt extrinſe
ca: & ſub illa ſententia ferri non debet. ſed ſi eſt con
ditio cohęrens negotio: vt ſi eſt probatum: vel quòd
capiantur immobilia, ſi non reperiantur mobilia,
& ſic intrinſeca: & tunc poteſt ferri ſub conditio
e ne[e]. ¶ Venio † ad princip. magnæ gloſſę, dicitur hîc
3 quòd currit tempus à die latæ ſententiæ. Contrà, id
quod non eſt, non poteſt tolli: vt. l. nam & ſi ſub con
ditione. verſicu. poſt defectum. ſuprà de iniuſt. rupt.
teſtamen. & . l. decem. ſuprà de verbo. obliga. Gloſſ.
ſoluit duobus modis. & vna ſol. videtur contrariari
alteri. & vna eſt, ꝙ valet ſentētia vt pura: ſed cōditio
vitiatur. Sed neſcio quid iſtud ſit dicere: cū actus le
gitimi qui conditionem non recipiūt, ſi apponit cō-

a Quæro an à decreto priorū poſsit appellari ad rectorem ciuitatis? adde q̄
not. Bar. in. l. vbi abſunt. ſ. de tut. & curato. da. ab his. & hic latè per Moder
nos. & an appellatio ſit meri, vel miſti imperij, Vide per Moder. hic. & gl.
nota. in. l. j. C. de pœ. iudic. & Adde Bal. in. l. eos. C. de appel. Dicit tamē Bal.
in. l. ſi, vt proponis. la. j. in fine. C. quomodo & quando iud. in pen. q. quòd
caſſatio ſenten. nō
nō eſt miſti impe
rij, qñ caſſatur per
viam nullitatis. &
ſic à quocūq; pōt
delegari ſecūdùm
eum. Et dicit ibi,
Bal. in. l. cum poſt.
C. de appellationi
bus. quòd quia ap
pellatio eſt miſti
imperij: ideo non
poteſt delegari, ni
ſi in caſu huius. l.
Adde quæ habes
in. l. imperium.
xxij. qō. ſ. de iuriſ
di. om iudi.

b ¶ Ius præſidis. Et
ſic vult hic Barto.
quòd ille qui eſt vi
carius eccleſiæ, in
aliqua terra, ha
bet ius ſuperioris.
Pro hoc hoc quod
notat Bar. in. l. ho
ſtes. in. iiij. co. ſ. de
ca.

POMATES.

c ¶ Biduum. de tem
pore dato ad ap
pellandum, quan
do currat &c. vide
plenè Felinum. in
capitulo quoad cō
ſultationem. colū
na. xiij. in fine. &
ſequenti. vſq; ad fi
nem. de re iudica
ta.

d ¶ Tamen tenet.
Quæ fieri non de
bent: facta tamen
valent. verum eſt
ſi lex vltra confir
met: aliâs ſecus. l.
non dubium. &
ibi Bartolū. etiam
Bald. in. vij. colum
na. C. de legi. Idem
Innocen. in capitu
lo quo ad conſulta
tionem. de re iudi
cata. limita: vt per
Baldum in. l. ſi prę
dium. in ſecunda
columna. in verſi
culo ſed pone cele
batur. C. de ædil.
acti.

e ¶ Sub conditione.
An ſententia lata
ſub conditione te
neat? vide de hoc
in dicta. l. cum iu
dex. & in. l. cum
eorum. C. de ſentē.
& in. l. conditiona
lis. ſuprà de admi
niſtratione tuto.
& in. l. à Diuo. §.
in venditione. ſ.
de re iudicata. An autem valeat ſententia lata, ſi actor probauerit? eſt dubiū
vide Barto. in. admonendi. ſupra de iureiuran. & per eum in dicta. l. cum
iudex. & in. l. prolatā. C. de ſenten. & per Bar. in. l. ait prætor. §. ſi iudex. ſ.
de re iudica. & plenè habetur per Spe. in ti. de ſenten. prola. §. ſpecies. ver.
quid ſi iudex. & ibidem per Ioan. And. in addi. quæ incipit, habeo quæ
ſtionem ſolennem diſputatatam &c. & in eodem titulo. §. iuxta. verſiculo
ecce iudex. & tetigit dominus Antonius in. c. venerabilis. de except. vide
Cyn. & Bald. in. l.
non dubiū. C. de
le. & Bald. in addi.
Spe. in titu. de ſen
ten. prola. in. ij. co.
& Bart. & Bal. &
Sali. in dicta. l. cū
iudex. Bartol. &
Ange. in. l. à diuo
Pio. §. in vendi.
Bart. & Ange. hîc
& vide Specul. in
titu. de execu. ſen
ten. §. iuxta. verſi.
ſed etiam. & in. §.
ſpecies. verſiculo
quid ſi iudex. &
Angel. in. l. iudex
ſ. de re iudicata.
quorum tamen di
cta limita primò
eſſe vera, niſi ſen
tentia eſſe lata ſub
conditione falſa:
quia tunc indiſtin
ctè eſt nulla: vt vo
luit Ang. in. l. qui
Romæ. §. duo fra
tres. de verborum
obligatione. per
tex. in. l. qui teſta
mento. ſ. de execu.
tutorum. vbi eſt
glo. expreſſè. Pro
hoc ſecundo limi
ta, niſi ſententia
eſſet lata ſub con
ditione impoſsibi
li: quia tunc eſt
ipſo iure nulla: vt
in. l. fi. j. quæ ſent.
ſine ap. & firmat
hoc Imol. in. l. j. ſ.
de cōdi. inſti. licet
Bal. & Roma. con
trarium teneāt in
l. impoſsibilis. ſ.
de verborum obli
gatio. & fortè non
bene. Tertiò limi
ta, niſi eſſemus in
ſenten. decreti tra
hentis ſecum exe
cut. quia tunc con
ditio vitiabit ſen
tētiam: vt no. Bal.
per illum textum
in. l. inutuo. §. ſi
ſub conditione. ſ.
de tutelis. Itē ſen
tentia interlocuto
ria lata ſub condi
tione tenet vt no.
gl. & Bart. in. d. l.
à Diuo Pio. §. in
vendi. vbi etiam
dicunt, ꝙ valet la
ta ſub conditione
de præterito, vel
de futuro. & vide
docto. & ibi Ale
xan. circa mediū.
in. d. §. vendi.

ADDE, an valeat ſantentia lata ſub conditione? Pau. de caſt. conſilio. xv.
& Bald. conſi. cccxxv. tertio lib.

1 ¶ Quæro quid. Vi
de ad hoc quod no
tat Bart. in. l. ſi cui.
in fin. principij. de
legatis. j. & Barto.
in. l. ab hoſtibus. §.
ſed quod ſimplici
ter. ſ. ex quib⁹ cau
ſis maiores. & vide
quod notat Bald.
in. l. ſi prædiũ. in ſe
cunda col. in prin.
in verſic. ſed pone.
de ædi. actio. vide
quod not. Bal. in. l.
Caius. ſ. de excuſa
tionibus tutorũ. p
illum tex.

POMATES.

b ¶ Not. ꝙ dictio al
tera. De hoc ꝙ di-
ctio altera propriè
tantũ in duob⁹ ve-
rificetur: vide Pa-
normi. cõcordan.
per Alexã. in. l. cũ
ex filio. §. fin. ſ. de
vulg. & pupilla. ꝙ
ĩfert ad queſtionẽ
de qua domi. Ale-
xã. in loco ſuprà al
legato.

c ¶ Die feriato. pro
hoc, quia eſt actus
extraiudicialis: vt
no. Bar. in. l. ſi ex-
preſsim. ſ. de ap-
pella.

d ¶ Vltimò not. ꝙ
nõ tenetur quære-
re eum in domo.
vide do. Pet. in. c.
paſtoralis. §. prete
reà. de offici. ordi.
Bal. in. c. ſuggeſſe-
rit. de appel. Imo.
in. c. calũniã. dep.
& in. c. plerũq;. de
reſcrip. & ibi dixi.
And. Barb.

e ¶ Tamẽ conſulo.
Adde bar. in. l. j. §.
fi. in verſi. quæro
delegatur. ſ. de ap.
adde Barto. in. l. de
pupillo. §. ſi quis
ipſi prætori. maxi
mè in. xvj. qõ. ſ. de
ope. no. nũ. Et iſto
caſu poteſt offerri
tabelliõi ſupplica
tio. ſecundùm bal.
in aut. q̃ ſuplicatio
de preci. impe. of-
fer. & vide Bart. &
gloſ. in auth. item,
de tempo. appel.

ditio in eis, vitiatur actus, nõ cõditio: vt. l. actus. j. de
reg. iur. & . c. actus, extra de reg. iur. lib. vj. nõ obſt.
§. impoſsibilis. de hære. inſti. qa ibi impoſsibilitas vi
tiatur. Sol. aliter Dy. ꝙ hic nõ pendet ſententia, ſed
eius effectus, vt in acceptilatione. vt. ſ. de dona. inter
virũ & vxo. l. cũ hic ſtatus. §. ſiue autẽ. Sed iſta non
videtur vera: quia ibi ſecũdũ verba, nõ eſt cõditiona
lis, ſed ſecundum effectũ. ſed hic ſecundũ verba, & ſe
cundum effectũ eſt cõditionalis. Sol. gl. aliter, quòd
tenet conditio, quòd non poſsit agi actione iudicati
poteſt tamen & debet ante appellari. Dic tu, quòd
quædam ſunt, quæ non ſunt re, nec ſpe, & iſta non
poſſunt tolli: ſed illud quod eſt ſpe: licet non re: bene
poteſt tolli: vt. l. Sempronius At hal⁹. ſ. de vſufru. le
ga. vnde iſta ſententia, quæ eſt in ſpe, bene poteſt tol
li. Modò ſi debes mihi aliquid ſub conditione, obli-
gatus es ſpe, non re. nunqd tollere poſsim ſpem? cer
tè ſic. quia & donari põt: vt. l. ſpem. C. de do. ¶ Sed p̃
dictis multum obſt. l. penultima. §. primo. ſ. de excu
ſa. tuto. vbi datus eſt tutor ſub cõditione. à quo tẽpo
re incipit currere tẽpus excuſationis? & dicit, quòd
à tempore conditionis exiſtentis, non creationis: vt
l. non tantum. §. ſed ſi ſub conditiõe. ſ. de bonorum
poſ. contratab. non video, quòd aliter poſsit dici niſi
ꝙ hic ſit ſpeciale propter authoritatem rei iudicatæ.
4 & hoc vr̃ velle hîc Iuriſcõ. ¶ Quæro † qd̃ ĩ reſtitu-
tione in integrũ, pone, contraxi ſub conditione, ſen
tentia eſt lata ſub conditione: an currat tempus ad
petendum beneficium reſtitutionis in integ. à tẽpo
re exiſtentis conditionis, vel à tempore latæ ſenten-
tię, vel celebrati contractus? cogitabitis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio altera, quam naturam habeat?*

Quod in ſententiis. ¶ Temp⁹ appellatio
nis interponendæ, eſt vniforme, à quocunq; actu in-
b terponatur. h. d. ¶ Nota. ꝙ dictio altera, [b] eſt diſtri-
1 butiua duorũ tantũ. cõtra. C. de fur. l. ancillæ. Sol. di-
cit gl. ibi, quòd illud eſt notandum. q. d. impropriè
ibi ponitur, cum regula ſit contra. Tu dic, ꝙ ibi dicit
de duobus tãtũ. ſ. cũ altera ſit pœnalis, altera perſecu
toria. Nã licet pſecutoriæ ſint duæ, tamen ambæ ab
vna parte, & pro vna ponũtur. ¶ Opponitur. C. de
tẽpo. appel. l. j. glo. non ſoluit. dic ꝙ ibi loquitur de
tempore appellationis exercendæ. ¶ Quæro, vtrũ
vniformiter interponatur appellatio: hoc eſt, ſemp
in ſcriptis, vel ſemper ſine ſcriptis? gl. dicit, & bene,
quòd non. dicam. j. ti. j. l. ij.

SVMMARIVM.

1 *Tempus appellandi currit: licet ex defectu contingente in perſonam litigatoris, iudex adiri non poßit: ſed reſtituitur.*

2 *Appellari quòd poßit die feriato.*

3 *Tempus appellandi, quòd currat de momento ad momentũ.*

4 *Tempus appellationis, quòd non currat, quando per iudicem ſtat.*

Conſilium, quòd quando ſtat per iudicẽ, quòd appellans proteſtetur, & appellet coram honeſtis perſonis.

5 *Iudex eſt requirendus in loco publico, & in eo loco, ubi conſueuit ius reddere.*

Dies. ¶ Tempus appellationis interponendę
eſt vtile, quo ad initium: cõtinuum quo
ad proceſſum. hoc dicit. Vel aliter. Tempus appel-
lationis interponendæ, currit à die ſentẽtiæ, ſi eſt fa-
cultas adeundi iudicem à quo, vel ad quem. Et tunc
videtur eſſe facultas, cum iudex in publico ſe oſten
1 dit. ¶ Quærit † glo. quid ſi propter defectum ſup-
uenientem in perſona litigatoris, iudex non poteſt
adiri? dicit gloſſ. quòd currit tempus: ſed reſtituitur.
quod probatur. ſ. de in integ. reſti. l. fi. & quia hic lo
quitur ſolũ de impedimẽto ex parte iudicis. ¶ Itẽ
2 † quærit, an poſsit appellari die feriato? [c] & dic quòd
c ſic per. l. j. C. de dilatio. & . l. miles. §. ſexaginta. ſ. de
adulte. ſed illa. l. C. de dila. nil facit: voluit allegare. l. j.
3 C. de fer. vbi eſt caſus. ¶ Item † quærit quomodo cõ
putetur iſtud tempus? dicit gl. de momento ad mo-
mẽtũ. ad quod vide, qđ dixi. ſ. de adult. l. pater. §. j.
d ¶ Vltimò [d] not. † quòd licet quando per iudicem
4 ſtat tẽpus appellationis ipſo iure nõ currat vt hîc: tñ
e conſulo [e], ꝙ hîc proteſtetur, & appellatio nem pu-
blicè coram honeſtis pſonis interponat: vt. ſ. de app.
l. cũ quidã. & . C. de his, qui per me. iudi. nõ appel. l. j.
5 ¶ Nota † etiã diligenter quòd quis non tenetur req
f rere iudicẽ, [f] niſi in publico: hoc eſt, in eo loco, vbi
ius reddere conſueuit. Vnde etiam ſi in domo pro-
pria conſueuit reddere ius: & tunc requirendus eſt
ibi. de alijs temporibus appellationum: dicam in. l. j.
de li. dimiſ.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in rem ſuam, an teneatur iurare de calumnia.*

In propria. ¶ Propria cauſa dicitur, in
qua cõmodũ, & incõmodũ,
ad aliquem ſpectat in totum: ſed ſi in partem, pro
parte dicitur propria. hoc dicit. ¶ Ibi ſuo nomine.
id eſt adeò. ꝙ ſi patitur damnum: ab alio non eſt re-
petiturus: vel ſi lucrũ, alteri non eſt reſtituturus. &
hoc innuunt ſequentia. ¶ Opponi. ſ. ſi ex noxa. cau
ſa aga. l. ſi cum vno. glo. non ſoluit. Dic ꝙ ibi ex ne
ceſsitate litigat: & ideò tota cauſa dicitur ſua illo re-
ſpectu: ſed ſed quo ad hũc. §. fortè habet tertiã diem
pro parte ſocij. Nam eſſe in iudicio alieno nomine,
dicitur multis modis: vt. ſ. de his, qui not. infa. l. fur
ti. §. ſi quis alieno. ¶ Opponitur. C. de appellatio-
1 nibus. aut. hodie. ſol. vt in glo. ¶ Vltimo facit † ad
quæſtionem, an procurator in rem ſuam debeat iura
re de calumnia? de quo dic: vt. l. non ſolum. in princ.
ſ. de procurato. & . C. de iuramen. calumniæ. l. ij. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Biduum quando detur ad appellandum: & quando triduum?*

Tutores. ¶ Tutores, & defenſores, viden-
tur eſſe in iudicio, alieno nomine:
ideò habent triduum ad appellandum. ¶ Opponi-
tur, ꝙ in defenſorem fit executio: vt. ſ. de procurato
ri. l. Plautius. & ſic videtur propria cauſa. Sol. gloſſ.
Tu dic, quòd hîc quando, vt defenſor intercedit ſuc-
cumbit, habetur perinde ac ſi recuperaturus eſſet à
domino. quia non poteſt dicere victor, ſe iniuſtè vi-
ciſſe. argumen. ſ. de legatis. j. l. ſi ſeruus plurium. §.
j. ¶ Opponitur, ꝙ defenſor interuenit nomine p-
prio, quando venit animo nouandi: vt. l. ſolutionẽ.
ſ. de ſolu. Sol. glo. ꝙ hic non interuenit animo no-
1 uandi. Et ideo † in iſta materia diſtingue: aut quis
eſt in iudicio ſuo nomine & ad ſuam vtilitatem, &
habet biduum. Aut alieno nomine, & ad alienam vti
litatem: & habet triduũ. Aut alieno nomine, ſed ad
ſuam vtilitatem: & tunc aut conſtat hoc in iudicio:
vt quia agit tanq; procurator in rem ſuam. Idem ſi
defendit animo nouandi, vel vt procurator in rem
ſuam: & tunc habet biduum: vt. ſ. proxi. §. & modo
dixi. Aut hoc nõ apparet in iudicio: quia eſt vt ſim
plex defenſor: quia poſsibile eſt, ꝙ habebit regreſ-
ſum, & quòd nõ: & tunc habet triduum: vt hîc. Aut
eſt in iudicio ſuo nomine, ſed ad cõmodum alienũ:
& tunc dicerem eodem modo. Aut conſtat in iudi-
cio aut nõ: vt. l. qui ex parte. & . l. qui ſeruum. ſ. de
interroga. actio. Et ſic ſuper hoc ſtandum eſt actis
primi iudicij: nec ſup hoc attẽdẽtur nouę pbatiões.

SVMMARIVM.

1 *Hæres emphyteutæ ſi non ſoluit debitum canonem, an cadat à iure ſuo? remißiuè.*

2 *Procurator, ſi eſt uerè contumax, an impediatur dominus appellare.*

Non poſſe appellare ob contumaciam, eſt pœna meræ contumaciæ.

Vera contumacia, eſt delictum.

Si aduerſus. ¶ Iſte eſt notabilis. §. Not.
quòd à tempore contuma-
ciæ currit præſcriptio. Not. quòd contumacia pro-
curatoris in non appellando, nocet domino. ¶ Op-
ponitur, quòd non procedat in abſentem ante litem
conteſt. quia non poteſt ferri diffinitiua: vt. l. fina. §.
illud. C. de tempo. appella. nec poſt lit conteſt. quia
tunc aut citatio peruenit ad eius notitiam: & non
poteſt appellari. Aut non peruenit ad eius notitiã:
& tunc eſt ſententia nulla ipſo iure. Nec eſt op⁹ ap-
pellare. Gloſſa reſpondet, quòd fuit citatur ad do-
g mum: nec citatio ad eum peruenit: [g] ſed ſi peruenif-
ſet, tunc

f ¶ Requirere iudi
cem. De modo for
mandi appellatio
nẽ, quando iudex
non reperitur: vi-
de quæ dixi in. d.
l. pupillo. §. ſi qs
ipſi. in. xvj. q. Et
coram quo poſsit
appellari, ſi iudex
à quo eſt abſens. &
vide Bal. in. l. aper
tiſsimi. in. j. col. C.
de iudi. & quod
ibi dixi.

g ¶ Eum peruenit.
No. an ſufficiat, ꝙ
citatio, & notifica
tio ſententiæ fiat
ad domum, vt cur
rat tempus appel-
lanti. no. etiã Bal.
in. l. j. C. ex quib⁹
ca. ma. & ĩ. l. ab eo.
in. iij. col. quomõ,
& quando iudi. &
quod ibi Barto. &
quod no. Bal. in. l.
ſi is apud quẽ. C.
de lib. cau. & per
moder. in. l. ex cõ
ſenſu. §. eum, qui.
ſ. de ap. in. iij. char.
& Bal. in aut. ho-
die. in. j. col. C. de
app. & in. l. j. C. de
temp app.

set.tunc esset verè cũtumax:& non esset opus appellare:ergo citatus ad domũ fuit hîc & non peruenit ad eius notitiam:vt.l.ab eo.C.quomodo & quando iudex.&.l.iiij.§.toties.ff.de damno infect.dixi in.l.ex consensu.§.finali.ff.de appellationi. Dico quòd non auditur:nisi ex iusta causa. Quæ est iustas causa?dic
1 vt in glossa.¶ Quæro .hæres† emphyteutæ non soluit debitum canonem an ideo cadat a iure suo? de hac quæstione dixi.in.l.cum filius.§. in hac.ff. de verborum obligati. & tetigi in.l.ad diẽ.eodem titulo.& docto.in.l.ij.C.de iure emphy.vbi glo.dicit & ibi per Cyn.in.xij.q.& per Dy.extrà de regulis iuris.c.si quis in ius.¶ Quæro circa secundam par-
2 tem:procurator †est citatus,& est verè cõtumax:an impediatur dominus appellare propter contumaciã
a veram procuratoris?dic,quòd quandoq; [a] ex contumacia procuratoris vis procedere contra dominum secundum solitum ordinem iudiciorum:& tunc bene potes facere:vt.l.eum qui res.C.de procura.&.C. de dignita.l.quoties.lib.xij.quandoq; vis extra ordinem.dominum punire propter contumaciam procuratoris.& tunc non nocet domino,si illud non respicit ordinem iudicij:vt.l.prima.§.si procurator. ff.si quis ius dicen.non obtem.¶ Modò ad propositum:propter contumaciam procuratoris potest procedi ad diffinitiuam sententiam. Item tacendo per triduum olim:hodie per.x.dies perditur ius appellandi:& hoc est ex ordine iudiciorum. Ideo taciturnitas præiudicat domino:vt hic. Sed esse verè contumacem est dictum:& non posse appellare propter cõtumaciam :istud est mera pœna cõtumaciæ:ideò domino non nocet,quòd sit pœna mera contumaciȩ est tex.in.l.contumacia.ff. de re iudic.& hoc determinat Innocen.in capitulo primo.extra vt lite non contesta. Prætereà, vt dictum est,vera contumacia est delictum:sed hoc quòd delinquat nunquàm videtur mandatum nisi specialiter iniungatur:vt.l.j.§. si procurator.ff.si quis ius dicen.non obtemp.&.l.si procurator.ff.de condi.indebi.& de his quȩ in fraudem credito.l.si pater. Ideò talis contumacia nõ prȩiudicat domino,sed nõ appellare,potest non esse delictum:quia fortè expedit domino non appellare:& ideo fortè non appellando facit secundum mandatũ, & sic domino præiudicat. Sed si cõstaret quòd fraudulenter colludendo omiserit appellationem, dominus potest appellare.argumentum suprà de dolo. l. cum à te.&.l.& elegãter .§.penultimo. Idem fortè, si euidenter appareat ex eisdem actis,quòd procurator debuit appellare,& non apellauit,& sic euidenter deliquit,tunc audietur dominus appellãs.& hoc est,quod hic dicit text.difficile est, vt hic audiatur. quasi dicat:quandoq; auditur si collusio,vel gratia interueuerit euidens.facit.C.de pœna iudic. qui malè iudicauit.l.fin.& quod dixi in dicta.l.j.§.si procurato.ff.si quis ius dicenti non obtempera. Idem si procurator non est soluendo:vel ex legitima causa fuit absens,vt hic dicit glo.&.C.de appellationibus.aut. hodie.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ad agendum an poßit appellare, & prosequi?*

LEX II.

SI procuratorio nomine.¶ Videtur velle ista lex quòd procurator datus ad agendum possit appellare,& prosequi.†Contra.l.inuitus.C.de procuratoribus.cum sua glossa. Solutio dicunt quidam, quòd procurator non tenetur prosequi: potest tamen si vult,vt hic glo.melius dicit.C.de appellationibus.l. actor. Et dicit quòd procurator potest prosequi,nõ vt procurator,sed vt qlibet. Ad hanc.l.respondet intelligendo hîc,ꝙ nõ fuit prosecutus,vt procurator: sed vt coniuncta persona. Vel aliter & melius,ibi loquitur de procuratore speciali,cuius mãdatum per sententiam finitur.ideò non potest prosequi: hîc in in generali procuratore cuius mandatũ durat.de hoc videbitis.j.an per alium causa appellationis.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor debet appellare, & sibi contrarius non auditur.*

Sed si alius. ¶ Nota practicam:si fideiussor vult appellare:
1 †dicit ꝙ suo nomine,& pro suo interesse, non nomine illius.¶ Item no.ꝙ tota die allegatur hic.§. ꝙ quis sibi contrarius repellitur. Ratio:quia hîc est cõtrarietas circa idem. Facit quod dixi.ff.de excep.l. nemo.& modum pronuntiandi circa hoc dixi.ff.de appel.l.à sententia.

Si pro eo. ¶ Op.de.l.non tantum.ff.de appel. Duplex est solu. vna est,ꝙ hic in necessaria persona:ibi in alia,quæ non est ita coniuncta. Credo,ꝙ secunda opi.glo.quam non tenet glo.sit vera:quia in.l.non tantum. fecit nomine illius,nõ dicit suo nomine,licet ad suam vtilitatem. Et ideò putarem, ꝙ intra biduum appellaret,si ad suam vtilitatem:sed si vt quilibet,intra triduum. Et qui appellat ꝓ suo interesse,non appellat nomine alterius:vt.ff.proxi.§.sed si alius.

SVMMARIVM.

1 *Appellari à relatione Principis,quando in relatione fuit deceptus.nu.3.*
2 *Sententia si hoc contineat:uisa litis contestatione, & alia: an ex hoc probetur litis contestatio.*
4 *Iudex,an poßit accusari præstita satisdatione?*

LEX III.

ILlud videamus.¶ Op.ff.eo.l.j.in prin.so.vt glo.quòd non appellatur ab ipsis literis,sed ab ipsa sentẽtia.¶ Op.ff.de.ap.l.j.§.j.sol.eod.modo. Vel aliter,hic non soluitur:dic vt dictis. ll. Sed op.quòd à literis non appellatur:vt.l.j.§.j.in fi.ff.de app. Sol.hîc loquitur de reclamatione,nõ de appellatione:vt.l.j.in fin. C.de
1 rela.vel aliter† à relatione appellatur:quia rescriptũ Principis parat plenum præiudiciũ,quando remissio fit de voluntate partiũ,vel præsidis:vt.l.ad Imperatorem.ff.de ap.& de hoc dixi plenè.in.d.l.j.§.
2 q̃situ.¶ Et hoc inducebant†ad quæstionẽ.[b]in sentẽ
b tia ponitur coram nobis lit.cõtest.&c.& omnia ponit in sententia an illa sententia probet lit. contest. Et dico quòd si sententia lata fuit partibus volẽtib9, & præsentibus,& nõ contradicentibus: sententia ꝓbat lit.contesta.& alia acta præcessisse,argumentũ huius legis.&.l.ij.C.de rela. Et ita si fuit præsens tpe sententiæ,& non reclamauit:tunc probat acta præcessisse illã sententiam & dic,vt per Innocen. extrà de offic.deleg.c.cum in iure.& per Cyn.in authen. si quis in aliquo.C.de eden.&.l.emancipatione.C.de
3 fide instr. Hoc intellige.†quòd nõ potest à relatione appellari,nisi in ipsa relatione fuerit deceptus: vt
4 ff.de appel.l.j.§.j.¶†Vltimò, dicit glo [c] argument.
c quòd post satisdationem non potest obijci literis:in contrarium est casus.C.de lit.contest.aut. offeratur. vbi post præstitam satisdationem,recusat iudicem. Facit quod dixi.in.l.quidam consulebant.ff.de re iudic.& istã q̃õ.tangit Cy.in.l.fi.circa fi.C.de sponsa.

De appellationibus recipiendis Rubr.

LEX I.

NOn solent.[d]¶ Vide gl. quæ incipit: idest intra biduum.& prima opin. est vera[e] ꝙ debet habere ratũ intra illud tps: intra qd' potest appellatio interponi:vt.d.l.bonorum.rem

a ¶ Dic ꝙ quãdoq;. Adde Bar.in.l.fi.ff.de in integ.rest.& in.l.§.iij.si procu.ff. si quis ius di.nõ obtẽ.dicit tñ Inn.not.in.c.j.in fi.vt lit.nõ contest.ꝙ licet dns possit appellare :poterit solũ intra.x.dies à die latæ sñiæ, nõ à die sciẽtiæ.ex quo cã ꝑtractata est per ꝓcura. & per istum tex.&.ij.q.vj.§.biduum.§.si aduersus. Nec ob.l.quõ & qñ iud.ff.allega.scilicet.l.ab eo. qa ibi cã fuit pertractata cũ dño.vñ dicit :tunc si cõtra contumacẽ, præsumptum dñm,& nõ verum fertur sñia,non trãsit in rẽ iudi. nisi post.x.dies à die scientiæ in quo sciuit sentẽtiã contra se latã. quod tenementi:quia ibi oẽs doct.sequũtur.qd in casibus,in q̃bus confessus nõ audit appellãs.an si confessus sit procurator, præiudicabit domino,quo ad appellationẽ d.anto. dicit ꝙ non in.d. c.j. quod videtur ibi sequi do. Ioã. & dixi post Bart. in.l.certum.§.sed an ipsos.ff.de cõfe. & vide tex.not.in l.neq; & ibi Bar.ff. de fideicõ. libe.& bal.in.d.l.ab eo.in col.ij.§.quomodo & qñ iud.dãdo intellectũ ad hũc fi. §.quærit si procurator amisit cãm, scienter non appellauit,an dñs reuertens & hoc intelligens post decem dies possit appellare?vide ibi no.& ꝑ eum in aut.hodie. C.de appel.vbi tenet cõtra Bar.& sequitur gl. hîc.
b ¶ Ad quæstionẽ. vide Bart.in.l.acta de re iudi.&.l.sciẽdum.de verb.obl. & in authentica,si quis in aliquo. & in.l.j.C.de rela. & Bal.in.l.emancipati.C.de fi.instru.& Inn.in.c.innotuit. de eo qui fur.ordi. susce.in.c. bonæ. de elec.in gl.in versicul.præsumitur. per Sali.in.l.j.C.de vsufru.in.l.j. C. de contrahen.& commit.stipu.& vide omnino Inno.in.l. ex hac scriptura.in principio suprà de dona.Ioan. Andr. in capitulo quoniam contra.de proba.per Ioan.Cald. in addi.suis ibi.[1]& videRo.in dicta.l. sciẽdum.& omnino per Pet.de Ancha.ĩ.cle.j.de proba.& vide q̃ dixi post Bar.in.d.l.ex hac scriptura,in.iij.col. Vtrũ autem literis iudicis,in q̃bus narrat aliquid de facto credatur? dixi post Mod.in.c.significasti.de homi.& dicit Bald.in.l.fi.C.de ord.iudi.ꝙ qui petit execu.sententiæ, debet producere acta causæ vltra sententiam:nisi esset lecta partibus præsentibus & non contradicentibus.vel nisi post biennium,secundùm Bald.in l.j.in versic.extra.quæro.ne lic.ter. prouo. quia tunc pro sententia trãsacta in rem iudicatam, præsumitur etiam pro rectitudine ꝓcessus. Probat ipe ꝑ tex opt. in.c.cũ inter vos. ad fi.de re iudic.& ad Bart.hîc, adde Bar.in.l.prolatã. C.de sentẽ.& Bal. in.d.l.j.C.ne lice. ter.prouo.& Bal. in.l.qm̃ cõtra.de ꝓcura.& Imol.in l.iij.§.condemnatum.de re iudi.
c ¶ Dicit gloss. ad hãc glo. adde Sali.in.l.si conuenerit.ff.de iurisd.omni.iudi.
d ¶ Non solẽt. De ratione huius.l.vide Bal.in.l.alienã. C.de procu.& circa.gl.Bal.hîc.vide Bald.in rub.C.de ap.& qd' hîc dicit per Bar.tenet idẽ Archi.ij.q.j.non solent.super glos. in verbo possunt. vbi allegat istum tex.&.d.l.bonorũ & Compostel. in c.statuimus.de electi.in glo.fi.in ver. sunt & alij.vbi dicit Archi. ꝙ amicus potest appellare. Sed Bar.in.d. l.alienam.C.de ꝓcura. tenet quòd iuuetur velleiano, & sic est cõtract9. Et ꝙ solet dici, ꝙ non audiũtur appellantes, nisi quorum interest: fallit nisi contra aliquos esset processum contra iuris dispositiõem. Ita dicit Bal.ĩ.l.fi. C.de fideic.lib. Et regulariter an ille cuius nõ interest, possit appellare: vide Moder. in.l. pe.ff.ti.j.in fi,per Bal.in aut.hodie. C.de ap.

POMATES.
e ¶ Opinio est vera.vide Alex.consi.cxxxv.in.ij.co.

ra habe. quod tenẽt Dy.& Specu.titu.de app. §.j.ver ſi porro. Item nota.in gl. ¶ Oppo.inſti.de ap.ſatis da.§.fi.Solu.vere fideiubet ſed nõ vr̃ intercedere vt iuueẽ velleiano.Sic.ś.de ꝓcura.l.fœminas. ſimile in minore,in caſu,in quo poteſt alium defendere:vt.C. de procu.l.exigendi.quod not.ad multa.

SVMMARIVM.

1 Delegans quòd poßit reuocare ſententiam interlocutoriã ſine appellatione: licet ſit diffinitiua in illa incidenti.

2 Appellari ab interlocutoria non poteſt,niſi quando per appellationem à diffinitiua non poteſt eſſe conſultum,uel per reſtitutionem in integrum appellanti, uel nulla diffinitiua ſperatur.

3 Appellandi beneficium non concedatur in ſententia lata in momentanea poſſeßione,ratio eſt quia parit modicũ præiudicium.

At quando ſententia lata in momentanea poſſeßione pareret magnum præiudicium,quod,niſi per appellationem poſſet reparari:tunc ab ea poteſt appellari.

4 Appellari,quòd non poßit in poſſeſſorio adipiſcendæ nec in poſſeſſorio recuperandæ poſſeßionis.

5 Sententia lata in momentanea poſſeßione,quando actor ſucubuit:quia aliud remediũ non habet niſi poſſeſſorium uel reus:& nullum habet remedium, niſi retentionis, poteſt tunc appellari.

6 Appellari poteſt in cauſis ſummarijs,qñ a leſt maxima leſi.

7 Appellatio ab interlocutoria non tollit effectum ſententiæ, niſi ſequuta uictoria.

8 Executor à cuius executione appellatur:licet executio per appellationem ſuſpendatur tamen poterit rem ſuper qua facta eſt executio,ſi eſt mobilis ſequeſtrari facere:& ſi eſt immobilis eius fructus.

9 Appellatio interpoſita in cauſa momentanea poſſeßionis, non tollit ſententiam:ſed iudex eam exequitur,ſalua quæſtione proprietatis,recepta promißione,quòd res erit ſalua.

Intelligi prædicta procedere,quando cauſa proprietatis facilè agitari poteſt, aliâs res remanebit apud reum, donec appellatio fuerit terminata.

10 Iure canonico à ſententia lata in cauſa momentaneæ poſſeßionis appellatur.

11 Appellatio ab interlocutoria,eſt ius quo propter grauamẽ illatũ à minore iudi. quod per appellationem ab actu ſequente non poteſt retractari,ſeu reſtituari:iudex ſuperior prouocatur,& in euentum uictoriæ tota cauſa deuoluitur: & reprobat diffinitionem Hoſtien.

12 Appellare à citatione,quando quis poßit.

13 Appellari à ſententia lata ſuper competentia uel incompetẽtia iudicis,poteſt.

14 Perſona quando grauatur ad aliquod factum cohærens perſonæ,poteſt appellari.

15 Appellari à ſententia lata ſuper legitimatione perſonarum, an poßit ubi quòd circa procuratorem ſic: in tutore diſtinguit:in principali perſona non.

16 Appellari à ſententia lata ad ulteriora eſſe,uel non eſſe procedendum,quando poßit?

17 Appellari à ſententia lata ſuper exceptione dilatoria,quòd poßit,& quando non?

18 Appellatio à mißione in poſſeßionem ex primo decreto,non niſi acquiretur miſſo in poſſeßionem ius acquirendi fructus:quia tunc appellatur & quando hoc ſit:ibi.

19 Reus ueniens poſt interpoſitum primum decretum & allegans aliquam cauſam,propter quam non tenetur expenſas reſarcire,& iudex pronuntiat ipſum non audiendũ, niſi refectis expenſis,poteſt ab hac pronuntiatione appellare.

20 Pars quæ non admiſit miſſum in poſſeßionem ex primo decreto,ſi condemnatur ad intereſſe,poteſt appellare.

21 Appellari à ſecundo decreto,quòd poßit, niſi ſit prolatum contra litigantem.

22 Appellari nimis breui dilatione data non poteſt.

23 Iudex,ſi denegat ſecundã dilationem,poteſt appellari,ſi facultas probationis deperiret:quia teſtes eſſent ſenes,ualitudinarij,&c. uel immineret caſus inſtantis periculi in perſona teſtium:alias non.

Conſilium, quòd quando appellatur à denegatione ſecundæ dilationis,cauſa grauaminis exprimatur,& quòd etiam ducatur,quando petitur ſecunda dilatio.

24 Dilatio cum datur nimis magna,uel ſecunda cum non debeat dari,quando poßit appellari?

25 Iudex ſi admittit probationes,quas non debet,an poßit appellari & quando.

26 Appellari ab interlocutoria regulariter conceditur quando per appellationem à diffinitiua non poteſt reparari perfectè quin aliquale præiudicium faciat.

LEX II.

a ANte ſententiam. [a] ¶ Ab interlocutoria,quę infert grauamen , quod non
poteſt reparari per appellationem à diffinitiua,appellari pôt.
h.d.ſecundum lectu.Ioan.veram aliorum lect. non placet:quia
quando pôt eſſe conſultum,per appellationem à diffinitiua:ab interlocu
toria non appellatur:vt.l.j.in fi.ś.de appella. ¶ Op.C.quo appellatur: nõ
reci.l.ante ſententiam.&.l.ij.C.de epiſco.audien.glo.ſoluit,ꝙ vbi interlo
cutoria meretur executionẽ:tunc ab ea appellatur:vt hic:in cõtra.non: qa
nõ meretur executionẽ.Sed iſta ſol.non placet:quia interlocutoria in mo
mentanea poſſeſsione,meretur executionem:& tamen nõ appellatur:vt
l.j.C.ſi de mo.poſ.fuerit appel.Soluunt alij ꝙ hîc eſt ſpeciale. Et ratio eſt
quia tale grauamen nõ pôt reparari per appellatiõem à diffinitiua. ¶ Op
po.de.l.arbitro. ś.qui ſatiſda.cog.gl.ſol.quòd ſi ibi intelligatur,quod fuit
b commiſſus ſolum vnus articulus: [b] ſcilicet de approbatione fideiuſſorum:
tunc fuit diffinitiua illius articuli,illa approbatio.ſi verò fuit commiſſa to
1 ta cauſa:tunc eſt ibi ſpeciale.Sed non † credo verũ:quia dixi in.l.fi.ś.à qui.
ap.non licet.ꝙ delegans poteſt reuocare ſine appellatione ſententiam in
terlocutoriam:licet ſit diffinitiua in illa incidenti.Dic ergo,ꝙ ibi eſt ſpe
ciale:vt hic:quia per appellationem à diffinitiua,nõ poteſt tale grauamẽ
reparari.Si eñ dedit mihi fideiuſſores,non idoneos: quomodo poſſum
appellare à diffinitiua,quæ eſt lata ſecundùm me. ¶ Tertio oppo.de.l.in
tra vtile.ś.de mino.glo.hic ſoluit pluribus modis.& ſecundum vnam le
ctu.ibi obſt.& ſol.gl.quòd ibi talis erat interlocutoria,quæ decidit quaſi
totam caſam:ſecus in interlocutoria:quę decideret vnum articulum,vel ca
pitulum.quod qualiter procedat ſtatim dicam. ¶ Opp.ś.de præua.l.præ
uaricationis.vbi dicitur,quòd debet pronuntiari ſuper illo emergenti.gl.
ſoluit dicit quòd licet pronuntietur,non tñ appellatur.Sed nonne illa in
terlocutoria decidit,quaſi totam illam cauſam plus,q̃ in.l.intra vtile.& ta
mẽ vides quòd non poteſt appellari.Et credo,ꝙ in.l.intra vtile.non ſit ſo
la ratio iſta ꝙ decidat totam cauſam:quia idem eſſet in qualibet interlocu
toria ſuper præiudiciala.Sed credo,quòd ratio ſit:quia ſi eſt maior,& pro
nuntiatur ꝙ ſit minor:tunc non poteſt illud reparari per appellationem
à diffinitiua.quia quolibet actu poteſt minor petere reſtitutionem in inte
grum.l.mino.xxv.ann.omiſſam.ś.de minori.Item forte iudicatur p aſpe
ctum,qui non erit tempore ſententiæ ferendæ.& ideò probatio ætatis, di
citur cauſa,quæ requirit celeritatem.quod apparet:quia poteſt agitari die
feriata:vt.l.ij.ś.de feri. ¶ Opp.C.de appella.l.ſi quis prouocatione. Solu
tio.ibi erat quædam executio cum iniuria:& ab illa appellatur: vt.l.ab
executore.ś.de appella. ¶ Alia lectu.eſt,quòd ibi appellatur ab iniuria fa
cta,non quòd poſtq̃ receperit alapam, appellet, ſed renuntiat & renuit
ſuam iuriſdictionem,& ſupponit ſe iuriſdictioni maioris:vt.C.ſi qua prę
c po.l.j.& hoc tenet [c] Gul.de cu.in.l.ſi ab arbitro.ś.qui ſatiſda.cogã. ¶ Op
po.de.l.ab executore.in princip.ś.de appella.Solu. ibi eſt interlocutoria,
quæ fertur poſt ſententiam:& ſic non ſperatur alia diffinitiua : vnde per
appellationem à diffinitiua,non poteſt eſſe conſultum:& ideò hic dicit,
ante ſententiam, ¶ Oppo.de.l.ait prætor.§.permittitur.ś.de minori.Sol.
ibi non ſeparatur aliqua diffinitiua,ideò appellatur.facit pro hoc.l.Titia.ś.
2 de accuſa. ¶ Ex his ergo † habes breuiter doctrinam, [d] quam dat Iuriſcon.
d in.l.j.§.quæſitum.ś.de appel.ꝙ ab interlocutoria non poteſt appellari,ni
ſi quando per appellationem à diffinitiua non poteſt eſſe conſultum con
tra grauamen illatum,per in integrum reſtitutionem.vel non poteſt repa
rari quia nulla diffinitiua ſeparatur ferri.vel poſt diffinitiuam fertur inter
locutoria.Itẽ cõtingit hoc in caſu.l.noſtræ,& in caſu.l.arbitro.& ĩ caſu.l.
e intra vtile.ś.de minori. ¶ Quæro [e] quæ eſt † ratio,quòd à ſententia in mo
3 mentanea poſſeſsione,non poſsit appellari?non eſt verum,quòd in ea ſit
ratio quia eſt interlocutoria.Sed dic,quòd quia parit modicum præiudi
ciũ hoc tenet glo.hîc & dixi in.l.quod iuſsit.ś. de re iud.quia damnum ta
le poteſt reparari per iudicium petitorium:vt no.C.ſi de mo.poſ.fue.appel
la.l.j.Et ideo puto,quod ſi per ſententiam latam ſuper mo.poſſ.pareretur
præiudicium tale,ad quod non eſſet alio modo conſultum: quod tunc
poſsit appellari:per hanc.l.& rationes,quas allegat in interlocutoria.Exẽ
plum in l.qui except.§,ſi pars.ś.de condict.indebi.Non enim poſſet ad il
lam retentionem aliquo iudicio eſſet conſultum,ſi perderet in illo poſ
ſeſſorio.Et ideò tex.C.in rubro & in nigro dicit:ſi de mo.poſ.&c.hoc eſt
de poſſeſsione,quæ momento duratura eſt:hoc eſt,quando de poſſeſsio
ne quæritur ſolùm cauſa ordinandi litem,circa iudicium petitorium:vt.d.
4 l.j.C.ſi de momen.poſ.Et hoc † eſt iudicium retinendæ poſſeſsionis,ſecũ
dum omnes:vt ibi not.Sed in iudicio adipiſcendæ poſſeſsionis gloſſa
tenet idem vt not.in.d.l.j.Quod intelligo, quando ille, qui conuenitur
deiectus eſt & appellat,qui occupauerat bona defuncti vel bona defuncti
vacabant;vt.l.quiſquis.C.quo app.non r e.Et idẽ in iudicio recuperandæ,
nulla enim

in ver.& hoc magis.& Old.cxxx. ꝓpe fin.& Alex. ci.colũ.j.vo.ij.vbi loquitur in fratre, q appellauert pro alio fratre.& Soc. xlv.co.iij.& ſeq.

a ¶ Ante ſẽtẽtiã de materia huius.l.vide Bal.in.l.ij.C.de epiſ.audi.qui multis contrariatur dictis Bar.hic.

b ¶ Vnus articulus. Sed dũ iſta gl.hic vult,ꝙ ſi cõmittiẽ vnus articulus tantũ delegato:qui ſuper eo pronunciauit,quòd a tali pronuntiatione appellaẽ tanq̃ à diffinitiua. hoc reprobat bal.in.l.ante ſentẽtiam.in.iiij.col.C. quo. appel.

POMATES.

c ¶ Et hoc tenet.vide Lud.Ro.in cõſ. cccxx.an poſsit appellari à ſententia lata ĩ poſſeſſorio.

d ¶ Doctrinã.Sed adde ꝙ Bar.in.l.ante.C.quo.ap.tenet quòd ab interlocutoria decidẽte, totum negotiũ.poſſit appels

e ¶ Quero.Iſtud voluit bal.ĩ.d.l.j.ego tetigi in.c.primo. de cauſa poſſeſ.Salic.tamen in.d.l.j. tenet contrarium. Andræ,Barba.

e ¶ Quæro. Vide Bald.in.l.ij.ad finem.C.de epiſco. audien.vide gloſ. expreſſam.& no.

ij.quæstione.vj.si quis ausus.& no.per Ange.in consilio.ix.incipiente,ca
sus est,pronutiatū fuit.vbi tenet ꝙ licet nō posit appellari à sentētia diffi
nitiua lata in possessorio:tamen potest appellari à qualibet interlocutoria
lata in dicto possessorio antedictā diffinitiuam. Ratio est.qa grauamē illa.
tum per dictam interlocutoriam,non est reparabile ab ea.quod est notā.&
hoc voluit Innoc.
secundùm eum.in
capitulo significa-
uerūt.in versi.ap-
pellasset.de tes.&
istis adde Iac.but.
in .l.ante senten
tiam.C.quomodo
appellati. Et quid
si egi petitorio,&
possessorio simul,
& succubui,& ap
pellaui:an penden
dente appellatiōe
poterit fieri execu
tio.vide Guyd. de
suza. in.d.l.j. si de
momē. possesio.
q tenet ꝙ non . &
Bal.ibi in.ij. colū.
& ad Bar. hic vide
quæ scripsi post
Moder.institu.de
actio.§. quadrup.
& dicit no.Bald.in
l.cōsentaneum .in
prin.iiij.col.in ver
si.quæro, nūquid
à tali missione in
possessionem . C.
quō & quando iu
di.quod etiam in
possessorio appel
latur, si appellan-
di ratio sit in prō-
ptu . quod repu-
tat notabile . Et
dicit etiam Bal-
dus. in.l.post sen
tentiam .in secun-
da columna . C. de
sententijs,quòd si
huic appellationi
fuit delatum ,po-
test obtinere ap-
pellans.& ibi eum
videas. & pro li-
mitatione eorum
quæ hic dicun-
tur ,vide omnino
Baldum in dicta.l.
j.C.si de mo.poss.
¶ Adde quòd ab
interlocutoria lata
super possesso-
rio, possit appel-
lari , non à me-
ro possessorio .
Baldum consi.lx
xxiij.li.j.& an pos
sit appellari à me-
rò & à misto pos-
sessorio , vide eū-
dem Bal.cōsi. ccc-
lxxx.iij.lib.

nulla enim fit ei iniuria,si res reponitur in pristinm
statum.Sicut enim ante poterat petere:ita modo po
5 terit.Sed † si actor succubuerit :quia fortè nō habet
aliud auxilium, nisi possessorium:vel si succubue-
rit reus,qui non occupauit , qui non habet nisi re-
medium retentionis : tunc puto quòd posit ap-
pellare:hoc enim non reperio prohibitū & remanet
regula generalis:vt.l.& in maiorib⁹.C.de appe.Pro
hoc videtur.s.de appellationib.l.creditor.§.iussus.
vbi in actionibus ad exhibēdum:quæ minoris præ
iudicij sunt,quàm restitutio possesionis:tamen po
test appellari specialiter quando deuenitur ad æsti-
mationem.& sic non potest reparari per iudicium
petitorium.¶ Prætereà,video quòd si omittitur or
do petitorij,& possessorij potest appellari:vt. C. de
appella.l.prima.quare ergo non potest appellari : si
contra iustitiam mihi ius possesionis aufertur , qd'
6 plus est. Præterea,† in causis summarijs potest ap-
pellari:vt.C.quo.app.non reci.l.j.licet posit per a-
liud iudicium reparari:vt.s.de his qui sunt sui vel a-
lien. iuris.l.penultima.non tamen sine difficultate,
& sine magna læsione,pro hoc facit quod infra di-
cam,quòd quando ab interlocutoria illatum graua-
men non potest reparari,sin . graui læsione potest
appellaari. Possumus etiam dicere,quòd prædictis
a non obstat.C.si de momen.pos.fue.appella.prima.[a]
nam ibi non dicitur quòd non posit appellari . sed
quòd non obstante appellatione sententia fortitur
effectum.Nam appellatio à diffinitiua , tollit effe-
ctum sentētiæ:vt.l.j.in fine supra ad turpillianū .sed
7 appel.† ab interlocutoria non tollit effectum inter-
locutoriç,nisi secuta victoria:vt infra dicam.¶ Item
8 si †appellatur ab executione: licet debeat suspendi
executio,non tamen in totum:quia executor à quo
appellatur,potest rem,cuius possesionem recepe-
rat,sequestrari facere,si est mobilis , vel fructus rei
immobilis,faciet sequestrari. C.quo appella.non re
ci.l.ab excutione. Et quod ibi loquatur de iudice
exequente:patet ex eo,quod ibi dicitur, de fructi-
bus,qui erant tempore appellationis . ¶ Hoc præ
9 misso,† sententia lata in causa momentaneæ posses-
b sionis,licet sit diffinitiua: [b]vt dictum est, tamen in
hoc habet naturam intellocutoriæ:quia per appella
tionem talis sententia non tollitur,& iudex poterit
eam exequi salua proprietatis quæstione : hoc est,
quòd iudex ab eo cui restituit promissiones,& fide
iussiones recipiet , ita quòd res non posit perdi,
quin sit salua in causa proprietatis. Intelligo quando
illa causa potest agitari,& facilè.quod apparet ex eo
quod dicit ibi,momento &c.aliâs durabit apud eū,
quoad per iudicem appel. aliud fuerit iudicatum,
vt dicit text.in dicta.l.ab executione. Et aduerte,
quia loquitur ibi quando executor excedebat capi-
endo possesionem,& sic in illa excutione erat ma
gis quæstio possessorij,quàm petitorij.& ista quidē
10 æqua sunt,& iuri consona. De iure† canonico [c] non
c est dubium,quòd in causa momentaneæ possesio-
nis,potest appellari .Item habet vim appellatio.ab
interlocutoria,in hoc,quòd quando appellatur,de-
bet inseri causa. Ita videtur sentire Ioannes an.in ca
pitulo.pastoralis.extra de officio delega.¶ Redeo
11 †ad materiam.l.& primò quæro,quid est appel. ab
interlocutoria. ¶ Hostien.in.c.vt debitus. extra de
appel.in commento,quod ponit in summa, diffinit
sic: appellatio ab interlocutoria est ab audientia

a ¶ L.j.contrarium tenet Bal.in.d.l.j. in.j.colum.& vide Bal.in.l.cum clericis.ad finem.C.de episc.& cleri.

b ¶ Sit diffinitiua.sententia lata in causa possesionis est diffinitiua.vide per Moder.in rub.de re iudica.Barto.& Bal.in.l.post sententiam.C.de senten.

c ¶ De iure canonico.de iure canonico pōt appellari à sentētia possesiōis. vide per moder.in.l.fin .§.iussus.de app.& quòd dixi in.l.j. C.de mo.po. post Bar.Et an appellatio à possessorio requirat expresione m causæ,ad de Bal.in.l.j.in.ij.col.C.si momen.pos.¶ De ista materia appellationis ab interlocutoria:quid sit de eius effectu:vide Bartolum.in.l.ait prætor.§.per mittit.de minori.& in.l.intra vtile.eo.ti.& in.l.A Emeli⁹.in fi.e.ti.& Bal. in.l.cum clericis.de episc.& cleri.& qn̄ videt̄ renuntiare appellationi, vide in.l.ad so.C.de re iud.Spe.in ti.de app.§.in quibus.

d ¶ Appellare à citatione. Adde Bal.in.l.ij.C.de epi.audi.adde no.Innocē. in.c.præsenti.de rescri.& per aliquos in.l.arbitro. s.q satisd.cog. & adde qd' Bar.in extra uag.ad reprimendū in ver. p edict. dicit,ꝙ si iudex ciuilis hodie citet p edicta,extra casus positos in cle.j.de iudi.ꝙ dicitur partem grauare:& potest appellari , sed Imo.tenet cōtrariū in.l.iiij.§.prætor.s.de dā.infect, & ibi dixi post Bar.facit qd' not. Bal.in. l, j.aliâs.ij, C.de requi.reis.& quis posit citare per edicta. vide p Bal.in.l.ij.C.quomodo & quando iud.Et de hac citatione vide in. aut. si verò de crimine. de falsis. & in aut. q semel. qūo & qn̄ iudex. Et quid de absolutoria ab obseruatione iudicij, an ab ea posit appellari?vide Bart. in.l.Titia.s.de acçu.Et an à citatione omissa posit appellari ? vide Bal. quòd sit in.l. ab executio. circa ij.col. C. quorum appel.
Adde,an liceat appellare à nuntio citante?Bald.consil. cccxxiij.

minoris iudicis ad superiorem, propter graua-
men illatum,vel comminatū,prouocatio facta. Ista
enī non est bona diffinitio.Nā diffinit actum appel
landi,non ipsam appellationem:vt dixi.s.de appel-
lat.l.j.reprehendendo diffinitionem appellationis.
Prætereà,si inferior grauat me denegando mihi ius
vado ad superiorem:vt eum cogat,quod reddat mi-
hi ius:vt in authenti . vt dif.iud.§.si verò.colum. ix.
& tamen non est appellatio.C.vt lit penden.l.j.&in
authen.de mā.prin.§.sit tibi.vers.& nō permittere.
Prætereà illud,quod dicit de grauamine cōminato
licet tangatur per glo.C.de appel.si quis prouocatio
ne.debet intelligi,qn̄ comminatur tale quid, qd' p
appellationē à diffinitiua,vel ab ipso actu,nō posset
reparari:vt in casu huius. l.secus si comminaretur se
daturum interlocutoriam contra eum. Tūc em̄ pos-
set ab ipsa interlocutoria appellari,si eius esset natu-
ræ:non ab ipsa cōminatione.argumen.d.l.j.§.quæ-
situm.s.de appella.Dic ergo,ꝙ appellatio ab inter-
locutoria,est ius quo propter grauamen illatum à
minore iudice,qd' per appella.ab actu sequenti,nō
potest restaurari,seu retractari,iudex superior pro-
uocatur,& in euentum victoriæ tota causa deuolui-
tur. Quod sit ius daclaratur.s.de app.l.j. Quod aūt
dixi in euentum victoriæ causa deuoluitur.per hoc
differt à diffinitiua,quç statim deuoluitur:vt suprà
dixi.&.j.dicam.probatur de ap.c.non solū. lib . vj.
¶ Secundò principaliter quæritur,à quibus inter-
locutorijs posit appellari?& hoc per omnes partes
12 iudicij prosequamur. ¶ Primò,†an liceat appellare
d à citatione?[d]cano. dicunt ꝙ sic,siue quis grauetur in
citatione:qa asignet̄ terminus breuis:vt extra de di
la.c.j.siue citetur ad locum suspectum:vt extra de
ap.c.ex parte.In tantum ꝙ secundū Inno.nō est ne-
cesse,ꝙ pars perneniat ad iudicem, & locum tutum
asignari petat:licet Hosti.contra.Sed Io.and.tenet
e opi.Inn.[e]in.d.c.ex parte & eadem ratione videtur
idem,vbicunq; quis per citationem grauatur, siue
propter defectum iurisdictionis eius, qui citat: siue
propter priuilegium personæ citatæ:siue ratiōe rei:
super qua litigatur secundum eos.arg.extra de dila.
c.j.& quod no.in.c.ij.pe Inno.Sed de iure ciuili pu
to,quòd si quidem ad locum suspectum citetur quis
citatiōe reali,vt psonaliter ducat̄,ꝙ tūc posit appel-
lari:quia tale grauamen non potest reparari per ap-
pellationē à diffinitiua.arg.huius.l. Si verò citetur ci
tatione verbali:tunc si quidem in citatione exprimit̄
aliquid,propter qd' appareat manifestè, ꝙ non te-
f net̄ ire.[f]Et certū est,ꝙcitatio nulla est:vt.l.si cū dies.
§.pe.s.de arbi.& not.in .l.ij.s.si quis in ius voc.non
ie.plenè per Inno.in.d.c.ij.de dila.Si verò in citatio
ne non exprimatur aliquid tale:tunc si quidem est
g notū iudici,[g]quòd citatus ire non tenetur:citatio est
ipso iure nulla:vt not.in.l.quæsitum.s.de re iudica.
Probatur,extra de re iudi.&.c.pastoralis.in cle. Si-
verò iudici nō est notū,tūc citatio valet:vt.d.l. ij . si
qs in ius vo.non ie.& de iudi.l.si qs ex aliena.& neu
tro dictorum casuū appellare potest de iure ciuili.
Tn̄ propter regulā quæ ꝙ an̄ sn̄iam nō pōt appella
ri:vt.C.quo ap.non reci.l.an̄ sententiæ.& de episc.
audiē.l.ij.&.de iudi.l.aptissimi. Tum qa tale graua-
mē pōt reparari per appellationem à diffinitiua,vel
ab alio actu,q sequitur post citationem,si talis est ,
à quo posit appellari. Ergo à citatione nō appel-
latur:vt.l.j.§.quæsitum.s.de app. Qd' dico,ꝙ pōt

e ¶ Opi.Inno.vide Imo.in. l.accusare §. si quis in alio. ad Tebel.

f ¶ Non tenet̄ ire. Ad hoc bene facit text.in.c.si duob⁹ de app.quod not. Hosti.& doct. in c.cum ordinē. de rescrip.& ad materiam vide oīno Imo.post do.An. in.c.super literis. de rescript.& ibi dixi do . Anto.ꝙ vbi exe.iurisd.est notoria,ꝙ non tenetur quis cōparere p ea quæ habentur in.d.cle.pastoralis.de re iud.sed Imo.ibi tenet cōtrariū:qa notoriū non releuat ab onere proponendi:vt dixi in.l.ciues.C.de ap.& rn̄det ad d.cle.pastoralis. ꝙ ibi releuatur ex eo.quia non poterat sine periculo p-poni:quia citabatur quis ad locum notoriè non tutum:secus quando ad locum tutum.c.accedens.el.ij.vt lit.non contesta.& vide gl.in.d.c.super literis.in versi.nisi forsan.& ad prædicta vide Bal.& Ange.in.l.vt perfectius. in pe.col.C.de an.exce.

g ¶ Notū iudici.an exceptus clericus teneatur cōparere.Pau.de leaza.in cle j.de exces.præla.dicit ꝙ tenetur cōparere ad allegandū priuilegium : aliâs

appellari à diffinitiua, qnæ ſequitur, nõ eſt dubium.
Ab interlocutoria, pone exemplum: puta propter
contumaciam bona annotantur, vel ponitur quis in
banno: quæ annotatio, ſeu bannum non tollitur p
condemnationem, quæ ſequeretur ſuper delicto: vt
l.j.ſ.de requi.re. Ab iſto banno, ſeu annotatione, po
terit appellari: vt.C.ſi pẽ.app.mors inter.l.ij.ſecun-
dùm vnum intellectum. Veruntamen quia.ll.dicũt
ꝙ tales citati, ſi habuerunt iuſtam cauſam non com-
parendi, reſtituuntur: non aduerſus citationem: quia
hoc nulla lege cauet. Sed aduerſus ſentẽtiam, vel actũ
alium, qui emanauit vigore illius citationis vt.ſ.de in
integ.reſt.l.fi.& de re iud.l. quæſitum. ¶ Secundò
13 †quæro, quia poſt citationem diſputatur de perſo-
nai udicis, an à pronunciatione, quis pronuntiat ſe
iudicem eſſe, vel non eſſe, pars poſsit appellare? de
iure canonico non eſt dubium, ꝙ poteſt appellare p
regulam generalẽ quia poteſt appellari à quolibet
grauamine de iure ciuili.gl.dicit quòd poteſt, vt no.
C.ne fi.pro pa.authẽ. habita.in glo.quod puto ve-
a rum.[a] Nam ſi prouuntiat ſe non eſſe iudicem, poſt
interlocutoriam iſtam non ſperatur alia. ergo poteſt
appellari, vt dictum eſt. Aut pronuntiat ſe iudicem
cum non ſit, & tunc tale grauamen non reparatur p
appellationem à diffinitiua. Nam iſta vexatio quòd
cogatur coram non ſuo iudice litigare, non poteſt
tolli, ſicut nec tortura, vt hac.l. Nam executio talis
pronuntiationis fit coercendo perſonam, vt.ſ.de of.
eius cui man.eſt iuriſ.l.j.&.l.conſentaneum.C.quo-
14 modo & quando iudex ergo &c. Et eadẽ †rõne idẽ
dico, vbicunq; perſona grauatur ad aliquod factum
cohærẽs perſonæ. hoc enĩ ſi ſit, nullo appellationis
remedio poterit tolli, vt.l.in bello.§.factę.j.de capt.
& poſtli.reuer. ſecus ſi eſſet factũ non cohęrens per-
ſonæ, vt reſtituere poſſeſsionem, vt.ſ.dixi. Et hoc fa
cit ad multa quæ.j.dicẽtur. Pręter eà q negat iudicẽ
eſſe aliquem, diffinitiuam ſententiam diceret nullã,
non autem appellaret. & ſic ſtante, quòd non ſit iu-
dex non poteſt ſequi ſententia, quæ ſit ſententia ve
15 ra. ¶ †Tertiò quæro, quia poſt legitimam perſonã
iudicis, cõſueuit quæri de pſonis litigantium, Quæ
ro, an à pronuntiatiõe, ꝙ pars habeat legitimam per
ſonam ſtandi in iudicio, vel non, poſsit appellari? de
iure canonico non eſt dubiũ, ſed de iure ciuili exami
nemus, primò in procuratore. ſi quidẽ ꝓnũtiatur nõ
eſſe procuratorẽ põt ꝓcu.appellare, qa cũ eo nõ ſpe
ratur alia diffinitiua. Si verò pronũtiatur ꝓcura.ad-
uerſarius, ſi grauatur, põt appellare quoniã ex hac ꝓ-
nuntiatione non efficitur procu. nec acta cũ eo præ
iudicarent dño, vt.l.cũ non iuſto.ſ.de collu. dete.&
no.in vl.q.C.de fur.l.falſus. Ideò ſi procederetur, &
vinceret aduerſarius, non prodeſſet, nec per appella
tionem à diffinitiua iſtud grauamen poteſt reuocari
ſicut dicimus.ſ.qñ nõ idoneus fideiuſſor approbat:
vt.l.ſi ab arbitro .ſ.qui ſatiſd.cog.&.ſ.ti.ij.l.fi. Sed
in tutore, ſi iudex pronuntiat eum non eſſe legiti
mum tutorẽ, idẽ quod in procuratore eadẽ ratione.
Si verò pronũtiat eum eſſe tutorem, tunc ſi quidem
adiecit iudex decernens ratum eſſe, quod eo autho-
re factum erit, nõ poteſt aduerſarius appellare, qa nõ
grauatur, qm̃ valent geſta p eum, vt.ſ.qđ fal. tuto.
autho.l.j.§.idem Pomponius. Si verò ꝓnuntiat ipm
eſſe legitimum tutorẽ ſimpliciter, tunc poſsit appel
lari ſicut in procuratore: quia geſta p eũ nõ præiudi
cãt pupillo, vt.C.in qui.cau.in integ.reſti.nõ eſt ne
ceſſa.l.ſi tutor. Si verò in principali perſona iudex
pronũtiat eum nõ habere legitimã perſonã ſtãdi in
iudicio, vel ſi pronũciet eum non eſſe legitimũ, vt
minorem ex aſpectu, tũc nõ poteſt appellare, quia
non grauatur. qm̃ ſtatur huic pronũtiationi, niſi ſit p
ſona, cui poſsit imputari quia debebat ſcire veritatẽ:
vt.l.minor. xxv.annis ex aſpectu.de mino. Et ſic po
teſt intelligi.ſ.de mino.l.ait prætor.§.permittitur.
16 ¶ †Quartò quæro, quia poſt examinatas perſonas
diſputatur ſuper obiectis contra libellum circa ſe-
riem ipſius: vtrum ſi iudex pronuntiat, non eſſe
procedendum, vel eſſe procedendum: non ob. obie
ctis contra libellum: pars, quæ grauatur, an poſsit
appellare? de iure canonico nõ eſt dubium, ꝙ poteſt
vt extra de appel.c.ſignificantibus. vbi ſi non facit
declarari rẽ, quæ obſcurè poſita eſſet in libello, ap-
pellatur. De iure verò ciuili ſi quidem pronuntiat
non eſſe procedendum, certum eſt quòd poteſt ap
pellare: quia non ſperatur alia diffinitiua. Si verò
pronuntiat eſſe procedendum: tunc ſi quidẽ exce-
ptiones cõtinebant aliquid, ꝓpter quod ſimpliciter
ſuper libello non erat ꝓcedendum, tunc põt appella
ri. Vexat enim me in litigando: qđ grauamen non
poterit tolli per appellationem à diffinitiua: vt hic.
Si verò non impediebat ſimpliciter, ſed reqrebat, ꝙ
pars declararet vel rem, vel cauſam, vel aliud ſimile:
tũc eſt dubium. Poſſet enĩ eligere rem, vel cauſam,
ſuper qua ſimpliciter non deberet procedi: & poſ-
ſet eligere cauſam, ſuper qua eſſet procedendum.
In dubio autem interpretamur in cauſam impe-
dientem: vt.l.ſufficit.ſ.de condi.indebi. dicam ergo
17 poſſe appellari: vt.d.c.ſignificantibus. ¶ Quintò
quæro, ſi obijciatur aliqua exceptio dilatoria, & iu-
dex ſuper ea pronuntiauit: an pars quę grauatur poſ
ſit appellare? reſpondeo, ſi quidẽ pronuntiauit non
eſſe procedendum obſt. exceptione, tunc idem eſt,
quod abſoluere ab obſeruatione iudicij: & tunc non
eſt dubium, ꝙ poteſt appellari etiam de iure ciuili:
quia non ſperatur alia ſententia ſuper dicta inſtan-
tia. Si verò pronuntiauit eſſe procedendum, cũ non
deberet: tunc põt appellari ſi exceptio, quæ oppo-
nebatur erat legitima: cum tale grauamen non poſ-
ſit reparari per appellationem à diffinitiua. Si enim
iudex cogit me litigare tempore, quo non debeo:
talis moleſtia non poterit tolli per appellationem
à diffinitiua: quia continet grauamen conſiſtens in
in facto, qđ cohæret perſonæ: vt dictũ eſt. Pro hoc
eſt caſus.j.eo.l.proxi. vbi ideò reprobat appellatio:
quia exceptio dilatoria non fuerat iuſta: ergo à con
trario põt appellari, vbi ꝓponeret exceptio dilato
ria legitima. Et idem videt dicẽdũ p eandẽ rationẽ
in omni exceptiõe, quę opponit ad ꝓceſſum, etiã
ſi ſit perẽptoria: vt exceptio rei iudicatæ, trãſactio-
18 nis, iuriſiurandi & ſimilium. ¶ †Sextò quęro[b]: quia
b quandoq; poſt citationẽ procedit contra cõtumacẽ
ad primũ vel ſecũdum decretũ, vtrũ poſsit appella-
ri? de iure canonico nõ eſt dubiũ, ꝙ põt: de iure ve-
ro ciuili Dy. tractat in materia primi & ſecundi de
creti, quã ponit in.l. ſi finita.§. Iul.ſ.de dã. infec.&
ego recitaui.d.l.ſi finita.§.ſi fortè. & dicit ꝙ ſentẽ
tia primi decreti eſt interlocutoria, tamẽ qa ius agẽ
tis non abſorbet: vt in aut.ei, qui iurat.C.de bon.au-
tho.iudic.poſſ. Ideo nõ poterit appellari. Sentẽtia
verò ſecundi decreti ſimiliter eſt interlocutoria ſecũ
dùm eũ. qđ patet: qa põt ferri parte abſente & lit.
non cõteſta. vt ibidem ipſe dicit. Tamẽ quia abſor-
bet ius partis, poteſt appellari per hãc legẽ. ¶ Ego
dico, quòd à primo decreto non poteſt appellari.
nam cum per primũ decretũ nõ tranſeat, niſi deten
tatio nuda, qđ eſt min⁹, ꝙ̃ momentanea poſſeſsio,
non poterit appellari, ſicut à ſentẽtia momẽtaneæ
poſſeſsionis: hoc tamẽ ſic limito. Nam ſi per primũ
decretũ acqreretur miſsio in poſſeſsionẽ, ius quęrẽ
di fructus, quod eſt quandoq;: vt.l.Fulcinius.§.fin.
& ibi no.ſ.ex qui.cau.in poſ.ea. Tũc poſſet appel-
lari: quia in illa parte aufert irreuocabiliter ius par-
tis: nec ſup hoc ſperat alia ſnĩa. Facit qđ no.p Cyn.
C.de boñ.autho.iudi.poſ.l. cum ꝓponas circa finẽ.
19 Itẽ† ſi reus veniẽs vellet defendere & allegare ali-
quam cauſam, ꝓpter quã nõ deberẽt expẽſæ de iu-
re reſtitui: & iudex ꝓnũciaret ipſum nõ eſſe audiẽ
dum, niſi refectis expenſis: tunc ab hac pronuntia-
tione poſſet appellari. ſicut.ſ. dictum eſt: quando
pronuntiat

tenetur ſnĩa ordinarij.de priuileg.c.cum perſona.in.vj.quod eſt verum. ſe-
cundũ eũ, niſi exceptio eſſet notoria: de hoc.ij.q.vj.ſi eps.& de acc.c.veniẽs:
ex quo infert Pet.de.Ancha.in.d.cle.j. ꝙ clericus citatus à ſeculari, non te-
netur comparere, ex quo eius exemptio eſt corpori iuris incluſa: & per
conſequens notoria: vt in.c.nullus iudi.de foro competenti & facit quod
no.xxiij.q.viij.cõ
uenit.& in Spe.de
citati. §.j.ad fi.ver
ſiculo ſed pone cũ
laicus. ſecundùm
Pau. Sed aduerte,
Io.an.in mercu.in
regula ſcienti. po-
nit circa prædicta
ij.q.j.ſi exemptus
ſubmiſit ſe iuriſdi
ctiõi ordõarij igno
rantis ipſum exẽ-
ptũ: an valeat ſen-
tentia, quã tulit cõ
tra ipſum ſibi non
parentem. Secun-
dò, ſi iudex laicus
citauit verè clericũ
qui tamen commu
ni opi. laicus puta-
batur: quem, quia
nõ comparuit, ex-
bãniuit: ã teneat bã
num? dicit, ꝙ non
& ibi pleniſsimè
diſtinguit quando
citatus teneatur cõ
parere, vel non: &
ad prędicta omnia
vide Pe.de ancha.
in dicta clem. pri-
ma.de exceſ. præ
lato.

a ¶ Puto verum. cũ
Bar. hic etiam con
cordat idem Bart.
in.l.ij.ſ. ſi quis in
ius voca.non ierit.
& Adde tex.in.c.
ſignificante.de re-
ſcrip. vbi à pronũ
tiatione per quam
iudex pronuntia-
uit tacitè, vel ex-
preſsè, ſe iudicem:
poteſt appell. quẽ
tex. ad hoc ibi no
tant docto.& ad-
de, ꝙ iſtud eſt cla
rum de iure cano-
nico, & etiam de
iure ciuili, vt hic
habetur. & adde
no.in.l.ſecunda.C.
de epiſcopali audi
dietia.& ſentit In-
no.quod.ſ.in.c.ſu
per literis.in.ij.co
lum.de reſcri. imo
talis ſententia non
poteſt p iudicem
reuocari.c.ſignifi-
caſti de.off.deleg.
dixi.in.l.quod iuſ
ſit.de re iudic. ſed
an aduerſus eum
poſsit peti reſtitu
tio: vide Imo.in.l.
quidam.in.xvj.co
lumna.de re iudi.
Et not.in materia,
quòd aliud eſt ſen
tentiare, aliud gra-
uare. Nam ſi ſentẽ
tia nõ eſt lata de iure, etiam ſi in effectu non grauat, põt ab ea tanq; ab ini-
qua appellari.l.ait prætor.§.permittitur.de minoribus. Sed à grauamine,
niſi grauet, non põt appellari: quia eſſet implicare contradictionem. ita di
cit Bal.in.c.j.§.iudices.de pa.iur.fir.& dicit Bal.in.l.poſt ſententiam. in
in.ij.col.C.de ſen. ꝙ ſi quis non grauatur in iure ſuo non poteſt appellare.
alle.Inn.in.c. bre-
ui.de iureiuran.&
Adde ꝙ idẽ quod
Bar.hic.tenet Ab.
in.c.qđ ſuper eo,
de appellationib⁹.
Et ab extra in ma-
teria, adde, ꝙ ſi iu
dex diſsimulat au
dire: & non proce
dit, nec interloqui
tur, ꝙ ab eius tar-
ditate nõ põt ap-
pellari. ſecundum
Bal.in.l.fi.in.j.co.
C.de ſen. ſed de-
bet ſuperior adiri.
Et ꝙ à ſententia,
qua pronuntiatur
probatũ eſſe, vel
non, poſsit appel-
lari. vide Bal.in.l.
ante. C. quorum
appel.& Bal.in.l.
arbitro. ſ.qui ſa-
tiſda.cog.& no.ſe
cundum Bar. quia
ſi lata eſt interlo-
cutoria, à qua non
poſsit appellari
de iure ciuili, de-
bet ſaltem ille cõ-
tra quem lata eſt,
petere quòd reuo
cet eam, per regu
lam.l.quod iuſsit.
ff.de re iudic. alſ
ſi non petit vide-
tur ſententiæ ac-
quieſcere. & non
reuocaret per ap-
pellationem diffi
nitiuam, niſi in ca
ſibus de quib⁹ in
c.fi.de app.in.vj.
& de iure in hoc
non poſſet in alijs
caſib⁹: quia acquie
uiſſe videtur. Ita
no. dicit Bar.in.d.
l. quod iuſsit. &
bene.
¶ Adde, an appel
lari poſsit à ſentẽ
tia, qua quis ſe fa-
cit iudicem cõpe-
tentem. Bal.conſ.
ccxlij.j.lib.

b ¶ Sextò quæro.
vtrum à ſententia
primi & ſecundi
decreti poſsit ap-
pellari? Adde qđ
Bar.in.d.l.ſi fini-
ta.in.§.ſi fortè. hic
allega.per Barto,
videtur ſequi in

hoc opi.Dy.licet aliud non dicat hîc.Aliter loquitur Ioan.an.in tit.de primo & secundo decreto.circa prin.in.§.seq.sed concor.vt per Imo.in.d.§.si fortè.adde in.§.non autem statim.& vide Bald.in.l.ij.C.de epis.audien. qui impugnat Bart.& quid si ex tali missione trãsferatur possessio,an possit appellari?vide not.Bal.in.l.cõsentaneum.versi.quæro nunquid ex tali missione .C. qũo & qñ iudex . De appella.à secundo decreto, vide Bal. in aut.ei qui.in añ pen.col.C. de bo. autho.iud.pos.& in.l.ij.in.xj. qõ.si ex noxa. cau.aga.

a ¶ Tertiò principaliter.& adde ad materiam,ꝙ dilatiões sunt ita moderatę,ꝙ nõ transeat instantia assignata à lege , vel statuto,vel ab homine secundũ Inno .in.c.de causis, de offic.delega.& de accu.ad petitionem.& vide Imo. in.l.qui ante kalẽdas.de verb . obli. Bar.in extrauagã. ad reprimendũ.in ver.per edicta. & Pet.de Ancha.in cle .j.de fo.cõpe. & vide Bal .in.l.j. in prin.C.de dila.

pronuntiat actorem non esse audiendũ : eadẽ ratio-
20 ne.Itẽ† si ideo,qa missus ex primo decreto non ad-
mitteretur in possessionem,pars mulctaret,vel cõ-
dẽnaretur ad interesse,posset appellari : vt.l.credi-
21 tor.§.iussus.s̈.de appe. ¶†In eo vero,quod dicit de
secundo decreto,ꝙ põt appellari :intelligo eo casu,
quo põt proferri contra absentem,& non latitantẽ:
vt.d.l.si finita.§.si fortè.s̈.de dã.infect.& ibi dixi.Si
verò ꝓfert cõtra latitantẽ:tunc esset verè cõtumax.
& nõ audiet appellans,secundũ ea,quæ dixi in.l.ex
22 cõsensu.in fi.s̈.de ap.& est expssum.j.e.l.fi.¶†Ter
a tiò principaliter[a] est videndum de interlocutorijs q̃
b occurrunt post lit.contest. Primò quæro [b] si datur
nimis breuis dilatio ad probandum,an possit appel
lari?dico,ꝙ non:qa non grauat pars.Nam si non po
test probari in prima,petet secundam,& dabitur:vt
23 l.fi.s̈.de fer.Sed si petit†secundam ex iusta causa,&
sibi denegatur:an possit appellare?videtur ꝙ sic.ar-
gu.eius,quod dictum est.s̈.s.quando audientia de-
negatur.Sed istud verum est, quando denegatur in
totum:ita ꝙ non speratur alia diffinitiua : hîc dene-
gatur certus actus:& sic tale grauamen poterit repa
rari per appellationem à diffinitiua. Et ideo dico, ꝙ
non potest appellari,nisi fortè ex dilatione facultas
probationis deperiret:quia essent senes,valetudina-
rij,morituri,vel subitò absfuturi:vt in.l.in legeaquil.
si deletum.s̈. ad legem aquiliam.vel si emineret ali-
quis casus instantis periculi in persona testium, ex
his,quæ dicũtur in.l.ij.iij.& seq.s̈.de don. cau.mor.
tunc posset appellari:quia tale grauamen nõ potest
reparari per appellationem à diffinitiua: ergo &c.vt
hac.l.Consulo tamen,ꝙ talis causa exprimatur corã
iudice:vt sic causa grauaminis euidentius appareat.
24 ¶ Secundò,†quæro quid si datur[c] dilatio nimis ma-
c gna,vel datur dilatio secunda:cum dari nõ debeat se
cundũ formam.l.fina.s̈.de fer. An pars quæ ex hoc
asserit se grauatam,possit appellare de iure ciuili?vi
detur ꝙ sic.sicut quando aliquis admittitur ad pro-
cedendum:cum non debeat admitti:vt dictum est.
In contrarium facit:quia tale grauamen potest repa
rari per appellationem à diffinitiua.Solu. dic, quan
doqꝫ terminus est ita longus,ꝙ certũ est,vel verisi-
militer apparet litem non posse finiri intra tempus
constitutum lege,vel statuto:tunc potest appellari
quia non speratur diffinitiua. Tantum enim est da-
re talem terminũ, quantum absoluere partes ab ob-
d seruatione iudicij. quod est verum , si detur actori:[d]
vt.C.de temp.in integ.restit.pe.l.petendæ.facit. C.
de iudi.l.properandũ.§.sinautem vtraqꝫ.si verò di-
ctum spacium non excedatur :si quidem dicta dila-
tio,quæ statur,est intra terminum constitutum.C.
de dilati.l.prima.tunc non potest appellari:quia iu-
dex non grauauit partem. Est enim in sui potestate
hoc facere:vt ibi patet. Si verò terminum excessit:
tunc idem:quia iudex non grauat dando dilationes
tali grauamine,quod non possit reparari per appel-
lationem à diffinitiua.Sed si intra terminum,vel di-
lationem,quam non debet dare , recipiat probatio-
nes,quas non debet:tunc potest esse , quod graua-
uit:vt dicam in sequen.q.Nec obstat si dicis,admit-
tere ad procedendum illum,qui non debet est gra-
uare:quia verũ est in eo,qui nullo modo debet ad-
mitti:vt dictum est,suprà in his,quæ fiunt ante litis
contest.sed postꝙ lis est contest.& constat partem
debere admitti ad litigãdum:totũ id tempus quod
est cõstitutum instantiæ,est in potestate iudicis:ita
tñ,ꝙ tempus non proroget:vt.C.de iud.l.properan
e dũ.§.sinautẽ vtraqꝫ.¶ Tertiò quæro[e],pone ꝙ†iu-
25 admittit probationes,quas non debet admittere:an
ille contra quem fit, possit appellare? Respondeo,
aut sunt probationes omnino impertinẽtes:& pars
non grauatur.Aut sunt probationes super aliqua re
quæ adminiculantur ad causam:& tunc licet iudex
non debeat,nec possit admittere:vt quia elapsi sunt

b ¶ Primò quæro. Vide. c.j .de dila. quod ad materiã allegat Bart. in. l. iiij.§. ptor.in. iiij. col.de dam.infec. & quod no.Bart. s̈.ea.l.in .ij.qõ. & quod not.Bart.in l.j.& ibi dixi.s̈.de re iud.& vide quę dixi post Bart .in l.j.in.iij.colũ.s̈.de iuris.om.iu.Bart. in.l.iij. C. de epis. audient. & etiam quid si iudex nullam det dilationẽ, & deneget audiẽtiam.

c ¶ Quid si. datur. Adde Bal .in.l.ij. C.de epi.audiẽ.& in.l.j.C.de dila .in princip.

d ¶ Detur actori .Adde,ꝙ idem videtur, si statueretur reo prætereꝙ in casu.d.l.petendæ.no.per Barto. & Bal.

e ¶ Tertiò quæro.si iudex admittit probationes,quas non debet admittere&c.Adde Spe.in tit. de teste.§.j .in ver.recepta aũt &c.& per doc.in.l. arbiter.qui satisd.cogan.& Bal.in. d.l.ij. C.de episco.audien.

termini,vel publicati testes , vel teste: inimici pro-
f ducuntur[f], vel quid simile: si tunc iudex admittit,
grauat partem intantum , quòd potest appellari:
Ratio,quia per appellationem à diffinitiua,tale gra
uamen non potest reparari. Quod probo . Nam te-
g stis quis non debet examinari:quia minor,[g] vel in fa
mis , vel quia sit elapsus terminus :si examinetur,&
deponit pro parte,facit aliquod indicium:vt.s̈.ad sil
la.l.prima.§.impuberes.& de pœnis.l. qui vltimo.
Facit quod no.C.de fide instrument.l.sicut iniquũ.
vbi instrumẽtũ etiã nõ solẽniter factũ ,facit indiciũ.
Si ergo contingeret probationes esse dubias: tamen
iudex propter illas probationes , licet nõ debuerint
admitti,faueret parti,tam in causa principali,quàm
appellationis.est ergo iusta causa appellandi argum.
optimum.s̈.de alie.iud.mut.cau,fac.l.iij.§.primo.ꝓ
hoc.s̈.de appell.l.à sententia. vbi propter illud qua-
lequale præiudicium,permittit appellari. ¶ Et ista
26 fit†vna regula satis nota. quod qnando per appella-
tionem à diffinitiua non potest reparari perfectè,qn
aliquale præiudicium faciat,potest appellari.& pro
hoc.s̈.de appellationibus.l.prima.§.quęsitum.vbi p
mittitur appellari à mendaci relatione.Ratio,quia si
Princeps consuleret,& sententia daretur, iudex ap-
pellationis faueret sententiæ latę secundum consiliũ
Principis:& sic per appellationem à diffinitiua non
est plenè consultum cõtra tale grauamen.Et ista suf
ficiãt circa appellationem ab interlocutoria:superest
vt videamus qualiter sit appellandum , cum appel-
latur ab interlocutoria. scilicet vtrum in scriptis vel
sine.& de modo procedendi super ea.de quo dicam
statim.j.eo.l.eius, qui.

POMATES.

f ¶ Producuntur. ergo inimicus facit aliquod indicium,vide Alexã. in.l .maritus.in apostilla. de quæstio.

g ¶ Quia minor. Adde Bald. in dicta.l.ij.C. de episco.audien.

SVMMARIVM.

1 *Appellari posse à pronuntiatione,quòd non obstantibus exceptionibus ad ulteriora procedatur:si est iniusta:secus si est iusta.*
2 *Causa,quòd debeat inseri in appellatiõe ab interlocutoria.*
3 *Appellatio ab interlocutoria,quòd debeat iustificari ex causis in ipsa insertis.*
4 *Appellatio ab interlocutoria,quòd sit fienda in scriptis.*
5 *Appellationis ab interlocutoria effectus,an sit suspendere pronunciatum:& qualiter.*
6 *Iudex,à cuius interlocutoria,est appellatum,si appellationi non detulit:non habet ipsum in processu de cætero citare:& est tunc uerus contumax.*
7 *Intelligit uerum,si iudex dedit appellanti apostolos.*
8 *Lis,an debeat contestari in causa appellationis ab interlocutoria?*
9 *Practica impugnandi & iustificandi appellationem ab interlocutoria:ubi quòd ex primis actis impugnari & iustificari debet:& qualiter hoc intelligatur.*
10 *Sententia in causa appellationis ab interlocutoria ,profertur in scriptis.*
11 *Causa appellationis mota,si proñũciatur bene appellatum tota causa deuoluitur ad iudicem appellationis .Et quid si pronuntiatur malè appellatum?*

LEX IIII.

EIus qui. Propter supplicationẽ factam Principi,iudex inferior non impeditur procedere. & qui ob eam causam appellat,non audi
1 tur.hoc dicit.¶ Ex hac†lege nota,quòd quando iu-
dex non obstant.exceptionibus oppositis ad pro-
cessum,pronuntiat esse procedendum:si iustè pro-
nunciaret,non appellaretur.ergo à contrario si iniu
stè pronuntiaret,à tali grauamine posset appellari.
quod est no.& not.per glossam.C.ne filius pro pat.
aut.habita.Rationem dixi in lege præceden.qa tale
grauamen non potest reparari per appellationem
2 à diffinitiua.¶ Secundò not.†quòd in appellatione
h ab interlocutoria,debet inseri causa.[h] quod apparet:
quia si causa non deberet inseri, appellatio interpo-

h ¶ Inseri causa. De hoc adde ad sciendum ,vtrũ requiratur,vel nõ. Dic ꝙ ab interlocutoria,quę habet vim diffinitiuæ propter duo concurrẽtia. Primò,qa non expectat aliã post se,& ea lata iudex functus est officio suo.Secũdò: quia imponit finẽ controuersiæ .de qua est quęstio ,appellãdum est ab ipsa ea forma , qua appellatur à diffinitiua:& potest impugnari, & iustificari appella . ex nouis actis , sicut appellatio à diffinitiua.& hocideo quia mistim tribui debet extremo,in quo potẽtius incalescit . l. quæritur.s̈.de statu hominũ.Quæ autem sint istę interlocutorię ,vide per domi. Anto. in rubrica , extra de re iud.per Lu.

in rubri.& in.l.j.š.de re iudic,& ista decisio,& conclusio videtur de men-
te Abba.& Ioan.Andræ.in.c.peruenit.el secundo.de appellationi. & cla-
rius Bald.qui eam confirmat, in.l. minoribus.C.de his,quibus vt indignis.
quem sequitur Petrus de Ancharano in.l. iij.§.finali.š.de appellationi.&
do mi.Ant.in.d.c.peruenit.el.ij. de appellat.& in.c.tua nos.eo.titu.de ap-
pella. Et pro pdi-
ctis bene facit.l.si
pecuniã .C. de re
iudi. vbi glo. sen-
tit,quòd appellet
à præcepto, iũcto
textu ibi,finita dif
finitiua. Et ita te-
net Bal.ĩ addi.Spe
cul.in titul.de ap-
pella.in versicu.in
his, quæ continẽt
publicam vtilita-
tẽ.&c. Sed contra
hoc facit.l.ait præ
tor.§.permittitur
de mino. vbi Bar.
videtur sentire cõ
tra. & potest re-
sponderi , quòd
ibi Bartolus ma
lè loquitur, & ꝙ
sufficit ibi dicere,
in genere tale præ
ceptum esse iniu
riosum,id est iniu
stum. Vel potest
dici, quòd ibi lo
quitur quando in
appellatione fate
batur se debitorẽ
minoris , & ideò
appellatio videba
tur frustratoria,
manifestè.& si nõ
valet ibi, nisi inse
ratur causa , quia
iudex pręcepit in
iustè, vt solueret
minori carenti cu
ratore. Secus autẽ
dico, quando esset
aliqua interlocu-
toria, quæ post se
expectaret aliam diffinitiuam . Nam tunc in casibus, in quibus appellari
potest, appellabitur, vt à mera interlocutoria:vt not.gloss.in clementi.fi-
na.de appellat.Not. tamen quòd si per apertam naturam verborum pro-
nunciationis,apparet de iniustitia,non requiritur causa secundum Bald.in
l.terminato.in vltima colum.C. de fruc.& lit.expen.& in.d.l.minoribus.
Et an sufficiat generalis causæ insertio, vide Baldum, quòd non.in.l.eos.in
§.si autem.C.de appellatio.in princi. & dixi latè post Bar.in.l.prætor. in
prin.š.de ope.no.nuucia.& not.modern.in.l.j.§.libelli.š.de appel. Et vbi
mandatur aliquid per interlocutoriam,quod non potest mandari per diffi
nitiuam,appellatur ab ea sine expresione causæ. Bald.in.l.ante sententię.
C.quorum appel.& ibi subdit,an sit opus,quòd causa expressa in appella-
tione sit probabilis,nec ne,si non est expressum in iure,est arbitrarium.&
hîc vide per Imo.& vide ad supradicta gl.fin.in.c.fin.in versicu.inanes.de
elect.libr.vj.& Bal.in.l.actori.C.de re.credi. Quæ autem,& qualis debet
esse causa dixi post Barto.& Ang.in.l.prætor.in princip.de ope.no.nun-
cia.& ibi limitaui de appellante,de quo etiã per Bal. in.d.l.minoribus.de
his quibus,vt indig. Quid autem in confesso appellante,an debet causam
exprimere,vide per docto.in.l.fin.§.iussus.š.appel.
¶ Adde,quòd specialis insertio causæ requiratur,Baldum consi.ccclxvij.
primo libro.

sita ob causam iniustã , nõ reĳceret:quia posset ap-
pellatio iustificari ex aliĳs causis: vt.š.de ap.l.scio in
fi.& hoc patet de iure ciuili.qa omnes.ll.tractãtes de
appellatione ab interlocutoria,pmittũt ex causa ali-
cuius grauaminis illati cõtra iustitiã appellare:vt.š.
eo.l.ij.ibi.si cõtra.ll.iudex hoc faciat.š.de appel.l.j.§.
quæsitũ.ibi quid em̃, si in cõsulẽdo mẽtitus est &c.
&.C.quo.ap.nõ reci.l.ab executio.ibi.nisi fortè mo
dum executionis excedat,vt.š.de mino.l.ait prætor
§.permittitur:ibi,quasi aduersus iniuriã &c. ¶ Ter-
3 tiò est notandũ,† ꝙ appellatio ab interlocutoria de-
bet iustificari ex causis insertis in ipsa appellatione,
nõ ex aliĳs. Quod patet hic eadẽ ratione.qa si ex aliĳs
causis posset iustificari,nõ reĳceret appellatio.quod
est not.& singulare hic:&.l.ait ptor.§.permittitur.
š.de mino.& de iure cano.est clarũ, vt extra de app.
a c.cordi.lib.vj. ¶ Primò quæro,[a] vtrũ† quãdo appel
4 latur ab interlocutoria, sit appellandum in scriptis?
gl.mouet.š.eo.l.ij.de appel.l.j.in fi.& ibi determĩat
gl. ꝙ nõ sit necesse appellari ĩ scriptis,qa ipsa ĩterlo-
cutoria nõ est pferenda in scriptis.sed de iure cano-
nico determinatũ est cõtra:vt extra de appe,c.cordi
lib.vj. Potest persuaderi etiã de iure ciuili esse verũ
sic in appellatione facta ab interlocutoria debet in-
seri causa: vt dictum est, & dari iudici in scriptis:vt
ex insertione causæ posit deliberare, vtrũ partẽ gra
uet,vel non.sicut dicimus in libello:vt.C.de lit.con-
testa.auth.offeratur. Item in appellatione ab inter-
locutoria non licet vagari , sed oportet, quòd persi-
stat in causa proposita : & sic debet dari in scriptis.
sicut dicimus in libellis accusatoriĳs : vt.l.libello-
rum.š.de accusat. Facit.š.de iniu.l.prætor edixit.in
prin.&.l.item exigit de dolo.& ita obseruat consue
tudo.Facit.C.de priuil.schola.l.fi.libr.xij. ¶ Secun-
5 dò quęro,† quis sit effectus appellationis ĩterposite
ab interlocutoria:& videtur,quòd statim ea interpo
sita , debeat supersedere à procedendo,iudex à quo
appellatus:vt.C. quorũ appell.non reci.l. ab execu-
tione.in fin.ibi, si eos perperam intentionem cogni
toris suspendisse claruerit &c. Pro hoc.š.de mino.l.
intra vtile. In contrarium videtur casus de appellat.
b c.non solum lib.vj.Solutio.dicendum est , [b] ꝙ est in

a ¶ Primò quæro.vtrũ appellatio ab interlocutoria debeat fieri in scriptis:
adde Barto.in.l.nec quicq̃.§.vbi decretum.š.de officio proconsul.& vide
Baldum & Angel.in.l.patris & filij.de vulga.& pupilla.quod hodie est
determinatum per.c.cordi.de appella.in.vj.Intelligo similiter idem habe
re locum in interlocutoria habente vim diffinitiuę:vt colligitur per docto
res.in.c.cupientes.de electio.in.vj.vide Spec.& Ioannem andræam in.c.
cordi.de appellationibus.in.vj.& eodem titulo.in.c.appellan.in.iiij.glos.
Sed an hodie valeat statutum,quòd posit appellari ab interlocutoria sine
scriptis:vide Romanum in rubrica de arbitris .in.xij. charta. & ad Barto-
lum hîc adde Baldum.in.l.eos.§.si autem.& ibi Bartolus in principio.C.
de appellationibus.& vide per Modernos.in.l.prima .§.libelli.š.de appel

latio. ¶ Ab extra quæritur vltra Barto.an appellatio ab interlocutoria ex
tinguat pronunciatum:vide Barto.in.l.furti.§.j.in fine.š.de insa.& Specu.
in titu.de appellatio.§.restat videre.in fi.ad supradicta per Bartolum in.ij.
quæstione.vide Bald.in.l.fina.š.de in integ.restitu.C.de dila.in.l.à proce-
dente.& in.l.generaliter.§.j.de rebus creditis.& Specu.in titu.de appella.
§. nouissimè, in
versicu.sed vt su-
pra. ¶ Quid autẽ
in diffinitiua? vi-
de Specula.in tit.
de appellat.§.nũc
breuiter.in princ.
& in versi.licet au
tem.& an debeat
pars citari:vide in
c.eum,qui.de do-
lo & contu.
b ¶ Dicendum est.
Adde quod dixit
Innocẽ.in propo
sito.in.c.cum cau
sam. de re iudi.&
not.in.l.siue.C.de
dila.Quid autem,
si non sit appella-
tum à sñia interlo
cutoria:vtrũ intra
tẽpus appellandi
posit iudex pro-
cedere? vide nota.
Bal.in.l.ita demũ.
C.de procur.& in
c.fin.de appel.in
vj.& gl.& ibi no.
in.l.à procedẽte.
C.de dila.& Bald.
in.l.generaliter.§.
j.&.C.de reb. cre.
Et ad intellectũ
d.c.non solum.vi
de.c.ex parte. de
rescri.& vide do.
Antoñ.in.c .dile-
ctus .el .ij . de re-
scrip. & vide Bar
to.in dicta.l.gene
liter.§. fin.& etiã
Bartol .in.l.ij. de
episcop . audien.
& Innocen .in.c.super his.de appel.

potestate iudicis à quo appellatur , vel procedere,
vel appellationi deferre.& istud probat text. in di-
c cta.l.intra vtile.[c] ibi, præses in euentum appellatio-
nis,cætera cognitionis distulit.Et sic apparet,quòd
ipsa appellatio à grauamine,nõ suspendit officium
iudicis à quo appellatur:sed ipsemet iudex deferen
do appellationi suspendit officium suum.Et sic ap-
paret quòd.c.non solùm,procedat de iure ciuili , vt
dicamus:aut iudex detulit appellationi,& suspensa
est eius iurisdictio:vt in capitulo.cum appellationi-
bus.extra de appella.lib.vj.quia ipsemet suspendit.
d Aut non detulit[d] appellationi:& potest procedere
in causa,donec sibi inhibeatur per superiorem:vt.d.
c.non solùm.& valet processus interim factus. Sed
si pronuntiabitur bene appellatum, omnia reuoca-
buntur:aliâs firmus[f] remanebit processus:vt ibi pa-
e tet. Et est nota.[e] quod† postq̃ quis appellauit ab in-
6 terlocutoria,iudex primus non habet ipsum in pro
cessu decætero citare:cum appellando videatur re-
f cusare[f] se nolle coram eo litigare , & comparere,&
sic est verus contumax,qui non est amplius requi-
rendus:vt no.in.l.fi.š.de in integ.restitu.&.l.ex con
sensu.§.fina.de ap.& est expressum extrà de do. &
contu.c.ij.libr.vj. Quod intelligo,si iudex à quo est
appellatum,appellanti dedit apostolos refutatorios
prout debet:aliâs secus.Nam eo ipso, quòd ei nõ da-
ret apostolos,grauaretur:vt probatur extrà de ap.c.
ab eo.lib.vj.& eod.tit.in clemen.j.& sic ipse suo fa-
7 cto suspendit suam iurisdictionem. ¶ Tertiò† quæ-
g ro,[g] quando appellatur ab interlocutoria:vtrum in
causa app.debeat lis contestari,in appellatione à dif-
finitiua?certum est,quòd parte absente potest pro-
cedi lite non contestata vt.C.de tempo. appellatio.
l.finali.§.illud. Sed quando proceditur parte præ-
sente, debet lis contestari: vt.C.ne lic.in vna eadem.
causa ter.prouoca.l.vna.sic etiam in appellatione ab
interlocutoria est determinatum,per canones extra
de appellatio.c.interposita.in fine . & ibi per Ber.
8 ¶ Quartò quæro† de modo, iustificandi , & impu-
gnandi appellationem ab interlocutoria: & cum ap
pellatur à diffinitiua:certum est , quòd possunt no-
ui articuli,& nouæ probationes fieri secundum ea,

c ¶ L.intra vtile. Adde Bartol.in.l.ait prætor. §.permittitur.de minori.&
Anchara.in clemen.j.de dolo & contu.
d ¶ Non detulit. Adde ad hoc,quod habes in.l.arbitro.qui satisdare cogan.
e ¶ Et est not. Et ad Barto.hîc adde,quod est verum,quòd appellans ritè &
rectè ab interlocutoria,est exemptus ipso iure à iurisdictiõe iudicis à quo
& ipso iure non valet processus.Nec sentẽtia,quam facit iudex à quo post
appella.c.per tuas.de senten.excommuni.&.c.licet.eo.tit.in.vj.&.c.ad au
dientiam.&.c.dilectus.de appel. intantum ꝙ non firmaretur per desertio
nem appellationis posteà factam:vt est tex.in.d.c.licet.Secus esset si pro-
cessus fieret per desertionem per iudicẽ à quo est appellatum:quia tũc va
leret,etiam si appellans nunq̃ fuisset citatus:imo quod plus est,ipse vt ve
rus contumax non posset appellare ab interlocutoria , vel diffinitiua lata
contra eum absentem.c.personas.&.c.sequen.de appel.& not.eod.titu.c.
dilecti.vbi verò quis appellasset ab interlocutoria iniustè, vel non ritè :vt
quia non appellasset in scriptis,vel nõ expresisset causam grauaminis spe
cialiter :tũc clarum est quia dicit verus cõtumax:ꝙ iudex à quo pôt pro-
cedere ad vlteriora,eo amplius non citato.c.ij.de dolo & contu. in. vj. &
cle.j.eo.titu.& ad hîc dicta per Barto.vide doc.in.c.super eo.l.ij.de appel.
f ¶ Videatur recusare. Qui non appellauit amplius non est citandus: quia
est verus contumax:vt nota.Innocen .in.c.ex ratione.de appellatio.quod
not.ad ea,quæ dixit Bald.in.l.ab executore.C.quo.appel.& adde Barto.in
l.qui Romæ. §.Seia.de verborum obliga.& Bartol.in.d.l.fin.in princip.
vlti.col.in.l.intra vtile.de mino.
g ¶ Tertiò quæro . vtrum in causa appellationis ab interlocutoria debeat
lis contestari.Et adde ad Bartol.hîc, quòd Bald.in auc.si omnes.C.si vt se
ab hæredi.absti.firmat,quòd in terlocutoria nullo modo litis contestatio
requiratur.Idem in auc.hoc sacramentum hodie.C.de iura.cal.& idem Spe
cu.in titu.de lib.concep.§.nunc dicendum.& domini de Rota deci.viij.&
do.Abba.sicul.in.c.Raynaldus.de test.licet Ioan.And.in.c. Raynaldus.di
cat in interlocutoria requiri:in diffinitiua non.

quæ habe-

quæ habemus,in.l.eos.§.j.C.de appel.& de tempo. appel.l.per hãc. Sed in appellatione ab interlocutoria determinatũ est,ita ꝙ solũ ex primis actis iustificari,vel impugnari debeat:vt extra de appel.c.appellanti.[a] in cle.& hoc verum est de iure ciuili:vt.l. ait prætor.§.permittitur.s̈.de mino.vbi tex.ita demum appellari permittit occasione minoris ætatis: si illa minor ætas allegata fuit in priori iudicio. hoc declarat̃ per rationem. Appellatio ab interlocutoria fit ratione grauaminis illati à iudice:quia aliquid facit contra.l.vt.s̈.dictum est:licet si aliquis vellet iustificare appellationem suã ex aliqua causa, quæ nõ fuisset iudici nota, non probaret, iudicem intulisse sibi grauamen:& ideo appellationem non iustificaret. Oportet ergo, quòd hoc faciat ex primis actis, quod non est intelligendum simpliciter, vt corã iudice appellationis nihil sit probandum:sed est recurrendum ad distinctionem positam in tex.in.c.interposita.extra de app.quia aut ille,qui allegauit cãm corã iudice,obtulit se probaturũ:& iudex nõ admisit.& statim apparet grauamen, etiam si cã nõ esset vera. Aut non obtulit se probaturũ:& tunc corã iudice appellatiõis debet probari de veritate causæ:vt ibi dicitur.Itẽ si iudex à quo appellatur, non fuisset passus acta facta corã se scribi,vel appellãti copiam dari:poterit pars appellans per testes coram iudice appellationis hoc probare.argu.C.vt lite pendẽ.l.ij.

9 ¶ Quintò,†quæro[b] qualiter sit sentẽtiandum,cum appellatur ab interlocutoria,videlicet, vtrum in scriptis,vel sine scriptis? Et videt̃ ꝙ sine scriptis:qa ista sñia vr̃ interlocutoria,sicut prima arg.eius,quod no. in.c.fi.extra de re iudi.in cle. Et contra vr̃, ꝙ debeat sententiari in scriptis,sicut appellat̃ in scriptis,& cõtestatur lis,qñ agit̃ parte præsente:vt dictũ est.& sic videt̃ lis ordinaria,& sic obseruatur. Nã in cã appellationis vertitur plus cognitiõis,ꝙ̃ interlocutoriæ: quia per hoc tota cã deuoluit̃ ad superiorem :vt statim dicam.

10 ¶ Sextò † quæro,si pronunciatur bene appellatum,an tota causa deuoluatur ad iudicem appellationis?de iure canonico non est dubiũ:vt extra de appellationibus.c.cordi.lib.vj.de iure verò ciuili potest dubitari. Cyn.C.de tempo.app.l.per hanc.in vij.q.videtur tenere idem de iure ciuili.& nihil allega.ad hoc. Tamen hoc puto verum, [c]quia casus est in.l.si quis prouocatione.C.de appel.secundũ lectu. Pla.vbi ab iniuria facti,vel dicti potest appellari,& tota causa transfertur ad superiorem. Not. quod dicit de iniuria dicti. Si enim apparet, quòd iudex grauauerit partem:apparet ꝙ ei fecit iniuriam dicto.ergo &c. Si verò pronuntiaretur malè appellatũ:tunc reuerteretur causa ad primum iudicẽ:vt.l.intra vtile.s̈.de mino. Quod est verum,si appellatus voluerit:aliâs secus:vt.d.c.cordi.quod satis potest dici verum de iure ciuili. Cum enim appellãdo ab eo dixerit se grauatum,& corã superiore est per consequẽs litigandum:nec põt recusare illum iudicem, quem ipse elegit:vt.C.de lit.contest.aut̃. offeratur.&.l.cũ Papi.C.de senten.

LEX V.

Si cuius. ¶ Appellatione interposita siue sit recepta,siue non, debet officium iudicis cõquiescere,& attentata reuocant̃ per superiorẽ.h.d.vsq; ad versic .planè.

1 ¶ †No.ꝙ facta appellatiõe pendente,reuocant̃ p officiũ iudicis ad quẽ:de quo.s̈.de admini.tut.l.chirographis.§.j.& p Ioan.And.de ap.c.non solũ.lib.vj, & dicam.j.tit.ij.l.j.ver.planè.videte per vos,

Intra constituta.

¶ De isto tempore, & de alijs dicã j.titu.j.l.j.

LEX VI.

Sciendum. ¶ Etiam appellatione non recepta nihil innouari debet. Itẽ apostoli etiã refutatorij ita debẽt dari,ꝙ partes,quid in eis contineat̃ intelligãt.h.d. ¶ Op.C.quo.app.non reci.l.ij.& tertia & fi.Sol.hoc intellige .nisi in casibus,[d] in qbus est notoriũ de iure appellationẽ non debere recipi:vt in contrarijs: sed hîc quando erat

2 certum, ꝙ debebat recipi,vel erat dubium. Item†de hoc,an appellatio debebat recipi,cognoscit superior vt.j.tit.ij.l.j.quæ cognitio fit summatim:vt.C.quo. appel.non reci.l.j.& licet glo.ibi dicat, ꝙ requiritur plena [e] probatio:intellige quo ad probationẽ summariam,non quo ad ordinem:quia fiet fortè parte absente,secundũ Inn.& Hosti.vt ipsi dicunt extra de offi.deleg.c.pastoralis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio,quòd non admittitur in causa alimentorũ,quando petuntur officio iudicis:secus si iure actionis.*
2 *Appellatio semper cum causa,admittitur etiam in omnibus casibus,in quibus non admittitur.*
3 *Appellari ab iniquitate legis,uel statuti,quando poßit?*
4 *Appellari quando poßit ab actibus extraiudicialibus?*
5 *Appellationis ab actu extraiudiciali,debet inseri causa,& probari:ut attentata interim reuocentur.*
6 *Appellari ab arbitramento lato per arbitratorẽ potest ex iusta causa:& attentata interim reuocantur, & tenetur tempora appellationis obseruare.*
Arbitramentum est transactio.
7 *Appellationis tempora,qui petit reductionem ad arbitriũ boni uiri ab arbitramento,nõ tenetur obseruare.*
Appellare ab actu extraiudiciali,qui litem non finit,quando quis poßit?
8 *Sentẽtiæ maioris partis creditorum statur,nisi minor pars euidenter ostenderet opinionem illorum manifestam continere iniquitatem.*
9 *Appellari ad superiorem potest,cum consanguinei in puella maritanda plures inter se discordant.*
10 *Appellari à uenditione pignoris fienda per creditorẽ,quando poßit?*

LEX IIII.

Si res. ¶ Primò ponit regulam, ꝙ si res dilationem non recipit,non potest appellari. Secundò hanc regulam declarat per tria exempla. Tertiò ponit duos casus.in quibus non licet appellari : qui non ponuntur in dicta regula. Secunda,ibi;veluti. Tertia ibi:item si ex perpetuo. ¶ Ad primum.s̈.circa regulam gloss.ponit exemplum de.l.constitutiones .s̈. de appel.& bene.

1 Dy.ponit †aliud exemplum.s̈.in causa alimentorum,[f] cui congruit quod.j.sequitur in textu de annona in vsum militum destinãda. Pro hoc facit ĩ aut̃,vt lic.mat,& auiæ.§.illud.& hoc verũ si alimẽta petuntur officio iudicis,& sic propter inopiam,argu.s̈.de re iudic.l.ij.& de fer,l.ij.secus si iure actionis,vt.C.de ap.l. & in maioribus.ita dicit Gul. de cug.s̈.de his,q sunt sui,vel alie.iur.l.ij .& fuit opi. Mar.de fano:vt refert Specu.in titu.de appella.§.in quibus.ver,sed nunquid quando. Et idẽ in alijs causis,quæ dilationem non recipiunt:vt,d.§,in quibus. versi.viij.dic,vt ibi.

2 ¶ Sequitur †ne testamentũ aperiatur:vt.j.ne hæres scriptus in possessionem mittatur.cui concordat.C.quo app.non re.l. quisquis.Io. an.extra de offi.deleg.c.j.intelligit,ꝙ nõ põt appellari,nisi adiecta causa.[g] Et sic debet inseri causa,sicut

a ¶ C.appellanti. Limita, nisi esset lata contra contumacem vel absentem, secundũ Bar.in.d.§.permittitur.quod est valde no.& istis adde Inn.in.c. penul.de ope.no.nun.& Bal.in .l.inuitus.C.de procur.referentem Dy.& Bal.in.l.ij.in vltima char.de rescindenda vendi.& limita.in hoc.d.clemen. appellanti.vt per Baldum in.l.generaliter.§.j.C.de reb.cred.& Innocẽ.in c.quo ad consultationem.de re iud. vbi voluit,ꝙ si lata interlocutoria nõ appellaui,post eã à diffinitiua potero ex nouis & ex antiquis actis, seu causis reparare grauamẽ interlocutoriè , quod no.& vide Barto. in.l.eos.§.sin autẽ. C.de appel . & ibi doct.& vide Bar. in.d.l.generaliter. §.j. & dicit nota. Bal.in.d.l.inuitus in vlti.colũ.ꝙ ista regula fallit, nisi probatiões de nouo emergant. Et multis modis limitat.d.clemẽ.appellanti .Bal. in.l. per hanc. in vltima colum.de tempo. appel.& vno modo limitat per Imol.in.l.recusare.§.si quis alio.s̈. ad Trebelli.& est dictum do.Anto. aliâs doct.in.c.ex parte.de appella. el.j. pluribus etiã modis limitatur d.clemen . appellanti.vt per Bald. in repet.l.ij. circa vltimam colũ .de rescin.vend.& ad d.clemen . appellanti.vide Bald.in l.arbitro. qui satisda.cogan.

b ¶ Quintò quero. Adde quòd text. in.c.ĩterposita hîc allega.dicit, ꝙ appellatio iustificat̃, si appellans offerat se ꝓbaturum causas expressas. Sed quid si nihi ille dicat?dic quòd idẽ:quia illud subintelligitur. text. est multum not . in, c.exhibita. de iudic.quo casu sufficit se probare ad iustificationẽ appellãtis, ꝙ ipse obtulit se incõtinenti probaturũ. Nõ autem requiritur, ꝙ probet iustè vel iniustè appellatũ; vt.d.c,interposita.quod tene menti. Et ad prædicta adde Bal.in.l.ante sententiæ,in fi.j.colum.C.quo.appel.& not.per gloss.mag.in fin.in.c.romana.de appel.in.vj.

c ¶ Puto verũ. Adde, ꝙ hoc est verum etiã quo ad iudicem delegatum sine noua cõmisiõe,secundũ Inn.Hosti.& Io.an.in.c.vt debitus. de ap.& no. Salic.in.l.j.C.quãdo prouo.& in.l.si vt ꝓponis.& in.l.si pses.C.quo & qñ iud.& ad Bart.hîc adde Bal.in.l.intra vtile.in fi.de mi.& in.l. eos.in principi.C.de appel .Et adde prædictis Imo.in.l.iudex postꝗ̃.de re iudicata. in.viij.colum.qui sequitur Hostien.in loco præallega.& vide quæ ibi dixi per Pau.de leaza.in cle.sæpe.ad fi.in.j.colum.de appel.& in.c.vt debitus.in.iij.colum.eod.titulo.& ibi per domi.Anto.in vlti.char.Sed quid si aliqs ap. ab interlocutoria , posteà appellat à diffinitiua,vtrũ vna absorbeat aliã? Bal.in l.generaliter.§.j. C.de re.cre.tenet, ꝙ non:sed bñ cogitur eligere,quã velit ꝓsequi. Idẽ Inn.in .c,dilecto. de appel.

d ¶ Nisi in casibus istis. Adde Bar.in l.j.C. quo.ap .Eo autẽ casu,quo iudex nõ defert,tenet̃ parti lęsę secũdũ Bald.in rub.in fi.C.de pœ.iud.& per istũ tex. dicit Bald.in.l.iij.in.ij. col.C.de ap.ꝙ vbi iudex à quo detulit appellationem iudici ad quem,tenet̃ admittere. Et qñ iudex à quo vult recipe appellationẽ, qd debet facere?vide Baldus ibi in vltima columna.

e ¶ Requiritur plena. Adde Bart.in l.iiij.§.hoc autem. in fi.de dam.infec. licet contrariũ teneat in.l.j.C.quorum appel.

f ¶ Causa alimentorum à sñia lata. in causa alimentorũ non appellatur. Adde Barto.in.l. Mela.& quod ibi dixi de ali.lega.& in.l.solent eod.titu.& Guid.de suza.in.l,de alimentis.de transacti.& Bald.in.l.nemini. C.de summa trinita. Adde ꝙ Guido de suza. in.l.si iudex . ff.de his, q sunt sui vel alieni iuris, vt refert Ioan. Andræas in addit. ad Speculi. in loco allega .per Barto.tenet quòd potest appellari à sententia lata super alimentis præstandis , maximè si habeat vnde se alat,& si non habeat ,appellans teneatur interim præstare alimenta appellato:tamen Ioan.Andræ.de hoc se remittit ad.c.super elect.de causa pos.

g ¶ Adiecta causa, nota,quòd in casibus , in quibus est prohibita appellatio.intelligitur sine causa;secus cum causa. Idem tenet Baldus in lege quisquis.C.quo appellatio.& in lege prima.in secunda columna.C.si de modo posidendi.

in appellatione ab interlocutoria. dixi. s. eodē. l. ij. ¶ Sequitur in tex. si ex perpetuo edicto aliquid decernatur, non licet appellare glo. allega. s. de appella. l. ex consensu. §. fin. Ex quo intelligitur hic, quòd si contra contumacem peremptorio edicto citatum, aliquid decernatur, non licet appellare. Alij intelligunt perpetuo edicto. i. l. perpetua. Et sic dicunt hic

3 † casum, quòd ab iniquitate legis, vel statuti, non potest appellari.[a] Facit. j. de verborum significationi.

a l. si qua pœna, secundùm Dyn. Istam quæstionem. posui in. l. omnes populi. s. de iustitia & iure. & ibi dixi sic: si statutum sit generale, non potest appellari vt hic, secundum Dyn. & l. si qua. & l. ij. §. exactis. supra de origine iuris. vbi videtur casus. Sed si fieret contra certam personam, tunc posset appellari: vt suprà qui & à quibus. l. si priuatus. & de pollici. l. toties. in fine. & s. de appellatio. l. si constat. Dico etiã, si statutum prima facie est factum generale: sed in veritate contra vnam personam factum est: vt sæpe

b accidit:[b] potest per superiorem corrigi. argum. s. de doli excep. l. j. in fi. prout ponit de dolo, qui cōmittitur in legibus cōdendis. Verumtamen Dynus dicit. C. quæ sit longa consue. l. j. in. iiij. quæ. principali circa finē. quòd si ille, qui ex tali statuto læditur con

c tradicit, non nocebit sibi.[c] Quod limita secundũ ea quæ no. Innocen. in. c. cum accessissent. extra de cōstitutio. ¶ Sequitur in text. Item quominus pignus vendere liceat, appellari non potest. Duobus modis intelligit glos. Vno, quòd à sententia iudicis, in qua continetur, quòd factæ sunt denuntiationes debitori à creditore, non potest appellari. Quod intellige, sine causa. Si em̃ iudex grauaret ex causa, potest appellari: sicut si excederet modũ in exequendo: vt. C. quo. appellati. non recip. l. ab executione. Alio modo intelligit, quòd ab ipsa venditione non potest appellari, cum nulla præcessit sentētia. & sic non est

4 actus iudiciarius. ¶ † Et sic secundum hoc habes casum, quòd ab actibus extraiudicialibus non potest appellari. Cuius rei gratia istud examinemus. vtrũ sit verum, quòd de iure ciuili ab actibus extraiudicialibus non potest appellari. textus videtur, quòd sic. s. de appellationi. l. à sententia. §. item que rescripsit. vbi dicit, quòd à transactione appellatur. licet glossa, ibi destruat illum textum, & dicat quòd legatarij non appellant: sed actione ex testamento petunt legata. ¶ Sed antequam procedam vlterius, quæro, quid releuat: vtrum ibi legatarius appellet, vel agat actione ex testamento? Respondeo. si dicimus posse appellari, à die appellationis interpositæ omnia attentata reuocabuntur per officium iudicis ad quem appellatur. etiam antequam vincat in causa appellationis: vt. s. eodem. l. si cuius. & j. titu. ij. l. j. & ibi dicam. Si non posset appellari, hoc non contingeret. Quid ergo dicemus? de iure canonico, non est dubium, quòd ab actibus extraiudicialibus, ex quibus qs grauatur: vel dubitat ex causis verisimilibus, ne grauaretur, potest appellari: vt extra dè appellat. c. bone. & talis appellatio nonest propriè appellatio

d sed prouocatio[d] ad causam: vt extra de appellatio. ni. capitulo. cum sit Romana. versiculo si vero. Hoc præmisso arguo sic. Solùm in nuntiatione noui operis reperitur, quòd facta nuntiatione extra iudiciũ, si quid attentetur, contra destruatur solùm, ex hoc quod attentatum est post nuntiationem: vt. l. j. s. de nouis operis nuntiatione. ergo in contrarium est ius commune. Et pro hoc videtur hîc casus. Solutio. dic quidam sunt actus, qui fiunt extra iudicium per modum cuiusdam iurisdictionis: vt electionis ad officia. & in istis sine dubio potest appellari, cum distinctione, vt dixi suprà, quando appellan. sit. l. prima. §. solent. Et idem de alijs, quæ fiunt inter plures, ad quos spectat aliquid facere, vt ad vniuersos: vt extra de his, quæ fiunt à maior. parti. capituli. c. j. & ibi de hoc. & C. de appella. l. si ad scribatum. & l. ciues, cũ simi. Quidam sunt actus, qui exercentur aliter, quã per modum iurisdictionis: nec spectant ad plures: vt vniuersos: sed vt singulos. & tunc aut sunt actus, qui imponunt finem litibus, vt transactio, vel iusiurandum. & tunc sine dubio non possunt appellare partes, quorum consensu factum est. Sed alij, qui læderentur appellare possunt: vt. d. l. à sententia. §. j. idemq; rescripsit. non faciendo vim literæ. ¶ Et est

5 † aduertendum, quòd in tali appellatione oportet, quòd inferatur causa legitima, & probabilis: vt si dicant in fraudem eorum factum: vt expresse dicit textus in dicto. §. idemq; rescripsit. Sic ergo ille text. cum iure canonico concordat, necest, qui repugnet. Quare illum text. glossando destruimus: & sic inducimus discordiam inter ius canonicum, & ciuile.

6 ¶ Eadem ratione dico, quòd † cum arbitramentum arbitratoris assumpti super aliqua lite, finiat litem: & sit transactio: quòd ille, contra quem fertur, ex iu

e sta causa poterit appellare:[e] & habebit prædictum effectum, vt attentata interim reuocētur: vt dictum est per dictum. §. idemque rescripsit. & debebit obseruare tempora appellationis: vt in capitulo. sicut appellationem. de appellatio. in clementi. si tamen nolit appellare: sed aliàs iure actionis, vel officio iudicis petere, ad arbitrium boni viri reduci, non tenetur obseruare illa tempora. sed seruatur id, quod dixi in lege si societatem. §. arbitrorum. suprà pro socio.

7 ¶ Si verò non † est actus, qui litem finiat: tunc aliquando est actus factus, cœptus & perfectus: aliquando cœptus tantùm, nondum perfectus. aliquando nec cœptus, nec perfectus: sed comminatus. Primo casu, nescio de iure ciuili, quòd possit appellari. sunt tamen alia prodita remedia: vt quod indebitè factum est, tollatur: vt: interdictum quod vi, aut clam. & actio aquæ pluuiæ arcendæ, & multa similia: & omnia interdicta restitutoria. ¶ Secundo casu, habemus nuntiationem noui operis: tamen in illa hoc est speciale, quòd talis nunciatio, vel prouocatio ad causam, non requiritur: vt. l. prima. in principio. & ibi nota. suprà de noui operis nunciatione. In alijs verò, hoc non reperio. sed pro eo, quod timemus persici, possumus dicere idem, quod statim dicam. ¶ Tertio casu, quando actus non est cœptus, nec perfectus, sed comminatus: vel de eo verisimiliter dubitatur ex iustis causis: tunc dico, quòd in omnibus casibus, in quibus iudex potest adiri, & eius officium implorari ne fiat: in illis extra iudiciũ

f potest appellari:[f] hoc est, supponere se protectioni talis iudicis, & protestari ex eius parte: vt nulla fiat nouitas. Tunc si posteà iuerit ad iudicem, reuocabuntur attentata interim: vt. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. s. de nouis operis nuntiatione. & dicto capitulo. bonæ memoriæ. extra de appella. Sed isto casu debebit talis appellatio, seu protestatio fieri in

g serta, iusta, & verisimili causa:[g] vt. d. c. bonæ. & argumen. C. de his, qui ad statu. confug. l. prima. Pone aliqua exempla: timeo, ne quis me offendat in persona. vt. C. de his, qui ad eccle. confugi. l. de nuntiamus. vel timeo, ne res meæ indebitè occupentur: vt

8 l. iij. C. qui bonis ced. pos. Vel † pone in casibus, in quibus statur sententiæ plurium creditorum, vel maioris partis: vt. s. de pact. l. maiorem. & l. si plures. Quod intelligo, nisi pars minor ostenderet euidenter, quòd opinio illorum manifestam contineret iniquitatem. argumento. s. de inofficioso testamento. l. si pars. Isto casu pars minor poterit appellare à sententia, inserta illa causa manifestè iniquitatis. Et per hoc maior pars prohibetur vltra aliquid attentare: & si quid fecerit, reuocabitur. ¶ Item exēplum est

9 in pluribus consanguineis, cum discordant † de ma-

h ritanda puella:[h] quia appellabitur ad superiorem. argum. C. de nup. l. j. & l. viduæ. & l. in coniunctione.

10 Nunc † in proposito in casu huius legis à venditione pignoris non potest appellari: scilicet simpliciter, &

a ¶ Appellari. vide Bal. in. l. à iudicibus. C. de ap. & in. l. quisquis. C. quo. ap. & in. l. j. §. de leg. Et ideo dicit Bal. in. l. j. in. vj. colũ. C. ne ex delic. de fun. q̃ à pœna nō pōt appellari, cũ sit à lege imposita. & vide ad prędicta, Bald. omnino. in. l. j. §. similiq; modo. el. j. C. de lat. lib. tol. ab extra. Iste tex. facit, quòd in causa damni infecti nō possit appellari. de quo vide Spe. in tit. de offi. iudi. §. iudicis officiũ in ver. sed an eidē. & in tit. de ap. §. in qbus. ĩ ver. sed mō q̃ro, iudex. Sed dubiũ facit. l. placet, vt iudicibus. C. de peda. iudi. iũctis his quę no. in. §. duas. in. l. iij. s. de dã. ĩfe. Et pōt dici, q̃ vbi causa non recipit dilationē nō possit appellari: vt hic p Bar. & i. l. iiij. §. hoc autē. de dã. ĩfe. Sed an à sententia lata, q̃ faber recedat, nec stet iuxta scholas. iuxta ea, q̃ notã. p Bart. j. l. j. sol. matri. ĩ fi. possit appellari? Bal. multũ no. i. l. j. in fi. C. si de mo. pos. tenet q̃ nō. p hãc. l. qđ not. Et adde, q̃ à sentētia lata sup excusione nō pōt appellari, secũdũ Bal. in l. ij. ĩ vlt. col. C. qñ fisc. vel pri. Bar. videt tenere contrariũ i. l. à Diuo. §. ĩ exec. & ibi vide q̃ dixi de re iudi. & qđ dixi. j. e. l. fi.

b ¶ Sæpe accidit. qñ dicit dol⁹ esse in. l. vel nō. & idē quod dicit hic Barto. tenet Bald. in. l. qsqs. C. quorũ ap.

c ¶ Nō nocebit sibi. Adde Ang. i. l. ij. s. qđ qsq; iur. & in. j. cōsti. C. §. qb⁹ ĩ fi. Et qđ dixi i. l. fi. s. de iust. & iur.

d ¶ Sed prouocatio. Adde quod notat Bar. in. l. j. in principi. in. viij. q. de operis no. nũ. & vide quod no. Inno. in c. quintaualis. de iureiurã. vbi videtur dicere quòd in istis iudex non tenetur seruare iudiciariũ ordinē. &c. POMATES.

e ¶ Poterit appellare. Idem tenet Roma. in. d. l. arbitro. & in. d. cōsi. cclxj. & in rubric. de arbit. sed contrariũ tenet Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de ap. & in rubri. C. de appel. & Abba. in consil. xxxviij. inci. casus in effectu talis est. duo ciues. in vlti. colum. volum. j. & vide Aret. consi. cvj. col. v. volu. iij.

e ¶ Poterit appellare. An ab arbitramento possit appellari? dic vt hic. Ad. de q̃ contrariũ tenet Bald. in. l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel. & aliquid per Roma. in rubr. de arbi. in. xiij. char. & quod dixi post Bar. in. l. non dist. §. cum quidã. dearbit. & Bar. in. l. societatem. §. arbitrorũ. in. iiij. col. s. p soc. in ver. quęro, qs erit iudex. Et q̃ nō appellet ab arbitramento, videtur tenere expresse Ioan. an. in ti. de ap. §. in qb⁹. in ver. quid si cōuenit, in verbo priuatorũ retuli. in. d. §. arbitrorũ. & vide p Mod. in. l. à sñia. §. si hæredes. & §. sequens. s. de app. & per Bal. in rub. C. de app. vbi tenet q̃ non appelletur. & qđ si de facto appellaretur &c. Adde q̃ ab arbitramento possit appellari ex iusta causa. sequit simpliciter Bald. consilio. cccxliij. j. libro.

f ¶ Potest appellari, & tene mēti, q̃ in extraiudicialib⁹ non sufficit cōtradicere, nisi appelletur expresse, & specialr, qñ quis grauatur: vt singularisimè dicit Inno. & ibi est text. in. c. quo ad consultationem. de re iudi. & voluit Ange. & Imo. in. l. ille, à quo. §. si de testamēto. s. ad Trebellia. quod no. in practica.

g ¶ Verisimili cã. not. q̃ appellatio ab extraiudicialibus requirit verã, & iustam causam. & quod probetur nec sufficeret offerre se probaturũ: secus qñ appellatur in iudicio, vt in. c. interposita. de ap. & tenet Inno. in. c. cum inter canonicos. de elec. & videtur tex. in c. j. de ap. i. vj. quē alleg. ad hoc Bart. in. l. j. in. ix. qõ. in princi. s. de no. oper. nun. & vide Barto. s. eadē. l. in princip.

h ¶ De maritanda puella si discordãt

agnati, de maritanda puella, appellatur ad superiorem. vide quod in simili
not. dixit Barto. in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. solut. matri. Et
istud refert Bal. in. l. in coniunctione. hîc alleg.
a ¶ Post appellationẽ. Et in materia no. ꝙ si reperit̃ in actis, ꝙ iudex dedit
apostolos: nec apparet de q̃bus: dic, ꝙ intelligit̃ de reuerẽtialibus. verbũ est
sing. Ab. in. c. dile
ctis filijs. de ap. &
ibi refert do. Ant.
& Bal. in. l. iij. in. j.
col. C. de ap. & ibi
de istis apostolis
vide. ij. q. vj. in. c.
post appellationẽ
vbi per Archi. vbi
etiã dicit: ꝙ si nõ
petantur apostoli
non valet appella
tio: vt legitur &
not. in. d. c. ab eo.
in. c. cordi. de ap-
pel. in. vj. Et ꝙ iu-
dex qui non dat
apostolos, instan-
ter petenti, punit̃
arbitrio superio-
ris: q̃a non est pœ
na statuta. c. de cau
sis. de offi. de leg.
in simili Archi. se
cũdũ do. Abb. de
quo. s. refert Ro.
cõsi. xv. Adde an
& qñ apostoli vi-
deant̃ rectè peti,
Bal. cõsi. ccccl xv.
ij. li. Et an iudex,
qui recusauit dare
apostolos parti,
possit de causa vl-
terius se intromit
tere? Feliñ. consil.
clxxxvij.
b ¶ Quod tempus.
& circa ista t̃pa vi
de ꝙ dixi in. l. præ
ses. C. de ap. ꝑ doc.
in. l. hi qui ad ciui.
eo. tit. Adde Bart.
in aut̃. ei, qui. C. de
tempo. app. & ad
intellectũ & limi-
tationẽ cle. si app.
vide do. Ant. post
doct. in. c. ex lite-
ris. de rescrip. sup
glos. in verbo, nisi
forsan.
c ¶ Eundem termi
num. ad. l. qñ non
nulli. C. de appel.
ꝙ sit speciale fauo
re fisci, videt̃ velle
Bald. in. l. ij. C. qñ
fisc. vel priuat. in
prin. Sed pro pri-
ma opi. facit. l. iu-
dicibus. C. de ap-
pella.
d ¶ Nil nouari. Ista
ꝑmitte ad eius ma
teriam. no. ꝑ Bal.
in. l. ap. in. j. & in
ij. col. C. de ap. Et
adde, ꝙ penden.
cã ap. impediunt̃
ea fieri, quæ pos-
sunt fieri pẽdẽ. cã
prĩcipali. Ita Bar.
in. l. post ꝗ̃. §. nup
s. vt lega. no. ca. &

citer, & sine causa. Sed si creditor vellet pro modica
quantitate vendere rem magni precij: vel cum debi
tor esset paratus soluere, noluit recipere: & iudex ad
hibitus ꝑmittit vẽditionẽ fieri: nisi dicto mõ appel-
letur, vẽditio inhibet̃, & si fiat rescindet̃: vt. C. de di-
stra. pig. l. si residuum &. l. quandiu. & quod ibi no.
& suprà de rescinden. vẽdi. l. penul. quæ. l. hoc satis
apertè probat. Ad ꝑdicta optimè facit. C. si qua. præ
di. po. l. j. vbi fit simul protestatio, & supponit quis
se iurisdictioni alterius iudicis: vt ibi per Cy. Et si di
ces illa facit cõtra: quia si ibi est speciale: ergo in con
trarium est ius commune. Sed ibi est speciale in hoc
quod ex iusta causa appellatur ab omni grauamine
futuro, etiam per viam ordinis iudiciarij: & suspen-
ditur iurisdictio ordinaria. prædicta autem quæ di-
xi loquuntur in actibus extraiudicialibus.

De libellis dimissorijs Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Apostoli quando petuntur non satis est dicere: peto aposto los, & iterum peto: sed consuetudo hoc approbat.*
2 *Apostolos qui non petit uel non protestatur: uidetur appel lationem deserere.*
3 *Pars cui statutum est tempus ad accipiendum apostolos, si non uadit, cadit ab appellatione.*
4 *Tempus appellandi hodie est decem dierum, & licet tem pus petendorum apostolorum non sit immutatum, tamen intra eundem terminum debent peti.*
5 *Tempus, quod datur ad proponendam querelam de iudice qui appellationi non detulit, uel apostolos denegauit: item quod statuitur ad comparendum coram iudice ad quem, non est immutatum.*
6 *Tempora, quæ statuebantur ad producendam appellationẽ coram iudice ad quem inchoandi processum: item exercendæ, & finiendæ appellationis, hodie sunt immutata: quia datur annus, & ex causa biennium.*
7 *Tempus non currit, quando causa examinatur in auditorio Principis.*
8 *Tempus appellationis interponendæ à munerum nominatione, quod sit? remißiuè: & quòd sunt duo menses ad prosequendum.*
9 *Causa legitima dandi biennium, est: si appellans in ultimo mense primi anni comparuerit: & per eum non steterit.*

LEX I.

POst appellatio-
nem.[a] ¶ Quæro, quod sit istud tẽ
pus? dicit gloss. ꝙ. xxx. dierum: vt
l. iudicibus. C. eo. & glos. malè dicit
in. l. j. in fin. s. de appella. ¶ † Quæ
1 ro, an sufficiat si dico, peto: & iterum peto: certè nõ,
argumento eius, quod nota. l. iiij. s. de pigno. actio.
sed consuetudine est hodie approbatum: vt extra,
de appellationibus. c. ij. in clementi. ¶ Quæro, † di-
2 citur hîc, quòd debet protestari: sed intra quod tem-
pus[b]? habuistis no. in. l. eius, qui. in fin. s. titu. proxi-
mo. ꝙ si non protestor hoc modo, vel si nõ petã apo
stolos: tũc videor appellationẽ deferere. ¶ Quæro,
3 † quid si iudex statuit terminum ad accipiendum
apostolos & pars non vadit? dic, ꝙ tunc cadit ab ap-
pellatione: vt. d. c. ij. extra de appella. in cle. ¶ Cuius
4 gratia videamus † generaliter de tẽporibus, quæ sta-
tuta sunt circa appellationẽ: & dic, ꝙ est quoddam
tẽpus appellationis interponẽdæ, quod olim erat bi
duũ, vel triduũ: hodie decem dierũ; vt. C. de ap. aut̃.
hodie. Item est tempus petendorum apostolorum.
& istud non est immutatum. s. xxx. dierũ, vt hîc, sed
videtur: ꝙ intra eundem terminum[c] appellator de-
beat petere copiam sententiæ, & actorum: aliâs ap-
pellatio videt̃ deserta: vt. C. de ap. l. qñ nonnulli. for-
tè est speciale ibi in debitore fisci condẽnato. Nam

Bar. in. l. furti. in prin. s. de his, qui no. infa. Et adde quæ habes post Barto. in
l. in duobus. §. vbi duo. circa princi. s. de duobus reis. Adde qualiter intelli-
gatur, nil nouari. Fed. de sen. consil. ccxxiiij.
e ¶ Appellatione. & limita hanc materiam de qua in hac gloss. vt dixi post
Bar. in. l. j. C. de bo. pos. secundũ tab. & habet locum etiã iste titulus quoad
agendum, contra
ipm iudicẽ à quo
est appellatũ. glo.
est valde no. ĩ cle.
mẽ. ij. de ap. & vl-
tra prædicta ad li-
mitationem hui⁹
regulæ, vide in. c.
cũ ex cã. de app.
vbi tex. no. ĩ. c. di-
lect⁹. de exce. & in
c. pastoralis. de of
fi. deleg. & in. c. q̃a
ꝓpter. de elect. &
Bald. in. l. furti. in
prin. s. de infa. vbi
dicit, ꝙ ista regu-
la debet intelligi
per iudicem: pars
tamen potest sua
iura appellatione
non obstãte prose
qui. de hoc plenè
in tit. de appel. §.
§. nouissimè. in. j.
col. in Spe. & not.
Bal. in. l. gñaliter.
in fin. C. de re. cre.
vbi vide. Põt tñ
possessor vti pos-
sessione sua, appel
latiõe pẽdẽte secũ
dũ glo. in. c. nõ so
lũ. in glos. mag. de
appel. in. vj. & in
l. Imperatores. §.
si magistratum. in
glos. aduersario. s.
de ap. Adde an ap
pellatiõe penden
te possit fieri exe-
cutio? Bald. consi.
cccxvij.
f ¶ Opp. in aut̃. ꝑ
Bal. in. l. fi. in vlti.
col. C. de fideic. li.
& in ꝓposito hu
ius. l. quærit̃. an in
tra. x. dies datos
ad appellandum,
possit execu. fieri
& quid in sñia cri
minali? vide in. l. j. q
vlti. s. de pœnis:
& in. l. addictos.
C. de appel. & quę
no. Bar. & Ange.
& Imo. in. l. qui à
latronibus. §. j. s.
de testa. & ad Bar.
hîc vide, qđ not.
Bal. in. l. ita demũ.
C. de procu. & ibi
vtrum intra tẽpus
app. iudex potest
procedere.
¶ Quid si quis est
condemnatus dua
bus sententijs, aut
plurib⁹, appellat.
ab vna: an super-
sedeatur sup alia?
vide Bald. in. l. ab
executiõe. C. quo
rum ap. Et iudex

5 illa. l. generaliter nõ obseruatur. Item † est aliud t̃ps
proponẽdi querelam de iudice, qui appellationem
non recipit: vel apostolos denegat: vt. s. titu. j. l. scien
dũ. in fin. ꝙ si non fit, videt̃ appellatio deserta. Item
est aliud tempus, qñ appellatio à iudice recipit̃. Po-
test enim parti statuere certũ tẽpus arbitrio suo ad
cõparẽdum corã iudice ad quẽ: vt. C. de ap. l. præses.
extra eod. tit. c. personas. & c. seq. & c. oblatæ. & in
6 istis nihil est immutatũ. ¶ Erant olim † alia tempora
quia qñq; statuebatur à. l. tempus ad producendam
appellationem coram iudice ad quem. C. de ap. l. in
offerendis. & de tempo. ap. l. fi. §. in his. Statuebatur
etiam tempus inchoandi processum sup appellatio
ne: vt. C. de tempo. app. l. ij. & l. fi. in prin. Item erat
tempus appellationis exercendæ, & finiẽdæ: vt eo.
titu. l. fin. §. illud. Sed ista sunt hodie immutata: & ad
oĩa datur annus, & ex causa bienniũ: vt in aut̃. ei qui.
Sed ex causa dant̃ maiora tempora: vt in aut̃. si tñ. &
7 aut̃. si appellatione. ¶ Item † non currit tempus, si
causa debet examinari in consistorio Principis: vt in
8 aut̃. sed & lis. eo. tit. ¶ Item prædicta, † qñ appella-
tur à sententijs: sed si à nominatiõe ad munera, tunc
ad appellationem interponẽdam est idem tempus
quòd suprà: vt. s. qñ app. sit. l. j. §. quod in sententijs.
sed ad prosequẽdũ, sunt duo mẽses: vt. C. de tempo.
9 ap. l. j. Itẽ quod dixi, † ꝙ datur annus: & ex cã bien-
nium: dico ꝙ legitima causa est, si appellans in vlti-
mo termino, hoc est in vltimo mense primi anni cõ
paruerit: & ꝑ eũ non stetit: vt. C. de tempo. ap. aut̃. si
appellatione. & not. per Inn. extra de ap. c. ex rõne:
& ibi plenè hoc per Ioan. an. quem vide, si expedit.

d *Nil nouari[d] appel. pendente Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatione pendente nihil nouari, qualiter intelligatur?*
2 *Executio facti, non potest fieri intra terminum datum ad appellandum: iuris tamen sic.*
3 *Iudex superior cognoscit, an appellatio recipiatur?*
4 *Appellatione pendente facta reuocantur per iudicem superiorem, eius officio implorato: & reuocabuntur, etiam ante, quàm uincat appellans.*
5 *Cautela, quãdo in libello dicitur, peto pronunciari, bene appellatum, & reuocari attentata: quòd appellator non contestetur litem super libello.*
6 *Appellatio, quando est dubium. an sit recipienda, potest tamen recipi.*
7 *Bannitus qui appellauit, an appellatione pendente poßit offendi? remißiuè.*
8 *Causa cum est commissa consulenda, an ualeant quæ interim fiunt?*
9 *Iudex à quo elapso termino ad appellandum, nõ potest sententiam à se latam exequi, nisi prima parte citata.*

LEX I.

e APpellatione.[e] ¶ Op-
po. de. l.
post ꝗ̃. §. Imperator. suprà vt leg.
1 no. cap. Dic † ꝙ omnia, quæ pendẽ
te principali iudicio poterant peti,
pendente appellatione possunt pe
ti. & quod dicitur nil nouari &c. verũ est in his, quę
principali iudicio pendente fieri non poterant. Itẽ
quod dicitur, nihil nouari &c. intelligo scilicet, per
iudicẽ à quo est appellatum, cuius officium conqui-
escit: sed per iudicem ad quẽ est appellatum, multa
possunt innouari. Item lege multa innouãtur, & ces-
sant oĩa cõtraria, quæ ponunt̃. C. de ap. l. iij. ¶ Opp.
f in aut̃.[f] vt spon. lar. §. aliud. Sol. vt gl. ¶ Item op. q̃a
videtur, quòd fiat de reo actor in causa appellatio-
nis, si prius erat reus, dic: vt. l. hi, qui ad ciuilia. C. eo.
& dicam. j. si tuto. vel cu. l. j. Item prædicta in muta-
2 tione quæ fit à. l. ¶ Quæro, † an ante appellationẽ

ad quē, an poſsit inhibere, ne quid-quā moueatur? vide Bald. in l. app. in .j. co. & ibi etiā in vlti. colū. ponit quomodo debet inhiberi iudici à quo. C. de appel.
a ¶ Quæro quid. De iſta materia dixit idem Bar. ſ. in l. j. §. j. de appel. in l. j. C. de rela. & in l. ex illo. C. de ap. & ibi Bal. & Bart. in l. ad princip. ſ. de app.
b ¶ Quęro elapſo In hac. q. maximus eſt cōflictus doc. in l. eos. C. e. & ideo vide per Mo. in l. ſi expreſſim. circa fi. ſ. de app. & Bar. in l. à Diuo Pio. iiij. co. vbi plenè. ſ. de re iudi. & Innoc. de offi. delega. prudentiam. latius per Bal. in repe. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ſ. de pac. Et adde Bal. in authē. ſi quis. C. de epiſ. au. & Bald. in l. ij. in fin. C. de tēpo. ap. & an iudex appell. poſsit pronūciare? tenet Fran. tigri, quod ſic. in l. properādū. § illo. C. de iudi. & vide Bal. in l. ſi cōtra. de app. & in l. eos. in ij. col. e. tit. Adde, vt pulchrè per Fede. in conſilio. cxxxiij.

intra biduum, vel triduum. vel hodie, x. dies, poſsit fieri executio. glo. dicit quòd non. arg. l. fina. §. ſin autem. C. communia de lega. Sed hoc ītelligo, quod non poteſt fieri executio facti, ſed iuris ſic: vt. l. furti. in princip. ſ. de his, qui no. infa. Sed dices tu, truſſa eſt quęrere: quia habet tempus quadrimeſtre ad ſolutionem faciendam: vt. l. fina. C. de executione rei iud. dicam intelligendo iſtam, vt procedat in realibus, vbi habet locum officium iudicis, vt inſtitu. de offi. iud. §. j. & penultimo. & ex cauſa abbreuiat iudex tempus. ¶ Quæro, † quis iudex cognoſcit, an
3 debuerit recipi? dic vt in glo. & dicit iudex ſuperior
4 & bene. ¶ Sed † quęro, facta interim per quem reuocabuntur? Reſponde per eundem iudicem, ſcilicet ſuperiorem, & eius officio implorato, vt ſupra de adminiſtratione tutorū. l. chirographis. §. j. Sed an reuocabuntur ante, quàm vincat appellās in cauſa principali? videtur quòd non, vt. ſ. de appellationib. lege cum ex cauſa. & dicta lege chirographis. §. j. In contrarium eſt caſus extra de appellationi. c. non ſolum. libro. vj. & hoc ſatis poteſt tolerari ex hac lege. quæ vult, quod interim nullam pœnā ſuſtineat. Nec obſtant dictæ leges. quia licet permittant reuocari poſt victoriam, non tamen prohibent quin ante reuocet. & ita dicit Innocentius extra de excepti. c. dilecte.
5 † ¶ Sed ſi in libello appellatiōis peto pronuntiari bene appellatū. & reuocari attentata, caueat appellator ne conteſtetur lis ſuper libello. & not. Spec. in titu. de appel. §. nouiſsimè. circa finem. de quo per Ioannem andręam in dicto cap. non ſolum. ¶ Quæro, quod ſi appellat in cauſa manifeſta, quę non debet recipi & nihilominus poteſt procedi. dic, vt in gloſſ. Et in fine eiuſdem glo. dic quòd continuatur cum iſta. gl.
6 quę incipit. vt Imperator. j. eo. ¶ Sed op. † aut quod non recipiatur eſt expreſſum & tunc non recipitur. Aut non eſt expreſſum, quod recipitur. gloſſ. dicit quod ſit dubium negatiōe: & dico, quòd negatione iuris non ſit res dubia, cum non debeat interrogari in articulo iuris: vt. l. ornamentorum. ſ. de auro & argent. legat. Dat gloſſ. aliud exemplum per. l. ſi quis in tantam. quod eſt dubium. Vult dicere in cauſa momētaneę poſſeſsionis: ſed non eſt dubium, quòd poteſt appellari in conſtitutione ſi quis in tantam. non in momētanea poſſeſsio. vt determinatur. C. ſi de momenta. poſſeſ. ſue. ap. l. j. & bene. quia in. l. ſi quis in tantā. eſt. q. etiā de proprietate. Quod eſt ergo exemplū: dic quod in facto, vt quia eſt dubium, an ſit verus contumax, vt. l. ex conſenſu. §. fi. ſ. de appella. Item poteſt eſſe dubium propter caſus, in quibus ſunt opi. propter opin. docto. vt dixi. ſ. titu. ij. l. fi. & in iſtis caſibus, in quibus eſt dubium, credo quod poſsit appellari.
7 ¶ Querit † Dy. an exbannitus, qui appellauit, poſsit interim offendi. de quo dic, vt dixi. ſ. de acquirend.
8 poſſeſsio. l. iij. §. ſi ſeruus. ¶ † Quero, quid[a] ſi cauſa
a eſt commiſſa conſulenda, an valeant, quę interim fiunt? Reſpondeo ſi commiſsio fiat neceſsitate, interim nihil debet fieri. ſed ſi fiat, valet: ſed reuocatur per appellationem: vt. C. de rela. l. j. ſed ſi fieret volūtate: ſecus puto, quia cū iudex non teneatur ſtare cōſilio: ergo nec expectare tenet. Cōmittit tñ qñq; de neceſsitate, ex forma ſtatutorū. ¶ Quæro † elapſo[b]
9 termino ad appellationē proſequēdā, quod habet facere
b iudex à quo? dicunt quidam, quòd mandat ſententiam executioni, ſine alia citatione. Alij dicūt, quòd debet citari appellans: vt opponat quicquid vult, quare non debeat fieri executio. & ſi non oſtenderit de proſecutione, & impedimento, mandabitur ſententia executioni: vt probatur. C. de temp. app. l. fi. §. illud. Quod placet. & eſt expreſſum. C. de ap. l. ſi contra maiorem. vbi dicitur, quòd prætori debet conſtare de negligentia in proſequendo appellationem: ſed nō poteſt liquere, niſi parte citata: ergo &c. Item, quod dixi de tempore elapſo, intelligitur ſcilicet biennij. Non enim ſufficeret primum annū elapſum: vt. C. de temp. app. authen. ei, qui. licet docto. iuris canonici innuant contrarium, in capitu. ex ratione. extra de appel.

Si quis. ¶ Declara plene ſecūdum ea, quæ dixi in l. ij. ſ. de cuſto. reo. §. fi.

Quæ ſenten. ſine appel. reſcin. Rub.

SVMMARIVM.

1 Sententia eſt nulla, quando error apparet ex actis.
2 Sententia poteſt peti nulla principaliter agendo, & quando petitur executio excipiendo.
3 Sententia lata per errorem, an ſit in totum nulla, uel in eo, quod eſt erratum? remiſsiuè.
4 Sententia confirmatoria eſt nulla, ſicut prima, quādo error eſt expreſſus in ea.

LEX I.

c Illud. [c] ¶ Op. C. de error. calcu. l. j. Sol. vt in glo. ve
1 runtamen Iac. de Aret. † & Pet. dicunt aliter, quod ſi error apparet ex
d actis [d] ſnīa eſt nulla: quia ſnīa debet diffiniri, ſeu declarari ſecūdū acta: vt. l. ait prætor. §. j. ſ. de re iud. ſi bñ inſpicias illam. l. ¶ Opp. de. l. relegatorum. §. ad tps. ſ. de inter. & rele. Sol. vt ibi dixi. ¶ Opp. de. l. præſes. & de. l. cum prolatis. de re iudicata. dic vt in qualibet earum dixi. c
2 ¶ Quæro, volo dicere, † ſnīam nullam, quo iure petam? gl. dicit, quod poſſum petere principaliter petēdo vel cum petitur executio incidenter excipiendo. & vide iſtam glo. quę incipit, qua petebatur &c. quod
3 plenè examinaui. ſ. de app. l. ſi expreſsim. ¶ † Quæro, an iſta ſententia ſit nulla in totū: vel in eo, quod d eſt erratum? & eſt glo. in. l. fi. ſ. de iuriſdi. om. iud. & eſt contra gl. in. l. res iudicatæ. C. de re iud. dic, vt ibi
e dixi: & ibi per Cy. ¶ † Vltimò [e] no. † quod ſnīa confir-
4 matoria eſt nulla, ſicut prima, qñ expreſſus eſt error dixi in. d. l. ſi expreſsim.

Item cum, ex edicto. ¶ Iſtud quod dicit in notitiam. dic vt in glo.

Si apud. ¶ De hoc, quod habes hîc gloſſ. in aut. & cōſequenter. C. de ſent. & interlo. om. iudic. & in. l. qui prior. ſ. de iudic. dicit, quod e quando ſunt mutuæ petitiōes: debent terminari eodem tempore: aliter per appellationem reſcindunt. Cano. habent titu. extra de mu. pe. In appellatione neſcio tex. alibi, qui melius dicat: quàm hic.

LEX II.

f Paulus. [f] ¶ Vide glo. quæ incipit no. non valere &c. & limita glo. ſi eo viuo non cœperit defendere: aliàs valere: vt ar. l. ſi defunctus. ſ. de procura. & l. nulla. C. de procur.

LEX III.

Paulus. ¶ Quero: aliqua res petitur, quæ nō extat, in quo debet fieri condēnatio? & dic, vt in glo. quā vide. & incipit vt. ſ. q ſatiſ. cog. & de eo quod dicit gl. tutius &c. eſt tex. in. l. Iul. ſ. de cōſeſ.

An per alium cauſæ ap. &c. Rub.

¶ Dictum eſt. ſ. de ap. & à qbus. & qñ ſit appellandum. Sequitur videre per quos appellationis cauſæ debeant exerceri.

LEX I.

Quæri ſolet. ¶ Iſta lex eſt declarata in. §. ad crimen. in. l. pe. ſ. de pub. iu. & illa eſt declaratio iſtius. l. & ideo f non legemus modò, niſi tex. & vide in. d. § . ad crimen. vbi declaratur hæc lex.

SVMMARIVM.

1 Inſtantiam cœptam per procuratorem, an dominus proſequi poſsit.

LEX II.

SI procurator. ¶ No. quod ſi procurator ratiões reddiderit: nihilominus in cauſa habet proſequi. & qñ cām cœptā procurator habet proſequi, expediui in. l. ſi aū. ſ. iud. ſol. ¶ Opp. C. de procu. l. inuitus. gl. quæ eſt hîc dat tres ſol. Vna eſt, quod hîc in procuratore habente gñale mandatū: ibi in habēte ſpeciale: & iſta eſt not. Alia ſol. eſt etiā bona. Tertia ſolu. eſt, quod exponas debet. i. pōt ſi vult. & intellige ſecundū gl. in. l. ſi actor. C. de appella. quod pōt, vt quilibet, nō vt procurator. & dixi in. l. ſi procurator. ſ. quādo appel. ſit.

c ¶ Illud. de intellectu huius text. vide Bar. & Bald. in. l. j. de iur. ca. & bal. in. l. ij. C. de re. iu. maximè in ver. quæro, quod ſi tutor cum verſi.
d ¶ Apparet ex actis. Adde Inn. in c. pſenti. de reſcri. & quod voluit glo. no. in. c. j. de of. ordi. in. vj. ad finem. Et quot modis, & quibus ex cauſis ſnīæ retractent. vide. xxxv. q. viij. in ſumma.
e ¶ Vltimò no. Vide quod pro hoc dicunt doc. & maximè Imol. in. l. ex diuerſis. §. ſi ſolut. matri. & ego ſcripſi in. l. cū prolatis. in fi. de re iudi. Et adde quod Bal. in. l. legata inutiliter. de lega. j. pea, quæ ibi not. Bart. dixit, quod ſi prima ſnīa eſt nulla propter verba inepta poterit confirmari per ſnīam confirmatiuā. Quod intellige, ſi verba inutilia, ſeu inepta poſſent ſeparari ab ipſa ſubſtantia primæ ſententiæ. ſecundū Bald. per illum tex. ibi quē ſequitur Imo.
f ¶ Paulus. No. nō valere ſnīam. ſi alter litigantiū mortuus eſt. cōcordat. j. q. vlti. c. fin. niſi decretum in perſonam mortui ſit fauorabile. l. cum quaſi. ſ. de fideicō. lib. & vide Bar. in l. in ſumma. poſt glo. §. fin. de re iudi. & omnino Bal. in. l. j. §. j. in princ. circa vlti. colū. de cad. tol.

pel.sit.¶ Opp.de.l.tutor.ff.de appel.Solut.aliud in tutore:vt ibi:aliud in procuratore,vt hîc.Vltimò nota, ꝙ instantiam cœptam potest dñs prosequi: †vt l.procuratoribus.C.de procura.&.l.dominus.de appella.plenè dixi in.l.si ante.ff.iudi.solui.

Si tutor, uel curat. appellauerit Rub.

SVMMARIVM.

1 *Appellans an debeat causam appellationis probare?*

LEX I.

HI qui. ¶ Hîc dicitur, nec causas probauerint.& sic videtur, ꝙ qui appellat debeat cām
a appellationis probare.[a] sic.C.de appel.l.hi qui ad ciuilia. Sed gl.dicit ibi.ꝙ probat eo ipso,ꝙ nō probat contrarium.quod nō placet:cum de iure quilibet debeat munera subire,nisi habeat specialē causam immunitatis:vt.j.de iure immu.l.j.ad munici.l. incola. De hoc dicit contra glo.nostrā extrà de renun.c.in præsentia.¶ Dic ergo,aut tractat de probando hoc
b ſ.quod sit rectè[b] appellatū.ſ.intra.x.dies, & petiti apostoli,& similia.& hoc debet probare appellator. hoc enim sibi incūbit:vt.C.de tēp.ap.l.fi.§.antepe. Aut quærit quis debeat probare de iustitia, & iniustitia:& tunc aut vnus prosequitur tm̄:& tūc si vult obtinere debet ipse probare:vt aut.de his,qui ingredi.ad ap.§.illud.&.C.de app.l.ampliorē.in prin.Aut vtraq; pars prosequitur,& tunc dico, ꝙ quædam est probatio per modum abnegatiuum: vt dico videas acta,in quibus apparet nihil esse probatum propter quod debuerim condemnari. Vel dicit actor victus cū intentio mea sit fundata,nihil est probatū,ꝓpter quod reus debuerit absolui.inspiciant acta, quibus non continetur.Ista probatio incūbit appellanti.& ideo petit copiam snīæ,& actorum oīm:vt.C.de appel.l.qm̄ nonnulli.& per inspectionē probatur ista negatiua:vt.C.de reb.cre.l.fi.¶ Quædā est ꝓbatio per inductionē testium,& instrumentorū super nouis,vel antiquis articulis:& tunc ille habet ꝓbare in causa appellatiōis,qui debebat probare in prima:vt C.de tem.ap.l.per hanc.Ita intelligitur gl.in.d.l.hi, qui ad ciuilia.& hoc qñ appellatur à snīa.sed si appellatur à nominatione ad munera, tunc non est reperire causam primam,& secundam: sed ille debet
1 probare qui appellat,†vt hîc. Et prædicta sunt vera, qñ snīa per appellationem suspenditur. Si verò snīa taciturnitate firmatur, tunc non potest ei opponi, quasi causa non sit iusta: nec hoc potest quæri:vt.l.si prætor.in prin.ff.de iud.sed si opponatur de nullitate,dixi.ff.de re iudi.l.si cum nulla.

a ¶ Probare. An appellans vel appellatus teneatur iustificare,& probare in causa app. vide in Spe.in ti. de senten.§.fi.& ibi an eo ipso, ꝙ seruus producit, condemnatus, videat probasse grauamen.& vide eum de proba.§.probare autem. ver. sed quis ꝓbabit. Adde quis debeat exhibere acta coram iudice appellationis, an appellans, vel appellatus, Fede.consil.ccij.

LEX II.

TVtor. ¶ Si ergo eius appellatio reprobatur,tenet pro anteriori tpe.¶ Cōtra dicit glo.C.de temp.ap.l.fi.§.illud.in gl.super verbo appellatum.& malè :nec.ll.quas allegat faciunt pro ea.

b ¶ Sit rectè. Vide Baldū in lege. hi qui ad ciuilia.C.de appella.

Apud eum, à quo appellatur, illam causam agere compellendum Rubrica.

LEX I.

SI quis. ¶ Dicunt quidam, ꝙ hoc est de iure ciuili: sed de iure canonico vr̄ secus.extrà eo.c.ad hęc.&.c.proposuit sed Io.an.j.d.c.ad hoc intelligit illud,si cā suspicionis proponit,& probatur corā arbitris,corā quibus debebit se probare grauatum à iudice,ꝓpter quod appellauit. Et ꝙ iudex illud grauamē intulerit scienter; certè istud facit eum suspectum; sed si simpliciter probet appellatū:non sufficit.& ista opin.placet. Nā hoc probato,probat iniuria verbalis.propter quam pōt appellari secundùm opi.Pla.de.appel.l.si quis prouocatione., quæ appellatio propter iniuriam habet impedire iurisdictionem iudicis in alia causa:vt.C.si qua predi.pote.l.j.& ita sentit Guli.de cu.in.l.si ab arbitro.ff.qui satisda.cogantur.

Si pendente app. mors inuene. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Expreßio eorum, quæ tacitè insunt, an aliquid operetur?*

LEX I.

APpellatore. ¶ Oppo.de.l.si seruus.§.bonæ.ff.de cōdi.furti. Huius contrarij timore gl.dat vnā distinctionem facilem,& sine scrupulo. Ista lex videt fortiter cōtra Pet.& Cyn.qui in.l.iij.C.eo. quærunt,pone ꝙ erat casus in quo tacitè veniebat ademptio bonorum.Iudex exprimit ademptionem bonorum in snīa:an hæres te-
1 neatur prosequi?& dicunt ꝙ non.qa †expressio eorum,quæ tacitè insunt nihil operatur:vt.l.ij.ff.de lega.j.&.l.non rectè.C.de fideiuss. Quid dicēdum? dominus Bartolucius de Petris,qui Bononiæ disputauit hā c.q.tenuit idem,rñdendo ad.l.istam:ꝙ hoc fecit expressè,causa cognita volens pœnā augere.Sed ista sua determinatio continet diuinationem ad istā l.licet vera sit. Sed respōdeo sic:Expressio eorum, quæ tacitè insunt nihil operat.verū est si per eū modum exprimitur, per quem insunt:vt.l.iij.in princ.ff.de liber.& posthu.&.l,si quis Sempronium.ff.de hæred.insti.Modò ad propositum,ademptio bonorum omnium venit tacitè in deportatione,per quan
c dam consequentiam.[c] Vnde,si iudex dixit condēno eum in deportatione,cum publicatione omniū bonorum suorum.tunc ista expressio nihil operatur: quia hæc dictio cum: coniungit per consequentiam & sic nihil operatur:vt.l.j.&.ij.ff.de pe.le.& instit. de leg.§.si quis ancillas.Sed qñ principaliter condēnauit:vt quia iudex in deportatiōe dixit,& eius bona publicamus.Tunc exprimit per alium modū, q̄ prius inerat:vt.l.ij.&.iij.ff.de pec.leg.& sic potest intelligi hîc.Et licet litera ad vtrunq; posset adaptari, tñ ad istud melius,& ideo vel vultis respondere, vt dñs Bartolucius de Bononia, potestis:vel vt modò dixi,quod magis applaudit literæ.

c ¶ Quandam cōsequētiam. an pœna publicationis bonorum veniat principaliter, vel in cōsequentiam. vide Bal.aliter loquentem in.l.j.C. ex delic. defun.in iij.colū.in.l.qui à latronib⁹.in fi. de test.& in.l.iij.eo.titu.& ibi Bar.& Iaco.but.& Ang.& Imol.in.l.defuncto.ff.de publ.iudi.& Barto.Salic. in.l.si quis.C.si reus.vel accu. Dicas ergo,condēnamus ad mortem, & eius bona publicamus.quia &, copulat æquè principaliter,secundùm glo. in rubrica de iur.& fac. ign.& vide ad prædicta Barto.in.l.iij.de legatis.j.

De Iure fisci Rubrica.

¶ Glo.continuat rubricam istam duobus modis:vt in ea habetis.

SVMMARIVM.

1 *Deportatus, an capiat lagatum eidem factum? remißiuè.*
2 *Hæretici & damnati in metallum, non capiunt legatū ipsis factum.*
3 *Natus ex damnato coitu, non capit legatum à patre: ab alijs sic.*
4 *Legatum factum palam incapaci, non uenit in fiscum: secus si est relictum indigno.*
5 *Deferens seipsum in fiscum, quando consequatur aliquod præmium? remißiuè.*
6 *Hæredes intra quantum tempus teneantur uindicare mortem defuncti? remißiuè.*
7 *Practica delationis in fiscum, quæ sit?*
8 *Deferre quilibet potest: sed in iure agendi, & defendendi, fiscus utitur iure priuati.*
9 *Præuaricatum, quando fuit cum aduocato, uel procuratore fisci, quilibet potest agere de ista præuaricatiōe, & sententiam retractare.*
10 *Delatio fit coram procuratore Cæsaris.*
11 *Pœna pecuniaria ubicunq; ex crimine priuato uenit imponenda: tunc quilibet de populo admittitur ad accusandum.*
12 *Pœna, quæ imponitur uendenti rem litigiosam, & fisco applicatur, non erat de iure antiquo.*
13 *Pacem si duo inierint, & promittunt se inuicem non offendere sub pœna, cuius medietas fisco applicetur, si notarius est stipulatus, poterit quilibet agere pro fisco.*

LEX I.

d VAriæ.[d] ¶ Examinemus istas causas. Prima est, quādo quis profitetur tacitè sibi relictum, quod capere non pōt. ¶ Et
1 primò, †pro huius declaratiōe quæro, quis est ille, qui non potest capere? glo. primò enumerat deportatum:vt.C.de hær. insti.l.j.Illud est dubium. Nam quidam dicunt de-

d ¶ Variæ. ista.l.limitatur per Bart. in.l.si pater.C.de hæredi.insti.circa princi.eiusdem.l.

a ¶ Possunt capere. Spurij capere possunt ab alio, quàm à patre. Ad de Bar. in. l. quòd cõditiõis. de mor. causa. dona. & omnes no. in. l. si is qui bonis. de vul. & pu.

b ¶ Relictum indigno. Adde Bald. in. l. eam, quam. in. viij. colũ. C. de fideicommis.

c ¶ Quilibet de populo. & ita per istũ tex. in. d. l. vl. C. de litigio. ĩ verbo, recipiat dixi.

d ¶ Applicanda fisco. per Bart. in. l. fi. C. de litigio.

POMATES.

e ¶ Sequitur in text. vel pœnã. vide. l. si quis maior. C. de trãsact. vbi pœna in dubio applicatur parti eũ seruãti, nõ fisco. Petr. de Anchara. allegauit Bart. hic vide Bart. in. l. arbiter. intra certum diẽ. ff. de arbi. & vide Bald. consulentem secũdum hanc doctrinam.

f ¶ Faciunt pacẽ. Sed isto casu dubitatur: quid si isti, qui fregerũt pacem. posteà inuicẽ recõciliantur: an eo casu, quo potuit pœna fisco acquiri, ex hac reconciliatione tollatur? Bal. & Imo. dicũt ꝙ non. in. l. in insulam. §. fin. per illũ tex. ff. sol. mat. Facit quod habetur in. l. j. circa princ. de iniur.

portatum non capacem simpliciter. Alij dicunt de
portatũ esse indignũ, & sic capit, licet nõ cum effe-
ctu: qd' examina per docto. in. d. l. j. C. de hær. inst.
& dixi in. d. l. si deportati. s. de leg. iij. Idẽ dicit glo.
3 † de hereticis, & dãnatis in metallũ. in hoc dicit ve-
rum. Item de natis † ex dãnato coitu: vt in aut. qui.
mo. na. effi. sui. §. fi. Et isti sunt incapaces à patre eo-
a rum: ab alijs vero possunt capere:[a] vt no. in. d. §. fi. &
probatur in. l. si is, qui ex bonis. de vulg. & pupil.
Alij etiam enumerantur. insti. de leg. §. legati. ¶ Se-
4 cundò quæro: † dicitur hic, ꝙ tacitè relictũ est pro-
fitetur. quid si est relictũ expressè? glo. dicit idem:
vt. j. eo. l. edicto. §. j. Et hoc dicitur in quadam gloss.
parua, super verbo tacitè. Videte domini, quãdo re
linquitur non capaci palam: istud non debet venire
in fiscum. vt. j. eod. l. non intelligitur. in princ. sed si
b esset relictum indigno:[b] tunc bene veniret in fiscũ,
posito, quòd esset relictum palam. Et ita debet in-
telligi. l. edicto. §. j. & statim videbitis in alijs casi-
5 bus hîc enumeratis in text. ¶ Quæro, † quando ali-
quis se defert, vtrum consequatur aliquod præmiũ?
dicit glo. quòd sic. videbitis. j. eo. l. edicto. §. j. & hoc
circa primum casum. Sequitur in textu, vel ab alio
preuentus defertur. ¶ Quæro, quãdo dicatur quis
præuenire? de hoc videbitis. j. eod. l. edicto. §. extat.
& §. seq. ¶ Secundò quæro quis est modus deferen
di aliũ? respondeo, vt statim dicam. j. prox. ¶ Sequi
6 tur in tex. † vel quòd mors ab hæredibus non vindi
catur. Quæro. intra quantum tempus teneantur hæ
redes vindicare mortem defuncti? dic, vt no. C. de his
7 quib. vt indi. l. j. ¶ Quæro, † quæ est practica huius
delationis? respõdeo, dicunt quidam, quòd hæres,
qui est indignus, debet accusari de hoc, quòd mor-
tem defuncti non vindicauit. Et sic erit quædam ac-
cusatio. & hoc videtur not. C. de his, quib. vt indig.
l. j. circa fi. secundę gl. Pro hoc facit. l. in cognitiõe.
s. ad sil. sed aliter ibi no. Alij dicunt, quòd agetur cõ
tra talem heredem petitione here. quasi hereditas
ipso iure sit delata in fiscũ occisoribus punitis absq;
heredum accusatione, si fuerunt accusati ab alio ex-
traneo. & hoc tenet gloss. in. l. j. C. de his, qui. vt in-
dig. in antepe. gloss. quod est verum. Et probatur
s. de pet. he. l. item veniunt. §. pridie. & C. de peti.
here. l. j. vnde practica est hec, quòd occisoribus pu
nitis, quilibet potest agere contra heredem peti.
her. nomine fisci. & ista vocatur delatio. Quòd no
mine fisci agatur, probatur. j. l. proxi. in princi. & ex eo
quod no. in. l. fiscus. j. e. s. de diuer. & tẽp. præscrip.
l. intra quatuor. §. j. & ibi not. & no. etiã in. l. si seruus
pluriũ. §. j. s. de leg. j. Et eodẽ modo dicã in casibus
sequentibus: quando alia ratione quis est indignus,
ꝙ ius illud, quod competebat indigno, fit translatũ
in fiscum: & fiscus agit actione, qua posset agere ille
indignus, si indignus non esset: vt. j. eodẽ. l. Impera-
tor. ¶ Sequitur in text. vel quòd indignus quis hæ-
res nũtiatur. Exempla huius habes. s. de his, quibus
vt indig. per totum. & practicam habes ex his, quæ
dixi. s. proxi. ¶ Sequitur in textu, vel quòd Prin-
ceps hæres institutus est, & testamentum vel codi-
cilli subrepti esse nuntiãtur. ¶ Quæro, quare requi
ritur, quòd testamentum sit subreptum? dicit gloss.
quia si priuatus hæres esset, ipse petit hæreditatem,
& accusat. Vel dic verius secundùm Iacob. de Aret.
ideò requirit testamentum, vel codicillos esse subre
ptos: quia si hoc apparet, & fisco notum esset, non
esset necessaria nũtiatio, seu alterius delatio: vt. l. edi
cto. §. id autem deferre. j. eo. titu. ¶ Sequitur in text.
vel magni pretij, rem minoris ex fisco comparasse.
8 ¶ † Quæro, quod priuilegium habeat fiscus in hoc?
respondeo vnum tantum: quia quilibet ad deferen-
dum admittitur. Sed in iure agendi & defenden-
di, vtitur iure priuati. Si enim dolus abest distingui
tur: aut fuit deceptio vltra dimidiam iusti pretij, vel
non. Si verò dolus adest, tũc pro modica læsione re-
9 stituetur: vt habes in glo. ¶ Sequitur in tex. † vel ex
præuaricatione fiscũ victum esse. Glos. determinat
hîc: quando fuit præuaricatum cũ procuratore, vel
aduocato fisci. Nã tunc quilibet potest agere de ista
præuaricatione, & sententiam retractare: vt. ff. j. C. de
sen. aduer. fi. la. retra. li. x. ¶ Sequitur in tex. vel eum
decessisse, qui in capitali crimine esset. Hoc intelli-
ge, & dixi. s. de accu. l. ex iudiciorũ. & eodem modo
intellige casum sequentem, dũ dicit. vel etiam post
mortem aliquem reum esse. ¶ Sequitur in text. vel
domũ destructã esse. Istud exponit gl. duobus mo-
dis. vel ꝙ sit destructa propter vim ita, ꝙ possit accu
sari. l. Iulia de vi publica, vel priua. vel quòd domus
sit destructa, causa negotiandi. Contra. l. senatus. s. de
cõtrahen. emp. & de dam. infec. l. fi. Primum exem-
plum nõ placet: quia accusatio. l. Iuliæ de vi. non est
delatio in fiscum: prout voluit. l. ista, & totus iste tit.
sed est accusatio, quæ debet fieri coram præside: sed
10 † delatio fit corã procuratore Cæsaris: vt. C. vbi cau.
fis. l. j. Secundum exemplum magis placet. ¶ Sequi
tur in tex. vel ab accusatione recessum esse: aduerta-
tis, qñ quis ab accusatione recedit, incidit in crimen
Turpil. cuius pœna est pecuniaria: vt. l. preuaricatio
nis. in fi. s. de preuaric. Et constat, ꝙ crimen Turpil.
11 est priuatũ: vt hîc. secundũ hoc est hîc † casus, ꝙ vbi-
cunq; ex crimine priuato venit imponenda pœna
pecuniaria: admittitur ad accusandũ quilibet de po-
c pulo:[c] vt hîc. & ita glo. super rubr. s. de popu. actio.
probatur in. l. fin. & ibi not. C. de litigio. & j. in seq.
exemplo. ¶ Contra prædicta opp. de. l. j. C. vbi cau.
fisc. glo. hîc intelligit, ꝙ iste prius à preside debebat
condemnari, quàm procurator Cæsaris se de bonis
intromittat. Sed certè. l. illa ad istum casum non po-
test adaptari: quia ibi loquitur, quando agitur cõtra
alium ciuiliter, in præiudicium criminosi: hîc verò
agitur cõtra ipsum criminosum. ¶ Sequitur in tex.
vel rem litigiosam venundari. glos. ponit exemplũ,
per. l. fin. C. de litigi. & bene dicit. tñ oportet nos di-
cere ꝙ istud sit additum à compositoribus noui iu
ris: sicut dicit glo. in simili. s. de inoffic. testa. l. si pro
12 ponas. Hoc † dico: quia de iure antiquo nulla pœna
d erat statuta applicanda fisco,[d] ei qui emeret rem liti
giosam: sed solùm exceptio litigiosi erat statuta: vt
e l. contra. & l. fina. s. de litigi. ¶ Sequitur in text.[e] vel
pœnam fisco ex contractu priuato deberi. ¶ Gl. po
nit exemplum duobus modis: vt in ea habetis. Tu
potes hîc ponere exemplum secundùm Dy. magis
13 not. prout tota die accidit de facto. ¶ † Duo faciunt
f pacem[f] insimul: & promittunt se inuicem non of-
fendere, sub certa pœna, cuius medietas sit fisci: alia
sit offensi. Isto casu, ex tali priuato cõtractu, potest
g agere[g] quilibet priuatus ad vtilitatem fisci: & hic ca
sus videtur hîc. ¶ Sed contra hoc videtur. s. de arbit.
l. arbi. intra certum diem. vbi tex. videtur in contra
rium. Dy. distinguit sic: aut conuenit nudo pacto: vt
pœna deberetur fisco: & tunc nihil quæritur fisco
ex illo pacto: vt. s. de ser. expor. l. seruus ea. & arg. C.
h de vsu. l. iij. Si autem intercessit stipulatio:[h] tunc aut
ista promissio fuit facta priuato, & nihil valet: quia
alteri stipulari, vel pacisci nemo potest. §. alteri. in-
sti. de inu. stipu. Ita nec etiam fisco. Aut promisit no
tario tanq; publicę personę recipienti nomine fisci:
& tunc fiscus ex tali contractu poterit agere: sicut
etiam posset pupillus vt. j. rẽ pup. sal. fo. l. non quasi.
Cũ respu. & pupillus æquiparentur: vt. l. illud. s. de
app. & C. de iur. reipu. l. rem publicam. lib. xj. quod
tene menti: quia quotidianũ est. ¶ Sequitur in tex.
vel aduersus leges commissum factum esse. Exẽpla
huius pone: vt in glo. ¶ Sed contra hoc opp. de aut.
bona damnatorũ. C. de bonis dã. & in corpore vnde
sumitur. Sol. dicunt quidã has. ll. hodie corrigi. Tu
dic de hoc vt dixi, in. l. j. s. de bo. damna. ¶ Quæro,
vtrum istæ causæ deferendi, quæ habent locum in
fisco. habeant locum hodie in qualibet ciuitate? dicã
de hoc statim in. l. proxi. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas quando fisco defertur, ei non acquiritur sine aditione.*

Bona quando publicantur pro aliquo delicto, statim fisco acquiruntur.

2 *Fiscus, uel qui utitur iure fisci, non tenetur facere inuentarium: quia non tenetur ultra uires hæreditarias.*

i
1 An bona.[i] ¶ Quæro † vtrũ bona acquirantur fisco sine aditione? gloss. dicit, quòd

g ¶ Põt agere. quãdo ex primo contractu, pars pœnę applicatur fisco, qlibet potest agere ex tali cõtractu ad vtilitatem fisci. & adde quod singula. dixit Bar. in l. senatus. §. senatus. j. eod. & quod not. Bal. in. l. capite. ad fi. s. de fideiu. Bal. in. l. si quis maior. C. de transact. & dicit Bald. in. l. decernimus. ad fi. in addi. C. de sacro san. eccl. ꝙ si quis donat fisco, nõ valet donat. nisi aliqs recipiat pro eo.

h ¶ Intercessit stipulatio. Adde ꝙ dixit Barto. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogo. de ver. obli. & vide quod dixi in. l. si insulã. in. viij. q. s. de verbo. obliga.

i ¶ An bona. vtrũ bona acquirantur fisco sine aditiõe, Adde Bart. in. l. j. C. de bo. vac. li. x. & quod no. Bart. in. l. sicut. §. fin. s. quod cuiusq; vniuer. & ꝙ requiratur agnitio: videtur tex. in. l. si seruus plurium. §. penulti. de lega. j. & quæ sit differẽtia inter bona vacantia, & hæreditatẽ, vide Bartol. in. l. postq;. in fi. princi. s. vt leg. nomi. cau. & quod not. Barto. in rub. s. de acquiren. hæredi.

cit, quod nõ: vt. l. j. s. de offi. pcu. Cæsa. imo hoc plus est in fisco: qa aditiõe
secuta, si bona non sunt soluendo, fisco nõ quæritur hæreditas. Ita dicit gl.
vt hic. Videte, dicit Dy. & bene, quãdo fisco defertur hereditas, tũc dicit ve
rum ista gl. sed quãdo bona veniũt publicanda occasiõe alicuius delicti. q̃
publicatio fit ipso iure, vel per sententiã, bona statim fisco acquirunt sine
aliqua aditione: vt. l. quisqs. C. ad. l. Iul. maiest. facit. l. commissa. s. de publi.
2 ¶ † Vltimò no. ex hac. l. ꝙ fiscus, vel alius, q vtit iure fisci: vt dicã. j. l. prox.
a in prin. non habet necesse facere inuentarium:[a] quia non tenetur vltra vi-
res hæreditarias. tex. est hîc. & j. e. l. non possunt. tene menti.

Diuus Pius. ¶ Hũc. §. cũ seq. habuistis in. l. in omnibus. & in
l. intra quatuor. s. de diuer. & temp. præscr. Tex-
tus ibi nuntiationem. i. ad nuntiatorẽ petitio pertinere potuit: licet nuntia
tio facta nõ fuerit. ¶ Oppo. ad. §. istos. de. l. intra quatuor. s. de diuer. & tẽ
po. præscri. Sol. distingue: vt. l. in omnibus eo. tit. & per Cyn. C. de quadri.
præs. l. j. ¶ Quærit gl. in fi. l. quid si desistit, non corruptus pecunia, aliâs
pretio, seu gratia: & sic delatus nõ habetur ꝑ confesso: vt. l. in fisci. j. e. ti. di
cit gl. Respõdeo idẽ ꝙ hic dicitur. quod intellige: vt ego idem admittar ad
nuntiandũ post quadriennium, & etiam post. xx. an. ad prosequendum:
quasi mihi interruperim præscriptionem. & quod gl. sic intellexerit, pa-
tet ex sequenti. q. ¶ Secundò quærit gl. an eo casu admittatur alius delator
post. xx. annos? glo. respondet nõ puto. Non enim minus ideò præscribit
sic delatus, quàm nullo modo. Alij dicunt vltra. xx. annos alium admitti.
Prior opi. est vera. nam ea delatio fuit quædam ciuilis interruptio: & alijs
non prodest: vt. l. intra quatuor. s. de di. & temp. præs. qñ fuisset quis cor-
ruptus pretio, tunc planũ est: vt hîc dicitur in tex.

SVMMARIVM.

1 Deferens aliquam causam in fiscum, & succumbens, quando sit infamis? & nu. 3. distinguit.
2 Ciuitatibus quando deferantur bona uacantia.
4 Deferens debet agere nomine reipublicæ, uel fisci.

LEX III.

1 **EX quibusdam.** ¶ Forma casum sic. ¶ Quero, † vtrũ
deferens aliquam causam in fiscum,
& succũbens, sit infamis? rñdet Iurisconf. ꝙ regulariter infamatur.
Fallit in tribus casibus, q ponunt in hoc prin. primus casus hîc positus, est
clarus. ¶ Contra secundũ op. ꝙ nõ liceat vlcisci: vt. l. scientiã. §. pe. s. ad leg.
aquil. Sol. extra iudiciũ nõ permittitur regulariter: sed in iudicio sic, vt hîc.
Venio ad tertiũ casum. ¶ Quæro, quid velit dicere? gl. dicit, hic loquit qñ
quis defert aliquã causam reipu. alicuius ciuitatis, vt puta aliquã hæredita-
tem. ¶ Sed contra hoc opp. † ciuitati non deferunt[b] bona vacantia: vt. C. de
b bo. va. l. j. li. x. dicit gl. intellige hîc de hæreditate decurionũ, quæ defertur
reipubli. illius ciuitatis: secus in hæreditate alterius: vt in contrario. In eo,
quod glo. hîc intelligit de hæreditate decurionũ, non benè dicit. Nam eo-
rũ hæreditas non defert ciuitati: nec fisco, sed ordini: vt in tit. C. de here. de
cu. Et ideò istud exemplũ non est hîc bonũ, in eo, quod dicit, ꝙ in ciuitati
bus non deferuntur bona vacantia. l. j. C. de bo. vacan. dicit veritatem de iu-
c re cõi. ¶ Sed debetis scire, ꝙ quædã sunt ciuitates, quæ non recognoscũt[c]
superiorẽ, & sic populus liber est: & sic ipsemet sibi est fiscus: vt. l. hostes.
j. de cap. & tunc bona vacantia acquiruntur sibi, & fisco. Quædam sunt ci-
uitates, quæ licet recognoscant superiorem: tamẽ habent merũ & mistum
imperiũ ex principis concessione: & habent alia quæ regalia sunt, quæ po-
nuntur in titu. quæ sint regalia. x. co. & tunc idem, quòd bona possunt illi
ciuitati deferri propter delicta: & etiam propter alias causas. de iure cõmu
ni secus: ita debes intelligere hîc. ¶ Cũ igit intellectus glo. nõ sit bonus in
hac. l. qualiter debetis intelligere, cum dicat text. ꝙ nomine reipubli. cau-
sas suas quis exequitur. & sic iste tex cõtinet repugnantiã. Nam in eo, qđ
dicit reipub. nomine: innuit, quòd causa nõ est sua. In eo, quod dicit suas.
innuit ꝙ ad eũ pertinet. Quid dicemus? so. dicas esse suas ratione officij: &
reipu. ratione commodi. ita ponitur exemplum. j. eo. tit. l. fiscus. in quæ-
stione. §. fi. & tunc exponitur hîc reipu. fis. vel dic reipub. alicuius ciuitatis:
vt. C. de dela. l. ex varia. Et dicitur causa sua ratione executionis: ciuitatis ra
tione commodi. Vel dic, ꝙ hîc agebat iure sibi cesso ab aliqua ciuitate, vel
à fisco. Vnde causa dicitur propria, ratione commodi aliena: dicitur, quia
habet ius cessum ab alio. & ista exempla non ponunt in glo. sed tanguntur
per Iacob. de Are. & Oldra. Vel dic, quòd causa communiter pertinet ad
delatorem, & ad rempub. vnde pro ea parte, quam ipse habet, dicitur cau-
sa sua. Pro ea parte, quæ est reipub. dicitur alieno nomine agere. & istis ca-
sibus non infamatur. vt. j. eod. l. deferre. §. sed communem. & hoc tãgit hîc
3 gl. ¶ Habes † ergo ex. s. dictis dicere sic: aut quis defert causam alicuius ciui
tatis: & non infamatur vt hîc, secundum vnam lect. & l. ex varia. C. de dela.
Aut defert causam fisci: & tunc, aut defert ad suã vtilitatẽ: quia habet ius
cessum, & nõ infamat: vt hîc secũdũ aliã lect. Aut defert causam ad vtilita
tẽ fisci: & tunc aut facit ex necessitate officij, & non infamat: vt. l. fiscus in
quæstione. in fi. j. e. & hoc secundũ aliam le. & l. post legatũ. §. aduocatum.
s. de his quib. vt indig. Aut non facit ex necessitate officij: & tunc aut ipse
habet in causa aliquam cõmunionem, & non infamat: vt hic secundũ vnã
lect. & j. e. l. deferre. §. sed communem. Aut nullam communionẽ habet: &
tunc regulariter infamatur. Fallit in duobus casibus, qui hîc ponuntur,

4 ¶ † Vltimò not. ex hoc text. quòd in hac delatione
quis debet agere nomine reipub. vel fisci: vt dixi. s. l.
proxi. in prin.

SVMMARIVM.

1 Acta criminalia, quando exhiberi debeant?
Acta armarij communis continentia bannum, condemnationem, uel excommunicationem alicuius, debent edi cuilibet petenti.
2 Acta in causa ciuili, quòd indistinctè fisco exhibentur.
3 Practica probandi aliquem subtraxisse instrumenta fisci.
4 Instrumenti tenor per testes, ut probet, debet probari per personas instructas: puta, per notarium, iudicem, uel iuristas.
Instrumentum fauore fisci, potest probari per testes communes.
Si probatur uerum furtum instrumentorum, tunc probatio de tenore instrumenti per testes communes facit fidem contra submittentem.

d **Diuus.**[d] ¶ Iste est valde no. §. & menti tenẽ
dus. ¶ Oppo. de. l. is apud quẽ. C. de
edẽ. vbi acta criminalia exhibẽtur, sicut ciuilia. Hu-
ius timore hæc lex legit. Primũ ibi loquitur, quan
do exhibitio actorũ postulatur à iudice: hîc loquit,
qñ postulat à parte, ꝙ ipsa pars instrumenta exhi-
beat cõtra se: & in causis criminalibus nõ potest iu-
dicis officiũ intẽtari, vt hîc: nec actiõe ad exhiben-
dũ, vel actione in factũ agi: qa in causa capitali nõ a-
gitur de pecuniario interesse: vt. l. si liber. s. ad exhi.
ita dicit gl. hîc. Vide gl. quæ incipit: imo videtur. &
ista lect. est satis bona. Alij dicũt, quòd in causa pe-
cuniaria qs cogitur edere. & si non edit præsumitur
fisco subtraxisse: & tenet furti: vt hîc in princ. sed in
causa capitali, similiter tenetur edere: vt. l. contraria.
tamen non præsumitur subtraxisse, nec tenetur fur
ti: vt hîc. vide gl. ibi. Vel dic in causa &c. Ista lect. li-
cet approbet per gl. non placet mihi. Primò in eo,
ꝙ dicit, qđ in causa ciuili tenetur furti: non est verũ
qa tex. hîc dicit, ꝙ ista præsumptio furti non nocet:
nisi in ista cã. quæ mota est, secundũ hanc lec. noce-
ret in actiõe furti, & ex p̃sumptiõibus in actiõe fur
ti condẽnaret. qđ est cõtra. l. hãc, & cõtra. l. absentẽ
s. de pœn. In eo vero, qđ dicit: ꝙ in ea causa capitali
quis cogitur edere instrumenta contra se. Istud vide
tur etiã malè dictum: quia non debent probationes
assumi de domo rei: vt: l. de minore. §. tormenta. s.
de quæstioni. Posses tamẽ hanc lectu. sustinere in
ver. item diui. quòd in illis casibus quis cogatur ede
re instrumenta contra se in causa capitali, in quibus
seruus contra dominum torquetur, qui casus ponũ-
tur in. l. j. C. de qõn. vt sicut testis de domo rei assu-
mit, eadem ratione instrumenta. & hoc satis placet.
¶ Tertio modo legitur ista. l. vt dicamus sic: acta ci-
uilia quis cogitur exhibere fisco: vt hîc in prin. & l.
ne quisq̃. s. de eden. Acta verò criminalia non cogi-
tur edere ipsa pars, cõtra quam criminaliter agitur:
ita loquitur hîc. Sed tertius qui haberet illa acta be-
ne cogatur exhibere: vt. l. is apud quam. C. de edend.
differt ergo ista lectu. à prima: quia in hac. l. is apud
quem. intelligitur in tertio priuato habẽte acta: sed
in prima intelligitnr in iudice. & etiam ista lec. pla-
cet. ¶ Quarto modo legitur, quòd ibi loquitur in
rationibus: hîc in instrumentis: sed nihil est dicere.
¶ Quinto modo legitur, quòd hîc acta habebat q-
dam tertius: ibi aduersarius. Ista lect. est de verbo ad
verbũ cõtraria ad tertiam lec. quã. s. posui. Vñ, quia
illam tenui, istã reprobo. Nã quòd aduersarius coga
tur edere cõtra se: & tertius nõ, in cã capitali est ini-
quũ: cum de domo rei ꝓbationes assumi nõ debeãt:
1 vt. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstiõi. ¶ † Reas
sumo ergo istũ vltimum passum: prout loquitur de
causa criminali, vtrum acta criminalia debeant exhi
beri? Dic, aut exhibitio petit à iudice, vel ab aliquo
publico officiali, q habet acta publica, & debet indi-
stinctè fieri editio: vt. l. is apud quem. C. de eden. se-
cundũ primum modũ intelligendi hîc positũ, rece-
pta tñ cautione. de qua loquitur. l. in fraudẽ. §. neq;
instrumenta. j. eod. quod tene menti. Quia per hoc

a ¶ Inuentarium. Fiscus & qui succedit loco eius nõ tenẽtur ad confectionem inuentarij. & dicit Bal. in aut. si qua mulier in fi. vj. colũ. C. de sacrosan. ec. quòd vbi obligatio descẽdit in ipsis bonis, non ex persona defũcti, ibi nõ requirit inuentariũ. per istã. l. & aliâs allegatas. vide ibi. & hîc adde Bal. in. l. etiam ad fi. C. ad le. falcid. & in. l. fi. in prin. C. de iure deli. & hoc vide, ꝙ dixi post Bart. in rub. de acquiren. here di. & vide p Ang. in rep. l. j. ff. si cui plusq̃. per. l. falc. Adde quæ posui in. d. rub. de acqr. hæredi.

b ¶ Non deferunt. Adde Bar. in. d. l. j. de bo. vacãt. & in. l. itẽ veniunt. §. ait senatus. de pe. ti. hæred. Bald. in l. aduersus. C. de fur. dicit qđ istæ ll. hîc loquentes de fisco, nõ habẽt locũ in alijs ciuitatibus: nisi statutũ vel cõsuetudo aliud disponeret.

c ¶ Non recognoscũt. hîc de populo nõ recognoscẽte superiorẽ: vide i. l. relegati. de pœnis. & i. l. ij. ne qd in lo. pu. & l. ambitiosa. in fi. de dec. ab ordi. faci. & in l. iij. de mino. & in l. hostes. ad fi. j. de cap. & in. d. l. ambitiosa. in. iij. col.

d ¶ Diuus. An criminalia exhibeãtur, sicut ciuilia. & dicit Bal. in ru. C. de fi. inst. ꝙ bãna debent edi cuicũq;, & in tali editione nõ requirũtur testes, qui interfuerunt accobiationi: sed sufficit sola descriptio notarij deputati ad accobiatiõem. vide Bart. j. eo. §. & vide Bar. in. l. j. §. editiones. ij. de eden.

a ¶ Cogit̃ exhibere Cōtrariū videtur tenere Bar. in l. q̃ dā. in princi. ṡ. de eden. & vide. ṡ. in i. j. lectu. huius. §.

b ¶ Est speciale. & vide Bar. in aut. si quis in aliquo. C. de eden. & Bal. in l. fi. C. de fi. instru. Bar. in. d. l. sicut. & dixi post Angel. in d. aut. si qs. Et ad materiam istā, ꝑ quot testes debet probari instrumentū: vide tex. in. l. testium. C. de testi. Et vide Bal. i. l. isti quidē. ṡ. qđ me. causa. & qualiter ꝓbetur amissio instrumēti: vide Bal. in. l. fi. in vlti. col. in fi, de eden. & in rubric. C. de fide instr. in xiiij. co. in versic. quero si instrumētum publicū. qđ limita, nisi culpa sua perdiderit: vt no. Bald. in. l. ij. in fi. C. de fi. inst. & que habentur in l. fi. C. de fi. inst. ꝑ Bar. in. l. huiusmodi. §. fi. de lega. j. & in. l. si quis ex argē. §. j. ṡ. de edē. & dicit sing. Bar. in. d. l. testium. in vlt. no. ꝙ si testamētum factū coram septē testib⁹ est ꝑditum, duo testes supstites, ꝓbādo casum & tenorem testamēti probant plenè testamentum.

c ¶ Spāle est. no. ꝑpetuò, ꝙ in causis fisci, iudex pōt ꝓcedere nemine petente.

d ¶ Est gñale. Ideo dicit Bal. per istū tex. ꝙ semper in sniā, quæ fert̃ propter contumaciā, debet fieri mētio de cōtumacia, secūdū eū in. l. pen. in vlti. colū. C. de cōstitu. pecu.

* Pro cōcordia. Aduerte, ī libello verba ēt narratiua habent vim confessionis cōtra libellantē. text. & ibi doct. in. l. iij. C. de inst. & substi. l. cū procur. C. de libe. cau. ēt absente pte vt per Bar. in. l. certū. §. si quis absen

dico, quòd acta armarij communis cōtinētia bānū, vel condēnationem alicuius, vel infamiā: vel etiam acta episcopi continentia excommunicationem, debēt cuicūq; postulanti edi. cum talis excōicatio seu infamia liget apud oēs: vt. ṡ. de postu. l. ex ea causa. Aut exhibitio petitur ab ipsa parte, contra quā criminaliter agitur: & tunc regulariter non cogitur: vt hic. fallit in casibus, quibus serui torquentur aduersus dñm: in quibus etiā cōtra se quis cogit̃ edere instrumenta in capitali cā. argu. l. is apud quem. C. de eden. & ita intelligit hic, secundo modo aut exhibitio postulatur à tertio: & tunc indistinctè cogit̃ exhibere [a]: vt. d. l. is apud quē. & ita intelligitur tertio

2 modo. ¶ † Redeo ad prin. huius. §. de exhibitione actorū in causa ciuili, & priuata, qualiter ista exhibitio fiat non tracto hic: dic, vt. l. prima. §. editiones. supra de edē. l. fi. C. de eden. Fisco vero videtur indistinctè debere edi: vt hic. & l. ne quisq;. C. de eden.

3 ¶ † Sed dubitatur, quid vult dicere hic text. quòd presumitur subtraxisse, & qualiter iste tex. practicabitur. Aduerte, ad hoc, vt subtraxisse presumatur & fidem cōtra eum faciat: requirit̃ ꝙ ꝓbet quedam instrumenta fore ad causam fisci pertinētia: quæ ipe pōt exhibere, & nō exhibet. quo probato verè, tūc præsumit̃ subtraxisse: & præsumitur illa instrumēta sibi nocitura esse: & ideo fidem faciūt cōtra eum. Vide hic text. qui dicit hoc subtiliter intelligendo. quid est hoc dicere. si ego probo instrumēta esse ptinentia ad causam fisci: & sic probo instrumentū, & tenorē instrumēti: nō debet mihi hoc sufficere, sicut si ostenderem ipsa instrumenta: vt. l. testium. C. de test. ad quid ergo recurritur ad istas presumptiōes.

4 † Respondeo, quando quis probat instrumentum, & tenorem instrumēti, ad hoc, vt faciat fidem pinde ac si instrumentum ostēderet, requiritur quòd illud probet̃ per ꝑsonas instructas: & vt per notariū, vel ꝑ iudicē, vel iuristas, qui sciunt discernere instrumentū publicum, & qualitates instrumenti: non autem sufficeret qlibet testis. hic est casus in. c. cū olim. extra de priui. Sed in fisco hoc est speciale. [b] qđ etiā si ꝓbetur p cōes testes: presumitur ipsum subtraxisse & præsumitur ipsum illud cōtinere, qđ sibi nociturum erat. vt hic. illic enim testes cōes nō sufficiebāt nisi fisci fauore. sed si furtum instrumentorum verè ꝓbaretur: tūc illa instrumenta facerēt fidem contra eū indistinctè: vt. l. si de possessione. C. de ꝓbati. ita debetis intelligere istam materiam.

SVMMARIVM.

1 *Actor & reus ubi est cō tumax iudex potest procedere ex suo officio, & citare utrunq;, & absoluere reum ab instātia iudicij, & est speciale in causis fiscalibus.*
2 *Fideiussores delatoris, quòd teneantur: & in quātū tenētur?*
3 *Actore absente, quòd possit procedi ad diffinitiuam.*
4 *Causa quòd inseratur in sententia absolutoria.*

Senatus censuit. ¶ Primò loqtur, qñ delator & possessor est cōtumax. Secūdò quando delator tātū. Secunda ibi: quoties. Tamē in prima parte fit absolutio ab instantia iudicij. In secunda fit absolutio à pe-

1 titione. Ex prima † parte nota casum mirabilem, ꝙ etiam vbi actor & reus est contumax: iudex potest procedere ex suo officio, & citare vtrumq;, & absoluere reum ab instantia iudicij. ¶ Contra hoc opponi. ṡ. de iudicijs. l. ad peremptorium. vbi contra contumacem non proceditur, nisi parte petente: vt. C. de iudi. l. properandum. §. j. ibi parte instante &c. & in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. sol. speciale est [c] in causis fiscalibus. ¶ Secundò not.

2 † quòd fideiussores delatoris tenentur. videbitis in. l. senatus. §. senatus. j. eodē. ¶ Sed circa hoc quæro, ad quid teneātur? dicit gl. in summa petita: vt dicto. §. senatus. & in hoc bene dicit: vel ad damnum. C. de li. contesta. authē. libellum. & in hoc non dicit verum. Nam illud emendare damnū respicit commodū rei cōuenti principaliter: nec tangit causam fiscalem. & ideo quo ad hoc non potest procedere vtroq; contumace. Neuter enim potest alteri contumaciam imputare: vt. l. ij. §. j. ṡ. si quis eū qui in ius voca. nō ierit.

3 ¶ Venio ad tertiam partem: nota † ꝙ actore absente proceditur ad diffinitiuam sententiā: quod est specia-
d le hic, secundū ista iura. hodiè verò est generale [d] per
4 l. properandū. §. j. C. de iudicijs. ¶ Item no. † quòd in sentētia absolutoria inseritur causa. Quod dic: vt in l. qui Romæ. §. duo fratres. ṡ. de ver. ob. & ibi dixi. & per docto in. l. properandum. §. illo. C. de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Rectores possunt in carceribus aliquem detinere: ut manifestet socios, uel alia causa legitima.*

Diuus. ¶ Oppo. ṡ. de edē. l. si quis ex arg. §. ratione. sol. vt in gl. ¶ Vltimò no. argumentum optimū pro Rectoribus, vt aliquos pos

1 sint in carceribus detinere: † vt manifestent socios, vel mandatores, vel aliud faciant, ꝙ de iure debent. & ista est legitima causa incarcerandi: vt hic: ibi in vincula deduceretur.

SVMMARIVM.

1 *Error facti, quòd excuset quemlibet.*
2 *Confessio, quæ fit in libello, qui datur iudici non nocet.*
3 *Error iuris reuocatur propter ætatem, rusticitatē, uel sexum: aliàs non.*

* **Complura.** ¶ Opp. & videtur, ꝙ error indistinctè noceat: vt. l. nō [e] fatetur. ṡ. de confe. Huius timore hæc. l. legitur duobus modis. Vno modo, vt loquat̃ in errore facti, qui nō nocet vsq; ad sentētiam: ibi in errore iuris. ¶ Cōtra hanc lecturam opponitur de tex. qui dicit ignarus iuris sui. in fi. dum dicit, ignorauit ius suum. Rñdeo sustinēdo hanc lecturam dico, quòd errabat hic in facto principali: & per consequens ius suum non

e ignorabat. ita dicit gl. ¶ Item contra [e] hanc lectu. oppo. de. l. edicto. §. finali. j. eo. vbi videtur, quòd error facti excuset quemlibet: sed hic dicitur de muliere, [f] & rustico tantū: ergo &c. Io. intelligit illam secūdū

1 istam. Sed certè hæc lectu. non placet: † qa regula est ꝙ error facti excuset quemlibet: vt. l. error. C. de iur. & fac. ign. coniuncta. l. ij. ṡ. de iuris & fac. ign. & l. nō fatetur. ṡ. de confes. & l. edicto. c. fi. ṡ. eod. Vnde alij [g] intelligunt hic in errore iuris, & ponūt exemplum qa credebat posse reijci vnā vxorē, & accipere aliā. vel credebat aliquam desinere esse vxorem, eo ipso, quòd non habitat cum viro. & sic credidit se spurium esse per errorem iuris. cōtra hanc lectu. remanet cōtrarium, vt. d. l: non fatetur. Sol. ibi loquitur, quando quis confitetur in iure præsente aduersario: hic loqtur, qñ quis confitetur aduersario absente. Aduerte, ista sol. cōtinet veritatem in confessionibus & respōsionibus, quæ fiunt simpliciter: vt. ṡ. de interro. act. l.

2 fina. ṡ. de confes. l. certū. §. si quis absente. Sed † in cōfessiōe, quæ fit in libello, qui datur iudici: vt det par

f ti, hoc non est verum: vt. l. cum precibus [f]. C. de probatio. & l. cum precū. C. de liber. causa. Ideo ista non est bona. Dic ergo, ꝙ. l. contraria determinatur per

3 istam. † Error iuris non potest reuocari, vt ibi: nisi ꝓpter ætatem, rusticitatem, vel sexum. & sic hic loqtur de iure errore. & hæc lectura approbatur per gl. C. de iuris & fact. igno. l. fi.

LEX III.

g **Non intelligitur.** [g] ¶ Op. de. l. qui testm̄. ṡ. de ꝓba. So. Aut relinquitur nō capaci palā: & tunc relictū nō valet, q̃tū ad ipsum non capacē, sed remanet apud eū, à quo relinquit̃. Nec enim debet pati pœnam, ex eo, ꝙ ipse non deliquit. sed qñ delinquitur clam, & assumit ipe tacitā fidem de restituendo non capaci, tunc delinqt & facit fraudē, meritò patitur pœnam: qa applicabitur fisco: vt videbitis in seq. & vidistis. ṡ. eo. l. j. in pri. ¶ Quero, in quibus casibus excusetur, qui accōmodat tacitam fidem de restituendo non capaci: dic, vt habes hic in gl.

Sed cum quidam. ¶ Oppo. de. j. responso: ad ver. quæri autem. Sol. dicunt quidam, ꝙ Iulianus in prin. malè dixit. ideo corrigitur per Iurisconsultum in sequenti

te. ff. de confes. in hoc. §. complura. sed Io. de Imo. in c. si cautio. de fide instr. ante mediū, dicit: quòd Bar. tenuit cōtrariū in. l. nuda rō. ff. de do. Sol. dat do. Alex. ī. d. l. ij. secūdū ꝙ Bar. ī. d. l. nuda. ꝙ loquitur in libro rationū, de libello nullum verbū. Et quāta sit differentia inter scripturas iudiciales & extra iudiciales apparet ex dictis ꝑ Bar. in. d. §. si qs. Et istam etiā concordiā sentit do. Iason in. §. si minus. insti. de acti. Adde ad consili. Alexan. xciiij. in quarta parte.

¶ Itē contra. No. de errore, & de cōfes. facta in libello &c. & tene mēti. & facit ad no. in. l. post legatum. ꝑ Bar. de his, q. vt indig. & in. l. non fatetur. ṡ. de confes. ad fi.

f ¶ L. cum precib⁹ vide Bar. in. l. certum. ī. §. si qs absente. ṡ. de confes. fis.

g ¶ Non intelligit̃, istū tex. per Bar. cum. §. j. in consil. cxcvj. incip. ciuitati. camerinensi. vbi cōsuluit, ꝙ si Papa cōfirmauit cōcessiones & nō declarat de quib⁹ intelligitur de sacris. allega. istum tex. & glo. & vide Bart. in cōsi. xlij. incipiē. Tudertus de spoleto, & ad. de consil. Oldra. xxix. Andr. Barbat.

g ¶ Non intelligit̃, aliqd per Bal. in. l. etiā. C. ad le. fal. & ibi etiam, quid si hæres in vno nūmo restituendo non capaci priuet̃ tota hæredit. de quo vide in. l. hæres, qui tacitam. ṡ. de his quibus, vt indig.

in sequenti. Alij dicunt, quòd Iulianus illud dixit al-
legando: & sic contra illam allegationem determina
tur postea. Alij dicunt, quòd diuersis casibus loqui-
tur Iulianus & Iurisconsultus actor huius. l. vt ex so
lutione contrarij sequentis apparebit. ¶ Item opp.
de. l. ita fidei. j. eodem. Sol. ista est veritas. Ista verba
generalia rogo, q̀ præstetis illud, qd' à vobis petij. si
quidem possunt certificari ex verbis appositis in te-
stamento, vel codicillis. ita quod appareat quid, &
cui relinquitur, videtur relinqui palam. Et ita loqui
tur versicu. iste, quæri autem. si autem ex testamen-
to vel codicillis non possunt ista verba obscura decla
rari, tunc, videtur relictum clam: vt. d. l. ita fidei. & c,
ita loquitur hic Iulianus. quod tene menti.

S V M M A R I V M.

1 *Prodesse quod potest, uel nocere, an spectetur?*

a **Si quis palam.** [a] ¶ Satis notand. est. §. ¶ Nota. §. inspicitur id
quod prodest, non id quod nocet. † concordan. sunt
in gloss. ¶ Sed ad hoc oppo. de. l. fina. §. sed si quis. s.
nau. cau. stab. & s. ex quib. cau. in posea. l. Fulcinius.
§. quid ergo. ad sillan. l. si quis in graui. §. fi. Glo. non
soluit. Tu dic, q̀ hic illud, quod nocet, obfuscatur p
id, quod prodest. Nam ex eo, quod relictū est palā,
non potest dici esse factum clam. Est enim illa clan
destinitas patefacta. sed in contrarijs secus. Pro hoc
facit quod no. s. pro donato. l. si vir. per glo. & ibi di-
xi, & p Dy. in. c. possessor. in. vj. q. de reg. iur. lib. vj.

S V M M A R I V M.

1 *Legatarius, quòd sufficiat, quòd sit capax legati, tempore mortis.*

2 *Regula Catoniana quòd habeat locum, quando legatum deficit mista consideratione legantis: & legatarij & in sua prouisione testator prouidere potest.*

Quando autem. ¶ Bon⁹. §. est. Pro declaratione hui⁹
§. sunt duo videnda. Primò, an hæres puniatur. Se-
cundò, an relictum valeat, qñ tēpore mortis tantū
capax reperit. circa primū dicit glo. Aut vtroq; tpe
quis erat nō capax: & relictū non valet. & hæres pa-
tit pœnā. Aut vtroq; tpe fuit capax: & nō est dubiū,
q̀ valet relictū, & cessat pœna. Aut tēpore fideicom
missi iniuncti erat capax: sed non tempore mortis.
& tunc fideicōmissum non valet. hæres tamen, quia
non peccauit, non patitur pœnā, sed apud eū rema-
net: vt. s. de his quib. vt indig. l. in fraudē. §. j. Aut e-
contra, fideicōmissi iniuncti nō erat capax: sed tēpo
re mortis sic. & non patitur pœnam: vt hic. An au-
tem valeat relictum? & videtur quòd non: vt institu.
de hæred. qualita. & differen. §. in extraneis. & s. de
his, qui. vt indig. l. in fraudem. §. primo. In contra-
rium videtur. s. de leg. præstan. l. interuenit. & doct.
1 † determinat & bene: sufficere legatarium esse capa-
b cem, tempore mortis[b]. ita nota. per glossam. s. de le
ga. iij. l. si deportati seruo. in princip. & in. l. in mor-
tis. de donat. causa mortis. & s. de hæred. institu. l. si
alienum. §. j. de regu. cato. l. j. In eo, quod ibi dicitur
quòd quando legatū deficit ex persona eius, cui re
linquitur. non habet locum regula catoniana. Non
obstat. §. in extraneis, quia ibi loquitur in hærede,
in quo aliud est quàm in legatario. ¶ Sed contra hoc
oppo. Ponamus casum in nostra, quod hic sit reli-
ctum filio spurio: quod exemplū ponitur in mul-
tis partibus huius titu. quando loquitur in non capa
ce. vt nota. s. eodem. l. j. in prin. certè relictum tunc
deficit mista consideratiōe legantis & legatarij. Nā
à quolibet alio potest capere præter, quam à patre:
2 vt dixi. s. eodem. l. j. in princip. Sed quando † lega-
tum deficit mista consideratione legantis & legata-
rij, habet locum regula Catoniana. quæ dicit, quòd
tēpus testamenti debet inspici: vt. l. seruis. C. de leg.
Respondeo vt dixi. s. de regu. Catonia. in. l. j. quia
illud est verum: quādo est talis effectus contra quē
testator potest prouidere sua prouisione: vt manu-
mittere seruum propriū: sed legitimare filium spu-
rium sua prouisione non potest. ergo & c.

S V M M A R I V M.

1 *Clam fieri dicitur, quod fit taliter, quòd non potest deuenire in notitiam aduersarij.*

a ¶ Si quis palam. de hac materia, p Bart. in. l. si vir. ff. p donato. & Bar. & Ro. in. l. si qs in graui. §. fina. ff. ad sillania.

b ¶ Tempore mortis. no. quòd ad validitatem relicti inspicitur solum tēpus mortis. gloss. tamen tenet contrarium. & ibi vide doc. in. l. eum, qui post. de cond. & demonstr.

c ¶ Tacita. Clam dicitur fieri. vide Barto. in. l. ij. C. de his, qui ex publicis rationibus. li. x. & Bal. in. l. cū fratrem. C. de his, qui. vt indi. & in l. j. in princ. & vide Ang. in. l. ij. §. occisorū. s. ad sil. & eūdē in. l. in tacitis. s. de leg. j. in pinc. & vide Bar. in. l. pupillus. §. fi. s. de auth. tuto. & & Bal. in. l. ea quidem. in. vij. col. C. de acc. & Imol. in d. l. in tacitis. & q̄ requirant ad hoc, vt relictū dicat factū in fraudem. vide Baldū. & Imol. in d. l. in tacitis.

d ¶ Clā possidere. & vide quę ibi habes per Moder.

e ¶ Vide glo. adde gl. & Bart. in. l. fi. s. de his, q. vt indi. Cōtrariū videtur velle Bal. in. d. l. in tacitis: de quo ibi per Imol. de le. j. Et p ista gl. consuluit Bar. in cōs. cj. inci. Tudertus de Spoleto, & ibi vide qñ qs psumatur tacitè rogat⁹.

2 *Delictum quòd probetur per priuatam scripturam alicuius, quando committitur promittendo, uel contrahendo.*

3 *Fideicommissa tacita, quod detegantur per confeßionem. Positioni, an quis fuit rogatus restituere non capaci, an teneatur respondere?*

Tacita. ¶ Iste est not. casus. & vide gl. quę incipit, manu priuati. ¶ Quæro,
qualiter intelligit hîc de chirographo priuato? Rñd.
qa si esset instrumentum publicum, iam non esset fa
ctum clam, sed palam: vt. s. eadem. l. in princi. In eo,
quod dicit, si apparet testamento, vel codicillis. Prò
hoc. s. de leg. j. l. in tacitis. quod tene menti ad ea, quę
dicuntur. l. fin. s. de rit. nu. Aut fit clā, & præsumitur
fraus. aut palam: & tunc secus. Quod si est factum in
de publicum instrumētū, non videtur factum clam
quod videtur durum. Puto autem, q̀ etiam si publi
cum instrumentum esset factum: tamen cælaretur:
vt fit quotidie per notarios quosdam amicos, tenen
1 do in secreto, quod videtur esse factum clam. † Clam
c enim dicitur fieri[c] id, quod taliter fit, quòd non po-
test deuenire in notitiam aduersarij: vt vidistis in. l.
d clā possidere[d] in principio. s. de acquirenda possessio
2 ne. & l. prohibere. §. clam. s. quod vi aut clā. ¶ † No-
ta ex hac gloss. quòd per priuatam scripturam alicu
ius probatur delictū eius. quod intellige verum: quā
do delictum committitur promittendo, vel contra-
hendo: sicut dixi in instrumento publico. in. l. senat⁹
e in princip. s. ad Turpil. ¶ Secūdò vide glo.[e] quæ in-
3 cipit: vt per cōfessionem rogati. & c. Ex † qua habes,
quòd tacita fideicommissa deteguntur per cōfessio-
nem. Et sic no. quòd huic positioni tenetur quis rñ-
dere: an quis fuerit rogatus de restituendo non capa
ci. Ad idē. l. quoties. §. prętor. s. de noxa. vbi cogitur
quis respondere: an possideat, vel dolo desierit pos-
sidere. Et sic positioni, quæ continet delictum, quis
cogitur rñdere. hoc dixi in. l. marcellus. s. re. amo. &
quantum ad hunc passum, dixi plenè hoc anno, in
l. fina. s. de his, qui. vt indig.

S V M M A R I V M.

1 *Fiscus an loco hæredis habendus sit: cum ad eum pertinēt omnia. & quid in priuato?*

Cum ex causa. ¶ Primò notant quidam hîc, quòd fiscus
2 ad quem pertinent omnia bona, † habetur loco hæ-
redis: vt hîc. & . C. ad le. Iuliā. de vi. l. ij. Hoc qualiter
debeat intelligi, dixi. s. de fideiusso. l. inter eos. §. fin.
¶ Secundò not. hîc quidam quòd quandocunq; bo-
na veniunt ad aliquē vniuersaliter: ille potest cōueni
ri à creditoribus tanquam hæres. concor. sunt in gl.
sed argumentum contra. s. de iure dotium. l. mulier.
& de vsufruct. leg. l. fi. & . l. ij. §. fin. s. de here. vel acti.
ven. Solu. hoc dixi multum latè. in. l. princeps bona.
& ibi per Dy. s. de verborum significatione. tetigi in
l. j. s. de bonorum possessio. & . l. si quis seruum. §. fi.
& . l. sequen. ij. responso. s. de le. ij. Quantum ad pro
positum, dic aut bona deueniunt ad aliquem ex di-
spositione. l. & trāseunt ad eum debita & credita: vt
f hac. l. cum simi. Aut ex dispositiōe hominis[f]: & tūc
secus: vt. l. mulier bona. s. de iure dotium. cum simi.
de hoc etiam per docto. C. ad. l. Iul. de vi. l. ij.

S V M M A R I V M.

1 *Testes qualiter debent deponere de ualore rerum?*

Diui fratres. ¶ Nota text. ibi. & iusta pretia ex præsenti æsti-
matione constitui. quod vtile est pro testibus, q red
1 dunt rationem de valore rei. † Nam debent se referre
ad tempus, de quo agitur, siue tractatur de præsenti
tempore, siue de pręterito. Nam ad illud tempus de-
bet referre: vt hic. Item debet dicere quòd tantum
poterit vendi homini scienti conditionem rei: vt. s.
de do. causa mortis. l. mortis causa. §. fi.

Diuus. ¶ Op. gl. de. l. cotem. §. fina. de publi. sol. vt ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Fiscus quanam actione agat, contra debitorem debitoris.*

f ¶ Cum ex cā. dispositione hominis. Adde Bart. & doc. in. l. si marito in prin. solu. mat & sic no. hîc, q̀ fiscus subijt onus legatorū, & fideicōmi. & pbatur in aut. de hær. & fal. §. si quis autē non implens. & in. l. j. ad fi. C. de cad. to. & in. l. qdam test. §. quoties. de leg. j. & in. l. recusare. §. si quis fisco. ad Treb. & hoc etiā qñ occupat bona vacātia, vel caduca: licet in contrarium faciat tex. cū gl. in. l. iiij. §. eadē de fideicō. li. & . l. quod à diuo Marco. de manumis. test. Sed respōde, vt per Ro. in. d. l. si marito. in prin. & no. Bal. in. l. eā, quā. C. de fideic. in. iij. col. & qd' dixi post Imo. in. l. si seruus pluriū. §. ij. de le. j. vbi dixi q̀ si ex facto defuncti, bona confiscantur: tunc nō debentur legata. Et ibi loquitur dicta. l. iiij. §. eadem & vide Bart. in. l. eius, q. §. fi. j. e. & Imo. in. d. l. quidā testō. & ibi dixi.

a Multa.[a] ¶ Quæro, in quo ſit hęc ſpecialitas in fiſco. gl. dicit, in duobus primis ca-
ſibus, qñ debitor fiſci deſijt ſoluẽdo eſſe: vl' qñ debi
1 tor debitoris † fuit factus ex pecunia fiſcali. In tertio
vero caſu, loquitur ſecundũ ius cõmune: quia debet
intelligi, qñ debitor fiſci eſt cõdẽnatus: & ſic fit exe
cutio contra debitorem debitoris, ſecundum formã
legis à Diuo Pio. §. ſic quoq;. ſ. de re iudicata. Azo
verò dicit, ꝙ etiã hîc in tertio caſu loquitur de iure
ſpeciali in fiſco: vt debitore non cõdẽnato perueniat̃
ad eum. Sed gl. dicit, ꝙ ſecundum hoc ſemp fiſc⁹ poſ
ſet agere contra debitorem debitoris. Ad quid ergo
Iuriſcõſultus duos caſus præcedentes expreſsiſſet?
quare non video. Videte, vt colligo ex dictis Iac. de
Are. & glo. & etiã Azo. bene poſſunt dicere, Nã in-
telligẽdo tex. vt gl. dicit verum: ſed poſſumus intel
ligere quòd ſint tres caſus ſpeciales in fiſco. Primus,
quando debitor fiſci deſijt eſſe ſoluendo. Secundus,
quando ex ratione fiſci nomina facta ſunt: id eſt, ꝑ
fiſci rationem: vt. ſ. de adminiſtratione tutorũ. l. quo
ties. in principio. Tertius, quãdo ex cõtractu fiſcali
debitores cõueniunt̃: hoc eſt, ex cõtractu ad fiſcum
extenſo: vt quia accepit mutuã pecuniam à fiſco: &
eam alij mutuauit: & ſic de pecunia fiſci debitorem ſi
bi conſtituit: & ſic erunt tres caſus ſpeciales, ſecun-
dum Iacobum de Aretio. & dominum Oldradum.
b ¶ Quæro, quãdo[b] fiſcus agit contra debitorem de-
bitoris, qua actione agat̃? Rñ. in caſibus, in qbus agit
de iure ſpeciali, agit actione vtili: vt. C. quando fiſcus
vel priua. l. nõ prius. ſi verò tenebatur in diem, agit̃
condictione ex lege: vt lege prima. C. de condictio.
ex lege. Si verò agatur contra debitorẽ debitoris de
iure communi. tunc debet agi officio iudicis, ſecun-
dum formam legis à Diuo Pio. §. ſic quoq;. de re iu-
dica. & ibi dixi.

Diuus. ¶ Hunc. §. declara: vt in gl.

c Si in locis.[c] ¶ In eo, quòd dicit, de locis religioſis, eſt contra. inſti. de
re. di. §. theſauros. gl. ſol. pluribus modis. De duabus
primis, tene quam vis.

SVMMARIVM.

1 *Procurator fiſci uendens, ſi res eſt euicta, quòd teneatur ad duplum.*

2 *Procurator priuati, qui uendidit, ſi promiſit duplum, & ita ſe habeat conſuetudo domus, quando res euincitur, tenetur, aliâs ipſe procurator.*

3 *Euinci res ab eo, qui emit à fiſco, non poteſt: & ſic hæc lex hodie corrigitur.*

LEX V.

SI procurator. ¶ Iſta ẽ mul-
tũ not. l. Ad-
uerte: video, ꝙ fiſcus non tenetur, niſi ad
d ſimplum[d]. ¶ † Quæro, an ꝓcurator ipſe
1 ſaltem teneatur ad duplũ? quidã dicunt ꝙ ſic. Azo
dixit, ꝙ nõ. puto, ꝙ teneat̃ ipſe procurator. arg. l. ci-
e uitas. ſ. ſi cer. peta. ¶ Quæro,[e] quid in alio † ꝓcurato-
2 re vendente, & promittẽte duplum nomine euictio
nis: vtrũ dominus teneatur ad duplũ? Rñ. ſi conſue-
tudo patrię eſt, ꝙ in venditione promittatur duplũ
nomine euictionis: tũc tenebit̃ dñs. quia procurator
poteſt promittere ea, quæ ſunt de cõſuetudine: vt. l.
quod ſi nolit. §. quia aſsidua. ſ. de ædil. edic. &. ſ. de
aqua plu. arc. l. ſi prius. §. j. & expreſsius in. l. ſi cõue
nerit. §. fi. ſ. de pig. act. ſi autẽ de conſuetudine nõ eſ-
ſet: tunc dominus non teneretur: ſed procurator be-
ne tenetur ſecundum ea, quæ. ſ. dixi. & ſecundũ ma
teriam. l. procurator, qui pro euictio. ſ. de procurat.
3 ¶ † Vltimò ſcias: ꝙ iſta. l. corrigitur hodie. Nã qui
emit à fiſco, ab eo non poteſt euinci: vt. l. ij. in princi.
C. de quadri. præſcri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator fiſci, & qui uendidit res minoris, uel eccleſiæ, non poteſt habere fidem de pretio.*

2 *Vendens rem nomine alieno, quando poßit habere fidem de pretio? remißiuè.*

3 *Confeßio procuratoris Cæſaris confitentis pretium ſibi ſolutum, quòd ſufficiat.*

Si ab eo. ¶ Iſte. §. eſt bon⁹. No. tex. ibi. prę
1 tio tñ ſoluto. No. dicit gl. † quod ꝓ

a ¶ Multa. vide p Bar. in. l. iij. quando fiſc. vel priua. & per Bal. in. l. ij. C. eo. titu.

b ¶ Quæro qñ. Adde qd' not. Bal. in l. facultas. de iure fiſ. lib. x.

c ¶ Si in locis. adde bo. text. in. c. j. in princ. quæ ſint regalia.

d ¶ Ad ſimplum. Adde qd' Bal. in l. j. in pe. col. ĩ ver. item oppon. C. de hęre. vel acti. ven. intelligit iſtũ tex. quòd ſit ſpeciale hîc fauore fiſci.

e ¶ Quæro, ſi ꝓcurator vẽdens promittat de culpa: an dñs teneat̃? & an ꝓcurator poſſit pœnã ꝓmittere: dixi in. l. ſolũ. §. ſed ſi procurator. de pig. actio. Abb. in. c. fi. de ꝓcario. tenet p iſtũ tex. ꝙ ſolum poſſit promittere pœnã, quæ venit ex natura cõtractus: ſecus ſi eſſet ꝑter naturã contract⁹. Ad quod. l. bene à zenone. de quadrien. præſcrip.

f ¶ Habere fidem. an ꝓcurator fiſci poſsit habere fidẽ de pretio: vide q̃ not. Ang. in. l. cui iuriſdic. ſ. de iuri. om. iu. & hic etiã vide, qd in prælato eccleſiæ, & in procu. minoris & hoc not. ꝑpetuò. & dicta Bar. hîc ſequit̃ Abb. in. c. ij. de ꝓcario. & Bar. in. l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. de re iudi. & hîc adde, qd' not. Bal. in l. j. C. de hære. vel ac. ven. & gl. in. l. j. C. de fi. inſt. & iure haſt. fiſ. lib. x. & ibi Bar. & glo. & Bal. in. l. cũ vendente. C. vbi cau. fiſ. & adde ad hãc

f curator fiſci nõ põt habere fidẽ[f] de pretio. Idem in
eo, qui vendidit res minoris: vel res eccleſiæ. vide &
no. gl. quæ incipit, vel aliter ſatiſfacto. ibi, nõ autem
2 fide habita. &c. vſq; ad fi. ¶ Circa hoc, † an iſti, qui
vẽdunt nomine alieno, poſsint fidẽ habere de pre-
tio: vide plenè per Cy. C. de rei vendic. l. inciuilem.
per Gul. de cug. ſ. de inſtitu. l. cuicũq;. §. ſi ei. ego di
xi pleni⁹. ſ. de re iudic. l. à Diuo Pio. §. ſed ſi emptor
3 in fi. §. vbi glo. tãgit. ¶ † Quæro, quid[g] ſi procurator
g Cæſaris confitetur pretium ſibi ſolutum: an ſufficiat
talis confeſsio? text. habetis, ꝙ ſic, in. l. ij. §. fina. C. de
quadri. præſcri.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus ſuccedens non priuilegiato, utitur iure eius, cui ſucceßit pro tempore anteriori, poſt uerò ſuo.*

LEX VI.

h FIſcus.[h] ¶ Lex iſta eſt no. qñ priuile-
giatus ſuccedit nõ priuilegiato,
1 † pro tempore anteriori, vtitur iure ei⁹, cui
ſucceſsit: ꝓ poſteriori, iure vtit̃ ſuo. & de hoc plenè
per doc. & Cy. C. de ſac. ſan. eccle. aut̃. quas actiones.
in. q. dixi. ſ. de verb. obl. cum filius. §. in hac.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas patris non adita, tranſmittitur ad matrem.*

2 *Occidens aliquem, non poteſt ei ſuccedere.*

3 *Acquiſita ſcelere, fiſco applicantur.*

LEX IX.

LVcius Titius. ¶ Iſta eſt
no. l. Nota
1 tria. ¶ Primò, † ꝙ hęreditas patris etiam
nõ adita, tranſmittit̃ ad matrem. caſus eſt
hîc. vide ibi: itaq; oĩs hæreditas ad matrẽ &c. pro hoc
ſ. de rebus dub. l. q duos. §. cũ in bello. & l. apud ho
ſtes. C. de ſuis & legi. & ibi per docto. dicã in. l. hære
2 ditate. §. filius. j. de caſtrẽ. pec. ¶ † Secũdò not. quòd
qui aliquem occidit ſuccedere ſibi non põt: neq; ei⁹
hæredi: vt hîc. & l. cũ ratio. §. finali. ſ. de bo. damnat.
3 ¶ Tertiò no. † ꝙ omnia ſcelere quæſita, applicantur
i fiſco. ¶ His præmiſsis op. C. ſi reus[i], vel accuſ. mor.
fue. l. fi. & C. ſi pen. ap. mors inter. l. iij. vbi poſt mor
tem. non durat cã bonorũ, ſi nõ fuerunt adẽpta ex-
preſsè. Ad idẽ. ſ. ti. j. l. j. Sol. dico, ꝙ qõ bonorũ, ex-
tinguit̃ morte accuſati. certè dico publicandorũ per
ſententiam. Sed quæſtio bonorum quęſitorũ durat
& agitabitur iſta cauſa, facta noua declaratione. vt
hîc in fi. dicitur. ¶ Item oppo. ꝙ iſta bona non aufe
rantur huic Meuiæ. non enim ſucceſsit marito, ſed
filio. Sol. quis nõ poteſt in effectu ſuccedere ei, quẽ
occidit: nec hæredi eius in bonis, quæ habuit ab illo
occiſo. vt hîc. ſecus ſi aliũde habuiſſet. ar. ſ. de vulg.
& pupil. l. ſi is, qui ex bonis.

LEX X.

k NOn puto.[k] ¶ Dy. ponit exem
plum. Reperiuntur
duo inſtrumenta eodem die cõfecta: cer
tè erit præſumendum priuatum prius
contraxiſſe. Poteſt etiam poni exemplum in dubijs
emanantibus, circa. l. vt in dubio fiat interpretatio
contra fiſcum.

LEX XI.

NOn poſſunt. ¶ Habuiſtis. ſ. e. l. j. §. an bona.

LEX XII.

IN metallum. ¶ Hoc declara: vt. ſ. de his, q ꝓ non ſcri. ha. l. iij.

LEX XIII.

EDicto. ¶ Dicitur hîc: defertur pa
lã, vel tacitè. Contra, illud
quod palam relinquitur non capaci, non
acquiritur fiſco: vt. l. non intelligitur in
princ. ſ. eod. ergo &c. Solu. vt dicam in. §. fin. j. ea. l.
¶ Quæro, qualiter ꝓbabitur ad fiſcũ pertinere? rñ.
confitendo ſe non eſſe capacem, ex tali cauſa, ex qua
fiſco debebatur. Iſta enim cõfeſsio pręiudicat ſibi:
ſed contra alios eſt opus probatione. facit quod ha-
buiſtis. nõ. ſ. eo. l. ij. in fi.

Id autem. ¶ Dicitur hîc vulgare præmiũ.
Quæro, quid ſit præmiũ vulga
re, glo.

materiã Bar. in. l. alio. in vl. col. ſ. de ali. lega. Adde, an donatarius Principis ſit tutus: cum Princeps donat ipſi rẽ alienã. Bal. conſ. cccxxxviij. j. li. Et an executor teſtamẽtarius poſsit habere fidẽ de pretio per eundem Bal. conſi. clxxxv. iiij. lib.

g ¶ Quæro qd. Vide Bart. & ibi gl. in. l. j. C. de ven. re. ci. li. xj. adde Bal. cõſi. cccxxv. j. li.

h ¶ Fiſcus. Et vide quod pro hoc dixit Bar. in. l. ꝓcura. C. de edẽdo. & Gul. de cug. in. l. ꝓperandũ. in fin. princi. C. de iu.

i ¶ Opp. C. ſi reus. vide Bal. in. l. j. in vij. & vlt. col. C. ne ex delict. defun.

POMATES.

h ¶ Non puto. Ad hãc. l. vide Matt. notabili ſuo. lxxj. incip. Nota vnam mirabilẽ regulam in. vij. cha. vbi ponit hunc, & ipſe ſecundũ intellectũ, quem ponit hîc Bart. vide ꝑterea in eo loco ad propoſitũ de duobus ordinarijs ferentibus diuerſas ſentẽtias. Et qd' etiam dicit in probationibus paribus, videas etiã qd' vult Bal. in. l. qcũq;. in vlti. col. ver. dictũ no. C. de ſer. fugi. & Feli. in. c. ij. co. ij. de re iud.

k ¶ Nõ puto. Not. iſtũ tex. cũ gl. no. ꝙ licet fiſcus con, ſueuerit habere multa priuilegia. de qbus per Bald. in. l. j. C. de hære. vel acti. ven. tamẽ in dubijs poti⁹ eſt iudicandum contra fiſcũ, q̃ ꝓ eo: ſiue ſit dubiũ de iure ꝓpter opin. docto. ſiue occur

rat dubium:quia duo iudices ordinarij ferant sententias contrarias: siue sit dubium in probationibus: quia fiscus & aduersarius cōtraria probauerint, & probationes sint pares. licet Ioan. And. & do. Anton. videantur sentire contrarium, videlicet ꝙ causa fisci sit fauorabilis, sicut causa matrimonij. in.c.in nostra.de testi.& Specu.& Ioan.And.in ti.de test.§.postquā.ver. quid si. Et ꝑ hoc qđ dixi, vide no. Bal.in.l.quicunq;. ad fi.de ser.fugiti. Adde tamen ad hanc. l. quod Bal. in.l.ij.C.an ser. ex suo facto.dicit, ꝙ statutū nunq̄ interpretatur contra rempu.in eo, qđ potest tangere aliū.& ad hoc not. vide Bal.in.l. do. tis.C. de iure dot. & Bar.in.l.j.C. de iure fis.li.x.& vide Iac.de bel.in.l. fi.§.fi.C.de caduc. tol. vbi videtur intelligere, quando fiscus tractaret de lucro, & priuatus de damno.

a ¶Non debet deuenire.vide Bald. in.l.eam quam. in vij.col.C.de fideicom.

b ¶Deferens posidet.Idem Salic.in l.iij.C.ad leg.falc.

c ¶Verba condemnationis. Si statutum dicit,ꝙ medietas pœnæ debeat esse accusantis:alia debeat esse cameræ in totum. vide per Mod.in stit.de actio.§.quę dam autem.

d ¶Fiet exactio.ad hęc dicta vide Ange.de Are.in maleficijs. in ver.dandis & soluendis.

e ¶Secundò nota. Quid autem si accusans in libello dicit:peto talem mihi condēnari,& in dimidia:& pro alia dimidia fisco? dic ꝙ sentētia super tali inepto libello valet:quia in criminalibus non attenditur libellus &c. vt no.Bar.in.l.qđ ergo.§.pœna grauior.de infa.& vide Bar.in.l.j. post prin.s.eo. Et adde ad ista, quę habentur in.l.leg.Corn.§.finali.cum similibus.s.ad sillan. & hoc cum ista causa dicatur criminalis:vt no.in.l.iij.§.de sepul.viola. Sed quod talis sententia lata in criminalibus teneat super inepto libello:bene facit qđ scripsi in.l.iij. §.quid ergo.s.de appel. Et dum dicit, quòd in criminalibus non attēditur conclusio libelli:adde Bar.in.l.libellorum.in fi.princ.s.de accusationibus. Et si nō apparet in statuto, posset dubitari in cuius bonis debemus istapręmia accusantibus:an de bonis malefactoris:an communis? vide Angelum in.l.lex Cornel.§.si quis libellum.de iniurijs.& Bartolum in.l.lex Cornelia.supra ad sillanianum.vide Angel. de Aret.in.d.versicu.dandis, & soluendis.

re: gl. dicit hîc. dicam.j.eo.l.senatus.§.senatus.

Eos qui. ¶Opp.s.ea.l.§.j.ibi,nihil autē interest.&c. Solu.illa limitat per istā. ¶Secūdò extra gl.op.secundū hoc.hæc.l.circa prin ci.sui,non videt posse procedere in eo, quod dicit:ꝙ quis potest profiteri relictū palam. Aut erit enim non capax: & tunc illud non debet deuenire[a] ad fiscum:vt.l.non intelligitur.in princ.s.eodem. Aut erat indignus:& tunc non debet habere dimidiam:vt hîc. So. potes dicere, ꝙ hic loquitur, in casibus specialibus, quando quis est indignus:ideò, quia testamentum impugnat in iudicio. Ratio : quia cum hoc sit manifestū ex eo, quod factum est in iudicio: non debet habere præmium delationis:vt.s.ea.l.§. id autē deferre. Vel dic, quod prin. loquitur in eo, quod dicit de re relicta palā.de eo, qui est indignus absq; aliquo facto suo: vt quia testator reputauit eum indignū:vt.l.hæreditas. C.de his, qui.vt indi. hîc loquitur quando quis est indignus facto suo. Pro hoc optimè.s.de his, quibus vt indig.l.post legatum.§.fi. & ibi no.

Ei qui. ¶Hoc examina.vt suprà eodem.l.ij. in fine.

LEX XIIII.

Dicitur. ¶Opp.de.l.cum filius.§.fi. s.de le.ij.Sol.hîc loquitur qn̄ bona auferuntur ex delicto hæredis : ibi, quando ex delicto defuncti, quo casu non valent relicta, sicut nec donationes:vt.l.contraria.&.l. donat. §.fi.s.de do.

LEX XV.

Senatus. Si quis delatorem. ¶Oppo.glo.& solue bene,vt habes in ea.

SVMMARIVM.

1. *Deferens in fiscū se, uel alium, quòd præmium cōsequatur.*
2. *Statutū dans dimidiā accusanti intelligitur, quod tota pœna datur camerario communis:& camerarius accusanti.*
3. *Practica formandi condemnationem, quando pœna uenit pro dimidia parte.*
4. *Fiscus in diuidendis cum ipso, facit diuisionem, & dat alteri electionem.*

Senatus. ¶Iste.§.est bonus. Aduertatis. Primò pro declaratione quæritur. de quo non capace loquitur hîc. glo. dicit siue de hærede: siue de legatario: siue de fideicommissario. ¶Sed ad hoc opponitur. quòd hæres non debet habere: nisi tertiam:vt.C.de his, qui se de.l.prima. Solu. hîc loquitur in hærede non capace: nec rogato de restituēdo.& ideò lucratur dimidiam:quia defert illud, qđ debet remanere apud eum, si esset capax. sed.l. contraria loquitur in rogato de restituēdo.& ideò quia defert illud, quod debet esse alterius lucratur tertiā. & ideò pro declaratione huius.l.& eorum, quæ notantur suprà eodem.l.edicto.§.extat. distingue secū-
1 dum Dyn.†Aut quis defertur ab extraneo: aut seipsum defert. Primo casu deferens consequitur tertiā.s.e.l.edicto.§.extat. Scđo casu, qn̄ qs defert se aut ipse erat nō capax propter suū delictū. & nihil cōsequitur:vt.l.edicto.§.eos.s.e. qđ dic vt ibi. Aut erat aliâs non capax:& tunc aut deferens se, non erat rogatus de restituendo, & lucratur dimidiā: vt hîc. Aut erat rogatus de restituendo:& lucrat tertiam:vt.C.de his, qui se defer.l.prima. Fallit in vxore defuncti.vt ibi. Idem dico in fideicommissario, vt si deferat, lucret dimidiam eius, quod ipse erat habiturus:vt.l.j.eod. l.cum tacitum. Quandoq; defert quis se, & defertur ab extraneo:& tūc ante aptas tabulas præfert.si deferēs: post apertas tabu. potior est cōditio occupātis. Sed obstat breuiter huic.§.s.eo.l.edicto.in prin. vbi dat partē fisco, & sibi partē retinet. Sol. qn̄ se deferēs
b posidet, [b]loquit.l.cōtraria: qn̄ non posidet, sed ab
2 alio exigitur: loquitur.l.ista. Quod no.†pro statutis Italiæ, quæ dicunt si qs accusauerit, habeat medietatem bāni. Debet enim intelligi, ꝙ totū bannū detur camerario communis:& camerarius cōis det dimidiam sibi. Simile, habetis.C. de ven.re.fis.cū priua.l.j.
3 li.x.¶†Per hoc habes practicā, qualiter debeas for-
c mare verba condemnationis.[c] Dicas enim condēno talē, in tanta quātitate dāda camerario cōmunis: cuius medietas sit cōmunis : alia medietas accusatoris. Datio ergo condēnationis, & exactionis tota, debet fieri per camerariū communis:& medietatem dare debet illi accusanti.& sic ad petitionem communis
d fiet exactio[d] totius condemnationis: cum communi totum debeatur. Prædicta vera, nisi fortè illud, qđ debebat applicari fisco noīe pœnæ, esset apud eū, ꝙ debebat premiū cōseq: quia tūc partem fisco daret. & partē sibi retineret:vt.s.eo.l.edicto.in princi. Se-
e cūdò no.[e] † quòd qn̄ qs habet diuidere cū fisco: fisc⁹
4 debet facere partem, & dare electionem alteri: vt.C. de his, qui se defe.l.j.&.C.quādo & qui.quarta pars de.l.ij.& no.s.eodem.l.edicto.in princ.

Quod si tribus. ¶Hunc.§. declara, secundū ea, quæ dixi.s.eo.l.ij.§.senatus.

Si quis arguatur. ¶Vide gl. super verbo detulisse. i. tradidisse fisco: vt alium quasi debitorem exigeret, qui non erat.

SVMMARIVM.

1. *Pronomē quicunq;, quòd contineat masculinum & fœmininum.*

LEX XVI.

At Diuus. Quicunque. ¶No. ꝙ pronomē quicū-
1 q;.continet masculinum† & fœmininum. habes etiam.j.de verbo, signi.l.j.

LEX XVII.

In summa. ¶De hoc habes rubricā.C. in pœ. fiscali.credi.præferri.l.vna.lib. x. dicam j.eo.l.quod placuit.

SVMMARIVM.

1. *Bannitus, licet non posit de nouo accusare, potest tamē accusationem cœptam prosequi.*
2. *Procurator, quando posit esse testis in cā, quam procurat?*
3. *Aduocatus quando posit esse testis in causa, quam aduocauit? remißiuè?*

LEX XVIII.

f Deferre. [f]¶Ex hac.l.nota, ꝙ damnatus, non potest deferre. sed causam ante incœptā pōt complere. quòd

f ¶Deferre. Pro intellectu huius.l. q̄ritur, vtrū procurator, aduocatus, tutor & proxeneta, posint esse testes? De aduocato: vide quod no. Inno.in.c.ex literis.de transactio. & quod dixi supra, de quæstio.l.ex libero.& in Spe. in ti.de teste.§.j.versi.quid de venditore.& Bart.in.l.omnibus. C. de testi. Et quid de docto. dicit Bal.per illum tex.C.de aduocatis diuersorum iud. quòd doctor in cā sui scholaris, n̄ debet reputari suspect⁹, si produci tur in testem. Sed certe ex illo tex. non bene infert. Adde Bal. in authenti. habita. in xij.co.C.ne fili.ꝑ pat. vbi est text. quòd potest esse iudex.& de ꝓcurato.vide Bald.in dicta.l.omnibus. C.de testi.& Inn. & Ioā.Andr.in.c. insuper.&.c.cum à nobis.de test.& adde quod in alio articulo nō cōnexo, poterit esse testis.c.ij.regris.& c.īqsitiōib⁹. de appe. Et qđ dicit in eadē causa, habet locum in causa appellationis.c. fin. de testi.in.vj.& vide in materia gl. in aut. de fide instrumē.§.quoniam vero. Et de aduocato, adde, qđ no.Io.andr.in regula cum quis. in mercur. in. vj. In contractibus pōt esse testis: vt not. gl.in.d.c. ex literis.de transact. & de procurat. vide Bal. in authentic, sed nouo iure. in iij.columna. si certum petatur, & vide ī materia omnino Bal.in.l.di ctātibus.C.de test. & p Imo. in. d.c. ex literis.de transactio. & ibi do. Ant.& vide oīno Ioā. Andræ.in.d. regula cum quid. de eo, qui fuit iudex: an & quomodo, seu qn̄ potest esse testis? vide casum no. & ibi latè per Imo.in.c.di lecti. de testibus. Et quid ī arbitro? vide Alber.& do cto.in.l. ne in arbitris.& quod ibi habes post Barto.C.de arbit.& in capitulo cum à nobis. de testib.& ad prædicta not. regularem doctrinam Ioānis andræ.in addi. Specula.in titu. de teste.§.primo. versiculo sed pone quòd administrator. quòd fides non adhibetur testi deponenti de facto suo: quando ex eo laus, aut opprobrium posset attestanti adscribi. ita refert, & sequitur Antoni. de butrio in consi.suo incipien. quæstio hæc dubia vulgaria habet. & dictam doctrinam sequitur idem Ange.in dicto.c.ex literis.& in dicto.c.cū à nobis.& in.c.insuper.de test. Adde, an procura. aduocatus, iudex, posit esse testis in causa, in qua aduocauit, procurauit, iudicauit, Barto. consilio cxxiij.

1 facit ad† qõ.de bannito, qui non potest accusare de
nouo: vt accusationem ante cœptam possit comple
res vt hîc. Ad hoc.l.neganda.C. qui accusa. non pos.
&.l.is qui reus.in fine.ŝ.de public.iudi. & ibi dixi:
2 ¶ Secundò.in versi. Item† decreuerunt. No.argu. ꝙ
procurator põt esse testis in causa, quam procurat.
sed glo.tenet hîc contrariũ, per.l.fi.ŝ de test.nõ ob.
hæc.l.qa hic non interrogabatur, vt testis. Intellige
secũdum glos.ꝙ hîc interrogabatur, vt pars: & sicut
dñs tenet rñdere: ita procurator: vt.ŝ. de procura.l.
non solũ in prin.&.l.omniũ. Istud dictum glo.ꝑce
deret in procuratore, qui durat ꝑcurator.& causam
agit.sed tex.videtur loqui in eo, qui desijt esse pro-
curator, vel tutor, vel gestor: vt hîc.in vers.item eos.
& in sequenti.& ideo videtur dicendum, quod hîc
fuit interrogatus, vt testis. tunc ob.l.fin.ŝ.de test. &
gl.ibi videtur tenere cõtra istam gl. Quid ergo di-
cemus? dicunt quidam, quòd procurator nõ potest
esse testis in illa causa, quam procurat: vt ibi in text.
In alia sic: vt hic. Ita loquitur glo.in.l.contraria. Alij
dicũt hîc in procu.ad negotia: ibi in procuratore ad
iudicia. Alij dicunt, quòd hîc finitum erat officium:
ibi durabat. Cyn.tangit hoc.C.de testi.l. qm̃ liberi.
& nihil boni dicit. Tu dic breuiter, si quidem loqui
mur de procu.ad iudicia: si quidem ipse agitat cau-
sam, tunc nõ potest interrogari, vt testis: vt.d.l.fi.ŝ.
de test.sicut nec etiã tutor: vt.l.qui testamẽto. circa
prin.& qđ ibi no.ŝ.de testa.& ibi dixi. potest tñ be
ne interrogari, vt pars: vt.d.l.nõ solum.in prin. ŝ. de
procura.& hoc secundũ intellectũ gl. Si aũt cã esset
finita: & de gestis in ea cã interrogaret: idẽ qđ in ꝑ-
cur.ad negotia: qui interrogat, vt testis, de eo, quod
ipse gessit. Quo casu distinguitur. Qñq; ad eum pti
net commodum, vel incõmodũ: & tunc nõ est ido-
a neus[a] testis: vt.l.omnibus.C.de test.&.l.nullus.ŝ. de
testi. Exemplũ, ego volo ꝓbare, quòd tu teneris mi
hi ad.c. Hoc probo p Titiũ, qui dicit se tibi portas-
se pecuniã, quam sibi dedi tuo mãdato. Dico ꝙ iste
nõ est idoneus testis. Nam si ipse tibi tradidit: ipse
est liberat⁹ à me. si tibi nõ tradidit, ipse remanet ob-
ligatus mihi: & sic testificatur in eo, quod ad eum
pertinet. quod no. Si verò ad eũ non pertinet com-
modũ: & tunc idem, quòd non potest esse testis: nisi
vtraq; parte volente. sicut dicimus in ꝓxeneta: vt in
aut.de testi.§.pe.& hoc tenet gl.extra de testi.c.Ro
b mana.li.vj.hoc est verũ, quòd non põt esse testis[b] ꝓ
eo, cuius fuit ꝓcurator: sed cõtra eum ꝓduci potest
testis eo inuito: vt hîc est casus in.§.nostro.& hoc te
nuit Inno.extra de testi.c.in sup. Si verò aliquis vel
c let procuratorem[c] producere in testem in alia causa
quàm ipse non gessit: tunc potest. sicut dixi in eo,
qui iam fuit famulus: vt dixi.ŝ.de quæstionibus.in.l.
3 j.§.si seruus. Quid† in eo[d], quia fuit aduocatus, vel iu
d dex: an in causa, quam aduocauit, possit esse testis?
dic vt in cap. Romana. extra de testi.lib.vj.

e Papinianus.[e] ¶ Hîc dicitur in.§. Papinianus, quòd datur directa
sed in.l.reuocata.j.eodẽ.dicitur, ꝙ datur vtilis. & sic
contradicunt. Sol. expone vtilis id, est efficax.& ma
teriã huius.l.declara, vt plenè dixi.ŝ.de solu.l.si quis
aliam.

SVMMARIVM.

1 *Fisci executor, an debeat summatim facere soluere credito ribus illius, cuius erant bona capta per ipsum.*
2 *Verbum statim, quòd denotat summariam cognitionem.*

LEX XXII.

Res quæ.

Res autem. ¶ Aduerte, fiscus occupat aliqua bo
na alicuius exbanniti per executorẽ ad hoc deputa-
tum veniunt creditores producentes instrumenta:
1 debet ne executor eis facere solui summariè: † an ve
rò debebũt creditores dare libellũ, & expectare sen
tentiam, & ꝓcedere ordinariè: dic ꝙ debent suũ iu-
dicẽ adire: hoc est, procuratorẽ Cæsaris. Et quòd de
beat soluere summatim: casus est in.l.si qs post hãc,
C.de bo.proscriptorum.ibi dum dicit statim. quod
f verbum significat summariã cognitionẽ,[f] † vt.C.vn
2 de vi.l.momentariæ, quod tene menti.

Plane. ¶ Ad ver.planè.opponi.de.l.§.ij.Diuus.ŝ.eo.ti. Solutio ibi nominauit mã-
datorem coactè: hîc eum sponte in iudicio nomina-
uit. ¶ Item opponitur de.l.de eo. Sol. hîc loquitur,
quando egit in iudicio ex mandato alterius: sed in.l.
de eo. loquitur quando dixit se facere ex mandato
alterius.

LEX XXV.

Extat decretum. ¶ No. bene hũc casum.

LEX XXVI.

Cum quidam. ¶ Intellige istã.l. ꝙ non
videtur factum in fraudem fisci: vt patia
tur pœnam dupli. ita no.C.eo.l.defensio
nis.lib.x.

LEX XXVII.

Cum mortem. ¶ Oppon.ad hanc.l. de.l.si
ab hostibus.§.j.ŝ.sol.matri. Sol. ibi maritus
iste occidit: vnde nunq; fuit lucratus: ergo meritò de
betur hæredibus vxoris. hîc fuit occisa ab alio. vnde
maritus lucratus est. Sed est indignus: quia mortem
g non vindicauit.& ideò applicatur fisco,[g] secundum
Iac.de Are.licet gl.allegauerit illam.l.pro concor.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca priuati, quæ & quando præferatur hypothecæ fisci.*
2 *Obligo bona mea præsentia & futura, duobus priuatis diuersis temporibus: quis erit potior in postea quæsitis ubi ille, cui prius sunt obligata. Et uter ex duobus cui bona sunt diuersis temporibus obligata, probet fuisse posteà quæsita? nu.3.*

LEX XXVIII.

Si is qui. ¶ Licet priuatus habeat hypothecam generalem
anteriorem in tempore: tamen fiscus prę
fertur in bonis post suam obligationem
quæsitis, hoc dicit. ¶ Oppo.ŝ. qui po.in pign. hab.

a ¶ Nõ est idoneus. hoc sequit Bal.in.c.si inter pares.circa fi.princi.de.l. Cõrad.& dixi post Bar.in.l.prima.§.& post operis. de operis noui nũtiatione.& ponunt can.in.c.insuper.de testi.&.d.Ant.in.c.cum à nobis. eodem ti.& moder.in.c.fi.de testi.in.vj.

b ¶ Esse testis. proxeneta nõ potest esse testis. Facit qđ notat Bar.in.l. prima.§.incidit.in fine.ŝ.ad Turpi.& vide Bal.in.l.oĩb⁹ C.de testi. & Bal. in authẽt.sed nouo iure.in.iij. col. C.si certũ petat & Bar.in dicta.l. omnibus.& Imol. in.l.si cui.§. j. de leg.j. Quid aũt in solicitatore causę seu litis? videt idẽ quod in proxeneta.& hoc tenet do. Ang.& Abba. in c.cũ à nobis.& in c.insuper.de test. Nec videtur distinguendũ, vtrũ habeat salarium, vel non: quia qñ nõ habet salariũ, nõ videtur facere ob solutionẽ, sed ob maximã affectionem: ideo potius repellẽdus est cogitabis tamen. Adde de proxeneta, & mediatore fanticello. Bal. cõsil.ccxvj.ij.lib.de solicitatore, Ro. consil.ccccxx. & ibi de procurato.

POMATES.

c ¶ Vellet procuratorem. vide Rap. cu.consi.lxviij.& lxix.in vlti.co.& de hac materia qua tãgit hîc bar. vide aliquid per Fel.post Abb.ibi in.c.insup co.v.in fi.& tribus seq.& Bar.cõsil.ccix.& Barb.xlv.co.iiij. vol.j.& .liiij. col. v.& seq.eo.vol.j. & col.xij.col.xv. &.v.col. vij. in fi. vol.ij.& Ant. de but.cõs.xxiij.co. iiij. Ro.clxxxvj. & Imo.cij.co.iiij. &.cv. colũ. iij. & cxxxiiij. & se.& cxxxvij.& Alex. lxxviij.co.ij.vol. j.vbi ponit de solicitatore causę, & do.de Ro.ĩ deci.nouis ĩti.de test.xij.fol.lxvij.in.c.itẽ, ꝙ solicitator.& Ale. cõsi.cxlj.co.iij.ad fi.vol.& vnũ verbũ Feli.ĩ.c.cũ ordi.co.ix.in prĩ. de res, & do.de Ro.decis.v.ĩ ti.de tes.vbi põit de ꝑcur.& Anch.cõsi.cccxxxj.vbi ponit de ꝓxeneta.& Pan.in.c.ij.col.iiij.de ar.in fi.& Ang.ĩ.l.dictãtib⁹.ad fi.C.de testa.vbi ponit de aduocato, & procuratore.& ibi etiã Ale.vbi ponit: an fideiussores possint testificari.& ibi plenè ad hæc Ias.col.pe.in fi.

d POMATES. ¶ Quid in eo. videret tñ ꝙ aduocatus, & ꝓxeneta põt esse testes, vn⁹ in cã, quã aduocauit: alter verò in cã cõtract⁹ eius medio celebrati: qa nõ tractat pricipalr de eorũ cõmõ: maximè ĩ.§.legatari⁹. ins. de test. Sed certè põt dici, ꝙ iõ repellunt: qa nõ tractat pricipalr de eorũ cõmõ maxiè.§.legatari⁹.tñ tractat de eorũ honore, q cõmõ pecuniario ꝓferẽdus est.l.isti qdẽ, ŝ.qđ me.cã.l.Iul.ŝ.si quis omis.cau.testa.&.l.rephendũt, C.de insti.& sub.cũ multis, q̃ adduci potuissent. Et facit bñ pro ista solutiõe gl.in.c.cũ in iuuentute.extra de purga.ca.in ver.tunc. Et vide Alex. cxxviij.col.ij.vol.ij.& vide etiã Alex.cõsi.clxxij.in.ij.col.volu.ij.& vide Alex.consi.xix.col.iij.vol.iiij.vbi etiã ponit, qd in eo, qui cessit actiones. &.xiij.col.v.vol.j. Et de proxeneta, vide Pau.de ca.in aut.præsbyteros.ĩ fi. C.de epi.& cle.& verũ verbũ Fe. in c.veniẽs col.ij. de test.in ver.& per istũ.& ĩ.c.cũ à nobis.co.iij.ver.secũda cõclusio.de testi.cogẽ. vide etiã Alex.cõs.lvj. col. iij.ad finẽ vol. ij. vbi ponit de solicitatore, & põt colligi ex dictis ei⁹, ꝙ dictũ taliũ de qb⁹ hîc, redderet plenũ. qñ alij testes, q deposuissent in cã, eẽnt valde idonei.& .lxxxvj.colũ.pe. volu.ij. vbi ponit de iudice, q interposuit decretũ, & de notario, q fecit instrm̃ in donatiõe facta aduẽ. an sint idonei testes & c. vide.d.anto.in.c.bonę.el.j. col.ij.de post.p̃la vbi ponit, an iudex ex officio possit testes repellere? & Ale.consi. cxxx.iij.co.ij.vo. ij.vbi ponit de ꝓcuratore. & .cxcix.col.ij.volu.ij. vbi põit de eo, q tenet de euictione &.cc. vbi põit de eo, q dicit se fuisse ad mãdatũ alteri⁹ &.lxiiij.co.iij.vo. iij. vbi loqtur ĩ solicitatore.&.lxx. col.pe.eo. vol.iij. vbi loqt ĩ iudice. & ibi gñaliter dicit: ꝙ vbicũq; aliqs deponit super eo, ex quo põt sibi adscribi laus, vł vitupiũ, ꝙ semp redditur suspe.& xcix.co.pe.volu. iij. vbi ponit de solicitatore nostro.& Bald.in.c. insuper.de te.vbi loquitur in solicitatore, tutore, prę lato, familiari & amico.& do.Sig. vbi loquitur de aduocato, & procuratore.& consi.liiij.

d ¶ Quid in eo. Vide tex.in terminis.in.c.fi.de testi.in.vj.

e ¶ Papinian⁹.& p illũ tex.dicit.Bar.ĩ.l.ij.C.si aduersus trãsac. ꝙ lex ciuilis põt restituere actionẽ directã perẽptã. ptor verò nõ pt: nisi vtile. qđ no.ad multarũ.ll.ĩtelligẽtiã.& hũc tex.no.alle. Bal.ĩ.l.libe.ĩ.ij.co.C.de sen.quẽ vide.

f ¶ Sũmariã cognitionẽ. Not.de ver.statim.sed Ro.cõtra.in.l.j.§.j.de verb. obli. Pau.de cast.in.l.si marito publico.in prin.ŝ.sol.matri.tenet idẽ, quod Bar.hîc.& idem tenet Sali.simpliciter.d.l.si quis posthac.in prin.

g ¶ Applicatur fisco. Hanc posuit Ia.de Are.in.d.l.si ab hostibus. Tamẽ hęc op.tollitur per.l.cum mater.§.fi.de bo.dã. Ideo vide Moder.in.d.l.si ab hostibus.& adde Bar.in.l.ei, qui mortem.ŝ.de his, qui vt indig. Ang.hîc dicit idem, quòd Iac.de Are.adde.Bal.consi.ccxxiiij.j.lib.

a ¶Contractũ est. & no. ꝙ fiscus habet tacitã hypothecam in futuris bonis. l. iij. & ibi Bal. in princ. C. de pri. fisc.

b ¶Quæro quid. Si duob⁹ obligo bona mea præsentia & futura, qs erit potior in futuris? Adde Bar. in d. l. licet. C. qui pot. in pig. & Bal. in d. l. assiduis. eo. tit. vbi etiam post gl. quęrit, an hoc etiã habeat locum in eo, qui prior est tẽpore, ꝙ sit potior in iure. tenet etiam Bal. in d. l. hac edictali. §. is illud. & Bart. etiam in l. in rebus. C. de iu. do. & vide glos. & ibi vide etiam Pau. de cast. in l. operis. §. loc. Adde Io. An. in addi. ad Spec. in ti. de obl. & sol. §. j. versi. itẽ pone. & Bal. consil. ccclxxxviij. j. libro. vbi dicit, ꝙ præfertur primus: nisi secundus esset priuilegiatus. puta ex dote: primus verò non.

c ¶Dicit prioritatẽ. Qui dicit prioritatẽ, vel posterioritatem. vide. l. j. & quę ibi maximè ꝑ Bar. C. de iu. fis. li. x. & vide Ioan. de Imo. in l. in l. in illa. in. xiiij. col. §. de verb. obli.

d ¶Eius, qui delatorẽ. Istã. l. nõ allē. tibi in l. Imperator. in fi. apostil. ma. j. c. & vide ad hãc. l. Bal. in l. j. C. de infa. & in l. generaliter. C. de re. cre. vtrũ in ista sententia declaratoria requiratur citatio: vide in c. reprehẽsibilis. de ap. re. & Ro. in l. is cui bonis. de verborum obligat. & ibi no. ad hãc. l. vide not. in l. iiij. §. quod autem. §. quod quisque iur.

l. fi. respond. vbi in posteà quæsitis præfertur prior. Plures sunt solutiones. prima ibi, prior priuilegium duplex habebat: scilicet tutelæ, & tẽporis. hic tẽporis tm̃. Istã reprobat Oldra. quia ibi priuilegiũ ꝑcedentis tutelæ, propter nouationem voluntariã, quæ ibi fuit subsecuta, videbatur extinctum: vt supra de nouatio. l. aliam. Sed non placet ista reprobatio: vt j. dicam. Et alij intelligunt illam secundum istam: vt prior præferatur in posteà quæsitis, vsq; ad tempus quo cum fisco contractũ est[a]. Nec ista est bona: quia ibi dicit textus de quęsitis, donec prima creditrix vniuersum debitum habeat. Tertij dicũt, quòd hîc cum fisco contraxit ante, q̃ mecum. & secundũ hoc, quòd hîc dicit in posteà quæsitis. subaudi etiã. Nam idem de anteà quæsitis. Et pro hac lectura videtur textus huius. l. in fine. ibi præuenit enim causam pignoris fiscus. Et sic innuit, quòd fiscus prior contraxerit. Sed hoc est contra mentem huius. l. quę vult ponere priuilegium fisci. Nec obstat hæc. l. dũ dicit. prçuenit enim: qa intelligo istud ꝑuenit. qđ sit præsentis tẽporis, nõ preteriti: quasi dicat, fiscus suo priuilegio præuenit causam pignoris. vnde fit ꝑuentio propter priuilegiũ, non propter tempus. Alij dicunt, & hoc nõ est in glo. quòd in. l. cõtraria loquitur de iure communi, non inspecto priuilegio fisci: hîc verò loquitur de iure speciali. Ego puto, quòd in l. contraria fuit habitus respectus de priuilegio: tamen quia priuatus habebat aliud priuilegium: scilicet tutelæ, est æqualis cõditionis cũ fisco: qa vterq; priuilegiatus: meritò præfertur in posteà quæsitis. ita loquitur ibi. Hîc vero priuatus nullum habebat priuilegium, nisi temporis prioritatem, quæ cõtra fiscum non attenditur in posteà quæsitis: vt hîc. & sic est vera prima solutio posita hîc in glossa. argumentum pro hoc. C. de priuil. fisci. l. prima. & l. ij. Non obstat, quod dicit Oldradus, quòd ibi priuilegium tutelæ, erat sublatum per nouationem: quia nouatio voluntaria non tollit priuilegium: nisi hoc specialiter sit actum. vt. d. l. aliam. §. de nouatio. & ibi dixi. ¶Item opponitur. C. de remis. pigno. l. si ignorante. vbi prior generalis præfertur reipubli. Solut. dicit glossa, intellige illam secundum istam, scilicet in quæsitis ante obligationem fisci. Ista glo. dicit verum, si illam. l. intelligas de republi. Romanorũ, quę habet priuilegiũ, sicut fiscus: vt. l. aufertur. §. fiscus. infra eodem. Si verò intelligas in alia Republic. tunc non esset contra: quia illa non habet priuilegium, neq; hypothecam: nisi sicut priuatus: vt. C. de iu. reipub. l. ij. lib. xj. nota. j. ad municipales. l. simile. ¶†Quæro, & reuoco in dubiũ similiter. Quę hypotheca præferatur hypothecæ fisci? quidam distinguunt: an præcedat hypotheca specialis, vel, generalis: tacita vel expressa. quod nihil est. Dic ergo secundum gloss. quòd siue præcedat generalis, siue specialis, præfertur fisco in quæsitis ante obligationem fisci: vt hîc. & C. qui po. in pi. hab. l. si fundum. Item dico secũdũ Dy. siue præcedat tacita hypotheca, siue expressa, præfertur fisco: vt. C. rem alie. gerẽ. l. j. In contrarium not. §. qui pot. in pig. habe. l. si pignus. & malè. vt nota. per Dyn. in l. priuilegia. §. de priuile. credito. & in c. qui prior. de regu. iur. lib. vj.

2 b ¶†Quæro, quid[b] si duobus priuatis obligo bona mea, præsentia & futura, diuersis temporibus: an prior erit potior in posteà quæsitis? an simul concurrunt? Glos. disputat hîc, & videtur tenere, quòd simul concurrant. Idem tenet in l. idemq;. §. qui po. in pign. habe. Iacob. de Aret. disputauit istam quæstionem, & determinauit contrarium: scilicet quòd prior sit potior in posteà quęsitis. per. l. hac edictali. §. omnibus. C. de secun. nup. & C. qui pot. in pigno. habe. l. licet. & ibi Cy. refert disputationem Iaco. de Aretio. & C. de iure dotium. l. in rebus. in eo quod ibi dicitur, quòd est speciale in muliere, quòd præferatur in re, quam dedit in dotem: ergo ius cõmune se habet in contrarium. Istam opinionem tenet etiã Oldra. & hoc puto verum. & est casus in. d. l. vlti. §. qui po. in pigno. habe. Quod quando sunt duo creditores paris priuilegij, prior præfertur in omnibus, etiam in posteà quæsitis.

3 ¶†Vltimò, quæro quis debet probare, an posterior, illa bona esse quæsita posteà, an prior primò esse quæsita in casu. l. nostræ? Respond. si prior agit contra secundum, debet probare primò quæsita. arg. C. de rei vendi. l. quoties de pe. hæred. l. per seruum. Item si fiscus ageret contra primum: quia deberet probare posteà quæsitã. vt. C. de rei vendi. l. mater. & de noxa. l. quoties. §. ij. & de iureiu. l. qui iurasse. & quod ibi no. & sic ei,
c qui dicit prioritatem,[c] vel posterioritatem incumbit ꝓbatio. ita dicit Oldr. Quod puto verũ. & probatur in l. non solum. §. sed vt probari. §. de oper. no. nuntia. & l. eum actum. in fi. & ibi gl. §. de neg. gest. & l. matrem. de proba. & extra de præscri. c. fi. in clemẽ.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio ficta defuncti, quòd non nocet hæredi. Confeßio ficta filij, non nocet patri.*

2 *Clausula, habeatur pro conuicto & confesso, non intelligitur ipso iure, sed per sententiam. Et an in casu prædicto requiratur sententia particularis, uel sufficiat diffinitiua? Et qualis debeat esse sententia. nu. 3.*

4 *Pœna quæ infertur ex ficta confeßione, quòd non transeat ad hæredes, in ciuilibus.*

5 *Confeßio ficta, quæ resultat ex sententia diffinitiua, an faciat fidem in alijs causis? quòd non.*

LEX XXIX.

d Eius qui delatorem.[d]

¶Ista est solennis. l. & valde vtilis. & diuiditur. Primò ponit vnum dictum. Secundò determinat vnam qõ. dependentem ex dicto. Tertiò respondet cuidam tacitæ obiectioni. Quartò responsionem illam determinat, & declarat. Secũda ibi: sed enim. Tertia ibi, nec enim Quarta ibi: planè. & hæc est prima. l. quæ dedit mihi honorem in ciuitate ista. ¶Aduerte. quia glo. nihil dicunt. Not.
1 †quod licet defunctus habeatur pro confesso, hoc tamen non nocet hæredi[e] & hanc. l. inter aliãs allegabã pro casu in quæstione illa: ꝙ si filius est contumax: & sic habitus pro confesso: ꝙ talis ficta confessio nõ præiudicet patri. Hanc qõ. disputaui: & eam tangit Dy. & ibi ego scripsi in l. cum filius. in princip. §. de ver. obli.
2 ¶†Secundò not. casum expressum, ꝙ ista verba, habeatur pro conuicto: seu, habeat̃ pro confesso: intelliguntur non ipso iure, sed per sententiã.[f] vt hîc. & hoc idẽ videtur ꝓbari. C. de iur. calũ. auт. principales. in fi. hoc no. gl. Berna. extra de iura. cal. c. fi. in fi. & Io. and. extra de confes. c. fi. lib. vj. Et sic gl. C. de pœna iud. l. j. ꝙ dicit, ꝙ ipso iure: dicit malè. Nec ob. l. vænales. quã allegat. qa verũ est, ꝙ sẽtẽtia est nulla in se, ipso iure: tñ totũ ius causæ ipso iure nõ perditur: vt hic patet.
3 ¶Sed dubiũ† est in hoc, sup quo debet sententia ferri: an debet esse quædam interlocutoria particularis, talẽ debere haberi pro cõfesso: vel expectet̃ sententia diffinitiua super tota cã. vt sic iudex condẽnet, vel absoluat, tanq̃ si esset confessus. & tex. in auт. principales. videtur loqui de sententia diffinitiua. sed hæc. l. vr̃ requirere sentẽtiã particularẽ. quid dicem⁹? Rñ. fortè possum⁹ sic dicere. Q̃ñq; illud ex quo qs debet haberi pro cõfesso, est liquidũ iudici: qa manifestè gestum corã eo: vt si fuit contumax in nõ iurando de calumnia, vel respondendo: vt no. in l. certa. in prin. §. de confes. & tũc non requirĩ particularis ꝓnũtiatio. Si verò hoc non liquet iudici, vt in casu. l. nostræ. nã corruptela non fit iudice præsente, & intelligente: & tũc debet prius de crimine constare & pronũtiari: vt hîc. Hoc nõ multũ placet: qa nec contumacia liquet omnino iudici. Quid enim si habet cõtumax aliquã iustã cãm, ꝑpter quã iurare vel rñdere recusat? certè ista iusta cã reqrit ꝓbationẽ extrinsecus, sicut corruptela. Et ideo puto, ꝙ hîc sit casus exp̃ssus, ꝙ iudex debet sup hoc ꝓnũtiare expresè. Aduerte tamen: qa non credo, quòd sit necesse iudicem pronuntiare ipsum haberi pro confesso, vel conuicto: sed sufficit quòd iudex pronunciet ipsum contumacẽ in non respondendo: vel in non iurando. & hoc est, quod hîc dicit text. ꝙ iudex de crimine pronũtiet. Satis enim esset hic, si iudex pronuntiaret ipsum corrupisse delatorẽ: pœna

e ¶Nõ nocet hæredi, ficta confessio non transit in hęredẽ. & hoc verũ, qñ ista confessio resultat ex alio, q̃ ex morte: secus si resultaret ex morte: quia tunc transit. Ita nota. dicit Bald. per ea, q̃ ibi habentur, in l. §. ij. C. q tes. fac. pos. & refert istud Roma. consi. cccv. & vide qđ no. ĩ. l. ij. §. de bon. eor. qui mortẽ sibi cõsci. & vide Bal. in l. j. §. ij. §. de ca. Et ad prædicta adde oĩno Bal. in c. j. §. si vasall⁹ feudum. in ti. si de feu. fue. cõtrouersia. & vide Bald. in l. j. C. ex delictis defuncto. & Imo. in l. qui à latronib⁹. §. j. §. de te. Et limita verũ nisi in crimine læsæ maiestatis, & in crimine hæresis: vt no. Bar. in l. j. ad fi. §. de bonis eorũ. & adde Bal. in l. is apud quẽ. ꝑpe finem. C. de eden. Et p istum tex. dicit not. Bal. in l. j. ad fin. C. de plus peti. quòd si pendẽ. lite decessit actor, qui plus petierat, nõ trãsit pœna ad hæredẽ. & hoc verũ intelligit Bal. in l. j. in vj. colũ. C. ex deli. defun. vbi confessio stat in suis finibus: quia tunc nõ transit in hæredẽ: secus si ficta cõfessio transit in cõdẽna. iuris vel legis. & ideo si lex ipso iure pœnam imponeret transiret.

f ¶Sed per sententiã. talis habet̃ ꝓ cõfesso, & conuicto. intelligit̃ ꝑ sententiã, nõ ipso iure. & in materia vide, quæ no. Bald. in l. ij. C. qui test. face. poss. & C. si cõtra ius, vel vtil. publi. & Bar. in l. manifestè. in fi. §. de iureiur. & vide Bart. in l. fi. §. si actor. C. de iura. cal. & dixi post Bar. ĩ. l. Impator.

ij.eo.& adde Bal. in.l. generaliter. in ver. si qs.C. de rebus cre.& Bal. in l. iubemus.§. sanè C.de sacrosan. ec. sed Bal. aliter loquitur in.l.j.C. ex de lic. defuncti.in.ij. char.in vers. scias etiã Bal. licet contra Bar.in.l.vnica. in.xxij.col. C. de confes. vbi omnino vide in.l.j.C. de pœna iudi. Cũ Bartol. hic transit Bal.in.l.trãsigere in vlti.co.de transac.& ibi limitat, ꝙ quo ad infamiã nõ reqrit̃ sñia. & vtrũ requirat̃ pronũtiatio, quem in pœnam incidisse, vide Bar.in.l.creditores.in.iij.col. C.de pig.& Bald. in.d.l.j.in.vj.col. C.ex delic.defun. videtur intelligere dictũ Barto. ꝙ cõtumax non habeat̃ pro confesso nisi ꝓnũtietur verum esse, si negat̃ aĩs sec⁹. Sed an talis cõfesio ficta, & præsumpta, de qua hic, possit reuocari docẽdo de errore, iuxta materiã.l.error.C.de iur.& fa.igno.vide qd' not.scripsi post Bart. in.l.ij. §. qd' obseruari. C.de iur.cal.& ad de qd' istæ cõtumaciæ habent inducere præiudicium tacitę cõfesionis,& in pparatorijs, & pbatorijs litis: sed nõ super libello. opinio ẽt litem substantiari p interrogationẽ & rñsionẽ expressam.C. de lit. cõte. l.j. secundũ Iac.de Are.in.l.j. §.cõdẽnari. devẽ. inspici. & seqtur Bal.in.c.si vasall⁹ feudũ,qd'.in fi. si de feu.fue. cõtro. & adde qd' no.in l.de ætate. & qd' ibi dixi.s.de interroga.act. Et adde ꝙ ista.l. facit ad q̃stionẽ. Eps cõfessus ẽ se ꝓmisisse Petro centum: vt eum de morte patris non accusaret vtrũ ex ista cõfessione Eps sit depo

autẽ sequitur à iure: vt.l.j.§.j.s.ad Turpi. Prædicta vera, nisi verbis statutorũ aliud induceretur. ¶ Ter-
4 tiò† & vltimò^a tene menti: qa puto, ꝙ ante illam pro
a nuntiationem, quã dixi modo, etiã in causis ciuilib⁹ talis pœna non transiret ad hæredes: per hanc.l. Ciuilis enim est hæc causa. facit ad hoc, qd' dixi vobis in.l.j.circa princi.s.de priua.delict.&.l. ex iudiciorum.s.de pub.iud. ¶ † Sed quæro:^b aliquis habetur
5 pro confesso per sententiam diffinitiuam, vtrũ ista
b ficta confesio faciat fidem in alijs causis? respon. habuistis tex. expressum, quòd nõ.s.eo.l.ij.§.j. quod perpetuò tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Indignus si est institutus, bona fisco applicantur adita hæreditate.*

2 *Accusans testamentum de falso, non uidetur ex testamento adire, sed ab intestato, remißiuè.*

Eum qui. ¶ Hic est no.§. Illud † quod di-
1 citur in multis partibus iuris, ꝙ qñ est institutus indignus, bona applicantur fisco, videtur debere intelligi adita hæreditate p indignũ:
c aliàs secus. Ita videt̃ velle text.^c hic. glos. tamen videtur circa hoc dubitasse.in.l.recusare.§.si fisco. suprà ad Treb.facit.l.ex facto.§.Iul.longinus.s.de vul.&
2 pupil. ¶ Item no.† quòd accusando testamẽtum de falso, quis non videtur adire, vt hic videtis. Quod est verum indubitanter, quòd non videtur adire ex testamento, quod dicit falsum. An autem videatur adire ab itestato? dic, vt in.l.cum quidam.s.de bo. pos. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Forensis, an poßit hic Mediolani testari, secundum statuta huius ciuitatis.*

2 *Obsides an poßint dari inter duas ciuitates priuatas.*

LEX XXXI.

Diuus. ¶ Dicitur hic, ꝙ bona obsidũ debent̃ fisco. ¶ Quæro, an hoc debeat intelligi viuentib⁹ eis, an post eorũ mortẽ? Gl. dicit, ꝙ debet itelligi post mortem, nõ in eorũ vita. hoc nõ probat̃.l. tamẽ glossatori nostro sic est visum. & ita videt̃ æquũ. ¶ Se-
d cũdò quæro,^d de qbus bonis loquat̃ hæc.l. glo. dicit de bonis q̃sitis in obsidatu. Nam de bonis, quæ reliquit domi, non põt intelligi, ꝙ applicentur fisco. sicut nec bona captiuorũ relicta apud suos. & hoc satis placet. Alij dicũt etiã de bonis ante quæsitis: qd' põt eẽ verũ, si secũ portauerint in obsidatu. ¶ Quęro, de qbus obsidibus loqt̃? dic de obsidib⁹ datis Imperatori, pro aliquo pacto seruando: vel pro aliquo capitulo redimẽdo, quos cõstat testari nõ posse: licet non sint capite minuti: vt.l.obsides.s.de testa. ita dicit gl. ¶ Itẽ dicit̃ hic, sicuti captiuorum. ¶ Quæro, de quibus captiuis loquitur hic, dicit glo. potest intelligi de hostibus, q propter virtutẽ bellicã capiuntur. Tũc enim omnia bona sua publicãtur, & ipsi serui efficiuntur. ¶ Aduerte dñs Ia. de bel.in aut̃.de hære.& fal.circa prin.in.iij.op.dicit, ꝙ qñ capit̃ vniuersitas psonarũ, vt qdã ciuitas: nõ estverũ ꝙ ipsi serui efficiant̃. sed quãdo capit̃ vn⁹ singularis homo tũc secus. & secundũ hoc nõ procederet dictũ huius gl. de hoc tangã.j.ti.j.l.hostes. Alij intelligũt hic, ꝙ loquat̃ de captiuis nõ propriè: vt de deportatis in insulã, q propter eorum delicta sunt capti & detenti: tũc bona per eos quæsita non publicantur eis viuis: sed eis mortuis: vt.C.de bo.dã.l.deportati. Et tũc est ve-
1 ra similitudo obsidum, qd' satis placet. ¶ † Vltimò Ia.de are.inducit istas.ll.in ar.ad quæstionẽ. vtrũ forensis possit testari hic, secundũ statuta huius ciuitatis.& hic videtur causa, ꝙ non. Nam obsides populi Romani, licet non efficiant̃ serui: quia non sunt capite minuti: vt dictum est: tamen apud Romanos non possunt testari: nisi assumpto vsu togę fiat ciues Romani. plenè dico in repe.C.de sum.tri.l.cunctos po-
2 pulos. ¶ † Quæro. vtrũ^e inter ciuitates priuatas pos-
e sint dari obsides? vide.C.de patri.qui fi.distra.l.ij. in glo.per Azo.in sum.& per cano. extra de iureiur.c. ex rescripto.

LEX XXXV.

Apud Iulia. ¶ Istã.l.examinaui in l.si post litẽ.s. de exce. & examinatur per Dyn.in.l.Imperatores, in prin.s.de pub.vbi glo.tangit.

LEX XXXVI.

Prædiis. ¶ Istã materiã examina, vt examinat̃ p Dy.in.l. Imperatores.in prin.s.de pub.vbi glo. tangit.

LEX XXXVII.

Quod placuit. ¶ Quidam itelligũt hoc vt priuilegium scilicet pignoris. Alij dicunt aliter. & sic facit ad quæstionem: an fiscus habeat bona propter pœnam tacitè obligata. de qua.q.dicam.j.eo.l.aufertur.§.fiscus.

SVMMARIVM.

1 *Litis contesta sequuta sententia, inducit malam fidem.*

2 *Litis contestatio facta in una instantia, quando inducat præsumptionem malæfidei in alia.*

3 *Delatores in fiscum deferentes, nomine fisci deferunt.*

LEX XXXVIII.

f **Fiscus.**^f ¶ Ista est difficilis.l. ¶ Quęro, dicitur hic bona pertinent ad fiscum cõtrouersia mota. de qua controuersia loquit̃ hic.^a Prima glo.magna, intelligit de cõtrouersia prima. sed gl.vltima parua, intelligit de controuersia secũda. Pro prima lec. facit tex. dũ dicit: post primã litem assumi &c. In cõtrariũ facit: qa videt̃, ꝙ effectus li.cõtesta. non porrigat̃ ad aliã litẽ, seu psonam: qa est actus ciuilis: vt no. in.l.cũ notisimi.§.sed & si qs.C.de præscrip.xxx.
1 an.facit.l.ij.§.j.s.eo. Quid dicemus? † aduerte: dico, ꝙ lit.conte.facit quẽ malęfidei possessorem, sententia postea contra eũ secuta. si eñ sequeret̃ ꝓ eo: tunc secus esset: qa constaret eum bene litigasse.argu. ad hoc in.l.de pupillo.§ meminisse.versic.toties.s. de no.ope.facit.l.illud.s.de pe. hære.& hoc voluit hic
2 gl.ma.in prin. Si verò † causa non est finita: sed oporte tet, ꝙ inchoetur noua instantia.^g si quidem fit ex ea-
g dem causa, puto ꝙ lit.conte.in prima inducat psumptionem malæfidei, & proficiat in secunda: vt.l.pro perandũ.§.j.& ibi no.C.de iudi.dixi.in.l.cum lite.s. iudica.sol.licet gl.videat̃ velle contrariũ.in.l.ij.C.de fru.&li.expẽ. Siverò lis mouet̃ ex alia causa: tũc ego non video quõ lit.cõtest.facta in vna causa, inducat psumptionẽ malęfidei in alia instãtia, ex alia cã: p ratione pdictã.& sic teneo vl.gl.paruulã. Non est hic tex.q dicit post primã litẽ assumi nõ oportuisse.qa intelligo assumi a f̃r, q̃s gl.vt stet ꝓpriè post litẽ primam assumi non oportuisse à fisco.q.d. fiscus nõ habebit illos fructus. Et ꝙ hoc sit verum, apparet ex tex.q dicit assumi.p.d.vel p geminũ.ss.vt communiter habetur, qd' importat, idest cõsequi.nec põt exponi, cõsumi: vt dicta glo. ¶ Quæro, quomodo ex cã falsi testamẽti bona deferebãtur in fiscum. Potes intelligere, ꝙ in alio testamento prius facto erat institutus fiscus, vel Princeps: vt.s.eo.l.j. in princi. ibi
3 vel, ꝙ Princeps. ¶ † Vltimò nota, ꝙ isti delatores deferunt noĩe fisci: vt sentit gl.hic, in princ. dixi.s.eo.l. ij.in prin.& ibi allegaui hanc.l.

h **Delatoris.**^h ¶ Illud, qd' dicit ꝓpriã.intellige respectu officij, si verè causa erat publica: vt.l.ij.in prin. secundum vnam lectu.s.eo.titu.

SVMMARIVM.

1 *Magistratus quando tutor, uel fideiussor dicit consocium esse soluendo, & actionem diuidendam: an poßit petere quòd in bonis socij cõputentur bona alienata in fraudẽ.*

LEX XXXIX.

Bona.

i **Eum qui.**^i ¶ Iste est bonus casus glo. intelligit istã l.post latam sententiam inter duos magistratus. vn⁹ eorum petebat diuidi condemnationem: vt.l.j.&.ij. C.si plur.vna sen.conden. fuę. Ista lec.non est vera.
k Nam lata sententia^k condẽnatoria, intelligitur ipso iure diuisa: vt ibi patet. Et ideo intellige hic, ꝙ petebat diuidi periculum condẽnationis futuræ: & sic ante factam condemnationem hoc postulabat. ita intelligit

nẽdus: videtur ꝙ sic, per hãc.l.&.l. quoniam.&.l.furti.§.põt.s.de isa. Ioã.mo.in.c.j.de acc.in.vj. vbi per Ioã.an. in nouel. determinat, ꝙ nõ si talis ꝓmisio fuit facta, nõdũ instituta accusa. de quo vide Bald.in c.j.§.iniuria. ver. seu furtũ.de pa.iura.firman. Sed an p hanc confesionẽ posit poni ad tormẽta: vide Bal. & ibi dixi in .l.fi. s.de quæstio.
a ¶ Tertiò & vlti.p Bald.in.l.j.in.vij. col. C. ex deli.defun.
b ¶ Sed quero, vide Bal.in.l.ij.in vlt. co.C.de eden. & adde Bal.in.l.j.§. sed & cõstitutio. s.de calum.& do. in.c.fi.de iura.cal.
c ¶ Eum, qui.velle tex.cõtrariũ facit qd' no.gl.& Bar. in.l.seq. in princi. ad sillania. & in.l. j.in.iij.q.prin.s. de vul.& pupil.
d ¶ Secũdò quæro, per Bal.in.l.pen. in fi.C.de consti. pecu.
e ¶ Quæro vtrum vide Imo. in.l.ob sides.s.de testa.
f ¶ Fisc⁹.hunc tex. allegaui.in.l.in fi. dẽicõmis. de vsu.
g ¶ Noua instãtia, vtrum pempta in stantia durẽt effectus resultãtes ex li.cõte.vide q̃ dixi in.l.properandũ. §.j.vbi p gl.C.de iudi.& dixi.s.in.l. cum lite mortua. s.iud.solui.
h ¶ Delatoris. Per istũ tex.not.dicit Bal.i.l. receptitia in vlti.co.§.de cõsti.pec. ꝙ cõsules mercãtiæ, nõ possunt se intromittere de gestis, tempore officialis.
i ¶ Eũ q.Istum cas. no.alle.Bal.in.l.fi. C.de cõsti. pecu.
k ¶ Lata sententia, vtrum post sentẽtiam posit peti beneficium diuisionis: vide Bald. in.l.exceptiõem. in.vj.col.C.de p.ba.& qd' no.Bar. in.l.si dubitet.de fideiuß.

a ¶ Computentur bona.nota pro fideiussore. vtrum computentur in bo. principalis bona alienata in fraudem? Et adde, quod in bonis principalis computentur bona fideiussoris.l.si plures.§.prçtereà.de fideiui.&c.cõtra vt ibi dixi.

b ¶ Suo periculo.facit quod no.Bar.in.l.si vt cer.§.si.§.commoda.

telligit Cy.in.d.l.j.¶† Quæro,quãdo magistratus vel tutor,vel fideiussor dicit consocium esse soluẽdo,& per hoc actionem esse diuidendam:an possit petere ꝙ in bonis socij computentur bona [a] alienata in fraudem.hic videtur casus,ꝙ sic,quod intellige si est notorium bona in fraudẽ esse alienata.aliâs si dubitetur, oportet quòd ille,qui hoc allegat, offerat cautionem:vt suo periculo [b] reuocentur alienata:vt l.si dubitet.§.de fideiuſ.& tunc si in illa reuocatione non probabitur de fraude,nõ punieẽ tanq̃ delator.

SVMMARIVM.

1 *Delictum cõmissum in villa sancti Martini si in accusatione contineatur:cum plures sint villæ eiusdem,nominis an ualeat accusatio?*

LEX XL.

Itafidei.¶ No.tex.ibi,non est ẽm palam.¶ Op.s.e.l.non intelligitur.§.j.Solu.illud est verũ qñ ex testamento potest comprehendi quid reliquerit.vnde ex isto testamento,vel codicillis verba obscura declarantur:hic secus.¶ Vltimò not.quid est relinquere palã:vt hic? quod dic,vt dixi.in.l.nõ intelligitur.§.tacita.s.e.¶† Vltimò not. quòd diuersitas rerum,facit legatum obscurum.propter quod dixi vobis,si in accusatione contineẽ delictũ esse cõmissum in villa sancti Martini:cum in comitatu Perusij sint plures villæ,hoc nomine noĩatæ non videtur appositus certus locus [c]. casus est .hic.di xi in.l.libellorum.§.de accu.

SVMMARIVM.

1 *Cautela,quæ fit instituendo amicum:ut restituat spurio, an ualeat?*

Patronus.[d] ¶ Notabilis casus est iste.per hunc.§.dicit Dyn.† videtur posse consuli patri,qui habet filium non capacem,vt instituat amicum suum,& grauet eum de dando illi filio non capaci,de bonis ipsius hæredis instituti. & valebit per hunc tex.in contrarium est veritas:quia illud,quod grauatus dat de suo,succedit loco illius,

c ¶ Certus locus. si in accuſ.inseritur nomẽ loci,de quo possit dubitari,nõ valet accusatio.ad debar.in.l.quoties in fi.§.de verb.ob. & in.l.quę condi. tio.§.cum ita intestamẽt.§.de cõdi. & de.adde ꝙ bal. cõsi.ccxciij.j.libr. alle.istum text. in ver.imo.ꝙ si vasal⁹ vẽdit & tradit feudũ cum pacto , ꝙ domino non consẽtiẽte,vẽditio nõ habeat effectum, & tamen feudum vẽdiderit tali cui scit dominũ nõ cõsensurum, quia durior ,,vel aliter nõ non grat⁹vel rebellis ꝙ amittit feudũ nõ obstãtibus illis verbis.qa aliudore aliud mẽte gerit.

POMATES.

d ¶ Patronus. vide Bald.consilio.xxvj.vbi dicit contrarium,in.v.parte secũdùm impressionem Medio.

e ¶ Perdit in continenti.sed si nunq̃ feratur sententia, cuius erunt fruct⁹ vide glo.in.d.auẽ. de incestis nuptijs. colla.ij.§.j.& Cy. & Bal.in auẽ. incestas.i fi.C.de ince. nup.

quod habet à defuncto:vt.l.quod cõditio.& ibi no.§.de do.causa mor.dixi vobis plenè. in.l.fi.§.de his, qui.vt indig.Ad hanc.l.respondeo,quòd hic patronus , qui assumpsit tacitam fidem,nihil de bonis defuncti percipiebat.quod tene menti.

LEX XLI.

Vm qui.¶ Istud est verum in eo,qui emit bona, seu hæreditatem à fisco:secus in eo qui emeret à priuato:vt.l.j.C.de hære.ven.&.l. hæreditatem.§.de donationi.Item hoc est verum in eo qui emit bona sub nomine vniuersitatis: secus si emeret certam rem:vt.l.ij.C.de quadrien.præscri. &.l.bene à Zenone.

SVMMARIVM.

1 *Delicti occasitione num quis statim perdat dominium, & applicetur fisco?*

LEX XLIII.

Imperator.¶ No.dicit gloſ. quòd hæres propter suum delictum,statim cadit à dominio.& sic dicit Dyn.est ar.contra hæreticos:vt ipso iure perdant dominium reũ cum cœperint esse hæretici.Sed circa hoc dicas,cum delinquitur circa rẽ cõtra prohibitionem.l.ipso iure dñium applicatur fisco†hic:&.§.de publi.l.commissa.&.l. j.§.an bona.§.eo.Q ñq̃ nõ delinquitur circa rem:sed aliâs:vt committendo homicidium,vel crimen lese maiestatis,vel hæresis:& tunc est necessaria sentẽtia super crimine:vt bona publicentur:vt.l.ex iudiciorum.§.de acc.&.l.post contractum.§.de don.&.j.e. l.aufertur.§.in reatu.tñ in crimine læsæ maiestatis & hæresis,perdit incontinenti [e] rerum dominiũ:vt C.ad.l.Iul.maie.l.pe.& fi.&.l.dona.in fi.§.de do.& d.l.ex iudiciorũ.Ista sunt verba Dy.Certè primũ dictũ Dy.qñ delictũ cõmittitur circa rem,est verum. sed qñ delictum committitur extra rem, bona non publicanẽ.nisi secuta sñia hoc est verũ in dubio: sec⁹ si.l.aliter exprimereẽ:vel vteretur:lex verbo mox [f].

nis verbũ dubiũ:vide Ro.sing.in.ij.&.iij.no.& vide ꝙ habes de his dictis, post Bal.in auẽ.si qua mulier.C.ad vellei.& quæ ponit Bal in ti.de pace cõstant.in.x.col.in ver.omnia priuilegia.per illum tex.vbi est casus & dum dixi.§.secundùm Imol.ꝙ vbi lex imponit pœnam per verba futuri temporis,vel per verba dubia,quæ possint esse futuri optatiui:vel præsentis indicatiui: vt est verbũ fit,vel erit priuatus, vel excommunicat⁹.intelligitur pœna imposita à iure.c.à nobis. de sententia excõmunicationis.c.si. in fi.de tempo.ordi.in.vj. c. quia in omnibus de vsu. &vide tex.& Bal. in.l.j.in.ij.colũ.C. de ritu nuptia.Fallit vbi verba cum participio denotarent impropriam tem quandam : vt puta:quia dicatur, habeatur pro condemnato. Nã tũc intelligitur,ꝙ sententia interueniat. l.in criminali . de iurisdict.om.iud. & ibi per gloſ.& doct.Idem si dicatur habeatur pro conuicto,vel confesso.nam tunc requiritur sententia vt not. in. l.ij.§.ꝙ si actor.de iura.calum,& in.c.fi. de iura.cal.& no.Io. mona.in ca. ij. de confeſ.in. vj. licet Archi.& Io.and. videantur ibi sentire cõtrarium. & non bene. & not. Barto.in.l.cum, q delatorem.§. e.& ita reperio tenere Matth . suo nota. cxiij.sed qd si imponatur pœna,p

f ¶ Verbo , mox. Not.de dictione mox.& Adde bar.l.j.§.iudi.sol.&.in.l.res,q.§.eo.& in.l. cõmissa.§.de publi.& in.l.si eum maior.C.de trãsact.& Adde bar.in.l.meui⁹.§.duob⁹ circa fi.de leg.ij.sed qd si dubiũ est:qa verba possunt se habere ad pteritũ,& futurũ & sic sunt dubia:dic ꝙ debent interpretari in mitiorẽ cãm p regulam in pœnis.ita dicit do.Anto.& post eũ Imo.in.c.si dilig̃ti.de for.cõpe.Itẽ ad p̃dicta,adde Bar.in.l.extat.qđ met.cã.& text.ad hoc not.in.c.eũ,cui.de præbẽ.in.vj.Et idẽ dico si apponatur verbũ penit⁹.vel prorsus,vel oĩno.vt est tex.iũcta gl.no.in auẽ.vt defunct.seu fune.co.v. vt est gl.not.quã ibi Ange.tenet in.l.ei q aduocatorũ.C.de postu. Et est gl. singu.in.l.ij.§.si pecuniã.in ver.oĩno.§.depositi.& hãc doctrinã etiã ponit doc.in.c.in qbusdã.extra de pœn.& in.c.j.de postu.plator.in vj.Adde qđ no.gl.in auẽ.de nupt.§.si verò expectet.Idẽ si.l.dicit,oibus modis priuetur vel cadat iure suo:vt probat tex.in.d.auẽ.vt defun.seu fune.sec⁹ si dicat omni iure suo:nã tũc reqriẽ sentẽtia,vt dicũt docto.in auẽ.q semel.quomodo & qñ iudex& in.c.cupiẽtes.§.si verò in discordia.de electione in sexto. & ibi,in gl.in verbo priuenẽ. pro hoc.in.c.dispẽdia.de rescri.in. vj.ver.omnino careat.&no.p Ang.in authẽ.de litigio. §.omnẽ verò.licet teneat cõtrariũ. sed fortè ibi est corruptus,ideo vide eũ.Et rõ diuersitatis est:qa hoc vltimo casu istud signũ vniuersale omnino determinat,& qualificat istud verbum careat,secũdũ res vel iura,qbus qs est priuandus,mediante tñ sentẽtia.Sed alijs casibus superiorib⁹ illud verbũ penit⁹ oĩno,& similia qualificãt ipsum actũ priuãdi & ideò sñia nõ reqriẽ.Et istud reperio tenere Matt. nocx.qđ refert se nõ vidisse ab aliquo tactũseu à paucis, adde qđ idẽ voluit Bal.in. c.j.qbus modis feu.amit.in prin.& ibi in fi.dicit,ꝙ qñ ipso iure qs cadit à rebus nõ est ferẽda sup amissione bonorũ sñia,sed sup declaratione amissiõis:vt in auẽ.de incest.nup.§.j.C.de fi.instr.& iu.ha.fisc.l.facultas.§.pso.l.cũ duob⁹.§.idẽ respõdit.C.ad trebel.l.pe.§.fi.& vide ad p̃dicta oĩno Bal.in.d.c.j.videas.& de hac dictiõe oib⁹ modis,& oĩno & similib⁹ qñ po verbum præsentis tẽporis.puta damnamus &c.an intelligatur ipso iure. tex.videtur,ꝙ sic:in auẽ.gazaros.C.de hære.iũcta gloſſ.l.diuina.in fi.C.de sum.trini.& no.Bar.in auẽ.qui semel.ad fin.C.quomodo & quando iu.& Bar.in.l.si qs in tantã,secundùm gl.C.vnde vi.& adde qđ Ang.in. l.eorũ. in prin.de dã.infect.dixit,ꝙ quando vasallus priuatur seu non priuaẽ ipso iure,sed requiritur declaratio per tex.de pa.constan.in ver.irritam declarantes.quod verbum cassatum,intelligitur ipso iure.¶ Quod autem sequitur irritum.intelligas ipso facto secundum Odof.& sic no.quòd verbũ cessetur,iuncto ver.irritetur,significat ipso iure.Nõ ẽm requiritur alia sñia licet sit futuri tpis.Et adde qđ Bal.in.c.j.de feu.si.cul.nõ amit.dixit no.ꝙ sup culpis,nõ est necessaria declaratio.& ad hoc vide omnino Bal.in.d.c.j. & circa hic tractat.p Bar.cũ materia.vide Io.and.in.c.ij.de hære.in. vj.& qđ no.gl.in.c.si qs.de vi.& ho.cleri.& ibi Inno.& dicit Io.an.in.c.vt officiũ de hære.hic alleg.ꝙ ibi à lege imponitur pœna ipso iure,non requiritur alia sententia,sed simplex declaratio.Et dum.§.dixi ꝙ quoties verba sunt dubia intelligẽdũ est ꝙ requiratur sñia secũdũ gloſſ.& ibi Bald.in fin. in.l.quę ex relationibus.C.de leg.Adde quòd ista verba cassum,& inutile. intelliguntur ipso iure.l.non dubium.C.de leg.& ibi hoc Bald. in prima colum.& istis adde Imol.in.c.fin.in.vj.char.de præscrip.& in.l.sequitur. §.si viã.de vsuca.& dicit Bal.in.d.auẽ.q semel.in.j.col.ꝙ pœna priuatiõis etiã imposita ipso iure reqrit sñiam,si erat necessaria cãæ cognitio.& ꝙ in dubio pœnæ nõ intelligantur ipso iure impositæ.ad hoc vide gl. no.in.c. nõ solũ.in ver.pœnæ.de regula.in.vj.& Bal.in.l.si quis.C.de sec.nup.Et an requiraẽ declaratoria,qñ ipso iure quis priuaẽ?Bal.videẽ tenere,ꝙ nõ.in auẽ.hoc ampli⁹.in prin.C.de fideicõmiſ.Cõtrariũ videẽ ipse velle in.l.si qs maior.C.de transact.& vide Io.an.in.c.cũ secũdũ.§.j.per illũ tex.de hær. in.vj.& vide quod.no.Bar.in.l.extat.ad fi.quod me.cau.Adde,de dictiõe mox.Alex.cõsi.lxxij.iij.lib.& de dictione oĩno,eundẽ cõsi.viij.iij.lib.Et

cũ statutũ dicit, ipso iure. an requiratur alia sñia? inter consilia Bald. consil. ccclxix. iiij. libro. & dum dicit, omnino careat, quid importet, & vide Oldradum consilio. cxliiij.

a ¶ Verbo præteriti tẽporis. circa hoc vide. c. cũ secũdũ. de hære. in vj. vbi requiritur declaratio, quãuis imponatur excommunicatio ipso iure. & ad hoc vide in. l. eum qui delatorẽ. s. eo. bene facit glo. in. l. his consequenter. s. famil. erc. circa fi. l. & talis declaratio non potest fieri parte nõ citata: vt est gl. no. in clemẽ. præsenti. de censi. in ver. constiterit. & ab ipsa declaratoria potest appellari. gl. est in. c. cupientes. §. q si per xx. de electio. in vj.

b ¶ Sed perdit ius. Adde Bart. in. l. si debitor. cum. l. sequẽti. quæ in frau. credito.

c ¶ In fraud. §. neq; instrumẽta. venio ad secundum. vide Bar. in auẽ. si qs in aliquo. C. de eden.

d ¶ Facit ad duas. q. No. q §. iste iuncta gl. facit, vtrum appellatiõe instrumentorum veniãt acta. Item vtrũ veniat testamentum & an appellatione actorũ veniat sententia. & vide quæ not. in. in. l. j. §. edẽda. s. de edẽ. sed an appellatiõe instrumentorum, veniat scriptura priuata, vide not. per dominũ Bar. in. l. ij. C. de iuramẽ calũ. quæ aũt differẽtia sit inter acta & gesta: vide bart. in. l. prima in prin. s. de offic. procu. cæsa. adde q Inn. quẽ alij sequuntur in cap. quoniã cõtra. de pbati. dicit, q licet tenor instrumenti non sit de actis, sed sola produ. tñ si instrumẽtũ registret in actis p notariũ, facit fidẽ, etiã si nõ producat originale. & subijcit no. q sufficit si registret substãtia instrumẽti. puta si i actis dicit, Titius pduxit instrumẽtũ exceptionis factæ per eum Seio, de tali domo, pro tanto pretio, confectũ manu talis notarij. Nam tunc credetur, & dicet registrata tota substantia instrumenti, seu contractus. ad idem facit quod ipse no. in. c. cum in iure peritus. de offi. dele. Ex quo dicto no. apparet, q testes non sunt de substantia instrumenti, sed solùm ponuntur ad probandum. quod tenemẽti. In contrarium tamen est gl. in. l. generaliter. C. de tabu. lib. x. Bal. in. l. cõtractus. in. iiij. col. & in rub. eo. ti. C. de fide instr. & Bald. in. l. ij. C. de fideic. lib. vide Bal. in. l. si post diui. C. de in. & fact. igno. facit ad no. per Bal. in l. si quis legatũ. de fal. & quæ pprie dicãtur acta, vide gl. i. l. illud in ver. actorum. & ibi di. xi de sacrosan. ec. cle. Et de sentẽtia & de scriptura de legatiõis, & de aliquibus alijs an fint de actis: vide per Cano. in. c. prudẽtiam in prin. de offic. delega. & ibi maximè per Imo. & glo. in. l. acta in princ. de re iudic. & tex. in. c. quoniam contra. de pba. & ibi per Ioan. And. & do. Ant. iij. col. & ad prædicta adde text. cũ gl. in. l. ij. s. quẽad. test. ape. Et adde, q omnis scriptura quæ fit corã iudice dicitur de actis. tex. est & ibi hoc no. Bal. in. l. ij. C. de sacrosan. ecc. in. ij. colũ. exceptis tamen his, quæ fiũt ante lit. cõtes. quia illa dicuntur præparatoria, nõ acta secundum Bald. in auẽ. clericus de episco. & cleri. vide Bald. in leg. interroga. C. de lib. cau. per Io. And. in addi. Spe. in ti. de senten. in prin. Adde an appellatione instrumentorum veniat priuata scriptura: Rom. consi. xxiij. & lxxvij. & an appellatione actorum veniat sententia? Bald. consi. cccxxxiij. j. lib.

e ¶ Item instrumẽtũ. Sed an habeat executionem paratam, sicut instrumentum guarentigiæ. Bald. quòd non. in. l. j. de plus peti.

vt mox, vel incontinenti amittat. vel diceret statim amittat, & similia, quia tunc ipso iure amitterentur vt in auẽ. de incest. nup. §. j. licet Iacob⁹ de belui. ibi
a aliter dicat. Idẽ si. l. vteret verbo præteriti tẽporis[a]: vt sit priuatus: quia tunc intelligeretur ipso iure: vt l. iubemus. §. sanè. C. de sacrosan. ecc. & ibi nota. Tertium dictum Dy. quòd in crimine læsæ maiestatis & hæresis, bona publicentur ipso iure. hoc nõ est ve-
b rum: quia non perdit dominium sed perdit,[b] administrandi: vt dictis legibus alleg. per eũ. & l. quæsitum. s. qui & à qui. tamen de iure canonico est hodie expeditum in crimine hæresis, vt ipso iure perdatur vt extra de hæret. c. cum secundũ leges lib. vj.

LEX XLIIII.

Delator. Glos. allegat leges per quas ponitur exemplum in lege nostra.

LEX XLV.

In fraudem. ¶ Prin. l. in eo quod dicit, q donationes factæ reuocantur. declara: vt dixi in. l. post contractũ. s. de do. ¶ Ad secũdũ responsum opppni. s. eo. l. cũ quidã. vbi ille, qui non acqrit, nõ videtur facere in fraudem fisci. solu. expone hîc queratur. id est conqueratur. & sic loquitur de amittente. & cõtrariũ non ob. ¶ Secundò modo põt legi queratur id est, acquirat. secũdũ hoc l. contraria obst. Primò tñ op. de. l. qui aũt. in princ. s. de his, quæ in frau. cre. Sol. aliud in priuato vt ibi: aliud in fisco, vt hîc. ¶ Contra hanc solu. op. de. l. cũ quidã. gl. soluit tribus modis. Vno modo, quòd hîc lucrũ erat delatũ iam, ibi non. hæc non est vera, quia ibi erat delata hæreditas, vt ibi dicitur. vel aliter hîc nõ acquirebat ex fructibus rerum delatarũ in fiscũ. & sic idẽ est quòd perdere. ista solu. nõ placet. vel aliter, ibi ille qui non est lucratus: non erat adhuc debitor fisci: quia nondum erat cõdemnatus. & sic ab eo nihil poterat peti: vt. l. prohibitum. & l. fin. C. eo. tit. lib. x. & s. eo. l. res, quæ. & qđ dixi vobis in. l. fi. s. de iniur. hîc verò loquitur in debitore fisci, nõ lucrãte.

Ex his bonis. ¶ Quæro de quibus instrumentis loquitur hîc. Rñdeo. quia erant propria vel cõmunia, vel alio modo de iure debita postulanti. ¶ Sed tũc quæro, vtrũ iste petens debeat fisco præstare cautionem de qua loquitur. j. proxi. §. gl. dicit, quòd sic. Docto. dicunt contra. nam. §. j. proxi. loquitur quando quis petit acta à fisco, non pertinentia ad eum petẽtem aliqua ex prædictis causis, vt statim dicam.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenta, & acta, quando contra fiscum edantur?*
2 *Exemplum probat contra eum, qui illud dedit: uel quando est manu eiusdem notarij confectum, uel quando est solenniter publicatum.*
3 *Fiscus quando teneatur edere. & s. nu. 1.*
4 *Statuto cauent quòd quicunque receperit aliquam donationẽ ab aliqua cõmunitate, teneatur illam ostendere si aliqua communitas mittit ad aliquam terram, ut sibi mittatur liber massarij, uel exemplum: illa terra non tenetur mittere.*
5 *Statutum puniens falsificantem instrumentum, comprehendit falsificantem acta.*
Instrumentorum appellatione ueniunt acta.
6 *Sententia, quòd ueniat actorum appellatione.*

Neque instrumenta. ¶ Gloss. in fin. supponit verũ intellectum huius. §. Primò loquitur quãdo est contentio inter fiscũ & priuatũ. Secundò, qñ inter duos priuatos. ¶ Opp. & videtur, q instrumẽta & acta edãtur cõtra fiscũ: vt. s. pxi. §. & infra pro-
1 xi. respondeo: † qñq; quis petitionem instrumentorum, ad eum pertinentium iure dominij, vel communionis: vel quia confecta eo mandante: tunc indistinctè eduntur, etiam contra fiscum: vt. ll. contrarijs. & C. de eden. l. procura. & l. iustum. Quandoq; quis petit instrumenta non pertinentia ad eum: & tunc contra fiscum non debent edi. ita loqtur istud
2 principium. ¶ † Venio ad secundum[c] responsum.
c Nota, q exempla probant. Nã si nõ, pbarent ad qd caueretur fisco de non vtendo contra eum? & sic oppo. C. de eden. l. procurato. Solu. probant contra eũ qui dat exemplum: vt hîc. quod not. Item puto, q probent quãdo datur exemplum manu eiusdem notarij qui scripsit authenticum. quod apparet: quia eadem authoritate nititur, qua primum. & hoc modo potest intelligi. s. de eden. l. si quis ex argen. §. phibet. vbi ille qui edit, petit sibi exemplum, quod ediderat exhiberi: quia ipse idem argẽtarius vtrũq; fecerat. Item probat quando est solenniter publicatum. vt dicta. l. procurator. & s. de fide instrumẽ.
3 l. ij. Item oppo. † & videtur, quòd fiscus edat instrumenta contra se: vt. l. procura. C. eden. Solu. eodem modo ibi loquitur quando à fisco petebantur instrumenta tanquam pertinentia ad petentem: hîc verò quando à fisco petuntur instrumenta propria fisci. quod apparet ex tex. qui dicit actorum suorũ. & quæ acta dicit gloss. fiscus non edit, si non vult: sed eo casu, quo vult, edit prꝑstita cautione. ¶ Contra hoc opp. & videtur, quòd actorum editio debeat indistinctè fieri: vt. l. ij. §. j. s. eo. Solu. ibi loquitur quando fiscus postulat sibi edi ab alio: quod dic, vt ibi dixi. Hic quando aliquis postulat à fisco. vel aliter possumus dicere: quòd fiscus habet quædam instrumẽta seu acta publica: quia successit alicui priuato, vel quia ipse litigauit, & acta fieri fecit vt quilibet priuatus: tunc illa non cogitur edere si nõ vult: & si vult, edit præstita cautiõe: vt hac gloss. Quędã verò sunt acta publica: hoc est ad publicam vtilitatẽ confecta: vt acta maleficiorum, & condemnationũ, & similia. Et ista debent edi cuilibet postulanti: ita
4 loquitur ibi. ¶ † Et hoc facit ad. q. Ciuitas ista facit statutum, quòd quicunq; receperit aliquam donationem ab aliqua communitate, teneatur eum ostẽdere: modò mittit vna ciuitas ad aliã terram: vt sibi mittatur liber massarij, vel exemplum. certè illa ciuitas, illa acta non cogitur mittere: vt hac glos. quia acta non sunt publica, & ad publicam vtilitatem cõfecta: sed est liber rationum administrationis illius ciuitatis: qui liber habetur tanq̃ priuatus: vt. l. ij. §.
5 j. s. ne quid in loco publico. ¶ † Vltimò iste. §. facit
d ad duas. q.[d] Prima: continetur statuto, quòd qui fecerit falsum instrumẽtum, comburatur. contigit, q aliquis falsificauit acta: vtrũ videatur fecisse falsum instrumentum? hîc videtur casus quòd non: & etiã in precedenti. §. Nam inter instrumẽta, & acta ponitur copula: ergo videntur diuersa: vt not. s. de iur. & fact. igno. super rubrica. Puto contrarium de iure: vt. s. de fide instru. l. j. vbi testimonia: hoc est, testiũ dicta, quæ constant esse de actis, dicuntur instrumẽta. Pro hoc, C. de fide instru. l. emãcipatione. vbi appellatur instrumentum emancipationis: & tñ cõstat q illud est de actis curiæ. Pro hoc. C. de re iud. l. gesta. vbi dicitur, q gesta, id est acta rediguntur in instrumenta publica. Pro hoc cõmunis vsus loquendi oẽm em scripturã publicam appellat instrumentũ publicũ: vt instrumentum venditionis, & donationis. Item instrumentũ[e] testamenti: vt. l. si idem.
e C. de codi. & l. nõ codicillum. C. de testa. Eadem rõne possumus dicere instrumentum sententię, instrumentum citationis, & similia. Nec ob. hæc. l. qa nõ est incõgruũ, q inter genus & speciẽ cadat qñq; copula: vt. l. fi. §. cui dulcia. s. de vino tri. & oleo leg. &
6 l. quæsitũ. §. pe. s. de fun. instru. ¶ † Itẽ quæro, vtrũ appellatione

appellatione actorum, contineatur snia: hic videtur casus, ꝙ sic cũ sua gl. quæ est super ver. acta. in fi. ꝓ hoc vide Cy. vt li. pen. l. ij. facit extra de proba. c. q̃m contra falsam.

SVMMARIVM.

1 *Falsitatem committens, an causam perdat?*

a **Quoties.** a ¶ No. dicit. gl. † q falsitatem cõmittit in cã, perdit eã, hoc verũ si falsitas cõmittatur circa acta: vt hic dicitur in tex. secus si circa alia, vt circa testes, vel instrumenta, vt. l. qui agnitis. de excep. & l. diuus. s. de re iudi. & ita debet intelligi. C. de for. & impe. subla. l. j.

Qui pro alio. ¶ No. tex. ibi. i quo etiã adiuuari &c. ꝙ per officium iudicis, petitur cessio fieri actionis. quod dic: vt plenè dixi in. l. Modestinus. s. de solutio.

Si principalis. ¶ Opp. quòd q̃n creditor succedit reo principali, fideiussor liberatur: vt. s. de fideiuss. l. generaliter. l. vranius. eo. ti. Dicit gl. intelligo, quòd hic bona sunt occupata ideo, quia non soluebat: secus si occupasset vt hæres, vt in contrarijs hoc non puto verũ, imo quocunq; occupauerit, fideiussor non liberať, si bona non sint soluendo, vt. l. j. §. an bona. s. eod. & l. non possunt. cætera dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta arbores fructiferas cædere non potest.*

b **Conductor.** b ¶ Per istum tex. Dy. determinat, quòd emphyteuta vel feudatarius non potest de fundo arbores fructiferas † cædere: c ita ponuntur in. l. diuortio. §. si fundũ s. solu. matri.

SVMMARIVM.

1 *Indigno facto suo quod aufertur applicatur fisco. aliàs secus.*

LEX XLVI.

Aufertur. ¶ Op. C. de hære. insti. l. si pater. & l. nec apud. So. licet hîc auferatur tanquã ab indigno, non tñ fisco applicatur. ¶ Sed oppo. quia secundum hoc nõ facit ad tit. Dicit gl. dicas hîc, ꝙ defunctus non habuit hæredẽ, & sic applicãť fisco tanq; vacãtia, nõ tanq; ab indigno. ¶ Sed cõtra hoc oppo. quę ab indigno auferũtur, applicantur fisco vt. l. lucius. s. eo. & l. Papinianis. §. meminisse. s. de inoffic. testa. dicit gl. fallit hic illa regula. ita not. gl. hic, & l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. videte
1 nõ est verum, ꝙ hic fallit regula: imo illę † ll. faciunt regulã per se. Nã quod aufertur ab indigno applicatur fisco, verum est ab eo, qui est indignus suo delicto: secus si est indignus absq; suo facto, vt in casu. l. nostrę quando putabatur filius. & nõ erat. Idẽ in spurio qui est indignus absq; suo delicto. & ideo non applicatur fisco, si relinquitur palam: vt no. s. eo. l. non intelligitur. in princi. quod intellige secũdũ determinatio. l. j. C. de na. li. & dixi. s. de his, qui vt indig. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Officium in aliqua prouincia, uel ciuitate habens quando possit emere*

Quod a præside. ¶ Opponitur ꝙ in quadruplũ vendicetur, vt. l. non licet. s. de contrahen. emp. Solut. vt hic in gl. & etiã ibi plenius per Cy. C. qđ met. cau. l. si per impressionẽ. sed ꝙ ibi dicitur, mihi nõ placet
1 vsquequaq;. Ideo dic sic, † q̃n q; quis habet officiũ sine aliqua iurisdictiõe vt si est ei cõmissa aliqua administratio rerũ publicarum: & tũc si vigore illius administrationis aliquid venditur, non licet sibi emere: aliâs puniť pœna, q̃ statuta est. s. de cõtrahẽ. emp. l. nõ licet ex officio. nisi emeret palã, & bonafide: vt C. de cõtrahẽ. emp. l. cũ ipse. & ibi no. facit qđ no. C. de cõtra. iudi. l. vna. Idẽ si haberet iuridictionẽ, & administrationem prædictã. & ex ea emeret per. d. ll. & hoc vult dicere. d. l. nõ licet ex officio. &c. q. d. de eo qđ vendiť prætextu dicti officij, nõ licet eme
d re. Q̃nq; qs vult emere d extra id qđ venditur rõne dicti officij: & tunc aut emit inferendo metus accasione dicti officij: & tunc habet locũ. l. si per impressionẽ. C. quod met. cau. quæ loquiť etiam in mediocribus officialibus: vt in his q positi sunt ad denuntiandum maleficia: & similibus. Si verò emit non inferendo metum: & tunc siquidẽ est talis officialis q habet iurisdictionẽ, nõ licet sibi emere: nisi vt diciť in. l. j. C. de contra. iudi. in tex. & si emeret habet locũ hæc pœna, q̃ ponitur in hoc. §. Si verò nõ habet iurisdictionẽ, nõ impediť emere aliquo iure. argu. C. qđ me. cau. l. ad inuidiã. ¶ Itẽ op. de. l. solẽt. s. de offi. procon. Sol. hoc fallit in esculẽtis, & poculentis.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus, an habeat bona obligata pro pœnis? quòd non.*

e **Fiscus.** e ¶ Op. s. e. l. fiscus. Sol. hic loquitur q̃n ipse fiscus contraxit: ibi q̃n succe f sit priuato. ¶ Secũdò op. s. eo. l. qđ placuit. Solu. ex suo contractu fiscus habet hypothecã, vt hîc. secus in pœnis debitis ob delicta. Ita hîc dicit gloss. Idẽ no. s. de pact. l. rescriptũ. in prin. Cõtrarium not. C. in pœ. fisc. cre. ꝑfer. l. vna. li. x. Dy. dicit, ꝙ in pœnis habet tacitã hypothecã: vt in glo. d. l. vnicæ. sed illo priuilegio nõ vtiť cõtra creditores: vt. l. qđ placuit. s. eo. vbi tex. hoc innuit. Tamẽ cõtra ipm delinquẽtem bene posset vti isto priuilegio. Cyn. tangit hoc. C. de bo. dã. l. si quis posthac. Ego examino hoc. s.
1 de do. in. l. post contractũ. † & videtur mihi ꝙ ego determinem contrarium: ꝙ fiscus non habeat bona obligata pro pœnis: quia secundum hoc posset indistinctè reuocare alienata post delictũ commissum quod est falsum. vt ibi dicitur. Prætereà ante sententiam pœna nõ dicitur debita iure obligationis: vt dixi. s. eo. l. in fraudem. in prin. & l. fi. s. de iniurijs. ergo bona non possunt esse obligata.

SVMMARIVM.

1 *Debito petito cum opponitur compesatio alterius debiti incontinenti liquidandi, intra quantum tempus debeat fieri compensatio?*

Qui compensationem.

¶ Dicitur in. l. fi. C. de compen. ꝙ debiti liquidi põt
1 opp. compensatio: † vel si liquidaretur incontinenti: secus si requireret altiorem indaginẽ. ¶ Quæro,
f intra f quantum tẽpus debeat fieri ista liquidatio? dicit Dy. intta duos menses per hũc tex. vt ipse no. insti. de actio. §. in bonæ fidei. Alij dicunt arbitrio iudicis. s. & ita videtur sentire gl. in ꝑdicta. l. fi. C. de cõpen. in gl. q̃ sic incipit. no. sic. s. & ita per Cy. in. x. q. Tu dic breuiter, ad hoc sciendũ oportet videre, quæ sit ratio, ꝙ hîc statuũtur duo menses. Vos scitis ꝙ cõ
g pensare est soluere g: vt. l. amplius. s. rem ra. ha. sed ad soluendum daretur tempus duorum mẽsiũ: vt. s. l. proxi. §. fiscalibus. Eodẽ modo ad liquidandum debitum: vt hic. Ideò dico indistinctè, ꝙ q̃n opponitur cõpensatio, debet admitti liquidatio intra illud tempus, qđ reo daretur ad soluendum: vt hîc facit. l. si is. in princ. s. vt in pos. le. & si reo ad soluendum nullum tempus daretur: tunc nullum tempus daretur ad liquidandum. ita intelligo hanc materiam.

a ❧ POMATES. ¶ Qorties adde Ioã. de Imo. in cõsi. cxviij. vbi consuluit, ꝙ licet pdat causam, non tamen perdit priuilegium clericatus. vide ibi & adde do. Abb. in. c. cũ venerabilis. de exceptio. vbi examinat dictũ bart. hic. do. Bar. ibi refert esse consilium.

a ¶ Quoties. Not. ex hoc. §. coniuncta glo. quòd committens falsum circa acta causæ, perdit causam: secus in instrumentis & testibus. quod no. contra illos qui faciũt scribi falsum per notarium actorũ. Pro quo vide nota Bar. in. l. si quis obrepserit. in. j. quæstione. de fal. per Baldum in. l. fina. C. de pœ. iudi. Adde, quòd dixit Innocen. in. c. intimauit. de testib. de eo, qui cogitur parti offerre probationes &c. Adde bal. in. l. fina. C. de malefi. & quod notat glo. in capitul. peruenit. el. j. de testi. cogendis. in glos. parua quæ dicit ꝙ surripiens parti, tenetur ad interesse. de quo etiam per Innocentiũ, & ibi quod notat domi. Ant. & doct. in. l. j. §. si reus. supra de eo per quem facta er. & quod leg. & not. per doct. in l. prouidendum. C. de post. vide. s. de fal. Paulũ. & quod habetur ibi & Baldum in. l. locum. C. si quis dolum. suprà. de tabu. exhi. per cano. in. c. cum venerabilis. de exce. & ibi per dominum Abbatem. Adde tamen ad ea, quę not. hic Bar. quòd contra ipsum videtur tex. in. c. olim. vbi tex. ad hoc not. j. extra de excepti. vbi falsificans literas absolutorias, perdit causam & ei imponitur perpetuum silentium, non tñ intelligas, ꝙ p hoc adiudiceť aduersario, nisi de sua cã ꝓbauerit vide ibi. Vnde ad propositũ ñ nos teneamus quòd literæ absolutionis non sint de actis: ibi erit casus contra. Ad quod cognoscendum, vide notata suprà proxi. §. tamen imo videtur dicere quod ibi sit tex. pro Barto. & vult quod illæ literæ sint de actis. quid de dissigillante acta, vide Angelum & Imo. in. l. prima. ff. de his quæ in testamento delen. Et adde quod producens falsum instrumentum, amittit causam suam, secundum gloss. in capitulo cum veneram bilis. de re. domi. & vide quod habetur in. l. diuus. s. de fal. & istũ tex. alle. Bal. in. l. testamenta. C. de testa. & producens falsum instrumentum, tenetur de falso. l. iubemus. C. de proba. & l. si falsos. C. de fal. & vide qđ habes in. l. diuus. s. de re iudi. Adde, vt per Abb. in. d. c. cum venerabilis.

b ¶ Cõductor. emphyteuta, vel feudatarius, non potest incidere arbores fructiferas. & vide tex. in. l. itẽ si fundi. §. fin. cum seq. s. de vsufru. & Bar. in. §. si fundũ hîc alleg. & Guyd. de suz. in auť. qui rẽ. C. de sacrosan. eccle. vbi per Bal. in fine, primæ colũ. Quod fortè fallit: nisi ipse plãtasset illas. nã si casu euelluntť de terra, sunt plantãtis. per no. in. l. ij. C. de rescin. venditio. maximè per Bal. ibi, & Bartol. in. d. §. si fundũ. vtrum autem emphyteuta possit imponere seruitutem rei, vide Bald. in. l. iij. C. de serui.

c ¶ Fructiferas cædere. Adde bonũ text. in. l. æquissimũ. §. j. s. de vsufru. An autem possit syluam extirpare, & vineam plãtare, vel domũ edificare. vide Bal. in l. j. in vlt. col. C. de iure emphyteu. & adde ad hæc dicta de creditore habẽte pignus Bart. in l. si conuenerit. §. pen. in princ. s. de pigno. actio.

d ¶ Qđ à ꝑside. vult emere. vide no. in l. principalib⁹. s. si cer. pet. & in. l. fi. & qđ ibi Bald. C. de rescin. vendi.

e ¶ Fisc⁹. sed an ciuitas ita habeat tacitã hypothecam, sicut fisc⁹. vide glo. & Bar. in. l. ij. C. in qb. cau. pig. ta. contraha. & adde hic Bar. ĩ. l. rescriptũ. s. de ꝑcu. & qđ ibi dixi. & vide quod no. Bar. ĩ. l. j. §. seruus. ad silť. & adde Bal. ĩ. l. nõ oportet C. ad silla. Bal. in. l. si quis posthac. C. de bo. dam.

f ¶ Qui cõpẽsatione. quęro itra. Bal. ĩ. l. si ex falsis. ĩ. iij. col. C. de transa. videť tenere ꝙ relinquiť arbitrio iudicis. & idẽ Bald. in auť. & cõsequẽter. afsest ĩ. l. fi. in ver. extra gl. q̃ro, nunqd liqdato. C. de sen.

g ¶ Compensare est soluere. vide Bal. in. l. in ea. C. de cõpen. vbi tenet cõtra Barto. & vide Bald. in. l. fi. in. ij. oppo. eo. ti. Abb. sicu. in. c. ij. de deposito tenet opinio. Bartol. quam putat limitandam, nisi debito actoris con-

In reatu. ¶ De hoc dico in.l.post contractum.s̃.de dona. Item, quod dicit solutionẽ intellige verum reo cõparẽte, secus in reo contumace, vt.l.fi.C.de requi.re.

SVMMARIVM.

1 *Officium plures habentes, cum delinquunt: omnes tenentur pro uuo delicto & una pœna.*

Si multi. ¶ Opp.de condi.fur.l.j.&.l.si qs id quod.in fi.s̃.de iurisdi.om. iudi.vbi in delictis, quilibet tenetur insolidũ.dicit gl. in hoc est deterior conditio fisci. Truffa est. sed veri-
1 tas,† q̃n plures habentes officium delinquunt:tunc puniunt̃ omnes pro vno siue pœna debeatur fisco, siue priuato:vt hic.&.l.si multi.s̃.de publi.&.l.trestutores.s̃.de admi.tu.secus si sunt plures non habentes officiũ:vt ibi dixi.&.l.fi.s̃.ad.l.corne.de fica.¶ Item opponitur de.l.hoc edicto.in fin.&.l.si multi.s̃.de publi.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Possessores bonorum debitoris cum plures sunt, an creditor posit eligere, quem malit: uel quemlibet pro rata conuenire.*
2 *Dictio omnis in singulari, est distributiua. in plurali uerò collectiua.*

LEX XLVII.

a **Moschis.** [a]¶ Op. q̃ debeat conueniri possessor tm̃.vt.l.cũ possessor.§.fi.j.de censi.Sol.aut fiscus agit propter tributa,& solus possessor cõuenitur:vt.l.contra.&.l.Imperatores.s̃.de publi. &.l.prædijs.s̃.e.Aut agit propter alia debita:& tũc prius conuenitur principalis debitor, quã possessor vt hic.¶ Itẽ op.C.de pigno.l.persecutione. Solu.fateor quòd hypotheca expressa, prius põt conueniri possessor, quàm debitor de iure antiquo, sed in tacita prius debebat conueniri debitor, quã possessor: quod est hodie idẽ in expressa:vt in aut.ibi posita. & sic etiã[b] olim in tacita hypotheca erat locus discus-
b sioni. Item [b] dicitur hic, relinquo omnem posses-
1 sorem esse conueniendum. ¶ † Quæro, plures sunt
c possessores bonorũ:an creditor posit eligere [c]quẽlibet, quem vult:vel debeat quẽlibet cõuenire pro rata? quidam dicunt quẽlibet pro rata per hunc tex. qui dicit oẽm est nomen collectiuum vt not.in.l.si pluribus.s̃.de leg.ij. Alij dicunt contra, & exponũt hic omnẽ.id est quẽlibet. quæ est verior? dico q̃ potest eligere quem vult. Nã pro paruo debito tota res quanuis magna tenetur. vt.l.quandiu.C.de distra.pigno.ita dicit gl.& est expressum.s̃.de di.pig.l.creditoris. Respondeo ad hunc tex.qui dicit omnem pos-
2 sessorem.tu.debes scire,† quòd omnes in plurali numero est collectiuũ:ita loqtur gl.in.l.si pluribus. sed in singulari numero est distributiuũ vt idẽ sit dicere oĩs, qđ qlibet. hoc no.p gl.ĩ.l.iij.s̃.de statu hominũ. & ibi est tex. meritò ergo glo. exponit omnẽ.id est quẽlibet.& scripsi ĩ.l.si hoc articulo.s̃.de hære.insti. licet quãdoq; quilibet possessor conueniatur pro rata.in.l.fi.C.de debi.ciuita.lib.xj.

SVMMARIVM.

1 *Legatũ pro quo facto testamento & uiuo testatore hæres cauit: si reuocatur posteà testamentum, non potest peti ex cautione.*
2 *Legatum primò relictum alicui, ut non alienetur: nisi posteà legatur simpliciter, poterit alienari.*

LEX XLVIII.

Statius. ¶ Reuocato testõ nõ vr̃ reuocatũ fideicõmissum tacitè iniũctũ.h.d.aduerte. ¶ Op.s̃.de p̃ba.l.cũ tacitũ So.imo cõcor.qa tacitũ fideicõmissum nõ intelligit̃ reuocatũ p subseq̃ẽs testm̃, sed repetitũ hic. ¶ Contra hoc oppo.s̃.de leg.in l.si iure facto testamẽto.Sol.ibi in legatis relictis in primo testamẽto, quæ vident̃ reuocata per secundũ hic verò in onere legati tacitè iniuncto, qđ ex vi illi⁹ testamẽti nõ petit̃. ¶ Iuxta.l.nostrã.q̃ro, qd si p relicto facto in testõ viuo testatore hæres cauit legatario: an testamen[to] reuocato posit legatum peti ex cautione: hîc videtur tex. q̃ sic. contrariũ est veritas:vt.l.cũ quis.§.j.s̃.de leg.iij. Nec obst. hæc lex: quia hîc in odium hæredis, qui tacitam fidem assum-
2 psit de restituendo non capaci. ¶ † Quærit Dyn. pone quòd in aliquo testamento est relictũ aliquod legatum, vt non alienetur extra familiam: in secundo testamento est relictum simpliciter: an videatur repetitũ, ne posit alienari? videtur quòd sic, vt hîc. &.s̃.de alimen.leg.l.legatum. Contrarium determĩnat ipse, quia sint diuersæ voluntates. & bene dicit. vt in.d.l.si iure facto testamento.de leg.iij. non ob. hæc.l.vt.s̃.dixi. Nec ob.l.legatum: quia ibi loquitur quando fit translatio legati in alium. quæstio nostra loquitur, quando tota voluntas cassatur, & ad alium peruenitur.

SVMMARIVM.

1 *Grauatus de restituendo post mortem, si ingreditur monasterium, substitutus non admittitur.*

d **Cornelio.** [d]¶ Fideicommissum relictũ in diem mortis, nõ cedit ante diẽ mortis naturalis.h.d.& est bon⁹, & quotidian⁹ §.per istam.l.dicit Dy.quòd si institutus rogatus de restituendo post mortem intrauit monasterium
1 non debet substitutus admitti.† vt hîc:&.l.cum pater.§.hereditatem.suprà de leg.ij.& ad Trebel.l.ex facto. Nec obst.l.Deo nobis.C.de epis.& cler.quia quãtum ad matrimoniũ: religio, & mors naturalis æquiparantur: quia sunt eiusdem effectus: quod nõ est quantum ad istud fideicommissum.

LEX L.

Valerius. ¶ Quæro, qualiter fuerunt hîc ista vendita. Respondeo, dicit gl. sub pacto addictionis in diem: vt in prima gl.huius.l. Istud non videt̃ verum. nam infrà statim inducitur, per exemplũ de predijs venditis sub pacto addictiõis in in diem. ideò dic, quòd fuerunt vendita simpliciter tamen fiscus pro suo priuilegio habet hoc: vt alius offerens meliorem conditionem audiatur: & sic addictio in diem tacitè intelligitur: vt.l.Lucius.§.fina. j.ad municip.&.C.de fi.instr.& iure hastæ fi.l.si tẽpora.& ibi no. ¶ Item oppo.j.§.pxi.Solu.ibi prædia erant locata: ideò fructus pertinent ad colonum. pensiões ad emptorem. ¶ Item oppo.s̃.de in diem adiect.l.itẽ quod dictum.&.l.licet.&.l.sequenti. Solu.si prædium remanet apud primum emptorẽ pro pretio primò promisso: tunc ad eum pertinent omnes fructus posteà percepti. Sed si remanet apud eum pro nouo pretio maiori promisso: tunc fruct⁹ anteriores non debet habere, sicut si esset nouus emptor. ita loquitur hic.

e **Papinianus.** [e]¶ Opp.C.loca.l. emptorem.&.l.si merces.§.j.s̃.loca. Solu. speciale est hîc in fisco vendente priuilegium.

SVMMARIVM.

1 *Vendito prædio post fructus perceptos, tamen ante pensionem solutam an tota pensio debeatur emptori.*

Triphonio. ¶ Iste est multũ not. ver. Inspicitur dies, quo pensio debet præstari, nõ dies quo fructus percipiũtur. h.d. ¶ Contra hoc opp.s̃.de vsufruct.l.defuncta. Solut. aliud in vsufructuario, vt ibi, qui non restituit fundum de voluntate sua: aliud in emptore, & venditore, vt hîc. & ideò dicit Dyn. per hanc.l. se determinasse, quòd si aliquis vendat prædium, post fru-
1 ctus perceptos,† tamen ante pensionem solutam: quòd tota pensio debeatur emptori. Sed contra hoc
f facit.s̃.[f]de actio.em.l.Iulia.§.si fructibus. Solut. dicit Dynus: fateor quòd venditor percepit pensionem, tamen emptori restituere tenetur. hoc mihi nõ placet: quia tex.& glo.ibi dicunt, quòd pensio diuiditur pro rata temporis. Et ideo dic, quòd quando venditur: quandoq; sunt fructus naturales extantes: tunc quia pars rei sunt, sine dubio cedunt rei vẽditæ: vt.s̃.de his, quæ in frau.credit.l.finali. suprà fructus.&.d.l.Iulia.§.si fructibus. suprà de acti.em. Fallit in fisco, cui⁹ fauore emptor tenetur stare colono.

Quandoq;

---

stare per cõfessionẽ rei cõpẽsare volẽtis: quia tunc debet admitti cõpensatio, licet ita de facili lrqdari no posit intra decẽ dies, quos habet confessus ad soluendũ.& hoc not.per Cy.in l.fi.& ibi gl.& bal. seu Bar.C.eo.ti.argu.l.hi q.s̃.de iure iur. Adde q̃n exceptio cõpensatiõis posit oppo. Are. consi.xciij.iiij.lib.

a ¶ Moschis. nota hunc text. q̃ quo ad bñficium excusatiõis requisitæ, nõ est melioris cõditionis fiscus, quã priuatus.& ita alle. Bal.in.l.amicorũ. C.de senten.

POMATES.

b ¶ Item. Adde Lu. Ro.in cõsil.cxxv.

c ¶ Posit eligere. si plures sint tertij possessores bonorum an creditor posit eligere quẽ vult: vide per Bart.in.l.j. C.si vnus ex pluribus credi.in fi. vide in Specu.de obli.& so.§.j.ver.itẽ debitor me⁹.& vide.C. si aduersus ven.l.in.l.ij.& per Bal.in simili, ĩ aut̃. res quæ ad fi.C.cõmunia de le.

d ¶ §.Cornelio.vide in.l.cũ pater.§.hæreditatẽ de le.ij.& in.l.gallus.§.& qd si tm̃.s̃.de libe.& posth.& dic, vt dixi in.d.§.hæreditatẽ, & vide Bal.in authẽ.si qua mulier.C.de sacr. sanc. ec.& istũ tex.alle. Bal.ĩ.c.nul.p quos fiat inuest. q̃ cõfiscato feudo propter delictum vasalli fiscus posideatur donec delinquens sine hærede duret vt in aut̃. de alie.& emphy. §.j.facit quod no. in.l.si finita.§.si de vectigalibus.s̃. de dam.infect.& Bal.idem in.l.antiquitas.in fi.C.de vsufr.& ad hoc vide no.in.l.diui.de iure patro.& Bar. in.l.j.in fi.s̃.de interdict.& rele.& ad prædictam.q. Bal. facit quod no. Bar.in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.

e ¶ §.papini. Adde not.in.l.cognouimus.C.de manci.& colo.lib.xj.& quod ibi dixi post Bar.in.d.l.emptorem.& no.Bar.in l.si filius.§.fin.ff. sol.mat.& Bal.in d.l.emptor.

f ¶ Sed contra hoc. No.bene, an fructus & pensiones rei venditæ debeãtur emptori, vide etiam in.l.si traditio.in vlti.q.C.de act. emp.& latius in.l.fructus.eo.ti. & in.l.j.in.iiij.col. C.de vsufruct.leg. Aliquid per Ang. in.l.diuortio.in princi.s̃.sol.matr. vbi tenet opinio. Dy. quàm hîc impugnat Barto.

a ¶ Respectu fructuum. vide Alexan. cõsi. xl. col. vl. vol. iij. & Rap. cu cõsi. xx. & Alexã. cõs. viij. colũ. j. vo. j. & Rom. consil. x. & Aret. clx. in. v. dubio. col. vj. & alex. xv. volumi. ij. vbi consuluit, q si Papa dedit licentiam alicui testandi de bonis acquisitis, & acquirendis ex iuribus beneficiorũ. q includũtur pensiões beneficiorũ. Et quid si testator scit an debeat hæredibus: debet inspici, an fructus ex quibus debent tales pẽsiones sint pcepti: vt hic. p bar. & vide etiã ipsum cõsi. xxxj. colũ. ij. vbi sequitur etiam Bar. hic, & l. xxxij. col. fi. eo. volu. vbi loquitur in hærede grauato p fideicommis.

b ¶ Animũ seruãdi. Quis præsumatur habere animũ seruandi iuramẽtum: i. tex. & gl. c. ad audientiam. de præscrip. & j. q. j. sancimus.

c ¶ Recõmendatæ. adde Petr. de Ancha. in cle. j. de rescrip.

d ¶ Vltimò no. An inter ciuitates confœderatas exbannitus in vna, dicat exbannitus in alia. vide Bal. in l. executorem. ad fin. iij. chartæ. de execu. rei iudi. Et qualiter intelligantur priuile. inter istas ciuitates: vide Bar. in tractatu, q sint rebelles. in versic. rebellãdo. in versi. dixit no. verbum.

¶ Apud nos puniri. & adde Bal. in l. executorem. i iij. char. C. de execu. rei iudi. & ibi videtur tenere contra Barto. & ibi refert car. in l. à Diuo. §. sñiam. in. ij. col. de re iu. & ibi ponit Baldus de intellectu huius l. & qđ notatur suprà de

Quãdoq; ex re sunt percipiendi fructus industriales: quia fortè naturales ibi nulli sunt vt in seruo, naue, domo, & similib⁹: vt l. si nauis. ſ. de rei vendicatio. tunc pro præterito tempore ante venditionem debent esse vendentis: pro futuro debẽt esse emptoris. vt. d. l. iulia. §. si fructribus. suprà de actiõe empt. & quod ibi nota. quãdoq; in re sunt fructus naturales: sed eius occasione debetur pretium, vel pẽsio, vt in fundo locato pro fructibus. Isto casu dico, quòd quandoq; est talis emptor, ad quem ius coloni transit de necessitate: vt in eo, qui emit à fisco vt hic. tũc transit ad eum ius coloni inspecto tẽpore, quo pensio debet solui: vt hoc. §. quandoq; ad eũ nõ transit ius coloni: vt in emptore priuati. tunc puto quòd debeat inspici tẽpus, quo fructus percipiuntur, eo, qa respectu fructuũ[a] debetur pẽsio. vt. d. l. Iulia. §. si fructibus. & ibi nota. & hoc magis æquũ: & magis inducit naturam actionis bonæ fidei.

De captiuis & postliminio reuersis & redemptis ab hostibus Rubri.

LEX II.

Nauibus. ¶ Tenementi causam huius legis, propter res: quæ capiuntur, & recipiuntur in bellis.

SVMMARIVM.

1 *Captus quando quis dicatur in bello, & quando reuersus.*

LEX V.

Postliminii.

Antequam in præsidia.

¶ No. hũc ver. & se. ¶ No. q nõ dicit qs propriè captus, donec ducatur inter pręsidia gentis inimicæ, & sic bello instante: nõ dicitur verè captus. ¶ Secundò nota quòd tunc dicitur reuersus, † qñ inter nostra præsidia reuertitur. & hæc faciunt ad multa.

SVMMARIVM.

1 *Iurans aliquid præsumitur habere animum seruandi iuramentum.*

Et ideo Marcum. ¶ Not. q q iurat aliquid, pręsumitur habere animum seruandi[b] iuramentum, † nisi contrarium appareat, vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Castra, quæ sunt in comitatu alicuius ciuitatis, non possunt dici propriè populus liber: licet homines ex huiusmodi castris ciues illius ciuitatis esse dicantur.*

Castra recommendata alicui ciuitati, dicuntur populi liberi, nec sunt ciues ciuitatis recommendata.

2 *Bannitus ex una ciuitate, non est bannitus ex alia illi confœderata.*

3 *Ciuitas cõfœderata, quòd posit punire ciuem alterius ciuitatis fœderatæ, si statuto speciali hoc fiat.*

LEX VII.

Non dubito. Ista est nota bilis lex multum.

1 ¶ † Nota q ista castra, q̃ sunt in comitatu alicuius ciuitatis, nõ possunt dici propriè liber populus: licet homines de illis castris, dicantur ciues illius ciuitatis: vt. l. qui ex vico. j. ad muni. sed castra & villæ huic ciuitati recõmẽdatæ[c] q̃ in signũ maioritatis huic ciuitati dant palliũ, vel aliqd, aliud dicũt populi liberi. nec sunt hui⁹ ciuitatis ciues. quod facit ad multa tãgã de his plenius. j. ea. l. hostes.
2 ¶ † Vltimò not.[d] quòd dicũt quidã, q hic est casus. q si aliquæ ciuitates fœderatæ sunt: quòd exbãnitus in vna sit exbannitus in alia, quod non placet: & vsus nõ approbat.
3 ¶ † Sed q̃ro, quid velit dicere hic text. quòd ex ciuitatibus fœderatis rei apud nos fiunt. Aut enim illi de ciuitatibus fœderatis delinqunt in territorio nostro & non est mirum, quia ratione delicti sortiuntur forum nostrum, vndecũq; sint. aut non delinquũt apud nos: & videtur quòd apud nos nõ possunt puniri: quia non est aliqua causa propter quam hic sortiantur forum. & est casus in. c. Romana. extra de for. compe. libro. vj. vbi delinquentes in dioce. Episcopi subditi nõ possunt puniri in curia Archiepiscopi. Qualiter ergo dicemus? dico, q ex speciali statuto ciuitatis, hoc potest fieri, vt delinquentes de fœderatis ciuitatibus, possint apud nos puniri[e] per hunc tex. Ita determino. in l. cunctos populos. * C. de sum. trinit. * Posset etiã iste tex. aliter intelligi, vt hic tex. velit dicere, q contra homines de ciuitatibus fœderatis non procedimus tanq̃ contra hostes: sed si delinquũt, iure ordinario pcedit cõtra eos reos, sicut contra nostros reos: & sic poterũt puniri sicut qlibet forensis delinquens. nõ vt hostis.

SVMMARIVM.

1 *Casus in quo etiam hodie est necessaria bonorum possessio.*

2 *Substitutus pupillariter, an admittatur uirtute vulgaris tacitæ comprehensæ in pupillari, filio decedente uiuo patre? remißiuè.*

LEX X.

Pater. ¶ Cum le. seq. Ad euidentiam huius l. & seq. præmitte, q ad hoc, vt substitutio pupillaris valeat, inter cætera requiritur, q filius sit in ptãte: & q efficiat sui iuris per mortem patris: & quòd adeatur hæreditas: vt l. ij. ſ. de vulga. & pup. Hoc præmisso diuide hanc l. cũ l. sequen. in quatuor partes. Prima, loquitur quando pater moritur in captiuitate, filio existẽte in ciuitate. Secunda, quando filius mortuo patre in ciuitate capitur. Tertia, quando filius præmoritur in ciuitate patre viuente in captiuitate. Quarta, quando ambo capiuntur, secũda ibi: si mortuo. Tertia ibi: quod si filius. Quarta ibi: sed si am bo. Text. ibi sui iuris effectus fuisset. cum de substantia pupillaris substitutionis requiratur, quòd mortuo patre, filius fit sui iuris: vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ſ. de vulga. & pupil. Item ibi necessario tenet. quia vnum & idem tempus videtur exceptionis à patria potestate, & tempus mortis. Item ibi. & ideò nõ esse. hoc concludit iurisconsultus. Item ibi, patris vocãtis substitutos exclusis agnatis. Item ibi voluntatem facientis bona alicuius captiui esse hæreditatis. q̃ verè hæreditas esse non potest: cum seruus successorem habere
1 non possit. Itẽ ibi dare. † cũ ergo iure prætorio admittat, erit hoc casu necessaria[f] bo. pos. secũdũ tabu. qđ no. secũdũ Ia. de Are. & bene. Et est rõ, q filius in vtroq; casu est hæres: qa substitutio pupillaris nõ põt habere locũ, nisi hæreditate adita: vt l. ij. §. adeò. ſ. de vul. & pup. licet donec pater viuit apud hostes, non põt adiri hæreditas: vt. C. eo. l. nec nos. ergo substitutio pupillaris nõ põt habere locũ. & hæc est rõ huius. l. in princi. Item nisi filius reuertatur ab hostibus, nõ põt adire hæreditatem. & hæc est rõ huius l. in fi. ¶ Op. ſ. de vulg. & pup. l. lex cor. Sol. qđ ibi dicit, q sufficit lex Cor. intelligo, id est bñficiũ ptoris extẽdentis. l. Corne. ¶ Vltimò gl. hîc distinguit satis bñ sed in vltimo mẽbro sunt opi. ideò vide eã: & adde, vide glo. q̃ incipit. quã hic impubes &c. in fi. gl. hæc est vera secũdũ Dy. quia nunq̃ fuit[g] possibile patris capti adire hæreditatẽ, & ideò secundæ tab. irritant: vt. l. ij. ſ. de vulg. & pup. ad Treb. l. apud Iul. §. idem Iul. Cætera circa hanc materiã dic, vt dixi in. d. lex Cor. & l. si pater captus. de vul. & pup.
2 ¶ † Item per hãc. l. q si filius. Dyn. determinat qò. q filio decedente in vita pris, substitutus pupillariter non posit admitti ex tacita vulgari: qa tex. dicit de secundis tab. nihil est, qđ tractari posit. & sic nõ potest admitti ex vigore tacitæ vulgaris cõprehensæ in ea. Sed vt scitis glo. in l. lex cor. dicit. cõtra. dic vt ibi dixi. & plenius dixi in l. ij. in tractatu pupillaris substitutionis. ſ. de vulg. & pup. ¶ Item in hac[g]. l. q si fili⁹. est vna gl. mag. super verbo exinde. quã gl. plenè examino in l. si is qui pro emptore. in materia fictionis translatiuæ. ſ. de vsucapio.

LEX XII.

In bello.[h] ¶ Dic id est captis ĩ bello, qui recuperãtur in bello. In pace id est p pacẽ reducti. ¶ Not. in hoc principio tres casus. aut enim qui capitur in bello. & recuperatur in bello: aut capitur in bello, & recuperatur in pace: aut capitur in pace, & recuperatur in bello. & in oĩbus istis casibus habet locũ post.

excu. tu. l. non tm. §. Ilieẽsib⁹. & vide Bal. in rub. C. de fi. instru. in pe. & fi. col. & no. p Bart. in l. cũctos populos. in. xix. col. in versi. iij. iuxta hoc quæritur. dicit statutũ &c. C. de sum. tri. & fid. cath. Et ibi Bar. in. vj. col. an banniti possint stare in terris confœderatis? de quo vide Bal. in l. etiã. C. de iure doti. in v. colũ. & an ciuis vnius ciuitatis possit obtinere represalias ĩ ciuitate cõfœderata: sicut in propria. vide Bal. per illum text. in auẽ. sed omnino. C. ne vxor pro mari. in. vj. col. & ad Bar. hic adde Bal. consi. ccxxix. vide Bald. in l. j. ſ. si ex nox. causa. aga.

f ¶ Pater necessaria. Not. casum in quo est necessaria bon. poss.

g ¶ Item in hac. l. quod vult gl. in l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tol.

h ¶ In bello. §. si qs capiatur. vide Barto. in l. legitimos. hic alle. & ibi dixi.

a ¶ Factæ. vide Bar. in. l. non dubium. C. de leg.
b ¶ Si quis seruum. op. Adde Bar. & bal. in. l. iiij. C. quod met. cau.
c ✣ POMATES. ¶ Vltimo no. bñ faciunt quæ no. in. l. existimo. Are. in prin. de ver. ob. & Abb. cõsi. cx. inc. mu. in principi. col. j. ꝙ res mea potest mihi acqri ex noua acquisitione, quæ sit clarior & pinguior prima.

d ¶ Actio ex testõ. Actio ex testõ potest cõcurrere cum rei vẽ. & vide bar. in. l. nemo rem suã de verb. obl.

e ¶ Postliminium. hunc tex. all'. Bal. in. l. fi. §. de rece.

f ¶ Si quis ingenuã. vide quod ponit Bar. in. l. si quis filio. §. fi. de lega. j. & j. qui sint rebelles. in ver. rebellando. & not. ꝓ habentibus arbitrium pro bono ciuitatis. & not. qa dicit bal. in consi. suo, incip. in Christi nomine eiusq; virginis Mariæ. & Michaelis archãgeli ex insultu &c. ꝙ iste tex. loqtur occasionaliter & tanq̃ ꝓ cãm val de remotã constringitur: secus si immediatè ex actib⁹ proximis deuentũ est ad cõ citationẽ, & rumorẽ populi qa tũc bene erit delictũ. & ideo pistũ tex. dicit no. Bald. in. l. j. §. de iusti. & iur. ꝙ si statutum punit morte turbãtẽ statũ ciuitatis illud procedit, si hoc agit principaliter, nõ aũt si hoc veniret in cõsequentiam alterius delicti. vide tñ, quæ dixi post Bar. i. l. nũ ꝗ plura. de priua. deli. in. vij. col.

liminiũ, nisi contrarium appareat: vt hic.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Negatio postposita, æquipollet suo contrario.*
2 *Status alicuius, qualiter sit in pendenti: remißiuè.*

Si quis capiatur. ¶ Vide tex. ibi, nũ ꝗ non dicit glos. id est semp. † Et sic negatio postposita equipollet suo
1 contrario secũdum logicos. simile. in. l. legitimos. §. an ergo. §. de legi. tu. ¶ Itẽ not. † ꝙ status alicuius est
2 in pẽdenti. qđ' dic, vt insti. qui. mo. ius pa. po. so. §. si ab hostibus. plenius per Cy. C. de sentẽ. pa. l. fi. ego dixi in. l. vsusfructus. §. de stipu. seruo.

Factæ. a ¶ Istã. l. & omnes gl. eius declara plenè, vt dixi in. l. si is qui pro emptore. §. de vsucap.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Filiusfamilias cur non potest accipere uxorem, sine patris cõsen su?*

Medio tempore. ¶ No. casũ. i quo filiusfa. potest cõ trahere matrimoniũ sine patris consensu. ¶ Itẽ no. rationẽ de iure ciuili quare filiusfa. non potest sine
1 cõsensu patris accipere vxorẽ: † qa nepos nasciturus filio, est futur⁹ su⁹ ipsi auo: & habet necesse ipsum in stituere filio præmortuo: vñ ne qs habeat inuitus suum hæredẽ, vult. l. ꝙ ipse consentiat cũ filius accipit vxorem, vt hic. & hoc de iure ciuili, sed de iure canonico est contra.

Codicilli. ¶ Op. de. l. quidẽ referũt. §. de iure codicil. Solu. hic loquitur, quando fecit testamentũ in ciuitate, codicillos apud hostes & reuersus est, sed ibi loqr qñ reuersus nõ est.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Res mea non potest irreuocabiliter esse mihi obligata, reuocabiliter sic.*
2 *Dominium introductum de iure speciali ex aliquo fauore, non potest allegari contra habentem illud.*
Actio ex testamento, & rei uendicatio, quòd competat pro legato.
Dominus reuocabiliter præscribit, ac si non esset dominus.

b Si quis seruum. b ¶ Valde no. §. est. ¶ No. duo ꝙ seruus est redimentis. Item ꝙ redimens vsucapit. ¶ Op. ad primũ, imo est obligatus redimenti vt. l. senatus. §. fi. §. de leg. j. ergo nõ est proprius redimentis. quia res sua nemini est obligata: vt. l. neq; pignus. j. de regu. iu. Glo. so. ꝙ hoc casu toleratur, sicut toleratur, ꝙ liber homo sit obligatus. Tu dic, ꝙ res mea irreuocabiliter, non põt esse mihi obligata: vt in contrario. secus, si reuocabiliter sit mea vt hic: & l. ex sextante. §. latinus. §. de excep. rei iudi. ¶ Op. de. l. sequitur. §. lana. §. de vsuca. Sol. † vera ponitur in tex. e. modo:
1 quia res mea irreuocabiliter non potest vsucapi: vt in contrario: secus si irreuocabiliter, vt hic. hoc habuistis not. in. l. sequitur. §. fructus. §. de vsucap. & ibi dixi. & ibi allegaui hunc. §. ¶ Vltimò not. c ꝙ dñium
c introductum de iure speciali ex aliquo fauore, non põt allegari cõtra habentem illud Et per hoc dicim⁹
d ꝙ cõpetit actio ex testamento. d & rei vendicatio ꝓ legato. & sic cõpetit actio pro re propria. quod ideo est: quia illud dominiũ habetur ex iure speciali, fauore vltimæ voluntatis secundũ Alber. de sal. & secundũ Cy. in. l. ij. C. con. de le. licet aliter gl. dicat institu. de
2 leg. §. sed nostra. maximè † quia ille. qui est dominus reuocabiliter, potest præscribere, ac si non esset dñs.

Manumittendo. ¶ Not. ꝙ quilibet põt statuere de ciuitate sua, quod vult: nõ aũt de dñio. ita dicit hic tex. de hoc dicã. j. ad munici. l. assumptio.

Si natum. ¶ Hic est casus. l. si quod ex pãphila. §. de lega. ij.

g ¶ Hostes. No. qui dicantur hostes. & q̃ sit differentia inter hostẽ & reũ criminis læsæ maiesta. vide Bal. in. l. nihil. C. de iudi. li. & nota ꝙ pyratæ æq parantur hostibus fidei, & principis. & sunt ipso iure diffidati & possunt ĩpunè à quolibet derobari: in authen. nauigia. vbi Bald. C. de furt. Itẽ hypocritæ dicunt hostes humani ge

LEX XIIII.

Cum duæ. ¶ No. ꝙ duæ actiones cõcurrunt circa idẽ. de quo habuistis gl. in. l. seruus communis Meuij, & castrensis peculij. §. de stipulatione ser. & dixi plenè in. l. si is qui pro emptore. §. de vsucapio. in vlt. q.

LEX XVI.

r Etro. ¶ Hæc. l. & l. sequens ponunt effectum postliminij. & l. Cor. vt in eis patet. L. XIX.

e Postliminium. e

✣ SVMMARIVM ✣

1 *Filius quòd poßit occidere patrem bannitum.*
2 *Parentibus & patriæ parere debemus, magis patriæ.*

Filius quoque. ¶ No. tex. ibi: quia pater sic illũ amisit. Al-
1 lego vobis hũc †. §. an patrẽ dãnatũ possit filius occidere. dixi per hũc. §. ꝙ sic. in. l. si adulteriũ. §. liberto. §. de adulte.
2 ¶ † Item inducitur hęc. l. per Gul. de cu. dicit. l. veluti. §. de iustit. & iure. vt parentibus & patriæ pareamus: sed cui debemus magis parere: an patriæ vel parentibus? & dicit ipse ꝙ patriæ. vt in hoc. §. probatur. L. XXI.

f Si quis ingenuam. f

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Res publica per dissensiones ciuiles læditur.*
2 *Priores qui habent arbitrium super bono, & pacifico statu ciuitatis, poßunt statuere ut tollatur materia dissensionum inter ciues.*
3 *Ius postliminij, quod non habeat locum inter partes, quæ sunt in ciuitate.*

1 In ciuilibus. ¶ Iste est no. §. No. † ꝙ p dissensiões ciuiles publi
2 cares lædit. Hoc facit †, ꝓ priorib⁹ hui⁹ ciuitatis, q habẽt arbitriũ sup bono & pacifico statu ciuitatis: vt possint facere statuta, vt tollat materia brigarũ, & dissensionũ inter ciues: qa ꝓ hoc reip. cõsulit.
3 ¶ † No. ꝙ iter ptes, q̃ sunt ĩ ciuitatib⁹, nõ est ius postliminij & captiuitatis.

LEX XXII.

Bona eorum. ¶ Ad hoc qđ' hic dicit & si viuo patre decesserit. est cõtra. j. de castrẽ. pecu. l. pponebat. in fi. Dicũt qdã: hic deest, nõ. Tu dic, ꝙ ptinet ad hr. dẽ pris redeũtis decedẽtis ĩ ciuitate post mortẽ filij: vt ĩ vl. so. gl. q̃ est vera.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Authen. ex causa. quòd habeat locum in præteritione sui posthumi.*

Si quis cum prægnantem. ¶ Vide gl. sup ver. testm̃. Not. istã glo.
1 q̃ tenet † ꝙ aut. ex cã hẽbat locũ in pteritiõe posthumi sui. Similẽ gl. hẽtis §. de fideic. li. l. gñaliter. §. ex testõ. & l. si p̃ĩ p̃ĩ. de test. l. j. & l. si qs testõ §. de le. ij. Dixi de hoc ĩ. l. filio pterito. §. de ĩiu. ru. & irri. test. ibi gl. hoc tãgit.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Hostes cuiuslibet ciuitatis perdũt ea quæ sunt iuris ciuilis: & beneficia priuilegiorũ: & statutorũ illius ciuitatis: sicut hostes populi Roma. quæ sunt iuris ciuilis Rom.*
2 *Gentium genera duo, scilicet populus Romanus: & populi extranei.*
3 *Populus Romanus accipitur pro toto imperio: & sic omnes. qui obediunt imperio in totum, uel in parte: & quasi omnes qui obediunt ecclesiæ. nu. 6.*
4 *Iurisdictionem exercens in uno articulo, totam exercere uidetur.*
5 *Clerici nõ desinũt esse ciues Rom. licet iurisdictio in ipsos sit totaliter cõcessa Papæ.*
6 *Rex Franciæ & Angliæ licet negent se subditos Regi romanorum: non tamen desinunt esse ciues Romani.*
7 *Imperatorẽ non esse dominũ, & monarchã totius orbis dicens, esset fortè hæreticus.*
8 *Populi extranei dicuntur omnes, qui non fatentur imperatorem dominum totius orbis, ut Græci, Tartari, Saraceni, & Iudæi.*
9 *Bellum inter nos, quis poßit indicere?*
Priuatus potest indicere bellum pro defensione & recuperatione suæ rei in continenti. Item ex interuallo, si non est copia iudicis: & hoc non est publicum. Et obtentum in tali libello, non efficitur capientium: licet homicidia, & iniuriæ quæ ibi fiunt ex parte inferentis bellum licitè, non puniantur. nu. 10.
11 *Iurisdictionem quisquis habet, potest bellum indicere pro exercitio suæ iurisdictionis. & hoc licet sit licitum, non tamen est publicum.*
Capta in tali bello, non efficiuntur capientium: nec capti serui: nisi super hoc esset aliqua lex, uel statutum ab illo, qui bellum indiceret.
12 *Rector Ducatus, si alicui terræ, uel castro indicit bellum, capta non efficiuntur capientium: nisi super hoc præcesserit constitutio, uel sententia.*
13 *Rebellis officiali ecclesiæ, toti ecclesiæ dicitur rebellis.*
14 *Bellum publicum est, quod indicitur à populo Romano, uel ab Imperatore: uel contra Imperatorem.*
Capta in tali bello efficiuntur capientium, & capti serui.
15 *Rebellans officiali ecclesiæ, uel Imperatoris, quando dicatur uerè hostis?*
16 *Bellum si indicitur inter ciuitatem & ciuitatem: an dicantur inuicem hostes: & in eis locum habeat ius postliminij.* L. XXIIII.

g Hostes. g ¶ Hæc. l. diuiditur in quatuor partes: qa primò dicit, q sunt hostes. Secũdò q sunt latrũculi. Tertiò, qđ iuris sit de captis à latrũculis. Quartò qđ iuris de captis ab hostib⁹. Secũda ibi: cæteri. Tertia ibi: & iõ. Quarta ibi: ab hostibus. ¶ Op. & videt, ꝙ qlibet ciuitas habeat suos hostes vt illos, qb⁹ qlibet ciuitas bellũ publicũ indicit: vt. §. e. l. si qs ingenuã. §. fi. Dicit gl. fateor ꝙ illi

neris.vnde dignum est à cunctis publicū bellū contra eos indicere,secun-
dùm Iac.de Are.in oratione contra hypocritas.
a ¶ Totā iurisdictionē retinet.popul⁹ roman⁹ exercet iurisdictionē ĩ aliqno
articulo,totā iurisdictionē retinet,facit.l.vulgaris inprin.de fur.&.l.cū scim⁹.
C.de agri.&c ēsi li.xj.& bal.ĩ.l.1.in.xj.col.C.de emā.li.& ibi Cy.& Bart.in
l.§.j. si quis hoc
interdicto.de itine
actuq̧ pri.Inno.in
ca.dilectus. de ca.
mo.& Bal.in .l.ij.
in.xij.colum.C.de
furt.Bal.in.l.is qui
vsumfructū.ff.qb.
modis vsufru.ami.
b ¶ Reuocare. circa
hoc vide, quæ ha
bes in.l.imperiū,in
xv.q.circa.fi.& in
qō.xvj.de iurisdi.
omnium iudi.
c ¶ Fuerūt donatæ.
Not.ꝙ prouinciæ
quæ fuerunt dona
tæ eccl'iæ Ro.dicū
tur esse de populo
Romano:sicut pri
mò erant,& vide
omnino q̄ no.Im.
in.c.cum venerabi
lis.de relig. domi.
& vide Cyn. post
gl.j.in .l.neminē.
C.de sacrosanct.ec
cle.& qđ no.Ar-
ch.ij. q.vij. sed ob
ijcitur, quod reas-
sumpsit bal.in.c.j.
in pri.de feu.mar.
POMATES.
d ¶ Vide in simili.
Vide q̄ dixi in .c.
cum contingat.de
fo.cōpe.vide ang.
in.l.in summa. in
§.deniq̧. de aqua
plu.arcenda.in.l.si
publicanus.§.fi.de
publi.
e ¶ Potes indicere.
Et ideo dicit Bal.
ĩ.l.si quis ad se fun
dum.in princip.ꝙ
hodie,si vna ciui
tas patitur vim ab
alia,potest bellum
indicere.d.l.si quis
ad se fundum.&
in.d.l.ex hoc iure.
de iust.& iure.
f ¶ §.si debitorē.ad
de.no .ꝓ doct.in.l.
j.s.si qs ius dicē.nō
obtem.
¶ Indicere bellū.
Qui possunt indi
cere bellū,& quis
sit effectus indicti
belli, vide in.l.ex
hoc iure .de iusti.
& iure .& quod
ibi dixi.& Ang in
q.sua incipiēte re
nouata guerra. in
prin.per Innocē.
in.c.sicut.el. ij. de
iureiuran.&.in .c.
olim.de restitutio.
spolia.& Bal.in au
then.itē nulla cōi
tas.C.de epis.& cle

ꝙ illi hostes sunt.nō tn̄ tales,inter quos sunt iura ca
ptiuitatis,& postliminij:quia nō sunt populi Roma
ni:sed ciuitatis illius.& dicit verum.ego tamen dico
1 † ꝙ sicut hostes populi Romani perdūt ea quæ sunt
iuris ciuilis Romanorum:ita hostes cuiuslibet ciuita-
tis perdunt ea,quæ sunt iuris ciuilis proprij illius ci-
uitatis. Vnde si qua priuilegia si qua statuta,illa ciui
tas haberet,illis statutis seruare non posset.ita dixi
in disputatione,in qua tractaui materium exbanni-
torum.& Iac.de Aret.tangit in.l.ex facto.s.ad Tre
bel.scripsi hic latè in.l.quidam sunt.s.de pœ.¶ His
præmissis gl.h.d.ꝙ quinq̧ sunt genera gentiū. Pro
2 qua gl.declarandi non seruato ordine gl.†vos debe-
tis scire,ꝙ duo sunt genera gentiū principaliter, pri-
mò populus Romanus:secundò populi extranei:vt
3 s.eo.l.nō dubito.probatur.¶†Circa primum quæ
ro,qs dicatur ppl's Romanus.gl.dicit.hic accipitur
pro toto imperio Romano.vt.l.Rom.j.ad muni.sed
diceres tu:cum modicę gentes sint quæ Romano im
perio obediant.ergo videt̄,ꝙ sit paruus ppl's roma.
Rn̄.quædā sunt gentes,quæ imperio romano obe-
diūt:& istæ sine dubio sunt de ppl'o Romano .quæ-
dā sunt,qui nō obediūt Romano impio in totū,sed
in aliquibus obediunt:vt quia viuūt secūdū legē po
puli Romani,& Imperatorē romanū eē dn̄m oīm fa
tentur,vt sunt ciuitates Tusciæ,Lōbardiæ.& sil'es&
4 isti ēt sunt de ppl'o Romano.Nā cū † ppl's Roma-
n⁹ in eis exerceat iurisdictitionē in aliquo articulo,
a totā iurisdictionē retinet[a]:vt .l.si prius.in prin.cū
si.& ibi no.s.de aqua plu.ar.qdā sunt ppl'i, q nullo
mō obediūt Princip,nec istis legib⁹ viuūt.Et hoc di
cūt se facere ex priuilegio Imperatoris, & isti sil'r
sunt de ppl'o Romano.vt faciūt Veneti.Nā cū illā li
bertatē ipsi habere se dicant ab Impio Romano,&
priuilegio,quodā mō p̄cario tenent ab eo,& posset
b priuilegiū illud reuocare,[b]qn̄ vellet cū ei liceat mu-
tare volūtatē suā:vt.l.si qs in princi.testamēti.s.de le
ga.iij.prætereà illud priuilegiū eis cōcessum, debet
eis esse ad cōmodū,vt nō priuent̄ ciuitate Romana.
ar.s.eo.l.in bello.§.si quis seruū.qdā sunt ppl'i,q nō
obediūt Principi,tn̄ asserūt se habere libertatem ab
ipso ex cōtractu aliquo,vt prouinciæ, q̄ tenētur ab
c eccl'ia Romana, q̄ fuerūt donatæ[c] ab Imptore Cōstā
tino eccl'iæ Romanę,posito pro cōstanti,ꝙ donatio
tenuerit,quodq̧ reuocari nō possit:adhuc dico istos
de ppl'o Romano eē.Nā eccl'ia Romana exercet in
illas terras iurisdictionē,q̄ erat Imperij romani.&
istud fatēt̄:nō ergo desinūt esse de ppl'o romano sed
administratio istarū ꝓuinciarū est alteri concessa.
5 Vide† in sil'i:[d] iurisdictio in clericos est cōcessa to
d taliter Papæ.desinūt ne propter hoc clerici eē ciues
romani?certè nō.qđ apparet quia retinēt ius succe-
6 dendi:vt.l.deo nobis.C.de epi.& cleri. ¶†Et idem
dico de istis alijs Regibus,& principib⁹,q negant se
esse subditos Regi romanorū,vt rex Frācię,Angliæ
& sim.si em̄ fatent̄ ipsum esse dn̄m vniuersalē,licet
ab illo vniuersali dn̄io se subtrahant ex priuilegio:
vel ex p̄scriptiōe:vel cōsimili, nō desinūt esse ciues
Romani per ea,q̄ dicta sūt & secūdū hoc q̄si oēs gē
tes,q̄ obediūt sanctę mr̄i eccl'iæ sunt de ppl'o Roma
7 no.†Et fortè si qs diceret dn̄m Impratorē nō eē dn̄m
& monarchā toti⁹ orbis:esset hæretic⁹:qa diceret cō
tra determinationē eccl'æ,cōtra tex. sancti euange-
lij,dū dicit,Exiuit edictū à Cęsare Augusto: vt de-
scriberetur vniuersus orbis:vt habes Luc.ij.&.iij. c.
Ita etiā recognouit Christus Imperatorem,vt dn̄m.
Prædicta vera,nisi bellū publicū esset indictū cōtra
aliquos ex istis.tunc em̄ efficerent̄ hostes ꝓpter in-
8 dictionē belli,vt.j.dicā.¶†Secūdò dixi ꝙ alij popu
li sunt extranei.sunt & populi extranei propriè, qn̄
fatent̄ Impatorē romano.dn̄m:vt gręci,q non credūt
Impatorē romanorū esse dn̄m vl'em:sed dicūt Impa
torē cōstātinopolitanū esse dn̄m totius mūdi.Item
tartari,q dicūt grātchā esse dn̄m vniuersalē.Et sarra
ni,qui dicunt dn̄m eorum esse dn̄m totius mūdi.Et
idē de Iudeis. verum inter istos est differētia.Nam
quidam ex istis sunt nobis fœderati:vt erant Gręci,
nobis fœderati contra turcas.Quidam sunt cum q-
bus habemus pacem:vt tartari.Nam mercatores no
stri vadunt ad illos,& illi ad nostros.Quidam cum
quibus non habemus pacem,nec guerram:nec ali-
qd facere,vt cū illis de India.Quidam sunt cū qbus
habemus guerram indictā,vt cū sarracenis:& hodie
cū turcis,sed modicū ad nos de illis,qui foris sunt.
9 ¶†Hoc p̄misso videamus,qui pn̄t indicere bellum
& quis est effectus indicti belli.& hoc videamus in
ter nos.Rn̄.ꝙ quoddam est bellum,quod pōt indi-
ci à quolibet priuato:vt pro defensiōe suæ rei,vel ꝓ
recuperatione in incontinenti pōt facere adunationē
gentium,& pugnare cū alijs iustè:vt.l.vt vim.s.de
iust.& iur.&.l.iij.§.cū igitur.s.de vi & vi ar.& ibi
e no.Itē pro recuperatiōe rei tuæ,potes indicere[e] bel
lum ex interuallo,si nō est copia iudicis, per quem
tibi consulatur vt.l.nullus.C.de iudæis,vt.s.quod vi
aut clā.l.si ali⁹.§.bellissimē.&.l.ait prætor.§.si debi
f torē[f].s.de his quę in frau.cre.Et istud bellū,licet sit
licitum,tn̄ non est publicum.& ideò nō dicūtur ꝓ
10 priè hostes inuicē.†& q ibi capiūtur, non efficiunt̄
capientiū:quia requiritur,ꝙ sit bellum publicū: vt
hic dicit̄ in tex.&.l.hostes.j.de verb.signi.licet ho-
micidia,& iniuriæ quæ ibi fiunt,ex parte bellū infe
rentis licitè,non puniantur:vt.l.quoniam multa.C.
ad.l.Iul.de vi.&.l.sciētiā.§.qui cū aliter.s.ad.l.aql.
11 ¶†Item pōt indicere bellum[g] licitum quilibet ha-
g bēs iurisdictionē pro exercitio suę iurisdictionis:vt
l.qui restituere.s.de rei vēd.&.l.non est singulis.j.
de regu.iur.&.s.ne vis fiat ei q in pos.missus est.l.si
quis missus.& istud bellum licet sit iustū:tn̄ non est
publicū,eodē modo,quo dicit̄ hîc. Et video,q̄ ibi
capiuntur efficiūtur capientiū;nec capti efficiuntur
serui:super hoc esset facta aliqua.l.ab illo duce, vel
præfecto:vel Rege,q illud bellū indiceret.& ita te-
net Inn.extra de resti.spo.c.olim cām.& de iureiu.
12 c.sicut,lo vltimo.¶†Et per hoc dico,ꝙ si Rector
in ducatu vel in marchia indicit bellum alicui terræ,
ꝙ illa quæ capiuntur,non efficiuntur capiētium &
capti nō efficiuntur serui nisi sup hoc p̄cesserit con-
13 stitutio,vel sententia.¶†Hîc tamen videtur,ꝙ si qs
h est rebellis officiali,[h] vel rectori ecclesiæ,sit rebellis
toti ecclesię.quę tenet locū Imperij,mistis partib⁹.
14 Sed infra rn̄debo.¶†Tertio modo inducitur bel-
lū publicū,qn̄ indicitur à populo Romano, vel ab
Imperatore,in quē translata est omnis iurisdictio
populi Ro.vt hîc.&.l.hostes.j. de ver.sign.Idē qn̄
aliquis indicit bellum Imperatoris vt hîc:&.d.l.ho-
stes.Et ideò puto,ꝙ ciuitates Italiæ cōtra quas Im-
perator indicit bellum,vt contra ciuitatem Floren-
tiæ & similes:sint verè hostes imperij:& capti effi-
ciunt̄ serui.& res quæ ibi capiuntur, efficiūtur ca-
pientium,nō intelligas capientiū personas simplici
ter:quia qn̄q̧ publicant̄:vt dicam.j.eo.l.si quid bel-
15 lo.¶†Circa prædicta quæro,qd[i] si aliqua ciuitas vel
i terra resistit alicui officiali domini Imperatoris,vel
summi Pontifices in terris,in quibus tenet Impe-
rium:an ex hoc dicantur hostes verè?Rn̄.quandoq̧
quis rebellat officiali,non ꝓpter officialem,sed pro
pter Principem:ideo,qa nō vult obedire Principi,
tūc Principi videtur rebellare,& principi indicere
bellum.& ita loquitur prę allegata constituto Impe
ratoris Fe.arg.s.de aqua plu.arcen.l.pe.pro hoc facit
optimè quædam decreta.extra de offic.delega.c.si
à subdele.lib.vj.quæ dicit quòd si appellatur à sub-
delegato ex causa quæ respicit personam subdele-
gantis debet appellari ad primum ordinarium: sed
si appellatur ex causa,quæ respicit personam sub-
delegati,appellatur ad ipsum subdelegantem. Sed
si quis rebellaret rectori propter factum ipsius re-
ctoris:quia eos malè tractat:vt faciunt ciuitates du-

ri.&.l.aquā.C.de serui.& aqua.ĩ.xvij.&.xviij.co.& in.l.ij.C.q.adli.ꝓcla.
licet.& qđ no.xxiij.q.j.c.militare.&.c.noli.§.bellum.& dicit Archi.xx-
iiij.q.j.in.d.§.bellū,ꝙ bellū sit iustū,vel nō,ex cā bellādi, p̄cipue iudicat̄.
Causa autē vna est legitima,scilicet contumacia iniustè resistentis.Tūc em̄
iustè bellatur.cum ab eo,qui obnoxius est iniuria haberi nō potest.xxiij.
q.j.quid culpatur
&.c.noli.&.ij.q.
iij.c.nullæ.s.de
vsufru.in.l.vsum-
fruct.& predictis
adde, quod legit̄
& no.in.d.c.bellū
& ea cā.ij.q.c.qd
sit militare.& la-
tissimè per Arch.
in.d.§.bellum fa-
cientem.vij.gene-
ra belli.& vide qđ
dicā.j.e.l.si quis in
bello.& de omni
genere belli vide
in.c.pro humani.
de homi.in.vj.in
nouel.& dicit bal.
in.d.l.ij.de serui.
qđ nullū bellū li
citū est sine diffi-
datiōe.Idē Bal.ĩ.l.
pe.in.xiij.col.al's
q.de execu.rei iu.
Et quid si ciuitas
facit iniuriam ciui
suo, vtrū poterit
pugnā inferre:vi-
de Bal.in aut̄.sed
oīno.C.ne vxor
pro mar.& de bel
lo aliquid per Bal.
in.l.j.in.q.iij.C.de
cad.tol.& de diffi
datis, vide Bal.in
l.manumissori.C.
de obse.patro.prę
stan.Adde qs pos
sit indicere bellū,
Oldr.lix.
h ¶ Rebellis offici.
facit no.Bal.in.l.j.
§.solent.s.qn̄ ap.
sit & vide.j.ꝓxi.
i ¶ Quæro quid si
ciuitas Imperij re
sistat officiali Im-
peratoris: an per
hoc dicatur hostis
verè & bellū indi-
ci possit? Et pro
hoc facit de pa.cō
stanti.& quod ibi
Bal.in versi.dāna.
vbi dixit,ꝙ Impe
ratori fit iniuria ꝓ
pter suos.Facit.s.
de religio.l.ossa.
& quod no.Imo.
in.c.dilectis.de ap
pella.& quod ha-
betur in.c.nostra.
de iniur.& dam.
da.Item secundū
Bal.eo.titu.in ver
sicu.opizoni.satis
dicitur principem
offendere,qui suis
subditis, vel par-
tialibus iniuriam
facit,vel offensam
per illum text.&
l.quisquis.Cod.

catus, & marchiæ, & tūc nō dicerē hostes principis, vel summi pō. sed ipsius rectoris: & ita loquūtur ea
16 q̄ dicta sunt. ¶ Vlterius q̄ro, qd de istis bellis, q̄ fiunt inter ciuitates, & ciuitates: an dicant̄ inuicē hostes, vt sit locus iuri captiuitatis & polli. & videt̄ ꝙ nō. & vr̄ casus in. l. si quis ingenuā. in fi. ṡ. eo. in cōtrariū vr̄, qa cū quęlibet ciuitas per se hodie faciat populū liberū videt̄ ꝙ sunt iure captiuitatis, & postli. sicut qn̄ est cōtētio inter populū Ro. & sarracenum. breuiter qn̄ est cōtētio inter aliquas ciuitates, q̄ sunt sub vno domino: tūc inter eas non est locus iuri captiuitatis & postli. vt. l. si quis ingenuam. §. fi. ṡ. eo. qñq; est cōtē-
a tio inter ciuitates, q̄ superiorē [a] nō recognoscunt [b]
b vt inter ciuitatē Florētiæ & ciuitatē Pisanā. Et pone vt tollā omnem dubitationē ꝙ quælibet istarū sit hostis Imperij, certè de iure gentiū antiquis moribus introducto, deberet esse ius captiuitatis & post li. vt. l. postliminium. in prin. ṡ. eo. & hic. sed secūdū mores moderni tēporis & cōsuetudinis antiquitus obseruatæ īter christianos, q̄tum ad psonas hominū nō obseruamus iura captiuitatis, & postliminij, nec venduntur, nec habent̄ serui captiui: sed quātum ad res iura ista seruamus: cui consuetudini est standū: vt. l. postliminium. in prin. ṡ. e. qualiter autē, & quo iure indicatur bellū cōtra Sarracenos: dic per Inno. extra. de voto. c. quod super his.

LEX XXV.

n Nihil. ¶ No. ꝙ qs ibi esse creditur, vbi habet animum reuertendi.

SVMMARIVM.

1 *Captum in bello efficitur capientis, nec ad priorem dominū reuertitur iure postliminij nisi prior dominus acquisiuerit uirtute suæ occupationis.*

2 *Quæsitum quod quis ex sua habet industria, firmius retinetur, quàm quod ex acquisitione alterius.*

3 *Capta in bello licito publico efficiuntur capientiū, si sunt mobilia. i. consignātur duci belli & distribuūtur inter milites: immobilia efficiuntur reipublicæ indicentis bellum.*

LEX XXVIII.

c Si quid in bello. [c] ¶ Primò ponit vnum dictum. ¶ Secundò ponit limitationem Iurisconsulti. Circa istum tex. ibi, in præda est. i. ef-
1 ficiuntur capientis. no. glo. † ꝙ illud quod capitur in bello, efficitur capientis: nec reuertitur ad priorem dominū iure postliminij: nisi priores domini acqui-
2 siuissent ex virtute suæ occupatiōis. ¶ † Secūdò no. quòd firmius retinetur, quod quis habet acquisitione sua, q̄ quod habet ex acquisitiōe alterius. not. ṡ. de fideicō. liber. l. si filius. §. j. facit. ṡ. de legat. ij. qđ principi, & l. si augustę. & qđ ibi dixi in solutione
3 contrariorū. ¶ Opp. & videtur, [d] ꝙ † illud, quod capitur in bello, publicetur, & nō efficiatur capientis: vt. ṡ. e. l. si captiuus. §. j. Sol. intellige hoc, quādo capitur in bello aliquid mobile. Nā immobilia efficiuntur reip. indicētis bellum: vt ibi. ¶ Ad hoc oppon. ꝙ etiā mobilia debeāt pubicari: vt. xxiij. q. v. c. dicat aliquis. & ibi no. & C. de dona. l. penu. ij. rn̄. Solu. fateor, ꝙ efficiūtur capiētis: vt hic, tamē tenetur ea assignare duci belli, qui posteà distribuit inter milites secūdū merita: vt in cōtrarijs. Et ita videmus seruari de facto: qa * cōfecto prælio seruta victoria * res oēs assignātur, & vocant̄ el botiuo: & posteà vēdunt̄, & distribuūtur inter milites. ¶ Itē opp. ꝙ etiā res mobiles reuertantur ad priorē dn̄m, iure postli. vt. l. ij. ṡ. e. Solu. intellige hāc. l. secūdū distinctionē illius. l. qa quędā sunt res in qbus habet locū postli. & quędā sunt in qbus nō habet locum.

LEX XXIX.

Si postliminio. ¶ Istam. l. examina. vt dixi in l. si is, qui pro emp. ṡ. de vsuca.

De re militari Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Francia hoc habet, ut pariter suspendātur nobiles, & ignobiles. in Italia uerò nobiles decapitantur.*

LEX III.

e Desertorem. Poena militum. [e] ¶ Vide glo. quę incipit. nec alias similes pœnas ibi: & ideo. No. hodie, quòd ex delicto, ex quo debet suspendi, plebeius: miles nō suspendit̄, sed decapitatur. & ita ser

ad. l. Iuliam ma. facit. C. de sacrosan. eccle. l. decernimus. in prin. e. ti. l. raptores. & l. j. de rap. virg. quod contra principem fit in omniū vertitur iniuriā. ar. C. de hære. l. manicheos. Quid autē si Imperator indixit bellum, & gētes suæ Imperatore mortuo cœperūt hostes: an sint serui. Bal. no. decidit in. l. cum cognatum. C. de inge. manu. Vtrum autem bellum, quod fit inter ciuitatem, habeat ius captiuitatis & postliminij. Bal. in. d. l. cum cognatū. per illum tex. C. de inge: manu. tenet ꝙ non. idem dicit in bello facto inter aliquos Duces vel reges, pręterq; in Rege Romanorū, & summo pontifice. vide ibi per eum etiam aliam quæstionē indecisam, & Ioā. an. in ti. de instru. edi. §. compendiosè. ver. xv.

POMATES.

a ¶ Quæ superiorē. vide Fel. in. c. q̄ in ecclesiarum. colum. v. de cōsti. & Cępol. consi. xvij. col. fi. & Bart. ma. xxxviij. col. ix. volumine. j. & Imol. l. j. & Ana. xxj. & ibi addi. et alex. cō. ij. colū. iiij. vol. j. & Pa. in. d. c. q̄ ī ecclesiar. col. j. aret cōsi. xiiij. col. iiij. & Alexā. lxxxvij. colū. iiij. vol. ij. vbi concludit, ꝙ non recognoscēs superiorē habet eandem potestatem in terris suis, quam habet Imperator. & ibi ponit, quòd in duce Mediolani. & Paulus [a] de ca. ccxxvij. & Barba. consi. xxxiiij. col. pe. vo. ij. & Alex. consi. j. col. xj. volu. v.

b ¶ Non cognoscunt. Et sic no. ꝙ ciuitates nō recognoscentes superiorem, obtinent locum principis, adde eum in. l. ij. ṡ. de iure. fis. & in. l. relegati. & vtrobiq; dixi. ṡ. de pœ. & vide per Io. an. in. c. cū te. in gl. mag. in ver. sed nū quid Reges. de re iudi. & in. c. super quibusdā. de ver. sig. & p Imo. in. l. in famē. & ibi Bar. ṡ. de publi. iudi. q tenet cōtra Bar. & vide q̄ no. Bal. in. l. à iudice. de iudic. C. Cy. no. & bal. in. l. ea. l. C. de cōdi. ob cau. in. viij. colum. in versiculo, expone. & in. l. pen. C. de donatio. inter vir. & vxor. tenet contrariū: quia qlibet debet subiacere imperio. dicit tn̄ Bal. ī. l. receptitia. in. j. col. C. de consti. pecu. ꝙ oīs censetur princeps in comitatu suo. & ideo statuta sua, dicuntur iura ciuilia non p̄toria. Adde Bar. in. l. proxi. ṡ. de his quæ in testa. delen. & ꝙ Rex habeatur loco principis, tenet ibi Barto. & idem Bal. in. l. exemplo. ad fi. C. de proba. per. d. Ant. in. c. p venerabilē. q fil. sint legitimi. Bar. in. l. j. C. de bo. vacāt. lib. x. & an oēs Reges iure subsint imperio? vide Imo. in. d. l. infamē. vide no. per Bar. in. l. precibus. in. xj. co. de impu. in ver. qđ victū. Et in Rege & in contractu eius, vide Bald. in aut. hoc amplius circa mediū. C. de fideicō. & an Rex possit in p̄iudiciū priuati aliter qd decernere: vide Io. an. in addi. Spe. in ti. de instru. edi. §. instru. in addi. quæ inc. vbi post eum. & quod ipse not. in tit. de instrumento. §. porro. in addi. mag. & ibi ponit, an Rex habeatur loco Principū. & vide ad Bartolum hic Ange. in. q. sua incipiente, renouata guerra. in principio. Et quid, si vna ciuitas obsessa ab alia, tradit se illi ciuitati quis de illis disponere possit? vide Bald. in rub. aliâs. in. l. j. C. de lat. lib. & ibi etiam nunquid isti, qui dant se hostibus, possint apponere aliqua pacta, quæ sint seruanda, & quas leges seruant isti capti, vide Barto. & docto. in. l. qui à latronibus. suprà de testamen. & adde hic notata per Bart. in. l. ij. C. de patri. qui fili. distra. in quæstione an possint obsides dari. & vide Barto. C. de sacrifi. paga. in. l. j. & ad Sali. hic adde Barto. in. l. j. §. fin. ṡ. à qui. appell. non licet. & Barto. in. l. iij. in princip. ṡ. de minori. & vide Bald. in. l. j. ad. l. Iuliam ma. ṡ. & Barto. in. l. j. §. de quare. ṡ. de postu. Et adde, quod dixit Bart. in. l. denique. in prin. ṡ. de minori. & quod idem scribit in tractatu, q sint rebelles, in versi lōbardiæ.

c ¶ Si quid in bello. Ad istam legem, in qua quæritur, cuius sint capta in bello. adde Innocen. in ca. sicut. el. ij. de iureiuran. aliquid per Bal. in capit. j. in. iiij. colū. de mili. vasall. qui contumax est. Et adde quod dixi in prima charta meæ lectu. ff. veteris, & quæ notat Bartol. in. l. naturaliter. §. finali. de acquirend. rerū domin. Et adde, ꝙ capta in bello sunt Regis indicentis bellum: sed ea diuidit inter milites secundum qualitatem personarum: xxiij. q. v. dicat. & ibi quomodo exponatur authoritas, dicens ꝙ capta ī bello sint capiētis. & dicit Bal. in. l. nam & seruus ṡ. de negot. gest. ꝙ quòd latrunculatores non possunt imponere talias, nisi bellū sit iustū. & vide etiam in hac materia Ang. in quæstione incipiente, renouata guerra. in versicu, descendo ad tertiū & Barto. ṡ. eodem. l. hostes. versicul. hoc præmisso. & Bald. in. l. penulti. C. de dona. in. l. ab hostibus la. ij. C. e. & in. l. nec nos. eo. tit. Et adde, quòd si promitto stipēdium venientibus in bello illicito, non teneor, ad aliquid faciend. contra me: vt notat Bal. in. l. fideiusso ṡ. manda. & de ista materia vide dominum An. in ca. olim. l. j. de restit. spo. Et dic, quòd in bello licito capta sunt capiētis, tanquam translata in capientem: & iure licito fiunt capientis: vt possit gaudere tanquam proprio, gl. est in. c. iurisgentiū. & in. c. ius militare. prima dist. & text. ipsius in. d. c. dicat. & de iure immobilia sunt principis, vel domini inferentis, aut reipublicæ mouentis iustum bellum: mobilia distribuuntur: vt hîc per Bart. & Bald. in. l. si quis pro redem. C. de donati. & glossa. in. d. c. ius militare. & ita seruant hodie milites. Et ideò duces belli non possunt donare possesio. captas in bello, quia non sunt suæ, sed domini, vel reipublicæ mouenti bellū. & sic talia capta etiam ab inferiore à principe possunt retineri, & transeūt in dominiū capiētium, secundum Hostiē. in summa. de treuga & pa. §. qd sit iustum bellum. versic. quid sit autem. vbi dicit quòd capta in bello Romano licito, vel iudiciali, capiens restituere non tenetur: & idē tenet Io. de liga. in tractatu de bello, in rubrica. de spolia. capti. et in rubrica an captiui ciuitatis. & c. Bartolus. in. l. hostes. in fin. ṡ. eo. te dicit Baldus in. d. c. j. de mili. vasal. ꝙ etiam in foro dei, & conscientiæ, possunt retineri. allegat ipse Raynald. in sua summa, vnum tamen no. quòd ad hoc, vt dicatur bellum licitum, inter Christianos, inter alia requiritur diffidatio, secundum Io. An. & Archi. in. c. j. extra de homi. in. vj. Bald. in authen. item nulla communitas. de episcop. & cleri. vbi inquit, quòd diffidatio est initium belli inter Christianos. & dicit quòd Christianus non debet offendere, nisi præcedente diffidatione. vide Baldū. in. l. executorem. C. de executio. rei iudicatę. & in. l. si manumissori. C. de ob. lib. & alibi dicit Bald. quòd diffidato principali, videntur diffidati omnes confœderati, & subditi diffidato. Ita inquit Baldus. in. l. ij. in penult. charta. C. de serui & aqua. & de his omnibus latius per Angel. in dicta sua quæstio. incipiente, renouata guerra. Adde, an habētes latum arbitrium super guerra, possint immobilia eis, qui castra amissa recuperauerunt: Baldus. quòd non. consi. xliiij. v. lib.

d ¶ Opponi. & videtur. vide Barto. ṡ. de acqui. pos. in. l. j. in princi. vbi etiā ponit alias plures remissiones.

e ¶ Desertorem. §. pœna militum. miles non debet suspendi sed decapiuatur in

tari, quod not. per doctores. & vide Baldum in capitulo primo. §. si quis rusticus. de pa. tenen.

a ¶ Si ad diem. Not. & vide Bartolum in. l. j. in princip. ff. si quis in ius voc. non ie. & Bald. in. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & ibi dixi, & vide j. & adde Innocen. in. c. calumniam. de pœ. quod not. Bartol. de sta. libe. in l. statuliberos. §. stichus. & vide Bal. in. l. ea, quæ. in principi, quomodo & quando iudex. & vide Bartol. in. l. j. in princi. ff. si quis ius di. non obtēp. vtrùm autem contumax possit damnari in expēsis, sine noua citatione, per quam citetur, vt compareat ad se defendendū, ne condemnetur in expensis. & Cyn. tenuit, quod sic, in. l. sancimus. C. de iudi. in. xij. quæstio. sed do. Anto. in. c. j. de iudic. tenet contra. Nam dicit se non videre differentiā inter mulctā & condemnationē expensarū, sed cōstat mulctā nō debere īponi cōtumaci sine noua citatione: vt not. Bartol. in. l. ij. ff. si quis in ius vo. non ie. sed Imol. in dicto. c. j. cōtra domi. Ant. dicēs, quòd ratio differentiæ potest assignari per id, qd' not. Bartol. hîc. Nam quædā est pœna, quæ respicit ꝓcessum, vel eius accessoria: vt sunt expensæ litis, & tunc possit sine noua citatione. nam in accessorijs lit. iudex multum potest. l. ædiles. §. item sciendum. de ædili. edic. & sic tunc possit sine noua cita. dicta pœna imponi. & ita intelligitur dictū Cyn. & Ioan. And. in. c. finem litibus. de dol. & contu. Quædam est pœna extrinseca, quę nō respicit processum: nec accessoria: vt est mulcta. & tūc non possit imponi sine noua citatione, & sic loquitur dictū Bart. in dicta l. secūda. & hîc. Et probatur in. d. l. contumacia. ver. pœnā. secūdùm Paul. de cast. ibi. ff. de re iudic. & eo. ti. l. quidam. in fin. per Imol. Nec ob. quod dicitur in. c. j. de sen. excom. ꝙ potest ferri sine noua citatione ratione cōtumaciæ: quia speciale est in ea: quia est potius medicinalis, ꝙ̄ mortalis. de sententia excommu. c. j. in. vj. & si velles tenere, quòd mulcta posset imponi sine noua citatione: secus excōicatio. licet vtraq; sit pœna extrinseca. Potest responderi ad istum. §. quòd loquitur in illo, qui habuit licentiam se absentandi pro certo tempore. & sic habuit bonum initium, licet in termino non compareat: nec debet iudicari contumax: nisi citetur, vt veniat ad se defendendum. quare non venit in termino. Facit quod not. Ioā. And. in. c. quoniam. §. porro. super glos. vt lit. nō contesta. ita transit Imola. in. d. c. primo. de iudi. Sed adde, quod ad quæstionem tetigit Bartol. in l. non ignorabat. C. de fruct. & lit. expen. & vnum aliud vide, quod ibi dixi. & ad Bart. hîc adde, quod not. Bart. in extrauagan. ad reprimen. in ver. execu & not. Barto. post Dyn. in. l. impuberibus. §. fin. de admini. tuto. & Bart. in. l. si finita. §. Iulia. in. vij. columna. in versiculo, quæro vtrū postq̄ est contumax. & c. de dam. infe. & dicit Ia. bu. in. l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. quòd in impositione mulctæ, non sit iterum citandus: quia si habet istam causam, poterit posteà allegare ad exe. mulctę. facit. l. illicitas. §. fi. de offi. præsi. & ita dicit quidam antiquus doctor se audiuisse à Bald. in voce & c.

uatur in Italia, sed Francia seruatur† contrariū: quia quilibet etiam nobilis suspenditur. nec habetur illa mors ita ignominiosa, sicut in Italia.

SVMMARIVM.

1 *Sententia aduersus tribus edictis, citatum & contumacem, quando sine nouatione fieri possit?*

2 *Intentio iudicis, uidetur fundata in delictis negatiuis: nisi per accusatum, uel inquisitum probetur esse factum.*

Si ad diem. a ¶ Iste est nota. §. †aduerte. Citatus tribus edictis, nō cōparet: an possit pronuntiari contra eum tāquam cōtra contumacem absque alia citatione? text. videtur velle, ꝙ noua citatio requiratur: vt possit docere de impedimento, vt hîc. & hoc videtur velle tex. in. l. & post. ff. de iud. videlicet, ꝙ post peremptoriū de nouo citet. sed gl. exponit ibi, debet. i. pōt. & ita de facto seruat̃. Nō ob. iste tex. qa debem⁹ sic dicere, ꝙ quædam est pœna cōtumaciȩ quę respicit primū ꝓcessum, super quo cōtumacia est admissa: vt cōtra contumacem ferat̃ sentētia: vel perueniat̃ ad primū decretū, vel secundū: & tūc nō reqritur noua citatio: vt in cōtrario. Quædā est pœna quę ipsum processum nō respicit: sed extrinsecus venit: vt si propter contumaciam vellet quis aliquem in certa quantitate dānare: vel ab officio remouere. & tūc reqritur noua citatio b: vt habeat terminum intra quem doceat de sua excusatione: vt hîc. Facit. ff. vbi pub. edu. de. l. tempore. Facit ad hoc, quod nota. per Inn. extra de offi. delega. c. consuluit. ¶ †Secūdò not. ꝙ in delictis negatiuis, videtur fundata intentio iudicis puniētis nisi per reum probetur esse factum. Casus est hic notabilis. de hoc dixi. ff. de verbo. ob. l. hoc iure. & ibi plenissimè scripsi.

SVMMARIVM.

1 *Probatio bonæ uitæ, minuit indicia contra reum.*

Sed si ex improuiso. ¶ Nota text. ibi, inspecto vitæ eius præcedentis. & c. quia probatio bonę vitę †habet minuere indicia, quę faciunt contra malefactorem: vt hîc, & in. l. proxima. §. fina. & l. non omnes. §. à barbaris.

In bello. ¶ Nota. text. ibi, etiam si res bene gesserit. vide gloss. super verbo, gesserit: quam gloss. non puto fuisse & c. & in fin. dum dicit. l. quoniam iudices. dic, solue, vt not. j. de regu. iur. l. non videtur. Item ibi. l. si alius. §. pe. sed ibi, qui prohibebat, non habebat ius prohibendi.

b ¶ Noua citatio. Hoc intellige, nisi fortè fuerit comminatus, ꝙ nisi compareat, mulctabit eum: quia tunc poterit procedere ad mulctam imponendam sine noua citatione, propter contumaciam, quæ præcessit, prout etiā in simili videtur tenuisse Bar. in. d. §. Iuli, in. vij. col. & in. d. ver. sed quæro. vtrùm postq̄ est contumax. & ibi hoc etiam dicit Imola. Et sic secundùm eum facit, ꝙ si statuto caueatur, ꝙ si quis bis fuit citatus ad respondendū positionibus, cū cōminatione, ꝙ aliâs habebuntur pro confessatis: ꝙ si non compareat in termino secūdę citationis, possit iudex sine alia citatione pronuntiare ipsos haberi pro confessatis: licet de iure esset, ꝙ iterato citetur. & sic practicatur Bononiæ.

¶ No. etiam ex hoc. §. ꝙ qui intrat per murum, vel per vallum, capite punitur: vt habes etiam. ff. de rer. diui. l. fin.

LEX IIII.

Qui cum uno. Adulterii. ¶ Vide gl. quę incipit. ff. de his, qui not. infa. quæ dicit, ꝙ isto tempore pro adulterio, non erat pœna imposita capitis. Idem habes in. l. si quis viduā. & ibi dixi. ff. de qō. & in. l. ij. §. miles. de his, qui no. infa. & . l. Claudius. ff. de his, qui. vt indig.

Qui post desertionem. Per hanc. l. dicunt quidam, ꝙ si per statutū imponitur pro homicidio pœna pecuniaria, videtur recessum à pœna le. Contrarium dixi tibi. ff. vi bo. rapto. l. j. dic, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Potestas non potest rebannire bannitum præsentantem sibi alium bannitum: priores bene possent.*

2 *Multa pollicenti non est fides adhibenda.*

LEX V.

Non omnes. Qui transfugit. c ¶ Aduerte, ꝑ istum† text. Ego puto, ꝙ priores, qui habent arbitrium super regimen ciuitatis, possunt facere statuta: ꝙ qui cœperint exbānitos similes sibi, rebāniantur: nō tñ auderē dicere per istum text. ꝙ Potestas vel Capitaneus posset aliquem exbannitum rebannire, si alium exbānitum sibi repręsentet d: per hūc text. qui dicit posse ei parci. Nam puto, quòd hoc non pertineat ad Rectores ciuitatis: sed ad superiorem: vt. l. j. in fine. ff. de quæstio. ¶ †Vltimò not. ꝙ multa pollicenti non est fides adhibenda.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ex contumacia, an dicatur damnatus pro maleficio.*

2 *Maleficium, dicitur omne malefactum.*

LEX VI.

Omne delictum. e ¶ No. ex hoc principio, & ex ver. cōtumacia. ꝙ cōtumacia f est delictū. Et sic vr̄ casus quæstionis: an ille, qui est exbānit⁹ per cōtumaciā, †vi-

c ¶ Nō omes. qui transfugit. vide omnino, quod dixi post Bar. in. l. relegati. ff. de pœ. Adde Bart. in. l. iij. §. fin. ff. de condi. ob turp. caus. & vide Bar. in. l. j. §. cū qs. ff. de quæstio.

d ¶ Sibi repræsentet. Pro hoc facit quod no. Bar. in. l. præses. C. de trāsa. & Barto. in. l. j. in prin. ff. de vi & vi ar. & vide tex. & Bal. in. l. sicut. C. de quæstio. ꝙ bannitus præsentans bānitum, non liberetur.

POMATES.

e ¶ Omne delictū. Ad istum tex. vide pulchrè Barb. consil. xj. col. iiij. vol. j. circa finem. d. l. De hoc vide plenè concor. per d. Alex. in. l. si mora. super gl. ij. col. xj. ff. so. ma. & Fel. in. c. ex literis. colū. pe. in fin. & seq. de constitu. & in. c. super eo. in fin. de test. & in. c. cū Bertol. col. viij. & seq. de re iudi. & Barba. in. c. ex literis. c. xxij. & . vj. seq. & aliquid in. xxj. ad fi.

f ¶ Quòd contumacia. An contumacia sit delictū: & glo. no. tenuit, ꝙ sic. in. l. si filius. ff. de interro. act. sed Bar. in. l. si mora. sol. ma. dixit, ꝙ contumacia, sine mora, nō est propriè delictū in cōmittendo: & sic non est verum maleficiū, sed interpretatiuè: ideò cū statuta debeant strictè intelligi, statutū lòquēs de maleficio, non habebit locū in cōtumacia. sic patet, ꝙ si bannitus pro maleficio impunè posset occidi: nō bānitus pro contumacia. facit quod no. gl. iiij. q. j. in sum. & ita cū Bal. transit Imo. in. d. l. si mora. & vide Bal. in. l. fi. C. de cri. stel. & quod no. Bar. & Bal. in. l. j. in fi. si quis ius di. nō obtē. & quod ibi dictū inuenies. Est tñ differētia inter maleficium & delictum: vt no. Bar. qui no. loquitur in. l. aut facta. in prin. ff. de pœ. An autē mora sit culpa, delictum, vel dolus: vide quod dixi post Bar. in. l. quod te. ff. si cer. pe. & dū. ff. dixi, ꝙ contumacia est delictum. Adde gl. in. c. ex literis. de consti. & glo. quam ibi ad hoc not. Barto. in. l. si plures. inter tu. ff. de admi. tuto. Vtrùm autem culpa sit crimen, & pro eo possit accusatio seq: vide quod no. Bal. in. l. pe. C. si aduer. lib. maximè si interesset culpa in iudicio, vel in contumacia, & istis adde Bal. in. d. l. fi. C. de cri. stel. Et an contumacia sit delictum, vide Imo. in. l. pe. §. ad crimen. in. xviij. col. ff. de pub. iud. & Bal. in. l. & in mulctis. C. de ap. Aut autem dolus sit crimen, Barto. ꝑ illū tex. ꝙ sic. in. l. j. ff. de fideius. tu. & ideò punitur crimine stellionat⁹. i. pœna extraordinaria. Sic dolus verus nō præsumptus: vt dicebat Cy. in l. j. C. de cri. stel. adde. l. iij. ff. de cri. stel. per Bar. in. l. j. §. nunc tractemus. ff. de tu. & ra. dist. ad fi. & ibi an appel. maleficij veniat quilibet dolus.

a ¶Esse exbãnit⁹. vide Bal.in.l.j.C. de mõ mùlct.& i l.fin.C.de cri.stel. & an exbannitus propter cõtumaciã,dicaẽ bãnitus propter delictũ? vide Bal.ĩ.l.si mora.solu ma.& ibi vult quòd dicaẽ esse delictũ ĩ omittendo,non in cõmittendo &c.

b ¶Qui cõmeatus. Adde text.& ibi Bart.in.l.qb⁹ diebus.in prin.de cõdi.& dem.& vide Bar.in auẽ.item si appellatione.C.de tẽp.ap.& Bart.in l.præses.C.de ap. & quod habes in l. pe.§. docere.ne quis eum.

c ¶Innuit glo. Itẽ innuit glo.ad hoc no.adde Bart.in.l. iij.§.dari. š.de bo.pos.& adde,ꝙ secus est in castrẽsibus:vt not.glo.& doct.in.l.si filius. š.de damno infecto.

d ¶In.l. optimam. hoc limitat Bald. in.l.si donatione. C.de collat.Alexand.

e ¶Dico in.q.vide Bart.in.d. l.si donatiõe.& in.l.per diuersas.C.mand. & in auẽ. si qs in aliquo.C.de eden. & in auẽ.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.ec. Bald.in l.cũ aliqs.C.de iure deli.Ioã.An.in addi.Spe.in rubr. de re.ec.nõ alie.& hæc faciunt ad.q. de qua per Bar.in d.l. si donatione. vbi p Ful.& Dy. in consi.inci.iure municipali &c.vide Alexã.in.d.l.si donatione.& adde Pau.de cast.in consil. ciij. incip. in Christi nomine &c.

POMATES.

f ¶Præcedentib⁹ meritis.not.Bart. velle, quòd licet expresio meritorum,non probat inter patrem & filium .Quod tunc probat inter alias personas nõ prohibitas:& hoc est adeò verum,ꝙ licet appareat,post

a deatur esse bannitus[a] propter maleficium.Quã.q.
ponit Cy.C.de cri.stel.super ru. Tu dicas sic:omnis
exbannitus exbannitur propter cõtumaciam:vt.š.
de requi.re.l.j.Statuta ergo,quæ dicunt,ꝙ exbanni
tus pro maleficio puniatur,volunt dicere,ꝙ cã illa
propter quã qs citabatur,in qua quis cõtumax fue
rit,si maleficium. Et ideò si quis fuerit citatus in cã
pecuniaria:vel pro testimonio:& fuerit cõtumax:
condemnatur:non dicitur exbannitus pro malefi-
cio aliquo.Sed si quis fuerit citatus pro maleficio
aliquo,seu ad aliquam pœnam,& fuerit cõtumax:
& in isto processu fuerit condemnatus:dicetur cõ
demnatus ex maleficio:vt hîc largo modo sumen-
do maleficium,pro eo,quod est in non faciendo:
sed stricto modo loquendo maleficium dicitur o-
2 mne malefactũ:†vt.š.de pœ.l.aut facta.facit quod
no.C.si aduer.deli.l.j.

LEX XIIII.

b QVi commeatus. [b]¶Not. text. ibi.
dũ tñ non tardus &c. Ex quo habes,ꝙ qñ
tu allegas impedimẽtum,debes probare tm̃ fecisse,
ꝙ perfecisses:nisi impedimentum superuenisset.

De castrensi peculio Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias,an habeat hæredem?*

LEX I.

FIliusfamilias. ¶Filiusfa.
non habet hæredem ab intestato:
secus si fuerit testatus.h.d.cum.l.
seq.¶Opp.ad primam.l.de.l.qui
duos.š.de vul.& pu.Sol.vt in glo.
¶Secundò op.& videtur,ꝙ pater possideat bona,
quæ aliunde obuenerunt filio,eo iure,quo bona fi
lij:vt no.š.de peti.hære.l.iij.j.rñ.Sol.vt ibi.¶Ad.l.
seq.opp.ꝙ filiusfa.habeat hæredem:vt.C.de epi.&
cle.l.sacrosancta.&.l.j.§.nepos.š.si q à pa.fue.ma.
1 So.fateor,ꝙ†iure antiquo,filius non habebat hære
dem:nisi in duobus casibus specialibus,qui ponun
tur in.ll.contrarijs.Ad hoc aduerte.Innuit glo.ꝙ de
iure antiquo digestorum filiusfa.non habebat hære
dem:nisi in vno casu:vt.d.l.j.§.nepos.Ego dixi vo
bis aliter:ꝙ in dote filiusfa.non habebat hæredem
de iure fforum.vt.š.de pa.do.l.auus.& ibi no.&.l.
post dotem.š.so.ma.& ibi tangitur:& ibi plenissi-
c mè dixi.¶Item innuit glo.ꝙ[c] de iure.C.filiusfa.nõ
habeat hæredem,nisi in casu.l.sacrosan.C.de epi.&
cleri.quod non est verum:imò indistinctè habet hę
redem de iure.C.in omnibus aduentitijs:vt.l.quod
scitis.C.de bo.quæ lib.de iure verò auẽ.non est du
bium,secundùm glo.& omnes,ꝙ filiusfa.in omni-
bus habet hæredem:vt in auẽ.de hære.ab intesta.§.
si igitur defunctus.Ista inuestigatio est vtilis,pro-
pter ea,quæ dixi.in.l.post dotem.š.so.ma.

SVMMARIVM.

Relictum filiofa.aduocato pro emendis libris,dicitur quasi castrense,& quid in scholari?

LEX III.

1 SI mulier. ¶No.†si aliquis reli
quit filiofa. aduoca-
to aliquid ad emendos libros:vel fortè
aliqua domina dat sibi equum,causa eũ-
di per officia,istud annumerabitur in qua castren.
pec. Quid si daret scholari,qui adhuc non militat,
sed militare addiscit?dic vt dixi in.l.j.§.nec castren
se.š.de collatio.bono.

LEX IIII.

m Iles.

SVMMARIVM.

1 *Consensus patris,quòd non requiratur filiofa.agenti in causa castrensi.*

ACtionem. ¶Per istum.§.reprehendi
tur gl.quæ est.C.de bo.quę
1 lib.l.non solum.§.necessitate.quæ dicit,quòd†filio
agenti in cast.pec.requiritur patris consensus.quod
est contra hunc tex.

SVMMARIVM.

1 *Res aptæ ad militiam donatæ filiofa.censentur peculium castrense.*
2 *Prædium,si relinquitur ut inde emantur equi,dicitur castrense peculium.*
3 *Donatum filiofami.quando dicatur peculium castrense.*
4 *Verba enunciatiua in contractibus, inter easdem personas probant,si enunciantur super eo,super quo partes liberè disponere possunt.*
5 *Donatio,si fit alicui pro bene meritis,& bonis seruitijs habitis,quando ex tali assertione inducatur probatio meritorum.*
6 *Instrumento uenditionis rerum ecclesiæ si dicatur,præcedentibus legitimis tractatibus.per hoc non probatur: quòd intercesserint.*

LEX V.

SI forte. ¶Ista est notabi.l. ¶Op.
š.eo.ti.l.si militi.in fi.&.j.
1 eo.l.castrense.Solu.intellige,†ꝙ hic do-
nabantur res non aptæ ad militiã:vt præ
dia,& cætera immobilia:secus si darentur res ad mi
litiam aptæ: vt in.ll.contrarijs: & probatur hæc di-
2 stinctio.C.eo.l.j.lib.xij.¶†Sed quæro,quid si relin
quaẽ prædium,vt vendaẽ:& inde sibi emat equos,&
arma,& similia:an numerabitur in castrẽsi peculio:
Respondeo sic:vt.š.eo.l.iij.¶Nõ ob.hæc.l.quia fuit
dictum,ꝙ illæ res essent in castrensi peculio,quę ta
3 men ad hoc aptæ non erant.Igitur † vt ista materia
liqueat:distingue sic. Quandoꝗ donatur,vel relinq
tur filiofa.ab eo,qui sibi per malitiam erat notus: &
tunc indistinctè pecu.castren.aggregatur:vt.š.eo. l.
v.Quandoꝗ donatur ab alio,& distingue:quædam
sunt res nullo modo aptæ ad castrense peculium : vt
immobilia: & non sunt castren.pecu.etiam si fuerit
expressum, vt hic:nisi fuerit dictum, ꝙ vendantur:
vt.š.dixi. Quædam sunt res omnino aptæ ad castrẽ
se peculiũ:vt equi,& arma.& sunt cast.pec.vt.š. e. l.
iiij.in prin.&.l.j.C.e.&.j.e.l. castrense. Quædã sunt
res quæ possunt esse aptæ ad castrense peculium,&
ad alia:vt serui.& tunc in istis distinguitur.Aut fue-
runt donatæ,vel relictæ ad hoc nominatim,& erunt
castrensis peculij.Aut fuerunt simpliciter donatæ,
vel relictæ:& tunc secus:vt.š.e.l.si militi. ¶Itẽ op.
in auẽ.vt li.ma.& auiæ.in prin.So.ibi sufficit sola ex
presio voluntatis: ideò nihil extrinsecus requiritur:
hîc verò non sufficit sola voluntas ad cõstituendum
castrense peculium:ideò requiritur ꝙ probenẽ alia.
4 ¶†Vltimò hæc.l.facit in argu.ad infinita.nos dixi
d mus in.l.optimã.[d]C.de contrahen.& commit. stip.
ꝙ verba enunciatiua in contractibus, probant inter
easdem partes. Ego dico,ꝙ illud est verum,quando
illa verba enũtiatiua emanãt super eo,super quo par
tes possunt liberè renũtiare,& sibi preiudicare: aliâs
5 nõ ꝑsumiẽ nisi probetur: vt hîc.¶†Et per hoc dico
e in.q[e].si aliquis donauit aliquid alicui ꝓ meritis, &
bonis seruitijs habitis & receptis ab eo, si quidem
ista donatio fit ab eo,qui possit donare liberè,nullis
f præcedentibus meritis[f]:tunc ista verba enuntiatiua
inducunt probationem inter easdem partes. Sed si
de necessitate requireretur merita præcessisse, & a-
liâs donare non posse:tunc illa verba non probarent
merita præcessisse:vt hac.l.& nota.C.de colla.in.l. si
6 donatione.¶†Et per hoc dixi,si in instrumento vẽ
ditionis factæ à capitulo alicuius ecclesiæ,continere
tur:præcedentibus legitimis tractatibus.&c.Ista ver
ba inter easdem personas non probant , vt hîc . hoc
etiam dixi vobis.š.de verbo.obli.l.sciendum.& ibi
plenius scripsi.

LEX IX.

PRoponebatur. ¶Opponiẽ
& videtur, ꝙ
postquam persona patris deficit, non pos-
sit fingi sibi retro quæsitum : vt.l.quoties. suprà de
noua.& arg.l.eum,qui ita.§.fi.š.de verb.obliga. sol.
hîc non fingitur patri quæsitum : sed fingitur in bo
nis eius semper fuisse : ideò sufficit semper extare
bona

eà tamen non poterit reuocari. Ita dicit Bal.in.c. sciscitatus . colum.j. extra de rescr.hoc tamen quod dicit Bar.hic, videẽ dubium per ea quæ dicit Alex.in. l. si donatione. C . de colla.colum.iij. in ij.limitatione , dũ vult, quod Imol. in.l.Aquilius.š.de dona.valeat donatio:eo, quòd constabat ibi de meritis . ergo econtra vult ꝙ non valeat. & tamẽ illa lex nõ loquitur inter personas prohibitas. ideò cogita.Ex doctrina tamen Bar. hîc insurgit mirũ: vt inquit Pe.in.d. l.si donatione . & sequiẽ do. Bap. ꝙ cum hodie in instrumentis donationis dicaẽ ꝑ benemeritis:ꝙ quælibet donatio censebitur remuneratoria:nisi dicamus vt inquit ipse, ꝙ talis clausula solet apponi ex stilo notariorũ. prout in simili dicit Bar.in l.j.in.iij. col. C. de iure co. vel aliter, illa verba pro meritis &c.intelligantur de meritis obsequialibus:nõ autem de dignis remuneratione. quilibet dicitur meritus , quando non offendit.l.cum pater.§.rogo. l. Lucius magna.§.Lucius.cum glo.š.de leg.ij.Et expresè Bal.in.d.l. sciscitatus in.j.co.& facit glo.in.l.j.š.de dona. Et imo est cõs. secundũ , vt dicaẽ in instrumẽto , ꝙ beneficij sit cõpẽsatiuus,& remuneratiõe dignus: tũc enim cum illa verba faciant fidem inter easdem personas : vt hic inqt Bartolus, talis donatio habebit effectus donationis remuneratorię:vt.s. non egeat insinuatione dicta. l. Aquilius.cum glos. Circa quod tamen dubito . Nã cum donatio vltra ccccc.aureos requirat insinuationẽ.

nec tali insinuationi possunt partes renuntiare:vt per Bartol.in.d.l.modestinus.s.de dona. Certè not. debet stari assertioni partium donationē esse remuneratoriā: cū videatur fieri in fraudē.l. reqrētis insinuationē. Et pro hoc videtur facere tex.in.l.Aquilius.iunctis dictis.d.Alexan.post Bal.& Sal.in.l.si donatione.in.ij.col.ad fi.C.de colla.Nā intelligitur.d.l.Aqlius. in psonis nō prohibitis. Item quando expresse constat de meritis.& tex.ibi dubitat,an opus fuerit insinuatione,& decidit q propter bñ merita nō fuerit opus, & q valeat donatio:ergo à contrario sensu volunt docto. q nisi expressè constitisset de meritis. & si fuissent personæ aliâs non prohibitę,quòd tñ non valuisset donatio.& opus fuerit insinuatione:licet ibi fuisset dictum, q donabat ob merita.& ibi ita do. Alex.tenet in. d.iij. colū.in fine. dum respōdet, & īpugnat sol.Salic.ad l.Aquilius. circa istā causam, vide Bal.in capi.edoceri.columna.iij.de rescrip.& aliquid per Barb. in.c.iij. colum.iij.de reb. eccle.non alie. Itē alius effectus, q talis donatio nō posit sub prętextu ingratitudinis reuocari: vt est text.in.l.si pater. §.finali.cum glos. s.de donatiōibus. videtur hoc modo posse,cum ingratitudini non posit renuntiare: quia dat occasionem delinquēdi. l.si vnus.§. illud. ff. de pactis.l. conuenire.s. de pact. do. ergo non debet stari assertiōi. Et q talis donatio nō reuocet̄ prętextu liberorū superueniētium: vt voluit Roma.cōsilio.xxvj. Item, q non reuocetur prętextu metus. l.metū magna.§. sed l3.ff. qd' me. cau. Itē q posit exigere donationē insolidū: vt p Ro.in.d.consi.xxvj.licet aliâs sit secus.l. qui id quod.in prin.ff.de donat. Item statutum loquens de donatione,non comprehendit remuneratoriā, quæ non est propriè donatio.per Abb.in rubrica,extra de don.& apostillauit bene Alex.in.l.j.in prin.ff.de dona. Possent certè clarius procedere circa hæc dicta Bar. q non stetur assertioni &c.vide Are.in.l.hæredes palàm.col.v.& seq.s.ver.testa.& Anch.consi.xxvj.ad fi.vide etiam ad dicta per Bar.hîc Soci.consi.ccxcv.vbi plenè tangit.

bona patris,licet persona defecerit.

LEX X.

Ex nota. ¶Hanc legem declara: vt in.l.si seruus cōmunis Meuij.in prin.s.de stipu.seruo.

LEX XI.

c Astrense. ¶Hāc legē intellige: vt dixi.s.eod.l.si fortè.

LEX XVI.

Dotem. ¶Opp. q hæreditas vxoris, non sit in castrēsi peculio:vt s.eo.l.si militi.Sol.intellige,q hic instituit virum cōtemplatione militię.& hoc constat. vt ibi dictum est.&.l.si fortè.s.e. ¶Quæro,quid vult dicere text.hic, ac liberis cōmunibus, qui sunt in aui familia, confertur. glos.ponit.iij. lect. Prima q per filiā,cui data est dos, cōfertur fratribus, & fratrum filijs:vt.s.de coll.do.l.j.&.§.j.&.§.filiam. Ista lect. non habet dubium. Prætereà, non bene adaptaretur ad text. qui non loquitur de collatione facienda fratribus mulieris:sed de collatione facienda fratribus viri. Et ideo dicunt alij, q hæc vxor decesserat viuo patre viri. vnde cum dos debeat restitui, tam ab ipso filio, pro quo habita fuit dos, quàm etiam ab alijs fratribus: debet alijs fratribus dos conferri. Et loquitur ista lec. quando ex dote nihil est lucrādum ex pacto: vel ex lege. cōmodū ergo, quod est apud alios fratres,quibus confertur, vt lucretur, interusuriū medij tēporis: vel si hæredes vxoris non poterant remanere apud eos. qd' n ot. quia est not. a lec. ¶Tertia lect.est,quādo a ex dote debebat aliqd lucrari ex pacto, vel ex.l. Puta ex forma statutorū Italiæ, vir lucratur tertiā, vel quartā:an istud lucrū debeat esse præcipuū illius filij, cuius fuit vxor? an debeat conferri fratribus? Certè glos.distinguit, aut vxor decessit viuo patre viri: & confertur fratribus omnibus:vt hic. Aut decessit post mortem patris viri.& tunc erit præcipuum illius filij, qui est vir:nec tenetur alijs communicare.vt.l.ij.C.fami. ercisc. ita dicit glos.& hoc idem tenet Dy.s. solu.mat.l.si cum dotē.§.transgrediamur.& per Cyn.in.d.l.ij.C.fa.ercis. Istud dictum Dy.& Cy. nō videtur verū. Nam quicquid lucratur ex dote etiam viuo patre, est aduentitiū:vt.C.de bo.quæ lib.l.j.& aduentitia nō cōferūtur:vt.l.fi.de col.ergo lucra ista nō cōferūtur.& hoc puto verū,si statuta dicerēt muliere prędecedēte,vir lucretur tertiā.& sic circa psonā viri disponerēt:sed si statuta dicerēt, lucret̄ tertiā ille,q dotē recepit.& sic cōprehēderēt psonā aui,seu soceri recipiētis:tunc putarē distinctionē Dyn.& Cy.veram. ¶Quarta lect.est, q hîc nō loquit̄ de tali collatiōe. sed dicamus cōfert̄.i. ad vsum dat̄. & ista est magis propria. sed pcedētes sustineri possunt: vt.s. dixi.

SVMMARIVM.

1 Filiusfamilias hodie quòd habet hæredem, siue decedat ex testamento, siue ab intestato.

2 Pater ex contractu filij filio uiuo, non tenetur de castrensi peculio, sed olim de aduētitio, & profectitio tenebatur hodie de aduētitio tenetur, ut legitimus administrator.

3 Pater filio mortuo, qualiter teneatur de peculio?

4 Pater succedens filio in peculio, quando poßit petere restitutionem in integrum.

LEX XVII.

Pater qui castrense. Ista est multum nota.l. tam in princip. q in.§.j. ¶Opp.in authen.de hære.ab intesta.veni.§.j.solu.fateor, 1 † q hodie indistinctè filiusfami.habet herędē.& sic pater tenetur, vt hæres:siue filius decederet intestatus,siue testatus:vt dixi.s.eod.l.j.&.ij.

2 ¶†Pro declaratione legis,in glo.ponuntur aliqua. b Primò,quæritur b:cùm dicatur q pater ex contractu filij teneatur de pecu.vt.s.in ti.de pecu.de quo pecu.debet intelligi?hæc glossa mirabiliter respondet:de iure antiquo pater tenetur de peculio,scilicet de profectitio,quod ipse cōcessit filio,& passus est eum habere. Item de peculio aduentitio:quia de iure antiquo non distinguebatur peculium aduentitium à profectitio:cùm quicquid quęrebat filius, quærebat patri. de castrensi verò peculio,non tenetur pater filio viuo:sed ipse filius conuenitur:vt.s. c eo.l.iiij.§.j. Item hodie c in aduentitio peculio,pater non tenetur in actione de peculio:sed potest cōueniri,vt legitimus administrator filij:vt.l.j.C.de bo.ma.quod no. quia per hoc habes intellectum to 3 tius tit.de pecu.& hæc vera viuo filio. ¶†Secundò quæro qualiter filio mortuo pater teneatur de peculio?& hîc respondendum est:de iure antiquo de peculio aduentitio & profectitio,tenebatur intra annum,per titulum, quando actio de pecu.est anna. de peculio verò castrensi, si quidem pater occupat iure peculij,incipit assumere vires peculij profectitij,post mortem.& ideò tenetur de pecul.intra annum:secus si occuparet vt hæres:vt hac.l.ij.respōs. hodie verò cùm indistinctè occupet,vt hęres in aduentitijs,& castrensibus,vel quasi.non tenetur de peculio,sed ciuili & perpetua. ¶Contrà ista oppo. si pater succedat filio,quomodò potest de peculio teneri?nam pater,qui tenetur de peculio,habetur vt fideiussor:vt.l.cùm filius.in prin.s.de ver.obl.& & si fideiussor succedat principali,extinguit̄ obligatio.& si fideiussor succedat principali,extinguitur obligatio fideiussoria:vt.l.hæres à debitore.§. 4 q si hîc.s.de fideiusso.sol.vt in gl. ¶†Vltimò quęrit gl.an pater qui succedit filio in pecu.posit petere restitutionem in integrum, sicut ipse filius. glos. multum se inuoluit. Veritas est, vt dicamus:aut pater succedit filio, vt hæres,& potest impetrare restitutionem ex persona filij:vt.l.iij.§.Pomponius.s. de mino. Aut occupauit pater iure peculij:& non pōt petere restitutionē:vt.l.iij.§.sed vtrum.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 Interesse, quod est in tēpore iure actiōis, nō est inspiciēdū.

d Pater a filio. ¶No. q istud interesse, d quod est in tempore,iure 1 actionis,non est inspiciendum. † De hoc habes gl. no.in.l.qui bis.s.de verb.ob.& ibi alleg.hunc text. qui est valde no.& hunc.§.didici à Pe.de bel.Pert. in quadam disputatione.

SVMMARIVM.

1 Statutum, quòd filiusfa.non poßit obligari sine patris consensu:habet locū in contractu facto extra locum statuti.

LEX XVIII.

c Ex castrensi. e ¶In princip. dicit statutum hîc:quòd filiusfamilias non posit obligari sine consensu patris:vtrùm istud 1 habeat locum in contractu facto † à filio extra ciuitatem Perusij. Et dico, quòd sic:sicut quādo interdicitur alicui administratio in certo actu à iudice: illa interdictio porrigit effectum suum ad omnem

a ¶Dotem. Tertia lectura est, quando ex forma statuti, vir lucratur certam partem dotis:an teneatur eam communicare fratribus? Bal.aliter loquitur in authenti.ex testamento.in.vij.colum.de col.& vide not.in.l.si cum dotem.§.transgrediamur.s.soluto matrimonio.& per Moder.instit.de acti. §.fuerat.versicu.quæro, de quæstione quotidiana.per Bal.in.l.ij.C.famil. ercifcund. & Bal. in tractat.de duo. fratri.quod retuli post Baldum in.l. si patruus.C.communia vtri.iudic. & vide per Paul. de castro in dicto §.trāsgrediamur. & ibi scriben. & Salicet.in dicta.l. secunda. & mihi placet opini.Bart. hîc,& Bartolus & Ange.in.l.prima. C.de bonis quæ liber. Adde, an lucrum,quod capit alter ex fratribus ex vxore mortua sit communicandum, Roma.consi.ccccvj.

b ¶Pater qui castrēse. Primò quęritur.not.qualiter pater teneatur de peculio & contractu filij,tam viuo filio, quàm mortuo. Adde omnino Barto.in.l.si finita.§.si de vecti. in vltima colum. s.de damno inse. & quod not.Bal. in.l.fina.C.de vsu. rei iudic. Et adde Bartol.in.l.si quis in tantam. in.iij. columna.C. vnde vi. Et adde, quòd vbi pater tenetur de peculio profectitio : tenebitur etiam de vsufruc. peculij aduentitij, secundùm Baldū in.l. prima. C. de exerci.in.vij. col. Adde Bartolum in.l.prima.in principio.in penulti. columna.suprà de pecu.& Bal.post Bartolum in.l.prima. in penultima columna. C. qui bo.cedere poss.& ibi dicit post gl. quòd filius nō potest dare insolutum bona profectitia.

c ¶Itē hodie. Hoc sequitur Bald. in l.frater à fratre.in iij. col. de condi. indebi.allegando hîc nota.

d ¶Pater à filio. Interesse. interesse quod est in tempore iure actionis, non est inspiciendum.& istum textum inducit Bartol.in.l.sed si post tres.si quis cautio.

e ¶Ex castrēsi. Si statutū prohibet filium obligari, sine consensu patris, habet locum etiam in cōtractu facto extra territorium per ipsum filiū. vide Bar.in.l.cunctos populos.vbi dixi,vbi alle.hanc.l.C.de sum.tri.& fide ca.

locum:vt.s̈.de verbo.oblig.l.is cui bonis.ita arguit
hîc Iurisconsultus.& ita dixi in repetitione.l.cun-
ctos populos.quam feci per hanc legem.

LEX XIX.

HAEreditate.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas patris ratione suitatis,etiam non adita,transmittitur ad extraneum.*

Filiusfa. ¶ Not.casum,ꝙ hæreditas patris
non adita,transmittitur ad quem-
1 cunq; extraneum† successorem:& hoc operatur exi
stentia sui hæredis.de hoc dixi in.l.si filius,qui pa-
tri.s̈.de vulga.& pupil.&.l.ex militia.in fin.cum.l.
seq.s̈.de mili.testa.

SVMMARIVM.

1 *Res una non potest esse plurium insolidum.*
2 *Res quædam possunt esse in pendenti.*
3 *Libertas data seruo,confirmatur ex dominio posteà superuenienti*

Pater peculii. ¶ Hunc.§.vsque ad fi.
tituli diuide in tres par
tes.Primò,quando pater manumisit in testamento
seruum filij,& filius intestatus decessit.Secundò,
qñ instituit extraneum,qui non adiuit.Tertiò,qñ
pater fuit institutus.Secũda ibi:non tamen,si vt hę
res &c.Tertia in.l.final.quæ continuatur cum ista.
1 ¶ †No.quòd vna res non potest esse plurium inso
lidum:vt hîc,& in.l.si vt certo.§.si duobus.s̈.com-
2 mo.¶ †Secundò not.ꝙ quædam sunt res,quæ sunt
in pendenti.quod dic,vt.l.qui res.s̈.de sol.&.l.vsus
3 fructus.s̈.de stipu.ser.¶ †Tertiò no.ꝙ libertas da-
ta seruo confirmatur ex dominio posteà superue-
nienti.¶ Ad hoc oppo.glos.de.l.si seruo.s̈.qui & à
qui.glo.non sol.Tu dic,quòd hîc est aliquid,quod
retro fingitur:secus in.l.contraria.& hæc sol.colligi
tur.j.proxi.& plenè dixi in.l.cum vir.s̈.de vsuc.

De priuilegijs ueteranorum Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium habens per unum actum contrarium,non uidetur renuntiare.*

LEX II.

HOneste. ¶ Tene mẽti hãc
l.Nota,quòd ille,
qui habet priuigeliũ, vnũ actũ
contrarium non videtur renuntia
1 re priuilegio.†Dicam de hoc vo-
bis.j.de decu.l.ij.in fine.

SVMMARIVM.

1 *Vectigal dicitur munus patrimoniale.*

Vectigalia. ¶ Not.tex.ꝙ vectigalia di
cuntur munera patrimo-
1 nialia.Dic†vt hîc.de hoc.C.de vete.l.j.lib.xij.

LEX V.

VEteranos. ¶ Iste text.ibi.sed
veterani &c.est con
tra.l.ij.s̈.eo.Nam videtur,quòd per vnũ
actum quis perdat priuilegium suum.
gl.ibi soluit.Aliud est quando quis patitur se eligi
in decurionem:aliud quando ad aliud munus.dicã
in.l.ij.in fin.j.de decurio.

Ad municipalem, & de incolis Rub.

¶ Glos.non continuat rub.Tu continua.Quatuor
sunt cognitiones.s.de re pecuniaria:aut de æstima
tione:aut de crimine capitali:aut de muneribus &
honoribus:vt.l.cognitionum.in princi.j.de vari.&
extraor.cog.de tribus primis est dictum.s̈.sequi-
tur videre de quarta,scilicet de muneribus & hono
ribus.verùm,quia predicta indicuntur ciuibus,&
incolis::ideò præmittit titulum ad municipalem &
de incolis.

* Pro concordia. Aduerte,ꝙ appellatione ciuiũ comprehẽditur comitatẽsis.per Bar.in l.iij.C.de natu.lib. & in.l.ij.j.de ver.sig.Sed cõtrarius allegaẽ in suo cõs.clxxij.inci.dubia occurrẽtia.vbi dicit vidisse multos errasse in hac materia.Idẽ vr̃ tenere hîc in.l.j.& in l.fi.j.hoc tit.in illa q.an mulier comitatẽsi nupta ciuitatensi efficiatur ciuis?& cõsuluit ꝙ nõ.Et sentit tã in qõne,q̃ in decisione,ꝙ non sit ciuis ciuitatis:& ꝑ cõsequẽs nõ cõprehẽdatur.Sol.istã difficultatem valde discutiunt Ange.& Io.de Imo.do.Alexã.d.Chri.de nicellis,in rub.ff.so.ma.cõcludẽtes ꝙ in materia stricta,vbi debet fieri stricta interpretatio,vt in priuilegijs,& statutis cõtra ius cõe:& tũc nõ cõprehẽdãtur comitatẽses:& ꝓcedat secunda opinio Bar.& sequaciũ.Aut verò loqtur in materia,vbi lata fit interpretatio,& cõprehẽdãtur,& ita procedat prĩa opi.Bart.in.l.iij.& in.d.l.ij.& ista fuit concordia Bart.in.d.l.ij.Posset accõmodari alia rñsio secundùm.d.Ale.in.d.rub.so.ma.q al.cõcor.& rñdet cõtrarijs:qa si fiat mentio de ciuitate,nõ cõprehẽdatur comitatẽsis.& procedat secũda opi.Aut non,& procedat prima opi.& istã so.sentit Bar.in.d.l.ij.

a ¶ Municeps est nomen gñis.Ad.de Bar.in.l.ciues.C.de inco.libr.x.

SVMMARIVM.

1 *Municeps,ꝙ sit nomen generis:ciuis & incola,est nomen speciei.*
Oriundus de castro Pontremuli,non dicitur ciuis,nec incola illius castri:sed municeps,uel originarius.
2 *Natiuitate propria,uel paterna, quis efficitur ciuis.*
3 *Comitatẽsis natus in ciuitate,an sit ciuis?uel ciuis natus in comitatu, an sit comitaten.*
Differentia inter comitatensem,& ciuem,de iure communi est: quia comitatensis ad maiora onera tenetur,quàm ciuis.nu.4.
5 *Natus in castro existenti in Tuscia,subdito ciuitati Perusij, licet sit ciuis Perusinus: an erit Tuscus,an Perusinus?ubi quòd quantum an munera ciuitatis erit Perusinus: quantum ad munera prouincialia,erit Tuscus.*
6 *Natus in aliqua parochia,uel porta ciuitatis,quando distinguitur per portas: dicitur de illa porta ratione originis.*
Quis dicitur esse illius capellæ uel portæ,ubi munera subit:uel ubi habitat:uel ubi cõuersatur.
7 *Manumissus sequitur originem manumittentis,non eius,qui iußit manumitti.*
8 *Ciuilitas quantum ad temporalia non contrahitur per baptismum:sed an ad spiritualia,ad canonistas remittit.*
9 *Adoptatus sequitur originem adoptantis:nec per hoc quis perdit suam originem:& durat,donec adoptio durat.*
10 *Forensis factus monachus,uel canonicus in ecclesia sancti Laurentij huius ciuitatis:an efficiatur ciuis huius ciuitatis?& nu.14.ubi quòd sic.& durat ciuis,donec ibi stat.*
11 *Ciuis huius ciuitatis effectus monachus,uel religiosus,non desinit esse ciuis.*
12 *Capitulum ecclesiæ ciuitatis,si habuit originem in ciuitate, erit ciuis: & si non habet originem,habet domicilium ratione incolatus.*
13 *Forensis effectus Abbas in ista ciuitate,est ciuis huius ciuitatis.*
14 *Forensis effectus Rector ecclesiæ,efficitur ciuis in illa ciuitate.*
Miles positus ad exercendam militiam in aliqua ciuitate,efficitur ibi ciuis.
15 *Municeps quasi munerum particeps.*
Propria significatio assumitur ex Etymologia uocabuli.
16 *Ciuilitas contrahitur ex receptione.*
17 *Statutum loquens de ciuilibus,quòd habeat locum, etiam in ciuibus non subeuntibus munera.*
18 *Ciuis non subiens in loco munera,non dicitur propriè municeps.*
19 *Natus ex matre comitatensi,an sit comiiatensis?remißiuè.*
Idem est dicere Perusinus:& ciuis Perusinus,& municeps Perusinus,si assumatur,ut nomen appellatiuum:secus si ut proprium.
Idem est dicere de Perusio:& Perusinus.
Aliquem esse de Perusio,uel ciuem Perusinum,non importat necessariò ipsum habitare in Perusio.
20 *Priuilegio potest concedi aliquibus ciuitatibus,ut nati sequantur originem matris.*
21 *Infans expositus,cuius origo ignoratur,efficitur ciuis illius ciuitatis, ubi est expositus & nutritus.*
22 *Bastardus legitimatus sequitur originem patris.*
13 *Frustra à principe impetratur,quod à iure communi conceditur.*
Verba debent intelligi,ut aliquid operentur.

LEX I.

* **MVnicipem.** ¶ Primò ponit qualiter efficiantur municipes ipso facto.Secũdò
qualiter fiãt ex dispositione ciuitatis.Tertiò,quid impor
tet nomen municipis largo modo, & impropriè sumen-
do.Quartò,prędicta inducit ad determinationẽ vni⁹ quæ
stionis. Quintò,ad prędictã determinationem ponit v-
nam exceptionem,quam probat per rescripta principũ.Sextò,circa præ-
dicta ponit quorundã falsam opi.quã reprobat.Secũda ibi:& propriè.Ter
tia ibi:sed nunc abusiuè.Quarta ibi:qui ex duobus. Quinta ibi:nisi fortè.
Sexta ibi:quod beneficiũ.¶ Pone casum sic.Quæro qualiter qs efficiatur
municeps alicuius ciuitatis,vel municipij?Respondet Iurisc.municeps fit
quandoq; ipso facto,seu ipso iure:quãdoq; per constitutionẽ ipso iure fa-
cit aliquẽ municipẽ natiuitas,manumissio,& adoptio.& hoc in prima par
te.Constitutione fit,quãdo aliqui sunt recepti in ciuitate:vt munera no-
biscũ facerent.& isti propriè dicunẽ municipes:quasi muneris participes:
& hoc in secũda parte.Sed quærië,an illi,qui sunt in ciuitate ciues origine,
si aliquo priuilegio nõ subeant munera:an dicanẽ municipes?Respõdet Iu
risconf.ꝙ hodie vtimur isto vocabulo largè,& impropriè:vt quilibet ciuis
ciuitatis dicaẽ municeps,etiã si munera nõ subeat aliquo priuilegio.& hoc
1 in tertia parte.Cætera sunt plana.¶ †In prima parte dicitur municipem.
Quæro,qualiter intelligatur hoc nomen municeps?gl.C.de inco.l.ciues.di
a cit,ꝙ municeps est nomen generis[a]: ciuis & incola, est nomen speciei. &
idẽ dicit Dy.In contrariũ videẽ hæc rub.quæ dicit ad municipalẽ,& de in
colis.quasi incola sit species ꝑ se distincta à municipe.Pro hoc:quia in.C.
habemus rubricã de municipibus,& originarijs per se:& rubricam de in-
colis per se:ergo sunt diuersa:vt.C.de codicillis.l.si idẽ.Credo gl.dicere ve
rũ,ꝙ incola est species ad municipẽ:vt probatur in.l.filij.§.municipes.j.e.
tit.Nec est incongruũ:vt quãdoq; cadat copula inter genus,& speciẽ.Vel
ꝙ vna ru.fiat de genere,alia de specie:vt in multis partib⁹ iuris:dico tamẽ
ꝙ verbũ ciuis non potest adaptari omnibus municipibus:vt puta a-
latius,ꝙ verbũ ciuis non potest adaptari omnibus municipibus:vt puta a-
liquis est oriundus de quodã castro libero:hîc nõ poterit dici ciuis illius ca
stri,nec incola:sed appellabitur municeps,hoc nomine generali.vel origi-
narius:vt.C.de muni.& ori.super rubri.& sic apparet,ꝙ hoc nomen muni
ceps est genus ad ciuẽ ciuitatis,& ad castellanũ alicuius castri cõstitutũ ori
gine,vel constitutione,vel quod alio modo cõprehendaẽ etiã,vt dictũ est.
2 ¶ †Sequië in tex.natiuitas.vides ꝙ natiuitate qs efficitur ciuis.& dicit gl.
quod

quòd natiuitate paterna, vel propria:vt.j.eod.l.aſ-
a ſumptio.ᵃ& ibi dicam.Itē,quia naſcitur in comita
tu,in aliqua villa:vel caſtro ſubdita ciuitati efficitur
3 ciuis illius ciuitatis:vt.s.eo.l.qui ex vico. ¶†Sed cir
ca hoc dubitatur:vtrum comitatenſis natus in ciui-
tate ſit ciuis: vel ciuis natus in comitatu, ſit comita-
tēſis,vel forēſis fili⁹ nat⁹ ī comitatu,ſit comitatēſis.
Quidā dicunt quòd ſic,qa inſpicitur origo.vt hic,
4 cum ſi. ¶†Ad declarationē iſtius quæſtionis opor-
tet te ſcire, vtrum de iure communi aliqua ſit diffe
rentia inter ciuem & comitatenſem. Reſpōdeo ſic:
quia comitatenſis tenetur ad maiora onera. Poteſt
enim ei imponi collecta, pro ea parte, quæ vocatur
capitatio, quæ ciuibus non poteſt imponi, vt.C. de
capi.ciui.cen.exi.l.j.libr.xj.& ibi nota.&.C.ne ru-
ſti.ad vllum obſequi.deuo.le.j.eod.lib.Hoc etiam
b faciunt ſtatutaᵇciuitatum, vt videtis. Nunc ad pro-
poſitum debetis ſcire,quòd tam ciuis,quàm comi-
tatenſis, dicitur ciuis.Sed perſona comitatenſis eſt
obnoxiata quodam nexu, ſcilicet quodā munere:
vt maiora munera ſubeat, vt vidiſtis,ſed in iſtis ſic
obnoxiatis non inſpicitur locus,in quo naſcitur,ſed
perſonæ,ex quibus oriūtur, vt.l.cum ſatis.in prin-
cip.C.de agri.& cenſi.li.xj.& ſic natus ex ciue,vbi-
cunq; naſcatur, erit ciuis. Item natus ex comitaten-
ſi,vbicunq; naſcatur, erit ciuis comitatenſis. Natus
c verò ex non comitatenſi,erit ciuis,ᶜnon comitaten
ſis: quia non ex parentibus comitatenſibus. Vtrū
autem in prædictis inſpiciatur condicio partis,vel
matris,de iure communi: dicam aliâs in hoc tracta-
5 tu. ¶†Quæro, aliquis eſt natus in quodam caſtro
ſubdito ciuitati Peruſij,quæ eſt in Tuſcia:tamen ca
ſtrum eſt in ducatu.non eſt dubiū q̃ ille naſcitur ci
uis Peruſinus: vt.j.eo.l. qui ex vico. ¶ Sed dubita-
tur,vtrum iſte erit Tuſcus,vel erit Ducatanus.Pro
huius declaratiōe,debetis ſcire, q̃ municeps poteſt
quis dici reſpectu ciuitatis, & reſpectu prouinciæ.
vnde eſt quædam patria communis: vt tota prouin
d cia. Quædam patria ſingularis: ᵈvt ciuitas propria:
vt.l.Roma.j.eo.titu.& no.per glo.in.l.hoſtes.s.de
capti.&.l.prouinciales.j.de verb.ſign.&.C.de natu.
liber.l.iij.&.l. vxor.§.legauerat.de lega.iij.Dico er-
go, q̃ eſt Peruſinus quantū ad munera ciuitatis: ſed
quantū ad munera prouincialia, diceretur ducata-
nus, in qua prouincia eſt caſtrū: vnde ſibi origo eſt.
Et ideò, ſi collectæ imponerētur his pro oneribus
prouincialibus,non deberent ſubire illi,qui ſunt in
6 ducatu,vt.d.l.licet de facto non ſeruetur.¶†Quę-
ro.ciuitas iſta diſtinguitur per portas & per paro-
chias,vtrum natus in aliqua porta,vel parochia de-
beat dici de illa porta, vel parochia ratiōe originis?
videte ciues ciuitatis ſunt vniformes: & ciuilitas,
quę per originē cōtrahitur, eſt vniformis toti ciui
tati:vt hic patet &.s.dictū eſt. Diſtinctio verò por
tarū & capellarū fit gratia maioris notitię, & gratia
facilioris diuiſiōis de honoribus & muneribus fa-
ciendis:vt.l.nā ſalutē.s.de off.prefe. vigilū.Sicut di
cimus de agro,qui diuiditur gratia vberioris cul-
e turæ:ᵉvt.l.Caius.§.fina.s.de legatis.ij.Et ideò nati-
uitas in aliqua capella,vel porta,non facit eum illius
portæ,vel capellæ:ſed iſta diſtinctio fiet,vt in qua
capella munera ſubit,illius capellæ dicatur.argum.
extra de parrochi.c.fina.vel dicatur illius capellæ in
qua ipſe habitat,vbi magis conuerſatur:vt.l.eius,
qui.§.j.j.eo.& ita de facto conſuluit Iac.bu.licet nō
per iſtas.ll.¶ Sequitur,aut manumiſsio.dicit gl.q̃
7 †manumiſſus ſequitur originem manumittentis,
non eius,qui iuſsit manumitti:vt.C.eo.l.ij.lib.x.&
8 probatur.j.eo.l.libertus.§.ex cā.¶†Secūdò quæ-
vtrùm baptizatus hîc efficiatur ciuis huius ciuita-
tis?quod videtur.Nā per baptiſmū quis liberatur à
peccato & ſeruitute,qua tenebatˀ Sathanę,& ange-
lis eius:ergo vr̃ quaſi manumiſsio.per cōſequēs vr̃,
q̃ cōtrahatur ciuilitas.Videte,non credo,q̃ q̃tum
ad tēporalia per baptiſmū cōtrahatur ciuilitas:quia
certi ſunt modi per quos ciuilitas cōtrahitur:vt hîc:
&.l.ciues.C.de inco.inter quos non eſt iſte.Sed q̃-
9 tū ad ſpiritualia, relinquo canoniſtis.¶†Sequitur
i in tex.aut adoptio.Per adoptionem quis ſequitur
originem adoptantis:nec per hoc perdit primam
ſuam originem:vt.j.eod.l.ordine.§.fi.& durat iſta
qualitas,donec durat iſta adoptio:vt.l.ſed & ſi is.
10 j.eod.ti.¶†Iuxta prædicta quæro,vtrùm forenſis
factus monachus ſancti Petri,vel canonicus ſancti
Laurentij,huius ciuitatis,efficiatur ciuis huius ciui-
11 tatis?Antequam†declarem iſtam.q.oportet,q̃ mu
ta videamus.Primò,an ciuis huius ciuitatis,qui ef
f ficitur monachus,vel religioſus,deſinatᶠeſſe ciuis?
Rñ.nō:quia per monachationē qs nō perdit iura ci
uilia:vt.l.Deo nobis.C.de epiſ.& cler.Item ille,qui
monachatur aſcendit ad maiorē ſtatū:vt in aut.de
mo.in princ.ſed per dignitatē ſuperuenietē prima
ciuilitas non tollitur:vt.l.filij.§.ſenatores.j.eo.&.s.
de ſena.l.pe.Ita per monachationem non deſinit eſ
ſe ciuis.Et licet non teneatur ad munera realia,vel
perſonalia,non minus propter hoc dicitur ciuis:vt
hac.l.verſicu.ſed nunc.eſt enim ciuis priuilegiatus.
12 ¶†Quæroᵍetiā,an capitulū alicuius eccleſiæ Peru
g ſinę,dicatur ciuis huius ciuitatis?vos ſcitis,q̃ capitu
lū eſt perſona repræſentata:vt.l.mortuo.s.de fide-
iuſ.ſi ergo iſta perſona repræſentata,originem ha-
buit hîc:quis dubitat,q̃ ratione originis erit ciuis?
certè ciuis erit:vt hîc.Sed ſi eſſet capitulū,quod ali-
bi habuiſſet originem.Exēplū.Capitulū Hieroſo-
limitanū venit ad ciuitatē iſtā,& poſuit ſe in eccl̃ia
Sancti Lucæ:certè cap̃m habet hîc domiciliū rō-
ne incolatus,nō aūt eſt ciuis:quia nec originis:nec
13 alio mō qs ciuis cōſtituitur.¶ Quæro†etiāʰſi aliqs
h forenſis efficitur Abbas ſancti Petri,an erit ciuis hu
ius ciuitatis?Idē quæro,de rectore cuiuſlibet eccle
ſiæ:& videtur q̃ ſic.& videtur caſus extra de tem.
or.c.cū nullus.libro.vj.Prætereà,miles qui eſt poſi
tus in aliquo loco ad exercendā militiā,efficitur ci-
uis illius loci:vt.l.municeps.§.fi.j.eod.& ita intelli
i git gl.ⁱC.de inco.l.ciues.ergo præpoſitus regimini
alicuius eccleſiæ:& ſic illius militiæ ratione efficitˀ
ciuis.Prætereà,nō eſt dubiū,q̃ Abbas efficiatur de
capitulo:ſed capitulū eſt ciuis,vt dixi:ergo &c.Prę
tereà,vir trahit ad ſe vxorē ſuā,vt efficiatur ciuis il
lius ciuitatis.vñ eſt vir:vt.l.fi.§.itē reſcripſerūt.j.e.
ergo eadē rōne eccleſia trahit ad ſe p̃latū,vel recto-
14 rē ſuū.quod puto verū.¶†Ad propoſitā qōnē rñ
deo,q̃ monachus efficiatur ciuis illius ciuitatis per
monachationē,ſicut per adoptionē.Tranſit em̃ in
p̃tātē capituli:& in p̃tātē Abbatis,qui ſunt ciues:vt
s.dictum eſt.Verūtñ iſta qualitas durat,donec du
rat adoptio.& ſic ſi de illo capitulo recederet & trā
ſiret ad aliud capitulū,vt faciūt fratres prædicatores
minores,& Eremitæ deſinerent eſſe ciues huius ci-
uitatis,& eēnt ciues illi⁹ capituli,in quod trāſierūt.
15 ¶†Sequitur in text.& propriè qdē.Hîc no.q̃ ſecū
dū etymologiam vocabuli,municeps dicitur,quaſi
munerū p̃ticeps.Et ſic vides,q̃ propria ſignificatio
aſſumitˀ ex etymologia vocabuli:de quo plenè dixi
in repe.l.oēs populi.in tract.ſtatutorū.de iuſt.& iu
16 re.&.l.j.§.de teſta.&.l.tignū.j.de ver.ſi.¶†Secun
dò no.q̃ aliq p̃nt recipi in ciuitatē,vt munera nobiſ
cū faciāt:& ſic receptiōe cōtrahitur ciuilitas:vt hîc,
in tex.dū dicit,recepti in ciuitate &c.Poſſet ēt hîc
tex.intelligi aſr:vt dicātur recepti in ciuitate.ſ.ipſo
facto,per eos modos,qui ponuntur in prin.l.tamē
prior lectu.magis placet:vt receptione propria ex
cōtractu habito cum alio,ciuitas ſibi faciat ciuem.
hoc videmus ſeruari de conſuetudine.Hoc proba-
tur in.l.ædificia.cum ſua glo.j.de verbo.ſigni.Hoc
modo intellige.C.de incol.ciues.vbi dicitur,quòd
ciues facit origo,manumiſsio,adoptio,& allectio.
Nā ibi recitatˀ iſta.l.in eo,quod ibi dicitˀ de allectio.

a ¶ L. aſſumptio. qui naſcitur in caſtro, dicitur ciuis illius ciuitatis. vide Bartol.in.l.non dubito.s.de capti.& in.l.ij.de verbo.ſignifi. Et an comitatenſis natus in ciuitate ſit ciuis? & ciuis natus in ciuitate ſit comitatenſis? vide hîc Bartol. Et adde quòd Cyn.& Ange.& Bald.nota.in.l.huiuſmodi.§.legatum.de.l.j.per illū text.dicit,q̃ ſi vxor alicuius exiſtēs peregrè peperit partū Florētiæ,non debet talis filius cenſeri origine ciuis Florentinus: nec quo ad munera, nec quo ad honores, ſed Imola ibi inclinat in contrarium per hanc.l.& ciues.C.de inco.li.x.& ibi no.& fortè melius. Et facit etiam ad aliud,ſecūdū Bal. ibi.& ibi dixi. poſt Imo.Sed pone,aliquis eſt nat⁹ de caſtro Centi, qd᷑ eſt de ēpatu Bono. an dicatur Bono. vel forēſis? vide no.Ia.bu.& Bal.in autˀ.qua in p̃ui.C.vbi de cri.& adde Bar.ī.d.l.ciues.Et ad primū dictū.s. vide qd᷑ dicit Bar.in.l.j.C.de mu.& origi.Adde an filius comitatēſis nat⁹ ī ciuitate ſit ciuis? Bar.cōſil.clxxij.

b ¶ Faciunt ſtatuta. Adde nota.in ſimili per Barto.j.eod.l.fi.in.§.ij.dē reſcripſerunt.in verſiculo vlterius quæro.

c ¶ Erit ciuis. Et hic adde,qd᷑ not. Barto.in.l.ij.j.de ver.ſig.ī.q.an priuilegia cōceſſa ciuibus extendātur ad comitatenſes.

d ¶ Patria ſingularis.adde Bart.per illum text.in.l.& qui.in princi.j.de mu.& hono.

e ¶ Vberioris culturæ. Vide Bartol.in.l.quod conclaue.s.de dā.infec.in fine.& not. cuius capellę quis dicatur. & facit optimè,qd᷑ dixit poſt Bar.in.l.j.§.j.aliâs.in.l.Plautius.s.de condi.& demon.

f ¶ Religioſus deſinat.An per monachationē quis deſinat eſſe ciuis? & adde, quod dixi poſt Bartolum in l.in prouinciali.in fin.ſuprà de ope.no.nun.

g ¶ Quæro. Adde Old.in conſi.xxx.vtrùm ſacerdos ſit de vniuerſitate,q̃ ciuitas diuiditur in tres partes.vide ibi.Andr.Barba.

h ¶ Quæro etiā. An prælatus efficiatur ciuis? & vide Bar.in.l.hæres abſens.in fi.s.de iudi.& no.Inn.in.c.ex ore.de priuile.& quod no.Inn.in.c.fi.de eo,qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.& no.in.c.dilecti.el.ij.de reſcrip.& in.c.ex parte.de fo.cōpe.& quod not.Bar.in.l.municeps.§.miles.j.e.

i ¶ Intelligit gloſ. Hoc idē tenet in l.filio.in princ.C.de mun.& ori.li.x.& alle.l.j.C.de cap.ibi tamē hoc nō audet affirmare.Hanc tñ opin.ſecutus eſt Paul.de ca.in.d.l.huiuſmodi.§.legatū.de le.j.in lect.Bono.Sed idem Pau.de ca.in lectu.Padu.contrariam tenet opi.Imo.ſecutus.& ad dictum.§.legatū.Rñdet,q̃ illud ideò ibi:quia aliâs fraudaretur mens defuncti:qa prodeſſet partum naſciturum eſſe in loco,in quo ancilla mater ſucceſſerat,& fieret prę iudiciū legatario:vt etia dixit ibi Bal.in ſuo ſummario.& ita de facto ſeruatur. ſecundùm Pau.de ca.& dicit q̃ ita fuit de facto Paduæ.Pro quo ēt faciūt no.p̃ gl.& doct.ī.l.aſſumptio.§.j.j.e.&.d.l.filij.Hāc opi.etiā tenet Rapha.in.d.§.legatum.& in l.certa.§.fi.de leg.j.& ita dicit fuiſſe conſultum.& refert ita tenuiſſe dominū Chriſtopho.de caſtel.alle.d.l.aſſumptio.& l.filio quē pater.de liber.& poſth.& quia quæ ad diſpoſitionē.l.non attenditur hominis deſtinatio.d.l.certa.§.fin.&.l.is,qui.C.de furt.& ita tenet Alex.in d.§.legatum.

ne intelligo conuentione, vel constitutione ciuitatis facta cum aliquo. Et licet gl. ibi aliter intelligat, licet etiam intellectus glo. ibi positus sit verus in se. ¶ Veniamus ad tertiam particulã. Dicitur, ꝙ etiã illi qui non subeunt munera, dicuntur municipes,
17 sed abusiuè & impropriè. ¶ † Quæro, vtrùm[a] sta-
a tuta, quæ loquuntur de ciuibus, locum habeant in illis ciuibus, qui munera non subeunt? videtur quòd non: quia debent intelligi statuta secũdùm propriã significationẽ: vt. l. j. §. si is qui nauem. de exer. & l. non aliter. de leg. iij. & . j. eod. l. constitutionibus. sed illi nõ dicũtur propriè ciues: vt hîc. ergo &c. ¶ Cõtrarium dico: fateor ꝙ non dicuntur propriè municipes. cùm enim non subeant munera, repugnat allusio vocabuli: sed propriè dicitur castellanus, seu terrigena illius ciuitatis, castri, vel terrę. Et hoc probat iste text. dum dicit suæ cuiuscunq; ciuitatis ciues: & sic innuit quod verè, & propriè dicitur ciuis: licet non propriè municeps. ¶ Veniamus ad quartam particulam. hîc habes, quòd quis sequitur ori-
18 ginem patris, non originem matris. ¶ † Quæro, qd in comitatensibus. vtrùm natus ex matre comitatẽ si sit comitatensis? dicam. j. eo. l. qui iustum. ¶ Secũ-
19 dò ex ista particula no. † quòd idem est[b] dicere Pe-
b rusinus, & ciuis Perusinus, seu municeps Perusinus: vt in hoc versi. qui ex duobus. & in versi. sed & si ex patre. & . C. eodem. l. j. quod est verum, si Perusinus assumatur, vt nomẽ appellatiuum. nam si aliquis proprio nomine vocaretur Perusinus: non sequitur: ergo est ciuis Perusinus, vt. j. eo. l. vlti. §. pe. Idem puto si dicatur talis de Perusio quòd intelligatur: id est, ciuis Perusinus. Idem enim est dicere, de Perusio & Perusinus. vt extra de spon. c. j. & est tex. & gl. s. de excusa. tuto. l. sed & reprobari. §. amplius. ver. si enim. in gloss. super verbo Comaneus. Licet enim prædicta verba important aliquem esse ciuem Perusinum: videtur, quòd non important de necessitate ipsum esse habitatorem in Perusio. vt. C. eodem. l. j. licet in contrarium faciat. j. de verb. significat. l. prouinciales. dic vt ibi. ¶ Veniamus ad
20 quintã particulam. † hîc habes ꝙ ex priuilegio potest concedi aliquibus ciuitatibus: vt nati sequantur originem matris. ¶ Veniamus ad vltimam particulam, dicitur hîc, quòd vulgò quæsiti sequuntur originem matris: quia nullã habent aliam originem.
21 ¶ † Quæro, qd[c] si est aliqs, cuius ignoratur origo, pa-
c terna mr̃na, & propria. Exemplũ in infantibus expositis ad hospitale: ignoratur pater, & mater, & locus originis propriæ? hoc anno consului, quòd est ciuis illius ciuitatis, vbi est expositus & nutritus. Cùm nulla alia reperiatur origo: vt hîc dicit textus ibi: quam enim aliam originem hîc habet &c. Præterea, in dubio præsumitur, vt. s. de fund. instruct. l.
22 l. si ita. in fine. ¶ † Quærit gloss. quid de filio bastar
d do legitimato per Principem? certè dicit glo. quòd sequitur originem patris.[d] cùm sit legitimus: vt. l. ordine. in fine. j. eodem titulo. & idem tenet gloss. C.
23 eodem. l. filios. ¶ † Vltimò not. quòd frustra à Principe impetratur, quod iure communi conceditur. & verba debent intelligi, vt aliquid operentur. concor. sunt in glo. quæ incipit: scilicet legitimis, in fin. Solut. hîc verba possunt operari: ibi non. argumen. s. pro socio. l. sed & si adijciatur.

SVMMARIVM.

1 *Pater tenetur pro filio, tanquam fideiussor.*
2 *Pater, qui non contradicit, quando iniungitur filio officiũ publicum auhoritate, & utilitate, uidetur consentire.*
3 *Officium ordinis decurionum tenetur facere ea, quæ ponuntur in hac. l.*
4 *Massarius communis, quòd teneatur soluere pecuniam de mandato prioris.*
5 *Decuriones, si est eis specialiter commissum, dant tutores: quando alij iudices deficiunt.*
6 *Appellatur à sententia Potestatis ad priores, quando ciuitas habet tantummodo potestatem: & non iudices appellationis.*
7 *Rempublicam saluam fore qui tenetur, non tenetur de damno priuato personæ.*
8 *Priores habentes arbitrium super publica utilitate cõmunis, non possunt statuere, nisi de pertinentibus ad utilitatem publicam principaliter.*

a ¶ Quæro vtrùm. statutum loquens de ciuibus, an habeat locum in his, qui nõ subeũt munera? vide tñ quod no. Bar. in aut. sed oĩno. C. ne vxor pro mari. & Bald. in. l. si non spãli. in. iij. col. C. de testa. & ibi etiã, qui dicãtur de patria, & de terra, & ad materiã adde glo. & ibi Bar. in. l. j. s. de tu. & cu. da. ab his.

b ¶ Idẽ est dicere. No. ꝙ idẽ est dicere Perusinus, & de Perusio. & adde Bar. & Imol. s. sol. ma. in prin. & latè Bart. in tractatu represaliarũ. in vij. q. & in. l. ij. j. de verb. sig. Adde ꝙ glo. lxxxv. d. c. Florentinũ. dicit, Florentinus dicit, qui est inde natus. facit de excu. tu. l. sed & reprobari. in versi. comaneus. & de tut. & cura. da. ab his. l. j. in fi. & dicit Bal. no. in. l. si siue possidetis. C. de proba. ꝙ si statutũ dicit, ꝙ Florẽtini habeantur pro Perusinis. hoc nomine significat originẽ: secus si dicat habeantur pro ciuibus: quia tũc põt referri ad quẽcũq; receptũ ad vtilitatẽ. facit quod ipse not. in. l. si nõ speciali, de testi. Sed ꝙ appellatione ciuium veniant tm̃ originarij: tenet Bald. in. l. ciues. C. de ap. quod dicit no. pro repsalijs.

c ¶ Quæro qd. adde Bart. in. l. quia semper. de in ius voc.

d ¶ Originem patris. vide Bar. in. l. assumptio. §. j. j. e.

LEX II.

1 QVoties. ¶ Not. † ex hac. l. ꝙ pater tenetur pro filio tanq; fideiussor. facit quod habuistis in. l. cum filius. in prin. s. de ver. obli. ¶ Ad istud op.
2 j. eod. l. Lucius. §. idem respondi. Solu. vt ibi. ¶ † Secundò no. quòd pater qui non contradicit, videtur consentire. concordan. sunt in glo. ¶ Ad hoc oppo. de. l. Lucius. la picola. s. de administratio. tutorum. Responde, quòd hîc loquitur quando iniungitur officium publicum authoritate, vel vtilitate: ibi verò erat vtilitate priuatum. Rationem dic, vt ibi. & tan-
3 gunt doct. c. quod cum eo. l. j. ¶ † Tertiò not. ꝙ ad officiũ ordinis decurionũ pertinet facere ea, quæ ponuntur hac. l. in ver. gestum autem. quę vide & not.
4 † Ex quo habes, quòd massarius cõmunis, tenet soluere pecuniam de mandato prioris. & omnia ista ptinent ad officium prioris de iure communi: vt hîc:
5 nisi aliter cautum sit. ¶ † Quartò not. ex versi. sed & si filius. quòd ad decuriones pertinet dare tutores. quod intellige, quando eis specialiter est permissum: aliàs non possent, nisi quando alij iudices deficerent: vt. l. vbi absunt. s. de tut. & curato. da. ab his.
6 ¶ † Et pro hoc dixi aliàs[e] in simili: ciuitas habet
e potestatem tantùm, nec habet iudicem appellationis: vtrũ possit appellari ad priores? dico quòd sic. ar. d. l. vbi absunt. Pro hoc facit optimè. s. de appel. l. j. §. si quis in appellatione. in eo, quod ibi loqui-
7 tur de consulibus. ¶ † Vltimò not. ꝙ ille, qui promittit rempublicam saluã fore, non tenetur de damno priuatæ personæ: vt hîc, & . s. de ma. cõue. l. j. in prin. & . j. eo. l. libertus. §. fin. ¶ Sed contra hoc oppo. quia reipub. vtilitas est. vt institu. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fin. Sol. ad vtilitatem publicam pertinet, vtilitas priuatorum secundariò, non principa-
8 liter. ¶ † Et pro hoc facit in argumen[f]. quòd si prio-
f res habent arbitrium super publica vtilitate communis, quòd ipsi non possunt statuere: nisi de his quę pertinent ad publicam vtilitatem principaliter. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias non potest sine consensu patris sibi constituere domicilium.*
2 *Domicilium constituitur facto, & animo.*
3 *Pupillus potest sibi constituere domiciliũ, & ibi dicitur habere, ubi habitat, & habet maiorem partem facultatum.*

LEX III.

1 PLacet. ¶ Not. † quod filiusfa. põt sibi cõstituere domicilium
2 sine consensu patris. ¶ † Quæro qualiter constituatur domicilium? Respõdeo animo, & facto: vt dicit gloss. & probatur. j. eodem. l. domicilium. ¶ Quæro, quid sit domicilium? dic
g vt. l. ciues. C. de incolis. ¶ Quæro vtrum[g] pupillus
3 † possit sibi constituere domicilium? videt ꝙ non, quia non habet animum, nec intellectum integrũ: puto contrarium, ꝙ si in aliquo loco pupillus habeat maiorem partem facultatum suarũ: & ibi habitet, dicitur re, & facto habere domicilium. hoc probatur. C. vbi pe. tut. l. j. & ibi per Azo. in sum. Nec obstat, quòd nõ habet animũ: quia animus requirit in eo, qui habet: aliàs secus. argu. in. l. penul. in fin. C. de eman. libe.

SVMMARIVM.

1 *Ciuilitas nõ mutatur libera uoluntate: sed domicilium, seu incolatus, sic.*
2 *Confeßio mentientis facit fidem contra ipsum, donec contrarium probetur.*

LEX VI.

h ASsumptio.[h] ¶ Op. s. de post. l. j. § bestias. Gl. nõ sol. Sed dicunt quidam. illud contingit propter mitigandum pœnam. Sed tu dic, quòd hîc est quædam qualitas, propter quam quis obligatur alteri. scilicet ciuitati suæ ad munera subeunda: ideò mutari nõ potest sine ciuitatis consensu. In contrario est quędam qualitas, per quam quis alteri non obligatur, vt bestiã

e ¶ Quoties. dixi aliàs. vide no. per Bart. in. l. j. §. si qs in appellatione. ij. de app. & quod dixi in. d. l. vbi. & adde textũ in aut. vt nulli iu. §. computauit. in verbo, Aragrantis ciuitatis. & Bartol. in. l. ambitiosa. in. ij. colũ. s. de decre. Bar. & Bal. in. l. ij. C. quãsi. vel priua. & in l. j. de offi. procon. & quod no. Rom. in rub. de arbit. in vij. char.

f ¶ Facit in arg. no. pro statuentibus, & vide Bar. l. ambitiosa. in. j. & in iij. regula. s. de decre. ab or. fa. & in l. j. C. de no. Codi. compo.

g ¶ Placet. quæro vtrũ. adde Barto. in. l. j. s. de tuto. & cur. da. ab his. in. l. j. C. vbi pe. tut.

h ¶ Assumptio. vide Bar. latè in. l. prouinciales. j. de verbo. signi.

a ¶ Libera voluntate domiciliũ, seu incolatus potest mutari libera voluntate. & vide Bartol. ff. ea. l. §. fin. & Bal. in rubri. C. si à non compe. iudi.

b ¶ Filius. Quæro circa, & vide Bar. no. in cõsi. inci. in nomie dñi. dubia occurrẽtia ex qõne. Mar. &c. vbi querit, qd si alibi natus est filius: & an filius sequatur originẽ, & conditionẽ patris? vide in. c. fi. de ser. non ordi. & in. c. licet. de coniu. ser. & Bar. in. l. fi. j. eo. & quo ad nobilitatẽ gñis sequitur patrem, secundùm Bald. in. l. fin. C. de ser. fugi.

c ¶ Itẽ in eo. & qualiter qs sortiatur forũ in loco domicilij originis propriæ paternæ, vel auitæ, vltra hîc nota. per Bar. vide p do. Ant. in. c. accedens. el. ij. vt lit. nõ cõtest. Et cõis sententia vr̃, ꝙ ibi possit conueniri, si ibi inueniatur: aliâs secus, nisi quo ad finem distribuendi bona ibi sita. & sic æquiparatur foro contractus, secundùm Imol. in c. fi. de fo. cõpe. de quo ẽt p Cy. in. l. iuris. C. de iurisd. om. iu. & ibi vide Bal. in cõtrariũ. & vide Bald. in rub. C. si à non cõpet. iu. ꝙ in loco originis quis põt conueniri ibi, vbi inuenitur. al'. hanc l. & ibi quid si mutauerit domiciliũ. qs tñ semp habere præsumitur domiciliũ in loco originis. secũdũ Bal. in. l. fi. in. j. col. C. si à nõ compe. iu. & ibi vide ad materiã in. ij. col. & no. quòd vbi fit mentio de domicilio, debet intelligi de domicilio habitationis, vt voluit gl. in. c. statutũ. in §. cũ verò. in glo. si dicebatur de rescri. in. vj. & Inn. in. c. fi. de fo. cõp. vñ propriè ille est subdit⁹ alteri, qui

vt bestiam esse ferocem. ¶ Item op. §. de rei vend. l. fi. & C. de non nu. pecu. au'. contra qui propriam. gl. non solu. Tu dic, ꝙ mendacium non nocet: quia per hoc non mutatur veritas: vt hîc, cum concor. sed bene nocet mentienti. quia ipse punietur: vt in
1 contrarijs. ¶ Extra glo. opp. † ꝙ ciuilitas possit mutari ex libera voluntate ciuis: vt. l. in bello. §. manumittendo. ff. de capti. & postli. re. Solu. domicilium, seu
a incolatus potest mutari libera voluntate[a]: vt. l. nihil. j. eo. Sed ciuilitas contracta, vel natiuitate, vel alijs modis, quos vidistis in. l. j. ff. eo. & l. ciues. C. de inco. nõ põt mutari libera volũtate. Nec ob. §. manumittendo. quia ciuilitas ibi erat amissa ex dispositione legali, propter captiuitatem. vnde libera potestas,
2 & volũtas est alicui ciuilitatẽ nõ reacqrere. ¶ † Quæro, vtrùm ista cõfessio faciat fidẽ contra ipsum mentientem? puto ꝙ sic, in. l. j. C. de confes. & l. inde Neratius. §. fi. ff. ad. l. aqui. donec probetur contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Filius natus viuo auo, sequitur originem aui: si eo mortuo, originem patris.*

2 *Filius, quo ad quid, sequitur originem patris, ubi relatis opinionibus ponit distinctionem.*

3 *Ciuilitas acquisita à ciuitate, ex cõsuetudine, transit ad filios.*

Filius. ¶ Iste est difficilis. §. & habes hîc duo. Primò, ꝙ filius sequitur originem patris, q̃tum ad ciuilitatẽ. Secundò ꝙ filius non sequitur domiciliũ patris: scilicet cõstitutione. ¶ Ad primũ op. secũdũ hoc quilibet esset ciuis illius loci, vbi natus est Adã, vel alij nostri antiqui: vt Noe, vel similes. quod dicere est absurdũ. glo. hîc dicit, fateor, ꝙ sequitur originẽ patris tãtùm, nõ aui: & sic cessat prædictũ incõueniens. ita tenet glo. hîc. & C. eo. l. filios. ¶ Contra hoc videtur text. istius. l. in fi. ibi, libertini &c. dũ dicit, itẽ, qui ex his nascuntur &c. Itẽ videtur tex. j. eo. l. libertus. §. in adoptiua. Dyn. dicit
1 quod. ll. contrariæ loquũtur, † quando pater & auus erãt eiusdem ciuitatis: meritò sequitur originẽ aui. Istud est diuinare. Iac. de Aret. in hoc variauit. Nã hîc dixit simpliciter istas glo. non dicere verũ, per ll. contrarias. Ad illud inconueniens respõdit: quòd quis sequitur originem patris & aui: non autẽ aliorum parẽtum antiquorum. Ita dicit hîc. Et ita etiã tenebat hîc do. Oldr. sed. C. de iurisd. om. iudic. l. ij. dicit aliter: videlicet aut nepos nascitur viuo auo: & sequitur originem aui: vt in contrarijs. Aut post, eo mortuo, & tunc secus, vt in istis gl. argumen. l. emãcipatum. in fi. & quod ibi no. ff. de sena. Quod puto verum. si enim nascitur viuo auo: & sic in eius potestate: meritò eius originem sequitur, sicut dicimus de filio adoptato, vel legitimato: vt vidistis. ff. eo. l. j.
2 ¶ † Quæro, circa[b] istud primum dictum, quo ad
b quid sequitur filius originem patris? Tres opinio. sunt in gl. Prima, ꝙ sequatur originem patris q̃tũ ad honores, & quantum ad tutelas, quas in loco originis patris necesse habet agnoscere: vt. C. vbi pet. tu. vel cur. l. j. & non quantum ad alia munera, quæ ibi subire non cogitur: nec etiam ibi poterit conueniri. Quod probat glo. exemplo eius translati ad dignitatem senatoriam: vt. l. deinceps. j. eo. & ff. de sena. l. pe. vnde nisi aliâs in origine paterna filius cõstituat sibi domicilium, ibi numera nõ subit. Et idẽ dicit glo. de eo, qui sequitur originem manumissoris. Et ista est prima opinio. ¶ Videamus an sit vera: & certè in eo, quod dicit, quòd quantum ad honores, & ad tutelas, sequitur patris originem: verũ dicit: vt. j. videbitis. sed inquantum gloss. alleg. ad hoc. l. prima. C. vbi pe. tu. malè dicit: quia ibi dicitur quòd alicui potest dari tutor in loco originis paternæ: quod est eis commodum: nõ autem dicit, quòd quis ibi cogatur esse tutor: quia illud esset onus. Itẽ
c in eo,[c] quod dicit quantum ad alia munera, non sequitur patris originem: malè dicit: vt infra videbitis. Item in eo, quod dicit, quòd in origine paterna non potest conueniri: malè dicit, per. l. incola. la. j. j. eod. titu. Sed Iaco. de Are. dicit, ꝙ in hoc potest sustineri gl. vt non possit ibi conueniri: subaudi si ibi non reperiatur: vt. ff. de iudi. l. hæres absens. j. respon. & l. relegatorum. §. dubitandum. ff. de inter. & releg. quod satis potest esse bene dictum. ¶ Secunda opi. est in gl. quòd in origine propria, subit omnia munera. In origine verò paterna, habet locum, quod ff. dicitur. Ista opi. non est vera, vt. j. dicam. ¶ Tertia opin. est in glo. quòd in omnibus subit munera, ratione originis paternæ, vel manumissionis: vt hîc, nisi alibi habeat domicilium: quia tunc nihil ibi subit oneris, vel honoris: vt. C. eo. l. filios. Nec obst. quod dictum est in senatore: quia in eo est speciale propter dignitatem: vt liberetur à muneribus municipij sui. Ita dicit gloss. Ista gloss. in eo, quod dicit quòd debet subire munera in omnibus, dicit verum. In eo, quod excipit, nisi habeat alibi domiciliũ dicit malè. Et ista exceptio reprobatur hîc, in fina. gloss. quæ dicit: sed hoc reprobatur. C. de muni. & origi. l. fin. per quã. l. ista exceptio reprobat'. In alijs ista opi. approbatur. pro hoc. j. eo. l. libertus. §. præscri. & C. de inco. l. ciues. Et ista est vera: quã tenet Iacob. de Are. & Cyn. in. l. ij. C. de iurisdictio. omnium iudic. Non obst. l. filios. quam gloss. allegat ad probandam dictam exceptionem: quia ibi non dicitur filium non conueniri in originali ciuitate patris, si alibi habeat domicilium. Sed dicitur non conueniri in originali ciuitate matris, si ibi non habeat domicilium. ¶ Vt igitur tibi liqueat ista materia, dico aut loquimur de muneribus personalibus: aut de patrimonialibus: aut de honoribus: aut de iure conueniendi. Primo casu, illa habet necesse subire
d ratione originis[d] propriæ, vel paternæ: vt. j. eo. l. libertus. §. præscriptio. & C. de incol. l. ciues. & l. fi. C. de muni. & origi. reprobatis omnibus alijs opinion. suprà dictis. Secũdo casu, scilicet de patrimonialib⁹. tũc certum est, ꝙ illa subit, si ibi habet possessionẽ, scilicet in loco originis propriæ, vel paternæ: vt. j. de censi. l. si forma. §. si verò quis. & j. de muner. & ho. l. vltima. §. patrimoniorum. & l. rescripto. §. fina. & C. de mulie. & in quo loco mun. sub. l. j. libro. x. Tertio casu, scilicet de honoribus, dico, quòd illa subit in loco originis propriæ, vel paternæ. vt. ff. de sena. l. pe. ¶ Quarto casu, scilicet de iure conueniendi. dic, ꝙ poterit conueniri in loco originis propriæ, vel paternæ: vt infra eodem. l. incola. quod est verum, secũdum Iacobum de Aretio, si ibi inueniatur per. l. hæres absens. primo responso. ff. de iudic. & per. l. relegatorum. §. dubitandum. ff. de interdict. & relegat.
e ¶ Venio ad secundum[e]. dicitur hîc, quòd domici-
3 lium constitutione patris, quis non sequitur. † Quæro, aliquis est ciuis huius ciuitatis ex cõstitutione: an istam ciuilitatem filius sequatur? videtur quòd non: quia est ciuilitas acquisita. & sic videtur eadem ratio, quæ in domicilio. In contrarium facit: quia ciuilitas acquisita per adoptionem: vel per manumissionem transit ad filios: vt infra eadem. l. in fine: vt. l. libertus. §. in adoptiua. j. eodem. Sed ciuilitas quæsita per conuentionem, prædictis æquiparatur, quia vtrunq; fit per conuentionem: ergo &c. Non determino modò: quia ista quæstio est in ciuitate Clusina. & fortè examinabitur in ciuitate ista: sed dicã de hoc. j. eo. l. libertus. §. patris.

SVMMARIVM.

1 *Domicilia plura quis habere potest: sed unum principalius altero.*

2 *Animus mutandi domicilium præsumitur statim, quòd quis recedit cum rebus suis.*

f Iuris prudentibus.[f] ¶ Vide circa hoc. quod no-
1 tat†. per Bernar. & Innocentium, extra de maiori. & obe. cap. iiij. vbi videtur dicere, quòd quis potest habere plura domicilia: sed vnum principalius altero: vt videmus in Regibus, qui in qualibet ciuitate habent domicilium: tamen in vna ciuitate habent prin-
2 cipaliter. ¶ † Item nota, quòd statim cum quis rece-
g dit cum rebus suis de loco, præsumitur habere[g] animum mutandi domicilium. Ita notatur per Innoc. extra de renun. c. iiij.

est subditus ratiõe domicilij: non ille qui sortit' forũ ratione contractus, vel delicti: vt est glo. no. in cle. j. in verbo, subditi. de fo. cõpe. Ideò iste iudex domicilij habet potestatem maiorẽ. secũdum Imo. in. c. fi. de fo. cõpe. & ita illã gl. in. d. cl. j. sequitur no. Bal. in. l. oĩs. in §. si verò apparitor. C. de episc. & cle. in. ij. col. & dicit Bal. in rub. C. si à nõ cõpe. iu. allegando glo. in. d. c. statutum. ꝙ domicilium est potissimũ cũ iurisdictione. & adde quæ in superioribus dicta sunt per doct. Ad de Spe. in ti. de cõpe. iudi. §. j. versic. xlij. & ibi Ioã. an. in addi.

d ¶ Ratione originis. Idẽ sequit' gl. in. l. j. C. de mu. & ori. & cũ te Bibliũ origine, incolam autẽ apud Berices esse pponas, meritò apud vtrasq; ciuitates munerib⁹ fungi cõpellẽris. & gl. qrit. Quid si vtraq; ciuitas munera simul imponit? respondet potior est originis causa. l. libertus. §. ij. j. eo. Fallit ratione priuilegij. C. de incol. l. priuilegia. vide Bart. & q̃ ibi dixi.

e ¶ Venio ad secũdũ de. l. libertus. §. patris. j. eo.

f ¶ Iuris prudentib⁹. Adde in prin. Bar. in. l. lex corn. §. si tamen. ff. de iniur. Et an quis possit habere plura domicilia. Adde cap. licet. & no. in capitulo ex parte. de foro competẽti. & in. c. dilectus. eodem titu. & ibi an quis possit esse sine domicilio. & Bal. in ca. dilect⁹. el. ij. de rescri.

g ¶ Præsumit' habere. cum quis recedit cum rebus suis, præsumitur habere animũ mutandi domiciliũ. Adde Bald. in rubri. C. si à noncompe. iudi. & ibi po-

nit tres modos, per quos quis amittit domiciliũ. & adde Bart. in l. domiciliũ. j. eo. & quod no. Bar. in l. ciues. C. de incolis. li. x. & Bar. in l. assumptio. s. eo. in prin. & in l. municeps. j. eod. & quæ dixi post Bart. in l. lex Cor. §. domũ. cum se. s. de iniur. & vide in c. fi. de parri. Adde Bartol. in l. prædia. §. j. ff. de fun. instr. Et adde quod not. Bald. in auc. sed omnino. C. ne vxor pro mari. i. viij. col. dixit quod si quis discedit de ciuitate, & vadit ad habitandũ in aliam, eiusdem tñ prouinciæ, non videtur deserere originẽ. Et adde Bal. in rubri. C. de pœna iudic. qui malè iudic.

Libertini. ¶ Not. quod manumissus sequitur originẽ, & domiciliũ patroni: sed filius sequitur tãtùm originẽ, non domicilium.

LEX VIII.

Non debere cogi. ¶ Habuistis de hoc in l. annonam. s. ad l. Iul. de annona.

LEX IX.

Filius qui. ¶ Quid si origo mris ignoratur? dixi. s. e. l. j. ¶ Quero, an in conditione illa, quæ est aliquem esse comitatensem: vel non comitatensem: quis sequatur conditionem patris, vel matris? dicam vobis. j. eod. l. fi. §. idem rescripserunt mulierem.

LEX XIIII.

Municipes. ¶ No. & cõcordãtiæ sunt in glos. quod est vtile ad multa: videlicet, vt sciam qui sint citãdi, & quibus est facienda nũtiatio, seu protestatio: qñ est facienda ciuitati. Facit ad hoc, quod habuistis. s. quod vi aut clàm. l. aut qui aliter. §. & si fortè. dicam. j. de reg. iur. l. non potest dolo carere.

LEX XV.

Ordine. ¶ Materiam huius principij examinaui plenè. s. de his, qui not. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. & l. si seuerior. & l. si possidonium. C. de his, qui not. infa. & ibi per Cy.

In fraudem. ¶ Not. contra comitatenses, qui suas alienãt possessiones ciuibus fictè in fraudem. & ponas hîc casum per l. pe. C. de rescin. vendi.

Ius originis. ¶ Cum l. seq. facit ad id, quod dixi de ciue huius ciuitatis monachato alibi: quod propter hoc non desinit esse ciuis. dixi. s. eodem. l. j. Bartol.

LEX XVII.

1 Libertus.

SUMMARIUM.

1 *Pater quando iussit filium facere contractum, uel officium suscipere, filius non discutitur prius.*

Filium. ¶ Op. C. de fideiusso. l. iure nostro. Sol. de iure antiquo pôt conueniri prius fideiussor, quàm principalis; vt ibi. Rõ, quia spõte fideiussit. sed hîc loquitur in patre, qui tacitè fideiubere videtur: vt. l. ij. s. eod. & not. C. de decu. l. j. Idem vidistis in pignore: quia ex tacita hypotheca non peruenitur ad pignorum possessores, nisi excusso principali: vt. l. moschis. s. de iure fisci. hodie a est idem in quolibet[a] fideiussore: nisi fuerit renuntiatum huic beneficio: vt. C. de fideiuss. auc. præsente. 1 †Et ideò si pater expressè iussisset filium suscipere officium, vel alium contractũ facere, non deberet filius prius discuti, secundùm Iaco. de Aret. vt. s. de verbo. ob. l. si seruum. §. an filius. & ibi dixi secundùm eum.

Præscriptio. ¶ Ante omnia præmitte, quod dantur vacationes: vt qui fuerit prior, stet per quinquennium, quod nõ sit prior: vt habetur in glo. licet de iure statutorum aliter disponatur. Hoc præmisso, scias, quod iste. §. intelligitur duobus modis. Primo modo, vt intelligatur inter eosdem scilicet homines. Alio modo, vt intelligatur inter eosdem. s. municipes, vt habes in glo. super ver. alios. quæ debet stare super verbo eosdem. & clarius intelligeretur.

Cum simul. ¶ Not. quod quis non pôt habere duos honores in diuersis ciuitatibus. Et sic facit ad ea quæ tota die contingunt in ciuitate Perusij: quod quãdoque quis extrahitur b rector duarum ciuitatum. ¶ Itẽ prædicta[b] intellige vera, quando duo honores deferuntur simul, & eo c dem tempore: quia tunc præfertur causa originis.[c] si verò deferũtur successiuè, ille præfertur, qui prius vocatur. ita no. C. de inco. l. ciues. in glos. magna.

SUMMARIUM.

1 *Possessoribus forensibus an possit imponi collecta.*

a ¶ Idem in quolibet. Adde Bart. in l. si seruum. §. an filius. s. de ver. obli.

b ¶ Item prædicta. Vide per Imol. in l. qui duos. de le. j.

c ¶ Causa originis. Adde gl. in l. cum in adoptiuis. C. de adopt. in fin.

d ¶ Quæro an. An possessoribus forẽsibus possit imponi collecta. no. Bart. in l. rescri. §. fi. hic alle. & ibi dixi. valet tñ statutũ cõtrariũ secũdùm Bal. in l. j. in vj. colũ. C. de sent. quæ pro eo. Et de mõ & cautela prouidẽdi per statutũ: vide Bal. in l. fi. in ij. col. C. sine cẽsu, vel reliquijs. & vide Bart. in l. j. C. de muli. & in quo lo. libr. x. in antepe. colũ. & dixi post Bart. in d. l. rescripto.

d Sola. ¶ Not. quòd propter solam possessionẽ, non potest quis grauari. ¶ Quæro, an[d] 1 possessoribus forensibus possit imponi † collecta? Docto. omnes dicunt, quòd non. Nam collecta est munus, quod imponitur personæ pro rebus. ergo si persona non est subdita ratione domicilij, vel origi e nis, non potest[e] ei imponi: vt hic. & est expressum in l. rescripto. §. fi. j. de mune. & honorib. Prædicta vera, nisi ciuitas haberet de hoc speciale priuilegiũ: vt hîc. Item hoc non habet locum in ciuitate Perusij, in qua omnia prædia effecta sunt tributaria communis. Et ideò omnis collecta imponitur rebus, non personis pro rebus. Et sic erunt munera patrimonialia, quæ possunt possessoribus imponi: vt C. de mulie. & in quo loco. l. j. libro. x. & . j. de censi. l. forma. §. si verò. hodie verò ciuitates sibi occupauerunt hoc priuilegium.

Postliminio. ¶ Oppon. de. l. in bello. §. manumittendo. suprà de capti. Solu. dicit glo. Istud est verũ, quando est in alia ciuitate, non animo constituendi domicilium. aliàs secus: vt in l. contraria. Tu dic, quod ibi loquitur in eo, qui voluit recuperare ciuitatem Romanam: aliàs de necessitate recuperaret domicilium ratione originis, quod mutari non potest: vt. l. assumptio. in prin. s. eo. & ibi dixi.

Ex causa. ¶ Istũ. §. intellige in eo, qui est manumissus ab homine ex causa fideicommissi: secus si esset manumissus ex constitutione, propter contumaciam eorum, qui deberent manumittere. Tunc enim sequeretur originem testatoris, quãdo testatoris libertus efficitur. si enim efficeretur libertus rogati: sequeretur originem rogati. quod dic, vt. l. cum verò. per totam. l. s. de fideicom. liber. & l. neque infantes. eo. tit. & not. per Azo. in summa. C. de mu. & ho.

In adoptiua. ¶ Hunc. §. examina.: vt dixi. s. eodem. l. assumptio. §. filius.

SUMMARIUM.

1 *Ciuilitas contracta ex conuentione, an transeat ad filios.*

Patris. ¶ Nota quando domicilium est mutabile, ex voluntate habentis ipsum non transit ad filios: secus si non est mutabile. Et ex hoc potest solui id, quod quæsiui suprà eodem. l. assum f ptio. §. filius. in vlt. q. scilicet, quòd ciuilitas cõtracta[f] 1 ex cõuentione † transeat ad filios: quia quis est obligatus ciuitati: nec potest libera voluntate recedere. Pro hoc faciunt aliæ rationes, quas ibi dixi. Facit etiam, quia priuilegia acquisita per dignitatem transeunt ad filios: vt. j. eodem. l. filij. §. senatores. Pro hac parte facit quod videmus in alijs contractibus. Nam contractus mandati, societatis, precarij: quia mera voluntate possunt reuocari: non transeunt ad hæredes: secus in alijs: vt. l. sicut. C. de act. & obli. & l. in commodato. §. sicut. s. commo. Simile in hac ciuitate cõstituta ex conuentione. & istam partem puto veram. non sunt alia.

g In quæstionibus.[g] ¶ Opponitur C. de suspect. tutorib. l. eum. & s. de solutionibus. l. quod si fortè. §. primo. vbi accusatus de suspecto, tutelam quã prius habebat, administrare non potest. Solu. quandoque accusatur quis de crimine commisso extra officium: & tunc retinet interim officium, & administrationem. vt hic. Quandoque quis accusatur de crimine cõmisso in officio: & tũc interim retinet officium: sed interim lite pendente interdicitur administratio: quod dic, vt ibi dixi.

Sola domus. ¶ Not. quod licet quis emat domum in ciuitate, non tamen ex hoc est incola: nisi alia fiant.

Nominati. ¶ Op. s. e. l. ij. Sol. aliud in patre, aliud in fideiussore. & sic in hoc conditio patris est grauior.

Fideiussores. ¶ Hũc. §. habuistis. s. de fideiuss. l. fideiussor magistratuum. & facit ad ea, quæ ibi dixi.

e ¶ POMATES. ¶ Non potest. vide Areti. consilio ccxxxiij. & Alex. cõsi. cxij. in ij. parte secũdũ impres. Medio. & dictum Bart. hîc sequitur Ro. singul. lxxx. co. vij. inci. an ciuitas.

f ¶ Ciuilitas contracta. vtrũ ciuilitas priuilegio quæsita transeat ad hæredes, vel filios? vide Bal. in l. j. de pat. q fil. dis. Quid autẽ si reuocata est cõcessio facta? vtrum etiã intelligatur reuocata quo ad filios? Bal. no. quod sic, in l. non plures. C. de sac. san. eccl. & ad Barto. hic adde Bal. in l. ij. ad fi. C. de lib. & eo. liber.

g ¶ In quæstionib. no. pro notario. & vide tex. & ibi quod Paul. de cast. in l. Callipodius. aliàs l. quamuis. §. fin. s. de solu.

Diuus

¶ Quod maior.in ꝓposito huius.l.vide qđ no.Bar.in.l.j.in princ.& ī fi. de albo scribē.& adde Bal.in auṫ.oēs.ad fi.C. si vt se ab hæredi. absti.& ad materiā adde sing.quod not.Bal. in auṫ.habita.in iiij.col.dixit, ꝙ si cancellarius facto scrutinio, cognouit aliquas voces dolo datas, etiam pōt quartū cōsciamē reprobare. Et hūc tex.limita secūdū tex.in.c. scriptū. de elec. & in.c. bonæ. de postulat. prelato. videlicet vbi oēs de collegio vellēt facere quòd vnus, qui nō est de collegio det vocē in collegio: quia tūc non sufficeret si oēs vellent, excepto vno: qa quotiescūq; tractatur de admittendo vocem authorizabilē eius, q non est de vniuersitate: tunc vnius solius cōtradictio annullat voluntatē aliorum omniū. dictū est no. Compost. qđ refert Io. an. in nouel. ibi in.c. scriptū. de elect. qđ no.Ro.in.l.de pupillo. in princ. s. de ope. no. nū. Itē hāc. l. limita, vbi maior pars vellet aliqd statuere cōtra id, qđ iamdiu fuisset obtentum. & à maiori parte statutū apparente cōstitut. antiqua: qđ non poterit: vt no. Inno.in.c.cū oēs.de cōsti.quem refert & sequitur Bal. ī.l.fi. C. de autho. ꝑstan. & in.l. per fundū.s.de ser.rusti.predi.& in.l.j. s.de offi.cōsu. Itē fallit, nisi minor ps vellet facere cōtra id, quod iā ipsi ordinassent. secūdū Inno. in.c.humilis. de maio. & obediē.& Bald.in d.l.fi. licet cū hoc faciat, quod dixit Bal.in.l. oēs ppl̄i. in.ij.q.prī.prope fi.s.de iusti.& iure. Nam in faciendo statutum sufficiunt duæ partes ex tribus. vt notat Bar.in.d.l.oēs populi.in ij.col.deinde in.ij.q.princi.dicit, quòd sufficit eadem solēnitas in destruēdo, q̄ fuit addita in faciēdo: nisi dicaṫ, ꝙ fallit, quo ad hoc. Item limita hanc.l. nisi tractemus de reuocatiōe libertatis iu seruitutem.tex.est in.l.si quis seruū.§.pe.s.de requi.re. Itē fallit, nisi maior ps vellet ratificare extra collegium id, qđ minor pars in collegio decreuisset, post datā potestatē aliquid faciendi omnibus. Puta quinq; & tres ex illis faciunt vnū.alij duo faciūt aliud. Nā postea illi de collegio, qui dederūt potestatē talem, non possunt ratificare, id quod fecerunt illi duo. Tex.est no. in.c.in causis.de elec.& not.Bal.in.d.l.per fundū. Itē fallit in.l.rescriptum. §.fi. de pac.quando maior pars creditorū habentiū tacitā hypothecam, vellent prejudicare creditorib⁹ habētibus expressam. vide pulchrè no.per Bar.in.l.ij.C.de decu.li.xj.& in.l. stipulatio.§.fi.s.de pact. Itē fallit, vbi tractaretur de remissione vindictæ seu de iure vindicandi, secundū no.per Ang.in.l.ij.in fi.de verbo.obli.& Bart.in.l.iij.§.Cato.in fi.eo.ti. Itē limita nisi creditores vellent totum debitū remittere: vt dixi potest Bart.in.l. etiam.§.fin.s.de pact. Item limita, nisi maior pars vellet aliquid facere contra ius, secundum Cy.quem refert Bart. in.l. omnes populi. in.ij. q. prin.s. de iusti.& iure.licet ibi. Barto videatur tenere contrarium.& Bald. etiā videtur contra.in.l.fi.C.de autho.præstan.& adde qa glo.in.l.ij.C.quæ sit lōga consue.dicit ꝙ hæc.l.habet locum in electione & in his, quæ singulorū prouident vtilitati: non in his, quæ pertinent ad obligandū vniuersitatē: vt ex cōtractu cōueniri possint.& non ad obligandū singulos de vniuersitate.& de materia vide Ho.in sum.de consti.§.quando. ver.sedcū ecclesię. Itē limita hanc.l. nisi minor haberet iustā causam cōtradicendi secūdum gloss. no. in c.cupiētes.§.ij.de elect.in.vj. Itē limita in casu.c.pastoralis. de rescri. vbi ad materiā vide gloss.& vide in rubr.de arbi.ī.vij. char. & quod ibi dixi. Itē limita, nisi minor ps esset discretior & firmior, aut sanior.c.qa ꝑpter.in versicu. saniori.de elect.& not.Imol.in.l.Pōpo. ařs incipit, si vni.de re iudic. Et qd si potestas daṫ ancianis & vni alij de collegio: & in electione sunt oēs anciani: & minor pars alterius collegij & oēs adinuicē faciāt maiorē partem, an possit eligere, vide Bald.in l.si ad scribatū.C. de app. Et an hæc ratificatio possit fieri ī cameris, vel in loco non cōsueto. dic ꝙ nō secūdum Bar. in. d.l. oēs ppl̄i.ī.ij.q.prī. & est tex.& ibi no. in.l. etiā.§.fi. s.de pact. Et nunquid feminę admittantur, vide Imo.in.l. ij.§.fi.de ver. obl. & Bar.in.l.j.de le. Item limita istā l.non habere locū in criminalib⁹, vt sentit gl.in.c.milites.in.lvj. distinc.

LEX XVIII.

Diuus. ¶ No. ꝙ de iure communi, ille qui habet vnum honorem, non potest refirmari. Fallit in casibus, qui in hac glo.ponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Maior pars quod facit, an omnes facere dicantur?*

LEX XIX.

Quod maior. [a] ¶ Opp. C. de dec.l. nominationum. Sol. dico, ꝙ oēs debent vocari, & debent esse presentes duæ ptes: tunc qđ facit maior pars, ꝑsumuntur oēs facere: & oēs facere videnṫ. † ita loquitur hîc.& no.in.l.nulli.s. quod cuiusq; vniuer.no. Vn̄ de iure cōi sufficit, ꝙ partitū vincatur per maiorē ptem. Vn̄ si ex vna parte, vn⁹ esset plus alia pte, dicereṫ partitū esse obtētū: tn̄ ad minus duæ partes debent esse ꝑsentes: vt dixi. ¶ Ad istud opp. [b] C.de autho.præstā.l.fi.&.s.de aqua plu. arcē.l.si aūt.&.l.per fundū.s.de ser.rusti.ꝑd.cum si. hîc allegatis.gl.nō soluit. Dy.extra de re iu.c.quod oēs tangit.dicit sic, q̄dā sunt cōia plurib⁹, vt vniuersis: & tūc ꝙ facit maior pars, oēs facere videntur: vt hîc cū si. Quædam sunt cōia pluribus, vt singulis, & tūc quod facit maior pars, non præiudicat alijs: vt in contrarijs nunc allegatis. Fallit fauore liberationis: [c] vt.l.si plures.&.l.maiorem.s. de pac.& causa impediendæ cessionis bonorū: vt.l.vlt.C.q bo.ce.pos.ita dicit Dy. ¶ Cōtra primum membrum Dy. est.s.de ma.cōue.l.j.in prin.vbi teneṅ solum hi, qui fuerūt presentes. Sol. qđ facit maior pars, oēs videntur facere quantū ad præiudicandum ipsi vniuersitati: sed quantū ad præiudiciū singulorū [d] hoc facientiū, secus: vt in cōtrario. ¶ Itē ad id opp.extra de const. [e] c.cum omnes.Sol.dicit ibi Inno.& etiā Ber.tangit, qđ facit maior pars, vidētur facere omnes.verū est, quando faciunt aliquid ad vtilitatē cōmunē ipsius vniuersitatis: secus si facerent aliquid ad vtilitatem singulorū: quia tūc omnes debent cōsentire, vt ibi. Itē contra istam partem facit in auṫ. de defen.ciui.§ fina.ibi nullo reluctante.&c. Ex quo apparet, quòd vnius contradictio impediret. Solu. specialis casus est, in quo oīm cōsensus reqritur. Ex prædictis primū mēbrum Dy. debet subdistingui, qđ facias per teipsum. ¶ Ad secūdū mēbrū dicit ipse, qđ fit à maiori parte, nō præiudicat alijs: qn̄ est cōmune pluribus, vt singulis. Fallit fauore liberationis & cessionis.ita dicit Dy. Dico, quòd sunt plures alij casus, in quibus fallit. Primus, quando quis vult vti re ad eū vsum, ad quē est destinata: vt.l.in tantū.§.in commune. s. de re.diui.&. s. cōi diui.l. si ædes. & vsufru.l. arboribus. §. nauis. Fallit etiam fauore administrationis pupilli bonorum: vel debitoris absentis, vel fugientis: vt.l.iij. §. fi.s. de admini. tut. &.s.de cura. bo.dā.l.ij.in prin.& de bo.autho.iud.pos.l.fi.ī pric. Tertiò fallit fauore dirimendarum litium: vt.s.de re iudi.l.duo ex tribus.&.l.item si vnus.§.fi.s. de arbi. Fallit etiam in casu.l.si plures.s.de pact. Sed possumus dicere, [f] ꝙ ibi est fauor liberationis. & sic claudatur sub exceptione Dyn.tamen in casu etiā si oēs nemine contradicēte cōsentirent: non valeret quod actum est: vt si facerent.l.prohibente: vt.l.iubem⁹.§. scientes.C.de sacrosanc.eccle.non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Domiciliū facto cōstituiṫ, quādo quis cū rebus suis recedit.*

LEX XX.

Domicilium. ¶ Aduerte, dico, quòd facto transferṫ domiciliū, qn̄ qs cū reb⁹ suis recedit. † vt no. de renūtia.c.iiij.per Innoc. & dixi.s.eo.l.assumptio.§.iuris prudentibus.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor simpliciter intercedēs, an teneatur ad usuras, si principalis tenetur. remißiuè.*

LEX XXI.

Lucius. Paulus. ¶ Quæro, quæ est ratio huius.l.Respondet, quia principalis ad vsuras non tenetur: vt.j.eo.l.constitutionibus.& ideo nō teneṅ fideiussores.& scđm hoc cessant oīa contraria hîc facta in gl. Quando aūt prīcipalis tenetur ad vsuras: † vtrum fideiussor simpliciter intercedens teneaṫ? dic. vt.l.quæro.s.locat.&.l. centum capuæ.s.de eo, quod certo loco.

SVMMARIVM.

1 *Pater misit filium ad studendum: an expensæ debeant fieri de communi, si pater decedat?*

Idem respondit. ¶ No. ꝙ hæredes patris tenentur ꝓ munere iniuncto viuo patre: sec⁹ pro eo, qđ iniūgiṫ mortuo patre. Et per hoc dicit Dy. ꝙ si pater misit filium ad studiū.& posteà decessit: ꝙ expēsę studij, debent fieri de cōi, † ex eo, ꝙ pater viuens istud onus suscepit.argu.ff.famil.ercis.l.ex parte.§.filius.&.l.si filia. aliâs, si vni.§.idē scribit.&.s. de coll. bo.l.j.§.sed an id. Sed ego determinaui ibi cōtrariū. Rō: qa illę.ll. loquuntur, quando pro munere iniuncto pater erat iam obstrictus & obligatus: merito illa obligatio transit contra hæredem. sed qn̄ pater mittit filium ad studium, non est obligatus pater ad complendū studium filio: vnde eo mortuo, nō est aliqua obligatio. quæ transeat contra hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, an teneatur soluere collectas pro fundo dotali?*

Idem respondit constante. ¶ Iste est valde no.casus. ¶ Op. & videtur ꝙ vir debeat soluere collectas ꝓ fundo dotali: † vt.s.de im pē.ī re.do.fa.l.neq;. Sol. Quedā sunt [g] mūera prīmo

POMATES.

b ¶ Ad istud opp. an quòd fecit maior pars, omnes fecisse videntur. vide ad istam.l.Roma.sing.suo, & Paul.de cast.l. iubemus nullam.C.de sacrosan. eccle. & Fel. in.c.cum omnes.columm.j.de constitutio.& colum.viij.cum iiij.seq.& aliquid per Barbat.in consi.j.colum.iij.vol.j.& consi.vij.col.vj. & sequen.volu.j.& Feli.in.c.ij.colū.iiij. de re iudica. & in.c.cum causam. col.iiij.in.fi.& sequen.de re iudic. Barbat.in consi.xxvij.colum.ij.& seq. volumine.ij. & Barbat.in dicto capitulo cum omnes. colum.xvij.& in.c. cum.M.col.xxxviij.in fi.& seq.eo.ti.& in.c.cum causa.col.ij.de offi.delega.& Alex.consi.xl.vol.ij.

c ¶ Liberationis.vide in.l.rescriptum.in prin.s.de pact.vbi per doctores.

d ¶ Ad præiudicium singulorum.vide glo.in.l.ij. C.quæ sit longa consuetudo.Alexand.

e ¶ Oppo.extra de consti.adde Bald.in.l.fi.C.pro socio.

f ¶ Possumus dicere. An hoc sit verū vide quod dixit Bar.referendo Cyn. in.l.omnes populi.in.ij.q.princip.s.de iustic. & iure.quod dixi.s.sed ibi loquitur etiam in his, qui habent potestatem statuendi contra legem.

g ¶ Solut.quædam sunt. vtrum quis soluat collectam, de bonis dotalibus, & quæ bona veniunt æstimanda &c. in.c.imponenda collecta.vide Barto.in

nialia:& in iſtis illedebet ſubire,qui poſsidet:vir aūt
poſsidet:ergo &c.Quædam ſunt munera,quæ im-
ponuntur perſonę pro rebus:& iſta etiam debet ſu
bire vir:vt in.l.contraria.facit in Spe.de cen.§.nūc di
cendum.ver.fi.Quædā ſunt munera merè perſona
lia:tn̄ in eis habetur reſpectus ad ſubſtantiam. Exē-
plum.dicit ſtatutum nullus poſsit eſſe prætor,niſi
habeat bona ęſtimata mille libris.Iſto caſu ad bona
dotalia,nō habetur reſpectus:vt hîc.Ita debet intel
ligi.l.ab ſubeunda.C.de dec.tene menti prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Minor poteſt creari decurio:licet minori ætate durāte,non habeat uocem.*

a Imperator.[a] ¶No.ꝙ pōt creari decurio
1 minor:† tn̄ donec eſt minor
xviij.an.non habet vocem in conſilio. & videbitis
j.tit.j.l.ſpurij.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Venditio rerum fiſcalium ſemper uidetur fieri ſub pacto ad dictionis in diem: ſecus in uenditione rerum ciuitatis, niſi habeat priuilegium.*

Idem reſpondit ſi ciuitas.

¶No.ꝙ vēditio rerum fiſcalium ſemper videt̄ fieri
1 ſub pacto addictionis in diem.† vt hîc.&.C.de fide
inſtru.& iur.haſtæ.l.ſi tempora.lib.x.¶Item nota,
quòd in ciuitatibus ſecus eſt: niſi de hoc habeant.l.
propriam. ¶Quæro quid vult dicere.l.propriam.
dicit gloſ.i.priuilegium.Idem dicit.C.de ven.re.ci.
l.j.&.l.ij.Tu potes dicere nullam propriam.l.hoc
eſt,proprium ſtatutum. Poteſt enim ciuitas facere
ſtatutum ad ſuam vtilitatem inter ſuos ciues:vt hîc.
&.l.Antiochenſium.ſ.de priuile.credi.

SVMMARIVM.

1 *Vidua retinet domicilium uiri.*

LEX XXII.

Filii.

Vidua.¶Nota †ꝙ mulier reti-
1 net domicilium viri mor
b tui[b].Ratio:quia videtur ſtare in primo matrimonio
donec eſt vidua:vt.l.fi.C.de bo.mater.& no.in.l.j.§.
exac.C.de rei vxo.actio.¶Vtrum autem mulier di
catur eſſe ciuis illius ciuitatis,vnde eſt vir.dicam.j.
eo.l.fi.§.idem reſcripſerunt mulierem.

Relegatus.¶Intelligit gl. quo ad onera,
non quo ad honores.tene mē
ti pro confinatis,vt ibi ſortiantur domicilium:& ſic
poſſunt conueniri,vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Abbas effectus epiſcopus, ſi propter turpitudinem perdit epiſcopatum,non recuperat abbatiam.*

Senator.¶Dicit Dyn.& eſt caſus, ꝙ ſi ali-
quis abbas eligitur in epiſcopum:
& poſteà remoueatur ab epiſcopatu propter ſuam
1 turpitudinem,non recuperat abbatiam,†niſi ſpecia
liter impetret.

SVMMARIVM.

1 *Miles & doctor efficiuntur ciues illius ciuitatis,ubi ſtipendia merentur.*

LEX XXIII.

Municeps.

Miles.Gloſſ.intelligit iſtam.l.ꝙ
efficiatur ciuis illius loci,
1 vbi meretur ſtipendia.†Ita not.C.de incolis.l.ciues,
quod eſt not.ꝙ ſtipendiarij ſunt ciues iſtius ciuita-
c tis donec hîc merētur ſtipendia.Idem in doctore,[c]
qui eſt miles legalis militiæ.Idē in rectore & præ-
latis eccleſiæ:vt dixi.ſ.eo.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Actio deſcendēs ex ſtatuto eſt ſtricti iuris:ergo ſtatuta ſunt ſtricti iuris:an rectè colligatur?*

LEX XXIIII.

Constitutionibus.

¶Tex.ibi,ex detrimento.i.ꝑptermalā
adminiſtrationē.q.d.non ex eo, quod in
vſus ſuos conuertit:ſed ex eo: ꝙ rēpublicā ꝑ culpā
læſit.¶Opp.ſ.de vſu.l.cū quidā.§.pe.Sol.dicit gl.
hîc honor fuit delatus:ibi verò munus.arg.j.de mu.
& ho.l.honor.j.rn̄.&.§.j. Tu dic ſecūdū Ia.de Are.
quòd ibi tenet̄: qa pecuniā publicā in vſus ſuos cō-
uertit. hîc verò qa ꝑ culpā malè adminiſtrauit: vt
1 ex tex.colligit̄. ¶Dy.inducit hāc.l.in ar.†ꝙ ſtatu-
d ta ſunt ſtricti iuris.Qđ apparet:qa actio deſcēdēs[d]
ex eis,eſt ſtricti iuris: cū vſuræ nō veniant:vt hic vi
detis.¶Aduertatis. Quidā ſemel ad hoc oppone-
bat, ꝙ iſta nō eſt bona cōſequētia: actio deſcēdens
ex ſtatutis eſt ſtricti iuris, ergo ſtatuta ſunt ſtricti
iuris.Et probatur ſic:actio deſcendit ex cōtractu iu
ris gentiū,& cōſtat ꝙ actio eſt ciuilis. Itē cōtractus
ſunt facti:vt.ſ.de cura.furio.l.cōſilio.in fin.& tamē
ex eo deſcēdit obligatio, quæ eſt iuris: vt inſtit. de
obli.in prin. Item vſucapio eſt iuris ciuilis:& tamē
per eā acquiritur dominū,qđ eſt de iure gētiū.Bre
uiter veritas eſt ꝙ cōſequentia tenet.Pro cuius eui-
dentia debetis ſcire, ꝙ quędā ſunt,quę reſpiciūt ef-
fectū:quędā ſunt, quę reſpiciūt originē.In his quæ
reſpiciūt effectū,tenet cōſequētia, de qua loquitur
hic.Verbi gratia. effectus alicuius rei eſt bonus: er-
go res eſt bona. Ita in propoſito, effect⁹ ſtatuti eſt
ſtricti iuris:qa producit actionē ſtricti iuris:ergo i-
e pſum ſtatutū eſt ſtricti[e] iuris.Quod apparet inſtit.
de actio.§.actionū.vbi dicit̄,q̄ actiones ſint bonæ fi-
dei,& q̄ ſtricti iuris. De cōtractu tn̄ nulla fit mētio:
& tn̄ ille cōtract⁹ dicit̄ ſtricti iuris,q ꝑducit actio-
nem ſtricti iuris: & ille cōtract⁹ dicit̄ bonę fidei, q
producit actionē bonę fidei:vt.l.cōſenſu.in fin.ſ.de
actio.& obl.&.ſ.de dona.l.eū,q.Similiter illa obli-
gatio dicit̄ diuidua, vel indiuidua, cuius effect⁹ eſt
diuidu⁹, vel indiuidu⁹: vt in.l. exceptiōe.§. ſecūda
ſpecies.ſ.de ver.obli.In his verò,quę reſpiciūt ori-
ginē, loquūtur cōtraria: vt cū dico: obligatio oritur
de iure gentiū, ergo &c.actio,quę oritur ex obliga
tione, eſt de iure gentiū.& eodē modo loquuntur
alia contraria. Vnde ibi in his, quę reſpiciunt origi
nem:hîc in his quæ reſpiciunt effectum.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus plures repræſentant uicē unius.& quomodo?*
2 *Officia uidentur concedi ſecundum conſuetudinem,ſicut cōtractus ſimpliciter confecti præſumuntur confecti ſecundum conſuetudinem.*
3 *Sententia lata per unum ex pluribus iudicibus,ſine alijs quādo ualeat?remiſsiuè.*

LEX XXV.

f Magiſtratus.[f] ¶Not. ꝙ plures
magiſtrat⁹ repræ-
1 ſentāt vicē vni⁹,†qđ pōt intelligi duplici
ter.Primò,qa ſi deliq̄rint, vt nō puniat̄ q̄libet inſo
lidū:ſed oēs vna pœna:vt.l.aufert̄.§.fi.ſ.de iur.fiſc.
& de pub.l.ſi multi &.l. tres tutores.ſ.de admi. tut.
¶Secundo modo pōt intelligi,vt oēs habeant̄ loco
vnius. quaſi diceret eorū officiū eſt indiuiduum, &
cuilibet eorū videt̄ cōcedi inſolidū:vt.ſ.e.l.Impera-
tor.qđ dic,vt ibi. ¶Itē no.ꝙ officia vident̄ cōcedi
2 ſecundū cōſuetudinē:†ſicut & cōtract⁹ cōfecti ſim
pliciter p̄ſumunt̄ cōfecti ſecūdū cōſuetudinē: vt.l.
ſi prius.ſ.de aqua plu.arcē.&.l.qđ ſi nolit.§.qa aſsi
3 dua.ſ.de ædic.edic.¶Quęrit gl.†vtrū ſeutētia lata
per vnū ex pluribus ſine alijs,valeat?& dicit ꝙ non.
quod intellige,ſecūdū diſtinctionē poſitā in.l. Pō-
ponius ſcribit.aliâs incipit,ſi vni.ſ.de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus municipalis, hoc eſt defenſor ciuitatis, de iure communi non habet merum & miſtum imperium.& qualiter hoc intelligatur?remiſsiuè.*
2 *Magiſtratus municipalis hodie fauòre minorum,poteſt reſtituere in integrum.*
3 *Magiſtratus municipalis non poteſt mittere in poſſeſsionem ex primo decreto,niſi in cauſa damni infecti.*

LEX XXVI.

Eaquæ.

1 Magiſtratibus.Nota† ꝙ
de iure cō
muni magiſtratus municipalis,hoc eſt defenſores ci
uitatum,non habent merum & miſtum imperium.
Quod intellige, vt plenè ſcripſi.ſ. de dā. infect.l.j.
2 ¶Secundò not. †ꝙ magiſtratus municipalis non
poteſt in integrū reſtituere.¶Ad hoc opp.C.vbi &
apud quem

l.priuat.C.de ex.mu.lib.x.& Specu.in tit.de cen.§.j.ver.fin.& quod leg.& no.in.l.j.C.de mul.& in quo loco.lib.x.dixi in l.iiij.§.actor.ff.de re iud.& no. Bar.in.l.necq̧.ſ.de impenſis.

a ¶Imperator.in conſi.Minor non habet vocē in conſilio.adde text.in l.ad rem.j.de mu.& hono.&c.Bar.in.l.de pupillo.in prin.& ibi Iac.de Are.ſ.de ope.no.nun.& ibi dixi latè poſt Bart.in.l.ſpurij.§.j.j.ti.j.& quod no.Bald.in l.fi.C.de teſta.mili.& vide.c.ex ratione.de ætate,& quali.& gl.no.in c.ex eo.de elec.in vj.in verſi.ſuffragium.& Spec.in tit.de ſyndico.§.j.in ver.ſeruus æta.

b ¶Filij.§.vidua.vidua.viri mortui.Hoc intelligas verum,ſi honeſtè viuat.& ꝓbat text.not.in.§.fi.in aut̄.de reſt.& ea quæ parit.in.xj.menſe &c.vide in materia Bar.in.l.itē legati.ff.de lega.iij.& in.l.neceſſarij.de ver.ſig.& in.l.his ſolis.C.de reuoca.do.vbi oīno vide Bal.& ſic habes hîc.& in.l.fœminę.ſ.de ſena.ꝙ mulieres coruſcāt radijs maritorū,& etiam vidua.tn̄ ſi tranſit ad monaſterium,perdit dignitatem,quam ex pſona viri ſortiebatur.xxij.qō.ij.in.c.ſcripſit.in glo.Et etiā poſſet inferri,an verū ſit id,quod no.gl.& Bar.in.l.Titia Seio.§.vſu.de leg.ij.Et quæ mulier dicatur vidua,vide Bald.in.l.fin.C.de plag.& quod retineat nobilitatem viri,not.Bar.in.l.fi.de verb.ſigni.

c ¶Municeps.Idē in doctore.doc.dicunt̄ ciues in loco in quo habent ſtipendium,& ſunt ſtipēdiarij: quod multum nota.Idē ſequitur.d.Flori.in.c.fi.de paro.

d ¶Conſtitutionibus.actio deſcendens.An actio deſcendens ex ſtatuto ſic ſtricti iuris? dic ꝙ ſic: vt hîc.Idē Bart.in.l.oēs populi.ſ.de iuſtitia & iure.& Bal.in.l.cōtractus.in prin.C.de fide inſtr.Et ad materiā vide quod notat Bart.in.l.nec ei.ſ.de adop.

POMATES.

e ¶Stricti iuris.vide Pau.de ca.in.l.ij.C.de legi.Statuta ergo debēt ſtrictè intelligi.& vide Alex.conſi.x.col.j.& volu.ij.& xcvj.col.fi.& vo.j.&.clxvij.eo.vo.ij.co.j.&.clxxix.col.ij.eo.volu.& cviij.col.ij.vol.iij.

f ¶Magiſtratus.Iſtū tex.no.alleg.Bald.in.l.ij.in.iij.col.C.de conſtitu.pec.

apud quem.l.fi.ista est vera sol. ꝙ hæc.l.hodie in hoc corrigitur pet illã, ꝙ
a quilibet magistratus[a] possit restituere in integrũ fauore minorũ.¶ Tertiò
3 no.† ꝙ magistratus municipalis non põt mittere in possessionẽ ex prio decreto.¶ Ad hoc oppo. de.l.j.&.l.iiij.§.duas.s.de dã.infec.dicit gl.ibi ex primo decreto:hîc verò ex secundo.quod no. est verũ:quia hic de primo decreto loquitur.Quod apparet:qa dicit rei seruandę causa:vt.l.j.s.qui.ex cau.in pos.ea.Dic ergo, ꝙ est speciale in cã damni infecti,in qua magistratui municipali permittitur interpositio primi decreti.¶ Item contra hoc op.de.l.cognitio.§.fin.C.de offi.eius cui man.est iurisdi.Sol.cognitio bene potest demandari,sed ipsa missio non. L. XXVII.

Eius qui.¶ Oppo.de.l.assumptio.§.fi.s.eo.titu.Sol.quòd hic dicitur domicilium:subaudi tantum.Ista ex vera:quia etiam domicilium sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Incolatus etiã probatur, quando quis habet in loco maiorem partẽ fortunarũ suarum.*

Si quis negotia. No.text.mirabilem ad probandum,qualiter contrahitur incolatus:& etiam quan-
1 do quis habet in loco maiorem partem fortunarum suarum.† vt no.j.eo.l.de iure.in prin.& ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Originem quòd quis habeat,non domicilium,qualiter contingat?*
Domicilium duobus modis accipi potest.
2 *Ciuitas capta ab alia ciuitate non perdit iura ciuilitatis:secus si capiatur ab hostibus populi Romani:& sic capiatur cum toto territorio.*
3 *Ciuilitas alicuius ciuitatis perditur,quando ciuitas cum toto territorio casmate periit.*
4 *Ciuilitas quòd perdatur,quando passa est aratrum:uel quando omnes de ciuitate cum toto territorio recesserunt,& iuerunt ad alium locum.*
Ciuitas Callij fuit destructa,& reposita in alia loco eiusdem territorij.
5 *Ciuilitas alicuius loci perditur per priuilegium,& per pœnam.*
Ciuitates Tusciæ priuatæ fuerunt per Henricũ Imperatorẽ à priuilegio & ciuilitate.

1 Celsus si quis instructus.¶ Ad hũc tex.opp.† videtur, ꝙ quis nõ possit esse sine domicilio. Nam saltem habet domiciliũ rõne originis,quę mutari nõ põt:vt.s.eo.l.assumptio.in prin.&.C.eo.l.origine.Solu.dicũt quidã: aliud est habere domiciliũ,aliud originẽ.Quod gl.nõ placet q̃ dicit, ꝙ qui habet originẽ,habet & domiciliũ.vnde etiã infantes statim cũ nascunť,habent domiciliũ:vt.s.eo.l.assumptio.in fi.&.l.filij.j.rñ.s.e.¶ Cõtra hoc dictum videtur.j.delver.signi.l.prouinciales.solu.Domiciliũ põt accipi duobus modis.vno modo pro habitatiõe:& tunc licet quis sortiatur originẽ, põt tamen nõ sortiri domiciliũ.hoc est habitationẽ nõ habere.Alio modo põt assumi domiciliũ ꝓ quodã iure cõueniẽdi,& munera subeũdi:& isto modo verũ dicit gl.qui habet originẽ,habet domiciliũ.Et secundũ hoc remanet cõtrariũ:quia nullus videť,qui nõ habeat domiciliũ ratiõe originis.
b dicit gl.hoc põt cõtingere:quia terra vnde oriũdus est,casmate periit:[b] vel est capta,vt Troia:vt.l.cũ loca.s.de reli.Vel passa est aratrũ:vt.l.si vsufru.s.qui.mo.vsufruc.amit.vel oẽs recesserũt.& sic facta est inhabitabilis:vt.l.iij.in princi.s.de colli.illi.vel ꝑ priuilegiũ desinit esse ciuis:vt.s.e.l.filij.§.
2 senatores.ita dicit gl.¶ Sed in eo,† qđ gl.dicit de ciuitate capta:intellige, si est capta ab hostibus populi Romani:vel à Saracenis:quia tunc perdiť oẽ beneficiũ ciuilitatis illius ciuitatis:sec⁹ si vna ciuitas capiať ab alia:vt.l.si qs ingenuam.§.fi.s.de capti.& quod no.in.l.hostes.e.tit.¶ Item intellige,q̃n ciuitas capta est cum toto territorio.Si enim aliquam partẽ ciuitatis, vel territorij retineret,in eo retineret ius ciuilitatis.arg.C.de iure emphy.l.j.& s.de acqui.poss.l.quòd meo.§.fi.Ius enim ciuilitatis nõ est propriũ ciuitatis,sed totius territorij:vt.j.eo.l.qui ex vico.& de verbo.sign.l.pupillus.§.
3 territoriũ.¶ † Itẽ, ꝙ dicitur de ciuitate,q̃ casmate periit.eodẽ modo intel-
4 ligo,quòd periit ciuitas cum territorio.¶ † Itẽ,qđ diciť de ciuitate,quæ passa est aratrũ,vel quãdo oẽs recesserũt:scilicet de ciuitate & territorio.Si eñi recesserũt de vno loco,& iuerũt ad aliũ locũ eiusdẽ territorij,eadẽ ciuilitas diciť & eadẽ ciuitas ꝑ ea,quę dicta sunt.s.qa ciuitas respicit vniformiter totũ territoriũ.Istud cõtingit in marchia in ciuitate callij,q̃ fuit destructa in vno loco,& reposita in alio eiusdẽ territorij.Pro hoc facit.s.de aqua quoti.l.hoc iure.§.si aquã.Sed si recesserũt de vno loco,& postea trãstulerunt se in locũ alterius territorij:tũc illa ciuitas esse desinit.& ita loquiť hic gl.Pro hoc facit,qđ no.ꝑ Inn.extra.de verb.sign.c.abbate.in fi.¶ Vltimò
5 dicit gl.† ꝙ ꝑ priuilegiũ esse desinit.Eodem modo dico,si per pœnã.Nã puto, ꝙ si aliqua ciuitas ꝑ sententiã principis sit priuata omni iurisdictione & ciuilitate, ꝙ ipso iure perdit:sicut dicimus in priuato cõdẽnato:vt.l.qđ ad statũ.&.l.qui vltimo.s.de pœnis.Et ideò dico, ꝙ ciuitates Tusciæ, quę fuerũt cõdẽnatę ꝑ Imperatorẽ Henricũ,& priuatę oĩ bñficio & priuilegio & ciuilitate,passę fuerũt tũc capitis diminutionẽ,& amiserũt tunc vsumfructũ,si quẽ habeãt:& ciues illarũ ciuitatũ desierũt esse ciues.licet ꝓpter potẽtiã illarũ ciuitatũ fieri nõ possit executio.& dicanť vagabundi:& possunt vbique cõueniri.dic vt not.s.de dam.infec.l.iiij.§.prætor.ver. ꝙ si nec habitationem.vbi est glossella contraria huic glo.& illam approbat Richar.licet alij voluerint seruare contrarium.

Domicilium. Hunc.§.examina,vt glo.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio iurisdictionis in magistratum,non potest fieri,nisi in eadem specie.*

a ¶ Ea quæ.§.magistratibus.quilibet magistratus.dlxi post Barto.in.d.l fina.hic alleg.
b ¶ Casmate periit.quõ quis possit perdere domicilium & ciuitatẽ,adde ꝙ bãnitus ad sui incommodũ nõ pdit domiciliũ.l.ad cognitionẽ.quibus ex cau.in pos.ea.&.l.papinianus exuli.de mino.& not.in.l.adul.in prin.s.de adul.Tu vide Bar.in.l.fi.s.de lega.& Ang.in.q. Bono.in.ij.q.& quædixi post Bart in.l.isq reus.in.ij.col.s.de publ.iud.& quod not. Bart.in.l.damni.§.dãni.ff.de damno infecto.

LEX XXVIII.

Inter conuenientes.¶ Quæro vtrum magistratus possit prorogare iurisdictionẽ.vt possit cognoscere de causis meri & misti imperij? Respõdeo nõ.
1 Nã prorogatio† debet fieri in his,quę sunt eiusdem speciei.vnde si habet iurisdictionẽ in causis pecuniarijs vsq ad certã quantitatẽ in causis pecuniarijs po-
c terit prorogari,[c] nõ in causis meri & misti imperij, quę est alterius iurisdictiõis.Sed si habet iurisdictionem in causis misti imperij:tunc in causis misti imperij poterit fieri prorogatio.Et idem puto in eo, qui habet iurisdictionẽ meri imperij,vt possit fieri prorogatio in causis meri imperij.quod dic,vt.l.j.& ij.s.de iudi.& per doc.in.l.si qui ex consensu.C.de epis.audi. LEX XXIX.

Incola.¶ Nota istam.l. Oppo. de l.assumptio.s.eod.dicvt ibi dixi Bar. LEX XXX.

d Vi ex vico.[d] Hanc legẽ dimitto nũc,legam aliãs.

LEX XXXI.

n Ihil est. Dic de hoc,vt videbitis infra eodẽ.l.de iure.in principio.

SVMMARIVM.

1 *Roma ideò dicitur communis patria:quia quilibet ibi potest conuenir i,& quilibet de imperio Romano est ibi ciuis.*

LEX XXXIII.

1 Roma.¶ Quęro, ad qđ dicať cõis patria Roma?† Rñ.qa qlibet potest ibi cõueniri.vt gl.dicit.Prętereà q̃libet de imperio Ron.ano est ibi ciuis:vt not.C.de inco.l. ciues.&.l. hostes.s. de capti. Facit quod dicit.s.eod.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Incolatui quis renũtiare nõ põt postquã collecta est imposita,sed quãtũ ad munera merè personalia sic.& nu.2.*
3 *Allibrari qui se procurat, & æstimari in loco, quando possit recedere?*
4 *Incola,quòd nõ teneatur ad collectã pro debito cõtracto in communitate ante, quàm ibi contraheret incolatum.*
Incola,quando uideatur destinatus muneribus iam contracto debito,uel iam denuntiato consulibus.
5 *Municeps, qui post collectã impositã est effectus cõuersus alicuius monasterij:an teneatur ad collectã:quòd sic.*
6 *Transiẽs de una uilla ad aliã,tenetur ad collectas impositas in prima uilla,qua recessit.*

LEX XXXIIII.

e Incola.[e] ¶ Ista est bona.l. mul-
1 tum no.† postꝗ est iam imposita collecta,nõ potest quis renunciare incolatui, nisi soluat.h.d. ¶ Quæro,qualiter dicatur quis muneribus destinat⁹? dicit glossa, per impositionẽ:vt quia erat iam imposita collecta,nam & ante potest liberè recedere: vt.l.ni-
2 hil.s.eodem. ¶ † Quæro, quid si fecerit se allibrari & æstimari in loco: an possit inde recedere?& videť quòd nõ.dicit gl. in.l.fi.in prin. C. peræquatorib⁹. li.xj.Sed certè gl.debet dicere de cẽ.& cẽsi.& peræquatoribus.Istud quod dicit glo. est verum in illis oneribus,quæ iniunguntur personæ pro rebus quæ
f assignantur in æstimo.[f] Nam nõ potest renuntia-
g re,nisi fortè illas res venderet & faceret[g] alteri idoneo:secus res ipsas assignari in æstimum non sufficeret, si aliò te transferres. & ita no. se quitur Bal. in auť. sed & periculũ.si ne censu vel reliq. Roman. idem in l.si publicanus & adde qđ no.Spec. in ti.de cle.cõiug. §.j.ver. ad hui⁹.& adde quod not. Ro.in.l.is cum quo.in princi.s.de aqua plu.arcen.

c ¶ Inter conueniẽtes. poterit prorogari. Adde Bald. in.l.testamẽta. C. de testa.& Bal.in l.j.s.de iudi.& Baldus,in.l. cum Papinia.aliqui habẽt in.l.nemo. in ver. sed oppo. contra. & adde Bald. in.l. repetita.C.de episco.& cler. & in.l. certa ratione.C.q̃n prouo. & moder. in.d.l.j.s.de iudic.

POMATES.

d ¶ Qui ex vico. an autem recogni to vico, videatur & recognitum territoriũ,vide Old. cõsi. cxxj.ẽt vide ad hãc.l. Barbati. cõ.iij.co.vij.vo.j.

e ¶ Incola. Vide Bar. in proposito huius.l.in.l.ij.j.de verb.sig.aliter per Bar. in.l. si finita. §.ex hoc edicto.s. de dã. infe. & hoc pro collecta & oneribus. Quidaũt de exẽptis ab his, vide sing. dictum Angel. in.l.j.§. si qs tutor.s. q̃n appel.vbi per Mod.

f ¶ In æstimo.not. quòd si fecisti res tuas describi i ęstimo: nisi alteri idoneo:

g ¶ Et faceret. not.ad liberationẽ rei,de aqua qs debet soluere gabellã:& si contingeret rẽ alienatã esse,in estimo deberet tantũ vna collecta solui,nõ duæ sicut pro vno cõtractu nõ debẽt solui duæ gabellæ:vt no.gl. in.l.honorẽ sustinẽti.j.de mu.& ho. Et emptore nõ soluẽte, tenebiť vẽditor pro futuro,ex quo res est in suo æstimo scripta.ar.gl.in.l.inter debitorẽ.ff. de pac.Adde gl.in.l.j.C.de mul.& in quo loco.& in.l.j.C.de imp.luc.descri. li.xj.& firmat Bal.in.l.j.s.qđ cuiusq vni.no. in.ij.q. Et quid si non est ascripta in æstimo emptoris? vide Bal.in.l.si negotiũ.C.de neg.gest.

a ¶ Quærit gloſſ. & per id quod dicitur in hoc ver. dicitur, ꝙ ſi contingeret aliquos tempore collectæ eſſe de vniuerſitate, ſed non fuiſſe tẽpore contractæ obligationis, propter quam imponitur collecta: ꝙ tunc nõ teneantur, l. prouidendum. hic alleg. ibi Bar. & Specu. in ti. de cenſi. §. j. verſi. quid ſi aliquis ruſticus. & Bal. in. l. j. quod cuiuſq; vniuer. no. in. ij. q. firmant hoc: niſi contingeret iſtum de nouo venientem ſuccedere in locũ alicuius de vniuerſitate: puta, quia res illius emiſſet: qa tunc teneretur ad onera præterita & futura. l. murilegulorum. C. de muril. libr. x. bene facit quod habetur in l. apud Iul. §. ſi hæres. de legat. j. & in. l. cũ poſſeſſor. j. de cenſi. Si autẽ forent aliq de vniuerſitate tempore contractę obligationis, & tẽpore collectę receſſerant: receſſus non liberat recedentes à collectis ratione præcedentis obligationis. & qđ dicitur in glo. hic ſequitur Spec. in dicto. §. j. ver. quid ſi ruſticus. & Bal. in. d. l. in. iiij. qõ. Ad ꝙ vide, quod tetigit Bald. in. l. fi. C. de cẽſi. & cẽſi. & Io. An. in dicto. §. j. in addi.

¶ Et quid ſi bona tempore ſtatuti collectantis pro cẽſu ſunt laicorũ, poſteà transferuntur ad eccleſiam? dic quòd trãſeunt cum onere, quo tenebantur. ca. j. de immuni. eccleſi. xviij. qõ. j. c. iuſtas. c. j. de immuni. eccle. in. vj. l. iij. C. de exacto. tribut. ca. ſi damnũ. xj. q. j. xxiij. q. c. ſi tributũ, facit. l. oẽs. C. ſine cenſu, vel reli. de quo p Archidia. & Ioã. an. in dicto. c. j. de immunita. eccle. lib. vj. & Bal. in. l. reſcripto. ĩ. §. ſciẽdum. de muner. & hono. & Bal. in l. placet. C. de ſacroſan. eccle. & in l. neminem. eo. ti. & in auth. itẽ nulla cõmunitas. C. de epiſ. & clericis. Quid de eo, qui emit poſſeſsionem ab eo, qui nunq; ſoluit collectas: an proſit emptori? vide Io. An. in Spe. de cenſi. §. nunc dicendum. in. iij. col. & Bart. in. l. lici. in fi. ſ. de publi. & Spe. in ti. de immu. eccle. in fi.

b ¶ Item quæro. Adde q̃ dixi poſt Bar. in. l. is cum quo. ſ. de aqua plu. arcẽ. facit quod no. Bart. in. l. iiij. §. actor. de re iudicata. & vide Bart. in. l. quidã. & l. qui derelicta. C. de decurio. lib. x. & gloſſ. in aut. de manda. prin. §. ſed etiam ſuſcipientes.

¶ Quid ſi collecta impoſita eſt rebus forenſis, qui effectus eſt ciuis, vel econtrà: an teneatur? vide Bal. in. l. penul. in fin. C. de fideicommiſ. & vide Specu. in tit. de cenſi. §. j.

neo ad ſoluendum collectas, poni in æſtimo. argu. l.
3 ij. & aut. ibi poſitę. C. ſine cenſu, vel reli. Quãtũ † verò ad munera merè perſonalia, poteſt incolatui renũ
tiare, quando vult: vt. l. nihil. ſ. eod. Et hoc videtur
4 velle gl. j. eo. l. de iure. in prin. ¶ † Quęrit glo.[a] quid
a ſi erat iam cõtractum debitũ, vel iam denuntiatum
conſulibus illius terræ: an per hoc videatur incola
muneribus deſtinatus? glo. dicit in princip. quando
debitum erat contractum: videtur deſtinatus oneribus: hoc eſt collectis, quæ imponunt̃ pro illo debito. Sicut enim partem rerum ſuarum recipit: ita &
onus pro parte ſua ſubibit: vt. l. j. in fin. ſ. de colle. illi.
Ita dicit glo. hîc. An ille, qui reddit, debeat habere
partem rerum, quæ erant in communitate? dicã in. l.
j. ſ. de colle. illi. Tamen quantũ ad propoſitum, puto glo. dicere veritatem. Sufficit enim, ꝙ cauſa, propter quam collecta imponitur, habuerit originem
eo tempore, quo ille erat in illa communitate ſiue ſocietate: vt. l. ſi vnus ex ſocijs. in princi. ſ. pro ſo. puto
tamen, quòd ſi debitum erit contractum in cõmunitate ante, q̃ ille ibi cõtraheret incolatũ, non tenet̃ ſoluere collectam, quæ imponeret̃ ꝓ illo debito. & ita
tenet Dy. & alleg. C. de decur. l. prouidendum. li. x.
Ego alleg. C. vt nullus ex vica. alie. pro debi. tene. l. j.
lib. xj. ¶ Circa ſecundum, quãdo denuntiatum erat
cõſulibus illius terræ: qđ fit qñ ciuitas maior imponit collectam, & denuntiat conſulibus comitatus, vt
eam ſoluant: tunc dicit gl. idẽ, ꝙ videtur deſtinatus:
& nõ põt recedere, niſi ſoluat: qa ei impoſita vr̃. arg.
b ſ. eo. l. municeps. ¶ † Item quæro,[b] quid ſi † aliquis
5 municeps poſt collectam impoſitam fiat conuerſus
alicuius monaſterij. videtur, quòd non ſit idem: imo
ſit liber ab omnibus oneribus: quia perijt perſona: &
eius res, arg. ſ. pro ſocio. l. verum. §. fi. Econtrà videtur, ꝙ ſit idem, & quòd poſsit monaſterium cõueniri reuocatoria: vt. ſ. quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. gl. non determinat. Dyn. tenet iſtud vltimum.
Quidã verò dicũt contrariũ, quaſi in conuerſo non
præſumatur fraus, ſicut nec in moriẽte: vt. l. ex hoc
edicto. §. ſed hæredem. ſ. de ali. iu. mu. cau. fac. Puto
Dy. verũ dicere: quia etiã in cõuerſo p̃ſumitur fraus:
vt. l. qui ſub prætextu. C. de ſac. ſanc. eccl. Nec ob. d.
l. hoc edicto. §. ſed hęredẽ. quia ibi loquit̃ in moriẽte
6 in quo nulla præſumit̃ fraus. Et p̃dicta † tene menti,
ꝓpter eos, qui quotidie recedunt de vna villa, & trãſferunt ſe in aliam villam: vel efficiuntur conuerſi.

SVMMARIVM.

1 *Exercens actum alteri mandatum ſub certo ſalario, ſalariũ petere poteſt, & actione preſcriptis uerbis. & nu. 2.*

3 *Literas ei non reddens, cuius mandatum reſtituendi ſuſceperat, incidit in crimen falſi.*

4 *Nomen alterius abradens & apponens ſuum, committit crimen falſi.*

5 *Tutor, qui fecit ſibi relinqui in teſtamento illud, quod teſtator erat pupillo relicturus, tenetur pupillo ad duplum. & idem in quolibet alio.*

LEX XXXVI.

c Titio.[c] ¶ Qui exercet † actum alteri
1 mandatum ſub certo ſalario, ſalarium petere põt. h. d. no. eſt lex. iſta. Et
formantur hîc tres quæſtiones: & ſolùm
reſpondetur ad primam, vt vides. ¶ Ad iſtam. l. op.
ex dolo ſuo nemo debet conſequi actionẽ. vt. l. itaq;
fullo. ſ. de fur. Gl. reſpondet, ꝙ non lucrat̃: quia illud
viaticum tenetur reſtituere illi Titio, cui in veritate
mittebatur. quod an ſit verum. j. dicam. Sed iſta ſol.
nõ eſt bona: quia cõtrariũ dicit, ꝙ quis in ſua improbitate nõ debet cõſequi actionẽ. ſed hîc cõſequitur:
ſed nõ in effectu, ſecundum gl. Dic ergo, ꝙ iſte non
conſequitur ex ſua improbitate actionem. Nam in
eo, ex quo oritur actio, non deliquit: ſed in alio ſic:
vt. j. oſtendam. & dixi in. l. itaq; fullo. ¶ Et ꝓ huius
declaratiõe eſt videndum, qua actione ipſe petat viaticum ſuũ. Dicunt quidã, ꝙ petet actione ex locato
contracto per illas literas. Eſt enim contractus, qui
epiſtola contrahitur: vt l. cõſenſu. ſ. de actio. & obli.
Nec ob. ſi dicis, iſta epiſtola non fuit deſtinata Lucio, ſed alteri. ſ. Titio. quia debes intelligere, quòd
ibi nomen propriũ nõ fuit expreſſum tanquã ſignificatiuũ certæ perſonæ: ſed magis exprimebat̃, vt ſignificaret eũ, q illud officiũ impleret. arg. ſ. de verb.
obli. l. eũ: qui ita. §. te & Titiũ. ſ. de pac. l. tale pactũ.
§. fi. facit. l. cũ poſt. §. j. ſ. de admi. tut. & hoc videtur
tenere Iac. de Are. quod nõ placet. Nam dicitur hic
in tex. colluſione facta. ſed ſi prędicta ſo. eſſet vera,
nulla fuiſſet colluſio. Præterea hic mandabatur certæ perſonę certum officiũ: ergo videtur electa eius
2 induſtria: vt. l. inter artifices. ſ. de ſol. Dicendũ † eſt
ergo, ꝙ hîc petatur ſalarium actione pręſcriptis verbis, ſeu in factũ. Cũ enim alteri mãdaretur illud officiũ cõſtituto certo ſalario, æquum eſt huic implenti, ꝙ tale ſalariũ detur. quod eſt notãdũ: qa ſic de facto põt cõtingere. Facit ad hoc. C. de re. permu. l. j. facit etiã. C. lo. l. excepto. & qđ ibi no. & de agri. & cẽſi. l. dñi prædiorũ. li. xj. & qđ ibi no. Et ſecũdũ hoc
apparet, ꝙ iſte nõ deliquit in illo actu, ex quo actio
oritur. ſ. in porrigẽdo decretũ Principi, ſed deliquit
in alio. l. in colludendo. ¶ Secundò opp. & videtur
quòd Titius prius poſsit petere ſalariũ: vt. ſ. de neg.
ge. l. ſi pupilli. §. ſi quis pecuniã. Solu. aut qs recipit
pecuniã pro ſorte ſimpliciter. & habet locũ. l. cõtraria. Aut recipit pecuniam perferendã alicui ratione
oneris ſubeundi: & tunc non poteſt petere pecuniã,
niſi onus ſubeat: vt hic. argu. ſ. de ali. & ciba. leg. l. liberis. §. ab hæredibus. ¶ Item opp. & videtur quòd
Titius poſsit petere pecuniam: cum per eũ non ſteterit, quominus impleret officium: vt. l. ab adminiſtratione. C. de leg. Sol. aliud in vltimis voluntatibus, vt ibi: aliud in cõtractibus: vt hic. qđ plenè dic:
vt. l. ſi vno. §. item cum quidã. ſ. loca. ſcilicet qñ non
remanet per eum, quid iuris ſit. ¶ Venio ad ſecun-
3 dam † quęſtionẽ. & quęro in qđ delictũ incidit is, q
nõ reſtituit literas ei, cui reſtituere mandatum ſuſceperat? Iſta quæſtio non ſoluitur hîc in text. nec in
gloſſ. dicunt quidam, ꝙ incidit in crimen ſtelliona-
d tus. Ego puto, qđ incidat in crimen falſi:[d] quia literas alteri pandit & manifeſtauit. vt. l. j. §. is qui depoſita. ſ. de fal. & ſ. de pœnis. l. ſi qs aliquid. §. qui viui.
4 & §. ſeq. ¶ Venio † ad tertiam quæſtionem, & quæ-
e ro in quod delictum incidat, qui abraſit nomẽ[e] alterius, & poſuit nomen ſuum? reſpondeo, cõmittit crimen falſi: vt. l. j. §. qui in rõnibus. ſ. de fal. ¶ Quæro
vtrum iſte ſic abradens, teneatur illi Titio, cui mittebatur? glo. dicit ꝙ ſic: vt. l. q nomine. ſ. de fal. ¶ Aduerte: fateor ꝙ ei tenet̃ actione in factũ deſcendente
ex crimine falſi: non vt petat illam pecuniam, taq; ſalariũ: ſed vt petat ſuum intereſſe: quod põt eſſe plus
5 vel minus: vt. d. l. qui nomine. ¶ Vltimò gl. inducit
iſtam. l. in arg. ad. q. ſi tutor fecit ſibi relinqui in teſtamento illud, quod teſtator pupillo volebat relinquere: quod nõ teneatur reddere pupillo. de hoc habes gloſ. in contrariũ. ſ. de le. ij. l. Lucius. §. Sempronia. Dy. ſoluit, ꝙ tenetur ad duplum eius, quod pupillo teſtator relicturus erat. & idẽ eſſet in quolibet
alio: vt in aut. vt nul. iud. §. & hoc peruenit. & idẽ tenebat do. Old. Tu dic de hoc aliquantulũ latius: vt

POMATES.

c ¶ Titio. ad iſtam l. vide oĩno Bald. in. c. ex parte decani. col. ij. ad fin. de reſcrip.

c ¶ Titio. nota in hac. l. quod hic eſt tex. quòd ex falſo officio, quis conſequitur ſalariũ. & eſt ſingu. caſus ſecundum Baldum in. l. non dubium. in. xij. colũna. C. de legibus. & ibi etiam vide Barto. in verſi. oppo. de. l. Titius. in gloſſ. mag. iuxta principium. Quid autẽ de creditore, an teneatur ponere rẽ pignoratã ad ſuũ æſtimũ? Bal. dicit quòd nõ in. l. cum notiſsimi. in. iiij. columna. C. de preſcriptio. xxx. anno. Et quid ſi collecta impoſita eſt vel æſtimũ eſt factum, cum hoc, ꝙ debeat ſolui ſingulo anno tãtùm: & poſtea bona decreſcũt. vide Gul. & alios ĩ. l. id qđ. j. ſ. de conſtit. pecu. & adde ad materiam Bart. in. l. prima. §. ſi coheredem meum. ad legem Falci. adde quod Bal. in cõſi. factum tale eſt, quidam laicus dixit quòd ſi clericus ſucceſsit laico cogitur ad collectas impoſitas præteritas ſoluendas, non ad imponẽdas per no. hic. & in. l. fina. §. ad huiuſmodi. demuneri. & honor. & in. l. falſa. §. ſed & fi. ſ. de condi. & demonſtratio. & vide ſuprà dicta in hac col. & adde q̃ dixi poſt Imo. in. l. apud Iulia. §. ſi hæres. de leg. j. circa iſtam gloſſ.

d ¶ Crimen falſi. no. quòd nõ reſtituẽs literas committit falſum. Ad de quod no. Bar. in. l. ij. C. de fal, & vide uo. in. l. ſi quis in graui. §. ſi tabulis. ad ſillania. Alex.

e ¶ Abraſit nomen. Qui abradit nomẽ alterius & ponit ſuum, incidit in crimen falſi. & dicit Bal. per iſtum tex. in rub. de fide inſt. in. xix. colũ. ꝙ qui falſat literas priuatas alterius: punitur.

not. per

a ¶ Titius.valet pactũ.No.quòd valet pactum de vendendo pignora,nulla monitione facta.Adde gl.& Bal.in.l.creditor.la.ij.C.de distra.pig.& in.l. fi.C.de iure do.impe.per Bal.per illum tex.& plenè in.l.si conuenerit.de pigno.actio.vbi vide Bar.& Pau.de ca.

b ¶ Mirabili glo.no.ad intellectum huius gl.Aduerte.quia Bart.in.l.quidã consulebant.§.de re iudi.& in.l.si quis ex aliena.de iudi.sequitur istã glo.sing.& in.l.ij.§.si qs in ius vo.vi detur etiã idẽ te nere.Tamẽ cõclu dit cõsuetudinem seruandã.& ideo dic,ꝙ in practica seruat̃ cõtra istam gloss.& hoc tenet Ros.in libellis,ꝑ rationes suas.& Iacob.& Petr. quos oẽs refert Bart.i.d.l.ij.& fa. cit qđ habet̃ in.c. sup literis.de re. scrip.& i.l.j.&.ij. C.de sportu.cõiũ cta,d.l.siqsexalie na.& i.c.statutũ. de rescri.& in cle. qa sæpe.de elect. & no.doct.ĩ.d.l.q dã.Et per hoc di cũt doct.maximè in.d.l.ij.ꝙ quãdo est cõtentio inter dominũ & vasal. lũ:certè hoc casu, quia ipse domin⁹ videtur certarede proprio commo do:nõ poterit co. gnoscere de cau. sa.c.cęterũ.de iu. di.& ibi ꝑ Imo. Et ideo tũc pares curię debebũt de cã cognoscere.c. j.de controuer. feud.apud pares termi.capi.j.& an apud iudi.vel curia.domi.& ca. imperialẽ.§.pe. nulti.de ꝑhi.feu. alie.ꝑ Federi.ibi latissimè ꝑ Bal.& hoc fortè verum, quãdo dominus feudi recognosce ret superiorẽ,sed si nõ cognosceret tunc ipse idẽ pos. set iudicare.l.pro ximè.§.de his,q̃ in testa.delen.Ad quod vide, quod no.in.l.j.& quod not.per Cy.C.arbi.tute.l.quicquid.vbi gloss.tangit istam quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de uendendo pignore,nulla notificatione præcedente,ualet.*

Titius.

¶ Si sequentes officiales approbant nomẽ cõtractũ à præcedentibus,præ cedentes à periculo liberant̃:secus si non approbaue rint.h.d.¶ No.casum,ꝙ valet† pactũ [a] de vendendo pignore,nulla notificatione præcedente.

SVMMARIVM.

1 *Iudex nõ potest cognoscere de incompetentia, quando ipsi aliquid applicetur.*

2 *Incolatus, quando nuda uoluntate:& quando facto opus sit,ut possit mutari?*

Forensis,qui in loco habet mercantias,quando possit ibi conueniri.

Incolatum sortitur quis in loco,ubi habet maiorem partem fortunarum suarum.

3 *Contentio ubi est cum aliqua ciuitate de aliqua uniuersitate, uel de homine singulari: apud quem erit cognitio?*

LEX XXXVII.

Eiure.

¶ Istud principiũ legis̃ duobus modis.vno modo secũdum Dy.alio modo secundũ Ia.de Are.& Oldra.Secũdũ lec.Dy.diuido sic.Primo loquitur qñ ciuitas vẽdicabat aliquẽ in suũ ciuẽ: & intelligas aliquẽ singularẽ,vel vniuersitatẽ alicuius villę.Secũdò loquis̃ qñ aliquis negat se esse ciuẽ, vel incolam alicuius ciuitatis.Secunda ibi:cũ tamen. in tex.ibi ꝑsidũ.quibus subest vtraꝗ ciuitas,quæ eũ ad munera vocat.& hoc secundũ Dy.Sed secũdum Iac.de Are.legitur aliter.quia primò loquitur,quãdo est cõtentio inter duas ciuitates,quę sunt sub diuersis pręsidibus:qa tũc vterꝗ præses simul cognoscit:vt hic in tex.dũ dicit,pręsidũ prouinciarum,in plurali.Hoc probatur extra de rescri.c.pastoralis. &.c.cũ contingat.¶ Secũdò loquitur,quãdo est cõtẽtio inter priuatũ & rempubli.& hoc secundũ Iac. de Are.& Old.Credo,ꝙ vtraꝗ lec.sit bona.¶ Op. ꝙ nemo debeat esse iudex in cã ꝓpria:vt.C.ne quis in sua cau.l.j.Solu.dicit gl.hic ad præsidẽ nullũ pecu niariũ cõmodũ pertinet:& ideo si ad eũ spectaret cõ modũ:quia deberet habere commodũ,ipse sup hoc cognoscere nõ posset.¶ Vide gl.super verbo prouinciæ.† Ex hac mirabili gl.[b] no.ꝙ qñ iudici applicatur decimũ,ꝙ ipse non potest cognoscere,an ipse sit iudex cõpetens:sed debebit cognoscere alius.& sic debet determinari.l.si qs ex aliena.§.de iudi.& ꝙ no.in.l.ij.§.si quis in ius vo.nõ ie.¶ Secũdò† opp. ꝙ sup incolatũ nõ possit esse cõtentio:cũ possit mutari libera volũtate:vt.§.eo.l.nihil.Sol.dicit gl.quidã est incolatus,q cõstituitur sola volũtate:& ille põt nuda volũtate mutari.Quidã incolatus cõstituitur: ideò,quia habet maiorẽ partẽ fortunarũ suarũ:vt.l. ciues.C.de inco.& no.in.l.heres absens.§.de iudi.Et hoc nõ potest mutari nuda volũtate:sed opus est facto:vt.l.domiciliũ.§.eo.quod no.quia per hoc vidi semel quendã forensem cõuentũ pro quibusdã mer cantiis,quas habebat in ciuitate.Opponebant quòd non debebat ibi conueniri:cũ ibi nõ sortiebatur forum.Respõdebat quidã solennis aduocatus,imo sortitur:quia hic habet maiorẽ partem fortunarũ suarũ.Cõstat enim,ꝙ hîc habet istas mercantias,nec cõ stat,ꝙ alibi habeat alias,seu aliud domiciliũ:ergo est incola.Et fortè nõ malè dicebat,nisi probaretur alibi habere aliud:vel nisi ꝓbaret,ꝙ alias mercãtias habebat,tanꝗ transiens,nõ tanꝗ ibi requiescens.arg. l.eius.§.Celsus.§.eo.vbi solue,ꝙ hic dicitur de iure incolarũ.i.ciuiũ.Ponitur enim quãdoꝗ impropriè: vt.j.eo.l.Imperatores.§.item rescripserunt mulierẽ: & ibi dicam.¶ 3 †Quæro,quãdo est contentio cũ ali qua ciuitate,apud quem debeat agitari causa?Respõ deo,aut est cõtentio inter duas ciuitates,quę vẽdicãt tertium singularem hominẽ,vel vniuersitatẽ:aut inter illum,qui vendicatur & vendicantem.Primo casu,aut vtraꝗ ciuitas subest eidem præsidi:& ille erit iudex:vt hic not.in prima gl.Aut subsunt sub diuersis præsidibus:& tũc aut vna ciuitas est in possessione,alia nõ:aut neutra possidet.Primo casu,est iudex præses illius ciuitatis,q̃ possidet,quę sustinet locum rei:vt.l.ij.C.vbi in rem acti.Si verò neutra possidet: tũc vterꝗ præses simul cognoscet,vt hic in prin.& extra de rescrip.c.pastoralis.&.c.cũ contingat.Si verò est contentio inter ciuitatẽ & eũ,qui dicis̃ ciuis: tunc aut ille negat se ciuẽ,& agit coram præside,cui subest ciuitas,cuius negat se ciuem:vt hic.ij.respon. Aut ciuitas eum vẽdicat:& tunc erat in quasi possessione illius incolatus:& tunc erit iudex præses illius ciuitatis,quæ vendicat.vt.C.vbi quis de curiali vel cohort.l.j.& quasi per totum titu.Si verò non est in quasi possessiõe:& tũc vendicabit eum coram pręside illo,cui subesse se dicit.quia actor sequitur forũ rei:vt.l.iuris ordinẽ.C.de iurisd.om.iudi.Si verò dubitatur,vtrũ sit in quasi possessione,vel non:cognoscetur summatim coram iudice,sub quo nunc est:& sic remittetur:vt.C.vbi causa status.l.j.

Libertos.

¶ Not.libertos in duobus locis subire onera.s.in loco originis patroni:& in loco domicilij patroni.Adde tertiũ,scilicet in loco domicilij patroni:vt.l.assumptio.in fin.§.eo.& &.l.filij libertorum in prin.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non legitimum,quo ad duo habetur pro legitimo.*

Mulieres.

¶ Quæro vtrũ matrimonium nõ legitimũ habeatur pro legi 1 timo†quo ad aliquid:gl.hic dicit:quòd quo ad duo: scilicet quia committitur adulterium.¶ Item quia patrijus occidendi datur.quod fortè non est verum: vt dixi in.l.marito.§.fi.§.de adul.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento præstando intelligitur excepta authoritas superioris.*

LEX XXXVIII.

Imperatores.

[c] ¶ Nota ꝙ in iuramento intelligitur excepta authoritas superio1 ris.† Non enim valet iuramentum,quo quis iurat non facere,quod superiores præcipiunt.

Item rescripserunt.

¶ Hic habeo tracta.

[Left marginal gloss b, continued:] ibi dixi.C.ne quis in sua causa.Et adde quod Bal.in dict.c.j.an apud iudi. vel curia.dixit quòd dum gloss.ista vult iudicem repelli,non solum propter ipsius interesse totale:sed etiam propter interesse particulare bursale ipsius:dixit caue:quia ibi loquitur,quãdo est dubium de iurisdictione: sed quando est certum,non repellitur ordinarius propter commodavel incommoda contractus,vel delicti:vt.§.de iurisdictio.omnium iudicum.l. qui iurisdictioni.Sed quando est dubium de iurisdictione,non potest in casu dubij pronũtiare se iudicem.& ita intelligitur hîc not.per gl.secundũ Bal.& vide gl.no.in.c.statutũ.§.sancimus.quę incipit,pro aduocatis.& illam no.de rescrip.in.vj.& omnino in materia huius gloss.vide no.Innocen.in.c.verum.de foro competenti.Adde omnino Bal.in.c.j.apud quem vel quos.& ibi etiam per eum:nunquid ea,quę tangunt beneficium Principis possunt per alium,quàm per Principem expediri.de quo.in.c.cum venissent.de iudic.in nouella.Et hanc glo.sequitur dominus Antonius. in d.c.cæterum.de iudic.sed Imo.ibi dicit,quòd hæc glo.singu.non est sine dubio,saltem quando paruum esset commodum sportularum,cum illud veniat in consequentiam.& sic non debet extendi.arg.l.j.§.de autho.tut. & præsertim,quia ꝓpter commodũ non præsumũt in duci ad iudicandum contra ius.c. & si questiões.de simo.& adde qđ dominus Floren. in capitulo,pastoralis.de rescrip.in princi.tenet hanc glossam, licet Imo.in.l.qdã con sulebant.de re iudica.eam reprobet per.§.ne autem.in auť.de iudi.sed domi.Anto.in capitulo super literis.de rescriptis.dicit ad istam gloss.quòd multum debet cõsiderari quantitas sportularũ,an esset valde magna, an verò parua.& etiã iudex.an esset talis persona, quæ verisimiliter non moueret̃ pro pter tale commodum.capitulo statutum.de rescriptis.in sexto.& sequit̃ Imo.in dicta.l.quidam.in xxvj.colũna.& vide oino Bald.in l.tertia.§.si quis in ius uoc.von ierit.& ibi per Bartol.& illud tene. & contra istã gl. tenet Ioan.an.in additio.Specu.in titu.de accusa.§. j.versi.item generaliter.

¶ Potes dicere, ꝙ si quæstio vertitur inter partes simul concordes, ex parte vna,& iu dicem ex alia:opinio seruetur gloss. hic.& etiam sentit gloss.not.in capitulo statutum. in versic.copiam. de rescrip.in.vj.secus,si inter partes tantùm.& Imo. in.d.l.quidam.in.xxiij.col.& ibi Bal.Item limita,nisi expressè videretur iudex suspectus in hoc articulo,seu incidenti:vt patet ex nota.per Imo.in d.l.quidam.in.xij.colum.in fi.Ange.& Bald.ibi.& idem sentit glo.in.l.ij. & ibi sequitur Barto.§.si quis in ius voca.non ierit.& ibi Paul.de castr.& Angel.in.l.j.C.ne quis in sua causa.& vide quod not.Bartol.in.l.præscriptione.in.iiij.colum.ad fi.C.si contra ius,vel vti.publi.& in.l.ij.§.si quis in ius voc.non ierit.

c ¶ Imperatores. In iuramento intelligitur excepta persona superioris & eius authoritas.& nota quòd in hoc authoritas patris,vel episcopi dicitur superioris:vt innuit in pulchra quæstione post Federic.de senis.in capitulo cum contingat.de iureiurand.& latè Ioan.Andreas, in regula,in malis.

re aliqua. Hic videtur, quòd prius conueniãtur prin.
cipales,q̃ fideiussores. Contra in.l iure nostro.C.de
fideiuss.dicit gloss.subaudi maximè. Tu dic,hic spe.
ciale:vt.l.iiij.§.fi.& ibi not.j.de admi.rerum ad ciui
ta.pertinen.

SVMMARIVM.

1 *Mulier desponsata per uerba de præsenti,licet non tradu. cta,mutat domicilium.*
2 *Concubina non mutat domicilium nisi quando se transfert cum maiori parte fortunarum suarum,uel habitatione.*
3 *Vxor efficitur ciuis illius ciuitatis,unde est uir.*
4 *Mulier alibi nupta,an desinat esse ciuis illius ciuitatis,unde originem habuit?quod sic.*
5 *Statutum,quòd forensis non poßit emere in loco: an comprehendat mulierem de illo loco oriundam,alibi nuptã.*
6 *Comitatensis nupta ciui,non efficitur ciuis:nec ciuis nupta comitatensi, efficitur ciuis.*
7 *Filij,quando sequantur conditionem patris:& quando cõditionem matris?*

Item rescripserunt mulie

rem.¶ Dicitur hic,q̃diu nupta est. quæro,quid de
vidua? Rñdeo idem quandiu est vidua:vt.s̈.e.l.filij.
1 §.vidua. ¶ †Quæro,quid de desponsata? Respondeo
si est desponsata per verba de futuro:non mutat do.
micilium:secus si per verba de pręsenti, nondum
tamen ducta:vt.s̈.eo.l.ea quæ desponsata.& ibi glo.
2 ¶ †Tertiò quęro, quid de concubina? Respondeo
non mutat domiciliũ:sicut nec mulier,quæ illegiti.
mè nupserit:vt.s̈.eo.l.proxi.in fin. Quod dico,non
mutat:scilicet propter amasium. Sed possibile est,ꝙ
mutet:scilicet ex proprio animo:vt quia ibi trãsfert
maiorem partem fortunarum suarum:vel suam sedẽ
3 ibi, collocet. ¶ Quæro, vtrum vxor efficiatur ciuis
illius ciuitatis,vnde est vir:an fiat solùm incola? text.
hic videtur dicere eam incolam:nec scio.l.dicentem,
quòd efficiatur ciuis Glo.tamẽ.in.l.ciues.C.de inco
lis.dicit ipsam effici ciuẽ. Similiter in.l.origine.C.de
muni.& ori.lib.x. Et ꝙ hic dicitur incolam. impro.
priè loquitur.quod satis puto verũ.argu.eius,quod
diximus de filio adoptato.s̈.eo.l.j.in princ.& quia
4 efficitur vna caro cum viro. ¶ †Vlterius quæro [a].an
a desinit esse ciuis illius ciuitatis : vnde originem ha.
buit mulier alibi nupta? videtur quòd non:quia ori
go mutari non põt:vt.l.assumptio.in princi.s̈.eo.ti.
Contra determinat gl.C.eo.l.origine. Quod videtur
probari,per.l.cum quædam puella.s̈.de iuris.om.iu
di.&.C.de mu.& in quo lo.l.j.lib.xj. Si enim in lo.
co originis non potest conueniri ad aliqua munera
personalia:vel vocari ad honores,vel trahi ad causas:
videtur ꝙ ciuis illius ciuitatis non remaneat. Nõ ob.
b l.[b] assumptio.in prin.s̈.eo.quia hic est casus specia.
5 lis secundum gl. ¶ Et hoc inducebam†alio anno,in
quadã quęstione. Statuto ciuitatis continetur,quòd
forensis non possit emere in illo territorio quęritur
vtrum mulier de illa ciuitate oriunda, alibi nupta,
possit ibi emere? Quòd dicemus? Breuiter possumꝰ
sic dicere,ꝙ originem mutat,q̃tum ad omnia : per
quæ persona mulieris possit trahi & separari à serui.
tijs viri.& ideo non potest ibi vocari,vel trahi ad ho
nores,vel munera.vel ad iudicia:vt dictum est.& ita
loquuntur iura.s̈.alleg. Quo ad alia,non mutat origi
nem.arg.d.l.assumptio.sicut dicimus in simili in li.
berta nupta volũtate patroni:quia remanet liberta.
nõ tamen quo ad operas.& sic ibi posset emere,qđ
est æquius. Et si quis eã occideret:punieť tanq̃ occi
dens ciuem.& credo ꝙ gaudeat alijs priuilegijs ci.
6 uium. ¶ †Quęro,quid de comitatensi nupta ciui:an
efficietur ciuis? videte,ista quæstio est vtilis. Finali.
ter,vt dixi vobis.s̈.eo.l.j.ista qualitas comitatensis,
est quędã adiectio,per quã denotatur nexus ad ma.
iora onera:non autem est significatiua domicilij,vel
incolatus:cum omnes ciues & comitatenses vnũ ha.
beant domicilium:vt.l.qui ex vico.s̈.eo. Et ideò pu
c to[c] ꝙ comitatensis nõ efficiať ciuis:& ꝙ ciuis nupta
comitatensi,nõ efficiatur comitatensis:vt.C.de agr.
& cẽsi.l.ne diutius.& l.diffinimus. vbi est expressũ,
vt statim dicam. Sed contra hoc facit multum.C.de
7 ser.fugi.l.fi.& qđ ibi no. ¶ Quęro,cũ vxor [d] non
d sequatur in prædictis viri conditionem:an filij se.

¶ Vlterius, q̃ro. vtrum mulier nupta desinat esse ciuis loci originis: Adde Cy.& Bal. ĩ.l.iuris.C. de iur. om.iu. Bal.ĩ rub, s̈.sol.ma.ĩ prin.& Bal.ĩ.l.cũ quędam puella.dę iu. om. iud.Pau.de castr. in.l.rei iudi.§.fin. s̈.so.mat.

¶ Adde Paul. de ca.cõs.cxcv.& ibi an onera patrimonialia ibi subire teneatur.

POMATES.

b ¶ Non ob.l. vide Ale.cõsi.lvj.ĩ vol. j.col.vlti.in.ij. dubio.& Fel.ĩ prœ. decreta.col.xv.& in.c.super eo.col. j.ad fi.& se.ĩ prin. de test.& Car.cõsi.cxxxv.& Ale. cõsil.lvj.co.ßi.vo. j.vbi vult, ꝙ talis tantũ dicitur de agnatione patris. & Capra. consi. xxj.colum.iiij.& Fel.ĩ.c.nouit.col. j.&.ij.de iudi. & in.c.j.ĩ fi.de spõ. & Alex.cõsi.xx. ad fi.vol.ij.& cõs. xxij.col.ij.eo.vo. ij.vbi dicit,ꝙ etiã dicitur de patris agnatione.& cõs. c.volu.iij.col.j.& co.ij.vbi dicit, ꝙ mulier dicitur de foro viri .& ibi etiã ponit de quo foro intelligitur.

c ¶ Et ideò puto. adde Bald.in.l.in adoptione. C. de adoptio.

d ¶ Quęro cum vxor. vide per Cano.in.c.fi.de ser. non ordi.& q̃ dixi post Bart.in.l. assumptio. §.j.s̈. eodem.

e ¶ Dicatur nobilis.an dicať filius militis,qui natus est ante militiam. & vide plenè ĩ.d. l. Imperialis.§. is illud.per gloss.de nup.& ibi Barto. etiam & Bald.ibi tenet opi.Bar.hic in quæstione hic formata.& Barto.

quanť cõditionẽ patris,vel matris,quãtũ ad hoc vt dicanť comitatenses,vel
ciues: Habeo istã quæstionem pro difficili. videtur,ꝙ debeant sequi con.
ditionem matris:vt.l.si qui.&.l.ne diutius.C.de agri.& censi.cum cæteri
casus in quibus reperiatur,quòd in huiusmodi conditionibus,filij sequan.
tur conditionem patris:sint casus speciales:vt in.d.l.no.sed hic non est de
illis:ergo &c. ¶ Aduertatis, breuiter dico sic:quantũ ad seruitutem & li.
bertatem,sine dubio partus sequitur conditionem matris:vt.l.partum.C.
de rei vendi. Sed quantum ad honores & munera,quæ conferuntur ratio.
ne ciuilitatis,sequitur conditionem patris:vt.l.j.s̈.eod. Item ad alias condi
tiones,per quas,quis obnoxiatur,& eius libertas minuitur:vt in quęstio.
ne proposita,est aduertendum:quia quędam est qualitas,quę nullo modo
potest congruere mulieri,vt decurionatus officium,& similia:tunc in hoc
matris cõditio non attenditur:sed semper patris:vt.C.de decu.l.nullus.&
ibi de hoc est tex.no. Quędã sunt qualitates,quę possunt indifferenter cõ
gruere & patri & matri:vt in quęstiõe proposita:vt esse ciuẽ,vel comita.
tẽsem:esse adscriptitiũ,vel adscriptitiã,& similia.& ĩ istis est regula,quòd
quis sequať cõditionẽ matris:vt dicta.l.ne diutius.&.l.si q.de agri.& cẽsi.
Fallit in casibus ibi no.inter quos est hic casus de comitatẽsi.dũ excipit ibi
casum.l.diffinimꝰ.e.ti. Nã debetis scire,ꝙ qdã sunt adscriptitij,q sunt mul
tũ adscripti glebæ:& debent semper morari in fundo.& de illis loquitur
d.l.ne diutiꝰ. cũ si. Quidã sunt,qui vocãtur inqlini,seu coloni:q licet te.
neãť colere agros:tñ possunt morari,vbi volũt & de istis loqť.l.diffinimꝰ.
& tenet ibi gl.& Azo,in summa de agri.& cẽsi. & isti ꝓpriè sunt comita.
tenses, q teneẽť colere agros,& possunt morari,vbi volũt.tene ista mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Perusinus quòd quis uocetur,ex hoc solo nomine non sequitur,quòd sit de perusio.*
2 *Nomina propira ad placitum imponuntur.*

Item rescripserunt.

¶ Nota hũc.§.ex quo†habes,ꝙ si
1 quis vocetur Perusinus,nõ sequi.
tur,ꝙ ex solo nnmine sit de Perusio. ¶ Secũdò not.†ꝙ nomina propria,
& non sunt significatiua: sed ad placitũ imponuntur: vt.l. si quis in fundi
vocabulo.s̈.de leg.j.& nota.s̈.sol.ma.super rub.

De decurionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Decuriones,quinam dicantur?*

¶ Continuatur sic. dixit.s̈.de municipibus:sequitur videre de his, qui re.
1 gunt municipia.†¶ Quærit gl.qui dicãtur decuriões? gl.dicit:dic vt.l.pu
pillus.§.decuriones.j.de ver. signi. Sed per illam.l. nihil habetis vtilitatis.
Alibi dicit gl.ꝙ hodie dicuntur cõsiliarij ciuitatis.ita not.C.eo.super rub.
Et alibi dicitur:ꝙ ciuitatis consiliũ totũ populũ repræsentat.ita no.C.quę
sit lon.consue.super rub.&.s̈.quod cuiusq; vniuer.l.nulli.in quadam glo.
verũtamẽ ista cõsilia hodie habẽt formã limitatã & formã statutorũ,qbus
est standũ. ¶ Itẽ debes scire,ꝙ decuriões de quibus loquitur hic,&.C.eo.
in quibusdam habebant priuilegia, in quibusdam sustinebant onera inex
cusabilia,quibus hodie nõ vtimur . & in his consuetudini est standum.vt
l.magistratus.s̈.tit.j.l.non tantũ.§. fi..j.e. Nõ enim hodie vtimur illo priui
legio,vt res eorũ non possint sine decreto alienari , quod habent de iure
communi,secũdũ formam tit.C.dec. & idẽ in multis similibus quæ habe.
tisꝭ in tit.isto.& in ti.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Decurio habitans in comitatu:an debet cogi,ut ueniat ad ciuitatem?*

LEX I.

DEcuriones. ¶ Quærir gl. quãto tẽpore decu.
riões ꝑscribãt libertatem: dic vt in
ea. ¶ Itẽ qua actiõe,& corã quo indice petanť? dic vt in gl.
¶ Quęro si aliqs est decurio:& habitat in comitatu,an co.
1 gatur adire in ciuitatẽ †& ibi habitare? dic ꝙ sic per ti.C.si
curialis omissa ciuitate rus habitare maluerit.lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Doctor de collegio,de ciuitate expulsus, restitutus, an recuperaret locum in collegio? quòd non:sed habetur tanquam de nouo ueniens.*

LEX II.

QVi ad tempus. ¶ Hæc lex habet materiam.§.
pœna grauior. in.l.quid ergo.s̈.
de his,qui notan.infa. Ista.l. fuit practicata Bonionię in docto.
ribus quibusdam expulsis tempore Romei de populis, qui po
stea fuerunt restituti tempore legati : vt non recuperent in collegio locũ
eorum,si collegium est plenum . & tunc non recuperabit primnm gradũ
vt tanquam antiquior pręferatur in dando primam vocem:sed habebitur
vt quidam de nouo perueniens in collegium.

SVMMARIVM.

1 *Filius plebæi ,an efficiatur nobilis si pater eius efficiatur miles post eius natiuitatem? bi quòd non.*

In filiis. ¶ Cum.§.seq.facit vtrum filius plebęi,qui plebęius mili.
1 tauit post natiuitatem†illius filij, dicatur nobilis [e] sicut pa
e ter eius milite facto.& hic videtur ꝙ non. Quod no.propter statuta,quę
dicunt,ꝙ nobilibus delinquentibus pœna aggrauetur. Mõ quidam natus
ex plebęio

ex plębeio: cui⁹ pater postq̄ est natus filius, est effectus miles, deliquit: quæritur an debeat puniri, vt nobilis? videtur ꝙ non. per hanc.l. facit.s̈. de mili.testa. l.militis.§.ij.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiarius aliquid patiens contra suum priuilegium fieri in uno articulo, an sibi præiudicet in alijs?*

Maiore, ¶ Oppo.de.l.voluntarię.C.de excu.tut.&.j.de vaca.mu.l.penul.§.fi.glo.non soluit. Tu dic, ꝙ hic consensit decurionatui. qui est actus vniuersalis adijciens honores oẽs; ibi consensit cuidam officio particulari.ita sol. glos.s̈.de priuile.vete.l.ij.ex quo † collige solutionẽ quæstionis: an ille, qui contra priuilegium suum patitur fieri aliquid in vno articulo, pręiudicet sibi in alijs? Ad quod dic, aut erat actus particularis aut vniuersalis.de quo plenè per Cy.in.d.l.voluntariæ.C.de excusa.tuto.

LEX III.

GEneraliter. ¶ Istud principiũ examina.vt.s̈. eo.l.qui ad tempus.&.l. quid ergo.§.pœna grauior.s̈.de his, qui notan.infa.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi doctorari non possunt: nec ad alios honores nostros admitti: inter suos sic.*

Eos qui Iudaicam. [a] ¶ Not. vtrũ iudei posśint habere honores inter nos.hic dicit ꝙ sic.Sed hodiè dic contrarium.& sic non possunt habere aliquẽ honorem inter nos: † sed inter suos sic: vt nota. hic in glo.&.l.fi.C.de Iudæ.ideò puto, quòd non posśint esse doctores Iudæi.

LEX IIII.

DEcurio. ¶ No.l.ꝙ quæ prohibentur titu. singulari: permittuntur in titulo vniuersali: vt.l.quædam.s̈.de acqui.re.do.

LEX V.

AD tempus. ¶ Istam legẽ examina: vt.l.quid ergo.§.pœna grauior.s̈.de his, qui.no.infa.

LEX VI.

SPurii. ¶ To.ꝙ incestuosi & spurij, non delinquunt: sed alieno morbo laborant.vt hic.&.l.lege.C.de na.liberis.

Minores. [b] ¶ Not.ꝙ minores.xxv.an.nõ habẽt vocẽ ĩ cõcilio.ꝙ no.bene.

Priuilegiis. ¶ Text.ibi suffragijs.i.pluribus dignitatibus p̱ suffragia. & tene bene mẽti quis habeat primã vocẽ in cõcilio.

LEX VII.

HOnores. ¶ In principio text. ibi: sed peritioribus q̄busq̄: id est dignioribus quibuscũq̄ iniũgẽda sunt. ¶ Opp.C.de offic.pręfec.vrb.l.primicerius.gl.nõ soluit. Dic ꝙ ibi loquitur de electis & nominatis, & qualiter ordinẽtur. hîc de eligẽdis & nominandis. ¶ Item oppo.j.de mun.& hono.l.vt gradatim.in princ.dicit glo.ibi de ordine honoris: hic de ordine oneris. Tu dic [c], ꝙ ibi loquitur de ordine honorum in eadem persona: hic in diuersis. Et sol.glo.non est bona: quia hîc etiam loquitur de ordine honorum.

Ad decurionatum. ¶ Facit iste text. quòd pater põt consentire filio agenti, etiã extra iudiciũ.

SVMMARIVM.

1 *Notarius, qui plura instrumẽta fecit, & solutionem recepit, an ex hoc probetur notarius.*

LEX X.

HErennius. [d] Hec.l.est argu.ꝙ licet quis probet aliquẽ plura instrumenta fecisse: & tanq̄ notariũ solutionem ręcepisse & exegisse: quòd propter hoc non probetur ipsum esse tabellionem. † De hoc dic vt in Spec.de instru.edi.§.restat.versicu.illud.& versicu.quid si is.& per Innocen.extra de fide instrumẽ.c.j.&.c.cum.p.tabellio.de resti.spol.c.in literis.

LEX XIII.

NOn tantum. ¶ Nota, ꝙ in istis honorib⁹ decernendis, est inspicienda consuetudo & statuta ciuitatis.quòd approbatur per istam legem.

LEX XII.

EOs qui. ¶ Opp.C.de digni.l.neq̄.&.l.ne quis.Solu. dico ꝙ hodie isti, qui faciunt istas artes viles, indistinctè prohibentur admitti ad aliquos honores. Quod intelligo verũ nisi in casu necessitatis, si alij non reperiuntur: vt ista.l.in fin.&.s̈.eo.l.generaliter.§.spurios.

LEX XIII.

IMperatores.

Item rescripserunt. [e]

Iste est not.casus. Istam.l.intelligit Dy. in eis, qui interfuerunt & consenserunt electioni: aliâs semper posset opponi: vt.j.titu.ij.l.reus.in fin. Et hoc tenet

in.l.si senator.C.de digni.li.xij.& vide ꝙ ponit Bar.in.l.j.C.de epis.& cleri.sed vtrum stante statuto, ꝙ nobilibus pœna augeatur, vel antianis vel potestatibus: quid in eo, qui de proximo exuit de officio antianatus, vel potestariæ, vide Roma.dubitantẽ.in.l.si quis in graui, §. de his, ad sillania.

a ¶ Eos, qui Iudaicam. Iudæus non potest esse doctor. Adde not.per Bal.in rub.s̈. de iustitia & iure.& Bartol. in.l.fi.C.de iudę.

b ¶ Minores. vide Bartolum. in.l. Lucius.§.ij.s̈.titulo.j.& ibi dixi, ꝙ minor non dat vocem in concilio. & adde Bartol. post Iac.de Aret. in.l.de pupillo.in principio.de ope.noui nũ.c.ex eo. de ele.in.vj.c.ij. de æta.& qualita. & idem tenuit Bald.in.l.fina.C. de testa. militis. & in.l.exigendi. C.de procurato. Quod limita, nisi etiam pupillus haberet administrationem iure succeśsionis naturalis: quia tunc administrat & oẽs actus facit cum tutoris authoritate, per ca.grandi.de supplẽ.negli.prælat.in.vj.vt in filijs regum & baronum. Sed quid si quis est maior saltem.x.&.l.viij.an. in qua ætate quis subdiaconus esse poterat, per clemen.generalẽ. de ætate & qualita.& ibi hoc videtur tenere Io.an. scilicet, quod tũc dare posśit vocẽ in concilio.& idẽ etiam videtur dixisse Barto.in dicta.l.Lucius.§.penulti.s̈.titul.j.sed Bal.in dicta.l.fin. C.de testa.mili.cõtra. Tu oĩno vide no.per gl.& ꝙ oĩno Bal.in.d.l.de pupillo.& pro Bald.facit tex.nota.in.c.statutum.de rescriptis.sed an de consensu eorum de concilio pupillus posśit dare vocem, fuit quæstio Innocen.in.c.sciscitatus de rescriptis.quam refert Angel.in.l.cum prætor.de iudi.& eo casu, quo posset habilitari, non sufficeret consensus maioris partis: sed esset necessarius omnium consensus: vt voluit Compo.& Ioan.an. in nouella.in.c.scriptum.de electione.& ad prædicta adde omnino Bart. in dicta.l.quidam consulebant.in secundo contrario.in fine.s̈.de re iudicata.& quod dixi.in.l.quod maior.suprà titu.j. Et an fœmina posśit esse de illis habitantibus in collegio, vide Imol.in.l.ij.§.penultimo.de verborum obliga.

c ¶ Tu dic per Bart.in.l.ij.§.prius.de vulga.& vide Barto.& quod ibi dixi in.l.si quis mihi bona.§.iussum.de acqui.hære.& Bar.in.l.filiusfamilias. s̈.de donati.tit. generali.

d ¶ Herennius. Pro intellectu huius.l.aduerte: quia licet probetur notariũ fecisse instrumentum tanquam notarium.per hoc non infertur, quòd sit notarius.& ita tenet Dyn.hîc, quòd si instrumentum proferatur, & negetur conficientẽ fuisse tabellionem: non sufficit probare, ꝙ pro tali publicè habeatur, per.l.qui neq̄.s̈.de reb.eo.& per.l.si is.de eo, qui pro tuto.& C.si à non cõp.iudi.in.l.fi.sed Inno.contra in.d.c.j.de fide instru.& Spec. in ti.de proba.§.j.Concedunt tamen, ꝙ si tabellio litigaret, & negaret esse tabellio, quòd deberet ostendere titulũ, per.l.cõpetit.ff.qui & à qui.&.C. de sentẽ.& interlocu.omniũ iudic.l.ij.& de fideicõmis.liber.l.ij.& de manumis.test.l.cum ex falsis. Tu potes dicere secundũ Io.fab.instit.de testa.§.sed cũ aliquis ex testibus ꝙ in officijs publicis authoritate & vtilitate gesta iudicialia & alia statum reipu.concernentia, etiam per nõ capacem officij: dũ tamẽ pro capaci publicè habeatur, valeant: nec oportet docere de titu. Imo plus, ꝙ si aliqua nota opponeretur: vt infamiæ, vel excommunicationis, vel factũ, de quo esset ipso iure priuatus, ipso existente in officio: quòd nihilominus acta per ipsum valent: nec talis oppositio esset admittenda, siue opponatur post acta, siue ante: vt not. Innocent.in c.cum super.de offic.deleg.& hoc in ordinario: secus in delegato. vt ibi not.& not. Io.an.in.c.mora de reg.iuris.in sexto.in mercu. In his autem, quæ non cõcernunt statum Reipublicę, puta fortè quia contraxerunt vel receperũt fructus vel solutionem debitorum ad dignitatem pertinentium: satis potest dici, ꝙ si fuerunt intitulati: & appareat, quòd facta p̱ ipsos tenent, dũtamen haberent bonam fidem.& sic ĩtellige quod not. Host.& Innoc. in.c.in literis.de restit.spoliato.& in.c.cum olim.de causa posseś.& proprie.& hoc in his, quæ possent pertinere ad eos, si essent legitimè intitulati, vt fructus: vt no.in.c.cõsultatiõibus, de iure patro.& in illis qui faciũt fructus suos, sicut in administratoribus ecclesiarum: secus in alijs, qui non faciũt fructus suos, sicut tutores.& ita intelligo.d.l.qui neq̄. Item secus in ijs, quę tangunt proprietatem rei. Fallit in libertate.d.l.competit.secundũ ipsum. Ad hãc quęstionẽ vide Iaco.de Are.in sua disputa.incip.quæro: produco contra te instrumẽtum &c.quam ego habeo, vbi hanc.q.disputat satis nota.& adde quòd in instrumentis antiquisśimis, non sufficit probare talem fuisse notarium: quia eo ipso ex tanto tempore fuit in posseśsione, vel quasi secundũ Bald. in aut.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.alleg.Innocen.in.c.veniẽs.de verbo.signifi. Adde quod Bal.in.l.ij.in.xix.col.de serui.& aqua. dicit quòd licet probetur quem fuisse in posseśsione tabellionatus: tamẽ nõ pręsumitur tabellio, nisi fortè fuerit in longa posseśsione secundũ eũ.& vide Bart. in.l.barbarius.ad fi.s̈.de offi.pretor.& quãdo negatur quẽ esse tabellionẽ: vide Bal.in.l.comparationes.C.de fide instrumen.& in aut.sed nouo iure. C.si cer.pet.Specu.in titu.de instru.edi.§.restat.versicu.quid si producitur, & ad Barto.hic adde Bal.in.l.ij.in.j.&.ij.col.C.de senten.& quòd non sufficiat quem reputari tabellionẽ: est text.& ibi expresśè Bar.in.l.actuarios.C.de num.lib.xij.& adde, quòd si infertur alicui.q.de aliqua qualitate extrinseca inhærente personæ: puta quòd non sit maritus, vel tabellio, vel prælatus: vel quòd non habeat potestatem eligendi: cui incumbat onus probandi: vide dominum Anto.in.c.innotuit.de eo, qui fur.or.susce.& Inno.in cap.veniens.de verb.signi.& do.Anto.in.c.quid p̱ nouale.de verb.signi.& vide Bar.in.l.matrẽ.C.de p̱ba.Inn.in.c.ex cõquesti.de re.spolia.

e ¶ Item rescripserunt. Adde quod not.in.l.dotem.soluto matri. vbi vide

omnino Bald. & Imol. & dum Imol. ibi tetigit: an beneficium, seu dignitas clericalis possit in inuitum conferri. Adde quod not. in. c. & si vnanimiter. quod est. c. fi. de postu. prela. & dũ ibidem quæsiuit de officio publico, ad. de glo. in. l. ij. quòd quisq; iuris. facit. l. sciendum. §. si delegati. & quod no. in. l. filiusfamilias. de procurato. & in. l. sancimus. cum ibi nota. per Barto. C. de aduocat. diuer. iudic. §. interim. in authen. ti. de defen. ciui. & l. munerum. §. iudicandi. & quod ibi dixi post Bartol. j. titu. j. Item adde, quòd ambasiator cogitur accipere ambasiatam, secundum gloss. in l. prouidendum. C. de decurion. aliàs est in. l. si quis decurio. & vide de offic. publi. text. in. l. nulli. & ibi Bartol. C. de defensoribus ciuitatum. Item adde istis nota. per Bald. in rubri. de fide instrumẽtorũ. C. in iij. col. & non acceptans officium potest banniri & carcerari. gloss. & Bartol. in. l. præses. C. de suscep. tutor. dixi post Imol. in. d. l. dotem.

POMATES.

a ¶ Et hoc tenet Dy. vide Fede. consil. xxij. in primo dubio. & consil. cij. colum. fin.

b ¶ Item not. adde not. per glos. in. c. solitæ. de maio. & obedien. in versicu. inter alios. & in. c. per tuas. & in. c. j. eod. titu. & ex hac. l. ij. dicit Ro. in. l. si verò. §. de viro. s. solu. matrimo. in. xlix. fallen. quòd posteà doctoratus ab imperatore præfertur antiquiori: qui aliunde ab inferiore dignitatem habuit. facit ad hoc. c. hi, qui authoritate. de præben. in. vj. & est gloss. in. l. resti. in glo. fin. C. de aduo. diuer. iudi.

a Dy.ª extra de regu. iur. c. quod semel. li. vj. ibi, Item poni potest exemplum regulæ in electione &c. & tangam hoc etiam. j. ti. ij. l. reus. delatus. in fi.

LEX XIIII.

De decurione. ¶ Hanc. l. vide per Dy. plenissimè. in ca. & concessum. extra de reg. iur. li. vj. & ibi plenissimè de hac materia.

De albo scribendo Rubrica.

SUMMARIUM.

1 *Nomina decurionum sunt scribenda in albo.*
2 *Canonici, electi authoritate Papæ, præferuntur in sententijs dicendis alijs canonicis.*
3 *Scripturis factis in muro, an sit credendum? remissiuè ad gl.*
4 *Collegium, quod non habet rectorem: potest conuocari per antiquiorem de collegio: uel per eum, qui præfertur in sententijs dicendis: & ipsis non euntibus, potest ad electionem ipsis non expectatis procedi.*
5 *Nomina illorum, qui sunt de collegio in syndicatu, ad uendendum poni debent: in alijs uerò actibus, non: nisi quãdo collegium sit paruum.*

LEX I.

Decuriones. ¶ Cum. l. sequenti.
1 ¶ † Not. quòd nomina decurionũ scribenda sunt in albo: ordine quo
2 hic dicitur. ¶ Item no.ᵇ † ex. l. ij. q̃
b canonici recepti authoritate Papę preferunt in sententijs dicẽdis alijs canonicis electis authoritate legati, vel alterius inferioris. ¶ Item ista
3 l. † facit quod scripturis factis in muro, sit credendũ. Circa quod facit quod no. in Specu. de proba. §. videndum. versicu. ix. In contrarium facit. C. de relig.
4 in. l. monumentorum. sed dic, vt ibi in glo. ¶ † Item per istam. l. dicit Inno. quòd quando vniuersitas, vel collegium nõ habet rectorem; quòd ille est an-
c tiquiorᶜ in collegio: velᵃ ille, qui alijs deberet præferri in sententijs ferendis secundum formam istius legis, & l. spurij. §. fi. s. titu. j. potest conuocare collegium: & alij tenentur ire: & si non vadunt non possunt mulctari per eum: sed ipsis non euntibus potest eis non expectatis procedi ad electionem. ita di-
5 cit Inno. in. c. j. extra de maio. & obe. ¶ † Item facitᵈ
d quòd in syndicatu alicuius collegij debent poni nomina illorum, qui sunt de collegio. Et istam rationem ponit Specu. in ti. de syndico. §. j. ver. item opponitur, quòd nomina. Veritas est ista. l. quandoq; fit syndicatus ad vendendum seu alienandũ: & tunc est necesse, q̃ nomina scribantur: vt. C. de ven. re. ciui. l. fin. lib. xj. de sacrosanc. eccle. auth. hoc ius porrectum. & in corpore vnde sumitur. ¶ Quandoq; tractatur de alijs actibus, seu alio negotio: & tũc siquidem est magnum collegium: vt populus vnius ciuitatis, vel vnum concilium magnum: & tunc non est necesse, q̃ nomina scribantur: vt extra de procur. c. fi. vbi est text. Et miror, q̃ Spec. non allegat: tamen debet dici in instrumento omnes fuisse præsentes: vel tot, q̃ facerent duas partes: vt. l. quod maior. s. tit. ij. Si autem est collegium paruum: vt puta Priorum, qui sunt. x. vel canonicorum: tunc credo, q̃ eorũ nomina debent inscribi. argu. istarum. ll. & C. de leg. l. fi. li. x. non habetis hic alia.

c ¶ Est antiquior. Antiquior in collegio est preferendus. vide Bar. & quod ibi dixi in. l. j. s. de obseq. & ille, qui est potentior & nobilior in liga: intelligitur superior ad conuocandum. argumẽ. l. fina. s. de fide instru. & not. Innocen. in. d. ca. j. de maio. & obed. & Bal. de pace constan. in ver. in nomine Christi. & Bal. in rubri. C. pro socio. Et quòd antiquiori deferendũ sit: est tex. in. l. ij. de offic. præfe. præto. lxxiiij. dist. c. episcoporũ. xxiiij. dist. c. episcopi. Quod intellige secundũ Roma. nisi minor sit doctior. in. §. in ordinatum. in auth. de hære. & fal. & d. c. episcoporum. secundũ eum in. d. l. si verò. in. §. de viro. in. iij. fallen. & vide Bar. in. l. vnicuiq;. C. de proxi. sacr. scri. li. xj. & in. l. ij. §. prius. de vulga. & pupil. quæ dixi post Bar. in. l. sodales. s. de col. illi. vide gl. in. l. quoniam abbas. versus fi. in gl. mag. de offi. de. leg. glo. in. l. j. de anno. ci. li. x.

d ¶ Item facit. Nota & tene menti de ista questione. & adde no. per Cano. in dicto. c. primo. de maio. & obed. p Ang. in. l. inter omnes, qui satisd. cogã. post id quod Bar. no. Et adde quod no. Bar. in. l. fi. C. de predi. decu. li. x. vbi dicit: quòd nõ sufficit dicere congregato concilio: nisi dicatur, in quo duæ partes interfuerunt. & dicit Abbas sicu. in. c. inter dilectos. de donation. quòd si in instrumẽto dicitur: quòd omnes de vniuersitate fecerũt tale qd: presumitur, q̃ oẽs interfuerunt: licet per partem aduersam negetur: & hoc p illum text. qui dicit multũ no. Nam notarius nõ habet necesse probare, q̃ omnes fuerũt presentes: sed creditur instrumento: & onus probãdi cõtrariũ incũbit allegantі. & iõ dicit Abb. in c. v. de his, que fiũt à præla. sine consen. capi. quòd ibi videtur tex. à cõtrario sensu: q̃ noĩa presentiũ debeãt specialiter scribi: & hoc dicit ibi tenere Pe. sed quòd quidã moderniores tenent contrarium: quia paria sunt declarari per nomina propria, & per circunlocutiões indubitatas. §. nominatum, institut. de exhe. liber. sicut sententia, quæ fertur in persona vniuersitatis. capitul. licet. de probatio. c. capitulum sanctæ crucis. de rescriptis. & posteà refert opinio. Bartol. hîc. & pro eo allegat in primo membro text. in capit. j. de his, quę fiunt à præla. Subdit etiam quod Baldus, in. l. prima de magistrati. conue. dicit quosdam tenere nomina debere exprimi. quod videtur Baldo iustius: cum tabellio sit testis, l. lege Domitius. de testamentis. & capitulo cum Ioannes. de fide instrumentorũ & ideo debet deponere per verba facti non iuris. Nam si dicit capitulum, vel maior pars fecit. &c. dicitur iudex quia per sensum corporis, non potest comprehendere: quòd præsentes fuerunt capitulum: vel maior pars: quia fortè aliqui sunt excommunicati, vel sunt in non sacris: vel sunt absentes à loco, vnde debent vocari. Et dixit dominus Abbas, quòd nunquam potest concipi casus: in quo notarius non habeat in hoc deponere de iudicio intellectus, nam si dicit, Petrus & Titius fecerunt capitulum &c. non sequitur quòd capitulum sit factum. oportet ergo quòd subdat illos facere totum capitulum, vel maiorem partem: & sic de iudicio intellectus. Et quia dicit illos facere totum capitulum: ideo præsumendum est, quòd notarius fecerit diligenter officium suum. vnde Fede. consil. cclxx. dicit, quòd si in instrumento dicitur, talis Abbas cum talibus quinque monachis facientibus totum capitulum, fecerunt. &c. quòd prima fronte præsumendum est totum capitulum interesse: etiam si probetur, quòd per annum ante erant ibi plures monachi. Pro hoc capitu. ea noscitur. eod. titu. & dicenti cõtrarium incumbit onus probandi. vnde concludit Abbas quòd exceptis casibus expressis à iure non est necesse apponere nomina. & ita residet. cogita. Et ad no. per Bart. hic vide Bald. omnino in. l. fina. C. qui bo. cede. poss. & Inno. in. c. j. de syndi. & Petr. de Ancha. in. c. canonũ statuta. in. xviij. charta. in ver propter hoc &c. de constitu.

De muneribus & honoribus Rub.

¶ Continua vt in gloss.

SUMMARIUM.

1 *Officum decemprimatus dicitur patrimoniale: quia tenetur præstare de suo patrimonio, quod non potest exigere à deficientibus.*
2 *Personalia numera quòd dicantur etiam, quæ deferuntur ex lege uel consuetudine alicuius ciuitatis.*
3 *Statutum, quòd recipiat extensionem paßiuam.*

LEX I.

Munerum. ¶ Primò loquitur de muneribus psonalibus publicis authoritate & vtilitate. Secundò de muneribus publicis authoritate & vtilitate priuatis. Secunda ibi: æquè pso-
1 nale. In pria parte opponi. ¶ † Dicitur hîc, q̃ officium decemprimatus est patrimoniale: cõtra. j. eo. l. fina. §. mista. dicit glo. q̃ etiam potest dici mistum illud munus ex eo, quòd istam exactionem facit suo periculo si non bene exigit. Aduertatis secundum hoc omne officium diceretur munus patrimoniale: quia tenetur semper si malè gerit: vt apparet in tutela & cura & similibus. Vnde dic, quòd ideò dicitur patrimoniale: quia tenetur præstare de suo patrimonio illud, quod non potest exigere à deficientibus: vt j. eo. l. iij. §. decaprotos. & j. eod. l. fin. §. mista. quod
2 qualiter procedat, ibi dicam. ¶ Item in hac † prima parte habes, quòd personalia munera dicuntur etiam, quæ deferuntur ex lege alicuius ciuitatis: vel ex consuetudine, si habet curam personæ tantùm.
3 Ex quo not. † quòd licet statuta non recipiant interpretationem extensiuam actiuè, quia ista statuta nõ extendunt se ad alios casus in statuto non positos: vt. l. si verò. §. de viro. s. sol. mat. & l. prospexit. s. qui & à qui. tñ bene recipiũt extensionẽ passiuè: quia leges communes se extendunt ad statuta. Nam si statutum iniungit aliquod officium, lex se extendit ad illud: vt dicatur illud munus persona, vel patrimo-

niale

a ¶ Si is, qui duos. Adde Bar.in.l.j.§.nec castrense.s̈.de colla.bono.& not. Bal.in.l.fi.§.fi.in fi.C.de bo.quæ libe.allegat etiam Bald.in.l.filiæ.penul. colū.C.fami.ercis.quòd si pater se obligauit pro vno filio:non debet hoc tantùm solui de parte filij.& dicit Bald.in tractatu de duo.fratribus.quòd si pater facit sumptus in conuiuijs pro deducenda vxore vnius sui filij: quòd non imputantur in partem filio.per istam gl. & facit.l. penulti. §.j.ff.solut.matri. &.ff. de neg. gestis.l. Nesennius. nisi filius habuisset patrimonium separatum à patre, de quo patrimonio præsumitur soluisse partem & impendisse.ff. de petitio. hæredi.l. fi.Bal.subdit etiā quòd singula vestimenta quæ facit pater nurui imputant̃ in partē filij, quantum valent nunc, nō quāti fuerunt emptę: quia istæ res non pręsumuntur donatæ, sed commodatę.l.si vt certo.§.interdū.ff. cōmoda.nisi magna dignitas & multitudo diuitiarū faceret pręsumi cōtrarium. l.si filię.ff.de leg. ij.&.l.si filius. de donatio.& vide ad materiā Spec. in titu.de iudi.§. sequitur.ver.quid si duo.cum versi. sequenti.

b ¶ Deficientium. Adde Bar.in.l.ex diuerso.in fine.s̈. solu.matrimo.

c ¶ In vno iudicio. Adde Bar.in.l.ij. C.de eden.

d ¶ De istis fratribus.& vide Bald. in.l.placet.& in.l. etiam.C.de sacrosan.eccle.

e ¶ Debitores. Nota, ꝙ si officialis anteq̃ sit syndicatus: reddat rationē officij: non pōt eligi ad illud officium, iuxta.l.j.& quod ibi Bart.C. vt omnes tam ci. q̃ cri.&c.

f ¶ Secundò no.vide Bar.ī.l.nemo. j.de regu.iur.

g ¶ Sciendum. Ad istum.§.vide bo. tex.in.l.his oneribus.j.tit.proxi.

h ¶ Quasi dicat. Adde gloss.ordi. in rubri.C.de ano.lib.x.

i ¶ Recipiātur hospites. Ad materiam vide Bart.in.l.nec̄.C.de incol.li.x.& Bal.in.l.neminem.C.de sacrosanc.eccle.& Barto.in.l.de his.C.de epi.& cleri.& Bart.in l.ordine.s̈.ad municipa.

k ¶ POMATES. ¶ Non possunt imponi.vide Alex.consi.cj.col.iij. volu.j.& Areti.cxxxiij.& domi.Alex.lxviij.volu.ij.per totum.& ibi in iiij.colū.ponit an clericis, vel forensibus possent imponi tales collectæ, quę imponūtur personis, pro rebus ratione reparationis viarū, vel parietum.&c.

l ¶ Imponi collectæ. Adde, ꝙ licet dicatur, ꝙ collecta est munus: quia imponit̃ personę pro rebus: tamē Andrę.del sernia in.c.j.quę sint regalia: vt ibi refert Bal. dicebat, quòd sportularię collectiones sunt munus patrimoniale, quod est vtile: quia non subditi tenentur ad eas: cum teneantur ad munera patrimonialia.l.si.C.de iureiu.& vide quod no.in.c.peruenit. de immu.eccle.in nouella. sicut ad soluendum passagia, non tenentur non subditi.l.pē. §.nauem.C.loca. Bald.

m ¶ Hoc modo. Adde Barto.in.l.j.de muli.& in quo loco.&.l.j.C.de mu. patri.lib.x.&.l.fi. C.de exacto.trib. lib.x.&.l.fina. C.de exa.tribu. vide tamen Bald. in.l. placet.& in authenti.item nulla communitas.C. de sacrosanct.eccle.& ibi Bart.& glo.in.d.l.fi.C.de exact.tri.& vide quæ dixi in ꝓposito in.l.incola.s̈. ad muni.& vide omnino Guliel.& Bald.in.l.de his.C.de episcop.& cleric. Et an doctoribus pos-

niale secundū distinctionem huius.l. ¶ Idē dico in multis similibus causis. Verbi gratia: dicit statutum, ꝙ filiusfa. possit facere testamentum: certè lex extendit se ad istud: vt intelligatur, quòd faciat legitimè & secundum leges: & ex eo petetur hæreditas, & falcidia detrahetur, & omnes leges testamentarię habebunt locum in eo: vt.l.j.§.ij.s̈.ad.l.falcid. Et sic statuta recipiunt interpretationem extensiuam passiuam: ita dixi, & plenius in.l.omnes populi.in materia interpretationis extensiuæ statutorum.

LEX II.

Quod ad honores.

¶ Ista lex legitur tribus modis. Primò quo ad honores: id est honorum subeundorum pericula, secundum primam lect. Vel dic quo ad honores.i.ad excusationem honorum, secundum secundam lect. Vel dic.i. quo ad honores.s.decernēdos, secundū tertiā lec.& quęlibet est bona & no.ꝓut patet in gl. ¶ Op.s̈.de adul.l.sic eueniet.&.s̈.de his, qui sunt sui, vel alien.l. filius.sol.qui est in potestate, non habet filios regulariter in potestate. Fallit in istis tribus casibus, in quibus fingitur filios habere in potestate.

LEX III.

Et qui. His qui.

¶ Ibi patriæ suæ. Et sic quis dicitur habere duplex domicilium: scilicet ciuitatis & prouinciæ: vt hic.& dixi.s̈.ad municip.l.j.

Si in metallum. ¶ Not.ꝙ licet quis fuerit exbānitus & hostis ciuitatis: tn̄ reuersus pōt admitti ad honores.

Quanuis ¶ No.tex.ibi ideò enim.

Liberti. ¶ No.ꝙ liberta patroni nō prodest liberto.& sic no.ꝙ liberta vnius de familia, non prodest alijs de familia.dixi.s̈.ad muni. l.lucius.§.idem respondi constante.vbi est tex.

SVMMARIVM.

1 *Minor non excusatur à muneribus mistis.*

Decaprotos. ¶ Not.ex isto.§.ꝙ à muneribus mistis, 1 † quæ tamen magis sunt patrimonij seu rerum, quàm personæ, non excusantur minores.

Exactionem. ¶ Istud quod dicit exactionē. intellige passiuè ita, ꝙ ab eo exigit̃: al's esset munus ꝑsonale: vt.s̈.e.l.j.

Præses. ¶ No.munera & honores debere distribui æqualiter: vt hic vides.

SVMMARIVM.

1 *Pater si fecerit expensas pro filio doctorando uel uxorando: an patre mortuo, debeant & alij fratres facere de communi.*

Si is qui duos. a ¶ Not. 1 † ꝙ licet pater fecerit expensas ꝓ vno filio militando, vel doctorando: vel vxorando: mortuo patre pro alio filio, non debent̃ expensæ de cōmuni, vt hic in tex.& gl.quā no.& vide gl.quę incipit.dic de nouo.in fin.ibi, pro sua militia exercenda. & eā no.adeò, ꝙ si alius frater vult impēdia facere de cōi, nō audit̃: sed debet facere sumptus de proprio.

SVMMARIVM.

1 *Probationes factæ in uno iudicio: in his quæ cursu temporis mutationem recipiunt; non faciunt fidem in alio.*

LEX IIII.

Cura.

Deficientium. b ¶ No.§.j.hic videt̃ casus, ꝙ exceptio, ne quis exigatur: nisi inquantum facere pōt: est temporalis: vt dixi.s̈.de excep.l.iij. 1 ¶ Secūdò no.† ꝙ in his, quę cursu temporis mutationem recipiunt, probationes factę in vno iudicio: c nō faciunt fidem in alio: vt hic.&.l.spadonem.§.qui absolutus.s̈.de excu.tu.tene menti hunc.§.

Qui obnoxius. ¶ Vide gl.quæ incipit arg.contra habes d de istis fratribus d de pœnitentia: & de alijs dicam.j. de iure immu.l.semper.§.quibusdam.

SVMMARIVM.

1 *Præstatio fideiussorum idoneorum, habetur pro solutione.*

LEX VI.

Rescripto.

Debitores. e ¶ Iste.§.de facto seruatur Pisis. ꝙ nullus officialis existens in aliquo officio ante, q̃ sit syndicatus, & reddat rationē illius officij, pōt eligi ad aliquod aliud officiū. 1 ¶ Secūdò not.† ꝙ si quis prestat idoneos fideiussores: præstatio fideiussorū, habetur pro solutione.& est specialis casus hic.

SVMMARIVM.

1 *Excipere de crimine, quòd quis non poßit contra electum: sed debet eum accusare.*

2 *Accusatore interueniente quando quis puniatur? remißiuè.*

1 **Si quis accusatorem.** ¶ Not.† ꝙ si qs vult opponere contra aliquē electū de crimine, non auditur in modū exceptionis: sed debet eū de crimine accusare, vt hic. Dabo vobis remissiones: vt.j.l. 2 proxi. ¶ Secundò † no. f ꝙ nemo sine accusatore pu f nitur. Fallit in casibus, quos dixi in.l.ij.§.si publica.s̈. de adul.

SVMMARIVM.

1 *Munera merè patrimonialia, quæ indicuntur possessionibus quæ sint.*

2 *Munire ante domum suam, est onus domus.*

3 *Recipere in domo hospites: est onus domus.*

Onus recipiendi hospites, potest imponi etiam forensi & ecclesiæ.

4 *Collectæ dicuntur, quæ imponuntur personæ pro rebus: nec clericis: nec forensibus possunt imponi.*

5 *Remedium, quo mediante, clericis seu ecclesijs pro suis possessionibus imponatur collecta.*

g **Sciendum.** g ¶ Hic ponit aliam diuisionem munerum: & est nota. distinctio, & habet no gl. ¶ No.distinctionē, q̄ ponit̃ in ver.nā quędā &c.vide gl.quę incipit, vt collectæ. 1 ¶ Aduerte: quęro q̄ sunt † munera merè patrimonialia, q̄ indicunt̃ possessionibus.tex.dicit hic, ꝙ h sunt retributiōe.q.d. h tributa, qn̄ sunt prędia tributaria: vt.C.de epis.& cle.de his. 2 ¶ † Item, ꝙ quilibet muniat viā ante domū suā: hoc est onus domus: vt.l. 3 ædiles.s̈.ne via pu.Itē † ꝙ recipiant̃ hospites i in do- i mo, est onus domus, vt.s̈.e.l.iij.§.munus.& iō pōt imponi hoc onus cuilibet possessori etiā forensi: & etiā ecclesijs & clericis: vt.l.de his.C.de epis.& cle.& de sacrosanct.eccl.l.iubemus nullā nauē.nisi aliqua essent eis specialiter remissa: vt.l.j.C.de epis.& cler. vbi clerici nō tenent̃ suscipere hospites. ¶ Collectæ 4 verò dicunt̃, q̄ † imponunt̃ ꝑsonę ꝓ reb⁹: & iō cleri- k cis nō possunt imponi k collectę l, vt.C.de epi.& cle. l aut̃.itē nulla cōitas.&.d.l.de his.nec etiā forēsib⁹, vt 5 hic. ¶ Sed q̄ro, vtrū possit adhiberi remediū: ꝙ clericis, seu ecclesijs pro suis possessiōibus imponatur collecta? videte: pluries iam vidi fieri ꝓ possessionibus iam quęsitis ecclesiæ, vel clericis, nō pōt adhiberi remediū: qa nō possumus facere legē, ꝑ quā libertas ecclesiarū infringatur: vt in aut̃.cassa.C.de sacrosan.ecc.& extra de consti.c.quę in ecclesiarū. Sed ꝓ his, q̄ non sunt quęsita ecclesijs, vel clericis: pn̄t fieri statuta talia: ꝙ etiā si puenerint ad ecclesiā, vel cleri- m cos poterit imponi collecta hoc modo, m ꝙ prædia omnia ciuiū, quę sunt in comitatu, sint tributaria & affecta oneri tributorū ꝓ collectis imponēdis. Istud colligitur ex dictis Innnocē.extra de foro compet. c.postulasti. Et ita fecerunt Perusini: meritò imponunt collectas omnibus possessionibus: quę perue-

sit imponi collecta, vide Bartolū, in.l.j.C. de muli.& in quo loco. Quid de consulibus, vide infra, eodem.l.honorem. Quid autem de gabellis? vide Baldū post prædicta in.l.penultima.C. de sacrosanctis ecclesijs.& in dicta l. placet.& in.l.instructores.& in.l.ij.C. de episcopis & clericis.& an clerici sint exempti à gabellis, vide in clementi.præsenti.de censi.per Barto.in l.j.ad fin.C, de muli. & in quo loco. & no.in.c.fi.ad fi. de præscri. vbi omnino vide.

¶ Imponuntur collectę personæ ꝑ rebus: & ideò non imponuntur forensibus, nec ecclesijs: vt.j.e.l.munerū.§.patrimoniorū.& ita etiā dicit Bartol.in.l.iiij.§.actor.ś.de re iudicata, & licet regulariter nō imponat̄ forensibus. Item, nec scholaribus.l.I.C. de professo.& medi.lib.x.& in.l.j.C. qui ætat.ꝭ libro.x. Fallit tamen nisi consuetudo fuerit in contrarium secundum Bartol. multū nota.per illum text.in.l.muneri.C.de auro corona.lib.xj. quod not. An autē colonus emphyteuta seu datarius, creditor pignoris, teneant̄, vide not.per Bar. in.l.j.in.j.colūna.C.de iure emphyteutico.iūctis his, quæ ibi dixi. Et quid in emphyte.eccle.vide Bar. in l.priuatę.C.de excus.mune.li.x. Et adde quòd potest fieri statutum, ꝙ omnes, qui colūt, seu coli faciūt, soluant collectam, secundum Baldum C.de senten. quæ ꝑ eo, quod inter.est.in.l.j.in.vij.col.& adde ad materiam Ioan. An. in.c.j.de immuni.ecclesię.in.vj.ī gl. de hoc. Et ibi etiā ponit in quo loco debet solui. Et quòd fratres simul viuentes pro vno computētur

nerunt ad ecclesias: vel clericos post.d.l.factā. Eugubini tenuerunt vnum alium modum securum: ꝙ quilibet ciuis, etiam comitatensis donauit communi omnes eorum possessiones, quas habebat: nominatim distinguendo possessiones singulas, & illas possessiones recipiebant à communi sub tributo & sensu collectarum: & quòd semper in qualibet alienatione, vel testamento intelligatur exceptum hoc ius communis. Istę cautelę fuerunt necessariæ, quia ecclesiæ & clerici tantum excrescebant in diuitijs, ꝙ possessiones non remanebant ad onera subeunda ciuitatis. Prædicta dico salua correctione, & determinatione sanctæ matris ecclesiæ, quia si aliud determinaret, & ego aliter determino.

SVMMARIVM.

1 *Reus accusatus, an possit habere honores: & quid si crimē opponatur per modum exceptionis?*

LEX VII.

R Eus. [a] ¶ Dicit Dyn. quòd iste casus alibi non reperitur. ¶ Nota, ꝙ reus accusatus non potest habere honores. Quid autem, si crimen ei infligatur per modum exceptionis, † denuntiationis vel inquisitionis? vide per Innocentium, extrà de accusa.c.accedens.& plenius per eum, extra de simo.c. accusatum.vide ibi.

a ...

LEX VIII.

A D rem publicam.

¶ Circa hanc.l.vide quæ plenissimè scripsi.ś.de re iudi.l.quidam consulebant.

SVMMARIVM.

1 *Officium sibi delatum, qua actione quis petere possit?*

LEX IX.

S I quis magistratus.

¶ Nota ex hac.l.ꝙ quis cogitur ad suscipiēdū officiū, iudicis officio. ¶ † Sed q̄ro si ipse nō cogitur: sed ipse vult petere officiū, quod delatum est, qua actione petet? vide Innocen. extrà de conces.præben.c.quia cunctis.in.j.glo.mag. quę olim erat extrauagans, hodiè est posita.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Officio cuipiam sine dignitate, non potest præfici, qui è prioribus ciuitatis est.*

2 *Officium sine dignitate habens, potest uocari ad dignitatē, & honores.*

3 *Muneribus patrimonialibus, uel mistis nemo eximitur.*

LEX X.

H Onorem. [b] ¶ No. quòd † ille, q est de prioribus ciuitatis, non potest præponi alicui officio sine dignitate. ¶ Secundò † not. quòd q habet officium sine dignitate, hoc non obstante, potest vocari ad dignitatem, vel ad honores. ¶ Dixit gl. not. hic † arg. ꝙ cōsules non tenentur soluere collectā. Hoc arg. nō est verū: quia collecta est onus patrimoniale, quod imponitur personæ pro rebus ciuilibus, & incolis. vel oportet dicere, ꝙ est munus mistum: vt vidistis.ś.eo.l.rescripto.§.fi. sed ab istis nemo excusatur. & no.j.l.fi.§.huiusmodi, &.ś.eo.l.iij.

b in muneribus, vel honoribus. vide Bald.in.l.etiam.in.iiij.columna.in versicu.modò quæro &c.de execu.rei iudica. Et adde quod Bald.in.c.j.§.similiter.de cap.contra.argumen.illius text.dicit, quòd non posset imponi collecta ratione fructuum, nisi duntaxat respectu fructuum illius anni.ś. de vsufruct.l.si pendente.§.si quid cloacarij.ꝙ nota ad ea, quæ dixi in.l.iiij.§.actor.ff.de re iudicata.& habentur in.l.apud Iulia.§.hæres.ff. de legatis.j.& ibi dixit Imol. quòd semper in imponenda collecta, habetur magis respectus ad fructus & reditus, quàm ad valorem rei. quod not. An autem sit munus ordinarium, vel extraordinarium: vide Barto.de iure immuni.l.hi, qui.& quòd sit munus mistum, tenet Bald.in.l.propter.C.qui bo.cedere pos. Et vtrum sit remedium, quòd ecclesijs possit imponi collecta pro possessionibus.& adde casum, in quo etiam ecclesia tenetur de iure.j.eodem.in.l.munerum.in versiculo, huiusmodi. & ibi Bartol.& not. cautelam Bartol. quam tenet Baldus.in.l. placet.C.de sacrosanc.eccle.& singu.per Roma.l.si publicanus.§.j.de publi. Baldus.in.l.finali.C.sine censu vel reliquis.per Bar.in consi.inci.si aliqua.

a ¶ Quid autem de fratribus tertij ordinis? Vide Bartol.in.l.semper.§.quibusdam.infra, de iure immunita. Et quæ collectæ & datia possint imponi clericis, vide not. Bartol.in l.fina.per illum text.C.de cu.publi.libro.xij.& in materia. Vide omnino, quę dixi post Bartol. in.l. ad instructionē. C. de sacrosanct. ecclesi.

§.decaprotos.

SVMMARIVM.

1 *Statuta, quòd recipiant interpretationem restrictiuam.*

LEX XI.

V T gradatim.

E t si lege. ¶ Not. ꝙ statuta recipiunt interpretationem restrictiuam. † Plenè dixi in.l.omnes populi. in materia interpretationis statutorum, quam materiam si quis poneret hîc, optimè staret.

LEX XV.

E T si filium. ¶ Dicit Dyn. ꝙ ista.l.debet intelligi, qñ pater nō fuit protestatus se velle aliorū onerū onera sustinere: aliâs secus: a vt.C.de peri.success.l.ij.li.x.& ibi no.ś.fa.er.l.si filia.§.idem scribit.aliâs est sequens.§.j.

LEX XVI.

A Estimationem. ¶ Gl. intelligit istud principiū, qñ qs ꝑmisit̄ pecuniā ꝑ habēdo honorē quo casu nō debet audiri de quo dic, vt.l.j.ś.ad.l.Iuil.de ambitu. Tu verò potes ponere casum de eo, qui vult dare pecuniam reipu.ad hoc vt respu.faciat illud officiū adimpleri per aliū. quo casu nō debet audiri: vt.l.imperatores.j.de polli.&.l.fideicommissa.§.vlti.ś.de leg.iij.

LEX XVII.

S Ponte. ¶ Opp.ś.e.l.honor.§.fi. Sol. qđā est honor cū sumptu: & illū pōt qs reiterare si vult, vt ī cōtrario. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Iudicare quis cogitur: & notarius conficere instrumenta.*

LEX XVIII.

M Vnerum. ¶ Hic ponitur alia distinctio munerū.

Iudicandi. [c] ¶ Not. quòd munus iudicādi est necessariū. Et sic no. ꝙ † quis cogit̄ iudicare. & .ar. iste tex. ꝙ tabellio cōpellitur [d] facere instrumentum.ar. etiam.ś.fur.aduer.nau.cau.l.j.§.* caupo aūt.ver.viator.* &.C.de asses.l.fi.&.de aduo.di.iud.l.fancimus.

SVMMARIVM.

1 *præstare equos reipublicæ, dicitur munus patrimoniale: & imponit̄ etiā forensi. Quibus aūt possit imponi quòd si nō habēt equos: ut præstēt reipublicæ, quòd emāt.nu.2.*

2 *Forensibus exercentibus fœnus in loco, potest pro pecunia, quam ibi habent, imponi collecta: & etiam iniungit, ut emant equos & præstent reipublicæ.*

3 *Muneribus patrimonialibus nemo immunis est: & sic nec ecclesia habet excusationem.*

4 *Ciuitas non potest imponere forensibus collectam: nisi habeat speciale priuilegium.*

1 Patrimoniorum. ¶ Not. † ꝙ munus patrimoniale dicit̄ pręstare equos, vel mulos, quos qs habet reipu.& iō imponit̄ & iā cuilibet forensi: q in ciuitate c illa reperitur habere ista talia. ¶ Ex quo no. ꝙ præstantia dicit̄ munus patrimoniale. Nō em̄ imponit̄ ꝑsonę pro rebus: & sic videtur, ꝙ possit imponi forē

d ¶ Tabellio compellitur. Quod limita, vt per Bar. in.d.l.j.& adde tex.in l.ij.C.de defenso.ci.quem ad hoc allegat Barto.in.l.quædam.in princ.ś.de eden.in discursu. Et de hoc munere necessario iudicandi: vide quod habetur in.c.pastoralis.de offi.or.& erunt pœnæ eius, & similium: qui de iure ad talia munera & officia possunt inuiti cōpelli.de quibus vide, quæ dixi post Barto.in.l.imperatores.ś.ti.ij.& illa no. Nam primò poterunt ꝑ hoc extrahi de domo.l.ex omnibus.C.de decu.libro.x. Item bona eorum consignantur suis successoribus.l.si ad magistratum.eod.tit. Item puniuntur pœna, de qua in aut̄.de defen.ci.§.quæ.colum.ij. Et pro intellectu.d.l.ex omnibus.vide Moder.in.l.j.§.si quis tutor.ś.quādo app.fit. Item possunt carcerari & banniri, gloss.& ibi Bal.in.l.præses.C.de suspe.tu.& præal.l.si ad magistratum.allegat Ro.no.clxxxviij.

POMATES.

¶ Reus. Vide Bald.in.l.placet.C.de sacrosanc.eccle. Bald. ibi do. Abb.& alios in c.quod clericis.de foro competenti.& ibi dixi. Angel.in consil.cciij.consuluit apud Rocham commune Marchioni: Montiferrati. & vide Ludouicum Roma.in consilio cclxxj. quando duo loca sunt vnita: in quo loco debet solui collecta: vide Barto.in consilio.ccxxxiij.vbi tangit si possessio æstimata in libro communis veniat ad clericum, vtrū clericus teneatur ad collectam: consuluit, ꝙ non. imo vide Bar.in consi. cclxxvj.incip. titulus quæstionis talis est.

b ¶ Honorē. vtrū consules teneātur ad collectas. & quid in doctoribus: vide Bartol. in.l.j.C.de mulie.& in quo loco.& Bartol.in.l. addictos.C.de exact. tribu.

c ¶ Iudicandi. & per istum text. vide ꝙ dixit Barto. in.l.prætor.§.j.j. de vac.mu.

sibus

2 ſibus. ¶ Sed quero ſi aliqs nõ habet equos, vł mulos: an poſsit cogi ad emẽ
dũ ipſos ad hoc, vt poſsit reipub. ꝑſtare? Rñdeo, ꝙ qs cogaẽ ad emẽdũ, eſſet
onus impoſitũ pſonę ꝓ rebus: & ideo forenſibus nõ poſſet imponi. Fallit
a in his,[a] q exercent fœnus, ꝙ licet ſint forẽſes, tñ põt eis imponi iſtud onus
ꝓ pecunia, quã ibi habẽt: & etiã põt eis imponi collecta: vt hic, & .l. filij. §.
3 fi. š. ad muni. ꝙ tene mẽti. ¶ Itẽ † ex ver. hmõi. no. ꝙ à muneribꝰ patrimo
nialibus nullꝰ habet excuſationẽ, nec nobilis, nec Põtifex. & ſic eccleſia nõ
habet excuſationẽ: vt hic. & .l. iubemus nullã nauẽ. C. de ſacroſan. eccle. Fal
lit ſi ſpecialiter eſſet eis remiſſum. vt. l. ij. C. de epiſ. & cle. ¶ Itẽ inverſi. prę
4 tereà, † no. ꝙ ciuitas nõ põt imponere collectã forẽſibus:[b] niſi habeat ſpe
b ciale priuilegiũ. quod intellige, vt dixi. š. eo. l. reſcripto. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Veritas inuenitur notando, & diſputando.*
2 *Exactor tributorum, quod exigere non poteſt, tenetur ſoluere de ſuo. & qualiter hoc intelligatur?*

1 Miſta. ¶ No. † ꝙ notando, & diſputando veritas inuenitur. ¶ Secũ
2 dò no. † ꝙ illud: quod exactor tributorũ nõ põt exigere: te
neẽ ſoluere de ſuo. ¶ Ad hoc op. š. ea. l. §. ſed & cura. & . §. pari mõ. vbi diciẽ
c ꝙ ſuſceptio collectarũ, eſt munꝰ pſonale tãtũ.[c] ¶ Itẽ opp. qa videẽ, ꝙ onꝰ
deficientiũ debeat eſſe totius vniuerſitatis: de qua erat ille deficiẽs, nõ illius
d exactoris: vt. l. j. C. de om. agro deſer. li. xij. Sol. de iure cõi[d] onus deficiẽtiũ
nullus tenetur ſoluere, ſeu ſubire: vt in primis cõtrarijs. & . C. vt nullus ex vica. pro alio debi. exi. l. j. li. xj. Fallit ſi aliter lege municipali, vel cõſuetudine cautum ſit: vt hic, & . d. l. j. de omni agro deſer. Tunc enim illi legi, ſeu conſuetudini ſtandum eſt: vt damnum ſuſtineat collector, vel vniuerſitas, ſecundum formam legis, vel conſuetudinis.

De uacatione & excuſatione munerum Rubrica.

¶ Quid differt iſte titu. à ſeq. videbitis. j. ti. j. ſuper rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Excuſatio omnis nititur æquitate, quæ infringit rigorem iuris.*
Exceptio omnis nititur æquitate.

LEX I.

c OMnis excuſatio.[e] ¶ Not. ꝙ oĩs excuſatio nitiẽ æquitate: quæ
1 æquitas habet infringere rigorem iuris † vocantis omnes pariter ad munera & honores. Sic etiã dicimus, ꝙ omnis exceptio nititur æquitate: vt. š. de doli excep. l. qui æquitate.

SVMMARIVM.

1 *Acta facta in una cauſa, non proſunt in alia in ijs, quæ curſu temporis mutantur.*

1 Qui excuſatione. ¶ Not. ꝙ acta facta in vna non proſunt in alia ſimpliciter. † ꝙ intellige in his, quæ curſu temporis mutanẽ: vt. š. ti. j. l. cura. §. deficientium. & . l. ſpadonem. §. qui abſolutus. š. de excu. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Eligens ſcienter indignum, an priuetur poteſtate denuo eligendi dignum?*

SExtumdecimum. LEX II.

Qui pueros. ¶ Hic videẽ caſus, ꝙ quando aliquis electus ad aliquod officium excuſaẽ, vel remoueẽ, ꝙ electio alterius loco eius deuoluaẽ ad ipſum iudicẽ remouentẽ, vel excuſantem. Nã hic vides, ꝙ electio iſtorũ officialiũ pertinet ad decuriones: vt. š. qñ ap. ſit. l. j. §. ſolent. & ad muni. l. ij. & tñ nõ remittiẽ ad eos: ſed pręſes ipſe eligit, vt hîc vides. In cõtrariũ facit. š. de op. leg. l. ij. & ibi dixi. Doc. tãgũt. C. de cõtrahẽ. emp. l. fi. dicatis vt ibi. Cano. tñ dicũt, ꝙ debet diſtingui: an aliqs elegerit aliquẽ ſciẽter indignũ: & priuaẽ ꝓ illa vice
1 poteſtate eligẽdi. † aĩs ſecus. Idẽ ſi peccauerũt in forma eligẽdi: vt extra de elec. c. qa ꝓpter. ¶ Et iſtã. l. poſſumus intelligere, ꝙ ipſe pręſes vocauerat hic aliquẽ ad iſtud munus perferẽdę pecunię. & hic diciẽ, ꝙ ex ſuo officio abſq; appellatiõe, ſi viderit manifeſte ipſum eſſe grauatũ ſenio, vel corporis imbecillitate, poteſt ipſum dimittere, & aliũ loco ſui cõſtituere: ſed inferior non poteſt ſine appellatione: vt. l. ciues. C. de appel.

LEX IIII.

TEmpus. ¶ Ibi abeſſe deſijt. ſ. redire cœpit: ſed poſtq; redijt, dumtamen legitimo tempore. de hoc ſequiẽ.

LEX V.

ADecurionatu. ¶ Iſtam. l. proſequere, vt in glo.

LEX VIII.

f IN honoribus.[f]

Philoſophis. ¶ No. text. ibi etenim philoſophantes verè.

LEX X.

HIs honoribus. ¶ Intelligas hîc de priuilegijs generalibus. ſecus, ſi de hoc priuilegio ſpecialis mentio fieret: vt. j. eo. l. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſuperueniens pendente iudicio: an elidat actionem?*

1 Auctis. ¶ Pe. allegat hũc tex. ꝙ exceptio ſuperueniẽs pendẽte iudicio, elidit actionẽ † ita tetigi in. l. j. š. de excep. & ibi latiꝰ dixi.

a ¶ Fallit in his. nota & fœneratores poſſunt collectari: licet ſint forenſes. de hoc vide pulchrè per Bar. in. l. etiam, C. de exec. rei iudi. in pe. col. & per Bar. in. l. j. C. de muli. & in quo loco.
b ¶ Collectã forenſibus. & vt poſsit imponi, quot requirantur. vide quæ dixi poſt Bar. in. l. iiij. §. actor de re iudi.

LEX XI.

SVnt munera. ¶ Hoc quod hic diciẽ, præter eos, quibus principali beneficio. intellige de beneficio ſpeciali indulto ſuper hoc: aliâs ſecus: vt. š. l. proxi. in princ. ¶ Quæro, an eccleſia ſubeat iſta onera? dic vt in gl.

LEX XII.

LEgato. ¶ Opp. C. de le. l. vniuerſi. dicit Dy. ꝙ hic excuſantur durante eorum officio tantũ: non autem poſt.

LEX XIII.

PRætor.

Duo. ¶ Dicit gl. hic no. diligenter diſtinctionem, quã facit iſte §. tangam. j. tit. j. l. ij.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter uel conſultor, qui cœpit audire cauſam, cogetur finire.*
2 *Munus qui ſemel agnoſcit, uidetur ſuo priuilegio renũtiare.*
3 *Iudex cui cauſa eſt delegata ſi ſe abſentat, & abſentia eſt diu duratura, delegans poteſt eam alteri delegare.*
4 *Dilatio, quòd detur propter abſentiam aduocati, qui eſt in breui reuerſurus: aliâs alium aduocatum ſibi quærit.*

1 Si poſt cauſam. ¶ No. † pro arbitro, vel cõſultore, q cœ
g pit audire[g] cauſam, an poſtea poterit cogi? & certè
2 ſic. ¶ No. text. ibi, ſemel enim agnoſcendo. † Nã ſemel agnoſcendo, videtur renuntiare ſuo priuilegio in illa cauſa. An autem in alijs pręiudicet: dixi in. l. ij. in fin. š. de decu. & habuiſtis not. š. de priui. vete. l. ij.
3 ¶ Secundò nota, ꝙ ſi iudex cui cauſa eſt delegata: ſe abſentauerit, ꝙ iudex delegans, poteſt alteri cauſam committere. quod intellige ſi abſentia eſſet longa:
4 vt hic dicitur. ¶ † Tertiò dico:[h] ꝙ id, quod dicitur
h ſuprà, ex quibus cauſis ma. l. ait prætor. §. fi. quòd propter abſentiam aduocati datur dilatio. intellige ſi in breui eſt reuerſurus: aliâs alium aduocatum debet ſibi quærere: vt hîc dicitur.

De iure immunitatis Rub.

¶ Quæro in quo differt hic ti. à præcedenti? gl. ponit duas differentias, vt habes in ea. Dy. dicit, ꝙ in ti. præcedenti tractatum fuit de caſibus excuſationum ſeu vacationum: hîc de perſonis, quæ excuſationem petunt.

LEX I.

QVi ob hoc. ¶ Quid vult dicere text. agendi cã. Gl. dat duas expoſitiones. tene ſecundam: ꝙ hic loquitur in hſi, qui erant in naui: & ſuam priuatã vtilitatẽ immunẽ non habent. quod intellige, vt. l. ſemper. §. negotiatores. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia conceſſa alicui & poſteris, ad natos ex fœminis non porriguntur.*

i 1 Perſonis. ¶ Nota[i] quòd priuilegia data tibi tuiſq; poſteris: non extendũ.

c ¶ Perſonale tantum. Adde Bart. in. l. iiij. §. ſi actor. de re iudi. & Bart. poſt glo. in. l. ij. C. de apoc. pub. li. x. & Bar. in. l. etiam. C. de execu. rei iu. & quod no. Bart. no. î. l. miſsi opinatores. C. de exac. tribu. lib. x.
d ¶ Iure communi. Sed contra hãc ſol. facit. l. in. d. l. ij. C. vt nullus ex vica. ibi naturali æquitati & c.
e ¶ Omnis excuſatio. & ad iſtũ tex. in princ. ibi ſine temporis prefini. vide Dy. & Bart. in. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. š. ſol. matri.
f ¶ In honoribus. Iſta. l. in. §. qui publici muneris. facit argu. ad. q. ſecundum Ray. vtrũ ille cui eſt conceſſa immunitas à collectis, ſit etiã immunis à collectis, quæ imponuntur propter neceſsitatẽ guerræ. & vide Dy. in l. ſi ex toto. in princ. š. de lega. j. vide Bal. omnino in. l. j. C. vt nemini liceat in emptione. ſpecie. & vide Imola. in. d. l. ſi ex toto. & quod not. Bartol. in. l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. de lega. j. Et ad prędicta allegatur text. in. l. inter ſocerum. §. cum inter. de pac. do. & vide quod no. Bal. in. l. iubemus nullam. in princ. C. de ſacroſan. eccle.
g ¶ Cœpit audire. Si cõſultor vel arbiter cœpit audire cauſam: poteſt poſteà cogi eam diffinire. quod no. Idem ſi acceptat inſtrumentũ elec. ſuę eccle. c. j. extra de procu. l. filius. ad macedoñ. & dixi poſt Imo. in. l. quę dotis. ad fi. š. ſol. matri. & adde Bar. in. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ſol. matri.
h ¶ Tertiò dico. Adde tex. & ibi Bar. in. l. ſed & ſi vniꝰ. l. quod aũt. š. de iniu.
i ¶ §. perſonis. Nota, quòd priuilegia conceſſa tuo generi, ſiue tuis poſteris: non extenduntur ad natos ex fœminis. & vide Bartol. in. l. quia tale. š. ſolu. matrimo. Hoc dicunt quidam fallere in cauſa libertatis data alicui ex ſuo genere. quia tunc veniunt nati ex fœminis. & vide text. l. j. š. de libe. cauſa. Item limita per Paul. de caſtr. in. l. maritum. ſolu. matrimo. & hide Imol. poſt gloſſ. in. l. ſi ita ſcriptum. de lega. ij. Item appellatione generis, venit frater. l. ij. de interdictis & relegat. Ita venit legitimatus per oblationem curiæ. l. commmunium. aliâs quoniam. cir.

ca medium:& ibi Bal.C.de na.libe.qui text.in hac materia solennizanda multa posset:vt ibi per Bart. Et qui sint de genere: Vide etiam text.in.l.ij. C.de ordi.iudicio.&.l.j.C.de probatio. Quid autem, si dicatur concedo tibi & posteris tuis:videtur, quod sit idem:vt hic. Facit lex.neque Dorotheum. C.de decurio.li.x.not. Bald.in.c.j.de feu.marchiæ.hoc tamen non esset verum in successionibus:quia descẽdẽtes ex fœminis tunc venirent: vt videtur probari in.l.cum acutissimi.C.de fideicõ. & in.l.generaliter,§.cum autem. de institu.& substitu.sub condi.fact.& in.l.cum auus.de conditioni.& demonstra. Quid de verbo generatiõi? videtur idẽ,quod de verbo generi. vide Bald. in.l.ij.in.ij.colum.C.de iure emphy. Quid de verbo soboli,vel proli? dic quòd etiam fœminę veniunt, vt probatur a in.l.j.§.soluto matrimonio.in.l.v. C.de na.li.l.fin.C.de bo.proscript. & in.l.j.C.ne rei domi.vel tem. Et adde quòd proles propriè est, quæ nuptijs nata est secundum Bald. in rubri.C.de priui.do.i princ. Quid de verbo progenie: dic quòd cõprehendit omnes descendentes ex linea masculina tantùm:vt probatur in.l.fi.& ibi Bal. C.de emancip.li. b be.&.l.fin.& ibi Bal.C.de do.pro mis.iuncta.l.dedit dotem.de col la.bono. Et adde, quod appellatione prolis,veniũt oẽs qui appellatione familiæ comprehenduntur:vt probatur in.l.officiales.& in authen.statuimus.C.de episco. & cleri. Quid de verbo genti tuę? dic quòd veniunt agnati,& cognati:vt est gloss.no. Quam materiam vide in.l.j.§.de probatio. Quid de verbo,nomini suo? dic quod omnes de familia veniunt.l.pronuntiatio.§.familiæ.j.de verbo.signifi.ex quo Barto.multum not.per illum text.&.l.quoties.C. de priuile.schola.li.xij.dixit,quòd si cõcedo priuilegium tibi & tuis filijs masculis & fœminis:quod solùm veniunt virgines & viduæ:non autem nuptæ. Adde quod dixi in.l.quidam consul.de re iudica. Et vltra prędicta vide materia in.l.apud Iul.§.si quid alicui.de lega.j.per docto.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.&.§.fi.ad Trebel.&.l.j.de consti.princi.& ad ista vide omnino Barto.in.l.si vt proponis.C.de digni.li.xij. Et quid de verbo stirpe.vide tex.&ibi Bal.in.l.si quis in suo.in princ.C.de inoff.test. Quid de proximis & consortibus? vide Bal.in.l.dudum.C.de contrahẽ.emptio. Et ad prædicta omnia vide omnino Bald.in repeti.c.si pater.de testa.in vj.in.v.charta.

1 tur ad natos ex fœminis.† quod not. bene.& vide Dy. extra de regu.iu.c.priuilegium personale.li.vj.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas ab omnibus muneribus & oneribus etiam realibus potest concedi per principem,uel per legem.*
2 *Ciuitas aliquibus ciuibus iam subditis,potest concedere immunitatem.*
Pactum de concedenda immunitate non tenet.
Immunitas à muneribus patrimonialibus non conceditur.
Immunitas concessa alicui,qui de nouo efficitur ciuis:tenet & seruanda est.
3 *Decuriones possunt concedere doctoribus & medicis immunitatem:alijs non.*
Sed adunantia generalis sic.
4 *Immunitas qualiter concedi debeat?*
5 *Munus ordinarium,quod dicatur,& quod extraordinarium?*
Imposita à principe,uel à lege sunt munera ordinaria.
Item collectæ,quæ imponuntur à lege municipali.
Item,quæ imponuntur à Papa clericis.
6 *Ciuitas,quando possit immunitatem concessam per suam leg.reuocare.*

LEX II.

Hi qui. a ¶ Pro declaranda ista.l. 1 ¶ † Quero vtrum alicui possit dari immunitas ab oneribus? Respondeo: certum est,quòd per principem seu per legem potest concedi immunitas ab omnibus oneribus & muneribus etiam realibus:vt.s.titu.j.l.sunt munera. Verumtamen scias:quòd omnia priuilegia per principem cõcessa fuerunt reuocata,per.l.C.de his,qui vaca.à princip.acce.l.j.& de decurio.l.vacuatis.& ibi no. 2 Ciuitates† autem etiã cõcedunt immunitatẽ aliquibus ciuibus iam subditis,& nõ valet pactum.vt dicta.l.vacua.de immuu.nemi.cõce.l.prima.& maximè si ista immunitas concederetur à muneribus patrimonialibus:vt.C.de mune. patrimo.l.neque.&.l.patrimoniorum. Si verò immunitas conceditur alicui,qui de nouo ciuis efficitur.tunc potest ei de nouo concedi,& est sibi seruanda:vt hic. ¶ Sed 3 quæro† per quos possit concedi? Respon.doctorib⁹ & medicis potest concedi per decuriones,hoc est, per ordinẽ ciuitatis. Alijs verò nõ posset concedi per illos, b & sic requireretur adunantia generalis:vt.C.de 4 decreto decurio.l.j. ¶ † Quæro qualiter debeat concedi ista immunitas? Respõdeo debet cõcedi specialiter & distinctè: vt fiat mẽtio de muneribus realib⁹ & personalibus:ordinarijs vel extraordinarijs. Nã si concederetur immunitas à muneribus simpliciter non haberent immunitatem à patrimonialibus. vt s.tit.j.l.his honoribus.&.s.tit.ij.l.fi.§.penult. ¶ Itẽ nõ intelligeretur de muneribus ordinarijs,sed de extraordinarijs:vt.s.tit.j.l.hi,qui muneris.&.s.de mune.& hono.l.cui muneris.&.C.de vaca.pub.mu.l.j. ¶ Item ista immunitas non porrigitur ad honores: vt dicta.l.cui muneris.s.de mune. & hono. vnde etiam de his expressa mentio debet fieri:vnde sis 5 cautus,quando dictas ista talia priuilegia. ¶ Quæro c quæ dicantur c munera ordinaria,& quæ extraordinaria? Respondeo ordinaria sunt ea quę imponunt à principe,vel à lege:vt.d.l.j.C. de vaca.pu.mu. Et ideò puto quòd collectæ quæ imponuntur à lege municipali,lata in ciuitate super hoc à toto populo: d dicantur munus ordinarium. d Et idem puto de his, quæ imponuntur à Papa clericis:vel ab Imperatore alijs.sed collectæ quæ imponerentur ab aliquibus magistratibus:vt à prioribus,vel à maioribus gabellarijs,qui habent super hoc authoritatem,dicerentur munus extraordinarium:vt.s.titulo.j.l.in honorib⁹ 6 §.qui muneris.&.d.l.j.C.de vaca.pub mu. ¶ † Quæro, vtrum ciuitas,quæ istud priuilegium dedit,possit per suam leg ipsum reuocare? Respondeo, quandoque tale priuilegium transiuit in formam pacti, vel conuentionis:&tunc ciuitas nõ potest reuocare: aliâs secus:vt.l.quod semel.& ibi dicam.j.de decre. ab ordine faciendis.vbi glossa tangit.& dixi in repe. leg.omnes populi.

a ¶ Hi,qui. Ad materiam huius.l.primò quęritur, qui possint concedere priuilegia immunitatis? & quibus? vide Bartol.in.l.vacuatis.C.de decurio. & in.l.j.de decretis decur.lib.x.& quod not. Bald.in.l.etiam.de execu.rei iudica.& Specu.in titu.de censi.l.j. versicu.sed quid si vniuersitas facit pactum.& not.cano. domi. Anto.in cap.ij.de immunj.eccle. imo non valet Principis rescriptum concedens immunitatem à collectis,datijs,& gabellis.l.omnem.& ibi bal.C.de vectig.&.d.l.vacuatis.& vide Bar.in.l.j.in pe.colũ.in versic.item quæro.C.de mulie.& in quo loco. & ibi habes per Barto.quæ dicantur munera ordinaria siue extraordi.& Bal.in.l.j.als fi.C. sine censu vel reli.& in.l.j.in.iiij.q.in princip.quod cuiusque vni.nom.& Bart.in.l.j.C.eod.lib.x. Adde per quos immunitas concedi possit:& qualiter sibi præiudicet,qui habet immunitatem:& an possit reuocari. Alex.consil.cj.j. li.& vide etiã Ro. consi.cclij.

b ¶ Per illos.& sic requireret adunãtia generalis. hoc credo verum nisi cõcederetur à consilio. Nã tũc fortè valet:licet non fieret adunantia generalis,quod vocatur vulgariter parlamentum. Ratio est,quia consilium videtur omnia posse, quæ totus populus.glos. est in rubr. quæ sit longa consue. gloss.insti.de iur.nat.gent.& ciuil. &.§.lex est.&.§. plebiscita. & .l. aliud.§. refertur. j.de reg.iur.

c ¶ Quæro quæ dicantur.l.j.C.de vacati.mun.dicit quòd munera ordinaria sunt,quæ à legibus,senatusconsul.vel constitutionibus imponũtur,qualia sunt patrimonialia,à qbus nullus excusatur, vt C.de mu.patri.l. secunda.

d ¶ Munus ordinarium.hoc videtur verum, si habeat perpetuam & determinatam formam, secundum quod no. Bald.in l.placet.C.de epi. & cleri. & circa hanc meteriam vide Bar. plenius in.l.j.C.de muli.& in quo loco.lib.x.

SVMMARIVM.

1 *Numerus.v.xij.& xiij.liberorũ,à quibus muneribus excuset.*

LEX V.

Semper. Legem. e ¶ Vides hîc quod qui habet sexdecim liberos excusat à muneribus. Cõtra imò sufficiũt.xij.vt.C. de decurio.l.si quis decurio,aliâs sufficiũt quinque:vt C.de his qui numer.lib.l.finali. Sol. veritas est,quòd numerus quinque liberorum excusat à personali 1 bus† muneribus,non patrimonialibus vt.s.titu.j.l. iij.§.quę patrimoniorum.sed numerus.xvj.vel.xij. liberorum excusat à muneribus patrimonialibus & personalibus: vnde non tenentur soluere collectas: f vt hic.&.d.l.si quis decurio. f

Negotiatores. ¶ Hũc.§. prosequere,vt habes in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium concessum alicui, an transeat ad liberos, uel uxores eorum uiduas.*

Immunitati. ¶ Quæro, an priuilegiũ concessum alicui transeat 1 ad liberos,vel ad vxores† eorum viduas? dic vt not. per Cyn.in.l.ij.C.de epi.& cle.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ crescentibus reditibus , debet augeri numerus canonicorum ; & immunitas concessa mercato-ribus de-*

e ¶ §.legẽ. Sed an pacto possit renuntiari immunitati sibi à lege concessæ. Bar.multum no.in.l.vniuer.C.de leg.lib.x.dicit quod est menti tenendũ secundum eum,propter vnum, quod videtur obstare, de quo ibi per eum.

f ¶ Si quis decurio. Sed quòd.xij. liberi non excusent à muneribus patrimonialibus:tenet Bal.in.l. si quis decurio. hic allega. & quòd ibi sit speciale in decurione propter curam officij,& tenent multi quos refert Ioã. And.in regula decet.in mercuriali.in.vj.& videtur tex.hîc.facit tex.in.l. neque ætate.C.de mune.patri.lib.x.&.l.j.& ibi gloss.C.qui numer.lib.& in.l.sunt munera.s.titu.j.Pet.de Ancha.in.c.j.de censi.tenet opi, Bart. & An.de Barulo.& Ioan.de platea.in.d.l.si quis decurio.per illum textum. Sed quid si aliquis ex filijs necessarijs admuicem, decedat post immunitatem? dicit Ioannes Andræ.in dicta regula,'decet.quòd non nocet.cum quo transit ibi Baldus in quibusdam additionibus suis.& Bartol.in.l.ij.§. non solum.suprà,de excusatione tuto.facit quod notat Baldus in.l. secunda.C.si aduersus deli.& quod notat Angelus.in.l.minoribus.C.de his,qui bus,vt indignis.& quod notat Baldus.in lege generaliter.solu. matrimo. In contrarium facit.l.cura.§.deficientium.de munc.& hono.in.l.his.§.pe nulti.de va.mu.& Cyn.in dicta.l. generaliter. Adde an priuilegium concessum habenti.xij,liberos,finiatur si aliquis liberorum moriatur, Bald. consilio.cj,iij.libr.

ribus, debet seruari, si tenent maiorem partem fortunarum in illis mercantijs.

a **Negotiatio.** [a] ¶ No. ar. ꝙ excrescẽtib⁹ facultatibus ecclesię, debet
1 excrescere numerus canonicorum†. vt in ca. cũ oẽs. & c. cũ accessissent. extra de constit. Item not. in. §. conductores. quòd immunitas data aliquibus mercatoribus, ita demum est seruanda, si maiorem partẽ suarum facultatum tenent in illis mercantijs

SVMMARIVM.

1 *Qui sunt de collegio artis, & non exercent artem, an gaudeant priuilegio collegij?*

Et an collegium gaudentium, uel fratrum de pœnitentia tertij ordinis sancti Francisci, habeant immunitatem ab oneribus & honoribus?

Quibusdam. ¶ Ex hoc. §. nota duo. Primò, quòd ista collegia non possunt cõueniri, nisi sui causa, scilicet causa tractandi ea, quæ ad collegiũ suum spectant: aliâs possent puniri, vt. l. sub prętextu. s. de extraord. crí. Secundò no. quòd illi, qui sunt in collegio artis, nec exercerent artem, non debent gaudere priuilegio ar-
1 tis. Facit. C. de sacrosan. eccle. l. qui sub prętextu. s. e. l. §. negotiatores. in eo, quod ibi dicitur, quandiu in eo actu sunt. &c ¶ Quæro, an collegium militũ gaudentium, & collegium fratrum de pœnitentia, tertij
b ordinis [b] sancti Francisci, habeat immunitatem ab oneribus & muneribus? Videte vos debetis scire. quòd isti fratres non sunt religiosi, quia non renuntiant proprio. Item quia habẽt vxores. Item non sunt clerici, quia nullum ordinem clericalem habent, habent tamen quendam modũ viuendi ab ecclesia Romana approbatum, vt no. de reli. domi. c. j. in cle. Sed licet ibi non ponatur, nisi de fratribus tertij ordinis sancti Francisci, sunt tamen personæ ecclesiasticæ, q̃ vocãtur Deo deuotæ, vt habetur. xij. q. j. c. duo sunt genera. & sunt exempti à iurisdictione seculari, vt
c ibi dicitur. Et isti milites [c] gaudẽtes, debent de hoc expressum priuilegiũ. Et ideo vidi cõsilia plurium doctorum iuris canonici & ciuilis, ꝙ isti sunt exẽpti à muneribus secularium, & collectis, & ab alijs, sicut clerici. Et ita consuluerunt multi aduocati de curia: & domi. Gul. de baisio Archidiac. Bono. & Dyn. de mugello. & ista consilia eorum vidi: & eorũ consilia fuerunt tatum in fratribus gaudentibus: sed idem est in fratribus tertij ordinis sancti Francisci: tamen hîc contrarium, vt videtis obseruatur, nã conueniuntur sub iudice seculari, & soluunt collectas. Puto tamen indubitanter, ꝙ si apparere posset, ꝙ assumpsissent illum ordinem: seu habitum in fraudẽ onerum, ꝙ eis nõ prodesset: vt. s. ea. l. §. diuus quoq; Pius. & s. de mune. & ho. l. cura. §. fi. vbi glos. tangit de fratribus de pœnitentia. Facit qd' extra de obl. ad ratio. c. j. & l. quæ sub prętextu. C. de sacrosan. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Balistæ appellatione, non uenit arcus: nec econuersò.*

LEX VI.

Quibusdam. ¶ No. ꝙ appellatione balistæ,
1 non continetur arcus †: nec econtrà. Nã vt videtis hic, ponuntur per se balistarij: & per se arcuarij.

De legationibus Rubrica.

LEX III.

Cum quæritur. ¶ Ista lex examinatur s. de constituta pecu. l. eum, qui. §. Iulianus.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus est non solùm inimicus meus: sed amicus inimici mei.*

2 *Citatus ad locum suspectum, non tenetur comparere.*

LEX IIII.

Sciendum.

1 **Si accusatio.** ¶ No. † ꝙ mihi est suspect⁹
d non solùm inimicus meus: sed etiam amicus [d], vel
2 domesticus inimici mei. ¶ Secundò not. † ꝙ si quis citatur ad locum suspectum, vel sibi inimicum non cogitur comparere. argu. s. ad Trebel. l. de ætat. Et per hoc cassauit Papa sententiam Imperatoris Henrici, quam protulit contra regem Robertum. Nam Imperator citauit Regem ad ciuitatem Pisanam, ipsi regi capitaliter inimicam: vt in. c. pastoralis. extra de sen. & re iudi. in cle.

SVMMARIVM.

1 *Legationis officium probatur per literas delegationis.*

LEX V.

Legato. ¶ Probatur autẽ hoc, ꝙ sit legatus per literas, quas deferat,
1 suę legationis: † vt. l. si publicanus. §. j. s. de pecu. & ibi dixi.

LEX VI.

Filio. ¶ Nota hanc distinctionẽ, quando est officium cum sumptu officialis: filius habet vacationem, propter patrem: aliâs secus. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Vicerector studij an habeat immunitatem?*

LEX VII.

Filius. ¶ Hic videtur esse casus,
e quod vicerector studij [e], non habeat immunitatem. Facit etiam. j. eod. l. vicarius. In contrarium videtur ca-

a ¶ Negotiatio. vtrum dicatur mercator, qui non exercet artem mercãtiæ licet exercuerit, & sit descriptus in matricula mercatorum. Iacob. butr. in princ. ff. veteris dicit, quòd non: nisi sit solitus gerere & animum gerẽdi retineat. quod p̃sumitur, nisi deseruisse probetur. inst. de re. diui. in. §. pauonum. in quo proximam consuetudinem respicio non remotam: vt. ff. de ali. & cib. le. l. Mela. §. j. vide etiam Bald. in. d. prin. & ad id qd' in fi. no. hic Bart. Adde. l. legatis. §. si vnus. de lega. iij. & vide Barto. omnino in rub. de nauicula. libr. xj. quæ est. j. rub. illius libri.

b ¶ Quibusdã. tertij ordinis. vtrum fratres tertij ordinis sint immunes: vide quod no. gl. in. l. cura. §. fina. j. de mu. & ho. & habes in consil. Cal. consi. cxcj. & Bar. in. l. placet. de sacrosanct. eccle. Et quid de fraternitatibus, an sint personæ ecclesiasticę vide quæ not. do. cto. i. c. j. de simo. & istis adde Bart. in. l. j. s. de pœnis. & adde qd' eremitæ possunt habere proprium. sed nihilominus sunt ecclesiasticæ personę. xxxvij. q. ij. ecce. aliâs est. q. j. § q verò. & not. In. in. c. mona. de ele. & dicit glo. Ioan. And. in. c. sciant cuncti. de elec. in vj. ꝙ cõuersi, hospitalarij, & tẽplarij, sunt ecclesiasticę personę, licet nõ sint clerici. al. le. xvij. quęst. iiij. quisquis Patron⁹ aũt ecclesiæ laicus nõ est p̃sona ecclesiastica & ideo dicit gl. in. c. exeo de ele. in. vj. in gl. fi. ꝙ cõuersi sunt p̃sonę ecclesiasticę & ibi vide, an habeant vocem in capitulo mulierum, aut beguinarum: quarũ status est reprobatus. Sed status mulierum tertij ordinis sanctæ Clarę bene approbatur: & tales sunt religiosæ: vt in. cle. j. de religio. domi. per Ioã. And. & dicit gl. in. d. cle. j. ꝙ sorores tertij ordinis sancti Francisci, nõ sunt propriè ecclesiasticæ personæ: vt refert Bald. in. l. placet. C. de sacrosanct. eccle. & vide domi. Anto. in. c. ij. de foro competenti. Et adde, quod not. in clemen. ex eo. de senten. excommuni. & consuluit Bald. in cõsilio incipiẽ. in Christi nomine super eo, quod quærit̃ &c. ꝙ ordo tertij ordinis sancti Francisci sit ordo ecclesiasticus: & eius personæ ecclesiasticæ, quanuis ibi vident̃ concludere, ꝙ sint de foro seculari. & Bart. in. l. commodissimè. de lib. & posthu. per Bal. in aut̃. nisi. in pen. col. de senten. & de his, qui præsident hospitalibus, qui non gaudent priuilegio literarum. vide Bald. in aut̃. hoc ius porrectum. in. ij. colum. C. de sacrosan. eccle. Et vide quę dixi post Bar. in. l. orphanotrophos. C. de episc. & cleri. & per Ange. in cõsilio. cviij. Dicit tamen Bald. in. l. omnes. §. prætereà nullus. C. de episc. & cleri. quòd ita sunt exempta hospitalia, sicut ecclesiæ. l. omnia. in fi. eo. tit. & ibi Bar. & doctores. & facit quod dixi in. l. pręsenti. C. de his, qui ad ecclesi. cõfu. Et vide Bartol. in. l. quod constitutum. de testa. milit. & dicit Hostien. in. c. non dubium. de senten. excom. quòd quando quis est conuersus remanens in domo propria, vt laicus: & viuit honestè, vt clericus: ex toto in foro ecclesiastico intelligitur translatus: & immunitate ecclesiæ gaudere debet. xvj. q. iiij. quis facit. de censi. c. quanq;. in. vj. cle. p̃nti. de censi. xj. q. j. ecclesiarum. c. j. de censi. cum simi. Et ad materiam adde quod Petr. de Ancha. in clemen. cum ex eo. de sen. excomm. dicit quòd Guliel. de monte lauduno, tenet ibi, quòd fratres continentes, siue de pœnitẽtia, qui dicuntur tertij ordinis, vt ibi dicitur in tex. nec in persona, nec in rebus gaudent priuilegio religiosorum vel clericorũ, per illum tex. Posteà dom. Petr. refert verba Bartol. hîc & malè. & subdit quòd ipse habet vnum consilium Ioan. Calde. qui confirmat se cum dicta opi. ꝙ non sint personę ecclesiasticę. & illud cõsilium ibi refert ad literam, & sequitur. & principaliter fundatur: quia nec continẽtiam, nec obediẽtiam promittunt, & vtũtur p̃prio. quæ sunt contra substantiam religionis. c. cum ad monasterium. ad fi. de statu monacho. Facit. c. j. de voto. i. vj. Respõdet ad contraria, dicit tamẽ secundũ Io. Cal. quòd si habent priuilegiũ à papa, esset eis seruãdum. De qua materia habetur etiã p Ang. in consilio. cxvj. & adde Pe. de Ancha. in materia in repe. in. c. ea, quę. de reg. iur. in. vj. Et quid in vxore & fami. clericorũ &c. vtrũ gaudeãt &c. vide qd' not. p Io. an. in. c. j. de cleri. coniu. p do. Anto. i. c. nullus. de iudi. vbi plenè de materia. Adde an fraternitates dicantur ecclesiasticæ personæ, Pau. de ca. consi. clxxxj. Et an ordo tertij ordinis sancti Francisci, sit ecclesiasticus, Bal. cõsi. cccxxxv. inci. quædam soror. libr. iiij. consuluit, ꝙ stante statuto, ꝙ mulier non possit contrahere, nisi certa solennitate seruata, ꝙ non comprehendat mulierem tertij ordinis.

c POMATES. ¶ Et isti milites. vide Panor. colũ. iij. de foro comp. Cald. consi. vij. Card. in cle. ex eo. in. ij. q. de sen. excom. & aliquid per Bal. in aut̃. nisi rogati. C. ad Tre. & in. l. officiales. C. de epis. & cle. & do. Maria in. d. c. ij. qui omnes inclinant in opinionem Panor. ibi: contrarium tamen tenet do. Car. in. c. si diligenti, quęstione antep. de foro comp. & do. Anto. in. c. j. col. v. de obli. ad ratio.

d ¶ Sed etiam amicus. Amicus inimici mei est mihi suspectus. vide tamen Inn. in. c. insinuante. de offi. dele. in notabilibus. qd' dixi post Bar. in. l. qui iuris. de iurisdi. om. iudi. Bal. in. l. iij. §. si tutor. de suspe. tuto. Cy. & Bald. in teste. in. l. si quis. in vlt. col. C. de testi. sequitur hoc Bald. in. l. j. C. si quacunq; prædi. pote. & vide cano. in. c. repellantur. de accusa.

e ¶ Vicerector studij. Vicerector studij nõ habet immunitatem. adde Barto. in. l. j. §. hi, quibus. de lega. iij. & de istis gerentibus vices alienas, quid possint: vide bonum text. in authen. de colla. §. ad hæc. ver. prohibentur. & gloss. in. l. ij. C. de his, qui vi. al. gerunt. & no. per Barto. in. l. j. s. de offici.

eius.& hic adde.l.comperimus.C.de proximis sa.scrin.lib.xj.lxxxiiij.di. præcipimus.& est bonus textus.in.l.j.C.qui.mu.excu.hi,qui lib.x.

a POMATES. ¶ Vicerector.dic tamen: q̄ de cõsuetudine seruatur contrarium.ita Car.in cle.j.in.vj.oppositione de offi.vica.

b POMATES. ¶ Not.q̄ legatus.hoc autẽ intellige secundũ Roma. in.l.j.ŝ. de verbo. obl, Pondera tex. hic in fine: vbi non intelligitur aduocare mittẽdo schedulas pro amico, vel extraneo, si hoc faciunt gratis & amore. Contra tamen hoc dicitur enixè obstare tex. in.d.c. vbi periculum.in versi. nulli. de electione. in vj. vbi prohibitus loqui prohibetur & mittere scripturam, vel nuntiũ.& vide multa, quæ ponit Barb.in rubri. extra de fide instru.col.ij.& vide text.in.l.miles ad sororẽ.in prin. ff.de leg.ij.

c ¶ Item not. Idem tenet Bar.in.l.j.§. j.ŝ. de postul. Et nota. q̄ si aliquis prohibetur aduocare: quòd intelligit, quòd nõ prohibeatur, si gratis velit aduocare.dicit Rom.in.l.ij.in princip.ŝ. de ver. ob.per tex.in fin. huius legis.

d ¶ Vnam schedulã. Et sic statutum puniens aduocantem, vel loquentẽ in voce: nõ punit scribentem. cõtra facit tex.in.l.item apud. §. generaliter.ŝ. de iniur. & l.eorũ.§.fi.eod. ti. de quo. in.l.j. de ver.obl.p moder. & Bar.ĩ.l.j.de extraordi.cogni.

e ¶ Legatus. Ex.l. ista no.casũ sing. quo legatus recipiẽs pecuniã pro expẽsis fiendis in itinere: si interim decedat residuum pecuniæ trãsmittit ad hæredes: nõ autem restituunt reipubli. imo si infirmetur in itinere, debet curari expensis reipub. de quo vide Bar. in.l.is autem.§.tã diu.ŝ.quibus ex cau.maio.& quod no.Bart.in.l.seruus communis.de fur. & quod dixi qost Bar.in.l.ij.in princi.ad.l.Rho.de iac.& dicit not.Bart.in l.ij.C.de leg.lib.x.quòd si vnus ex ambasiatoribus decedit, salarium accrescit alteri consocio adimplenti, per illum text.& vide Bal. in.d.l.is autem. ŝ.ex quib.cau. maio.& Imo.in.l.continuus.§.cum ita.de ver.ob. Et quid de docto.habente licentiam per aliquos dies: an interim habeat salarium. no.in.l.si ea.C.de condi.inser.& per Bal.& no.quòd ambasiator, qui finita ambasiata differt redire: non gaudet priuilegio legationis.l.mercatores.& ibi no.Bar.& Bal.de commer.& mer.

f ¶ Pro represaliis. Ambasiatores non possunt capi pro represaliis.adde Bart.post gloss.in.l.conuentiones.ŝ.de pac.& Bar.in.l.j.in princip.ŝ.ad.l. Iul.maiest.

sus.C.vt digni.or.seruetur.l.fi. in fi.Solu.quandoq; Vicerector constituitur ab ipso Rectore: & tũc ipse Rector videtur gerere per eum: & nullam immunitatem habebit. Vicerector[a], † seu vicarius eius: vt hic.&.l.vicarius.j.eodem. Quandoq; propter recessum seu mortem Rectoris, ipsa vniuersitas facit vicerectorem: tunc habet immunitatem, quam haberet, si principaliter ipse esset creatus Rector: vt.d.l.fina. in fi.C.vt digni.or.seruetur.de istis loquitur titu.C. de offic.eius, qui vi.al.ge. ¶ Tertiò oppo.ŝ.de lega.iij.l.j.§.à præfectis. Sed quanto tempore oportet, quòd quis gerat officium ad hoc, vt quis habeat vacationem? Respon.toto tempore officij: si gerit minus, minuitur sibi vacatio: dummodo scias, quòd si non gerit officium, vel gerit minori tempore quartæ partis totius temporis, nullam debet habere vacationem, seu immunitatem: vt.l. & milites.§. quandoq;.&.§.planè.& quod ibi no.&.§.fi.ŝ.de ex.tuto. &.C.de consul.l.iij.lib.xij.

SVMMARIVM.

1 *Doctor legens, qui nõ potest aduocare, potest mittere schedulam, & alloqui iudicem.*

LEX VIII.

PAulus.

Paulus. ¶ Nota quòd legatus[b] non debet attendere ad aliud, quàm ad officiũ legationis. ¶ Item nota[c] pro doctoribus huius ciuitatis, qui non possunt esse aduocati. Nam si mittunt vnam schedulam[d] iudici, vel ei loquuntur: † non propter hoc videntur aduocare. tene menti.

LEX X.

LEgatus.[e] ¶ §.j.de materia huius §.dicam vobis in.l.j.§. diuus.j.de vari.& extraordina.cogni.

LEX XIII.

VIcarius. ¶ Facit ad quæstionem de vicerectore.

LEX XV.

IS qui legatione. ¶ Gloss. intelligit hîc de libello conuentionali. Idem in libello supplicatorio ad impetrandum aliquid: cum generaliter prohibitus sit aliquid facere: vt vidistis.ŝ.eodem.l.eum, qui.aliâs incipit paulus. §.paulus.

LEX XVI.

EVndem.

Ante legationem. ¶ Vides hic casum, q̄ ex parte rei debet mitti procurator ad defendendum causam incœptam. quod dic, vt plenè dixi in.l.j.ŝ.de di.& tem.præ.per Cy.in l.j.ŝ.de resti.mili.

SVMMARIVM.

1 *Ambasiatores an pro represaliis possint capi.*

2 *Bannitus an desinat esse ciuis illius ciuitatis à qua exbannitur.*

LEX XVII.

SI quis legatum. ¶ Per hanc †.l. dicimus, quòd ambasiatores non possunt capi pro repræsaliis.[f] quia habent immunitatem de iure communi, vt hic: &. l.ij.§.legatis.ŝ.de iudi. Secundò † not.[g] ex hac.l. q̄ exbannitus de ciuitate, desinit esse ciuis illius ciuitatis: vt hic.ibi, quia quem semel populus &c. quod puto verum, quando est talis exbannitus, qui põt impunè offendi. Nam habetur loco hostis ciuitatis illius: vt.l.amissione.§.qui deficiunt.ŝ.de capi.dimi. Idem puto, si esset talis exbannitus, qui esset prohibitus receptari, argu.eius, quod hic dicitur de eo, cui interdictum est aqua & igni.

De administratione rerum ad ciuitates pertinentium Rubrica.

LEX I

QVod ad certam. ¶ Dic vt dicam. j. eodem.l.legatum.

LEX II.

NOn vtique.

Quod quis. ¶ Vide gl.quæ incipit.hîc not. iiij.& in fi.gl.adde &.j.dic de hac materia, vt no.per Dy.extra de reg.iur.c.quod alicui non licet.&.c.põt quis.&.c.qui per alium.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra absentem, quandoq; valet.*

Quod de frumentaria.[h]

¶ Vide gl.super ver.inanis.& sic vides, quòd valet sententia lata contra absentem non contumacem: † aliâs nulla esset specialitas. Et enim hîc speciale. Et potest esse ratio: quia officialis restituit reipubli.librum rationũ, in quo continebatur introitus & exitus: vt.l.j.§.officio.ŝ.de tute.& ra.dis.&.ŝ.de statulib.l.si statulibera pœnæ.in fi.& ideo cum[i] non requiratur alia cognitio, nisi computatio rationis: meritò potest proferri sententia in absentem, & sic not. quòd isti reuisores rationum communis, possunt pronuntiare officialem præteritum esse debitorem communis, eo absente.

SVMMARIVM.

1 *Camerario quod datum est, per officialem, qui indebitè exigit: an debeat de communi restitui?*

Graui. ¶ Ex isto tex.not.quòd si officialis aliquid exigat indebitè: & dat camerario communis, quòd de communi debet restitui. † Hoc est verum, si exigat de facto: secus si expressit sententia condemnatoria licet iniusta. Tunc enim à cõmuni nõ põt repeti cõdictione indebiti: vt.l.j.C.de condi.indebiti.&.ŝ.rem ra.ha.l.si sine.§.q̄ si procurator, per iudicem.&.l.cum putarem.fami.ercis.

SVMMARIVM.

1 *Officialis locans præda publica non tenetur de tacita reconductione.*

LEX IIII.

PRior tamen.

Prædium.[k] ¶ Nota, quòd si aliquis officialis locat prædia publica: tenetur solùm de tempore expresso in locatione: non de tempore, quo tacitè reconducitur

g ¶ Secũdò not.& an exbãnitus perdat ciuitatem, vide quæ dixi in.l. sed & mili.§. qui aũt.vers.qui enim ignominiosa. de excusat.tutorum. per Angelũ in disputatione incip. bono.quidã. not. Bal.in authen. & oĩno.in.vij.col.ne vxor pro marit. per Ro.in.l.recusare.§.si quis alio. ad Trebellian. & per Bald. ĩn.d.§. qui deficiunt. in fine.

h ¶ §.quod de frumentaria. Not.casum, in quo valet sententia cõtra nõ contumacem absentem. Adde.l. hac perpetua: & quòd ibi no.Bar. C.vbi decu.vel cohorto.& istud tenet do. Flo. in.c. cum olim. de re iud.& per aliquos in.c.j.de cau.pos. & proprie. Et an ordo iudicarius seruetur in causa fiscali.vide Bal.in l.ij. in princip. C. quãdo fis.vel pri. & in.l.j.C.de condi.ex.l.& adde ad istud, ad quod allegatur iste.§.no. per Bal.in repe.l. nec quicq;.§.vbi decretum.de offi. procon.& not.in rub.C.commi.vel epi.& in.l.de pupillo.§.meminisse.de ope.no.nũ. & in.l.fi.C.de fer. Alexan.

i POMATES. ¶ Et ideo cũ.vide aliqua in simili per do.Præpo.in c.fi.ij.distin.& Feli.in.c.ecclesia sanctæ mariæ.col.ix. de cõsti.& Barb. cõsi.lj.col.xxviij. vol.j.& Panor.in d.c.j.colũ.ij.de re iudi. & Feli.in.d. c.j.col.viij.de iureiuran.& Panor. in.c.olim.col.vj.de iudi.vbi colligit generaliter ex hoc, quòd in notoriis non requiritur partis citatio.

k ¶ §.prædium. Qui fideiubent pro officiali habẽt beneficium excussionis. Adde gl.in.l.j.C.de conue.fis.debito.li.x.& tex.cum gl.fi.in.l.j.C.de decur.li.x.& no.Bar.in.l.quoniam.ŝ.loc.& reperitur quædam dispu.Bar.& no.tex.hic, quòd verba cõuentionis dubia, interpretantur secundum ius commune.& ad Bar.hic, vide Bal.in.l.cum eorum.C.de fen.

reconducitur

r econducit. †Item no. ꝙ licet aliter olim seruaretur in vectigalibus: tamen quantũ ad hoc, hodiè idem seruatur in vectigalibus, quod in alia locatione.

SVMMARIVM.

Officialis finito officio, an teneatur de euictione?

In eum. ¶ Iste est valde not. §. Oppo. & videtur, quòd syndici, qui vendunt, aut locant prædia publica, finito officio, non teneantur. Contra. s̈. de procurato. l. procurator, qui pro euictione. Huius timore Azo fatetur contrariũ: & dicit hîc in text. dum dicit: similis etenim videtur. s. is qui nouat. q. d. in omni contractu tenetur officialis publicus
1 etiam finito officio†, prætereꝗ in constituta pecunia. Et est ratio. qa constituit animo se nõ obligandi: sed ad finẽ debitã manifestandã, secundum Azo. quæ opi. Hug. nõ placet. Nam tutor non tenetur de euictione finito officio, quia officium assumit ex necessitate: eadem ratione nec talis officialis. & sic non obst. d. l. procurator, qui pro euictione. quia ibi loquitur in procuratore, cuius officium est voluntarium. Nec ob. princ. huius. §. qa hîc promisit pœnam animo nouandi, & se principaliter obligandi. & ista est vera. Alij vt Aldri. aliter distinguunt in gl. de qua distinctione non curo. Circa hoc tamen vide. s̈. quãdo ex fa. tu. l. post mortem. & quod ibi plenius no. hîc tamen non examino.

Pro magistratu. ¶ No. ꝙ isti, qui fideiubẽt ꝓ officialib⁹, non possunt conueniri personali vel hypothecaria, nisi excusso principali. quod est speciale de iure antiquo: aliâs secus: vt. l. iure nostro. C. de fideius.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia quando in unum usum legata, poßit in alium usum conuerti?*

LEX V.

LEgatam. ¶ Nota ibi circa principium. Ista est notabilis. l. circa hoc dic. Quandoꝗ relinquitur, vt fiat aliquod opus, quod fieri non licet: & tunc potest conuerti
1 in alium vsum† authoritate proximi superioris, causa cognita, vocatis his, quorum interest: vt. l. legatum. s̈. de vsufruc. leg. Si verò potest licitè fieri: tunc aut pecunia ad hoc relicta sufficit, & non potest conuerti in alium vsum, nisi authoritate Principis: vt hîc in princ. Aut non sufficit & tunc potest conuerti in alium vsum, etiam sine authoritate Principis: vt hîc in fi. & j. ti. ij. l. vlti.

Sed municipio. ¶ No. hunc. §. ad id, quod dixi. s̈. eodem. l. j. in prin.

LEX IX.

CAlcularii. Istam materiam erroris calculi prosequere, vt in glossa, quæ ita ponit bene, sicut alibi.

De decretis ab ordine faciendis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Medicis Antiani possunt coustituere salarium.*
2 *Medici quot poßint eligi in minoribus ciuitatibus?*

LEX I.

1 **MEdicorum.** ¶ No. ꝙ de iure communi ordo ciuitatis, hoc est, priores seu antiani, possunt constituere salarium medicis. ¶ Secundò not. ꝙ hoc non permittitur præsidi. ¶ Opp. C. de epis. & cle. l. parabolani. dicit gl. ibi est speciale in ciuitate Alexandrina: in qua electio medicorum permittitur Episcopo. Itẽ quę
2 rit glo†. quot medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus, vel maiorib⁹. dic vt. l. si duas. §. j. de excusa. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Decreta decurionum inania sunt, nisi duæ partes consilij ibi sint: qui sono tubæ uel campanæ sunt uocandi.*

LEX II.

a **ILla decreta.** [a]¶ Cum. l. seq. No. quòd nõ valent decreta decurionũ, si ibi non sint duę partes decurionum: seu duæ partes consilij. Et intellige, ꝙ istarum duarum partium maior pars consentiat: vt. s̈. ad municip. quod maior. & ibi dixi. & j. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. ¶ Sed quæro. an præsentium nomina debeant scri bi. dic, vt. s̈. dixi de albo scrib. l. j. & ij. ¶ Item dicitur hîc, adhibitis. Sed quæro qualiter isti vocabunt: vtrum debent no-
1 minatim vocari? Respon. sufficit, ꝙ vocentur sono tubæ, vel cãpanæ: †vt l. ij. & ibi no. C. de decur. & no. in. d. l. aliud. §. refertur. j. de reg. iur. vt plenius dixi in repe. l. omnes populi. & debent vocari ad curiam: hoc est, palatium publicum: vt. d. l. ij. C. de decur. lib. x.

SVMMARIVM.

1 *Decreta decurionũ continẽtia donationem, quando sit nulla, & quando rescindãtur.*
2 *Decuriones, quòd poßint donare legatis & ambasiatoribus: & sic remunerare bene facientes.*
3 *Donatio facta à decurionibus in casu permisso: si in ea apponitur causa ficta & colorata, non tamen uera rescinditur.*
4 *Facultas remunerandi, quòd non transeat ad decuriones succedentes.*
5 *Decuriones non possunt grauare successores ad donandum.*
6 *Decreta decurionum possunt à præside rescindi: & per consilium ciuitatis, & ad instantiam cuiuslibet de populo.*
7 *Populus ciuitatis non recognoscentis superiorem, põt donare, & facere legem de donando.*
8 *Decuriones, qui habent arbitria disponendi circa ordines ciuitatis: quæ uirtute dicti arbitrij facere non possunt: nõ poterunt rebannire exbannitos, nisi sibi hoc expreßè sit permissum: uel nisi ex maxima causa.*
Non possunt sententiam condemnatoriam tollere.
Non suspendunt executorem sententiæ ultra tempus trium mensium.
Totus populus potest in pœnis à se impositis illas tollere & suspendere.
9 *Decuriones uirtute talis arbitrij, non possunt mutare ordines ciuitatis: nisi sit eis specialiter permissum. Nec possunt bona immobilia ciuitatis alienare: nisi specialẽ habeant commißionem. nu. 10.*
11 *Statuere aliquid contra statutum à toto populo, non possunt: nisi causa de nouo superuenisset, uel causa antiqua: quæ de nouo esset manifestata. Nec possunt per statutũ ius alicui quæsitum tollere, licet totus populus hoc facere poßit. nu. 12. Possunt autem debitoribus dilationẽ trium mensium concedere, & non ultra. nu. 13.*
14 *Iudicibus ciuitatis authoritatem & iurisdictiõem, quam ab ipsis decurionibus habent, tollere possunt, & interdicere: non quam habent à statuto confecto à maiori consilio.*
Ordo decurionum à creditoribus interpellatus, si non redderet iustitiam: teneretur parti ad interesse.
15 *Ordo decurionum, quando uirtute arbitrij poterit nouas gabellas & uectigalia imponere?*
16 *Decuriones uirtute dicti arbitij pro defensiõe ciuitatis, & suorum iurium, possunt nouam guerram instituere pro inuadendo res alienas, non sine authoritate populi.*
17 *Arbitrium super aliquo habẽtes possunt omnia facere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium.*
Item possunt statuere & facere antecedentia, propter quæ ad illud perueniri potest. & qualiter intelligatur. numero. 20.
Omnia consequentia sunt, sine quibus illud explicari commodè non potest: & qualiter hoc intelligatur? nu. 23.
Non possunt aliquid facere super eo, quod non spectat ad id, super quo eis conceditur arbitrium. & nu. 19.
18 *Decuriones, quibus datum est arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, possunt cogere homines habentes inimicitias ad pacem.*
Principaliter aliquid fieri, intelligitur duobus modis.
21 *Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu, non possunt legem facere super aliquo graui negotio prætextu modicæ pœcuniæ.*
Ambitiosum dicitur cupidum. inde ambitus, id est, cupiditas proprij honoris.
22 *Decuriones habentes arbitrium, unde ueniant pecuniæ: non possunt statuere, quòd mercatoribus reddatur ius summarium, etiam si adijcerent causam: secus si habent arbitrium super bono statu & pacifico.*
24 *Decuriones statuentes per quandam consequentiam quædã quæ ueniunt & uenire possunt contra illos particulares casus, ad quos arbitrium non extenderetur: an ualeat?*
25 *Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, cuius uigore possunt tollere appellatiõem, non poterunt tollere restitutionem in integrum.*
26 *Decuriones habentes arbitrium, ut suprà non possunt aliquid facere super eo, quod est accessorium alterius, quod non spectat ad id, super quo eis concessum est arbitrium: licet istud accessorium uideatur ad illud spectare.*
27 *Præfationibus statutorum quando sit credendum.*
28 *Narrationi Papæ in facto proprio creditur: nec admittitur probatio in contrarium.*
29 *Decretum decurionum, quando petitur rescindi, si est factũ eorum authoritate coram iudice appellationis, hoc fit: si uerò authoritate consilij generalis, tunc per uiam appellationis ad illud consilium. Et coram quo, quando petitur rescindi officio iudicis.*
30 *Rescißio huiusmodi decreti quo iure petatur? ubi quòd per modum excusationis: per modum appellationis & uniuersaliter condictione ex ista. l.*

a ¶ Illa decreta. dicit Abb. sicul. in c. j. de his quę fi. à ma. par. cap. arg. illius tex. ꝙ in vniuersitatibus ecclesiasticis non valet statutũ, ꝙ requirat cõsensus ad minus duarũ partiũ qa sufficit ꝙ maior pars cõcordet ad hoc. c. licet, de ele. & tex. cũ glo. in. c. si cui. eo. tit. lib. vj. Et vide ad materiam quæ dixi. s̈. de albo scriben. in. l. ij.

31 *Rescissio huiusmodi decreti intra quantum tempus petatur?*
32 *Clausula, si & inquantum de iure possun t: posita in reformatione, uel decreto, quid operetur?*
33 *Decuriones, quando possunt decretum seu reformationem ab ipsis factam reuocare.*
34 *Decretum factũ à decurionibus, quãdo dicatur factũ ab eis uirtute iurisdictionis ordinariæ: & quãdo delegatæ.*

LEX IIII.

AMbitiosa. ¶ Habeo istam legem pro difficili.
¶ Oppon. dicitur hic ambitiosa decreta
rescindi debent: hoc est, decreta, quæ cõ
tinent donationem, si debeat rescindi: ergo præsup-
ponit, quòd tenent: vt. l. nam, & si sub conditione. §.
j. s. de iniusto testa. Sed hoc videtur falsum: quia imo
videntur nulla ipso iure: vt. l. j. §. itẽ cũ cõtra sacras.
s. quæ senten. sine appel. rescin. Dicit glos. ibi in sen-
tentia: hic in decreto. Ista solut. non est vera: quia eo-
6 dem modo distinguitur in decreto, quo in sententia:
vt. C. de appell. l. si ad scribatum, &. l. nominationes.
eodem titulo. & suprà de appella. l. si constat. Vnde
gloss. dicit aliter, quòd hic decretum non fuit contra
legem. Non enim decreuerunt donationem valere,
sed donauerunt. Certè nec etiam istud placet: quia,
illud dicitur contra ius, quod à iure improbatur: vt
C. de pact. l. pacta, quæ contra. sed ista donatio im-
probatur à iure: ergo &c. Qualiter ergo soluemus cõ
7 trarium, an decreta decurionum ambitiosa sint nul-
la ipso iure, vel debeant rescindi? text. hîc videtur cõ
e tradicere. Nam primò dicit rescindi debent. Secun-
dò in versicu. proinde. dicit nihil valebit huiusmodi
decretum. & sic innuit quòd ipso iure sit nullũ. Idẽ
videtur dicere tex. C. eodem. l. ordinis. Propter qđ
dicunt quidam talia decreta esse nulla ipso iure. Et
quòd hîc dicitur rescindi debent. scilicet, quatenus
8 de facto processum est. sicut. s. de iure fisc. l. ne pro-
1 curatore. &. C. si propter. pu. pen. l. ij. ¶ †Mihi vide
tur sic dicendum: quandoque in decreto non inter-
uenit solennis numerus decurionum: & tunc ipso iu
re sunt nulla: vt. s. eodem. leg. ij. Quandoque fuit so-
lennis numerus, sed continet donationem: & tunc
si quidem continet donationem apertè: decretum
est nullum. Vel si est interpositum super eo, quod
est expressè à iure improbatum: vt hîc, in versiculo
proinde. &. C. eodem. l. ordinis. Quandoque non cõ
f tinet donationem apertè, sed in veritate continet do
nationem: vt puta, si in calculanda ratione decreue-
runt rationem bene redditam, cum in veritate non
esset. vel locauerunt aliquam rem viliori mercede:
& sic continet donationem velatè. tunc talia decre-
ta debent rescindi, cum valeant: nec contineãt expres
sum errorem iuris: vt hac. l. in principio. &. s. titul.
{ j. l. calculi. in fi. * aliâs calcularij. * vt sic distiguat hîc
sicut in sententia, vt. l. j. in principio. s. quæ sentent.
sine appell. re. Posset etiam iste text. aliter intelligi.
vt dicam infrà in quæstionibus. ¶ Opponi. s. titu. j.
l. calcularij. Solutio. vt apparet ex præcedentibus.
2 ¶ †Quæro, vtrum[a] liceat decurionibus aliquo casu
a donare? videtur quòd non, cum hîc indistinctè pro-
hibeatur. ¶ In contrarium videtur, quòd posint re
munerare benefacientes, vt donare aliquid ambasia-
toribus & legatis venientibus inspecta magnitudine
ciuitatis donantis, & eius cui donatur, vt. l. iube-
mus. §. scientes. & ibi nota. C. de sacrosan ctis eccles.
&. l. cum plures. §. penultimo. s. de administ. tuto. &
l. tutor secundum dignitatem. in principio eodem ti
tulo. &. s. de bon. damna. l. diuus. §. finali. Sed dona-
9 re sine causa legitima, & iusta, non possunt. & ita lo
b quitur hic. Et ideo[b], si in donando †fuit apposita ali
3 qua causa ficta & colorata, non tamen vera, tunc de-
cretum deberet rescindi, & si nulla iusta causę fuit ap
posita, decretum esset nullum ipso iure. & hoc etiã
modo potest intelligi iste textus in primo & secun-
4 do responso. ¶ †Item quæro,[c] dixi quòd possunt[d]
c remunerare benefacientes, vtrum ista facultas remu-
d nerandi transeat ad successores, vt puta aliquis fecit
10 vnum magnũ seruitiũ huic homini tempore istorũ
priorum, & istorũ camerariorũ ipsi nõ remunerauerunt,
vtrum sequentes possunt remunerare? Respon
11 deo quòd non. Nam remuneratio est personalis ex

e parte numerantis: adeò quòd quis non potest gra-
uare hæredem suum, quo aliquem remuneret: vt
sit renumeratio in persona hæredis. ita probatur
5 s. si quid in fraudẽ. patro. l. viuus. ¶ †Et ex his po-
test colligi alius intellectus huius legis. Primò di-
cit, quòd decreta ambitiosa debent rescindi: vt pu-
ta si asserentes coloratè se velle aliquem remunera-
re, eum liberauerunt à debito, & largiti sunt. nam
valet decretum: licet rescindatur. sed si ipsi non fue-
f runt largiti. sed fecerunt decretum, quòd ei largire-
tur aliquid in futurum: certè tale decretum est ipso
iure nullum. Sicut enim quis non potest grauare
hæredem suum de remunerando. vt dixi: ita decu-
riones non possunt grauare suos successores. Et sic
habes in hoc principio, si bene aduertis, quinque le
ctu. vna secundùm gloss. quòd semper rescindatur.
alia secundùm alios, quòd semper sit nulla ipso iu-
re: sed rescindatur quatenus de facto processerunt.
6 tres alias lectu. posui vobis. s. ¶ Item quæro, †hîc
dicitur decreta debere rescindi. Quæro à quo & ad
cuius petitionem? respondeo, rescindetur à superio
re, si est: vt puta à præside: vel si non præses, puto,
quòd poterunt rescindi per consilium maius ciuita-
tis: vt. l. vbi sunt. s. de tuto. & curato. da. ab his. & di-
xi in. l. ij. s. ad municip. & fiet hoc ad petitionem
cuiuslibet de populo, condictione ex hac. l. vel offi
cio iudic. vt not. per Innocen. extra de offici. ordi-
7 na. c. conquerente. ¶ † Quæro, posito quòd decu-
riones ipsi non posint donare, vt dictum est: an
e populus[e] totus posit donare? puto, quòd sic. Quod
apparet: quia potest de donando legem facere: vt. l.
prohibere. §. planè. s. quod vi, aut clam. & ibi dixi.
Quod sine dubio procedit in illis ciuitatibus, quæ
de facto in temporalibus non recognoscunt supe-
riorem: & sic ipsi in se habent imperium. ¶ Circa
8 †materiam præsentis leg. quia reperitur, quòd de-
curiores & ordines ciuitatum in multis casibus ha-
bent arbitria. Et ad quæ dicta arbitria extendantur:
consueuit sæpisime dubitari, ideò de his aliqua vi-
deamus. Et consueuerunt quandoque habere arbi-
trium super bono & pacifico statu ciuitatis. Quan
doque super abundantia habenda in ciuitate. Quã
doque super custodia ciuitatis. Quandoque consue
uerunt habere arbitrium, vt pecunia veniat in com
muni: & super multis alijs, quæ factorum varietas
f introducit. ¶ Sciendum est[f] ergo, quòd ex virtute
dicti arbitrij, vel alicuius eorum, non possunt reban
nire exbannitos: nisi hoc sibi expressè permiserit
populus, qui in ciuitate sua dicitur Princeps: vt. l.
relegati. in fine. s. de pœnis. & argumen. s. de offici.
procura. Cęsa. l. final. Ex causa tamen vna possent
rebannire, scilicet in multos alios exbannitos, ap-
prehenderint & demonstrauerint: vt. l. non omnes.
§. fina. supra de re malita. Ad ciuitatem tamen ve-
niendi ex causa legitima licentiam possunt conce-
dere, secundum ea, quæ dixi in. l. is, qui reus. circa
finem. s. de publicis iudicijs. Item non possunt ali-
quam sententiam condemnatoriam tollere: vt. l. j. §.
finali, s. de quæstionibus. &. l. j. §. de qua. s. de postu
lan. Item non possunt executionem alicuius sentẽ
tiæ suspendere vltra tempus trium mensium: vt su
pra de iure fisc. l. in fraudem. §. fiscalibus debitori-
bus. Et apparet, quòd decuriones, qui quandoque
suspendunt executionẽ sententiæ in tempora pro-
lixiora, non iuridicè faciunt. totus autem populus,
qui in pœnis à se impositis loco Principis habetur,
posset hoc facere; vt. d. §. fiscalibus debitoribus.
9 ¶ †Item non possunt ex virtute dicti arbitrij, vel
alicuius eorum, mutare ordines & regimina ciui
tatum, argumen. s. de iure fisci. l. bonorum. &. l. ne
procuratores, &. l. aufertur. §. actores. Nã arbitriũ,
quod habent super bono & pacifico statu ciuitatis
intelligitur de præsenti: vt. l. si ita. s. de aur. & argẽt.
lega. sed reuocare, seu mutare ordines & regimina
esset facere nouum statum. ergo &c. ¶ Prædicta
vera, nisi esset eis hoc specialiter permissum. ¶ Itẽ
10 immobilia †ciuitatis non possunt alienare, nisi spe-
cialiter hoc eis permittatur: vt. l. finali. C. de vendit.
rerum ad ciuita. pertinentium. & dicta. l. prohibe-
11 re. §. planè. s. quod vi aut clã. ¶ Itẽ ex †vigore dicti
arbitrij

a ¶ Quæro vtrum. Vtrum decurionib⁹ liceat aliquo casu donare. Facit quod no. Bar. in. l. j. s. de iusti. & iur. & quòd not. Bar. in. l. liberũ. de pla. Adde Bald. in. l. p̃ses. C. de transacti.

b ¶ Et ideo. nõnũquam priores possunt absoluere à syndicatu Potestatem. Bar. in. l. mãcipia. C. de ser. fu. quod not. per illũ tex. & idem dicit in Principe.

POMATES.

c ¶ Item quæro. dixi. vide Lud. Ro. in consil. lxiij. vbi disputat, si anciani posint remouere officiales deputatos à se.

d ¶ Dixi ꝙ possunt. Et adde ꝙ si datũ est arbitrium generale in repu. non videtur data licentia componẽdi cũ inimicis, vel redimendi rebelles. l. Lucius. §. lucius. el. ij. de legat. ij. ar. illius textus secundum Baldũ.

e ¶ An populus. An populus posit donare &c. Ex his habes, ꝙ decuriones non repræsentant populũ. adde Imolã. in. l. municipibus. de cõdi. & demon.

f ¶ Sciendum est. Nota de arbitrio istorũ decurionũ. Adde Barto. in. l. omnes populi. s. de iusti. & iure. & vide Ro. in. l. iij. §. sed vtrũ. s. ad sil. & qđ dixi in. l. relegati. s. de pœnis & Bal. in. l. j. ad fi. de iusti. & iure. & dicit not. in. l. miles. in fin. C. de test. mil. ꝙ priores habentes liberum & generale arbitriũ, non possunt statuere ius iniquum cõtra aliquem, nec contra rempubli. tamen poterunt secũdũ consuetudinẽ facere gratiã carceratis, de pœna rei pu. applicãda. & dicit Bal. in. l. mãcipia. C. de ser. fu. ꝙ priores habentes arbitriũ, non possunt absoluere potestatẽ à syndicatu, qui sit culpabilis, quia hoc non posset Princeps sine clausula, nõ obstãte. Adde ad materiã ꝙ vigore hmõi arbitrij, nõ videtur ea posse, quę sunt cõtra iura: vt not. Bar. per id, qđ ibi habetur in. l. libertas. s. de stat. ho. & qđ not. in cle. sæpe. de verb. sig. & i. l. filiusfa. de do. & vide vltra suprà scripta: quæ no. Bar. & Bal. i. l. j. C. de sacrosan. eccle. in. q. ibi circa ipsam dispositionem, vel voluntatem &c. Et adde, ꝙ arbitriũ cõcessum tẽpore met⁹, cessat cessante metu. argu. l. j. & ibi Bald. C. de nauti. fœ. Adde, ꝙ generalis potestas statuendi, nõ intelligitur de iniquis statutis. l. j. vbi baldus. C. de mono.

a arbitrij, non possunt statuere[a] aliquid, quod sit contra statuta, & ordinem factũ à toto populo, à quo ipsi authoritatẽ habẽt: nisi de nouo superuenisset cã: vel cã antiqua, quæ esset de nouo manifestata: quã tempore legis cõ
12 ditæ, populus ignorabat: vt. l. si hominẽ. ff. mã. †Item ex virtute[b] dicti arbi
b trij, vel alicuius eorũ, nõ põt facere statutũ, per quod ius propriũ iam quæsitum alicui auferatur. Licet eñ totus populus posset: vt. l. vẽditor. §. si cõstat. ff. cõia prædio. & l. Antiochẽsiũ. ff. de priuil. cre. & dixi in l. toties. ff. de polli. Tñ cum alicui conceditur arbitrium, intelligitur hoc concedi sine alterius iniuria: vt. l. ij. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco pu
c bli. & ideò ex virtute talis arbitrij,[c] nõ possent debitores aliquorũ libera
13 re: vel similia facere. ¶ Sed iuxta† prædicta quæro: an debitoribus possint dilationẽ cõcedere ex virtute alicuius arbitrij prædictorũ? Rñ. nõ puto vltra tps triũ mẽsiũ, vltra illud, quod aliàs debitores habeãt: ar. ff. de iure fisc. l.
14 in fraudẽ. §. fiscalibus debitoribus. cõiũcta. l. j. §. pen. C. de cad. tol. ¶ †Sed
d an possint iudicibus ciuitatũ authoritatem tollere,[d] vel interdicere iurisdictionẽ super petitione dictorũ debitorũ? Rñdeo: si quidẽ iudices prædicti non habent iurisdictionẽ ab ordine illo: sed magis à maiori cõsilio, vel statuto cõfecto à maiori cõsilio: ipsi non põt iurisdictionẽ illã auferre. Si verò habẽt ab ordine illo, tunc auferre possent, cùm ipse ordo remaneret iudex: vt. l. vbi absunt. ff. de tu. & cura. da. ab his. Et ideò, si appellatur ordo à creditoribus: & iustitiam nõ redderet, puniretur, & teneretur parti ad interesse. in auc. vt dif. iudi. §. j. colla. ix. & dicã. j. de va. & extraordi. cogni.
15 l. fin. ¶ Itẽ, †an ex virtute alicuius arbitrij de prædictis possit nouas gabellas & vectigalia imponere? & intelligo prædictã quęstionẽ, posito pro cõstãti, φ ciuitas ipsa, seu populus possit, prout de facto videmus, facere: licet de iure nõ possit: vt. l. ij. C. noua vecti. Rñdeo: si quidẽ in illa ciuitate vectigalia & gabellæ nõ sunt solitæ imponi: ordo eas imponere nõ poterit: nisi spãliter sit eis permissum. hîc eñ est casus, qui reseruatus est populo, qui in sua ciuitate imperiũ habet, seu obtinet vicẽ principis: sicut reseruatur Principi vniuersali per dictũ ti. C. noua vecti. Si verò ciuitas consueuit tpe necessitatis imponere gabellas: tunc imponere poterũt. Hoc eñ põt veni re in illo arbitrio, quod de more populi est. ar. l. vel vniuersorum. ff. de pig.
16 act. cũ si. ¶ Itẽ an† possit ex virtute alicuius arbitrij de prædictis institui noua guerra? Rñdeo, põt pro defensione ciuitatis & suorũ iuriũ. aliàs autẽ pro recuperatione rerũ prædictarũ ex interuallo, vt pro inuadẽdo res alterius nõ posset sine authoritate populi, vel maioris consilij. ar. eius, quod no. per Imo. extra de re. spo. c. olim causam. li. j. & quod dixi. ff. de capti. l.
e hostes. ¶ Visis ergo[e] quibusdã particularibus, quæ fieri non possunt virtute alicuius ex dictis arbitrijs, videam[9] aliquas regulas generales, quas re
17 ducemus ad practicã: ex quibus apparebit virtus prædictorũ. ¶ Prima† regula est affirmatiua, φ habẽtes arbitriũ sup aliquo, põt omnia facere, quæ principaliter spectãt ad id, super quo habẽt arbitriũ. ¶ Secũda regula est, φ põt statuere & facere omnia antecedentia, propter quæ ad illud pueniri põt. Tertia est, φ põt statuere & facere omnia cõsequẽtia, sine quib[9] illud explicari cõmodè nõ potest. ¶ Quarta regula est negatiua, φ nõ possunt aliquid facere, vel statuere super eo, quod non spectat ad id, super quo eis est concessum arbitrium. ¶ Quinta regula est, φ non possunt aliquid facere, vel statuere super eo, quod est accessoriũ alterius: quod non spectat ad id, super quo concessum est arbitrium: licet illud accessorium videatur ad illud spectare. ¶ Declaremus istas regulas. Prima regula est: φ habentes arbitrium super aliquo, possunt omina facere & statuere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium. Probatur. ff. de arbi. l. nõ distinguemus. §. de officio. & ff. man. l. diligenter. de exerci. l. j. §. nõ autem. & §. igitur. & de insti. l. sed & si pupillus. §. conditio. cũ si. & ista regula videtur
f indubitabilis. ¶ Subijciamus[f] exemplum. †datum est prioribus ciuitatis[g]
18 arbitrium sup bono & pacifico statu ciuitatis: certè huius vigore poterũt
g homines habentes insimul inimicitias cogere ad pacẽ:[h] vt. l. æquissimũ. in
h prin. ff. de vsufruct. & l. si fur. e. ti. Nã per istas ciuiles contentiones respu. læditur: vt. ff. de cap. l. si quis ingenuam. §. fi. facit. ff. de offi. præ. l. congruit. in prin. de offi. præfect. vr. l. j. §. quies. ¶ Sed certè oppo. quia istud non videtur principaliter pertinere ad publicam vtilitatem, sed per quandam cõsequentiam: vt. d. l. si quis ingenuã. §. fi. & sic videtur, φ non veniat in arbitrio eis concesso: vt. ff. ad municip. l. libertus. §. fi. & de fideiusso. l. fideiusso
19 res magistratuum. & de magist. conue. l. j. §. j. Respondeo: †hoc, quod dico principaliter, potest intelligi duobus modis. Vno modo, vt denotet ordinem naturæ: vt in hoc exemplo verberatur filius: certè ipse filius principaliter iniuriatur, & pater per consequentiam: vt. l. j. §. j. de iniu. Certè isto casu dictio principaliter, non denotat ordinem temporis: quia eodem instanti fit iniuria patri & filio: sed denotat quendam ordinem naturæ, qui intellectu percipitur. ¶ Secundo modo potest intelligi, vt denotet ordinẽ intellectus: in quo est sciẽdum, φ in intellectu finis dicitur principium: & illud dicitur principaliter esse finis, ad quod intellectus finaliter tendit. Exemplum, mandator & fideiussor, licet ante reum intercedat: dicitur teneri accessoriè: eius reus, principaliter. Rõ est: quia ad hũc finẽ cõtrahẽtes tendebant. Item potest poni exemplũ per. l. & si nõ sint. §. perueniamus. ff. de auro & ar. leg. & de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. & iste secũdus modus est proprior. ¶ Hoc præmisso, si poneremus, φ in intellectu fieret aliquid ad duos fines æqualiter, respectu cuiuslibet diceretur principaliter fieri. Exẽplũ in duobus reis, vnus obligatur hodie: alius cras: licet sit prior in tpe: tñ quilibet dicitur principaliter obligatus: vt. ff. de duo. re. l. iij. in prin.

Item hoc sequitur, φ si sunt plures personæ, quæ faciunt vnum actum: si tamen faciunt ad diuersos fines, in persona cuiuslibet diceretur principaliter fieri respectu finis intellecti per eum. Exemplum, emptor & venditor faciunt vnum contractũ. vnus principaliter tendit, vt habeat rem: alter principaliter vt habeat pretium: vt. l. j. de contrahen. emptione. & l. prima. de re. permu. Et hoc respectu dico, φ quãdo filio fit iniuria à sciente eũ filiumfam. vtriq; lex dat principaliter actionẽ. s. patri & filio: vt. l. eum qui nocentẽ. §. fi. ff. de iniur. facit. d. l. j. §. vsq; adeò, de iniu. ¶ Modò ad propositũ, licet inimicitiæ & brigæ tendant principaliter ad damnum priuatorũ, inspecto ordine naturæ: secundario ad rempu. tamẽ inspecto ordine intellectus iuris, ius imaginatur vtrunq; principaliter lædi: scilicet priuatos & rempu. Nec ob. ff. de ma. conue. l. j. in prin. quia licet respubli. lædatur principaliter, vt dixi: tamen nõ læditur damno pecuniario & æstimabili: φ ille fideiussor promiserat. Istã sol. ponit tex. ff. ad muni. l. ij. circa finem. Scias ergo, φ illud arbitrium super bono & pacifico statu est multũ latum. Cõprehendit enim arbitriũ super abundantia, super custodia, quasi super omnibus. argu. l. j. §. cura carnis. & §. seq. ff. de offi. præfect. vrb. Alia plura exempla possent poni circa hanc primã
20 regulam, quæ omitto. ¶ Secunda regula† est: quòd possunt statuere & facere omnia antecedentia ad id, super quo habent arbitrium, propter quæ ad illud perueniri potest. Probatur in. l. cui iurisdi. ff. de iur. om. iud. & ff. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum. cũ simi. Pono exemplum. habentes arbitrium super abundãtia, volunt facere statutũ, quòd rustici nõ possint detineri in ciuitate pro testimonio vltra vnam diem: vel quòd rustici non cogantur personaliter venire ad custodiam ciuitatis: sed possint seruire per substitutum, adiecta causa: vt cultura agrorum non impediatur: & habeatur abundantia in ciuitate. Certè, quòd sit abundantia, istud est principale, super quo habent arbitrium. Quòd rustici non vexentur: est quoddam præambulum, siue antecedens, per quod peruenitur ad illud. hoc poterunt facere. casus est. j. de nundi. l. secunda. in greco. Facit. C. quæ res pig. obli. pos. l. pignorum. & auc. agricultores. & in corpore vnde sumitur. Item possent acquirere pecuniam mutuo pro expediendis his, quæ pertinent ab abundantiam. argu. l. j. §. non autem. de exercito. Item potest poni exemplum. habentes arbitrium prouidendi, vnde pecunia veniat in cõmuni: huius vigore possunt statuere, φ quicunq; vocat ad aliquod officium, possit illud gerere, vel seruire per substitutum, soluendo communi certam quantitatem pecuniæ. Certè, φ pecunia soluatur, id est, super quo habent arbitrium. Quod possint retinere, vel per substitutũ seruire, est antecedens ipsius: & hoc possunt per iura. ff. allega. Facit etiam, quia de iure est permissum polliceri pecuniam pro honore habendo: vt. l. hoc iure. in princip. de do. & l. j. de polli. Et eadem ratione licet reipu. polliceri remissionem. Plures etiam casus similes possent poni, quos omitto.
21 ¶ Ad vnũ† tñ aduerte: quia vigore dicti arbitrij nõ possent statuere, vel ordinare, seu legem facere sup aliquo graui & etiam põderoso & arduo negotio, prętextu modicæ pecuniæ, quæ dareẽ cõi. ar. l. quẽadmodũ. C. de agri. & cẽ. li. xj. Esset eñ decretũ ambitiosum. Ambitiosum eñ diciẽ cupidũ: inde ambitio. i. cupiditas proprij honoris: vt. ff. & C. ad. l. Iul. de Amb. Et ideò talia decreta dicũtur ambitiosa: id est facta cupiditate poti[9], q̃ zelo iustitię. ¶ Sed
22 quęro: †pone habentes arbitrium, vnde veniat pecunia in communi: statuerunt, φ mercatoribus reddatur ius summariè, vel aliquid aliud, adijcientes causam: quia propter hoc mercatores desisterent venire ad nundinas: & secundum hoc auidius venient ad ciuitatem: & ex hoc ciues efficiuntur ditiores: vnde eis collectæ melius & facilius imponenẽ. an hoc statutũ valeat? videẽ, φ sic: qa disponit sup antecedenti: quod possunt, vt dictũ est. Solu. dico, φ si hoc facerent ex virtute arbitrij, quod habent sup bono statu & pacifico ciuitatis: puto, φ valeret: quia pdicta pertinent ad statum ciuitatis augendum & conseruan-

a ¶ Nõ possunt statuere. Adde quod no. Bart. in. l. ij. de op. leg. & in. l. si p epistolam. de acq. hære.

b ¶ Item ex virtute. Adde qd' no. Bal. in. l. miles. C. de testa. milita.

c ¶ Talis arbitrij. idẽ bar. in. l. toties. j. de polli.

d ¶ Authoritatẽ tollere. Adde qd' no. Bart. in extraua. ad reprimẽ. qui sunt rebelles in ver. mille librarum. & vide j. ea. l. in vers. tertia regu. l. j. Et ad materiam de habentibus arbitrium sup publica vtilitate, vide quod dicitur latè in. l. ij. in fin. ff. ad municip. Et an habens potestatẽ tollẽdi statuta possit illa reformare? dic quòd sic. ita tenent doct. in. l. iurisgẽtium. §. adeò. & ibi Angel. ff. de pactis. & si habes potestatem condẽdi statuta, põt emẽdare & corrigere. C. de emẽ. iusti. codi. & ibi per Guido. de suza.

POMATES.

e ¶ Visis ergo. Adde etiam, φ vigore talis arbitrij nõ poterunt liberare officiales à syndicatu. ita Pau. de cast. in. l. mancipia. C. de ser. fugi.

f ¶ Subijciam[9]. Vide quæ consului pro comite Hugone de rangonibus. Andrę. Barba.

POMATES.

g ¶ Ciuitatis. Vide ad hæc Ro. consi. cccclxij. vbi dicit φ habentes arbitrium prouidẽdi. pro conseruatione alicuius loci, non poterunt sine iusta causa priuare rectores ipsius loci officijs suis.

h ¶ Cogere ad pacem. Vide Bar. & Bal. in. j. consti. C. & Bar. ĩ. l. de fidei com. de transact.

dum,vt dictum est,sed ex virtute arbitrij: quod habent, vnde pecunia veniat in cōmuni:hoc non possunt:quia prædicta pertinent ad hoc. Et illud,quod dictū est de antecedenti,est verum qn̄ illud antecedens de necessitate infert illud consequens, super quo habent arbitrium:vt in exemplo prædicto qn̄ statuunt,vt quis possit se excusare à muneribus soluendo certam quantitatem. Secus si ex antecedenti consequēs sequi potest casualiter, seu possibiliter, tunc non possunt:vt in casu proposito. Nam ex statuto præmisso,scilicet quòd ius reddatur summariè, possibile erit, ꝙ inuitabuntur alij ad veniendum,vt ciues efficiantur locupletiores: & fortè hoc non sequetur.ar.pro hoc.š.de nego.ge.l.si negotia.vbi noua negotiatio,quæ potest habere se ad lucrum & ad damnum, non debet institui. præterea, vt dixi,ꝙ possunt disponere super antecedenti.intelligi debet de antecedenti ꝓximo,vel modicum remoto vt in exemplis præmissis.Sed super antecedenti multum remoto vt in quæstione nostra,non possunt.ar.j.de ver. si.l.in lege censoria.§.ij.vbi dicitur,vsus sui causa,quod preparatū est ad vsum suę ꝑsonæ imediatè: vel mediatè,modicis medijs ꝓximis:vt coci,& similes.secus si essent multis medijs mediati:vt cultores agrorum.pro hoc.š.de au.& ar.le.l.quamuis.& ibi dixi.& prædictas duas notabiles limitationes tene

23 menti.¶ Tertia regula †est: quòd possunt statuere, & facere omnia consequētia ad illud,sine quibus explicari illud cōmodè non potest:vt d.l.cui iurisdictio.š.de iuris.oīum iu.& no.in.l. nō distīguemus.§. de officio.š.de arbitr.& ibi not.Ex hoc sequitur,ꝙ possunt terminos certos ponere ad implendum, quod statuunt,& mandāt:vt lege quid tamen.§.solutioni.š.de arbi.Possunt etiam pœnam imponere non obtemperantibus:vt.l.j.in prin.š.si quis ius dic.non obtemp.Possunt etiam officiales[a] ad prædicta etiam exequenda statuere,vt.l.ij.š.ad muni.Quod intellige,nisi aliàs ordinati essent per cōmune,vt dixi.š.circa casus speciales.¶ Contra prædicta opp.& videtur,quòd non possint pœnam imponere,quasi hoc non veniat in arbitrio eis cōcesso, vt.l.quid tamen.§.final.de arbit.Solut.quandoque committitur arbitrium generaliter,vt super abundantia: tunc si faciant super vno particulari dicti officij,per quod dictum officium non finitur, poterunt,vt.l.non ex omnibus.š.de arbi.Si verò cōmittitur arbitrium super vno negotio particulari, tunc puto idem,quòd possint pœnam imponere, vt.š.de verbo.obli.l.ex ea parte.in princip.& ꝙ ibi not.Non ob.l.quid tamen.§.fi.quia ibi committebatur decisio alicuius litis. vnde lite decisa non potest se vlterius intromittere. hic verò committitur dispositio &ordinatio certi negotij: in quo

24 accessoriè venit pœna. ¶ † Quæro: quid si in prædictis, & circa prædicta statuunt quædam, quæ per quandam consequentiam veniunt,& venire possunt contra illos particulares casus,ad quos dixi arbitrium non extendi: an valeat?vt puta:quia ex hoc ius alterius læditur,vel simi. Respōdeo:qn̄q; hoc cōtingit ꝑ quādā consequentiā ex culpa eius,cuius ius læditur. Exemplum: factū est statutū ab habētibus arbitrium super bono statu & pacifico statu,& publica vtilitate communis: ꝙ si quis non petierit debitū per.x.annos,de cætero nō audiatur.Certè ex hoc lædit ius creditoris,præcedente tamen culpa & negligentia sua:tunc dico,ꝙ statutum valebit:vt.l.j.š.de vsuca.pro hoc tex.optimus.š.de re.eo.l.si pupillorū.§.j. Quādoq; hoc potest cōtingere ex defectu alterius.Exemplū:ex vigore dicti arbitrij fecerūt statutū,ꝙ habentes quæstiones, cogant ad cōpromittendū[b] in simul:certè per hoc posset lędi ius partis:si arbiter malè iudicaret,& pars læderetur. Circa hoc dico[c]:ꝙ si aliquis habet sententiam,vel instrumenta guarentigiæ,quæ secundū statuta Tusciæ merentur executionē:tūc si statutū tale nō expressè dicit, quòd de his compromitteret, hoc non posset:quia & sub generalitate non veniūt: quia hoc esset ius partis lædere:vt.l.minor. xxv.annis,cui fideiuss.in principio.suprà de minori. Circa alias verò lites,dico statutum valere:nec debet attendi,ꝙ vna partiū posset lædi ex hoc:quia hoc esset casus.& ita pōt tāge

25 re actorē,sicut reū.arg.l.fideiussor.C.de fideiusso. Et ideò dico,† qn̄ ciuitas ipsa pōt facere statutum,ꝙ non liceat appellare:quod est qn̄ prima & secunda cā appellationis pertinet ad eam,secundùm ea quæ dixi in.l.oēs populi.š.de iusti.& iur.quod tunc ordo ciuitatis ex virtute dicti arbitrij posset hoc statuere.¶ Sed cōtra prædicta facit.š.de mino.l.si minor.xxv. annis filio.§.j.quod ibi no.vbi dicitur quod eoipso quod qs cōpromittit, læditur:& sic est cōtra primū dictū.Itē assignatur ibi etiā rō:quia pdit bn̄ficiū appellādi:& sic apparet ꝙ tollere beneficiū appellādi,est lędere.Rn̄deo.ibi in minore cōpromittēte quem verisimile est nō ita diligenter causam suā acturum,sicut maior.vnde non est æqualis conditio ab initio.quæ ratio cessat in quæstio.nostra.Puto tn̄ ex prædictis,ꝙ si decurionū statutum diceret,ꝙ non possit appellari:vel in integrū restitutio peti ex virtute talis arbitrij:ꝙ hoc valeret in restitutione,quæ peteretur rōne erroris, vel alia quæ vniformiter potest tangere vtrunq; litigātem.Sed ad restitutionem,quæ impetratur ex causa minoris ætatis,non potest porrigi,etiā si exprimeretur:quia tunc manifestè ius vnius partis læderetur:ita ꝙ non alterius.arg.l.si minor.Et intelligo de restitutione,quæ peteretur ratione minoris ætatis ad recuperationem iuris amissi:secus si peteret restitutionem,quia perdiderat lucrum.Hoc enim bene potest fieri per talia decreta:nec est regula impediens.Quandoq; per consequentiam peruenitur ad vnū de casibus.š.enumeratis prohibitis absq; culpa & facto alicuius:& tūc si hoc contingeret in consequentiam alicuius iuris permissi,valeret:aliàs

26 secus:vt.l.j.š.de autho.tu.& quod ibi no.per Dy.¶ Quarta †regula negatiua est:quòd non possunt aliquid facere,vel statuere super eo,quod nō spectat ad id,super quo eis concessum est arbitriū.Hæc regula est clarissima: vt.l.diligenter.š.man.&.C.si à non competen.iudic.l.j.&.ij.š.de arbitr.l. non distinguemus.§.de officio.¶ Quinta regula negatiua est:ꝙ non possunt aliquid facere super eo,quod est accessorium alterius,quod non spectat ad id,super quo eis concessum est arbitrium:licet istud accessorium videatur ad illud spectare. Exemplum.habet arbitrum,vt pecunia veniat in communi:ideò statuerunt aliquid esse delictum,cùm prius non erat:& pœnam imposuerunt:vt si quis opposuerit aliquam exceptionem,& eā non probauerit,puniatur in tantum.Certè hoc non valet. Nam pœna semper & omni respectu est accessoria ad delictū:vt.l.aliud est fraus.j.de verborum significa. vnde cùm ipsum delictum nō sit id:nec ipsum antecedēs, nec cōsequēs eius super quo habēt arbitriū:sup eius accessorio statuere nō poterūt:licet ipsum accessoriū videatur ad illud ptinere. Nā accessoriū nō trahit ad se principale:vt.l.ex pupillari.š.de vulg.& pu.&.l.si pacto,quo pœnā.& quod ibi no.C.de pac.& quod no.suprà de pact.l.iurisgentium.

27 §.quinimo.in.ij.gl.¶ Visis† & examinatis dictis regulis,videamus aliquas quæstiones.Et primò quæro,habētes talia arbitria faciūt suas præfatiōes, ex quibus inferūt id,quod statuunt pertinere ad eorū arbitriū:an his præfationibus sit credendum?[d] videtur,ꝙ non,nisi probēt:vt.l.fi.š.de exerci.& suprà de castrē.pe.l.si fortè.Ecōtrà ꝙ sic:vt.š.de hære.insti..l.fi.de exerci. l.j.§.nō aūt.ver.sed & si in pretijs.Sol.q̄tū ad ipsos statuētes,scilicet:quia ipsi illa cā & illa ratione,quā in præfatione exprimūt moti fuerūt ad faciēdum statutum:bene est eis credendum:vt suprà de hære.inst.l.fi. Quātū ad alios,credo idē,ꝙ illis præfationibus est credendū. Casus est in hac.l.secundùm vnā lect.& in eo,quod dicit,ꝙ debet rescindi:si eīn nō rescinderetur:essent decreta ipso iure nulla,nisi probaretur. Cū eīn ista arbitria nō cōcedātur,nisi electis & grauib9 ꝑsonis:credēdū est eis:in eo scilicet,quod asserūt:vt.l.j.suprà de offi.præfect.præto.& per hoc patet rn̄sio ad cōtra

28 ria.¶ Præterea† in istis extraiudicialibus,videtur eis credēdū,secūdū glo. extra de probat.c.possessionē.facit de proba.c.j.in cle. Nec dicas,ꝙ ibi est speciale in Papa:quia fateor,quòd est speciale,ne admittatur probatio in cōtrariū ex his,quæ narrat,quæ pēdēt ex facto suo.Sed cōtra istos admittitur probatio in cōtrariū. Pro hoc facit,ꝙ dicitur spāle in mutuo,ꝙ cōfessioni prælati statur,præterq; in mutuo:vt in auč.hoc ius porrectū.in.C. de sac.san.ec. Et per hoc pōt rn̄deri ad.l.fi.š.de exerci.quæ in mutuo loquitur.ꝙ idē putarē hīc:vt.l.ciuitas.š.si cer.pe. Prędicta vera,nisi euidētia facti doceret cōtrariū eius,quod in dictis præfationibus asseritur:vt in.d.l.si

29 fortè.š.de ca.pe.¶ Quæro:qn̄† decretum petitur rescindi,corā quo iudice fiet?dixi suprà ꝙ fiet corā superiore.& puto,ꝙ ille,qui est iudex appellationū in ciuitate,si superior:vt.l.j.§.solēt.suprà qn̄ ap.fit.Et hoc verū,qn̄ ipsi faceret authoritate eorū officij. Si verò facerēt authoritate alterius ordinis,vel cōcilij,hoc sibi cōmittētis:tūc si ista rescissio peteretur per modū appellationis,deberet appellari ad illud cōciliū,quod delegauit,cuius authoritate fit:vt.l.j.suprà quis & à quo app. Si verò ista rescissio peteretur officio iudicis,vel iure actionis:tūc peteretur corā eisdēm et:& corā quolibet iudice æquali:vel maiori:vt suprà de mino.l.præfecti.&.l.seq. Quo autē iure petatur,dicam.j.proxi.q. An aūt qs videatur facere iure sui officij: an tanq; delegatus ab alio:etiā dicā.j.proxi.q.¶ Quæro:quo[e] † iure peta

30 tur ista rescissio? Rn̄.qn̄q; decretū interponitur cōtra certam personam:& tūc qn̄q; petitur per modū excusationis:qn̄q; petitur per modū appellationis:vt.l.j.§.solēt.suprà qn̄ ap.fit. Qn̄q; vniuersaliter:tūc credo,ꝙ petatur iure actionis,scilicet cōdictione ex.l.ista.vt suprà de condi.ex le.l.j.& hoc videtur probari expressè.C.de censi.l.qui grauatos.lib.xj.¶ Quæro:

31 intra q̄tū tempus potest peti ista rescissio decreti?† Respōdeo:qn̄q; istud petitur per modū appellationis,vel excusationis:& tūc hoc petitur intra tempora

a ¶ Etiā officiales. Et adde, ꝙ idē sequit Bal.in.l.j.ad fi.C.si rector ꝓuinciæ.dicēs,ꝙ si permissum est prioribus statuere sup reddenda iustitia; poterūt eligere rectores,ꝑfigere terminū causis, & adijcere pœnas.& q̄rit Imol.in.l.j.ff. sol.ma.in pe.q.an habētes arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, possint statuere,ꝙ nobilis faciēs brigā,puniatur in tantū? & ad materiā vide Io.An.in pulchra.q.ī regula,cū quid ꝓhibetur.in merc.in.vj.

b ¶ Ad cōpromittendū. An habētes arbitriū sup pacifico statu ciuitatis, possint facere statutū,ꝙ habētes in simul q̄ōnes,teneantur cōpromittere adde Bar.& Bal. in.j.consti.C.

c ¶ Circa hoc dico. & no.ꝙ statutū disponēs oēs causas debere cōpromitti limitat, nisi qs haberet instrā,vel aliud ius liquidū. &hic ēt collige,an statutum valeat: facit ad not.l.eleganter.in princip. suprà de cōdi.inde.& adde Bar.in j.constitu.C.& ibi Bal.ad fi.& qualiter dictū statutū intelligatur, vide Ang.in.l.cum hi. §.si cum lis.š.de de trāsac.& quod ibi dixi post Ange.

d ¶ Sit credendum. Ad hoc facit,qd no.Spe.in ti.de inquisitione.§.nūc tractandū.in vers. qd si in literis &c.

e ¶ Quæro quo. Istud facit ad not, in.l.quę sub cōdi. š.de condi. instit.

a ¶ Quæro quid. Add quod not. in. l. si quando. de lega. j. per Imol. in. l. iudex posteaq̃. de re iudi. in vlti. col.

b ¶ Quæro an. An reformatio possit ab ijsdē, qui fecerunt reuocari, per Bar. in. l. ij. C. de iuris. om. iudi.

c ¶ An aũt. An statutũ concedat iuris. ordinariã, vel delegatã. & istud not. bñ. vide quę habetur in. l. & quia. de iur. om. iu. & quæ ibi dixi. & Bar. in l. ij. in fi. de op. le. & in. l. fin. ad fi. C. vbi & apud quē ĩ inte. resti. & adde Bal. in. l. ij. in fi. C. de ado. & Bart. in l. j. in fi. q̃n ap. sit. & Bald. in. d. l. & qa. vbi etiã refert verba Bart. hîc. & quod no. Ang. & Imo. in. l. j. §. si qs simpliciter. de verbo. obli.

d ¶ Vltimò quero. Si hñtes arbitriũ aliqd statuerunt: nec exp̃sserũt se id facere ex vigore cuiusdã arbitrij quod ad hoc non sufficit: cũ alĩs habeãt arbitriũ sufficiens: an actus valeat? adde Bal. in. l. falsus. in. vij. co. C. de fur. & est text. & ibi Bar. in. l. habebat. ff. de instito. & sequitur Ro. in. l. j. §. si quis ita. de ver. obliga.

e ¶ In prædicta. q. Adde, q̃ questio incipit, adunantia generalis.

f ¶ Quod semel. vide quod dixit per istam. l. Bar. in. l. j. j. C. de admi. reipubli. lib. x.

g ¶ Transit in formam. vide Bar. in l. priuilegia. C. de sac. san. ec. & vide Bal. in. l. cùm mihi. ff. de dolo. vide Bal. in. l. qui se patris. C. vñ libe. & ĩ c. j. §. fin. qui feu. da. possũt. & vide Pe. de Anc. in. c. j. de cõsti. in. vj. col. & eũdē in cõsilio suo. xx. & Inn. in c. nouit. de iudi. & do. Anto. in. c. cùm dilecti. de tempo. or. vide do. Ioã. de fan. in. c. j. de cõsti. in. vj. & Inn. ĩ. c. j. ĩ materia de iniu. & dã. da. & Archi. x. q. j. quicunque. & vide Ang. in con si. l. in. v. col. circa princ.

tēpora ad hoc constituta: vt dicta. l. j. §. solent. & . C. de tempo. app. l. j. & . š. de excu. tu. l. scire. §. j. Q̃nq̃ hoc petitur iure actionis: & tunc si quidem aliquis vult petere rescindi, prætendens proprium interesse: debet hoc petere intra annum: vt. d. l. qui grauatos. Si verò prætēdit interesse publicũ: tũc intra decēniũ: vt. š. de tem. prescri. l. in omnibus. §. j. & . š. ti. j. l. calcularij.

32 a ¶ Quæro: † quidª si in reformatione, seu decreto sit dictũ: si & inquantũ de iure possunt? quid important hæc verba? Respondeo: ista verba important, si de iure fieri potest effectualiter: vt. l. in tempus. in prin. š. de hæredi. instit. & . l. hæc conditio. š. de condi. & demon. Et ideò vbi aliàs decretum veniret rescindendum propter ista verba, erit nullũ ipso iure. Cùm dicta conditio, si possunt: eēt de præsenti. quæ deficit, ergo dispositionem reddit ipso iure nullam: vt. l. cùm ad præsens. š. si cer. pet. & de ver. obli. l. conditio in præteritum. ¶ Ex hoc sequitur, quòd de hac nullitate poterit opponi corã quocunque iudice incidenter, coram quo tale decretum induceretur: vt. l. quoties. C. de iudi. & de ordi. iud. l. j. Item ex hoc sequitur, q̃ de hac nullitate poterit perpetuò excipi: vt. l. purè. in fi. š. de doli except. & . l. licet. C. de excep. Quod non esset, si deberet rescindi: vt. l. nec nõ. §. exēplo. š. ex qui. caus. maio. l. exceptiones. in fin. š. de exceptio.

33 b ¶ Quæro: † anᵇ decretum seu reformationē factam ab eis, ipsimet possint reuocare? Rñdeo, quandoq̃ conceditur arbitrium super certo actu: tũc si arbitrantur, & statuũt circa ipsum actum, ita q̃ sint functi eorum officio, nõ poterunt posteà reuocare: vt. š. de re iu. l. iudex. de arbi. l. quid tamen. in prin. Quandoq̃ cõceditur arbitrium indeterminatè: vt puta, prioribus huius ciuitatis cõcessum est arbitriũ sup abũdãtia, oi tpe, vel certo tpe, ex forma statuti: cuius arbitrij vigore aliquid statuitur: tunc an ipsi possint illud reuocare? videndum est, an eis fuerit concessum dictum arbitrium per modum cuiusdam potestatis, seu iurisdictionis ordinariæ, ita quòd eorum officio hoc incumbat vigore ipsorum officij: tunc ipsimet poterunt reuocare: quia nemo potest sibi legem imponere: à qua non sit licitum recedere: vt. l. si quis in prin. testamenti. š. de leg. iij. Q̃nque hoc eis hoc cõceditur per modum cuiusdam potestatis delegatæ, ita quòd ipsi possint authoritate concilij maioris, hoc committentis: & tunc ipsimet reuocare non poterunt: nisi eo modo, quo possent reuocare ea, quæ facta non essent dicto maiori concilio. Nam ipsum concilium maius videtur hoc fecisse per ipsos, quibus hoc commisit: vt. l. itē eorum. §. si decuriones. š. quod cuiusq̃ vniuer. no.

34 c ¶ An autemᶜ † videatur concessum per modum cuiusdam iurisdictionis ordinariæ, vel delegatę? dico verba statuti seu reformationis concedentis arbitrium esse diligenter inspicienda. Si enim hoc concedit officio: vt quia dicunt illa verba, ad officium priorum pertineat: &c. tunc videtur concessum officio: & tunc priores poterũt vigore sui officij ex potestate ordinaria. Idē in alijs bonis hominibus, quibus hoc committeretur. Si verò diceret verba: quòd hoc possent authoritate pręsentis concilij generalis: & similia verba, tunc hoc non possent vigore eorum officij. Hoc probatur in proœmio institutionum: circa medium. ibi, nostra authoritate &c. & c. C. de vete. iur. enucle. & . l. j. §. oĩa enim. & de offi. eius, cui man. l. j. §. qui mandatã. & hoc est magis expressum. de cleri. egrotan. c. j. li. vj. & de supplen. negli. præla. c. j. in clemen. & de relig. domi. quia contingit in clementi. Si verò verba sunt dubia: vt quia dicunt: tales habeant arbitrium &c. tunc aut committitur vnum factum particulare inter certas personas, vel de certa re: & in dubio intelligitur, quòd faciant authoritate concilij concedentis, non ipsorum authoritate propria: vt extra de rescri. ca. cum aliquibus. lib. vj. Iurisdictio enim ordinaria non conceditur in re certa, vel in casu particulari. argu. š. de test. tu. l. certarum. sed debet concedi super quadam vniuersali administratione: vt statim dicã. Si vero conceditur arbitrium super vno negotio vniuersali: vt super abundantia: tunc videtur concedi iure potestatis ordinariæ. Vniuersitas enim hoc potest: vt. l. fina. C. de iurisdictione omnium iudicum. & . l. & quia. š. de iurisdi. om. iud. Sed concedendo super aliquid facto vniuersali: videtur concedere iure ordinariæ potestatis: vt. l. j. in prin. & . §. cum vrbem. š. de off. præf. vrb. & . C. vbi & apud quē. l. fi. ibi certæ administrationi, cui & iurisdictio adhæret &c. in prima constitutione Digestorũ. §. penulti. & in auẽ. habita. C. ne filius pro pa. Vbi doctoribus conceditur iurisdictio in scholares, quæ sine dubio est iurisdictio ordinaria. Et prędicta tetigi in quadam disputatione, quam disputaui: quæ incipit adunantia generalis &c.

d ¶ Vltimò quærod: quid si prædicti habentes arbitrium, aliqd statuunt: nec exprimunt se facere ex vigore dicti arbitrij: vel exprimũt se facere ex vigore cuiusdã arbitrij, ad hoc nõ sufficiētis: cũ aliàs hēat arbitriũ ad hoc sufficiēs: dic vt dixi in predicta

e quæstiōeᵉ, quã disputaui sup hoc. & hæc sufficiãt.

SVMMARIVM.

1 *Decretum decurionum, quando transit in formam contractus, ut puta uenienti ad habitandum, sit immunis per. xx. annos: tunc non potest reuocari per ciuitatem.*

LEX V.

f Quod semel. ᶠ ¶ Oppo. de. l. quod iussit. š. de re iud. So. aliud in sententia interlocutoria: aliud in decreto. Item op. š. quod cuiusq̃ vniuersi no. l. itē eorum. §. q̃ si actor. vbi etiã decretũ rescinditur nuda volũtate. dicit gl. ibi speciale: quia nullius interest actorē reuocari ante litē contestatã: secus si post. vt eadem. l. §. ex ijsdem. quã glo.

1 no. Ex qua habes, † q̃ quando decretũ transit in for

g mãᵍ contractus: vt habeat immunitatem à collectis vsq̃ ad decē annos: certè impletus est quasi contra-

h ctusʰ. quia ille facit, vt habeat immunitatem. & ciuitas dat immunitatē, vt ille vadat: meritò ciuitas non

i poterit ⁱ reuocare. Idem si pactum speciale, est factum cum aliquo, vt plenè Dy. dicit hic: & ego plenius dixi in repe. l. omnes populi. š. de iusti. & iure.

SVMMARIVM.

1 *Pœna statuti non ligat ignorantes, nisi ignorantia sit crassa.*

LEX VI.

Municipali. ¶ No. quòd ciuitas potest facere statutum: ne aliqui vadat extra suũ territorium, & euntes punire. Quod dic, vt plenè dixi in repetitione. l. cunctos populos. C. de

h ¶ Quasi cõtractus. no. q̃ q̃n lex trãsit in cõtractũ, nõ põt reuocari. Et adde quæ dixi in. l. cęsar. š. de publi. & adde no. per Bal. in. l. pecuniã. C. de cõdi. ob cau. q̃n statutũ diceret, si qs legeret medicinã, habeat pro salario centum: absque alia cõdõne põt legere. Et an ciuitas possit reuocare immunitatē. adde Bar. in. l. ij. in fi. š. de iur. immu. & vide Bar. in. l. omnes populi. & quod ibi dixi. š. de iusti. & iur. & Ioã. an. in. c. decet. de re. iur. in. vj. & Bal. in. l. non plures. C. de sac. san. ec. & in. l. fi. no. C. de condi. ob cau. & in. l. si cũ mihi. š. de dona. & Io. and. in addi. Specu. in ti. de censi. §. nunc dicendum. in addi. inci. per hanc. l. per Spe. in. d. §. nunc dicendũ. ver. quid si vniuersitas. Facit quod habeť, per Guid. de suza. de no. co. compo. super ver. ratas. & . l. digna vox. C. de leg. Et adde q̃ etiã concessa absenti, posset reuocari causa, secundũ ea, quæ habenť in. l. absenti. š. de do. Item potest reuocari ex causa secundũ Bal. in. l. fi. ff. de senat. Item lex transiens in priuilegium ecclesiæ non potest reuocari in eius pręiudiciũ, secundum Innoc. in. c. nouit. de iudic. & quod ibi no. do. Ant. & Flo. quòd lex siue statutum transiēs in priuilegiũ, siue contractum non subditi, nõ potest reuocari: secus si in priuilegiũ subditi, per nota. per Inn. in. c. in nostra dē iniu. & damno da. licet Imo. limitet eã opi. aliqua subsistente causa per no. per Inn. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & ad materiã Barto. hîc. vide Ro. in. l. si verò. §. de viro. in. cxxiij. sal. §. solu. ma. ¶ Adde, an immunitas possit reuocari, Petr. de Anc. consi. ccliiij.

i POMATES. ¶ Non poterit. & facit, q̃ licet habens potestatē legis condendæ, qs non obligeť. l. contractus: vt voluit in specie Bal. & ibi Pau. de cast. in. l. j. š. de consti. princ. ita debet intelligi Barto. in. l. ciuitas. in princ. cum quo transeunt omnes ibi, præter Flo. & do. Alex. š. si cert. pe. Et istam materiam tangunt Cano. in. c. nouit. de iudicijs. quod no. pro publicanis. & vide quę posui ad Barto in. l. omnes populi. col. viij. in ij. quæstion. principali. versic. circa prædicta. š. de iusti, & iure. & Panorm. in consilio xlj. col. iij. in fi. volu. j. & . lxij. col. ij. volu. j. & Paul. de cast. in. l. j. C. de iudi. & Ro. consil. ij. in. ij. dubio. & Panormi. ij. colum. xix. quæst. xix. volu. ij. & Cepol. xxiiij. quæsti. xxvj & xxvij. & consil. lj. columna penul. ad fi. eod. volu. ij. & . lxj. eo. vol. & xciij. colum. iij. in. iij. dubio. e. vol. & Feli. in. c. j. colum. v. in secunda fallen. de cõstitu. & in. xvj. col. & in. c. quæ in ecclesiarum. colum. ix. eodem titu. ad fi. & in. xxj. in prin. & in. c. j. in primo notabili. de proba. & ibi Decium. & quæ posui in. d. l. digna vox. vide etiam Panormita. consil. xxxv. columna secunda. volu. j. & Alex. consil. cj. & seq. & colum. v. volumine primo. & ccxvj. in. ij. volu. Pau. de cast. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. š. de lega. primo. in. ij. colum. & do. Ant. in. c. cum M. col. v. de constitu. & ibi Barba colum. xxxj. & tribus seq.

1 sum.tri.¶ Item no.† ꝙ pœna statuti non ligat igno
a rantes.[a] Quod intellige, nisi ignorantia crassa fuerit,
b vel supina:[b] vt glo. dicit. hîc est tex. in. c. vt animarũ.
extra de constitu. libr. vj. & dixi in. l. quod Nerua.
circa fin. s. deposi.

De operibus publicis *Rubrica.*

LEX I.

CVrator. Curam. ¶ No. quòd quis potest sustinere plura munera, nisi excusetur: vt hîc dicitur.

LEX II.

QVi liberalitate. Curatores. ¶ No. ꝙ curator operarum, si agit cõtra fabros, agit suo nomine: res verò publica agit contra ipsum curatorem, seu suprastantem. Bartol.

SVMMARIVM.

1 *Capella defuncti, non potest per religiosos nomini alterius attribui.*

c Nec eius nomine.[c] ¶ Not. cõtra fratres, vl' alios
1 religiosos, qui capellã† aliquorum defunctorum attribuunt nomini alterius, quia hoc facere nõ pñt: vt hîc videtis. ¶ Itẽ not. arg. cõtra eos, qui abradunt arma alicuius: & ponunt arma sua, vel alterius.

SVMMARIVM.

1 *Fortalitium facienti in aliquo loco, quod potest esse periculosum alicui ciuitati, non debet permitti.*
2 *Tumbæ dicuntur casalia, quæ sunt in comitatu, quæ habent aliquam munitionem, puta fossata.*
3 *Domos circa muros ciuitatis facientes, possunt prohiberi: & factæ destrui.*
4 *Ciuitas quælibet potest sibijpsi facere muros, sumptu tamen suo.*
5 *Castra, quæ sunt in comitatu, possunt sibijpsis, proprio tamen sumptu muros facere: dum tamen non spectet ad æmulationem ciuitatis.*

LEX III.

OPus nouum. ¶ Oppo. ꝙ in publico nõ liceat opus facere priuato. s. ne, quid in lo. publi. & ideò nõ videtur, ꝙ hæc lex possit intelligi de opere, quod fit in publico. Item nec de eo opere, quod fit in priuato: quia cuilibet licet
d in eo facere,[d] quod vult: vt. l. per prouincias. C. de ædi. pri. Sol. potest intelligi: quod quis hîc volebat ædificare in publico ad vtilitatem ciuitatis, volẽs, sibi donare, & sic non ob. titu. s. ne quid in loco pub. qui loquitur quando quis vult ædificare ad vtilita-
e tem propriam. Item potest intelligi[e] quãdo qs vult ædificare in loco priuato: quod potest, dum tamen non tendat ad iniuriã, vel æmulationẽ alterius ciuita
1 tis. Quod no.† quia si aliquis facit munitionem in aliquo loco, quæ posset esse periculosa alicui ciuitati: non debet sibi permitti. Et intellige si esset periculosa, vel esset verecũdiæ alteri ciuitati: vel ei, cui subiecta est, & hoc est, quod hîc dicitur ad æmulationẽ alterius ciuitatis. no. quod dicit alteri⁹. ¶ Quero qd vult hîc dicere, vel circuntheatrũ, vel emphy
2 theatrũ sit. gl. dicit. i. aliqua tumba. Tumbæ† appellantur casalia, quæ sunt in comitatu, quæ habent aliquam munitionem: vt puta fossata, vel muros. Vel dic notabilius, quod dicit circũtheatrũ, vel emphytheatrũ. i. circa muros ciuitatis: vel infra muros. Dicitur enĩ amphytheatrũ ab ambio ambis: quod est circundare. facit. s. de re. di. l. sacra. §. muros. ¶ Et sic
3 no.† argumen. contra istos, qui faciũt domos prope muros ciuitatis, ex quibus posset dari introitus ciuitatis, vel exitus inimicis: vt possint prohiberi & factæ destrui: vt. C. eo. l. ædificia, quæ vulgo. ¶ Vlte
4 rius† quæro,[f] vtrùm liceat alicui ciuitati muros si-
f bijpsi facere? dicit gl. quòd sic sumptu suo, non sumptu publico ciuitatis Romæ. ¶ Item aliquis priuatus hoc non posset, sine Principis authoritate: vt not. in. l. sacra. §. muros. §. de re. di. Contrà no. C. eo. l. oẽs. vbi not. quòd semper requiritur authoritas Principis: siue ciuitas velit sibi muros de nouo facere, siue antiquos reparare. sed ista gl. cõiter tenetur.
5 ¶ Ex qua habes,† ꝙ castra quæ sunt in comitatu, possunt sibijpsis facere muros suo sumptu, sine licẽtia ciuitatis. quod tñ intellige, nisi spectet ad æmulationem ciuitatis: vt. s. dixi.

LEX V.

SI legatum. ¶ Istam legem prosequere, vt in glossa.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest pecuniam relictam pro construendo monasterio conuertere in ecclesiam, uel monasterium iam constructum.*

LEX VII.

1 PEcuniam. ¶ Nota† arg. pro episcopo, vt possit relictũ ad ecclesiã, vl' monasteriũ, de nouo cõstruendum conuertere in ecclesiam vel monasteriũ iam constructum: cum multa sint monasteria vel ecclesiæ constructæ.

De nundinis *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio non utens spatio. x. anno amittit illud.*

LEX I.

g NVndinis.[g] ¶ Not† quòd qui priuilegio nõ vtitur spatio decem annorum,
h perdit priuilegium[h], & sic facit cõtra Aretinos: quia cum fuerit eis concessum priuilegium doctorandi: & eo nõ fuerunt vsi per decennium: quòd ipsum perdiderunt. De hoc, quanto tempore perdatur priuilegium, dic per Cyn. C. de di. rescrip. l. falso. & extra de constitu. c. cum accessissent. & per Goff. extra de rescript. §. durat.

LEX II.

SI quis ipsos. ¶ Not. contra statuta ciuitatum, quę dicunt, quod tricoli à rusticis non debeant emere: quia ista statuta sunt contra publicam vtilitatem: vt hîc videtis.

De pollicitationibus *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Promissio sine causa, in ciuitate speciale est, ut non ualeat.*

LEX I.

1 SI pollicitus. ¶ Nota,† quòd speciale est in ciuitate: quòd non valet promissio facta sine causa: ergo apparet quòd in priuatis promissio facta sine causa, habet vim donationis validæ. Simile habetis. s. de do. l. hoc iure[i] in principio. & ibi dixi. Facit quod no. s. de doli excep. l. ij. §. si quis sine causa ¶ Secundò not. in versi. cœpisse. mirabiles modos incipiendi. ¶ Tertiò nota, quòd qs obligatur re in mutuo. ¶ Quærit gloss. qua actione petatur tale promissum? Dicit gloss. aut interuenit stipulatio, & agitur ex stipulatione: vel agitur actione in factum: vt in glos.

Si quis opus. ¶ Nota istud, quòd hîc dicitur, assignauerit: vt, postea quis non teneatur de periculo. vidistis in. l. & ideò. s. de ver. ob. & habetis in. l. martinus. s. locati.

SVMMARIVM.

1 *Dominium, quando transferatur sine traditione?*
2 *Episcopus, uel ecclesia, quòd agit pro uoto ecclesiæ facto.*

LEX II.

h SI quis.[h] ¶ Oppo. & videtur, quòd dominium transeat incontinenti: vt. l. finali. C. de sacrosanctis ec-
1 cle. Dicit glo.† tria verba. quædam promittuntur ex contractu celebrato duorum cõsensu: & in

a ¶ Non ligat ignorantes. Qñ pœna statuti, vel generale proclama liget absentes, vel ignorantes. Adde Inn. in. c. humilis. de maio. & obed. & quod leg. & no. in c. si qui ma. accu. pos.

b ¶ Vel supina. Idẽ quãdo ignorãtia non posset allegari, vel imperitia: qa aliâs allegaret infamiã suã: tunc nõ excusat. l. ij. & ibi not. quod cuiusq; vni. & vide Bald. in. l. necq;. in iij. col. de probat. vbi dicit, ꝙ proclama, quod proclamauit talẽ esse natum tali tempore, & ex tali: probat etiam contra tunc non citatos: quia illi non erãt citandi. l. j. in fi. de vẽ. inspi. & l. j. in fin. de lib. agno.

c ¶ Ne eius nomine. istum tex. all. Ro. sing. suo. lvj.

d ¶ In suo facere. Adde ad Bar. in. l. ex hoc iure. in prin. s. de iusti. & iur. & ibi dixi.

¶ Intelligi. Et vide no. Bar. in. l. ij. C. de fun. limi. lib. x. & ibi dixi. & ibi etiã, an alicui sit licitum possidere castrũ in cõfinibus ciuitatis: & an quis possit vendere partem suã castri, ad æmulationem alterius, si sibi non prodest, & alteri nocet: vide per Bal. in. l. j. C. qui testa. facere pos. Et adde, ꝙ sicut non potest qs ædificare: ita non poterit reficere secundùm Inn. in. c. pisanis. de restit. spoliato.

f ¶ Vlterius quæro. An possit ciuitas facere muros sine licẽtia: limita hoc singula. vt p docto. in. l. si quis adulterium. §. j. s. de adulte. & vide glos. in. l. per prouincias. C. de ædi. priua.

POMATES.

g ¶ Nundinis. Adde Bart. pro ista. l. in. l. fin. ff. de consti. princ. & in. l. licitatio. §. carũ. ff. de publ. doc. in. c. cũ accessissent. de cõst. li. vj. vbi limitauit hanc le. vide ibi Ioã. An. Io. de lig. & alios. in. c. vt priuilegia. de pri.

h ¶ Perdit priuilegium. Quanto tẽpore datur priuilegium: vide cano. in. c. cum accessissent. extra decõsti. & ad materiam vide Barto. in. l. filius. C. de decurio. lib. x.

i ¶ L. hoc iure. sed an dos possit peti ex pollic. p Bal. in rub. C. de do. pro.

k ¶ Si quis. Adde, ꝙ ista. l. non habet locum de iure cano. glos. est not. xxij. q. ij. cap. mulier. & quomodo filiusfami. obliget ex voto. vide Inn. in. c. cũ contingat. circa medium in duobus locis. de iureiuran.

& in illis non transit dominium regulariter sine traditione. Fallit in casibus. d. l. vltimæ. C. de sacr. san. ec. Qñq; aliqd est, quod depēdet ex cōsensu vnius tātum: & tūc nō transfertur dñium etiā in ecclesiā, vel ciuitatē vt hic. Rō est secūdùm Gu. de Cu. quia concurrerent tunc duo specialia: vnū φ ex pollicitatione quis obligaretur. Aliud, φ sine traditione[a] trāsferretur dñium. quod esse nō debet: vt. l. j. C. de do. promis. & Gu. ponit in. l. ab emptione. s. de pactis. Qñq; aliquid relinquitur, seu quis vouet in vltima voluntate, & tunc trāsfertur dñiū. iura sunt vulgaria. ¶ Quæritur† glo.[b] quis petet hoc votum? Rñd. ecclesia, vel episcopus: vt. C. de epis. & cle. l. nulli. & in auē. de eccle. tit. §. si quis autem. ¶ Quæro qua actione petatur votum? dic vt in glo.

LEX IIII.

Pactum. ¶ No. istas diffinitiones.

SVMMARIVM.

1 Epistola quando obliget.

LEX V.

Charidemus. ¶ Hic est duplex lra. vna negatiua: alia affirmatiua. Prout habes literam negatiuā legitur duobus modis. secundùm primam. h. d. Epistola non obligat quē ad munus edendū. h. d. ¶ Contra hanc lect. op. s. de pact. l. ij. & C. de donat. l. si aliquid. & de fideicom. l. & in epistola. Breuiter respondeo, quandoq; epistola accipitur pro vltima voluntate, & tūc obligat hæredes disponentis: vt. l. & in epistola. de fideicō. Quandoque continet donationē inter viuos, & tūc de iure antiquo non poterat fieri per epistolā: quia pacto nudo non cōtrahebatur: quod est verum, nisi sequeretur traditio. Ita debet intelligi. C. de dona. l. si aliquid. Sed si talis donatio in rempub. fiebat: tūc nō obligat aliquem: vt hic. Intellige, nisi sit facta ex iusta causa, vel opus sit cœptum: vt. s. eo. l. j. ¶ Alio modo legitur secundùm dictam literam negatiuā: & dicit sic. Excusatio ab iniuncto munere non potest fieri per epistolam. h. d. Ista lect. est satis bona in se: sed tamen non cōgruit nostræ literæ. Aliàs est litera affirmatiua: & secūdùm eā dicit, quòd per epistolam quis obligatur ciuitati ad implendum, quod promisit. Quod intellige, si epistola habuit iustam causam, vel opus sit cœptum: vt. s. dixi.

SVMMARIVM.

1 Ciuitas per suum statutum generale, potest ius alteri quæsitum auferre: non tamen per speciale.

LEX VI.

Oties.

Si cui. ¶ Not.[c] † φ ciuitas per suum statutū, non potest auferre ius alterius, ita habes casum hic. & l. si priuatus. s. qui & à qui. Quod intellige verum, singulariter præcipiēdo vni homini: vel quibusdam hominibus. Facit ad hoc. s. ad munici. l. nō debere. & ad. l. Iul. de anno. l. si & s. de admi. re. ad ci. perti. l. decuriones. sed generaliter faciēdo statuta bñ posset: vt. l. venditor. §. si cōstat. suprà cōia prædi. & l. antiochensiū. s. de priui. cre. facit. l. Lucius. §. fi. suprà ad munici. intelligendo ibi, lex, id est statutū. ¶ Aduerte tñ, φ licet ciuitas ipsa possit: tñ hoc est verum, si vult. sed concedendo arbitrium aliquibus alijs super quibusdam: vt puta, vt pecunia veniat in communi, vel vt abundantia habeatur, & similia: ex virtute huius arbitrij: non venit, [d] vt ipsi possint ius alterius lædere: sed vt sine alterius iniuria hoc faciant: vt. l. ij. §. meritò. & §. si quis à principe. s. ne quid in loc. publi. & l. nec auus. de eman. lib. & l. impuberi. suprà de admi. tut.

SVMMARIVM.

1 Promittens facere opus: an debeat facere per se?

2 Suspitio cum est de aliquo, ne fugiat: potest interdici bonorum alienatio.

LEX VIII.

De pollicitationibus. ¶ No. tex. ibi cū & absens. &c. ¶ No. † φ ille, qui promisit facere opus: debet facere p se, si pōt vt hic. & l. imperatores. in prin. j. e. Hoc autē quod dico per se: intelligo secundū qualitatē psonæ, si ipse faber est, faciat suis manibus adhibitis suis ministris secundū qualitatē & quantitatē operis. Siverò nō est faber: intelligo, φ faciat per se. hoc est sua cura & solicitudine. Non enim liberaretur prestādo pecuniā: vt. d. l. Imperatores. j. eod. & l. continuus. §. itē qui insulam. s. de verb. obli. ¶ Secundò no. φ si nō pōt quis facere per se: potest facere per alium adhibendo amicos. ¶ Tertiò † no.[f] φ quando est suspicio de aliquo, ne fugiat: potest interdici venditio seu alienatio bonorum immobilium, sicut possunt mobilia sequestrari. quod not. &c.

LEX XI.

Si quis ob. ¶ No. seruandā esse formam pollicitationis. Facit quando aliquis relinquit aliquam ecclesiam fieri sub conditione, quòd talis sit ibi rector, φ ille debeat præferri. Bart.

LEX XII.

In priuatis operibus. id est, in operibus publicis de priuatorum pecunia factis.

Cum quidam. ¶ No. φ si aliquis dat pecuniam ne grauetur in muneribus publicis perdit pecuniam: & nihilominus debet grauari muneribus.

LEX XIII.

Imperatores. ¶ Principiū huius. l. examina, vt dixi. s. eodem. l. de pollicitationibus.

Item rescripserunt. ¶ No. text. ibi, esse ēm tolerabilia &c. quia facit ad multa. & hic videtur casus: φ ex consuetudine iuris exigendi vectigal, seu passagium præscribatur. de hoc, vt dixi. s. de publi. l. si publicanus. §. fi.

De uarijs & extraor. cogni. Rub.

SVMMARIVM.

1 Doctoribus medicis & obstetricibus constituitur salarium officio iudicis.

2 Medicus etiam dicitur, qui alicui parti corporis medicinā præbet.

3 Incantator non dicitur medicus: nec salarium sibi constituitur officio iudicis.

LEX I.

Præses. ¶ Ad euidentiam nostræ. l. debes scire: φ hic tractantur multi casus, in quib[9] iudicis officium imploratur p cōstituenda mercede, seu salario alicuius laboris. ¶ Nota[g], † φ doctorib[9] liberaliū artium & medicis & obstetricibus constituitur salariū officio iudicis. ¶ Secundò not. † quòd medicus[h] dicitur: qui alicui parti corporis medicinā præbet. ¶ Tertiò no. † quòd incantator non dicitur medicus: nec potest petere sibi constitui salarium officio iudicis.

SVMMARIVM.

1 Donorum occasione, quæ fiunt doctoribus agi potest.

An & Philosophi. ¶ Quærit gl. primò qd est hoc dictū sui ingressu sacramēti? dic, vt in gl. ¶ Secūdò arguit: † an pro donis, quæ fiunt doctoribus hodiè possit agi? & determinat glo. φ sic. Videt enim promissum: & salarium promissum potest peti licitè: vt. l. medicos. circa fi. C. de profes. & med. nō promissum, non potest peti constitui.

SVMMARIVM.

1 Librarijs, notarijs, & alijs qui faciunt similes artes, qualiter consulatur.

Ludi quoque. ¶ No. φ magistris, qui docent abachū: hoc est, artem numeri, extra ordinem constituitur salariū. Isti pprie sunt ludi literarij: qa cantando docentur. ¶ Secundò not[i] †. quòd librarijs seu tabularijs: hoc

a ¶ Quòd sine traditione, an ex voto trāsferatur dominiū sine tradit. etiā in ecclesiasticis. Adde Bart. & doct. in. d. l. iij. de furt. & glo. Cy. & Bar. in. l. j. & quando sine traditione trāsferatur dñiū. & qd in voto, si legatur, vl' vouetur. Quid de tēplo cōstructo? dic, φ si tēplū est constructum sibi acquiritur absq; tradi. secus in cōstruēdo. casus est in. l. seruos. de ali. le. Nunquid aūt cum legatur calix ecclesiæ debeat fieri de auro, seu de ere, vide Bal. in. l. si nondū. C. de fur.

b ¶ Quærit gloss. Adde quod notat gl. & docto. in. l. illud. de sac. san. ecc.

c ¶ Si cui. Facit hęc l. ad limitationem eorum, quæ dicit Bart. in. l. ab ambitiosa. in. iij. colū. s. de decre. ab ordi. fac.

d ¶ Nō venit. Adde Bartol. in. l. ambitiosa. in. iij. col. s. de decre. ab or. facien.

e ¶ De pollicitationibus. qui nō potest per se, an possit per aliū? φ sic. & hic est casus: φ si promittens est exbannit[9], liberatur per alium faciendo: quia non potest in loco promisso facere. Vide Bar. in. l. veteris. C. de contra. & cōmit. stipulat.

f ¶ Tertiò no. Vide Bal. in. l. per diuersas in. iij. q. C. man. & vide Bald. in. l. j. C. de contra. emp. in. iij. q. vbi per istū tex. decidit, an bānitus possit vendere bona. & hic adde. l. si creditores. ad fi. s. de priui. credi.

g ¶ Not. & adde φ istis personis non cōpetit actio locati, sed in factū: vt no. Bart. in. l. j. in prin. ff. si men. fal. mo. dix. quod tenuit etiā gl. in. j. C. de suf. & ibidem Bal. licet Cy. contra. vide tamē gl. in. l. j. C. manda.

h ¶ Medicus dicit. & adde Bald. in. l. j. C. manda.

i ¶ Secūdò no. An notarijs constituatur salarium officio iudicis. Adde Bal. in. l. j. C. man. & ibi quid in nuntio assessore & medico, & similibus. & in glo. not. ibi, vbi etiam per Cy. ad Bar. in. l. argentari[9]. §. j. s. de edē.

a ¶ Sed & ſi comites. Facit. l. ſi tibi polliẽda. de pſcri. ver. & inſti. loc. §. j. & text. in. l. j. §. ſcimus. & ibi Bal. C. de lat. lib. tol. Et adde, ꝙ ſi mutuaui. x. famulo, qui mihi ſeruiuit: poteſt mihi opponere compenſa. l. ſi. & ibi Bal. C. de capti. & adde hîc Bal. in. l. j. C. manda.

b ¶ In honorarijs. Adde, ꝙ idem in procuratore: vt no. Cy. & Bald. in l. j. C. manda.

c ¶ Aduocatos. Adde glo. in. l. j. C. de poſtu. & in. l. j. §. j. ff. eo. & ibi Bar.

d ¶ Diuus Seuerus. Hoc intellige verũ in cauſis ciuilibus: ſed in criminalibus põt plus accipere: vt vult idem Bald. in. l. ſi pater. in fine. ſ. de do. per illum tex. Idem vult Bal. in l. j. C. man. vtrùm autem de iure canonico poſsit capi ſalariũ. tex. eſt, ꝙ ſic, in. c. non licet. xj. q. iij. quod eſt verũ, ſi datur cauſa chartarum reuolutionis: niſi ſit ꝑpter magnã diligentiam adhibitam in ſtudẽdo: quia tũc ſine chartarũ reuolutione licitè capit. Ita dicit Io. an. in tit. de ſalario. §. ſequit. & Inno. in. c. cùm ab omni. de vi. & hon. cle. Et quod dicitur hîc, ꝙ aduocatus non põt recipere vltra centum pro vna cã: limita vt per Bal. in. l. j. C. mã. in fi. Et ibi etiã quid in procuratore. & gl. in. l. ſalariũ. ff. mã. Et no. ꝙ aduocatus non debet habere ſalarium à parte: vt no. Bald. in. l. furioſi. C. de nupt. Limita etiã iſtud: vt per Imo. in. l. ſi pater. ſ. de dona. & ad materiã aduocatorum, vide quæ dixi in l. j. C. de aduoca. di. iudi.

eſt notarijs & alijs, qui faciũt ſi'es artes, nõ cõpetit officium iudicis pro eorũ mercede. Sed quæro qualiter eis conſuletur? Reſpon. ſi quidem ſalarium eſt eis promiſſum: aget ex promiſsione: aliâs ſi ille, qui tales operas fecit, conſueuit locare operas ſuas, videtur locaſſe ſecũdùm ſuam conſuetudinem: vt. C. loc. l. exceptio. & inſti. loca. poſt prin.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſores poſſunt petere ſibi conſtitui ſalarium tempore ſyndicatus officio iudicis: ſi eis non eſt conſtitutum.*

a **Sed & ſi comites.** [a] ¶ Not. ꝙ hîc comites ponitur: id eſt aſſeſſores. Quod not. pro aſſeſſoribus: ꝙ tempore ſyndicatus poſsint petere † ſibi conſtitui ſalarium ex officio ſyndicatus: ſi eis non eſt conſtitutum ſalarium.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati poſſunt implorare officium iudicis: ut ſibi conſtituatur ſalarium.*

b **In honorariis.** [b] ¶ Ex hoc. §. not. ꝙ aduocati poſſunt implorare officium iudicis, † vt eis cõſtituatur ſalariũ. Habent enim alias actiones: quas dic, vt no. C. de ſuffra. l. j. ¶ Secundò no. quæ ſunt conſideranda, quando aduocato conſtituitur ſalarium.

SVMMARIVM

1 *Illiterati non dicuntur, nec ſunt aduocati.*
Aduocatus, ut quis ſit: debet ſtetiſſe per quinque annos: & doctor debet iurare ipſum peritum.
2 *Aduocatus in cauſa principali, quòd non ſit aduocatus in cauſa appellationis.*
3 *Procurator & tutor licet aſsiſtant cauſæ: non tamen dicuntur aduocati, nec petunt ſalarium officio iudicis.*
4 *Prohibitus aduocare non prohibetur in camera conſulere: nec aliquid gratis à iudice petere.*
5 *Aduocatus non dicitur, qui introducit iura coram arbitratore.*
Arbitramentum, quòd ſit contractus tranſactionis.

c **Aduocatos.** [c] ¶ Quæro, † vtrùm illiterati dicãtur aduocati? hîc videtur, ꝙ ſic. Glo. tua determinat contrariũ. Quod enim hîc dicitur in text. ſuppletur per alias leges. Nam aduocatus dicitur, qui quoquo ſtudio operatur in cauſis agendis, & oportet, quòd ſtuduerit in iure per quinquennium: & quod doctor iuret eum iuris peritia inſtructũ: vt. C. de aduo. diuer. iu. l. nemini. Per hoc apparet: quòd illliterati non ſunt aduocati. ¶ Sed contra hoc facit iſte tex. qui dicit, quoquo ſtudio operantur. Reſpon. gloſſ. intellige, ſiue debeat adeſſe in allegationibus tantùm: ſiue vſque ad litem tantùm, ſiue in cauſa principali: & non in cauſa appellationis: ſiue in vtraq; : ſiue in vno loco, ſiue in quolibet. ¶ Et per hoc † etiam ſoluitur quæſtio: an procuratores & tutores, qui aſsiſtunt cauſæ poſsint dici aduocati. Reſpond. non: quia in eis non concurrunt ea, quæ ſuprà dicta ſunt. Et per hoc patet, quòd procurator nõ poteſt petere ſibi cõſtitui ſalarium officio iudicis: ſed habebit alia remedia de quibus dixi. ſ. ead. l. §. ludi. ¶ Item quero: quid hoc eſt dictum quod hîc dicitur, nõ tamen qui pro tractu &c. ¶ Vos debetis ſcire, quòd hîc eſt duplex litera: vna pro tractatu: alia pro contractu. ſecundùm primã ponit glo. duo exempla. Vnum, ſi aliquis vadit ad iudicẽ ad rogandũ eũ: vt ſibi det vnã dilationem, non dico allegãdo de iure, ſed rogando. certè iſte nõ dicitur aduocatus. Vel aliter, † ſi qs ſtat in curia: & pars habet cõſiliũ cũ eo: non tñ vadit ad cauſam aliquam: vel in aliqua parte litis. certè iſte nõ dicitur aduocatus: quia in iudicio non aſsiſtit. Et iſta † faciunt pro doctoribus huius ciuitatis, qui habent pacta cũ cõi, vt nõ ſint aduocati. Nã nõ prohibentur à iudice gratis aliquid impetrare: vt hîc, &. ſ. de leg. l. eum, qui. in fi. aliàs incipit, Paulus. Itẽ nõ prohibẽtur dare cõſilium in camera, vt hîc. Nã aduocare ſeu poſtulare eſt pãdere alienum deſiderium in iudicio: vt. l. j. poſt princip. ſ. de poſtu. Alia litera eſt pro contractu. Qui ergo interuenit, vt aliquis contractus fiat inter aliquos, inducendo vtranque partem: iſte non dicitur aduocatus. † Ideò videtur quòd ille, qui eſt coram arbitratore, & introducit iura vnius partis, nõ dicit̃ aduocatus. Nam cum arbitramentũ ſit quidã contractus tranſactionis: vt. l. ſi de meis. §. recepiſſe. ſ. de arbitr. & in aut̃. vt dif. iudi. poſt prin. & in aut̃. ſi verò contigerit. C. de iud. videt̃ adeſſe pro cõtractu nõ intereſſe liti: vt hîc. Ex his etiã habes, ꝙ in omnibus iſtis caſibus non poteſt iudicis officium implorari pro ſalario: licet aliâs iuſtè reciperet: vt. ſ. dixi.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati in ſingulis cauſis, non poſſunt recipere ſalarium ultra ſummam centum aureorum.*

d **Diuus Seuerus.** [d] ¶ Nota tex. ibi: licita autem &c. ¶ No. ergo, quòd pro ſingulis cauſis poteſt aduocatus recipere centum florenos & non plus. ¶ Secundò not. de pacto quotæ litis improbato. ¶ Tertiò no. ꝙ poſt litem finitam promiſsio quotæ non eſt improbata. ¶ Quartò no. ꝙ id, quod. ſ. dixi, ꝙ aduocati in ſingulis cauſis nõ poſſunt recipere ſalariũ vltra ſummã centũ aureorũ. † Sed aduocati curiæ Romanæ hoc interpretantur ſic. in ſingulis cauſis: id eſt capitulis: & ſic obſeruatur de facto. Sed hòc eſt contra mentẽ huius legis, quę videtur velle: ꝙ particulares ſolutiones cõputentur in iſtam ſummã. Præterea contra eos facit. C. de iureiuran. l. generaliter. §. ſed iuramento. ibi, cauſa vel capitulum.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus quando debeat habere totum ſalarium, ſi cauſa impeditur officium aduocationis exercere.*
2 *Salarium quando debetur ab uno: & alio debetur ex mero contractu: an debeatur, ſi operæ caſu fortuito non præſtantur.*
3 *Salarium ſi debetur ei, qui tenetur præſtare operas ex ultima uoluntate: & caſu non poſſunt præſtari, an debeatur?*
4 *Differentiæ duæ quo ad præſtationem ſalarij in materia operarum inter contractus & ultimas uoluntates.*
5 *Legis diſpoſitione ſi unus debet operas, & alius merces: an merces debeantur, ſi caſu operæ non præſtantur.*
6 *Electus ad aliquod officium habens principaliter laborem, debet habere ſalarium tantum pro rata temporis, quo ſeruiuit.*
7 *Electus ad officium, quod reſpicit laborem & probitatem ſcientiæ, ut aduocationis, aſſeſſoris & ſimilia: ſi eſt una præſtatio, debetur totum ſalarium, ſi eſt annua: pro eo anno, quo incœpit totum.*
8 *Electus ad officium reſpiciens laborem & probitatem ſimul, ut in eo, qui præeſt legioni militum: quando debeat habere mercedem, ſi caſu non ſeruit.*
9 *Electus ad officium habens dignitatem principaliter, ſi caſu non ſeruit: debet habere totũ ſalarium, & eius hæredi deberetur ſalarium unius anni, pluſquam deberetur defuncto.*
10 *Prætore mortuo ante finitum officium debetur eius hæredibus totum ſalarium.*
11 *Salarium, an debetur alicui propter operas debitas ex contractu, qui ſuccedit in locũ diſpoſitionis legalis: & caſu non præſtantur, qualiter debeatur.*
12 *Salarium totum, quòd debeatur hæredibus aduocati eo mortuo; etiam ſi ſit mortuus ante, quàm aliquid faciat.*
13 *Poteſtas, qui fuit electus & antè, quàm officium incipiat moriatur: debet habere ſalarium pro eo tempore, quo debebat in prouincia morari: & ſi non eſt tempus limitatum: debet habere pro primo anno tantùm.*
14 *Aduocatus nõ reddit ſalarium: ſi per clientulum ſtat, uel per caſum euenientem in perſona clientuli.*
15 *Poteſtati electo, & qui officium acceptauit: ſi ante, quã uadat ad officium: ciuitas mutat ſtatum, ita, quòd exercitium iuſtitiæ non remanet ipſi poteſtati liberum, debetur integrum ſalarium.*
16 *Salarium, quo tempore ſolui debeat, tam in locatione rerum, quàm in locatione operarum.*
17 *Doctor conductus ad legendum, uel aduocatus ſub certa penſione menſtruatim: uel quolibet anno ſoluenda: ſi moritur, an hæredes eius pro illo menſe tantùm debeant habere, uel pro toto anno.*
18 *Poteſtas, doctor, uel aduocatus, quando impeditur, an poſsit per ſubſtitutum ſeruire: & quando.*
19 *Aduocatus, doctor, uel poteſtas, an debeat habere ſalarium totum, uel ſaltem pro futuro tempore: quando eius culpa non ſeruiuit.*

Diuus. ¶ Iſte eſt valde ſolennis. §. & malè intellectus per gloſſ. & peius per docto. & h. d. Licet aduocatus non poſsit aduocationem implere per caſum fortuitum in eius perſonam contingentem: tamen totum ſalariũ debet habere. h. d. ¶ Opp. C. de condi. ob cauſam. l. fin. So. ibi ſtetit per aduocatum: hîc ſtetit per caſum fortuitum in eius perſonam contingentem. ¶ Contra hoc oppo. C. de aduoca. di. iudi. l. poſt duos. §. j. vbi ſtetit per caſum. ſ. mortis aduocati: & tamen non conſequitur totum ſalarium, ſed ꝑ rata tẽporis tantũ. Sol. † quandoq; aduocatus conducitur reſpectu certæ cauſæ non terminato tempore: & tũc ſi impeditur caſu debet habere totũ ſalarium illius cauſæ: vt hîc: & ar. ſ. de le. l. legatus. §. fi. Quandoq; non conducitur reſpectu certę cauſæ, ſed reſpectu tẽporis: vt pro omnibus cauſis, quæ mihi emergerent in iſto biennio, certo ſalario cõſtituto annuatim: tũc pro illo anno, quo incœpit tantùm debet habere ſalarium, vt in contrario. ¶ Contra hoc op. ꝙ etiam pro illo anno debet habere totum: vt. l. petitionem. C. de aduo. di. iudi. Sol. ſpeciale, vt ibi plenè not, & concor. ¶ Item opp. quòd non debeat habere ſalariũ, niſi pro rata eius, quo ſeruiuit, & reſiduum poſsit repeti; vt. l. ſi vno. §. item cum quidam.

s.loca.dicit glo.ibi speciale est in aduocato:vt in isto.§.Istud non placet:
quia idem est in legato:vt.d.l.legatus.in fi.s.de leg.Idem in multis aliis di
gnitatibus:vt.j.dicam.Et si dicis in quolibet est speciale:non assignatur ra
tio specialitatis.& ideo dico,quòd hoc ideò est:quia salarium debetur ex
beneficio legis:vel ex contractu,qui succedit in locum dispositionis legis:
& ideò tãquam in beneficiis plenior fit interpretatio:sed vbi debetur me-
rè ex contractu:ibi fit interpretatio stricta:vt.l.in testamentis.s.de regu.
iuris.& ibi nota.&.l.vlt.s.de constitu.Princip.& ista latius declarabuntur
infrà.¶ Pro declaratione igitur præsentis materiæ est videndũ:quia qñq;
vnus debet salarium:alius debet operam ex contractu mero:quandoque
ex vltima voluntate:quandoque ex legis dispositione:quandoque ex con
tractu,qui succedit in locum dispositionis legis.Et aduertatis,quia in o-
mnibus prædictis intendo examinare:quando aliquis impeditur præsta-
re operam propter casum.Si enim impeditur facto eius,qui debet operas,
vel facto eius,cui debentur,ista materia habet modicum dubitationis:&
ideò latè non prosequar.glo.tangit hic in princip.& plenius in.d.l.si vno.
a §.item cùm quidam.¶ Assumo ergo[a] primum:† & quæro,quando vnus
2 debet salarium:& alius debet operas ex contractu mero:& operæ nõ pos
sunt præstari casu fortuito:vtrùm salarium debeatur?& videtur quòd de-
beatur totum:vt.l.si pecuniam.in princip.suprà de condi.ob causam.&.l.
cùm in plures.§.antepenulti.s.loca.In contrarium videtur,quòd debeatur
pro rata:vt dicta.l.si vno.§.item cùm quidam.s.locat.Alibi videtur,quòd
debeatur nihil:vt.l.si vehenda.in principi.s.ad legem Rhodiam de iactu.
¶ Dic,aut prædicta debentur ex contractu nominato,aut innomina-
to.Primo casu,aut ex contractu bonæfidei,aut stricti iuris.Si bonæfidei:
tunc distingue:aut euenit casus in persona conducentis* & salarium debe
tur integrum.Aut in persona* eius qui debet operas:& salarium debetur
pro rata:vt dicta.l.si vno.§.item cùm quidam.secundùm veram opini.po
sitam in princip.& in medio gloss.ibi alleg.omnes leges,quæ dicunt hoc
reprobata opinione gloss.ibi positæ in fine glo.Quam opinio.ponit etiã
Azo in summa.C.locati.quia est contra casum.§.item cum quidam.Si ve-
rò debentur ex contractu stricti iuris:tunc aduertendum est,qualiter sint
verba concepta.Aut enim sunt concepta conditionaliter,hoc modo:si ta-
le quid feceris:dabo tibi tantum:tunc quocunq; modo contingat,quòd il
lud factum non possit impleri:stipulatio non committitur tanquam defi-
ciente conditione.& nihil debetur:vt dicta.l.si vehenda.in principio.s.ad
l.Rhodiam de iactu.Si verò non debentur conditionaliter:tunc talis stipu
latio videtur succedere in locum contractus locationis & conductionis:vt
l.v.§.conuentionales.s.de verborum obligatio.& ideò erit idem,quod in
contractu locati & conducti:vt.s.proxi.dixi.& not.in dicta.l.si vehenda.
in prin.¶ Si verò prædicta debẽtur ex cõtractu innoĩato:tũc aut qs vult
repetere pecuniam,quam dedit:ideò quia pœnitet eum:cùm in contractu
innominato sit locus pœnitentiæ:aut ideò,quia causa non secuta,& factũ
non est impletum Primo casu potest pecuniam datam repetere:dum ta-
men ei,cui debebat operas,vel aliud factum facere,de indemnitate satisfa-
ciat:vt.l.iij.§.sed si Stichus.l.si pecuniam.in princip.&.§.fi.s.de condi.ob
causam.Secundo casu debemus distinguere eodem modo,quo dictum est
suprà in contractibus nominatis:quia contractus innominati diiudicãtur
secundùm naturam contractuum nominatorum,quibus assimilantur:vt
l.j.§.si quis seruus.s.deposi.&.l.naturalis.de præscrip.verb.per multos ca
sus illius.l.Facit ad prædicta.C.de condi.ob causam.l.si militem.&.l.pen.
3 & vlti.¶ Secũdò† quæro:quando vnus debet pecuniã,& alius debet ope
ras ex vltima voluntate:& casu non possunt præstari operæ:an debeat cõ
sequi pecuniam.Et aduerte ad ista verba quæstionis quando constat,vel
præsumitur relictum contemplatione eius,cui debentur operæ:& eius fa
uore,ne intrem in materiam.l.j.C.de condi.insti.&.s.de condi.& demon.
l.illis libertis.& de annu.leg.l.annu.in prin.cum simi.dico sic:Aut vna est
præstatio facienda:& tunc debetur totum:licet quis impediatur casu pre-
stare.vt.C.de lega.l.ab adminstratione.&.s.de lega.secundo.l.peto.§.ma
ter.Si verò sunt faciendæ præstationes annuæ:& tunc pro anno,qui incœ
ptus est,debetur integra pecunia,pro aliis non:vt.l.Seio.in principio.s.de
annu.lega.l.qui concubinam.§.proxi.s.de legatis tertio.Et prædicta sunt
vera,siue casus contingat in persona eius,qui debet operas siue in persona
eius,qui debet pecuniam:vt dictis legibus patet.¶ Ex prædictis habes,
4 † quòd vltimæ voluntates differunt in duobus contractibus.Primò,quia
si in contractibus euenit casus in persona eius,qui debet operas:debetur
salarium pro rata:vt.d.l.si vno.§.item cùm quidam hîc debetur totum,vel
pro vno anno iam incœpto.Et est ratio fauor vltimæ voluntatis,in quibus
fit latior interpretatio,quàm in contractibus:vt.l.in testamentis.j.de reg.
iuris.Et ideò,ex quo dies talis legati cessit,debetur totum.Item habes,ꝙ
quando casus contigit in persona eius,cui debentur operæ:quod pro an-
nis sequentibus nihil debetur:vt dicta.l.Seio.in principio.de an.le.sed in
contractibus debetur totum,vt dictum est,& in hoc est deterior conditio
eius,cui est relictum,q̃ eius,cui est promissum.Ratio,quia in contracti-
bus facta promissione statim debetur:licet exigi nõ possit.In vltimis vo-
luntatibus nõ debet̃,nec cedit dies,nisi in principio cuiuslibet anni:vt l.se
natus.in fi.s.de do.cau.mor.& in.l.in annos.& in.l.in singulos.de an.le.Et
in legatis fit plenior interpretatio,q̃ in contractibus,postq̃ dies cessit:
vt.l.receptum.in fin.& quod ibi not.s.commu.prædio.& quod dixi vo-
5 bis:vt in.l.si seruus communis.§.cùm seruus.s.de stipu.ser.¶ Tertio† ca-
su,quãdo ex dispositione leg.vnus debet operas:ali⁹
mercedẽ:si impedit̃ casu:an debeat̃ merces?in hoc vi
dentur leges variare.Quidã dicunt,ꝙ debet̃ pro ra-
ta tẽporis,quo seruiuit:vt.C.de erog.mil.an.in.l.his
scholaribus.&.l.pe.in fi.Quidam dicunt,ꝙ deben
tur ꝓ illo anno tantũ,quo officiũ incœpit.vt.l.post
duos.C.de aduo.di.iudi.Quidam dicunt,ꝙ salarium
debetur pro toto tẽpore non facta distinctione an-
norũ.C.de domest.& prote.l.vlt.& de proxi.sacro.
scri.l.si quis in sacris.& de primipilo.l.j.& de agen.
in rebus.l.matriculã.& hic.&.l.legatus.in fi.s.de le.
ga.In omnibus istis casibus dicuntur deberi salaria
ex dispositione leg.qa eligebatur quis ad aliquod of
ficiũ:& statim facta electione debebat per le.habere
certũ salariũ:vt videtis.& hodie statuta etiã sunt si-
milia per ciuitates Italię.¶ Pro harum legũ concor.
debetis scire:quòd quandoq; eligunt̃ ad aliqua offi-
cia habentia principaliter laborem:vt isti stipẽdia-
rii.Quandoq; ad aliquod officium,quod respicit &
laborẽ & probitatẽ scientiæ,vel intellectus:vt offi-
ciũ aduocationis,vel assessionis & legationis,& do-
ctoratus.Quãdoq; ad aliquod officiũ,quod respicit
vtrunque:vt quando aliquis præest alicui legioni
militũ:quia propter & animi discretionem propo
nit̃ ad illud.Quandoq; eligit̃ ad aliquod officiũ ha-
bens dignitatem principaliter:vt ad ista officia ma-
gna:vt ꝙ sit Præfectus,vel domesticus Principis,
6 vel præses.¶ Primo† casu non debet habere stipen-
dium suum,nisi pro rata tẽporis,quo seruiuit:vt.d.
l.pe.in fi.de ero.mili.an.&.C.de re mili.l.j.& quod
no.s.de re mili.l.desertorẽ.§.is,qui ad hostes.in vlt.
glo.Ratio:quia illud,quod sibi datur:est quædam re
muneratio laboris,sicut in eo,qui alterius operas cõ
ducit,meritò iudicamus sicut in contractu.¶ Secun
7 do† casu,si quidẽ erat vna præstatio facienda,& totũ
salariũ debet habere:vt hîc.&.l.legatus.§.j.s.de le.
Si verò erat facienda præstatio annua:tunc debet ha
bere ꝓ eo anno,quo incœpit tantũ:vt.l.post duos.
C.de aduo.diuer.iu.Ratio:quia istud nõ est merè be
neficiũ,sed est partim remuneratio beneficii,partim
propter laborẽ:vt.l.j.C.de anno.ciui.li.x.Et ideò nõ
fit plenissima interpretatio,sicut in beneficiis:nec
fit stricta,sicut in contractibus:sed fit plenior sicut
prædictum est in vltimis voluntatibus:quia videtis
8 eadem mẽbra esse vbiq;.¶ Tertio† casu dic,sic:qñq;
illud,quod datur in præmiũ prudentiæ & remune-
rationis laboris,non potest separari:& tunc debetur
totum secundũ distinctionẽ præcedentẽ:vt dixi in
doctore & aduocato,& si.Si verò potest separari.
Exemplũ,Connestabilis vnius banderiæ,habet sti-
pendiũ duplicatũ:vnũ simplũ,quia miles:aliud pro
pter prudentiã:qa Cõnestabilis.Isto casu,qd' debet̃
vt stipendiario,puto,ꝙ dabit̃ pro rata tẽporis.Sed
quod debet̃ propter prudentiã,dabit̃ pro toto tẽpo
re:secundũ præcedentẽ distinctionẽ.casus est.C.de
9 ero.mi.an.l.his scholarib⁹.¶ Quarto† casu debet̃ to
b tum salarium[b],& pro toto futuro tẽpore,nulla ha-
bita distinctione,vtrũ sit salariũ annuũ,vel non:vt.l.
si quis in sacris.C.de proxi.sa.scri.& de agen.in re.l.
matriculam.& de primipi.l.j.lib.xii.In casu etiam
debetur hæredi salarium vnius anni plusquàm debe
retur defuncto:vt de dome.& protec.l.fi.li.xii.Ra-
rio:quia cum istud debetur propriè propter digni-
tatem,dicitur merè beneficium:& ideò fit plenissi-
ma interpretatio,vt totum debeat̃:vt.l.vlt.s.de con-
10 sti.princ.& quod ibi not.¶ Ex prædictis† apparet
soluta quæstio gl.quid in potestate mortuo?Respõ.
cum potestates remaneant hodie loco maiorũ iudi-
cum:vt not.C.de sen.ex peri.recitan.l.ii.in in fi.Di-
co,ꝙ debetur salarium totius temporis non distin-
cto,vtrum esset electio,vel solutio menstrua,vel an
nua,vel quomodo.Item est soluta quæstio de do-
ctore,vel assessore,vt distinguamus,sicut.s.dictum
est in aduocato.¶ Quartò quæro,quando vnus de-
bet pecuniã & alius operas ex contractu,qui succe-
dit in locum dispositionis legalis.Exemplũ,promit
tit̃ salariũ aduocato per stipulationem,vel promitti
tur doctori salarium,vel potestati:certè illud succe-
dit in locũ salarii,quod debebat̃ ex dispositione le-
gali:vt.l.fori.& ibi nota.C.de aduo.di.iudi.meritò

POMATES.
a ¶ Assumo ergo. Vide do. Abb. in c. quia iudicante. de rescript. pro eo qd' hîc dicit Bart.

b ¶ Diuus. debetur totum salariũ. de hac materia, an debeatur salariũ pro toto tempore: an pro rata tẽporis, quo quis laborauit: vide Bal. in.l. ædem.C.loca. & l.j.C.de suffra.

a ¶ Vlterius quæro. Si aduocatus est mortuus ante, quàm q[d] fiat: an debeat habere salarium: & quid si ꝗ est infirmus: vide per Guydo. de suza. in l. post duos. C. de aduo. di. iudi.

b ¶ Moritur. Adde Bar. in l. diem functo. š. de offic. asse. contrarium tenet Bal. in c. j. quis dicatur dux, vel marchio. & ibi quid de potestate, qui mortuus est in itinere añ ingressum. & ibi tenet, ꝙ nihil debet habere: qa commoda officij post admini. incipiunt deberi. l. j. C. de primipil. lib. xij. ad hoc vide, quod optimè no. Bart. in l. absenti. š. de do. per Paul. de lea. in vlti. col. de loca.

c ¶ Et idem puto. no. quod licet partes concordẽt inter se: tamen iudex debet habere salariũ. quod not. vide tamen Bald. post glo. in l. vnica. C. de suff. in v. q. & l. fin. secundũ summarium Bal. & ibi glo. C. de cõdi. ob cau. & Ioan. and. in regula contractus. in mercu.

d ¶ Quæro aliquis. Vide Bal. in l. prima. ad fi. C. de vsufru.

e ¶ Quo tpe. Vide gl. & Bal. in l. vnica. C. de suf. & vide gl. in l. archi. C. de profes. & medi. libro. x. quæ dicit, quòd salariũ nõ debet solui aduocato, donec lis pendet. de locat. operarum, vide Barto. & docto. in l. ij. C. loca. & glos. in d. l. vnica. C. de suf. Spe. in titu. de sala. §. nũc pro. in fin. & in §. sequitur. versi. si quando. & per Do. in capit. propter de loca.

f ¶ In doctore. de doctore, qui eligitur ꝓ vno anno. & vide Bald. in l. j. C. & leg. & in l. ædẽ. C. loca.

g ¶ Quærit gl. vtrũ potestas, vel aduocatus posit seruire per substitutũ: vide Bartol. in l. nemo est, qui nesciat. de duob. re. Bald. in l. parabolani. C. de episc. & cleri.

h ¶ Quero qd. Adde Bar. in d. l. meuia. in prin. de an. leg. & in l. diẽ fũcto. š. de offi. asse.

iudicamus idem, quod qñ debetur ex legis disposi
tione: vt. d. l. fori. & l. si stipulatus. de vsur. & de le. j.
l. si legati serui nomine. & l. j. §. si quis sub conditio
ne. š. vt leg. no. ca. & de dã. infect. l. dãni infect. & š.
12 de noua. l. aliũ. ¶ † Vlterius quæro, [a] quid si aduoca-
a tus est mortuus ante, ꝗ̃ aliquid fecerit? Dicit glos. ꝙ
idẽ: quia debet habere totũ salarium. alia opin. est in
glo. quæ distinguit, vt si quidẽ aduocatus est condu
ctus ab actore, distinguatur: an actor fuerit in mora
procedẽdi: & obtinet quod hîc dicitur: aliâs de ęqta
te reddit. In reo indistinctè dicũt reddi, si nihil erat
factũ: vt. š. de cõdi. ob cau. l. si pecuniam. & quod hîc
dicitur, per ipsum nõ steterit: subaudiũt, scilicet per
clientulũ. ¶ Istorũ opinio. tenebat quidam doct. vl
tramon. qui vocatus est Bertrandus de monte fauẽ-
tino, qui fuit concurrens. d. Gul. de cu. & decessit tẽ
pore mortalitatis: & allegabat pro hoc tex. C. de ad-
uo. diuer. iudi. l. post duos. ibi, ex quo hoc idẽ offm̃
peragere cœperit. Ego teneo opi. gl. Nec ob. l. si pe
cuniã. quã glo. alle. in cõtrariũ: quia ibi loquitur in
cõtractibus innominatis, in quibus est locus pœni-
tẽtiæ. hîc qñ debetur pecunia ex dispõne legali, vel
ex cõtractu: vt dixi ita ꝙ pœnitẽtiæ nõ est locus: vt
dicã. j. proxi. quæstio. Nõ ob. l. post duos, quia de-
betis scire, quod aduocatus cõducitur, qñ ꝗ̃ respectu
vnius causæ non limitatæ certo tempore: & tunc il
lius debiti statim dies cedit: vt hîc. Qñ ꝗ̃ cõducitur
ad annum sub certa annua mercede nõ respectu ali
cuius certæ causæ, sed respectu eius, quod in illo cõ
currit, & tũc dies huius obligationis vel huius iuris
nõ cedit, nisi annus sit incœpt[9]: vt. l. cõtraria. ¶ Quę
13 ro: † quid si stat per electũ? & qd dices de aliquo, qui
est electus potestas, & ante, ꝗ̃ incipiat officiũ, mori
b tur. [b] an debebit habere salariũ? tex. ĩ auꝫ. de admi. §.
j. col. vij. videtur velle, ꝙ salarium nõ debeatur, nisi
postꝗ̃ ingressus est prouinciã, quæ sibi regenda cõ
mittitur. ¶ Itẽ oẽs leges, quas allegaui. š. quæ dicũt,
ꝙ isti officiales debẽt habere totũ salariũ: loquũtur
in officiali, qui iã gesserat. gl. ista videtur velle con-
trarium. Quid dicemus? certè in istis Potestatibus
& Capitaneis, qui hodie assumuntur, qui tenent lo
cum maiorũ: vt dixi. est dicendũ ꝙ à die electionis
sibi præsentatæ, dignitatẽ cõsequuntur: vt not. C. de
episc. & cleri. auꝫ. sed episcopalis dignitas. C. de cõsu
li. l. fi. lib. xij. & in auꝫ. de admini. §. j. col. vij. & not.
insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. filius. & ideò statim
cedit dies huius obligationis, & totũ salariũ debebi
tur, per istam glo. & per ea, quæ. š. dixi. Non obstat
tex. in auꝫ. de admi. §. j. quia fateor, ꝙ non debet ha
bere salarium, nisi postꝗ̃ ingressus est prouinciam:
ita postꝗ̃ est mortuus, nõ debet habere salariũ, nisi
pro eo tempore, quo debebat in prouincia morari.
¶ Sed quid dices, si tempus non erat limitatũ, quo
debebat stare in prouincia: vt quia arbitrio superio
ris: pro ꝗ̃to tempore salariũ percipiet? Puto ꝙ pro
primo anno tãtùm: sicut dicimus in annuis legatis.
Nec eñ possumus dicere, ꝙ pro tãto tẽpore debea
tur: cùm tps nõ sit limitatũ: vt. l. cũ sine præfinitio-
14 ne. in prin. š. qñ di. le. ce. ¶ Sed quæro, † & redeo ad
gl. quid si stetit per clientulũ? dicit glo. ꝙ aduocatus
non reddit salarium: vt. l. quod operas. §. aduocati. š.
lo. ¶ Idẽ si stet per casum fortuitũ ex persona clien
c tuli. Et idẽ puto [c] in potestate assessore, & de docto
15 re, & similibus: vt dixi. Sed iuxta † hoc quæro: aliqs [d]
d est electus potestas huius ciuitatis: post acceptum
officium ante, quàm vadat: ciuitas mutat statum: &
ibi insurgit quidam tyrannus, vel alia secta: ita quòd
exercitium iustitiæ non remanet liberum potestati
an debeat habere salariũ? Rñ. sic integrum. Videtur
enim stare per ipsam ciuitatem, vel per casum for-
tuitũ in ipsa ciuitate cõtingentem: vt. š. dictum est.
Iustè enim timet, qui nõ vult accedere sub ipso ty-
ranno: vt. š. ex quib. caus. in pos. eatur. l. Fulcinius
quid sit latitare. Item secũdùm mores nostræ ciui-
tatis turpe & verecũdũ est accedere ad illũ locũ, vbi qui non posit iusti-
tiã liberè exercere: ideò videtur non posse accedere cùm honestè non pos
sit: vt. l. filius. š. de cõdi. insti. & l. cõditiones. eo. ti. Et eadem ratione dico,
ꝙ si durante officio insurgit tyrãnus in ciuitate, vel aliqua secta, vel aliqd
ex quo non potest remanere sine verecũdia, ꝙ põt reuerti, & debet habe
re totum salarium: ita fuit obseruatum Bononiæ in persona domini Ia. de
gabriellibus, qñ venit legatus. Et idẽ etiam fuit obseruatũ Pisis. Istud, an
posit remanere sine verecundia, vel non, debet intelligi secũdùm mores
ciuitatis nostræ: vt. l. itẽ apud. §. conuitiũ. š. de iniur. vnde illud, quod repu
tareꝫ verecũdũ apud bonos & graues homines, illud deberet teneri. Iusta
eñ cã est omittere aliqd facere propter suã verecũdiã: vt. l. quintus. š. man
16 da. ¶ Vlterius † quæro, quo tpe [e] debeat solui salariũ? Gl. hîc dicit, ꝙ est ar.
e hîc: ꝙ debeat solui in principio: vt. C. de iu. l. properandũ. §. honorarijs. de
cõdi. ob cau. l. fi. & š. loca. l. qui operas. §. j. & §. ea. l. š. proinde. ita dicit gl.
Cõtrariũ vr̃ no. C. de primipi. l. j. lib. xij. gl. se nõ firmat. C. loca. ij. Breuiter
dicã, ꝙ in locatiõe rerũ teneas gl. quę est. C. loca. l. ędẽ. Sed in locatiõe ope
rarũ debes aduertere: qñ ꝗ̃ datur pecunia pro sumptib[9] magis, ꝗ̃ pro mer
cede laboris: vt pecunia, quæ datur legatis, vel quibusdã alijs: & illa debet
solui in initio: vt. l. legatus. §. j. š. de leg. & l. si verò non remunerãdi. §. fi. š.
manda. & C. de lega. l. ij. li. x. Qñ ꝗ̃ debetur pecunia pro mercede. & hîc
est aduertẽdũ. Primò qd verisile est: vt puta, si eẽt talis, qui nõ posset opas
ꝓmissas exhibere, nisi pecunia sibi solueret: tũc vr̃ tacitè actũ, ꝙ in initio
soluatur: vel in mẽses singulos: vel si est appositũ aliquod pactũ, ꝑ qd' vi-
detur actũ, ꝙ soluaꝫ in fine: vt. l. opus qd' aduersione. š. loca. tũc inspicim[9]
quod est verisimilius: vt. l. semper in stipulationibus. j. de reg. iur. Si verò
ista verisimilitudo nõ apparet: tũc in obligatiõibus: quæ descẽdũt ex cõ-
tractu: dico salariũ deberi in fine tpis: licet dies cedat in initio: vt nota. in
d. l. ędẽ. C. loc. & d. xi. in l. si seru[9] cõis Meuij. §. fi. š. de stipu. ser. In his ve
rò, quę debenꝫ ex dispositiõe. l. si quidẽ est vnũ tm̃ salariũ cõstitutũ, de-
beꝫ in initio: vt hic: cũ simi. Si verò esset cõstitutũ salariũ annuũ: tũc debe
reꝫ in initio cuiuslibet anni: vt. l. post duos. C. de aduo. diuer. iud. & d. l. j.
C. de primipi. ¶ Iuxta hoc quæro: dixi. š. ꝙ aliquib[9] casib[9] est distinguẽ
17 dum: an sit vna p̃statio: an sit annua, vel mẽstrua. ¶ Quæro: aliqs † est con-
ductus ad legẽdũ: vel ad aliquod officiũ sub certa mercede pręstãda omni
mense, vel omni anno, vtrũ si interim decedit, debeat habere pro illo men
se tantũ: seu pro illo tm̃. q d'. š. dixi. ¶ Ad cuius euidẽtiã debes scire: qd'
operæ sunt aliquæ alicuius, quę nõ limitantur tpe respectu alicuius certi
facti. Exẽplum in aduocato fisci: & in aduocatis monasteriorũ, q recipiũt
certã quãtitatẽ ꝓ quolibet causa, quę occurrit illo anno. Quædã sunt ope
f rę, q̃ limitãtur respectu certi facti limitati certo tpe. Exẽplũ in doctore, [f]
qui eligiꝫ ꝓ vno anno ad lec. C. vel. ff. nã cõduciꝫ respectu illius lectu. Tñ
illa lect. est limitata: vt fiat intra illũ annũ. Primo casu, nõ est dubiũ qa vna
est obligatio propter vnũ factũ, ad qd' cõduciꝫ: & ideo licet pręstationes
sint faciẽdę diuersis tpibus: totũ salariũ debet habere: vt hoc. §. Secũdo ca-
su debes aduertere verba ꝓmissiõis. Aut enim ꝓmittiꝫ vnũ salariũ ꝑ tpe.
& posteà fit distributio solutiõis, ꝑ mẽses, vel annos: tũc vna diciꝫ obliga
tio: & similiter debereꝫ pro toto tpe: vt. l. lecta est in auditorio. š. si cert.
peta. Si verò promissio sit annua, vel mẽstrua: tũc videnꝫ tot obligatiões,
quot essent anni, vl' mẽses. & in obligatiõe legali loquor, vel q̃ succedit in
locũ eius: vt. d. l. post duos. §. de aduo. diuer. iud. Tertio casu in doctore di
co idẽ: ꝙ respectu cuiuslibet facti, nõ attẽto tpe dicaꝫ vna obligatio & vna
conductio. Itẽ nõ attẽta solutione. vnde licet debeat fieri solutio singulis
sex mẽsibus: tñ qa hoc totũ fit pro lectura vnius libri, vna est obligatio: &
totũ salariũ debet habere: sed pro lectura. Digest. erit alia obligatio argu.
18 huius. §. facit. š. loc. l. ea lege. §. locaui. ¶ † Vlteri[9] quęrit gl. [g] an debeãt ser-
g uire ꝑ substitutũ potestas, doctor, vel aduocat[9], q moriunꝫ, vel aliter infir
mantur? Gl. determinat, ꝙ nõ: qa fuit electa industria ꝑsonę, vt. l. iter artifi
ces. š. de sol. Quidã vltramõtani dicebãt, ꝙ imo debet seruire ꝑ substitu-
tum. Illud eñ qd' diciꝫ, ꝙ est electa industria ꝑsonæ est ĩ fauorẽ eligẽtiũ.
vnde ĩ eorũ læsionẽ retorq̃ri nõ debet. ¶ Ego dico, ꝙ ĩ istis officijs & di-
gnitatib[9], qñ ꝗ̃ qs ĩpediꝫ ꝓpter dignitatẽ sibi supueniẽtẽ, & tũc teneꝫ ser-
uire ꝑ substitutũ, vt. l. null[9] q. ĩ fi. & qd' ibi no. de decu. li. xj. Qñ ꝗ̃ ĩpediꝫ
casu, & tũc nõ teneꝫ dare substitutũ, secũdũ qd' glo. tenet hic & ꝓbaꝫ. C.
de agẽ. ĩ re. l. matriculã. ĩ fi. & de ꝓxi. sa. scri. l. fi. circa fi. Fallit in qbusdam
officijs, q̃ ponũtur. C. de agẽ. in re. l. penu. li. xij. aliâs de præpo. agẽ. ĩ re. l. j.
19 ¶ Quæro, † qd [h] si stetit ꝑ aduocatũ, doctorẽ, vel ptãtẽ, vel ꝓpter eius cul
h pam, an debeat habere salariũ totũ? Certũ, ꝙ nõ debeat habere pro futuro
tempore, vt. l. diem functo. & quod ibi not. š. de offi. asses. Sed dubiũ est, an
priueꝫ salario totius tpis: an solũ tpis futuri, quo per eũ, seu ꝑ eius culpam
stat? Rñdeo, quædã sunt officia ita indiuidua, ꝙ aliquo omisso, nõ releuat,
quod est factũ: tũc totũ salariũ reddit: vt. C. de leg. l. ij. li. x. Si verò est offi-
cium, qd' pro ea parte tpis, quo est p̃stitũ, præbet vtilitatẽ sui: vt in offi-
cio aduocati, Potestatis, assessoris, & doctoris, & tunc debet habere pro
præterito tẽpore: sed pro futuro tẽpore tenetur alteri parti ad interesse:
vnde si partis non interesset ad nihil tenereꝫ: vt. l. si fundus. ver. similiter.
š. loc. dixi. in l. Meuia. in prin. š. de annu. leg. & ibi vide.

Ad nutricia. ¶ Vides, ꝙ iudex cuius officiũ extraordina-
riũ ĩploraꝫ: cognoscit de mutuis petitiõib[9], &
sic corã eo est loc[9] recõuẽtionũ. Et sic vr̃ cõtra determinationẽ Pe. quam
refert Cy. ĩ auꝫ. & cõsequẽter. ĩ. viij. q. C. de sentẽ. Sed sustinẽdo opi. Pe. tã-
quam veram

& Bal. in l. j. C. de suff. Sed qd, si doctor leges, vel Potestas priuatur absq; causa? dicit Bal. in l. pecuniam. C. de cōdi. ob. cām. qđ debet hr̄e salariū qd in doctore se absentante. dicit Bal. in auť. habita in ix. co. C. ne fil. pro pr̄e. ꝙ si cū licentia superioris recesit debet hr̄e salariū. quid in famulo & docto re an debeat hr̄e aliquid de salario, Bal. in l. ij. C. loc. & no. p. gl. & Bar. in l. si vno. §. itē cū qdā §. loca. & latè bald. in l. edē. iij. col. in ver. sed pone famu lus. C. loca.

a ¶ Dari libellus. Q̄n iudicis offm̄ imploraꝛ, an offera tur libellus, & lis contesteꝛ? & q̄n iu dex ꝓcedit ex of ficio, an lis cōteste tur? vide Innoc. & do. Ant. in .c. q̄m frequenter. §. sunt & aliis. vt li. nō cō testa. Et ad Barto. hic adde eum in l. creditores. in vlti. qō. cū cōcor. C. de pigno. Dicit tn̄ in Innoc. in c. dudū. de elec. ꝙ q̄ncūq; oriꝛ officium iudicis vel actio ex rescri pto, ipsum rescri tum productum corā iudice, & pe titum executioni mandari, habeꝛ lo co libelli. Facit qđ dixi in l. j. §. libelli §. de appella. Et ad Bar. hic vide eum in l. ab hostib⁹. §. sed qđ simī. ī. iiij. colū. ex q. cau. ma. & Bal. in auť. quise mel. in. ij. co. in ver si. q̄ro quaꝛ actor. C. q̄uō & q̄n iud. vbi dicit, ꝙ q̄n im ploratur officium iudicis, nō requiri iur lit. contest. auť. si oēs. C. si, vt se ab hæred. absti. Illud autem intelligitur q̄n est pars.

ꝙ verā respōdeo sic, q̄n q; iudicis officiū iploraꝛ ex traordinariē: si quidē cā esset magnæ quātitatis, de a bereꝛ dari libellus: & lis cōtestari & ordinariē ꝓce di, vt extra de offic. iud. c. iudicis officiū. tunc meri tò est locus recōuentioni: quia vtraq; causa ordinariē tractaꝛ. Si verò impetrareꝛ ꝓ modica quātitate: tūc ordo iudiciarius nō obseruareꝛ: vt in auť. nisi breuio res. C. de senten. ex peri. reci. Illo, casu posset admitti recōuentio de alia causa simili quæ eodem mō sum mariā cognitionē requi reret & hoc etiā modo pōt loqui, hæc. l. Sed si qs vellet reconuenire de alia cā, q̄ requireret ordinariā cognitionē: nō posset p modū recōuentionis, qa cū eius natura sit: qđ vtraq; cā, ea dē sententia termineꝛ: vt. l. j. in fi. §. quæ sniæ sine ap pel. re. & no. in l. q prior. §. de iudi. nō posset fieri. si vna cā est summaria, alia ordinaria. & ita loquitur opi. Pe.

LEX II.

DE vsu. ¶ Ista est singula. l. & eā le git Rofre in libellis in iti. de offi. iudi. qđ daꝛ in quatuor casibus, qui ponuntur in l. de vsu. Prim⁹ casus est de vsu aquæ. quomō aūt cōpetit hic iudicis officiū ex traordinariū cū habeat locū actio ordinaria, scilicet negatoria & cōfessoria: r̄ndeo, istud officiū extraor dinariū est ītroductū cā adiuuādi auxiliū ordinariū & ideo cū oecōcurrit. Pōt etiā intelligi. & sic etiā in telligit Roffr. ꝙ hic loquaꝛ, q̄n vsus aquæ nō cōpetit iure seruitutis, qa tūc cū cōpetit esset negatoria & cō fessoria. & hoc puto verū & de hoc habes casum se cūdū verā lec. §. de dona. l. aqlius. in fi. & ibi glo. Vbi cunq; em̄ qs hꝫ vsum alicuius seruitutis, nō ius ser b uitutis: subueniꝛ sibi ᵇ p officiū iudicis, si ipediaꝛ: vt hic & ibi. qđ tene mēti. ¶ Seqtur in tex. de riuis no uis inciuiliter institutis. Certè hic videꝛ etiā posse cōpetere negatoria & cōfessoria: & ideò cū eis con currit officiū iudicis introductū causa adiuuādi offi ciū ordinariū. Pōt etiā intelligi ꝙ istud officiū sit ne cessarium: q̄n riuus nouiter institutus alicui nocet nō habēti ibi pdiū: sed al's ei noceat. tūc nō habet cō fessoriā vel negatoriā: ideo ad istud iudicis officium recurritur, qđ tene menti. facit ad hoc. §. de via pu bli. l. vlt. ¶ Tertius casus est de equis alienis à incien te possessis fetuq; earū. certè etiam hic videtur, ꝙ cō petat rei vendicatio, siue publiciana. & officiū istud

natur in carcerem, secūdū eū in rubri. de pœna iudi. & ibi subdit: nūqd iu dex, qui debuit condēnare intra. x. dies, & absoluit: & præterea si cōdēna tus in syndicatu in. x. si soluit, soluendo liberet debitorem: vel posit ab eo aliquid repetere? r̄ndeo, ꝙ non. C. de seru. fugiti. l. mancipia. Et hoc quādo iudex facit litem suam ex iniqua sententia: secus in exactore simplici: qui facit litem suam ex negligentia me ræ executionis. C. de exact. tribut. l. missi opinatores. libro. x. Et an iu dex faciat litē suā, si sequatur cōsiliū sapiētis? dicit ang. in l. si filiusfamili. §. de iudi. ꝙ sic: ni si à statuto coar ctaretur sequi cōsi liū. Et adde quòd iudex negligens, criminaliter puni tur: imo etiam po test priuari toto sa lario suo, secundū Ang. in l. si vacan tia. l. iiij. charta. C. de bo. vacā. lib. x. Et adde, ꝙ iudex admittēs instrm̄, nō tenēs c̄ptum ad ꝓbationē, facit li tē suā, secūdū Inn. in capi. cū venera bilis. de excep. & Bal. ī. l. fi. C. si cert. pet. Adde, ꝙ ille, q præstat authori atē actui ciuili ipo iure teneaꝛ ad inte resse, secūdū Bal. in l. j. §. si præses. de magist. conue. Et iudex accipiēs nō idoneū fideius sorē, teneꝛ ad inte resse. auť. genera liter. & ibi Bal. C. de episco. & cleri. Et qd in iudice ca lūniosè inquirēte, vide quæ dixi ī. l. j. in. v. co. §. ad Tur

sit introductum causa adiuuandi illas actiones. Vel dic, quòd hic istud officiū iudicis est necessariū: q̄n ille, q implorat, nō pōt ꝓbare de dn̄io: nec de quasi dn̄io: sed de possessione tm̄: vt no. C. de fur. l. inciui lē. & l. manifestissimi. §. sed cū in secūdā. eo. ti. dixi in l. rē q̄ nobis. §. de acq. pos. Et hic vr̄ esse casus, qđ tene mēti. Et addiꝛ de fœtu ipārū equarū, q̄ nūq; fue runt possessæ. qđ ēt tene mēti. ¶ Quart⁹ casus est de dāno dato in prędio & c. gl. ponit exemplū hui⁹, q̄n poniꝛ exercitus in aliquo: & tota gens ponit in prędio meo: cū deberet distribui p plura prędia. vel q̄n fit hastiludiū extra ciuitatē: & tota gēs ponit se in prædio vni⁹: cū deberet diuidi p plura pdia pōt iu dicis officiū implorari. tene mēti.

L. III.

c MEdicus. ᶜ ¶ Ista est singular. lex. ¶ No. hic officium iudicis cōtra istū medicū. Et de hoc habes p Rof. in libello, super rubrica, de officio iudi. quod datur contra medicum: in l. medicus. de va. cog. Et aduerte quare sit introductū istud officiū hic: ideo, qa actio, quod metus causa, non habebat locum cum hic nō inferebatur metus mortis, vel cruciatus corporis: sed putabatur: & ęger promittēs, nō ꝓmittebat metu, quē crederet sibi illatū ab alio: sed ꝓpter volūtatem euadendi. Itē officiū iudicis de quo loquitur. l. j. §. q̄ onerādæ. §. qua. re. ac. non da. ideo nō habet locū: qa ęger nō ꝓmittebat ꝓpter reuerētiā, quā haberet ad medicū: sed ꝓpter sanitatē, quā sperabat ab eo habe re: & sic fuit æquum sibi subueniri speciali priuile gio, per hanc. l. ¶ Secūdò not. ꝙ iudex punit crimi naliter, & iubet rem restitui: & sic simul & semel co gnoscit criminaliter & ciuiliter. quod dic, vt dixi ī. l. interdū. §. q furē. §. de fur.

LEX V.

COgnitionum. ¶ Hanc legē prosequere: vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Lex hæc si iudex, an habeat locū, siue in delegato, siue com promissario, siue ordinario, siue arbitratore.*

2 *Iudex, qui noluit probationes recipere, uel noluit dare sen tentiā, cū posset, qualiter teneatur.*

LEX VI.

d SI iudex. ᵈ ¶ Facit ad hocᵉ. instit. de e ob. q̄ ex quasi deli. nascun. in prin. & §. de act. & obl. l. ex maleficiis. §.

pil. Et an iudex teneaꝛ tm̄ ꝓ articulo, in quo malè facit: an ꝓ tota cā? Vide Bal. in l. si qs in cōscribēdo. C. de pact. Formā libelli in hac materia, vide p Bal. in l. pign⁹. in vj. col. de pign. act. & ibi de qua culpa teneaꝛ magistrat⁹. Et ꝙ nō teneaꝛ, nisi inquātū facere posit. Et ad formā adde Bal. ī. l. ij. in j. col. C. de sen. ex peri. reci. & ibi etiā dicit, quòd iudex nō teneꝛ si ꝓnūtia uerit per obreptionē sibi factā: puta p falsos testes. & similiter eādē formā, vide p Bal. in l. ij. in princip. C. de sentē. quæ sine cert. quātita. Et de iudice negligēte, adde tex. & ibi Angel. in auť. vt iudi. sine quoquo suffra. in. §. vo lumus. & de materia latè p Moder. in cap. excōmunicam⁹. §. moueātur. de hæreti. & dū cōmuniter diciꝛ, quòd iudex est negligēs, teneꝛ ad interesse. vt dixi. §. Fallit hoc q̄n, ꝓ eodē negotio potuissent adiri plures iudices: qa si prim⁹ aditus neglexerit facere iustitiā, nō ꝓpterea facit litem suā: quasi nō cēseaꝛ damnificare petētem. ex quo ad alium potuit habere recursum. & hoc tenet not. Bartol. in l. ij. §. si tam vicinū. de dam. infect. sed Ang. ibi contrà: quia postq; ille iudex est aditus, coram alio nō debet pars vexari. l. j. in fin. C. de asser. tol. & ei non est imputandum, si ad alium nō recurrit. Nec obst. tex. in d. §. si tam vicinum. quia ibi loquitur, quando officiū ma gistratus silebat: nec poterat implorari propter vicinitatē præsidis, vel prę toris: ideo non potest dici negligens ipse ingratus. secus quando essent iu dices, quorū vnus posset adiri. Vel secūdū eum dictum Bartol. posset in telligi: quando officium iudicis foret ordinatum solū in subsidiū & ob ne cessitatem alteri⁹ superioris, q posteà de facili non posset adiri. Ita dicit ibi Ang. & reuera text. non probat opin. Bart. tamē ad. d. l. j. in fi. de asser. tol. len. potest dici, ꝙ ibi iudex aditus non erat negligens. Facit quod dixi in l. si prius. in pe. colū. de oper. no. nun. & vide Imo. in. d. §. si tam vicinū. & in d. §. si prius. & ibi dixi post Bart. in penul. colū. & ibi vide & in l. nulli. C. de iud. Et adde ad materiam quę dixi in l. j. in fin. princi. §. de appel.

b ¶ Subuenitur sibi. vide in Spec. de cau. pos. & in tit. de offi. iud. §. j. versic. item implora.

c ¶ Medicus. Vide Bald. in l. interpositas. C. de transact. & q̄n debeat solui salariū medico: vide in l. archi. & ibi Bar. C. de profes. & medi. lib. x.

d ¶ Si iudex. Adde quòd not. Bal. in c. j. §. iudices. de pactis. iur. firman. qui quærit, quid est dicere, quod quando iudex iudicat per imperitiam, tene turq; tum bono viro ęquum videbitur. & r̄ndet. secundū gl. hic, ꝙ non tene tur in solidum: sed q̄tum facere potest. qui voluit fortè allegare gl. in l. si fi lius. in princip. §. de iud. Et subdit, qd si iudicauit per imperitiam de iuris dictione vnius principatus nunqd soluet sibi impossibile. arg. §. de statu libe. l. cū hæres. certè non: arg. §. de iud. l. si filius. Sed cōtra hoc facit. l. iiij. §. in eum. de dam. infec. Sed ibi est lata culpa iuri scripto non parere, imo est dolus præsumptus. l. ij. quod quisq; iur. cum debeat scire iura. C. q & ad uer. quos. l. j. & si est imperitus legū: vt accidit in quibusdā locis, debet iux ta periti cōsiliū formare sniam, secūdum Inno. in c. si pro debilitate. de off. deleg. facit. C. de inge. ma. l. si auia. & §. de asses. l. j. tenetur ad interesse da mni non lucri, nec ad intrinsecū interesse. Vel dic verbū sonat. §. de col. bo no. l. q filiū. §. stipulatio. Itē iterdū potest videri ęquū, vt nō puniaꝛ: vt no. institu. de oblig. quæ ex quasi malefic. in princip. & fortè non punitur iu dex de leuissima culpa, sicut nec arbiter. C. de pac. l. si qs in cōscribēdo. nec tabellio, vt. C. de magi. conue. l. fi. nec tutor. C. de neg. gest. l. fi. qa necessitas officij excusat. l. q cqd arb. tute. si aūt iude est in dolo, puniꝛ in interesse par ti: & vltra, si istud iudici videbitur. & dicit Iac. butr. in. d. §. iudices. ꝙ istud vltra, intelligiꝛ ciuiliter: & exponitur, vt teneatur actione iniuriarū. argu. §. qui satisda. cogā. l. si verò. §. q pro rei. facit. C. de excusa. tut. l. si seueriter. & ibi subdit Bal. per illum tex. ꝙ iudex, qui in syndicatu non potest soluere condemnationem, debet puniri pœna corporali, licet sit consuetudo, ꝙ po

e ¶ Facit ad hoc. Adde vnum, an iudex, qui ex voluntate, vel ex forma sta

tuti commiſit caſum conſilio ſapientis, & iudicando ſecutus eſt tale conſilium iniquum: an faciat litem ſuam? vide Barto. & poſt eum dominũ Alc. in. l. ſi conuenerit. ſ. de re iudi. & adde no. Bart. in. l. j. §. ſi plures. in verſicu. iij. quæro. de exer.

a ¶ Item quid. Et vide de iſta materia in. c. fin. de empt. & vend. per Imo. & per Bald. de materia huius legis. ĩ. l. mãcipia. C. de ſer. fugi. & ibi quęrit, qñ ſit deponẽdus officialis ab offici.

b ¶ Item quero. Vide Imol. in. l. diu⁹. ff. de re iudic.

c ¶ Sed quid. Vide Bal. ĩ. l. fi. C. de cõtrahen. emp. & in d. l. pe. in fin. C. de pact. & ibi Sali. & Imo. in. d. l. diuus. in vlt. co. vide Bar. in. l. fi. ſ. ſi mẽ. fal. mo. dixe. & ĩ. l. j. C. de diſcuſ. lib. x. & in. l. ij. ſ. de proxene. &c.

d ¶ Quæro quid. An iudex nolens admittere probatiões, & nolẽs administrare iuſtitiã ſed negligẽs in administranda: an teneatur actione in factum: & ex quaſi maleficio? vide Bar. hic in. d. l. j. C. quomodo & quãdo iud. & in. l. iij. §. in eum. ſ. de dã. infect. & ibi per illũ tex. in caſu ſuo tenet, quòd detur actio in factum ad intereſſe. Ang. in d. §. in eum. & Bartol. hic videtur cõcludere, quòd ſic, ex tit. vt diffe. iudi. Quod intelligas, vt hic in fi. per Bar. & Ang. in. d. §. in eum. non aũt quòd teneat ſecundum eos, ex tit. de oblig. quæ ex maleſi. cõtrariũ tñ ſentit gl. ĩ. l. nõ quicquid. §. j. & ibi no. Bart. ſ. de iudi. Et an iudex negligẽs facere iuſtitiam, teneatur, & incurrat pœnã cap. cũ ęterni tribunal. de re iudi. in. vj. vide ibi Io. an. & in. c. dilecti. de priui. & ibi concludit, ꝙ non. Et ad p̃dicta adde bonam glo. q̃ habet in. c. hoc etiam. ij. q. vj. vbi text. videtur velle, ꝙ iudex negligens, etiã facit litem ſuam. & ibi etiam tangit de Poteſtate, qui malè iudicauit per imperitiam ſui aſſeſſoris. de quo in. l. ex hoc dicto. ſ. quod quiſq; iur. & concludit gl. ꝙ ſolus aſſeſſor tenet. & adde quod dixi in. d. l. ex hoc edicto. & p prædicta videtur magis puniri negligens facere iuſtitiã, q̃ malè iudicans: quia negligens indiſtinctè tenetur parti ad intereſſe: & ſic ad veram æſtimationem litis. d. §. in eum. ſed malè iudicãs, ſi per imperitiam iudicauit. tenet in q̃tum iudici æquum videbitur: qđ minus videtur, q̃ vera litis æſtimatio. per no. inſti. de obli. quæ ex quaſi deli. & per. l. ſi fili⁹. ſ. de iudic. ſed ſi dolo, tunc tenetur ad veram ęſtimationem. l. fi. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi. & tũc aut de aliis pœnis tenet. de quibus ibi. Ratio huius potuit eſſe: quia negligens facere iuſtitiam, non videtur habere aliquam excuſationem: ſed ille, qui malè iudicat & adminiſtrat, licet malè, ſi facit per imperitiam, magis videtur tunc tolerandus. ſed ſi imperitia iudicantis fuit ſupina: debet videre quòd tunc teneatur ad veram æſtimationem, vt no. gl. in. d. ti. inſti. de obli. quæ ex quaſi deli. & ſic eſt tunc idẽ, qđ in negligẽte: ſecus qñ non fuit ſupina ignorantia: vt quia errauit in lege difficili, vt ibi etiã no. gl. An autem contra iudicantem malè per dolũ, poſſit iurari in litem, tetigit Ang. in. d. §. ĩ eũ. ſed tu recurre ad. l. in actionibus. ſ. de in lit. iuran. & vide Imol. in. d. §. in eũ. vide tñ. l. ſi quis in conſcribẽdo. in fin. cũ ibi no. C. de pac. & qđ no. Bar. Bal. & An. in. l. mãcipia. C. de ſer. fug. & repetit do. Pe. de ancaha. in. l. pen. circ. fi. ſ. de appel. vide Bald. in. l. ſi qñ. C. de teſti. & qd in iudice non expediẽte ꝓceſſum iuxta triennium & inſtãtiã, dixi poſt Bar. in. l. Seius & augerius. ſ. ad. l. fal. Et diciti auč. ſcenicas non ſolum &c. ꝙ ita facit litem ſuã iudex negligendo ſicut faciendo. Vide qđ dixi in. l. q̃ſitum. ſ. de iudi. & Bald. & Ang. in. l. mancipia. C. de ſeruis fugi. & vide ad materiã. l. j. §. ſanè cum. §. præcedenti. ſ. de magiſtrat. conue.

ſi iudex. & . l. filius. ſ. de iudic. ¶ Circa hanc legem primò quæro: vtrũ iſta pœna ſit mera pœna, vel cõtineat intereſſe ex parte agẽtis. ¶ Secundò quæro: quid ſi à ſententia, in qua pars potuit appellare, & non appellauit. Itẽ quid ſi appellauit, & ſuccubuit. Item quid ſi appellauit, & obtinuit: & appellatio pendet tempore ſyndicatus. Item quid [a] ſi ſententia eſt ipſo iure nulla? Iſtas quæſtiones examina, vt in quæſtione illa, quã diſputaui quæ incipit: iudex per imperitiã iudicauit: licet iſtam vltimam quæſtionem, quando ſententia eſt ipſo iure nulla, gl. ponat hîc. ¶ Item quæro. [b] vtrum † iſta lex habeat locum ſiue in iudice delegato: ſiue ordinario, ſiue cõpromiſſario. Gloſſ. dicit, ꝙ ſic: vt. l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pactis. Sed quid [c] in arbitratore? certè non reperio lege cautum. Finaliter in quadam quæſtione dixi ſic: arbitrator eſt quodãmodo quidam proxeneta adhibitus ad cõponendas partes: vt. l. ſi de meis. §. recepiſſe. ſ. de arbi. Et ideo ſicut proxeneta tenetur de dolo & lata culpa tantum: vt. j. tit. j. l. ij. in fi. Ita eodẽ modo arbitrator tenebitur de dolo & lata culpa. Eſt autẽ lata culpa errare in iure: vt l. latè. j. de ver. ſignifica. & not. ſ. de his, qui not. infa. l. libellorũ. §. notantur. ¶ Quæro, † quid [d] ſi iudex noluit recipere tuas probationes: vel noluit dare ſententiam, cum poſſet: vel alia, quæ de iure petebas ab eo, noluit explicare. Gloſſa videtur dicere: quòd tenetur, actione in factum. de qua loquitur iſta. l. ita not. in. l. argentarius. §. fi. ſ. de edẽ. ¶ Sed ego puto, ꝙ cõtra iudicẽ negligentẽ expedire id, qđ ab eo eſt poſtulatũ: in quibuſdã caſibus ſint proditę actiones ſpeciales. vt puta ſi noluit dare tutorẽ: habet locum actio in factũ ex edicto de magiſtratribus conueniẽdis. Idẽ cõtra prætorẽ negligentẽ facere ea, quæ ſibi incumbũt in cautione damni infecti. Item prouidetur cõtra iudicẽ in alio caſu in. l. mancipia. C. de ſer. fugit. Item contra iudicẽ negligentẽ recipere teſtes: prouidetur cõdictione ex. l. ſi quãdo. C. de teſt. Aliâs autem regulariter puto, ꝙ iudex negligens facere alteri iuſtitiã, teneatur actione in factum ad intereſſe: nõ per hãc. l. & ſi. ſed per titul. in auč. vt diffe. iudi. in quo imponitur iudici negligẽti pœna criminalis. Et regula eſt, ꝙ vbicũq; quis põt accuſare criminaliter: ex eodẽ facto datur actio ciuilis ad intereſſe. vt. l. qui nomine. ſ. de fal. & . ſ. ꝓ ſo. l. nec quicq̃. ¶ Sed nũquid cõſultor facit litẽ ſuã? dic vt dixi de actiõi. & oblig. l. ex maleficiis. §. ſi iudex.

De Proxenetis *Rubr.*

LEX I.

PRoxenetica. ¶ Not. ꝙ proxeneta habet officium iudicis pro ſalario ſuo.

LEX II.

SI proxeneta. ¶ No. ꝙ ꝓxeneta tenet tm̃ de dolo & lata culpa. oĩa ſequẽtia ꝓſeq̃re, vt ĩ gl.

De cenſibus *Rubrica*

LEX III.

AEtatem. [e] ¶ In fi. no. ꝙ priuilegiũ pſonale extinguit cũ pſona: ſed priuilegiũ reale tranſit cũ re. vt hic habuiſtis in. l. in omnibus. j. de reg. iu. & per Dy. in. c. priuilegium perſonale. extra de reg. iur. lib. vj.

LEX IIII.

FOrma. [f] ¶ Not. ꝙ ad hoc, vt fund⁹ ſit certus: debet poni locus & duo fines. dic de hoc, vt dixi in. l. libellorum. ſ. de accuſa.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſuper cataſtro debet minuere libram, quando res eſt à flumine exportata, uel exſiccata.*

2 *Gabellæ ſoluitur pro agro, ubi eſt.*

3 *Actione reali contra forenſem pro fundo, qui eſt in hac ciuitate, agere poſſum uel miſta non merè perſonali.*

Illam enim æquitatem.

1 ¶ Not. † ꝙ officialis ſup cataſtro, [g] debet minuere librã, ſi res eſt à flumine exportata: vel vinea [h] eſt exſiccata ſine culpa poſſeſſoris. ¶ Secundò no. † ꝙ 2 de agro debet ſolui gabella in loco, vbi eſt. ¶ Contra hoc opp. ꝙ forenſibus nõ poſsit imponi collecta, vt l. reſcrip. §. fi. ſ. de mune. & hono. So. rog. itelligit, ꝙ hic ciuitas habeat de hoc ſpeciale priuilegiũ vt. l. munerũ. §. pe. ſ. de mu. & hono. ſed tu dic, ꝙ hîc loqtur de cẽſu, vel tributo, ꝙ eſt on⁹ reale. ibi loqtur de col 3 lecta, q̃ ĩponit pſonæ ꝓ reb⁹. ¶ Quęro, † ſi ꝓ fundo q eſt ĩ hac ciuitate: poſſum hic cõuenire forẽſem? Rñdeo. aut ago actiõe reali: & poſſum vt. C. vbi in rẽ ac. l. j. §. fi. Aut volo agere actione miſta & idem. C. vbi decri. agi opor. l. j. & . ij. Aut volo agere actiõe merè pſonali. & nõ poſſum. arg. ſ. ad munici. l. libertus. §. ſola. & hoc notanter hic dicit gl.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas in dubio uidetur concedi rebus, & non perſonæ.*

1 Quanquam. ¶ Quæro, † vtrũ in dubio immunitas videatur concedi rebus, vel perſonæ. gl. hîc videtur intelligere, quòd videat in dubio cõcedi rebus: niſi aliud agatur vt gl. ſuper ver. extinguãtur. quod examina, vt dixi in. l. penul. ſ. de ſeru. lega.

SVMMRIVM.

Poßidens rem, nõ qui poteſt petere, tenetur illam in cataſtro aßignare.

1 Si cum ego. ¶ No. † ꝙ debet aſsignare [f] rẽ in cataſtro [i] non ille q habet ius petendi: ſed qui poſsidet: vt hîc. quod tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Cataſtrum emendari petere intra annum quiuis poteſt.*

Si quis veniam. [k] ¶ Not. hunc ſingul. §. ex quo habes quòd res quæ venditur in venditione debet confinari, vel aliter demonſtrari.

e ¶ AEtatẽ. In materia huius legis vide in. l. quicunq;. ibi Cyn. & Bal. C. de ſeruis fugitiuis.

POMATES. e ¶ AEtatem. Ad. de Ludo uicum romanum in cõſilio ſuo. lxxxvij. vtrũ præſtantia debeat reddi, vt fuit ſoluta.

f ¶ Forma. Vide Barto. in. l. demonſtratio. ff. de cond. & demonſtr. vide Baldũ. per iſtum textum in rub. C. de contrahen. emptio. in. xxij. quæſtione.

g ¶ Cataſtro. Cataſtrũ debet minui pro reb⁹ à flumine exportatis vel aliter deterioratis. Adde Baldum. in. l. etiam. de execu. rei iudi. & Baldum. in. l. acceptam. in vltima. q. C. de vſur. & Guli. & alios in. l. id quod. §. j. de conſti. pe. Alex.

h POMATES. ¶ Vel vinea. Vide multa ſimilia per Roma. conſilio ccccxvij.

i POMATES. ¶ In cataſtro. vide aliter per Panormitanũ conſilio lxiij. ad finem volumine ſecundo. & conſilio. xciiij. colum. iiij. in. iij. dubio. vol. ij.

k ¶ Si quis veniam No. ſing. ꝙ quis intra annum tantùm poteſt petere quòd emendet ſibi Cataſtrum. & ſic videtur, quòd iſto caſu officio iudicis intentãdo præſcribatur anno. Cõtra ꝙ facit qđ not. Ang. & ibi. ꝓ doct. ĩ. l. j. §. ſi

bes quòd

quis tutor.qñ appellã.fit.& vide quod dixi post Bar.in.l.sicut.C.de p̃scri ptio.xxx.anno.Et illũ.§.no.aliter Bal.in.l.solẽnibus.C.de rei vendi.& vi de per do.Abb.in.c.qa iudicante,de præscrip.in.iij.q.Et adde ꝙ ius petẽ di rẽ, q̃ incidit in commissum,durat quinquennio.tex.fin.in.l.iij.C.de ve cti.& comi.& Rom.no.cccluiij.Adde Baldũ.cõsi.xlvij.v.li.de eo,qđ di cit de emendatiõe catastri.

a ¶ Si qs.Vide bar. in.l.j.in fi.š.depro cura.& in.l.si qs in tantam.C.vnde vi. in prin.& vide gl. no.in materia in.c. gñali.de electio.in vj.& textũ.in.l.si ita sit scriptum.in prin.de lega.ij.& ibi Inno.& quod not.Bar.in.l.iura. š.de leg.ista faciũt si lex vel statutũ dicat, ꝙ requirat subscriptio trium virorũ:an verifice tur in fœmina sub scribente?& Bald. in.l.scripturas.C. qui po.in pign.ha be.pe illum tex.in fi.ibi,virorũ.& te nuit quòd nõ.pro quo etiam videtur tex.& qđ ibi bar. in.l.j.in prin.š.de lega.ibi,virorum. sed contra hoc cre do,quòd fortiter faciat doctrina sin gul.glo.in ver.p̃e scribentes incle.j. de rescript.& qđ ibi domi.Anto.q voluit,quòd quo-tiescũꝗ de viro fit mentio ratione fre quẽtioris vsus:sed de alio non fiat mẽ tio : tamen in ali-um potest fieri ex tẽsio.Nec.d.l.scri pturas probat:nec d.l.j.ad quam põt responderi : quòd ibi ideò fœmina non potest facere legem:quia legem condere est iurisf-dictionis quæ nõ cadit in fœminã. l.fœminæ.infrà ti tulo primo. cum vulgari.igitur&c. maximè cum ille talis actus, de quo in quæstione no-stra in in muliere sit permissus .& vide quod legitur & nota.in.l.lucius.§. quæsitũ.de leg.iij.& qđ no.Bal.in.l.tres fratres.š.de pact.& qđ dixi in.l. fi.§.fi.ad Tertul.Et vtrũ appellatiõe fratris veniat soror?gl.ꝙ sic,& ibi bar. in.l.Luci⁹.§.Meuia.ad Treb.Et an statutũ,etiã odiosum,loquẽs in patre, habeat locũ in matre,vide gl.& ibi Bal.& doct.in.l.quisqs.C.ad le.Iu.maie. Et si dicit̃,cõcedo in emphyteusin talibus nobilib⁹ ꝓ se & eorũ gñatiõe,an illud verbũ eorũ.cõprehẽdat fœmininũ,vide Bal.in.l.ij.in.ij.col.de iu.em phyt.Et si statutũ requirit cõsensum propinquorũ,an verificet̃ in fœmina per Bal.in.l.ij.in vl.col.C.q admit.& in.l.fi.C.eo.dicit Bald.ꝙ masculinum cõcipit fœmininũ in his, q̃ possunt adaptari fœminis,nõ in aliis,nec in his q̃ rõne carent.& ad materiã vide Io.an.in.c.gñali.in gl.de elec.in.vj.& cle. j.de ele.& ibi Io.de lig.q sequit̃ verba Bar.hic.& Specu.in titu.de dis.& al-leg.§.post hec.ver.vel masculinũ cũ seq.& in ti.de rescrip.p̃sen.§.fi.versic. sed qđ q̃rit̃ vtrũ ꝓ Archi.in.c.si qs suadẽte.xvij.q.iiij.& vide qđ no.bar.ĩ l.plauti⁹.de au.& ar.le.bal.no.i.d.l.qcũꝗ.C.de ser.fu.& bal.i.l.ĩ multis.š.de

1 bes,ꝙ† quis potest petere,vt emendetur catastrum eius.¶ Sed quæro intra quod tempus?Rñdeo.intra annum: tantùm:vt.C.e.l.qui grauatos.

De uerb.& rerum significatione. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Masculinum an concipiat fœmininum?*
Et an ex propria significatione, uel interpretatione? quod sic.numero.2.

VErbum hoc si quis.[a] ¶ Opponi.de legatis.iij.l. Lucius.§.quæsitum.Sol.illud ver. cum de intentione proferẽtis appa ret.¶ Opp.de.l.j.§.quare.š.de vẽ. in posses.mit.Sol.ibi de odio:hic de fauore.Ista ver ba.gl.non videntur vera,per.l.si quis id quod.§.j.de iurisd.omnium iudic.vnde quidã,vt Ia.de Are.di-cũt,†aut tractamus de odio rationabili,& tunc ma-sculinum cõcipit fœmininũ,vt.l.si quis id,quod.§. j.de iurisd.om.iudi.Aut de odio irrationabili:& nõ cõcipit:vt.d.l.j.§.quare.¶ Dyn.distinguit hic.Cy. in.l.quicũꝗ.C.de ser.fugi.recitat opi.ego distinguo sic,cum quæritur an masculinũ cõcipiat fœmininũ, dic aut masculinum profertur sub nomine proprio, & non concipit:vt.l.si quis ita.cum sua glo.in prin-ci.de testa.tute.Fallit quando profertur à.l.ius com mune condendo:vt in.j.constitu.circa finem.& no. per Dy.in.c.quod alicui.extra de regu.iur.lib.vj. Aut sub nomine appellatiuo profertur:tunc aut cõ-stat de mente proferentis:& illi stamus,vt.l.Lucius §.quæsitum.de leg.iij.Aut de mente non constat,& tunc aut masculinum profertur in materia differen ti.quæ congruit masculino,& nõ fœminino, & tũc masculinũ,non concipit fœmininum:vt.l.vlti.š.de tute.cõiuncta.l.fœminæ.j.ti.j.Simile in velleiano ꝑ omnes.ll.š.de fideiuss.Si verò in materia indifferen ti,scilicet quæ congruit masculino & fœminino,tũc aut tractatur de fauore , & concipit:vt hic,&.l.&si qs ita.š.de test.tute.Aut de odio:& tunc aut de odio rationabili.&tũc cõprehendit fœmininũ,vt.l. si qs id quod.de iurisdi.om.iud.Aut de odio irrationabi li.& tũc cõphẽditvt.l.qsqs.C.ad le.iul.maiesta.&.l.j.

2 §.quare.de vẽ.in pos.mit.¶ Quæro vtrũ † cõcipiat fœmininũ ex propria significatione, vel ex interp̃-tatiõe.Et gl. hic dicit,ꝙ ex interp̃tatiõe.Ex hoc dic. Dy.ꝙ ĩ statutis masculinũ nõ cõcipit fœmininũ, qa istud est ex iterpretatione,q̃ nõ h₃ locũ in statutis,vt l.cõstitutiõib⁹.ad muni.&.l.si verò.§.de viro.j.solu. mat.Cõtrariũ t₃ Cy.in.l.qcũꝗ.C.de ser.fugi.ꝗ nihil al'r.¶ Ego dico ꝙ ex ꝓpria significatiõe masculinũ cõcipit fœmininũ,qa dicit̃ cõplecti:vt hic in tex.si cõplecti,ergo nõ est ex interpretatiõe extẽsiua,sed ex sentẽtia sua.in cõtrariũ facit.l.pronũtiatio.j.e.vbi dicit porrigi.Dic ego, quoddã est nomẽ cõmune,

sta.ho.& istis adde.q.quam posui in.l.j.in prin.ad.l.Iul.de vi pub.& Bal. in.d.l.quicunꝗ.vbi de dictione quicunꝗ,& de dictione personæ,& de di ctione vniuersitas.Et an in statuto appellatione aui,veniat auia : & an ap pellatione filii,veniat filia.Et si statutum dicit,nullus &c.an veniat fœmi na.Et an statutum loquens de marito comprehendat vxorem,vide per Bald.in.d.l.qui-cunꝗ.& de mate-ria vide Bald.in.l. Gallus.in prin.in vlti.colum.de li-be.& posthu.& p Hostien.in.c.ray-naldus.de testa.in prin.licet alii non tãgãt.&vide quod ibi dixi post do. Anto.& vide Pet. de Ancha.in cõsi. iij.Et in rescriptis vide Imol.in.l.si ita sit scriptũ.de leg.ij.& est tex.& do.Fl.in.c.signifi-cauit.de rescri.vbi venit fœmina sub clausula:& quos-dam alios.Et ap-pellatione nepotis compræhenditur neptis, etiam in.l. correctoria:vt di-cit gloss.in.l.Gal-lus.in prin.l.de li-be.& posth.

¶ Adde latius per Alex.quando ma sculinum cõcipiat fœmininum,con-si.xxx.&.cxxx-v.&.lxj.j.libr.& consil.lij.iiij.lib.p Bal.consil.cvij.v. lib.vbi an stante statuto,ꝙ mater non possit rumpe re testamentum fi lii,non rumpet te-stamentum filiæ. consil.cccxx.iiij. libro.

vt hõ:& cõprehendit masculinũ & fœmininũ:vt.l. hominis.j.eod.Quædam alia nomina sunt masculi-na:vt equ⁹:& simi.Et ista sine dubio nõ cõphẽdũt fœmininũ ex significatiõe ꝓpria:sed ex iterp̃tatio-ne qñꝗ:vt.ll.š.alle.Quædã sunt adiectiua & signa, vt quisqs:qlibet:& simi.quæ respiciũt alia substan tiua:& in istis, cui applicetur?dic aut istud signum adiicitur termino cõmuni:vt quisquis homo:quili-bet homo:& simi.& tunc cõprehẽdit fœmininũ ex ꝓpria significatione eadem ratione,qua simpliciter diceremus homo.Qñꝗ adiicit alicui signo masculino tantũ:& tunc eo casu quo porrigitur ad fœmininũ, id est ex extẽsiõe:vt.d.l.ꝓnuntiatio.&.l.qsqs.Aut ista signa ponunt̃ in oratiõe sine termĩo:vt leg.si qs corrũpit &c.&tũc oportet,ꝙ habeat determinatio nem à nõie cõi:vt quisquis homo.&tũc ex propria significatiõe cõprehendit:vt hic.& sic debet intelli gi.l.ait diuus.in prin.š.de iu.fis.¶ Quæro qd econ-trà:an fœmininũ concipiat masculinũ?Dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas,si cõceditur,itelligitur cõcessa cũ oĩ eius iurisdictiõe.*
2 *Ciuitatis uel castri appellatione,quid ueniat?Remissiuè.*
3 *Si lego quod habeo in urbe Romana:tale legatum compre-hendit ædificia:& quid qñ dicitur in ciuitate Perusina?*
Verbum patria,quòd ponatur latius,quã urbs & ciuitas.
4 *Priuilegium concessum ciuibus ciuitatis, quòd comprehen-dat Comitatenses.*
Ciuitas quando ponitur pro loco,muris finitur.
5 *Legatum factum ciuibus ciuitatis,debet accipi per curato-res reipublicæ.*
6 *Ciuitate condemnata,comitatenses etiã dicuntur cõdẽnati.*
7 *Ciuitas,si habet muros ueteres & nouos : dicitur esse, quæ est intra muros nouos.*
Homines possunt propria authoritate sibi constituere ciui-tatem sine superioris licentia.
Ciuitas illa dicitur in Italia,quæ episcopum habet.

LEX II.

b VRbis appellatio.¶ Oppo. de.l.j.§.cũ vrbem.š.de offi.præfe.vrb.Gloss.so.ꝙ il-
1 lud est verum in beneficiis.¶ † Et ex hoc not.[c] ꝙ si
c Imperator concederet mihi istam ciuitatem : tunc intelligeretur cũ oĩ sua iurisdictione.vt ibi.&.C.de bo.vac.l.si qñ.la.j.& hoc tenet Ia.de are.i.l.si fini-
2 ta.§.ex hoc edicto.š.de dã.infect.¶ Quæro†qd in alia ciuitate,q̃ Roma?Rñ.idem,ꝙ in vrbe Rom. vt.l.nã quod liqdæ.§.si ita.š.de pe.leg.¶ Quæro:
d quia[d] lex dicit hic de appellatione vrbis:quid in ap pellatione ciuitatis?Certè idẽ,qđ in vrbe.ar.c.si ci-uitatis.extra de sen.exc.li.vj.¶ Quero,qd ĩ castro? Et idẽ : vt.d.c.si ciuitas.C.de fun.limit.l.quicunꝗ.
3 lib.xj.¶ Quæro,†qd si dicã vtrũꝗ:vt si dico:lego tibi qđ habeo in vrbe Romana:qd cõtineat?Et glo. dicit cõtinẽtur ædificia.Et gl.nõ rñdet,ꝙ vrbs sim pliciter sumpta intelligat̃ de Romana:vt institu.de iu.natu.gẽ.& ciui.§.sed ius.Qđ ergo posteà dicit̃, nõ põt videri adiectũ cã demõstrãdi,sed causa am-pliãdi:qa ꝙ semel est demõstratũ frustra demõstra qua.ver.quid si testator.in antepe.char.

b ¶ Vrbis appella-tio.Adde not.per Bartol.in.l.j.š.de iurisdi.om.iur.& no.quod appella-tiõe vrbis sacræ ve nit Hierusalẽ glo. & ibi Bald.in.l.ij. de naut.fœno.Et an si testator iussit fieri ecclesiam in ciuitate.possit fie-ri in Burgis : vide Io.an.in ti.de istr. edi.§.nũc vero ali

c POMATES.¶ Et ex hoc not.Hic bene facit ad quod scribit Pau. de ca.in.l.j.§.huius studii.colũ.ij.ver.vltimò nota.š.de iusti.& iu.& Bar.in l.j.§.cũ vrbẽ.in prin.š.de offi.præfe.vrb.& ĩ.l.si finita.§.ex hoc edicto.š. de dã.infe.& vide Panor.cõsi.lxij.col.iij.volu.ij.& col.viij.& cõsil.cxcij. Alex.volu.ij.vbi dicit,ꝙ alienans territorium,videt̃ etiam alienare facul-tatem ædificandi,quam habet in dicto territorio.

d ¶ Quæro quia.De hoc per Iaco.de bel.in aut.qui.mo.na.effi.sui.§.quia verò.in ru.š.solu.ma.vbi de intellectu.d.c.si ciuitas.& vide quod not.Bar to.in.l.fi.circa princ.& qđ ibi dixi.& Bart.in.l.sed & reprobari.§.fin.per glo.vlti.de excu.tut.& quod dixit Barto.in.l.si finita.§.ex hoc edicto.& qđ ibi dixi de dã.infect.p Bal.in.l.j.§.j.š.de offi.præfe.vrb.& Rom.in.d. l.si finita.§.si de vectigalib⁹.& qđ notat Bart.post gl.in.l.res public.C.q. ex cau.ma.& dicta Barto.hic sequit̃ Pe.de Ancha.in.c.felicis.in fi.de pœ. & vide no.p Bart.& qđ ibi dixi in.l.j.§.siue autem.de ope.no.nuntia.

turamplius, nisi causa ampliandi, vt .l.j.§.vlt.s. de do.præle. ¶ Procedo vlterius, quid in alia ciuitate: vt si dico in ciuitate Perusina. Certè tunc dicebat.d. Ray. inspiciam id, quod præcedit: vt.l.si communis seruus ita. suprà de stip. ser Sed dominus Oldra. tenet contrarium per.l.vxorem.§.legauerat.de lega. tertio. vbi continentur continentia ædificia, licet ibi dicatur patria: tamen patria & ciuitas æquiparant vt.C.si cur.reli.ciui.rus ha.libr.x.pro hoc facit.s.ad muni.l.titio. Quid dicemus? tenerem Azo. & Ray. hic quòd inspiciamus, quod præcedat. facit.l.nã qd liquide.§.si ita legetur.s.de pœ.lega. Ad cõtraria rñdeo quia verbũ patria ponitur largè, & lati⁹, q̃ vrbs vel ciuitas vt.l.iij.C.de natu.lib.&.l.veluti.s.de iust. a & iu. ¶ Vt ergo ista tibi liqueant, distingue[a]: aut loquimur in beneficijs: & tunc continet totum territorium: vt.l.j.§.cum vrbẽ.s.de offic.præfec.vrb. & ibi not. Aut in alijs actibus: vt in contractibus & in vltimis voluntatibus: alijs legib. & tũc distingue, aut dixit patriam: aut dixit ciuitatem: vt perusiũ aut Assisium, vel vtrunq; Si dixit patriam, tunc continentur continentia ædificia: vt.l.vxorem.§.legauerat.s.de lega.iij.licet quãdoq; largius sumat: vt.l.iij. C.de na.lib.l.veluti.s.de iusti.& iur. Si verò dixit ciuitatem: & tunc muris finitur: vt.l.nam quod liquidæ.§.si ita. suprà de pœ.lega. fallit in casu speciali.c. si ciuitas. extra de sen.excõ.lib.vj. tertio casu, qñ dixi: Bononia, Perusium, & simi. & tunc continentur continentia ædificia: vt.l.hic, &.l.nã quod liquidæ. §.ita. suprà de pœ.leg. Quarto & vltim. casu: quãdo dixit vtrũq;: & tunc aut in ciuitate Romana: & tunc gratia ampliandi: idem est ac si dixisset Romæ: & sic cõprehendit cõtinentia ædificia, vt hac gl. Aut loquimur in alia ciuitate: & tunc inspicias, qd præcedat. aut ciuitas: & tunc muris finitur. aut nomẽ: vt Perusinam ciuitatem: & tũc continentia ædificia cõtinentur. & hoc secundũ Azo.in.l.si cõis seruus.s.de stip. ser. hoc est verũ, qñ ciuitas ponitur pro loco. ¶ Sed 4 q̃ro qñ ciuitas† ponit̃ p psonis vt lego huic ciuitati. vel cõtinebatur in priuilegio, qd dicebat cõcedim⁹ b ciuibus an cõtineãtur comitatẽses?[b] videt̃, q̃ nõ cõtineãt̃, vt in.c. Rodulph⁹. extra de rescrip. cũ sua glos. &.C. ne ru. ad vl. obse.l.j.lib.xj. Breuiter dicemus, q̃ appellatiõe ciuis continent̃ comitatẽses: licet appel c latione comittatẽsiũ nõ cõtineãtur ciues[c] pbatur p l.qui ex vico.s.ad municipa.cõiuncta.l.fi.C.de mun. & or.lib.x. q̃ idẽ est dicere ciuem Perusij & perusinum.l.j.ad municip. Sed video cum dico Perusinũ & tunc est perusinus etiam Comitatensis: vt est gl. in.l.qui ex vico. suprà ad municip. præterea ciuitas quando ponitur pro loco, fateor quòd tunc muris fi d nitur[d] Sed qñ ponitur pro populo: tunc continent̃ 5 Comitatenses, vt.l.ij.s.de nundi. præterea pone, † le go ciuibus: quæro, qui contineantur? & dico, quòd curatores reipublicæ debent accipere, non dico, q̃ curatores ciuitatis.l. Lucius.s.de leg.ij.&.l. ciuibus. s.de re.dub. ¶ Et ex hoc dico ad quæstionem, quã 6 do† quis condemnat ciuitatem: videtur condemnare Comitatẽses, nisi aliud appareat: vt.l. ciuitatibus. s.de legat.j.&.l.ciuitas.s.si cert.pe.&.l.ciuitatibus. s. quod cuiusq; vni.no. &.l. omnibus ciuitatibus.s. 7 ad Treb. ¶ Sed pone† ista ciuitas habet muros antiquos, & habet muros nouos: an cõtineat̃ id, quod est à muris antiquis intus, an quod est à muris nouis? & nos possemus intrare in illam quæstionem, quomodo possent ex se homines constituere ciuitates: an possint sua authoritate: an requiratur autho e ritas[e] superioris: & dicit Innocẽ. q̃ homines sua spõte possunt sine authoritate superioris. extra de offi. c. cum ab ecclesiarum. & ibi dicit ipse, non intelligas de ea, quę habet episcopum, sed in alijs quæ nõ f habent episcopum, quia istud est in Italia,[f] quando habet Episcopum est ciuitas: & certè gloss. est in l.ex hoc iure.s. de iusti.& iu. quod est ex iure gentium. & sic nõ est necesse impetrare. & hoc pro gl, quę est in.l.j.s.quod cuiusq; vniuer.nom. ¶ Ex hoc concludo, quòd statim cum ciuitas desinat muros veteres habere, vt augeatur ciuitas, quę est intra muros nouos: vt.l.pupillus.§.vrbs.e.j. Item si faciat fossam, vel pallengatum.

SVMMARIVM.

1 *Dies est duplex: naturalis,[1] qui est.xxiiij. horarum: & artificialis, qui est.xij. licet crescat & decrescat.*

Cuiusque diei.

¶ Quæro: quæ est ratio Mar. dixit. rationem suã: quia de mane ascendit & de sero descẽdit: sed ipse non fuit bonus astrologus: quia sol non mutatur in suo circulo plus vna vice, q̃ alia. Glossa dat aliam rationem. Ista est vera: quia de mane quis surgit: & in mane maiorem laborem potest sufficere. 1 ¶ Oppon. quia secundùm hoc videtur † quòd dies habeat.xxiiij. horas. Contra.s.de manu.l.j. Sol. quòd non habeat, nisi.xij. horas &c. vt gloss. ¶ Sed contra hoc opp. si hoc est verum, quòd dies habeat xij. horas: & tunc non descrescit dies. nec accrescit. dic, quòd dies naturalis, qui habet.xxiiij. horas, vt dies cum nocte. Quidam est dies artificialis: & tunc dies quandoq; crescit, quandoque decrescit. & sunt horę artificiales, quas dies habet semper.xij. & nox xij. licet quãdoque sit maior dies nocte. verum est: quia habet maiores horas.

SVMMARIVM.

1 *Passus dicitur quinque pedum, & pes intelligitur secundũ consuetudinem ciuitatis.*

Mensuratio fit à continentibus ædificijs.

Mensuratio qualiter fieri debeat?

a ¶ Distigue. Vide Bar.in.l.si qñ.la.j.C.de bo.vac.lib.x.& Bal.in.c.j.de capi.quicu.ven.& Bald.in.l.j.§.in initio.s.de offic.præfect.vrbis.& ad materiam huius.l.adde, q̃ cõmunis cõclusio est, q̃ appellatiõe ciuitatis in rescriptis ad lites & in rescriptis ad bñficia, nõ venit diœcesis: nec ecõtrà: vt in.c. Rodulphus.de rescrip.& ibi no.& gl.Pe.in.c.accepim⁹.de æta.& quali.& in.c.fi.de præben. & ibi no.& not.in c.vno.de re.pmu. in.vj.&in.c.grauis §.q̃.ꝓ.de prebẽ.in vj.& hæc op. tenetur licet pau.de leaza in cle. ne romani.de elec.& Io.de lig.in.d.c. Rodulphus. teneat oppositũ.& malè. Secus in materia latè & latissimè interpretãda: vt in materia statuti iuris cõis: vel qñ profertur à principe in beneficio ab eo cõcesso. nã si cõceditur alicui ciuitati intelligitur cõcedere cũ sua iurisdictiõe: & sic etiã cũ sua diocœsi.l.j.§.cũ vrbẽ de offi.præfe.vrb.&.l.si qñ.C.de bo.vacã.lib.x.facit.l.fi.de cõstit.princ.& no.ibi bar.& ita cõiter trãseunt doct.o. quid aũt si dicatur bono. an veniat diocœsan⁹ & comitatẽsis: in verò de ciuitate Bono. tantùm. vide.j. ea.l.iij.q.d. comitatẽsi.& quę ibi dixi. & dicit Abbas in.c.fi.de præben. per.c.si ciuitas. de sen.excõ.in vj. q̃ in materia odiosa appellatione ciuitatis nõ veniũt suburbi. nisi talis prouisio frustraret̃ effectu suo, nisi cõprehenderet suburbia.& in hoc ille tex. est sing. p hoc credit, q̃ si statutum esset in ciuitate, q̃ in ciuitate non posset exerceri certa ars ad effectum, vt ciues sint intenti alijs artibus, quia non poterit exerceri in suburbijs, quia de facili ciues fraudarent statutum eundo ad suburbia. facit.c.super spe.de priuil.& dicit paul.de leaza.& post eũ Archi.in.d.cle.ne romani. q̃ appellatione ciuitatis & communitatis, non venit districtus.& ibi dicit.d.pe. quòd appellatione ciuitatis communitatis & districtus, non veniunt terrę recommendatæ ẽt si detur palliũ in signum subiectionis; sed veniunt confœderatæ,l.non dubito.s. de capti. & ita dicit consuluisse Senis. per illum tex.

b ¶ Comitatenses. An appellatione ciuium veniant Comitatenses, vide Imo.in rub.ff.soluto matrimonio. qui se remittit ad Iaco.de bel.in aut. qui mo.na.effi.sui. & ibi recitat quòd bar. est cõtrarius hic. sed soluit hæc dicta habere locum in concessionibus, seu beneficijs, ibi verò in priuilegijs, quæ tanquàm extraordinaria strictè sunt intelligenda, vt notatur in lege finali. suprà de constitutio.prin.& vide quod scripsi in dicta rubri.ff.sol.mat.

c ¶ Contineantur ciues. An appelatione ciuium contineantur Comitatenses, ponit Imo.in rub.s.sol.mat.& in.c. Rodulphus. de rescri. vbi ipse & do. Flo. dicunt, q̃ appellatione ciuium venit ille, qui est de ciuitate & diocesi, vel comitatu: vbi est tex. cũ gl.in.d.l.q ex vico.& i.l.sed & reprobari.§.amplius.ff.de excu.tut.in ver.si comaneus.in.l.j.& ibi Bar.s.ad muni.licet gl. in.d.c. Rodulph⁹. cõtrariũ sentiat, secũdũ cũ adde tex.& ibi bar.in.l.j.C.de priua.car.& adde q̃ Bart.cõsuluit idẽ: & sequit̃ Archi.in.c.canonũ statuta in ver. cõsuluit etiã sup quadã &c.de cõstitu.& dicit Bald.in.l.iij.C.de na.lib.per illũ tex.q̃ ille, q ex vico est sortitus originẽ ex ipsa ciuitate, cui subest vic⁹. Et an represaliæ cõcessæ cõtra ciues, cõprehẽdãt comitatẽses. Bald.in.l.si in aliquã.s.de offi. pcõ.& adde, q̃ appellatiõe hoĩm cõtinetur ciuitas & collegiũ excepta propria persona. ita no.dicit Bald.in.c.j.de no.for.fide.in pri. An autẽ istę vniuersitates possint pati tẽporales pœnas vel spirituales vide Inn.in.c.gratũ.de sen.excõ.& in.c. cũ ex iniuncto.de ope.no.nũ.& in.c.dilecto. de simo.& vide Bar. in.l.aut facta.§.si. ff. de pœ. & ibi dixi

d ¶ Muris finitur. Ciuitas muris finitur.& qualiter.ciuitas sumatur, adde quod nota. & Bart.ibi in.l.j.§.siue autẽ.s.de ope.no.nuntia.

e ¶ Auhtoritas. an & qñ hoĩes possint ex se constituere ciuitatem: adde no. per Bartol.in.d.l. ex hoc iure & ibi dixi.& Bart.in.l.fi. & ibi dixi. s. de col.illi.

f ¶ Italia. an autem ad hoc, vt sit ciuitas, requiratur episcopalis dignitas. Primò Bartol. videt̃ sentire, q̃ nõ. & est text.i.c.j.de priuil.& vide tex. & q̃ ibi not. Bart. C.de Metrop. Berito.libro.xj.&.l. si duas.§.esset. cũ seq.s.de excu.tut. priuatur tñ ciuitas Episcopo & honore, si ipsum episcopũ iterfecit.xxv. q.ij. ita no. Secũdò qñ ciuitas perturbaret electionem Papæ.c.vbi piculum.§.ciuitas.de ele.in.vj. Tertiò: quando Cardinalẽ interficiunt.c.felicis.§.fina.de pœ.in.vj. Quartò, quando ciuitas non permitteret epm, vel inquisitorem punire hæreticos.c.ad abolẽdam.§.si ciuitas.de hære.in.vj. Ad prædicta adde, quod dicit Bald.de pa.constat.in ver.nos Romanorum, q̃ ciuitas sine p̃side proprio esse põt: non tñ sine Episcopo. vnde eps erit dñs, nõ solũ spiritualis, sed etiã tẽporalis. i aut. vt diffe.iud.in §.j. Adde tñ, q̃ non oẽs ciuitates habẽt epm, sicut multæ in Alemania.iij q.ij. audiuimus. vide Bal.in.l.rescripta. in.iij.col.C.de preci.impe.offerẽ. & latè bal.in.l.si in aliquã.de offi. pcõ.in.l.ex hoc iure i.iij.col.s.de iusti. & iur.& bar.in.l.fi.in.ij.col.s.de colle.ill.& bar.in.l.si heres.§.vicis.de le.j. Et adde, qd Paul.de ca.in repeti.d.l.ex hoc iure.dicit q̃ quo ad spiritualia requiritur consensus Papæ quo ad cõstituẽdã ciuitatem: quo verò ad temporalia, vt habeat cursum causarũ ciuiliũ & familiã: requiritur authoritas imperatoris.& propterea dicit, q̃ castra in Archiepiscopatu Tholosano, quibus Papa tñ cõcessit Episcopatũ, non gaudebunt priuilegijs concessis ciuitatibus per regales constitutiões. In dubio tñ vnaquæq; ciuitas habens Episcopũ præsumitur esse ciuitas Imperialis. quoniã omnib⁹ ciuitatibus cõst.tuti fuerũt Episcoip.c.quanto.de offi.ordi.& in his, quorũ nõ est memoria, statur istis cõiecturis: vt voluit Inno.in.c.veniẽs.de ver.sig. Et quòd ad esse ciuitatis, nõ requirat̃ Episcopus, est text.in.c.Epi.lxxx.dist.Alex.

LEX III.

IN itinere. ¶ Opp. de. l. conti-
nuº. §. cum ita. ff. de
verb. ob. Glo. dicit aliud in cõtractibus,
& hoc non est verũ, vt ibi dixi vobis secũ
1 dũ Pet. ꝙ ibi non sunt miliaria limitata. ¶ † Quæro
a quot ª pedũ est passus? & dicit gl. ꝙ qnq; pedũ. sed
qualiter debet intelligi pes? dic ꝙ secũdũ cõsuetudi
nẽ ciuitatis: vt. l. semper. j. ti. j. & . l. nullº. ff. de leg. iij.
2 ¶ † Sed à quo debet incipi? & dicit gl. ꝙ à contingen
tibus ędificijs. fortè debemus dicere aliter secũdùm
b ea, quæ dixi. ff. l. proxi. Aut dicit: à ciuitate, ᵇ aut à pe
3 rusio. &c. ¶ Sed † an debeat fieri mensuratio per dire
ctum, an per vias, quæ sunt tortæ: vel est vallis, si mẽ
suro per decliuũ vallis, est plus, ꝙ̃ si rectè, & per aerẽ.
& fortè, si esset currerius, tunc debet fieri per viã, quã
vadit: vt. l. eos. in fin. & ibi nota. ff. ad. le. corne. de fal.
¶ Item quoquomodo tractemus de spacio rõne itineris vt ibi patet. Sed quandoq; dicit ciuitas perusina distat tm̃ à tali loco: tunc fortè secus. Nã nõ videt cu randum de via, per quã itur: sed determino, qui est in medio inter vnum locũ & aliũ: & fiat mẽsuratio per terrã, si per eã potest iri. aliàs p aerẽ. & hoc determinatũ est in quadã cõsti. cle. extraua. quę statuit numerum inter vnum locum & alium.

LEX V.

REi appellatio. Opere legato. ¶ Op. de. l. & si non sunt. §. quid ergo. ff. de aur. & argẽ. le. Gl. dicit hic, ꝙ ibi de fauore. Sed so. gl. non est vsq; quaq; vera. quia hic loquitur in legato, & in cõtractibus? dic ergo. ꝙ propria significatio est, ꝙ intelligatur de perfecto, sed quandoq; ,ppter fauorem ampliat: vt. ibi. & vide ff. ad leg. fal. si his qui quadringẽta. §. quædã. & quòd ibi dixi.

a ¶ Quæro quot. ad de Bart. in. l. j. ff. si quis cau. & in. l. cõ tinuus. §. cum ita. de verb. obl. & dũ bar. refert gl. dicen tẽ quòd passus est quinq; pedũ. Ad de ꝙ pes est. xv. di gitorum, secundũ gl. xvij. q. iiij. c. si. cut.

SVMMARIVM.

1 *Rei appellatione, an ueniant res quæ non sint in dominio?*

LEX VI.

NOminis & rei. ¶ Op. de. l. quintus. §. argento. ff. de au. & ar. le. vbi † appellatio rerũ porrigitur ad eas res, ꝙ̃ sunt in dñio nostro. dicit Dy. ꝙ nq; quis dicit cum hac adiectiõe mea: & tũc restringitur ad ea, quæ sunt in dominio nostro, qñ apponit signo singulari, vt relinquo Sthicum meum: & tunc dicvt. l. Imperator. de legatis. ij. & . l. stichũ, qui meº erit. de leg. j. qñque simpliciter apponitur hoc nomen res, sine adiectiõe mea, & tũc dic ꝙ ad res nobis debitas porrigitur. de hoc p gul. in. l. j. ff. de statu hominum, vt plenè dixi, in dict. §. argento.

SVMMARIVM.

1 *Verbum futuri temporis, quando contineat præteritum?*
2 *Verbum præsentis temporis, quando contineat præteritum?*
3 *Verbum præteriti temporis, continet futurum extensiuè.*

b ¶ Ciuitate. Adde Cy. in. l. rẽ. nõ nouam. C. de iud.

VErbum oportebit. ¶ Op. quòd futurum non cõtineat præsens, vt. l. nouissima. ff. iu. sol. Sol. ibi de p̃senti tm̃ fuit cõprehẽsum. ¶ Modò, quia tria sunt
1 tempora, præteritum præsens, & futurũ, † quæro qd contineat futurum? & sine dubio porrigitur ad futurum per se & præsens. vt hic. Item ad præteritum, vt verbum erit. ita dicit glo. Sed ad istud op. secundùm has. ll. quæ sunt prolatæ in futuro, ad præteritũ videntur extendi. contra. l. leges. C. de legibus. Dynus dicit, quoddam est præteritum perfectum & finitum, & ad id futurum non extenditur. vt. d. l. leges. & in auc. vt cum de ap. cog. in prin. Quoddam est præteritum non finitum, sed extensum in futurum, & ad illud futurum extenditur vt. j. eodem. l. verbum erit. Quoddã est pręteritũ parte finitũ, & parte nõ finitũ, certè ad illud qdᵘ nõ est finitũ, præte
2 ritũ extẽditur, vt. l. penul. C. de vsu. ¶ † Quæro de tẽpore præsenti quid contineat? & cõtinet seipsum & præteritũ, vt. j. e. l. verbũ erit futurũ nõ, vt. l. si stipulatº fuerim. §. cũ stipulamur. & . l. si à colono. ff. de verb. obli. Ita dicit ista gl. sed sicuti dixi mõ, nõ est verũ, ꝙ continet præsens præteritum ratiõe sui: sed bene potest esse, ꝙ præteritũ durat vsq; in præsens tempus: vt Troia capta est. i. durat. hoc probatur in l. verbũ erit. & . l. Aureliº. §. Titiº. ff. de li. leg. & . l. fi. Vel dicas clarius, qñ cũ verbo præsentis tẽporis iũgit participiũ pręteriti tpis, semp pręsens dicit cõtinere pteritũ duratione: vt Troia capta est. i. durat. Probat. ff. qdᵘ vi aut clã. l. is qui in puteum. §. qdᵘ ait prætor. vbi est expssum: secus si nõ duraret: vt. d. ll. Qualiter aũt porrigat ad futurũ? dic plenè vt in. l. si ita. ff. de au. & ar. le. ¶ Venio ad præteritũ, † qd con-
3 tinet. & dic, vt in gl. ꝙ præteritũ nõ cõtineat futurũ: nisi extẽsiuè, vel rõne rei, cui adijcit: vt qa legaui: vt
c l. talis ᶜ scriptura. in prin. ff. de lega. j. quod plenè dic, vt dixi in. l. si ita. ff. de au. & argen. lega.

d Actionis verbo. ᵈ ¶ Vide, quòd actionis verbo, nõ continet exceptio ,ppriè, vt hic: impropriè: sic vt in. l. j. ff. de excep. sic debet intelligi gl. in. l. j. C. de iu.
e & fa. igno. quod esset verũ, nisi exceptio esset ᵉ quia actio. & . l. amplius non peti. in fi. ff. rem ra. habe.

c ¶ Vt. l. talis. Vide ibi, actio. verb.
d ¶ Actiõis verbo. Actiõis verbo cõtinet exceptio: ꝙ habet locũ etiã in statutis, secũdum Bal. in. l. perẽptorias. in. v. col. C. sen tẽ. rescin. nõ pos. & in. l. j. de excep.

LEX X.

CReditores. ¶ Ibi accipiẽdos. i. ad opponẽdum ,ad hoc, ne posit dicere in eorũ fraudem datã libertatem: vel vt posit impetrare separationem ab hæredibus: secundum Iaco. de Are.

SVMMARIVM.

1 *Creditor dicitur etiam, qui non est ex contractu, sed etiam secundum uocabuli allusionem.*

LEX XII.

SI cui ex empto. ¶ Opp. in stit. de actio. §. j. So. vt in gloss. ¶ Oppo. in. l. naturales. ff. de act. & obli. Rñdeo ille, cui naturaliter debetur, & sibi actio non datur: non est creditor: vt hic: sed si
1 datur actio, est creditor. ¶ † Oppo. ꝙ creditor non dicatur, nisi ex cõtractu: vt. l. j. ff. si certũ peta. Breuiter potest accipi creditor secũdũ allusionẽ vocabuli: & tũc dicitur creditor propriè, à credendo. Alio mõ dicitur creditor secũdũ cõem vsum loquendi: & tũc
e dicitur is, qui habet alium obligatum.

Minus. ¶ Soluit: id est, soluere vult: & ibi tardius soluit. i. soluere vult. ibi: nam tempore. i. sine accessione tardati tẽporis. ¶ Ibi minus soluit: licet ergo sortis solutionem sine accessiõe
f non recipiam: & perdatur pecunia, non liberatur debitor: vt. C. de sol. l. obsignatiõe. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. Et si acciperem, non possem petere accessiones ex tali mora debitas: vt. l. iij. C. deposi. licet glos. aliter dicat, secundum Iaco. de Are.

e ¶ Exceptio esset. Loquit de exceptione cõpẽsatio nis: de qua p Bart. in. l. j. ff. de excep.
f ¶ Mater. Vide Cy. & Bal. i. v. col. in. d. l. mr. & Bar. in. l. q à debitore. ff. quę i fra u. credi

SVMMARIVM

1 *Pretium in uniuersalibus, quòd succedat loco rei, nõ in particularibus.*

LEX XIIII.

LAbeo & Sabinus. Dicitur hic secũdũ gl. ptium succedit loco rei. id non bene colligitur hic: qa si res mihi adest: pretium abest. tex. nõ ergo dicit, & pretiũ deest, sicut res. ¶ Oppo. ad id, qdᵘ hic no. contrà: imo vr ꝙ nõ succedat: vt. l. q vas. §. fi. ff. de fur. & . l. venditor. in prin. ff. de hære. vel act. vend. Glo. dicit: fallit &c. Et in eo, qdᵘ dicit, ꝙ fallit in actione, quod metus cau. non bene dicit: quia illa est in rem scripta. & datur ad id, qdᵘ est lucratus: vt. l. metum. §. cum autẽ. ff. qdᵘ me. cau. Et ideo si pretium habet, id venit in actione quod me. cau. Item dicit glos. Fallit in petitione hæ
1 reditatis: & in Trebellianica restitutiõe. † In vniuersalibus est verũ, quòd pretium loco rei succedit: vt l. si & rẽ, & pretium. ff. de peti. hæredit. & de lega. ij.
f l. Imperator. in fi. & docto. ponunt in. l. mater ᶠ. C. de rei vendi. In singularibº est secus: sed in contrarium facit. l. venditor. in prin. ff. de hære. vel act. vẽ. sed falsum est. Sol. cogitabis. In eo, quod dicit de re dotali, dicam in. l. j. ff. sol. ma.

SVMMARIVM

1 *Contractus quid propriè dicatur.*

LEX XIX.

Labeo libro.

Contractum.

b ¶ Teneme̅ti glo. q̄ dicit propriè est contractus, †q̄n vltro citroq; nascitur obligatio, impropriè, q̄n ex vna parte tantū. & hoc no. pro statutis.

SVMMARIVM.

1 *Minor an debeat restitui aduersus testamentum factum?*

LEX XX.

Verba contraxerunt.

c

Ia. de Are. ponit casum hîc valde no. pone, quòd minor fecit testamentum, vult restitui aduersus id, an possit? certè non, per istam. l. facit. l. ait prætor. in prin. ṡ. de mino.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum appellatione quid ueniat: & qualiter intelligantur bona?*

LEX XXI.

Princeps bona.

d ¶ Gl hîc tractat†an appellatiōe bonorum, contineant̄ debita & credita. ¶ Op. de. l. mulier bona. ṡ. de iu. do, gl. so. q̄ quandoq; verbū bonorum, ponitur in priuilegio, seu beneficio: & tunc largè. Idem in testamentis. Et sic vides, q̄ in contractu si proferas nomen bonorū, intelligitur deducto ære alieno. cōtrà de. l. j. C. de hære. vel actio. ven. So. ibi transferuntur bona sub nomine hæreditatis: hîc sub nomine bonorum. habuistis in. l. hæreditatem. ṡ. de dona. ¶ Op. ṡ. de iure fis. l. eum, qui. Sol. speciale est fauore fisci. ¶ Venio ad id, quod dicit glo. in vltima voluntate, largè interpretatio debet fieri. ¶ Oppo. de. l. si quis seruum. §. fi. cum. l. seq. ṡ. de lega. ij. & ad idem. l. non amplius. §. fi. ṡ. de leg. j, Dyn. Sol. quandoq; bona relinquūtur in vltima voluntate sub nomine fideicommissi: & tunc continentur debita & credita: aut in legatis: & tunc non cōtinentur. Pe. dicit contra: quia exequata sunt fideicōmissa & legata: vt. l. j. ṡ. de leg. j. & l. ij. C. cōia de leg. & dicit ipse pe. aliter. Aut loquitur si relinquuntur omnia bona: & tūc loquitur ista gl. Aut relinquit partem bonorum: tunc loquit̄. l. si quis seruū. §. fi. de le. ij. hoc refert Cy. C. cōia de lega. l. ij. Tu circa hoc dic: vt plenè dixi in. d. l. si quis seruū. §. fi. ṡ. de le. ij. ¶ Quero qualiter intelligantur bona? dic aut profertur à lege respectu debiti & crediti: & dic vt. l. j. ṡ. de bo. autho. iudi. pos. & l. ij. C. ad le. Iul. de vi. & l. si marito. ṡ. so. ma. Et ex prædictis habes distinct. per te, qa aut proferē à princ. in būficijs: aut à lege: aut cōtrahētib⁹, aut in vltimis volūtatib⁹.

SVMMARIVM.

1 *Libellus, an procedat: peto à te omnes res quas posides in tali uilla.*

2 *Fundum petens, an uideatur petere seruitutem sibi debitam?*

LEX XXII.

Rei appellatione.

¶ Gl. ponit exemplum in libello generaliter cōcepto. & vide gl. q̄ ici. puta sic ḡnaliter & c. 1 Sed† quomodo fuit admissus libellus contra casum in. l. in actione. ṡ. de fur. & in. l. si in rem. ṡ. de rei vēd. dicunt quidā, quòd ex stultitia rei, qui non opposuit: vt. l. vlti. C de anna. exce. vel possumus dicere, q̄ loquitur de libello supplicatorio: non conuentionali. e ¶ Quæro. ᵉan procedat talis †libellus: peto à te oēs 1 res, quas possides in tali villa, vos vidistis. ṡ. in. l. titia cū testamento. §. j. de leg. ij. & de leg. iij. l. vxorem. §. legauerat. & extra de resti. spo. c. cum ad sedem. per 2 Inno. ¶ †Pone, quòd peto talem fundm: an videar petere seruitutem fundo debitam? gl. hîc dicit, q̄nō. f sed cōtra istud ᶠ vr̄. l. via. §. si fund⁹. & §. q̄ cūq;. ṡ. de ser. resti. pdio. Breuiter qdā dicūt q̄ ista gl. dicit malè, sed mihi videt̄, q̄ bñ dicat: qa ibi loquit̄ q̄n fundus petitur dari: & sic personali actione. secus si reali: d non propterea venit seruitus: imo est separatum iudicium confessoriȩ & rei vendicatio. vt. l. fundi. & l. fundum. ṡ. de except. Sed cum ago personali, ago vt detur mihi omne ius cum fundo: quoniam peto fundum mihi dari.

LEX XXV.

Recte dicimus.

¶ Oppo. ṡ. de vsufruct. l. iiij. Sol. vt in glo. quæ in omnibus partibus iuris malè soluit, nisi hîc: & vide glos. quæ inci. scilicet pars, ibi Placen. Ista est vera: qa subiectiua est, sicut genus & species. Pars integralis domus est paries. & ista gl. vera. & glo. quæ est in. l. qui vsumfructum. ṡ. de verbo. obli. & in. l. si mater. §. si quis iter. ṡ de exe. rei iudi. nesciunt quid dicant: vbi vos remisi semper ad istam gloss.

Quintus mutius.

¶ Quomodo respondet Seruius, ad rationem præcedentem: dic vt in glo. quia hoc est verum, quòd remanet vnus fundus, licet sit diuisus: si hoc diuidentes voluerunt, q̄ vnus remaneret. aliàs secus: vt dixi in. l. inter quos. ṡ. de dā. infect. & l. pro regione. ṡ. de acqui. re. do. & plenè pone. in. l. stipul. non diuiduntur. vbi tractamus istam materiam diuisibilium & indiuisibilium. & dictis. ll. habetis, q̄ domus potest esse diuisa: & paries in medio est indiuisus: & tunc domus dicitur diuisa: & sic est in arbore, quæ est in confinio. Et est bonum scire illud, an sit e vnus fundus, vel duo: propter id, quod habuisti in. l. iij. in princ. ṡ. de acquir. poss. quia si est vnus fundus, sufficit intrare in vna parte sui: si plures, oportet q̄ in omnes ingrediatur.

LEX XXVIII.

Alienationis verbum.

g

g ¶ Not. quòd res, quæ prohibetur alienari, & vsucapi prohibetur: vt. l. vbi. ṡ. de vsuca.

Oratio.

¶ Dic, quid sit coniuncta, disiuncta, & soluta? Dicam in. l. sæpe. j. eodē. Glo. format vnam. q. no. & dicit, quòd soluta in dubio habetur pro coniuncta. Contrariam glo. habes j. de re. iur. l. in eo, quod. §. vbi. Sed quod hîc dicitur, verius est. no. per Dy. in. c. in alternatiuis. extra de regu. iur. lib. vj. & dicam. j. eod. l. sępe.

LEX XXX.

Sylua cædua.

Noualis.

¶ Pone exemplū extrà eodem. c. primo. & c. quid sit.

SVMMARIVM.

1 *Litis appellatio dicitur ante & post litem contestatam.*

LEX XXXVI.

Litis nomen.

¶ Quæro, an litis appellatio in telligatur ante lit. conte. vel post? gl. dicit 1 †quòd ante li. contesta. & vide in. l. causas. C. de transac. & in. l. j. ṡ. de testi. Tenui vobis, quòd ante, & post: in. l. amplius. ṡ. rem ra. ha. videtur mihi q̄ sit casus extra eod. c. ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Promißio facta ab incarcerato ei, qui ipsum carceratum tenet, ualet*

LEX XLVIII.

Vi neque.

Solutum.

¶ Tene menti glos. quæ incipit: à nuntijs fortè. in fi. gl. & l. qui in carcerem. ṡ. quod metus 1 causa, loquitur† quando fit promissio à carcerato ei, qui ipsum incarcerauerat indebitè: secus si debitè: quia valet instrumentum etiam existētis in carcere.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncta quando ponatur pro disiuncta?*

2 *Copula posita inter duo adiectiua copulatiuè: & non copulatiuè: quòd non requirat concursum copulatorum.*

3 *Dictio nec, & dictio neque: habent uim aduerbij negatiui copulatiuè.*

Disiunctiua

POMATES.

a ¶ Labeo. No. ēt e contra: q̄ si statutū faceret de cōtracti b⁹ improprijs mētionem, q̄ non cōprehēderet cōtractus proprios. gl. est no. in. c. decet. domum relata ad tex. prope fi. in gl. in versi. proce ssus extra de immo. eccle. in. vj. & tenet do. Abb. cōsi. lxx. ij. vol. j. ad hoc notaad ea, quæ ponit do. Alex. in. l. more in. ij. no. ṡ. de ac qui. hæ. & vide ad hoc bal. & ibi alex. in. l. si siue apud acta in pri. C. de trāsact. & Ang. cons. xciiij. co. x. & paulum de cast. cō. ccc xxiiij. in. v col. & Deciū in. d. l. siue apud acta in prin. & Fel. in. c. p̄ntia. co. ix. de proba. & Barba. & barba. xiij. col. v. vo. j. Imo. con. cxxiij. col. iij. & Alexan. in. l. v. col. ij. ṡ. de ver. ob & ibi latè Areti. col. iij.

* ¶ Pro saluando. Bar. hic in. l. labeo. la. ij. & i quo arguatur de contrarieta & vide concordiā ad. l. qđ seru⁹. ṡ. de stipu. seruo.

b ¶ Contractū. quid de donatiōe & trāsactiōe vide gl. in. l. cōtractus. ad fi. C. de fi. instru. & ibi Bal. i. j. col. & ideò per istū tex. dicit & Bal. in. iiij. colū. C. de iure emphy. q̄ stipulatio pœnalis non est contractus. qđ facit ad q. de qua hîc per Bal. & vide q̄ dicitur. j. proxi. Et sic facit, q̄ statutū nō cōprehēdat stipulationē: de quo per Imol. in. l. stipulationum. in prin. de ver. obli.

c ¶ Verba contraxerunt. Adde Bar. in l. j. §. fuit quæsitū. ṡ. ad Treb. & ideò statura loquentia de cōtractibus, nō habēt locū in testamētis: vt not. bart. post gl. in. l. testiū ṡ. de testi. & vide p Bar. in. l. si idem. ṡ. de iuris. om. iudi.

d ¶ Princeps bona. Quis ꝓpriè dicatur Princeps: vide Imolā. in rub. de ver. obli. & de hoc an ille in quē trāseunt onera: intelligatur deducto ære alieno: vide Bar. in. l. iij. C. ad. l. Iuli. de vi. & vide Bar. in. l. iij. in pri. ṡ. de bo. pos. cum cōcor. per Bal. i. l. si marito. in prin. so. ma. & ibi Ang. qui dicit quòd fisci fauore, non solū si trāsferūtur ex cōtractu, sub huiusmodi appellatione bonorum: sed etiam appellatione hæreditatis intelligitur ęre alieno deducto. text. est not. in. l. j. C. de hęre. vel ac. vend.

e ¶ Quæro. An & q̄n ꝓcedat libell⁹ generalis: vide bar. in. l. j. ṡ. de edē. & ī rub. so. ma. in fi. & vide Bart. per illū tex. in. l. iij. §. armamenta. de rei ven. & Bad l. in. l. edita. in. xj. co. seq. C. de edend.

f ¶ Sed cōtra istud. Vide, quod notat Bart. in. l. duas. §. fi. ṡ. de ser. vrban. prædio.

g ¶ Alienatiōis verbū. De materia huius. l. habe latè p Bal. in. c. j. §. aut si libellario. q. mo. feu. amit. & quæ dicatur propriè alienatio, & quot modis. vide eundē in. c. j. de alie. feu. & quod not. in. l. fi. C. de re. alie. nō alie. & ibi Bal. & quod not. Bart. in l. qui habebat. de lega. iij. & quę dixi in. l. fi contra. C. de vsucap. pro emp. & omnino per Inn. & doc. in c. Episcopi. de re. eccle. non alie. vbi habetur & notatur: quòd aliud est alienare ius, aliud est trāsferre: quia etiam simplex locatio dicit̄ trāslatio. l. fi. ver. transtulerint. cū glos. & ibi Bal. C. de bon. aut. iudi. pos.

4 *Disiunctiua, quæ cadit inter genus & speciem: & sic inter totum uniuersale: & partem subiunctiuam, seu predicamentalem, ponitur pro coniuncta: secus quando ponitur inter totum, & partes integrales.*
5 *Disiunctiua, quando sumatur pro id est: remißiuè.*
6 *Soluta, quando accipiatur pro coniuncta: & quando pro disiuncta.*
7 *Præstans opem furto tenetur condictione furtiua in subsidium: quando fur non est soluendo.*
8 *Obligari ex consilio, num quis dicatur?*
9 *Consilium duobus modis sumitur: uno modo prout ad alium refertur: alio modo pro dolo.*

LEX LIII.

SAEpe ita comparatum. Dñi ista est vna pulchra lex: & habet pulchram materiam, quæ hoc dicit. Oratio coniũcta ponitur pro disiuncta, nisi iuris dispositio aliâs repugnaret: disiuncta verò posita inter genus & speciem, ponitur pro coniuncta: soluta verò in aliam resoluitur, ad quã facti qualitas & iuris dispositio adaptatur.
1 ¶ Ex primo dicto habes, † quòd interdum coniuncta pro disiuncta ponitur. Contrà in. l. si hæredi plures. ff. de condi. insti. & l. si ita quis stipulatus. ff. de verb. obli. Solu. istud est verum, nisi iuris dispositio repugnaret: quia tunc assumitur pro disiuncta. Sed ista solu. est vera in se, quantum ad text.
2 istum non est necessaria. ¶ Iste text. ponit † copulam inter duo adiectiua copulatiuè: vt agnatorum gentiliumq; : quo casu talia adiectiua assumũtur pro duabus orationibus: & tunc non requiritur concursus amborum: vt. l. ea tamen. ff. delegat. iij. Sed quando poneretur respectiuè, vt Petrus albus & niger: ista duo adiectiua ponuntur respectu substantiui: & tunc requiritur concursus amborũ: vt. l. Titiæ textores. ff. de legat. j. Ex istis verbis ego solitus sum dare vnam distinctionem, quam plenè dic: vt. l. si is qui ducenta. §. vtrum. suprà de re. dub. vbi tractaui materiam copulatiuè. ¶ Quæro
3 † de dictione nec: & de dictione neq; : an sint copulatiue, vel disiunctiuæ: & hoc anno feci te notare vnũ tex. in. l. si ita quis stipuletur. ff. de verbo. oblig.
4 vbi habet vim aduerbij negandi copulatiuè. ¶ Veniamus ad materiã † disiunctiuę. hîc dicitur, quòd disiunctiua ponitur pro coniunctiua. contra. l. si hæredi plures. suprà de condi. institu. & l. hæc verba, ille aut ille. ff. eodem. Respondeo hic cadit disiunctiua inter genus & speciem: ideo accipitur pro coniuncta: vt hic. Ita intelligunt quidam. l. si quis ita. de dictione seu. ff. de aur. & arg. lega. & ibi dicebam. ¶ Sed oppon. contra istud de. l. j. ff. de re. dub. secundum vnam lectu. ibi positam. Breuiter disiuncta, quæ cadit inter genus & speciem: & sic inter totum vniuersale: & partem subiectiuam, seu prædicamentalem: tunc sumitur pro coniuncta. Sed quando ponitur inter totum & partes integrales: tunc secus: vt. l. locus. j. eo. ¶ Sed oppo. &
5 videtur, † quòd disiunctiua sumatur pro id est: vt. l. iiij. ff. ad le. aquil. vbi cadit inter genus & speciem. Solut. istud fit propter leges, quæ posteà sequũtur vt repugnantia iura euitentur. De isto secundo non dico plus. dixi nota. in l. cum quidam. C. de verbo. signifi. & ibi per docto. & dicam plenè in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. ¶ Veniamus ad solutam: dicitur hîc,
6 † quòd soluta quandoque accipitur pro coniuncta: & quãdoq; pro disiuncta. contra. j. eodem. l. triplici. vbi pro coniuncta videtur accipi. In hoc sunt gloss. contrariæ. vna est in. l. alienationis. §. fin. ff. eod. quòd in dubio accipitur pro coniuncta. Quidam dicunt sic. aut loquimur in iudicijs, aut in contractibus, aut in vltimis voluntatibus, aut in legibus. Si in iudicijs: & tunc nisi aliud de mente proferentis appareat, interpretamur secundum mẽtem proferentis: vt. l. si quis intentione. ff. de iudi. & nota. per gloss. in. l. alienatio-
a nis. in fin. ff. eod. Si in vltimis voluntatibus [a]: & tunc aut ista soluta cadit inter personas, & accipitur pro coniũcta: vt. l. triplici. j. eodem. Et ratio: quia etiam disiuncta pro coniuncta accipitur: vt. l. cum quidam. C. de verbo. signi. Aut cadit inter res seu onera iniuncta: & tunc aut ista onera iniunguntur per modum legati, seu fideicommissi: & tunc pro legatarijs interpretamur. & habet vim copulæ: vt. l. cũ de lanionis. §. penult. ff. de fun. instrum. Aut ista onera iniunguntur per modum cõditionis: & tunc fauemus hæredi: & accipi potest pro disiuncta: vt. j. eod. tit. j. in. l. in eo. §. vbi verba. & per l. si quis sub conditione. ff. si quis omis. cau. test. & ibi est ratio. Aut ista soluta ponitur in contractibus: & tunc gl. quæ est in. l. alienationis. in fi. & dicit quòd cõtra proferentẽ fiet interpretatio: vt. l. veteribus. ff. de pact. imo debet dicere cõtra eum, pro quo & ad cuius vtilitatẽ proferuntur verba: & sic in dubio in fauorem debitoris: vt. l. in eo. §. vbi. j. de regu. iur. & quod no. in. l. veteribus. ff. de pac. si verò ponuntur in legibus: & tunc habemus. l. istam: quia aut apparet de mente: & illi stamus & in dubio accipitur pro coniuncta: vt in princi. istius. l. vbi interdum soluta ponitur pro separatis. igitur in contrarium est regula: quòd pro coniuncta accipiatur. ¶ Venio ad vltimã
7 partem: dicitur hic, † quòd qui præstat opem furto, tenetur condictione furtiua. ff. de condi. fur. l. proinde. Sol. glo. quæ est hîc dat multas sol. quidam tenent, quòd tenet hîc furti. Alij dicunt cõdictione furtiua, si ad eũ peruenit. quęlibet est vera in se. Dic secundum Iac. de are. quòd ille, qui præstat opem furto non tenetur condictione furtiua, nisi in subsidium: cum fur non sit soluendo: vt. l. peculium. §. si opem. de pecu. ¶ Item opponitur dicitur
8 hîc, † quòd qui pręstat opem, seu consilium tenetur. contra: quia nemo ex consilio obligatur: vt. l. ij. in fi. ff. mandati. Breuiter distingue, vtrum esset aliâs facturus, vel non. glo. hîc tractat. dixi vobis in. l. non solũ. §. si mandato. ff. de iniu. & videbitis in. l. cõsiliũ. j. ti. j. & per Dy. in. c. nullus ex cõsilio. extra de reg. iur. li. vj. ¶ Vlterius op. quòd vlpianus contradicat Labeoni. Gl. nititur soluere, sed nihil est, quod gl. dicit. sed verus intellectus est quòd non contra
9 dicit. Debes scire, † quòd consilium sumitur duobus modis. vno modo prout refertur ad alium vt occidat illum: & hoc modo sumitur in. l. furti. §. consilium. de fur. & insti. de fur. §. pe. Alio modo consilium pro dolo: vt in titu. de his, quę in frau. credi. & in ti. qui & à quibus manu. lib. nõ fiant. Modò Labeo loquitur de consilio, quod impartitur alteri. Papi. cepit cõsilium secũdo modo: nã non potest dici dari opẽ furto, nisi sim in consilio, id est in fraude & dolo.

LEX LVI.

COgnoscere.

Liberorum appella
b tione [b]. ¶ Vide gl. quæ incipit etiam naturales. in fi. dic quòd ibi dixit generi, vel posteris. hîc loquitur de appellatione liberorũ. facit quod no. per. Dy. in. c. priuilegium personali. extra de regulis iuris. lib. vj.

LEX LXIII.

c PEnes te. [c] ¶ Pone exemplum. per l. Titia. §. caius. ff. de leg. ij.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, quòd posit esse arbitrator. remißiuè.*

LEX XVII.

1 ILla verba. ¶ Facit ad quęstionem † an excommunicatus possit esse arbitrator? dominus Iac. disputauit Bononiæ. nec determinauit: dicam in. l. cum pater. §. hæreditatem. la. j. de lega. ij. & l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebel. & videtur tex. quòd possit esse, quia videtur capax iuris ciuilis cum possit contrahere: & non est omnino exclusus à iure ciuili: tamen videtur contra istam. l. ibi dicam.

LEX LXX.

SCiendum est hæredem. ¶ Quæro, quando dicitur filijs suis, ad quos extẽditur? dicam in. l. gallus. §. nunc de lege. aliâs. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu.

LEX LXXI.

ALiud est capere. Pone exemplum per ea quæ nota. in. l. omnibus. ff. de donati. causa. mor.

SVMMARIVM.

1 *Promittens frumentum, intelligitur promittere de meliori, seu nobiliori secundum communem usum loquendi.*

LEX LXXIII.

FRugem pro reditu. ¶ Vide gl. quæ incipit: siliqua. i. pelle. in fi.
1 Facit ad quæstionẽ, † si quis promittat decẽ corbes frumẽti: intelligitur de isto meliori, seu nobiliori. secũdũ cõmunẽ vsum loquẽdi: vt hac. l. & l. labeo. ff. de sup. lega. Ia. de Are. facit. l. semp in stipulationide re. iur.

LEX LXXXIIII.

FIlii appellatione. ¶ Dicemus plenè in. l. liberorum. j. eo.

LEX LXXXIX.

BOues.

d Hoc sermone. [d] ¶ Vide gl. quæ incipit. de di. c. pro Ber. ibi. l. hæc cõditio. dic vt ibi. Itẽ ibi, sed quis dos. & ratio no. ibi. Item ibi: à Seio. sed ibi sunt alia verba extensiua alterius naturæ.

SVMMARIVM.

1 *Nomina debitorum, an ueniant appellatione mobilium & immobilium.*

a ¶ Vltimis voluntatibus. Vide Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. in vij. q. ff. de ver. obli.

b ¶ Liberorum appellatione. qui veniũt appellatione liberorum: vide quæ dixi. j. eo. l. liberorum.

c ¶ Penes te. de cõdictione penes & apud, vide gl. in. l. si qs in tãtam in ver. apud. C. vnde vi. & ibi Bar.

d ¶ Hoc sermone. Vide per Bar. in. l. qui per salutẽ. de iureiurã. & vide quod dixit no. Bart. per istum tex. in. l. j. ff. ad. l. Iul. ma. Item dixit Barto. in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. so. ma. quòd si promitto tibi fructus talis fundi, qui bis in anno ibi nascebantur: tamen itelligitur de præmis. Itẽ dixit no. bal. l. licet. ij. q. iiij. C. loc. quòd si promitto tibi reficere molẽdinũ, intelligitur de primo tantum. vide etiã bar. in l. inter stipulãtẽ. §. sacrã. ff. de ver. obl. Itẽ vide, quod per istũ tex. dixit bar. in. l. si extraneus. ff. de cõdi. ob cau. & vide quæ dixi post bar. in. l. græcè. in pri. ff. de fideius. & ponit. d. Alexan. in. l. si finita. in princ. ff. de dã. infect. & ad istũ. §. hoc sermone vide bar. in. l. dotis de iu. do. nõ tamẽ habet locũ iste tex. & similes in prohibitione sicut in promissiõe. l. hæredum & ibi gl. & docto. de cõdi. & demõ. quod no. & no. Bal. in. l. si vt proponitur. la. j. C. quando & quando iu. & de intellectu huius regulæ, vide not. Bal. in. l. inuitus. in fi. C. de procu. & dicit Bald. in. l. qui per salutem. de iureiuran. quòd statutũ, quod dicit fieri debere cõpromissum: intelligitur semel tantum sed cũ effectu. Et ideo si arbiter moritur iterũ fieri debet: vide tamẽ quod no. Bal. in. l. ea lege. C. de condi. ob. cau. in versicul. nota circa hoc. & vide Bald. in. l. si vt proponis. circa finem. C. quomodo & quando iudex.

POMATES.

d ¶ Hoc sermone. De materia huius. §. vltra Alexand.

hic vide Feli.Sande.in.c.ij.de transac.& pac.vbi per.iij.ᵘcol. istam materiã
prosequitur Bal.in.l.inuitus ad fi.C.de.procura.& Ro.consi.ix.inci. in ca-
su propositæ consultationis.& aliquid per Ias.in.l.diuortio.§.q in anno.ff.
solu.ma.& Rapha.cuma.consi.xiij.& Old.con.xvj.& Alex.cõsi.xvj.vol.
iiij.& consi.xliiij.col.v.in fi.vo.iiij.& Feli.in.c.licet.col.ij.& se.de testi. in
colum.iij.& in .c. cum venerabilis. in prin .de excep. & Cęp.consil. lx-
viij.colũ.j.Bart.cõ
a sil.xxvij.&.xij.vo
lu.j.&.xviij .colũ.
vj.vo.ij.& aliquid
in simili consilio.l.
col.ix.& seq. vol.
ij.& vide tex.in.l.
socius pro filia.ff.
pro so.& Anto.de
Bu.consi. xxxj.in
j.dubio.&lxxj.&
Car.cõsi.xlix.col.
ij.in versi.Ad secũ
dũ dicit,ꝙ ĩ legato
ꝑmaritãdis mulie
ribus nõ cõprehẽ-
duntur viduæ . &
Card.cõsi.cxlv.co
lũ.ij.,& gemi.in.c.
j.§.ille vero. de fi.
ꝑsby.in.vj.& in.c.
nõ põt§.j.de ꝑbẽ.
e.li.& vide text.in
l.j.§.si cui.ff.vt le
ga.no.cauea.Bald.
ĩ.c.olim ex literis.
colũ.ij.de rescrip.
& Aret.in.c.quali
ter & qñ .el.j.col.
iiij.in prĩ.de accu.
bal.in ꝑœ.rex pa
cific⁹.co.iiij.&bal.
i.l.j.ff. ad le.iul.ma
ie.& Bal .in.c. j.§.
porro.co.iij.quęsu
it pri.caus. bñfic.
ami.& vide Alex.
cõs.clxx.co.ij .vo.
&ibi ponit limita
tionẽ,dũ vult,ꝙ si
relinquãtur alimẽ-
ta alicui pro se &
vxore sua:intelligi
tur nedũ de prima
sed etiã de oĩbus,
qa tale legatũ est fa
uorabile.& Bal. in
liberorum.col.fin.
ff.eo.& Bal.in.c.du
dum.ij.co.j.de ele
ctio.& aliquid per
felinum.in capitu
tulo cum .I.&.A.
dere iudic.col.fi.&Alex.cõsi.lxxxj.col.j.vo.iij.vbi dicit,sñia data ab ho-
mine de aliquid faciendo,intelligitur de prima.&lxxxvij.co.iij.& vo.iij.
vbi ponit aliũ casum.& Ro.omnino cõsi.liiij.vbi pulchrè declarat.& Ias.
l.duobus.§.j.ff.de iureiur.& tribus seq.primis col.& aliquid per Alex .in
l.diuortio.§.ob retentionem.col.ij.in ver.ex hac gl.ff.so.ma.

LEX XCIII.

MOuentium.

¶ Quærit gl.an nomina debitorũᵃ sint mobilia,vel ĩmobilia?& dic vt in gl. quã tene mẽti:sed.l. quã gl.alle.qñ & qui.quarta ꝑs. loquitur de quarta:nos quærimus de iure obligationis.dicit dy.in.l.potest.ff.de aut.tu.Aut actio continet mobilia,& tunc mobile erit:& hoc sentit gloss. in aut.de non alie.vel permu.§.j.colla.ij.& de sacro san.eccle.l.iubem⁹.& in.l.j.C.si aduer.trãsact.Quid dicemus?dico,quòd nomina non sunt mobilia, nec immobilia:& hoc †quia non tangibilia:& genus per se:vt.l.à diuo pio.§.ij.ff.de re iud.&.l. quã Tuberonis.§.in peculio.ff.de pec.de fructibus & interesse tamen:licet nõ sint mobiles:vel immobiles:tamẽ quãdo habem⁹ iudicare,an sint mobiles, vel immobiles habet locum dictum Dy.& gl.quia iudicantur secũdum naturam eorum, quæ deueniunt in eis.

SUMMARIUM.

1 *Terminus unius mensis,de quot diebus intelligatur?*

LEX XCVIII.

CVm bissextus.

¶ Dicit hîc,ꝙ bissextus est in calendis,posteà dicit,ꝙ qnta die calendarũ in,ea parte mensis q̃ denominatur à calendis. ¶ Opp.ff.de diuer.& tempo. præscri.l.ij.vbi illi duo dies non ponuntur pro vna. Breuiter,dic quandoq; tempus apponitur per dinumerationem dierum:vt.xx.dierum:& tunc dies intercalaris est dies. quãdoq; per computationem mẽsis & anni, & tunc dies intercalaris non auget mensem,vel annũ.
1 ¶ Quæro:†iudex ᵇ dat terminũ vni⁹ mensis:de quot diebus intelligitur mensis?Et videt ꝙ de.xxix.vt hic.In cõtrariũ:quia de.xxx.vr.l.miles.§.sexaginta.ff.de adulte.&.l.ædiles aiũt.in princ. ff.de ædili.edi.&.l.scimus.§.finautẽ dubi⁹.cõiuncto §.& hæc de iure deli.Imò videtur,ꝙ.xx.dies accipiant cũ dimidia:vt.l.vbi.j.tit.j. Vlterius videtur, ꝙ xxxj.dies accipiantur:vt.l.ij.§.j.&.l.fi.§.j.C.de tẽp. appel.dñs Io.an.format istã.q.extra de lect.c.cũ sit. li.vj.*aliâs vbi piculũ ad lib.& ti.*& determinat ꝙ debet intelligi secũdũ quod mẽsis currit:vt modo sumus in augusto,q habet.xxxj.dies.& septẽber habet xxx.modo si.xxiij.die augusti datur dilatio vnius mensis:tunc hodie incipit terminus,&.xxiij. die septẽbris finiet mensis,& hoc est verũ nisi,aliud exprimatur. Sed in contrarium facit.l.vbi lex.j.tit.j. sed intelligamus secundùm distinctionẽ suam.

SUMMARIUM.

1 *Prouincia dicitur illa,quæ ab Italia est separata.*

LEX XCIX.

MOtionem.

¶ Not.istã.l.ad vnũ.In partib⁹ istis dicit ego de prouincia Tusciæ,de ꝓuincia ducatus,& de prouincia marchię &c.
1 hîc videt contrarium,qa †solũ illa est prouincia,quę est separata ab Italia. Gl.aliter videtur velle in.l.fi.C. de præscrip.lon.tempo.& ibi per Cy.

SUMMARIUM.

1 *Testes quòd ueniant appellatione instrumentorum.*
2 *Allusio uocabuli nõ habet locũ,ubi militat cõis usus loquẽdi.*
3 *Seruus liber factus põt testificari de eo,quod uidit in seruitute.*
Idem in minore de eo quod uidit in minoritate.
Pupillus qui aliquid potuit concipere,potest testificari de eo quod uidit in pupillari.

Instrumentorum appellatione.

1 ¶ Gl.dicit,†ꝙ testes ꝑpellatione instrumentorum continentur interpretatiuè.certè non placet. quia interpretatio sumitur ex allusiõe vocabuli:vt.l. j.ff.si cer.pe.&.l.tignũ.j.eo.sed allusio vocabuli est: qa dicit instrm,qd' instruit cãm,vt.l.j.de fide instru. & si testes. Et fortè secundũ hoc ista gl.nõ bñ diceret.
2 sed,ista gl. respexit,†cõmunẽ vsum loquẽdi,secũdũ quẽ allusio vocabuli nõ habet locũ,tũc qñ diffinitio nõ cõpetit.hoc posui in.l.omnes populi.
3 ¶ Quærit gl.†an seruus factus liber possit ferre testimoniũ de eo,qd' vidit in seruitute:& minor factus maior de eo,quod vidit in minori ætate:dic vt in gl. quę optimè dicit.Similẽ gl.habes.in.l.iij.§.lege Iulia.ff.de re sti.&.l.ad testiũ.ff.de test.sed limita gl.in eo,qd' dicit in pupillo:qd' verũ est si erat ꝓxim⁹ pubertati q aliqd potuit cõcipere:vt.l.excipit.§.j.ff.ad sillania.

LEX CXXIIII.

HAEc verba.

¶ Ista lex facit ad q.de qua dixi in l.qui duos.§.j.ff.de manumis.test.qñ dicat dies & qñ nox.& dixi ĩ.l.aut facta.§.tps.ff.de pœnis.

SUMMARIUM.

1 *Posse dicimur quod commodè possumus.*

LEX CXX.

NEpos proculo.

c 1 ¶ †Illud dicimur posse,quod cõmodè possumus.de verbo potest,dixi vobis in.l.j.de iniu.test.&.l. Gall⁹.in prin. de libe.& posthu.

SUMMARIUM.

1 *Sequentia restringunt præcedentia.*

LEX CXXVI.

SI cum fundum.

1 †¶ Not.istũ casum:quòd sequentia restringunt præcedentia.Facit ꝓ his,q̃ fiũt in instrumẽtis.Promtito defendere aduersus oẽs &c.licet hodie in cõtractib⁹ ponãtur verba multũ larga,q̃ nõ restringunt:tamẽ casus est hîc no.

SUMMARIUM.

1 *Ciuitas potest statuere,quòd aliquis sit ciuis.*

LEX CXXXIX.

AEDificia.

1 ¶ Ista.l.cũ gl . facit †ꝙ ciuitas statutum facere põt ꝙ quis sit ciuis.facit.l.j.ff.ad mu-

sñia Fede.de se.cõsi.lxxvj.& Bal.in.l.priuilegia.de sac.san.eccl.Bart.in.l.
sciẽdũ.qui satisd.cog.Tu vide oĩno Bal.in.c.j.l.j.circa prĩ.in fi.de pa.tenẽ.
vbi quęrit,qd de noĩbus debitorũ:quid de fructibus sepatis à solo vel nõ?&
qd de pẽsionib⁹,an æquiparẽtur fructib⁹ separatis,vel nõ?& an inter im-
mobilia cõputent?vide Bal.in.d.c.j.de feu.co.§.j.&.in.c.j.de cõtrouer.in-
ter va.& epi. circa
ea,q̃ dixi de ãnuo
reditu,vide Bald.
in.l.priuilegia. in
aut.ingressi.ĩ. xj.
co.de sa.san.ec.&
in.d.l.iubemus.&
in.l. j.C.de suffra.
vbi tenet,ꝙ cẽseat
inter ĩmobilia . &
idẽ Ang.in.l.con-
stãte.§.fi.ff.so.ma.
Adde no.ꝑ Abb.
in.c.nulli.de re.ec
cle.nõ alie . vbi ẽt
d.Ant.refert,ꝙ gl.
in.c.ij.de re.ec.nõ
alie.in.vj.dicit, ꝙ
iura seruitutis: &
alia iura incorpo-
ralia censentur im
mobilia.Facit tex.
in cle.exiui de pa .
ver.fi.in.§.cũq; an
nui reditus . vbi di
citur ꝙ ãnui redit⁹
cõputãt ĩter mobi
lia. Sed Ab. dicit,
ꝙ ꝓpriè dicit ter
tia species: nisi ne
cessario deberent
cõꝑhẽdi sub aliquo
extremorũ. puta
in dispositione,
quã oportet com
ꝑhendere vniuer-
sum patrimoniũ
hoĩs. Tñ dicendũ
est, vt dicit Bart.
circa noĩa debito-
rũ: vt in.l.põt. ff.
de aut.tu.Et adde
isto annuo redi-
tu no.in.l. etiã.in
iij.col.per Bal. C.
de exce.rei iu.&
idẽ qd'.ff.dictum
est de annuo redi
tu,tenet Bal.in.l.
hac edictali.§. his
illud.in.ij.colũ.in
duob⁹ locis.de se.
nup.& Io. An.in
addi.Spe.in ti.de
de fruc.& interes
se.§.ij. scias bonũ
verbum de actio.
& de materia ista vide p Bar.C.si aduer.trãs.& in.l.j.&.ij. Adde an noĩa de
bitorũ sint bona mobilia,vel immobilia. Bar. cõs.lxxx.ij.li. Ol cõs.ccliij.

a ¶ Debitorũ. Vtrũ nomina debitorũ sint mobilia,vel immobilia:vide qd' no.Bar.in.l.quintus.§.argento.ff.de au.& ar.le.latius p Bal.in.l.pe.ff.de au. tut.no.Guli.ĩ.l.j.ff.de sta.ho.& Bal.ĩ.l.si arrogator.de adop.in añ pe.co.vbi dicit noĩa debitorũ esse ãpli⁹,q̃ mobilia vel ĩmobilia p.l.quã Tuberõis.al. hic.& adde bonũ tex.ĩ.l.bñ a zenone.circa fi.de quad.ꝑsc.& p Bal. & ang. in.l.si cõstante.§.fi.so.ma.& ibi per Ro.&adde ꝙ gl.ma.in.l.fi.in qui.cau. in intè.resti.non est ne.tenet simpliciter inter ĩmobilia,tex.aũt in.l.j.§.ex acti.de rei vẽ.cõputat inter mobilia. Sed qd de annuis reditib⁹ an cõputentur ĩter ĩmobilia.& est tex.in aut.de nõ alie.§.nõ ergo.in ver.ciuilia.& ĩ.l. iubem⁹.C.de sac.san.eccle.ꝙ sic ,qd' itellige si talis redit⁹ erat lõgo tpe duratur⁹ vel ĩ ppetuũ.& ꝓ hoc facit.tex. ĩ.c.q̃relã.de elec.& qd' no. Bar.ĩ.l.si ff.quo.bo.vbi ĩterdictũ,qd' dat.l.ĩmobilia,dat ad ꝑdictos redit⁹ lõgo tpe ꝑstitos:aĩs ãt cõputaret inter ĩmobilia.& ita voluit bal.ĩ.d.c.j.de feu.co.& fuit

ĩ b ¶ Iudex.adde Bal.in.c.j.in prĩ. quo tpe mi.vbi dicit, ꝙ sunt varię opi.vt plenè no.ĩ.c.l3.de sup.ne.ꝑla.ĩ nouel.& tot dies habet,quot maior pars mẽsiũ dñi:qa fauores &c.Alij aĩr dicũt:adde secũdũ eũ ibi ar. ꝙ dies,q̃ nõ est magna,secũdũ ciuilẽ cõputationẽ, nõ numerat inter dies termini.l. anniculus⁹.de ver.sig.Ad materiã vide bal.& Imo.ĩ.l.de diuisiõe.ff.so.ma. & bal.ĩ.l.ꝑ in.l.j.§.j.j.de ap.& ĩ.l.j.ff.si qs cau.Qñ aũt ĩcipiat ann⁹,vide gl. & bal.ĩ.l.ꝑ hãc.C.de adu.di.iu.&dicit bal.ĩ aut.q seme.&ĩ fi.post gl.ibi.C.qũo qñ iu. ꝙ mẽsis simpl'r ꝓlat⁹ ĩtelligit de.xxx.dieb⁹.de quo latè p eũ.ĩ.l.eos.§.fin aũt ĩ iij.co.de ap.& ĩ.l.p hãc.C.de tẽp.& p Pau.da lea.ĩ.c.nulla.de cõce.ꝑb. Ang.in.l.iubem⁹.C.de iud,qui seqtur opi.Io.p Sali.in.l.ij.C. de tẽpo.ap. ꝙ necessitas & vtilitas de iure ęqparant: vt not.

c ¶ Nepos ꝓculo. Not.tñ ꝙ necessitas & vtilitas de iure ęqparant: vt not. xij.q.ij.in sum.& no.Inn.ĩ.c.cũ oẽs.de cõst.qd' seqt Ab.sic.ĩ.c.vt sup.de re.ecc.nõ alie.& vide tex.ibi salua dignitate. & qd' dixit Bal .ĩ ru.ff. q bo. ce.pos.& vide ad hãc.l.bonũ tex.ĩ.l.au⁹.ff.de iu.do.& vide ẽt bonã gl.ĩ.c.j. an ille,q ĩterfecit fratrẽ dñi sui ĩ vsi.feu.Itẽ adde,ꝙ honestatis seruãdę cã recedit à ꝓprio sigĩficato.ita no.an.vt hẽs relatũ ĩ.l.qq;.§.ꝑtor ait.ff.d.ii⁹ vo. nici.&

a ¶ Sed formemus.q. Adde Barto.in tractatu repræsaliarum.in.ij.& iij.qõ. sextę qõnis prin.& Bal.in auć.sed oĩno.C.de vxor pro ma.& in.c.j.de no. forma fide.& in.l.si ea.ff.de offic.assef.& in rub.C.si à nõ cõpe.iud.& in.l. cũ in adop.la.j.& vide Petr.de Anch.in.c.j.de inu.& dã.da.in.vj.& in.c. statutũ.§.eũ.& ibi gl.in ver.olim dicebamus.de rescr.in.vj.& vide Iac.de bel.in auć.vt non fiant pignora.& Ioan.an.in regula non debet aliquis & p Imo.in rubr. s.solu.mat.

b ¶ Disputauit istã q.& ꝙ appellatio ne ciuium: continentur incolæ ibi habitantes,consuluit Bal.p hanc.l. p.c.dilecti.de fo. compe.&.l.heres absens.de iudicijs.& sequitur Are.in c.canonũ statuta.in ver.consuluit.&c.de cõsti.Et ad de not.Bal.in.l.si non speciali.C.de test.i.l.ciues.C.de ap.& quod scripsi post Barto.in.l.ij. s.allegando Bald. de pac.constan.in versi.nomina.

¶ Et dicit Bal.in l.insulæ.de iud.ꝙ repræsaliæ cõcessæ cõtra ciuitatẽ, cõprehendunt comitatũ.contrariũ sentit Rom.in.l.si finita.§.si de vect. de dam.infec.per Bal.in auć.sed omnino,ne vxor pro mari.vbi bñ explicat materiã represaliarum.

c ¶ Magis inspici. mº.Et istud tenet Cy.& doct.in.l.si eadem.per gl.ibi. s.de offic.assef.& ita dicit fuisse Paduę determinatũ. & Bal.in rub.C.si à non cõpe.iudic. & in.d.l.si eadẽ. & in.c.j.de no.for. fideli.Et an idem importet dicere Perusinus, & de Perusio:vide Bal. in auć.sed oĩno.C. ne vxor pro mari. in ver.sed hîc dubitaꝛ de alio.& in l.siue ꝑbat.de.& in.l.sed & reproba.de excu.tut.& vide q̃ dixi ibi post Bar.

nici.& allego vobis in.l.si is q ꝑ emptore.de vsuca. quando quæro,cur dicit:habeatur pro ciue.

Perfecisse. Tene menti glo.

SVMMARIVM.

1 *Clausula Titius & Seius hæredes sunto.quòd inducat coniunctionem re,& uerbis.*

2 *Coniunctio,quòd non inducatur per uerbum, uel interpositos in diuersis orationibus:item quando sunt orationes solutæ.*

LEX CXLII.

Triplici modo. ¶ Not.ꝙ verba† ista Titius,Seius hæredes sunto.inducunt cõiunctionem re,& verbis.quod est contra opin.Pet.recitatam per Cyn.in.l.j.§.his ita.C.de cadu.tol. ¶ †Itẽ no.ꝙ inter eos, qui sunt positi in diuersis orationibus,verbum vel coniunctio,non cadit,quando solutæ orationes sunt.Item,quando cõiunctæ:vt.l.j.§.his ita.C.de cadu.tollen.& casus est in.l.sicut in annos.§.j.s.qui.mod.vsufruc.amit.Multa alia dixi in.l.re coniuncti.& vide gl.quæ incipit, iungit nominum cõplexus:ibi de dimidia,scilicet eadem:& tunc erunt coniuncti re,& verbis:vt not. gl.quæ incipit,re & verbis.ibi in quo est coniunctio re,non verbis:imo verbis,& non re.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum ab ethymologia uocabuli, est probabile:nisi natura uocabuli repugnet.*

LEX CLXXX.

Vgurii. ¶ Vide glo.q̃ incipit,aliâs tegantur.ibi,tabernæ.Sol. arg.†ab ethymologia vocabuli est probabile,nisi repugnaret†natura vocabuli:vt ibi:vel diffinitio.dixi.s.de testa.l.j.de iust.& iur.l.oẽs populi.

SVMMARIVM.

1 *Represaliæ si sunt concessæ per Patauinos contra Mediolanenses:an Mediolanensis habitans Placentiæ posit pro represalijs capi?*

2 *Differentia inter ciuitatem, & prouinciam: an sit aliqua?*

LEX CLXXXI.

Prouinciales. ¶ Opp.s.ad municip.l.assumptio.Sol.huius cõtrarij timore.l.nostra legiꝛ duobus modis.Vno modo extra eos,qui ex prouincijs nati sunt:& sic concordat. Vel non subaudiri tm̃: & tunc dic ad.l.assumptio,ꝙ aliud est in ciuitate,& aliud est in prouincia,& vide istã gl. ¶ Sed q̃ro formemus† questionem,ᵃ ad cuius declarationẽ.Concessæ fuerũt represaliæ in ciuitate Paduæ, contra Mediolanũ.modo quidã de Mediolano habitabat Placẽtiæ:cũ trãsiret p ciuitatẽ Paduę fuit ibi captus:an posit ibi capi?& hæc lect.videtur facere,ꝙ nõ est Mediolañ.In cõtrarium facit gl.hîc posita:quia aliud dicitur esse in ciuitate:aliud in prouincia.Iac.de Are.& Oldr.sequendo eũ dicunt,ꝙ illud quod gl.dicit,nõ est verũ in eo,quod dicit:aliud est prouincia:aliud in ciuitate.sed.d.l.assumptio.cõsiderat veritatem,& rigorẽ iuris.ista.l.considerauit cõem vsum loquendi.Et per hoc cõcludit,ꝙ Paduę non posit capi.Sed illud non videtur verũ:qa quod communis vsus loquendi sic se habeat,est facti.& in partibus nostris est cõtrariũ:qa etiã Aretini vocantur,qui habitant hîc,& non habent domicilium Aretij.dominus Lambertinus de Ramponibus de Bononia disputauit istam.q.ᵇ & consuluit in ciuitate Lucana,in simili.q.quia fuerũt concessæ repræsaliæ vni de Luca,contra Florentinos,& homines Florẽ. Modò quidam origine Florentinus habitabat Lucę an posit ibi capi?& dixit ꝙ nõ:quia Florẽtinus seu de Florẽtia dicit,q ibi cõuersaꝛ,& moraꝛ.ar.l.j.§.bestias.s.de postu.ꝙ magis inspicimusᶜ accidẽs,q̃ originẽ.Sed credo,ꝙ ipsi verũ dicant,nõ per rõnes eorũ,sed per aliam:quia represaliæ cõcedũturᵈ ꝑpter delictũ populi:& iõ debẽt intelligi represaliæ concessę contra Florentinos scilicet pręsentes.& ad hoc induco.s.de magi.conue.l.j.in princi.Et ibi videtur tex.cũ gl.ꝙ sine dubio est verũ,secũdum opi.Iaco.de bel.qui dicit, ꝙ represaliæ non possunt concedi, nisi cõtra illos de populo,qui delinquũt:vt ipse no. in auć.vt nõ fiant pignora.in princip. ¶ Sed an prædicta sint vera,dubito:intendo tamen facere vnũ tractatũ de represalijs.& eis:quæ ibi dicam,stabo.hæc 2 in ꝓcessu lectionis sufficiant.Sed pro hoc†sciendo: vt sciamus interpretationẽ horum nominũ. Primò examinemus,an gl.dicat verũ:an sit differentia inter ciuitatem & prouinciam.& dico, quòd nulla differentia est: quia debet intelligi, dum dico Perusinum:intelligo origine.vel quod hîc habeat domicilium.& hoc probatur hîc.& in.l.prima.suprà ad munici.& ibi dixi.Sed quid si non dico,Perusinum sed dico,ꝙ talis est de Perusio:qd significat:an ꝙ habeat ibi domicilium,vel habeat originemᵉ?& credo ꝙ significet secũdum cõem vsum loquendi, scilicet originem,& non domicilium:vt.l.j.in fi.s.de tut.& cur.da.ab his.& probatur in.l.assumptio.s.ad muni vbi hoc tetigi.& in.l.j.illius titu.

domus.vide.j.eo.per Bar.& no.ꝙ dispositio facta in fauorem illorũ de familia,non extenditur,nisi ad quartũ gradũ,seu ad quartam generationem, vt est tex.no.in auć.de re.fideicõ.§.nos igitur.& ibi doc.& dicit not.Bal. in.l.iubemus.§.sinautẽ.C.ad Trebel.ꝙ statutum dicẽs,ꝙ si quis accesserit cũ familia,habet locum in eo,qui cum vno accesit:cum plures in fami.nõ apparent.& adde ꝙ appellatiõe generis,nõ cõtinenꝛ Bastardi: qa genᵒ importat agnatio nẽ, secundum gl. no.in.l.j.ff.de ꝑbat.iõ &c.ad qdᵈ l.hac pte.&.l.spurius.s.vñ cogna.p ea,q̃ hîc dicitur. In contrariũ autẽ est.l.cõium.& ibi Bal.C.de na.li.& l.fi.eod.ti. Sed an isti veniãt appellatione gẽtis?tex. hîc vr ꝙ nõ.in.§. cõi iure.In cõtrariũ facit gl.in.l.j. s.de ꝓba.q̃ dixit, ꝙ appellatiõe gẽtis,veniũt agnati & cognati.igitur &c.cũ cognatio cadat in spurios.l. hac parte.s.alleg. dic ꝙ nõ veniunt &ꝙ nomẽ gentis nõ cõuenit spurio hoc est etiã de iure.fforũ.qa deficiẽtibᵒ agnatis,nõ veniũt spurij,secũdũ gl.i.d.l.hac pte.Itẽ nec isti cõprehendunꝛ,si dictũ fuit qlibet de populo & qa talia verba sonãt in honores,ad quos spurij nõ sequũꝛ cõditionẽ pr̃is,secũdũ gl.no.in cle. j.de baptismo.facit isti.de ser.cog. in prin.& Bal.in l.gñaliter.§.j.C. de isti.& sub.sub cõ.fac.&Bar.in.l. iij.de his,qui sunt sui.& Imol.in.l. ex facto.§.si quis rogatus.ad Treb. & prædictis adde not.per Bar.in.l. ij.suprà de accu. & gl.no.in.c.statutũ.de hær.i.vj. & quæ dixi post Imo.in.l.cum filius.in princi.de verb.obli.

SVMMARIVM.

1 *Bastardi,an dicantur de domo,an de familia,uel agnatione?*

LEX CXCV.

Pronuntiatio. Familiæ.ᶠ ¶ In tex.in fi.prin. ibi cõstat,idest certis ꝑsonis de vna familia.ad quod facit.j.eo.liberorũ.ibi toties &c.Iac.de Are.ibi.qui in domo dñium habet &c.idest præeminentiã.& potestatẽ administrandi,ita ꝙ nulli teneꝛ reddere rõnem.Iaco.de Are.Ibi proficisciꝛ.licet inter eos hodie non reperiatur gradus,vt differat à versiculo,cõi iure.s.ead.l.Iacob.de Are.istam.l.ᵍ cõsueuit allegare ad qõnem de bastar 1 do:an contineatur appellatione familię,†seu domᵒ? & videꝛ,ꝙ de domo non dicanꝛ bastardi.vt inver.cõmuni iure.vbi sunt illi de domo,qui sunt agnati:sed vulgò quæsiti nõ habẽt agnatos:vt instit.de succes. cog.§.vulgo.Verùm puto aduertendũ,qualiter verba sunt concepta:vtrũ per verba significatiua naturaliter?an per verba significãtia ius?Primo casu,ʰ pone exemplũ.dicit statutũ Pis.oĩs qui est de parẽtela nobilium &c.& tunc credo,ꝙ bastardus dicatur de parentela.Quedã sunt quæ significãt ius,vt agnatio & tũc ius non dicitur cadere ⁱ in bastardo, vt hîc.sed in patre & matre sic.Ista sunt verba in.l.tutelas.s.de capi.dimi.quid ergo dicemus?nũqd bastardi videnꝛ

POMATES.

d ¶ Quia repræsaliæ cõceduntur.vide Anch.in.c.canonum statuta.colum. lxxvij.in fi.de constit.& vide circa hoc non ab re Alex.consi.xx.ad fi.vo. ij.vbi tenet,ꝙ incola dicatur ciuis.& Sozi.ccxxix.in.ij.dub.&.xxxv.per totum.vbi ponit latè de hoc,an incola veniat appellatione ciuium.

e ¶ Habeat originem.adde Bal.in.l.adop.C.de adop.

f ¶ Familiæ.Bal.in.l.consentaneum.in pe.col.C.quomodo & qñ iudex.dicit,ꝙ persona,q̃ est mihi domestica,ꝓsumitur de familia mea.alleg.l.cũ scimus.C.de agri.& cẽsi.lib.vj.adde quod Bal.in.l.j.in.iiij.q.C.qñ nõ pe.par. dicit ꝙ mulier vidua regens domũ,& familiã,venit appellatione famil.&

POMATES.

g ¶ Ia.de are.Istam lec.vide remissiones per Feli.in.c.in pręsentia.col.x.de proba.versi.iiij.& Ale.in.l.ex facto §.si quis rogatus.colum.x.s.ad Treb.& Anch.in.c.canonum statuta.colum.lxxxj.de consti.& Caprã cõsi.xc.vbi tangit,quid in nato ex damnato coitu.& Bal.in.c.j.§.si Titius.si de feu.fuer.contro.& Alex.consi.lx.in ij.dubio.vol.ij.&.lxxxvij.col.v.vol.ij.

h ¶ Primo casu.Adde Bar.in.l.fi.C.eo.

i ¶ Non dicitur cadere.Et qdᵉ ius agnationis non cadat in bastardum:tenet Bal.in.l.certũ.in.iiij.col.C.vnde legi.videtur tñ ibi velle,ꝙ dicaꝛ de cognа. Cogita tamen de hoc,vt per.l.si spurius.&.l.hac parte.vnde cogna.

eſſe de domo? videt̃ ꝙ non: qa domus exponitur, id eſt agnatio: vt. ſ. ad ſilla. l. j. in prin. vbi exponit Iac. de Aret. & . ſ. de alie. leg. l. cũ vnus. in prin. per gl. In contrarium facit: quia mulier ſuæ familiæ caput & finis eſt: vt hîc, in fin. ſed mulier dicitur habere domum: vt. C. ſi quacunq; præ. po. l. j. §. fi. ergo continentur alij, quã agnati: facit. C. ne lic. ꝓtẽ. l. j. & ſic cõtinent̃ baſtardi: vt inſtit. de ſucceſ. cog. §. vulgo. Puto multum inſpiciendum materiam,[a] in qua loquimur, & communem vſum loquendi. Poteſt enim habere varias ſignificationes, vt ex prædictis apparet, tamen hac. l. circa fin. dicitur, ꝙ comprehenduntur, qui ab eiuſdem ſanguine proficiſcuntur: & ſic natura magis, q̃ ius inſpicitur. ſed Baſtardi, & ſpurij, procedunt ex eodem ſanguine. ſicut legitimi. ergo &c. hoc etiam videtur tangere Dy. ſ. de lega. ij. in l. cum pater. §. ij. ſed non bene declarat. Idem ſi non facerem mentionem de domo, ſed dicerem: illi de Saxoferrato. & ſimi.

LEX CC.

HAEc ſtipulatio. ¶ Per iſtam legem reprobat̃ opi. quę eſt in. l. pe. ſ. ſi ex noxa. cã ag. vbi gl. vr̃ tenere, ꝙ in publicis criminibus ibi loquatur. Reſpon. ad contrariũ. l. j. ſ. de pœnis. Sed contra illam glo. eſt iſte text. quia noxa non habet locum[b] in publicis iudicijs.

LEX CCI.

IVſta interpretatione. ¶ Dic, vt dicam. j. eo. l. liberorum. Bart.

LEX CCIII.

IN lege cenſoria. ¶ Vide textum ibi, an duntaxat in ſua cuiuſq; &c. Facit, ꝙ qui habet domicilium in prouincia, non propriè eſt de ꝓuincia, niſi origine. dixi vobis in. l. pronuutiatio. ſ. eod. tene menti iſtam legem ad id. & no. qualiter intelligitur vſus ſui cauſa.[c]

LEX CCVII.

MErcis appellatione.[d] ¶ Tene menti gl. quæ incipit. ſ. ſeruorũ in fi. & allegaui tibi, ꝙ aliud eſt eſſe ciuẽ & aliud eſt pro ciue haberi. habuiſtis in. l. ſi maritus ſit in magiſtratu. §. j. ſ. de adult. & l. prætor. §. quicquid. ſ. de operis noui nuntia.

SVMMARIVM.

1 *Notarius ſi dicat præſentibus teſtibus, & teſtes dicant, quòd nihil intellexerunt: an ualeat inſtrumentum?*

LEX CCIX.

COram Titio. ¶ Ego vidi ſemel vnam quæſtionem, ꝙ notarius † ſcripſit præſentibus talibus, & teſtes depoſuerũt, quòd nunq; viderunt ſiue intellexerunt illud. Et ſic conſului, ꝙ inſtrumentum non erat verum: quia non dicitur fieri in præſentia, niſi intelligatur: ſed dicebat notarius hoc, ad ſuam excuſationem ipſi fuerũt præſentes: ſed ipſi non intellexerũt fortè, quod nihil eſt. Facit pro hoc. l. diem. §. coram. ſ. de arbit. & . C. de errore aduocato. l. j.

LEX CCXIII.

CEdere diem. ¶ Op. & videtur, ꝙ in obligatione pura, non cedat, & veniat ſtatim dies. vt. l. quod dicimus. ſ. de ſol. & inſti. de inuti. ſtip. in fi. dic ꝙ quędam eſt dies, q̃ adijcitur miſerationis cauſa: & tunc non debet venire cum ſacco paratus, vt in contrario. ſed quando adijcitur obligationi: tunc loquitur hîc argumen. l. ſi cum militi. §. j. ſ. de compenſa. dixi in. l. ita ſtipulatus. ſ. de verborum obliga.

LEX CCXIIII.

MVnus propriè eſt. Vide gl. quæ incipit, coniunctim accipitur. & vide, quòd iſta gloſſa vult tenere, quòd iſta ſunt neceſſaria cõiunctim ad vectigalia. ſ. lex & conſuetudo. dixi vobis in. l. ſi publicanus. in fin. ſ. de public. vbi Dyn. format iſtam quæſtio. & non allegat iſtam legem. Communiter tenetur, ꝙ alterum ſufficiat, vel cõſuetudo, vel lex: quia quando duo cõiunctim à. l. inducuntur, quorum quodlibet eſt ſufficiens per ſe, alterum ſi deſit, ſufficit alterum: vt. l. ſi ventri. §. in bonis. ſ. de priui. credi. & vidiſtis not. in. l. ſi quis ad exhi. ſ. de excep. rei iudi.

LEX CCXVII.

INter illam. ¶ Dominus Oldr. dicit, ꝙ nos poſſumus intelligere iſtã legẽ, quòd dictio cũ, ſignificat ſcd'm potẽtiã nãlẽ. Naturalr̃ aliter em̃ vſq; ad ſeptẽniũ, dicit̃ infans: & ſic ſignificat cõem vſum cũ fari poterit ſed dictio poſtquã, ſignificat ſecũdũ actũ & nõ ſcd'm potẽtiã: ꝙ mut⁹ potẽtia poſſet loq; ſed nõ actu. ſed diuinatio eſt. dic vt ſol. Old. & gl.[e]

Ita data conditione. Vide Dy. i. c. pluralis locutio. extra de regulis iuris. li. vj.

LEX CCXVIII.

VErbum facere. ¶ Dixi vobis, ꝙ differentia eſt inter dicere, & facere. in. l. aut facta. in prin. ſ. de pœnis.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſis legari num poſſit abſq; domini uoluntate?*

LEX CCLX.

* IN conuentionibus.[e] ¶ Habetis hîc tex. ꝙ appellatione hæredis continetur legatarius, quaſi ſit hæres. & habuiſtis in l. in tempus. in fi. ſ. de vſucap. & . ſ. de excep. rei iudi. l. ſi à te. in fi. & l. Põpo. §. ſed & legatario. ſ. de acqr. poſ. Vide hîc tex. † ꝙ fundus emphyteuticus poteſt legari. qd' tenet gl. in. l. fi. C. de iure emph. & l. ſi domus. §. fi. ſ. de le. j. Gl. eſt ꝙ non põt donare, nec vendere, in. l. j. C. de fundis patri. & illam ſemper tenui, per. l. fi. C. de iure emph. quia nõ poteſt alienare, ſine voluntate dñi, vel denũtiatione facta. & ꝙ ideò habeat emphyteuta dño denũtiare: qa non habet actionẽ dñs, niſi realẽ. & ꝓbare de dñio eſt difficile, qd' non eſt in fundo vectigali fiſci, qui habet actionẽ contra vnũquẽq; poſſeſſorẽ: vt. l. Imperatores. ſ. de public. Et hoc procedit ſine dubio in emphyteuſi eccleſiæ[f] quæ nullo titulo poteſt alienari: vt. C. ne rei domi. vl' templorũ. l. ij. ¶ Opponitur de. l. ex facto. §. j. ſ. ad Treb. Et Dy. dicit, ꝙ appellatio hæredis, aſſumitur largius, q̃ in vltimis voluntatibus. De iſta materia qualiter hæres ſumatur, dixi in. l. Gallus. §. nunc de lege. de libe. & poſth.

SVMMARIVM.

1 *Liberorum appellatione, omnes deſcendentes comprehenduntur ex propria ſignificatione. nu. 2. & 19. ubi quòd tantum ad nepotes.*

3 *Filij appellatio comprehendit nepotes: & dicitur filius à philos, quòd eſt amor: & quando contineantur, & quãdo non. nu. 4.*

5 *Verbum filiorum, prolatum à teſtatore, an comprehẽdat nepotes?*

6 *Filij appellatio prolata à lege, quãdo comprehendat nepo.*

7 *Verbum filij, ſi profertur in reſcripto, quando comprehendat nepotes.*

8 *Appellatio filiorum prolata à contrahentibus, quando comprehendat nepotes? remiſſiuè.*

9 *Nepotes in caſibus, in quibus ueniunt appellatione filiorum an ſit ex propria ſignificatione, uel ex interpretatiõe extenſiua: ubi quod ex interpretatione extenſiua.*

10 *Vſus loquendi communis non eſt intellectus proprius, ſed figuratiuus & interpretatiuus.*

11 *Significatio uerbi propria ſumitur ex diffinitione: & quando diffinitio repugnat alluſioni, ſtatur diffinitioni.*

12 *Statutũ, quòd extãtibus filijs maſculis, fœmina dotata non ſuccedat: an nepos ex filio maſculo excludat fœminam? quòd ſic. Et eodem ſtante ſtatuto, ſi extat neptis ex filio & filia ipſius aui: illa neptis ex filio maſculo non excludit filiam aui. nu. 13.*

14 *Statuto prædicto ſtante, ſi filius maſculus ex filia dotata ſuperſit, nihilominus à filio maſculo, & ſic à patruo excluditur.*

15 *Nepos maſculus ſi ſupereſt ex filia fœmina: uigore prædicti ſtatuti, excluditur à filia & maſculo: & ſic patruo.*

Statuto

a ¶ Inſpiciendum materiam. cogita, & vide Bart. in. l. tutelas hîc allega. & in. l. fi. C. eo. qui videtur variaſſe. Ideò vide, ꝙ not. in. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ſ. ad Treb. vbi p Imo. per Ro. in. l. j. ad ſillan. vide p Bal. in. d. l. fi. C. eo.

b ¶ Non habet locũ. in publicis criminibus non habet locũ actio noxalis. vide Bal. in l. ſi prędiũ. in pen. col. C. de ædi. act.

c ¶ Sui vſus cauſa. Nota qualiter intelligitur ſui vſus aliquid eſſe. & facit ad no. per Bar. in. l. j. §. cum in eadem. ad. l. Rhodi. de iactu.

POMATES.

d ¶ Mercis. vide aliquid per Old. cõſil. lxvij. & maximè ad fi. & Alex. conſi. j. col. j. in fi. vol. j. & quid contineat hoc verbũ mercis, vide Alexan. conſi. xxxvj. colum. ij. in fi. volumi. ij.

* ¶ Pro ſolutio. Barto. hîc in. l. in conuentionibus. & in quo videatur contrariari ſecundum quoſdã, vide concord. poſita in ad l. j. C. de fun. pa. libro. xj.

e ¶ In conuentionibus. ar. gloſ. huius. l. cum ſi. Bal. in. c. j. de prohi. feu. alie. per Fede. videtur expreſsè tenere, ꝙ ſi quis capiat in emphyteuſim pro ſe & ſuis ſucceſſoribus quibuſcunq;, quòd veniant legatarij: cogita. & per hoc vide not. per Bar. in l. vt iuriſiuran. de ope. libe. Adde, ꝙ videtur quòd ſint ſine dubio. & ita conſuluit Imo. apud Imo. in cõſi. incipien. quidam Ant. de ſan. quid de verbo ſucceſſorum, an cõprehendat ſingularẽ ſucceſſorẽ: vide Bal. in. l. emptor. in. ij. co. C. de loca. legatari⁹ tamẽ impropriiſsimè dicitur hæres ſecundum Bal. in. l. adducta. C. de furt. an autẽ appellatione hæredis veniat hæres in re certa. vide Bal. in. l. liberti libertæq;. in. xj. cõ. ver. ſecundũ dubium. & in ver. ſed qd ſi qdã. C. de ope. li. lati⁹ p Imo: i. l. ex facto. la grãde. ver. vlterius vltra prædicta. per duas col. de hæredi. iſti. & Ang. & Imo. in. l. gall⁹. §. etiam. de liber. & poſthu. & de legatario & donatario quòd nõ dicatur hæres, tenet Bal. in. l. quædã. §. nihil. de edẽ. p illũ text. & ibi qd de emphyteuſi. ſed in emphyteuſi an legatarius veniat appellatione hæredis, vide Spe. in titu. de emphy. §. nunc aliqua. ver. cxij. & ver. cxiij.

f ¶ In emphyteuſi eccleſiæ. cõtrariũ tenet Bald. in aut. quas actiones. C. de ſacr. ſan. ecc. & adde Barto. in. l. ſi patroni. in princ. ad Treb.

16 *Statuto præcedenti extante si restat nepos ex filio, & nepos*
ex filia: an nepos ex filio excludat nepotem ex alia?
Nepotes quando simul succedunt, dicuntur in locum sui pa
tris succedere.
17 *Nepotum appellatione, eo casu ueniunt pronepotes, quo*
nepotes ueniunt appellatione filiorum.
18 *Nepotes, quando ueniant filiorum appellatione, si in dispo*
sitione dicitur de filijs ex se natis.
20 *Liberorum appellatio prolata in testamento illiterati: an*
comprehendat nepotes?
Auus quando ueniat appellatione patris.

LEX CCXX.

Liberorum appella-
tio.¶Hæc lex posita est.ff.de verb.sig.
breuiter.h.d.Appellatio liberorum oẽs
comprehendit, nisi p proferentẽ aliter limitetur. ap
pellatio verò filiorum ad vlteriores non extenditur
nisi de dura separatione tractaretur. Item qui vnicũ
nepotem reliquit, nõ videtur sine liberis decessisse.
h.d. Et diuiditur. Primò ponit, qui comprehendant
appellatione liberorum. Secundò dicit, ad quid fuit
inuenta de noĩatio filiorum & nepotũ? Tertiò osten
dit per authoritatem Papyrij nepotes quandoq; con
tineri appellatione filiorum. Quartò ostendit idem
ex allusione, vel deriuatione vocabuli. Prima durat
vsq; ad versi.toties. Secunda vsq; ad versic.sed & Pa-
pyrius. Tertia vsq; ad versi. Præter hęc. Quarta vsq;
1 ad fi.¶†Not.ex primo dicto, ꝙ appellatione libe-
rorum, omnes comprehenduntur. Quod probatur
authoritate legis.xij.tab.& rescriptum diui Marci.
Secundò not, quòd regulariter filij, vel nepotis ap-
2 pellatio, nõ extenditur ad vlteriores.¶†Tertiò no.
ꝙ appellatio filij extenditur ad nepotes, cum de du-
ra separatione tractatur.¶ Quartò not. ꝙ filius dici-
tur à phylos, quod est amor: & sic cũ nepotes æqua
liter, seu plus diligamus, q̃ filios: merito secundùm
allusionem vocabuli, filij appellatione comprehen-
duntur nepotes.¶ Vltimò nota ꝙ filius potest dici
seu deriuari à filo. quia per eum filum, & ordo genę
rationis, cõseruetur in posteris: vt hîc probatur hac
l.in fin.& hoc etiam ponitur per Hugutionẽ.¶ Op
3 po.in prin.†dicitur ꝙ appellatione liberorum com
prehenduntur nepotes: & sic videtur, ꝙ sit ex pro-
pria significatione. contrà imo videtur, ꝙ sit ex inter
pretatione extensiua: vt.§.de excu.tuto.l.ij.§.non
solum.ibi, appellatio autem hæc & ad nepotes ex-
tenditur. Sol. expone, ibi extenditur secundùm sui
propriam significationem: & sic per se, non per in-
terpretationem factam ab alio.¶ Secundò oppo.de
ver.toties.vsq; ad versic.sed Papyrius. Solu.ideo filij
appellatione: continentur & nepotes: quia dura se-
paratione tractatur: aliàs secus secundũ glo. positam
hîc.&.l.vxorẽ.§.concubinæ. š.de leg.iij. Tertiò op.
ad istud & videtur, ꝙ semper filij appellatione con-
tineantur nepotes: quia verba debent intelligi secun
dùm propriam significationem: vt.l.non aliter.de le
ga.iij. Sed propria significatio filij extenditur ad ne-
potes: quia dicitur à philos seu à filo: vt dictũ est hac
l.in fin.ergo &c.Sol.dicit glos.instit.qui da.tut.pos.
§.fi.ꝙ contrarium est verum secundũ veram signi-
ficationem vocabuli: sed oẽs leges, quæ dicunt non
contineri nepotes, intelliguntur secundũ communẽ
vsum loquendi. Idem not.in auẽ.de non eligen.secũ
do nub.§.cum igitur.¶ In gl.quę incipit, hac appel
latione. Ista gl.videẽ falsa: nã vbicunq; nepos conti-
neẽ appellatione filij: videẽ ex interpretatione, non
ex propria significatiõe: vt.l.iusta.š.eo.& ibi hoc te
net Dy.¶ Quid dicemus? pro huius declaratiõe ma
a teriæ, habemus videre[a]. Primò, qñ filiorum appella
tiõe contineanẽ nepotes. Secũdò, an eo casu, quo nę-
potes comprehendunẽ, sit ex propria significatiõe,
4 vel ex interpretatione extensiua.¶†Redeo ad pri-
mũ: an appellatione filiorũ contineanẽ nepotes? glo.
dicunt istud, quod.š.vidistis.do.Frãc.Accu.in qua-
dã sua disputatione, dixit aliter. Aut verbũ filij pro-
ferẽ ab ascendente: & tunc contineẽ nepos: vt.l.filij.
&.l.iusta.š.eo. Aut ab alio: & tunc nõ contineẽ: vt.l.
ꝙ si nepotes.š.de testa.tu.& insti.q da.tu.pos.§.fin.
Sed istud est cõtra.d.l.ꝙ si nepotes.š.de testa.tute.
quia proferebatur ab ascendẽte. Iac.verò de Aret.in
hac.l.distinguit sic. Aut lex vtitur vocabulo libero-
rum, aut filiorum. Primo casu adaptatur ad oẽs: vt
hac.l.in prin.nisi lex intellexerit de liberis primi gra
dus: vt.l.moris.§.istæ fere.š.de pœ.coniuncta.l.diuo
Marco.C.de qõ.per quã hoc prin.declaratur, & re-
stringitur. Si verò lex vtitur vocabulo filiorum: tũc
aut lex loquitur strictè, & tunc aut distinctè, seu di-
scretiuè: aut indefinitè. Primo casu, qñ loquitur di-
stinctè seu discretiuè, volens discernere eos, quos
nominat ab inferioribus: & tunc sequentes nõ intel
liguntur: vt hac.l.ver.toties.&.C.de incest.nup.l.si
quis incesti.&.š.de ritu nup.l.lege Iul.§.hoc capite.
š.de adul.l.pater. Si verò loquitur indefinitè: tunc vl
h teriores continentur: vt hîc, in versi.sed & Papyrius
vsq; ad fin.&.š.eo.l.iusta.&.l.filij.&.š.de ritu nupt.
l.senatuscõsulto. Si verò dubitatur, an lex loquatur
discretè, vel indefinitè: & tũc aut lex statuit ad alios
non extendi: & est certum, ꝙ loquitur discretè: vt.C.
ad Treb.l.iubemus. Aut hoc non exprimit: & tunc
aut indulget aliquid contra ius commune in filijs: &
non extenditur ad vlteriores: vt in.l.sed & milites.
j.š.de excu.tut.&.C.de quęst.l.milites. Idem si ratio
legis, quæ loquitur in filio ad nepotes non porrigaẽ
vt.C.de na.lib.l.fin.š.de leg.j.l.licet. Sed ista distin-
ctio deficit in multis, vt patebit ex his, quæ.j.dicã.
¶ Alij, vt do.And.de Pisis, fecit super hoc suam di-
stinctionem longiorem, sic dicens: aut tractamus de
larga significatione vocabuli: & tunc continentur ne
potes appellatione filiorum: vt hac.l.in fin.&.l.filij.
l.iusta.š.eo.& quod not, in.l.fi.instit.qui da.tut.po.
Aut tractamus de propria effectuali significatione
vocabuli: & tunc aut nomen filij profertur ab hoĩe:
aut à.l. Si ab hoĩe: & tunc aut si nõ cõprehenderetur
nepos incurreret qd iniquũ: vt si fieret dura separa
tio, & comprehẽdit nepotes: vt hîc, in ver.sed & Pa
pyrius.&.l.vxorem.§.concubinæ.š.de leg.iij.arg.l.
possessionum.C.cõia vtriusq; iudi. Aut non seque-
retur quid iniquũ: tunc non continentur nepotes: vt
hîc in versic.toties.&.d.l.ꝙ si nepotes.& probatur
in.d.l.Gallus.§.* quid si is q.versi.vt instituẽs.* &
per totam illã.l.vbi institutio facta de filio non extẽ
ditur ad nepotes. Aut profertur à lege: & tunc aut in
casu fauorabili pro aliquo principaliter; & contine-
tur nepos: vt.d.l.senatus.de ritu nup.& in auẽ.de nõ
c ali.secundo nub.§.cum igitur.& in auẽ.vt exac.in-
stan.dotis.§.j. Item si in casu odioso in alium princi
paliter: nam ex alia parte vertitur fauor: vt.l.filium
habeo.š.ad Mace. sic etiam referebat do.Ray.de for.
circa istam.l. Mihi autem vidẽtur ista verba esse im
5 perfecta, & in multis non vera.¶†Et ideo, pro eorũ
b declaratione. Primo quęro,[b] qñ verbum filiorũ pro
fertur à testatore: an comprehendat nepotes? Circa
quod dic: aut testator disposuit circa filios eos hono
rando, & eis prouidendo: aut, ipsos grauando: aut nõ
prouidit, nec disposuit de eis, & circa eos, sed de eis
circa alios. Aut non disposuit circa eos, nec de eis
circa alios: sed appellatio filiorum ponitur in dispo-
sitione per modum cuiusdam cõditionis, vel causæ.
Primo casu, aut prouidet eis tutores dando: & appel
latio filiorum non porrigitur ad nepotes: vt.d.l.ꝙ
si nepotes.&.d.§.fi. Rõ: quia licet ex parte filij sit fa
uor, tñ ex parte tutoris dati est onus. & licet nepoti
bus tutor non intelligatur, datus est eis modicũ prę
iudicium, qm̃ superest prouisio legis, & iudicis dan
tis tutorem legitimum, vel datiuum. & hoc fortè vo
luit dicere glo.in.l.iusta.š.eo.dũ dicit: speciale est in
datione tutoris. Aut eis prouidet eos instituẽdo, vel
aliter relinquendo: & tũc secundũ prędictos do.An
to.& Ray.etiam nõ porrigitur ad nepotes: & dicũt,
ꝙ est casus in.l.Gallus.per totam illã.l.& maximè
in.* d.versi.vt instituẽs.* vbi institutio facta de filio
c non porrigitur ad nepotem. Sed mihi videtur [c] salua
eorum reuerentia, ꝙ illa.l.nihil faciat. Non tota lex
Gallus. si quis ea bene inspiciat, loquitur, qñ quis
instituit filium certum & nominatum: in quo casu
appellatio filij ad alium non porrigitur sine dubio:
vt nota.in.l.si quis ita.in principio.š.de testa.tute.
Sed materia nostra loquitur, quando quis instituit
filios simpliciter: quo casu dico, quòd institutio, seu

a ¶ Habemus videre. Hanc materiã tractat Bald.in.l. maximum vitiũ. C.de lib.præte.& per Imo.in.l.Gallus.§.quid si is.vt versi.vt instituẽs. de lib.& posthu. vbi post Bal. vide gl.in cle.j.de bap.& gl.& docto. in c.ad extirpandas, de fil.præsbyter.& glo.viij.qõ.j.c. apostolicą. Et qd in priuilegijs? vide Cy.in.l.diuo. de qõ.& Bal.in.c.j.§.finautem.qui feud.da.pos.& si statutum facit mẽtionẽ de filijs primi gradus, non cõprehendiẽ nepos. l.iubemus.§.fina.& ibi Bald.C.ad Trebel.

h ¶ Primò quæro. & adde quod no. Pet.de Ancha.in cle.j.de bap. Bal.in.l.quisquis.ad.l.Iulia.maie.&.l.gallus.§.quid si is. vers.vt instituens.š.de libe.& post. Bal.ĩ rep.l.in suis.in vlti.col.de lib.& post. Anto.de bu.in.c.in quibusdam.de pœn.& ad hanc materiã, adde dictũ Bar.in l.alimenta.de ali.& ciba.le.de quo ibi habes post eũ. Adde, an appellatione filiorum veniãt nepotes? Oldra.consi.cclxix. Pau.de cast.cõsil.lxxj.& se.Ro.cõsil.ccccxxxviij.in fin.vbi pulchrè p Bal.consi.clxx.j.lib.& consi.ij.iij.lib.per Ang.consil.lxxxviij.

c ¶ Mihi videtur. Imo.in.d.versi.vt instituẽs.tenet cõtra Bar.hîc dicẽs, ꝙ etiam isto casu non veniũt nepotes: sicut non veniunt in datione tutoris: vt proximè fuit dictum p Bar.& respondet ad simi.hîc, & ita faciũt ad qõnem de qua ibi p Bart.& Imol.in.l.Lucius.la.j.eo.tit.

a ¶ Secūdò quæro. adde quæ dixi.s.in proxi.apostil.& vide not.Bald.& Imo.in.l.Titius testō.in prin.s.de libe.& posthu.& ibi dicit Ange. ꝙ secundū verū & propriū significatū, verbū filij referẽ ad filios primi gradus tantū.al le.l.libertos.de excu.tut.secus in ver.liberos: vt hic, & ibi etiā, an filij appellatione posthumi cōprehēdātur. Et qui cōprehēdātur appellatiōe liberorū, vide in.c.j.de schismatic.& qñ appellatiōe filiorū veniant nepotes.vide Bal.in.l. fi.de lib.patet.& in.c.ad extirpandas de fil.presby. in nouella.& adde qđ prohibitio filiorū, nō trahiẽ ad nepotes secundū Bal.in.l.volūtatis.C.de fideicō.& not.Bart.in.l. filiussa.§.diui.de leg.j.Itē an appellatione filiorū veniant nepotes? vide Bald.in.l.ij.C.de bo.ma.& Bal. in pulchra qō.in l.si filius.quæ est l.pe.C.ad mace.& Cyn.in.l.mili.C.de quæstio.in l.quisquis.C.ad.l Iul.maie.& vide no.limitat p Bar. in.l.alimenta.in prin.s.de ali.leg.

POMATES.

b ¶ Ad nepotes. Vide Roma.cōs. cxxix.& Panor. in.c.si verò.el.j. de sent.excō.& Are.in.c.accedēs. in primo nota.de accusa.& Bal.cō. sil.ij.in prima parte.secūdū impre. Medi.& Ale.lxij.col.ij.vol.ij.& Ange. lxxxviij. dicit, ꝙ statutum disponēs ꝙ mulier non possit testari sine præsentia filij, cōprehendit etiā nepotem.

c ¶ Respectu pupillorū.& ista faciunt ad id qđ dixit Ang.in.l.etiā. circa prin.sol.ma. vbi dicit, ꝙ beneficiū illius.l.&.l. maritum.nō extenditur ad nepotes, cum illud priuilegiū non transeat, nisi ad filios eiusdem matrimonij, nō alterius: vt no.glos.& doc.in d.l.etiam. Præterea, quia in priuilegijs contra ius cōmune, stricta est facienda interpretatio.l.sed & milites.in fi.princip. de excu.tuto.vbi

aliā prouisio facta de filio extenditur ad nepotes. hoc probatur in.l.Lucius.la finale.s.de hære.instit. vbi testator fratri suo substituit sub conditione, si decesserit sine filijs: & hoc facit volens filijs fratris prouideri. Et constat, ꝙ ibi appellatione filiorū, etiam cōtineẽ omnes liberi: vt ibi apparet. Pro hocēt facit d.l.gallus.ver.vt instituēs.secūdū lec.quā ibi pono. ita debet intelligi.l.iusta.&.l.filijs.s.eo. ¶ Secūdo casu, qñ testator eos grauauit, vt puta exhæredā do: tūc appellatione filiorum, non cōtinētur nepotes: vt no. in.l.filij.s.e.qđ probaẽ: qa ea æquitate, qua masculinum cōtinet fœmininū, ea equitate, & appellatio filiorum porrigitur ad nepotes: vt.l.iusta.s.eo.sed in illis odiosis masculinū nō cōtinet fœmininū: vt.l.j.§. qua re.de vē.in pos.mit.ergo &c. ¶ Tertio casu, qñ testator nō disponit circa eos, sed eis circa alios, vt puta, si legat ancillam cū filijs, vel filios ancillæ: & tunc aut fieret dicta separatio dura: & appellatio filij porrigitur ad nepotes: vt hac.l.versi.sed & Papyrius.& dic.l.vxorem.§.concubinę.s.de legat.ij.aliās secus: vt ibi no. ¶ Quarto casu, quando verbum filij apponitur in dispositione, per modum cuiusdam conditionis, vel causæ, aut illa conditio, vel causa fauorem filiorum respicit: & tunc appellatione filiorum continentur nepotes: aliās secus. quia conditio, vel causa fauorem filiorum nō respiciēs, debet impleri in forma specifica, & prout iacent verba: vt.l.qui hæredi. in prin.&.l.Meuius.de con.& demō.hoc etiam ꝓbatur per ea quæ dicam.j.quando profertur à lege.

6 ¶ † Secūdò quæro, [a] qñ verbum filij profertur à lege a vtrum porrigatur ad nepotes? circa quod dico procedēdum esse, quasi per eadem mēbra, quę dicta sunt. nam aut legis dispositio continet prouisionem filiorum, circa tutelæ dationem: & non porrigitur ad nepotes: [b] vt.l.sed & milites.§.j.s.de excusa.tut.Rō est b ea, quam.s.dixi. Aut continet prouisionem filiorū circa alia: & idē, quia porrigitur ad nepotes, siue dispositio sit facta in fauorem filiorū principaliter: siue in odium alterius: tamen redundat in fauorē filij principaliter: vt in authent.vt exact.instā.do.§.j.col.vij. &.s.ad Mace,.l.filium habeo. Aut continet odium filiorum principaliter: & non porrigitur ad nepotes: vt.l.patri.s.de adulte.&.l.Iuliā.§.hoc capite.s.de ri. nuptiarū. Si verò continet odium filij consequenter: tunc extenditur ad nepotes, vt.l.senatusconsul.s.de ritu nuptia. Ratio, quia saltem ibi est fauor respectu pupillorum [c]. Nec obst.prædictis quod no.per Cy. c in.l.quisquis.C.ad.l.Iuliam maiest.quia ibi appellatio filiorum extenditur ad nepotes [d] ex vigore cōsti d stitutionis Imperatoris Fed.ibi relatæ per eum, qui loquitur de liberis: vt ibi patet. Aut de filijs nihil disponit principaliter, sed appellatio filiorum ponitur in dispositione casualiter, vel conditionaliter: & tunc aut conditio respicit principaliter fauorem filij: vt puta, lex dicit. si mater tutorem filijs non petierit ius vendicādo bonorū nō habebūt: certè porrigitur hoc ad nepotes: vt.s.ad Tertul.l.ij.§.si mater. in princ.& ver.filijs aūt. Aut non continet fauorē filiorum principaliter, vt puta, si pater habuerit tot filios, habeat excusationem à tutela: tunc non extendiẽ ad nepotes, nisi.l.vteretur vocabulo liberorū: vt l.ij.§.j.s.de excu.tut. Ratio, qa verba conditionū debent impleri forma specifica: vt dictū est. Vbicunqꝫ aūt dixi filiorum appellationem porrigi ad nepotes intelligo nisi per.l.aliter restringaẽ, & limitetur: vt l.iubemus.C.ad Treb.cū si.all.s.in distinctiōe Iac. de Are. ¶ Itē prędicta vera: qñ lex disponit aliquid circa filios ea contemplatiōe, qa filius. Si verò disponeret respectu alterius qualitatis inhęrentis filio: tūc non porrigitur ad nepotes, ad quos non porrigiẽ dicta qualitas: vt in casu vlti.C.de natu.lib.vbi lex disponit circa filios: non qa filius simpliciter, sed quia filius spurius: licet illa dispositio non sit ꝓpter odiū filij: quia in nullo delinquit: vt.l.spurij.in princ.s.ad

est text.not.ergo &c.

d ¶ Ad nepotes. Sed quid si statutū excludit filiā dotatam à successione? & an etiā dicaẽ excludere neptē? Ang.repetit cōiter in.l.de qbus.de legi.licet aliqui habeant in.l.fi.de consti.prin.& ibi videẽ tenere, ꝙ sic.& Cy.in.l.j. C.quæ sit long.consue.& vide Bar.in.d.l.ij.§.videndū.in fi.& quod ibi dixi ad text.& not.

mu.tū non porrigitur ad nepotes: qa ad eos nō tran-
7 sit illa qualitas, ꝙ sint filij spurij testatoris. ¶ † Quæro quid in rescriptis principis, an appellatio filiorū
e porrigaẽ ad nepotes? [e] Rñ.aut rescriptum illud cōtinet beneficium: vt si Imperator concedit castrū alicui, & filijs suis: tunc intelligatur etiā de nepotibus: quia largissimè est interpretandū: vt.l.vlt.s.de con. sti.princ. Si verò continet priuilegiū aliquod cōtra ius cōe: tunc qa priuilegia sunt strictè interpretāda: vt.C.de inof.testa.l.si qñ.in prin.intelligam strictè. ita potest intelligi.d.l.sed & milites.§.j.s.de excu. Et pro hoc etiam facit: quia si priuilegiū loquitur de libe.seu posthu.restringitur ad descendentes per li-
8 neam masculinā: vt.l.j.§.j.s.de iur.immu. ¶ † Quæ-
f ro, quid [f] si appellatio filiorum profertur à cōtrahentibus? Rñ.interpretari debemus contra eū, pro quo
9 profertur secundùm materiam.l.veteribus.s.de pac. ¶ † Secundò principaliter est videndū, in casibus, in quibus dixi, ꝙ appellatione, vel interpretatione filiorum, continentur nepotes: an hoc fit ex propria
g significatione, [g] vel ex intepretatione. Glos.tenet ꝙ
h sic [h] ex propria significatione: vt dixi in vltimo cōtrario.s. Et istam opi.tenuit Iaco.in quadam sua disput.quod probat ipse sic. Propria significatio sumitur ex allusione vocabuli: vt.l.ij.§.appellata.s.si cer. pet.&.l.tugurij.s.eo.tit.&.l.pupillus.§.territoriū. j.eo. Sed secundū allusionē vocabuli, appellatio filij cōprehendit nepotes, vt hîc: ergo &c. Præterea glo. in.d.§.vlt.institu.qui testa.da.tu.pos.dicit ꝙ illæ.ll. quæ dicunt, ꝙ filij appellatione non continentur ne
i potes: loquunẽ secūdùm cōem vsum loquendi [i]: sed
10 cōis † vsus loquendi non est intellectus proprius, sed figuratiuus & interpretatiuus: vt.l.cum delanionis. §.asinam.s.de fund.instr.leg.&.l.labeo.s.de sup.le. ergo &c. Præterea, cōis vsus loquendi non pōt alterare proprium rei significatum: vt.l.ij.s.de vsufruc. ea.rerum quæ vsu consu.ergo remanet, ꝙ nepotes ex propria significatione comprehendanẽ. Ego hoc probo per.l.istam.versi.sed & Papi.vbi dicitur nepotes contineri. Not. ꝙ dicit contineri, non autē dicit extendi.ad idē.l.iusta.s.eo. ¶ Contrarium tenet Dy.s.ꝙ ex interpretatione extensiua fit hoc: vt ipse not.in.d.l.iusta.s.eo.non tū se extendit in probādo hoc. Et istā opi.puto veriorem. Quod probo ex.l. iusta.s.eo.vbi dicit tex.iusta interpretatiōe &c. Pręterea ex ea.l.probatur: nam ibi diciẽ, ꝙ appellatione filij, porrigitur ad nepotes, eā interpretatione, qua masculinū porrigitur ad fœmininū: sed hoc est ex interpretatiōe extensiua: vt no.s.eo.l.j.ergo &c. Sed ad istud rñdebat Iac.bu.ꝙ ibi loquitur ex interpretatione declaratiua: hoc est cōgrua verbi expositione.& hoc prout refertur ad appellationē filiorum: ergo nepotes: sed ꝓut refertur ad appellationē masculini, erga fœmininū: tunc ponitur pro interpretatiōe extēsiua.& sic verbum semel positum debet determinare vtrunqꝫ difformiter: vt.l.certi condi.in prin. ci.s.si cert.pet. Sed hæc rñsio non placet: imò verbū semel positum, debet determinare vniformiter vtrūque: vt.l.iam hoc iure.s.de vul.& pup.&.C.de testa. mili.l.in testō.cum si.& aliæ rōnes factæ per eū nō
11 vrgēt: vt.j.dicetur. ¶ † Præterea, probatur, ꝙ ꝓpria significatio verbi, sumitur ex diffinitione, & qñ diffinitio repugnat allusioni vocabuli stamus diffinitioni: vt.l.j.s.de test.& ibi dixi. Sed filius diffinitur ille, qui ex viro & vxore eius est natus: vt.l.filium.s. de his, qui sunt sui vel alie iur.sed ista diffinitio non porrigitur ad nepotes. Cùm enim dictio ex: denotet causam proximam, & immediatam: vt.l.eo tēpore. in fine.s.de pecu.&.l.non dubiū.C.de legi.cū si. Sed constat, ꝙ nepos non est natus ex auo, & vxore eius immediatè: ergo diffinitio eius non cōgruit nepoti, respectu aui: vt dicaẽ filius: & per hoc tollunẽ oēs rōnes factæ per.d.Iac.bu.& hanc rōnem ipse non soluit: nec etiā ipse tetigit eā. Præterea, propter significatio su.

Bal.in.l.scimus.in fi.de inof.testa.& vide Barto.in ea.l.

e ¶ Porrigaẽ ad nepotes. Vtrū rescriptum principis loquens de filijs habeat locum in nepotibus? dicta per Bart.hîc sequiẽ ad literam Pet.de anchar.i cle.j.de bap.

f ¶ Quæro quid. sequiẽ istud Petr. de Anch.in cle.j. de baptis.& vide Bald.in repe.l.in suis.s.de li.& posthu.& Bal.in.l.cū vir.de cōdi.& demon.& Salic.in.l. ij.in.xxij.q.C.de iure emphy.

g ¶ Propria significatiōe, an ex propria significatiōe filiorū appellatione contineanẽ nepotes? vide p Pet. de Anch.in cle.j. de bap.per Bal.in repet.l.in suis.in pe.col.de libe.& posthu.

POMATES.

h ¶ Tenet ꝙ sic.vide Alexā.consil. j.colū.pe.vol.j.& lxj.in fi.eo.vol.& xvij.col.j.ad finē. volu.v.

i ¶ Vsus loquēdi. No.bene quæ dicatur ꝓpria significatio? & vide baldum in.l.j.aliās fi. in.xij.& xiiij.q. C.de hære.insti.p Bal.in.l.cum fine. C.de bo.quæ lib.

a ¶ Statuto cauetur. Et de isto statuto, q foeminae non succedant stantibus masculis.vide bonum dictu Sali.& ibi Bal.in.l.sancimus. C.de nup. Bald. Salic.& doct.in aut.nouissima.C.de inoffi.testa.& Bal.in.l.maximum vitium.C.de libe.praete.qui videtur tenere contra Bar.& vide Bal.in.l.ij.pen. aliâs fi.C.de in ius vocan.Cy.in.l.j.C.quae sit lon.consue.& quod no. Bar. cum his, quae ibi dixi .in aut. post fratres.C.de su.& legi. Item faciunt no.p Bar.& Imo. in.l.planè.§.fiduo bus.& in.l.hmôi. §.si Titio.de leg. j.& Cy.in.l.si publica.de adulte.& Ioan.and. in Spe. de successio.ab in test.& Bar.& quę ibi dixi in .l.ij .§. vidẽdum.ad Tertull.& quae dixit dñs meᵘ in disputatione Sigismundi.in.iij.dubio.Et an appellatiõe patris cõtineatur auus,& matris auia vide Bal.in.l.Nesennius.s.de neg. gestis.vbi tenet q sic.& Bal.in.l.scimus.in fi.prin.C. de inoffi.testa.& Ioã.an.in Spe.de suc.ab intest.in rubri.& Bal.in.l.q verò.s.de le.& cũ Bart.hîc ad literã transitᵘ Pe.de Anchar.in.d.cle.j.& ad.q.Bart.hîc adde, q si essent aliqui filij masculi& nepotes ex alijs filijs premortuis, an isti nepotes cũ filijs concurrant? vide Bal.in.l.quibus.de secũ.nup.& hîc adde Bal.& Imol.in.l.si verò. §.de viro.sol.mat. in penulti.& vlti. colũ.& in.l. Gallus.§.quid si is.ver sic.instituẽs.de libe r.& posthu .& quod no .Bald.in l.qsquis.C.ad.l.Iuli.maiest.& Ang. in.l.de qbus.de lega.& dixit .d.Anto.in proe. decre. q cõis vsus loquẽdi operaᵗ, q appellatione filiorum, non veniũt nepotes.alleg.Iac.but. in prima cõsti.C.facit quod not.Io.an.in c.fundamenta.de elec.in nouella.dicit etiam Bart.in.l.iij.C.de suis& leg.q consuetudo, q primogenitus succedat in regno,non cõprehendit nepotem.& facit quod not.Bar.s. e.l. in.v.col,circa finem.Adde Pau.de cast.consi.cccxl.incip.haereditas.& ibi an statutum excludens matrem, excludat etiam auiam.

volu.ij.&.l.ij.&.l.iij.in.iiij.vo.&.lxxxv.col.vl.eo.vol.iiij.& Pau.de ca.in.l. nõ dubiũ.col.ij.C.de legi.& Fulg.cõsi. lxxviij.& Alex.xx.col.ij.vol.j.& lxxx.col.ij.eo.vol.j.& Pau.de cast.consi.cccxxviij.& Rom.cccxxxj.& xvj.in sin.& sed.in.c.trãslato.de cõsti.col.fi.& in.c.cũ oẽs.col.xiij.ad fin. eo.tit.& Anani.lxix.& ibi adde.& Alex.lv.in fi.vol.j.&.lxxx.col.ij.eod. volu.j.colũ.iiij.& Aret.xxvij.col.ij. in fin.& se.& Caprã.xix.col.pen. & Aret.cxlij.col. cxlij.col.j.& Alexã.xxiiij.col.fin. vol.ij.& in fin.cij. col.iij .volu.iij.in ver. postremo.& in fine.vbi postea videtur tenere, q imo ratio huiᵘ statuti est fauor agnatorum,& Roma. ccccxj . vbi tenet gñaliter, q rõ huiusmodi statutorũ includentium masculos,& excludẽtiũ foeminas est fauor agnatorũ.Et Sozi.primo.co.j. & fi.vbi ipse videt tenere, q imo hęc ratio non sit finalis talis statuti.

e ¶ Salua sit dignitas.Adde Cy.in.l. j.C.de adulter. & Bald,in.l.cunctos populos .in . xv. col.C.de sum. tri. & ibi tenet Bal.q hoc statutum valet ob hanc rõnẽ. no.Bald.in.l.fi.C. de in ius vocan.& vide de rõne huiᵘ statuti Bal.in.l.Titia cũ testamẽto. §. Lucius.el.ij.de leg.ij.& Bar.in.l. ij.§.vidẽdum .ad Tertul.& Imo.in l.si verò .§ .de viro.sol.mat.& Bal. in.l.defunctus .C. suis & legi .Adde q Pau.de cast. approbat opi.Iac.de Areti.eius consil. cccxxxviij.incip. psens casus.sequiᵗ Rom.cõs.ccccxj. vbi cõsuluit,q statutum excludens foeminam ꝓpter fratrem,habet locum in fratre non vtrinq; cõiuncto. vide etiam Bal.cõsil.ccccxx.j.li.iiij.

ficatio sumitur ex authoritate:vt.l.propriè.&.l.minus propriè.s.& hac.l.in prin.Sed infinitas authoritates habemus,q appellatio filij non continet nepotes:vt hic,in ver.toties.&.l.q si nepotes.s.de test.tu. cum si.Imo appellatio nepotis ponitur,vt species distincta & separata à filio: imo quod plus est,vnus dicitur esse in primo gradu,alius in secundo: vt.l. Iuriscõsultus.§.j.s.de gra.& instit.de gra.§.j.gradu.& §.secundo gradu.Pro hoc etiam videtur tex.in praealle.l.filium habeo.s.ad Mace.& illud puto verissimum:non obstante,quod ibi diciᵗ contineri:qa hoc intelligo ex interpretatione extensiua: vt dictũ est. ¶ Non ob.l.senatus.s.de rit.nup. quia quod ibi dicitᵘ:intelligo per interpretationem:vt no.in.l. haeres

12 quoq;.s.de acqui.heredi.¶ † His praemissis reducamus hanc materiam ad quaestiones de facto. Pone,

a statuto cauetur,ᵃ q filia foemina non succedat,extantibus filijs masculis:sed sitᵗ dote contenta.Contigit, q aliquis decessit relicto nepote ex filio masculo:an ille nepos succedat in totum,& filia excludatur?dñs Iac.but.determinauit,q sic: quia appellatione filij continentur nepotes ex propria significatiõe:vt dictũ secundũ eũ.Sed ista rõ non placet,vt suprà dixi. Adducebat ipse aliam rõnem posito, q appellatio filij non porrigatur ad nepotes,ex propria significatione:tñ an beneficium datũ filio porrigatur ad nepotes,per statutum nihil disponitur.Remanet ergo in hoc ius cõe.& certum est, q beneficium datum filijs,priuilegium,& honor transit regulariter ad ne

b potes:vt.C.de questi.l.milites.&.l.diuo Marco.ᵇeo. tit.de poe.l.decurionum.& de senato.l.emancipatũ §.fi.s.eo.C.de priui.do.l.j.Hoc ergo priuilegiũ, seu beneficium à statuto concessum filijs,ex dispositiõe iuris cõmunis,transibit ad nepotes.¶ Praetereà, nepos filio sublato de medio locum filij incipit tenere vt insti.de exhae.li.§.posthumorũ.& de haere.quae ab intest.defe.§.cum filius.&.l.gallus.§.videndum. de libe.& posthu.Sed si filius statuti beneficio hoc priuilegiũ habeat:vt praeferatur filiae:ergo & nepos loco eius succedẽs. Ad hoc facit,quod diciᵗ,q subrogatum sapit naturã eius,in cuius locũ subrogatur: vt.l.j.§.haec act.s.si quis testamen.lib.esse iussue.&

c haec opi.placetᶜ,per rõnes predictas.Sicuti enim nepos succedit in locum patris sui:& incipit tenere ex persona patris primum gradũ:licet in veritate in secundo gradu sit,ergo eadem rõne assumit priuilegium patris sui:licet ex persona sua non competat. ¶ Et ex hoc apparet responsum ad argumenta,quę fiunt in contrarium,si dicatur :statuta non recipiunt interpretationem extensiuam: concedo:quia statutum non extenditur ad casum in eo non comprehensum.& ideo ex veritate statuti , non comprehendiᵗ nepos ex persona filij,sed statutum recipit interpretationem extensiuam passiuè.quia ius commune se extendit ad illud:vt.l.j.§.j.s.de mune.&hono.& ibi dixi.Vnde se extendit ad statutum,vt nepotẽ faciat assumere priuilegium concessum filio. Hoc etiam tenet Iacob.de Areti.in quadam sua disputatione,

d dicens, quòd ratio statuti est,vt agnatorumᵈ salua sit dignitas, quae agnatio conseruatur in filios masculos:vt institu.de legi.agn.suc.ergo eadem ratione in nepote.Sed prima ratio magis placet:quia haec ratio vt in agnatorum salua sit dignitas, non est expressa in statuto. ¶ † Quaero,pone retẽto eodem thema

13 te,filius decessit superstite ex eo filia foemina nepte defuncti aui:& foemina filia:an ista neptis excludat filiam istam?Istam qstionem tangit Cy. C.de adul. l.j.& videtur tenere, q neptis non excludat filiam:

e quia in nepte cessat ratio:vt agnatorum salua sit di

f gnitasᵉ.Determinatio mihiᶠ placet,non tñ per rationem praedictam,quoniam de ratione dicti statuti, non apparetᵗ.Veritas autem istius determinationis apparet ex eo,quod dictum est suprà.Nam tunc appellatio filij,non porrigitur ad nepotes de iure communi,quando profertur simpliciter sub ea appellatione:quia filius:secus si respectu alterius qualitatis: vt dictum est.s.per.l.vl.C.de natu.libe.Sed hic filius non excludit filiam:ideo,quia filius simpliciter :sed quia filius masculus.Sed ista qualitas masculus,non transitᵗ in neptem . ergo apparet quòd in ea non transit.l.dispositio.& non potest assumere locum

14 patris.¶ † Quaero,quid si filia dotata decessit relicto filio masculo:an talis nepos excludatur à filio?& videtur q non:quia statutum loquitur de filia foemina excludenda , sed ad istum nepotem non transit ista qualitas,quòd sit foemina:ergo &c.Item non re

g peritur.l.cautum,ᵍ quòd appellatiõe filiae contineatur nepos ex ea. Contrarium est veritas.Aut enim iste nepos ex filia , vult succedere ex persona sua:& tunc ipse excludeᵗ à patruo: cũ ipse teneat secundũ gradũ:& filius teneat primũ.Aut vult succedere in locum matris suae: & tunc sicut mater excludebatur,ita ipse:vt.l.illam. C.de collat.l. Pomponius.§. cum quis.suprà de acquirenda possessione. ¶ Praetereà mater eius non excluditur propter delictum, sed propter fauorem filij,vt infrà dicam. ¶ Quaero, ponè quòd aliquis decessit relicto filio masculo ,& nepote ex filia foemina:an dictus nepos ex filia excludatur per filium ?ᵗ dico quòd sic: quia filia primi gradus,qua mediante nepos admittitur,fuit talis cõditionis,quòd ipsa excludebatur : ergo & nepos ex ea:non obstante, q ipse sit masculus:vt.l.diuo Marco.C.de quaestio. facit quod dicam infrà proximo.

15 quaestio.¶ † Quaero pone,quòd aliquis decessit relicto nepote ex filio , & nepote seu nepte ex filia:an dicti nepotes ex filia excludantur ? ista quaestio venit ad illam opinionem,an cum nepotes insimul succedunt, dicantur succedere in locum patris eorum? de qua fuerunt opiniones inter nostros glossatores. in authentica.cessante.C.de legitim.haeredita.in qua teneo, quòd etiam dicti nepotes dicantur in locum patris succedere:vt in aut. de haeredi.quae ab intesta. veni.§.si autem.cum sequen .versic.illud palam est, quia in locum patris defuncti &c.& plene dixi in.l.

16 ij.§.j.s.de suc.& legitim.haeredi.¶ † Praetereà,ad declarationem praedictarum quaestionum , quae tanguntur de nepote ex filia dotata:vt cessent contraria,quae hîc possunt obijci,est sciendum:quòd quãdoque filia excluditur morte,vel repudiatione:tunc succedit nepos ex ea,ex sua persona : vt dicta iura vulgaria dicunt.Ratio:quia affectio, quae erat in filia,transit in nepotem .Item cessat, id quod obsta-

b ¶ Lege,diuo Marco.& in.l.quibus.& ibi Bal.C.de secun.nupt.Ange.& Imo.contra in.l.j.in prin.s.solu.mat.per Bald.in.l.fi.in.ij.col.cum seq.C. de libe.praete.per Bar.s.in versi.quaero quid in rescrip.

c POMATES.¶ Et haec opinio placet.vide pro ista ratione pulchrè Areti.consil.clxiij.colum.v.

d POMATES.¶ Est vt agnatorum. De ista qõne vide Alex.in.l.si constante.col.v.s.sol.mat.vide Alex.consi.cxv.col.ij.in ver.nec pôt dici, vbi an statutum excludens foeminas extantibus fratribus patruelibus,excludat illas extantibus sororibus patruelibus.

f ¶ Mihi placet.cum Bar.hîc simpliciter transit Pau.de ca.in consi.lxxxv. incip.in Christi noĩe amẽ &c.ꝓponiᵗ in castro &c.in fi.sed cõtra Bart.tenebat Bal.in.l.fi.C.de in ius voc.licet Pet.de Ancha.in cle.j. de bap.sequaᵗ Bar.per Salic.in.l.ij.C.de in ius.voc.& ibi dixi post Fulg.

g ¶ L.cautum.Idẽ per ista in hac qõ.tenet Ang.in aut.de tri.& semis.§.neq; illo.etiam per illum tex.& ita dicit se pluries consuluisse.& vide Pau.de cast.in.l.qui superstitis.in fi.de acqui.haer.& vide no.p Bal.in aut.cessante.in.iij.col.de legi.haere.& in.l.maximum vitium.de lib.praete. Adde, q idẽ cõsuluit Pau.de cast.cõsi.cccxlj.incip.praesupposito.Ange.cõsi.ccx. Bal.in cõsi.cclxxxvj.lib.j.& cõsi.xxxiij.& consi.clviij.lib.iiij.

a ¶Pone exemplum.& iſta faciunt ad.q.ſi teſtator grauat filium de reſtitu
endo ſi deceſſerit ſine filijs maſculis,an nepotes ex filia faciant deficere fi-
deicommiſſum.vide Ioan.An.in addi.ad Spec.in titu.de teſtamen.in rub.
& facit tex.hîc alle.in.c.j.§.hoc autem.vide bene tex.in.l.cognoſcere.§.li-
berorum.ſ.eo.& Bal.in.l.j.C.de condi.inſer.

b ¶Contrarium vi
detur. Et ad mate
riam adde,quòd ſi
quis acceperit in
ẽphyteuſim pro ſe
& ſuis filijs maſcu
lis,non comprehẽ
duntur nepotes
maſculi ex fœmi-
na.Idem in ſubſti
tutione facta,ſi de
ceſſerit ſine filijs
maſculis.ita vide-
tur tenere Bal.in
l.ſed ſi hac.§.libe-
ros. de in ius voc.
& vide Bal.in auť.
ſi quas ruinas. in
fi.C.de ſacroſ.ecc.
& Specu.in tit.de
emphy.§.nunc ali
qua.verſicu. cxlj.
& quod habetur
in.c.j.§. hoc autẽ.
qui feu.da.poſ.&
in.c.j.§.fin.de ſuc.
feu. & in Spec.in
d.§. nunc aliqua.
ver.ix. & Io.An.
in.d.rubr. in addi.
poſt Richar. mal.
Et pro hoc,quaſi
non venit filia,tan
tominus nepos,q
eſt in vlteriori gra
du,& minus dile-
ctus.vide Bal.in.l.
maximum vitiũ.
C.de libe.pręte.&
ita conſuluit do.
Antoni.& Pet.de
Anchara.Ioan.de
monte gar emo.
Barto. de ſali.Flo.
de ſancto Petr. &
Mat.&vide quod
no.Bar.in.l.j.aliâs
ij.§. videndum.ad
Trebel.Et ad præ
dicta adde Baldũ,
in.l.cum vir.de cõ
dition. & demon
ſtra.& no. pe Ar-
chidi.xvj.q. iiij.ſi
quis ſuadente . &
Imo.in.l. quod di
citur.de verb.obl.
ſi aũt accipio pro
me,& meis deſcẽ
dentibus,ex virili
ſexu ,nõ venit ne
pos ex filia . Ita
Bal.& Imol .in.l.
Gallus.§.nunc de lege.de libe.& poſthu.

bat nepoti.Quandoq; filia excluditur propter eius
delictum & ingratitudinem.Et idem:quia non no-
cet nepoti, quãdo illa ingratitudo in nepote ceſſat:
vt.l.ſi quis filiũ.C.de inoffi.teſta.&.l.iij.§. emãcipa
tus.de cõtrata.facit.ſ.ad Tertu.l.ij.§.fi. & quod ibi
dixi. Quandoq; filia excluditur propter fauorẽ de-
cedentis, vel alterius: & tunc ſicut excludebatur fi-
lia,ita nepos,ſeu neptis ex ea. Ratio: quia ille fauor
durat mortua filia.ſicut ea viua. De fauore deceden-
tis pono exẽplum.dicit ſtatutum ciuitatis Eugubij
quòd filia dotata non poſsit venire contra teſtamẽ
tum patris.certè idẽ erit de nepote ex ea.Caſus eſt.
ſ.de teſta.mili.l.qui iure militari.cum.l.ſequen.vbi
fauore militum eſt inductum,quòd poſsit præteri-
re,vel exhæredare filios ſine cauſa . Pone ergo, ꝙ
miles fuit huius propoſiti, ꝙ naſciturus ſibi nõ ſuc-
cederet. Not.quòd dicit ſibi: & ſic de naſcituris ex
filia, non cogitauit: tamẽ nati ex filia excluduntur:
vt ibi:ita in propoſito. De fauore alterius:pone exẽ
a plum[a] in themate præalleg.q. vbi filia excluditur
propter fauorem filij maſculi: certè defuncta filia
durat adhuc fauor filij, & ſic excludit etiam nepo-
tem ex ea. Nam ſtatutum quod dicit,quòd filia fœ-
mina non ſuccedat extantibus filijs maſculis.&c. in
perſona maſculorum continet diſpoſitionem.q.d.
maſculi ſuccedant,& filia fœmina non:vt.l.fideicõ.
§.cum eſſet.de leg.iij.& ad le.Fal.l. in ratione.§.ta-
metſi. licet ergo nepos ex filia non excludatur ex
vigore illorum verborum, quibus dicitur filia fœ-
mina non ſuccedat:tamen excluditur ex vigore il-
lorum verbornm.quibus dicitur, quòd maſculi ſuc
cedant. Videtur enim alios excludere:vt.l.cum prę
tor.ſ.de iu. & hoc videtur caſus.x.colũ.qui feu. da.
poſ.ca.j.hoc autem. vbi ſicut filia fœmina excludi-
tur,ita nepotes ex ea:& ibi eſt ratio, fauor domini.
17 ¶†Quæro, an appellatione nepotum, cõtineãtur
pronepotes & vlteriores? & videť ꝙ nõ:vt in ver.to
ties.&.ſ.de lib.& poſth.l.gall⁹.§.* qd ſi is.verſi.vt*
b inſtituẽs.In cõtrariũ videť[b] qa ſicut appellatiõe nur⁹
contineť pnur⁹:ita appellatiõe nepotis cõtineť pne
pos,vt.ſ.eo.l.nurus.&.l.generi.&.l.ſoceri. Et ideo
puto, ꝙ eo caſu quo appellatiõe filij continetur ne
pos:eo caſu appellatiõe nepotis cõtineť pronepos.
Ad cõtraria rñde:vt dixi in.d.ver.inſtituẽs. ¶Quę
c ro, qd[c] ſi in aliqua†diſpoſitiõe fiat mẽtio de filijs ex
18 ſe natis: vt inſtituo filios naſcituros ex tali:vel ſimi-
lia verba? vtrũ iſto caſu appellatione filiorũ cõprehẽ
dantur nepotes? & videť ꝙ non: vt.d.l. Gallus.§.idẽ
credẽdũ.¶In cõtrariũ videť:vt.d.l. Luci⁹.ſ.de hę-
re.inſti.Rñd.tu debes ſcire, ꝙ nepos non poteſt na
ſci ex aliquo, niſi prius ſibi naſcať filius:vt hac.l.in
fi.Modò ſi qdẽ per natiuitatẽ filij,diſpoſitio collata
in pſona filiorũ natorũ, vel naſciturorũ ex aliquo,
vel cõditio diſpõnis eſt impleta:tunc perſona nepo-
d tis non cõprehendiť.Exemplũ[d] in.d.l.Gallus.§.idẽ
credẽdum.vbi qs inſtituit nepotẽ qui ſibi ex ſuo fi-
lio naſcetur:& tunc nato nepote inſtitutio habet ſuũ
effectũ,in ei⁹ pſona:meritò ad pronepotẽ naſciturũ
ex eo nõ extendiť.ar.in.l.boues.§.hoc ſermone. ſ.
eo.Si verò in pſona filij primò nati ,nõ cõmittiť:tũc
ad pſonã inferiorũ extendiť. Exẽplũ.in.d.l. lucius.
ſ.de hęr.inſt.vbi teſtator grauauit aliquẽ,ſi filiũ,vel
filiã,ex ſe natũ,* vł natã * nõ habuerit.Nã illa verba
intelliguntť,ſi eos non habuerit tpe mortis ſuæ:vt.l.
ex facto.§.ſi qs.ad Treb.&.d.l.Lucius.& iõ licet fi-
lius naſcať adhuc,verũ nõ eſt ipſum tpe mortis ſuæ
filiũ habuiſſe.& ideo ſi filius decedat,& remanet ne
pos,ad pſonã talis nepotis dicta cõditio extenditur
19 vt.d.l.Lucius.¶†Quæro,dř hîc.in prin.ꝙ appella
tione liberorũ continenť oẽs.Quæro,nunqd hoc ſit
intelligendũ de oĩbus inferiorib⁹ etiã in infinitum?
Rñdeo non:ſed propriè verbũ liberorũ.porrigitur
vſq; ad trinepotẽ:vltra eos,poſteriores vocanť:vt.l.
20 Iuriſconſultus.§.parẽtes.ſ.de grad.¶†Quæro , qd
ſi in teſtõ alicuius illiterati,reperitur hoc verbum,li
berorũ,an habeat pdictam ſignificationẽ? Roger.vi
detur dicere,ꝙ nõ:qa talis modus dicendi non cadit
in idiotam:vt no.in.l.ꝙ ſi nepotes.ſ.de teſta.tu.vult
dicere,vt puto:ꝙ illud verbũ liberorum ,non habet
vulgare ſecundũ idioma noſtrũ:& ideo ab eo nõ po
tuit proferri .Sed poſito,ꝙ à teſtatore illiterato tale
verbum ſit prolatũ,tñ credendum eſt notario,qui
tale teſtm̃ ſcripſit,ſcripſiſſe verba importãtia illud,
quod teſtator exprimebat,& volebat.argu.eius,qd'
no.C.de vſu.l.j.&.ſ.de verb.obli.l.ſciendũ.& quod
21 ibi dixi.¶†Quæro,an[e] appellatione patris conti-
e neatur auus? Reſpondeo,in diſpoſitione hoĩs,nõ ha
bemus iura de hoc tractantia.Ratio, quia pater non
dicitur,niſi reſpectu filij.& ideò cũ ab homine ver-
bum patris proferatur ad certam perſonam.ſ.ad pa-
trem alicuius filij ſe refert:& ideò ad aliam perſonã
non extenditur:vt.l.ſi quis ita.in prin.ſ.de teſta.tu.
Sed hoc verbum filij,poteſt proferri ſimpliciter,nõ
reſpectu alicui⁹ iam nati:vt ex.l.ſ.allegata apparet.
Sed in diſpoſitione legali,pluries repetitur verbum
pater,ſimpliciter prolatum:licet non habeamus tot
leges,quot de verbo filij:& ideò diſtinguiť,aut pro-
fertur in caſu fauorabili,& extenditur ad auum : vt
l.iuſta.ſ.eo.& quod no.in.l.nonnunq; .ſ.de col.bo.
in glo.parua.Si verò in caſu odij,tunc ad auum non
extenditur:vt.l.Iulia.§.hoc capite.ſ.de ri.nupt.&.l.
patri.ſ.de adul.Alias leges loquentes ſpecialiter de
patre & auo,non habemus.tñ ſi aliqua diſpoſitione
legis,vel hominis,caſus accideret:puto ex his mem
bris,quæ poſita ſunt.ſ.circa appellationẽ filij poſſe,
& alias quæſtiones de patre,& auo decidi:habet em̃
eandem rationem:vt.l.iuſta.ſ.eo.titu.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio præſcriptionis impedit litis conteſtationem.*

LEX CCXXIX.

1 TRanſacta. ¶Per iſtum tex.dixi, ꝙ†exceptio pſcriptio-
nis,impedit lit.conteſt.dixi in.l.cũ quære-
batur.ſ.de iudi.ſolu.in.l.fi.ſ.pro ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ faciunt affirmationem,ſed tres negant.*

LEX CCXXXVIII.

1 DVobus. ¶†Duæ negationes fa-
ciũt vnam affirmationẽ[f]
f vt hîc:ſi ſunt tres negationes, duæ affir-
mãt,& alia eas deſtruit:& ſic remanet ne

c ¶Quæro quid.qd ſi dicať de filijs ex ſe natis,an cõprehendanť nepotes? &
vide q dixi poſt Bar.in.l.gallus.§.qd ſi is.ver.vt inſtituẽs.ſ.de lib.& poſt-
hu.qd in monaſterio.Iſto caſu vide Bar.in cõſi.Parmenſis quidã.& Dy.in
l.ſi quis ita.§.fi.de le.ij.qbus cõtradicit Iaco.de bel.in auť.de ſanc. epi.§.ſed
& hoc pſenti.& Bal.in auť.niſi rog.C.ad Treb.qui hoc tenet contra Dy.&
Bar.ſed Pau.de caſt.ibi tenet cõtra Bal .Et adde no.per cano.in.c.in præ-
ſentia.de proba.& de his,quæ ponit Barto.hîc vide Bal.in.l.j.C.de condi.
inſer.& Bart.omnino in.l. hæredibus.§.fina.ad Trebel. Adde quod dixit
Bal.in.c j.de ſucceſ.feud.in.§.filia verò.in fi. ꝙ ſi pater recipit feudum pro
ſe,& filijs maſculis,& fœminis ex ſuo corpore natis,continetur filius filię.
allega.l.j.C.de condi.inſer.& conſuluit etiam Bald.in conſi.punctus talis
eſt,quidam teſtator habens fratrem ſuum,ꝙ relictum factum tibi,& filijs
ex tuo corpore natis,verificatur in nepote ex filia. & ita dicit tenere Bar-
to.hîc,per dictam.l.Lucius.&.l.j.§.libertinus.de excu.tut.& ſi relinquo,
vel do tibi caſtrum:ita ꝙ habeas pro te,& deſcendentibus ex te natis:aliâs
reuertatur ad me:deceſsiſti cum vnico filio,qui poſteà deceſsit ſine deſcẽ-
dentibus ex ſe:an
caſtrum ad me re
uertatur? Cyn .&
Bald.in auť.ſed &
ſi quis.in.vj. colũ.
C.de ſecũ.nup.te-
net quòd ſic.& ad
Bar.hîc adde Pau-
lus de caſtro. in.l.
Gallus.d.verſicu.
vt inſtituens.de li
be.& poſth.& di
xit etiam Bald.in
præludijs feudo-
rum,ꝙ ſi ſit men-
tio de deſcenden-
tibus ex tuo cor-
pore,veniunt oẽs
in infinitum.Ad-
de, ꝙ appellatio-
ne filiorũ ex ſuo
corpore , veniunt
nepotes ex filia.
Bal .cõſi.xix.li.v.

d ¶Exemplũ.Pro
intellectu hui⁹ ſo
lutionis, vide An
ge.& Paul.de ca.
in dicto.§.idẽ cre
dendum .& Imo.
in.d .l. Gallus .d.
verſi.vt inſtituẽs.
& ibi vide Barto.
& Bal.

e ¶Quæro an. Ad
de Bart.in auť. ex
teſta.C. de ſecun.
nupt. vtrum autẽ
appellatione ma-
tris contineatur
auia? vide Bald.in
l.ij.C.de boñ.ma.
Et an appellatio-
ne auiæ, proauia,
& nepotis prone-
pos:vide quæ di-
xi in auť.matri.&
auiæ. C . quando
mu .tut.offi. ſun.
poſ.& qui veniãt
appellatione fra-
tris,& ſororis:vi-
de in.l .Lucius .§.
quæſitum.de leg.
iij.Ioã.and.in Spe
cu.in rubr.de ſuc.
ab inteſt.vbi dicit
ꝙ nepos contine-
tur nomĩe fratris,
& auus noĩe pa-
tris.quis autem ve
niat appellatione
patrui : an veniat
patruus magnus? vide in.l.j.C.de ſuc.edi.& ꝙ appellatione patris in ſtatu-
to veniat auus:tenet Bal.in not.q.in.l.ſcimus.in fi.prin.C.de inof.teſt.An
autem appellatione nouercæ,veniat nouerca mag.i.ſecunda vxor aui.,vi-
de Bald.in.l.hac edictali.in verſicu.hanc obſeruationem.C. de nupt .& ad
Barto.hîc,an appellatione patris veniat auus? Adde Bald.in.l.Neſennius.
ſuprà de nego.geſt.& in.l. ſcimus.in fin.in princip.C.de inoffi.teſtamen.
& in.l.quod verò.de legit.& Ioan.And.plenè in Spec.de ſuc.ab inteſt .&
Bal.in.l.quicunq;.de bo.ma.Adde ꝙ appellatione fratris contineatur ſo-
ror.Bald.conſi.cccxxij.lib.iiij.

f ¶Affirmationem.quod limitat Cyn.in.l.qui ſe patris.C.vnde libe.Adde
Bar.in.l.j.ſ.de ca.pu.& Ioan.And.plenè in Specu.de ſuc.ab inte.& adde
Barto.in.l.j.§.& generaliter.de leg.præſtan.

a ¶ Territoriũ. quid si territoriũ. & qa facit ad multa, & maximè ad ea, quæ habent in.l.fi.š. de iuris.om.iud. Adde quod Io.An.in.c.vt aĩarũ.§. statutum.de cõstitu.in. vj. dicit, ꝙ vbi aliqs populus, vel dominus habẽs potestatem terrendi: vt Florentini, qui habẽt potestatem terrendi Pistorienses, & Aretinos, tunc ille locus, qui põt terreri, appellat de fortia, & de districtu .adde Bar. in.l.cũctos populos.in.xj. colũ .in viij.qõ.C.de sum.tri.& hîc. Item dicit Io.and.in.c.cũ contingat . de fo. compet .in gloss. cũquis. ꝙ licet quis nõ habeat territorium, si tñ habeat ptãtem in certas psonas, propter illas personas, dr habere territoriũ. & vide ꝙ dixi in. d. l.fi. Et adde quod dixit Bar.in.l.j.in vlt.col.de iurisdi. om.iud.& vide ꝙ ad hãc.l.no. Bart. š.de acq.re.do.l.inter.§.fi. Quid aũt sit districtus: vide Baldus in ca.j .in principio & in.c. item si quis. quibus mo.feu.amit. vbi aliquid p eũ: & quod no.ĩ clene romani.§.fane. de elec.& insti.de act.§.rursus.& in cle. pastoralis. de re iudi . Nã dicit à distringuendo: & in mari dr strict⁹ haberi, & posside ri: vt est gl.in .d.c. vbi periculũ. quã alleg.Bal.in.l.fin. C.de test.c.vbi periculũ.de ele.C.de ser.fug.aut.sed nouo iure .& ita dicit Bald .in. c.j.in prin.& Bal.in.l.j. C.de sen . ex peri. reci.& in.d.c.j.§. fin. & aliquid per Bal.in rubr.q̃ sint reg.& appellatione territorij venit diocœsis.c.ij.decõsti.in.vj. Adde qd contineatur appellatione territorij. Oldradus cõsilio. clxxv.

gatiua: vt.l.j.§.j.š.de hær.insti.&.l.j.š. de cadaue.puni.l.nonnunq̃.š.de colla. bono.& vide Cyn. in.l.j. C.de ser.fugiti.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas si fuit ad exercitum: & aliquis ibi delinquat: an potestas ciuitatis poßit illum punire?*

LEX CCXXXIX.

PVpillus.

Territorium [a] ¶ † Ciuitas ista, iuit ad exercitũ: modo aliqs in illo exercitu deliquit: an potestas huius ciuitatis posset illum, qui deliquit in exercitu punire? & docto: determinant per.l.istam, ꝙ sic.[b] quia territorium dicitur à terrendo: & sic: qa illum locum terret ibi, ideo &c,

SVMMARIVM.

1 *Interrogatus an debeat .xx. si respondeat, quòd non: si debeat.x. an dicatur deierare.*

Verbum. ¶ Vide gl. quæ incipit, cã tollẽdæ dubitationis &c. † An ille: q negat in iudicio interrogatus.s. an debeat.xx.negat, & debet.x. an ille dicat deierare? & credo ꝙ sic: quia in iudicio interrogatus nõ solũ de vniuersalibus debet rñdere: sed etiã de qualibet eius parte. ¶ Vltimò gl. dicit, quod cõe est, meũ est. &c. dic vt per Dy.in c.quod oẽs tangit.extra de reg.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Confessus delictum, non appellat à pœna arguendo iniquitatem iuris.*

2 *Executio sententiæ capitalis, quòd non poßit fieri intra decem dies, qui dantur ad appellandum.*

3 *Pœna, si delinquens decedit intra.x.dies, qui dantur ad appellandum, quando transeat ad hæredes.*

4 *Magistratus maior, maiores mulctas imponit, minor minores.*

5 *Delegatus mulctam imponit, si ei hoc est specialiter commissum.*

6 *Arbiter, an poßit mulctam imponere? remißiuè.*

7 *Stante statuto, quòd pro furto poßit iudex imponere pœnã, uel habeat arbitrium: si condemnat quando sit pœna: & quando mulcta.*

8 *Potestas, qui habet arbitriũ cõdẽnandi, si pro uili percußione me condẽnat in ducentũ, poßum appellare: & iudex appellationis ad congruum modum reducit.*

9 *Iudex in extraordinarijs dicitur excedere, quando modum excedit.*

LEX CCXLIIII.

SI qua poena. ¶ Oppo.[c] dicit hîc, ꝙ à poena nõ põt appellari. cõtra.š.de his, qui no.infa.l.furti.in princ.dicũt quidã: ꝙ aliud in publicis. & aliud in priuatis. Istud est truffa, ꝓpter l.nõ tm̃.š.de appel. Alij, ꝙ ab executione nõ appellatur, truffa est, per.l.ab executore.š.de app. Alia so. 1 est. † & bona, ꝙ à pœna non appellat, qñ est cõfessus d delictũ.[d] & vult appellare arguẽdo iniquitatẽ iuris, quod nimis grauauit eũ: tunc nõ põt: sed ab iniquitate iudicis sic. & secundũ hoc Pau. debuisset reprehẽ di: nõ Labeo. Et istã oẽs doc. cõiter tenẽt, & est vera in se. Sed ꝓpterea nõ habes intellectũ huius.l. qa nulla esset differẽtia inter mulctã & pœnã, & sic Paul. non vr bene rñdisse, quod nõ est verisimile. Guli. 2 de cug. † in.l.addictos.C.de epis. audi.tenuit ꝙ in cã capitali, põt fieri executio intra.x. dies: licet posit appellari. Si illa opinio est vera, habes casum hîc, ꝙ in pœnis non est prouocatio: hoc est ius prouocandi non impedit executionẽ .& hoc innuit tex.ibi, ꝙ de poena ꝓuocatio nõ est. simulatq̃ em̃. &c. Sed istã lec. nõ tenui in.l.j.š.nil noua. ap.pẽ.& gl. tãgit in.l. 3 q vltimo.š.de pœ. Quid ergo † voluit dicere Paul⁹? Rñ. nõ vult aliud dicere, nisi illud qđ gl. format .in l.ex iudiciorũ.š.de ac. si intra decẽniũ moriat delin e quẽs[e] trãsit poena ad heredẽ: qa statim debet. Doc. vltramõ. reprehẽdunt istã gl. Sed debet distingui illa opi.p istã.l. ꝙ qñ decedit ille, q est dãnat⁹ ad pœnã, intra.x. dies trãsmittit ad heredes: qa statĩ debet. sed mulcta nõ nisi trãsacto decẽnio. & iõ nõ trãsiret ad hæredẽ. Et istas duas lec. do ego: & ista lex facit, an ab iniqtate.l. posit appellari. dixi vobis in.l.fin.š.de 4 ap.re. ¶ † Dicit hîc, ꝙ mulcta ita demũ debet, si imponit ab eo. qui põt: & sic oĩs iudex imponere non põt. Cõtrà.š. si qs ius di. nõ ob.l.j. Breuiter qdã sunt f magistratus maiores: & possunt imponere[f] maiores mulctas. & in magnis negotijs: vt hic. & .l. maiores. C.de modo mul. Minores possunt minores imponere nõ magnas: vt.l. defensores.C.de def.ci. paruas sic: 5 vt.l.j.š.si qs ius di.nõ ob. Iudex † delegat⁹ nõ põt imponere, nisi sit sibi cõmissum: vt.l.aliud est fraus.š. 6 eo.l.ij.in fi.š.de iudic. An † arbiter posit imponere? dic vt in.l.nõ ex oĩbus.š.de ar. ¶ Op. ꝙ mulcta est limitata: vt.l.eos.C.de mõ mul. gl. huius cõtrarij timore dicit quædã verba, quæ vide, & incipit qñq̃.l.& secundũ istã glo. potuit verũ dicere Labeo. Et scire qd est poena, & qd est mulcta: est bonũ scire ꝓpter 7 ꝓuocationẽ. ¶ † Quæro, statũ dicit, ꝙ pro furto iudex posit imponere pœnam, vel habeat arbitriũ, si condẽnet, an est mulcta, vel poena? & ista gl. vr dicere, ꝙ mulcta: vbi nõ est certa, dico si ptãs habet arbitriũ in re, & in psona: tũc nõ est mulcta sed pœna: qa mulcta semp pecuniaria est. Et iõ si põt esse cor g poralis,[g] istud arbitriũ nõ est mulcta: vt.l.aliud.§.inter mulctã.š.eo. Si põt solũ poena pecuniariã imponere: tũc etiã est pœna: qa pœna delictorũ, coerctio siue sit certa, siue non, cũ pro delicto imponit, semp est pœna: & quod iudex declarata.l. est sanctio legũ, š.de pœ. Mulcta enim est cuiusdam delicti specialis poena, quasi ex proprio motu iudicis ꝓcedat: vt .l. aliud.§.inter.š.eo. vt si iudex punit eum, qui nimis cridauit corã eo, vel non obediuit præcepto suo: sed furtũ est delictũ cõe oĩbus. & iõ illud, quod gl. hîc dicit, ꝙ in.l.si qs reũ.š.de cu.reo. est mulcta. & nõ poena. sed in alio dicit, ꝙ in.l.aliud .§. inter. est mulcta. 8 & bñ. vt ibi patet. ¶ † Vltimò ego[h] formo [i] vnã qõ. h ptãs habet arbitriũ puniẽdi me pro vili ꝑcusione: i condẽnauit me in ducẽtis libris: possum ne appellare: qa malè arbitratus est? & hoc est gl. q̃ incipit imò contra ibi: tu dic tertio &c. Et sic vide p istã glos. ꝙ

b ¶ Quòd sic. Adde quod istud tenet Bald.in.l.j.C.vbi de crimina.agi oport. & an dux exercitus posit aliquem confirmare existentem in territorio alieno? vide Baldus in. l.iij.de officio.præsi.

c ¶ Opp. an & qñ à mulcta posit appellari? vide in.l.& in mulctis.š.de appel. Et quę drĩa sit inter mulctã, & poenã. vide Bal.in.l.certa.C.qñ prou. & p Spe. in tit.de sen.ꝓpla,§.ij.ver.est quarta drĩa. & ver.se.gl.tñ in.c.j.de dolo & cõtu.innuit, ꝙ poena & mulcta sint idẽ. Quod intellige verũ latè sumpto vocabulo, vt hîc, per Bart.post gl. Adde ꝙ puniti, quia non iurant de calumnia possunt appellare, & est pœna legal. secundùm Spe.in ti.de iura.ca,§.fi.versi.j.& ibi Io.and.post relatas varias opi.

d POMATES. ¶ Delictũ. vide Panor.in.c.ꝙ super his.colũ.v.de accusa.& Panor.etiam in.c.ex literis.col.iiij.de consti.& ibi Barb.col.xij.& vide Ro.cõsi.ccccl xxxij. vbi dicit, ꝙ licet nõ posit appellari à pœna.l .tñ põt appellari à sñia declarante quẽ incurrisse pœnã .l. & idẽ dicit, ꝙ licet non posit appellari à sententia excõicationis, tamen potest à sententia declarante quem incurrisse excommunicationem.

e ¶ Moriatur delinquens.& vide Bal.in.l.j.in.vj.colum.C.ex deli.defunc.

f ¶ Possunt imponere, qui possunt mulctare: vide Specu.in tit.de sen.§ .j. ver.sed nunquid.& ibi an potestates terrarũ posint mulctare? ad quod facit quod dixi in.l. imperiũ.š. de Iuris.om.iu.& vide, qđ no.idẽ Spec. in tit.de cõtumacia.per totum.& Hosti.in sum. de mulcta.& no.pulchrè Bal.in.l.ij.in fi.š.de iud. Et adde, ꝙ non põt iudex mulctando poenã quadrupli excedere, nisi sit à iure expressum. xvij.q.iiij.c.quisquis.in gl.

g ¶ Esse corporalis. Qñ potestas habeat arbitrium in ęre, & in persona, vide quod no. Bald. in. d.l. data opera.xvij.col.C. qui accus.& gl.in authen .de armis. ꝙ poena æris, & personæ, non potest in pactum deduci, secũdũ Bal. in Spe.in.x.q.de execu.rei iud.

h ¶ Vltimò ego. an posit appellari ab his, quæ depẽdent ab arbitrio iudicis? Adde, q̃ habent.in. l.j.C.si se.in inte.restit.p Ro.l.admonendi. circa finem . per vnã char.vl duas. š.de iureiuran . Et pro hoc, quia etiã in arbitis põt dolus committi per iudicem: vt refert Bal.in.l.si fugitiui.de ser.fugit. & istis adde Imo.in l. publicorum .in ij.char.de public. iudi.& quæ dixi post Bar.in.l.qđ iussit.in.ij.&.iiij. col.de re iudic.& quod not. Bal. in l.quicunq̃.de ser. fugi.in.vj.col. allegando.l.q posthumos.ad syll.& est dictũ Inn.in.c.fi.in vlt.col.de fer. Et adde quod no.Bald.in.l.j.quo & qñ iud.& in.c.j.de mil.vas.qui cõtu.est & si nõ põt pœna dispensari, nõ põt appellari, vide gl.in.c.quod sup his.de accu.& gl.in.c.j.de dila.iũcta.l.j.de dona.Mod.in.c.fi.de eo q fur.ord.susce.& vide gl.in.c.cupiẽtes.§.ꝙ si pro secũdo.in ver.priuatos.de elect.in.vj.q̃ vult, quod licet à sñia iuris non appellet, per istũ tex.nihilominus appel. põt à declaratione iuris, quam facit super eo, ꝙ quis incidit in pœnam iuris.& sequitur hoc Abba. in. c. peruenit.de appel.& hanc glo. hîc alle. Barto.in.l.j.§.fi.in fin.š.de appel.& ad de Barto.in.l.j.in fin.verbis.suprà.de leg.ij.& ibi habes.

i POMATES. ¶ Vltimò ego formo. vide Feli.in.c.ex literis.co.xj. ad mediũ.de cõsti.& Ale.in.l.j.col.vj.š.de leg.ij.& cõsi.cxl.col.ij.ad fi.vo. j.& cõsi.cvj.col.ij.vol.iij. vbi tenet, p hæc verba Bar. hîc, ꝙ vbi aliquid cõmittitur arbitrio iudicis, quòd ab ei⁹ sñia appellari posit, vide omnino.ad hoc pulchrè in tract. de syndi.charta.vij.c.an si potestas.

a ¶ An indefinita æquolleat vniuer salis addde Iaco. de bel.in .l.si necessa rias.§.si annua.de pig.actio.& vide Dy.in proœ.vj.

b ¶ Quæro. Et ista sunt Iac.butr.in.l. j.ṡ.de lega.aliâs est in.l.in his.eodem ti.& ibi Bar.

POMATES.

c ¶ Quæro, an exceptio.vide ad hec Ro.consil.cvij.& cccxxxvij.col.fi. no.tamen φ Lapus& Gemi.in.c. quid agendum in vj.de procu.videtur velle oppo.dicunt em̃ ipsi:pone,φ qs constituit aliquē procuratorē generalē præterquā ad restituendū in integrū. Certè ipse videt propter hoc constitutus ad alios omnes casus, in q bus mādatū speciale requiritur, φ aliâs nō fuisset nisi talis foret adiecta exceptio.& istam' decisi. seqt Imol.in.l.fi.ṡ.à q. a ppe.non licet.& Alexā.in.l.fi.ṡ.φ qsque iuris.cōtra gl.ibi:&pro cōfirmatione facit qd' not. Bald.in.c.bñ intuēti.in.ij.colū. per quos fi.inue. de quo Francis.de Aret.in cons.viij. incipiēt.abūdè.in j.& vlti.col.vbi p illam Bal.decisio. decidit bonū casum, de quo dic, vt ibi per eum.& vide Ale.cōs.lix. vol.j. col. pen.& certè tex. in.d.c.q ad nihil. probare videtur, quòd ibi sint duę exceptiones.& imò fortas sis melius allegeε, φ vna exceptio nō facit,φ per eā ab alia quę etiā ta citè ex mēte veniret,videatur recessum.& Alex.cō. fil.xxxix.col.iij. volu.iij.& consi. lxiij.in.j.col.vo. ij.eod.volu. Fed. cexxxij.&.lxiij. col.vij.

POMATES.

d ¶ Vtrū exceptio. Vide bar.in.l. Lucius.§. pluribus. ṡ.ad Trebel. vide

posit iudex app. ad cōgruū modū reducere. ¶ Sed 9 †qñ in p̃ris extraordinarijs dicit̃ iudex excedere? dic quādo excedit modū, quod verū est: vt.l.quid ergo §.pœna grauior.ṡ. de his qui no.infa.& in.l.hodie.ṡ. de poe.& in qualibet earum nota.

De regulis iuris — *Rub.*

¶ Quia nō est nouū, vt q̃busdā specialiter enumeratis,& declaratis, ḡnalis regula ponat̃: vt.l.si seruus seruum.§.inqt lex.ṡ.ad.l.aql.ideo hic Iuriscōs.qa.ṡ.posuit de iure ciuili,& iure ptorio, nūc subijcit illorū re.

SVMMARIVM.

1 Regula sumitur duobus modis.
2 Regula constituitur per uerba uniuersalia: item per uerba indefinita.
3 Indefinita, quòd æquipolleat uniuersali: an sit ex proprio significato, uel interpretatione?
4 Regula per adiectiua qualiter constituatur?
5 Regula, an faciat ius, & quando fit ius?
6 Exceptio quantum ad uerba, est de regula: sed quantum ad dispositionem iuris, non.
7 Exceptio non declarat regulam, ut plura comprehendat, quod sui natura sit.

LEX I.

Regula. ¶ Gl. nostra diuidit̃ in quatuor ptes & bñ. Sumam' primā pte, dicit̃ φ regula est, q̃ rē&c. ¶ Cōtrà istud op.& vr̃ φ q̃libet.l.debet dici regula: vt.l.ij. ṡ.de le. Hui' cōtrarij† timore scias, 1 φ ibi istud verbū reg'a, sumit̃ duob' modis. vno mō regula q̃ regit, & ordinē dat: vt regula fratrū minorū: & in scriptorib', q habent regulas, q̃ dāt ordinē scribēdi. & hoc mō accipit̃ in omni.l.q̃ regit, & dat ordinē viuendi: & alio mō sumit̃, vt hic. ¶ †Secūdo 2 mō, pcedo: qro, qualiter constituat̃ regula. Et debes scire, φ q̃dā sunt signa vniuersalia: q̃dā indefinita: q̃dā adiectiua. Vniuersalia sunt, vt omnis & null', semper & nūq̃: p ista signa regulę fiunt per diuersas partes huius tit. vt.l.omnis hæreditas.&.l.omnia ferè.& l.nihil tā natur.&.l.nūquā.&.l.semper.j.e. Secundo mō, p verba indefinita, qñ ponit̃ termin' cōis sine signo: vt hō, fœmina: qa nō magis de vno quā de alio est sermo, & p ista fiūt regulæ in isto ti. ¶ †Pro hoc 3 q̃rit Dy.extra.e.in rub. li.vj. an indefinita æquipolleat vniuersali ᵃ? & dic, vt ibi dicam in.l.si pluribus.ṡ. de le.ij.& ibi latè pono. Sed an indefinita æquipolleat vniuersali ex interpretatione, vel proprio significato? & videt̃ φ de interptatione: vt.l.si seruitus.ṡ. de ser.vr.præ. Sed qcquid sit, domini dico: φ siue in lege, siue in statuto, siue sit materia odiosa, siue fauorabilis, habet locum extensio, sed quia nō est rō quare magis ad vnum, quā ad alium referatur, refert̃ ad omnes, vt.l.j.C.de li.præte.& posui in.l. omnes populi.omnia ista. Modò non vides, quòd aliqua reg'a ad aliam referatur: vt est in alijs legi. q̃ semper ad alia referuntur: vt.l.nepos proculo.ṡ.ti.j. & interdicta, q̃ sunt scripta inter duos. ¶ Quædam fit per adiectiua: 4 †vt.j.eo.l.eius est nolle: vt per quis, vel per qui. quæ nō faciunt particularem, vel vniuersalē: vt pcedēs.& in dubio æquipollet indefinitę: & determinat̃ termino cōi: vt est eius nolle.s.hōis.& vide gl.quæ incipit quatuor. Not. ibi sed qualiter.& ibi dū dicit.j.eo.l. vbi.& melius.j.e.l.nūq̃.&.l.oīs.§.nūq̃.& illud vbi, nō est aduerbiū loci.Iac.de Are.& tene menti.loco aūt vniuersalis.&c. ¶ †Quæro, q̃ est ptās regulæ? Iu- 5 riscōsult.rñdet, φ ex regula fiat ius. est ne hoc verū? & gl.dicit φ facit ius &c. vt in gl.& gl.bñ dicit, quę videt̃ dicere, φ regula facit ius in casibus iure non statutis: vt statutum est in insula maris, φ nullus in bonis est: & tunc si est casus similis, regula facit ius in illo nō determinato. Dy.extra.eo.op.de.l.j.ṡ.de reg.ca.& dicit, quando φ regula fit de legibus & statutis: & tunc regula facit ius: vt.l.j.ṡ.de reg.ca. d. Ioan.an. dicit contra Dy.per istum tex.nō ob.l.j.ṡ.de regu. ca.qa ibi est regula per se non iuris.sed Dy.habet casum pro se, in.l. cū legato.ṡ. qñ di.le.ced.& sic cōtra d.Io.an.Sed vterq̃ pōt saluari: quia per istam rubri. causā non curo: cum posit legi transitiuè de regu. iuris, hoc est de eo iure, quod est regula: vt.l.j.C.de condi.inde.&.l.j.C.de condi.ob causam. Et pōt dici regula iuris, quæ est ista: & sic trāsitiuè.& credo do. Ioan.and.dicere verum in istis regulis, quæ hîc ponuntur: per istum text.non ob.ista regula Cat. quia debet dici regula iuris, hoc est regula, quæ est ius. & sic intelligo transitiuè: vt.l.cum legato.ṡ.qñ dies leg. fateor φ faciat ius: sed nulla est, quæ non habeat materiam præcedentem, seu materiā iuris antiqui, licet modò nō sic.& iō dicit regula iuris.l.ius, quod est regula. ¶ Quæro, quid sit officiū regulæ? & opi. est inter Io.an.& Pla.tene opi.do.Pla.quam sequit̃
b Dy.& glo. ¶ Quæro, ᵇan†exceptio ᶜsit de regula: 6
& in hoc est discordia inter glo.& quidā dicunt, φ
c sic: & quidam φ non. Tu dic, & istud est verum: φ quantū ad verba, exceptio est de regula: sed q̃tum ad iuris dispositionem, non. ¶ †Quæro, vtrum ex- 7
d ceptio ᵈdeclaret regulam comprehendere plura, q̃ sui natura sit? & Oldra.allegat, φ non.l.generali. §. vsum.de vsufru.leg.

LEX II.

Fœminæ. ¶ Op.C.de mut.& in quo loco.l.j.Solue. fateor, φ subeunt munera realia, non personalia. ¶ Oppo.de.l.fœminæ.ṡ.de senato.So.quædā sunt munera merè realia: & ista subit mulier: vt.l.j.C.de mulie.& in quo loco. Quædā imponunt̃ personę pro rebus: ista subit mulier: vt.l. rescripto.§.fi.ṡ.de mu.& ho.& no.in.l.j.C.de mul.& in quo loco. Quędam sunt dignitates, & officia merè personalia: & tunc quoddam est officium publicum authoritate, & vtilitate sine administratione: & pōt mulier subire: vt.l.fœminæ.ṡ.de senato. Itē pōt habere ex rescripto principis: vt.l.imperialis.C. de
e nup. Dignitatē verò cū administratiōe ᵉpōt habere
f in duobus casibus, puta, si Princeps cōcesserit, ᶠdicēdo non ob. tali.l.& cōsuetudine. aliâs secus: vt.l.fi.C. de arbi. Quoddā est officiū publicū authoritate, sed vtilitate priuatū: & istud regulariter mulier subire non pōt. vt.l.fin.ṡ.de tute.& fallit hoc.C.qñ mu.tu. offi.fun.po.per totum. Fallit etiā in.l.j.in fi.ṡ.de postulan. Quoddam est priuatum authoritate & vtilitate: vt est procurator: & tunc aut est explicādum in iudicio: & mulier non potest subire pro alio.argumentum.l.alienam.C.de procurationi. Fallit in casu suprà. de procurato,l.fœminas. Si verò est explicandum extra iudicium: & tunc mulier potest: vt.l.iij. §.j.ṡ.de negotijs gestis. Fallit in fideiussione: vt.ṡ.ad velleia.per totum: quia fideiussor non potest esse.
g ¶ Quæro, an mulier ᵍposset esse executrix in testamento? Ex prędictis apparet, quòd est officium priuatum vtilitate, & authoritate: & tunc si est explicandum in iudicio nō pōt: vt.l.alienam.C.de procu. Aut est explicandum extra iudicium: & potest: vt l.iij.§.j.ṡ.de nego.gest.facit.l.cum pater.§.hæreditatem.&.§.filius.ṡ.de leg.ij.nisi fauore defunctorum simpliciter dicas, quòd potest esse, & dixi.ṡ.de ali. & ci.leg.l.à filio.in prin.

LEX III.

Eius est nolle. ¶ Oppono.ṡ.de bono.possessio. l.tutor.Sol.vt in glo.in fi.qa eius est nolle, cuius est velle.s.iure suo: secus ecōtra: eius est velle, cuius est nolle.s.iure alieno.& facit.l. ait prætor.ṡ.de iure delibe.tene menti.ṡ.dicta.

LEX V.

In negotiis. ¶ Tene mēti gl. quę est hîc.& dicam vobis in.l.ij.§.voluntatem.ṡ. solut. matrimo.

SVMMARIVM.

1 Causa testati, quòd trahit ad se causam intestati.

LEX VII.

h Ius nostrum. ʰ¶ Oppo.de.l.circa.ṡ.de inof.test.So.nō pōt esse, p pte testat', & pro parte intestat'.s.ab initio, ex postfacto sic. ¶ †Quęro vtrū cā testati, trahat ad se cām in- 1 testati? vel ecōtrà.& quòd trahat cā testati ad se cām intestati, est casus in.l.j.§.si ex fundo.ṡ.de hære.in-
i sti.econtra videtur.l.pen.ⁱṡ.de iniu.testa.dicam ibi. i

Semper

Imo.cōsil.lxxx. iiij.vide etiā Pan. cōsi.lxij.i.ij.dub. col.v.lib.ij.& Feli.in.c.ij.col.xix. in prin.de rescri. & in.c.ex parte. col.v.vol.ij.& cōsil.liij.col.v.& cōsi.lix.col.vj.eod. vo.& consi.ix.& se.co.x.iiij.vol.ij.

POMATES.

e ¶ Cū administratione, vide ad hęc Alex.cōs.j.co.vj. vo.v.& Anto.de caua.in trac.de instru.execu.q.ij.& Car.cōsi.xvij.co. fi.&. xxviij. col. j.& Ancha.in ru. extra eod. lib.vj. col.iij.& co.fi.& Panor.in.c.cū dilecta.in.ij.colū.in ver.itē not.de cōfir. vti. vel inuti. & Alexā. consil. cxxv.col.ij.ad fi. vol.ij.& in consi. cxlj.col.iij.eo.vo. & Seueri.in repe. l.oēs populi.char. xxvij.colū.ij.& duabus seq.de iu. sti.& iure.

f ¶ Princeps concesserit. Adde bonū tex.i.c. dilecti filij.de arbit.&.c. significauit.de re scr.de materia in c.dilecta.& de maio.& obed.& i.c. nouit.de poenis & & remis.Bar.in.l. j.C.de muli.& in quo loco.lib.x.& gl.in auē.de iudi. §.sedebūt.& Barto.hic.

POMATES.

g ¶ Quæro, an mulier.vide Bal.i.l.id qd'.C.de episc.& cle.& Ang.i.l.fœminas.ṡ.de pcur.& vide tex.& gl. & ibi doc.in.c.cū dilec.de cōfir.vti. vel inuti.& Feli.c.cū.I.&.A.colū. fi.de re iud.Ad.l. fœminæ. et vide alex.cōsi.j.co.vj. vol.v.vbi ponit, an iurisdi.trāseat in fœminā.& cōs. xxiiij.eo.vol.v.

h ¶ Ius nostrū. Et ad hāc.l.vide Bal. in.l.j.in pri.ij.de indi.vidui.& qd in testamento ad pias cās, vide Bal.post Bar.in.l.j.in pe.col.C.de sacro sanct.eccle.

i ¶ L.pe.& Bal.in

LEX IX.

a SEmper in obſcuris. a ¶ Op.j.e.l.ſemper in ſtipulatio. ſo.vt in glo. Dic circa hãc.l.vt no.per Dy.in.c.in obſcuris.extra de reg. iu. li.vj.& in.c.inſpicimus.eo. tit.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Contrariorum eſt eadem diſciplina.*

LEX X.

b SEcundum naturam. b ¶ Opp.inſti. de legi. paren.tu. Glo. dicit ibi propter ſexum:& vult dicere glo. Aut eſt eadẽ ratio concedendi commoda,quæ eſt concedendi incommoda,& procedit regula. Et ex gl.
1 colligitur,ꝙ contrariorum† eadẽ eſt diſciplina.dic per Dyn.in.c.qui ſentit onus.extra eo.lib.vj.vbi examinat clarè iſtam gl.

SVMMARIVM.

1 *Commune quod eſt,quòd ſit meum ex interpretatione,non uerè.*

LEX XI.

ID quod noſtrum. ¶ Opp.ſ.de.l.ij.ſ.de cõd. inſt.l.j.C.qui teſt.fac.poſ.
1 quod no.in.l.pupil.§.fin.ſ.tit.j.j. Glo.ſo.& no.†quod cõe eſt, meũ eſt.hoc eſt verũ ex interpretatione,non verè.& ad hoc eſt l.illud.de ri.nup.Sed an illud ſit verum,quod commune eſt,meũ eſt:dixi in.l.ſerui electione.§.j.ſ.de leg.j.

LEX XII.

IN teſtamentis. ¶ Vide gl.quæ incipit.plenius in teſtamentis.ibi.l.j.§.licet. hoc eſt falſum.Idem in venditione,quod in legato:vt.l.ſi cui.§.j.&.l.ſeruum.§.j.ſ.de leg.j.Itẽ ibi.l.ſi mihi & tibi.§.j.ſ.de le.j.ſed hoc eſt falſum. Dic & melius,vt no.in.d.§.hæres.&.ſ.de publi.l.Imperatores.Itẽ ibi.l.ab omnibus.§.j.& hoc non eſt verũ:quia eſſet contra regulam Caton.dic, vt no.in.l.id,quod.ſ.de leg.j.in.j.char.

LEX XIII.

c NOn videtur. c ¶ Allego iſtã.l.ꝙ quis exceptione remoueat̃, eſt per fictionem:vt dico l.ſi is qui pro emptore.ſ.de vſu.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Dies quando eſt incerta,cedit dies obligationis,ſed non uenit.*

LEX XIIII.

1 IN omnibus. ¶ Iſtã materiã examinaui in.l.ita ſtipulat⁹.ſ.de ver.ob.& tene mẽti iſtã gl.†ꝙ ſi eſt dies incerta:cedit dies obligationis,ſed non venit.ſed glo.videtur ſentire contrarium,& malè.in.l.j.C.vt ac.ab hęre.& contra hęre.incip.dixi in.d.l.ita ſtipulatus.

LEX XVIII.

QVæ legata. Plenè de hoc in.l.ſi vxor.C.de cond.inſer.Et dixi in.l.quidam cũ filium.§.fin.&.l.ſi filius.ſ.de ver.ob.& in.l.fi.ſ.de ſtip.ſer.

LEX XX.

d QVi cum alio. d ¶ Gl. ponit exemplũ de ſoluente pupullo.nec ꝓbat̃ illud exemplum l.ſed,cõtra eſt.l.ꝙ ſi fortè.§.fi.ſ.de ſol.Not.ergo, ꝙ iſta regula facit regulã contra illã,quæ eſt deiure antiquo: regula nõ facit ius,cõtra ius antiquũ:vt.l.j.ſ.eo.Qualiter ponemus caſum,habuiſtis in.l.j.&.l.apud Iul.ſ.ex qb.cau.in poſ.ea.ꝙ nõ põt fieri vẽditio ꝓ debito ꝓue
e nienti e à pupillo,ſed à defuncto ſic.ponit gl.aliter caſum ibi,in gl. pone elegantiſsimè.

LEX XXII.

NOn debet. ¶ Dic vt no.per Dy. in.c.cui licet. extrà eo. lib.vj.

LEX XXIII.

IN perſonam.

IN Generaliter. ¶ Gl.ſimilẽ habetis de verbo ad verbum.& latius ibi,in.l.in vendẽtis. C. de contrahen.emp.& ibi per Cy.

LEX XXIIII.

COntractus quidam. ¶ Totam gl. quæ eſt hîc examinaui in.l. qd' Nerua.ſ.depoſiti.quam repetij.& ideo dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Cui promiſi dare ſeruum ſub pœna:ſi non dedi,pœna & non intereſſe conſideratur.*
2 *Intereſſe,quòd ſit unum,& non plura.*

LEX XXV.

1 QVatenus. ¶ † Q uęro, ꝓmiſi dare ſeruũ ſub pena:nõ dedi:an intereſſe conſidereť,an pena?dic ꝙ non, qa eſt intereſſe extra rẽ,de quo nõ habetur reſpectus:vt.l.ſi ſterilis.§.cum p venditorẽ.ſ.de acti.emp.&.l.Iul.in prin. ¶ † Q uæro, vtrũ ſit
2 vnũ intereſſe,vel plura?& dñs Iac.bu.dicit ꝙ vnũ,p iſtam.l.& eſt intereſſe ſingulare,quatenus ad pſonam refertur.Dy.in.c.mora.extrà de re.iu.li. vj.aliter examinat.& gl.iij.l.j.in prin.C.de act.emp.&.l.j.C.de ſen.quę ꝓ eo,qd' intereſt.& ibi per doc.& ibi dixi.& dicam.ſ.de ac.emp.l.j.

LEX XXVI.

PLus cautionis. ¶ Iſtam.l.allegaui in.l.prætoriæ.ſ. de præto.ſtipu.an ille, qui tenetur ſatiſdare,liberetur dando pignora?& ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Facere qui poteſt aliquid aliquo inuito, uigore ſui conſenſus:id facere poteſt,& eo abſente.*
2 *Facere aliquid qui poteſt alio inuito propter defectum iuris in perſonam ipſius,quando illud facere poßit eo inuito,uel eo præſente,uel abſente.*

LEX XXVII.

QVi poteſt inuitis. ¶ Op. primò de.l.duo ex trib⁹.ſ.de re iudi.&.l.ſi in tres. ſ.de arbi.So,dicit glo.illud eſt verũ:qa pñtia ipſius poſſet alios trahere in cõtrariã ſentẽtia: ſed illud eſt nihil dicere:qa etiã alterius pñtia poſſet alium ad ſe trahere,etiã in cõtrariã ſentẽtiam.Dicas ergo, qñꝗ
1 †ego poſſum aliqd facere ĩuito aliquo ex vigore ſui cõſenſus præcedẽtis:&tunc facere poſſum eo abñte ita loquit̃.C.debi.vẽ.pig.l.j.&.ij.& in caſu gl.hîc poſito primò.Et ratio eſt:quia quãdo ſemel conſenſit, ſemper durat conſenſus:vt.l.j.§.prodeſt.ſ.quo.leg.
2 ¶ † Q uandoꝗ poſſum facere alio inuito ꝓpter defectum iuris in perſonã ipſius:tunc aut ille alius erat talis, ad quem negotium non pertinebat: & tunc quod poſſum facere eo inuito,poſſum facere eo abſente:vt hîc.&.l.iij.poſt prin.ſ.de fideic.lib. Si verò negotiũ ad alium aliquo mõ pertinet:& tũc factũ eo abſente,nõ valet: ſed factũ eo præſente & contra dicẽte valet:vt.l. duo ex tribus.pal.&.l.de vnoquoque.ſ.de re iu.&.l.ſi in tres.ſ.de ar.&.l. nã ita Diu⁹. ſ.de adopt. Fallit ſi certa forma ſit data negotijs:vt.l. Titium,& Meuiũ.in princ.ſ.de admi.tu.&. l.j.§.ſi plures.ſ.de exercito.&.l.corã.de ver.ſig. Circa hoc autem aliter dixi in.l.alio.ſ.de ali.& ci.le.in illa quęſtione,an hæres ſit requirendus.

SVMMARIVM.

1 *Pacto quod fieri nequit,num lege induci poßit?*

LEX XXVIII.

NEc ex prætorio. ¶ Op. de l.ſi tibi.§. quædã.C.de pac.Sol.Iſta intelligit̃ ſecundũ illã,ꝙ anteꝗ obligatio naſcat̃,pactũ cõtra eã nõ valet. ¶ Quæro,an ſtatutũ poſsit facere,ꝙ ex tali facto teneat̃ in aliquo:vt puta,quicũꝗ percuſſerit aliquẽ, ſoluat collectas.dicit gl.ꝙ ſic:qa licet pacto priuato rũ nõ poſsit fieri: tñ per vniuerſitatẽ poſsit fieri. Et
1 no.†ad illud generale,qd' nõ põt fieri per pactũ,nec per legẽ:vt no.in gl.in rub.C.de decre.decur. Gloſ. eſt huic cõtraria.j.eo.l.neꝗ pignus. q. priuatorum. Ego ſolui i.l.oẽs populi.i illa.q.qñ ſtatutũ rõne turpitudinis:nec.p.l. põt fieri. hoc modo põt intelligi gl.C.de decre.decur.in rub.&eſt etiam vnum decretum.viij.diſtin.quæ cõtra mores.Si verò non põt p
f pactũ fieri:qa cõtra publicã vtilitatẽ: tũc p legẽ põt fieri:qa reſpublica põt derogare ſuæ publicæ vtilitati:non autem põt facere contra bonos mores.

LEX XXX.

QVod ab initio. ¶ Hãc regulam examina prout not.p Dy.extra eo.c.nõ firmat̃.li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Verborum ſolennitas,quòd non requiratur in contrahendis nuptijs.*

LEX XXXI.

f NVptias. f ¶ Quæro,† an in nuptijs cõtrahẽdis requirã
1 tur verba. Quædã gl.eſt in prin.l.cũ notiſsimi.C.de præſcri.xxx.an. videt̃ dicere,ꝙ non ſolũ ſufficiat conſenſus,ſed etiã requirantur verba.Sed intellige,ꝙ nõ requirunt̃ verba,ideſt,verborũ ſolẽnitas:qa ſi aliter diceres:non poſſet fieri p aliũ.qd' eſt cõtra caſum,extra de ꝓcu,c.procurator li.vj.de ri.nup.l.mulierem. &.l. in concubinatu. ſ. de concubi. ¶ Q uærit gl.an poſsit contrahi ſub cõditione,habetis extra de condi.app.

SVMMARIVM.

1 *Fictio non fingit,niſi ſuper facto.*

LEX XXXII.

VErum eſt. ¶ Ego allegaui iſtã l.i.l.ſi is q.ꝓ empto
1 re.de vſu.cõtra illos,q† dicunt, ꝙ fictio nõ eſt ſuper facto:imo dic, ꝙ non fingit̃

l.j.in pe.col.de ſe. nup.& ibi vide limitata ad hãc regulam.

a ¶ Semper in obſcuris.vide Azo. in ſum.de re.dub.

b ¶ Secũdũ naturã. Hãc regulã no. limita non habere locũ in reſti.dotis facta vxori,ſecundum Barto.in.l.ſi cõſtante.in.v.qõ. iiij.q.prin.ſ.ſolu. mat.& vide ad materiã Bar. in.l. inter ſtipu. §. ſacrã. de verb.obl.

c ¶ Non vr̃. & no. Bar.in.l. ſi vn⁹. §. pactus.in vlt.col. de pac.

d ¶ Qui cũ alio. Et hîc habes gl.ꝙ cõtrahens cũ minore,prẽſumat̃ eum ſcire minorem.de quo in.l.ſi titi⁹.& Seia.ſ. de fideiuſ.

e ¶ Debito proueniẽti.& adde quę habẽtur in.l.j. & ij.C.ſi aduer.vendi.pigno.

f ¶ Nuptias. vide Inn.in.c.j.de præſum.in.c.j. de deſpon.impu.in nouel.& cano. in ca. tuę.de ſpõ.&bal. in.l. ad recogno. C.de inge. manu. & Imo.in.l. ex facto.in princi.ſ.de vul.& pupi.& an requiratur traductio ad domũ per gl.hîc & Bar.in.l. ſi cui fuerit.de cõdi.& demõ.& ibi vide oĩno Imo.& Angel.in.l.j.ſ. de quæſtio.

a ¶Pone vendo. vide quod no. Ang. in. l. qcqd adstringen. in princi. de ver. ob.

b ¶Morẽ regionis. Inspicit mos regiõis, vbi: id est, in qua act⁹ fit. Ad de qd' no. Inn. in c. Raynutius. sup gl. fortè. de test.

POMATES.

c ¶Intelligitur. vide Alex. seq. cõsi. xxj. vo. ij. & xxx vij. vol. v. & declarantem &c.

POMATES.

d ¶Super illa consuetudine. Vide Alex. cõs. cvij. co. fi. in ver. nec requirit. vol. ij. vbi dicit ꝙ ad ꝓbãdũ talẽ obseruatiõem & consuetudinẽ super cõtractu, etiã nõ reqritur, ꝙ ꝓbet esse lapsum tãtũ tps, ꝙ requiritur ad inducendũ consuetudinẽ præscriptionis.

e ¶Si volo. Adde Bar. in. l. non solũ §. morte. i. xv. co. cũ se. & quod ibi dixi, de ope. noui nuntia.

f ¶Victus victori. & vide Bar. in. l. q solidũ. §. etiã. de lega. ij. & quod no. Dy. i. l. j. §. de alie. iu. mutan. cau. facta. & Bart. oĩno in. l. ꝓperãdũ. §. siue aũt. de iudici. ibi vide Bal. in fi. in quadam addi. q̃ incipit, vide q̃dã. vbi ponit, qd si aliqs habẽs iustã causam litigandi sup tota causa, tñ sup vna exceptione, nõ: alle. Ioã. An. in. c. vt præteritæ de elect. in. §. nũc verò habetur etiã per Bar. in. l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. per Bal. in auẽ. generaliter. de epi. & cle. & in. l. terminato. de fru. & li. expẽ.

g ¶Gl. q̃ est hic. & de hac gl. in materia cumulationis, vide Bal. in. l. edita. i. xxv. colum. vtrum possit cumulari pscriptio & hypothecaria. C. de eden.

h ¶Neq; pignus. Sed in materia pignorũ, vide in. l.

nisi super facto. Et vide istam gl. quæ incipit vendebas. &c. ibi, licet quãdoq; reputet lex &c. dic plenè: vtibi.

LEX XXXIIII.

Neo quod. ¶Vide per Dyn. extrà eod. c. cũ sint partium iura. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Actu nunquid sit tacitè, an expressè, semper inspicitur.*
Domus si venditur, vsq; ad tale domum: an illa includatur, inspicitur quantitas pretij.

2 *Mos regionis inspicitur, quando non apparet, quid sit actũ.*
Venditio facta Mediolani de re existente Florentiæ, intelligitur de moneta Mediolanensi: & de eius mensura.

3 *Consuetudo loci, quòd inspiciatur in contractibus.*

LEX XXXV.

Semper in stipulatio. 1 ¶Ista est not. l. † Primò inspicimus id, qd' est actũ. s. tacitè vel expressè. Pone vendidi tibi vnũ librũ pro. x. flore. non dixi de quibus: certè inspicit qd' est actũ ex qualitate libri: & ex qualitate rei vẽditæ præsumit, qd' est actũ. Et vide gl. quæ incipit si stipu. sum. Interdũ tacitè agit &c. tene menti istũ casum positũ, q facit ad multa, & dixi gratia exem- a pli. Pone vendoᵃ tibi istã domũ, vsq; ad talẽ domum ꝓ. c. an includatur illa domus: quia dixi vsq; ad talẽ domũ. & dic ꝙ ex qualitate pretij presumitur. ¶Se 2 cũdò no. † ꝙ si nõ apparet, qd' actũ est: inspicit mos regionis. Pone Florẽtiæ est talis consuetudo, ꝙ qñ dico volo tres libras in mercantia: intelligit tres florenos. qui valent. xxviij. solidos. Itẽ in ciuitate ista vẽdo tria brachia panni lini: tunc intelligitur de ma b iori brachio: secũdũ morẽ regiõis,ᵇ i qua actum est. Et habes exemplũ hic. Ego existẽs Perusij, vẽdo tibi vnũ fundũ positum Eugubij pro. c. in tali loco: de qua moneta intelligit? & certè de ista. Itẽ vendo tibi xxx. modulos terræ positos Eugubij in tali loco: & certè tũc intelligit de modulis, secũdũ qd' hic intelligit, scilicet, secundũ regionẽ, in qua est actũ: vt hic intelligit secũdũ regionẽ in qua cõtrahit: vt. l. si fun- c dus. §. de euict. Quantũ ad forum, intelligitᶜ de loco 3 in quẽ: vt. l. cõtraxisse. §. de ac. & oblig. ¶† Quæro, an in cõtractibus inspiciatur cõsuetudo? & certè casus est hic, ꝙ sic: licet sentẽtia non fuerit lata sup illa d cõsuetudineᵈ Hoc dixi in. l. de quib⁹. §. de legibus. & certè ꝙ consuetudo inspiciatur, casus est hic, & l. si prius. §. j. §. de aqua plu. ar. & l. quod si nolit. §. qa assidua. §. de ædil. edic. ¶Item inducebã ad q. in multis partibus est cõsuetudo, ꝙ stipulat quis dotẽ sibi reddi, si decesserit sine liberis, vel cũ liberis infra pupillarem ętatẽ: vnus nolebat hoc modo promittere, dixi, ꝙ in hoc debet inspici cõsuetudo regionis: sed consului illi, qui habebat ꝓmittere, ꝙ si ille, qui petebat stipulationẽ sic cõcipi, induceret instrumenta in qbus esset stipulatio illo mõ, quo sibi volebat stipulari: ꝙ tũc ipse, q non vult taliter promittere induc e at instrumentum: à quibus non sic fit promissum: & tunc obtinebit per istam. l. in fi.

LEX XXXVII.

Vlpa est. ¶Vide circa istam regulã, ꝑ Dyn. extra de reg. iur. li. vj. c. non est sine culpa. & Gul. de cu. §. de iusti. & iure. l. vt vim.

LEX XXXVIII.

Nemo qui. ¶Vide gl. quę facit ad illud, quod dixi tibi in l. ij. de poe. ꝙ ille, q est laicus, & delinqt, & efficitur clericus, ꝙ debet degradari, & puniri.

LEX XLI.

Vriosi. ¶Quæro, prodigus nõ habet cõsensum ad alienandũ: sed ad acquirẽdũ: vt. l. is cui. §. de verbo. ob. Sed an ad delinquendum habeat consensum? dixi tibi ꝙ est gl. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi.

LEX XLII.

On debet. ¶Dic, vt no. per Dy. extra. c. non licet. de reg. iur. lib. vj.

In re obscura. ¶Pone casum per ea, quæ no. in. l. cum quid C. si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Creditor, qui vult protestari debitori debitoris, cuius nomẽ est sibi hypothecatum, quòd debitori non soluat: debet sibi ostendere instrumentum, & illud legere.*

2 *Reus condemnatur in expensis à tempore, quo constat eum nõ habere iustam causam ignorantiæ: secus est in actore.*

LEX XLIII.

Vi in alterius. ¶Ista est no. lex. Recorderis de eo, qd' dixi i. l. j. §. de op. no. nũ. ꝙ quãdo qs nũtiat alteri, debet sic nũ- 1 tiare: vbi sibi credat: vt puta, † si volo ᶜ protestari debi- c tori debitoris mei, ꝙ sim creditor eius: ꝙ eius nomẽ est mihi pignori obligatũ: habeo ostẽdere sibi debitori instrumẽtũ mei debiti, & legere: & dare sibi copiã, & postea ꝓtestari. Quòd hoc mõ debeat fieri, casus est hic, cũ glo. & in. l. nomẽ. C. quæ res pig. ob. pos. facit. l. si quis inficiatus. §. depositi. & c. cãm. ex- 2 tra de ele. in cle. circa fi. secũdũ qd' dicit. gl. ¶† Ego f docui te vnã practicã Inn. victus victori ᶠ cõdẽnatur in expẽsis: nisi habeat iustã causam litigãdi. Recepi libellũ, & litẽ contestatus sum: & sumus in conclusione causæ: & tũc producis instrumentum, per qd' declaras, ꝙ non habeo iustã cãm ignorantiæ: & tũc certè ab illo tpe postea debeo in expensis cõdẽnari. Itẽ post publicationẽ testium: si ante habebã iustã causam ignorãdi: & istud est verũ in persona rei: vt l. si quis inficiatus. §. depositi. Sed secus in actore, qui debet esse certus ante, ꝙ agat: vt hac. l. in fi. Põt etiã ex parte actoris esse iusta causa: qa statim eo cognito, debebat desistere: & releuabitur ab expensis: vt l. destitisse. §. de iud. & l. eũ, quem temerè. eo. ti. De ista materia dixi in. l. cũ filius. §. in hac. §. de ver. obl. vide per Dy. extra. e. c. cũ quis succedit in ius. de re. iur. li. vj.

LEX XLIIII.

g Nemo ex his. ¶Tene menti gl. q̃ est hic. ᵍ & dixi vobis i. l. nemo ꝓhibet. §. de excep. Et p Dy. in. c. null⁹ plurib⁹. extra. e. li. vj.

Quoties. ¶Hic essent multa dicẽda, adeò ꝙ essent duæ lectiones. nam hic venit examinanda tota materia cumulationis, quæ tractatur per Dy. in. c. nullus pluribus. dixi vobis in l. edita actio. §. de edendo.

LEX XLVI.

h Eque pignus. ʰ ¶Istã. l. examinaui in. l. si aliquã rem. §. de acqui. pos.

Priuatorum. ¶Tene menti glos. quæ est hic, quę concordat cũ gl. quæ est in. l. nec ex prætorio. §. eo. & ibi examinaui.

LEX XLVIII.

Onsilii. ¶Dy. tractat in. c. null⁹ ex cõsi. extra eo. lib. vj. & dixi in. l. non solum. §. si mandato. §. de iniur.

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta ab irato contra consanguineos alicui, illo calore, quòd non valeat, nisi probetur perseuerantia.*

LEX XLIX.

i Vicquid. ⁱ ¶Aliqs † iratus cõtra 1 consanguineos suos, vẽdidit alicui illo calore bona sua: & videtur, ꝙ non valeat, nisi probaretur postea perseuerãtia: ad hoc alle. ij. q. iij. c. si quis iratus.

SVMMARIVM.

1 *Occisurum alium teneor verbis, nõ facto prohibere, & etiam facto accipiendo salarium ab occidendo.*

2 *Offendens te causa iuuandi extraneum, quòd non teneor.*

LEX LI.

Vlpa caret. ¶Glos. formaт 1 vnam † qõnem: Aliquis vadit ad occidẽdũ aliũ, possum prohibere: & si non facio, an tenear. Et dicit glo. ꝙ verbis debeo ꝓhibere: & nõ facto. Et vide gl. q̃ incipit, casus ponit, &c. in. c. negligere. ij. q. vij. de hoc extrà eo. c. nõ est sine culpa. & p gl. & p Gul. in. l. vim. §. de iust. & iu. Sed qd dicemus nos? de iure nostro

ex sextante. §. latinus. §. de except. rei iudi.

i ¶Quicquid. An q̃ fiunt calore iracũdiæ habeantur ꝓ non factis? vide plenè in. l. si non conuitij. & ibi doẽto. C. de iniu. hic alle. i gl. & de delicto cõmisso calore iracundiæ: vide quę habes post Bar. in. l. le. Iulia. §. hodiè. §. ad. l. Iu. repe. Et de cõtractu ad pias causas vide. xviij. qõ. iij. sunt q opes. & de voto. & glo. in. c. dudũ. de conuer. coniu. facit qa de⁹ solũ cor respicit. xviij. q. iiij. c. si qs inuenisti. facit doctrina Io. an. allegantis sanctum Tho. de voto. c. literarum. facit, qa deus non vult mi litem coactũ. i. c. non est. xv. q. j. de iuramento pstito ab irato. text. in. l. ij. C. ad. l. Iul. maie. de confes. vide gl. in. c. ex literis. de diuor. & l. si nõ conuitij. de iniu. l. vnica. si quis impera. ma. l. famosi. ad. l. Iul. maie. cõmotio irę vitiũ excludit calumniæ, id est doli. ij. q. iij. c. si quẽ pœnituerit. §. notandum. e. l. ij. xv. q. j. c. inebriauerunt. Vltimò adde tex. & ij. q. iij. si qs iratus Ro. no. cccxcj.

POMATES.

i ¶Quicquid. Vide aliqd p do. pręp. in. c. j. dist. iij. & Feli. in. c. dilec. filij, co. viij. in versic. & pro intellectu. & col. sequẽ. de excep. & an ira sit peccatũ, vide Nico. de lyra Math. vj. in gl. in verbo reus erit gehẽnæ ignis.

nostro habemus, ꝙ non debeo me interponere regulariter: & probaẗ per l.j.§.si tibi.ẍ.ad sil.& hoc probaẗ per ratione͂: si teneor te iuuare, ergo si reciperem salariũ turpiter facerem: vt.l.pe.& vlti.ẍ.de condi. ob tur. sed habeo de iure, ꝙ possum accipere salariũ: vt te iuuem: vt.l.metũ.§.sed licet.ẍ.quod metus causa. Fallit in casibus, qñ quis tenetur denuntiare.arg.l.ij.ẍ.de parrici.& illud verũ ratione consanguinitatis, aliâs secus: vt habuistis no.in.l.vtrũ.e.ti.ẍ.de parri.cũ si.&.l.quisquis.C.ad le.Iul.maie. ¶ Quæro, quid si causa iuuandi extraneũ, offendo te: an possum? glo. quæ est in.l. vt vim.dicit ꝙ potest fieri: quia consideratur affectio. Intelligo nõ solũ affectione͂ consanguinitatis, sed societatis: vt.l.ite͂ apud labeone͂.§.tenetur.ẍ.de iniur. Item quilibet extraneus: vt.ẍ.de fur.l.si quis in seruitute͂. si in rebus potest, multò magis in p̃sona. Et hoc fieri potest, maximè si facit mãdato alterius: quia iustè seruit illi. vidistis in.l.iij.§.eum igiẗ.ẍ.de vi & vi ar. pro hoc allego.ẍ.vi bo.ra.l.prætor ait.§.si quis aduentu.ibi, dũ misericordia inuocat.&c. Sic quãdo aliquis clamauit succurrite, aliqs põt eũ iuuare.

SVMMARIVM.

1 *Contestari litem si quis in iudicio præsens nolit, aduersus eum tanquam contumacem procedi potest.*

LEX LII.

NOnvidetur defendere. No.istã.l.ad.q. aliqs est† p̃sens, & vult li.cont.an possit procedi cõtra eum tanq̃ contra absente͂? certè sic: vt hîc.& gl.in auẗ.qui semel.C.q̃uo.& qñ iud.&.l. quoties.§.prætor.ẍ.de noxa.dixi in.l.si finita.§.Iul.de dam.infe.

LEX LIIII.

a CVius per errorem. [a] ¶ Istã.l. examinaui in.l.cũ quis.C.de iur.& fa.ig.& ẍ.de condi.inde.l.j. Item an ista talis donatio indigeat insinuatiõe? gl.est in.l.j.ẍ.de dona.& ibi dixi.

LEX LV.

n Emo plus. ¶ Dic, vt no.per Dy.in.c.nemo potest plus.extra eo.ti.lib.vj.

SVMMARIVM.

Vendens rem duobus successiuè, an puniatur.

LEX LVI.

NVllus videtur. ¶ Hoc in dubio: secus si de me͂te cõstaret: vt.l.j.§.deniq̃.cũ si.ẍ.de aqua plu.ar. ¶ † Querit gl.ve͂do re͂ vni: demũ vendo alteri: puniorne, cũ iure meo hoc faciam? vt.j.dicã. Et.ẍ.dixi super tex.quod est verũ, si ex alio nõ apparet dolus: sed per venditione͂ talis dolus comprehenditur. vide glo.quæ incipit consangui.ibi, vel dic eo ipso &c.& de hoc dixi in.l.prætor edixit.§.j.ẍ.de iniur.

LEX LVIII.

BOna fides. ¶ Vide Dy.extrà eo.c.bona fides.li.vj.

LEX LX.

h AEredem eiusdem. ¶ Dic, vt no.per dy.in.c.si qui in ius.extra e.li.vj.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio, quòd pariat actionem negotiorum gestorum, & non mandati.*

LEX LXI.

1 SEmper. ¶ Videtur, † ꝙ ratihabitio pariat actionem mandati, quod non est verum: sed parit actionem neg. gest.& vide glo.quæ incipit, pone.dic vt no.per Dy.in.c.ratihabitio.extra eo.lib.vj.

LEX LXIIII.

QVi sine. ¶ Id est sine dolo malo, & culpa: vt not.ẍ.si cert.pe.l.quod te.in fi.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Verbum fuerit, an potius sit trahendum ad futurum quàm ad præteritum? quòd in futura.*

LEX LXVIII.

QVoties idem. ¶ In.l.omnes populi. de iusti. & iur. Allego istam.l.& dic qñq̃ ide͂ sermo habet duas significationes, vnã ꝓpriã: & aliã impropriã: tunc stamus propriæ, & nõ impropriæ: & nõ est casus hîc. sed quando habet duas significationes proprias, tũc est casus hîc.& stamus ei quæ aptior est: vt hîc.& dico in.l.omnes populi. ¶ Quæro, dico si qs fuerit exbãnitus &c. qualiter accipiemus hîc † verbũ fuerit: cum verbũ fuerit.
1 possit trahi ad futurũ & ad præteritũ, quia reperitur in futuro & in præterito? certè in futuro accipitur: quod aptius est, quia.l.ad futura negotia: non ad præterita trahitur.

LEX LXIX.

i Nomnibus. Vide Dy.in.c.priuilegium personale.extra eo.ti.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, an succedat nullis extantibus agnatis, excluso fisco?*

LEX LXLIIII.

b QVo tutela. [b] ¶ Quæro, de qua tutela dicit hîc.& dic, vt in glo.& no.eam in fi.quã Dy.dicit alibi nõ reperiri. Sed contra istam gl.tenet Ia.de are.& Oldr.seque͂do eũ p.l.j.C.vñ vir & vx. ¶ Quid dicem⁹? qdã dicũt, ꝙ hîc q̃riẗ, an regula faciat ius, vel nõ, & dixi.ẍ.e.l.j.& ibi diciẗ, ꝙ nõ faciat ius. Sed arguam⁹, tutor habet ius in p̃sona pupilli: vt insti.de tute.in pri.&.l.j.ẍ.de tute. si habet ius in personam, debet succedere, vt patronus liberto, q habet ius in personã. Item socius succedit alij de societate, vt.l.iij.&.l.fi.C.de hæred.decu.& societas habet ius in suum collegiatum, vt.l.vlti.C.de iurisdi.om.iud. ¶ In contrarium credo gloss.non bene dicere: per.l.nutritoribus.C.communia de success.& de infan.expo.l.fi. Non ob. ꝙ dicitur, habet ius in personã pupilli, quia illud non sequitur, cum ciuitas habeat ius in ciue suo, vt.l.j.§.p hãc.ẍ.de rei vendi.& tñ non succedit: vt.l.j.C.de bo.vacã. Nõ ob.quod dicitur de societate: quia illud est ibi cõcessum.vt.l.illius ti. Non ob. quod dicitur de patrono: quia facit libertũ de nihilo aliquid: sed in tutore non sic. igitur ista glo.non bene dicit: nisi intelligendo de legitima tutela.

LEX LXXV.

NOn debet. ¶ Dic, vt not. per Dy.in.c.nõ debet aliquis.extra eo.lib.vj.

LEX LXXVIII.

c ACtus legitimi. [c] ¶ Ista est notabilis lex.& gl.addit aliquos actus. Dyn. examinat istã.l.extra eod.c.actus legitimi.lib.vj. sed melius declarat Roffre. in libellis suis in ti.de actio.confes.

LEX LXXXVI.

d IN ambiguis. [d] Non est nouum. Dy.extra eo.c.actus legitimi.lib.vj.

LEX LXXXIX.

NVlla. ¶ Vide Dy.extra.eo. c.nõ est in mora.li.vj.& ego examinaui tibi in.l.si pupillus.ẍ.de ver.obli.

LEX XC.

QVandiu. ¶ Op.de.l.si quis ita hæres instituatur.ẍ.de hære.insti. Sol.aliud propter voluntatem testantis.

SVMMARIVM.

1 *Notarius, quando possit corrigere errorem suum?*
2 *Latinitas inepta non uitiat instrumentum.*
3 *Errorem circa indictionem notarius corrigit.*
Defectus indictionis uitiat instrumentum.
4 *Error in omissione diei, si notarius dicit se recordari: ab eo corrigi, & addi potest.*
5 *Notarius, qui errauit in appositione diei, quia unam pro alia apposuit: talem errorem non corrigit, nisi de errore constet.*
6 *Instrumentum non uitiatur, si erratur in indictione: quia apposita non concordat cum annis domini. Et si non apparet, an sit erratum in annis domini, uel in indictiõe: præsumitur erratum in indictione. nu.7.*
8 *Notarius, quando est erratum in eo, quod pertinet ad parte͂ potest illud incontinenti corrigere: aliâs non: nisi docto de errore.*
9 *Error notarij in scriptura aliena, probatur originali producto in propria, per ostensionem protocoli.*
10 *Protocolum, quare magis dicatur principale, quàm publicũ instrumentum?*
11 *Notarius quando est persona suspecta, non retinet penes se originale.*
Argumentum à solitis, est ualidum.
12 *Error notarij potest etiam probari per testes.*
13 *Testes deponentes de errore notarij, si dicunt aliter fuisse, quàm instrumentum dicat: tunc notarius in pertine͂tibus ad eum potest corrigere: sed in his, quæ pertine͂t ad partes, non.*
14 *Error notarij potest probari per præsentes, & alios mediatores inter partes.*
Error notarij, quòd possit probari per unum testem, ultra ipsum notarium.
15 *Error probatur etiam per ipsos facientes.*

LEX XCIII.

e SI librarius. [e] ¶ Videas, quòd error notarij non nocet, vt hîc.&.l.error.C.de testamen.

a ¶ Cuius p errore͂. hanc.l.limita non procedere in eo, qui scie͂ter soluit indebitũ pro alio quo casu non repetit: vt no.Bald. in.l.si p ignorantiam.C.de condi. inde. vide tamen ibi per eũ, & in.l. falsus.C.de fur.& ibi oĩno Bart. Ite͂ limita, vt not. per gl.& ibi Bal. in.l. si milite͂.C.de condi.ob cau.& vide oĩno Bar. in cõstituente scie͂ter pl⁹ debito.in.l. hactenus.§.fi. de cõstı. pec.& regula procedit, vbi interuenit vera traditio: sec⁹ si ficta, vt no. Bar.in.l.si rem aliquã.in fi.j.col. de acqui.pos.

b ¶ Quo tutela. vtrũ nullis extantibus propinquis pupillo succedat tutor, & excludat fiscum: gl.fin. hîc tenet, ꝙ sic: quã sequiẗ Bal.in.l.si qs filio.§.eius qui.de iniuſ.te. sed Bart. hîc tenet cõtrariũ p.l.nutriorib⁹.sed Bal.in.d.§.eius.dicit ꝙ ista.l. potest intelligi ĩ simplici nutritore. secus verò in nutritore qui fuit tutor, vt hîc dicitur.& per Bal. in.l. cũ in eo. in fin.ẍ.de pac. & vide Bal.in.l.fi.in v.co.vnde legi. & ĩ.l.si qua.C.ad Orficia.& in.d.l.nutritori.& ibi Bar. Adde, an statutũ de successiõe disponens, videatur etiam disponere de tutela. Bal.con si.xj.lib.iiij.

c ¶ Actus legitimi. vide Bal.in.l. potuit.in.viij.qõ.de iur.deli.& Imo.in l.gerit.ad fin.ẍ.de acqui.hære.

d ¶ In ambiguis. Not.Bald.in.l.ad exactiõem.C.de no.promis.

e ¶ Si librarius. Vide qd' no.Iac.bu. & Bald.in.l.ij.C. de erro.aduo. Et

1 men.&.l.imperator.suprà de sta.hominum.¶†Sed
de vno dubitatur,an posit corrigere errorem nota-
rius?dic per Gul.de cu.in.l.imperator.š. de sta. ho-
minum.& in Specu.in titul.de instru.edi.§. postre-
mo.versicu.sed nunquid confecto.Iac.de bel.in aut.
a de æquali.do.§.illud.¶ Sed vos debetis scire,[a] quòd
in instrumēto publico continentur duo. vnū, quod
spectat ad notarium: scilicet anni domini indictio,
2 & dies,& aliæ solennitates.Secundò verò †contine-
tur substantia contractus.Aut ergo est erratū in eo
quod non reddit instrumētum nullum:vt mala lati
b nitas:[b] tunc non vitiat instrumentum:vt.l. Impera-
tor.š.de sta.hominum.& potest per notarium corri
3 gi.in.l.actorum verba.š.de re iudi.Quandoq; est†er
ratum in eo,ex quo instrumentum vitiatur:& tunc
quandoq; cōstat,q est erratū:& in quo erratum est.
Exemplū,in instrumēto deficit indictio: & defect⁹
c indictionis vitiat instrumētum:[c] vt in aut.vt præpo.
no.Impera.in princi.& in aut. quibus modis natu.
effi.legi.§.quantū verò.& extra de fide instr.ca.in-
ter dilectos.& ibi not.Isto casu,si apparet de errore
& in quo est erratum, poterit corrigi iste error, ne
scribentis error noceat partibus:vt.l.si in nomine &
4 l.errore.C.de testa. ¶†Qn̄q; constat q est erratū:
sed nō constat in quo:vt,quia fuisset omissa dies, &
sic est erratū:sed nō constat de quo die est erratum.
& isto casu dico,q notario dicēti se recordari,debet
d credi.[d] probo sic:officiali creditur in officio sibi cō-
misso:vt.C.de exact.trib.l.apparitores.&.l.si qs de
e curio.[e] C.de fal.&.l.magis puto.§.ne tamen.š.de re.
eo.& de offi.præfe.vr.l.j.§.cura carnis.&.§.seq. ma
ximè,cum hoc de die sit minimū:quod apparet: qa
si testis de die non recordat̄,nihilominus ꝓbat:vt.l.
testamentum cum glo.C.de testi.Et hoc quando est
5 erratum in omittendo.Sed qn̄ †esset erratum in po
nendo:puta,posuit vnum diem, vel mensem, cum
deberet ponere alium. isto casu non poterit se corri
gere,nisi de errore cōstet per testes,vel alijs modis:
vt.j.dicetur.&.l.quicquid adstringendæ.iij.respon-
so.secundum vnam lec.š.de verbo.obli. & quod ibi
dixi.Itē quia functus est officio suo, sicut iudex: vt
l.iudex de re iudic.& sicut testis:vt.j.dicam.Sed hoc
non potest dici,quando omisit diem. qa instrumen
tū non valet:& sic non pōt dici, functus officio suo,
vt.l.qualem.suprà de arbi.& quod not.in.l.iudex.
6 ¶†Quandoq; est erratum [f] alio modo ratione cu-
f iusdam alterationis:vt dico anno dn̄i,indictione tali
& non concordat cū annis domini.hoc cōsuluit Dy.
& dixit,q licet indictio vitiet contractū vt dixi: tn̄
si est posita,& in ea sit erratū,non vitiat̄ instrumen-
7 tū:vt.l.quoties.š.de hęred.inst.¶†Sed dubitatur in
quo videatur erratum: vel ī annis dn̄i:vel in indictio
ne.& dicit, q in indictione: qa dolus non præsumi-
tur,nisi probetur:vt.l.quoties.§.qui dolo. š. de pro-
ba.Modò si præsupponeres esse erratū in annis dn̄i
diceres esse erratū dolo,vel lata culpa:quia commu-
niter oēs sciunt annos dn̄i:vt.l.latæ.&.l.cedere diē.
§.lata.š.titu. j.sed indictio nescitur ab oībus. ideo,ita
probabilius præsumitur error.& credo Dy .verū di
cere.& induco pro eo glo.quæ est in.l.si quis in fun
di vocabulo.š.de leg.j.&.l.penul.š. de re.du.Et hoc
puto verum,quicquid dicat gloss.in.d.c.inter dile-
ctos.extra de fide instr.¶ Sed contra hoc facit:quia
notarius,qui facit instrumenta contra formam iuris
punitur,vt falsarius.l.jubemus.in fi. C.de testam .&
sic non potest amplius corrigere. Sed dic quòd hoc
est speciale in testamentis. Vel melius,ibi loquit̄ qn̄
solēnitas,nec fuit seruata,nec scripta in testamento:
8 hîc qn̄ fuit seruata,sed non scripta.¶†Quādoq; est
erratum in eo,quod ptinet ad partem. & hoc dixit
Gul.in Specu.Aut notarius vult corrigere inconti-
nenti,& admittitur.Aut ex interuallo, & nō potest
nisi probato errore,per.§.illud.in corpore.in aut.de
æquali.dot. Hoc etiam probatur:testis & notarius
æquiparantur:vt.l.Domitius.š.de testam.sed testis
potest incontinenti,non ex interuallo corrigere di-

an,& quomodo posit error emendari,& corrigi per notariū:vtrum notarius posit repetere,vt permittatur radere,minuere,vel corrigere.vt si vult de instrumento certiorari,an posit:vide Barto.in.l.fi.de ta.exhi. & Bald. in.l.fi.C.de fideiusl.& Spe.de instru.edi.§.instrumentum.ver.sed nūquid. & per dominum Anto.in.c.ex literis.de fi.instru.& Angel.in.l. errore. C. de test. Vtrū autē iudex posit mandare notario, qui non bene fecit instrumentum , vt suppleat, & corrigat,vide Bal.in.l.ij.C.de fideicom.li. Et adde q notarius nihil pōt addere in contractibus requirentib⁹ scripturam:secundum Bal.in.l.contractus.de fide instru.& in.l. Gall⁹ §.idem credendū de lib.& posthu.& vide Cy.& bal. ī.l. ambiguitates, C.de test.& Imo. in.l.j.§.sinautē. š. de hære. insti. & quid si probetur notarium aliter scripsisse, q̄ partes dixerunt:vtrū præsumatur ex malitia,an dolosè & ratione falsitatis in parte, vitietur totum:dic, vt in.c.ad audientiā de rescrip.in.c.fraternitatis.de testi.& no.Bal. in. d.l. Imperator. š. de statu hominum.& Barto.in.l.quoties.de hære.inst.& quod dixi in.l.si quis obrepserit.de fal.& ad probandū errorē in instrumento:vide gl.& quæ ibi dixi.in.l.cū ꝓponeretur.de leg.ij.& si notarius dicit se nō fuisse rogatum,& non recordari: si tamen testes probāt rogatū fuisse:cogatur secundū dicta testium facere instrumentum.Ponit Bal.in.l. fi.C.de eden.in vlti.colum.& per eum in rub.de fid.instru.in.v.colum.Io. an.ac.de instru.edi.§.instrumentum.versi.& primò.Sed pone,notarius omisit per errorē scribere cōfessionē,seu præceptū guarētigiæ. modò pars vult probare per testes,qualiter notarius fuit rogatus de guarētigia: an possit?certè non.gl.sing.in.c,si motu proprio.de præbē.in.vj.in ver.expressè Ex qua habes, q quando aliqd de forma in instrumēto de fuit,non potest illud probari per ꝓbationē extrinsecā.& ita tenet Bal.in quibusdam suis cōclusionibus.Et adde qd' Bal.de pa.constā.quærit,an anni domini,dies, mēsis,& cōsul,sint ponēda in fine instrumēti?an in principio:& cōcludit, q in principio.Vbi etiam vide nūquid vitiet̄,instrumētum,si nomē Imperatoris præpositū nō fuit:vel nō intercessit tabellionis subscriptio:vel contrahentis:vel aliud defuit ex his,quę debent interuenire?& dixit q sic:quē vide.Sed quid si apponuntur solēnitates:tamē erratur in vno:vtrum tabellio posit ꝓpria authoritate emendare,si errauit in die, vel loci appositiōe? rn̄deo,si est quæstio super die,cōsule,vel loco,nō pōt emēdare. Nā rasura caderet in loco suspecto.sinautē alibi:vbi non pendet quęstio:tunc potest emendare,& radere verbū erroneū,& ponere verbū verum:pront legitur & no.C.de testa.l.si vnus.Si aūt non errauit in solēnitate instrumēti:sed in qualitate facti:tūc postq; instrumētū est redactū in archiuo publico, nihil sua authoritate mutare pōt:sed debet facere errore comperto de madato iudicis;secūdū Cy.no.in.d.l.Imperator.de sta.homi.vel dic:si est talis error, qui noceat,nō pōt emēdari sine iussu iudicis:secus si nō obsit parti:qa partis nō interest:qa etiā sine tali emēdatione valet instrumentum.C.de tes.l. ambiguitates.l.præposteri.&.l.error.Illud constat q aliæ sunt solēnitates instrumenti,& aliæ negotij:no.š.de edē.l.j.§.editiones.in fi.gl.& vide oīno Bal.in ti.de pac.cōstā.in ver.petitio.Sed quæro,vtrū qn̄ notarius opponit diem,debeat dicere.xj.die intrante,siue execūte Ianuario?dic,q olim apponebāt;vt de pa.cōstā.in fi.Sed quid si nō dicat?respōdeo,si dicat die lunæ.xj.Ianuarij.satis est dicto ti.de pa.cōsta.in fi.Sed si nō apponat proprium nomen diei:pone q testes dicūt,q.xj.die partes absfuerūt.respōde,q ista ꝓbatio testiū nō cōcludit de necessitate cōtra istr̄m. Quærit̄ ergo, vtrū dicti testes reprobēt instrumētum?& videt̄ q non: qa sicut debemus saluare testes,ne falsum dicāt:ita & instrumētum. Itē dicta testium debēt interpretari in meliorē partē:vt no.Inn.in.c.dudum.el.ij. de ele. Itē cùm testes sint inducti ad ꝓbandū,& nō probant: de necessitate debent interpretari contra ꝓducentē.c.in præsentia.de ꝓba.c.cum causam.de rescrip.c.fin.de condi. appo. nisi in causa fauorabili.š.de manu.l.ante pe. & in.c.ex literis,de proba.& de reg.iur. in ambiguis.in cōtrarium vr̄:quia istud instrumentū secūdū cōem vsum ꝓbat de.xj.die. intrāte mēse: cū ergo ꝓbatio instrumēti reprobatur: ergo reprobatum est instr̄m. Non enim ista est præsumptio:sed communis intellectus vulgi.& ideo non obst.quod.not.š. de pac.l.iurisgentiū.§. qd' ferè.& quod not. Inn.in c.innotuit. de eo q fur. ordi. susce. Non em̄ dicit̄ incertū:qd' certam semper habuit interpretationē.ar. š.de fi.inst.l. cum delanionis. §. asinā.vn̄,vt ista æquocatio cesset in literis apostolicis ponitur per nonas,idus,& kalendas:vbi talis dubitatio incidere nō pōt.d.§.fi. de pa. cōstā.& vide Bal.in.d.ti.in ver.die lunæ.xj.execūte Ianuario.Sed an testes in instrumēto debeāt poni in fine,vide Bal.& Odo.in.d.ti.de pa.cōstā.super ver.cōtinet̄.Adde,an notarius posit errorē corrigere:& quę faciāt scripturā suspectā.Bal.cōsi.cxxxvij.li.v.Et an notarius,qui errore omisit nomen Imperatoris,vel Papæ,posit illud apponere:vide Ange.cōsi.ccxxj. & quādo posset errorē suum corrigere:vide Pau.de ca.consi.xxxviij.

a POMATES. ¶ Debetis scire. Vide do.Ant.in.c. ex literis. de fide instrumen.& quæ ibi dixi.

b ¶ Mala latinitas. Vide Bal.& Ang.in.l.Imperator.š.de sta.homi, & vide Bal.in.l.verbum.C.de fideicom.

c ¶ Vitiat instrumētū. Vtrū indictio,seu defectus indictionis, vitiet contractū,seu instr̄m.de hoc aliqd super data.vj. lib.in mercu.per gl.in.ij.cōstit. C.circa fi.An aūt debeat poni nomē Papæ,sicut Impatoris ī instrumento, de hoc per do.Ant.in proœ.decre.& dic q attendēda est consuetudo,si illa apparet.c.cū dilectus.de cōsue.& vide Barto.in.l.si noīatim.C.de condi.& demō,& vide oīno ad materiā Bar.& Imo.& Bald.in.l. cū proponeretur. de le.ij.& Bal.in.ij.cōsti.C.in ver.arma.&in.l.fi.C.de fideius.& in.l.error. & in.l.ambiguitates.C.de test.& Bar.in consi.ex facto ꝓposito,& ex eo, qd' tria quærunt̄,per Bal.de pace constan.in ver.pacta,per do.Ant.in.l.ex literis.de fide instr.per Bar.in cōsi.reperitur instrumētū.Adde,an error in nomine dn̄i,vel indictionis,vitiet instrumentū,Roma.consi.ccxxxv.

d ¶ Debet credi. An notario credatur,no.Bal.in.l.iurisiurandi. C.de test.& qd' no.Bal.in.l.generaliter.in vlti.no.C.de non nu. pecu.& qd' dixi post Bar.in.l.ij.C.de rescin.vēdi.in.q.de minore iurante:per Io.an.post Spe.in ti.de inst.edi.versi.j.&in ver.sed nunqd.& quid si testis non recordatur de die,vel loco:vide,quæ dixi in.l.ij.§.fi.de aqua plu.arcē.& ibi Bart.& vide Bal.in.l.testium.in.viij.col.C.de test.& Bar.in.l.ij.in fi.š.quemadmo.test. ape.& in.l.admonēdi.š.de iureiu.Adde,q notario creditur in concomitātibus instrumentum.Bal.consi.xxv.

e POMATES. ¶ Si quis decurio. Vide Alex.cōsi.cv.co.ij.vo.ij.vbi ponit dignè,an stetur dicto notarij,q sit matrix,& originalis scriptura.& cōsi.cx.eo.vol.ij.vbi ponit,an stetur dicto notarij,q sit rogatus.

f POMATES. ¶ Quandoq; est erratū in eo. Vide Panor.cōsi.xcix. col.j.in fi.vol.j.& in his quæ pertinent ad partē,error præsumitur partis, & non notarij.ita Roma.consi.suo.clxxix.col.ix.

a POMATES. ¶ De test. Vide Alex.consil.lxxxix.vol.ij.vbi ex hoc infert in.ij.col.φ sicut testis deponens varia,puniẽ de falso.l.eos.§. de fal.ita etiam notarius varians tenorẽ instrumenti, punitur de falso:nisi vt ibi dicit.in vl.col.illud emendaret,& corrigeret,addendo clausulas consue tas,etiam postquam parti tradiderat.

POMATES.

b ¶ Sed qualiter cõ a stare. Vide Alex. consi.cv.vol. ij. in prin.& consi.xx. xvij.col.pe.e.vol. & Alex.in.d. con si.cv.col. ij. ponit quæ sit matrix,& originalis scriptu ra.

c ¶ Faciliter pbaẽ. AddeBal.in.l.nec exemplũ.C.de fal. & ibi etiã φ pro- baẽ error per con- fessionẽ,vel perdi ctum Papæ, & Principis.

d ¶ De tabel.§.pe. Et ad materiã ad- de Bal.in.l. Sẽpro nius Proculo. de leg.ij.& vide Bal. in rub.C. de fi.in- stru.in.v.col.& i- bi,quid si nõ repe ritur imbreuiatu- ra: sed reperiẽ in- strumentũ patri traditũ:an probet & ibi: an imbre- uiatura sola faciat fidẽ?ad quod vlti- mũ vide,quod no. Bar.in.l. admonẽ di.in.viij.col.§.de iureiurã.& quod no.Bal. in.l.cõtra ctus.in.iij.colũ.C. de fi.instru.Et an quis cogaẽ osten- dereprotocolũ?vi de Bar.& Bald.in l.fi.C.de fi.inst. v. bi dicit,φ non:ni- si quis vellet nota rium redarguere de falso.Idẽ in auẽ si quis in aliquo. in princ.& in.l.fi. C.de eden do.vide Bar.post Ia.bu.in d.l.fi.qui dicitφ si notariusperdat o- riginale,debet fieri sibi editio à parte.& adde ad materiam Barto.in consi. ex facto ppposito,& ex reo,φ tria quærunẽ.adde quãdo instrumentũ est diuersum à protocolo,an faciat fidem?Bal.xliij.lib.ij.

ctũ suum:vt in cap.præterea.extrà de testi.[a] & in.§. quia verò.in auẽ.de testi. in glo.mag. sic in notario.

9 ¶ †Sed qualiter constare[b] poterit de errore, si nota- rius transcripsit scripturam alterius? Respondeo: tunc producto originali error faciliter probatur:[c] vt hîc.&.l.ij.C.de erro. aduoca.Si verò scripsit scri- pturam propriam:tunc si habet protocolum,proba tur per ostensionem protocoli.vt in auẽ.de tabel.§. penul.[d] Nam ex illo verificatur instrumentum ex- tensum.& sic videtur erratum in transcribendo: vt

10 hîc. ¶ Sed posses dicere,†quare dicitur magis prin- cipale protocolum, quàm publicum instrumentũ? nonne potuit esse, φ notarius ab ipso initio confecit publicum instrumentũ?Rñ deo:non præsumitur:vt d.§.penul.Nam originale retinet notarius apud se, vt alijs edat,cum opus fuerit: vt.§. de eden.l.argenta- rius.§.j.Et ideo ipsi notario,non deberet dari copia instrumenti:vt.l.si quis ex argenta.§.prohibet.§.de eden. Et ideò dicit lex:quòd pars posset petere, quòd exhibeatur à notario originale,quando instrumen- tum,quod est restitutum plenè nõ contineat omnia

11 vt.l.veluti.circa princ.§.de eden. Prædicta vera:†ni- si persona notarij esset suspecta:vt.d.l.si quis ex ar- gentarijs.§.j.Et quod illud, quod remanet apud no tarium,præsumatur originale:probatur:quia sic so- litum est fieri:& sic probatur per argumentum à so litis,quod est validum in iure:vt.l.ij.§. meritò.§. ne quid in lo.publi.&.l.certi condictio.§. si nummos.

12 §.si cer. pet.†Item potest probari per testes adscri- ptos in instrumento:quia ad hoc apponuntur: vt in auẽ.de instru.cau. & fide.§.sed & si instrumenta.§.

13 quemadmod.testa.ape.l.j.in fi. ¶ †Sed quid si testes dicunt aliter fuisse,quàm instrumentũ dicat:[e] sednõ recordantur qualiter fuerit?Respond.si hoc contin- git circa ea,quæ pertinẽt ad notariũ[f]: vt circa diem, mensem,& similia:& tunc quia constat, φ est erra- tum:restat,φ credatur notario:vt dictũ est. Si verò hoc contingit circa ea,quæ pertinent ad partes:tunc notarius non posset corrigere:quia licet constet, φ

14 †sit erratũ,non tamen scit notarius qd habeat pone- re:vt dictũ est. ¶ Item potest probari[g] error[h] per præsentes & alios alios,qui fuerũt mediatores inter præsentes partes sic contrahentes:vt in auẽ.de instr. cau.§.si verò moriantur.versicu.in his.in glo.quæ in cipit:ad numeratorem.Et puto, quòd sufficeret di- ctum vnius testis cum notario, qui remanent duo:

15 vt.d.versicu.in his. ¶ †Item potest[i] probari,quan- doque error per ipsos facientes:vt si quædam vni- uersitas fecit syndicum,vel alium contractum:homi nes de vniuersitate poterunt probare sic fuisse tunc actum,vel non fuisse.vt extra de probationibus. ca- pitulo tertio loco. Non dicerem in eo, quòd alibi contrahunt,vt singuli :nisi partes essent in concor-

e ¶ Instrumentũ dicat. Vide no.Bar.in.l.j.in fi.§.quemadmo.testamen.a- perian.& ista faciunt ad quæstionem:vtrum notarius de iure possit scribe re? Petrus testis dixit illud idẽ, quod alius testis,suprà examinatus dixit, de quo vide in.c.causam quæ.el.ij.de testi.& Bald. in.l.verbũ volo.C.de fideic.videẽ dicere φ nõ.& Spe.in ti.de teste.§.nunc tractandũ.in ver. tan tum quam.& Ant.de but.in.c.nihil.de elect.vbi ponit de iudice,qui dixit pronuntio,sicut talis iudex.quod facit ad no.per Bar.in.l.j.C.si aduer.lib. Et ad id quod dixi,de teste:vide Bar.in terminis.in.l.iij.§.j.§.de testi. Sed Bal.in ti.de pa. constan.in vlti.versicu.dixit probari per illum tex.apertè. quòd si tabellio scripsit primò dicta vnius testis:& posteà dicit idem per omnia alius testis,siue sub eadem die,siue alia:quòd talis scriptura probat testes in vnam sententiam concordasse:licet aliqui dicant, φ talis scriptu- ra non valet,propter incertitudinem.Alij quia proferant eundem media- tum sermonem. Sed nec prima, nec secunda ratio valet, de quo vide per Bald.in dicto titu.in vltimis verbis. Vltimò adde Bar.in suo consilio inci- pien.super inquisitione, quæ fit per dominum Capitaneum.& per Bal- dum de emen.Iustinia.C.in principio. & Angel.in authentica vt iud. sine quoquo suffra.& Bal.in.l.ampliorem.§.j.C.de appellationi.

f POMATES. ¶ Ad notarium. Vide Alex.consi.cv.col.ij. vol.ij.& etiam in simili vnum verbum per eum,in consil.c.eo.vol.ij. prope fin. in ver.constat autem.& ad hæc vide Feli.in.c.ad audientiam.col.ij.ad fi.& se quen.de præscrip.

dia:vel esset aliquid per quod nulli fieret præiu- dicium:vt si testator adhuc viueret,& diceret nota- rium in suo testamento errasse.

LEX XCVI.

Nemo dubitat. ¶ Facio tibi vnum dubiũ, dicit statutum huius ciuitatis,si non solue- rit centũ,amputeẽ sibi manus. Mõ iste comparet in iudicio,& dat fideiussores. Quid dicem⁹?dubito, & ideo relinquo.videtur φ sufficiat: vt.l.rescripto. §. debitores.§.de mu.& hono.

SVMMARIVM.

1 *Destitor an sit in mora,negando se debere centum petita, si lite contestata debitor probet de quinquaginta.*

LEX C.

k Non potest videri.[k] ¶ Iã dixi ti-
1 bi:tu petis à me† cẽtũ,ego nego lit.cõte.tu probas de qnquaginta.an per lit.conte.constituar in mora?& videẽ φ non per.l.istã. Sed cedo,φ ista.l.sic loquiẽ:qa rõ est iplicita.qa dixi tibi nescio quãtũ de beã,litẽ cõtestor:nõ tñ cõstituor in mora: vt hîc, & l.in fideicõmis.in prin.§.de vsu.Si scirẽ quãtum de beo,tũc videor esse in mora à tempore conte.li.vt.l. pupillus.§.fi.& ibi dixi.§.ti.j.l.qui solidũ.in princ. §.de le.ij.& istam.q.habui Pisis de facto.

LEX CIX.

Fere in omnibus. ¶ Iã gl. hîc alle- go tibi,in.l.non solum.§. si mandato.§. de iniur.& dic,vt ibi.tene menti istam gl.

LEX CXI.

In eo quod plus sit. ¶ Dic per Dy.extrà eo.c.plus. li.vj. di- xi in.l.j.§.si stipulanti.§.de verb.ob.

Nemo alienæ. ¶ Quæro,qd in causa criminali:& dic,vt gl. Tene mẽti:& vide eã,quæ incipit,si quis obtulit.& istã gl.allegaui tibi in.§.ad crimen .l.pe.§.de pu.iu. Vlterius no.φ glo.dicit in princ.φ prętoria satisda tio intelligitur cũ fideius. Contrariũ tenui tibi in.l. prætoriæ.§.de præto. stip.& ibi gl.videtur tenere.

LEX CXV.

In obscuris. ¶ Vide dy.extrà e.c.in obscuris.e. ti.&.c.inspicimus.lib.vj.

LEX CXVI.

l Si quis ob.[l] ¶ No.gl.hîc,quæ dicit de liberatione facta cum insinuatione. sed an egeat? dixi vobis in.l. Modestinus.§.de dona.

g ¶ Potest probari. Ad materiã adde quod not. dixit Bar.& post eum Imo.in.l.cũ pro- poneretur. de le. ij.per gl.ibi, quæ dicit:φ si testator dicat in testamen to se errasse in ge stis p se, φ ei cre- diẽ.& sic videẽ,φ eo modo credi de beat, seu credatur partibus in gestis per se. si asserant in aliquo se erras- se. & nõ reqratur alia probatio.qdẽ est not. secũdum Bal.&facit ad no. per Bart.& Imo. & quę ibi dixi in d.l.cũ proponere tur. Adde alium modum proban- di errorem,no. p Bal.in.l.etiam.C. cõmina. vel epi- sto. videlicet, φ ipso facto proba- tur.& vide Bal.in l.fin.C.de testa.& l.Imperator.§.de statu homi.

POMATES.

h ¶ Probari error. Vide Alex. cõsi. cv.co.iij.ad fi. vo. ij.co.vlt.& sequẽ. &Barba.ccix. co. iiij.vol.j.& co.x. Barba. in.c.fi.co. vj.de constitu.

POMATES.

i ¶ Item põt. Vi de Feli.col.iiij.& de probando eti- am errore. vide non ab re dicta per Imo.in.l.quo ties. §.sed si cum. suprà de hæredi. instituen.in prin- cip.

k ¶ Non potest videri.vide Bart.in.l.j.§.si stipul.de verb.oblig.& in.l. qui solidum.vbi contradicit in eo, quod hîc dicitur.de lega.ij.

l ¶ Si quis ob. Adde, quòd pactum de non petendo, seu per quod remitti- tur res,vel actio,dicitur esse donatio, vel alienatio:secundum Bald. in.l.j. in.j.colum.de bo. ma.allegat no. Barto.in.l.siue apud acta.C.de trãsactio. in glo.in ver.penul.iuncta glo.in versi.pacto. licet aliud sit in remittẽte li- tem,seu in transigente super lite,secundum eum per.l.fideiussorem.C. de transactio.& not.etiam in proposito Bald.in.l.inter nos.C.communia vtri usiu.& in.c.j.ad fi.de controuer.inter vasal.& alium de beneficio. Bene fa cit, quòd no.gl.hîc,& quod in varijs locis per hanc gl.tradunt docto.maxi mè Bal.in.l.pactum.in.xv.qõ.C.de col.& Ang.in.l.cõtra iuris.§.fin.& ibi Bar.in.l.tale pactũ.in prin.§.de pac.& Ang.in.l.si vnus.§.pactus.de pac.& in.l.pacta,quæ.C.de pa.& alij in.l.Modestinus,& in.l.Aquilius.& ibi no. Moder.ff.de do.vide doc.& maximè Alex.in.l.creditori.C.de pact. alle- gantem hanc glo.& ad hoc not.vide Bartol.in.l. si quis accepto. de condi. ob causam.& ibi Bal.& in.l.si mulier.eo.tit. Adde,an pactum de non pe- tendo sit donatio,Bald.consilio.cccclxxviij.libro.iiij.Ange.consil.lxxvij. &.xciij.

l POMATES. ¶ Si quis ob.vide do.Feli.in.c.veniens.in tertio no- tabili.de testi.

a ¶In condemnatione. ꝙ donator, & qualiter fiat deductio ne egeat: vide Bal.in.l.ij.C.quod cũ eo.& ad gl.hîc vide Ang.in.l.sunt qui.de re iudi. Et adde quod Bal.in.c.j.in prin.dicit,ꝙ gl. hîc fin. indistinctè tenet ꝙ ibi ratione personæ datur priuilegiũ, vel ratione contractus,vt in donatione,nõ teneatur quis,nisi inquantum facere põt.debet ergo ei remitti.vnde venit, ꝙ beneficium habet retinendo, & non petẽdo: quia donator à donatario alimenta non petit:& tamen ꝓ alimentis retinet, quod donat, secũdũ gl. hic: quã tñ quidã damnant ꝓ id,qđ no. in.l. fi. hîc alle.vbi de hoc per Cyn. sed si tu bñ consideres gl. hęc est vera. qa directe nõ possunt peti alimenta, reuocabitur tñ donatio: qa donatarius est ingratus: loquor de simplici donatione. & an non alimentando donatorem reuocetur donatio? vide gl.& Cyn.in.l. fin.ṡ.de reuo. dona.&domi. Abb. & Inno.in.c.propter.de dona.

b ¶ Impossibiliũ. per Bart.in.l. iiij. §. quæsitum. si qs cautio.

c ¶Non potest.ad.de Bar.in.l.non solum. §. morte. in x.co.de oper. nonuntia.tex. & ibi Bar.ĩ.l.municeps ad muni.

d ¶Quòd vniuersitas. Qualiter citetur vniuersi.adde Bar.in.l.fi. qđ cuiusq̧ vniuers. no. & vide no. ꝑ Bar. in.l.aut facta.§.fi. ṡ.de pœ.per Bal. & Cy.in.l.j.§.quibus.&in.§.quod si nemo.ꝙ cuius. vni.per Arch. vj. q.j.sicut. per Bal. in.l.etiam. in. iiij. co.C.de execu.rei iud.per Bart.in.l. j.C.de iure reipu. li.xj. & quod no. gl.de do. & cõtu. c.causam.& glos. Ber.j.c. bonæ memo. de elect. not. Bart.hîc.ṡ.eo.l.in prin.&facit quod no.Bar.in.l.iiij.§. creditoribus.de fideicõ.li.& latè in extraua.ad reprimen.in ver.citatũ & ego dixi in.l. j. C.de decu. per Inno.in.c. humilis. de ma.& obe. in

LEX CXXI.

Aliud. ¶Tene menti gl.q̃ est in prin. huius.l. quia alibi ita clarè nõ dicit.

Refertur. ¶Tene mẽti istã gl. super isto §.& vide gl.quæ incipit,si publicè populus.ĩ fi.dic,so.vt ibi.ꝑ Dy.& extrà eo.c.qđ oẽs tãgit.lib.vj.¶Et no.ꝙ ista.l.est vera quoad oĩa. oẽs em tenent quo ad pœnã,quæ infligitur vniuersis:vel singulis,vt vniuersis.Sed si tãgit aliquos,tunc præsentes tenentur:vt.l.j.in prin.ṡ. de magi. conue. & dixi vobis in.l.quod maior.ṡ.ad muni.

LEX CXXIII.

Quæ propter. ¶Vide Dy.in.c. in argu.extrà eo. li.vj.& ibi in.l.qđ verò contra rationem.ṡ. de legi.& in.l.si constante.ṡ.sol.mat.

LEX CXXVI.

Cum quis. ¶De hoc dic plenè in l.si fundus.§.j.ṡ. de pigno.

LEX CXXVIII.

Non videtur.

Qui iussu. ¶Vide circa hoc Dy. extra de re. iu. in.c.ꝙ qs.li.vj.& Cy.C.vnde vi.l.j.&.in.l.vt vi.ṡ. de iu.& iu.tene mẽti gl.hîc positã pleniorẽ, quã habeamus.

LEX CXXXII.

Actum a iudice. ¶Vide Dy.in.c. ea quæ.extrà eo.li.vj.

SVMMARIVM.

1 Donator agit contra donatarium, ut eum alimentet.

LEX CXXXIII.

a In condemnatione.[a]

1 ¶No.gl.quæ†dicit,ꝙ donator nõ potest agere contra donatarium,vt eũ alimẽtet.Contrarium no.in.l.fi.C.de reuo.dona.& per Cy.ibi.

Vnicuique. ¶Vide Dy.in.c.mora extra eo.lib.vj.

Dolo facit. ¶Vide extra.eo.c.dolo. & ṡ.de do.exce.l.doli.dicã plenè in.l.si socer.§.Lucius.ṡ.so.ma.

LEX CXXXVII.

Qui in ius. ¶Dic per Dyn.in.c. cũ quis.extra eo.li.vj.

LEX XXXIX.

Cum principalis.

¶Dic,vt ꝑ Dy.in.c.accessoriũ. extrà e. li.vj.& ꝑ Cy.in.l.intelligere.C.de lui.pi.

LEX CXLII.

Si nemo. ¶Vide gloss.quæ incipit, hãc regulã . ibi, qđ nõ placet:qa secũdũ hoc prius esset obligatio,quã contractus,qui eam introducit.quod est absurdum.

LEX CXLV.

b Impossibilium.[b] Dic ꝑ Dy. j.c. nemo potest.extrà eo.ti.li.vj.

LEX CXLVIII.

Si quis prægnantem. Vide gl.quæ incipit,instituite.ibi.§.si quis rogatus.& dic,vt ibi,per gl.& Dy.

LEX CL.

Pupillus. ¶Hîc est melior glos. quã sit alibi, in ista materia:& totã examinaui vobis in.l.j.ṡ. de dona.

LEX CLII.

Neratius. ¶Tene mẽti gl. pleniorẽ in materia sua, quã sit alia: & tractat materiam.l.penul.ṡ. quæ sen. sine c.grauẽ.de senten.excõ.& in.c.Ro.eo.ti.& per Bar.in.l.aut qui aliter.§.si quid seruus,ꝙ vi aut clam.vide no.in.d.l.j.C.de iur.reipu.lib.xj.& ibi vide tur dicere ꝙ non sufficit citare syndicum.& vtrũ possit vocari in die venerisfancti ad sonum tabellæ.habes tex.& ibi Bar.in.l.fi.de prædi.curi.li.x. Item adde, qđ no.Bal.in aut.sed omnino.in.iij.col.C.ne vxor pro mari.& quod not.gl.in.l. item magistris de pac.adde qualiter vniuersitas sit citanda.Ang.cons. clxv.&.ccxcvj.

ap.rescin.

SVMMARIVM.

1 Syndicus ciuitatis,si citatur,constituitur in dolo.

2 Ciuitas,quando non uult conuocare arengam,citantur illi, qui illam regunt.& habetur acsi ciuitas fuisset citata.

LEX CLX.

c Non potest.[c] ¶Gl.†quærit,si 1 citat syndicus vniuersitatis,an cõstituatur in dolo? Et vide gl.quę incipit, pone in officiali.ibi:item qd si citet.Ista est no.gl.& videtur dicere contra casum,l.aut q aliter.§.idem ait.ṡ.quòd vi aut clã.& ista dicit optimè.Nõ ob.illa.l.qa ibi dicit,ꝙ valet denũtiatio facta syndico inquantũ ad excusandũ vitium clãdestinitatis,nõ quãtũ ad cõtumaciã inducendam 2 in ꝑsonam vniuersitatis.Pone,†ꝙ vniuersitas [d] non d vult coadunare capitulũ,vel aregã.gl. quæ est extra de conces.præbẽ.c.si capitulo.li.vj.dicit,ꝙ debẽt citari illi,qui regunt vniuersitatem:&tunc perinde habetur,acsi ciuitas,vel vniuersitas esset citata.

LEX CLXV.

Libertas. ¶Hîc tenet ista gl.ꝙ res dotalis non possit alienari.Fallit in seruo.l.Iul.loquitur de fundo dotali:&cum ista gl.concordat.C.de rei vxo.ac.§.sed cum lex.&.l.j.sol.ma.Sed obstare videtur gl.institu.qui.alie.licet,vel non. in princi. sed est glo.bona.C.ad vellei.aut.siue à me.vt dixi in.d.l. j.sol.mat.

LEX CLXVI.

Nemo alieno.

e Temporalis permutatio.[e]

¶Hic est no.gl.quæ incipit,cũ consuetudo fit.vide quod no.per Cyn.in quæstione principali:ibi,circa hoc quæro,C.quæ sit lon.consue.

LEX CLXVIII.

Fauorabiliores. ¶Dic de hoc vt per Dy.in.c.cũ sint iura partium obscura.extra eo.ti.li.vj.&c.

LEX CLXXV.

Imperitia culpæ.

¶Dic vt extrà.eo.c.non est sine culpa.

SVMMARIVM.

1 Actio si sit inducta in iudicio, per modum exceptionis, an perpetuetur,

LEX CLXXXII.

f Omnes actiones.[f] ¶Habetis hîc,ꝙ actio perpetuat,& interrumpitur per lit. contesta. secus si per citationem.

1 ¶Sed quero,qd si ꝑ modũ exceptionis est actio in iudicio proposita:vtrũ perpetuetur?d.Franc.ac.dicit,ꝙ sic.& est hîc casus ibi:dum dicit semel inclusæ &c.Sed si ꝑ modũ exceptionis inducitur,iudicio includitur:vt.l.duobus,ṡ. de except.rei iudi.&.l. finautem.§.fi.ṡ.de neg.gest.&.l.quod si in diem.§.j.ṡ. de cõpẽ.si est inclusa,ergo interrumpit:vt hic.& ꝓ hoc.l.amplius nõ peti.ṡ.rem ra.haber Sed illud intelligo,quando proposita per modũ exceptionis tendit ad eundem finem cum actione:vt exceptio cõpẽsationis:aliâs secus.Ita loquitur gl.extrà de ordi.cogni.c.cum dilectus.

LEX CLXXXIIII.

Quod contra rationẽ. Vide ꝑ Dy.extrà eo.in.c. quæ à iure communi.lib.vj.

e ¶Temporalis permutatio.vide bar. in.l.ij.in fi.pri.so. mat.Et hanc glo. no.limita, vt dixi post Bart.in.l. de qbus.ṡ.de legi.ꝑ hac Bald.alle. casum.in.l.fin.C.de serui.& ibi no.& d.Abb. sicu.in.c. ꝑ illorũ.de præben.dicit, ꝙ glos. valde no. hoc sentit,ꝙ consuetudo nõ tollat per vnã conuentionẽ,quã vt dicit, sequitur Ion.an.in.c. fi. de consuet. sed dicit ipse, ego crederẽ gl.procedere, qñ aliqs de populo facit contra cõsuetudinẽ aliis scientibus, & nõ cõtradicentibus: vt nõ tollat cõsuetudo: sed requiritur tantũ tempus, q̃tum reqsitũ fuit ad inducendũ consuetudinẽ.arg. in regula prima.de re. iur.in.vj. vbi dicitur,ꝙ si populus collegialiter,& directò,sciẽter fecisset actum contra cõsuetudinem, ꝙ tunc consuetudo tolleretur.argu.d. c.pro illorũ.&. c. cũ accessissent.de consti.& not.per do. Anto.in.c. ad audientiã. de cle. nõ resi. vbi sentit hîc etiã qđ gl.hîc Et idẽ dicit dicendũ esse, si quærit an statutũ tollat ꝑ cõtrarium actũ: adde gl.in.l.ij. & ibi Bal. C. quæ sit lon.consue.& istã gl.aliter alle. Bar. vbi not.in.l.ij. in prin.iij.co.so.ma.

f ¶Oẽs actiones. vtrũ ꝑ modũ exce

Qui tacet

ceptiõis actio per petuetur?addeBar a to.in.d.l.si autem §.fin.& Bal. in.d. l.ij.in fi .C.de ædi. actio.& in.l .cum notisſimi. §.imo. in fi.de præscrip. xxx. anno. & in princip.

LEX CLXXXV.

QVi tacet. [a] ¶Vide per Dyn.extrà eo.c.qui tacet.lib.vj.

LEX CLXXXVIII.

QVod ipsis. ¶Vide per Dyn. extra eodem .c.is qui in ius.lib.vj.

LEX CXCV.

HOc iure. ¶Hoc est verũ in violentia ablatiua, compulsiua,seu expulsiua:secus in violentia turbatiua. Ista materia non cadit hîc. sed in l.si quis in tantam.C.vnde vi. & ibi dixi.

LEX CXCVII.

CVm par delictum.

¶Quero,quid si vnus est in culpa leui, in faciendo:& alius in culpa leui, omittendo:& certè præponderat culpa in faciendo. dixi in.l.quod Nerua.§.depositi.

Illi debet. ¶Istud expediui in.l .itaq; fullo.§.de furtis.& ibi feci mentionem de ista gloss.

LEX CXCVIII.

FActum.

Non videtur. ¶Habes,ꝙ si per vim es expulsus tu emptor, ꝙ venditor non tenetur.l. expulsos.C.de actio.empt.sed si alius vi licita te expellit:tunc venditor tenetur.& vide istam.l.

LEX CXCIX.

INuitus.

Quod cuique. [b] ¶Notat glo. super isto.§. quòd si statutum dicit, quòd notarius priorum,non debet accipere salarium de aliqua scriptura:an ego posſim renuntiare: quia volo ei dare?certè non posſum renuntiare:quia nõ disponit circa volentes dare. sed circa notarium. Et ad hoc nota istam glossa. & sic non potest renuntiari: cum de eo non disponatur.

LEX CCV.

PLerunque. ¶Gl.hîc quærit de legato sub conditione an interim teneat alienatio:dixi in.l.seruo legato.§.j.§.de lega.j.& ibi per Dyn.

LEX CCVI.

IVre. ¶Vide Dyn. in.c. locupletari. extrà eodem.lib.vj.

LEX CCVII.

REs iudicata. ¶Vide gl. hîc; nõ de qua ego in.l. ingenuum.§.de sta.ho.plenè dixi.

LEX CCX.

QVæ ab initio. ¶Vide Dy. in c.non infirmatur.extrà eodem.lib.vj.

a ¶Qui tacet. per Bal.in.l.j.in princip.solut.mat.

b ¶Quod cuique. Ad hoc bene facit quod not.in.l.Titia. §. Imperator. de leg.ij .& quod dixi post Bart. in l.j.C.de iur.& fac. igno.in vna qõ.& vide quod no.Bartol.in.l. amplius. rem ra. hab. in.q. quæro,pro declaratiõe materiæ. & & ad Bart.hîc adde,quod not.Bal. per illum text.in authen. sed hodie nulla.C.de epis.& clem. vbi tenet,ꝙ excusetur tabellio qui non debitum recepit à sponte soluente.sed contra istam decisio. facit,quod not.in l.fin.C.de indi.vidui.& in.l.j.C. de cupresſis.libr.xj. & vide glo.not.in c.j.de suno.

Regestum.

AAAA BBBB CCCC DDDD EE EE FFFF GGGG HHHH IIII KK KK LLLL MMMM NNNN OO OO PPPP QQQQ RRRR SSSS TT TT VVVV XXXX YYYY ZZZZ AAAAA BBBBB CCCCC DDDDD EEEEE FFFFF GGGGG HHHHH IIIII KKKKK Omnes sunt quaterni.

PRAELECTIONVM IN SECVNDAM DIGESTI NOVI PARtem, *summa diligentia repurgatarum Authore Bartolo à Saxoferrato, Iuris vtriusq; Coryphæo primarióq; Duce, honestisſimorum hominum Iaco. ac Ioan. Senettonum impensa,*

FINIS.

ι 18811402

BARTOL.
in 2m Digesti
Nov. part.

.4.

98

98

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm